תַּלְמוּד בַּבְלִי

מַסֶּכֶת חוּלִּין

מְנוּקָּד

עִם פֵּירוּשׁ רַשִׁ״י וְתוֹסָפוֹת מְנוּקָּדִים · וְכָל הַמְפָרְשִׁים

מַסֶּכֶת חוּלִּין

תַּלְמוּד בַּבְלִי – מְנוּקָּד

◆

עִם פֵּירוּשׁ רַשִׁ״י וְתוֹסָפוֹת מְנוּקָּדִים
רַבֵּינוּ גֵּרְשׁוֹם, עֵין מִשְׁפָּט, מָסוֹרֶת הַשַּׁ״ס
וּמְפָרְשֵׁי הַשַּׁ״ס

נוסח הגמרא המנוקד: מהדורת William Davidson (ספריא)

רש״י, תוספות ורבינו גרשום: דפוס וילנא (ספריא) · ניקוד רש״י ותוספות: ממוחשב (דיקטה)

עין משפט, מסורת הש״ס ותורה אור: לפי קישורי ספריא · מפרשים: ספריא

סודר עבור אברמי · תשפ״ז

תּוֹכֶן הַפְּרָקִים

פֶּרֶק ראשון – הַכֹּל שׁוֹחֲטִין	דף ב.	4
פֶּרֶק שני – הַשׁוֹחֵט	דף כז.	54
פֶּרֶק שלישי – אֵלּוּ טְרֵפוֹת	דף מב.	84
פֶּרֶק רביעי – בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה	דף סח.	136
פֶּרֶק חמישי – אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ	דף עח.	156
פֶּרֶק שישי – כִּסּוּי הַדָּם	דף פג:	167
פֶּרֶק שביעי – גִּיד הַנָּשֶׁה	דף פט:	179
פֶּרֶק שמיני – כָּל הַבָּשָׂר	דף קג:	207
פֶּרֶק תשיעי – הָעוֹר וְהָרוֹטֶב	דף קיז:	235
פֶּרֶק עשירי – הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם	דף קל.	260
פֶּרֶק אחד עשר – רֵאשִׁית הַגֵּז	דף קלה.	270
פֶּרֶק שנים עשר – שִׁילּוּחַ הַקֵּן	דף קלח:	277

מְפָרְשִׁים בְּסוֹף הַסֵּפֶר

חִדּוּשֵׁי הֲלָכוֹת – מַהַרְשָׁ״א	285
חִדּוּשֵׁי אַגָּדוֹת – מַהַרְשָׁ״א	311
מַהֲרַ״ם	317
מַהַרְשַׁ״ל – חָכְמַת שְׁלֹמֹה	350
מַהֲרַ״ם שִׁיף	359
פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ	385
רַשַׁ״שׁ	394

[אב]מַתְנִי' **הַכֹּל** שׁוֹחֲטִין וּשְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה, חוּץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, שֶׁמָּא יְקַלְקְלוּ אֶת שְׁחִיטָתָן. וְכוּלָּן שֶׁשָּׁחֲטוּ וַאֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָן – שְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה. גְּמָ' "הַכֹּל שׁוֹחֲטִין" – לְכַתְּחִלָּה, "וּשְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה" – דִּיעֲבַד! [ג]אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: וְכֹל "הַכֹּל" לְכַתְּחִלָּה הוּא? אֶלָּא מֵעַתָּה: הַכֹּל מְמִירִין, אֶחָד הָאֲנָשִׁים וְאֶחָד הַנָּשִׁים – הָכִי נָמֵי דִּלְכַתְּחִלָּה הוּא? וְהָא כְּתִיב: "לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בְּרָע אוֹ רַע בְּטוֹב"! [ד(א)]הָתָם, כִּדְקָתָנֵי טַעְמָא: לֹא שֶׁהָאָדָם רַשַּׁאי לְהָמִיר, אֶלָּא שֶׁאִם הֵמִיר – מוּמָר, וְסוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. אֶלָּא הַכֹּל מַעֲרִיכִין וְנֶעֱרָכִין, נוֹדְרִין וְנִידָּרִין, הָכִי נָמֵי דִּלְכַתְּחִלָּה? וְהָא כְּתִיב: "וְכִי תֶחְדַּל לִנְדֹּר לֹא יִהְיֶה בְךָ חֵטְא"! [ה(ב)]וּכְתִיב: "טוֹב אֲשֶׁר לֹא תִדֹּר מִשֶּׁתִּדּוֹר וְלֹא תְשַׁלֵּם", וְתַנְיָא: טוֹב מִזֶּה וּמִזֶּה שֶׁאֵינוֹ נוֹדֵר כָּל עִיקָּר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: טוֹב מִזֶּה וּמִזֶּה נוֹדֵר וּמְשַׁלֵּם. וַאֲפִילּוּ רַבִּי יְהוּדָה לָא קָאָמַר אֶלָּא בְּאוֹמֵר "הֲרֵי זוֹ", אֲבָל

מַתְנֵי' הַכֹּל שׁוֹחֲטִין כָּל הֵיכָא דְּתָנֵי הַכֹּל כּוּלְּהוּ מַיְתֵי לְהוּ בִּשְׁמַעְתָּא קַמַּיְיתָא לְעֲרָכִין וּמְפָרֵשׁ הַכֹּל לַאֲתוּיֵי מַאי. וְהַכֹּל שׁוֹחֲטִין דְּמַתְנִיתִין פְּלִיגִי בָּהּ אָמוֹרָאֵי בַּגְּמָרָא לְמַר לַאֲתוּיֵי טָמֵא בְּחוּלִּין וּלְמַר לַאֲתוּיֵי כּוּתִי אוֹ מוּמָר: **וְכֻלָּן** בַּגְּמָרָא מְפָרֵשׁ מַאי וְכֻלָּן: **גְּמָ' וּשְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה דִּיעֲבַד** בִּתְמִיהַּ. וְקָשֶׁה רֵישָׁא דְּמַשְׁמַע דַּהֲוָה דְּאִתְרַבִּי מֵהַכֹּל לְכַתְּחִלָּה אִתְרַבִּי וְאִלּוּ סֵיפָא מַשְׁמַע דְּכִי מְרַבֵּינַן מֵהַכֹּל דִּיעֲבַד מְרַבֵּינַן לֵהּ אֲבָל לְכַתְּחִלָּה לָא אִתְרַבִּי וְהָא לֵיכָּא לְמֵימַר כּוּלָּהּ מַתְנִיתִין לְכַתְּחִלָּה וַהֲדָא קָתָנֵי דְּכֵיוָן דִּתְנָא הַכֹּל שׁוֹחֲטִין פְּשִׁיטָא דִּכְשֵׁרָה: **וְכֹל הַכֹּל לְכַתְּחִלָּה הוּא** דְּתִקְשֶׁה לָךְ וְלֹא תּוּכַל לוֹמַר כּוּלָּהּ דִּיעֲבַד וה"ק הַכֹּל תּוֹרַת שְׁחִיטָה נוֹהֶגֶת בָּהֶן שֶׁאִם שָׁחֲטוּ אוֹתָן הַפְּסוּלִין דְּמִתְרַבֵּי תְּהֵא שְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה: **אֶלָּא הַכֹּל מְמִירִים** מִי מָצֵית לְמֵימַר לְכַתְּחִלָּה יָבִיא בֶּהֱמַת חוּלִּין אֵצֶל בֶּהֱמַת קָדָשִׁים וְיֹאמַר זוֹ תְּמוּרַת זוֹ. הַכֹּל דִּתְמוּרָה מְפָרֵשׁ הָתָם לַאֲתוּיֵי יוֹרֵשׁ שֶׁמֵּמִיר בְּקָרְבַּן אָבִיו לְאַחַר מִיתַת אָבִיו דְּהָתָם תְּנַן אֵין מְמִירִין בְּשֶׁל אֲחֵרִים: **טוֹב** תָּם: **רַע** בַּעַל מוּם: **הָתָם** כִּדְקָתָנֵי טַעְמָא דְּעָקַר לְהַכֹּל דְּרֵישָׁא דְּלָא תֵּימָא לְכַתְּחִלָּה הוּא אֲבָל הַכֹּל שׁוֹחֲטִין בְּהִלְכָתֵהּ קָאֵי דְּכָל כַּמָּה דְּלָא עָקַר לֵהּ וְתַנָּא לֹא יֵהוּ הַפְּסוּלִים רַשָּׁאִים לִשְׁחוֹט כִּלְעָקַר הָתָם מַשְׁמַע דִּלְכַתְּחִלָּה רַבִּינְהוּ וַהֲדַר תָּנֵי וּשְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה דְּמַשְׁמַע דִּיעֲבַד: **לֹא שֶׁהָאָדָם רַשַּׁאי** דִּכְתִיב לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְרֵישָׁא הָכִי קָאָמַר הַכֹּל דִּין תְּמוּרָה נוֹהֶגֶת בָּהֶם וְהָא דִּתְנָא בְּרֵישָׁא הַכֹּל מְמִירִין וְאִצְטְרִיךְ לֵיהּ תּוּ לְפָרוּשֵׁי לֹא שֶׁהָאָדָם רַשַּׁאי כו' וְלָא נָקַט בְּרֵישָׁא לָשׁוֹן קְצָרָה הַכֹּל שֶׁהֵמִירוּ תְּמוּרָתָם תְּמוּרָה לְשׁוֹן הַתַּנָּאִים הוּא זֶה כְּמוֹ הַכֹּל שׁוֹחֲטִין הַכֹּל סוֹמְכִין הַכֹּל חַיָּבִין הִלְכָּךְ הָכָא אע"ג דְּהֻצְרַךְ לְהַאֲרִיךְ לֹא שִׁנָּה הַתַּנָּא אֶת לְשׁוֹנוֹ: **מוּמָר** נִתְפֶּסֶת הַשְּׁנִיָּה וּשְׁתֵּיהֶן קְדוֹשׁוֹת: **וְסוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים** מִשּׁוּם לָאו דְּלָא יָמִיר: **הַכֹּל מַעֲרִיכִין** הָתָם מְפָרֵשׁ לַאֲתוּיֵי מוּפְלָא סָמוּךְ לְאִישׁ קָטָן הַיּוֹדֵעַ לְהַפְלוֹת לְשֵׁם מִי מַקְדִּישִׁין וְאִם סָמוּךְ לְפִרְקוֹ הוּא כְּגוֹן בֶּן י"ב שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד דְּבָרָיו קַיָּימִין אע"פ שֶׁעֲדַיִן קָטָן הוּא עַד י"ג שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד: **מַעֲרִיכִין** תּוֹרַת מַעֲרִיכִין עֲלֵיהֶם שֶׁאִם אָמַר עֶרְכִּי עָלַי אוֹ עֵרֶךְ פְּלוֹנִי עָלַי נִדְרוֹ קַיָּים ואע"ג דְּקָטָן הוּא זֶה הַנּוֹדֵר חַיָּב לִתֵּן כְּפִי שָׁנִים שֶׁל נֶעֱרָךְ וְהַדָּמִים קְצוּבִין בַּפָּרָשָׁה: **הַכֹּל נֶעֱרָכִין** יֵשׁ לָהֶם עֵרֶךְ וַאֲפִילּוּ מוּכֵּה שְׁחִין שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה כְּלוּם לִמָּכֵר בַּשּׁוּק יֵשׁ לוֹ עֵרֶךְ הַכָּתוּב בַּפָּרָשָׁה וְאִם אָמַר עַל עַצְמוֹ עֶרְכִּי עָלַי אוֹ אָמַר עַל אַחֵר עֵרֶךְ מוּכֵּה שְׁחִין זֶה עָלַי לָא אָמְרִינַן הוֹאִיל וְדָמִים אֵין לוֹ עֵרֶךְ נָמֵי אֵין לוֹ: **הַכֹּל נוֹדְרִים** דָּמַי עָלַי אוֹ דְּמֵי פְּלוֹנִי עָלַי. וְהָתָם מְפָרֵשׁ לְאֵיתוֹיֵי דְּבָעֵי לְמִתְנֵי הַכֹּל נִדָּרִין תְּנָא נָמֵי הַכֹּל נוֹדְרִים: **הַכֹּל נִדָּרִים** כָּל אָדָם הַשָּׁוֶה כְּלוּם יֵשׁ לוֹ דָּמִים וְאִם אָמַר דָּמַי עָלַי אוֹ אָמַר עַל אַחֵר דְּמֵי פְּלוֹנִי עָלַי נוֹתֵן לְפִי מַה שֶּׁהוּא נִמְכָּר בַּשּׁוּק וַאֲפִילּוּ הָיָה הַנִּדָּר זֶה פָּחוֹת מִבֶּן חֹדֶשׁ וְאָמַר דְּמֵי תִּינוֹק זֶה עָלַי יִתֵּן דָּמָיו ואע"פ שֶׁאֵין פָּחוֹת מִבֶּן חֹדֶשׁ נֶעֱרָךְ וְאִם אָמַר עֶרְכּוֹ עָלַי פָּטוּר מִכְּלוּם שֶׁלֹּא נָתְנָה בּוֹ תּוֹרָה עֵרֶךְ דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא כז) וְאִם מִבֶּן חֹדֶשׁ וְעַד בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים דָּמִים מִיהָא יֵשׁ לוֹ לְפִי שָׁוְיוֹ וְאִם אָמַר בְּתוֹרַת דָּמִים נוֹתֵן דָּמָיו: **לֹא יִהְיֶה בְךָ חֵטְא** הָא אִם תִּדּוֹר יִהְיֶה בְּךָ חֵטְא: **טוֹב אֲשֶׁר לֹא תִדֹּר** לְעֵיל מִינֵּהּ כְּתִיב אֵת אֲשֶׁר תִּדֹּר שַׁלֵּם וַאֲפִילּוּ הָכֵי טוֹב אֲשֶׁר לֹא תִדֹּר שֶׁמָּא תִּדּוֹר וְלֹא תְּשַׁלֵּם הָכִי מְפָרֵשׁ לֵיהּ רַבִּי מֵאִיר: **טוֹב מִזֶּה וּמִזֶּה** מִנּוֹדֵר וּמְשַׁלֵּם וּמִנּוֹדֵר וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם: **שֶׁאֵינוֹ נוֹדֵר כָּל עִקָּר** שֶׁהֻרְגַּל בִּנְדָרִים בָּא לִידֵי לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ: **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר טוֹב מִזֶּה וּמִזֶּה נוֹדֵר וּמְשַׁלֵּם** דְּהָכִי מַשְׁמַע טוֹב אֲשֶׁר לֹא תִדֹּר מִשֶּׁתִּדּוֹר וְלֹא תְּשַׁלֵּם אֲבָל מִשֶּׁתִּדּוֹר וּתְשַׁלֵּם לֹא שֶׁהוּא טוֹב מִכֻּלָּם: **וַאֲפִילּוּ ר' יְהוּדָה לָא קָאָמַר אֶלָּא** דְּאָמַר **הֲרֵי זוֹ** דְּאִם מֵתָה אוֹ נִגְנְבָה אֵינוֹ חַיָּב בְּאַחְרָיוּתָהּ. אִי נָמֵי כֵּיוָן דְּאַפְרְשֵׁהּ תּוּ לָא הָדַר בֵּהּ:

מַתְנֵי' הַכֹּל שׁוֹחֲטִין כָּתוּב בְּהִלְכוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דְּנָשִׁים לֹא יִשְׁחֲטוּ מִפְּנֵי שֶׁדַּעְתָּן קַלּוֹת וְאֵין נִרְאֶה דַּאֲפִילּוּ בְּמֻקְדָּשִׁין שׁוֹחֲטוֹת לְכַתְּחִלָּה כִּדְאָמְרִינַן פֶּרֶק כָּל הַפְּסוּלִין (זְבָחִים דַּף לא:) כָּל הַפְּסוּלִים שֶׁשָּׁחֲטוּ דִּיעֲבַד אִין לְכַתְּחִלָּה לָא וּרְמִינְהִי וְשָׁחַט מְלַמֵּד שֶׁהַשְּׁחִיטָה כְּשֵׁרָה כו' וּמְשַׁנֵּי הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה אֶלָּא מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִתְנֵי טָמֵא בְּמֻקְדָּשִׁים דִּלְכַתְּחִלָּה לָא תְּנָא נָמֵי שֶׁשָּׁחֲטוּ וְלָא קָאָמַר מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִתְנֵי נָשִׁים דִּתְנָא לְהוּ בְּרֵישָׁא אֶלָּא וַדַּאי מִשּׁוּם דְּנָשִׁים שׁוֹחֲטוֹת לְכַתְּחִלָּה אֲפִילּוּ בְּמֻקְדָּשִׁין וְהָא דְּלָא קָתָנֵי הַכֹּל שׁוֹחֲטִין אֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים כִּדְקָתָנֵי בִּתְמוּרָה (דַּף ב.) הָתָם אִצְטְרִיךְ לְמִתְנְיֵיהּ כִּדְפֵרֵשׁ בְּרֵישׁ תְּמוּרָה מִשּׁוּם דְּכָל הַפָּרָשָׁה כּוּלָּהּ נֶאֶמְרָה בִּלְשׁוֹן זָכָר אֲבָל הָכָא אֵין חִדּוּשׁ בְּאִשָּׁה יוֹתֵר מִבְּאִישׁ וּבְפֶרֶק כָּל הַפְּסוּלִין (זְבָחִים דַּף לא:) גַּבֵּי קָדָשִׁים אִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי נָשִׁים מִשּׁוּם דִּבְשְׁאָר עֲבוֹדוֹת נָשִׁים פְּסוּלוֹת אֲפִילּוּ כֹּהֲנוֹת: **שֶׁמָּא** יְקַלְקְלוּ כו' בַּגְּמָרָא (לְקַמָּן חוּלִּין יב:) דַּיֵּיק מִדְּקָתָנֵי שֶׁמָּא יְקַלְקְלוּ וְלָא קָתָנֵי שֶׁמָּא קִלְקְלוּ ש"מ אֵין מוֹסְרִין לָהֶן חוּלִּין לְכַתְּחִלָּה וּפֵ"ה אֲפִילּוּ אֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָן וְק' לְפֵרוּשׁוֹ דְּהָא מִסֵּיפָא שָׁמְעִינַן לָהּ וְכֻלָּן שֶׁשָּׁחֲטוּ וַאֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָן כו' דְּמַשְׁמַע דִּיעֲבַד דַּוְקָא וְלֵיכָּא לְמֵימַר דִּלְדִיעֲבַד נָקַט מִשּׁוּם טָמֵא בְּמֻקְדָּשִׁין אוֹ אֵין מוּמְחִין אֲבָל חש"ו אֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה שׁוֹחֲטִין בַּאֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָן דְּהָא רָבָא הוּא דְּדָיֵיק שֶׁמָּא קִלְקְלוּ לָא קָתָנֵי וּלְרָבָא לָא קָאֵי וְכֻלָּן שֶׁשָּׁחֲטוּ אֶלָּא אחש"ו כִּדְאָמְרִינַן בַּגְּמָרָא וי"מ דְּגָרַס לְקַמָּן רַבָּה אֲבָל רָבָא לֹא דַּיֵּיק בֵּין יְקַלְקְלוּ לְקִלְקְלוּ כִּי הֵיכִי דְּלָא חָיֵישׁ בְּהָא דְּלָא קָתָנֵי וְאִם שָׁחֲטוּ ור"ת מְפָרֵשׁ דְּאֵין מוֹסְרִין לָהֶן חוּלִּין לְכַתְּחִלָּה לִשְׁחוֹט אֲפִילּוּ כְּדֵי לְהַשְׁלִיךְ לַכְּלָבִים דִּלְמָא אָתֵי לְמֵיכַל שֶׁיִּטְעוּ לְהַכְשִׁיר שְׁחִיטָתָן מִתּוֹךְ שֶׁיִּרְאוּ שֶׁמּוֹסְרִים לָהֶן כִּדְפָטַר לְקַמָּן שְׁחִיטָתָן מִכִּסּוּי דִּלְמָא אָתֵי לְמֵימַר שְׁחִיטָה מְעַלַּיְיתָא הִיא וְנִיחָא הַשְׁתָּא דְּבָאֵין אֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָן עָסְקִינַן בְּרֵישָׁא: **הָתָם** כִּדְקָתָנֵי טַעְמָא פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס לְעָקַר לֵיהּ לְהַכֹּל דְּרֵישָׁא דְּלָא תֵּימָא לְכַתְּחִלָּה הוּא וּלְשׁוֹן כִּדְקָתָנֵי טַעְמָא לֹא מַשְׁמַע כְּפֵרוּשׁוֹ וּמַה שֶּׁפֵּרֵשׁ נָמֵי בְּמַסְקָנָא גַּבֵּי דְּאִי דִּיעֲבַד תַּרְתֵּי דִּיעֲבַד לָמָּה לִי ואע"ג דְּבִתְמוּרָה נָמֵי תָּנֵי וַהֲדַר מְפָרֵשׁ הָתָם לָא תְּנָא כִּי הַאי גַּוְונָא הַכֹּל מְמִירִין וּתְמוּרָתָן תְּמוּרָה גַּבֵּי הֲדָדֵי וְאִי מִשּׁוּם לֹא שֶׁהָאָדָם רַשַּׁאי לְהָמִיר מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְאַסּוֹקֵי וְסוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּלוֹקִין עַל לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה אֵין נִרְאֶה דְּמִשּׁוּם וְסוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים לְחוֹדֵיהּ לָא הֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי תַּרְתֵּי דִּיעֲבַד דַּהֲוָה מָצֵי לְמִתְנֵי הַכֹּל מְמִירִים וְהַמֵּמִיר סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים וְעוֹד דִּבְרֵישׁ תְּמוּרָה (דַּף ב.) פָּרִיךְ הַכֹּל מְמִירִים לְכַתְּחִלָּה וְלֹא שֶׁהָאָדָם רַשַּׁאי לְהָמִיר דִּיעֲבַד וּמְשַׁנֵּי הָתָם רַב יְהוּדָה הָכִי קָתָנֵי הַכֹּל מַתְפִּיסִים בִּתְמוּרָה אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מֵזִיד וַהֲוָה לֵיהּ לְשַׁנּוּיֵי דִּתְנָא לֵיהּ מִשּׁוּם וְסוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס כָּאן וְנִרְאֶה לְרַבֵּינוּ תָּם דְּשִׁנּוּיָא דְּהָכָא הָוֵי כְּהַהִיא דִּתְמוּרָה וְהָכִי קָאָמַר הָתָם כִּדְקָתָנֵי טַעְמָא דִּלְהָכִי תְּנָא הַכֹּל מְמִירִים דְּמַשְׁמַע לְכַתְּחִלָּה לְאַשְׁמְעִינַן שֶׁאֲפִילּוּ הֵמִיר בְּמֵזִיד דְּהַיְנוּ לְכַתְּחִלָּה מוּמָר דְּלָא תֵּימָא אַרְבָּעִים בִּכְתִפֵּיהּ וְכָשֵׁר כִּדְאַמְרָן בְּהַתּוֹדָה (מְנָחוֹת פא.) וְקָשֶׁה לְפֵרוּשׁוֹ דִּבְסוֹף פֶּרֶק קַמָּא דִּתְמוּרָה (דַּף יג.) מַשְׁמַע דְּמַאן דְּאִין רָאוּי לִהְיוֹת תְּמוּרָה בְּמֵזִיד יוֹתֵר מִבְּשׁוֹגֵג דְּקָאָמַר יִהְיֶה לְרַבּוֹת שׁוֹגֵג כְּמֵזִיד וְיֵשׁ לוֹמַר דִּלְעִנְיַן בְּהֵמָה שֶׁתְּהֵא כְּשֵׁרָה לַמִּזְבֵּחַ פְּשִׁיטָא לָן שׁוֹגֵג יוֹתֵר מִמֵּזִיד אִי נָמֵי הָתָם אַיְּרֵי בְּמֵזִיד וְלָא אַתְרוֹ בֵּיהּ דְּלָא הָווּ אַרְבָּעִים בִּכְתִפֵּיהּ וְהַהוּא מֵזִיד פְּשִׁיטָא לָן יוֹתֵר מִשּׁוֹגֵג: **וְסוֹפֵג** אֶת הָאַרְבָּעִים וא"ת הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר וְסוֹפֵג שְׁמוֹנִים דְּהָא תְּרֵי לָאוֵי כְּתִיב לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאַחַד בְּשֶׁלּוֹ וְאַחַד בְּשֶׁל חֲבֵרוֹ כִּדְאָמַר בִּתְמוּרָה (דַּף ט.) וּכְגוֹן דְּאָמַר חֲבֵרוֹ כָּל הָרוֹצֶה לְהָמִיר בִּבְהֶמְתּוֹ יָמִיר דִּבְעִנְיָן אַחֵר אֵין מְמִירִין בְּשֶׁל אֲחֵרִים וְהָכִי אִיתָא בְּהֶדְיָא בִּתְמוּרָה פ"ק: **וּכְתִיב** טוֹב אֲשֶׁר לֹא תִדֹּר מֵעִקָּרָא מַיְיתֵי מִדִּבְרֵי תוֹרָה וַהֲדַר מַיְיתֵי מִדִּבְרֵי קַבָּלָה: **טוֹב** מִזֶּה וּמִזֶּה שֶׁאֵינוֹ נוֹדֵר כָּל עִקָּר פ"ה לְעֵיל מִינֵּהּ כְּתִיב אֵת אֲשֶׁר תִּדֹּר שַׁלֵּם וַאֲפִילּוּ הָכִי טוֹב אֲשֶׁר לֹא תִדֹּר שֶׁמָּא תִּדּוֹר וְלֹא תְּשַׁלֵּם וְקָשֶׁה לר"ת דְּלָא מַיְיתֵי בַּגְּמָרָא הַהוּא קְרָא כְּלָל וְנִרְאֶה לר"ת דְּכוּלֵּי מִלְּתָא דְּרֵישׁ מֵהַאי קְרָא דַּהֲוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב טוֹב אֲשֶׁר לֹא תִדֹּר מִשֶּׁתִּדּוֹר וַאֲנָא יָדַעְנָא דְּמִשֶּׁתִּדּוֹר וְלֹא תְּשַׁלֵּם קָאָמַר אֶלָּא לְהָכִי קָאָמַר וְלֹא תְּשַׁלֵּם לְגַלּוּיֵי עַל מִשֶּׁתִּדּוֹר דְּמִשֶּׁתִּדּוֹר כְּדֶרֶךְ הַנּוֹדְרִין קָאָמַר שֶׁנּוֹדְרִין וּמְשַׁלְּמִין כִּדְאָמַר גַּבֵּי שָׂכִיר וְתוֹשָׁב בָּא זֶה וְלִמֵּד עַל זֶה (קִדּוּשִׁין דַּף ד.):

מסורת הש"ס

א תמורה ב.; תמורה ה:; משנה תמורה; תמורה ג.; תמורה ד:; בבא מציעא צא.

ב אוצר מדרשים מדרש הַלֵּל הנקרא ספר המעשים

תורה אור השלם

לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא־יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בְּרָע אוֹ־רַע בְּטוֹב וְאִם־הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה בִּבְהֵמָה וְהָיָה־הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה־קֹּדֶשׁ [ויקרא כז, י]

וְכִי תֶחְדַּל לִנְדֹּר לֹא־יִהְיֶה בְךָ חֵטְא [דברים כג, כג]

טוֹב אֲשֶׁר לֹא־תִדֹּר מִשֶּׁתִּדּוֹר וְלֹא תְשַׁלֵּם [קהלת ה, ד]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פד' מהל' שחיטה הל' ד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' א סעי' א:

ב מיי' פד' מהל' שחיטה הל' ה, ש"ע יו"ד סי' א סעי' ה:

ג מיי' פא' מהל' תמורה הל' ז:

ד מיי' פא' מהל' תמורה הל' א:

ה מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' כב, סמג לאוין רמב, טוש"ע יו"ד סי' רג סעי' ג:

רבינו גרשום

הכל שוחטין ושחיטתן כשרה. כלומר הכל שוחטין משמע לכתחלה ושחיטתן כשרה לאיעבד וקשיא רישא לסיפא:

התם כדקתני טעם כלומר [לאסור] לכתחלה:

הכל מעריכין. לאמר ערך פלוני נותן הכל לפי שהוא אם בן חמשים כבן חמשים אם בן עשרים כבן עשרים אם בן חדש כבן חדש:

ונערכין ליכול להעריך עצמו ונותן ערכו הכל לפי הזמן) נראה דצ"ל הכל לפי הזמן ולפי זה הנערך כנ"ל. ור"ל לפי מה שהוא אם הוא איש או אשה דבאשה הוא ערך אחר כמש"כ בפרשה. וזה הערך:

נודרין. רשאי לומר דמי פלוני עלי ונותן (דמיו כו' על נותן) דמיו ושמין אותו כעבד:

ונידרין. רשאי לומר דמי עלי ונותן דמיו:

טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר. כלומר טוב ממי שנודר ומשלם וממי שנודר ואינו משלם. ואיזה זה מי שאינו נודר כל עיקר ונותן בלא נדר שמי שנודר ואינו משלם חיישינן שמא יהא עובר בבל תאחר:

אֲבָל אָמַר "הֲרֵי עָלַי" – לֹא. וְכֹל "הַכֹּל" לָאו לְכַתְחִלָּה הוּא? אֶלָּא "הַכֹּל חַיָּיבִים בְּסוּכָּה", "הַכֹּל חַיָּיבִין בְּצִיצִית", הָכִי נָמֵי דְּלָאו לְכַתְחִלָּה? חַיָּיבִין – לָא קָאָמֵינָא. אֶלָּא מֵעַתָּה, "הַכֹּל סוֹמְכִין, אֶחָד הָאֲנָשִׁים וְאֶחָד הַנָּשִׁים" – הָכִי נָמֵי דְּלָאו לְכַתְחִלָּה? וְהָא כְּתִיב: "וְסָמַךְ יָדוֹ ... וְנִרְצָה"! אִין, אִיכָּא "הַכֹּל" לְכַתְחִלָּה, וְאִיכָּא "הַכֹּל" דִּיעֲבַד. אֶלָּא "הַכֹּל" דְּהָכָא, מִמַּאי דִּלְכַתְחִלָּה הוּא דְּתִקְשֵׁי לָךְ? דִּלְמָא דִּיעֲבַד הוּא, וְלָא תִּקְשֵׁי לָךְ. אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא "שְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה" קַשְׁיָא לִי, מִדְּקָתָנֵי שְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה דִּיעֲבַד, מִכְּלָל דְּ"הַכֹּל" לְכַתְחִלָּה הוּא, דְּאִי דִּיעֲבַד – תַּרְתֵּי דִּיעֲבַד לְמָה לִי? (א)אָמַר רַבָּה בַּר עוּלָּא: הָכִי קָתָנֵי – הַכֹּל שׁוֹחֲטִין, וַאֲפִילּוּ טָמֵא בְּחוּלִּין. טָמֵא בְּחוּלִּין מַאי לְמֵימְרָא? בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ, וְקָסָבַר: חוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ כְּקֹדֶשׁ דָּמוּ. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? מֵבִיא סַכִּין אֲרוּכָּה וְשׁוֹחֵט בָּהּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִגַּע בַּבָּשָׂר. וּבְמוּקְדָּשִׁים לֹא יִשְׁחוֹט, שֶׁמָּא יִגַּע בַּבָּשָׂר, וְאִם שָׁחַט וְאוֹמֵר "בָּרִי לִי שֶׁלֹּא נָגַעְתִּי" – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. חוּץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, דַּאֲפִילּוּ בְּחוּלִּין גְּרֵידֵי, דִּיעֲבַד נָמֵי לָא, שֶׁמָּא יְשַׁהוּ, שֶׁמָּא יִדְרְסוּ, וְשֶׁמָּא יַחֲלִידוּ. וְכוּלָּן שֶׁשָּׁחֲטוּ, אַהֵיָּיא? אִילֵימָא אַחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן – עֲלַהּ קָאֵי, "וְאִם שָׁחֲטוּ" מִיבְּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא אַטָּמֵא בְּחוּלִּין – הָא אָמְרַתְּ: לְכַתְחִלָּה נָמֵי שָׁחֵיט! וְאֶלָּא, אַטָּמֵא בְּמוּקְדָּשִׁים – בְּ"בָרִי לִי" סַגִּי! דְּלֵיתֵיהּ קַמַּן דְּנִשַׁיְּילֵיהּ. א(ב)הַאי טָמֵא בְּמוּקְדָּשִׁים, מֵהָכָא נָפְקָא? מֵהָתָם נָפְקָא: כָּל הַפְּסוּלִין שֶׁשָּׁחֲטוּ – שְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה, שֶׁהַשְּׁחִיטָה כְּשֵׁרָה בְּזָרִים, בְּנָשִׁים, וּבַעֲבָדִים, וּבִטְמֵאִים, וַאֲפִילּוּ בְּקָדְשֵׁי קָדָשִׁים, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהִיוּ טְמֵאִין נוֹגְעִין בַּבָּשָׂר. הָכָא עִיקָּר. הָתָם, אַיְּידֵי דִּתְנָא שְׁאָר פְּסוּלִין – תְּנָא נָמֵי טָמֵא בְּמוּקְדָּשִׁים. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: הָתָם עִיקָּר, דִּבְקָדָשִׁים קָאֵי. הָכָא, אַיְּידֵי דִּתְנָא טָמֵא בְּחוּלִּין – תָּנֵי נָמֵי טָמֵא בְּמוּקְדָּשִׁים. הַאי טָמֵא, דְּאִיטַּמָּא בְּמַאי? אִילֵימָא דְּאִיטַּמִּי בְּמֵת, "בַּחֲלַל חֶרֶב" אָמַר רַחֲמָנָא,

חֶרֶב

אבל אמר הרי עלי לא דלמא פשע ולא מקיים והכי מוקמינן לה בנדרים בפ"ק (דף י.) לר' יהודה תני נודב ומשלם. אלמא מעריכין ונודרין לכתחלה לא דהרי עלי הוא דליכא למימר בהו הרי זו על דאמר ברישא ערכי עלי והדר יהיב כפי הקצוב בפרשה ולמי עלי נמי דבעי לתשלומיה כעבדא דהיכי מצי למימר הרי אלו לערכים אם לא נדר תחלה בערך: **וכל הכל לאו לכתחלה הוא** וכי אין לך הכל שהוא לכתחלה: **הכל חייבים בסכה** לאתויי קטן שאינו צריך לאמו: **הכל חייבים בציצית** לאתויי קטן היודע להתעטף: **חייבין לא קאמינא** היכא דתני חייבין מוכח ודאי דלכתחלה קאמר: **הכל סומכין** לאתויי יורש והא ודאי לכתחלה קאמר דמצוה רמיא עליה על כרחיה: **תרתי דיעבד למה לי** הכי אבעי ליה למתני שחיטת הכל כשרה חוץ מחש"ו דמשמע שפיר דהנך דמרבינן מהכל דיעבד קמרבינן אבל לא לכתחלה א"נ נתני הכל שוחטין לחודיה כדתנן גבי מעריכין ונודרין ולא מפרש למה לי למתני הכל שוחטין ואצטריך לפרושי ושחיטתן כשרה למימר דשוחטין דרישא דיעבד הוא. ואי קשיא בתמורה נמי הא תני והדר מפרש התם לא קתני כה"ג הכל ממירין ותמורתן תמורה בהדי הדדי ואי משום לא שלם רשאי משום דבעי לאסוקי וסופג את הארבעים לאשמועינן דלוקין על לאו שאין בו מעשה: **הכי קתני** לכתחלה ודיעבד דמתניתין הכל שוחטין לכתחלה לאתויי טמא בחלין: **פשיטא** דהא לא הוזהרו ישראל על טהרת חליהן: **שנעשו על טהרת קדש** דקבל עליה לאכל בטהרת קדש שרוצה להרגיל עצמו בטהרת קדשים שאם יאכל שלמים או תודה יהא בקי בשמירתן: **כקדש דמו** וחייב להבדל מדרבנן מכל טמאות הפוסלות בהן ואפילו הכי (שחיט טמא) לכתחלה ובסכין ארכה כדמפרש: **ובמקדשין** לכתחלה לא ישחט ואפילו בסכין ארכה כיון דמוזהר מן התורה שלא יטמא כדכתיב (במדבר יח) ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי אלמא בעינן שמירה גזור בהו רבנן לכתחלה משום לך לך אמרינן נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב: **שחיטתן כשרה** והינו דיעבד דמתניתין. ולקמן מפרש אמאי לא מטמא גברא לסכין והדר נטמייה לבשר: **גרידי** שלא קבל עליו טהרת כהן: **שמא ישהו** והוי נבלה כדתנן לכולהו בפ"ב: **דיעבד נמי לא שמא ישהו** כלומר שמא שהו. ולקמן (חלין דף יב:) מפרש אמאי נקט שמא יקלקלו במתניתין לשון עתיד לאשמועינן שאין מוסרין להן חלין לכתחלה ואפילו אחרים רואין אותם דמועדים הן לקלקל תמיד: **עלה קאי** מניהו קא סליק מאי וכלן דמשמע דקאי נמי אאחריני ואם שחטו מבעי לה: **ואלא אטמא במקדשין** דאמרת דאיירי בה מתניתין ואמר לא ישחט מאי איריא אחרים רואין אותן הא אמרת איהו מהימן אי אמר ברי לי: **מהכא נפקא** כלומר הכא סתמו רבי במתניתין הא בשחיטת קדשים סתמיה דלכתחלה לא ודיעבד כשר: **כל הפסולין** כגון זר ואונן טמא ובעל מום וכיוצא בהן: **ששחטו** קרבן: **בזרים** דכתיב (ויקרא א) ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך מצות כהונה למד על שחיטת קדשים שכשרה בזרים וה"ה לשאר פסולין: **הכא עקר** דכלה פרקין בתורת שחיטה איירי:

אבל אמר הרי עלי לא הך סגיא כלשנא בתרא לפ"ק דנדרים (דף י.) דקאמר דפליגי בנודב אבל ללשנא קמא דקאמר דפליגי בנודר אבל בנודב מודה רבי מאיר וא"ת כיון דקרא בנדר כתיב מנא לה לרבי מאיר דאין נודב טוב מנודר ומשלם ולרבי יהודה נמי אמאי אם אמר הרי עלי לא הא כל היכא דכתיב נדר הוי נדר דוקא ונדבה הוי נדבה דוקא כדמוכח בריש מנחות (דף ב.) וזבחים (דף ב.) גבי כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה דפריך האי נדבה נדר הוא וי"מ דהתם פריך משום דשני קרא בדבוריה וי"ל דקסבר כיון דחייש קרא לתקלה בנדר ה"ה בנדבה דהא איכא למיחש לתקלה דאפי' מביאה לעזרה ומקדישה יכול להנות ולמעל בה ולבא לידי תקלה בכמה ענינים לכ"ע לא בקיאי כהלל דמעולם לא מעל אדם בעולתו (פסחים דף סו:) ולרבי יהודה נמי משמע ליה קרא דוקא בנדבה אע"ג דבנדר כתיב דהא בנדר לא מצי למימר דנודר ומשלם טוב שהרי כתיב וכי תחדל לנדר לא יהיה בך חטא הא אם תדור יהיה בך חטא וללשנא קמא דנדרים מפרשינן לקרא הא אם תדור אפשר שיהיה בך חטא אם לא תשלם וא"ת לרבי מאיר דאין טוב שיהא נודב ומשלם כל עקר אפילו מביא כבשתו לעזרה להאי לשנא בתרא דנדרים היאך אכלו ישראל שלמים במדבר וי"ל כיון שנאסרו בענין אחר בבשר הוו כאלו נוה להם המקום לאכל על ידי שלמים וא"ת והא כתיב (בראשית כ"ח:כ') וידר יעקב נדר וכתיב (יונה ב':י') את אשר נדרתי אשלמה וי"ל דבשעת צרה שרי כדאמרינן בבראשית רבה וידר יעקב נדר לאמר לדורות שיהיו נודרים בעת צרה:

אנא שחיטתן כשרה קא קשיא לי משמע שרב אשי הקשה אותה קושיא ואע"פ שהיא סוגית הגמרא ומכאן ראיה שרב אשי סדר הגמרא אע"ג דאביי ורבא נמי אתו לשנויי הך קושיא והם קדמו הרבה לרב אשי שמא גם בימיהם הקשוה כבר: **טמא** בחלין מאי למימרא ואע"ג דאסור לגרום טומאה לחלין שבא"י היינו דוקא בפירות דשכיחא בהו תרומה אבל בשר לא ואפילו יהא אסור לטמאות גופו באכלין טמאין כדדרשינן והתקדשתם והייתם קדושים אזהרה לבני ישראל שיאכלו חליהן בטהרה מכל מקום יכול לטמאותן ולאוכלן בימי טומאתו: **ובמקדשין** לא ישחט שמא יגע בבשר אע"ג דאמרינן לקמן (חלין דף קכח:) דמפרכסת הרי היא כחיה חיישינן שמא יגע אחר פרכוס א"נ דוקא לענין העמלה והערכה הויא כחיה אבל לענין טומאה כיון ששחט שנים או רב שנים מקבלת טומאה דחשיב אכל כדאמר בהעור והרטב (לקמן שם) השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ומפרכסת מטמאה טומאת אכלין אבל לא טומאת נבלות: **שמא** יגע בבשר אע"ג דדם קדשים אינו מכשיר חבת הקדש מכשרת או שהעבירה בנהר ועדין משקה טופח עליה כדקאמר בפ"ק דפסחים (דף כ.) וא"ת ואמאי לא קאמר דלא ישחט משום דלמא אתי למשך בפנים דאפילו טהור גמור לבן זומא דאמר (יומא דף ל.) הנכנס למקדש טעון טבילה ואסור לשחט בסכין ארכה דלמא אתי לאמשוכי וי"ל דבטהור איכא למגזר טפי דלמא אתי לאמשוכי אבל טמא מזהר זהיר ומדכר אי נמי נקט הכא שמא יגע בבשר משום דבעי למימר ואם שחט ואמר ברי לי שלא נגעתי הקשה רבינו אפרים איך יתכן שתהא סכין ארכה כל כך מחוץ הבית עד עזרת ישראל דהאי טמא מוקמינן לה בסמוך אף בטמא מת ותנן בפ"ק דכלים (מ"ח) החיל מקדש ממנו שאין עובדי כוכבים וטמא מת נכנסים לשם עזרת נשים מקדשת הימנו שאין טבול יום נכנס לשם ואפילו למאן דמוקי לה בנטמא בשרץ והלא עזרת נשים ארכה קל"ה אמה ואיך יתכן שתהא סכין ארכה כל כך וי"ל דלמאי דפיר"ת בעלמא דלא גזור היכא דנטמא בפנים ניחא וכן לפירוש ר"י דפרש דלא החמירו אלא בעזרת נשים שהוא מקום כניסה ויציאה אבל בשאר מקומות יכול לכנס עד סמוך למחנה שכינה מתם אתי נמי שפיר ואין כאן מקומו וי"מ דהכא מירי בבמה ובזה יתישב נמי בסמוך: **שמא** ישהו ולהגרמה ועקור לא חיישינן דמנכר ומיהו עקור דסכין פגומה לא מנכר: **אלימא** אחש"ו עלה קאי פרוש עלה לחודיה קאי אבל הא פשיטא דעליהו נמי קאי דקיימי עלה לקמן (חלין דף יב:) מאן תנא דלא בעי כונה לשחיטה: **דליתיה** קמן דנשייליה ואע"ג דעזרה רה"ר היא כדאמר בפ"ק דפסחים (דף יט:) והיה לנו לטהר כאן מספק האי ספק לא דמי לשאר ספק טומאה ברה"ר משום דרב פעמים לא יכול להזהר מליגע ואי איירי בבמה אתי שפיר:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' פסולי המוקדשין הל' א:

רבינו גרשום

ממאי. לכתחלה הוא ותיקשי לך(א)נראה דצ"ל ותקשה לך מסיפא דתני ושחיטתן כשרה דמשמע דיעבד כדאקשינן וכו'. דיעבד כדאקשינן ברישא:

וקסבר חולין שנשחט שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמי(ב)אולי צ"ל ואיצטריך למימר דאעפ"כ שוחט כענין זה. למימר אע"פ שוחט כענין זה דבעינן למימר כיצד הוא עושה:

שמא ישהו כלומר שמא ישהו כשיעור שהייה דקה לדקה ונסה לנסה:

שמא ידרוסו. לא יעשה הולכה והבאה כדין שחיטה ושמא יחלידו הסכין בין סימן לסימן ויחתכו הסימנים ממטה למעלה. ולמה לא תנן שמא יגרימו ושמא יעקרו בלין הוא דליתני ואמאי לא תני יש מהם דצריך לעמוד עליהם ששחטו [יפה] ואיזו זו שהייה ודרסה וחלדה שאי אפשר להבחין [אחר כך] אי שהה אי דרס והחליד או לא אבל הגרמה ועיקור אפי' לאחר ששחט אפשר לראות אם הגרים או עקר או לאו:

אלא על כמה ליתני וליזיל. עלה קאי ואם שחטו מיבעי ליה. כלומר כיון דסליק מחרש שוטה וקטן אם שחטו מבעי ליה למיתנא:

מסורת הש"ס

א לקמן לג:

ב זבחים לא:; משנה זבחים; ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה ד ב

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אבל וכו' שיהיו נודרים בעת צרה. עיין תשובת מהר"ם פאדוו' סימן עט בסופו:

תורה אור השלם

[דברים טז]

וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו [ויקרא א, ד]

וְכֹל אֲשֶׁר־יִגַּע עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלַל־חֶרֶב אוֹ בְמֵת אוֹ־בְעֶצֶם אָדָם אוֹ בְקָבֶר יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים [במדבר יט, טז]

[א]חֶרֶב הֲרֵי הוּא כֶּחָלָל, אַב הַטּוּמְאָה הוּא, לְטַמְּיֵיהּ לְסַכִּין, וַאֲזַל סַכִּין וְטַמְּיֵיהּ לְבָשָׂר! (א)אֶלָּא דְּאִיטַּמִּי בְּשֶׁרֶץ, וְאִי בָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם דְּאִיטַּמִּי בְּמֵת, וּכְגוֹן שֶׁבָּדַק קְרוּמִית שֶׁל קָנֶה וְשָׁחַט בָּהּ, דְּתַנְיָא: בַּכֹּל שׁוֹחֲטִים, בֵּין בְּצוֹר בֵּין בִּזְכוּכִית בֵּין בִּקְרוּמִית שֶׁל קָנֶה. אַבָּיֵי אָמַר: הָכִי קָתָנֵי – הַכֹּל שׁוֹחֲטִין, וַאֲפִילּוּ כּוּתִי. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו, אֲבָל יוֹצֵא וְנִכְנָס – לֹא יִשְׁחוֹט. וְאִם שָׁחַט, חוֹתֵךְ כְּזַיִת בָּשָׂר וְנוֹתֵן לוֹ. אֲכָלוֹ – מוּתָּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ, לֹא אֲכָלוֹ – אָסוּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ. חוּץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, דַּאֲפִילּוּ דִּיעֲבַד נָמֵי לָא, שֶׁמָּא יִשְׁהוּ, שֶׁמָּא יִדְרְסוּ, וְשֶׁמָּא יַחֲלִידוּ. וְכוּלָּן שֶׁשָּׁחֲטוּ, אַהֵיָּיא? אִילֵימָא אַחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן – עֲלַהּ קָאֵי, "וְאִם שָׁחֲטוּ" מִבְּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא, אַכּוּתִי – הָא אָמְרַתְּ: כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו שָׁחֵיט אֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה! קַשְׁיָא. [ב]אָמַר רָבָא: וְיוֹצֵא וְנִכְנָס, לְכַתְּחִלָּה לָא? וְהָתְנַן: הַמַּנִּיחַ נָכְרִי בַּחֲנוּתוֹ וְיִשְׂרָאֵל יוֹצֵא וְנִכְנָס – מוּתָּר! הָתָם מִי קָתָנֵי "מַנִּיחַ"? "הַמַּנִּיחַ" קָתָנֵי, דִּיעֲבַד. [ג]אֶלָּא מֵהָכָא: אֵין הַשּׁוֹמֵר צָרִיךְ לִהְיוֹת יוֹשֵׁב וּמְשַׁמֵּר, אֶלָּא אַף עַל פִּי שֶׁיּוֹצֵא וְנִכְנָס – מוּתָּר. אֶלָּא אָמַר רָבָא, הָכִי קָתָנֵי: הַכֹּל שׁוֹחֲטִין, וַאֲפִילּוּ כּוּתִי. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל יוֹצֵא וְנִכְנָס, אֲבָל בָּא וּמְצָאוֹ שֶׁשָּׁחַט – חוֹתֵךְ כַּזַּיִת בָּשָׂר וְנוֹתֵן לוֹ, אֲכָלוֹ – מוּתָּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ, לֹא אֲכָלוֹ – אָסוּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ. חוּץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, דַּאֲפִילּוּ דִּיעֲבַד נָמֵי לָא, שֶׁמָּא יִשְׁהוּ, וְשֶׁמָּא יִדְרְסוּ, וְשֶׁמָּא יַחֲלִידוּ. וְכוּלָּן שֶׁשָּׁחֲטוּ – אַהֵיָּיא? אִילֵימָא אַחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן – עֲלַהּ קָאֵי, "וְאִם שָׁחֲטוּ" מִבְּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא אַכּוּתִי? הָא אָמְרַתְּ: אֲפִילּוּ יוֹצֵא וְנִכְנָס שָׁחֵיט לְכַתְּחִלָּה! קַשְׁיָא. [ד]רַב אָשֵׁי אָמַר: הָכִי קָתָנֵי – הַכֹּל שׁוֹחֲטִין, וַאֲפִילּוּ יִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד. מְשׁוּמָּד לְמַאי? לֶאֱכוֹל נְבֵילוֹת לְתֵיאָבוֹן, וְכִדְרָבָא, דְּאָמַר רָבָא: יִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד אוֹכֵל נְבֵילוֹת לְתֵיאָבוֹן

בּוֹדֵק

חֶרֶב הֲרֵי הוּא כְּחָלָל טֻמְאוֹת שֶׁל מֵת הָרְאוּיוֹת לְטַמֵּא כְּלִי כְּגוֹן מֵת וְהַנּוֹגֵעַ בּוֹ דְּהָוֵי מִיהָא אַב הַטֻּמְאָה אִם נָגַע בָּהֶם מַתָּכוֹת נַעֲשָׂה כַּיּוֹצֵא בּוֹ וְאִם נָגַע בְּמֵת הָוֵי אֲבִי אֲבוֹת [הַטֻּמְאָה] וְאִם בִּטְמֵא מֵת נָגַע הָוֵי אָב אֲבָל רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי אֵין מְטַמְּאִין כֵּלִים וְהַאי סַכִּין נַעֲשָׂה אָב. וְהַאי חֶרֶב הֲרֵי הוּא כְּחָלָל הָכָא לָא אִצְטְרִיךְ דִּבְלָאו הָכִי נָמֵי מָנֵי מְטַמֵּא בָּשָׂר דְּגַבְרָא הָוֵי אַב הַטֻּמְאָה וְסַכִּין רִאשׁוֹן וּבָשָׂר שֵׁנִי אֶלָּא רְבוּתָא קָאָמַר דַּאֲפִילּוּ רִאשׁוֹן הָוֵי הַאי בָּשָׂר: **דְּאִטַּמִּי בְּשֶׁרֶץ** דְּהָוֵי הַאי גַּבְרָא רִאשׁוֹן וְלֹא מְטַמֵּא הַסַּכִּין שֶׁאֵין כְּלִי מְקַבֵּל טֻמְאָה אֶלָּא מֵאַב הַטֻּמְאָה דְּלָא מָצִינוּ בַּתּוֹרָה דִּמְקַבֵּל טֻמְאָה מֵרִאשׁוֹן וְשֵׁנִי אֶלָּא אֹכֶל וּמַשְׁקֶה כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא יא) כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וּסְמִיךְ לֵיהּ מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֳכָלִים וּמַשְׁקִים מִטַּמְּאִים מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס שֶׁהוּא רִאשׁוֹן וְעוֹשֶׂה לְמַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ שֵׁנִי וְאֵין כְּלִי מִטַּמֵּא מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס שֶׁאִם הָיָה כְּלִי נָתוּן בְּתוֹכוֹ וְנִטְמָא הַחִיצוֹן הַשֵּׁנִי טָהוֹר וְהָכִי מְפָרֵשׁ בִּשְׁלְהֵי פִּרְקִין: **קְרוּמִית שֶׁל קָנֶה** פְּשׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ וְלָא מְקַבְּלֵי טֻמְאָה: **אַבָּיֵי** מְהַדֵּר לְתָרוֹצֵי לְכַתְּחִלָּה וְדִיעֲבַד דְּמַתְנִיתִין: **וַאֲפִילּוּ כּוּתִי** מוֹסְרִין לוֹ בְּהֵמָה לְכַתְּחִלָּה לִשְׁחוֹט דְּמִנְיָה שֶׁהֶחֱזִיקוּ בָּהּ הִיא אֲבָל יִשְׂרָאֵל יוֹצֵא וְנִכְנָס לֹא יִמְסֹר לוֹ לִשְׁחוֹט דאע"ג דְּהֶחְזִיקוּ בָּהּ לְעַצְמָם אֵין מַקְפִּידִין אִם יֹאכְלוּ יִשְׂרָאֵל נְבֵלוֹת דְּלֵית לְהוּ לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל (שָׁם יט) אֶלָּא כְּמַשְׁמָעוֹ שֶׁלֹּא יִתֵּן אֶבֶן בְּדֶרֶךְ עִוֵּר לְהַפִּילוֹ: **אֲכָלוֹ מֻתָּר לֶאֱכֹל** דְּהָא לְעַצְמוֹ זָהִיר בָּהּ וְהַיְנוּ דִּיעֲבַד דְּמַתְנִיתִין: **חוּץ מחש"ו דַּאֲפִילּוּ דִּיעֲבַד נָמֵי** לָא דְּהָא אַדִּיעֲבַד קָיְמִינַן: **שֶׁמָּא יַשְׁהוּ** לְקַמָּן מְפָרֵשׁ אַמַּאי נָקַט לְשׁוֹן עָתִיד: **אֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה** וְהָכָא קָתָנֵי בַּאֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָם שֶׁשָּׁחֲטוּ דִּיעֲבַד: **אָמַר רָבָא** וְהֵיכָא דְּיִשְׂרָאֵל יוֹצֵא וְנִכְנָס לֹא יִמְסֹר לַכּוּתִי לְכַתְּחִלָּה בִּתְמִיהַ: **וְהָא תְּנַן** בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּמַסֶּכֶת ע"ז דאע"פ שֶׁיִּשְׂרָאֵל יוֹצֵא וְנִכְנָס מֻתָּר אַלְמָא מִסְתְּפֵי עוֹבֵד כּוֹכָבִים דִּלְמָא אָתֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא נָגַע הָכָא נָמֵי מִסְתְּפֵי הַשְׁתָּא אָתֵי וְחָזֵי לֵיהּ: **מִי קָתָנֵי** מַנִּיחַ אָדָם עוֹבֵד כּוֹכָבִים בַּחֲנוּתוֹ וְיוֹצֵא וְנִכְנָס דְּמַשְׁמַע לְכַתְּחִלָּה: **אֵין הַשּׁוֹמֵר** אֶת הַיַּיִן: **צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא יוֹשֵׁב וּמְשַׁמֵּר כו'** רֵישָׁא אַסֵּיפָא לָא תִּקְשֵׁי דְּלָאו זוֹ אַף זוֹ קָתָנֵי כְּלוֹמַר לֹא בְּדִיעֲבַד דַּוְקָא אֶלָּא אֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה: **רַב אַשֵּׁי אָמַר** גָּרַס: **לְתֵיאָבוֹן** כִּי לָא מַשְׁכַּח הֶתֵּר אָכֵיל נְבֵלוֹת וּמֵאַחַר שֶׁהַסַּכִּין בְּדוּקָה וּנְתוּנָה בְּיָדוֹ שָׁחֵט שַׁפִּיר דְּכָל כַּמָּה דְּמָצֵי לְמֵיכַל הֶתֵּירָא לָא אָכֵיל אִסּוּרָא וְכִי אֵין לוֹ סַכִּין בָּדוּק לֹא טָרַח לְהַדּוּרֵי בָּתַר סַכִּין יָפָה אִם זוֹ פְּגוּמָה:

כְּגוֹן דְּבָדַק קְרוּמִית שֶׁל קָנֶה וְאִם תֹּאמַר וְהֵיאַךְ יִשְׁחוֹט בִּקְרוּמִית שֶׁל קָנֶה וְהָא בָּעִינַן כְּלִי כִּדְמוֹכַח בְּסוֹף הַתּוֹדָה (מְנָחוֹת דַּף פב:) וּבְסוֹף דַּם חַטָּאת (זְבָחִים דַּף צז:) דְּדָרֵשׁ מִדִּכְתִיב וַיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכֶלֶת לִשְׁחוֹט אֶת בְּנוֹ דְּעוֹלָה טְעוּנָה כְּלִי וְיָלְפִינַן כּוּלְּהוּ מֵעוֹלָה וְי"ל כְּגוֹן דְּתִקְּנָהּ לִקְרוּמִית וַעֲשָׂאָהּ כְּעֵין כְּלִי וְאע"ג דְּקַיְימָא לָן כְּרַבִּי דְּאָמַר פ' הֶחָלִיל (סֻכָּה דַּף נ:) אֵין עוֹשִׂין כְּלֵי שָׁרֵת שֶׁל עֵץ וּפְלִיג אר' יוֹסֵי בַּר רַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר בְּפֶרֶק הֶחָלִיל עוֹשִׂין כְּלֵי שָׁרֵת שֶׁל עֵץ לִשְׁחִיטַת קָדָשִׁים לָא בָּעִינַן כְּלֵי שָׁרֵת דִּבְפֶרֶק הַתּוֹדָה (מְנָחוֹת דַּף עח:) אָמְרִי' דְּסַכִּין מְקַדְּשָׁה כִּכְלֵי שָׁרֵת וְכֵן מַשְׁמַע בַּתּוֹסֶפְתָּא דְּקָתָנֵי חֹמֶר בִּקְמִיצָה מִבִּשְׁחִיטָה שֶׁהַקְּמִיצָה טְעוּנָה כְּלִי וְהַשְּׁחִיטָה אֵינָהּ טְעוּנָה כְּלִי אֶלָּא אֲפִלּוּ קְרוּמִית שֶׁל קָנֶה וְעַל כָּרְחָךְ לָא בָּעֵי לְמֵימַר דְּאֵינָהּ טְעוּנָה כְּלִי כְּלָל דְּהָא יָלְפִינַן מֵעוֹלָה דִּטְעוּנָה כְּלִי אֶלָּא דְּאֵינָהּ טְעוּנָה כְּלִי שָׁרֵת קָאָמַר מִיהוּ יֵשׁ לִדְחוֹת דְּלָא בָּעִינַן כְּלִי יָפֶה קָאָמַר וְלָא פָּסְלִינַן קְרוּמִית שֶׁל קָנֶה מִשּׁוּם הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ (מַלְאָכִי א) כִּדְפָרֵיךְ גְּמָרָא בְּסוֹטָה (דַּף יד:) גַּבֵּי כְּפִיפָה מִצְרִית דְּהָתָם דּוֹרוֹן הוּא דְּדֶרֶךְ לַהֲבִיאוֹ בִּכְלִי נָאֶה אֲבָל בִּשְׁחִיטָה לָא חָיְישִׁינַן אִי נָמֵי כְּפִיפָה מִצְרִית מְכוֹעֶרֶת יוֹתֵר מִקְּרוּמִית שֶׁל קָנֶה וְרַבֵּינוּ אֶפְרַיִם הָיָה מֵבִיא רְאָיָה מִדִּתְנַן בְּפֶרֶק אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן (זְבָחִים דַּף מז.) שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלֵי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן וְאִלּוּ שְׁחִיטָתָן בִּכְלֵי שָׁרֵת לָא קָתָנֵי כִּדְקָתָנֵי גַּבֵּי קַבָּלָה וְאֵין זֶה רְאָיָה דְּגַבֵּי קַבָּלָה נָמֵי לֹא הִזְכִּיר אֶלָּא לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּבָעֵי שֶׁיְּהֵא גַּם הַכְּלִי בַּצָּפוֹן לְאַפּוֹקֵי אִם הַכְּלִי בַּדָּרוֹם וְהַבְּהֵמָה בַּצָּפוֹן וְהַדָּם מְקַבֵּל בְּתוֹכוֹ תֵּדַע דִּבְקָדָשִׁים קַלִּים דְּלָא בָּעֵי צָפוֹן לֹא חָשׁ לְהַזְכִּיר קַבָּלָה בִּכְלֵי שָׁרֵת וּבְפֶ' כָּל הַזְּבָחִים שֶׁקִּבֵּל דָּמָן (שָׁם כו.) דִּתְנַן קָדָשִׁים קַלִּים שְׁחִיטָתָן בִּפְנִים וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלֵי שָׁרֵת בִּפְנִים הָתָם נָמֵי אָתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּצָרִיךְ שֶׁיְּהֵא הַכְּלִי בִּפְנִים לְאַפּוֹקֵי אִם רֹב הַכְּלִי בַּחוּץ וּמִעוּטוֹ בִּפְנִים וּמְקַבֵּל הַדָּם בְּמִעוּט שֶׁבִּפְנִים אע"ג שֶׁאֵין נִפְסָל בְּיוֹצֵא: **הַמַּנִּיחַ** קָתָנֵי דִּיעֲבַד לָאו לְשִׁנּוּיֵי אַלִּבָּא דְּאַבָּיֵי קָאָתֵי דְּהָא אַבָּיֵי נָמֵי לָא שָׁרֵי בְּדִיעֲבַד בְּלֹא חוֹתֵךְ כַּזַּיִת בָּשָׂר אֶלָּא בָּא לְהַקְשׁוֹת עַל דִּבְרֵי רָבָא שֶׁמְּדַקְדֵּק מִכָּאן דְּשָׁרֵי אַף לְכַתְּחִלָּה אִי נָמֵי כָּל זְמַן שֶׁיָּכוֹל לְתַקֵּן עַל יְדֵי חוֹתֵךְ כַּזַּיִת בָּשָׂר יֵשׁ לוֹ לְתַקֵּן אֲבָל אִי לֵיתָא לְכוּתִי קַמַּן שָׁרֵי:

הַמַּנִּיחַ קָתָנֵי דִּיעֲבַד לָא בָּעֵי לְמֵימַר דְּמַשְׁמַע דִּיעֲבַד וְלֹא לְכַתְּחִלָּה דְּהָא מַסִּיק דְּשָׁרֵי לְכַתְּחִלָּה אֶלָּא קָאָמַר דְּאַף דִּיעֲבַד מַשְׁמַע וא"ת דִּלְקַמָּן (חֻלִּין דַּף טו:) גַּבֵּי הַשּׁוֹחֵט בְּמַגַּל יָד וְגַבֵּי הַשּׁוֹחֵט אֶחָד בְּעוֹף (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף כז.) דַּיֵּיק הַשּׁוֹחֵט דִּיעֲבַד אִין כו' וְי"ל דְּהַשְּׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה סָמִיךְ הָתָם דְּמַשְׁמַע דִּיעֲבַד אֲבָל קָשֶׁה מִמַּתְנִיתִין דְּהַמְקַנֵּא לְאִשְׁתּוֹ (סוֹטָה דַּף ב.) וּפ' חָבִית (שַׁבָּת דַּף קמז.) גַּבֵּי הָרוֹחֵץ בְּמֵי מְעָרָה דַּיֵּיק בַּגְּמָרָא דִּיעֲבַד אִין לְכַתְּחִלָּה לָא: [וְעַיֵּין תּוֹס' סוֹטָה ב. ד"ה הַמְקַנֵּא דִּיעֲבַד]:

אֶלָּא מֵהָכָא גָּרַס וְלֹא גָּרַס מִסֵּיפָא דְּהָךְ דְּהַמַּנִּיחַ בפ"ב דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף סט.) וְהַהִיא דְּאֵין הַשּׁוֹמֵר הִיא בְּפֶ' ר' יִשְׁמָעֵאל (עֲבוֹדָה זָרָה סח.): **אֵין הַשּׁוֹמֵר** צָרִיךְ כו' מַשְׁמַע הָכָא דְּאֵין צָרִיךְ מַשְׁמַע לְכַתְּחִלָּה וְקָשֶׁה דִּבְרֵישׁ גִּטִּין (דַּף ב:) גַּבֵּי הָא דְּאָמַר רַבָּה לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִין לִשְׁמָהּ פָּרֵיךְ עֲלָהּ מֵהָא דִּתְנַן הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינָה לִמְדִינָה בִּמְדִינַת הַיָּם צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם הָא בְּאוֹתָהּ מְדִינָה לֹא צָרִיךְ וּמְשַׁנֵּי לָא תֵּימָא הָא בְּאוֹתָהּ מְדִינָה לֹא צָרִיךְ אֶלָּא הָא מִמְּדִינָה לִמְדִינָה בא"י לֹא צָרִיךְ וּפָרֵיךְ הָא בְּהֶדְיָא קָתָנֵי לַהּ הַמֵּבִיא גֵּט בא"י אֵין צָרִיךְ כו' וּמְשַׁנֵּי אִי מֵהַהִיא הֲוָה אָמֵינָא ה"מ דִּיעֲבַד כו' וְהֵיכִי הֲוָה דִּיעֲבַד הָא אֵין צָרִיךְ מַשְׁמַע לְכַתְּחִלָּה כִּדְמַשְׁמַע הָכָא וּבְקוּנְטְרֵס פֵּי' שָׁם דְּהָכִי פָּרֵיךְ הָא בְּהֶדְיָא קָתָנֵי לַהּ וְכֵיוָן דְּאַשְׁמוֹעִינַן לַהּ מִדִּיּוּקָא דְּרֵישָׁא סֵיפָא לְמַאי אִצְטְרִיךְ וּמְשַׁנֵּי דְּאִי מֵרֵישָׁא הֲוָה דַּוְקָא דִּיעֲבַד לְהָכִי אִצְטְרִיךְ סֵיפָא לְאַשְׁמוֹעִינַן אֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה אֲבָל לְשׁוֹן אִי מֵהַהִיא לָא מַשְׁמַע הָכִי וְי"ל דְּהָתָם כֵּיוָן שֶׁיָּכוֹל לְתַקֵּן בְּדִיעֲבַד כִּדְקָאָמַר בְּהַהוּא פִּרְקָא (שָׁם ה:) שֶׁיִּטְּלֶנּוּ הֵימֶנָּה וְיַחֲזוֹר וְיִתְּנֶנּוּ לָהּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם וְיֹאמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם שַׁיָּךְ לְמִתְנֵי אֵין צָרִיךְ כְּלוֹמַר אֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וְלִטּוֹל אוֹתוֹ הֵימֶנָּה א"נ הָתָם הֲוָה ה"מ דִּיעֲבַד דִּלְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ שֶׁיִּרְאֶה כְּתִיבַת הַגֵּט וַחֲתִימָתוֹ וְאִם לֹא רָאָה ה"א אֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וְלִכְתֹּב אֶלָּא יִתֵּן לָהּ אע"פ שֶׁלֹּא רָאָה קמ"ל דִּלְכַתְּחִלָּה נָמֵי אֵין צָרִיךְ לִרְאוֹת וְעי"ל דְּהָכָא דַּיֵּיק מִשּׁוּם דְּקָאֵי אַרֵישָׁא דְּקָתָנֵי בְּפֶ' ר' יִשְׁמָעֵאל (ע"ז דַּף סח.) בְּעִיר שֶׁכֻּלָּהּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אָסוּר עַד שֶׁיְּהֵא שָׁם שׁוֹמֵר וַהֲדַר תָּנֵי אֵין הַשּׁוֹמֵר צָרִיךְ כו' מַשְׁמַע שֶׁבָּא לְפָרֵשׁ דְּיוֹצֵא וְנִכְנָס חָשִׁיב כְּשׁוֹמֵר גָּמוּר וְהַיְנוּ כְּשׁוֹמֵר דְּרֵישָׁא: **אֲבָל** בָּא וּמְצָאוֹ שֶׁשָּׁחַט חוֹתֵךְ כַּזַּיִת בָּשָׂר וְנוֹתֵן לוֹ וְאִם תֹּאמַר כֵּיוָן דְּרָבָא מְדַמֵּה שְׁחִיטָה לְיַיִן נֶסֶךְ בָּא וּמְצָאוֹ לִשְׁתְּרֵי בְּלֹא חוֹתֵךְ כַּזַּיִת בָּשָׂר וְנוֹתֵן לוֹ כְּמוֹ בְּיַיִן נֶסֶךְ דְּשָׁרֵי בְּמַתְנִיתִין בְּפֶ' ר' יִשְׁמָעֵאל (ע"ז דַּף ס:) בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁנִּמְצָא בְּצַד הַבּוֹר כְּשֶׁאֵין לוֹ מִלְוֶה עָלָיו וי"ל כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל כֵּיוָן שֶׁיָּכוֹל לְבָרֵר עַל יְדֵי כַּזַּיִת בָּשָׂר יֵשׁ לוֹ לְבָרֵר:

מסורת הש"ס

א קידושין נו:; לקמן יז.; לקמן טז:; לקמן טו:

תורה אור השלם

[במדבר יט]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פה' מהל' טומאת מת הל' ג:

ב מיי' פי"ב מהל' מאכלות אסורות הל' יז, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קכט סעי' א:

ג מיי' פי"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ד, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלא סעי' א:

ד מיי' פד' מהל' שחיטה הל' יד, סמג עשין סז, טוש"ע יו"ד סי' ב סעי' ב:

רבינו גרשום

אלא דאיטמי בשרץ. והוי אדם ראשון ואין כלי מטמא אלא מחמת אב הטומאה:

וכגון שבדק קרומית של קנה ושחט בה. דאין פשוטי כלי עץ מקבלין טומאה:

אע"פ שיוצא ונכנס מותר. כלומר אע"פ שאין ישראל יושב ומשמר אלא יוצא ונכנס מותר הכא נמי לענין שחיטה אע"פ שיוצא ונכנס מותר:

לאכול נבילה לתיאבון. כלומר מתאב לאכול בשר ואוכל נבילה לתיאבון:

[א]בּוֹדֵק סַכִּין וְנוֹתֵן לוֹ, וּמוּתָּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ. אֲבָל לֹא בָּדַק וְנָתַן לוֹ – לֹא יִשְׁחוֹט, וְאִם שָׁחַט – בּוֹדֵק סַכִּינוֹ אַחֲרָיו. נִמְצֵאת סַכִּינוֹ יָפָה – מוּתָּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ, וְאִם לָאו – אָסוּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ. חוּץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, דַּאֲפִילּוּ דִּיעֲבַד נָמֵי לָא, שֶׁמָּא יְשַׁהוּ, שֶׁמָּא יִדְרְסוּ, וְשֶׁמָּא יַחֲלִידוּ. וְכוּלָּן שֶׁשָּׁחֲטוּ – אַהֵיָּיא? אִילֵימָא אַחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן – עֲלַהּ קָאֵי, "וְאִם שָׁחֲטוּ" מִיבְּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא אַיִּשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד? אִי דְּבָדַק סַכִּין וְנוֹתֵן לוֹ, הָא אָמַרְתְּ שׁוֹחֵט לְכַתְּחִלָּה! אֶלָּא דְּלֹא בָּדַק. אִי דְּאִיתֵיהּ לְסַכִּין – לִיבְדְּקֵיהּ הַשְׁתָּא, וְאִי דְּלֵיתֵיהּ לְסַכִּין – כִּי אֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתוֹ מַאי הָוֵי? דִּלְמָא בְּסַכִּין פְּגוּמָה שָׁחֵיט! קַשְׁיָא. רָבִינָא אָמַר: הָכִי קָתָנֵי – "הַכֹּל שׁוֹחֲטִין", הַכֹּל מוּמְחִין שׁוֹחֲטִין, מוּמְחִין וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין מוּחְזָקִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁיּוֹדְעִין בּוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ לוֹמַר הִלְכוֹת שְׁחִיטָה, אֲבָל אֵין יוֹדְעִין בּוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ לוֹמַר הִלְכוֹת שְׁחִיטָה – לֹא יִשְׁחוֹט, וְאִם שָׁחַט – בּוֹדְקִין אוֹתוֹ, אִם יוֹדֵעַ לוֹמַר הִלְכוֹת שְׁחִיטָה – מוּתָּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ, וְאִם לָאו – אָסוּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ. חוּץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, דַּאֲפִילּוּ דִּיעֲבַד נָמֵי לָא, שֶׁמָּא יְשַׁהוּ, שֶׁמָּא יִדְרְסוּ, וְשֶׁמָּא יַחֲלִידוּ. וְכוּלָּן שֶׁשָּׁחֲטוּ – אַהֵיָּיא? אִילֵימָא אַחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן עֲלַהּ קָאֵי, וְאִם שָׁחֲטוּ מִבְּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא, אַשֶּׁאֵין מוּמְחִין, בְּבוֹדְקִין אוֹתוֹ סַגִּי! דְּלֵיתֵיהּ לְקַמַּן דְּלִיבְדְּקֵיהּ. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, רָבִינָא אָמַר: הָכִי קָתָנֵי – "הַכֹּל שׁוֹחֲטִין", הַכֹּל מוּחְזָקִין שׁוֹחֲטִין, מוּחְזָקִין אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מוּמְחִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁשָּׁחֲטוּ לְפָנֵינוּ שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים וְלֹא נִתְעַלֵּף, אֲבָל לֹא שָׁחַט לְפָנֵינוּ שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים – לֹא יִשְׁחוֹט, שֶׁמָּא יִתְעַלֵּף. וְאִם שָׁחַט וְאָמַר: "בָּרִי לִי שֶׁלֹּא נִתְעַלַּפְתִּי" – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. חוּץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, דַּאֲפִילּוּ דִּיעֲבַד נָמֵי לָא, שֶׁמָּא יְשַׁהוּ, שֶׁמָּא יִדְרְסוּ, וְשֶׁמָּא יַחֲלִידוּ. וְכוּלָּן שֶׁשָּׁחֲטוּ – אַהֵיָּיא? אִילֵימָא אַחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן עֲלַהּ קָאֵי, "וְאִם שָׁחֲטוּ" מִיבְּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא, אַשֶּׁאֵין מוּחְזָקִין, וְהָאָמַרְתְּ: בְּ"בָרִי לִי" סַגִּי! דְּלֵיתֵיהּ קַמַּן דְּלִישַׁיְּילֵיהּ. רָבִינָא וְרַבָּה בַּר עוּלָּא, כְּאַבַּיֵּי וְרָבָא וְרַב אָשֵׁי לָא אָמְרִי, מִשּׁוּם דְּקַשְׁיָא לְהוּ "וְכוּלָּן". כּוּלְּהוּ כְּרַבָּה בַּר עוּלָּא לָא אָמְרִי, לְהַךְ לִישָּׁנָא דְּאָמְרַתְּ הָכָא עִיקָּר – אַדְּרַבָּה, הָתָם עִיקָּר, דִּבְקָדָשִׁים קָאֵי. [ב]לְהַךְ לִישָּׁנָא דְּאָמְרַתְּ: הָתָם עִיקָּר, וְהָכָא אַיְּידֵי דִּתְנָא טָמֵא בְּחוּלִּין תְּנָא נָמֵי טָמֵא בְּמוּקְדָּשִׁין – טָמֵא בְּחוּלִּין גּוּפֵיהּ לָא אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, חוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת קֹדֶשׁ לָאו כְּקֹדֶשׁ דָּמוּ. [ג]כּוּלְּהוּ כְּרָבִינָא לָא אָמְרִי, לְהַךְ לִישָּׁנָא דְּאָמַר: מוּמְחִין אִין, שֶׁאֵין מוּמְחִין לָא – רוֹב מְצוּיִין אֵצֶל שְׁחִיטָה מוּמְחִין הֵן. [ד]לְהַךְ לִישָּׁנָא דְּאָמַר: מוּחְזָקִין אִין, שֶׁאֵין מוּחְזָקִין לָא – לְעִלּוּפֵי לָא חָיְישִׁינַן. רָבָא לָא אָמַר כְּאַבַּיֵּי, כִּי קוּשְׁיֵיהּ. אַבַּיֵּי לָא אָמַר כְּרָבָא, הָתָם לָא נָגַע, הָכָא נָגַע. רַב אָשֵׁי לָא אָמַר כְּתַרְוַיְיהוּ, קָסָבַר: כּוּתִים גֵּרֵי אֲרָיוֹת הֵן. אַבַּיֵּי לָא אָמַר כְּרַב אָשֵׁי, לָא סְבִירָא לֵיהּ הָא דְּרָבָא. אֶלָּא רָבָא, מַאי טַעְמָא לָא אָמַר כִּשְׁמַעְתֵּיהּ? לְדְבָרָיו דְּאַבַּיֵּי קָאָמַר, וְלֵיהּ לָא סְבִירָא לֵיהּ. תָּנוּ רַבָּנַן: שְׁחִיטַת כּוּתִי מוּתֶּרֶת, בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו, אֲבָל בָּא וּמְצָאוֹ שֶׁשָּׁחַט – חוֹתֵךְ כַּזַּיִת וְנוֹתֵן לוֹ, אֲכָלוֹ – מוּתָּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ, וְאִם לָאו – אָסוּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ. כַּיּוֹצֵא בּוֹ, מָצָא בְּיָדוֹ

דְּקוּרְיָא

בודק סכין ונותן לו ולא חיישינן שמא ישהה וידרס דלא שבק היתירא ואכל אסורא ואפילו לא יאכל ממנה דחייש אלפני עור לא תתן מכשול אפי' אין אחר עומד על גביו ולא יוצא ונכנס אבל כותי יש לו דין אחר דאי ישראל יוצא ונכנס לא בעי בדיקת סכין דמרתת דלא מצינו בשום מקום גבי כותי שיהא צריך בדיקת סכין ואי אין ישראל יוצא ונכנס אפי' בדק סכין לא מהני דחיישינן שמא שהה ושמא דרס דלא חייש אלפני עור לא תתן מכשול ותימה דאמאי לא מהני נמי במומר יוצא ונכנס כמו בכותי דקאמר בסמוך אי דליתא לסכין כי אחרים רואין אותו מאי הוי וי"ל דישראל מומר לא מרתת דאין סבור שיבדקו הסכין אחריו לפי שהוא מחזיק עצמו כישראל לכל דבריו ואין להקשות דאמאי צריך לכתחלה לבדוק הסכין במומר ולהיות יוצא ונכנס גבי כותי יניחנו לשחט לכתחלה ואחרי כן יבדוק הסכין או לכותי יתן כזית בשר וי"ל דחיישינן דלמא משתלי ואכיל כמו שפירש ר"ת גבי חרש שוטה וקטן דאין מוסרים להן חולין לכתחלה: **ואם** שחט בודקין אותו ואע"ג דאיכא ברייתא לקמן (חלין דף יב.) דסבר דרב מנויין אצל שחיטה מומחין הן גבי מצא תרנגולת שחוטה הא מייתי תנאי בתר הכי אע"ג דהתם דחי לה: **דליתה** קמן דלבדקיה תימה דמשמע הא איתא קמן ולא ידע אין שחיטתו כשרה אע"ג דאחרים רואין אותו דשחט שפיר ולקמן בפרקין (חלין דף יב.) גבי הא דאמר רב נחמן ראה אחד ששחט אם ראהו מתחלה ועד סוף מותר לאכל משחיטתו ואם לאו אסור פריך אי דידע דלא גמיר פשיטא: **אע"פ** שאין מומחין פירוש דלא ידעינן אי גמיר אי לא גמיר דאי ידעינן ביה דלא גמיר אפי' בדיעבד שחיטתו פסולה כדאמר רב יהודה לקמן (חלין דף ט.) כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה כו': **חלין** שנעשו על טהרת קדש לאו כקדש דמו האי טעמא הוה מצי למימר נמי ללישנא קמא: **רב** מצויין אצל שחיטה מומחין הן ושוחטין אף לכתחלה אבל אין לפרש דדיעבד הוא דהויא שחיטתו כשרה אע"פ שאין אחרים רואין אותו ולא מצי לאוקומי מתניתין בהכי משום דקשיא לן וכולן דהא לאביי ורבא ורב אשי לא מתוקם נמי וכולן אלא אחרש שוטה וקטן: **קסבר** כותים גרי אריות הן ושחיטתן פסולה כמו של עובדי כוכבים מזבחת מה שאתה זובח אתה אוכל כלומר אותו שהוא בר זביחה לאפוקי עובד כוכבים ואוכל נבלות להכעיס ואע"ג דאמר בסוף פ"ב דיבמות (דף כד:) אחד גרי אריות ואחד גרי חלומות כלם גרים גמורים היינו כשמתגייר לגמרי מפחד אריות אבל כותיים לא נתגיירו לגמרי כדכתיב במלכים (ב יז) את ה' היו יראים ואת אלהיהם היו עבדים ומאן דאמר גרי אמת הן קסבר דשוב נתגיירו לגמרי: מאי טעמא לא אמר כשמעתיה. תימה דהא קתני במתניתין תרי הכל שוחטין ומפרש רבא לקמן (חלין דף יז.) אלא לאתויי כותי ואלא לאתויי ישראל מומר אלמא מוקי אלא כשמעתיה וי"ל דהכי פריך דקמייתא איבעי ליה לאוקומי כשמעתיה:

נמצאת סכינו יפה מותר והיינו דיעבד דמתניתין: **חוץ מחש"ו** דאפילו נמצאת סכינו יפה לא דאיכא קלקולא אחרינא שהיה דרסה חלדה דלא ידעי לאזדהורי בהו. ודוקא אוכל לתאבון אבל להכעיס אפילו נמצאת סכינו יפה לא דמועד לנבל בכוונה בידים: **שוחט לכתחלה** אפילו בלא אחרים רואין אותו: **לבדקיה השתא** למה לי אחרים רואין: מאי הוי הא לא בדקו הסכין: מומחין ויודעין הלכות שחיטה: **ואע"פ שאין מוחזקין** שלא שחטו לפנינו ג' פעמים לראות אם יש בהם כח שאינן מתעלפין בשחיטה שיבאו לידי שהיה או אין יודעין לאמן את ידיהם לכך: **בד"א** דחשיבי מומחין: שיודעין בו אלו המוסרים לו בהמה לשחט מכירין בו ובדקוהו שיודע הלכות שחיטה: **דאפי' דיעבד** ויודעין הלכות שחיטה לא דתמיד הם מוחזקים לקלקל שאין בהן דעת: **מוחזקים** שראינו ששחטו כמה פעמים יפה ולא קלקלו: **ואע"פ שאין מומחין** דלא ידעינן בהו שיודעים לומר הלכות שחיטה אם לא: **נתעלף** לשון עיפות וחלישות הלב שאין יכול לראות מכת חרב וסכין אפילו בבהמה כמו תתעלפנה הבתולות (עמוס ח): **אביי** ורבא ורב אשי לא מצו לתרוצי לעיל וכולן דמתניתין: **אדרבה התם עיקר** ולא איבעי ליה למתנייה הכא: **ודקאמר** איידי דתנא כו': **לאו כקדש דמו** ואין חייב לזהר בהו ופשיטא דשוחטין טמאים לכתחלה: **מומחין הן** הלכך לא בעי למבדקיה: **כי קשייה** דאותביה מהמניח עובד כוכבים בחנותו: **ואביי לא אמר כרבא** דיליף מהשומר את החנות דיוצא ונכנס לכתחלה: **התם לא נגע** ההוא עובד כוכבים ביין בשעה שהוא פורש ממנו: **הכא בהמה** זו ביד הכותי נתונה כהרף עין שוחה או דורס הלכך לא סמכינן איוצא ונכנס: **לא סבירא ליה הא דרבא** דאמר דיהא ישראל מומר שוחט לכתחלה בבדיקת סכין: **אלא רבא** כיון דאמר ישראל מומר מותר לכתחלה בבדיקת סכין: **אמאי לא אמר כשמעתיה** אמאי לא אוקמה מתניתין בישראל מומר ולכתחלה דקתני בבודק סכין ודיעבד דקתני בשלא בדק כדאוקמה רב אשי בתר שמעתיה דרבא: **לדבריו דאביי** דלא ס"ל הא דרבא ואוקמה בכותי ואוקי לכתחלה בישראל עומד על גביו ואוקי דיעבד ביוצא ונכנס ואמר ליה רבא לדידך דלא סבירת לך במומר ומוקמת ליה הכי אפילו ביוצא ונכנס מצית לאוקומי לכתחלה ודיעבד אוקי בבא ומצאו ששחט: **מותר לכתחלה:**

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פד' מהל' שחיטה הל' יד, סמג עשין סז, טוש"ע יו"ד סי' ב סעי' ב:

ב מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' ט:

ג מיי' פד' מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' א סעי' א:

ד מיי' פד' מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' א סעי' א:

רבינו גרשום

הכל מומחין שוחטין שיודעין הלכות שחיטה אע"פ שאין מוחזקין שאין בקיאין עליין:

דליתיה קמן לבדקיה. כלומר לפיכך אם אחרים רואין אותו בסכין שוחטין שיאמרו דספיר שחטי אוכלין משחיטתן ואם לאו אין אוכלין:

ולא נתעלף. לשון עיוף ואיכא דאמרי ולא נתביים לשון ויתעלף:

בחולין גופ' לא איצטריכא ליה. כלומר לא איצטריכא ליה למיתני דטמא יכול לשחוט בחולין מ"ט חולין שנעשו על טהרת הקדש לאו כקודש דמו דלאו כולי עלמא אוכלין חוליהן בטהרה:

רבא לא אמר כאביי כי קושיא. כלומר דקשיא ליה לאביי:

אביי לא אמר כרבא. התם נוגע כלומר הא דאקשת לי יוצא ונכנס לכתחלה [לא] והא המניח נכרי בחנותו דמותר אפילו ישראל יוצא ונכנס (מותר) לכתחילה משום דהתם בחנות לא נגע הנכרי אבל הכא נגע דכותי עצמו שוחט ולפיכך יוצא ונכנס לכתחלה לא:

רב אשי לא אמר כתרוייהו קסבר כותים גירי אריות הם לא סבירא ליה לרב אשי שכותי יכול לשחוט לפיכך לא סבירא ליה לאביי ולרבא דמוקמי הכל שוחטין בכותי:

אביי לא אמר כרב אשי. לא סבירא ליה הא דרבא דמומר אוכל נבילות לתיאבון יכול לשחוט לכיון דאוכל נבילות הוא לא קפיד אשחיטה:

אלא רבא מ"ט לא אמר כשמעתיה. כלומר רבא דאוקי הכל שוחטין בכותי אמאי לא מוקי בישראל מומר כשמעתיה:

לדבריו דאביי קאמר. כלומר לדידי מקימין הכל שוחטין בישראל מומר לאכול נבילות אלא לדידך דמוקמת ליה בכותי וישראל עומד על גביו מנית לאוקמא למתניתין הכל שוחטין בכותי ואפי' יוצא ונכנס:

דְּקוּרְיָא שֶׁל צִפֳּרִים, קוֹטֵעַ רֹאשׁוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן וְנוֹתֵן לוֹ. אֲכָלוֹ – מוּתָּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ, וְאִם לָאו – אָסוּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ. אַבָּיֵי דָּיֵיק מֵרֵישָׁא, רָבָא דָּיֵיק מִסֵּיפָא. אַבָּיֵי דָּיֵיק מֵרֵישָׁא: טַעְמָא דְּיִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו, אֲבָל יוֹצֵא וְנִכְנָס – לָא. רָבָא דָּיֵיק מִסֵּיפָא, טַעְמָא דְּבָא וּמְצָאוֹ שֶׁשָּׁחַט, אֲבָל יוֹצֵא וְנִכְנָס – שַׁפִּיר דָּמֵי. וּלְאַבָּיֵי קַשְׁיָא סֵיפָא, אָמַר לָךְ: יוֹצֵא וְנִכְנָס נָמֵי "בָּא וּמְצָאוֹ" קָרֵי לֵיהּ. וּלְרָבָא קַשְׁיָא רֵישָׁא, אָמַר לָךְ: יוֹצֵא וְנִכְנָס נָמֵי כְּעוֹמֵד עַל גַּבָּיו דָּמֵי. כַּיּוֹצֵא בּוֹ, מָצָא בְּיָדוֹ דְּקוּרְיָא שֶׁל צִפֳּרִין, קוֹטֵעַ רֹאשׁוֹ כוּ'. אַמַּאי? לֵיחוּשׁ דִּלְמָא הַאי הוּא דַּהֲוָה שָׁחֵיט שַׁפִּיר! אָמַר רַב מְנַשֶּׁה: (סִימָן: מַכְנִיס, אִיזְמֵל, בִּזְכָרִים) בְּמַכְנִיסָן תַּחַת כְּנָפָיו. וְדִלְמָא סִימָנָא הֲוָה יָהֵיב לֵיהּ בְּגַוֵּיהּ? אָמַר רַב מְשַׁרְשְׁיָא: דִּמְמַסְמֵס לֵיהּ מַסְמוּסֵי. וְדִלְמָא קָסָבְרִי כּוּתִים: אֵין שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה? וּלְטַעְמִיךְ, שְׁהִיָּיה, דְּרָסָה, חֲלָדָה, הַגְרָמָה, וְעִיקּוּר – מִי כְּתִיבָן? אֶלָּא, כֵּיוָן דְּאַחְזִיקוּ בְּהוּ – אַחְזִיקוּ בְּהוּ. הָכָא נָמֵי: כֵּיוָן דְּאַחְזִיקוּ – אַחְזִיקוּ. (א)וְאַחְזוּק וְלָא אַחְזוּק בִּדְלָא כְּתִיבָא, תַּנָּאֵי הִיא, דְּתַנְיָא: מַצַּת כּוּתִי מוּתֶּרֶת, וְאָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסַח. רַבִּי אֱלְעָזָר אוֹסֵר, לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִין בְּדִקְדּוּקֵי מִצְוֹת כְּיִשְׂרָאֵל. (ב)רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל מִצְוָה שֶׁהֶחֱזִיקוּ בָּהּ כּוּתִים, הַרְבֵּה מְדַקְדְּקִין בָּהּ יוֹתֵר מִיִּשְׂרָאֵל. אָמַר מָר: מַצַּת כּוּתִי מוּתֶּרֶת, וְאָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסַח. פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא: לָא בְּקִיאֵי בְּשִׁימּוּר, קָא מַשְׁמַע לַן. רַבִּי אֱלְעָזָר אוֹסֵר, לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִין בְּדִקְדּוּקֵי מִצְוֹת. קָסָבַר: לָא בְּקִיאִי בְּשִׁימּוּר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל מִצְוָה שֶׁהֶחֱזִיקוּ בָּהּ כּוּתִים, הַרְבֵּה מְדַקְדְּקִין בָּהּ יוֹתֵר מִיִּשְׂרָאֵל. הַיְינוּ תַּנָּא קַמָּא? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דִּכְתִיבָא וְלָא אַחְזִיקוּ בַּהּ, תַּנָּא קַמָּא סָבַר: כֵּיוָן דִּכְתִיבָא, אַף עַל גַּב דְּלָא אַחְזִיקוּ בַּהּ, וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: אִי אַחְזוּק – אִין, אִי לָא אַחְזוּק – לָא. אִי הָכִי, "כָּל מִצְוָה שֶׁהֶחֱזִיקוּ בָּהּ כּוּתִים" – "אִם הֶחְזִיקוּ" מִיבְּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא, אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דְּלָא כְּתִיבָא וְאַחְזִיקוּ בַּהּ: תַּנָּא קַמָּא סָבַר, כֵּיוָן דְּלָא כְּתִיבָא, אַף עַל גַּב דְּאַחְזִיקוּ בַּהּ – נָמֵי לָא; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר, כֵּיוָן דְּאַחְזוּק – אַחְזוּק. גּוּפָא אָמַר רָבָא: יִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד, אוֹכֵל נְבֵילוֹת לְתֵיאָבוֹן – בּוֹדֵק סַכִּין וְנוֹתֵן לוֹ, וּמוּתָּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ. מַאי טַעְמָא? כֵּיוָן דְּאִיכָּא הֶתֵּירָא וְאִיסּוּרָא, לָא שָׁבֵיק הֶתֵּירָא וְאָכֵיל אִיסּוּרָא. אִי הָכִי, כִּי לָא בָּדַק נָמֵי, מִיטְרָח לָא טָרַח. אֲמַרוּ לֵיהּ רַבָּנַן לְרָבָא: תַּנְיָא דִּמְסַיַּיע לָךְ, חֲמֵצָן שֶׁל עוֹבְרֵי עֲבֵירָה אַחַר הַפֶּסַח

מוּתָּר

דְּקוֹרָא מַחְרוֹזוֹת שֶׁל צִפֳּרִים שְׁחוּטִין. רייס"ט בְּלַעַ"ז: אַבַּיֵּי דְּאָמַר לְעֵיל יוֹצֵא וְנִכְנָס לְכַתְּחִלָּה לָא שָׁרֵינַן גַּבֵּי שְׁחִיטָה דַּיֵּיק מֵרֵישָׁא: וְרָבָא דְּשָׁרֵי דַּיֵּיק מִסֵּיפָא דְּלָא מַצְרִיךְ תַּנָּא בְּדִיקָה אֶלָּא הֵיכָא דְּבָא וּמְצָאוֹ: כְּעוֹמֵד עַל גַּבָּיו דָּמֵי וְעוֹמֵד עַל גַּבָּיו דְּקָתָנֵי תַּנָּא הַיְינוּ יוֹצֵא וְנִכְנָס: הַאי הוּא דְּהָוֵי שָׁחֵט שַׁפִּיר אוֹתוֹ עוֹף לְבַדּוֹ שָׁחוּט יָפֶה וְזֶה הָיָה מַכִּירוֹ וַאֲכָלוֹ וַאֲנַן הֵיכִי נִסְמוֹךְ לֶאֱכֹל הָאֲחֵרִים: בְּמַכְנִיסָן תַּחַת כְּנָפָיו יִשְׂרָאֵל זֶה הַבּוֹדְקוֹ מַכְנִיס כָּל הַצִּפֳּרִים תַּחַת כַּנְפֵי כְסוּתוֹ וְאֵין הַכּוּתִי מַכִּיר אֵיזֶה נָתַן לוֹ: מְמַסְמֵס מְמַעֲכוֹ וּמַכְתְּשׁוֹ: אֵין שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה מִשּׁוּם דְּלָא כְּתִיב זְבִיחָה בְּהֶדְיָא אֶלָּא בְּבָקָר וְצֹאן דִּכְתִיב וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ וַאֲנַן יָלְפִינַן בְּהֶקֵּישָׁא לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף כז:) מִזֹּאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף: וּלְטַעְמִיךְ הַךְ זְבִיחָה דִּכְתִיב בַּבָּקָר וּבַצֹּאן מִי מְפָרְשָׁן הִלְכוֹתֶיהָ בַּתּוֹרָה וְאַפַּ"ה סָמְכֵי עֲלַיְיהוּ מִשּׁוּם דְּאַחְזִיק לְהוּ דְּאַחְזִיקוּ בָּהּ: וְאַחְזוּק וְלָא אַחְזוּק בִּדְלָא כְּתִיבָא תַּנָּאֵי הִיא מַצָּה שֶׁאֵינָהּ כְּתוּבָה בְּפֵרוּשׁ בַּתּוֹרָה וְרָאִינוּ שֶׁהֶחֱזִיקוּ בָּהּ אִי אָמְרִינַן כֵּיוָן דְּאַחְזוּק לְדִידְהוּ אַחְזוּק נָמֵי לְדִידַן לִסְמֹךְ עֲלַיְיהוּ כִּי עָבְדֵי לְצֹרֶךְ עַצְמָן אוֹ אִי אָמְרִינַן אע"ג דְּאַחְזוּק לְדִידְהוּ לָא אַחְזוּק לְדִידַן כְּלוֹמַר לָא חָשְׁבִינַן לֵיהּ חֲזָקָה לְמִסְמַךְ עֲלַיְיהוּ תַּנָּאֵי פְּלִיגֵי בָּהּ. אַחְזוּק וְלָא אַחְזוּק כְּלוֹמַר חֲזָקָה אוֹ אֵינָהּ חֲזָקָה: מֻתָּר לְאוֹכְלָהּ וְלָא חָיְישִׁינַן לְחָמֵץ בְּפֶסַח: וְאָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ שֶׁהַכָּתוּב קְבָעוֹ חוֹבָה לֶאֱכֹל מַצָּה בַּלַּיְלָה רִאשׁוֹנָה דִּכְתִיב (שְׁמוֹת י"ב:י"ח) בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצּוֹת וְאִם יָשַׁב וְלֹא אָכַל עָבַר בַּעֲשֵׂה. וּלְקַמָּן פָּרֵיךְ כֵּיוָן דְּתָנָא מֻתָּר פְּשִׁיטָא דְּיוֹצֵא בָּהּ: אָסוּר אֲפִלּוּ לְאָכְלָהּ: שֶׁאֵין בְּקִיאִין אֵין יוֹדְעִין לְשָׁמְרָהּ וּלְהַבְחִין בֵּין שִׂיאוּר לְסִדּוּק בֵּין הִכְסִיפוּ פָּנָיו וְלֹא הִכְסִיפוּ פָּנָיו: פְּשִׁיטָא דְּיוֹצֵא בָּהּ כֵּיוָן דְּמֻתֶּרֶת: מַהוּ דְּתֵימָא אע"ג דִּפְשִׁיטָא לָן דְּלָא הִנִּיחוּהָ לְהַחְמִיץ וּמֻתֶּרֶת בַּאֲכִילָה מִיהוּ לָא בְּקִיאֵי בְּהָא דְּבָעֵי לְמֶעְבַּד שִׁמּוּר לְשֵׁם מַצָּה שֶׁל מִצְוָה וְכֵיוָן דְּלָא עָבִיד בָּהּ שִׁמּוּר לָא נָפְקִינַן בָּהּ מִידֵּי דַּהֲוָה אַקְּמָחִין וּבְנָקוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים הַבָּאִים לְפָנֵינוּ קֹדֶם שֶׁאֲפָאָהּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְרָאִינוּ שֶׁלֹּא הֶחֱמִיץ דְּקַיְמָא לָן דְּמֻתָּר וְלָא נָפְקִינַן בְּהוּ דִּתְנַן הַקְּמָחִין וּבְנָקוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים אָדָם מְמַלֵּא כְּרֵסוֹ מֵהֶם וּבִלְבַד שֶׁיֹּאכַל כְּזַיִת מַצָּה בָּאַחֲרוֹנָה: וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר אֲפִלּוּ לְאָכְלָהּ: קָסָבַר לָא בְּקִיאֵי בְּשִׁמּוּר לָא גָּרְסִינַן. וְטַעְמוֹ מִשּׁוּם חִמּוּץ. וּלְמַאן דְּגָרֵיס לֵיהּ הָכִי מְפָרֵשׁ לָא בְּקִיאֵי לְשָׁמְרוֹ מִלְּהַחְמִיץ. וי"מ ור"א אוֹסֵר לָצֵאת בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּפֶסַח וְלָאו מִלְּתָא הִיא שֶׁאֵין זֶה לְשׁוֹן אִסּוּר: אִכָּא בֵּינַיְיהוּ מִלְּתָא דִּכְתִיבָא בְּאוֹרָיְתָא וְלָא יָדְעִינַן בְּהוּ דְּאַחְזִיקוּ בָּהּ: ת"ק דְּלָא אָזֵיל בַּחֲזָקָה כְּלָל אַכְּתִיבָא דְּאוֹרָיְתָא קָאֵי וְתַנָּא מַצָּה וה"ה לְכָל הַכְּתוּבִים בַּתּוֹרָה אע"ג דְּלָא יָדְעִינַן אִי אַחְזִיקוּ בָּהּ אִי לָא אַחְזוּק סָמְכִינַן עֲלַיְיהוּ דְּכֵיוָן דִּכְתִיבָא וַדַּאי אַחְזוּק בָּהּ ור"א אוֹסֵר אֲפִילּוּ אַחְזִיקוּ בָּהּ דְּהָא אֵינָם בְּקִיאִין בְּדִקְדּוּקֵי מִצְוֹת וְרַשְׁבָּ"ג אֲתָא לְמֵימַר אַחְזוּק אִין לָא אַחְזוּק לָא. וְלָאו הַיְינוּ תַּנָּאֵי דְּאָמַר לְעֵיל עַל מַסְקָנָא דְּמִלְּתָא: כָּל מִצְוָה מַשְׁמַע דִּלְרַבּוּיֵי אֲתָא אֲפִילּוּ הָנָךְ דְּלָא אַיְירֵי בְּהוּ וְכֵיוָן דְּאוֹקְמָן דְּלַהֲנֵי דְּאַיְירֵי בְּהוּ לְעֵיל קָאֵי דְּהַיְינוּ בִּדְכְתִיבֵי לְמַעוּטֵי אֲתָא: אִם הֶחֱזִיקוּ מִבְּעֵי לֵיהּ דְּהַשְׁתָּא הֲוֵי מַשְׁמַע שַׁפִּיר דִּפְלִיג אַתַּרְוַיְיהוּ לת"ק דְּשָׁרֵי בְּלָא חֲזָקָה ולר"א דְּאוֹסֵר אֲפִילּוּ הֶחֱזִיקוּ וַאֲתָא אִיהוּ לְמֵימַר אִם הֶחֱזִיקוּ מְדַקְדְּקִין בָּהּ וּמֻתָּר וּדְלָא כר"א הָא לֹא אַחְזִיקוּ אָסוּר וּדְלָא כת"ק דְּשָׁרֵי בְּלֹא אַחְזִיקוּ אֲבָל הַשְׁתָּא דְּקָתָנֵי כָּל מַשְׁמַע דַּאֲפִילּוּ הָנָךְ דְּלָא כְּתִיבִין נָמֵי קָאָמַר דְּסָמְכִינַן אַחֲזָקַיְיהוּ: אֶלָּא אִכָּא בֵּינַיְיהוּ דְּלָא כְּתִיבָא וְאַחְזוּק בָּהּ ת"ק סָבַר מַצָּה וְכָל דְּדָמְיָא לָהּ דִּכְתִיבָא סָמְכִינַן עֲלַיְיהוּ בֵּין אַחְזוּק בֵּין לָא אַחְזוּק וּדְלָא כְּתִיבָא לָא סָמְכִינַן עֲלַיְיהוּ וַאֲפִילּוּ אַחְזוּק ור"א סָבַר אֲפִילּוּ כְּתִיבָא וְאַחְזוּק לָא סָמְכִינַן עֲלַיְיהוּ וְרַשְׁבָּ"ג סָבַר כָּל מִצְוָה שֶׁהֶחֱזִיקוּ ואע"ג דְּלָא כְּתִיבָא סָמְכִינַן עֲלַיְיהוּ כֵּיוָן דְּאַחְזוּק אַחְזוּק. וְהַיְינוּ תַּנָּאֵי דִּלְעֵיל ת"ק וְרַשְׁבָּ"ג: כֵּיוָן דְּאִיכָּא הֶתֵּירָא וְאִסּוּרָא קַמֵּהּ שֶׁבְּיָדוֹ לְהַכְשִׁירָהּ וּבְיָדוֹ לְנַבְּלָהּ: מִטְּרַח לֹא טָרַח אִם לֹא יִמְצָאֶנָּה יָפֶה לֹא יַחֲזוֹר אַחַר סַכִּין אַחֶרֶת: תַּנְיָא דִּמְסַיַּע לָךְ דְּכָל מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה לְהַכְעִיס וְאִיכָּא הֶתֵּירָא קַמֵּהּ לֹא שָׁבֵק הֶתֵּירָא וְאָכֵל אִסּוּרָא: שֶׁל עוֹבְרֵי עֲבֵרָה שֶׁאֵין מְבַעֲרִין חָמֵץ בְּפֶסַח מִפְּנֵי הַפְסֵידָהּ:

דְּקוֹרָא סַל כְּמוֹ דְּקוֹרָא דְּפֶרֶק הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים (ב"מ דַּף פ.) וְלִמְפַנִּין (שַׁבָּת קכז.): **מַכְנִיס** אִזְמֵל בִּזְכָרִים סִימָנֵי שְׁמַעְתָּתָא דְּרַב מְנַשֶּׁה דְּהָא מְכִילְתָּא הֵן הַךְ דְּמַכְנִיס תַּחַת כְּנָפָיו וּלְקַמָּן בְּפֶרֶק שֵׁנִי (חֻלִּין דַּף לח.) אִזְמֵל שֶׁאֵין לוֹ קַרְנַיִם וּבְפֶרֶק אֵלּוּ טְרֵפוֹת (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף נח.) הָנְהוּ דִּכְרֵי דְּגַנְבֵי גַּנָּבֵי אֵין חוֹשְׁשִׁין לְרִסּוּק אֵבָרִים מִיהוּ גַּם בִּמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים יֵשׁ כִּדְאַשְׁכַּחְנָא בְּפֶרֶק ב' דִּיבָמוֹת (דַּף כה.) דְּאָמַר רַב מְנַשֶּׁה גַּזְלָן דִּדְבְרֵיהֶם כָּשֵׁר לְעֵדוּת אִשָּׁה וּבְפֶרֶק מִי שֶׁהֶחְשִׁיךְ (שַׁבָּת קנו.) אָמַר רַב מְנַשֶּׁה אַחֲדָא קַמֵּי אֲחַדָא תְּרֵי קַמֵּי תְּרֵי שַׁפִּיר דָּמֵי: **מַצַּת** כּוּתִי מֻתֶּרֶת וא"ת וַהֲלֹא גָּזְרוּ עַל פִּתָּן לְפִי שֶׁהָיוּ מְבַטְּלִין בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּימֵי עֶזְרָא כִּדְאָמַר בְּפִרְקִין דר"א (פ' לח) וְלֵיכָּא לְמֵימַר דְּהַיְינוּ בְּכוּתִים רִאשׁוֹנִים דִּכְתִיב בָּהֶם וְאֶת אֱלֹהֵיהֶם הָיוּ עוֹבְדִים דְּהָא קָאָמַר הָתָם מִכָּאן אָמַר ר"א כָּל הָאוֹכֵל פַּת כּוּתִי כְּאִלּוּ אוֹכֵל בְּשַׂר חֲזִיר וְתַנְיָא נָמֵי לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף יג.) שְׁחִיטַת צְדוֹקִי לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים פִּתּוֹ פַּת כּוּתִי וְאוֹמֵר ר"ת דְּמַיְירֵי הָכָא בְּעִסָּה דְּיִשְׂרָאֵל שֶׁעָשָׂה הַכּוּתִי מִמֶּנָּה מַצָּה וא"ת וְהֵיאַךְ יוֹצֵא בָּהּ וְשֶׁמָּא הוּא לֹא שָׁמַר לְשֵׁם מַצָּה דְּהָא חֲשִׁידֵי אַלִּפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל וְיֵ"ל כְּגוֹן שֶׁלֹּא אָכַל הַכּוּתִי מַצָּה אַחֶרֶת כָּל הַלַּיְלָה:

אִכָּא בֵּינַיְיהוּ דְּלָא כְּתִיבָא וְאַחְזִיקוּ בָּהּ כו' בפ"ק דְּגִטִּין (דַּף י.) מוּכָח דִּכְתִיבָא וְלָא אַחְזִיקוּ בָּהּ נָמֵי אִכָּא בֵּינַיְיהוּ לת"ק מְהַנֵּי וּלְרַשְׁבָּ"ג לָא מְהַנֵּי וְהָכָא לָא נָקַט אֶלָּא לָא כְּתִיבָא וְאַחְזִיקוּ בָּהּ מִשּׁוּם דְּאַשְּׁחִיטַת כּוּתִי בָּעֵי לְאֵתוּיֵי תַּנָּאֵי א"נ דְּלָא אָתָא לְשַׁנּוּיֵי אֶלָּא מָה שֶׁהִקְשָׁה אִם הֶחֱזִיקוּ בָּהּ מִבָּעֵי לֵיהּ וְשָׁם פֵּרַשְׁנוּ:

מסורת הש"ס

א קידושין עו.; תוספתא פסחים

ב ברכות מז:

גליון הש"ס

גמ' שהיי' דרסה וכו'. אשגירות דלישנא הוא דהא דרסה כתיבא בקרא כדדרשינן לקמן דף ל ע"ב אין ושחט אלא ומשך [וכ"כ רש"י לקמן דף כז ע"א ד"ה דלא] אלא כיון שהוא שגור להזכיר אלו ה' ביחד נקט לה. רשב"א במשמרת הבית הלכות שחיטה דף ז' ע"ב. אבל בחידושו לקמן רפ"ב כתב דהך דרשה הנ"ל היא אסמכתא ודרסה ג"כ מהלכה למשה מסיני:

תורה אור השלם

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַמַּצּוֹת כִּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת־צִבְאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם [שמות יב, יז]

רבינו גרשום

לקוריא של צפורין. קישור של עופות שחוטין מצא בידו של כותי: אמר רב אשי במכניסן תחת כנפיו. כלומר במכניסן הצפרים תחת גלימא שלו וקוטע ראשו של אחד מהן. דהכותי אינו יודע מאיזה מהם נתן לו: דמסמסי ליה מסמוסי. כלומר שמלכלכו בטיט שאפי' יש לו סימן אין מכיר הסימן: ולטעמיך שהייה דרסה חלדה הגרמה ועקור מי כתיבן. כלומר את אמרת ולמאי קא סברי כותים אין שחיטה לעוף מן התורה ובהמה דאכלינן משחיטת' דמן התורה [הוא] שהייה דרסה חלדה הגרמה ועקור מי כתיבן ליהו בקיאין בהו למינן למימר דמחמירין בהן לפיכך אכלינן בהמה ששחטו והא לא כתיבי באורייתא לענין בהמה אלא כיון דאחזיקו בהו אחזוק ואכלינן משחיטתן אפי' מבהמה הכא נמי לענין עוף כיון דאחזוק אחזוק אע"ג דלא כתיב: דאחזוק ולא אחזוק בדלא כתיבא. כלומר אי חשיבא חזקתן חזקה במילתא דלא כתיבא כגון עוף אי לא חשיב: תנאי היא. לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות. כלומר אין בקיאין בשימור שלא יחמיץ. כדאמרינן במס' פסחים שלש נשים עוסקות בבצק: רשב"ג אומר כל מצוה שהחזיקו בה כותים. א)צ"ל היינו ת"ק. כלומר וכו'. כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתרא ואיסורא. כלומר יכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל [איסורא] שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד מן מן עוברי עבירה ולמה קורא אותן עוברי עבירה שעוברין בבלאו דלא יראה:

מוּתָּר מִיָּד, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מַחֲלִיפִין. סַבְרוּהָ, הָא מַנִּי? רַבִּי יְהוּדָה הִיא, דְּאָמַר: חָמֵץ אַחַר הַפֶּסַח דְּאוֹרָיְיתָא, וְקָתָנֵי: מִפְּנֵי שֶׁהֵן מַחֲלִיפִין, אַלְמָא לָא שָׁבֵיק הֶתֵּירָא וְאָכֵיל אִיסּוּרָא. מִמַּאי? דִּלְמָא רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּאָמַר: חָמֵץ אַחַר הַפֶּסַח דְּרַבָּנַן, וְכִי מְקִילִינַן – בִּדְרַבָּנַן, בִּדְאוֹרָיְיתָא – לָא מְקִילִינַן! וְתִיהְוֵי נָמֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִי קָתָנֵי "שֶׁאֲנִי אוֹמֵר הֶחֱלִיפוּ"? מִפְּנֵי שֶׁמַּחֲלִיפִין קָתָנֵי, דְּוַדַּאי מַחֲלִיפִין. וּמָה בִּדְרַבָּנַן לָא שָׁבֵיק הֶתֵּירָא וְאָכֵיל אִיסּוּרָא, בִּדְאוֹרָיְיתָא לֹא כָּל שֶׁכֵּן? [א]לֵימָא מְסַיֵּיעַ לֵיהּ, הַכֹּל שׁוֹחֲטִין, וַאֲפִילּוּ כּוּתִי, וַאֲפִילּוּ עָרֵל, וַאֲפִילּוּ יִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד. הַאי עָרֵל הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא מֵתוּ אֶחָיו מֵחֲמַת מִילָה – הַאי יִשְׂרָאֵל מְעַלְּיָא הוּא! אֶלָּא פְּשִׁיטָא מְשׁוּמָּד לַעֲרֵלוּת, וְקָא סָבַר מְשׁוּמָּד לְדָבָר אֶחָד לָא הָוֵי מְשׁוּמָּד לְכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ. [ב]אֵימָא סֵיפָא, וַאֲפִילּוּ יִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד. הַאי מְשׁוּמָּד הֵיכִי דָּמֵי? אִי מְשׁוּמָּד לְדָבָר אַחֵר – הַיְינוּ מְשׁוּמָּד לַעֲרֵלוּת, אֶלָּא לָאו מְשׁוּמָּד לְאוֹתוֹ דָּבָר, וְכִדְרָבָא. לָא, לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ: מְשׁוּמָּד לְאוֹתוֹ דָּבָר לָא, מַאי טַעְמָא? כֵּיוָן דְּדָשׁ בֵּיהּ – כְּהֶתֵּירָא דָּמֵי לֵיהּ. אֶלָּא מְשׁוּמָּד לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְכִדְרַב עָנָן, דְּאָמַר רַב עָנָן אָמַר שְׁמוּאֵל: יִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד לַעֲבוֹדָה זָרָה מוּתָּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ. גּוּפָא, אָמַר רַב עָנָן אָמַר שְׁמוּאֵל: יִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד לַעֲבוֹדָה זָרָה מוּתָּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בִּיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה שֶׁנֶּהֱנָה מִסְּעוּדַת אַחְאָב, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּזְבַּח לוֹ אַחְאָב צֹאן וּבָקָר לָרֹב וְלָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ וַיְסִיתֵהוּ לַעֲלוֹת אֶל רָמֹת גִּלְעָד". וְדִלְמָא מִיזְבָּח זְבַח, מֵיכַל לָא אֲכַל! "וַיְסִיתֵהוּ" כְּתִיב, וְדִלְמָא בִּדְבָרִים, אֵין הֲסָתָה בִּדְבָרִים. וְלָא? וְהָכְתִיב: "כִּי יְסִיתְךָ אָחִיךָ"! בַּאֲכִילָה וּבִשְׁתִיָּה, וְהָכְתִיב: "וַתְּסִיתֵנִי בוֹ לְבַלְּעוֹ חִנָּם"! לְמַעְלָה שָׁאנֵי. וְדִלְמָא מִשְׁתָּא אִשְׁתִּי, מֵיכַל לָא אֲכַל? מַאי שְׁנָא שְׁתִיָּה – דְּאָמְרִינַן: מְשׁוּמָּד לַעֲבוֹדָה זָרָה לָא הָוֵי מְשׁוּמָּד לְכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, אֲכִילָה נָמֵי – מְשׁוּמָּד לַעֲבוֹדָה זָרָה לָא הָוֵי מְשׁוּמָּד לְכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ. הָכִי הַשְׁתָּא? שְׁתִיָּה – סְתָם יֵינָן הוּא, וַעֲדַיִין לֹא נֶאֱסַר יֵינָן שֶׁל גּוֹיִם, אֲבָל אֲכִילָה – אֵימָא לָךְ: מְשׁוּמָּד לַעֲבוֹדָה זָרָה הֲוֵי מְשׁוּמָּד לְכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ. אִיבָּעֵית אֵימָא: לָאו אוֹרְחֵיהּ דְּמַלְכָּא מִשְׁתְּיָא בְּלָא מֵיכְלָא, וְאִיבָּעֵית אֵימָא: "וַיִּזְבַּח ... וַיְסִיתֵהוּ" כְּתִיב, בַּמֶּה הֱסִיתוֹ – בִּזְבִיחָה. וְדִלְמָא עוֹבַדְיָה זְבַח? "לָרוֹב" כְּתִיב, עוֹבַדְיָה לָא הֲוָה סָפֵיק. (א)וְדִלְמָא שִׁבְעַת אֲלָפִים זְבוּח, דִּכְתִיב: "וְהִשְׁאַרְתִּי בְיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל הַבִּרְכַּיִם אֲשֶׁר לֹא כָרְעוּ לַבַּעַל וְגוֹ'", טְמוּרֵי הֲווֹ מִיטַּמְרִי מֵאִיזֶבֶל. וְדִלְמָא גַּבְרֵי דְּאַחְאָב הֲווֹ מְעַלּוּ? לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דִּכְתִיב: "מֹשֵׁל מַקְשִׁיב עַל דְּבַר שָׁקֶר כָּל מְשָׁרְתָיו רְשָׁעִים". וְדִלְמָא גַּבְרֵי דִּיהוֹשָׁפָט נָמֵי לָא הֲווֹ מְעַלּוּ, זְבוּח גַּבְרֵי דְּאַחְאָב אֲכוּל גַּבְרֵי דִּיהוֹשָׁפָט, זְבוּח עוֹבַדְיָה אֲכַל יְהוֹשָׁפָט. לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, מִדְּ"מוֹשֵׁל מַקְשִׁיב עַל דְּבַר שָׁקֶר כָּל מְשָׁרְתָיו רְשָׁעִים", הָא לִדְבַר אֱמֶת – מְשָׁרְתָיו צַדִּיקִים. וְדִלְמָא זְבוּח גַּבְרֵי דְּאַחְאָב אֲכַל אַחְאָב וְגַבְרֵיהּ, זְבוּח גַּבְרֵי דִּיהוֹשָׁפָט אֲכַל יְהוֹשָׁפָט וְגַבְרֵיהּ?

לָא

מֻתָּר מִיָּד וְאע"ג דְּלָא שָׁהָה כְּדֵי לְאֱפוֹת דְּוַדַּאי עָבַר עָלֶיהָ הַפֶּסַח מֻתָּר לַכְּשֵׁרִים לֶאֱכֹל מֵחֲמָתָן מִיָּד: **מִפְּנֵי שֶׁהֵן מַחֲלִיפִין** בְּשֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דְּכֵיוָן דְּמָצֵי לֶאֱכֹל הֶתֵּירָא דְּחָמֵץ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח מֻתָּר לָא אָכִיל דִּידֵהּ דְּחָמֵץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח אָסוּר. וְאע"ג דְּהַשְׁתָּא נָמֵי אִסּוּר הוּא לְגַבֵּהּ דְּהָא מִתְהַנֵּי מֵחָמֵץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח דְּאִי לָא דְּיָהֵיב לֵיהּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לָא הֲוָה יָהֵב לֵהּ דִּידֵהּ אַפְּ"ה כָּל מַה דְּמָצֵי לְמֶעְבַּד בְּהֶתֵּירָא אַרְחָא עָבִיד וּלְדִידַן מִיהָא שָׁרֵי דְּאֵין לָךְ אִסּוּר הֲנָאָה תּוֹפֵס חֲלִיפִין חוּץ מֵעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְהֶקְדֵּשׁ וּשְׁבִיעִית. וי"א שֶׁאַף לְעַצְמוֹ מֻתָּר וְטָעוּת הוּא בְּיָדָם דְּאע"כ מָנֵינוּ דָּמִים לְחָמֵץ בְּפֶסַח וּלְשׁוֹר הַנִּסְקָל שֶׁאִם רָצָה מוֹכְרוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּתְנַן הָאוֹכֵל תְּרוּמַת חָמֵץ בַּפֶּסַח פָּטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין וּמִדְּמֵי עֵצִים: **(כְּרַבִּי) יְהוּדָה** בְּפֶ' כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים כח:): **אִסּוּר דְּאוֹרַיְתָא** וְאע"ג דְּאוֹרַיְתָא הִיא סָמְכִינַן אַהַחֲלִיפוּ: **בִּדְאוֹרַיְתָא** לָא מְקִילִינַן כְּגוֹן נְבֵלָה: **מִי קָתָנֵי שֶׁאֲנִי אוֹמֵר הֶחֱלִיפוּ** דְּהָוֵי מַשְׁמַע דְּלָא פְּשִׁיטָא לָן דְּהֶחֱלִיפוּ וַאֲנַן הוּא דְּתָלֵינַן לְקוּלָּא מִשּׁוּם דְּאִסּוּר דְּרַבָּנַן הוּא: **מִפְּנֵי שֶׁהֵן מַחֲלִיפִין** קָתָנֵי דְּוַדַּאי **מַחֲלִיפִין** וא"נ אוֹקְמִינַן לָהּ כְּר"ש כ"ש דִּמְסַיֵּיע לֵיהּ טְפֵי לְרָבָא דְּהַשְׁתָּא וּמַה בִּדְרַבָּנַן דְּקִילָא אִסּוּרָא יָדְעִינַן בְּהוּ דְּהֵיכָא דְּמַשְׁכַּח הֶתֵּירָא לָא אָכַל אִסּוּרָא דְּרַבָּנַן כ"ש נְבֵלָה דְּאוֹרַיְתָא: **לֵימָא מְסַיַּע לֵהּ** לְרָבָא: **מוּמָר לַעֲרֵלוֹת** מְרַבֵּעַ בְּמַתְנִיתִין זוֹ: **לָא הָוֵי מוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ** וְשָׁחִיט שַׁפִּיר: **אִי מוּמָר לְדָבָר אַחֵר** לְמִלְּתָא אַחֶרֶת דְּלָא לִשְׁחִיטָה וְלָא רְאִינוּהוּ מוּמָר לִנְבֵלוֹת: **לְאוֹתוֹ דָּבָר** לִנְבֵלוֹת לְתֵאָבוֹן וְאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן דַּאֲפִילּוּ לְמִלְּתָא דַּחֲשִׁיד עֲלָהּ כִּי מְזַמְּנִין לֵיהּ הֶתֵּירָא סָמְכִינַן עֲלֵהּ: **כְּהֶתֵּירָא דָּמֵי לֵיהּ** וְלֵיכָּא לְמֵימַר לָא שָׁבֵק הֶתֵּירָא וְאָכֵל אִסּוּרָא דְּהָא הֶתֵּירָא חֲשִׁיב לֵיהּ: **אֶלָּא מוּמָר** דְּקָתָנֵי לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן מִשּׁוּם דְּאָמַר מַר חֲמוּרָה עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁכָּל הַכּוֹפֵר בָּהּ כְּמוֹדֶה בְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ וְאַפְּ"ה סָמְכִינַן עֲלֵהּ כְּרַב עָנָן כו': **אַחְאָב וְסִיעָתוֹ** חָזֵינַן בְּהוּ דְּעוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים הָווּ וּבִנְבֵלָה לָא אַשְׁכְּחַן בְּהוּ דְּפָקְרֵי וְאִיכָּא לְמֵימַר דְּיִרְאָה לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים תָּקִיף עֲלַיְהוּ וִיהוֹשָׁפָט צַדִּיק גָּמוּר הָיָה: **מִזְבַּח זֶבַח** שֶׁהָיָה סָבוּר שֶׁיֹּאכַל עִמּוֹ: **מֵיכַל לָא אָכַל** יְהוֹשָׁפָט: **וַיְסִיתֵהוּ** לַעֲלוֹת עַל רָמוֹת (לִרְאוֹת) גִּלְעָד: **לְמַעְלָה שָׁאנֵי** דְּאֵין אֲכִילָה לְפָנָיו אֲבָל אָדָם דְּצָרִיךְ לַאֲכִילָה עִקַּר הֲסָתָה דִּידֵהּ בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה: **מַאי שְׁנָא שְׁתִיָּה** תֵּירוּצָא הוּא: **אֲכִילָה נָמֵי** בְּנִיחוּתָא: **סְתָם יֵינָם הוּא** שֶׁלֹּא רְאִינוּהוּ שֶׁנִּסְּכוּ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים דְּלִתְּסַר דִּכְתִיב (דְּבָרִים לב) יִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכָם וַאֲפִילּוּ חֲשַׁבְתְּ לֵיהּ מוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ שָׁרֵי דַּעֲדַיִין לֹא נֶאֱסַר יֵינָם שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דְּמִי"ח דָּבָר דְּתַלְמִידֵי שַׁמַּאי וְהִלֵּל הוּא: **לָא הֲוָה סְפִיק** לֹא הָיָה מַסְפִּיק לְבַדּוֹ לִשְׁחֹט לְכֻלָּם: **שִׁבְעַת אֲלָפִים הַבִּרְכַּיִם אֲשֶׁר לֹא כָרְעוּ לַבַּעַל** בְּאַחְאָב כְּתִיב: **גַּבְרֵי דְּאַחְאָב** הַמְּמֻנִּים עַל בֵּיתוֹ וְשׁוֹחֲטִין לוֹ וְכֵיוָן דְּהָווּ בְּבֵית אַחְאָב לָא הָווּ יָרְאִין מֵאִיזֶבֶל דְּהָא עוֹבַדְיָה מְמֻנֶּה עַל בֵּיתוֹ וְצַדִּיק גָּמוּר הָיָה:

מֻתָּר מִיָּד מִפְּנֵי שֶׁהֵן מַחֲלִיפִין פֵּרוּשׁ מֻתָּר בַּהֲנָאָה לְמָכְרוֹ אוֹ לְהַאֲכִילוֹ לְפוֹעֲלִים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אוֹ לִכְלָבִים אֲבָל לְיִשְׂרָאֵל אָסוּר בַּאֲכִילָה דְּגָזְרוּ עַל פִּתָּן שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים א"נ כִּדְפֵרֵשׁ ר"ת דִּבְבָצֵק אַיְרֵי דְּמֻתָּר בַּאֲכִילָה וְהַשְׁתָּא א"ש דְּלָא תִּקְשֵׁי הֵיכִי סַבְרוּהָ דְּאָתְיָא כְּרַבִּי יְהוּדָה הָא אִית לֵהּ בְּפֶ' כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף כח:) דְּחָמֵץ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח אָסוּר בַּהֲנָאָה אֶלָּא בְּבָצֵק אַיְרֵי וּמַחַלְפֵי בְּבָצֵק שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁלָּשׁוּ אַחַר הַפֶּסַח וּמֻתָּר מִיָּד דְּקָאָמַר הַיְינוּ כְּשִׁעוּר לִישָׁה וּמַה שֶּׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס שֶׁמַּרְוִיחִין דִּלְדִידַן מִיהָא שָׁרֵי דְּאֵין תּוֹפֵס אֶת דָּמָיו דְּדַוְקָא לְדִידֵהּ אָסוּר שֶׁבָּא לוֹ מֵחֲמַת חָמֵץ בְּפֶסַח וְנִרְאֶה שֶׁמַּרְוִיחִין נָמֵי לְגַבֵּי דִּידְהוּ לְמַאי דְּס"ד הַשְׁתָּא דְּהָוֵי דְּאוֹרַיְתָא דְּבַחֲלִיפִין לֹא אָסוּר אֶלָּא מִדְּרַבָּנַן כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס בע"ז בְּפֶרֶק רַבִּי יִשְׁמָעֵאל (עֲבוֹדָה זָרָה דַּף נג:) גַּבֵּי כִּי חֶרֶס הוּא וּדְרֵישׁ הוּא לְמַעוּטֵי עָרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁאִם מְכָרָם וְקִדֵּשׁ בִּדְמֵיהֶם מְקֻדֶּשֶׁת וּפִי' בַּקּוּנְטְרֵס דְּדַוְקָא בְּקִדּוּשֵׁי אִשָּׁה אֲבָל בִּשְׁאָר חֲלִיפִין אָסוּר מִדְּרַבָּנַן וְנִרְאֶה שֶׁפָּשׁוּט לוֹ לְרַשִׁ"י דְּאָסוּר מִדְּרַבָּנַן מִטַּעַם שֶׁפֵּרֵשׁ כָּאן דְּאע"כ מָנֵינוּ דָּמִים לְחָמֵץ בְּפֶסַח וְאֵין זֶה דַּיְקָא דַּאֲפִילּוּ יִהְיוּ הַדָּמִים מֻתָּרִין כְּשֶׁמְּכָרָן מ"מ כֵּיוָן דִּלְכַתְּחִלָּה אָסוּר לִמְכֹּר לָאו בַּר דָּמִים הוּא וּמִיהוּ נִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ לֶאֱסֹר מִדְּרַבָּנַן דִּבִנְדָרִים פֶּרֶק הַשֻּׁתָּפִין (נְדָרִים דַּף מז:) בָּעֵי רָמֵי בַּר חָמָא קֻנָּם פֵּרוֹת הַלָּלוּ עַל פְּלוֹנִי מַהוּ בַּחֲלִיפִין ת"ש הַמְקַדֵּשׁ בְּעָרְלָה כו' מְכָרָן וְקִדֵּשׁ בִּדְמֵיהֶן מְקֻדֶּשֶׁת ש"מ דַּחֲלִיפֵי אִסּוּרֵי הֲנָאָה מֻתָּרִין וְדָחֵי דִּלְמָא לְכַתְּחִלָּה הוּא דְּלָא הָא דִּיעֲבַד עֲבַד וּמִיהוּ אע"ג דְּבִשְׁאָר חֲלִיפִין אָסוּר בְּאִשָּׁה שָׁרֵי מִשּׁוּם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה א"נ לֹא אָסְרוּ אֶלָּא כְּגוֹן פֵּרוֹת וְכֵלִים שֶׁהוּא דָּבָר הַנִּכָּר וְנִרְאֶה וא"ת מַאי פָּרִיךְ בְּרֵישׁ פֶּרֶק בָּתְרָא לע"ז (דַּף סב.) גַּבֵּי הַשּׂוֹכֵר הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ יֵין נֶסֶךְ שְׂכָרוֹ אָסוּר מ"ט אִילֵימָא מִשּׁוּם דְּיֵין נֶסֶךְ אָסוּר בַּהֲנָאָה שְׂכָרוֹ נָמֵי אָסוּר וַהֲרֵי עָרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם דְּאָסוּר בַּהֲנָאָה וּתְנַן מְכָרָם וְקִדֵּשׁ בִּדְמֵיהֶם מְקֻדֶּשֶׁת וּמַאי קַשְׁיָא הָא לְכַתְּחִלָּה אָסוּר לֵיהָנוֹת וְי"ל דְּמַשְׁמַע לֵיהּ שְׂכָרוֹ אָסוּר גַּם לַאֲחֵרִים כְּמוֹ יֵין נֶסֶךְ עַצְמוֹ וּלְהָכִי פָּרִיךְ שַׁפִּיר דְּאִי אָסוּר גַּם לַאֲחֵרִים כְּמוֹ יֵין נֶסֶךְ אַמַּאי מְקֻדֶּשֶׁת כֵּיוָן דְּגַם הִיא אֲסוּרָה לֵיהָנוֹת וְנִהִי דְּאָמְרִינַן בְּרֵישׁ כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף כח:) דְּהַמְקַדֵּשׁ בִּשְׂעוֹרֵי דְּרַבָּנָן וְחָמֵץ דְּרַבָּנָן דְּחוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשִׁין מ"מ מְקֻדֶּשֶׁת גְּמוּרָה לָא הָוְיָא דְּאִם בָּא אַחֵר וְקִדְּשָׁהּ חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשֵׁי שְׁנֵיהֶם: **שֶׁמֵּתוּ** אֶחָיו מֵחֲמַת מִילָה שֶׁנִּמּוֹלוּ כְּשֶׁהֵן גְּדוֹלִים וּמֵתוּ דְּאִי בַּשְּׁמִינִי דִּלְמָא מִשּׁוּם דְּלָא נִבְלַע בָּהֶם הַדָּם כִּדְאָמַר בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת (דַּף קלד.) א"נ אֲפִילּוּ בַּשְּׁמִינִי וּכְגוֹן שֶׁהֵנִיעוּ בָּהֶן וְרָאוּ שֶׁנִּבְלַע בָּהֶן דָּמָן: **אֶלָּא** מוּמָר לְאוֹתוֹ דָּבָר וּלְתֵאָבוֹן דְּאִי לְהַכְעִיס פְּשִׁיטָא דִּפְסוּלָה: **מוּמָר** לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים מֻתָּר לֶאֱכֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ תֵּימַהּ דִּבְפֶרֶק בָּתְרָא דְּהוֹרָיוֹת (דַּף יא.) פְּלִיגִי בָּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא בְּמוּמָר לְהַכְעִיס אִי הָוֵי צְדוּקִי אוֹ מוּמָר אֲבָל עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לְכֻלֵּי עָלְמָא הָוֵי צְדוּקִי וּלְקַמָּן (חֻלִּין דַּף יג.) תָּנֵי שְׁחִיטַת צְדוּקִי לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבֵי' י"ל דִּצְדוּקִי דִּלְקַמָּן הַיְינוּ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁעוֹבֵד לְכוֹכָבִים תָּמִיד:

עין משפט
נר מצוה

א טוש"ע יו"ד סי' ב סעי' ז:

ב טוש"ע יו"ד סי' ב סעי' ז:

רבינו גרשום

הא מני ר' יהודה היא דאמר חמץ אחר הפסח וכו'. במסכת פסחים לר' יהודה סבר תלתא לאוי כתיבי חד לפני זמנו משש שעות ולמעלה וחד בתוך זמנו וחד לאחר זמנו דאי הניח אותו ועבר עליו הפסח אסור:

וכי מקילינן בדרבנן. כגון חמץ אחר הפסח אבל שחיטה דאורייתא לא מקילינן:

לימא מסייע' ליה הכל שוחטי' כלומר לרבא מסייעא דאמר מומר אוכל נבילות לתיאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו:

אלא פשיטא מומר לערלות. כלומר ישראל הוא אלא שאינו רוצה למול:

כיון דדש ביה. כלומר דרגיל לאכול נבילות:

סתם יינם הוא. כלומר זהו סתם יינם שלא פירש לנסך יינו לע"ז:

ועובדיה לא הוה ספק לזבוח ליהושפט ולגבריה:

ודלמא גבריה דאחאב הוו מעלו. כלומר והם שחטו ליהושפט וגבריה דלאו עע"ז הוו:

מסורת הש"ס

א סנהדרין קב:

גליון הש"ס

גמ' לא ס"ד דכתיב מושל מקשיב וכו'. אין למדין מן הכללות צא ולמד מדורו של יהויקים ודורו של צדקיה כדאיתא בסנהדרין דף קג ועיין מאמר חיקור הדין ח"א פ"ב:

תורה אור השלם

וַיֵּרֶד לְקֵץ שָׁנִים אֶל־אַחְאָב לְשֹׁמְרוֹן וַיִּזְבַּח־לוֹ אַחְאָב צֹאן וּבָקָר לָרֹב וְלָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ וַיְסִיתֵהוּ לַעֲלוֹת אֶל־רָמֹת גִּלְעָד [דברי הימים ב יח, ב]

כִּי יְסִיתְךָ אָחִיךָ בֶן־אִמֶּךָ אוֹ־בִנְךָ אוֹ־בִתְּךָ אוֹ אֵשֶׁת חֵיקֶךָ אוֹ רֵעֲךָ אֲשֶׁר כְּנַפְשְׁךָ בַּסֵּתֶר לֵאמֹר נֵלְכָה וְנַעַבְדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ אַתָּה וַאֲבֹתֶיךָ [דברים יג, ז]

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׂטָן הֲשַׂמְתָּ לִבְּךָ אֶל־עַבְדִּי אִיּוֹב כִּי אֵין כָּמֹהוּ בָּאָרֶץ אִישׁ תָּם וְיָשָׁר יְרֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע וְעֹדֶנּוּ מַחֲזִיק בְּתֻמָּתוֹ וַתְּסִיתֵנִי בוֹ לְבַלְּעוֹ חִנָּם [איוב ב, ג]

וְהִשְׁאַרְתִּי בְיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל־הַבִּרְכַּיִם אֲשֶׁר לֹא־כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל־הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא־נָשַׁק לוֹ [מלכים א יט, יח]

מֹשֵׁל מַקְשִׁיב עַל־דְּבַר־שָׁקֶר כָּל־מְשָׁרְתָיו רְשָׁעִים [משלי כט, יב]

לָא הֲוָה מְפַלֵּיג נַפְשֵׁיהּ מִינֵּיהּ, מְנָלַן? אִילֵימָא מִדִּכְתִיב "כָּמוֹנִי כָמוֹךָ כְּעַמִּי כְעַמֶּךָ", אֶלָּא מֵעַתָּה "כְּסוּסַי כְּסוּסֶיךָ" הָכִי נָמֵי? אֶלָּא מָה דַּהֲוֵי אַסּוּסָיךְ תֶּהֱוֵי אַסּוּסַי, הָכִי נָמֵי מַאי דַּהֲוֵי עֲלָךְ וְעִילָּוֵי עַמָּךְ תֶּיהֱוֵי עֲלַי וְעִילָּוֵי עַמִּי. [א]אֶלָּא מֵהָכָא: "וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה יֹשְׁבִים אִישׁ עַל כִּסְאוֹ מְלֻבָּשִׁים בְּגָדִים בְּגֹרֶן פֶּתַח שַׁעַר שֹׁמְרוֹן". מַאי גּוֹרֶן? אִילֵימָא גּוֹרֶן מַמָּשׁ, אַטּוּ שַׁעַר שׁוֹמְרוֹן גּוֹרֶן הֲוָה? אֶלָּא כִּי גוֹרֶן, דִּתְנַן: סַנְהֶדְרִין הָיְתָה כַּחֲצִי גוֹרֶן עֲגוּלָּה כְּדֵי שֶׁיְּהוּ רוֹאִין זֶה אֶת זֶה. (א)לֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ, "וְהָעֹרְבִים מְבִיאִים לוֹ לֶחֶם וּבָשָׂר בַּבֹּקֶר וְלֶחֶם וּבָשָׂר בָּעָרֶב", וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מִבֵּי טַבָּחֵי דְּאַחְאָב. עַל פִּי הַדִּבּוּר שָׁאנֵי. מַאי עוֹרְבִים? אָמַר רָבִינָא: עוֹרְבִים מַמָּשׁ. אֲמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר מִנְיוֹמֵי: וְדִלְמָא תְּרֵי גַּבְרֵי דַּהֲוֵי שְׁמַיְיהוּ עוֹרְבִים! מִי לָא כְּתִיב: "וַיַּהַרְגוּ אֶת עוֹרֵב בְּצוּר עוֹרֵב וְאֶת זְאֵב וְגוֹ'"? אֲמַר לֵיהּ: אִיתְרְמַאי מִילְּתָא דְּתַרְוַיְיהוּ הֲוָה שְׁמַיְיהוּ עוֹרְבִים? (ב)וְדִלְמָא עַל שֵׁם מְקוֹמָן! מִי לָא כְּתִיב: "וַאֲרָם יָצְאוּ גְדוּדִים וַיִּשְׁבּוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נַעֲרָה קְטַנָּה", וְקַשְׁיָא לַן: קָרֵי לַהּ "נַעֲרָה" וְקָרֵי לַהּ "קְטַנָּה", וְאָמַר רַבִּי פְּדָת: קְטַנָּה דְּמִן נְעוֹרָן! אִם כֵּן "עוֹרְבִיִּים" מִיבְּעֵי לֵיהּ. לֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ: הַכֹּל שׁוֹחֲטִין, וַאֲפִילּוּ כּוּתִי, וַאֲפִילּוּ עָרֵל, וַאֲפִילּוּ יִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד. הַאי עָרֵל הֵיכִי דָמֵי? אִילֵימָא שֶׁמֵּתוּ אֶחָיו מֵחֲמַת מִילָה - הַאי יִשְׂרָאֵל מְעַלְּיָא הוּא! אֶלָּא פְּשִׁיטָא מְשׁוּמָּד לַעֲרֵלוּת. אֵימָא סֵיפָא: וַאֲפִילּוּ יִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד, הֵיכִי דָמֵי? אִי מְשׁוּמָּד לְדָבָר אֶחָד - הַיְינוּ מְשׁוּמָּד לַעֲרֵלוּת, אֶלָּא לָאו מְשׁוּמָּד לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְכִדְרַב עָנָן. ב(ג)לָא, לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ: מְשׁוּמָּד לַעֲבוֹדָה זָרָה לָא, דְּאָמַר מָר: חֲמוּרָה עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁכָּל הַכּוֹפֵר בָּהּ כְּמוֹדֶה בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ. (ד)אֶלָּא מְשׁוּמָּד לְאוֹתוֹ דָּבָר, וְכִדְרָבָא. גד(ה)מֵיתִיבֵי: "מִכֶּם" - וְלֹא כּוּלְּכֶם, לְהוֹצִיא אֶת הַמְשׁוּמָּד. "מִכֶּם" - בָּכֶם חִלַּקְתִּי וְלֹא בָּאוּמּוֹת. "מִן הַבְּהֵמָה" - לְהָבִיא בְּנֵי אָדָם שֶׁדּוֹמִים לִבְהֵמָה. מִכָּאן אָמְרוּ: מְקַבְּלִין קָרְבָּנוֹת מִפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל כְּדֵי שֶׁיַּחְזְרוּ בָּהֶן בִּתְשׁוּבָה, חוּץ מִן הַמְשׁוּמָּד, וּמְנַסֵּךְ אֶת הַיַּיִן, וּמְחַלֵּל שַׁבָּתוֹת בְּפַרְהֶסְיָא. הָא גּוּפָא קַשְׁיָא, אָמְרַתְּ: "מִכֶּם" - וְלֹא כּוּלְּכֶם, לְהוֹצִיא אֶת הַמְשׁוּמָּד, וַהֲדַר תָּנֵי: מְקַבְּלִין קָרְבָּנוֹת מִפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל! הָא לָא קַשְׁיָא, רֵישָׁא - מְשׁוּמָּד לְכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, מְצִיעֲתָא - מְשׁוּמָּד לְדָבָר אֶחָד. אֵימָא סֵיפָא: חוּץ מִן הַמְשׁוּמָּד וּמְנַסֵּךְ אֶת הַיַּיִן וּמְחַלֵּל שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָא. הַאי מְשׁוּמָּד הֵיכִי דָמֵי? אִי מְשׁוּמָּד לְכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ - הַיְינוּ רֵישָׁא, וְאִי מְשׁוּמָּד לְדָבָר אֶחָד - קַשְׁיָא מְצִיעֲתָא. [ה]אֶלָּא לָאו הָכִי קָאָמַר: חוּץ מִן הַמְשׁוּמָּד לְנַסֵּךְ אֶת הַיַּיִן וּלְחַלֵּל שַׁבָּתוֹת בְּפַרְהֶסְיָא, אַלְמָא מְשׁוּמָּד לַעֲבוֹדָה זָרָה הָוֵה מְשׁוּמָּד לְכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, וּתְיוּבְתָּא דְּרַב עָנָן, תְּיוּבְתָּא. וְהָא מֵהָכָא נָפְקָא? מֵהָתָם נָפְקָא, "מֵעַם"

לָא הֲוָה מְפַלֵּג נַפְשֵׁהּ מִנֵּהּ לֹא הָיָה יְהוֹשָׁפָט נִזְהָר וְנִבְדַּל מִמֶּנּוּ מִשּׁוּם חֲשַׁד כְּלָל אַלְמָא אע"ג דְּמוּמָר לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים הָיָה לָא הָוֵי מוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ: **כְּעַמִּי כְּעַמְּךָ** דְּמַשְׁמַע הֲרֵי אַתָּה כְּמוֹתֵינוּ דְּסוֹמְכִין עֲלַיְהוּ: **כְּסוּסַי כְּסוּסֶיךָ** ה"נ דִּלְעִנְיַן אִסּוּר וְהֶתֵּר קָאָמַר אֶלָּא עַל כָּרְחָךְ לְעִנְיַן הַמִּלְחָמָה קָאָמַר לֵיהּ: **בְּגֹרֶן** כִּי גֹרֶן הָיוּ יוֹשְׁבִים בַּחִבָּה וּבְרֵעוּת וּבַאֲגֻדָּה א' כְּסַנְהֶדְרִין שֶׁאֵין חוֹשְׁדִין זֶה אֶת זֶה: שֶׁיְּהוּ רוֹאִין זֶה אֶת זֶה לִהְיוֹת שׁוֹמְעִין אִישׁ אֶת חֲבֵרוֹ וּמִתְוַכְּחִין זֶה עִם זֶה עַד שֶׁתֵּצֵא הוֹרָאָה כַּהֲלָכָה שֶׁאִלּוּ הָיוּ יוֹשְׁבִין כְּשׁוּרָה שֶׁלֹּא בַּעֲגֻלָּה אֵין בְּנֵי רֹאשׁ הַשּׁוּרָה רוֹאִין בְּנֵי סוֹף שׁוּרָתוֹ וְכַעֲגֻלָּה שְׁלֵמָה לֹא הָיוּ יוֹשְׁבִין כְּדֵי שֶׁיְּהֵא מָקוֹם לָצֵאת וְלָבֹא: **מְסַיַּע לֵהּ** לְרַב עָנָן: **עַל פִּי הַדִּבּוּר שָׁאנֵי** שֶׁהקב"ה הִתִּירוֹ לְפִי שָׁעָה דִּכְתִיב (מְלָכִים א יז) וְאֶת הָעוֹרְבִים צִוִּיתִי שָׁם לְכַלְכֶּלְךָ: **וְאִתְרְמִי מִלְּתָא** כו' בִּתְמִיהָה: **וְדִלְמָא עַל שֵׁם מְקוֹמָן** שֶׁהָיוּ מִצּוּר עוֹרֵב: **מִי לָא כְּתִיב** שֶׁאָדָם נִקְרָא עַל שֵׁם מְקוֹמוֹ וַאֲפִילּוּ יָחִיד וְאַף ע"פ שֶׁאֵין מְדַבֵּר בְּכָל אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם כְּגוֹן פְּלִשְׁתִּים גִּבְעוֹנִים אֶלָּא בְּאִישׁ אֶחָד כְּדִכְתִיב נַעֲרָה קְטַנָּה: **וְקַשְׁיָא לַן** קָרֵי לַהּ נַעֲרָה דְּהֵבִיאָה ב' שְׂעָרוֹת וְקָרֵי לָהּ קְטַנָּה דְּמַשְׁמַע שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת: **וא"ר פְּדָת** הַאי נַעֲרָה לָאו נַעֲרָה מַמָּשׁ אֶלָּא עַל שֵׁם מְקוֹמָהּ דְּמִן נַעֲרָן. וה"נ אע"ג דְּלָאו בְּכָל בְּנֵי הַמָּקוֹם קָאָמַר שֶׁהֲרֵי וַדַּאי לְכֻלָּן לֹא גִּלָּה שֶׁהֲרֵי נֶחְבָּא הָיָה מ"מ אִכָּא לְמֵימַר דִּתְרֵי גַּבְרֵי הָווּ וּקְרָאָן עַל שֵׁם מְקוֹמָן וְאֵין מַזְכִּיר שְׁמָם: **עוֹרְבִיִּים** מִבָּעֵי לֵהּ דְּלָא אָתֵי לְמִטְעֵי בְּעוֹרְבִים מַמָּשׁ: **יִשְׂרָאֵל מְעַלְּיָא הוּא** דְּאָנוּס הוּא: **אִי נֵימָא מוּמָר לְדָבָר אֶחָד** לְאֶחָד מִכָּל הַמִּצְוֹת לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּלָא הָוֵה מוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ: **שֶׁכָּל הַכּוֹפֵר בָּהּ כְּמוֹדֶה בְּכָל הַתּוֹרָה** כְּדִכְתִיב (בַּמִּדְבָּר טו) וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֵת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה וְגוֹ' וְיָלְפִינַן בְּהוֹרָיוֹת (דַּף ח.) דִּבַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים מַיְרֵי: **מוּמָר לְאוֹתוֹ דָּבָר** לִשְׁחִיטָה וּלְתֵיאָבוֹן וְאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּלָא תֵּימָא כֵּיוָן דְּדָשׁ בַּהּ כְּהֶתֵּירָא דָּמֵי לֵהּ אֶלָּא וַדַּאי כְּאִסּוּרָא דָּמֵי לֵהּ וּלְתֵיאָבוֹן הוּא דְּעָבַר עָלֶיהָ וְכִי מְזַמְּנִינַן לֵהּ סַכִּין לָא שָׁבֵק הֶתֵּירָא וְאָכֵל אִסּוּרָא: **מִכֶּם** אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן וְגַבֵּי נֶדֶר אוֹ נְדָבָה כְּתִיב דְּהָא כִּי יַקְרִיב מַשְׁמַע כְּשֶׁיִּרְצוּ לְהַקְרִיב: **לְהוֹצִיא הַמּוּמָר** שֶׁאֵין מְקַבְּלִין נִדְבָתוֹ: **מִכֶּם בָּכֶם חִלַּקְתִּי** כְּלוֹמַר מִדִּכְתִיב הַאי מִעוּטָא בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא בְּאוּמּוֹת דִּכְתִיב אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַקְרִיב קָרְבָּן לְכָל נִדְרֵיהֶם וְגוֹ' בְּפָרָשַׁת מוּמִין (וַיִּקְרָא כב) וְתַנְיָא לְקַמָּן בְּפִרְקִין (חֻלִּין דַּף יג:) אִישׁ מָה תַּלְמוּד לוֹמַר אִישׁ אִישׁ לְרַבּוֹת הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁנּוֹדְרִים נְדָרִים וּנְדָבוֹת כְּיִשְׂרָאֵל וְגַבֵּי דִּידְהוּ לָא כְּתִיב מִעוּטָא דְּלִכְתּוֹב מִן הָאָדָם כִּי יַקְרִיב קָרְבָּן דְּמַשְׁמַע וְלֹא כָּל הָאָדָם שְׁמַע מִנָּהּ בָּכֶם חִלַּקְתִּי שֶׁכְּשֵׁרִין מְבִיאִין וְלֹא הַמּוּמָרִין וְלֹא בְּאוּמּוֹת שֶׁכֻּלָּן מִתְנַדְּבִין מְקַבְּלִין מֵהֶם: **עַם הַדּוֹמֶה לִבְהֵמָה** שֶׁאֵין מְקַיְּימִין אֶת הַמִּצְוֹת: מִן דִּכְתִיב גַּבֵּי בְּהֵמָה לְמַעוּטֵי רוֹבֵעַ וְנִרְבָּע הָכִי דָּרֵישׁ לֵהּ בְּבָבָא קַמָּא (דַּף מ:) וּבִבְכוֹרוֹת (דַּף מא.) וּבִתְמוּרָה (דַּף כח.): **מִפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל** מַשְׁמַע מְזִידִין כִּדְתַנְיָא בְּמַסֶּכֶת יוֹמָא (דַּף לו:) פְּשָׁעִים אֵלּוּ הַמְּרָדִים וְכֵן הוּא אוֹמֵר מֶלֶךְ מוֹאָב פָּשַׁע בִּי וְהַיְינוּ מוּמָר וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ לָהּ וְאָזֵיל: **וּמְנַסֵּךְ אֶת הַיַּיִן** לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: **אִי מוּמָר לְדָבָר אֶחָד קַשְׁיָא מְצִיעֲתָא** דְּקָתָנֵי מְקַבְּלִין אַסֵּיפָא: **אֶלָּא לָאו** ה"ק מְקַבְּלִין קָרְבָּנוֹת מִפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּמוּמָר לְדָבָר אֶחָד חוּץ מִן הַמּוּמָר לְנַסֵּךְ אֶת הַיַּיִן וּלְחַלֵּל שַׁבָּתוֹת דְּהָנֵי חֲמִירֵי אַלְמָא מוּמָר לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים כְּמוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ דָּמֵי. הַאי תַּנָּא חֲמִירָא לֵהּ שַׁבָּת כַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים דְּהָעוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים כּוֹפֵר בהקב"ה וְהַמְחַלֵּל שַׁבָּת כּוֹפֵר בְּמַעֲשָׂיו וּמֵעִיד שֶׁקֶר שֶׁלֹּא שָׁבַת הקב"ה בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית: **וְהָא מֵהָכָא נָפְקָא** מֵהָתָם נָפְקָא דְּאֵין מְקַבְּלִין קָרְבָּן מִן הַמּוּמָרִין:

עַל פִּי הַדִּבּוּר שָׁאנֵי וְא"ת וּלְמַאי דְּס"ל דְּלָא הָוֵי ע"פ הַדִּבּוּר תִּקְשֵׁי דְּהָא אָמַר רַב בָּשָׂר שֶׁנִּתְעַלֵּם מִן הָעַיִן אָסוּר לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף צה.) וְיֵשׁ לוֹמַר דְּזֶה הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהָיָה סוֹמֵךְ ע"פ הַדִּבּוּר דְּלָאו מִשֶּׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים קָא מַיְתֵי אֲבָל לֹא ס"ל שֶׁבָּא הַדִּבּוּר לְהַתִּיר הָאִסּוּר שְׁחִיטַת טַבָּחִים דְּאַחְאָב: **קָרֵי** לַהּ נַעֲרָה וְקָרֵי לַהּ קְטַנָּה בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּסוֹטָה (דַּף מו:) דָּרֵישׁ נְעָרִים שֶׁהָיוּ מְנוֹעָרִים מִן הַמִּצְוֹת וְהָכָא לֹא שַׁיָּךְ לְמִדְרַשׁ הָכִי: **דְּמִן נְעוֹרָן** שֵׁם מָקוֹם דִּכְתִיב (דה"א ז) לַמִּזְרָח נַעֲרָן וּלְמַעֲרָב גֶּזֶר: **עוֹרְבִיִּים** מִבָּעֵי לֵהּ וְאַף עַל גַּב דִּכְתִיב עִבְרִים מִצְרִים וְלָא כְּתִיב עִבְרִיִּים מִצְרִיִּים הָתָם לֵיכָּא לְמִטְעֵי: **מִכֶּם** וְלֹא כֻּלְּכֶם לְהוֹצִיא אֶת הַמּוּמָר תֵּימַהּ דְּהָא אִצְטְרִיךְ לְכִדְדָרְשִׁינַן בְּרֵישׁ לוּלָב הַגָּזוּל (סֻכָּה דַּף ל.) אִי לִפְנֵי יֵאוּשׁ אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם אָמַר רַחֲמָנָא וְהַאי לָאו דִּידֵהּ הוּא וְי"ל דְּהָתָם לָאו מִשּׁוּם דְּתִפּוֹק לָן מֵהַאי קְרָא גָּזוּל לִפְנֵי יֵאוּשׁ דְּהַאי מִבֵּיתוֹ נָפְקָא כְּדְאָמְרִינַן בְּמְרֻבָּה (ב"ק דַּף סז:) קָרְבָּנוֹ וְלֹא הַגָּזוּל אֵימַת אִילֵימָא לִפְנֵי יֵאוּשׁ ל"ל קְרָא כְּלוֹמַר וְכִי יָכוֹל לְהַקְדִּישׁ בֵּיתוֹ אָמַר רַחֲמָנָא וְלָא מַיְתֵי הָתָם קְרָא דְּכִי יַקְרִיב אֶלָּא לוֹמַר דְּקָרְבָּן אָמַר רַחֲמָנָא וְהַאי לָאו קָרְבָּן הוּא שֶׁאֵין בְּיָדוֹ לְהַקְדִּישׁוֹ לִפְנֵי יֵאוּשׁ וְעוֹד י"ל דְּתַרְתֵּי שָׁמְעִינַן מִמִּכֶּם וְלִגְזֵלָה מְקֻדֶּשֶׁת אִצְטְרִיךְ וּמִבֵּיתוֹ לָא נָפְקָא אֶלָּא שֶׁלֹּא עָלְתָה לְשֵׁם חוֹבָה: **כְּדֵי** שֶׁיַּחְזְרוּ בָּהֶם בִּתְשׁוּבָה לָאו טַעְמָא דִּקְרָא קָא דָּרֵישׁ אֶלָּא נוֹתֵן טַעַם לַדָּבָר מִדְּרַבִּינַן מֵהָא מוּמָר לְדָבָר אֶחָד טְפֵי מִמּוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ וְלָא מוֹקְמִינַן קְרָא בְּמִלְּתָא אַחֲרִיתִי וְקָאָמַר דְּמוּמָר לְדָבָר אֶחָד בְּקַל יַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה וּלְכָךְ מְקַבְּלִין מֵהֶם כְּדֵי שֶׁיַּחְזְרוּ:

מסורת הש"ס

א סנהדרין קיג.; בראשית רבה
ב סוטה מו:
ג שבועות כט.; קידושין מ.
ד עירובין סט:
ה לקמן יג:

תורה אור השלם

וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוֹשָׁפָט הֲתֵלֵךְ אִתִּי לַמִּלְחָמָה רָמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל כָּמוֹנִי כָמוֹךָ כְּעַמִּי כְעַמֶּךָ כְּסוּסַי כְּסוּסֶיךָ [מלכים א כב, ד]

וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה יֹשְׁבִים אִישׁ עַל־כִּסְאוֹ מְלֻבָּשִׁים בְּגָדִים בְּגֹרֶן פֶּתַח שַׁעַר שֹׁמְרוֹן וְכָל־הַנְּבִיאִים מִתְנַבְּאִים לִפְנֵיהֶם [מלכים א כב, י]

וְהָעֹרְבִים מְבִאִים לוֹ לֶחֶם וּבָשָׂר בַּבֹּקֶר וְלֶחֶם וּבָשָׂר בָּעָרֶב וּמִן־הַנַּחַל יִשְׁתֶּה [מלכים א יז, ו]

וַיִּלְכְּדוּ שְׁנֵי־שָׂרֵי מִדְיָן אֶת־עֹרֵב וְאֶת־זְאֵב וַיַּהַרְגוּ אֶת־עוֹרֵב בְּצוּר־עוֹרֵב וְאֶת־זְאֵב הָרְגוּ בְיֶקֶב־זְאֵב וַיִּרְדְּפוּ אֶל־מִדְיָן וְרֹאשׁ־עֹרֵב וּזְאֵב הֵבִיאוּ אֶל־גִּדְעוֹן מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן [שופטים ז, כה]

וַאֲרָם יָצְאוּ גְדוּדִים וַיִּשְׁבּוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נַעֲרָה קְטַנָּה וַתְּהִי לִפְנֵי אֵשֶׁת נַעֲמָן [מלכים ב ה, ב]

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי־יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיהוָה מִן־הַבְּהֵמָה מִן־הַבָּקָר וּמִן־הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת־קָרְבַּנְכֶם [ויקרא א, ב]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ג:
ב מיי' פב' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד:
ג מיי' פג' מהל' מעשה הקרבנות הל' ד:
ד מיי' פג' מהל' מעשה הקרבנות הל' ב:
ה מיי' פג' מהל' מעשה הקרבנות הל' ד:

רבינו גרשום

אלא מעתה כסוסי כסוסיך הכי נמי כן דלא הוו מפלגי סוסיו ליהושפט מסוסיו לאחאב. הכא נמי מאי דהויא עלי ועילוי עמי תהוי עלך ועילוי עמך ועדיין אומר לך ליהושפט לא אכיל בהדי אחאב ומומר לע"ז הוי מומר לכל התורה:

אלא מהכא ואחאב מלך ישראל כו'. דלא הוה מפליג נפשיה מיניה:

נימא מסייעא ליה והעורבים מביאין לו לחם. כלומר סייעתא לרב ענן דאמר מומר לע"ז לא הוי מומר לכל התורה דכתיב והעורבים:

לא על פי דיבור שאני. כלומר גזרת הקב"ה הוה אבל דבר זה במקום אחר אימא לך מומר לדבר אחד הוי מומר לכל התורה כולה:

חמורה ע"ז שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה דכתיב ועשה אחת מכל מצות ה' איזוהי מצוה ששקולה ככל המצות הוי אומר זו ע"ז:

מיתיבי מכם ולא כולכם להוציא וכו' אדם כי יקריב מכם קרבן לה' בכם חלקתי ולא באומות כלומר האומות כולן יכולין להקריב דקיימא לן ערל מפלא קרבנותיו טמא מפלא קרבנותיו. מעם הארץ פרט לאפיקורוס. כלומר מעם הארץ בעשותה אחת מכל מצות ה' ואמר רב המנונא אפיקורוס לאכול חלב והביא קרבן על הדם איכא בינייהו למ"ד פרט למומר כיון דמומר לאכול חלב אין מקבלין ממנו קרבן על הדם. ולמ"ד השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו. כיון דמדם שב מידיעתו אם הביא קרבן על הדם מקבלין ממנו:

"מֵעַם הָאָרֶץ" – פְּרָט לִמְשׁוּמָּד. (א)רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹסֵי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: "אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם", הַשָּׁב מִידִיעָתוֹ – מֵבִיא קָרְבָּן עַל שִׁגְגָתוֹ, אֵינוֹ שָׁב מִידִיעָתוֹ – אֵינוֹ מֵבִיא קָרְבָּן עַל שִׁגְגָתוֹ. וְאָמְרִינַן: מַאי בֵּינַיְיהוּ? וְאָמַר רַב הַמְנוּנָא: מְשׁוּמָּד לֶאֱכוֹל חֵלֶב וְהֵבִיא קָרְבָּן עַל הַדָּם אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. [א]חֲדָא בְּחַטָּאת, וַחֲדָא בְּעוֹלָה, וּצְרִיכִי, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן חַטָּאת – מִשּׁוּם דִּלְכַפָּרָה הוּא, אֲבָל עוֹלָה דְּדוֹרוֹן הוּא – אֵימָא לְקַבֵּל מִינֵּיהּ. וְאִי אַשְׁמְעִינַן עוֹלָה – מִשּׁוּם דְּלָאו חִיּוּבָא הוּא, אֲבָל חַטָּאת דְּחִיּוּבָא הוּא – אֵימָא לְקַבֵּל מִינֵּיהּ, צְרִיכָא. וְכָל הֵיכָא דִּכְתִיב בְּהֵמָה, גְּרִיעוּתָא הִיא? וְהָכְתִיב "אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ ה'", וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵן עֲרוּמִין בְּדַעַת, וּמְשִׂימִין עַצְמָן כִּבְהֵמָה! הָתָם כְּתִיב "אָדָם וּבְהֵמָה", הָכָא בְּהֵמָה לְחוּדֵיהּ כְּתִיב. (ב)וְכָל הֵיכָא דִּכְתִיב "אָדָם וּבְהֵמָה" מַעַלְיוּתָא הִיא? וְהָא כְּתִיב: "וְזָרַעְתִּי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל זֶרַע אָדָם וְזֶרַע בְּהֵמָה"! הָתָם, הָא חַלְקֵיהּ קְרָא, "זֶרַע אָדָם" לְחוּד וְ"זֶרַע בְּהֵמָה" לְחוּד. (סִימָן: נִקְלַ"ף.) [ב]אָמַר רַבִּי חָנָן אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מִשּׁוּם בַּר קַפָּרָא: רַבָּן גַּמְלִיאֵל וּבֵית דִּינוֹ נִמְנוּ עַל שְׁחִיטַת כּוּתִי וַאֲסָרוּהָ. אָמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא לְרַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי: שֶׁמָּא לֹא שָׁמַע רַבִּי אֶלָּא בְּשֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו? אָמַר לֵיהּ: דָּמֵי הַאי מֵרַבָּנַן כִּדְלָא גְּמִירֵי אִינָשֵׁי שְׁמַעְתָּא, בְּשֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו לְמֵימְרָא בָּעֵי? קַבְּלַהּ מִינֵּיהּ אוֹ לָא קַבְּלַהּ מִינֵּיהּ? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר רַבִּי אַסִּי: אֲנִי רָאִיתִי אֶת רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאָכַל מִשְּׁחִיטַת כּוּתִי, אַף רַבִּי אַסִּי אָכַל מִשְּׁחִיטַת כּוּתִי. וְתָהֵי בַּהּ רַבִּי זֵירָא: לָא שְׁמִיעָא לְהוּ, דְּאִי הֲוָה שְׁמִיעָא לְהוּ הֲווֹ מְקַבְּלִי לַהּ, אוֹ דִלְמָא שְׁמִיעַ לְהוּ וְלָא קַבְּלוּהָ? (ג)הֲדַר פְּשַׁט לְנַפְשֵׁיהּ: מִסְתַּבְּרָא דִּשְׁמִיעַ לְהוּ וְלָא קַבְּלוּהָ, דְּאִי סָלְקָא דַעְתָּךְ לָא שְׁמִיעַ לְהוּ, וְאִי הֲוָה שְׁמִיעַ לְהוּ הֲווֹ מְקַבְּלִי לַהּ, הֵיכִי מִסְתַּיְּיעָא מִילְּתָא לְמֵיכַל אִיסּוּרָא? הַשְׁתָּא בְּהֶמְתָּן שֶׁל צַדִּיקִים אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵבִיא תַּקָּלָה עַל יָדָן, צַדִּיקִים עַצְמָן לֹא כָּל שֶׁכֵּן!

וְאִי

מֵעַם וְלֹא כָּל עַם וְגַבֵּי חַטָּאת כְּתִיב שֶׁבָּא ע"י הַשּׁוֹגֵג: **ר"ש בֶּן יוֹסֵי אוֹמֵר** מִכָּאן אַתָּה לָמֵד: **אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם** וּסְמִיךְ לֵהּ אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְהֵבִיא אֲשָׁמוֹ דְּמַשְׁמַע אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה אִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא אָסוּר וּשְׁגָגָה הָיְתָה לוֹ וְחָטָא וְאָשֵׁם הוּא יָבִיא: **הַשָּׁב מִידִיעָתוֹ** שֶׁאִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא חֵלֶב הָיָה יוֹשֵׁב וּמְבַטֵּל מֵעֲבֵרָה זוֹ. וְאִית דְּגָרְסִי הַשָּׁב וְהוּא נָמֵי הַפּוֹרֵשׁ וְנִבְדָּל מִתְּחִלָּה וְאֵין עוֹבֵר אִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא אָסוּר ובת"כ גָּרַס הַיּוֹשֵׁב: **מַאי בֵּינַיְיהוּ** מ"מ מוּמָר לָא מְקַבְּלִינַן מִינֵּהּ בֵּין לְמָר בֵּין לְמָר וַאֲפִילּוּ שׁוֹגֵג דְּהָא אִלּוּ הָיָה יוֹדֵעַ מִתְּחִלָּה נָמֵי הָיָה אוֹכְלוֹ וְאֵין שָׁב מִידִיעָתוֹ: **וְהֵבִיא קָרְבָּן עַל הַדָּם** שֶׁשָּׁגַג בּוֹ וְאִלּוּ הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא דָּם לֹא הָיָה אוֹכְלוֹ לת"ק מוּמָר שְׁמוֹ וְלָא מְקַבְּלִינַן מִינֵּהּ ולר"ש שָׁב מִידִיעָתוֹ הוּא בְּדָם וּמְקַבְּלִינַן מִינֵּהּ: **מִכֶּם וְלֹא כֻּלְּכֶם** דִּלְעֵיל בְּעוֹלַת נְדָבָה מִשְׁתָּעֵי קְרָא דִּכְתִיב בָּתְרֵהּ אִם עוֹלָה קָרְבָּנוֹ וְגוֹ': **דִּלְכַפָּרָה הוּא** וְכֵיוָן דְּדַעְתּוֹ לְהָזִיד וְלַחֲזוֹר עַל עֲבֵרָתוֹ וּדְהָא מִיהָא אִתְרְמִי דְּשָׁגַג וְלֹא הֵזִיד א"כ אַמַּאי נְקַבֵּל מִינֵּהּ הָא לָאו בַּר כַּפָּרָה הוּא: **דְּלָאו חִיּוּבָא** וְלָאו אוֹרַח אַרְעָא לְקַבּוֹלֵי דּוֹרוֹן מִינֵּהּ דִּכְתִיב זֶבַח רְשָׁעִים תּוֹעֵבָה (מִשְׁלֵי כא): **אֲבָל חַטָּאת דְּחוֹבָה רַמְיָא עֲלֵהּ**: **אֵימָא** נְקַבֵּל מִינֵּהּ שֶׁלֹּא יְהֵא חוֹטֵא נִשְׂכָּר: **גְּרִיעוּתָא** הוּא דְּאוֹקִימְתְּ לְעֵיל דְּפוֹשְׁעִים קָרֵי בְּהֵמָה: **שֶׁהֵן עֲרוּמִים בְּדַעַת** כְּאָדָם הָרִאשׁוֹן וּמְשִׂימִין עַצְמָן כִּבְהֵמָה דַּכְּאֵי רוּחַ: **וְזֶרַע בְּהֵמָה** וּמוֹקְמִינַן לָהּ בְּמַסֶּכֶת סוֹטָה (דַּף כב.) לֹא קָרָא וְלֹא שָׁנָה וְלֹא שִׁמֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר וְזָרַעְתִּי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל זֶרַע אָדָם וְזֶרַע בְּהֵמָה כְּלוֹמַר הַחֲכָמִים וְהַבּוּרִים כֻּלָּם אֶזְרָעֵם לְפַרְוָתָם וּלְרַבּוֹתָם: **ר"ג** בְּנוֹ שֶׁל ר' יְהוּדָה הַנָּשִׂיא שֶׁהָיָה מִן הָאַחֲרוֹנִים וּבֵית דִּינוֹ נִמְנוּ עַל שְׁחִיטַת כּוּתִי לְאַחַר שֶׁנִּשְׁנֵית מִשְׁנָתֵנוּ דְּהַכֹּל שׁוֹחֲטִין וַאֲפִילּוּ כּוּתִי וַאֲסָרוּהָ: **לֹא שָׁמַע רַבִּי כו'** וְהַיְינוּ נָמֵי כִּי מַתְנִיתִין: **לְמֵימְרָא בָּעֵי** וְכִי לָא פְּשִׁיטָא לָן דְּלֵית לְהוּ לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל (וַיִּקְרָא יט): **קַבְּלָהּ** מִינֵּהּ רַבִּי זֵירָא מֵר' יַעֲקֹב דַּאֲפִילּוּ כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו אָסוּר אוֹ לֹא קִבְּלָהּ: **אָכַל מִשְּׁחִיטַת כּוּתִי** כְּיִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו אוֹ ע"י שֶׁחָתַךְ כַּזַּיִת בָּשָׂר וְנָתַן לוֹ וְאָכַל וְאַף ר' אַסִּי אָכַל: **וְתָהֵי בַּהּ רַבִּי זֵירָא** גָּרְסִינַן מַתְמִיהַּ עֲלֵיהֶן שֶׁאֲכָלוּהָ וּמִבַּעְיָא לֵיהּ בְּלִבֵּהּ הָכִי: **לָא שְׁמִיעַ לְהוּ** הָא דְּנִמְנוּ ר"ג דְּאִי שְׁמִיעַ לְהוּ הֲווֹ מְקַבְּלִי אוֹ דִּלְמָא שָׁמַע וְלֹא קִבְּלוּהָ: **וַהֲדַר פְּשִׁיט** ר' זֵירָא לְנַפְשֵׁהּ: **מִסְתַּבְּרָא** שָׁמַע לְהוּ וְלָא קַבְּלוּהָ דְּאִי ס"ד לָא שְׁמִיעַ לְהוּ וְאִי שְׁמִיעַ לְהוּ הֲווֹ מְקַבְּלִי לֵהּ: **הֵיכִי מִסְתַּיֵּיעַ מִלְּתָא לְמֵיכַל כו'** הֵיאַךְ יִגְרֹם שׁוּם שָׂטָן לִפְנֵי צַדִּיקִים ע"י שׁוֹגֵג שׁוּם דְּבַר עָוֹן: **הַשְׁתָּא בְּהֶמְתָּן שֶׁל צַדִּיקִים** חַמְרָא דְּר' פִּנְחָס בֶּן יָאִיר לְקַמָּן: **אֵין הקב"ה מֵבִיא תַּקָּלָה עַל יָדָן** שֶׁתֹּאכַל הַבְּהֵמָה דָּבָר הָאָסוּר לָהּ:

מֵעַם הָאָרֶץ פְּרָט לְמוּמָר תֵּימַהּ דְּמַאי קָאָמַר הָא מֵהָכָא נָפְקָא מֵהָתָם נָפְקָא הָא אַדְּרַבָּה הַךְ פְּלוּגְתָּא דַּאֲפִילּוּ מוּמָר לְדָבָר אֶחָד קָאָמַר ת"ק דְּאֵין מְקַבְּלִין דְּהָא מוֹקְמִינַן דִּפְלִיגֵי בְּאוֹכֵל חֵלֶב וְהִפְרִישׁ קָרְבָּן עַל הַדָּם וְלַאו לוֹמַר דְּפָרִיךְ מלר"ש וּמְפָרֵשׁ ר"ת דְּמוּמָר לֶאֱכוֹל חֵלֶב הַיְינוּ מוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה חוּץ מִדָּם כִּדְאַשְׁכְּחַן שֶׁכּוֹלֵל כָּל הַחַטָּאוֹת בִּכְלַל חַטַּאת חֵלֶב בפ"ק דִּמְנָחוֹת (דַּף ו.) וּבְפֶרֶק הָיָה מֵבִיא (סוֹטָה דַּף טו.) דְּאָמַר בְּדִין שֶׁתְּהֵא חַטַּאת חֵלֶב טְעוּנָה נְסָכִים וְהַשְׁתָּא קָאָמַר לת"ק כְּשֶׁהוּא מוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ חוּץ מִדָּם אֵינוֹ מֵבִיא קָרְבָּן עַל הַדָּם ולר"ש מֵבִיא כֵּיוָן שֶׁהוּא שָׁב מִידִיעָתוֹ מִדָּם אֲבָל מוּמָר לְדָבָר אֶחָד דִּבְרֵי הַכֹּל מֵבִיא ועוי"ל דְּדַוְקָא בְּחֵלֶב וְדָם פְּלִיגֵי לְפִי שֶׁהֵם שָׁוִין שֶׁיֵּשׁ כָּרֵת בִּשְׁנֵיהֶן וְעוֹלִין לְגָבוֹהַּ וְנֶאֶמְרוּ בְּלָאו אֶחָד כָּל חֵלֶב וְכָל דָּם לֹא תֹאכֵלוּ לת"ק חָשִׁיב לֵהּ מוּמָר לְאוֹתוֹ דָּבָר כְּאִלּוּ הוּא מוּמָר לְדָם עַצְמוֹ וְאֵינוֹ מַנִּיחַ בִּשְׁבִיל הָאִסּוּר אֶלָּא מִשּׁוּם דְּנַפְשׁוֹ קָצָה לֶאֱכוֹל דָּם אֲבָל מוּמָר לְאֶחָד מִשְּׁאָר אִסּוּרִים פְּשִׁיטָא דְּמֵבִיא קָרְבָּן עַל הַדָּם ולר"ש אֲפִילּוּ מוּמָר לֶאֱכוֹל חֵלֶב מֵבִיא קָרְבָּן עַל הַדָּם: **אֵינוֹ שָׁב מִידִיעָתוֹ אֵינוֹ מֵבִיא קָרְבָּן עַל שִׁגְגָתוֹ** תֵּימַהּ מַה צָּרִיךְ קְרָא לְמַעֵט לְאֵינוֹ שָׁב מִידִיעָתוֹ וְעוֹמֵד בְּרִשְׁעוֹ הָא הָוֵי זֶבַח רְשָׁעִים וְהֵיכִי תִּסַּק אַדַּעְתִּין לוֹמַר דְּמֵבִיא וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאִצְטְרִיךְ לְהֵיכָא דְּחָזַר בִּתְשׁוּבָה אַח"כ וּבְשָׁעָה שֶׁאָכַל לֹא הָיָה שָׁב מִידִיעָתוֹ: **ר"ג וּבֵית דִּינוֹ נִמְנוּ עַל שְׁחִיטַת כּוּתִי וַאֲסָרוּהָ** פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס ר"ג בְּנוֹ שֶׁל ר' יְהוּדָה הַנָּשִׂיא שֶׁהָיָה אַחֲרוֹן וְכֵן מַשְׁמַע קְצָת דְּקָאָמַר בְּסָמוּךְ ר"ג וּבֵית דִּינוֹ כר"מ ס"ל דְּחָיֵישׁ לְמִיעוּטָא מַשְׁמַע שֶׁהוּא ר"ג אַחֲרוֹן שֶׁהָיָה אַחַר ר"מ וּמִיהוּ קָשֶׁה דְּא"כ הָוְיָא לֵיהּ לְפָרוּשֵׁי בְּהֶדְיָא ר"ג בְּנוֹ שֶׁל ר"י הַנָּשִׂיא כְּדִתְנַן בְּמַס' אָבוֹת (פ"ב מ"ב) ר"ג בְּנוֹ שֶׁל ר' יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אוֹמֵר יָפֶה תַּלְמוּד תּוֹרָה עִם דֶּרֶךְ אֶרֶץ וְעוֹד תֵּימַהּ דְּגָזַר ר"מ עַל סְתָם יֵינָם וְלֹא גָּזַר עַל שְׁחִיטָה דְּאוֹרַיְיתָא אֲבָל אִם הוּא ר"ג דְּיַבְנֶה נִיחָא וְהָא דְּקָאָמַר כר"מ סְבִירָא לְהוּ מִשּׁוּם דר"מ ס"ל הָכִי בְּהֶדְיָא אֲבָל קָשֶׁה דְּא"כ סָבַר ר"ג דְּיַבְנֶה דְּכוּתִים גֵּרֵי אֱמֶת הֵן כֵּיוָן דִּשְׁחִיטָתָן הָוְיָא שָׁרְיָא קֹדֶם גְּזֵרָה וּבְרֵישׁ הַדָּר (עֵירוּבִין סא.) תְּנַן הַדָּר עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים אוֹ עִם מִי שֶׁאֵינוֹ מוֹדֶה בָּעֵרוּב ה"ז אָסוּר פֵּרוּשׁ אֵינוֹ מוֹדֶה בְּעֵרוּב הַיְינוּ כּוּתִי כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק בְּכָל מְעָרְבִין (עֵירוּבִין לא:) ר"א ב"ר יַעֲקֹב אוֹמֵר עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי יִשְׂרְאֵלִים אוֹסְרִים זֶה עַל זֶה ר"ג אוֹמֵר צְדוֹקִי אֵינוֹ כְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס אֲבָל כּוּתִי הָוֵי כְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּקָסָבַר כּוּתִים גֵּרֵי אֲרָיוֹת הֵן מִיהוּ ע"כ א"א לוֹמַר כְּפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס דְּהָא ר"ג דְּיַבְנֶה אִית לֵהּ בְּהֶדְיָא בפ"ק דְּגִטִּין (דַּף י.) דְּגֵרֵי אֱמֶת הֵן שֶׁהִכְשִׁיר גֵּט שֶׁעֵדָיו עֵדֵי כוּתִים וְהָיִינוּ יְכוֹלִין לְפָרֵשׁ אֲבָל כּוּתִי הָוֵי כְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים מִשּׁוּם דְּאֵינוֹ מוֹדֶה בְּעֵרוּב דְּהַיְינוּ נָמֵי טַעְמָא לת"ק דְּאָסַר שֶׁהוּא ר"מ כִּדְמוֹכַח הָתָם בַּגְּמָרָא ור"מ אִית לֵהּ הָתָם (בִּבְכוֹרוֹת) דְּכוּתִים גֵּרֵי אֱמֶת הֵן אֲבָל קָשֶׁה כֵּיוָן דִּלְכ"ע כּוּתִי אוֹסֵר אע"ג דְּגֵרֵי אֱמֶת הֵן א"כ מַה בָּאוּ לְחַדֵּשׁ ר' אַמִּי וְר' אַסִּי שֶׁעֲשָׂאוּם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים גְּמוּרִין לְבַטֵּל רְשׁוּת וְלִתֵּן רְשׁוּת הָא מֵעִקָּרָא נָמֵי הָכִי הֲוָה לכ"ע אֶלָּא י"ל לר"ג כּוּתִי נָמֵי אֵינוֹ כְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּתְנַן צְדוֹקִי אֵינוֹ כְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וה"ה לְכוּתִים דְּגֵרֵי אֱמֶת הֵן וְהָיוּ סְבוּרִין דְּגֵרֵי אֱמֶת הֵן כר"ג עַל שֶׁעֲשָׂאוּם רַבִּי אַמִּי וְר' אַסִּי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים גְּמוּרִין אע"ג דְּרַבִּי יוֹחָנָן פָּסַק כְּר' אֱלִיעֶזֶר בַּר' יַעֲקֹב וְר' אֱלִיעֶזֶר בַּר' יַעֲקֹב לָא פְּלִיג אַת"ק שֶׁאוֹסֵר כּוּתִי ר' יוֹחָנָן לֹא בָּא לִפְסֹק כְּמוֹתוֹ אֶלָּא בְּמָה שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי יִשְׂרְאֵלִים אוֹסְרִים זֶה עַל זֶה: **צַדִּיקִים עַצְמָן לֹא כ"ש** תֵּימַהּ דְּהָא אַשְׁכְּחַן יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי שֶׁהָרַג עֵד זוֹמֵם בפ"ק דְּמַכּוֹת (דַּף ה:) וְר' יִשְׁמָעֵאל שֶׁקָּרָא וְהִטָּה בפ"ק דְּשַׁבָּת (דַּף יב:) וְאוֹר"י דְּדַוְקָא בְּמִידֵי דַּאֲכִילָה אֵין הקב"ה מֵבִיא תַּקָּלָה עַל יָדָן שֶׁגְּנַאי הוּא לַצַּדִּיק שֶׁאוֹכֵל דְּבַר אִסּוּר וְלִסְפָרִים דְּגָרְסִי (בפ"ק) דִּכְתֻבּוֹת (דַּף כח:) גַּבֵּי הֶעֱלָה עֶבֶד לִכְהֻנָּה עַל פִּיו הַשְׁתָּא בְּהֶמְתָּן שֶׁל צַדִּיקִים כו' מִשּׁוּם דְּאָתֵי לִידֵי אֲכִילַת אִסּוּר שֶׁמַּאֲכִיל בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לוֹ בִּתְרוּמָה וְהוּא עֶבֶד וְאֵין לוֹ בָּהּ קִדּוּשִׁין וּמִיהוּ בְּרוֹב סְפָרִים לָא גָּרְסִינַן לֵיהּ וְהַיְינוּ מִשּׁוּם דְּלֵיכָּא לְמִפְרַךְ אֶלָּא כְּשֶׁהַצַּדִּיק עַצְמוֹ אוֹכֵל הָאִסּוּר וּבר"ה (דַּף כא.) דְּאָמַר כַּמָּה כָּסִים תַּבְשִׁילָא דְּבַבְלָאֵי בְּנוֹמָא רַבָּה דְּמַעֲרָבָא וּבְעַרְבֵי פְּסָחִים (דַּף קו:) ר' יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אִיקְלַע לְבֵי רַב אַסִּי וְאִשְׁתְּלֵי וְטָעַם קֹדֶם הַבְדָּלָה אע"ג דְּמִיתָתוֹ בְּאַסְכָּרָה הָתָם אֲכִילַת הֶיתֵּר הוּא אֶלָּא שֶׁאוֹכֵל בְּשָׁעָה הָאֲסוּרָה וּבִבְרֵאשִׁית רַבָּה גָּרַס ר' יִרְמְיָה דְּשַׁדַּר לַר' זֵירָא כַּלְכָּלָה דְּפֵירֵי בֵּין דִּין לְדִין אִתְאֲכִיל פֵּירֵי בְּטִבְלַיְיהוּ וּמִיהוּ הַהוּא עֻבְדָּא אִיתָא בְּמַסֶּכְתָּא שְׁקָלִים (דַּף ח.) וְקָאָמַר עֲלֵהּ ר' זֵירָא אִם הָרִאשׁוֹנִים כְּמַלְאָכִים אָנוּ כְּבַר אִינָשׁ וְאִם הָרִאשׁוֹנִים כִּבְנֵי אִינָשׁ אָנוּ כַּחֲמוֹרִים וְלֹא כַּחֲמוֹרוֹ דְּר' פִּנְחָס בֶּן יָאִיר: [ע"ע תּוֹס' שַׁבָּת דַּף יב: ד"ה רַבִּי נָתָן וְתוֹסְפוֹת פְּסָחִים קו: ד"ה אִשְׁתְּלֵי וְתוֹסְפוֹת יְבָמוֹת נט: ד"ה ס"ד וְתוֹסְפוֹת גִּטִּין ז. ד"ה הַשְׁתָּא]:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פג' מהל' מעשה הקרבנות הל' ד:

ב מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' י, טוש"ע יו"ד סי' ב סעי' ח:

רבינו גרשום

חדא בחטאת וחדא בעולה וצריכי. כלומר מכם זהו בעולה מעם הארץ זהו בחטאת וצריכין תרווייהו להוציא את המומר:

והכתיב וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה. כלומר בין זרע חכמים ובין זרע עמי הארץ אשבח את זרעם כאדם שזורע תבואתו בשדה ומשביח כך אשבח את זרעם ומכל מקום חזינן הכא זרע בהמה אלו עמי הארץ שקומים לבהמה:

קיבלה מיניה או לא קיבלה מיניה. דאפילו ישראל עומד על גביו אסור לאכול משחיטתו:

תהי בה ר' זירא לא שמיע ליה וכו' לא שמיע ליה דרבן גמליאל ובית דינו אסרוה:

ואי ס"ד דלא קיבלה. כלומר דישראל עומד על גביו שרי כי תהי ר' זירא כששמע שר' יוחנן ורב אסי אכלו משחיטת כותי ליסני ליה כאן כשישראל עומד על גביו כו' אמאי תהי ליסני לי' מה דאכלו ר' יוחנן ורב אסי כשישראל עומד על גביו ומה דאסר ר"ג כשאין ישראל עומד על גביו. אלא לאו ש"מ קיבלה מיניה ר' זירא מר' יעקב בר אידי דאפילו בשישראל עע"ג אסור:

מסורת הש"ס

א שבת סט.; ספרא ויקרא דבורא דחובה פרשה ז ח; יומא פ.; שבועות כו:; הוריות יא.; הוריות ב.

ב סוטה כב.

ג יבמות צט:; כתובות כח:; גיטין ז.

תורה אור השלם

וְאִם־נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְהֹוָה אֲשֶׁר לֹא־תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם [ויקרא ד, כז]

אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת יְהֹוָה אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא־תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם [ויקרא ד, כב]

צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי־אֵל מִשְׁפָּטֶךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם־וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ יְהֹוָה [תהילים לו, ז]

הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהֹוָה וְזָרַעְתִּי אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה זֶרַע אָדָם וְזֶרַע בְּהֵמָה [ירמיהו לא, כז]

עַל־זֹאת הֱקִיצֹתִי וָאֶרְאֶה וּשְׁנָתִי עָרְבָה לִּי [ירמיהו לא, כו]

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ לָא קַבְּלַהּ מִינֵּיהּ, לִישַׁנֵּי לֵיהּ: כָּאן כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו, כָּאן כְּשֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו? אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ קַבְּלַהּ מִינֵּיהּ, שְׁמַע מִינַּהּ. וּמַאי טַעְמָא גְּזַרוּ בְּהוּ רַבָּנַן? כִּי הָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, שַׁדְרֵיהּ רַבִּי מֵאִיר לְאֵתוֹיֵי חַמְרָא מִבֵּי כּוּתָאֵי, אַשְׁכְּחֵיהּ הָהוּא סָבָא, אֲמַר לֵיהּ: "וְשַׂמְתָּ סַכִּין בְּלֹעֶךָ אִם בַּעַל נֶפֶשׁ אָתָּה", הָלַךְ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר וְסִפֵּר דְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי מֵאִיר, וְגָזַר עֲלֵיהֶן. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: דְּמוּת יוֹנָה מָצְאוּ לָהֶן בְּרֹאשׁ הַר גְּרִיזִים, שֶׁהָיוּ עוֹבְדִין אוֹתָהּ. וְרַבִּי מֵאִיר לְטַעְמֵיהּ, דְּחָיֵישׁ לְמִיעוּטָא, וְגָזַר רוּבָּא אַטּוּ מִיעוּטָא. וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל וּבֵית דִּינוֹ נָמֵי כְּרַבִּי מֵאִיר סְבִירָא לְהוּ. (א)פְּשָׁטֵיהּ דִּקְרָא בְּמַאי כְּתִיב? בְּתַלְמִיד הַיּוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבּוֹ, דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: "כִּי תֵשֵׁב לִלְחוֹם אֶת מוֹשֵׁל בִּין תָּבִין אֶת אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ וְשַׂמְתָּ סַכִּין בְּלֹעֶךָ אִם בַּעַל נֶפֶשׁ אָתָּה". אִם יוֹדֵעַ תַּלְמִיד בְּרַבּוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ לְהַחֲזִיר לוֹ טַעַם – "בִּין", וְאִם לָאו – "תָּבִין אֶת אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ וְשַׂמְתָּ סַכִּין בְּלֹעֶךָ", "אִם בַּעַל נֶפֶשׁ אָתָּה" – פְּרוֹשׁ הֵימֶנּוּ. אר' רַבִּי יִצְחָק בֶּן יוֹסֵף שַׁדְרֵיהּ רַבִּי אֲבָהוּ לְאֵתוֹיֵי חַמְרָא מִבֵּי כּוּתָאֵי, אַשְׁכְּחֵיהּ הָהוּא סָבָא, אֲמַר לֵיהּ: לֵית כָּאן שׁוֹמְרֵי תוֹרָה. הָלַךְ רַבִּי יִצְחָק וְסִפֵּר דְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי אֲבָהוּ, וְהָלַךְ רַבִּי אֲבָהוּ וְסִפֵּר דְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי, וְלֹא זָזוּ מִשָּׁם עַד שֶׁעֲשָׂאוּם גּוֹיִם גְּמוּרִין. (ב)לְמַאי? אִי לִשְׁחִיטָה וְיֵין נֶסֶךְ, מֵהָתָם גְּזַרוּ בְּהוּ רַבָּנַן! אִינְהוּ גְּזוּר וְלָא קַבִּלוּ מִינַּיְיהוּ, אֲתוֹ רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי גְּזַרוּ וְקַבִּלוּ מִינַּיְיהוּ. ב(ג)מַאי גּוֹיִם גְּמוּרִין? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לְבַטֵּל רְשׁוּת וְלִיתֵּן רְשׁוּת. ג(ד)וּכְדְתַנְיָא: יִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד מְשַׁמֵּר שַׁבָּתוֹ בַּשּׁוּק, מְבַטֵּל רְשׁוּת וְנוֹתֵן רְשׁוּת, וְשֶׁאֵינוֹ מְשַׁמֵּר שַׁבָּתוֹ בַּשּׁוּק, אֵינוֹ מְבַטֵּל רְשׁוּת וְנוֹתֵן רְשׁוּת. דמִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ: יִשְׂרָאֵל נוֹתֵן רְשׁוּת וּמְבַטֵּל רְשׁוּת, וּבְגוֹי עַד שֶׁיִּשְׂכּוֹר. הכֵּיצַד? אָמַר לוֹ: "רְשׁוּתִי קְנוּיָה לָךְ" "רְשׁוּתִי מְבוּטֶּלֶת לָךְ" – קָנָה, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לִזְכּוֹת. רַבִּי זֵירָא וְרַב אַסִּי אִיקְלַעוּ לְפוּנְדְּקָא דְּיָאֵי, אַיְיתוֹ לְקַמַּיְיהוּ בֵּיצִים הַמְצוּמָּקוֹת בְּיַיִן. רַבִּי זֵירָא לָא אֲכַל, וְרַב אַסִּי אֲכַל. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא לְרַב אַסִּי: וְלָא חָיֵישׁ מָר לְתַעֲרוֹבֶת דְּמַאי? אֲמַר לֵיהּ: לָאו אַדַּעְתַּאי. (ה)אָמַר רַבִּי זֵירָא: אֶפְשָׁר גָּזְרוּ עַל הַתַּעֲרוֹבֶת דְּמַאי, וּמִסְתַּיְּיעָא מִילְּתָא דְּרַב אַסִּי לְמֵיכַל אִיסּוּרָא? הַשְׁתָּא בְּהֶמְתָּן שֶׁל צַדִּיקִים אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵבִיא תַּקָּלָה עַל יָדָן, צַדִּיקִים עַצְמָן לֹא כָּל שֶׁכֵּן? ז(ו)נְפַק רַבִּי זֵירָא דַּק וְאַשְׁכַּח, דִּתְנַן: הַלּוֹקֵחַ יַיִן לָתֵת לְתוֹךְ הַמּוּרְיָיס אוֹ לְתוֹךְ הָאֲלוּנְתִּית, כַּרְשִׁינִין לַעֲשׂוֹת מֵהֶן טְחִינִין, עֲדָשִׁים לַעֲשׂוֹת מֵהֶן רְסִיסִין – חַיָּיב מִשּׁוּם דְּמַאי, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִשּׁוּם וַדַּאי. וְהֵן עַצְמָן מוּתָּרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן תַּעֲרוֹבֶת. חוְלֹא גָּזְרוּ עַל תַּעֲרוֹבֶת דְּמַאי? וְהָתַנְיָא: הַנּוֹתֵן לִשְׁכֶנְתּוֹ עִיסָּה לֶאֱפוֹת, וּקְדֵירָה לְבַשֵּׁל – אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לִשְׂאוֹר וְתַבְלִין שֶׁבָּהּ, לֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית וְלֹא מִשּׁוּם מַעֲשֵׂר. וְאִם אָמַר לָהּ: "עֲשִׂי לִי מִשֶּׁלִּיכִי", חוֹשֵׁשׁ לִשְׂאוֹר וְתַבְלִין שֶׁבָּהּ מִשּׁוּם שְׁבִיעִית וּמִשּׁוּם מַעֲשֵׂר. טשָׁאנֵי הָתָם, דְּכֵיוָן דְּקָאָמַר לַהּ "עֲשִׂי לִי מִשֶּׁלִּיכִי", כְּמַאן דְּעָרֵיב בְּיָדַיִם דָּמֵי. רַפְרָם אָמַר: שָׁאנֵי שְׂאוֹר וְתַבְלִין, דִּלְטַעְמָא עָבִיד, וְטַעְמָא לָא בָּטֵיל. יא(ז)וּלְחַלּוּפֵי לָא חָיְישִׁינַן? וְהָתְנַן: הַנּוֹתֵן לַחֲמוֹתוֹ – מְעַשֵּׂר אֶת שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ וְאֶת שֶׁהוּא נוֹטֵל מִמֶּנָּה, מִפְּנֵי שֶׁחֲשׁוּדָה מַחְלֶפֶת הַמִּתְקַלְקֵל! הָתָם כִּדְתַנְיָא טַעְמָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: רוֹצָה הִיא בְּתַקָּנַת בִּתָּהּ וּבוֹשָׁה מֵחֲתָנָהּ.

וּלְעָלְמָא

רש"י

וְאִי ס"ל לֹא קִבְּלָהּ רַבִּי זֵירָא מֵרַבִּי יַעֲקֹב לר"נ לְגַמְרֵי חָסֵר מַאי קַשְׁיָא לֵיהּ: **לִישַׁנֵּי לֵיהּ** לְנַפְשֵׁיהּ כִּי חָסֵר ר"נ כְּשֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו דְּלֵית לֵיהּ לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְכִי אָכַל רַבִּי יוֹחָנָן כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו: **וְשַׂמְתָּ סַכִּין בְּלוֹעֶךָ** פָּסוּק הוּא בְּסֵפֶר מִשְׁלֵי: **אִם בַּעַל נֶפֶשׁ אַתָּה** אִם אָדָם כָּשֵׁר אַתָּה כִּדְאָמַר בִּפְסָחִים (דף ח.) בַּעַל נֶפֶשׁ לֹא יַלְתָּא אָדָם כָּשֵׁר: **בְּלוֹעֶךָ** בְּלֵחָיֶךָ. כְּלוֹמַר הִתְחַזֵּק עַל יִצְרְךָ וְלֹא תַּעֲשֶׂה זֹאת: **מָצְאוּ לָהֶן** אוֹתָם הַיּוֹשְׁבִים בְּהַר גְּרִזִים וְנַעֲשׂוּ מוּמָרִים לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. וְאַע"ג דְּרֹב כּוּתִים לָאו מֵהַר גְּרִזִים הָיוּ רַבִּי מֵאִיר לְטַעְמֵיהּ דְּחָיֵישׁ לְמִיעוּטָא בִּיבָמוֹת (דף סא:) קָטָן וּקְטַנָּה לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין דִּבְרֵי ר"מ אָמְרוּ לוֹ לר"מ יָפֶה אָמַרְתָּ לֹא חוֹלְצִין אִישׁ כְּתִיב בַּפָּרָשָׁה מִפְּנֵי מָה לֹא מְיַבְּמִין אָמַר לָהֶן קָטָן שֶׁמָּא יִמָּצֵא סָרִיס קְטַנָּה שֶׁמָּא תִּמָּצֵא אַיְלוֹנִית וְנִמְצְאוּ פּוֹגְעִים בְּעֶרְוָה וְלֹא אָמַר רֹב קְטַנִּים אֵינָם סָרִיסִים: **אֶת מוֹשֵׁל** גָּדוֹל בַּתּוֹרָה: **אִם יוֹדֵעַ בְּרַבּוֹ** שֶׁאִם יִשְׁאָלֶנּוּ יָשִׁיב לוֹ טַעַם: **בִּין** שְׁאַל: **וְאִם לָאו תָּבִין אֶת אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ** מֵעַצְמְךָ וְאַל תִּשְׁאַל וְתַבְיְשֶׁנּוּ וְשַׂמְתָּ סַכִּין בְּלוֹעֲךָ בָּתְרֵהּ דְּהַאי קְרָא כְּתִיב כְּלוֹמַר הִתְחַזֵּק עַצְמְךָ וְעֲצוֹר פִּיךָ מִלִּשְׁאוֹל: **אִם בַּעַל נֶפֶשׁ אַתָּה** וּמִתְאַוֶּה לִשְׁאוֹל וְלַעֲמוֹד עַל הָעִקָּר מַאי תַּקַּנְתֵּהּ פְּרוֹשׁ הֵימֶנּוּ: **מֵהָתָם גָּזְרוּ** ר"מ עַל הַיַּיִן וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל אַחֲרָיו עַל הַשְּׁחִיטָה: **וְקִבְּלוּ מִינַּיְהוּ** לֹא שֶׁאֵלּוּ גְּלוּיִם הֵימֶנּוּ אֶלָּא שֶׁבְּדוֹרוֹ שֶׁל ר"מ לֹא רָצוּ לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם לִפְרֹשׁ מִן הַכּוּתִיִּים לְפִי שֶׁהָיוּ רְגִילִים בָּהֶם וּבְדוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי אַמִּי הָיָה אֶפְשָׁר לָהֶם לִפְרֹשׁ: **לְבַטֵּל רְשׁוּת** אִם דָּר כּוּתִי בַּמָּבוֹי צָרִיךְ לִשְׂכֹּר אֶת רְשׁוּתוֹ וַאֲפִלּוּ נָתַן לָהֶם בְּמַתָּנָה אֵינָהּ מְבֻטֶּלֶת עַד שֶׁיִּשְׂכֹּר וַהֲרֵינוּ כְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים. וְיִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁכַח וְלֹא נָתַן בָּעֵרוּב עִם בְּנֵי הַמָּבוֹי וְהוּא דָּר עִמָּהֶם וְאוֹסֵר עֲלֵיהֶם מְבַטֵּל לָהֶם רְשׁוּתוֹ וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים עַד שֶׁיִּשְׂכֹּר יִשְׂרָאֵל הֵימֶנּוּ וְטַעְמָא מְפָרֵשׁ בְּהָדָר אֶת הָעוֹבֵד כּוֹכְבֵי' (דף סט:): **מְשַׁמֵּר שַׁבָּתוֹ בַּשּׁוּק** בְּפַרְהֶסְיָא אַעְפ"י שֶׁהוּא מוּמָר לֶאֱכוֹל בְּצִנְעָה הֲרֵי הוּא כְּיִשְׂרָאֵל וְאִם לֹא עֵרֵב עִם שְׁכֵנָיו בֶּחָצֵר אוֹ בַּמָּבוֹי נוֹתֵן לָהֶם רְשׁוּתוֹ וְדַיּוֹ: **לִזְכּוֹת** בְּקִנְיַן חֲלִיפִין: **לְפוּנְדְּקָא דְּיָאֵי** שֵׁם הָעִיר וְעַמֵּי הָאָרֶץ הָיוּ וַחֲשׁוּדִין עַל הַדְּמַאי. וּמִשּׁוּם דְּאַיְתִינַן לְעֵיל בְּהֶמְתָּן שֶׁל צַדִּיקִים כו' נָקַט וְאָתֵי לְהָנָךְ שְׁמַעְתָּא דְּמַיְירֵי נָמֵי בְּכִי הַאי גַּוְנָא: **מְצֻמָּקוֹת** צְלוּיוֹת הַרְבֵּה לְשׁוֹן מְצַמֵּק וְיָפֶה לוֹ לְשַׁבָּת (דף לז:): **בְּיַיִן** וְאַחַ"כ עִרְבוּם וּטְרָפוּם בְּיַיִן וְאִיכָּא בְּיַיִן מִשּׁוּם דְּמַאי וְהָכָא מִשּׁוּם דְּלֵיתֵיהּ בְּעֵינֵיהּ וְעַ"י תַּעֲרֹבֶת אַיְתִי לְקַמַּיְהוּ לֹא חָשׁוּ לְמִלְּתָא: **אֶפְשָׁר** אִי אִיתָא דְּגָזְרוּ חֲכָמִים עַל תַּעֲרֹבֶת דְּמַאי מִסְתַּיְּעָא מִלְּתָא דְּיִגְרֹם עָוֹן שֶׁלֹּא יָשִׂים עַל לִבּוֹ דְּגָזְרוּ עָלָיו וְיִשְׁכַּח הַגְּזֵרָה וְיֹאכַל בְּשׁוֹגֵג: **דַּק וְאַשְׁכַּח** דְּלָא גָזְרוּ: **לָתֵת לְתוֹךְ הַמּוּרְיָס** דְּסוֹפוֹ לְאוֹכְלוֹ לְיַיִן זֶה עַל יְדֵי תַּעֲרֹבֶת דְּמוּרְיָס וְכֵן לָתֵת לְתוֹךְ אֲלוּנְתִּית פויסו"ן שֶׁנּוֹתֵן מַיִם וְיַיִן וְשֶׁמֶן אֲפַרְסְמוֹן כִּדְאָמְרִינַן בְּמַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה (דף ל.): **טְחִינִין** מַאֲכָל שֶׁל גְּרִיסִין וְתַבְלִין מְעָרְבִין בּוֹ וְכֵן רְסִיסִין מֵעֲדָשִׁים אַע"פ שֶׁסּוֹף כָּל אֵלּוּ לְעָרֵב הוֹאִיל וּבָאִין לְיָדוֹ שֶׁל חָבֵר מֵעַם הָאָרֶץ בְּעֵינַיְהוּ שֶׁלֹּא בַּתַּעֲרֹבֶת חַיָּב לְהַפְרִישׁ דְּמַאי אִם סָפֵק הוּא כְּגוֹן שֶׁלְּקָחוֹ מֵעַם הָאָרֶץ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִשּׁוּם וַדַּאי אִם אָמַר לוֹ הַמּוֹכֵר לֹא הִפְרַשְׁתִּי מֵהֶם: **וְהֵם עַצְמָם** הַלּוֹקֵחַ מֵעַם הָאָרֶץ אֶת הָאֳכָלִין עַצְמָן אֵין צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ דְּמַאי הוֹאִיל וּבַתַּעֲרֹבֶת בָּא לְיָדוֹ: **לִשְׁכֶנְתּוֹ** אֵשֶׁת עַם הָאָרֶץ: עִסָּה **לֶאֱפוֹת** וּמָסַר לָהּ שְׂאוֹר: **וּקְדֵרָה לְבַשֵּׁל** וְנָתַן לָהּ הַתַּבְלִין אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא הֶחֱלִיפָה וְנָתְנָה מִשֶּׁלָּהּ שֶׁאֵין חֲשׁוּדִין עַל הַגֶּזֶל: **עֲשִׂי לִי מִשֶּׁלִּיכִי** הַשְּׂאוֹר וְהַתַּבְלִין: **חוֹשֵׁשׁ** וְצָרִיךְ לְהַפְרִישׁ עֲלֵיהֶם דְּמַאי וְאַע"ג דְּתַעֲרֹבֶת הוּא: **כֵּיוָן דְּאָמַר לָהּ עֲשִׂי לִי מִשֶּׁלִּיכִי** הָוֵי כְּמוֹ שֶׁלְּקָחָן הֵימֶנָּה קֹדֶם תַּעֲרָבְתָּן וְאַחַ"כ עֲרָבָן דְּהָא ע"פ עָשְׂתָה וְנַעֲשֵׂית שְׁלוּחוֹ: **וְטַעְמָא לָא בָּטֵיל** לְפִי שֶׁהוּא מְתַקֵּן הַכֹּל וְהוּא עִקָּר וַאֲפִילּוּ לָקַח קְדֵרָה מְבֻשֶּׁלֶת מֵעַם הָאָרֶץ שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה שְׁלוּחוֹ כְּשֶׁעֲרָבָן אָסוּר אֲבָל יַיִן בְּמוּרְיָס וְיַיִן בְּבֵיצִים אֵינוֹ עִקָּר: **וּלְחַלּוּפֵי לָא חָיְישִׁינַן** דְּקָתָנֵי אִם נָתַן לָהּ הַכֹּל אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא הֶחֱלִיפָה: **הַנּוֹתֵן לַחֲמוֹתוֹ** עִסָּתוֹ לֶאֱפוֹת: **מִפְּנֵי שֶׁחֲשׁוּדָה מַחֲלֶפֶת הַמִּתְקַלְקֵל** אִם יִתְקַלְקֵל הַלֶּחֶם מַחֲלִיפָתוֹ הִלְכָּךְ מְעַשֵּׂר אֶת שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ דְּאִי מַחְלְפָא לֵיהּ שֶׁלֹּא יְהֵא חָבֵר זֶה נוֹתֵן לְפָנֶיהָ מִכְשׁוֹל: **וְאֶת שֶׁהוּא נוֹטֵל הֵימֶנָּה** שֶׁמָּא הֶחֱלִיפָה אַלְמָא מַחְלְפָא: **הָתָם כִּדְקָתָנֵי טַעְמָא** דִּלְטוֹבָה הִיא מִתְכַּוֶּנֶת אֲבָל עַל הַגֶּזֶל כְּגוֹן לְאָדָם נָכְרִי שֶׁאֵין דַּעְתָּהּ לְהַחֲלִיף לְהֵטִיב לוֹ אַף לְהָרַע אֵינָהּ חֲשׁוּדָה:

תוספות

אַשְׁכְּחֵהּ הַהוּא סָבָא י"מ דְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא מַזְכִּיר הַהוּא סָבָא הוּא אֵלִיָּהוּ וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן בְּפֶרֶק בַּמֶּה מַדְלִיקִין (שַׁבָּת דַּף לג.) בְּעֻבְדָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי: **בְּרֹאשׁ** הַר גְּרִזִים בַּמִּדְרָשׁ יֵשׁ שֶׁהָיְתָה עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁהִטְמִין יַעֲקֹב תַּחַת הָאֵלָה אֲשֶׁר בִּשְׁכֶם (בְּרֵאשִׁית לה): **אִם** בַּעַל נֶפֶשׁ אַתָּה פְּרֹשׁ הֵימֶנּוּ דִּבְסֵיפָא דִּקְרָא כְּתִיב וְאַל תִּתְאָו לְמַטְעַמּוֹתָיו: **אֵינוֹ** חוֹשֵׁשׁ לִשְׂאוֹר וְתַבְלִין שֶׁבָּהּ לֹא מִשּׁוּם מַעֲשֵׂר וְלֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית מַשְׁמַע דְּתַבְלִין חַיָּבִין בְּמַעֲשֵׂר וְתֵימַהּ דִּבְפֶרֶק בָּא סִימָן (נִדָּה נ.) תְּנַן כָּל שֶׁחַיָּב בְּמַעֲשֵׂר מְטַמֵּא טֻמְאַת אֳכָלִים וּבָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קיז:) תְּנַן וְהַקִּיפָה מִצְטָרְפִין לְטַמֵּא טֻמְאַת אֳכָלִין וְקָאָמַר בַּגְּמָרָא מַאי קֵפָה תַּבְלִין אַלְמָא תַּבְלִין אֵין לָהֶם טֻמְאַת אֳכָלִין אֶלָּא עַל יְדֵי צֵרוּף אַע"ג דְּחַיָּב בְּמַעֲשֵׂר וְיֵשׁ לוֹמַר דְּמִשּׁוּם מַעֲשֵׂר דְּקָאָמַר הָכָא לָא קָאֵי אַתַּבְלִין אֶלָּא אַשְּׂאוֹר וּשְׁבִיעִית קָאֵי אַף אַתַּבְלִין דְּהָא בְּמַאֲכַל בְּהֵמָה נָמֵי נוֹהֲגָה שְׁבִיעִית:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' י, טוש"ע יו"ד סי' ב סעי' ח:

ב טוש"ע או"ח סי' שפה סעי' ב:

ג מיי' פב' מהל' עירובין הל' טז, סמג עשין דרבנן, טוש"ע או"ח סי' שפה סעי' ג:

ד מיי' פב' מהל' עירובין הל' טז, סמג עשין דרבנן, טוש"ע או"ח סי' שפ סעי' א:

ה מיי' פב' מהל' עירובין הל' י, טוש"ע או"ח סי' שפב סעי' א:

ו מיי' פב' מהל' עירובין הל' טו, סמג עשין דרבנן, טוש"ע או"ח סי' שפ סעי' א:

ז מיי' פי"ג מהל' מעשרות הל' יח:

ח מיי' פי"א מהל' מעשרות הל' יב:

ט מיי' פי"א מהל' מעשרות הל' יב:

י מיי' פי"ג מהל' מעשרות הל' יח:

יא מיי' פי"א מהל' מעשרות הל' יב, טוש"ע יו"ד סי' קיט סעי' ג:

מסורת הש"ס

א שמות רבה

ב שבת יז.

ג עבודה זרה סד:

ד תוספתא עירובין

ה כתובות כח:; יבמות צט:; גיטין ז.

ו תוספתא דמאי

ז משנה דמאי

גליון הש"ס

גמ' כי הא דרשב"א וכו'. וכ"ה במד"ר פרשת תצא בשינוי לשון קצת:

שם לא משום שביעית. עיין כתובות דף כד ע"א תוס' ד"ה שלי חדש ובבכורות דף ל ע"א תוס' ד"ה מתני':

תורה אור השלם

וְשַׂמְתָּ שַׂכִּין בְּלֹעֶךָ אִם־בַּעַל נֶפֶשׁ אָתָּה [משלי כג, ב]

כִּי־תֵשֵׁב לִלְחוֹם אֶת־מוֹשֵׁל בִּין תָּבִין אֶת־אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ [משלי כג, א]

רבינו גרשום

למות יונה מצאו בראש הר גריזים. כלומר בארץ ישראל שהיו עובדין אותה לשום ע"ז. ולמה אמר בראש הר גריזים לפי שבחוצה לארץ לאו חשובה ע"ז אלא מנהג אבותיהם בידיהם ואלו מצאו בא"י ועובדין אותה:

ור' מאיר לטעמיה לחייש למיעוט. כלומר והיכא ר' מאיר חייש למיעוט לענין תינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו רבי מאיר מטהר העיסה ורבנן מטמאין ואמרינן מ"ט דרבי מאיר רוב תינוקות מטפחין ומיעוט אין מטפחין סמוך מיעוטא לחזקה דעיסה זו בחזקת טהרה עומדת ואיתרע לה רובה הכא נמי לענין כותים חיישינן למיעוט וגזר רובה אטו מיעוטא:

ואם לאו תבין את אשר לפניך. כלומר ראה מורה שלפניך ואל תלבין פניו ואם לאו דלא תזוח מיניה ותלבין פניו:

ושמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה. דדעתך ללמוד פרוש ממנו לר' אחר:

אי לשחיטה ויין נסך מהתם גזרו בהו. כלומר רבן גמליאל ור' מאיר גזרו עליהן:

משמר שבתו בשוק. כלומר בפני בני אדם משמר שבת. בצנעא לא משמר כיון דבפני בני אדם משמר שבת מבטל רשות אם שכח ולא עירב עם בני חצר מע"ש אוסר עליהן עד שיבטל להן רשותו בשבת דדינו לענין ביטול רשות כישראל אבל אם עובד כוכבים דר עמהם בחצר ושכחו ולא שכרו מע"ש אסור בשבת שאין יכולין לשכור מן העובד כוכבים בשבת ובני חצר אין יכולין לטלטל בחצרו עד שישכרו מן העובד כוכבים:

ואין צריך לזכות. בקנין:

לפונדקא דיאי. כלומר עמי הארץ היו והיין ספק מעושר ספק אינו מעושר:

ביצים מצומקות. של עמי הארץ:

ורפרם אמר משום טעמא לעבידי לטעמא וטעמא לא בטיל ומשום הכי לא היה אסור בשאור כו':

ומשום חילוף לא חיישינן. ולא והתנן מעשר את שנותן לה ואת שהוא נוטל הימנה כלומר את שהוא נותן לה מעשר וכן כשהוא נוטל הימנה מפני שחשודה שמתחלפת המתקלקל כלומר אם מתקלקל הלחם כלומר שנשרף בתנור היא נוטלת המקולקל ונותנת לו יפה:

התם משום טעמא דקתני. דאמ"ר יהודה כו' והכא חיישינן אבל לעלמא לא חיישינן כלומר בשאור ותבלין:

[א]וּלְעָלְמָא לָא חָיְישִׁינַן? וְהָתְנַן: הַנּוֹתֵן לַפּוּנְדָּקִית שֶׁלּוֹ – מְעַשֵּׂר אֶת שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ וְאֶת שֶׁהוּא נוֹטֵל הֵימֶנָּה, מִפְּנֵי שֶׁחֲשׁוּדָה מַחְלֶפֶת! הָתָם נָמֵי מוֹרְיָא וְאָמְרָה: בַּר בֵּי רַב לֵיכוֹל חַמִּימָא, וַאֲנָא אֵיכוֹל קָרִירָא. (א)וּלְחַלּוּפֵי לָא חָיְישִׁינַן? וְהָתַנְיָא: אֵשֶׁת חָבֵר טוֹחֶנֶת עִם אֵשֶׁת עַם הָאָרֶץ בִּזְמַן שֶׁהִיא טְמֵאָה, אֲבָל לֹא בִּזְמַן שֶׁהִיא טְהוֹרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף בִּזְמַן שֶׁהִיא טְמֵאָה לֹא תִטְחוֹן, מִפְּנֵי שֶׁחֲבֵירְתָּהּ נוֹתֶנֶת לָהּ וְאוֹכֶלֶת. הַשְׁתָּא מִיגְזָל גָּזְלָה, חַלּוֹפֵי מִיבַּעְיָא? אָמַר רַב יוֹסֵף: הָתָם נָמֵי מוֹרְיָא וְאָמְרָה "תּוֹרָא מִדְּיָשֵׁיהּ קָאָכֵיל". [ב]הֵעִיד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן זֵרוּז, בֶּן חָמִיו שֶׁל רַבִּי מֵאִיר, לִפְנֵי רַבִּי עַל רַבִּי מֵאִיר שֶׁאָכַל עָלֶה שֶׁל יָרָק בְּבֵית שְׁאָן, וְהִתִּיר רַבִּי אֶת בֵּית שְׁאָן כּוּלָּהּ עַל יָדוֹ. חָבְרוּ עָלָיו אֶחָיו וּבֵית אָבִיו, אָמְרוּ לוֹ: מָקוֹם שֶׁאֲבוֹתֶיךָ וַאֲבוֹת אֲבוֹתֶיךָ נָהֲגוּ בּוֹ אִיסּוּר, אַתָּה תִּנְהוֹג בּוֹ הֶיתֵּר? דָּרַשׁ לָהֶן מִקְרָא זֶה: "וְכִתַּת נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה כִּי עַד הַיָּמִים הָהֵמָּה הָיוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מְקַטְּרִים לוֹ וַיִּקְרָא לוֹ נְחֻשְׁתָּן". אֶפְשָׁר בָּא אָסָא וְלֹא בִּיעֲרוֹ, בָּא יְהוֹשָׁפָט וְלֹא בִּיעֲרוֹ? וַהֲלֹא כָּל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבָּעוֹלָם אָסָא וִיהוֹשָׁפָט בִּיעֲרוּם! אֶלָּא

וּלְעָלְמָא לֵיכָּא לְמֵימַר לְהֵטִיב מִתְכַּוֶּנֶת: לָא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא תַּחֲלִיף לִטּוֹל הַיָּפָה לְעַצְמָהּ: וְהָתְנַן הַנּוֹתֵן לַפֻּנְדָּקִית שֶׁלּוֹ לְתַקֵּן לוֹ עִסָּה וּקְדֵרָה: מִפְּנֵי שֶׁחֲשׁוּדָה מַחֲלֶפֶת וְהָא הָכָא דְּלָאו לְטוֹבָה הִיא דְּאִישׁ נָכְרִי הוּא וּבְמַסֶּכֶת דְּמַאי תְּנֵינָא לָהּ וְלָא קָתָנֵי הַמִּתְקַלְקֵל אֶלָּא עַל הַגֶּזֶל חֲשׁוּדָה: הָתָם נָמֵי מוֹרְיָא כו' הָתָם נָמֵי לְטוֹבָה הִיא מִתְכַּוֶּנֶת וְהָא דְּלָא תְּנָא בָּהּ הַמִּתְקַלְקֵל מִשּׁוּם דַּאֲפִילּוּ אֵין מִתְקַלְקֵל נָמֵי אִם נִטְמַן הַלֶּחֶם קֹדֶם שֶׁאֲכָלוֹ מַחֲלֶפֶת לֵיהּ דְּמוֹרְיָא הוֹרָאָה לְעַצְמָהּ לְטוֹבָה אֲנִי מִתְכַּוֶּנֶת בַּר בֵּי רַב לֵיכוֹל חַמִּימָא כו' אֲבָל נוֹתֵן לִשְׁכֶנְתּוֹ אֵין לָהּ לָחוּשׁ עָלָיו וְלָא מַחֲלֶפֶת לְטוֹבָה שֶׁהֲרֵי אֵין סָמוּךְ עָלֶיהָ תָּמִיד כְּאַכְסְנַאי וּלְהָרַע נָמֵי לָא חֲשִׁידָא אַגֶּזֶל: וּלְחַלּוּפֵי לִגְזוֹל לָא חָיְישִׁינַן: טוֹחֶנֶת מְסַיַּעַת לְהַנְהִיג אֶת הָרֵחַיִם כְּשֶׁהִיא טוֹחֶנֶת אֶת הַתְּבוּאָה שֶׁל עַם הָאָרֶץ: בִּזְמַן שֶׁאֵשֶׁת חָבֵר טְמֵאָה לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ שֶׁמָּא תִּשְׁכַּח וְתִתֵּן לְתוֹךְ פִּיהָ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְעֻשָּׂר דְּכֵיוָן דִּטְמֵאָה הִיא אֵינָהּ רְגִילָה לִיגַּע בְּמַה שֶּׁהִיא עֲסוּקָה בּוֹ שֶׁמָּא תְּטַמְּאֶנּוּ וּסְתָמָהּ עוֹמֶדֶת מֵרָחוֹק הִיא וְלֹא נָגְעָה: אֲבָל לֹא בִּזְמַן שֶׁהִיא טְהוֹרָה דְּהוֹאִיל וּסְתָמָהּ נוֹגַעַת חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא תִּשְׁכַּח וְתֹאכַל: שֶׁחֲבֶרְתָּהּ נוֹתֶנֶת לָהּ וְאוֹכֶלֶת אַלְמָא שֶׁחֲשׁוּדָה לִגְנֹב מִשֶּׁל בַּעְלָהּ וּלְהַאֲכִיל אֶת חֲבֶרְתָּהּ וְאֵשֶׁת חָבֵר אַע"פ שֶׁאֵינָהּ רְגִילָה לֶאֱכֹל גֶּזֶל וְלֹא לֶאֱכֹל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְעֻשָּׂר חָיְישִׁינַן לְשִׁכְחָה לַעֲבִיד אִינָשׁ דְּמִנְשֵׁי וְאָכִיל מַאי דְּיָהֲבֵי לֵיהּ אֲבָל לָתֵת לַאֲחֵרִים אִי לָאו לַחֲשׁוּדָה וּרְגִילָה בְּגֶזֶל לָא מְנַסְּיָא: מוֹרְיָא הֶתֵּר לְעַצְמָהּ: תּוֹרָא מִדְּיָשֵׁיהּ קָאָכֵיל וְזוֹ הוֹאִיל וּמְסַיַּעַת אוֹתָהּ (זוֹ) לָא הָוֵי גָּזֵל: הֵעִיד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הָא נָמֵי מִשּׁוּם אֵין הקב"ה מֵבִיא תַּקָּלָה עַל יְדֵי הַצַּדִּיקִים נְקַט לָהּ: עָלֶה שֶׁל יָרָק וְלֹא עִשֵּׂר: וְהִתִּיר רַבִּי עַל פִּי עֵדוּת זוֹ: אֶת בֵּית שְׁאָן כֻּלָּהּ לֶאֱכֹל יָרָק שֶׁלָּהּ וּפֵרוֹת הָאִילָן בְּטִבְלָן. קס"ד קָסָבַר רַבִּי מֵאִיר לָאו מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא וּמַעֲשֵׂר דָּגָן בְּחוּצָה לָאָרֶץ הוּא נוֹהֵג מִדְּרַבָּנָן הוֹאִיל וּבְאֶרֶץ דְּאוֹרַיְיתָא אֲבָל מַעֲשַׂר יָרָק דְּבָאָרֶץ גּוּפֵהּ דְּרַבָּנָן לָא גְּזוּר מִידֵּי בְּחוּצָה לָאָרֶץ דְּאִי מא"י הִיא אע"ג דְּרַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי אַחַר חֻרְבָּן הָווּ הָא קַיְימָא לַן מַעֲשַׂר דָּגָן דְּאוֹרַיְיתָא וְיָרָק דְּרַבָּנָן דִּקְדֻשָּׁה אַחֲרוֹנָה דְּעֶזְרָא קִדְּשָׁהּ אַף לֶעָתִיד לָבֹא כִּדְקָתָנֵי הִתִּיר רַבִּי אֶת בֵּית שְׁאָן מִכְּלָל דִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת נוֹהֵג בָּהֶן: וְכִתַּת נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת בְּחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה כְּתִיב:

הָתָם נָמֵי מוֹרְיָא וְאָמְרָה בַּר בֵּי רַב לֵיכוֹל חַמִּימָא וַאֲנָא אֵיכוֹל קָרִירָא פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס מוֹרֶה הוֹרָאַת הֶתֵּר לְעַצְמָהּ לְטוֹבָה אֲנִי מִתְכַּוֶּנֶת בַּר בֵּי רַב לֵיכוֹל חַמִּימָא בְּנִיחוּתָא וְאֵין הַלָּשׁוֹן מַשְׁמַע כֵּן דְּמוֹרְיָא מַשְׁמַע שֶׁמּוֹרֶה לְעַצְמָהּ הֶתֵּר לְעַכֵּב מִשֶּׁלּוֹ כְּמוֹ מוֹרְיָא וְאָמְרָה תּוֹרָא מִדְּיָשֵׁהּ קָאָכִיל וְעוֹד תְּנַן בְּמַתְנִיתִין מְעַשֵּׂר אֶת שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ וְאֶת שֶׁהוּא נוֹטֵל הֵימֶנָּה מִפְּנֵי שֶׁחֲשׁוּדָה שֶׁמַּחֲלֶפֶת רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אֵין אָנוּ אַחֲרָאִין לָרַמָּאִים וּמְפָרֵשׁ רַבֵּינוּ מְנַחֵם דִּבְתְמִיהַּ קָאָמַר בַּר בֵּי רַב לֵיכוֹל חַמִּימָא וַאֲנָא אֵיכוֹל קָרִירָא וַאֲנִי טָרַחְתִּי בִּשְׁבִילוֹ אֲבָל גַּבֵּי שְׁכֶנְתּוֹ אֵין לָחוּשׁ לְחִלּוּף אע"פ שֶׁטּוֹרַחַת בִּשְׁבִילוֹ דְּדֶרֶךְ שְׁכֵנִים שֶׁטּוֹרְחִים זֶה בִּשְׁבִיל זֶה: **אֵשֶׁת חָבֵר טוֹחֶנֶת עִם אֵשֶׁת עַם הָאָרֶץ** פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס טוֹחֶנֶת תְּבוּאָה שֶׁל עַם הָאָרֶץ בִּזְמַן שֶׁהִיא טְמֵאָה אֵשֶׁת חָבֵר לֵיכָּא לְמֵחַשׁ שֶׁמָּא תִּשְׁכַּח וְתִתֵּן לְתוֹךְ פִּיהָ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְעֻשָּׂר דְּכֵיוָן דִּטְמֵאָה הִיא אֵינָהּ נוֹגַעַת וּמִסְתָמָא עוֹמֶדֶת מֵרָחוֹק וְקָשֶׁה לְהַךְ מִשְׁנָה מִתַּנְיָא בְּמַסֶּכֶת טְהָרוֹת (פ"ז) וּלְפִי' הַקּוּנְטְרֵס הֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי בְּמַסֶּכ' דְּמַאי וְעוֹד קָשֶׁה דְּפִי' לַחֲבֶרְתָּהּ נוֹתֶנֶת לָהּ וְאוֹכֶלֶת אַלְמָא חֲשׁוּדָה לִגְנֹב מִשֶּׁל בַּעְלָהּ וְאֵין זֶה גְּזֵלָה דְּאֵין הַבַּעַל מַקְפִּיד בְּדָבָר מוּעָט כִּדְתְנַן בְּהַגּוֹזֵל בַּתְרָא (ב"ק דף קיט.) מְקַבְּלִין מִן הַנָּשִׁים דָּבָר מוּעָט לִצְדָקָה וְגַם זֶה לְאַחַר מְחֹל שֶׁמְּחַלֵּק בֵּין אֵשֶׁת חָבֵר לְאֵשֶׁת עַם הָאָרֶץ לַעֲבִיד אִינָשׁ דְּמִנְשֵׁי וְאָכִיל מַה דְּיָהֲבֵי לֵיהּ אֲבָל לָתֵת לַאֲחֵרִים אִי לָאו דִּרְגִילָה בְּגֶזֶל לָא מְנַסְּיָא וְעוֹד הֵיאַךְ טוֹחֶנֶת עִמָּהּ אֵשֶׁת חָבֵר הֲרֵי הִיא מְסַיַּעַת עוֹבְרֵי עֲבֵרָה וּבְסוֹף הַנִּזָּקִין (גִּטִּין דַּף סא.) מוּכָח לְאָסוּר לְרַבָּה דִּמְפָרֵשׁ מַתְנִיתִין דְּמַשְׁאֶלֶת אֵשֶׁת חָבֵר לְאֵשֶׁת עַם הָאָרֶץ נָפָה וּכְבָרָה וּבוֹרֶרֶת וְטוֹחֶנֶת עִמָּהּ בְּעַם הָאָרֶץ דְּרַבִּי מֵאִיר וְטֻמְאָה וְטָהֳרָה דְּרַבָּנָן אֲבָל בִּסְתָם עַם הָאָרֶץ לֹא כִּי הֵיכִי דְּלֹא תִּטְחוֹן עִם חֲבֶרְתָּהּ הַחֲשׁוּדָה עַל הַשְּׁבִיעִית וּלְאַבַּיֵּי דְּאָמַר רֹב עַמֵּי הָאָרֶץ מְעַשְּׂרִין הֵן שָׁרֵי לְסַיְּעָהּ בְּכָל עִנְיָן וְהָכָא קָא אָסְרִינַן בִּזְמַן שֶׁהִיא טְהוֹרָה וְלֵיכָּא לְאוֹקוֹמֵי הַסֵּיפָא בִּזְמַן שֶׁהִיא טְמֵאָה וְלָא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר דְּהָא בְּהֶדְיָא קָתָנֵי בּוֹרֶרֶת וּבוֹרֶרֶת נוֹגַעַת הִיא וּמְפָרֵשׁ ר"ח וְכֵן ר"ת שֶׁבַּתְּבוּאָה שֶׁל [חָבֵר] אַיְירֵי בִּזְמַן שֶׁהִיא טְמֵאָה בִּזְמַן שֶׁאֵשֶׁת עַם הָאָרֶץ מַחֲזֶקֶת עַצְמָהּ כִּטְמֵאָה שֶׁאָז הִיא נִזְהֶרֶת מִלִּיגַּע בַּתְּבוּאָה אֲבָל לֹא בִּזְמַן שֶׁמַּחֲזֶקֶת עַצְמָהּ בִּטְהוֹרָה דְּאָז אֵין נִזְהֶרֶת מִלִּיגַּע בַּתְּבוּאָה וּמְטַמְּאָה לָהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר אַף בִּזְמַן שֶׁמַּחֲזֶקֶת עַצְמָהּ בְּחֶזְקַת טְמֵאָה לֹא תִּטְחוֹן מִפְּנֵי שֶׁחֲבֶרְתָּהּ אֵשֶׁת עַם הָאָרֶץ אַחַר שֶׁסְּבוּרָה לִהְיוֹת טְהוֹרָה נוֹתֶנֶת לָהּ וְאוֹכֶלֶת וּבַתּוֹסֶפְתָּא דִּטְהָרוֹת פ"ח קָתָנֵי אע"פ שֶׁאֵינָהּ אוֹכֶלֶת נוֹתֶנֶת לַאֲחֵרִים וְאוֹכְלִים וְהַשְׁתָּא מִגְזַל גָּזְלָה תְּבוּאָה שֶׁל אֵשֶׁת חָבֵר חִלּוּפֵי מִבַּעְיָא: **וְהִתִּיר** רַבִּי אֶת בֵּית שְׁאָן כֻּלָּהּ עַל יָדוֹ מַשְׁמַע דְּאֵין מַעֲשֵׂר נוֹהֵג בְּחוּצָה לָאָרֶץ וְכֵן מַשְׁמַע בע"ז בְּפ' רַבִּי יִשְׁמָעֵאל (עֲבוֹדָה זָרָה דַּף נח:) דְּקָאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ אִקְלַע [לִכְבָרָה] חֲזִינְהוּ דְּאָכְלֵי פֵּירֵי דְּלָא עַשְּׂרוּ אֲסַר לְהוּ אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן א"ל אַדְּמִתְּקַטְּרָךְ עֲלָךְ זִיל הֲדַר [לִכְבָרָה] לָאו הַיְינוּ כְּגַר [לִכְבָרָה] בְּחוּצָה לָאָרֶץ הִיא וְאֵינָהּ חַיֶּבֶת בְּמַעֲשֵׂר וְתָמֵהַּ דִּבְפֶרֶק עַל כַּמָּה (בְּכוֹרוֹת כז.) מוּכָח כֻּלָּהּ שֶׁמַּעְתָּא דִּתְרוּמָה נוֹהֶגֶת בְּחוּצָה לָאָרֶץ וְאֵין לוֹמַר כְּדִפֵּי' הָכָא בַּקּוּנְטְרֵס דְּדַוְקָא תְּרוּמַת דָּגָן תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר דְּהָוֵי בָּאָרֶץ דְּאוֹרַיְיתָא בְּחוּצָה לָאָרֶץ הָוֵי מִדְּרַבָּנָן אֲבָל בִּשְׁאָר פֵּרוֹת לֹא דְּהָא בפ"ק דְּבֵיצָה (דַּף יב:) גַּבֵּי אֲשְׁפִּיזְכָנֵיהּ דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה הֲוָה לֵיהּ אַסּוּרְיָיתָא דְּחַרְדְּלָא מַשְׁמַע הַסּוּגְיָא דְּחַיָּב בְּמַעֲשֵׂר וּבְרֵישׁ כֵּיצַד מְבָרְכִין (בְּרָכוֹת לו.) רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר צָלָף מִתְעַשֵּׂר הָאֲבִיּוֹנוֹת וְהַקַּפְרִיסִין רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֵין מִתְעַשְּׂרִין אֶלָּא הָאֲבִיּוֹנוֹת בִּלְבַד וְאָמַר רַב יְהוּדָה צָלָף עָרְלָה בְּחוּצָה לָאָרֶץ זוֹרֵק אֶת הָאֲבִיּוֹנוֹת וְאוֹכֵל אֶת הַקַּפְרִיסִין וּפָרֵיךְ וְלֵימָא הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא וּמְשַׁנֵּי ה"א אֲפִלּוּ בָּאָרֶץ קָא מַשְׁמַע לַן בְּחוּצָה לָאָרֶץ אִי אָמַר הָכִי ה"א הָנֵי מִלֵּי מַעֲשַׂר יָרָק וְצָלָף דְּבָאָרֶץ גּוּפֵהּ דְּרַבָּנָן אֲבָל עָרְלָה דְּבָאָרֶץ דְּאוֹרַיְיתָא לֹא מַשְׁמַע בְּהֶדְיָא דְּמַעֲשַׂר יָרָק וְצָלָף נוֹהֵג בְּחוּצָה לָאָרֶץ וְאוֹמֵר ר"ת דְּהָכָא וּבְפֶרֶק רַבִּי יִשְׁמָעֵאל (ע"ז דַּף נח:) אַיְירֵי בִּדְמַאי דְּאֵינוֹ נוֹהֵג בְּחוּצָה לָאָרֶץ כִּדְתְנַן בְּמַסֶּכֶת דְּמַאי (פ"א מ"ג) מִכְּזִיב וּלְהַלָּן פָּטוּר מִן הַדְּמַאי אֲבָל וַדַּאי טֶבֶל חַיָּב בְּכָל מָקוֹם וְכֵן מַשְׁמַע דְּמַיְירֵי הָכָא בִּדְמַאי מִדְּפָרֵיךְ לְקַמָּן וְלֵימָא רַבִּי מֵאִיר נָתַן עֵינָיו בְּגַג זֶה וְאָכַל בְּגַג אַחֵר דְּלָא שָׁרֵי אֶלָּא בִּדְמַאי וְקָשֶׁה מִירוּשַׁלְמִי דְּפֶרֶק ג' דִּדְמַאי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל שָׁלַח לֵיהּ לְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי אַתְרוֹג וַאֲמַר לֵיהּ זֶה בָּא לְיָדִי מִקֵּסָרִין וְלָמַדְתִּי מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים שֶׁהוּא וַדַּאי וְשֶׁהוּא טָמֵא וְשֶׁלֹּא בָּא לְיָדוֹ אַחֵר שֶׁהוּא וַדַּאי שֶׁפֵּרוֹת קֵסָרִין וַדַּאי וְשֶׁהוּא טָמֵא שֶׁמַּרְבִּיצִין עָלָיו מַיִם פֵּי' וְהֻכְשַׁר וְלֹא בָּא לְיָדוֹ אַחֵר שֶׁאִלּוּ בָּא לְיָדוֹ אַחֵר הָיָה מְעַשֵּׂר מִמֶּנּוּ עַל זֶה וְאִם תֹּאמַר וְלָמָּה עִשֵּׂר וְהֻצְרַךְ לְהוֹדִיעוֹ מִשּׁוּם הֶכְשֵׁר וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאִם לֹא הָיָה אֶלָּא דָּבָר אֶחָד הָיָה רַבִּי יוֹסֵי מוֹדִיעוֹ בְּפֵרוּשׁ וּפָרֵיךְ וְלַעֲשֵׂר מִמֶּנּוּ עָלָיו וּמְשַׁנֵּי אֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם שֶׁשּׁוֹלְחִין לַחֲבֵרֵיהֶן דְּבָרִים חֲסֵרִים וּפָרֵיךְ וְלָאו מַתְנִיתִין הִיא רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר בְּוַדַּאי וּבִלְבַד שֶׁיּוֹדִיעוֹ מִשְׁנָה הִיא בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק שר' יוֹסֵי מַתִּיר לִשְׁלֹחַ לַחֲבֵרוֹ וַדַּאי טֶבֶל וּבִלְבַד שֶׁיּוֹדִיעוֹ שֶׁאֵינוֹ מְעֻשָּׂר וְשֶׁמָּא הָיָה בְּיַד רַבִּי יוֹסֵי אַחֵר וּמַה שֶּׁלֹּא עִשֵּׂר לְפִי שֶׁהוֹדִיעוֹ שֶׁעַל כֵּן הָיָה אוֹמֵר זֶה בָּא לְיָדִי מִקֵּסָרִין וּמְשַׁנֵּי אע"ג דִּפְלִיג אַדְּרַבָּנָן לָא הֲוָה עָבֵד עוּבְדָא כְּוָתֵהּ וּפָרֵיךְ וְלָאו מִפֵּרוֹת הַמֻּתָּרִין בְּקֵסָרִין הֵם דִּרְבִּי הִתִּיר קֵסָרִין וְהִתִּיר בֵּית שְׁאָן וּמְשַׁנֵּי רשב"ג קֹדֶם רַבִּי הֲוָה מַשְׁמַע דִּלְאַחַר שֶׁהִתִּיר הָיָה פָּטוּר אֲפִלּוּ וַדַּאי דְּהַהוּא אַתְרוֹג וַדַּאי הֲוָה וצ"ל וְלָאו מִפֵּרוֹת דְּמֻתָּרִין בְּקֵסָרִין דְּהָתָם בִּירוּשַׁלְמִי בְּפֶרֶק ב' דִּדְמַאי אָמְרִינַן אִלּוּ הַמִּינִין הָאֲסוּרִין בְּבֵית שְׁאָן וְאִלּוּ הַמִּינִין הָאֲסוּרִים בְּקֵסָרִין פֵּי' מִשּׁוּם דְּמַאי מִשּׁוּם דְּאִלּוּ מִינִין הָיוּ רְגִילִין בְּאִלּוּ הַמְּקוֹמוֹת לָבֹא מא"י וְהַיּוֹדְעִין שֶׁלֹּא בָּאוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל פְּטוּרִין מִשּׁוּם דְּמַאי וְחַיָּבִין מִשּׁוּם וַדַּאי כְּפֵי' ר"ת וּפָרֵיךְ וַהֲלֹא אֶתְרוֹג מִפֵּרוֹת הַמֻּתָּרִין שֶׁאֵין מְבִיאִין אוֹתָן מא"י אֶלָּא בְּקֵסָרִין עַצְמָהּ גָּדֵל וּמוֹדוּ רַבָּנָן דְּמֻתָּר לִשְׁלֹחַ וַדַּאי בְּחוּצָה לָאָרֶץ בְּהוֹדָעָה וְלֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא בְּטֶבֶל בא"י וא"כ מְנָא לַן שֶׁלֹּא בָא לְיַד רַבִּי יוֹסֵי אַחֵר וַאֲפִלּוּ הָיָה בְּיָדוֹ אַחֵר הָיָה יָכוֹל לִשְׁלֹחַ וַדַּאי טֶבֶל בְּהוֹדָעָה בְּחוּצָה לָאָרֶץ אֲפִלּוּ לְרַבָּנָן וּמְשַׁנֵּי לַעֲדַיִין לֹא הִתִּירָה קֵסָרִין בִּימֵי רַבִּי יוֹסֵי וְהָיוּ מַחֲזִיקִין אוֹתָהּ בְּחֶזְקַת א"י וּמִיהוּ בִּמְקוֹם אַחֵר מָנָא ר"י בִּירוּשַׁלְמִי בְּמַסֶּכֶת חַלָּה פ' שְׁתֵּי נָשִׁים דְּיָרָק בְּחוּצָה לָאָרֶץ אֵינוֹ נוֹהֵג בּוֹ לֹא מַעֲשֵׂר וְלֹא תְּרוּמָה וּבִשְׁאָר פֵּרוֹת נוֹהֶגֶת תְּרוּמָה גְּדוֹלָה אֲבָל לֹא מַעֲשֵׂר אֲבָל דָּגָן תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר חַיָּבִין לְגַמְרֵי בֵּין בִּתְרוּמָה בֵּין בְּמַעֲשֵׂר וְהָכִי אִיתָא הָתָם אָמַר ר' יוֹחָנָן רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבַּגּוֹלָה הָיוּ מַפְרִישִׁין תְּרוּמוֹת וּמַעַשְׂרוֹת עַד שֶׁבָּאוּ הָרוֹבִים וּבִטְּלוּם מַאן נִינְהוּ הָרוֹבִים תַּרְגְּמוֹנַיָּא א"ר זְעֵירָא רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל אוֹמֵר חַלַּת חוּצָה לָאָרֶץ וּתְרוּמַת חוּצָה לָאָרֶץ אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ וְאַחַר כָּךְ מַפְרִישׁ ר' אַבָּא בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל אָמַר לֹא חָשׁוּ אֶלָּא לִתְרוּמַת דָּגָן תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר וּמַשְׁמַע דְּקָאֵי אר' יוֹחָנָן דְּאָמַר דִּבְגוֹלָה הָיוּ מַפְרִישִׁין תְּרוּמוֹת וַאֲתָא רַבִּי אַבָּא לְאַשְׁמוּעִינַן דִּלְדַוְקָא בְּדָגָן תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר הָיוּ מַפְרִישִׁין תְּרוּמוֹת וּמַעַשְׂרוֹת וְלָאו דַּוְקָא נָקַט תְּרוּמָה דְּהוּא הַדִּין מַעֲשֵׂר אֲבָל שְׁאָר פֵּרוֹת לֹא חָשׁוּ לְעִנְיַן מַעֲשֵׂר אֶלָּא לִתְרוּמָה גְּדוֹלָה כְּמוֹ שֶׁמְּפָרֵשׁ רַבִּי שִׁילָא בְּשֵׁם ר"ש אַחַ"כ ר' שִׁילָא בְּשֵׁם ר"ש אָמַר לֹא חָשׁוּ אֶלָּא לִתְרוּמָה גְּדוֹלָה אֲבָל לִירָקוֹת אֲפִלּוּ לִתְרוּמָה גְּדוֹלָה לֹא חָשׁוּ דְּתָנֵי אִיסִי בְּשֵׁם רַבִּי עֲקִיבָא מַעַשְׂרוֹת לְיָרָק מִדִּבְרֵיהֶם פֵּרוּשׁ שֶׁאֵין לָהֶם אַסְמַכְתָּא מִן הַפָּסוּק כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לִשְׁאָר פֵּרוֹת לְאַסְמְכוּ רַבָּנָן אַקְּרָא וּלְפִי זֶה לֹא קַשְׁיָא מִידֵּי מֵהַךְ דִּשְׁמַעְתִּין דְּרַבִּי מֵאִיר אָכַל עָלֶה שֶׁל יָרָק וְהַהוּא דְּמַסֶּכֶת ע"ז דְּאָכְלִי פֵּירֵי דְּלָא מְעַשְּׂרָן בִּשְׁאָר פֵּרוֹת קָאָמַר שֶׁתּוֹרְמָה מֵהֶן תְּרוּמָה גְּדוֹלָה אֲבָל לֹא מַעֲשֵׂר וּבִבְרָכוֹת (דַּף לו.) לָא גָּרְסִינַן יָרָק דִּבְצָלָף אַיְירֵי וְלָאו יָרָק הוּא וְל"נ נָמֵי מַעֲשֵׂר אֶלָּא הָנֵי מִילֵּי גַּבֵּי צָלָף דִּכְלָל שְׁאָר פֵּרוֹת אֵינוֹ נוֹהֵג מַעֲשֵׂר אֶלָּא תְּרוּמָה וְכֵן הוּא בִּסְפָרִים מְדֻיָּקִים וְהַהִיא דִּבִירוּשַׁלְמִי דְּקָאָמַר שֶׁבָּאוּ הָרוֹבִין וּבִטְּלוּם סָמְכִינַן עַכְשָׁו שֶׁאֵין אָנוּ מַפְרִישִׁין תְּרוּמוֹת וּמַעַשְׂרוֹת ור"ת מְפָרֵשׁ דְּאֵין הַשָּׂדוֹת חֲשׁוּבוֹת כְּמוֹ שֶׁלָּנוּ לְפִי שֶׁנּוֹתְנִין מֵהֶן מַס וּלְפִי זֶה בִּימֵיהֶם לֹא הָיוּ מַפְרִישִׁין אֶלָּא מֵהַנְהוּ דְּלָא יָהֲבֵי טַסְקָא דַּאֲרִיכָא דְּלָא יָהֲבֵי כִּדְאָמַר בְּהַמְקַבֵּל (ב"מ קי.) אַרְעָא דְּלֵית לָהּ כַּרְגָא וְטַסְקָא מַאי וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁמָּא הָרְחוֹקִים מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כָּמוֹנוּ לֹא תִּקְּנוּ חֲכָמִים וְעוֹד יֵשׁ מְפָרְשִׁים שֶׁנִּמְנָה בִּירוּשַׁלְמִי דְּהָא דְּקָאָמַר דְּמִכְּזִיב וּלְהַלָּן פָּטוּר מִן הַדְּמַאי לָאו לְוַדַּאי דְּמַאי אֶלָּא אַף מִן הַוַּדַּאי וְאַהָא סָמְכִינַן:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי"א מהל' מעשרות הל' יב:

ב מיי' פא' מהל' תרומות הל' ה:

רבינו גרשום

ולעלמא לא חיישינן והתנן הנותן לפונדקית. כלומר אכסנית מעשר את שהוא כו' מפני שחשודה שמתחלפת המתקלקל כלומר מחלפת טוב ונותנת לו רע. התם בפונדקית דהיא אומרת בר בי רב אכיל חמימא ואנא איכול קרירא ומשום הכי חיישינן ואי פרכינן (לו) למה מי שנותן לשכינתו לא חיישינן לחלופי ולפונדקי' חיישינן לחלופי והכי תרצינן אכסניא כאן היום ולמחר הולך לדרכו:

אשת חבר טוחנת עם אשת ע"ה וכו' למה בזמן שהיא טמאה ולא בזמן שהיא טהורה שבזמן שהיא טמאה רגילה עם בעלה שאינה נוגעת בשום דבר ועכשיו כשהיא טמא' לא תגע בשום דבר לא תאכל (על הכל) מכל אשר לה מאשת ע"ה ולא חיישינן שמא תקח מן החטים או מן הקמח שלה ותתן לתוך פיה ואוכלת דבר שהוא דמאי אבל כשהיא טהורה לא תיטחן עמה שמא תקח ותתן לתוך פיה דמאי:

ר' אלעזר אומר אף בזמן שהיא טמאה:

השתא מגזל גזלה כלומר לבעלה לאמרינן חברתה נותנת לה ואוכלת ונוזלת לבעלה חלופי מיבעיא שתחלף לאחרים טוב ברע:

אמר רב יוסף לאו חשוב גזל הוא מה שהיא נותנת לאשת חבר שטוחנת עמה למוריא ואמרה תורא מדישיה קא אכיל. והא איתא נמי לטוחנת עמי בלין הוא שאתן לה ועליין לחלופי לעלמא לא חיישינן (אלא) [והלכך] הכא בשאור וכו' לא חיישינן:

בן זירוז גרסינן שאכל עלה של ירק בבית שאן כלומר בלא מעשר אכל והתיר ר' את בית שאן על ידו של ר' מאיר כלומר לכיון דאכל ר' מאיר בלא מעשר ודאי לא מארץ ישראלא)נראה דצריך לציין אמרו לו מקום שאבותיך וכו' בית שאן וכו'. בית שאן נהגו בו איסור כלומר שמעולם לא אכלו בבית שאן בלא מעשר. דרש להו מקרא הזה. כלומר ר' לנהג בו היתר. (וחזקיהו הוה) והוא כיתת נחש הנחשתב)צ"ל בחזקיה כתיב: אלא וכו'. אלא מקום הניחו לו אבותיו כלומר (מה לעשות גדר) [להתגדר בו] כלומר שיהא נקרא על שמו ועל ידו אף אני מקום הניחו לי אבותי מה שהיו אוסרים שאני עתיד להתיר. מזהירין לשון גסות משרבו זחוחי הלב שלא חזרו תלמודן כל צרכן (הלב) ולא דקדקו בפני רבן כל צרכן רבו מחלוקות בישראל לאחד אוסר ואחד מתיר אחד מטהר ואחד מטמא:

מסורת הש"ס

א תוספתא טהרות

תורה אור השלם

הוּא הֵסִיר אֶת־הַבָּמוֹת וְשִׁבַּר אֶת־הַמַּצֵּבֹת וְכָרַת אֶת־הָאֲשֵׁרָה וְכִתַּת נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹשֶׁה כִּי עַד־הַיָּמִים הָהֵמָּה הָיוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מְקַטְּרִים לוֹ וַיִּקְרָא־לוֹ נְחֻשְׁתָּן [מלכים ב יח, ד]

אֶלָּא מָקוֹם הִנִּיחוּ לוֹ אֲבוֹתָיו לְהִתְגַּדֵּר בּוֹ, אַף אֲנִי מָקוֹם הִנִּיחוּ לִי אֲבוֹתַי לְהִתְגַּדֵּר בּוֹ. מִכָּאן לְתַלְמִיד חָכָם שֶׁאָמַר דְּבַר הֲלָכָה, שֶׁאֵין מְזִיחִין אוֹתוֹ, וְאָמְרִי לָהּ: אֵין מַזְנִיחִין אוֹתוֹ, וְאָמְרִי לָהּ: אֵין מַזְחִיחִין אוֹתוֹ. מַאן דְּאָמַר "מְזִיחִין" – כְּדִכְתִיב: "וְלֹא יִזַּח הַחֹשֶׁן", וּמַאן דְּאָמַר "אֵין מַזְנִיחִין" – דִּכְתִיב: "כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם ה'", וּמַאן דְּאָמַר "מַזְחִיחִין" – דִּתְנַן: מִשֶּׁרַבּוּ זְחוּחֵי הַלֵּב רַבּוּ מַחְלוֹקוֹת בְּיִשְׂרָאֵל. מַתְקִיף לַהּ יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פַּזִּי: וּמִי אִיכָּא לְמַאן דְּאָמַר דְּבֵית שְׁאָן לָאו מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא? וְהָכְתִיב: "וְלֹא הוֹרִישׁ מְנַשֶּׁה אֶת בֵּית שְׁאָן וְאֶת בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת תַּעְנַךְ וְאֶת בְּנֹתֶיהָ"! [א(א)]אִישְׁתְּמִיטְתֵיהּ הָא דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְיָקִים, מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פְּדָת, שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ: הַרְבֵּה כְּרַכִּים כְּבָשׁוּם עוֹלֵי מִצְרַיִם, וְלֹא כְּבָשׁוּם עוֹלֵי בָּבֶל. [ב(ב)]וְקָסָבַר: קְדוּשָּׁה רִאשׁוֹנָה קִדְּשָׁהּ לִשְׁעָתָהּ וְלֹא קִדְּשָׁהּ לֶעָתִיד לָבֹא, וְהִנִּיחוּם כְּדֵי שֶׁיִּסְמְכוּ עֲלֵיהֶן עֲנִיִּים בַּשְּׁבִיעִית. 'אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי זֵירָא: וְהָא רַבִּי מֵאִיר עָלֶה בְּעָלְמָא הוּא דַּאֲכִיל! אֲמַר לֵיהּ: מֵאֲגוּדָּה אַכְלֵיהּ, וּתְנַן: יָרָק הַנֶּאֱגָד מִשֶּׁיֵּאָגֵד. (ג)וְדִלְמָא לָאו אַדַּעְתֵּיהּ? הַשְׁתָּא, בְּהֶמְתָּן שֶׁל צַדִּיקִים אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵבִיא תַּקָּלָה עַל יָדָן, צַדִּיקִים עַצְמָן לֹא כׇּל שֶׁכֵּן! (ד)וְדִלְמָא עִישֵּׂר עֲלֵיהֶם מִמָּקוֹם אַחֵר? לֹא נֶחְשְׁדוּ חֲבֵרִים לִתְרוֹם שֶׁלֹּא מִן הַמּוּקָּף. וְדִלְמָא נָתַן עֵינָיו בְּצַד זֶה וְאָכַל בְּצַד אַחֵר? אֲמַר לֵיהּ: חֲזִי מַאן גַּבְרָא רַבָּה קָמַסְהֵיד עֲלֵיהּ. מַאי בְּהֶמְתָּן שֶׁל צַדִּיקִים? דְּרַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר הֲוָה קָאָזֵיל לְפִדְיוֹן שְׁבוּיִין, פְּגַע בֵּיהּ בְּגִינַּאי נַהֲרָא. אֲמַר לֵיהּ: גִּינַּאי, חֲלוֹק לִי מֵימֶיךָ וְאֶעֱבוֹר בָּךְ! אֲמַר לֵיהּ: אַתָּה הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנֶךָ וַאֲנִי הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנִי, אַתָּה סָפֵק עוֹשֶׂה סָפֵק אִי אַתָּה עוֹשֶׂה, אֲנִי וַדַּאי עוֹשֶׂה. אֲמַר לֵיהּ: אִם אִי אַתָּה חוֹלֵק גּוֹזְרַנִי עָלֶיךָ שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ בְּךָ מַיִם לְעוֹלָם. חֲלַק לֵיהּ. הֲוָה הָהוּא גַּבְרָא דַּהֲוָה דָּרֵי חִיטֵּי לְפִיסְחָא, אֲמַר לֵיהּ חֲלוֹק לֵיהּ נָמֵי לְהַאי, דִּבְמִצְוָה עָסֵיק. חֲלַק לֵיהּ. הֲוָה הָהוּא טַיָּיעָא דִּלְוָוה בַּהֲדַיְיהוּ, אֲמַר לֵיהּ חֲלוֹק לֵיהּ נָמֵי לְהַאי, דְּלָא לֵימָא: "כָּךְ עוֹשִׂים לִבְנֵי לְוָיָה", חֲלַק לֵיהּ. אָמַר רַב יוֹסֵף: כַּמָּה נְפִישׁ גַּבְרָא מִמֹּשֶׁה וְשִׁתִּין רִבְוָון, דְּאִילּוּ הָתָם חַד זִימְנָא, וְהָכָא תְּלָתָא זִימְנִין. וְדִלְמָא הָכָא נָמֵי חֲדָא זִימְנָא? אֶלָּא כְּמֹשֶׁה וְשִׁתִּין רִבְוָון. אִיקְּלַע לְהָהוּא אוּשְׁפִּיזָא, רְמוֹ לֵיהּ שְׂעָרֵי לַחֲמָרֵיהּ, לָא אֲכַל.

חַבְטִינְהוּ,

מָקוֹם הִנִּיחוּ כְּשֶׁיָּבֹאוּ בָּנֵינוּ אַחֲרֵינוּ אִם לֹא יִמְצְאוּ מַה לְתַקֵּן בַּמֶּה יִגַּדְּלוּ שָׁם: לְהִתְגַּדֵּר לְהִתְגַּדֵּל: **מִכָּאן** שֶׁרָאִינוּ שֶׁקִּבֵּל רַבִּי עֵדוּת זוֹ וְאַמַּאי הֵימֶנָּה אע"פ שֶׁדָּבָר תֵּמַהּ הוּא שֶׁהֲרֵי מֵעוֹלָם הָיוּ נוֹהֲגִין בּוֹ אִסּוּר לָמַדְנוּ שֶׁאֵין מְזִיחִין תַּלְמִיד חָכָם הָאוֹמֵר דְּבַר הֲלָכָה חִדּוּשׁ לֵאמֹר לֹא שָׁמַעְתָּ. אֵין מְזִיחִין אֵין מַבְדִּילִין אוֹתוֹ מִשְּׁמוּעָתוֹ לֵאמֹר חֲזוֹר בְּךָ: מַזְנִיחִין מַשְׁקִיעִים אֶת דְּבָרָיו: מַזְחִיחִין לוֹמַר גַּאֲוָתְךָ גָּרְמָה לְךָ שֶׁלֹּא הִטִּיתָ אֹזֶן לִשְׁמוֹעַ דָּבָר כְּהִלְכָתוֹ מִפִּי רַבְּךָ. לִשָּׁנָא אַחֲרִינָא מַגְבִּיהִין וּמְסַלְּקִין אוֹתוֹ מִדְּבָרָיו: זְחוּחֵי לְשׁוֹן גְּבוֹהֵי הַלֵּב שֶׁלֹּא דִּקְדֵּק מִפִּי רַבּוֹ כׇּל צָרְכּוֹ וְסָמְכוּ עַל לִבָּם: הוֹרִישׁ וְגוֹ' אֶלָּא הִנִּיחוּם לְמַס עוֹבֵד וְיוֹשְׁבִים בֵּינֵיהֶם: אִשְׁתְּמִיטְתֵּיהּ לִיהוּדָה בְּרֵיהּ דְּר"ש בֶּן פַּזִּי: הַרְבֵּה כְּרַכִּים כָּבְשׁוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם וְקִדְּשׁוּם בִּקְדֻשַּׁת הָאָרֶץ וְלֹא כְּבָשׁוּם עוֹלֵי בָבֶל לְקַדְּשָׁם בַּשְּׁנִיָּה וּלְכָךְ לֹא כִּבְּשׁוּם דְּקָסָבְרֵי הוֹאִיל וְהֻתְּרוּ הֻתְּרוּ דִּקְדֻשָּׁה רִאשׁוֹנָה בָּטְלָה דְּכִי קְדָשָׁהּ יְהוֹשֻׁעַ לִשְׁעָתָהּ קְדָשָׁהּ וְלֹא לֶעָתִיד לָבֹא כְּשֶׁגָּלוּ בִּימֵי נְבוּכַדְנֶצַּר וְלֹא רָצוּ לְהַחֲזִיר קְדֻשָּׁתָהּ כְּדֵי שֶׁיְּהֵא מֻתָּר לַחֲרֹשׁ וְלִזְרֹעַ שָׁם בַּשְּׁבִיעִית שֶׁאֵין נוֹהֶגֶת בְּחוּצָה לָאָרֶץ וְיִסְמְכוּ עֲלֵיהֶן עֲנִיִּים לִטּוֹל לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה וּמַעֲשַׂר עָנִי וּבֵית שְׁאָן מֵהֶן הָיְתָה וְאוֹתָן שֶׁקְּדָשׁוּ הֵן לֹא בָּטְלוּ בְּחֻרְבָּן שֵׁנִי כִּדְאָמְרִינַן בִּיבָמוֹת בְּהֶעָרֵל (יְבָמוֹת דַּף פב:) וֶהֱבִיאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יָרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירִשְׁתָּהּ יְרֻשָּׁה רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה יֵשׁ לָהֶם שֶׁבָּטְלָה יְרֻשָּׁה רִאשׁוֹנָה וְנִקְרֵאת שְׁנִיָּה יְרֻשָּׁה אֲבָל יְרֻשָּׁה שְׁלִישִׁית אֵין לָהֶם שֶׁהַשְּׁנִיָּה לֹא פָסְקָה הִלְכָּךְ בִּימֵי רַבִּי נָהֲגוּ אִסּוּר בָּאָרֶץ: **עָלֶה בְּעָלְמָא** דַּאֲכִילַת עֲרַאי הִיא וּשְׁרְיָא בָּאָרֶץ: מֵאֲגֻדָּה אַכְלֵיהּ דְּמִשֶּׁנֶּאֱגַד אָסוּר לֶאֱכֹל עֲרַאי: הַנֶּאֱגָד שֶׁדַּרְכּוֹ לְאָגְדוֹ: מִשֶּׁיֵּאָגֵד הֻקְבַּע לְמַעֲשֵׂר וְנֶאֱסַר בַּאֲכִילַת עֲרַאי: **לָאו אַדַּעְתֵּיהּ** שָׁכַח ר' מֵאִיר וְלֹא עִשְּׂרוֹ וּלְעוֹלָם סְבִירָא לֵיהּ דְּבָעֵי עִשּׂוּרֵי: **מִמָּקוֹם אַחֵר** שֶׁמָּא הָוֵי לֵיהּ יָרָק תָּלוּשׁ בְּבֵיתוֹ וְאָמַר הֲרֵי הוּא מַעֲשֵׂר עַל אֲגֻדָּה זוֹ: **לִתְרוֹם שֶׁלֹּא מִן** הַמֻּקָּף מִן הַמְחֻבָּר וְסָמוּךְ לוֹ כְּגוֹן אֵין מַקִּיפִין שְׁתֵּי חָבִיּוֹת (בֵּיצָה דַּף לב:) וּכְמוֹ מַקֶּפֶת וְקוֹרְאָה לָהּ שֵׁם (נִדָּה דַּף עא:) לָשׁוֹן מַקְרִיב וּמַגִּיעָן זֶה לָזֶה. וְאָסוּר לְחַבֵּר לְהַפְרִישׁ מִמַּה שֶּׁאֵין לְפָנָיו עַל מַה שֶּׁלְּפָנָיו דְּשֶׁמָּא אוֹתוֹ שֶׁהוּא סוֹמֵךְ עָלָיו אֵינוֹ בְּעַיִן שֶׁנֶּאֱבַד אוֹ נִרְקַב וְנִמְצָא שֶׁאֵין אוֹמֵר כְּלוּם וְאוֹכֵל טְבָלִים: **נָתַן עֵינָיו בְּצַד זֶה** לִקְרוֹא לוֹ שֵׁם מַעֲשֵׂר עַל צַד שֵׁנִי וְאָכַל מִצַּד שֵׁנִי: **חֲזֵי מַאן גַּבְרָא רַבָּה אַסְהִיד עֲלֵיהּ** רָאָה כַּמָּה אָדָם גָּדוֹל הֵעִיד עָלָיו דְּהַיְינוּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוֹאִיל וּבָא לְהָעִיד עַל זֹאת יָפֶה כִּוֵּן וְדִקְדֵּק בַּדָּבָר אֶל נָכוֹן: **גִּנַּאי** שֵׁם הַנָּהָר: **רְצוֹן קוֹנֵי** כׇּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם בִּגְזֵרַת הַמֶּלֶךְ: **סָפֵק עוֹשֶׂה** שֶׁמָּא לֹא יִתְּנוּ לְךָ בְּפִדְיוֹן: **דִּבְמִצְוָה עָסֵק** דִּכְתִיב (שְׁמוֹת יב) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת דְּמִתְּחִלַּת טְחִינָה וְהַרְקָדָה בָּעֵי שִׁמּוּר לְשֵׁם מַצָּה: **דִּלְוָה בַּהֲדַיְיהוּ** נִתְחַבֵּר עִמָּהֶם בַּדֶּרֶךְ: **טַיָּיעָא** סוֹחֵר עַרְבִי: **כָּךְ עוֹשִׂין** בִּתְמִיהַ: **לִבְנֵי לְוָיָה** לִבְנֵי חֲבוּרָה שֶׁמַּנִּיחָן וְהוֹלֵךְ: **דִּלְמָא ה"נ חֲדָא זִמְנָא** אֶלָּא הָיָה שֶׁלֹּא יַחְזְרוּ הַמַּיִם וְיִשְׁטְפוּ הַשְּׁנַיִם וְהָיָה מְדַבֵּר עֲלֵיהֶם שֶׁיַּמְתִּין לָהֶם הַנָּהָר: **כְּמֹשֶׁה וְשִׁתִּין רִבְּוָן** שֶׁנֶּחֱלַק לָהֶן יַם סוּף:

אֶלָּא מָקוֹם הִנִּיחוּ לוֹ אֲבוֹתָיו לְהִתְגַּדֵּר בּוֹ תֵּימַהּ דְּלָא מְשַׁנֵּי הָכִי בְּפֶרֶק בַּמֶּה בְּהֵמָה (שַׁבָּת דַּף נו:) דִּדְרָשִׁינַן וְאֶת הַבָּמוֹת אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה (אוֹתָם בִּעֵר יֹאשִׁיָּהוּ) כו' אֶפְשָׁר בָּא אָסָא כו' אֶלָּא מַקִּישׁ רִאשׁוֹנִים לָאַחֲרוֹנִים מָה אַחֲרוֹנִים לֹא עָשׂוּ וְתָלָה בָּהֶן אַף כו' וְאַמַּאי לָא מְשַׁנֵּי דְּמָקוֹם הִנִּיחוּ לוֹ אֲבוֹתָיו לְהִתְגַּדֵּר בּוֹ כִּדְמְשַׁנֵּי הָכָא וְיֵשׁ לוֹמַר דִּבִשְׁלָמָא הָכָא גַּבֵּי נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת לְפִי שֶׁנַּעֲשָׂה עַל פִּי הַדִּבּוּר טָעוּ בּוֹ הָרִאשׁוֹנִים וְהָיוּ סְבוּרִים שֶׁהָיָה אָסוּר לְבַעֲרוֹ אֲבָל הָתָם בָּמָה הָיוּ טוֹעִין שֶׁלֹּא לְבַעֵר אוֹתָן הַבָּמוֹת:

וְדִלְמָא נָתַן עֵינָיו בְּצַד זֶה וְאָכַל בְּצַד אַחֵר וא"ת דִּתְנַן בְּפֶרֶק בַּמֶּה מַדְלִיקִין (שַׁבָּת דַּף לד.) סָפֵק חֲשֵׁכָה מְעַשְּׂרִין אֶת הַדְּמַאי הָא וַדַּאי חֲשֵׁכָה לֹא אַמַּאי כֵּיוָן דְּאֶפְשָׁר ע"י נוֹתֵן עֵינָיו בְּצַד זֶה וְאוֹכֵל בְּצַד אַחֵר אִם כֵּן יְהֵא מֻתָּר לְהַפְרִישׁ בְּשַׁבָּת כִּדְמוֹכַח בְּפֶרֶק נוֹטֵל (שַׁבָּת דַּף קמח:) ד רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אַף מַעֲלִין אֶת הַמְּדֻמָּע בְּאֶחָד וּמֵאָה וּפָרִיךְ בַּגְּמָרָא (שָׁם דַּף קמב.) וְהָא מְתַקֵּן הוּא וּמְשַׁנֵּי הָא מַנִּי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר הִיא דְּאָמַר נוֹתֵן עֵינָיו בְּצַד זֶה וְאוֹכֵל בְּצַד אַחֵר וּלְהָכֵי לָא חָשִׁיב תִּקּוּן בְּשַׁבָּת כְּשֶׁמַּעֲלֶה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּשָׁאנֵי מְדֻמָּע שֶׁכְּבָר הָיָה נִתְקַן אֲבָל תְּחִלָּתוֹ שֶׁל טֶבֶל לָא שָׁרֵי עַל יְדֵי דְּאֶפְשָׁר לִתֵּן עֵינָיו בְּצַד זֶה וְלֶאֱכֹל בְּצַד אַחֵר. [וע"ע תּוֹסְפוֹת גִּטִּין לא. וּבִמְנָחוֹת נה. וּבִבְכוֹרוֹת נט. ד"ה בְּמַחֲשָׁבָה]:

אֲמַר לֵיהּ אַתָּה הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנֶךָ כו' שֶׁמָּא שַׂר שֶׁל יָם הֵשִׁיב לוֹ כָּךְ אִי נָמֵי רַבִּי פִּנְחָס הָיָה מְחַשֵּׁב בְּלִבּוֹ שֶׁלְּכָךְ הָיָה מַנִּיחַ מִלְּהֵחָלֵק לוֹ וּכְעִנְיָן זֶה צָרִיךְ לְפָרֵשׁ בְּפֶרֶק קַמָּא דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף יז.) גַּבֵּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן דּוּרְדַּיָּא דְּאָמַר שָׁמַיִם בַּקְּשׁוּ עָלַי רַחֲמִים:

מסורת הש"ס

א יבמות טז.; זבחים ס:; חגיגה ג:

ב מגילה י.; שבועות טז.

ג יבמות צט:; גיטין ז.; כתובות כח:

ד גיטין ל:; עירובין ל:

תורה אור השלם

וְיִרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן מִטַּבְּעֹתָו אֶל־טַבְּעֹת הָאֵפוֹד בִּפְתִיל תְּכֵלֶת לִהְיוֹת עַל־חֵשֶׁב הָאֵפוֹד וְלֹא־יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֵפוֹד [שמות כח, כח]

כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם אֲדֹנָי [איכה ג, לא]

וְלֹא־הוֹרִישׁ מְנַשֶּׁה אֶת־בֵּית־שְׁאָן וְאֶת־בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת־תַּעְנַךְ וְאֶת־בְּנֹתֶיהָ וְאֶת־[יוֹשְׁבֵי] (יושב) דוֹר וְאֶת־בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת־יוֹשְׁבֵי יִבְלְעָם וְאֶת־בְּנֹתֶיהָ וְאֶת־יוֹשְׁבֵי מְגִדּוֹ וְאֶת־בְּנוֹתֶיהָ וַיּוֹאֶל הַכְּנַעֲנִי לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ הַזֹּאת [שופטים א, כז]

וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַיָּם וַיּוֹלֶךְ יְהוָה אֶת־הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עַזָּה כָּל־הַלַּיְלָה וַיָּשֶׂם אֶת־הַיָּם לֶחָרָבָה וַיִּבָּקְעוּ הַמָּיִם [שמות יד, כא]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' תרומות הל' ה:

ב מיי' פא' מהל' תרומות הל' ה:

ג מיי' פג' מהל' מעשרות הל' ט:

רבינו גרשום

הכתי' לא הוריש מנשה את בית שאן ואת בנותיה כלומר לכלה ולא הוריש יושבי העיר אבל היו להם למס עובד:

ולא קידשום עולי בבל וקא סברי קדושה ראשונה וכו' קדושה ראשונה שקידשה יהושע קידשה לשעתה כלומר במקדש ראשון ולא קידשה במקדש שני והניחום שלא קידשום בפעם שניה כשעלו מבבל שלא יהו לא בכלל מעשר ולא בכלל שביעית שיחרשו ויזרעו בשביעית שיסמכו עניים עליהם בשביעית ובית שאן נמי לא כבשוה עולי בבל למשום הכי לא היתה חייבת לא במעשר ולא בשביעי' ולפיכך אכל ר' מאיר עלה של ירק בלא מעשר:

ודילמא ממקום אחר עשר ליה. כלומר שהוא היה במדינה [אחרת] ונתן עשור לשם להתיר עלה זו שבמדינה זו:

לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף. כלומר(א)נראה דצ"ל לא נחשד שום חבר שבעולם לתרום שלא מן המוקף אלא וודאי דלא היה תורם אלא משלפניו והיכי אכל העלה אלא ודאי שמותר וכו'. לא נחשדו אותו שום אדם שבעולם דהוא היה תורם אלא משלפניו ומשום הכי אכל עלה. אלא תלע שמותר היה לאכול בלא מעשר. ודילמא נתן עיניו בצד זה ואכל וכו' כלומר מאגודה עצמו נתן מעשר שהוא אכל בצד זה ונתן מעשר מצד אחר. חזי מאן גברא אסהיד עליה שלא נתן מעשר על הכל. אני הולך לעשות כלומר אני הולך כמה שגזר עלי הב"ה דכתיב כל הנחלים וכו'. דלא לימא כך עושים לבני לוויה כשבא למברא הוא עבר ואותו שלוה זה לא עברו:

ממשה רבינו ושיתין ריבוואן כלומר שחלק לכן הב"ה היינו שהיו ישראל ששים רבוא שש מאות אלף רגלי אלו ששים רבוא. נקרינהו ולא אכל כלומר שבררום מן הצרורות ומן הפסולת ועדיין לא אכל (בחשינה). [חבטינהו] שכברום בכברה:

חַבְטִינְהוּ, לָא אֲכַל. נַקְּרִינְהוּ, לָא אֲכַל. אֲמַר לְהוּ: דִּלְמָא לָא מְעַשְּׂרָן? עַשְּׂרִינְהוּ, וַאֲכַל. אָמַר: עֲנִיָּיה זוֹ הוֹלֶכֶת לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנָהּ, וְאַתֶּם מַאֲכִילִין אוֹתָהּ טְבָלִים! [א](א)וּמִי מִיחַיְּיבָא? וְהָתְנַן: הַלּוֹקֵחַ לְזֶרַע, וְלִבְהֵמָה, וְקֶמַח לְעוֹרוֹת, וְשֶׁמֶן לַנֵּר, וְשֶׁמֶן לָסוּךְ בּוֹ אֶת הַכֵּלִים – פָּטוּר מֵהַדְּמַאי. [ב]הָתָם הָא אִתְּמַר עֲלַהּ, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁלְּקָחָן מִתְּחִלָּה לִבְהֵמָה, אֲבָל לְקָחָן מִתְּחִלָּה לְאָדָם וְנִמְלַךְ עֲלֵיהֶם לִבְהֵמָה – חַיָּיב לְעַשֵּׂר. וְהָתַנְיָא: הַלּוֹקֵחַ פֵּירוֹת מִן הַשּׁוּק לַאֲכִילָה וְנִמְלַךְ עֲלֵיהֶן לִבְהֵמָה – הֲרֵי זֶה לֹא יִתֵּן לֹא לִפְנֵי בְּהֶמְתּוֹ וְלֹא לִפְנֵי בֶּהֱמַת חֲבֵרוֹ אֶלָּא אִם כֵּן עִישֵּׂר. שְׁמַע רַבִּי, נְפַק לְאַפֵּיהּ, אֲמַר לֵיהּ: רְצוֹנְךָ סְעוֹד אֶצְלִי? אָמַר לוֹ: הֵן. צָהֲבוּ פָּנָיו שֶׁל רַבִּי. (ב)אָמַר לוֹ: כִּמְדוּמֶּה אַתָּה שֶׁמּוּדָּר הֲנָאָה מִיִּשְׂרָאֵל אֲנִי? יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים הֵן, יֵשׁ רוֹצֶה וְאֵין לוֹ, וְיֵשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה, וּכְתִיב: "אַל תִּלְחַם אֶת לֶחֶם רַע עָיִן וְאַל תִּתְאָיו לְמַטְעַמֹּתָיו כִּי כְּמוֹ שָׁעַר בְּנַפְשׁוֹ כֶּן הוּא אֱכוֹל וּשְׁתֵה יֹאמַר לָךְ וְלִבּוֹ בַּל עִמָּךְ", וְאַתָּה רוֹצֶה וְיֵשׁ לְךָ. מִיהָא הַשְׁתָּא מְסַרְהֵיבְנָא, דִּבְמִלְּתָא דְּמִצְוָה קָא טָרַחְנָא, כִּי הָדַרְנָא אָתֵינָא עָיֵילְנָא לְגַבָּךְ. כִּי אֲתָא, אִיתְרְמִי עָל בְּהָהוּא פִּיתְחָא דַּהֲווֹ קָיְימִין בֵּיהּ כּוּדַנְיָיתָא חִוָּורָתָא, אָמַר: מַלְאַךְ הַמָּוֶת בְּבֵיתוֹ שֶׁל זֶה וַאֲנִי אֶסְעוֹד אֶצְלוֹ? שְׁמַע רַבִּי נְפַק לְאַפֵּיהּ, אֲמַר לֵיהּ: מְזַבֵּינְנָא לְהוּ, אֲמַר לֵיהּ: "וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל". מַפְקַרְנָא לְהוּ, מַפְּשַׁתְּ הֶיזֵּקָא. עָקַרְנָא לְהוּ, אִיכָּא צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים. קָטֵילְנָא לְהוּ, אִיכָּא "בַּל תַּשְׁחִית". הֲוָה קָא מְבַתֵּשׁ בֵּיהּ טוּבָא, גְּבַהּ טוּרָא בֵּינַיְיהוּ, בָּכָה רַבִּי וְאָמַר: מָה בְּחַיֵּיהֶן כָּךְ, בְּמִיתָתָן עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! דְּאָמַר רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא: גְּדוֹלִים צַדִּיקִים בְּמִיתָתָן יוֹתֵר מִבְּחַיֵּיהֶן, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְהִי הֵם קוֹבְרִים אִישׁ וְהִנֵּה רָאוּ הַגְּדוּד וַיַּשְׁלִיכוּ אֶת הָאִישׁ בְּקֶבֶר אֱלִישָׁע וַיֵּלֶךְ וַיִּגַּע הָאִישׁ בְּעַצְמוֹת אֱלִישָׁע וַיְחִי וַיָּקָם עַל רַגְלָיו". אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: וְדִילְמָא לְקַיּוֹמֵי בֵּיהּ בִּרְכְתָא דְּאֵלִיָּהוּ, דִּכְתִיב: "וִיהִי נָא פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי"? אֲמַר לֵיהּ: אִי הָכִי, הַיְינוּ דְּתַנְיָא: עַל רַגְלָיו עָמַד, וּלְבֵיתוֹ לֹא הָלַךְ! אֶלָּא בְּמָה אִיקַּיֵּים? כִּדְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שֶׁרִיפֵּא צָרַעַת נַעֲמָן, שֶׁהִיא שְׁקוּלָה כְּמֵת, שֶׁנֶּאֱמַר: "אַל נָא תְהִי כַּמֵּת". (ג)אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: לָמָּה נִקְרָא שְׁמָן "יֵמִים" – שֶׁאֵימָתָם מוּטֶּלֶת עַל הַבְּרִיּוֹת, דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מִיָּמַי לֹא שְׁאָלַנִי אָדָם עַל מַכַּת פִּרְדָּה לְבָנָה וְחָיָה. וְהָא קָחָזֵינָא דְּחָיֵי! אֵימָא: "וְחָיְית", וְהָא קָחָזֵינָא דְּמִיתַּסֵּי! דְּחִיוָּורָן רֵישׁ כַּרְעַיְיהוּ קָא אָמְרִינַן. (ד)"אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ" – אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: וַאֲפִילּוּ כְּשָׁפִים. הָהִיא אִיתְּתָא דַּהֲוָת קָא מְהַדְּרָא לְמִישְׁקַל עַפְרָא מִתּוּתֵי כַּרְעֵיהּ דְּרַבִּי חֲנִינָא, אֲמַר לַהּ: שְׁקוּלִי, לָא מִסְתַּיְּיעָא מִילְּתִיךְ, "אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ" כְּתִיב. וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לָמָּה נִקְרָא שְׁמָן כְּשָׁפִים – שֶׁמַּכְחִישִׁין פָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה! שָׁאנֵי רַבִּי חֲנִינָא דִּנְפִישָׁא זְכוּתֵיהּ. וְאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה, אֶלָּא אִם כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "מֵה' מִצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ וְאָדָם מַה יָּבִין דַּרְכּוֹ". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: דַּם נִיקּוּף מְרַצֶּה כְּדַם עוֹלָה. אָמַר רָבָא: בְּגוּדָל יָמִין, וּבְנִיקּוּף שֵׁנִי, וְהוּא דְּקָאָזֵיל לִדְבַר מִצְוָה. [ג]אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר: מִיָּמָיו לֹא בָּצַע עַל פְּרוּסָה שֶׁאֵינָהּ שֶׁלּוֹ, וּמִיּוֹם שֶׁעָמַד עַל דַּעְתּוֹ לֹא נֶהֱנָה מִסְּעוּדַת אָבִיו.

אָמַר

חַבְטִינְהוּ בְּנָפָה חַבְטִינְהוּ לְנַקּוֹתָם ווניר"א בְּלַעַ"ז. וְלֵיכָּא לְמֵימַר לְשׁוֹן דַּיָּשָׁה דִּמְעִקָּרָא הָיוּ עוֹמְדִים בִּקְלִפָּתָן דְּאִם כֵּן אַמַּאי לֹא אֲכָלָהּ מֵעִיקָּרָא הֲרֵי לֹא נִתְחַיְּבוּ בְּמַעֲשֵׂר עַד שֶׁיִּתְמָרְחוּ בִּכְרִי דִּכְתִיב רֵאשִׁית דְּגָנְךָ וּתְנַן בְּחַלָּה (פֶּרֶק א' מ"ו) מַאֲכִיל לִבְהֵמָה לְחַיָּה וְלָעוֹפוֹת עַד אֲשֶׁר יְמָרַח דְּכָל אֲכִילַת בְּהֵמָה חָשִׁיב אֲכִילַת עֲרַאי: **נַקְּרִינְהוּ** בְּיָדַיִם מִן הָאֲבָנִים וְהַפְּסֹלֶת: **וּמִי מִחַיְּיבָא** מַאֲכַל בְּהֵמָה הַנִּלְקָח מֵעַם הָאָרֶץ כְּלוּם גָּזְרוּ עָלָיו מִשּׁוּם דְּמַאי וְאַע"פ שֶׁאִלּוּ וַדַּאי לֹא עִשְּׂרוּ הָיָה מְחַיֵּיב לְעַשֵּׂר עַל סָפֵק מִיהָא לֹא גְּזוּר דִּתְנַן הַלּוֹקֵחַ מֵעַם הָאָרֶץ פֵּרוֹת מִן הַשּׁוּק לְזֶרַע וְלִבְהֵמָה אַע"פ שֶׁהַזֶּרַע וּמַאֲכַל בְּהֵמָה בִּכְלַל אֹכֶל תְּבוּאָה הֵן וְחַיָּבִין בְּמַעַשְׂרוֹת לֹא גָּזְרוּ עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם דְּמַאי דְּמִסְתָּמָא רֹב עַמֵּי הָאָרֶץ מְעַשְּׂרִין הֵן וְלֹא הֶחְמִירוּ חֲכָמִים עַל הַדְּמַאי כָּל כָּךְ: **לְעוֹרוֹת** לְעַבְּדָן: **וְהָתַנְיָא** בְּנִיחוּתָא. וְהָנָךְ שְׂעוֹרִים לְאָדָם לְקָחוּם מִתְּחִלָּה: **שְׁמַע רַבִּי** דַּהֲוָה קָאָתֵי ר' פִּינְחָס: **רְצוֹנְךָ סְעוֹד אֶצְלִי** יְהִי רְצוֹנְךָ לִסְעֹד אֶצְלִי: **צָהֲבוּ פָּנָיו** שָׂמַח מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה ר' פִּינְחָס רָגִיל לֵהָנוֹת מִשֶּׁל אֲחֵרִים כִּדְלְקַמָּן: **אָמַר לֵיהּ** רַבִּי פִּינְחָס וְכִי סָבוּר הָיִיתָ שֶׁמֻּדָּר הֲנָאָה מִיִּשְׂרָאֵל אֲנִי: **יִשְׂרָאֵל** קְדוֹשִׁים הֵם וּרְאוּיִין לֵהָנוֹת מֵהֶם: **אֲבָל יֵשׁ רוֹצֶה** לְהַהֲנוֹת אֲחֵרִים מִשֶּׁלּוֹ וְאֵין יְכֹלֶת בְּיָדוֹ וּמִמֶּנּוּ אֵינִי רוֹצֶה לֵהָנוֹת שֶׁלֹּא אַכְבִּיד עָלָיו: **וְיֵשׁ שֶׁיֵּשׁ** יְכֹלֶת בְּיָדוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהַהֲנוֹת אֲחֵרִים וְאַע"פ שֶׁאוֹמֵר בֹּא וּסְעוֹד אֵין לִבּוֹ חָפֵץ וְאֵינִי נֶהֱנֶה מִמֶּנּוּ מִשּׁוּם דִּכְתִיב אַל תִּלְחַם לֶחֶם רַע עָיִן: **אַל תִּלְחַם** אַל תִּסְעוֹד. לֶחֶם לְשׁוֹן סְעוּדָה כְּדִכְתִיב (שְׁמוּאֵל א כ) לֹא בָּא אֶל הַלֶּחֶם וּכְתִיב (דָּנִיֵּאל ה) בֵּלְשַׁאצַּר מַלְכָּא עֲבַד לְחֶם רַב: **כְּמוֹ שָׁעַר** כְּאִלּוּ אַתָּה פּוֹתֵחַ שַׁעַר בְּבִטְנוֹ. וְי"א לְשׁוֹן מְרִירוּת כְּמוֹ (יִרְמְיָהוּ כט) כִּתְאֵנִים הַשֹּׁעָרִים: **מְסַרְהֵיבְנָא** לְשׁוֹן בֶּהָלָה וּמְהִירוּת כְּלוֹמַר צָרִיךְ לְמַהֵר וְלֵילֵךְ לִדְבַר מִצְוָה וְאֵין פְּנַאי לִסְעֹד: **כּוּדַנְיָיתָא** פְּרָדוֹת וְשֶׁל רַבִּי הָיוּ: **מַלְאַךְ הַמָּוֶת** שֶׁמַּכֶּה וְשׁוּב אֵין הַמַּכָּה חַיָּה כִּדְלְקַמָּן: **וְלִפְנֵי עִוֵּר וְגוֹ'** דְּכִי הֵיכִי דַּאֲסִירָן לָךְ אֲסִירָן לַאֲחֵרִינֵי. וְהָא לֵיכָּא לְמֵימַר דִּמְזַבֵּן לְהוּ לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דִּתְנַן אֵין מוֹכְרִין לָהֶם בְּהֵמָה גַּסָּה (ע"ז דַּף יד:): **מַפְקַרְנָא לְהוּ** אֲשַׁלְּחֵם בַּיְּעָרוֹת דְּעָלְמָא לְהֶפְקֵר: **מַפְּשַׁתְּ הֶיזֵּקָא** דְּמִתּוֹךְ שֶׁלֹּא יִהְיוּ נִשְׁמָרוֹת יִרְבּוּ נִזְקֵיהֶן: **עָקַרְנָא** שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לִבְעוֹט וּבַל תַּשְׁחִית לֵיכָּא שֶׁיִּהְיוּ רְאוּיוֹת לְדַיָּשָׁה: **עָקַרְנָא** מְנַסֵּר פַּרְסוֹתֵיהֶן וַעֲדַיִן הֵן יְכוֹלִין לֵילֵךְ: **מְבַתֵּשׁ** מַפְצִיר וַחֲבֵרוֹ בִּשְׁבוּעוֹת (דַּף ל:). מְבַתֵּשׁ גָּרְסִינַן בְּבֵי"ת וְלֹא בְּכָ"ף: **גָּבַהּ טוּרָא בֵּינַיְיהוּ** וְהִבְדִּילָן: **בְּחַיֵּיהֶן** שֶׁל צַדִּיקִים כָּךְ נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבּוֹ עַל תַּאֲוָתָם שֶׁלֹּא לְהַעֲבִיר דַּעְתָּם שֶׁגָּרַם הַדָּבָר שֶׁנִּכְנַס בְּפֶתַח הַפְּרָדוֹת שֶׁיִּפְרוֹשׁ וְלֹא יַעֲבֹר עַל דַּעְתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לִסְעוֹד מִשֶּׁל אֲחֵרִים כִּדְלְקַמָּן: **עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה** שֶׁהֲרֵי בְּמִיתָתָן גְּדוֹלִים יוֹתֵר מִבְּחַיֵּיהֶן כִּדְאָמַר רַבִּי חָמָא: **קוֹבְרִים אִישׁ** רָשָׁע הָיָה וְלֹא נִתַּן לְהִקָּבֵר אֵצֶל צַדִּיקִים: **וַיִּגַּע הָאִישׁ בְּעַצְמוֹת אֱלִישָׁע** וַיְחִי וְאִלּוּ בְּחַיָּיו כְּשֶׁרָצָה לְהַחֲיוֹת בֶּן הַשּׁוּנַמִּית הֻצְרַךְ לָשׂוּם פִּיו עַל פִּיו וְעֵינָיו עַל עֵינָיו וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים: **וְדִלְמָא לְקַיּוֹמֵי בִּרְכְתָא דְּאֵלִיָּהוּ** דְּלָא סַגִּי שֶׁלֹּא תִּתְקַיֵּים דִּכְתִיב בַּצַּדִּיקִים (אִיּוֹב כב) וְתִגְזַר אוֹמֶר וְיָקָם לָךְ וְלָאו מִשּׁוּם אֱלִישָׁע הֲוָה: **פִּי שְׁנַיִם** אֵלִיָּהוּ הֶחֱיָה בֶּן הַצָּרְפִית וֶאֱלִישָׁע בֶּן הַשּׁוּנַמִּית וְצָרִיךְ לְהַחֲיוֹת עוֹד אַחֵר: **אִי הָכִי** דִּלְקַיּוֹמֵי בִּרְכְתָא דְּאֵלִיָּהוּ: **הַיְינוּ דְּתַנְיָא** בְּתָמִיהַּ. וְאִי מִשּׁוּם בִּרְכְתָא דְּאֵלִיָּהוּ הָיָה צָרִיךְ לְהַחֲיוֹת מַמָּשׁ כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ שֶׁהֶחֱיָה אֵלִיָּהוּ אֶלָּא לָאו ש"מ מִשּׁוּם אֱלִישָׁע הֲוָה וְלָא הֲוָה צָרִיךְ לֶאֱלִישָׁע אֶלָּא לְסַלְּקוֹ מֵאֶצְלוֹ וְהֶחֱיָהוּ עַד שֶׁנִּסְתַּלֵּק מִשָּׁם: **אַל נָא תְהִי כַּמֵּת** בְּצָרַעַת מִרְיָם כְּתִיב: **לָמָּה נִקְרָא שְׁמָם** דְּכוּדַנְיָיתָא יֵמִים דִּכְתִיב (בְּרֵאשִׁית לו) אֲשֶׁר מָצָא אֶת הַיֵּמִים: **לֹא שְׁאָלַנִי** רַבִּי חֲנִינָא רוֹפֵא הָיָה וּמֵהָכָא מַיְתֵי לָהּ בְּמַסֶּכֶת יוֹמָא בְּהוֹנְיָאוֹ לוֹ: **וְחָיָה** מַשְׁמַע שֶׁמֵּת הַמֻּכֶּה: **וְחָיְית** לְשׁוֹן נְקֵבָה וְהַמַּכָּה קָאֵי שֶׁאֵין הַמַּכָּה מִתְרַפֵּאת: **אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ** מִשּׁוּם רַבִּי חֲנִינָא נָקַט לָהּ: **אֲפִילּוּ כְּשָׁפִים** אֵינָן מִלְּבַדּוֹ כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ שֶׁאִם אֵין גְּזֵרָה מִלְּפָנָיו אֵין מְרִיעִין לוֹ לְאָדָם: **מְהַדְּרָא** מְחַזֶּרֶת וְטוֹרַחַת שֶׁלֹּא יָבִין: **לְמִשְׁקַל עַפְרָא** וְלַעֲשׂוֹת לוֹ כְּשָׁפִים לַהֲמִיתוֹ: **כְּשָׁפִים** נוֹטָרִיקוֹן מַכְחִישִׁים פָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה שֶׁלֹּא גָּזְרוּ עַל אָדָם זֶה לָמוּת וְהוּא מֵת עַל יְדֵי כְּשָׁפִים: **נוֹקֵף** נוֹגֵף אישופיי"ר בְּלַעַ"ז: **מַכְרִיזִין** גָּזְרוּ עָלָיו: **מְרַצֶּה** מְכַפֵּר: **גּוּדָל יָמִין** מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹגֵף בְּכֹחַ וּמִצְטַעֵר הַרְבֵּה: **וּבְנִיקּוּף שֵׁנִי** קֹדֶם שֶׁנִּתְרַפֵּא הָרִאשׁוֹן: **בָּצַע** בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא שֶׁלֹּא רָצָה לֶאֱכֹל כַּזַּיִת מִשֶּׁל אֲחֵרִים:

הָא אִתְּמַר עֲלַהּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כו' בְּמַסֶּכֶת שְׁקָלִים (פ"ה ה"א) וּבְמַסֶּכֶת דְּמַאי בִּירוּשַׁלְמִי וּבִבְרֵאשִׁית רַבָּה (פ' ס) לָא תַּשְׁנֵי מִילֵי אֶלָּא הֵשִׁיב לָהֶם דְּמַחְמְרָא אַנַּפְשָׁהּ: **וְיֵשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה** וְאַפְ"ה אִיקְּרוּ קְדוֹשִׁים שֶׁמְּזַמֵּן אֶת חֲבֵרוֹ לֶאֱכוֹל אֶצְלוֹ מִפְּנֵי הַבּוּשָׁה: **מְסַרְהֲבָנָא** מְמַהֵר אֲנִי כִּדְמִתַּרְגְּמִינַן וִימַהֲרוּ לִשְׁפֹּךְ דָּם (מִשְׁלֵי א) וִיסַרְהֲבוּן: **גְּדוֹלִים צַדִּיקִים בְּמִיתָתָן יוֹתֵר מִבְּחַיֵּיהֶם** כו' פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּדָרֵשׁ מִמָּה שֶׁהֶחֱיָה בִּנְגִיעָה בְּעָלְמָא כִּדִכְתִיב וַיִּגַּע וַיְחִי וְקָשֶׁה דְּא"כ מַאי פָּרֵיךְ וְדִלְמָא לְקַיּוֹמֵי בִּרְכְתָא דְּאֵלִיָּהוּ מ"מ הָיָה גָּדוֹל כַּמָּה שֶׁטָּרַח לְהַחֲיוֹתוֹ בְּחַיָּיו יוֹתֵר מִבְּמוֹתוֹ וְנִרְאֶה דְּנָפְקָא לֵיהּ מִמָּה שֶׁבְּחַיֵּי הַצַּדִּיקִים נוֹגְעִים בָּהֶם כַּמָּה רְשָׁעִים וְיוֹשְׁבִים אֶצְלָם וְשָׁם לֹא הָיָה לוֹ רְשׁוּת לְהִתְעַכֵּב אֶצְלוֹ:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי"ג מהל' מעשרות הל' יד, סמג עשין קלה:
ב מיי' פי"ג מהל' מעשרות הל' טו:
ג מיי' פה' מהל' דעות הל' ב:

רבינו גרשום

לזרע לזרוע בשדה וכו' פטורין מן הדמאי וכן הכי בבהמה והא איתמר עלה לא שנו כו'. והא תניא הלוקח וכו' כלומר בניחותא:

קא אתי וכו'. ר' נפק לאפיה דרבי פינחס שהלך לפניו וכו' צהבו פניו של רבי כלומר שמח. אמר ליה כמדומה אתה כו' כלומר למה שמחת כל כך:

כי כמו שער בנפשו כו' כלומר רע עין(א)נראה דצ"ל דומה בעיני כי האוכל בלחמו כמו שיש לו שער בנפשו ושער לשון מרורים כמו כתאנים השוערים כלומר שחושב שיאכל וכו'. דומה בעיניו מי האוכל בלחמו (כלומר) כמו שיש לו שער בנפשו ושער לשון כמו שחורים שערוריתא ויאכל כל מה שיש בשלחנו. ומי הא כלומר מכל מקום מסרהבנא בדבר מצוה כלומר עכשיו אני ממהר לדבר מצוה ואיני יכול עכשיו לסעוד אצלך:

כודנייתא חיורייתא כלומר פרדות לבנות:

עקרנא להו לשון ואת סוסיהם תעקר. הוה קא מבתש ביה טובא כלומר מבקש ממנו יותר מדי על שבועם. גבה טורא בינייהו. ויגע האיש בעצמות אלישע כו' האיש שקוברין היה רשע ולא רצה הקב"ה שיגע בעצמות אלישע ושיקבר בקרוב לו והחייהו קב"ה שיעמוד ויסתלק מעל אלישע ועמד מקברו ולאחר שעמד מקברו ונסתלק משם מיד נפל ומת דכתיב ולביתו לא הלך ואי כדקא אמרת משום ברכתא דאליהו היה הולך לביתו וחיה כשאר בני אדם אלא ודאי לא חי אלא כדי שיסתלק מעל אלישע:

אי הכי היינו דכתי' על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא במאי בו נתקיים ברכתא דאליהו. שריפא צרעת נעמן שהיא שקולה וכו':

אימא וחיית כלומר שהיא חייה אלא המכה לא מיתסי:

לחיוורן רישי כרעיהו קא אמרינן. כלומר דהיא עצמה שחורה וריסי כרעייהו חיוורן. (אין עוד שמכחישין) אין אדם נוקף אצבעו מלמטה. לשון ניקוף כשמכה אדם רגלו באבן ויוצא ממנו דם זהו ניקוף:

בגודל ימין ובניקוף שני כלומר דבגודל של ימין שסע אדם ביותר מן שמאל וכשמכה אדם ברגלו באבן ברגלו ומנקפו ביותר ובניקוף שני שפעם אחת כבר ניקף ויש לו מכה וניקף בו בפעם שניה עכשיו כואב לו ביותר והוא מרצה כדם עולה כי אזיל לדבר מצוה. לא בצע על פרוסה כלומר לא היה נהנה:

מסורת הש"ס

א משנה דמאי; בראשית רבה
ב סוטה לח:
ג יומא מט.
ד סנהדרין סז:

גליון הש"ס

גמ' שמכחישין פמליא של מעלה. עיין תשובת הריב"ש סי' צב:

תורה אור השלם

אַל־תִּלְחַם אֶת־לֶחֶם רַע עָיִן וְאַל־תִּתְאָו לְמַטְעַמֹּתָיו [משלי כג, ו]

לֹא־תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵּאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהֹוָה [ויקרא יט, יד]

כִּי־תָצוּר אֶל־עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ לְתָפְשָׂהּ לֹא־תַשְׁחִית אֶת־עֵצָהּ לִנְדֹּחַ עָלָיו גַּרְזֶן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֵל וְאֹתוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לָבֹא מִפָּנֶיךָ בַּמָּצוֹר [דברים כ, יט]

וַיְהִי הֵם קֹבְרִים אִישׁ וְהִנֵּה רָאוּ אֶת־הַגְּדוּד וַיַּשְׁלִיכוּ אֶת־הָאִישׁ בְּקֶבֶר אֱלִישָׁע וַיֵּלֶךְ וַיִּגַּע הָאִישׁ בְּעַצְמוֹת אֱלִישָׁע וַיְחִי וַיָּקָם עַל־רַגְלָיו [מלכים ב יג, כא]

וַיְהִי כְעָבְרָם וְאֵלִיָּהוּ אָמַר אֶל־אֱלִישָׁע שְׁאַל מָה אֶעֱשֶׂה־לָּךְ בְּטֶרֶם אֶלָּקַח מֵעִמָּךְ וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע וִיהִי נָא פִּי־שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי [מלכים ב ב, ט]

אַל־נָא תְהִי כַּמֵּת אֲשֶׁר בְּצֵאתוֹ מֵרֶחֶם אִמּוֹ וַיֵּאָכֵל חֲצִי בְשָׂרוֹ [במדבר יב, יב]

וְאֵלֶּה בְנֵי־צִבְעוֹן וְאַיָּה וַעֲנָה הוּא עֲנָה אֲשֶׁר מָצָא אֶת־הַיֵּמִם בַּמִּדְבָּר בִּרְעֹתוֹ אֶת־הַחֲמֹרִים לְצִבְעוֹן אָבִיו [בראשית לו, כד]

אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי יְהֹוָה הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ [דברים ד, לה]

מֵיְהֹוָה מִצְעֲדֵי־גֶבֶר כּוֹנָנוּ וְדַרְכּוֹ יֶחְפָּץ [תהילים לז, כג]

מֵיְהֹוָה מִצְעֲדֵי־גָבֶר וְאָדָם מַה־יָּבִין דַּרְכּוֹ [משלי כ, כד]

[א](א)אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר שְׁמוּאֵל: לִיבֵּן סַכִּין וְשָׁחַט בָּהּ – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה, חִידּוּדָהּ קוֹדֵם לְלִיבּוּנָהּ. וְהָאִיכָּא צְדָדִין? בֵּית הַשְּׁחִיטָה מִירְווֹח רָוַוח. [ב]אִיבַּעְיָא לְהוּ: לִיבֵּן שַׁפּוּד וְהִכָּה בּוֹ, מִשּׁוּם שְׁחִין נִדּוֹן אוֹ מִשּׁוּם מִכְוָה נִדּוֹן? (ב)לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ – לְכִדְתַנְיָא: שְׁחִין וּמִכְוָה מְטַמְּאִין בְּשָׁבוּעַ אֶחָד, בִּשְׁנֵי סִימָנִין – בְּשֵׂעָר לָבָן וּבְפִסְיוֹן, וְלָמָּה חִלְּקָן הַכָּתוּב? לוֹמַר שֶׁאֵין מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה. [ג](ג)וְתַנְיָא: אֵיזֶהוּ שְׁחִין וְאֵיזֶהוּ מִכְוָה? לָקָה בְּעֵץ, בְּאֶבֶן, בְּגֶפֶת, בְּחַמֵּי טְבֶרְיָא, וּבְכָל דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא מֵחֲמַת הָאוּר, לְאֵתוֹיֵי אֲבָר מֵעִיקָּרוֹ – זֶהוּ שְׁחִין. וְאֵיזֶהוּ מִכְוָה? נִכְוָה בְּגַחֶלֶת, בְּרֶמֶץ, בְּסִיד רוֹתֵחַ, בְּגִפְסִיס רוֹתֵחַ, וּבְכָל דָּבָר הַבָּא מֵחֲמַת הָאוּר, לְאֵתוֹיֵי חַמֵּי הָאוּר – זוֹ הִיא מִכְוָה. [ד](ד)וְתַנְיָא: שְׁחִין וּמִכְוָה, אִם שְׁחִין קוֹדֵם לַמִּכְוָה – בִּטֵּל מִכְוָה אֶת הַשְּׁחִין, וְאִם מִכְוָה קוֹדֶמֶת לַשְּׁחִין – בִּטֵּל שְׁחִין אֶת הַמִּכְוָה. וְהָכָא, הֵיכִי דָּמֵי? כְּגוֹן דַּהֲוָה בֵּיהּ חֲצִי גְּרִיס שְׁחִין מֵעִיקָּרָא, וְלִיבֵּן שַׁפּוּד וְהִכָּה בּוֹ, וּנְפַק בֵּיהּ חֲצִי גְּרִיס אַחֵר. מַאי חַבְטָא? קָדֵים וְאָתֵי הַבְלָא וּמְבַטֵּל לֵיהּ לְחַבְטָא, וְהָוֵה לֵיהּ שְׁחִין וּמִכְוָה, וְלָא מִצְטָרְפִין; אוֹ דִלְמָא הַבְלָא קָדֵים, וְאָתֵי חַבְטָא וּמְבַטֵּל לֵיהּ לְהַבְלָא, וְהָוֵה לֵיהּ שְׁחִין וּשְׁחִין, וּמִצְטָרֵף? [ה]תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר שְׁמוּאֵל: לִיבֵּן סַכִּין וְשָׁחַט בָּהּ – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁירָה, חִידּוּדָהּ קוֹדֵם לְלִיבּוּנָהּ. אַלְמָא חַבְטָא קָדֵים! חִדּוּד שָׁאנֵי. [ו]תָּא שְׁמַע: לִיבֵּן שַׁפּוּד וְהִכָּה בּוֹ – נִדּוֹן מִשּׁוּם מִכְוַת אֵשׁ, אַלְמָא חַבְטָא קָדֵים! הָתָם נָמֵי, דְּבַרְזֵייהּ מִיבְרָז, דְּהַיְינוּ חִדּוּד. [ז]אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: סַכִּין שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה מוּתָּר לִשְׁחוֹט בָּהּ, וְאָסוּר לַחְתּוֹךְ בָּהּ בָּשָׂר. מוּתָּר לִשְׁחוֹט בָּהּ – מְקַלְקֵל הוּא, וְאָסוּר לַחְתּוֹךְ בָּהּ בָּשָׂר – מְתַקֵּן הוּא. [ח]אָמַר רָבָא: פְּעָמִים שֶׁהַשּׁוֹחֵט אָסוּר – בִּמְסוּכֶּנֶת, וּמְחַתֵּךְ מוּתָּר – בְּאַטְמֵי דְּקָיְימָן לְקוּרְבָּנָא. וְתִיפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם שַׁמְנוּנִית דְּאִיסּוּרָא!

בַּחֲדָשָׁה.

לבן באור. בלשון חכמים נקרא לבון ובלשון הלועזים קורין באלמוני׳: **שחיטתו כשרה** ולא אמר טרפה היא זו ולא שחיטה: **חידודה קודם ללבונה** מקדים וממהר לחתוך קודם שתכוה הבהמה מן האור: **והאיכא צדדין** דסכין כשנכנס לתוך החתך קודם שתשחט רב הסימנים היא שורפת את הסימנים ונמצאת שהיא נשרפה קודם שחיטה שהרי הושט נקובתו במעשהו לטרף ושרפה כנקב הוא: **מרוח רוח** מתרחב החתך מצדי הסכין מכאן ומכאן ואין נוגע הסימן אלא חודו של סכין: **והכה בו** את האדם מכה בכח: **משום שחין נדון** לענין נגעים כדמפרש לקמן. שחין בא ע"י חם שמתחמם מחמת כח ההכאה ומכוה באה מחמת האור והכא דאיכא תרוייהו בהי מינייהו דיינינן ליה: **למאי נפקא מינה** באיזה דבר חלוק דין מכוה משחין דתבעי לך: **מטמאים בשבוע אחד בשני סימנים בשער לבן ובפסיון** שאין בהן הסגר שני כמו שכתוב (ויקרא יג) בשאת ובספחת ב' הסגרות שאם עמד בעיניו ולא פשה שבוע ראשון מסגיר אותו בשניה שמא יפשה ויחליטנו אבל בשחין ומכוה לא נאמר אלא הסגר אחד ואם עמד בעיניו בשבוע ראשון שוב אין מסגירו לטמאו אלא פוטרו והולך: **בשני סימנין** הנך דמפרש: **שער לבן ופסיון** אם פשה ולא כנתק שסימן טומאתו בשער צהב: **ולמה חלקן הכתוב** בשתי פרשיות ופירש משפט כל אחת בה ולא נכרכם יחד שהרי משפטן שוה והיה לו לכתב כי יהיה בו בעורו שחין או מכוה: **שאין מצטרפין זה עם זה** לשיעור נגע כגריס חצי פול שאם עלה בו חצי גריס מחמת חם מכה שלא ע"י האור וחצי גריס אחרה ע"י כוית האור אין מצטרפין: **שחין** לשון חמימות כמו (יומא דף נג:) שנה שחונה וכדמתרגם יונתן חמותי ראיתי אור שחינית (ישעיהו מד): **לקה באבן** הכהו בכח באבן אפילו בלא חבורה דכל מכה מתחמם הבשר מיד ע"י ההכאה: **בגפת** שהטמין ידו בפסולת של זיתים והוא חם מאד מאיליו ונכוה: **אבר מעקרו** ממקום שעוקרים העופרת והוא חם: **גחלת** פחם שלא כבה: **רמץ** אפר חם וכך שמו בלשון ערבי: **גפסית** מין סיד ושורפין אותו כמין סיד: **ותניא שחין ומכוה כו'** כולהי הנך מתנייתא מצטרכי הכא לפרושי מאי תבעי לן דהא בעיא דלעיל הכי אבעיא לן לבן שפוד והכה בו איזה הבל קודם לבא הבל המכה או הבל האור ונפקא מינה לכדתניא דהולכין אחר האחרון דתניא שחין ומכוה במקום אחד באותו מקום שלקה בראשון לקה בשני באותו גריס עצמו: **בטל אחרון את הראשון** ונפקא מינה לענין צרוף שאם היה בו חצי גריס שחין ולקה באור באותו חצי גריס נהפך אותו גריס ונעשה מכוה ואם חזר ולקה לאחר זמן אצל מכוה זו שלא ע"י האור ונולד בו חצי גריס שחין אחר ונעשה שלם אין מצטרף עם הראשון וטהור והשתא אהני ליה בטול שאלו לא בטל חצי גריס הראשון היה זה מצטרף עמו: **והכא** ה"ל לענין בעיא דלעיל היכי מתבעי לן: **ולבן שפוד והכה בו** ובהכאה זו יש תורת שחין ותורת מכוה ואבעיא לן הי קדים ואתי דליתי בתרא ונבטליה: **חבטא קדים** כח ההכאה קדים להרע לו לאדם והוי שחין ואתי הבל האור אחרון ומבטל ליה וה"ל מכוה ולא מצטרף בהדיה חצי גריס קמא דה"ל שחין ומכוה: **חדוד שאני** דמתוך שהוא חד אין הבל האור שבו חזק וחתיכתו קדם להבלו: **אלמא חבטא קדים** ואתי הבלא ומבטל ליה: **דברזיה מברז** שלא הכהו בכח אלא דקרו ואין כאן חבטא אלא הבל אבל הכהו דאיכא חבטא אימא דהא הוה בתרא ומבטל הבלא: **מברז** פויינ"ט בלע"ז: **של עבודת כוכבים** שמשמשים בה קרבנות של עבודת כוכבים ואסורה בהנאה כדאמרינן במסכת ע"ז (דף נח:) אבל תאבדון את כל המקומות בכלים שנשתמשו לעבודת כוכבים הכתוב מדבר: **מקלקל הוא** ואין זו הנאה שבחייה היו דמיה מרובין מלאחר שחיטה שבחייה היא עומדת לג' דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה: **לחתך** מתקן הוא דכיון דשחטה להכי קימא: **במסכנת** דהוי מתקן והוי הנאה שאם לא ישחטנה תמות: **באטמי דקיימי לקרבנא** נתחים טובים ירך וכתף וחזה דקיימי לשלחן דורון לאדם חשוב וזה שחתכן הפסידן: **ותפוק ליה** אף על גב דהוא מקלקל אסור לחתך משום שמנונית דאסורא דנבלות שנבלעו בסכין:

והא איכא צדדין משמע מכאן שאם בשעת שחיטה נקב הושט כנגד מה ששחט טרפה דהכא הוה בעי למיסר משום צדדין אי לאו משום דמרוח רוח: **מטמאים בשבוע אחד בשני** סימנים בשער לבן ובפסיון כך דינו דבסוף שבוע ראשון מטמא אם פשה או אפי' לא פשה מטמא כי איכא שער לבן וכן בתחלה מטמא בשער לבן אבל בסוף שבוע אם אין שער לבן ולא פשה אע"ג דעמד בעיניו ולא כהה טהור אבל שאר נגעים בעי הסגר פעם שנית והלשון קצת קשה דלא הוה ליה למימר מטמאים אלא מטהרים שאין כן בשאר נגעים דבעו הסגר וי"ל דה"נ קאמר מטמא בשער לבן ובפסיון דוקא אבל אי אין שער לבן ולא פשה אע"ג דלא כהה טהור:

בחמי טבריא וכל דבר שלא בא מחמת האור אפילו רבי יוסי דחשיב ליה בפ' כירה (שבת דף לט.) תולדת האור משום דמחלפא אפתחא דגיהנם שמא כאן היה מודה דנדון משום שחין ולא משום מכוה כיון דהאי אור בידי שמים: **מתר** לשחט בה מקלקל הוא אע"ג דבסוף פרק אלו דברים בפסחים (דף עג.) מחייב לענין שבת גבי שוחט בשבת בחוץ לעבודת כוכבים משום תקון כל דהו דתקן להוציא מידי אבר מן החי שאני שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה וכיון שיש תקון קרתא חשיב מלאכת מחשבת שלכך נתכוין אע"פ שקלקולו יתר על תקונו אבל לענין נהנה מעבודת כוכבים לא חשיב הנאה כיון שקלקולו יתר על תקונו:

מסורת הש"ס

א לקמן יז:

ב משנה נגעים

ג ספרא תזריע פרשת נגעים פרק ו ז; פסחים עה.

ד תוספתא נגעים

תורה אור השלם

וְאִם־תַּחְתֶּיהָ תַּעֲמֹד הַבַּהֶרֶת לֹא פָשָׂתָה צָרֶבֶת הַשְּׁחִין הִוא וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן [ויקרא יג, כג]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' שחיטה הל' כב, סמג עשין פג, טוש"ע יו"ד סי' ט סעי' א:

ב מיי' פה' מהל' טומאת צרעת הל' ד:

ג מיי' פה' מהל' טומאת צרעת הל' א:

ד מיי' פה' מהל' טומאת צרעת הל' ו:

ה מיי' פה' מהל' טומאת צרעת הל' ב:

ו מיי' פה' מהל' טומאת צרעת הל' ב:

ז מיי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יט, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' י סעי' א:

ח מיי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' יט, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' י סעי' א:

רבינו גרשום

ליבן סכין ששרפו באור עד שהיה אדום. חידודה קודם ללבונה כלומר מחמת חידוד נשחטה לא מחמת האור שזו ליבון:

מטמאין בשבוע אחד כלומר דבשניהם כתיבי והסגירו שבעת ימים שנאמר בשתי סימנים בשער לבן ובפסיון כלומר דבשניהם כתיב אם פשה תפשה והנה נהפך שער לבן בבהרת אלא למה חלקום זה מזה כלומר עכשיו ששניהם יש דין אחד לומר שאין מצטרפין זה עם זה שאם היה חצי גריס שחין וחצי גריס (בהרת) [מכוה] אין מצטרפין:

לקה בעץ או באבן כלומר שהכה אותו עץ או אבן במקום שחותכין אותו:

בגפת פסולת לזיתים. לאיתויי אבר מעיקרו כלומ' כשחותכין אבר מעיקרו חם הוא ביותר והוא שחין. ואי זהו מכוה [נכוה] ברמץ באפר עם גחלים דקים בסיד רותח כשעושין הסיד חם הוא כמה ימים לאחר עשייתו. בגפסים רותח פסולת הברזל שהנפח משליך מכירתו וכל דבר הבא מחמת האור כגון אלו זו מכוה. ותניא אם שחין קודם למכוה כלומר שאם הוה שחין עליו והיה מוסגר ב' ימים או ג' ואח"כ בא על השחין מכוה ביטל מכוה את השחין ומתחיל ימי הסגירו והכא היכי דמי כגון דהוה חצי גריס וכו' כלומר מאי חבטא קדים כלומר המכה והיינו שחין ואתי הבלא כלומר הלבון והיינו מכוה ומבטל ליה לחבטא כמו דלא היה שם כלל עכשיו הוה ליה שחין ומכוה ולא מצטרף או דילמא הבלא קדים ואתי חבטא ומבטלי להבלא והוה ליה חבטא ושחין ומצטרפין:

ת"ש דאמר זירא ליבן סכין ושחט כו' אלמא חבטא קדים וכך הכא לחבטא קדים ואתי הבלא ומבטל לחבטא והוה ליה שחין ומכוה ואין מצטרפין לא חדוד שאני ומשום הכי אמרינן הכא לחבטא קדים אבל התם אמרינן להבלא קדים ואתי חבטא ומבטל להבלא והוה ליה שחין ושחין ועדיין שואל אני שאלתי דלא יכלינן למילף מהכא. ת"ש ליבן שפוד והכה בו כו' אלמא חבטא קדים וילפינן זה מזה התם נמי דברזיה מיברז דהיינו חדוד כלומר בלין הכא לחבטא קדים לנעץ אותו בשפוד ומשום הכי אמרינן הכא לחבטא קדים אבל התם לא אמרינן לחבטא קדים אלא הבלא ואתי חבטא ומבטל להבלא והוה ליה שחין ושחין ועדיין לא יכלינן למילף מהכא:

סכין של ע"ז מותר לשחוט בה. מפני שמקלקל:

ואסור לחתוך בה בשר. מפני שמתקן:

פעמים שהשוחט אסור במסוכנת. כלומר למתקן הוא:

באטמי דקיימי לקורבנא כלומר דהוי רוצה ליתנם ואינו רוצה שיתחתכו איברים [אברים] עכשיו כשיחתכם מקלקל הוא:

ותיפוק לי משום שמנונית דאיסורא אסור לשחוטא) נראה דכ"ל אסור לשחוט בה וגם לחתוך בה בשר בלאו איסור למתקן. בהמה אחרת ולא משום דאסור לחתוך בה בשר למתקן. לא בסכין חדש כלומר שאינו אסור אלא משום שאסור להנות מע"ז:

[א]בַּחֲדָשָׁה. [ב]חֲדָשָׁה, בֵּין לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּין לְרַבִּי עֲקִיבָא, מְשַׁמְּשֵׁי עֲבוֹדָה זָרָה הֵן, וּמְשַׁמְּשֵׁי עֲבוֹדָה זָרָה אֵינָן אֲסוּרִין עַד שֶׁיֵּעָבְדוּ! אִיבָּעֵית אֵימָא, דִּפְסַק בֵּיהּ גְּוָוזָא לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְאִיבָּעֵית אֵימָא, בִּישָׁנָה שֶׁלִּיבְּנָהּ בָּאוּר. [ג]אִתְּמַר: הַשּׁוֹחֵט בְּסַכִּין שֶׁל גּוֹיִם, רַב אָמַר: קוֹלֵף, וְרַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר: מֵדִיחַ. לֵימָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר: בֵּית הַשְּׁחִיטָה צוֹנֵן, וּמָר סָבַר: בֵּית הַשְּׁחִיטָה רוֹתֵחַ. לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא בֵּית הַשְּׁחִיטָה רוֹתֵחַ הוּא; מַאן דְּאָמַר קוֹלֵף – שַׁפִּיר, וּמַאן דְּאָמַר מֵדִיחַ – אַיְּידֵי דִּטְרִידִי סִימָנִין לְאַפּוֹקֵי דָּם לָא בָּלְעִי. אִיכָּא דְּאָמְרִי, דְּכוּלֵּי עָלְמָא בֵּית הַשְּׁחִיטָה צוֹנֵן. מַאן דְּאָמַר מֵדִיחַ – שַׁפִּיר, מַאן דְּאָמַר קוֹלֵף – אַגַּב דּוּחְקָא דְסַכִּינָא בָּלַע. [ד]סַכִּין טְרֵיפָה, פְּלִיגִי בַּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא, חַד אָמַר: בְּחַמִּין, וְחַד אָמַר: בְּצוֹנֵן, וְהִלְכְתָא: אֲפִילּוּ בְּצוֹנֵן, וְאִי אִיכָּא בְּלִיתָא דִּפְרָסָא לְמִיכְפְּרֵיהּ, לָא צְרִיךְ. [ה]וּלְמַאן דְּאָמַר בְּחַמִּין, מַאי טַעְמָא? מִשּׁוּם דְּקָא בָּלְעָה אִיסּוּרָא? דְּהֶיתֵּירָא נָמֵי בָּלְעָה אֵבֶר מִן הַחַי! אֵימַת בָּלְעָה? לְכִי חָיְימָא. אֵימַת קָא חָיְימָא? לְכִי גָמְרָה שְׁחִיטָה, הָהִיא שַׁעְתָּא הֶיתֵּירָא הֲוָה. [ו]אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הַטַּבָּח צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה סַכִּינִין, אַחַת שֶׁשּׁוֹחֵט בָּהּ, וְאֶחָד שֶׁמְּחַתֵּךְ בָּהּ בָּשָׂר, וְאֶחָד שֶׁמְּחַתֵּךְ בָּהּ חֲלָבִים. וְלִיתַקֵּן לֵיהּ חֲדָא, וְלִיחְתּוֹךְ בָּהּ בָּשָׂר, וַהֲדַר לִיחְתּוֹךְ בַּהּ חֲלָבִים? גְּזֵירָה שֶׁמָּא יַחְתּוֹךְ חֲלָבִים וְאַחַר כָּךְ בָּשָׂר. הַשְׁתָּא נָמֵי מִיחַלַּף לֵיהּ! כֵּיוָן דְּאַצְרְכִינְהוּ תְּרֵי – אִית לֵיהּ הֶיכֵּרָא. [ח][ט]וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הַטַּבָּח צָרִיךְ שְׁנֵי כֵּלִים שֶׁל מַיִם, אֶחָד שֶׁמֵּדִיחַ בּוֹ בָּשָׂר, וְאֶחָד שֶׁמֵּדִיחַ בּוֹ חֲלָבִים. וְנִיתַקֵּן לֵיהּ חֲדָא, וּנְדִיחַ בּוֹ בָּשָׂר וַהֲדַר נְדִיחַ בּוֹ חֲלָבִים? גְּזֵירָה שֶׁמָּא יָדִיחַ חֲלָבִים וְאַחַר כָּךְ בָּשָׂר. הַשְׁתָּא נָמֵי מִיחַלְּפִי לֵיהּ? כֵּיוָן דְּאַצְרְכִינֵיהּ תַּרְתֵּי אִית לֵיהּ הֶיכֵּרָא. [י]אָמַר אַמֵּימָר מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב פָּפָּא: לָא לִיסְחוֹף אִינִישׁ כַּפְלֵי עִילָּוֵי בִּישְׂרָא, דְּדָאֵיב תַּרְבָּא וּבָלַע בִּישְׂרָא. אִי הָכִי, כִּי תְּרִיצִי נָמֵי דָּאֵיב תַּרְבָּא וּבָלַע בִּשְׂרָא? קְרָמָא מַפְסֵיק מִתַּתַּאי! אִי הָכִי מֵעִילַּאי

בַּחֲדָשָׁה שֶׁלֹּא חָתְכוּ בָּהּ מֵעוֹלָם: חֲדָשָׁה אַמַּאי מִתַּסְרָא מִשּׁוּם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים דְּהָא הַאי סַכִּין לָאו עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים עַצְמָהּ הִיא אֶלָּא מְשַׁמְּשֵׁי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּבֵין לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל וּבֵין לר"ע דִּפְלִיגִי בְּפֶרֶק רַבִּי יִשְׁמָעֵאל (ע"ז נא:) בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים עַצְמָהּ אִיכָּא לְמ"ד אֲסוּרָה מִיָּד וְאִיכָּא לְמ"ד לִכְשֶׁתֵּעָבֵד כּוּלְּהוּ מוֹדוּ בְּכֵלִים דְּאֵינָם אֲסוּרִים עַל שֶׁיֵּעָבְדוּ עַל שֶׁיַּעֲשׂוּ בָּהֶם שִׁמּוּשׁ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: גְּוָוזָא חֲתִיכוֹת עֵצִים: וְאִיבָּעֵית אֵימָא אֲפִילּוּ בִּישָׁנָה וּכְגוֹן שֶׁלִּבְּנָהּ בָּאוּר וְאֵין כָּאן אִסּוּר שַׁמְנוּנִית: קוֹלֵף בֵּית הַשְּׁחִיטָה מִפְּנֵי שֶׁבָּלְעָה שַׁמְנוּנִית הַסַּכִּין: מֵדִיחַ בַּמַּיִם: צוֹנֵן כְּלוֹמַר אֵין חֹם בֵּית הַשְּׁחִיטָה חָזָק לִבְלֹעַ וּמִיהוּ הֲדָחָה בָּעֵי שֶׁהֲרֵי נִתְקַנַּח בָּהּ שַׁמְנוּנִית וְאע"פ שֶׁלֹּא נִבְלַע בַּבָּשָׂר הֲרֵי הוּא בִּקְפָּנוֹת בֵּית הַשְּׁחִיטָה שא"א לְלוֹפֵי הַסַּכִּין בְּלֹא שַׁמְנוּנִית: בֵּית הַשְּׁחִיטָה רוֹתֵחַ וּבָלַע: טְרִידִי סִימָנִים לְאַפּוֹקֵי דָּם כְּלוֹמַר בְּהוֹצָאַת דָּם הֵם עֲסוּקִים וְלֹא בִּבְלִיעָה: דּוּחְקָא דְסַכִּין שֶׁמְּשַׁפְשְׁפוֹ בַּבָּשָׂר בְּלַחַץ בְּלָעָהּ. וְכֵיוָן דְּלָא אִפְסִיק הִלְכְתָא וְאִסּוּרָא דְּאוֹרַיְיתָא הוּא עָבְדִינַן לְחוּמְרָא דקי"ל בְּשֶׁל תּוֹרָה הַלֵּךְ אַחַר הַמַּחְמִיר ומ"מ לְכַתְּחִלָּה לֹא יִשְׁחֹט דְּהָא הַשּׁוֹחֵט קָאָמַר: סַכִּין טְרֵפָה שֶׁשָּׁחַט בָּהּ טְרֵפָה: בְּחַמִּין צָרִיךְ לְהַגְעִילָהּ לַסַּכִּין מִפְּנֵי שֶׁבָּלְעָה שַׁמְנוּנִית הַטְּרֵפָה: בְּצוֹנֵן קָסָבַר בֵּית הַשְּׁחִיטָה צוֹנֵן וְלֹא בָּלַע הַסַּכִּין דְּלָא נִתְחַמֵּם: וְהִלְכְתָא אֲפִילּוּ בְּצוֹנֵן וְגַבֵּי סַכִּין שֶׁל הֶתֵּר הוּא דְּפָסַק הִלְכְתָא לְהֶתֵּרָא דְּלָא אִתְּסַר בִּבְלִיעָה זוֹ וְקָשֶׁה הוּא לִבְלֹעַ אֶלָּא ע"י רְתִיחָה אֲבָל גַּבֵּי סַכִּין דְּאִסּוּרָא שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים בִּפְלוּגְתָּא דִּלְעֵיל לֹא פָּסַק מִפְּנֵי שֶׁהַסַּכִּין אֲסוּרָה וְהַבָּשָׂר רַךְ לִבְלֹעַ: בְּלִיתָא דִּפְרָסָא לְמִכְפְּרֵהּ חֲתִיכַת בֶּגֶד יָשָׁן קָשֶׁה אספר"א בְּלַעַז וְיָפֶה לְקַנֵּחַ: בְּלִיתָא חֲתִיכָה בְּלוּיָה: דִּפְרָסָא כְּדִמְתַרְגְּמִינַן מָסָךְ הַפֶּתַח פַּרְסָא (שְׁמוֹת לה): לְמִכְפְּרֵהּ לְקַנְּחוֹ וַחֲבֵרוֹ בְּגִטִּין (דַּף נו.) בִּנְבוּזַרְאֲדָן וּבָעֵי לְכַפּוּרֵי יְדֵהּ בְּהָהוּא גַּבְרָא וּבָעֲזָרָה קָרֵי לְמִזְרָקִים כְּפוֹרֵי זָהָב עַל שֵׁם שֶׁמְּקַנֵּחַ בָּהֶם בְּאֶצְבָּעוֹ מִן הַדָּם: מִשּׁוּם דְּקָא בָּלַע שַׁמְנוּנִית דִּטְרֵפָה אֲבָל אַבְּלִיעַת דָּם לָא חָיֵישׁ שֶׁהַסַּכִּין קָשֶׁה הוּא וְאֵין דָּם נִבְלָע בּוֹ אֶלָּא שַׁמְנוּנִית שֶׁהִיא נִבְלַעַת בֵּין בְּרַךְ בֵּין בְּקָשֶׁה: דְּהֶתֵּירָא נָמֵי כִּי שָׁחֵיט בָּהּ בְּהֵמָה כְּשֵׁרָה נִבְעֵי הַגְעָלָה דְּהָא בָּלְעָה שַׁמְנוּנִית דְּאֵבֶר מִן הַחַי קֹדֶם גְּמַר שְׁחִיטָה: אַחַת שֶׁשּׁוֹחֵט בָּהּ וְלֹא יַחְתֹּךְ בָּהּ דָּבָר אַחֵר שֶׁלֹּא תִּפָּגֵם וְתִתְקַלְקֵל וּפְעָמִים שֶׁיָּבֹא לִידֵי אִסּוּר שֶׁיִּשְׁחֹט בְּלֹא בְּדִיקָה: חֲלָבִים לִמְכֹּר בַּשּׁוּק: וְנִתַקֵּן חֲדָא לַחֲלָבִים וּלְבָשָׂר וְיַחְתֹּךְ בָּשָׂר וְאַחַ"כ חֲלָבִים: וְאַחַר כָּךְ יַחְתֹּךְ בָּהּ בָּשָׂר בִּבְהֵמָה אַחַת מֵחֲמַת שֶׁהוּא טָרוּד בִּמְלַאכְתּוֹ וְיִשְׁכַּח וְלֹא יְקַנֵּחַ וְאָתֵי לְאַחְלוּפֵי שֶׁל חֲלָבִים בְּשֶׁל בָּשָׂר וְיַחְתֹּךְ בְּלֹא קִנּוּחַ שֶׁסָּבוּר הוּא שֶׁהוּא סַכִּין שֶׁל בָּשָׂר: הֶיכֵּרָא אִית לֵהּ עוֹשֶׂה בָּהּ סִימָן: שֶׁמָּא יָדִיחַ חֲלָבִים תְּחִלָּה וְיִהְיוּ הַמַּיִם מְפֻטָּמוֹת מִן הַשַּׁמְנוּנִית ע"י שִׁפְשׁוּף הַיָּדַיִם וְאע"ג שֶׁהוּא צוֹנֵן וְאַחַר כָּךְ יִדְבַּק בִּקְפָּנוֹת הַבָּשָׂר וְאע"ג שֶׁאֵין נִבְלָע בּוֹ נִדְבָּק הוּא מִבַּחוּץ: לָא לִסְחֹף אִינִישׁ כַּפְלֵי כָּל הַכְּסָלִים שֶׁחֵלֶב הַכְּלָיוֹת דָּבוּק שָׁם לֹא יְהֵא כּוֹפֶה אוֹתָם עַל גַּבֵּי בָּשָׂר אַחֵר שֶׁהֶחָלָב מִיטַל עַל הַבָּשָׂר וּמִתְחַמֵּם וְזָב עַל הַבָּשָׂר: כִּי תְּרִיצֵי נָמֵי כְּשֶׁהֵן מֻנָּחִים עַל הַגַּף כְּדַרְכָּן הֶחָלָב לְמַעְלָה הָא בָּלְעֵי כַּפְלֵי גּוּפַיְהוּ מֵחָלָב הַדָּבוּק בָּהֶן: קְרָמָא קְרוּם טיל"א: מַפְסִיק בֵּין חֵלֶב לַבָּשָׂר וְהוּא אוֹתוֹ קְרוּם שֶׁאָנוּ נוֹטְלִין מִן הַכְּסָלִים שֶׁקּוֹרִין פלאנק"ש וְעָב וְחָזָק הוּא לְכָךְ אָסוּר שֶׁחֵלֶב נִבְלָע בּוֹ אֲבָל אֵין נִבְלָע כָּל כָּךְ שֶׁיְּהֵא זָב לַבָּשָׂר שֶׁתַּחְתָּיו:

שֶׁלִּבְּנָהּ בָּאוּר הָא דִּתְנַן בְּסוֹף מַסֶּכֶת ע"ז (דַּף עה:) סַכִּין שָׁפָהּ בְּקַרְקַע וְהִיא טְהוֹרָה דְּסַגִּי בִּנְעִיצָה בַּקַּרְקַע עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלָא בָּעֵי לִבּוּן הַיְינוּ לַחְתּוֹךְ בָּהּ צוֹנֵן כִּדְאָמַר הָתָם בַּגְּמָרָא וְהָכָא דְּמוֹקֵי לָהּ כְּשֶׁלִּיבְּנָהּ בָּאוּר כְּדֵי לֵישֵׁב אֲפִילּוּ יְהֵא בֵּית הַשְּׁחִיטָה רוֹתֵחַ וְתֵימַהּ דְּמַשְׁמַע הָכָא דְּבָעֵי לִבּוּן וְכֵן מַשְׁמַע נָמֵי הָתָם בַּתּוֹסֶפְתָּא דְּמַסֶּכֶת ע"ז (פ"ט) דְּקָתָנֵי הַשְּׁפוּדִים וְהָאַסְכְּלָאוֹת וְהַסַּכִּינִים מְלַבְּנָן בָּאוּר וְתֵימַהּ דִּבְפֶרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף ל:) מַשְׁמַע דְּסַגִּי בְּהַגְעָלָה דְּקָאָמַר הָנֵי סַכִּינֵי דְּפִסְחָא הֵיכִי עָבְדִינַן לְהוּ וּמַסְקִינַן הִלְכְתָא אִילֵי וְאִילֵי בְּרוֹתְחִין וְאוֹר"ת דְּיֵשׁ לְחַלֵּק גַּבֵּי חָמֵץ מִשּׁוּם דְּהֶתֵּירָא בָּלַע דִּבְעִנְיָן זֶה מְחַלֵּק בְּסוֹף מַסֶּכֶת ע"ז (דַּף עו.) אע"ג דְּהַשְׁתָּא דִּבְלִיעֵי הָוֵי אִסּוּרָא מ"מ בִּשְׁעַת בְּלִיעָה הָוֵי הֶתֵּירָא אע"ג דְּרַב אַשִׁי גּוּפֵהּ מְחַלֵּק כֵּן בְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף עו.) וּבִפְסָחִים (דַּף ל:) קָאָמַר רַב אַשִׁי לְדִידִי חַלְתֵּי עָבְדֵי לִי מַחְמִיר עַל עַצְמוֹ הָיָה וְנִרְאֶה דְּהָא דְּמַסִּיק וְהִלְכְתָא אִילֵי וְאִילֵי בְּרוֹתְחִין הָוֵי מַסְקָנָא דְּמִלְּתָא דְּרַב אַשִׁי וְעוֹד אוֹר"ת דְּהָכָא וּבַתּוֹסֶפְתָּא אַיְירֵי בְּסַכִּינִין גְּדוֹלִים שֶׁצּוֹלִין בָּהֶן בָּשָׂר וְהָוֵי תַּשְׁמִישָׁן עַל יְדֵי הָאוּר וּלְהָכִי בָּעֵי לִבּוּן וְדַיְקָא נָמֵי דְּקָא חָשִׁיב לְהוּ בַּתּוֹסֶפְתָּא בַּהֲדֵי שַׁפּוּדִין וְאַסְכְּלָאוֹת אֲבָל סַכִּינֵי דְּפִסְחָא מַיְירֵי בִּקְטַנִּים וְהַסַּכִּינִים יְשָׁנִים שֶׁאָנוּ לוֹקְחִים מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים הָיָה אוֹמֵר הר"י בֶּן ה"ר מֵאִיר שֶׁצְּרִיכִין לִבּוּן מִפְּנֵי שֶׁדֶּרֶךְ הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לְתַקֵּן בָּהֶן נֵר שֶׁדּוֹלֵק בָּהֶן חֵלֶב וְגַם מְהַפְּכִין בָּהֶן בָּשָׂר עַל גַּבֵּי גֶּחָלִים וְחוֹתְכִין ור"ת הָיָה אוֹמֵר כֵּיוָן דְּאֵין עִקַּר תַּשְׁמִישָׁן לְכָךְ לָא חָיְישִׁינַן דִּלְמָא אִתְרְמֵי וַעֲבַד הָכִי וְעוֹד אֲפִילּוּ אִתְרְמֵי וְאִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ עַל יְדֵי הָאוּר סַגִּי בְּהַגְעָלָה דְּכָל מַה שֶּׁסּוֹפוֹ לִפְלֹט עַל יְדֵי רוֹתְחִין פּוֹלֵט בְּהַגְעָלָה רִאשׁוֹנָה וְאֵין זֶה דִּיּוּק דִּלְמָא כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ עַל יְדֵי הָאוּר אֵין יוֹצֵא מִידֵי דָּפְיוֹ לְעוֹלָם בְּהַגְעָלָה בְּלֹא לִבּוּן וּפוֹלֵט תָּמִיד בְּכָל הַגְעָלוֹתָיו מִידֵי דַּהֲוָה אַכְּלֵי חֶרֶס דְּלָא סַגִּי לֵיהּ בְּהַגְעָלָה וְלֹא אָמַר כָּל מַה שֶּׁעָתִיד לִפְלֹט פּוֹלֵט בְּהַגְעָלָה רִאשׁוֹנָה אֶלָּא אֵינוֹ יוֹצֵא מִידֵי דָּפְיוֹ לְעוֹלָם:

הַשּׁוֹחֵט בְּסַכִּין שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים רַב אָמַר קוֹלֵף צָרִיךְ לְהַעֲמִיד בְּיוֹדְעִין בָּהּ שֶׁהָיְתָה בַּת יוֹמָא דְּאִי לָאו הָכִי אַמַּאי קוֹלֵף לְרַב הָא סְתָם כֵּלִים שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אֵינָן בְּנֵי יוֹמָן וְגַבֵּי עַכְבְּרָא בְּשִׁכְרָא בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף סח:) מְסַפְּקָא לֵיהּ לַגְּמָרָא אִם סָבַר רַב נוֹתֵן טַעַם לִפְגָם מֻתָּר אוֹ אָסוּר וּרְאָיָה דִּסְתָם כְּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אֵינָן בְּנֵי יוֹמָן מִשֶּׁמֶן שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דִּתְנַן בְּפֶרֶק אֵין מַעֲמִידִין (ע"ז דַּף לה:) דְּאָסוּר וּמְפָרֵשׁ שְׁמוּאֵל בַּגְּמָרָא מִשּׁוּם דְּזִילְפָתָן שֶׁל כֵּלִים אוֹסַרְתָּן וְקָאָמַר דְּרַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה וּבֵית דִּינוֹ נִמְנוּ עָלָיו וְהִתִּירוּהוּ מִשּׁוּם דְּקָסָבְרֵי נוֹתֵן טַעַם לִפְגָם מֻתָּר וְטַעַם לִפְגָם דְּקָאָמַר הַיְינוּ מִשּׁוּם דְּאֵינָן בְּנֵי יוֹמָן דְּאֵין לוֹמַר דַּאֲפִילּוּ הֲוֵה הַשַּׁמְנוּנִית בְּעַיִן הוּא נוֹתֵן טַעַם לִפְגָם בְּשֶׁמֶן דא"כ קַשְׁיָא מַתְנִי' דְּהָתָם דְּשָׁרְיָא דְּבַשׁ וּמְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא לְמַאי נֵחוּשׁ לַהּ אִי מִשּׁוּם אֲעָרוֹבֵי מִסְרֵי סָרֵי וְאִי מִשּׁוּם גִּעוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים נוֹתֵן טַעַם לִפְגָם מֻתָּר וְגַבֵּי שֶׁמֶן אֲסוּרָה אֶלָּא הַיְינוּ טַעְמָא דְּגַבֵּי דְּבַשׁ אֲפִילּוּ שַׁמְנוּנִית בְּעַיִן נוֹתֵן טַעַם בִּדְבַשׁ לִפְגָם אֲבָל הַשֶּׁמֶן אֵין הַפְּגָם אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ בֶּן יוֹמוֹ וְעוֹד דִּמְפָרֵשׁ הָתָם טַעְמָא דְּקוֹרֶט שֶׁל חַלְתִּית דְּאָסוּר מִשּׁוּם דְּמַפְסְקִי לַהּ בְּסַכִּינָא אע"ג דְּנוֹתֵן טַעַם לִפְגָם מֻתָּר אַגַּב חוּרְפָּא דְּחַלְתִּית מַחַלְיָא לֵיהּ וּמְשַׁוְיָא לֵיהּ לְשֶׁבַח וְאִי סְתָמַיְהוּ בְּנֵי יוֹמָא נִינְהוּ לָא הֲוָה צָרִיךְ לְאוֹתוֹ טַעַם: **אַגַּב** דְּחִקָא דְסַכִּינָא בָּלְעָה הָר' יִצְחָק בַּר מֵאִיר הָיָה מַצְרִיךְ מִתּוֹךְ כָּךְ לְאַחַר שֶׁנִּקְּרוּ הֶחָלָב מִן הַבְּהֵמָה לַחֲזֹר וְלִקְלֹף בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁחָתַךְ בְּסַכִּין מִשּׁוּם דְּבָלַע מִן הֶחָלָב אַגַּב דְּחִקָא דְסַכִּינָא וְכֵן כְּשֶׁמְּבִיאִין בָּשָׂר מִטַּבְּחֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מַצְרִיךְ לִקְלֹף בְּכָל מָקוֹם שֶׁחָתַךְ עוֹבֵד כּוֹכְבֵי' בְּקוֹפִיץ שֶׁלּוֹ אוֹ בְּסַכִּינוֹ וְיֵשׁ לִמְצוֹא טַעַם עַל הַמִּנְהָג שֶׁלָּנוּ שֶׁנָּהֲגוּ לְהָקֵל וְלָאו בֵּית הַשְּׁחִיטָה דַּוְקָא שֶׁרוֹתֵחַ קְצָת מַהֲנֵי דְּחִקָא דְסַכִּינָא תֵּדַע מִדְּפָרְכִינַן בְּסָמוּךְ דְּהֶתֵּירָא נָמֵי קָא בָּלַע מֵאֵבֶר מִן הַחַי וּמְשַׁנֵּי לְאֵימַת קָא בָּלַע לְכִי חָיְימָא כו' וְהַשְׁתָּא לְלִישָּׁנָא דִּדְחִקָא דְסַכִּינָא תִּקְשֵׁי לֵיהּ הָכִי דְּהֶתֵּירָא נָמֵי אַגַּב דְּחִקָא דְסַכִּינָא קָא בָּלַע דְּלָא מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי הָכִי אֶלָּא וַדַּאי אַגַּב דְּחִקָא דְסַכִּינָא נָמֵי לֹא בָּלַע אֶלָּא בְּסוֹף הַשְּׁחִיטָה דְּחָיְימָא וְעוֹד אָמַר בְּפֶרֶק כָּל הַבָּשָׂר (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קיא:) צְנוֹן שֶׁחֲתָכוֹ בְּסַכִּין שֶׁל בָּשָׂר אָסוּר לְאָכְלוֹ בְּכֻתָּח דְּאַגַּב חוּרְפָּא דִּצְנוֹן פָּלִיט הַסַּכִּין וּבָלַע צְנוֹן אֲבָל מִשּׁוּם דְּחִקָא לֹא: **סַכִּין** טְרֵפָה פְּלִיגִי כו' מַשְׁמַע דְּסַכִּין כְּשֵׁרָה לְכוּלֵּי עָלְמָא בְּצוֹנֵן וְהַיְינוּ דַּוְקָא לְעִנְיָן לִשְׁחֹט בָּהּ פַּעַם אַחֶרֶת וְאע"פ דִּמְלַכְלֵךְ הַסַּכִּין בְּדָם הַרְבֵּה בְּלָאו הָכִי יֵשׁ דָּם הַרְבֵּה בְּבֵית הַשְּׁחִיטָה מִן הַבְּהֵמָה עַצְמָהּ וְלֹא בָּלַע לֵיהּ מִשּׁוּם דִּטְרִידֵי סִימָנִין לִפְלֹט דָּם אֲבָל לַחְתֹּךְ בָּהּ רוֹתֵחַ אֲפִילּוּ שָׁחַט בָּהּ כְּשֵׁרָה אָסוּר וְאָמַר בְּפֶרֶק כָּל הַבָּשָׂר סַכִּין שֶׁשָּׁחַט בָּהּ אָסוּר לַחְתֹּךְ בָּהּ רוֹתֵחַ: **וְהִלְכְתָא** אֲפִילּוּ בְּצוֹנֵן וְאִי אִכָּא בְּלִיתָא דִּפְרָסָא כו' וְהָא דְּבָעֵי בְּסוֹף מַסֶּכֶת ע"ז (דַּף עו: וְשָׁם ל"ה אָמַר) נְעִיצָה י' פְּעָמִים בַּקַּרְקַע לַחְתֹּךְ בָּהּ צוֹנֵן בְּסַכִּין שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לָא דָּמֵי לְסַכִּין טְרֵפָה דְּהָכָא דִּבְאַקְרַאי בְּעָלְמָא אֲבָל בְּסַכִּין שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מִתּוֹךְ שֶׁחוֹתְכִין בּוֹ אִסּוּר תָּמִיד נִדְבַּק בּוֹ הַשַּׁמְנוּנִית וְאֵין יוֹצֵא מִמֶּנּוּ בְּלֹא נְעִיצָה ור"ת פֵּרֵשׁ מִשּׁוּם דְּהָתָם חוֹתֵךְ בּוֹ אִסּוּר רוֹתֵחַ אֲבָל הָכָא קָסָבַר בֵּית הַשְּׁחִיטָה צוֹנֵן וְקָשֶׁה לְפֵרוּשׁוֹ דִּבְפֶ' כָּל הַבָּשָׂר (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קיא:) אָמַר שְׁמוּאֵל סַכִּין שֶׁשָּׁחַט בָּהּ אָסוּר לַחְתֹּךְ בָּהּ רוֹתֵחַ וַאֲפִילּוּ הָדִיחָהּ כִּדְמַשְׁמַע בָּתַר הָכִי דְּקָאָמַר לַחְתֹּךְ בָּהּ צוֹנֵן אָמְרֵי לָהּ בָּעֵי' הֲדָחָה פֵּרוּשׁ הַסַּכִּין וְלֹא כְּפֵי' הַקּוּנְטְרֵס דְּפֵרֵשׁ הָתָם לְהַבָּשָׂר קָאֵי מִדְּנָקַט בָּעֲיָא לָשׁוֹן נְקֵבָה וְעוֹד דְּתַקָּנַת סַכִּין אָתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן כִּדְקָאָמַר אָסוּר לַחְתֹּךְ בָּהּ רוֹתֵחַ וְכֵן לַחְתֹּךְ בָּהּ צוֹנֵן אַלְמָא קָסָבַר בֵּית הַשְּׁחִיטָה רוֹתֵחַ אֲפִילּוּ הָכִי לַחְתֹּךְ בָּהּ צוֹנֵן לֹא בָּעֵי נְעִיצָה וְיֵשׁ לוֹמַר שָׁאנֵי הָתָם דְּלֵיכָּא אִסּוּרָא אֶלָּא מִשּׁוּם דָּם וְדָם (צוֹנֵן) לֹא בָּלַע כָּל כָּךְ דְּדָם מִשְׁרַק שָׁרִיק וּמִכָּל מָקוֹם אָסוּר לַחְתֹּךְ בָּהּ רוֹתֵחַ אוֹ אֲפִילּוּ צוֹנֵן בְּלֹא הֲדָחָה אוֹ קִנּוּחַ לְאָמְרֵי לָהּ דְּלָא בָּעֵי הֲדָחָה מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ רַב דָּם עַל הַסַּכִּין כְּמוֹ כַּבְלָא עִלּוּי בִּשְׂרָא לְאָסוּר לְכַתְּחִלָּה וְלֹא אָמַר מִשְׁרַק שָׁרִיק לְפִי שֶׁיֵּשׁ רַב דָּם בַּכַּבְלָא: **וְלִתַּקֵּן** חֲדָא וְלִחְתּוֹךְ בָּהּ בָּשָׂר כו' וּפַעַם אַחֶרֶת כְּשֶׁיִּרְצֶה לַחֲזֹר וְלַחְתֹּךְ בָּשָׂר יְהֵא זָכוּר לְהַכְשִׁירָהּ וְעַל הַסַּכִּין שֶׁשָּׁחַט בָּהּ לָא פָּרֵיךְ שֶׁיִּשְׁחֹט וַהֲדַר יַחְתֹּךְ דְּסַכִּין שֶׁשּׁוֹחֲטִין בָּהּ רְגִילִין לְשָׁמְרָהּ שֶׁלֹּא תִּתְקַלְקֵל וּלְעִנְיָן שַׁבָּת נָמֵי אָמַר דְּכִיתַד שֶׁל מַחֲרֵישָׁה דָּמֵי: **לָא** לִסְחֹף אִינִישׁ כַּפְלֵי עִלָּוֵי בִּשְׂרָא הַיְינוּ לְאַחַר נִתּוּחַ מִיָּד קֹדֶם שֶׁנִּצְטַנֵּן הַבָּשָׂר אֲבָל לְאַחַר שֶׁנִּצְטַנֵּן אֵין לָחוּשׁ כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא ט) וַיָּשִׂימוּ אֶת הַחֲלָבִים עַל הֶחָזוֹת:

עין משפט נר מצוה

א טוש"ע יו"ד סי' י סעי' א:

ב מיי' פז' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, סמג לאוין מה, טוש"ע יו"ד סי' קלט סעי' א:

ג מיי' פי"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ז, סמג לאוין קלח, טוש"ע יו"ד סי' י סעי' א:

ד מיי' פי"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' י סעי' ג:

ה טוש"ע יו"ד סי' י סעי' ג:

ו מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' יז:

ז מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג לאוין קלח, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' טז:

ח מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' יז:

ט מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג לאוין קלח, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' טז:

י מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' יט, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' יח:

רבינו גרשום

איבעי תימא לפסק ביה גווזא לע"ז. כלומר שחתך חתיכה של עץ לע"ז איבעי תימא שליבנה באור כלומר דאין לחוש משום שמנונית אלא משום שאסור להנות מע"ז:

קולף כלומ' קולף בית השחיטה רבה בר בר חנה אומר מדיח כלומ' בית השחיטה אגב דוחקא דסכינא כלומר דסכין דוחק לשחיטה בלעי [בית השחיטה] מסכין (לשחיטה) ואסור. סכין טרפה כלומר ששחט בה טרפה:

ואי איכא בליתא דפריסא למיכפריה כלומר אי איכא בגד בלוי מדיעה לקנחו לא צריך להדיח. מ"ט משום דקא בלע לאיסורא כלומר דקא בלע לטריפה:

דהיתירא נמי הא קא בלע אבר מן החי כלומר אפי' שחט בהמה דהיתירא נמי דקא בלע אבר מן החי ולצריך נמי חמין. אימת קא חיימא כלומר אימת בית שחיטה רותח לכי גמרי שחיטה האי שעתא היתירא הוא כלומר שהיא מתה ואינה אבר מן החי:

לא ליסחוף אינש כפלי תשמע זו כפלי שהוא נוטל מבשר אחד ואינו טריבונו בלשון כנען לא ליסחוף על בשר אחד שהיה טריבונו כלומר לא לנח כפלי עילוי בשרא כלומר אלייל:

אי הכי כי תריצי נמי. כי תריצי משמע אנטיר בלשון לעז כלומר את אמרת לא לנח אינש כפלי עילוי בשרא כלומר משום דדאיב תרבא דבלע בשרא דכפלי מונח עליו אי הכי אפילו אין מניחן על שום בשר אלא אפילו מניחן לחודייהו לייב תרבא ובלעי כפלי:

קרמא מפסיק מתתאי כלומר קרמא מפסיק בין החלב ובין הבשר מתתאי הכי. אי (קרמא נמי). מעילאי נמי קרמא איכא ולאלא)אלו צ"ל ואמאי אמר דלא לסחוף. יכול לומר ולא לסחוף:

[א]מֵעִילָּאֵי נָמֵי קְרָמָא אִיכָּא? אַיְּידֵי דִּמְמַשְׁמְשָׁא יָדָא דְּטַבָּחָא מְפַּתַּת. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: תַּלְמִיד חָכָם צָרִיךְ שֶׁיִּלְמוֹד שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: כְּתָב, שְׁחִיטָה, וּמִילָה. וְרַב חֲנַנְיָא בַּר שֶׁלֶמְיָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב אָמַר: אַף קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִילִּין, וּבִרְכַּת חֲתָנִים, וְצִיצִית. וְאִידַּךְ – הָנֵי שְׁכִיחָן. [ב][ג]וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל טַבָּח שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ הִלְכוֹת שְׁחִיטָה אָסוּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן הִלְכוֹת שְׁחִיטָה: שְׁהִיָּיה, דְּרָסָה, חֲלָדָה, הַגְרָמָה, וְעִיקּוּר. [ד][ה]מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? כּוּלְּהוּ תְּנִינְהוּ! לָא צְרִיכָא, שֶׁשָּׁחַט לְפָנֵינוּ שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים וּשְׁחַט שַׁפִּיר; מַהוּ דְּתֵימָא: מִדְּאִידַּךְ שְׁחַט שַׁפִּיר, הַאי נָמֵי שְׁחַט שַׁפִּיר, קָא מַשְׁמַע לַן: כֵּיוָן דְּלָא גְּמִר, זִימְנִין דְּשָׁהֵי וְדָרֵיס וְלָא יָדַע. [ו](א)וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הַטַּבָּח צָרִיךְ שֶׁיִּבְדּוֹק בַּסִּימָנִים לְאַחַר שְׁחִיטָה. אָמַר רַב יוֹסֵף: אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם שָׁהָה כְּדֵי בִּיקּוּר. מַאי לָאו כְּדֵי בִּיקּוּר סִימָנִין? (ב)אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: לָא, הָכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּדֵי בִּיקּוּר חָכָם. אִם כֵּן, נָתַתָּ דְּבָרֶיךָ לְשִׁיעוּרִים! אֶלָּא, כְּדֵי בִּיקּוּר טַבָּח חָכָם. [ז]לֹא בָּדַק, מַאי? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן אַנְטִיגְנוֹס מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יַנַּאי אָמַר: טְרֵפָה, וַאֲסוּרָה בַּאֲכִילָה. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: נְבֵלָה, וּמְטַמְּאָה בְּמַשָּׂא. [ח](ג)בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? בִּדְרַב הוּנָא, דְּאָמַר: בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ בְּחֶזְקַת אִיסּוּר עוֹמֶדֶת, עַד שֶׁיִּוָּדַע לָךְ בַּמֶּה נִשְׁחֲטָה. נִשְׁחֲטָה – הֲרֵי הִיא בְּחֶזְקַת הֶיתֵּר, עַד שֶׁיִּוָּדַע לָךְ בַּמֶּה נִטְרְפָה. מָר סָבַר: בְּחֶזְקַת אִיסּוּר קָיְימָא, וְהַשְׁתָּא מֵתָה הִיא; וּמָר סָבַר: בְּחֶזְקַת אִיסּוּר אָמְרִינַן, בְּחֶזְקַת טוּמְאָה לָא אָמְרִינַן. (ד)גּוּפָא, אָמַר רַב הוּנָא: בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ בְּחֶזְקַת אִיסּוּר עוֹמֶדֶת עַד שֶׁיִּוָּדַע לָךְ בַּמֶּה נִשְׁחֲטָה, נִשְׁחֲטָה – בְּחֶזְקַת הֶיתֵּר עוֹמֶדֶת עַד שֶׁיִּוָּדַע לָךְ בַּמֶּה נִטְרְפָה. וְלֵימָא: "נִשְׁחֲטָה הוּתְּרָה"! הָא קָא מַשְׁמַע לַן, דְּאַף עַל גַּב דְּאִיתְיְלִיד בַּהּ רֵיעוּתָא. כִּדְבְעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אַבָּא מֵרַב הוּנָא: בָּא זְאֵב וְנָטַל בְּנֵי מֵעַיִם, מַהוּ? נָטַל?! הָא לֵיתַנְהוּ, אֶלָּא נָקַב בְּנֵי מֵעַיִים מַהוּ? נָקַב?! הָא קָא חָזֵינַן דְּהוּא נַקְבִינְהוּ! אֶלָּא נְטָלָן וְהֶחְזִירָן כְּשֶׁהֵן נְקוּבִין, מַהוּ? מִי חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא בִּמְקוֹם נֶקֶב נָקַב, אוֹ לָא? [ט]אֲמַר לֵיהּ: אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא בִּמְקוֹם נֶקֶב נָקַב. [י]אֵיתִיבֵיהּ: רָאָה צִפּוֹר הַמְנַקֵּר בִּתְאֵנָה וְעַכְבָּר הַמְנַקֵּר בָּאֲבַטִּיחִים, חוֹשְׁשִׁין

מֵעִילָּאֵי נָמֵי כִּי סָחֵף לְהוּ עַל גַּבֵּי בָּשָׂר אִיכָּא קְרָמָא מַפְסִיק שֶׁאֵין חָלָב שֶׁאֵין לוֹ קְרוּם דַּק מִלְמַעְלָה: **מְמַשְׁמְשָׁא** מניי"ר: **מְפַתַּת** לְשׁוֹן פָּתוֹת אוֹתָהּ פִּתִּים (וַיִּקְרָא ב): **כְּתָב** לִכְתּוֹב שֶׁיֵּדַע לַחְתּוֹם שְׁמוֹ אִלּוּ יָשַׁב בַּדִּין אוֹ לְעֵדוּת: **שְׁחִיטָה** לְהַאֲמִין יָדוֹ לְכָךְ אֲפִילּוּ שֶׁבָּקִי בְּהִלְכוֹתֶיהָ: **קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין** יֵשׁ בּוֹ אֻמָּנוּת שֶׁעָשׂוּי כְּמוֹ אוֹת דלי"ת שֶׁיְּהֵא נִרְאֶה בָּהּ שַׁדַּי הַשִּׁי"ן חֲקוּקָה בִּקְמָטֵי הָעוֹר כְּעֵין שִׁי"ן וּרְצוּעָה קְטַנָּה כְּפוּלָה וּתְלוּיָה כְּעֵין יו"ד וְהַקֶּשֶׁר עָשׂוּי כְּעֵין ד': **הָנֵי שְׁכִיחָן** תְּפִלִּין וְצִיצִית וּבִרְכַּת חֲתָנִים מִנְיָן תָּדִיר הִלְכָּךְ הַכֹּל בְּקִיאִין בָּהֶם וְאֵין צְרִיכִין לִמּוּד שֶׁמֵּעַצְמוֹ יִהְיֶה בָּקִי בָּהֶם: **שְׁהִיָּה דְּרָסָה חֲלָדָה** הַגְרָמָה וְעִקּוּר בְּפֶרֶק הַשּׁוֹחֵט תְּנַן לְכוּלְּהוּ שְׁהִיָּה (לְקַמָּן חֻלִּין לב.) אִם שָׁהָה כְּדֵי שְׁחִיטַת בְּהֵמָה כו'. שָׁחַט וְהִתִּיז הָרֹאשׁ בְּבַת אַחַת שֶׁלֹּא הוֹלִיךְ וְהֵבִיא הַיְנוּ דְּרָסָה. שָׁחַט הַוֶּשֶׁט וּפָסַק הַגַּרְגֶּרֶת הֲרֵי עִקּוּר. אוֹ שֶׁהֶחְלִיד אֶת הַסַּכִּין הָוֵי חֲלָדָה כַּחֲלֻדָּה זוֹ הַתְּחוּבָה בַּחוֹרִין. הַשּׁוֹחֵט מִתּוֹךְ הַטַּבַּעַת הָוֵי הַגְרָמָה וְהָתָם מְפָרֵשׁ לָהּ וְאָזֵיל וּלְשׁוֹן הַגְרָמָה שֶׁמַּכְרִיעַ יָדוֹ לָצֵאת חוּץ מִמְּקוֹם הֶכְשֵׁר שְׁחִיטָה וּכְמוֹ הָיָה שׁוֹקֵל עַיִן בְּעַיִן נוֹתֵן לוֹ גֵּרוּמָיו גַּבֵּי הַכְרָעָה בְּבָבָא בָּתְרָא (דַּף פח:): **כּוּלְּהוּ** תְּנַן בְּמַתְנִיתִין פֶּרֶק הַשּׁוֹחֵט שֶׁבְּהֵמָה מִתְנַבֶּלֶת בָּהֶן וְכֵיוָן שֶׁאֵין בָּקִי בָּהֶן פְּשִׁיטָא דְּאָסוּר לֶאֱכוֹל וְכִי שׁוֹאֵל דְּאָמוֹרָא הוּא מַתְנֵי' אֲתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן שֶׁכְּבָר הַמִּשְׁנָה שְׁנוּיָה וְעוֹמֶדֶת: **וְלֹא יָדַע** אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁאָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן וּמַאֲכִילָהּ לָנוּ: **אִם שָׁהָה כְּדֵי בִקּוּר** וְהוּא שִׁעוּר שְׁהִיָּה: **לָאו כְּדֵי בִקּוּר סִימָנִין** אַלְמָא יֵשׁ בָּהֶן תּוֹרַת בִּקּוּר: **כְּדֵי בִּקּוּר חָכָם** לִבְדֹּק הַסַּכִּין שֶׁהַטַּבָּח צָרִיךְ לְהַרְאוֹת הַסַּכִּין לְחָכָם הָעִיר מִפְּנֵי כְּבוֹד הֶחָכָם כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף י:) אע"ג שֶׁהַטַּבָּח בָּקִי בְּהִלְכוֹת בְּדִיקָה: **אִם כֵּן נָתַתָּ דְּבָרֶיךָ לְשִׁעוּרִים** פְּעָמִים שֶׁהֶחָכָם רָחוֹק מֵהַטַּבָּח פְּעָמִים שֶׁהוּא קָרוֹב: **טַבָּח חָכָם** שֶׁהַשּׁוֹחֵט תַּלְמִיד חָכָם וְאֵין מוֹלִיכָהּ בָּעִיר מִמֶּנּוּ כְּלוֹמַר לֹא תָּלוּי הַשִּׁעוּר אֶלָּא בִּשְׁהִיַּת בְּדִיקַת סַכִּין לְחוּדֵיהּ: **לֹא בָּדַק** בַּסִּימָנִים מַאי: טְרֵפָה שְׁחוּטָה אֵינָהּ מְטַמְּאָה כִּדְאָמְרִי' בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין קכח:) מִן הַבְּהֵמָה מִקְצָת בְּהֵמָה מְטַמְּאָה וּמִקְצָתָהּ אֵינָהּ מְטַמְּאָה וְאֵיזוֹ זוֹ טְרֵפָה שֶׁשְּׁחָטָהּ: **נְבֵלָה** דְּלָאו בְּחֶזְקַת שְׁחוּטָה מַחְזְקִינַן לָהּ כִּדְרַב הוּנָא דִּבְפִרְקִין: **בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ בְּחֶזְקַת אִסּוּר** שֶׁהֲרֵי אֲסוּרָה מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַחַי הִלְכָּךְ אִם נוֹלַד סָפֵק בַּשְּׁחִיטָה וּבָאתָ לְהַעֲמִידָהּ עַל חֶזְקָתָהּ שֶׁהֲרֵי בְּכָל דָּבָר אַתָּה אוֹמֵר הַעֲמֵד דָּבָר עַל חֶזְקָתוֹ שֶׁהָיָה מִתְּחִלָּה שֶׁאֵין יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ מִמֶּנָּה עַל יְדֵי סָפֵק נִמְצֵאתָ אוֹמֵר שֶׁבְּהֵמָה זוֹ אֲסוּרָה שֶׁהֲרֵי בְּחֶזְקַת אִסּוּר הָיְתָה תְּחִלָּה וּמִסָּפֵק אַתָּה בָּא לְהַתִּירָהּ שֶׁמָּא נִשְׁחֲטָה כָּרָאוּי אַל תַּתִּירֶנָּה מִסָּפֵק עַד שֶׁיִּוָּדַע לְךָ שֶׁנִּשְׁחֲטָה כָּרָאוּי: **נִשְׁחֲטָה הֲרֵי הִיא בְּחֶזְקַת הֶתֵּר עַד שֶׁיִּוָּדַע לְךָ בַּמֶּה נִטְרְפָה** וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ מַאי נָפְקָא מִנָּהּ. וּבְרֵישָׁא דְּמִלְּתָא קָמִפַּלְגִי דְּהַשְׁתָּא נוֹלַד לָנוּ סָפֵק בַּשְּׁחִיטָה שֶׁמָּא לֹא נִשְׁחַט הָרֹב: **מָר סָבַר בְּחֶזְקַת אִסּוּר** הָרִאשׁוֹן עוֹמֶדֶת שֶׁלֹּא הָיְתָה שְׁחוּטָה וְכֵיוָן דִּבְחֶזְקַת שֶׁאֵינָהּ שְׁחוּטָה מוֹקְמִית לָהּ הֲרֵי מֵתָה וּמְטַמְּאָה: **וּמָר סָבַר בְּחֶזְקַת אִסּוּר** אָמְרִינַן וְלַאֲכִילָה הוּא שֶׁנֶּאֶסְרָה קֹדֶם שְׁחִיטָה: **לֹא אָמְרִינַן** שֶׁהֲרֵי בָּשָׂר מִן הַחַי אֵינָהּ מְטַמְּאָה: **וְנֵימָא נִשְׁחֲטָה הֻתְּרָה** דִּלְשׁוֹן חֲזָקָה לֹא שַׁיָּךְ אֶלָּא בְּדָבָר סָפֵק דְּנֵימָא הַעֲמֵד דָּבָר עַל חֶזְקָתוֹ: **לאע"ג דְּאִיתְיְלִיד בָּהּ רֵיעוּתָא** שֶׁנּוֹלַד בָּהּ סְפֵק טְרֵפוּת סָפֵק קֹדֶם שְׁחִיטָה הָיָה בָּהּ וְיֵשׁ לְתָלוֹתוֹ בִּלְאַחַר שְׁחִיטָה מוֹקְמִינַן לָהּ אַחֶזְקַת הֶתֵּר דְּהָתָם בְּהֵמָה אֵינָהּ טְרֵפָה וְתָלִינַן בִּלְאַחַר שְׁחִיטָה וּכְשֵׁרָה: **נָטַל הָא לֵיתַנְהוּ** וְלָא חָזֵינַן בְּהוּ שׁוּם רֵיעוּתָא וּמַאי סְפֵקָא אִיכָּא: **מִי חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא בִּמְקוֹם נֶקֶב** שֶׁהָיָה בּוֹ תְּחִלָּה אֲתַרְמִי לֵיהּ הַשְׁתָּא שֶׁהִכְנִיס בּוֹ שִׁנָּיו וּטְרֵפָה דְּנִקְבוּ הַדַּקִּין אֶחָד מִשְּׁמוֹנָה עָשָׂר טְרֵפוּת הוּא: **מְנַקֵּר** לְשׁוֹן נְקָבִים קרו"ט בְּלַעַ"ז:

וְאִידָךְ הָנֵי שְׁכִיחָן כִּדְאָמַר (ב"מ דַּף כט:) תְּפִלִּין בֵּי בַּר חָבוּ מַשְׁכַּח שְׁכִיחֵי מִכָּאן מְדַקְדֵּק רַבֵּינוּ תָּם דְּאֵין צָרִיךְ לִקְשֹׁר בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין כְּשֶׁמַּנִּיחָן שֶׁרַבֵּינוּ אֱלִיָּהוּ הָיָה מַצְרִיךְ לְקָשְׁרָן מִדְּקָאָמַר בְּהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת לה: ע"ש בְּתוֹס' ד"ה מִשְּׁעַת) תְּפִלִּין מֵאֵימָתַי מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן מִשְּׁעַת הֲנָחָה וְעַד שְׁעַת קְשִׁירָה וּלְרַבֵּינוּ תָּם נִרְאֶה דְּהַהִיא קְשִׁירָה הַיְנוּ הִדּוּק שֶׁמְּהַדְּקוֹ סְבִיב רֹאשׁוֹ כְּמוֹ (נִדָּה דַּף כו:) שֶׁלֹּא קְשׁוּרָה בּוֹ וּכְמוֹ (ע"ז דַּף ה.) קְשׁוּרָה בּוֹ כַּכֶּלֶב דְּאִי קְשִׁירָה מַמָּשׁ וְכִי בְּכָל יוֹם יֵלֵךְ אֵצֶל בַּר חָבוּ וְעוֹד דִּבְרֵישׁ הַמּוֹצֵא תְּפִלִּין (עֵירוּבִין דַּף צז. וְשָׁם) מַשְׁמַע דְּאָסוּר לִקְשֹׁר קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין בְּשַׁבָּת מִשּׁוּם דַּהֲוֵי קֶשֶׁר שֶׁל קְיָמָא דְּקָאָמְרִינַן יְשָׁנוֹת מַכְנִיסָן זוּג זוּג אֲבָל חֲדָשׁוֹת לֹא וּמְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא דַּחֲדָשׁוֹת קָרֵי שֶׁאֵינָן מְקֻשָּׁרוֹת וְאִם הָיָה עָשׂוּי לִקְשֹׁר וּלְהַתִּיר בְּכָל יוֹם א"כ לֹא הָוֵי קֶשֶׁר שֶׁל קְיָמָא: **כֻּלְּהוּ** תְּנִינְהוּ פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס עִקּוּר דִּתְנַן שָׁחַט אֶת הַוֶּשֶׁט וּפָסַק אֶת הַגַּרְגֶּרֶת וְתֵימַהּ דְּאֵין זֶה שַׁיָּךְ לְהִלְכוֹת שְׁחִיטָה דְּזֶה פָּסוּל מִפְּנֵי שֶׁלֹּא שְׁחָטוֹ וְלָא דָּמֵי לִשְׁאָר הִלְכוֹת שְׁחִיטָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאַיְרֵי שֶׁשָּׁחַט בְּסַכִּין פְּגוּמָה אוֹ בְּמַגָּל וְזֶה נִקְרָא פָּסַק אֶת הַגַּרְגֶּרֶת וּפְסוּלָה הָוֵי מִשּׁוּם דְּאֵין שׁוֹחֲטִין אֶלָּא חוֹנְקִין כִּדְתְנַן בְּפִרְקִין (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף טו:) חוּץ מִן הַמַּגָּל וְהַמְּגֵרָה כו' וּבְהִלְכוֹת גְּדוֹלוֹת פֵּרֵשׁ עִקּוּר שֶׁנֶּעֱקַר הַסִּימָן וְנִשְׁחַט חוּץ מִמְּקוֹמוֹ וְתֵימַהּ דְּמַה עִנְיָן זֶה לְהִלְכוֹת שְׁחִיטָה וַהֲלֹא לֹא עָשָׂה כְּלוּם אֶלָּא שֶׁהַסִּימָן נִשְׁמַט מֵאֵלָיו וַאֲפִילּוּ שְׁחָטוֹ בְּסַכִּין תִּפּוֹק לֵיהּ מִטַּעַם הַגְרָמָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאַיְרֵי כְּשֶׁנִּשְׁמַט הַסִּימָן וְאַחַר כָּךְ שְׁחָטוֹ וְכֻלְּהוּ תְּנֵינְהוּ דְּקָאָמַר הַיְנוּ מִדִּתְנַן בְּפֶרֶק כִּסּוּי הַדָּם (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף פה.) הַנּוֹחֵר וְהַמְעַקֵּר פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת וְאִם תֹּאמַר פְּשִׁיטָא דְּלָא מְהַנְּיָא בֵּיהּ שְׁחִיטָה שֶׁכְּבָר נִטְרַף וְיֵשׁ לוֹמַר לְדִבְרֵי הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת לָאו טְרֵפָה הִיא אֶלָּא שֶׁכֵּן הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי דְּאֵין שְׁחִיטָה מוֹעֶלֶת בְּסִימָן שָׁמוּט הַנִּשְׁמָט חוּץ לִמְקוֹם חִבּוּרוֹ בֵּין בַּוֶּשֶׁט בֵּין בְּקָנֶה וַאֲפִילּוּ עוֹף שֶׁהֶכְשֵׁרוֹ בְּסִימָן אֶחָד אִם נִשְׁמַט הָאֶחָד אֵין שְׁחִיטָה מוֹעֶלֶת בַּשֵּׁנִי וְאִם תֹּאמַר וְלָמָּה אֵינוֹ מוֹנֶה בְּהִלְכוֹת שְׁחִיטָה פָּסַק הַגַּרְגֶּרֶת בְּסַכִּין פְּגוּמָה כְּמוֹ שֶׁמּוֹנֶה לְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָתָם אֵין כָּאן שְׁחִיטָה שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא חוֹנֵק וּלְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס נִיחָא שֶׁאֵינוֹ מוֹנֶה שְׁמוּטָה דַּהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת דְּהָוֵי טְרֵפָה שֶׁשְּׁחָטָהּ וְאֵין צָרִיךְ לְהַזְכִּירוֹ וּמִיהוּ לָא הָוֵי הַשְׁתָּא עִקּוּר לְפֵרוּשׁ הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת מֵעֵין שְׁאָר הִלְכוֹת שְׁחִיטָה שֶׁהֵן בְּגוּף הַשְּׁחִיטָה וְעִקּוּר אֵינוֹ בְּגוּף הַשְּׁחִיטָה אֶלָּא שֶׁשּׁוֹחֵט סִימָן שֶׁנֶּעֱקַר וְגַם קְצָת קָשֶׁה לְשׁוֹן נוֹחֵר וּמְעַקֵּר מַשְׁמַע שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא מְעַקֵּר הַסִּימָן וְאֵין עוֹשֶׂה שְׁחִיטָה אַחֶרֶת רַק שֶׁמִּיתָתוֹ בְּעִקּוּר כְּמוֹ בִּנְחִירָה וְאֵינוֹ כֵּן שֶׁבְּכָךְ לֹא הָיָה מֵת וּמַה שֶּׁקָּשֶׁה מִלְּקַמָּן לְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס וּמְפֶּרֶק אֵלּוּ טְרֵפוֹת וּלְיַשֵּׁב הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת אֲפָרֵשׁ כָּל אֶחָד בִּמְקוֹמוֹ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: **כְּדֵי** בִקּוּר טַבָּח חָכָם וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ סַכִּין גְּדוֹלָה וְסַכִּין קְטַנָּה מְשַׁעֲרִינַן לְכָל בְּהֵמָה בְּסַכִּין שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כִּמְלֹא צַוָּאר וְחוּץ לַצַּוָּאר כִּמְלֹא צַוָּאר: **וַאֲסוּרָה** בַּאֲכִילָה מִשּׁוּם דְּרֹב פְּעָמִים שׁוֹחֵט שַׁפִּיר וְשַׁרְיָא מִדְּאוֹרַיְתָא לֹא הֶחְמִירוּ לַעֲשׂוֹת נְבֵלָה: **אָמַר** לֵהּ אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא בִּמְקוֹם נֶקֶב נָקַב וַאֲפִילּוּ יֵשׁ שָׁם נְקָבִים הַרְבֵּה שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם שִׁנָּיו מִסְתַּבְּרָא דְּתָלֵינַן כֻּלְּהוּ בִּזְאֵב כִּי הֵיכִי דְּמַכְשְׁרִינַן (לְקַמָּן חֻלִּין מט.) הֵיכָא דִּמְמַשְׁמְשָׁא יָדָא דְּטַבָּחָא:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' יט:

ב מיי' פד' מהל' שחיטה הל' א:

ג מיי' פד' מהל' שחיטה הל' ב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כג סעי' א:

ד מיי' פד' מהל' שחיטה הל' א:

ה מיי' פד' מהל' שחיטה הל' ב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כג סעי' א:

ו מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כה סעי' א:

ז מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יב:

ח מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יג, טוש"ע יו"ד סי' כה סעי' ג:

ט מיי' פו' מהל' שחיטה הל' יד, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' כה סעי' ג:

י מיי' פי"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ב, סמג עשין עט, טור יו"ד סי' קטז:

רבינו גרשום

לא איילי למשמש' וכו'. מיפרכת כלומר שסומטין אותה ולא סומטין קרמא תתאה:

ואידך הני שכיחי כלומ' אלו אין צריך ללמוד דהני שכיחן שאנשים אחרים יודעין אית לא' כתב שחיטה ומילה שכיחי בכל עידנא:

מאי קמ"ל כולהו תנניהי. כלומר והא אמרינן לעיל בודק אם יודע לומר הלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו:

אם שהה כדי ביקור כלומר לבדוק הסימנין כו' לא כדי ביקור חכם לא כלסברת כדי ביקור סימנים אלא שיבדוק אותו סכין חכם:

אם כן נתת לדבריך לשיעורין. כלומר פעמים שהוא עומד בקרוב ופעמים ברחוק וזו היא שעורין:

אלא כדי ביקור טבח חכם. טבח עצמו ששחט שהוא חכם:

והשתא מתה היא. כלומר נבלה:

ומר סבר בחזקת איסור קאמרינן ולא נבלה. ולימא נשחטה הותרה מפני מה את אמרת בחזקת היתר. הא קמ"ל לאע"ג לאיתיילדא בה ריעותא כדבעא מיניה ר' אבא [מרב הונא] משום זה בעיא צריך לומר בחזקת היתר עומדת עד שיודע במה נטרפה:

נטל הא ליתנהי. כלומר מה אנו יודעין אם נקבן ואם לאו ומשום הכיב)נראה לצ"ל ומשום הכי לא הוי הוצרך לומר לבחזקת היתר עומדת. אמר בחזקת היתר על שיודע כו'. חיישינן שמא במקום נקב נקב כלומר ואסור שטרפה היתה שנקובה היתה או דילמא לזאב עצמו עשה נקב זה ומותר. אמר ליה לא חיישינן שמא מעיקרא היתה נקובה ומותרת:

המנקר. כלומר לאכל בתאנה:

באבטיח כמו אבטיחין. חיישינן שמא במקום נקב של נחש נקב צפור זה. וכך הכא חיישינן בבני מעין וטרפה:

מסורת הש"ס

א משנה חולין

ב לקמן לב.

ג ביצה כה.

ד קידושין עא.

חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא בִּמְקוֹם נֶקֶב נָקַב. אֲמַר לֵיהּ: מִי קָא מְדַמֵּית אִיסּוּרָא לְסַכַּנְתָּא? סַכָּנָה שָׁאנֵי! אֲמַר לֵיהּ רָבָא: מַאי שְׁנָא? סְפֵק סַכַּנְתָּא לְחוּמְרָא? סְפֵק אִיסּוּרָא נָמֵי לְחוּמְרָא! [א(א)]אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְלָא שָׁאנֵי בֵּין אִיסּוּרָא לְסַכַּנְתָּא? וְהָא אִילּוּ סְפֵק טוּמְאָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים – סְפֵיקוֹ טָהוֹר, וְאִילּוּ סְפֵק מַיִם מְגוּלִּין – אֲסוּרִין! אֲמַר לֵיהּ: הָתָם הִלְכְתָא גְּמִירִי לַהּ מִסּוֹטָה, מָה סוֹטָה בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד – אַף טוּמְאָה בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד. [ב(ב)]מֵתִיב רַב שִׁימִי: שֶׁרֶץ בְּפִי חוּלְדָּה, וְחוּלְדָּה מְהַלֶּכֶת עַל גַּבֵּי כִּכָּרוֹת שֶׁל תְּרוּמָה – סָפֵק נָגַע, סָפֵק לֹא נָגַע – סְפֵיקוֹ טָהוֹר, וְאִילּוּ סְפֵק מַיִם מְגוּלִּין אֲסוּרִין! [(ג)]הָתָם נָמֵי הִלְכְתָא גְּמִירִי לַהּ מִסּוֹטָה: מָה סוֹטָה דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ דַּעַת לִישָּׁאֵל, אַף הָכָא נָמֵי דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת לִישָּׁאֵל. [ג(ד)]אָמַר רַב אָשֵׁי, תָּא שְׁמַע: צְלוֹחִית שֶׁהִנִּיחָהּ מְגוּלָּה וּבָא וּמְצָאָהּ מְכוּסָּה – טְמֵאָה, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: אָדָם טָמֵא נִכְנַס לְשָׁם וְכִיסָּהּ. [ד]הִנִּיחָהּ מְכוּסָּה וּבָא וּמְצָאָהּ מְגוּלָּה, אִם יְכוֹלָה חוּלְדָּה לִשְׁתּוֹת מִמֶּנָּה, אוֹ נָחָשׁ לְדִבְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל, אוֹ שֶׁיָּרַד בָּהּ טַל בַּלַּיְלָה – פְּסוּלָה. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מָה טַעַם?

מִפְּנֵי

שֶׁמָּא בִּמְקוֹם נֶקֶב שֶׁל נָחָשׁ נִקַּב וְאָסוּר מִשּׁוּם סַכָּנַת נְפָשׁוֹת: **סְפֵק טֻמְאָה בִּרה"ר** סְפֵקוֹ טָהוֹר כִּדְמְפָרֵשׁ לְקַמָּן: **סְפֵק מַיִם מְגֻלִּין** מַיִם שֶׁנִּשְׁאֲרוּ מְגֻלִּין בַּלַּיְלָה סָפֵק שָׁתָה מֵהֶן נָחָשׁ סָפֵק לֹא שָׁתָה וְקַיְמָא לָן דַּאֲסִירֵי: **הִלְכְתָא** גְּמִירִי לֵיהּ מִסּוֹטָה לִדְרה"ר סְפֵקוֹ טָהוֹר וּגְזֵרַת הַכָּתוּב הוּא דְּהָא ברה"י לְחוּמְרָא אָזְלִינַן וְכָל סָפֵק דְּאִסּוּרָא נָמֵי לְחוּמְרָא בָּעֵינַן לְמֵיזַל שֶׁמָּא יַעֲבֹר: **מַה סוֹטָה** שֶׁקִּנֵּא לָהּ בַּעְלָהּ אַל תִּסָּתְרִי עִם פְּלוֹנִי וְנִסְתְּרָה כְּתִיב וְנִטְמְאָה ב' פְּעָמִים אֶחָד לַבַּעַל כו' שֶׁנֶּאֱסֶרֶת עָלָיו בִּסְתִירָה זוֹ עַל שֶׁיִּבְדְּקוּהָ הַמַּיִם וְכָל סְתִירָה אֵינָהּ אֶלָּא ברה"י וְהָתָם הוּא דְּאָסַר רַחֲמָנָא מִסְּפֵיקָא אֲבָל ברה"ר שַׁרְיָא דְּלָאו סְתִירָה הִיא וְטֻמְאָה מֵהָתָם גָּמְרִינַן דְּטֻמְאָה קַרְיֵהּ רַחֲמָנָא: שֶׁרֶץ מֵת: **סָפֵק נָגַע** הַשֶּׁרֶץ הַמֵּת בִּתְרוּמָה: **סְפֵקוֹ טָהוֹר** וַאֲפִילּוּ ברה"י וְאִלּוּ סְפֵק גָּלוּי אָסוּר אַלְמָא שָׁאנֵי אִסּוּרָא מִסַּכַּנְתָּא: **שֶׁיֵּשׁ בָּהּ דַּעַת לִשָּׁאֵל** אִם נִטְמְאָה אִם לָאו וַאֲסוּרָה מִן הַסָּפֵק ברה"י: **אַף כָּל סְפֵק** טֻמְאוֹת הַמְאֹרָעוֹת בְּמִי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן דַּעַת לִשָּׁאֵל כְּגוֹן אָדָם שֶׁעָבַר אֲבָל שֶׁרֶץ אוֹ נְבֵלָה סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע ברה"י סְפֵקוֹ טָמֵא אֲבָל כִּכָּרוֹת שֶׁאֵין בָּהֶן דַּעַת לִשָּׁאֵל לֹא: **צְלוֹחִית** שֶׁמִּלְּאוּהָ מַיִם חַיִּים לְמֵי חַטָּאת וַעֲדַיִן לֹא נִתְקַדְּשׁוּ בְּאֵפֶר דְּאִם נִתְקַדְּשׁוּ טְמֵאָה דְּקָתָנֵי לְמַאי אִי לְאִפְּסוּלֵי לִתְנֵי פְּסוּלָה אִי לְטַמּוּיֵי אַחֲרֵינֵי בְּלָאו הָכִי מֵי חַטָּאת מְטַמְּאִין אֲפִילּוּ בְּמַשָּׂא: **טְמֵאָה** וּמְטַמְּאָה אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין וכ"ש דִּפְסוּלָה לְקִדּוּשׁ דְּהָא כָּל מַעֲשֶׂיהָ בְּמַעֲלוֹת טָהֳרָה הֵם דְּחַטָּאת קַרְיֵהּ רַחֲמָנָא: **אִם יְכוֹלָה חֻלְדָּה לִשְׁתּוֹת מִמֶּנָּה** דִּתְנַן (פָּרָה פ"ט מ"ג) כָּל הַשְּׁרָצִים אֵין פּוֹסְלִין בְּמֵי חַטָּאת חוּץ מִן הַחֻלְדָּה מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְקִיאָה (רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אַף הַנָּחָשׁ) דְּכָל הַמֵּקִיא פּוֹסֵל דְּהוֹאִיל וְהִפְרִישׁוּ מֵהֶן לִשְׁתּוֹת הֲרֵי נַעֲשָׂה בָּהֶן מְלָאכָה וְנִפְסְלוּ וּכְשֶׁמְּקִיאוֹת פּוֹסְלוֹת אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת דְּמֵי חַטָּאת נִפְסְלוּ בִּמְלָאכָה אַחֶרֶת כִּדְאָמְרִינַן בְּמַסֶּכֶת גִּטִּין (דַּף נג.). וְאִית דְּתָנֵי טַעְמָא מִשּׁוּם דְּמַיִם חַיִּים בָּעֵינַן דִּכְתִיב (בַּמִּדְבָּר יט) מַיִם חַיִּים אֶל כֶּלִי שֶׁתְּהֵא חִיּוּתָן בִּכְלִי שֶׁלֹּא יְמַלֵּא כְּלִי זֶה וִיעָרֶה בִּכְלִי אַחֵר קֹדֶם קִדּוּשׁ זֶה שָׁמַעְתִּי וְהָגוּן הוּא: **אִם יְכוֹלָה חֻלְדָּה לִשְׁתּוֹת** שֶׁאֵין תָּלוּי בָּאֲוִיר: **אוֹ נָחָשׁ לְדִבְרֵי ר"ג** שֶׁהוּא אוֹמֵר אַף הַנָּחָשׁ כַּחֻלְדָּה: **אוֹ שֶׁיָּרַד בָּהּ טַל בַּלַּיְלָה** דֶּרֶךְ טַל לֵירֵד בַּלַּיְלָה: **פְּסוּלָה** דְּלָאו מַיִם חַיִּים נִינְהוּ אֲבָל בְּטֻמְאָה לֹא מְסַפְּקִינַן לָהּ וְאֵינָהּ מְטַמְּאָה אַחֲרֵינֵי: **וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מָה טַעַם** לֹא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא אָדָם טָמֵא גִּלָּה אוֹתָהּ וְתִטַּמֵּא אֲחֵרִים:

הָתָם הִלְכְתָא גְּמִירִי לַהּ מִסּוֹטָה תֵּימַהּ דְּמַשְׁמַע הָכָא דְּהָא דִּמְטַהֲרִין סְפֵק טֻמְאָה בִּרה"ר מִסּוֹטָה גָּמְרִינַן לָהּ וְקָשֶׁה דִּבְפֶרֶק ב' נְזִירִים (נָזִיר נז. וְשָׁם) תְּנַן אָמַר לָהֶם אֶחָד רָאִיתִי א' מִכֶּם שֶׁנִּטְמָא שְׁנֵיהֶם מְבִיאִין קָרְבַּן טֻמְאָה וְקָרְבַּן טָהֳרָה וּפָרִיךְ בַּגְּמָרָא דְּהָוֵי ב' נְזִירִים וְהַךְ דְּקָאֵי גַּבַּיְיהוּ הֲרֵי תְּלָתָא וְהָוֵה לֵיהּ סְפֵק טֻמְאָה ברה"ר וּסְפֵקוֹ טָהוֹר וְלֹא הָיָה לָהֶם לְהָבִיא כְּלָל קָרְבַּן טֻמְאָה אֶלָּא קָרְבַּן טָהֳרָה וּמְשַׁנֵּי בְּאוֹמֵר רָאִיתִי טֻמְאָה שֶׁנִּזְרְקָה בֵּינֵיכֶם וְהָכָּתֵי מַאי תֵּרֶץ דְּהַשְׁתָּא הָוֵה לֵיהּ סְפֵק טֻמְאָה ברה"י וַהֲוָה לֵיהּ וַדַּאי טָמֵא כִּדְמוֹכַח בְּרֵישׁ נִדָּה (דַּף ב: וְשָׁם) גַּבֵּי מִקְוֶה שֶׁנִּמְדַּד וְנִמְצָא חָסֵר דְּקָאָמַר ר' שִׁמְעוֹן ברה"י תּוֹלִין וּפָרִיךְ הַשַּׁ"ס וְאִי מִסּוֹטָה גָּמְרִינַן לָהּ אַמַּאי תּוֹלִין וְאִם כֵּן תַּרְוַיְיהוּ לַיְתִי קָרְבַּן טֻמְאָה וְלֹא קָרְבַּן טָהֳרָה כְּמוֹ מֵעִקָּרָא לס"ד דְּהָוֵי רה"ר דְּפָרִיךְ דְּלַיְתֵי קָרְבַּן טָהֳרָה אֶלָּא וַדַּאי הַיְנוּ טַעְמָא דְּלָא מַיְיתוּ קָרְבַּן טֻמְאָה גְּרֵידָא כִּי הָוֵי רה"י מִשּׁוּם דְּלָא יָלְפִינַן מִסּוֹטָה אֶלָּא דָּבָר שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת כְּמוֹ סוֹטָה וְזֶה וַדַּאי שֶׁלֹּא נִטְמְאוּ שְׁנֵיהֶם אֲבָל מֵעִקָּרָא לס"ד דְּהָוֵי רה"ר נִיחָא דְּמַיְיתוּ שְׁנֵיהֶם קָרְבַּן טָהֳרָה אע"ג שֶׁוַּדַּאי הָאֶחָד מֵהֶן נִטְמָא דְּלָאו מִסּוֹטָה גָּמְרִינַן לְהוּ אֶלָּא מְטַהֲרִין לְהוּ מִכֹּחַ דְּמוֹקְמִינַן כָּל חַד וְחַד בְּחֶזְקַת טָהֳרָה וי"ל דְּמִסּוֹטָה גָּמְרִינַן לְטַהֵר ברה"ר הֵיכָא דְּלֵיכָּא חֲזָקָה לְטָהֳרָה כִּי הַהִיא דְּמִקְוֶה שֶׁנִּמְדַּד וְנִמְצָא חָסֵר דְּלֵיכָּא חֲזָקָה לְטָהֳרָה דְּאִי מִשּׁוּם הָעֲמֵד הַמִּקְוֶה בְּחֶזְקַת שָׁלֵם אַדְּרַבָּה הָעֲמֵד טָמֵא עַל חֶזְקָתוֹ וּמְטַהֵר ר' שִׁמְעוֹן ברה"ר מִשּׁוּם דְּגָמְרִינַן מִסּוֹטָה וְהַשְׁתָּא דְּבָעֵי לְמֵימַר דְּלָא מוֹקְמִינַן בְּאִסּוּר אַחֶזְקָתֵיהּ כְּמוֹ בְּסַכַּנְתָּא אֲפִילּוּ הֵיכָא דְּאִיכָּא חֲזָקָה יָלְפִינַן מִסּוֹטָה וְהֵיכָא דְּלָא אֶפְשָׁר לְמֵילַף מִסּוֹטָה כִּי הַהִיא דִּשְׁנֵי נְזִירִים (דַּף נז.) לֹא נִטְהַר מִסָּפֵק מִכֹּחַ חֲזָקָה וְהַהִיא פִּרְכָא דְּהָתָם הָוֵי לְפִי הַמַּסְקָנָא דְּהָכָא דְּאָזְלִינַן בָּתַר חֲזָקָה וְכֵן דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת לִשָּׁאֵל דְּהָוֵי סְפֵקוֹ טָהוֹר דְּיָלְפִינַן מִסּוֹטָה הַיְנוּ הֵיכָא דְּלֵיכָּא חֲזָקָה כִּי הַהִיא (טְהָרוֹת פ"ג מ"ח) דְּתִינוֹק שֶׁנִּמְצָא בְּצַד הָעִסָּה דִּמְטַהֵר רַבִּי מֵאִיר מִשּׁוּם דְּאֵין בּוֹ דַּעַת לִשָּׁאֵל מִטַּעַם סְמוֹךְ מִעוּטָא לַחֲזָקָה וְהָוְיָא לֵיהּ פַּלְגָא וּפַלְגָא כִּדְאָמְרִינַן בִּיבָמוֹת (דַּף קיט:) וְאִם תֹּאמַר וּמִסּוֹטָה הֵיכִי מָצֵי לְמֵילַף וְהָא סוֹטָה אִית לָהּ חֶזְקַת טָהֳרָה וְיֵ"ל כֵּיוָן דְּקִנֵּא לָהּ וְנִסְתְּרָה יֵשׁ רַגְלַיִם לַדָּבָר וְאִתְרַע לָהּ חֶזְקָתָהּ וְאִם תֹּאמַר כָּל סְפֵק טֻמְאָה ברה"י מְנָא לַן דְּטָמֵא הֵיכָא דְּאִיכָּא חֶזְקַת טָהֳרָה אִי מִסּוֹטָה הָא אִתְרַע לָהּ חֲזָקָה וי"ל דְּגָמְרִינַן שַׁפִּיר מִסּוֹטָה דַּעֲשָׂאָהּ הַכָּתוּב כְּוַדַּאי וְלָא מוֹקְמִינַן לָהּ אַחֶזְקָתֵהּ לאע"ג דְּאִתְרַע לָהּ חֶזְקָתָהּ מ"מ אִי מוֹקְמִינַן לָהּ אַחֶזְקָתָהּ לֹא הָיָה לָהּ לִהְיוֹת וַדַּאי טְמֵאָה וְהָא דְּקָאָמְרִינַן בְּפֶרֶק כְּשֵׁם (סוֹטָה כט. וְשָׁם) דְּאִצְטְרִיךְ סוֹטָה לְטַהֵר ברה"ר דְּאִי מִקְּרַב גַּבֵּל הֲ"א דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת לִשָּׁאֵל אֲפִילּוּ בִּרה"ר סְפֵקוֹ טָמֵא ה"מ לְמֵימַר דְּאִצְטְרִיךְ לְטֻמְאָה ברה"י אֲפִילּוּ הֵיכָא דְּאִיכָּא חֲזָקָה לְטָהֳרָה דְּאִי מִקְּרַב גַּבֵּל דִּלְמָא הַיְנוּ הֵיכָא דְּלֵיכָּא חֲזָקָה לְטָהֳרָה: **טְמֵאָה** שֶׁאֲנִי אוֹמֵר כו' פֵּרוּשׁ גַּם הַצְּלוֹחִית לאע"ג שֶׁכָּל מַעֲשֵׂה פָּרָה בִּכְלֵי גְּלָלִים כְּלֵי אֲבָנִים כְּלֵי אֲדָמָה כִּדְאִיתָא בְּרֵישׁ יוֹמָא (דַּף ב.) וּבְרֵישׁ פֶּרֶק הַיָּשֵׁן (סֻכָּה כח.) הַיְנוּ קֹדֶם שְׂרֵפַת הַפָּרָה כִּדְתְנַן בְּמַסֶּכֶת פָּרָה (פ"ג מ"א ב) ז' יָמִים קֹדֶם שְׂרֵפַת הַפָּרָה הָיוּ מְבִיאִין כו' לְפִי שֶׁכָּל מַעֲשֶׂיהָ בִּכְלֵי גְּלָלִים כְּלֵי אֲבָנִים כְּלֵי אֲדָמָה אֲבָל לְאַחַר שְׂרֵפַת הַפָּרָה הָיוּ מְקַדְּשִׁים בְּכָל הַכֵּלִים כִּדְתְנַן בְּמַסֶּכֶת פָּרָה פֶּרֶק הַמֵּבִיא כְּלִי חֶרֶס לְחַטָּאת (מ"ה) בְּכָל מְקַדְּשִׁין וַאֲפִילּוּ בִּכְלֵי גְּלָלִים כְּלֵי אֲבָנִים כְּלֵי אֲדָמָה מַשְׁמַע לכ"ש בִּשְׁאָר כֵּלִים וְהָנָךְ אִצְטְרִיךְ סד"א לָאו כֵּלִים נִינְהוּ כִּדְאָמְרִינַן בפ"ק דְּשַׁבָּת (דַּף טז:): **שֶׁאֲנִי** אוֹמֵר אָדָם וְכוּ' וא"ת דְּהָכָא תָּלִינַן בְּאָדָם טָמֵא וְכֵן בפ"ק דִּפְסָחִים (דַּף י:) גַּבֵּי קַרְלֹס שֶׁאֲבַל בַּבַּיִת וְאִלּוּ בפ"ק דְּנִדָּה (דַּף ז.) גַּבֵּי כִּכַּר הַנְּתוּנָה עַל גַּבֵּי הַדַּף תָּלִינַן בְּאָדָם טָהוֹר וְאוֹמֵר ר"ת דְּהַיְנוּ טַעְמָא דְּהָכָא וּדְפְסָחִים מִשּׁוּם דְּגָזְרוּ עַל סְפֵק כֵּלִים הַנִּמְצָאִים אֲבָל עַל סְפֵק אֳכָלִים לֹא גָּזְרוּ וְעוֹד י"ל דְּהַהִיא דְּנִדָּה שֶׁמַּדָּף טָמֵא מֻנָּח תַּחְתֶּיהָ וְאִי אֶפְשָׁר לְכִכָּר לִפֹּל אֶלָּא אִם כֵּן נָגַע לְמַדָּף טָמֵא שַׁיָּךְ לִתְלוֹת בְּאָדָם טָהוֹר שֶׁנְּטָלָהּ בְּמִתְכַּוֵּן שֶׁלֹּא תִּטַּמֵּא הַכִּכָּר אֲבָל אָדָם טָמֵא לָמָּה הָיָה נוֹטְלָהּ וְכֵן בְּהַהִיא דִּכְסוּי הַדָּם (לְקַמָּן חֻלִּין פו.) דְּרֹב תִּינוֹקוֹת מְטַפְּחִין לְפִי מַה שֶּׁמְּפָרֵשׁ ר"ת מְטַפְּחִין בָּעִסָּה וּמִעוּטָא אֵין מְטַפְּחִין וְתָלִינַן בְּאָדָם טָהוֹר שֶׁנָּתַן לוֹ לְפִי שֶׁהָיָה חוֹשֵׁשׁ שֶׁלֹּא יְטַמֵּא הַתִּינוֹק אֶת הָעִסָּה: **אִם יְכוֹלָה חֻלְדָּה לִשְׁתּוֹת** פֵּרוּשׁ בְּקוּנְטְרֵס בְּלָשׁוֹן (אֶחָד) דְּכָל הַמֵּקִיא פּוֹסֵל הוֹאִיל וְהִפְרִישׁ מֵהֶן לִשְׁתּוֹת הֲרֵי נַעֲשֵׂית בָּהֶן מְלָאכָה וְנִפְסְלוּ וּכְשֶׁמְּקִיאָה פּוֹסֶלֶת הָרִאשׁוֹנוֹת וְקָשֶׁה לְפֵרוּשׁוֹ וְכִי מַה מְּלָאכָה שַׁיָּיכָא בִּשְׁתִיָּה וְנִרְאֶה לוֹמַר דְּאִי קֹדֶם קִדּוּשׁ אַיְירֵי מִפַּסְלֵי מִשּׁוּם דְּלָא הָוֵי מַיִם חַיִּים אֶל כְּלִי שֶׁיְּהֵא חִיּוּתָן בִּכְלִי שֶׁלֹּא יְמַלֵּא כְּלִי זֶה וִיעָרֶה בִּכְלִי אַחֵר קֹדֶם קִדּוּשׁ כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס בְּלָשׁוֹן אַחֵר וְאִי אַחַר קִדּוּשׁ אַיְירֵי וְנָקַט טֻמְאָה מִשּׁוּם כְּלִי אוֹ כְּמוֹ שֶׁמְּפָרֵשׁ אַחַר כָּךְ מִפַּסְלֵי מִשּׁוּם רוֹק שֶׁבְּפִיהֶן הַמְעֹרָב בַּמַּיִם וְקָסָבַר יֵשׁ בִּלָּה וְהַזָּאָה צְרִיכָה שִׁעוּר וְלֹא כְּר' אֱלִיעֶזֶר דְּפֶרֶק הַתַּעֲרֹבֶת (זְבָחִים פ.) דְּאָמַר יַזֶּה שְׁתֵּי הַזָּיוֹת אִי נָמֵי פְּסוּלָה בְּהַזָּאָה אַחַת קָאָמַר כְּמוֹ לְר' אֱלִיעֶזֶר דְּר' אֱלִיעֶזֶר נָמֵי אַיְירֵי בָּהּ שֶׁהוּא מוֹסִיף אַף הָעַכְבָּר ה"נ מְפָרֵשׁ בַּתּוֹסֶפְתָּא טַעְמָא דְּר' יְהוֹשֻׁעַ דְּאָמַר בַּמַּיִם מְקַדְּשִׁין לֹא פָּסַל כְּשִׁיטָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר ר' אֱלִיעֶזֶר אֶלָּא כְּשֶׁיִּשְׁתֶּה וּמִפַּסְלֵי מִשּׁוּם מַשְׁקֶה פִּיו הַמְעֹרָב בַּמַּיִם וּלְכָךְ אִם נִגְרַר כָּשֵׁר הַיְנוּ שֶׁשּׁוֹפֵךְ הַמַּיִם תּוֹךְ גְּרוֹנוֹ שֶׁאֵין שָׁם מַשְׁקֵה פִּיו וְהַשְׁתָּא הָוֵי קוּמְיָא דְּיָרַד בָּהּ טַל בַּלַּיְלָה דְּמִפַּסְלֵי מִטַּעַם תַּעֲרֹבֶת: **אוֹ נָחָשׁ לְדִבְרֵי ר"ג** מִשְׁנָה הִיא בְּמַסֶּכֶת פָּרָה (פ"ט מ"ג) כָּל הַשְּׁרָצִים אֵין פּוֹסְלִין בְּמֵי חַטָּאת חוּץ מִן הַחֻלְדָּה מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְקִיאָה ר"ג אוֹמֵר אַף הַנָּחָשׁ מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵקִיא ר"א אוֹמֵר אַף הָעַכְבָּר וְהָא דְּלָא תְּנָא הָכָא אַף הָעַכְבָּר לְדִבְרֵי ר"א מִשּׁוּם דְּר' אֱלִיעֶזֶר שַׁמּוּתִי הוּא: **אוֹ שֶׁיָּרַד בָּהּ טַל בַּלַּיְלָה** פְּסוּלָה בָּרַיְתָא הִיא זוֹ דְּבַמִּשְׁנָה בְּמַסֶּכֶת פָּרָה בְּרֵישָׁא נָמֵי קָתָנֵי פְּסוּלָה וְתֵימַהּ שֶׁלֹּא הֵבִיא כָּאן הַמִּשְׁנָה וְשֶׁמָּא נִיחָא לֵיהּ לְהָבִיא הַבָּרַיְתָא שֶׁמְּפֹרָשׁ בָּהּ שֶׁאֲנִי אוֹמֵר אָדָם טָמֵא נִכְנַס לְשָׁם וּבַמִּשְׁנָה אֵינוֹ כֵּן וְאַע"ג דְּבַמִּשְׁנָה תָּנֵי בְּרֵישָׁא נָמֵי פְּסוּלָה וּבַבָּרַיְתָא קָתָנֵי בְּרֵישָׁא טְמֵאָה מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמ"ד בְּפֶרֶק דַּם חַטָּאת (זְבָחִים נג.) מֵי חַטָּאת שֶׁנִּטְמְאוּ מְטַהֲרִין אִי נָמֵי לְפִי שֶׁהַפְּסוּל בָּא מֵחֲמַת טֻמְאָה קָתָנֵי בְּרֵישָׁא טְמֵאָה וְעוֹד מִשּׁוּם דְּגַם הַצְּלוֹחִית עַצְמָהּ טְמֵאָה כֵּיוָן דְּתָלִינַן בְּאָדָם טָמֵא אֲבָל בְּסֵיפָא הַצְּלוֹחִית טְהוֹרָה וְעוֹד יֵשׁ חִלּוּק בֵּין מֵי חַטָּאת שֶׁנִּטְמְאוּ לְמֵי חַטָּאת שֶׁנִּפְסְלוּ כִּדְתְנַן בְּמַסֶּכֶת פָּרָה פֶּרֶק תְּשִׁיעִי (מ"ח):

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פט"ו מהל' שאר אבות הטומאות הל' ח:

ב מיי' פט"ו מהל' שאר אבות הטומאות הל' ז:

ג מיי' פט' מהל' פרה אדומה הל' טז:

ד מיי' פט' מהל' פרה אדומה הל' טז:

רבינו גרשום

אמר ליה מי קא מדמית איסורא לסכנתא. כלומר בני מעיים [שזו] איסורא לנחש שזו סכנתא. מאי שנא ספק סכנתא לחומרא ספק איסורא לחומרא כלומר דהכא באיסורא אתה אומר לא חיישינן. הא ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו כו' כלומר כגון זב שהיה הולך ברשות הרבים ונפל מידו שום חפץ או מחט או שום דבר ונמצא אחרא)אולי צ"ל ונמצא אח"כ חפץ ברה"ר אמרינן דלא נפל זה החפץ מהזב אלא מאדם טהור וספיקו טהור אבל אם ברה"י נפל ספיקו טמא דאמרינן דמזב הוא. (אותו אמרינן לא נפל חפץ מזב אלא מאדם טהור נפל ספקו טהור. אלא ברשות היחיד נפל ספקו טמא דאמר מר מזב היה כו') וגמרינן לה מסוטה מה סוטה ברה"י. כלומר דהיא עצמהב)אולי צ"ל דהיא עצמה נסתרה עם הבועל והוי כרה"י. מן יחיד היא וספקו טמא דמספק משקה לה ממים המאררים ומאותה שעה דקינה לה בעלה [ונסתרה] היתה טמאה לו אף כל טומאה ברשות היחיד ספקו טמא:

מתיב. לזה שאמר לא שני בין איסורא לסכנתא וכו' [התם נמי] ועדיין לא יכול למילף מהכא משום דגמירי לה מסוטה מה סוטה דבר שיש בו דעת לישאל (כלומר) וספיקא טמא אף כל דבר שיש בו דעת לישאל ספיקו טמא וחולדה אין בו דעת לישאל אי נגעה אי לא נגעה לפיכך ספיקו טהור. אבל בזאב הכא אין לינו כך [ולא שני] בין איסור לסכנתא:

צלוחית שהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה. כלומר צלוחית של מי חטאת. או שירד טל בלילה ששואבין הן או נחש לדברי רבן גמליאל כלומר דאמרינן כל השרצים אינם פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה אם שתת מהן [מפני] שמקיאה בשעת שתייתה ונופל מפיה המשקה לתוך הכלי והוו להו מים שאובין ופוסלין ומנין ששאובין פוסלין דכתיב מים חיים אל כלי שתהא הווייתן בכלי (חוץ מן הנחש מפני שהוא שותה ואינו מקיא) רבן גמליאל אומר אף הנחש ששותה ומקיא ופוסל כשאר שרצים ואמר ריב"ל מה טעם מפני שדרכן של שרצים וכו'. והכא דתלינן בשרצים ולא תלינן באדם טמא דאי (נותן) הוי תלינן באדם טמא הוה להו תקנתא בהשקה כדאמרינן במס' פסחים השיקו ואחר כך הקדישן טהורים כלומר שמניחין הצלוחית במעין לגף על מים חיים ומיד הם טהורים אבל אי תלינן בשרצים לעולם לית להו תקנתא אלא ש"מ סכנתא חמירא מאיסורא. אלא ישתה ויחזור לאחורו דלא ידעינן אם שתה אם לאו וספק סכנתא לחומרא:

מסורת הש"ס

א נדה ד:

ב משנה טהרות; תוספתא טהרות; משנה עדיות; תוספתא עדויות

ג סוטה כח:; קידושין פ.; ספרי במדבר

ד משנה פרה

תורה אור השלם

וְאָסַף אִישׁ טָהוֹר אֵת אֵפֶר הַפָּרָה וְהִנִּיחַ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמֵי נִדָּה חַטָּאת הִוא [במדבר יט, ט]

מִפְּנֵי שֶׁדַּרְכָּן שֶׁל שְׁרָצִים לְגַלּוֹת, וְאֵין דַּרְכָּן לְכַסּוֹת. אִי נָמֵי, טַעְמָא דְּהִנִּיחָהּ מְגוּלָּה וּבָא וּמְצָאָהּ מְכוּסָּה, מְכוּסָּה וּבָא וּמְצָאָהּ מְגוּלָּה, הָא מְצָאָהּ כְּמָה שֶׁהִנִּיחָהּ – לָא טוּמְאָה אִיכָּא וְלָא פְּסוּלָא אִיכָּא. וְאִילּוּ סְפֵק מַיִם מְגוּלִּים אֲסוּרִין, שְׁמַע מִינַּהּ: חֲמִירָא סַכַּנְתָּא מֵאִיסּוּרָא, שְׁמַע מִינַּהּ. [אב(א)]תְּנַן הָתָם: שְׁלֹשָׁה מַשְׁקִין אֲסוּרִין מִשּׁוּם גִּלּוּי – מַיִם, וְיַיִן, וְחָלָב. כַּמָּה יִשְׁהוּ וְיִהְיוּ אֲסוּרִין? כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא הָרַחַשׁ מִמָּקוֹם קָרוֹב וְיִשְׁתֶּה. וְכַמָּה מָקוֹם קָרוֹב? אָמַר רַב יִצְחָק בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה: כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא מִתַּחַת אוֹזֶן כְּלִי וְיִשְׁתֶּה. [ג]יִשְׁתֶּה? הָא קָא חָזֵי לֵיהּ! אֶלָּא, יִשְׁתֶּה וְיַחֲזוֹר לְחוֹרוֹ. אִיתְּמַר: הַשּׁוֹחֵט בְּסַכִּין וְנִמְצֵאת פְּגוּמָה, אָמַר רַב הוּנָא: אֲפִילּוּ שֶׁיִּבֵּר בָּהּ עֲצָמוֹת כָּל הַיּוֹם – פְּסוּלָה, חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא בָּעוֹר נִפְגְּמָה. וְרַב חִסְדָּא אָמַר: כְּשֵׁרָה, שֶׁמָּא בְּעֶצֶם נִפְגְּמָה. בִּשְׁלָמָא רַב הוּנָא כִּשְׁמַעְתֵּיהּ, אֶלָּא רַב חִסְדָּא מַאי טַעְמָא? אָמַר לָךְ: עֶצֶם – וַדַּאי פּוֹגֵם, עוֹר – סָפֵק פּוֹגֵם סָפֵק לָא פּוֹגֵם, הָוֵי סָפֵק וְוַדַּאי, וְאֵין סָפֵק מוֹצִיא מִידֵי וַדַּאי. [ד(ב)]מֵתִיב רָבָא לְסַיּוּעֵיהּ לְרַב הוּנָא: טָבַל וְעָלָה, וְנִמְצָא עָלָיו דָּבָר חוֹצֵץ, אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְעַסֵּק בְּאוֹתוֹ הַמִּין כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ – לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה, עַד שֶׁיֹּאמַר: "בָּרִי לִי שֶׁלֹּא הָיָה עָלַי קוֹדֶם לָכֵן". וְהָא הָכָא, דְּוַדַּאי טָבַל, סָפֵק הֲוָה עֲלֵיהּ סָפֵק לָא הֲוָה עֲלֵיהּ, וְקָאָתֵי סָפֵק וּמוֹצִיא מִידֵי וַדַּאי! [ה(ג)]שָׁאנֵי הָתָם, דְּאִיכָּא לְמֵימַר: הַעֲמֵד טָמֵא עַל חֶזְקָתוֹ, וְאֵימַר לֹא טָבַל. הָכָא נָמֵי, הַעֲמֵד בְּהֵמָה עַל חֶזְקָתָהּ, וְאֵימַר לֹא נִשְׁחֲטָה! הֲרֵי שְׁחוּטָה לְפָנֶיךָ. הָכָא נָמֵי, הֲרֵי טָבַל לְפָנֶיךָ! הָא אִיתְיְלִידָא בֵּיהּ רֵיעוּתָא. הָכָא נָמֵי אִיתְיְלִידָא בַּהּ רֵיעוּתָא! סַכִּין אִיתְרַעַאי, בְּהֵמָה לָא אִיתְרַעַאי. [וז(ד)]מֵיתִיבִי: שָׁחַט אֶת הַוֶּשֶׁט וְאַחַר כָּךְ נִשְׁמְטָה הַגַּרְגֶּרֶת – כְּשֵׁרָה, נִשְׁמְטָה הַגַּרְגֶּרֶת וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט אֶת הַוֶּשֶׁט – פְּסוּלָה. [ח]שָׁחַט אֶת הַוֶּשֶׁט (וְנִמְצָא) [וְנִמְצֵאת] הַגַּרְגֶּרֶת שְׁמוּטָה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם קוֹדֶם שְׁחִיטָה נִשְׁמְטָה אִם לְאַחַר שְׁחִיטָה נִשְׁמְטָה, זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה, וְאָמְרוּ: כָּל סְפֵק בִּשְׁחִיטָה פָּסוּל. [ט]כָּל סָפֵק בִּשְׁחִיטָה לְאֵתוּיֵי מַאי? לָאו לְאֵתוּיֵי כְּהַאי גַּוְונָא? לָא, לְאֵתוּיֵי סָפֵק שָׁהָה, סָפֵק דָּרַס.

וּמַאי

מפני שדרכן של שרצים לגלות ואע"ג דאדם נמי דרכו לגלות איכא למתני באדם טהור ובשרצים לטהר ובאדם טמא לטמא תלינן בתר רבא לטהר: **ואין דרכן לכסות** הלכך רישא ליכא למתני בשרצים וטמאים וטהורים שכיחי וחיישינן לטמאים. אלמא במידי דאסורא תלינן בתר רבא דשכיחי ואף על גב דלקולא. אי נמי טעמא דהניחה מגלה ומצאה מכסה ומכסה מגלה הא מצאה כמו שהניחה לא טומאה אכא ולא פסולה איכא ואלו ספק מים מגלין אסורין גרסינן ואע"ג דאיכא למימר אדם נכנס לשם שגלה אותה ושאר שרצים גלו אותה שאין בהן סכנה והוו להו נחשים מיעוטא תלינן בנחשים ואסירי אי נמי פשיטא ליה דהוא עצמו גלה אותה ושהה בגלוי כדי שיכול נחש לשתות מהן אמרינן לקמן דאסירי ואע"ג דמצאה כמו שהניחה: **ש"מ חמירא סכנתא מאיסורא ש"מ** ואית דילפי נמי לה לרב אשי דחמירא סכנתא מאיסורא מדקתני אם יכולה חולדה לשתות כו' פסולה ולא קתני טמאה דניחא ליה לתנא למתני בשרצים דשמעינן מיניה לאסורה משום סכנת נפשות ואע"ג דלגבי אסור קלא היא דלא מטמא ולא מתני באדם טמא ואע"ג דדרכו נמי לגלות משום דאי הוה קתני טמאה לא הוה שמעינן מינה אסור סכנת נפשות ולא גרים ואלו ספק מים מגלין אסורין. וקשיא לי בגוה טובא חדא דהא לרבנן חולדה קתני ולא נחש ולר"ג נופה או חולדה או נחש קתני ואם יכולה חולדה לשתות ולא נחש כגון שמונחת על דף גבוה קתני נמי פסולה ולא טמאה והכא אבעי ליה למתני טמאה דמאי סכנת נפשות איכא דאקילו בה גבי אסור טומאה ועוד בנחש נמי לתני פסולה משום שרצים וטמאה משום אדם טמא ואשמועינן תרוייהו ונחוש נמי לאסורא דהא רישא מני למתני באדם טהור ובאדם טמא ותלינן באדם טמא לחומרא אלא לאו שמע מנה טעמא לאו משום סכנה הוא אלא משום דתלינן ברבא דשכיחא: **כמה ישהו המים בגלוין** היכא דהוא עצמו הניחן מגלים: **הרחש** הנחש. רחש תרגום של שרץ: **מתחת אזן כלי** חוששין שמא היה שם שרץ ושתה: **הא קא חזי לה** כיון שלא שהה לשם הנחש שעור שיכול לחזר לחורו אלא כדי שיוכל לבא לשתות הא ודאי לא חזתה דאי חזתה הא קא חזי לה בחזרתו לחורו תחת אזן הכלי בקרקע: **השוחט בסכין ואח"כ נמצאת פגומה** וידוע הוא שכששחט בדק קדם שחיטה והיה יפה אבל לא בדק אחר שחיטה מיד: **אפילו שבר בה עצמות** בין שחיטה לבדיקה אחרונה דאיכא למתלי בעצמות פסולה השחיטה: **שמא בעור השחיטה:** **נפגמה** ונמצא שלא נשחטו הסימנים אלא נקרעו שהפגם קורע וזבחת כתיב (דברים יב): **בעצם נפגמה** באותו ששבר בה: **כשמעתיה** דאמר לעיל (חולין דף ט.) בחזקת אסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה וזו נולד בה ספק בשחיטה: **כל היום כלו** לאחר טבילה: **בהמה לא אתרעאי** וכיון דלאו בגופה ממש אתילד אלא בדבר אחר לא דמי לטבילה ולא אתי ספק דריעותא דסכין ומוציא אותו מידי שחיטה ודאית דודאי עצם פגם: **שחט את הושט** בעוף שהכשרו בסימן אחד תו לא חיישינן לעקור דשני. והא דנקט שחיטה בושט ושמוטה בגרגרת הוא הדין דאפילו איפכא נמי אלא משום דגרגרת עבידא לאשתמוטי והכי מתוקמא בהשוחט (לקמן חולין כח.): **נשמטה הגרגרת תחלה** הרי נטרפה: **כהאי גונא** שנולד בה ספק בסכין:

וישתה הא קא חזי לה בירושלמי מתרץ כחוט השערה ושפיפון שמו ורשות נתנה לקרקע להבקע לפניו ולא נתנה רשות לכלי להבקע מפניו: **טבל ועלה כו'** הך דהכא לא שייך לאתויי בפ' כל היד (נדה דף טו:) ובפרק כל הצלמים (ע"ז דף מח:) ובפ"ק דפסחים (דף ט.) דהתם נמי פריך ואין ספק מוציא מידי ודאי דשאני הכא דלחמרא אתא ספק אסורא ומוציא מידי ודאי היתר והנך דמייתי התם לא שייך לאתויי הכא דהתם הוי משום דהוי ספק הרגיל: **עד שיאמר ברי לי** הכא לא מפלג בין טבל סמוך לחפיפה ולא טבל סמוך לחפיפה כדמפלג בפרק בתרא דנדה (דף סו:) דאמר רבא טבלה ועלתה ונמצאת עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחזור לחוף ולטבול ואם כו' ואומר ר"ת דהכא מיירי בנמצא בגוף והתם מיירי בנמצא בראש דחפיפה לא תקן עזרא אלא בראש כדאמרינן במרובה (ב"ק דף פב.) דאורייתא לעיוני דלמא מקטר ומקטר לא שייך אלא בראש ועוד נמי תנן נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק ובפ' בתרא דנדה (דף סו:) אמר דאשה לא תחוף אלא בחמין אבל בקרירי לא משום דמשרו מזייה אבל בשאר הגוף שייך לומר לשון הדחה כדאמר התם רבה לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא מליחה קמטיה במים ומשמע נמי קמטים דוקא אבל לא שאר הגוף ואע"ג דאיכא למימר דנקט קמטים לרבותא דאע"ג דביאת מים לא בעיא רחוי לביאת מים בעינן ליכא למימר הכי מדלא נקט אפילו קמטיה משמע קמטים דוקא והא דאמר רב נחמן לאחותו לולי חסרתא (נדה דף סח.) משמע דכל הגוף בעי חפיפה התם לאו משום חובה אלא משום שהיתה רגילה לרחוץ בחמין כמו שנוהגים גם עכשו לרחוץ כל הגוף בחמין ועוד אומר רבינו תם דהכא מיירי לטהרות ובנדה איירי לבעלה שהחמירו לטהרות יותר מלבעלה כמו שמשמע בנדה בכמה מקומות ועוד יש להעמיד הך דשמעתין בכהנים דאין בהן חפיפה משום שטובלין תמיד כדמשמע בירושלמי בריש פסחים: **והא הכא** דודאי טבל פרוש קרוב לודאי הוא דטבל שפיר כיון שנתעסק באותו המין אח"כ: **סכין** אתרעאי בהמה לא אתרעאי תימה דליכא לשנויי הכי אההיא דמקוה שנמדד ונמצא חסר דבריש נדה (דף ב:) דקאמר התם דכל הטהרות שנעשו על גביו למפרע כלן טמאות משום דהא חסר לפניך והעמד טמא על חזקתו ולא אמרינן מקוה אתרעאי אדם לא אתרעאי והכא נמי נימא העמד בהמה על חזקתה ואימא לא נשחטה דהרי הסכין פגום לפניך וי"ל דשאני התם דאיכא למימר חסר ואתאי כדקאמר התם ועי"ל דהכא טעמא משום דעצם ודאי פוגם וכ"ת התם נמי ודאי טבל כדקאמר הכא גבי טבל ועלה לא דמי דמה שנתעסק באותו המין אחר כך עושה אותו ודאי טבל דמסתמא מאותו מין שנתעסק בא אבל התם מה שייך לומר ודאי טבל הרי במקוה חסר טבל ואין זו טבילה והא דאמרינן בסמוך גבי רב יוסף דטרף על תליסר חיותא אכא למימר דלא כרב חסדא דלרב חסדא אפילו בתרייתא כשרה לפי שקרוב לודאי דבעצם של מפרקת של בתרייתא אפגים לפי שבראשונות רגיל להזהר שלא לדחק את הסכין בכח במפרקת לפי שעדין צריך לשחט אחרות אבל באחרונה לא חייש ועי"ל דמה לי אתילד ריעותא בסכין ומה לי אתילד ריעותא בבהמה אלא על כרחך הכי קאמר סכין אתרעאי פרוש ואיכא ספיקי טובא שמא בעצם נפגמה ואפילו בעור נפגמה שמא לא נשחטו הסימנין כנגד הפגימה והוי כספק ספיקא והשתא פריך שפיר בתר הכי כל ספק לאתויי מאי לאו לאתויי כה"ג דמשמע שבא לרבות אפילו דבר שנוטה להתיר יותר מלאסר ומשני לא לאתויי ספק שהה ספק דרס ואף על גב דלא עביד דשהי ודרס דמסתמא שחט כדרך השוחטין ופריך מאי שנא כיון דתרוייהו קרובים לודאי להכשיר:

מסורת הש"ס

א משנה תרומות

ב נדה ב:

ג קידושין עט.

ד לקמן כח.; תוספתא חולין

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ז, סמג עשין סט, טוש"ע יו"ד סי' קטז סעי' א:

ב מיי' פי"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יא:

ג מיי' פי"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יא:

ד מיי' פב' מהל' מקואות הל' כג, סמג לאוין קיא, טוש"ע יו"ד סי' קצט סעי' י:

ה מיי' פב' מהל' מקואות הל' כג:

ו מיי' פג' מהל' שחיטה הל' יד:

ז מיי' פג' מהל' שחיטה הל' טו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' טו:

ח מיי' פג' מהל' שחיטה הל' טו, טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' יז:

ט מיי' פג' מהל' שחיטה הל' יח:

רבינו גרשום

בשלמא רב הונא כשמעתיה כלומר רב הונא דאמר חיישינן בעור נפגמה ואסור הוא דאמר כשמעתיה דאמר בחזקת איסור עומדת על שיודע לך וכו' והלא נודע לך דאיפגים סכין וקא אתי ספק [ומוציא] מידי ודאי כלומר אף דודאי יש לנו לומר שעצמות עשה סכין פגום ועור ספק פוגם ספק לא פוגם אפ"ה אמרינן למעור איפגים:

ורב חסדא אמר לך עצם ודאי פגים כו' והוי ספק (והוי) וודאי (ועכשיו) ואין ספק מוציא מידי ודאי כלומר לבתר ודאי אזלינן:

ונמצא עליו דבר חוצץ. כלומר (כמו) שהסופר הוא אומנתו נמצא (עליו כלומר) על בשרו מעט מדיו כו' והא הכא דקא אתי ספק מוציא מידי ודאי כלומר לא עלתה טבילה עד שיאמר ברי לי:

סכין איתרעאי [בהמה לא איתרעאי] כלומר לאיפגים ובהמה עצמה היתה שחוטה שפיר ומשום הכי אמרינן(א)נראה דצ"ל ומשו"ה אמרינן לבחזקת היתר עומדת על שיודע לך במה נטרפה אבל התם גבי טבילה אמרינן העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל. הכא העמד טמא על חזקתו והכא אמרינן בבהמה בחזקת היתר עומדת:

עד שיודע לך סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי ומשום הכי אמרינן בחזקת היתר עומדת על שיודע לך במה נטרפה וכו':

מיתיבי שחט וכו' נשמטה הגרגרת. כלומר דומפיל:

לאו לאיתויי כי האי גוונא כלומר דנמצאת סכין פגומה לאחר שחיטה פסול וקשיא לרב חסדא דאמר כשרה(ב)נראה דר"ל דאף אם נימא דהברייתא מיירי בנמצא פגום ולא שיבר בה עצמות דהוי ספק גמור מ"מ קשה לרב חסדא לכיון דרב חסדא אמר שמא בעצם נפגמה משמע דבספק גמור נ"כ כשר דתלינן דבעצם המפרקת נפגמה. (מ"ט שמא בעצם נפגמה וכו' ומפני שאמר שמא משמע שספיקה כשרה) לא לאיתויי ספק שהה ספק דרס [illegible]

מאי שנא דספק שהה כו' דטרפה ומ"ש בספק דאמרינן בחזקת היתר עומדת וכו':

וּמַאי שְׁנָא? הָתָם אִיתְיְלִידָא בַּהּ רֵיעוּתָא בִּבְהֵמָה, הָכָא סַכִּין אִיתְרְעַאי, בְּהֵמָה לָא אִיתְרְעַאי. [א]וְהִילְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב הוּנָא, כְּשֶׁלֹּא שִׁיבֵּר בָּהּ עֶצֶם. וְהִילְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא, כְּשֶׁשִּׁיבֵּר בָּהּ עֶצֶם. מִכְּלָל דְּרַב חִסְדָּא אַף עַל גַּב דְּלָא שִׁיבֵּר בָּהּ עֶצֶם? אֶלָּא בְּמַאי אִיפְּגִים? אֵימָא: בְּעֶצֶם דְּמַפְרֶקֶת אִיפְּגִים. [ב]הֲוָה עוֹבָדָא וְטָרַף רַב יוֹסֵף עַד תְּלֵיסַר חֵיוָתָא, כְּמַאן? כְּרַב הוּנָא, וַאֲפִילּוּ בְּקַמַּיְיתָא? לָא, כְּרַב חִסְדָּא, וּלְבַר מִקַּמַּיְיתָא. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם כְּרַב הוּנָא, דְּאִי כְּרַב חִסְדָּא, מִכְּדֵי מִתְלָא תָּלֵינַן, מִמַּאי דִּבְעֶצֶם דְּמַפְרֶקֶת דְּקַמַּיְיתָא אִיפְּגִים? דִּלְמָא בְּעֶצֶם דְּמַפְרֶקֶת דְּבָתְרָיְיתָא אִיפְּגִים! אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: רַב כָּהֲנָא מַצְרֵיךְ בְּדִיקוּתָא בֵּין כֹּל חֲדָא וַחֲדָא. כְּמַאן? כְּרַב הוּנָא, וּלְמִיפְסַל קַמַּיְיתָא? לָא, כְּרַב חִסְדָּא, וּלְאַכְשׁוּרֵי בָּתְרָיְיתָא. [ג](א)אִי הָכִי, תִּיבְעֵי נָמֵי בְּדִיקַת חָכָם! עֵד אֶחָד נֶאֱמָן בְּאִיסּוּרִין. אִי הָכִי, מֵעִיקָּרָא נָמֵי לָא! הָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא אָמְרוּ לְהַרְאוֹת סַכִּין לְחָכָם אֶלָּא מִפְּנֵי כְּבוֹדוֹ שֶׁל חָכָם. מְנָא הָא מִלְּתָא דַּאֲמוּר רַבָּנַן: אוֹקֵי מִילְּתָא אַחֶזְקֵיהּ? אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, אָמַר קְרָא "וְיָצָא הַכֹּהֵן מִן הַבַּיִת אֶל פֶּתַח הַבָּיִת וְהִסְגִּיר אֶת הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים", דִּלְמָא אַדְּנָפֵיק וְאָתֵא בְּצַר לֵיהּ שִׁיעוּרָא! אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן אוֹקֵי אַחֶזְקֵיהּ. מַתְקֵיף לַהּ רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: וְדִילְמָא כְּגוֹן שֶׁיָּצָא דֶּרֶךְ אֲחוֹרָיו, דְּקָא חָזֵי לֵיהּ כִּי נָפֵיק! [ד]אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בַּדָּבָר, חֲדָא, דִּיצִיאָה דֶּרֶךְ אֲחוֹרָיו לֹא שְׁמָהּ יְצִיאָה, וְעוֹד, אֲחוֹרֵי הַדֶּלֶת מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? וְכִי תֵּימָא דְּפָתַח בֵּיהּ כַּוְּותָא – וְהָתְנַן: בַּיִת אָפֵל אֵין פּוֹתְחִין בּוֹ חַלּוֹנוֹת לִרְאוֹת אֶת נִגְעוֹ! [ה](ב)אֲמַר לֵיהּ רָבָא: דְּקָאָמְרַתְּ יְצִיאָה דֶּרֶךְ אֲחוֹרָיו לֹא שְׁמָהּ יְצִיאָה – כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים יוֹכִיחַ, דִּכְתִיב בֵּיהּ יְצִיאָה, וּתְנַן: יָצָא וּבָא לוֹ דֶּרֶךְ כְּנִיסָתוֹ. וּדְקָאָמְרַתְּ בַּיִת אָפֵל אֵין פּוֹתְחִין בּוֹ חַלּוֹנוֹת לִרְאוֹת אֶת נִגְעוֹ – הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא אִיתַּחְזַק, אֲבָל הֵיכָא דְּאִיתַּחְזַק – אִיתַּחְזַק. (ג)תַּנְיָא דְּלָא כְּרַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, "וְיָצָא הַכֹּהֵן מִן הַבַּיִת" – יָכוֹל יֵלֵךְ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ וְיַסְגִּיר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֶל פֶּתַח הַבָּיִת". [ו]אִי "פֶּתַח הַבָּיִת", יָכוֹל יַעֲמוֹד תַּחַת הַמַּשְׁקוֹף וְיַסְגִּיר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִן הַבַּיִת" – עַד שֶׁיֵּצֵא מִן הַבַּיִת כּוּלּוֹ. הָא כֵּיצַד? עוֹמֵד בְּצַד הַמַּשְׁקוֹף וּמַסְגִּיר. [ז]וּמִנַּיִן שֶׁאִם הָלַךְ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ וְהִסְגִּיר, אוֹ שֶׁעָמַד בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְהִסְגִּיר, שֶׁהֶסְגֵּרוֹ מוּסְגָּר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְהִסְגִּיר אֶת הַבַּיִת", מִכָּל מָקוֹם. וְרַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב,

כְּגוֹן

ומאי שנא הא ספק והא ספק: הלכתא כרב הונא דחיישינן לעור. ועל ידי היה מעשה והורה לי רבינו יעקב ב"ר יקר בעוף לאסור: **מכלל דרב חסדא אפילו כשלא** שיבר בה **עצם** לאחר שחיטה מכשיר מדאצטריך למימר הלכתא כרב הונא כשלא שבר מכלל דפליג רב חסדא עליה: **בעצם מפרקת** לאחר שחיטה שנגע בעצם הצואר והיא המפרקת דכתיב (שמואל א ד) ותשבר מפרקתו ולא סבירא לן כותיה למתלי לקולא דההיא נגיעה דעצם מפרקת לא פגמה לסכין טפי מעור אבל שבירת עצמות בההוא ודאי תלינן: **תליסר חיותא** שלא בדק בין זו לזו ולאחר שחיטת כולן נמצאת פגומה: **כמאן** ס"ל: **כרב הונא** ואפילו בהמה קמייתא נמי טרפה דחיישינן לעור ולשון בעיא הוא: **לא כרב חסדא** ומשום עצם מפרקת דקמייתא טרפינהו לכולהו בתרייתא: **מכדי מיתלא תלינן** דהא ודאי נגיעת סכין במפרקת לא פגמה טפי מעור שהרי אינו מכה עליו בכח ואפילו הכי תלי בה לקולא הלכך כי שחט בהמות טובא תלי נמי רב חסדא במפרקת דבתרייתא ומכשר להו: **למפסל קמייתא** בעיא היא. האי דמצריך בדיקה לאחר שחיטת הראשונה מיד משום דאי משכח לה פגומה טריף לה כרב הונא: **לא כרב חסדא** ס"ל דלא חייש לעור ומצריך בדיקה שאם תמצא פגומה יתקננה ויהיו אחרונות כשרות עם הראשונה דאי לא בדק ושחיט ליה לאידך ומשכח לה פגומה חיישינן למפרקת דקמייתא ואסירי בתרייתא ולית ליה הא דאמרן לעיל מכדי מתלא תלינן כו' ואע"ג דמשנינא הכי דיחויא בעלמא הוא כלומר לעולם אימא לך כרב חסדא סבירא ליה אבל רב כהנא ודאי כרב הונא קאמר למפסל קמייתא כדאוקימנא לעיל הלכתא כותיה והשוחט אפילו בהמה אחת צריך לבדוק הסכין אחר שחיטה ואם שחט הרבה ולא בדק בינתים ואחר כך נמצאת פגומה אף הראשונה אסורה: **אי הכי** דמשום הא דבעי למשחטיה קא בדיק הוי ליה בדיקה דקודם שחיטה ותבעי חכם להראות לו את הסכין דילפינן (לקמן חולין יז:) משחטתם בזה ואכלתם ומילתא בעי למהוי לחכם ס"מ לאו בדיקה דקודם שחיטה חשיב ליה: **על אחד נאמן באסורין** דכל יחיד ויחיד האמינתו תורה וזבחת מבקרך ומצאנך ושחט את בן הבקר (ויקרא א) ואכלי כהנים על ידו ולא הזקיקו להעמיד עדים בדבר ולא הצריכה תורה עדים אלא לענש ממון או מיתת בית דין ולעריות דגמרינן (גטין ב.) דבר דבר ממון: **האמר רבי יוחנן** תירוצא הוא: **הא דאמור רבנן כו'** במקומות הרבה סמכו על החזקה לאסור ולהתיר כי ההוא דלעיל: **ויצא הכהן וגו'** דבעינן דנפוק מכל הבית ואח"כ יסגיר את הדלת ואע"ג דאיכא למימר דלמא עד דנפק ואתי בציר ליה שעוריה מכגרים ונמצא שלא היה נגע בשעת הסגר ואין הסגרו הסגר דכמאן דליתיה דמי: **ועוד אחורי הדלת** אם היה נגע אחורי הדלת ביציאתו היכי חזי ליה: **דפתח ביה כוותא** חלון בדלת קודם הסגר: **אין פותחין** בית אפל שצריך לפתח לו חלונות לראות הנגע פוטרין אותו לגמרי כדכתיב (ויקרא יד) כנגע נראה לי בבית לי ולא לאורי שאם עמד במקום אפל וצריך שם להדליק את הנר אינו נגע: **כהן גדול ביום הכפורים** כשהוא יוצא מבית קדשי הקדשים לאחר הוצאת כף ומחתה כתיב ויצא ועשה עולתו וגו' באחרי מות: **ותנן** במסכת יומא (דף נב:): **יצא ובא לו דרך כניסתו** פניו כלפי לפני ולפנים כדרך שנכנס כך מחזיר ויוצא דרך אחוריו: **דלא אתחזק** כל זמן שלא ראה הכהן את הנגע במראותיו שהיה מקום אפל ואין מראהו נכר אבל נגע שעומד אחורי הדלת וכבר הכיר שהוא נגע ואין צריך חלון אלא להעמידו בחזקתו פותחין: **תניא דלא כרב אחא בר יעקב** דאמר דלא מוקי אחזקתו אלא ביצא דרך אחוריו דחזי ליה על שעת הסגר דהכא קתני שאם הלך לביתו והסגירו הסגרו הסגר והכא ודאי אכסי נגע מיניה ומוקמי ליה אחזקיה: **יכול** יהא לו רשות לילך לתוך ביתו ולחזור ולסגר הדלת: **תחת המשקוף** מפתן העליון: **(הלך לביתו והסגיר** על ידי חבל ארך כגון שהיה ביתו סמוך לשם): **בתוך הבית תחת המשקוף: ורב אחא** אמר לך מהא לא תותבן דאיכא לאוקמי:

ודלמא אדנפק ואתי בצר ליה שיעורא כו' אין להקשות היכי מוכח מהכא לאוקי מילתא אחזקיה דלמא הכא טמא מספק דספק טומאה ברה"י ספקו טמא דבכל ענין טמאה הכתוב אפילו הוי רה"ר שיש בו הרבה בני אדם ואפילו דבר שאין בו דעת לשאל אבל קשה דתינח היכא דליכא ריעותא אבל היכא דאיכא ריעותא כגון סכין שנמצאת פגומה וכן אחד משנים שנטמא ודאי ברה"ר דמטהרין שניהם מטעם חזקה כה"ג מנלן דאזלינן בתר חזקה וי"ל דה"נ יש ריעותא גדולה דאע"ג דאשתכח שחסר לאחר שבעה אפ"ה לא מטהרים למפרע כל אותם שנכנסו לבית בימי הסגר ומיהו קשה דהך מילתא דמיא למקוה שנמדד ונמצא חסר דשבקינן לחזקה דמקוה ומטמאינן לגברא שטבל משום העמד טמא על חזקתו והרי חסר לפניך וה"נ הוה לן למימר דשבקינן חזקת נגע ואזלינן בתר גברא דאוקמינן בחזקת טהרה והרי חסר לפניך: **אלא** לאו משום דאמרינן אוקמה אחזקה ואין לומר דשאני הכא דאזלינן לחומרא דמדאורייתא אין לחלק ועוד דאף לקולא מטמאין ליה לשרוף קדשים ולהביא קרבן אם נכנס למקדש והא מייתי מספק חלין לעזרה ועוד דאף לקולא מוקמינן הכא אחזקה דאי היה נגע גדול ובסוף השבוע היה חסר ממה שהיה מטהרין ונחוש דלמא אדנפק ואתי בציר ליה שעורא והיה כשעור שהיה בסוף שבוע ונמצא שהנגע עומד בעיניו ובעי הסגר שני אלא משום דמוקמינן ליה בשעת הסגר אחזקיה: **כהן גדול ביום הכפורים יוכיח** תימה דבפרק ידיעות הטומאה (שבועות יז:) אמרינן הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו אפילו כולו מבפנים חוץ מחטמו טהור והבא אל הבית אמר רחמנא דרך ביאה אסרה תורה ויש לחלק בין כניסה ליציאה דאורחא דמילתא ביציאה כתלמיד הנפטר מרבו:

רבינו גרשום

והלכתא כוותיה דרב הונא בשלא שיבר כלומר דאמרינן בעור של צואר פגמה מכלל דרב חסדא אע"ג דלא שיבר הוא אומר כשרהא) נראה לחסר כאן וצ"ל אלא במאי איפגים ומשני בעצם המפרקת איפגים כלומר וכו'. כלומר אימא בעצם למפרקת איפגים:

לעולם כרב הונא. ואפילו בקמייתא דאמר בעור דאי כרב חסדא דאמר בעצם למפרקת איפגים מיכדי מיתלא תלינן דילמא בעצם מפרקת דבתרייתא איפגים אלא דמשמע כרב הונא ומשום הכי טרף כולהון:

אמר ליה וכו' כרב הונא דמצריך בדיקותא בין כל חדא וחדא כלומר דצריך לבדוק הסכין ואי לא בדק פסול אפי' קמייתא דאמרינן בעור של קמייתא איפגים:

לא כרב חסדא ולאכשורי בתרייתא. דאמרינן בעצם למפרקת דבתרייתא איפגים:

אי הכי תיבעי נמי בדיקת חכם. כלומר דמצריך בדיקותא אכל חדא וכו' על אחד נאמן באיסורין. כלומר בטבח עצמו סגיא אי הכי מעיקרא נמי לא תיבעי כלומר השתא דאמרת על אחד נאמן באיסורין ובטבח עצמו סגי מעיקרא נמי לא יהא צריך להראות סכין לחכם:

מנא הא מילתא דאמור רבנן אוקים מילתא אחזקתי' כלומר כדאמרינן לעיל העמד טמא על חזקתו וכו' דכתיב ויצא הכהן מן הבית והסגיר את הבית שבעת ימים. וי"מ דילמא איתבצר שיעוריה ליה מן הנגעב)ועכשיו אין נוהג בו דין נגע דהוא פחות מכגרים ואינו צריך לסגור. ועכשיו אין בו דינו של נגע דהוא פחות מכגרים ולא צריך להסגיר אלא תלע לאוקים מילתא אחזקתיה דלא בצר כלומר וצריך להסגיר. א"ל רב אחא ודילמא שיצא דרך אחוריו דקא חזי ליה כדנפיק דלא בצר כלל דמשום הכי צריך להסגיר אלא עדיין אומר אני דלא אוקים מילתא אחזקתיה אמר אביי שתי תשובות בדבר חדא דכתי' ביה יציאה וכו' אלא תלע דאע"פ דלא ראה (תליר) [אמרינן] דמוקים מילתא אחזקיה ועוד אחורי הדלת דלא ראה כלל מי איכא למימר כגון שיצא דרך אחוריו כו'. אלא תלע דאוקים מילתא וכו' וכי תימא דפתח ליה כוותא לא' לראות נגעו כלומר דאתה יכול לאקשי לי דתליר ראה ולא אוקים מילתא אחזקתיה. והא תנן אין פותחין אלא תלע לאוקים מלתא אחזקתיה:

א"ל רבא דקאמרת יציאה דרך אחוריו וכו' כהן גדול יוכיח דשמה יציאה ומשום הכי אוקים מילתא אחזקתיה. (אלא) [אבל] אי דלא קא חזי ליה לא אוקים מילתא אחזקיה. ודקאמרת אין פותחין לו חלונות לראות וכו' הני מילי היכא דלא איתחזקא שיש בו נגע אבל היכא דאיתחזק שיש בו נגע איתחזק כלומר שיכולין לפתוח לו חלונות ולא מנית מהכא למילף דאוקים מילתא אחזקיה:

תניא דלא כרב אחא בר יעקב מה דאמרינן לזמן כלומר רב אחא בר יעקב לא ס"ל דאוקים מילתא אחזקיה. והא ברייתא (דאין) [חזינן דאמרינן] דאוקים מילתא אחזקיה דאפי' הכהן הלך לביתו ואם צוה להסגירו מוסגר [אלמא] דאמרינן אוקים מלתא. ורב אחא בר יעקב דלא סבירא ליה דאוקים מילתא אחזקיה הוא סבר דאכסי לכהן הלך לביתו עמדו לשם דרא לגברי והם ראו דלא בצר כלל ומשום הכי צריך להסגיר ועדיין א' אני דלאו אוקים מילתא אחזקה:

תורה אור השלם

וְיָצָא הַכֹּהֵן מִן־הַבַּיִת אֶל־פֶּתַח הַבָּיִת וְהִסְגִּיר אֶת־הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים [ויקרא יד, לח]

וְיָצָא אֶל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי־יְהֹוָה וְכִפֶּר עָלָיו וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וּמִדַּם הַשָּׂעִיר וְנָתַן עַל־קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב [ויקרא טז, יח]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"א מהל' שחיטה הל' כה, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' יח סעי' טו:

ב מיי' פ"א מהל' שחיטה הל' כד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' יח סעי' יא:

ג מיי' פי"א מהל' עדות הל' ז, טוש"ע יו"ד סי' קכז סעי' ג:

ד מיי' פי"ד מהל' טומאת צרעת הל' ה:

ה מיי' פ"ד מהל' עבודת יום הכפורים הל' ב:

ו מיי' פי"ד מהל' טומאת צרעת הל' ה:

ז מיי' פי"ד מהל' טומאת צרעת הל' ה:

מסורת הש"ס

א לקמן יז:

ב משנה יומא

ג נדרים נו:, ספרא מצורע פרשה ו ו-ז

כְּגוֹן דְּקָיְימִי דָּרָא דְּגַבְרֵי וְאָמְרִי: כִּדְקָאֵי קָאֵי. מְנָא הָא מִילְּתָא דַּאֲמוּר רַבָּנַן: זִיל בָּתַר רוּבָּא? מְנָלַן?! דִּכְתִיב: "אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטֹּת". רוּבָּא דְּאִיתָא קַמָּן, כְּגוֹן תֵּשַׁע חֲנוּיוֹת, וְסַנְהֶדְרִין – לָא קָא מִיבַּעְיָא לַן. כִּי קָא מִיבַּעְיָא לַן, רוּבָּא דְּלֵיתֵיהּ קַמָּן, כְּגוֹן קָטָן וּקְטַנָּה, מְנָלַן? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר (סִימָן זְמַן שֶׁבַח מְכַנֵּשׁ): [א]אָתְיָא מֵרֵישָׁא שֶׁל עוֹלָה, דְּאָמַר קְרָא: "וְנִתַּח אוֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ", אוֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ, וְלֹא נְתָחֶיהָ לִנְתָחִים, וְנֵיחוּשׁ שֶׁמָּא נִיקַּב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ? אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן זִיל בָּתַר רוּבָּא. מִמַּאי? דִּילְמָא דְּפָלֵי לֵיהּ וּבָדֵיק לֵיהּ, וְאִי מִשּׁוּם "אוֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ" וְלֹא נְתָחֶיהָ לִנְתָחִים – הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּחָתֵיךְ לֵיהּ לְגַמְרֵי, אֲבָל הֵיכָא דְּלַיֵּיף לֵית לַן בַּהּ. מָר בְּרֵיהּ דְּרָבִינָא אָמַר: אָתְיָא מִשְּׁבִירַת עֶצֶם בְּפֶסַח, דְּאָמַר רַחֲמָנָא: "וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ", וְנֵיחוּשׁ שֶׁמָּא נִיקַּב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ? אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן: זִיל בָּתַר רוּבָּא. [ב]מִמַּאי? דִּלְמָא דְּמַנַּח גּוּמַרְתָּא עֲלֵיהּ, וְקָלֵי לֵיהּ, וּבָדֵיק לֵיהּ, דְּתַנְיָא: הַמְחַתֵּךְ בְּגִידִים וְהַשּׂוֹרֵף בַּעֲצָמוֹת – אֵין בּוֹ מִשּׁוּם שְׁבִירַת עֶצֶם. רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: אָתְיָא מֵאַלְיָה, דְּאָמַר רַחֲמָנָא: "חֶלְבּוֹ הָאַלְיָה תְּמִימָה", וְלֵיחוּשׁ שֶׁמָּא נִפְסְקָה חוּט הַשִּׁדְרָה? אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן: זִיל בָּתַר רוּבָּא. [ג]וְכִי תֵּימָא דְּמִתַּתַּאי פָּסֵיק לַהּ, "לְעֻמַּת הֶעָצֶה" אָמַר רַחֲמָנָא, מְקוֹם שֶׁהַכְּלָיוֹת יוֹעֲצוֹת. מִמַּאי? דִּלְמָא דְּפָתַח לַהּ וּבָדֵיק לַהּ, וְאִי מִשּׁוּם "תְּמִימָה" – הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּחַתְכַהּ לְגַמְרֵי, אֲבָל הֵיכָא דְּלַיֵּיף – לֵית לַן בַּהּ. רַב שֵׁשֶׁת בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי אָמַר: אָתְיָא מֵעֶגְלָה עֲרוּפָה, דְּאָמַר רַחֲמָנָא: "הָעֲרוּפָה" – כְּשֶׁהִיא שְׁלֵמָה תְּהֵא, וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא טְרֵפָה הִיא! אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן: זִיל בָּתַר רוּבָּא. [ד]וְכִי תֵּימָא, מַאי נָפְקָא מִינַּהּ, הָא אָמְרִי דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי: כַּפָּרָה כְּתִיב בָּהּ כְּקָדָשִׁים. רַבָּה בַּר רַב שֵׁילָא אָמַר: אָתְיָא מִפָּרָה אֲדוּמָּה, דְּאָמַר רַחֲמָנָא "וְשָׁחַט... וְשָׂרַף", מָה שְׁחִיטָתָהּ כְּשֶׁהִיא שְׁלֵמָה, אַף שְׂרֵיפָתָהּ כְּשֶׁהִיא שְׁלֵמָה, וְלֵיחוּשׁ דִּילְמָא טְרֵפָה הִיא! אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן: זִיל בָּתַר רוּבָּא. וְכִי תֵּימָא, מַאי נָפְקָא מִינַּהּ? "חַטָּאת" קַרְיֵיהּ רַחֲמָנָא. [ה]רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר: אָתְיָא מִשָּׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ, דְּרַחֲמָנָא אָמַר: "וְלָקַח אֶת שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם", שֶׁיְּהוּ שְׁנֵיהֶם שָׁוִים, וְלֵיחוּשׁ

דִּילְמָא

כגון דקיימי דרא דגברי אחד עומד במפתן ורואה ומגיד לזה וזה לזה על הכהן דלא בעיר: **מנא הא מלתא** אזיי לאיורי במנא הא מלתא לחזקה נקט נמי הא: **מנלן** בתמיה: **תשע חנויות** כלן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ונמצא בשר בארץ הלך אחר הרב דהא קמן חזינא דרבא דהתירא: **וסנהדרין** דתנן (סנהדרין מ, א) י"ב מזכין וי"א מחייבין זכאי: **קטן וקטנה** דפליגי רבנן עליה דר"מ ביבמות (דף סא:) דתנן יבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה ולא חיישינן שמא תמצא אילונית או הוא סריס ונמצא פוגע באשת אחיו שלא במקום מצוה דבעי להקים לאחיו שם והאי לאו בר הכי הוא אלא אמרינן זיל בתר רוב קטנים דעלמא דאינם סריסים והיינו רובא דליתיה קמן: **אתיא מרישא של עולה** שאין יכולין לחתכו ולבדוק בקרום של מוח שמא נקב והוא אחת מי"ח טרפות משום דכתיב (ויקרא א) ונתח אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים שאסור לחתוך נתחיה אחד לשנים וקרבן טרפה פסולה בשמעתא קמייתא דמנחות (דף ה:) שכשהוא אומר למטה מן הבקר שאין ת"ל אלא להוציא את הטרפה: **דפלי ליה** קורעו וחוצהו ולא יבדיל: פלי פרטי"ר בלע"ז: **לייף** מחבר. תרגום וחברת ותלפף: **גומרתא** גחלת: **וקלי ליה** לעצם הגלגלת לבדוק ליה לקרום: **המחתך** בגידין אע"פ דקשין כעצמות: **מאליה** המקריב שלמים או חטאת מכבש ואיל קרב אליה עם האמורים. מן הכליות ולמטה לצד הזנב והזנב קרי לה אליה: **חוט השדרה** שנפסק טרפה. וכולהו תנינהו באלו טרפות (דף מב.): **דמתתאי פסק ליה** שמשפיל לחתכה סמוך לזנב שאפילו נפסק החוט באותו אליה אין הבהמה נטרפה בו כדאמרינן באלו טרפות (דף מה:) עד היכן חוט השדרה עד בין הפרסות דהיינו כנגד הירכים שהחוט מתפצל שם לג' האחד פורש לצד עגם ימין האליה שקורין הנק"ש בלע"ז והשני לשמאלו והאמצעי הולך כדרכו עד סוף הזנב ומבין הפרסות ולהלאה לא מתקרי חוט השדרה להטריף בו שכבר הבהמה נסמך על ירכה ולא על חללה ואין צריך לחוט והא נמי מבין הפרסות ולמטה פסיק לה לאליה ובודק כל החוט הנשאר מבין הפרסות ולמעלה עד המוח של ראש שהוא יוצא משם: **מקום שהכליות יועצות** למעלה מן הפרסות הוא. בברכות (דף סא.) אמרינן לב מבין כליות יועצות: **היכא דלייף** שמחבר מבחוץ לצד הגב ואינו פותח לצד הגב אלא לצד החלל מבקע את השדרה כולה לארכה: **שלמה תהוי** אפילו לאחר עריפה עולמית אלמא לא מיינו למחבר גרמי ולמבדק אי טרפה היא דנייתי אחריתי: **מאי נפקא מינה** אי טרפה היא הא לאו קרבן הוא ומהערופה לא נפקא אלא שתהא לעולם כעין עריפה שלא ינתחנה לאברין אבל טרפות מחיים לא שמעינן מינה: **האמר ר' ינאי** בקדושין (דף נז.) לענין לאסר בהנאה: **כפרה כתיב בה כקדשים** כפר לעמך ישראל מה קדשים אסורין בהנאה אף היא אסורה בהנאה וה"נ לענין טרפה מהתם תפוק: **כשהיא שלמה** שלא ינתחנה: **חטאת קריה רחמנא** (במדבר, יט) למי נדה חטאת היא:

דקיימי דרא דגברי בלא זה היה יכול לומר כגון שהיה אדם אחד עומד לנס בשעת הסגר ורואה שלא חסר אלא רוצה לפרש באותו ענין שאף הכהן עצמו היה יכול לידע: **מנא הא** מלתא דאמור רבנן זיל בתר רבא וא"ת כיון דאמרינן זיל בתר חזקה כ"ש בתר רבא דרבא וחזקה רבא עדיף וי"ל דלרב אחא בר יעקב בעי דלא קים ליה חזקה מקרא ולמאי דמפרש רבינו חיים דהא דרבא עדיף מחזקה לא מסברא אלא ילפינן מפרה אדומה דאזלינן בתר רבא אע"ג דאיכא חזקה כנגד הרב דאוקי גברא שמזין עליו בחזקת טמא אתי שפיר הכא: **אבל** היכא דלייף לית לן בה מקשין אמאי לא יליף מכל קרבנות דדחו שבת ולא חיישינן שמא ימצא קרבן טרפה ונמצא שחלל שבת וי"ל דאין יכול להוכיח משם דאיכא למימר דמספק נמי אמר רחמנא דלדחי שבת מעת קרבן כמו שבפקוח נפש אמרינן בספ"ק דכתובות (דף טו:) דלא הלכו בו אחר הרב: **דמנח** גומרתא כו' ואפילו חל ערב פסח להיות בשבת מלאכה שאי אפשר לעשות מע"ש דוחה את השבת: **אתיא** מעגלה ערופה תימה דלא דחי גבי פרה ועגלה כיון דלייף לית לן בה וי"ל דמשמע דבשעת שריפה ולאחר עריפה תהיה שלמה כמו בשעת שחיטה ועריפה: **הערופה** כשהיא שלמה לקמן בפרקין (חולין כז.) דרשינן נמי מהערופה זאת בעריפה ואין אחרת בעריפה ובסוף פרק כל הבשר (לקמן חולין קיז:) גבי דבר שנעשה מצותו אמר תרי מעוטי כתיבי ושמו הערופה וי"ל דמהערופה משמע שפיר ההוא מעוטא דזאת בעריפה ומלסמך העגלה להערופה דרשינן העגלה שלמה: **אתיא** מפרה אדמה וא"ת כיון דפרה בת שתי שנים א"כ דלמא היינו משום דאוקמה אחזקה שאינה טרפה דמ"ל טרפה אינה חיה ומיהו כאן י"ל דאיכא חזקה אחרת כנגדה דהעמד טמא על חזקתו אבל לקמן דיליף מעדים זוממים קשה וי"ל דכל חזקה שלא נתבררה ולא נודעה אפילו שעה אחת לא אזלינן בתרה ויש ללמד מתוך כך הלכה למעשה דאם עשה גבינות מכמה בהמות ואח"כ נשחטה האחת ונמצאת טרפה שכולם אסורות דאין לי להעמיד פרה אחזקתה ולומר השתא הוא דנטרפה מיהו בטרפה מחמת שהריאה היא סרוכה דאם היינו בקיאין לבדוק אפשר שהיה לה היתר אין לאסור דהוה ליה ספק ספיקא ספק אינה טרפה ואם תמצא לומר טרפה אימא דלאחר כך נטרפה: **ושחט ושרף** אע"פ שיש פסוק אחד בינתים מכל מקום משמע ושרף את הפרה כמו שהיתה בשעת שחיטה מדלא כתיב ושרף אותה: **חטאת** קריה רחמנא תימה דלא קאי האי טעמא בריש אין מעמידין (ע"ז כג:) דקאי התם גבי פלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע על כאן לא פליגי אלא בחטאת אבל היכא דוולאי רבעה פסולה ס"מ דפרה קדשי מזבח היא ומשני דשאני פרה דקרייה רחמנא חטאת אלא מעתה תפסל ביוצא דפן אלמה תניא הקדישה ליוצא דפן פסולה ור"ש מכשיר פרוש ואי איתא דרשה דחטאת מסתמא אקרא לא הוה פליג ר"ש ומסיק אלא שאני פרה הואיל ומום פוסל בה דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלין בה לכך פסולה ברביעה וביוצא דפן כשרה ורבנן דפסלי ביוצא דפן משום דסברי דקדשי מזבח היא ומיהו על כרחיך אי אפשר לפרשה כן דבכל דוכתא אמרינן שאני פרה דקדשי בדק הבית היא א"כ הוה אתי כר"ש ונראה לפרש דהכי פריך אלא מעתה תפסל ביוצא דפן ופריך לכולהו טעמי בין נפרש לטעמא דרביעה משום דקדשי מזבח היא בין נפרש משום דחטאת קריה רחמנא דמסתמא ר"ש לא פליג אדרבותיו רבי אליעזר ורבי יהושע ומשני שאני פרה הואיל ומום פוסל בה ולא גרסינן אלא ובספרים לא היה כתוב אלא שבקונטרס הגיה וכתב ה"ג אלא וטעמא דחטאת קריה רחמנא לעולם קאי לרבנן דפסלי ביוצא דפן ואם תאמר לרבי שמעון דלית ליה דחטאת קריה רחמנא מנא ליה דטרפות פוסל בה וי"ל דנפקא ליה מדכתיב תמימה כדדרשינן בפ"ק דמסכת ע"ז (דף ו.) דלא גופה לאו טרפה הוה מדכתיב תמים ורבנן אצטריך תמימה לכדדרשינן בספרי תמימה דאף שתי שערות שחורות פוסלות בה ולרבי שמעון תרתי ש"מ מדכתיב תמימה בין אדמה לאשר אין בה מום ועוד יש לומר דבפסול התלוי בגופה מודו כלי עלמא כדתנן (פרה פ"ב מ"א) שחטה שלא לשמה פסולה והיינו מחטאת היא ובספרי נמי דרשינן חטאת היא דמועלין בה וכמה דרשות ואם תאמר בכל דוכתין דמשני קדשי בדק הבית אמאי לא חשיב ליה כקדשי מזבח משום דחטאת קריה רחמנא ויש לומר דבכל דוכתין מסלק לה בקושיא אחריתי ובפרק אלו קדשים (תמורה כ.) דקאמר דאין פרה עושה תמורה משום דקדשי בדק הבית היא כיון דנפקותא ליתא בגוף הפרה לא שייך דרשה דחטאת קריה רחמנא ובבכורות (דף כה.) נמי דקאמר דאין בה איסור גזה ועבודה לאחר שנפדית משום דקדשי בדק הבית היא ולא הויא כפסולי המוקדשים שנפדו משום דלאחר פדיון שאין תורת פרה עליה לא קריה רחמנא חטאת אי נמי מה שנפדית היינו משום דלב בית דין מתנה עליה דאי לא איצרכוה תהא לדמיה כדאמרינן בפרק קמא דשבועות (דף יא.):

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פו' מהל' מעשה הקרבנות הל' יט:

ב מיי' פי' מהל' קרבן פסח הל' ה:

ג מיי' פא' מהל' מעשה הקרבנות הל' יח:

ד מיי' פי' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ב:

ה מיי' פה' מהל' עבודת יום הכפורים הל' יד:

רבינו גרשום

כגון תשע חנויות וסנהדרין לא קא מיבעיא לי. תשע חנויות כיצד כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ומצא אדם חתיכה של בשר בארץ אמרינן לכל דפריש מרובה פריש וכשרה. סנהדרין כיצד אי שלשים ושש לזכות שלשים וה' לחובה אחרי רבים להטות. אלא כי קא מיבעיא כגון קטן וקטנה כלומר לאמרינן קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין קטן שמא ימצא סריס חמה ומאי סריס חמה שאירע לו מחמת חולי כלומר שנפלו לו בני מעים שלו בביצים או נרב' ומאי קטנה שמא תמצא אילונית שאין לה דדין ואינה ראויה לילד ואינה ראויה ליבום ומלליבום אינה ראויה לחליצה נמי אינה ראויה והשתא קא מיבעיא ליה חולצין או מייבמין אי לא מי אזלינן בתר רובה ורובה אין נמצאין לא סריס חמה ולא אילונית אי לא אזלינן בתר רובה ויכולין לחלוץ וליבם:

ונתח אותה לנתחיה אותה לנתחים. כלומר הראש יפריש מן גופה ולא הראש עצמה לנתחים וליחוש שמא וכו' (ונרוע) [ופסול] הוא לעולה אלא תלע לאזלינן בתר רובה לאינו ניקב קרום של מוח:

ממאי דלמא דפלי ליה ובדיק ליה. כלומר בקעו לגב אחד אבל היכא דלייף שמחובר היה עדיין מתחת דלא ניתח אותה כולה לנתחים לית לן בה ולא מצית מהכא למילף דזיל בתר רובה:

דמנח גומרתא עליה וקלי ליה. כלומר על העצם של ראש מניח גחלת ושורף העצם כנגד קרום של מוח ורואה אם ניקב קרום של מוח ואם לאו ועכשיו אין בו משום שבירת עצם. ועדיין לא מצית למילף מהכא דזיל בתר רובה:

וכי תימא דמתתי ופסיק ליה כלומר דפסיק ליה במקום חוט השדרה למטה מן העצה כלפי הראש. לעומת העצה אמר רחמנא וכו':

אבל היכא דלייף כלומר שמחוברת(א) נראה דצ"ל שמחוברת מגב אחד לעדיין היא תמימה לית לן בה. שצריכה תמימה מגב אחד לית לן בה:

אתיא מעגלה ערופה וכו'. וליחוש שמא טרפה אלא תלע דזיל בתר וכו'. וכי תימא מאי נפקא לה מינה דלא איכפת לן בין טרפה ובין כשרה הא אמרי דבי ר' ינאי כפרה כתיב בה כקדשים דכתיב כפר לעמך ישראל וגו' וצריך שלא יהא בו מום כקדשים והכא זיל בתר רובה:

גליון הש"ס

גמ' ולא נתחיה לנתחים. ע"ל דף כז ע"א תוס' ד"ה מנין:

תורה אור השלם

לֹא־תִהְיֶה אַחֲרֵי־רַבִּים לְרָעֹת וְלֹא־תַעֲנֶה עַל־רִב לִנְטֹת אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטֹּת: [שמות כג, ב]

להיות. לפי כל האמור פירושו - להטות את המשפט. מכיוון שהוא סובר שדעת הרוב שגויה היא, הרי הוא יטה את המשפט, אם יצטרף אל הרוב. עם זאת מוכח מכאן בעקיפין שבית-הדין קובעת הכרעתו על פי הרוב, שהרי רק משום כך יסבור הדיין היחיד שיהיה משום הטיית המשפט אם יצטרף לרוב. אולם בתלמוד47חולין יא ע"א (המ'). מובא ההיגד "אחרי רבים להטות" - כאילו הוא משפט עצמאי - "מכאן דאזלינן בתר רובא". אך אין להסיק מכאן שהתלמוד בא כדי לפרש את הפסוק, הוא מזכירו שם רק משום שהכלל דאזלינן בתר רובא מוכח מכאן בעקיפין, כאמור. במס' סנהדרין (לו ע"א) מסיקים מפסוקנו, כי "בדיני נפשות מתחילין מן הצד", דהיינו מן המקום שבו יושבים צעירי הדיינים, ודורשים כן משום שנאמר כאן רב (בלי יו"ד), ראה רש"י שם. ואולי ראוי חכמינו ז"ל את "רבים" שבפסוקנו במשמע "גדולים", משמע שכיח במדרש, השוה איוב לב, ט. שיעור הכתוב יהיה לפי זה. בריב שלפני בית-דין לא תצדד לצדם של אחר הגדולים כדי להטות (מן הדעה האישית שנראית נכונה). התיבה רב (בלי יו"ד) רומזת למלה "רב" (=גדול), וכן מפרשים אפוא את לשון הרבים "רבים" - גדולים. אולם השוה באיור על רש"י הירש זה של ר"נ וסלי המובא ב"הכתב והקבלה". [פירושי רד"צ הופמן על שמות כג, ב]

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: [דברים כה, ה]

וְהִפְשִׁיט אֶת־הָעֹלָה וְנִתַּח אֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ: [ויקרא א, ו]

בְּבַיִת אֶחָד יֵאָכֵל לֹא־תוֹצִיא מִן־הַבַּיִת מִן־הַבָּשָׂר חוּצָה וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ־בוֹ: [שמות יב, מו]

וְהִקְרִיב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אִשֶּׁה לַיהוָה חֶלְבּוֹ הָאַלְיָה תְמִימָה לְעֻמַּת הֶעָצֶה יְסִירֶנָּה וְאֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב: [ויקרא ג, ט]

וְכֹל זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא הַקְּרֹבִים אֶל־הֶחָלָל יִרְחֲצוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל־הָעֶגְלָה הָעֲרוּפָה בַנָּחַל: [דברים כא, ו]

כַּפֵּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־פָּדִיתָ יְהוָה וְאַל־תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְנִכַּפֵּר לָהֶם הַדָּם: [דברים כא, ח]

וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו: [במדבר יט, ג]

וְלָקַח אֶת־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם וְהֶעֱמִיד אֹתָם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: [ויקרא טז, ז]

דִּילְמָא חַד מִינַּיְיהוּ טְרֵיפָה הוּא? אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן: זִיל בָּתַר רוּבָּא. [א]וְכִי תֵּימָא, מַאי נָפְקָא לַן מִינַּהּ? הָא אֵין גּוֹרָל קוֹבֵעַ לַעֲזָאזֵל אֶלָּא בְּדָבָר הָרָאוּי לַשֵּׁם. וְכִי תֵּימָא דְּבָדְקִינַן לֵיהּ, וְהָתְנַן: לֹא הָיָה מַגִּיעַ לְמַחֲצִית הָהָר עַד שֶׁנַּעֲשָׂה אֵבָרִים אֵבָרִים. רַב מָרִי אָמַר: אָתְיָא מִמַּכֵּה אָבִיו וְאִמּוֹ, דְּאָמַר רַחֲמָנָא קַטְלֵיהּ, וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא לָאו אָבִיו הוּא? אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן: זִיל בָּתַר רוּבָּא, וְרוֹב בְּעִילוֹת אַחַר הַבַּעַל. מִמַּאי? דִּלְמָא כְּגוֹן שֶׁהָיוּ אָבִיו וְאִמּוֹ חֲבוּשִׁים בְּבֵית הָאֲסוּרִין! אֲפִילּוּ הָכִי, אֵין אַפּוֹטְרוֹפּוֹס לַעֲרָיוֹת. רַב כָּהֲנָא אָמַר: אָתְיָא מֵהוֹרֵג אֶת הַנֶּפֶשׁ, דְּאָמַר רַחֲמָנָא: קַטְלֵיהּ, וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא טְרֵפָה הֲוָה? אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן: זִיל בָּתַר רוּבָּא. וְכִי תֵּימָא דְּבָדְקִינַן לֵיהּ, הָא קָא מִינַּוֵּול, וְכִי תֵּימָא מִשּׁוּם אִיבּוּד נְשָׁמָה דְּהַאי – נִינַוְּולֵיהּ, וְנֵיחוּשׁ שֶׁמָּא בִּמְקוֹם סַיִיף נֶקֶב הֲוָה. רָבִינָא אָמַר: אָתְיָא מֵעֵדִים זוֹמְמִין, דְּאָמַר רַחֲמָנָא: "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם וגו'", וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא הָהְ דְּאַסְהִידוּ בֵּיהּ טְרֵפָה הֲוָה? אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן: זִיל בָּתַר רוּבָּא. [ב]וְכִי תֵּימָא דִּבְדְקִינַן לֵיהּ, וְהָתַנְיָא: בְּרַבִּי אוֹמֵר: לֹא הָרְגוּ – נֶהֱרָגִין, הָרְגוּ – אֵין נֶהֱרָגִין. רַב אַשִׁי אָמַר: אָתְיָא מִשְּׁחִיטָה עַצְמָהּ, דְּאָמַר רַחֲמָנָא: שְׁחוֹט וֶאֱכוֹל, וְלֵיחוּשׁ שֶׁמָּא בִּמְקוֹם נֶקֶב קָא שָׁחֵיט? אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן: זִיל בָּתַר רוּבָּא. (א)אָמַר רַב אַשִׁי: אַמְרִיתָא לִשְׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דְּרַב כָּהֲנָא, וְאָמְרִי לָהּ רַב כָּהֲנָא קַמֵּיהּ דְּרַב שִׁימִי, וַאֲמַר לֵיהּ: וְדִלְמָא הֵיכָא דְּאֶפְשָׁר – אֶפְשָׁר, הֵיכָא דְּלָא אֶפְשָׁר – לָא אֶפְשָׁר. דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, לְרַבִּי מֵאִיר דְּחָיֵישׁ לְמִיעוּטָא, הָכִי נָמֵי דְּלָא אָכֵיל בִּישְׂרָא? וְכִי תֵּימָא הָכִי נָמֵי,

פֶּסַח

וְלִימָא חַד מִינַּיְיהוּ הַאי דַּעֲזָאזֵל טְרֵפָה הוּא דְּבִשְׁלָמָא הַךְ דְּלַשֵּׁם בָּדִיק לֵיהּ לְאַחַר שְׁחִיטָה אֶלָּא חֲבֵרוֹ מִשְׁתַּלֵּחַ לַצּוּק וְאֵין נִשְׁחָט: **אֵין הַגּוֹרָל קוֹבֵעַ לַעֲזָאזֵל אֶלָּא בָּרָאוּי לַשֵּׁם** שֶׁהֲרֵי בִּשְׁעַת הַגּוֹרָל אֵין יָדוּעַ אֵיזֶה יַעֲלֶה לַשֵּׁם הִלְכָּךְ שְׁמַעִינַן מִמֵּילָא דִּטְרֵפָה לָא מַיְיתִינַן: **בָּדְקִינַן לֵיהּ** לְאַחַר דְּחִיָּתוֹ לַצּוּק: **אֵבָרִים אֵבָרִים** וְתוּ לָא מָצֵי בָּדַק לֵיהּ דְּאֵין יָכוֹל לֵידַע אֵיזוֹ שְׁבִירָה מֵחַיִּים: **קַטְלֵיהּ** הוֹרְגֵהוּ: **בְּבֵית הָאֲסוּרִין** שָׁם עִבְּרַתּוּ אִמּוֹ וְאֵין לָחוּשׁ שֶׁמָּא בָּא עָלֶיהָ אַחֵר שֶׁשְּׁנֵיהֶן לְבַדָּם הָיוּ עַל הַכַּר הָעֶבֶר: **טְרֵפָה הֲוָה** הֶהָרוּג וְאֵין זֶה רָאוּי לֵיהָרֵג דְּגַבְרָא קְטִילָא קְטִיל: **וְכִי תֵּימָא מִשּׁוּם אִבּוּד נְשָׁמָה** דְּהַאי רוֹצֵחַ דְּלָא לֵימוּת מִשּׁוּם דְּבָעֵינַן וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה וְהִצִּילוּ הָעֵדָה (בַּמִּדְבָּר לה): **נְנַוְּלֵהּ** לְהַאי נֶהֱרָג וְאִי לָאו מִשְׁתַּכַּח טְרֵפָה יֵהָרֵג רוֹצֵחַ זֶה: וְאַכַּתִּי לִחוּשׁ בִּמְקוֹם סַיִף שֶׁהֲרָגוֹ בּוֹ נֶקֶב הָיָה תְּחִלָּה וּטְרֵפָה הוּא וְגַבְרָא קְטִילָא קְטִיל: **וְכִי תֵּימָא דְּבָדְקִינַן לֵיהּ** כְּלוֹמַר דִּכְשֶׁנֶּהֱרַג עַל יְדֵי עֵדוּתָן וְאַחַ"כ הוּזְמוּ מִשְׁתַּעֵי קְרָא וּבָדְקֵיהּ קֹדֶם שֶׁנֶּהֱרַג: **וְהָתַנְיָא בְּרַבִּי אוֹמֵר** לָא יָדְעִינַן מַנּוּ אֶלָּא אֶחָד גָּדוֹל בְּדוֹרוֹ הָיָה וְעַל שֵׁם כָּךְ נִקְרָא בְּרַבִּי כְּלַאֲשְׁכְּחַן בְּכִינּוּי מְעַבְּרִין בְּעֵירוּבִין (דַּף נג.) אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא בְּרַבִּי וּבפ"ב (לְקַמָּן חֻלִּין כח.) רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר בְּרַבִּי: **הָרְגוּ** קֹדֶם שֶׁהוּזְמוּ: **אֵין נֶהֱרָגִים** דִּכְתִיב כַּאֲשֶׁר זָמַם וְלֹא כַּאֲשֶׁר עָשָׂה: **אָתְיָא מִשְּׁחִיטָה עַצְמָהּ** דְּאַיְירֵי בָּהּ עַל הַשְׁתָּא: **דִּלְמָא בִּמְקוֹם נֶקֶב קָא שָׁחֵט** נְקוּבַת הַוֶּשֶׁט בְּמַשֶּׁהוּ אֲבָל גַּרְגֶּרֶת בְּרוּבָּהּ וְאִם חֲסֵרָה בְּכְאִסָּר טְרֵפָה בְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף מה.): **הֵיכָא דְּאֶפְשָׁר** לַעֲמוֹד עַל בֵּרוּר בּוֹדְקִין וְלָא סָמְכִינַן אַרוּבָּא וּצְרִיכִין לִבְדּוֹק בְּהֵמָה מִכָּל י"ח טְרֵפוֹת אִי נָמֵי כְּגוֹן קָטָן וּקְטַנָּה דְּאֶפְשָׁר לָנוּ לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּגְדְּלוּ וְנֵדַע שֶׁאֵינוֹ סָרִיס נַמְתִּין וְהָנֵךְ כּוּלְּהוּ מִשּׁוּם דְּלָא אֶפְשָׁר הוּא: **לְרַבִּי מֵאִיר** דְּלָא אָזֵיל בָּתַר רוּבָּא הָכִי נָמֵי דְּלָא אָכֵיל בִּשְׂרָא מִשּׁוּם דְּשֶׁמָּא בִּמְקוֹם נֶקֶב קָא שָׁחֵט:

כְּגוֹן שֶׁהָיוּ אָבִיו וְאִמּוֹ חֲבוּשִׁים בְּבֵית הָאֲסוּרִין וְעוֹד הֲוָה מָצֵי לְמִפְרַךְ וְלִימָא מִשּׁוּם דְּאָזְלִינַן בָּתַר חֲזָקָה דְּהַעֲמֵד הָאֵם בְּחֶזְקַת צַדֶּקֶת: **וְכִי** תֵּימָא דְּבָדְקִינַן לֵהּ מַקְשִׁינַן דְּנֵילַף מֵרוֹצֵחַ גּוּפֵהּ דְּאָזְלִינַן בָּתַר רֻבָּא דְּדִלְמָא הָרוֹצֵחַ הוּא טְרֵפָה וּטְרֵפָה שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ פָּטוּר וְשֶׁמָּא דְּאָזְלִינַן בָּתַר רֻבָּא מִדְּלָא חָיְישִׁינַן לַהֲרוֹג אֶת הַטְּרֵפָה לָא נֵילַף בְּעָלְמָא וְעוֹד נִרְאֶה לִי דְּטַעֲמָא דִּטְרֵפָה שֶׁהָרַג פָּטוּר דְּהַיְינוּ מִשּׁוּם דְּהָוֵי עֵדוּת שֶׁאֵין אַתָּה יָכוֹל לַהֲזִימָהּ וְאִי קָטְלִינַן עֵדִים כְּשֶׁהוּזְמוּ לָא שַׁפִּיר קָטְלִינַן וְאִם כֵּן אֵין לְהוֹכִיחַ אֶלָּא בְּמַאי דְּקָטְלִינַן לָעֵדִים וְלָא חָיְישִׁינַן דִּלְמָא הָךְ דְּאַסְהִידוּ בֵּהּ טְרֵפָה הֲוָה כִּדְקָאָמַר בְּסָמוּךְ וְכֵן מָצִינוּ בְּשֵׁם רַבֵּינוּ מְנַחֵם הַקָּלוֹס אַךְ קָשֶׁה לִי מַאי קָאָמַר וְכִי תֵּימָא דְּבָדְקִינַן לֵהּ הָא מִכָּל מָקוֹם הָוְיָא לֵיהּ הַתְרָאַת סָפֵק אִי לָא אָזְלִינַן בָּתַר רֻבָּא וְשֶׁמָּא קָסָבַר לִשְׁמָהּ הַתְרָאָה: **לְחוּשׁ** דִּלְמָא בִּמְקוֹם סַיִף נֶקֶב הֲוָה אֵין לְהַקְשׁוֹת מַשְׁכַּחַת לָהּ כְּגוֹן שֶׁהִטְבִּיעוּ בַּנָּהָר דְּאֶפְשָׁר בָּתַר הָכִי לְמִבְדְּקֵיהּ דְּהָא קְרָא בִּכְלִי עֵץ וּבִכְלִי בַּרְזֶל וְאֶבֶן כְּתִיב אֲבָל קָשֶׁה דְּמַשְׁכַּחַת לָהּ כְּגוֹן שֶׁהָיָה קְרוּם שֶׁל מוֹחַ מְגֻלֶּה וְרָאוּ שֶׁהָיָה שָׁלֵם וּבָא זֶה וּנְקָבוֹ וַהֲרָגוֹ וְיֵשׁ לוֹמַר דְּלָאו הוּא לְהַעֲמִיד הַפָּסוּק בְּכָךְ וְאִם תֹּאמַר וּבספ"ק דְּמַכּוֹת (דַּף ז.) דְּאָמְרִי רַבִּי טַרְפוֹן וְרַבִּי עֲקִיבָא אִלּוּ הָיִינוּ בְּסַנְהֶדְרִין לֹא הָיָה אָדָם נֶהֱרָג וּמְפָרֵשׁ דַּהֲווּ בָּדְקוּ לְהוּ וְאָמְרֵי רְאִיתֶם שֶׁטְּרֵפָה הָרַג אוֹ שָׁלֵם הָרַג וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר שָׁלֵם הָרַג שֶׁמָּא בִּמְקוֹם סַיִף נֶקֶב הֲוָה וְהָכָא מַשְׁמַע דְּלָא חָיְישִׁינַן דְּאָזְלִינַן בָּתַר רֻבָּא וְיֵשׁ לוֹמַר דְּרַבִּי עֲקִיבָא לְטַעְמֵהּ דְּאָמַר דְּחָיְישִׁינַן לְמִיעוּטָא בְּפֶרֶק הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה (בְּכוֹרוֹת כ:) דְּקָסָבַר חָלָב אֵינוֹ פּוֹטֵר בִּבְהֵמָה בִּבְכוֹרָה אע"ג דְּרֹב בְּהֵמוֹת אֵינָן חוֹלְבוֹת אא"כ יוֹלְדוֹת וְאע"ג דַּאֲפִילּוּ רַבִּי מֵאִיר דְּחָיֵישׁ לְמִיעוּטָא מוֹדֶה הֵיכָא דְּלָא אֶפְשָׁר רַבִּי עֲקִיבָא חָשֵׁיב לֵיהּ אֶפְשָׁר דְּאִיכָּא לְאוֹקְמֵי קְרָא שֶׁהָיָה קְרוּם מוֹחוֹ מְגֻלֶּה וּנְקָבוֹ כִּדְפֵרַשְׁנוּ וְרַשְׁבָּ"ג דִּפְלִיג עֲלַיְיהוּ וְאָמַר אַף הֵם מַרְבִּים שׁוֹפְכֵי דָמִים בְּיִשְׂרָאֵל אֲפִילּוּ חָיֵישׁ לְמִיעוּטָא מ"מ חָשֵׁיב לֵיהּ לֹא אֶפְשָׁר דְּלָאו הוּא לְהַעֲמִיד הַפָּסוּק בְּכָךְ וְעוֹד אוֹר"ת דְּאַף עַל גַּב דְּאִי לָא שַׁיְילִינַן לָעֵדִים קָטְלִינַן לֵיהּ דְּסָמְכִינַן אַרֻבָּא הֵיכָא דְּלָא אֶפְשָׁר הֵיכָא דְּשַׁיְילִינַן לְהוּ וְאָמְרֵי דְּלָא יָדְעֵי פָּטוּר מִדֵּי דַּהֲוָה אַסַּיִף וַאֲרִירָן דְּאִי לָא שַׁיְילִינַן לְהוּ חַיָּב וְאִי שַׁיְילִינַן לְהוּ וְאָמַר אֶחָד בְּסַיִף וְאֶחָד בַּאֲרִירָן פָּטוּר אע"ג דְּבְסַיִף וַאֲרִירָן כְּשֶׁאוֹמְרִים אֵין אָנוּ יוֹדְעִין חַיָּב עַל דְּמַכְחִישֵׁי אַהֲדָדֵי הַיְינוּ מִשּׁוּם דְּסַיִף וַאֲרִירָן לָא שַׁיָּךְ כָּל כָּךְ בְּגוּף הָעֵדוּת דְּמַה לִּי הֲרָגוֹ בְּסַיִף וּמַה לִּי בַּאֲרִירָן אֲבָל בִּמְקוֹם סַיִף נֶקֶב הֲוָה דְּשַׁיָּךְ לְגוּף הָעֵדוּת טְפֵי אִי בָּדְקִינַן לְהוּ וְאָמְרוּ אֵין אָנוּ יוֹדְעִין פָּטוּר וְאֶחָד אוֹמֵר כֵּלָיו שְׁחוֹרִים וְאֶחָד אוֹמֵר כֵּלָיו לְבָנִים דְּלָא שַׁיָּךְ לְגוּף הָעֵדוּת אע"פ דְּמַכְחֲשֵׁי אַהֲדָדֵי חַיָּב הִקְשָׁה רַבֵּינוּ יִצְחָק בְּרַבִּי מָרְדְּכַי דְּהָכָא יָלְפִינַן מֵרוֹצֵחַ וְעֵדִים זוֹמְמִים דְּאָזְלִינַן בָּתַר רֻבָּא אַף בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת וְכֵן מוּכָח בְּרֵישׁ פ' בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה (סַנְהֶדְרִין דַּף סט.) וּבְאֵלּוּ הֵן הַנִּשְׂרָפִין (שָׁם דַּף עט:) אָמְרִינַן נִסְקָלִין בְּנִשְׂרָפִין יָדוּנוּ בִּסְקִילָה הַקַּלָּה אע"ג דְּרֹב נִשְׂרָפִים נִינְהוּ וְתֵרֵץ ר"ת דְּכֵיוָן דְּמִמָּה נַפְשָׁךְ הוּא נֶהֱרָג לְעִנְיַן בְּאֵיזוֹ מִיתָה הוּא נֶהֱרָג לָא אָזְלִינַן בָּתַר רֻבָּא וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר דְּהָוֵי קָבוּעַ וּכְמֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה דָּמֵי וְהָא דְּפָרִיךְ הָתָם מֵעִקָּרָא כִּי הֲוָה תָּנֵי הַנִּשְׂרָפִין בְּנִסְקָלִין תִּפּוֹק לֵהּ דְּרֻבָּא נִסְקָלִין נִינְהוּ הָכִי פֵּרוּשׁוֹ לְכָל הַפָּחוֹת לָא גָּרַע מִשּׁוּם דְּהָווּ רֻבָּא דְּנִסְקָלִין: **וְדִלְמָא** הָהְ דְּאַסְהִידוּ בֵּהּ טְרֵפָה הֲוָה וְאִם תֹּאמַר דְּחוֹבְשִׁים אוֹתוֹ י"ב חֹדֶשׁ וְאִם יִחְיֶה לָאו טְרֵפָה הוּא וְיֵשׁ לוֹמַר דְּשֶׁמָּא קָסָבַר טְרֵפָה חָיָה וְעוֹד נִרְאֶה לִי דְּאִי אֵין הוֹרְגִין הָעֵדִים כְּשֶׁהוּזְמוּ אֶלָּא אַחַר י"ב חֹדֶשׁ דִּלְמָא הָךְ דְּאַסְהִידוּ בֵּהּ טְרֵפָה א"כ גַּם אוֹתוֹ שֶׁמְּעִידִין עָלָיו אֵין לְהָרְגוֹ עַד לְאַחַר י"ב חֹדֶשׁ וְכֵיוָן דְּלָא בָּאוּ לְהָרְגוֹ אֶלָּא אַחַר י"ב חֹדֶשׁ א"כ לֹא יַהַרְגוּ הֵם אַף לְאַחַר י"ב חֹדֶשׁ דִּלְמָא נַעֲשָׂה טְרֵפָה הַךְ דְּאַסְהִידוּ בֵּהּ בְּסוֹף י"ב חֳדָשִׁים וַהֲרֵי לֹא בָּאוּ אֶלָּא לַהֲרוֹג אֶת הַטְּרֵפָה: **לְרַבִּי** מֵאִיר דְּחָיֵישׁ לְמִיעוּטָא כו' מִדְּקָאָמַר לְרַבִּי מֵאִיר וְלָא קָאָמַר הֵיכִי אָכְלִינַן מַשְׁמַע דְּלָא קַיְימָא לַן כְּר' מֵאִיר דְּחָיֵישׁ לְמִיעוּטָא וְקָשֶׁה דְּבְפֶרֶק הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה (בְּכוֹרוֹת כב.) פָּסֵיק רַבִּי יוֹחָנָן כְּרַשְׁבָּ"ג דְּאָמַר הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה מְנִיקָה מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים דִּפְטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה כְּשֶׁבְּנָהּ כָּרוּךְ אַחֲרֶיהָ מִשּׁוּם דְּלָא מְרַחֲמָא לֵיהּ אא"כ יְלָדָהּ אֲבָל מִטַּעַם חָלָב לָא מִפְטַר אע"ג דְּרֹב בְּהֵמוֹת אֵינָן חוֹלְבוֹת אא"כ יוֹלְדוֹת אַלְמָא חָיְישִׁינַן לְמִיעוּטָא אע"ג דְּלֵיכָּא חֲזָקָה דְּהָנֵי מִעוּטָא דְּאִי אָמְרִינַן אוֹקֵי בְּהֵמָה בְּחֶזְקַת שֶׁלֹּא יָלְדָה אַדְּרַבָּה הַעֲמֵד וָלָד בְּחֶזְקַת שֶׁאֵינוֹ קָדוֹשׁ בִּבְכוֹרָה שֶׁהָיָה חֻלִּין בִּמְעֵי אִמּוֹ וְיֵשׁ לוֹמַר דְּרַבִּי יוֹחָנָן לָא פָּסֵיק כְּוָתֵהּ אֶלָּא בְּהָא דְּלָא מְרַחֲמָא אֶלָּא אִם כֵּן יְלָדָהּ: וְנָפְקָא מִנָּהּ לְהֵיכִי שֶׁרְאִינוּהָ שֶׁהָיָה לָהּ חָלָב קֹדֶם לֵדָה דְּהַהִיא לָא מִפַּטְרִינַן מִטַּעַם חָלָב וְאֶפְשָׁר דְּאַף רַשְׁבָּ"ג סָבַר דְּחָלָב פּוֹטֵר וְהַשְׁתָּא אָתֵי שַׁפִּיר דְּאַשְׁכְּחַן רַשְׁבָּ"ג דְּלָא חָיֵישׁ לְמִיעוּטָא בְּרֵישׁ כָּל הַצְּלָמִים (ע"ז דַּף מ.) דְּלָא גָּזַר שְׁאָר מְקוֹמוֹת אַטּוּ אוֹתוֹ מָקוֹם כִּדְגָזַר ר"מ הָתָם וְרַבִּי יוֹחָנָן נָמֵי אָכַל לְעֵיל (חֻלִּין דַּף ה:) מִשְּׁחִיטַת כּוּתִי וְלָא גָּזַר בְּהוּ כִּדְגָזַר ר"מ וּבַעֲשָׂרָה יוֹחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף פ.) גַּבֵּי שְׁנֵי דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶן דַּעַת לִשְׁאֹל וַעֲשָׂאָן הַכָּתוּב כו' מַשְׁמַע נָמֵי דְּרַבִּי יוֹחָנָן כְּרַבָּנָן דר"מ ס"ל וְהָא דְּא"ר יוֹחָנָן בְּסוֹף אֵין מַעֲמִידִין (ע"ז דַּף לט:) לְמִעוּטֵי מוּרְיָס וּגְבִינוֹת בֵּית אוּנְיָיקֵי וּסְתָמָא כר"מ הָתָם הֲוֵי סְתָם וְאַחַ"כ מַחֲלֹקֶת בְּרֵישׁ כָּל הַצְּלָמִים (עֲבוֹדָה זָרָה מ:) וְהָא דְּאָמַר רַשְׁבָּ"ג כֹּל שֶׁשָּׁהָה שְׁלֹשִׁים יוֹם בָּאָדָם אֵינוֹ נֵפֶל הָא לֹא שָׁהָה סָפֵק הֲוֵי אֲפִילּוּ נָפַל מִן הַגַּג אוֹ אֲכָלוֹ אֲרִי בְּפֶרֶק ר' אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה (שַׁבָּת דַּף קלה:) וְקַיְימָא לָן הָתָם כְּוָתֵהּ אע"ג דְּרֹב וְלָדוֹת אֵינָן נְפָלִים וְכֵן תּוֹךְ שְׁמוֹנָה יָמִים בִּבְהֵמָה אָסְרִינַן הָתָם וְלָא אָזְלִינַן בָּתַר רֻבָּא הָתָם מִשּׁוּם דְּלָא יָבֹא לְהָקֵל בְּעֶרְוָה וְהִצְרִיכוּהָ חֲלִיצָה בְּמֵת תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים וְלֹא רָצוּ לִסְמֹךְ עַל הָרֹב וּלְהַתִּירָהּ לַשּׁוּק בְּלֹא חֲלִיצָה שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ הָעוֹלָם שֶׁסָּפֵק וּמֵת וְיָבֹא לִידֵי לַעַז וְקִלְקוּל וּלְכָךְ גַּם לְעִנְיַן אֲבֵלוּת פָּטוּר שֶׁלֹּא יָבֹא לְהָקֵל בְּעֶרְוָה וְעוֹד דִּבְלָאו הָכִי יֵשׁ לְהָקֵל בַּאֲבֵלוּת לקי"ל (מו"ק דַּף [יח.] כ.) הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הַמֵּיקֵל בְּאֵבֶל וְאָסְרוּ כְּמוֹ כֵן בִּבְהֵמָה דְּגָזְרוּ בְּהֵמָה אַטּוּ אָדָם דְּאִי לָאו הָא לָא קַיְימָא הָא אִי נָמֵי אָסוּר בִּבְהֵמָה אַפִּי' בִּבְרִיא שֶׁלֹּא יָבֹא לְהַתִּירָהּ בְּחוֹלֶה שֶׁיֵּאָה קָרוֹב לְפִהֵק וּמֵת:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ג מהל' עבודת יום הכפורים הל' ז:
ב מיי' פ"כ מהל' עדות הל' ב:

רבינו גרשום

והתנן לא היה מגיע למחצית ההר כלומר השעיר וכו' ועכשיו לא מצית למיבדק אותו אלא זיל בתר רובה שאין טרפות:
ורוב בעילות אחר הבעל. כלומר שמבעלה עצמה הוא:
וממאי דלמא כגון שהיו אביו ואמו חבושים בבית האסורין. כלומר דקים לן דלא בא עליה אלא בעלה הוואי לנו דאביו של זה הוא ומשום הכי אמרינן הכא דחייב לקטול את זה אבל במקום אחר לא אמרינן זיל בתר רובה:
וניחוש שמא טרפה היה. כלומר הנרצח ולא קטלינן את הרוצח:
וכי תימא דבדקינן ליה הא קא מנוול (מלמו של רוצח) **וכי תימא משום איבוד נשמה כו'** כלומר משום דקטלינן הרוצח בדקינן ליה ואי טריפה הוא לא קטלינן הרוצח ואי לא לא קטלינן. דלמא במקום הסייף הוא נקב אלא תדע דזיל בתר רובה שאינן טרפות וקטלינן הרוצח:
וכי תימא דבדקינן ליה אי טרפה הוא על מי שהעידו זוממין:
והתניא ברבי אומר לא הרגו נהרגין העדים דבעינן לקיומי ועשיתם לו כו' ואם העידו עדות שקר דאמרי פלוני הרג את פלוני והוזמו ועדיין לא נהרג הרוצח על מי שהוזמו על פיהם הם עצמם נהרגין דאיכא כאשר זמם ולא כאשר עשה ועכשיו לא מצית אמרת דמשום איבוד נשמה לעדים זוממין נינווליה לנהרג על פיקא)אלו ע"ל לנהרג על פיהן כמו דאמרינן לעיל דבשביל איבוד נשמה דרוצח ניווליה לנרצח דאין הורגין לעדים זוממין אלא בחייו של מי וכו'. דרוצח ניווליה לנרצח דאין הורגין הרוצח העדים זוממין אלא בחייו (של נרצח) של מי שהעידו עליו שהרג ואם ניווליה לא מהני ליה אעפ"כ (לא) קטלינן (את זה) לעדים זוממין אלא זיל בתר רובה:
דלמא במקום נקב קא שחיט. כלומר שמא תחת העור ניקב הושט או [נפסק] הגרגרת במקום שחיטה:
דלמא היכא דאפשר אפשר. כלומר לעולם לא אזלינן בתר רובה והיכא דאפשר למיבדקה בדקינן ליה והיכא דלא אפשר למבדקיה אזלינן בתר רובה:
לר' מאיר לחיים למיעוטו כלאמרינן לעיל לחיים למיעוט. לענין עיסה כלומר משום שהוא גזר רובה אטו מיעוטא כולן פסולות שמיעוט נקבות אמרינן הכי מכולם (אלא תדע) [ודילמא] היכא דאפשר למבדקיה אפשר [והיכא דלא אפשר לא אפשר] ולא אמרינן במקום נקב קא שחיט:
וכי תימא)נראה דצ"ל וכי תימא אה"נ דלא אכיל בשרא בפסח וקדשים מאי וכו'. בפסח וקדשים רובא אזלינן מאי וכו' אלא היכא דאפשר וכו' הכא נמי (בשחיטה) [לדיקן] היכא דאפשר אפשר ולעולם לא אזלינן בתר רובא היכא ליכלינן (למידקא) למידקיה:

מסורת הש"ס

א בבא קמא פד.

גליון הש"ס

גמ' וליחוש דילמא לאו אביו הוא. עיין ברמב"ם פ"א הלכה ב מהלכות איסורי ביאה ובחידושי בכור שור קדושין דף פ ע"א:

שם ה"נ דלא אכיל בשרא. עיין לקמן דף כח ע"א תוס' ד"ה אתא:

תורה אור השלם

וְנָתַן אַהֲרֹן עַל־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם גֹּרָלוֹת גּוֹרָל אֶחָד לַיהֹוָה וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל [ויקרא טז, ח]

וּמַכֵּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת [שמות כא, טו]

מַכֵּה אִישׁ וָמֵת מוֹת יוּמָת [שמות כא, יב]

וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ [דברים יט, יט]

פֶּסַח וְקָדָשִׁים מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? אֶלָּא הֵיכָא דְּאֶפְשָׁר – אֶפְשָׁר, הֵיכָא דְּלָא אֶפְשָׁר – לָא אֶפְשָׁר. הָכָא נָמֵי, הֵיכָא דְּאֶפְשָׁר – אֶפְשָׁר, הֵיכָא דְּלָא אֶפְשָׁר – לָא אֶפְשָׁר. אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַב: רָאָה אֶחָד שֶׁשָּׁחַט, אִם רָאָהוּ מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף – מוּתָּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ, וְאִם לָאו – אָסוּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ. הֵיכִי דָמֵי? אִי דְּיָדַע דִּגְמִיר, לְמָה לִי רָאָה? וְאִי דְּיָדַע דְּלָא גְּמִיר, פְּשִׁיטָא! וְאֶלָּא, דְּלָא יָדַע אִי גְּמִיר אִי לָא גְּמִיר, לֵימָא: רוֹב מְצוּיִין אֵצֶל שְׁחִיטָה מוּמְחִין הֵן. [א]מִי לָא תַּנְיָא: הֲרֵי שֶׁמָּצָא תַּרְנְגוֹלֶת שְׁחוּטָה בַּשּׁוּק, אוֹ שֶׁאָמַר לִשְׁלוּחוֹ "צֵא שְׁחוֹט", וְהָלַךְ וּמָצָא שָׁחוּט – חֶזְקָתוֹ שָׁחוּט. [ב]אַלְמָא אָמְרִינַן: רוֹב מְצוּיִין אֵצֶל שְׁחִיטָה מוּמְחִין הֵן. הָכָא נָמֵי לֵימָא: רוֹב מְצוּיִין אֵצֶל שְׁחִיטָה מוּמְחִין הֵן! [ג]לְעוֹלָם דְּיָדַע דְּלָא גְּמִיר, וּכְגוֹן דְּשָׁחַט קַמַּן חַד סִימָן שַׁפִּיר. מַהוּ דְּתֵימָא: מִדְּהַאי שַׁפִּיר הָךְ נָמֵי שַׁפִּיר, קָא מַשְׁמַע לַן: הַאי אִתְרְמוּיֵי אִיתְרְמִי לֵיהּ, אִידַּךְ – שֶׁמָּא שָׁהָה שֶׁמָּא דָּרַס. [ד]בְּעָא מִינֵּיהּ רַב דִּימִי בַּר יוֹסֵף מֵרַב נַחְמָן: הָאוֹמֵר לִשְׁלוּחוֹ "צֵא וּשְׁחוֹט", וְהָלַךְ וּמָצָא שָׁחוּט, מַהוּ? אָמַר לוֹ: חֶזְקָתוֹ שָׁחוּט. הָאוֹמֵר לִשְׁלוּחוֹ "צֵא וּתְרוֹם", וְהָלַךְ וּמָצָא תָּרוּם, מַאי? אֲמַר לֵיהּ: אֵין חֶזְקָתוֹ תָּרוּם. [ה](א)מָה נַפְשָׁךְ, אִי חֲזָקָה שָׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ – אֲפִילּוּ תְּרוּמָה נָמֵי, וְאִי אֵין חֲזָקָה שָׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ – אֲפִילּוּ שְׁחִיטָה נָמֵי לָא. [ו]אֲמַר לֵיהּ: לְכִי תֵּיכוּל עֲלַהּ כּוֹרָא דְּמִלְחָא, לְעוֹלָם אֵין חֲזָקָה שָׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ, וּשְׁחִיטָה – אִי נָמֵי דִּילְמָא אִינָשׁ אַחֲרִינָא שְׁמַע וַאֲזַל שְׁחַט – רוֹב מְצוּיִין אֵצֶל שְׁחִיטָה מוּמְחִין הֵן. תְּרוּמָה – דִּילְמָא אִינָשׁ אַחֲרִינָא שְׁמַע וַאֲזַל תְּרַם, הָוֵה לֵיהּ תּוֹרֵם שֶׁלֹּא מִדַּעַת, וְהַתּוֹרֵם שֶׁלֹּא מִדַּעַת – אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. (ב)לֵימָא: רוֹב מְצוּיִין אֵצֶל שְׁחִיטָה מוּמְחִין הֵן תַּנָּאֵי הִיא? דְּתַנְיָא: הֲרֵי שֶׁאָבְדוּ לוֹ גְּדָיָיו וְתַרְנְגוֹלָיו וְהָלַךְ וּמְצָאָן שְׁחוּטִים – רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר, רַבִּי חֲנִינָא בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי מַתִּיר. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דְּבָרִים שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה שֶׁמְּצָאָן בְּאַשְׁפָּה, וְדִבְרֵי רַבִּי חֲנִינָא בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי שֶׁמְּצָאָן בְּבַיִת. מַאי לָאו בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר: אָמְרִינַן רוֹב מְצוּיִין אֵצֶל שְׁחִיטָה מוּמְחִין הֵן, וּמָר סָבַר: לָא אָמְרִינַן רוֹב מְצוּיִין אֵצֶל שְׁחִיטָה מוּמְחִין הֵן? [ז](ג)אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא רוֹב מְצוּיִין אֵצֶל שְׁחִיטָה מוּמְחִין הֵן, וּבְבַיִת – דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דִּשְׁרֵי, בְּאַשְׁפָּה שֶׁבַּשּׁוּק – דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּאָסוּר, כִּי פְּלִיגִי בְּאַשְׁפָּה שֶׁבַּבַּיִת: מָר סָבַר אָדָם עָשׂוּי לְהַטִּיל נִבְלָתוֹ בְּאַשְׁפָּה שֶׁבַּבַּיִת, וּמָר סָבַר אֵין אָדָם עָשׂוּי לְהַטִּיל נִבְלָתוֹ בְּאַשְׁפָּה שֶׁבַּבַּיִת. אָמַר מָר, אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה שֶׁמְּצָאָן בְּאַשְׁפָּה. מַאי אַשְׁפָּה? אִילֵימָא אַשְׁפָּה שֶׁבְּשׁוּק – הָא אָמְרַתְּ דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּאָסוּר! אֶלָּא לָאו פְּשִׁיטָא בְּאַשְׁפָּה שֶׁבַּבַּיִת. אֵימָא סֵיפָא, וְדִבְרֵי רַבִּי חֲנִינָא בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי שֶׁמְּצָאָן בְּבַיִת. מַאי בַּיִת? אִילֵימָא בַּיִת מַמָּשׁ – הָאָמְרַתְּ דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דִּשְׁרֵי! אֶלָּא פְּשִׁיטָא בְּאַשְׁפָּה שֶׁבַּבַּיִת. קַשְׁיָא דְּרַבִּי אַדְּרַבִּי!

הָכִי

פֶּסַח דְּאָמַר רַחֲמָנָא (שְׁמוֹת י"ב:ח') וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר וּשְׁלָמִים דְּאָמַר רַחֲמָנָא (שָׁם כט) וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם מְלַמֵּד שֶׁהַכַּפָּרָה תְּלוּיָה אַף בַּאֲכִילָה מַאי אִכָּא לְמֵימַר אֶלָּא וַדַּאי אָכִיל דִּסְמִיךְ אַרֻבָּא הֵיכָא דְּלָא אֶפְשָׁר וְאַפֵּי' הָכֵי פְּלִיג בְּקָטָן וּקְטַנָּה מִשּׁוּם דְּאֶפְשָׁר. לְדִידַן נָמֵי הֵיכִי יָלְפִינַן מִנֵּהּ אֶלָּא וַדַּאי הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי הָא דְּסָמְכִינַן אַרֻבָּא אַפֵּי' הֵיכָא דְּאֶפְשָׁר אִי נָמֵי אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת (שָׁם כג) מַשְׁמַע בֵּין רֻבָּא דְּאִיתֵהּ קַמָּן בֵּין רֻבָּא דְּלֵיתֵהּ קַמָּן דְּמַאי שְׁנָא הַאי מֵהַאי וְהָא מִלְּתָא סָמְכִינַן וְלָא בָּדְקִינַן כָּל י"ח טְרֵפוֹת. וּנְקוּבַת הָרֵאָה מִשּׁוּם דִּשְׁכִיחַ בָּהּ רֵיעוּתָא בָּדְקִינַן וְהֵיכָא דְּאִיתְרְמֵי דְּאִפָּרְשָׁה רֵאָה וְלֹא בָּדַק מִתְאַכְלָא דְּסָמְכִינַן אַהָא וְאַדְּרַב הוּנָא דְּאָמַר (לְעֵיל חֻלִּין דַּף ט.) נִשְׁחֲטָה בְּחֶזְקַת הֶתֵּר עוֹמֶדֶת וְאֵין מְפַרְסְמִין הַדָּבָר: אִי דְּיָדַע דִּגְמִיר שֶׁמַּכִּיר בּוֹ שֶׁמְּלֻמָּד בְּהִלְכוֹת שְׁחִיטָה: דְּיָדַע דְּלָא גְּמִיר שֶׁמַּכִּיר בּוֹ שֶׁאֵין יוֹדֵעַ הִלְכוֹת שְׁחִיטָה: פְּשִׁיטָא דְּרָאָה מֻתָּר דְּהָא לֹא שָׁהָה וְלֹא דָּרַס וְלֹא רָאָה אָסוּר שֶׁמָּא שָׁהָה אוֹ דָּרַס: דְּלָא יָדַע אִי גְּמִיר אִי לָא גְּמִיר וְאַשְׁמוֹעִינַן דְּלָא סָמְכִינַן אַסְּתָמָא עַל שֶׁיְּהֵא מַכִּיר בּוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ: מֻמְחִין הֵן שֶׁאִם לֹא הָיָה מֻמְחֶה לֹא הָיָה שׁוֹחֵט: רֹב מְצוּיִין אֵצֶל שְׁחִיטָה כְּלוֹמַר רֹב הַשּׁוֹחֲטִין: וְהָלַךְ בַּעַל הַבַּיִת: וּמָצָא תָּרוּם וְלֹא יָדַע מִי תְּרָמוֹ: חֲזָקָה שָׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ כָּל הַשְּׁלוּחִין עוֹשִׂין שְׁלִיחוּתָן וּמַחְזְקִינַן לְהוּ בְּכָךְ מֵאַחַר שֶׁנִּתְרַצּוּ בִּשְׁלִיחוּתָם: וְאִם אֵין עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ אֲפִילּוּ בִּשְׁחִיטָה נָמֵי לָא דְּשֶׁמָּא לֹא שְׁלוּחוֹ שָׁחַט אֶלָּא אַחֵר שֶׁאֵינוֹ בָּקִי בְּהִלְכוֹת שְׁחִיטָה: לְכִי תֵּיכוֹל עֲלָהּ כּוֹרָא דְּמִלְחָא כְּשֶׁתְּמַלֵּא לִי כּוֹר שֶׁל מֶלַח בְּשָׂכָר שֶׁאוֹמֵר לָךְ וּבְלִיחוּתָא בְּעָלְמָא הוּא: אֵין חֲזָקָה כו' אֶלָּא סָפֵק עוֹשֶׂה סָפֵק אֵינוֹ עוֹשֶׂה: אִי נָמֵי שָׁמַע אִינִישׁ וְכוּ' אֲפִלּוּ שָׁמַע אִישׁ אַחֵר: תּוֹרֵם שֶׁלֹּא מִדַּעַת אֵינָהּ תְּרוּמָה דִּשְׁלִיחוּת דִּתְרוּמָה מִגַּם אַתֶּם אִתְרַבֵּי (גִּטִּין דַּף כג:) אַתֶּם גַּם אַתֶּם לְרַבּוֹת שְׁלוּחֲכֶם וּמִנָּהּ מָה אַתֶּם לְדַעְתְּכֶם אַף שְׁלוּחֲכֶם לְדַעְתְּכֶם: דֶּרֶךְ נְבֵלוֹת לְהַשְׁלִיךְ לָאַשְׁפָּה: מִדְּקָאָמַר רַבִּי נִרְאִין דִּבְרֵי ר' יְהוּדָה בָּאַשְׁפָּה מִכְּלָל דִּפְלִיג רַבִּי חֲנִינָא אֲפִלּוּ בָּאַשְׁפָּה וּמִדְּקָאָמַר דִּבְרֵי ר' חֲנִינָא בַּבַּיִת מִכְּלָל דִּפְלִיג ר' יְהוּדָה אֲפִילּוּ בַּבַּיִת: דְּכֻלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגֵי דִּשְׁרֵי דְּרֹב מְצוּיִין אֵצֶל שְׁחִיטָה מֻמְחִין הֵם: דְּאָסוּר דְּכֵיוָן דְּהִשְׁלִיכָם שָׁם וַדַּאי נִתְנַבְּלָה בִּשְׁחִיטָתָהּ בִּשְׁהִיָּה אוֹ בִּדְרָסָה: אֵין אָדָם עָשׂוּי לְהַטִּיל נִבְלָתוֹ בָּאַשְׁפָּה שֶׁבַּבַּיִת מִשּׁוּם דְּמַסְרַח וְאִיכָּא רֵיחַ רַע: וְהָא אֲמַרְתְּ דְּכֻלֵּי עָלְמָא וְכוּ' וּמַאי נִרְאִין דִּבְרֵי פְּלוֹנִי אוֹ דִּבְרֵי פְּלוֹנִי וַהֲלֹא שְׁנֵיהֶם שָׁוִין בָּהּ: אֶלָּא פְּשִׁיטָא בָּאַשְׁפָּה דְּקָתָנֵי הַיְנוּ אַשְׁפָּה שֶׁבַּבַּיִת דִּפְלִיגֵי בָּהּ וְאַשְׁמוֹעִינַן דִּכְרַבִּי יְהוּדָה סְבִירָא לֵהּ: הָא אֲמַרְתְּ לְכֻלֵּי עָלְמָא שָׁרֵי וּמַאי נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי חֲנִינָא דְּמַשְׁמַע אֲבָל דִּבְרֵי ר' יְהוּדָה אֵין נִרְאִין ר' יְהוּדָה נָמֵי שָׁרֵי בָּהּ: אֶלָּא פְּשִׁיטָא מַאי בַּיִת בָּאַשְׁפָּה שֶׁבַּבַּיִת וּבָהּ פְּלִיגֵי וְאַשְׁמוֹעִינַן רַבִּי דִּכְרַבִּי חֲנִינָא סְבִירָא לֵהּ: קַשְׁיָא דְּרַבִּי אַדְּרַבִּי דִּבְרֵישָׁא נִרְאוּ לוֹ דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה לֶאֱסֹר בָּאַשְׁפָּה שֶׁבַּבַּיִת וּבְסֵיפָא נִרְאוּ לוֹ דִּבְרֵי רַבִּי חֲנִינָא בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי דְּמַתִּיר בָּאַשְׁפָּה שֶׁבַּבַּיִת אִם כֵּן קַשְׁיָא דְּרַבִּי אַדְּרַבִּי:

פֶּסַח וְקָדָשִׁים מַאי אִכָּא לְמֵימַר מִבְּשַׂר תַּאֲוָה לָא פָּרֵיךְ מִשּׁוּם דְּנִרְאֶה דְּמִדְּאוֹרַיְתָא לָא חָיֵישׁ רַבִּי מֵאִיר לְמִיעוּטָא אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן וּלְהָכִי פָּרִיךְ הָכִי נָמֵי שֶׁמַּחְמִיר שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר כְּלָל וַאֲפִלּוּ מַחְמִיר בִּשְׁאָר בְּשַׂר פֶּסַח וְקָדָשִׁים אֵין יָכוֹל לְהַחְמִיר וּמְדַקְדֵּק כִּי הֵיכִי לר"מ יֵשׁ חִלּוּק מִדְּרַבָּנָן בֵּין אֶפְשָׁר לְלֹא אֶפְשָׁר ה"ה לְרַבָּנָן: **אוֹ** שֶׁאָמַר לִשְׁלוּחוֹ כו' מֵעִקָּרָא תְּנָא מָצָא תַּרְנְגֹלֶת שְׁחוּטָה בַּשּׁוּק דְּאִיכָּא לְמֵימַר בְּעָלֶיהָ שְׁחָטוּהָ וַהֲדַר אָמַר דַּאֲפֵי' אָמַר לִשְׁלוּחוֹ וּמְצָאוֹ הַשָּׁלִיחַ שֶׁהִיא שְׁחוּטָה דְּהַשְׁתָּא שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת נִשְׁחֲטָה אַפֵּ"ה חֶזְקָתוֹ שְׁחוּטָה: **הָכִי** גָּרְסִינַן לְעוֹלָם אֵין חֲזָקָה שָׁלִיחַ כו' מְפֹרָשׁ בְּפֶ' בְּכָל מְעָרְבִין (עֵירוּבִין לב:): **הֲרֵי** שֶׁאָבְדוּ לוֹ גְּדָיָיו ה"ה נִגְנְבוּ דְּמִשּׁוּם דַּחֲשִׁיד אַגְּנֵבָה לָא חֲשִׁיד אַנְּבֵלָה וּבַתּוֹסֶפְתָּא קָתָנֵי בְּהֶדְיָא נִגְנְבָה לוֹ תַּרְנְגֹלֶת וּמְצָאָהּ כו': **כִּי** פְּלִיגֵי בְּאַשְׁפָּה שֶׁבַּבַּיִת הוּא הַדִּין דִּפְלִיגֵי בַּשּׁוּק בְּלֹא אַשְׁפָּה כִּדְמוֹכַח בְּאֵלּוּ מְצִיאוֹת (ב"מ דַּף כד:) גַּבֵּי ר' חֲנִינָא שֶׁמָּצָא גְּדִי שָׁחוּט בֵּין טְבֶרְיָא לְצִפּוֹרִי:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פד' מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' א סעי' א ד:

ב מיי' פד' מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' א סעי' א ד:

ג טוש"ע יו"ד סי' א סעי' ג:

ד מיי' פד' מהל' תרומות הל' ו:

ה מיי' פד' מהל' תרומות הל' ו:

ו מיי' פד' מהל' תרומות הל' ג:

ז מיי' פד' מהל' שחיטה הל' ח, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' א סעי' ד:

רבינו גרשום

ב)נראה דצ"ל אלמא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן כלומר דאמרינן וכו'. אמר ליה חזקתו שחוט כלומר דאמרינן שלוחו שחט או ישראל אחר מומחה שחט ורוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן הכא נמי (בשחיטה) [בראה אחד ששחט נימא] דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ולמה ליה לראות מתחלה ועד סוף:

לעולם [לידע דלא גמיר וכגון וכו'] שמא שהה ושמא דרס ומשום הכי צריך לראות מתחלה ועד סוף:

אמר לו אין חזקתו תרום כלומר אע"פ שמצא תרום צריך לתרום פעם אחרת כדבעינן לפרושי לקמן לעולם אין חזקה שליח וכו' אבל בשחיטה אי נמי איניש וכו' אבל בתרומה (קאמר) [דילמא] איניש אחרינא שמע כו' [והתורם שלא מדעת וכו']. דכתיב והרמתם גם אתם. ר' יהודה [ס"ל] אסור [דלא אמרינן] דרוב מצויין אצל שחיטה וכו' ור' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי סבר דרוב מומחין הן כו':

אמר רבי נראין דברי רבי יהודה שמצאו וכו' (ומר סבר רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן). לעולם לכ"ע רוב מצויין אצל שחיטה מומחין באשפה שבשוק כולי עלמא לא פליגי לאסור דודאי נתנבלו בשחיטה (נמי) [והשוחטין] (והשחטן) השליכן לשום נבלות באשפה אלא פשיטא באשפה שבבית יש מחלוקת שזה אוסר וזה מתיר:

קשיא דרבי אדרבי (ר' התם) [דמתחלה אמר] נראין דברי ר' יהודה לאוסר באשפה שבבית (והכא) [ואח"כ] אמר נראין דברי ר' חנינא למתיר באשפה כלומר דהכא מטה והכא מטה כלומר כמו להטות הכי קאמר נראין דברי ר' יהודה לאסר (אפי') לר' [חנינא בנו של רבי] יוסי הגלילי באשפה שבשוק וכו':

מסורת הש"ס

א עירובין לא:

ב בבא מציעא כד:

ג לקמן נב.; לקמן קו.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה פסח וכו' אלא ודאי הלמ"מ. עיין לקמן דף נ ע"ב ברש"י ד"ה מאי וצע"ק:

הָכִי קָאָמַר: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי חֲנִינָא בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי בְּאַשְׁפָּה שֶׁבַּשּׁוּק, שֶׁאַף רַבִּי חֲנִינָא בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי לֹא נֶחְלַק עָלָיו אֶלָּא בְּאַשְׁפָּה שֶׁבַּבַּיִת, אֲבָל בְּאַשְׁפָּה שֶׁבַּשּׁוּק מוֹדֵי לֵיהּ, וְנִרְאִין כּוּ'. [א]חוּץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, שֶׁמָּא יְקַלְקְלוּ אֶת שְׁחִיטָתָן. "שֶׁמָּא קִלְקְלוּ" לָא קָתָנֵי, אֶלָּא "שֶׁמָּא יְקַלְקְלוּ". אָמַר רָבָא: זֹאת אוֹמֶרֶת אֵין מוֹסְרִין לָהֶן חוּלִּין לְכַתְּחִלָּה. [ב(א)]וְכוּלָּן שֶׁשָּׁחֲטוּ וַאֲחֵרִים רוֹאִים אוֹתָם, שְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה. מַאן תְּנָא דְּלָא בָּעֵינַן כַּוָּונָה לִשְׁחִיטָה? [ג]אָמַר רָבָא: רַבִּי נָתָן הִיא, דְּתָנֵי אוֹשַׁעְיָא זְעֵירָא דְּמִן חַבְרַיָּא: זָרַק סַכִּין לְנוֹעֲצָהּ בַּכּוֹתֶל, וְהָלְכָה וְשָׁחֲטָה כְּדַרְכָּהּ – רַבִּי נָתָן מַכְשִׁיר, וַחֲכָמִים פּוֹסְלִין. הוּא תָּנֵי לַהּ, וְהוּא אָמַר לַהּ: הֲלָכָה כְּרַבִּי נָתָן. [ד]וְהָא בָּעֵינַן מוֹלִיךְ וּמֵבִיא? שֶׁהָלְכָה וּבָאָה כְּדַרְכָּהּ. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, בָּעֵי רַבִּי יוֹחָנָן: קָטָן יֵשׁ לוֹ מַחְשָׁבָה, אוֹ אֵין לוֹ מַחְשָׁבָה? [ה]אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַמֵּי: וְתִיבְּעֵי לֵיהּ מַעֲשֶׂה? מַאי שְׁנָא מַעֲשֶׂה דְּלָא קָא מִבַּעְיָא לֵיהּ – דִּתְנַן: "יֵשׁ לָהֶן מַעֲשֶׂה"? מַחְשָׁבָה נָמֵי לָא תִּיבְּעֵי לֵיהּ, דִּתְנַן: "אֵין לָהֶן מַחְשָׁבָה"! [ו(ב)]דִּתְנַן: הָאַלּוֹן, וְהָרִמּוֹן, וְהָאֱגוֹז שֶׁחֲקָקוּם תִּינוֹקוֹת לָמוֹד בָּהֶן עָפָר, אוֹ שֶׁהִתְקִינוּם לְכַף מֹאזְנַיִם – טְמֵאִין, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לָהֶן מַעֲשֶׂה,

וְאֵין

הכי קאמר האי נראין דקאמר לא סברא דידיה הוא דאשמעינן ולא רואה אני קאמר אלא פלוגתייהו קמ"ל במאי פליגי והכי קאמר נראין דברי ר' יהודה האוסר אפילו לר' חנינא כשמצאן באשפה שבשוק דמודי רבי חנינא לאסירי ולדברי רבי חנינא כו' כלומר שאף רבי חנינא המתיר אינו אלא כשמצאן באשפה שבבית ובה חולקין אבל באשפה שבשוק מודה רבי חנינא ומינה שמעינן מדאוקי פלוגתייהו באשפה שבבית מכלל שבבית שרו: **שמא קלקלו לא קתני** ואע"ג דבדיעבד קיימי כדקתני ושחיטתן כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן: **אלא שמא יקלקלו** דמשמע דמועדים הם לקלקל: **זאת אומרת אין מוסרין להם חולין** כלומר אפי' חולין לכתחלה ואפילו אחרים עומדים על גבן: **מאן תנא דלא בעינן כונה לשחיטה** דהא חרש שוטה וקטן לחתיכה בעלמא מכווני ואין להם דעת להתכוין לשחיטה וקתני וכלן ששחטו וכו' דקאי נמי אחרש שוטה וקטן. והא דפרכינן בריש פרקין (חולין דף ב:) אי נימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי לה הכי פרכינן אי נימא אחרש שוטה וקטן לחודיה קאי עלה קאי מנה קא סליק ואם שחטו מבעי לה: **דמן חבריא** בני הישיבה: **כדרכה** כהוגן: **הוא תני לה** לאשכח מתניתא וגרסה: **והוא אמר לה הלכה כרבי נתן** הוא אמר לה מדעתו שהלכה כרבי נתן: **והא בעינן מוליך ומביא** כדתנן בפרק שני (לקמן חולין ל:): **שהלכה ובאה כדרכה** שחתכה בהליכתו והכתה בכותל וחזר וחתכה. והוא הדין נמי דמצי לתרוצי בסכין שיש בו חוץ לצואר כמלא צואר דסגי ליה בהליכתו לחודא כדלקמן (חולין דף ל:) אלא בכל דהו מהדר לאוקומי אפילו באזמל: **קטן יש לו מחשבה או אין לו מחשבה** כגון בשחיטת קדשים דבעי כוונה כדילפינן בשמעתא קמייתא דזבחים (דף ב.) ושחט קטן עולה לשמה מי הויא כוונה או לא: **אמר לה רבי אמי** לר' חייא בר אבא ותבעי ליה מעשה אי לא שמיע לר' יוחנן הך מתניתין דלקמן האלון והרמון דתנן בה דיש להן מעשה תבעי ליה נמי אפילו אם יש מחשבה עם מעשה המוכיח עליה שכן הוא כגון דקיימא עולה בדרום ואמר הריני מביא לצפון לשחטה לעולה שאינה כשרה בדרום תבעי ליה נמי אי מהני להאי מעשה כוונה או לא: **מ"ש מעשה** דפשיטא ליה משום דשמיע ליה הא דתנן באלון ורמון דיש להם מעשה: **מחשבה נמי לא תבעי לה** ותפשט לה מההיא משנה גופה דתנן בה אין להם מחשבה: **האלון** פרי הוא שקורין גלאנ"ז: **שחקקום** נקבו נקב קטן בגדיין והוציאו האוכל מתוך הנקב: **למוד בהם עפר** כדרך שהתינוקות עושין לשחק: **טמאין** מקבלין טומאה: **שיש להן מעשה** כגון זה שמעשיהן מוכיחין דלשם כלי נתכוונו וגם הם אומרים כן ויש כאן מעשה ומחשבה המורידים אותו לתורת כלי:

מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה תימה דמשמע הכא דחרש שוטה וקטן לאו בני כוונה נינהו אפילו אחרים עומדים על גבן ובסוף פ"ב דגטין (דף כב:) תנן הכל כשרים לכתב את הגט אפי' חרש שוטה וקטן ופריך בגמרא והלא לאו בני דעה נינהו ומשני שגדול עומד ע"ג אלמא בני כוונה לשמה נינהו כשגדול עומד ע"ג וי"ל דגדול עומד ע"ג היינו שמלמדין אותם ומזהירין אותם לעשות לשמה אבל הכא אחרים רואים אותם בעלמא קאמר אע"ג דבריש פרקין (לעיל חולין דף ג.) קרי לאחרים רואין אותו גדול עומד על גביו וא"ת דבפ' מצות חליצה (יבמות קל:) אמר החרש שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצת מן הקטן חליצתה פסולה ומפרש התם חרש וחרשת משום דלאו בני קריה נינהו וקטן משום דאיש כתיב בפרשה ותיפוק לה דבעינן כוונה כדאמרינן התם (דף קו.) דחליצה פסולה על שיכוונו שניהם וי"ל דחליצה דבית דין הוה כגדול עומד על גביו שמזהירין אותו לעשות לשמה ומיהו קשה מדתניא בתוספתא דשוטה לאו בר חליצה הוא ואי חשיבי ב"ד כמו גדול עומד על גביו אפילו שוטה נמי כמו גבי גט וי"ל דלגבי גט מהני דבגט מוכחא מלתא טפי דעביד לשמה כשמניחין לכתב שמו ושמה ושם עירו ושם עירה הלכך אפילו בשוטה מהני כשגדול עומד על גביו: **דמן חבריא** שם מקום כדאמרינן בבראשית רבה אבימי חבריא מבקר בישיא הוה: **זרק** סכין לנעצה בכותל לא חשיב מתכוין לחתיכה כדמוכח לקמן בפ"ב (חולין דף לא.) גבי נפלה סכין ושחטה ונקט לרבותא דרבנן דאע"ג דמתכוין לחתיכה פסלי עד שיתכוין לחתיכת סימנין אבל רבי נתן מכשיר אפילו לא מתכוין לחתיכה כגון הפיל את הסכין ושחט כדמוכח לקמן בפ"ב (שם): **קטן** יש לו מחשבה או אין לו מחשבה פירש בקונטרס כגון בשחיטת קדשים דיליף בריש זבחים (דף ב.) דבעיא לשמה ושחט קטן עולה לשמה מי הוי כוונה או לאו וא"ת הא התם משמע דסתמא נמי כשר משום דזבחים סתמא לשמן קיימי ואינו פוסל עד שיכוין שלא לשמן ויש לומר דסתמא דקטן גרע דאין לו דעת להבין שהם קדשים וסבר שהם חולין והוה ליה מתעסק ופסול כדאמרינן בזבחים בסוף פרק (ב' (דף מו) ב"ש אומרים) לשם חולין כשרה משום חולין פסולה ואפילו אומר הקטן יודע אני שהם קדשים ולשמן אני מתכוין מבעיא לן אם כוונתו כוונה ודלמא לא מהניא אם אין מעשיו מוכיחין: **ותבעי** ליה מעשה כל הסוגיא פירש בקונטרס למעשה עם הדבור חשיב מעשה ומחשבה גרידא היינו דבור בלא מעשה ומחשבתו ניכרת מתוך מעשיו היינו מעשה בלא דבור ואין לשון הש"ס משמע כדבריו דיש להם מעשה משמע מעשה גרידא אף ע"פ שלא אמרו כלום לאת"ל שתלוי באמירה כמו במעשה א"כ כי היכי דקתני יש להם מעשה דהיינו מעשה עם המחשבה ואין להן מחשבה היינו מחשבה גרידא הכי נמי הוה מצי למימר יש להם מחשבה דהיינו מחשבה עם המעשה ואין להם מעשה גרידא ועוד דלמה ליה למינקט כי קא מבעיא לה מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו כגון דקיימא עולה כו' ה"ל למימר כגון אלון ורימון שחקקום סתם ולא פירשו למוד בהם עפר ולכף מאזנים ומיהו לפי המסקנא דבעי מלאוריתא ניחא הא דנקט דקיימא עולה כו' ועוד הא דקתני העלום חרש שוטה וקטן אע"פ שנתכוונו לכך אינן בכי יתן והלא יש מעשה ודבור ובקונטרס דחק לפרש אע"פ שנתכוונו לכך אחר העלאה ואין משמע כן אלא משמע אפילו נתכוונו בשעת העלאה קאמר ועוד אפילו העלום סתם ולא פרשו מפני הכנימה להוי בכי יתן לר' יוחנן דאמר מחשבה ניכרת מתוך מעשה מועלת דהיינו מעשה בלא דבור ומיהו שמא אותו מעשה גרע יותר מדאי דשמא מפני הכנימה העלום ועוד קשה מדקאמר או דלמא מקום הוא דלא אתרמי לה משמע דאי לאו משום דאית לן למתלי בהכי לא הוה קא מבעיא לן אע"פ שהוא מעשה בלא דבור ונראה לפרש דאמירתו לא מועלת ולא מורדת אלא מעשה גמור כגון ההיא דאלון ורמון דפשיטא דהם חוקקים לצרך בית קבול ולמוד עפר ולכף מאזנים דנקט אורחא דמלתא נקט וה"ה לשום צרך אחר וכיון דאין חוקקים אלא כדי לקבל חשיב מעשה גמור אע"פ שלא פירש ומעשה גרוע כמו ההיא דהעלום חרש שוטה וקטן אינו מועיל דבור כדקתני אע"פ שנתכוונו לכך אינם בכי יתן אבל מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו היינו שמוכיח קצת כגון עולה דקיימא בדרום ואתיה בצפון ושחטה קמבעיא ליה אי חשיב מעשה שכן נראה יותר שלכך נתכוון ומהני אע"פ שלא פירש או דילמא לאו מעשה גמור הוא שאני יכול לתלות משום דמקום הוא דלא אתרמי לה ואפילו פירש לא מהני כי ההיא דהעלום ופשיט מההיא דקא"ר יוחנן אם הפך בהן הרי הן בכי יתן אע"פ שגם שם יש לתלות קצת מפני הכנימה כדי שיצא לצל השני אלא שיותר ראוי לתלות מפני הטל כיון דלאחר שירד הטל מצד אחד מהפך לצד אחר אבל העלאת קטן סתם לא הוי בכי יתן ואפילו העלאת גדול סתם שמא לא היתה מועלת ואין לדקדק מפני הכנימה אינן בכי יתן הא סתמא הרי הוא בכי יתן לאלדבה דייק מסיפא דקתני אם נתכוונו לכך הרי הם בכי יתן הא סתמא אינן בכי יתן ומיהו אם בשעת הטל העלום התינוקות משמע בירושלמי שהן בכי יתן דבריש מסכת תרומות מייתי הך משנה ומפרש ואיזהו מעשה שלהן אמר רב הונא בתפוש בהן בטל ושמא האי תפש בהן בטל היינו הפך בהן לקא"ר יוחנן הכא אי נמי כשהטל יורד מעלה אותן וכשהטל פוסק מורידן ובירושלמי גבי חמשה לא יתרמו ואם תרמו אין תרומתם תרומה חרש שוטה וקטן כו' פריך ויוכיח מעשה שלהן על מחשבתן דתנינן תמן העלום חרש שוטה וקטן כו' וקצת תימה מה מקשה דבתחלת סוגיא דריש מקראי דאין תרומתן תרומה דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה פרט לעובד כוכבים מאת כל איש פרט לקטן אשר ידבנו פרט לחרש שוטה (וקטן) ושמא אסמכתא בעלמא היא ומתרץ שם ונחשב לכם תרומתכם את שכתוב בו מחשבה אין מעשה שלו מוכיח על מחשבתו ושאין כתוב בו מחשבה מעשה שלו מוכיח על מחשבתו פרוש כיון שעקר תרומה במחשבה וקטן אין לו מחשבה לא מסתברא שיוכיח המעשה על מחשבתו והדר פריך רבי יוסי קומי דשמואל והרי גטין שאין כתוב בו מחשבה ואין מעשה שלו מוכיח על מחשבתו דתניא הכל כשרין לכתב את הגט ואפי' חש"ו ואמר רב הונא והוא שיש פקח עומד על גביו כו' מתרץ תמן זה כותב וזה מגרש הכא הוא החושב והוא התורם ותימה לר"י שבא לתרץ מגט התרומה ומזה לא הקשה אלא הקשה מגט מההיא דקטן יש לו מעשה ובלא ירושלמי יש לנו לדקדק בדברים הללו דכיון דקטן יש לו מעשה להוכיח על מחשבתו לענין גט נמי יועיל בלא גדול עומד על גביו (ולתרומה נמי יועיל בגדול עומד על גביו):

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פד' מהל' שחיטה הל' ה, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' א סעי' ה:

ב מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ג סעי' א:

ג מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ג סעי' א:

ד מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ג סעי' א:

ה מיי' פא' מהל' פסולי המוקדשין הל' ו:

ו מיי' פב' מהל' כלים הל' א:

רבינו גרשום

שמא יקלקלו דמשמע להבא. זאת אומרת אין מוסרין להן חולין לכתחילה כלומר חבר שאוכל חולין בטהרה אין מוסר להן:

וכולן ששחטו מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה. כלומר חש"ו ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה אע"פ שאין מתכוונין לשום שחיטה:

ר' נתן כו'. (כלומר) שהלכה ובאה כדרכה. כלומר שנתכוון לנעוץ הסכין בכותל ולא נעצה ונתגלגלה לאחוריה ועשתה הולכה והבאה כדרכה:

קטן יש לו מחשבה או אין לו מחשבה כלומר כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה ועכשיו חישב קטן לעשות כלי מחתיכה של עץ יורד לידי טומאה במחשבתו אי לא ותיבעי לך מעשה כלומר אם עשה קטן כלי אחד אם מקבל טומאה ואם לא לגדול לא מיבעיא לך משום דלא צריך אלא לקטן קא מיבעיא לך. אמר ליה מחשבה גרידתא לא מבעיא לך לולאי אין מחשבתו מחשבה:

מסורת הש"ס

א לקמן לא.

ב תוספתא כלים מציעא; משנה כלים

וְאֵין לָהֶן מַחְשָׁבָה. אֲמַר לֵיהּ: מַחְשָׁבָה גְּרֵידְתָּא לָא קָא מִיבַּעְיָא לֵיהּ, כִּי קָא מִיבַּעְיָא לֵיהּ – מַחְשַׁבְתּוֹ נִיכֶּרֶת מִתּוֹךְ מַעֲשָׂיו. [א]כְּגוֹן דַּהֲוָה קָיְימָא עוֹלָה בַּדָּרוֹם, וְאַתְיַיהּ בַּצָּפוֹן וְשַׁחְטַהּ, מַאי? מִדְּאַתְיַיהּ בַּצָּפוֹן וְשַׁחְטַהּ אִיכַּוֵּין לַהּ, אוֹ דִּילְמָא מָקוֹם הוּא דְּלָא אִיתְרְמִי לֵיהּ? [ב](א)הָא נָמֵי אַמְרַהּ רַבִּי יוֹחָנָן חֲדָא זִימְנָא, דִּתְנַן: הַמַּעֲלֶה פֵּירוֹתָיו לַגַּג מִפְּנֵי הַכְּנִימָה, וְיָרַד עֲלֵיהֶם טַל – אֵינָן בְּ"כִי יוּתַּן", וְאִם נִתְכַּוֵּין לְכָךְ – הֲרֵי הֵן בְּ"כִי יוּתַּן". (ב)הֶעֱלוּם חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְכַּוְּונוּ לְכָךְ, אֵינָן בְּ"כִי יוּתַּן", מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לָהֶן מַעֲשֶׂה וְאֵין לָהֶן מַחְשָׁבָה. [ג]וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁלֹּא הִיפֵּךְ בָּהֶן, אֲבָל הִיפֵּךְ בָּהֶן – הֲרֵי זֶה בְּ"כִי יוּתַּן". (ג)הָכִי קָא מִיבַּעְיָא לֵיהּ: דְּאוֹרָיְיתָא אוֹ דְּרַבָּנַן? רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק מַתְנֵי הָכִי: אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, בָּעֵי רַבִּי יוֹחָנָן: קָטָן יֵשׁ לוֹ מַעֲשֶׂה אוֹ אֵין לוֹ מַעֲשֶׂה? אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַמֵּי: וְתִיבְּעֵי לֵיהּ מַחְשָׁבָה! מַאי שְׁנָא מַחְשָׁבָה דְּלָא קָא מִיבַּעְיָא לֵיהּ? דִּתְנַן: אֵין לָהֶן מַחְשָׁבָה. מַעֲשֶׂה נָמֵי לָא תִּיבְּעֵי לֵיהּ, דִּתְנַן: יֵשׁ לָהֶן מַעֲשֶׂה. [ד]הָכִי קָא מִיבַּעְיָא לֵיהּ: דְּאוֹרָיְיתָא אוֹ דְּרַבָּנַן? וּפָשֵׁיט: יֵשׁ לָהֶן מַעֲשֶׂה, וַאֲפִילּוּ מִדְּאוֹרָיְיתָא, אֵין לָהֶן מַחְשָׁבָה, וַאֲפִילּוּ מִדְּרַבָּנַן. מַחְשַׁבְתּוֹ נִיכֶּרֶת מִתּוֹךְ מַעֲשָׂיו – מִדְּאוֹרָיְיתָא אֵין לוֹ, מִדְּרַבָּנַן יֵשׁ לוֹ. [הו](ד)בְּעָא מִינֵּיהּ שְׁמוּאֵל מֵרַב הוּנָא: מִנַּיִן לַמִּתְעַסֵּק בְּקָדָשִׁים שֶׁהוּא פָּסוּל? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר", שֶׁתְּהֵא שְׁחִיטָה לְשֵׁם בֶּן בָּקָר. אָמַר לוֹ: זוֹ בְּיָדֵינוּ הִיא, לְעַכֵּב מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לִרְצוֹנְכֶם תִּזְבָּחֻהוּ", לְדַעְתְּכֶם זְבוּחוּ.

[ז]מַתְנִי' שְׁחִיטַת נָכְרִי נְבֵלָה, וּמְטַמְּאָה בְּמַשָּׂא. (ה)גְּמָ' נְבֵלָה – אִין, אִיסּוּר הֲנָאָה – לָא. מַאן תַּנָּא? אָמַר רַבִּי חִיָּיא בְּרַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דְּלָא כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר – הָאָמַר: סְתָם מַחְשֶׁבֶת נָכְרִי לַעֲבוֹדָה זָרָה. רַבִּי אַמֵּי אָמַר: הָכִי קָתָנֵי, שְׁחִיטַת נָכְרִי – נְבֵלָה, הָא דְּמִין – לַעֲבוֹדָה זָרָה. תְּנֵינָא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנַן: שְׁחִיטַת מִין לַעֲבוֹדָה זָרָה, פִּיתּוֹ – פַּת כּוּתִי, יֵינוֹ – יֵין נֶסֶךְ, סְפָרָיו – סִפְרֵי קוֹסְמִין, פֵּירוֹתָיו – טְבָלִין, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אַף בָּנָיו

וְאֵין לָהֶן מַחְשָׁבָה כְּגוֹן תָּגָא לִקְלִפַּת אֱגוֹז כְּמוֹ שֶׁהָיָה וַחֲשִׁיב עָלֶיהָ לָמוֹל אוֹ אֲפִלּוּ מָגֵל בָּהּ אֶלָּא שֶׁלֹּא עָשָׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה לְשֵׁם כְּלִי וְאִם בֶּן דַּעַת חָשַׁב עֲלֵיהֶן טְמֵאִין בְּמַחֲשָׁבָה דִּתְנַן (כֵּלִים פכ"ה מ"ט) כָּל הַכֵּלִים יוֹרְדִין לִידֵי טֻמְאָתָן בְּמַחֲשָׁבָה: **מַחֲשָׁבָה גְּרֵידְתָּא לָא קָא מִבַּעְיָא לֵיהּ** דִּשְׁמִיעַ לֵיהּ הָא: **מַחֲשַׁבְתּוֹ נִכֶּרֶת מִתּוֹךְ מַעֲשָׂיו** לְפִי רְאוֹת עֵינֵינוּ אֲבָל אֵין אָנוּ יוֹדְעִין אִם עָשָׂה מַעֲשֶׂה זֶה לְשֵׁם מַחֲשָׁבָה זוֹ: **וְאַתְיַהּ לַצָּפוֹן** וְלֹא אָמַר עַל שֵׁם כָּךְ אֲנִי מוֹלִיכָהּ לְשָׁם לְפִי שֶׁאֵינָהּ כְּשֵׁרָה בַּדָּרוֹם: **אוֹ דִּלְמָא מָקוֹם הוּא דְּלָא אִתְרְמִי לֵיהּ** לֹא נִרְאֶה בְּעֵינָיו מְקוֹם הָרִאשׁוֹן: **מִפְּנֵי הַכְּנִימָה** כוונ"ש שֶׁכְּפוּלִים וַעֲלָשִׁים כְּמוֹ וַתְּהִי הַכִּנָּם (שְׁמוֹת ח): **אֵינָן בְּכִי יֻתַּן** דְּלָא נִיחָא לֵיהּ בְּהַאי טַל וְלָא הָוָה הֶכְשֵׁר לְהוֹרִידָן לִידֵי טֻמְאָתָן אִם יִגַּע בָּהֶם שֶׁרֶץ לְאַחַר זְמַן דִּבְעִינַן כִּי יֻתַּן קוּמְיָא דְּכִי יִתֵּן דְּנִיחָא לֵיהּ: **וְאִם נִתְכַּוֵּן לְכָךְ** בֵּין בִּשְׁעַת הַעֲלָאָה וּבֵין לְאַחַר מִכָּאן קֹדֶם שֶׁיְּנַגֵּב הַטַּל מֵעֲלֵיהֶם: **הֲרֵי הֵן בְּכִי יֻתַּן** דְּהָכִי אָמְרִינַן בְּהִלְכְתָא אַחֲרִיתִי עוֹדֵהוּ הַטַּל עֲלֵיהֶן וְשָׂמַח הֲרֵי הֵן בְּכִי יֻתַּן וְאע"פ שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן קֹדֶם לָכֵן אֶלָּא כְּשֶׁרָאָה שָׂמַח: **הֶעֱלוּם חש"ו** מִפְּנֵי הַכְּנִימָה: **אע"פ שֶׁנִּתְכַּוֵּן לְכָךְ** לְאַחַר שֶׁיָּרַד הַטַּל עֲלֵיהֶם: **אֵינָן בְּכִי יֻתַּן** שֶׁאֵין מַחְשַׁבְתָּם מַחֲשָׁבָה וְהֶכְשֵׁר בְּמַחֲשָׁבָה תָּלוּי וְהַאי מַעֲשֶׂה דַּעֲלִיָּה לָאו מַעֲשֶׂה הוּא דְּמִפְּנֵי הַכְּנִימָה הֶעֱלוּם: **לֹא שָׁנוּ** דַּאֲפִילּוּ נִתְכַּוְּנוּ לָא הָוְיָא כַּוָּנָה: **אֶלָּא שֶׁלֹּא הִפֵּךְ בָּהֶן** לְאַחַר שֶׁיָּרַד הַטַּל עֲלֵיהֶם מִצַּד זֶה כְּדֵי שֶׁיִּפֹּל עֲלֵיהֶם מִצַּד אַחֵר: **אֲבָל הִפֵּךְ בָּהֶן** דְּמַעֲשָׂיו מוֹכִיחִין אע"פ שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ מַחֲשַׁבְתּוֹ הוֹאִיל וְנִכָּר שֶׁדַּעְתּוֹ לְכָךְ הֲרֵי הֵן בְּכִי יֻתַּן דְּאִי בְּשֶׁפֵּרֵשׁ מַחֲשַׁבְתּוֹ בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה לָא אִצְטְרִיךְ רַבִּי יוֹחָנָן לְאַשְׁמוּעִינַן דְּהָא בְּהֶדְיָא תְּנַן דְּיֵשׁ לָהֶן מַעֲשֶׂה: **הָכִי קָא מִבַּעְיָא לְאוֹרָיְיתָא אוֹ לְרַבָּנָן** הָא דְּאָמְרִינַן וְשָׁמַעְתִּי מֵרַבּוֹתַי דְּמַחֲשַׁבְתּוֹ נִכֶּרֶת מִתּוֹךְ מַעֲשָׂיו הָוְיָא מַחֲשָׁבָה כְּאִלּוּ פֵּרְשָׁהּ בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה: **דְּאוֹרָיְיתָא הִיא** וְסָמְכִינַן עֲלָהּ אֲפִילּוּ לְקוּלָּא כְּגוֹן בַּעְיָין דִּלְעֵיל בְּהֵבִיא עוֹלָה מִדָּרוֹם לַצָּפוֹן וּמַכְשְׁרִי: **אוֹ דְּרַבָּנָן** הִיא וְחוּמְרָא בְּעָלְמָא הוּא לֶאֱסוֹר רַבָּנָן נֶהֱוֵי מַעֲשֶׂה וְכִי הִפֵּךְ בָּהֶן נֶהֱוֵי הֶכְשֵׁר אֲבָל מִדְּאוֹרַיְיתָא לָא הָוֵי מַעֲשֶׂה וְגַבֵּי עוֹלָה דְּקוּלָּא הוּא לֹא אָמְרוּ כֵן שֶׁלֹּא אָמְרוּ חֲכָמִים דִּבְרֵיהֶם לְהָקֵל מִדִּבְרֵי תוֹרָה דְּנִמְצְאוּ עוֹקְרִין אֶלָּא לְהַחְמִיר וְלַעֲשׂוֹת סְיָג: **יֵשׁ לָהֶן מַעֲשֶׂה** אִם עָשׂוּ מַעֲשֶׂה מוֹכִיחַ עַל מַחְשַׁבְתָּן וּפֵרְשׁוּ שֶׁעַל דַּעַת כֵּן עוֹשִׂים וּכְדִפְרַשִׁינַן לְעֵיל שֶׁהֵבִיא עוֹלָה לַצָּפוֹן וּפֵרֵשׁ שֶׁמִּפְּנֵי שֶׁדָּרוֹם פָּסוּל לָהּ הוּא מְבִיאָהּ לַצָּפוֹן: **וְתִבְּעֵי לֵיהּ מַחְשָׁבָה** שְׁחִיטָה גְּרֵידְתָּא וּפֵרֵשׁ לְשֵׁם עוֹלָה וּשְׁחִיטָה לָאו מַעֲשֶׂה מוֹכִיחַ עַל הַמַּחֲשָׁבָה הוּא שֶׁכָּל הַשְּׁחִיטוֹת שָׁווֹת: **הָכִי קָא מִבַּעְיָא לֵיהּ** הָא דִּתְנַן (כֵּלִים פי"ז מט"ו) גַּבֵּי חֲקִיקַת אַלּוֹן וְרִמּוֹן יֵשׁ לָהֶם מַעֲשֶׂה: **דְּאוֹרָיְיתָא הִיא** וְסָמְכִינַן עֲלָהּ גַּבֵּי שְׁחִיטַת עוֹלָה וּמַכְשְׁרִינַן: **אוֹ דִּלְמָא דְּרַבָּנָן הוּא** וְחוּמְרָא הוּא לְהַחְמִיר רַבָּנָן לְשַׁוְּיֵהּ כְּלִי לְטַמֵּא אֲבָל גַּבֵּי עוֹלָה דְּקוּלָּא הוּא לָא: **מִדְּרַבָּנָן יֵשׁ לוֹ** וּלְחוּמְרָא גַּבֵּי הִפֵּךְ בָּהֶם דְּהֶכְשֵׁרָן: **מִדְּאוֹרַיְיתָא אֵין לוֹ** וְגַבֵּי בַּעְיָין קַמַּיְיתָא דְּעוֹלָה לָא סָמְכִינַן עֲלָהּ: **מִנַּיִן לַמִּתְעַסֵּק בְּקָדָשִׁים שֶׁהוּא פָּסוּל** כְּלוֹמַר מִנַּיִן לַמִּתְעַסֵּק שֶׁפָּסוּל בְּקָדָשִׁים כְּגוֹן מִתְעַסֵּק בְּסַכִּין לְהַגְבִּיהוֹ אוֹ לְזָרְקוֹ וְשָׁחַט בְּקָדָשִׁים שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לְשׁוּם שְׁחִיטָה אֲבָל נִתְכַּוֵּן לְשׁוּם שְׁחִיטָה בְּעָלְמָא כָּשֵׁר אֶלָּא שֶׁלֹּא עָלָה לַבְּעָלִים לְשֵׁם חוֹבָה: **זוֹ בְּיָדֵינוּ הִיא** מִקְרָא זֶה הָיִיתִי יוֹדֵעַ וּמִכָּאן אָנוּ לְמֵדִים שֶׁמִּצְוָה לְהִתְכַּוֵּן וַאֲנִי שֶׁאָלְתִּי לְעַכֵּב מִנַּיִן שֶׁאִם לֹא נִתְכַּוֵּן יְהֵא פָּסוּל: **לִרְצוֹנְכֶם תִּזְבָּחֻהוּ** שָׁנָה עָלָיו הַכָּתוּב לְעַכֵּב: **מַתְנִי' שְׁחִיטַת עוֹבֵד כּוֹכָבִים** אֲפִלּוּ כְּהִלְכָתָהּ וַאֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתוֹ: **וּמְטַמְּאָה בְּמַשָּׂא** בַּגְּמָרָא פָּרִיךְ פְּשִׁיטָא: **גְּמ' הָא אָמַר** לְקַמָּן בְּהַשּׁוֹחֵט (חֻלִּין דַּף לח:) דַּאֲפִי' שְׁחָטָהּ יִשְׂרָאֵל לְצֹרֶךְ עוֹבֵד כּוֹכָבִים אֲסוּרָה בַּהֲנָאָה שֶׁסְּתָם מַחְשֶׁבֶת עוֹבֵד כּוֹכָבִים לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: **ר' אַמִּי מַתְנֵי הָכִי שְׁחִיטַת עוֹבֵד כּוֹכָבִים נְבֵלָה הָא דְּמִין לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים** בְּמִין יִשְׂרָאֵל קָא מַיְרֵי. וְהַךְ דַּקְיָא דְּמַתְנִיתִין הָכִי דַּיְיק מִנֵּהּ וּלְסַיּוּעֵי לְתַנָּא דִּבְרַיְיתָא וְרַבִּי אַמִּי לָא פְּלִיג אַדְּרַבִּי חִיָּיא דְּוַדַּאי מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֶלָּא לָא אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְמֵידַק דְּמִמֵּילָא שְׁמַעִינַן לָהּ דְּמִדְּקָרֵי לֵיהּ נְבֵלָה ש"מ מוּתֶּרֶת בַּהֲנָאָה: **תְּנֵינָא לְהָא לת"ר** וש"מ דְּהִלְכְתָא כִּבְרַיְיתָא מִדְּמְסַיַּע לֵיהּ דַּקְיָא דְּמַתְנִיתִין: **שְׁחִיטַת מִין** דְּיִשְׂרָאֵל וכ"ש דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְהָא מַתְנִיתִין מִיהָא בְּיִשְׂרָאֵל קַיְימָא מִדְּקָאָמַר פֵּרוֹתָיו טְבָלִים וּבָנָיו מַמְזֵרִים: בְּסֵדֶר זְרָעִים שָׁנִינוּ אוֹמֵר הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פַּת כּוּתִי כִּבְשַׂר חֲזִיר בְּמַסֶּכֶת שְׁבִיעִית (פ"ח מ"י): **סְפָרָיו** תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים שֶׁכְּתָבָן מִין: **כְּסִפְרֵי קוֹסְמִין** נְבִיאֵי הַבַּעַל לְשֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים כְּתָבוֹ וְהָכִי נָמֵי אָמְרִינַן בְּמַסֶּכֶת גִּטִּין (דַּף מה:) סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁכְּתָבוֹ מִין יִשָּׂרֵף:

בְּעָא מִנֵּהּ שְׁמוּאֵל מֵרַב הוּנָא מַשְׁמַע שֶׁהָיָה שְׁמוּאֵל קָטָן מֵרַב הוּנָא וְכֵן בְּרֵישׁ גִּטִּין (דַּף ה.) וּבְפ' יֵשׁ בַּעֲרָכִין (עֲרָכִין טז:) הֲווּ יָתְבִי רַב הוּנָא וְחִיָּיא בַּר רַב קַמֵּי שְׁמוּאֵל מַשְׁמַע כְּתַלְמִיד הַיּוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבּוֹ וּבְפֶרֶק קַמָּא דְּגִטִּין (דַּף יח:) יָתֵיב רַב הוּנָא קַמֵּי רַבִּי יִרְמְיָה וְרַבִּי יִרְמְיָה חֲבֵרוֹ שֶׁל רַבִּי זֵירָא הֲוָה כִּדְמוּכָח בְּנִדָּה (דַּף כג.) בְּעָא מִנֵּיהּ רַבִּי יִרְמְיָה מֵרַבִּי זֵירָא כו' עַל כָּאן הֱבִיאוֹ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי זֵירָא לִידֵי גִּחוּךְ וְלֹא גִּחֵךְ וְרַבִּי זֵירָא תַּלְמִידוֹ שֶׁל רַב יְהוּדָה דַּהֲוָה מִשְׁתַּמֵּט מִנֵּיהּ לְמִסַּק לְאַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל וְרַב יְהוּדָה תַּלְמִידוֹ שֶׁל רַב וּשְׁמוּאֵל וְהָיָה קוֹרֵא רַבִּי יִרְמְיָה לְרַב הוּנָא דַּרְדְּקֵי (גִּטִּין דַּף יח:) וְיֵשׁ לוֹמַר דִּתְרֵי רַב הוּנָא הֲווּ וּמִיהוּ הַהוּא דַּעֲרָכִין (דַּף טז:) עַל כָּרְחָךְ תַּלְמִידוֹ שֶׁל רַב הֲוָה כִּדְמוּכָח הָתָם: **מִנַּיִן** לַמִּתְעַסֵּק בְּקָדָשִׁים שֶׁהוּא פָּסוּל פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס מִתְעַסֵּק בְּסַכִּין לְהַגְבִּיהוֹ וְלִזְרֹק אוֹתוֹ וְקָשֶׁה לדכה"ג אֲפִילּוּ בְּחֻלִּין פָּסוּל לְרַבָּנָן אֲפִילּוּ מִתְכַּוֵּן לַחֲתִיכָה כְּגוֹן לִנְעָצָהּ בַּכֹּתֶל כִּדְמוּכָח בְּפֶרֶק ב' (לְקַמָּן חֻלִּין לא.) עַד שֶׁיִּתְכַּוֵּן לַחֲתִיכַת סִימָנִין וְנִרְאֶה דְּהַאי מִתְעַסֵּק בְּקָדָשִׁים הַיְנוּ דְּמִתְכַּוֵּן לַחֲתִיכַת סִימָנִים וְלֹא לְשֵׁם זְבִיחָה דִּבְחֻלִּין כָּשֵׁר וּבְקָדָשִׁים פָּסוּל וְעוֹד יֵשׁ מִתְעַסֵּק אַחֵר כְּגוֹן שֶׁל קָדָשִׁים שֶׁסָּבוּר שֶׁהוּא חֻלִּין וּשְׁחָטוֹ דְּפָסוּל מִטַּעַם מִתְעַסֵּק כִּדְאָמְרִינַן בִּזְבָחִים בְּסוֹף פֶּרֶק ב"ש (זְבָחִים דַּף מו:) דְּמִשּׁוּם חֻלִּין פְּסוּלָה וְתַרְוַיְהוּ מִשְּׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר נָפְקָא: **פִּתּוֹ** פַּת כּוּתִי בְּפִרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר (פ' לח) יֵשׁ דְּעֶזְרָא וּזְרֻבָּבֶל בֶּן שְׁאַלְתִּיאֵל וִיהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק נִדּוּ אוֹתָן בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֹּהֲנִים וּבִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת תִּינוֹקוֹת וּבִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת סִפְרֵי תוֹרָה וְהָיוּ תּוֹקְעִין וְהַלְוִיִּם מְשׁוֹרְרִים וּמְסַיְּימִים בָּהּ מִכָּאן אָמְרוּ כָּל הָאוֹכֵל פַּת כּוּתִי כְּאִלּוּ אוֹכֵל בְּשַׂר חֲזִיר:

מסורת הש"ס

א משנה מכשירין

ב תוספתא מכשירין; משנה מכשירין

ג יבמות יא:

ד זבחים מו:

ה משנה חולין; עבודה זרה לב:

תורה אור השלם

וְכִי יֻתַּן־מַיִם עַל־זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם [ויקרא יא, לח]

וְשָׁחַט אֶת־בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְהֹוָה וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד [ויקרא א, ה]

וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהֹוָה לִרְצֹנְכֶם תִּזְבָּחֻהוּ [ויקרא יט, ה]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' פסולי המוקדשין הל' ו:

ב מיי' פי"ד מהל' טומאת אוכלים הל' ב:

ג מיי' פי"ד מהל' טומאת אוכלים הל' ב:

ד מיי' פי"ד מהל' טומאת אוכלים הל' ב:

ה מיי' פא' מהל' פסולי המוקדשין הל' ו:

ו מיי' פא' מהל' פסולי המוקדשין הל' ג:

ז מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' י:

ח מיי' פד' מהל' שחיטה הל' יא, טוש"ע יו"ד סי' ב סעי' א:

רבינו גרשום

ואתייה לצפון ושחטה כלומ' ששחיטתן בצפון עכשיו מדאתייה לצפון איכווני איכוון ליה כלומר לשום עולה שדינה לישחוט בצפון:

או דילמא מקום דלא איתרמי ליה בדרום ומשום הכי אתייה לצפון ולא חשובה עולה:

הא נמי אמרה חדא זימנא למה למימר פעם אחרת. מפני הכנימה כלומר שרוצה לשוטחן שהיו מרקיבין ושוטחן לייבשן שישלוט בהן הרוח וירד עליהן טל אינו בכי יותן כלומר דלא נתכוון לטל ואנן בעינן לדעת. ואם נתכוון לכך הרי זה בכי יותן. כלומר אם נתכוון לטל (ומוכשר) [הוכשר]. ואם נגע בהן שרץ טמאין דלמו כמו שנותן עליהן ממש. העלום לאלו חש"ו וכו':

לא שנו דאינו בכי יותן אלא שלא היפך בהן בשעת הטל דלא גלו דעתיהו דניחא להו בטל שעליהם שלא היתה מחשבתו נכרת מתוך מעשיו אבל היפך עליהן דעשו מעשה עכשיו יש מחשבתו נכרת מתוך מעשיו דגלו דעתיהו דניחא להו בטל שעליהן:

זו לא צריך ליבעי לך. ולאי זו א)נראה לגי' רבינו היה בגמרא זו לא קמבעי ליה כי קמבעי ליה לאורייתא וכו'. לא קא מבעיא ליה (הא) כי קא מבעיא ליה לאורייתא או לרבנן כלומר [הא] דיש להן מעשה לאורייתא או לרבנן. מחשבתו נכרת מתוך מעשיו מלאורייתא אין לו כלומר כגון שהעלה פירותיו לגג מפני הכנימה והיפך בהן:

מניין למתעסק בקדשים שפסול. כלומר שנתכוון לחתוך שום דבר ושחט בקדשים חטאת או עולה אינו כשר עד שיתכוין לשחיטה שנא' ושחט את בן הבקר וגו'. אמר לו זו בידינו ששחיטת קדשים צריכי כונה אלא לעכב שפסולין הם כיון דלא מכוין לשום שחיטה מנלן:

ת"ל לרצונכם [תזבחוהו] לדעתכם זבוחו שאם חייב חטאת או אשם או עולה אין מקריבין אותו בע"כ אלא מכין אותו עד שיאמר רוצה אני:

דלא כר' אליעזר דאי כר' אליעזר האמר סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים כלומר לאסור אפי' בהנאה הכי קתני מתניתין שחיטת נכרי וכו' הא למין לעבודת כוכבים כלומר ישראל משום שזו אסור בהנאה ולא קשיא לר' אליעזר. ותנא קמא אשתו לא מפקרה כלומר תנא קמא אמאי לא אמר בניו ממזרים לאשתו לא מפקרה לבני אדם. וניחוש שמא כופר בעיקר הוא כלומר כומר לעבודת כוכבים הוא ולעבודת כוכבים בעי לה ויהא (מטמא) אסור בהנאה (במשא) אין מינין באומות כלומר אין חשובין עע"ז באומות. והא קא חזינן דאיכא כלומר לעע"ז הם:

בָּנָיו מַמְזֵרִין. וְתַנָּא קַמָּא, אִשְׁתּוֹ לָא מַפְקַר. אָמַר מָר: שְׁחִיטַת נָכְרִי נְבֵלָה, וְנֵיחוּשׁ שֶׁמָּא מִין הוּא? אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: אֵין מִינִין בָּאוּמּוֹת. וְהָא קָחָזֵינַן דְּאִיכָּא? אֵימָא: אֵין רוֹב אוּמּוֹת מִינִין, סָבַר לַהּ כִּי הָא דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: גּוֹיִם שֶׁבְּחוּצָה לָאָרֶץ לָאו עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הֵן, אֶלָּא מִנְהַג אֲבוֹתֵיהֶן בִּידֵיהֶן. אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מִנְיוֹמֵי אָמַר רַב נַחְמָן: אֵין מִינִין בָּאוּמּוֹת. לְמַאי? אִילֵימָא לִשְׁחִיטָה, הַשְׁתָּא שְׁחִיטַת מִין דְּיִשְׂרָאֵל אָמְרַתְּ אֲסִירָא, דְּגוֹי מִבַּעְיָא? אֶלָּא לְמוֹרִידִין, הַשְׁתָּא דְּיִשְׂרָאֵל מוֹרִידִין, דְּגוֹיִם מִבַּעְיָא? (א)אָמַר רַב עוּקְבָא בַּר חָמָא: לְקַבֵּל מֵהֶן קָרְבָּן, דְּתַנְיָא: "מִכֶּם" וְלֹא כּוּלְּכֶם, לְהוֹצִיא אֶת הַמְשׁוּמָּד, "מִכֶּם" – בָּכֶם חִלַּקְתִּי וְלֹא בָּאוּמּוֹת. מִמַּאי? דִּלְמָא הָכִי קָאָמַר: מִיִּשְׂרָאֵל – מִצַּדִּיקֵי קַבֵּל, מֵרְשִׁיעֵי לָא תְּקַבֵּל, אֲבָל בְּאוּמּוֹת הָעוֹלָם – כְּלָל כְּלָל לָא! לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּתַנְיָא: "אִישׁ" – מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "אִישׁ אִישׁ"? לְרַבּוֹת הַגּוֹיִם, שֶׁנּוֹדְרִים נְדָרִים וּנְדָבוֹת כְּיִשְׂרָאֵל. [א]וּמְטַמְּאָה בְּמַשָּׂא. פְּשִׁיטָא, כֵּיוָן דִּנְבֵלָה הִיא מְטַמְּאָה בְּמַשָּׂא! אָמַר רָבָא: הָכִי קָתָנֵי, זוֹ מְטַמְּאָה בְּמַשָּׂא, וְיֵשׁ לְךָ אַחֶרֶת שֶׁהִיא מְטַמְּאָה אֲפִילּוּ בְּאֹהֶל, וְאֵיזוֹ זוֹ? תִּקְרוֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה, וּכְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא. אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רָבָא: הָכִי קָתָנֵי, זוֹ מְטַמְּאָה בְּמַשָּׂא, וְיֵשׁ לְךָ אַחֶרֶת שֶׁהִיא כָּזוֹ שֶׁמְּטַמְּאָה בְּמַשָּׂא וְאֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּאֹהֶל, וְאֵיזוֹ זוֹ? תִּקְרוֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה, וּדְלָא כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא. (ב)דְּתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא אוֹמֵר: מִנַּיִן לְתִקְרוֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהִיא מְטַמְּאָה בְּאֹהֶל? שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּצָּמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מֵתִים", מָה מֵת מְטַמֵּא בְּאֹהֶל, אַף תִּקְרוֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה מְטַמְּאָה בְּאֹהֶל. בג(ג)מַתְנִי' הַשּׁוֹחֵט בַּלַּיְלָה, וְכֵן הַסּוּמֵא שֶׁשָּׁחַט – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. (ד)גְּמָ' הַשּׁוֹחֵט דִּיעֲבַד – אִין, לְכַתְּחִלָּה – לָא. וּרְמִינְהִי: לְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין, בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה, בֵּין בְּרֹאשׁ הַגַּג בֵּין בְּרֹאשׁ הַסְּפִינָה! [ד]אָמַר רַב פָּפָּא: בְּשֶׁאֲבוּקָה כְּנֶגְדּוֹ. אָמַר רַב אָשֵׁי: דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי הָתָם דּוּמְיָא דְּיוֹם, וְהָכָא דּוּמְיָא דְּסוּמֵא, שְׁמַע מִינַּהּ.

מַתְנִי'

בניו ממזרים שאינו מקפיד על אשתו ומפקירה: **מין** זה האדוק בעבודת כוכבים ומין ישראל חמור ממומר לעבודת כוכבים שהמין אדוק בה וכל מחשבותיו לה: **אין רוב עובדי כוכבים** מינין הלכך הוו להו מינין מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן: **אמר רב יוסף בר מניומי אין מינין באומות עובדי כוכבים** כלומר אין תורת מין על מין עובד כוכבים: **דעובד כוכבים מבעיא** כ"ש שאדוק דסתם מחשבותיו לה ואסורה בהנאה: **למורידין** בבור דאמרינן באין מעמידין (ע"ז דף כו:) המינים מורידין אותן לבור כו' אבל העובדי כוכבים והרועים בהמה דקה אפילו ישראל לא מעלין ולא מורידין: **לקבל מהן קרבן** דמקבלין קרבן מכולן ומקריבין אותו למזבח אבל במין ישראל לא כדקתני סיפא דהך מתניתא חוץ מן המומר לנסך את היין ואע"פ שאינו מומר לשאר מצות והביא קרבן אין מקבלין הימנו כדתרגמא לעיל בפרקין (חולין דף ה.): **בכם חלקתי** להוציא את המומר: **ולא בעובדי כוכבים** דאפילו המינין כשרין. ואע"ג דבהדיא תנא לה בהא מתניתא ליכא למפרך תנינא משום דלאו לכולי עלמא שמיע להו מתניתא אבל במילי דתנא במתניתין כי אמר לה אמורא פריך עליה מאי קמ"ל תנינא: **איש איש** מבית ישראל ומן הגר (הגר) בישראל אשר יקריב קרבנו וגו': **מטמאה במשא** כדכתיב (ויקרא יא) והנושא את נבלתם ואע"פ שלא נגע: **הכי קתני** שחיטת סתם עובד כוכבים אין מטמא אלא במשא אבל יש שחיטת עובד כוכבים שמטמאה אפילו באהל: **כר' יהודה בן בתירא** לקמן מפרש ואזיל: **איכא דאמרי וכו'** הכי משמע מתניתין אין טומאה בשחיטת עובד כוכבים אלא כשאר נבלות דמטמאין במשא אבל אין אהל בשום שחיטת עובד כוכבים ואפילו שחט לעבודת כוכבים. לשנא אחרינא הכי משמע שחיטת עובד כוכבים נבלה וטומאתה כשאר נבלות והא דקתני ומטמאה במשא אתקרבת עבודת כוכבים קאי והכי קאמר ועוד יש שחיטה אחרת שהיא כזו כלומר אינה חמורה מזו שאינה מטמאה אלא במשא כזו: **לכתחלה לא** ישחט בלילה שמא לא ישחט רבה והוא לא ידע: **בין בראש הגג בין בראש הספינה** ואע"ג דתנן בהשוחט (לקמן חולין דף מא.) אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות דלא לימרו לשר של ים הוא שוחט ולא לתוך כלים דלא לימרו הואיל ומקבל את הדם לזרקו לעבודת כוכבים הוא צריך אפ"ה בראש הגג שוחטין ואין חוששין לשמא יאמרו לצבא השמים עלה לשחט או אם מקבל בכלי הכל יודעין שאי אפשר לו לטנף את הגג ואין כאן חשד ובספינה נמי הכל יודעים דכיון דבספינה הוא על כרחו הוא שוחט לתוך הים שאי אפשר לו לטנף את הספינה: **אר"פ** הא דקתני שוחטין בלילה לכתחלה בשאבוקה כנגדו ומתניתין בלא אבוקה: מתניתין תנא לילה וסומא בהדי הדדי:

נכרים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הם הלכך בארץ ישראל נמי אין אדוקין כל כך שיהיו מעשיהם לשם עבודת כוכבים: **שחיטת** מין דישראל אסורה דעובד כוכבים מבעיא וא"ת ודלמא מין ישראל גרע דהא עובד עבודת כוכבי' הוי מין לכ"ע בפרק בתרא דהוריות (דף יא.) ונכרים אף על פי שרובם עובדי עבודת כוכבים לא אמרינן שחיטתן לעבודת כוכבים וי"ל דמכל מקום מין עובד כוכבים דאדוק בעבודת כוכבים יותר פשוט דשחיטתו לעבודת כוכבים ממין ישראל: **אבל** מעובדי כוכבים כלל כלל לא וא"ת א"כ לשתוק קרא מניה דמהיכא תיתי מקבלין הא איצטריך איש איש לרבוייניהו וי"ל דמ"מ ס"ד דמצדיקי עובדי כוכבים נקבל להכי אתא קרא למעוטינהו לגמרי ואם תאמר והא כתיב (ויקרא כב) ומעוך וכתות ונתוק וכרות וגו' וכתיב (שם) ומיד בן נכר לא תקריבו את אלה הא תמימים תקריבו ויש לומר דלעולם תמימים נמי לא ואתא קרא כבעלי מומין לעבר עליהם בלאו ועשה: **תקרבת** עבודת כוכבים ודלא כרבי יהודה בן בתירא משמע הכא דרבנן לא מקשי תקרבת עבודת כוכבים למת וכן משמע בפרק אין מעמידין (ע"ז דף לב:) גבי בשר הנכנס לעבודת כוכבים מותר והיוצא אסור וקאמר בגמרא והיוצא אסור אי אפשר דליכא תקרבת מני רבי יהודה בן בתירא היא והקשה ר"ת דלעיל בההוא פירקא (חולין דף כט:) גבי יין של עובדי כוכבים דאסור בהנאה מפרש בגמרא דנפקא לן מדאתקש לזבח וזבח למת ולא קאמר רבי יהודה בן בתירא היא כדקאמר גבי בשר היוצא ועוד הקשה ר"ת דלעיל בשמעתין דייק נבלה אין איסור הנאה לא מתניתין דלא כר' אליעזר דאי ר"א האמר סתם מחשבת עובד כוכבי' לעבודת כוכבים ומאי קשיא לעולם מתניתין כר"א והא דלא אסור בהנאה משום דלא אתיא כרבי יהודה בן בתירא ומיהא יש לדחות ולפרש דקאמר מתניתין דלא כר' אליעזר למאי דמוקי מתניתין כרבי יהודה בן בתירא ונראה לפרש דלענין איסור לא פליגי דמקיש רחמנא למת לענין איסור הנאה דהא כתיב אכילה בקרא (תהלים ק"ו:כ"ח) ויאכלו זבחי מתים ובטומאה הוא דפליגי דרבי יהודה בן בתירא מקיש לגמרי למת אפילו לענין טומאה וכן משמע דרבי יהודה בן בתירא לא נקט אלא טומאה וגבי בשר היוצא דמוקי לה כר' יהודה בן בתירא משום דקתני מפני שהוא כזבחי מתים דלא הוה צריך למתני כיון דתנא אסור אלא מיתור לשון משמע דמטמא באהל המת ומיהו אי לאו מיתורא מלשון זבחי מתים אי אפשר לדקדק מדדייק לקמן בפ"ב (חולין דף מ.) גבי השוחט לשם הרים שחיטתו פסולה אין זבחי מתים לא ורמינהו השוחט לשם הרים כו' הרי אלו זבחי מתים ומאי קושיא דלמא ההיא כרבי יהודה בן בתירא ומתניתין כרבנן אלא ודאי כיון דאסור בהנאה משום תקרבת שייך למתני זבחי מתים אף על גב דלא מטמא באהל ואף על גב דלרבנן ליכא טומאת אהל טומאה בעלמא מיהו מדרבנן איכא כדאמרינן בפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף נב:) איסור דאורייתא לא בטלה טומאה דרבנן בטלה אבל לרבי יהודה הויא טומאת אהל דאורייתא והא דתנן בפרק כל הצלמים (עבודה זרה דף מח:) לעבר תחתיה ואם עבר טמא ומפרש בגמרא משום דאי אפשר דליכא תקרבת ומני רבי יהודה בן בתירא היא וקתני סיפא ואם היתה גוזלת את הרבים טהור אע"ג דטומאת אהל דאורייתא התם ליכא תקרבת ודאי אלא חששא בעלמא היא והיכא דגוזלת רבים לא גזרו רבנן והא דאמר בפרק העור והרוטב (לקמן חולין קכט.) הרי אמרו תקרבת עבודת כוכבים של אוכלים מטמא טומאתה לאו דאורייתא דאי ס"ד דאורייתא מצינו לאכלין שמטמאין טומאה חמורה ומשני כששמש מעשה עץ שמש לאוי בעלמא הוא אי נמי כרבי יהודה בן בתירא וא"ת דאמר בפסחים פ' אלו דברים (פסחים דף עג.) השוחט בשבת בחוץ לעבודת כוכבים חייב ג' חטאות ובעי מאי תקן פרוש דלא תהוי אמרת תקן לאוציאו מידי נבלה דהא אית ליה טומאה מכח תקרבת עבודת כוכבים משמע דאיכא טומאה דאורייתא דאי מדרבנן א"כ תקן לאוציאו מידי טומאה דאורייתא ואם אכל קודש או נכנס למקדש פטור ומשמע דאפילו לרבנן מיירי מדלא קאמר לרבי יהודה בן בתירא מה תקן כדאמר התם (לעיל) (שם עג.) לדברי האומר מקלקל בחבורה פטור מה תקן וי"ל דהוי מצי לשנויי הכי אלא אין רוצה לדקדק מכאן שיהא טומאת התקרבת לאו דאורייתא לפי שהגמרא רוצה לדקדק בהעור והרוטב דטומאה לאו דאורייתא ודחי לה ור"ת תירץ בענין אחר וקשה לפרשו ואין להאריך כאן: **בין בראש הספינה** פירש בקונטרס אע"ג דאמרינן לקמן (חולין דף מא.) דאין שוחטין לתוך ימים אפילו הכי בראש הספינה שוחטין דהכל יודעין דכיון דבספינה הוא על כרחך הוא שוחט לתוך הים שלא לטנף ספינתו ואי אפשר לומר כן דאפילו עומד בספינה אסור לשחט לתוך הים כדאמרינן לקמן בסוף פרק שני (שם:) אלא מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט ודם שותת ויורד על דפני ספינה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פו' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ז:

ב מיי' פא' מהל' שחיטה הל' כח, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' יא סעי' א:

ג מיי' פד' מהל' שחיטה הל' י, טוש"ע יו"ד סי' א סעי' ט:

ד מיי' פא' מהל' שחיטה הל' כח, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' יא סעי' א:

רבינו גרשום

אימא אין רוב אומות מינין וכו' השתא שחיטת כופר בעיקר לישראל אסורין כלומר כדאמרינן לעיל לעובדי כוכבים מיבעיא ממאי דאומות דכולהי יכולין לקבל קרבניהם למא הכי קאמ' מישראל מצדיקי וכו':

ורמינהי לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה. אמר רב פפא בשאבוקה כנגדו וכו' התם דומיא דיום כלומר בשאבוקה כנגדו והכא דומיא דסומא כלומר (בין בלילה) [בלילה דומיא דסומא] שאינו רואה כל עיקר מי דמי התם מעיקרא מוכן לאדם והשתא מוכן כו' כלומר לענין נבלה והוה ליה כנולד ואסיר והתם רבי יהודה אוסר אבל הכא מעיקר' מוכן לאדם לעיקר שחיט' ולאו הלכה זו כמותו מה דאמרי' שאסורה באכילה ליומיה. מי סברת בהמה בחייה לאכילה עומדת דאת אמרת הכא מעיקרא מוכן לאדם וכו' ולאו הלכה זו כמותו בהמה בחייה לגבל עומדת ולאו מעיקרא מוכן לאדם [והוי] דומיא לנבלה דמעיקרא לא מוכן לכלבים ואסר ר' יהודה לאמר אם לא היתה נבלה מע"ש שאסורה היא לפי שאינה מן המוכן הכא נמי כיון דמע"ש לא היתה מוכנת לאדם אסורה והלכה זו כמותו סבירא. אי הכי בהמה לר' יהודה היכי שחטינן כלומר כיון דבהמה בחייה לגבל עומדת ולאו הוו מוכן לר' יהודה לבעי הכנה היכי שחטינן ביו"ט מוקצה הוא אלא תדע דמוכנת היתה לר' יהודה כגון הכי:

מסורת הש"ס

א לעיל ה.

ב עבודה זרה לב:; עבודה זרה מח:

ג זבחים לב.

ד תוספתא חולין; לקמן יז.

תורה אור השלם

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי־יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיהֹוָה מִן־הַבְּהֵמָה מִן־הַבָּקָר וּמִן־הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת־קָרְבַּנְכֶם [ויקרא א, ב]

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֶל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכָל־נִדְרֵיהֶם וּלְכָל־נִדְבוֹתָם אֲשֶׁר־יַקְרִיבוּ לַיהֹוָה לְעֹלָה [ויקרא כב, יח]

וַיִּצָּמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מֵתִים [תהילים קו, כח]

א(א) **מַתְנִי'** הַשּׁוֹחֵט בְּשַׁבָּת וּבְיוֹם הַכִּיפּוּרִים, אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְחַיֵּיב בְּנַפְשׁוֹ – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. **גְּמָ'** אָמַר רַב הוּנָא, דָּרַשׁ חִיָּיא בַּר רַב מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: אֲסוּרָה בַּאֲכִילָה לְיוֹמָא, וְנָסְבִין חַבְרַיָּא לְמֵימַר רַבִּי יְהוּדָה הִיא. ב(ב) הֵי רַבִּי יְהוּדָה? אָמַר רַבִּי אַבָּא: רַבִּי יְהוּדָה דַּהֲכָנָה הִיא, דִּתְנַן: מְחַתְּכִין אֶת הַדִּילוּעִין לִפְנֵי הַבְּהֵמָה וְאֶת הַנְּבֵלָה לִפְנֵי הַכְּלָבִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם לֹא הָיְתָה נְבֵלָה מֵעֶרֶב שַׁבָּת אֲסוּרָה, לְפִי שֶׁאֵינָהּ מִן הַמּוּכָן. אַלְמָא, כֵּיוָן דְּלָא אִיתְּכַן מֵאֶתְמוֹל – אֲסוּרָה, הָכָא נָמֵי, כֵּיוָן דְּלָא אִיתְּכַן מֵאֶתְמוֹל – אֲסוּרָה. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מִי דָּמֵי? הָתָם מֵעִיקָּרָא מוּכָן לְאָדָם, וְהַשְׁתָּא מוּכָן לִכְלָבִים. הָכָא מֵעִיקָּרָא מוּכָן לְאָדָם, וְהַשְׁתָּא מוּכָן לְאָדָם! מִי סָבְרַתְּ בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ לַאֲכִילָה עוֹמֶדֶת? בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ לְגַדֵּל עוֹמֶדֶת! אִי הָכִי, בְּהֵמָה לְרַבִּי יְהוּדָה בְּיוֹם טוֹב הֵיכִי שָׁחֲטִינַן? אָמַר לוֹ: עוֹמֶדֶת לַאֲכִילָה וְעוֹמֶדֶת לְגַדֵּל, נִשְׁחֲטָה – הוּבְרְרָה דְּלַאֲכִילָה עוֹמֶדֶת, לֹא נִשְׁחֲטָה – הוּבְרְרָה דִּלְגַדֵּל עוֹמֶדֶת. (ג) וְהָא לֵית לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה בְּרֵירָה! מְנָא לָן? אִי נֵימָא מִדְּתַנְיָא: (ד) הַלּוֹקֵחַ יַיִן מִבֵּין הַכּוּתִים, אוֹמֵר: "שְׁנֵי לוּגִּין שֶׁאֲנִי עָתִיד לְהַפְרִישׁ הֲרֵי הֵן תְּרוּמָה, עֲשָׂרָה מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, תִּשְׁעָה מַעֲשֵׂר שֵׁנִי", וּמֵיחֵל וְשׁוֹתֶה מִיָּד, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹסְרִין.

הָתָם

מַתְנִי' בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים מִתְחַיֵּב כָּרֵת: **גְּמ' אֲסוּרָה בַּאֲכִילָה** מִשּׁוּם שְׁחִיטַת שַׁבָּת: **לְיוֹמָא** וַאֲפִילּוּ בָּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר חַי: **וְנָסְבִין חַבְרַיָּא** בְּנֵי הַיְשִׁיבָה עָלָה עַל דַּעְתָּם לוֹמַר דְּמַתְנִי' דְּפָרְשָׁה רַב לַאֲסוּרָה בַּאֲכִילָה לְיוֹמָא מִשּׁוּם דְּקָסָבַר מַתְנִי' רַבִּי יְהוּדָה הִיא וְהָכִי טַעְמָא לְקַמָּן מִדְּקָתָנֵי שַׁבָּת דּוּמְיָא דְּיוֹם הַכִּפּוּרִים אַלְמָא אֲסוּרָה בַּאֲכִילָה לְיוֹמָא ס"ל לְתַנָּא דְּמַתְנִיתִין: **הֵי רַבִּי יְהוּדָה** מֵאֵיזוֹ מִשְׁנַת רַבִּי יְהוּדָה שָׁמַע רַב לַאֲסוּרָה בַּאֲכִילָה לְיוֹמָא: **אֶת הַדִּלּוּעִין** הַתְּלוּשִׁין: **וְאֶת הַנְּבֵלָה** אֲפִילּוּ מֵתָה הַיּוֹם בְּשַׁבָּת: **שֶׁאֵינָהּ מִן הַמּוּכָן** אֶתְמוֹל כְּשֶׁקִּדֵּשׁ הַיּוֹם לֹא הָיְתָה עוֹמֶדֶת לְמַאֲכַל כְּלָבִים: **דְּלָא אִתְּכַן** דְּלֹא אִזְדַּמְּנָה לְכָךְ: **הָכָא** בְּמַתְנִיתִין נָמֵי אֶתְמוֹל לֹא הָיְתָה עוֹמֶדֶת לְכָךְ כִּדְמְפָרֵשׁ וְאָזֵל לְקַמֵּהּ דִּלְגַדֵּל וְלָאו הָיְתָה עוֹמֶדֶת וַאֲסוּרָה מִשּׁוּם מֻקְצֶה וּמֻקְצֶה אֲסוּרָה מִדְּרַבָּנָן: **נִשְׁחֲטָה** כְּשֶׁהִיא שְׁחוּטָה מְבֹרָר דְּלַאֲכִילָה עוֹמֶדֶת: **לֹא נִשְׁחֲטָה** כְּגוֹן זוֹ שֶׁלֹּא שְׁחָטָהּ אֶתְמוֹל וּמִסְתָּמָא לֹא הִנִּיחָהּ עַל מְנָת לְשָׁחֲטָהּ בְּשַׁבָּת הִלְכָּךְ הֻבְרְרָה כְּשֶׁקִּדֵּשׁ הַיּוֹם לְגַדֵּל עוֹמֶדֶת: **וְהָא לֵית לֵהּ לְרַבִּי יְהוּדָה בְּרֵרָה** וְאִי בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ לָאו לַאֲכִילָה לְחוּדָהּ קַיְמָא כִּי שָׁחֵיט לָהּ בְּיוֹם טוֹב הֵיכִי מִשְׁתַּרְיָא דִּלְמָא מֵאֶתְמוֹל לְדַעְתֵּהּ לְגַדֵּל הֲוָה: **הַלּוֹקֵחַ יַיִן מִבֵּין הַכּוּתִים** לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּכוּתִים חֲשׁוּדִין עַל הַתְּרוּמָה וְאֵינָן כְּעַמֵּי הָאָרֶץ שֶׁהַלּוֹקֵחַ מֵהֶן א"צ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה גְּדוֹלָה כִּדְתְנַן (סוֹטָה דַּף מח.) לְפִי שֶׁשָּׁלַח יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְרָאָה שֶׁאֵין מַפְרִישִׁין אֶלָּא תְּרוּמָה גְּדוֹלָה בִּלְבַד אַלְמָא אַתְּרוּמָה לָא חֲשִׁידֵי וְאַשְׁמוֹעֵי' הָכָא דְּכוּתִים חֲשִׁידֵי אַתְּרוּמָה כִּדְקָתָנֵי שְׁנֵי לֻגִּין שֶׁאֲנִי עָתִיד לְהַפְרִישׁ כו'. וּמִשְׁנָה זוֹ קֹדֶם תַּקָּנָה דְּגָזְרוּ עַל יֵינָם נִשְׁנֵית: **אוֹמֵר שְׁנֵי לֻגִּין כו'** אִם אֵין לוֹ כֵּלִים לְהַפְרִישׁ (כו') אוֹ שֶׁהָיְתָה חֲשֵׁכָה בְּלֵיל שַׁבָּת שֶׁאֵין שָׁהוּת לְהַפְרִישׁ: **הֲרֵי הֵן תְּרוּמָה** בְּתוֹכוֹ לְמֵאָה לֹג: **וּמֵיחֵל** הַמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי הוֹאִיל וְיָכוֹל לְתַקְּנוֹ בַּאֲמִירָה בְּעָלְמָא וְלוֹמַר הֲרֵי הוּא מְחֻלָּל עַל מָעוֹת שֶׁיֵּשׁ לִי בְּתוֹךְ הַבַּיִת לֹא הִתִּירוּ לוֹ חֲכָמִים לִשְׁתּוֹתוֹ וְלִסְמֹךְ עַל הַבְּרֵרָה אֲבָל בִּתְרוּמָה וּשְׁאָר מַעַשְׂרוֹת סָמְכִינַן אַבְּרֵרָה וּלְאַחַר הַשַּׁבָּת כְּשֶׁיַּפְרִישֵׁם אָמְרִינַן הֻבְרַר הַדָּבָר שֶׁזּוֹ הִיא הַתְּרוּמָה וְזֶה לֹא שָׁתָה אֶלָּא חֻלִּין: **אוֹסְרִין** אַלְמָא לְרַבִּי יְהוּדָה לֵית לֵהּ בְּרֵרָה וְחָיֵשׁ שֶׁמָּא תְּרוּמָה שָׁתָה:

הַשּׁוֹחֵט בְּשַׁבָּת כו' אֲפִלּוּ בְּמֵזִיד בָּעֵי לְאוֹקוּמֵי תֵּימָא אִי בְּמֵזִיד הֵיאַךְ שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה וְהָא מוּמָר לְחַלֵּל שַׁבָּתוֹת אָסוּר לֶאֱכֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ כִּדְמוּכַח לְעֵיל (חֻלִּין דַּף ה.) וְעוֹד דִּבַגְּמ' בָּעֵי לְאוֹקוּמֵי בְּמֵזִיד וְרַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי מֵאִיר אִית לֵהּ בְּפֶ' עַל כַּמָּה (בְּכוֹרוֹת ל.) וּבְפֶ' זֶה בּוֹרֵר (סַנְהֶדְרִין דַּף כז.) דְּמוּמָר לְדָבָר אֶחָד הָוֵה מוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ וְי"ל דְּהָתָם בְּפַרְהֶסְיָא וְהָכָא בְּצִנְעָא וּמִיהוּ לְמַאי דְּמוֹקֵי כְּרַבִּי מֵאִיר קָשֶׁה וְעוֹד י"ל דְּמִשּׁוּם פַּעַם אַחַת לָא חָשִׁיב מוּמָר וְכֵן מַשְׁמַע בְּפֶרֶק ב' לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף לט.) דְּאָמַר הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּהֵמָה לִזְרוֹק דָּמָהּ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים ר"ל אָמַר מֻתֶּרֶת וּפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס מֻתֶּרֶת בַּאֲכִילָה וְהָתָם גַּבְרָא בַּר קְטָלָא הוּא כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶ' ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף סא.) דְּמוֹדֶה ר"ל דְּבַר קְטָלָא הוּא מִדֵּי דַּהֲוֵה אַמִּשְׁתַּחֲוֶה לְהַר דְּהַר מֻתָּר וְעוֹבְדוֹ בְּסַיִף וְעוֹד אָמְרִינַן לְקַמָּן בְּסוֹף פֶּרֶק שֵׁנִי (חֻלִּין דַּף מא.) אַפִּי' לְמ"ד אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ ה"מ עוֹבֵד כּוֹכָבִים אֲבָל יִשְׂרָאֵל לְצַעוּרֵי בְּעָלְמָא קָא מִכַּוֵּן וּפָרִיךְ מִכ' אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִין אֶחָד לְשֵׁם אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ וְאֶחָד לְשֵׁם דָּבָר כָּשֵׁר שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה וּמְשַׁנֵּי הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן בְּיִשְׂרָאֵל מוּמָר וְהַשְׁתָּא כֵּיוָן דְּמוּמָר הוּא בְּלָא שׁוּם אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ תִּפּוֹק לֵהּ דְּפָסוּל אֲבָל אִי בַּחֲדָא זִמְנָא לָא אִתְּסַר שְׁחִיטָתוֹ נִיחָא: **אָמַר** רַב הוּנָא דָּרַשׁ חִיָּא בַּר רַב מִשְּׁמֵהּ כו' תֵּמַהּ דִּבְכָל דּוּכְתֵּי מַשְׁמַע דְּרַב הוּנָא הָיָה גָּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּפֶ' יֵשׁ בַּעֲרָכִין (עֲרָכִין דַּף טז:) דַּהֲוָה מְצַעַר לֵיהּ רַב הוּנָא לְחִיָּא בַּר רַב וּבְפֶ' הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה (בְּכוֹרוֹת דַּף כב.) לא"ל חִיָּא בַּר רַב לְרַב הוּנָא רַבִּי פָּרֵשׁ אֶת דְּבָרֶיךָ: **וְנָסְבִין** חַבְרַיָּא לְמֵימַר רַבִּי יְהוּדָה הִיא אֲבָל לְרַבָּנָן שָׁרֵי בַּאֲכִילָה אֲפִלּוּ בּוֹ בַּיּוֹם וא"ת וְהָא אֵין יָכוֹל לְמָלְחָהּ בְּשַׁבָּת וְי"ל כְּגוֹן שֶׁעָבַר וּמְלָחָהּ אִי נָמֵי בְּלָא מְלִיחָה נָמֵי שָׁרְיָא בְּאֻמְצָא אע"ג דְּאִיכָּא לָאו בְּדָם הַנִּבְלָע בָּאֵבָרִים כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק דַּם שְׁחִיטָה (כְּרִיתוֹת דַּף כא:) ה"מ הֵיכָא דְּפֵרַשׁ לַחוּץ אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁלֹּא פֵּרַשׁ מֻתָּר כִּדְמוּכַח בְּפֶ' כָּל הַבָּשָׂר (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קיא.) שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין כָּבֵד עַל שֶׁלֹּא נִפְלַט דָּמוֹ דְּחָלְטֵי לֵיהּ בְּחַלָּא וְאִיהוּ שָׁרֵי וְחַלְיֵהּ דְּאִי חָלְיֵהּ אָסוּר אִיהוּ נָמֵי אָסוּר דְּכִי הֵיכִי דְּפָלֵט הֲדַר בָּלַע וְאָמַר נָמֵי הָתָם כִּכָּר שֶׁחָתַךְ עָלֶיהָ בָּשָׂר אָסוּר לְאָכְלָהּ אֲבָל הַבָּשָׂר עַצְמוֹ מֻתָּר וּבְפֶרֶק מְפַנִּין (שַׁבָּת דַּף קכח.) גַּבֵּי בָּשָׂר תָּפֵל אָסוּר לְטַלְטְלוֹ אָמְרִינַן דְּבַר אַוְזָא שָׁרֵי מִשּׁוּם דַּחֲזֵי לְאֻמְצָא וּלְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין אָמַר הַשּׁוֹחֵט לַחוֹלֶה בְּשַׁבָּת מֻתָּר לְבָרִיא בְּאֻמְצָא וּמִתּוֹךְ כָּךְ נִרְאֶה דְּבָשָׂר לְצָלִי לָא בָּעֵי מְלִיחָה כְּלָל דְּדַם הָאֵבָרִים שֶׁלֹּא פֵּרַשׁ שָׁרֵי וְכֵן אוֹמֵר ר"ת וְלָא מִבַּעְיָא כְּשֶׁנִּצְלָה הַבָּשָׂר יָפֶה וְנִפְלַט כָּל הַדָּם מִן הַבָּשָׂר דְּשָׁרֵי אֶלָּא אֲפִי' לֹא נִצְלָה כ"כ מֻתָּר ואע"פ שֶׁנִּפְלַט מִבִּפְנִים מִגַּב זֶה לְגַב זֶה אֵינוֹ אָסוּר עַל שֶׁיִּפְרֹשׁ לַחוּץ כִּדְאָמְרִינַן (כְּרִיתוֹת דַּף כא) גַּבֵּי כִּכָּר שֶׁחָתַךְ עָלֶיהָ בָּשָׂר דַּאֲפִי' מַאן דְּאָסַר הַכִּכָּר שָׁרֵי הַבָּשָׂר אע"פ שֶׁלֹּא יָצָא דָּמוֹ עֲדַיִן וְהָא דְּאָמְרִינַן בְּפֶ' כָּל הַבָּשָׂר (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קיג.) גַּבֵּי רַב שֵׁשֶׁת דְּמֶלַח גַּרְמָא גַּרְמָא תְּרֵי מ"ט לָאו מִשּׁוּם דְּפָרֵשׁ מֵהַאי וּבָלַע הַאי הֲלָא נָמֵי פָּרֵשׁ מֵהַאי גִּיסָא וּבָלַע בְּהַאי גִּיסָא הָתָם פָּרֵישׁ לְגַמְרֵי לַחוּץ מֵהַאי גִּיסָא קָאָמַר וְהָא דְּאָמְרִינַן בפ"ק דְּבֵיצָה (דַּף יא.) וְאֵין שֶׁמּוֹלְחִין עָלָיו בָּשָׂר לְצָלִי לָא מִשּׁוּם דְּלִתְּסַר בְּלֹא מְלִיחָה אֶלָּא מִנְהָג הוּא לִמְלֹחַ בָּשָׂר לְצָלִי וּבְהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף כא.) דְּאָמַר מוֹלְחוֹ וְהוֹפְכוֹ וְחוֹזֵר וּמוֹלְחוֹ גָּרְסִינַן אָמַר רַבָּה וְכֵן לִקְדֵרָה וְלָא גָּרְסִינַן וְכֵן לְצָלִי: **מְחַתְּכִין** אֶת הַדִּלּוּעִין לִפְנֵי הַבְּהֵמָה אוֹמֵר ר"ת דְּמַיְירֵי כְּשֶׁנִּתְלְשׁוּ מִן הַמְחֻבָּר בְּשַׁבָּת דּוּמְיָא דִּנְבֵלָה שֶׁנִּתְנַבְּלָה בְּשַׁבָּת וְנ"ל לְפָרוֹשֵׁי דְּאַיְירֵי' בְּעִנְיָן שֶׁאֵין לֶאֱסֹר הַדִּלּוּעִין לֹא מִשּׁוּם שֶׁמָּא יַעֲלֶה וְיִתְלֹשׁ וְלֹא מִשּׁוּם דְּלֶהֱוֵי כִּגְרוֹגָרוֹת וְצִמּוּקִין דִּתְרֵי טַעְמֵי אִיכָּא לֶאֱסֹר דָּבָר הַנִּלְקָט מִן הַמְחֻבָּר דִּבְרֵישׁ בֵּיצָה (דַּף ג.) אָסְרִינַן פֵּרוֹת הַנּוֹשְׁרִין מִשּׁוּם שֶׁמָּא יַעֲלֶה וְיִתְלֹשׁ וּבְרֵישׁ אֵין צָדִין (בֵּיצָה דַּף כד:) גַּבֵּי עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁהֵבִיא דּוֹרוֹן לְיִשְׂרָאֵל אִם יֵשׁ מֵאוֹתוֹ מִין בִּמְחֻבָּר אָסוּר וּפֵי' בַּקּוּנְטְרֵס דַּאֲפִלּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן מוֹדֶה דַּהֲוֵי כִּגְרוֹגָרוֹת וְצִמּוּקִין דְּמִדְּלָא לִקְטָן מֵאֶתְמוֹל אַקְצִינְהוּ וְכֵן נִרְאֶה דִּבְסָפֵק מוּכָן אַיְירֵי כֻּלָּהּ שְׁמַעְתָּא וְאַיְירֵי הָכָא כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּהֵמָה דַּהֲוֵי מוּכָן לִבְהֵמָה אֲפִלּוּ בִּמְחֻבָּר וְהָא דְּאָמְרִינַן בְּפֶ' כָּל כִּתְבֵי (שַׁבָּת דַּף קכב.) לֹא יַעֲמִיד אָדָם בְּהֶמְתּוֹ עַל גַּבֵּי מֻקְצֶה פֵּי' עֲשָׂבִים שֶׁנִּתְלְשׁוּ בְּשַׁבָּת הָא פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס הָתָם כְּגוֹן שֶׁהָיוּ עוֹמְדִין בְּחִבּוּרָן בִּמְקוֹם שֶׁלֹּא הָיְתָה הַבְּהֵמָה יְכוֹלָה לָבֹא שָׁם אִי נָמֵי הָכָא אַיְירֵי בְּיוֹשֵׁב וּמְצַפֶּה וּבְהֵמָה נָמֵי אַיְירֵי בְּיוֹשֵׁב וּמְצַפֶּה מָתַי יִתָּלְשׁוּ וּבְהֵמָה שֶׁמָּא יִשְׁחָטֶנָּה חס"ו וַאֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָם וְכֵן נ"ל עַל כָּרְחָךְ דְּהָא בְּרֵישׁ הַמֵּבִיא בְּבֵיצָה (דַּף ל:) מוּכָח דְּכָל הֵיכָא דְּאֵין יוֹשֵׁב וּמְצַפֶּה אִית לֵהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן מֻקְצֶה וְלֵיכָּא לְמֵיחַשׁ נָמֵי שֶׁמָּא יִתְלֹשׁ אֶלָּא בְּפֵרוֹת הָאִילָן שֶׁהֵם קַלִּים לְהַשִּׁיר וְעוֹד דְּאָדָם מִתְאַוֶּה לָהֶם וְשׁוֹכֵחַ וְכֵן בְּמַשְׁקֶה שֶׁמָּא יִסְחֹט שֶׁקַּל לִסְחֹט אֲבָל בְּדָבָר דְּבָעֵי מָרָא וַחֲצִינָא לֹא וְכֵן קָנִים שֶׁגִּנְּזוּ בי"ט לַאֲסִירֵי לָא מִשּׁוּם שֶׁמָּא יָגוֹד אֶלָּא מִשּׁוּם מֻקְצֶה כִּגְרוֹגָרוֹת תֵּדַע דְּהָא עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁמִּלֵּא מַיִם לִבְהֶמְתּוֹ דְּסוֹף כָּל כִּתְבֵי (שַׁבָּת דַּף קכב.) וְעָשָׂה כֶּבֶשׁ לֵירֵד בּוֹ לֹא אָסְרִינַן לְיִשְׂרָאֵל גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַעֲשֶׂנּוּ וּמַה שֶּׁמְּדַמֶּה לְקַמָּן שֶׁמָּא יִשְׁחֹט לְשֶׁמָּא יִשְׁחֹט אֲפָרֵשׁ לְקַמָּן בע"ה וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּאַיְירֵי בְּנִתְלְשׁוּ מע"ש וְכִי תֵּימָא מַאי לְמֵימְרָא קמ"ל דְּשָׁרֵי לְמִטְרַח בְּאוֹכְלָא אוֹ לְשַׁוְיֵהּ אוֹכְלָא לְרַב הוּנָא כִּדְאִיתָא לֵיהּ בְּפֶרֶק בַּתְרָא דְּשַׁבָּת (דַּף קנה.) וּלְרַב יְהוּדָה כִּדְאִיתָא לֵיהּ וְהָא דְּלָא תְּנָא לֵיהּ הָתָם גַּבֵּי פְּקוּעֵי עָמִיר וְאִינָךְ דִּלְעֵיל מִשּׁוּם דְּמִלֵּי דַּחֲתוּךְ תָּנֵי בַּהֲדֵי הֲדָדֵי: **אִם** לֹא הָיְתָה נְבֵלָה מע"ש גָּרְסִינַן וְלָא גָּרְסִינַן מעיו"ט כִּדְמוּכַח בְּרֵישׁ מַס' בֵּיצָה (דַּף ב.) דְּקָאָמַר גַּבֵּי שַׁבָּת סְתָם לָן תַּנָּא כר"ש דִּתְנַן מְחַתְּכִין אֶת הַדִּלּוּעִין כו' וְהָא דְּקָרֵי לֵהּ מוּכָן לְאָדָם לֹא שֶׁהָיָה רָאוּי לְשׁוֹחֲטָהּ אֶלָּא כְּלוֹמַר עוֹמֶדֶת לְאָדָם וְאִם תֹּאמַר בפ"ק דְּבֵיצָה (דַּף ו.) גַּבֵּי אֶפְרוֹחַ שֶׁנּוֹלַד בי"ט רַב אָמַר אָסוּר וְקָאָמַר הָתָם אָמְרוּ לוֹ מָה בֵּין זֶה לְעֵגֶל שֶׁנּוֹלַד מִן הַטְּרֵפָה שָׁתֵיק רַב וּפָרִיךְ אַמַּאי שָׁתֵיק רַב לֵימָא לְהוּ הוֹאִיל וּמוּכָן אַגַּב אִמּוֹ לִכְלָבִים וּמְשַׁנֵּי הַשְׁתָּא מוּכָן לְאָדָם לָא הָוֵי מוּכָן לִכְלָבִים דִּתְנַן אִם לֹא הָיְתָה נְבֵלָה כו' מוּכָן לִכְלָבִים הָוֵי מוּכָן לְאָדָם וְהַשְׁתָּא אַמַּאי לֹא מְפָרֵשׁ טַעְמָא מִשּׁוּם דְּהָוֵי מֻקְצֶה מֵחֲמַת אִסּוּר וְכִי תֵּימָא בְּעוֹף וְטָלֶה שֶׁרָאוּי לִתְּנוֹ חַי לִפְנֵי גּוֹי וַאֲחֵרִי לָמָּה לֵיהּ לְאוֹקְמֵהּ בְּכִי הַאי גַּוְנָא לוֹקְמֵהּ דְּאֵין רָאוּי לַאֲכִילוֹ חַי דְּהָוֵי מֻקְצֶה מֵחֲמַת אִסּוּר וּמְפָרֵשׁ ה"ר יוֹסֵף דְּמִמִּשְׁנָה יְתֵירָה דַּיֵּיק דְּכֵיוָן דִּתְנָא אָסוּר לָמָּה לֵיהּ לְמִתְנֵי תּוּ לְפִי שֶׁאֵינוֹ מִן הַמּוּכָן אֶלָּא מַשְׁמַע דְּאִי לֵיכָּא טַעְמָא דְּמֻקְצֶה מֵחֲמַת אִסּוּר כְּגוֹן בְּדָבָר שֶׁרָאוּי לַאֲכִילוֹ חַי אוֹ בי"ט אָסוּר מִטַּעַם שֶׁאֵינוֹ מוּכָן וְעוֹמֵד לְמָה שֶׁהָיָה עוֹמֵד בַּתְּחִלָּה: **בְּהֵמָה** לְרַבִּי יְהוּדָה בי"ט הֵיכִי שָׁחֲטִינַן מַשְׁמַע דְּקָסָבַר אַבָּיֵי דִּסְתָמָא לַאֲכִילָה עוֹמֶדֶת וְגַבֵּי תַּרְנְגֹלֶת אָמַר אַבָּיֵי בְּרֵישׁ בֵּיצָה (דַּף ד.) דְּעוֹמֶדֶת לַאֲכִילָה וְעוֹמֶדֶת לְגַדֵּל בֵּיצִים: **מִדְּתַנְיָא** הַלּוֹקֵחַ יַיִן לָא גָּרְסִינַן דִּתְנַן דְּבַמִּשְׁנָה לָא תָּנֵי אֶלָּא מִלְּתָא דְּרַבִּי מֵאִיר וְכֻלָּהּ בְּרֵרָה מְפֹרָשׁ בְּפֶרֶק כָּל הַגֵּט (גִּטִּין דַּף כה.) וּבִמְרֻבָּה (ב"ק דַּף סט:) וּבְפֶרֶק בְּכָל מְעָרְבִין (עֵירוּבִין דַּף לו:):

מסורת הש"ס

א כתובות לד.; בבא קמא עא.
ב רות רבה; משנה שבת; שבת קנו:; ביצה ב.; ביצה כז:
ג גיטין כח.; יומא נה:; מעילה כב.; עירובין לו:; גיטין כה.; בבא קמא סט.
ד משנה דמאי; תוספתא דמאי

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' שחיטה הל' כט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' יא סעי' ב:
ב מיי' פכ"א מהל' שבת הל' יח, סמג עשין סג, טוש"ע או"ח סי' שכד סעי' ו ז:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה השוחט וכו' ור"מ אית ליה וכו'. ע' תשובת מהרי"ק שורש קס:

ד"ה ונסבין וכו' אבל כל זמן שלא פירש. ע' תוי"ט פי"א מ"ז דמנחות ד"ה אוכלים:

בא"ד והא דאמרי' כו' גבי רב ששת דמלח גרמא גרמא. תמיה לי כיון דדנין דבלע מהאי גיסא ולא יצא ע"י מליחה מה בכך דהוי עתה דם שלא פירש מ"מ איך מבשלין אותו דאז יהיה פרוש וצ"ע:

רבינו גרשום

עומדת לאכילה ועומדת לגדל נשחטה הוברר [לאכילה עומדת] והלכה זו לאסורה באכילה לר' יהודה סבירא ליה דהוא בעי הכנה מע"ש:

אי הכי הא לית ליה ברירה מדתנן הלוקח וכו' (ע"ש) [עשרה] מעשר ראשון כלומר ממאה חייב ליתן עשרים ואחד חלקים צריך לאפרושי תרומה תרי ממאה וצריך לאפרושי י' מעשר ראשון וצריך לאפרושי מתשעים פחות שנים שנשתיירו תשעה שזו מעשר שני ועולה ואוכלו בירושלים ואם ברחוק מקום הוא עליו נאמר ונתת הכסף וצרת הכסף וכו' ועכשיו מיחל ושותה כלומר דהוא אומר אפיק זו לחולין ואשתה מהן והשאר שנשתיירו יהא תרומה (כולו) [ומעשר] ורבי יהודה אוסר כלו' מטעם זה אוסר דלית ליה ברירה הי מעשר והי תרומה והי חולין לפיכך אינו רשאי לאכול עד ליפריש כולו דאינו יודע מאי זה אוכל ונמצא שזה שותה טבלים:

לא לעולם לרבי יהודה אית ליה ברירה והתם מאי טעמא לא אמר ברירה כדקתני טעמא אמרו לו לרבי מאיר אי אתה מודה לאחר שבת שמא יבקע הנוד וישפך הכל לארץ ואין לו יין להפריש ונמצא זה שותה טבלין למפרע. ור' יהודה עדיין אומר (אני) דאית ליה ברירה ומדתני אין ל"ל ברירה אין אדם מתנה על שני דברים כאחד כו'. כלומר אין יכול להניח עירובו למזרח ולמערב ולומר למחר אלך כנגד רבי למקום שירצה אלא אם בא חכם למזרח כו' מזרח ומערב נמי אין ברירה כלומר אם בא חכם למזרח עירובי למזרח למערב עירובי למערב הא לית ליה ברירה מאיזה רוח יבוא אמאי מתיר ר' יהודה ואמר ר' יוחנן כבר בא חכם כלומר לאו כדסברת דהוא יכול להתנות אם בא חכם למזרח ואם בא חכם למערב אלא אנן קאמרינן לר' יהודה אם כבר בא חכם כלומר שכבר בא למזרח מע"ש עירובי למזרח ואם כבר חכם בא למערב מע"ש עירובי למערב ועכשיו לית לרבי יהודה ברירה והלכך (באיסור ליומיה כולו ולא הלכה כמותו) אינו מוכן ואולי צ"ל והילכך תו לית לן ראיה לאסורה באכילה ליומא לר"י ממשנה דאם לא היתה נבלה מע"ש וכו'. אלא אמר רב יוסף ר' יהודה היא והלכה כמותו דהלכה לכלים ר' יהודה אמר ובלבד שיהו עושין [מעין] מלאכתן כלומר מעין מלאכתן שהיו עושין מתחילה קודם שבירכו:

(א)הָתָם כִּדְקָתָנֵי טַעְמָא, אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי מֵאִיר: "אִי אַתָּה מוֹדֶה שֶׁמָּא יִבָּקַע הַנּוֹד וְנִמְצָא שׁוֹתֶה טְבָלִים לְמַפְרֵעַ?" אָמַר לָהֶן: "לִכְשֶׁיִּבָּקַע". אֶלָּא מִדְּתָנֵי אַיּוֹ. (ב)דְּתָנֵי אַיּוֹ, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין אָדָם מַתְנֶה עַל שְׁנֵי דְּבָרִים כְּאֶחָד, אֶלָּא אִם בָּא חָכָם לַמִּזְרָח – עֵירוּבוֹ לַמִּזְרָח, לַמַּעֲרָב – עֵירוּבוֹ לַמַּעֲרָב, וְאִילּוּ לְכָאן וּלְכָאן – לָא. (ג)וְהָוֵינַן בַּהּ: מַאי שְׁנָא לְכָאן וּלְכָאן דְּלָא, דְּאֵין בְּרֵירָה? מִזְרָח וּמַעֲרָב נָמֵי אֵין בְּרֵירָה! וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וּכְבָר בָּא חָכָם. א(ד)אֶלָּא אָמַר רַב יוֹסֵף: רַבִּי יְהוּדָה דְּכֵלִים הִיא, דִּתְנַן: כָּל הַכֵּלִים הַנִּיטָּלִין בַּשַּׁבָּת, שִׁבְרֵיהֶן נִיטָּלִין, וּבִלְבַד שֶׁיְּהוּ עוֹשִׂין מֵעֵין מְלָאכָה. שִׁבְרֵי עֲרֵיבָה – לְכַסּוֹת בָּהֶן פִּי חָבִית, שִׁבְרֵי זְכוּכִית – לְכַסּוֹת בָּהֶן פִּי הַפַּךְ. (ה)רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: וּבִלְבַד שֶׁיְּהוּ עוֹשִׂין מֵעֵין מְלַאכְתָּן, שִׁבְרֵי עֲרֵיבָה – לָצוּק לְתוֹכָן מִקְפָּה, שִׁבְרֵי זְכוּכִית – לָצוּק לְתוֹכָן שֶׁמֶן. מֵעֵין מְלַאכְתָּן – אִין, מֵעֵין מְלָאכָה אַחֶרֶת – לָא; אַלְמָא, כֵּיוָן דְּלָא אִיתְכַּן מֵאֶתְמוֹל לְהָךְ מְלָאכָה – אֲסִירִי; הָכָא נָמֵי, כֵּיוָן דְּלָא אִיתְכַּן מֵאֶתְמוֹל – אֲסוּרָה. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מִי דָּמֵי? הָתָם מֵעִיקָּרָא כְּלִי, וְהַשְׁתָּא שֶׁבֶר כְּלִי, וְהָוֵה לֵיהּ נוֹלָד, וְאָסוּר. הָכָא מֵעִיקָּרָא אוּכְלָא, וּלְבַסּוֹף אוֹכֶל, אוּכְלָא דְּאִיפְּרַת הוּא. ב(ו)וְשָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר: אוּכְלָא דְּאִיפְּרַת שַׁפִּיר דָּמֵי, דִּתְנַן: אֵין סוֹחֲטִין אֶת הַפֵּירוֹת לְהוֹצִיא מֵהֶן מַשְׁקִין, וְאִם יָצְאוּ מֵעַצְמָן – אֲסוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם לָאֳכָלִין – הַיּוֹצֵא מֵהֶן מוּתָּר, וְאִם לְמַשְׁקִין – הַיּוֹצֵא מֵהֶן אָסוּר. לָאו אִתְּמַר עֲלַהּ, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מוֹדֶה הָיָה רַבִּי יְהוּדָה לַחֲכָמִים בְּסַלֵּי זֵיתִים וַעֲנָבִים. אַלְמָא, כֵּיוָן דְּלִסְחִיטָה קָיְימִי – יָהֵיב דַּעְתֵּיהּ; הָכָא נָמֵי, כֵּיוָן דְּלִשְׁחִיטָה קָיְימָא – יָהֵיב דַּעְתֵּיהּ. מִידֵּי הוּא טַעְמָא, אֶלָּא לְרַב, הָאָמַר רַב: חָלוּק הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אֲפִילּוּ בְּסַלֵּי זֵיתִים וַעֲנָבִים. (ז)אֶלָּא אָמַר רַב שֵׁשֶׁת בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: רַבִּי יְהוּדָה דְּנֵרוֹת הִיא, דְּתַנְיָא: מְטַלְטְלִין נֵר חָדָשׁ, אֲבָל לֹא יָשָׁן, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. (ח)אֵימַר דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה בְּמוּקְצֶה מֵחֲמַת מִיאוּס, מוּקְצֶה מֵחֲמַת אִיסּוּר מִי שָׁמְעַתְּ לֵיהּ? אִין, דִּתְנַן: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:

כָּל

הָתָם טַעְמָא לָאו מִשּׁוּם דְּאֵין בְּרֵירָה הוּא אֶלָּא דְּחָיֵישׁ לְשֶׁמָּא יִבָּקַע הַנּוֹד וְהַדְּבַר שֶׁלֹּא הָיָה עָתִיד לָבֹא לִידֵי הַפְרָשָׁה וְשָׁתָה טְבָלִים לְמַפְרֵעַ: **לִכְשֶׁיִּבָּקַע** נִרְאֶה כְּלוֹמַר דְּלָא חָיְישִׁינַן לְהָכִי: **אַיּוֹ** שֵׁם חָכָם: **אֵין אָדָם מַתְנֶה** בְּעֵירוּבִין (דַּף לו:) אָמְרִינַן מַתְנֶה אָדָם עַל עֵרוּבוֹ וּמַנִּיחַ שְׁנֵי עֵירוּבִין אֶחָד בְּסוֹף אַלְפַּיִם לְמִזְרַח עִירוֹ וְאֶחָד בְּסוֹף אַלְפַּיִם לַמַּעֲרָב וְאוֹמֵר אִם בָּא חָכָם לַמִּזְרָח שֶׁהָיָה חָכָם עָתִיד לָבֹא מִמָּקוֹם אַחֵר וְלִשְׁבּוֹת חוּץ לַתְּחוּם וְלִדְרֹשׁ עֵרוּבִי שֶׁל מִזְרָח יִקְנֶה לִי שְׁבִיתָה לַמִּזְרָח וְאֶהְיֶה בְּשַׁבָּת בִּמְקוֹם עֵרוּבִי וְיֵשׁ לִי מִשָּׁם וָהָלְאָה אַלְפַּיִם וְאִם יַגִּידוּ לִי שֶׁבָּא חָכָם לַמַּעֲרָב יִקְנֶה עֵרוּבִי שֶׁבַּמַּעֲרָב בָּא לְכָאן וּלְכָאן אִם יָבֹאוּ שְׁנֵי חֲכָמִים זֶה לַמִּזְרָח וְזֶה לַמַּעֲרָב לְאֵיזֶה מֵהֶם שֶׁאֶרְצֶה אֶבְחַר הֲלִיכָתִי וְעַל שֵׁם בְּרֵירָה שֶׁל מָחָר יִקְנֶה לִי עֵרוּבִי הַיּוֹם דְּכָל קְנִיַּת עֵרוּב בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת הִיא וְתָנֵי אַיּוֹ דִּפְלִיג רַבִּי יְהוּדָה אַסֵּיפָא דְּקָתָנֵי בָּא לְכָאן וּלְכָאן וְקָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵין אָדָם מַתְנֶה עַל שְׁנֵי דְּבָרִים שְׁנֵי חֲכָמִים: **אֶלָּא אִם בָּא חָכָם כו'** עַל חָכָם אֶחָד שֶׁבָּא וְאֵין יָדוּעַ לוֹ לְאֵיזוֹ רוּחַ יָבֹא מַתְנֶה: **וְהָוֵינַן בָּהּ מַאי שְׁנָא כו' דְּאֵין בְּרֵירָה** כְּשֶׁיָּבֹא לְמָחָר לַמִּזְרָח שֶׁמָּא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת לֹא הָיְתָה דַּעְתּוֹ לְכָךְ וְקָנָה לוֹ עֵרוּבוֹ שֶׁל מַעֲרָב וַהֲרֵי הוּא כְּמִי שֶׁשָּׁבַת בַּמַּעֲרָב וּמִמְּקוֹם אוֹתָהּ שְׁבִיתָה יֵשׁ לוֹ אַלְפַּיִם לְכָל רוּחַ וְנִמְצְאוּ הָאֲלָפִים הָאַחֲרוֹנוֹת הַמִּזְרָחִיּוֹת כָּלוֹת לְבֵיתוֹ וְאֵין לוֹ מִבֵּיתוֹ וְלַמִּזְרָח אֲפִי' פְּסִיעָה אַחַת: **מִזְרָח וּמַעֲרָב** נָמֵי כְּשֶׁהִתְנָה עַל חָכָם אֶחָד וְתָלָה תְּנָאוֹ בְּבִיאַת חָכָם נָמֵי אֵין בְּרֵירָה דְּאִם בָּא חָכָם לַמִּזְרָח לְאַחַר שֶׁקִּדֵּשׁ הַיּוֹם שֶׁמָּא כְּשֶׁקָּדַשׁ הַיּוֹם הָיָה בְּדַעְתּוֹ לַמַּעֲרָב וְזֶה תָּלָה בְּדַעְתּוֹ שֶׁל חָכָם וְהֶחָכָם יָכוֹל לֵילֵךְ בְּשַׁבָּת אַרְבַּעַת אֲלָפִים אַמָּה כִּדְאָמְרִינַן בְּעֵירוּבִין (דַּף מט:) אִם רָאָה שֶׁחָשְׁכָה וְהָיָה מַכִּיר אִילָן אוֹ גָּדֵר שֶׁהוּא בְּסוֹף אַלְפַּיִם אַמָּה אוֹמֵר שְׁבִיתָתִי בְּעִקָּרוֹ וּמְהַלֵּךְ מִמְּקוֹם רַגְלָיו וְעַד עִקָּרוֹ אַלְפַּיִם וּמֵעִקָּרוֹ וּלְהַלָּן אַלְפַּיִם וְהָכָא נָמֵי אִכָּא לְמֵימַר חָכָם זֶה בִּשְׁעַת קְנִיַּת עֵרוּב לֹא בָּא לַמִּזְרָח עֲדַיִן וְדַעְתּוֹ הָיָה לַמַּעֲרָב: **וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן וּכְבָר בָּא חָכָם** מַתְנִיתִין בְּהָכִי עָסְקִינַן שֶׁכְּבָר בָּא חָכָם קֹדֶם קִנְיַן הָעֵרוּב אֲבָל זֶה לֹא יָדַע לְהֵיכָן בָּא וְאֵין כָּאן צָרִיךְ בְּרֵירָה שֶׁכָּךְ מַתְנֶה לְצַד שֶׁהֶחָכָם בָּא יְהֵא עֵרוּבִי קוֹנֶה וְאֵין הַדָּבָר תָּלוּי אֶלָּא גִּלּוּיֵי מִלְּתָא כְּשֶׁיַּגִּידוּ לְמָחָר שֶׁבַּמִּזְרָח בָּא נִמְצָא שֶׁקָּנָה עֵרוּב הַמִּזְרָחִי: **שִׁבְרֵיהֶן נִטָּלִין** אֲפִלּוּ נִשְׁתַּבְּרוּ הַיּוֹם בְּשַׁבָּת: **שֶׁיְּהוּ עוֹשִׂין** בָּהֶן מֵעֵין מְלָאכָה שֶׁתְּהֵא תּוֹרַת כְּלִי עֲלֵיהֶם: **מֵעֵין מְלָאכָה** כְּלוֹמַר אע"פ שֶׁאֵין רְאוּיָה לִמְלָאכָה מַמָּשׁ אֶלָּא לְכִסּוּי בְּעָלְמָא: **מֵעֵין מְלַאכְתָּן** הָרִאשׁוֹנָה: **מִקְפָּה** תַּבְשִׁיל עָב דְּהַיְנוּ מֵעֵין עִסָּה: **הָכָא נָמֵי כֵּיוָן דְּלָא אִתְכַּן מֵאֶתְמוֹל** לַאֲכִילָה: **הָכָא מֵעִיקָּרָא אוּכְלָא** לע"כ בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ לַאֲכִילָה עוֹמֶדֶת כְּדְאוֹקִימְנַן לְעֵיל דְּאִי לְנֶבֶל בְּהֵמָה לְרַבִּי יְהוּדָה הֵיכִי שָׁחֲטִינַן בי"ט: **דְּאִפְּרַת** נִשְׁבַּר וְנִפְרַס וַחֲבֵרוֹ [בְּפֶרֶק בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה] (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף עג.) חִבּוּרֵי אֳכָלִין כְּמַאן דִּמְפָרְתֵי דָּמוּ: ס"ל דְּלָאו נוֹלָד חָשְׁבִינַן לֵיהּ: סְחִיטָה אַב מְלָאכָה הִיא: **אֲסוּרִין** וְטַעְמָא דְּמַשְׁקִין שֶׁזָּבוּ אֲסוּרִין מְפָרְשִׁינַן בִּשְׁמַעְתָּא קַמַּיְיתָא דְּבֵיצָה (דַּף ג.) גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִסְחֹט: **אִם לָאֳכָלִין הַיּוֹצֵא מֵהֶם מֻתָּר** אִם הָיוּ עוֹמְדִין לַאֲכִילָה וְלֹא לִסְחוֹט הַיּוֹצֵא מֵהֶם מֻתָּר דְּכֵיוָן דְּלָא נִיחָא לֵיהּ לֵיכָּא לְמִגְזַר אִי שָׁרֵית לְהוּ בִּשְׁתִיָּה הַיּוֹם אָתֵי לְמִסְחַט דְּהָא לָאו לְהָכִי קָיְימִי: **וְאִם לְמַשְׁקִין** הוֹאִיל וְנִתְקַיְּימָה מַחֲשַׁבְתּוֹ אִי שָׁרֵית לְהוּ כְּשֶׁזָּבוּ אִיכָּא לְמִגְזַר בְּהוּ שֶׁמָּא יִסְחֹט דְּהָא לְהָכִי קָיְימִי. שְׁמַע מִנָּהּ מִיהָא דְּמִשּׁוּם נוֹלָד לֹא אָסַר לְהוּ רַבִּי יְהוּדָה: **מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה בְּסַלֵּי זֵיתִים וַעֲנָבִים** שֶׁאֲפִלּוּ הִגִּיעוּ לַאֲכִילָה הוֹאִיל וְרֹב בְּנֵי אָדָם סוֹחֲטִין אוֹתָם הַאי נָמֵי מִמְּלִיךְ עֲלַיְהוּ וְאִי שָׁרֵית לְמַשְׁקִין שֶׁזָּבוּ מֵהֶן אָתֵי לְמִסְחַט: **יָהֵיב דַּעְתֵּיהּ** עֲלַיְהוּ לְמַשְׁקִין וְכִי הָווּ מַשְׁקִין הֲוָה לֵיהּ נִתְקַיְּימָה מַחֲשַׁבְתּוֹ וּגְזֵרָה שֶׁמָּא יִסְחֹט וּפְלַגִינְהוּ בְּתוּתִים וְרִמּוֹנִים: **ה"נ כֵּיוָן דְּלִשְׁחִיטָה קָיְימָא יָהֵב דַּעְתֵּיהּ** דְּאִי מִשְׁחֲטָה אָכֵיל לָהּ וְכֵיוָן דְּלְדַעְתֵּיהּ בְּהָכִי גָּזְרִינַן בָּהּ נָמֵי אִי שָׁרֵית לֵיהּ בַּאֲכִילָה אָתֵי לְכַתְּחִלָּה לְמִשְׁחַט: **מִידֵּי הוּא טַעְמָא אֶלָּא לְרַב** הַאי שִׁנּוּיָא אַלִּיבָּא דְּרַב מְשַׁנֵּינַן לָהּ דְּאִיהוּ אָמַר לְרַבִּי יְהוּדָה אֲסוּרָה בַּאֲכִילָה לְיוֹמָא: **חָלוּק הָיָה** וּמַתִּיר וְהָכָא נָמֵי אַמַּאי אֲסוּרָה לְיוֹמָא: **נֵר חָדָשׁ** שֶׁלֹּא הִדְלִיקוּ בּוֹ מֵעוֹלָם. נֵר שֶׁל חֶרֶס וּכְשֶׁהוּא חָדָשׁ חֲזֵי לְמִרְמֵי בֵּיהּ פֵּירֵי: **אֲבָל לֹא יָשָׁן** דְּמֻקְצֶה הוּא מֵחֲמַת מֵאוּס שֶׁהִבְאִישׁ קָנֶה בּוֹ. וְהַךְ בְּהֵמָה נָמֵי כְּשֶׁקָּדַשׁ הַיּוֹם הָיְתָה מֻקְצֶה מֵחֲמַת אֵבֶר מִן הַחַי שֶׁלֹּא נִשְׁחֲטָה: **אֵימַר דִּשְׁמַעְתְּ לֵיהּ כו'** דְּמִידֵי דְּמָאִיס מַקְצֶה אֱינָשׁ מִדַּעְתֵּיהּ לְגַמְרֵי:

הָתָם כִּדְקָתָנֵי טַעְמָא וְכוּ' קַשְׁיָא לִי דְּהָכָא אַלִּבָּא דְּרַב קָיְמִינַן וְרַב לֵית לֵיהּ דְּטַעְמָא מִשּׁוּם בְּקִיעַת הַנּוֹד בְּפֶ' בְּכָל מְעָרְבִין (עֵירוּבִין דַּף לו:) דְּקָאָמַר לֵיתָא לְמַתְנִיתִין מִקַּמֵּי אַיּוֹ וְהַלּוֹקֵחַ יַיִן וְאִית לֵיהּ דְּטַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה מִשּׁוּם דְּאֵין בְּרֵירָה וְרַבֵּינוּ שִׁמְשׁוֹן מִקּוּצִי הִקְשָׁה דְּהֵיכִי מַיְיתֵי הָכָא הַהוּא דְּאַיּוֹ אַחַר שֶׁלּוֹחֶה הַהִיא דְּהַלּוֹקֵחַ הָא בְּפֶ' בְּכֹל מְעָרְבִין (גַּם זֶה שָׁם) מַשְׁמַע דְּאִי לָאו הַהִיא דְּהַלּוֹקֵחַ הֲוָה אֲמִינָא דְּלֵיתָא לְדְאַיּוֹ מִקַּמֵּי מַתְנִיתִין דְּפָרִיךְ הָתָם לְרַב אַדְּרַבָּה לֵיתָא לִדְאַיּוֹ מִקַּמֵּי מַתְנִי' וּמְשַׁנֵּי לָא ס"ל דְּשָׁמְעִינַן לֵהּ לְרַבִּי יְהוּדָה דְּלֵית לֵהּ בְּרֵירָה דְּתַנְיָא הַלּוֹקֵחַ יַיִן כו' ונ"ל דְּהָכָא לִיחוּיָא בְּעָלְמָא הוּא דְּקָאָמַר הָתָם כִּדְקָתָנֵי טַעְמָא וְעִקָּר סְמִיךְ אַדְּאַיּוֹ דְּאֵין לְהוֹכִיחַ מֵהַהִיא דְּהַלּוֹקֵחַ דְּלֵית לֵיהּ בְּרֵירָה כָּל כַּמָּה דְּלָא מַיְתֵי לִדְאַיּוֹ דְּלֵיתֵהּ מִקַּמֵּי מַתְנִיתִין דְּעֵירוּבִין לְהָכִי מַיְתֵי לִדְאַיּוֹ דְּהַשְׁתָּא לֵיתָא מַתְנִיתִין מִקַּמֵּי תַּרְוַיְהוּ: **מוֹדֶה** רַבִּי יְהוּדָה בְּסַלֵּי זֵתִים וַעֲנָבִים תֵּימַהּ דִּבְלָאו הָכִי אַמַּאי לֹא מְדַמֶּה לְמַשְׁקִים דְּגָזְרִינַן שֶׁמָּא יִסְחֹט ה"נ גַּבֵּי בְּהֵמָה לִגְזֹר שֶׁמָּא יִשְׁחֹט וְעוֹד אַמַּאי נָסְבִין חַבְרַיָּא לְמֵימַר דְּרַבִּי יְהוּדָה הִיא כ"ש דְּאָתְיָא כְּרַבָּנָן דְּגָזְרֵי שֶׁמָּא יִסְחֹט אֲפִי' בִּשְׁאָר פֵּרוֹת וְעוֹד דְּהֵיכִי מְדַמֶּה שֶׁמָּא יִסְחֹט לְשֶׁמָּא יִשְׁחֹט שָׁקַל הַרְבֵּה לִסְחֹט מִלִּשְׁחֹט וְי"ל דְּוַדַּאי לָא דָּמֵי וּלְהָכִי לֹא מְדַמֶּה לָהּ לְמַשְׁקִין אֲבָל מְדַמֶּה שֶׁמָּא יִשְׁחֹט דִּבְהֵמָה הָעוֹמֶדֶת לִשְׁחִיטָה לְשֶׁמָּא יִסְחֹט דְּפֵרוֹת הָעוֹמְדוֹת לַאֲכִילָה אֲבָל כְּרַבָּנָן לֹא אָתְיָא דְּלָא אַשְׁכְּחַן דְּגָזְרִינַן שֶׁמָּא יִסְחֹט אֶלָּא בְּעוֹמְדִים לְמַשְׁקִין וְהָא דְּאָסְרֵי לְכוּלְּהוּ מִשּׁוּם דְּגָזְרִינַן עוֹמְדִין לַאֲכִילָה אַטּוּ עוֹמְדִין לְמַשְׁקִין אֲבָל לְרַבִּי יְהוּדָה דְּשָׁרֵי בִּשְׁאָר פֵּרוֹת הָעוֹמְדִין לַאֲכִילָה וְאָסַר בְּזֵיתִים וַעֲנָבִים וְאַף עַל גַּב דְּעוֹמְדִים לַאֲכִילָה מִשּׁוּם דְּמִימְלַךְ וְסָחִיט וה"ה בִּבְהֵמָה דְּגָזְרִינַן: **אֵמַר** דְּשָׁמְעַתְּ לֵהּ לְרַבִּי יְהוּדָה בְּמֻקְצֶה מֵחֲמַת מֵאוּס כו' לִיחוּיָא בְּעָלְמָא הוּא דְּמֻקְצֶה מֵחֲמַת אִסּוּר יוֹתֵר חָמוּר מִמֻּקְצֶה מֵחֲמַת מֵאוּס דְּהָא לְקַמָּן אָמַר עַל כָּאן לֹא שָׁרֵי רַבִּי מֵאִיר אֶלָּא בִּמְבַשֵּׁל אֲבָל שׁוֹחֵט דְּאֵינוֹ רָאוּי לְכוֹס לֹא וּבְהֶדְיָא שָׁמְעִינַן לֵהּ לְרַבִּי מֵאִיר בְּפֶרֶק כִּירָה (שַׁבָּת דַּף מד.) דְּלֵית לֵיהּ מֻקְצֶה מֵחֲמַת מֵאוּס דְּקָאָמַר כָּל הַנֵּרוֹת מְטַלְטְלִין אֲפִילּוּ נֵר יָשָׁן חוּץ מִנֵּר שֶׁהִדְלִיקוּ בּוֹ בְּאוֹתָהּ שַׁבָּת וּמוֹקִי מַתְנִי' כְּרַבִּי יְהוּדָה דִּמְבַשֵּׁל מִשּׁוּם דְּלָא מִתּוֹקְמָא מַתְנִיתִין מִשּׁוּם מֻקְצֶה מֵחֲמַת אִסּוּר דְּמַשְׁמַע לֵיהּ שַׁבָּת דּוּמְיָא דְּיוֹם הַכִּפּוּרִים אֲפִילּוּ הָיָה לוֹ חוֹלֶה וְהַבְרִיא כְּמוֹ שֶׁאֲפָרֵשׁ בְּסָמוּךְ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פכ"ה מהל' שבת הל' יג, סמג לאוין שה, טוש"ע או"ח סי' שח סעי' ו:

ב מיי' פכ"א מהל' שבת הל' יב, טוש"ע או"ח סי' שכ סעי' א:

רבינו גרשום

לצוק לתוכן מקפה וכו' אלמא כיון דלא איכוון להאי מלאכה מע"ש וכו' והלכה זו לאמרי' אסורה באכילה ליומיה הלכה כמותו:

ולבסוף אוכלא אוכלא דאיפרת הוא. כלומר כענין פרו ורבו ושמעינן לה לרבי יהודה דאוכלא דאיפרת ספיר דמי ומותר אע"פ שאינו מוכן מע"ש:

דתנן אין סוחטין כו' רבי יהודה אומר אם לאוכל היוצא מהן מותר. כלומר מה דאמרת אם יצאו מעצמן אסורה אם לאוכלין היה רוצה הפירות היוצא מהן מותר כלומר לאוכלא דאיפרת היא אם למשקין היוצא מהן אסור דהוה ליה נולד ואסיר:

ולאו איתמר עלה מודה היה ר' יהודה בסלי זיתים כיון לסחיטה קיימי וכו' ואסור בהנאה הכא נמי כיון לשחיטה וכו'. והא אסורה לשחוט (בי"ט) [בשבת]. מילי הוא טעמא אלא לרב כלומר לדעת מי באה כולה הלכה אלא לרב והאמר רב חלוק היה ר' יהודה אפי' בסלי זיתים וענבים לסחיטה קיימי שמותר:

אלא רבי יהודה לנרות היא. כלומר כשם דאית ליה מוקצה לענין נרות כך אית ליה מוקצה לענין שחיטה. אין דהא תנן רבי יהודה אומר כל הנרות של מתכת מטלטלין כו'. והא הכא בנרות של מתכת של זהב ושל כסף ושל נחשת אין בו משום מיאוס וקאמר דמוקצה מחמת איסור שהדליקו בו באותה שבת:

מסורת הש"ס

א סוכה כד; עירובין לז:; גיטין כו.

ב תוספתא עירובין; עירובין לו:; משנה עירובין; ביצה לז:

ג עירובין לו:

ד שבת קכד:; משנה שבת

ה תוספתא שבת

ו שבת קמג:; משנה שבת; ביצה ג.

ז משנה שבת

ח שבת מד.; תוספתא שבת

כָּל נֵרוֹת שֶׁל מַתֶּכֶת מִטַּלְטְלִין, חוּץ מִן הַנֵּר שֶׁהִדְלִיקוּ בּוֹ בְּאוֹתָהּ שַׁבָּת. וְדִלְמָא שָׁאנֵי הָתָם, דְּהוּא דָּחֵי לֵיהּ בְּיָדַיִם! (א)אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: רַבִּי יְהוּדָה דִּמְבַשֵּׁל הִיא, דִּתְנַן: הַמְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת, בְּשׁוֹגֵג – יֵאָכֵל, בְּמֵזִיד – לֹא יֵאָכֵל, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. א(ב)רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּשׁוֹגֵג – יֵאָכֵל בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, בְּמֵזִיד – לֹא יֵאָכֵל עוֹלָמִית. רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר אוֹמֵר: בְּשׁוֹגֵג – יֵאָכֵל לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת לַאֲחֵרִים וְלֹא לוֹ, בְּמֵזִיד – לֹא יֵאָכֵל עוֹלָמִית, לֹא לוֹ וְלֹא לַאֲחֵרִים. וְנוֹקְמַהּ בְּמֵזִיד, וְרַבִּי מֵאִיר! (ג)לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּקָתָנֵי דֻּמְיָא דְּיוֹם הַכִּפּוּרִים – מָה יוֹם הַכִּפּוּרִים לָא שְׁנָא בְּשׁוֹגֵג וְלָא שְׁנָא בְּמֵזִיד – לָא אָכֵיל, אַף הָכָא נָמֵי לָא שְׁנָא בְּשׁוֹגֵג וְלָא שְׁנָא בְּמֵזִיד – לָא אָכֵיל. וּמִי מָצֵית מוֹקְמַתְּ לַהּ בְּשׁוֹגֵג וְרַבִּי יְהוּדָה? וְהָא "אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְחַיֵּיב בְּנַפְשׁוֹ" קָתָנֵי! הָכִי קָאָמַר: אַף עַל פִּי דִּבְמֵזִיד מִתְחַיֵּיב בְּנַפְשׁוֹ הוּא, הָכָא דִּבְשׁוֹגֵג – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. וְנוֹקְמַהּ כְּרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר, דְּאָמַר: לָא שְׁנָא בְּשׁוֹגֵג וְלָא שְׁנָא בְּמֵזִיד – לָא אָכֵיל! רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר קָמַפְלֵיג בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, לַאֲחֵרִים וְלֹא לוֹ, תַּנָּא דִּידַן "שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה" קָתָנֵי, לָא שְׁנָא לוֹ וְלָא שְׁנָא לַאֲחֵרִים. תָּנֵי תַּנָּא קַמֵּיהּ דְּרַב: הַמְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת, בְּשׁוֹגֵג – יֵאָכֵל, בְּמֵזִיד – לֹא יֵאָכֵל, וּמְשַׁתֵּיק לֵיהּ רַב. מַאי טַעְמָא מְשַׁתֵּיק לֵיהּ? אִילֵּימָא מִשּׁוּם דִּסְבִירָא לֵיהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה, וְתַנָּא תָּנֵי כְּרַבִּי מֵאִיר, מִשּׁוּם דִּסְבִירָא לֵיהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה, מַאן דְּתָנֵי כְּרַבִּי מֵאִיר מְשַׁתֵּיק לֵיהּ?! וְעוֹד, מִי סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה? וְהָאָמַר רַב חָנָן בַּר אַמֵּי: כִּי מוֹרֵי לְהוּ רַב לְתַלְמִידֵיהּ – מוֹרֵי לְהוּ כְּרַבִּי מֵאִיר, וְכִי דָּרֵישׁ בְּפִירְקָא – דָּרֵישׁ כְּרַבִּי יְהוּדָה, מִשּׁוּם עַמֵּי הָאָרֶץ! וְכִי תֵּימָא: תַּנָּא בְּפִירְקֵיהּ תְּנָא קַמֵּיהּ, אַטּוּ כּוּלֵּי עָלְמָא לְתַנָּא צָיְיתִי? לְאָמוֹרָא צָיְיתִי! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: תַּנָּא שׁוֹחֵט תְּנָא קַמֵּיהּ דְּרַב: הַשּׁוֹחֵט בְּשַׁבָּת, בְּשׁוֹגֵג – יֵאָכֵל, בְּמֵזִיד – לֹא יֵאָכֵל. אֲמַר לֵיהּ: מַאי דַּעְתָּיךְ כְּרַבִּי מֵאִיר? עַד כָּאן לָא קָשָׁרֵי רַבִּי מֵאִיר אֶלָּא בִּמְבַשֵּׁל, דְּרָאוּי לָכוֹס, אֲבָל שׁוֹחֵט דְּאֵין רָאוּי לָכוֹס – לָא! (ד)וְהָא מַתְנִיתִין דְּשׁוֹחֵט הוּא, וְאָמַר רַב הוּנָא: דָּרֵשׁ חִיָּיא בַּר רַב מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: אֲסוּרָה בַּאֲכִילָה לְיוֹמָא, וְנָסְבִין חַבְרַיָּא לְמֵימַר: רַבִּי יְהוּדָה הִיא, הָא רַבִּי מֵאִיר שָׁרֵי! (ה)כִּי שָׁרֵי רַבִּי מֵאִיר,

כְּגוֹן

כָּל הַנֵּרוֹת שֶׁל מַתֶּכֶת מְטַלְטְלִים דְּשֶׁל מַתָּכוֹת לָא מְאִיסֵי אֲפִילּוּ יְשָׁנִים כְּגוֹן שֶׁל נְחֹשֶׁת וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן: **הַדּוֹלֵק בְּשַׁבָּת** שֶׁהָיָה נֵר דּוֹלֵק בּוֹ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת דְּמֻקְצֶה מֵחֲמַת אִסּוּר שֶׁאָסוּר לְכַבּוֹת הַנֵּר נֶאֱסַר גַּם הוּא לְטַלְטֵל וְכֵיוָן שֶׁהֻקְצָה לְבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת הֻקְצָה לְכָל הַיּוֹם: **בְּיָדַיִם** שֶׁהִדְלִיקוּ בּוֹ הַנֵּר אֲבָל בְּהֵמָה דְּמִמֵּילָא מִדַּחְיָא אֵימַר דַּהֲדַר חַזְיָא: **יֹאכַל** הוּא עַצְמוֹ וּבוֹ בַּיּוֹם וְאֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין עַד הָעֶרֶב בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ דְּהָא דְּאָמְרִינַן בְּעָלְמָא לָעֶרֶב בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ לֵית לֵהּ לר"מ אֶלָּא הֵיכָא דַּעֲבַד יִשְׂרָאֵל אִסּוּרָא וּבְמֵזִיד דְּאִיכָּא חִיּוּבָא דְּלָא נִמְטְיֵהּ הֲנָאָה מֵאִסּוּרָא אֲבָל בְּשׁוֹגֵג לֹא: **בְּמֵזִיד** דְּאִיכָּא אִסּוּרָא: **לֹא יֹאכַל** בּוֹ בַּיּוֹם עַד שֶׁתֶּחְשַׁךְ וּבִכְדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ. וְהוּא הַדִּין לַאֲחֵרִים נָמֵי דְּאָסוּר לְמֵיכְלֵהּ בּוֹ בַּיּוֹם דְּטַעְמָא מִשּׁוּם דְּלָא נִמְטְיֵהּ הֲנָאָה מֵאִסּוּרָא הוּא וְכִי שָׁהֵי לְאוּרְתָּא בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ לָא מָטֵי לוֹ הֲנָאָה מִנֵּהּ וְאַיְּדֵי דְּתָנָא רֵישָׁא בְּדִידֵהּ דְּאַשְׁמְעִינַן רְבוּתָא לְהֶתֵּירָא תָּנָא נָמֵי סֵיפָא בְּדִידֵהּ: **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּשׁוֹגֵג יֹאכַל בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת** וְלֹא בְּשַׁבָּת. וה"ה לַאֲחֵרֵנִי דְּאַע"ג דִּבְשׁוֹגֵג חִיּוּב סְקִילָה לֵיכָּא עֲבֵרָה מִיהָא אִיכָּא וּבָעֵינַן בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ דְּלָא נִמְטְיֵהּ הֲנָאָה מֵעֲבֵרָה וְאַיְּדֵי דְּבָעֵי לְמִתְנֵי סֵיפָא לֹא יֹאכַל עוֹלָמִית בְּדִידֵהּ אֲבָל לַאֲחֵרֵנִי שָׁרֵי דְּאִיהוּ דַּעֲבַד אִסּוּרָא קְנָסוּהוּ רַבָּנָן אֲבָל אַחֲרֵנִי לָא תָּנָא רֵישָׁא נָמֵי בְּדִידֵהּ וּמַתְנִיתִין נָמֵי דְּקָתָנֵי אֲסוּרָה בַּאֲכִילָה לְיוֹמֵהּ לְדִידֵהּ וּלְאַחֲרֵנִי בְּשׁוֹגֵג מִתּוֹקְמָא וְרַבִּי יְהוּדָה הִיא וּלְקַמָּן פָּרֵיךְ וְהָא מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ קָתָנֵי וְהָא לֵיכָּא לְמֵימַר רֵישָׁא נָמֵי דַּוְקָא אִיהוּ אֲבָל אַחֲרֵנִי שָׁרוּ בּוֹ בַּיּוֹם וְאִיהוּ אָסוּר מִשּׁוּם דִּקְנְסוּ שׁוֹגֵג אַטּוּ מֵזִיד וּמַתְנִיתִין דְּאָסַר לֵיהּ לְיוֹמֵהּ אֲפִילּוּ לַאֲחֵרֵנִי לָאו רַבִּי יְהוּדָה הִיא דְּא"כ דִּקְנָסָא דְּרֵישָׁא אַטּוּ מֵזִיד הוּא אַמַּאי מִשְׁתְּרֵי הוּא לְאוּרְתָּא הָא קָתָנֵי גַּבֵּי מֵזִיד לֹא יֹאכַל עוֹלָמִית אֶלָּא טַעְמָא מִשּׁוּם דְּלָא לִתְהֲנֵי מֵעֲבֵרָה הוּא וְלָא שְׁנָא הוּא וְלָא שְׁנָא אַחֲרֵנִי: **ר' יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר אוֹמֵר בְּשׁוֹגֵג יֵאָכֵל לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת** בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ כְּר' יְהוּדָה דְּמַחְשֵׁיב לֵיהּ עֲבֵרָה אַף בְּשׁוֹגֵג וַעֲדִיפָא מִדְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאִלּוּ רַבִּי יְהוּדָה שָׁרֵי לֵיהּ לְאוּרְתָּא אֲפִי' לְדִידֵהּ דְּלָא קָנֵיס שׁוֹגֵג אַטּוּ מֵזִיד וְרַבִּי יוֹחָנָן קָנֵיס שׁוֹגֵג אַטּוּ מֵזִיד הִלְכָּךְ אִיהוּ דַּעֲבַד אִסּוּרָא קָנְסוּ רַבָּנָן אַחֲרֵנִי דְּלָא עָבְדֵי אִסּוּרָא לָא קָנְסוּ אֶלָּא בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ יַמְתִּינוּ דְּלָא נִתְהֲנֵי מֵעֲבֵרָה: **בְּמֵזִיד לֹא יֹאכַל עוֹלָמִית כו'** לָאו מִשּׁוּם קְנָסָא הוּא דְּהָא אַחֲרֵנִי לָא עֲבוּד אִסּוּרָא אֶלָּא מִקְרָאֵי יָלֵיף לָהּ רַבִּי יוֹחָנָן בִּכְתֻבּוֹת בְּאֵלּוּ נְעָרוֹת (כְּתֻבּוֹת דַּף לד:) ובב"ק בְּפֶרֶק מְרֻבֶּה (בָּבָא קַמָּא דַּף עא.) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ וְגוֹ' מָה קֹדֶשׁ אָסוּר בַּאֲכִילָה אַף מַעֲשֵׂה שַׁבָּת אֲסוּרִים בַּאֲכִילָה יָכוֹל אֲפִילּוּ בְּשׁוֹגֵג ת"ל מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת בְּמֵזִיד אָמַרְתִּי וְלֹא בְּשׁוֹגֵג: **וְנוֹקְמַהּ בְּמֵזִיד ור"מ** הִיא דְּאָמַר אֲסוּרָה לְיוֹמָא: **מַה יוֹם הַכִּפּוּרִים כו'** לֹא יֹאכַל בּוֹ בַּיּוֹם דְּהָא יוֹם עִנּוּי הוּא: **וְנוֹקְמַהּ כְּר' יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר דְּאָמַר כו'** לֹא יֹאכַל בּוֹ בַּיּוֹם לֹא הוּא וְלֹא אֲחֵרִים. וְאִית דִּמְפָרְשֵׁי דְּהַאי בְּמֵזִיד לֹא יֹאכַל דְּרַבִּי מֵאִיר וּבְשׁוֹגֵג לֹא יֹאכַל דְּרַבִּי יְהוּדָה לֹא יֹאכַל הוּא אֲבָל לַאֲחֵרִים שָׁרֵי וְהַאי אֲסוּרָה בַּאֲכִילָה לְיוֹמֵהּ דְּקָאָמַר רַב נָמֵי לְדִידֵהּ קָאָמַר אֲבָל לַאֲחֵרֵנִי שָׁרֵי וְלָאו מִלְּתָא דְּהָא דּוּמְיָא דְּיוֹם הַכִּפּוּרִים קָתָנֵי דְּלָא שְׁנָא לוֹ וְלָא שְׁנָא לַאֲחֵרִים אָסוּר וְעוֹד אֲסוּרָה בַּאֲכִילָה לְיוֹמָא לְגַמְרֵי מַשְׁמַע: **כִּי מוֹרֵי לְהוּ רַב לְתַלְמִידֵהּ** בִּמְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת הוֹרָאָה בְּיָחִיד מוֹרֵי לְהוּ כְּרַבִּי מֵאִיר דְּמֵיקֵל: **בְּפִרְקָא** בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בָּרַבִּים: **וְכִי תֵּימָא תַּנָּא בְּפִרְקֵהּ תְּנָא קַמֵּהּ** בָּרַבִּים הָיָה שׁוֹנֶה מִשְׁנָה זוֹ בְּיוֹם הַדְּרָשָׁה וְחָיֵשׁ רַב לְעַמֵּי הָאָרֶץ שֶׁלֹּא יִשְׁמְעוּ קוֹלוֹ: **אַטּוּ** בְּנֵי הַכְּנֶסֶת הַבָּאִים לִשְׁמֹעַ מַה שֶּׁהָיָה רַב דּוֹרֵשׁ: **לְתַנָּא צָיְיתִי** כְּלוֹמַר הֵם מַטִּין אֹזֶן לִשְׁמֹעַ מִן הַתַּלְמִידִים הַיּוֹשְׁבִים שָׁם וְשׁוֹנִין אִישׁ מִשְׁנָתוֹ לְעַצְמוֹ: **לְאָמוֹרָא** שֶׁהָיָה עוֹמֵד בִּפְנֵי רַב וּמַשְׁמִיעַ לָרַבִּים מַה שֶּׁרֹאשׁ הַדְּרָשָׁה לוֹחֵשׁ לוֹ אֵלָיו הָיוּ שׁוֹמְעִין: **עַל כָּאן לָא קָשָׁרֵי ר"מ אֶלָּא בִּמְבַשֵּׁל** בְּשׁוֹגֵג דְּכֵיוָן דְּאִסּוּר שַׁבָּת לֵיכָּא לְשׁוֹגֵג הוּא אִסּוּר מֻקְצֶה נָמֵי לֵיכָּא דְּמֵעִקָּרָא הָוֵי חֲזֵי לְכוֹס חַיָּה: **אֲבָל שׁוֹחֵט** בְּשׁוֹגֵג נְהִי דְּאִסּוּר שַׁבָּת לֵיכָּא מִשּׁוּם מֻקְצֶה מִיהָא אֲסוּרָה דְּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת לָא הָוְיָא חַזְיָא לְכוֹס. כָּל אֲכִילָה שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ קָרֵי כּוֹסֵס כְּמוֹ (בְּרָכוֹת דַּף לז.) הַכּוֹסֵס אֶת הַחִטִּין הַכּוֹסֵס אֶת הָאֹרֶז כַּס פִּלְפְּלֵי בְּיוֹמָא דְּכִפּוּרֵי (שָׁם דַּף לו:): **הָא ר"מ שָׁרֵי** מִדְּאִצְטְרִיךְ לְאוֹקְמָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה מִכְּלָל דְּקָסָבַר רַב לר"מ שָׁרֵי:

הַמְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת בְּשׁוֹגֵג יֹאכַל אֲפִלּוּ בּוֹ בַּיּוֹם דר"מ לָא קְנִיס כְּלָל שׁוֹגֵג אַטּוּ מֵזִיד כִּדְמוֹכַח בְּהַנִּזָּקִין (גִּטִּין נג:) וּבְפֶ' כִּירָה (שַׁבָּת דַּף לח.) נָמֵי מַשְׁמַע דְּשָׁרֵי בּוֹ בַּיּוֹם גַּבֵּי הָא דְּבָעֵי מֵרַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא שָׁכַח קְדֵרָה ע"ג כִּירָה כו' בְּמֵזִיד לֹא יֹאכַל לֹא הוּא וְלֹא אֲחֵרִים בּוֹ בַּיּוֹם אֲבָל בְּמוֹצ"ש שָׁרֵי אֲפִי' לְדִידֵהּ מִדְּבָעֵי לְאוֹקְמֵי מַתְנִיתִין ר"מ וּבְמֵזִיד וּמַתְנִיתִין דּוּמְיָא דְּיוה"כ קָתָנֵי דְּאָסוּר בּוֹ בַּיּוֹם בֵּין לוֹ בֵּין לַאֲחֵרִים וּשְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה קָתָנֵי לָא שְׁנָא לוֹ וְלָא שְׁנָא לַאֲחֵרִים כִּדְאָמְרִינַן בְּסָמוּךְ וְעוֹד אִי בְּמֵזִיד לֹא יֹאכַל עוֹלָמִית לר"מ א"כ הַיְנוּ מֵזִיד דְּרַבִּי יְהוּדָה כְּמוֹ שֶׁאֲפָרֵשׁ וְכֵן שׁוֹגֵג דְּרַבִּי יְהוּדָה דְּהָא מוֹקֵי מַתְנִיתִין בְּשׁוֹגֵג וְרַבִּי יְהוּדָה וּבְמֵזִיד לֹא יֹאכַל עוֹלָמִית הוּא אֲבָל אֲחֵרִים אוֹכְלִים לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת דְּאִי לֹא יֹאכְלוּ עוֹלָמִית א"כ הַיְנוּ מֵזִיד דְּרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר וְעוֹד דִּבְמְרֻבֶּה (ב"ק דַּף עא.) מוֹקֵי דְּרַבָּנָן דְּפָטְרוּ בְּטָבַח בְּשַׁבָּת מִתַּשְׁלוּמֵי ד' וָה' כְּרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר וְלָא מוֹקֵי לָהּ כְּר' יְהוּדָה וּבָעֵי נָמֵי הָתָם מַאי טַעְמָא דְּר' יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר וְלָא בָּעֵי מ"ט דְּר' יְהוּדָה כְּלָלָא דְּמִלְּתָא מֵזִיד דר"מ שׁוֹגֵג דְּר' יְהוּדָה מֵזִיד דְּרַבִּי יְהוּדָה שׁוֹגֵג דְּרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר: **מוֹרֵי לְהוּ כר"מ** מַשְׁמַע שֶׁכֵּן הֲלָכָה וְכֵן דָּרַשׁ רָבָא בְּפֶ' כִּירָה (שַׁבָּת דַּף לח. ע"ש) כר"מ וְקָשֶׁה מִכָּאן לְפִי' הַקּוּנְטְרֵס דִּבְרֵישׁ אֵין צָדִין (בֵּיצָה דַּף כד:) גַּבֵּי עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁהֵבִיא דּוֹרוֹן לְיִשְׂרָאֵל אִם יֵשׁ מֵאוֹתוֹ הַמִּין בִּמְחֻבָּר אֲסוּרִין וְלָעֶרֶב נָמֵי אֲסוּרִין בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ וּפֵרֵשׁ הַקּוּנְט' דְּטַעְמָא דַּאֲסוּרִין בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵהָנֶה מִמְּלֶאכֶת י"ט וַהֲרֵי מְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת דִּבְשׁוֹגֵג יֹאכַל אע"ג דְּנֶהֱנֶה מִמְּלֶאכֶת שַׁבָּת וּמִיהוּ י"ל דְּאֵין נֶהֱנֶה כ"כ כֵּיוָן דִּבְלָאו בִּשּׁוּל רָאוּי לָכוֹס אֲבָל קָשֶׁה מִשּׁוֹחֵט בְּשַׁבָּת בְּשׁוֹגֵג דְּיֹאכַל לר"מ הֵיכָא דְּהָיָה לוֹ חוֹלֶה מִבְּעוֹד יוֹם וְהִבְרִיא כִּדְאָמְרִינַן בְּסָמוּךְ מִשּׁוּם דְּלָא הָוֵי מֻקְצֶה וְלֹא חָסַר מִטַּעַם שֶׁנֶּהֱנֶה מִמְּלֶאכֶת שַׁבָּת וי"ל דִּבְמִלְּתָא דְּלָא שְׁכִיחַ לָא גְּזַרוּ: **כִּי שָׁרֵי ר"מ כְּגוֹן שֶׁהָיָה לוֹ חוֹלֶה מִבְּעוֹד יוֹם** וא"ת וְנוֹקֵי מַתְנִיתִין בְּשׁוֹגֵג ור"מ וְלֹא הָיָה לוֹ חוֹלֶה כְּלָל וי"ל דְּדוּמְיָא דְּיוה"כ קָתָנֵי דְּאָסוּר אַף עַל גַּב דְּהָיָה לוֹ חוֹלֶה וא"ת וְהָא עַל כָּרְחָיךְ לָא הָוֵה לְגַמְרֵי דּוּמְיָא דְּיוה"כ דִּבְשַׁבָּת אִם לֹא הִבְרִיא מֻתָּר אֲפִי' לְרַבִּי יְהוּדָה וי"ל דִּבְמָקוֹם שֶׁשַּׁיָּךְ חִיּוּב קָא מְדַמֶּה שַׁבָּת לְיוה"כ כִּדְקָתָנֵי אע"פ שֶׁמִּתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פו' מהל' שבת הל' כג, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שיח סעי' א:

רבינו גרשום

שאני הכא דדחייה בידים כלומר דלא רצה לנגוע בו כלל אבל במקום אחר הוא אומר למותר ולאו הלכה זה כמותו)נראה דנ"ל אלא הא דאמרינן דאסורה באכילה ליומא ר"י הוא שמעינן לה מהלכה דמבשל כלומר וכו'. דאמרי' אסור באכילה ליומיה אלא מהלכה דמבשל כלומר דרבי יהודה סבר בשוגג יאכל במוצאי שבת אבל שבת עצמה אסור וכך הכא הוא אמר לאסור:

ונוקמה במזיד ורבי מאיר כלומר מתנית' דאומר דאסורה באכילה נוקמה בשחט במזיד ורבי מאיר דהוא א' במזיד לא יאכל. לא ס"ד דקתני במתנית' (דאמר) השוחט בשבת ויוה"כ ודומיא דיוה"כ מה יוה"כ לא שנא שוגג (לאיסור) [ל"ש מזיד לא אכיל] ה"נ לא אכיל:

ומי מצית מוקמת [לה] בשוגג ור' יהודה. והא מתנית' אע"פ שמתחייב בנפשו [קתני]ב)נ"ל הכי קאמר אע"פ דבמזיד מתחייב בנפשו הכא דבשוגג וכו'. במזיד הכא בשוגג שחיטתו כשרה ויכול לאוקומי כר' יהודה:

ר' יוחנן הסנדלר קא מפליג וכו' הכא שחיטתו כשרה לא שנא לו ולא שנא לאחרים כלומר שמותרת למוצאי שבת אפי' מזיד ולא יכול לאוקומי כר' יוחנן הסנדלר:

משום דסבירא ליה כרבי יהודה ותנא הוא תני כר' מאיר לעיל המחלוקת ומשום דרב סבר ליה כרבי יהודה וכו':

ומי סבר לה רב כרבי יהודה והאמר רב חנן כי מורי וכו' כלומר וכך הלכה כרבי מאיר ומ"ט משתיק וכי תימא משום עמי הארץ טעמא דמשתיק אותו לתנא בפרקא תנא קמיה כלומר בבית המדרש קדם כולי עלמא כלומר בפני עמי הארץ משום קילותא דע"ה כו"ע לתנא בלשון הקודש צייתי לאמורא צייתי כלומר למתרגם ועדיין מ"ט משתיק אותו אמר רב נחמן שוחט תנא קמיה דמשום הכי משתיק אותו וכו' אלא במבשל ראוי לכוס כלומר בלשון לעז מסייר אבל שוחט ואינו ראוי לכוס כלומר דבשחיטה קיימי ושחיטה אסורה ביום. לא כגון שהיה לו חולה מבעוד יום וכו' כלומר מע"ש היה חולה שיש לו סכנה דראוי לחלל עליו את השבת:

מסורת הש"ס

א תוספתא שבת; כתובות לד.; גיטין נג:; בבא קמא עא.
ב תוספתא שבת
ג יבמות נו:
ד משנה שבת
ה שבת מד.; תוספתא שבת

כְּגוֹן שֶׁהָיָה לוֹ חוֹלֶה מִבְּעוֹד יוֹם. אִי הָכִי, מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָסַר? כְּגוֹן שֶׁהָיָה לוֹ חוֹלֶה וְהִבְרִיא. וְכִי הָא דְּאָמַר רַב אַחָא בַּר אַדָּא אָמַר רַב, וְאָמְרִי לַהּ אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר אַדָּא אָמַר רַב: הַשּׁוֹחֵט לַחוֹלֶה בְּשַׁבָּת – אָסוּר לַבָּרִיא, הַמְבַשֵּׁל לַחוֹלֶה בְּשַׁבָּת – מוּתָּר לַבָּרִיא. מַאי טַעְמָא? הַאי רָאוּי לָכוֹס, וְהַאי אֵינוֹ רָאוּי לָכוֹס. אָמַר רַב פָּפָּא: פְּעָמִים שֶׁהַשּׁוֹחֵט מוּתָּר, כְּגוֹן שֶׁהָיָה לוֹ חוֹלֶה מִבְּעוֹד יוֹם; מְבַשֵּׁל אָסוּר, כְּגוֹן שֶׁקָּצַץ לוֹ דַּלַּעַת. אָמַר רַב דִּימִי מִנְּהַרְדְּעָא, הִלְכְתָא: הַשּׁוֹחֵט לַחוֹלֶה בְּשַׁבָּת – מוּתָּר לַבָּרִיא בְּאוּמְצָא, מַאי טַעְמָא? כֵּיוָן דְּאִי אֶפְשָׁר לִכְזַיִת בָּשָׂר בְּלֹא שְׁחִיטָה, כִּי קָא שָׁחֵיט – אַדַּעְתָּא דְּחוֹלֶה קָא שָׁחֵיט. הַמְבַשֵּׁל לַחוֹלֶה בְּשַׁבָּת – אָסוּר לַבָּרִיא, גְּזֵירָה שֶׁמָּא יַרְבֶּה בִּשְׁבִילוֹ. [א]מַתְנִי' הַשּׁוֹחֵט בְּמַגַּל יָד, בְּצוֹר, וּבְקָנֶה – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. [ב-ד]הַכֹּל שׁוֹחֲטִין, וּלְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין, וּבַכֹּל שׁוֹחֲטִין, חוּץ מִמַּגַּל קָצִיר, וְהַמְּגֵירָה, וְהַשִּׁינַּיִם, וְהַצִּיפּוֹרֶן, מִפְּנֵי שֶׁהֵם חוֹנְקִין. [הו(א)]גְּמָ' הַשּׁוֹחֵט – דִּיעֲבַד אִין, לְכַתְּחִלָּה לָא. בִּשְׁלָמָא בְּמַגַּל יָד – דִּלְמָא אָתֵי לְמֶעְבַּד בְּאִידַּךְ גִּיסָא, אֶלָּא צוֹר וְקָנֶה לְכַתְּחִלָּה לָא? וּרְמִינְהִי: בַּכֹּל שׁוֹחֲטִין, בֵּין בְּצוֹר, בֵּין בִּזְכוּכִית, בֵּין בִּקְרוּמִית שֶׁל קָנֶה! [ז]לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּתָלוּשׁ, כָּאן בִּמְחוּבָּר. דְּאָמַר רַב כָּהֲנָא: הַשּׁוֹחֵט בִּמְחוּבָּר לַקַּרְקַע – רַבִּי פּוֹסֵל וְרַבִּי חִיָּיא מַכְשִׁיר; עַד כָּאן לָא קָא מַכְשִׁיר רַבִּי חִיָּיא אֶלָּא בְּדִיעֲבַד, אֲבָל לְכַתְּחִלָּה לָא. (ב)בְּמַאי אוֹקֵימְתַּהּ כְּרַבִּי חִיָּיא וְדִיעֲבַד? אֶלָּא הָא דְּתַנְיָא: בַּכֹּל שׁוֹחֲטִין, בֵּין בְּתָלוּשׁ בֵּין בִּמְחוּבָּר, בֵּין שֶׁהַסַּכִּין לְמַעְלָה וְצַוַּאר בְּהֵמָה לְמַטָּה, בֵּין שֶׁהַסַּכִּין לְמַטָּה וְצַוַּאר בְּהֵמָה לְמַעְלָה – מַנִּי? לָא רַבִּי וְלָא רַבִּי חִיָּיא! אִי רַבִּי חִיָּיא – דִּיעֲבַד אִין, לְכַתְּחִלָּה לָא; אִי רַבִּי – דִּיעֲבַד נָמֵי לָא. לְעוֹלָם רַבִּי חִיָּיא, וַאֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה, וְהַאי דְּקָמִיפַּלְגִי בְּדִיעֲבַד – לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי. (ג)וְאֶלָּא, מַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי "הַשּׁוֹחֵט", דִּיעֲבַד – אִין, לְכַתְּחִלָּה – לָא, מַנִּי? לָא רַבִּי וְלָא רַבִּי חִיָּיא, אִי רַבִּי חִיָּיא – אֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה, אִי רַבִּי – דִּיעֲבַד נָמֵי לָא. לְעוֹלָם רַבִּי חִיָּיא, וַאֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה, וּמַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי "הַשּׁוֹחֵט" – רַבִּי הִיא. [ט]קַשְׁיָא דְּרַבִּי אַדְּרַבִּי? לָא קַשְׁיָא: כָּאן בִּמְחוּבָּר מֵעִיקָּרוֹ, כָּאן בְּתָלוּשׁ וּלְבַסּוֹף חִיבְּרוֹ. [י-א]וּמְנָא תֵּימְרָא דְּשָׁנֵי לַן בֵּין מְחוּבָּר מֵעִיקָּרוֹ לְתָלוּשׁ וּלְבַסּוֹף חִיבְּרוֹ? דְּתַנְיָא: הַשּׁוֹחֵט בְּמוּכְנִי – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה, בִּמְחוּבָּר לַקַּרְקַע – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה, נָעַץ סַכִּין בַּכּוֹתֶל וְשָׁחַט בָּהּ – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה, הָיָה צוֹר יוֹצֵא מִן הַכּוֹתֶל אוֹ קָנֶה עוֹלֶה מֵאֵלָיו וְשָׁחַט בּוֹ – שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה.

קַשְׁיָין

שֶׁהָיָה לוֹ חוֹלֶה מע"ש דְּכֵיוָן דְּשׁוֹגֵג הוּא כִּדְאוֹקְמִינַן וְלֵיכָּא אִסּוּר שַׁבָּת אִסּוּר מֻקְצֶה נָמֵי לֵיכָּא דְּעוֹמֶדֶת לִשְׁחִיטָה הָיְתָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וַאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת מִשּׁוּם דְּאִלּוּ דְּפִקּוּחַ נֶפֶשׁ דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת: **מ"ט** דְּרַבִּי יְהוּדָה הָא אֲפִי' בְּמֵזִיד אִסּוּר שַׁבָּת לֵיכָּא וכ"ש בְּשׁוֹגֵג: **וְהִבְרִיא** הַיּוֹם בְּשַׁבָּת אִסּוּר מֻקְצֶה לֵיכָּא דְּהָא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת חוֹלֶה הָיָה הִלְכָּךְ לר"מ דְּלָאו מִשּׁוּם שׁוֹגֵג לְאִסּוּר שַׁבָּת שָׁרֵי וּלְרַבִּי יְהוּדָה אָסוּר דְּאִסּוּר שַׁבָּת דְּשׁוֹגֵג אִיכָּא דְּהָא הִבְרִיא: **וְכִי הָא** כְּלוֹמַר הָא דְּאוֹקִימְנָא דְּמִשּׁוּם אִסּוּר מֻקְצֶה שַׁתְקֵהּ רַב לְתַנָּא וְאַע"ג דְּבְאִסּוּר שַׁבָּת שׁוֹגֵג הֲוָה הַיְנוּ כִּי הָא דְּאָמַר רַב: **הַשּׁוֹחֵט לְחוֹלֶה** שֶׁנֶּחֱלָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת: **אָסוּר** לֶאֱכֹל בָּרִיא מֵאוֹתָהּ בְּהֵמָה בּוֹ בַּיּוֹם דְּאַע"ג דְּאִסּוּר שַׁבָּת לֵיכָּא דְּפִקּוּחַ נֶפֶשׁ דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת אִסּוּר מֻקְצֶה מִיהָא אִיכָּא דְּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת מֻקְצֶה הֲוַאי וְלֹא הָיְתָה רְאוּיָה לִשְׁחֹט בְּשַׁבָּת דְּהָא עֲדַיִן לֹא הָיָה חוֹלֶה: **הַמְבַשֵּׁל** בָּשָׂר שֶׁהָיְתָה שְׁחוּטָה מֵאֶתְמוֹל וּבִשְּׁלָהּ הַיּוֹם לְחוֹלֶה שֶׁנֶּחֱלָה הַיּוֹם מֻתָּר לְבָרִיא: **מ"ט** הַאי בָּשָׂר הֲוָה חֲזִי לְהַאי בָּרִיא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת לְכוֹס חַי הִלְכָּךְ אֵין כָּאן אִסּוּר מֻקְצֶה וְאִסּוּר שַׁבָּת נָמֵי אֵין כָּאן דְּהָא לְחוֹלֶה בִּשְּׁלָהּ: **וְהַאי** שׁוֹחֵט לֹא הָיָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת רָאוּי לְכוֹס וְאִיכָּא אִסּוּר מֻקְצֶה אַע"ג דְּאִסּוּר שַׁבָּת לֵיכָּא: **פְּעָמִים שֶׁהַשּׁוֹחֵט** לְחוֹלֶה מֻתָּר לְבָרִיא לְכוֹס כְּגוֹן שֶׁהָיָה לוֹ חוֹלֶה מִבְּעוֹד יוֹם דְּאֵין כָּאן לֹא אִסּוּר מֻקְצֶה וְלֹא אִסּוּר שַׁבָּת: **וְהַמְבַשֵּׁל** לְחוֹלֶה שֶׁנֶּחֱלָה הַיּוֹם אָסוּר לְבָרִיא: **כְּגוֹן** שֶׁקָּצַץ **דְּלַעַת** מִן הַמְחֻבָּר וּבִשְּׁלָהּ לוֹ דְּיֵשׁ כָּאן אִסּוּר מֻקְצֶה דִּמְחֻבֶּרֶת הָיְתָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת. וְאִית דִּמְפָרְשִׁי בִּדְלַעַת תְּלוּשָׁה וּמֻקְצֶה דִּידָהּ מִשּׁוּם דְּקָשָׁה הִיא וְלֹא הִיא חֲדָא דִּדְלַעַת רַכָּה הִיא יוֹתֵר מִן הַבָּשָׂר וְעוֹד קָצַץ מִן הַמְחֻבָּר מַשְׁמַע דְּאִי בִּתְלוּשָׁה לֹא שַׁיָּךְ קְצִיצָה אֶלָּא חִתּוּךְ כְּגוֹן (שַׁבָּת דַּף קנו:) מְחַתְּכִין אֶת הַדְּלוּעִין לִפְנֵי הַבְּהֵמָה: **הִלְכְתָא** הַשּׁוֹחֵט **לַחוֹלֶה בְּשַׁבָּת** לְחוֹלֶה מִבְּעוֹד יוֹם: **בְּאוּמְצָא** לְכוֹס: **אַדַּעְתָּא** דְּחוֹלֶה קָא שָׁחֵט וְלֵיכָּא לְמִגְזַר שֶׁמָּא יַרְבֶּה בִּשְׁחִיטָה בִּשְׁבִיל בָּרִיא דְּהָא מִשּׁוּם הַהוּא זַיִת דְּחוֹלֶה בָּעֵי לְמִשְׁחַט כֻּלָּהּ: **מַתְנִי' בְּמַגַּל** יָד רפס"א בְּלַעַ"ז וְיֵשׁ לָהּ שְׁתֵּי פִּיּוֹת הָאַחַת חֲלָקָה כְּסַכִּין וְהָאַחַת יֵשׁ בָּהּ פְּגִימוֹת: **הַכֹּל שׁוֹחֲטִין וּבַכֹּל שׁוֹחֲטִין** כֻּלָּהּ מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא: **מַגַּל** קָצִיר שֶׁקּוֹצְרִין בָּהּ הַתְּבוּאָה פלנצי"לא בְּלַעַ"ז שֶׁפְּגִימוֹתֶיהָ נוֹטוֹת כֻּלָּן לְצַד אֶחָד בְּשִׁפּוּעַ: **מְגֵרָה** סַכִּין מָלֵא פְּגִימוֹת וְאֵין מְשֻׁפָּעוֹת כְּשֶׁל מַגַּל קָצִיר אֶלָּא מְכֻוָּנוֹת שֶׁיֵּשׁ לִפְגִימָה מַרְאָה מִכָּאן וּמִכָּאן כִּסְתָם פְּגִימוֹת אוֹגֶרֶת. וּמְגֵרָה בְּלַעַז סייג"א: **שִׁנַּיִם** הַתְּחוּבִים בִּלְחִי שֶׁל בְּהֵמָה: **וְהַצִּפֹּרֶן** מְחֻבֶּרֶת: **שֶׁהֵם חוֹנְקִין** שֶׁאֵין חוֹתְכִין אֶלָּא קוֹרְעִין מֵחֲמַת הַפְּגִימוֹת. וְהַאי חוֹנְקִין אַשְּׁאָרָא קָאֵי וְלָאו אַצִּפֹּרֶן דְּטַעְמָא דְּצִפֹּרֶן מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא מִשּׁוּם מְחֻבָּר: **גמ' דִּלְמָא אָתֵי לְמֶעְבַּד בְּאִידָךְ גִּיסָא** בִּמְקוֹם הַפְּגִימוֹת. וְשָׁמְעִינַן מֵהָא דְּסַכִּין פְּגוּמָה וְיֵשׁ בָּהּ כְּדֵי לִשְׁחֹט מִן הַפָּגַם וּלְהַלָּן אָסוּר לִשְׁחֹט בָּהּ לְכַתְּחִלָּה דְּהָא הָכָא גָּזְרִינַן מִשּׁוּם אִידָךְ גִּיסָא וְכָל שֶׁכֵּן הָכָא דִּבְהַהִיא גִּיסָא גּוּפָהּ פְּגוּמָה: **קְרוּמִית** גֶּלַע שֶׁל קָנֶה: **רַבִּי פּוֹסֵל** לְקַמָּן נָפְקָא לָן מִוַּיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכֶלֶת: **וְרַבִּי חִיָּיא מַכְשִׁיר** וּמַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה לֹא מִתּוֹקְמָא כְּרַבִּי אֶלָּא כְּרַבִּי חִיָּיא וּלְכַתְּחִלָּה מִיהַת לֹא שָׁחֲטִינַן וְאַשְׁמוּעִינַן מַתְנִי' דְּעַד כָּאן כו': **בֵּין שֶׁהַסַּכִּין לְמַעְלָה** כְּעֵין כָּל הַשְּׁחִיטוֹת: **וּבֵין שֶׁהַסַּכִּין לְמַטָּה וְצַוַּאר בְּהֵמָה לְמַעְלָה** וְלֹא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יִכְבַּד הַצַּוָּאר עַל הַסַּכִּין וְיַתִּיז בְּבַת אַחַת קֹדֶם שֶׁיּוֹלִיךְ וְיָבִיא: **לְעוֹלָם רַבִּי חִיָּיא וַאֲפִי' לְכַתְּחִלָּה** נָמֵי מַכְשַׁר: **קַשְׁיָא דְּרַבִּי אַדְּרַבִּי** דְּהָא קָתָנֵי בְּבָרַיְתָא רַבִּי פּוֹסֵל דְּמַשְׁמַע דִּיעֲבַד: **מְחֻבָּר מֵעִקָּרוֹ** פּוֹסֵל וַאֲפִילּוּ בְּדִיעֲבַד: **בְּמוּכְנִי** גַּלְגַּל שֶׁקּוֹרִין טו"ר וְהִשְׁכִּיב בּוֹ הַסַּכִּין חֻדּוֹ לְמַעְלָה וְגִלְגֵּל וְשָׁחַט: **נָעַץ סַכִּין בַּכֹּתֶל** וְהוֹלִיךְ וְהֵבִיא צַוַּאר בְּהֵמָה עָלֶיהָ: **צֹר יוֹצֵא מִן הַכֹּתֶל** הַיְינוּ מְחֻבָּר מֵעִקָּרוֹ דְּמוֹקְמִי' לֵיהּ לְקַמָּן בְּכֹתֶל מְעָרָה שֶׁלֹּא נִבְנָה הַכֹּתֶל ע"י אָדָם אֶלָּא חוֹקֵק בַּקַּרְקַע וְהַכֹּתֶל עוֹמֵד מֵאֵלָיו וְרֵישָׁא בְּתָלוּשׁ וּלְבַסּוֹף חִבְּרוֹ וְהַאי דַּהֲדַר תְּנָא נָעַץ סַכִּין בַּכֹּתֶל אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן דְּאַף עַל גַּב דְּלָא מְבַטֵּל לֵיהּ אֲפִלּוּ הָכֵי לְכַתְּחִלָּה לֹא יִשְׁחֹט. קָנֶה עוֹמֵד מֵאֵלָיו שֶׁלֹּא נְטָעוֹ אָדָם שָׁם אֶלָּא מֵעַצְמוֹ עָלָה:

כְּגוֹן שֶׁהָיָה לוֹ חוֹלֶה וְהִבְרִיא וא"ת אִם יֵשׁ מֻקְצֶה לַחֲצִי שַׁבָּת אַמַּאי שָׁרֵי לר"מ בְּשׁוֹחֵט לְחוֹלֶה וְהִבְרִיא וְר' יְהוּדָה נָמֵי אַמַּאי לֹא אָסַר מִשּׁוּם מֻקְצֶה דְּלָא אָסַר אֶלָּא מִשּׁוּם דְּקָנֵס שׁוֹגֵג אַטּוּ מֵזִיד כִּדְאָמְרִינַן בְּהַנִּזָּקִין (גִּטִּין נג:) דִּבְעָיָא הִיא בִּשְׁלָהֵי אֵין נָדִין (בֵּיצָה דַּף כו:) אִם יֵשׁ מֻקְצֶה לַחֲצִי שַׁבָּת אִם לָאו וְי"ל כֵּיוָן שֶׁרְגִילוּת הוּא שֶׁחוֹזֵר לְחָלְיוֹ לֹא הָוֵי מֻקְצֶה כְּמוֹ גָּמְרוֹ בִּידֵי אָדָם דְּשָׁרֵי הָתָם אִי נָמֵי רַב גּוּפֵהּ מְסַפְּקָא לֵיהּ דְּשֶׁמָּא אֵין מֻקְצֶה לַחֲצִי שַׁבָּת וּלְהָכֵי לָא אוֹקְמֵהּ כר"מ אֶלָּא כְּר' יְהוּדָה דְּאָסַר מִשּׁוּם דְּקָנֵס שׁוֹגֵג אַטּוּ מֵזִיד:

כְּגוֹן שֶׁקָּצַץ לוֹ **דַּלַּעַת** פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס מִדְּנָקַט קָצַץ מַשְׁמַע דְּאַיְירֵי מִן הַמְחֻבָּר וְקָשֶׁה לא"כ מַאי אִרְיָא מְבַשֵּׁל אֲפִלּוּ כִּי לֹא נִתְבַּשֵּׁל נָמֵי אָסוּר וְאוֹמֵר ר"ת דְּבִתְלוּשָׁה אַיְירֵי וְשַׁיָּךְ נָמֵי בִּתְלוּשָׁה לְשׁוֹן קְצִיצָה כְּמוֹ כָּאן קָצַץ בֶּן עַזַּאי תּוּרְמוֹסֵי תְּרוּמָה בְּפֶ' בַּמֶּה מַדְלִיקִין (שַׁבָּת דַּף לד.) וּבְרֵישׁ פֶּרֶק אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף לג:) אַדְּמוֹקְמַתְּ יְקוֹץ קוֹץ קֵרָךְ וְגַלֵּי דִּבְתְלוּשָׁה אַיְירֵי וְהָא דְּלָא נָקַט לְשׁוֹן חֲתִיכָה כִּדְתְנַן (שַׁבָּת דַּף קנו:) מְחַתְּכִין אֶת הַדְּלוּעִין לְפִי שֶׁדֶּרֶךְ לְקַצֵּץ בַּחֲתִיכוֹת גְּדוֹלוֹת כְּשֶׁצְּרִיכִין לְבַשֵּׁל שַׁיָּךְ בּוֹ לְשׁוֹן קְצִיצָה וּמְבַשֵּׁל אָסוּר מִשּׁוּם דִּדְלַעַת לָא חֲזְיָא לְכוֹס כִּדְאָמְרִינַן בְּמַס' תָּמִיד (דַּף כז:) כָּל מִידֵי דְּלָא תְּפַלֵּט קַמֵּי רַבְּךְ בַּר מִקְּרָא חַיָּא דְּכִפְתִּילָה שֶׁל אֵבֶר דָּמְיָא וא"ת וְהָא חַזְיָא לִבְהֵמָה וּמוּכָן לִכְלָבִים הָוֵי מוּכָן לְאָדָם כִּדְמַסִּיק בפ"ק דְּבֵיצָה (דַּף ו:) גַּבֵּי אֶפְרוֹחַ שֶׁנּוֹלְדָה בי"ט וְי"ל כֵּיוָן דִּדְלַעַת עוֹמֶדֶת לְאָדָם וְאֵינָהּ רְאוּיָה לְאָדָם הָוֵי מֻקְצֶה אַע"ג דְּחַזְיָא לִבְהֵמָה: **אֶלָּא** צֹר וְקָנֶה לְכַתְּחִלָּה לָא וא"ת וְלִמָּא נָקַט לְשׁוֹן דִּיעֲבַד מִשּׁוּם מַגַּל יָד כִּדְאַשְׁכְּחַן בְּרֵישׁ כָּל הַפְּסוּלִין (זְבָחִים דַּף לב.) דְּנָקַט שֶׁשָּׁחַט מִשּׁוּם טָמֵא אַע"ג דְּזָרִים וְנָשִׁים וַעֲבָדִים שׁוֹחֲטִין לְכַתְּחִלָּה וְי"ל דְּהָתָם נִיחָא לֵיהּ לְמִינְקַט כָּל הַפְּסוּלִין בַּעֲבוֹדָה יַחַד דִּשְׁחִיטָתָהּ כְּשֵׁרָה אֲבָל כָּאן מַה לּוֹ לִשְׁנוֹת יַחַד כְּשֵׁרִים לְכַתְּחִלָּה עִם כְּשֵׁרִים בְּדִיעֲבַד וא"ת דִּבְפֶ' חָבִית (שַׁבָּת קמז.) קָתָנֵי הָרוֹחֵץ דִּיעֲבַד מִשּׁוּם מֵי מְעָרָה אַע"ג דְּחַמֵּי טְבֶרְיָא אֲפִי' לְכַתְּחִלָּה וי"ל דמש"ה קָתָנֵי חַמֵּי טְבֶרְיָא בַּהֲדֵי מֵי מְעָרָה לְמֵילַק נָמֵי דְּמֵי מְעָרָה חַמִּין דּוּמְיָא דְּמֵי טְבֶרְיָא כִּדְאָמַר הָתָם: **וּרְמִינְהִי** בַּכֹּל שׁוֹחֲטִין בֵּין בְּצֹר הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר בִּשְׁלָמָא קָנֶה אַקָּנֶה לָא קַשְׁיָא הָא בְּסִימוֹנְיָא דְּאַגְמָא הָא בִּשְׁאָר קָנֶה כְּמוֹ שֶׁמְּחַלֵּק לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף טז:) אֶלָּא צֹר אַצֹּר קַשְׁיָא: **לְהוֹדִיעֲךָ** כֹּחוֹ דְּרַבִּי וְלָא חָיֵישׁ לְאַשְׁמוֹעֵי' כֹּחַ דְּהֶתֵּרָא דְּרַבִּי חִיָּא דִּכְבָר אַשְׁמוֹעִינַן בְּבָרַיְתָא דְּבַכֹּל שׁוֹחֲטִין בֵּין בְּתָלוּשׁ בֵּין בִּמְחֻבָּר: **כָּאן** בִּמְחֻבָּר מֵעִקָּרוֹ לְעֵיל גַּבֵּי רַבִּי חִיָּיא לָא הֲוָה מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי הָכִי דְּכֵיוָן דִּמְחֻבָּר מֵעִקָּרוֹ כָּשֵׁר בְּדִיעֲבַד לָמָּה יֶאֱסַר לְכַתְּחִלָּה דְּאִי מִשּׁוּם שֶׁמָּא יִדְרֹס א"כ תָּלוּשׁ וּלְבַסּוֹף חִבְּרוֹ נָמֵי: **אוֹ** שֶׁהָיָה קָנֶה עוֹמֵד מֵאֵלָיו לָאו לְמַעוּטֵי נְטָעוֹ אָדָם קָאָתֵי דְּהַהוּא נָמֵי חָשִׁיב מְחֻבָּר מֵעִקָּרוֹ לַאֲפִי' לְמַאן דְּאָמַר הַמִּשְׁתַּחֲוֶה לְבַיִת אֲסָרוֹ הַמִּשְׁתַּחֲוֶה לְאִילָן לֹא אֲסָרוֹ אֶלָּא תּוֹסֶפֶת דַּוְקָא וְלָא נָקַט הָכָא עוֹלֶה מֵאֵלָיו אֶלָּא לְגַלּוֹת עַל צֹר הַיּוֹצֵא מִן הַכֹּתֶל דְּאַיְירֵי בְּכֹתֶל מְעָרָה דּוּמְיָא דְּקָנֶה הָעוֹמֵד מֵאֵלָיו:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' שחיטה הל' כב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' א:
ב מיי' פא' מהל' שחיטה הל' כח, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' יא סעי' א:
ג מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יד, טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' א:
ד מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יט, ש"ע יו"ד סי' ו סעי' ב:
ה מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יד:
ו מיי' פא' מהל' שחיטה הל' כב, טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' א:
ז מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יט:
ח מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ב, טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' ב:
ט מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יט:
י מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ב, טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' ב:
יא מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ז סעי' א:
יב מיי' פב' מהל' שחיטה הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' ד:

רבינו גרשום

אמר רבא פעמים שהשוחט [בשבת] מותר לבריא כלומר מה שנותר לחולה מן הבשר כגון שהיה לו חולה מע"ש ונתכוונה היה לשחוט מע"ש ולא הבריא החולה ומבשל אסור כגון שקצץ לו דלעת בשחיטה אסור לבריא דלא היה ראוי מע"ש והכוס הפתח קצץ ונהגה ונכשים עשה איסורא:

אמר רב דימי הלכך השוחט לחולה בשבת וכו' באומצא חי לכוס כלומר חתיכה קטנה של בשר:

במגל יד סכין של פועלים שחותכין הכרמים שמקופל ראשו לפניו:

דילמא אתי למעבד באידך גיסא שהיא פגומה עשויה כמו כרבל ואתי נמי לידי דרסה:

לא קשיא כאן בתלוש כשרה כאן במחובר [פסולה]:

להודיעך כחו דרבי דאפילו בדיעבד פסול הואיל וקתני ר' חייא לכתחלה ואשמועינן דלאפילו לכתחלה ... כשרה ... במחובר לקרקע ... פסול רבי במחובר לקרקע אפי' דיעבד. במחובר לקרקע אפי' דיעבד:

כמוכני. כלומר גלגל שהסכין בתוכו. וכלומר בגלגל שהיה הסכין ונגלגלו שחט ועשבין ... כיון דכה חכת ... שחיטתו כשרה:

מסורת הש"ס

א לעיל ג:, קידושין נו:
ב מגילה יט:, ברכות טו.
ג מגילה יט:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כגון כו' וי"ל כיון דדלעת עומדת לאדם. לפ"ז למאי נדחקו לעיל דף יד ע"א ד"ה מחתכין הא בפשיטות י"ל בתלישה ותליא שפיר בפלוגתא דר"י ור"ש דביה"ש היה עומד לאדם וכיון דא"י לבטל בשבת הוי מוקצה וכשבא בשבת לחתכו לכלבים נעשה עתה מוכן לבהמה והוי כמו נבילה דפליגי אי אמרינן מגו דאתקצאי לבין השמשות וצ"ע:

[אב]קַשְׁיָין אַהֲדָדֵי! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ שָׁאנֵי בֵּין מְחוּבָּר מֵעִיקָּרוֹ לְתָלוּשׁ וּלְבַסּוֹף חִבְּרוֹ, שְׁמַע מִינַּהּ. אָמַר מָר: הַשּׁוֹחֵט בְּמוּכְנִי שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה, וְהָתַנְיָא: שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה! לָא קַשְׁיָא: הָא בְּסַרְנָא דְּפַחְרָא, הָא בְּסַרְנָא דְּמַיָּא. [ג]וְאִיבָּעֵית אֵימָא: הָא וְהָא בְּסַרְנָא דְּמַיָּא, וְלָא קַשְׁיָא: הָא בְּכֹחַ רִאשׁוֹן, הָא בְּכֹחַ שֵׁנִי. [ד]וְכִי הָא דְּאָמַר רַב פָּפָּא: הַאי מַאן דְּכַפְתֵּיהּ לְחַבְרֵיהּ וְאַשְׁקֵיל עֲלֵיהּ בִּידְקָא דְּמַיָּא וּמִית – חַיָּיב. מַאי טַעְמָא? גִּירֵי דִּידֵיהּ הוּא דְּאַהֲנִי בֵּיהּ. וְהָנֵי מִילֵּי – בְּכֹחַ רִאשׁוֹן, אֲבָל בְּכֹחַ שֵׁנִי – גְּרָמָא בְּעָלְמָא הוּא. [ה]יָתֵיב רַב אֲחוֹרֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא, וְרַבִּי חִיָּיא קַמֵּיהּ דְּרַבִּי, וְיָתֵיב רַבִּי וְקָאָמַר: מִנַּיִן לִשְׁחִיטָה שֶׁהִיא בְּתָלוּשׁ? שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכֶלֶת לִשְׁחֹט". אֲמַר לֵיהּ רַב לְרַבִּי חִיָּיא: מַאי קָאָמַר? אֲמַר לֵיהּ: וָי"ו דִּכְתִיב אַאוּפְתָּא קָאָמַר. וְהָא קְרָא קָאָמַר! קְרָא זְרִיזוּתֵיהּ דְּאַבְרָהָם קָא מַשְׁמַע לַן. [וז](א)אָמַר רָבָא: פְּשִׁיטָא לִי, תָּלוּשׁ וּלְבַסּוֹף חִבְּרוֹ לְעִנְיַן עֲבוֹדָה זָרָה הָוֵי תָּלוּשׁ, דְּאָמַר מָר: הַמִּשְׁתַּחֲוֶה לְבַיִת שֶׁלּוֹ אֲסָרוֹ, וְאִי סָלְקָא דַעְתָּךְ הָוֵי מְחוּבָּר – "אֱלֹהֵיהֶם עַל הֶהָרִים" וְלֹא הֶהָרִים אֱלֹהֵיהֶם. [ח](ב)לְעִנְיַן הֶכְשֵׁר זְרָעִים תַּנָּאֵי הִיא, דִּתְנַן: הַכּוֹפֶה קְעָרָה עַל הַכּוֹתֶל בִּשְׁבִיל שֶׁתּוּדַּח – הֲרֵי זֶה בְּ"כִי יוּתַּן", בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִלְקֶה הַכּוֹתֶל – אֵינוֹ בְּ"כִי יוּתַּן". הָא גּוּפַהּ קַשְׁיָא: אָמְרַתְּ, בִּשְׁבִיל שֶׁתּוּדַּח – הֲרֵי זֶה בְּ"כִי יוּתַּן", הָא בִּשְׁבִיל שֶׁיּוּדַּח הַכּוֹתֶל – אֵין זֶה בְּ"כִי יוּתַּן". וַהֲדַר תָּנֵי: בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִלְקֶה הַכּוֹתֶל – אֵינוֹ בְּ"כִי יוּתַּן", הָא בִּשְׁבִיל שֶׁיּוּדַּח הַכּוֹתֶל – הֲרֵי זֶה בְּ"כִי יוּתַּן". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: תִּבְרָא, מִי שֶׁשָּׁנָה זוֹ לֹא שָׁנָה זוֹ. רַב פָּפָּא אָמַר: כּוּלָּהּ חַד תַּנָּא הוּא, הָא בְּכוֹתֶל מְעָרָה, הָא בְּכוֹתֶל בִּנְיָן. (ג)וְהָכִי קָאָמַר: הַכּוֹפֶה קְעָרָה עַל הַכּוֹתֶל בִּשְׁבִיל שֶׁתּוּדַּח – הֲרֵי זֶה בְּ"כִי יוּתַּן", הָא בִּשְׁבִיל שֶׁיּוּדַּח הַכּוֹתֶל – אֵין זֶה בְּ"כִי יוּתַּן". [ט]בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּכוֹתֶל מְעָרָה, אֲבָל בְּכוֹתֶל בִּנְיָן – בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִלְקֶה הַכּוֹתֶל הוּא דְּאֵינוֹ בְּ"כִי יוּתַּן", הָא בִּשְׁבִיל שֶׁיּוּדַּח הַכּוֹתֶל – הֲרֵי זֶה בְּ"כִי יוּתַּן". בָּעֵי רָבָא: תָּלוּשׁ

קשין אהדדי דקתני רישא במחבר לקרקע שחיטתו כשרה אלמא בדיעבד שפיר דמי והדר תני היה צור יוצא כו': **אלא לאו ש"מ כו'** והא מתניתין רבי היא דאי רבי חייא אפלו לכתחלה מכשיר: **בסרנא דפחרא** גלגל של יוצרים של חרס ויש להם מוכני שמגלגלין בו כשחוקקין את הכלי: **פחרא** חרס וחברו בדניאל בחלומו של נבוכדנצר חסף די פחר: **סרנא דפחרא** שחיטתו כשרה שאדם מגלגלו: **דמיא** שחיטתו פסולה שהמים מגלגלין אותו ואין שחיטה זו מכח אדם ותנן לקמן (חולין דף לא.) נפלה ושחטה שחיטתו פסולה דכתיב וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל כו': **בכח ראשון** מיד כשנוטל הדף המעכב את המים והתחיל לגלגל ובתחלת גלגולו שחט מכח אדם שנטל הדף: **בכח שני** לאחר שגלגלו המים את הגלגל פעם ראשונה ושניה: **דכפתיה** קשרו: **דאשקיל עליה בדקא דמיא** שהפנה המים לעבר עליו ונערוהו: **חייב** דהרגו ממש באותן המים והן הן כלי זיינו ולא הוי גרמא: **בכח ראשון** שקשרו סמוך לשפת המים וכיון שנקב נקב בשפת המים מיד באו המים לפניו: **אבל בכח שני** שקשרו ברחוק והמים הלכו שם אע"פ שהוא נקב הנקב והפכו לשם פטור דגרמא בעלמא הוא: **מאי קאמר** היכי יליף טעמא מהכא: **אמר ליה וי"ו דכתיב אאופתא קאמר** כלומר טעם שאינו נכון קאמר כמו שכותב וי"ו על הבקעת וכלה מנתחת לפרקים מפני שני הבקעת שהן עשויין חריצין ואינה חלקה. לשון אחר אותן חריצין קרי וי"ו. רבי אזיל לטעמיה דמכשיר לעיל שחיטה במחבר: ופריך גמרא והא קרא קאמר: **קרא זריזותיה דאברהם קמ"ל** שחש ונזהר שמא לא ימצא צור אפילו מחבר והביא עמו מאכלת: ל"א רב לא שמע דבריו של רבי אלא מקרא שמע יוצא מפיו ולא ידע על מה ואמר ליה רב לרבי חייא מאי קאמר רבי אמר ליה טעם הביא לשחיטה שנפסלה במחבר ומן המקרא אבל אינו עקר אמר ליה והא קרא קאמר כו': **לענין עבודת כוכבים** דקיימא לן (ע"ז דף מה:) שעובד את ההרים אינן נאסרים ההרים בכך דכתיב את אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם ה"מ הר דמחבר מעקרו אבל תלוש ולבסוף חברו ומשחברו עבדו נאסר משום לא ידבק בידך: **המשתחוה לבית** שלו אבל של חברו אינו יכול לאסר: **לענין הכשר זרעים תנאי היא** אי הוי מחבר אי הוה תלוש דאי אחשבינהו לגשמים בירידתן לצרך שום דבר ואחר כן נפלו פרות לתוכה אע"פ שלא ידע כשהכשרו אותן פרות ולא ניחא ליה בההוא הכשר הוו מכשרין דתנן בתחלת מסכת מכשירין (משנה א) כל משקה שתחלתו לרצון אע"פ שאין סופו לרצון מכשיר.

וה"מ כי אחשבינהו בירידתן לצרך דבר תלוש אבל אי אחשבינהו לצרך מחבר לא מכשרי דהכי תניא בת"כ אשר יבא עליו מים אין לי אלא מים וכו' יכול אפלו הן בבורות שיחין ומערות יהו מכשירין ת"ל כלי אין לי אלא שמלאן בכלי לשתות מנין לגבל בהן את הטיט ולכבס בהן את הכלים ת"ל בכל יטמא אי בכל יטמא יכול אפלו בבורות שיחין ומערות ת"ל כלי מה כלי מיחד שהוא תלוש מן הקרקע אף כל כו' יכול אפלו חשב עליהם שירדו בבורות ושיחין ומערות יהו מכשירין ת"ל אשר ישתה אין לי אלא שמלאן לשתיה מנין שאם חשב עליהן להדיח עצים ואבנים ת"ל מים כו' אלמא אחשבינהו לצרך תלוש מכשירין לצרך מחבר לא מכשירין אא"כ ניחא ליה בנפילת הפרות לתוכן דהיינו הדר אחשבינהו לתלש. והא דאמרינן בפסחים (דף טז.) מחברין מכשירין היינו דניחא ליה שיפלו פרות לתוכן או להושיט ידיו להדיחן כשיוציא הפרות מן המים: **בשביל שתודח** הקערה הרי הן בכי יתן אם נפלו אחר כן הפרות אפילו לאחר זמן הכשרו דאחשבינהו להנך משקין להדחת קערה וניחא ליה בהך נפילה אפלו לא אחשבינהו לצרך הנך פרות כי יתן קרינא ביה דניחא ליה בהך נפילה: **בשביל שלא ילקה הכתל** ונפלו על הקערה ומתמנו לפרות לא הכשרו דלא ניחא ליה בהנך גשמים ובנפילתן: **הא בשביל שיודח הכתל** כגון שהיו נופלין סמוך לכתל ונתן קערה שתביאם לכתל: **אינו בכי יתן** ואע"ג דאחשבינהו לצרך הכתל חשיבות דמחבר לאו חשיבות הוא עד דלחשבינהו לצרך דבר תלוש כדאמרן: **תברא** קשיא הך רישא לסיפא ותרי תנאי נינהו מר חשיב ליה מחבר ומר חשיב ליה תלוש להאי כתל הואיל ולאו מחבר מעיקרו הוא שכבר היו אבניו תלושות וחברם בבנין ומר חשיב ליה מחבר והיינו תנאי דאמר לעיל: **חד תנא הוא** ולכ"ע תלוש ולבסוף חברו הוי תלוש: **בכתל מערה** שהוא עשוי מאליו שחוקק הקרקע והכתל עומד מאליו ומחבר מעיקרו הוא אבל בכתל בנין שהוא תלוש בשביל שלא ילקה הכתל דלא ניחא ליה בהו אינו בכי יתן אבל בשביל שיודח דאחשבינהו לצרך כתל מכשרי זרעים לטמאה:

אבל בכח שני גרמא בעלמא הוא ואכפיתה לא מחייב דלא מבעיא היה עומד שם וכפתו במקומו דפטור אפילו היה סוף מים לבא עליו דלא רביה רחמנא מגמגם אלא במקום שהתחיל ההזק כבר כגון כבש עליו לתוך האש או לתוך המים כדתנן בהנשרפין (סנהדרין עז. ושם ד"ה סוף) אבל סוף אש לבא וסוף מים לבא פטור אפילו כפתו במקום אחר והביאו שם פטור אע"ג דאם היה סוף מים לבא עליו היה חייב למאן דאמר אשו משום חציו דמאי שנא מאשו ברוח מצויה דאין חלוק בין מקרב האש אצל הדבר למקרב הדבר אצל האש דהא כופף קומתו של חברו לפני הדליקה שיכולה לבא ברוח מצויה חייב כדאמר בריש הכונס (ב"ק נו. ושם ד"ה אילימא) מ"מ הכא פטור שבשעה שהביאו שם לא היה סוף מים לבא אי לאו דאשקיל אחר כך ואמה דאשקיל לא מחייב בכח שני ודומה לזורק חץ ותריס בידו וקדם בעצמו וסלק את התריס דפטור: **מנין לשחיטה שהיא בתלוש** שנאמר ויקח את המאכלת ואם תאמר והא האי קרא בקדשים כתיב דבפרק התודה (מנחות דף פב: ושם ד"ה ויקח) ובסוף פ' דם חטאת (זבחים דף צז: ושם ד"ה והתם) נפקא לן מהכא דקדשים טעונין כלי ואומר ר"ת דלענין תלוש גמרינן נמי חולין מדכתיב לשחט את בנו ולא כתיב לשחט את העולה אבל כלי לא שייך למילף בחולין אלא בקדשים כשאר עבודות דבעו כלי שרת ומדכתיב ויקח ולא כתיב ויכין דרשינן תלוש בחולין ומדכתיב מאכלת ולא כתיב המחתך דרשינן כלי בקדשים ואע"ג דהכא דחי רבי חייא דזריזותיה דאברהם קמ"ל התם לא שייך למימר הכי: **לענין עבודת כוכבים** הוי תלוש דאמר רב המשתחוה לבית כו' לא בעי לאתויי הכא פלוגתא דרבי יוסי ורבנן דפליגי במשתחוה לאילן בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מח.) דאפילו רבנן דאסרו התם היינו דווקא אילן שנשרש ויוצא מן הקרקע וחשיב כמחבר מעיקרו ולא דמי לבית ומתניתין דכל הצלמים (שם דף מז.) דמי שהיה כתלו סמוך לעבודת כוכבים ונפל כו' אבניו ועציו ועפרו מטמאין כשרץ לא מצי נמי לאתויי דהתם כשבנאו מתחלה לשם עבודת כוכבים או השתחוה מקודם לכל אבן ואבן: **אמר רבי אלעזר תברא כו'** לא שייך לשנויי הכא הא בשביל שיודח הכתל נעשה כמי שלא ילקה הכתל כיון דאין לו נתלות זה בזה דאין הטעמים שוין דהא דלא הוי בכי יתן בשביל שידח היינו משום דחשיב כמחבר ובשביל שלא ילקה הוי משום דלא ניחא ליה ולא דמי לנתן הוא ואמרה היא דבפ"ק דקדושין (דף ה:) דמשני התם נעשה כמי שנתנה היא ואמרה היא דחד טעמא הוא משום דכתיב (דברים כד) כי יקח איש אשה ולא שתקח את עצמה ואם תאמר דהכא משמע דפליגי תנאי בתלוש ולבסוף חברו לענין הכשר זרעים ולרב פפא הוי לכ"ע כתלוש וא"כ מאי קא מבעיא ליה לרב יוסף בפ' המוכר את הבית (ב"ב דף סו: ושם ד"ה בעי) מי גשמים שחשב עליהם להדיח את האנטרכל מהו להכשיר בהן את הזרעים וי"ל דלרבי אלעזר דאמר תברא למ"ד מחבר הוי מבעיא ליה דשמא אנטרכל לא הוי מחובר כמו בית:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יט:

ב מיי' פא' מהל' שחיטה הל' כ, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' ב:

ג מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ז סעי' א:

ד מיי' פג' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ט:

ה מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' ב:

ו מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' קמה סעי' ג:

ז מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א, ש"ע יו"ד סי' קמה סעי' א:

ח מיי' פי"ב מהל' טומאת אוכלים הל' ג:

ט מיי' פי"ב מהל' טומאת אוכלים הל' ג:

רבינו גרשום

קשיין אהדדי רישא וסיפא כלומר דרישא משמע במחובר לקרקע שחיטתו כשרה וסיפא א' היה צור יוצא מן הכותל וכו' כלומר למחובר הוא ופסול:

אלא לאו ש"מא) נראה דצ"ל אלא לאו ש"מ שאני וכו' כלומר רישא דאמר במחובר לקרקע שחיטתו כשרה מיירי בתלוש ולבסוף חברו ותלע דמיירי בתלוש ולבסוף חברו דקתני נעץ סכין בכותל. מאי דאמרי' במחובר לקרקע שחיטתו כשרה. כלומר רישא תלע דמשמע דתלוש ולבסוף חיברו דקא תני נעץ סכין (קרוב לו וכשרו):

הא בסרנא דפחרא. כשרה דאתי מכח גברא בכל שעה:

בסרנא דמיא דאתי מכח ראשון של אדם וכשר ואח"כ אתי מכח מיא ופסול:

דכתיב אאופתא. כלומר כמו סלוקה שבען שלומה היא כמו זו כלומר ביקוע מה אותו ביקוע אין בו יתרון לכל דבר אף דבר זה אין בו ראיה וקרא זריזותיה [דאברהם קמ"ל] ולא מינו למשמע דלא תהא שחיטה כשרה במחובר:

פשיטא לי דלענין ע"ז הוי תלוש ואסור:

דאמר רב המשתחוה לבית אסרו לכל דבר כלומר שהוא תלוש ולבסוף חיברו:

ואי ס"ל למחובר הוא אמר רחמנא (דכתיב) אשר אתם יורשים אותם את אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם כלומר אלהיהם שהוא דבר תלוש ומונח על ההרים ולא ההרים עצמן שהן מחוברין ולא חשוב אלהיהם והא דקא חזינן דהמשתחוה לבית אסרו משמע מינה דלאו חשוב כמחובר ועכשיו לא תימא למשמע מינה דלא תהא שחיטתו כשרה במחובר:

לענין הכשר זרעים תנאי היא דתנן הכופה קערה על הכותל וכו' להדיח הכותל ואם בשביל שלא ילקה הכותל שמגין על הכותל מן המים שאינו צריך לו אינו בכי יותן (הקערה):

הא גופא קשיא אמרת בשביל שיודח הכותל הרי זה בכי יותן וכו':

אמר ר' אלעזר תברא. כלומר שבור תנאים למתני' ולא קשיא לך לאמר הכי מי ששנה זו לא שנה זו (לעולם כר' אלעזר דתברא תנאי היא) ולמאן דאמר אינו בכי יותן קא סבר תלוש ולבסוף חיברו הוי תלוש:

רב פפא אמר לעולם כולה חד תנא היא ולא קשיא הא בכותל מערה והא בכותל בנין. בכ"ד בכותל מערה דליכא בכי יותן כלומר דמחובר מעיקרו אבל בכותל בנין דתלוש מעיקרו ולבסוף חיברו בשביל שלא ילקה וכו' הא בשביל שיודח הכותל הרי זה בכי יותן:

מסורת הש"ס

א שפתי חכמים דברים

ב תוספתא מכשירין, משנה מכשירין

ג תוספתא מכשירין

גליון הש"ס

גמ' אמר רבי אלעזר תברא. שבת דף צב ע"ב כתובות דף עה ע"ב כריתות דף כד ע"ב:

תורה אור השלם

וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת־יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת־הַמַּאֲכֶלֶת לִשְׁחֹט אֶת־בְּנוֹ: [בראשית כב, י]

אַבֵּד תְּאַבְּדוּן אֶת־כָּל־הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ־שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אֹתָם אֶת־אֱלֹהֵיהֶם עַל־הֶהָרִים הָרָמִים וְעַל־הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן: [דברים יב, ב]

וְכִי יֻתַּן־מַיִם עַל־זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם: [ויקרא יא, לח]

תָּלוּשׁ וּלְבַסּוֹף חִבְּרוֹ לְעִנְיַן שְׁחִיטָה מַאי? תָּא שְׁמַע: הָיָה צוּר יוֹצֵא מִן הַכּוֹתֶל, אוֹ שֶׁהָיָה קָנֶה עוֹלֶה מֵאֵלָיו וְשָׁחַט בּוֹ – שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן? בְּכוֹתֶל מְעָרָה. דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי דּוּמְיָא דְּ"קָנֶה עוֹלֶה מֵאֵלָיו", שְׁמַע מִינַּהּ. [א]תָּא שְׁמַע: נָעַץ סַכִּין בַּכּוֹתֶל וְשָׁחַט בָּהּ – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. שָׁאנֵי סַכִּין, דְּלָא מְבַטֵּל לֵיהּ. תָּא שְׁמַע: בִּמְחוּבָּר לַקַּרְקַע שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. דִּלְמָא פָּרוּשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ לַהּ – מַאי "מְחוּבָּר לַקַּרְקַע"? סַכִּין, דְּלָא מְבַטֵּל לֵיהּ. [ב]אָמַר מָר: נָעַץ סַכִּין בַּכּוֹתֶל וְשָׁחַט בָּהּ, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. אָמַר רַב עָנָן אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁהַסַּכִּין לְמַעְלָה וְצַוָּאר בְּהֵמָה לְמַטָּה, אֲבָל סַכִּין לְמַטָּה וְצַוָּאר בְּהֵמָה לְמַעְלָה – חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יִדְרוֹס. וְהָא קָתָנֵי: בֵּין שֶׁהַסַּכִּין לְמַטָּה וְצַוָּאר בְּהֵמָה לְמַעְלָה, בֵּין שֶׁהַסַּכִּין לְמַעְלָה וְצַוָּאר בְּהֵמָה לְמַטָּה! [ג]אָמַר רַב זְבִיד: לִצְדָדִין קָתָנֵי, סַכִּין לְמַטָּה וְצַוָּאר בְּהֵמָה לְמַעְלָה – בְּתָלוּשׁ, סַכִּין לְמַעְלָה וְצַוָּאר בְּהֵמָה לְמַטָּה – בִּמְחוּבָּר. רַב פָּפָּא אָמַר: בְּעוּפָא דְּקַלִּיל. [ד][ה](א)אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְאָמְרִי לַהּ בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֶמְרוּ בִּקְרוּמִית שֶׁל קָנֶה: אֵין שׁוֹחֲטִין בָּהּ, וְאֵין מָלִין בָּהּ, וְאֵין מְחַתְּכִין בָּהּ בָּשָׂר, וְאֵין מְחַצְּצִין בָּהּ שִׁינַּיִם, וְאֵין מְקַנְּחִים בָּהּ. (ב)אֵין שׁוֹחֲטִין בָּהּ, וְהָתַנְיָא: בַּכֹּל שׁוֹחֲטִין, בֵּין בְּצוֹר, בֵּין בִּזְכוּכִית, בֵּין בִּקְרוּמִית שֶׁל קָנֶה! אָמַר רַב פָּפָּא: בְּסִימוֹנָא דְּאַגְמָא. וְאֵין מְחַתְּכִין בָּהּ בָּשָׂר. רַב פָּפָּא מְחַתֵּךְ בַּהּ קִרְבֵי דָגִים, דְּזִיגֵי. רַבָּה בַּר רַב הוּנָא מְחַתֵּךְ בַּהּ עוֹפָא דְּרַכִּיךְ. וְאֵין מְקַנְּחִין בַּהּ, תִּיפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם דְּאָמַר מָר: הַמְקַנֵּחַ בְּדָבָר שֶׁהָאוּר שׁוֹלֶטֶת בּוֹ שִׁינָּיו נוֹשְׁרוֹת. אָמַר רַב פָּפָּא: קִינּוּחַ פִּי מַכָּה קָאָמְרִינַן. [ו]הַכֹּל שׁוֹחֲטִין, וּלְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין. הַכֹּל שׁוֹחֲטִין – הַכֹּל בִּשְׁחִיטָה, וַאֲפִילּוּ עוֹף. (ג)לְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין, מַאן תַּנָּא? אָמַר רַבָּה: רַבִּי יִשְׁמָעֵאל הִיא, דְּתַנְיָא: "כִּי יַרְחִיב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וְאָמַרְתָּ אֹכְלָה בָשָׂר וְגוֹ'", רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: לֹא בָּא הַכָּתוּב אֶלָּא לְהַתִּיר לָהֶם בְּשַׂר תַּאֲוָה. שֶׁבַּתְּחִלָּה, נֶאֱסַר לָהֶם בְּשַׂר תַּאֲוָה, מִשֶּׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ הוּתַּר לָהֶם בְּשַׂר תַּאֲוָה. וְעַכְשָׁיו שֶׁגָּלוּ, יָכוֹל יַחְזְרוּ לְאִיסּוּרָן הָרִאשׁוֹן? לְכָךְ שָׁנִינוּ: לְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין. מַתְקֵיף לַהּ רַב יוֹסֵף: הַאי "לְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין", "לְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין וְאוֹכְלִין" מִבְּעֵי לֵיהּ! וְעוֹד, מֵעִיקָּרָא מַאי טַעְמָא אִיתְּסַר – מִשּׁוּם דַּהֲווּ מְקָרְבִי לְמִשְׁכָּן, וּלְבַסּוֹף מַאי טַעְמָא אִישְׁתְּרוֹ – דַּהֲווּ מְרַחֲקִי מִמִּשְׁכָּן,

וְכָל

לְעִנְיַן שְׁחִיטָה מַאי וּמֵהַהוּא דִּלְעֵיל לָא מַשְׁמַע לֵיהּ לְרָבָא כִּדִמְפָרֵשׁ וְאָזֵיל: תָּא שְׁמַע בִּמְחֻבָּר לַקַּרְקַע כו' וְאוֹקִימְנָא לְעֵיל בְּתָלוּשׁ וּלְבַסּוֹף חִבְּרוֹ: דִּלְמָא פָּרוּשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ לַהּ בְּסֵיפָא מַאי מְחֻבָּר לַקַּרְקַע דְּאָמֵינָא לָךְ כְּשֵׁרָה כְּגוֹן נָעַץ סַכִּין בַּכֹּתֶל דְּלָאו חִבּוּר הוּא דְּוַדַּאי לָא מְבַטֵּל לֵיהּ הָתָם דְּהָא גַּבֵּי הֲדָדֵי קָתָנֵי לְהוּ לְעֵיל וְנָעַץ סַכִּין בַּכֹּתֶל סֵיפָא דְּהַהוּא דִּמְחֻבָּר לַקַּרְקַע הוּא וְאִיכָּא לְמֵימַר דְּפֵרוּשָׁא דְּרֵישָׁא הוּא: לֹא שָׁנוּ דְּנָעַץ סַכִּין בַּכֹּתֶל כְּשֵׁרָה: אֶלָּא שֶׁהַסַּכִּין לְמַעְלָה פִּיו כְּלַפֵּי קַרְקַע: וְצַוַּאר בְּהֵמָה לְמַטָּה וּמוֹלִיךְ וּמֵבִיא צַוַּאר בְּהֵמָה: חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יִדְרֹס מִתּוֹךְ שֶׁהַצַּוָּאר מַכְבִּיד עַל הַסַּכִּין: וְהָא קָתָנֵי לְעֵיל (חֻלִּין דַּף טו:) גַּבֵּי מְחֻבָּר בֵּין שֶׁהַסַּכִּין לְמַעְלָה כו': לִצְדָדִין קָתָנֵי דְּהָא רֵישָׁא דְּבָרַיְיתָא תְּנָא תָּלוּשׁ וּמְחֻבָּר כִּדְקָתָנֵי בַּכֹּל שׁוֹחֲטִין בֵּין בְּתָלוּשׁ בֵּין בִּמְחֻבָּר וְכִי הָדַר וְסַיֵּים סֵיפָא בֵּין שֶׁהַסַּכִּין לְמַעְלָה כו' לָאו תַּרְוַיְיהוּ אַתָּלוּשׁ וְתַרְוַיְיהוּ אַמְּחֻבָּר קָיְימֵי אֶלָּא חֲדָא אַתָּלוּשׁ וַחֲדָא אַמְּחֻבָּר: סַכִּין לְמַטָּה וְצַוַּאר בְּהֵמָה לְמַעְלָה אַתָּלוּשׁ דְּאָדָם אוֹחֵז בַּסַּכִּין לְמַטָּה וְשׁוֹחֵט וְהַבְּהֵמָה תְּלוּיָה בָּאֲוִיר וְזֶה מוֹלִיךְ וּמֵבִיא הַסַּכִּין וְהָא דְּקָתָנֵי סַכִּין לְמַעְלָה וְצַוַּאר בְּהֵמָה לְמַטָּה אַמְּחֻבָּר כְּלוֹמַר אַף אַמְּחֻבָּר: רַב פָּפָּא אָמַר לָא תּוֹקְמָא בְּשִׁנּוּיָא דְּחִיקָא אֶלָּא תַּרְוַיְיהוּ אַתָּלוּשׁ וְאַמְּחֻבָּר קָיְימֵי וַאֲפִלּוּ הָכִי לָא תִּקְשֵׁי לְרַב עָנָן דְּהָא דְּקָתָנֵי סַכִּין לְמַטָּה וְצַוַּאר לְמַעְלָה בִּמְחֻבָּר בְּעוֹפָא דְּקַלִּיל וּבְהֵמָה דְּקָתָנֵי לָאו דַּוְקָא: ה' דְּבָרִים כו' כּוּלְּהוּ מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁלּוֹחֲקִין אוֹתָם קֵיסָמִין נִתָּזִין וּמִתְפָּרְשִׁים הֵימֶנָּה וְאִיכָּא סַכַּנְתָּא בְּמִילָה שֶׁלֹּא תִּנָּקֵב הַגִּיד וּמַשְׁוֵי לֵהּ כְּרוּת שָׁפְכָה וְגַבֵּי שְׁחִיטָה דִּלְמָא מְנַקְּבָא לְהוּ לְסִימָנִין וְכֵן לְגַבֵּי קִנּוּחַ דִּלְמָא מְנַקְּבָא לְכַרְכְּשָׁה: בְּסִימוֹנָא דְּאַגְמָא עֵשֶׂב הַגָּדֵל בַּאֲגַמֵּי מַיִם וְקָרֵי לִיסק"א וּכְשֶׁהוּא יָבֵשׁ חָדוּד וְחוֹתֵךְ וְאֵין קֵיסָמִין נִבְדָּלִים הֵימֶנּוּ: דְּזִיגֵי צְלוּלִים וְאִם יִכָּנֵס בָּהֶם קֵיסָם נִרְאֶה: זִיג קְלִי"ר בְּלַעַ"ז כְּעֵין מַרְאֶה שֶׁקּוֹרִין מירלויי"ר: דְּרַכִּיךְ וְאֵין צָרִיךְ לִדְחֹק בַּחֲתִיכָתוֹ וְאֵין קֵסָמִין נִבְדָּלִין: שִׁנָּיו נוֹשְׁרוֹת שִׁנֵּי הַפֶּרֶק וְשִׁנֵּי הַכַּרְכְּשָׁא שֶׁהִיא מְחֻבֶּרֶת בָּהֶן לְעַצְמוֹתֵיהֶן כְּעֵין תַּלְתּוּלֵי בָּשָׂר: הַכֹּל בִּשְׁחִיטָה וְהָכִי מַשְׁמַע אֶת הַכֹּל צָרִיךְ לִשְׁחֹט וַאֲפִילּוּ עוֹף וְאַע"ג דְּלָא כְּתִיב בֵּהּ שְׁחִיטָה בְּהֶדְיָא: לְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין לְעוֹלָם מֻתָּר לִשְׁחֹט וְלֶאֱכֹל: מַאן תְּנָא דְּמַתְנִיתִין דְּאִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְמֵימַר דְּיִשְׂרָאֵל מֻתָּרִין לִשְׁחֹט וְלֶאֱכֹל דְּהָא תְּנָא לֵיהּ רֵישָׁא הַכֹּל שׁוֹחֲטִין לְאֵתוּיֵי כָּל הָנָךְ דְּאִצְטְרִיכוּ לְאֵתוּיֵי שֶׁרְאוּיִין לִשְׁחֹט כְּגוֹן כּוּתִי וּמוּמָר וְטָמֵא בְּחֻלִּין: לְהַתִּיר לָהֶם בְּשַׂר תַּאֲוָה כְּשֶׁיָּבוֹאוּ לָאָרֶץ יוּכְלוּ לֶאֱכֹל בָּשָׂר לְתַאֲוָתָן בְּלֹא שׁוּם הַקְרָבָה: שֶׁמִּתְּחִלָּה כְּשֶׁהָיוּ בַּמִּדְבָּר מִשֶּׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן: נֶאֱסַר לָהֶם בְּשַׂר תַּאֲוָה שֶׁאֵין יְכוֹלִין לֶאֱכֹל אֶלָּא בְּשַׂר שְׁלָמִים וְאִם הָיוּ שׁוֹחֲטִין בְּלֹא קָרְבָּן הָיוּ עֲנוּשִׁים כָּרֵת כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא יז) וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוֹ וְגוֹ': נִכְנְסוּ לָאָרֶץ נִתְרַחֲקוּ מִן הַמִּזְבֵּחַ: הֻתַּר לָהֶם מִן הַמִּקְרָא הַזֶּה שֶׁיִּזְבְּחוּ בָּשָׂר לְתַאֲוָתָן וְיֹאכְלוּ: וְעַכְשָׁו שֶׁגָּלוּ כו' לָאו רַבִּי יִשְׁמָעֵאל קָאָמַר לֵיהּ אֶלָּא רַבָּה קָאָמַר לֵיהּ לְאוֹקְמֵי דְּמַתְנִיתִין דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל הִיא כְּלוֹמַר וּלְהָכִי תְּנָא לְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין דְּלָא תֵּימָא עַכְשָׁו שֶׁגָּלוּ יַחְזְרוּ לְאִסּוּרָן כְּמוֹ שֶׁהָיוּ קֹדֶם שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ לְכָךְ שָׁנִינוּ כו': לְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין וְאוֹכְלִין מִבְּעֵי לֵהּ כֵּיוָן דְּלָאו לְהִלְכוֹת שְׁחִיטָה אָתֵי לְאוֹרוּיֵי אֶלָּא לְהַתִּיר אֲכִילַת בָּשָׂר חוּצָה לָאָרֶץ לִתְנֵי לְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין וְאוֹכְלִין וְהֵיכִי שָׁבַק לְעִקַּר מִלְּתָא וְנָקַט שְׁחִיטָה לְחוּדֵהּ וּמִדְּשָׁבַק לַאֲכִילָה ש"מ לָא אִצְטְרִיךְ לְאוֹרוּיֵי לָן אֶלָּא מִילֵּי דִּשְׁחִיטָה וְעוֹד לָמָּה לֵיהּ לְאַשְׁמוֹעִינַן הָא וְכִי מֵהֵיכָן תִּפַּק אַדַּעְתִּין לְמֵימַר יַחְזְרוּ לְאִסּוּרָן הָרִאשׁוֹן: מֵעִיקָּרָא בַּמִּדְבָּר: מַאי טַעְמָא אִתְּסַר מִשּׁוּם דַּהֲוֵי מְקָרְבֵי לַמִּשְׁכָּן וְהָיוּ יְכוֹלִין לְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת מִכָּל בְּשַׂר תַּאֲוָתָן וְיַקְרִיבוּ הַדָּם וְהַחֵלֶב לְבַדּוֹ וְאוֹכְלִין הַבָּשָׂר וּלְבַסּוֹף כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ וְהָיְתָה אַרְצָם רְחָבָה וְהָרְחוֹקִים לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לָבֹא בִּירוּשָׁלַיִם בְּכָל יוֹם:

תָּלוּשׁ וּלְבַסּוֹף חִבְּרוֹ לְעִנְיַן שְׁחִיטָה מַאי תְּמַהּ מַאי קָמִבַּעְיָא לֵיהּ הָא אַסִּיקְנָא לְעֵיל (חֻלִּין דַּף טו:) דִּלְרַבִּי דִּיעֲבַד כָּשֵׁר וּלְרַבִּי חִיָּא כָּשֵׁר נָמֵי לְכַתְּחִלָּה וְאִי לֹא יָדַע הָנֵהוּ בָּרַיְתוֹת מִכָּל מָקוֹם עַל כָּרְחָךְ יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִמַּתְנִיתִין דְּתָלוּשׁ וּלְבַסּוֹף חִבְּרוֹ בְּדִיעֲבַד כָּשֵׁר וְלֹא לְכַתְּחִלָּה דַּאֲפִילּוּ מוֹקֵי מַתְנִיתִין בִּמְחֻבָּר מֵעִקָּרוֹ וְאָסוּר לְכַתְּחִלָּה שֶׁמָּא יִדְרֹס ה"נ תָּלוּשׁ וּלְבַסּוֹף חִבְּרוֹ יֵאָסֵר לְכַתְּחִלָּה מֵהַאי טַעְמָא וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאַלִּיבָּא דְּרַבִּי מִבַּעְיָא לֵיהּ דְּדִלְמָא הָוֵי כְּתָלוּשׁ וּכְשֵׁרָה כִּדְאָמְרִי' לְעֵיל אוֹ שֶׁמָּא לְרַבִּי אֵין חִלּוּק בֵּין תָּלוּשׁ וּלְבַסּוֹף חִבְּרוֹ לִמְחֻבָּר מֵעִקָּרוֹ וּפְסוּלָה וּמַתְנִיתִין דְּמַכְשִׁיר דִּיעֲבַד כְּרַבִּי חִיָּא וּלְכַתְּחִלָּה לֹא שֶׁמָּא יִדְרֹס וּבָרַיְתָא דְּמַכְשַׁר לְכַתְּחִלָּה בְּעוֹפָא דְּקַלִּיל כִּדְמְשַׁנֵּי לְקַמָּן אע"ג דְּקָתָנֵי בָּהּ בְּהֵמָה אִי נָמֵי כְּרַב זְבִיד דְּאָמַר לִצְדָדִין קָתָנֵי וּבְצַוָּאר בְּהֵמָה לְמַטָּה שָׁרֵי לְכַתְּחִלָּה אֲפִילּוּ בִּמְחֻבָּר מֵעִקָּרוֹ וּכְשֶׁצַּוָּאר בְּהֵמָה לְמַעְלָה אָסוּר לְכַתְּחִלָּה שֶׁמָּא יִדְרֹס וּבְכָל מְחֻבָּר אַיְירֵי וְהָא בָּעֵי לְמִפְשַׁט מִבָּרַיְתָא דְּהָיָה צוּר יוֹצֵא מִן הַכֹּתֶל דִּשְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה ע"כ רַבִּי הִיא אֲבָל קָשֶׁה דְּהֵיכִי מָצֵי לְאוֹקוּמֵי מַתְנִיתִין כְּרַבִּי חִיָּא הָא פָּסוּל צִפֹּרֶן בִּמְחֻבֶּרֶת בְּמַתְנִיתִין אֲפִילּוּ דִּיעֲבַד וְאַמַּאי דַּהֲוָה בָּעֵי לְאוֹקוּמֵי לְעֵיל מַתְנִיתִין כְּרַבִּי חִיָּא לָא קַשְׁיָא דְּלָא קָיְמָא מַסְקָנָא הָכִי: **אָמַר** שְׁמוּאֵל לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁהַסַּכִּין לְמַעְלָה כו' מַשְׁמַע דַּאֲפִילּוּ בְּכִי הַאי גַּוְנָא לָא מַכְשַׁר אֶלָּא בְּדִיעֲבַד דְּאַבָּרַיְתָא דְּנָעַץ סַכִּין קָאֵי וְלֹא אַהַהִיא דְּבַכֹּל שׁוֹחֲטִין בֵּין בְּתָלוּשׁ בֵּין בִּמְחֻבָּר וְאִם כֵּן בְּצַוָּאר בְּהֵמָה לְמַעְלָה וְסַכִּין לְמַטָּה קָא פָּסוּל אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד וְקָשֶׁה דְּאִם כֵּן הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא דָּרַס כֵּיוָן דְּאַתָּא לִפְסוֹל דִּיעֲבַד וְיֵשׁ לוֹמַר דַּאֲפִילּוּ אָמַר בָּרִי לִי שֶׁלֹּא דָּרַסְתִּי פְּסוּלָה שֶׁמָּא יִדְרֹס פַּעַם אַחֶרֶת וּכְהַאי גַּוְנָא אָמְרִינַן גַּבֵּי הַשּׁוֹחֵט בְּמַגַּל קָצִיר דֶּרֶךְ הֲלִיכָתָהּ בֵּית הִלֵּל מַכְשִׁירִין וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אַף בֵּית הִלֵּל לֹא הִכְשִׁירוּ אֶלָּא לְטַהֲרָהּ מִידֵי נְבֵלָה אֲבָל בַּאֲכִילָה אֲסוּרָה אַף עַל גַּב דְּלֹא שָׁחַט אֶלָּא דֶּרֶךְ הֲלִיכָתָהּ דְּגָזְרִינַן זִמְנָא אַחֲרִיתִי שֶׁמָּא יוֹלִיךְ וְיָבִיא: **שֶׁבַּתְּחִלָּה** נֶאֱסַר לָהֶם בְּשַׂר תַּאֲוָה פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס מִדִּכְתִיב (וַיִּקְרָא יז) אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוֹ וְקָשֶׁה דְּהַהוּא קְרָא לָא אַיְירֵי אֶלָּא בְּקָדָשִׁים וּבִשְׁחוּטֵי חוּץ וּלְקַמָּן נָמֵי דְּקָאָמַר אֶלָּא לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּאָמַר בְּשַׂר תַּאֲוָה אִתְּסַר לְהוּ צְבִי וְאַיָּל גּוּפַיְהוּ מִי הָוֵי שָׁרֵי הָא פְּשִׁיטָא דְּהַהוּא קְרָא לָא אַיְירֵי אֶלָּא בְּקָרְבַּן בְּהֵמָה וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ מִדְּאִצְטְרִיךְ קְרָא לְהַתִּיר לָהֶם בְּשַׂר תַּאֲוָה דַּיֵּיק מִכְּלָל דְּמֵעִקָּרָא אָסוּר וּמֵהַאי טַעְמָא דַּיֵּיק נָמֵי רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁבַּתְּחִלָּה הֻתַּר לָהֶם בְּשַׂר נְחִירָה מִדְּאִצְטְרִיךְ קְרָא לֶאֱסֹר:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' ב:

ב מיי' פב' מהל' שחיטה הל' ח, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' ד:

ג מיי' פב' מהל' שחיטה הל' ח, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' ד:

ד מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' א:

ה מיי' פב' מהל' מילה הל' א, סמג עשין כח, טוש"ע יו"ד סי' רסד סעי' ב:

ו מיי' פא' מהל' שחיטה הל' א, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' יג סעי' א:

רבינו גרשום

ת"ש היה צור יוצא מן הכותל. כלומר למשמע בתלוש ולבסוף חיברו (הכא לאו ואין סכנה):

בדבר שהאור שולט בו שיניו נשרות. כלומר (שיני) לכרכשתא אתלת שיני קאי:

אמר רב פפא קינוח פי מכה קא אמרי' לאין מקנחין:

שבתחילה נאסר להן בשר תאוה כלומר במשכן כתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב וגו' דדינן להקריב אימורין מכל הבהמה ששוחט לצורכו שאם תאוה לאכול בשר אינו יכול לאכול עד שיקרי' אימורין משנכנסו לארץ הותר להם בשר תאוה בלא אימורין וכו':

שאני סכין דלא מבטיל ליה כלומר הוא לא הניח לעולם סכינו בכותל וחשיב כתלוש אלא במקום למבטל עליין לא ידעינן אי כתלוש אי כמחובר:

ת"ש במחובר לקרקע שחיטתו כשרה כלומר במחובר מעיקרו:

דילמא פרושא וכו' והוא תלוש ועלין א' אני דלא ידעינן וכו':

והתניא בין שהסכין מחובר לקרקע הוא רישא ונעץ סכין בכותל זו סיפא:

הכי גרסי' גופא נעץ סכין בכותל וכו' והתניא בין שהסכין למטה וכו' לשפיר שחיטה היא:

אמר רב זביד לצדדין קתני כלומר לחלקים קתני כלומר סכין למטה וצואר בהמה וכו' בתלוש ושחיט' שפיר:

סכין למעלה וצואר בהמה למטה במחובר לשפיר שחיטה היא. רב פפא אמר בעופא דקליל מה דאמרינן בין שהצואר בהמה וכו' ובין שצואר בהמה למעלה וסכין בהמה למטה. בעופא דקליל שקל הוא להחזירו בכל עניינים שהוא רוצה. כי תניא [illegible] בסימונא דאגמא כלומר [illegible] בלע"ז:

[illegible] ואין בו סכנה:

בדבר שהאור שולטת בו שיניו נשרות וכו'. אינו אומר בדבר שהאור שורף אלא דבר שבתחלתו האור שורפו כגון קרומית של קנה יבש. (שיניו נשרות שיני לכרכשתא) דהאי כרכשתא אתלת שיני קאי. אמר רב פפא קינוח פי מכה קאמרי' כלומר לאין מקנחין:

מסורת הש"ס

א אוצר מדרשים חופת אליהו חופת אליהו רבה קפ; בראשית רבה

ב קידושין נז:; לעיל ג.

ג תוספתא ערכין

תורה אור השלם

כִּי־יַרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לָךְ וְאָמַרְתָּ אֹכְלָה בָשָׂר כִּי־תְאַוֶּה נַפְשְׁךָ לֶאֱכֹל בָּשָׂר בְּכָל־אַוַּת נַפְשְׁךָ תֹּאכַל בָּשָׂר [דברים יב, כ]

וְכָל שֶׁכֵּן הַשְׁתָּא דְּאַרְחִיקוּ לְהוּ טְפֵי. [א]אֶלָּא אָמַר רַב יוֹסֵף: רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דְּתַנְיָא: "כִּי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ", רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לֹא בָּא הַכָּתוּב אֶלָּא לֶאֱסוֹר לָהֶן בְּשַׂר נְחִירָה, שֶׁבַּתְּחִלָּה הוּתַּר לָהֶן בְּשַׂר נְחִירָה, מִשֶּׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ נֶאֱסַר לָהֶן בְּשַׂר נְחִירָה. וְעַכְשָׁיו שֶׁגָּלוּ, יָכוֹל יַחְזְרוּ לְהֶתֵּירָן הָרִאשׁוֹן? לְכָךְ שָׁנִינוּ: לְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין. בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? רַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: בְּשַׂר תַּאֲוָה לָא אִיתְּסַר כְּלָל, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר: בְּשַׂר נְחִירָה לָא אִישְׁתְּרִי כְּלָל. בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, הַיְינוּ דִּכְתִיב "וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר", אֶלָּא לְרַבִּי עֲקִיבָא מַאי "וְשָׁחַט"? קָדָשִׁים שָׁאנֵי. (א)בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, הַיְינוּ דִּכְתִיב "הֲצֹאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם", אֶלָּא לְרַבִּי עֲקִיבָא מַאי "הֲצֹאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם"? "יִנָּחֵר לָהֶם" מִיבְּעֵי לֵיהּ! נְחִירָה שֶׁלָּהֶן זוֹ הִיא שְׁחִיטָתָן. (ב)בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל – הַיְינוּ דִּתְנַן: הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבְּלָה בְּיָדוֹ, וְהַנּוֹחֵר וְהַמְעַקֵּר – פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת, אֶלָּא לְרַבִּי עֲקִיבָא אַמַּאי פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת? הוֹאִיל וְאִיתְּסַר, אִיתְּסַר. בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר בְּשַׂר תַּאֲוָה לָא אִיתְּסַר כְּלָל – הַיְינוּ דִּכְתִיב: "אַךְ כַּאֲשֶׁר יֵאָכֵל אֶת הַצְּבִי וְאֶת הָאַיָּל כֵּן תֹּאכְלֶנּוּ", אֶלָּא לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, צְבִי וְאַיָּל גּוּפֵיהּ מִי הֲוֵי שְׁרֵי? כִּי אֲסַר רַחֲמָנָא – בְּהֵמָה דַּחֲזְיָא לְהַקְרָבָה, אֲבָל חַיָּה דְּלָא חַזְיָא לְהַקְרָבָה – לָא אֲסַר רַחֲמָנָא. בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: אֵבְרֵי בְּשַׂר נְחִירָה שֶׁהִכְנִיסוּ יִשְׂרָאֵל עִמָּהֶן לָאָרֶץ, מַהוּ? אֵימַת? אִילֵימָא בְּשֶׁבַע שֶׁכִּבְּשׁוּ – הַשְׁתָּא דָּבָר טָמֵא אִישְׁתְּרִי לְהוּ, דִּכְתִיב: "וּבָתִּים מְלֵאִים כָּל טוּב", וְאָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר רַב: כָּתְלֵי דַּחֲזִירֵי – בְּשַׂר נְחִירָה מִבַּעְיָא? אֶלָּא, לְאַחַר מִכָּאן. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם בְּשֶׁבַע שֶׁכִּבְּשׁוּ, כִּי אִשְׁתְּרִי לְהוּ שָׁלָל שֶׁל גּוֹיִם – דִּידְהוּ לָא אִישְׁתְּרִי. תֵּיקוּ. אָמַר רַבָּה: שַׁנֵּית "הַכֹּל שׁוֹחֲטִין" וּ"לְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין", "בַּכֹּל שׁוֹחֲטִים" – מַאי מְשַׁנֵּית לֵיהּ? וְכִי תֵּימָא, בֵּין בְּצוֹר בֵּין בִּזְכוּכִית בֵּין בִּקְרוּמִית שֶׁל קָנֶה, הָא דּוּמְיָא דְּהָנָךְ קָתָנֵי; אִי הָנָךְ בְּשׁוֹחֲטִין – הַאי נָמֵי בְּשׁוֹחֲטִין, וְאִי הָנָךְ בְּנִשְׁחָטִין – הַאי נָמֵי בְּנִשְׁחָטִין. (ג)אֶלָּא אָמַר רָבָא: "הַכֹּל שׁוֹחֲטִין", חֲדָא לְאֵתוֹיֵי כּוּתִי, וַחֲדָא לְאֵתוֹיֵי יִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד. "לְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין" – בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה, בֵּין בְּרֹאשׁ הַגָּג בֵּין בְּרֹאשׁ הַסְּפִינָה. "בַּכֹּל שׁוֹחֲטִין" – בֵּין בְּצוֹר, בֵּין בִּזְכוּכִית, בֵּין בִּקְרוּמִית שֶׁל קָנֶה. חוּץ מִמַּגַּל קָצִיר וְהַמְּגֵירָה. אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל פְּגַם וְשַׁדַּר, פְּגַם וְשַׁדַּר. שְׁלַחוּ לֵיהּ: כִּמְגֵירָה שָׁנִינוּ. תָּנוּ רַבָּנַן:

סַכִּין

וְכָל שֶׁכֵּן הַשְׁתָּא כְּשֶׁגָּלוּ: נֶאֱסַר לָהֶם בְּשַׂר נְחִירָה כִּדְכְתִיב בְּהַהוּא קְרָא דְּכִי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם וְגוֹ' וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנֶךָ וְגוֹ': **שֶׁבַּתְּחִלָּה** בַּמִּדְבָּר: הוּתַּר לָהֶם בְּשַׂר נְחִירָה מֵהַאי קְרָא נָפְקָא לֵיהּ דִּכְתִיב כִּי יִרְחַק וְזָבַחְתָּ מִכְּלָל דְּעַד הַשְׁתָּא לֹא נִצְטַוּוּ עַל הַזְּבִיחָה: **וְעַכְשָׁיו שֶׁגָּלוּ** רַב יוֹסֵף קָאָמַר לֵיהּ: **בְּשַׂר תַּאֲוָה לֹא אִתְּסַר כְּלָל** וּקְרָא וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוֹ (וַיִּקְרָא יז) בְּקָדָשִׁים כְּתִיב וְהַאי דִּכְתִיב (דְּבָרִים יב) בְּכָל אַוַּת נַפְשְׁךָ תֹּאכַל בָּשָׂר לָאו לְאוֹרוּיֵי הֶתֵּירָא בִּבְשַׂר תַּאֲוָה אָתָא אֶלָּא כִּדְדָרֵשׁ לֵיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בְּפֶרֶק כִּסּוּי הַדָּם (לְקַמָּן חוּלִּין דַּף פד.) לִמְּדָה תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁלֹּא יֹאכַל אָדָם בָּשָׂר אֶלָּא לְתֵאָבוֹן וְכִי יִרְחַק וְזָבַחְתָּ בָּא לְהַזְהִיר עַל הַשְּׁחִיטָה כְּשֶׁיִּכָּנְסוּ לָאָרֶץ וְאַע"ג דִּקְרָא בִּפְסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין שֶׁנִּפְדּוּ עַל יְדֵי מוּמִין מִשְׁתַּעֵי כִּדְמוֹקְמִינַן בִּבְכוֹרוֹת (דַּף לג.) אֲפִלּוּ הָכֵי גָּמְרִינַן חוּלִּין מִינַּיְהוּ כִּדְאָמְרִינַן בפ"ב (לְקַמָּן חוּלִּין דַּף כח.) מַקִּישׁ צְבִי וְאַיָּל לִפְסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁי' מַה פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁים בִּשְׁחִיטָה אַף צְבִי וְאַיָּל בִּשְׁחִיטָה וּצְבִי וְאַיָּל חוּלִּין נִינְהוּ: **בְּשַׂר נְחִירָה לֹא אִשְׁתְּרִי כְּלָל** הִילְכָּךְ לֹא תָּלָה הַכָּתוּב בְּבִיאַת הָאָרֶץ אֶלָּא הֶתֵּר בְּשַׂר תַּאֲוָה וּזְבִיחָה דִּכְתִיב בְּהַאי קְרָא לָאו בְּבִיאַת הָאָרֶץ נִתְלֵית אֶלָּא אוֹרְחָא דִּקְרָא לְמִכְתַּב זְבִיחָה בַּאֲכִילַת בָּשָׂר אִי נָמֵי לְמַאי דְּדָרְשִׁינַן בִּבְכוֹרוֹת (ד' טו.) וְזָבַחְתָּ וְאָכַלְתָּ אֵין בִּפְסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין שֶׁנִּפְדּוּ אֶלָּא הֶתֵּר זְבִיחָה וַאֲכִילָה וְלֹא גִּזָּה וַעֲבוֹדָה אִי נָמֵי לֶאֱסֹר שְׁחִיטַת חוּלִּין בָּעֲזָרָה כִּדְדָרְשִׁינַן לֵיהּ בְּקִדּוּשִׁין (דַּף נז:) כִּי יִרְחַק וְזָבַחְתָּ בְּרִחוּק מָקוֹם אַתָּה זוֹבֵחַ וְאִי אַתָּה זוֹבֵחַ בְּקֵרוּב מָקוֹם: **וְשָׁחַט** אַלְמָא נִצְטַוּוּ עַל הַשְּׁחִיטָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד שֶׁבַּמִּדְבָּר: **וְנִתְנַבְּלָה** כְּגוֹן עַל יְדֵי פְּגִימַת סַכִּין אוֹ שֶׁהָיָה אוֹ דְּרָסָה: **וְהַנּוֹחֵר** מְקַעֵת. וּלְשׁוֹן נְחִירָה שֶׁקּוֹרְעָהּ לְאָרְכָּהּ מִנְּחִירֶיהָ וְעַל הֶחָזֶה: **וְהַמְעַקֵּר** סִימָנִין. וּבְחַיָּה קָאֵי דִּטְעוּנָה כִּסּוּי כְּגוֹן צְבִי וְאַיָּל: **פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת** דִּכְתִיב אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ וְכִסָּה בְּרָאוּי לַאֲכִילָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר. וַאֲפִלּוּ מַאן דִּמְחַיֵּב כִּסּוּי בְּשׁוֹחֵט וְנִמְצֵאת טְרֵפָה הָכָא מוֹדֶה דִּשְׁחִיטָה מִיהָא בָּעֵינַן דִּגְמַר שְׁפִיכָה שְׁפִיכָה מִשְּׁחוּטֵי חוּץ וְהָתָם שְׁחִיטָה כְּתִיב בְּפֶרֶק כִּסּוּי הַדָּם (לְקַמָּן חוּלִּין דַּף פה.): **אֶלָּא לְר' עֲקִיבָא** עַל כִּסּוּי הַדָּם בַּמִּדְבָּר נִצְטַוּוּ וּנְחִירָתָן הָיְתָה שְׁחִיטָתָן וְהַנּוֹחֵר בַּזְּמַן הַזֶּה נָמֵי נִבְעֵי כִּסּוּי: **אַךְ כַּאֲשֶׁר יֵאָכֵל** עַכְשָׁו צְבִי וְאַיָּל בְּטֻמְאָה כֵּן תֹּאכְלֶנּוּ לְבָקָר וְצֹאן מִשֶּׁתִּכָּנְסוּ לָאָרֶץ שאע"פ שֶׁאֲנִי מַטְעִינַן שְׁחִיטָה לְחוּלִּין מִשֶּׁתִּכָּנְסוּ לָאָרֶץ כְּקָדָשִׁים שֶׁל עַכְשָׁו אֵין צְרִיכִין לֶאֱכֹל בְּטָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ אֶלָּא כִּצְבִי וְאַיָּל שֶׁל עַכְשָׁו שֶׁהַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר אוֹכְלִין בִּקְעָרָה אַחַת. **אֶלָּא לְר' יִשְׁמָעֵאל כו': כִּי אָסַר רַחֲמָנָא** בְּשַׂר תַּאֲוָה בַּמִּדְבָּר: **שֶׁהִכְנִיסוּ יִשְׂרָאֵל** אַלִּבָּא דְּר' עֲקִיבָא מַהוּ לְאוֹכְלָן אַחַר כְּנִיסָתָן מִי אָמְרִינַן כִּי אָסַר רַחֲמָנָא בְּשַׂר נְחִירָה לְאַחַר בִּיאָה הָנֵי מִילֵּי לִנְחֹר אַחֲרֵי כֵן לֶאֱכֹל אֲבָל הַנְּחוּרוֹת וּבָאוֹת מִן הַמִּדְבָּר הוֹאִיל וּבִשְׁעַת נְחִירָתָן הֶתֵּר הָיְתָה תּוּ לָא מִתַּסְרֵי אוֹ דִּלְמָא לָא שְׁנָא. וּדְרוֹשׁ וְקַבֵּל שָׂכָר הוּא שֶׁצְּרִיכִין אָנוּ לַעֲמֹד עַל הָאֱמֶת וְאַע"פ שֶׁכְּבָר עָבַר: **וּבָתִּים מְלֵאִים כָּל טוּב וְגוֹ'** סֵיפֵיהּ דִּקְרָא וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ: **כָּתְלֵי דַּחֲזִירֵי** חֲזִירִים יְבֵשִׁים שֶׁקּוֹרִין בקונ"ש: **אֶלָּא לְאַחַר מִכָּאן** דְּהַיְינוּ בְּשֶׁבַע שֶׁחִלְּקוּ דְּלָאו שְׁרָא לְהוּ רַחֲמָנָא טֻמְאָה אֶלָּא בִּשְׁעַת שָׁלָל כִּדְכְתִיב (דְּבָרִים כ) וְאָכַלְתָּ אֶת שְׁלַל אֹיְבֶיךָ וְגוֹ'. שֶׁבַע שָׁנִים כָּבְשׁוּ וְשֶׁבַע שָׁנִים חִלְּקוּ כִּדְאָמְרִי' בְּפֶרֶק אֵין נֶעֱרָכִין (עֲרָכִין דַּף יג:): **שָׁלָל שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים** כִּדְכְתִיב (דְּבָרִים ו) אֲשֶׁר לֹא מִלֵּאתָ וּכְתִיב נָמֵי אֶת שְׁלַל אֹיְבֶיךָ: **שַׁנֵּית הַכֹּל שׁוֹחֲטִין** וּמוֹקֵמְתְּ לָהּ בְּנִשְׁחָטִין כִּדְאָמְרָן הַכֹּל טְעוּנִים שְׁחִיטָה וַאֲפִי' עוֹף: **וּלְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין** נָמֵי מוֹקֵמְתְּ לֵיהּ כִּדְאָמְרָן דְּאַשְׁמְעִינַן דְּאַע"פ שֶׁגָּלוּ לֹא חָזְרוּ לְהֶתֵּרָן הָרִאשׁוֹן וְאֵין בָּשָׂר נֶאֱכָל אֶלָּא בִּשְׁחִיטָה: **וְכִי תֵּימָא בֵּין בְּצוֹר כו'** דְּלָאו בְּנִשְׁחָטִין אָתָא לְאוֹרוּיֵי אֶלָּא בַּשּׁוֹחֲטִין: **אֶלָּא אָמַר רָבָא** כּוּלָּהּ בְּשׁוֹחֲטִין וְהַכֹּל שׁוֹחֲטִין תַּרְתֵּי דְּקָתָנֵי בְּמַתְנִי': **חֲדָא לְכוּתִי וַחֲדָא לִמְשׁוּמָּד** כִּדְאָמְרָן בְּרֵישׁ פִּרְקִין (חוּלִּין דַּף ג.): **בֵּין בַּלַּיְלָה** כְּשֶׁאֲבוּקָה כְּנֶגְדּוֹ כִּדְאוֹקִימְנָא (לְעֵיל חוּלִּין דַּף יג:): **בֵּין בְּרֹאשׁ הַגָּג** וְלָא חָיְישִׁינַן לְלֵימְרוּ לַגָּבָה הַשָּׁמַיִם עוֹלֶה לִשְׁחֹט: **בֵּין בְּרֹאשׁ הַסְּפִינָה** וְאַע"ג דִּתְנַן לְקַמָּן (חוּלִּין דַּף מא.) אֵין שׁוֹחֲטִין לְתוֹךְ יַמִּים בְּרֹאשׁ הַסְּפִינָה שָׁרֵי דְּמוֹכְחָא מִלְּתָא דִּלְנַקֵּר סְפִינָתוֹ הוּא צָרִיךְ: **פְּגַם וְשַׁדַּר** פְּגַם עָשָׂה בְּסַכִּין פְּגִימוֹת הַרְבֵּה שֶׁאֵינָן דּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ וְשַׁדַּר לא"י לֵידַע אֵיזוֹ אֲסוּרָה וְאֵיזוֹ כְּשֵׁרָה כֵּן עָשָׂה פְּעָמִים וְשָׁלֹשׁ: **שְׁלַחוּ לֵיהּ** סִימָן זֶה יְהֵא לְךָ בִּפְגִימוֹת: **כִּמְגֵרָה שָׁנִינוּ** שֶׁפְּגִימוֹתֶיהָ מְכֻוָּנוֹת לְעָמְקָן וְיֵשׁ לִפְגָם שְׁנֵי עוּקְצִים כְּשֶׁאַתָּה מוֹלִיךְ צִפָּרְנֶךָ מִסּוֹף הַסַּכִּין לְרֹאשָׁהּ צִפָּרְנֶךָ חוֹגֶרֶת בְּעָקְצוֹ שֶׁל צַד הָרֹאשׁ וּכְשֶׁאַתָּה בּוֹדֵק מֵרֹאשָׁהּ לְסוֹפָהּ צִפָּרְנֶךָ חוֹגֶרֶת בְּעָקְצוֹ שֶׁל סוֹפָהּ:

וְכָל שֶׁכֵּן הַשְׁתָּא דְּאַרְחִיקוּ לְהוּ טוּבָא לִסְפָרִים דְּגָרְסִי בְּאֵלּוּ הֵן הַלּוֹקִין (מַכּוֹת דַּף יט.) לְעוֹלָם לֹא קַשְׁיָא לְעָתִיד לָבֹא אִם כֵּן לְר' יִשְׁמָעֵאל הֻתְּרוּ הַבָּמוֹת וְקַשְׁיָא דְּאִם כֵּן מַאי קָאָמַר הָכָא לְר' יִשְׁמָעֵאל דְּאַרְחִיקוּ לְהוּ טְפֵי אַדְּרַבָּה אַקְרִיבוּ לְהוּ טְפֵי כֵּיוָן דְּהֻתְּרוּ הַבָּמוֹת: **רַבִּי עֲקִיבָא סָבַר בְּשַׂר תַּאֲוָה לָא אִתְּסַר כְּלָל** תֵּימַהּ מְנָא לֵיהּ הָא דִּלְמָא מָר אָמַר חֲדָא וּמָר אָמַר חֲדָא וְלָא פְּלִיגֵי וְיֵ"ל אִי לְרַבִּי עֲקִיבָא מִתְּסַר בְּשַׂר תַּאֲוָה אִם כֵּן הֵיכִי הֻתְּרָה לָהֶם בְּשַׂר נְחִירָה דִּבְקָדָשִׁים מוֹדֶה דִּבְעָיָא שְׁחִיטָה כִּדְמַשְׁמַע בְּסָמוּךְ וְאִי בִּצְבִי וְאַיָּל הָא בִּקְרָא דְּדָרְשִׁינַן מִינֵּהּ הֶתֵּר נְחִירָה כְּתִיב בָּקָר וְצֹאן כִּדְכְתִיב כִּי יִרְחַק מִמְּךָ וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ מִכְּלָל דְּמֵעִיקָּרָא לָא בָּעוּ זְבִיחָה וּמִיהוּ קָשֶׁה דַּהֲוָה לֵיהּ לְאוֹקוּמֵי קְרָא דְּהֶתֵּר נְחִירָה בְּבַעֲלֵי מוּמִין דְּלָא חֲזוּ לְהַקְרָבָה: **כִּי אִשְׁתְּרִי שָׁלָל שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דִּידְהוּ לָא אִשְׁתְּרִי** לָא גָּרְסִינַן אוֹ דִּלְמָא לֹא שְׁנָא דְּהַלָּשׁוֹן הָיָה מַשְׁמַע שֶׁהָיָה מִסְתַּפֵּק אִי אִשְׁתְּרִי כָּתְלֵי דַּחֲזִירֵי דִּידְהוּ אִי לֹא וְזֶה אֵינוֹ דְּמִתְּחִלָּה לֹא נִסְתַּפֵּק מִכָּתְלֵי דַּחֲזִירֵי דִּידְהוּ אוֹ בַּמֶּה שֶׁנִּחֲרוּ כְּשֶׁבָּאוּ אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁנָּחֲרוּ בַּמִּדְבָּר בְּהֶתֵּר וְהַשַּׁ"ס הִקְשָׁה לוֹ דַּאֲפִי' דָּבָר טָמֵא אִשְׁתְּרִי לְהוּ כְּלוֹמַר דַּאֲפִילּוּ לִנְחֹר בַּתְּחִלָּה הָיוּ מֻתָּרִים כָּל שֶׁכֵּן מַה שֶּׁנָּחֲרוּ קֹדֶם וּמְשַׁנֵּי דִּלְמָא שָׁלָל שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אִשְׁתְּרִי לְהוּ וְלָא דִּידְהוּ וּלְכָךְ אָסוּר לִנְחֹר וְהַשְׁתָּא שַׁפִּיר מִבַּעְיָא לַן בַּמֶּה שֶׁנָּחֲרוּ בְּהֶתֵּר:

מסורת הש"ס

א פסיקתא דרב כהנא

ב משנה חולין

ג תוספתא חולין; לעיל ג.; קידושין נז:; לעיל יג:

תורה אור השלם

כִּי־יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהֹוָה לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל אַוַּת נַפְשֶׁךָ [דברים יב, כא]

וְשָׁחַט אֶת־בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְהֹוָה וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד [ויקרא א, ה]

הֲצֹאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם וּמָצָא לָהֶם אִם אֶת־כָּל־דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם וּמָצָא לָהֶם [במדבר יא, כב]

וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צֵיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת־דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר [ויקרא יז, יג]

אַךְ כַּאֲשֶׁר יֵאָכֵל אֶת־הַצְּבִי וְאֶת־הָאַיָּל כֵּן תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו יֹאכְלֶנּוּ [דברים יב, כב]

וּבָתִּים מְלֵאִים כָּל־טוּב אֲשֶׁר לֹא־מִלֵּאתָ וּבֹרֹת חֲצוּבִים אֲשֶׁר לֹא־חָצַבְתָּ כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא־נָטָעְתָּ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ [דברים ו, יא]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פד' מהל' שחיטה הל' יז:

רבינו גרשום

א)מן תי' וכ"ש עד תי' ישחט וכו' שייך לקף יז ע"א. (וכ"ש השתא דאיתרחקי להו טפי ועדיין אני אומר דלא צריך לומר לעולם שוחטין:

אלא מה דאמרי' לעולם שוחטין לר' עקיבא דתניא כי ירחק ממך המקום וגו' (הפסוק) וזבחת ומשום הכי לעולם שוחטין:

לר' עקיבא סבר בשר תאוה כו' ולא צריך לומר לעולם שוחטין ור' ישמעאל סבר בשר נחירה לא אישתרי ומשום הכי צריך לומר לעולם שוחטין:

אלא לר' עקיבא דאמר לא איתסר כלל מאי ושחט קדשים שאני כלומר משום קדשים דצריכי שחיטה:

בשלמא לר' ישמעאל דאמר בשר נחיר' לא אישתרי כלל משום הכי היינו דכתיב ישחט וכו')ב)מכאן עד תי' של קנה יבש שייך לעיל. אלא הכא במאי עסקינן בכותל מערה [ליקא נמי] דמשמע למחובר מעיקרא דקתני סמוך לו או שהיה קנה עולה וכו':

שבתחילה נאסר להן בשר תאוה כלומר במשכן כתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו דלינו להקריב אימורין מכל בהמות ששוחט לצרכו שאם תאוה לאכול בשר אינו יכול לאכול עד שיקרי' אימורין משנכנסו לארץ הותר להן בשר תאוה בלא אימורין):

בשלמא לר' ישמעאל היינו דתנן השוחט ונתנבלה בידו כלומר למעולם לא היתה נחירה במקום שחיטה לפיכך הנוחר פטור מלכסות אלא לר' עקיבא לא כבר היתה נחירה במקום שחיטה [ואמאי] פטורה מלכסות:

אלא לר' ישמעאל צבי ואיל גופיהו וכו' כלומר מי הוכשרו בלא אימורין:

קתלי דחזירי. חזירים יבשים שקורין בקונ"ש בלע"ז:

שנית הכל שוחטין ולעולם שוחטין וכו' כלומר הכל שוחטין תרצינן כהלכתא קמייתא אליבא דאמוראי לעולם שוחטין לר' ישמעאל כדאית ליה לר' עקיבא כדאית ליה:

אי הנך בשוחטין וכו' כלומר [אי] מוקמת הני תרתי הכל שוחטין ולעולם שוחטין בנשחטין הכל בשחיטה ואפי' עוף:

אלא אמר רבא הכל שוחטין חדא לאיתויי כותי וכו':

לתרין זמנין במתניתין הכל שוחטין חד בתחלת הפרק וחד הכא. לעולם שוחטין כו' כלומר וכולהו תלתא מוקמינן בשוחטין:

חוץ ממגל קציר והמגירה מגל קציר שיסלא בלע"ז. מגירה עשוי כמגל קציר לחתוך חפציו:

[א־ד]סַכִּין שֶׁיֵּשׁ בָּהּ פְּגִימוֹת הַרְבֵּה – תִּידּוֹן כִּמְגֵירָה, וְשֶׁאֵין בָּהּ אֶלָּא פְּגִימָה אַחַת: אוֹגֶרֶת – פְּסוּלָה, מְסוּכְסֶכֶת – כְּשֵׁרָה. הֵיכִי דָּמְיָא אוֹגֶרֶת? הֵיכִי דָּמְיָא מְסוּכְסֶכֶת? אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אוֹגֶרֶת – מִשְּׁתֵּי רוּחוֹת, מְסוּכְסֶכֶת – מֵרוּחַ אַחַת. [ה]מַאי שְׁנָא מִשְּׁתֵּי רוּחוֹת, דְּמוּרְשָׁא קַמָּא מַחְלֵישׁ וּמוּרְשָׁא בָּתְרָא בָּזַע? מֵרוּחַ אַחַת נָמֵי, חוּרְפָּא דְּסַכִּינָא מַחְלֵישׁ, מוּרְשָׁא בָּזַע! דְּקָאֵים אַרֵישָׁא דְּסַכִּינָא. סוֹף סוֹף, כִּי אָזְלָא מַחְלְשָׁא, כִּי (אתא בזע) [אָתְיָא בָּזְעָה]! כְּגוֹן שֶׁהוֹלִיךְ וְלֹא הֵבִיא. [ו]אָמַר רָבָא: שָׁלֹשׁ מִדּוֹת בְּסַכִּין – אוֹגֶרֶת – לֹא יִשְׁחוֹט, וְאִם שָׁחַט – שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. מְסוּכְסֶכֶת – לֹא יִשְׁחוֹט בָּהּ לְכַתְּחִלָּה, וְאִם שָׁחַט – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. עוֹלֶה וְיוֹרֵד בְּסַכִּין – שׁוֹחֵט בָּהּ לְכַתְּחִלָּה. אֲמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב נְחֶמְיָה לְרַב אָשֵׁי: אֲמַרְתְּ לַן מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: מְסוּכְסֶכֶת פְּסוּלָה, וְהָא אָמַר רָבָא: מְסוּכְסֶכֶת כְּשֵׁרָה! לָא קַשְׁיָא: כָּאן שֶׁהוֹלִיךְ וְהֵבִיא, כָּאן שֶׁהוֹלִיךְ וְלֹא הֵבִיא. [ז]אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אַוְיָא לְרַב אָשֵׁי: דָּמְיָא לְסָאסָא, מַאי? אֲמַר לֵיהּ: מַאן יָהֵיב לַן מִבִּשְׂרֵיהּ וְאָכְלִינַן. אָמַר רַב חִסְדָּא: מִנַּיִן לִבְדִיקַת סַכִּין מִן הַתּוֹרָה? שֶׁנֶּאֱמַר: "וּשְׁחַטְתֶּם בָּזֶה וַאֲכַלְתֶּם". [א]פְּשִׁיטָא, כֵּיוָן דְּכִי נְקַב טְרֵיפָה, בָּעֲיָא בְּדִיקָה לְחָכָם קָאָמְרִינַן! וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא אָמְרוּ לְהַרְאוֹת סַכִּין לְחָכָם אֶלָּא מִפְּנֵי כְּבוֹדוֹ שֶׁל חָכָם! מִדְּרַבָּנַן, וּקְרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הוּא. בְּמַעְרְבָא בָּדְקִי לַהּ בְּשִׁמְשָׁא, בִּנְהַרְדְּעָא בָּדְקוּ לַהּ בְּמַיָּא, רַב שֵׁשֶׁת בָּדֵק לַהּ בְּרֵישׁ לִישָּׁנֵיהּ, רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב בָּדֵק לַהּ בְּחוּט הַשַּׂעֲרָה. [ט]בְּסוּרָא אָמְרִי: בִּישְׂרָא אָכְלָה, בִּישְׂרָא לִבְדְּקַהּ. אָמַר רַב פָּפָּא: צְרִיכָא בְּדִיקָה אַבִּישְׂרָא, וְאַטּוּפְרָא, וְאַתְּלָתָא רוּחָתָא. אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: אָמַר לַן רַב סַמָּא בְּרֵיהּ דְּרַב מְשַׁרְשְׁיָא מִשְּׁמָךְ, דַּאֲמַרְתְּ לֵיהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: צְרִיכָא בְּדִיקָה אַבִּישְׂרָא וְאַטּוּפְרָא וְאַתְּלָתָא רוּחָתָא. אֲמַר לֵיהּ: אַבִּישְׂרָא וְאַטּוּפְרָא אֲמַרִי, וְאַתְּלָתָא רוּחָתָא לָא אֲמַרִי. אִיכָּא דְּאָמְרִי: אַבִּישְׂרָא וְאַטּוּפְרָא וְאַתְּלָתָא רוּחָתָא אֲמַרִי, מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא לָא אֲמַרִי. רָבִינָא וְרַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא הֲווֹ יָתְבִי קַמֵּיהּ דְּרַב אָשֵׁי, אַיְיתוֹ סַכִּין לְקַמֵּיהּ דְּרַב אָשֵׁי לִבְדְּקַהּ. אֲמַר לֵיהּ לְרַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא: בִּידְקַהּ. בַּדְקַהּ אַטּוּפְרָא וְאַבִּישְׂרָא וְאַתְּלָתָא רוּחָתָא. אֲמַר לֵיהּ: יִישַּׁר, וְכֵן אָמַר רַב כָּהֲנָא. [ב]רַב יֵימַר אֲמַר: אַטּוּפְרָא וְאַבִּישְׂרָא צְרִיכָא, אַתְּלָתָא רוּחָתָא לָא צְרִיכָא. מִי לָא אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר שְׁמוּאֵל: לִיבֵּן סַכִּין וְשָׁחַט בָּהּ – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה, שֶׁחִידּוּדָהּ קוֹדֶם לְלִיבּוּנָהּ; וְקַשְׁיָא לַן: הָאִיכָּא צְדָדִין! וְאָמְרִינַן: בֵּית הַשְּׁחִיטָה מְרָווּחַ רָוַוח. הָכָא נָמֵי, בֵּית הַשְּׁחִיטָה מְרָווּחַ רָוַוח. [י־יג]אָמַר רַב הוּנָא בַּר רַב קַטִּינָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, שָׁלֹשׁ פְּגִימוֹת הֵן: פְּגִימַת עֶצֶם בַּפֶּסַח, פְּגִימַת אוֹזֶן בִּבְכוֹר, פְּגִימַת מוּם בְּקָדָשִׁים. וְרַב חִסְדָּא אָמַר: אַף פְּגִימַת סַכִּין. וְאִידַּךְ בְּחוּלִּין לָא קָא מַיְירֵי. וְכוּלָּן, פְּגִימָתָן כְּדֵי פְּגִימַת הַמִּזְבֵּחַ.

וְכַמָּה

סַכִּין שֶׁיֵּשׁ בָּהּ פְּגִימוֹת הַרְבֵּה תְּלוֹן כִּמְגֵרָה וְאֵין בָּהּ חִלּוּק בֵּין אוֹגֶרֶת לִמְסוּכְסֶכֶת שֶׁאֲפִי' כֻּלָּם מְסֻכְסָכוֹת פְּסוּלָה דִּמְסֻכְסֶכֶת הַיְינוּ שֶׁאֵין לִפְגִימָה אֶלָּא עוֹקֶץ אֶחָד וְעוֹקֶץ הַשֵּׁנִי הֶחֱלַק בְּמַשְׁחֶזֶת וּמַכְשְׁרִינַן לָהּ לְקַמָּן כִּי אִיכָּא חֲדָא פְּגִימָה כְּשֶׁהוֹלִיךְ וְלֹא הֵבִיא שֶׁלֹּא פָּגְעָה הַשְּׁחִיטָה בָּעוֹקֶץ מִשֶּׁהִגִּיעַ לַסִּימָנִין: וְהוּא דְּקַיְימָא אַרֵישָׁא דְסַכִּינָא שֶׁכְּשֶׁהִגִּיעַ לָעוֹקֶץ עֲדַיִין לֹא נֶחְתְּכוּ הָעוֹר וְהַבָּשָׂר שֶׁיִּקְרַע הָעוֹקֶץ אֶת הַסִּימָן בִּירִידָתוֹ אֲבָל כָּאן שֶׁיֵּשׁ פְּגִימוֹת הַרְבֵּה אֲפִלּוּ כֻּלָּן מְסֻכְסָכוֹת עוֹקֶץ שֶׁל פָּגֵם הָרִאשׁוֹן מַחֲלִישׁ הָעוֹר וְהַבָּשָׂר וְהַפָּגֵם הַשֵּׁנִי בָּא לַסִּימָן וְקוֹרְעוֹ. וְהָא דִּתְנַן (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף יח.) הַשּׁוֹחֵט בְּמַגַּל קָצִיר דֶּרֶךְ הֲלִיכָתָהּ בֵּית הִלֵּל מַכְשִׁירִין מִפְּנֵי שֶׁמַּגַּל קָצִיר עֻקְצֵי הַפְּגִימוֹת כְּפוּפִים מְאֹד מְאֹד וְאֵין קוֹרְעִים דֶּרֶךְ הֲלִיכָתָם כְּלָל אֲבָל עוֹקֶץ שֶׁאֵינוֹ כָּפוּף קוֹרֵעַ אֲפִי' בִּירִידָתוֹ שֶׁהַסִּימָן יוֹרֵד מִמֶּנּוּ וְנִכְנָס לְתוֹךְ הַפָּגֵם: מְסֻכְסֶכֶת כְּשֵׁרָה וּכְדִמְפָרֵשׁ וְאָזִיל: מִשְּׁתֵּי רוּחוֹת שֶׁיֵּשׁ ב' עוּקָצִים לִפְגָם אֶחָד לְרֹאשׁוֹ וְאֶחָד לְסוֹפוֹ. אוֹגֶרֶת לָשׁוֹן (מִשְׁלֵי ו) אָגְרָה בַקָּצִיר מַאֲכָלָהּ לְשׁוֹן אֲסִיפָה שֶׁאוֹגֶרֶת הַצִּפֹּרֶן לְתוֹכָהּ בֵּין ב' עֻקְצֶיהָ: מֵרוּחַ אַחַת שֶׁאֵין לִפְגִימָה אֶלָּא עוֹקֶץ אֶחָד וְהַשֵּׁנִי הֶחֱלַק בְּמַשְׁחֶזֶת וְאֵינָהּ אוֹגֶרֶת אֶלָּא מְסַכְסֶכֶת הַסַּכִּין וְהַבָּשָׂר. וּלְשׁוֹן סִכְסוּךְ אנמשלי"ר בְּלַעַ"ז כְּמוֹ (יְשַׁעְיָהוּ יט) וְסִכְסַכְתִּי מִצְרַיִם בְּמִצְרַיִם: מוּרְשָׁא קַמָּא מַחֲלִישׁ עוֹר וּבָשָׂר לִפְנֵי הַשֵּׁנִי וְהַשֵּׁנִי בָּא וּפוֹגֵעַ בַּסִּימָן וְקוֹרְעוֹ: חוּרְפָּא דְסַכִּינָא קֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ לַפָּגֵם: מַחֲלִישׁ אטיינבו"ש בְּלַעַ"ז כְּמוֹ (כְּתֻבּוֹת דַּף עז.) חַשְׁלֵי לוּדִי וּכְמוֹ דְּחַשְׁלֵי מִינַּיְהוּ כְּלֵי זַיִן בְּפ' לִפְנֵי אֵידֵיהֶן (ע"ז דַּף טז.). וְכָל עֻקְצֵי הַפָּגֵם קוֹרְעִין הֵן וְאֵין חוֹתְכִין בֵּין כְּפוֹגְעוֹ בּוֹ וּבֵין כְּשֶׁהוּא יוֹרֵד מִמֶּנּוּ כָּךְ שָׁמַעְתִּי וְכֵן הִיא שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ סַכִּין שֶׁיֵּשׁ בָּהּ פְּגִימוֹת הַרְבֵּה תְּלוֹן כִּמְגֵרָה וַאֲפִי' מְסֻכְסָכוֹת קָאָמַר מִדְּקָמְפַלֵּג בַּחֲדָא בֵּין אוֹגֶרֶת לִמְסֻכְסֶכֶת וּבְטוּבָא לָא מְפַלֵּג וּמַשְׁמַע אֲפִלּוּ כָּל עֻקְצָהּ לְצַד אֶחָד לְצַד רֹאשׁ הַסַּכִּין וְהוֹלִיךְ וְלֹא הֵבִיא אַלְמָא בִּירִידָתוֹ נָמֵי קוֹרֵעַ: דְּקַיְימָא אַרֵישָׁא דְסַכִּינָא שֶׁכְּשֶׁהִתְחִיל לְהוֹלִיךְ לֹא הָיָה כֹּחַ לַסַּכִּין לְהַחֲלִישׁ עַל שֶׁעָבַר הַפָּגֵם וְאֵין כָּאן סָפֵק שֶׁמָּא נָגַע הָעוֹקֶץ בַּסִּימָן: שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה וְכִדְאוֹקְמָא בְּרֵישָׁא דְסַכִּינָא וּכְשֶׁהוֹלִיךְ וְלֹא הֵבִיא וַאֲפִ"ה לֹא יִשְׁחוֹט לְכַתְּחִלָּה שֶׁמָּא יוֹלִיךְ וְיָבִיא: עוֹלֶה וְיוֹרֵד כְּגוֹן שֶׁנִּפְגְּמָה פָּגֵם גָּדוֹל וְהֶחֱלִיקוּ הָעוּקָצִים בְּמַשְׁחֶזֶת וְהָוֵי הַסַּכִּין נָמוּךְ שָׁם: מְסֻכְסֶכֶת פְּסוּלָה אֲפִי' דִּיעֲבַד: דָּמְיָא לְסָאסָא אריסט"א זְקַן הַשִּׁבֳּלִים שֶׁאֵינוֹ חָלָק כָּךְ סַכִּין שֶׁאֵין פִּיהָ חָלָק אֲבָל פְּגָם אֵין לָהּ אִספר"א בְּלַעַ"ז: וּשְׁחַטְתֶּם בָּזֶה בְּשָׁאוּל כְּתִיב וּמִדְּקָאָמַר בָּזֶה ש"מ סַכִּין בָּדַק לָהֶם: דְּכֵיוָן דְּאִי נְקַב לְוֶשֶׁט מִטַּרְפָא פְּשִׁיטָא דְּבָעֵינַן בְּדִיקָה דְּהָא אִי אִיכָּא פְּגָם נָקֵב: לֹא אָמְרוּ כו' וַאֲנַן מִקְרָא יָלְפִינַן לָהּ: בְּשִׁמְשָׁא נוֹתְנִים אוֹתָהּ בַּשֶּׁמֶשׁ וְרוֹאִין בְּחַדָּהּ. מ"ר. לִשְׁנָא אַחֲרִינָא הוֹלֵךְ וּמַעֲמִידָהּ בַּשֶּׁמֶשׁ חַדָּהּ לְמַעְלָה וּמִסְתַּכֵּל בְּגַבָּהּ שֶׁל סַכִּין וְאִם יֵשׁ פְּגָם בְּסַכִּין נִכָּר הוּא בְּגַבָּהּ שֶׁהַחַמָּה נִכְנֶסֶת בַּפְּגָם: בְּמַיָּא הוֹפֵךְ חַדָּהּ לְמַטָּה וּמוֹלִיכָהּ עַל פְּנֵי הַמַּיִם וְנוֹגְעָהּ מְעַט וְאִם יֵשׁ פְּגָם עוֹקֶץ עוֹשֶׂה כְּמִין חָרִיץ בַּמַּיִם בַּהֲלִיכָתָהּ. ל"א הוֹפֵךְ חַדָּהּ לְמַעְלָה וְאוֹחֲזָהּ כְּאִלּוּ בְּשִׁפּוּעַ רֹאשָׁהּ לְמַטָּה וּמַטִּיף עַל חַדָּהּ בְּאֶצְבָּעוֹ אִם יֵשׁ שָׁם פְּגָם נוֹפְלִים שָׁם וְאֵין יְכוֹלִים לֵילֵךְ עַל רֹאשָׁהּ. לְשׁוֹן מוֹרִי: בִּשְׂרָא אָכְלָה הִיא בָּאָה לַחְתּוֹךְ בָּשָׂר לְפִיכָךְ עִקַּר בְּדִיקָתָהּ בְּבָשָׂר אוֹ בְּרֵישׁ לִישָּׁנָא אוֹ בִּבְשַׂר אֶצְבָּעוֹ אִם בָּשָׂר זֶה פּוֹגֵעַ בַּפְּגָם כֵּן יִפְגַּע בּוֹ בְּשַׂר הַסִּימָן אֲבָל בְּדָבָר אַחֵר לֹא הָוְיָא בְּדִיקָה שֶׁמָּא דָּבָר קָשֶׁה עוֹבֵר עַל פְּגָם קָטָן וְאֵינוֹ חוֹגֵר אוֹ דָּבָר שֶׁהוּא רַךְ יוֹתֵר מִדַּאי נִכְנָס לְתוֹךְ פְּגָם קָטָן אע"פ שֶׁאֵין פְּגָם לְקַלְקֵל הַסִּימָן: אַבִּשְׂרָא בְּשַׂר הָאֶצְבַּע: וְאַתְּלָתָא רוּחָתָא בְּאֶמְצַע חַדּוֹ וּבִצְדָדִין שֶׁמָּא נִפְגַּם עֹבִי חַדָּהּ בְּצַדָּהּ וְנֶאֱחַז הַסִּימָן בָּעוֹקֶץ וְנִקְרַע: יְיַשַּׁר יָפֶה עָשִׂיתָ: וְכֵן אָמַר רַב כָּהֲנָא דְּכָךְ צְרִיכָה: כָּל הֵיכָא דְּאָמַר מִשְּׁמֵיהּ דִּפְלוֹנִי לֹא שְׁמָעָהּ מִמֶּנּוּ אֶלָּא מֵאֲחֵרִים שָׁמַע שֶׁקִּבְּלוּהָ מִמֶּנּוּ כִּי הָא דְּרַב אָשֵׁי לֹא רָאָה אֶת רָבָא מֵעוֹלָם כִּדְאָמַר בַּעֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף עב:) יוֹם שֶׁמֵּת רָבָא נוֹלַד רַב אָשֵׁי: אַתְּלָתָא רוּחָתָא לָא צְרִיכֵי וְאִם יֵשׁ שָׁם פְּגָם בְּצִדָּהּ לֹא אִכְפַּת לָן דְּאֵין צִדֵּי הַסַּכִּין נוֹגְעִין בַּסִּימָן מִכֵּיוָן שֶׁחָתְכוּ חַדָּהּ שֶׁל סַכִּין הוּא מִתְרַוֵּחַ לְכָאן וּלְכָאן: שֶׁחִדּוּדָהּ קוֹדֵם לְלִבּוּנָהּ קֹדֶם שֶׁיַּכְוִינָהּ הַסִּימָן בְּלִבּוּן הוּא נֶחְתָּךְ בְּחִדּוּד: הָא אִיכָּא צְדָדִין שֶׁנִּכְווּ בְּצִדֵּי הַסַּכִּין קֹדֶם שֶׁתִּגָּמֵר שְׁחִיטָה וַהֲרֵי סִימָנֵי טְרֵפוֹת נוֹלָדִין בָּהּ כֵּיוָן שֶׁהוּשַׁט נִשְׂרַף. וַאֲפִ"ה קי"ל כְּרַב אַחָא וְרַב כָּהֲנָא וְרַב אָשֵׁי וְכוּלְּהוּ אָמוֹרָאֵי דְּאָמְרֵי צְרִיכָא אַבִּשְׂרָא וְאַטּוּפְרָא וְאַתְּלָת רוּחָתָא וְאִם שָׁכַח וְלֹא בָּדַק קֹדֶם שְׁחִיטָה בּוֹדֵק לְאַחַר שְׁחִיטָה: ג' פְּגִימוֹת הֵן לְשִׁעוּר אֶחָד: פְּגִימַת עֶצֶם בְּפֶסַח לַעֲבֹר עָלֶיהָ בְּלָאו דְּעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ: פְּגִימַת אֹזֶן בִּבְכוֹר לִהְיוֹת בּוֹ מוּם לִשְׁחֹט עָלָיו בַּמְּדִינָה דִּתְנַן (בְּכוֹרוֹת דַּף לז.) נִפְגְּמָה אָזְנוֹ מִן הַסְּחוּס. וה"ה לִשְׁאָר מוּמִין שֶׁל פְּגִימָה הַנִּזְכָּרִים שָׁם וְקַמַּיְיתָא נָקַט: פְּגִימַת מוּם בְּקָדָשִׁים נְקֵבוֹת כְּגוֹן חַטָּאת וּשְׁלָמִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם פְּגִימוֹת שֶׁאֵינָן נוֹהֲגוֹת בִּבְכוֹר וּכְדִתְנַן הָתָם בִּבְכוֹרוֹת (דַּף לט:) נִפְגַּם הַזּוֹבֶן בִּבְכוֹר אוֹ הָעֶרְוָה שְׂפַת בֵּית הָרֶחֶם שֶׁל נְקֵבָה בְּמֻקְדָּשִׁין. וְאִצְטְרִיךְ לְמִנְקַט הָכָא לְאַשְׁמוֹעִינַן לאע"ג דְּלָא מִנַּכְרָא בָּהּ פְּגִימָה כְּלֵי הַאי אֲפִלּוּ הָכִי שִׁעוּרָהּ בִּכְדֵי שֶׁתַּחְגֹּר בָּהּ צִפֹּרֶן. וְאִי קַשְׁיָא לִנְקֵט פְּגִימַת מוּם בְּקָדָשִׁים וְכֻלָּן בִּכְלָל דְּהָא בְּכוֹר בִּכְלַל כָּל הַקֳּדָשִׁים הוּא אִי תְּנָא הָכִי ה"א לִפְסֹל מֵהַקְרָבָה הוּא בִּכְדֵי חֲגִירַת צִפֹּרֶן מִפַּסְלָא אֲבָל מוּם גָּמוּר לָא הָוֵי לִשְׁחוֹט עָלָיו בַּמְּדִינָה דְּמוּמִין הַרְבֵּה פּוֹסְלִין בַּבְּהֵמָה וְאֵין הַבְּכוֹר נִשְׁחָט עֲלֵיהֶן כִּדְתְנַן (שָׁם דַּף מח.) וְאֵלּוּ שֶׁאֵין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶם לֹא בַּמִּקְדָּשׁ וְלֹא בַּמְּדִינָה כו' וּלְהָכִי תְּנָא פְּגִימַת אֹזֶן בִּבְכוֹר שֶׁהֻזְכְּרָה בִּבְכוֹרוֹת לְעִנְיַן לִשְׁחוֹט בַּמְּדִינָה: מִזְבֵּחַ שֶׁנִּפְגַּם פָּסוּל כִּדְיָלְפִינַן בִּשְׁחִיטַת קָדָשִׁים בְּפֶרֶק קָדְשֵׁי קָדָשִׁים (זְבָחִים דַּף נט.) וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלָמֶיךָ וְגוֹ' וְכִי עָלָיו אַתָּה זוֹבֵחַ אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהוּא שָׁלֵם וְלֹא בִּזְמַן שֶׁהוּא חָסֵר וְהַאי עָלָיו בִּשְׁבִילוֹ הוּא כְּלוֹמַר כְּשֶׁהוּא בְּחֶזְקָתוֹ:

כָּאן שֶׁהוֹלִיךְ וְהֵבִיא הֲוָה מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי הָא דְקַיְימָא אַרֵישָׁא דְסַכִּינָא וְהָא דְקַיְימָא בְּאֶמְצַע:

אַבִּשְׂרָא וְאַטּוּפְרָא אַבִּשְׂרָא מִשּׁוּם וֶשֶׁט וְאַטּוּפְרָא מִשּׁוּם קָנֶה: **פְּגִימַת** אֹזֶן בִּבְכוֹר פְּגִימַת מוּם בְּקָדָשִׁים אִצְטְרִיךְ תַּרְוַיְיהוּ פְּגִימַת אֹזֶן בִּבְכוֹר לִשְׁחוֹט עָלָיו בַּמְּדִינָה וְקָדָשִׁים אִצְטְרִיךְ מִשּׁוּם עֶרְוָה שֶׁל נְקֵבָה דְּלָא הָוְיָא בִּכְלַל בְּכוֹר אִי נָמֵי אִצְטְרִיךְ קָדָשִׁים דְּלָא נֵימָא פְּגִימַת מוּם לִפְסֹל מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ הָוְיָא פָּחוֹת מֵחֲגִירַת הַצִּפֹּרֶן וְהָא דְּלָא חָשִׁיב בַּהֲדַיְיהוּ פְּגִימַת מִזְבֵּחַ וְלֵימָא ד' פְּגִימוֹת הֵן מָצֵינוּ לְמֵימַר מִשּׁוּם דִּפְגִימַת מִזְבֵּחַ בְּהֶדְיָא כְּתִיב (דְּבָרִים כז) אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת אע"ג דִּבְקָדָשִׁים נָמֵי כְּתִיב תָּמִים לֹא מַשְׁמַע מַמָּשׁ בְּלֹא פְּגִימָה דִּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת לָא חָיְישִׁינַן אִם נֶחְתַּךְ מִמֶּנּוּ הַבָּשָׂר אוֹ הָעֶצֶם:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' יח סעי' ה:
ב מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יד, ש"ע יו"ד סי' יח סעי' ב:
ג מיי' פא' מהל' שחיטה הל' טו:
ד מיי' פא' מהל' שחיטה הל' טז, ש"ע יו"ד סי' יח סעי' ד:
ה מיי' פא' מהל' שחיטה הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' יח סעי' ד:
ו מיי' פא' מהל' שחיטה הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' יח סעי' ד:
ז מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יז, ש"ע יו"ד סי' יח סעי' ח:
ח מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יח, טוש"ע יו"ד סי' יח סעי' ו:
ט מיי' פא' מהל' שחיטה הל' כג, טוש"ע יו"ד סי' יח סעי' ט:
י מיי' פז' מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' ב:
יא מיי' פב' מהל' איסורי המזבח הל' א:
יב מיי' פב' מהל' איסורי המזבח הל' ד:
יג מיי' פב' מהל' בכורות הל' א, טוש"ע יו"ד סי' שט סעי' ב:

רבינו גרשום

אוגרת פסול וכו' א)נראה לע"ד משתי רוחות בזה ענין מסוכסכת וכו'. בזה ענין:

מסכסכת מרוח אחת בזה ענין:

עולה ויורד. סכין שאינו שוה בחילולו:

דמיא לסאסא מאי. כלומר לדמי לשערי' שבולת דאינו פגום ולמתחזי כפגום:

פשיטא דכיון דכי ניקבה טרפה בעיא בדיקה כלומר כיון ששחטו בסכין פגומה דמי כמי שניקבה:

במערבא בדקי לה במיא. היכי בדקי לה במיא שמשימין הסכין חודו במים והיכן שהמים נמשכין מחודו של סכין ודאי שם נפגם:

א)נראה לע"ד הכא נמי בית השחיטה מרווח רווח כלומר לפיכך וכו'. ואתלת רוחתא כלומר לפיכך לא צריך לבדוק הסכין מצד זה ומצד זה אלא במקום חידודו:

ופגימת אוזן בבכור שחשוב מום קבוע:

ופגימת מום בקדשים. איכא דאמרי קדשים ממש ואיכא דאמרי בקדשי המשכן דכתיב בהו תמים:

מסורת הש"ס

א לעיל י:
ב לעיל ח.

תורה אור השלם

וַיֹּאמֶר שָׁאוּל פֻּצוּ בָעָם וַאֲמַרְתֶּם לָהֶם הַגִּישׁוּ אֵלַי אִישׁ שׁוֹרוֹ וְאִישׁ שֵׂיֵהוּ וּשְׁחַטְתֶּם בָּזֶה וַאֲכַלְתֶּם וְלֹא־תֶחֶטְאוּ לַיהוָה לֶאֱכֹל אֶל־הַדָּם וַיַּגִּשׁוּ כָל־הָעָם אִישׁ שׁוֹרוֹ בְיָדוֹ הַלַּיְלָה וַיִּשְׁחֲטוּ־שָׁם [שמואל א יד, לד]

בְּבַיִת אֶחָד יֵאָכֵל לֹא־תוֹצִיא מִן־הַבַּיִת מִן־הַבָּשָׂר חוּצָה וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ־בוֹ [שמות יב, מו]

[אב] וְכַמָּה פְּגִימַת הַמִּזְבֵּחַ? כְּדֵי שֶׁתַּחְגּוֹר בָּהּ צִפּוֹרֶן. [גד] מֵיתִיבִי: כַּמָּה פְּגִימַת הַמִּזְבֵּחַ? רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר: טֶפַח, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: כְּזַיִת. לָא קַשְׁיָא: הָא בְּסִידָא, הָא בְּאַבְנָא. [ה] אָמַר רַב הוּנָא: הַאי טַבָּחָא דְּלָא סָר סַכִּינָא קַמֵּי חָכָם – מְשַׁמְּתִינַן לֵיהּ, וְרָבָא אֲמַר: מְעַבְרִינַן לֵיהּ, וּמַכְרְזִינַן אַבִּשְׂרֵיהּ דִּטְרֵפָה הִיא. [ו] וְלָא פְּלִיגִי, כָּאן – בְּשֶׁנִּמְצֵאת סַכִּינוֹ יָפָה, כָּאן – בְּשֶׁלֹּא נִמְצֵאת סַכִּינוֹ יָפָה. רָבִינָא אָמַר: הֵיכָא דְּלֹא נִמְצֵאת סַכִּינוֹ יָפָה – מְמַסְמֵס לֵיהּ בְּפַרְתָּא, דַּאֲפִילּוּ לְגוֹיִם נָמֵי לָא מִזְדַּבַּן. הָהוּא טַבָּחָא דְּלָא סָר סַכִּינָא קַמֵּיהּ דְּרָבָא בַּר חִינָּנָא, שַׁמְּתֵיהּ וְעַבְרֵיהּ, וְאַכְרֵיז אַבִּשְׂרֵיהּ דִּטְרֵפָה הִיא. אִקְלַעוּ מָר זוּטְרָא וְרַב אָשֵׁי לְגַבֵּיהּ, אֲמַר לְהוּ: לִיעַיְּינוּ רַבָּנַן בְּמִלְּתֵיהּ, דִּתְלוּ בֵּיהּ טַפְלֵי. בַּדְקֵהּ רַב אָשֵׁי לְסַכִּינֵיהּ, וְנִמְצֵאת יָפָה, וְאַכְשְׁרֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ מָר זוּטְרָא: וְלָא לֵיחוּשׁ מָר לְסָבָא? אֲמַר לֵיהּ: שְׁלִיחוּתֵיהּ קָא עָבְדִינַן. [ז] אָמַר רַבָּה בַּר הוּנָא: שֵׁן תְּלוּשָׁה וְצִפּוֹרֶן תְּלוּשָׁה מוּתָּר לִשְׁחוֹט בָּהּ לְכַתְּחִלָּה. וְהָא אֲנַן תְּנַן: חוּץ מִמַּגַּל קָצִיר וְהַמְּגֵירָה וְהַשִּׁינַּיִם וְהַצִּפּוֹרֶן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן חוֹנְקִין. [ח] שֵׁן אַשֵּׁן – לָא קַשְׁיָא: הָא בַּחֲדָא, הָא בְּתַרְתֵּי. צִפּוֹרֶן אַצִּפּוֹרֶן – לָא קַשְׁיָא: הָא בִּתְלוּשָׁה, הָא בִּמְחוּבֶּרֶת.

(א) **מַתְנִי'** הַשּׁוֹחֵט בְּמַגַּל קָצִיר, בַּדֶּרֶךְ הֲלִיכָתָהּ – בֵּית שַׁמַּאי פּוֹסְלִין, וּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִין. וְאִם הֶחְלִיקוּ שִׁינֶּיהָ – הֲרֵי הִיא כְּסַכִּין. **גְּמָ'** אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַף כְּשֶׁהִכְשִׁירוּ בֵּית הִלֵּל, לֹא הִכְשִׁירוּ אֶלָּא לְטַהֲרָהּ מִידֵי נְבֵילָה, אֲבָל בַּאֲכִילָה אֲסוּרָה. אָמַר רַב אָשֵׁי: דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי "בֵּית שַׁמַּאי פּוֹסְלִין וּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִין", וְלָא קָתָנֵי "בֵּית שַׁמַּאי אוֹסְרִין וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין". וְלִיטַעְמָיךְ, לִיתְנֵי "בֵּית שַׁמַּאי מְטַמְּאִין וּבֵית הִלֵּל מְטַהֲרִין"! אֶלָּא, פּוֹסְלִין וּמַכְשִׁירִין וְאוֹסְרִין וּמַתִּירִין – חֲדָא מִילְּתָא הִיא.

מַתְנִי' הַשּׁוֹחֵט מִתּוֹךְ הַטַּבַּעַת, וְשִׁיֵּיר בָּהּ מְלֹא הַחוּט עַל פְּנֵי כּוּלָּהּ – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְלֹא חוּט עַל פְּנֵי רוּבָּהּ. **גְּמָ'** רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה, וְאַף רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה לֹא אָמַר אֶלָּא בְּטַבַּעַת הַגְּדוֹלָה, הוֹאִיל וּמַקֶּפֶת אֶת כָּל הַקָּנֶה, אֲבָל בִּשְׁאָר טַבָּעוֹת – לֹא. וּבִשְׁאָר טַבָּעוֹת לֹא? וְהָתַנְיָא: רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:

הַשּׁוֹחֵט

שֶׁתַּחְגֹּר אֲלִיסְטִי"ר: **בְּאַבְנָא** כָּל דְּהוּ כְּדִכְתִיב אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת: **דְּלָא סָר סַכִּינָא** שֶׁלֹּא הֶרְאָה סַכִּינוֹ לְחָכָם: **מְעַבְרִינַן לֵיהּ** מֵאֻמָּנוּתוֹ שֶׁלֹּא יִמְכֹּר בָּשָׂר עוֹד: **נִמְצֵאת סַכִּינוֹ יָפָה** מְשַׁמְּתִינַן לֵיהּ מִשּׁוּם אַפְקִירוּתָא שֶׁהֶחֱנִיף פָּנָיו כִּדְקַיְימָא לַן מְנַדִּין עַל כְּבוֹד הָרַב בִּבְרָכוֹת בְּפֶ' מִי שֶׁמֵּתוֹ (בְּרָכוֹת דַּף יט.): **בְּפַרְתָּא** פֶּרֶשׁ. פַּרְתָּא תַּרְגּוּם שֶׁל פֶּרֶשׁ: **דַּאֲפִילּוּ לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לָא מִזְדַּבַּן** וְהֵיכָא דְּנִמְצֵאת סַכִּינוֹ יָפָה מַכְרְזִינַן עָלֶיהָ דִּטְרֵפָה הִיא מִשּׁוּם קְנָסָא וּלְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מִיהָא שָׁבְקִינַן לֵיהּ לְזַבּוֹנֵהּ: **שַׁמְּתֵהּ וְעַבְרֵהּ** דְּקָסָבַר כִּי אָמַר רָבָא מְעַבְרִינַן לֵיהּ אַפֵּי' נִמְצֵאת סַכִּינוֹ יָפָה קָאָמַר: **לְגַבֵּהּ** דְּרָבָא בַּר חִינְנָא: **בְּמִלְּתֵהּ** שֶׁל טַבָּח זֶה אוּלַי תִּמְצְאוּ לוֹ זְכוּת: **טַפְלֵי** בָּנִים קְטַנִּים תְּלוּיִים עָלָיו לָזוּן וְצָרִיךְ לְהִשְׂתַּכֵּר. טִפְלָא תַּרְגּוּם שֶׁל טַף: **וְאַכְשְׁרֵהּ** דְּקָסָבַר הָא דְּאָמַר רָבָא מְעַבְרִינַן לֵיהּ בְּשֶׁלֹּא נִמְצֵאת סַכִּינוֹ יָפָה קָאָמַר: **לְסָבָא** לְרָבָא בַּר חִינְנָא שֶׁהֶעֱבִירוֹ וְאַתָּה מַכְשִׁירוֹ: **שְׁלִיחוּתֵהּ קָעָבְדִינַן** שֶׁהֲרֵי צִוָּנוּ לִמְצוֹא לוֹ זְכוּת וְעַכְשָׁו שֶׁמְּצָאנוּ אֵין אָנוּ צְרִיכִין לַחֲזֹר וּלְהִמָּלֵךְ בּוֹ: **שֵׁן תְּלוּשָׁה** שֶׁנִּתְלַשׁ הַלֶּחִי מִן הָאָדָם אוֹ מִן הַבְּהֵמָה לְאַפּוֹקֵי מְחֻבֶּרֶת לְבַעֲלֵי חַיִּים: **הָא בְּתַרְתֵּי** דְּאַפֵּי' תְּלוּשׁוֹת מִן הַחַי וּקְבוּעוֹת בַּלֶּחִי הָווּ כְּסַכִּין פְּגוּמָה שֶׁיֵּשׁ הֶפְרֵשׁ בֵּין זוֹ לָזוֹ: **בַּחֲדָא** כְּשֵׁרָה וְאַע"ג דְּאֵין בָּהּ רֹחַב הָא קַיְימָא לַן הֵיכָא דְּהוֹלִיךְ וְהֵבִיא אֲפִילּוּ סַכִּין כָּל שֶׁהוּא כְּשֵׁרָה: **מְחֻבֶּרֶת** לְבַעֲלֵי חַיִּים כְּרַבִּי דְּאָמַר אֵין שׁוֹחֲטִין בִּמְחֻבָּר: **מַתְנִי' מַגָּל קָצִיר** דֶּרֶךְ הֲלִיכָתָהּ אֵינָהּ קוֹרַעַת לְבֵית הִלֵּל מִפְּנֵי שֶׁרָאשֶׁיהָ כְּפוּפִים מֵאֵלּוּ: **גְּמָ' אֲבָל בַּאֲכִילָה אֲסוּרָה** גְּזֵרָה הוֹלָכָה אַטּוּ הוֹבָאָה: אִסּוּר וְהֶתֵּר שַׁיָּךְ לְעִנְיַן אֲכִילָה: **אֶלָּא פּוֹסְלִין וּמַכְשִׁירִין כו'** וּלְשׁוֹן פָּסוּל וְהֶכְשֵׁר אַשְּׁחִיטָה קָאֵי לְבֵית שַׁמַּאי פְּסוּלָה שְׁחִיטָתוֹ וּנְבֵלָה הִיא וּלְב"ה שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה אַף בַּאֲכִילָה וְלָא תֵּיתוֹק מִנָּהּ סִיַּעְתָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן וּמִיהוּ דְּר' יוֹחָנָן אִיתָא דִּגְמָרָא גְּמִיר לֵיהּ מֵרַבּוֹ: **מַתְנִי' הַשּׁוֹחֵט מִתּוֹךְ הַטַּבַּעַת** בְּטַבַּעַת גְּדוֹלָה שֶׁהִיא עֶלְיוֹנָה לְכָךְ קָאָמַר שֶׁאֵין טַבַּעַת לְמַעְלָה הֵימֶנָּה: **וְשִׁיֵּר בָּהּ מְלֹא הַחוּט עַל פְּנֵי כֻּלָּהּ** לְצַד הָרֹאשׁ שֶׁלֹּא הִטָּה לַסַּכִּין לָצֵאת מִן הַטַּבַּעַת לְצַד הָרֹאשׁ עַד שֶׁגָּמַר כָּל הַטַּבַּעַת כֻּלָּהּ כְּשֵׁרָה: **מְלֹא הַחוּט** כְּלוֹמַר כָּל דְּהוּ. אֲבָל אִם קֹדֶם שֶׁגָּמַר אֶת כֻּלָּהּ הִגְרִים אֶת הַסַּכִּין לְצַד הָרֹאשׁ וְיָצָא מִן הַטַּבַּעַת וְגָמַר אֶת הַשְּׁחִיטָה לְמַעְלָה מִן הַטַּבַּעַת שֶׁאֵינוֹ מְקוֹם שְׁחִיטָה שֶׁהִיא הַגְרָמָה שֶׁנֶּאֶמְרָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי אַע"פ שֶׁנִּשְׁחַט רֹב הַקָּנֶה בִּמְקוֹם שְׁחִיטָה פָּסְלֵי רַבָּנַן הוֹאִיל וְגָמְרוּ בְּפָסוּל: **רַבִּי יוֹסֵי בְּר' יְהוּדָה אוֹמֵר מְלֹא הַחוּט עַל פְּנֵי רֻבָּהּ** אִם שִׁיֵּר בָּהּ מְלֹא חוּט הַשְּׂעָרָה מִן הַטַּבַּעַת לְצַד הָרֹאשׁ עַל פְּנֵי רֹב הַטַּבַּעַת כְּלוֹמַר שֶׁחָתַךְ רֹב הַקָּנֶה בְּתוֹךְ הַטַּבַּעַת וּבְמִעוּטָהּ הִגְרִים וְיָצָא מִמֶּנּוּ לְצַד הָרֹאשׁ וְגָמַר הַשְּׁחִיטָה לְמַעְלָה הֵימֶנָּה כְּשֵׁרָה דִּבְרֻבָּהּ אִתַּכְשַׁרָא לָהּ שְׁחִיטָה וְאֵילָךְ כִּי קָשָׁחִיט מְחַתֵּךְ בָּשָׂר בְּעָלְמָא הוּא. וְאִית דִּמְפָרְשִׁי דִּבְכָל הַטַּבָּעוֹת חָשִׁיב הַגְרָמָה לְרַבָּנַן וּלְר' יוֹסֵי דְּכֵיוָן שֶׁהִתְחִיל לִשְׁחֹט בְּתוֹךְ הַטַּבַּעַת צָרִיךְ שֶׁיִּגְמֹר כָּל הַשְּׁחִיטָה לְתוֹכָהּ לְרַבָּנַן אוֹ רֻבָּהּ לְר' יוֹסֵי וְאֵינוֹ כֵּן דִּבְהֶדְיָא תַּנְיָא בַּתּוֹסֶפְתָּא דְּאֵין חִלּוּק מָקוֹם בְּתוֹךְ הַקָּנֶה בֵּין תּוֹךְ הַטַּבַּעַת לַאֲוִיר שֶׁבֵּין טַבַּעַת לְטַבַּעַת וּפְלֻגְתַּיְהוּ בְּטַבַּעַת הַגְּדוֹלָה לְפִי שֶׁאֵין מְקוֹם שְׁחִיטָה לְמַעְלָה הֵימֶנָּה דְּהָכִי תַּנְיָא בַּתּוֹסֶפְתָּא (פ"א ה"ו) מִצְוַת שְׁחִיטָה מִן הַטַּבַּעַת וְעַל הָרֵאָה וּמַגְרֶמֶת פְּסוּלָה כו' מִשָּׁם וּלְמַעְלָה וְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס מַכְשִׁיר שִׁיֵּר בָּהּ כְּחוּט סָמוּךְ לָרֹאשׁ מַקִּיף אֶת כֻּלָּהּ כְּשֵׁרָה וְר' יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם הָיָה רֻבָּהּ מַקִּיף כִּלְבָנָה כְּשֵׁרָה וּמִדְּקָתָנֵי מִן הַטַּבַּעַת וְעַל הָרֵאָה ש"מ בְּטַבַּעַת גְּדוֹלָה שֶׁהִיא רִאשׁוֹנָה קָאָמַר וְהָא דְּקָרֵי לָהּ טַבַּעַת סְתָמָא מִשּׁוּם דְּאֵין בְּכָל הַקָּנֶה טַבַּעַת גְּמוּרָה אֶלָּא הִיא שֶׁאֵינָן שְׁלֵמוֹת אֶלָּא רְצוּעוֹת בָּשָׂר מְהַלְּכוֹת לְאָרְכּוֹ שֶׁל קָנֶה וּמְחַבְּרִים רָאשֵׁי הַטַּבָּעוֹת מִדְּקָתָנֵי סָמוּךְ לָרֹאשׁ ש"מ דְּלָא חָיֵישׁ אִי נָפֵק מִנָּהּ וּלְמַטָּה אֶלָּא מִמֶּנָּה וּלְמַעְלָה מִשּׁוּם דְּלָאו מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא: **גְּמָ' הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה** דְּרֻבָּא כְּכֻלָּהּ: **וְאַף ר' יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה לֹא אָמַר** כְּלוֹמַר אע"ג דִּלְר' יוֹסֵי רֻבָּא כְּכֻלָּהּ לֹא אָמַר שֶׁתְּהֵא שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה בְּתוֹךְ הַטַּבַּעַת: **אֶלָּא בְּטַבַּעַת גְּדוֹלָה שֶׁמַּקֶּפֶת אֶת כָּל הַקָּנֶה** הִלְכָּךְ חֲשִׁיבָא קָנֶה: **אֲבָל בִּשְׁאָר טַבָּעוֹת** אֵין שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה בְּתוֹכָן כְּלָל אֶלָּא בֵּין טַבַּעַת לְטַבַּעַת דְּכֵיוָן שֶׁאֵין מַקִּיפִין אֶת כָּל הַקָּנֶה כִּדְפָרֵשִׁית שֶׁרְצוּעַת הַבָּשָׂר מְחַבַּרְתָּן לָאו קָנֶה נִינְהוּ וְאע"ג דְּמַקִּיפִין רֻבָּא לְכִי אִית לֵהּ לְרַבִּי יוֹסֵי רֻבּוֹ כְּכֻלּוֹ ה"מ בִּמְקוֹם שְׁחִיטָה וְשָׁחַט רֻבָּא לְהָא מִלְּתָא אָמְרִינַן רֻבָּא כְּכֻלָּהּ אֲבָל לְשַׁוְּיֵהּ מָקוֹם כָּשֵׁר לִשְׁחִיטָה מִשּׁוּם הַאי טַעְמָא לָא אָמְרִינַן רֻבָּא כְּכֻלָּהּ. טַבַּעַת לָא אִקְרֵי קָנֶה מִדְּקָאָמַר שֶׁאֵין מַקִּיפִין אֶת כָּל הַקָּנֶה ש"מ קְרוּם שֶׁבְּתוֹךְ הַטַּבַּעַת הַמְכַסֶּה אוֹתוֹ מִבִּפְנִים מִקְּרֵי קָנֶה:

וְכַמָּה פְּגִימַת הַמִּזְבֵּחַ כְּדֵי שֶׁתַּחְגֹּר בָּהּ צִפֹּרֶן וא"ת וְהֵיאַךְ בָּנוּ הַמִּזְבֵּחַ דְּאָנָה יִמְצְאוּ אֲבָנִים בְּלֹא פְּגִימָה וְאִם יַחֲלִיקוּ בְּבַרְזֶל אִיכָּא אִסּוּרָא דְּלָא תָנִיף עֲלֵיהֶן בַּרְזֶל וְלֵיכָּא לְמֵימַר נָמֵי ע"י שָׁמִיר לע"כ ע"י שָׁמִיר נָמֵי לֹא יִהְיוּ חֲלָקוֹת שֶׁלֹּא תַּחְגֹּר בָּהֶן הַצִּפֹּרֶן מִדְּאָמַר בְּמַסֶּכֶת ע"ז פֶּרֶק רַבִּי יִשְׁמָעֵאל (עֲבוֹדָה זָרָה דַּף נב:) גַּבֵּי אַבְנֵי מִזְבֵּחַ שֶׁשִּׁקְּצוּם אַנְשֵׁי יָוָן וּגְנָזוּם בֵּית חַשְׁמוֹנָאִי הֵיכִי נַעֲבֵד נִתַּבְּרִינְהוּ אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת אָמַר רַחֲמָנָא נִנְסְרִינְהוּ פֵּרוּשׁ לַעֲשׂוֹת בְּלֹא פְּגִימָה לֹא תָנִיף עֲלֵיהֶן בַּרְזֶל אָמַר רַחֲמָנָא וְהַשְׁתָּא לֶעֱבְדִינְהוּ ע"י שָׁמִיר אֶלָּא וַדַּאי שָׁמִיר אֵין עוֹשֶׂה אוֹתָם חֲלָקוֹת שֶׁלֹּא תַּחְגֹּר בָּהֶן הַצִּפֹּרֶן וְיֵשׁ לוֹמַר דִּבְפֶרֶק אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן (זְבָחִים דַּף נד.) מַשְׁמַע שֶׁבָּנוּ אוֹתָם בַּאֲבָנִים קְטַנּוֹת חֲלָקוֹת שֶׁלֹּא הָיָה בָּהֶם שׁוּם פְּגִימָה כְּגוֹן חֲלוּקֵי אֲבָנִים שֶׁל נַחַל וּמִיהָא קָשֶׁה דְּגַבֵּי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כְּתִיב (נָמֵי) אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה וְקָאָמַר ר' יְהוּדָה בְּפֶרֶק עֶגְלָה עֲרוּפָה (סוֹטָה דַּף מח:) דְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ נִבְנָה ע"י שָׁמִיר: **הָא** בִּתְלוּשָׁה הָא בִּמְחֻבֶּרֶת גַּבֵּי שֵׁן ה"מ לְשַׁנּוּיֵי הָכִי אֶלָּא מִשּׁוּם דִּבְמַתְנִי' תָּנֵי וְהַשִּׁנַּיִם דְּמַשְׁמַע תְּרֵי מִשּׁוּם הָכִי נָמֵי מוֹקֵי לָהּ בִּתְלוּשִׁים וּפְסוּלִין מִפְּנֵי שֶׁהֵם חוֹנְקִים: **וְלָא** קָתָנֵי אוֹסְרִין וּמַתִּירִין בְּכַמָּה דּוּכְתֵּי קָתָנֵי כָּשֵׁר וְשַׁרְיָא בַּאֲכִילָה אֶלָּא הָכָא שָׁאנֵי דְּאִיכָּא לְמִטְעֵי: **אֲבָל** בִּשְׁאָר טַבָּעוֹת לֹא פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּאֵין שְׁחִיטָה כְּשֵׁרָה בָּהֶן כְּלָל אֶלָּא בֵּין הַטַּבָּעוֹת וְלֹא אָמַר ר' יוֹסֵי רֻבּוֹ כְּכֻלּוֹ אֶלָּא בִּמְקוֹם שְׁחִיטָה אֲבָל לְשַׁוּוּיֵי מְקוֹם שְׁחִיטָה לֹא אָמְרִינַן רֻבּוֹ כְּכֻלּוֹ וְהַשְׁתָּא כָּל שֶׁכֵּן לְרַבָּנָן שֶׁאֵין הַשְּׁחִיטָה כְּשֵׁרָה בִּשְׁאָר הַטַּבָּעוֹת לְפֵרוּשׁוֹ וּמָה שֶׁאָנוּ נִזְהָרִין עַכְשָׁו לִשְׁחֹט בְּתוֹךְ הַטַּבָּעוֹת מִשּׁוּם דְּאֵין הֲלָכָה כֵּן כִּדְפֵי' בַּקּוּנְטְרֵס וּבְרַיְתָא דְּתוֹסֶפְתָּא שֶׁהֵבִיא בַּקּוּנְטְרֵס דְּקָתָנֵי מִצְוַת שְׁחִיטָה מִן הַטַּבַּעַת עַל הָרֵאָה צָרִיךְ לְאוֹקוּמֵי כְּר' יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה דְּמַסְקִינַן בְּסָמוּךְ דְּבִשְׁאָר נָמֵי מַכְשִׁיר אִי נָמֵי מִטַּבַּעַת הַגְּדוֹלָה עַל כַּנְפֵי הָרֵאָה בִּמְקוֹם קָנֶה קָאָמַר וּבְתוֹךְ שְׁאָר טַבָּעוֹת לָא אִקְרֵי קָנֶה כִּדְפֵי' בַּקּוּנְטְרֵס וּמְסֵיפָא דְּקָתָנֵי שִׁיֵּר בָּהּ כְּחוּט סָמוּךְ לָרֹאשׁ מַקִּיף אֶת כֻּלָּהּ כְּשֵׁרָה וּמְדַקְדֵּק בַּקּוּנְטְרֵס מִדְּקָתָנֵי סָמוּךְ לָרֹאשׁ ש"מ דְּלָא חָיֵישׁ אִי נָפֵק מִנָּהּ וּלְמַטָּה אֶלָּא מִמֶּנָּה וּלְמַעְלָה וּמִתּוֹךְ כָּךְ סָתַר דִּבְרֵי הַמְפָרֵשׁ דִּבְכָל טַבָּעוֹת חָשִׁיב הַגְרָמָה לְרַבָּנָן וּלְרַבִּי יוֹסֵי דְּמִכֵּיוָן שֶׁהִתְחִיל הַשְּׁחִיטָה בְּתוֹךְ הַטַּבַּעַת צָרִיךְ שֶׁיִּגְמֹר כָּל הַשְּׁחִיטָה בְּתוֹכָהּ וּמִיהוּ לְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס אֵין קָשֶׁה מִשָּׁם דְּאַע"ג דְּאֶפְשָׁר דְּיִפָּסֵל נָמֵי לְצַד מַטָּה אִם הָיָה יוֹצֵא מִטַּבַּעַת הַגְּדוֹלָה וְהָיָה נִכְנָס בִּשְׁאָר טַבָּעוֹת מ"מ אֵין צָרִיךְ לְשַׁיֵּר מְלֹא הַחוּט כְּלַפֵּי מַטָּה דְּאַדְּרַבָּה טוֹב הוּא שֶׁלֹּא יְהֵא כְּלָל בְּתוֹךְ הַטַּבָּעוֹת אֶלָּא בֵּין טַבַּעַת לְטַבַּעַת וּמ"מ דָּחוּק הוּא לְפִי' הַקּוּנְטְרֵס וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּהָכִי קָאָמַר דְּאַף רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה לֹא אָמַר דִּמְהַנֵּי שִׁיּוּר מְלֹא הַחוּט עַל פְּנֵי רֻבָּהּ אֶלָּא בְּטַבַּעַת הַגְּדוֹלָה דִּבְרֻבָּהּ יֵשׁ רֹב קָנֶה דְּהָא מַקֶּפֶת כָּל הַקָּנֶה אֲבָל בִּשְׁאָר טַבָּעוֹת לֹא מְהַנֵּי רֻבָּהּ דְּאֵין בְּרוֹב שֶׁלָּהֶם רֹב הַקָּנֶה שֶׁהֲרֵי אֵין מַקִּיפִין כָּל הַקָּנֶה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' בית הבחירה הל' יד:

ב מיי' פב' מהל' בית הבחירה הל' יח:

ג מיי' פא' מהל' בית הבחירה הל' יד:

ד מיי' פב' מהל' בית הבחירה הל' יח:

ה מיי' פא' מהל' שחיטה הל' כז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' יח סעי' יז:

ו מיי' פא' מהל' שחיטה הל' כז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' יח סעי' יז:

ז מיי' פא' מהל' שחיטה הל' כא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' ג:

ח מיי' פא' מהל' שחיטה הל' כא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' ג:

רבינו גרשום

כדי פגימת המזבח. שאם היה מזבח פגום נפסל מלהקריב עליו:

לא קשיא הא בסידא הא באבנא)נראה לחסר כאן וצ"ל בסידא כדי שתחגור בה ציפורן באבנא כל דהוא דכתיב אבנים שלמות. שתחגור בה ציפורן דכתיב אבנים שלמות:

דלא סר סכינא. כלומר שלא הראהו לחכם:

כאן שנמצאת סכינו יפה. לא מעברינן ליה:

ממסמסינן ליה. לבישריה בפרתא כלומר מלכלכינן ליה לבישריה בטינא:

הכי גרסינן אמר להו ליעיינו רבנן במילתיה וליסרו ליה:

הא במחוברת. כלומר מחוברת לא. ואוסרים ומתירים חדא מילתא היא כלומר ואפי' באכילה מתיר:

השוחט מתוך הטבעת ושייר בה מלא החוט וכו'. כלומר כל השוחט בעינן דלא לשחוט בין הטבעות אלא בתוך אחת מן הטבעות צריך שישחוט ואי שחט בתוך אחת מן הטבעות ושייר בה מלא החוט על פני כולה:

ר' יוסי בר' יהודה אומר מלא החוט על פני רובה. כלומר אפי' לא שייר אלא מלא החוט על פני רובה כשרה:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין

גליון הש"ס

גמ' כדי שתחגור. לשון עכבה מלה"כ שארית חמות תחגור (תהלים עו) עיין ברש"י שם:

[א][ב]הַשּׁוֹחֵט בִּשְׁאָר טַבָּעוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַקִּיפוֹת אֶת כָּל הַקָּנֶה, הוֹאִיל וּמַקִּיפוֹת אֶת רוֹב הַקָּנֶה – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה, וּמוּגְרֶמֶת פְּסוּלָה. הֵעִיד רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס עַל מוּגְרֶמֶת שֶׁהִיא כְּשֵׁרָה. (א)אָמַר רַב יוֹסֵף: רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה תַּרְתֵּי קָאָמַר. רַב וּשְׁמוּאֵל סָבְרִי כְּוָותֵיהּ בַּחֲדָא, וּפְלִיגִי עֲלֵיהּ בַּחֲדָא. וְהָא "לֹא אָמַר" קָאָמְרִי? הָכִי קָאָמַר: הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ בְּטַבַּעַת הַגְּדוֹלָה, וְאֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ בִּשְׁאָר טַבָּעוֹת. כִּי סְלֵיק רַבִּי זֵירָא, אֲכַל מוּגְרֶמֶת דְּרַב וּשְׁמוּאֵל. אָמְרִי לֵיהּ: לָאו מֵאַתְרֵיהּ דְּרַב וּשְׁמוּאֵל אַתְּ? אֲמַר לְהוּ: מַאן אַמְרַהּ? יוֹסֵף בַּר חִיָּיא! יוֹסֵף בַּר חִיָּיא מִכּוּלֵּי עָלְמָא גְּמִיר. (ב)שְׁמַע רַב יוֹסֵף, אִיקְפַּד, אֲמַר: אֲנָא מִכּוּלֵּי עָלְמָא גְּמִירְנָא? אֲנָא מֵרַב יְהוּדָה גְּמִירְנָא, דַּאֲפִילּוּ סְפֵיקֵי דְּגַבְרֵי גָּרֵיס. דְּאָמַר רַב יְהוּדָה: אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא, סָפֵק מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב, סָפֵק מִשְּׁמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: שְׁלֹשָׁה מַתִּירִין אֶת הַבְּכוֹר בִּמְקוֹם שֶׁאֵין מוּמְחֶה. (ג)וְרַבִּי זֵירָא, לֵית לֵיהּ נוֹתְנִין עָלָיו חוּמְרֵי הַמָּקוֹם שֶׁיָּצָא מִשָּׁם וְחוּמְרֵי הַמָּקוֹם שֶׁהָלַךְ לְשָׁם? אָמַר אַבָּיֵי: הָנֵי מִילֵּי מִבָּבֶל לְבָבֶל, וּמֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אִי נָמֵי מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל, אֲבָל מִבָּבֶל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כֵּיוָן דַּאֲנַן כַּיְיפִינַן לְהוּ – עָבְדִינַן כְּוָותַיְיהוּ. רַב אָשֵׁי אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא מִבָּבֶל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּדַעְתּוֹ לַחֲזוֹר, רַבִּי זֵירָא אֵין דַּעְתּוֹ לַחֲזוֹר הֲוָה. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף: וְהָא רַבָּנַן דַּאֲתוֹ מִמָּחוֹזָא אָמְרִי, אָמַר רַבִּי זֵירָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב נַחְמָן: מוּגְרֶמֶת כְּשֵׁרָה! אֲמַר לֵיהּ: נַהֲרָא נַהֲרָא וּפַשְׁטֵיהּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אַכְשַׁר בְּחוּדָּא דְּכוֹבָעָא, קָרֵי עֲלֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: גִּיסָא גִּיסָא, אָמַר רַב פַּפִּי מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: פְּגַע בְּחִיטֵּי – טְרֵפָה. אִיבַּעְיָא לְהוּ: פָּגַע וְנָגַע בָּהֶן, דִּכְתִיב "וַיִּפְגַּע בּוֹ וַיָּמֹת", אוֹ דִלְמָא פָּגַע וְלֹא נָגַע, כִּדְכְתִיב "וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים"? [ד]אִיתְּמַר, אָמַר רַב פָּפָּא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: שַׁיַּיר בְּחִיטֵּי – כְּשֵׁרָה. אָמַר רַב אַמֵּימָר בַּר מָר יָנוֹקָא: הֲוָה קָאֵימְנָא קַמֵּיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא בְּרֵיהּ דְּרַב אַוְיָא, וְאָמַר לִי: שַׁיַּיר בְּחִיטֵּי – כְּשֵׁרָה. אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: אֲמַר לִי רַב שֶׁמֶן מִסּוּבְרָא, אִיקְלַע מָר זוּטְרָא לְאַתְרִין וּדְרַשׁ: שַׁיַּיר בְּחִיטֵּי – כְּשֵׁרָה. מָר בַּר רַב אָשֵׁי אָמַר: פְּגַע בְּחִיטֵּי – כְּשֵׁרָה, שַׁיַּיר בְּחִיטֵּי – טְרֵפָה.

וְהִלְכְתָא

יוסף בר רבי חייא מכלי עלמא גמיר כלומר לא שמעה מרב ושמואל ומה שאין אוכלין אותו במקומו חומרא בעלמא היא ולא על פי רב ושמואל ופריך ולית ליה לרבי זירא כו' דנהי דלא אמר רב ושמואל מ"מ הוה אסור כיון שנהגו במקומו אסור: **כיון** דאנן כייפינן להו כו' בפ"ק דסנהדרין (דף ה.) משמע איפכא לענין לטול רשות לדון להיות פטור מלשלם דקאמר מהכא להתם מהני מהתם להכא מאי ואומר ר"ת דלענין אסור והתר בני ארץ ישראל עדיפי דחכימי טפי אבל לענין הפקעת ממון ראש הגולה עדיף כדאמרינן התם דהכא שבט והתם מחוקק ואמרינן נמי לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבבל שרודים את העם במקל ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל שמלמדים תורה ברבים ואמרינן בפרק ב' דהוריות (דף יא:) נשיא שבא"י אין מביא שעיר משום דאיכא בבבל ראש גולה ועשיר ממנו: **הני** מילי היכא דדעתו לחזור לפי האי שנויא משמע דחומרי מקום שהלך לשם נותנין עליו אע"ג דדעתו לחזור ואי אפשר לומר כן דרב אשי גופיה דמשני הכא מוקי לה בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נא.) באין דעתו לחזור גבי רבה בר בר חנה דאכל דאייתרא ואין לחוש במאי דקתני לגלדין דלעולם נותנין עליו חומרי מקום שדעתו להיות שם אי נמי מה שמחלק בין דעתו לחזור לאין דעתו הני מלי מבבל לא"י ומארץ ישראל לבבל שהולכים אחר מקום שדעתו לשאר שם אבל מבבל לבבל ומא"י לא"י נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם בין דעתו לחזור בין אין דעתו לחזור: **או** דלמא פגע ולא נגע פי' בקונטרס שחט למטה מן החטי וקשה דא"כ הוה ליה למימר תיקו דהא רב פפא דאמר שייר בחטי כשרה ממה נפשך פליג אדרב פפי דהא אפי' פגע ונגע מכשיר וכל שכן פגע ולא נגע ועוד כיון דאתא לפלוגי לא הוה ליה למימר איתמר אלא רב פפא אמר ועוד דלקמן גרים בקונטרס מר בר רב אשי אמר פגע בחטי כשרה שייר בחטי טרפה וע"כ ההוא פגע היינו פגע ולא נגע דשייר בחטי היינו פגע ונגע א"כ תפשוט מינה דהאי פגע דהכא היינו פגע ולא נגע לאע"ג דפליגי דמר סבר טרפה ומר סבר כשרה בלשון מיהא לא פליגי דכי היכי דהאי פגע ולא נגע האי נמי פגע ולא נגע ונ"ל דפגע ולא נגע היינו ששחט למעלה מן החטי והשתא מייתי דרב פפא לפשט הבעיא דהא דקאמר משמיה דרבא שייר בחטי כשרה דהיינו פגע ונגע א"כ הא דקאמר רב פפי משמיה דרבא פגע בחטי טרפה פגע ולא נגע הוא ששחט למעלה מחטי ובלמר בר רב אשי גרסינן פגע בחטי טרפה שייר בחטי כשרה אך קשה קצת דלשון מר בר רב אשי אמר משמע שבא לחלוק על רבינא שלפניו ושמא לפי שבא להוסיף פגע בחטי שלא הזכיר רבינא קאמר הכי:

השוחט בשאר הטבעות כל הקנה או רב חללו: **הואיל ומקיפות את הרב** להא מלתא נמי אמרינן רבא ככולה לשוויינהו קנה ומקום כשר לשחיטה: **ומוגרמת** אפלו רבא בתוך הטבעת ומעוטא למעלה מטבעת הגדולה. ומלתא באנפי נפשה היא וסתמא היא ורבנן קאמרי לה: **על מוגרמת שהיא כשרה** ואפי' כולה למעלה מן הטבעת הגדולה וכי אגמריה רחמנא הגרמה הלכה למשה מסיני משפוע כובע ולמעלה אגמריה כדלקמן (חולין דף יט.). והכי הלכתא דכל עדות הלכתא היא: **תרתי** אמר לענין חתיכת הקנה אית לה רבא ככולה דכיון דאותיך הרב בהכשר כשרה ולענין לשוויי לשאר הטבעות מקום שחיטה משום הקפת הרב אמרינן נמי רבא ככולה: **ורב ושמואל סברי לה** כותה בחדא דחתיכת רבא במקום שחיטה כחתיכת כולה: **ופליגי עלה בחדא** דלשוייה שאר הטבעות מקום שחיטה משום טעמא דרבא ככולה לא משוינן: **והא לא אמר קאמרי** והא הכי קאמרי רב ושמואל ואף ר' יוסי לא אמר אלמא טעמא דידה קאמרי ולאו טעמא דידהו: **הכי קאמרי הלכה כו'** והאי דקאמרי לא אמר הכי משמע לא אמר ולא כלום שאין הלכה כמותו אלא בטבעת גדולה. ולשנא אחרינא דפרשנא לעיל דהיוצא מטבעת שהתחיל לשחט בה חשיב הגרמה על שיחתך כולה לרבנן או רבה לר' יוסי מפרש לרב ושמואל הכי אבל בשאר טבעות לא אמר ר' יוסי שאם חתך רבו בתוך הטבעת והגרים ויצא מודה דפסול דרב הטבעת לא הוי רב הקנה דהא אין מקיפין את כולה וליכא למימר הכי דא"כ מאי קמותיב לה הא והאי שפיר קאמרי ובריתא דקמותיב מינה לא קתני הגרים וכ"ת הגרים לא אצטריך ליה למתני דאם לא הגרים מאי קא משמע לן ובהגרים היכי מני לאכשורי הא והאי לא שחט רבא וכי תימא משום דקא משמע לן דינא דשאר טבעות לא חשיב הגרמה א"כ מאי קאמר הואיל ומקיפין את רב הקנה האי טעמא לאו משום רבא ומעוטא הוא אלא משום דאין כאן תורת הגרמה. לשון שלישי אבל בשאר טבעות לא קאמר שאם שחט בשאר טבעות רב כל חלל הקנה והגרים מודה שהיא פסולה גזרה רב הקנה אטו רב הטבעות שאינו רב הקנה ולא היא חדא דאם כן בהדיא הוו מפרשי לה ועוד מהיכא מאי קמותיב לה דהא לא קתני בה הגרמה כלל ואי בשהגרים מוקמת לה אמאי תלי טעמא בהואיל ומקיפין את רב הקנה הקפה דידהו מאי אהניא הא בתר חתיכת רב הקנה אזלינן. ולשון ראשון נ"ל ואין כאן מכשול להחליף ההלכה דהא לית הלכתא ככולהו אלא כרבי חנינא בן אנטיגנוס: **מוגרמת דרב ושמואל** שחוטה בתוך שאר הטבעות דחשבי ליה אינהו הגרמה דאמרי שאר הטבעות לאו מקום שחיטה נינהו וכל שלא במקום שחיטה קרי הגרמה כדאמרינן לקמן (חולין דף יט.) הגרים שליש ושחט שליש אלמא תחלת שחיטה שהיא שלא במקומה קרי הגרמה ועדין אין כאן הטיה: **מאן אמרה** להא מלתא משמיה דרב ושמואל אמרו לו יוסף בר חיא אמרה דתרין לעיל דרב ושמואל סברי להו כותה בחדא כו' דהינו רב יוסף דכולה הש"ס: **מכולי עלמא גמיר** ואפשר שמע דבר מפי אחר שלא דקדק בדברים כמו שנאמרו: **דאפלו ספיקי דגברי גרס** כשהיו אומרים לו שמועה והאומרה לו שכח ממי שמעה היה שונה רב יהודה בשמועתו קבלתיה מפי פלוני וספק היה בידו אי מפלוני קבלה או מפלוני קבלה דאמר רב יהודה אמר לי ר' ירמיה ספק משמיה דרב ספק כו': **שלשה** הדיוטות: **מתירין את הבכור** לשחט במדינה במום מבהק וגלוי לכל שהוא מום דקיי"ל בבכורות (דף כח.) דאפילו מום הגלוי צריך להראות לחכם כדתנן השוחט את הבכור ואח"כ הראה את מומו ר"מ אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור ואוקימנא במומין שבגוף ואע"פ שאין משתנין במסכת ביצה באין צדין (ביצה דף כז.): **לית לה כו'** בתמיה והא מתני' היא בפסחים במקום שנהגו (פסחים דף נ.): **מבבל לבבל** שם המדינה בבל ובה מקומות הרבה: **דכיון דאנן כייפינן להו** לבני ארץ ישראל לקדוש החדש ולעבור שנה כדאמרינן בשמעתא בתרא דהוריות (דף יא:) ולדיני קנסות שאין סמיכה בבבל: **עבדינן כותיהו** כי אזלינן גביהו ואין אנו צריכין לנהג כבוד למקומינו ובא"י הוו אכלי ליה: **הא רבנן** דאתו ממחוזא אמרי אמר רבי זירא משמיה **דרב נחמן מוגרמת** דרב ושמואל כשרה ואנו מבבל והיינן בה אסורא: **נהרא נהרא ופשטיה** כל נהר מתפשט במקום שהוא רגיל שם כלומר כל מקום הולך אחר מנהגו אית דכתא בבבל דנהגו כרב ושמואל ואית דכתא דלא נהגו כותיהו: **בחדא דכובעא** כמין כובע יש למעלה מן הקנה ככובע על הראש ואין זה אותו בשר קטן שנופל ע"פ הקנה לעכב את הקול אלא כמין כובע ממש הוא עשוי ומאמצעיתו ולמעלה הולך וכלה ונעשה חדוד כמין קולמוס שקורין הל"ס ואותו שפוי נקרא שפוי כובע. בחדא בעליונו של כובע בגגו: **גיסא גיסא** הנם הנם כלומר יותר מלאי הכשרת דאין כשר אפי' לר' חנינא אלא ממקום שחדודו מתחיל לעלות: **חטי** גלנ"ץ דומין לחטין ומונחין על הקנה אצל הכובע: **פגע ולא נגע** אבל סמוך להם מאד חתך: **שייר בחטי** הניח מקצת לצד הראש ומקצת לצד הקנה כגון שחתכו דהינו פגע ונגע: ה"ג מר בר רב אשי אמר פגע בחטי כשרה שייר בחטי טרפה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ז:

ב מיי' פג' מהל' שחיטה הל' יב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כ סעי' א:

ג מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ז:

ד מיי' פג' מהל' שחיטה הל' יב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כ סעי' א:

רבינו גרשום

ובשאר טבעות לא אמר והתניא א"ר יוסי בר' יהודה כו'. כלומר השוחט בשאר טבעות ושייר בה מלא החוט על פני רובו שחיטתו כשרה:

ומוגרמת פסולה. מטבעת גדולה ולמעלה לכל שיהא משפוי כובע ולמטה:

אמר רב יוסף ר' יוסי בר' יהודה תרתי קאמר. כלומר ר' יוסי בר' יהודה מכשיר בין בטבעת גדולה בין בשאר טבעות מלא החוט על פני רובה:

כי סליק ר' זירא אכל מגרומתא דרב ושמואל. כלומר לחזינן דרב ושמואל סברי ליה כוותיה [כר"י ב"ר יהודה] בטבעת גדולה מלא החוט על פני רובה אבל לא שייר על פני רובה מוגרמת היא וטרפה אע"ג דמשפוי כובע ולמטה היא ור' זירא אכל מאותה בהמה דלא נשתייר מלא החוט על פני רובה:

מאן אמרה לשמעתיה יוסף בר' חייא:

שלשה מתירין את הבכור במקום שאין מומחה. כלומר במום קבוע:

אנן כייפינן להו. בני בבל לארץ ישראל דנשיא היה בא"י:

א"ל אביי לרב יוסף והא רבנן דאתו ממחוזא אמרי אמר ר' זירא משמיה דרב נחמן מוגרמת כשרה. כלומר משפוי כובע ולמטה כשרה אע"ג שהוא למעלה מטבעת:

ברי נהרא נהרא ופשטיה. לשון נהר. כלומר כשם שכל נהר יש לו נהר שלו לבדו כך כל המקומות אין לכן דעת אחת אלא אלו יש להם דעת אחת ובמקום אחר דעת שלהם:

קרי עליה ר' יוחנן גיסא גיסא. כלומר למכשיר ביותר לשון גיסא:

שייר בחיטי כשרה. ואפי' שחט בחיטי ושייר מקצתן כלפי הראש כשרה:

פגע בחיטי (טרפה) [כשרה]. כלומר שלא שייר על הכל כלפי הראש:

מסורת הש"ס

א גיטין סז.

ב בכורות לו:

ג פסחים נא.; לקמן קי.

גליון הש"ס

גמ' רב אשי אמר אפילו תימא מבבל לא"י. עיין לקמן דף צג ע"ב תוס' ד"ה משום:

תורה אור השלם

וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ־בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים [בראשית לב, ב]

וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּיַד בְּנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע וַיִּפְגַּע־בּוֹ וַיָּמֹת [מלכים א ב, כה]

[אב]וְהִלְכְתָא מִשִּׁיפּוּי כּוֹבַע וּלְמַטָּה – כְּשֵׁרָה, וְהַיְינוּ דְּשַׁיַּיר בְּחִיטֵּי. רַב נַחְמָן אַכְשַׁר מִשִּׁיפּוּי כּוֹבַע וּלְמַטָּה, אֲמַר לֵיהּ רַב חָנָן בַּר רַב קַטִּינָא לְרַב נַחְמָן: כְּמַאן? לָא כְּרַבָּנַן וְלָא כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה. (א)אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא לָא חִילָּק יָדַעְנָא וְלָא בִּילָּק יָדַעְנָא, אֲנָא שְׁמַעְתָּא יָדַעְנָא, דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְאָמְרִי לַהּ אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, וְאָמְרִי לָהּ אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מִשִּׁיפּוּי כּוֹבַע וּלְמַטָּה כְּשֵׁרָה. (ב)וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מוּגְרֶמֶת דְּרַבָּנַן כְּשֵׁרָה לְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה. וּדְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה, כְּשֵׁרָה לְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס. פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא: רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אַדְּרַבָּנַן קָאֵי, קָא מַשְׁמַע לַן. וְאֵימָא הָכִי נָמֵי? אִם כֵּן, "הֵעִיד עָלֶיהָ" מִיבְּעֵי לֵיהּ. וְהִלְכְתָא כְּרַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס, דְּקָאֵי רַב נַחְמָן כְּוָותֵיהּ. אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב אַסִּי: מַחְלוֹקֶת בְּשֶׁשָּׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ וְהִגְרִים שְׁלִישׁ, דְּרַבָּנַן סָבְרִי: כּוּלַּהּ שְׁחִיטָה בָּעֵינַן בְּטַבַּעַת גְּדוֹלָה, וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: רוּבּוֹ כְּכוּלּוֹ. אֲבָל הִגְרִים שְׁלִישׁ, וְשָׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ – דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה, דְּכִי נָפְקָא חִיּוּתָא בָּעֵינַן רוּבָּא בִּשְׁחִיטָה, וְלֵיכָּא. [ג]אֲמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא: אַדְּרַבָּה, לֵימָא מָר אִיפְּכָא: מַחְלוֹקֶת כְּשֶׁהִגְרִים שְׁלִישׁ, וְשָׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ, דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה סָבַר מִידֵּי דַּהֲוָה אַחֲצִי קָנֶה פָּגוּם. וְרַבָּנַן, הָתָם מָקוֹם שְׁחִיטָה, הָכָא לָאו מְקוֹם שְׁחִיטָה. (ג)אֲבָל שָׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ, וְהִגְרִים שְׁלִישׁ – דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה, דְּהָא תְּנַן: רוּבּוֹ שֶׁל אֶחָד כָּמוֹהוּ. אֲמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף: מַאן נֵימָא לַן דְּהַהוּא רוּבָּא דְּהָתָם לָאו רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה קָתָנֵי לַהּ? דִּלְמָא רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה קָתָנֵי לַהּ! אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אַטּוּ כֹּל רוּבֵּי דְּעָלְמָא רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה קָתָנֵי לְהוּ? אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא רוּבָּא דִּשְׁחִיטָה קָאָמֵינָא, דִּשְׁמַעְנָא לְהוּ דִּפְלִיגִי. לִישָּׁנָא אַחֲרִינָא אָמְרִי לַהּ, אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב אַסִּי: מַחְלוֹקֶת שֶׁהִגְרִים שְׁלִישׁ וְשָׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ, דְּרַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי יְהוּדָה סָבַר: מִידֵּי דַּהֲוָה אַחֲצִי קָנֶה פָּגוּם, וְרַבָּנַן – הָתָם מְקוֹם שְׁחִיטָה, הָכָא לָאו מְקוֹם שְׁחִיטָה. אֲבָל שָׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ, וְהִגְרִים שְׁלִישׁ – דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה, דְּהָא תְּנַן: רוּבּוֹ שֶׁל אֶחָד כָּמוֹהוּ. מַתְקֵיף לַהּ רַב חִסְדָּא: מַאן לֵימָא לַן דְּהַהוּא רוּבָּא דְּהָתָם לָאו רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה קָתָנֵי לַהּ? דִּלְמָא רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה קָתָנֵי לַהּ! אֲמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף: אַטּוּ כֹּל רוּבֵּי דְּעָלְמָא רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה קָתָנֵי לְהוּ? אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא רוּבָּא דִּשְׁחִיטָה קָאָמֵינָא, דִּשְׁמַעְנָא לְהוּ דִּפְלִיגִי. [ד]הִגְרִים שְׁלִישׁ, וְשָׁחַט שְׁלִישׁ, וְהִגְרִים שְׁלִישׁ – רַב הוּנָא אָמַר רַב: כְּשֵׁרָה, רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: טְרֵפָה. רַב הוּנָא אָמַר רַב: כְּשֵׁרָה – כִּי נָפְקָא חִיּוּתָא בִּשְׁחִיטָה קָא נָפְקָא. רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: טְרֵפָה – בָּעֵינַן רוּבָּא בִּשְׁחִיטָה וְלֵיכָּא. [ה]שָׁחַט שְׁלִישׁ, וְהִגְרִים שְׁלִישׁ, וְשָׁחַט שְׁלִישׁ – רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כְּשֵׁרָה. אֲתוֹ שַׁיְילוּהּ לְרַב הוּנָא, אֲמַר לְהוּ: טְרֵפָה. שְׁמַע רַב יְהוּדָה אִיקְּפַד, אֲמַר: טָרֵיפְנָא (ומכשר) [מַכְשַׁר], (ומכשרנא) [מַכְשַׁרְנָא] טָרֵיף! אָמַר רַב הוּנָא: שַׁפִּיר קָא מִיקְפַד, חֲדָא – אִיהוּ שְׁמִיעַ לֵיהּ מִינֵּיהּ דְּרַב, וַאֲנָא לָא שְׁמִיעַ לִי, וְעוֹד – הָאִיכָּא רוּבָּא בִּשְׁחִיטָה. אֲמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא: לָא תֶּהְדַּר בָּךְ,

דְּאִם

וְהִלְכְתָא מִשִּׁפּוּי כּוֹבַע וּלְמַטָּה כְּשֵׁרָה קֹדֶם שֶׁיַּתְחִיל הַכּוֹבַע לְשַׁפֵּעַ וְלַעֲלוֹת כְּשֵׁרָה מִשָּׁם וּלְהַלָּן טְרֵפָה: **וְהַיְינוּ דְּשַׁיֵּיר בְּחִטֵּי** כְּלוֹמַר כמ"ל שִׁיֵּיר בְּחִטֵּי כְּשֵׁרָה: **לֹא כְּרַבָּנָן וְלֹא כְּר' יוֹסֵי** דְּאַפִּי' ר' יוֹסֵי לָא מַכְשַׁר אֶלָּא הֵיכָא דַּהֲוַאי רוּבָּא דִּשְׁחִיטָה בְּתוֹךְ הַטַּבַּעַת אֲבָל כּוּלָּהּ לְמַעְלָה מִטַּבַּעַת הַגְּדוֹלָה מוֹדֶה דִּפְסוּלָה וְהָא כּוּלָּהּ לְמַעְלָה מִן הַטַּבַּעַת הִיא: **לָא חִילָּק יָדַעְנָא וְלָא בִּילָּק יָדַעְנָא** לֹא כְּרַבָּנָן שָׁמַעְתִּי דְּאָמְרֵי בִּמְחַלֵּק טַבַּעַת לִשְׁנַיִם וְלֹא כְּר' יוֹסֵי שָׁמַעְתִּי דְּאָמְרֵי בִּמְבַלֵּק הַסִּימָנִין לקרנייי"ר בְּלַעַז לְשׁוֹן מְבוּלָּקָה כָּךְ שָׁמַעְתִּי. אֲבָל רָאִיתִי בְּחֵלֶק (סַנְהֶדְרִין דַּף צח:) עֲתִידִים יִשְׂרָאֵל דְּאָכְלֵי שְׁנֵי מָשִׁיחַ וּפָרְכִינַן פְּשִׁיטָא אֶלָּא מַאן אָכִיל לְהוּ אַטּוּ חִילֵּק וּבִילָּק אָכְלֵי לֵיהּ וּלְפִי הַדְּבָרִים לְשׁוֹן בְּעָלְמָא הוּא: **שְׁמַעְתָּא** דְּאָמוֹרָאֵי יָדַעְנָא דְּמַכְשְׁרֵי לְמַעְלָה מִן הַטַּבַּעַת וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא מִשִּׁפּוּי כּוֹבַע וּלְמַטָּה וְהָנֵי אָמוֹרָאֵי סָמְכִי אַדְּרַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס שֶׁחָלַק עַל רַבָּנָן וְרַבִּי יוֹסֵי וּמַכְשַׁר מוּגְרֶמֶת דִּידְהוּ: **מוּגְרֶמֶת דְּרַבָּנָן** שֶׁהִגְרִים מִעוּט הַקָּנֶה לְאַחַר שֶׁשָּׁחַט רוּבּוֹ: **מוּגְרֶמֶת דְּר' יוֹסֵי** שֶׁשָּׁחַט רוּבּוֹ לְמַעְלָה מִן הַטַּבַּעַת אוֹ כּוּלּוֹ: **מַהוּ דְּתֵימָא רַבִּי חֲנִינָא** דְּמַכְשִׁיר: **אַמּוּגְרֶמֶת דְּרַבָּנָן קָאֵי** אֲבָל הֵיכָא דְּכוּלָּהּ לְמַעְלָה מִן טַבַּעַת פְּסוּלָה קמ"ל: **א"כ הֵעִיד עָלֶיהָ מִבַּעְיָא לֵיהּ** דְּמַשְׁמַע דְּאַסְתָּמָא דִּלְעֵיל מִנֵּיהּ קָאֵי דְּקָתָנֵי מוּגְרֶמֶת פְּסוּלָה וְרַבָּנָן הִיא. הֵעִיד עָלֶיהָ רַבִּי חֲנִינָא כו' וּמִדִּמְהַדַּר וְנָקַט עַל מוּגְרֶמֶת ש"מ אַתַּרְוַויְהוּ מוּגְרֶמֶת דִּלְעֵיל מִנֵּיהּ קָאֵי וְהָכִי קָאָמַר לָא מִבַּעְיָא מוּגְרֶמֶת דְּרַבָּנָן דְּרוּבָּהּ בְּטַבַּעַת כְּשֵׁרָה אֶלָּא אַף מוּגְרֶמֶת דְּר' יוֹסֵי דְּכוּלָּהּ לְמַעְלָה מִן הַטַּבַּעַת כְּשֵׁרָה: **דְּקָאֵי רַב נַחְמָן כְּוָתֵיהּ** דְּאַכְשַׁר מִשִּׁפּוּי כּוֹבַע וּלְמַטָּה כְּדַאֲמָרָן: **מַחֲלֹקֶת** דְּרַבָּנָן וְרַבִּי יוֹסֵי: **בְּשֶׁשָּׁחַט** תְּחִלָּה בְּתוֹךְ הַטַּבַּעַת שְׁנֵי שְׁלִישׁ הַגַּרְגֶּרֶת דְּהַיְינוּ מְלֹא הַחוּט שֶׁל רוּבָּהּ אַח"כ הִגְרִים שְׁלִישׁ הָאַחֲרוֹן: **כּוּלָּהּ שְׁחִיטָה בָּעֵינַן בְּטַבַּעַת הַגְּדוֹלָה** כְּלוֹמַר בְּמָקוֹם הָרָאוּי לִשְׁחִיטָה וכ"ש לְמַטָּה הֵימֶנָּה: **רוּבּוֹ כְּכוּלּוֹ** וּגְמָרָהּ לָהּ שְׁחִיטָה בְּרוּבָּהּ וּמִכָּאן וְאֵילָךְ מְחַתֵּךְ בְּבָשָׂר שְׁחוּטָה בְּעָלְמָא הוּא: **אֲבָל הִגְרִים שְׁלִישׁ** תְּחִלָּה שֶׁהִתְחִיל לִשְׁחוֹט לְמַעְלָה מִן הַטַּבַּעַת וְשָׁחַט רוֹב אַחֲרוֹן בִּמְקוֹם שְׁחִיטָה: **פְּסוּלָה** אַפִּי' לְרַבִּי יוֹסֵי דִּיצִיאַת חַיּוּתָא שֶׁל בְּהֵמָה בְּרוֹב סִימָן הוּא וּכְשֶׁנֶּחְתַּךְ רוֹב הַסִּימָן לֹא נֶחְתַּךְ אוֹתוֹ הָרוֹב בַּשְּׁחִיטָה: **בָּעֵינַן רוּבָּא בִּשְׁחִיטָה** כְּלוֹמַר הַהוּא רוּבָּא דְּמַפִּיק חַיּוּתָא בֵּיהּ בָּעֵינַן בִּשְׁחִיטָה: **מִדֵּי דְּהָוֵה אַחֲצִי קָנֶה פָּגוּם** דְּאָמַר לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף כט.) הֲרֵי שֶׁהָיָה חֲצִי קָנֶה פָּגוּם מֵאֵלָיו וְהוֹסִיף עָלָיו כָּל שֶׁהוּא וּגְמָרוֹ שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה וְאַע"ג דְּכִי נָפְקָא חַיּוּתָא לָאו רוּבָּא בִּשְׁחִיטָה. וְהַאי הַגְרָמָה דְּמִיעוּטָא נָמֵי כִּפְגִימָה בְּעָלְמָא הוּא וְכִי מוֹסִיף עָלֶיהָ וְשָׁחַט רוּבָּא לָא מִפַּסְלָא וּמִיהוּ הָכָא בְּתוֹסֶפֶת כָּל שֶׁהוּא לָא סַגִּי לֵיהּ דְּלָא מִיטַּרְפָא הַגְרָמָה לְאַכְשׁוּרֵי לִשְׁחִיטָה הוֹאִיל וְלָאו מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא: **וְרַבָּנָן הָתָם** הַהוּא פְּגַם בִּמְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא וְכֵיוָן דְּאֵין טְרֵפוּת בַּקָּנֶה עַל שֶׁנִּתְפַּסֵּק רוּבָּא כִּדְאָמְרִינַן בְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף מה.) הָוְיָא לָהּ כְּמִי שֶׁלֹּא נִפְגְּמָה וְאַע"ג דְּכִי נָפְקָא לֵיהּ חַיּוּתָא לָאו כּוּלֵּיהּ רוּבָּא בִּשְׁחִיטָה נְפַק מִיהוּ בִּמְקוֹם שְׁחִיטָה מִיהָא נָפְקָא כּוּלֵּיהּ חַיּוּתָא אֲבָל הַגְרָמָה לָאו שְׁחִיטָה הוּא וְלָאו מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא וְכִי נָפְקָא חַיּוּתָא בְּרוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל סִימָן בִּפְסוּלָא נְפַק דְּשֶׁלֹּא בִּמְקוֹם שְׁחִיטָה הֲוַאי פַּלְגָא דְּמַפָּק חַיּוּתָא: **דְּהָא תְּנַן** בְּפֶ' ב' (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף כז.): **רוּבּוֹ שֶׁל אֶחָד כָּמוֹהוּ** וְאִם לֹא שָׁחַט אֶלָּא רוֹב הַסִּימָן וְהָלַךְ לוֹ כְּשֵׁרָה אַלְמָא רוּבָּא כְּכוּלָּהּ. וּלְעִנְיַן הַגְרָמָה נָמֵי הָא אִתַּכְשַׁר בְּרוּבּוֹ וּמַתְנִי' דְּקָתָנֵי מְלֹא הַחוּט עַל פְּנֵי כּוּלָּהּ לְמִעוּטֵי הִגְרִים שְׁלִישׁ תְּחִלָּה קָאָתֵי וְלָא לְמִעוּטֵי הֵיכָא דְּהַגְרָמָה בַּסּוֹף: **אֲנָא רוּבָּא דִּשְׁחִיטָה קָאָמֵינָא** כָּל תַּנָּא דְּאָזֵיל בִּשְׁחִיטָה בָּתַר רוּבָּא קָאָמֵינָא דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה הִיא וְלָאו רַבָּנָן דְּהָא שְׁמַעִינַן לְהוּ דִּפְלִיגִי בֵּיהּ וְאָמְרֵי דְּלָא אָזְלִינַן בִּשְׁחִיטָה בָּתַר רוּבָּא: **מַפָּק חַיּוּתָא** שְׁלִישׁ אֶמְצָעִי בְּרוֹב סִימָן הוּא: ה"ג **רַב יְהוּדָה אָמַר רַב טְרֵפָה בָּעֵינַן רוּבָּא בִּשְׁחִיטָה וְלָא** גָּרְסִינַן כִּי נָפְקָא חַיּוּתָא בָּעֵינַן רוּבָּא בִּשְׁחִיטָה דְּהָא רַב יְהוּדָה לָאו בְּמַפָּק חַיּוּתָא תָּלֵי טַעְמָא דְּקָאָמַר בְּסֵיפָא שָׁחַט שְׁלִישׁ וְהִגְרִים שְׁלִישׁ וְשָׁחַט שְׁלִישׁ כְּשֵׁרָה הוֹאִיל וְרוּבָּא בִּשְׁחִיטָה וְאַף עַל גַּב דְּרוּבָּא קַמָּא דְּהוּא מַפָּק חַיּוּתָא לָאו בִּשְׁחִיטָה הוּא: **אָתוּ שַׁיְּלוּהּ לְרַב הוּנָא** אֲמַר לְהוּ טְרֵפָה מִסְּבָרָא דְּנַפְשֵׁיהּ אֲמָרָהּ וְלָאו מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב מִדְּלָא קָאָמַר לְהוּ הָכִי קָאָמַר רַב טְרֵפָה וְרַב יְהוּדָה אֲמָרָהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב:

אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב אַסִּי הַיְנוּ רַב אַסִּי חֲבֵרוֹ שֶׁל רַב כָּהֲנָא שֶׁהָיוּ גְּלוֹלִים דִּלְסָבְרֵהּ דְּרַב לֹא הָיוּ צְרִיכִין אֲבָל רַבִּי אַסִּי לָאו הַיְנוּ רַב אַסִּי דְּקָטָן מֵרַב הוּנָא הָיָה כִּדְאָמְרִי' בְּהַנִּזָּקִין (גִּטִּין נט:) רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי כָּהֲנֵי חֲשִׁיבֵי דְּאַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל מִכָּף כַּיְפֵי לֵהּ לְרַב הוּנָא: **דִּלְמָא** רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה הִיא תֵּימַהּ דְּלָא מְשַׁנֵּי רוּבּוֹ שֶׁל אֶחָד הַיְנוּ וֶשֶׁט וּמַאי אֶחָד מֵאֶחָד שֶׁבַּסִּימָנִים כְּרַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה דִּלְקַמָּן בפ"ב (חֻלִּין דַּף כח.) וְשֶׁמָּא רַבָּנָן דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה פְּלִיגֵי בַּוֶּשֶׁט כְּמוֹ בְּקָנֶה: **הִגְרִים** שְׁלִישׁ וְשָׁחַט שְׁלִישׁ כו' רַב הוּנָא אָמַר רַב כְּשֵׁרָה וְהָא דְּפָסִיל רַב הוּנָא לְעֵיל הִגְרִים שְׁלִישׁ וְשָׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ הָתָם מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב אַסִּי וְהָכָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב:

מסורת הש"ס

א קידושין עה:
ב זבחים קטז:
ג משנה חולין

גליון הש"ס

גמ' אטו כל רובי דעלמא. עיין נזיר דף מב ע"א ונדה דף כט ע"א:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ו:
ב מיי' פג' מהל' שחיטה הל' יב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כ סעי' א:
ג מיי' פג' מהל' שחיטה הל' יג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' יג:
ד מיי' פג' מהל' שחיטה הל' יג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' יג:
ה מיי' פג' מהל' שחיטה הל' יג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' יג:

רבינו גרשום

רב נחמן אכשר משפוי כובע ולמטה כלומר אפי' חוץ מטבעת גדולה כמאן לא כרבנן ולא כר' יוסי בר' יהודה לרבנן)נ"ל דאפילו לר"י צריך שישייר מלא החוט על פני רובה. צריך שישייר מלא החוט על פני רובו:

א"ל אנא לא חילק ידענא. כלומר מה דאמרת לרבנן צריך לחלק הטבעת ואין השחיטה כשרה אם שחט למעלה מן הטבעת ולר' יוסי בר' יהודה דאמרת אע"פ שמבלק הטבעת דשחט מקצת בטבעת ומקצת למעלה היכי דמי ששחט ושייר ע"פ רובו לא ידענא. בלק לשון מבולקה דבר המתקלקל:

מוגרמת דרבנן כשרה לר' יוסי וכו'. כלומר דרבנן אמרי מלא החוט ע"פ כולה. אבל אי שחט חוץ לטבעת מוגרמת היא ופסולה. כשרה לר' יוסי בר' יהודה דהוא אמר מלא החוט ע"פ רובה ולר' יוסי בר' יהודה כשרה לר' חנינא בן אנטיגנוס:

[פשיטא הא] דקא חזינן דהעיד ר' חנינא בן אנטיגנוס על מוגרמת שהיא כשרה:

א"כ העיד עליה מיבעי ליה. כלומר דמשמע על מוגרמת דרבנן מאי על מוגרמת ש"מ על מוגרמת דר' יוסי בר' יהודה קאמר:

והתניא ר' יוסי בר' יהודה אומר השוחט בשאר טבעות וכו' ומוגרמת פסולה העיד ר' חנינא בן אנטיגנוס על אותה מוגרמת שהיא כשרה:

והלכתא כותיה דר' חנינא בן אנטיגנוס דקם ליה רב נחמן כותיה. כלומר דחזינן א"ר זירא משמיה דרב נחמן אמרי מוגרמת כשרה כלומר אותה מוגרמת דרב ושמואל מטבעת גדולה ולמעלה שהוא משפוי כובע ולמטה עליה א"ר זירא משמיה דרב נחמן (אמרי) מוגרמת כשרה ואותה מוגרמת מכשיר ר' חנינא בן אנטיגנוס כדאמרן דמוגרמת דר' יוסי בר' יהודה כשרה לר' חנינא בן אנטיגנוס בשחט שני שליש והגרים שליש. כלומר שחט שני שליש בטבעת גדולה והגרים שליש חוץ לטבעת כלפי הראש:

לכי נפקא חיותא בעינן רובה בשחיטה וכו'. כלומר והכא בשליש אמצעי נפקא חיותא וליכא רובא בשחיטה:

לר' יוסי ב"ר יהודה סבר מידי דהוה אחצי קנה פגום כלומר אם היה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא שחיטה כשרה אע"פ שפסול היה בתחילה כשרה:

ורבנן התם מקום שחיטה. כלומר מה דאמרינן חצי קנה פגום ויוסיף עליו כל שהוא התם מקום שחיטה הוא [illegible] במקום שהגרים לאו הוי מקום שחיטה:

מתקיף לה רב יוסף מאן לימא לן דההיא רובא דהתם כו'. כלומר לר' יוסי בר' יהודה רובו של אחד כמוהו [illegible] לר' יהודה רובו ככולו [illegible] בטבעת גדולה ולא לרבנן כי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא [illegible]

דְּאִם כֵּן, מַפְסְדַתְּ לַהּ לְקַמַּיְיתָא. הָתָם מַאי טַעְמָא קָא מַכְשַׁרְתְּ? דְּכִי נָפְקָא חִיּוּתָא – בְּהֶכְשֵׁירַהּ קָא נָפְקָא. הָכָא נָמֵי, כִּי נָפְקָא חִיּוּתָא – בְּהַגְרָמָה קָא נָפְקָא. [א]אִיקְלַע רַב נַחְמָן לְסוּרָא, בְּעוֹ מִינֵּיהּ: שָׁחַט שְׁלִישׁ וְהִגְרִים שְׁלִישׁ וְשָׁחַט שְׁלִישׁ, מַהוּ? אֲמַר לְהוּ: לָאו הַיְינוּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בַּר מְנִיוֹמֵי, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר מְנִיוֹמֵי: שְׁחִיטָה הָעֲשׂוּיָה כְּמַסְרֵק כְּשֵׁרָה. [ב]וְדִלְמָא בִּמְקוֹם שְׁחִיטָה! בִּמְקוֹם שְׁחִיטָה מַאי לְמֵימְרָא? מַהוּ דְּתֵימָא: בָּעֵינַן שְׁחִיטָה מְפוֹרַעַת וְלֵיכָּא, קָא מַשְׁמַע לַן. (א)(סִימָן: בַּכַּ"ד). יָתֵיב רַבִּי אַבָּא אֲחוֹרֵיהּ דְּרַב כָּהֲנָא, וְיָתֵיב רַב כָּהֲנָא קַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה, וְיָתֵיב וְקָאָמַר: שָׁחַט שְׁלִישׁ וְהִגְרִים שְׁלִישׁ וְשָׁחַט שְׁלִישׁ, מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ: שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. הִגְרִים שְׁלִישׁ וְשָׁחַט שְׁלִישׁ וְהִגְרִים שְׁלִישׁ, מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ: שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. שָׁחַט בִּמְקוֹם נֶקֶב, מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ: שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. שָׁחַט וּפָגַע בּוֹ נֶקֶב, מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ: שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. אֲזַל רַבִּי אַבָּא, אַמְרַהּ קַמֵּיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, אֲזַל רַבִּי אֶלְעָזָר, אַמְרַהּ קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, אֲמַר לֵיהּ: מַאי שְׁנָא? אֲמַר לֵיהּ: שָׁחַט בִּמְקוֹם נֶקֶב, נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁשָּׁחַט גּוֹי וְגָמַר יִשְׂרָאֵל. שָׁחַט וּפָגַע בּוֹ נֶקֶב, נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁשָּׁחַט יִשְׂרָאֵל וְגָמַר גּוֹי. קָרֵי עֲלֵיהּ: "גּוֹי גּוֹי". [ג]אָמַר רָבָא: שַׁפִּיר קָרֵי עֲלֵיהּ "גּוֹי גּוֹי", בִּשְׁלָמָא הָתָם מִדַּהֲוָה לֵיהּ לְיִשְׂרָאֵל לְמִשְׁחַט רוּבָּא וְלָא שְׁחַט, כִּי נָפְקָא חִיּוּתָא – בִּידָא דְּגוֹי קָא נָפְקָא, אֶלָּא הָכָא מִכְּדֵי מִשְׁחָט שָׁחֵיט, מָה לִי בִּמְקוֹם נֶקֶב, מָה לִי פָּגַע בּוֹ נֶקֶב? [ד]

מַתְנִי' הַשּׁוֹחֵט מִן הַצְּדָדִין – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה, הַמּוֹלֵק מִן הַצְּדָדִין – מְלִיקָתוֹ פְּסוּלָה. הַשּׁוֹחֵט מִן הָעוֹרֶף – שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, הַמּוֹלֵק מִן הָעוֹרֶף – מְלִיקָתוֹ כְּשֵׁירָה. הַשּׁוֹחֵט מִן הַצַּוָּאר – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה, הַמּוֹלֵק מִן הַצַּוָּאר – מְלִיקָתוֹ פְּסוּלָה, שֶׁכָּל הָעוֹרֶף כָּשֵׁר לִמְלִיקָה, וְכָל הַצַּוָּאר כָּשֵׁר לִשְׁחִיטָה. נִמְצָא, כָּשֵׁר בִּשְׁחִיטָה – פָּסוּל בִּמְלִיקָה, כָּשֵׁר בִּמְלִיקָה – פָּסוּל בִּשְׁחִיטָה.

גְּמָ' מַאי עוֹרֶף? אִילֵימָא עוֹרֶף מַמָּשׁ, מַאי אִרְיָא שׁוֹחֵט? אֲפִילּוּ מוֹלֵק נָמֵי! "מִמּוּל עָרְפּוֹ" אָמַר רַחֲמָנָא, וְלֹא עָרְפּוֹ. אֶלָּא מַאי עוֹרֶף? מִמּוּל עוֹרֶף, כִּדְקָתָנֵי סֵיפָא: כָּל הָעוֹרֶף כָּשֵׁר לִמְלִיקָה. (ב)מְנָהָנֵי מִילֵּי, דְּתָנוּ רַבָּנַן: "מִמּוּל עָרְפּוֹ" – מוּל הָרוֹאֶה אֶת הָעוֹרֶף, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְהוּא יֹשֵׁב מִמֻּלִי", וְאוֹמֵר: "כִּי פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים". מַאי וְאוֹמֵר? וְכִי תֵּימָא: עוֹרֶף גּוּפֵיהּ לָא יָדְעִינַן הֵיכָא, דְּנִדַּע מוּל דִּידֵיהּ הֵיכָא – תָּא שְׁמַע: "כִּי פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים", מִכְּלָל דְּעוֹרֶף לַהֲדֵי פָּנִים. אָמְרִי בְּנֵי רַבִּי חִיָּיא: מִצְוַת מְלִיקָה מַחֲזִיר סִימָנִים לַאֲחוֹרֵי הָעוֹרֶף וּמוֹלֵק. אִיכָּא דְּאָמְרִי: אַף מַחְזִיר, וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: מַחְזִיר דַּוְקָא. (ג)וּמִסְתַּבְּרָא כְּמַאן דְּאָמַר אַף מַחְזִיר, מִמַּאי? מִדְּקָתָנֵי: הַשּׁוֹחֵט מִן הָעוֹרֶף – שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, הַמּוֹלֵק מִן הָעוֹרֶף – מְלִיקָתוֹ כְּשֵׁרָה,

וְאִי

דא"כ מַפְסֶלֶת לְקַמַּיְיתָא לַאֲמַרְתְּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב הִגְרִים שְׁלִישׁ וְשָׁחַט שְׁלִישׁ וְהִגְרִים שְׁלִישׁ כְּשֵׁרָה אַלְמָא לָאו בְּרֻבָּא לִשְׁחִיטָה תַּלְיָא אֶלָּא לְנִפּוּק חַיּוּתָא בִּשְׁחִיטָה דְּהַיְינוּ שְׁלִישׁ הָאֶמְצַע: הָכָא נָמֵי בְּמִפַּק חַיּוּתָא בָּעֵי לְמִתְלֵי וּבְהַגְרָמָה נָפְקָא. וְכָל הָנָךְ הַגְּרִים דְּקָאָמְרֵי רַב הוּנָא וְרַב יְהוּדָה הָכָא לָאו בְּהַגְרָמָה דְּרַבָּנַן וְר' יוֹסֵי קָאָמְרֵי וְלָא אַפְּלֻגְתַּיְיהוּ קָיְימֵי דא"כ קַשְׁיָא דְּרַב הוּנָא אַדְּרַב הוּנָא דַּאֲפִי' בְּהִגְרִים שְׁלִישׁ וְשָׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישִׁי טָרֵיף רַב הוּנָא לְעֵיל לְדִבְרֵי הַכֹּל וכ"ש בְּהִגְרִים שְׁלִישׁ וְשָׁחַט שְׁלִישׁ וְהִגְרִים שְׁלִישׁ אֶלָּא הַהִיא אַפְּלוּגְתָּא דְּרַבָּנַן וְרַבִּי יוֹסֵי קַיְימָא וְרַב הוּנָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב אַסִּי קָאָמַר לָהּ וְהָא אַהַגְרָמַת לְשִׁפּוּי כּוֹבַע קָיְימִי כְּרַבִּי חֲנִינָא וְרַב הוּנָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב קָאָמַר לָהּ: **לָאו הַיְינוּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר כו'** לִשְׁחִיטָה זוֹ יֵשׁ לָהּ שִׁנַּיִם כְּמַסְרֵק: **וְדִלְמָא בִּמְקוֹם שְׁחִיטָה** הוּא דְּקָא מַכְשַׁר לָהּ. בְּהַגְרָמָה חוּץ לִמְקוֹם שְׁחִיטָה לָא מַכְשַׁר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר מְנִיוֹמֵי: **מְפוֹרַעַת** מְגֻלָּה וְנִכֶּרֶת כְּמוֹ (בַּמִּדְבָּר ה) וּפָרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה: **וְיָתֵיב וְקָאָמַר כו'** רַב כָּהֲנָא קָא בָּעֵי לָהּ מֵרַב יְהוּדָה: **שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה** מִשּׁוּם דְּרֻבָּא בִּשְׁחִיטָה וְרַב יְהוּדָה לָאו בְּמִפַּק חַיּוּתָא תָּלֵי טַעְמָא כִּדְאָמַר לְעֵיל: **שָׁחַט בִּמְקוֹם נֶקֶב** שֶׁהָיָה חֲצִי קָנֶה פָּגוּם בְּצִדּוֹ הַחִיצוֹן: **שָׁחַט וּפָגַע בּוֹ נֶקֶב** שֶׁהָיָה חֲצִי קָנֶה פָּגוּם בְּצִדּוֹ הַפְּנִימִי לְצַד הַמַּפְרֶקֶת: **שָׁחַט בִּמְקוֹם נֶקֶב נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁשָּׁחַט עוֹבֵד כּוֹכָבִים** חֲצִי קָנֶה וְגָמַר יִשְׂרָאֵל דְּקָא נָפְקָא חַיּוּתָא בִּידָא דְּיִשְׂרָאֵל וּבְפַלְגָּא קַמַּיְיתָא לָא מִטַּרְפָא דִּפְסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת שִׁעוּרָהּ בְּרֻבָּא: **שָׁחַט וּפָגַע בּוֹ נֶקֶב נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁשָּׁחַט יִשְׂרָאֵל וְגָמַר עוֹבֵד כּוֹכָבִים** דְּפָסוּל דְּהָא לָא עָבִיד יִשְׂרָאֵל שִׁעוּר שְׁחִיטָה בְּרֵישָׁא: **קָרֵי עֲלֵהּ** רַבִּי יוֹחָנָן עַל רַבִּי אֶלְעָזָר: **עוֹבֵד כּוֹכָבִים עוֹבֵד כּוֹכָבִים** לֹא שֶׁהָיָה קוֹרֵא לוֹ עוֹבֵד כּוֹכָבִים אֶלָּא לְגַלְגֵּל עָלָיו עוֹבֵד כּוֹכָבִים עוֹבֵד כּוֹכָבִים כְּלוֹמַר בִּשְׁחִיטַת עוֹבֵד כּוֹכָבִים אַתָּה תּוֹלֶה טַעְמָךְ וְכָל הַיּוֹם אַתָּה יָכוֹל לוֹמַר עוֹבֵד כּוֹכָבִים עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְאֵין הַטְּעָמִים דּוֹמִים כִּדְמְפָרֵשׁ רָבָא: **בִּשְׁלָמָא** שָׁחַט יִשְׂרָאֵל וְגָמַר עוֹבֵד כּוֹכָבִים פְּסוּלָה: **מִדַּהֲוָה לֵיהּ לְיִשְׂרָאֵל לְמִשְׁחַט** רֻבָּא שֶׁהָיָה הַקָּנֶה שָׁלֵם לְפָנָיו: **וְלֹא שָׁחַט** אֶלָּא חֶצְיוֹ לָאו מִידֵּי עָבַד דְּחַיּוּתָא בַּחֲצִי קָנֶה לָא נָפְקָא וַהֲוָה לֵיהּ כְּקָנֶה שָׁלֵם וְכִי אֲתָא עוֹבֵד כּוֹכָבִים בָּתְרֵיהּ דָּמֵי כְּמַאן דַּעֲבִיד כֻּלֵּהּ דְּהָא חַיּוּתָא בִּידֵיהּ נָפְקָא: **אֶלָּא הָכָא** דְּשָׁחַט וּפָגַע בַּנֶּקֶב: **מִכְּדֵי מִשְׁחָט שְׁחִיט** כָּל הַנִּמְצָא בָּהּ וּטְרֵפוּת בַּחֲצִי קָנֶה לָא הָוֵי וְהָוְיָא לָהּ תְּחִלָּה כְּקָנֶה שָׁלֵם וַהֲרֵי שָׁחוּט לְפָנֵינוּ מָה לִּי בִּמְקוֹם נֶקֶב כו': **מַתְנִי' הַשּׁוֹחֵט מִן הַצְּדָדִין** לְצַד הַצַּוָּאר: **שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה** וַאֲפִי' לְכַתְּחִלָּה נָמֵי. וְאַיְּידֵי דְּבָעֵי לְמִתְנֵי הַמּוֹלֵק מִן הַצְּדָדִין תְּנָא נָמֵי הַשּׁוֹחֵט בְּדִיעֲבַד: **הַמּוֹלֵק מִן הַצְּדָדִין מְלִיקָתוֹ פְּסוּלָה** דְּבִמְלִיקָה כְּתִיב מִמּוּל עָרְפּוֹ דְּהַיְינוּ מֵאֲחוֹרָיו: **הַשּׁוֹחֵט מִן הָעֹרֶף** מִמּוּל הָעֹרֶף מוֹקֵי לָהּ בַּגְּמָרָא כְּלוֹמַר מֵאֲחוֹרֵי הַצַּוָּאר: **שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה** וּבַגְּמָרָא מוֹקְמִינַן לָהּ בְּשֶׁלֹּא הֶחֱזִיר הַסִּימָנִין אֲחוֹרֵי הָעֹרֶף אֶלָּא חָתַךְ הַמַּפְרֶקֶת עַל שֶׁהִגִּיעַ לַסִּימָנִין וְקֹדֶם שֶׁהִגִּיעַ לַסִּימָנִין נִטְרְפָה בִּשְׁבִירַת הַמַּפְרֶקֶת וְאע"ג דְּבִמְלִיקָה כְּשֵׁרָה הָתָם הוּא דְּכֻלֵּהּ מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף הָוֵי מִן הַמְּלִיקָה וַהֲוֵי כְּאַחַר שׁוֹחֵט שֶׁנּוֹקֵב אֶת הַוֶּשֶׁט מְעַט מְעַט עַל שֶׁגּוֹמֶרֶת שְׁחִיטָתָהּ אֲבָל שׁוֹחֵט מִן הָעֹרֶף כֵּיוָן דִּשְׁחִיטָה לָאו הָכִי גְּמִירֵי לָא הָוֵי שְׁבִירַת הַמַּפְרֶקֶת מִן הַשְּׁחִיטָה וְאִטַּרְפָא לָהּ וְהַשּׁוֹחֵט מִן הַצְּדָדִין דְּקָתָנֵי רֵישָׁא אֲפִי' בְּלָא אַהֲדַר דְּהָא מִשְׁחֲטֵי סִימָנִין שַׁפִּיר קֹדֶם חֲתִיכַת מַפְרֶקֶת: **הַמּוֹלֵק מִן הָעֹרֶף** וְחָתַךְ בָּשָׂר וּמַפְרֶקֶת עַל שֶׁהִגִּיעַ לְסִימָנִין: **מְלִיקָתוֹ כְּשֵׁרָה** דְּזוֹ הִיא מִצְוַת מְלִיקָתוֹ לְכַתְּחִלָּה וּכְדִתְנָיָא לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף כא.) בַּבָּרַיְיתָא חוֹתֵךְ שִׁדְרָה וּמַפְרֶקֶת בְּלֹא רֹב בָּשָׂר עַל שֶׁמַּגִּיעַ לַוֶּשֶׁט אוֹ לַקָּנֶה כו'. וְאַיְּידֵי דִּתְנָא הַשּׁוֹחֵט מִן הָעֹרֶף פְּסוּלָה דַּאֲפִי' בְּדִיעֲבַד תְּנָא נָמֵי הַמּוֹלֵק בְּדִיעֲבַד: **הַשּׁוֹחֵט מִן הַנַּחַר** תַּחַת הַגָּרוֹן קָרֵי נַחַר וְהִיא דֶּרֶךְ רֹב הַשְּׁחִיטוֹת: **וְכָל הָעֹרֶף** כָּל מוּל הָעֹרֶף: **גְּמ' אִי נֵימָא עֹרֶף מַמָּשׁ** מַה שֶּׁיֵּשׁ מִן הָעֹרֶף אֲחוֹרֵי הַפַּרְצוּף קָרֵי עֹרֶף כִּדְיָלֵיף לְקַמָּן בְּסָמוּךְ לַהֲדֵי פָּנִים כְּנֶגֶד פָּנִים: **כִּדְקָתָנֵי סֵיפָא וְכָל הָעֹרֶף כָּשֵׁר לַמְּלִיקָה** וְאִי בְּעֹרֶף מַמָּשׁ מַאי כָּל הָעֹרֶף וַהֲרֵי דָּבָר מוּעָט הוּא אֶלָּא ש"מ מוּל עֹרֶף קָאָמַר שֶׁהוּא אָרֹךְ: **וְהוּא יֹשֵׁב מִמּוּלִי** אַלְמָא כָּל הֵיכָא דִּכְתִיב מוּל לָאו עָלָיו מַמָּשׁ הוּא אֶלָּא בִּרְאִיָּתוֹ דְּהָא לָאו עָלָיו מַמָּשׁ הָיוּ יוֹשְׁבִים אֶלָּא בִּרְאִיָּתוֹ שֶׁהָיָה בָּלָק רוֹאֶה אוֹתָם: **עֹרֶף וְלֹא פָּנִים** מִדִּכְתִיב עֹרֶף וְלֹא פָּנִים וְלָא כְּתִיב כִּי פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא נַחַר דְּהַיְינוּ גָּרוֹן ש"מ עֹרֶף דִּקְרָא לָאו כְּנֶגֶד הַגָּרוֹן הוּא אֶלָּא כְּנֶגֶד הַפָּנִים וּמוּל הָרוֹאֶה אֶת הָעֹרֶף הָוֵי כְּנֶגֶד הַגָּרוֹן: **מַאי וְאוֹמֵר** הָא נָפְקָא לֵיהּ שַׁפִּיר מִוְּהוּא יֹשֵׁב מִמּוּלִי וּמֵהַאי קְרָא בָּתְרָא לָא מִשְׁתַּמַּע דְּמוּל עֹרֶף דִּקְרָא לָאו עֹרֶף מַמָּשׁ הוּא דְּהַאי קְרָא לָא מַשְׁמַע לָן אֶלָּא מְקוֹם עֹרֶף הֵיכָא: **וּמְשַׁנֵּי הָכִי קָאָמַר וְכִי תֵּימָא** כְּלוֹמַר אִם תֹּאמַר הַשְׁתָּא לַאֲמַרְתְּ דִּקְרָא הַיְינוּ רוֹאֶה אֶת הָעֹרֶף אַכַּתִּי לָא יָדְעִינַן עֹרֶף מַאי נִיהוּ דְּנִדַּע מוּל דִּידֵיהּ הֵיכָא: **מַחֲזִיר סִימָנִין כו'** וְחוֹתֵךְ הַסִּימָנִין לְבַדָּן וּלְקַמֵּיהּ מוֹתֵב לָהּ מִמַּתְנִיתִין: **אַף מַחֲזִיר** מִצְוָתוֹ לִמְלֹק שִׁדְרָה וּמַפְרֶקֶת כֻּלָּהּ תְּחִלָּה עַל שֶׁמַּגִּיעַ לְסִימָנִין וְאִם הֶחֱזִיר הַסִּימָנִין וּמְלָקָן לְבַדָּן אַף זוֹ הִיא מִצְוָתָהּ: **וְאִיכָּא דְּאָמְרִי** דַּוְקָא מַחֲזִיר וְאִם לֹא הֶחֱזִיר אֶלָּא חָתַךְ הַשִּׁדְרָה פְּסוּלָה: **וּמִסְתַּבְּרָא כמ"ד** לִבְנֵי ר' חִיָּא אַף מַחֲזִיר אָמְרוּ דְּאִי דַּוְקָא מַחֲזִיר אָמְרוּ הָוְיָא מַתְנִי' תְּיוּבְתַּיְיהוּ דְּקָתָנֵי הַשּׁוֹחֵט מִן הָעֹרֶף כו':

שָׁחַט בִּמְקוֹם נֶקֶב מַהוּ תֵּימַהּ פְּשִׁיטָא דִּכְשֵׁרָה מִידֵּי דְּהָוֵה אַחֲצִי קָנֶה פָּגוּם וְגָמְרוּ וי"ל דְּלָא נַקְטֵיהּ אֶלָּא מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִבְעֵי אַחֲרִינָא: **שָׁחַט** וּפָגַע בּוֹ נֶקֶב מַהוּ אָמַר לֵיהּ טְרֵפָה וְלָא דָּמֵי לְשָׁחַט שְׁלִישׁ וְהִגְרִים שְׁלִישׁ וְשָׁחַט שְׁלִישׁ דִּכְשֵׁרָה לְרַב יְהוּדָה גּוּפֵיהּ דְּהָתָם שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם שְׁחִיטָה אֲבָל שָׁחַט בִּמְקוֹם נֶקֶב עָדִיף טְפֵי לְפִי שֶׁהוּא בִּמְקוֹם שְׁחִיטָה מֵהִגְרִים שְׁלִישׁ וְשָׁחַט שְׁלִישׁ הָרִיבָ"א: **הַשּׁוֹחֵט** מִן הַצְּדָדִין מָצִינוּ לְמֵימַר דַּוְקָא דִּיעֲבַד וַאֲפִי' הֶחֱזִיר סֵרוּגִין גְּזֵרָה אַטּוּ לֹא הֶחֱזִיר וּבְקוּנְטְרֵס לֹא פֵּרֵשׁ כֵּן: **מִסְתַּבְּרָא** כְּמַאן דְּאָמַר אַף מַחְזִיר תֵּימַהּ דְּלָא הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר מִסְתַּבְּרָא דְּהָא תְּיוּבְתָּא גְּמוּרָה הִיא מִמַּתְנִי' לְמ"ד מַחֲזִיר דַּוְקָא וְיֵשׁ לוֹמַר דִּלְכַתְּחִלָּה פְּלִיגֵי אֲבָל לְכוּלֵּי עָלְמָא בְּדִיעֲבַד כְּשֵׁרָה בְּכָל עִנְיָן וּלְהָכִי קָאָמַר מִסְתַּבְּרָא דְּהַמּוֹלֵק מִן הָעֹרֶף מַשְׁמַע כְּדִין מְלִיקָה לְכַתְּחִלָּה שֶׁהִיא מִן הָעֹרֶף:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שחיטה הל' י, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' ד:

ב מיי' פב' מהל' שחיטה הל' י, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' ד:

ג מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' ה:

ד מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כ סעי' ג:

ה מיי' פו' מהל' מעשה הקרבנות הל' כג:

ו מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין ס, ש"ע יו"ד סי' כ סעי' א:

רבינו גרשום

התם מ"ט קא מכשרת בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש הכא נמי כי קא נפקא חיותא כלומר נשחט שליש והגרים שליש ונשחט שליש:

שחיטה העשויה כמסרק. כלומר כמסרק הזה של מתכת ששיניו (ששיניו) אינן שוות אלא שן אחד במקום זה ושן אחד במקום זה כך שחיטה שאינה שוה ומפורעת אעפ"כ כשרה:

דילמא במקום שחיטה. כלומר הא דאמרי' שחיטה העשויה כמסרק כשרה שהכל היה במקום שחיטה אבל הכא דהגרים כלפי הראש למעלה משפוי כובע לא מצית אמרת דכשרה:

שחט במקום נקב מהו. כלומר שהיה בו נקב בקנה ושחט והוסיף עליו:

שחט ופגע בנקב. שנקב היה בסוף שחיטה:

השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה. כלומר שהחזיר הסימנין לצד הצואר ושחטן שחיטה כשרה:

המולק מן הצדדין וכו'. כלומר דדינה של מליקה לשובר מפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לסימנין וחולקן בציפורן:

השוחט מן העורף שחיטתו פסולה. כלומר ששוחט כעין מולק שחותך הצואר עד שמגיע לסימנין ואח"כ שוחטו שחיטתו פסולה:

אילימא עורף ממש אחורי הראש כנגד הפנים זהו עורף. מול עורפו זהו הצואר אחריו כנגד הגרון:

אלא מאי עורף מול עורף. כלומר (מהוא) עורף דקתני השוחט מן העורף שחיטתו פסולה והמולק מן העורף מליקתו כשרה מול עורף והכי קאמר השוחט ממול עורף וזהו הצואר מאחריו כנגד הגרון שחותך מפרקת ואח"כ הסימנים שחיטתו פסולה המולק ממול עורפו מליקתו כשרה:

איכא דאמר אף מחזיר. כלומר עיקר מליקתו בלא חזרת סימנים אלא שובר מפרקת בלא רוב בשר ואם רוצה אף מחזיר סימנין לאחורי העורף ומולק בלא שבירת מפרקת ואיכא דאמר דוקא מחזיר אבל שובר מפרקת עד שמגיע לסימנין לא סבירא להו:

מסורת הש"ס

א יבמות יז.

ב ספרא ויקרא דבורא דחובה פרק יח ז

ג משנה חולין

תורה אור השלם

וְהֵבִיא אֹתָם אֶל־הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת־אֲשֶׁר לַחַטָּאת רִאשׁוֹנָה וּמָלַק אֶת־רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל [ויקרא ה, ח]

וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־בִּלְעָם בֶּן־בְּעֹר*(בספרי ספרד ואשכנז בְּעוֹר) פְּתוֹרָה אֲשֶׁר עַל־הַנָּהָר אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹ לִקְרֹא־לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כִסָּה אֶת־עֵין הָאָרֶץ וְהוּא יֹשֵׁב מִמֻּלִי [במדבר כב, ה]

אֹמְרִים לָעֵץ אָבִי אַתָּה וְלָאֶבֶן אַתְּ (ילדתני) [יְלִדְתָּנוּ] כִּי־פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים וּבְעֵת רָעָתָם יֹאמְרוּ קוּמָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ [ירמיהו ב, כז]

וְאִי סָלְקָא דַעְתָּךְ מַחְזִיר דַּוְקָא, מַאי אִירְיָא מוֹלֵק? אֲפִילּוּ שׁוֹחֵט נָמֵי! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ אַף מַחְזִיר, וּמַתְנִיתִין בִּדְלָא אַהְדַּר. אָמַר רַבִּי יַנַּאי: יְקַבְּלוּ הָרוֹבִין אֶת תְּשׁוּבָתָן, דְּקָתָנֵי: נִמְצָא כָּשֵׁר בִּשְׁחִיטָה – פָּסוּל בִּמְלִיקָה, כָּשֵׁר בִּמְלִיקָה – פָּסוּל בִּשְׁחִיטָה. לְמַעוֹטֵי מַאי? לָאו לְמַעוֹטֵי מַחֲזִיר סִימָנִין לַאֲחוֹרֵי הָעוֹרֶף, דְּלָא? אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: לָא, לְמַעוֹטֵי שֵׁן וְצִפּוֹרֶן. שֵׁן וְצִפּוֹרֶן בְּהֶדְיָא קָתָנֵי לְהוּ. [א]אֶלָּא אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: לְמַעוֹטֵי מוֹלִיךְ וּמֵבִיא. הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר מוֹלִיךְ וּמֵבִיא בִּמְלִיקָה – פָּסוּל, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר כָּשֵׁר, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? בְּנֵי רַבִּי חִיָּיא סָבְרִי לַהּ כְּמַאן דְּאָמַר מוֹלִיךְ וּמֵבִיא בִּמְלִיקָה – פָּסוּל. [ב]אָמַר רַב כָּהֲנָא: מִצְוַת מְלִיקָה קוֹצֵץ וְיוֹרֵד, וְזוֹ הִיא מִצְוָתָהּ. סָבַר רַבִּי אָבִין לְמֵימַר: קוֹצֵץ וְיוֹרֵד – אִין, מוֹלִיךְ וּמֵבִיא – לָא. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה: כָּל שֶׁכֵּן דְּמוֹלִיךְ וּמֵבִיא בִּמְלִיקָה כָּשֵׁר, וּמַאי זוֹ הִיא מִצְוָתָהּ? אֵימָא: אַף זוֹ הִיא מִצְוָתָהּ. [ג]אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל הַכָּשֵׁר בִּשְׁחִיטָה – כְּנֶגְדּוֹ בָּעוֹרֶף כָּשֵׁר בִּמְלִיקָה, הָא פָּסוּל בִּשְׁחִיטָה – פָּסוּל בִּמְלִיקָה. לְמַעוֹטֵי מַאי? אִילֵימָא לְמַעוֹטֵי עִיקּוּר סִימָנִין, וְהָא תָּנֵי רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל: אֵין עִיקּוּר סִימָנִין בָּעוֹף! אָמַר רַב פָּפָּא: לְמַעוֹטֵי רֹאשׁוֹ. רֹאשׁוֹ פְּשִׁיטָא? "מִמּוּל עָרְפּוֹ" אָמַר רַחֲמָנָא, וְלֹא בְּרֹאשׁוֹ! מַאי "רֹאשׁוֹ"? שִׁיפּוּי רֹאשׁוֹ, כְּגוֹן דְּנָקֵט מִשִּׁיפּוּי רֹאשׁוֹ וְהִגְרִים וַאֲזַל עַד דְּמְטָא תַּתַּאי, וְכִדְרַב הוּנָא אָמַר רַב אַסִּי, דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב אַסִּי: הִגְרִים שְׁלִישׁ וְשָׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ – פְּסוּלָה. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: הָא דְּתָנֵי רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל אֵין עִיקּוּר סִימָנִין בָּעוֹף, לָא אֲמַרַן אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר אֵין שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה, אֲבָל

וְאִי ס"ל מַחֲזִיר דַּוְקָא וּמַתְנִי' דְּקָתָנֵי מְלִיקָה כְּשֵׁרָה בְּשֶׁהֶחֱזִיר קָמַיְירֵי דְּאִי לֹא הֶחֱזִיר פְּסוּלָה שׁוֹחֵט אַמַּאי פְּסוּלָה מַאי שְׁנָא עֹרֶף מִגְּלְדִין אֶלָּא לָאו ש"מ אַף מַחֲזִיר קָאָמְרֵי וּמַתְנִי' בִּדְלָא אַהְדַּר וְלָא הָוְיָא מַתְנִי' לָא תְּיוּבְתַּיְיהוּ וְלָא סִיַּעְתַּיְיהוּ: **יְקַבְּלוּ הָרוֹבִין אֶת תְּשׁוּבָתָן** הַנְּעָרִים בְּנֵי ר' חִיָּא: **לְמַעוֹטֵי מַאי** אִי מִשּׁוּם דְּעוֹרֶף פָּסוּל בִּשְׁחִיטָה וְכָשֵׁר לִמְלִיקָה וְצַוָּאר כָּשֵׁר לִשְׁחִיטָה וּפָסוּל בִּמְלִיקָה הָא תְּנָא לֵיהּ: **לָאו לְמַעוֹטֵי חֲזָרַת סִימָנִים** דְּכָשֵׁר בִּשְׁחִיטָה וּפָסוּל בִּמְלִיקָה וְאַיְּידֵי דִּתְנָא כָּשֵׁר בִּשְׁחִיטָה וּפָסוּל בִּמְלִיקָה תְּנָא נָמֵי כָּשֵׁר בִּמְלִיקָה פָּסוּל בִּשְׁחִיטָה: **לָא לְמַעוֹטֵי שֵׁן וְצִפֹּרֶן** וּמִשּׁוּם סֵיפָא נָקַט לָהּ כָּשֵׁר בִּמְלִיקָה פָּסוּל בִּשְׁחִיטָה לְמַעוֹטֵי שֵׁן מְחֻבֶּרֶת וְצִפֹּרֶן מְחֻבֶּרֶת דִּפְסוּלָה בִּשְׁחִיטָה וְהָכִי קָאָמַר כָּשֵׁר בִּמְלִיקָה כְּגוֹן צִפֹּרֶן מְחֻבֶּרֶת פָּסוּל בִּשְׁחִיטָה וְכֵיוָן דְּאַשְׁמוֹעִי' צִפֹּרֶן הוּא הַדִּין לְשֵׁן דְּטַעְמָא מִשּׁוּם מְחֻבָּר הוּא וְאַיְּידֵי דִּתְנָא סֵיפָא תְּנָא נָמֵי רֵישָׁא: **שֵׁן וְצִפֹּרֶן בְּהֶדְיָא** תְּנָא לְהוּ לְעֵיל (חֻלִּין דַּף טו:) בְּמַתְנִי' חוּץ מִמַּגַּל קָצִיר וְהַמְּגֵרָה וְהַשִּׁנַּיִם וְהַצִּפֹּרֶן וְאוֹקִימְנַן בִּמְחֻבֶּרֶת. וְאִית דִּמְפָרְשֵׁי דְּמֵרֵישָׁא מְמַעֵט שֵׁן תְּלוּשָׁה וְצִפֹּרֶן תְּלוּשָׁה דְּכָשֵׁר בִּשְׁחִיטָה וּפָסוּל בִּמְלִיקָה וְלָא הִיא דא"כ לָמָּה הֻזְכַּר שֵׁן וְצִפֹּרֶן לֵימָא הָכִי לְמַעוֹטֵי תָּלוּשׁ דְּפָסוּל בִּמְלִיקָה אֶלָּא תָּלוּשׁ לָאו מִלְּתָא הִיא דְּנֵימָא כָּשֵׁר בִּשְׁחִיטָה וּפָסוּל בִּמְלִיקָה דְּהָא בְּתָלוּשׁ לָא מִקַּרְיָא מְלִיקָה וְאַפֵּי' מְלִיקָה פְּסוּלָה לָא מִקַּרְיָא דְּהָא פֵּרֵשׁ לָן קְרָא דִּמְלִיקָה בְּעַצְמוֹ שֶׁל כֹּהֵן הָיְתָה וּבִכְלִי לָא מִקַּרְיָא מְלִיקָה דְּלָא אַשְׁכְּחַן בִּכְלִי דְּמִקַּרְיָא מְלִיקָה וּמְנָא תֵּימְרָא דִּמְלִיקָה בְּעַצְמוֹ שֶׁל כֹּהֵן דְּתַנְיָא בִּשְׁחִיטַת קָדָשִׁים בְּפֶרֶק קָדְשֵׁי קָדָשִׁים (זְבָחִים דַּף סה.) וְהִקְרִיבוֹ הַכֹּהֵן אֶל הַמִּזְבֵּחַ וְכִי תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁזָּר קָרֵב גַּבֵּי מִזְבֵּחַ אֶלָּא מַגִּיד שֶׁלֹּא תְּהֵא מְלִיקָה אֶלָּא בְּעַצְמוֹ שֶׁל כֹּהֵן וְלִיהֱוֵי לִשָּׁנָא פָּרְכִינַן שֵׁן וְצִפֹּרֶן בְּהֶדְיָא קָתָנֵי לְהוּ בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים כִּדְפָרֵשִׁית וְהָא נָמֵי לֵיתָא דְּלָא פָּרְכִינַן בְּהֶדְיָא קָתָנֵי לָהּ אֶלָּא א"כ שְׁנוּיָה בַּמִּשְׁנָה דְּרֹב בָּרַיְיתוֹת שֶׁבְּתוֹרַת כֹּהֲנִים וְשֶׁבַּתּוֹסֶפְתָּא שְׁנָאוּם חֲכָמִים בְּמִשְׁנָתֵנוּ וְלָא פָּרְכִינַן הָכִי אֶלָּא הֵיכָא דִּסְתַם בְּמַתְנִיתִין תְּרֵי זִמְנֵי אוֹ בְּחַד מַסֶּכְתָּא אוֹ בְּתַרְתֵּי: **לְמַעוֹטֵי מוֹלִיךְ וּמֵבִיא** דְּכָשֵׁר בִּשְׁחִיטָה וּפָסוּל בִּמְלִיקָה וּמִשּׁוּם רֵישָׁא נָקַט לָהּ וְאַיְּידֵי דִּתְנָא רֵישָׁא תְּנָא סֵיפָא: **הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר כו'** פְּלוּגְתָּא דְּרַב הוּנָא וְרַבָּה הִיא לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין: **סָבְרִי לָהּ כמ"ד פָּסוּל** וּמוֹקְמִינַן לְמַתְנִי' לְמַעוֹטֵי מוֹלִיךְ וּמֵבִיא: **קוֹצֵץ וְיוֹרֵד** בְּלֹא הוֹלָכָה וְהוֹבָאָה: **כ"ש כו'** דְּכָל כַּמָּה דְּלָא מְמַעֵט קְרָא בְּהֶדְיָא כִּלְמַעֵט סַכִּין וְצַוָּאר כִּי עֲבִיד מְלִיקָה בִּשְׁחִיטָה טְפֵי עֲדִיף: **אָמַר שְׁמוּאֵל כָּל הַכָּשֵׁר כו'** שְׁמוּאֵל לָאו בְּהִלְכוֹת שְׁחִיטָה אַיְירֵי דא"כ אִיכָּא לְמִפְרַךְ טוּבָא דְּאִי סָבַר מוֹלִיךְ וּמֵבִיא בִּמְלִיקָה פָּסוּל הָא אִיכָּא מוֹלִיךְ וּמֵבִיא דְּכָשֵׁר בִּשְׁחִיטָה וּפָסוּל בִּמְלִיקָה וְאִיכָּא תָּלוּשׁ וְאִי קָסָבַר מוֹלִיךְ וּמֵבִיא בִּמְלִיקָה כָּשֵׁר וְכָל שֶׁכֵּן קוֹצֵץ וְיוֹרֵד כִּדְאָמְרִינַן קַשְׁיָא סֵיפָא דְּדָיְקִינַן הָא פָּסוּל פָּסוּל וְהָא אִיכָּא קוֹצֵץ וְיוֹרֵד דְּפָסוּל בִּשְׁחִיטָה וְכָשֵׁר בִּמְלִיקָה אֶלָּא שְׁמוּאֵל בְּהֶכְשֵׁר מְקוֹם שְׁחִיטָה קָא מַיְירֵי כָּל מָקוֹם הָרָאוּי בַּצַּוָּאר לִשְׁחִיטָה רָאוּי לִמְלִיקָה לְעֻמָּתוֹ מֵאֲחוֹרָיו בְּמוּל עֹרֶף: **וּפָרְכִינַן הָא פָּסוּל פָּסוּל** דְּעַל כָּרְחִין שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם הַךְ דִּיּוּקָא נָקַט לָהּ דְּאִי מִשּׁוּם הִיא גּוּפָהּ לְאַשְׁמוּעִינַן דְּכָל מוּל הָעֹרֶף כָּשֵׁר לִמְלִיקָה הָא בְּהֶדְיָא תָּנֵי לָהּ בְּמַתְנִי' אֶלָּא שְׁמוּאֵל פָּסוּל אֲתָא לְאַשְׁמוֹעִי' וּלְמַעוֹטֵי מַאי דְּכֵיוָן דְּפָסוּל בִּשְׁחִיטָה יְהֵא פָּסוּל בִּמְלִיקָה לְמַעוֹטֵי לְמַעְלָה מִן הַצַּוָּאר דְּפָסוּל בִּמְלִיקָה לָא אִצְטְרִיךְ דְּהַיְינוּ עֹרֶף מַמָּשׁ וּבְהֶדְיָא כְּתִיב מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא עָרְפּוֹ: **אִלֵּימָא לְמַעוֹטֵי סִימָנִים שֶׁנֶּעֶקְרוּ** דְּכֵיוָן דְּאֵין אוֹתוֹ צַוָּאר כָּשֵׁר לִשְׁחִיטָה אֵין עֹרֶף כְּנֶגְדּוֹ כָּשֵׁר לִמְלִיקָה: **וְהָא תָּנֵי רָמֵי** דַּאֲפִי' לִשְׁחִיטָה כָּשֵׁר: **רֹאשׁוֹ פְּשִׁיטָא** קְרָא בְּהֶדְיָא כְּתִיב: **שִׁפּוּי רֹאשׁוֹ** מִשֶּׁהִתְחִיל הָרֹאשׁ לְשַׁפֵּעַ וְאִי נָמֵי שִׁפַּע מְלִיקָתוֹ: **וְהִגְרִים וַאֲזַל עַד דִּמְטָא תַּתַּאי** לַסִּימָנִים נֶגֶד מְקוֹם שְׁחִיטָה וְגָמַר מְלִיקָתוֹ שָׁם דְּאִי עֲבַד רֻבָּא בְּשִׁפּוּי הָרֹאשׁ דְּהַיְינוּ עֹרֶף מַמָּשׁ לֹא אִצְטְרִיכָא לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל דְּהָא מוּל בְּהֶדְיָא כְּתִיב אֶלָּא מִעוּטָא הוּא דַּעֲבַד הָתָם וְאַשְׁמוֹעִי' שְׁמוּאֵל דְּכִי הֵיכִי דְּמִפַּסְלָא שְׁחִיטָה מִשּׁוּם הַתְחָלַת אוֹתוֹ מָקוֹם וְכִדְרַב הוּנָא כו' אַף עַל גַּב דְּרֻבָּא בִּמְקוֹם שְׁחִיטָה מִפַּסְלָא נָמֵי מְלִיקָה: **לְמ"ד אֵין שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה** אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. רַבִּי אֱלְעָזָר אֲמָרָהּ בְּפֶרֶק הַשּׁוֹחֵט (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף כח.):

לָא לְמַעוֹטֵי שֵׁן וְצִפֹּרֶן מַה שֶּׁהִקְשָׁה בַּקּוּנְטְרֵס לְאוֹתָן שֶׁמְּפָרְשִׁים דְּאַיְירֵי בִּתְלוּשִׁים לֹא שַׁיָּךְ לְמִפְרַךְ תַּנְיָא מִבָּרַיְתָא אֶלָּא אִם כֵּן שְׁנוּיָה בַּמִּשְׁנָה נִרְאֶה דְּלָא קָשֶׁה דְּהָא נָמֵי שָׁמְעִינַן מִמַּתְנִי' בִּזְבָחִים בְּפֶרֶק חַטַּאת הָעוֹף (זְבָחִים דַּף סח.) דִּתְנַן מָלַק בְּסַכִּין מְטַמֵּא בְּגָדִים אַבֵּית הַבְּלִיעָה אַלְמָא תָּלוּשׁ פָּסוּל בִּמְלִיקָה וּמִיהוּ קָשֶׁה קֻשְׁיָא אַחֶרֶת שֶׁהִקְשָׁה דה"ל לְמֵימַר לְמַעוֹטֵי תָּלוּשׁ וַהֲוֵי כָּל תָּלוּשׁ בִּכְלָל וא"ת וּלְפֵרוּשׁוֹ דְּאַיְירֵי בִּמְחֻבָּרִין הֵיאַךְ שֵׁן כְּשֵׁרָה בִּמְלִיקָה הָא בָּעֵי יָמִין דְּמָלַק בִּשְׂמֹאל פָּסוּל כִּדְתְנַן בְּפֶרֶק חַטַּאת הָעוֹף (נ"ז שָׁם) וי"ל דְּלָא נָקַט שֵׁן שֶׁיְּהֵא שֵׁן כְּשֵׁרָה לִמְלִיקָה אֶלָּא כְּלוֹמַר דְּלָא מִפְסָל מִטַּעַם מְחֻבָּר כְּמוֹ בִּשְׁחִיטָה ועי"ל דִּשְׂמֹאל גָּרַע מִשֵּׁן כִּדְאַשְׁכְּחַן לְעִנְיַן חֲלִיצָה דְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶק מִצְוַת חֲלִיצָה (יְבָמוֹת דַּף קה.) דִּגְדֶמֶת חוֹלֶצֶת בְּשִׁנֶּיהָ וּבִירוּשַׁלְמִי מַשְׁמַע דַּחֲלִיצָה בָּעֵי יָמִין דְּאָמְרִינַן בִּירוּשַׁלְמִי כֵּיצַד הִיא עוֹשָׂה מַתִּירָתוֹ בְּיָמִין וְתוֹפַסְתּוֹ בִּשְׂמֹאל וְגוֹרַרְתּוֹ בְּיָמִין כְּדֵי שֶׁתְּהֵא חֲלִיצָה בְּיָמִין וְהַתָּרָה בְּיָמִין וְשֶׁמָּא אֵין כָּל כָּךְ רְאָיָה דִּלְמָא לֵיכָּא עִכּוּבָא בְּיָמִין אֶלָּא לְכַתְּחִלָּה בָּעֵי יָמִין וְהוּא הַדִּין אִם חָלְצָה בִּשְׂמֹאל דַּחֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה וְהָא דְּלָא קָאָמַר לְמַעוֹטֵי לוֹרֵס דְּכָשֵׁר לִמְלִיקָה וּפָסוּל לִשְׁחִיטָה מִשּׁוּם דִּבְהֶדְיָא קָתָנֵי לָהּ גַּבֵּי שְׁחִיטָה בְּפֶ' ב' (לְקַמָּן חֻלִּין ל:) דִּפְסוּלָה דִּתְנַן אִם הִתִּיז אֶת הָרֹאשׁ בְּבַת אַחַת פְּסוּלָה וְאִי אַשְׁמְעִינַן דְּכָשֵׁר בִּמְלִיקָה א"כ ה"ל לְמִתְנֵי אִפְּכָא פָּסוּל בִּשְׁחִיטָה כָּשֵׁר בִּמְלִיקָה דַּהֲוָה מַשְׁמַע שֶׁפָּשׁוּט לָנוּ בִּשְׁחִיטָה: **אִלֵּימָא לְמַעוֹטֵי עִקּוּר סִימָנִים** לְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס דִּבְעִקּוּר סִימָנִין הָוֵי טְרֵפָה תֵּימַהּ אַמַּאי אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִי' דְּכִי הֵיכִי דְּעִקּוּר פָּסוּל בִּשְׁחִיטָה פָּסוּל נָמֵי בִּמְלִיקָה מֵאַיִן הָיָה לָנוּ לְהַכְשִׁיר בִּמְלִיקָה יוֹתֵר מִבִּשְׁחִיטָה וַהֲלֹא מָלַק וְנִמְצָא טְרֵפָה פָּסוּל לְכֻלֵּי עָלְמָא אֶלָּא דִּפְלִיגֵי בִּזְבָחִים בְּפֶרֶק (קָדְשֵׁי קָדָשִׁים) (דַּף סט.) אִי מְלִיקָה מְטַהֶרֶת מִטֻּמְאַת נִבְלַת עוֹף טָהוֹר אוֹ לָאו וְכֵן תֵּימַהּ לְרַבָּה בַּר קִסִּי דְּקָאָמַר לָא אָמַר רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל אֵין עִקּוּר סִימָנִים לָעוֹף אֶלָּא בִּמְלִיקָה וְלֹא בִּשְׁחִיטָה מַאי שְׁנָא דְּנָקַט עִקּוּר מִכָּל שְׁאָר טְרֵפוֹת וְכֵן תֵּימַהּ דְּקָאָמַר בְּסָמוּךְ [אֶלָּא] לְמ"ד אֵין שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה אֵין עִקּוּר (אֲבָל לְמ"ד יֵשׁ שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה יֵשׁ עִקּוּר) הֵיאַךְ תָּלוּי זֶה בָּזֶה מ"מ הוּא אָסוּר מִשּׁוּם טְרֵפָה דְּמַה לִּי טְרֵפָה זוֹ וּמַה לִּי טְרֵפָה אַחֶרֶת דְּכֵיוָן שֶׁנִּטְרַף הָעוֹף שׁוּב אֵין מוֹעִיל לוֹ נְחִירָה אֶלָּא לְהוֹצִיא מִידֵי נְבֵלָה לְמַאן דְּאָמַר אֵין שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה כִּדְמוֹכַח בְּרֵישׁ הַשּׁוֹחֵט (לְקַמָּן חֻלִּין כח.) אֲבָל לְדִבְרֵי הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת אָתְיָא כֻּלָּהּ סוּגְיָא שַׁפִּיר דְּלָא הָוֵי טְרֵפָה עַל יְדֵי שְׁחִיטַת סִימָנִין וּלְהָכִי קָאָמַר אִלֵּימָא לְמַעוֹטֵי עִקּוּר סִימָנִין כִּי הֵיכִי דְּהִלְכְתָא גְּמִירֵי לָהּ דְּאֵין הַשְּׁחִיטָה מוֹעֶלֶת שָׁם אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ נִטְרָף בְּכָךְ כְּמוֹ כֵן בִּמְלִיקָה שׁוּב אֵינוֹ נִמְלָק אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ טְרֵפָה וְהָא תָּנֵי רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל כו' וּפְלִיג אַהַהִיא דִּנְשְׁמְטָה הַגַּרְגֶּרֶת כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס אֲבָל אַהָךְ דְּתָנֵי לֵוִי כָּל טְרֵפוֹת שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים בַּבְּהֵמָה כְּנֶגְדּוֹ בָּעוֹף לָא פְּלִיג דַּאֲפִילּוּ בִּבְהֵמָה אֵינָהּ טְרֵפָה בְּכָךְ אֲבָל לְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס פְּלִיג נָמֵי אַלֵּוִי וְנִיחָא הַשְׁתָּא דְּרַבָּא בַּר קִסִּי וְכֻלָּהּ סוּגְיָא: **לָא אֲמַרַן אֶלָּא לְמ"ד אֵין שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה** אֵין לְהַקְשׁוֹת לְדִידֵיהּ הֵיכִי מַשְׁכַּחַת נִבְלַת עוֹף טָהוֹר דִּמְטַמֵּא בְּגָדִים אַבֵּית הַבְּלִיעָה דִּנְהִי דְּלָא בָּעֵי שְׁחִיטָה נְחִירָה מִיהָא בָּעֵי בְּסִימָנִין כִּדְמוֹכַח לְקַמָּן בְּרֵישׁ פֶּרֶק ב' (חֻלִּין דַּף כח.) דְּקָאָמַר מָלַק בְּסַכִּין מְטַמֵּא בְּגָדִים אַבֵּית הַבְּלִיעָה וְאִי אָמְרַתְּ אֵין שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה כֵּיוָן דִּתְבַר שִׁדְרָה וּמַפְרֶקֶת הָוְיָא טְרֵפָה תֶּהֱנֵי לַהּ סַכִּין לְטַהֲרָהּ מִידֵי נְבֵלָה אַלְמָא סִימָנִין דַּוְקָא מְטַהֲרִין וּבְשִׁדְרָה וּמַפְרֶקֶת חָשִׁיב טְרֵפָה וְהַשְׁתָּא (מַשְׁכַּחַת נִבְלַת עוֹף טָהוֹר כְּשֶׁחָתַךְ שִׁדְרָה וּמַפְרֶקֶת וְרֹב בָּשָׂר קֹדֶם שֶׁהִגִּיעַ לְסִימָן) תֶּהֱנֵי לֵיהּ סַכִּין לְטַהוּרֵי מִידֵי נְבֵלָה וְהָא דְּנָקַט בְּהַתְּכֵלֶת (מְנָחוֹת מה.) גַּבֵּי נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכְלוּ הַכֹּהֲנִים דְּאִצְטְרִיךְ סל"א הוֹאִיל וְאִשְׁתְּרֵי מְלִיקָה גַּבַּיְיהוּ אִשְׁתְּרֵי נָמֵי נְבֵלָה לָאו דַּוְקָא דִּנְבֵלָה לָא הָוֵי כִּדְמוֹכַח לְקַמָּן כְּמוֹ שֶׁהֵבֵאתִי מִפֶּרֶק ב' (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף כח.) אֶלָּא כְּלוֹמַר טְרֵפָה וּקְרָא נָקַט נְבֵלָה אַגַּב טְרֵפָה:

תורה אור השלם

וְהֵבִיא אֹתָם אֶל־הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת־אֲשֶׁר לַחַטָּאת רִאשׁוֹנָה וּמָלַק אֶת־רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל [ויקרא ה, ח]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פו' מהל' מעשה הקרבנות הל' כג:

ב מיי' פו' מהל' מעשה הקרבנות הל' כג:

ג מיי' פו' מהל' מעשה הקרבנות הל' כג:

רבינו גרשום

אלא ש"מ אף מחזיר ובלא מחזיר עיקר מליקה אלא סובר מפרקת בלא רוב בשר על שמגיע לסימנין ומתניתין בדלא אהדר כלומר ומתניתין דקתני כשר במליקה פסול בשחיטה בדלא אהדר אלא סובר מפרקת וכענין זה פסול בשחיטה א"ר ינאי יקבלו הרובין את תשובתן שאומרי' אף מחזיר ומתניתין בדלא אהדר שכן מנינו כשר בשחיטה פוסל במליקה דקתני כשר וכו' וכשר למעוטי מאי שאינו כשרא)נראה למפרש דר' ינאי פליג על הא דאמרי הרובין דמתני' בדלא אהדר דמשמע דמחזיר סימנין לאחורי העורף ושוחט כשר וע"ז הוכיח ממתני' דפסול. ואכן אפשר להגיה בדברי רבינו בכ"מ שכתוב לשון שחיטה צ"ל לשון מליקה ובמקום מליקה צ"ל שחיטה ובזה יהי' עולה פירושו מכוון כפירש"י. בשחיטה מאי לאו למעוטי שאינו מחזיר סימנים לאחורי העורף ושוחט כלומר שאינו שוחט מאחורי הצואר וזו כשר במליקה לאחורי הצואר וזו היא שאמרן כשר במליקה פסול לא למעוטי שן וציפורן כלומר לשן וציפורן לפסול בשחיטה:

שן וצפורן בהדיא קתני להו חוץ ממגל קציר והמגרה והשינים והציפורן וכו' למעוטי מוליך ומביא לכשר בשחיטה ופסול במליקה:

למעוטי מאי למעוטי עיקור סימנין. כלומר דבשחיטה פסול ולמליקה כשר:

והתני רב יחזקאל אין עיקור סימנין לעוף כגון דנקט מראשו כו'. כלומר דלא סבר המפרק' ממש במליקה אלא כגון דנקט מראשו והגרים ואזיל עד למטה תתאי וכדרב הונא אמר רב אסי וכו' כלומר כשם שהגרמה פסול בשחיטה כך במליקה:

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי' פא' מהל' שחיטה הל' א, סמג עשין קג, טוש"ע יו"ד סי' יג סעי' א:

ב מיי' פג' מהל' שחיטה הל' יד, סמג עשין קג, טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' טו:

ג מיי' פג' מהל' שחיטה הל' יט:

ד מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' א, סמג עשין קג, טור יו"ד סי' כז:

ה מיי' פז' מהל' פסולי המוקדשין הל' ג:

[א]אֲבָל לְמַאן דְּאָמַר יֵשׁ שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה, יֵשׁ עִיקּוּר. אֲמַר לֵיהּ: אַדְּרַבָּה, אִיפְּכָא מִסְתַּבְּרָא! לְמַאן דְּאָמַר יֵשׁ שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה, אִיכָּא לְמֵימַר דְּהָכִי אַגְמְרֵיהּ דְּאֵין עִיקּוּר, וַאֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר כִּבְהֵמָה, לְעִנְיַן עִיקּוּר לָא לֶיהֱוֵי כִּבְהֵמָה. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר: אֵין שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, מֵהֵיכָא גְּמִירִי לַהּ? מִבְּהֵמָה, כּוּלַּהּ מִילְּתָא כִּבְהֵמָה! [ב]אָמַר רָבִינָא, אָמַר לִי רָבִין בַּר קִיסִי: הָא דְּתָנֵי רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל, אֵין עִיקּוּר סִימָנִין בָּעוֹף – לָא אֲמַרַן אֶלָּא בִּמְלִיקָה, אֲבָל בִּשְׁחִיטָה יֵשׁ עִיקּוּר. וְהָאָמַר רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל הַכָּשֵׁר בִּשְׁחִיטָה כְּנֶגְדּוֹ בָּעוֹרֶף כָּשֵׁר בִּמְלִיקָה, הָא פָּסוּל – פָּסוּל! הָהִיא פְּלִיגָא. [ג][ד]אָמַר זְעֵירִי: נִשְׁבְּרָה מַפְרֶקֶת וְרוֹב בָּשָׂר עִמָּהּ – נְבֵלָה. [ה]אָמַר רַב חִסְדָּא: אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא, מָלַק בְּסַכִּין – מְטַמֵּא בְּגָדִים אַבֵּית הַבְּלִיעָה, וְאִי אָמְרַתְּ טְרֵפָה הָוְיָא, מְלִיקָתָהּ זוֹ הִיא שְׁחִיטָתָהּ – תַּהֲנֵי לַהּ סַכִּין לְטַהֲרָהּ מִידֵי נְבֵלָה. אָמְרִי: הָתָם מִשּׁוּם דְּלָאו שְׁחִיטָה הִיא כְּלָל. מַאי טַעְמָא? רַב הוּנָא אָמַר: מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחְלִיד, רָבָא אָמַר: מִפְּנֵי שֶׁהוּא דּוֹרֵס. מַאן דְּאָמַר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחְלִיד, מַאי טַעְמָא לָא אָמַר מִפְּנֵי שֶׁהוּא דּוֹרֵס? קָסָבַר: מוֹלִיךְ וּמֵבִיא בִּמְלִיקָה כָּשֵׁר. וּמַאן דְּאָמַר מִפְּנֵי שֶׁהוּא דּוֹרֵס, מַאי טַעְמָא לָא אָמַר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחְלִיד? אָמַר לָךְ: חֲלָדָה הֵיכִי דָּמֵי? כְּחוּלְדָּה הַדָּרָה בְּעִיקְּרֵי בָתִּים דְּמִכַּסְיָא, הָכָא הָא מִיגַּלְיָא. אָמַר רָבָא: אִי קַשְׁיָא לִי הָא קַשְׁיָא לִי, וְכִי מֵתָה עוֹמֵד וּמוֹלֵק? אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְתִקְשֵׁי לָךְ עוֹלַת הָעוֹף, דְּבָעֲיָא שְׁנֵי סִימָנִין, וְכִי מֵתָה עוֹמֵד וּמוֹלֵק? אֲמַר לֵיהּ: הָתָם כְּדֵי לְקַיֵּים בָּהּ מִצְוַת הַבְדָּלָה. אִי הָכִי, עוֹר נָמֵי! כָּל הַמְעַכֵּב בִּשְׁחִיטָה מְעַכֵּב בְּהַבְדָּלָה, וְכֹל שֶׁאֵינוֹ מְעַכֵּב בִּשְׁחִיטָה אֵינוֹ מְעַכֵּב בְּהַבְדָּלָה. וְהָא מִיעוּט סִימָנִין לְרַבָּנַן, דְּלָא מְעַכְּבִי בִּשְׁחִיטָה, וּמְעַכְּבִי בְּהַבְדָּלָה! אֶלָּא אֵימָא: כֹּל שֶׁיֶּשְׁנוֹ בִּשְׁחִיטָה יֶשְׁנוֹ בְּהַבְדָּלָה, וְכֹל שֶׁאֵינוֹ בִּשְׁחִיטָה אֵינוֹ בְּהַבְדָּלָה.

מִכָּל

אֲבָל לְמ"ד יֵשׁ שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה מִתּוֹרָה שֶׁנִּמְסְרָה לְמֹשֶׁה עַל פֶּה דְּהַיְינוּ הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. וְרַבִּי אֲמָרָהּ דִּפְלִיג אַדְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּפֶ' הַשּׁוֹחֵט (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף כח.) דְּתַנְיָא רַבִּי אוֹמֵר וְזָבַחְתָּ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ מְלַמֵּד שֶׁנִּצְטַוָּה מֹשֶׁה עַל הִלְכוֹת שְׁחִיטָה בְּעַל פֶּה וְאַע"פ שֶׁלֹּא כְּתָבוֹ בַּתּוֹרָה עַל הַוֶּשֶׁט וְעַל הַקָּנֶה וְעַל רֹב אֶחָד בָּעוֹף וְעַל רֹב שְׁנַיִם בִּבְהֵמָה אַלְמָא יֵשׁ שְׁחִיטָה לָעוֹף: **אַדְּרַבָּה אִיפְּכָא מִסְתַּבְּרָא** לְמ"ד [יֵשׁ] שְׁחִיטַת הָעוֹף מִן הַתּוֹרָה אִיכָּא לְמֵימַר דְּהָכִי אַגְמְרֵהּ דְּאֵין עִקּוּר: **וְאַפִּי'** לְמ"ד דְּיָלֵיף לֵהּ הָתָם בְּהֶקֵּישָׁא מִזֹּאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף וְגָמַר לָעוֹף מִבְּהֵמָה מָצֵי לְמֵימַר דְּכֵיוָן דְּהֻזְכְּרָה שְׁחִיטַת הָעוֹף בְּסִינַי דְּהָא הֶקֵּישָׁא בְּסִינַי נֶאֶמְרָה אַגְמְרֵהּ רַחֲמָנָא לְמֹשֶׁה עַל פֶּה דִּלְעִנְיַן עִקּוּר לָא לֶהֱוֵי כִּבְהֵמָה: **אֶלָּא לְמ"ד אֵין שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים מֵהֵיכָן גָּמַר לָהּ** כְּלוֹמַר אַהֵיכָא סָמְכֵי רַבָּנַן דְּתַקּוּן לֵיהּ שְׁחִיטָה מִבְּהֵמָה גָּמְרוּ הִלְכָּךְ כּוּלָּהּ מִלְּתָא כִּבְהֵמָה תַּקּוּן: **רָבִין בַּר קִסִּי** שֵׁם חָכָם: **לָא אֲמַרַן אֶלָּא בִּמְלִיקָה** דְּכֵיוָן דְּדָרְסָה וַחֲלָדָה לָא פָּסְלֵי בָּהּ עִקּוּר סִימָנִים נָמֵי לָא פָּסְלֵי בָּהּ אֲבָל בִּשְׁחִיטָה כו': **כָּל הַכָּשֵׁר כו'** כָּל הַנּוֹחַר הַכָּשֵׁר לִשְׁחִיטָה כָּשֵׁר לִמְלִיקָה מֵאֲחוֹרָיו: **הָא פָּסוּל פָּסוּל** וְאִי נוֹחַר שֶׁנֶּעֶקְרוּ סִימָנִין פָּסוּל לִשְׁחִיטָה הֵיכִי מִתַּכְשַׁר בִּמְלִיקָה: **הַהוּא** דְּרַבִּי יִרְמְיָה פְּלִיגָא אַדְּרָבִין בַּר קִסִּי דְּרַבִּי יִרְמְיָה סָבַר דְּאַף לִשְׁחִיטָה אֵין עִקּוּר וְלֵית הִלְכְתָא כְּמַתְנִיתָא דְּרָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל דְּהָא תַּנְיָא בְּפִרְקִין דִּלְקַמָּן (חֻלִּין דַּף כח.) שָׁחַט אֶת הַוֶּשֶׁט וְאַחַ"כ נִשְׁמְטָה הַגַּרְגֶּרֶת כְּשֵׁרָה נִשְׁמְטָה הַגַּרְגֶּרֶת וְאַחַ"כ שָׁחַט אֶת הַוֶּשֶׁט פְּסוּלָה שָׁחַט אֶת הַוֶּשֶׁט וְנִמְצֵאת הַגַּרְגֶּרֶת שְׁמוּטָה וְאֵין יָדוּעַ אִם קֹדֶם שְׁחִיטָה נִשְׁמְטָה אוֹ לְאַחַר שְׁחִיטָה זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה וְאָמְרוּ כָּל סָפֵק בִּשְׁחִיטָה פְּסוּלָה אַלְמָא יֵשׁ עִקּוּר בָּעוֹף דְּהָא בָּעוֹף קָמַיְירֵי מִדְּקָתָנֵי שָׁחַט אֶת הַוֶּשֶׁט וְאַחַ"כ נִשְׁמְטָה הַגַּרְגֶּרֶת כְּשֵׁרָה דְּעוֹף הֶכְשֵׁרוֹ בְּסִימָן אֶחָד. וְאִי קַשְׁיָא לָךְ מַתְנִיתָא אַמַּתְנִיתָא דְּהָא דְּרָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל מַתְנִיתָא הִיא תָּרֵץ הָא כְּמַאן דְּאָמַר יֵשׁ שְׁחִיטָה בָּעוֹף מִן הַתּוֹרָה. וְכֵיוָן דְּלָא אִפְסִיק הִלְכְתָא קַיְימָא לַן בְּשֶׁל תּוֹרָה הֵלֵךְ אַחַר הַמַּחְמִיר: **וְרֹב בָּשָׂר** שֶׁעַל הַמַּפְרֶקֶת מֵאֲחוֹרֵי הַנּוֹחַר נִפְסְקָה עִמּוֹ: **נְבֵלָה** וּמְטַמְּאָה מִיַּד אַע"פ שֶׁהִיא מְפַרְכֶּסֶת דְּמֵיתָה מַמָּשׁ הִיא וּשְׁחִיטָה דִּלְאַחַר מִכָּאן לֹא מְטַהֲרָה לָהּ מִידֵי נְבֵלָה: **מָלַק** עוֹף קָדָשִׁים בְּסַכִּין נְבֵלָה הִיא וְהָאוֹכֵל נִבְלַת עוֹף טָהוֹר מְטַמֵּא בְּגָדִים שֶׁהוּא לָבוּשׁ בְּשָׁעָה שֶׁבּוֹלְעָהּ וְלֹא בְּגָדִים שֶׁקֹּדֶם לָכֵן וְלֹא בְּגָדִים שֶׁלָּבַשׁ אַחַר שֶׁהָיָה בְּמֵעָיו וְאֵין לָהּ טֻמְאַת מַגָּע לְגַמְרֵי אֶלָּא טֻמְאַת בְּלִיעָה זוֹ לְבַדָּהּ וְכוּלָּהּ יָלְפִינַן לָהּ בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים מִנְּבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה בָהּ (וַיִּקְרָא כב) וּכְתִיב נָמֵי (שָׁם יז) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבֵלָה וּטְרֵפָה בָּאֶזְרָח וּבַגֵּר וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהֵר וּבְעוֹף מִשְׁתָּעֵי קְרָא דְּתַנְיָא (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף ק) יָכוֹל תְּהֵא נִבְלַת בְּהֵמָה מְטַמְּאָה אַבֵּית הַבְּלִיעָה כְּגוֹן תָּחַב לוֹ חֲבֵרוֹ בְּבֵית בְּלִיעָתוֹ וְהוּא לֹא נָגַע בָּהּ שֶׁלֹּא נִטְמָא בְּמַגָּעָהּ וְטֻמְאַת בֵּית הַסְּתָרִים לֹא מְטַמְּיָא טֻמְאַת מַגָּע וּבְטֻמְאַת מַשָּׂא נָמֵי אֵינוֹ טָמֵא שֶׁלֹּא זָז עַל שֶׁבְּלָעָהּ ת"ל לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה בָהּ בָּהּ מַשְׁמַע מִעוּטָא מִי שֶׁאֵין לָהּ טֻמְאָה אֶלָּא אֲכִילָתָהּ כִּדְכְתִיב לֹא יֹאכַל וּכְתִיב בָּהּ כְּלוֹמַר בָּזוֹ בִּבְלִיעָה וְלֹא בְּאַחֶרֶת יָצָאת נִבְלַת בְּהֵמָה שֶׁמְּטַמְּאָה בְּמַגָּע כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא יא) וְהַנּוֹגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ וְגוֹ' הִלְכָּךְ עַל כָּרְחָךְ בְּעוֹף מִשְׁתָּעֵי יָכוֹל נִבְלַת הָעוֹף תְּטַמֵּא מִן הַכָּתוּב מֵהַאי קְרָא וְנִבְלַת בְּהֵמָה מק"ו מַה הָעוֹף שֶׁאֵינוֹ מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא מְטַמֵּא בְּבֵית הַבְּלִיעָה בְּהֵמָה שֶׁמְּטַמְּאָה כו' ת"ל בָּהּ בָּהּ אַתָּה מְטַמֵּא בְּבֵית הַבְּלִיעָה וְאִי אַתָּה מְטַמֵּא בְּנִבְלַת בְּהֵמָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה וְאִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר בִּבְהֵמָה וְהָאוֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ (שָׁם) לִתֵּן שִׁיעוּר לְנוֹגֵעַ וּלְנוֹשֵׂא כְּשִׁיעוּר אֲכִילָה דְּהַיְינוּ כַּזַּיִת וְכוּלָּהּ מִלְּתָא מְפָרֵשׁ הָתָם דְּאֵין לָהּ טֻמְאָה לְנִבְלַת עוֹף טָהוֹר אֶלָּא זוֹ בִּלְבַד: **וְאִי אָמְרַתְּ** נִשְׁבְּרָה מַפְרֶקֶת וְרֹב בָּשָׂר עִמָּהּ טְרֵפָה בְּעָלְמָא הָוֵה וְלֹא נְבֵלָה וְהָא מְלִיקַת סַכִּין כֵּיוָן דְּלָאו מְלִיקָה הִיא הָוֵה כְּשׁוֹבֵר מַפְרַקְתּוֹ כְּשֶׁמַּגִּיעַ לַסִּימָנִין וְחוֹתְכָן בְּסַכִּין הֲרֵי זוֹ כְּשׁוֹחֵט אֶת הַטְּרֵפָה וְקַיְימָא לַן בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קכח:) טְרֵפָה שֶׁשְּׁחָטָהּ אֵינָהּ מְטַמְּאָה וְאַע"ג דִּבְשֶׁל מֻקְדָּשִׁים אָמְרִינַן הָתָם (קכג:) דִּמְטַמְּאָה וְהַאי עוֹף נָמֵי דְּקָדָשִׁים הוּא הַהִיא מִדְּרַבָּנָן הוּא וּבְהֵמָה אֲבָל טֻמְאַת בֵּית הַבְּלִיעָה לְעוֹף דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא הִיא לֵית לָהּ דְּהָתָם אָמְרִינַן לְטֻמְאָה מִדְּרַבָּנָן בְּעָלְמָא הוּא: **מְלִיקָתָהּ זוֹ הִיא שְׁחִיטָתָהּ** דְּהָא בְּסַכִּין הָיָה וְכָשֵׁר לִשְׁחִיטָה: **תַּהֲנֵי לָהּ סַכִּין** כְּשֶׁמּוֹלֵךְ הַסִּימָן בְּסַכִּין לְטַהֲרָהּ מִידֵי נְבֵלָה. וְאִי קַשְׁיָא לוֹתְבָהּ מִמַּתְנִי' דְּקָתָנֵי בְּמַתְנִי' הַשּׁוֹחֵט מִן הָעֹרֶף שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה טַעְמָא מִשּׁוּם שְׁבִירַת מַפְרֶקֶת הִיא וְאִיכָּא לְמֵימַר דִּטְרֵפָה הִיא וְלֹא נְבֵלָה: **שֶׁהוּא מַחֲלִיד** לְאַחַר שֶׁנִּתְפָּרְקוּ פִּרְקֵי הָעֶנֶס נִנְעַץ הַסַּכִּין תַּחַת הָעֶנֶס לְפִי שֶׁאֵין הָעֶנֶס מִתְפַּשֵּׁט לְכָאן וּלְכָאן כְּדֶרֶךְ שְׁאָר בֵּית הַשְּׁחִיטָה כְּשֶׁחוֹתְכִין אוֹתוֹ אֶלָּא עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ וּכְשֶׁחוֹתֵךְ הַסַּכִּין תַּחַת הָעֶנֶס הָוְיָא לָהּ חֲלָדָה: **מִפְּנֵי שֶׁהוּא דּוֹרֵס** מַמָּשׁ וְלֹא מוֹלִיךְ וּמֵבִיא כְּדַאֲמַרַן לְעֵיל (חֻלִּין דַּף כ.) קוֹצֵץ וְיוֹרֵד וְזוֹ הִיא מִצְוָתָהּ: **מוֹלִיךְ וּמֵבִיא בִּמְלִיקָה כָּשֵׁר** וְהַהִיא דְּמָלַק בְּסַכִּין סְתָמָא קָתָנֵי לָא שְׁנָא קוֹצֵץ וְיוֹרֵד וְלָא שְׁנָא מוֹלִיךְ וּמֵבִיא: **בְּעִיקְּרֵי בָּתִּים** קרו"ט בְּלַעַז: **הָא מִגַּלְּיָא** לאע"פ שֶׁאֵין הָעֶנֶס מִתְפַּשֵּׁט כָּל כָּךְ נִגְלוֹת בֵּית הַשְּׁחִיטָה מִיהוּ הַסַּכִּין נִרְאֶה וּמְגוּלֶּה כָּל זְמַן חֲתִיכָתוֹ: **אִי קַשְׁיָא** בְּהָא מִלְּתָא דִּזְעֵירִי: **הָא קַשְׁיָא לִי** כֵּיוָן דַּאֲמַרְתְּ נְבֵלָה אַלְמָא מֵיתָה הִיא הָא דְּאָמַר רַחֲמָנָא מְלִיקָה כְּשֵׁרָה בְּקָדָשִׁים וּבָעֵינַן חֲתִיכַת סִימָנִין כִּדְלְקַמָּן (חֻלִּין דַּף כא.): **וְכִי** לְאַחַר שֶׁהִיא כְּמֵיתָה בִּשְׁבִירַת הָעֶנֶס וְרֹב בָּשָׂר לָמָּה עוֹמֵד וּמוֹלֵק שׁוּב הַסִּימָנִין אִי אָמְרַתְּ בְּשֶׁלָּמָא טְרֵפָה בְּעָלְמָא הָוֵאי אִי נִשְׁבְּרָה בְּלֹא מְלִיקָה אֲבָל חִיּוּתָא מִיהָא אִית בָּהּ מש"ה הָוְיָא מְלִיקַת סִימָנִין מְלִיקָה וּטְרֵפָה לֵיכָּא לְמֵימַר שֶׁזֶּה דֶּרֶךְ הַכְּשֵׁרָה דְּאִם לֹא שָׁהָה וְהִנִּיחָהּ לְאַחַר שֶׁעָשָׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה אֵין כָּאן טְרֵפוּת וְכֵן בְּכָל הַשּׁוֹחֲטִין מִשֶּׁנִּנְקַב הַוֶּשֶׁט יֵשׁ כָּאן מַעֲשֵׂה טְרֵפָה וְכִי גָּמַר שְׁחִיטָתוֹ מִתַּכְשְׁרָא אִם לֹא שָׁהָה שִׁיעוּר שְׁהִיָּה אֶלָּא לִזְעֵירִי דְּחָשֵׁיב לָהּ מֵיתָה מָה הוּא עוֹמֵד וּמוֹלֵק: **וְתִקְשֵׁי לָךְ עוֹלַת הָעוֹף** דְּאָמְרִינַן לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין דִּבְעָיָא ב' סִימָנִים: **וְכִי מֵתָה עוֹמֵד וּמוֹלֵק** דְּהָא וַדַּאי עוֹף בְּאֶחָד סִימָן מֵתָה וְאַמַּאי מְעַכֵּב שֵׁנִי: **הָתָם** לָאו מִשּׁוּם מְלִיקָה הוּא אֶלָּא לְקַיֵּים מִצְוַת הַבְדָּלָה כִּדְיָלְפִינַן לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין מוּמְלַק וְהִקְטִיר מָה הַקְטָרָה הָרֹאשׁ בְּעַצְמוֹ וְהַגּוּף בְּעַצְמוֹ אַף מְלִיקָה הָרֹאשׁ בְּעַצְמוֹ וְהַגּוּף בְּעַצְמוֹ: **אִי הָכִי עוֹר נָמֵי** לִבְדִיל וְיַחְתֹּךְ כָּל הָרֹאשׁ אַלְמָה תַּנְיָא לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף כא.) שְׁנַיִם לְרַבָּנָן וְרֹב שְׁנַיִם לְר' אֶלְעָזָר בַּר ר"ש אֲבָל עוֹר לֵיכָּא לְמ"ד: **כָּל הַמְעַכֵּב בִּשְׁחִיטָה** עוֹר אֵינוֹ מְעַכֵּב בִּשְׁחִיטָה שֶׁאִלּוּ קֹדֶם שְׁחִיטָה נִטַּל כָּל הָעוֹר כְּשֵׁרָה אֲבָל סִימָנִין שְׁחִיטָה תָּלָה בְּהוּ רַחֲמָנָא וּלְכַתְּחִלָּה כּוּלְּהוּ בָּעֵי כִּדְתְנַן לְקַמָּן בְּהַשּׁוֹחֵט (חֻלִּין דַּף כז.) הִלְכָּךְ גַּבֵּי הַבְדָּלָה מְעַכְּבֵי: **וְהָא מִעוּט סִימָנִים לְרַבָּנָן** דִּפְלִיגֵי לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין אַדְּרַבִּי אֶלְעָזָר בַּר ר"ש וְאָמְרִי דְּלָא תִּסְגֵּי בְּרֹוב שְׁנַיִם אֶלָּא א"כ גָּמַר כּוּלָּן וְאַף עַל גַּב דְּלָא מְעַכְּבֵי בִּשְׁחִיטָה:

מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחֲלִיד פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס לְאַחַר שֶׁנִּפְרְקוּ פִּרְקֵי הָעֶנֶס כְּשֶׁנָּעַץ הַסַּכִּין תַּחַת הָעֶנֶס לְפִי שֶׁאֵין הָעֶנֶס מִתְפַּשֵּׁט לְכָאן וּלְכָאן כְּדֶרֶךְ שְׁאָר בֵּית הַשְּׁחִיטָה כְּשֶׁחוֹתְכִין אוֹתוֹ אֶלָּא עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ וּכְשֶׁחוֹתֵךְ הַסַּכִּין תַּחַת הָעֶנֶס הָוְיָא חֲלָדָה (וְלְפִיכָךְ) [וּלְפֵרוּשׁוֹ] לָא אַיְירֵי בְּסַכִּין רְחָבָה וְנִרְאֶה דַּחֲשִׁיב חֲלָדָה לְפִי שֶׁשּׁוֹחֵט הַסִּימָנִין מִמַּטָּה לְמַעְלָה וְאַפִּי' בְּסַכִּין רְחָבָה וּבִזְבָחִים פֶּרֶק חַטַּאת הָעוֹף (זְבָחִים דַּף סח:) פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דְּמַחֲלִיד לְפִי שֶׁנּוֹעֵץ רֹאשׁוֹ שֶׁל סַכִּין מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לַחְתֹּךְ רֹב בָּשָׂר קֹדֶם הַסִּימָנִים וְכָאן א"א לוֹמַר כֵּן דְּקָרֵי לֵהּ מַחֲלִיד אַף עַל גַּב דס"ל שֶׁחוֹתֵךְ רֹב בָּשָׂר: **וְתִקְשֵׁי לָךְ** עוֹלַת הָעוֹף דְּבָעֲיָא שְׁנֵי סִימָנִין בֵּין לְרַבָּנָן בֵּין לְר' אֶלְעָזָר פָּרִיךְ כִּדְפֵי' בַּקּוּנְט':

רבינו גרשום

אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה בפרק השוחט מחלוקת:

נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה. כלומר אע"ג דשחטה חשובה כמתה:

מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה דדינו למלוק בצפורן וכיון דמלק בסכין פסל את המליקה וחשוב כמת מאליו דנשברה מפרקת ורוב בשר עמה:

ואי אמרת טרפה וכו' כלומר ואי אמרת נשברה מפרקת ורוב בשר עמה ושחטה טרפה תהני לה סכין במליקה דנשבר' מפרקת לטהרה מידי נבילה:

אמרי התם דנשברה משום דלאו שחיטה היא כלל כו' כלומר אפי' תימא נשברה מפרקת ורוב בשר עמה ושחטה אינה אלא טרפה ואי אמרת במליקה נמי תיהני לה סכין לטהרה מידי נבילה משום דלאו שחיטה היא מפני שהוא מחליד שחותך הסימנים ממטה למעלה:

רבה אמר מפני שהוא דורס. כלומר שאינו מוליך ומביא דאין דינה של מליקה להיות מוליך ומביא:

מאן דאמר מפני שהוא מחליד מ"ט לא אמר מפני שהוא דורס קסבר מוליך ומביא במליקה כשר והוא היה מוליך ומביא:

לאפוקי הך דמגלי. כלומר שובר מפרקת ואח"כ מוליך [נ"א מולק] הסימנין:

וכי מתה עומד ומולק כלומר אנן אמרינן נשברה מפרקת ורוב בשר עמה [נבלה] והוא שובר מפרקת ורוב בשר עמה מתחילה קודם שימלוק:

אי הכי עור נמי. כלומר עור נמי יהא מבדיל:

כל המעכב בשחיטה וכו' ועור אינו מעכב בשחיטה דאי העור פגום במקום שחיטה אין שחיטתן פסולה אלא אימא כל שישנו בשחיטה וכו' ועור אינה בכלל שחיטה אבל מיעוט סימנין אע"ג דלא מעכבי בשחיטה ישנו בכלל שחיטה וישנו נמי בכלל הבדלה:

[א]מִכָּל מָקוֹם קַשְׁיָא! אָמַר רָבָא, אֵימָא: וְכֵן הוּא עוֹשֶׂה – חוֹתֵךְ שִׁדְרָה וּמַפְרֶקֶת בְּלֹא רוֹב בָּשָׂר. כִּי סָלֵיק רַבִּי זֵירָא, אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַבִּי אַמֵּי דְּיָתֵיב וְקָאָמַר לַהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא. אֲמַר לֵיהּ: וְכִי מֵתָה עוֹמֵד וּמוֹלֵק? אֶשְׁתּוֹמַם כְּשָׁעָה חֲדָא, אֲמַר לֵיהּ: אֵימָא, כָּךְ הוּא עוֹשֶׂה: חוֹתֵךְ שִׁדְרָה וּמַפְרֶקֶת בְּלֹא רוֹב בָּשָׂר. [ב(א)]תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: כֵּיצַד מוֹלְקִין חַטַּאת הָעוֹף? חוֹתֵךְ שִׁדְרָה וּמַפְרֶקֶת בְּלֹא רוֹב בָּשָׂר עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַוֶּושֶׁט אוֹ לַקָּנֶה; הִגִּיעַ לַוֶּושֶׁט אוֹ לַקָּנֶה, חוֹתֵךְ סִימָן אֶחָד אוֹ רוּבּוֹ וְרוֹב בָּשָׂר עִמּוֹ, וּבְעוֹלָה שְׁנַיִם אוֹ רוֹב שְׁנַיִם. מַנִּי? אִי רַבָּנַן – הָא אָמְרִי: שְׁנַיִם דַּוְקָא! אִי כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן – הָאָמַר: רוֹב שְׁנַיִם! אֵימָא: שְׁנַיִם – לְרַבָּנַן, רוֹב שְׁנַיִם – לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאִיבָּעֵית אֵימָא: הָא וְהָא רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, וּמַאי שְׁנַיִם – שֶׁדּוֹמִין לִשְׁנַיִם. [ג]אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: נִשְׁבְּרָה מַפְרֶקֶת וְרוֹב בָּשָׂר עִמָּהּ – מְטַמֵּא בְּאֹהֶל. וְאִם תֹּאמַר: אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה דְּעֵלִי, מַפְרֶקֶת בְּלֹא רוֹב בָּשָׂר הֲוַאי! זִקְנָה שָׁאנֵי, דִּכְתִיב: "וַיְהִי כְּהַזְכִּירוֹ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיִּפֹּל מֵעַל הַכִּסֵּא אֲחֹרַנִּית בְּעַד יַד הַשַּׁעַר וַתִּשָּׁבֵר מַפְרַקְתּוֹ וַיָּמֹת כִּי זָקֵן הָאִישׁ וְכָבֵד וְגוֹ'". [ד]אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: קְרָעוֹ כַּדָּג – מְטַמֵּא בְּאֹהֶל. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק: וּמִגַּבּוֹ. [ה]אָמַר שְׁמוּאֵל: עֲשָׂאָהּ גִּיסְטְרָא – נְבֵלָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: נִיטַּל הַיָּרֵךְ וְחָלָל שֶׁלָּהּ (נִיכָּר) – נְבֵלָה. הֵיכִי דָּמֵי חָלָל שֶׁלָּהּ (נִיכָּר)? אָמַר רָבָא: כֹּל שֶׁרְבוּצָה וְנִרְאֵית חֲסֵרָה. [ו]תְּנַן הָתָם: הוּתְּזוּ רָאשֵׁיהֶן, אַף עַל פִּי שֶׁמְּפַרְכְּסִין – טְמֵאִים, כִּזְנַב הַלְּטָאָה שֶׁמְּפַרְכֶּסֶת. [ז]מַאי הוּתְּזוּ? רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: הוּתְּזוּ מַמָּשׁ, רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי מָנִי: כְּהַבְדָּלַת עוֹלַת הָעוֹף. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי אַסִּי: כְּהַבְדָּלַת עוֹלַת הָעוֹף לְרַבָּנַן, וְלָא פְּלִיגִיתוּ, אוֹ דִּלְמָא כְּהַבְדָּלַת עוֹלַת הָעוֹף לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, וּפְלִיגִיתוּ? אֲמַר לֵיהּ: כְּהַבְדָּלַת עוֹלַת הָעוֹף לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, וּפְלִיגִינַן. אִיכָּא דְּאָמְרִי: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: הוּתְּזוּ מַמָּשׁ, רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי מָנִי: כְּהַבְדָּלַת עוֹלַת הָעוֹף לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרוֹב שְׁנַיִם. (ב)מַאי רַבָּנַן וּמַאי רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? דְּתַנְיָא: "וְאֶת הַשֵּׁנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה כַּמִּשְׁפָּט" – כְּמִשְׁפַּט חַטַּאת בְּהֵמָה. [ט(ג)]אַתָּה אוֹמֵר כְּמִשְׁפַּט חַטַּאת בְּהֵמָה, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא כְּמִשְׁפַּט חַטַּאת הָעוֹף? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "וְהִקְרִיבוֹ", חִלֵּק הַכָּתוּב בֵּין חַטַּאת הָעוֹף לְעוֹלַת הָעוֹף, וּמָה אֲנִי מְקַיֵּים "כַּמִּשְׁפָּט" – כְּמִשְׁפַּט חַטַּאת בְּהֵמָה. מָה חַטַּאת בְּהֵמָה אֵינָהּ בָּאָה

אֶלָּא

מ"מ קַשְׁיָא וְכִי מֵתָה עוֹמֵד וּמוֹלֵק: **בְּלֹא רֹב** רֹחַב הַבָּשָׂר שֶׁל מַפְרֶקֶת דַּאֲלַכְתִּי לָאו מֵתָה הִיא דְּהָא זְעֵירִי מַפְרֶקֶת וְרֹב בָּשָׂר קָאָמַר: **לְהָא שְׁמַעְתָּא** דִּזְעֵירִי: א"נ הוֹאִיל וּמֵתָה חָשׁוּב כָּל מְלִיקוֹת דְּאָמַר רַחֲמָנָא דְּבָעֵי לַחְתּוֹךְ סִימָנִים וְכִי מֵתָה עוֹמֵד וּמוֹלֵק: **אֶשְׁתּוֹמַם** שָׁתַק וְהָיָה מְחַשֵּׁב מַה יַּעֲנֶה: **בְּחַטַּאת הָעוֹף** כְּתִיב וְלֹא יַבְדִּיל גַּבֵּי שְׁמִיעַת הַקּוֹל בְּוַיִּקְרָא הִלְכָּךְ בְּאַחַד סִימָן סַגִּי לְעוֹף הֶכְשֵׁרוֹ בְּסִימָן אֶחָד: **וְרֹב בָּשָׂר** עִמּוֹ לְאַחַר מְלִיקַת הַסִּימָן: **וּבְעוֹלָה** דְּבָעֵי הַבְדָּלָה כִּדְלְקַמָּן שְׁנַיִם אוֹ רֹב שְׁנַיִם: **פְּלֻגְתָּא** דר' אֶלְעָזָר בַּר ר"ש וְרַבָּנַן לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין: **הָאָמַר** רֹב שְׁנַיִם דַּוְקָא וְלֹא יוֹתֵר כִּדְקָתָנֵי לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף כב.) דְּבָעֵינַן שֶׁיְּהֵא אוֹחֵז בָּרֹאשׁ וּבַגּוּף כְּשֶׁהוּא מַזֶּה: **שֶׁדּוֹמִים לִשְׁנַיִם** דִּלְכַתְּחִלָּה בָּעֵינַן שֶׁיַּחְתֹּךְ רֹב לְהֶדְיָא שֶׁיְּהֵא נִרְאֶה לָעֵינַיִם שֶׁהוּא רֹב אוֹ רֹב שְׁנַיִם וְאַפִּי' רֹב מְנֻמְנָם: **נִשְׁבְּרָה מַפְרֶקֶת** בָּאָדָם: וא"ת הָא עֵלִי מַפְרֶקֶת בְּלֹא רֹב בָּשָׂר הֲוָה וְקָרֵי לֵיהּ מֵת וַתִּשָּׁבֵר מַפְרַקְתּוֹ וַיָּמֹת: **מְטַמֵּא בְּאֹהֶל** וַאֲפִי' מְפַרְכֵּס: **עֲשָׂאָהּ גִּסְטְרָא** שֶׁחֲתָכָהּ לְרָחְבָּהּ אוֹ בְּגַוְאָרָהּ כֻּלּוֹ אוֹ בַּשִּׁדְרָה עַל הֶחָלָל. כָּל דָּבָר הֶחָלוּק לִשְׁנַיִם קָרֵי גִּסְטְרָא: **נִטַּל הַיָּרֵךְ** מִמְּקוֹם חִבּוּרוֹ בְּבוּקָא דְּאַטְמָא: **וְחָלָל שֶׁלָּהּ** כְּלוֹמַר לֹא שֶׁנִּטַּל הָעֶצֶם עִם קְצָת הַבָּשָׂר הַפְּנִימִי וְנִשְׁאַר בָּשָׂר הָעֶלְיוֹן וְהָעוֹר עַל חֲצִי הַיָּרֵךְ אוֹ שְׁלִישִׁיתוֹ וְחוֹפֶה אֶת הַמַּכָּה דְּהָתָם טְרֵפָה הוּא דְּהָוְיָא כִּדְתְנַן (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף עו.) בְּהֵמָה שֶׁנֶּחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ דְּהַיְינוּ אֲחוֹרַנִּים מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה טְרֵפָה אֲבָל כְּשֶׁנִּטַּל כָּל הַבָּשָׂר עַד שֶׁנִּרְאֵית גּוּפָהּ שֶׁל מְקוֹם הַחֲתָךְ כְּעֵין חָלָל קִיבלור"א בְּלַעַ"ז: **נְבֵלָה** וַאֲפִי' בְּחַיֶּיהָ מְטַמְּאָה: **כֹּל שֶׁרְבוּצָה וְנִרְאֵית חֲסֵרָה** דֶּרֶךְ הַבְּהֵמָה לִרְבֹּץ עַל יְרֵכָהּ וּמִתְכַּסֶּת יְרֵכָהּ בִּרְבִיצָתָהּ וְאִם נִרְאֵית חֶסְרוֹנָהּ כְּשֶׁהִיא רְבוּצָה: **הֻתְּזוּ רָאשֵׁיהֶן** בִּשְׁמֹנָה שְׁרָצִים קָמַיְירֵי בְּסֵדֶר טְהָרוֹת: **טְמֵאִים** דְּכֵיוָן דַּעֲשׂוּיִין גִּסְטְרָא אע"פ שֶׁלֹּא הֻבְדְּלוּ לְגַמְרֵי כִּמְפַרְכֵּס וְאָזֵיל הֲרֵי הֵם כְּמֵתִים: **כִּזְנַב הַלְּטָאָה שֶׁמְּפַרְכֶּסֶת** כְּלוֹמַר לאע"פ שֶׁמְּפַרְכֶּסֶת אֵין זֶה חִיּוּת שֶׁהֲרֵי זָנָב הַלְּטָאָה חוֹתֵךְ אוֹתָהּ לְגַמְרֵי וְהִיא מְפַרְכֶּסֶת חוּץ הַזָּנָב מְפַרְכֵּס: **כְּהַבְדָּלַת עוֹלַת הָעוֹף** לְרַבָּנַן דְּבָעוּ כָּל הַסִּימָנִין: **וְלָא פְּלִיגִיתוּ** אַתְּ ור"ל דְּהַיְינוּ נָמֵי הֻתְּזוּ מַמָּשׁ: **אִיכָּא דְּאָמְרִי** בְּהֶדְיָא אָמַר רַב אַסִּי לְמִלְּתֵיהּ כְּהַבְדָּלַת רַבִּי אֶלְעָזָר בר"ש וְלָא בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה מִינֵּיהּ: **וְאֶת הַשֵּׁנִי וְגוֹ'** בְּעוֹלַת הָעוֹף שֶׁל חוֹבָה כְּתִיב גַּבֵּי שְׁמִיעַת הַקּוֹל כְּשֶׁהוּא מֵבִיא בְּדַלּוּת. בְּפָרָשָׁה עֶלְיוֹנָה כְּשֶׁהוּא מֵבִיא בַּעֲשִׁירוּת לְדַבֵּר בְּחַטַּאת בְּהֵמָה: **כַּמִּשְׁפָּט** מַשְׁמַע שֶׁכָּתוּב הַמִּשְׁפָּט בְּמָקוֹם אַחֵר וְהֵיכָא קָאֵי אַחַטָּאת בְּהֵמָה דִּלְעֵיל קָאֵי שֶׁהֲרֵי עוֹלָה זוֹ בָּאָה חֲלִיפִין לָהּ הִלְכָּךְ לָהּ אַקְשֵׁהּ וְיָלֵיף מִינָּהּ כִּדִמְפָרֵשׁ לְקַמֵּהּ דְּאֵינָהּ בָּאָה אֶלָּא מִן הַחֻלִּין כו': **אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא כְּמִשְׁפַּט חַטַּאת הָעוֹף** שֶׁלֹּא תִּטָּעֵן הַבְדָּלָה בִּמְלִיקָתָהּ כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא ה) בְּחַטַּאת הָעוֹף מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל: **כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר וְהִקְרִיבוֹ** בְּעוֹלַת הָעוֹף שֶׁל נְדָבָה בְּוַיִּקְרָא וְהִקְרִיבוֹ הַכֹּהֵן אֶל הַמִּזְבֵּחַ וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ וְגוֹמֵר מִדְּלָא כְּתִיב הִקְרִיב אֶלָּא וְהִקְרִיבוֹ מַשְׁמַע חֲלֻקָּה הַקְרָבָתוֹ שֶׁל זֶה מֵהַקְרָבַת אֲחֵרִים גִּלָּה לְךָ הַכָּתוּב שֶׁלֹּא תִּלְמַד מְלִיקַת עוֹלָה מִמְּלִיקַת חַטָּאת:

כִּי סָלֵיק ר' זֵירָא אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַבִּי אַמֵּי דְּקָאָמַר לְהָא שְׁמַעְתָּא פֵּרוּשׁ לִזְעֵירִי. וְרַבִּי אַמִּי גָּרְסִי' וְלָא גָּרְסִי' אַסִּי דְּרַבִּי אָסִי הוּא דְּאָמַר לְקַמָּן גַּבֵּי הֻתְּזוּ רָאשֵׁיהֶן דְּהַיְינוּ כְּהַבְדָּלַת עוֹלַת הָעוֹף: **הֻתְּזוּ** רָאשֵׁיהֶן גַּבֵּי בְּהֵמָה חַיָּה וָעוֹף מַתְנְיָא בְּמַסֶּכֶת אֳהָלוֹת וְלֹא גַּבֵּי שְׁרָצִים כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס: **הֻתְּזוּ** מַמָּשׁ נִרְאֶה דִּפְלִיגֵי אַזְּעֵירִי דִּלְעֵיל דְּסַגִּי לֵיהּ בְּמַפְרֶקֶת וְרֹב בָּשָׂר לְחוּד: **כְּשֶׁהוּא** אוֹמֵר וְהִקְרִיבוֹ חִלֵּק הַכָּתוּב כו' פֵּרוּשׁ לְהַצְרִיךְ הַבְדָּלָה בְּעוֹלַת הָעוֹף וא"ת דִּבְפֶרֶק קָדְשֵׁי קָדָשִׁים (זְבָחִים דַּף סה.) דָּרֵישׁ לֵיהּ לְמִלְּתָא אַחֲרִיתִי דְּקָאָמַר לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר מִן הַתֹּרִים אוֹ מִן בְּנֵי הַיּוֹנָה יָכוֹל לֹא יִפְחֹת מִב' פְּרִידִים ת"ל וְהִקְרִיבוֹ וְי"ל דְּהָכָא מִדְּסָמַךְ וְהִקְרִיבוֹ לוּמָלַק דָּרְשִׁינַן דַּחֲלוּקָה מְלִיקַת עוֹלַת הָעוֹף מִמְּלִיקַת חַטָּאת עוֹף לְעִנְיַן הַבְדָּלָה: **כְּמִשְׁפַּט** חַטַּאת בְּהֵמָה הִקְשָׁה בַּקּוּנְטְרֵס לָמָּה לֵיהּ לְהַאי תַּנָּא לְמֵימַר כְּמִשְׁפַּט חַטָּאת בְּהֵמָה לוֹקְמֵיהּ בְּחַטַּאת הָעוֹף דְּסָלֵיק מִינֵּיהּ דְּבָאָה מִן הַחֻלִּין וְכוּלְּהוּ אִיתַנְהוּ בַּהּ וְחִלּוּק דְּוְהִקְרִיבוֹ לְמִלְּתֵיהּ אָתָא כִּדְקָאָמַר חֲלֻקָּה עוֹלָה מֵחַטָּאת לְעִנְיַן הַבְדָּלָה כִּדְקָאָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל ור"א בר"ש וְתֵרֵץ דִּבְחַטַּאת הָעוֹף לָא כְּתִיב בַּהּ חֻלִּין בְּהֶדְיָא אֶלָּא בִּבְהֵמָה כְּתִיב כִּדִלְקַמָּן וּבְהֶיקֵּשָׁא יָלֵיף מִדְּאִקְּרֵי חַטָּאת וְדָבָר הַלָּמֵד בְּהֶקֵּשׁ אֵינוֹ חוֹזֵר וּמְלַמֵּד בְּהֶקֵּשׁ גַּבֵּי קָדָשִׁים וְהַדִּין עִמּוֹ דַּחֲשִׁיב כְּמִשְׁפַּט הֶקֵּשׁ וְלֹא כָּתוּב בְּהֶדְיָא דְּהָא כַּאֲשֶׁר יוּרַם וְכֵן יַעֲשֶׂה לַפָּר כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְפַר הַחַטָּאת חֲשִׁיב לֵיהּ הֶקֵּשׁ פֶּרֶק אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן (זְבָחִים דַּף מט:) וְקַשְׁיָא לְפֵרוּשׁוֹ דא"כ מֵחַטָּאת בְּהֵמָה גּוּפֵיהּ הֵיכִי יָלֵיף הָא כְּמִשְׁפַּט חַטָּאת בְּהֵמָה דְּקָאָמַר ע"כ לָאו אֶפָּרוֹ שֶׁל אַהֲרֹן קָאֵי דְּמַה עִנְיָנוֹ לְכָאן אֶלָּא אַחַטָּאת בְּהֵמָה דִּלְעֵיל קָאֵי כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס שֶׁהֲרֵי עוֹלָה זוֹ בָּאָה חֲלִיפִים לָהּ וְחַטַּאת בְּהֵמָה מִפָּרוֹ שֶׁל אַהֲרֹן יָלֵיף מִדְּאִקְּרֵי חַטָּאת וְהַיְינוּ נָמֵי לָמֵד מִן הַלָּמֵד וְאַמַּאי חֲשִׁיב חַטַּאת הָעוֹף לָמֵד בְּהֶקֵּשׁ יוֹתֵר מִן בְּהֵמָה וְעוֹד דְּבפ"ב דְּבֵיצָה (דַּף כ.) דָּרֵישׁ וַיַּקְרֵב אֶת הָעֹלָה וַיַּעֲשֶׂהָ כַּמִּשְׁפָּט לִמֵּד עַל עוֹלַת חוֹבָה שֶׁטְּעוּנָה סְמִיכָה כְּעוֹלַת נְדָבָה וְהַשְׁתָּא ל"ל כַּמִּשְׁפָּט תִּיפּוֹק לֵיהּ מִדְּאִקְּרֵי עוֹלָה וְעוֹד דבפ"ק דִּזְבָחִים (דַּף ח.) לֹא יָלְפִינַן חַטַּאת נָזִיר מֵחַטַּאת חֵלֶב וְלָא גָּמְרֵי מֵהֲדָדֵי מִדְּאִקְּרֵי חַטָּאת כֵּיוָן דְּאִיכָּא לְמִפְרַךְ וה"נ חַטַּאת הָעוֹף הֵיכִי יָלֵיף מִפָּרוֹ שֶׁל אַהֲרֹן דְּאִיכָּא לְמִפְרַךְ שֶׁכֵּן טְעוּנָה כְּלִי בִּשְׁחִיטָה וְל' מַתָּנוֹת עַל ד' קְרָנוֹת וְשֶׁכֵּן כַּפָּרָתוֹ מְרֻבָּה וְנִכְנַס דָּמָהּ לִפְנַי וְלִפְנִים דְּהָכִי פָּרֵיךְ פֶּרֶק קַמָּא דִּשְׁבוּעוֹת (דַּף ט.) וע"ק דְּחַטַּאת בְּהֵמָה גּוּפָהּ הֵיכִי יָלְפִינַן מִפָּרוֹ שֶׁל אַהֲרֹן דְּהָא בְּמָה מָצִינוּ אִיכָּא לְמִפְרַךְ שֶׁכֵּן כַּפָּרָתוֹ מְרֻבָּה וְנִכְנַס דָּמָהּ לִפְנַי וְלִפְנִים כִּדְפָרֵשִׁית וְאִי מֵהֶיקֵּשָׁא דְּזֹאת הַתּוֹרָה מֵהָתָם נָמֵי תִּיפּוֹק לֵיהּ עוֹלַת הָעוֹף ול"ל כַּמִּשְׁפָּט וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּמִיתּוּרָא דָּרְשִׁינַן דְּגַבֵּי פָּרוֹ שֶׁל אַהֲרֹן לָא הֲוָה צָרִיךְ לְמִכְתַּב אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ אֶלָּא אֶת פַּר הַחַטָּאת וְתוּ לָא דְּפָרוֹ שֶׁל אַהֲרֹן יָדְעִינַן שַׁפִּיר דְּאֵינוֹ בָּא אֶלָּא מִן הַחֻלִּין כֵּיוָן דְּנִשְׂרָף מִילֵי דַּהֲוָה אֲעוֹלוֹת דְּאֵין בָּאִין אֶלָּא מִן הַחֻלִּין כִּדְאָמְרִינַן בְּסִפְרֵי בְּפָרָשַׁת רְאֵה מִשּׁוּם דְּמַעֲשֵׂר טָעוּן אֲכִילָה וְעוֹלָה אֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת אֶלָּא כְּתִיב (וַיִּקְרָא ט) הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ לְלַמֵּד עַל כָּל חַטָּאת אֲפִילּוּ עַל חַטַּאת הָעוֹף שֶׁיְּהֵא מִשֶּׁלּוֹ וְלֹא מִשֶּׁל מַעֲשֵׂר וּמִיהוּ קָשֶׁה ל"ל כַּמִּשְׁפָּט לְעִנְיַן חֻלִּין בְּעוֹלַת הָעוֹף תִּיפּוֹק לִי מִדְּרָשָׁא דְּסִפְרֵי דְּהָא אֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת וְי"ל דְּס"ד דַּאֲתָא וְהִקְרִיבוֹ לְחַלֵּק אַף לְעִנְיַן חֻלִּין וא"ת א"כ מַאי פָּרֵיךְ לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף כב.) מִבְּיוֹם צַוֹּתוֹ נָפְקָא דִּלְמָא הֲוֵיתִי מְחַלֵּק מִוְּהִקְרִיבוֹ וי"ל דִּבְיוֹם צַוֹּתוֹ כְּתִיב עַל זֹאת הַתּוֹרָה לָעֹלָה וּמַשְׁמַע כָּל עוֹלָה אֲפִילּוּ עוֹלַת הָעוֹף וא"ת כִּי הֵיכִי דְּיָלְפִי' הָכָא הַבְדָּלָה בְּעוֹלַת הָעוֹף חוֹבָה מִוְּהִקְרִיבוֹ אע"ג דִּכְתִיב בְּעוֹלַת עוֹף נְדָבָה אַמַּאי לָא יָלְפִינַן נָמֵי בפ"ב דְּבֵיצָה (דַּף כ.) עוֹלַת חוֹבָה מִנְּדָבָה לְעִנְיַן סְמִיכָה וי"ל דִּסְמִיכָה מִלְּתָא אַחֲרִיתִי הִיא אֲבָל הָכָא שְׁנֵיהֶן צְרִיכִין מְלִיקָה וְאֵינוֹ אֶלָּא גִּלּוּי מִלְּתָא בְּעָלְמָא דִּמְגַלֶּה לָנוּ הֶכְשֵׁר מְלִיקַת הָעוֹף וְהַבְדָּלָה הָוְיָא כְּמוֹ גְּמַר מְלִיקָה וּבְהֶקֵּישָׁא דְּזֹאת הַתּוֹרָה לָא יָלְפִינַן לְעִנְיַן סְמִיכָה דְּלָא יָלְפִינַן בְּהֶקֵּישָׁא אֶלָּא לְעִנְיַן דָּבָר שֶׁיָּכוֹל לִנְהֹג בְּכָל הַנִּזְכָּרִים בַּפָּסוּק וּסְמִיכָה לֵיכָּא בִּבְכוֹר וּמַעֲשֵׂר כִּדְתְנַן בְּפ' ב' מִדּוֹת (מְנָחוֹת דַּף צב:) קָרְבָּנוֹ וְלֹא הַבְּכוֹר קָרְבָּנוֹ וְלֹא הַמַּעֲשֵׂר [וּבִזְבָחִים (ז:)] מִלְּהַקְרִיב אֶת קָרְבְּנֵיהֶם דָּרְשִׁינַן זֶה בְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר וָפֶסַח:

מסורת הש"ס

א לקמן כח.; זבחים סה.
ב ספרא ויקרא דבורא דחובה פרק יח י
ג מנחות סג.; זבחים צח.

גליון הש"ס

גמ' או רוב שנים. עיין לקמן דף קכג ע"ב ובתוס' שם ד"ה עולת:

תורה אור השלם

אֱדַיִן דָּנִיֵּאל דִּי־שְׁמֵהּ בֵּלְטְשַׁאצַּר אֶשְׁתּוֹמַם כְּשָׁעָה חֲדָה וְרַעְיֹנֹהִי יְבַהֲלֻנֵּהּ עָנֵה מַלְכָּא וְאָמַר בֵּלְטְשַׁאצַּר חֶלְמָא וּפִשְׁרֵא אַל־יְבַהֲלָךְ עָנֵה בֵלְטְשַׁאצַּר וְאָמַר מָרִאי חֶלְמָא (לשנאיך) [לְשָׂנְאָךְ] וּפִשְׁרֵהּ (לעריך) [לְעָרָךְ] [דניאל ד, טז]

וַיְהִי כְּהַזְכִּירוֹ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיִּפֹּל מֵעַל־הַכִּסֵּא אֲחֹרַנִּית בְּעַד יַד הַשַּׁעַר וַתִּשָּׁבֵר מַפְרַקְתּוֹ וַיָּמֹת כִּי־זָקֵן הָאִישׁ וְכָבֵד וְהוּא שָׁפַט אֶת־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה [שמואל א ד, יח]

וְאֶת־הַשֵּׁנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה כַּמִּשְׁפָּט וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא וְנִסְלַח לוֹ [ויקרא ה, י]

וְהִקְרִיבוֹ הַכֹּהֵן אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וּמָלַק אֶת־רֹאשׁוֹ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְנִמְצָה דָמוֹ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ [ויקרא א, טו]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פו' מהל' מעשה הקרבנות הל' כג:
ב מיי' פו' מהל' מעשה הקרבנות הל' כג:
ג מיי' פא' מהל' טומאת מת הל' טו:
ד מיי' פא' מהל' טומאת מת הל' טו:
ה מיי' פג' מהל' שחיטה הל' יט:
ו מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' א:
ז מיי' פד' מהל' שאר אבות הטומאות הל' יד:
ח מיי' פד' מהל' שאר אבות הטומאות הל' יד:
ט מיי' פט"ז מהל' מעשה הקרבנות הל' טו:
י מיי' פב' מהל' חגיגה הל' ח:

רבינו גרשום

מ"מ קשיא. וכי מתה עומד ומולק. עשאה גסטרא ששכה בסייף אפסקיה מגבה (מעיה) [נבלה] וחתכה בין צלעותיה לחשובה כמתה דלא תחיה:

תנן התם הותזו ראשיהם של שרצים טמאים דחשובין כמתים:

כהבדלת העוף לרבנן ולא פליגיתו. כלומר שנים ממש:

או דלמא כהבדלת עולת העוף לר' אלעזר ב"ר שמעון ופליגיתו דהוא אמר לרוב שנים:

חלק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף וכו' כלומר וכשהוא א' והקריבו בעולת העוף חלק הכתוב וכו':

עין משפט נר מצוה

א מיי' פד' מהל' מעשה הקרבנות הל' א:
ב מיי' פה' מהל' מעשה הקרבנות הל' ז:
ג מיי' פה' מהל' ביאת מקדש הל' יח:
ד מיי' פו' מהל' מעשה הקרבנות הל' כ:
ה מיי' פו' מהל' מעשה הקרבנות הל' כ:

[א־ג](א)אֶלָּא מִן הַחוּלִּין, וּבַיּוֹם, וּבְיָדוֹ הַיְמָנִית, אַף עוֹלַת הָעוֹף אֵינָהּ בָּאָה אֶלָּא מִן הַחוּלִּין וּבַיּוֹם וּבְיָדוֹ הַיְמָנִית. [ד](ב)אִי מָה לְהַלָּן בְּרוֹב שְׁנַיִם, אַף כָּאן בְּרוֹב שְׁנַיִם? תַּלְמוּד לוֹמַר "וּמָלַק וְהִקְטִיר" – מָה הַקְטָרָה הָרֹאשׁ בְּעַצְמוֹ וְהַגּוּף בְּעַצְמוֹ, אַף מְלִיקָה הָרֹאשׁ בְּעַצְמוֹ וְהַגּוּף בְּעַצְמוֹ. [ה]רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: "כְּמִשְׁפָּט" – כְּמִשְׁפַּט חַטַּאת הָעוֹף, מָה חַטַּאת הָעוֹף מִמּוּל עוֹרֶף, אַף עוֹלַת הָעוֹף מִמּוּל עוֹרֶף. אִי מָה לְהַלָּן, מוֹלֵק וְאֵינוֹ מַבְדִּיל בְּסִימָן אֶחָד, אַף כָּאן מוֹלֵק וְאֵינוֹ מַבְדִּיל בְּסִימָן אֶחָד? תַּלְמוּד לוֹמַר "וְהִקְרִיבוֹ". רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: "כַּמִּשְׁפָּט" – "כְּמִשְׁפַּט חַטַּאת הָעוֹף", מָה לְהַלָּן אוֹחֵז

אלא מן החולין ולא ממעות מעשר שני ולקמן (חולין דף כב.) יליף לה בחטאת גופה מנלן: **וביום** שאין חטאת קרבה אלא ביום כדכתיב בפרשת יה"כ (ויקרא ט"ז:ל') כי ביום הזה יכפר עליכם וגו': **ובידו הימנית** שאין עבודותיו כשרות אלא בימין דכתיב בה (שם ד) ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו וקיימא לן במנחות בפ"ק (דף י.) כל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין. ואי קשיא למה ליה להאי תנא למימר כמשפט חטאת בהמה לוקמיה אחטאת העוף דסליק מיניה ונילף לה מילתא מה חטאת העוף מן החולין כו' דהא כולהו נמי איתנהו בה וחלוק דוהקריבו למילתיה אתא כדאמר חלקה עולה מחטאת לענין הבדלה לאו פרכא היא דהא חטאת העוף לא כתיבא בה חולין בהדיא אלא בבהמה כתיב כדלקמן ובהקש ילפא מדאקרי חטאת ודבר הלמד בהקש אינו חוזר ומלמד בהקש בקדשים דקיימא לן (זבחים דף מט:) בכל התורה למדין למד מלמד חוץ מקדשים: אי מה בהמה כשרה ברוב שנים אף עולת העוף ברב שנים: **ת"ל** בעולת נדבה ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמצה דמו וכי אפשר לומר כן מאחר שהוא מקטיר הוא מונה אלא מולקו כדרך הקטרתו מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו כו' כך שנויה בת"כ והתם מפרש מנין להקטרה שהראש בעצמו והגוף בעצמו כשהוא אומר לאחר הקטרה זו ושסע אותו בכנפיו והקטיר אותו הרי הקטרת הגוף אמורה הא מה אני מקיים הקטרה ראשונה בהקטרת הראש אלמא ב' הקטרות הן והשסוע מבדיל ביניהן: **אף מליקת עולת העוף הראש בעצמו וכו'** והיינו שנים ואפילו מחבר בעור הבדלה חשיבא כדאמרן לעיל (חולין דף כ:) דבמליקה כתב רחמנא הך הבדלה ומליקה כשחיטה וכל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה ועור שאין שחיטה נזכרת בו בהבדלה נמי לא מעכב. ולקמן (חולין דף כב.) פריך כיון דנפקא לה הבדלה בעולה מהכא ל"ל והקריבו לחלק בין חטאת לעולה הא הכא בהדיא כתיב דיבדיל והכא בהדיא כתיב דלא יבדיל: **ר' ישמעאל אומר כמשפט חטאת העוף** דסליק מיניה ולהכי אתקש משום דבחטאת כתיב (ויקרא ה) ממול ערפו ובמליקת עולת נדבה לא כתיב אלא ומלק את ראשו והקטיר (שם א) ואין מליקה כתיב בעולה אלא בשל נדבה וזו למדה מזו. ולקמן פריך ת"ק הא מנא ליה. והך סברא דמן החולין וביום ובידו הימנית נפקא לה לרבי ישמעאל בעולת חובה בהיקשא דזאת התורה לעולה ולמנחה וגו' דאתקש כולהו להדדי ויליף כולהו מחטאת והכי גמרי ליה בשלהי התודה (מנחות דף פב:) ומשתמע ליה בין עולת בהמה בין עולת העוף ות"ק לא משמע ליה מההיא היקשא אלא קרבנות בהמה דומיא דשלמים ואשם: **ואינו מבדיל בסימן אחד** שמחבר בסי' אחד דכיון דכתיב ולא יבדיל ועוף הכשרו בסימן אחד כל מה דעביד טפי מהכשר הבדלה היא וכל הסימן הוי מנות שחיטה בעוף לכתחלה הלכך במליקה כי מליק לכלו סימן לאו הבדלה היא אבל בסימן ב' אפי' מנוה לכתחלה ליכא כדתניא לקמן (חולין כז:) לחייבו בב' סימנין א"א שכבר הקדש לגנים: **ת"ל והקריבו** משמע שנתן לה הכתוב הקרבה לעצמה וחלקה מדין הקרבת חטאת ומאחר שכתוב אחד הקישן וכתוב אחד חלקן מסתבר כי אקשינהו למול ערף אקשינהו וכי פלגינהו מהבדלה פלגינהו לרבי ישמעאל נמי אומלק והקטיר דת"ק סמיך ונפקא ליה מיניה הראש בעצמו והגוף בעצמו והא דנקט טעמיה מוהקריבו משום דמומלק והקטיר לחודיה בלא והקריבו לא מצי יליף כדאמר לקמן (חולין דף כב.) אליבא דת"ק דהא ע"כ ס"ל לר' ישמעאל שנים דוקא כרבנן דכיון דמוקי היקשא דכמשפט אמול ערף וחלוקא דוהקריבו אהבדלה ליכא למימר מסימן אחד פלגיה ואוקמיה ארוב שנים דהא לא שנים כתיב בקרא ולא רב שנים כתיב בקרא אלא הבדלה כתיבא ולא יבדיל וכי כתיב והקריבו בעולה לחלק ולתת לה הקרבה אחרת להטעינה הבדלה בא וכל שישנו בשחיטה צריך להבדילה ומעוט ב' סימנין דישנו בשחיטה ישנו בהבדלה דבשלמא לרבי אלעזר ברבי שמעון דגמר מול ערף מגזרה שוה כדלקמן לא מבעי ליה היקשא דכמשפט אמול ערף וכמשפט חטאת בהמה לא ניחא ליה למימר משום דמעוף סליק גמרה מהיקשא דכמשפט אחיזת חבור ראש וגוף במעוט סימנים כדלקמן וחלוקא לרב שנים דלא מתכשר בסימן אחד אלא לרבי ישמעאל דמפיק היקשא למול ערף והבדלה לגמרי משמע אחיזת ראש וגוף במעוט סימנים מנא תיתי אלא כרבנן ס"ל:

מה חטאת העוף ממול ערף פי' בקונטרס דהא סברא דמן החולין נפקא לה לרבי ישמעאל בעולת חובה בהקישא דזאת התורה דאתקש כולהו להדדי ויליף כולהו מחטאת והכי גמרינן בשלהי התודה (מנחות פב.) ומשמע ליה בין עולת העוף בין עולת בהמה ות"ק לא משמע לה מההוא הקישא אלא קרבנות בהמה דומיא דאשם ושלמים וקשה דבסמוך פריך מביום ניתו נפקא אלמא עולת העוף נמי בכלל ונראה דטעמייהו דרבנן דקסברי דלא מתוקמא הקישא דזאת התורה לחולין משום דלא שייך בכל הקרבנות דאיכא קרבנות נדבה דלא אתו מחולין כדאשכחן נמי לר"א בסוף התודה (מנחות דף פב:) דפסח דורות חלין מפסח מצרים אע"ג דפסח כתיב בההיא הקישא כדדרשינן (זבחים דף ז:) להקריב את קרבניהם זה הבכור מעשר ופסח וס"מ היינו טעמא כדפרשית לעיל משום דאיכא קרבנות נדבה דלא אתו מחולין ור' ישמעאל סבר דגמרינן הקישא לחולין כיון דמ"מ כל קרבנות חובה או נדר אתו מחולין: **ואינו מבדיל בסימן אחד** פ"ה דכיון דכתיב לא יבדיל ועוף הכשרו בסימן אחד כל כמה דעביד טפי מהכשרו הבדלה הוא וכל הסימן הוי מנוה בעוף לכתחלה הילכך במליקה כי מליק כל הסימן לאו הבדלה הוא אבל סימן השני אפי' מנוה לכתחלה ליכא וקשה לפרושו דלקמן בריש פ"ב (חולין דף כז.) אמרינן בהדיא דהא דקתני השוחט דיעבד אחד בעוף ונראה לפרש כיון דדיעבד לא בעי שחיטה בסימן שני שייך בו הבדלה אבל במעוט הנשאר בסימן ראשון לא חיישינן כיון דבעי שחיטת רב אותו הסימן וא"ת דהכא משמע לר' אלעזר בר' שמעון אינו מולק בחטאת העוף אלא סימן אחד והשני מניח מחבר דיליף מיניה עולת העוף שאין חותך אלא רב שנים ובזבחים פרק קדשי קדשים (זבחים דף סה:) תניא א"ר אלעזר בר' שמעון שמעתי שמבדילין בחטאת העוף והאי דכתיב לא יבדיל מפרש התם היינו דאין צריך להבדיל ואין לפרש דהא דקאמר דכשהוא אוחז הראש בגוף מזה היינו אם ירצה והא דקאמר אי מה להלן בסימן אחד היינו נמי אם ירצה לא יחתך אלא סימן אחד דהא אבריתא דלעיל דקתני שנים או רב שנים מפרש ב' לרבנן או רב ב' לר' אלעזר ב"ר שמעון ולוקמה כולה כרא"בש ואי בעי ב' ואי בעי רב ב' ובפרק העור והרוטב (לקמן חולין דף קכג.) נמי גבי טלית שנקרע רובה שוב אינו חבור וטהורה ומוקי לה בטלית טבולת יום דכיון דלא חס עליה ולא טבלה ליכא למגזר דלמא חיים ולא קרע רובה ופריך אלא מעתה עולת העוף לרא"בש נגזר דלמא לא אתי למעבד רובא והשתא בשלמא אי אמרת שאסור לחתך כל הסימנים פריך שפיר דלא סגי ברוב מצמצם עד שיפסק רב. הנראה לעינים פן יחוש לצמצם לפי שירא שלא יחתך כל הב' אלא אי שרי לחתך כל הב' למה יש לגזור שם כלל דלמא חיים ונראה לפרש דדוקא ר"ש בן אליקים הוא דאית לה האי סברא אליבא דרא"בש דאית ליה בזבחים (דף סה:) דלא יבדיל היינו דאין צריך להבדיל כל השנים ויכול להבדיל כל השנים אפילו קודם הזאה והסוגיא דלעיל ודהעור והרוטב לא אתיא כותיה אלא כרב חסדא ורבא ואביי דהתם ומוקמינן לא יבדיל לרא"בש קודם הזאה ואם הבדיל פסיל לה ולא מפרש ליה קרא אין צריך להבדיל אחר הזאה אלא מוקמי לה קודם הזאה והכי איתא התם הבדיל בחטאת העוף ולא הבדיל בעולה פסולה וקאמר בגמרא מתני' דלא כרא"בש דתנן א"ר אלעזר בר"ש שמעתי שמבדילין בחטאת העוף מאי ביניהו אמר רב חסדא מנוי חטאת העוף מעכב איכא ביניהו דמנות חטאת העוף מולק מזה (בו) ומוצה ובעולה מולק ומוצה ואינו מזה כדתנן התם השתא קא סברי רבנן מנוי חטאת העוף מעכב וכשהזה עדיין לא נגמרה כל מנותו הלכך כשהבדיל סימן שני לאחר הזאה לא חשיב מחתך בשר בעלמא ופסול שעשה מעשה עולה בחטאת שיש כאן הבדלה ומנוי כמו גבי עולה ור"א בר' שמעון סבר מנוי חטאת העוף לא מעכב וכבר נגמר כל מנותו וכשמבדיל אחר הזאה אינו אלא מחתך בשר בעלמא ורבא מפרש התם שהיה בסימן שני בעולת העוף מעכב איכא ביניהו דלרבנן לא מעכב ולרבי אלעזר בר"ש מעכב לא"א לעשות הזאה בין סימן ראשון לסימן שני שלא ישהה ואביי מפרש התם רב בשר עם סימן העוף מעכב איכא ביניהו דלרבנן לא מעכב ולכך זמנין לא חתך רב בשר עם סימן הראשון דקודם הזאה וכשמבדיל אחר הזאה יש כאן מעשה עולה בחטאת ואפי' חתך רב בשר סימן הראשון גזרינן אטו היכא דלא חתך ופסול ור"א ב"ר שמעון סבר דרב בשר מעכב ולכך לא פסול דאין כאן מעשה עולה דכיון דחתך רב בשר עם סימן הראשון כשמבדיל אחר ההזאה מתה עומד ומבדיל וכי האי גוונא בעולה לאו הבדלה היא ואביי לטעמיה דס"ל דמתה אינו עומד ומבדיל דהא פריך לעיל ותקשי לך עולת העוף דבעי ב' סימנין וכי מתה עומד ומולק ולית לה טעמא כדי לקיים מנות הבדלה והדר קאמר אמרוה קמיה ר' ירמיה פי' הנך טעמי דרב חסדא ורבא ואביי אמר להו לא שמיע להו הא דאמר ר"ש בן אליקים כו' מאי לא יבדיל אין צריך להבדיל ואפילו קודם הזאה פליגי וא"ת לרב חסדא ולרבא ואביי אמאי מוקמי מתניתין דלא כר"א ב"ר שמעון הא לכאורה מתניתין קודם הזאה איירי דומיא דרישא דקתני חטאת העוף כיצד הוא עושה מולק ראשו ממול ערפו ואינו מבדיל ומזה כו' וי"ל דמשמע ליה דמתניתין פוסל בכל ענין אפילו לאחר הזאה משום דקא"ר אלעזר ב"ר שמעון שמעתי שמבדילין ומשמע דקאי אמתניתין ובא לחלוק עליה ור"ת פירש דהא דקאמר רבי שמעון בן אליקים מאי לא יבדיל דקרא אינו צריך להבדיל היינו בשעת מנוי דלדם הוא צריך וכשמבדיל כל שכן שמוציא דם ובשעת הזאה דוקא קאמר קרא לא יבדיל כלל אבל בשעת מנוי קאמר קרא לא יבדיל אין צריך להבדיל ושבקינן לקרא דאיהו לחק ומוקי אנפשיה ותרוייהו משתמעי מיניה דמלקפקיה בלשון לאו קרא דבשעת הזאה לא יבדיל ולאסור אף בשעת מנוי לא אתא קרא דמוהקריבו נפקא דחלק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף ולכך י"ל דאתא קרא למימר נמי דבשעת מנוי אם ירצה לא יבדיל והא דקאמר לא שמיע להו דר"ש בן אליקים דמשמע שבא לחלוק על רב חסדא ורבא ואביי היינו משום דלר"ש בן אליקים אין לחוש כשמבדיל אחר הזאה שעושה מעשה עולה בחטאת דמנות חטאת נמי כך היא דקרא אין צריך להבדיל קאמר וא"ת ולרב הונא דאמר משמיה דרב במעילה בפרק חטאת העוף (מעילה דף ח:) דמנוי חטאת העוף לא מעכב אמאי פסלי רבנן כשמבדיל אחר הזאה והא אין כאן מעשה עולה דמחתך בשר בעלמא הוא כדפרשית לעיל ולמאי דפרשתי ניחא דלדלמא רב הונא סבר כרשב"א דפי' קודם הזאה ופליגי קודם הזאה אבל לפירוש ר"ת קשה דאפילו לרשב"א לא פליג אלא לאחר הזאה וליכא למימר דלרבנן דמתניתין דזבחים (דף סו:) מנוי חטאת העוף מעכב דרב הונא סבר כר"א ברבי שמעון דהא מהדר הש"ס במעילה לאוקמי כל סתמא דמתניתין כותיה וי"ל דיעמיד מתניתין דקתני הבדיל פסול קודם הזאה ואתי אפילו כר"א ברבי שמעון וסגיא דזבחים דקאמר מתניתין דלא כרא"בש אתי כרב אדא בר אהבה דקאמר במעילה דלדם מנוי חטאת העוף מעכב ואיכא רבנן דפליגי עליה דרא"בש אפילו לרב הונא דמדקאמר שמעתי שמבדילין משמע דפליגי רבנן עליה וסברי דמנוי מעכב אבל סתם מתניתין דזבחים אתי שפיר כותיה כדפרשנו:

ת"ל והקריבו מה שפירש בקונטרס דאיפכא ליכא למימר דרבי ישמעאל אקרא דומלק והקטיר סמיך אין נראה דמומלק והקטיר ליכא לאוכוחי מינה דלא נימא איפכא דהא אצטריך לראשו של מזבח אלא מסברא בעלמא אית לה לרבי ישמעאל דלמול ערף אקשינהו תדע לת"ק ורבי אלעזר לא בעו קרא למול ערף אלא ילפינן במה מצינו מליקה ממליקה:

מסורת הש"ס

א ספרא צו פרק ג ג; ספרא מצורע פרק ג א
ב ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה ז ו; ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה ז ה; זבחים סה.
ג מנחות פג.; זבחים צח.

תורה אור השלם

וְהִקְרִיבוֹ הַכֹּהֵן אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וּמָלַק אֶת־רֹאשׁוֹ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְנִמְצָה דָמוֹ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ [ויקרא א, טו]

וְהֵבִיא אֹתָם אֶל־הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת־אֲשֶׁר לַחַטָּאת רִאשׁוֹנָה וּמָלַק אֶת־רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל [ויקרא ה, ח]

וְאֶת־הַשֵּׁנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה כַּמִּשְׁפָּט וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא וְנִסְלַח לוֹ [ויקרא ה, י]

וְשָׁחַט אֶת־בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְהֹוָה וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד [ויקרא א, ה]

מסורת הש"ס

א מנחות פג.; זבחים צח.

ב מנחות י.

ג תוספתא חולין

ד ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרק ח ג

תורה אור השלם

וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת־פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ [ויקרא טז, ו]

אֲשֶׁר צִוָּה יְהֹוָה אֶת־מֹשֶׁה בְּהַר סִינָי בְּיוֹם צַוֹּתוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת־קָרְבְּנֵיהֶם לַיהֹוָה בְּמִדְבַּר סִינָי [ויקרא ז, לח]

וְהֵבִיא אֹתָם אֶל־הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת־אֲשֶׁר לַחַטָּאת רִאשׁוֹנָה וּמָלַק אֶת־רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל [ויקרא ה, ח]

וְהִקְרִיבוֹ הַכֹּהֵן אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וּמָלַק אֶת־רֹאשׁוֹ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְנִמְצָה דָמוֹ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ [ויקרא א, טו]

וְאִם מִן־הָעוֹף עֹלָה קָרְבָּנוֹ לַיהֹוָה וְהִקְרִיב מִן־הַתֹּרִים אוֹ מִן־בְּנֵי הַיּוֹנָה אֶת־קָרְבָּנוֹ [ויקרא א, יד]

אוֹחֵז בָּרֹאשׁ וּבַגּוּף וּמַזֶּה, אַף כָּאן אוֹחֵז בְּרֹאשׁ וּבַגּוּף וּמַזֶּה. מַאי קָאָמַר? הָכִי קָאָמַר: מָה לְהַלָּן, כְּשֶׁהוּא אָחוּז הָרֹאשׁ בַּגּוּף מַזֶּה, אַף כָּאן, כְּשֶׁהוּא אָחוּז הָרֹאשׁ בַּגּוּף מַזֶּה. אִי מָה לְהַלָּן בְּסִימָן אֶחָד, אַף כָּאן בְּסִימָן אֶחָד? תַּלְמוּד לוֹמַר "וְהִקְרִיבוֹ". וְתַנָּא קַמָּא, וְכִי מֵאַחַר דְּנָפְקָא לַן מִ"וּמָלַק ... וְהִקְטִיר", "וְהִקְרִיבוֹ" לָמָּה לִי? אִי לָאו "וְהִקְרִיבוֹ", הֲוָה אָמֵינָא: מַאי "כַּמִּשְׁפָּט" – כְּמִשְׁפַּט חַטַּאת הָעוֹף. וְאִי מִשּׁוּם "וּמָלַק וְהִקְטִיר" – הֲוָה אָמֵינָא: מָה הַקְטָרָה בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ – אַף מְלִיקָה בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ. הַשְׁתָּא דִּכְתַב רַחֲמָנָא "וְהִקְרִיבוֹ", דְּרוֹשׁ בֵּיהּ נָמֵי הָא. א(א)חַטַּאת בְּהֵמָה, דְּאֵינָהּ בָּאָה אֶלָּא מִן הַחוּלִּין, מְנָלַן? אָמַר רַב חִסְדָּא, דְּאָמַר קְרָא: "וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ" – מִשֶּׁלּוֹ, וְלֹא מִשֶּׁל צִבּוּר, וְלֹא מִשֶּׁל מַעֲשֵׂר. בַּיּוֹם – מִ"בְּיוֹם צַוּוֹתוֹ" נָפְקָא! כְּדִי נַסְבַהּ. (ב)יָדוֹ הַיְמָנִית – מִדְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה נָפְקָא, דְּאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר אֶצְבַּע אוֹ כְהוּנָּה אֵינָהּ אֶלָּא יָמִין. וְאִידַּךְ, כְּהוּנָּה בָּעֲיָא אֶצְבַּע, אֶצְבַּע לָא בָּעֲיָא כְּהוּנָּה. וְתַנָּא קַמָּא וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, מִמּוּל הָעוֹרֶף מְנָא לְהוּ? גָּמְרִי מְלִיקָה מִמְּלִיקָה. ב(ג)מַתְנִי' כָּשֵׁר בְּתוֹרִין – פָּסוּל בִּבְנֵי יוֹנָה, כָּשֵׁר בִּבְנֵי יוֹנָה – פָּסוּל בְּתוֹרִין, תְּחִלַּת הַצִּיהוּב בָּזֶה וּבָזֶה – פָּסוּל. (ג)גְּמָ' תָּנוּ רַבָּנַן: תּוֹרִין גְּדוֹלִים – כְּשֵׁרִים, קְטַנִּים – פְּסוּלִים; בְּנֵי יוֹנָה קְטַנִּים – כְּשֵׁרִים, גְּדוֹלִים – פְּסוּלִין. נִמְצָא כָּשֵׁר בְּתוֹרִין – פָּסוּל בִּבְנֵי יוֹנָה, כָּשֵׁר בִּבְנֵי יוֹנָה – פָּסוּל בְּתוֹרִין. (ד)תָּנוּ רַבָּנַן: "תּוֹרִים" – גְּדוֹלִים וְלֹא קְטַנִּים, שֶׁיָּכוֹל וַהֲלֹא דִּין הוּא:

וּמָה

אוֹחֵז בָּרֹאשׁ וּבַגּוּף וּמַזֶּה לְאַחַר מְלִיקָה הָוְיָא הַזָּאָה כְּדִכְתִיב בְּחַטַּאת הָעוֹף גַּבֵּי שְׁמִיעַת קוֹל (וַיִּקְרָא ה) וְהִזָּה מִדַּם הַחַטָּאת וְגוֹ': **מַאי קָאָמַר** דְּהָא אוֹחֵז בָּרֹאשׁ וּבַגּוּף מַשְׁמַע שֶׁצָּרִיךְ לְאָחֳזָן שְׁנֵיהֶן בְּתוֹךְ כַּף יָדוֹ וְלָא סַגִּי לֵיהּ לֶאֱחוֹז בָּרֹאשׁ אוֹ בַּגּוּף וּמְנָא לֵיהּ הָא בְּחַטָּאת: **כְּשֶׁהוּא אָחוּז הָרֹאשׁ בַּגּוּף** שֶׁמְּחֻבָּר הָרֹאשׁ בַּגּוּף בִּשְׁעַת הַזָּאָה דְּהָא כְּתִיב וְלֹא יַבְדִּיל: **אַף כָּאן כו'** לע"כ הֶקֵּישָׁא לְהָכִי אֲתָא דְּהָא מוּל עֹרֶף מנ"ס נָפְקָא לֵהּ לְקַמָּן וְכַמִּשְׁפָּט חַטָּאת בְּהֵמָה לָא אָמְרִינַן דְּהָא מֵעוֹף סָלֵיק: **וְהִקְרִיבוֹ** דְּבָעֵי הַבְדָּלָה בְּמִקְצָת: **וְהִקְרִיבוֹ לָמָּה לִי** לְחַלֵּק דְּלָא נֵימָא כְּמִשְׁפַּט חַטָּאת הָעוֹף בְּסִימָן אֶחָד דְּהָא אִתַּקַּשׁ מְלִיקָה לְהַקְטָרָה: **הֲ"א כְּמִשְׁפַּט חַטָּאת הָעוֹף** דְּסָלֵיק מִנֵּיהּ: **וְאִי מִשּׁוּם וּמָלַק וְהִקְטִיר** הַהוּא הֲוָה מַפְּקִינַן לֵיהּ לִדְרָשָׁא אַחֲרִינָא דְּמִנֵּיהּ נָפְקָא לָן מְלִיקַת עוֹלַת הָעוֹף דִּלְמַעְלָה מֵחוּט הַסִּקְרָא הִיא בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ דְּאִלּוּ מְלִיקַת חַטַּאת הָעוֹף לְמַטָּה כִּדְיָלְפִינַן לָהּ בִּזְבָחִים (דַּף סד:) עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ זֶה קִיר הַתַּחְתּוֹן כו' בְּפֶרֶק קָדְשֵׁי קָדָשִׁים וְכֵיוָן דְּמִבְּעֵי לָן לְמִלְּתָא אַחֲרִיתָא לָא אַלִּים לְמֶעֱקַר הֶקֵּישָׁא דִּכְמִשְׁפָּט מֵהַהוּא דְּסָלֵיק מִנֵּיהּ דְּאִיכָּא לְמִדְרַשׁ הֶקֵּישָׁא דִּמְלִיקָה וְהַקְטָרָה לְעִנְיַן רֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ וְהֶקֵּישָׁא דִּכְמִשְׁפָּט לְעִנְיַן אֲחִיזַת רֹאשׁ וְגוּף: **הַשְׁתָּא דִּכְתִיב** וְהִקְרִיבוֹ עַל כָּרְחָךְ עִקְּרֵיהּ מִנֵּיהּ לְחִלּוּק לְגַמְרֵי מַשְׁמַע לֵיהּ לְתַנָּא קַמָּא דְּלָא תִּגְמַר מִנֵּיהּ כְּלָל וְאוֹקְמֵיהּ אַחַטָּאת בְּהֵמָה וּמֵהַשְׁתָּא דְּרֵישׁ וּמָלַק וְהִקְטִיר לְגַמְרֵי אִתַּקַּשׁ הַקְטָרָה לִמְלִיקָה בֵּין לְעִנְיַן רֹאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ בֵּין לְעִנְיַן הָרֹאשׁ בְּעַצְמוֹ וְהַגּוּף בְּעַצְמוֹ: **מִשֶּׁלּוֹ וְלֹא מִשֶּׁל צִבּוּר** מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה: **מִשֶּׁלּוֹ וְלֹא מִשֶּׁל מַעֲשֵׂר** דִּתְרֵי אֲשֶׁר לוֹ כְּתוּבִים בַּפָּרָשָׁה וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר מַעֲשֵׂר מָמוֹן הֶדְיוֹט הוּא לְהָכִי אֲתָא אֲשֶׁר לוֹ לְמַעֲטֵיהּ. וּבַיּוֹם וּבְיָדוֹ הַיְמָנִית נָמֵי בְּפַר יוֹם הַכִּפּוּרִים כְּתִיב כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר וּכְתִיב בֵּיהּ אֶצְבַּע וּכְהֻנָּה וְהִזָּה בְאֶצְבָּעוֹ אֶל פְּנֵי וְגוֹ': **מִבְּיוֹם צַוּוֹתוֹ נָפְקָא** לָמָּה לֵיהּ לְמֵילְפָא מֵחַטַּאת בְּהֵמָה הָא בְּכוּלְּהוּ קָרְבָּנוֹת כְּתִיב בְּיוֹם צַוּוֹתוֹ לְהַקְרִיב דְּמַשְׁמַע בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה וְכָל הַקָּרְבָּנוֹת בַּמַּשְׁמָע: **כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר אֶצְבַּע וּכְהֻנָּה** וּמוֹקְמִינַן בפ"ק דִּמְנָחוֹת (דַּף י.) אוֹ אֶצְבַּע אוֹ כְּהֻנָּה וְגָמַר מִמְּצוֹרָע עָנִי דִּכְתִיב בֵּיהּ וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית וּמִנֵּיהּ יָלְפִינַן לְכָל הֵיכָא דִּכְתִיב כֹּהֵן אוֹ אֶצְבַּע שֶׁתְּהֵא עֲבוֹדָה בְּיָמִין וּבְעוֹלַת נְדָבָה כְּתִיב כֹּהֵן וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן: **וְאִידָךְ** הָא דְּאוֹקְמִינַן בִּמְנָחוֹת אוֹ כְּהֻנָּה הָנֵי מִלֵּי לְרַבָּנַן אֲבָל לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹקְמִינָא הָתָם דִּכְהֻנָּה בָּעְיָא אֶצְבַּע לאע"ג דִּכְתִיב כְּהֻנָּה אִי לָא כְּתִיב בָּהּ אֶצְבַּע לָא גָּמְרִינַן בָּהּ יָמִין ות"ק דִּלְעֵיל כר"ש סְבִירָא לֵיהּ: **ות"ק** דְּאָמַר כְּמִשְׁפַּט חַטַּאת בְּהֵמָה: **ור"א בר"ש** דְּאָמַר כְּמִשְׁפַּט חַטַּאת הָעוֹף וּמַפִּיק הֶקֵּישָׁא לַאֲחִיזַת רֹאשׁ וְגוּף: **מוּל עֹרֶף** בְּעוֹלָה מְנָא לְהוּ תַּרְתֵּי לָא מָצֵי גָּמְרִינַן מִנֵּיהּ דְּאִי מִצְטָרְכָא לָן הֶקֵּישָׁא לְמוּל עֹרֶף תּוּ לָא יָלֶפֶת מִנֵּיהּ אֲחִיזַת רֹאשׁ וְגוּף דְּחִלּוּקָא דְּוְהִקְרִיבוֹ לְגַמְרֵי מְמַעֵט לְהַבְדָּלָה בְּעוֹלָה מִדִּין חַטָּאת דְּהָכִי מַשְׁמַע חָלַק הַכָּתוּב בְּעוֹלָה מִמְּלִיקַת חַטָּאת וְהַטְעִינָהּ הַבְדָּלָה וְכָל שֶׁיֶּשְׁנוֹ בִּשְׁחִיטָה יֶשְׁנוֹ בְּהַבְדָּלָה: **גָּמְרֵי מְלִיקָה מִמְּלִיקָה** בְּמָה מָצִינוּ מַה מְלִיקָה הָאֲמוּרָה בְּחַטָּאת פֵּרֵשׁ לְךָ בָּהּ הַכָּתוּב מוּל עֹרֶף אַף כָּל מְלִיקָה אֵינָהּ אֶלָּא מִמּוּל עֹרֶף: **מַתְנִי' בְּתוֹרִין** לְשׁוֹן מִשְׁנָה: **ה"ג בְּמַתְנִיתִין תְּחִלַּת הַצָּהוֹב שֶׁבָּזֶה וְשֶׁבָּזֶה פָּסוּל** תְּחִלַּת הַצָּהוֹב כְּשֶׁמַּתְחִילִין לְהָבִיא נוֹצָה יָפָה צְהֻבָּה סָבִיב לַצַּוָּאר פְּסוּלִין בָּזֶה וּבָזֶה כָּךְ מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא דִּבְבְנֵי יוֹנָה פְּסוּלִין מִשּׁוּם גָּדְלָן וּבְתוֹרִין מִפְּנֵי קָטְנָן דְּיָצְאוּ מִכְּלַל קְטַנִּים וְלִכְלַל גְּדוֹלִים לֹא בָּאוּ: **גמ' תּוֹרִין גְּדוֹלִים וְלֹא קְטַנִּים** הַתּוֹרִים דִּקְרָא קָאֵי: **גְּדוֹלִים וְלֹא קְטַנִּים** לְקַמֵּיהּ מְפָרֵשׁ מַאי מַשְׁמַע: **שֶׁיָּכוֹל וַהֲלֹא דִּין הוּא** אִי לָאו דִּכְתִיב תּוֹרִים הֲוָה יָלְפִינַן מִדִּינָא דִּקְטַנִּים כְּשֵׁרִים:

וְאִידָךְ כְּהֻנָּה בָּעֵי אֶצְבַּע בְּסוֹף הַתּוֹדָה (מְנָחוֹת פג.) מְשַׁנֵּי יָדוֹ הַיְמָנִית כְּלֵי נַסְבָה וּבְסוֹף דַּם חַטָּאת (זְבָחִים דַּף נח.) מְשַׁנֵּי תַּרְוַיְהוּ כִּי הָכָא וְנִרְאֶה דְּלָמ"ד דָּבָר הַלָּמֵד בְּג"ש אֵינוֹ חוֹזֵר וּמְלַמֵּד בְּהֶקֵּשׁ צ"ל דִּכְלֵי נַסְבָה דְּאֶצְבַּע חַטָּאת גּוּפֵיהּ יָלֵיף בִּגְזֵרָה שָׁוָה מִמְּצוֹרָע דְּהַיְנוּ יָמִין בפ"ק דִּזְבָחִים (דַּף יג) ובפ"ק דִּמְנָחוֹת (דַּף י.) וְאִם כֵּן הֵיכִי מָצֵי לְמֵילַף עוֹלַת הָעוֹף מֵחַטָּאת מֵהֶקֵּישָׁא דִּכְמִשְׁפָּט: **נִמְצָא כָּשֵׁר בְּתוֹרִין כו'** אַבָּרַיְתָא דְּהָכָא לֹא שַׁיָּךְ לְמֵלַק הַאי נִמְצָא לְמְעוּטֵי מַאי כִּדְלָיֵק לְעֵיל אַמַּתְנִיתִין דְּנִמְצָא כָּשֵׁר בִּשְׁחִיטָה פָּסוּל בִּמְלִיקָה דְּהָךְ בָּרַיְתָא אַמַּתְנִיתִין קַיְמָא לְפָרוּשֵׁי דְּתוֹרִין גְּדוֹלִים כְּשֵׁרִים כו' וַהֲדַר מְסַיֵּים נִמְצָא כְּמוֹ שֶׁאָמְרָה מִשְׁנָתֵנוּ אֲבָל לְעֵיל לֹא צָרִיךְ לְמִתְנֵי כְּלָל נִמְצָא דְּכְבָר אַשְׁמוֹעִינַן רֵישָׁא דִּשְׁחִיטָה מִן הַצַּוָּאר וּמְלִיקָה מִן הָעֹרֶף וְאִם שָׁנָה בָּזֶה וּבָזֶה פָּסוּל: **שֶׁיָּכוֹל** וַהֲלֹא דִּין הוּא בְּשׁוּם דּוּכְתָּא ל"ג תַּרְוַיְהוּ דְּשָׁכוֹל מַשְׁמַע דְּאִי לָאו הַאי קְרָא לָא הֲוָה אֲמֵינָא הָכִי אֲבָל וַהֲלֹא דִּין הוּא מַשְׁמַע דִּבְלָאו הַאי קְרָא הָיָה לוֹ לוֹמַר כֵּן: **שֶׁיָּכוֹל** וּמָה בְּנֵי יוֹנָה כו' פֵּרוּשׁ אִי לָאו קְרָא דְּתוֹרִים הָיִיתִי מַכְשִׁיר אֲפִילּוּ קְטַנִּים מִקַּל וָחֹמֶר וְאִם תֹּאמַר וְאִי לָא כְּתִיב קְרָא דְּתוֹרִים לָא הֲוָה יָדְעִינַן תּוֹרִין כְּלָל דִּכְשֵׁרִים לְקָרְבָּן וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָכִי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁיָּכוֹל אִי לָאו דְּאַקִּישׁ רַחֲמָנָא תּוֹרִים לִבְנֵי יוֹנָה דְּמִינֵּהּ יָלְפִינַן בְּסָמוּךְ דְּתוֹרִין קְטַנִּים לֹא אֶלָּא הָיָה כָּתוּב תּוֹרִים רָחוֹק מִבְּנֵי יוֹנָה דְּהַשְׁתָּא הָיָה מַשְׁמַע תּוֹרִים בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטַנִּים וַאֲפִילּוּ בְּלֹא קַל וָחֹמֶר הֲוָה יָדְעִינַן אֶלָּא דְּנִיחָא לֵיהּ לְמִנְקַט לְמֵילַף בְּקַל וָחֹמֶר אִי נָמֵי לַהֲוָה מָנֵי לְמִכְתַּב בְּנֵי יוֹנָה וְתוֹרִים דְּהַשְׁתָּא לָא הֲוָה מַקִּישׁ תּוֹרִים לִבְנֵי יוֹנָה דְּאִיכָּא לְמֵימַר דְּקָאֵי נָמֵי בְּנֵי אַתּוֹרִים וּמִכָּל מָקוֹם גְּדוֹלִים כְּשֵׁרִים מִדְּלָא כָּתוּב בְּהֶדְיָא בְּנֵי יוֹנָה וּבְנֵי תּוֹרִים וַהֲוָה אָמֵינָא מִקַּל וָחֹמֶר דְּכוּלָּם כְּשֵׁרִים ת"ל תּוֹרִים דְּמַשְׁמַע גְּדוֹלִים דַּוְקָא כִּדְמְפָרֵשׁ לְקַמָּן דּוּמְיָא דִּבְנֵי יוֹנָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פה' מהל' עבודת יום הכפורים הל' יג:

ב מיי' פג' מהל' איסורי המזבח הל' ב:

ג מיי' פג' מהל' איסורי המזבח הל' ב:

רבינו גרשום

ות"ק וכי מאחר דנפקא לן ומולק והקטיר. כלומר מאחר דנפקא לן הבדלה בעולת העוף מומלק והקטיר מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה וכו' כלומר והקריבו למה לי השתא דכתיב והקריבו שלינו מובדל מחטאת העוף דרוש ביה נמי הא מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה כו':

ידו הימנית מדרבה בר בר חנה נפקא. כלומר ובחטאת בהמה כתיב בה כהונה:

ואידך כהונה בעיא אצבע. כלומר אע"ג דכתיב כהונה לא נימא יד ימנית עד דכתב אצבע אבל אי כתב אצבע אע"ג דלא כתב כהונה משמע יד ימנית והכא בחטאת בהמה כהונה איכא אצבע ליכא:

וּמָה בְּנֵי יוֹנָה שֶׁלֹּא הוּכְשְׁרוּ בִּגְדוֹלִים הוּכְשְׁרוּ בִּקְטַנִּים, תּוֹרִים שֶׁהוּכְשְׁרוּ בִּגְדוֹלִים אֵינוֹ דִּין שֶׁהוּכְשְׁרוּ בִּקְטַנִּים? תַּלְמוּד לוֹמַר: "תּוֹרִים" – גְּדוֹלִים וְלֹא קְטַנִּים. "בְּנֵי יוֹנָה" – קְטַנִּים וְלֹא גְּדוֹלִים, שֶׁיָּכוֹל וַהֲלֹא דִּין הוּא: וּמָה תּוֹרִים שֶׁלֹּא הוּכְשְׁרוּ בִּקְטַנִּים – הוּכְשְׁרוּ בִּגְדוֹלִים, בְּנֵי יוֹנָה שֶׁהוּכְשְׁרוּ בִּקְטַנִּים – אֵינוֹ דִּין שֶׁהוּכְשְׁרוּ בִּגְדוֹלִים? תַּלְמוּד לוֹמַר "בְּנֵי יוֹנָה" – קְטַנִּים וְלֹא גְּדוֹלִים. מַאי תַּלְמוּדָא? אָמַר רָבָא: לָא לִישְׁתְּמִיט קְרָא וְלִכְתּוֹב "מִן בְּנֵי הַתּוֹרִים אוֹ מִן הַיּוֹנָה". אֵימָא: בְּנֵי יוֹנָה דִּכְתַב בְּהוּ רַחֲמָנָא "בְּנֵי" – קְטַנִּים אִין, גְּדוֹלִים לָא, תּוֹרִים – אִי בָּעֵי גְּדוֹלִים לַיְיתֵי, אִי בָּעֵי קְטַנִּים לַיְיתֵי! דָּמְיָא דִּבְנֵי יוֹנָה: מָה בְּנֵי יוֹנָה – קְטַנִּים אִין, גְּדוֹלִים לָא, אַף תּוֹרִים – גְּדוֹלִים אִין, קְטַנִּים לָא. [א](א)תָּנוּ רַבָּנַן: יָכוֹל יְהוּ כָּל הַתּוֹרִים וְכָל בְּנֵי הַיּוֹנָה כְּשֵׁרִים? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִן הַתּוֹרִים" – וְלֹא כָּל הַתּוֹרִים, "מִן בְּנֵי הַיּוֹנָה" – וְלֹא כָּל בְּנֵי יוֹנָה, פְּרָט לִתְחִילַּת הַצִּיהוּב שֶׁבָּזֶה וְשֶׁבָּזֶה שֶׁפָּסוּל. מֵאֵימָתַי הַתּוֹרִים כְּשֵׁרִים – מִשֶּׁיַּזְהִיבוּ, מֵאֵימָתַי בְּנֵי יוֹנָה פְּסוּלִין – מִשֶּׁיַּצְהִיבוּ. [ב]תָּנֵי יַעֲקֹב קָרְחָה: מֵאֵימָתַי בְּנֵי יוֹנָה כְּשֵׁרִים? מִשֶּׁיְּעַלְעוּ. הוּא תָּנֵי לַהּ וְהוּא אָמַר לַהּ, "אֶפְרוֹחָיו יְעַלְעוּ דָם". אֵימַת? אָמַר אַבָּיֵי: מִכִּי שָׁמֵיט גַּדְפָּא מִינֵּיהּ וְאָתֵי דְּמָא. [ג]בָּעֵי רַבִּי זֵירָא: הָאוֹמֵר "הֲרֵי עָלַי עוֹלָה מִן הַתּוֹרִים אוֹ מִן בְּנֵי הַיּוֹנָה", וְהֵבִיא תְּחִלַּת הַצִּיהוּב שֶׁבָּזֶה וְשֶׁבָּזֶה, מַהוּ? סְפֵיקָא הָוֵי וְנָפֵיק, אוֹ דִילְמָא בְּרִיָּה הָוֵי וְלָא נָפֵיק? אָמַר רָבָא, תָּא שְׁמַע: פְּרָט לִתְחִילַּת הַצִּיהוּב שֶׁבָּזֶה וְשֶׁבָּזֶה, שֶׁפָּסוּל. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא בְּרִיָּה הָוֵי – שַׁפִּיר, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ סְפֵיקָא הָוֵי, אִיצְטְרִיךְ קְרָא לְמַעוֹטֵי סְפֵיקָא?

כִּי

ומה בני יונה שלא הכשרו בגדולים דהא בני קטנים משמע. ועכובא דגדולים פסולין לקמן יליף: **ת"ל תורים** לקמיה מפרש מאי תלמודא: **מאי תלמודא** כלומר מאיזה מקרא אנו לומדים נהי נמי דבני משמע קטנים מיהו עכובא מנלן דלא מרבינן גדולים מק"ו: **לא לשתמיט קרא** אי סלקא דעתך גדולים נמי כשרים מכל הנך קראי דמשתעו בקנים כגון האי דנדבה ובשמיעת קול וביולדת ובזב ובזבה ובמצורע לא לשתמיט חד קרא דנכתוב מן בני התורים או מן היונה ומדכתיב בכולהו בני ש"מ לעכב: **ואימא בני** היונה דכתיב בהו בני לעכובא ודאי גדולים פסולין אבל תורים בין גדולים בין קטנים משמע הלכך אי בעי גדולים ליתי אי בעי קטנים ליתי: **מה** בני יונה אינם כשרים בהכשר תורים: **אף תורים** אינם כשרין בהכשר בני יונה: **יכול יהו כל** התורים כשרים משיצאו מכלל קטנות: **ויהיו כל** בני יונה כשרים כל זמן שלא באו לכלל גדולים: **תחלת הצהוב** כשמתחילין לזהב כנפים שסביבות צוארם פסולים בזה ובזה דיצאו מכלל קטנים ונפסלו מבני יונה ולכלל גדולים לא באו שיכשרו בתורים: **משיזהיבו** שיהא כנפי נוצן גדולים וחלקים ומזהיבים כזהב: **משיצהיבו** משיתחילו לזהב: **מאימתי בני יונה כשרים** דביום שנולדו מאוסים הן ומאימתי כשרים: **משיעלעו** כדמפרש לקמיה: **הוא תני לה** שונה היה המשנה מפי רבו משיעלעו והוא אמר לה מפרש המשנה מדעתו דמשיעלעו לשון אפרוחיו יעלעו דם משיהא להם דם מנוי בבשר דכי שמיט גדפא מיניה אתי מיניה דמא: **מן התורים או מן בני היונה** מאיזה מהן שארצה והביא משניהן תחלת הצהוב מהו יצא ידי נדרו או לא. הא דתנן תחלת הצהוב פסול בשניהם משום ספיקא הוא שמא גדולים שמא קטנים הלכך הנודר תורים לא יצא שמא קטנים הם והנודר בני יונה לא יצא שמא גדולים הם אבל זה שנדר איזה שירצה והביא שניהם יצא ממה נפשך אם גדולים הם יצא משום תורים ואם קטנים הם יצא משום בני יונה: **או דלמא לא** גדולים נינהו ולא קטנים הוו אלא בריה בעלמא הוו דיצאו מכלל קטנים ולכלל גדולים לא באו: **אמר רבא תא שמע** מדאצטריך קרא למעוטינהו: **אי אמרת בשלמא** אשמועינן קרא דבריה נינהו ואפילו היכא דליכא למחש לספיקא כגון בבעיא דידן דפסול שפיר אתא קרא: **אלא אי אמרת ספיקא נינהו** וקרא לא פסלינהו אלא היכא דמחייב תורין בהדיא או בני יונה בהדיא: **אצטריך קרא למעוטי** מי איכא ספיקא קמי קודשא בריך הוא אי פשיטא לך דגדולים נינהו איתינהו בתורים ואי פשיטא לך דקטנים נינהו איתינהו בבני יונה וכיון דלא פשיטא לן לא הא ולא הא מהיכא תיסק אדעתין לאכשורינהו:

ומה בני יונה שלא הכשרו בגדולים כדמפרש בסמוך דלא לשתמיט קרא לכתוב מן היונים: **ומה** תורים שלא הכשרו בקטנים תימה כיון דאכתי לא קיימא לן דבני יונה הוי קטנים דוקא א"כ מנא ליה דתורים לא הכשרו בקטנים דהיא גופה לא ידעינן אלא מקומיא דבני יונה ויש לומר דהכי קאמר דאי מנית למילף מקמייתא אחרייתא דתורים משמע גדולים הוה אמינא מק"ו דבני יונה אפילו גדולים ובקונטרס פירש דלא בעי אלא לעכוב מנלן דהוה לן למילף מק"ו דלא מעכבא אבל לעולם לשון תורים משמע גדולים וקשה לפירושו דאי משמע גדולים היכי בעי למדרש בק"ו לאפוקי קרא ממשמעותיה ולמימר דלא מעכב: **לא** לשתמיט קרא כו' על כרחה לאו משום דאיכא הרבה מקראות קא דריש דאפילו לא היה כתוב אלא בחד דכתב תורים ובני יונה הוי מצי למדרש מדכתיב בהאי בני יונה ובהאי לא כתיב בני דלמה יש לו לפסוק לייתר לשונו ולכתוב בני בחנם והא דנקט דלא לשתמיט לרבותא בעלמא נקטיה: **יעלעו** דם גלע מתרגמינן עלעא והיינו משיעלעו דשמיט גדפא ואתי דם מגלעות ומנחם פתר במחברת יעלעו דם ענין בליעה כמו (עובדיה א) ושתו ולעו: **והביא** תחלת הצהוב שבזה ושבזה מהו ספיקא הוי ונפק וא"ת כיון דממה נפשך האחד פסול היאך יכול להקריב וי"ל דמבעיא ליה כגון דאם עבר כהן והקריב אי נמי כיון שהביאן ליד הכהן יצא ידי נדרו מאחר דמ"מ האחד מהן ראוי להקריב וי"מ דבבמה איירי דמשמע בירושלמי דמסכת מגלה שכל עופות כשרין בבמה ואפילו תרנגולים ואפילו חיה ולא מיעט אלא טמאין וליתא דהתם מיירי בבמה לבני נח דבהדיא יליף לה בסוף זבחים (דף קטו:) מויבן נח מזבח ויקח מכל הבהמה הטהורה וגו' אבל בשאר במות איכא למ"ד דאין שום עוף קרב בבמה ואפילו תורים ובני יונה ועוד דקאמר בירושלמי דעולה אינה צריכה הפשט וניתוח ובסוף זבחים (דף קכ.) חשיב דשותה במה גדולה לבמה קטנה לענין הפשט וניתוח אלא ודאי בירושלמי איירי בבמת בני נח: **אצטריך** קרא למעוטי ספיקא תימה דגבי קפץ אחד מן המנויין לתוכו דריש פ"ק דב"מ (דף ו:) דכולן פטורין מעשירי והאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק וגבי ספק קדמה בהרת לשער לבן ספק שער לבן קדם דרשינן בסוף נזיר (דף סה:) לטהור מדפתח בה הכתוב בטהרה תחלה דכתיב לטהרו או לטמאו ומיהו מהכא לא קשיא דהכא הכי פירושו אצטריך קרא למעוטי ספיקא שלא מיעט אותם והאי אלא מספק דקאמר ספקא הוי ונפק כשהביא מזה ומזה אבל התם כולם פטורין והאי ולא מספק וכן ספק קדמה בהרת לשער לבן והאי טהור אבל גבי כוי בפרק בתרא דיומא (דף עג.) מכא פרכא מדאצטריך קרא לרבויי ספקא קאמר דכוי בריה הויא ולא ספקא והשתא מנא ליה דלמא לעולם ספקא הוי ואצטריך לרבויי מכל חלבו לאסר והאי חלבו ולא מספק וכן בפרק שתי מדות (מנחות דף נח:) גבי פלגס דבסמוך וי"ל דכל ספקא דאי אפשר להתברר כמו גבי בהרת ומעשר דלפעמים שהוא כך ולפעמים שהוא בענין אחר שייך למעוטי מקרא שפיר מטעם שהם ספק אבל הכא אפשר לברר ספקא זו דכל תחלת הצהוב שוין וקמי שמיא גליא אם הם קטנים או גדולים וכן בכוי ופלגס כולן שוין הלכך לא אתא קרא למעוטי מטעם שהם ספק שאינו ספקא קמי שמיא וכן בסוף על אלו מומין בבכורות (דף מח:) גבי הא דתניא כשהוא אומר למטה הזכר שאין ת"ל אלא להוציא טומטום ואנדרוגינוס ופריך מני אילימא ת"ק ספק הוא אצטריך קרא למעוטי ספקא התם נמי פריך מאנדרוגינוס שכולן שוין או כולן נקבות או כולן זכרים וקמי שמיא גליא וא"ת והא רב סבר דאנדרוגינוס ספק כדאמרינן בסוף המפלת (נדה דף כח.) מדמטמאה בלבן ובאדם ובסוף הערל (יבמות דף פג.) פסיק כרבי יוסי דלא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה ובריה בפני עצמה דקא"ר יוסי בבריתא לאו דוקא ואפ"ה ממעט ליה רב לענין ביאת המקדש מדכתיב (במדבר ה) מזכר ועד נקבה תשלחו זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס והיכי אתא קרא למעוטי ספקא וי"ל דבההיא דרב תרי מיעוטי כתיבי דה"מ למכתב מזכר ועד אדם או מנקבה ועד אדם ואתי חד מינייהו לאנדרוגינוס וחד לטומטום ואם אנדרוגינוס הוא זכר אתי מזכר למעוטי מטעם שהוא משונה ואם הוא נקבה אתיא מנקבה למעוטי מטעמא שהיא משונה והא דפריך בבכורות גבי הא דממעט אנדרוגינוס מזכר הזכר יתירא דכתיב גבי עולה מני אי ת"ק ספקא הוא אתי קרא למעוטי ספקא התם פריך שפיר דאם בא למעוטי אפילו הוא זכר משום דמשונה הוא משאר זכרים א"כ מדממעט ליה מהזכר ש"מ דזכר הוא ולא ספק אלמה לא אתי כת"ק דאמר ספק הוא וא"ת והרי טומטום דיש מהן זכר ויש מהן נקבה וא"א לברר וקאמר רב חסדא בסוף על אלו מומין (בכורות דף מב.) סמי מכאן טומטום משמע דטעמא משום דספקא הוא ולא אצטריך קרא למעוטי וי"ל דקסבר רב חסדא דלא אתא קרא למעוטי מטעם ספק כיון דאם הוא זכר הרי הוא כשאר זכרים ולכך אין להעמיד המיעוט אטומטום כיון שיש להעמידו אאנדרוגינוס והכי פירושו התם מחלוקת באנדרוגינוס דלרבנן אינו בכור אבל טומטום לדברי הכל קדוש מספק דהזכרים תקדיש דכתיב גבי בכור איכא לאוקומי למעוטי אנדרוגינוס ולא טומטום כדפרשנו ולכך פריך אלא מעתה בערכין יערך דלא נוקי הזכר אלא למעט אנדרוגינוס ולא טומטום אלמה תניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס ומשני סמי מכאן טומטום אע"ג דבערכין איכא תרין מיעוטי הזכר ואם נקבה צריכין תרוייהו לאנדרוגינוס דאי כתיב הזכר למעוטי ה"א דלא גרע מנקבה ויהיה בערך אשה וא"ת מאי פריך לרב חסדא מאם זכר ואם נקבה דכתיב גבי שלמים דאיכא תרי מיעוטי דאם מיעוט הוא כדאמרינן בפרק המפלת (נדה דף כח:) אם נקבה על כרחך למעוטי טומטום ויש לפרש דהתם גרסינן זכר או נקבה דכתיב בויקרא גבי שלמי צאן דהכי דרשינן להו בת"כ הנהו מיעוטי דכתיב בשלמים וכפ"ב דבכורות (דף יז:) אבל אם זכר אם נקבה דכתיב גבי שלמי בקר דריש ליה בת"כ ובפרק ב' דבכורות (דף טו:) ובתמורה פרק אלו קדשים (תמורה דף יז:) לרבות ולד בעלי מומין ותמורת בעלי מומין והשתא פריך שפיר לרב חסדא דבההוא קרא לא כתיב אלא חד מיעוטא דהוי או למעט כמו או כשב פרט לכלאים וא"ת דלעיל אמרינן היכא דספק מחמת שאינו שוה אצטריך קרא למעוטי ובפ"ק דחגיגה (דף ד.) קאמר זכורך להוציא טומטום ופריך אצטריך קרא למעוטי ספיקא אע"ג דאין כולם שוין התם פריך משום דבלאו האי קרא הוייתי פוטרו מן הראייה משום דאינו יכול לסמוך אע"ג דסמיכה לא מעכבא מכל מקום לכתחלה צריך כדאשכחן בפסחים בפרק האשה (פסחים פח, ב) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם ונמצא יבלת באחד מהן דפטורין מלעשות פסח שני משום סמיכה ואע"ג דגבי בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר אמרינן זכרים עולות נקבות זבחי שלמים ומקריב אותן בלא סמיכה לפי שאין מכירין מי הם בעלים שאני התם דקלוטות כבר ואין להם תקנה בענין אחר וספק מצורע דמייתי אשמו ולגו התם תקון גברא שאני וא"ת דאשכחן קרא בשביל שלא נטעה אע"ג (דגבי) דקמי שמיא גליא בסוף אלו טרפות (חולין סו, ב) דפריך מכדי אנן אקשקשת סמכינן סנפיר דכתב רחמנא ל"ל ומשני אי כתב רחמנא קשקשת ולא סנפיר הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר ואפילו דג טמא נמי השתא דכתב רחמנא סנפיר על דאיכא סנפיר וקשקשת ויש לומר דלשון קשקשת משמע דבר שאינו שוה וחלק דבר שהיה מסכסכת בו וסנפיר כך הוא ונופל בו לשון קשקשת:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פג' מהל' איסורי המזבח הל' ב:

ב מיי' פג' מהל' איסורי המזבח הל' ב:

ג מיי' פט"ז מהל' מעשה הקרבנות הל' ב:

רבינו גרשום

דלא ליסתמיט קרא וליכתוב מן [בני] התורים או מן (בני) היונה וכו' כמה פעמים בתורה [כתיב] מן התורין או מן בני היונה לא ליסתמיט קרא פעם א' וליכתוב מן בני התורים או מן היונה. אלא מלכתב מן התורים או מן בני היונה ש"מ תורים גדולים בני יונה קטנים ותחילת הציהוב כו' כשמתחילין לזהב הנוצה לענין תורים עדיין קטנים ולענין בני יונה חשובים גדולים ושניהם פסולין:

מסורת הש"ס

א ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרק ח ה

ב ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרק ח ג

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והביא וכו' א"נ כיון שהביאן ליד הכהן. עיין משנה למלך פי"ד מהל' מעה"ק הל' ה ועיין לקמן דף קלט ע"א ברש"י ד"ה דמיחסר הקרבה:

תורה אור השלם

וְאִם מִן־הָעוֹף עֹלָה קָרְבָּנוֹ לַיהֹוָה וְהִקְרִיב מִן־הַתֹּרִים אוֹ מִן־בְּנֵי הַיּוֹנָה אֶת־קָרְבָּנוֹ [ויקרא א, יד]

וְאֶפְרֹחָו יְעַלְעוּ־דָם וּבַאֲשֶׁר חֲלָלִים שָׁם הוּא [איוב לט, ל]

[א]כִּי אִיצְטְרִיךְ קְרָא לְמַעוֹטֵי נִרְבָּע וְנֶעֱבָד. [ב](א)סָלְקָא דַעְתָּךְ אָמֵינָא: הוֹאִיל וּכְתִיב "כִּי מָשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּם", וְתָנָא דְבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר הַשְׁחָתָה, אֵינוֹ אֶלָּא דְּבַר עֶרְוָה וַעֲבוֹדָה זָרָה; דְּבַר עֶרְוָה, דִּכְתִיב: "כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ"; [ג]עֲבוֹדָה זָרָה, דִּכְתִיב: "פֶּן תַּשְׁחִתוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל", כֹּל שֶׁהַמּוּם פּוֹסֵל בּוֹ – דְּבַר עֶרְוָה וַעֲבוֹדָה זָרָה פּוֹסְלִין בּוֹ, וְכֹל שֶׁאֵין הַמּוּם פּוֹסֵל בּוֹ – אֵין דְּבַר עֶרְוָה וַעֲבוֹדָה זָרָה פּוֹסְלִין בּוֹ. וְהָנֵי עוֹפוֹת, הוֹאִיל וְלָא פָּסֵיל בְּהוּ מוּמָא, דְּאָמַר מָר: תַּמּוּת וְזַכְרוּת בִּבְהֵמָה וְאֵין תַּמּוּת וְזַכְרוּת בְּעוֹפוֹת, אֵימָא דְּבַר עֶרְוָה וַעֲבוֹדָה זָרָה נָמֵי לָא לִפְסוֹל בְּהוּ – קָא מַשְׁמַע לַן. [ד]בָּעֵי רַבִּי זֵירָא: הָאוֹמֵר "הֲרֵי עָלַי עוֹלַת בְּהֵמָה מִן הָאַיִל אוֹ מִן הַכֶּבֶשׂ", וְהֵבִיא פַּלְגָּס, מַהוּ? [ה](ב)אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן לָא תִּבְּעֵי לָךְ, דְּאָמַר בְּרִיָּה הָוֵי, דִּתְנַן: הִקְרִיבוֹ – מֵבִיא עָלָיו נִסְכֵּי אַיִל, וְאֵין עוֹלֶה לוֹ מִזִּבְחוֹ. [ו]וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "אוֹ לָאַיִל", לְרַבּוֹת אֶת הַפַּלְגָּס. כִּי תִּבְּעֵי לָךְ אַלִּיבָּא דְּבַר פְּדָא, דְּאָמַר

לְמַעוּטֵי נִרְבָּע וְנֶעֱבָד וְאַף עַל גַּב דְּתַנָּא קָתָנֵי פְּרָט לִתְחִלַּת הַזָּהוּב אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הוּא וּלְעוֹלָם פְּסוּלַיְהוּ מִשּׁוּם סְפֵיקָא. רַבָּא לֵיכָּא לְמֵימַר בְּעוֹפוֹת דְּאֵין לְךָ עוֹף רַבָּא: הוֹאִיל וּכְתִיב גַּבֵּי קָרְבָּנוֹת: כִּי מָשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּם לֹא יֵרָצוּ לָכֶם דְּבֵין הַשְׁחָתָה בֵּין מוּם פּוֹסְלִים בָּהֶם וְתַנְיָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְכוּ': דְּבַר עֶרְוָה רוֹבֵעַ וְנִרְבָּע: עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים נֶעֱבָד שֶׁהִשְׁתַּחֲוָה לִבְהֶמְתּוֹ: כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר בְּדוֹר הַמַּבּוּל כְּתִיב וְדוֹר הַמַּבּוּל בְּעֶרְוָה קִלְקְלוּ כְּדִכְתִיב (בְּרֵאשִׁית ו) וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים וְגוֹ' שֶׁהָיוּ נִזְקָקִין לִנְשֵׁי רֵעֵיהֶן וּלְכָל בְּהֵמָה וְחַיָּה: בִּבְהֵמָה כְּתִיב תָּמִים זָכָר אֲבָל עוֹף לֹא כְתִיב בֵּהּ לֹא תָּמִים וְלֹא זָכָר הִלְכָּךְ לָא פָּסְלֵי בְּהוּ מוּמִין קְטַנִּים כְּגוֹן דֹּקִין שֶׁבָּעַיִן אֶלָּא מוּמִין גְּדוֹלִים כְּגוֹן מְחֻסַּר אֵבֶר מִשּׁוּם הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ: מִן הָאַיִל אוֹ מִן הַכֶּבֶשׂ מֵאֵיזֶה שֶׁאֶרְצֶה: פַּלְגָּס כֶּבֶשׂ בֶּן שָׁנָה בְּתוֹךְ שְׁנָתוֹ קָרוּי כֶּבֶשׂ. וְאַיִל מִשֶּׁעָבְרוּ י"ג חֳדָשִׁים שֶׁנִּכְנַס חֹדֶשׁ שָׁלֵם בְּתוֹךְ שָׁנָה שְׁנִיָּה קָרוּי אַיִל עַל עוֹלָם. פַּלְגָּס בְּתוֹךְ חֹדֶשׁ רִאשׁוֹן שֶׁל שָׁנָה שְׁנִיָּה: הִקְרִיבוֹ מִשְׁנָה הִיא בְּמַסֶּכֶת פָּרָה (פ"א מ"ג) וּבְפַלְגָּס קָא מַיְירֵי: וְאֵין עוֹלֶה לוֹ מִזִּבְחוֹ אִם הָיָה מְחֻיָּב אַיִל לְבַדּוֹ אוֹ כֶּבֶשׂ לְבַדּוֹ וְטַעְמָא לֹא מְפָרֵשׁ תַּנָּא אִי מִשּׁוּם סְפֵיקָא אִי מִשּׁוּם בְּרִיָּה: וא"ר יוֹחָנָן מְנָא לַן דְּמֵבִיא עָלָיו נִסְכֵּי אַיִל שֶׁל שְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים וּשְׁלִישִׁית הַהִין יַיִן דִּכְתִיב בְּפָרָשַׁת נְסָכִים בִּשְׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים אוֹ לָאַיִל הָאֶחָד וְגוֹ' אוֹ לְרַבּוֹת אֶת הַפַּלְגָּס בִּנְסָכִים הַלָּלוּ וּמִדְּאִצְטְרִיךְ קְרָא לְרַבּוּיֵי ש"מ קָסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן לת"ק דְּאָמַר אֵין עוֹלֶה לוֹ מִזִּבְחוֹ מִשּׁוּם דִּבְרִיָּה הוּא וּלְעִנְיַן נְסָכִים רַחֲמָנָא רַבְּיֵהּ דְּאִי סְפֵיקָא הוּא לֹא מְרַבְּיֵהּ קְרָא דְּכֵיוָן דְּשֶׁמָּא אַיִל הוּא פְּשִׁיטָא דְּבָעֵי אִתּוּיֵי נִסְכֵּי אַיִל וְאַתְנוּיֵי דְּאִי אַיִל הוּא לֶהֱוֵי דִּידֵיהּ וְאִי כֶּבֶשׂ הוּא יְהֵא הֶתֵּר נְדָבָה שֶׁהֲרֵי מִתְנַדְּבִין נְסָכִים בְּלֹא קָרְבָּן כִּדְאָמְרִינַן בִּמְנָחוֹת בְּפֶרֶק בָּתְרָא (דַּף קז.) ואע"ג דְּתָנֵי אֵין מִתְנַדְּבִין לֹג אֶחָד וְלֹא ב' וְה' אֶלָּא שְׁלֹשָׁה כְּדֵי שֶׁיְּהוּ קְרֵוַיִן נִסְכֵּי כֶבֶשׂ אוֹ אַרְבָּעָה שֶׁיְּהוּ קְרֵוַיִן נִסְכֵּי אַיִל אוֹ שִׁשָּׁה הָרְאוּיִן לְפַר הָכָא כִּי הַאי גַּוְונָא בַּהֲדֵי אַחֲרֵינֵי קָרְבֵי:

כִּי אִצְטְרִיךְ קְרָא לְמַעוּטֵי נִרְבָּע וְנֶעֱבָד תֵּימַהּ דְּסוֹתֵר סְתָמָא דְּשַׁ"ס דְּרָשָׁא דִּבְרַיְיתָא כְּדֵי לִדְחוֹת רְאָיָיתוֹ וּמוֹקֵי לֵיהּ קְרָא לִדְרָשָׁא אַחֶרֶת וְיֵשׁ לוֹמַר דְּקִים לֵיהּ דְּאִצְטְרִיךְ קְרָא לְהַאי דְּרָשָׁא דְּהָא רַבִּי עֲקִיבָא אִית לֵיהּ דְּרָשָׁא דְּמָשְׁחָתָם בְּפֶרֶק בָּתְרָא דִּבְכוֹרוֹת (דַּף נז.) דְּקָסָבַר מַעֲשַׂר בְּהֵמָה חָל עַל רוֹבֵעַ וְנִרְבָּע כְּמוֹ שֶׁחָל עַל בַּעֲלֵי מוּמִין וּמַשְׁמַע בְּפֶרֶק הַמִּזְבֵּחַ מְקַדֵּשׁ (זְבָחִים דַּף פה:) דְּאִית לֵיהּ נִרְבָּע בְּעוֹפוֹת דְּקָאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא מַכְשִׁיר בַּעֲלֵי מוּמִין וְלָא קָאָמַר וּבְנִרְבָּע הוֹאִיל וְכָשֵׁר בְּעוֹפוֹת וּמְנָא לֵהּ אֶלָּא ע"כ מֵהַאי קְרָא וא"ת א"כ תִּפְשׁוֹט דִּסְפֵיקָא הָוֵי דְּאִי בְּרִיָּה הָוֵי אִצְטְרִיךְ קְרָא לְמַעוּטֵי וא"כ מְנָלַן דְּיֵשׁ נִרְבָּע בְּעוֹפוֹת וי"ל דְּמֵעִיקָּרָא ס"ל וְהָאי דְּאִצְטְרִיךְ קְרָא לְמַעוּטֵי אִי הֲוָה בְּרִיָּה אֲבָל הַשְׁתָּא דְּמַסִּיק דְּאִצְטְרִיךְ קְרָא לְנִרְבָּע וְנֶעֱבָד ס"ל דִּלְבְרֵיהּ לָא אִצְטְרִיךְ קְרָא לְמַעוּטֵי דְּמִמֵּילָא אִמְעִיט מִבַּתּוֹרִים דּוּמְיָא דִּבְנֵי יוֹנָה מָה בְּנֵי יוֹנָה דַּוְקָא קְטַנִּים אַף תּוֹרִים דַּוְקָא גְּדוֹלִים לְמַעוּטֵי תְּחִלַּת הַזָּהוּב שֶׁבָּזֶה וְשֶׁבָּזֶה דְּלָא הָוֵי לֹא קְטַנִּים וְלֹא גְדוֹלִים וּדְרָשָׁא דִּבְרַיְיתָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הִיא וּמוֹרִי ה"ר אַהֲרֹן מריגנשפור"ק תֵּרֵץ דְּאֵינוֹ סוֹתֵר הַשְׁתָּא דְּרָשָׁא דִּבְרַיְיתָא דִּתְרֵי מִעוּטֵי כְּתִיבֵי מִן הַתֹּרִים אוֹ מִן בְּנֵי הַיּוֹנָה אֶחָד לְמַעוּטֵי נִרְבָּע וְנֶעֱבָד וּלְאַפּוֹקֵי מִדְּרָשָׁא דְּמָשְׁחָתָם וְאִידָךְ לְמַעוּטֵי תְּחִלַּת הַזָּהוּב וְקַמֵּי שְׁמַיָּא גַּלְיָא אִי קְטַנִּים הָווּ אִי גְּדוֹלִים הָווּ וְאִי קְטַנִּים הָווּ מְמַעֲטִינְהוּ מִן הַתּוֹרִים וְאִי גְּדוֹלִים הָווּ מְמַעֲטִינְהוּ מִבְּנֵי הַיּוֹנָה וַאֲנַן הוּא דְּלָא יָדְעִינַן מֵהֵי מְמַעֲטִינְהוּ וְהַשְׁתָּא אִי בְּרִיָּה הָווּ אָתֵי נָמֵי שַׁפִּיר כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ לְפִי הַמַּסְקָנָא דְּאֶחָד לְמַעוּטֵי בְּרִיָּה וְאֶחָד לְמַעוּטֵי נִרְבָּע וְנֶעֱבָד וּמֵעִיקָּרָא ס"ל דְּאִצְטְרִיךְ תַּרְוַיְיהוּ לִבְרֵיהּ דְּאִי לָא הֲוָה כְּתִיב אֶלָּא חַד מִעוּטָא לָא הֲוָה מְמַעֵט לְהוּ אֶלָּא אוֹ מִגְּדוֹלִים אוֹ מִקְּטַנִּים וְאִם הֵבִיא מִשְּׁנֵיהֶם הֲוָה נָפֵיק מִמַּה נַּפְשָׁךְ אֲבָל ק"ק עַל פֵּרוּשׁוֹ דְּאִי אָתָא קְרָא לְאַשְׁמוּעִינַן שֶׁהֵם אוֹ גְדוֹלִים אוֹ קְטַנִּים אַף ע"ג דְּקַמֵּי שְׁמַיָּא גַּלְיָא א"כ מַאי פָּרִיךְ בְּסוֹף עַל אֵלּוּ מוּמִין שֶׁהֵבֵאתִי לְעֵיל מַנִּי אִילֵּימָא ת"ק סָפֵק הוּא אִצְטְרִיךְ קְרָא לְמַעוּטֵי סְפֵיקָא נֵימָא דִּקְרָא מִיעֵט לְאַנְדְּרוֹגִינוֹס אוֹ מִשּׁוּם שֶׁהוּא זָכָר מְשֻׁנֶּה אוֹ מִשּׁוּם דְּאַשְׁמְעִינַן שֶׁהוּא נְקֵבָה וַאֲנַן הוּא דְּלָא יָדְעִינַן הָוֵי סָפֵק אֶלָּא מַשְׁמַע אִם קַמֵּי שְׁמַיָּא גַּלְיָא שֶׁהוּא נְקֵבָה לֹא הָיָה לוֹ לְהַשְׁמִיעֵנוּ וְהָא דְּאִיכָּא תְּרֵי מִעוּטֵי אִכָּא לְמֵימַר דַּחֲדָא אֶחָד לְנִרְבָּע וְאֶחָד לְנֶעֱבָד וְיוֹתֵר נִרְאֶה דְּנִרְבָּע וְנֶעֱבָד נָפְקֵי מֵאֶחָד מִעוּטָא אֶלָּא אִצְטְרִיךְ אֶחָד מִעוּטָא לְתוֹרִים וְאֶחָד לִבְנֵי יוֹנָה וּלְמַאי דְּס"ד נָמֵי מֵעִיקָּרָא דַּחֲדָא לְמַעוּטֵי בְּרִיָּה אִצְטְרִיךְ תְּרֵי מִעוּטֵי אֶחָד לְמַעוּטֵי תּוֹרִים וְאֶחָד לִבְנֵי יוֹנָה: **כִּי מָשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּם** כָּאן מַשְׁמַע דְּלכ"ע אִית לְהוּ הַךְ דְּרָשָׁא דְּמָשְׁחָתָם דְּאִי פְּלִיג אַדְּרָשָׁא זוֹ הַהוּא תַּנָּא דְּדָרֵשׁ מִן הַבְּהֵמָה לְהוֹצִיא אֶת הָרוֹבֵעַ אִם כֵּן לוֹקִי לִדְבָרֵיהּ הָוֵי לְמָאן דְּלָא דָּרֵישׁ דְּרָשָׁא דְּמָשְׁחָתָם אֶלָּא וַדַּאי כּוּלְּהוּ דָּרְשֵׁי לְהוּ וַאֲפִלּוּ הָכִי אִצְטְרִיךְ מִן הַבְּהֵמָה וּמִן הַבָּקָר לְהוֹצִיא רוֹבֵעַ וְנִרְבָּע וְלָא הָוֵי דָּרְשִׁינַן מִמָּשְׁחָתָם דְּהָא בְּהָא תַּלְיָא אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאַשְׁכְּחַן כְּבָר בְּקָדָשִׁים שֶׁשָּׁוִים בָּהֶן דְּבַר עֶרְוָה וַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמוּם ונ"מ דְּרָשָׁא דְּמָשְׁחָתָם לְמַעֲשַׂר בְּהֵמָה דְּחָל עַל רוֹבֵעַ וְנִרְבָּע כְּמוֹ שֶׁחָל עַל בַּעַל מוּם (וּלְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל) [ולר"ע] נ"מ גַּם לְפָרָה וא"ת בְּרֵישׁ כָּל הָאֲסוּרִין (תְּמוּרָה דַּף כח:) אָמְרִינַן דְּתַנָּא דְּמָשְׁחָתָם מוֹקֵי קְרָא דְּמִן הַבְּהֵמָה פְּרָט לְזָקֵן וְחוֹלֶה וּמְזֹהָם וְיֵשׁ לוֹמַר דְּתַנָּא דְּמָשְׁחָתָם וַדַּאי מַשְׁמַע לֵיהּ לְשַׁ"ס דְּמַפִּיק רוֹבֵעַ וְנִרְבָּע מִמָּשְׁחָתָם לְחוּדֵיהּ אֲבָל שְׁאָר תַּנָּאֵי דְּנָפְקֵי מִמִּן הַבְּהֵמָה אִית לְהוּ דְּרָשָׁא דְּמָשְׁחָתָם כִּדְפָרֵישִׁית וְכֵן מַשְׁמַע בְּפֶרֶק בָּתְרָא דִּבְכוֹרוֹת (דַּף נז.) דִּפְלִיגֵי הָתָם כַּמָּה תַּנָּאֵי גַּבֵּי מַעֲשַׂר בְּהֵמָה גַּבֵּי טֻמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס וּבִמְחֻסַּר זְמַן וְיוֹצֵא דֹּפֶן אֲבָל בְּנִרְבָּע וְרֹבַע וּמֻקְצֶה וְנֶעֱבָד לָא אַשְׁכְּחַן שׁוּם פְּלוּגְתָּא וּמַשְׁמַע דְּכוּלְּהוּ מוֹדוּ דְּמִתְעַשְּׂרִין כִּדְדָרְשִׁינַן הָתָם מִמָּשְׁחָתָם וּמִיהוּ מֵהָכָא אִיכָּא לְמִדְחֵי דַּאֲפִלּוּ מַאן דְּלֵית לֵיהּ דְּרָשָׁא דְּמָשְׁחָתָם אִצְטְרִיךְ מִן הַתּוֹרִים לְמַעוּטֵי נִרְבָּע דִּסְלְקָא דַּעְתָּךְ כֵּיוָן דְּעוֹפוֹת לֵיתַנְהוּ בְּרֹבַע לֵיתַנְהוּ נָמֵי בְּנִרְבָּע לכה"ג אָמַר בְּפֶרֶק הַמִּזְבֵּחַ מְקַדֵּשׁ (זְבָחִים פה:): **תַּמּוּת וְזַכְרוּת בִּבְהֵמָה** בת"כ דָּרֵישׁ לַהּ מִדִּכְתִיב תָּמִים זָכָר בַּבָּקָר בַּכְּשָׂבִים וּבָעִזִּים תַּמּוּת וְזַכְרוּת בִּבְהֵמָה וְאֵין תַּמּוּת וְזַכְרוּת בְּעוֹפוֹת וּמְחֻסַּר אֵבֶר דְּפָסוּל בְּעוֹף נָפְקָא לֵיהּ מִדִּכְתִיב מִן הָעוֹף וְלֹא כָּל הָעוֹף בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף כד:) וְלֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ כָּאן בַּקּוּנְטְרֵס מִשּׁוּם הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ וא"ת ל"ל קְרָא לִפְסוֹל מְחֻסַּר אֵבֶר וְהָא אֲפִלּוּ לִבְנֵי נֹחַ נָמֵי אָסוּר דְּלֵיכָּא מִידֵּי דְּלְיִשְׂרָאֵל שָׁרֵי וְלִבְנֵי נֹחַ אָסוּר וְי"ל מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶק אַרְבַּע מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף נט.) דְּכָל מִצְוָה שֶׁנֶּאֶמְרָה לִבְנֵי נֹחַ וְלֹא נִשְׁנֵית בְּסִינַי לְיִשְׂרָאֵל נֶאֶמְרָה וְלֹא לִבְנֵי נֹחַ וּלְכָךְ הֻצְרַךְ לְשַׁנּוֹתָהּ כְּדֵי לֶאֱסֹר לָזֶה וְלָזֶה וא"ת ל"ל קְרָא דְּאֵין תַּמּוּת וְזַכְרוּת בְּעוֹפוֹת מִדְּאִצְטְרִיךְ מִן הָעוֹף לֶאֱסֹר מְחֻסַּר אֵבֶר יָדְעִינַן דְּאֵין מוּם פּוֹסֵל בְּעוֹף דְּאִי פּוֹסֵל לָמָּה לִי מִן הָעוֹף וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאִי לָאו קְרָא דְּאֵין תַּמּוּת וְזַכְרוּת בְּעוֹפוֹת ה"א דְּמוּם פּוֹסֵל בְּעוֹף וּמִן הָעוֹף אֲתָא לֶאֱסֹר אֲפִלּוּ הָנָךְ מוּמִין דְּשָׁרוּ בִּבְהֵמָה דִּקְרָא דְּמִן הָעוֹף לֶאֱסֹר אָתָא וְלֹא לְהַתִּיר וְאֵין לְהַקְשׁוֹת נָמֵי מִדְּאִצְטְרִיךְ מִן הַתּוֹרִים לְנִרְבָּע וְנֶעֱבָד שָׁמְעִינַן שַׁפִּיר דְּאֵין מוּם פּוֹסֵל בְּעוֹפוֹת דְּאִיכָּא לְמֵימַר דְּאִצְטְרִיךְ מִן הַתּוֹרִים מִשּׁוּם דִּסְלְקָא דַּעְתִּין כֵּיוָן דְּעוֹפוֹת לֵיתַנְהוּ בְּרוֹבֵעַ לֵיתַנְהוּ נָמֵי בְּנִרְבָּע כִּדְפָרֵישִׁית לְעֵיל: **כִּי תִּבְּעֵי לָךְ אַלִּבָּא דְּבַר פְּדָא** בְּפ' שְׁתֵּי מִדּוֹת (מְנָחוֹת דַּף נח:) אִתּוֹתַב בַּר פְּדָא מֵהַאי קְרָא דְּאוֹ לָאַיִל דְּמִדְרַבֵּה פַּלְגָּס דְּלָא אָתָא קְרָא לְרַבּוּיֵי סְפֵיקָא:

מסורת הש"ס

א תמורה כח:; סנהדרין נז.; בכורות נז.

ב מנחות צא:; משנה פרה

גליון הש"ס

גמ' דתנן הקריבו. עיין תוספות ר"ה דף י ע"א ד"ה בן כ"ד חודש:

תורה אור השלם

וּמִיַּד בֶּן־נֵכָר לֹא תַקְרִיבוּ אֶת־לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל־אֵלֶּה כִּי מָשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּם לֹא יֵרָצוּ לָכֶם [ויקרא כב, כה]

וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי־הִשְׁחִית כָּל־בָּשָׂר אֶת־דַּרְכּוֹ עַל־הָאָרֶץ [בראשית ו, יב]

פֶּן־תַּשְׁחִתוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל־סָמֶל תַּבְנִית זָכָר אוֹ נְקֵבָה [דברים ד, טז]

אוֹ לָאַיִל תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֹלֶת שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלִשִׁית הַהִין [במדבר טו, ו]

כָּכָה יֵעָשֶׂה לַשּׁוֹר הָאֶחָד אוֹ לָאַיִל הָאֶחָד אוֹ־לַשֶּׂה בַכְּבָשִׂים אוֹ בָעִזִּים [במדבר טו, יא]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פג' מהל' איסורי המזבח הל' ו:

ב מיי' פג' מהל' איסורי המזבח הל' ו:

ג מיי' פג' מהל' איסורי המזבח הל' א:

ד מיי' פט"ז מהל' מעשה הקרבנות הל' ב:

ה מיי' פב' מהל' מעשה הקרבנות הל' ו:

ו מיי' פב' מהל' מעשה הקרבנות הל' ו:

רבינו גרשום

למעוטי נרבע (ונעבד) כלומר לאדם ונעבד כלומר שהיא ע"ז(א)נראה דצ"ל כלומר שאינו שוה לרובע אדם את הבהמה שהיא פסולה לגבי קודש: תמות וזכרות וכו'. אדם את הבהמה שהיא פסולה לגבי קדש. (נרבע לאדם ונעבד כלומר שהיא ע"ז):

תמות וזכרות בבהמה דכתיב שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם:

והביא פלגס מהו. כלומר כבש דינו בן שנה איל בן ב' שנים והביא בן שנה וחדש מהו:

דתנן הקריבו מביא עליו כו'. כלומר אמר הרי עלי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש והביא פלגס והקריבו אותו פלגס מביא עליו נסכי איל ואין עולה לו מזבחו. וא"ת כיון דאין עולה לו מזבחו למה מביא נסכים. דאמר ר' יוחנן או לאיל תעשה מנחה סלת שני עשרונים בלול בשמן שלישית ההין לרבות את הפלגס שמביא עליו נסכי איל. הרי עלי לחמי תודה מן החמץ כו':

דְּאָמַר מַיְיתֵי וּמַתְנֵי. מִי אָמְרִינַן: אַיִל וָכֶבֶשׂ מַתְנֶה, בִּבְרִיָּה לָא מַתְנֶה, אוֹ דִּלְמָא בִּבְרִיָּה נָמֵי מַתְנֶה, דְּאָמַר: אִי בְּרִיָּה הָוֵה – לֶיהֱוֵי כּוּלֵּיהּ נְדָבָה? תֵּיקוּ. בָּעֵי רַבִּי זֵירָא: הָאוֹמֵר "הֲרֵי עָלַי לַחְמֵי תוֹדָה מִן הֶחָמֵץ אוֹ מִן הַמַּצָּה", וְהֵבִיא שִׂיאוּר, מַהוּ? (א)שִׂיאוּר דְּמַאן? אִי שִׂיאוּר דְּרַבִּי מֵאִיר – לְרַבִּי יְהוּדָה מַצָּה מְעַלַּיְיתָא הִיא. אִי דְּרַבִּי יְהוּדָה, לְרַבִּי מֵאִיר – חָמֵץ הוּא. וְאִי דְּרַבִּי מֵאִיר, לְרַבִּי מֵאִיר, מִדְּלָקֵי עֲלֵיהּ – חָמֵץ הוּא. אֶלָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יְהוּדָה, מַאי? סְפֵיקָא הָוֵי, וְנָפֵיק מִמָּה נַפְשָׁךְ, אוֹ דִּלְמָא בְּרִיָּה הוּא, וְלָא נָפֵיק? [א]וְהָאָמַר רַב הוּנָא: הָאוֹמֵר "הֲרֵי עָלַי לַחְמֵי תוֹדָה" – מֵבִיא תוֹדָה וְלַחְמָהּ, וְכֵיוָן דְּאִיחַיַּיב לֵיהּ בְּתוֹדָה וְלַחְמָהּ, הָא לָא יָדַע הַאי גַּבְרָא אִי חָמֵץ הוּא דְּלַיְיתֵי מַצָּה, אִי מַצָּה הוּא דְּלַיְיתֵי חָמֵץ! [ב]לָא צְרִיכָא, דְּאָמַר "הֲרֵי עָלַי חַלָּה לִפְטוֹר תּוֹדָתוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי". סוֹף סוֹף הָא לָא יָדַע הַאי גַּבְרָא, אִי חָמֵץ הוּא דְּלַיְיתֵי מַצָּה, אִי מַצָּה הוּא דְּלַיְיתֵי חָמֵץ! לָא צְרִיכָא, דְּלָא אָמַר "לִפְטוֹר", מִיפָּק גַּבְרָא יְדֵי נִדְרוֹ נָפֵיק אוֹ לָא נָפֵיק? תֵּיקוּ. מַתְנִ׳ כָּשֵׁר בַּפָּרָה – פָּסוּל בָּעֶגְלָה, כָּשֵׁר בָּעֶגְלָה – פָּסוּל בַּפָּרָה. [גד](ב)גְּמָ׳ תָּנוּ רַבָּנַן: פָּרָה בִּשְׁחִיטָה כְּשֵׁרָה, בַּעֲרִיפָה פְּסוּלָה; עֶגְלָה בַּעֲרִיפָה כְּשֵׁרָה, בִּשְׁחִיטָה פְּסוּלָה; (נמצאת) [נִמְצָא] כָּשֵׁר בַּפָּרָה – פָּסוּל בָּעֶגְלָה, כָּשֵׁר בָּעֶגְלָה – פָּסוּל בַּפָּרָה. וּתְהֵא פָּרָה כְּשֵׁרָה בַּעֲרִיפָה מִקַּל וָחוֹמֶר: וּמָה עֶגְלָה שֶׁלֹּא הוּכְשְׁרָה בִּשְׁחִיטָה – הוּכְשְׁרָה בַּעֲרִיפָה, פָּרָה שֶׁהוּכְשְׁרָה בִּשְׁחִיטָה – אֵינָהּ דִּין שֶׁהוּכְשְׁרָה בַּעֲרִיפָה? אָמַר

מַיְתֵי וּמַתְנֵי דִּסְבִירָא לֵיהּ סָפֵק הוּא וְהָכָא קָא מִבַּעְיָא לַן אַלִּיבָּא דְּבַר פְּלָא בְּמַאי מִסְתַּפֵּק וּמַאי מַתְנֵי וְאוֹ לְאַיִל דְּרֵישׁ לֵיהּ לִדְרָשָׁה אַחֲרִינָא בִּמְנָחוֹת בְּפֶרֶק שְׁתֵּי מִדּוֹת (מְנָחוֹת דַּף צא:) וְקָא מִבַּעְיָא לַן הָכָא מַאי מַתְנֵי מִי פְּשִׁיטָא לֵיהּ לְבַר פְּלָא דְּלָאו בְּרִיָּה הוּא אֶלָּא סָפֵק אַיִל סָפֵק כֶּבֶשׂ הוּא וְכִי מַתְנֵי אַיִל וְכֶבֶשׂ הוּא דְּמַתְנֵי אִי אַיִל הוּא לֶהֱוֵי כּוּלֵּיהּ דִּידֵיהּ וְאִי כֶּבֶשׂ הוּא עִשָּׂרוֹן סֹלֶת רְבִיעִית הַיַּיִן לֶהֱוֵי דִּידֵיהּ וְאִידָךְ לִנְדָבָה אֲבָל בִּבְרִיָּה לֹא צָרִיךְ לְאַתְנוּיֵי וּלְמֵימַר אִי בְּרִיָּה הוּא וְאֵינוֹ רָאוּי לִנְסָכִים לֶהֱוֵי כּוּלְּהוּ לִנְדָבָה וְגַבֵּי בְּעֵינַן דִּלְעֵיל כֵּיוָן דְּוַדַּאי לָאו בְּרִיָּה הוּא יוֹצֵא יְדֵי נִדְרוֹ ממ"נ דְּהָא אוֹ כֶּבֶשׂ אוֹ אַיִל הוּא וְהוּא נֶדֶר בְּאֵיזֶה שֶׁיִּרְצֶה: אוֹ דִּלְמָא בִּבְרִיָּה נָמֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ לְבַר פְּלָא דִּלְמָא בְּרִיָּה הוּא וְגַבֵּי נְסָכִים מַיְתֵי וּמַתְנֵי דְּאִי בְּרִיָּה הוּא לֶהֱוֵי כּוּלְּהוּ נְדָבָה וְגַבֵּי בְּעֵינַן נָמֵי לָא נָפֵק דְּדִלְמָא לָאו אַיִל וְלָאו כֶּבֶשׂ הוּא: תּוֹדָה טְעוּנָה מ' חַלּוֹת שְׁלֹשִׁים שֶׁל מַצָּה וי' שֶׁל חָמֵץ: מִן הֶחָמֵץ אוֹ מִן הַמַּצָּה י' חַלּוֹת מֵאֵיזֶה מִין שֶׁאֶרְצֶה וּלְקַמָּן בָּעֵי הֵיכִי מַיְיתֵי י' חַלּוֹת לְחוּלַיְהוּ: שֶׂיאוֹר שֶׁיָּצָא מִכְּלַל מַצָּה וְלִכְלַל חָמֵץ לֹא בָּא: ר"מ וְרַבִּי יְהוּדָה פְּלִיגִי בְּאֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים מח:) לר"מ שֶׂיאוֹר בְּהַכְסָפַת פָּנִים וַאֲפִילּוּ אֵין שָׁם סֶדֶק וְאִם נִסְדַּק אֲפִי' כְּקַרְנֵי חֲגָבִים מִקְּרֵי סִדּוּק וְחַיָּב כָּרֵת וְשֶׂיאוֹר בְּהַכְסָפַת פָּנִים אָמְרִינַן בְּרֵישׁ אֵלּוּ עוֹבְרִין (שָׁם) לר"מ חַיָּב מַלְקוֹת וְרַבִּי יְהוּדָה אִית לֵיהּ תְּרֵי קָלֵי חֲדָא דְּהִכְסִיפוּ פָּנָיו אֲפִילּוּ שֶׂיאוֹר לָא מִקְּרֵי וּכְקַרְנֵי חֲגָבִים הוּא דְּמִקְּרֵי שֶׂיאוֹר וְעוֹד קַלָּא אַחֲרִיתִי דִּבְהָא דְּקָרֵי לֵיהּ ר' יְהוּדָה שֶׂיאוֹר לָא מְחַיֵּב עָלֶיהָ מַלְקוֹת: שִׂיאוֹר דְּמַאן אִי שִׂיאוֹר דר"מ דְּהִכְסִיפוּ פָּנָיו: לְרַבִּי יְהוּדָה כְּלוֹמַר וְקָא מִבַּעְיָא לַן אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה אִי נָפֵק בְּהַאי שֶׂיאוֹר אִי לָא הָא וַדַּאי לְרַבִּי יְהוּדָה מַצָּה מְעַלְּיָא הוּא וְנָפֵק מִשּׁוּם מַצָּה: אִי שֶׂיאוֹר דְּרַבִּי יְהוּדָה דְּקַרְנֵי חֲגָבִים וּמִבְּעֵי לָךְ אַלִּיבָּא דְּרַבִּי מֵאִיר הָא וַדַּאי לְרַבִּי מֵאִיר יָצָא יְדֵי נִדְרוֹ וְנָפֵק מִשּׁוּם חָמֵץ: וְאִי לר"מ דְּהִכְסִיפוּ פָּנָיו וְקָא מִבַּעְיָא לָךְ אַלִּיבָּא דר"מ: מִלְּקֵי עָלֶיהָ דְּאָמְרִינַן הָתָם הָאוֹכְלוֹ בַּמ': חָמֵץ הוּא וְאַע"ג דְּכָרֵת לָא מְחַיֵּב מִשּׁוּם דְּלָאו חָמֵץ הָרָאוּי לַאֲכִילָה הוּא מִיהוּ חָמֵץ נֻקְשֶׁה מִקְּרֵי מִדְּקָא מְחַיֵּב עָלֶיהָ מַלְקוֹת וּלְעִנְיַן נֶדֶר יָצָא יְדֵי נִדְרוֹ שֶׁהֲרֵי הֵבִיא חָמֵץ: אֶלָּא לְרַבִּי יְהוּדָה דְּקַרְנֵי חֲגָבִים וּמִבַּעְיָא לַן אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר בְּשֶׂיאוֹר דִּידֵיהּ יִשָּׂרֵף אַלְמָא יֵשׁ בּוֹ צַד חָמֵץ וְקָאָמַר הָאוֹכְלוֹ פָּטוּר אַלְמָא לָאו וַדַּאי חָמֵץ הוּא וְהָוְיָא הַתְרָאַת סָפֵק: מַאי סָפֵק הָוֵי וְנָפֵק מִמָּה נַפְשָׁךְ אוֹ דִּלְמָא בְּרִיָּה הָוְיָא וְלָא נָפֵק: ה"ג וְהָא א"ר הוּנָא הָאוֹמֵר הֲרֵי עָלַי לַחְמֵי תוֹדָה מֵבִיא תוֹדָה וְלַחְמָהּ דְּאָדָם יוֹדֵעַ דְּאֵין לֶחֶם בְּלֹא תוֹדָה וְכֵיוָן דְּאִחַיַּב בְּכוּלְּהוּ נְהִי נָמֵי דְּלָאו בְּרִיָּה הוּא הֵיכִי נָפֵק: הָא לָא יָדַע אִי חָמֵץ אַיְיתִי דְּלוֹסֵף עָלֶיהָ וְלַיְיתֵי מַצָּה אִי מַצָּה הִיא דְּלַיְיתֵי חָמֵץ וְעַל כָּרְחוֹ יָבִיא חַלּוֹת כְּשֵׁרִים וּבָהֶן יוֹצֵא יְדֵי נִדְרוֹ שֶׁהֲרֵי הֵבִיא עֶשֶׂר שֶׁנָּדַר וְגַם הוֹסִיף עֲלֵיהֶן: לָא צְרִיכָא דְּאָמַר הֲרֵי עָלַי י' חַלּוֹת לִפְטוֹר תּוֹדָתוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי דְּלָא מְחַיֵּב עָלֶיהָ בְּכוּלְּהוּ מ': סוֹף סוֹף כֵּיוָן דְּאָמַר לִפְטוֹר לָא נָפֵק עַד דְּפָטַר לֵיהּ לְהַהוּא פְּלוֹנִי מִי' חַלּוֹת וְהַאי לָא מָצֵי פָּטַר לֵיהּ בְּהַאי שֶׂיאוֹר דְּלָא יָדַע הַהוּא פְּלוֹנִי מַאי אַיְיתִי הַאיךְ דְּלוֹסֵף עֲלַיְיהוּ: לָא צְרִיכָא דְּלָא אָמַר לִפְטוֹר אֶלָּא הֲרֵי עָלַי י' חַלּוֹת לְתוֹדָתוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי דְּכֵיוָן דְּאָמַר לְתוֹדָתוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי לָא אִחַיַּב לֵיהּ בְּתוֹדָה וְלַחְמָהּ אֶלָּא בְּעֶשֶׂר וְהָא וַדַּאי פְּשִׁיטָא לַן דְּהַהוּא פְּלוֹנִי לָא מִפְטַר בְּהַאי שֶׂיאוֹר וְאִיהוּ נָמֵי לָא מְקַבֵּל עָלֶיהָ לְמִפַּטְרֵהּ אֶלָּא לְאַתְנוּיֵינְהוּ בְּעָלְמָא וּכְסָבוּר שֶׁיּוּכְלוּ לִקְרֵב עִם הַמַּצָּה שֶׁל חֲבֵרוֹ: מִיפָּק גַּבְרָא יְדֵי נִדְרוֹ נָפֵק וְיִפָּלוּ וְיִפְּלוּ לְדָמִים לִנְדָבָה לְתוֹדָה אַחֶרֶת אוֹ לָא נָפֵק תֵּיקוּ: וּמָה עֶגְלָה שֶׁלֹּא הֻכְשְׁרָה בִּשְׁחִיטָה כְּדְיָלֵיף לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף כז.):

דְּאָמַר מַיְתֵי וּמַתְנֵי הִקְשָׁה רִיבָ"א בִּשְׁלָמָא נְסָכִים יָכוֹל לְהָבִיא שִׁעוּר נִסְכֵּי אַיִל וּלְהַתְנוֹת שֶׁאִם הוּא כֶּבֶשׂ שֶׁיְּהֵא הַמּוֹתָר לִנְדָבָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר בְּפֶרֶק כָּל הַתָּדִיר (זְבָחִים דַּף נא:) הַמִּתְנַדֵּב יַיִן מְנַסְּכוֹ לִסְפָלִים וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי טַרְפוֹן דְּאָמַר לְאִשִּׁים מַשְׁמַע דְּלָא פְּלִיגִי אֶלָּא בְּאוֹמֵר הֲרֵי עָלַי יַיִן סְתָם וְלֹא פֵּרֵשׁ לִנְסָכִים אֲבָל אִם פֵּרֵשׁ מוֹדֶה דְּאָזֵיל לִסְפָלִים אֲבָל בְּמִנְחָה הֵיכִי מַתְנֵי הָא אֵין בְּלִילָתָן שָׁוֶה דְּשֶׁל כֶּבֶשׂ בְּלִילָתוֹ רַכָּה שְׁלֹשָׁה לוּגִּין לְעִשָּׂרוֹן וְשֶׁל אַיִל בְּלִילָתוֹ עָבָה שְׁנֵי לוּגִּין לְעִשָּׂרוֹן וּתְנַן פ"ק דִּמְנָחוֹת (דַּף יח.) רַבָּה שְׁמֹנָה אוֹ שֶׁחִסֵּר פְּסוּלָה וּתְנַן נָמֵי אֵין מְעָרְבִין מִנְחַת כְּבָשִׂים בְּשֶׁל אֵילִים וּפָרִים וְכִי תֵּימָא דְּמַיְיתֵי שִׁעוּר מִנְחַת כֶּבֶשׂ בִּכְלִי אֶחָד וְשִׁעוּר מִנְחַת אַיִל בִּכְלִי אֶחָד וּמַתְנֶה שֶׁהָאֶחָד מֵהֶן יְהֵא נְדָבָה אִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת כֵּן דְּמִנְחַת נְדָבָה נִקְמֶצֶת וּמִנְחַת נְסָכִים כֻּלָּהּ כָּלִיל כִּדְתַנְיָא בְּהֶדְיָא בְּפֶרֶק אֵלּוּ מְנָחוֹת (מְנָחוֹת דַּף עד:) וְתֵרֵץ רִיבָ"א דְּוַדַּאי כְּשֶׁמִּתְנַדֵּב מִנְחָה סְתָם אָז הִיא נִקְמֶצֶת אֲבָל אִם מְפָרֵשׁ מִנְחַת נְסָכִים הָוְיָא כֻּלָּהּ כָּלִיל וְאָמְרִינַן מִתְנַדֵּב אָדָם מִנְחַת נְסָכִים בְּכָל יוֹם וְהַשְׁתָּא יָכוֹל לְהַתְנוֹת שַׁפִּיר: **אִי** שֶׁיֵּאוֹר דר"מ לְרַבִּי יְהוּדָה מַצָּה מְעַלַּיְתָא הִיא וא"ת וְהָא בְּפֶרֶק אֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דַּף מג.) תַּנְיָא שֶׂיאוֹר יִשָּׂרֵף וְנוֹתְנוֹ לִפְנֵי כַלְבּוֹ וּמְפָרֵשׁ הָתָם דְּהַיְנוּ שֶׂיאוֹר לר"מ לְרַבִּי יְהוּדָה מַשְׁמַע דְּאָסוּר בַּאֲכִילָה וי"ל דְּמִדְּרַבָּנָן בְּעָלְמָא אָסוּר דְּמִדְּקָשְׁרֵי לִתְּנוֹ לִפְנֵי כַלְבּוֹ שְׁמַע מִנָּהּ דַּהֲוֵי מַצָּה מְעַלַּיְיתָא: **וְאִי** דר"מ לר"מ מִדְּלָקֵי עֲלָהּ חָמֵץ הוּא וא"ת וְלִמָּא שָׁאנֵי לְעִנְיַן פֶּסַח דְּרַבְיָה קְרָא בְּפֶרֶק אֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דַּף מג.) מִדִּכְתִיב כֹּל וְכִי תֵּימָא נֵילַף חָמֵץ דְּתוֹדָה מֵחָמֵץ דְּפֶסַח דִּלְמָא מֵחָמֵץ גָּמוּר דְּחַיָּב כָּרֵת גָּמְרִינַן אֲבָל הַאי דְּלָא חָשִׁיב חָמֵץ גָּמוּר לְעִנְיַן פֶּסַח לָא חֲשִׁיב חָמֵץ לְעִנְיַן תּוֹדָה מִיהוּ מָצִינוּ לְפָרֵשׁ דְּהָכִי קָאָמַר דִּפְשִׁיטָא דְּלָא יָצָא מִשּׁוּם מַצָּה דִּלְעִנְיַן מַצָּה יָלְפִינַן תּוֹדָה מִפֶּסַח אֲבָל קָשֶׁה דְּבְרֵישׁ כָּל הַמְּנָחוֹת בָּאוֹת מַצָּה (מְנָחוֹת נג.) קָאָמַר וְאֵימָא לֹא תֵּאָפֶה חָמֵץ אֶלָּא שִׂאוֹר וְקָאָמַר שֶׂיאוֹר דְּמַאן כו' וְאִי לר"מ לְרַבִּי מֵאִיר מִלְּקֵי עֲלֵהּ חָמֵץ הוּא וּמַאי קַשְׁיָא גַּבֵּי פֶּסַח הוּא דַּחֲשִׁיב חָמֵץ דְּרַבְיֵהּ קְרָא וְנִרְאֶה דְּיֵשׁ שׁוּם יִתּוּר (כָּתוּב) בְּתוֹדָה וּבִמְנָחוֹת דְּחָמֵץ נֻקְשֶׁה חָשִׁיב חָמֵץ גַּבַּיְיהוּ וְהָא דְּמַשְׁמַע הָתָם דִּלְכוּלֵּי עָלְמָא אֵין מַחְמִיצִין בְּחָמֵץ נֻקְשֶׁה גַּבֵּי תּוֹדָה דְּקָאָמַר אֵין מַחְמִיצִין בְּתַפּוּחִים וְהָתָם מַשְׁמַע דְּחָמֵץ נֻקְשֶׁה הָוֵי (גַּבֵּי תּוֹדָה) הַיְנוּ לְכַתְּחִלָּה דִּכְשֶׁבָּא לְחַמֵּץ שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְחַלּוֹת תּוֹדָה מִתְּנָה לַעֲשׂוֹת בְּחָמֵץ גָּמוּר: **וּתְהֵא** פָּרָה כְּשֵׁרָה בַּעֲרִיפָה מק"ו וְהוּא הַדִּין לה"מ לְמִפְרַךְ הָכִי אֵגֶל חֻלִּין וְקָדָשִׁים אֲבָל נָקַט פָּרָה וְעֶגְלָה שֶׁשְּׁנֵיהֶם עִנְיָן אֶחָד דִּשְׁנֵיהֶם קָדָשִׁים הַנִּשְׁחָטִים בַּחוּץ וְדָמוּ אַהֲדָדֵי לִפְסֹל בְּעוֹל וְכַמָּה דְּבָרִים וא"ת לָמָּה לִי הָנָךְ מִעוּטֵי לְמַעוּטֵי פָּרָה מֵעֲרִיפָה וְעֶגְלָה מִשְּׁחִיטָה נֵימָא כֵּיוָן דְּאִיכָּא לְמֶעְבַּד ק"ו הָכִי וְאִיכָּא לְמֶעְבַּד ק"ו אִיפְּכָא כְּלַעֲבִיד בְּסָמוּךְ כָּל חַד וְחַד תֵּיקוּם אַהִלְכָתֵהּ כִּדְאָמְרִינַן בפ"ב דִּזְבָחִים (דַּף יז:) גַּבֵּי וְתֻתַּר אֲנִינוּת אֵצֶל כֹּהֵן הֶדְיוֹט בְּקָרְבַּן צִבּוּר מק"ו וי"ל דְּהָתָם כָּל ק"ו סוֹתֵר אֶת חֲבֵרוֹ לְגַמְרֵי שֶׁבִּתְחִלָּה אוֹמֵר וְתֻתַּר אֲנִינוּת אֵצֶל כֹּהֵן הֶדְיוֹט בְּקָרְבַּן צִבּוּר מק"ו דְּכֹהֵן גָּדוֹל שֶׁהֻתַּר אֲנִינוּת אֲפִילּוּ בְּקָרְבַּן יָחִיד וְאַחַ"כ עוֹשֶׂה ק"ו לְהֵפֶךְ דְּלָא תֻּתַּר אֲנִינוּת אֵצֶל כֹּהֵן גָּדוֹל בְּקָרְבַּן יָחִיד מק"ו וְכֵן אַחֲרֵינֵי דְּהָתָם לְהָכִי קָאָמַר כֵּיוָן דְּאִיכָּא לְמֵימַר הָכִי וְאִיכָּא לְמֵימַר הָכִי כָּל חַד וְחַד תֵּיקוּם אַהִלְכָתֵהּ אֲבָל הָכָא גַּבֵּי פָּרָה וְעֶגְלָה שֶׁבָּא לִתֵּן אֶת הֶחָמוּר שֶׁל זֶה בָּזֶה וְלָא הָוֵי ק"ו אֶלָּא כְּמוֹ מַה מָּצִינוּ לֹא שַׁיָּיךְ לְמֵימַר הָכִי דְּאִי לָאו מִעוּט הָיִיתִי לוֹמֵד זֶה מִזֶּה בְּמָה מָצִינוּ וְאִי הֲוָה עָבִיד ק"ו לֹא תֻּתַּר פָּרָה בִּשְׁחִיטָה אָז הָוֵי כְּהַהִיא דִּזְבָחִים וְכֵן תְּהֵא אִשָּׁה יוֹצְאָה בַּחֲלִיצָה מק"ו אוֹ יְבָמָה בְּגֵט מק"ו הָוֵי כְּמוֹ מַה מָּצִינוּ וא"ת מַה לְעֶגְלָה שֶׁכֵּן אֵינָהּ מְטַהֶרֶת וְכַמָּה חֻמְרוֹת יֵשׁ בָּזֶה מַה שֶּׁאֵין בָּזֶה וי"ל דְּלָא עָבִיד ק"ו מִכֹּחַ עֶגְלָה וּפָרָה אֶלָּא מִכֹּחַ שְׁחִיטָה וַעֲרִיפָה וּמַה שְּׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ מַכְשֶׁרֶת בָּעֶגְלָה מַכְשֶׁרֶת בְּפָרָה כו' אֲבָל קָשֶׁה דְּא"כ ק"ו גָּמוּר הוּא וְלֹא מַה מָּצִינוּ דִּשְׁחִיטָה מֵעֲרִיפָה לֵיכָּא לְמֵילַף בְּמָה מָצִינוּ אֶלָּא מק"ו א"כ נֵימָא כָּל חַד וְחַד תֵּיקוּם בְּהִלְכָתֵהּ וי"ל דִּבְכָל מָקוֹם נַעֲבַד ק"ו הָכִי וְהָכִי כְּגוֹן הָכָא וּלְקַמָּן (חֻלִּין ד' כה.) גַּבֵּי אֲוִיר כְּלִי חֶרֶס וְגַבֵּי כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וּבפ"ב דְּבָבָא קַמָּא (ד' כה:) גַּבֵּי וּתְהֵא שֵׁן וָרֶגֶל חַיָּבִין בִּרה"ר מק"ו וַהֲדַר קָאָמַר לֹא תְּהֵא שֵׁן וָרֶגֶל חַיָּבִין בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק אֶלָּא חֲצִי נֶזֶק צָרִיךְ לוֹמַר דְּיֵשׁ שׁוּם סְבָרָא אוֹ קְרָא אוֹ חוּמְרָא לַעֲשׂוֹת ק"ו אֶחָד יוֹתֵר מֵאַחֵר וְכֵיוָן שֶׁהָיִינוּ עוֹשִׂין ק"ו אֶחָד אִצְטְרִיךְ קְרָא לְמַעוּטֵי מֵעַתָּה הָיִינוּ עוֹשִׂין ק"ו לְהֵפֶךְ: **פָּרָה** שֶׁהִיא כְּשֵׁרָה בִּשְׁחִיטָה אֵין לִלְמֹד בְּעִנְיָן זֶה מק"ו שֶׁתְּהֵא פָּרָה כְּשֵׁרָה בִּמְלִיקָה מק"ו מֵעוֹף שֶׁלֹּא הֻכְשַׁר בִּשְׁחִיטָה הֻכְשַׁר בִּמְלִיקָה דְּהָא לְקַמָּן בְּרֵישׁ הַשּׁוֹחֵט (חֻלִּין ד' כז:) דָּרְשִׁינַן רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה מִמּוּל עֹרֶף וְלֹא רֹאשׁוֹ שֶׁל אַחֵר וְאֵין לִלְמֹד בְּעוֹף שֶׁיֻּכְשַׁר בִּשְׁחִיטָה מק"ו מִבְּהֵמָה שֶׁלֹּא הֻכְשַׁר בִּמְלִיקָה דִּלְמַאן דְּיָלֵיף רַב שְׁנַיִם מֵהֲלָכָה אֵין דָּנִין ק"ו וּבִנְיַן אָב מֵהֲלָכָה כְּדִתְנַן בְּנָזִיר בְּפֶ' כֹּהֵן גָּדוֹל (נָזִיר דַּף נו:) ונ"ל דְּכֵיוָן דְּאִיכָּא מִעוּטֵי בְּפָרָה וּבְעֶגְלָה לְעִנְיַן שְׁחִיטָה וַעֲרִיפָה תּוּ לָא מָצֵי לְמֵילַף עוֹף מִבְּהֵמָה וּבְהֵמָה מֵעוֹף לְעִנְיַן שְׁחִיטָה וּמְלִיקָה דְּאִיכָּא לְמֵימַר עֲרִיפָה תּוֹכִיחַ שֶׁאֵינָהּ כְּשֵׁרָה בְּפָרָה וּכְשֵׁרָה בָּעֶגְלָה וְאַפ"ה אֵין שְׁחִיטָה כְּשֵׁרָה בָּהּ אַף אֲנִי אָבִיא מְלִיקָה וְכֵן אִיפְּכָא:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"ז מהל' מעשה הקרבנות הל' יא:

ב מיי' פי"ז מהל' מעשה הקרבנות הל' יא:

ג מיי' פא' מהל' פרה אדומה הל' ט:

ד מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג:

רבינו גרשום

שאור למאן אילימא לר' מאיר כו' אי ר' מאיר ואי ר' יהודה דתנן שיאור ישרף והאוכלו פטור סידוק ישרף והאוכלו חייב (מיתה) [כרת] איזהו שיאור ואיזהו סידוק שיאור כקרני חגבים סידוק שנתערבו סדקיו זה בזה דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר זה וזה האוכלו חייב (מיתה) [כרת] אלא איזהו שיאור כל שהכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו והכי קא מיבעי' ליה שיאור למאן אילימ' לר' מאיר לר' יהודה מצה מעליא הוא ועכשיו יש לו מצה יביא חמץ שלינו להביא ארבעים חלות עשר חמץ ועשר מצה עשר רקיקין ועשר רביכין החלות היו (רקיקין) בלולות בשמן רקיקין כמין כי יונית וזו היא כי יונית כמו גס:

אי לר' יהודה לר' מאיר חמץ מעליא הוא. דקא חזינן שיאור לפטר ר' יהודה סבירא ליה לר' מאיר לזה וזה חייב כרת אי לר' מאיר לר' מאירא)נראה דמתיבת מה על תיבות עשר ממצה אין כאן מקומו רק שייך לעיל אחר תיבות מצה מעליא הוא. (מה שבלעת ר' מאיר חמץ וחייב בפסח לר' יהודה מצה מעליא ולא צריך להביא עשר ממצה) מלקי עליה חמץ (מלקי עליה) וכו' (כהלכתא) [וכהך הילכתא] גופא במס' פסחים מצינו למיחזי דלקי עליה על שיאור דר' מאיר לר' מאיר:

מה קן אלא דר' יהודה לר' (יהודה) [מאיר] חמץ הוא כלומר מה שחשוב לר' יהודה מצה לר' מאיר הוי חמץ ולא צריך להביא אלא מצה (איני) הא לא ידע האי גברא אי מצה היא אי חמץ היא כלומר שספיקה לו:

מסורת הש"ס

א מנחות נג.

ב משנה חולין; כריתות כה.

תורה אור השלם

[במדבר יט]

[דברים כא]

אָמַר קְרָא "וְשָׁחַט" וְחוּקָּה: בִּשְׁחִיטָה אִין, בַּעֲרִיפָה לָא. א(א)וְכֹל הֵיכָא דִּכְתִיב בֵּיהּ חוּקָּה, לָא דָּרְשִׁינַן קַל וָחוֹמֶר? וְהָא גַּבֵּי יוֹם הַכִּפּוּרִים, דִּכְתִיב בֵּיהּ חוּקָּה, וְתַנְיָא: "וְעָשָׂהוּ חַטָּאת" – הַגּוֹרָל עוֹשֶׂה חַטָּאת, וְאֵין הַשֵּׁם עוֹשֶׂה חַטָּאת. שֶׁיָּכוֹל, וַהֲלֹא דִּין הוּא: וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא קִדֵּשׁ הַגּוֹרָל, קִדֵּשׁ הַשֵּׁם, מָקוֹם שֶׁקִּדֵּשׁ הַגּוֹרָל, אֵינוֹ דִּין שֶׁקִּדֵּשׁ הַשֵּׁם? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְעָשָׂהוּ חַטָּאת", הַגּוֹרָל עוֹשֶׂה חַטָּאת, וְאֵין הַשֵּׁם עוֹשֶׂה חַטָּאת. טַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא "וְעָשָׂהוּ חַטָּאת", הָא לָאו הָכִי דָּרְשִׁינַן קַל וָחוֹמֶר! מַיעֵט רַחֲמָנָא גַּבֵּי עֶגְלָה הָעֲרוּפָה, "זֹאת" בַּעֲרִיפָה, וְאֵין אַחֶרֶת בַּעֲרִיפָה. וּתְהֵא עֶגְלָה כְּשֵׁרָה בִּשְׁחִיטָה מִקַּל וָחוֹמֶר: וּמָה פָּרָה שֶׁלֹּא הוּכְשְׁרָה בַּעֲרִיפָה – כְּשֵׁרָה בִּשְׁחִיטָה, עֶגְלָה שֶׁכְּשֵׁרָה בַּעֲרִיפָה – אֵינוֹ דִּין שֶׁהוּכְשְׁרָה בִּשְׁחִיטָה? אָמַר קְרָא: "וְעָרְפוּ הָעֶגְלָה" – בַּעֲרִיפָה אִין, בִּשְׁחִיטָה לָא. מַתְנִי' כָּשֵׁר בַּכֹּהֲנִים פָּסוּל בַּלְוִיִּם, כָּשֵׁר בַּלְוִיִּם פָּסוּל בַּכֹּהֲנִים. בג(ב)גְּמָ' תָּנוּ רַבָּנַן: כֹּהֲנִים, בְּמוּמִין – פְּסוּלִים, בְּשָׁנִים – כְּשֵׁרִים. לְוִיִּם, בְּמוּמִין – כְּשֵׁרִים, בְּשָׁנִים – פְּסוּלִים. נִמְצָא כָּשֵׁר בַּכֹּהֲנִים – פָּסוּל בַּלְוִיִּם, כָּשֵׁר בַּלְוִיִּם – פָּסוּל בַּכֹּהֲנִים. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנַן: "זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם" – מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: "וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב", לָמַדְנוּ לַלְוִיִּם שֶׁהַשָּׁנִים פּוֹסְלִין בָּהֶם. יָכוֹל מוּמִין פּוֹסְלִין בָּהֶם? וְדִין הוּא: וּמָה כֹּהֲנִים שֶׁאֵין הַשָּׁנִים פּוֹסְלִין בָּהֶן, מוּמִין פּוֹסְלִין בָּהֶן – לְוִיִּם שֶׁהַשָּׁנִים פּוֹסְלִין בָּהֶם, אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּהוּ מוּמִין פּוֹסְלִין בָּהֶם? תַּלְמוּד לוֹמַר: "זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם" – זֹאת לַלְוִיִּם, וְאֵין אַחֶרֶת לַלְוִיִּם. (ג)יָכוֹל יְהוּ הַכֹּהֲנִים פְּסוּלִין בְּשָׁנִים? וַהֲלֹא דִּין הוּא: וּמָה לְוִיִּם שֶׁאֵין מוּמִין פּוֹסְלִין בָּהֶם – שָׁנִים פּוֹסְלִין בָּהֶם, כֹּהֲנִים שֶׁהַמּוּמִין פּוֹסְלִין בָּהֶם – אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּהוּ שָׁנִים פּוֹסְלִין בָּהֶם? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֲשֶׁר לַלְוִיִּם" – וְלֹא אֲשֶׁר לַכֹּהֲנִים. דיָכוֹל אַף בְּשִׁילֹה וּבְבֵית עוֹלָמִים כֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר "לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבוֹדָה וַעֲבֹדַת מַשָּׂא", לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהָעֲבוֹדָה בַּכָּתֵף. ה(ד)כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה", וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "מִבֶּן שְׁלֹשִׁים", אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר שְׁלֹשִׁים, שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים, שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר שְׁלֹשִׁים. הָא כֵּיצַד? חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים לְתַלְמוּד, וּשְׁלֹשִׁים לַעֲבוֹדָה. (ה)מִכָּאן לְתַלְמִיד שֶׁלֹּא רָאָה סִימָן יָפֶה בְּמִשְׁנָתוֹ חָמֵשׁ שָׁנִים – שׁוּב אֵינוֹ רוֹאֶה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ שָׁנִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּלְגַדְּלָם שָׁנִים שָׁלֹשׁ", "וּלְלַמְּדָם סֵפֶר וּלְשׁוֹן כַּשְׂדִּים". וְאִידַּךְ – שָׁאנֵי לְשׁוֹן כַּשְׂדִּים, דְּקַלִּיל. וְאִידַּךְ – שָׁאנֵי הִלְכוֹת עֲבוֹדָה, דְּתַקִּיפִין. ו(ו)תָּנוּ רַבָּנַן: כֹּהֵן מִשֶּׁיָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת עַד שֶׁיַּזְקִין – כָּשֵׁר לַעֲבוֹדָה, וּמוּמִין פּוֹסְלִין בּוֹ. בֶּן לֵוִי מִבֶּן שְׁלֹשִׁים וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים כָּשֵׁר לַעֲבוֹדָה, וְשָׁנִים פּוֹסְלִין בּוֹ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאֹהֶל מוֹעֵד שֶׁבַּמִּדְבָּר, אֲבָל בְּשִׁילֹה וּבְבֵית עוֹלָמִים אֵין נִפְסָלִין אֶלָּא בְּקוֹל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַאי קְרָא? "וַיְהִי

וְשָׁחַט וְחֻקָּה וְשָׁחַט אוֹתָהּ לְפָנָיו וּכְתִיב זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה: וְכָל הֵיכָא דִּכְתִיב חֻקָּה לְעִכּוּבָא וְאִיכָּא לְרַבּוּיֵי מִלְּתָא אַחֲרִיתָא בק"ו מִי לָא דָּרְשִׁינַן ק"ו לְרַבּוּיֵי וְעִכּוּבָא דְּחוּקָּה לְמִילֵּי אַחֲרָנְיָיתָא: הָא גַּבֵּי יוֹם הַכִּפּוּרִים דִּכְתִיב גּוֹרָל וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי וְגוֹ' וּכְתִיב חֻקָּה בְּסוֹף הַפָּרָשָׁה וְאִי לָאו דִּכְתִיב מִיעוּטָא בְּהֶדְיָא דְּלָא מַקְדִּישׁ בְּלֹא גּוֹרָל הֲוָה מְרַבֵּינַן בק"ו דְּקַדִּישׁ עַל יְדֵי קְרִיאַת שֵׁם בְּלֹא גּוֹרָל: דְּתַנְיָא הַגּוֹרָל לַה' וְעָשָׂהוּ חַטָּאת דְּמַשְׁמַע הַגּוֹרָל עוֹשֵׂהוּ חַטָּאת בִּנְפִילָתוֹ עָלָיו וְאֵין קְרִיאַת הַשֵּׁם עוֹשֵׂהוּ חַטָּאת שֶׁאִם אָמַר זֶה לַשֵּׁם וְזֶה לַעֲזָאזֵל אֵין נִקְבָּעִים בְּכָךְ וּמַגְרִיל עֲלֵיהֶם אִם הַגּוֹרָל מְשַׁנֶּה אֶת קְבִיעוּת קְרִיאַת שֵׁם הוֹלְכִים אַחַר הַגּוֹרָל: שֶׁיָּכוֹל וַהֲלֹא דִּין הוּא אִי לָא כְּתִיב הַגּוֹרָל וְעָשָׂהוּ אֶלָּא קְרָא קַמָּא דְּוְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי וְגוֹ' הָיִיתִי יָכוֹל לוֹמַר וַהֲלֹא דִּין הוּא דְּהוֹאִיל וְהַגּוֹרָל קוֹבְעָן יְהֵא אַף קְרִיאַת הַשֵּׁם קוֹבְעָן: וּמָה בִּמְקוֹם שֶׁלֹּא קִדֵּשׁ הַגּוֹרָל כְּגוֹן קִנֵּי זָבִים וְיוֹלְדוֹת דְּאֶחָד לְחַטָּאת וְא' לְעוֹלָה שֶׁאִם הִגְרִיל עֲלֵיהֶם שֶׁכָּתְבוּ עַל אֶבֶן אַחַת חַטָּאת וְעַל אֶבֶן אַחַת עוֹלָה וְהֵטִילוּ עֲלֵיהֶם בַּגּוֹרָל לֹא מָצִינוּ שֶׁיְּהֵא הַגּוֹרָל קוֹבְעָן וְאִם רָצָה לְשַׁנּוֹתָן הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ: קִדֵּשׁ הַשֵּׁם דְּמֵאַחַר שֶׁפֵּרֵשׁ זֶה לְחַטָּאת וְזֶה לְעוֹלָה אִם שִׁנָּה פָּסוּל דִּכְתִיב (דְּבָרִים כג) מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר אַלְמָא שֵׁם קָבַע וְאִם מְשַׁנֶּה נִמְנַאת חַטָּאת לְמַעְלָה וְעוֹלָה לְמַטָּה. מָקוֹם שֶׁקִּדֵּשׁ כו': טַעְמָא דִּכְתִיב הַגּוֹרָל וְעָשָׂהוּ דְּאַמְעִיט לֵיהּ לְהָא מִלְּתָא בְּהֶדְיָא: הָא לָאו הָכִי הֲוָה מְרַבֵּינַן מִקַּל וָחֹמֶר וּמוֹקְמִינַן לְחֻקָּה לְמִילֵּי אַחֲרָנְיָיתָא: הָעֲרוּפָה מַשְׁמַע זוֹ עֲרוּפָה וְאֵין אַחֶרֶת עֲרוּפָה: וְעָרְפוּ הָעֶגְלָה שָׁנָה עָלֶיהָ הַכָּתוּב לְעַכֵּב: לְוִיִּם בְּשָׁנִים פְּסוּלִים פָּחוֹת מִבֶּן שְׁלֹשִׁים וְיוֹתֵר מִבֶּן נ' כִּדְכְתִיב זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם וְגוֹ' זֹאת מַשְׁמַע מִיעוּטָא: וּמָה כֹּהֲנִים שֶׁאֵין הַשָּׁנִים פּוֹסְלִין בָּהֶם כִּדְיָלֵיף לְקַמֵּהּ אֲשֶׁר לַלְוִיִּם וְלֹא אֲשֶׁר לַכֹּהֲנִים: זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם כּוּלֵּיהּ יַתִּירָא הוּא דְּכוּלָּהּ פָּרַשְׁתָּא בַּלְוִיִּם הִיא וַהֲוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים כו': יָכוֹל אַף בְּשִׁילֹה וּבֵית עוֹלָמִים שֶׁאֵין עֲבוֹדַת לְוִיִּם אֶלָּא שׁוֹעֲרִים וּמְשׁוֹרְרִים יְהוּ נִפְסָלִין בְּשָׁנִים: לִלְמֹד לִלְמוֹד הִלְכוֹת עֲבוֹדָה: שֶׁלֹּא רָאָה סִימָן יָפֶה לוֹמֵד וְשׁוֹכְחוֹ: רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר בִּשְׁלֹשָׁה שָׁנִים צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא רוֹאֶה סִימָן יָפֶה בְּמִשְׁנָתוֹ: דְּתַקִּיפִין לְהוֹרִיד הַמִּשְׁכָּן לְפִרְקוֹ וְלִנְטוֹתוֹ לְהַעֲמִיד קְרָסָיו וּקְרָשָׁיו וְהַשִּׁיר לְקָרְבָּן בַּפֶּה וּבִכְלִי: מִשֶּׁיָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת אֲבָל מִקַּמֵּי הָכִי לָא כִּדְיָלֵיף לְקַמָּן אִישׁ אִישׁ מִזַּרְעֲךָ וְגוֹ': בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁהַשָּׁנִים פּוֹסְלוֹת בָּהֶן: יְרוּשָׁלַיִם נִקְרֵאת בֵּית עוֹלָמִים דְּמִשֶּׁנִּבְחֲרָה לֹא הָיְתָה אַחֲרֶיהָ הֶיתֵּר לִשְׁאָר מְקוֹמוֹת אֲבָל קְדֻשַּׁת שִׁילֹה הָיְתָה אַחֲרֶיהָ הֶיתֵּר לְבָמוֹת כָּל יְמֵי נוֹב וְגִבְעוֹן:

אָמַר קְרָא וְשָׁחַט וְחֻקָּה אוֹמֵר רַבֵּינוּ תָּם דְּמַשְׁמַע בְּפֶרֶק שְׁנֵי דִּזְבָחִים (דַּף יח.) דְּחוּקָּה לָא הָוֵי עִכּוּב מִמַּשְׁמָעוֹ אֶלָּא מִגְּזֵרָה שָׁוָה דְּיָלְפִינַן הָתָם מִגְּזֵרָה שָׁוָה דְּלָא רְחוּץ יָדַיִם חִלֵּל מִגְּזֵרָה שָׁוָה חֻקָּה חֻקָּה מִשְּׁתוּיֵי יַיִן: **וּמָה** בִּמְקוֹם שֶׁלֹּא קִדֵּשׁ הַגּוֹרָל כו' וְאִם תֹּאמַר קִנִּים גּוּפַיְהוּ מְנָא לַן שֶׁלֹּא קִדֵּשׁ הַגּוֹרָל אֵימָא ק"ו אִיפְּכָא וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאִיכָּא שׁוּם מִיעוּט: **טַעְמָא** דִּכְתַב רַחֲמָנָא וְעָשָׂהוּ הָא לָאו הָכִי דָּרְשִׁינַן ק"ו תֵּימַהּ דִּבְפֶרֶק טָרַף בַּקַּלְפִּי (יוֹמָא דַּף מח.) מוּקֵי הַאי בָּרַיְיתָא כְּרַבִּי יְהוּדָה מִשּׁוּם דִּסְתָם סִפְרֵי רַבִּי יְהוּדָה הִיא וְרַבִּי יְהוּדָה אִית לֵיהּ בְּפֶרֶק הוֹצִיאוּ לוֹ דְּלָא כְּתִיב חֻקָּה אֶלָּא בִּדְבָרִים הַנַּעֲשִׂים בִּפְנִים בְּבִגְדֵי לָבָן וְהַגְרָלָה בַּחוּץ הָוְיָא וְאֵין לוֹמַר דְּשׁוּם תַּנָּא לָא פְּלִיג אַדְּרָשָׁא דִּוְעָשָׂהוּ וְלָא פְּלִיג עֲלֵהּ רַבִּי נְחֶמְיָה דְּאִית לֵיהּ דִּכְתִיב חֻקָּה אַנַּעֲשֶׂה בַּחוּץ דְּהָא אַשְׁכְּחַן רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּפֶרֶק טָרַף בַּקַּלְפִּי (יוֹמָא דַּף מ. וְשָׁם) דְּסָבַר דְּהַגְרָלָה לָא מְעַכְּבָא וְי"ל דְּפָרֵיךְ מִשּׁוּם דִּבְפֶרֶק טָרַף בַּקַּלְפִּי (יוֹמָא דַּף לט:) דָּרֵישׁ רַבִּי יַנַּאי מְאַחֵר עָלָה אֲשֶׁר עָלָה תְּרֵי זִמְנֵי לְעַכֵּב וּפָרֵיךְ אַלְמָא דָּרְשִׁינַן ק"ו אע"ג דְּאִיכָּא עִכּוּבָא אֶלָּא אֲמַרְתְּ נוֹקְמֵהּ אֲשֶׁר עָלָה לִדְרָשָׁא אַחֲרִיתִי מִשּׁוּם ק"ו וְהַשְׁאָר מִקּוּנֵי תַּרְתֵּי דְּהָתָם יָלֵיף מִדִּכְתִיב זֹאת דְּלָא כְּתִיב חֻקָּה אֶלָּא בִּדְבָרִים הַנַּעֲשִׂים בְּבִגְדֵי לָבָן בִּפְנִים וְהַשְׁתָּא פָּרֵיךְ הָכָא שַׁפִּיר דְּאִי לָא דָּרְשִׁינַן ק"ו אַמַּאי אִצְטְרִיךְ זֹאת לְמַעוּטֵי דְּלָא קָאֵי חֻקָּה בִּדְבָרִים הַנַּעֲשִׂים בַּחוּץ דְּהָא עַל כָּרְחָךְ לָא כְּתִיב חֻקָּה אֶלָּא בִּדְבָרִים הַנַּעֲשִׂים בִּפְנִים דְּאִי כְּתִיב נָמֵי בִּדְבָרִים הַנַּעֲשִׂים בַּחוּץ אַמַּאי אִצְטְרִיךְ וְעָשָׂהוּ אֶלָּא וַדַּאי אע"ג דִּכְתִיב חֻקָּה דָּרְשִׁינַן ק"ו וַאֲפִילּוּ כְּתִיב נָמֵי בַּחוּץ הֲוָה דָּרְשִׁינַן ק"ו אִי לָאו דִּכְתִיב וְעָשָׂהוּ וּלְכָךְ אִצְטְרִיךְ בְּזֹאת אֲבָל מִכָּל מָקוֹם הִקְשָׁה הָ"ר מָנוֹחַ דְּמַאי פָּרֵיךְ וְהָא לָא כְּתִיב חֻקָּה אֶלָּא אַעֲבוֹדָה וְהַגְרָלָה לָאו עֲבוֹדָה הִיא וְצָרִיךְ עִיּוּן שָׁם: **זֹאת** לַלְוִיִּם וְלֹא אַחֶרֶת לַלְוִיִּם תֵּימַהּ דִּבְפֶרֶק כֵּיצַד הָרֶגֶל (ב"ק דַּף כז.) דָּרֵישׁ מִוְּזֹאת תִּהְיֶה טֻמְאָתוֹ לְמַעוּטֵי זָבָה מֵרְאִיּוֹת וּפָרֵיךְ וְאֵימָא לְמַעוּטֵי זָב מִיָּמִים וּמְשַׁנֵּי קָאֵי בִּרְאִיּוֹת מְמַעֵט רְאִיּוֹת קָאֵי בִּרְאִיּוֹת מְמַעֵט יָמִים וְאַמַּאי לָא קָאָמַר קָאֵי בְּזָב מְמַעֵט זָב קָאֵי בְּזָב וּמְמַעֵט זָבָה דְּהָכִי מִסְתַּבַּר טְפֵי כִּדְמַשְׁמַע פְּשָׁטֵהּ דִּקְרָא וְזֹאת תִּהְיֶה טֻמְאָתוֹ וְלֹא אַחֶרֶת כִּדְדָרְשִׁינַן הָכָא זֹאת לַלְוִיִּם וְלֹא אַחֶרֶת לַלְוִיִּם וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָכָא נָמֵי הֲוָה דָּרְשִׁינַן זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם וְלֹא לַכֹּהֲנִים אִי לָאו דְּדָרֵשׁ לֵיהּ מֵאֲשֶׁר לַלְוִיִּם אִי נָמֵי הָכָא דָּרְשִׁינַן הָכִי מִשּׁוּם דְּמַזְכִּיר לַלְוִיִּם בִּקְרָא אֲבָל הָתָם אִי לְמַעוּטֵי זָב קָא אָתֵי הֲוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב זֹאת שֶׁהִיא טֻמְאַת הַזָּב לְהַזְכִּיר הַזָּב בִּקְרָא ור"י תֵּרֵץ דְּזָב וְזָבָה שֵׁם אֶחָד הוּא וּלְהָכִי לָא שַׁיָּיךְ לְמֵימַר קָאֵי בְּזָב מְמַעֵט זָב כו' דְּכָךְ יֵשׁ לִי לְמַעֵט זָבָה כְּמוֹ זָב: **יָכוֹל** אַף **בְּשִׁילֹה וּבֵית עוֹלָמִים** כֵּן מַשְׁמַע דְּאִי לָאו מִיעוּט הָווּ גָּמְרֵי מֵהֲדָדֵי וְכֵן בְּרֵישׁ עֵירוּבִין (ד' ב.) דְּפָרֵיךְ וְהָא קְרָא בַּמִּשְׁכָּן כְּתִיב וּמְשַׁנֵּי אַשְׁכְּחַן מִקְדָּשׁ דְּאִקְּרִי מִשְׁכָּן וּמִשְׁכָּן דְּאִקְּרִי מִקְדָּשׁ וְתֵימַהּ דִּבְפ' יְדִיעוֹת (שְׁבוּעוֹת דַּף טז: וְשָׁם) מַשְׁמַע דְּלָא גָּמְרִינַן מֵהֲדָדֵי אִי לָאו דִּכְתִיב תְּרֵי קְרָאֵי דְּקָאָמַר הָתָם לִכְתֹּב אוֹ חָדֵי וְאָתֵי מִקְדָּשׁ אוֹ חָדֵי וְאָתֵי מִשְׁכָּן וְכֵן בְּסוֹטָה בְּפֶרֶק הָיָה מֵבִיא (סוֹטָה ד' טז.) מַצְרִיךְ תְּרֵי קְרָאֵי לְאֵתוּיֵי שִׁילֹה וּבֵית עוֹלָמִים וּבְפֶרֶק שְׁנֵי שְׂעִירֵי (יוֹמָא ד' סז:) גַּבֵּי מִלְּבַר הַמִּדְבָּרָה וּבְפֶרֶק טָרַף בַּקַּלְפִּי (יוֹמָא ד' מל.) גַּבֵּי וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּבְפֶרֶק הוֹצִיאוּ לוֹ (יוֹמָא נג.) גַּבֵּי מַעֲלֶה עָשָׁן וְתָרֵץ ה"ר נְתַנְאֵל דִּבְעֵירוּבִין לָא צָרִיךְ קְרָא לַמִּקְדָּשׁ לְעִיקַּר דְּרָשָׁא בָּאָה עַל הַמִּקְדָּשׁ דְּבַמִּשְׁכָּן לֹא הָיוּ דְּלָתוֹת וְהָא דְּהָכָא סְבָרָא הִיא אִם לֹא הָיָה הַפָּסוּק שֶׁיִּפָּסְלוּ אַף בְּשִׁילֹה וּבֵית עוֹלָמִים הוֹאִיל וְאֵינוֹ תָּלוּי בִּקְדֻשַּׁת הַמִּשְׁכָּן [וְע"ע תּוֹס' עֵירוּבִין ב. ד"ה אַשְׁכְּחַן וְתוֹס' יוֹמָא דַּף מל. ד"ה בְּשִׁילֹה וְתוֹס' סוֹטָה ד' טז. ד"ה וּבֵית וְתוֹס' שְׁבוּעוֹת טז: ד"ה אוֹ חָדֵי]:

מסורת הש"ס

א יומא מ:; קידושין יד.; כריתות כח.
ב משנה חולין
ג סוטה מו.; ספרא אמור פרק ז ג
ד ספרי במדבר
ה במדבר רבה
ו תוספתא חולין

גליון הש"ס

תוס' ד"ה זאת וכו' ויש לומר דהכא נמי וכו'. עיין לקמן קל ע"א תוס' ד"ה זה:

תורה אור השלם

זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהֹוָה לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא־עָלָה עָלֶיהָ עֹל [במדבר יט, ב]

וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו [במדבר יט, ג]

וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת־הַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַיהֹוָה וְעָשָׂהוּ חַטָּאת [ויקרא טז, ט]

וְהָיְתָה־זֹּאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל־חַטֹּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהֹוָה אֶת־מֹשֶׁה [ויקרא טז, לד]

וְכֹל זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא הַקְּרֹבִים אֶל־הֶחָלָל יִרְחֲצוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל־הָעֶגְלָה הָעֲרוּפָה בַנָּחַל [דברים כא, ו]

וְהוֹרִדוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת־הָעֶגְלָה אֶל־נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא־יֵעָבֵד בּוֹ וְלֹא יִזָּרֵעַ וְעָרְפוּ־שָׁם אֶת־הָעֶגְלָה בַּנָּחַל [דברים כא, ד]

[ויקרא כא, טז-כג]

וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד [במדבר ח, כה]

מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבֹדָה וַעֲבֹדַת מַשָּׂא בְּאֹהֶל מוֹעֵד [במדבר ד, מז]

זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה יָבוֹא לִצְבֹא צָבָא בַּעֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד [במדבר ח, כד]

מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־בָּא לַצָּבָא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד [במדבר ד, ג]

וַיְמַן לָהֶם הַמֶּלֶךְ דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ מִפַּת־בַּג הַמֶּלֶךְ וּמִיֵּין מִשְׁתָּיו וּלְגַדְּלָם שָׁנִים שָׁלוֹשׁ וּמִקְצָתָם יַעַמְדוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ [דניאל א, ה]

יְלָדִים אֲשֶׁר אֵין־בָּהֶם כָּל־מְאוּם וְטוֹבֵי מַרְאֶה וּמַשְׂכִּלִים בְּכָל־חָכְמָה וְיֹדְעֵי דַעַת וּמְבִינֵי מַדָּע וַאֲשֶׁר כֹּחַ בָּהֶם לַעֲמֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ וּלְלַמְּדָם סֵפֶר וּלְשׁוֹן כַּשְׂדִּים [דניאל א, ד]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פג' מהל' עבודת יום הכפורים הל' ג:
ב מיי' פג' מהל' ביאת מקדש הל' א, סמג לאוין שז:
ג מיי' פג' מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' ח, סמג עשין קסט:
ד מיי' פג' מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' ח, סמג עשין קסט:
ה מיי' פג' מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' ז:
ו מיי' פג' מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' ח:

רבינו גרשום

במקום שלא קדש הגורל קדש השם כו' כל השנה כולה כאומר זו לחטאת וזו לעולה אם לשם סגיא ולא צריך גורל:

כהנים במומין פסולין כל איש אשר בו מום מזרע אהרן וגו' לוים פסולין בשנים. ובשנים שנה ומעלה יבא לצבא וגו' ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה וכו':

יכול אף בשילה ובבית עולמים כן. כלומר שנים פוסלין בהם ת"ל לעבוד וגו' ועבודת משא לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף יכולין לנשא:

ואידך שאני הלכות עבודה דתקיפן. כלומר הלכה צריכי חמש שנים ללמוד:

משיביא שתי שערות שתי שערות סימנים בגבו של יד או סימנים בכריסו:

אמר ר' יוסי מאי קראה:

"וַיְהִי כְאֶחָד לַמְחַצְּרִים וְלַמְשֹׁרְרִים לְהַשְׁמִיעַ קוֹל אֶחָד". [א]עַד שֶׁיַּזְקִין – עַד כַּמָּה? אָמַר רַבִּי אִלְעָא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: עַד שֶׁיִּרַתֵּת. [ב](א)תְּנַן הָתָם: בַּעַל קֶרִי שֶׁטָּבַל וְלֹא הֵטִיל מַיִם, לִכְשֶׁיָּטִיל – טָמֵא. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בְּחוֹלֶה וּבְזָקֵן – טָמֵא, בְּיֶלֶד וּבְבָרִיא – טָהוֹר. [ג]יֶלֶד עַד כַּמָּה? אָמַר רַבִּי אִלְעָא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: כֹּל שֶׁעוֹמֵד עַל רַגְלוֹ אַחַת וְחוֹלֵץ מִנְעָלוֹ וְנוֹעֵל מִנְעָלוֹ. אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי חֲנִינָא, שֶׁהָיָה בֶּן שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְהָיָה עוֹמֵד עַל רַגְלוֹ אַחַת וְחוֹלֵץ מִנְעָלוֹ וְנוֹעֵל מִנְעָלוֹ. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: חַמִּין וָשֶׁמֶן שֶׁסָּכַתְנִי אִמִּי בְּיַלְדוּתִי הֵן עָמְדוּ לִי בְּעֵת זִקְנוּתִי. [ד](ב)תָּנוּ רַבָּנַן: נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ, רָאוּי לֵיעָשׂוֹת שְׁלִיחַ צִיבּוּר, וְלֵירֵד לִפְנֵי הַתֵּיבָה, וְלִישָּׂא אֶת כַּפָּיו. מֵאֵימָתַי כָּשֵׁר לַעֲבוֹדָה? מִשֶּׁיָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי, עַד שֶׁיְּהֵא בֶּן עֶשְׂרִים. (ג)אָמַר רַב חִסְדָּא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי? דִּכְתִיב: "וַיַּעֲמִידוּ [אֶת] הַלְוִיִּם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְנַצֵּחַ עַל מְלֶאכֶת בֵּית ה'", וְאִידַּךְ – "לְנַצֵּחַ" שָׁאנֵי. (ד)וְהָא הַאי קְרָא בִּלְוִיִּם כְּתִיב? כִּדְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מְקוֹמוֹת נִקְרְאוּ כֹּהֲנִים "לְוִיִּם", וְזֶה אֶחָד מֵהֶן: "וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק". [ה](ה)תָּנוּ רַבָּנַן: "אִישׁ מִזַּרְעֲךָ לְדֹרֹתָם", מִכָּאן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: קָטָן פָּסוּל לַעֲבוֹדָה, וַאֲפִילּוּ תָּם. מֵאֵימָתַי כָּשֵׁר לַעֲבוֹדָה? מִשֶּׁיָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, אֲבָל אֶחָיו הַכֹּהֲנִים אֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ לַעֲבוֹד עַד שֶׁיְּהֵא בֶּן עֶשְׂרִים. אִיכָּא דְּאָמְרִי: הָא רַבִּי הִיא, וַאֲפִילּוּ פָּסוּל דְּרַבָּנַן לֵית לֵיהּ. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: רַבִּי אִית לֵיהּ פָּסוּל מִדְּרַבָּנַן, וְהָא רַבָּנַן הִיא, וּלְכַתְּחִלָּה הוּא דְּלָא, אֲבָל דִּיעֲבַד – עֲבוֹדָתוֹ כְּשֵׁרָה. [ו]מַתְנִי' טָהוֹר בִּכְלֵי חֶרֶשׂ – טָמֵא בְּכָל הַכֵּלִים, טָהוֹר בְּכָל הַכֵּלִים – טָמֵא בִּכְלֵי חֶרֶשׂ. [ז](ו)גְּמָ' תָּנוּ רַבָּנַן: אֲוִיר כְּלִי חֶרֶשׂ טָמֵא, וְגַבּוֹ טָהוֹר. אֲוִיר כָּל הַכֵּלִים טָהוֹר, וְגַבָּן טָמֵא. נִמְצָא, טָהוֹר בִּכְלֵי חֶרֶשׂ טָמֵא בְּכָל הַכֵּלִים, טָהוֹר בְּכָל הַכֵּלִים טָמֵא בִּכְלֵי חֶרֶשׂ. מְנָהָנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנַן: "תּוֹכוֹ", וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָגַע. אַתָּה אוֹמֵר אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָגַע, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אִם כֵּן נָגַע? רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן אַבְטוּלְמוֹס אוֹמֵר: נֶאֱמַר "תּוֹכוֹ" לְטַמֵּא, וְנֶאֱמַר "תּוֹכוֹ" לִיטַּמֵּא, מָה "תּוֹכוֹ" הָאָמוּר לְטַמֵּא אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָגַע, אַף "תּוֹכוֹ" הָאָמוּר לִיטַּמֵּא אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָגַע. וְהָתָם מְנָלַן? אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: הַתּוֹרָה הֵעִידָה עַל כְּלִי חֶרֶס

וַאֲפִילּוּ

וַיְהִי כְּאֶחָד אֲפִלּוּ זְקֵנִים בַּמַּשְׁמָע: **קוֹל אֶחָד** שֶׁצְּרִיכִין לְבַסֵּם אֶת קוֹלָם שֶׁיְּהֵא נִרְאֶה כְּקוֹל אֶחָד: **שֶׁיִּרְתַּת** יָדָיו וְרַגְלָיו רוֹתְתִין מֵאֵין כֹּחַ: **וְלֹא הֵטִיל מַיִם** קֹדֶם טְבִילָה: **לִכְשֶׁיָּטִיל** מַיִם טָמֵא שֶׁמָּא נִשְׁאַר בְּפִי הָאַמָּה צַחֲנוּחַ קֶרִי וְיוֹצֵא עִם מֵי רַגְלַיִם וְשִׁכְבַת זֶרַע מְטַמְּאָה בְּכָל שֶׁהוּא אֲפִלּוּ בְּכַעֵין חַרְדָּל כִּדְתְנַן בְּמַסֶּכֶת נִדָּה (דַּף מ.): **בְּיֶלֶד וּבְבָרִיא** טָהוֹר דְּמֵעִקָּרָא נָפַק כּוּלֵּיהּ: **שְׁלִיחַ צִבּוּר** לְכָל צָרְכֵיהֶם לִתְקֹעַ שׁוֹפָר וּלְגַלּוֹת וְלִמְנוֹת פַּרְנָס: **מִשֶּׁיָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת** אֲבָל קָטָן לֹא דִּכְתִיב אִישׁ מִזַּרְעֲךָ כִּדְלְקַמָּן: **לְנַצֵּחַ שָׁאנֵי** דְּמַשְׁמַע לַעֲבֹד עֲבוֹדוֹת כְּבֵדוֹת הַצְּרִיכוֹת נִצּוּחַ: **וְהָא הַאי קְרָא בִּלְוִיִּם כְּתִיב** וַאֲמַרַן בְּהוּ דְּאֵין נִפְסָלִים אֶלָּא בְּקוֹל: **וְזֶה אֶחָד מֵהֶם וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק** לְעֵ"כ צָדוֹק כֹּהֵן הֲוָה וְקָרֵי לְהוּ לְבָנָיו לְוִיִּם עַל שֵׁם שֶׁמִּשֵּׁבֶט לֵוִי הֵם. וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי לְשׁוֹן לְוִיִּם שַׁמָּשִׁים כְּמוֹ (בַּמִּדְבָּר יח) וְיִלָּווּ עָלֶיךָ וְגוֹ': **אִישׁ** וְלֹא קָטָן דְּהָכִי מַשְׁמַע אִישׁ הוּא דְּבָעֵי מוּמָא לְאִפְסוּלֵי וַאֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוּם לֹא יִגַּשׁ הָא קָטָן אֲפִלּוּ תָּם לֹא יִגַּשׁ: **אֲבָל אֵין אֶחָיו הַכֹּהֲנִים** הוּא דְּאֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ אֲבָל רַבָּנַן לֹא פַּסְלוּהוּ: **אִיכָּא דְּאָמְרִי הָא רַבִּי הִיא** דְּאָמַר לְעֵיל אוֹמֵר אֲנִי עַד שֶׁיְּהֵא בֶּן כ' וְאַשְׁמוֹעִינַן הָכָא דְּרַבִּי גּוּפֵיהּ לָא פָּסִיל לֵיהּ בְּדִיעֲבַד וַאֲפִלּוּ מִדְּרַבָּנַן אֶלָּא שֶׁאֵין אֶחָיו הַכֹּהֲנִים מַנִּיחִין אוֹתוֹ לְכַתְּחִלָּה: **וְאִיכָּא דְּאָמְרִי לְרַבִּי** פָּסוּל מִדְּרַבָּנַן אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד עַד שֶׁיְּהֵא בֶּן כ': **וְהָא מַתְנִיתִין** דְּמַכְשִׁיר לֵיהּ אֶלָּא שֶׁאֵין אֶחָיו הַכֹּהֲנִים מַנִּיחִין אוֹתוֹ רַבָּנַן הִיא וְאַשְׁמְעִינַן דַּאֲפִלּוּ רַבָּנַן מוֹדוּ דִּלְכַתְּחִלָּה לֹא וְהָא דְּמַכְשְׁרוּ לְעֵיל בְּדִיעֲבַד: **אֲוִיר** הַנּוֹגֵעַ טֻמְאָה לַאֲוִירוֹ וְלֹא נְגָעָהּ: **וְגַבּוֹ טָהוֹר** אֲפִלּוּ נָגְעָה טֻמְאָה בְּגַבּוֹ אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה בְּכָךְ: **אֲוִיר כָּל הַכֵּלִים טָהוֹר** כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נָגְעָה בָּהֶן הַטֻּמְאָה אע"פ שֶׁנִּתְלֵית בַּאֲוִירוֹ: **תּוֹכוֹ** וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם וְגוֹ': **נֶאֱמַר** תּוֹכוֹ לְטַמֵּא כְּשֶׁהַכְּלִי מְטַמֵּא אוֹכָלִין שֶׁבְּתוֹכוֹ דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא יא) כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא: **וְנֶאֱמַר תּוֹכוֹ לִטָּמֵא** כְּשֶׁהַכְּלִי מְקַבֵּל טֻמְאָה מִן הַשֶּׁרֶץ דִּכְתִיב כָּל אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ: **מָה תּוֹכוֹ הָאָמוּר לְטַמֵּא אע"פ שֶׁלֹּא נָגַע** הַכְּלִי לְמָה שֶׁבְּתוֹכוֹ הוּא מְטַמֵּא כָּל אוֹכָלִין וּמַשְׁקִין הַנְּתוּנִין בַּאֲוִירוֹ כִּדְמְפָרֵשׁ לְקַמֵּיהּ: **אַף תּוֹכוֹ הָאָמוּר** לְעִנְיַן הוֹרָדַת טֻמְאָה לַכְּלִי: **אע"פ שֶׁלֹּא נָגְעָה** טֻמְאָה בּוֹ: **הֵעִידָה** דִּכְתִיב כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ:

נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ רָאוּי לֵעָשׂוֹת שְׁלִיחַ צִבּוּר וְלֵירֵד לִפְנֵי הַתֵּבָה וְלִשָּׂא אֶת כַּפָּיו תֵּימָה דְּבִפְ' הַקּוֹרֵא אֶת הַמְּגִלָּה (מְגִלָּה דַּף כד.) אָמְרִינַן קָטָן קוֹרֵא בַּתּוֹרָה וְאֵינוֹ פּוֹרֵס עַל שְׁמַע וְלֹא יוֹרֵד לִפְנֵי הַתֵּבָה וְלֹא נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו מַשְׁמַע הָא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת יוֹרֵד לִפְנֵי הַתֵּבָה וְנוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו וְיֵשׁ לוֹמַר דִּכְשֶׁהֵבִיא ב' שְׂעָרוֹת יָכוֹל לֵירֵד לִפְנֵי הַתֵּבָה אֲבָל לֵעָשׂוֹת שְׁלִיחַ צִבּוּר קָבוּעַ אוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּתַעֲנִיּוֹת וּבְמַעֲמָדוֹת אֵינוֹ נַעֲשֶׂה עַד שֶׁיִּתְמַלֵּא זְקָנוֹ כִּדְאָמְרִי' בְּמַסֶּכֶת תַּעֲנִית (דַּף טז.) אֵין מוֹרִידִין לִפְנֵי הַתֵּבָה אֶלָּא זָקֵן וְרָגִיל וא"ת דִּבְסוֹף לוּלָב הַגָּזוּל (סֻכָּה דַּף מב.) מַשְׁמַע דַּאֲפִלּוּ קָטָן נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו דְּאָמְרִינַן קָטָן שֶׁיּוֹדֵעַ לִשָּׂא אֶת כַּפָּיו מְחַלְּקִין לוֹ תְּרוּמָה בְּבֵית הַגְּרָנוֹת וּבַקּוּנְטְרֵס פֵּרֵשׁ לָאו דַּוְקָא קָטָן אֶלָּא מַיְרֵי כְּשֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְלָא מַשְׁמַע הָכִי אֶלָּא קָטָן מַמָּשׁ דּוּמְיָא דְּקָטָן הַיּוֹדֵעַ לְדַבֵּר אָבִיו מְלַמְּדוֹ תּוֹרָה וְהַיּוֹדֵעַ לִשְׁחֹט אוֹכְלִין מִשְּׁחִיטָתוֹ דְּמוֹקֵי לָהּ בְּגָדוֹל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו וְיֵ"ל דְּהָא דְּקָטָן נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו הַיְנוּ עִם הַגְּדוֹלִים כִּדְאָמְרִינַן גַּבֵּי שִׁיר בֵּין רַגְלֵי הַלְוִיִּם הָיוּ עוֹמְדִין וְנַעֲרֵי הַלְוִיִּם הָיוּ נִקְרָאִים בְּפֶ' אֵין בַּעֲרָכִין (עֲרָכִין יג:) אֲבָל בִּפְנֵי עַצְמוֹ אֵינוֹ נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו עַד שֶׁיָּבִיא ב' שְׂעָרוֹת: **וְגַבּוֹ** טָהוֹר הַיְנוּ דְּלָא מִטַּמֵּא מִגַּבּוֹ אֲבָל אִם נִטְמָא מִתּוֹכוֹ נִטְמָא נָמֵי גַּבּוֹ וּמְטַמֵּא אֲחֵרִים כִּדְאָמְרִינַן בת"כ מְרֻבָּה מִדַּת דִּלְטַמֵּא מִלִּטָּמֵא שֶׁכְּלִי חֶרֶס מְטַמֵּא אֲחֵרִים מֵאֲחוֹרָיו וְאֵינוֹ מִטַּמֵּא מֵאֲחוֹרָיו וְאָמְרִינַן נָמֵי בְּפֶרֶק עַל אֵלּוּ מוּמִין (בְּכוֹרוֹת דַּף לח.) כְּלִי חֶרֶס נִטְמָא תּוֹכוֹ נִטְמָא גַּבּוֹ וְנִרְאֶה דְּגַבּוֹ טָהוֹר אֲפִלּוּ נֶגַע שֶׁרֶץ בְּיָד שֶׁבּוֹ דְּלָא אָמַר יָד לְהַכְנִיס בִּכְלֵי חֶרֶס וְהָא דְּפָרִיךְ בְּרֵישׁ הָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קיח.) וְאֵימָא יָד לְהוֹצִיא אֲבָל לְהַכְנִיס לֹא וּמְשַׁנֵּי יָד יְתֵירָה כְּתִיב תַּנּוּר וְכִירַיִם יֻתָּץ טְמֵאִים הֵם וּטְמֵאִים יִהְיוּ לָכֶם לְרַבּוֹת אֶת הַיָּדוֹת ה"ק לְרַבּוֹת אֶת הַיָּדוֹת לְהוֹצִיא וְאִיַּתַּר יָד דִּזְרָעִים לְהַכְנִיס אֲבָל יָד דְּתַנּוּר וְכִירַיִם לֹא מַכְנִיס כִּדְמַשְׁמַע בַּתּוֹסֶפְתָּא דְּכֵלִים דְּקָאָמַר אֵין טֻמְאָה לִכְלֵי חֶרֶס אֶלָּא מֵאֲוִירוֹ וּבְהֶסֵּט (הַזָּב) ע"ג אֶבֶן מְסָמָא וְלָא חָשִׁיב שֶׁיֵּשׁ לוֹ טֻמְאָה מִיָּדוֹ וְעוֹד דִּקְרָא דִּמְטַהֵר כְּלִי חֶרֶס הַמֻּקָּף צָמִיד פָּתִיל מַשְׁמַע אֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ יָדַיִם: **אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אִם כֵּן נָגַע** וא"ת וְהָא מִדִּכְתַב רַחֲמָנָא תּוֹכוֹ וְלֹא תּוֹךְ תּוֹכוֹ שְׁמַע מִנָּהּ דִּמְקַבֵּל טֻמְאָה מֵאֲוִירוֹ וְיֵ"ל דַּאֲפִלּוּ לֹא מְקַבֵּל טֻמְאָה מֵאֲוִירוֹ כֵּיוָן דְּמִטַּמֵּא אֲחֵרִים מֵאֲוִירוֹ אִצְטְרִיךְ שַׁפִּיר לָאֳכָלִים הַנִּתְלִים תּוֹךְ תּוֹכוֹ דִּטְהוֹרִין וּמִיהוּ קָשֶׁה מִדִּכְתִיב תּוֹכוֹ שֶׁל זֶה וְלֹא תּוֹכוֹ שֶׁל אַחֵר ש"מ דְּמִטַּמְּאִין מֵאֲוִירָן וְיֵ"ל דְּהַ"א אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְטַמֵּא תְּנֵהוּ עִנְיָן לְטַמֵּא תּוֹכוֹ שֶׁל זֶה מְטַמֵּא אֲחֵרִים מֵאֲוִירוֹ וְלֹא תּוֹכוֹ שֶׁל אַחֵר אִי נָמֵי הֲוָה אָמֵינָא תּוֹכוֹ שֶׁל זֶה מְקַבֵּל טֻמְאָה בְּמַגָּע וְלֹא תּוֹכוֹ שֶׁל אַחֵר וְלֹא יְקַבְּלוּ טֻמְאָה שְׁאָר כֵּלִים אֲפִלּוּ בְּמַגָּע אֶלָּא מִגַּבָּן (וְלֹא נִרְאֶה דִּקְרָא קַמָּא [הָוֵי] מוֹקְמִינַן שֶׁמְּקַבֵּל טֻמְאָה מֵאֲוִיר וְלָא דָּרְשִׁינַן תּוֹכוֹ שֶׁל זֶה וְלֹא תּוֹכוֹ שֶׁל אַחֵר אֶלָּא [בָּתַר] (בָּתְרָא) דְּקַיְימָא לָן מִקְרָא אַחֲרִינָא שֶׁמְּקַבֵּל טֻמְאָה מֵאֲוִירוֹ) (גִּלָּיוֹן): **אֶלָּא** א"כ נָגַע וְתוֹכוֹ דִּכְתַב רַחֲמָנָא ע"כ לְמַעוֹטֵי גַּבּוֹ וא"ת וְהָא מִקְּרָא דְּצָמִיד פָּתִיל נָפְקָא וְעוֹד הִקְשָׁה הר"י כֹּהֵן אִם כְּלִי חֶרֶס אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה מֵאֲוִיר לָמָּה לִי הוּא דִּכְתִיב גַּבֵּי צָמִיד פָּתִיל לְמֵימַר הָא שְׁאָר כֵּלִים אֲפִלּוּ מֻקָּפוֹת צָמִיד פָּתִיל טְמֵאִים הָא כֵּיוָן דִּכְלִי חֶרֶס אֵינוֹ מִטַּמֵּא מֵאֲוִירוֹ תּוּ לֵיכָּא לְמֵעְבַּד ק"ו שֶׁלֹּא יְהוּ שְׁאָר כֵּלִים מִטַּמְּאִין מִגַּבָּן אֶלָּא מִתּוֹכָן וּבִנְגִיעָה וּמִיהוּ לִשְׁנוּיָא קַמָּא שֶׁפֵּרַשְׁנוּ לְעֵיל דְּהַ"א אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְטַמֵּא תְּנֵהוּ עִנְיָן לְטַמֵּא אָתֵי שַׁפִּיר דְּלִכְתִּי אִיכָּא ק"ו שֶׁלֹּא יְהוּ שְׁאָר כֵּלִים מִטַּמְּאִין מִגַּבָּן וּמָה כְּלִי חֶרֶס שֶׁמְּטַמֵּא אֲחֵרִים מֵאֲוִיר אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה מִגַּבּוֹ שְׁאָר כֵּלִים לֹא כ"ש אֲבָל לָמָּה לְפָרִיךְ דְּהַ"א תּוֹכוֹ שֶׁל זֶה מְקַבֵּל טֻמְאָה בְּמַגָּע וְלֹא תּוֹכוֹ שֶׁל אַחֵר קָשֶׁה וְיֵ"ל דְּכָל כַּמָּה דְּלָא יָדְעִינַן דִּכְלִי חֶרֶס מְטַמֵּא מֵאֲוִירוֹ לָא מָצִינַן לְמִדְרַשׁ מִכָּל כְּלִי פָּתוּחַ הָא דְּדָרְשִׁינַן בְּסָמוּךְ אֵיזֶהוּ כְּלִי שֶׁטֻּמְאָתוֹ קוֹדֶמֶת לְפִתְחוֹ וְהַשְׁתָּא וַדַּאי לֹא הָיִינוּ יוֹדְעִים הֵיאַךְ לִדְרֹשׁ הַפָּסוּק: **הַתּוֹרָה הֵעִידָה עַל כְּלִי חֶרֶס וַאֲפִ' מָלֵא חַרְדָּל** לְפִי מַה שֶּׁמְּפָרֵשׁ ר"ת דְּאֵין אֹכֶל מְקַבֵּל טֻמְאָה מִדְּאוֹרַיְתָא פָּחוֹת מִכְּבֵיצָה לָא נָקַט חַרְדָּל דַּוְקָא אֶלָּא כְּלוֹמַר וַאֲפִלּוּ מָלֵא בֵּיצִים וְנָקַט חַרְדָּל מִשּׁוּם דְּמִדְּרַבָּנַן מְקַבֵּל טֻמְאָה בְּכָל שֶׁהוּא הִקְשָׁה רַבֵּינוּ אֶפְרַיִם מְנָלַן דְּהַיְנוּ מִטַּעַם אֲוִיר דִּלְמָא הָוֵי מִטַּעַם שֶׁכְּלִי חֶרֶס מְצָרֵף כְּשֶׁכֻּלָּן נוֹגְעִין זֶה בָּזֶה וְנוֹגְעִין בִּכְלִי אֲבָל נִתְלִים בָּאֲוִיר לֹא וכ"ת אִם כֵּן צֵרוּף דִּכְתִיב גַּבֵּי קֳדָשִׁים לָמָּה לִי דְּדָרְשִׁינַן (פְּסָחִים דַּף יט.) כַּף אַחַת הַכָּתוּב עָשָׂה לְכָל מַה שֶּׁבַּכַּף אַחַת אִצְטְרִיךְ מִשּׁוּם כְּלִי שֶׁטֶף וְיֵשׁ לוֹמַר מִדִּכְתִיב הָכָא כֹּל מַשְׁמַע אֲפִלּוּ נִתְלֶה בָּאֲוִיר וְעוֹד הָתָם דָּרְשִׁינַן צֵרוּף מִדִּכְתִיב אַחַת מַשְׁמַע שֶׁהַכַּף מְצָרֵף וְעָשָׂה לְכָל אַחַת אֲבָל הָכָא לָא כְּתִיב אַחַת:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ז מהל' ביאת מקדש הל' יב:

ב מיי' פ"ה מהל' שאר אבות הטומאות הל' ז:

ג מיי' פ"ה מהל' שאר אבות הטומאות הל' ז:

ד מיי' פ"ח מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יא, סמג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' נג סעי' ו:

ה מיי' פ"ה מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' טו:

ו מיי' פי"ג מהל' כלים הל' א:

ז מיי' פי"ג מהל' כלים הל' א:

רבינו גרשום

ויהי כאחד למחצרים ולמשוררים כו'. כלומר מאי קראה דנפסלין בקול שנאמר ויהי כאחד למחצרי' כו':

עד שירתת. כלומר שמרתתין ידיו מחמת זקנה:

בעל קרי שטבל ולא הטיל מים. כלומר ולא הטיל מים קודם לכן לכשיטיל מים לאחר טבילה טמא דאמרינן עם מי רגלים יצא קרי:

ר' יוסי אומר בחולה ובזקן טמא. כלומר שלא היה בו כח כשראה קרי שיצא קרי כולו בפעם אחד ועכשיו כשיטיל מים יצא עם מי רגלים:

בילד טהור. כלומר בילד אע"פ שלא הטיל מים קודם טבילה אע"פ כן טהור דאמרינן כי ראה קרי ראה כולו יצא בכח:

שליח צבור. פרנס:

ואידך לנצח שאני. כלומר שהיו מחזיקים ברחמים. איכא דאמרי ר' היא. כלומר הא דאמרינן מאימתי כשר לעבודה משיביא ב' שערות אבל אין אחיו הכהנים מניחין אותו לעבוד הא ר' הוא דחזינן דר' אמר אומר אני עד שיהא בן עשרים והכי סברינן לדר' כשר משיביא ב' שערות והאי דאמר א' אני עד שיהא בן עשרים דאין אחיו הכהנים מניחין אותו:

ואיכא דאמר ר' אית ליה לפסול מדרבנן דת"ק אומר פחות מבן עשרים והוא אומר עד שיהא בן עשרים והא דאמרינן כשר משיביא ב' שערות רבנן היא דאמרי מאימתי כשר לעבודה משיביא ב' שערות:

לכתחלה הוא דלא. כלומר לרבנן אע"פ שאמרינן כשר משיביא ב' שערות אעפ"כ לכתחלה אין אחיו הכהנים מניחין אותו וכו'. מנהני מילי דאויר כלי חרס טמא אע"פ שלא נגעו אוכלין בכלי חרס אלא באויר טמאין דת"ר תוכו אע"פ שלא נגע הטומאה אלא באויר (אוירו) טמא אתה אומר אע"פ שלא נגע או אין טמא אלא אם כן נגע בכלי חרס נאמר תוכו ליטמא כלומר כלי חרס עצמו ונאמר תוכו לטמא אוכלין שבתוכו מה לטמא אע"פ שלא נגע אמרי טמא כלחזין בחרדל שמנעי טמא מאויר כלי חרס מכלל דאוירו טמא ומטמא האוכלין מאויר:

מסורת הש"ס

א משנה מקואות

ב תוספתא חגיגה

ג במדבר רבה

ד תמיד כז.; יבמות פו:; בכורות ד.

ה תוספתא זבחים; ספרא אמור פרשה ג א

ו תוספתא חולין

גליון הש"ס

גמ' התורה העידה. עיין לקמן דף קיח ע"ב תוס' ד"ה אין יד:

תורה אור השלם

וַיְהִי כְאֶחָד (למחצצרים) [לַמְחַצְּרִים] וְלַמְשֹׁרְרִים לְהַשְׁמִיעַ קוֹל־אֶחָד לְהַלֵּל וּלְהֹדוֹת לַיהֹוָה וּכְהָרִים קוֹל בַּחֲצֹצְרוֹת וּבִמְצִלְתַּיִם וּבִכְלֵי הַשִּׁיר וּבְהַלֵּל לַיהֹוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ וְהַבַּיִת מָלֵא עָנָן בֵּית יְהֹוָה [דברי הימים ב ה, יג]

וּבַשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְבוֹאָם אֶל־בֵּית הָאֱלֹהִים לִירוּשָׁלַםִ בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי הֵחֵלּוּ זְרֻבָּבֶל בֶּן־שְׁאַלְתִּיאֵל וְיֵשׁוּעַ בֶּן־יוֹצָדָק וּשְׁאָר אֲחֵיהֶם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְכָל־הַבָּאִים מֵהַשְּׁבִי יְרוּשָׁלַםִ וַיַּעֲמִידוּ אֶת־הַלְוִיִּם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְנַצֵּחַ עַל־מְלֶאכֶת בֵּית־יְהֹוָה [עזרא ג, ח]

וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִקְדָּשִׁי בִּתְעוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵעָלַי הֵמָּה יִקְרְבוּ אֵלַי לְשָׁרְתֵנִי וְעָמְדוּ לְפָנַי לְהַקְרִיב לִי חֵלֶב וָדָם נְאֻם אֲדֹנָי יֱהֹוִה [יחזקאל מד, טו]

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזַּרְעֲךָ לְדֹרֹתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה בוֹ מוּם לֹא יִקְרַב לְהַקְרִיב לֶחֶם אֱלֹהָיו [ויקרא כא, יז]

וְכָל־כְּלִי־חֶרֶשׂ אֲשֶׁר־יִפֹּל מֵהֶם אֶל־תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ [ויקרא יא, לג]

וַאֲפִילּוּ מְלֹא חַרְדָּל. אֲמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה לְרָבָא: וִיהֵא כְּלִי חֶרֶס מִיטַּמֵּא מִגַּבּוֹ, מִקַּל וָחוֹמֶר: וּמָה כָּל הַכֵּלִים שֶׁאֵין מִיטַּמְּאִין מֵאֲוִירָן – מִיטַּמְּאִין מִגַּבָּן, כְּלִי חֶרֶס שֶׁמִּיטַּמֵּא מֵאֲוִירוֹ – אֵינוֹ דִּין שֶׁיִּטַּמֵּא מִגַּבּוֹ? א(א)אָמַר קְרָא: "וְכֹל כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו", אֵיזֶהוּ כְּלִי שֶׁטּוּמְאָתוֹ קוֹדֶמֶת לְפִתְחוֹ? הֱוֵי אוֹמֵר: זֶה כְּלִי חֶרֶס, וְכִי אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו הוּא דְּטָמֵא, הָא יֵשׁ צָמִיד פָּתִיל עָלָיו – טָהוֹר. וְיִהְיוּ כָּל הַכֵּלִים מִיטַּמְּאִין מֵאֲוִירָן, מִקַּל וָחוֹמֶר: וּמָה כְּלִי חֶרֶס שֶׁאֵין מִיטַּמֵּא מִגַּבּוֹ – מִיטַּמֵּא מֵאֲוִירוֹ, כָּל הַכֵּלִים שֶׁמִּיטַּמְּאִין מִגַּבָּן – אֵינוֹ דִּין שֶׁמִּיטַּמְּאִין מֵאֲוִירָן? אָמַר קְרָא "תּוֹכוֹ", תּוֹכוֹ שֶׁל זֶה, וְלֹא תּוֹכוֹ שֶׁל אַחֵר. וְהָנֵי "תּוֹכוֹ", הָא דָּרְשִׁינְהוּ! (ב)אַרְבְּעָה "תּוֹכוֹ" כְּתִיבִי: "תּוֹכוֹ", "תּוֹךְ"; "תּוֹכוֹ", "תּוֹךְ". ב(ג)חַד לְגוּפֵיהּ, וְחַד לִגְזֵרָה שָׁוָה, וְחַד "תּוֹכוֹ שֶׁל זֶה וְלֹא תּוֹכוֹ שֶׁל אַחֵר", וְחַד "תּוֹכוֹ וְלֹא תּוֹךְ תּוֹכוֹ", וַאֲפִילּוּ כְּלִי שֶׁטֶף. וְלֹא יְהוּ כָּל הַכֵּלִים מִיטַּמְּאִין מִגַּבָּן, אֶלָּא מִתּוֹכָן וּבִנְגִיעָה, מִקַּל וָחוֹמֶר: וּמָה כְּלִי חֶרֶס שֶׁמִּיטַּמֵּא מֵאֲוִירוֹ – אֵינוֹ מִיטַּמֵּא מִגַּבּוֹ, כָּל הַכֵּלִים שֶׁאֵין מִיטַּמְּאִין מֵאֲוִירָן – אֵינוֹ דִּין שֶׁאֵין מִיטַּמְּאִין מִגַּבָּן? אָמַר קְרָא: "וְכֹל כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא", הַאי הוּא דְּכִי אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו טָמֵא, הָא יֵשׁ צָמִיד פָּתִיל עָלָיו טָהוֹר. הָא כָּל הַכֵּלִים, בֵּין שֶׁיֵּשׁ צָמִיד פָּתִיל עֲלֵיהֶם בֵּין שֶׁאֵין צָמִיד פָּתִיל עֲלֵיהֶם – מִיטַּמְּאִין. ד-ז(ג)מַתְנִי' טָהוֹר בִּכְלֵי עֵץ, טָמֵא בִּכְלֵי מַתָּכוֹת; טָהוֹר בִּכְלֵי מַתָּכוֹת, טָמֵא בִּכְלֵי עֵץ. ח-יאגְּמָ' תָּנוּ רַבָּנַן: גּוֹלְמֵי כְּלֵי עֵץ טְמֵאִין, פְּשׁוּטֵיהֶן טְהוֹרִין; גּוֹלְמֵי כְּלֵי מַתָּכוֹת טְהוֹרִין, פְּשׁוּטֵיהֶן טְמֵאִין. נִמְצָא טָהוֹר בִּכְלֵי עֵץ – טָמֵא בִּכְלֵי מַתָּכוֹת, טָהוֹר בִּכְלֵי מַתָּכוֹת – טָמֵא בִּכְלֵי עֵץ. יב(ד)וְאֵלּוּ הֵן גּוֹלְמֵי כְּלֵי עֵץ: כֹּל שֶׁעָתִיד לָשׁוּף, לְשַׁבֵּץ, לְגָרֵר, לְכַרְכֵּב, לְהָטִיחַ בְּטוּנָס, מְחוּסָּר כַּן אוֹ אוֹגֶן אוֹ אוֹזֶן – טָמֵא, מְחוּסָּר חֲטִיטָה – טָהוֹר. מְחוּסָּר חֲטִיטָה, פְּשִׁיטָא! לָא צְרִיכָא, דְּחַק קְפִיזָא בְּקַבָּא. יג(ה)וְאֵלּוּ הֵן גּוֹלְמֵי כְּלֵי מַתָּכוֹת: כֹּל שֶׁעָתִיד לָשׁוּף,

---

וַאֲפִלּוּ מָלֵא חַרְדָּל שֶׁהַכְּלִי אֵינוֹ נוֹגֵעַ בְּכֻלּוֹ אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁסָּמוּךְ לִדְפָנוֹת וְהָאֶמְצָעִיִּים מִטַּמְּאִין מִן הָאֲוִיר וְאִי אַתָּה יָכוֹל לוֹמַר שֶׁזֶּה מְטַמֵּא אֶת זֶה שֶׁהֲרֵי אֵין כַּבֵּיצָה בְּכָל אֶחָד וְעוֹד אֵין אֹכֶל מְטַמֵּא אֹכֶל וְעוֹד אִם כֵּן זֶה שֵׁנִי וְזֶה שְׁלִישִׁי וְהַשְּׁלִישִׁי לֹא יַעֲשֶׂה רְבִיעִי לְטַמֵּא אֶת הָאֶמְצָעִיִּים: **וִיהֵא כְּלִי חֶרֶס מְטַמֵּא מִגַּבּוֹ** בִּנְגִיעָה: מק"ו דְּתוֹכוֹ גַּלֵּי לָךְ קְרָא מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָר כֵּלִים וְגַבּוֹ בִּנְגִיעָה נֵיתֵי בק"ו מַה כְּלֵי שֶׁטֶף שֶׁאֵין מִטַּמְּאִין מֵאֲוִירָן בְּלֹא נְגִיעָה כִּדְיָלֵיף לְקַמֵּהּ תּוֹכוֹ שֶׁל זֶה וְלֹא תּוֹכוֹ שֶׁל אַחֵר: **מִטַּמְּאִין מִגַּבָּן** בִּנְגִיעָה כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא יא) וְכֹל אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו וְגוֹ' עָלָיו מַשְׁמַע דְּנָגַע וְלָא שְׁנָא גַּבּוֹ וְלָא שְׁנָא אֲוִירוֹ: **כְּלִי פָּתוּחַ** מִדְּקָפֵיד אַפְּתִיחָה שְׁמַע מִנָּהּ בִּכְלִי חֶרֶס קָאֵי דְּאֵיזֶהוּ כְּלִי שֶׁטֻּמְאָתוֹ קוֹדֶמֶת לְפִתְחוֹ בְּאֵיזֶה כֵּלִים הָרְגִילָה תּוֹרָה אֶת הַטֻּמְאָה לְהִכָּנֵס וּלְמַהֵר וְלָבֹא דֶּרֶךְ פִּתְחוֹ: **הֱוֵי אוֹמֵר זֶה כְּלִי חֶרֶס** דִּכְתַב לָךְ בְּגוּפֵהּ בְּהִלְכָתָא אַחֲרִיתִי אֶל תּוֹכוֹ: **הָא יֵשׁ צָמִיד פָּתִיל עָלָיו** שֶׁמְּצֻמֶּדֶת מְגוּפָתוֹ עָלָיו לְפִיו יָפֶה: **פָּתִיל** מְגוּפָתוֹ: **טָהוֹר** וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּאֹהֶל הַמֵּת דִּקְרָא בְּאֹהֶל הַמֵּת מִשְׁתַּעֵי אַלְמָא לֹא נִטְמָא מִגַּבּוֹ: **וּמָה כְּלִי חֶרֶס שֶׁאֵין מְטַמֵּא מִגַּבּוֹ** כִּדַאֲמָרָן: **הָא דָּרְשִׁינְהוּ** חַד לְגוּפֵהּ וְחַד לִגְזֵרָה שָׁוָה דְּנֶאֱמַר תּוֹכוֹ לְטַמֵּא כו': **אַרְבָּעָה קְרָאֵי כְּתִיבִי** תְּרֵי תּוֹכוֹ וּבְכָל חַד הֲוָה מָצֵי לְמִכְתַּב תּוֹךְ וּכְתַב תּוֹכוֹ: **חַד לְגוּפֵהּ** תּוֹךְ הַתַּנּוּר לְטַמֵּא לְגוּפֵהּ אָתָא שֶׁיִּטַּמֵּא הַכְּלִי כָּל אֳכָלִין וּמַשְׁקִין שֶׁבַּאֲוִירוֹ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָגַע: **וְחַד לג"ש** לִלְמֹד עַל הַכְּלִי שֶׁיְּקַבֵּל טֻמְאָה מִן הָאֲוִיר אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָגַע בּוֹ הַשֶּׁרֶץ כִּדְאָמְרִינַן לְעֵיל (חֻלִּין דַּף כד:) נֶאֱמַר תּוֹכוֹ לְטַמֵּא כו': **תּוֹכוֹ וְלֹא תּוֹךְ תּוֹכוֹ וַאֲפִלּוּ כְּלִי שֶׁטֶף מַצִּיל** אִם הָיָה כְּלִי מֻנָּח בְּתוֹךְ כְּלִי חֶרֶס וּפִי הַפְּנִימִי לְמַעְלָה מִפִּי הַחִיצוֹן כִּדְמְפָרֵשׁ בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים וְאֹכָלִים וּמַשְׁקִין בַּפְּנִימִי וְטֻמְאָה בַּאֲוִיר הַחִיצוֹן אֵין הָאֳכָלִין טְמֵאִין דְּלָאו תּוֹכוֹ דִּכְלִי חֶרֶס נִינְהוּ אֶלָּא תּוֹךְ תּוֹכוֹ וַאֲפִלּוּ כְּלִי שֶׁטֶף מַצִּיל וְלָא מִבַּעְיָא פְּנִימִי אִם גַּם הוּא שֶׁל חֶרֶס דְּמַצִּיל דְּכֵיוָן דְּאֵינוֹ מְטַמֵּא מִגַּבּוֹ לֹא נִטְמָא וְחוֹצֵץ בִּפְנֵי הַטֻּמְאָה שֶׁבַּאֲוִיר הַחִיצוֹן אֶלָּא אֲפִלּוּ כְּלִי שֶׁטֶף דְּמִטַּמֵּא מִגַּבּוֹ וְאִיכָּא לְמֵימַר לֹא יָחֹץ בִּפְנֵי הַטֻּמְאָה מַצִּיל עַל הָאֳכָלִין שֶׁבְּתוֹכוֹ שֶׁהֲרֵי גַּם הוּא לֹא נִטְמָא וְחוֹצֵץ דְּאִי מִשּׁוּם דְּנָגַע בַּחִיצוֹן חִיצוֹן רִאשׁוֹן הוּא וְאֵין כְּלִי מְקַבֵּל טֻמְאָה אֶלָּא מֵאַב הַטֻּמְאָה וְאִי מִשּׁוּם דְּקָאֵי בַּאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס וּכְתִיב וְכָל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא ה"מ אֳכָלִין וּמַשְׁקִין אֲבָל כֵּלִים אֵין מִטַּמְּאִין דְּתַנְיָא בִּפְסָחִים (דַּף כ.) יָכוֹל יְהוּ כָּל הַכֵּלִים מִטַּמְּאִין מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס תַּ"ל כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וּסְמִיךְ לֵהּ מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֹכֶל וּמַשְׁקִין מִטַּמְּאִין מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס וְאֵין כָּל הַכֵּלִים מִטַּמְּאִין מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס: **כְּלֵי שֶׁטֶף** כָּל שְׁאָר כֵּלִים שֶׁאֵינָם כְּלֵי חֶרֶס מִקְרוּ כְּלֵי שֶׁטֶף עַל שֵׁם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם טָהֳרָה בַּמִּקְוֶה: **אֶלָּא מִתּוֹכָן וּבִנְגִיעָה** עַל שֶׁיִּפֹּל לְתוֹכָן וְיִגַּע בָּהֶן וְנֵימָא דְּהַאי אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו עַל שׁוּלָיו וְעַל דָּפְנוֹתָיו מִתּוֹכוֹ קָאָמַר: **מק"ו וּמָה כְּלִי חֶרֶס שֶׁמִּטַּמֵּא מֵאֲוִירוֹ** בְּלֹא נְגִיעָה: אֵין מִטַּמֵּא מִגַּבּוֹ אֲפִילּוּ בִּנְגִיעָה כו': **אָמַר קְרָא וְכֹל כְּלִי פָּתוּחַ** דְּמִדְּקַפֵּיד אַפְּתִיחָה בִּכְלִי חֶרֶס קָאָמַר וּכְתִיב הוּא לְמֵימְרָא דְּהַאי הוּא דְּתַלְיֵהּ רַחֲמָנָא בְּצָמִיד פָּתִיל מִכְּלָל דְּאִינָךְ אֲפִילּוּ יֵשׁ צָמִיד פָּתִיל עֲלֵיהֶן טְמֵאִין אַלְמָא מִגַּבָּן נִטְמְאוּ: **גָּלְמֵי** שֶׁלֹּא נִגְמְרָה כָּל מְלַאכְתָּן כִּדְמְפָרֵשׁ וְאָזֵיל אֲבָל נִגְמְרָה חֲקִיקָתָן וּרְאוּיִין הֵן לְתַשְׁמִישָׁן: **פְּשׁוּטֵיהֶן** אֲפִילּוּ נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן: **טְהוֹרִין** דְּאִתַּקַּשׁ עֵץ לְשַׂק דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא יא) מִכָּל כְּלִי עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ עוֹר אוֹ שָׂק מָה שַּׂק מִטַּלְטֵל מָלֵא וְרֵיקָן אַף כֹּל מִטַּלְטֵל מָלֵא וְרֵיקָן: **גָּלְמֵי כְּלֵי מַתָּכוֹת טְהוֹרִין** וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ טַעְמָא: **פְּשׁוּטֵיהֶן טְמֵאִין** אִם נִגְמְרָה כָּל מְלַאכְתָּן דִּכְלֵי מַתָּכוֹת לֹא אִתַּקּוּשׁ לְשַׂק וְטֻמְאַת כְּלֵי מַתָּכוֹת כְּתוּב בְּפָרָשַׁת מִדְיָן (בַּמִּדְבָּר לא) אַךְ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַכֶּסֶף וְגוֹ': **לָשׁוּף** לְשַׁפְשֵׁף בְּדָבָר הַמַּחֲלִיקָן וּמְנַקְּהָן כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂין בְּעֵשֶׂב שֶׁקּוֹרִין אשפרי"ל: **לְשַׁבֵּץ** לְשׁוֹן מִשְׁבְּצוֹת מַרְאָתָן עֲשׂוּיִין כְּמַזְלְגִים קְטַנִּים כְּמוֹ וּמַפְּקֵי לֵהּ בְּרַמְּתָא דְּפַרְזְלָא בְּמַסֶּכֶת נִדָּה (דַּף סב.) כְּלוֹמַר שֶׁמְּחַסְּרִין לִתְקוֹעַ בָּהֶן מַסְמְרוֹת וּמִשְׁבְּצוֹת לְנוֹי כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂים בְּאַרְגָּזֵי הַנָּשִׁים: **לְגָרֵר** ברהיטנ"א לְהַחֲלִיק: **לְכַרְכֵּב** שֶׁחוֹקֵק בָּהֶן חֲקִיקוֹת גְּלוּלוֹת וְכַרְכֹּב כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂים בְּכִסּוּי תֵּבוֹת וְסַפְסָלִים: **לְהָטִיחַ בְּטוּנָס** דָּג הוּא כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ בְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת (לְקַמָּן חֻלִּין סו.) אֲפוּנָס וְאֲטוּנָס וְשָׁפִין בְּעוֹרוֹ כְּלֵי עֵץ לְהַחֲלִיק וּכְדְאָמַר בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף כ:) מְשַׁפְשֵׁף בְּעוֹר הַדָּג: **אוֹ שֶׁמְּחֻסָּר כַּן** בָּסִיס לֵישֵׁב עָלָיו: **אֹגֶן** שָׂפָה לְפִיו כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂין לִכְלֵי שֶׁשּׁוֹתִין בּוֹ יַיִן לְנוֹי: **אֹזֶן** אנס"א בְּלַעַ"ז כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂין לַקֻּפָּה וְלַנָּפָה: **מְחֻסַּר חֲטִיטָה** טָהוֹר דְּלָאו כְּלִי הוּא: **דָּחַק קְפִיזָא בְּקַבָּא** כְּלִי שֶׁבְּדַעְתּוֹ לָחֹק עַל שֶׁיַּחֲזִיק קַבָּא חָקַק בּוֹ ג' לֻגִּין וְאַף עַל פִּי שֶׁרָאוּי לִמְלָאכָה הוֹאִיל וְגַם קַבָּא הִתְחִיל בּוֹ וְדַעְתּוֹ לְהַשְׁלִימוֹ לָא הָוֵי גְּמַר מְלָאכָה:

(לְעֵיל) וּמָה כָּל הַכֵּלִים שֶׁאֵין מִטַּמְּאִין מֵאֲוִירָן כו' וא"ת מַה לְּכָל הַכֵּלִים שֶׁכֵּן נַעֲשׂוּ אַב הַטֻּמְאָה וּבְסָמוּךְ נָמֵי לַעֲבַד ק"ו אִיפְּכָא שֶׁיְּהוּ כָּל הַכֵּלִים מִטַּמְּאִין מֵאֲוִיר אִיכָּא לְמִפְרַךְ מָה לִכְלֵי חֶרֶס שֶׁכֵּן אֵין לוֹ טָהֳרָה בְּמִקְוֶה וְי"ל דְּלָאו מִכֹּחַ כְּלִי עָבִיד ק"ו אֶלָּא מִכֹּחַ גַּב וַאֲוִיר וּמִיהוּ לְמַאי דְּפָרֵשִׁית לְעֵיל דְּהַאי ק"ו הָוֵי כְּמוֹ מַה מָּצִינוּ דְּלָא תִּקְשֶׁה כָּל חַד וְחַד תֵּיקוּם אַהִלְכָתֵהּ קָשֶׁה דְּבַמֶּה מָצִינוּ לֵיכָּא לְמֵילַף לִתֵּן הַחֹמֶר שֶׁל זֶה בָּזֶה דְּאִיכָּא לְמִפְרַךְ כִּדְפָרֵשִׁית וְיֵשׁ לוֹמַר כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל שֶׁיֵּשׁ כָּאן שׁוּם סְבָרָא לַעֲשׂוֹת ק"ו אֶחָד יוֹתֵר מֵאַחֵר וְעוֹד הַאי ק"ו דְּהָכָא לָא נַקְטֵהּ כְּלָל אֶלָּא לִרְוָחָא דְּמִלְּתָא דִּבְסְתָם כֵּלִים כְּתִיב טֻמְאַת מַגָּע אַף מִגַּבָּן וְכָל הַכְּלִי אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַזָּב יִטָּמֵא דְּמֵהֵיכָא נִמְעַט כְּלֵי חֶרֶס וְלִשְׁאָר כֵּלִים דְּיָלְפִינַן טֻמְאַת אֲוִיר מק"ו הַיְנוּ מִכֹּחַ גַּב וַאֲוִיר וּלְהָכִי אִצְטְרִיךְ תּוֹכוֹ שֶׁל זֶה וְלֹא תּוֹכוֹ שֶׁל אַחֵר: **אֵיזֶהוּ כְּלִי שֶׁטֻּמְאָתוֹ קוֹדֶמֶת לְפִתְחוֹ** הֱוֵי אוֹמֵר זֶה כְּלִי חֶרֶס אֲבָל אִי לָא כְּתִיב פָּתוּחַ ע"כ הֲוָה מוֹקְמִינַן לֵיהּ בְּכָל הַכֵּלִים וְלָא הֲוָה יָדְעִינַן מַאי לְמִדְרַשׁ מִיהוּ: **וְיִהְיוּ כָּל הַכֵּלִים מִטַּמְּאִין מֵאֲוִירָן** מק"ו וְאִם תֹּאמַר אִם כֵּן לֹא לִטַּמֵּא מִגַּבּוֹ דְּהַשְׁתָּא מִתּוֹקְמָא בְּכוּלְּהוּ קְרָא דְּכָל כְּלִי פָּתוּחַ דִּבְכֻלָּם טֻמְאָה קוֹדֶמֶת לְפִתְחָן וְי"ל דְּמ"מ לָא מוֹקְמִינַן לֵיהּ אֶלָּא בִּכְלֵי חֶרֶס דִּכְתִיב בֵּהּ טֻמְאַת אֲוִיר בְּהֶדְיָא: **וְחַד לִגְזֵרָה שָׁוָה** מֻפְנֵית הִיא דַּהֲוָה מָצֵי לְמִכְתַּב וְכָל אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם בּוֹ כָּל אֲשֶׁר בּוֹ: **וַאֲפִלּוּ כְּלִי שֶׁטֶף** מַצִּיל פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּלָא מִבַּעְיָא כְּלִי חֶרֶס דְּאֵין מְטַמֵּא מִגַּבּוֹ אֶלָּא אֲפִלּוּ כְּלֵי שֶׁטֶף דְּמִטַּמֵּא מִגַּבּוֹ מַצִּיל שֶׁגַּם כְּלֵי שֶׁטֶף אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס כִּדְאָמְרִינַן בִּפְסָחִים (דַּף כ.) וְקָשֶׁה לְפֵרוּשׁוֹ דְּאִם כֵּן מַה חִדּוּשׁ יֵשׁ בִּכְלֵי שֶׁטֶף יוֹתֵר מִבִּכְלֵי חֶרֶס וְעוֹד דְּאִיכָּא חִדּוּשׁ יוֹתֵר בִּכְלֵי חֶרֶס מִבִּכְלֵי שֶׁטֶף כְּגוֹן אִם שֶׁרֶץ בַּאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס פְּנִימִי וְאֹכָלִין בִּכְלִי חֶרֶס חִיצוֹן דְּטָהוֹר אַף עַל פִּי שֶׁהַפְּנִימִי טָמֵא דַּהֲוֵי רְבוּתָא טְפֵי מִבִּכְלֵי שֶׁטֶף דְּאֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה מֵאֲוִיר וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דִּקְרָא אִצְטְרִיךְ לִכְלִי שֶׁטֶף אַף עַל גַּב דְּלָאו מִינֵּהּ הוּא מַחֲרִיב בֵּהּ אֲבָל כְּלִי חֶרֶס דְּמִינֵּהּ הוּא בְּלָאו קְרָא יָדְעִינַן דְּחוֹצֵץ וּמַחֲרִיב בֵּהּ וְכֵן מוּכָח בִּשְׁמַעְתָּא קַמַּיְתָא דִּזְבָחִים (דַּף ג:) דְּפָרִיךְ וּמִי אָמַר רַבָּה חַטָּאת שֶׁשְּׁחָטָהּ עַל מִי שֶׁמְּחֻיָּב חַטָּאת פְּסוּלָה עַל מִי שֶׁמְּחֻיָּב עוֹלָה כְּשֵׁרָה אַלְמָא דְּמִינֵּהּ מַחֲרִיב בֵּהּ דְּלָאו מִינֵּהּ לָא מַחֲרִיב בֵּהּ וּתְנַן אֲפִלּוּ כְּלִי שֶׁטֶף מַצִּיל וּמְשַׁנֵּי הָתָם גַּלֵּי קְרָאֵי דְּאַרְבָּעָה תּוֹכוֹ כְּתִיבֵי: **לְהָטִיחַ** בְּטוּנָס הִקְשָׁה ר"ת דִּבְפֶ' שֵׁנִי דְּסַנְהֶדְרִין (ל' כ:) אָמַר כְּלֵי עֵץ מֵאֵימָתַי מְקַבְּלִים טֻמְאָה הָעֲרִיסָה וְהַמִּטָּה מִשֶּׁיְּשׁוּפֵם בְּעוֹר הַדָּג וְתֵרֵץ דִּשְׁפִיָּה דְּהָתָם הַיְנוּ לְהָסִיר אֶת הַקְּסָמִים הַגְּדוֹלִים שֶׁמַּזִּיקִין לֵישֵׁב עָלֶיהָ אֲבָל שְׁפִיָּה דְּהָכָא אֵינָהּ אֶלָּא לְנוֹי בְּעָלְמָא לְהַחֲלִיקוֹ וּלְנַאֲנְאוֹ:

מסורת הש"ס

א ספרא שמיני פרק ט ב
ב זבחים ג:
ג תוספתא חולין
ד תוספתא כלים מציעא
ה תוספתא כלים מציעא

תורה אור השלם

וְכֹל אֲשֶׁר־יִפֹּל־עָלָיו מֵהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא מִכָּל־כְּלִי־עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ־עוֹר אוֹ שָׂק כָּל־כְּלִי אֲשֶׁר־יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהֵר [ויקרא יא, לב]

וְכֹל כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין־צָמִיד פָּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא [במדבר יט, טו]

וְכָל־כְּלִי־חֶרֶשׂ אֲשֶׁר־יִפֹּל מֵהֶם אֶל־תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ [ויקרא יא, לג]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ד מהל' כלים הל' א:
ב מיי' פ"ד מהל' כלים הל' ח:
ג מיי' פ"ד מהל' כלים הל' ט:
ד מיי' פא' מהל' כלים הל' ט:
ה מיי' פא' מהל' כלים הל' י:
ו מיי' פח' מהל' כלים הל' א:
ז מיי' פח' מהל' כלים הל' א:
ח מיי' פא' מהל' כלים הל' ט:
ט מיי' פא' מהל' כלים הל' י:
י מיי' פח' מהל' כלים הל' א:
יא מיי' פא' מהל' כלים הל' ט:
יב מיי' פה' מהל' כלים הל' א:
יג מיי' פח' מהל' כלים הל' ב:

רבינו גרשום

ואיזהו כלי שטומאה קודמת לפתחו. כלומר שאין מטמא מגבו אלא לדרך פתחו:

אמר קרא תוכו. כלומר תוכו של כלי חרס וכו':

הני תוכו הא דרשינהו. כלומר לעיל:

לא ארבעה תוכו כתיבי תוך תוכו תוך תוכו. כלומר מצי למיכתב תוך מאי תוכו לדרשא הוא דאתא:

חד לג"ש. כדאמרינן לעיל כלומר נאמר תוכו ליטמא וכו' וחד תוכו ולא תוך תוכו כלומר דכתב וכל אשר בתוכו יטמא ולא תוך תוכו יטמא ואפי' כו':

כלי שטף העומד לתוך התנור שתנור זו כלי חרס [הוא] וכלי שטף)נראה דצ"ל וכלי שטף דהיינו כלי עור ומתכת ועץ היה בתוך התנור כל הפירות שהיו בתוך כלי שטף טהורין דכלי וכו'. זו כלי עור אבל פירות שבכלי שטף אין טמאין דכלי העומד בתוכו טמא ולא מה שבתוכו ומה אמר אפי' כלי שטף כלומר לא מבעיא כלי חרס דחשיב תוך דידיה וחשוב תוך תוכו אלא אפי' כלי שטף דאין חשוב תוך דידיה אפי' הכי מציל לפירות שבתוכו:

ובנגיעה כלומר דנגע בתוכו ויהא טמא ולא יהו כל הכלים מטמאין בגבן כלומר בכלי עץ וכו' אמר קרא וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל וגו' כלומר שזו כלי חרס האי הוא דכי אין צמיד פתיל טמא שזו כלי חרס וכו' אלא כל הכלים כלומר של עץ בין שיש צמיד פתיל ובין שאין צמיד וכו':

גולמי כלי עץ כדבעינן לפרושי לקמן:

וכל שעתיד לשוף אפלניר בלע"ז. לשבץ קליני"ר. לכרכם לשון ערקלים:

להטיח בטונס שטחין אותו להיות חלוק:

מחוסר כן. כלומר שולים על מה שהכלי יושב:

לָשׁוּף, לְשַׁבֵּץ, לְגָרֵר, לְכַרְכֵּר, לְהַקִּישׁ בְּקוּרְנָס. מְחוּסָּר כַּן אוֹ אוֹגֶן אוֹ אוֹזֶן – טָהוֹר, מְחוּסָּר כִּסּוּי – טָמֵא. מַאי שְׁנָא הָנֵי וּמַאי שְׁנָא הָנֵי? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: הוֹאִיל וּלְכָבוֹד עֲשׂוּיִין. רַב נַחְמָן אָמַר: הוֹאִיל וּדְמֵיהֶן יְקָרִים. [א]מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ כְּלֵי עֶצֶם, וְאַזְדָּא רַב נַחְמָן לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר רַב נַחְמָן: כְּלֵי עֶצֶם כִּכְלֵי מַתָּכוֹת דָּמוּ. [ב(א)]מִכְּלָל דִּכְלֵי עֶצֶם מְקַבְּלֵי טוּמְאָה? אִין, דְּתַנְיָא: רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "וְכָל מַעֲשֵׂה עִזִּים תִּתְחַטָּאוּ"? לְהָבִיא דָּבָר הַבָּא מִן הָעִזִּים, מִן הַקַּרְנַיִם וּמִן הַטְּלָפַיִם. שְׁאָר בְּהֵמָה וְחַיָּה מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר "וְכָל מַעֲשֵׂה". אִם כֵּן, מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "עִזִּים"? פְּרָט לְעוֹפוֹת. מַתְנִי' הַחַיָּיב בִּשְׁקֵדִים הַמָּרִים – פָּטוּר בַּמְּתוּקִים, הַחַיָּיב בַּמְּתוּקִים – פָּטוּר בַּמָּרִים. [(ב)]גְּמָ' תָּנוּ רַבָּנַן: שְׁקֵדִים הַמָּרִים, קְטַנִּים – חַיָּיבִין, גְּדוֹלִים – פְּטוּרִין. מְתוּקִים, גְּדוֹלִים – חַיָּיבִין, קְטַנִּים – פְּטוּרִין. [גד(ג)]רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשּׁוּם אָבִיו: זֶה וָזֶה לִפְטוּר, וְאָמְרִי לַהּ: זֶה וָזֶה לְחִיּוּב. אָמַר רַבִּי אִלְעָא: הוֹרָה רַבִּי חֲנִינָא בְּצִפּוֹרִי כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר זֶה וָזֶה לִפְטוּר. וּלְמַאן דְּאָמַר זֶה וָזֶה לְחִיּוּב, גְּדוֹלִים לְמַאי חֲזוּ? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הוֹאִיל וְיָכוֹל לְמַתְּקָן עַל יְדֵי הָאוּר. [הו(ד)]מַתְנִי' הַתֶּמֶד, עַד שֶׁלֹּא הֶחְמִיץ – אֵינוֹ נִיקָּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, וּפוֹסֵל אֶת הַמִּקְוֶה. מִשֶּׁהֶחְמִיץ – נִיקָּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, וְאֵינוֹ פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוֶה. [זי(ה)]הָאַחִין הַשּׁוּתָּפִין, כְּשֶׁחַיָּיבִין בַּקָּלְבּוֹן – פְּטוּרִין מִמַּעְשַׂר בְּהֵמָה; כְּשֶׁחַיָּיבִין בְּמַעְשַׂר בְּהֵמָה – פְּטוּרִין מִן הַקָּלְבּוֹן. [יא(ו)]גְּמָ' מַנִּי מַתְנִיתִין? לָא רַבִּי יְהוּדָה וְלָא רַבָּנַן, דְּתַנְיָא: הַמְתַמֵּד וְנָתַן מַיִם בְּמִדָּה וּמָצָא כְּדֵי מִדָּתוֹ – פָּטוּר, וְרַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּיב. מַנִּי? אִי רַבָּנַן – אַף עַל גַּב דְּהֶחְמִיץ, אִי רַבִּי יְהוּדָה – אַף עַל גַּב דְּלֹא הֶחְמִיץ! אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ:

בְּשֶׁהֶחְמִיץ

לָשׁוּף בְּשׁוֹפִינָא לימ"א בְּלַעַ"ז: **לְשַׁבֵּץ** בְּמִשְׁבְּצוֹת זָהָב לְנוֹי: **לְגָרֵר** גרוטוסיי"ר לָשׁוּף שַׁיָּךְ בִּכְלֵי בַּרְזֶל לְגָרֵר שַׁיָּךְ בִּכְלֵי זָהָב וָכֶסֶף: **לְכַרְכֵּר** בַּעֲגוּרִים שֶׁקּוֹרִין ניי"ל: **לְהַקִּישׁ בְּקוּרְנָס** שֶׁיֵּשׁ בּוֹ פְּחִיתוֹת וּפוֹשְׁטָן בְּקוּרְנָס: **טָהוֹר** הוֹאִיל וְלֹא נִגְמְרָה כָּל מְלֶאכֶת נוֹיוֹ וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ טַעְמָא: **מְחֻסַּר כִּסּוּי טָמֵא** שֶׁאֵין הַכִּסּוּי מִמְּלֶאכֶת הַכְּלִי שֶׁהַכִּסּוּי כְּלִי אַחֵר הוּא וּבְלֹא כִּסּוּי הוּא בְּנוֹיוֹ: **מַאי שְׁנָא** גָּלְמֵי כְּלֵי מַתָּכוֹת לִטְהוֹרִין וּמַאי שְׁנָא שֶׁל עֵץ לִטְמֵאִין: **הוֹאִיל וְלִכְבוֹד** עֲשׂוּיִין הָנָךְ דְּמַתֶּכֶת הִלְכָּךְ לָא חֲשִׁיבֵי כְּלִי לִמְלֹאתַיְיהוּ עַד שֶׁתִּגָּמֵר כָּל מְלֶאכֶת כְּבוֹדָן: **הוֹאִיל** וּדְמֵיהֶן יְקָרִים וְעַל עֲדִיֵי לְנוֹי לָא חֲזוּ לִמְלֹאתַיְיהוּ לִמְכֹּר בְּיֹקֶר כְּרָאוּי לָהֶם: **כְּלֵי עֶצֶם** דְּמֵיהֶם יְקָרִים וְאֵין עֲשׂוּיִין לְכָבוֹד לְרַב נַחְמָן הָווּ כִּכְלֵי מַתָּכוֹת וּלְר' יוֹחָנָן הָווּ כִּכְלֵי עֵץ: **דִּכְלֵי עֶצֶם מְקַבְּלִים** טֻמְאָה בְּתָמִיהַּ וְהֵיכָא רְמִיזָא: **לְהָבִיא דָּבָר הַבָּא מִן הָעִזִּים** מִקַּרְנֵיהֶם וּמִטַּלְפֵיהֶם דְּהָא כְּלֵי עוֹר בְּהֶדְיָא כְּתִיב בְּרֵישָׁא דִּקְרָא: מִן הַקַּרְנַיִם גָּרְסִינַן וְלָא גָּרְסִינַן וּמִן הַקַּרְנַיִם: **פְּרָט לְעוֹפוֹת** כְּגוֹן נַפְרְנֵי גריפו"ן שֶׁעוֹשִׂין מֵהֶם כֵּלִים: **קְטַנִּים חַיָּבִין** בְּמַעֲשֵׂר שֶׁדַּרְכָּן לְאוֹכְלָן בְּקָטְנָם קֹדֶם שֶׁיְּהוּ מָרִים: **מְתוּקִים גְּדוֹלִים חַיָּבִין** שֶׁנִּגְמַר פִּרְיָם: **קְטַנִּים פְּטוּרִין** שֶׁאֵין דֶּרֶךְ אֲכִילָתָן כָּךְ: **זֶה וָזֶה לִפְטוֹר** קְטַנִּים פְּטוּרִים בֵּין מָרִים וּבֵין מְתוּקִים: **זֶה וָזֶה לְחִיּוּב** גְּדוֹלִים בֵּין מָרִים וּבֵין מְתוּקִים וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ גְּדוֹלִים מָרִים לְמַאי חֲזוּ: **מַתְנִי' הַתֶּמֶד עַל שֶׁלֹּא** הֶחְמִיץ הָא נָמֵי לְהָכִי תַּנְיָא הָכָא מִשּׁוּם דְּדָמְיָא לְהָנָךְ דִּלְעֵיל אֶלָּא דְּעַד הַשְׁתָּא אַיְירֵי בְּתַרְתֵּי מִלֵּי וְדָבָר הַנּוֹהֵג בְּזוֹ אֵינוֹ נוֹהֵג בְּזוֹ וּמֵהַשְׁתָּא מַיְירֵי בַּחֲדָא מִלְּתָא וְיֵשׁ בָּהּ חִלּוּק פְּרָקִים וּבִזְמַן שֶׁדָּבָר זֶה נוֹהֵג בָּהּ אֵין דָּבָר זֶה נוֹהֵג בָּהּ וְיֵשׁ זְמַן שֶׁזֶּה נוֹהֵג בָּהּ וְאֵין זֶה נוֹהֵג בָּהּ: יַיִן אֻזְכַּר לְעִנְיַן קִיחַת מַעֲשֵׂר בִּירוּשָׁלַיִם וְנָתַתָּ הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ וְגוֹ' מָה הַפְּרָט מְפֹרָשׁ פְּרִי מִפְּרִי וְגִדּוּלֵי קַרְקַע בְּעֵירוּבִין (דַּף כז:) וּמַיִם אֻזְכְּרוּ לְעִנְיַן לִפְסֹל אֶת הַמִּקְוֶה בִּשְׁלֹשָׁה לֻגִּין מַיִם שְׁאוּבִין אִם נָפְלוּ לְתוֹכָן קֹדֶם שֶׁהֻמְשְׁכוּ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה וְיַיִן אֵינוֹ פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוֶה: **תֶּמֶד** מַיִם הַנִּתָּנִים בַּחַרְצַנִּים וְלִכְשֶׁהֶחְמִיץ וְתוֹסֵס נַעֲשָׂה יַיִן וְהַתֶּמֶד עַל שֶׁלֹּא הֶחְמִיץ מַיִם בְּעָלְמָא הוּא וְנוֹהֵג בּוֹ תּוֹרַת פְּסוּל מִקְוֶה וְאֵינוֹ נוֹהֵג בּוֹ תּוֹרַת קִיחַת מַעֲשֵׂר וּלְאַחַר שֶׁהֶחְמִיץ יִנְהֹג בּוֹ קִיחַת מַעֲשֵׂר וְלֹא יִנְהֹג בּוֹ פְּסוּל מִקְוֶה: **וְכֵן הָאַחִין הַשֻּׁתָּפִין כְּשֶׁחַיָּבִים כו'** הָאַחִין שֶׁהֵן שֻׁתָּפִין בִּירֻשָּׁתָן: **כְּשֶׁחַיָּבִין בַּקָּלְבּוֹן פְּטוּרִים מִמַּעְשַׂר בְּהֵמָה** חָלְקוּ וּלְבַסּוֹף נִשְׁתַּתְּפוּ חַיָּבִין בְּקָלְבּוֹן כְּשֶׁמְּבִיאִין שִׁקְלֵיהֶן מְבִיאִין שְׁנֵי חֲצָאֵי שְׁקָלִים וְנוֹתְנִין שְׁתֵּי קָלְבּוֹנוֹת וְהַקָּלְבּוֹן הוּא לְשׁוֹן הֶכְרֵעַ שֶׁחַיָּבִין לְהַכְרִיעַ שִׁקְלֵיהֶן וְאִם נָתְנוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם שֶׁקֶל שָׁלֵם נוֹתְנִין שְׁתֵּי קָלְבּוֹנוֹת שֶׁהָיָה לָהֶן לִשְׁקֹל לַחֲצָאִין: **וּפְטוּרִין מִמַּעְשַׂר בְּהֵמָה** כָּל הַנּוֹלָדִים לָהֶם כָּל יְמֵי שֻׁתָּפוּתָם שֶׁהַשֻּׁתָּפוּת פּוֹטֵר מִמַּעְשַׂר בְּהֵמָה בִּבְכוֹרוֹת בְּפֶרֶק בָּתְרָא (דַּף נו:) יִהְיֶה לָּךְ וְלֹא שֶׁל שֻׁתָּפוּת וְהָתָם מוֹקֵי לֵיהּ לְהַאי קְרָא בְּמַעֲשֵׂר וְאַע"ג דִּבְבְכוֹרוֹת כְּתִיב: **וּכְשֶׁחַיָּבִין בְּמַעְשַׂר בְּהֵמָה** כְּגוֹן אִם לֹא חָלְקוּ מֵעוֹלָם חַיָּבִין בְּמַעְשַׂר בְּהֵמָה לְעַשֵּׂר כָּל הַנּוֹלָדִים לָהֶם כָּל יְמֵי שֻׁתָּפוּתָם דְּאָמַר הָתָם יָכוֹל אֲפִלּוּ קָנוּ בִּתְפוּסַת הַבַּיִת תַּלְמוּד לוֹמַר יִהְיֶה וּפְטוּרִין מִן הַקָּלְבּוֹן לְגַמְרֵי שֶׁשּׁוֹקְלִין בֵּין שְׁנֵיהֶם שֶׁקֶל שָׁלֵם שֶׁמָּמוֹן אֲבִיהֶם בְּחֶזְקָתוֹ עוֹמֵד וַאֲבִיהֶם הַשּׁוֹקֵל עַל בָּנָיו אוֹ עַל אֶחָד מִבְּנֵי עִירוֹ וּפוֹטְרוֹ בְּשֶׁלּוֹ פָּטוּר מִן הַקָּלְבּוֹן דִּתְנַן בִּשְׁקָלִים (פֶּרֶק א מִשְׁנָה ז) הַשּׁוֹקֵל עַל יַד עָנִי אוֹ עַל יַד שְׁכֵנוֹ אוֹ עַל יַד בֶּן עִירוֹ פָּטוּר וּבָנָיו נָמֵי אֵין מְנַת שִׁקְלֵיהֶם עָלָיו וְהָווּ לֵיהּ כִּשְׁכֵנוֹ וּבֶן עִירוֹ: **גְּמ' כְּדֵי מִדָּתוֹ** וְלֹא יוֹתֵר שֶׁאִם מָצָא יוֹתֵר הַכֹּל מוֹדִים שֶׁחַיָּב לְעַשֵּׂר שֶׁהֲרֵי יֵשׁ כָּאן יַיִן: **ר' יְהוּדָה מְחַיֵּב** בְּמַעֲשֵׂר דְּכוּלֵּיהּ פֵּירָא הוּא וַחֲכָמִים פּוֹטְרִים הוֹאִיל וְלֹא נוֹסַף בּוֹ כְּלוּם אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טַעַם יַיִן אֵינוֹ כְּלוּם:

מַאי שְׁנָא הָנֵי כו' אַגַּלְמַיְהוּ קָאֵי דִּפְשׁוּטֵיהוּ פְּשִׁיטָא דִּכְלֵי עֵץ הוּא לְאִתְתַּקַּשׁ לְשַׂק: **מִכְּלָל** דִּכְלֵי עֶצֶם מְקַבְּלֵי טֻמְאָה מִדְּאוֹרַיְיתָא קָא בָּעֵי לְאֲתוּיֵי דְּהָא פְּשִׁיטָא שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן טֻמְאָה דְּמַתְנִיתִין הִיא בְּמַסֶּכֶת כֵּלִים (פ"ב מ"א) וּמַיְיתֵי לָהּ בְּפ"ק דְּשַׁבָּת (דַּף טז.) כְּלֵי עֵץ וּכְלֵי זְכוּכִית וּכְלֵי עֶצֶם פְּשׁוּטֵיהֶן טְהוֹרִין וּמְקַבְּלֵיהֶן טְמֵאִין:

שְׁאָר בְּהֵמָה וְחַיָּה מִנַּיִן ת"ל וְכָל מַעֲשֶׂה וְאִם תֹּאמַר דִּבְפֶרֶק בַּמֶּה אִשָּׁה (שַׁבָּת דַּף סד.) דָּרֵישׁ דָּבָר הַבָּא מִזְּנַב הַסּוּס וּמִזְּנַב הַפָּרָה מִבֶּגֶד וְעוֹר תִּיפּוֹק לֵיהּ מוּכָל וי"ל דְּאֵין לְרַבּוֹת מוּכָל אֶלָּא עֲצָמוֹת שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה שֶׁל עִזִּים וְשֶׁל בְּהֵמָה אֲבָל בְּשֵׂעָר לָא דָּמוּ וְאִם תֹּאמַר וְהָכָא תִּיפּוֹק לֵיהּ מֵהָתָם מִבֶּגֶד וְעוֹר וי"ל דְּלָא יָדְעִינַן אֶלָּא דּוּמְיָא דְּבֶגֶד וְעוֹר: **זֶה** וָזֶה לִפְטוֹר פֵּרוּשׁ מָרִים בֵּין גְּדוֹלִים וּבֵין קְטַנִּים גְּדוֹלִים מִפְּנֵי שֶׁמָּרִים בְּיוֹתֵר וּקְטַנִּים מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִגְמְרוּ וְאָמְרִי לַהּ זֶה וָזֶה לְחִיּוּב גְּדוֹלִים מִפְּנֵי שֶׁנִּגְמְרוּ קְטַנִּים לְפִי שֶׁטּוֹבִים יוֹתֵר וּפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס דָּחוּק דִּמְפָרֵשׁ זֶה וָזֶה לִפְטוֹר קְטַנִּים מָרִים וּמְתוּקִים זֶה וָזֶה לְחִיּוּב גְּדוֹלִים מָרִים וּמְתוּקִים וְהַשְׁתָּא לָא הָוְיָא מֵעִנְיָן אֶחָד וְעוֹד דְּכִי בָּעֵי גְּדוֹלִים לְמַאי חֲזוּ הֲוֵי לֵיהּ לְפָרוּשֵׁי גְּדוֹלִים מָרִים כֵּיוָן דְּאַיְירֵי נָמֵי בִּמְתוּקִים: **הַתֶּמֶד** כו' פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס מַיִם הַנִּתָּנִים בַּחַרְצַנִּים וְנִרְאֶה דְּמַיְירֵי בְּמַיִם הַנִּתָּנִים בִּשְׁמָרִים דּוּמְיָא דְּהַמְתַמֵּד וְנָתַן מַיִם בְּמִדָּה דְּמַיְיתֵי עֲלָהּ בַּגְּמָרָא דְּמַיְירֵי דְּנִתָּנִים בִּשְׁמָרִים כִּדְמַשְׁמַע בְּפֶרֶק הַמּוֹכֵר פֵּרוֹת (ב"ב צז.) וְאֵינָם שָׁוִים לְגַמְרֵי כִּדְמַשְׁמַע בְּפֶ' אֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים מב): **וּפוֹסֵל** אֶת הַמִּקְוֶה הַיְנוּ מִקְוֶה חָסֵר אֲבָל שָׁלֵם אֵינוֹ נִפְסָל בְּשׁוּם עִנְיָן כְּדְפֵרַשְׁנוּ בְּפֶרֶק הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת (ב"ב דַּף סו: ד"ה מִכְּלָל): **הַמְתַמֵּד** וְנָתַן מַיִם בְּמִדָּה וְאִם תֹּאמַר וְלוֹקְמָיהּ בִּרְמוֹ תְּלָתָא וַאֲתָא אַרְבָּעָה וְיֵשׁ לוֹמַר דִּלְכוּלֵּי עָלְמָא חַיָּיב אֲפִלּוּ לֹא הֶחְמִיץ וְאִם תֹּאמַר וּמַאי טַעֲמָא דְּרַבָּנָן דְּפָטְרִי שְׁמָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם טַעַם יַיִן וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא הֶחְמִיץ וַהֲלֹא כָּל אִסּוּר שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ בְּנוֹתֵן טַעַם וְטֶבֶל חָמוּר לְעִנְיָן שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ וְעוֹד שֶׁאֲפִלּוּ הֶחְמִיץ פּוֹטְרִין חֲכָמִים לְמַאן דְּאָמַר בְּהֶחְמִיץ מַחְלֹקֶת וַאֲפִלּוּ בְּטֶבֶל וַדַּאי אַיְירֵי כִּדְמַשְׁמַע בְּפֶ' הַמּוֹכֵר פֵּרוֹת (ב"ב דַּף צז.) וְיֵשׁ לוֹמַר דְּיַיִן בְּמַיִם אֲפִלּוּ בְּפָחוֹת מִשִּׁשִּׁים אֲפִילּוּ רְמָא תְּלָתָא וַאֲתָא תְּלָתָא וּפַלְגָּא לָא חָשִׁיב טַעַם גָּמוּר לְרַבָּנָן כִּבְשָׂאר אִסּוּרִין דְּהָכָא לָא הָוֵי אֶלָּא קִיוּהָא בְּעָלְמָא: **אִי** רַבִּי יְהוּדָה אַף עַל גַּב דְּלֹא הֶחְמִיץ אַף עַל גַּב דְּרַבִּי יְהוּדָה לְהַחְמִיר אַיְירֵי לְהִתְחַיֵּיב בְּמַעֲשֵׂר וְהָכָא לְהָקֵל הוּא דְּנִקַּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר וְאֵין פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוֶה קָסָבַר הַשַּׁ"ס דְּלָא שְׁנָא וְקַשְׁיָא לְפֵרוּשׁ רַשְׁבָּ"ם דִּבְהַמּוֹכֵר פֵּרוֹת (דַּף צו:) גַּבֵּי פְּלוּגְתָּא דַּאֲחֵרִים וְרַבָּנָן בְּבוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן דְּקָאָמַר הַשַּׁ"ס דִּבְרְמָא תְּלָתָא וַאֲתָא תְּלָתָא לָא פְּלִיגֵי אֶלָּא בִּרְמָא תְּלָתָא וַאֲתָא תְּלָתָא וּפַלְגָּא וּפָרִיךְ לֵיהּ מֵהָא דִּפְלִיגֵי בִּכְדֵי מִדָּתוֹ וְלֹא יוֹתֵר וּמְשַׁנֵּי בְּיוֹתֵר נָמֵי פְּלִיגֵי וּכְדֵי מִדָּתוֹ נָקַט לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי יְהוּדָה וְהַשְׁתָּא קַשְׁיָא דְּמַאי מְשַׁנֵּי תִּקְשֵׁי אַמַּאי לָא מוֹקֵי נָמֵי פְּלֻגְתַּיְיהוּ דְּרַבָּנָן וַאֲחֵרִים בִּכְדֵי מִדָּתוֹ כִּי הֵיכִי דִּפְלִיגֵי ר' יְהוּדָה וְרַבָּנָן וְתֵרֵץ שָׁם רַשְׁבָּ"ם דְּרַבִּי יְהוּדָה דִּמְחַיֵּיב בִּכְדֵי מִדָּתוֹ הַיְנוּ לְחוּמְרָא וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן כִּדְמַשְׁמַע הָכָא וְצָרִיךְ לְפָרֵשׁ דִּגְמָרָא ס"ל כְּרַבָּנָן דְּפָטְרִי בִּכְדֵי מִדָּתוֹ וּמוֹקֵי אֲחֵרִים וְרַבָּנָן כְּרַבָּנָן דְּרַבִּי יְהוּדָה אִי נָמֵי מַשְׁמַע לֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּיב מִדְּאוֹרַיְיתָא בִּרְמָא תְּלָתָא וַאֲתָא תְּלָתָא וּפַלְגָּא לְכָךְ מַחְמִיר מִדְּרַבָּנָן בִּכְדֵי מִדָּתוֹ וּמַתְנִיתִין בִּרְמָא תְּלָתָא וַאֲתָא תְּלָתָא וּפַלְגָּא:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פה' מהל' כלים הל' א:
ב מיי' פא' מהל' כלים הל' א:
ג מיי' פב' מהל' מעשרות הל' ה:
ד מיי' פא' מהל' מעשרות הל' ט:
ה מיי' פז' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ו:
ו מיי' פז' מהל' מקואות הל' ד, סמג עשין רמח, טוש"ע יו"ד סי' רא סעי' כד:
ז מיי' פו' מהל' בכורות הל' י:
ח מיי' פו' מהל' בכורות הל' יא:
ט מיי' פג' מהל' שקלים הל' ד:
י מיי' פג' מהל' שקלים הל' ה:
יא מיי' פב' מהל' מעשרות הל' ז:

רבינו גרשום

אוגן. כלומר שפתו או אוזן טמא כלומר לבל שיהא חטוט כל צרכו כו' לא צריכא לחק קפיזא אני קב ועדיין לאו גמר כלי הוא וטהור:

א)על כאן שייך לעמוד הקודם. מחוסר כסוי טמא לאע"פ שאין לו כסוי גמר כלי יש בו וטמא. ור' יוחנן אמר הואיל ולכבוד עשויין כלומר כלי מתכת משום הכי [אינם] מקבלים טומאה [כשהם גולמי] ורב נחמן (מלבריקן) [אמר הואיל ודמיהן יקרים] כו' מאי ביניהו מ"מ לדברי הכל פוסלין איכא בינייהו כלי (עץ) [עצם] כלומר הולינקי. למ"ל הואיל ולכבוד עשויין ולא לאישתמושי אע"ג דלא הוי גמר מלאכה יכולין לשתות בהן בכלי עצם לפיכך גולמיהון טמאין:

למ"ד הואיל ודמיהן יקרים ה"מ בשגמר מלאכה בהן דמיהן יקרין אבל אי לא הוי גמר כלי אין דמיהן יקרים לפיכך גולמיהן טהורים:

מכלל דכלי עצם מקבל טומאה. כלומר [מנ"ל מקרא]. מה ת"ל כל מעשה עזים להביא דבר הבא מן הקרניים כלומר זהו כלי עצם פרט לעופות כלי הבא מן העצם לעופות דאינן מקבלין טומאה:

ת"ר שקדים המרים. כלומר מין אחד שאפי' בשעת גמר פרי מרים ואותו מין כשהם קטנים חייבין במעשר דחשובין אוכל שקטנים יכולין לאוכלן שאינן מרים כ"כ אבל כשהן גדולים אין יכולין לאוכלן כ"כ ולא חשיב אוכל ופטורין מן המעשר:

מתוקין גדולים חייבין כלומר מין מתוקין כשהן גדולים הן חייבין במעשר אבל כשהן קטנים מרים הם ולאו בני אכילה הם ופטורים מן המעשר:

זה וזה לפטור. כלומר מרים בין קטנים בין גדולים פטורין מן המעשר. ואמרי לה זה וזה לחיוב מרים בין גדולים ובין קטנים [הן חייבין]ב)נראה דצ"ל התמד כלומר שזו נעשה מחרצנים ששורין אותם במים ויוצא מהם טעם יין על שלא החמיץ אינו ניקח וכו'.:

התמד על שלא החמיץ כלומר שזו ישנים חרצנים שיוצאין מהם יין הם אינו נלקח בכסף מעשר כלומר ששורין אותם במים ויש בו טעם יין מן הזגים על שלא החמיץ אינו נקח בכסף מעשר כדפרשינן במסכת עירובין הכל נלקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומן המלח. ועל שלא החמיץ חשוב מים ופוסל את המקוה לחשובין מים שאובין:

ומצא כדי מדתו פטורה מן המעשר. דלא הוסיף על מדתו כלום על המים כלומר כלל לא יצא ממנו כלום ואינו אלא מים:

ור' יהודה מחייב. כלומר קא סבר ר' יהודה אפי' לא יצא אלא כדי מדתו אם לא הוסיף כו' אין לא היה מחייב בו מפני שהוא ספק במעשר:

מסורת הש"ס

א ספרא שמיני פרשה ט ז
ב תוספתא חולין; עירובין כח:
ג פסחים לז:
ד משנה מעשר שני; משנה מקואות; בבא בתרא סה:; בבא קמא סז.
ה משנה שקלים; משנה בכורות; ביצה לט:; בכורות נו:
ו פסחים מב:; משנה מעשרות; בבא בתרא צז.
ז תוספתא כלים מציעא

תורה אור השלם

וְכָל־בֶּגֶד וְכָל־כְּלִי־עוֹר וְכָל־מַעֲשֵׂה עִזִּים וְכָל־כְּלִי־עֵץ תִּתְחַטָּאוּ [במדבר לא, כ]

בְּשֶׁהֶחְמִיץ מַחְלוֹקֶת, וּמַתְנִיתִין רַבִּי יְהוּדָה. וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: בְּשֶׁהֶחְמִיץ מַחְלוֹקֶת. [א]וְאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: תֶּמֶד שֶׁלְּקָחוֹ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, וּלְבַסּוֹף הֶחְמִיץ – קָנָה מַעֲשֵׂר. מַאי טַעְמָא? אִיגַּלַּאי מִילְּתָא לְמַפְרֵעַ דְּפֵירָא הוּא. אֶלָּא, מַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי הֶחְמִיץ – אִין, לֹא הֶחְמִיץ – לָא, דִּלְמָא אִי שַׁבְקֵיהּ הֲוָה מַחְמִיץ! אָמַר רַבָּה: כְּשֶׁשִּׁיֵּיר מִמֶּנּוּ בְּכוֹס וְלֹא הֶחְמִיץ. [בג(א)]רָבָא אָמַר: הָא מַנִּי? רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי הִיא, דִּתְנַן: שְׁלֹשָׁה לוּגִּין מַיִם חָסֵר קוּרְטוֹב, שֶׁנָּפַל לְתוֹכָן קוּרְטוֹב יַיִן, וּמַרְאֵיהֶן כְּמַרְאֵה יַיִן, וְנָפְלוּ לַמִּקְוֶה – לֹא פְּסָלוּהוּ. [דה]שְׁלֹשָׁה לוּגִּין מַיִם חָסֵר קוּרְטוֹב, שֶׁנָּפַל לְתוֹכָן קוּרְטוֹב חָלָב, וּמַרְאֵיהֶן כְּמַרְאֵה מַיִם, וְנָפְלוּ לַמִּקְוֶה – לֹא פְּסָלוּהוּ. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַמַּרְאֶה. לָאו אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בָּתַר חֲזוּתָא אָזְלִינַן? הָכָא נָמֵי זִיל בָּתַר חֲזוּתָא, וְטַעְמָא וַחֲזוּתָא דְּהַאי מַיָּא נִינְהוּ. וּפְלִיגָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: הַכֹּל מוֹדִים שֶׁאֵין מַפְרִישִׁין עָלָיו מִמָּקוֹם אַחֵר, אֶלָּא אִם כֵּן הֶחְמִיץ. (ב)קָסָבַר בְּלֹא הֶחְמִיץ מַחְלוֹקֶת, וְעַד כָּאן לָא מְחַיֵּיב רַבִּי יְהוּדָה אֶלָּא מִינֵּיהּ וּבֵיהּ, אֲבָל מֵעָלְמָא לָא, דִּלְמָא אָתֵי לְאַפְרוֹשֵׁי מִן הַחִיּוּב עַל הַפְּטוּר וּמִן הַפְּטוּר עַל הַחִיּוּב. [ו]תָּנוּ רַבָּנַן: הַתֶּמֶד עַד שֶׁלֹּא הֶחְמִיץ – מַשִּׁיקוֹ

בְּשֶׁהֶחְמִיץ מַחֲלֹקֶת אֲבָל בְּשֶׁלֹּא הֶחֱמִיץ רַבִּי יְהוּדָה מוֹדֶה דְּלָאו פֵּירָא הוּא וְרַבָּנָן אֲפִילּוּ בְּשֶׁהֶחְמִיץ פְּלִיגִי: **וּמַתְנִיתִין רַבִּי יְהוּדָה הִיא** וּבְשֶׁלֹּא הֶחֱמִיץ לָא בָּעֵי רַב נַחְמָן לְאוֹקְמֵי לִפְלֻגְתַּיְיהוּ וְתֵיקוּם מַתְנִיתִין כְּרַבָּנָן דְּקָסָבַר ר"נ דְּכֵיוָן דִּכְשֶׁלֹּא מָצָא אֶלָּא כְּדֵי מִדָּתוֹ קָא מַיְירֵי אִי לֹא הֶחֱמִיץ לָא מְחַיֵּיב עֲלֵהּ רַבִּי יְהוּדָה: **קָנָה מַעֲשֵׂר** וּמִי שֶׁהַמָּעוֹת בְּיָדוֹ יָכוֹל לְאָכְלוֹ חוּץ לִירוּשָׁלַיִם מִפְּנֵי שֶׁנִּתְחַלְּלוּ עַל הַתֶּמֶד דְּאִלּוּ לֹא הֶחֱמִיץ הָווּ הָנָךְ מָעוֹת קָיְימֵי בְּקַלְשְׁתַּיְיהוּ בְּיַד הַמּוֹכֵר: **אִגַּלַּאי מִלְּתָא** דִּבְשַׁעַת לְקִיחָה פֵּירָא הֲוָה דְּנִכְנַס בָּהֶם כֹּחַ הַחַרְצַנִּים אֶלָּא שֶׁעֲדַיִן לֹא נִגְמַר וְחִלּוּל מַעַלְיָא הוּא שֶׁאִם לֹא הָיָה יַיִן בַּחַרְצַנִּים לֹא הָיָה מַחְמִיץ לְעוֹלָם: **אֶלָּא מַתְנִיתִין** דְּקָתָנֵי לֹא הֶחֱמִיץ אֵין נִקָּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר וּמַשְׁמַע דְּאֵינָהּ לְקִיחָה וְהַדָּמִים קְלוּטִים בְּיַד הַמּוֹכֵר: **דִּלְמָא אִי שַׁבְקֵיהּ הֲוָה מַחְמִיץ** הֵיכָא דְּלֵיתֵיהּ קַמַּן נֵיזִיל בָּתַר רֻבָּא וְרֻבָּא מַחְמִיצַן הֵן וּמִדְּקָתָנֵי אֵין נִקָּח וּפוֹסֵל ש"מ כָּל כַּמָּה דְּלָא הֶחֱמִיץ אַע"פ שֶׁעָתִיד לְהַחְמִיץ הַהִיא שַׁעְתָּא מַיָּא נָאו פֵּירָא הוּא וְלָא הָוֵי חִלּוּל: **כְּשֶׁשִּׁיֵּיר** מִמֶּנּוּ מוֹכֵר זֶה בַּכּוֹס וְלֹא הֶחֱמִיץ: **רָבָא אָמַר** מַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי עַל שֶׁלֹּא הֶחֱמִיץ פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוֶה וְאֵינוֹ נִקָּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר וְאַע"ג דְּפֵירָא הוּא: **ר' יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי הִיא** דְּאָזֵיל בָּתַר חֲזוּתָא וְאָמַר קֻרְטוֹב חָלָב מַשְׁלִים לג' לֻגִּים לִפְסֹל מִקְוֶה מִשּׁוּם דְּיֵשׁ לוֹ מַרְאֵה מַיִם וְהָכָא נָמֵי אַע"ג דְּפֵירָא הוּא עַל שֶׁלֹּא הֶחֱמִיץ הוֹאִיל וַחֲזוּתֵיהּ מַיָּא פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוֶה וּלְגַבֵּי מַעֲשֵׂר נָמֵי הוֹאִיל וַחֲזוּתֵיהּ וְטַעֲמָא מַיָּא אֵינוֹ נִקָּח וְרַב נַחְמָן דְּאָמַר כְּרַבָּנָן דְּאָמְרֵי קֻרְטוֹב חָלָב לֹא מַשְׁלִים לִפְסֹל אֶת הַמִּקְוֶה וְאַף ע"ג דַּחֲזוּתָא דְּכוּלְּהוּ מַיָּא הוּא וְהָכָא נָמֵי אַע"ג דְּחֶזְוָתֵיהּ מַיָּא הוֹאִיל וּפֵירָא הֲוָה לָא פְּסִיל מִקְוֶה וּלְגַבֵּי מַעֲשֵׂר נָמֵי נִקָּח: **לֹא פְּסָלוּהוּ** דְּאַע"ג דְּאִיכָּא שְׁלֹשָׁה לֻגִּין שְׁלֵמִים כֵּיוָן דְּחֶזְוָתַיְיהוּ דְּחַמְרָא לָא פָּסְלֵי: **שְׁלֹשָׁה לֻגִּין חָסֵר קֻרְטוֹב שֶׁנָּפַל לְתוֹכָן קֻרְטוֹב חָלָב** שֶׁאֵינוֹ לוֹקֵחַ אֶת מַרְאֵה הַמַּיִם: **וּמַרְאֵיהֶן כְּמַרְאֵה מַיִם** כֵּיוָן דְּלֵיכָּא שִׁיעוּרָא בְּמַיָּא לָא פָּסְלֵי דְּרַבָּנָן תַּרְתֵּי בָּעוּ שִׁיעוּרָא וַחֲזוּתָא: **הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַמַּרְאֶה** דְּכִי הֵיכִי דְּאָזְלַתְּ בְּרֵישָׁא בָּתַר חֲזוּתָא וְאָמַרְתְּ לֹא פְּסָלוּהוּ סֵיפָא נָמֵי זִיל בָּתַר חֲזוּתָא וְאֵימָא פְּסָלוּהוּ: **לָאו א"ר יוֹחָנָן כו'** רָבָא הוּא דִּמְסַיֵּים לָהּ לְמִלְּתֵיהּ דְּאוֹקֵי מַתְנִיתִין כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: **וְהָכָא נָמֵי** דְּתֶמֶד עַל שֶׁלֹּא הֶחֱמִיץ וְאַע"פ שֶׁעָתִיד לְהַחְמִיץ וְהַשְׁתָּא פֵּירָא הוּא הוֹאִיל וַחֲזוּתֵיהּ מַיָּא פְּסִיל מִקְוֶה וְאֵינוֹ נִקָּח וְרַב נַחְמָן כְּרַבָּנָן דְּאַף ע"ג דְּחֶזְוָתֵיהּ מַיָּא לָא פְּסִיל דְּתַרְתֵּי בָּעֵינַן לִפְסוֹל מִקְוֶה [שִׁיעוּרָא וַחֲזוּתָא] וּלְעִנְיַן מַעֲשֵׂר נִקָּח דְּאַפֵּירָא קָפֵיד רַחֲמָנָא וְהָא פֵּירָא הוּא וְהָכָא לָא בָּעֵי תַּרְתֵּי. וְלִבִּי מְהַסֵּס [מִשּׁוּם דְּרֵישָׁא מַשְׁמַע דְּאָזֵיל בָּתַר חֲזוּתָא וְסֵיפָא מַשְׁמַע דְּלָא אָזֵיל בָּתַר חֲזוּתָא] וְנִרְאֶה בְּעֵינַי דְּרָבָא חָסֵר קֻרְטוֹב תָּנֵי בְּרֵישָׁא וּמִשּׁוּם דְּלֵיכָּא שִׁיעוּרָא קָאָמַר תַּנָּא קַמָּא לֹא פְּסָלוּהוּ אֲבָל שְׁלֹשָׁה לֻגִּין שְׁלֵמִים אֲפִלּוּ מַרְאֵיהֶן כְּמַרְאֵה יַיִן פָּסְלֵי דְּרַבָּנָן לָא קָפְדֵי אַחֲזוּתָא כְּלָל וְהַשְׁתָּא מִתּוֹקְמָא שַׁפִּיר כְּרַב נַחְמָן [דְּאָזֵיל בָּתַר בַּסּוֹף אַף ע"ג דְּהַשְׁתָּא חֲזוּתָא מַיָּא דְּאָמַר כת"ק דְּלָא אָזֵיל בָּתַר חֲזוּתָא וְרָבָא דְּאָמַר כר"י] (דְּאָמַר כְּרַבָּנָן) וְהָכִי אָמְרִינַן בְּפֶרֶק קַמָּא דְּמַכּוֹת אַלִּיבָּא דְּרָבָא דְּחָסֵר קֻרְטוֹב תְּנַן בְּרֵישָׁא ות"ק לֹא זוֹ אַף זוֹ קָאָמַר וְר' יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אַרֵישָׁא נָמֵי פְּלִיג וַאֲתָא לְמֵימַר דַּאֲפִלּוּ שְׁלֹשָׁה לֻגִּין שְׁלֵמִים וּמַרְאֵיהֶן כְּמַרְאֵה יַיִן לָא פָּסְלֵי וּבְסֵיפָא אַף ע"ג דְּלֵיכָּא שְׁלֹשָׁה לֻגִּין שְׁלֵמִים מַיִם הוֹאִיל דְּאִיכָּא מַרְאֵה מַיִם פָּסְלֵי: **וּפְלִיגָא דְּר' אֶלְעָזָר** הָא דְּאָמַר רַב נַחְמָן לְעֵיל בְּשֶׁהֶחְמִיץ מַחֲלֹקֶת פְּלִיגָא אַדְּר' אֶלְעָזָר: **הַכֹּל מוֹדִים** אֲפִילּוּ רַבִּי יְהוּדָה: **שֶׁאֵין מַפְרִישִׁין עָלָיו מִמָּקוֹם אַחֵר** מִתֶּמֶד אַחֵר: **אֶלָּא א"כ הֶחֱמִיץ** תֶּמֶד זֶה שֶׁהוּא בָּא לְתַקֵּן וּלְהַפְרִישׁ עָלָיו מִמָּקוֹם אַחֵר. וּמִדְּקָאָמַר ר' אֶלְעָזָר אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאֵין מַפְרִישִׁין עָלָיו מִמָּקוֹם אַחֵר מִכְּלָל דִּמְחַיֵּיב לֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה בלא החמיץ ואתא רבי אלעזר לאשמועינן דעד כאן לא מחייב ליה רבי יהודה אלא מינה וביה אבל ממקום אחר אפילו הוא כיוצא בו שלא החמיץ לא שמא זה עתיד להחמיץ והוי פירא וזה אין עתיד להחמיץ והוה מפריש מן הפטור על החיוב או מן החיוב על הפטור והמפריש מן הפטור על החיוב אוכל טבל שהרי אין שם מעשר חל על מעשרותיו שאינו ראוי לכך ונמצא שלא נתקן זה שהפריש עליו והמפריש מן החיוב על הפטור מאכיל טבל לכהן שהרי אין שם תרומה חלה עליו כיון שזה שהוא מפריש עליו א"ר לכך ונמצא שנותן לו מטבל זה החיוב בתרומה ומאכילו לכהן על חנם וטבל במיתה אף לכהן כדאמרינן באלו הן הנשרפין (סנהדרין פג.):

בְּשֶׁהֶחְמִיץ מַחֲלֹקֶת לָאו דַּוְקָא בְּשֶׁהֶחְמִיץ אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁסּוֹפוֹ לְהַחְמִיץ אַע"ג דְּלָא הֶחֱמִיץ כִּדְאָמַר בְּסָמוּךְ וּבְוַדַּאי יַיִן חָשִׁיב לְר' יְהוּדָה מִלְּהִנָּקַח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר וַאֲפִלּוּ יֵשׁ בּוֹ ג' לֻגִּין מַיִם מִלְּבַד הַיַּיִן אֵינוֹ פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוֶה כִּי הֵיכִי דְּנֶחְשְׁבִינַן הַמַּיִם כִּפְרִי לִהְיוֹת נִקָּחִים בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר לְעִנְיַן מִקְוֶה נָמֵי נֶחְשָׁבִים כִּפְרִי וְלָא פָּסְלֵי לֵיהּ וְאֵין לוֹמַר הָא דְּנִקָּחִין מִשּׁוּם דְּהָווּ כְּקַנְקַן שֶׁנִּקָּח אַגַּב הַיַּיִן לָא דָּמֵי דְּעַל יְדֵי הַקַּנְקַן מִשְׁתַּמֵּר הַיַּיִן אֲבָל בְּמַיִם שֶׁבַּתֶּמֶד אֵין נִקָּחִין אֶלָּא מִשּׁוּם דַּחֲשִׁיב כְּיַיִן לְפִי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ טַעַם כְּמוֹ יַיִן מָזוּג וַאֲפִלּוּ לְמַאן דִּתְנָא חָסֵר קֻרְטוֹב בְּרֵישָׁא בַּמִּשְׁנָה דְּמַיְיתֵי בְּסָמוּךְ הָא שָׁלֹשׁ לֻגִּין שֶׁל מַיִם פָּסְלֵי לֵיהּ לָא דָּמֵי דְּהָתָם לֵיכָּא טַעְמָא דְּחַמְרָא אֶלָּא חֲזוּתָא לְבַד וְלָא חָיְישִׁינַן בַּחֲזוּתָא כֵּיוָן דְּלֵיכָּא טַעְמָא אֲבָל הָכָא דְּאִיכָּא טַעְמָא חַמְרָא מִזְּגָא אִקְרֵי וְהֵיכָא דְּלָא הֶחֱמִיץ חֲשִׁיב לֵיהּ כְּוַדַּאי מַיִם מִלְּפּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֶה דִּסְפֵק מַיִם שְׁאוּבִין לַמִּקְוֶה כָּשֵׁר: **וּמַתְנִי'** רַבִּי יְהוּדָה הִיא וְהָא דְּלָא מוֹקֵי פְּלֻגְתַּיְיהוּ בְּשֶׁלֹּא הֶחֱמִיץ וּמַתְנִיתִין כְּרַבָּנָן מִשּׁוּם דְּאַף רַבִּי יְהוּדָה הָיָה פּוֹטֵר בְּלֹא הֶחֱמִיץ: **דִּלְמָא** אִי שַׁבְקֵהּ הֲוָה מַחְמִיץ לָאו אַאֵין נִקָּחִין בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר פָּרִיךְ דִּבְדִין הוּא דְּאֵין נִקָּחִין מִסָּפֵק אֶלָּא אַפּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוֶה פָּרִיךְ דְּמִסָּפֵק אֵין לִפְסוֹל כִּדְתַנְיָא בַּתּוֹסֶפְתָּא מִקְוֶה שֶׁהִנִּיחוֹ רֵיקָן וּבָא וּמְצָאוֹ מָלֵא כָּשֵׁר מִפְּנֵי שֶׁהוּא סְפֵק מַיִם שְׁאוּבִין לַמִּקְוֶה וְכֵן מוּכָח בְּכַמָּה מִשְׁנָיוֹת: **רָבָא אָמַר** הָא מַנִּי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי הִיא רָבָא בָּא לוֹמַר שֶׁאֲפִלּוּ שִׁיֵּיר מִמֶּנּוּ בַּכּוֹס וְהֶחֱמִיץ חָשִׁיב מַיִם כָּל זְמַן שֶׁלֹּא הֶחֱמִיץ לִפְסֹל אֶת הַמִּקְוֶה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי דְּאָמַר שְׁלֹשָׁה לֻגִּין מַיִם חָסֵר קֻרְטוֹב שֶׁנָּפַל לְתוֹכָן קֻרְטוֹב חָלָב חָשִׁיב כַּמַּיִם לִפְסֹל אֶת הַמִּקְוֶה כֵּיוָן דְּטַעְמָא וַחֲזוּתָא מַיָּא וְהָכָא נָמֵי טַעְמָא וַחֲזוּתָא מַיָּא וְאַף ע"ג דְּלָא דָּמֵי לְגַמְרֵי דְּהָתָם אוֹתוֹ חָלָב אֵין סוֹפוֹ לִהְיוֹת בּוֹ טַעַם חָלָב וְגַם לֹא הָיָה נִקָּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר אֲבָל הָכָא סוֹפוֹ שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ טַעַם יַיִן כְּשֶׁיַּחְמִיץ וְהַמַּיִם עַצְמָם נֶחְשָׁבִים יַיִן לִהְיוֹת נִקָּחִים בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר כִּדְאָמַר בְּעֵירוּבִין (דַּף כז:) בְּשֵׁכָר לְרַבּוֹת תֶּמֶד מִשֶּׁיַּחְמִיץ מ"מ מְדַקְדֵּק רָבָא כֵּיוָן דַּאֲפִלּוּ חֵלֶב עַצְמוֹ נֶחְשָׁב כַּמַּיִם לְהַשְׁלִים שִׁעוּר שְׁלֹשָׁה לֻגִּין לִפְסֹל אֶת הַמִּקְוֶה ה"ה דְּהָכָא הֲוֵה פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוֶה אַע"ג דְּסוֹפוֹ לְהַחְמִיץ כֵּיוָן דְּהַשְׁתָּא מַיָּא טַעְמָא וַחֲזוּתָא מַיָּא: **וְטַעְמָא וַחֲזוּתָא** דְּהַאי מַיָּא נִינְהוּ אַע"פ שֶׁלֹּא הִזְכִּיר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אֶלָּא חֲזוּתָא מ"מ צָרִיךְ שֶׁלֹּא יְהֵא בּוֹ טַעַם יַיִן וּלְכָךְ נָקַט רָבָא טַעְמָא וַחֲזוּתָא דִּפְשִׁיטָא דְּיַיִן לָבָן שֶׁהָיָה דּוֹמֶה לְמַיִם לֹא הָיָה פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוֶה וַאֲפִלּוּ מָזוּג בְּג' לֻגִּים מַיִם וְהָא דְּלָא נָקַט רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַטַּעַם וְהַמַּרְאֶה לְמַאן דְּגָרֵיס בְּרֵישׁ מַכּוֹת (דַּף ג:) חָסֵר קֻרְטוֹב דְּמַשְׁמַע הָא יֵשׁ בּוֹ ג' לֻגִּין פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוֶה וְאַף ע"ג דְּמַרְאֵיהֶן יַיִן וּבָא רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי לַחֲלֹק גַּם עַל רֵישָׁא וְלוֹמַר דְּאֵין פּוֹסֵל כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַרְאֵה יַיִן אַע"פ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טַעַם מַיִם לְכָךְ לֹא הִזְכִּיר טַעְמָא אֶלָּא מַרְאֶה וּלְמַאן דְּלָא גָרֵיס בְּרֵישָׁא חָסֵר קֻרְטוֹב דְּהַשְׁתָּא לָא קָא"ר יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אֶלָּא אַסֵּיפָא נָקַט מַרְאֶה לְמֵימַר דְּבֵין בְּרֵישָׁא בֵּין בְּסֵיפָא הוֹלֵךְ אַחַר הַמַּרְאֶה כְּלוֹמַר כִּי הֵיכִי דְּמוֹדֶה לֵיהּ בְּרֵישָׁא דְּאָזְלִינַן אַחַר הַמַּרְאֶה אוֹדֵי לֵהּ נָמֵי בְּסֵיפָא דְּאָזְלִינַן בָּתַר טַעְמָא וּמַרְאֶה: **וּפְלִיגָא** דר' אֶלְעָזָר דְּאָמַר ר' אֶלְעָזָר הַכֹּל מוֹדִים כו' וא"ת מַאי פְּלִיג הָא אָתֵי שַׁפִּיר כְּרַב נַחְמָן דְּהָכִי קָאָמַר אַע"ג דְּר' יהודה מחייב במעשר משהחמיץ או שסופו להחמיץ מודה דאין מפרישין עליו מתמד אחר אלא א"כ החמיץ זה וזה משום דלמא זה סופו להחמיץ וזה אין סופו להחמיץ והוה ליה כו' וי"ל דלכך קאמר דפליגי דמשמע הלשון דמילתו בין רבנן בין רבי יהודה שאפילו רבנן מודו זה הלשון שאמרו שאין מפרישין עליו ממקום אחר אלא א"כ החמיץ אבל החמיץ מפרישין ורב נחמן דמוקי פלוגתייהו בהחמיץ סבר פטרי רבנן אפי' החמיץ: **התמד עד שלא החמיץ** משיקו במים וטהור משהחמיץ אין משיקו במים וא"ת לרב נחמן דחשיב ליה פירי בשסופו להחמיץ כמאן לא כרבי יהודה ולא כרבנן וי"ל (סיפא) על שלא החמיץ דהכא אין סופו להחמיץ ששייר ממנו בכוס ולא החמיץ כדפרשית לעיל על שלא החמיץ דמתניתין:

מסורת הש"ס

א מכות ג:; משנה מקואות

ב פסחים נא.; יומא י:; נדרים מד:; בבא מציעא נו.; בכורות כו:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פז' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ו:

ב מיי' פז' מהל' מקואות הל' י:

ג מיי' פז' מהל' מקואות הל' יא, סמג עשין רמח, טוש"ע יו"ד סי' רא סעי' כג:

ד מיי' פז' מהל' מקואות הל' י:

ה מיי' פז' מהל' מקואות הל' יא, סמג עשין רמח, טוש"ע יו"ד סי' רא סעי' כג:

ו מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' כד:

רבינו גרשום

רבא אמר הא מני ר' יוחנן היא. כלומר הא מני לתני על שלא החמיץ אינו נקח בכסף מעשר ר' יוחנן בן נורי שהולך אחר המראה לתנן שלשת לוגין מים וכו':

קורטוב מלה קטנה ומראיהן כמראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו כלומר משום דמראיהן כמראה יין ויין אינו פוסל את המקוה. שלשת לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב ומראיהן כמראה מים ונפלו למקוה לא פסלוהו כלומר כיון דלא הוו מן המים ג' לוגין שלימים אע"פ שמראה כמראה מים לא פסלוהו:

ר' יוחנן אומר הכל הולך אחר המראה כיון שמראיהן כמראה מים פסלוהו דהולך אחר המראה:

לאו אמר ר' יוחנן בן נורי בתר חזותא אזלינן. הכא נמי בתמד אזיל בתר חזותא וכיון דלא החמיץ טעם וחזותא מים נינהו:

ומה דאמר רב נחמן ור' יוסי בר' חנינא כשהחמיץ מחלוקת (זו) פליגי דר' אלעזר:

שאין מפרישין עליו. כלומר מן מעשר של יין על התמד שעדיין לא החמיץ אלא אם כן החמיץ והכל מודים מטענה זו אפי' ר' יהודה דמחייב אפי' שלא החמיץ. קסבר בלא החמיץ מחלוקת דר' יהודה ורבנן ומה דמחייב ר' יהודה לא מיחייב אלא מיניה וביה כלומר להפריש עליו מעשר מתמד עצמו שעדיין לא החמיץ אבל מתמד אחר אין מפרישין עליו שמא אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב כלומר שמא אתי לאפרושי מתמד שמעולם לא היה מחמיץ על התמד הזה שאם משיירין אותו עליין הוא מחמיץ:

מַשִּׁיקוֹ בַּמַּיִם, מִשֶּׁהֶחְמִיץ – אֵין מַשִּׁיקוֹ בְּמַיִם. אָמַר רָבָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁתִּמְדוֹ בְּמַיִם טְהוֹרִים וְנִטְמְאוּ, אֲבָל טְמֵאִים מֵעִיקָּרָא – לָא. אֲזַל רַב גְּבִיהָה מִבֵּי כְתִיל, אַמְרַהּ לִשְׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דְּרַב אָשֵׁי, מַאי שְׁנָא טְמֵאִין מֵעִיקָּרָא דְּלָא, דְּאָמְרִינַן: אַיְּידֵי דְּמַיָּא יַקִּירֵי שָׁכְנֵי תַּתַּאי, וּפֵירָא קָפֵי מִלְּעֵיל, וְלָא קָא סָלְקָא לְהוּ הַשָּׁקָה לְמַיָּא. אִי הָכִי, טְהוֹרִים וּלְבַסּוֹף נִטְמְאוּ נָמֵי. א(א)אֶלָּא, מִבַּלְבְּלִי; הָכָא נָמֵי – מְבַלְבְּלִי. (ב)מַתְנִי' כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֶכֶר, אֵין קְנָס, וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ קְנָס, אֵין מֶכֶר. ב(ג)גְּמָ' אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, אֲבָל חֲכָמִים אָמְרוּ: יֵשׁ קְנָס בִּמְקוֹם מֶכֶר, דְּתַנְיָא: קְטַנָּה מִבַּת יוֹם אֶחָד עַד שֶׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת – יֵשׁ לָהּ מֶכֶר וְאֵין לָהּ קְנָס, מִשֶּׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת עַד שֶׁתִּיבְגַּר – יֵשׁ לָהּ קְנָס וְאֵין לָהּ מֶכֶר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, שֶׁהָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֶכֶר – אֵין קְנָס, וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ קְנָס – אֵין מֶכֶר. גוַחֲכָמִים אוֹמְרִים: קְטַנָּה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד עַד שֶׁתִּיבְגַּר – יֵשׁ לָהּ קְנָס. קְנָס – אִין, מֶכֶר – לָא? אֵימָא: אַף קְנָס בִּמְקוֹם מֶכֶר. דמַתְנִי' כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֵיאוּן – אֵין חֲלִיצָה, וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֲלִיצָה – אֵין מֵיאוּן. זח(ד)גְּמָ' אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ מֵיאוּן בִּמְקוֹם חֲלִיצָה, דְּתַנְיָא: עַד מָתַי הַבַּת מְמָאֶנֶת? עַד שֶׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיִּרְבֶּה הַשָּׁחוֹר עַל הַלָּבָן. (ה)מַתְנִי' כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ תְּקִיעָה – אֵין הַבְדָּלָה, וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ הַבְדָּלָה – אֵין תְּקִיעָה. טיוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת – תּוֹקְעִין, וְלֹא מַבְדִּילִין; בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת – מַבְדִּילִין, וְלֹא תּוֹקְעִין. יכֵּיצַד מַבְדִּילִין? "הַמַּבְדִּיל בֵּין קוֹדֶשׁ לְקוֹדֶשׁ". רַבִּי דּוֹסָא אוֹמֵר: "בֵּין קוֹדֶשׁ חָמוּר לְקוֹדֶשׁ הַקַּל". גְּמָ' הֵיכִי תּוֹקֵעַ? אָמַר רַב יְהוּדָה: תּוֹקֵעַ וּמֵרִיעַ מִתּוֹךְ תְּקִיעָה, וְרַב אַסִּי אָמַר: תּוֹקֵעַ וּמֵרִיעַ בִּנְשִׁימָה אַחַת. אַתְקֵין רַב אַסִּי בְּהוּצָל כִּשְׁמַעְתֵּיהּ. מֵיתִיבִי: יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, תּוֹקְעִין וְלֹא מְרִיעִין. מַאי לָאו לֹא מְרִיעִין כְּלָל? לָא, רַב יְהוּדָה מְתָרֵץ לְטַעְמֵיהּ וְרַב אַסִּי מְתָרֵץ לְטַעְמֵיהּ. רַב יְהוּדָה מְתָרֵץ לְטַעְמֵיהּ: לָא מְרִיעִין בִּפְנֵי עַצְמָהּ, אֶלָּא מִתּוֹךְ תְּקִיעָה. וְרַב אַסִּי מְתָרֵץ לְטַעְמֵיהּ: לָא מְרִיעִין בִּשְׁתֵּי נְשִׁימוֹת, אֶלָּא בִּנְשִׁימָה אַחַת. יאוּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת כּוּ'. הֵיכָא אָמַר לַהּ? אָמַר רַב יְהוּדָה: בַּחֲתִימָתָהּ, וְכֵן אָמַר רַב נַחְמָן: בַּחֲתִימָתָהּ. וְרַב שֵׁשֶׁת בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי אָמַר: אַף בִּפְתִיחָתָהּ, וְלֵית הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ. רַבִּי דּוֹסָא אוֹמֵר: "בֵּין קֹדֶשׁ חָמוּר לְקֹדֶשׁ הַקַּל", וְלֵית הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ. יב(ו)אָמַר רַבִּי זֵירָא: יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּאֶמְצַע שַׁבָּת, אוֹמֵר "הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל וּבֵין אוֹר לְחֹשֶׁךְ וּבֵין יִשְׂרָאֵל לַגּוֹיִם וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה", מַאי טַעְמָא? סֵדֶר הַבְדָּלוֹת הוּא מוֹנֶה.

הֲדַרָן עֲלָךְ הַכֹּל שׁוֹחֲטִין.

מַתְנִי'

מַשִּׁיקוֹ בַּמַּיִם אִם נִטְמָא דְּמַיָּא בְּעָלְמָא הוּא: **מִשֶּׁהֶחְמִיץ אֵין מַשִּׁיקוֹ בְּמַיִם** דְּאַחְמְרָא הוּא וְכֵלִים וְאָדָם נִתְּנָה לָהֶם תּוֹרַת טָהֳרָה בְּמִקְוֶה אֲבָל בְּאֹכֶל וּמַשְׁקֶה לֹא נֶאֱמַר בָּהֶן טְבִילָה וּמַיִם מְטַהֲרִים בְּהַשָּׁקָה שֶׁאִם יֵשׁ לוֹ מַיִם יָפִים לִשְׁתִיָּה וְנִטְמְאוּ נוֹתְנָן בִּכְלִי וּמַשִּׁקָעָן בְּמֵי הַמִּקְוֶה עַל שֶׁנּוֹשְׁקִין הַמַּיִם וְהָוֵי חִבּוּר וּבָטְלֵי לְגַבֵּי מִקְוֶה כִּתְרוּמָה טְמֵאָה שֶׁזְּרָעָהּ בְּקַרְקַע שֶׁבָּטְלָה טֻמְאָתָהּ וְהִיא טְהוֹרָה וְהָכִי מְפָרֵשׁ בְּכָל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף לד.) אֲבָל יַיִן בְּמַיִם לָאו זְרִיעָה הִיא דְּטֻמְאָה לָא בָּטִיל: **לֹא שָׁנוּ** דְּמַשִּׁיקוֹ בְּמַיִם: **אֲבָל טְמֵאִין מֵעִיקָּרָא לָא** וְרַב גְּבִיהָה פָּרִיךְ עֲלָהּ מַאי שְׁנָא: **לִשְׁמַעְתָּא** כְּלוֹמַר טַעְמָא דְּהָא מַתְנִיתִין בָּעָא מִינֵּהּ מֵרַב אַשִּׁי: יַקִּירֵי כְּבֵדִין: **קָפֵי** צָף. וַיָּצֶף הַבַּרְזֶל מְתַרְגְּמִינַן וּקְפָא פַּרְזְלָא (מְלָכִים ב ו): **מִבַּלְבְּלִי** הַכֹּל יַחַד הַמַּיִם וְהַיַּיִן שֶׁל תֶּמֶד הִלְכָּךְ מְהַנְיָא לֵיהּ הַשָּׁקָה: **מַתְנִי' כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֶכֶר** כָּל זְמַן שֶׁהַבַּת קְטַנָּה וְאָבִיהָ זַכַּאי לְמָכְרָהּ: **אֵין קְנָס** אִם נֶאֶנְסָה אוֹ נִתְפַּתְּתָה אֵין לְאָבִיהָ חֲמִשִּׁים כֶּסֶף דְּנַעֲרָה כְּתִיב (דְּבָרִים כב) וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה חֲמִשִּׁים כָּסֶף: **וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ קְנָס** דְּהַיְינוּ כְּשֶׁהִיא נַעֲרָה: **אֵין מֶכֶר** דְּתַנְיָא בַּעֲרָכִין (דַּף כט:) יָכוֹל יִמְכֹּר אָדָם בִּתּוֹ כְּשֶׁהִיא נַעֲרָה אָמַרְתָּ ק"ו וּמָה מְכוּרָה כְּבָר יוֹצְאָה עַכְשָׁו בְּסִימָנֵי נַעֲרוּת שֶׁאֵינָהּ מְכוּרָה אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא תִּמָּכֵר: **גְּמ' זוֹ דִּבְרֵי ר"מ** דְּאָמַר קְטַנָּה אֵין לָהּ קְנָס אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים יֵשׁ לָהּ קְנָס לִקְטַנָּה וְטַעְמָא מְפָרֵשׁ בִּכְתֻבּוֹת (דַּף מ:) כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר נַעַר בְּלֹא הֵ"א אֲפִילּוּ קְטַנָּה בַּמַּשְׁמָע: **בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים** רְאוּיָה לְבִיאָה: הָכִי גָּרְסִינַן קְטַנָּה מִבַּת יוֹם אֶחָד עַל שֶׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת יֵשׁ לָהּ מֶכֶר וְאֵין לָהּ קְנָס וַחֲכָמִים אוֹמְרִים קְטַנָּה בַּת ג' שָׁנִים שֶׁהִיא רְאוּיָה לְבִיאָה יֵשׁ לָהּ קְנָס: **מֶכֶר לֹא** בִּתְמִיהַ וַהֲלֹא קְטַנָּה הִיא עַל שֶׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת: **אֵימָא אַף קְנָס** יֵשׁ לָהּ וְאַעַ"פ שֶׁיֵּשׁ מֶכֶר מִשֶּׁתֵּרָאֶה לְבִיאָה עַד שֶׁתָּבִיא ב' שְׂעָרוֹת וְקֹדֶם שֶׁתֵּרָאֶה לְבִיאָה יֵשׁ מֶכֶר וְאֵין קְנָס וּמִשֶּׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְעַד שֶׁתִּבָּגֵר יֵשׁ קְנָס וְלֹא מֶכֶר וּבֵין בַּגְרוּת לְנַעֲרוּת שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים: **מַתְנִי' מֵאוּן** בִּיתוֹמָה שֶׁקִּדְּשׁוּהָ אִמָּהּ אוֹ אָחִיהָ וַאֲפִילּוּ לְדַעְתָּהּ יְכוֹלָה לְמָאֵן וְיוֹצְאָה בְּלֹא גֵט עַד שֶׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְכָל יְמֵי קַטְנוּתָהּ אֵינָהּ רְאוּיָה לַחֲלִיצָה אִם יְבָמָה הִיא דְּאִישׁ כְּתִיב בַּפָּרָשָׁה וְאִם לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ וּמַקְּשִׁינַן אִשָּׁה לְאִישׁ וּמִשֶּׁנִּרְאֵית לַחֲלִיצָה אֵינָהּ יְכוֹלָה לְמָאֵן: **גְּמ' זוֹ דִּבְרֵי ר"מ** דְּאָמַר נַעֲרָה לֹא מְמָאֶנֶת: **בִּמְקוֹם חֲלִיצָה** דַּאֲפִילּוּ נַעֲרָה יְכוֹלָה לְמָאֵן: **עַד שֶׁיִּרְבֶּה הַשָּׁחוֹר** שֶׁיַּקִּיף אוֹתוֹ מָקוֹם בְּשֵׂעָר וּבְמַסֶּכֶת נִדָּה (דַּף נב:) מְפָרֵשׁ לֹא שֶׁיִּרְבֶּה מַמָּשׁ אֶלָּא שֶׁיִּהְיוּ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת אֲרֻכּוֹת שׁוֹכְבוֹת וְנִרְאֶה כְּמוֹ שֶׁרָבָה הַשָּׁחוֹר: **מַתְנִי' תְּקִיעָה** עַרְבֵי שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים לְהַבְטִיל אֶת הָעָם מִן הַמְּלָאכָה וּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת תּוֹקְעִין לְהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל: **הַבְדָּלָה** בִּתְפִלָּה וְעַל הַכּוֹס בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים: **תּוֹקְעִין** אַעַ"פ שֶׁגַּם הַיּוֹם יו"ט הָיָה וְאֵין בּוֹ מְלָאכָה תּוֹקְעִין לְהַבְדִּיל מִמְּלֶאכֶת אֹכֶל נֶפֶשׁ: **וְלֹא מַבְדִּילִין** מִפְּנֵי שֶׁהַנִּכְנָס חָמוּר מִן הַיּוֹצֵא: **חָל לִהְיוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת מַבְדִּילִין** לְפִי שֶׁהַיּוֹצֵא חָמוּר מִן הַנִּכְנָס וּתְקִיעָה אֵין כָּאן: **כֵּיצַד מַבְדִּילִין** בֵּין שַׁבָּת לְיוֹם טוֹב כְּשֶׁהוּא בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת: **גְּמ' הֵיכִי תּוֹקֵעַ** בְּיו"ט שֶׁבְּעֶ"שׁ כְּשֶׁהוּא תּוֹקֵעַ לְהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל דִּבְעֵי שִׁנּוּי מִשְּׁאָר עַרְבֵי שַׁבָּתוֹת שֶׁהֲרֵי אֵין קְדֻשָּׁה הַנִּכְנֶסֶת חֲמוּרָה מִקְּדֻשָּׁה דְּיוֹצְאָה כָּל כָּךְ: **מִתּוֹךְ תְּקִיעָה** קֹדֶם שֶׁיְּסַיֵּים הַתְּקִיעָה הוּא מֵרִיעַ בְּסוֹפָהּ: **בִּנְשִׁימָה אַחַת** וּמִכָּל מָקוֹם מַפְסִיק הוּא בֵּינְתַיִם: **הֵיכָא אָמַר לַהּ** לְהַאי בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ: **בַּחֲתִימָתָהּ** שֶׁל הַבְדָּלָה אֲבָל בִּפְתִיחָתָהּ הוּא אוֹמֵר בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל וְכָךְ אָנוּ נוֹהֲגִים: **אַף בִּפְתִיחָתָהּ** מַתְחִיל הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ בֵּין אוֹר לְחֹשֶׁךְ: **וְלֵית הִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ** שֶׁהֲרֵי לִמְנוֹת סֵדֶר הַבְדָּלוֹת הוּא בָּא בַּתְּחִלָּה וְהַבְדָּלָה דִּכְתִיבָה בְּאוֹרָיְתָא בְּקוֹדֶשׁ וְחוֹל כְּתִיבָה וּכְרַבִּי דּוֹסָא נָמֵי לֵית (לֵיהּ) הִלְכְתָא דְּלָא מְזַלְזְלִינַן בְּיוֹם טוֹב לִקְרוֹתוֹ קֹדֶשׁ הַקַּל: **בְּאֶמְצַע שַׁבָּת** אַפֵּ"ה אָמְרִינַן בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי אע"ג דְּלָא שַׁיָּךְ יוֹם הַשְּׁבִיעִי הָכָא כְּלָל: **סֵדֶר הַבְדָּלוֹת** הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה הוּא מוֹנֶה וּלְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ'. וַיַּבְדֵּל בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. וָאַבְדִּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי. וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי כו' הַיְנוּ בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל וּמִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמֵימַר מֵעֵין חֲתִימָה סָמוּךְ לַחֲתִימָתָהּ:

הָכָא נָמֵי מְבַלְבְּלִי וְרָבָא סָלְקָא לַעְתָּךְ דְּכִי נִטְמְאוּ מֵעִיקָּרָא בִּפְנֵי עַצְמָן אֵינוֹ מוֹעִיל לָהֶן הַשָּׁקָה אֶלָּא בִּפְנֵי עַצְמָן הִקְשָׁה ה"ר אֱלִיעֶזֶר מִמִּיץ לָמָּה לִי טַעְמָא דְּמִבַּלְבְּלִי כִּי נָמֵי קָפֵי פֵּרִי מִלְּעֵיל סָלְקָא לְהוּ הַשָּׁקָה כִּלְאַחַשְׁכְּחַן בְּפֶרֶק הַתַּעֲרֹבֶת (זְבָחִים עח:) גַּבֵּי יַיִן וְחָלָב לְאִין אֵין חוֹצְצִין שֶׁדֶּרֶךְ הַיַּיִן עוֹבְרִים הַמַּיִם אֶל גּוּף הָאָדָם וְעָלְתָה לוֹ טְבִילָה וְנִרְאֶה דְּלָא קָשֶׁה מִידִי דְּלָא דָּמֵי דְּוַדַּאי אַגַּבָּא דְּגַבְרָא אוֹ אַגַּבָּא דְּמָנָא מִחַלְחֲלֵי בְּהוּ מַיָּא אֲבָל דֶּרֶךְ הַשָּׁקָה לֹא: **אֲבָל** חֲכָמִים אוֹמְרִים יֵשׁ מֵאוּן בִּמְקוֹם חֲלִיצָה דְּתַנְיָא מַתְנֵי' דְּלָא סִימָן הֲוָה תָּנֵי לַאֲתוּיֵי אֲבָל מַיְתֵי בָּרַיְתָא מִשּׁוּם דִּמְפָרֵשׁ בָּהּ ר' מֵאִיר: **עַד** שֶׁיִּרְבֶּה הַשָּׁחוֹר עַל הַלָּבָן פֵּרוּשׁ הַבָּשָׂר לָבָן הוּא וְקָאָמַר ר' יְהוּדָה דִּבְעֵי שֶׁיַּשְׁחִיר אוֹתוֹ הַמָּקוֹם מִן הַשְּׂעָרוֹת וּבִשְׁתֵּי שְׂעָרוֹת סַגֵּי כִּדְמְפָרֵשׁ בְּפֶרֶק בָּא סִימָן וְלֹא שֶׁיַּרְבֶּה מַמָּשׁ אֶלָּא שֶׁיִּהְיוּ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת שׁוֹכְבוֹת וְנִרְאֶה כְּמוֹ שֶׁרָבָה הַשָּׁחוֹר כְּלוֹמַר לוֹמֶה כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ שָׁם שְׂעָרוֹת הַרְבֵּה וְשָׁם פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּלָא גָּרְסִינַן עַל הַלָּבָן:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' כד:

ב מיי' פד' מהל' עבדים הל' א, סמג עשין פה:

ג מיי' פא' מהל' נערה בתולה הל' ח, סמג עשין נד, טוש"ע אה"ע סי' קעז סעי' א:

ד מיי' פא' מהל' יבום וחליצה הל' יח, סמג עשין נ, טוש"ע אה"ע סי' קסז סעי' ד:

ה מיי' פי"א מהל' גירושין הל' ד:

ו מיי' פד' מהל' עבדים הל' א, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' יב:

ז מיי' פי"א מהל' גירושין הל' ד:

ח מיי' פד' מהל' עבדים הל' א, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' יב:

ט מיי' פה' מהל' שבת הל' כא:

י מיי' פכ"ט מהל' שבת הל' כב, סמג עשין פט, טור או"ח סי' תעג:

יא מיי' פכ"ט מהל' שבת הל' כב, סמג עשין פט, טור או"ח סי' תעג:

יב מיי' פכ"ט מהל' שבת הל' ג, סמג עשין פט, טוש"ע או"ח סי' תצא סעי' א:

מסורת הש"ס

א כתובות מ:

ב כתובות כט.; משנה כתובות

ג תוספתא כתובות

ד נדה נב:; תוספתא נדה; כתובות לו.; משנה נדה

ה תוספתא חולין

ו פסחים קג:

רבינו גרשום

משיקו במים. כלומר אם נטמאו בשרן או באוכלין הם טמאין:

על שלא החמיץ משיקו במים. כיצד משיקו נוטל כלי שפיו קצר וממלאו מן התמד שהוא טמא ומשים הכלי בתוך המקוה ומציף המים על פי הכלי וחשוב להו כטבילה והכי קאמר על שלא החמיץ לחשוב כמים עושה להו השקה:

אבל משהחמיץ אין משיקן לחשוב יין ולכן אין עושין השקה:

לא שנו אלא שתמדו במים טהורים ונטמאו ועכשו יועיל להן השקה. אלא מבלבלי בין שתמדו במים טהורין לכתחלה ובין שלא תימדו במים טהורין לכתחלה ומועיל להן השקה בין (לאחר) [נטמאו מעקרא] ובין לבסוף:

האחין השותפין שחייבים בקולבון. כלומר קולבון זוהי מעה קטנה שכל ישראל חייבין מחצית השקל בכל שנה ושנה ושני מחצית השקל יתירא משקל ואם בין שני אדם נותנין שקל חייבין להוסיף קולבון ואם אדם אחד חייב שקל להקדש ונותן שקל אין להוסיף עליו כלום והכא הכי קאמרינן האחין שבענין זה הוויין שותפין שהניח להן אביהן ביחד ירושתן ואח"כ לא חלקו דומין לאדם אחד ואין חייבין בקולבון אם נותנין בין שניהם שקל שלם בשביל שני מחצית השקל וחייבים במעשר בהמה לאין דומין כלקוחות אבל אם חייבין בקולבון להניח להן ירושה יחד קרקע ובהמות וחלקו ואח"כ נשתתפו דומין כלקוחות שלקח זה חלקו כנגד חלק חברו ודומין כמין שני בני אדם וחייבין בקולבון ופטורין ממעשר בהמה:

כל מקום שיש מכר אין לה קנס. כלומר באותו זמן שיכול למכור אדם את בתו לאמה אם אדם אחד תפשה ושכב עמה אין לה חמשים כסף שכתוב בפסוק הנערה והאב אינו יכול למוכרה נערה אלא קטנה וקטנה אין לה קנס ובכמה שנים היא חשובה נערה מבת אחת עשרה שנים ואני על שתים עשרה שנה חשובה נערה ואם מביאה ב' שערות ואלו הן ששה חדשים ומכאן ואילך חשובה בוגרת:

וכל מקום שיש קנס אין מכר. כלומר בזמן נערות שיש קנס אין האב יכול למוכרה אבל חכ"א יש קנס במקום מכר כלומר אפילו בימי קטנותה שהאב יכול למוכרה אם אדם תפשה באותו זמן ושכב עמה יש לה קנס:

כל מקום שיש מיאון אין חליצה. כלומר באותו זמן שהבת יכולה למאן קודם שתביא ב' שערות אינה יכולה לחלוץ ולא ליבם ואינה ראויה לחליצה אלא א"כ יכולה ליבם שמא לאחר זמן תמצא איילונית לאינה ראויה לוולד ונמצא פוגם בערוה באשת איש שלא כדין שייבום איילונית אין חשוב ייבום מ"ט דבעינן להקים לאחיו שם וליכא לאיילונית היא:

וחכ"א על שירבה השחור. כלומר על שישחיר באותו מקום לרוב שערות ובאותה זמן יכולה לחלוץ:

כל מקום שיש תקיעה אין הבדלה. כיצד יו"ט שחל להיות בע"ש כו' תוקעין להבדיל את העם מן המלאכה שביו"ט בע"ש מותרין הוו באוכל נפש והיו תוקעין לערב להבטיל את העם ממלאכת אוכל נפש ולא מבדילין בין קדש לקדש שאין מבדילין בין קדש הקל לקדש חמור אבל חל יו"ט במו"ש מבדילין בין שבת ליו"ט ולא תוקעין את העם להבטיל ממלאכה שאינו צריך ששבתו בשבת ולא עשו שום מלאכה:

היכא אמר לה. רב יהודה א"ר בחתימתה וכו' כלומר היכא אמר לה להבדלה בין קדש לקדש בחתימתה כלומר בחתימת הבדלה כשאנו עושין:

רב ששת בריה דרב אידי אמר אף בפתיחתה כלומר אף בפתיחת הבדלה מבדיל בין קדש לקדש ולית הלכתא כוותיה מ"ט סדר הבדלות הוא מונה וכו' כלומר כל הבדלות האלו כתובות בתורה ולהבדיל בין הקדש ובין החול ולהבדיל בין האור ובין החשך ואבדיל אתכם מן העמים ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו וכתיב להבדיל בין הקדש ובין החול:

סליק פירקא

תורה אור השלם

וּלְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר [ויקרא י, י]

וִהְיִיתֶם לִי קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה וָאַבְדִּל אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי [ויקרא כ, כו]

וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת [בראשית ב, ג]

וְלִמְשֹׁל בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וּלֲהַבְדִּיל בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב [בראשית א, יח]

אב(א)מַתְנִי' **הַשּׁוֹחֵט** אֶחָד בָּעוֹף וּשְׁנַיִם בַּבְּהֵמָה – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה, וְרוּבּוֹ שֶׁל אֶחָד כָּמוֹהוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיִּשְׁחוֹט אֶת הַוְּורִידִין. חֲצִי אֶחָד בְּעוֹף וְאֶחָד וָחֵצִי בִּבְהֵמָה – שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. רוֹב אֶחָד בָּעוֹף וְרוֹב שְׁנַיִם בַּבְּהֵמָה – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. גְּמָ' "הַשּׁוֹחֵט" – דִּיעֲבַד אִין, לְכַתְּחִלָּה לָא. שְׁנַיִם בַּבְּהֵמָה לְכַתְּחִלָּה לָא? עַד כַּמָּה לִשְׁחוֹט וְלֵיזִיל? אִיבָּעֵית אֵימָא: אַאֶחָד בָּעוֹף, וְאִיבָּעֵית אֵימָא: אַרוּבּוֹ שֶׁל אֶחָד כָּמוֹהוּ. (כמ"ש סִימָן). ג(ב)אָמַר רַב כָּהֲנָא: מִנַּיִן לִשְׁחִיטָה שֶׁהִיא מִן הַצַּוָּאר? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר", מִמָּקוֹם שֶׁשָּׁח חַטֵּהוּ. מִמַּאי דְּהַאי חַטֵּהוּ לִישָּׁנָא דְּדַכּוּיֵי הוּא? דִּכְתִיב: "וְחִטֵּא אֶת הַבַּיִת", וְאִיבָּעֵית אֵימָא מֵהָכָא: "תְּחַטְּאֵנִי בְאֵזוֹב וְאֶטְהָר". וְאֵימָא מִזְּנָבוֹ? שָׁח – מִכְּלָל שֶׁזָּקוּף בָּעֵינַן, וְהָא שָׁח וְעוֹמֵד הוּא. וְאֵימָא מֵאָזְנוֹ? בָּעֵינַן דַּם הַנֶּפֶשׁ, וְלֵיכָּא. [ד]וְאֵימָא: דְּקָרַע וְאָזֵיל עַד דַּם הַנֶּפֶשׁ! וְתוּ, שְׁהִיָּיה, דְּרָסָה, חֲלָדָה, הַגְרָמָה, וְעִיקּוּר – מְנָלַן? אֶלָּא גְּמָרָא. שְׁחִיטָה מִן הַצַּוָּאר נָמֵי גְּמָרָא. וּקְרָא לְמַאי אֲתָא? דְּלָא לְשַׁוְּיֵיהּ גִּיסְטְרָא. רַב יֵימַר אָמַר: אָמַר קְרָא "וְזָבַחְתָּ", מִמָּקוֹם שֶׁזָּב חַתֵּהוּ. מַאי מַשְׁמַע דְּהַאי חַתֵּהוּ לִישָּׁנָא דְּמִתְבַּר הוּא? דִּכְתִיב: "אַל תִּירָא וְאַל תֵּחָת". וְאֵימָא מֵחוֹטְמוֹ, זָב עַל יְדֵי חִתּוּי בָּעֵינַן, וְהַאי זָב מֵאֵלָיו הוּא. וְאֵימָא מִלִּבּוֹ, וְתוּ: שְׁהִיָּיה, דְּרָסָה, חֲלָדָה, הַגְרָמָה, וְעִיקּוּר – מְנָלַן? אֶלָּא גְּמָרָא. שְׁחִיטָה מִן הַצַּוָּאר נָמֵי גְּמָרָא. וּקְרָא לְמַאי אֲתָא? דְּלָא לְשַׁוְּיֵיהּ גִּיסְטְרָא. דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא: "וְשָׁחַט" – אַל תִּקְרֵי "וְשָׁחַט" אֶלָּא "וְסָחַט", מִמָּקוֹם שֶׁסָּח חַטֵּהוּ. וְאֵימָא מִלְּשׁוֹנוֹ! בָּעֵינַן דַּם הַנֶּפֶשׁ וְלֵיכָּא, וְאֵימָא דְּקָרַע וְאָזֵיל עַד דַּם הַנֶּפֶשׁ! וְתוּ, שְׁהִיָּיה דְּרָסָה חֲלָדָה הַגְרָמָה וְעִיקּוּר מְנָלַן? אֶלָּא גְּמָרָא, שְׁחִיטָה מִן הַצַּוָּאר נָמֵי גְּמָרָא. וּקְרָא לְמַאי אֲתָא? דְּלָא לְשַׁוְּיֵיהּ גִּיסְטְרָא. (ג)וְתַנָּא מַיְיתֵי לַהּ מֵהָכָא, דְּתַנְיָא: רַבִּי חִיָּיא אָמַר: מִנַּיִן לִשְׁחִיטָה מִן הַצַּוָּאר? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְעָרְכוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֵת הַנְּתָחִים". שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר "אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הַפָּדֶר", מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הַפָּדֶר"? וַהֲלֹא רֹאשׁ וּפֶדֶר בִּכְלַל כָּל הַנְּתָחִים הָיוּ, לָמָּה יָצְאוּ? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִפְשִׁיט אֶת הָעֹלָה וְנִתַּח", אֵין לִי אֶלָּא נְתָחִים שֶׁיֶּשְׁנָן בִּכְלַל הַפְשָׁטָה, מִנַּיִן לְרַבּוֹת אֶת הָרֹאשׁ שֶׁכְּבָר הוּתַּז? תַּלְמוּד לוֹמַר "אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת פִּדְרוֹ וְעָרַךְ". מִדְּקָאָמַר "אֶת הָרֹאשׁ שֶׁכְּבָר הוּתַּז", מִכְּלָל דִּשְׁחִיטָה מִן הַצַּוָּאר. וְתַנָּא פָּתַח בְּ"רֹאשׁ וּפֶדֶר", וּמְסַיֵּים בְּ"רֹאשׁוֹ וּפִדְרוֹ"? הָכִי קָאָמַר: מִנַּיִן לְרַבּוֹת אֶת הָרֹאשׁ שֶׁכְּבָר הוּתַּז? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הַפָּדֶר". ה(ד)וְ"רֹאשׁוֹ וּפִדְרוֹ" לָמָּה לִי? מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: מִנַּיִן לְרֹאשׁ וּפֶדֶר שֶׁקּוֹדְמִין לְכָל הַנְּתָחִים? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת פִּדְרוֹ וְעָרַךְ".

וּפֶדֶר

מתני' השוחט. שחיטתו כשרה בגמרא פריך שנים בבהמה מאי לשון דיעבד שייך בה אלא כמה ישחוט וילך: אחד בעוף בגמרא תני טעמא: ורובו של אחד של כל אחד ואחד: ורידין חוטי הצואר שמקבלין את הדם ובגמרא (לקמן חולין דף כח:) מפרש דאעוף קאי ומשום להוציא את הדם: רוב אחד בעוף כו' בגמרא (שם דף כט.) פריך הא תנא ליה רישא: גמ' השוחט על כרחך דיעבד משמע הלכך קשיא לן ב' בבהמה לכתחלה לא סגי בהכי בתמיה: אאחד בעוף קאי השוחט דלכתחלה אצרכוה רבנן תרוייהו משום הרחקה לעבירה דלמא לא אתי למעבד רובא דחד: מן הצואר מן הגרון: ששח שכופף: חטאהו הכשירהו לאכילה וטהרהו. בלשנא אחרינא חטאהו הוציא את דמו ונקהו. ולהאי לישנא גרסינן חטאהו לשנא דדכויי הוא ולבלשנא קמא גרסינן דאכשורי הוא: ואימא מזנבו שכפוף תמיד: ששח משמע כופף ולא כפוף מכלל שבדרך הליכתו הוא זוקף: מאזנו שהוא כופפה כשהוא רוצה: דם הנפש דהא בקדשים כתיב ודם הנפש בעינן לזריקה דכתיב דמו בנפשו הוא ואני נתתיו לכם על המזבח וגו' דם שהנפש יוצאה בו מכפר: ה"ג ותו שהייה דרסה חלדה כו' ולא גרסינן וליטעמך: וקרא למאי אתא כיון דהלכות שחיטה הלכה למשה מסיני הן: דלא לשוייה גסטרא שלא יחתך כל המפרקת לשנים דהכי משמע חטהו הוצא את דמו ותו לא ולאידך לישנא הכשר אכילתו דהיינו הסימנין ותו לא. בלשנא אחרינא דלא לשוייה גסטרא שלא ידרס אע"ג דהלכות שחיטה הלכה למשה מסיני הם יש מהם שנכתבו כגון דרסה דמפקינן לקמן משחט אין ושחט אלא לשון ומשך וכי גמירי הלכתא אשארא ודרסה קרי גסטרא כדתנן במתניתין היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת אלמא דרסה לשון התזת ראש בבת אחת קרי לה דהיינו גסטרא מפני שהמוליך ומביא אינו חותך אלא לפי דעתו וכשהוא רוצה מושך את ידיו אבל הדורס זה החותך כמו שחותכין מקל דק או דלעת או קפלוט שחותך בכח ומתיז להלן: שזב שדמו זב: חתהו שברהו כלומר חתכהו: מחוטמו שהוא זב לחה תמיד דהא דם בקרא לא כתיב: לבו אם תתקע בו סכין הוא זב דם הרבה: דלא לשוייה גסטרא ולא ידרס דהכי משמע חתהו על שיזוב ותו לא אבל דורס אין ידו לנוע ולמשך ידו. ובלשנא אחרינא כלפרשית חתהו על מקום שהוא זב ותו לא. מר יליף מהאי קרא ומר יליף מהאי קרא: שסח שמוציא קול: לשון מסייע להוציא קול ובבכורות (דף מ.) נמי לענין מומין בבהמה תנן ושניטל רוב המדבר בלשונו: ותנא מייתי לה מהכא אמוראי מייתי לה מקראי דלעיל או מגמרא כדאמרן אבל תנא דתורת כהנים מייתי לה מהכא: אין לי שקרויין נתחים: אלא אותן שישנם בכלל הפשטה כדכתיב והפשיט ונתח וגבי עריכה כתיב נתחים בנתחים הנפשטים משמע: מנין לרבות בכלל עריכה גם את הראש שאינו בכלל הפשטה שהרי התז בשחיטה קודם הפשטה דכיון דנחתכו סימנין קרי ליה התז מפני שכל חיותו תלוי בהן וכמנח בקולא דמיא ובכלל הפשטה אינו אלא קרב כמות שהוא כדאמרינן בזבחים (דף פה:) גמר [שבראשי הכבשים ושער] שבזקן התישים [והעצמות והגידין] והקרנים והטלפים [שנאמר והקטיר הכהן את הכל המזבחה]: תלמוד לומר את ראשו ואת פדרו וגו' ולקמיה פריך תלמוד לומר את הראש ואת הפדר מבעי ליה למתני דהא ביה קיימינן: מכלל דשחיטה מן הצואר דאי לאו הכי במאי התז: ופרכינן תנא פתח בראש ופדר למה נאמר את הראש ואת הפדר וסיים בראשו ופדרו דקאמר תלמוד לומר את ראשו ואת פדרו וערך: הכי גרסינן וראשו ופדרו מבעי ליה לכדתניא כו' והכי מסיים תנא למתניתין:

מתני' השוחט. ר' יהודה אומר עד שישחוט את הורידין דוקא בעוף הואיל וצולהו כולו כאחד מודי ליה בגמרא וכרבי יהודה קיימא לן כדאמר בפ"ק דברכות (דף ח:) הזהרו בורידין כר' יהודה ונראה דדוקא לכתחלה קא"ר יהודה אבל אם נמצאו דיעבד ולא נחתכו הורידין שרי כדמוכח בגמרא דקאמר רב פפא רישא בחלין מהכא דקאמר ר' יהודה עד שישחוט את הורידין ופליגי רבנן עלה ואי אמרת בקדשים אמאי פליגי עלה הוא עצמו לדם הוא צריך ואי ר' יהודה בדיעבד נמי אסר למאי לכתחלה מוקי רבנן אבל בדיעבד פליגי עליה לכך נראה דפשיטא ליה דרבי יהודה לא קאמר אלא לכתחלה והא דקאמר בתוספתא דרבי יהודה פוסל בעוף עד שישחוט את הושט ואת הורידין לאו דוקא פוסל בדיעבד אלא כלומר אסור: חצי אחד בעוף ה"ה חצי כל אחד ואחד ואגב רב אחד נקט חצי אחד ומרישא נמי שמע ליה דדוקא רוב בעינן ולא נקטיה אלא אגב דבעי למתני אחד וחצי בבהמה אע"ג דהוי טפי מרוב השנים בין הכל שחיטה פסולה: שנים בבהמה לכתחלה לא עד כמה לשחוט וליזיל ואי משום ורידין אפילו ר' יהודה מודה בבהמה הואיל ומנתחה אבר אבר כדלקמן (חולין דף כח:): ותו שהייה דרסה וחלדה כו' בכל הספרים גרסינן וליטעמך ובקונטרס הגיה ותו וקשה לפרושו דאי הש"ס קאמר לה ומסיק דקרא אתא דלא לשוייה גסטרא וכן בסמוך גבי קרא דוזבחת מוקי לקרא דלא לשוייה גסטרא למה לי תרי קראי להכי ועוד דמפרש דלא לשוייה גסטרא שלא יחתך הצואר עם הסימנין היכי משמע משחט ועוד דמאי ס"ל שיחתך המפרקת אחר שחיטת הסימנין ונראה כגרסת הספרים דגרסי וליטעמך ורב כהנא קאמר לה שחיטה מן הצואר נמי גמרא ולא מאזנו ולא מחטמו אבל אכתי לא ידעינן מהיכן מתחיל אי מן העורף כמליקה או מצד הגרון בסימנים והכי אתא ושחט לומר ממקום ששח וקיימא מלתא דרב כהנא דקאמר מנין לשחיטה מן הצואר דהיינו גרון כדתנן לעיל (חולין דף יט:) שכל הצואר כשר לשחיטה וכל העורף כשר למליקה: מנין לרבות את הראש שכבר התז כו' משמע דלא הוי בכלל ונתח אותה לנתחיה ותימה דבפ"ק (לעיל חולין דף יא.) אמר אתיא מראשה של עולה דרחמנא אמר לנתחיה ולא נתחיה לנתחים ויש לומר דבתר עריבה וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים ואת הראש: מדקאמר את הראש שכבר התז מכלל דשחיטה מן הצואר לא אתא האי תנא אלא למעוטי זנבו אבל אכתי לא ידעינן אי מן הצואר אי מן העורף:

מסורת הש"ס

א תנא דבי אליהו רבה

ב נדה לא:

ג ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרק ו ג; ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרק ו ב

ד יומא כה:

גליון הש"ס

גמ' אאחד בעוף. עיין לעיל דף כא ע"ב תוס' ד"ה ואינו מבדיל:

שם ששח חטהו. עיין בתורת חיים סנהדרין דף קיב ע"א ד"א מאי דתהני:

תורה אור השלם

תְּחַטְּאֵנִי בְאֵזוֹב וְאֶטְהָר תְּכַבְּסֵנִי וּמִשֶּׁלֶג אַלְבִּין [תהילים נא, ט]

וְלָקַח לְחַטֵּא אֶת־הַבַּיִת שְׁתֵּי צִפֳּרִים וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזֹב [ויקרא יד, מט]

וְחִטֵּא אֶת־הַבַּיִת בְּדַם הַצִּפּוֹר וּבַמַּיִם הַחַיִּים וּבַצִּפֹּר הַחַיָּה וּבְעֵץ הָאֶרֶז וּבָאֵזֹב וּבִשְׁנִי הַתּוֹלָעַת [ויקרא יד, נב]

[ויקרא ה]

כִּי־יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהֹוָה לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל אַוַּת נַפְשֶׁךָ [דברים יב, כא]

רְאֵה נָתַן יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ אֶת־הָאָרֶץ עֲלֵה רֵשׁ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהֹוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ אַל־תִּירָא וְאַל־תֵּחָת [דברים א, כא]

וְשָׁחַט אֶת־בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְהֹוָה וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד [ויקרא א, ה]

וְעָרְכוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֵת הַנְּתָחִים אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַפָּדֶר עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ [ויקרא א, ח]

וְהִפְשִׁיט אֶת־הָעֹלָה וְנִתַּח אֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ [ויקרא א, ו]

וְנִתַּח אֹתוֹ לִנְתָחָיו וְאֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־פִּדְרוֹ וְעָרַךְ הַכֹּהֵן אֹתָם עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ [ויקרא א, יב]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כב סעי' א:

ב מיי' פא' מהל' שחיטה הל' י, ש"ע יו"ד סי' כא סעי' ב:

ג מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ה, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כ סעי' א:

ד מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ד, טור יו"ד סי' א:

ה מיי' פו' מהל' מעשה הקרבנות הל' יא:

רבינו גרשום

ושנים בבהמה לכתחלה לא. כלומר בתמיהה עד כמה לשחוט וליזיל. איבעי תימא אאחד בעוף. כלומר [קאי] השוחט:

ממקום ששח חטהו. כלומר לשון וישח אדם וגו':

וקרא למאי אתא. כלומר ושחט את בן הבקר וכו':

אימא מלבו שנועץ סכין (לו למו) [בלב ויזוב דם] הרבה:

מקום ששח חטייהו. כלומר שנועה זהו גרונו:

ואימא מלשונו. כלומר שנועה מלשונו:

ותנא דמתניתין מייתי לה מהכא וכו' מנין לרבות את הראש שכבר הותז כלומר (מתי) [כבר] הותז בשעת שחיטה קודם להפשיט העולה. ראשו ופדרו מה ת"ל הא נפקא ליה מאת הראש ואת הפדר מיבעי ליה וכו':

אב(א)וּפֶדֶר קַמָּא דִּכְתַב רַחֲמָנָא לְמָה לִי? מִיבְּעֵי לֵיהּ לִכְדְתַנְיָא: כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? חוֹפֶה אֶת הַפֶּדֶר עַל בֵּית הַשְּׁחִיטָה וּמַעֲלֵהוּ, וְזֶהוּ דֶּרֶךְ כָּבוֹד שֶׁל מַעְלָה. ג-ה(ב)וְהַאי תַּנָּא מַיְיתֵי לַהּ מֵהָכָא, דְּתַנְיָא: "זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף", וְכִי בְּאֵיזוֹ תּוֹרָה שָׁוְתָה בְּהֵמָה לְעוֹף וְעוֹף לִבְהֵמָה? בְּהֵמָה מְטַמְּאָה בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא, עוֹף אֵינוֹ מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא! עוֹף מְטַמֵּא בְּגָדִים אַבֵּית הַבְּלִיעָה, בְּהֵמָה אֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּגָדִים אַבֵּית הַבְּלִיעָה! בְּאֵיזוֹ תּוֹרָה שָׁוְתָה בְּהֵמָה לְעוֹף וְעוֹף לִבְהֵמָה? לוֹמַר לָךְ: מָה בְּהֵמָה בִּשְׁחִיטָה – אַף עוֹף בִּשְׁחִיטָה. אִי מָה לְהַלָּן בְּרוֹב שְׁנַיִם – אַף כָּאן בְּרוֹב שְׁנַיִם? תַּלְמוּד לוֹמַר: "זֹאת". (ג)רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בְּאֵיזוֹ תּוֹרָה שָׁוְתָה בְּהֵמָה לְעוֹף וְעוֹף לִבְהֵמָה? לוֹמַר לָךְ: מָה עוֹף הֶכְשֵׁרוֹ מִן הַצַּוָּאר, אַף בְּהֵמָה הֶכְשֵׁרָהּ מִן הַצַּוָּאר. אִי מָה לְהַלָּן "מִמּוּל עוֹרֶף", אַף כָּאן "מִמּוּל עוֹרֶף"? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל" – רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה מִמּוּל עוֹרֶף, וְאֵין רֹאשׁוֹ שֶׁל אַחֵר מִמּוּל עוֹרֶף. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הַאי "זֹאת" מַאי עָבֵיד לֵיהּ? אִי לָאו "זֹאת" הֲוָה אָמֵינָא: מָה עוֹף בְּסִימָן אֶחָד, אַף בְּהֵמָה בְּסִימָן אֶחָד, כְּתַב רַחֲמָנָא "זֹאת". תָּנֵי בַּר קַפָּרָא: "זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף" – הֵטִיל הַכָּתוּב לְעוֹף בֵּין בְּהֵמָה לְדָגִים, לְחַיְּיבוֹ בִּשְׁנֵי סִימָנִין אִי אֶפְשָׁר – שֶׁכְּבָר הוּקַּשׁ לְדָגִים, לְפוֹטְרוֹ בְּלֹא כְּלוּם אִי אֶפְשָׁר – שֶׁכְּבָר הוּקַּשׁ לִבְהֵמָה. הָא כֵּיצַד הֶכְשֵׁרוֹ? בְּסִימָן אֶחָד. י(ד)דָּגִים דְּלָאו בְּנֵי שְׁחִיטָה נִינְהוּ, מְנָלַן? אִילֵימָא מִשּׁוּם דִּכְתִיב: "הֲצֹאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם אִם אֶת כָּל דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם", בַּאֲסִיפָה בְּעָלְמָא סַגִּי לְהוּ. אֶלָּא מֵעַתָּה, גַּבֵּי שְׂלָיו דִּכְתִיב: "וַיַּאַסְפוּ אֶת הַשְּׂלָיו", הָכִי נָמֵי דְּלָאו בִּשְׁחִיטָה? וְהָא אָמְרַתְּ: לְפוֹטְרוֹ בְּלֹא כְּלוּם אִי אֶפְשָׁר, שֶׁכְּבָר הוּקַּשׁ לִבְהֵמָה! הָתָם לָא כְּתִיבָא אֲסִיפָה בִּמְקוֹם שְׁחִיטָה דְּאַחֲרִינֵי, הָכָא כְּתִיבָא אֲסִיפָה בִּמְקוֹם שְׁחִיטָה דְּאַחֲרִינֵי. דָּרַשׁ עוֹבֵר גְּלִילָאָה: בְּהֵמָה שֶׁנִּבְרֵאת מִן הַיַּבָּשָׁה – הֶכְשֵׁרָהּ בִּשְׁנֵי סִימָנִים, דָּגִים שֶׁנִּבְרְאוּ מִן הַמַּיִם – הֶכְשֵׁירָן בְּלֹא כְּלוּם, עוֹף שֶׁנִּבְרָא מִן הָרְקָק – הֶכְשֵׁרוֹ בְּסִימָן אֶחָד. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל קַפּוֹטְקָאָה: תֵּדַע, שֶׁהֲרֵי עוֹפוֹת יֵשׁ לָהֶן קַשְׂקֶשֶׂת בְּרַגְלֵיהֶם כַּדָּגִים. וְעוֹד שְׁאֵלוֹ, כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף", אַלְמָא מִמַּיָּא אִיבְּרוֹ, וּכְתִיב: "וַיִּצֶר ה' אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם", אַלְמָא מֵאַרְעָא אִיבְּרוֹ! אָמַר לוֹ: מִן הָרְקָק נִבְרְאוּ. רָאָה תַּלְמִידָיו מִסְתַּכְּלִים זֶה בָּזֶה, אָמַר לָהֶם: קָשֶׁה בְּעֵינֵיכֶם שֶׁדָּחִיתִי אֶת אוֹיְבִי בְּקַשׁ? מִן הַמַּיִם נִבְרְאוּ, וְלָמָּה הֱבִיאָן אֶל הָאָדָם? לִקְרוֹת לָהֶן שֵׁם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: בְּלָשׁוֹן אַחֵר אָמַר לְאוֹתוֹ הֶגְמוֹן, וּבַלָּשׁוֹן הָרִאשׁוֹן אָמַר לָהֶן לְתַלְמִידָיו, מִשּׁוּם דִּכְתִיב עַל "וַיִּצֶר". אָמַר רַב יְהוּדָה מִשּׁוּם רַבִּי יִצְחָק בֶּן פִּנְחָס: אֵין שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשָׁפַךְ" – בִּשְׁפִיכָה בְּעָלְמָא סַגִּי. אִי הָכִי, חַיָּה נָמֵי! אִיתַּקַּשׁ לִפְסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין. עוֹף נָמֵי אִיתַּקַּשׁ לִבְהֵמָה, דִּכְתִיב: "זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף"! הָא כְּתִיב: "וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ". וּמַאי חָזֵית דְּשָׁדֵית לֵיהּ עַל עוֹף? שַׁדְיֵיהּ אַחַיָּה! מִסְתַּבְּרָא, מִשּׁוּם דְּסָלֵיק מִינֵּיהּ. (סִימָן: נִתְנַבֵּל, דָּם, בִּמְלִיקָה.) (ה)מֵיתִיבִי: הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבְּלָה בְּיָדוֹ, הַנּוֹחֵר וְהַמְעַקֵּר – פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת. וְאִי אָמְרַתְּ אֵין שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה, נְחִירָתוֹ זוֹ הִיא שְׁחִיטָתוֹ, לִיבְעֵי כִּסּוּי! מִי סָבְרַתְּ בְּעוֹף? לָא, בְּחַיָּה. (ו)תָּא שְׁמַע: הַשּׁוֹחֵט וְצָרִיךְ לַדָּם – חַיָּיב לְכַסּוֹת. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? אוֹ נוֹחֲרוֹ אוֹ עוֹקְרוֹ.

מַאי

וּפֶדֶר קַמָּא לָמָּה לִי בִּשְׁלָמָא רֹאשׁ אִצְטְרִיךְ לְרַבּוּיֵי מִשּׁוּם שֶׁכְּבָר הֻתַּז אֶלָּא הַפֶּדֶר לָמָּה לִי: דֶּרֶךְ כָּבוֹד שֶׁכְּשֶׁמַּקְרִיב הָרֹאשׁ חוֹפֶה הַפֶּדֶר עַל מְקוֹם חֲתָךְ מִפְּנֵי שֶׁמְּלֻכְלָךְ בַּדָּם: מַיְתֵי לַהּ מֵהָכָא שְׁחִיטָה מִן הַצַּוָּאר: זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה לְעֵיל מִינֵּהּ אַיְירֵי בְּטֻמְאַת נְבֵלוֹת: עוֹף אֵינוֹ מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא דִּכְתִיב לְטָמְאָה בָהּ אֵין לְךָ אֶלָּא מַה שֶּׁאָמוּר בָּהּ לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה בָהּ: בְּהֵמָה אֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה אִם תְּחָבָהּ לוֹ חֲבֵרוֹ דְּתַנְיָא יָכוֹל תְּהֵא נִבְלַת בְּהֵמָה מְטַמְּאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה ת"ל לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה מִי שֶׁאֵין לָהּ טֻמְאָה אֶלָּא דֶּרֶךְ אֲכִילָתָהּ יָצְתָה זוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהּ טֻמְאָה קֹדֶם שֶׁיֹּאכְלֶנּוּ: מַה בְּהֵמָה בִּשְׁחִיטָה יוֹצְאָה מִידֵי נְבֵלָה דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא א) וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר: אִי מַה בְּהֵמָה בְּרֹב שְׁנַיִם מִדְּאִצְטְרִיךְ לְעֵיל לְרַבּוֹת אֶת הָרֹאשׁ שֶׁכְּבָר הֻתַּז דְּאִי בְּסִימָן אֶחָד לָאו הֻתַּז קָרְיָא לֵיהּ וְלָא אִצְטְרִיךְ לְרַבּוּיֵהּ: זֹאת מִעוּטָא הוּא: מָה עוֹף הֶכְשֵׁרוֹ מִן הַצַּוָּאר מְלִיקָתוֹ: אַף בְּהֵמָה הֶכְשֵׁרָהּ מִן הַצַּוָּאר שְׁחִיטָתָהּ וְהַיְינוּ דַּאֲמָרַן וְתַנָּא מַיְתֵי לַהּ מֵהָכָא: זֹאת מַאי עָבֵד לֵיהּ כֵּיוָן דְּעוֹף לָאו מִבְּהֵמָה יָלֵיף אֶלָּא בְּהֵמָה מֵעוֹף יָלְפָא מִעוּטָא מַאי נִיהוּ: בְּסִימָן אֶחָד דִּכְתִיב בְּחַטָּאת (וַיִּקְרָא ה) וְלֹא יַבְדִּיל זֹאת מְמַעֵט שֶׁלֹּא לְכָל דְּבָרֶיהָ הֻקְּשׁוּ אֶלָּא לְדָבָר אֶחָד: הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף וְכָל נֶפֶשׁ חַיָּה הָרוֹמֶשֶׂת בַּמַּיִם דָּגִים: לְחַיְּבוֹ בִּשְׁנֵי סִימָנִים כִּבְהֵמָה דִּנְפָקָא לָן מִמִּינַיִן לְרַבּוֹת אֶת הָרֹאשׁ שֶׁכְּבָר הֻתַּז: אִי אֶפְשָׁר שֶׁכְּבָר הֻקְּשׁוּ לְדָגִים דְּלָאו בְּנֵי שְׁחִיטָה נִינְהוּ כִּדִלְקַמָּן: הָכָא כְּתִיבָא אֲסִיפָה דִּידְהוּ אֵצֶל שְׁחִיטַת בְּהֵמָה וּמַעֲשֵׂי בִּלְבוּרֵיהּ וּכְתִיב בְּהוּ אֲסִיפָה ש"מ דַּוְקָא הוּא: מִן הַיַּבָּשָׁה לְפִיכָךְ יֵשׁ לוֹ חַיּוּת בָּרִיא וְחָזָק: רְקָק גרביל"א שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מַיִם וְיַבָּשָׁה: תֵּדַע שֶׁמִּן הָרְקָק נִבְרְאוּ: וְעוֹד שָׁאֲלוּ קוּנְטְרִיקוֹן הַהֶגְמוֹן אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל שְׁאֵלוֹת הַרְבֵּה וְהֵן בִּבְכוֹרוֹת (דַּף ה.) וְגַם זֹאת שָׁאֲלוּ וְהָכָא תָּנְיֵי' מִשּׁוּם גְּרִירָא דְּעוֹפוֹת: שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף אַלְמָא מִמַּיָּא אִיתְבְּרִיאוּ עוֹפוֹת: וְלָמָּה הֱבִיאָן אֶל הָאָדָם ר"ג קָאָמַר לֵיהּ כְּלוֹמַר וְלָמָּה נִכְתְּבוּ כָּאן מִשּׁוּם קְרִיאַת שֵׁם: לִקְרוֹת לָהֶם שֵׁם וְהָכִי קָאָמַר וַיִּצֶר מִן הָאֲדָמָה כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם לִרְאוֹת מַה יִּקְרָא לוֹ וְלָא אַיְּצִירָה קָאֵי: מִשּׁוּם דִּכְתִיב וְאֵת כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם עַל וַיִּצֶר דְּמַשְׁמַע דְּאַיְּצִירָה נָמֵי קָאֵי. לִשָּׁנָא אַחֲרִינָא מִשּׁוּם דִּכְתִיב עַל כְּלוֹמַר מִקְרָא קַמָּא גּוּפֵהּ מִשְׁתַּמַּע דְּמִן הָאָרֶץ נִבְרְאוּ דִּכְתִיב עַל הָאָרֶץ דְּמַשְׁמַע דְּמִינָּהּ אִיתְבְּרִיאוּ וּכְתִיב נָמֵי בִּקְרָא בָּתְרָא וַיִּצֶר מִן הָאֲדָמָה זֶה שָׁמַעְתִּי וְרִאשׁוֹן נִרְאֶה בְּעֵינַי: אֵין שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה וְהֶיקֵּשָׁא דְּזֹאת תּוֹרַת לְאַקּוּשֵׁי בְּהֵמָה לִמְלִיקַת הָעוֹף שֶׁתְּהֵא שְׁחִיטָתָהּ מִן הַצַּוָּאר כִּדְאָמְרִינַן לְעֵיל וַאֲפִלּוּ מִתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה מֵהֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי אֵין לוֹ אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וְאֵין נִבְלַת עוֹף קְרוּיָה נְבֵלָה אֶלָּא אִם כֵּן מֵתָה מֵאֵלֶיהָ אוֹ הֲרָגָהּ בְּמַכָּה שֶׁלֹּא עַל יְדֵי סִימָנִים אֲבָל נְחִירָה אוֹ עִקּוּר סִימָנִין כָּשֵׁר בּוֹ: חַיָּה נָמֵי דְּהָא חַיָּה נָמֵי בְּהַאי קְרָא כְּתִיבָא: לִפְסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין מַקִּישׁ צְבִי וְאַיִל לִפְסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין: אִתַּקַּשׁ לִבְהֵמָה וְנֵימָא אֵין הֶקֵּשׁ לְמֶחֱצָה: דְּסָלֵיק מִינֵּהּ אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ: וְנִתְנַבְּלָה בְּיָדוֹ שֶׁלֹּא מִלַּעַת: הַנּוֹחֵר וְהַמְעַקֵּר מִלַּעַת: פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת לַאֲשֶׁר יֵאָכֵל כְּתִיב (וַיִּקְרָא יז): לִבְעֵי כִּסּוּי דְּהָא כְּתִיבָא כִּסּוּי אַנְּחִירָה דִּידֵיהּ וּמֵהֵיכִי תֵּיתֵי לְמִפְטְרֵיהּ: מִי סָבְרַתְּ בְּעוֹף קָאֵי בְּחַיָּה קָאֵי לְכִסּוּי דִּידֵיהּ כִּי כְּתִיב אַהַכְשָׁרָה כְּתִיב וְהֶכְשֵׁרָהּ דִּידָהּ שְׁחִיטָה הִיא: הַשּׁוֹחֵט דָּבָר הַצָּרִיךְ כִּסּוּי: וְצָרִיךְ לַדָּם כִּדְמְפָרֵשׁ: חַיָּב לְכַסּוֹת עַל כָּרְחוֹ וְשׁוּב לֹא יִרְאֶה לִמְלָאכָה: כֵּיצַד עוֹשֶׂה לְהִפָּטֵר מִן הַכִּסּוּי נוֹחֲרוֹ אוֹ עוֹקְרוֹ:

וּפֶדֶר קַמָּא לְמַאי אֲתָא מַה שֶּׁמַּקְשִׁינַן נִכְתַּב חַד רֹאשׁ וּתְרֵי פֶּדֶר דְּמֵחַד רֹאשׁ יָלְפִינַן שֶׁהוּא בִּכְלַל עֲרִיכָה וּפֶדֶר קַמָּא דְּדָרְשִׁינַן מִינֵּהּ שֶׁחוֹפֵהוּ עַל בֵּית הַשְּׁחִיטָה יָלְפִינַן דְּרֹאשׁ קוֹדֵם לְכָל אֵבָרִים נִרְאֶה דְּאִי לָא כְּתִיב אֶלָּא חַד רֹאשׁ לָא הֲוָה דָּרְשִׁינַן מִינֵּהּ שֶׁכְּבָר הֻתַּז אֶלָּא הֲוָה דָּרְשִׁינַן [מִינֵּהּ שֶׁחוֹפֵהוּ עַל בֵּית הַשְּׁחִיטָה וַהֲוָה שָׁמְעִינַן מִינֵּהּ] שֶׁקּוֹדֵם לְכָל הָאֵבָרִים אֲבָל הַשְׁתָּא מִיתּוּרָא דִּכְתִיב רֹאשׁ שֵׁנִי אַשְׁמוּעִינַן לִשְׁחִיטָה מִן הַצַּוָּאר: **בְּאֵיזוֹ** תּוֹרָה שָׁוְתָה בְּהֵמָה לְעוֹף בְּפֶרֶק חַטַּאת הָעוֹף בִּזְבָחִים (דַּף סט:) דָּרְשִׁינַן מִינָּהּ מָה בְּהֵמָה דָּבָר שֶׁמַּכְשִׁירָהּ לַאֲכִילָה מְטַהֵר טְרֵפָתָהּ מִטֻּמְאָתָהּ אַף עוֹף כו' תַּרְתֵּי שְׁמַע מִינָּהּ: **מָה** עוֹף בְּסִימָן אֶחָד דִּכְתִיב וּמָלַק וְלֹא יַבְדִּיל: **דָּרַשׁ** בַּר קַפָּרָא לְלֵילֵיהּ אִצְטְרִיךְ זֹאת לְשׁוּם דְּרָשָׁא: **תֵּדַע** שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לָהֶם קַשְׂקֶשֶׂת תֵּמַהּ מַה צָּרִיךְ רְאָיָה עַל זֶה דִּקְרָא כְּתִיב בְּהֶדְיָא יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף וי"ל דְּמַיְתֵי רְאָיָה דְּכֵיוָן דִּבְרִיאַת הַמַּיִם נִכֶּרֶת בָּהֶם רָאוּי לְדַמּוֹתָם לְדָגִים לְעִנְיַן שְׁחִיטָה: **וְעוֹד** שֶׁאֲלוּ פֵּרוּשׁ קוּנְטְרִיקוֹן הַהֶגְמוֹן אֶת רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וְלֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל וּבְכָל דּוּכְתֵּי דְּאִיכָּא וְעוֹד שָׁאֲלוּ עָלֶיהָ קָאֵי ואע"ג דְּלָא מַיְתֵי הָתָם כְּמוֹ בּוֹ בַּיּוֹם שֶׁבְּכָל הַשַּׁ"ס דְּהָוֵי בַּיּוֹם שֶׁמִּנּוּ בּוֹ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה נָשִׂיא כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר (בְּרָכוֹת דַּף כח.): **בִּשְׁפִיכָה** בְּעָלְמָא וַאֲפִילּוּ לְר' מֵאִיר דְּיָלֵיף לְקַמָּן בְּפֶרֶק כִּסּוּי הַדָּם (חֻלִּין דַּף פה.) דִּשְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה שְׁמָהּ שְׁחִיטָה דִּגְמַר שְׁפִיכָה שְׁפִיכָה מִשְּׁחוּטֵי חוּץ מִכָּל מָקוֹם אֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִידֵי פְּשׁוּטוֹ:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פו' מהל' מעשה הקרבנות הל' ה:

ב מיי' פו' מהל' מעשה הקרבנות הל' יא:

ג מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' א:

ד מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ה מיי' פג' מהל' שאר אבות הטומאות הל' א:

ו מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' יג סעי' א:

רבינו גרשום

ופדר קמא דכתב רחמנא. לאמר את הראש ואת הפדר. לזו צריך לחופה את הפדר כלומר את החלב אשר על הקרב:

בהמה מטמאה במגע ובמשא. כלומר כשהיא נבלה ועוף אינו מטמא כו' עוף מטמא בגדים אבית הבליעה לאוקימנא והאוכל מנבלתה יכבס בגדיו בעוף דאינו מטמ' בגדים אלא בשעת אכילה ואיזו היא בשעת אכילה כשהיא אבית הבליעה אבל לא קודם ולא אחר כן אינו מטמא בגדים כו' ת"ל זאת בשנים כלו' הבהמה וזה יש דינה כלומר עוף:

א)אולי צ"ל רא"א באיזה תורה שותה בהמה לעוף. כלומר באיזה דין שותה. מה עוף כו': ור' אלעזר מה עוף הכשירו בסי' אחד מן הצואר כלומר במליקה כך בהמה הכשירה מן הצואר כלומר בשחיטה:

ת"ל ראשו של זה במליקה ואין ראשו של אחר כלומר ולא של בהמה. ור' אליעזר דלא יליף מזאת מאי עבדי ליה. זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים ועכשו הטיל הכתוב עוף בין הבהמה לדגים. הכא לא כתיב אסיפה במקום שחיטה אחריני כלומר בשליו למשמע דבשחיטה הם אבל הכא הכא בדגים בכאן [כתיב] שחיטה לכל ובדגים אסיפה לכל. מן הרקק מים ואדמה מעורבין זה בזה:

ועוד שאלו קונטרקוס ההגמון את רבן יוחנן בן זכאי שאלות מרובות ועוד שאל שאלה זו. ולמה הביאן אל האדם לקרות להם שם כלומר מן המים נבראו. ואם תאמרו למה נאמר ויצר ה' אלהים מן האדמה ועוף בכלל לא נכללו עופות עם הבהמה אלא לקרות להם שם משום לכתיב על ויצר כלומר בלשון ראשון אמר להן לתלמידיו כלומר מן הרקק נבראו משום דכתיב על וייצר כלומר ויצר ה' אלהים מן האדמה וכתיב ועוף יעופף על הארץ ולא כתב מן הארץ אלמא ממיא נבראו והשתא דכתב על ויצר ש"מ מן הרקק נבראו. חיה איתקש לפסולי המוקדשין דכתיב כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו מה פסולי המוקדשין בשחיטה אף חיה בשחיטה. מיסתברא משום דסליק מיניה כלומר דסליק קרא מעופות דכתיב או עוף ושפך כלומר ששפך סמוך לעוף. מי סברת בעוף לא בחיה כלומר הנוחר והמעקר

פטור מלכסות דנחירתו לאו זו היא שחיטתו:

מיתיבי השוחט וצריך לדם חייב לכסות. עכשיו כיצד הוא עושה ליהא פטור נוחרו או עוקרו. מאי לאו בעוף דקא בעי למימר לייתיב כלומר עם והיאך אמרת דנחירתו זהו שחיטתו וחייב לכסות:

מסורת הש"ס

א יומא כו.; ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרק ו ב

ב זבחים סט:; ספרא שמיני פרק יב ה

ג סנהדרין נב:; כתובות לז:

ד במדבר רבה; בראשית רבה

ה משנה חולין

ו לקמן פה:

תורה אור השלם

וְעָרְכוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֵת הַנְּתָחִים אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַפָּדֶר עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ [ויקרא א, ח]

וְהֵבִיא אֹתָם אֶל־הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת־אֲשֶׁר לַחַטָּאת רִאשׁוֹנָה וּמָלַק אֶת־רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל [ויקרא ה, ח]

הֲצֹאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם וּמָצָא לָהֶם אִם אֶת־כָּל־דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם וּמָצָא לָהֶם [במדבר יא, כב]

וַיָּקָם הָעָם כָּל־הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלַּיְלָה וְכֹל יוֹם הַמָּחֳרָת וַיַּאַסְפוּ אֶת־הַשְּׂלָו הַמַּמְעִיט אָסַף עֲשָׂרָה חֳמָרִים וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שָׁטוֹחַ סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה [במדבר יא, לב]

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל־הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי רְקִיעַ הַשָּׁמָיִם [בראשית א, כ]

וַיִּצֶר יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאֲדָמָה כָּל־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל־הָאָדָם לִרְאוֹת מַה־יִּקְרָא־לוֹ וְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָא־לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ [בראשית ב, יט]

וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁמוֹת לְכָל־הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכֹל חַיַּת הַשָּׂדֶה וּלְאָדָם לֹא־מָצָא עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ [בראשית ב, כ]

וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צֵיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת־דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר [ויקרא יז, יג]

זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף וְכֹל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת בַּמָּיִם וּלְכָל־נֶפֶשׁ הַשֹּׁרֶצֶת עַל־הָאָרֶץ [ויקרא יא, מו]

מַאי לָאו בְּעוֹף, דְּקָא בָּעֵי לֵיהּ לְדָמֵיהּ לְיָנִיכָא? לָא, בְּחַיָּה דְּקָא בָּעֵי לֵיהּ לְדָמֵיהּ לְלַכָּא. תָּא שְׁמַע: מָלַק בְּסַכִּין, מְטַמֵּא בְּגָדִים אַבֵּית הַבְּלִיעָה. וְאִי אָמְרַתְּ אֵין שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה, נְהִי נָמֵי דְּכִי תָּבַר לֵיהּ שִׁדְרָה וּמַפְרֶקֶת הָוְיָא לַהּ טְרֵפָה, תַּהְנֵי לַהּ סַכִּין לְטַהֲרָהּ מִידֵי נְבֵלָה! הוּא דְּאָמַר כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא: רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר בְּרַבִּי אוֹמֵר: מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "אַךְ כַּאֲשֶׁר יֵאָכֵל אֶת הַצְּבִי וְגוֹ'"? וְכִי מָה לָמַדְנוּ מִצְּבִי וְאַיָּל מֵעַתָּה? הֲרֵי זֶה בָּא לְלַמֵּד וְנִמְצָא לָמֵד, מַקִּישׁ צְבִי וְאַיָּל לִפְסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין: מָה פְּסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין בִּשְׁחִיטָה – אַף צְבִי וְאַיָּל בִּשְׁחִיטָה; וְעוֹף אֵין לוֹ שְׁחִיטָה מִדִּבְרֵי תוֹרָה, אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. א(א)מַאן תַּנָּא דִּפְלִיג עֲלֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר? רַבִּי הִיא, דְּתַנְיָא: רַבִּי אוֹמֵר: "וְזָבַחְתָּ ... כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ" – מְלַמֵּד שֶׁנִּצְטַוָּה מֹשֶׁה עַל הַוֶּשֶׁט וְעַל הַקָּנֶה, וְעַל רוֹב אֶחָד בָּעוֹף, וְעַל רוֹב שְׁנַיִם בִּבְהֵמָה. באֶחָד בָּעוֹף אִיתְּמַר: רַב נַחְמָן אָמַר: אוֹ וֶשֶׁט אוֹ קָנֶה, רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה אָמַר: וֶשֶׁט וְלֹא קָנֶה. רַב נַחְמָן אָמַר: אוֹ וֶשֶׁט אוֹ קָנֶה – "אֶחָד" קָתָנֵי, "אֶחָד" כֹּל דְּהוּ. רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה אָמַר: וֶשֶׁט וְלֹא קָנֶה – מַאי "אֶחָד"? מְיוּחָד. (סִימָן: שָׁחַט, חֲצָאִין, גַּרְגֶּרֶת, פְּגִימָה, דְּחַטַּאת הָעוֹף.) גד(ב)מֵיתִיבֵי: שָׁחַט אֶת הַוֶּשֶׁט וְאַחַר כָּךְ נִשְׁמְטָה הַגַּרְגֶּרֶת – כְּשֵׁרָה, נִשְׁמְטָה הַגַּרְגֶּרֶת וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט אֶת הַוֶּשֶׁט – פְּסוּלָה, שָׁחַט אֶת הַוֶּשֶׁט וְנִמְצֵאת גַּרְגֶּרֶת שְׁמוּטָה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם קוֹדֶם שְׁחִיטָה נִשְׁמְטָה אִם לְאַחַר שְׁחִיטָה נִשְׁמְטָה – זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה, וְאָמְרוּ: כָּל סָפֵק בִּשְׁחִיטָה – פְּסוּלָה, וְאִילּוּ שְׁחִיטָה בְּגַרְגֶּרֶת לָא קָתָנֵי. מִשּׁוּם דְּגַרְגֶּרֶת עֲבִידָא לְאִישְׁתְּמוֹטֵי. הו(ג)תָּא שְׁמַע: שָׁחַט שְׁנֵי חֲצָאֵי סִימָנִין בְּעוֹף – פְּסוּלָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בִּבְהֵמָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בָּעוֹף – עַד שֶׁיִּשְׁחוֹט אֶת הַוֶּשֶׁט וְאֶת הַוְּרִידִין, מִשּׁוּם דְּוֶשֶׁט סָמוּךְ לַוְּרִידִין. חט תָּא שְׁמַע: שָׁחַט חֲצִי גַּרְגֶּרֶת, וְשָׁהָה כְּדֵי שְׁחִיטָה אַחֶרֶת, וְגָמַר שְׁחִיטָתוֹ – כְּשֵׁרָה. מַאי לָאו בְּעוֹף, וּמַאי גְּמָרָהּ – גְּמָרָהּ לְגַרְגֶּרֶת? לָא, בִּבְהֵמָה, וּמַאי גְּמָרָהּ – גְּמָרָהּ לִשְׁחִיטָה כּוּלַּהּ. יתָּא שְׁמַע: הֲרֵי שֶׁהָיָה חֲצִי קָנֶה פָּגוּם, וְהוֹסִיף עָלָיו כָּל שֶׁהוּא וּגְמָרוֹ – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. מַאי לָאו בְּעוֹף, וּמַאי גְּמָרוֹ – גְּמָרוֹ לְקָנֶה? לָא, בִּבְהֵמָה, וּמַאי גְּמָרוֹ – גְּמָרוֹ לַוֶּשֶׁט. (ג)תָּא שְׁמַע: כֵּיצַד מוֹלְקִין חַטַּאת הָעוֹף? חוֹתֵךְ שִׁדְרָה וּמַפְרֶקֶת בְּלֹא רוֹב בָּשָׂר עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַוֶּשֶׁט אוֹ לַקָּנֶה; הִגִּיעַ לַוֶּשֶׁט אוֹ לַקָּנֶה – חוֹתֵךְ סִימָן אֶחָד וְרוֹב בָּשָׂר עִמּוֹ, וּבָעוֹלָה – שְׁנַיִם אוֹ רוֹב שְׁנַיִם. תְּיוּבְתָּא דְּרַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה, תְּיוּבְתָּא. מַאי הָוֵי עֲלַהּ? מַאי הָוֵי עֲלַהּ?! כִּדְקָאָמְרַתְּ, דִּלְמָא שָׁאנֵי הָתָם, דְּאִיכָּא שִׁדְרָה וּמַפְרֶקֶת. מַאי? תָּא שְׁמַע: דְּהָהוּא בַּר אֲוָוזָא דַּהֲוָה בֵּי רָבָא, אֲתָא כִּי מְמַסְמַס קוּעֵיהּ דְּמָא. אָמַר רָבָא: הֵיכִי נַעֲבֵיד?

נִשְׁחֲטֵיהּ

מַאי לָאו בְּעוֹף קָאֵי שֶׁהֲרֵי דָּמוֹ רָאוּי לְיָנִיכָא לְתוֹלַעַת הַנִּגְלָה בְּבִגְדֵי צֶמֶר שֶׁקּוֹרִין טיני"א כִּדְכְתִיב כַּבֶּגֶד אֲכָלוּ עָשׁ וְקָאָמַר נוֹחֲרוֹ וְיִפָּטֵר מִן הַכִּסּוּי וְאִי אֵין שְׁחִיטָה לְעוֹף נוֹחֲרוֹ צָרִיךְ כִּסּוּי שֶׁזּוֹ הִיא שְׁחִיטָתוֹ: לְלַכָּא צֶבַע עוֹר אָדֹם שֶׁקּוֹרִין פרק"א: מָלַק עוֹף קָדָשִׁים בְּסַכִּין נְבֵלָה דְּאֵין מְלִיקָה אֶלָּא בְּצִפֹּרֶן: נְהִי נָמֵי [דְּכִי תָּבַר] שִׁדְרָה וּמַפְרֶקֶת בְּלֹא רֹב בָּשָׂר כִּדְאָמְרִינַן בפ"ק (לְעֵיל חֻלִּין דַּף כא.) הָוְיָא טְרֵפָה מִשּׁוּם דְּסַכִּין לָאו מְלִיקָה הוּא: תְּהַנֵּי לָהּ סַכִּין שֶׁחוֹתֵךְ סִימָנִין לְאַחַר שֶׁנִּטְרְפָה: לְטַהֲרָהּ מִידֵי נְבֵלָה דְּהָא טְרֵפָה שֶׁשְּׁחָטָהּ אֵינָהּ מְטַמְּאָה וְעוֹד נְחִירָתוֹ זוֹ הִיא שְׁחִיטָתוֹ וְהַךְ שְׁחִיטָה מִן הָעֹרֶף בֵּין שֶׁהוּא מַחֲלִיד וּבֵין שֶׁהוּא דּוֹרֵס כִּדְאָמְרִינַן בפ"ק (שָׁם דַּף כ:) מ"מ לֹא גָּרְעָה מִנְּחִירָה וּטְרֵפָה מִיהָא הָוְיָא דְּמוֹדֶה רַבִּי יִצְחָק שֶׁיֵּשׁ טְרֵפָה לְעוֹף כִּדְתְנַן (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף נו.) אֵלּוּ טְרֵפוֹת בְּעוֹף וְאֵין כָּשֵׁר בּוֹ אֶלָּא נְחִירָה שֶׁהִיא בַּסִּימָנִין כִּדְכְתִיב וְשָׁפַךְ אוֹ עִקּוּר אֲבָל הֲרִיגָה בְּעָלְמָא לֹא: הוּא דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק בֶּן פִּנְחָס דְּאָמַר כִּי הַאי תַּנָּא עוֹף אֵין לוֹ שְׁחִיטָה וְכוּ': בְּרַבִּי גָּלוּל בְּלוֹרוֹ: אַךְ כַּאֲשֶׁר יֵאָכֵל וְגוֹ' בִּפְסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין שֶׁנִּפְדּוּ בְּמוּמָן קָאֵי: מָה לָמַדְנוּ מִצְּבִי וְאַיָּל הָכִי נִכְתּוֹב אַךְ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו יֹאכְלֶנּוּ: מָה פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין בִּשְׁחִיטָה דִּלְעֵיל מֵהַהוּא קְרָא כְּתִיב וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וְגוֹ'. בְּסִפְרֵי גָּרְסִינַן מַקִּישׁ צְבִי וְאַיָּל לִבְהֵמָה מָה בְּהֵמָה בִּשְׁחִיטָה כו' וְלָא מוֹקֵי לְהַאי קְרָא דְּכִי יַרְחִיב בִּפְסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין אֶלָּא בִּבְשַׂר תַּאֲוָה שֶׁל חֻלִּין: מַאן תַּנָּא לְעֵיל דְּקָתָנֵי נוֹחֲרוֹ אוֹ עוֹקְרוֹ דִּפְלִיג עֲלֵהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר: כַּאֲשֶׁר צִוִּיתְךָ לָמַד שֶׁנִּתְפָּרְשָׁה לוֹ מִצְוַת שְׁחִיטָה עַל פֶּה דְּהֵיכָן צִוָּהוּ בִּכְתָב: רֹב אֶחָד כו' לָאו מִקְּרָא יָלֵיף אֶלָּא כְּלוֹמַר עַל הִלְכוֹת שְׁחִיטָה נִצְטַוָּה: וֶשֶׁט מְיֻחָד שֶׁבַּסִּימָנִים הוּא שְׁחִיּוּת הַבְּהֵמָה תָּלוּי בּוֹ דְּהָא בְּנֶקֶב בְּמַשֶּׁהוּ מִטָּרְפָא וְאִלּוּ קָנֶה עַד דְּמִפְסַק רֻבָּא: שָׁחַט אֶת הַוֶּשֶׁט בָּעוֹף: וְאִלּוּ שְׁחִיטָה בְּגַרְגֶּרֶת לָא קָתָנֵי דְּנֵימָא שָׁחַט גַּרְגֶּרֶת וְאַחַ"כ נִשְׁמַט הַוֶּשֶׁט כְּשֵׁרָה אַלְמָא לָא מִתַּכְשְׁרָא בְּקָנֶה לְחוּדֵיהּ: מִשּׁוּם דְּגַרְגֶּרֶת עֲבִידָא לְאִשְׁתְּמוֹטֵי לְהָכִי נָקַט שְׁחִיטָה בַּוֶּשֶׁט וְהַשְׁמָטָה בַּגַּרְגֶּרֶת: שְׁנֵי חֲצָאֵי סִימָנִין פָּסוּל דִּכְמוֹ דְּלָא עֲבִיד מִידֵי דָּמֵי דְּזִיל הָכָא לֵיכָּא שִׁעוּרָא וְזִיל הָכָא לֵיכָּא שִׁעוּרָא: בָּעוֹף שֶׁנִּינְהוּ כֻּלּוֹ כְּאֶחָד וְצָרִיךְ שֶׁיּוֹצִיא דָּמוֹ בִּשְׁחִיטָה יָפֶה: עַד שֶׁיִּשְׁחֹט כו' ות"ק לָא פְּלִיג אֶלָּא אַוְּרִידִין: מִשּׁוּם דְּוֶשֶׁט סָמוּךְ לַוְּרִידִין נָקַט לֵיהּ וּמִיהוּ הוּא הַדִּין לְקָנֶה. הַוֶּשֶׁט הָוֵי בֵּין קָנֶה לְמַפְרֶקֶת סָמוּךְ לַוְּרִידִין: וְשָׁהָה בָּהּ כו' כְּשֵׁרָה מִשּׁוּם דַּחֲצִי גַּרְגֶּרֶת לָאו הַתְחָלַת שְׁחִיטָה הִיא שֶׁאֲפִלּוּ נִקְרַע חֶצְיוֹ לָא מִטָּרְפָא בְּהָכִי: לֹא בִּבְהֵמָה כְּלוֹמַר הָא אֲפִלּוּ בִּבְהֵמָה קָאָמַר דְּהָא גְּמָרָהּ לָאו אַגַּרְגֶּרֶת קָאֵי אֶלָּא אַכֻּלָּהּ שְׁחִיטָה קָאֵי: וּגְמָרוֹ סַלְקָא דַּעְתִּין וּגְמָרוֹ בְּהַאי כָּל שֶׁהוּא שֶׁהֲרֵי נִשְׁחַט הָרֹב דִּפְגִימָה קַמַּיְיתָא כִּשְׁלֵמָה דָּמְיָא וְהָאִיכָּא רֹב קַמָּן: גְּמָרוֹ לַוֶּשֶׁט וְהָכִי קָאָמַר וְהוֹסִיף עָלָיו כָּל שֶׁהוּא לה"ל רֻבָּא וּגְמָרוֹ לוֹ לַוֶּשֶׁט לְאַחַר מִכָּאן: בְּלֹא רֹב בָּשָׂר כְּדַאֲמָרַן בפ"ק (לְעֵיל חֻלִּין כא.) דְּאִי חָתֵךְ רֹב רֹחַב הַבָּשָׂר עִם הַמַּפְרֶקֶת קֹדֶם לַסִּימָנִין הָוְיָא לָהּ מִיתָה קֹדֶם חֲתִיכַת הַסִּימָנִין וְתוּ מַאי מָלֵיק: בָּעוֹלָה דְּבָעֵי הַבְדָּלָה כְּדַאֲמָרַן בפ"ק (שָׁם) חוֹתֵךְ שְׁנַיִם. קָתָנֵי מִיהָא לַוֶּשֶׁט אוֹ לַקָּנֶה כר"נ: מַאי הָוֵי עֲלָהּ לְעִנְיַן שְׁחִיטָה: כִּדְקָאָמְרַתְּ בִּמְלִיקָה: דִּלְמָא מְלִיקָה שָׁאנֵי דְּאִיכָּא חֲתִיכַת שִׁדְרָה וּמַפְרֶקֶת וְאָזֵל לֵיהּ חִיּוּתֵיהּ בְּכָל דְּהוּ: מְמַסְמֵס קוּעֵהּ מְלַכְלֵךְ צַוָּארוֹ בְּדָמָא שֶׁנִּקְרַע צַוָּארוֹ וְצָרִיךְ לִבְדּוֹק בַּסִּימָנִין שֶׁמָּא נִפְסַק הַקָּנֶה אוֹ נִקַּב הַוֶּשֶׁט. וּמִשּׁוּם סָפֵק דְּרוּסָה לָא בָּעֵי לְמִבְדְּקֵיהּ דְּתָלֵינַן בְּכַלְבָּא אוֹ בְּקַנְיָא כִּדְאָמְרִינַן הָתָם (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף נג:) סָפֵק כַּלְבָּא סָפֵק שׁוּנְרָא אֵמַר כַּלְבָּא:

תְּהַנֵּי לָהּ סַכִּין לְטַהֲרָהּ מִידֵּי נְבֵלָה הַךְ פִּרְכָא לֵיתָא לְר' יוֹסֵי דְּאָמַר בִּזְבָחִים פֶּרֶק חַטַּאת הָעוֹף (זְבָחִים דַּף סט:) גַּבֵּי מָלַק וְנִמְצֵאת טְרֵפָה דְּאֵין מְלִיקָה מְטַהֶרֶת מִידֵי נְבֵלָה דְּלָא דָּמְיָא לִשְׁחִיטָה מְטַהֶרֶת בִּבְהֵמָה אֶלָּא לְרַבִּי מֵאִיר פָּרֵיךְ דְּקָאָמַר הָתָם נָמֵי דִּמְלִיקָה מְטַהֶרֶת: רַבִּי הִיא דְּתַנְיָא כו' הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר בַּר קַפָּרָא הִיא אֶלָּא דְּנִיחָא לֵיהּ לְאוֹקְמֵי מַתְנִיתִין לְעֵיל כְּרַבִּי הִקְשָׁה רַבֵּינוּ אֶפְרַיִם דְּהָכָא ס"ל לְרַבִּי דְּיֵשׁ שְׁחִיטָה לְעוֹף מִן הַתּוֹרָה וּבְפֶרֶק מִי שֶׁאָמַר הֲרֵינִי נָזִיר וְשָׁמַע חֲבֵרוֹ וְאָמַר וַאֲנִי (נָזִיר כט.) קָאָמַר גַּבֵּי פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי וְרַבָּנָן לכ"ע כְּדֵי לְחַנְּכוֹ בְּמִצְוֹת וא"כ לְרַבִּי הָא קָא אָכִיל כֹּהֵן מְלִיקָה לה"נ פָּרֵיךְ לְעֵיל מִנֵּהּ לְמ"ל כְּדֵי לְחַנְּכוֹ בְּמִצְוֹת קָאָכִיל כֹּהֵן מְלִיקָה וּמְשַׁנֵּי קָסָבַר אֵין שְׁחִיטָה לְעוֹף מִן הַתּוֹרָה וּלְרַבִּי לֵיכָּא לְשַׁנּוּיֵי הָכִי אִם כֵּן תִּקְשֵׁי וַאֲפִילּוּ יַחֲזִיר סִימָנִין וְיוֹלִיךְ וְיָבִיא נְבֵלָה הִיא לְרַבִּי דְּבָעֵי שְׁחִיטָה בְּתָלוּשׁ בפ"ק (לְעֵיל חֻלִּין טז.) מִוַּיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכֶלֶת וְעוֹד לְמ"ל מַחֲזִיר קָסָבַר מוֹלִיךְ וּמֵבִיא בִּמְלִיקָה פָּסוּל דִּבְעִנְיָן אַחֵר לָא מִתּוֹקְמָא מַתְנִיתִין לפ"ק (שָׁם יט:) דְּנִמְצָא כָּשֵׁר בִּשְׁחִיטָה וא"כ ה"ל דּוֹרֵס וְי"ל דְּהָתָם בְּנָזִיר לִיחוּיָא בְּעָלְמָא הוּא דְּמֵהַהִיא לֵיכָּא לְמֵילַף דְּתֶהֱוֵי פְּלוּגְתָּא דְּתַנָּאֵי אִי הֲלָכָה הוּא בְּנָזִיר אוֹ כְּדֵי לְחַנְּכוֹ אֲבָל מ"מ אֱמֶת הוּא דְּרַבִּי סָבַר דַּהֲלָכָה הוּא בְּנָזִיר כֵּיוָן דְּסָבַר דְּיֵשׁ שְׁחִיטָה לְעוֹף מִן הַתּוֹרָה א"נ קָסָבַר כְּדֵי לְחַנְּכוֹ וּמֵבִיא חַטַּאת הָעוֹף וְאֵינוֹ נֶאֱכָל מִידֵי דַּהֲוָה אַחַטַּאת הָעוֹף הַבָּאָה עַל הַסָּפֵק: וְעַל רֹב אֶחָד בָּעוֹף וְעַל רֹב שְׁנַיִם בִּבְהֵמָה י"מ דְּדָרֵשׁ בְּגִימַטְרִיָּא דְּכַאֲשֶׁר אל"ף אֶחָד בָּעוֹף שי"ן שְׁנַיִם בִּבְהֵמָה רי"ש רֻבּוֹ שֶׁל אֶחָד כְּמוֹהוּ רֹב אֶחָד בָּעוֹף וְרֹב שְׁנַיִם בִּבְהֵמָה רָאשֵׁי תֵּבוֹת לְמַפְרֵעַ שֶׁל כַּאֲשֶׁר הָוֵי רֻבּוֹ שֶׁל אֶחָד כְּמוֹהוּ: אֲתָא כִּי מְמַסְמֵס קוּעֵהּ דְּמָא פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וְצָרִיךְ בְּדִיקָה בְּסִימָנִים שֶׁמָּא נִפְסַק הַקָּנֶה אוֹ נִקַּב הַוֶּשֶׁט וּמִשּׁוּם סָפֵק דְּרוּסָה לָא בָּעֵי בְּדִיקָה דְּתָלֵינַן בְּכַלְבָּא אוֹ בְּקַנְיָא דְּאָמַר בְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת (לְקַמָּן חֻלִּין נג.) סָפֵק כַּלְבָּא סָפֵק שׁוּנְרָא אֵימַר כַּלְבָּא וא"ת לְמַאי נָפְקָא מִנַּהּ אִי תָּלֵינַן בְּכַלְבָּא אוֹ בְּקַנְיָא כֵּיוָן דַּאֲפִילּוּ קַנְיָא בָּעֵי בְּדִיקָה וְי"ל דְּנָפְקָא מִנַּהּ דְּאִי הֲוָה תָּלֵינַן בְּשׁוּנְרָא הֲוָה צָרִיךְ בְּדִיקָה כְּנֶגֶד כָּל הֶחָלָל אע"ג דְּלֵיכָּא רֵיעוּתָא אֶלָּא כְּנֶגֶד הַסִּימָנִין א"נ לְעִנְיַן סָפֵק דְּרוּסָה אֲפִי' לֹא הֶאֱדִימוּ הַסִּימָנִין אֶלָּא מַשֶּׁהוּ טְרֵפָה כְּדְאָמַר לְקַמָּן' (דַּף נג.) דְּגַרְגֶּרֶת דְּרוּסָתוֹ בְּמַשֶּׁהוּ דְּזִיהֲרָא מִיקְלָא קַלְיָא וְרִיבָ"א מְפָרֵשׁ דְּהָכָא בִּשְׁמַעְתִּין הָוְיָא מִשּׁוּם סָפֵק דְּרוּסָה וְאָתֵי שַׁפִּיר דְּקָאָמַר וֶשֶׁט אֵין לוֹ בְּדִיקָה מִבַּחוּץ אֶלָּא מִבִּפְנִים וְהַיְנוּ מִשּׁוּם דְּאֵין הָאַדְמוּמִית הַדְּרוּסָה נִכֶּרֶת בָּעוֹר הַוֶּשֶׁט הַחִיצוֹן הָאָדֹם אֲבָל בִּנְקוּבָה יֵשׁ לַוֶּשֶׁט בְּדִיקָה אַף מִבַּחוּץ וְכֵן מַשְׁמַע בְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף מג.) דְּקָאָמַר רַבָּה וֶשֶׁט אֵין לוֹ בְּדִיקָה מִבַּחוּץ אֶלָּא מִבִּפְנִים וּלְמַאי נָפְקָא מִנַּהּ לִסְפֵק דְּרוּסָה וְלָא קָאָמַר לִסְפֵק נָקוּב וְעוֹד אָמְרִינַן (שָׁם) שְׁנֵי עוֹרוֹת יֵשׁ לוֹ לַוֶּשֶׁט נִקַּב זֶה בְּלֹא זֶה כָּשֵׁר וּכְשֶׁנִּקַּב הַפְּנִימִי הֵיכִי יָדְעִינַן אִי נִקַּב חִיצוֹן אִי לָאו כֵּיוָן דְּאֵין לוֹ בְּדִיקָה מִבַּחוּץ אֲפִילּוּ לְעִנְיַן נֶקֶב וְלָאו לוֹמַר כְּגוֹן שֶׁנִּקַּב הַפְּנִימִי מֵחֲמַת חֹלִי וּבַחִיצוֹן אֵין נִכָּר שׁוּם חֹלִי והר"ר אֶלְחָנָן הִקְשָׁה אִי וֶשֶׁט יֵשׁ לוֹ בְּדִיקָה מִבַּחוּץ אִם כֵּן מַאי פָּרֵיךְ ור"מ הֵיכִי אָכַל בִּשְׂרָא לֵימָא בִּמְקוֹם נֶקֶב שָׁחַט וְנֵימָא דַּהֲוָה אָכִיל ע"י בְּדִיקָה וְנִרְאֶה לִי שֶׁיֵּשׁ שׁוּם חֹלִי שֶׁאוֹכְלִים כְּמוֹ דְּרוּסָה וְאֵין לוֹ בְּדִיקָה מִבַּחוּץ אִי נָמֵי הָכֵי פֵּרוּשׁוֹ וְכִי תֵּימָא דְּלָא הֲוָה אָכַל בְּלֹא בְּדִיקָה פֶּסַח וְקָדָשִׁים מַאי אִכָּא לְמֵימַר דְּאִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִיד הָעוֹר וְלִבְדּוֹק דְּאֵין מוּם גָּלוּי הוּא:

מסורת הש"ס

א לקמן פה:

ב תוספתא חולין; לעיל י.

ג זבחים סה:; לעיל כא.

תורה אור השלם

אַךְ כַּאֲשֶׁר יֵאָכֵל אֶת־הַצְּבִי וְאֶת־הָאַיָּל כֵּן תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו יֹאכְלֶנּוּ [דברים יב, כב]

כִּי־יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהֹוָה לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל אַוַּת נַפְשֶׁךָ [דברים יב, כא]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' א סעי' י:

ב מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' א:

ג מיי' פג' מהל' שחיטה הל' יד:

ד מיי' פג' מהל' שחיטה הל' טו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' טו:

ה מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ה:

ו מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ו:

ז מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כג סעי' ה:

ח מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ה:

ט מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ו:

י מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כג סעי' ה:

יא מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' ה:

רבינו גרשום

לא בחיה דקא בעי לדמיה ללכא כלומר פרייא יירמניק ופטור אבל בעוף מחייב:

מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה. כלומר מי שמולק דינו שסובר מפרקת וכיון דמלק בסכין לא חשוב מליקה ועכשיו חשובה נבלת עוף ומטמא (בנבלת עוף) אבית הבליעה ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה וכו' דכי תבר ליהא) נראה דצ"ל תבר ליה וכו' תיהני ליה סכין וכו' כלומר שזו שחיטתו: הוא דאמר וכו'. כלומר שזו שחיטתו תיהני ליה סכין וכו':

הוא דאמר אין שחיטה לעוף כו' סבירא ליה כר' אלעזר הקפר וכו':

הרי זה בא ללמד כלומר דכתב כאשר יאכל וכו' כן תאכלנו כלומר ילפינן דבר אחר ממנו והוא עצמו ילפינן מפסולי המוקדשין וכו' ור' פליג עליה דהוא א' דשחיטה לעוף מן התורה:

קתני אחד כל דהו למשמע בין ושט בין קנה. (וכ'):

מאי אחד מיוחד שבסימנין כלומר שזהו ושט שהוא חמור לענין טרפה יותר מקנה שזה אפי' ניקב כל שהוא טרפה וקנה בכאיסר האיטלקי וכו':

ואילו שחיטה בגרגרת לא קתני אלא בושט וקשיא לרב נחמן. לא משום לגרגרת עבידא לאישתמוטי שקשה היא ונשמטה ומה לשון נשמטה רומפיר ועליין אומר אני או ושט או קנה:

ר' יהודה א' עד שישחוט את הושט ולא אמר קנה והיאך אמרת או ושט או קנה:

לא משום דושט סמוך לוורידין ועליין א' אני או ושט או קנה:

ומאי לאו בעוף ומאי גמרה גמרה לגרגרת וש"מ או ושט או קנה ומאי גמרו גמרו לקנה והיאך אמרת ושט ולא קנה וכו':

קתני מיהת הגיע לושט או לקנה וקשיא לרב אדא בר אהבה:

מאי הוי עלה כלומר השתא באיזה ענין אמרינן (אמרינן) או ושט או קנה [או ושט] ולא (ושט) [קנה] אמר ליה כדקאמרינן כלומר כדאקשינן או ושט או קנה לא דלמא שאני התם לאיכא וכו' ומשום הכי אמרינן או ושט או קנה אבל בשחיטה (אחרת) מאי:

ת"ש דההוא אווזא דאתא כי ממסמס קועיה דמא. כלומר ראשו וגרונו כו':

[א]נִשְׁחֲטֵיהּ וַהֲדַר נִבְדְּקֵיהּ? דִּלְמָא בִּמְקוֹם נֶקֶב קָשָׁחֵיט! נִבְדְּקֵיהּ וַהֲדַר נִשְׁחֲטֵיהּ? הָאָמַר רַבָּה: וֶושֶׁט אֵין לוֹ בְּדִיקָה מִבַּחוּץ אֶלָּא מִבִּפְנִים! [ב]אֲמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף בְּרֵיהּ: נִבְדְּקֵיהּ לְקָנֶה, וְנִשְׁחֲטֵיהּ לְקָנֶה וְלַכְשְׁרֵיהּ, וַהֲדַר לֶיפְכֵּיהּ לְוֶושֶׁט וְלִבְדְּקֵיהּ. אָמַר רָבָא: חַכִּים יוֹסֵף בְּרִי בִּטְרֵפוֹת כְּרַבִּי יוֹחָנָן. אַלְמָא אֶחָד דְּקָאָמַר – אוֹ הַאי אוֹ הַאי. [ג]רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיִּשְׁחוֹט. אָמַר רַב חִסְדָּא: לֹא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֶלָּא בְּעוֹף, הוֹאִיל וְצוֹלֵהוּ כּוּלּוֹ כְּאֶחָד, אֲבָל בְּהֵמָה, כֵּיוָן דִּמְנַתְּחַהּ אֵבֶר אֵבֶר – לָא צְרִיךְ. לְמֵימְרָא דְּטַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה מִשּׁוּם דָּם הוּא? וְהָתְנַן: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיִּשְׁחוֹט אֶת הַוְּורִידִין. [ד]אֵימָא עַד שֶׁיְּנַקֵּב אֶת הַוְּורִידִין, וּמַאי "עַד שֶׁיִּשְׁחוֹט"? עַד שֶׁיִּנְקוֹב בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה. תָּא שְׁמַע: וְורִידִין בִּשְׁחִיטָה, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אֵימָא: וְורִידִין צָרִיךְ לְנַקְּבָן בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. תָּא שְׁמַע: אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה, מֵאַחַר שֶׁלֹּא הוּזְכְּרוּ וְורִידִין אֶלָּא לְהוֹצִיא מֵהֶן דָּם, מָה לִי בִּשְׁחִיטָה, מָה לִי שֶׁלֹּא בִּשְׁחִיטָה? מִכְּלָל דְּרַבִּי יְהוּדָה סָבַר בִּשְׁחִיטָה. [ה]הָכִי קָאָמְרִי לַהּ: מָה לִי לְנַקְּבָן בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה, מָה לִי לְנַקְּבָן שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה? וְהוּא סָבַר: בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה אָתֵי דָּם דְּחָיֵים, שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה לָא אָתֵי דָּם דְּקָרִיר. (א)בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: וְורִידִין לְרַבִּי יְהוּדָה, שָׁהָה בָּהֶן, דָּרַס בָּהֶן, מַהוּ? [ו](ב)אֲמַר לֵיהּ הָהוּא סָבָא: הָכִי אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְאָמְרִי לַהּ: אֲמַר לֵיהּ הָהוּא סָבָא לְרַבִּי אֶלְעָזָר, הָכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְנַקְּבָן בְּקוֹץ וְהֵן כְּשֵׁרִין. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא: שָׁחַט שְׁנֵי חֲצָאֵי סִימָנִין בְּעוֹף – פָּסוּל, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בִּבְהֵמָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּעוֹף – עַד שֶׁיִּשְׁחוֹט אֶת הַוֶּושֶׁט וְאֶת הַוְּורִידִין. [ז]חֲצִי אֶחָד בְּעוֹף וְכוּ'. אִתְּמַר: רַב אָמַר: מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה כְּרוֹב, רַב כָּהֲנָא אָמַר: מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה אֵינוֹ כְּרוֹב. רַב אָמַר: מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה כְּרוֹב, הָכִי אֲמַר לֵיהּ רַחֲמָנָא לְמֹשֶׁה: "לָא תְּשַׁיַּיר רוּבָּא". רַב כָּהֲנָא אָמַר: מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה אֵינוֹ כְּרוֹב, הָכִי אֲמַר לֵיהּ רַחֲמָנָא לְמֹשֶׁה: "שְׁחוֹט רוּבָּא". (סִימָן: חֲצִי, קַטִּינָא, גַּרְגֶּרֶת, פְּגִימָה). תְּנַן: חֲצִי אֶחָד בְּעוֹף, וְאֶחָד וַחֲצִי בִּבְהֵמָה – שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. אִי אָמְרַתְּ מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה כְּרוֹב, אַמַּאי פָּסוּל? הָא עֲבַד לֵיהּ רוֹב! מִדְּרַבָּנַן, דִּלְמָא לָא אָתֵי לְמֶעְבַּד פַּלְגָּא. [ח](ג)אָמַר רַב קַטִּינָא, תָּא שְׁמַע: חֲלָקוֹ לִשְׁנַיִם וְהֵן שָׁוִין – שְׁנֵיהֶם טְמֵאִין, לְפִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם. הָא אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם – טְהוֹרִין, אַמַּאי טְהוֹרִין? זִיל הָכָא אִיכָּא רוּבָּא, זִיל הָכָא אִיכָּא רוּבָּא! אָמַר רַב פָּפָּא: תְּרֵי רוּבֵּי בְּחַד מָנָא לֵיכָּא. תָּא שְׁמַע: שָׁחַט חֲצִי גַּרְגֶּרֶת, וְשָׁהָה בָּהּ כְּדֵי

וַהֲדַר נִבְדְּקֵיהּ לְמַעְלָה מִבֵּית הַשְּׁחִיטָה וּלְמַטָּה: אֵין לוֹ בְּדִיקָה מִבַּחוּץ לְפִי שֶׁהוּא טְרֵפָה בְּנֶקֶב מַשֶּׁהוּ וְאֵינוֹ נִכָּר וְטִפַּת דָּם נִכְנֶסֶת לוֹ בִּפְנִים בַּנֶּקֶב וְאֵינוֹ נִכָּר אֲבָל קְרוּם הַפְּנִימִי לָבָן הוּא וְטִפַּת דָּם נִכֶּרֶת בּוֹ אֲבָל הַחִיצוֹן אָדֹם: וְנִבְדְּקֵיהּ לְקָנֶה שֶׁהַקָּנֶה נִבְדָּק מִבַּחוּץ לְפִי שֶׁאֵינוֹ נִטְרָף אֶלָּא בְּרוֹב וַהֲדַר נִשְׁחֲטֵיהּ לְקָנֶה וְהַשְּׁחִיטָה כְּשֵׁרָה בְּסִימָן אֶחָד וְאַחַר כָּךְ יִטְּלוּ הַוֶּשֶׁט כֻּלּוֹ וְיַעַקְרוּהוּ מִן הַלֶּחִי וִיהַפְּכוּהוּ וְיִבְדְּקוּהוּ: חַכִּים יוֹסֵף בְּרִי בִּטְרֵפוֹת כְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶק גִּיד הַנָּשֶׁה (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף נה:) דִּשְׁדַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל תְּלֵיסַר גַּמְלֵי סְפֵיקֵי דִּטְרֵיפְתָּא לְמִבְדְּקֵיהּ בְּגַוַּיְהוּ. לִשָּׁנָא אַחֲרִינָא כְּרַבִּי יוֹחָנָן בְּכָל מִלֵּי: הוֹאִיל וְצוֹלֵהוּ כֻּלּוֹ כְּאֶחָד לְפִיכָךְ צָרִיךְ לְהוֹצִיא אֶת כָּל דָּמוֹ: עַד שֶׁיִּשְׁחֹט וְאִי לֵיתַנְהוּ בִּשְׁחִיטָה אֶלָּא מִשּׁוּם הוֹצָאַת הַדָּם בִּנְקִיבָה בְּעָלְמָא סַגִּי: בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה שֶׁהַדָּם חַם וְיוֹצֵא: מֵאַחַר שֶׁלֹּא הֻזְכְּרוּ וְרִידִין כְּלוֹמַר אֵין חַיּוּת תְּלוּיָה בָּהֶן וְאֵין צָרִיךְ לְהַזְכִּירוֹ אֶלָּא מִשּׁוּם דָּם לָמָּה אַתָּה מַצְרִיכוֹ שְׁחִיטָה: דָּרַס בָּהֶן מַהוּ שְׁחִיטָה מַמָּשׁ בָּעֵי ר' יְהוּדָה אוֹ לָא. רַבִּי יִרְמְיָה לָא שְׁמִיעַ לֵיהּ הָא דְּרַב חִסְדָּא: מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה קס"ל לְעִנְיַן שְׁחִיטָה קָאָמַר כְּלוֹמַר סִימָן שֶׁחֶצְיוֹ שָׁחוּט וְחֶצְיוֹ אֵינוֹ שָׁחוּט הָוֵי כְּאִלּוּ רֻבּוֹ שָׁחוּט וְכָשֵׁר: רַחֲמָנָא לְמֹשֶׁה כְּשֶׁמָּסַר לְמֹשֶׁה הִלְכוֹת שְׁחִיטָה עַל פֶּה לֹא תְּשַׁיֵּר רֻבָּא וְהָא דְּאָמַר שֶׁנִּצְטַוָּה מֹשֶׁה לִשְׁחֹט רֹב הַיְנוּ מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה דְּכֵיוָן דְּלָא אִשְׁתַּיַּר רֻבָּא רֹב שָׁחוּט קָרֵי לֵיהּ: מִדְּרַבָּנַן אֲבָל מִדְּאוֹרַיְתָא כָּשֵׁר וְנָפְקָא מִנֵּיהּ דְּלָא מְטַמְּאָה בִּנְבֵלָה: חֲלָקוֹ לִשְׁנַיִם תַּנּוּר שֶׁנִּטְמָא אֵין לוֹ טַהֲרָה אֶלָּא נְתִיצָה כִּדְכְתִיב יֻתָּץ וְאִם נִשְׁתַּיֵּר רֻבּוֹ שָׁלֵם לָאו נְתִיצָה הוּא: שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם שֶׁיִּהְיוּ מְכֻוָּנִים אֶלָּא וַדַּאי בְּחַד מִנַּיְהוּ אִיכָּא רֻבָּא וְלָא יָדְעִינַן בְּהֵי מִנַּיְהוּ הִלְכָּךְ לָא סָלְקָא טֻמְאָה מִנַּיְהוּ: תְּרֵי רֻבֵּי לֵיכָּא לְמֵימַר בְּחַד מָנָא דְּאִי הַאי רֻבָּא הַאי מִעוּטָא אֲבָל לְעִנְיַן שְׁחִיטָה לֹא הֻזְכַּר רֹב אֶלָּא בַּחֲתִיכָה וְכִי קָרֵינָא פַּלְגָּא רֹב חָתוּךְ לֵיכָּא דְּמַכְחִישׁ לֵיהּ דְּהַאי פַּלְגָּא דְּקָאֵי לָא מִקְּרֵי רֹב שָׁלֵם:

רַב אָמַר מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה כְּרֹב וּבְפֶרֶק אֵלּוּ טְרֵפוֹת (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף מז:) גַּבֵּי (פְּסַק אֶת) הַגַּרְגֶּרֶת דְּאַתְיָא לְקַמֵּהּ דְּרַב וּבַדְקָהּ בְּרֹב עָבְיָהּ מֶחֱצָה נָמֵי קָרֵי לֵהּ רֹב וּבְמַסְקָנָא דְּאָמַר לְכ"ע מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה אֵינוֹ כְּרֹב נִיחָא טְפֵי: לְפִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם אֲפִילּוּ לְר' יוֹסֵי הַגְּלִילִי דְּאָמַר בְּפֶרֶק שֵׁנִי דִּבְכוֹרוֹת (דַּף יז.) אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם מוֹדֶה הוּא בִּכְלִי חֶרֶס כִּדְקָאָמַר הָתָם הוֹאִיל וְאִית בּוֹ גֻּמּוֹת וְיֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִכָּאן דַּהֲלָכָה דְּבִידֵי אָדָם אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם מִדְּאִפְּלִיגוּ אָמוֹרָאֵי בְּמֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה וּבפ"ק דְּעֵירוּבִין (דַּף טו:) בְּפָרוּץ כְּעוֹמֵד וְאִם אִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם הֵיכִי שָׁרְיָא מִסָּפֵק וַאֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָסַר לֹא אָסַר אֶלָּא מִשּׁוּם דְּהָכִי אַגְמְרֵיהּ לְמֹשֶׁה שָׁחוּט רֻבָּא גְּלוֹד רֻבָּא וּמִיהוּ בִּידֵי שָׁמַיִם נִרְאֶה דַּהֲלָכָה דְּאִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם דְּאָמַר בְּפֶ' ד' אַחִין (יְבָמוֹת דַּף כח.) לְר' יוֹחָנָן דְּאָמַר אֲחָיוֹת אֵינִי יוֹדֵעַ מִי שֶׁנָּשָׂא וְנֵימָא [כו'] ר"י הַגְּלִילִי הִיא לָא סְתָם תַּנָּא כְּר' יוֹסֵי הַגְּלִילִי דְּאָמַר אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם וּבְפֶרֶק הַזּוֹרֵק בְּגִטִּין (דַּף עח.) דְּפָרִיךְ וְהָא אִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם גַּבֵּי מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה מְגֹרֶשֶׁת וְאֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת דִּמְפָרֵשׁ דְּאָתוּ תַּרְוַיְהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי בְּאַרְבַּע אַמּוֹת הָתָם נָמֵי הָוֵי כְּבִידֵי שָׁמַיִם דְּמִסְתַּמָּא לֹא כִּוְּנוּ לָבֹא בְּבַת אַחַת וְא"ת בְּרֵישׁ עֵירוּבִין (דַּף ה:) גַּבֵּי לֶחִי הַמּוּשָׁךְ מִדָּפְנוֹ שֶׁל מָבוֹי דְּקָאָמַר רַב אַשִׁי אֲפִילּוּ תֵּימָא בְּמָבוֹי שְׁמוֹנֶה מַה נַּפְשָׁךְ אִי עוֹמֵד נְפִישׁ נִתַּר בְּעוֹמֵד מְרֻבֶּה וְאִי פָּרוּץ נְפִישׁ נָדוֹן מִשּׁוּם לֶחִי מַאי אָמְרַתְּ דְּשָׁווּ תַּרְוַיְהוּ כִּי הֲדָדֵי הָוֵה לֵהּ סְפֵק דִּבְרֵיהֶם וְכָל סְפֵק דִּבְרֵיהֶם לְהָקֵל מַשְׁמַע דְּאִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם וּבְדָבָר הַקָּל וְי"ל דִּלְעוֹלָם אֶפְשָׁר לְבָרֵר וְלִמְדֹּד בְּצִמְצוּם ע"י טֹרַח אֲבָל לֹא הִטְרִיחוּהוּ חֲכָמִים לִמְדֹּד שָׁם מִסָּפֵק כֵּיוָן דְּבֵין עוֹמֵד נְפִישׁ וּבֵין פָּרוּץ נְפִישׁ לֵיכָּא חֲשָׁשׁ אִסּוּר אע"כ הוּא שָׁוֶה וּמִלְּתָא דְּלָא שְׁכִיחָא הוּא וְאֵין לְהַקְשׁוֹת עַל רַב אַשִׁי דַּאֲפִילּוּ כִּי שָׁווּ כִּי הֲדָדֵי לִשְׁתְּרֵי דקי"ל פָּרוּץ כְּעוֹמֵד מֻתָּר דְּרַב אַשִׁי קָאֵי אַדְּרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ דְּאָמַר הָתָם לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּמָבוֹי שְׁמוֹנֶה אֲבָל בְּמָבוֹי ז' נִתַּר בְּעוֹמֵד מְרֻבֶּה עַל הַפָּרוּץ כו' וְאִיהוּ סָבַר הָתָם דְּפָרוּץ כְּעוֹמֵד אָסוּר וה"ר שִׁמְעוֹן הָיָה מְפָרֵשׁ דְּאָמוֹרָאֵי דְּהָכָא וּדְפָרוּץ כְּעוֹמֵד מָנוּ סָבְרֵי כְּרַבָּנָן דְּאִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם אֲפִילּוּ בִּידֵי אָדָם וּפְלִיגֵי כְּשֶׁלּוֹמֶה לָנוּ דְּהָוֵי מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה וּמַאן דְּשָׁרֵי מִשּׁוּם דְּאֵימָא לִשְׁחַט רֻבָּא וַאֲפִילּוּ הֵן שָׁוִין רַחֲמָנָא אָמַר לֹא תְּשַׁיֵּר רֻבָּא וּמַאן דְּאָסַר מִשּׁוּם דְּאֵימָא נִשְׁאַר רֻבָּא קַיָּם וַאֲפִילּוּ הֵן שָׁוִין רַחֲמָנָא אָמַר שָׁחוּט רֻבָּא וְכֵן גַּבֵּי פָּרוּץ כְּעוֹמֵד וְהַשְׁתָּא נִיחָא טְפֵי הַהִיא דִּסְפֵק דִּבְרֵיהֶם לְהָקֵל דְּאִי אֶפְשָׁר לְכַוֵּן אֲבָל קָשֶׁה דְּמַשְׁמַע דִּבְסָפֵק דְּאוֹרַיְתָא הָוֵי אָסוּר מִשּׁוּם חֲשָׁשָׁא שֶׁמָּא הֵן שָׁוִין אע"ג דְּאִי עוֹמֵד נְפִישׁ אוֹ פָּרוּץ נְפִישׁ הֲוָה שָׁרֵי וְהָכָא שָׁרְיָא אֲפִילּוּ בְּאִסּוּר דְּאוֹרַיְתָא כְּשֶׁהַהֶתֵּר מְנוּי יוֹתֵר מִן הָאִסּוּר וְכֵן גַּבֵּי פָּרוּץ כְּעוֹמֵד וְאִם כֵּן בְּהַהִיא דְּלֶחִי אֲפִילּוּ הָוֵי סְפֵיקָא דְּאוֹרַיְתָא תִּשְׁתְּרֵי וְנִרְאֶה לִי דְּאִיכָּא הָתָם לְמֵיחַשׁ שֶׁמָּא ח' אַמּוֹת אֵינָם מְצֻמְצָמוֹת וַאֲפִילּוּ פָּרוּץ מְרֻבֶּה לֹא יְהֵא נִדּוֹן מִשּׁוּם לֶחִי וּלְהָכִי דַּוְקָא בְּסָפֵק דִּבְרֵיהֶם יֵשׁ לְהָקֵל אֲבָל קָשֶׁה לְפֵרוּשׁוֹ דְּהֵיכִי דַּיְקָא בפ"ב דִּבְכוֹרוֹת (דַּף יז:) מֵהַהוּא דִּנְמְצָא מְכֻוָּן בֵּין שְׁתֵּי עֲיָרוֹת דְּבִידֵי אָדָם אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם הָתָם נָמֵי אע"ג דְּאִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם וּלְכַוֵּן מִכָּל מָקוֹם מוֹדִים רַבָּנָן דִּמְבִיאִין שְׁתֵּי עֲגָלוֹת מִשּׁוּם דְּכָל אַחַת מֵבִיא עֶגְלָה מִמָּה נַפְשָׁךְ שֶׁמָּא הִיא קְרוֹבָה וַאֲפִילּוּ הֵן מְצֻמְצָמוֹת הַקְּרוֹבָה אָמַר רַחֲמָנָא וַאֲפִילּוּ קְרוֹבוֹת וְלִפְרוּשׁ קַמָּא אָתֵי שַׁפִּיר דִּלְעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם וְלִהְיוֹת שֶׁיִּהְיוּ שָׁוִין אֶלָּא אַחַת מֵהֶן קְרוֹבָה יוֹתֵר וְיוֹצְאִין בְּשֶׁל תְּנַאי וְיֵשׁ לוֹמַר לְפִי' הר"ר שִׁמְעוֹן נָמֵי יוֹצְאִים בְּשֶׁל תְּנַאי מִמָּה נַפְשָׁךְ דְּאִם קְרוֹבָה הִיא יוֹצְאָה בָּהּ וְאִם רְחוֹקָה הִיא תָּבִיא בִּשְׁבִיל חֲבֶרְתָּהּ מַאי אֲמַרְתְּ שֶׁמָּא מְצֻמְצָמוֹת הֵן זֶה אֵינוֹ מָצוּי וְאֵין לְהַאֲרִיךְ כָּאן יוֹתֵר וּבְעֵירוּבִין (דַּף ה: ל"ה וְסָפֵק) אֲפָרֵשׁ בע"ה יוֹתֵר. [וְיוֹתֵר מְבֹאָר בְּסֻכָּה טו: תד"ה פָּרוּץ כו' וְתוֹסְפוֹת בְּכוֹרוֹת יז: ל"ה אֶפְשָׁר]: זִיל הָכָא אִכָּא רֻבָּא וא"ת מַאי קַשְׁיָא לֵיהּ דְּכִי אָמַר נָמֵי הָכָא הָכִי אַגְמְרֵיהּ רַחֲמָנָא לְמֹשֶׁה לָא תְּשַׁיֵּר רֻבָּא כִּדְלְעֵיל הֲרֵי אֵין כָּאן רֹב וּטְהוֹרִין וי"ל דְּתָלוּי הַדָּבָר בַּחֲשִׁיבוּת דְּמִשּׁוּם דַּחֲשִׁיב לֵיהּ מֶחֱצָה כְּרוֹב שָׁרֵי לְעֵיל דְּיֵשׁ כָּאן שִׁעוּר הֶכְשֵׁר שְׁחִיטָה וְכָאן נָמֵי יֵשׁ חֲשִׁיבוּת מֶחֱצָה דִּינוֹ כְּרוֹב:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פג' מהל' שחיטה הל' ח, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' ו ז ח:

ב מיי' פג' מהל' שחיטה הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' ו:

ג טוש"ע יו"ד סי' כב סעי' א:

ד טוש"ע יו"ד סי' כב סעי' א:

ה טוש"ע יו"ד סי' כב סעי' א:

ו מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' ב:

ז מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' ב:

ח מיי' פט"ז מהל' כלים הל' ב:

רבינו גרשום

ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים שבפנים לבן הוא:

חכים יוסף ברי בטרפות כר' יוחנן. בכל התורה אלמא או האי או האי:

הואיל וצוליהו כולו ביחד. למימרא טעמיה דר' יהודה משום דם הוא דאמר על שישחוט את הורידין והתנן ר' יהודה אומר על שישחוט מכלל דר' יהודה סבר משום שחיטה ולא משום דם:

לא אימא על שינקוב ומאי על שישחוט שינקוב בשעת שחיטה וכו':

לא אתי [דם] דקריר לר' יהודה משום דם ולא משום שחיטה. תניא כותיה דרב חסדא [ולעולם] בעוף ולא בבהמה ומשום דם:

רב אמר מחצה על מחצה. כלומר אם שחט מחצה מיחזי כמאן דשחט רובא דאמר רחמנא למשה דלא תשתייר רובא כלומר דאמרינן שנצטוה משה על הושט ועל הקנה דלא תשתייר רובא מכלל דאם תשתייר מחצה חשוב הוא כרוב וכו':

גזרה דלא אתי למעבד פלגא. חלקו לשנים והן שוין. כלומר תנור שחלקו לשנים שהיה טמא בתחלה והן שוין:

טמאין. כלומרא)צ"ע דכיון שהיה טמא מתחילה עדיין לא יצא מידי טומאתו הראשונה כיון דנשתייר רובו ואולי צ"ל ואפילו לא נגע בו שרץ כו'. שנגע בו שרץ דאמרינן)נראה דצ"ל דאמרינן דבחד מינהון איכא רובא ולא ידעינן הי מינייהו והלכך טמאין אבל אם אפשר לצמצם טהורין ולא אמרינן מחצה כרוב. בכל אחד ואחד יש לו רוב כלומר דודאי יש לו רוב ומשום הכי טמאה ולא אמרינן מחצה כרוב:

אמר רב פפא תרי רובי בחד וכו' ומשום הכי טהורין ולא אמרינן הכא מחצה כרוב אבל במקום אחר אמרינן מחצה כרוב. אמר רב פפא תרי רובי בחד מנא ליכא)נראה דצ"ל והלכך דאי לאו דא"א לצמצם הוי מטהרינן החלקים. וטהורים החלקים אבל במקום אחר אמרינן מחצה על מחצה כרוב:

מסורת הש"ס

א לקמן קכא:

ב נדה ח:

ג בכורות יז:

גליון הש"ס

גמ' הא אפשר לצמצם טהורין. עיין פי"ב מ"ו דכלים וצ"ע:

כְּדֵי שְׁחִיטָה אַחֶרֶת וּגְמָרָהּ, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. וְאִי אָמְרַתְּ מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה כְּרוֹב, אִיטְּרְפָא לַהּ. (א)מִי סָבְרַתְּ בִּבְהֵמָה? לָא, בְּעוֹף! מִמָּה נַפְשָׁךְ: אִי מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה כְּרוֹב – הָא עָבֵיד לֵיהּ רוּבָּא, אִי מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה אֵינוֹ כְּרוֹב – לָא עֲבַד וְלֹא כְּלוּם. תָּא שְׁמַע: הֲרֵי שֶׁהָיָה חֲצִי קָנֶה פָּגוּם, וְהוֹסִיף עָלָיו כָּל שֶׁהוּא וּגְמָרוֹ – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה, וְאִי אָמְרַתְּ מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה כְּרוֹב – טְרֵפָה הָוְיָא! [א]אָמַר רָבָא: שָׁאנֵי לְעִנְיַן טְרֵפָה, דְּבָעֵינַן רוֹב הַנִּרְאֶה לָעֵינַיִם. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְלָא כָּל דְּכֵן הוּא? וּמָה טְרֵפָה, דִּבְמַשֶּׁהוּ מִיטָּרְפָא, הֵיכָא דְּבָעֵינַן רוּבָּא – בָּעֵינַן רוֹב הַנִּרְאֶה לָעֵינַיִם; שְׁחִיטָה, דְּעַד דְּאִיכָּא רוּבָּא לָא מִיתַּכְשְׁרָא – לֹא כָּל שֶׁכֵּן דְּבָעֵינַן רוֹב הַנִּרְאֶה לָעֵינַיִם? (ב)אֶלָּא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה אֵינוֹ כְּרוֹב, וְכִי אִיתְּמַר דְּרַב וּדְרַב כָּהֲנָא – לְעִנְיַן פֶּסַח אִתְּמַר. [ב]הֲרֵי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מֶחֱצָה טְהוֹרִים וּמֶחֱצָה טְמֵאִים – רַב אָמַר: מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה כְּרוֹב, וְרַב כָּהֲנָא אָמַר: מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה אֵינוֹ כְּרוֹב. [ג]וְהָתָם מַאי טַעְמָא דְּרַב, דִּכְתִיב "אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לָנֶפֶשׁ", אִישׁ נִדְחֶה, וְאֵין צִיבּוּר נִדְחִין. רוֹב אֶחָד בָּעוֹף, תְּנֵינָא חֲדָא זִימְנָא: רוּבּוֹ שֶׁל אֶחָד כָּמוֹהוּ! (הכ"ש פש"ח סִימָן). [ד]אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָא: חֲדָא בְּחוּלִּין וַחֲדָא בְּקָדָשִׁים, וּצְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן חוּלִּין – הָתָם הוּא דְּסַגִּי לֵיהּ בְּרוּבָּא, מִשּׁוּם דְּלָאו לְדָם הוּא צָרִיךְ, אֲבָל קָדָשִׁים דִּלְדָם הוּא צָרִיךְ – אֵימָא לָא תִּיסְגֵּי לֵיהּ בְּרוּבָּא עַד דְּאִיכָּא כּוּלֵּיהּ. וְאִי אַשְׁמְעִינַן קָדָשִׁים, מִשּׁוּם דִּלְדָם הוּא צָרִיךְ, אֲבָל חוּלִּין דִּלְדָם לָא צְרִיךְ – אֵימָא בְּפַלְגָא סַגִּי לֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לַן. הֵי בְּחוּלִּין, וְהֵי בְּקָדָשִׁים? אָמַר רַב כָּהֲנָא: מִיסְתַּבְּרָא רֵישָׁא בְּחוּלִּין וְסֵיפָא בְּקָדָשִׁים. מִמַּאי? מִדְּקָתָנֵי "הַשּׁוֹחֵט", וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ רֵישָׁא בְּקָדָשִׁים, "הַמּוֹלֵק" מִיבְּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא מַאי, סֵיפָא בְּקָדָשִׁים? "שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה"? "מְלִיקָתוֹ כְּשֵׁרָה" מִיבְּעֵי לֵיהּ! הָא לָא קַשְׁיָא, אַיְּידֵי דְּסָלֵיק מִבְּהֵמָה תְּנָא נָמֵי "שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה". אֶלָּא רֵישָׁא, מִכְּדֵי עַל עוֹף קָאֵי, אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בְּקָדָשִׁים – "הַמּוֹלֵק" מִיבְּעֵי לֵיהּ! רַב שִׁימִי בַּר אָשֵׁי אָמַר: רֵישָׁא בְּחוּלִּין מֵהָכָא, דְּקָתָנֵי "אֶחָד בְּעוֹף", וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בְּקָדָשִׁים – הָא אִיכָּא עוֹלַת הָעוֹף דְּבָעֵי שְׁנֵי סִימָנִים! אֶלָּא מַאי, סֵיפָא בְּקָדָשִׁים? רוֹב אֶחָד בְּעוֹף – הָא אִיכָּא עוֹלַת הָעוֹף דְּבָעֵי שְׁנֵי סִימָנִין! מַאי "רוֹב אֶחָד"? רוֹב כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וּבְדִין הוּא דְּלִיתְנֵי רוֹב שְׁנַיִם, כֵּיוָן דְּאִיכָּא חַטָּאת דְּסַגֵּי לֵיהּ בְּחַד סִימָן – מִשּׁוּם הָכִי לָא פְּסִיקָא לֵיהּ. [ה]רַב פָּפָּא אָמַר: רֵישָׁא בְּחוּלִּין מֵהָכָא, דְּקָתָנֵי: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיִּשְׁחוֹט אֶת הַוְּרִידִין, וּפְלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא בְּחוּלִּין – שַׁפִּיר, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ בְּקָדָשִׁים, אַמַּאי פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ? הוּא עַצְמוֹ לְדָם הוּא צָרִיךְ! (ג)רַב אָשֵׁי אָמַר: סֵיפָא בְּקָדָשִׁים מֵהָכָא, דְּקָתָנֵי: הַשּׁוֹחֵט שְׁנֵי רָאשִׁין כְּאֶחָד – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. הַשּׁוֹחֵט – דִּיעֲבַד אִין, לְכַתְּחִלָּה לָא. [ו]אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא בְּקָדָשִׁים – הַיְינוּ דִּלְכַתְּחִלָּה לָא, מִשּׁוּם דְּתָנֵי רַב יוֹסֵף: "תִּזְבַּח" – שֶׁלֹּא יְהֵא שְׁנַיִם שׁוֹחֲטִים זֶבַח אֶחָד, "תִּזְבָּחֻהוּ" – שֶׁלֹּא יְהֵא אֶחָד שׁוֹחֵט שְׁנֵי זְבָחִים. וְאָמַר רַב כָּהֲנָא: "תִּזְבָּחֵהוּ" כְּתִיב, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ בְּחוּלִּין – אֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה נָמֵי. (ד)וְאַף רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ סָבַר: רֵישָׁא בְּחוּלִּין, וְסֵיפָא בְּקָדָשִׁים, דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מֵאַחַר שֶׁשָּׁנִינוּ "רוּבּוֹ שֶׁל אֶחָד כָּמוֹהוּ", לָמָּה שָׁנִינוּ "רוֹב אֶחָד בְּעוֹף וְרוֹב שְׁנַיִם בִּבְהֵמָה"? [ז](ה)לְפִי שֶׁשָּׁנִינוּ: הֵבִיאוּ לוֹ אֶת הַתָּמִיד, קְרָצוֹ וּמֵירֵק אַחֵר שְׁחִיטָתוֹ עַל יָדוֹ, יָכוֹל לֹא מֵירַק יְהֵא פָּסוּל? לְכָךְ שָׁנִינוּ: רוֹב אֶחָד בְּעוֹף וְרוֹב שְׁנַיִם בִּבְהֵמָה. אָמַר מָר: יָכוֹל לֹא מֵירַק יְהֵא פָּסוּל?

אִם

כְּדֵי שְׁחִיטָה אַחֶרֶת הַיְינוּ שִׁיעוּר שְׁהִיָּה: וּגְמָרָהּ קס"ל בִּבְהֵמָה קָאֵי דִּבְעֵיָא רֹב שְׁנַיִם וּמַאי גְּמָרָהּ לִשְׁחִיטָה: וְאִי מֶחֱצָה כְּרֹב כֵּיוָן דִּשְׁהָה בַּחֲצִי אָזְלָא לָהּ שְׁחִיטָה וְהָוְיָא לָהּ כִּפְגִימָה בְּעָלְמָא וְאִיטַּרְפָא לָהּ בִּפְסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת אֶלָּא ש"מ אֵינוֹ כְּרֹב וּפְסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת בְּרֻבָּא בָּעֵינַן: לֹא בְּעוֹף דְּמִמָּה נַפְשָׁךְ כְּשֵׁרָה כִּדְמְפָרֵשׁ: הָא עָבֵיד לֵיהּ רֻבָּא וְאִתַּכְשְׁרָא מִקַּמֵּי שְׁהִיָּה: לָא עֲבַד לֵיהּ כְּלוּם מַעֲשֵׂה טְרֵפָה: חֲצִי קָנֶה פָּגוּם בְּעוֹף: רֹב הַנִּרְאֶה לָעֵינַיִם כְּלוֹמַר רֹב גָּמוּר שֶׁהוּא נִכָּר: מַה טְרֵפָה דְּאִיכָּא מְקוֹמוֹת טוּבָא דְּמִטַּרְפָא בְּהוּ בְּמַשֶּׁהוּ כְּגוֹן נְקוּבַת הַוֶּשֶׁט וְהָרֵאָה וְהַדַּקִּין: בָּעֵינַן רֹב הַנִּרְאֶה לָעֵינַיִם בִּמְקוֹמוֹת שֶׁהֻזְכַּר בָּהֶן רֹב כְּגוֹן בַּקָּנֶה וּבְחוּט הַשִּׁדְרָה: שְׁחִיטָה דְּעַד דְּאִיכָּא רֻבָּא לָא מִתַּכְשְׁרָא דַּאֲפִילּוּ מַאן דְּמַכְשַׁר מִשּׁוּם דְּקָרֵי לֵיהּ רֻבָּא הוּא וּבְמִעוּטָא כּוּלְּהוּ מוֹדוּ: מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה כְּרֹב וּטְהוֹרִים עוֹשִׂין לְעַצְמָן בְּטָהֳרָה וּטְמֵאִין עוֹשִׂין לְעַצְמָן בְּטֻמְאָה וְלָא מִדְּחוּ לְפֶסַח שֵׁנִי כִּיחִידִין: אֵינוֹ כְּרוֹב וְנִדְחִין הַטְּמֵאִין לַשֵּׁנִי: וְהָתָם מַאי טַעְמָא דְּרַב הָא בְּעָלְמָא אֲמַרְתְּ דְּלָא הָוֵי רֻבָּא: דִּכְתִיב אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא יִדָּחֶה לַשֵּׁנִי וּפַלְגָא נָמֵי דְּרֻבָּא לָא מִקְרֵי אִינְהוּ מִכְּלַל יְחִידִין נָפְקֵי לְהוּ וְלָא מִדְּחוּ: לְדָם הוּא צָרִיךְ לִזְרִיקָה: מְלִיקָתוֹ כְּשֵׁרָה מִבְּעֵי לֵיהּ כְּלוֹמַר אָעוֹף אִבְּעִי לֵיהּ לְמִתְנֵי מְלִיקָתוֹ כְּשֵׁרָה וַהֲדַר לִתְנֵי אַבְּהֵמָה שְׁחִיטָתָהּ כְּשֵׁרָה: הָא לָא קַשְׁיָא גַּבֵּי הֲלָכֵי תְּנָנְהוּ וְכִי סָלֵיק מִבְּהֵמָה נָקַט שְׁחִיטָה: אֶלָּא רֵישָׁא כִּי תָּנָא הַשּׁוֹחֵט: מִכְּדֵי בְּעוֹף קָאֵי וּבוֹ הִתְחִיל לְהוֹרוֹת וְהֵיכִי סָמַךְ לֵיהּ שְׁחִיטָה בְּעוֹף קָדָשִׁים הַמּוֹלֵק מִבְּעֵי לֵיהּ: ה"ג מַאי רֹב אֶחָד רֹב כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְלָא גָּרְסִינַן אֶלָּא: לָא פְּסִיקָא לֵיהּ וְתָנָא מִלְּתָא דְּמִשְׁתַּמַּע בְּתַרְוַיְיהוּ דְּהָכִי מַשְׁמַע רֹב כָּל אֶחָד בְּעוֹף כְּשֵׁרָה הֵיכָא דְּסַגֵּי בְּחַד כְּגוֹן חַטָּאת הָוֵי רֻבּוֹ כְּכֻלּוֹ וְהֵיכָא דְּבָעֵי תַּרְתֵּי הָוֵי רֹב כָּל אֶחָד כְּכֻלּוֹ: שַׁפִּיר מש"ה פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּכֵיוָן דְּלָא הֻזְכְּרוּ וְרִידִין אֶלָּא מִשּׁוּם דָּם מַה לִּי בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה וּמַה לִּי לְאַחַר שְׁחִיטָה: אֶלָּא בְּקָדָשִׁים הֵיכִי פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ: הוּא עַצְמוֹ כָּל עַצְמָהּ וְעִקָּרָהּ שֶׁל שְׁחִיטַת קָדָשִׁים לְדָם הִיא צְרִיכָה: תִּזְבַּח לִרְצוֹנְכֶם תִּזְבָּחוּהוּ וְאָמְרִינַן לְקַמָּן תִּזְבָּחֻהוּ כְּתִיב וְיֵשׁ אֵם לַמָּסֹרֶת תִּזְבַּח מַשְׁמַע לְשׁוֹחֵט יְחִידִי קָאָמַר וְלֹא לִשְׁנַיִם מִדְּלָא כְּתִיב תִּזְבְּחוּהוּ וּמִדִּכְתִיב הוּא מַשְׁמַע נָמֵי הַזֶּבַח שֶׁאַף הוּא יְהֵא יְחִידִי: וְאָמַר רַב כָּהֲנָא גָּרְסִינַן. הָא דר"ל בְּסֵדֶר יוֹמָא (דַּף לב:) גַּבֵּי הֵבִיאוּ לוֹ לכ"ג אֶת הַתָּמִיד: קְרָצוֹ מְפָרְשִׁינַן הָתָם בְּרֹב שְׁנַיִם שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לְמָרֵק וְלִגְמֹר אֶת הַשְּׁחִיטָה כֻּלָּהּ לְפִי שֶׁכָּל עֲבוֹדַת יוה"כ אֵינָהּ כְּשֵׁרָה אֶלָּא בּוֹ דִּכְתִיב בְּאַחֲרֵי מוֹת וְכִפֶּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִמְשַׁח אֹתוֹ וְהָיָה צָרִיךְ לֶאֱחֹז מַהֵר אֶת הַמִּזְרָק וּלְקַבֵּל הַדָּם לְפִיכָךְ חוֹתֵךְ בּוֹ כְּדֵי הֶכְשֵׁר שְׁחִיטָה וּמַנִּיחָהּ וּמְמַהֵר לְקַבֵּל: וּמֵרֵק כֹּהֵן אַחֵר שְׁחִיטָה: עַל יָדוֹ בִּשְׁבִילוֹ כְּמוֹ (עֵירוּבִין דַּף פב:) מְעָרֵב אָדָם עַל יַד בְּנוֹ וּבִתּוֹ בִּשְׁבִילָם וּמִפְּנֵי שֶׁשָּׁנִינוּ שָׁם דְּצָרִיךְ לְמָרֵק יָכוֹל לֹא מֵרַק יְהֵא פָּסוּל דִּבְקָדָשִׁים לָא סַגֵּי בְּרֹב שְׁנַיִם: לְכָךְ הֻצְרַךְ לִשְׁנוֹת כָּאן רֹב אֶחָד בְּעוֹף וְכוּ' דְּרֵישָׁא חֻלִּין הֲוָה שָׁמְעִינַן מִנֵּהּ וּתְנָא סֵיפָא מִשּׁוּם קָדָשִׁים. וּפָרְכִינַן יָכוֹל לֹא מֵרַק יְהֵא פָּסוּל בִּתְמִיהַּ הָא א"כ הָוְיָא לָהּ הָא מְרִיקָה עֲבוֹדָה בְּאָדָם אַחֵר שֶׁלֹּא בכ"ג וְתַנְיָא כָּל עֲבוֹדַת יוה"כ כּוּ' בָּרַיְיתָא הִיא בִּשְׁלְהֵי הוֹרָיוֹת:

דְּכֻלֵּי עָלְמָא מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה אֵינוֹ כְּרֹב וא"ת לכפ"ק דְּעֵירוּבִין (דַּף טז: וְשָׁם) פָּסְקִינַן כְּרַב פָּפָּא דְּאָמַר פָּרוּץ כְּעוֹמֵד מֻתָּר וְהָיָה נִרְאֶה לְחַלֵּק בֵּין שְׁאָר אִסּוּרִין בְּדָבָר הַתָּלוּי בַּחַיּוּת אִי נָמֵי דְּמַיְיתֵי עֲלָהּ נְעִיל לְתַנּוּר וְגַם תֵּימַהּ דִּבְעֵירוּבִין לָא מַיְיתֵי לָהּ וְהָנְהוּ דְּמַיְיתֵי הָתָם לָא מַיְיתֵי הָכָא וְשֶׁמָּא יֵשׁ לְחַלֵּק דְּהָכָא אִסּוּר וְטֻמְאָה וְהָתָם לְעִנְיַן מְחִצּוֹת וְלָא דָּמֵי: אִישׁ נִדְחֶה וְאֵין צִבּוּר נִדְחִין תֵּימַהּ דִּבְפ"ק דְּסַנְהֶדְרִין (דַּף טז.) גַּבֵּי וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא וְגוֹ' דָּרְשִׁינַן אִישׁ וְאִשָּׁה אַתָּה מוֹצִיא לִשְׁעָרֶיךָ וְאִי אַתָּה מוֹצִיא כָּל הַשֵּׁבֶט כֻּלּוֹ לִשְׁעָרֶיךָ וְהָכָא לָא מְמַעֲטֵי מֵאִישׁ אֶלָּא רֹב יִשְׂרָאֵל וְי"ל דְּהָתָם מָצִינוּ שֶׁחִלֵּק הַכָּתוּב בֵּין יָחִיד לְמֻרְבִּים מִשּׁוּם עִיר בְּעָלְמָא לְעִנְיַן עִיר הַנִּדַּחַת לְפִיכָךְ מִסְתַּבְּרָא לְחַלֵּק מִשּׁוּם שֵׁבֶט וְלוֹמַר דְּלָא מִקְרֵי אִישׁ א"נ טוּבָא אִישׁ וְאִשָּׁה כְּתִיבֵי הָתָם: **אֲבָל** בְּחֻלִּין דְּלָאו לְדָם הוּא צָרִיךְ אֵימָא בְּפַלְגָא סַגִּי וְהָא דְּקָתָנֵי חֲצִי אֶחָד בָּעוֹף וְאֶחָד וַחֲצִי בִּבְהֵמָה שְׁחִיטָתָהּ פְּסוּלָה הַיְינוּ סֵיפָא דְּאַיְירֵי בְּקָדָשִׁים: **וּמֵרַק** אַחֵר שְׁחִיטָתוֹ עַל יָדוֹ מֵרַק לְשׁוֹן גְּמַר כִּדְאָמְרִינַן בַּמִּדְרָשׁ מִי שֶׁהִתְחִיל בַּמִּצְוָה אוֹמְרִים לוֹ מָרֵק:

מסורת הש"ס

א פסחים עט:

ב פסחים עט.

ג משנה חולין

ד יומא לב:

ה משנה יומא; יומא טו.; יומא לא:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' א:

ב מיי' פז' מהל' קרבן פסח הל' ג:

ג מיי' פז' מהל' קרבן פסח הל' א:

ד מיי' פד' מהל' מעשה הקרבנות הל' ח:

ה מיי' פד' מהל' מעשה הקרבנות הל' ח:

ו מיי' פא' מהל' פסולי המוקדשין הל' ד:

ז מיי' פד' מהל' עבודת יום הכפורים הל' א:

רבינו גרשום

אי אמרת מחצה על מחצה כרוב אי טרפה ליה הבהמה ששהה ברוב הסימן דאי אמרינן דאינו חשוב כרוב לא איטרפא באותה שהייה ששהה בחצי סימן דאמרינן שעדיין לא חשובה התחלת שחיטה אבל אי אמרינן מחצה כרוב התחלת שחיטה היא:

מי סברת בבהמה ואני גרגרת כרוב לא בעוף ממה נפשך כלומר שכולה אלא טענה היא ובניחותא אמרינן כלומר באיזה ענין שאתה אומר היא (יש) כשרה כלומר אי מחצה על מחצה כרוב הא עבד ליה רובא וכשרה אי מחצה על מחצה אינו כרוב לא עבד לא כלום וכשרה דחשבינן כאין. אמר רבה שאני לענין טריפה הכא בחצי קנה פגום דבעינן רוב הנראה לעינים:

ומה טרפה שבמשהו וכו' לענין שחיטה דאינה כשרה עד דאיכא רובה לא כ"ש דאינה כשרה אלא ברוב ולא אמרינן מחצה על מחצה אינו כרוב. דאיתמר הרי שהיו כו' ורב אמר מחצה על מחצה כרוב הללו עושין לעצמן (אפי' פסח ראשון) [בטומאה] והללו עושין לעצמן (כלומר טהורים) [בטהרה] ורב כהנא אמר מחצה על מחצה אינו כרוב כלומר שטהורין עושין פסח ראשון וטמאין עושין את שני ועכשיו מאי טעמא דרב דכתיב איש נדחה כלומר טמא ואין צבור נדחים (וזו) ופירוש אחר [יש] דרב אמר מחצה על מחצה כרוב וכו' כלומר וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני. ראשון לא דהוו להו טהורי' רוב ורובו לא עבדי בטומאה אלא בטהרה שני לא עבדי דמחצה טמא חשוב כרוב ורובא לא מידחי לפסח שני:

הא לא קשיא איידי דמתניתין סליק מבהמה דקתני רוב אחד ורוב שנים בבהמה כלומר דבהמה יש סמוך לשחיטתו כשרה ועכשיו ושחיטתו כשרה דמתניתין תני על בהמה ולא על עוף. אלא מכדי רישא דקאי אעוף דקתני השוחט אחד בעוף אי ס"ל בקדשים וכו':

אלא מאי אחד רוב כל אחד ואחד ובדין הוא לעולת העוף בעי למיתנא רוב שנים כיון דאיכא כו' משום הכי לא פסיק ליה דתני רוב אחד ומאי רוב אחד רוב כל אחד ואחד:

ופליגי רבנן דלא צריך לשחוט ורידין. אי אמרת בשלמא בחולין (דחללי) שפיר דפליגי וכו' אלא תדע כיון דפליגי ברישא דבחולין [מיירי]. וקרצו כלומר ששחטו ומאחר ששחט בא אחר ומירק על ידו כלומר (שטיהר) [שגמר] אותה כלומר שקרץ היה בתמיד של יוה"כ ולא היה מופנה הכהן שקרץ לגמור השחיטה שהיה ממהר עצמו (להקטיר קטרת) [לקבל הדם]. יכול אם לא מירק אחר שיהא פסול התמיד א"כ הויא ליה עבודה באחר ותנן כל עבודה כו' הכי קאמר יכול יהא פסול מדרבנן אם אחר מירק כלומר לגמר השחיטה לכך שנינו רוב אחד ורוב שנים דיכול אפי' אחד ועכשיו סיפא זו היא בקדשים. שהרי עשה בה מעשה טרפה ביד עובד כוכבים כלומר שפסולה היה בראשון היכא דשחט עובד כוכבים. עולת העוף נמי היכא דמלקה סימן אחד למטה מן הסקרא וסימן אחד למעלה מן הסיקרא זו לא דינו הוא ודינו שכלו למעלה מן הסיקרא של עולת העוף. ושל חטאת העוף למטה מן הסיקרא וסיקרא חוגרת סביבו של מזבח באמצע. ומאי סיקרא אדמומית שמהן עושין מגינים. שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף:

תורה אור השלם

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי־יִהְיֶה־טָמֵא לָנֶפֶשׁ אוֹ בְדֶרֶךְ רְחֹקָה לָכֶם אוֹ לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה פֶסַח לַיהֹוָה [במדבר ט, י]

וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהֹוָה לִרְצֹנְכֶם תִּזְבָּחֻהוּ [ויקרא יט, ה]

[א]אִם כֵּן הָוְיָא לֵיהּ עֲבוֹדָה בְּאַחֵר, וְתַנְיָא: כָּל עֲבוֹדַת יוֹם הַכִּפּוּרִים אֵינָן כְּשֵׁרוֹת אֶלָּא בּוֹ. הָכִי קָאָמַר: יָכוֹל יְהֵא פָּסוּל מִדְּרַבָּנַן, דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא אִיכָּא פְּסוּל מִדְּרַבָּנַן, לְכָךְ שָׁנִינוּ: "רוֹב אֶחָד בְּעוֹף וְרוֹב שְׁנַיִם בִּבְהֵמָה", וּמֵאַחַר דַּאֲפִילּוּ פְּסוּלָא דְּרַבָּנַן לֵיכָּא, לְמָה לִי לְמָרֵק? מִצְוָה לְמָרֵק. [בג](א)אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מִשּׁוּם לֵוִי סָבָא: אֵינָהּ לִשְׁחִיטָה אֶלָּא בַּסּוֹף, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף. [ד]אָמַר רָבָא: הַכֹּל מוֹדִים, הֵיכָא דְּשָׁחַט סִימָן אֶחָד גּוֹי, וְסִימָן אֶחָד יִשְׂרָאֵל – שֶׁהִיא פְּסוּלָה, שֶׁהֲרֵי נַעֲשָׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה טְרֵפָה בְּיַד גּוֹי. [ה]בְּעוֹלַת הָעוֹף נָמֵי, הֵיכָא דְּמָלַק סִימָן אֶחָד לְמַטָּה וְסִימָן אֶחָד לְמַעְלָה – פְּסוּלָה, שֶׁהֲרֵי עָשָׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה חַטַּאת הָעוֹף לְמַטָּה. לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא כְּגוֹן שֶׁשָּׁחַט סִימָן אֶחָד בַּחוּץ וְסִימָן אֶחָד בִּפְנִים, לְמַאן דְּאָמַר יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף – מִיחַיַּיב, לְמַאן דְּאָמַר אֵינָהּ לִשְׁחִיטָה אֶלָּא בַּסּוֹף – לָא מִיחַיַּיב. אֲמַר לֵיהּ רַבָּה בַּר שִׁימִי: מָר לָא אָמַר הָכִי, וּמַנּוּ? רַב יוֹסֵף, הֵיכָא דְּשָׁחַט סִימָן אֶחָד בַּחוּץ וְסִימָן אֶחָד בִּפְנִים – נָמֵי פָּסוּל, שֶׁהֲרֵי עָשָׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה חַטַּאת הָעוֹף בַּחוּץ. [ו]לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא כְּגוֹן שֶׁשָּׁחַט מִיעוּט סִימָנִין בַּחוּץ וּגְמָרוֹ בִּפְנִים, לְמַאן דְּאָמַר יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף – מִיחַיַּיב, לְמַאן דְּאָמַר אֵינָהּ לִשְׁחִיטָה אֶלָּא בַּסּוֹף – לָא מִיחַיַּיב. [זח](ב)מֵתִיב רַבִּי זֵירָא: כָּל הָעֲסוּקִין בַּפָּרָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף – מְטַמְּאִין בְּגָדִים, וּפוֹסְלִין אוֹתָהּ בִּמְלָאכָה אַחֶרֶת. [ט]אֵירַע בָּהּ פְּסוּל בִּשְׁחִיטָתָהּ, בֵּין קוֹדֶם פְּסוּלָהּ בֵּין לְאַחַר פְּסוּלָהּ – אֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּגָדִים; בְּהַזָּאָתָהּ: קוֹדֶם פְּסוּלָהּ – מְטַמְּאָה בְּגָדִים, לְאַחַר פְּסוּלָהּ – אֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּגָדִים. וְאִי אָמְרַתְּ יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף, לִפְלוֹג נָמֵי בִּשְׁחִיטָתָהּ: אֵירַע בָּהּ פְּסוּל בִּשְׁחִיטָה – קוֹדֶם פְּסוּלָהּ מְטַמְּאָה בְּגָדִים, לְאַחַר פְּסוּלָהּ – אֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּגָדִים! אָמַר רָבָא: נִתְקַלְקְלָה שְׁחִיטָה קָאָמְרַתְּ? שָׁאנֵי הָתָם, דְּאִגַּלַּאי מִלְּתָא לְמַפְרֵעַ דְּלָאו שְׁחִיטָה הִיא כְּלָל. אָמַר רָבָא: אִי קַשְׁיָא לִי הָא קַשְׁיָא לִי, לְמַאן דְּאָמַר אֵינָהּ לִשְׁחִיטָה אֶלָּא בַּסּוֹף, לִפְלוֹג בְּהֶכְשֵׁרָהּ דְּפָרָה, כְּגוֹן דְּשַׁחְטוּהָ בִּתְרֵי גַּבְרֵי, דְּגַבְרָא קַמָּא לָא מְטַמְּאָה, וְגַבְרָא בָּתְרָא מְטַמְּאָה! אָמַר רַב יוֹסֵף: תְּרֵי גַּבְרֵי בְּחַד זִיבְחָא קָאָמְרַתְּ? בַּר מִינֵּיהּ דְּהָהוּא דְּתַנְיָא: "תִּזְבַּח" – שֶׁלֹּא יְהוּ שְׁנַיִם שׁוֹחֲטִין זֶבַח אֶחָד, "תִּזְבָּחֻהוּ" – שֶׁלֹּא יְהֵא אֶחָד שׁוֹחֵט שְׁנֵי זְבָחִים. וְאָמַר רַב כָּהֲנָא: "תִּזְבָּחֻהוּ" כְּתִיב. (ג)אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: לָאו אִתְּמַר עֲלַהּ, אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן סְתִימְתָּאָה,

מצוה למרק משום דם. ואני שמעתי ביומא משום ברב עם הדרת מלך ואין לבי כך לא"כ כל עבודות נמי והרי הכתוב הקפיד בכ"ג וגרס את רב עם: אינה לשחיטה אין השחיטה קרויה שחיטה אלא בסופה ולקמיה מפרש למאי הלכתא: ישנה לשחיטה הכל קרוי שחיטה: פסולה ואפילו למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף ולא מקרי שחיטת עובד כוכבים מיהו שחיטת ישראל נמי לא הויא והויא לה כקוץ בעלמא ואיטרפא לה: מעשה טרפה מעשה שהיה כדי וכשיעור לטרפה בו נעשה בה ביד עובד כוכבים: עולת העוף למעלה מחוט הסיקרא חטאת העוף למטה כדאמר בזבחים (דף סד: סה.): שהרי עשה בה [מעשה חטאת העוף] למטה במקום פסולה מעשה שהוא חשוב בחטאת העוף להכשירו בכך שמליקת חטאת העוף בסימן אחד הלכך ה"נ חשיב לפסול אע"ג דבעולה לא הוי סוף מליקה עד גמר השני: מחייב משום שחוטי חוץ: מר לא אמר הכי דאילו בעוף אם שחט סימן ראשון בחוץ מחייב שהרי דכותה כשר בפנים במליקת חטאת העוף. השוחט עוף קדשים בחוץ חייב דיליף מריבויא דאשר ישחט בשחיטת קדשים בפרק השוחט (דף קז.) אבל המולק את העוף פטור: כל העסוקין בפרה אדומה: מתחלה ועד סופה באחת עבודותיה בין באמצע ובין בתחלה ובין בסוף: מטמאין את הבגדים כדכתיב (במדבר יט) עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שרפת הפרה וסמיך ליה וכבס בגדיו הכהן וגו' וכתיב בשרפתה והשורף אותה וגו' ותניא בספרי אם המשליך את האזוב מטמא בגדים השורף לא כ"ש מה ת"ל והשורף בא הכתוב ולמד על כל העסוקים בפרה מתחלה ועד סוף שיהו טעונים תכבוסת בגדים: ופוסלין אותה במלאכה אם נתעסקו עמה במלאכה אחרת כגון ששחט וחתך עמה דלעת דתניא (ספרי חקת יט ג) ושחט אותה בא הכתוב ולמד על הפרה שתהא מלאכה פוסלתה בשחיטתה ושרף את הפרה בא הכתוב ולמד שתהא מלאכה פוסלת בשרפתה: בשחיטתה כגון שנתנבלה: אינה מטמאה בגדים שאין כאן עבודה ואם אסף אפרה או שרפה ולא נגע בה או אפילו נגע בה בפשוטי כלי עץ שלא טמאתו משום נבלה אינו טמא משום מתעסק בפרה שאין כאן פרה אדומה: בהזאתה בהזאת דמה שהיה מזה הימנה ז' פעמים כנגד פתח של היכל כדכתיב (שם יט) והזה אל נכח פני וגו': קודם פסולה מטמאה בגדים דמתעסק בפרה הוא וכבר נעשית שחיטתה בהכשר: דלאו שחיטה היא כלל שהרי סופה הוכיח אבל היכא דנגמרה שחיטה ממש אימא לך דכולה קרויה שחיטה מתחלה ועד סוף: לפלוג נמי האי תנא בהכשרא דפרה אפילו בפרה שלא נפסלה יש לחלק בין בגדים לבגדים:

אם כן הוי ליה עבודה באחר הוה מני נמי למפרך א"כ הויא ליה שחיטה בשנים כיון דאם לא מרק פסול ואין שנים שוחטין בזבח אחד אפילו בזה אחר זה כדמוכח לקמן בשמעתין וא"ת ומאי קשיא ליה מעבודה באחר הא בפרק טרף בקלפי (יומא דף מב.) איכא מאן דסבר אפילו שחיטת פר כ"ג בזר ואפילו מאן דפסיל היינו דוקא פרו דקאתי לחובת יה"כ וקאי עליה אהרן וחקה אבל תמיד דלא שייך לחובת יה"כ ולא קאי עליה אהרן וחקה לא וי"ל דמ"מ פסול מדרבנן: **למה** לי למרק ואע"ג דבחולין נמי בעינן כל השנים לכתחלה מ"מ כיון שיש לחוש בדבר לא היה לנו לעשות ע"י אחר: **אמר** ר"ל משמיה דלוי סבא אינה לשחיטה אלא בסוף אע"ג דרבא ס"ל הכי בפ"ב דזבחים (דף ל.) אפ"ה לא חשיב ליה בהדי תלת דהלכה כר"ל לגבי רבי יוחנן בריש פרק החולץ (יבמות דף לו.) משום דהך משמיה דלוי אמרה ר"ל: **כגון** ששחט סימן אחד בחוץ פי' בקונטרס בעוף קדשים וקשה לפרושו למ"ט דמאן דפטר כיון דבמליקה בחוץ לא מחייב אלא בשחיטה והרי עשה הכשר שחיטה בחוץ ורב יוסף נמי למה ליה למינקט שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף הוה ליה למימר משום דהכשר שחיטת העוף בסימן אחד ועוד דנקט רב יוסף דאחד בחוץ ואחד בפנים נמי פסולה משמע הא שניהם בפנים כשרה ואי בעוף הא אין הכשרו אלא במליקה וחיב ה"ל למינקט ולא פסולה ונראה לפרש דאיירי בבהמה ופסולה דנקט רב יוסף לאו דוקא דחייב נמי לכולי עלמא דאי חיובא ליכא א"כ נוקי פלוגתייהו בסימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים ופליגי בחיובא ואמאי מוקי לה במיעוט סימנין בחוץ וגמרו בפנים וא"ת ובסוף פרקין (חולין דף מ:) גבי הא דתניא השוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודת כוכבים חייב ג' חטאות ומוקי לה בחטאת העוף שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא דאתו כולהו בהדי הדדי ולהכי נקט חטאת ולא נקט זבח שבשאר זבח מכי שחט סימן אחד לעבודת כוכבים אסרה ותו לא מחייב משום שחוטי חוץ והשתא אכתי כיון דבבהמה נמי מחייב בסימן אחד משום שחוטי חוץ לשמעינן זבח ובחצי קנה פגום ואע"ג דסימן אחד לא מחייב משום שבת שלא תקן כלום מה בכך מ"מ כשיגמור סימן שני מיהא לחייב משום שבת ויש לומר דהא דמחייב בסימן אחד הכא היינו משום דגמר השני בפנים אבל התם דאיירי בשוחט לעבודת כוכבים מכיון דנאסרה בסימן ראשון לא חשיב סימן שני אלא כמחתך בעפר והוי כמו נתקלקלה בשחיטה דאמר בסמוך דאגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל גבי פרה לכך נקט עוף דהכשרו בסימן אחד וכן פרש לקמן בקונטרס: **ארע** פסול בשחיטתה פ"ה כגון נתנבלה ור"ת מפרש פסול של מלאכה אחרת דומיא דהזאה דאי אמרת בשחיטה נמי יש חלוק במלאכה בין קודם פסולה בין לאחר פסולה א"כ לפלוג בשחיטה עצמה ואמאי נקט הזאה ואע"ג דאיירי בפסול מלאכה מ"מ קאמר שפיר בסמוך שאני נתקלקלה בשחיטה דאגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל דכיון דנתקלקלה א"כ לא נעשה עדיין כלום לשם פרה בכשרות אבל ארע פסול בהזאתה אין לחוש דכבר נעשית השחיטה בכשרות: **תרי** גברי בחד זבחא קאמרת תימה הא ע"כ שלא יהיו ב' שוחטין זבח אחד היינו לכתחלה אבל בדיעבד כשר כמו אחד שוחט ב' זבחים דמוקי לעיל מתניתין דשוחט ב' ראשים כאחד שחיטתו כשרה בקדשים וא"כ אכתי לפלוג בהכשר דפרה וי"ל דכיון דלכתחלה אסור מלתא דלא שכיחא היא אע"ג דפריך לפלוג בב' סודרים הא שכיחא טפי:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' עבודת יום הכפורים הל' ב:
ב מיי' פד' מהל' שחיטה הל' יג:
ג מיי' פא' מהל' פסולי המוקדשין הל' יח:
ד מיי' פד' מהל' שחיטה הל' יג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ב סעי' [illegible]:
ה מיי' פא' מהל' פסולי המוקדשין הל' ז:
ו מיי' פא' מהל' פסולי המוקדשין הל' יח:
ז מיי' פד' מהל' פרה אדומה הל' א:
ח מיי' פד' מהל' פרה אדומה הל' יז:
ט מיי' פה' מהל' פרה אדומה הל' ג:

רבינו גרשום

[illegible]

מסורת הש"ס

א זבחים ל:, קידושין סג:, קידושין מח:, בבא קמא עב.
ב משנה פרה
ג מגילה ב:, כתובות קא:, מגילה כו., מכות יז:, בכורות ל.

תורה אור השלם

[במדבר יט]
וְלָקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֶל־נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל־מוֹעֵד מִדָּמָהּ שֶׁבַע פְּעָמִים [במדבר יט, ד]
וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לִרְצֹנְכֶם תִּזְבָּחֻהוּ [ויקרא יט, ה]
רַק בְּכָל־אַוַּת נַפְשְׁךָ תִּזְבַּח וְאָכַלְתָּ בָשָׂר כְּבִרְכַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יֹאכְלֶנּוּ כַּצְּבִי וְכָאַיָּל [דברים יב, טו]

[א]סְתִימְתָּאָה, אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים שְׁנַיִם שׁוֹחֲטִים זֶבַח אֶחָד. וּלְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, נָמֵי לִפְלוֹג כְּגוֹן דִּשְׁחַט חַד גַּבְרָא בִּשְׁנֵי סוֹדָרִים, דְּסוֹדָר קַמָּא לָא מְטַמֵּא, וְסוֹדָר בָּתְרָא מְטַמֵּא. אֶלָּא בִּפְסוּלָא דְּפָרָה קָא מַיְירֵי, בְּהֶכְשֵׁרָהּ לָא קָא מַיְירֵי. (א)מֵתִיב רַב אִידִי בַּר אָבִין: וּבַמּוֹעֵד לִשְׁמוֹ – פָּטוּר, שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ – חַיָּיב. וְהָוֵינַן בָּהּ: טַעְמָא דְּשֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ, הָא סְתָמָא – פָּטוּר. (ב)וְאַמַּאי פָּטוּר? פֶּסַח בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה שְׁלָמִים הוּא! שְׁמַע מִינַּהּ: פֶּסַח בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה בָּעֵי עֲקִירָה. (ג)וְאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר גַּמְדָּא, נִזְרְקָה מִפִּי חֲבוּרָה וְאָמְרוּ: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן? כְּגוֹן שֶׁהָיוּ בְּעָלִים טְמֵאֵי מֵתִים, דְּנִדְחִין לְפֶסַח שֵׁנִי, דִּסְתָמָא לִשְׁמוֹ קָאֵי, וְהַאי הוּא דְּבָעֵי עֲקִירָה, הָא אַחֵר לָא בָּעֵי עֲקִירָה. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף – אִיפְּסִיל לֵיהּ מִתְּחִלַּת שְׁחִיטָה, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ אֵינָהּ לִשְׁחִיטָה אֶלָּא בַּסּוֹף – כֵּיוָן דִּשְׁחַט בֵּיהּ פּוּרְתָּא אִידְּחֵי לֵיהּ מִפֶּסַח, אִידַּךְ כִּי קָא שָׁחֵיט שְׁלָמִים קָא שָׁחֵיט! אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: נְהִי דְּאִידְּחֵי לֵיהּ מִפֶּסַח, מִדְּמֵי פֶּסַח מִי אִידְּחֵי? [ב־ד](ד)וְכִי תֵּימָא, בָּעֵי הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה, וְהָתְנַן: שָׁחַט בָּהּ שְׁנַיִם אוֹ רוֹב שְׁנַיִם וַעֲדַיִין הִיא מְפַרְכֶּסֶת – הֲרֵי הִיא כְּחַיָּה לְכָל דְּבָרֶיהָ. [ה]אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הַשּׁוֹחֵט בִּשְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. כִּי אַמְרִיתַהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אָמַר לִי: בָּעֵינַן שְׁחִיטָה מְפוּרַעַת, וְלֵיכָּא. וְאַף רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ סָבַר: בָּעֵינַן שְׁחִיטָה מְפוּרַעַת, דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מִנַּיִן לַשְּׁחִיטָה שֶׁהִיא מְפוּרַעַת? שֶׁנֶּאֱמַר: "חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹנָם מִרְמָה דִבֵּר". [ו]מֵתִיב רַבִּי אֶלְעָזָר: שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִין, אֲפִילּוּ אֶחָד מִלְמַעְלָה וְאֶחָד מִלְמַטָּה – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. אַמַּאי? וְהָא לֵיכָּא שְׁחִיטָה מְפוּרַעַת! אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה: מִשְׁנָתֵינוּ בְּסַכִּין אֶחָד וּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם. [ז]אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא: אִי הָכִי, הַיְינוּ דְּתָנֵי עֲלַהּ אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יִטְרְפוּ זֶה עַל זֶה? אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא בִּשְׁתֵּי סַכִּינִין וּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם – שַׁפִּיר, מַהוּ דְּתֵימָא לֵיחוּשׁ דִּלְמָא סָמְכִי אַהֲדָדֵי, וְהַאי לָא אָתֵי לְמֶעְבַּד רוּבָּא וְהַאי לָא אָתֵי לְמֶעְבַּד רוּבָּא, קָא מַשְׁמַע לַן דְּאֵין חוֹשְׁשִׁין. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ בְּסַכִּין אַחַת וּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם, הַאי "אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יִטְרְפוּ זֶה עַל זֶה" – "שֶׁמָּא יִדְרוֹסוּ זֶה עַל זֶה" מִיבְּעֵי לֵיהּ. [ח](ה)אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אָבִין, תְּנִי: אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא

סְתִימְתָּאָה שֶׁיֵּשׁ מִשְׁנָה וּבָרַיְיתָא הַרְבֵּה שֶׁאָמַר ר' אֶלְעָזָר בַּר' שִׁמְעוֹן וּרְגִילִים הַתַּנָּאִים לְסַדְּרָן בַּמִּשְׁנָה בִּלְשׁוֹן סְתָם וְהַאי סְתָמָא דְּתִזְבַּח הוּא נָמֵי אֲמָרָהּ וּגְמָרָא גְּמִיר לָהּ ר' יוֹחָנָן מֵרַבֵּיהּ דְּהָא ר' אֶלְעָזָר אֲמָרָהּ: זֶבַח אֶחָד וּלְרַבָּנָן לִפְלוֹג. וְעוֹד לְר' אֶלְעָזָר גּוּפֵיהּ לִפְלוֹג כְּגוֹן דִּשְׁחָטָהּ חַד גַּבְרָא בִּתְרֵי סוּדָרֵי שֶׁבְּאֶמְצַע שְׁחִיטָה בָּא חֲבֵרוֹ וְנָטַל סוּדָרוֹ מֵרֹאשׁוֹ וַעֲטָפוֹ בְּסוּדָר אַחֵר וּמִדְּלָא מַפְלִיג ש"מ תַּרְוַיְיהוּ מִיטַּמּוּ דְּיֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף: אֶלָּא לֹא מְתָרֵץ כְּרַב יוֹסֵף אֶלָּא הָכִי תָּרֵץ דִּתְנָא בְּפָרָה פְּסוּלָה אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לִפְלוּגֵי וּלְאַשְׁמוּעִינַן דְּאע"ג דְּנִפְסְלָה מִיהוּ קֹדֶם פְּסוּלָהּ תּוֹרַת פָּרָה עָלֶיהָ וְהָעֲסוּקִין בָּהּ נִטְמְאוּ וּבְהֶכְשֵׁרָהּ לֹא חָשׁ לְאוֹרוּיֵי אִי יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף אִי אֵינָהּ אֶלָּא לְבַסּוֹף: וּבַמּוֹעֵד לִשְׁמוֹ פָּטוּר בְּשׁוֹחֵט הַפֶּסַח עַל הֶחָמֵץ קָאֵי בְּפֶרֶק תָּמִיד נִשְׁחָט (פְּסָחִים דַּף סג.) וּמְרַבֵּינַן הָתָם לִשְׁאָר זְבָחִים שֶׁשְּׁחָטָן בְּפֶסַח עַל הֶחָמֵץ שֶׁלּוֹקֶה עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם לֹא תִשְׁחַט עַל חָמֵץ וְקָאָמַר ר' שִׁמְעוֹן שֶׁהַשּׁוֹחֵט פֶּסַח בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד כְּגוֹן שֶׁאָבַד בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר וְהִקְרִיב אַחֵר תַּחְתָּיו וְנִמְצָא הָרִאשׁוֹן בַּמּוֹעֵד וּשְׁחָטוֹ לִשְׁמוֹ עַל הֶחָמֵץ פָּטוּר דְּהָא זֶבַח פָּסוּל הוּא דְּלָא חֲזֵי שֶׁלֹּא בִּזְמַנּוֹ לִשְׁמוֹ: שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ דִּשְׁחָטוֹ לְשֵׁם שְׁלָמִים: חַיָּיב דְּפֶסַח לְאַחַר זְמַנּוֹ קָרֵב שְׁלָמִים וְזֶה שֶׁנִּשְׁחַט לִשְׁלָמִים זֶבַח כָּשֵׁר הוּא וּמִדְּקָתָנֵי שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ חַיָּיב מִכְּלָל דְּרֵישָׁא דְּקָתָנֵי לִשְׁמוֹ פָּטוּר הַיְינוּ דִּשְׁחָטֵיהּ סְתָמָא וּסְתָמָא קָרֵי לִשְׁמוֹ דְּאִי לִשְׁמוֹ דַּוְקָא קָאָמַר הָא סְתָמָא חַיָּיב קַשְׁיָא סֵיפָא דְּלָא מְחַיֵּיב לֵיהּ אֶלָּא בְּשֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ בְּהֶדְיָא וְגַרְסִינַן וְהָוֵינַן בָּהּ טַעְמָא דְּשֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ הָא סְתָמָא פָּטוּר: וְהָוֵינַן בָּהּ בִּסְתָמָא אַמַּאי פָּטוּר: הָא סְתָמָא שְׁלָמִים הוּא דְּנָפְקָא לָן מִוְּזָבַחְתָּ פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר דְּמוֹתַר פֶּסַח קָרֵב שְׁלָמִים בִּפְסָחִים (דַּף ע:) וּבִמְנָחוֹת (דַּף פג:) וּבִזְבָחִים בפ"ק (דַּף ט.): ש"מ מִדְּקָרֵי לֵיהּ פָּסוּל דְּפֶסַח בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה בָּעֵי לְמֶעְקַר שֵׁם פֶּסַח מִנֵּיהּ וְכָל כַּמָּה דְּלָא עָקַר פֶּסַח הוּא וְכִי שָׁחֵיט לֵיהּ שֶׁלֹּא בִּזְמַנּוֹ הָוֵי פֶּסַח פָּסוּל וּמִפְלָג פְּלִיגִי בָּהּ בִּפְסָחִים (דַּף עג:): א"ר חִיָּיא בַּר גַּמְדָּא נִזְרְקָה תְּשׁוּבָה זוֹ שֶׁאֲנִי מֵשִׁיב מִפִּי חֲבוּרָה וְאָמְרוּ לְעוֹלָם לֹא בָּעֵי עֲקִירָה וְהַאי דְּמַשְׁמַע דְּבָעֵי עֲקִירָה: כְּגוֹן שֶׁהָיוּ בְּעָלִים בְּפֶסַח רִאשׁוֹן טְמֵאֵי מֵתִים וּפֶסַח זֶה לֹא נִדְחֶה מֵחֲמַת אִבּוּד אֶלָּא מֵחֲמַת בְּעָלִים שֶׁנִּדְחוּ מֵחֲמַת טֻמְאָה לְפֶסַח שֵׁנִי וְהַאי פֶּסַח חֲזֵי לִקְרֵב בְּאִיָּיר הִלְכָּךְ בָּעֵי עֲקִירָה: אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף אִפְּסִיל לֵיהּ בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה דִּסְתָמֵיהּ הָוֵי לְפֶסַח דִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה נָמֵי פְּסָלָהּ: אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לֹא פְּסָלָהּ עַד גְּמַר שְׁחִיטָה הָא גְּמַר שְׁחִיטָה לָאו פֶּסַח הֲוַאי דְּכֵיוָן דִּשְׁחַט בֵּיהּ פּוּרְתָּא וְלָא אַחְזֵי לְשַׁהוּיֵיהּ לְפֶסַח שֵׁנִי אִדְּחֵי לֵיהּ מִפֶּסַח וְכֵיוָן דְּלָא חֲזֵי לְפֶסַח הָא אֲמַרְתְּ דְּלִשְׁלָמִים קָאֵי וּגְמַר שְׁחִיטָה דִּידֵיהּ לִשְׁלָמִים הוּא וּבְפוּרְתָּא קַמָּא לֹא אִפְּסַל מִשּׁוּם שְׁחִיטַת פֶּסַח שֶׁלֹּא בִּזְמַנּוֹ דְּהָא אֵינָהּ לִשְׁחִיטָה אֶלָּא לְבַסּוֹף: לְשֵׁם פֶּסַח קָא שָׁחֵט לָא גָּרְסִינַן: מִדְּמֵי פֶּסַח רָאוּי הוּא לִמָּכֵר קֹדֶם גְּמַר שְׁחִיטָה וְלָצֵאת לְחוּלִּין שֶׁאֵין לְךָ מוּם קָבוּעַ גָּדוֹל מִזֶּה וְדָמָיו לְפֶסַח וְכֵיוָן דַּחֲזֵי לִדְמֵי פֶּסַח סְתָם שְׁחִיטָה דִּידֵיהּ כּוּלָּהּ לְפֶסַח: וְכִי תֵּימָא אֵין קָדָשִׁים נִפְדִּין בְּלֹא הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא כז) וְהֶעֱמִיד אֶת הַבְּהֵמָה לִפְנֵי הַכֹּהֵן וְהֶעֱרִיךְ הַכֹּהֵן אוֹתָהּ וְזוֹ אֵין יְכוֹלָה לַעֲמֹד עַל רַגְלֶיהָ: בִּשְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת שֶׁחָתַךְ כָּאן וְחָזַר וְהִתְחִיל לִשְׁחֹט לְמַטָּה אוֹ לְמַעְלָה: מְפֹרַעַת מְגֻלָּה וְנִכֶּרֶת דְּהַיְינוּ בְּמָקוֹם אֶחָד: חֵץ שָׁחוּט שְׁחִיטָה דּוּמְיָא דְּחֵץ שֶׁאֵינוֹ חוֹתֵךְ בְּב' מְקוֹמוֹת: ב' אוֹחֲזִין בְּסַכִּין קס"ל בְּב' סַכִּינִין אֶחָד לְמַעְלָה אֵצֶל הָרֹאשׁ וְאֶחָד לְמַטָּה אֵצֶל הֶחָזֶה: בְּסַכִּין אֶחָד וּמַאי אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמַטָּה דְּנָקְטִי סַכִּינָא בַּאֲלַכְסוֹן: אִי הָכִי לְשׁוֹן קוּשְׁיָא הוּא:

וְהָוֵינַן בָּהּ טַעְמָא דְּשֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ הָא סְתָמָא פָּטוּר כָּךְ הִיא גִּרְסַת הַקּוּנְטְרֵס וְקָשֶׁה דְּאַדְּיֵיק מִסֵּיפָא נְדוּק מֵרֵישָׁא אִיפְּכָא טַעְמָא דְּלִשְׁמוֹ הָא סְתָמָא חַיָּיב אַלְמָא דְּלָא בָּעֵינַן עֲקִירָה וּבְרוֹב סְפָרִים יְשָׁנִים גָּרְסִינַן וְהָוֵינַן בָּהּ לִשְׁמוֹ אַמַּאי פָּטוּר פֶּסַח בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה שְׁלָמִים הוּא ש"מ בָּעֵי עֲקִירָה פֵּי' דְּאִי סְתָמָא לָא בָּעֵי עֲקִירָה א"כ סְתָם הָוֵי שְׁלָמִים וְכָשֵׁר כְּשֶׁשְּׁחָטוֹ לְשֵׁם פֶּסַח מִילֵי דַּהֲוָה אַשְּׁלָמִים וְהַאי שֶׁשְּׁחָטָן לְשֵׁם פֶּסַח דִּכְשֵׁרִין: מִדְּמֵי פֶּסַח מִי אִדְּחֵי וְאִם תֹּאמַר מִמָּה נַפְשָׁךְ אִדְּחֵי גַּם מִדְּמֵי פֶּסַח דְּמִכִּי שָׁחֵיט פּוּרְתָּא אֵינָהּ רְאוּיָה לִפְדּוֹת אֶלָּא לִכְלָבִים וְאֵין פּוֹדִין קָדָשִׁים לְהַאֲכִילָן לִכְלָבִים וְאִם לְאַחַר פִּדְיוֹן גּוֹמֵר שְׁחִיטָתוֹ אִם כֵּן הָוְיָא לֵהּ חֻלִּין בָּעֲזָרָה וַאֲסוּרָה בַּאֲכִילָה וי"ל דְּמַיְיל אַחַר פִּדְיוֹן יוֹצִיאֶנּוּ חוּץ וְיִגְמֹר שָׁם שְׁחִיטָתוֹ: וְהָתְנַן שָׁחַט בָּהּ שְׁנַיִם אוֹ רֹב שְׁנַיִם וַעֲדַיִן הִיא מְפַרְכֶּסֶת הֲרֵי הִיא כְּחַיָּה לְכָל דְּבָרֶיהָ אֵין הַמִּשְׁנָה כֵּן בְּשׁוּם מָקוֹם אֶלָּא דְּדַיֵּיק לָהּ מִמַּתְנִיתִין דְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין קיז:) דִּתְנַן הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה טְמֵאָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמְפַרְכֶּסֶת מְטַמְּאָה טֻמְאַת אֳכָלִין אֲבָל לֹא טֻמְאַת נְבֵלוֹת: הַשּׁוֹחֵט בִּשְׁנַיִם אוֹ בְּג' מְקוֹמוֹת פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס חָתַךְ כָּאן וְחָזַר וְהִתְחִיל לַחְתֹּךְ לְמַעְלָה אוֹ לְמַטָּה וְקָשֶׁה דְּאִם אֵין רֹב בְּמָקוֹם אֶחָד הֵיאַךְ שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה וְאִם יֵשׁ רֹב בְּמָקוֹם אֶחָד א"כ שְׁחִיטָה מְפֹרַעַת הִיא וְי"ל דְּאע"ג דְּיֵשׁ רֹב בְּמָקוֹם אֶחָד לָא הָוֵי שְׁחִיטָה מְפֹרַעַת דְּבִשְׁלָּא נֶחְתַּךְ הַסִּימָן לֹא לְמַעְלָה מִבֵּית הַשְּׁחִיטָה וְלֹא לְמַטָּה אָז הָוְיָא שְׁחִיטָה מְפֹרַעַת דְּבֵית הַשְּׁחִיטָה מְרֻוָּח רָוַח אֲבָל כְּשֶׁנֶּחְתַּךְ לְמַעְלָה אוֹ לְמַטָּה לֹא מְרֻוָּח וְאֵינָהּ מְפֹרַעַת וְכִי פָּרִיךְ מִשְּׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִין לֹא הָוֵי מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי דְּהָתָם כְּשֶׁשָּׁחַט כָּל אֶחָד רֹב וַהֲרֵי הִיא מְפֹרַעַת דמ"מ כְּשֶׁקָּדַם הָאֶחָד וְשָׁחַט רֹב וַחֲבֵרוֹ לֹא שָׁחַט עֲדַיִן אֶלָּא מִעוּט אֵינָהּ מְפֹרַעַת וְנִפְסְלָה וְכֵיוָן דִּכְבָר נִפְסְלָה תּוּ לָא הָדְרָא וּמִתַּכְשְׁרָא כְּשֶׁגָּמַר חֲבֵרוֹ גְּמַר הָרֹב וּבִשְׁאִלְתּוֹת דְּרַב אַחַאי מְפָרֵשׁ ב' אוֹ ג' מְקוֹמוֹת כְּגוֹן שֶׁכָּל אוֹתָן מְקוֹמוֹת בְּהֶקֵּף שֶׁל סִימָן כְּגוֹן שֶׁחָתַךְ סָבִיב סָבִיב כָּאן מְעַט וְכָאן מְעַט בְּטַבַּעַת אַחַת הַקָּנֶה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ בַּוֶּשֶׁט וּבֵין הַכֹּל יֵשׁ רֹב וְעוֹד פֵּרֵשׁ בִּשְׁאִלְתּוֹת שֶׁאֲפִלּוּ חָתַךְ מִעוּט הַקָּנֶה לְמַעְלָה אֵצֶל הָעוֹר וְחָזַר וְשָׁחַט מִעוּטוֹ לְמַטָּה אֵצֶל אַחֵר זֶה שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד זֶה דִּכְשֵׁרָה כֵּיוָן דְּבֵין הַכֹּל יֵשׁ רֹב וְרַבֵּינוּ חֲנַנְאֵל פֵּרֵשׁ ב' אוֹ ג' מְקוֹמוֹת כְּגוֹן רֹב הַקָּנֶה לְמַעְלָה וְרֹב הַוֶּשֶׁט לְמַטָּה וּלְפֵרוּשׁוֹ לֹא מַשְׁכַּחַתְּ שְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת: מֵתִיב רַבִּי אֶלְעָזָר שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִין לְפֵרוּשׁ רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל וְהַשְּׁאִלְתּוֹת לָא בָּעֵי לְשַׁנּוּיֵי דְּהָכָא כְּשֶׁשָּׁחַט הָאֶחָד הָרֹב דְּהָא מַשְׁמַע שֶׁהַשְּׁחִיטָה כְּשֵׁרָה עַל יְדֵי שְׁנֵיהֶם: דִּלְמָא סָמְכִי אַהֲדָדֵי וְלָא עָבְדֵי רֻבָּא לְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס כָּל אֶחָד לֹא יִשְׁחֹט רֹב וּלְפֵרוּשׁ הַשְּׁאִלְתּוֹת בֵּין שְׁנֵיהֶם לֹא יַעֲשׂוּ רֹב:

רבינו גרשום

לא לעולם אינה לשחיטה אלא לבסוף. אם תקשי לך מפני מה לא פליגי בזה שהעניין בפסול לפרה קא מיירי וכו':

אותיב רב אידי בר אבין ובמועד לשמו פטור וכו' הכי סברינן פסח שאבד והפריש אחר תחתיו ונמצא במועד (כלומר) אם שחטו במועד [על החמץ] לשם פסח פטור שפסח פסול הוא שלא לשמו ששחטו לשום שלמים על חמץ חייב דמארבעה עשר ואילך כשמתחיל תמיד של בין הערבים אין שוחטין שום זבח על חמץ אפי' תמיד ואפי' שלמים. שמעת מינה פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה כלומר דלא חשוב שלמים אא"כ עקר שמו מפסח ושוחטו לשום שלמים ולפיכך פטור [דהוי כמו] ששחטו לשמו ולאו חשוב שלמים אלא פסח פסול שכבר עבר זמנו של פסח והא קי"ל דכי האי גוונא פסח שאבד והפריש אחר תחתיו ונמצא במועד דלא בעי עקירה דבלא עקירה חשוב שלמים ואמאי פטור כי שחטו על חמץ ואמר ר' חייא בר גמלא אמר רב נזרקה מפי חבורה וכו' כלומר אמרו בחבורה של רבנן כגון שהיו בעלים טמאי מתים כלומר לאו כדסברינן לחבורה דאבד פסחו והפרישו אחר תחתיו ונמצא במועד ושחטו על חמץ לשמו פטור דהוא ולאי חייב לחשוב שלמים בלא עקירה אלא כגון שהיו בעלים טמאי מתים דנדחו לפסח שני דסתמא לשמו קאי לפיכך פטור:

ואי אמרת אינה לשחיטה אלא לבסוף כיון דשחט בה פורתא אידחי ליה מפסח כלומר אידחי ליה מפסח שני שאין יכול להשהותו עד אייר שכבר התחיל לשוחטו ואין חשוב פסח ואידך סימן הא כי קא שחיט שלמים קא שחט ומחייב אלא ש"מ מדחזינן לפטור דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף לפיכך כי התחיל לשחוט קבע ליה לפסח ולפיכך הוה ליה פסח פסול ופטור. א"ל אביי נהי דאידחי ליה מפסח כו' כלומר(א)נראה דק"ל לעולם דאינה לשחיטה אלא בסוף ואי אמרת וכו'. אפי' אינה לשחיטה אלא לבסוף ואי אמרת אידחי ליה מפסח נהי דמפסח מידחי מדמי פסח מי מידחי יכול למוכרו שחוט והדמים יהיו ראויין לפסח שני לפיכך פטור לחשוב פסח פסול ולא שלמים וכי תימא בעי העמדה והערכה כו' דאין יכול לפדותו בדמים אא"כ מעמיד ומעריך. והתנן שחט בה שנים או רוב שנים כו' כלומר ויכול להעריך ולפדות (כלומר) ומצינן למימר דמדמי פסח (מי מידחי) [לא נדחה] ולפיכך פטור:

השוחט בשנים ובשלשה מקומות כגון בענין זה שחיטה אלכסונית:

שנ' חץ שחוט כלומר מה חץ שהוא ישר ואינו עקום אף שחיטה בעינן דתהא מפורעת. מתיב ר' אלעזר שנים אוחזין בסכין הכי סברינן שנים אוחזין ב' סכינין (כלומר) כל אחד ואחד סכינו בידו ושוחט אחד קנה כלפי הראש זהו למעלה ואחד ושט למטה מאותה שחיטה ששחט חברו בקנה שחיטה כשרה ואמאי והא ליכא שחיטה מפורעת שהקנה נשחט במקום אחד והושט במקום אחר. א"ל ר' ירמיה משנתינו בסכין אחד ושני בני אדם כלומר לאו כדסברת מאי למעלה ומאי למטה שאחד שחט את הקנה בסכין למעלה ואחד שחט את הושט למטה בסכין אחד אלא מאי למעלה ומאי למטה ששחטו בסכין אחד עמד אחד למעלה מן הצואר ואחד למטה מן הצואר ושחטו שניהם שחיטה מפורעת:

האי לא אתי למעבד רובא כו' כלומר האי ששוחט הקנה סומך על חברו ששוחט את הושט ולא אתי למעבד רובא בקנה והאי ששוחט את הושט סומך על חברו ששוחט את הקנה (והאי) ולא אתי למעבד רובא [בוושט] כו'. אלא אי אמרת בסכין אחד ושני בני אדם אין חוששין שמא ידרוסו זה על זה מבעי ליה כלומר אין חוששין שמא מכח שניהם יתיזו את הראש בבת אחת ולא יוליכו ויביאו בזו השחיטה:

תני אין חוששין שמא ידרוסו זה על זה וכשרה. בשחיטה העשויה כקולמוס שחותך הסופר באלכסון והא הויא שחיטה מפורעת:

תורה אור השלם

לֹא־תִזְבַּח עַל־חָמֵץ דַּם־זִבְחִי וְלֹא־יָלִין חֵלֶב־חַגִּי עַד־בֹּקֶר [שמות כג, יח]

[במדבר ט, י-יא]

[ויקרא כז, יא-יב]

חֵץ (שוחט) [שָׁחוּט] לְשׁוֹנָם מִרְמָה דִּבֵּר בְּפִיו שָׁלוֹם אֶת־רֵעֵהוּ יְדַבֵּר וּבְקִרְבּוֹ יָשִׂים אָרְבּוֹ [ירמיהו ט, ז]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והתנן וכו' אין המשנה כן וכו'. י"ל דמתניתין היא פ"ה מ"ג דמעילה דטעמייהו דרבנן משום דמפרכס' בר העמדה והערכה. עיין בכ"מ פ"א מהל' איסורי מזבח:

בא"ד אבל לא טומאת נבילות. עיין לקמן פד ע"א תוס' ד"ה בעינן. ובב"ק עו ע"א תוס' ד"ה שחיטה שא"ר. שם ע"ב תוס' ד"ה בשוחט. וערכין ד ע"א תוס' ד"ה ולא:

מסורת הש"ס

א יומא סג.

ב פסחים עג:

ג פסחים סד.

ד משנה חולין

ה מגילה ב:, כתובות קא:, מגילה כו:, מכות יז:, בכורות ל.

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' פסולי המוקדשין הל' ה:

ב מיי' פה' מהל' ערכים וחרמין הל' יב, סמג עשין קלא:

ג מיי' פה' מהל' ערכים וחרמין הל' יג:

ד מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' א:

ה מיי' פב' מהל' שחיטה הל' י, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' ג:

ו מיי' פב' מהל' שחיטה הל' י, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' ג:

ז מיי' פב' מהל' שחיטה הל' י, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' ג:

ח מיי' פב' מהל' שחיטה הל' י, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' ג:

שֶׁמָּא יִדְרוֹסוּ זֶה עַל זֶה. מֵתִיב רַבִּי אָבִין: שָׁחַט אֶת הַוֶּושֶׁט לְמַטָּה וְאֶת הַקָּנֶה לְמַעְלָה, אוֹ אֶת הַוֶּושֶׁט לְמַעְלָה וְאֶת הַקָּנֶה לְמַטָּה – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. אַמַּאי? וְהָא לֵיכָּא שְׁחִיטָה מְפוּרַעַת! [א]הוּא מוֹתֵיב לַהּ, וְהוּא מְפָרֵק לַהּ: בִּשְׁחִיטָה הָעֲשׂוּיָה כְּקוּלְמוֹס. הָהוּא תּוֹרָא דְּאִישְׁחַט בִּשְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת, עָל רַב יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מָרְתָא שְׁקַל מִשּׁוּפְרֵי שׁוּפְרֵי. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא: לִמַּדְתָּנוּ רַבֵּינוּ מִשְׁנָתֵינוּ בִּשְׁנֵי סַכִּינִין וּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם. [ב]אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הֶחְלִיד אֶת הַסַּכִּין בֵּין סִימָן לְסִימָן וּפְסָקוֹ – פְּסוּלָה, תַּחַת הָעוֹר – כְּשֵׁרָה. [גד](א)מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? תְּנֵינָא: אוֹ שֶׁהֶחְלִיד אֶת הַסַּכִּין תַּחַת הַשֵּׁנִי וּפְסָקוֹ – רַבִּי יְשֵׁבָב אוֹמֵר: נְבֵלָה, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: טְרֵפָה. [ה]אִי מִמַּתְנִיתִין, הֲוָה אָמֵינָא: הָנֵי מִילֵּי – מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, דְּלָא קָעָבֵיד כְּדֶרֶךְ שְׁחִיטָה, אֲבָל מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, דְּקָעָבֵיד כְּדֶרֶךְ שְׁחִיטָה – אֵימָא שַׁפִּיר דָּמֵי, קָא מַשְׁמַע לַן. [ו]תַּחַת הָעוֹר – כְּשֵׁרָה, בֵּי רַב אָמְרִי: תַּחַת הָעוֹר – אֵינִי יוֹדֵעַ. [ז]אִיבַּעְיָא לְהוּ: לְבֵי רַב, דְּאָמְרִי: תַּחַת הָעוֹר אֵינִי יוֹדֵעַ, תַּחַת מַטְלִית מַהוּ? תַּחַת צֶמֶר מְסוּבָּךְ מַהוּ? תֵּיקוּ. [ח]בָּעֵי רַב פָּפָּא: הֶחְלִיד בְּמִיעוּט סִימָנִים מַהוּ? תֵּיקוּ. [ט־יא]מַתְנִי׳ הַשּׁוֹחֵט שְׁנֵי רָאשִׁין כְּאֶחָד – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִים, אֲפִילּוּ אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמַטָּה – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. הִתִּיז אֶת הָרֹאשׁ בְּבַת אַחַת – פְּסוּלָה. הָיָה שׁוֹחֵט וְהִתִּיז אֶת הָרֹאשׁ בְּבַת אַחַת, אִם יֵשׁ בַּסַּכִּין מְלֹא צַוָּאר – כְּשֵׁרָה. [יב](ב)הָיָה שׁוֹחֵט וְהִתִּיז שְׁנֵי רָאשִׁין בְּבַת אַחַת, אִם יֵשׁ בַּסַּכִּין מְלֹא צַוָּאר אֶחָד – כְּשֵׁרָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהוֹלִיךְ וְלֹא הֵבִיא, אוֹ הֵבִיא וְלֹא הוֹלִיךְ, אֲבָל אִם הוֹלִיךְ וְהֵבִיא, אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא, אֲפִילּוּ בְּאִיזְמֵל – כְּשֵׁרָה. גְּמָ׳ מְנָהָנֵי מִילֵּי? אָמַר שְׁמוּאֵל, דְּאָמַר קְרָא: "חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹנָם מִרְמָה דִבֵּר". תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "וְשָׁחַט" – אֵין "וְשָׁחַט" אֶלָּא וּמָשַׁךְ, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "זָהָב שָׁחוּט", וְאוֹמֵר: "חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹנָם מִרְמָה דִבֵּר". מַאי "וְאוֹמֵר"? וְכִי תֵּימָא "זָהָב שָׁחוּט" שֶׁנִּטְוֶה כְּחוּט הוּא, תָּא שְׁמַע: "חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹנָם". רָבָא הֲוָה בָּדֵיק לֵיהּ גִּירָא לְרַבִּי יוֹנָה בַּר תַּחְלִיפָא, וְשָׁחַט בֵּהּ עוֹפָא בַּהֲדֵי דְּפָרַח. וְדִילְמָא עָבֵיד חֲלָדָה? חָזֵינַן

גִּידְפֵי

שֶׁמָּא יִדְרְסוּ דְּמִתּוֹךְ שֶׁזֶּה מוֹשֵׁךְ לְכָאן וְזֶה לְכָאן וּשְׁנֵיהֶם אוֹחֲזִים סַכִּין עַל הַצַּוָּאר יֵשׁ לָחוּשׁ שֶׁלֹּא יַתִּיזוּ הָרֹאשׁ בְּבַת אַחַת: כְּקֻלְמוֹס בַּאֲלַכְסוֹן דְּכוּלֵּיהּ חַד מָקוֹם הוּא וּמְפֹרַעַת קָרֵינָא בֵּיהּ וְהִתְחִיל בַּקָּנֶה לְמַעְלָה וְחָתַךְ וְשִׁפַּע כְּלַפֵּי מַטָּה בַּמָּקוֹם שֶׁנִּגְמְרָה שְׁחִיטַת קָנֶה הִתְחִילָה שְׁחִיטַת וֶשֶׁט וְכֵן מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה: לִמַּלְתָּנוּ רַבֵּינוּ בִּלְקִיחָה זוֹ: מִשְׁנָתֵנוּ דְּקָתָנֵי שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסַכִּין אֲפִלּוּ בִּשְׁנֵי סַכִּינִין קָמַכְשַׁר: וּפְסָקוֹ לַתַּחְתּוֹן כְּהִלְכָתוֹ אֶלָּא שֶׁהֶחֱלִיל וְחָזַר וְהוֹצִיא אֶת הַסַּכִּין וְחָתַךְ הָעֶלְיוֹן כְּדַרְכּוֹ: תַּחַת הַשֵּׁנִי שֶׁשָּׁחַט כְּבָר אֶת הָרִאשׁוֹן: נְבֵלָה וּמְטַמְּאָה: מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה דְּכֵיוָן דְּתַחַת הַשֵּׁנִי הֶחֱלִיל לֹא אֶפְשָׁר אֶלָּא מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה: תַּחַת מַטְלִית הַכְּרוּכָה לָהּ סְבִיבוֹת צַוָּארָהּ: מַהוּ דְּהָא עוֹר נָמֵי לָאו בִּכְלַל שְׁחִיטָה הוּא וּמְסַפְּקִינַן לֵיהּ מִשּׁוּם חֲלָדָה הָכָא נָמֵי לָא שְׁנָא אוֹ דִּלְמָא הַאי גּוּפָהּ וְהַאי לָאו גּוּפָהּ: מְסֻבָּךְ פלטרי"ל: תֵּיקוּ וְכָל תֵּיקוּ דְּאִסּוּרָא לְחוּמְרָא: הֶחֱלִיל בְּמִעוּט סִימָנִין לְאַחַר שֶׁשָּׁחַט רֻבּוֹ בְּהֶכְשֵׁר מִי אָמְרִינַן הָא אִשְׁתְּחִיט שַׁפִּיר בְּרוֹב סִימָנִין אוֹ דִּלְמָא כֻּלָּהּ חֲדָא שְׁחִיטָה הִיא וְאִית בָּהּ חֲלָדָה וּבְמִעוּט קַמָּא פְּשִׁיטָא לָן דִּנְבֵלָה וַהַאי: תֵּיקוּ וּלְחוּמְרָא. וְגַבֵּי הַגְרָמָה נָמֵי דְּפִרְקָא קַמָּא (לְעֵיל חֻלִּין יט.) בֵּין שָׁחַט שְׁלִישׁ וְהִגְרִים שְׁלִישׁ וְשָׁחַט שְׁלִישׁ בֵּין הִגְרִים שְׁלִישׁ וְשָׁחַט שְׁלִישׁ וְהִגְרִים שְׁלִישׁ בֵּין שָׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי וְהִגְרִים שְׁלִישׁ מְסַפְּקָא לָן דִּלְמָא סְבִירָא לָן כְּרַבָּנָן טָרוֹפָאֵי דִּמְטַרְפֵי בְּכָל חֲדָא מִנַּיְהוּ וְעָבְדִינַן לְחוּמְרָא. וְאע"ג דְּשַׁנִּינַן לְעֵיל (חֻלִּין דַּף כט.) שָׁחַט חֲצִי גַרְגֶּרֶת וְשָׁהָה בָּהּ וּגְמָרָהּ כְּשֵׁרָה וְאוֹקְמִינָא בְּעוֹף וְאַכְשַׁרְנָא מִמָּה נַפְשָׁךְ דְּאִי מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה כְּרֹב הָא עָבֵיד לֵהּ רֻבָּא אַלְמָא דְּמִכִּי עָבֵיד רֻבָּא בְּכַשְׁרוּת לָא חָיֵישׁ לִפְסוּלָא דְּמִעוּטָא לָא סָמְכִינַן אַהַהוּא שִׁנּוּיָא דִּלְדִחוּי הוּא דְּדַחְיֵהּ וְטַעְמָא מִשּׁוּם דְּמֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה אֵינוֹ כְּרֹב וּבִשְׁחִיטָה קַמַּיְיתָא לָא מִדֵּי עָבֵיד וְכִי שָׁהָה בְּפַלְגָּא קָנֶה לֹא אִטְרִיף אֲבָל בְּמִעוּטָא בָּתְרָא בֵּין דְּקָנֶה וּבֵין דְּוֶשֶׁט וּבְמִעוּטָא קַמָּא דְּוֶשֶׁט מִטַּרְפָא וְאַף בַּהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת כָּתוּב וְהֵיכָא דְּשָׁהָה בַּסִּימָנִין בֵּין בַּתְּחִלָּה וּבֵין בַּסּוֹף אָסוּר דְּכֵיוָן דְּלָא אִפְּשִׁיט לָן עָבְדִינַן לְחוּמְרָא: מַתְנִי׳ שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִין בְּהֵמָה אַחַת: הִתִּיז אֶת הָרֹאשׁ בְּבַת אַחַת כְּאָדָם הַמַּתִּיז קָנֶה אוֹ דְּלַעַת לוֹחֵץ הַסַּכִּין בְּכֹחַ וּפוֹסֵק וְהִיא דְּרָסָה: הָיָה שׁוֹחֵט בִּמְשִׁיכָה: וְהִתִּיז אֶת הָרֹאשׁ בַּהֲבָאָה רִאשׁוֹנָה עַל שֶׁלֹּא הִסְפִּיק לְהוֹלִיךְ אוֹ הוֹלִיךְ תְּחִלָּה וּבִמְשִׁיכָה הֵתַז הָרֹאשׁ עַל שֶׁלֹּא הִסְפִּיק לְהָבִיא: אִם יֵשׁ בַּסַּכִּין מְלֹא צַוָּאר חוּץ לַצַּוָּאר כִּדְמוּקֵי בַּגְּמָרָא יֵשׁ כָּאן הוֹלָכָה אוֹ הוֹבָאָה וְכָשֵׁר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לִשְׁחֹט בִּמְשִׁיכָה בְּלֹא דְּרָסָה אֲבָל אִם אֵין אֹרֶךְ הַסַּכִּין אֶלָּא כְּעֹבִי הַצַּוָּאר אוֹ חוּץ לַצַּוָּאר מַשֶּׁהוּ דְּרָסָה הִיא שֶׁאֵין הַסִּימָנִין נֶחְתָּכִין בִּמְשִׁיכָה זוֹ לְבַדָּהּ בְּלֹא דְּרָסָה: אִם יֵשׁ בַּסַּכִּין מְלֹא צַוָּאר אֶחָד מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא חוּץ לִשְׁנֵי הַצַּוָּארִים דְּיֵשׁ בּוֹ שִׁעוּר שְׁלֹשָׁה צַוָּארִין: אִזְמֵל תַּעַר דַּק וְקָטָן מְאֹד: אֲפִי׳ בְּאִזְמֵל אע"ג דְּאִיכָּא לְמִגְזַר אַטּוּ יֵשׁ לוֹ קַרְנַיִם כִּדְלְקַמָּן: גְּמ׳ חֵץ שָׁחוּט מָה חֵץ הוֹלֶכֶת בִּמְשִׁיכָה אַף שְׁחִיטָה בִּמְשִׁיכָה: זָהָב שָׁחוּט מָשׁוּךְ. שֶׁהוּא רַךְ הַמּוֹשְׁכִין אוֹתוֹ כְּעֵין שֶׁעוֹשִׂין צוֹרְפֵי נְחֹשֶׁת חוּטִין שֶׁעוֹשִׂין מֵהֶן מְחָטִין: שֶׁנִּטְוֶה כְּחוּט וְשָׁחוּט כְּמוֹ שָׁחוּט אֲבָל שָׁחַט לָאו לְשׁוֹן מְשִׁיכָה הוּא: בָּדֵק לְהוּ גֵּרֵי מִפְּגִימָה:

לִמַּדְתָּנוּ רַבֵּנוּ מִשְׁנָתֵנוּ בִּשְׁנֵי סַכִּינִים וּבִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם מַשְׁמַע שֶׁכֵּן הֲלָכָה לְכַתְּחִלָּה וּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת שְׁחִיטָה כְּשֵׁרָה וּבה"ג גָּרִיס לִמַּלְתָּנוּ רַבֵּינוּ מִשְׁנָתֵנוּ בְּסַכִּין אֶחָד וּב׳ בְּנֵי אָדָם כְּלוֹמַר וְהֵיאַךְ אַתָּה אוֹכֵל ומ"מ כֵּיוָן דְּלָא חָשׁ לִדְבָרָיו וְאָכַל מִשְּׁפְרֵי שׁוּפְרֵי ש"מ שֶׁכֵּן הֲלָכָה שֶׁהֲרֵי חָזַר בּוֹ מִמַּה שֶּׁהָיָה רָגִיל לְפָרֵשׁ בְּמַתְנִיתִין סַכִּין אֶחָד: הֶחֱלִיד הַסַּכִּין בֵּין סִימָן לְסִימָן לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף לב.) גַּבֵּי מַתְנֵי׳ דַּחֲלָדָה הָיָה רָאוּי לַהֲבִיאָהּ אֶלָּא אַגַּב דְּאַכְשַׁר רַב לְעֵיל שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ מְפֹרַעַת כְּזֹאת פְּסוּלָה מִטַּעַם חֲלָדָה: אוֹ שֶׁהֶחֱלִיד הַסַּכִּין תַּחַת הַשֵּׁנִי וּפְסָקוֹ רְבוּתָא נָקַט אע"ג שֶׁכְּבָר נִשְׁחַט הָאֶחָד וְנָקַט נָמֵי אוֹרְחָא דְמִלְּתָא דִּכְשֶׁשּׁוֹחֵט סִימָן רִאשׁוֹן בַּהוֹלָכָה כְּשֶׁחוֹזֵר וּבָא לַעֲשׂוֹת הוֹלָכָה תָּחַב רֹאשׁ הַסַּכִּין בֵּין סִימָן שֵׁנִי לַצַּוָּאר: הֶחֱלִיד בְּמִעוּט סִימָנִין מַהוּ פֵּי׳ בְּקוּנְטְרֵס בְּמִעוּט בָּתְרָא אֲבָל בְּמִעוּט קַמָּא פְּשִׁיטָא לָן דַּהֲוְיָא נְבֵלָה וְהַגְרָמָה נָמֵי פָּסַק לְהַאי שָׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ וְהִגְרִים שְׁלִישׁ דְּעָבְדִינַן לְחוּמְרָא מִדְּקָאֵי הָכָא בְּתֵיקוּ וְרַבֵּינוּ יִצְחָק בְּרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר דְּהַגְרָמָה פָּסְקִינַן בפ"ק (לְעֵיל חֻלִּין יט.) כְּרַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה וְאִיכָּא דְּמַכְשַׁר נָמֵי לְרַבָּנַן שָׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי וְהִגְרִים שְׁלִישׁ וְלָא דָּמְיָא לְהָכָא דְּהָתָם שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא וְהָוֵי כְּאִלּוּ שׁוֹחֵט בְּרַגְלָהּ אַחַר שְׁחִיטַת הַסִּימָן (וְכָאן) [וְכֵן] נָמֵי אִם לְאַחַר שְׁחִיטַת הָרֹב עָקַר (הָרֹב) הַמִּעוּט שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה כֵּיוָן דְּהָוֵי שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ שְׁחִיטָה ור"ת מַקְשֶׁה לְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס דְּתַנְיָא בַּתּוֹסֶפְתָּא שָׁחַט רֹב הַגַּרְגֶּרֶת בָּעוֹף אֲפִלּוּ אִם גְּמָרוֹ לִזְמַן מְרֻבֶּה שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה וּמְפָרֵשׁ ר"ת דְּהָכָא בָּעֵי בְּמִעוּט קַמָּא וּבָעֵי לְרַב יְהוּדָה דְּמַכְשַׁר תַּחַת הָעוֹר דִּלְמָא אִם תָּחַב הַסַּכִּין בְּמִעוּט הַסִּימָן וְשָׁחַט הָרֹב שֶׁלְּמַטָּה כְּדַרְכּוֹ הָוְיָא חָלוּל טְפֵי וַאֲפִלּוּ לְאָמְרֵי בֵּי רַב דְּאָמְרֵי תַּחַת הָעוֹר אֵינִי יוֹדֵעַ הַיְנוּ מִשּׁוּם דִּשְׁחִיטָה לָא שַׁיְּכָא בָּעוֹר וְהָוֵי חֲלָדָה לְפִי שֶׁהוּא שָׁלֵם אֲבָל סִימָן דְּשַׁיְּכֵי בְּהוּ שְׁחִיטָה וַאֲפִלּוּ הָכֵי אֵין צָרִיךְ לִשְׁחֹט אֶלָּא הָרֹב הַמִּעוּט שֶׁעַל הַסַּכִּין הָוֵי כְּאִלּוּ נֶחְתַּךְ לָא הָוֵי חֲלָדָה א"נ מִבַּעְיָא לֵיהּ בְּתָחַב הַסַּכִּין תַּחַת מִעוּט קַמָּא וּפְסָקוֹ מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה אַח"כ שָׁחַט הָרֹב וְכֵן שָׁהָה בְּמִעוּט סִימָנִים דִּלְקַמָּן (חֻלִּין דַּף לב.) מְפָרֵשׁ ר"ת בְּמִעוּט קַמָּא וְהַשְׁתָּא אָתֵי שַׁפִּיר הַאי דְּקָאָמַר לְעֵיל (חֻלִּין דַּף כט.) אִי מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה כְּרֹב הָא עָבֵד לֵהּ רֻבָּא דְּבְמִעוּט בָּתְרָא פְּשִׁיטָא לֵיהּ דְּכָשֵׁר וְהַשְׁתָּא לְפֵרוּשׁוֹ את"ל דְּכָשֵׁר אַף בְּמִעוּט קַמָּא לֹא פָּסְלָה שְׁהִיָּה בָּעוֹף מִן הַתּוֹרָה כֵּיוָן דְּהֶכְשֵׁרוֹ בְּסִימָן אֶחָד וְהָא דְּקָאָמַר לְקַמָּן בְּפִרְקִין (חֻלִּין דַּף לב.) דִּשְׁהִיָּה הָוֵי מִבְּהֵמָה לִבְהֵמָה וְעוֹף לְעוֹף הַיְנוּ מִדְּרַבָּנָן וּבְקָנֶה לָא שַׁיְּכָא שְׁהִיָּה בָּעוֹף אֲפִלּוּ מִדְּרַבָּנָן דְּשָׁהָה בְּמִעוּט קַמָּא כְּשֵׁרָה מִילֵי דַּהֲוָה אֶמְצָא חֲצִי קָנֶה פָּגוּם וּמַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹסֶפְתָּא שָׁחַט חֲצִי הַגַּרְגֶּרֶת וְשָׁהָה כְּדֵי שְׁחִיטָה וּגְמָרָהּ שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה טָעוּת סוֹפֵר הוּא וְגָרְסִינַן כְּשֵׁרָה דְּהָא לְעֵיל מַיְיתֵי לָהּ גַּבֵּי מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה כְּרֹב וּמִיהוּ גַּם לְפֵרוּשׁ רַבֵּינוּ תָּם קָשֶׁה מִתּוֹסֶפְתָּא דְּתַנְיָא שָׁחַט מִעוּט וֶשֶׁט וְשָׁהָה כְּדֵי שְׁחִיטָה פְּסוּלָה אַלְמָא יֵשׁ שְׁהִיָּה בְּמִעוּט סִימָנִים קַמָּא וּלְקַמָּן קָאֵי בְּתֵיקוּ וְאִם נֹאמַר דְּלָא יָדַע א"כ גַּם לְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס נֹאמַר דְּלָא יָדַע הַהִיא תּוֹסֶפְתָּא שֶׁהִקְשָׁה מִמֶּנָּה ר"ת וה"ר אוֹשַׁעְיָא מְפָרֵשׁ הֶחֱלִיל בְּמִעוּט סִימָנִים הַיְנוּ לְאַחַר שֶׁשָּׁחַט רֹב הָאֶחָד וְהֶחֱלִיל תַּחַת הַמִּעוּט שֶׁנִּשְׁאַר וְשָׁחַט סִימָן שֵׁנִי וְשָׁהָה בְּמִעוּט סִימָנִים דִּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ דְּקָאֵי אַשּׁוֹחֵט בְּסַכִּין רָעָה דְּקָאָמַר הָתָם אֲפִלּוּ הוֹלִיךְ וְהֵבִיא כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ כָּשֵׁר וּמִבַּעְיָא לָן אִם שָׁחַט רֻבּוֹ שֶׁל אֶחָד וְהוֹלִיךְ וְהֵבִיא כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ בְּמִעוּטוֹ מַהוּ דִּלְמָא הָא דְּמַכְשִׁיר בְּסַכִּין רָעָה אֲפִלּוּ הוֹלִיךְ וְהֵבִיא כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ שֶׁמָּא הַיְנוּ בְּמִתְעַסֵּק לַחְתֹּךְ הַסִּימָן אֲבָל כָּאן שֶׁכְּבָר חָתַךְ רֻבּוֹ הֲרֵי הוּא כְּאִלּוּ נֶחְתַּךְ כֻּלּוֹ וּכְשֶׁמּוֹלִיךְ וּמֵבִיא כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ בְּאוֹתוֹ מִעוּטָא הָוֵי כְּאִלּוּ מוֹלִיךְ בַּיָּד וּבָרֶגֶל וְיֵשׁ כָּאן שְׁהִיָּה וּפְסוּלָה:

תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְשָׁחַט אֵין וְשָׁחַט אֶלָּא וּמָשַׁךְ לאע"ג דְּאִיהוּ גּוּפֵיהּ דְּרֵישׁ בְּרֵישׁ פִּרְקִין (לְעֵיל חֻלִּין כז.) וְשָׁחַט בְּמָקוֹם שֶׁשָּׁח חַטֵּהוּ תַּרְתֵּי ש"מ:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פב׳ מהל׳ שחיטה הל׳ י, סמג עשין סג, טוש״ע יו״ד סי׳ כא סעי׳ ד:

ב מיי׳ פג׳ מהל׳ שחיטה הל׳ ט, סמג עשין סג, טוש״ע יו״ד סי׳ כד סעי׳ ז:

ג מיי׳ פג׳ מהל׳ שחיטה הל׳ ט:

ד מיי׳ פב׳ מהל׳ שאר אבות הטומאות הל׳ ב, טור יו״ד סי׳ כז:

ה מיי׳ פג׳ מהל׳ שחיטה הל׳ ט, סמג עשין סג, טוש״ע יו״ד סי׳ כד סעי׳ ז:

ו מיי׳ פג׳ מהל׳ שחיטה הל׳ י, טוש״ע יו״ד סי׳ כד סעי׳ ח:

ז מיי׳ פג׳ מהל׳ שחיטה הל׳ י, טוש״ע יו״ד סי׳ כד סעי׳ ח:

ח מיי׳ פג׳ מהל׳ שחיטה הל׳ י, טוש״ע יו״ד סי׳ כד סעי׳ י:

ט מיי׳ פב׳ מהל׳ שחיטה הל׳ ט, סמג עשין סג, טוש״ע יו״ד סי׳ כד סעי׳ ג:

י מיי׳ פב׳ מהל׳ שחיטה הל׳ י, טוש״ע יו״ד סי׳ כא סעי׳ ג:

יא מיי׳ פג׳ מהל׳ שחיטה הל׳ יא, ש״ע יו״ד סי׳ כד סעי׳ א ב:

יב מיי׳ פב׳ מהל׳ שחיטה הל׳ ט, טוש״ע יו״ד סי׳ כד סעי׳ ג ב:

רבינו גרשום

א"ל ר׳ זירא לימלתנו רבינו משנתנו בב׳ סכינין וב׳ בני אדם. כלומר תורא אישתחיט בשנים ושלש׳ מקומות קנה למעלה ושט למטה ושקל מינה רב יצחק משופריה שופריה א"ל ר׳ זירא למלתנו רבינו מלחזינן לתורא אישתחיט בשנים ושלשה מקומות ושקלת מיניה לאכילה למשנתנו דקתני שנים אוחזין בסכין (א׳ כלומר) ושוחטין אחד מלמעלה ואחד למטה בב׳ סכינין וב׳ בני אדם ואע"פ כן מותר:

אמר רב יהודה אמר רב החליד את הסכין בין סימן לסימן ופסקו פסול כלומר החליד הסכין בין קנה לושט ופסק את הושט תחלה כדרכו ואח"כ פסק את הקנה שחיטתו פסולה שהיה לו לשחוט כדרכו קנה ברישא והדר ושט:

אבל מלמעלה למטה דקא עביד כדרכה לשחיטה אימא אפי׳ ברישא ושט ולבסוף קנה אימא שפיר דמי קמ"ל דפסולה:

תחת העור כשירה כלומר אם החליד הסכין תחת העור ושחט הסימנין כשרה תחת מטלית מהו כלומר ששחט [תחת] גלימא שלו. תחת צמר מסובך שהחליד הסכין תחת צמר העור שעל גבי הגרון. החליד במיעוט סימנין מהו כלומר ששחט מיעוט סימנין והחליד את הסכין בין סימן לסימן באותו מיעוט וברוב סימנין שחט כדרכו מהו מי אמרינן כיון דלא שחט אלא מיעוט סימנין עדיין לאו חשוב התחלת שחיטה כיון דרוב שחט שחיטה כשרה. או דילמא כיון דהחליד שחיטתו פסולה תיקו:

מסורת הש״ס

א תוספתא חולין; משנה חולין; לקמן לב.

ב תוספתא חולין

גליון הש״ס

גמ׳ תחת צמר מסובך. עיין בכורות כז ע״ב תוס׳ ד״ה השוחט:

תורה אור השלם

חֵץ (שוחט) [שָׁחוּט] לְשׁוֹנָם מִרְמָה דִבֵּר בְּפִיו שָׁלוֹם אֶת־רֵעֵהוּ יְדַבֵּר וּבְקִרְבּוֹ יָשִׂים אָרְבּוֹ [ירמיהו ט, ז]

וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מָאתַיִם צִנָּה זָהָב שָׁחוּט שֵׁשׁ־מֵאוֹת זָהָב יַעֲלֶה עַל־הַצִּנָּה הָאֶחָת [מלכים א י, טז]

וְשָׁחַט אֶת־בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְהֹוָה וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד [ויקרא א, ה]

גִּידְפֵּי דְּמִיפַּרְמִי. (א)וְהָא בָּעֵי כִּסּוּי, וְכִי תֵּימָא דִּמְכַסּוּ לֵיהּ, וְהָאָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַב: הַשּׁוֹחֵט צָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן עָפָר לְמַטָּה וְעָפָר לְמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר", "עָפָר" לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא "בֶּעָפָר", מְלַמֵּד שֶׁהַשּׁוֹחֵט צָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן עָפָר לְמַטָּה וְעָפָר לְמַעְלָה! דְּמַזְמֵין לֵיהּ לְעָפָר דְּכוּלַּהּ פִּתְקָא. הָיָה שׁוֹחֵט וְהִתִּיז, אָמַר רַבִּי זֵירָא: מְלֹא צַוָּאר וְחוּץ לַצַּוָּאר. (ב)אִיבַּעְיָא לְהוּ: מְלֹא צַוָּאר וְחוּץ לַצַּוָּאר כִּמְלֹא צַוָּאר, דַּהֲווֹ לַהּ תְּרֵי צַוָּארֵי, אוֹ דִּלְמָא מְלֵא צַוָּאר וְחוּץ לַצַּוָּאר מַשֶּׁהוּ? [א](ג)תָּא שְׁמַע: הָיָה שׁוֹחֵט וְהִתִּיז שְׁנֵי רָאשִׁין בְּבַת אַחַת, אִם יֵשׁ לַסַּכִּין מְלֹא צַוָּאר אֶחָד – כָּשֵׁר. מַאי מְלֹא צַוָּאר אֶחָד? אִילֵימָא מְלֹא צַוָּאר אֶחָד וְתוּ לָא, הַשְׁתָּא בִּבְהֵמָה אַחַת בָּעֵינַן מְלֹא צַוָּאר וְחוּץ לַצַּוָּאר, בִּשְׁתֵּי בְּהֵמוֹת סַגִּי לְהוּ כִּמְלֹא צַוָּאר אֶחָד? אֶלָּא פְּשִׁיטָא מְלֹא צַוָּאר חוּץ לִשְׁנֵי צַוָּארִין. [ב]שְׁמַע מִינַּהּ, מְלֹא צַוָּאר חוּץ לַצַּוָּאר, שְׁמַע מִינַּהּ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בִּזְמַן שֶׁהוֹלִיךְ וְלֹא הֵבִיא וְכוּ'. אָמַר רַב מְנַשֶּׁה: בְּאִיזְמֵל שֶׁאֵין לוֹ קַרְנַיִם. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אַוְיָא לְרַב מְנַשֶּׁה: מַחְטָא מַאי? אֲמַר לֵיהּ: מַחְטָא מִבְזָע בָּזַע. מַחְטָא דְּאוּשְׁכָּפֵי, מַאי? אֲמַר לֵיהּ: תְּנֵינָא "אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא". מַאי לָאו מַחְטָא דְּאוּשְׁכָּפֵי? לָא, אִיזְמֵל. אִיזְמֵל בְּהֶדְיָא קָתָנֵי לַהּ! פָּרוּשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ: מַאי "כָּל שֶׁהוּ" – אִיזְמֵל. הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, דְּאִי סָלְקָא דַעְתָּךְ מַחְטָא דְּאוּשְׁכָּפֵי, הַשְׁתָּא מַחְטָא דְּאוּשְׁכָּפֵי שַׁרְיָא, אִיזְמֵל מִיבַּעְיָא? אִיזְמֵל אִצְטְרִיכָא לֵיהּ, סָלְקָא דַעְתָּךְ אָמֵינָא: לִיגְזַר אִיזְמֵל שֶׁאֵין לוֹ קַרְנַיִם אַטּוּ אִיזְמֵל שֶׁיֵּשׁ לוֹ קַרְנַיִם, קָא מַשְׁמַע לַן. [ג]מַתְנִי' נָפְלָה סַכִּין וְשָׁחֲטָה, אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁחֲטָה כְּדַרְכָּהּ – פְּסוּלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְזָבַחְתָּ ... וְאָכַלְתָּ", מַה שֶּׁאַתָּה זוֹבֵחַ אַתָּה אוֹכֵל. [ד]גְּמָ' טַעְמָא דְּנָפְלָה, הָא הִפִּילָהּ הוּא – כְּשֵׁרָה, וְאַף עַל גַּב דְּלָא מִיכַּוֵּין. (ד)מַאן תַּנָּא דְּלָא בָּעֵינַן כַּוָּונָה לִשְׁחִיטָה? אָמַר רָבָא: רַבִּי נָתָן הִיא, דְּתָנֵי אוֹשַׁעְיָא זְעִירָא דְּמִן חַבְרַיָּא: זָרַק סַכִּין לְנוֹעֲצָהּ בַּכּוֹתֶל, וְהָלְכָה וְשָׁחֲטָה כְּדַרְכָּהּ – רַבִּי נָתָן מַכְשִׁיר, וַחֲכָמִים פּוֹסְלִים. הוּא תָּנֵי לַהּ, וְהוּא אָמַר לַהּ: הֲלָכָה כְּרַבִּי נָתָן. (ה)וְהָא אַמְרַהּ רָבָא חֲדָא זִימְנָא, דִּתְנַן: וְכוּלָּן שֶׁשָּׁחֲטוּ וַאֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָן – שְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה. וְאָמְרִינַן: מַאן תַּנָּא דְּלָא בָּעֵי כַּוָּונָה לִשְׁחִיטָה? וְאָמַר רָבָא: רַבִּי נָתָן הִיא. צְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמוּעִינַן הָתָם – מִשּׁוּם דְּקָא מִיכַּוֵּין לְשׁוּם חֲתִיכָה בְּעוֹלָם, אֲבָל הָכָא, דְּלָא קָא מִיכַּוֵּין – אֵימָא לָא. וְאִי אַשְׁמְעִינַן הָכָא, מִשּׁוּם דְּקָאָתֵי מִכֹּחַ בֶּן דַּעַת, אֲבָל הָתָם דְּלָא קָאָתֵי מִכֹּחַ בֶּן דַּעַת – אֵימָא לָא, צְרִיכָא. [ו]אִתְּמַר: נִדָּה שֶׁנֶּאֶנְסָה וְטָבְלָה, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: טְהוֹרָה לְבֵיתָהּ, וַאֲסוּרָה לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אַף לְבֵיתָהּ לֹא טָהֲרָה. אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן, לְרַב דְּאָמַר: טְהוֹרָה לְבֵיתָהּ וַאֲסוּרָה לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָה – עֲוֹן כָּרֵת (הוּתְּרָה) [הִתַּרְתָּ], אִיסּוּר מִיתָה מִיבַּעְיָא? [ז](ו)אֲמַר לֵיהּ: בַּעְלָהּ חוּלִּין הוּא, וְחוּלִּין לָא בָּעֵי כַּוָּונָה. וּמְנָא תֵּימְרָא? דִּתְנַן: גַּל שֶׁנִּתְלַשׁ וּבוֹ אַרְבָּעִים סְאָה וְנָפַל עַל הָאָדָם וְעַל הַכֵּלִים – טְהוֹרִין. מַאי לָאו אָדָם דּוּמְיָא דְּכֵלִים? מָה כֵּלִים דְּלָא מִיכַּוְּונִי, אַף אָדָם נָמֵי לָא בָּעֵי כַּוָּונָה. מִמַּאי? דִּלְמָא בְּיוֹשֵׁב וּמְצַפֶּה עָסְקִינַן, אֵימָתַי יִתָּלֵשׁ הַגַּל,

וְכֵלִים

גִּלְפֵי נוֹצָה שֶׁסְּבִיב הַצַּוָּאר: דְּמִתַּפַּרְמִי כְּרוּתוֹת מינצייר"ש בְּלַעַ"ז דְּאִי עֲבַד חֲלָלָה מִכִּפְנִים הָיָה יוֹצֵא רֹחַב פִּי הַחֵן בֵּין הַכְּנָפַיִם וְלֹא הָיָה חוֹתְכוֹ: צָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן עָפָר תַּחוּחַ לְמַטָּה דְּאִם הֶעָפָר קָשֶׁה לֹא מִקְרֵי עָפָר לְמַטָּה: בְּעָפָר מַשְׁמַע כֻּלּוֹ טָמוּן בְּעָפָר: דִּמְזַמֵּין לֵיהּ לְעַפְרָא דְּכֻלָּהּ פִּתְקָא עָפָר כָּל הַבִּקְעָה הָיָה מְסַיֵּעַ וְכוֹתֵשׁ אוֹ שֶׁהָיָה עֲפַר תַּחוּחַ וּמְזַמְּנוֹ [כֻּפָּה] לְכָךְ: פִּתְקָא בִּקְעָה: א"ר זֵירָא מְלֹא צַוָּאר דְּמַתְנִיתִין חוּץ לַצַּוָּאר בָּעֵינַן וְלָא תֵּימָא מְלֵא צַוָּאר דַּוְקָא: אִבַּעְיָא לְהוּ הַאי חוּץ לַצַּוָּאר דְּרַבִּי זֵירָא מַשֶּׁהוּ קָאָמַר אוֹ מְלֵא צַוָּאר קָאָמַר: אֶלָּא פְּשִׁיטָא מְלֹא צַוָּאר חוּץ לִשְׁנֵי צַוָּארִים וש"מ מְלֵא צַוָּאר דְּקָתָנֵי מַתְנִיתִין נָמֵי בְּרֵישָׁא אַחוּץ לַצַּוָּאר קָאֵי: שֶׁאֵין לוֹ קַרְנַיִם דִּרְגִילִין הָיוּ לַעֲשׂוֹת כְּמִין קַרְנַיִם לְאִזְמֵלִין לְנוֹי עַל גַּבֵּיהֶן מַטִּין לְצַד רֹאשָׁן וּמִתּוֹךְ שֶׁהוּא קָטָן מְאֹד הוּא נִשְׁמָט מִן הַצַּוָּאר וּכְשֶׁהוּא מוֹלִיךְ וּמֵבִיא יֵשׁ לָחוּשׁ שֶׁמָּא יַחֲלִילוּ הַסִּימָנִין אוֹ יִנָּקְבוּ אוֹתָן הַקַּרְנַיִם: מִבְזַע בָּזַע כְּשֶׁמּוֹלִיךְ וּמֵבִיא מִתּוֹךְ שֶׁהוּא חַד הוּא נוֹקֵב וְקוֹרֵעַ וְלֹא חוֹתֵךְ: מַחֲטָא דְּאֻשְׁכָּפֵי מַרְצֵעַ הָרַצְעָנִין שֶׁפִּיּוֹתָיו חַדּוּדִין וְחוֹתְכִין חוּטֵי הַתֶּפֶר: וְאע"ג דְּלָא מִיכַּוֵּין לִשְׁחֹט אֶלָּא לְהַפָּלַת סַכִּין: מַאן תָּנָא: זְעֵירָא דְּמִן חַבְרַיָּא צָעִיר הַיְשִׁיבָה. וְלִי נִרְאֶה דְּאוֹשַׁעְיָא זְעֵירָא הָיָה נִקְרָא דְּמִן חַבְרַיָּא שֶׁמִּבְּנֵי הַיְשִׁיבָה: הוּא תָּנֵי לַהּ שׁוֹנֶה הַמִּשְׁנָה מֵרַבּוֹ: וְהוּא אָמַר מִדַּעְתּוֹ שֶׁהֲלָכָה כְּרַבִּי נָתָן: וְהָא אַמְרַהּ רָבָא חֲדָא זִמְנָא וְלָמָּה לֵיהּ לְרָבָא לְמֵילַק מִמַּתְנִיתִין וּלְמֵימַר הָא הִפִּילָהּ הוּא כְּשֵׁרָה וּלְאַשְׁמוּעִינַן דִּסְתַם לָן תַּנָּא כְּר' נָתָן הָא אַשְׁמוּעִינַן רָבָא חֲדָא זִמְנָא דִּסְתַם לָן תַּנָּא כְּרַבִּי נָתָן: וְכֻלָּן שֶׁשָּׁחֲטוּ חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן: צְרִיכָא לֵיהּ לְרָבָא לְאַשְׁמוּעִינַן בִּתְרְוַיְהוּ: אֲבָל הָכָא דְּלָא מִיכַּוֵּין אֲפִילּוּ לַחֲתִיכָה בְּעָלְמָא אִי לָאו דְּאַשְׁמוּעִינַן רָבָא לָא הֲוָה דַּיְקִינָא מִינַּהּ הָא הִפִּילָהּ הוּא כְּשֵׁרָה דַּאֲפִילּוּ הִפִּילָהּ הוּא הֲוָה אֲמֵינָא דִּפְסוּלָה וְהִיא גּוּפָהּ אִצְטְרִיכָא לְאַשְׁמוּעִינַן מַה שֶּׁאַתָּה זוֹבֵחַ אַתָּה אוֹכֵל דְּבָעֵינַן שְׁחִיטָה מִכֹּחַ אָדָם קמ"ל רָבָא דְּהָא נָמֵי דַּיְקִינָא מִינַּהּ מִדְּלָא קָתָנֵי הִפִּיל סַכִּין אוֹ זָרַק סַכִּין. וְהָא דְּפָרִיךְ וְהָא אַמְרַהּ רָבָא חֲדָא זִמְנָא וְלָא פָּרִיךְ תְּנֵינָא חֲדָא זִמְנָא מִשּׁוּם דִּבְמַתְנִיתִין לָא תָּנֵי בְּהֶדְיָא הִפִּילָהּ הוּא דִּכְשֵׁרָה אֶלָּא רָבָא דָּיֵיק לַהּ: נִדָּה שֶׁנֶּאֶנְסָה וְטָבְלָה לְקַמֵּהּ מְפָרֵשׁ הֵיכִי נֶאֶנְסָה: לְבֵיתָהּ לִזָּקֵק לְבַעֲלָהּ: טָמֵא שֶׁאָכַל תְּרוּמָה בְּמִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם בְּאֵלּוּ הֵן הַנִּשְׂרָפִין (סַנְהֶדְרִין דַּף פג.) וְכָרֵת חָמוּר מִמִּיתָה דְּיָמָיו נִכְרָתִים וְזַרְעוֹ נִכְרָת כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא כ) עֲרִירִים יִהְיוּ: וּמְנָא תֵּימְרָא דִּלְחֻלִּין לָא בָּעֵינַן כַּוָּנָה: שֶׁנִּתְלַשׁ מִן הַיָּם: ה"ג מָה כֵּלִים דְּלָא מִכַּוְּנִי דְּהָא לֵית לְהוּ דַּעַת:

חוּץ לַצַּוָּאר כִּמְלֹא צַוָּאר לִכְאוֹרָה נִרְאֶה שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹלִיךְ כָּל אוֹתוֹ מְלֹא צַוָּאר שֶׁחוּץ לַצַּוָּאר וּלְכָךְ צָרִיךְ אוֹתוֹ שִׁעוּר וּמִיהוּ נִרְאֶה דְּאֵין צָרִיךְ וְלֹא הֻצְרַךְ שִׁעוּר זֶה אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּשְׁחֹט בְּרֶוַח וּפְעָמִים שֶׁהַסַּכִּין חָרִיף וְשׁוֹחֵט הָרֹב בְּלֹא הוֹלָכַת כִּמְלֹא צַוָּאר: וְהָא אַמְרַהּ רָבָא חֲדָא זִמְנָא אַמַּתְנִיתִין לָא פָּרִיךְ הָא תְּנֵינָא חֲדָא זִמְנָא כִּדְפָרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס מִשּׁוּם דִּבְמַתְנִיתִין לֹא תְּנָא בְּהֶדְיָא הָא הִפִּילָהּ הוּא כְּשֵׁרָה אֶלָּא רָבָא הוּא דְּדָיֵיק לָהּ וְעוֹד דַּאֲפִילּוּ אִי תְּנַן לָהּ בְּהֶדְיָא בְּמַתְנִיתִין לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַקְשׁוֹת דְּהָא לָא פָּרֵיךְ אַדְּרָבָא לָמָּה לֵיהּ לְמֵלַק הָא הִפִּילָהּ הוּא כְּשֵׁרָה הָא תְּנֵינָא לְעֵיל מִדְּמַכְשְׁרִינַן שְׁחִיטַת חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן דְּאִי לָאו דְּאָמַר רָבָא אַמַּתְנִי' דחש"ו רַבִּי נָתָן הִיא לֹא הָיָה מַקְשֶׁה כְּלוּם דִּלְמָא בחש"ו מַכְשְׁרִינַן טְפֵי וַאֲפִילּוּ רַבָּנָן מוֹדוּ דִּמְכַוְּנִי לַחֲתִיכַת בָּשָׂר אֶלָּא פָּרֵיךְ מִשּׁוּם דְּאוֹקְמִינַן לְהַהִיא כְּרַבִּי נָתָן אַלְמָא מַכְשְׁרָא מַתְנִיתִין אֲפִילּוּ הֵיכָא דְּלָא מִיכַּוֵּין לַחֲתִיכַת בָּשָׂר כְּמוֹ זָרַק סַכִּין לְנָעֲצָהּ בַּכֹּתֶל וְאִם כֵּן לָמָּה לֵיהּ לְרָבָא לְמֵלַק הָא הִפִּילָהּ הוּא כְּשֵׁרָה וּמְשַׁנֵּי דְּהָ"א לְנוֹעֲצָהּ עָדִיף דְּמִתְכַּוֵּן מִיהָא לַחֲתִיכָה בְּעָלְמָא אֲבָל הִפִּילָהּ לֹא מְכַוֵּן כְּלָל לְשׁוּם חֲתִיכָה: וְאִי אַשְׁמוּעִינַן הִפִּילָה הַשְׁתָּא הַךְ צְרִיכוּתָא לָא הֲוְיָא דּוּמְיָא דְּאִידָךְ דְּלָא בָּא לְפָרֵשׁ טַעַם אַמַּאי אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְרָבָא לְמֵימַר גַּבֵּי חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן רַבִּי נָתָן הִיא דְּא"כ מַאי קָאָמַר אֲבָל הָתָם דְּלָא אָתֵי מִכֹּחַ בֶּן דַּעַת אֵימָא לָא הָא בְּהֶדְיָא תְּנַן דִּכְשֵׁרָה אֶלָּא אַמַּתְנִיתִין גּוּפָא עָבֵיד צְרִיכוּתָא אַמַּאי אִצְטְרִיךְ וְרָבָא אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן דְּר' נָתָן הִיא דְּאִי לָאו דְּאַשְׁמוּעִינַן הֲוָה אֲמֵינָא דְּהָתָם אֲפִילּוּ רַבָּנָן מוֹדוּ דְּהָא מְכַוְּנִי לַחֲתִיכַת בָּשָׂר לְהָכִי אַשְׁמוּעִינַן דְּאַפֵּ"ה פְּסָלֵי רַבָּנָן וְהָא דְּקָאָמַר רָבָא לְקַמָּן וְרַבָּנָן נְהִי דְּלָא בָּעֵי כַּוָּנָה לִזְבִיחָה לַחֲתִיכָה מִיהָא בָּעְיָא הַיְנוּ לַחֲתִיכַת סִימָנִים: וַאֲסוּרָה לֶאֱכֹל בִּתְרוּמָה אֲפִילּוּ לְמַעֲשֵׂר אֲסוּרָה כִּדְאָמְרִי' בְּסָמוּךְ אֶלָּא נָקַט תְּרוּמָה דְּנוֹהֶגֶת בַּזְּמַן הַזֶּה: עֲוֹן כָּרֵת הִתַּרְתָּ אִיפְּכָא הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר עֲוֹן מִיתָה אָסַרְתָּ עֲוֹן כָּרֵת מִבַּעְיָא דְּהָא פְּשִׁיטָא דְּבָעֵינַן כַּוָּנָה בִּתְרוּמָה וּכְדִתְנַן בְּחֹמֶר בַּקֹּדֶשׁ (חֲגִיגָה דַּף יח:) טָבַל לְחֻלִּין אָסוּר בְּמַעֲשֵׂר וְאַף בְּחֻלִּין בָּעֵי רָבָא לְמֵימַר דְּטָבַל וְלֹא הֻחְזַק כְּאִלּוּ לֹא טָבַל וְיֵשׁ לוֹמַר מִשּׁוּם דְּנָקַט מֵעִקָּרָא טְהוֹרָה לְבֵיתָהּ קָאָמַר הָכִי אִי נָמֵי נֶאֶנְסָה עָדִיף מִטֹּבֶל לְחֻלִּין שֶׁאִם הָיְתָה יוֹדַעַת הָיְתָה מִתְכַּוֶּנֶת אַף לְמַעֲשֵׂר וּמִדְּקָאָמַר טְהוֹרָה לְבֵיתָהּ אַלְמָא חֲשִׁיבָא לֵיהּ כַּוָּנָה אִם כֵּן אַף לִתְרוּמָה תְּהֵא מֻתֶּרֶת:

מסורת הש"ס

א לקמן פג:
ב בבא קמא קיט:
ג משנה חולין
ד לעיל יב:
ה משנה חולין
ו משנה מקואות

גליון הש"ס

גמ' איבעיא להו מלא צואר. כעין זה בב"ק קיט ע"ב:

שם הא הפילה הוא כשרה. ע' סנהדרין עז ע"א תוס' ד"ה סוף:

רש"י ד"ה טמא כו' ערירים יהיו. ע' בהרע"ב ספ"ט דסנהדרין:

תורה אור השלם

וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צֵיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת־דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר [ויקרא יז, יג]

וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שָּׁם וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ [דברים כז, ז]

וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה דָּוָה וְגִלָּה אֶת־עֶרְוָתָהּ אֶת־מְקֹרָהּ הֶעֱרָה וְהִוא גִּלְּתָה אֶת־מְקוֹר דָּמֶיהָ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמָּם [ויקרא כ, יח]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שחיטה הל' ט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' ג:

ב מיי' פב' מהל' שחיטה הל' ט, טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' ב:

ג מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ג סעי' א:

ד מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ג סעי' א:

ה מיי' פא' מהל' מקואות הל' א, סמג עשין רמח, טוש"ע יו"ד סי' קצח סעי' מח:

ו מיי' פא' מהל' מקואות הל' ח:

ז מיי' פט' מהל' מקואות הל' יז, סמג עשין רמח, טוש"ע יו"ד סי' רא סעי' ה:

רבינו גרשום

התיז את הראש בבת אחת שחיטתו פסולה מנהני מילי אמר שמואל דאמר קרא חץ שחוט לשונם כלומר לשון משך:

פקתא פלזא בלע"ז ובאיזמל שאין לו קרנים כלומר אבל יש לו קרנים אסור דחיישינן שמא דרך שחיטתו ינקב הסימנין בקרנים:

מחט לאושכפי מאי כלומר מחטא לאושכפי (חותך) [שחט] בסכין שעשוי לחתוך החוט שתופר בו:

איזמל שאין לו קרנים שמוכפלין קרנים לאחוריהן:

אבל הכא דלא קא מיכוון כלומר דלא קא מיכוון אלא לנועצה בכותל:

טהורה לביתה כלומר טהורה לשכב עם בעלה בתשמיש המטה:

עון כרת התרת כלומר נדה שהוא חייב כרת. איסור מיתה. זו תרומה שהיא מיתה בידי שמים דכתיב ומתו בו כי יחללוהו:

מה כלים דלא בעו כונה כלומר כלים לאו בני כונה נינהו:

וְכֵלִים דּוּמְיָא דְאָדָם, מָה אָדָם דְּבָעֵינַן כַּוָּונָה, אַף כֵּלִים נַמֵּי דְקָא מְכַוֵּין לְהוּ אָדָם! וְכִי תֵּימָא, בְּיוֹשֵׁב וּמְצַפֶּה, מַאי לְמֵימְרָא? מַהוּ דְתֵימָא: לִיגְזַר מִשּׁוּם חַרְדָּלִית שֶׁל גְּשָׁמִים, אִי נַמֵּי לִיגְזַר רָאשִׁין אַטּוּ כִּיפִּין, קָא מַשְׁמַע לַן דְּלָא גָּזְרִינַן! [א]וּמְנָא תֵּימְרָא דְּלָא מַטְבְּלִינַן בְּכִיפִּין? דִּתְנַן: מַטְבִּילִין בְּרָאשִׁין, וְאֵין מַטְבִּילִין בְּכִיפִּין, שֶׁאֵין מַטְבִּילִין בָּאֲוִיר. [ב(א)]אֶלָּא חוּלִּין דְּלָא בָּעֵי כַּוָּונָה מִיהָא מְנָלַן? דִּתְנַן: פֵּירוֹת שֶׁנָּפְלוּ לְתוֹךְ אַמַּת הַמַּיִם, וּפָשַׁט מִי שֶׁיָּדָיו טְמֵאוֹת וּנְטָלָן – יָדָיו טְהוֹרוֹת, וּפֵירוֹת אֵינָן בְּ"כִי יוּתַּן". וְאִם בִּשְׁבִיל שֶׁיּוּדְחוּ יָדָיו – טְהוֹרוֹת, וּפֵירוֹת בְּ"כִי יוּתַּן". [ג(ב)]אֵיתִיבֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: טָבַל לְחוּלִּין וְהוּחְזַק לְחוּלִּין – אָסוּר לְמַעֲשֵׂר. הוּחְזַק – אִין, לֹא הוּחְזַק – לָא. הָכִי קָאָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁהוּחְזַק לְחוּלִּין – אָסוּר לְמַעֲשֵׂר. [ד־ו]אֵיתִיבֵיהּ: טָבַל וְלֹא הוּחְזַק – כְּאִילּוּ לֹא טָבַל. מַאי לָאו: כְּאִילּוּ לֹא טָבַל כְּלָל? [ז(ג)]לָא, כְּאִילּוּ לֹא טָבַל לְמַעֲשֵׂר, אֲבָל טָבַל לְחוּלִּין. הוּא סָבַר: דִּיחוּיֵי קָא מְדַחֵי לֵיהּ. נְפַק דָּק וְאַשְׁכַּח, דְּתַנְיָא: טָבַל וְלֹא הוּחְזַק – מוּתָּר לַחוּלִּין וְאָסוּר לַמַּעֲשֵׂר. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף: לֵימָא תֶּיהֱוֵי תְּיוּבְתָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן מֵהָא? אֲמַר לֵיהּ: רַבִּי יוֹחָנָן הוּא דְּאָמַר כְּרַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵף. דְּתַנְיָא: רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵף אוֹמֵר: "וְכוּבַּס", מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "שֵׁנִית"? מַקִּישׁ תִּכְבּוֹסֶת שְׁנִיָּה לְתִכְבּוֹסֶת רִאשׁוֹנָה: מָה תִּכְבּוֹסֶת רִאשׁוֹנָה לְדַעַת, אַף תִּכְבּוֹסֶת שְׁנִיָּה לְדַעַת. אִי מָה לְהַלָּן בָּעֵינַן דַּעַת כֹּהֵן, אַף כָּאן בָּעֵינַן דַּעַת כֹּהֵן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְטָהֵר", מִכָּל מָקוֹם. מַתְקֵיף לַהּ רַב שִׁימִי בַּר אָשֵׁי: וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי? וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כִּסְתָם מִשְׁנָה. וּתְנַן: נָפְלָה סַכִּין וְשָׁחֲטָה, אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁחֲטָה כְּדַרְכָּהּ – פְּסוּלָה. וְהָוֵינַן בָּהּ: טַעְמָא דְּנָפְלָה, הָא הִפִּילָהּ הוּא – כְּשֵׁרָה, וְאַף עַל גַּב דְּלָא מִיכַּוֵּין. וְאָמְרִינַן: מַאן תַּנָּא דְּלָא בָּעֵי כַּוָּונָה לִשְׁחִיטָה? אָמַר רָבָא: רַבִּי נָתָן הִיא. בִּשְׁחִיטָה, אֲפִילּוּ רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵף [מוֹדֵי], מִדְּגַלֵּי רַחֲמָנָא מִתְעַסֵּק בְּקָדָשִׁים פָּסוּל – מִכְּלָל דְּחוּלִּין לָא בָּעֵינַן כַּוָּונָה. וְרַבָּנַן, נְהִי דְּלָא בָּעֵינַן כַּוָּונָה לִזְבִיחָה, לַחֲתִיכָה בָּעֵינַן. אָמַר רָבָא: בְּהָא זְכָנְהוּ רַבִּי נָתָן לְרַבָּנַן, מִי כְּתִיב "וְחָתַכְתָּ"? "וְזָבַחְתָּ" כְּתִיב, אִי בָּעֵינַן כַּוָּונָה לַחֲתִיכָה – אֲפִילּוּ לִזְבִיחָה נַמֵּי לִיבְעֵי, אִי לָא בָּעֵינַן כַּוָּונָה לִזְבִיחָה – לַחֲתִיכָה נַמֵּי לָא לִיבְעֵי. הֵיכִי דָּמֵי נִדָּה שֶׁנֶּאֶנְסָה וְטָבְלָה? אִילֵימָא דְּאַנְסַהּ חֲבִירְתַּהּ וְאַטְבְּלַהּ, כַּוָּונָה דַּחֲבִירְתַּהּ כַּוָּונָה מְעַלַּיְיתָא הִיא. [חט(ד)]וְעוֹד, בִּתְרוּמָה נַמֵּי אָכְלָה, דִּתְנַן: הַחֵרֶשֶׁת, וְהַשּׁוֹטָה, וְהַסּוּמָא, וְשֶׁנִּטְרְפָה דַּעְתָּהּ, אִם יֵשׁ לָהֶן פִּקְּחוֹת מְתַקְּנוֹת אוֹתָן – אוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה. [י]אָמַר רַב פָּפָּא: לְרַבִּי נָתָן, שֶׁנָּפְלָה מִן הַגֶּשֶׁר, וּלְרַבָּנַן, שֶׁיָּרְדָה לְהָקֵר. [יא]אָמַר רָבָא: שָׁחַט פָּרָה וְשָׁחַט בְּהֵמָה אַחֶרֶת עִמָּהּ, לְדִבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה.

נִשְׁחֲטָה

ה"ג וְכֵלִים דּוּמְיָא דְאָדָם מָה אָדָם דְּבַר כַּוָּנָה הוּא אַף כֵּלִים דְּמִתְכַּוֵּין לְהוּ אָדָם: חַרְדְּלִית שֶׁל גְּשָׁמִים זֶרֶם גְּשָׁמִים הַמִּתְקַלֵּחַ מִן הָהָר בְּכֹחַ וְאֵין טוֹבְלִין בּוֹ דְּהַנִּצּוֹק וְהַקָּטַפְרֵס אֵינוֹ חִבּוּר וְלָא הָוֵי מִקְוֶה דְּאַרְבָּעִים סְאָה שֶׁהֲרֵי אֵין מ' סְאָה בְּמָקוֹם אֶחָד וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה לְמַטָּה וּלְמַעְלָה הָא קָתָנֵי אֵינוֹ חִבּוּר. חַרְדְּלִית הַיְינוּ קָטַפְרֵס מִדְרוֹן וְרַב הַאי גָּאוֹן גָּרֵיס הַרְדְּלִית שֶׁבָּאִין מַלְלָיו שֶׁל הָר: נִגְזוֹר רָאשִׁין אַטּוּ כִּפִּין דִּתְנַן מַטְבִּילִין כֵּלִים בְּרֹאשׁ הַגַּל הַנִּתְלָשׁ מִן הַיָּם וְהוֹלֵךְ לְמֵרָחוֹק וּבָא לָאָרֶץ נִכְנַס אָדָם תַּחַת רֹאשׁוֹ וּמְקַבְּלוֹ דְּהָוֵי טְבִילָה זוֹ בִּמְחֻבָּר לַקַּרְקַע: קמ"ל דְּלָא גָּזְרִינַן לְשׁוֹן קוּשְׁיָא הוּא וּדְלָא בָּעֵינַן כַּוָּנָה לְחֻלִּין מְנָלַן: וְאֵין מַטְבִּילִין בְּכִפִּין שֶׁלֹּא יִזְרֹק כֵּלִים בְּכֵיפֵי הַגַּל דְּהַיְינוּ בְּאֶמְצָעִיתוֹ שֶׁהוּא עָשׂוּי כְּכִפָּה וְטַעְמָא כִּדִמְפָרֵשׁ מִפְּנֵי שֶׁהִיא טְבִילַת אֲוִיר וְאֵין מַטְבִּילִין בָּאֲוִיר: יָדָיו טְהוֹרוֹת דְּלָא בָּעֵינַן כַּוָּנָה לְחֻלִּין: אֵינָן בְּכִי יֻתַּן דְּלָא אַחְשְׁבָהּ לְהַךְ נְפִילָה: וְאִם בִּשְׁבִיל שֶׁיֻּדְּחוּ יָדָיו נִתְכַּוֵּן לִטּוֹל אֶת הַפֵּרוֹת מִן הַמַּיִם: יָדָיו טְהוֹרוֹת כ"שׁ שֶׁנִּתְכַּוֵּן: וּפֵרוֹת הֲרֵי הֵן בְּכִי יֻתַּן וּמְקַבְּלִין טֻמְאָה מִכָּאן וְאֵילָךְ דְּאַחְשְׁבָהּ לְהַךְ נְפִילַת פֵּרוֹת לִטּוֹל יָדָיו בְּהַגְבָּהָתָן וַהֲוָה לֵיהּ מַשְׁקֶה שֶׁסּוֹפוֹ לְרָצוֹן וּתְנַן מַכְשִׁירִין (פ"א מ"א) כָּל מַשְׁקֶה שֶׁסּוֹפוֹ לְרָצוֹן אַף עַל פִּי שֶׁאֵין תְּחִלָּתוֹ לְרָצוֹן מַכְשִׁיר: לְחֻלִּין לֶאֱכֹל חֻלִּין. הֻחְזַק נִתְכַּוֵּן בִּשְׁעַת טְבִילָה לְכָךְ: הָכִי קָאָמַר לְעוֹלָם חֻלִּין לָא בָּעוּ כַּוָּנָה וְהַאי דִּתְנָא בְּהוּ הֻחְזַק דְּאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאַע"ג דְּאִכַּוֵּין לִטְבִילַת טָהֳרָה לָא הָוְיָא כַּוָּנַת חֻלִּין כַּוָּנָה לְמַעֲשֵׂר: רַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר לְעֵיל אַף לְבֵיתָהּ לֹא טְהֵרָה: נִגְעֵי בְגָדִים כְּתִיב בְּהוּ ב' כִּבּוּסִים תִּכְבֹּסֶת רִאשׁוֹנָה וְכִבְּסוּ אֵת אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע וְהִסְגִּירוֹ וְגוֹ' לִרְאוֹת אִם יִפְשֶׂה אוֹ יַעֲמֹד אוֹ יִכְהֶה וְכִבּוּס שֵׁנִי לְאַחַר הֶסְגֵּר שֶׁאַחַר כִּבּוּס רִאשׁוֹן וְהַבֶּגֶד אוֹ הַשְּׁתִי אוֹ הָעֵרֶב אוֹ כָל כְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר תְּכַבֵּס בָּרִאשׁוֹנָה קֹדֶם הֶסְגֵּר וְסָר מֵהֶם הַנֶּגַע בִּימֵי הֶסְגֵּר וְכֻבַּס שֵׁנִית לְשׁוּם טְבִילָה וְטָהֵר: מַה ת"ל שֵׁנִית פְּשִׁיטָא דִּשְׁנִית הוּא: מַקִּישׁ תִּכְבֹּסֶת שְׁנִיָּה שֶׁהִיא לְשֵׁם טְבִילַת טָהֳרָה: לְתִכְבֹּסֶת רִאשׁוֹנָה שֶׁהִיא לְהַסְגִּיר: מָה רִאשׁוֹנָה לְדַעַת אָדָם דִּכְתִיב וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְכִבְּסוּ: אַף שְׁנִיָּה לְדַעַת וְלֹא שֶׁיִּפֹּל בַּמַּיִם מֵאֵלָיו: מִי א"ר יוֹחָנָן דְּחֻלִּין בָּעֵי כַּוָּנָה: מִדְּגַלֵּי רַחֲמָנָא מִתְעַסֵּק בְּקָדָשִׁים שׁוֹחֵט קָדָשִׁים שֶׁלֹּא בְּכַוָּנָה דִּפְסוּלִין דִּכְתִיב לִרְצֹנְכֶם תִּזְבָּחוּ לְדַעְתְּכֶם זְבוּחוּ בפ"ק (לְעֵיל חֻלִּין יג.): וְרַבָּנַן דְּאָמַר לְעֵיל וַחֲכָמִים פּוֹסְלִין: זַכִּינְהוּ נָתָן כְּלוֹמַר בְּזֹאת נִרְאִין דְּבָרָיו מִדִּבְרֵיהֶם: מְתַקְּנוֹת בּוֹדְקוֹת אוֹתָן בִּשְׁעַת וִסְתָּן וּמַטְבִּילוֹת אוֹתָן בִּשְׁעַת טְבִילָתָן: לְרַבִּי נָתָן דְּאָמַר לָא בָּעֵינַן כַּוָּנָה אֲפִילּוּ לַחֲתִיכָה וְלִכְוָנָתָהּ הָכָא קָאָמַר רַב פַּפָּא' שֶׁנָּפְלָה מִן הַגֶּשֶׁר שֶׁלֹּא נִתְכַּוְּונָה אֲפִילּוּ לִרְחֹץ וְר' יוֹחָנָן לָא מַדְמֵי טְבִילָה לִשְׁחִיטָה דְּקָדָשִׁים וְכוֹבֵס שֵׁנִית וּבִשְׁחִיטָה קְרָא קָדָרֵישׁ לְהַכְשִׁיר כִּדְאָמְרִינַן מִדְּגַלֵּי רַחֲמָנָא מִתְעַסֵּק כו': וּלְרַבָּנַן דְּבָעוּ מִיהָא כַּוָּנָה לַחֲתִיכָה וְלִכְוָנָתָהּ בִּטְבִילָה מַכְשֵׁר רַב אַלִּיבַּיְיהוּ: כְּשֶׁיָּרְדָה לְהָקֵר וְלֹא לִטְבֹּל וְנָפְלָה כֻּלָּהּ לְתוֹךְ הַמַּיִם: שָׁחַט פָּרָה אֲדֻמָּה: וְשָׁחַט אַחֶרֶת עִמָּהּ חֻלִּין שֶׁנִּתְכַּוֵּן לָהּ: לְדִבְרֵי הַכֹּל פָּרָה פְּסוּלָה מֵחֲמַת מְלָאכָה דְּאַחֶרֶת וּבְהֵמָה כְּשֵׁרָה: ה"ג שָׁחַט פָּרָה וְשָׁחַט בְּהֵמָה אַחֶרֶת עִמָּהּ לְדִבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה נִשְׁחֲטָה בְּהֵמָה אַחֶרֶת עִמָּהּ לְר' נָתָן פָּרָה פְּסוּלָה בְּהֵמָה כְּשֵׁרָה לְרַבָּנַן פָּרָה כְּשֵׁרָה בְּהֵמָה פְּסוּלָה:

וְכִי תֵּימָא בְּיוֹשֵׁב וּמְצַפֶּה מַאי לְמֵימְרָא פֵּרוּשׁ אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא דְּלָא מַיְירֵי בְּיוֹשֵׁב וּמְצַפֶּה אֶלָּא סְתָמָא כִּדְקָתָנֵי א"ש דְּמַשְׁמַע דְּאַשְׁמוֹעִינַן דְּחֻלִּין לָא בָּעוּ כַּוָּנָה אֲבָל אִי אִיכָּא לְמֵימַר דְּאַיְירֵי בְּיוֹשֵׁב וּמְצַפֶּה מַאי לְמֵימְרָא דְּלֵיכָּא לְמֵימַר דַּאֲתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּבָעוּ כַּוָּנָה דְּהָא לָא מַשְׁמַע מִינֵּהּ דְּאַיְירֵי בְּיוֹשֵׁב וּמְצַפֶּה דִּסְתָמָא קָתָנֵי וְנָפַל דְּמַשְׁמַע טְפֵי בְּלֹא יוֹשֵׁב וּמְצַפֶּה והרי"ף פֵּרֵשׁ מַאי לְמֵימְרָא דְּלֵיכָּא לְמֵימַר דַּאֲתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּבָעוּ כַּוָּנָה דְּהָא קָתָנֵי טְהוֹרָה מַשְׁמַע דְּקַלָּא אֲתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן: גְּזֵרָה מִשּׁוּם חַרְדְּלִית שֶׁל גְּשָׁמִים פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וְאֵין טוֹבְלִין בְּחַרְדְּלִית מִשּׁוּם דִּתְנַן (טְהָרוֹת פ"ח מ"ט) הַנִּצּוֹק וְהַקָּטַפְרֵס אֵין חִבּוּר וְאֵין כָּאן מ' סְאָה בְּמָקוֹם אֶחָד אע"פ שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּבְחִנָּם פֵּרֵשׁ כֵּן דַּאֲפִילּוּ יֵשׁ כַּמָּה סְאִין בְּאוֹתוֹ מִדְרוֹן אָסוּר לִטְבֹּל בּוֹ דְּמִקְוֶה אֵינוֹ מְטַהֵר בְּזוֹחֲלִין כִּדְתַנְיָא בת"כ אַךְ מַעְיָן וּבוֹר וְגוֹ' אִי מָה מַעְיָן מְטַהֵר בְּזוֹחֲלִין אַף מִקְוֶה כו' ת"ל אַךְ מַעְיָן וּבוֹר מַעְיָן מְטַהֵר בְּזוֹחֲלִין וּמִקְוֶה בְּאַשְׁבֹּרֶן וּבַקּוּנְטְרֵס הֱבִיאָהּ פֶּרֶק בַּמֶּה אִשָּׁה (שַׁבָּת דַּף סה: ל"ה וְסָבַר): דִּתְנַן מַטְבִּילִין בְּרָאשִׁין קָשֶׁת תֵּמַהּ דְּאִי מִשְׁנָה הִיא מַה צָּרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן תְּרֵי זִמְנֵי דְּמַטְבִּילִין בְּרָאשִׁין וְשֶׁמָּא הַהוּא דְּמַטְבִּילִין בְּרָאשִׁין אַיְירֵי מִדְּאוֹרַיְיתָא דּוּמְיָא דְּאֵין מַטְבִּילִין בְּכִפִּין דְּהָוֵי מִדְּאוֹרַיְיתָא וּבְהַהִיא דְּגַל שֶׁנִּתְלַשׁ אַשְׁמוֹעִינַן דַּאֲפִילּוּ מִדְּרַבָּנָן לָא גָּזְרִינַן: וּפֵרוֹת הֲרֵי הֵן בְּכִי יֻתַּן הַיְינוּ לְאַחַר שֶׁהֶעֱלָם דְּכָל זְמַן שֶׁהֵן מְחֻבָּרִין בַּמַּיִם לֹא מִתַּכְשְׁרֵי כִּדְתְנַן בְּמַסֶּכֶת מַכְשִׁירִין (פ"ד מ"ו) נְאָה שֶׁהָיְתָה מְלֵיאָה צָנוֹן בִּמְעָרָה טָהוֹר הֶעֱלָתָהּ כָּל שֶׁהוּא טָמֵא פֵּרוּשׁ דְּאָז הֻכְשְׁרוּ וְהָא דְּאָמַר פ"ק דִּפְסָחִים (דַּף טז.) דְּאִיכָּא תְּרֵי קְרָאֵי לְעִנְיַן הֶכְשֵׁר אֶחָד בִּתְלוּשִׁין וְאֶחָד בִּמְחֻבָּרִין וּצְרִיכִי הַיְינוּ כְּשֶׁנָּפְלוּ בִּמְחֻבָּרִין דְּמִתַּכְשְׁרֵי לְאַחַר שֶׁהֶעֱלָם ואע"פ שֶׁאָז הֵם תְּלוּשִׁין מִכָּל מָקוֹם אִצְטְרִיךְ מִשּׁוּם דְּבִתְחִלַּת בּוֹאָן הָיוּ בְּמַיִם מְחֻבָּרִים: הוּא סָבַר דַּחוּיֵי קָא מְדַחֵי לֵהּ נְפַק דָּק וְאַשְׁכַּח דְּתַנְיָא כו' וא"ת אַמַּאי סָבַר דְּמַדְחֵי לֵיהּ וַהֲלֹא כְּבָר זֶה דִּקְדֵּק מִן הַמִּשְׁנָה דְּקָתָנֵי יָדָיו טְהוֹרוֹת וּמַה מְדַקְדֵּק יוֹתֵר מִבָּרַיְיתָא זוֹ וי"ל דְּיֵשׁ חִלּוּק בֵּין טְבִילַת כָּל גּוּפוֹ לִנְטִילַת יָדַיִם דִּטְבִילַת גּוּפוֹ חֲמִירָא טְפֵי וְכֵן צָרִיךְ לוֹמַר בְּסָמוּךְ דְּפָרִיךְ מִסְּתָם מִשְׁנָה לְר' יוֹחָנָן וּמְשַׁנֵּי דִּשְׁחִיטָה אֲפִילּוּ ר' יוֹחָנָן מוֹדֶה וְאַכַּתִּי תִּקְשֵׁי לֵיהּ מִשְׁנָה דְּמַסֶּכֶת מַכְשִׁירִין (פ"ד מ"ז) אֶלָּא טְבִילַת יָדַיִם שָׁאנֵי: נְהִי דְּלָא בָּעֵינַן כַּוָּנָה לִזְבִיחָה פֵּרוּשׁ לְהַתִּירָהּ בִּזְבִיחָה זוֹ לַחֲתִיכָה מִיהָא בָּעֵינַן פֵּרוּשׁ לַחֲתִיכַת סִימָנִים כִּדְפָרֵשִׁית:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פט' מהל' מקואות הל' יח, סמג עשין רמח, טוש"ע יו"ד סי' רא סעי' ה:

ב מיי' פי"ב מהל' טומאת אוכלים הל' י, סמג עשין רמז:

ג מיי' פי"ג מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ד מיי' פי"ג מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ה מיי' פא' מהל' מקואות הל' ח:

ו מיי' פי"א מהל' מקואות הל' יב:

ז מיי' פי"ג מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ח מיי' פח' מהל' איסורי ביאה הל' טו:

ט מיי' פז' מהל' תרומות הל' ה, טוש"ע יו"ד סי' קצו סעי' ח:

י מיי' פא' מהל' מקואות הל' ח, סמג עשין רמח, טוש"ע יו"ד סי' קצח סעי' מח:

יא מיי' פד' מהל' פרה אדומה הל' יז:

מסורת הש"ס

א משנה מכשירין; תוספתא מכשירין

ב משנה חגיגה

ג חגיגה יט.

ד נדה יג:; משנה נדה

רבינו גרשום

משום חרדלית של גשמים לחשובינה)לדברי רבינו אנו צריך ביאור חרדלית של גשמים אינו מים שאובין רק לפסולין משום דהוו זוחלין ומי גשמים אינן מטהרין רק באשבורן וצ"ע. כמים שאובין ולא כמי מקוה אי נמי ניגזור ראשין אטו כיפין כלומר ראשין גלים שמחוברין לנהר דהן בני טבילה אבל ליגזר ראשין אטו גלים שתלושין מנהר ונעשים ככיפה שכשם שבכיפין לא מטבלינן כך בראשין לא ליטבלו קמ"ל דלא גזרינן:

אלא חולין דלא בעו כוונה מנלן מהא. פירות שנפלו לתוך אמת כו' כלומר דקא חזינן (הכא) שפשט (מעל) מי שידיו טמאות ונטלן ידיו טהור' אע"ג דלא קא מכוין לשום טבילת ידיו:

ופירות אינן בכי יותן דבעינן לדעת והני נפלו שלא לדעת ואין מטמאין לפי שהכשירן לאו חשוב הכשר:

ואם בשביל שיודחו. הפירות הרי הוא בכי יותן דלדעת הן וחשוב הכשר. הוחזק אין לא הוחזק לא כו' כלומר אלמא בעינן [כוונה] לטבול קשיא לרב דאמר לא בעינן כונה לחולין. הכי קאמר אע"פ שהוחזק לחולין כו' כלומר ולעולם לא בעינן כונה:

לימא תיהוי תיובתיה דר' יוחנן כלומר דאמר לחולין בעינן כונה. מה תכבוסת ראשונה לדעת כו' דבתכבוסת ראשונה כתיב הבגד או השתי או הערב או כל כלי העור אשר תכבס דמשמע אשר תכבס לדעת ובתכבוסת שניה כתיב וכובס שנית וטהר דמשמע וכובס מכל מקום אפי' שלא לדעת ועכשיו מקשינן לתכבוסת ראשונה דבעינן לדעת אף תכבוסת שניה בעינן לדעת. מי אמר ר' יוחנן כו' כלומר דבעינן כוונה לחולין. והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן נפלה סכין וכו' כלומר והא הכא חזינן דלא בעינן כוונה לחולין:

מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים דפסול כו' והיכא גלי רחמנא בקדשים דכתיב לרצונכם תזבחו לדעתכם זבוחו:

ורבנן נהי דלא בעינן כונה לזביחה כו' כלומר רבנן כו' מודו לר' נתן לפוסלין היכא דזרק סכין לנועצה בכותל ושחטה דלא בעינן כונה לזביחה לחתיכה בעינן וזה לא נתכוון לשום חתיכה אלא לנועצה:

כוונה לחברתה כוונה מעליותא היא ובתרומה נמי אכלה כלומר לרבי. אמר רב פפא לר' נתן שנפלה מן הגשר כלומר לר' נתן דלא בעי כוונה לחולין אפי' לשום חתיכה דאפי' לא נתכוון אלא לנועצה שחיטתה כשרה. הכא נמי אפי' לא נתכוונה לשום רחיצה אלא נפלה מן הגשר טבילתה טבילה לענין תשמיש המטה אצל בעלה לבעלה הותרה. ולרבנן דבעו כוונה לשום חתיכה לענין שחיטה הכא נמי בעינן שתתכוון לטבילה להקר אע"פ שלא נתכוונה לטבילה מותרת אצל בעלה. אמר רבא שחט פרה ושחט בהמה אחרת כו' כלומר כתיב ושחט אותה לבדה ולא ישחוט אחרת עמה ולא יעשה שום מלאכה עמה משחיטתה ועד שרפתה ועכשיו שחט פרה וכדרך שחיטת פרה נשחטה בהמה עמה בלא כוונה לר' נתן דאמר לא בעינן כוונה לשחיטה בהמה כשרה (בהמה כשרה) פרה פסולה דכיון דבהמה כשרה חשיבא מלאכה ופרה פסולה שפסל אותה מלאכה:

תורה אור השלם

וְכִי יֻתַּן־מַיִם עַל־זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם׃ [ויקרא יא, לח]

וְהַבֶּגֶד אוֹ־הַשְּׁתִי אוֹ־הָעֵרֶב אוֹ־כָל־כְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר תְּכַבֵּס וְסָר מֵהֶם הַנָּגַע וְכֻבַּס שֵׁנִית וְטָהֵר׃ [ויקרא יג, נח]

וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְכִבְּסוּ אֵת אֲשֶׁר־בּוֹ הַנָּגַע וְהִסְגִּירוֹ שִׁבְעַת־יָמִים שֵׁנִית׃ [ויקרא יג, נד]

וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לִרְצֹנְכֶם תִּזְבָּחֻהוּ׃ [ויקרא יט, ה]

כִּי־יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל אַוַּת נַפְשֶׁךָ׃ [דברים יב, כא]

[א]נִשְׁחֲטָה בְּהֵמָה אַחֶרֶת עִמָּהּ, לְרַבִּי נָתָן – פָּרָה פְּסוּלָה בְּהֵמָה כְּשֵׁרָה, לְרַבָּנַן – פָּרָה כְּשֵׁרָה בְּהֵמָה פְּסוּלָה. פְּשִׁיטָא! נִשְׁחֲטָה בְּהֵמָה אַחֶרֶת לְרַבִּי נָתָן אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, סָלְקָא דַעְתָּךְ אָמֵינָא: "וְשָׁחַט אוֹתָהּ" אָמַר רַחֲמָנָא, וְלֹא אוֹתָהּ וַחֲבֵירְתָהּ, וְהֵיכִי דָמֵי – כְּגוֹן שֶׁשָּׁחַט שְׁתֵּי פָרוֹת בַּהֲדֵי הֲדָדֵי, אֲבָל בְּהֵמָה דְחוּלִּין אֵימָא לָא, קָא מַשְׁמַע לַן. [ב]חָתַךְ דַּלַּעַת עִמָּהּ – דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה, נֶחְתְּכָה דַלַּעַת עִמָּהּ – דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה. [ג]מַתְנִי' נָפְלָה סַכִּין וְהִגְבִּיהָהּ, נָפְלוּ כֵלָיו וְהִגְבִּיהָן, הִשְׁחִיז אֶת הַסַּכִּין וְעָף, בָּא חֲבֵירוֹ וְשָׁחַט, אִם שָׁהָה כְּדֵי שְׁחִיטָה – פְּסוּלָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם שָׁהָה כְּדֵי בִיקּוּר. גְּמָ' מַאי כְּדֵי שְׁחִיטָה? אָמַר רַב: כְּדֵי שְׁחִיטַת בְּהֵמָה אַחֶרֶת. [ה]אָמְרִי לֵיהּ רַב כָּהֲנָא וְרַב אַסִּי לְרַב: כְּדֵי שְׁחִיטַת בְּהֵמָה לִבְהֵמָה, וְעוֹף לְעוֹף, אוֹ דִלְמָא אַף בְּהֵמָה לְעוֹף? אֲמַר לְהוּ: לָא הֲוָה בְּדִיחְנָא בֵּיהּ בְּחַבִּיבִי, דְּאֶישַׁיְּילֵיהּ. אִתְּמַר: אָמַר רַב: כְּדֵי שְׁחִיטַת בְּהֵמָה לִבְהֵמָה, וְעוֹף לְעוֹף, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִילּוּ בְּהֵמָה לְעוֹף, וְכֵן כִּי אֲתָא רָבִין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֲפִילּוּ בְּהֵמָה לְעוֹף. רַבִּי חֲנַנְיָא אָמַר: כְּדֵי שֶׁיָּבִיא בְּהֵמָה אַחֶרֶת וְיִשְׁחוֹט. יָבִיא אֲפִילּוּ מֵעָלְמָא? נָתַתָּ דְּבָרֶיךָ לְשִׁיעוּרִין! אָמַר רַב פָּפָּא: עוֹמֶדֶת לְהַטִּיל אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. [ז]אָמְרִי בְּמַעַרְבָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: כְּדֵי שֶׁיַּגְבִּיהֶנָּה וְיַרְבִּיצֶנָּה וְיִשְׁחוֹט, דַּקָּה לְדַקָּה וְגַסָּה לְגַסָּה. [ט](א)אָמַר רָבָא: הַשּׁוֹחֵט בְּסַכִּין רָעָה, אֲפִילּוּ כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ – כְּשֵׁרָה. [י]בָּעֵי רָבָא: שְׁהִיּוֹת, מַהוּ שֶׁיִּצְטָרְפוּ? וְתִפְשׁוֹט לַהּ מִדִּידֵיהּ! הָתָם בִּדְלָא שְׁהָה. [יא]בָּעֵי רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב נָתָן: שָׁהָה בְּמִיעוּט סִימָנִין, מַהוּ? תֵּיקוּ. (ב)רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם שָׁהָה [כְּדֵי בִיקּוּר]. מַאי כְּדֵי בִיקּוּר? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּדֵי בִּיקּוּרוֹ שֶׁל חָכָם. אִם כֵּן, נָתַתָּ דְּבָרֶיךָ לְשִׁיעוּרִין! אֶלָּא, כְּדֵי בִיקּוּר טַבָּח חָכָם. (ג)מַתְנִי' שָׁחַט אֶת הַוֶּושֶׁט, וּפָסַק אֶת הַגַּרְגֶּרֶת, אוֹ פָּסַק אֶת הַגַּרְגֶּרֶת וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט אֶת הַוֶּושֶׁט, אוֹ שָׁחַט אֶחָד מֵהֶן וְהִמְתִּין לָהּ עַד שֶׁמֵּתָה, אוֹ שֶׁהֶחְלִיד אֶת הַסַּכִּין תַּחַת הַשֵּׁנִי וּפְסָקוֹ – רַבִּי יְשֵׁבָב אוֹמֵר: נְבֵלָה, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: טְרֵפָה. [יב]כְּלָל אָמַר רַבִּי יְשֵׁבָב מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: כֹּל שֶׁנִּפְסְלָה בִּשְׁחִיטָתָהּ – נְבֵלָה, כֹּל שֶׁשְּׁחִיטָתָהּ כָּרָאוּי וְדָבָר אַחֵר גָּרַם לָהּ לִיפָּסֵל – טְרֵפָה, וְהוֹדָה לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא. (ד)גְּמָ' שָׁחַט אֶת הַוֶּושֶׁט וְכוּ'. וְהוֹדָה לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא. וּרְמִינְהִי: אֵלּוּ טְרֵפוֹת בַּבְּהֵמָה

נְקוּבַת

נִשְׁחֲטָה בְּהֵמָה אַחֶרֶת עִמָּהּ בְּלֹא מִתְכַּוֵּן: לְרַבִּי נָתָן דְּמַכְשִׁיר שְׁחִיטַת חֻלִּין בְּלֹא כַּוָּנָה בְּהֵמָה כְּשֵׁרָה וּפָרָה פְּסוּלָה וְאַע"ג דְּשֶׁלֹּא בְּכַוָּנָה לֹא מַסַּח דַּעְתֵּהּ וְלָא מִקְרֵי מִתְעַסֵּק בִּמְלָאכָה אַחֶרֶת הוֹאִיל וּשְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה מִפַּסְלָא מִשּׁוּם וְשָׁחַט אוֹתָהּ וְלֹא אוֹתָהּ וַחֲבֵרְתָּהּ: לְרַבָּנַן פָּרָה כְּשֵׁרָה דְּהָא שְׁחִיטַת בֶּהֱמַת חֻלִּין לָאו שְׁחִיטָה הִיא וּמִשּׁוּם מְלָאכָה לֵיכָּא לְמִפְסַל דְּשֶׁלֹּא בְּמִתְכַּוֵּן לָא מִקְרֵי עוֹסֵק בִּמְלָאכָה אַחֶרֶת דְּטַעֲמָא דִּמְלָאכָה אַחֶרֶת מִשּׁוּם דְּמַסַּח דַּעְתֵּהּ מִפָּרָה הוּא וְהֵיכָא דְּלָא אִיכַּוֵּין לִמְלָאכָה אַחֶרֶת לֵיכָּא הֶסַּח הַדַּעַת וְהָכִי אָמְרִינַן לְקַמָּן נֶחְתְּכָה דַּלַּעַת עִמָּהּ דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה: פְּשִׁיטָא אַכַּתִּי לָא שָׁמְעִינַן דְּכָל הָעוֹסְקִים בַּפָּרָה פּוֹסְלִין אוֹתָהּ בִּמְלָאכָה: נִשְׁחֲטָה בְּהֵמָה אַחֶרֶת לְר' נָתָן אִצְטְרִיכָא לֵיהּ דְּכֵיוָן דִּמְלָאכָה לָא מִקְרְיָא שֶׁלֹּא בְּכַוָּנָה כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן נֶחְתְּכָה דַּלַּעַת עִמָּהּ דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה מִשּׁוּם שְׁחִיטַת חֲבֵרְתָּהּ נָמֵי אַע"ג דִּשְׁחִיטָה שֶׁלֹּא בְּכַוָּנָה שְׁמָהּ שְׁחִיטָה הֲוָה אֲמִינָא לֹא תִּפְסֹל דְּוְשָׁחַט אוֹתָהּ מַשְׁמַע וְלֹא אוֹתָהּ וַחֲבֵרְתָּהּ וְהֵיכִי דָמֵי כְּגוֹן שֶׁשָּׁחַט שְׁתֵּי פָרוֹת אֲדֻמּוֹת בַּהֲדֵי הֲדָדֵי: קמ"ל דְּחֻלִּין נָמֵי מַשְׁמַע אֲבָל רֵישָׁא דְּנִתְכַּוֵּן לְאַחֶרֶת לָא אִצְטְרִיכָא דִּנְהִי נָמֵי דְּאוֹתָהּ וַחֲבֵרְתָּהּ מַשְׁמַע שְׁתֵּי פָרוֹת אֲדֻמּוֹת מִיהוּ כֵּיוָן דְּנִתְכַּוֵּן לִמְלָאכָה אַחֶרֶת מִפַּסְלָא מִשּׁוּם הֶסַּח הַדַּעַת דְּלָא גְּרִעָה מֵחֲתִיכַת דְּלַעַת: חָתַךְ דַּלַּעַת עִמָּהּ דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה דְּהָא מְלָאכָה הִיא: נֶחְתְּכָה דַּלַּעַת עִמָּהּ דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה דְּשֶׁלֹּא בְּכַוָּנָה לָא מִקְרֵי עוֹסֵק בִּמְלָאכָה וְרֵישָׁא לְרַבִּי נָתָן טַעְמָא דִּכְתִיב וְשָׁחַט אוֹתָהּ וְלֹא חֲבֵרְתָּהּ עִמָּהּ וְשֶׁלֹּא בְּכַוָּנָה נָמֵי שְׁמָהּ שְׁחִיטָה: מַתְנִי' נָפְלָה סַכִּין וְהִגְבִּיהָהּ וְשָׁהָה בְּהַגְבָּהָה זוֹ: כֵּלָיו בְּגָדָיו: אוֹ שֶׁהִשְׁחִיז אֶת הַסַּכִּין קֹדֶם שְׁחִיטָה: וְעָף נִתְיַגֵּעַ וּכְשֶׁהִתְחִיל לִשְׁחֹט לֹא הָיָה בּוֹ כֹּחַ וּפָסַק שְׁחִיטָתוֹ וּבָא חֲבֵרוֹ וְשָׁחַט: כְּדֵי בִּקּוּר מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא: גְּמָ' מַאי כְּדֵי שְׁחִיטָה אָמַר רַב כְּדֵי שְׁחִיטַת בְּהֵמָה אַחֶרֶת וְלָא תֵּימָא כְּדֵי שֶׁיִּגְמֹר שְׁחִיטָתוֹ וְתוּ לָא: בְּהֵמָה לִבְהֵמָה וְעוֹף לְעוֹף כְּדֵי שְׁחִיטַת בְּהֵמָה אַחֶרֶת מְשַׁעֲרִין לִשְׁהִיַּת שְׁחִיטַת בְּהֵמָה וּבִכְדֵי שְׁחִיטַת עוֹף אַחֵר מְשַׁעֲרִינַן לִשְׁהִיַּת שְׁחִיטַת עוֹף: אוֹ דִלְמָא אֲפִלּוּ בִּכְדֵי שְׁחִיטַת בְּהֵמָה מְשַׁעֲרִינַן לִשְׁהִיַּת שְׁחִיטַת הָעוֹף דְּהַיְנוּ קֻלָּא: אֲמַר לְהוּ לָא הֲוָה בְּדִיחְנָא בַּחֲבִיבִי לְאַשְׁיְלֵהּ לֹא הָיְתָה דַּעְתִּי גַּסָּה בְּלוּלֵי רַבִּי חִיָּא כְּשֶׁלָּמַדְתִּי הֲלָכָה זוֹ וְלֹא הָיָה בְּסֵבֶר פָּנִים עִמִּי שֶׁאֶשְׁאָלֶנּוּ דָּבָר זֶה. רַב בַּר אֲחוּהּ וּבַר אֲחָתֵהּ דְּרַבִּי חִיָּא הֲוָה: אַף בְּהֵמָה לְעוֹף קֻלָּא הִיא שֶׁנָּתְנוּ לָעוֹף שִׁעוּר שְׁחִיטַת בְּהֵמָה לִשְׁהִיָּתוֹ: לְשִׁעוּרִין פְּעָמִים שֶׁהִיא רְחוֹקָה וּפְעָמִים קְרוֹבָה: עוֹמֶדֶת כָּאן וּמְחֻסֶּרֶת הַטָּלָה לָאָרֶץ: אִיכָּא בֵּין רַבִּי חֲנִינָא לְרַבִּי יוֹחָנָן רַבִּי יוֹחָנָן מְשַׁעֵר בִּשְׁחִיטָה לְחוּדָהּ וְרַבִּי חֲנִינָא בָּעֵי הַטָּלָה וּשְׁחִיטָה: דַּקָּה לְדַקָּה לִשְׁהִיַּת בְּהֵמָה דַקָּה מְשַׁעֲרִינַן בִּכְדֵי שְׁחִיטַת בְּהֵמָה דַקָּה דִּכְוָתָהּ. וְאַף עַל גַּב דְּרַב וְרַבִּי יוֹחָנָן הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן כֵּיוָן דְּקִים לֵהּ רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי חֲנִינָא בְּשִׁיטָתֵהּ דְּרַב דְּאָמַר דַּקָּה לְדַקָּה וְגַסָּה לְגַסָּה מִמֵּילָא שָׁמְעִינַן וְעוֹף לְעוֹף וְעָבְדִינַן לְחוּמְרָא: בְּסַכִּין רָעָה שֶׁאֵין חִדּוּדָהּ חוֹתֵךְ יָפֶה: אֲפִלּוּ כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ וּמַאֲרִיךְ וְשׁוֹהֶה בִּשְׁחִיטָה אַחַת: כְּשֵׁרָה הוֹאִיל וְכָל שָׁעָה הוּא מוֹלִיךְ וּמֵבִיא וְלֹא הִפְסִיק בִּשְׁחִיטָתוֹ: שְׁהִיּוֹת מַהוּ שֶׁיִּצְטָרְפוּ הִפְסִיק ב' וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים בִּשְׁחִיטָה אַחַת וְשָׁהָה בֵּין שְׁלָשְׁתָּן כְּדֵי שִׁעוּר שָׁלֵם: מִדִּידֵהּ הַשּׁוֹחֵט בְּסַכִּין רָעָה אַלְמָא לָא מִצְטָרְפֵי דְּהָא ס"ל וַאֲפִלּוּ הִפְסִיק קָאָמַר אֶלָּא שֶׁלֹּא שָׁהָה בְּפַעַם אַחַת כְּשִׁעוּר: הָתָם בִּדְלָא שָׁהָה כְּלָל: בְּמִעוּט סִימָנִים שָׁחַט הָרֹב וְשָׁהָה בְּמִעוּט הָאַחֲרוֹן וְגָמַר שְׁחִיטָתוֹ: מַהוּ מִי אָמְרִינַן כֵּיוָן דַּעֲבַד לֵיהּ רֻבָּא אִתַּכְשַׁר אוֹ דִּלְמָא כֵּיוָן דַּהֲדַר וּגְמָרֵהּ כֻּלָּהּ חֲדָא שְׁחִיטָה הִיא: תֵּיקוּ וּלְחוּמְרָא. וּבְמִעוּט קַמָּא אִי דְּגַרְגֶּרֶת לָאו מִידֵּי עֲבִיד וְלֹא שְׁהִיָּה הִיא וְאִי דְּוֶשֶׁט דִּנְקוּבָתוֹ בְּמַשֶּׁהוּ מִטַּרְפָא מִמָּה נַפְשָׁךְ דְּהָא כֵּיוָן דְּשָׁהָה אָזַל לֵהּ מַעֲשֶׂה קַמָּא וַהֲוָה לֵיהּ נֶקֶב בְּעָלְמָא וּטְרֵפָה. וְנִרְאֶה דְּהַשּׁוֹחֵט רֹב סִימָנִין וְהִשְׁלִיךְ מִיָּדוֹ וְהָעוֹף שׁוֹהֶה לָמוּת אָסוּר לַחֲזֹר וְלַחְתֹּךְ הַמִּעוּט בְּתוֹרַת שְׁחִיטָה דְּמוּטָב שֶׁיַּכֶּה עַל הָעֹרֶף בְּסַכִּין אוֹ יַמְתִּין עַל שֶׁיָּמוּת: כְּדֵי בִּקּוּר חָכָם בִּבְדִיקַת סַכִּין: לְשִׁעוּרִין פְּעָמִים דְּחָכָם רָחוֹק וּפְעָמִים קָרוֹב: טַבָּח חָכָם שֶׁזֶּה הַשּׁוֹחֵט חָכָם הוּא: מַתְנִי' וּפָסַק אֶת הַגַּרְגֶּרֶת הַיְנוּ עִקּוּר וּבִבְהֵמָה קָאֵי: תַּחַת הַשֵּׁנִי בֵּין הַסִּימָן לָעוֹר: וּפְסָקוֹ מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה: יְשֵׁבָב שֵׁם חָכָם וְכֵן הוּא בְּדִבְרֵי הַיָּמִים (א' כל) גַּבֵּי מִשְׁמָרוֹת:

נִשְׁחֲטָה בְּהֵמָה אַחֶרֶת עִמָּהּ לְרַבָּנַן פָּרָה כְּשֵׁרָה וְאִם תֹּאמַר וְאוֹתָהּ וְלֹא אוֹתָהּ וַחֲבֵרְתָּהּ לְרַבָּנַן לָמָּה לִי אִי לְשׁוֹחֵט בְּהֵמָה אַחֶרֶת עִמָּהּ תִּפּוֹק לֵהּ מִטַּעַם מְלָאכָה כְּמוֹ חָתַךְ דְּלַעַת עִמָּהּ וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאִצְטְרִיךְ לְשׁוֹחֵט שְׁתֵּי פָרוֹת וְנִתְכַּוֵּן לִשְׁחֹט דְּמִשּׁוּם מְלָאכָה אַחֶרֶת לֹא מִפַּסְלוּ כֵּיוָן דִּשְׁתֵּיהֶן לְשֵׁם פָּרָה: אֲבָל פָּרָה דְּחֻלִּין אֵימָא לָא קמ"ל וְא"ת דְּאָמַר בְּרֵישׁ זְבָחִים (דַּף ז.) שָׁחַט אַחַת עַל מִי שֶׁמְּחֻיָּב חַטָּאת פְּסוּלָה עַל מִי שֶׁמְּחֻיָּב עוֹלָה כְּשֵׁרָה דִּכְתִיב וְכִפֶּר עָלָיו וְלֹא עַל חֲבֵרוֹ חֲבֵרוֹ דֻּמְיָא דִּידֵהּ שֶׁמְּחֻיָּב חַטָּאת כְּמוֹתוֹ וְהָכָא נָמֵי נֵימָא אוֹתָהּ וְלֹא אוֹתָהּ וַחֲבֵרְתָּהּ דֻּמְיָא דִּידֵהּ וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָתָם וְכִפֶּר עָלָיו מַשְׁמַע עָלָיו מְכַפֵּר וְלֹא עַל חֲבֵרוֹ מְכַפֵּר עַל הַמְּחֻיָּב חַטָּאת כָּזֶה דְּשַׁיָּכָא בֵּהּ כַּפָּרָה זוֹ: וּשְׁמוּאֵל אָמַר אַף בְּהֵמָה לְעוֹף ר"ח פָּסַק כִּשְׁמוּאֵל וְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמְרֵי בְּהֵמָה לְעוֹף וּבַקּוּנְטְרֵס פָּסַק לְחוּמְרָא כְּרַב דְּאָמַר עוֹף לְעוֹף דְּקָיְמֵי אָמוֹרָאֵי דְּמַעֲרָבָא כְּוָתֵהּ דְּאָמְרֵי דַּקָּה לְדַקָּה וְגַסָּה לְגַסָּה וכ"ש עוֹף לְעוֹף דְּיוֹתֵר חָלוּק עוֹף מִבְּהֵמָה מִמַּה שֶּׁחֲלוּקִין דַּקָּה מִגַּסָּה וְגַם בה"ג פָּסַק גַּסָּה לְגַסָּה וְדַקָּה לְדַקָּה וְעוֹף לְעוֹף: כְּדֵי בִּקּוּר טַבָּח חָכָם וּבְסַכִּין הָרְאוּיָה לְאוֹתָהּ בְּהֵמָה חוּץ לַצַּוָּאר כִּמְלֹא צַוָּאר: וּרְמִינְהִי אֵלּוּ טְרֵפוֹת בַּבְּהֵמָה פְּסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת וְא"ת נְהִי דִּנְבֵלָה הָוְיָא מ"מ לֹא פָּקַע מִנָּהּ אִסּוּר טְרֵפוֹת וְחַיָּב אַף מִשּׁוּם טְרֵפוֹת כִּדְמַשְׁמַע בִּשְׁמַעְתִּין דִּמְסֻכֶּנֶת (לְקַמָּן חֻלִּין לז.) וְהָא דְּאָמַר בְּפֶרֶק חַטַּאת הָעוֹף (זְבָחִים דַּף סט:) יָצָא עוֹף טָמֵא שֶׁאֵין בְּמִינוֹ טְרֵפָה לֹא מִשּׁוּם דְּלָא שַׁיָּכָא בֵּהּ שְׁחִיטָה וַאֲפִלּוּ נִשְׁחֲטָה הָוְיָא נְבֵלָה וּפָקַע מִנֵּהּ אִסּוּר טְרֵפָה כִּי אָתָא אִסּוּר נְבֵלָה אֶלָּא פֵּרוּשׁ שֶׁאֵין בְּמִינוֹ טְרֵפָה הַיְנוּ טְרֵפָה לְחוּדֵהּ דְּאַף כִּי נִשְׁחַט לָקֵי אַף מִשּׁוּם נְבֵלָה וְי"ל דְּהָכִי פָּרֵיךְ דְּאִי אִיתָא דְּלָא מְהַנְיָא בֵּהּ שְׁחִיטָה וְהָוְיָא לֵהּ נְבֵלָה לָא הֲוָה לֵהּ לְמִתְנֵי אֵלּוּ טְרֵפוֹת אֶלָּא הֲוָה לֵהּ לְמִתְנֵי וְאֵלּוּ נְבֵלוֹת שֶׁהוּא עִקַּר הָאִסּוּר וְאִם תֹּאמַר דִּנְקַט אִסּוּר טְרֵפָה לְאַשְׁמוֹעִינַן שֶׁאִם חָתַךְ כַּזַּיִת בָּשָׂר מְחַיְּבִים דְּלָקֵי אַף מִשּׁוּם טְרֵפָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּמַתְנִיתִין דְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת מַשְׁמַע לֵהּ לְאַחַר שְׁחִיטָה מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא כֹּל שֶׁאֵין כָּמוֹהָ חַיָּה וְלָא קָתָנֵי כֹּל שֶׁאֵין

מסורת הש"ס

א שבועות יז.
ב לעיל ט.
ג תוספתא חולין; לעיל ל:
ד משנה חולין

תורה אור השלם

וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו [במדבר יט, ג]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פד' מהל' פרה אדומה הל' יח:
ב מיי' פד' מהל' פרה אדומה הל' יח:
ג מיי' פג' מהל' שחיטה הל' ב:
ד מיי' פג' מהל' שחיטה הל' ג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כג סעי' ב:
ה מיי' פג' מהל' שחיטה הל' ב:
ו מיי' פג' מהל' שחיטה הל' ג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כג סעי' ב:
ז מיי' פג' מהל' שחיטה הל' ב:
ח מיי' פג' מהל' שחיטה הל' ג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כג סעי' ב:
ט מיי' פא' מהל' שחיטה הל' יז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' יח סעי' ז:
י מיי' פג' מהל' שחיטה הל' ד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כג סעי' ג:
יא מיי' פג' מהל' שחיטה הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' כג סעי' ד ו:
יב מיי' פג' מהל' שחיטה הל' יח:
יג מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ג, טור יו"ד סי' כז:

רבינו גרשום

לרבנן דאמרי בעינן לשחיטת [חולין] כוונה (לשחיטת חולין) בהמה פסולה ופרה כשירה דלא חשיבא מלאכה (לידה):

נחתך דלעת עמה דברי הכל כשרה אפי' לר' נתן דפוסל פרה בשחיטת בהמה דחולין כששחטה בלא כוונה דהיא בת מינה וכיון דחשיבא שחיטה לבהמה [שחיטה] כשרה לדבריו פסולה הפרה אבל נחתכה דלעת בלא כוונה אפי' לר' נתן דפוסל בשחיטת בהמה מכשיר בחתיכת דלעת בלא כוונה דאין חשובה (על) [לדברי] הכל מלאכה:

נפלו כליו והגביהן כו' כלומר שנפלה מעברתו ממנו:

או דלמא אף בהמה לעוף כלומר כדי שחיטת בהמה לעוף:

בחביבי זהו ר' חייא. עומדת להטיל איכא בינייהו כלומר ר' יוחנן דאמר אפי' בהמה לעוף שנפלה לארץ ואין לעשות לה אלא לשחוט הוי שיעור קטן. ור' חנינא אמר כדי שיביא בהמה אחרת כו' כלומר לא שיביא ממש אלא שתהא עומדת לגם ויהא שיעור להפילה ולשחטה הוי שיעור גדול. כדי שירכיבנה ויגביהנה וישחוט כלומר ויגביה עוארה לשחוט:

שהיות מהו שיצטרפו כלומר ולא שהה בבת אחת כדי שחיטת חברתה אלא שהה לפרקים שיעור כדי (שחיטתה) שחיטת אחרת. ותפשוט ליה מדידיה כלומר דהוא עצמו א' השוחט בסכין רעה דדמי כשהיות:

שהה במיעוט סימנין מהו כלומר עדיין לא שחט אלא מיעוט סימנין ושהה מהו מי אמרינן כיון דעדיין לא שחט הרוב לא חשיבא התחלת שחיטה וכשרה או דילמא כיון דשהה בשחיטה פסולה:

כדי ביקור טבח חכם כלומר הסכין:

ורמינהו אלו טרפות בבהמה נקובת הושט ופסוקת הגרגרת והא הכא דנפסלה בשחיטה וקא קרי לה טרפה. איתיביה רב אחא בר הונא לרבא כלומר כיצד אמרת (שחטה חתך זו פסק ולבסוף) [שאם פסק ולבסוף שחט] טרפה:

נְקוּבַת הַוֶּשֶׁט וּפְסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת! אָמַר רָבָא: לָא קַשְׁיָא, כָּאן שֶׁשָּׁחַט וּלְבַסּוֹף פָּסַק, כָּאן שֶׁפָּסַק וּלְבַסּוֹף שָׁחַט. שָׁחַט וּלְבַסּוֹף פָּסַק – נִפְסֶלֶת בִּשְׁחִיטָה הִיא, פָּסַק וּלְבַסּוֹף שָׁחַט – כִּי דָּבָר אַחֵר גָּרַם לָהּ לִיפָּסֵל דָּמְיָא. אֵיתִיבֵיהּ רַב אַחָא בַּר הוּנָא לְרָבָא: שָׁחַט אֶת הַוֶּשֶׁט וּפָסַק אֶת הַגַּרְגֶּרֶת, פָּסַק אֶת הַגַּרְגֶּרֶת וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט אֶת הַוֶּשֶׁט – נְבֵלָה! אֵימָא: וּכְבָר שָׁחַט אֶת הַוֶּשֶׁט מֵעִיקָּרָא. אֲמַר לֵיהּ: שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בַּדָּבָר, חֲדָא דְּהַיְינוּ קַמַּיְיתָא, וְעוֹד הָא תְּנַן "וְאַחַר כָּךְ"! אֶלָּא אָמַר רָבָא: אֵלּוּ אֲסוּרוֹת קָתָנֵי, וְיֵשׁ מֵהֶן נְבֵלוֹת, וְיֵשׁ מֵהֶן טְרֵפוֹת. וְלִיחְשׁוֹב נָמֵי דְּחִזְקִיָּה, דְּאָמַר חִזְקִיָּה: עֲשָׂאָהּ גִּיסְטְרָא – נְבֵלָה, וְלִיחְשׁוֹב נָמֵי דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: נִטְּלָה יָרֵךְ וַחֲלָל שֶׁלָּהּ – נְבֵלָה. כִּי קָתָנֵי נְבֵלָה, דְּלָא מְטַמְּאָה מֵחַיִּים, אֲבָל נְבֵלָה דִּמְטַמְּאָה מֵחַיִּים – לָא קָתָנֵי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: כָּאן – שֶׁשָּׁחַט בִּמְקוֹם חֲתָךְ, כָּאן – שֶׁשָּׁחַט שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם חֲתָךְ. שָׁחַט בִּמְקוֹם חֲתָךְ – נִפְסְלָה בִּשְׁחִיטָה הִיא, שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם חֲתָךְ – כִּי דָּבָר אַחֵר גָּרַם לָהּ לִיפָּסֵל דָּמְיָא. וּמִי אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ הָכִי? וְהָאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: שָׁחַט אֶת הַקָּנֶה וְאַחַר כָּךְ נִיקְּבָה הָרֵיאָה כְּשֵׁרָה! אַלְמָא כְּמַאן דִּמְנַחָא בְּדִיקוּלָא דָּמְיָא, הָכָא נָמֵי כְּמַאן דִּמְנַחָא בְּדִיקוּלָא דָּמְיָא. אֶלָּא אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לָא קַשְׁיָא, כָּאן קוֹדֶם חֲזָרָה, כָּאן לְאַחַר חֲזָרָה, וּמִשְׁנָה לֹא זָזָה מִמְּקוֹמָהּ. גּוּפָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: שָׁחַט אֶת הַקָּנֶה וְאַחַר כָּךְ נִיקְּבָה הָרֵיאָה – כְּשֵׁרָה. אָמַר רָבָא: לָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אֶלָּא בְּרֵיאָה, הוֹאִיל וְחַיֵּי רֵיאָה תְּלוּיִן בַּקָּנֶה, אֲבָל בִּבְנֵי מֵעַיִים – לָא. מַתְקִיף לַהּ רַבִּי זֵירָא: מֵאַחַר שֶׁנּוֹלְדוּ בָּהּ סִימָנֵי טְרֵפָה הִתַּרְתָּ, מָה לִי בְּרֵיאָה, מָה לִי בִּבְנֵי מֵעַיִים! (א)וַהֲדַר בֵּיהּ רַבִּי זֵירָא, דְּבָעֵי רַבִּי זֵירָא: נִיקְּבוּ בְּנֵי מֵעַיִים בֵּין סִימָן לְסִימָן, מַהוּ? מִי מִצְטָרֵף סִימָן רִאשׁוֹן לְסִימָן שֵׁנִי לְטַהֲרָהּ מִידֵּי נְבֵלָה, אוֹ לָא? וְאָמְרִינַן: לָאו הַיְינוּ דְּבָעֵי אִילְפָא: הוֹצִיא עוּבָּר אֶת יָדוֹ בֵּין סִימָן לְסִימָן, מַהוּ?

מִי

וְלִחְשׁוֹב נָמֵי דְּחִזְקִיָּה וְאִם תֹּאמַר אַמַּאי לָא פָּרֵיךְ וְלִחְשׁוֹב דִּזְעֵירִי דְּאָמַר (לְעֵיל חֻלִּין דַּף כ:) נִשְׁבְּרָה מַפְרֶקֶת וְרֹב בָּשָׂר עִמָּהּ נְבֵלָה וי"ל דְּאֵינָהּ נְבֵלָה אֶלָּא אִם כֵּן נִפְסַק נָמֵי חוּט הַשִּׁדְרָה וְהָא תָּנֵי לָהּ דְּבִנְפְסַק חוּט הַשִּׁדְרָה לְחוּד אָסוּר אֲבָל מֵחִזְקִיָּה פָּרֵיךְ שַׁפִּיר דְּמַשְׁכַּחַת לֵיהּ גִּסְטְרָא דִּנְבֵלָה אֲפִילּוּ חוּט הַשִּׁדְרָה קַיָּים כְּגוֹן נֶעֶקְרָה צֵלָע מִכָּאן וְצֵלָע מִכָּאן וְחוּט הַשִּׁדְרָה קַיֶּמֶת דְּקָרֵי לֵיהּ רַב גִּסְטְרָא בְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת (לְקַמָּן חֻלִּין נב.) אִי נָמֵי שֶׁעֲשָׂאָהּ גִּסְטְרָא לְמַטָּה מִבֵּין הַפַּרְסוֹת דְּלָא מִטַּרְפָא בִּפְסִיקַת חוּט הַשִּׁדְרָה וא"ת אַמַּאי קַשְׁיָא לֵיהּ לְנִחְשׁוֹב דְּחִזְקִיָּה וּדְרַבִּי אֶלְעָזָר וְהָא לְקַמָּן בְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת (חֻלִּין דַּף מב:) מְפָרֵשׁ דְּלָא חָשִׁיב בסג"ר וְשַׁב שְׁמַעְתְּתָא מִשּׁוּם דְּאָתְיָא בְּזֶה הַכְּלָל כֹּל שֶׁאֵין כָּמוֹהָ חַיָּה טְרֵפָה דִּטְרֵפָה הַיְינוּ אֲסוּרָה כְּמוֹ אֵלּוּ טְרֵפוֹת דְּאָמַר אֵלּוּ אֲסוּרוֹת קָתָנֵי וְיֵשׁ לוֹמַר דְּלָא מַשְׁמַע לֵיהּ לְרַבּוּיֵי נְבֵלָה מִזֶּה הַכְּלָל דְּקָתָנֵי כֹּל שֶׁאֵין כָּמוֹהָ חַיָּה דְּמַשְׁמַע הַלָּשׁוֹן דְּעַכְשָׁו הִיא חַיָּה אֶלָּא שֶׁאֵין יְכוֹלָה לִחְיוֹת עוֹד מִשּׁוּם טְרֵפוֹת וא"ת אַמַּאי פָּרֵיךְ וְלִחְשׁוֹב דְּרַבִּי אֶלְעָזָר וְהָא בְּהֵמָה שֶׁנֶּחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה אָתְיָא בְּזֶה הַכְּלָל דְּהַיְינוּ בסג"ר וְאִם כֵּן שַׁפִּיר שְׁמַעִינַן מִנֵּהּ נִטַּל הַיָּרֵךְ וְחָלָל שֶׁלָּהּ דַּאֲסוּרָה וְלָא צָרִיךְ לְמֶחְשְׁבֵהּ וי"ל דִּלְאַמָּא דְּמִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה דַּאֲסוּרָה הַיְינוּ סָמוּךְ לְצֹמֶת הַגִּידִים אֲבָל לְמַעְלָה בְּרִחוּק שָׁרֵי וְכֵן נִשְׁבַּר הָעֶצֶם דְּאָמַר בְּפֶרֶק בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף עו:) דַּהֲוְיָא טְרֵפָה כְּשֶׁאֵין עוֹר וּבָשָׂר חוֹפִין אֶת רוּבּוֹ שֶׁמָּא הַיְינוּ בְּעֶצֶם שֵׁנִי אֲבָל בְּעֶצֶם שְׁלִישִׁי הַמְחֻבָּר לַגּוּף לָא מִטַּרְפָא שׁוּם שְׁבִירַת הָעֶצֶם גְּרֵידָא וּמַיְירֵי בפ"ק (לְעֵיל חֻלִּין דַּף כא.) פ"ה נִטַּל הַיָּרֵךְ וְהַבָּשָׂר וְהָעוֹר חוֹפִין עַל חֲצִי הַיָּרֵךְ אוֹ שְׁלִישׁוֹ הָוְיָא טְרֵפָה:

וַהֲדַר בֵּהּ רַבִּי זֵירָא פ"ה מִמַּה שֶּׁהִקְשָׁה מָה לִי בְּרֵיאָה מָה לִי בִּבְנֵי מֵעַיִם אֶלָּא טַעְמָא מִשּׁוּם דִּכְמַאן דִּמְנַחָא בְּדִקוּלָא דָּמְיָא וּפֵרֵשׁ הָא דְּבָעֵי נִקְּבוּ בְּנֵי מֵעַיִם בֵּין סִימָן לְסִימָן דְּהַיְינוּ בֵּין קָנֶה לְוֶשֶׁט דְּאִי נִשְׁחַט הַוֶּשֶׁט תְּחִלָּה הָווּ בְּנֵי מֵעַיִם כְּמַאן דִּמְנַחָא בְּדִקוּלָא דָּמְיָא וְנִרְאֶה לְדַעַת הַקּוּנְטְ' שֶׁאֵין צ"ל דְּרַבִּי זֵירָא פְּלִיג אר"ל וְקָשֶׁה דְּנִקְּבוּ בְּנֵי מֵעַיִם בֵּין סִימָן לְסִימָן מַשְׁמַע אֲפִילּוּ בֵּין וֶשֶׁט לְקָנֶה וְעוֹד דִּמְשַׁנֵּי רַבִּי זֵירָא לִדְבָרָיו דְּרָבָא דְּקָאָמַר לֵיהּ הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר קְמִבַּעְיָא לֵיהּ וְעוֹד דְּקָאָמַר דַּהֲדַר בֵּהּ רַבִּי זֵירָא מִדְּבָעֵי רַבִּי זֵירָא נִקְּבוּ לָא הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר טְפֵי אֶלָּא וַהֲדַר בֵּהּ רַבִּי זֵירָא דְּבָעֵי רַבִּי זֵירָא כו' אֲבָל מִדְּנָקַט מִדְּבָעֵי רַבִּי זֵירָא מַשְׁמַע שֶׁמִּן הַבַּעְיָא חָזַר בּוֹ וְהָכִי פָּרֵיךְ מִדְּמַקְשֶׁה לְרָבָא מָה לִי בְּרֵיאָה מָה לִי בִּבְנֵי מֵעַיִם שֶׁבְּכָל מָקוֹם יֵשׁ לְהַתִּיר ש"מ דְּסָבַר דְּאֵין טְרֵפוֹת לַחֲצִי חַיּוּת וְלָא שַׁיָּיךְ לְמִבְעֵי נִקְּבוּ בְּנֵי מֵעַיִם בֵּין סִימָן לְסִימָן וּמִתְּחִלָּה מִבְּעֵי לֵהּ נִקְּבוּ אֲפִילּוּ נִשְׁחַט הַוֶּשֶׁט תְּחִלָּה דְּהָוֵי פְּשִׁיטָא לֵיהּ דְּיֵשׁ טְרֵפוֹת לַחֲצִי חַיּוּת וּמְשַׁנֵּי לְעוֹלָם לָא חָזַר מִן הַבַּעְיָא וְאַלִּבָּא דְּרָבָא שֶׁהִתִּיר בְּרֵיאָה פָּרֵיךְ כֵּיוָן דְּשָׁרֵי בְּנִקְּבָה הָרֵיאָה אַחַר שְׁחִיטַת קָנֶה זֶה אִי אֶפְשָׁר אֶלָּא מִטַּעַם שֶׁאֵין טְרֵפוֹת לַחֲצִי חַיּוּת וְאִם כֵּן גַּם בִּבְנֵי מֵעַיִם תַּתִּיר: **וְאָמְרִינַן** לָאו הַיְינוּ דְּבָעֵי אִלְפָּא לְכָךְ הֻצְרַךְ כָּאן לְהָבִיא רְאָיָה מֵאִלְפָּא מִשּׁוּם דְּרַבִּי זֵירָא סָתַם דְּבָרָיו וְלָא קָאָמַר אֶלָּא מִי מִצְטָרֵף סִימָן רִאשׁוֹן לְסִימָן שֵׁנִי אוֹ לֹא וּלְטַהֲרָהּ מִידֵּי נְבֵלָה גְּמָרָא הוּא דְּקָאָמַר לֵהּ לְכָךְ מְדַקְדֵּק מִדְּקָאָמַר לָאו הַיְינוּ דְּבָעֵי אִלְפָּא ש"מ דִּלְטַהֲרָה מִידֵּי נְבֵלָה קְמִבַּעְיָא לֵיהּ:

גמ' נְקוּבַת הַוֶּשֶׁט אַלְמָא טְרֵפָה הִיא וְלָאו נְבֵלָה וְכֵיוָן דְּחָזַר בּוֹ רַבִּי עֲקִיבָא הַהִיא דְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת מַנִּי: שֶׁשָּׁחַט אֶת הַוֶּשֶׁט וּלְבַסּוֹף פָּסַק אֶת הַגַּרְגֶּרֶת: כְּדָבָר אַחֵר גָּרַם לָהּ דָּמְיָא דְּהָא קוֹדֶם שֶׁהִתְחִיל בַּשְּׁחִיטָה נִפְסַל אע"ג דִּבַהֲדָא שַׁעְתָּא הִיא: פָּסַק אֶת הַגַּרְגֶּרֶת כו' אַלְמָא אֲפִילּוּ פָּסַק וּלְבַסּוֹף שָׁחַט קָרֵי לֵהּ רַבִּי יְשֵׁבָב נְבֵלָה וְהוֹדָה לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: אֶלָּא הָהִיא דְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת לָאו טְרֵפוֹת דַּוְקָא קָאָמַר אֶלָּא אֵלּוּ אֲסוּרוֹת קָאָמַר: וְיֵשׁ מֵהֶן נְבֵלוֹת כְּגוֹן נְקוּבַת הַוֶּשֶׁט וּפְסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת דְּאִתְרַע מְקוֹם שְׁחִיטָה דִּידְהוּ וְאִינָךְ הָווּ טְרֵפוֹת: וְלִחְשׁוֹב נָמֵי דְּחִזְקִיָּה דְּכֵיוָן דַּאֲמַרְתְּ נְבֵלוֹת מִתְּנוּ הָתָם לִחְשׁוֹב נָמֵי הַךְ: נְבֵלָה וַאֲפִילּוּ מְפַרְכֶּסֶת: רשב"ל אָמַר לָא תִּתְנֵי אֵלּוּ אֲסוּרוֹת אֶלָּא אֵלּוּ טְרֵפוֹת וְלָא תִּקְשֵׁי: כָּאן שֶׁשָּׁחַט בִּמְקוֹם חֲתָךְ כְּלוֹמַר מַתְנִיתִין דְּהָכָא שֶׁשָּׁחַט בִּמְקוֹם חֲתָךְ בְּמָקוֹם שֶׁנִּפְסַק רֹב הַגַּרְגֶּרֶת כְּבָר: וְאַחַר כָּךְ נִקְּבָה הָרֵאָה בֵּין שְׁחִיטַת קָנֶה לִשְׁחִיטַת הַוֶּשֶׁט: אַלְמָא כֵּיוָן דְּרֵאָה תְּלוּיָה בַּקָּנֶה וְנִשְׁחַט הַקָּנֶה הָוֵי כְּמוֹ שֶׁנִּטְּלָה כּוּלָּהּ מִן הַבְּהֵמָה וּמֻנַּחַת בְּסַל וְתוּ לָא מִטַּרְפָא בָּהּ בְּהֵמָה וְגַבֵּי פָּסַק וּלְבַסּוֹף שָׁחַט נָמֵי כֵּיוָן דְּרֻבָּא נִפְסְקָה דְּהָא פְּסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת בְּרֻבָּא הוּא הָוְיָא לָהּ כִּמְנַחָא בְּדִקוּלָא וְשׁוּב אֵין לִבְהֵמָה זוֹ בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה אֶלָּא סִימָן אֶחָד וּבָהּ אֵינָהּ יוֹצְאָה מִידֵי נְבֵלָה: אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשְׁנָה זוֹ דְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת רַבִּי עֲקִיבָא אֲמָרָהּ קוֹדֶם שֶׁחָזַר בּוֹ וּמִשְׁנָתֵנוּ דְּקָתָנֵי וְהוֹדָה לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא לְאַחַר חֲזָרָה: וּמִשְׁנָה דְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת אַחַר שֶׁנִּשְׁנֵית בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ לֹא זָזָה מִמְּקוֹמָהּ לֹא שֶׁכְּחוּהָ הַתַּנָּאִים וְלֹא עֲקָרוּהָ מִמִּשְׁנָתָם אע"פ שֶׁחָזַר בּוֹ רַבִּי עֲקִיבָא וְחָזְרוּ וְשָׁנוּ וְקָבְעוּ בְּמִשְׁנָתָם אַף לְאַחַר הַחֲזָרָה וְאע"פ שֶׁזּוֹ קוֹדֶמֶת לְזוֹ אֵין סֵדֶר לַמִּשְׁנָה וְאע"ג דִּבְהֲדָא מַסֶּכֶת אָמְרִינַן בְּלִפְנֵי אֵידֵיהֶן (ע"ז ז.) יֵשׁ סֵדֶר לַמִּשְׁנָה ה"מ סְתָם וְאַחַר כָּךְ מַחֲלֹקֶת אוֹ מַחֲלֹקֶת וְאַחַר כָּךְ סְתָם שֶׁהִקְפִּידוּ הַחֲכָמִים בְּסִדּוּרוֹ מִשּׁוּם דְּמַחֲלֹקֶת וְאַחַר כָּךְ סְתָם הֲלָכָה כִּסְתָם אֲבָל בְּמִלֵּי אַחֲרָנְיָיתָא לָא קְפִידִינַן אַסִּדְרָא: אֲבָל בִּבְנֵי מֵעַיִם לָא אִם נִקְּבוּ בְּנֵי מֵעַיִם בֵּין קָנֶה לְוֶשֶׁט אַחַר שְׁחִיטַת הַקָּנֶה טְרֵפָה דְּחִיּוּתָא דִּבְנֵי מֵעַיִם לָא בַּקָּנֶה תָּלֵי אֶלָּא בַּוֶּשֶׁט. לְעוֹלָם דֶּרֶךְ קָנֶה לִשָּׁחֵט תְּחִלָּה לְפִי שֶׁהוּא סָמוּךְ לָעוֹר וְהַוֶּשֶׁט סָמוּךְ לַמַּפְרֶקֶת: הִתַּרְתָּ דִּסְבִירָא לָן כֵּיוָן דְּמִקְּנָתָהּ אִשְׁתְּחִיט תּוּ לָא מִטַּרְפָא שֶׁאֵין טְרֵפָה לַחֲצִי חַיּוּת דְּהָא לָא סְבִירָא לְרַבִּי זֵירָא דְּטַעְמָא מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן כְּמַאן דִּמְנַחָא בְּדִקוּלָא דָּמְיָא: וַהֲדַר בֵּהּ רַבִּי זֵירָא מֵהַאי טַעְמָא וְאוֹדִי דְּטַעְמָא מִשּׁוּם דִּכְמֻנַּחָא בְּדִקוּלָא דָּמְיָא בְּרֵיאָה אֲבָל בִּבְנֵי מֵעַיִם מִטַּרְפָא שֶׁהַוֶּשֶׁט עֲדַיִן קַיָּים. וּמִנָּלַן דַּהֲדַר בֵּהּ מִדְּבָעֵי רַבִּי זֵירָא נִקְּבוּ בְּנֵי מֵעַיִם בֵּין סִימָן לְסִימָן לְאַחַר שְׁחִיטַת הַקָּנֶה דְּהוּא לְעוֹלָם רִאשׁוֹן: מִי מִצְטָרֵף סִימָן רִאשׁוֹן לְסִימָן שֵׁנִי לְטַהֲרָהּ מִידֵּי נְבֵלָה אוֹ לָא מִי אָמְרִינַן סִימָן רִאשׁוֹן נִשְׁחַט לב' דְּבָרִים [לְהֶתֵּר] אֲכִילָה וּלְטָהֳרָה מִידֵּי נְבֵלָה וְסִימָן שֵׁנִי לֹא בָּא לְהַתִּירָהּ בַּאֲכִילָה שֶׁהֲרֵי נִטְרְפָה אֶלָּא לְטָהֳרָה וְכֵיוָן דְּאֵינָן שָׁוִין אֵין שְׁחִיטָתָן מִצְטָרְפוֹת ואע"ג דְּסִימָן רִאשׁוֹן לְטַהֵר מִידֵּי נְבֵלָה נָמֵי נִשְׁחַט אוֹ דִּלְמָא כֵּיוָן דְּרִאשׁוֹן אַף לְטַהֲרָהּ מִידֵּי נְבֵלָה נִשְׁחַט מִצְטָרֵף לַשֵּׁנִי: סִימָן רִאשׁוֹן לְסִימָן שֵׁנִי גָּרְסִינַן וְלָא גָּרְסִינַן סִימָן שֵׁנִי לְסִימָן רִאשׁוֹן דְּרִאשׁוֹן הוּא דְּמָנֵי לְאִצְטְרוֹפֵי לַשֵּׁנִי לְטַהֵר אֲבָל שֵׁנִי לָא מָנֵי אִצְטְרוֹפֵי בַּהֲדֵי רִאשׁוֹן לְהֶתֵּר: הָכִי גָּרְסִינַן וְאָמְרִינַן לָאו הַיְינוּ דְּבָעֵי אִילְפָא הוֹצִיא הָעֻבָּר אֶת יָדוֹ בֵּין סִימָן לְסִימָן מִי מִצְטָרֵף סִימָן רִאשׁוֹן כו' וְהַאי דְּאִילְפָא בִּבְהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְקַמָּן חֻלִּין סח:). עֻבָּר נִתָּר בִּשְׁחִיטַת אִמּוֹ אֲבָל הוֹצִיא יָדוֹ קוֹדֶם שְׁחִיטָה אָמְרִינַן הָתָם דְּאוֹתוֹ אֵבֶר דִּין טְרֵפָה שְׁחוּטָה יֵשׁ לוֹ שֶׁאֵינוֹ מְטַמֵּא דִּמְהַנְיָא לֵיהּ שְׁחִיטָה לְטַהֲרוֹ דִּתְנַן הָתָם שָׁחַט אֶת אִמּוֹ וְאַחַר כָּךְ חֲתָכָהּ מַגַּע נְבֵלָה דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר וַחֲכָמִים אוֹמְרִים מַגַּע טְרֵפָה שְׁחוּטָה וְקָבָעֵי אִלְפָא (שָׁם סט.) הוֹצִיא עֻבָּר אֶת יָדוֹ בֵּין סִימָן לְסִימָן מַהוּ סִימָן רִאשׁוֹן נִשְׁחַט לְהַתִּיר וּלְטַהֲרָהּ וְסִימָן שֵׁנִי לֹא בָּא לְאוֹתוֹ אֵבֶר אֶלָּא לְטַהֵר:

רבינו גרשום

והא הכא דקא חזינן אפי' פסק ואח"כ שחט נבלה אימא וכבר שחט נפסלה בשחיטה ומשום הכי נבילה (זו ר' ענה תלמוד) אלא דהיינו קמייתא. כלומר שחט את הושט וכבר שחט אלא לישנא היא ולא יכול לתרץ [כן] ועדיין אומר אני דקשיא מתניתין:

אלא אמר רבא אלו אסורות קתני. לעולם בין שחט את הושט ופסק את הגרגרת בין פסק את הגרגרת ואח"כ שחט את הושט הוי נבלה ואי פרכת אלו טרפות בבהמה נקובת הושט ופסוקת הגרגרת לא קתני אלו טרפות אלא אסורות קא תני יש מהן נבלות ויש מהן טרפות ואלו שניהם נקובת הושט ופסוקת הגרגרת נבלות והשאר כאן שמונה עשר כולן טרפות. וליחשוב נמי דחזקיה כלומר לדבריך השתא ששונין אנו במשנה נבלות נחשוב נמי במשנה דחזקיה:

ריש לקיש אמר כאן ששחט במקום חתך כו' כלומר המשנה דשנינן ושחט את הושט ופסק את הגרגרת כו' נבלה ששחט במקום חתך:

ומי אמר ריש לקיש הכי והאמר ריש לקיש שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כו' כלומר כיון דנשחטה הקנה אע"פ שעדיין לא נשחט הושט כל פסול שאירע בריאה אין אנו חוששין דאמרי' כיון דנשחט הקנה כמאן דמנחא הריאה בדיקולא דמיא כלומר כמי שמונח בסל ולשם יהא נקב הכא נמי כיון ששחט במקום חתך ליחשוב קנה כמו דמנח בדיקולא)דברי רבינו אלו תמוהים דכיון דכבר נחתך הגרגרת שלא כדרך שחיטה ודמי כמאן דמנחא בדיקולא אין לך נבלה גדולה מזו וע"כ כמו שפירש רש"י דמקשה מששחט שלא במקום חתך דג"כ תהוי נבלה וכמו שפירש"י וצ"ע. ולשם נחתך ויהא כשר. אלא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לא קשיא כאן קודם חזרה כו' כלומר מה ששנינו אלו טרפות נקובת הושט נשנית קודם שחזר והודה ר' עקיבא לר' ישבב ומה ששנינו שחט את הושט ופסק את הגרגרת או שפסק את הגרגרת ואח"כ שחט את הושט נבלה נשנית לאחר חזרת ר' עקיבא לר' ישבב ומשנה לא זזה ממקומה כלומר אע"פ שחזר ר' עקיבא לר' ישבב אלו טרפות שקודם לא זזה ממקומה אמר רבא לא אמר ר' שמעון בן לקיש אלא בריאה כו' כלומר לא א"ר שמעון בן לקיש דכשירה אם ניקב לאחר שחיטת הקנה אלא בריאה הואיל וחיי ריאה תלויין בקנה והקנה כבר נשחט. (אי) אבל בני מעים לא. כלומר אבל אם ניקבו בני מעים בין סימן לסימן [טרפה] הכי גרסינן מי מצטרף סימן שני לסימן ראשון לטהרה מידי נבילה:

מסורת הש"ס

א לקמן סט.
ב משנה חולין

גליון הש"ס

גמ' ועוד הא תנן. ברשב"א הגירסא הא תניא:

שם הא תנן ואח"כ. ועיין יומא מא ע"א:

[א]מִי מִצְטָרֵף סִימָן רִאשׁוֹן לְסִימָן שֵׁנִי לְטַהֲרָהּ מִידֵי נְבֵלָה, אוֹ לָא? [ב]עַד כָּאן לָא אִיבַּעְיָא לַן, אֶלָּא לְטַהֲרָהּ מִידֵי נְבֵלָה, אֲבָל בַּאֲכִילָה – אֲסוּרָה. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בַּר רַב לְרָבִינָא: דִּלְמָא לְעוֹלָם לָא הֲדַר בֵּיהּ, וְרַבִּי זֵירָא לְדִבְרָיו דְּרָבָא קָאָמַר, וְלֵיהּ לָא סְבִירָא לֵיהּ. [ג]אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: שְׁמַע מִינַּהּ מִדְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, מְזַמְּנִין יִשְׂרָאֵל עַל בְּנֵי מֵעַיִין, וְאֵין מְזַמְּנִין גּוֹי עַל בְּנֵי מֵעַיִין. מַאי טַעְמָא? יִשְׂרָאֵל דִּבְשְׁחִיטָה תַּלְיָא מִילְּתָא, כֵּיוָן דְּאִיכָּא שְׁחִיטָה מְעַלַּיְיתָא – אִישְׁתְּרִי לְהוּ; גּוֹיִם דִּבְנְחִירָה סַגִּי לְהוּ וּבְמִיתָה תַּלְיָא מִילְּתָא, הָנֵי – כְּאֵבֶר מִן הַחַי דָּמוּ. אָמַר רַב פָּפָּא: הֲוָה יָתֵיבְנָא קַמֵּיהּ דְּרַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, וּבְעַי דְּאֵימָא לֵיהּ, מִי אִיכָּא מִידֵּי דִּלְיִשְׂרָאֵל שְׁרֵי וּלְגוֹיִם אָסוּר? וְלָא אֲמַרִי לֵיהּ, דְּאָמֵינָא: הָא טַעְמָא קָאָמַר. [ד](א)תַּנְיָא דְּלָא כְּרַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: הָרוֹצֶה לֶאֱכוֹל מִבְּהֵמָה קוֹדֶם שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ – חוֹתֵךְ כְּזַיִת בָּשָׂר מִבֵּית הַשְּׁחִיטָה, וּמוֹלְחוֹ יָפֶה יָפֶה, וּמְדִיחוֹ יָפֶה יָפֶה, וּמַמְתִּין לָהּ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ, וְאוֹכְלוֹ, אֶחָד גּוֹי וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל מוּתָּרִין בּוֹ. מְסַיֵּיעַ לֵיהּ לְרַב אִידִי בַּר אָבִין, דְּאָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין אָמַר רַב יִצְחָק בַּר אַשְׁיָאן: הָרוֹצֶה שֶׁיַּבְרִיא, חוֹתֵךְ כְּזַיִת בָּשָׂר מִבֵּית שְׁחִיטָתָהּ שֶׁל בְּהֵמָה, וּמוֹלְחוֹ יָפֶה יָפֶה, וּמְדִיחוֹ יָפֶה יָפֶה, וּמַמְתִּין לָהּ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ, אֶחָד גּוֹי וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל מוּתָּרִין בּוֹ. [ה]מַתְנִי׳ הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה חַיָּה וָעוֹף וְלֹא יָצָא מֵהֶן דָּם – כְּשֵׁרִים, וְנֶאֱכָלִין בְּיָדַיִם מְסוֹאָבוֹת, לְפִי שֶׁלֹּא הוּכְשְׁרוּ בַּדָּם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הוּכְשְׁרוּ בַּשְּׁחִיטָה. [ו]גְּמָ׳ טַעְמָא דְּלֹא יָצָא מֵהֶן דָּם, הָא יָצָא מֵהֶן דָּם – אֵין נֶאֱכָלִים בְּיָדַיִם מְסוֹאָבוֹת. אַמַּאי? יָדַיִם שְׁנִיּוֹת הֵן, וְאֵין שֵׁנִי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחוּלִּין! וּמִמַּאי דִּבְחוּלִּין עָסְקִינַן? דְּקָתָנֵי חַיָּה, דְּאִילּוּ קָדָשִׁים – חַיָּה בְּקָדָשִׁים מִי אִיכָּא? וְתוּ, אִי בְּקָדָשִׁים, כִּי לֹא יָצָא מֵהֶן דָּם – כְּשֵׁרָה? הוּא עַצְמוֹ לַדָּם הוּא צָרִיךְ! [ח](ב)וְתוּ, אִי בְּקָדָשִׁים, כִּי יָצָא מֵהֶן דָּם מִי מַכְשִׁיר? וְהָאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִנַּיִן לְדַם קָדָשִׁים שֶׁאֵינוֹ מַכְשִׁיר? שֶׁנֶּאֱמַר: "עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם", דָּם שֶׁנִּשְׁפָּךְ כַּמַּיִם מַכְשִׁיר, שֶׁאֵינוֹ נִשְׁפָּךְ כַּמַּיִם אֵינוֹ מַכְשִׁיר! [ט]וְתוּ, אִי בְּקָדָשִׁים, כִּי לֹא יָצָא מֵהֶם דָּם לָא מִתַּכְשְׁרִי, (לִיתַּכְשְׁרִי) [לִיתַּכְשְׁרוּ] בְּחִיבַּת הַקֹּדֶשׁ! דְּקַיְימָא לַן חִיבַּת הַקֹּדֶשׁ מַכְשַׁרְתָּן. [י](ג)אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: הָכָא בְּחוּלִּין שֶׁלְּקָחָן בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר עָסְקִינַן, וּדְלָא כְּרַבִּי מֵאִיר, דִּתְנַן:

כָּל

מי מצטרף ראשון לשני הואיל וגם הוא לטהר נשחט או לא ופשיט התם אם מצטרף סימן ראשון לסימן שני להתיר אחר העבר באכילה לא יצטרף עמו לטהר אותו אבר מידי נבלה. ולענין נקבו בני מעים נמי תפשוט דמצטרף דלא מהני חלוק לפסול בשחיטה הואיל ובסימנין לא איתליא ריעותא: **על כאן לא איבעיא** כו' והשתא אהדרינן לשמעתין דאמרינן הדר ביה ר' זירא מההיא דלעיל מדבעי מהו לטהרה מידי נבלה מכלל דפשיטא ליה דאיטרפא בנקבה דביני ביני: **לא הדר בה** ופשיטא ליה לרבי זירא דאף באכילה שריא דאין טרפה לחצי חיות. והא דבעי רבי זירא לענין טומאה: **לדבריו דרבא** דאמר לעיל לא אמר ריש לקיש אלא בריאה אבל בבני מעים טרפה מבעיא ליה לר' זירא אם טהורה מיהא מידי נבלה או לא: **מדריש לקיש** דאמר כיון שנחתך קנה הוי ריאה כמונחת בדיקולא שמע מינה אין מזמנין עובד כוכבים על בני מעים משום ריאה דהוי כמי שהוציאה מן הבהמה בעודה מפרכסת ועובד כוכבים לאו בשחיטה תלי התר אכילה דידיה שלא הוזכרה שחיטה אצלו ואבר מן החי נאסר להן ואין יוצאה להן מידי אבר מן החי עד שתמות אבל לישראל יצאתה מידי אבר מן החי ע"י שחיטתה: **הוה יתיבנא** קמיה דרב אחא כי אמר להא מלתא: **ולא אמרי ליה** ונחמתי בעצמי ולא הקשיתי לו: **הרוצה לאכול** כו' משום דמעלי כדאמר לקמן בסמוך הרוצה שיבריא: **מבית השחיטה** שאינו מחסר הפשט ויכול לחתכו מיד קודם יציאת הנפש וממתין לו עד שתצא נפשו דאמרינן בארבע מיתות (סנהדרין דף סג.) מנין שאסור לאכול מן הבהמה קודם שתצא נפשה ת"ל לא תאכלו על הדם: **אחד עובד כוכבים** כו' ולא אמרינן במיתה תליא מלתא והויא אבר מן החי לגבייהו והיינו דלא כרב אחא: **ומליחו יפה יפה** מפני שעלין נבלע הדם לצאת ולא יצא: **מתני' בידים מסאבות** כלומר בלא נטילה דגזרו עליהם להיות שניות. ובגמרא פריך אפילו הכשרו נמי אין שני עושה שלישי בחולין: **הכשרו בשחיטה** מגו דשריא שחיטה להך בשר מידי אבר מן החי משויא ליה נמי אוכלא לגבי טומאה: **גמ' כי לא יצא** מהן דם כשרה בתמיה. זריקת דם הוא דשריא להו דכתיב (דברים יב) ודם זבחיך ישפך והבשר תאכל: **שאינו מכשיר** אם נפל על הזרעים: **דם הנשפך כמים** הוי כמים: **דקימא לן חבת הקדש מכשרתן** למהוי אוכלא ולקבולי טומאה דתניא בפסחים (דף לה.) והבשר לרבות עצים ולבונה לאע"ג דלאו אוכלא נינהו חבת הקדש משויא להו אוכלא: **בכסף מעשר** בירושלים דכתיב (דברים יד) ונתת הכסף וגו' ואשמועינן דשני עביד בהו שלישי דלא כר"מ:

מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה הא לא אדכר הלכה קמייתא כגון לחננה בי טבחי כדאמר בפרק כל הבשר (לקמן חולין דף קיג.) אי נמי משום דאיירי בבשר בית השחיטה ולא הוצרך להזכיר ולקדרה איירי אי נמי מיירי לצלי אף ע"ג דלצלי לא בעי מליחה שאני הכא שנחתך קודם שתצא נפשה מבית השחיטה ועליף מבשרא דאסמיק כדפ' כיצד צולין (פסחים דף עד:): **אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו** משמע דטעמא משום דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור ותימה דבפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) פריך והא איכא יפת תאר ומשני שאני עובדי כוכבים דלאו בני כבוש נינהו וה"נ שאני עובדי כוכבים דלאו בני שחיטה נינהו כדאמר לעיל ואין להקשות מהא דאמר פרק ד' מיתות (סנהדרין דף נח:) עובד כוכבים ששבת חייב וכן העוסק בתורה דבדבר שהוא מצוה לישראל לעשות לא שייך למימר מי איכא מידי דלישראל שרי וכו' ואע"ג דאמר אפילו ששבת בשני בשבת חייב מכל מקום לא דמי הואיל ויש מצות שביתה לישראל כמו בשבת ואע"ג דבן נח נהרג על העוברים כדאמר התם וישראל אינו נהרג נהי דפטור מ"מ לא שרי וא"ת דבפרק גיד הנשה (לקמן חולין דף קב.) דפליגי אם נוהג אבר מן החי בטמא ואמרינן מחלוקת בישראל אבל בבני נח לדברי הכל מוזהרין על הטמא כטהורין בשלמא לרבנן אע"ג דאין ישראל מוזהר על אבר מן החי דטמא מ"מ אסיר ליה משום טמא ולא אשכחת דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור אלא לר' מאיר דאמר דאין נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד והא איכא אבר מן החי דחיות ועופות הטהורין דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור וכי תימא דלא חיישינן כיון דהתם אבר מן החי אסור לישראל א"כ מאי פריך התם בפ' ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) מגזל דפחות משוה פרוטה וי"ל דמכל מקום אבר מן החי דידהו אסור משום דבעיא שחיטה אע"ג דעובד כוכבים אסור במשהו בשר וגידים ועצם וישראל לא מתסר אלא בכזית בשר הא אמר ר' יוחנן דחצי שיעור אסור מן התורה ולריש לקיש דאמר חצי שיעור מותר מן התורה דלמא לית ליה ההוא כללא אלא סבר לה כמ"ד הכא אין מזמנין עובדי כוכבים על בני מעים: **השוחט** בהמה חיה ועוף ולא יצא כו' משמע דדם חיה ועוף מכשירין וקשה להר"ר יעקב מאורליינ"ש דבגמרא דריש דדם קדשים אינו מכשיר מדכתיב על הארץ תשפכנו כמים דם הנשפך כמים מכשיר כו' ובפרק כסוי הדם (לקמן חולין דף פד.) אמרינן דלא אמרינן בהמה בכלל חיה לכסוי משום דכתיב על הארץ תשפכנו כמים מה מים לא בעי כסוי אף האי נמי לא בעי כסוי אלמא בדם חיה ועוף דכתיב כסוי לא הוי בכלל תשפכנו כמים ויש לומר דכל דם הנשפך על הארץ שאין מקבלים אותו בכלי כגון דם חיה ועוף הקשה למים בין לענין הכשר בין לענין פטור כסוי אלא דלענין כסוי גלי רחמנא דדם חיה ועוף בעי כסוי אבל מכל מקום הקש למים לענין הכשר כיון דנשפך על הארץ: **ונאכלין בידים מסואבות** לגלי איירי דלא בעי הלכה אי נמי לקדרה והולחו במי פירות: **דם שאינו נשפך כמים אינו מכשיר** הקשה הר"ר יעקב מאורליינ"ש דבפרק כל שעה (פסחים דף כב.) פריך והרי דם דכתב רחמנא וכל נפש מכם לא תאכל דם ותנן אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון ונמכרים לגננין לזבל ומשני אמר קרא על הארץ תשפכנו כמים מה מים מותרין בהנאה אף דם מותר בהנאה והשתא היכי דייקי התר הנאה מהאי קרא לדם קדשים הא לא אתקש למים ויש לומר דמכל מקום כיון דדם חולין שרי בהנאה אם כן אכילה דכתיב גבי דם הויא אכילה ממש. [וע"ע תוספות פסחים דף כב. ד"ה מה]:

מסורת הש"ס

א לקמן קכא:

ב פסחים כ.; לקמן לו:; פסחים טז.

ג חגיגה יח:

גליון הש"ס

גמ' חיה בקדשים מי איכא. עיין יומא סד ע"א תד"ה דחייתו:

תורה אור השלם

רַק הַדָּם לֹא תֹאכֵלוּ עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם [דברים יב, טז]

לֹא תֹּאכְלֶנּוּ עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם [דברים יב, כד]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' שאר אבות הטומאות הל' ט:

ב מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' ב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כז סעי' א:

ג מיי' פט' מהל' מלכים ומלחמות הל' יג, טור יו"ד סי' כז:

ד מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' ב, טוש"ע יו"ד סי' כז סעי' א:

ה מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' יג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כב סעי' כב:

ו מיי' פח' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ז מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ח מיי' פי' מהל' טומאת אוכלים הל' טז:

ט מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלים הל' יז:

י מיי' פי"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

רבינו גרשום

א"ל רב אחא בר רב לרבינא דלמא לעולם לא הדר ביה) [illegible] זה אין לו הכנה כלל ונראה דר"ל כלומר לא אמר ריש טרפות לחצי חיות [illegible] דמותר והא דשאלו שלא לדבריו דר' זירא אמר. כלומר לא אמר דמותר כלומר והא אמר טעמא זו דבעי למיהדר:

אמר רב אחא בר יעקב שמע מינה מדר' שמעון בן לקיש מזמנין כו'. כלומר נראה שהוא לשחיטה לא שחט את הקנה ואח"כ [illegible] כמו לשחוט בדיקולא [illegible] הכא נמי כיון שנשחט הסימנין אמרינן [illegible] (כקנה אמרינן) [illegible] כמה לחינתו בדיקולא דמיא:

אין מזמנין עובד כוכבים עליהם:) [illegible] דהוי כמו שנתלשו מחיים דעדיין לא נגמר בה מיתה וכו'. מחיים דלא נגמר בה מיתה ולאבר מן החי דמי ולהכי אסור אבר מן החי אבל לישראל דבשחיטה תליא מילתא לית לן בה:

תניא דלא כרב אחא בר יעקב. כלומר דאיכון דמזמנין עובד כוכבים אפי' (מחיים) [אבני מעיים]:

הרוצה שיבריא. כלומר לשמן בריא לאכול מבית השחיטה קודם שתצא נפשה שטוב נאכול לכל אדם:

אין נאכלין בידים מסואבות. זה שלא נטל ידיו:

ידים שניות הן ואין שני כו'. כלומר מאי קרינן ידים שניות שהגוף טהור וידים חשובות טמאות אי נגע בבשר לא הגוף טמא אלא אחר שנטלו טהור ויהיו טמאות שנגע באוכלין טמאין שבאוכל ראשון ויהיו שניות ואין שני עושה שלישי בחולין:

הכא בחולין שלקחן בכסף מעשר כו' מה חולין אמרינן [illegible] כידים מסואבות כחולין שלקחן בכסף ולבלא כר' מאיר כו' דהא קא חזינן כל הנוגע בהן [illegible] כגון [illegible] ליטול ידיו קודם שיאכל אם לא נטל ידיו:

[א־ו](א)כָּל הַטָּעוּן בִּיאַת מַיִם מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים מְטַמֵּא אֶת הַקֹּדֶשׁ, וּפוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה, וּמוּתָּר בַּחוּלִּין וּבַמַּעֲשֵׂר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. [ז]וַחֲכָמִים אוֹסְרִים בַּמַּעֲשֵׂר. (ב)מַתְקִיף לַהּ רַב שִׁימִי בַּר אָשֵׁי: מִמַּאי? דִּלְמָא עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר, אֶלָּא בַּאֲכִילַת מַעֲשֵׂר, אֲבָל בִּנְגִיעָה דְּמַעֲשֵׂר וַאֲכִילָה דְחוּלִּין – לָא פְּלִיגִי. וְהָא נְגִיעָה הִיא, מִדְּקָתָנֵי נֶאֱכָלִין בְּיָדַיִם מְסוֹאָבוֹת, מִי לָא עָסְקִינַן דְּקָא סָפֵי לֵיהּ חַבְרֵיהּ? אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא: הָכָא בְּיָדַיִם תְּחִלּוֹת עָסְקִינַן, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר הִיא, דְּתַנְיָא: אֵין יָדַיִם תְּחִלּוֹת לַחוּלִּין, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: יָדַיִם תְּחִלּוֹת לַחוּלִּין, וּשְׁנִיּוֹת לַתְּרוּמָה. תְּחִלּוֹת לְחוּלִּין – אִין, לִתְרוּמָה – לָא? הָכִי קָאָמַר: תְּחִלּוֹת – אַף לְחוּלִּין, שְׁנִיּוֹת – לִתְרוּמָה אִין, לְחוּלִּין – לָא. [ט](ג)וּמִי אִיכָּא יָדַיִם תְּחִלּוֹת? אִין, דְּתַנְיָא: הַכְנִיס יָדָיו לְבַיִת הַמְנוּגָּע – יָדָיו תְּחִלּוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יָדָיו שְׁנִיּוֹת. דְּכוּלֵּי עָלְמָא בִּיאָה בְּמִקְצָת לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה, וְהָכָא בִּגְזֵירָה יָדָיו אַטּוּ גּוּפוֹ קָא מִיפַּלְגִי. מָר סָבַר: יָדָיו – כְּגוּפוֹ שַׁוִּינְהוּ רַבָּנַן, וּמָר סָבַר: יָדַיִם – כְּיָדַיִם דְּעָלְמָא שַׁוִּינְהוּ רַבָּנַן. וְלוֹקְמַהּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: יָדָיו תְּחִלּוֹת הָוְיָין? דִּלְמָא כִּי קָאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא הָנֵי מִילֵּי בִּתְרוּמָה וְקָדָשִׁים, דַּחֲמִירִי, אֲבָל לְחוּלִּין – שְׁנִיּוֹת הָוְיָין. וְלִיהֶוְיָין נָמֵי שְׁנִיּוֹת, דְּהָא שָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר: שֵׁנִי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחוּלִּין. (ד)דִּתְנַן, בּוֹ בְּיוֹם דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא: "וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ וְגוֹ' יִטְמָא", "טָמֵא" לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא "יִטְמָא" – לְטַמֵּא אֲחֵרִים, לִימֵּד עַל כִּכָּר שֵׁנִי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחוּלִּין. דִּלְמָא הָנֵי מִילֵּי בְּטוּמְאָה דְּאוֹרָיְיתָא, אֲבָל בִּדְרַבָּנַן לָא. [יא](ה)אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: הָכָא בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ עָסְקִינַן, וּדְלָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, דְּתַנְיָא: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הָאוֹכֵל אוֹכֶל רִאשׁוֹן – רִאשׁוֹן, שֵׁנִי – שֵׁנִי, שְׁלִישִׁי – שְׁלִישִׁי. (ו)רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: הָאוֹכֵל אוֹכֶל רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי – שֵׁנִי, שְׁלִישִׁי – שֵׁנִי לַקֹּדֶשׁ, וְאֵין שֵׁנִי לַתְּרוּמָה. [יב]בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה. [יג]עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה – אִין, עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ – לָא, קָסָבַר: חוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ לֵית בְּהוּ שְׁלִישִׁי.

וְלוֹקְמַהּ

בְּחוּלִּין

כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים כל שהוא מן התורה טהור וסופרים גזרו עליו טומאה כגון הידים והכלים שנטמאו במשקין והבא ראשו ורובו במים שאובין וכל האמורים ביציאות השבת אצל שמונה עשר דבר כולם טומאת שני לטומאה גזרו עליהם ומטמא את הקדש על שעושהו שלישי וטמא הוא שעושה רביעי: ופוסל את התרומה לשלישי בתרומה פסול ולא עביד רביעי. במסכת סוטה נפקא לן מטבול יום בקל וחומר: וחכמים אוסרים במעשר אלמא שאני מעשר מחולין: ממאי ילפת מדרבנן דשני עושה שלישי במעשר: דלמא עד כאן לא קאסרי רבנן אלא דאסור לאכול מי שידיו מסואבות או הבא במים שאובים לא יאכל במעשר דאסורין במעשר אכילה משמע אבל באכילה דחולין מודו ובנגיעה דמעשר נמי לא אסרי ומתניתין אסר להו אפילו בנגיעה: מדקתני נאכלין ולא קתני אוכלין מי שידיו מסואבות דנדוק מינה הא יצא דם לא יאכלם אלא נאכלין לאחרים על ידי מי שידיו מסואבות: דקספי ליה חבריה ובהא דייקינן הא הכשרו אין נאכלין לאחרים אלמא פסלא בהו נגיעת שני והא ליכא למאן דאמר: מי לא עסקינן כו' כלומר מי לא משמע נמי נאכלין לאחרים ואפילו הכי דייק מתניתין הא יצא מהן דם אין נאכלין: הכא מתניתין דדייק הא הכשרו פסלא בהו נגיעת ידים מסואבות לאו בידים שניות קאמר אלא בידים תחלות ולקמיה מפרש הי נינהו ידים תחלות ומתניתין דקאמר דידים תחלות הזכרו אף להיות ראשונות לחולין רבי שמעון בן אלעזר היא: דתניא אין ידים תחלות לחולין במקום שהוזכר ידים תחלות כגון ידים שהכניסו לבית המנוגע דמקרו תחלות לא הוזכרו אצל חולין דבחולין לא הוו אלא שניות אלא לענין תרומה וקדשים שוינהו תחלות משא"כ בשאר ידים דאפילו לתרומה שניות הוין: רבי שמעון בן אלעזר אומר ידים תחלות הוזכרו אצל חולין וידים שניות כגון סתם ידים הוזכרו אצל תרומה לעשותה שלישי ולפסלה: הכניס ידיו כשנטלן וטהרן מטומאת סתם ידים: ביאה במקצת לא שמה ביאה דאי שמה ביאה הוי כל גופו טמא ובעי טבילה משום והבא אל הבית (ויקרא יד) ואנן ידים הוא דמטמינן.

וטעמא דתרוייהו משום דגזרו ידיו אטו ביאת כל גופו ובההיא גזרה פליגי איזו טומאה גזרו על ידיו ר"ע סבר ידיו גזרו רבנן שיהו תחלות כגופו אם נכנס שם דהוי ראשון מדאורייתא: כידים דעלמא ונ"מ דאפילו נטלן ומיד הכניסן ולא נגעו בשום דבר הוו שניות מחמת ביאה: ונוקמה למתניתין כר"ע דהא סתימתאה הוא ורבא דסתמי אליבא דר"ע דסתם משנה רבי מאיר וסתם ספרא רבי יהודה וכלהו אליבא דרבי עקיבא וכיון דשמעת לרבי עקיבא דאמר ידיו תחלות אוקי למתניתין כוותיה: אבל לחולין שניות הוין הלכך מוקי לה כרבי שמעון בן אלעזר דאמר בהדיא אף לחולין הן תחלות: וליהוין נמי שניות וכרבי עקיבא מתוקמא שפיר: דהא שמעינן ליה דאמר שני עושה שלישי בחולין הלכך יצא מהם דם פסלו בהו ידים: דתנן בפרק כשם שהמים (סוטה דף כז:): בו ביום יום שמנו את רבי אלעזר בן עזריה נשיא וכל היכא דתני בו ביום סתמא ההוא יומא הוה והכי אמרינן בברכות (דף כח.): שרץ שנפל לאויר תנור והרי הוא ראשון והתנור מטמא מה שבתוכו והוי שני וכתיב יטמא ומשמע יטמא אלמא עביד שלישי: על ככר דסתם תנור ככרות בתוכו: שמטמא את השלישי וקרא משמע בין חולין ובין תרומה: בטומאה דאורייתא כגון שרץ: אבל בטומאה דרבנן כגון ידים דמדרבנן הוא דהוין שניות: על טהרת הקדש כגון אדם הרגיל לאכול קדשים ורוצה להיות רגיל תדיר בשמירת טהרתן ושומר אף חולין מכל טומאות הפוסלות בקדש ואשמעינן דשני עביד בהו שלישי: ודלא כרבי יהושע דאמר חולין שנעשו על טהרת הקדש לא פסיל בהו שלישי דבטלה דעתו ואין יכול להתפיס על חולין טהרת הקדש: האוכל אוכל ראשון נעשה גופו ראשון להיות מגעו שני והאוכל אוכל שני נעשה גופו שני להיות מגעו שלישי והאוכל שלישי שלישי. ולקמיה מפרש טעמא לר"א דמשוי אוכל כמאכל עצמו. ודוקא שאכל חצי פרס שהוא שיעור אוכלין טמאין לפסול את הגויה והן שתי ביצים כדאמר בעירובין (דף פב:) אבל בנגיעה לא מטמא אוכל אדם שאין אדם וכלים מטמאין אלא מאב הטומאה: רבי יהושע אומר האוכל אוכל ראשון או אוכל שני הוי שני דסבירא ליה לרבי יהושע דלא משוינן אוכל כמאכל. ולקמיה מפרש כי אכיל אוכל שני אמאי משוי ליה שני: שלישי שני לקדש האוכל מאכל שלישי נעשה גופו שני לקדש ועביד שלישי ורביעי. ולקמיה מפרש טעמא: ואין שני לתרומה דאי נגע לתרומה לא פסל לה אבל מיכל תרומה אסור דשלישי מיהא הוי לאסור באכילה. דאף ע"ג דאמר רבי יהושע אין אוכל נעשה כמאכל ה"מ באוכל אוכל ראשון דלא הוי ראשון למעבד שני אבל לאיתסורי באכילה מודה דשלישי עביד האוכלו שלישי וה"נ אמרינן לקמן (חולין דף לד:) בשמעתין: בחולין שנעשו על טהרת תרומה כלומר האי אוכל ראשון ושני ושלישי דקתני בחולין מיירי במסכת טהרות (פ"ב מ"ב) ובאיזו אוכל חולין אתה מוצא שלישי הא שני לא עביד שלישי בחולין אתה מוצאו בחולין שנעשו על טהרת תרומה: על טהרת תרומה אין על טהרת הקדש לא דבטלה דעתו ואין שם טהרת הקדש נתפסת עליהם אבל בטהרת תרומה נתפסין אלמא מתניתין דלא כרבי יהושע אבל כר"א אתיא דהא סתם קאמר שלישי שלישי אפילו בחולין שנעשו על טהרת הקדש:

ודלמא עד כאן לא פליגי אלא באכילה אע"ג דנקט לשון דלמא נראה שכן הוא האמת וברייתא מוכחת כן דאסורין במעשר משמע באכילה ובפרק חומר בקדש (חגיגה דף יח:) לא גרים ודלמא בשום ספר: **ובאכילה** דחולין לא פליגי לא היה צריך כאן לאכילה דחולין אלא אגב דנקטיה במס' חגיגה (ג"ז שם) נקטיה הכא: **והא** נגיעה היא מדקתני ונאכלין וא"ת ואפילו אם היה תנן אוכלין יכול לדקדק דבנגיעה איירי דאי בנגיעה שרי אמאי לא יאכל כשיצא מהן דם כיון דאין גופו טמא ומותר ליגע ויש לומר דהחמירו חכמים שלא יאכל כשיש לו ידים מסואבות אף על גב דמותר ליגע: **דכולי** עלמא ביאה במקצת לא שמה ביאה ואפילו לריש לקיש דאמר (זבחים דף לב:) טמא שהכניס ידו לפנים לוקה היינו דוקא במקדש דדרשינן מדכתיב בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא על מלאת ימי טהרה מה נגיעה במקצת שמה נגיעה אף ביאה במקצת במקדש שמה ביאה: **הני** מילי בטומאה דאורייתא אבל בטומאה דרבנן לא תימה דבפרק ה' דסוטה (דף ל.) א"ר אסי רבי מאיר ורבי יהושע סברי אין שני עושה שלישי בחולין רבי מאיר דתנן כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים כו' ומותר בחולין ומאי ראיה מייתי מינה הא רבי עקיבא מודה בטומאה דרבנן כדאמר הכא דמשמע דאתא לאפוקי מדר' עקיבא דאמר התם לעיל שני עושה שלישי בחולין וי"ל דרבי אסי לית ליה דחוי דהכא והשתא לרבי אסי ההיא דפרק קמא דשבת (דף יג:) דאלו פוסלין את התרומה דמשמע תרומה ולא חולין אתיא דלא כר"ע דאפילו בטומאה דרבנן סבר דשני עושה שלישי בחולין: **האוכל** אוכל ראשון כפ"ק דשבת (דף יד.) מפרש טעמא משום דזמנין דאכיל אוכלין טמאים ושקיל משקין דתרומה ושדי בפומיה וא"ת ואמאי הוי ראשון בשני סגי וכ"ת משום מעשר שני דאין שני פוסלו והלא אפילו משקים חולין נעשים ראשונים על ידי שני ויש לומר דרבי אליעזר משוה מלותיו לעשות אוכל כמאכל לגמרי:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פח' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:
ב מיי' פט' מהל' שאר אבות הטומאות הל' א:
ג מיי' פי' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:
ד מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:
ה מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' ג:
ו מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' ד:
ז מיי' פג' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ד:
ח מיי' פט"ז מהל' טומאת אוכלים הל' ח:
ט מיי' פח' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:
י מיי' פח' מהל' שאר אבות הטומאות הל' י:
יא מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' יב:
יב מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' ט:
יג מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' ט:

מסורת הש"ס

א משנה פרה
ב חגיגה יח:
ג משנה ידים
ד תוספתא סוטה
ה משנה טהרות; שבת יד.; סוטה ל.; חגיגה יח:
ו נדה ז.; נדה ו:; לעיל ב:

תורה אור השלם

[ויקרא יד, לג-נג]
וְהַבָּא אֶל־הַבַּיִת כָּל־יְמֵי הִסְגִּיר אֹתוֹ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יד, מו]
וְכָל־כְּלִי־חֶרֶשׂ אֲשֶׁר־יִפֹּל מֵהֶם אֶל־תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ [ויקרא יא, לג]

רבינו גרשום

מותר בחולין ובמעשר. והני חולין שלקחן בכסף מעשר חשובין כמעשר:

מי לא עסקי' דקא ספי ליה לחבריה. כלומר שאינו אלא נגיעה וקא תני לאין נאכלין כלומר שאינו יכול אפי' להאכיל ולא מוקמת ליהא)נראה דצ"ל ולא מוקמת לה גם אליבא דרבנן דסברי דיצא מהן דם אינן נאכלין בידים מסואבין דהא מתני' לא איירי באכילה רק בנגיעה. אליבא דרבנן סברי אפי' יצא מהם דם נאכלים בידים מסואבות למוקמינן מתניתין לכול בנגיעה:

אלא אמר רב פפא הכא בידים תחילות עסקינן. כלומר מתניתין דקתני הא יצא מהם דם אין נאכלין בידים מסואבות בידים תחילות כגון שהכניס ידיו לבית המנוגע כדבעינן לפרושי ור' שמעון בן אלעזר היא דאמר תחילות לחולין ומטמאות חולין:

כידים דעלמא שוינהו רבנן. כלומר מה ידים דעלמא שהגוף טהור אין ידיו אלא שניות (אף הכא שנגעו באוכלין טמאין שהאוכל ראשון וידים שניות) אף הכא נמי כיון שהגוף טהור כידים דעלמא שוינהו רבנן ואינן אלא שניות:

ונוקמה כר' עקיבא. כלומר ונוקמה מתניתין דקתני הא יצא מהם דם אין נאכלים בידים מסואבות כר' עקיבא דאמר לידים חשובות תחילות ומטמאות לחולין:

אינו אומר טמא אלא יטמא לטמא טומאת אחרים. כלומר ככר שבתוך התנור טמא ומטמא ככר אחר שהוא שלישי:

הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן לא. כלומר בטומאה דאורייתא כגון שרץ אבל בדרבנן כגון נטילת ידים לא אמר שעושה שלישי:

ור' אלעזר אמר ר' אושעיא הכא בחולין כו'. כלומר מתני' דקתני הא יצא מהם דם אין נאכלין בידים מסואבות (הכא) בחולין שנעשו על טהרת הקדש [מיירי]:

ולא כר' יהושע כו' כלומר ר' יהושע אומר האוכל אוכל ראשון ואוכל שני שני. כלומר בין שאוכל אוכל ראשון בין שאוכל אוכל שני שני:

שלישי שני לקדש. כל גופו חשוב שני לקדש ומטמא קדש אבל אין פוסל תרומה:

בחולין שנעשו על טהרת תרומה. כלומר באיזה אוכל אמרינן דאם אכל אוכל שלישי לחשוב גופו שני לקדש ומטמא קדש שאכל אוכל שלישי חולין שנעשו על טהרת תרומה אבל אוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש אין חשוב גופו שני לקדש ואין עושה שלישי בקדש קסבר חולין שנעשו על טהרת הקדש לית בהו שלישי כלו' לית בהו דין שלישי לאין עושין שלישי ואין מקבלין שלישי ולדבריו דר' יהושע כיון דידיו שניות יכול לאכול חולין שנעשו על טהרת הקדש בידים מסואבות:

בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ? לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּקָתָנֵי "בָּשָׂר", דְּאִי בִּתְרוּמָה – בָּשָׂר מִי אִיכָּא? אֶלָּא מַאי, בְּקָדָשִׁים? חַיָּה בְּקָדָשִׁים מִי אִיכָּא? בָּשָׂר בְּבָשָׂר מִיחַלַּף, בָּשָׂר בְּפֵירֵי לָא מִיחַלַּף. אָמַר עוּלָּא: חַבְרַיָּא אָמְרִין בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ, וּדְלָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וַאֲנָא אָמֵינָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִיא, וְלָא מִיבַּעְיָא קָאָמַר: לָא מִיבַּעְיָא חוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת קֹדֶשׁ דַּחֲמִירִי דְּאִית בְּהוּ שְׁלִישִׁי, אֶלָּא אֲפִילּוּ חוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה נָמֵי אִית בְּהוּ שְׁלִישִׁי. מַאן חַבְרַיָּא? רַבָּה בַּר בַּר חָנָה הִיא, דְּאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַאי אַהְדַּרוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לַהֲדָדֵי? אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מָצִינוּ אוֹכֵל חָמוּר מִן הָאוֹכֶל, דְּאִילּוּ נִבְלַת עוֹף טָהוֹר בַּחוּץ – לֹא מְטַמֵּא, וְאִילּוּ אוֹכְלָהּ מְטַמֵּא בְּגָדִים אַבֵּית הַבְּלִיעָה, וְאָנוּ הֵיאַךְ לֹא נַעֲשֶׂה אוֹכֵל כְּמַאֲכָל? וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מִנִּבְלַת עוֹף טָהוֹר לָא גָּמְרִינַן, דְּחִידּוּשׁ הוּא. אֶלָּא מָצִינוּ שֶׁהַמַּאֲכָל חָמוּר מִן הָאוֹכֵל, דְּאִילּוּ מַאֲכָל בִּכְבֵיצָה, וְאוֹכֵל עַד דְּאָכֵיל כַּחֲצִי פְרָס, וְאָנוּ הֵיאַךְ נַעֲשֶׂה אוֹכֵל כְּמַאֲכָל? (א)וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: טוּמְאָה מִשִּׁיעוּרִין לָא גָּמְרִינַן, וְעוֹד – לִדְבָרֶיךָ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר עַל רִאשׁוֹן שֵׁנִי – יָפֶה אַתָּה אוֹמֵר, שֵׁנִי שֵׁנִי לָמָה? אָמַר לוֹ: מָצִינוּ שֶׁהַשֵּׁנִי עוֹשֶׂה שֵׁנִי עַל יְדֵי מַשְׁקִין. א־ ה(ב)אָמַר לוֹ: וְהָא מַשְׁקִין נָמֵי תְּחִלָּה הָווּ, דִּתְנַן: כָּל הַפּוֹסֵל בִּתְרוּמָה מְטַמֵּא מַשְׁקִין לִהְיוֹת תְּחִלָּה, חוּץ מִטְּבוּל יוֹם. וְעוֹד, שְׁלִישִׁי שֵׁנִי לָמָה? 'אָמַר לוֹ: אַף אֲנִי לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בִּתְרוּמָה, שֶׁטָּהֳרָתָהּ

טוּמְאָה

דקתני בשר מתניתין בבשר חולין קאי ובסתמא פירות חולין אדם מתפיסן בטהרת תרומה כדי שיהא רגיל להתנהג בטהרת תרומה שאם תתחלף לו תרומה בחולין ויאכל תרומה בחזקת חולין יהא אוכלה בטהרה אבל בשר ליתא בתרומה ואין כהן מתפים לבשר חולין טהרת תרומה משום דלא מיחלפא ליה תרומה בבשר חולין שיבא לאוכלה כדרך החולין: בשר בבשר מיחלף לפיכך דרך אוכלי קדש לאכול בשר חולין אפי' של חיה בטהרת הקדש שאם תתחלף לו בשר הקדש בה שיהא אוכלה בטהרה: בשר בפירי לא מיחלף תרומה אינה אלא בפירות ואינו נחלף בבשר לפיכך אין דרך הכהנים להתפים לבשר חולין שלהן טהרת תרומה: אמר עולא חבריא אמרין כדאמר במתני' דקתני שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקדש קמיירי ודלא כרבי יהושע ואנא אמינא דרבי יהושע נמי ס"ל הכי דחולין שנעשו על טהרת הקדש אית בהו שלישי והאי דקאמר רבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת תרומה רבותא אשמועינן דאפ"ה אית בהו שלישי וכ"ש חולין שנעשו על טהרת הקדש: מאן חבריא דסבירא להו דדווקא נקט רבי יהושע חולין שנעשו על טהרת תרומה: מה אהדרי רבי אליעזר ורבי יהושע להדדי מה השיבו זה לזה איש על דברי חברו: מצינו שהאוכל חמור מן האוכל האדם האוכל המאכל חמור מן המאכל: היאך לא נעשה אוכל כמאכל דהאוכל אוכל ראשון לא יהא ראשון: דחידוש הוא שאין לו טומאה בגלוי וכשהיא בבית הסתרים היא מטמאה האדם על שהוא מטמא בגדיו וכל שאר טמאות מטמאות בגלוי ואין מטמאות בבית הסתרים הלכך גזרת הכתוב היא ואין למדין הימנה ור"א סבר למדין: אלא מצינו שהמאכל חמור מן האוכלו דאלו המאכל קבל טומאה בכביצה אוכלין טמאין שנגעו בו: והאדם האוכל אוכלין טמאין אינו טמא אא"כ אכל חצי פרס כדתנן בעירובין (דף פב:) וחצי חציה לפסול את הגויה והן ב' ביצים: טומאה משיעורין לא גמרינן דשיעורין מלתא באנפי נפשה היא ולאו משום חומרא וקולא אלא אכל דמטמא בכביצה כך שיער בו הכתוב מכל האוכל אשר יאכל ואמרינן בפ"ח דיומא (דף פ.) אוכל הנאכל בבת אחת ושיערו חכמים אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת ופסול גויה בכחצי פרס הכי תקון רבנן: ועוד לדבריך שאתה למד טומאה משיעורין לעשות מאכל חמור מן האוכל מה שאתה אומר האוכל אוכל ראשון נעשה שני יפה אתה אומר אלא שני שני למה: אמר לו מצינו שאוכל שני עושה את חברו שני: ע"י משקין אם נגע אוכל שני באוכל שהמשקה טופח עליו נעשו משקין תחלה כדקתני ואזיל כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה וחזר המשקה ועשה האוכל שני וכיון דאשכחן ע"י משקה דשני עושה שני בשום דוכתא מחמרינן גבי אדם האוכלו למהוי כוותיה דאכילה חמירא ממגע: וא"ל ר"א אי ממשקה ילפינן תחלה נמי בעית למעבדיה להאי אדם כי היכי דמשקה נעשה ראשון. ורבי יהושע לא יליף מן המשקה דהתם חומרי דמשקין הוא שעלולין לקבל טומאה אבל מן האוכל יליף: חוץ מן הטבול יום דאקלקלא טומאה מניה ואע"ג דפסיל תרומה לא עביד משקה ראשון: אף אני לא אמרתי האוכל אוכל שלישי נעשה שני: אלא באוכל של תרומה כלומר בחולין שנעשו על טהרת תרומה וכדאמר רבי יהושע בהדיא לעיל וכיון דעל טהרת תרומה נעשו עבדי לאוכלן שני: מפני שטהרתה של תרומה טומאה היא אצל הקדש כדאמרינן בחומר בקדש (חגיגה דף יח:) בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש אלמא אין שמירת תרומה חשיבא שמירה אצל הקדש דהא מדרסות לגבי תרומה מטמאין ואפילו בחולין דהא טומאה דאורייתא היא והאוכל תרומה נשמר הוא מן המדרס ואפ"ה לגבי קדש לא חשיבא שמירה וחיישינן שמא ישבה עליהן אשתו נדה ה"נ שלישי דתרומה לגבי קדש מספקינן ליה כשני הלכך האוכל שני לקדש שמצינו שני עושה שני ע"י משקין. מדקאמר רבה בר בר חנה דאותביה ר"א לרבי יהושע שלישי שני למה ואמר אף אני לא אמרתי כו' ש"מ דהא דקתני במלתיה דרבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת תרומה ה"ק באלו חולין יש שלישי בנעשו על טהרת תרומה ועלה קאמר אף אני לא אמרתי דדווקא קאמר ולא רבותא דאי טעמא יהיב למלתיה ואמר באיזו חולין הוא נעשה שני לקדש בחולין שנעשו על טהרת תרומה ומשום דטהרתה טומאה היא אצל הקדש ולעולם שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקדש איכא מאי קא מותיב ליה ר"א שלישי שני למה הא אשמועינן רבי יהושע טעמיה. ועלה דאמר לעיל דרבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת הקדש נמי אית ליה שלישי סבר דהא דקתני במלתיה דרבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת תרומה טעמא הוא דיהיב למלתיה דבחולין דטהרת תרומה הוא דאמרינן נעשה גופו שני לקדש משום דטהרתה טומאה היא אצל הקדש אבל לא בחולין דטהרת הקדש ולעולם אשמועינן דיש שלישי בנעשין על טהרת תרומה וכ"ש בנעשין על טהרת הקדש והאי מהדרי ליה לא שמע ליה דאינו לא במשנה ולא בברייתא מה שהשיבו זה לזה אלא רבה בר בר חנה שמע ליה מרביה א"נ ס"ל לעולא דהאי אף אני לא אמרתי לא היו דברים מעולם דלרבי יהושע בתרוייהו קאמר דנעשה גופו שני לקדש וטעמא משום דטהרת שניהם בין נעשין על טהרת תרומה ובין בנעשין על טהרת הקדש טומאה היא אצל הקדש והאי דקתני לעיל בחולין שנעשו על טהרת תרומה רבותא אשמועינן דאפילו בהני איכא שלישי:

מאן חבריא רבה בר בר חנה לא ר"ל רבי אלעזר דלעיל דלא הוה קרי ליה חבריא דרבו הוה כדאמר בפ"ק דכ"ק (דף יא:) ובריש נוחלין (ב"ב דף קכח.) דאמר עולא אמר רבי אלעזר הלכה גובין מן העבדים אבל קשיא אמאי לא קאמר עולא רבותי אומרים ונראה דרבי אלעזר לא קאמר לעיל יותר אלא הכא בחולין שנעשו על טהרת קדש עסקינן והש"ס הוא דמסיים ודלא כרבי יהושע: **ואוכל** עד דאכיל חצי פרס אע"ג דמפרש ר"ת דכי"ח דבר גזרו על אדם האוכל כביצה שיהא טמא מ"מ מייתי ראיה מפסול גויה שהיה מתחלה בחצי פרס: **טמאה** משיעורין לא גמרינן תימה הרי מצינו נבלת בהמה דמטמאה ואוכלה טהור אלמא מאכל חמור מן האוכל: **שני** שני למה דאע"ג דאיכא למגזר דבהדי דאכיל אוכלין טמאין שני לפיו משקין דמעשר מ"מ אי לאו דאשכחן בעלמא שני דעביד שני לית לן למגזר דלא להוו מילי דרבנן חוכא ואטלולא: **מצינו** שני עושה שני ע"י משקין וא"ת ואמאי לא קאמר ע"י ספר דאמרינן בפ"ק דשבת (דף יד.) דהוי מי"ח דבר וידים הבאות מחמת ספר נמי פוסלות תרומה כדאמר התם וי"ל דלא בעי לאתויי אלא ממאכל דעביד מאכל אחר שני דומיא דמאכל דעביד אדם שני ועוד דהא דספר עביד ידים שניות וגם פוסלות את התרומה לאו משום טומאה אלא משום חומרא: **משקין** תחלה נמי הוו כדתנן וכו' לא בא להקשות שכמוהו יעשה האדם ראשון דלמה יש לו להיות ראשון אלא רצה לומר דהא דעביד שני היינו בדוקא ע"י משקין שהן תחלה ול"ג מה שכתוב בספרים אמר ליה רבי יהושע שאני משקין דעלולים לקבל טומאה דמ"מ לא תרץ כלום: **אף** אני לא אמרתי כו' וי"מ כי מהכא דייק דחבריא סברי דאין שלישי בחולין שנעשו על טהרת קדש דהאי אף אני לא אמרתי היינו האי דקתני בברייתא בסוף מלתיה דרבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת תרומה אבל בתחלה לא פירש רבי יהושע על ששאלו ר"א ואם איתא דחולין שנעשו על טהרת קדש יש בהן שלישי היה לו לפרש דלא מיירי בהו כדי שלא יבא לטעות ולומר דאיירי בכל דבר שיש בו שלישי אלא ודאי אין בו שלישי ולכך לא הוצרך לפרש דאיירי בתרומה ואע"ג דאיכא קדש עצמו שיש בו שלישי סתמא דמלתא לאו בדידיה איירי דאין דרך לאכול קדש שנטמא ובני אדם בדלין ממנו:

מסורת הש"ס

א תוספתא טהרות

ב פסחים יד:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פח' מהל' שאר אבות הטומאות הל' י:

ב מיי' פי' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ד:

ג מיי' פי' מהל' שאר אבות הטומאות הל' י:

ד מיי' פז' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ה:

ה מיי' פי' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ג:

ו מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' יב:

רבינו גרשום

ולוקמה בחולין שנעשו על טהרת תרומה כו'. כלומר ולוקמה מתניתין לאין נאכלין בידים מסואבות בחולין שנעשו על טהרת תרומה ור' יהושע כלומר להא מודי בחולין שנעשו על טהרת תרומה לאית בהו שלישי:

לא סלקא דעתך דקתני בשר. כלומר השוחט בהמה חיה ועוף להוא בשר:

אין בשר בבשר מיחלף. כלומר אע"פ שאין חיה בקדשים גזרינן חיה אטו בהמה דאיתה בקדשים אבל בשר בפירי לא מיחלף ואי בתרומה היאך גזרינן בשר אטו פירי:

מאן חבריא רבה בר בר חנה. כלומר דרבה בר בר חנה סבר לר' יהושע חולין שנעשו על טהרת הקדש לית בהו שלישי כדבעינן למימר בסוף ההלכה:

א"ל ר' אליעזר לר' יהושע מצינו שהאוכל חמור מן (החולין) [האוכלין]. ואנו היאך לא נעשה אוכל כאוכלין כלומר ולמה אמרת האוכל אוכל ראשון לאינו אלא שני:

מנבלת עוף טהור לא גמרינן. כלומר לחדוש הוא לאינו מטמא אלא אבית הבליעה:

אלא מצינו שהאוכלין חמור מן האוכל דאילו אוכל בכביצה. כלומר דאילו אוכלין מטמאין בכביצה כו':

אלא שני שני למה. כלומר לדבריך שאתה אומר שהאוכלין חמור מן האוכל לפיכך האוכל אוכל ראשון אינו אלא שני אלא האוכל אוכל שני למה הוא שני כמותו והא לדבריך אין חמור אוכל כאוכלין:

א"ל מצינו שהשני עושה שני ע"י משקין. כלומר שאם נגעו משקין באוכלין עושים הרי הם כמותו:

משקין נמי תחלה (הוא) [הוו] דתנן כל הפוסל את התרומה כו' ואותו דבר הפוסל את התרומה זהו שני ועושין משקין תחלה:

חוץ מטבול יום כלומר שטבול יום פוסל תרומה ואין עושין משקין תחלה:

ועוד שלישי שני למה. כלומר לדבריך שאתה אומר שהאוכלין חמור מן האוכל אוכל שלישי למה גופו שני:

טוּמְאָה הִיא אֵצֶל הֶקְדֵּשׁ. אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רַבִּי יַנַּאי: הָאוֹכֵל שְׁלִישִׁי שֶׁל חוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ – נַעֲשָׂה גּוּפוֹ שֵׁנִי לַקֹּדֶשׁ. [א(א)]אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי זֵירָא לְרַבִּי אַסִּי: שְׁלִישִׁי שֵׁנִי לַקֹּדֶשׁ, וְאֵין שֵׁנִי לַתְּרוּמָה, בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה. עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה – אִין, עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ – לָא! אֲמַר לֵיהּ: לָא מִיבַּעְיָא קָאָמַר. וְהָא "אַף אֲנִי לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בִּתְרוּמָה" קָאָמַר, אָמוֹרָאֵי נִינְהוּ, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן. [ב]אָמַר עוּלָּא: הָאוֹכֵל שְׁלִישִׁי שֶׁל חוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה – נִפְסַל גּוּפוֹ מִלֶּאֱכוֹל בִּתְרוּמָה. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? תְּנֵינָא: שְׁלִישִׁי שֵׁנִי לַקֹּדֶשׁ, וְאֵין שֵׁנִי לַתְּרוּמָה, בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה. שֵׁנִי הוּא דְּלָא הָוֵי, הָא שְׁלִישִׁי הָוֵי. אִי מֵהַהִיא, הֲוָה אָמֵינָא: לָא שֵׁנִי הָוֵי וְלָא שְׁלִישִׁי הָוֵי, וְאַיְּידֵי דְּאָמַר "שֵׁנִי בַּקֹּדֶשׁ" – אָמַר נָמֵי "אֵין שֵׁנִי בִּתְרוּמָה", קָא מַשְׁמַע לַן. [גד(ב)]אֵיתִיבֵיהּ רַב הַמְנוּנָא לְעוּלָּא: הָרִאשׁוֹן שֶׁבַּחוּלִּין טָמֵא וּמְטַמֵּא, וְהַשֵּׁנִי פּוֹסֵל וְאֵינוֹ מְטַמֵּא, וְהַשְּׁלִישִׁי נֶאֱכָל בִּנְזִיד הַדֶּמַע. [ה]וְאִי אָמְרַתְּ נִפְסַל גּוּפוֹ מִלֶּאֱכוֹל בִּתְרוּמָה, סָפֵינַן לֵיהּ מִידֵּי דְּפָסֵיל לֵיהּ לְגוּפֵיהּ? אֲמַר לֵיהּ: הַנַּח לִנְזִיד הַדֶּמַע,

דְּלֵיכָּא

עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ לָא כְּלוֹמַר לֵית בְּהוּ שְׁלִישִׁי: לָא מִבַּעְיָא קָאָמַר כְּלוֹמַר אֲפִילּוּ בְּהָנֵי אִיכָּא שְׁלִישִׁי: וְהָא אַף אֲנִי לֹא אָמַרְתִּי קָאָמַר וְרַבָּה בַּר בַּר חָנָה אֲמָרָהּ לְהָךְ אַהַדְרָתָהּ דר"א וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְקַשְׁיָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַדְּרַבִּי יוֹחָנָן: אָמוֹרָאֵי נִינְהוּ רַבָּה בַּר בַּר חָנָה וְר' אַסִּי דְּלֵית לֵיהּ לְר' אַסִּי הַאי אַף אֲנִי לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בְּתַרְוַיְיהוּ אִית לֵהּ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּנַעֲשָׂה גּוּפוֹ שֵׁנִי לְקֹדֶשׁ: בְּחֻלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל כו' כִּדְפָרֵישִׁית דְּבִשְׁלִישִׁי שֶׁל חֻלִּין אֵלּוּ קָאָמַר הָא שְׁלִישִׁי לִתְרוּמָה הָוֵי וְכֵיוָן דִּשְׁלִישִׁי הוּא פָּסוּל מִקְּרֵי וְנִהִי דְּמָנֵי לְמִנְגַּע בִּתְרוּמָה מֵיכַל מֵיהָא לָא מָצֵי אָכֵיל: לָא שֵׁנִי הָוֵי וְלָא שְׁלִישִׁי הָוֵי שֶׁאֵין שְׁלִישִׁי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי דְּהָא קָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הַמַּאֲכָל חָמוּר מִן הָאוֹכֵל חוּץ מִן הַשֵּׁנִי אוֹ שְׁלִישִׁי וּלְעִנְיַן קֹדֶשׁ: קמ"ל דִּשְׁלִישִׁי מֵיהָא הָוֵי וְכִי א"ר יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאֵין נַעֲשֶׂה אֹכֶל כִּמְאַכֵּל לִנְגִיעָה הוּא דְּקָאָמַר כְּגוֹן הָאוֹכֵל אֹכֶל רִאשׁוֹן דְּאִי הֲוַית מְשַׁוֵּית לֵיהּ רִאשׁוֹן הָוֵי מַגָּעוֹ שֵׁנִי אֲבָל הָאוֹכֵל אֹכֶל שְׁלִישִׁי דְּכִי עֲבַדְתְּ לֵיהּ שְׁלִישִׁי שָׁרֵי בִּנְגִיעָה לְעִנְיַן אֲכִילָה מוֹדֵי דְּאָסוּר וּמִלֵּיוּקָא דַּיְקִינַן מִלְּתֵיהּ דְּאָמַר אֵין שֵׁנִי לִתְרוּמָה אֲבָל שְׁלִישִׁי הָוֵי: הָרִאשׁוֹן שֶׁבַּחֻלִּין טָמֵא וּמְטַמֵּא תְּרוּמָה לַעֲבִיד לֵיהּ שֵׁנִי לִפְסֹל אֶת הַשְּׁלִישִׁי: וְהַשֵּׁנִי שֶׁבַּחֻלִּין: פּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה: וְאֵינוֹ מְטַמֵּא דִּשְׁלִישִׁי דִּתְרוּמָה לָא עָבִיד רְבִיעִי הִלְכָּךְ שְׁלִישִׁי דִּתְרוּמָה לָא מִקְּרֵי טָמֵא אֶלָּא פָּסוּל: וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁל חֻלִּין: נֶאֱכָל בִּנְזִיד הַדֶּמַע בְּתַבְשִׁיל שֶׁתְּרוּמָה מְעֹרֶבֶת בּוֹ כְּגוֹן שְׁלִישִׁי זֶה אִם מִקְפָּה שֶׁל חֻלִּין הוּא מֻתָּר לָתֵת לְתוֹכוֹ תַּבְלִין שֶׁל תְּרוּמָה וְשׁוּם וְשֶׁמֶן דִּתְרוּמָה לְאוֹכְלוֹ וּמִדְּקָתָנֵי בְּהוּ שְׁלִישִׁי ש"מ בְּחֻלִּין שֶׁנַּעֲשִׂין עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה קָאָמַר וְקָתָנֵי נֶאֱכָל בִּנְזִיד הַדֶּמַע: וְאִי אָמְרַתְּ נִפְסַל גּוּפוֹ מִלֶּאֱכֹל בִּתְרוּמָה סָפֵינַן לְהַאי כֹּהֵן מִידֵּי דְּפָסִיל לְגוּפוֹ וַהֲדַר אָכֵיל בַּהֲדֵהּ תְּרוּמָה כְּגוֹן הָנָךְ תַּבְלִין: הַנַּח לִנְזִיד הַדֶּמַע דְּלָא אִכְפַּת לָן אִי אָכֵיל תַּבְלֵי תְּרוּמָה בִּפְסוּל הַגּוּף:

אָמוֹרָאֵי נִינְהוּ וְאַלִּבָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן לֹא ר"ל הָא לֵיהּ הָא לְרַבֵּיהּ דִּמְסְתָּמָא דְּהָא דְּקָאָמַר לְעֵיל מַאי אַהְדָרוּ ר"א וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אַהֲדָדֵי לֹא מִסְּבָרָא אוֹמֵר כֵּן דְּאֵין זֶה הַדָּבָר תָּלוּי בִּסְבָרָא אֶלָּא קַבָּלָה הָיְתָה בְּיָדוֹ: וְהַשְּׁלִישִׁי נֶאֱכָל בִּנְזִיד הַדֶּמַע בְּלָשׁוֹן שֵׁנִי פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וְנִרְאֶה לוֹ עִקָּר דְּאַיְירֵי בְּחֻלִּין גְּרִידֵי וּמְטַמֵּא וּפוֹסֵל דְּקָאָמַר הַיְינוּ אֶת הַתְּרוּמָה הַשְּׁלִישִׁי נֶאֱכָל אֲפִלּוּ הוּא נָזִיד הַדֶּמַע וְנָגַע בַּשֵּׁנִי לְטֻמְאָה קמ"ל שְׁלִישִׁי מֻתָּר לְאוֹכְלוֹ אֲבָל נָגַע בַּשֵּׁנִי קֹדֶם שֶׁיְּעָרְבוּ בּוֹ תְּרוּמָה לָא צְרִיכָא לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאַכַּתִּי הָווּ חֻלִּין גְּרִידֵי וְלֵית בְּהוּ שְׁלִישִׁי וְדַיֵּיק ע"כ כֵּיוָן דְּנָזִיד הַדֶּמַע הוּא עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה בָּעֵי מֵיכְלֵיהּ וְהָוֵי חֻלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה וְאִי אָמְרַתְּ שְׁלִישִׁי דִּידְהוּ פָּסִיל לְגוּפֵיהּ לִתְרוּמָה סָפֵינַן לְהַאי וְשָׁרֵינַן לְאוֹכְלוֹ הֲלֹא נִפְסַל גּוּפוֹ ע"י כֵּן וְאָסוּר לְטַמֵּא גּוּפוֹ וְעוֹד הֲוָה יָכוֹל לְהַקְשׁוֹת הֵיאַךְ אוֹכֵל תְּרוּמָה דְּקָתָנֵי נֶאֱכָל בִּנְזִיד הַדֶּמַע וּמְשַׁנֵּי הַנַּח לִנְזִיד הַדֶּמַע דְּלֵיכָּא כַּזַּיִת כו' הִלְכָּךְ לָא בָּעֵי לְאַכְלִינְהוּ בְּטָהֳרַת תְּרוּמָה דְּהָווּ לְהוּ חֻלִּין גְּרִידֵי וְקַשְׁיָא לְפִי' זֶה דְּהָיָה לוֹ לְפָרֵשׁ מְטַמֵּא וּפוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה כֵּיוָן דְּמַיְירֵי בְּחֻלִּין וְעוֹד דְּמֵעִקָּרָא לס"ד דְּאִיכָּא כְּזַיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס בְּלָאו מִלְּתֵיהּ דְּעֻלָּא תִּקְשֵׁי לֵיהּ הֵיאַךְ נֶאֱכָלִין וְהָא תְּרוּמָה טְמֵאָה קָאָכֵיל וּמְפָרֵשׁ ר"ת דִּבְחֻלִּין גְּרִידֵי אַיְירֵי כִּדְפָרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וּמְטַמֵּא דְּקָאָמַר הַיְינוּ פּוֹסֵל וְהַשֵּׁנִי פָּסוּל וְאֵינוֹ מְטַמֵּא כְּלוֹמַר וְאֵינוֹ פּוֹסֵל דְּאֵינוֹ עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי וְהַשְּׁלִישִׁי נֶאֱכָל בִּנְזִיד הַדֶּמַע דְּכֵיוָן דְּהָיָה דַּעְתּוֹ לְעָרֵב בּוֹ תְּרוּמָה צָרִיךְ לְשָׁמְרוֹ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה וְהָווּ חֻלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה וּלְכָךְ אִית בְּהוּ שְׁלִישִׁי וְאוֹתוֹ שְׁלִישִׁי יָכוֹל לְעָרֵב בּוֹ נְזִיד הַדֶּמַע וּלְאוֹכְלוֹ וְהַשְׁתָּא פָּרִיךְ דְּהֵיכִי סָפֵינָא לֵיהּ מִידֵּי דְּפָסֵל לֵיהּ לְגוּפֵיהּ וְאָסוּר לְטַמֵּא גּוּפוֹ כִּדְפֵי' בַּקּוּנְטְרֵס וּמְשַׁנֵּי דְּלֵית בְּהוּ כַּזַּיִת כו' וְאֵין צָרִיךְ לְשָׁמְרוֹ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה כֵּיוָן דְּאֵין דַּעְתּוֹ לְעָרֵב אֶלָּא מְעַט שֶׁלֹּא יְהֵא כְּזַיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס וְחֻלִּין גְּרִידֵי נִינְהוּ וְאֵין בָּהֶן שְׁלִישִׁי וְלָא קָרֵי לֵיהּ שְׁלִישִׁי אֶלָּא מִשּׁוּם דַּהֲוֵי מַגַּע שֵׁנִי אוֹ מִשּׁוּם שֶׁאִם הָיָה דַּעְתּוֹ לָתֵת בָּהֶן תַּבְלִין שֶׁל תְּרוּמָה הַרְבֵּה עַל שֶׁיְּהֵא כְּזַיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס יִצְטָרֵךְ לְשָׁמְרוֹ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה וְנִרְאֶה לֹחַק וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ כְּפֵרוּשׁ קַמָּא דְּאַיְירֵי בְּחֻלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה וּמְטַמֵּא וּפוֹסֵל אֶת הַחֻלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה דְּאַיְירֵי בְּהוּ דְּיֵשׁ בְּהוּ שְׁלִישִׁי וּשְׁלִישִׁי שֶׁבָּהֶן פָּסוּל וְנֶאֱכָל בִּנְזִיד הַדֶּמַע וְיָכוֹל לְעָרֵב תַּבְלִין שֶׁל תְּרוּמָה וּפָרִיךְ הֵיכִי סָפֵינַן לֵיהּ מִידֵּי דְּמִפְסִיל לֵיהּ לְגוּפֵיהּ וַהֲדַר אָכֵיל תְּרוּמָה כִּדְפֵירֵשׁ הַקּוּנְטְרֵס בְּפֵרוּשׁ קַמָּא וּמְשַׁנֵּי דְּלֵית בֵּיהּ כַּזַּיִת כו' וְלָא חָיְישִׁינַן אִי אָכֵיל לֵיהּ בִּפְסוּל הַגּוּף אע"ג דְּתַנְיָא שִׁעוּר אָסוּר מִן הַתּוֹרָה הָכָא לִפְסוּל הַגּוּף דְּרַבָּנָן לֹא הֶחְמִירוּ וּמַה שֶּׁהִקְשָׁה למ"ד הֵיכִי שָׁרֵי לִפְסוֹל גּוּפוֹ הָא אָמַר בְּפ"ק דְּיוֹמָא (דַּף טז) לֹא תִטַּמְּאוּ בָּהֶם וְנִטְמֵתֶם בָּם מִכָּאן לְטֻמְאַת הַגְּוִיָּה מִן הַתּוֹרָה נִרְאֶה דְּמֵהָתָם לָא יָלְפִינַן גּוּפוֹ שֶׁהֲרֵי אֲפִילּוּ כֹּהֲנִים אָמְרִינַן בְּפ"ק דר"ה (דַּף טז:) דְּמֻתָּרִים לִיגַּע בְּשֶׁרֶץ וּנְבֵלָה וְלָא דָּרְשִׁינַן מֵהַהוּא קְרָא אֶלָּא דְּאִם אָכַל אֳכָלִין טְמֵאִין דְּנִפְסַל גּוּפוֹ מִלֶּאֱכֹל תְּרוּמָה וּטְהָרוֹת וְכֵן בְּפֶרֶק אָמְרוּ לוֹ (כְּרִיתוּת דַּף יג.) דְּאָמַר הִתִּירוּ לָהּ לִמְעֻבֶּרֶת לֶאֱכֹל פָּחוֹת מִכַּשִּׁעוּר אֳכָלִין טְמֵאִין מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה דְּמַשְׁמַע דַּוְקָא פָּחוֹת מִכַּשִּׁעוּר מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה דַּוְקָא הַיְינוּ נָמֵי כְּשֶׁבָּאָה לֶאֱכֹל בָּתַר הָכִי תְּרוּמָה וּטְהָרוֹת וּבְפֶרֶק ב' דִּטְהָרוֹת בָּתַר הַהִיא דְּהָכָא קָתָנֵי הָרִאשׁוֹן וְהַשֵּׁנִי שֶׁבַּתְּרוּמָה טְמֵאִים וּמְטַמְּאִין שְׁלִישִׁי בִּתְרוּמָה פּוֹסֵל וְלֹא מְטַמֵּא הָרְבִיעִי נֶאֱכָל בִּנְזִיד הַקֹּדֶשׁ הַהִיא בָּבָא אַיְירֵי בִּתְרוּמָה שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת קֹדֶשׁ וְהַפָּסוּל וְטֻמְאָה דְּקָתָנֵי הָווּ בִּתְרוּמָה עַצְמָהּ וְהָרְבִיעִי שֶׁלָּהּ יָכוֹל לְעָרֵב בְּתַבְשִׁיל שֶׁל קֹדֶשׁ גָּמוּר וַהֲדַר קָתָנֵי הָרִאשׁוֹן וְהַשֵּׁנִי וּשְׁלִישִׁי שֶׁבַּקֹּדֶשׁ טְמֵאִין וּמְטַמְּאִין רְבִיעִי פּוֹסֵל וְלֹא מְטַמֵּא חֲמִישִׁי נֶאֱכָל בִּנְזִיד הַקֹּדֶשׁ הַאי בָּבָא אַיְירֵי בְּקֹדֶשׁ גָּמוּר שֶׁנַּעֲשָׂה עַל טָהֳרַת חַטָּאת וְעַל טָהֳרַת פָּרָה אֲדֻמָּה כִּדְאָמַר בִּגְדֵי אוֹכְלֵי קֹדֶשׁ מִדְרָס לְחַטָּאת וְאָמַר נָמֵי בְּמַסֶּכֶת חֲגִיגָה (דַּף יח:) יוֹסֵף חָסִיד שֶׁבַּכְּהֻנָּה הָיְתָה מִטְפַּחְתּוֹ מִדְרָס לְחַטָּאת לְכָךְ קָאָמַר דְּאַף הָרְבִיעִי פּוֹסֵל וּבַחֲמִישִׁי עַצְמוֹ יָכוֹל לְעָרֵב בּוֹ מַאֲכַל קֹדֶשׁ שֶׁהוּא קֹדֶשׁ גָּמוּר אֲבָל תְּרוּמָה לְחוּלֵּיהּ דְּלָאו עַל טָהֳרַת קֹדֶשׁ אֵין בָּהּ רְבִיעִי וְקֹדֶשׁ לְחוּלֵּיהּ דְּלָאו לְטָהֳרַת חַטָּאת אֵין בּוֹ חֲמִישִׁי כִּדְאָמַר בְּסוֹף פֶּרֶק קַמָּא דִּפְסָחִים (דַּף יט.) דְּלָא לִשְׁתְּמִיט תַּנָּא וְלִתְנֵי רְבִיעִי בַּתְּרוּמָה וַחֲמִישִׁי בַּקֹּדֶשׁ וְאֵין לִתְמֹהַּ עַל הַתְּרוּמָה וְעַל הַקֹּדֶשׁ אֵיךְ נֶאֱכָלִין כֵּיוָן דִּטְמֵאִין הֵם דִּמְאַחַר דְּבִתְרוּמָה עַצְמָהּ אֵין בָּהּ רְבִיעִי וְלֹא בַּקֹּדֶשׁ חֲמִישִׁי לֵיכָּא אִסּוּרָא וּלְפֵרוּשׁ רַבֵּינוּ תָּם אַיְירֵי בָּבָא דִּתְרוּמָה בִּתְרוּמָה גְּרֵידָא וְקוֹרֵא לָהּ רְבִיעִי לְפִי שֶׁרוֹצֶה לְעָרֵב נְזִיד הַקֹּדֶשׁ וְשׁוֹמְרָהּ מִהְיוֹת רְבִיעִי וּבָבָא דְּקֹדֶשׁ אַיְירֵי בַּקֹּדֶשׁ גְּרֵידָא וַחֲמִישִׁי נֶאֱכָל בִּנְזִיד הַקֹּדֶשׁ לְפִי שֶׁרוֹצֶה לֶאֱכֹל עִמּוֹ קֹדֶשׁ הַנִּשְׁמָר בְּטָהֳרַת חַטָּאת וּמְטַמֵּא הַיְינוּ פּוֹסֵל כִּדְפָרֵשׁ בְּבָבָא דְּרֵישָׁא: הַנַּח לִנְזִיד הַדֶּמַע דְּלֵיכָּא כְּזַיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס לֹא בִּשְׁבִיל שֶׁיְּהֵא סְתָם נָזִיד כֵּן דִּבְפֶרֶק אֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דַּף מל.) מַשְׁמַע דְּאִיכָּא בִּסְתָמָא כְּזַיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס גַּבֵּי מִקְפָּה שֶׁל חֻלִּין וְשׁוּם וְשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה דְּקָאָמַר הָתָם וּבְפֶרֶק שְׁלֹשָׁה מִינִין (נָזִיר דַּף לו.) הוֹאִיל וְזָר לוֹקֶה עָלָיו בִּכְזַיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס אֶלָּא דְּבָעֵי לְמֵימַר דְּהָכָא אַיְירֵי בכה"ג דְּלֵיכָּא כְּזַיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' יב:

ב מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' יא:

ג מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ד מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' יא:

ה מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' יא:

רבינו גרשום

נעשה גופו שני לקדש. כלומר ואינו יכול לאכול קודש:

והא אף אני לא אמרתי אלא בתרומה כו'. כלומר והא סבירא ליה לר' יוחנן לסבר ר' יהושע אף אני לא אמרתי אלא בתרומה)נראה דק"ל וא"כ משמע דבחולין שנעשו על טהרת הקודש אין נעשה גופו שני לקודש. הא אף אני לא אמרתי אלא בתרומה וכו' ועכשיו הוא אומר חולין שנעשו על טהרת הקדש וקשיא דר' יוחנן [אדרבי יוחנן]:

אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן איכא דאמר אליבא דר' יוחנן אפי' אוכל שלישי שנעשו על טהרת הקדש נפסל גופו מלאכול בקדש. ואיכא דאמר לא אמר אלא בתרומה הואיל וטהרתה טומאה היא אצל הקדש כדבעינן למימר לקמן בשלישי דהילכתא:

שני הוא דלא הוי הא שלישי הוי. כלומר אין שני לתרומה הא גופו חשיב שלישי ונפסל מלאכול בתרומה:

הראשון שבחולין טמא ומטמא. כלומר ואיזהו ראשון שנגע בשרץ השני פוסל ואינו מטמא (קדש) [תרומה]:

והשלישי נאכל בנזיד הדמע. כלומר נאכל עם דמע של תרומה ואינו חושש שרביעי בתרומה ליתא לדברי הכל ומאי קרי דמע תרומה שנדמע במאה חולין:

(א"ל הנח לנזיד הדמע כו' כיון דמדמע אחד במאה) ואי אמרת נפסל גופו מלאכול תרומה ספינן ליה כו' כלומר כיון דאותו חולין שהוא שלישי נתערב בדמע של תרומה דמי כחולין שנעשו על טהרת תרומה ואי אמרת (הא אני) דהאוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה ספינן ליה כו' א"ל הנח לנזיד הדמע כו' כלומר כיון דתרומה נדמע באחד ומאה כי קא אכיל פרס מחולין דהן כארבעה ביצים לא אכיל כזית מתרומה דלא חשיב על הכל חולין שנעשו על טהרת תרומה:

מסורת הש"ס

א נדה ז.; משנה טהרות; סוטה ל.; נדה ו:; שבת יד.

ב משנה טהרות

דְּלֵיכָּא כְּזַיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס. [אב]אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן אָמַר רַבִּי: הָאוֹכֵל שְׁלִישִׁי שֶׁל תְּרוּמָה עַצְמָהּ – אָסוּר לֶאֱכוֹל, וּמוּתָּר לִיגַּע. וְאִיצְטְרִיךְ דְּעוּלָּא, וְאִיצְטְרִיךְ דְּרַבִּי יוֹנָתָן, דְּאִי מִדְּעוּלָּא הֲוָה אָמֵינָא: הָנֵי מִילֵּי בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה, אֲבָל תְּרוּמָה – בִּנְגִיעָה נָמֵי אָסוּר, אִיצְטְרִיךְ דְּרַבִּי יוֹנָתָן. וְאִי מִדְּרַבִּי יוֹנָתָן הֲוָה אָמֵינָא: הָנֵי מִילֵּי תְּרוּמָה, אֲבָל חוּלִּין – בַּאֲכִילָה נָמֵי שְׁרֵי, צְרִיכִי. יָתֵיב רַב יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מָרְתָא קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, וְיָתֵיב וְקָאָמַר: הָאוֹכֵל שְׁלִישִׁי שֶׁל חוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ – טָהוֹר לֶאֱכוֹל בַּקֹּדֶשׁ, שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה רְבִיעִי בַּקֹּדֶשׁ אֶלָּא קֹדֶשׁ מְקוּדָּשׁ בִּלְבַד. (א)מֵתִיב רָמֵי בַּר חָמָא: שְׁלִישִׁי – שֵׁנִי לַקֹּדֶשׁ, וְאֵין שֵׁנִי לַתְּרוּמָה. בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה. אַמַּאי? הָא לָאו קֹדֶשׁ מְקוּדָּשׁ הוּא! אֲמַר לֵיהּ: הַנַּח לִתְרוּמָה, שֶׁטָּהֳרָתָהּ טוּמְאָה הִיא אֵצֶל הַקֹּדֶשׁ. [ג-ה](ב)וּמְנָא תֵּימְרָא? דִּתְנַן: בִּגְדֵי עַם הָאָרֶץ מִדְרָס לִפְרוּשִׁין, בִּגְדֵי פְּרוּשִׁין מִדְרָס לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה, בִּגְדֵי אוֹכְלֵי תְרוּמָה מִדְרָס לַקֹּדֶשׁ. אָמַר רָבָא: מִדְרָסוֹת קָאָמְרַתְּ? שָׁאנֵי מִדְרָסוֹת, שֶׁמָּא

דליכא כזית בכדי אכילת פרס דחיוב אוכל תרומה בטומאת הגוף לא הוי אלא בכזית ואין שום אכילה בשעור מצטרפת בין כזית דכל אסורין ובין ככותבת ליה"כ אם שהה מתחלת אכילת השעור ועל סופה יותר מכדי אכילת פרס שכך נתנה תורה שעור לשהיית אכילה כבית המנגע שהקפידה תורה בשוהה בו שעור אכילה לטמא בגדים ואותה אכילה נשתערה בחצי ככר של ערוב והיא ד' ביצים ובנזיד הקמע תבלי תרומה מועטין וכי אכיל מן המקפה פרס לא אכל מן התבלין כזית עד דאכל מן המקפה טפי מאכילת פרס ובטפי לא מצטרף כזית ואין כאן אכילת תרומה בטמאה אבל ראשון ושני אין נאכל בנזיד הקמע דאפילו בחולין מהני שני ועוד דשני פסיל ליה לתרומה דפתיכא בה כך שמעתי. וקשיא לי מ"מ היכי ספינן ליה מאי דפסל לגופה לתרומה והא מזהר הוא מלפסל את גופו דאמרינן בפ"ח דיומא (דף פ:) אל תטמאו בהם ונטמתם בם מכאן לטומאת גויה דאורייתא ואפלו למ"ד דרבנן אסורא מיהא איכא ועוד לשנא דהש"ס דפריך ספינן ליה מאי דפסל ליה לגופה משמע דלאו מתבלי תרומה פריך אלא מדספינן ליה שלישי של חולין. ונ"ל דבחולין גרידא קאי רישא דמתניתין הראשון שבחולין כו' והשלישי נאכל אפלו הוא נזיד הקמע ונגע בשני לטמאה וה"ל שלישי מתר לאכלו והא הכא כיון דנזיד הקמע הוא על כרחיך שנעשה על טהרת תרומה בעי למיכלה וה"ל חולין שנעשין על טהרת תרומה ואי אמרת שלישי דידהו פסיל גופא לתרומה ספינן ליה להאי כהן מאי דפסיל לגופה ואתי למיכל תרומה אחברתה. הנח לנזיד הקמע דליכא כזית בכדי אכילת פרס הלכך לאו חולין שנעשו על טהרת תרומה הוא דאמאי קרית ליה בטהרת תרומה משום תבלין דפתיכי בה הנהו לית בהו כזית תרומה בכדי אכילת פרס דמקפה הלכך לא בעי למיכלינהו בטהרת תרומה והוו להו חולין גרידי: אסור לאכל בתרומה: ומתר ליגע והינו נמי כדעולא אלא דעולא איירי בשלישי דחולין שנעשו על טהרת תרומה ורבי יוחנן איירי בשלישי דתרומה עצמה: ה"מ דאמרינן נפסל מלאכל דמשמע אבל מתר ליגע היכא דשלישי שאכל הוה חולין אבל תרומה לא ואי מדרבי כו': אלא קדש מקדש אא"כ היה שלישי של קדש מקדש דהאי שלישי עביד רביעי בקדש מעלה היא דרבנן דהא גבי מעלות דחמר בקדש קתני להו (חגיגה דף כ:) בה' מעלות אחרונות דאמרינן התם (שם כא:) דלית להו דררא דטמאה מדאורייתא וכי תקינו רבנן בשלישי דקדש מקדש הוא דתקון. ואע"ג דמיתינן לה בק"ו מתחסר כפורים לאו ק"ו דאורייתא הוא דהא משלישי דתרומה הוא דמייתינן והיא גופה לאו כתיבא בהדיא ואסמכתא בעלמא הוא תדע דהא גבי מעלות תנייה וק"ו דכותה אמרינן במסכת סוטה בפרק כשם (דף כט:) דאמרינן ק"ו מאכל הבא מחמת טבול יום דעביד רביעי בקדש והוא גופה לאו מכתב כתיב ולא בק"ו אתי: קדש מקדש קדש גמור שקדש גופו כגון בשר קרבן וחלות התודה שנשחט הזבח עליהם ומנחות שקדשו בכלי אבל שלישי של קדש המקדש בקדשת פה לא והכי מפרש בברייתא דמסכת טהרות בפ"ק וכיון דלא עביד רביעי לא פסיל לגברא וקס"ל וכ"ש חולין שנעשו על טהרת תרומה: והא לאו קדש מקדש הוא וקפסיל ליה לגברא ואפילו שני נמי עביד ליה: טומאה היא אצל הקדש ושלישי דידה מספקינן ליה בשני לגבי קדש ומש"ה פסיל לגברא: מדרס לפרושין הרי הן אצל פרושין כמדרס הזב דמטמא אדם והני נמי מטמו להו מדרבנן: פרושין אוכלי חולין בטהרה:

אבל תרומה בנגיעה נמי אסור אע"ג דאין עושה רביעי ה"א דאסור ליגע דגזרינן שלא יבא לאכול: **האוכל שלישי של חלין** שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכל בקדש כמו שאינו עושה רביעי והא דנקט אוכל ולא נקט מגע שאינו עושה רביעי אם נגע בקדש רבותא נקט דהאוכל חמור ממגע דהא אוכל את שלישי הוי שני לקדש וא"ת לענין מאי הוי שלישי כיון דאוכלו הוי טהור אפילו לאכל בקדש וגם אם נגע בקדש אינו עושה רביעי ונראה לנ"מ לכי הא [דתנן] (דתניא) בפרק קמא דטהרות השרץ מטמא שלשה ופוסל אחד בקדש באיזה קדש אמרו בקדש מקדש כמו חלות תודה ורקיקי נזיר שנשחט עליהן הזבח והמנחות שקדשו בכלי אבל חלות תודה ורקיקי נזיר שלא נשחט עליהם הזבח ומנחות שלא קדשו בכלי אינן לא כקדש ולא כחולין אלא הרי הן כתרומה והשרץ מטמא בהן שנים ופוסל אחד והשתא לענין זה יש בהן שלישי דשוב אין שוחטין עליהם הזבח ואין מקדשין המנחות בכלי דתו לא חזו לקדשת הגוף וא"ת רבי יצחק כמאן לא כר"א ולא כרבי יהושע דלרבה בר בר חנה לרבי יהושע אין בהן שלישי כלל ולעולא הא דקאמר רבי יהושע שלישי שני לקדש היינו אף לחולין שנעשו על טהרת הקדש אי כר"א הא אמר שלישי שלישי וי"ל דקסבר רבי יצחק לר"א ורבי יהושע לא איירו אלא בשלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה שטהרתה טומאה היא אצל הקדש אבל אוכלין שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכל בקדש וא"ת תקשה מתניתין דטהרות לרבי יצחק דקתני שלישי שבתרומה פוסל ופרשתי לעיל דאיירי בנעשה על טהרת הקדש וי"ל דמספקינן תנאי היא: **אין לך דבר כו' אלא קדש מקדש** בלבד מה שפירש בקונטרס דרביעי בקדש מעלה דרבנן היא מדקתני לה בה' מעלות אחרונות בחומר בקדש דאמר התם דלית להו דררא דטומאה דאורייתא אין נראה דהא חשיב נמי בה' מעלות אחרונות כלי מצטרף מה שבתוכו לקדש וצרוף הוי דאורייתא לרבי יוחנן לספ"ק דפסחים (דף יט.) ואפילו רבי חייא בר אבא דפליג עליה התם ואמר צרוף דרבנן הוא הא איהו מוקי לה כר"ע ור"ע ס"ל שלישי בחולין דאורייתא וא"כ רביעי בקדש נמי דאורייתא דקרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל והא דקרי לרביעי בקדש בפרק כל שעה (פסחים דף כ.) מעלה בעלמא לאו משום דהוי מדרבנן דהא הביא כפרתו אוכל בקדשים קרי לה נמי התם מעלה אע"ג דהוי דאורייתא כדדרשינן בהערל (יבמות עד:) וקאמר נמי התם דוהבשר לרבות עצים ולבונה הוי מעלה ולקמן (חולין דף לו.) מוכיח מינה דחבת הקדש דמכשרת דאורייתא והא דאמר בפ' (כל הפסולים) (זבחים דף לד) גבי והבשר לרבות עצים ולבונה לפסולא בעלמא לאו פסולא בעלמא דרבנן אלא למימר דלאו למלקות דלא יאכל מרבה ליה אלא לפסול מהקרבה קאמר דמקבל טומאה ולעולם פסולה דאורייתא והא דאמר בפרק חומר בקדש (חגיגה דף כא:) דה' אחרונות לית להו דררא דטומאה דאורייתא ר"ח ל"ג דאורייתא ואפילו גרסינן דאורייתא ה"פ דכה"ג בחולין ליכא דררא דטומאה דאורייתא דרחוק הוא מטומאה ומה שמדקדק בקונט' בפסחים דלא משכח רביעי בקדש למ"ל טומאת משקה לטמא אחרים לאו דאורייתא ואין אוכל מטמא אוכל דהיאך יכול לבא לידי רביעי שרץ כלי וכלי אוכל ואוכל משקה הרי אין כאן אלא שלשה ואין זה קושיא דמשכחת ליה שפיר ע"י עצים ולבונה ואע"ג דר"ל מבעי ליה לקמן אי מהני חבת הקדש למימני בה ראשון ושני ההוא אמורא דאמר בפסחים דאין אוכל מטמא אוכל סבר דמונין בו ראשון ושני ור"ל סבר דאוכל מטמא אוכל: **בחולין שנעשו על טהרת תרומה ואמאי הא לאו קודש מקודש הוא** נ"ל דהאי מקשה סבר דטעמא הוא דהאוכל שלישי שני הוי משום דכיון דלא נזהר נשמרו מלהטמא ולינגע בשני איכא לספוקי נמי דלמא נגע בראשון וסבר כעולא דבנעשו על טהרת הקדש נמי שלישי שני מהאי טעמא ולית לה דטהרתה של תרומה טומאה היא אצל קדש אלא שמירת תרומה חשיבא לשמירה אצל קדש ורבי יצחק משני דווקא בשלישי הנעשה על טהרת תרומה הוי אוכלו שני דטהרתה טומאה היא אצל הקדש אבל שלישי הנעשה על טהרת הקדש הוי אוכלו טהור לאכל בקדש כמו שאינו עושה רביעי ולדידה תרומה טהורה נמי מטמאה קדש ולהכי קאמר מנא תימרא דמאי דשלישי שני אין להוכיח לפי סברת המקשה ומיתי מבגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי קדש ואין נראה לו לחלק בין מדרסות לפירי ורבא משני דיש לחלק ולא חיישינן בפירי שמא נגע במדרס נ"ל:

מסורת הש"ס

א שבת יד.; סוטה ל.; משנה טהרות

ב משנה חגיגה; חגיגה יח:; חגיגה יט:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' יא:

ב מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' יב:

ג מיי' פי"ג מהל' שאר אבות הטומאות הל' א:

ד מיי' פי' מהל' מטמאי משכב ומושב הל' א:

ה מיי' פי"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' ד:

רבינו גרשום

אסור לאכול ומותר ליגע. כלומר אסור לאכול תרומה ומותר ליגע:

אלא קודש מקודש בלבד. כלומר אם אכל שלישי של קדש ממש:

מדרס לפרושים. כלומר טמאים לחכמים כבגדים שהן מושב הזב:

שֶׁמָּא תֵּשֵׁב עֲלֵיהֶן אִשְׁתּוֹ נִדָּה, אֲבָל בְּפֵירֵי לָא אָמְרִינַן. וְרַבִּי יִצְחָק בְּפֵירֵי נָמֵי אָמַר. [א]מֵתִיב רַבִּי יִרְמְיָה מִדִּיפְתִּי: וּמִי אָמְרִינַן בְּפֵירֵי? וְהָתְנַן: אִם אָמַר "הִפְרַשְׁתִּי לְתוֹכָהּ רְבִיעִית קֹדֶשׁ" – נֶאֱמָן, וְלָא קָא (מטמא) [מְטַמְּיָא] לֵיהּ תְּרוּמָה לְקֹדֶשׁ. וְאִי אָמְרַתְּ: טָהֳרָתָהּ טוּמְאָה הִיא אֵצֶל הַקֹּדֶשׁ – תְּטַמֵּא תְּרוּמָה לְקֹדֶשׁ! אֲמַר לֵיהּ: טוּמְאָה בְּחִבּוּרִין קָאָמְרַתְּ? טוּמְאָה בְּחִבּוּרִין שָׁאנֵי, דְּמִגּוֹ דִּמְהֵימַן אַקֹּדֶשׁ – מְהֵימַן נָמֵי אַתְּרוּמָה. [ב](א)מֵתִיב רַב הוּנָא בַּר נָתָן: הַשֵּׁנִי שֶׁבַּחוּלִּין מְטַמֵּא מַשְׁקֵה חוּלִּין, וּפוֹסֵל אוֹכְלֵי תְרוּמָה, וְהַשְּׁלִישִׁי מְטַמֵּא מַשְׁקֵה קֹדֶשׁ, וּפוֹסֵל אוֹכְלֵי קֹדֶשׁ, בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ. [ג][ד]תַּנָּאֵי הִיא, דְּתַנְיָא: חוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת קֹדֶשׁ – הֲרֵי הֵן כְּחוּלִּין. (ב)רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: הֲרֵי הֵן כִּתְרוּמָה, לְטַמֵּא שְׁנַיִם, וְלִפְסוֹל אֶחָד. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הוּכְשְׁרוּ בִּשְׁחִיטָה. אָמַר רַב אַסִּי: אוֹמֵר הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, שְׁחִיטָתוֹ מַכְשֶׁרֶת וְלֹא דָּם. לֵימָא מְסַיֵּיע לֵיהּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הוּכְשְׁרוּ בִּשְׁחִיטָה. מַאי לָאו בִּשְׁחִיטָה וְלָא בְּדָם? לָא, אַף בִּשְׁחִיטָה. תָּא שְׁמַע: אָמַר לָהֶן רַבִּי שִׁמְעוֹן: וְכִי הַדָּם מַכְשִׁיר? וַהֲלֹא שְׁחִיטָה מַכְשֶׁרֶת! הָכִי קָאָמַר לָהֶן: וְכִי דָם בִּלְבַד מַכְשִׁיר? אַף שְׁחִיטָה נָמֵי מַכְשֶׁרֶת. [ה](ג)תָּא שְׁמַע: רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: דַּם הַמֵּת אֵינוֹ מַכְשִׁיר. מַאי לָאו, הָא דַּם שְׁחִיטָה מַכְשִׁיר? לָא, הָא דַּם חֲלָלִים מַכְשִׁיר, אֲבָל דַּם שְׁחִיטָה מַאי – לָא מַכְשִׁיר? לַשְׁמְעִינַן דַּם שְׁחִיטָה, וְכָל שֶׁכֵּן דַּם הַמֵּת! דַּם הַמֵּת אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, סָלְקָא דַעְתָּךְ אָמֵינָא: מָה לִי קַטְלֵיהּ אִיהוּ, מָה לִי קַטְלֵיהּ מַלְאַךְ הַמָּוֶת? קָא מַשְׁמַע לַן. תָּא שְׁמַע: רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: דַּם מַגֵּפָתוֹ אֵינוֹ מַכְשִׁיר. מַאי לָאו, הָא דַּם שְׁחִיטָה מַכְשִׁיר? לָא, הָא דַּם חֲלָלִים מַכְשִׁיר. אֲבָל דַּם שְׁחִיטָה מַאי, לָא מַכְשִׁיר? לַשְׁמְעִינַן דַּם שְׁחִיטָה, וְכָל שֶׁכֵּן דַּם מַגֵּפָתוֹ! דַּם מַגֵּפָתוֹ אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, סָלְקָא דַעְתָּךְ אָמֵינָא: מָה לִי קַטְלֵיהּ כּוּלֵּהּ, מָה לִי קַטְלֵיהּ פַּלְגָא. וּמַאי שְׁנָא דַּם חֲלָלִים דְּמַכְשַׁר? דִּכְתִיב: "וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה". דַּם שְׁחִיטָה נָמֵי כְּתִיב: "עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם"! הָהוּא לְמִישְׁרֵי דָּמָן דִּפְסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין בַּהֲנָאָה הוּא דַּאֲתָא.

סָלְקָא

שמא תשב שמא ישבה ואע"ג דאכלי תרומה מזהרי בה שפיר מיהו לגבי קדש לא הויא שמירה וחיישינן הואיל וטומאה מצויה היא: **אבל בפירי** דאין טומאתן מצויה הויא שמירת תרומה שמירה לקדש למאי דנטריה לא"כ תרומה טהורה נמי תימא דמטמאה קודש: **אם אמר הפרשתי לתוכה כו'** בחומר בקדש (חגיגה דף כה.) תנן ביהודה נאמנין עמי הארץ על טהרת יין ונסכים אם אמרו טהורין הן והימנוהו רבנן כדי שלא יהא כל אחד הולך ובונה במה לעצמו ושורף פרה אדומה לעצמו אבל על התרומה אין נאמנין אלא בשעת הגתות והבדים עברו הגתות והבדים והביאו לו חבית של יין דתרומה ה"ז לא יקבל הימנו ואם אמר לו הפרשתי לתוך חבית זה רביעית לנסכים נאמן על כולם ומקבלם כהן ושותה: **בחבורין** ששניהם בכלי אחד תמיד: **מטמא משקה חולין** כדאמרן לעיל (חולין דף לג.) דעביד להו תחלה: **והשלישי שבחולין: בחולין שנעשו כו'** כלומר באלו חולין אמרו כשנעשה על טהרת הקודש וקתני דעביד רביעי בקודש: **הרי הן כחולין** ואין בהן לכלל שלישי: **הרי הן כתרומה** כדמפרש לטמא שנים ולפסול אחד כלומר הראשון והשני טמא בהן והשלישי פסול ואינו טמא לעשות רביעי אפילו בקודש וכיון דאשמועינן בדידהו דלא שייך בהו רביעי תו לא מקרי שלישי דידהו טמא אלא פסול ולא עביד רביעי בקודש והאי תנא ס"ל כרבי יצחק ותנא דמתניתין קמייתא פליג עליה כדקתני ופוסל אוכלי קודש: **שחיטה מכשרת** את הבשר לטומאה דמשויא ליה אוכלא: **ולא בדם** ונפקא מינה דאילו נפל דם שחיטה על הזרעים לא הכשרו דלא מקרי דם שחיטה משקה: **אף בשחיטה** היכא דליכא דם ולעולם כי איכא דם נמי מכשיר את הזרעים: **דם המת** בהמה שמתה מאליה: **דם חללים** שנהרגה ולקמיה מפרש טעמא: **נשמעינן** דם שחיטה דלא מכשר ואע"ג דאתקוש למים דכתיב על הארץ תשפכנו כמים: **ס"ד אמינא** דם המת עדיף דהוי כדם חללים דמה לי קטלה איהו כולה אבל דם שחיטה לא מקרי חלל אלא זבוח: **מגפתו** לשון (תהלים צ"א:י"ב) פן תגף באבן רגלך. כלומר דם מכת בהמה: **אינו מכשיר** דלא מקרי משקה אלא דם חללים דכתיב ישתה: **דפסולי המוקדשין** לאחר שנפדו מה מים מותרים בהנאה אף דם פסולי המוקדשין מותרים בהנאה דהאי קרא בפסולי המוקדשין מוקמינן ליה בכפרי:

שמא תשב עליהן אשתו נדה אבגדי עם הארץ מדרס לפרושין צריך נמי האי טעמא לע"ה אינו עושה מדרס ולא מטמא באהל כדתנן בהדיא במסכת טהרות בפ"ז (משנה ו) הגנבים שנכנסו לבית אינו טמא אלא מקום רגלי הגנבים ומה הם מטמאים אוכלין ומשקין וכלי חרס פתוחים אבל לא המשכבות והמושבות וכלי חרס המוקפין צמיד פתיל ואם יש עמהן עובד כוכבים או אשה הכל טמא משמע בהדיא לע"ה אינו עושה משכב ומושב ואינו מטמא באהל ובהנחנקין (דף סא:) נמי פריך גבי מוקף צמיד ולחוש שמא תסיטנו אשתו נדה משמע דהוא עצמו אין מטמא באהל וצריך ליתן טעם למ"ש דלענין צנורא שלו עשאוהו כזב שמעינותיו טמאים כדמשמע בפ' בנות כותים (נדה דף לג:) ובפ' חומר בקדש (חגיגה דף כג.) ולענין מדרס ואהל לא עשאוהו כזב ונראה דטעמא משום דאין גוזרין גזרות על הצבור אלא א"כ רב הצבור יכולין לעמוד בהם ובצנורא שלו אפשר לזהר אבל חומרא יתרה כגון משכב ומושב באהל לא רצו חכמים להחמיר ובפרק בנות כותים (נדה דף לג:) יש להאריך יותר ולא כאן: **ואם** אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן וא"ת היאך יאכל כהן תרומה כיון דקדש מעורב בה וי"ל לע"י ברירה שיאמר רביעית שאני עתיד להפריש יהא קדש: **תטמא** תרומה לקדש וא"ת שאני הכא שנשמרה על טהרת קדש וממ"נ כיון דמהימנית ליה אקדש מהימן נמי אתרומה וי"ל דס"ל כיון דתרומת חבר נמי מטמא קודש משום דטהרתה טמאה אצל הקדש לא שייך הכא להימנה לעם הארץ משום שלא יהא בונה במה לעצמו אי נמי פריך לה"ל למיחש שמא נתן קדש בחבית אחר שנתן בה תרומה: **שחיטה** מכשרת ולא דם וטעמא משום דמתרת בשר באכילה וכן פרש בקונטרס: **דם המת** אינו מכשיר פרש בקונטרס בהמה שמתה מאליה ובסמוך נמי גבי דם מגפתו אינו מכשיר פרש כמו כן דם מכת בהמה וקשיא לר"ת לא"כ הל"ל דם מיתה דם מגפתה ועוד דגבי אדם תנן לה במסכת מכשירין (פ"ו משנה ו) והכי איתא התם אלו מטמאין ומכשירין זובו ורוקו שכבת זרעו ומימי רגליו ורביעית דם מן המת ודם הנדה כו' רבי שמעון אומר דם המת אינו מכשיר ועוד דדם מגפתה של בהמה אפילו רבנן מודו דלא מכשיר דאמר בפרק חבית (שבת דף קמג:) לא אם טמא חלב אשה שלא לרצון שכן דם מגפתה טמא יטמא חלב בהמה שלא לרצון שדם מגפתה טהור ומסתמא כרבנן אתי דלא מסתבר לאוקומי כרבי שמעון ולא כרבנן ועוד דאי שייך דם חללים בבהמה מאי שנא גבי אדם דאמר מה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא דדם מגפתו מכשיר ומאי שנא גבי בהמה דלא אמרינן ועוד דאמרינן בסמוך רבי חייא סבר דאינה לשחיטה אלא לבסוף והא דם מכה היא ולא מכשר והתם כרבנן דהא מכשר דם שחיטה ובפרק העור והרוטב (לקמן חולין קכא.) אמר שונין ישראל בטמאה ועובד כוכבים בטהורה צריכי מחשבה (בה) והכשר ממקום אחר ואמאי לא מכשר מטעם דם חללים מיהו פרש בקונטרס שם דלא מקרי דם חלל אלא על ידי גסטרא ומצואר כדקאמר בסוטה לתת אותה על חללי צוארי רשעים ואין נראה דהא כל בית השחיטה הוא דאקרי צואר כדמשמע בפ"ק (לעיל חולין דף יט:) לכך נראה לר"ת דכולה שמעתתא איירי באדם דשייך בה דם חללים ולא בבהמה: **לשמעינן** דם השחיטה וכ"ש דם המת וא"ת ומאי כ"ש דמה ענין זה אצל זה הא מתרי קראי נפקי לרבנן דם המת מדם חללים ישתה ודם שחיטה מתשפכנו כמים וכן קשה בסמוך גבי דם מגפתו וי"ל דס"ד דאפילו לרבנן אי לאו דנפקא לן שחיטה מתשפכנו כמים הוה אמינא דדם חללים דוקא מכשיר דהיינו שנהרג ולא מת מאליו דלא אמרינן מה לי קטלה איהו מה לי קטלה מלאך המות דאין לך בו אלא חידושו דלא מצינו דם מכשיר אלא דם חללים אבל השתא דדם שחיטה מכשיר לא הוי חידוש מאי דמכשיר דם חללים ואמרינן מה לי קטלה כו' וכן בסמוך: **למשרי** דמן דפסולי המוקדשין ולר' אבהו דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף כא:) דלא תאכלנו משמע איסור הנאה אצטריך למשרי כל דם והכא נקט פסולי המוקדשין משום דחזקיה דפליג עליה ואמר דלא תאכלנו לא משמע ליה איסור הנאה והוה מצי נמי למימר דאצטריך קרא לדם בהמה דלא בעי כסוי כדאמרינן בריש כסוי הדם (לקמן חולין דף פד.) ואומר ר"י אע"ג דאין הקדש למחצה לא מסתבר ליה לר' שמעון מתשפכנו כמים אלא לענין שפיכה דלא בעי קבורה ולא כסוי אבל הכשר לא שייך מילי בשפיכה:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ד:
ב מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' ז:
ג מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' ט:
ד מיי' פי"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' טז:
ה מיי' פי' מהל' טומאת אוכלים הל' ג:

רבינו גרשום

אבל בפירי לא אמרינן. כלומר פירי לתרומה לא אמרינן שעושה רביעי בקדש:

והתנן אם [אמר] הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן כו' דאמרי' במסכת חגיגה ביהודה נאמנין על טהרת יין ושמן כל השנה כולה כלומר אפי' עמי הארץ יין לצורך ניסוך ושמן לצורך מנחות ובשעת הגיתות והבדים אף על התרומה עברו הגיתות והבדים אין נאמנים ואם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן דאמרינן מגו דמהימן אקדש נאמן אתרומה אפי' לאחר הגיתות והבדים ואי אמרת טהרתה וכו' גיתות ליין בדים לשמן:

טומאה בחבורין קא אמרת. כלומר כיוצא)נראה דצ"ל כיון לחיברה לקודש ולאי עשה וכו'. דשים בה לקדש ולאי עשה לה לתרומה קודש לכן שמירה מעולה כקדש:

השני שבחולין מטמא משקה חולין כו'. כדאמרי' לעיל מינו שני שעושה שני ע"י משקין דעלולין הן לקבל טומאה ופוסל אוכלי תרומה לחשוב שלישי ופוסל בתרומה והשלישי מטמא משקה קודש לעשה משקה קודש כמוהו ופוסל אוכלי קדש שעושה האוכלין רביעי קשיא לרב יצחק בר שמואל דהא לאו קדש מקדש הוא:

ר' אלעזר בר' צדוק [אומר] הרי הן כתרומה לטמא שנים. כלומר לטמא שנים לבדו דזהו שלישי ולפסל אחד זהו רביעי וכיצד תנאי היא דת"ק דר' אלעזר בר' צדוק סבר הרי הן כחולין ולא עושה רביעי בקדש שאין לך דבר שעושה רביעי בקדש אלא קדש מקודש ור' אלעזר בר' צדוק סבר חולין שנעשו על טהרת הקדש עושה רביעי בקדש:

דם המת אינו מכשיר. כלומר בהמה שמתה מאליה:

הא דם חללים מכשיר. כלומר שנהרגה ולא נשחטה דגזרת הכתוב הוא ודם חללים ישתה:

דם מגפתה. כלומר מיתה:

מסורת הש"ס

א משנה טהרות; נדה ו:
ב סוטה כט:
ג משנה מכשירין

תורה אור השלם

הֶן־עָם כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד־יֹאכַל טֶרֶף וְדַם־חֲלָלִים יִשְׁתֶּה [במדבר כג, כד]

רַק הַדָּם לֹא תֹאכֵלוּ עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם [דברים יב, טז]

[א]סָלְקָא דַעְתָּךְ אָמֵינָא: הוֹאִיל וַאֲסִירֵי בְּגִיזָּה וַעֲבוֹדָה, דָּמָן לִבְעֵי קְבוּרָה, קָמַשְׁמַע לַן. [ב](א)תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה" – פְּרָט לְדַם קִילּוּחַ, שֶׁאֵינוֹ מַכְשִׁיר אֶת הַזְּרָעִים. תָּנוּ רַבָּנַן: הַשּׁוֹחֵט וְהִתִּיז דָּם עַל הַדְּלַעַת – רַבִּי אוֹמֵר: הוּכְשַׁר, רַבִּי חִיָּיא אוֹמֵר: תּוֹלִין. אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: מֵאַחַר שֶׁרַבִּי אוֹמֵר הוּכְשַׁר, וְרַבִּי חִיָּיא אוֹמֵר תּוֹלִין, אָנוּ עַל מִי נִסְמוֹךְ? בֹּאוּ וְנִסְמוֹךְ עַל דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שְׁחִיטָה מַכְשֶׁרֶת וְלֹא דָם. [ג](ב)אָמַר רַב פָּפָּא: הַכֹּל מוֹדִים הֵיכָא דְּאִיתֵיהּ לְדָם מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף – כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגֵי דְּמַכְשִׁיר. כִּי פְּלִיגֵי בְּנִתְקַנֵּחַ הַדָּם בֵּין סִימָן לְסִימָן, רַבִּי סָבַר: יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף, וְהַאי דַּם שְׁחִיטָה הוּא. רַבִּי חִיָּיא סָבַר: אֵינָהּ לִשְׁחִיטָה אֶלָּא בַּסּוֹף, וְהַאי דַּם מַכָּה הוּא, וּמַאי "תּוֹלִין"? תּוֹלִין הַדָּבָר עַד גְּמַר שְׁחִיטָה – אִי אִיתֵיהּ לְדָם בְּסוֹף שְׁחִיטָה מַכְשִׁיר, וְאִי לָא – לֹא מַכְשִׁיר. וּמַאי "בֹּאוּ וְנִסְמוֹךְ עַל דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן"? לְרַבִּי שִׁמְעוֹן לֹא מַכְשִׁיר, לְרַבִּי חִיָּיא מַכְשִׁיר! (ג)בְּנִתְקַנֵּחַ מִיהוּ אַשְׁווֹ לַהֲדָדֵי, מָר לָא מַכְשִׁיר, וּמָר לָא מַכְשִׁיר, הֲוָה לֵיהּ רַבִּי חַד, וְאֵין דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד בִּמְקוֹם שְׁנַיִם. [ד]רַב אָשֵׁי אָמַר: "תּוֹלִין" לְעוֹלָם מַשְׁמַע, וְנִתְקַנֵּחַ לְרַבִּי חִיָּיא סְפוּקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ, אִי יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף, אוֹ אֵינָהּ לִשְׁחִיטָה אֶלָּא בַּסּוֹף, וּמַאי "תּוֹלִין"? לֹא אוֹכְלִין וְלֹא שׂוֹרְפִין. וּמַאי "בֹּאוּ וְנִסְמוֹךְ עַל דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן"? לְרַבִּי שִׁמְעוֹן לֹא מַכְשִׁיר, לְרַבִּי חִיָּיא סְפֵיקָא, לְעִנְיַן שְׂרֵיפָה מִיהוּ שָׁווּ לַהֲדָדֵי: (ומר) [וּלְמָר] לָא שָׂרְפִינַן, (ומר) [וּלְמָר] לָא שָׂרְפִינַן. הָוֵה לֵיהּ רַבִּי חַד, וְאֵין דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד בִּמְקוֹם שְׁנַיִם, וְהָכִי קָאָמַר: כְּגוֹן זֹאת תּוֹלִין – לֹא אוֹכְלִין וְלֹא שׂוֹרְפִין. [ה ו](ד)בָּעֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: צָרִיד שֶׁל מְנָחוֹת, מוֹנִין בּוֹ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, אוֹ אֵין מוֹנִין בּוֹ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי? כִּי מַהֲנְיָא חִבַּת הַקֹּדֶשׁ לְאִפְסוּלֵי גּוּפֵיהּ, לְמִימְנֵא בֵּיהּ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי – לָא, אוֹ דִלְמָא לָא שְׁנָא? [ז]אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: תָּא שְׁמַע, "מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְגוֹ'" – אוֹכֶל הַבָּא בְּמַיִם – הוּכְשַׁר, אוֹכֶל שֶׁאֵינוֹ בָּא בְּמַיִם – לֹא הוּכְשַׁר. אַטּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לֵית לֵיהּ אוֹכֶל הַבָּא בְּמַיִם? רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ הָכִי קָמִיבַּעְיָא לֵיהּ: חִבַּת הַקֹּדֶשׁ כְּאוֹכֶל הַבָּא בְּמַיִם דָּמֵי, אוֹ לָא? רַבִּי אֶלְעָזָר נָמֵי מִיתּוּרֵי קְרָאֵי קָאָמַר, מִכְּדֵי כְּתִיב "וְכִי יֻתַּן מַיִם עַל זֶרַע", "מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל" לְמָה לִי?

לָאו

הוֹאִיל וַאֲסִירֵי בְּגִזָּה וַעֲבוֹדָה דִּכְתִיב תִּזְבַּח וְלֹא גִּזָּה בָּשָׂר וְלֹא חָלָב כפ"ב דִּבְכוֹרוֹת (דַּף טו.): פְּרָט לְדַם קִילּוּחַ שֶׁמַּקִּיז אֶת הַבְּהֵמָה בַּתְּחִלָּה הַדָּם שׁוֹתֵת בְּטִפָּה אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם וְאַחַר כָּךְ הוּא מְקַלֵּחַ וְאַחַר כָּךְ הוּא מַשְׁחִיר וְהָכִי קַיְמָא לַן בִּכְרִיתוֹת (דַּף כב.) וְתַנְיָא הָתָם אֵיזֶהוּ דַּם הַקֵּז שֶׁהַנֶּפֶשׁ יוֹצְאָה בּוֹ מִטִּפָּה הַמַּשְׁחֶרֶת וְאֵילָךְ אֲבָל דַּם קִילּוּחַ לָא הָוֵי דַּם הַנֶּפֶשׁ: אֶת הַזְּרָעִים לִשְׁנָא דִּקְרָא נָקַט וְכִי יֻתַּן מַיִם עַל זֶרַע (וַיִּקְרָא יא): וְהִתִּיז בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה: עַל הַדְּלַעַת תְּלוּשָׁה שֶׁל תְּרוּמָה: רַבִּי חִיָּיא אוֹמֵר תּוֹלִין לְקַמֵּיהּ מְפָרֵשׁ מַאי תּוֹלִין: בֹּאוּ וְנִסְמֹךְ עַל דִּבְרֵי ר"ש שֶׁהוּא מְסַיֵּעַ אֶת רַבִּי חִיָּיא שֶׁאָמַר אֵין דָּם מַכְשִׁיר וַהֲוָה לֵיהּ רַבִּי יָחִיד בִּמְקוֹם שְׁנַיִם: הֵיכָא דְּאִיתֵיהּ לְדַם עַל הַדְּלַעַת עַד גְּמַר שְׁחִיטָה שֶׁלֹּא נִתְקַנֵּחַ: דְּמַכְשִׁיר דְּדַם שְׁחִיטָה הוּא וְאִתַּקַּשׁ לְמַיִם: אֵינָהּ לִשְׁחִיטָה אֶלָּא לְבַסּוֹף וּכְשֶׁנִּתְקַנֵּחַ קֹדֶם סִימָן שֵׁנִי עֲדַיִין לֹא הָיָה קָרוּי דַּם שְׁחִיטָה אֶלָּא דַּם מַגֵּפָתוֹ: תָּלוּי הַדָּבָר אִי הָוֵי הֶכְשֵׁר אִי לֹא: לר"ש לֹא מַכְשִׁיר לְעוֹלָם וְאֵינוֹ מְסַיֵּעַ אֶת רַבִּי חִיָּיא: בְּנִתְקַנֵּחַ דִּפְלִיגֵי בֵּהּ רַבִּי וְרַבִּי חִיָּיא: מִיהָא מְסַיֵּעַ לֵיהּ לר"ש דְּבֵין לְמָר וּבֵין לְמָר לָא מַכְשְׁרָא: לְעוֹלָם מַשְׁמַע עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ וְיוֹדִיעֵנוּ וְלָא תָּנֵי תַּנָּא תּוֹלִין הַדָּבָר שֶׁגְּמָרוֹ מוֹכִיחַ עָלָיו: לֹא אוֹכְלִין וְלֹא שׂוֹרְפִין אִם נִתְקַנֵּחַ קֹדֶם גְּמַר שְׁחִיטָה וְאַחַר כָּךְ נָגְעָה טֻמְאָה בַּזְּרָעִים: וְהָכִי קָאָמַר כו' גִּרְסָא דְּלָא צְרִיכָה הִיא: צָרִיד שֶׁל מְנָחוֹת קָרְטֵי קֶמַח הַצָּבוּר בַּמִּנְחָה וְאֵין שֶׁמֶן נִכְנָס לְתוֹכוֹ. צָרִיד לְשׁוֹן יָבֵשׁ וְדֻגְמָתוֹ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (דַּף כז:) הָיָה קוֹלוֹ דַּק אוֹ עָב אוֹ צָרוּד: קַיְמָא לַן דְּחִבַּת הַקֹּדֶשׁ מַכְשֶׁרֶת דְּתַנְיָא וְהַבָּשָׂר לְרַבּוֹת עֵצִים וּלְבוֹנָה כִּדְלְקַמָּן: מוֹנִין בּוֹ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי כְּלוֹמַר אִם נִטְמָא מְטַמֵּא אֲחֵרִים אוֹ לֹא: לְאִפְסוּלֵי גּוּפֵיהּ לִיתָּסַר בַּאֲכִילָה: אַטּוּ רֵישׁ לָקִישׁ דְּבָעֵי לָהּ לֹא יָדַע לְהַאי קְרָא דְּהֶכְשֵׁר עַל יְדֵי מַיִם הוּא: רֵישׁ לָקִישׁ בְּקָדָשִׁים מִבְּעֵי לֵיהּ אִי הָוְיָא חִבַּת הַקֹּדֶשׁ כְּהֶכְשֵׁר מַיִם בְּחֻלִּין אוֹ לֹא. וּמַהֲדַר גְּמָרָא לְשִׁנּוּיֵי וְרַבִּי אֶלְעָזָר נָמֵי דִּפְשִׁיט לֵיהּ נַהֲלֵהּ מִיַּתּוּרָא דִּקְרָא פְּשָׁטֵהּ נַהֲלֵהּ:

סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמֵינָא הוֹאִיל וַאֲסִירֵי בִּגְוָזָה וַעֲבוֹדָה כו' תֵּימַהּ הָא גִּיזָּה עַצְמָהּ שְׁרֵיָא כְּשֶׁעָבַר וְגָזַז דְּתִזְבַּח וְלֹא תָגֹז קָאָמַר כִּדְתְנַן בְּפֶרֶק הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה (בְּכוֹרוֹת כה.) שֵׂעַר בְּכוֹר בַּעַל מוּם שֶׁנָּשַׁר וְהִנִּיחוֹ בַּחַלּוֹן וְאַחַר כָּךְ שְׁחָטוֹ עֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל מַתִּיר וּבְתָלוּשׁ נָמֵי פְּלִיגֵי כִּדְמוֹכַח הָתָם בְּסוֹף פִּרְקִין (חֻלִּין דַּף כו.) וַאֲפִילוּ רַבָּנָן דְּאָסְרֵי מְפָרֵשׁ הָתָם בַּגְּמָרָא גְּזֵרָה מִשּׁוּם דִּלְמָא אָתֵי לְאַשְׁהוּיֵי אֲבָל מִדְּאוֹרָיְתָא שָׁרֵי א"כ אֲפִילוּ דָּם שֶׁיָּצָא מֵחַיִּים קֹדֶם שְׁחִיטַת הָרֹב לָמָּה יֵאָסֵר וְכָל שֶׁכֵּן אַחַר שְׁחִיטָה דְּהָא שָׁרֵי אֲפִילוּ לָגֹז כִּדְמַשְׁמַע בפ"ב דִּבְכוֹרוֹת (דַּף טו:) וְיֵ"ל דְּס"ד לְמֵיסַר דָּם מִשּׁוּם דְּדָרְשִׁינַן בָּשָׂר וְלֹא חָלָב וְהוּא הַדִּין דַּהֲוָה דָּרְשִׁינַן וְלֹא דָּם וְלָא דָּמֵי לְגִזָּה דִּשְׁרֵיָא דְּגִזָּה מִתִּזְבַּח נָפְקָא דְּמַשְׁמַע תִּזְבַּח וְלֹא תָגֹז אֲבָל כָּאן וְאָכַלְתָּ בָּשָׂר כְּתִיב מַשְׁמַע בָּשָׂר וְלֹא חָלָב וְדָם וְנֶאֱסַר אַף בַּהֲנָאָה אָתָא אע"ג דְּאֵין הַדְּרָשָׁה מְיֻשֶּׁבֶת עַל דָּם כְּמוֹ עַל חֵלֶב דְּשָׁרֵי בַּאֲכִילָה מ"מ דָּם נָמֵי בַּר אֲכִילָה הוּא וְהָא דְּלָא מַיְיתֵי הָכָא בָּשָׂר וְלֹא חֵלֶב רֵישָׁא דְּמִלְּתָא נָקַט אִי נָמֵי הָכִי פֵּרוּשׁוֹ הוֹאִיל וַאֲסִירֵי בְּגִזָּה וַעֲבוֹדָה וַאֲפִי' לְעִנְיַן מַלְקוֹת כְּמוֹ קֹדֶם שֶׁנִּפְסְלוּ כִּדְתְנַן (בְּכוֹרוֹת דַּף טו:) הַגּוֹזֵז וְהָעוֹבֵד סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים וְכֵיוָן דְּהֶחְמִירָה תּוֹרָה כָּל כָּךְ רָאוּי לִדְרֹשׁ נָמֵי בָּשָׂר וְלֹא דָּם וְכֵן מַשְׁמַע בפ"ק דִּבְכוֹרוֹת (דַּף ו:) דִּלְאָסוֹר חֵלֶב אָתָא קְרָא וְלֹא נֶאֱסַר נַחֲלָב דְּבָעֵי לְמֵילַף מִנֵּיהּ דְּחֵלֶב חֻלִּין שָׁרֵי מִדְּאִצְטְרִיךְ לֶאֱסֹר חֵלֶב בִּפְסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין מִבָּשָׂר וְלֹא חָלָב: וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה פְּרָט לְדַם קִילּוּחַ פֵּרֵשׁ הַקּוּנְטְרֵס דְּדַם חֲלָלִים מַשְׁמַע שֶׁהִיא נַעֲשֵׂית חָלָל מִמֶּנּוּ וְדַם קִילּוּחַ אֵין הַנֶּפֶשׁ יוֹצְאָה בּוֹ אֶלָּא מִטִּפָּה הַמַּשְׁחֶרֶת וְאֵילָךְ שֶׁהוּא אַחַר הַקִּילּוּחַ וְקָשֶׁה דְּבִכְרִיתוֹת (דַּף כב.) מַשְׁמַע דְּלָמ"ד מִטִּפָּה הַמַּשְׁחֶרֶת וְאֵילָךְ לָא אָתָא לְמַעוּטֵי דַּם הַקִּילּוּחַ וְהָכֵי אִיתָא הָתָם בְּפֶרֶק דַּם שְׁחִיטָה (ג"ז שָׁם) אִתְּמַר אֵיזֶהוּ דַּם הַקָּזָה שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹצְאָה בּוֹ רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר כָּל זְמַן שֶׁמְּקַלֵּחַ וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר מִטִּפָּה הַמַּשְׁחֶרֶת וְאֵילָךְ מֵיתִיבֵי אֵיזֶהוּ דַּם הַקָּזָה שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹצְאָה בּוֹ כ"ז שֶׁמְּקַלֵּחַ יָצָא דַּם הַתַּמְצִית מִפְּנֵי שֶׁהוּא שׁוֹתֵת מַאי לָאו אֲפִילוּ רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן לָא לְמַעוּטֵי טִפָּה הַמַּשְׁחֶרֶת וְאִי לר"ל לְמַעוּטֵי דַּם קִילּוּחַ קָאָתֵי לְעוֹלָם תִּקְשֵׁי לֵיהּ בָּרַיְיתָא אֶלָּא לכ"ע דַּם קִילּוּחַ נְשָׁמָה יוֹצְאָה בּוֹ וְדַם הַקָּזָה בַּתְּחִלָּה יוֹצֵא שָׁחוֹר וְאַחַר כָּךְ יוֹצֵא אָדֹם הַכֹּל בְּלֹא קִילּוּחַ וּלְבַסּוֹף מְקַלֵּחַ וְאַחַר הַקִּילּוּחַ מִתְמַעֵט וְשׁוֹתֵת וְיוֹרֵד בְּסָמוּךְ וְכָל זְמַן שֶׁמְּקַלֵּחַ דְּקָאָמַר ר' יוֹחָנָן הַיְינוּ אֶמְצָעִי וּלְרֵישׁ לָקִישׁ הָוֵי דָּם שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹצְאָה בּוֹ מִשֶּׁכָּלָה הַמַּשְׁחִיר וּמַתְחִיל לְהַאֲדִים אע"ג שֶׁעֲדַיִין אֵינוֹ מְקַלֵּחַ וְהַשְׁתָּא פָּרִיךְ לְרֵישׁ לָקִישׁ מִבָּרַיְיתָא דְּקָתָנֵי יָצָא דַּם הַתַּמְצִית מִפְּנֵי שֶׁהוּא שׁוֹתֵת וה"נ שׁוֹתֵת וּמְשַׁנֵּי לָא לְמַעוּטֵי דָּם הַמַּשְׁחִיר וְהָכָא לְגַבֵּי הֶכְשֵׁר זְרָעִים לְכָךְ אֵינוֹ מַכְשִׁיר מִשּׁוּם דְּדַם חֲלָלִים כְּתִיב וְלָא מִקְּרֵי דַּם חָלָל אֶלָּא אוֹתוֹ שֶׁיּוֹצֵא אַחַר מִיתָה שֶׁנַּעֲשָׂה כְּבָר חָלָל פְּרָט לְדַם קִילּוּחַ שֶׁאֵינוֹ לְאַחַר מִיתָה וְכֵן פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס בִּכְרִיתוֹת (דַּף כב.) וְדַם שְׁחִיטָה הָוֵי אִיפְּכָא דְּלָא חָשִׁיב דַּם שְׁחִיטָה אֶלָּא דָּם שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹצְאָה בּוֹ אֲבָל לְאַחַר מִיתָה אֵינוֹ קָרוּי דָּם כִּדְאָמַר בפ"ק דִּפְסָחִים (דַּף טז:) וַהֲרֵי דַּם הַתַּמְצִית שֶׁנִּשְׁפַּךְ כַּמַּיִם וְאֵינוֹ מַכְשִׁיר א"ל הַנַּח לְדַם הַתַּמְצִית דַּאֲפִילוּ בְּחֻלִּין נָמֵי לֹא מַכְשִׁיר דְּאָמַר קְרָא כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ דָּם שֶׁהַנֶּפֶשׁ יוֹצְאָה בּוֹ קָרוּי דָּם וְכוּ':

צָרִיד שֶׁל מְנָחוֹת מוֹנִין כו' פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס קָרְטֵי קֶמַח הַצְּבוּרִין בַּמִּנְחָה וְאֵין שֶׁמֶן נִכְנָס לְתוֹכוֹ וא"ת וְיִצְטָרֵף כְּלִי לְעִנְיַן הֶכְשֵׁר כְּאִלּוּ הֻכְשַׁר כֻּלּוֹ כְּמוֹ שֶׁמִּצְטָרֵף לְעִנְיַן טֻמְאָה מִדִּכְתִיב כַּף אַחַת דָּרְשִׁינַן עָשָׂה הַכָּתוּב לְכָל מַה שֶּׁבַּכַּף אַחַת דְּמִנְחָה נִבְלֶלֶת בִּכְלֵי שָׁרֵת כִּדְמוֹכַח בְּפֶרֶק קַמָּא דִּמְנָחוֹת (דַּף ט.) דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּלָלָהּ זָר כְּשֵׁרָה חוּץ לְחוֹמַת הָעֲזָרָה פְּסוּלָה וּמְפָרֵשׁ טַעְמָא דְּכֵיוָן דִּקְדֻשַּׁת כְּלִי הִיא נְהִי דִּכְהֻנָּה לָא בָּעֵי פָּנִים מִיהָא בָּעְיָא וְעוֹד דְּלָא שַׁיָּךְ חִבַּת הַקֹּדֶשׁ אֶלָּא הֵיכָא שֶׁנִּתְקַדֵּשׁ בִּכְלִי שָׁרֵת כִּדְמוֹכַח בְּרֵישׁ הַמְּנָחוֹת וְהַנְּסָכִים (מְנָחוֹת קא.) דְּקָאָמַר עֵצִים כָּל כַּמָּה דְּלָא מְשַׁפֵּי לְהוּ בְּגִזְרִין לָא מִתַּכְשְׁרֵי וּלְבוֹנָה נָמֵי כֹּל כַּמָּה דְּלָא מְקַדֵּשׁ בִּכְלִי לָא מִתַּכְשְׁרָא וְהָא דְּאָמַר בְּהַהִיא פִּרְקָא (קב:) גַּבֵּי פָּרָה דְּמִטַּמְּאָה אע"ג דְּכָל הָעוֹמֵד לִשָּׂרֵף כְּשָׂרוּף דָּמֵי וַהֲוְיָא כְּעַפְרָא מִשּׁוּם דְּחִבַּת הַקֹּדֶשׁ מְשַׁוְיָא לֵיהּ אֹכֶל וְהָתָם לֵיכָּא קִדּוּשׁ כְּלִי שָׁאנֵי פָּרָה הוֹאִיל וְעָשׂוּ בָּהּ שְׁחִיטָה וְהַזָּאָה כְּעֵין קָרְבָּן וְגַם מִשּׁוּם חוּמְרָא דְּפָרָה הֶחְמִירוּ שֶׁתְּהֵא בָּהּ חִבַּת הַקֹּדֶשׁ וְיֵ"ל דְּמַיְירֵי הָכָא בְּשֶׁלֹּא נָתַן עֲדַיִין שֶׁמֶן בַּמִּנְחָה בַּתְּחִלָּה כְּשֶׁהַסֹּלֶת בְּכַפָּהּ וכמ"ד מִדַּת יָבֵשׁ נִתְקַדְּשָׁה וַהֲוְיָא מִנְחָה קְלוּשָׁה בְּלֹא שֶׁמֶן אוֹ בְּמִנְחַת חוֹטֵא אוֹ בְּמִנְחַת קְנָאוֹת דְּלֵיכָּא שֶׁמֶן וְנִתְקַדֵּשׁ הַסֹּלֶת בִּכְלִי וְלֹא נָתַן בּוֹ מַיִם כְּלָל וּמִיהוּ לְשׁוֹן צָרִיד מַשְׁמַע מִקְצָתָהּ לַחָה וּמִקְצָתָהּ יְבֵשָׁה וה"ה דַּהֲוָה מָצֵי לְמִבְעֵי בְּבָשָׂר קֹדֶשׁ שֶׁלֹּא בָּא בַּמַּיִם דְּדַם קָדָשִׁים לֹא מַכְשִׁיר:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' מעילה הל' ט:

ב מיי' פי' מהל' טומאת אוכלים הל' ג:

ג מיי' פי' מהל' טומאת אוכלים הל' ג:

ד מיי' פי' מהל' טומאת אוכלים הל' ג:

ה מיי' פח' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ג:

ו מיי' פי"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' יד:

ז מיי' פא' מהל' טומאת אוכלים הל' א:

רבינו גרשום

הואיל ואסורין בגיזה ועבודה כלומר דכתיב לא תעבד בבכור שורך וכו' אפי' בעל מום:

פרט לדם קילוח. אפי' בתחלת שחיטה כשמקלח הדם מחמת חיותא של בהמה לאו חשוב דם חללים:

ר' חייא אמר תולין. כלומר תולין לא אוכלין ולא שורפין:

הכל מודים היכא דאיתיה לדם מתחלה ועד סוף [מכשיר]. כלומר דחשוב דם שחיטה ודם חללים הוא:

צריד של מנחות. כלומר יבש שאינו בלול בשמן ונטמא:

מונין בו ראשון ושני. כלומר דאם הוא ראשון מטמא שני בקדש ואם שני מטמא שלישי או לא:

מסורת הש"ס

א כריתות כב.

ב לקמן קכח.

ג כתובות כב:

ד פסחים כ.; זבחים קה:; מנחות קב:

תורה אור השלם

הֶן־עָם כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד־יֹאכַל טֶרֶף וְדַם־חֲלָלִים יִשְׁתֶּה [במדבר כג, כד]

מִכָּל־הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא וְכָל־מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל־כְּלִי יִטְמָא [ויקרא יא, לד]

וְכִי יֻתַּן־מַיִם עַל־זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם [ויקרא יא, לח]

לָאו לְמַעוֹטֵי חִיבַּת הַקֹּדֶשׁ? לָא: חַד בְּטוּמְאַת מֵת וְחַד בְּטוּמְאַת שֶׁרֶץ. (א)וּצְרִיכִי, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן טוּמְאַת מֵת – הָתָם הוּא דְּבָעֵי הֶכְשֵׁר, מִשּׁוּם דְּלָא מְטַמֵּא בְּכַעֲדָשָׁה, אֲבָל שֶׁרֶץ דִּמְטַמֵּא בְּכַעֲדָשָׁה – אֵימָא לָא לִיבְעֵי הֶכְשֵׁר. וְאִי אַשְׁמְעִינַן שֶׁרֶץ, מִשּׁוּם דְּלָא מְטַמֵּא טוּמְאַת שִׁבְעָה, אֲבָל מֵת דִּמְטַמֵּא טוּמְאַת שִׁבְעָה – אֵימָא לָא לִיבְעֵי הֶכְשֵׁר, צְרִיכָא. מֵתִיב רַב יוֹסֵף: רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הוּכְשְׁרוּ בִּשְׁחִיטָה. הוּכְשְׁרוּ – וַאֲפִילּוּ לְמִימְנֵי בְּהוּ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי. אַמַּאי? וְהָא לָאו אוֹכֶל הַבָּא בְּמַיִם הוּא! אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: עֲשָׂאוּהוּ כְּהֶכְשֵׁר מַיִם מִדְּרַבָּנַן. [א]אָמַר רַבִּי זֵירָא: תָּא שְׁמַע, הַבּוֹצֵר לְגַת – שַׁמַּאי אוֹמֵר: הוּכְשַׁר, הִלֵּל אוֹמֵר: לֹא הוּכְשַׁר, וּשְׁתֵיק לֵיהּ הִלֵּל לְשַׁמַּאי. אַמַּאי? וְהָא לָאו אוֹכֶל הַבָּא בְּמַיִם הוּא! אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: עֲשָׂאוּהוּ כְּהֶכְשֵׁר מַיִם מִדְּרַבָּנַן. אֲמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף: אֲמֵינָא לָךְ אֲנָא הוּכְשְׁרוּ בִּשְׁחִיטָה, וְאַתְּ אָמְרַתְּ לִי עֲשָׂאוּהוּ כְּהֶכְשֵׁר מַיִם, וְאָמַר לָךְ רַבִּי זֵירָא, וַאֲמַרְתְּ לֵיהּ עֲשָׂאוּהוּ כְּהֶכְשֵׁר מַיִם, לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ נָמֵי עֲשָׂאוּהוּ כְּהֶכְשֵׁר מַיִם! אֲמַר לֵיהּ: אַטּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לִתְלוֹת קָמִיבַּעְיָא לֵיהּ? כִּי קָא מִיבַּעְיָא לֵיהּ לִשְׂרוֹף. (ב)מִכְּלָל דְּחִיבַּת הַקֹּדֶשׁ דְּאוֹרָיְיתָא, מְנָא לַן? אִילֵימָא מִדִּכְתִיב "וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא", הַאי בָּשָׂר דְּאִתַּכְשַׁר, בְּמַאי? (ג)אִילֵימָא דְּאִתַּכְשַׁר בְּדָם, וְהָאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִנַּיִן לְדַם קָדָשִׁים שֶׁאֵינוֹ מַכְשִׁיר, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תֹּאכְלֶנּוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם" – דָּם הַנִּשְׁפָּךְ כַּמַּיִם מַכְשִׁיר, שֶׁאֵינוֹ נִשְׁפָּךְ כַּמַּיִם אֵינוֹ מַכְשִׁיר! [ב](ד)אֶלָּא דְּאִיתַּכְשַׁר בְּמַשְׁקֵי בֵּית מַטְבְּחַיָּא, וְהָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: מַשְׁקֵי בֵּית מַטְבְּחַיָּא לֹא דַּיָּין שֶׁהֵן דַּכַן, אֶלָּא שֶׁאֵין מַכְשִׁירִין, וְכִי תֵּימָא תַּרְגְּמַהּ אַדָּם, וְהָא "מַשְׁקֵי" קָאָמַר! אֶלָּא לָאו דְּאִתַּכְשַׁר בְּחִבַּת הַקֹּדֶשׁ? [ג]וְדִלְמָא כִּדְרַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה לוֹ פָּרָה שֶׁל זִבְחֵי שְׁלָמִים, וְהֶעֱבִירָהּ בַּנַּחַל, שְׁחָטָהּ וַעֲדַיִין מַשְׁקֶה טוֹפֵחַ עָלֶיהָ. [ד]אֶלָּא מִסֵּיפָא: "וְהַבָּשָׂר", לְרַבּוֹת עֵצִים וּלְבוֹנָה. עֵצִים וּלְבוֹנָה בְּנֵי אֲכִילָה נִינְהוּ? אֶלָּא חִבַּת הַקֹּדֶשׁ מַכְשָׁרָא לְהוּ, וּמְשַׁוְיָא לְהוּ אוֹכֶל. הָכָא נָמֵי, חִבַּת הַקֹּדֶשׁ מַכְשַׁרְתָּן.

מַאי?

לָאו לְמַעוֹטֵי חִבַּת הַקֹּדֶשׁ דְּלָא הָוֵי כְּהֶכְשֵׁר מַיִם מַמָּשׁ: וְכִי יֻתַּן מַיִם עַל זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו וְגוֹ' (וַיִּקְרָא י"א:ל"ח) מִשְׁתַּעֵי בִּשְׁרָצִים וְאַשְׁמוֹעִינַן דְּלָא מְטַמֵּא אֹכֶל אֶלָּא בְּהֶכְשֵׁר וּמִכָּל הָאֹכֶל אָתָא לְאַתּוּיֵי בְּטֻמְאַת מֵת ואע"ג דִּבְפָרָשַׁת שְׁרָצִים כְּתִיב אִם אֵינוֹ עִנְיָן לָהֶם תְּנֵהוּ עִנְיָן לְטֻמְאַת מֵת: וְאַפִּי' לְמִמְנֵי בֵּהּ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי דְּהָא מַתְנִי' בְּחֻלִּין אוֹקְמִינָא בִּשְׁמַעְתִּין קַמַּיְתָא וּבְחֻלִּין לֵיכָּא מִשּׁוּם אִפְסוּלֵי גּוּפֵהּ לְאִתְסוּרֵי בַּאֲכִילָה: וְהָא לָאו אֹכֶל הַבָּא בְּמַיִם הוּא וְאַפ"ה מָנֵינַן וְהוּא הַדִּין לְחִבַּת הַקֹּדֶשׁ בְּקָדָשִׁים: מִדְּרַבָּנָן וְלָא שָׂרְפִינַן עֲלָהּ תְּרוּמָה וְקָדָשִׁים אִם נָגְעוּ בָּהּ: שַׁמַּאי אוֹמֵר הֻכְשַׁר לאע"ג דְּלָא נִיחָא לֵיהּ בְּמַשְׁקֶה הַיּוֹצֵא מֵהֶם דְּהָא לְאִבּוּד אָזְלֵי גָּזְרִינַן לֵהּ בְּיָנִיאוֹת שַׁבָּת (דַּף יז.) שֶׁמָּא יִבְצְרֶנּוּ בְּקֻפּוֹת מְזֻפָּפוֹת: הָא לָאו אֹכֶל הַבָּא בְּמַיִם הוּא דְּהָא בְּהַאי מַשְׁקֶה לָא נִיחָא לֵיהּ: א"ל רַב יוֹסֵף לְאַבַּיֵּי אֲמֵינָא לָךְ אֲנָא לְעֵיל לְמִפְשַׁט בַּעְיָא דְּרֵישׁ לָקִישׁ וּלְאוֹתְבֵהּ לר' אֶלְעָזָר מֵהוּכְשְׁרוּ בִּשְׁחִיטָה: וְאָמַרְתְּ לִי דְּהַאי הֶכְשֵׁר מִדְּרַבָּנָן הוּא: וְאָמַר לָךְ ר' זֵירָא מֵהַבּוֹצֵר לַגַּת וְשָׁנִית לֵיהּ נָמֵי מִדְּרַבָּנָן: לְרֵישׁ לָקִישׁ נָמֵי לְמִמְנֵי בֵּהּ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי מִיהָא מִדְּרַבָּנָן: לִתְלוֹת קָמִבַּעְיָא לֵיהּ אִי תָּלֵינַן אִי לָא תָּלֵינַן פְּשִׁיטָא לֵיהּ לְרֵישׁ לָקִישׁ דִּלְעִנְיַן אִתְסוּרֵי בַּאֲכִילָה מְנָיָא בֵּהּ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי מִיהָא מִדְּרַבָּנָן: כִּי קָמִבַּעְיָא לֵיהּ לִשְׂרֹף אִי מְנָיָא בֵּהּ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי מִדְּאוֹרַיְתָא לִשְׂרֹף תְּרוּמָה אוֹ קֹדֶשׁ אַחֵר שֶׁנָּגַע בָּהּ: וּפָרְכִינַן מִכְּלָל דְּהָא פְּשִׁיטָא לֵיהּ לְרֵישׁ לָקִישׁ לְעִנְיַן אִפְסוּלֵי גּוּפֵהּ דְּהָוֵי הֶכְשֵׁר מִדְּאוֹרָיְתָא וְשָׂרְפִינַן לֵיהּ וּבְנוֹגֵעַ בּוֹ הוּא דִּמְסַפְּקָא לֵהּ: וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּקָדָשִׁים כְּתִיב: בְּמַשְׁקֵי בֵּי מִטְבְּחַיָּא בַּמַּיִם שֶׁרָחֲצוּ בָּהֶן הַבָּשָׂר בְּבֵית הַמִּטְבָּחַיִם בָּעֲזָרָה: לֹא דַיָּין שֶׁהֵן דַּכַּן שֶׁאֵין מְטַמְּאִין כִּדְאָמְרִינַן בִּפְסָחִים גַּבֵּי עֵדוּתוֹ שֶׁל יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר: וְכִי תֵּימָא תַּרְגְּמָא לְהָא דְּרַבִּי יוֹסֵי ב"ר חֲנִינָא דְּאָמַר אֵין מַכְשִׁירִין: אָדָם מִשּׁוּם דַּאֲמָרָן דְּאֵין נִשְׁפָּךְ כַּמַּיִם: שֶׁל זִבְחֵי שְׁלָמִים מִשּׁוּם דִּתְרֵתֵּי מִלֵּי נָקַט זִבְחֵי שְׁלָמִים חֲדָא דִּקְרָא בִּשְׁלָמִים קָאֵי וְעוֹד דְּכֵיוָן דִּבְשַׂר שְׁלָמִים וְעוֹרָן לַבְּעָלִים טָרַח בְּהוּ לִהְיוֹת יָפִין וּמַעֲבִירָן בַּנָּהָר סָמוּךְ לִשְׁחִיטָתָן שֶׁיְּהוּ נוֹחִין לְהַפְשִׁיט כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק מַשִּׁילִין פֵּרוֹת (בֵּיצָה דַּף מ.) מַשְׁקִין וְשׁוֹחֲטִין אֶת הַבַּיְתוֹת וְאָמְרִינַן הָתָם דְּאוֹרַחַ אַרְעָא לְאַשְׁקוֹיֵי מִשּׁוּם סִרְכָא דְּמַשְׁכָא: טוֹפֵחַ עָלֶיהָ וְנוֹפֵל מִן הָעוֹר לַבָּשָׂר: וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר וְגוֹ' וְהַאי וְהַבָּשָׂר יַתִּירָא הוּא דְּהָא רֵישֵׁהּ דִּקְרָא בְּבָשָׂר מִשְׁתַּעֵי: לְרַבּוֹת עֵצִים וּלְבוֹנָה לְקַבֵּל טֻמְאַת אוֹכָלִין: הָכָא נָמֵי כָּל קָדָשִׁים שֶׁלֹּא הֻכְשְׁרוּ כְּגוֹן גָּרִיל שֶׁל מְנָחוֹת. אַלְמָא חִבַּת הַקֹּדֶשׁ דְּאוֹרָיְתָא וְשׂוֹרְפִין עָלֶיהָ וְקָמִבַּעְיָא לֵיהּ לְרֵישׁ לָקִישׁ:

חַד בְּמֵת וְחַד בְּשֶׁרֶץ וּצְרִיכִי וה"ה דַּהֲוָה מָצֵי לְמֵימַר חַד בִּנְבֵלָה וְחַד בְּשֶׁרֶץ וּצְרִיכִי דִּנְבֵלָה חֲמִירָא מִשֶּׁרֶץ לְעִנְיַן מַשָּׂא וְשֶׁרֶץ חָמוּר מִנְּבֵלָה לְשִׁעוּרוֹ בְּכַעֲדָשָׁה אֲבָל ק"ק בְּמֵת דִּמְטַמֵּא טֻמְאַת ז' מְנָא לַן דְּבָעֵי הֶכְשֵׁר כֵּיוָן דְּאִיכָּא לְאוֹקְמֵי אִידָךְ קְרָא בִּנְבֵלָה וְאוֹמֵר הר"י דְּכֵיוָן דְּתַרְוַיְהוּ בְּשֶׁרֶץ כְּתִיבִי אִיכָּא לְאוֹקוּמֵי בְּאִם אֵינוֹ עִנְיָן לְכָל הַטֻּמְאוֹת וא"ת נֵילַף מֵת וְשֶׁרֶץ מֵהֲדָדֵי בִּגְזֵרָה שָׁוָה דְּבֶגֶד וְעוֹר כִּדְיָלְפִינַן בְּפ' בַּמֶּה אִשָּׁה (שַׁבָּת דַּף סד.) לְעִנְיַן קְלָקֵי וַחֲבָק וי"ל דְּלָא יָלְפִינַן מִבֶּגֶד וְעוֹר אֶלָּא לְעִנְיַן בֶּגֶד דְּחָשׁוּב בֶּגֶד בָּזֶה כְּמוֹ זֶה אֲבָל לְעִנְיַן הֶכְשֵׁר לֹא שַׁיָּךְ לְמֵילַף בִּגְזֵרָה שָׁוָה זוֹ וּבפ"ק דִּפְסָחִים (ד' טז.) מַיְתֵי עוֹד קְרָא שְׁלִישִׁי וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא וּמַאי יִטְמָא הֶכְשֵׁר וּמְפָרֵשׁ חַד בִּתְלוּשִׁין וְחַד בִּמְחֻבָּרִין וּצְרִיכִי וְאֵין צָרִיךְ לְמֵת וְשֶׁרֶץ לְכָל חַד וְחַד תְּרֵי קְרָאֵי מִשּׁוּם תְּלוּשִׁין וּמְחֻבָּרִין דְּכֵיוָן דְּגַלֵּי קְרָא בְּחַד דְּאֵין חִלּוּק בֵּין תְּלוּשִׁין לִמְחֻבָּרִים ה"ה בְּאִידָךְ: **וְאִי** אַשְׁמוּעִינַן בְּמֵת כו' לֹא הָיָה צָרִיךְ לִצְרִיכוּתָא זוֹ דִּקְרָאֵי בְּשֶׁרֶץ כְּתִיב אֶלָּא אוֹרְחָא דִּגְמָרָא לְפָרֵשׁ כְּאִלּוּ חַד בְּמֵת בְּהֶדְיָא כֵּיוָן שֶׁמּוּכָח לַעֲשׂוֹת צְרִיכוּתָא בְּתַרְוַיְהוּ: **מֵתִיב** רַב יוֹסֵף רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הֻכְשְׁרוּ בִּשְׁחִיטָה מִדְּרַבָּנָן לָא פָּרֵיךְ דְּאָמְרֵי דָּם מַכְשִׁיר דְּהֶכְשֵׁר דָּם חָשׁוּב כְּהֶכְשֵׁר מַיִם וְיַיִן שֶׁהַכֹּל מַשְׁקֶה וא"ת אִם כֵּן מַאי פָּרֵיךְ מֵהַבּוֹצֵר לַגַּת הָא הָתָם נָמֵי הֲוָה טַעְמָא כְּאִלּוּ הֻכְשַׁר בְּיַיִן כִּדִמְפָרֵשׁ בפ"ק דְּשַׁבָּת (דַּף יז.) שֶׁמָּא יִבְצְרֶנּוּ בְּקֻפּוֹת מְזֻפָּפוֹת וי"ל דְּהָכִי קָאָמַר כֵּיוָן דְּמִדְּאוֹרַיְתָא לָא אַשְׁכַּחְנָא הֶכְשֵׁר בְּלָא מַשְׁקֶה בְּבוֹצֵר לַגַּת דְּאָזֵל לְאִבּוּד וְלָא חָשִׁיב מַשְׁקֶה לָא הֲוָה לְהוּ לְרַבָּנָן לְמִגְזַר שֶׁמָּא יִבְצְרֶנּוּ כו' אֲבָל אִם אַשְׁכַּחְנָא מִדְּאוֹרַיְתָא הֶכְשֵׁר בְּלָא מַשְׁקֶה בְּשׁוּם מָקוֹם נִיחָא: **אֶלָּא** שֶׁאֵין מַכְשִׁירִין הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר דְּאִתַּכְשַׁר בְּמַיִם מְחֻבָּרִין דְּטַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי ב"ר חֲנִינָא דְּאָמַר מַשְׁקֵי בֵּי מִטְבְּחַיָּא אֵין מַכְשִׁירִין מִשּׁוּם דַּהֲווּ תְּלוּשִׁין וְקָסָבַר דִּתְלוּשִׁין לָא מַכְשְׁרֵי מִדְּאוֹרַיְתָא דִּדְרֵישׁ כָּל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא כמ"ל בפ"ק דִּפְסָחִים (דַּף טז.) יִטַּמָּא מַמָּשׁ וְלֵיכָּא אֶלָּא חַד קְרָא בְּהֶכְשֵׁר וּמִסְתַּבֵּר לֵיהּ לְאוֹקְמָא בִּמְחֻבָּרִין טְפֵי מִבִּתְלוּשִׁין וּבָעֲזָרָה אוֹקְמֵי אַדְּאוֹרַיְתָא: **וְכִי** תֵּימָא תַּרְגְּמָא אַדָּם וְהָא מַשְׁקֵי קָאָמַר עִקַּר דִּיּוּקָא [לָאו] מִדְּקָתָנֵי מַשְׁקֵי בְּיו"ד דִּמְנָא לַן דִּלְמָא כְּתִיבָא מַשְׁקֶה בְּהֵ"א אֶלָּא אֲלָכֵן סָמִיךְ דְּמַשְׁמַע לְשׁוֹן רַבִּים וְגַבֵּי מַחַט שֶׁנִּמְצֵאת בְּבָשָׂר בְּסוֹף פ"ק דִּפְסָחִים (דַּף כ.) נָמֵי לָא בָּעֵי לְשַׁנּוּיֵי תַּרְגְּמָא אָדָם מִשּׁוּם הַךְ פִּרְכָא אֲבָל הָתָם לְעֵיל (חֻלִּין טז.) בְּהַהוּא פִּרְקָא מְשַׁנֵּי תַּרְגְּמָא אָדָם וְלָא חָיֵישׁ אַהַךְ קֻשְׁיָא וּמְפָרֵשׁ מַשְׁקִין דְּעָלְמָא כְּמוֹ בְּפֶרֶק הָאוֹמֵר בְּקִדּוּשִׁין (דַּף סב:) דְּאָמַר מַאי בּוֹגְרוֹת דְּעָלְמָא: **וַעֲדַיִן** מַשְׁקֶה טוֹפֵחַ עָלֶיהָ פֵּרֵשׁ הַקּוּנְטְרֵס וְנוֹפֵל מִן הָעוֹר לַבָּשָׂר וְקַשְׁיָא לְפֵרוּשׁוֹ דְּאִם כֵּן הָווּ תְּלוּשִׁין וּשְׁמוּאֵל סָבַר בפ"ק דִּפְסָחִים (דַּף טז.) דִּתְלוּשִׁין לָא מַכְשְׁרֵי דְּהָא דְּרֵישׁ יִטַּמָּא מַמָּשׁ וְלֵיכָּא אֶלָּא חַד קְרָא בְּהֶכְשֵׁר וְאֵין לוֹמַר דְּלִשְׁמוּאֵל נָפְקֵי תְּלוּשִׁין וּמְחֻבָּרִין מֵחַד קְרָא דְּלָא מַשְׁמַע הָכִי מִדְּנָקַט וְהֶעֱבִירָהּ בַּנָּהָר וְנ"ל לע"י הָעוֹר הַבָּשָׂר הֻכְשְׁרָה לע"כ לָא פְּלִיגִי בְּרֵישׁ הָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין קיח:) אֶלָּא כְּשֶׁיֵּשׁ יָד לְהֶכְשֵׁר אֲבָל בְּיֵשׁ שׁוֹמֵר לְהֶכְשֵׁר כ"ע מוֹדוּ דַּהֲוֵינוּ מְחֻבָּרִין דִּבְשַׁעַת דִּבּוּקָן בָּעוֹר הָווּ מְחֻבָּרִין: **וְהַבָּשָׂר** לְרַבּוֹת עֵצִים וּלְבוֹנָה תֵּימַהּ מְנָא לַן דַּאֲתָא לְרַבּוֹת עֵצִים וּלְבוֹנָה דִּלְמָא לְבָשָׂר דַּוְקָא אָתֵי דִּמְהַנֵּי לֵיהּ חִבַּת הַקֹּדֶשׁ וְלָא בָּעֵי הֶכְשֵׁר: **עֵצִים** וּלְבוֹנָה בְּנֵי אֲכִילָה נִינְהוּ אֶלָּא חִבַּת הַקֹּדֶשׁ כו' וא"ת וּמַשְׁקֵי בֵּית הַמִּטְבָּחַיִם אַמַּאי דְּכֵן כְּגוֹן יַיִן וְשֶׁמֶן לִתַּכְשְׁרֵי בְּחִבַּת הַקֹּדֶשׁ לִהְיוֹת אֹכֶל כְּמוֹ עֵצִים וּלְבוֹנָה וי"ל דְּחִבַּת הַקֹּדֶשׁ מְהַנֵּי מוּהְכְשָׁר לְשַׁוּוֹיֵי אֹכֶל מִדֵּי דְּדָמֵי לְאֹכֶל כְּגוֹן עֵצִים וּלְבוֹנָה שֶׁהוּא דָּבָר עָב וְקָשֶׁה כְּעֵין אֹכֶל אֲבָל לְשַׁוּוֹיֵי מַשְׁקֶה אֹכֶל מוּהְכְשָׁר לָא מְהַנְיָא חִבַּת הַקֹּדֶשׁ:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי"א מהל' טומאת אוכלים הל' א:

ב מיי' פי' מהל' טומאת אוכלים הל' טז:

ג מיי' פי' מהל' טומאת אוכלים הל' יז:

ד מיי' פו' מהל' איסורי המזבח הל' ח:

רבינו גרשום

א"ל רב יוסף לאביי אמינא לך אנא מר' שמעון ואמרת לי עשאוהו כהכשר מים לרבנן אמר לך ר' זירא כו'. כלומר ר' זירא הביא לך ראיה מהבוצר לגת ואמרת ליה עשאוהו כהכשר מים מדרבנן:

א"ל אטו ריש לקיש לתלות קא מיבעיא ליה. כלומר אטו מיבעי' ליה לר' שמעון בן לקיש אי מוכשר מדרבנן דאם נטמא דלא אוכלין ולא שורפין:

כי קא מבעיא ליה לשרוף. דאי נטמא ונגע בו קדש שלינו לשרוף:

ואלא דאיתכשר במשקי בית מטבחיא. כלומר באותן מים שמדיחין אותו בעזרה:

והאמר ר' יוסי משקי בית מטבחיא כו':

כלומר דלא גזרו (על הכל) טומאה במשקה בית מטבחיא בעזרה אלו הן משקה בית מטבחיא הדם והמים:

אלא דאיתכשר בחיבת הקדש. כלומר מהא מפיק ליה [לחיבת הקודש] מדאורייתא והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל אלא מסיפא כל טהור יאכל בשר כו' כלומר לרבות עצים ולבונה כיו"ב דמקבלין טומאה. כלומר עצים של מערכה:

מסורת הש"ס

א לקמן קכח:

ב פסחים כ.

ג פסחים כב:; פסחים טז.; לעיל לג.

ד פסחים טז.

תורה אור השלם

לֹא תֹּאכְלֶנּוּ עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם [דברים יב, כד]

וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר־יִגַּע בְּכָל־טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל־טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר [ויקרא ז, יט]

מִכָּל־הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא וְכָל־מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל־כְּלִי יִטְמָא [ויקרא יא, לד]

(א)מַאי? כִּי מַהְנְיָא חִבַּת הַקֹּדֶשׁ לִפְסוּלָא דְּגוּפֵיהּ, אֲבָל לְמִימְנֵא בֵּיהּ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי לָא, אוֹ דִּלְמָא לָא שְׁנָא? תֵּיקוּ. [א]מַתְנִי' הַשּׁוֹחֵט אֶת הַמְסוּכֶּנֶת, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: עַד שֶׁתְּפַרְכֵּס בַּיָּד וּבָרֶגֶל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: דַּיָּהּ אִם זִינְּקָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: הַשּׁוֹחֵט בַּלַּיְלָה, וּלְמָחָר הִשְׁכִּים וּמָצָא כְּתָלִים מְלֵאִים דָּם – כְּשֵׁרָה, שֶׁזִּינְּקָה, וּכְמִדַּת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁתְּפַרְכֵּס אוֹ בַּיָּד אוֹ בָרֶגֶל, אוֹ עַד שֶׁתְּכַשְׁכֵּשׁ בִּזְנָבָהּ. [ב]אֶחָד בְּהֵמָה דַּקָּה וְאֶחָד בְּהֵמָה גַּסָּה, בְּהֵמָה דַּקָּה שֶׁפָּשְׁטָה יָדָהּ וְלֹא הֶחְזִירָה – פְּסוּלָה, שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא הוֹצָאַת נֶפֶשׁ בִּלְבָד. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁהָיְתָה בְּחֶזְקַת מְסוּכֶּנֶת, אֲבָל אִם הָיְתָה בְּחֶזְקַת בְּרִיאָה, אֲפִילּוּ אֵין בָּהּ אֶחָד מִכָּל הַסִּימָנִים הַלָּלוּ – כְּשֵׁרָה. (ב)גְּמָ' מְסוּכֶּנֶת מִמַּאי דְּשַׁרְיָא? וּמִמַּאי תִּיסַּק אַדַּעְתִּין דַּאֲסִירָא? דִּכְתִיב: "זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ", חַיָּה אֱכוֹל, וְשֶׁאֵינָהּ חַיָּה לֹא תֹּאכַל. וְהָא מְסוּכֶּנֶת אֵינָהּ חַיָּה? מִדְּאָמַר רַחֲמָנָא נְבֵלָה לֹא תֹּאכַל, מִכְּלָל דִּמְסוּכֶּנֶת שַׁרְיָא, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ מְסוּכֶּנֶת אֲסִירָא – הַשְׁתָּא מֵחַיִּים אֲסִירָא, לְאַחַר מִיתָה מִיבְּעֵי? וְדִלְמָא הַיְינוּ נְבֵלָה הַיְינוּ מְסוּכֶּנֶת? לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דִּכְתִיב: "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ", לְאַחַר מִיתָה הוּא דְּקַרְיַיהּ רַחֲמָנָא נְבֵלָה, מֵחַיִּים לָא אִקְרַי נְבֵלָה. וְדִלְמָא לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ: הַיְינוּ נְבֵלָה הַיְינוּ מְסוּכֶּנֶת, מֵחַיִּים – בַּעֲשֵׂה, לְאַחַר מִיתָה – בְּלָאו. אֶלָּא, מִדְּאָמַר רַחֲמָנָא טְרֵפָה לֹא תֹּאכַל – מִכְּלָל דִּמְסוּכֶּנֶת שַׁרְיָא, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ מְסוּכֶּנֶת אֲסִירָא, הַשְׁתָּא מְסוּכֶּנֶת דְּלָא מְחַסְּרָא אֲסִירָא, טְרֵפָה מִיבַּעְיָא? וְדִלְמָא הַיְינוּ טְרֵפָה הַיְינוּ מְסוּכֶּנֶת, וְלַעֲבוֹר עָלָיו בַּעֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה! אִם כֵּן, נְבֵלָה דִּכְתַב רַחֲמָנָא לְמָה לִי? וּמָה מֵחַיִּים קָאֵי עֲלַהּ בְּלָאו וַעֲשֵׂה, לְאַחַר מִיתָה מִיבַּעְיָא? וְדִלְמָא הַיְינוּ נְבֵלָה, הַיְינוּ טְרֵפָה, הַיְינוּ מְסוּכֶּנֶת, וְלַעֲבוֹר עָלָיו בִּשְׁנֵי לָאוִין וַעֲשֵׂה! [ג](ג)אֶלָּא מֵהָכָא, "וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה וְאָכֹל לֹא תֹאכְלֻהוּ", וְאָמַר מָר: לְמַאי הִלְכְתָא אָמְרָה הַתּוֹרָה? יָבֹא אִיסּוּר נְבֵלָה וְיָחוּל עַל אִיסּוּר חֵלֶב, יָבֹא אִיסּוּר טְרֵפָה וְיָחוּל עַל אִיסּוּר חֵלֶב.

וְאִי

מַאי לְגוּפֵּהּ הוּא דְּהָנֵי אֲבָל לְאִיטַמֵּי אִיהוּ אַחֲרֵינֵי לָא אוֹ דִּלְמָא ל"ש: מַתְנִי' עַד שֶׁתִּתְפַּרְכֵּס דְּאִי לָא מְפַרְכֵּס קִים לְהוּ לְרַבָּנַן דִּנְטוּלָה נִשְׁמָתָהּ קֹדֶם גְּמַר שְׁחִיטָתָהּ כִּדְאָמְרִינַן בַּגְּמָרָא: אִם זִנְּקָה כְּדֶרֶךְ שֶׁהַבְּהֵמוֹת נוֹפְחוֹת בִּגְרוֹנָם וְהַדָּם מְקַלֵּחַ וּמְזַנֵּק בְּכֹחַ: זִנּוּק קִלּוּחַ: הַשּׁוֹחֵט בַּלַּיְלָה בְּהֵמָה מְסֻכֶּנֶת שֶׁצְּרִיכָה פִּרְכּוּס וְלֹא יָדַע אִי פִּרְכְּסָה: וּלְמָחָר הִשְׁכִּים וּמָצָא כְּתָלֵי בֵּית שְׁחִיטַת הַצַּוָּאר מְלֵאִים דָּם כְּשֵׁרָה מִפְּנֵי שֶׁזִּנְּקָה: וּכְמִדַּת ר"א דְּמַכְשַׁר לָהּ בְּזִנּוּק אֲמָרָהּ ר"ש: אֶחָד בְּהֵמָה דַּקָּה וְאֶחָד בְּהֵמָה גַּסָּה צְרִיכוֹת פִּרְכּוּס אִם הִיא מְסֻכֶּנֶת: שֶׁפָּשְׁטָה יָדָהּ בִּגְמַר שְׁחִיטָתָהּ: וְלֹא הֶחֱזִירָה פְּסוּלָה אִם הָיְתָה מְסֻכֶּנֶת לְפִי שֶׁאֵין זֶה פִּרְכּוּס אֶלָּא כֵּן דַּרְכָּהּ בִּשְׁעַת יְצִיאַת נַפְשָׁהּ אֲבָל גַּסָּה לָאו אוֹרְחָהּ בְּהָכִי: גְּמ' מִמַּאי דְּשָׁרְיָא וַאֲפִילּוּ בְּפִרְכּוּס: וּמְהַדְּרִינַן וּמִמַּאי תִּסַּק אַדַּעְתִּין לְמִיסְרִי דְּבָעֵי קְרָא לְמִשְׁרְיָא: לָאו חַיָּה הִיא וַאֲפִילּוּ מְפַרְכֶּסֶת וּמְנָא לָן דְּשָׁרְיָא: מִדְּאָמַר רַחֲמָנָא נְבֵלָה לֹא תֹאכַל וּסְתָם נְבֵלָה מְסֻכֶּנֶת הֲוַאי קֹדֶם מִיתָתָהּ: מִכְּלָל דְּקֹדֶם מִיתָה כִּי הֲוָה מְסֻכֶּנֶת שָׁרְיָא דְּאִי קֹדֶם מִיתָה אֲסִירָא מִזֹּאת הַחַיָּה לְאַחַר מִיתָה מִבַּעְיָא מִיתָה מִי שָׁרְיָא לָהּ: וּפָרְכִינַן דִּלְמָא הַיְנוּ נְבֵלָה הַיְנוּ מְסֻכֶּנֶת וְקֹדֶם מִיתָה מִשֶּׁנִּסְתַּכְּנָה קָרֵי לָהּ נְבֵלָה וְאַשְׁמוֹעִינַן רַחֲמָנָא דְּקָאֵי עֲלָהּ בְּלָאו נָמֵי דְּאִי מִזֹּאת לָאו הָבָא מִכְּלַל עֲשֵׂה עֲשֵׂה: מֵחַיִּים לָא אִקְרֵי נְבֵלָה וְהִלְכָּךְ לָמָּה לִי לְאַזְהוֹרֵי עֲלָהּ דִּנְבֵלָה פְּשִׁיטָא דְּאִסּוּר מְסֻכֶּנֶת לְהֵיכָא אֲזַל: דִּלְמָא לְעוֹלָם הַיְנוּ נְבֵלָה הַיְנוּ מְסֻכֶּנֶת כְּלוֹמַר לְעוֹלָם כִּדְקָאָמַר דִּנְבֵלָה הַיְנוּ בְּהֵמָה שֶׁנִּסְתַּכְּנָה וְנֶאֶסְרָה קֹדֶם מִיתָה וְאַפ"ה אִצְטְרִיךְ קְרָא דְּאִילּוּ מֵחַיִּים אִסּוּר מְסֻכֶּנֶת עֲשֵׂה בְּעָלְמָא הוּא וְאַשְׁמוֹעִינַן קְרָא דִּלְאַחַר מִיתָה קָאֵי נָמֵי בְּלָאו: טְרֵפָה נִקַּב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ אוֹ נֶחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ מְחֻסֶּרֶת הִיא: וְאִי ס"ל מְסֻכֶּנֶת מֵחֲמַת חֹלִי דְּלָא מְחֻסְּרָא אֲסוּרָה דְּדָרְשִׁינַן שֶׁאֵינָהּ חַיָּה לֹא תֹאכַל: מְסֻכֶּנֶת מֵחֲמַת טְרֵפוּת שֶׁחֲסֵרָה הִיא: מִבַּעְיָא לְהַךְ טְרֵפָה נָמֵי אֵינָהּ חַיָּה אֶלָּא מִדְּאִצְטְרִיךְ לְמֵיסַר טְרֵפָה ש"מ מְסֻכֶּנֶת מֵחֲמַת טְרֵפוּת דִּמְחֻסְּרָא אֲסוּרָה אֲבָל שְׁאָר מְסֻכֶּנֶת שָׁרְיָא דְּלָא דָּרְשִׁינַן שֶׁאֵינָהּ חַיָּה לֹא תֹאכַל: וְדִלְמָא הַיְנוּ טְרֵפָה הַיְנוּ מְסֻכֶּנֶת וּבֵין מְחֻסְּרָא וּבֵין לָא מְחֻסְּרָא מַשְׁמַע שֶׁאֵינָהּ חַיָּה טְרֵפָה קָרֵי לָהּ דִּטְרֵפָה לְשׁוֹן מְסֻכֶּנֶת הִיא כְּלוֹמַר קְרוֹבָה לָמוּת וְאִצְטְרִיךְ לַעֲבֹר עָלֶיהָ בַּעֲשֵׂה דְּשֶׁאֵינָהּ חַיָּה וְלֹא תַעֲשֶׂה דִּטְרֵפָה: אִם כֵּן נְבֵלָה דְּאוֹקְמָא לְעֵיל דְּמִשּׁוּם לַעֲבֹר עָלֶיהָ בְּלָאו נָמֵי אִצְטְרִיךְ: ל"ל הַשְׁתָּא מֵחַיִּים כְּשֶׁהִיא מְסֻכֶּנֶת קָרְיֵהּ רַחֲמָנָא טְרֵפָה וְקָאֵי עֲלָהּ בְּלָאו וַעֲשֵׂה: לְאַחַר מִיתָה מִבַּעְיָא אִסּוּרָא לְהֵיכָא אֲזַל: וְדִלְמָא הַיְנוּ נְבֵלָה הַיְנוּ טְרֵפָה הַיְנוּ מְסֻכֶּנֶת כְּלוֹמַר אֲפִילּוּ בִּנְבֵלָה שֶׁמֵּתָה לְאַחַר שֶׁנִּטְרְפָה וְנִסְתַּכְּנָה מָצִית מוֹקְמַתְּ לָהּ וְאַפ"ה אִצְטְרִיךְ וּלְמֵיקַם עֲלָהּ לְאַחַר מִיתָה בִּשְׁנֵי לָאוִין לָאו דִּנְבֵלָה וְלָאו דִּטְרֵפָה וַעֲשֵׂה דְּחַיָּה אֱכֹל: וְאָמַר מַר בִּזְבָחִים בְּפֶרֶק חַטַּאת הָעוֹף (זְבָחִים דַּף ע.): לְמַאי הִלְכְתָא כְּלוֹמַר הַאי וְאָכֹל לֹא תֹאכְלוּהוּ לָא צְרִיךְ דְּהָא כְּתִיב (וַיִּקְרָא ג) כָּל חֵלֶב וְכָל דָּם לֹא תֹאכֵלוּ וּמִשּׁוּם דְּנִתְנַבְּלָה אוֹ נִטְרְפָה מִי אֲזַל לֵיהּ אִסּוּר חֵלֶב וּלְמַאי אִצְטְרִיךְ אֶלָּא הַתּוֹרָה אָמְרָה דְּחַיָּיב מִשּׁוּם שְׁנֵי לָאוִין מִשּׁוּם לָאו דְּחֵלֶב וּמִשּׁוּם לָאו דִּטְרֵפָה דְּלָא תֵּימָא אֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר:

כִּי מַהְנְיָא חִבַּת הַקֹּדֶשׁ לִפְסוּלֵי גוּפֵהּ הַשְׁתָּא מַסְקִינַן דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא קָמִבַּעְיָא לֵיהּ אֲבָל מִדְּרַבָּנָן מוֹדוּ דְּמוֹנִין בּוֹ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי וְכֵן מַשְׁמַע נָמֵי פֶּרֶק הַמְּנָחוֹת וְהַנְּסָכִים (מְנָחוֹת דַּף קב:) דְּקָאָמַר נוֹתָר עִפְּרָא בְּעָלְמָא הוּא אַמַּאי מְטַמֵּא טֻמְאַת אֳכָלִין וּמְשַׁנֵּי בְּחִבַּת הַקֹּדֶשׁ תִּפְשׁוֹט דְּבָעֵי ר"ל כו' וּמְשַׁנֵּי קָמִבַּעְיָא לֵיהּ דְּאוֹרָיְתָא כִּי אָמְרִינַן דְּרַבָּנָן וְהָא דְּאָמַר בפ"ק דִּפְסָחִים (דַּף כ.) גַּבֵּי מַחַט שֶׁנִּמְצֵאת בִּבְשַׂר הַבָּשָׂר טָמֵא הַאי בָּשָׂר דְּאִתַּכְשַׁר בְּמַאי אִי בְּחִבַּת הַקֹּדֶשׁ אֵימָר דְּמַהֲנֵי חִבַּת הַקֹּדֶשׁ לִפְסוּלָא דְּגוּפֵהּ לְמִמְנֵי בֵּהּ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי מִי מְהַנֵּי וכ"ת ה"נ תִּפְשׁוֹט הָא דְּבָעֵי ר"ל כו' הֲוָה מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי הָא לר"ל מִדְּאוֹרָיְתָא בָּעֵי אֶלָּא שַׁפִּיר מְשַׁנֵּי שָׁם כְּגוֹן שֶׁהֶעֱבִירָהּ בַּנָּהָר וְעוֹד מִשּׁוּם דִּלְרַב יוֹסֵף דִּלְעֵיל בָּעֵי נָמֵי מִינֵּהּ מִדְּרַבָּנָן וא"ת תִּפְשׁוֹט לר"ל מִדְּרַבִּי יוֹסֵי ב"ר חֲנִינָא דְּאָמַר מַשְׁקֵי בֵּית הַמִּטְבָּחַיִם אֵינוֹ מַכְשִׁיר וְאִם מְהַנֵּי חִבַּת הַקֹּדֶשׁ לְמִמְנֵי בֵּהּ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי מנ"מ בְּהֶכְשֵׁרוֹ וְי"ל דְּנָפְקָא מִינָּהּ לְעִנְיַן כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁהָיוּ מְבִיאִים בָּעֲזָרָה וְגַם חֻלִּין הָיוּ מְבִיאִים לֶאֱכֹל עִם הַמְּנָחוֹת וְהַזְּבָחִים כְּדֵי שֶׁיְּהוּ נֶאֱכָלִים עַל הַשֹּׂבַע כִּדְאָמַר בְּהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף כח:): **הַשּׁוֹחֵט** אֶת הַמְּסֻכֶּנֶת אֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה שָׁרֵי וְנָקַט לָשׁוֹן דִּיעֲבַד מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִתְנֵי עַד שֶׁתְּפַרְכֵּס: **שֶׁאֵינָהּ** חַיָּה לֹא תֹאכַל בְּרֵישׁ אֵלּוּ טְרֵפוֹת (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף מב.) דָּרֵישׁ מֵהַאי קְרָא דִּטְרֵפָה אֵינָהּ חַיָּה וְהַיְנוּ לְפִי הַמַּסְקָנָא דִּשְׁמַעְתִּין דְּלָא מוֹקְמָא בִּמְסֻכֶּנֶת: **הַשְׁתָּא** מֵחַיִּים אֲסוּרָה לְאַחַר מִיתָה מִבַּעְיָא הַשְׁתָּא סָבַר דִּסְתָם נְבֵלָה מְסֻכֶּנֶת הִיא קֹדֶם מִיתָה וּלְהָכִי דַּיְקִי שַׁפִּיר דְּאִי קֹדֶם מִיתָה אֲסוּרָה פְּשִׁיטָא דְּמִיתָה לָא שָׁרְיָא לָהּ כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וּמִיד הֲוָה מָצֵי לְמִפְרַךְ דִּלְמָא אָתֵי קְרָא לִנְבֵלָה דְּלָא מִכֹּחַ מְסֻכֶּנֶת וּכְגוֹן שֶׁעֲשָׂאָהּ גִּסְטְרָא אֶלָּא דְּנָטַר עַל סוֹף הַמַּסְקָנָא אֲבָל אֵין לְפָרֵשׁ דַּאֲפִילּוּ אֶפְשָׁר לִנְבֵלָה שֶׁלֹּא הָיְתָה מְסֻכֶּנֶת מֵעִקָּרָא מ"מ כֵּיוָן דְּמִדְּאָסַר רַחֲמָנָא מְסֻכֶּנֶת מִשּׁוּם דִּקְרוֹבָה לְמִיתָה כ"ש בְּהֵמָה שֶׁמֵּתָה לְגַמְרֵי לאע"ג דְּאָסַר רַחֲמָנָא טְרֵפָה אַפ"ה אִצְטְרִיךְ לֶאֱסֹר נְבֵלָה מִשּׁוּם דִּטְרֵפָה מְחֻסֶּרֶת אֵין לְפָרֵשׁ כָּךְ דְּא"כ אַמַּאי פָּרִיךְ בְּמַסְקָנָא דִּלְמָא אַתְיָא קְרָא לְהַךְ נְבֵלָה דְּלָא אַתְיָא מִכֹּחַ מְסֻכֶּנֶת מֵעִקָּרָא כְּגוֹן שֶׁעֲשָׂאָהּ גִּסְטְרָא אֶלָּא פְּשִׁיטָא דְּאֵין זֶה קַל וָחֹמֶר דְּאִסּוּר מְסֻכֶּנֶת חָמִיר דְּהָא מֵחַיִּים כִּדְאָמַר בִּזְבָחִים בְּפֶרֶק חַטַּאת הָעוֹף (זְבָחִים דַּף ע.) דְּלָא יָלְפִינַן נְבֵלָה מִטְּרֵפָה מִשּׁוּם דַּחֲמִירָא דַּאֲסוּרָה מֵחַיִּים וא"ת לְמַאי דְּפָרִיךְ אִי אָמְרַתְּ נָמֵי מְסֻכֶּנֶת שָׁרְיָא תִּקְשֵׁי אַמַּאי אִצְטְרִיךְ קְרָא לֶאֱסֹר נְבֵלָה הָא אֲסוּרָה מֵחַיִּים מִשּׁוּם אִסּוּר שֶׁאֵינָהּ זְבוּחָה דְּרַחֲמָנָא אָמַר וְזָבַחְתָּ וְזוֹ לֹא נִשְׁחֲטָה לממ"נ אַף לְאַחַר שֶׁנִּתְנַבְּלָה אִיכָּא עֲשֵׂה דְּשֶׁאֵינָהּ זְבוּחָה כִּדְמַשְׁמַע בְּפֶרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף לו.) וּבפ"ק דְּנָזִיר (דַּף ז.) דר"ש אוֹמֵר הָאוֹכֵל נְבֵלָה ביוה"כ פָּטוּר מִשּׁוּם דְּאֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר מַשְׁמַע אֲפִילּוּ נִתְנַבְּלָה ביוה"כ פָּטוּר מִשּׁוּם דְּאֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר וְהַשְׁתָּא כְּשֶׁמֵּתָה פָּקְעָה אִסּוּר אֵבֶר מִן הַחַי אַמַּאי לֹא חָל אִסּוּר יוה"כ עִם אִסּוּר נְבֵלָה בְּבַת אַחַת אֶלָּא וַדַּאי לְעוֹלָם אִיכָּא אִסּוּר דְּשֶׁאֵינָהּ זְבוּחָה וּלְהָכִי לֹא חָיֵיל עֲלָהּ אִסּוּר יוה"כ דְּמֵחַיִּים נָמֵי הֲוָה בָּהּ אִסּוּר זֶה וְאַכַּתִּי לֹא פָּקַע וְיֵשׁ לוֹמַר דַּהֲוָה מָצֵי לְמֵימַר וּלְטַעְמִיךְ: **דִּלְמָא** הַיְנוּ נְבֵלָה הַיְנוּ מְסֻכֶּנֶת אֵין לְפָרֵשׁ כְּהַהִיא דִּבְסָמוּךְ דְּהַשְׁתָּא בָּעֵי לְמֵימַר דְּקֹדֶם מִיתָה מִשֶּׁנִּסְתַּכְּנָה קָרֵי לָהּ נְבֵלָה: **הַשְׁתָּא** מְסֻכֶּנֶת דְּלָא מְחֻסְּרָא אֲסוּרָה טְרֵפָה מִבַּעְיָא וכ"ת אִצְטְרִיךְ לִטְרֵפָה דְּלָא מְחֻסְּרָא כְּגוֹן דְּיַתִּיר כֵּיוָן דִּכְלָל יָתֵר כְּנָטוּל דָּמֵי הָא נָמֵי מְחֻסַּר וּנְפוּלָה נָמֵי חֲשׁוּבָה כִּמְחֻסְּרָא: **וְדִלְמָא** הַיְנוּ טְרֵפָה הַיְנוּ מְסֻכֶּנֶת הָא פֵּרוּשׁוֹ כְּהַהִיא דִּלְעֵיל דְּהַשְׁתָּא בָּעֵי לְמֵימַר דְּכָל מְסֻכֶּנֶת קָרֵי לָהּ טְרֵפָה דִּטְרֵפָה לְשׁוֹן מְסֻכֶּנֶת כְּלוֹמַר קְרוֹבָה לָמוּת בֵּין מְחֻסְּרָא בֵּין לָא מְחֻסְּרָא וק"ק דִּלְעֵיל דְּפָרִיךְ הַיְנוּ נְבֵלָה הַיְנוּ מְסֻכֶּנֶת לָא קָאָמַר לַעֲבֹר עָלָיו בַּעֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה כִּדְקָאָמַר הָכָא:

מסורת הש"ס

א מנחות קב:

ב לקמן מב.

ג זבחים ע.; לקמן קג.

תורה אור השלם

דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ [ויקרא יא, ב]

לֹא תֹאכְלוּ כָל־נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר־בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ [דברים יד, כא]

וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, לט]

וְאַנְשֵׁי־קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ [שמות כב, ל]

וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה לְכָל־מְלָאכָה וְאָכֹל לֹא תֹאכְלֻהוּ [ויקרא ז, כד]

חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם כָּל־חֵלֶב וְכָל־דָּם לֹא תֹאכֵלוּ [ויקרא ג, יז]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קלד, טוש"ע יו"ד סי' יז סעי' א:

ב מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קלד, טוש"ע יו"ד סי' יז סעי' א:

ג מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' ב:

רבינו גרשום

ומאי תיסוק אדעתין לאסירא. כלומר מינה תלמא ומאי תיסק אדעתין לאסירא:

זאת החיה אשר תאכלו. כלומר למה אמרת מאי תיסק אדעתין לאסירא דכתיב זאת החיה אשר תאכלו כו':

ומחייס בעשה. כלומר חיה אכול [שאינה חיה לא תאכל] טרפה מיבעיא:

כלומר דמחסרא כגון ניטל הטחולא)הכבר נ"ע דהא בניטל הטחול או לניטל הכליות תנן בהליא לכשרה ונראה דט"ס הוא וצ"ל ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום או שניטלו עמת הגידין ניטל הירך וכו': ניטלו הכליות ניטל ירך וחלל שלה:

ולעבור עליו בעשה ולא תעשה. כלומר בעשה חיה אכול לא תעשה ובשר בשדה טרפה לא תאכלו:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' כא, סמג לאוין קכז, טוש"ע אה"ע סי' כג סעי' ג:

ב מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' יב, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' יז סעי' ג:

ג מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' יג, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' יז סעי' א:

ד מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' יג, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' יז סעי' א:

רבינו גרשום

ואנא אמינא מחיים אתי איסור טרפה וכו'. כלומר מסוכנת מחיים דהיינו טרפה אתי איסור טרפה וחייל על איסור חלב מסוכנת לאחר מיתה דהיינו נבלה מיבעיא:

אלא מדכתיב רחמנא נבלה וכו'. כלומר מדאיצטריך רחמנ' למיכתב נבלה לאחר מיתה מכלל דטרפה לאו היינו מסוכנת:

התם נמי אי אפשר דלאו הויא מסוכנת כו'. ועדיין איכא לך דאי טרפה היינו מסוכנת לא הוה איצטריך למיכתב נבלה לאחר מיתה כדאמרינן לעיל:

זו שאין חלבה חלוק מבשרה דתרוייהו אסירי. חלב ובשר:

ויש לך אחרת שחלבה חלוק מבשרה. כלומר שהחלב אסור טמא והבשר מותר:

כום כום זו היא מסוכנת שאמר כום כום מהרה שמיל תמות:

שהורה בה חכם. כלומר שצריך חכם להורות בה (חכם) שלא היה בה שום ספיקא לאסור:

שלא הורמו מתנותיה הזרוע והלחיים והקיבה:

אפי' אוכלת בקעיות. כלומר אפי' אוכלת חתיכות של עץ אם אינה עומדת אסורה:

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ טְרֵפָה הַיְינוּ מְסוּכֶּנֶת, לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא "חֵלֶב נְבֵלָה יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה וְחֵלֶב טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּהוּ", וַאֲנָא אָמֵינָא: וּמָה מֵחַיִּים אָתֵי אִיסּוּר טְרֵפָה חָיֵיל אַאִיסּוּר חֵלֶב, לְאַחַר מִיתָה מִיבַּעְיָא?! אֶלָּא, מִדִּכְתַב רַחֲמָנָא "נְבֵלָה", מִכְּלָל דִּטְרֵפָה לָאו הַיְינוּ מְסוּכֶּנֶת. מַתְקֵיף לַהּ מָר בַּר רַב אָשֵׁי: וְדִלְמָא לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ הַיְינוּ טְרֵפָה הַיְינוּ מְסוּכֶּנֶת, וּדְקָאָמְרַתְּ: "נְבֵלָה" דִּכְתַב רַחֲמָנָא לְמָה לִי? לְהָךְ נְבֵלָה דְּלָא אָתְיָא מִכֹּחַ מְסוּכֶּנֶת. וְהֵיכִי דָּמֵי? שֶׁעֲשָׂאָהּ גִּיסְטְרָא. הָתָם נָמֵי, אִי אֶפְשָׁר דְּלָא הֲוֵי מְסוּכֶּנֶת פּוּרְתָּא מִקַּמֵּי דְּלִיפְסֹק לְרוּבָּא. וְאִיבָּעֵית אֵימָא, אִם כֵּן לֵימָא "חֵלֶב נְבֵלָה וּטְרֵפָה", "חֵלֶב" "חֵלֶב" לָמָה לִי? זוֹ הִיא שֶׁאֵין חֶלְבָּהּ חָלוּק מִבְּשָׂרָהּ, וְיֵשׁ לְךָ אַחֶרֶת שֶׁחֶלְבָּהּ חָלוּק מִבְּשָׂרָהּ, וְאֵיזוֹ זוֹ? מְסוּכֶּנֶת. (א)וְאִיבָּעֵית אֵימָא מֵהָכָא, "וָאֹמַר אֲהָהּ ה' אֱלֹהִים הִנֵּה נַפְשִׁי לֹא מְטֻמָּאָה וּנְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא אָכַלְתִּי מִנְּעוּרַי וְעַד עַתָּה וְלֹא בָא בְּפִי בְּשַׂר פִּגּוּל". אב"הִנֵּה נַפְשִׁי לֹא מְטֻמָּאָה" – שֶׁלֹּא הִרְהַרְתִּי בַּיּוֹם לָבֹא לִידֵי טוּמְאָה בַּלַּיְלָה, "וּנְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא אָכַלְתִּי מִנְּעוּרַי" – שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי בְּשַׂר כּוֹס כּוֹס מֵעוֹלָם, "וְלֹא בָא בְּפִי בְּשַׂר פִּגּוּל" – שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי מִבְּהֵמָה שֶׁהוֹרָה בָּהּ חָכָם. מִשּׁוּם רַבִּי נָתָן אָמְרוּ: שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי מִבְּהֵמָה שֶׁלֹּא הוּרְמוּ מַתְּנוֹתֶיהָ. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא שַׁרְיָא – הַיְינוּ רְבוּתֵיהּ דִּיחֶזְקֵאל, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ אֲסִירָא – מַאי רְבוּתֵיהּ דִּיחֶזְקֵאל? גהֵיכִי דָּמֵי מְסוּכֶּנֶת? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כֹּל שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ וְאֵינָהּ עוֹמֶדֶת. רַב חֲנִינָא בַּר שֶׁלֶמְיָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב אָמַר: אֲפִילּוּ אוֹכֶלֶת בְּקָעִיּוֹת. רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל אָמַר: אֲפִילּוּ אוֹכֶלֶת קוֹרוֹת. דבְּסוּרָא מַתְנֵי הָכִי. בְּפוּמְבְּדִיתָא מַתְנֵי הָכִי: הֵיכִי דָּמְיָא מְסוּכֶּנֶת? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כָּל שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ וְאֵינָהּ עוֹמֶדֶת, וַאֲפִילּוּ אוֹכֶלֶת בְּקָעִיּוֹת. רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל אָמַר: אֲפִילּוּ אוֹכֶלֶת קוֹרוֹת. אַשְׁכְּחִינְהוּ שְׁמוּאֵל לְתַלְמִידֵי דְּרַב, אֲמַר לְהוּ: מַאי אָמַר רַב בִּמְסוּכֶּנֶת? אֲמַרוּ לֵיהּ: הָכִי אָמַר רַב:

גּוֹעָה

וּמָה מֵחַיִּים אָתֵי אִסּוּר טְרֵפָה וְחָיֵיל אַאִסּוּר חֵלֶב פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס וּמַה מֵחַיִּים לְאִסּוּר מְסֻכֶּנֶת אֵינוֹ אֶלָּא מֵחֲמַת קֵרוּב מִיתָה חָל עַל אִסּוּר חֵלֶב נְבֵלָה גּוּפָהּ מִבַּעְיָא וּמִדְּאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן בִּנְבֵלָה מִכְּלָל דִּמְסֻכֶּנֶת לָאו טְרֵפָה מִקְּרֵי וְאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן בְּהַךְ נְבֵלָה דְּאָתְיָא מִכֹּחַ מְסֻכֶּנֶת וְלָא אָתְיָא מִכֹּחַ טְרֵפָה שֶׁלֹּא נִטְרְפָה קֹדֶם לָכֵן דְּתֵחוּל אַאִסּוּר חֵלֶב ומק"ו דִּטְרֵפָה לָא אָתְיָא דְּטַעֲמָא דִּטְרֵפָה לָאו מִשּׁוּם קֵרוּב מִיתָה הוּא אֶלָּא מִשּׁוּם חִסָּרוֹן כִּדְמַצְרְכִינַן לְתַרְוַיְיהוּ בִּזְבָחִים בְּפֶרֶק חַטַּאת הָעוֹף (זְבָחִים דַּף ע.) וְקָשֶׁה לְפֵרוּשׁוֹ דְּאַמַּאי לָא יָלְפִינַן שַׁפִּיר שֶׁיָּחוּל אִסּוּר נְבֵלָה עַל אִסּוּר חֵלֶב מק"ו דִּטְרֵפָה דְּאִי מִשּׁוּם דִּטְרֵפָה מְחַסְּרָא נְבֵלָה נָמֵי כֵּיוָן דְּמֵתָה אֵין לָךְ חִסָּרוֹן גָּדוֹל מִזֶּה וְעוֹד מַאי פָּרֵיךְ בָּתַר הָכִי וְלִימָא אִצְטְרִיךְ קְרָא לִנְבֵלָה דְּלָא אָתְיָא מִכֹּחַ מְסֻכֶּנֶת הָהִיא נָמֵי אָתְיָא מק"ו לְעֵיל וע"ק נְהִי נָמֵי דִּמְסֻכֶּנֶת לָא הָוֵי בִּכְלָל דִּטְרֵפָה מ"מ תִּתְסַר בַּעֲשֵׂה מִקְּרָא דְּזֹאת הַחַיָּה דְּמַשְׁמַע שֶׁאֵינָהּ חַיָּה לֹא תֵּיכוּל וּמִיהוּ בָּזֶה י"ל אִי הֲוָה מוֹקְמָא קְרָא דְּזֹאת הַחַיָּה בִּמְסֻכֶּנֶת לְאָסְרָהּ הֲוָה מִסְתַּבֵּר לֵיהּ נָמֵי לְאוֹקוּמֵי בָּהּ לָאו דִּטְרֵפָה וְכִי הֵיכִי דַּעֲשֵׂה דְּזֹאת הַחַיָּה מִתּוֹקְמָא בְּתַרְוַיְיהוּ דְּתַרְוַיְיהוּ מִקְּרוּ אֵינָהּ חַיָּה ה"נ לָאו דִּטְרֵפָה מִתּוֹקְמָא בְּתַרְוַיְיהוּ וא"כ נְבֵלָה דִּכְתִיב דְּחָל עַל אִסּוּר חֵלֶב ל"ל ור"ת מְפָרֵשׁ לה"ק וּמַה טְרֵפָה דְּמֵחַיִּים לֹא מְטַמְּאָה חָיֵיל עַל אִסּוּר חֵלֶב נְבֵלָה דִּלְאַחַר מִיתָה מְטַמְּאָה מִבַּעְיָא וְלֵיכָּא לְמִפְרַךְ כִּדְפָרֵיךְ בְּפֶרֶק חַטַּאת הָעוֹף (ג"ז שָׁם) דִּטְרֵפָה חֲמוּרָה דְּחָיֵיל אִסּוּרָהּ מֵחַיִּים דְּהָתָם קָאָמַר לְפִי הַמַּסְקָנָא דְּהָכָא דִּמְסֻכֶּנֶת שָׁרְיָא אֲבָל לְמַאי דְּבָעֵי לְמֵימַר הַשְׁתָּא דְּאִסּוּר נְבֵלָה נָמֵי מַתְחִיל אִסּוּר שֶׁלָּהּ מֵחַיִּים לא"א שֶׁלֹּא הָיְתָה מְסֻכֶּנֶת וּמְסֻכֶּנֶת אֲסִירָא מִטַּעַם נְבֵלָה מֵחֲמַת קֵרוּב מִיתָה וַאֲפִילּוּ אִם נֹאמַר שֶׁלֹּא יְהֵא מְסֻכֶּנֶת אֶלָּא אִסּוּר עֲשֵׂה לֹא שַׁיָּךְ לְמִפְרַךְ מַה לִּטְרֵפָה שֶׁכֵּן מֵחַיִּים דִּבְלָאו כֵּיוָן דְּמ"מ אִסּוּר נְבֵלָה מֵחַיִּים שַׁפִּיר הֲוָה יָדְעִינַן לָהּ שֶׁיָּחוּל עַל אִסּוּר חֵלֶב מק"ו דִּטְרֵפָה אֲבָל הַשְׁתָּא דִּמְסֻכֶּנֶת שָׁרְיָא שַׁיָּךְ שַׁפִּיר לְמִפְרַךְ מַה לִּטְרֵפָה שֶׁכֵּן חָל אִסּוּר שֶׁלָּהּ מֵחַיִּים תֹּאמַר בִּנְבֵלָה שֶׁאֵין כָּאן אִסּוּר מֵחַיִּים כְּלָל וְהַשְׁתָּא פָּרֵיךְ שַׁפִּיר בָּתַר הָכִי דִּלְעוֹלָם אֵימָא לָךְ מְסֻכֶּנֶת אֲסוּרָה וְאִצְטְרִיךְ קְרָא שֶׁיָּבֹא אִסּוּר נְבֵלָה וְיָחוּל עַל אִסּוּר חֵלֶב וּנְבֵלָה דְּלָא הָוֵי מְסֻכֶּנֶת מֵעִקָּרָא כְּגוֹן שֶׁעֲשָׂאָהּ גִּסְטְרָא דְּהַהִיא לֹא נֶאֱסַר מֵחַיִּים וְלָא אָתֵי בְּק"ו דִּטְרֵפָה וְרַבֵּינוּ גֵּרְשֹׁם הָיָה מְפָרֵשׁ וּמַה מֵחַיִּים אָתֵי אִסּוּר טְרֵפָה חָיֵיל אַאִסּוּר חֵלֶב אע"ג דְּלֵיכָּא לְמֵימַר דִּטְרֵפָה מִגּוֹ דְּחָיֵיל אַהַאי אִסּוּר חָיֵיל נָמֵי אַהַאי אִסּוּר דְּחֵלֶב נְבֵלָה שֶׁל אַחַר מִיתָה שֶׁהָיְתָה מְסֻכֶּנֶת בַּתְּחִלָּה דְּאִיכָּא לְמֵימַר מִגּוֹ דְּחָיֵיל הַאי אִסּוּר נְבֵלָה אַאִסּוּר מְסֻכֶּנֶת חָיֵיל נָמֵי אַאִסּוּר חֵלֶב לָא מִבַּעְיָא אֶלָּא וַדַּאי מִדְּאִצְטְרִיךְ קְרָא לְמִכְתַּב נְבֵלָה מִכְּלָל דִּמְסֻכֶּנֶת שָׁרְיָא לְגַמְרֵי וְהַשְׁתָּא פָּרֵיךְ שַׁפִּיר וְלִימָא אִצְטְרִיךְ לַעֲשָׂאָהּ גִּסְטְרָא דְּלֵיכָּא מִגּוֹ שֶׁהֲרֵי לֹא הָיְתָה מְסֻכֶּנֶת וְקָשֶׁה לְפִי' שֶׁאֵין הַשַּׁ"ס מַזְכִּיר מִגּוֹ זֶה כְּלָל וְעוֹד דְּאִיכָּא לְמִפְרַךְ דְּאִיכָּא נָמֵי מִגּוֹ בִּטְרֵפָה דְּחָיֵיל נָמֵי אַאִסּוּר שֶׁאֵינוֹ זָבוּחַ וְלָמֶ"ל בְּפֶרֶק גִּיד הַנָּשֶׁה (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קג.) בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת חָיֵיל נָמֵי אִסּוּר טְרֵפָה אַאִסּוּר אֵבֶר מִן הַחַי וְאִיכָּא מִגּוֹ וְעוֹד אֲפִילּוּ כִּי אָמַרְתְּ דִּמְסֻכֶּנֶת אֲסִירָא וְאִיכָּא מִגּוֹ בִּנְבֵלָה לֹא שַׁיָּךְ לְמֵילַף מק"ו דִּטְרֵפָה כֵּיוָן דְּאִיכָּא לְמִפְרַךְ מַה לִּטְרֵפָה שֶׁכֵּן אֲסוּרָה מֵחַיִּים כִּדְפָרֵיךְ בִּזְבָחִים (דַּף ע.): **שֶׁלֹּא** הִרְהַרְתִּי בַּיּוֹם כו' וְאִם תֹּאמַר מַאי רְבוּתֵהּ דִּיחֶזְקֵאל וַהֲלֹא כָּל אָדָם נָמֵי אָסוּר כִּדְאָמַר בפ"ק דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף כ:) וּבְפֶרֶק נַעֲרָה שֶׁנִּתְפַּתְּתָה (כְּתֻבּוֹת דַּף מו.) וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע שֶׁלֹּא יְהַרְהֵר בַּיּוֹם כו' וְי"ל דַּאֲפ"ה חָשִׁיב לֵהּ רְבוּתָא מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶק גֵּט פָּשׁוּט (ב"ב דַּף קסד:) שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵין אָדָם נִצּוֹל מֵהֶם בְּכָל יוֹם הִרְהוּר עֲבֵרָה וְלָשׁוֹן הָרָע וְעִיּוּן תְּפִלָּה: **שֶׁלֹּא** הוּרְמוּ מַתְּנוֹתֶיהָ וְאִם תֹּאמַר לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר לְקַמָּן בְּפֶרֶק הַזְּרוֹעַ (חֻלִּין דַּף קלב:) הָאוֹכֵל מִבְּהֵמָה שֶׁלֹּא הוּרְמוּ מַתְּנוֹתֶיהָ כְּאִלּוּ אוֹכֵל טְבָלִים מַאי רְבוּתֵהּ דִּיחֶזְקֵאל אע"ג דִּיחֶזְקֵאל כֹּהֵן הָיָה כֹּהֵן עַצְמוֹ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמוֹת וּמַעַשְׂרוֹת וְאָסוּר לֶאֱכֹל טֶבֶל וְיֵשׁ לוֹמַר דְּרַבִּי יוֹחָנָן סָבַר כמ"ד שֶׁלֹּא אָכַל מִבְּהֵמָה שֶׁהוֹרָה בָּהּ חָכָם:

אִי ס"ל טְרֵפָה הַיְינוּ מְסֻכֶּנֶת לִכְתֹּב רַחֲמָנָא חֵלֶב נְבֵלָה יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה לְאַשְׁמוּעִינַן דְּלָא מְטַמֵּא חֵלֶב מִשּׁוּם נְבֵלָה וְנִשְׁתּוֹק מֵאַזְהָרַת אֲכִילָתוֹ וּבְחֵלֶב טְרֵפָה מְסֻכֶּנֶת לְחוּדָא לִכְתֹּב לֹא תֹאכְלוּהוּ לְאַשְׁמוּעִינַן דְּחָיֵיל אִסּוּר מְסֻכֶּנֶת אַאִסּוּר חֵלֶב וַאֲנָא יָדַעְנָא לכ"ש דְּכִי מַיְיתָא אָתֵי נָמֵי אִסּוּר נְבֵלָה וְחָיֵיל עָלֶיהָ: וּמַה מֵחַיִּים דְּאִסּוּר מְסֻכֶּנֶת אֵינוֹ אֶלָּא מֵחֲמַת קֵרוּב מִיתָה וְאָתֵי וְחָיֵיל אַאִסּוּר חֵלֶב נְבֵלָה גּוּפָהּ מִבַּעְיָא: אֶלָּא מִדְּאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן בִּנְבֵלָה דְּאִסּוּר נְבֵלָה חָיֵיל אַאִסּוּר חֵלֶב: מִכְּלָל דִּמְסֻכֶּנֶת לָאו טְרֵפָה מִקְּרֵי וְאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמְעִינַן בְּהַךְ נְבֵלָה דְּאָתְיָא מִכֹּחַ מְסֻכֶּנֶת וְלָא אָתְיָא מִכֹּחַ טְרֵפָה שֶׁלֹּא נִטְרְפָה קֹדֶם לָכֵן דְּתֵחוּל אַאִסּוּר חֵלֶב. ומק"ו דִּטְרֵפָה דְּאָמְרִינַן וּמַה מֵחַיִּים כו' לָא מָצֵינַן לְמֵילַף גַּבֵּי נְבֵלָה דְּאִסּוּר נְבֵלָה חָיֵיל אַאִסּוּר חֵלֶב דְּטַעֲמָא דִּטְרֵפָה לָאו מִשּׁוּם קֵרוּב מִיתָה הוּא אֶלָּא מִשּׁוּם חִסָּרוֹן כִּדְמַצְרְכִינַן לְתַרְוַיְיהוּ בִּזְבָחִים בְּפֶרֶק חַטַּאת הָעוֹף (זְבָחִים דַּף ע.): כְּגוֹן שֶׁעֲשָׂאָהּ גִּסְטְרָא וְהִיא עֲדַיִן מְפַרְכֶּסֶת דְּאָמַר בפ"ק (לְעֵיל חֻלִּין דַּף כא.) עֲשָׂאָהּ גִּסְטְרָא נְבֵלָה דְּזוֹ לֹא נִסְתַּכְּנָה קֹדֶם נְבֵלוּתָהּ וְאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן דְּתֵחוּל אִסּוּר נְבֵלָה אַאִסּוּר חֵלֶב: עֲשָׂאָהּ גִּסְטְרָא חֲתָכָהּ לִשְׁנַיִם לְרָחְבָּהּ: א"כ דִּמְסֻכֶּנֶת אֲסִירָא: לֵימָא קְרָא חֵלֶב נְבֵלָה וּטְרֵפָה וְגוֹ' וּלְאַשְׁמוּעִינַן דְּאָתֵי אִסּוּר נְבֵלָה וּטְרֵפָה וְחָיֵיל אַאִסּוּר חֵלֶב ל"ל לְמִכְתַּב וְחֵלֶב טְרֵפָה לְמִדְרְשֵׁהּ אַיַּתֵּר וּלְמֵימַר דִּטְרֵפָה הוּא דְּקָאָמֵינָא לָךְ דְּהִיא וְחֶלְבָּהּ אֲסוּרִים וְכִדְמַזְהַרְנָא לָךְ דְּחָיֵיל אִסּוּר טְרֵפָה אַחֵלֶב אַלְמָא שְׁנֵי אִסּוּרִים יֵשׁ בָּהּ אֲבָל יֵשׁ לָךְ אַחֶרֶת שֶׁהִיא קְרוֹבָה לְמִיתָה כָּזוֹ וְאֵין בָּהּ אֶלָּא אִסּוּר חֵלֶב לְבַדּוֹ: שֶׁחֶלְבָּהּ חָלוּק מִבְּשָׂרָהּ שֶׁאִסּוּר חָלָב נוֹהֵג בָּהּ מִשֶּׁנּוֹלְדָה וְתוּ לֵית בָּהּ אִסּוּרָא אַחֲרִינָא: הִנֵּה נַפְשִׁי לֹא מְטֻמָּאָה יְחֶזְקֵאל קָאָמַר לֵיהּ לְהקב"ה לְפִי שֶׁהָיָה אוֹמֵר לוֹ קַח לְךָ חִטִּים וּשְׂעֹרִים וְגוֹ' וְעֻגַת שְׂעֹרִים תֹּאכֲלֶנָּה וְהִיא בְּגֶלְלֵי צֵאַת הָאָדָם תְּעוּגֶינָה לְעֵינֵיהֶם: מִקְרֶה יוֹם וּמִקְרֶה לַיְלָה לָא כְּתִיב בִּקְרָא וְלָא גָּרְסִינַן לֵיהּ: לִידֵי טֻמְאָה קֶרִי: כּוֹס כּוֹס שָׁחוּט שָׁחוּט שֶׁלֹּא תָּמוּת לְפִי שֶׁמְּסֻכֶּנֶת הִיא נְבֵלָה מַמָּשׁ לֵיכָּא לְמֵימַר דְּא"כ מַאי רְבוּתֵהּ: שֶׁהוֹרָה בָּהּ חָכָם שֶׁנּוֹלַד בָּהּ סָפֵק וְהֻצְרַךְ לִשְׁאוֹל לְחָכָם לְהַתִּירוֹ: מַתְּנוֹתֶיהָ הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה וְאַע"פ שֶׁהוּא הָיָה כֹּהֵן וּבְלֹא הֲרָמָה יָכוֹל לְאוֹכְלָהּ: שָׁרְיָא מְסֻכֶּנֶת: הַיְינוּ רְבוּתֵהּ דְּאַע"ג דְּשָׁרְיָא כֵּיוָן דִּמְאִיסָה לֹא אֲכָלָהּ: אֲפִלּוּ אוֹכֶלֶת בְּקָעִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהּ כֹּחַ בְּשִׁנֶּיהָ דְּכֵיוָן דְּאֵינָהּ עוֹמֶדֶת מְסֻכֶּנֶת הִיא: רָמִי בַּר יְחֶזְקֵאל לָא פָּלֵיג אַדְּרַב יְהוּדָה אֶלָּא לְטַפּוּיֵי אָתָא וְכֵן רַב חֲנִינָא: בְּסוּרָא מַתְנֵי הָכִי כִּדְאָמַר דְּרַב חֲנִינָא הוֹסִיף אַדְּרַב יְהוּדָה אֲפִלּוּ אוֹכֶלֶת בְּקָעִיּוֹת וּבְפוּמְבְּדִיתָא מַתְנֵי דְּרַב יְהוּדָה גּוּפֵהּ סַיֵּים בָּהּ הָכִי:

מסורת הש"ס

א לקמן מד:

תורה אור השלם

וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה לְכָל־מְלָאכָה וְאָכֹל לֹא תֹאכְלֻהוּ [ויקרא ז, כד]

וָאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי יֱהֹוִה הִנֵּה נַפְשִׁי לֹא מְטֻמָּאָה וּנְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא־אָכַלְתִּי מִנְּעוּרַי וְעַד־עַתָּה וְלֹא־בָא בְּפִי בְּשַׂר פִּגּוּל [יחזקאל ד, יד]

וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה [דברים יח, ג]

גּוֹעָה וְהֵטִילָה רֶיעִי וְכִשְׁכְּשָׁה בְּאָזְנָהּ – הֲרֵי זֶה פִּירְכּוּס. אֲמַר לְהוּ: אִצְטְרִיכָא לֵיהּ לְאַבָּא לְאָזוּזֵי אוּנֵּי, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר כֹּל שֶׁאֵינָהּ [עוֹשָׂה] דְּבָרִים שֶׁהַמֵּתָה עוֹשָׂה. [א]מַאי נִינְהוּ דְּבָרִים שֶׁהַמֵּתָה עוֹשָׂה? אָמַר רַב עָנָן: לְדִידִי מִפָּרְשָׁא לִי מִינֵּיהּ דְּמָר שְׁמוּאֵל – הָיְתָה יָדָהּ כְּפוּפָה וּפְשָׁטָתָהּ – דָּבָר שֶׁהַמֵּתָה עוֹשָׂה, פְּשׁוּטָה וּכְפָפָתָהּ – דְּבָרִים שֶׁאֵין הַמֵּתָה עוֹשָׂה. (א)מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? תְּנֵינָא: בְּהֵמָה דַּקָּה שֶׁפָּשְׁטָה יָדָהּ וְלֹא הֶחְזִירָה – פְּסוּלָה, שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא הוֹצָאַת נֶפֶשׁ; הָא הֶחְזִירָה – כְּשֵׁרָה. אִי מִמַּתְנִיתִין, הֲוָה אָמֵינָא: דַּוְקָא דְּכַיְיפָה וּפָשְׁטָה וַהֲדַר כָּיְיפָה לַהּ, אֲבָל פְּשׁוּטָה וּכְפָפָתָהּ – לָא, קָא מַשְׁמַע לַן. (ב)מֵיתִיבִי: רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: גּוֹעָה בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה – אֵין זֶה פִּירְכּוּס. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ: אֲפִילּוּ הֵטִילָה רֶיעִי וְכִשְׁכְּשָׁה בִּזְנָבָהּ – אֵין זֶה פִּירְכּוּס. קַשְׁיָא גּוֹעָה אַגּוֹעָה, קַשְׁיָא רֶיעִי אַרֶיעִי! גּוֹעָה אַגּוֹעָה לָא קַשְׁיָא: הָא דְּעָבֵי קָלַהּ, הָא דְּעָמֵי קָלַהּ. רֶיעִי אַרֶיעִי נָמֵי לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּשׁוֹתֶתֶת, כָּאן בְּמַתְרֶזֶת. [ב]אָמַר רַב חִסְדָּא: פִּירְכּוּס שֶׁאָמְרוּ – בְּסוֹף שְׁחִיטָה. מַאי בְּסוֹף שְׁחִיטָה? בְּאֶמְצַע שְׁחִיטָה, לְאַפּוּקֵי תְּחִלַּת שְׁחִיטָה דְּלָא. אָמַר רַב חִסְדָּא: מְנָא אָמֵינָא לַהּ? דִּתְנַן: בְּהֵמָה דַּקָּה שֶׁפָּשְׁטָה יָדָהּ וְלֹא הֶחְזִירָה – פְּסוּלָה. אֵימַת? אִילֵּימָא בְּסוֹף שְׁחִיטָה, כֹּל הָכִי תֵּיחֵי וְתֵיזִיל? אֶלָּא לָאו בְּאֶמְצַע שְׁחִיטָה? אֲמַר לֵיהּ רָבָא: לְעוֹלָם בְּסוֹף שְׁחִיטָה, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: כֹּל שֶׁאֵינָהּ עוֹשָׂה כֵּן בְּסוֹף שְׁחִיטָה – בְּיָדוּעַ שֶׁנִּשְׁמָתָהּ נְטוּלָה הֵימֶנָּה קוֹדֶם לָכֵן. רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: פִּירְכּוּס שֶׁאָמְרוּ – בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה. (ג)אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מְנָא אָמֵינָא לַהּ? דִּתְנַן, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: הַשּׁוֹחֵט בַּלַּיְלָה, וּלְמָחָר מָצָא כְּתָלִים מְלֵאִים דָּם – כְּשֵׁרָה, שֶׁזִּינְּקָה, וּכְמִדַּת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְאָמַר שְׁמוּאֵל: כּוֹתְלֵי בֵּית שְׁחִיטָה שָׁנִינוּ. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה – שַׁפִּיר, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ בְּסוֹף שְׁחִיטָה, לֵיחוּשׁ דִּלְמָא בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה זִינְּקָה. וְדִלְמָא שָׁאנֵי זִינּוּק, דַּעֲדִיף. וּמִי עֲדִיף? וְהָתְנַן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: דַּיָּהּ אִם זִינְּקָה, קַל מִדְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, וַעֲדִיף מִדְּרַבָּנַן. אָמַר רָבִינָא: אָמַר לִי סַמָּא בַּר חִילְקַאי, אַקְשִׁי בַּהּ אֲבוּהּ דְּבַר אַבּוּבְרָם, וְאָמְרִי לַהּ אֲחוּהּ דְּבַר אַבּוּבְרָם: וּמִדְּרַבָּנַן מִי עֲדִיף? וְהָא תְּנַן: וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁתְּפַרְכֵּס אוֹ בַּיָּד אוֹ בָּרֶגֶל. רַבָּנַן אַהֵי קָיְימִי? אִילֵימָא אַדְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל – "כֵּיוָן שֶׁפִּירְכְּסָה" מִיבְּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא פְּשִׁיטָא אַדְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְאִי עֲדִיף, מַאי "עַד"? [ג](ד)רָבָא אָמַר: פִּירְכּוּס שֶׁאָמְרוּ – בְּסוֹף שְׁחִיטָה. אָמַר רָבָא: מְנָא אָמֵינָא לַהּ? דְּתַנְיָא: "שׁוֹר

אוֹ

גָּוְעָה וְהִטִּילָה רֵעִי אוֹ זֶה אוֹ זֶה. גָּוְעָה צוֹעֶקֶת כְּמוֹ אִם יִגְעֶה שׁוֹר עַל בְּלִילוֹ (אִיּוֹב ו׳:ה׳): לְאַבָּא לְרַב הֲוָה קָרֵי לֵיהּ שְׁמוּאֵל הָכִי מִשּׁוּם כָּבוֹד: לְאָזוּזֵי אוּנִי לְפַרְכֵּס הָאֹזֶן בִּתְמִיהַּ דְּפִרְכּוּס חַיּוּת גָּלוּי הוּא זֶה. אֲזוּזֵי לָשׁוֹן מְזִיזִין אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ (אָבוֹת פ"ג מי"ז): שֶׁאֲנִי אוֹמֵר שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה כָּל כָּךְ אֶלָּא כָּל פִּרְכּוּס שֶׁמְּסֻכֶּנֶת מְפַרְכֶּסֶת שֶׁאֵינָהּ עוֹשָׂה דָּבָר שֶׁהוּא הוֹצָאַת נֶפֶשׁ הָוֵי פִּרְכּוּס כִּדְלְקַמָּן: שֶׁאֵין הַמֵּיתָה עוֹשָׂה בִּשְׁעַת הוֹצָאַת נֶפֶשׁ קָרֵי לָהּ מֵתָה וּבִבְהֵמָה דַּקָּה קָאֵי דַּאֲפִילּוּ גַּסָּה אֲפִלּוּ כְּפוּפָה וּפְשָׁטָתָהּ הָוֵי פִּרְכּוּס: אִי מִדְּקָיָא דְּמַתְנִיתִין הֲוָה נָמְרִינַן לָהּ כִּדְקָדְיַקְתְּ הָא הֶחֱזִירָהּ כְּשֵׁרָה מַשְׁמַע שֶׁפְּשָׁטָתָהּ מִכְּפִיפוּתָהּ וְהֶחֱזִירָהּ: אֲבָל פְּשׁוּטָה מֵעִקָּרָא וּכְפָפְתָהּ לֹא: קמ"ל דְּהֵיכָא דַּהֲוָיָא פְּשׁוּטָה מֵעִקָּרָא וּכְפָפְתָהּ הָוֵי פִּרְכּוּס: מִשְּׁמוֹ שֶׁל ר' יוֹסֵי: הָא דְּאָמַר רַב לְעֵיל גּוֹעָה הָוֵי פִּרְכּוּס: דְּעָבֵי קַלָּהּ שֶׁהָיָה קוֹלָהּ עָבֶה וַחֲזָקָה דְּוַדַּאי אָתֵי מִכֹּחַ חַיּוּת: דְּעָמֵי קַלָּהּ כֵּהָה מְתַרְגְּמִינַן עַמְיָא (וַיִּקְרָא יג): שׁוֹתֶתֶת בְּסָמוּךְ: מַתְרֶזֶת לְמֵרָחוֹק וְחַיּוּת הוּא זֶה: אָמַר רַב חִסְדָּא פִּרְכּוּס שֶׁאָמְרוּ אֲנִי שָׁמַעְתִּי בְּסוֹף שְׁחִיטָה וַאֲנִי מְפָרֵשׁ מַאי סוֹף שֶׁשָּׁמַעְתִּי אֶמְצַע שְׁחִיטָה הִיא וְהַאי דְּקָרֵי לֵיהּ סוֹף לְאַפּוּקֵי אִם בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה פִּרְכְּסָה כֵּיוָן דִּבְאֶמְצַע שְׁחִיטָה לֹא פִּרְכְּסָה לָא הָוֵי לֵיהּ חַיּוּתָא כִּי הַאי אָסִיר מִשּׁוּם נְטִילַת נְשָׁמָה: מְנָא אֲמִינָא לֵיהּ דְּהַאי סוֹף שֶׁשָּׁמַעְתִּי אֶמְצַע הוּא: אֵימַת פָּשְׁטָה וְלֹא הֶחֱזִירָהּ דְּאָמְרִינַן פְּסוּלָה: כָּל הֵיכִי תֵּיתֵי וְתֵיזִיל דִּלְאַחַר שֶׁשְּׁחָטָהּ לֹא תִּסְגֵּי בִּפְשִׁיטַת יָד בְּלֹא כְּפִיפָה וַחֲזָרָה בָּתְרָהּ: א"ל רָבָא לְעוֹלָם סוֹף שְׁחִיטָה דַּוְקָא. וּדְקָאָמְרַתְּ כָּל הֵיכִי תֵּיתֵי וְתֵיזִיל לְאַחַר שְׁחִיטָה שֶׁתִּפְשׁוֹט וְתַחֲזִיר: שֶׁאֲנִי אוֹמֵר כֹּל שֶׁאֵינָהּ עוֹשָׂה כֵּן פָּשְׁטָה וְחָזְרָה לְאַחַר שְׁחִיטָה בַּיָּדוּעַ כו': בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה כְּלוֹמַר אֲפִי' פִּרְכְּסָה בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה דַּיָּהּ: כְּשֵׁרָה אע"ג דַּהֲוָיָא מְסֻכֶּנֶת כֵּיוָן דִּמְלֵאִים כְּתָלֵי בֵּית הַשְּׁחִיטָה דָּם בַּיָּדוּעַ שֶׁזִּנְּקָה: וּכְמִדַּת ר"א דְּאָמַר זִנּוּק הָוֵי פִּרְכּוּס: וְאָמַר שְׁמוּאֵל כו' לְהָכִי אִצְטְרִיךְ לְפָרוּשֵׁי דִּכְתָלִים דְּהָכָא לָא הָווּ כּוֹתָלִים מַמָּשׁ אֶלָּא כְּתָלֵי בֵּית הַשְּׁחִיטָה דְּאִי הָווּ כּוֹתָלִים מַמָּשׁ לְמָחָר הָיִינוּ יְכוֹלִים לְהָבִין אִי הַאי זִנּוּק הֲוָה בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה אוֹ בְּאֶמְצַע שְׁחִיטָה דְּאִי הֲוָה בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה יִמָּצֵא הַזִּנּוּק לְמַעְלָה בַּכֹּתֶל דְּמֵחֲמַת כֹּחַ וְחַיּוּת שֶׁהָיָה עֲדַיִין בַּבְּהֵמָה זִנְּקָה לְמֵרָחוֹק וְאִם יִמָּצֵא הַזִּנּוּק לְמַטָּה בַּכֹּתֶל בַּיָּדוּעַ שֶׁבְּאֶמְצַע שְׁחִיטָה זִנְּקָה שֶׁלֹּא הָיָה בָּהּ כֹּחַ כָּל כָּךְ לְזַנֵּק הַדָּם לְמֵרָחוֹק אֲבָל הַשְׁתָּא דְּאָמַר שְׁמוּאֵל דְּהָנֵי כְּתָנֵי לָא הָווּ כְּתָנֵי מַמָּשׁ אֶלָּא כְּתָלֵי בֵּית הַשְּׁחִיטָה לֹא מָצִינוּ לְמֵידַע אִי תְּחִלַּת שְׁחִיטָה זִנְּקָה אוֹ לְאַחַר שְׁחִיטָה וּלְהָכִי קָאָמַר אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא כָּל כַּמָּה דְּמִפַּרְכֵּס אֲפִילּוּ בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה הָוֵי פִּרְכּוּס: שַׁפִּיר דְּהָא חָזֵינַן לְמָחָר ע"י זִנּוּק דְּפִרְכְּסָה בְּאַחֲרְתָּא: אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ בְּאֶמְצַע שְׁחִיטָה בָּעֵינַן מַאן לֵימָא לָן לְמָחָר דְּזִנּוּק דִּלְאַחֲרְתָּא בְּאֶמְצַע שְׁחִיטָה הֲוָה דִּלְמָא בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה זִנֵּק: וְדִלְמָא לְעוֹלָם שְׁאָר פִּרְכּוּסִין לָא הָווּ פִּרְכּוּס אֶלָּא בְּאֶמְצַע אוֹ בִּגְמַר שְׁחִיטָה וְשָׁאנֵי זִנּוּק דְּעָדִיף חַיּוּתֵהּ וּפִרְכּוּס גָּלוּי הוּא הִלְכָּךְ אֲפִילּוּ בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה זִנְּקָה שַׁפִּיר דָּמֵי: דַּיָּהּ אִם זִנְּקָה וּמִדְּקָתָנֵי דַּיָּהּ מִכְּלָל דְּקִיל: קִיל מִדְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל דְּבָעֵי בַּיָּד וּבָרֶגֶל בִּשְׁנֵיהֶם: וְעָדִיף מִדְּרַבָּנָן דְּאָמְרֵי בַּיָּד אוֹ בָּרֶגֶל: אַבּוּבְרָם שֵׁם הָאִישׁ: אֲבוּהּ בַּר אֲבוּבְרַם זֶהוּ אֲבוּבְרַם עַצְמוֹ וּמַכִּירִין הָיוּ אֶת הַבֵּן וְלֹא אֶת הָאָב וְהָיוּ קוֹרִין אוֹתוֹ עַל שֵׁם בְּנוֹ שֶׁעָשׂוּ אֶת בְּנוֹ סִימָן לוֹ: עַל מַשְׁמַע דְּמַחְמִיר הַאי פִּרְכּוּס דְּרַבָּנָן מֵהָנָךְ דִּלְעֵיל וְאִי לר"א עָדִיף מַאי עַל דְּרַבָּנָן מַשְׁמַע דְּעָדִיף כֵּיוָן מִבְּעֵי לְהוּ לְמֵימַר אֶלָּא ש"מ זִנּוּק קִיל וְאַפֶּ"ה סַגְיָא לֵיהּ כִּי הָוֵי בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה: בְּסוֹף שְׁחִיטָה סוֹף מַמָּשׁ שֶׁתְּפַרְכֵּס בִּגְמַר שְׁחִיטָה דְּתֶהֱוֵי בָּהּ חַיּוּת אַחַר שְׁחִיטָה:

גָּוְעָה אוֹ הֵטִילָה רֵעִי וְכִשְׁכְּשָׁה בְּאָזְנָהּ ה"ז פִּרְכּוּס אֲפִלּוּ לר"ג דְּמַחְמִיר וּבָעֵי פִּרְכּוּס יָד וָרֶגֶל חָשִׁיב הַאי פִּרְכּוּס וְהָכִי פָּרִיךְ שַׁפִּיר מִבָּרַיְתָא דְּקָתָנֵי בְּסָמוּךְ גָּוְעָה וְהֵטִילָה רֵעִי אֵין זֶה פִּרְכּוּס וּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְאַבָּא אֲזוּזֵי אֲנִי סָבַר כְּרַבָּנָן דְּאָמְרֵי אוֹ יָד אוֹ רֶגֶל וְהָכִי פָּרִיךְ עֲלֵהּ דְּרַב עָנָן דִּמְפָרֵשׁ מִלְּתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל תַּנְיָא דִּפְשִׁיטָא דְּאַלִּיבָּא דְּרַבָּנָן פְּשׁוּטָה וְכָפְפָה ה"ז פִּרְכּוּס כְּפוּפָה וּפְשָׁטָה לָא הָוֵי פִּרְכּוּס: אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְאַבָּא פֵּי' בַּקּוּנְטְ' דִּשְׁמוּאֵל הֲוָה קָרֵי הָכִי לְרַב בִּלְשׁוֹן כָּבוֹד וּבֶעָרוּךְ פֵּרֵשׁ שֶׁכָּךְ שְׁמוֹ וְרַב הָיוּ קוֹרִין אוֹתוֹ עַל שֵׁם חֲשִׁיבוּתוֹ כְּמוֹ דִּבְכָל דּוּכְתֵּי הֲווּ קָרוּ לֵיהּ רַבִּי לְר' יְהוּדָה הַנָּשִׂיא וּשְׁמוּאֵל שֶׁהָיָה חֲבֵרוֹ הָיָה קוֹרְאֵהוּ בִּשְׁמוֹ וְכֵן לְקַמָּן אִי הָכִי אָמַר אַבָּא לָא יָדַע בִּטְרֵפוֹת כְּלוּם וּבְעַרְבֵי פְּסָחִים (פְּסָחִים דַּף קיט:) גַּבֵּי גּוֹזָלַיָּא וְאַרְזִילַיָּא לְאַבָּא וּבְפֶרֶק כָּל גַּגּוֹת (עֵירוּבִין דַּף צ.) אִי קָפֵיל אַבָּא קְטַרוּ בֵּהּ הֶמְיָנָא וּבְפֵירוּשׁ מַשְׁמַע סוֹף פֶּרֶק רֵאשִׁית הַגֵּז (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קלז:) דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן לְאִיסִי מַאן רֵישׁ סִדְרָא בְּבָבֶל א"ל אַבָּא אֲרִיכָא וְכָעַס עָלָיו ר' יוֹחָנָן עַל שֶׁקְּרָאוֹ כֵּן מַשְׁמַע בְּהֶלְיָא דְּאַבָּא לָאו לְשׁוֹן חֲשִׁיבוּת וּמִיהוּ מִמָּה שֶׁהָיָה קוֹרְאֵהוּ בִּשְׁמוֹ לְחוּדֵיהּ לֹא הָיָה כּוֹעֵס אִי לָאו מִשּׁוּם דְּאָמַר אֲרִיכָא שֶׁזֶּהוּ לְשׁוֹן גְּנַאי דְּר' יוֹחָנָן גּוּפֵיהּ הָיָה קוֹרְאֵהוּ אַבָּא בְּפֶרֶק כִּסּוּי הַדָּם (לְקַמָּן חֻלִּין פל.) אַבָּא מְמַשְׁמֵשׁ בְּרִיאִים הֲוָה אע"פ שֶׁרַב הָיָה חָשׁוּב הַרְבֵּה מֵר' יוֹחָנָן מִיהוּ עַל רַב הַמְנוּנָא דְּאָמַר בְּפֶ' יה"כ (יוֹמָא דַּף פז.) קָא אָזֵל אַבָּא לְמִקְטַל גַּבְרָא קָשֶׁה שֶׁהָיָה תַּלְמִידוֹ וְקוֹרְאֵהוּ בִּשְׁמוֹ וְאָמַר בְּחֵלֶק (סַנְהֶדְרִין ק.) מִפְּנֵי מָה הָיָה נֶעֱנַשׁ גֵּחֲזִי מִפְּנֵי שֶׁקּוֹרְאֵהוּ לְרַבּוֹ בִּשְׁמוֹ וּלְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְ' דְּאַבָּא לְשׁוֹן חֲשִׁיבוּת נִיחָא: אִילֵימָא בְּסוֹף שְׁחִיטָה כָּל הֵיכִי תֵּיתֵי וְתֵיזִיל וּמְפָרֵשׁ רַבֵּינוּ תָּם דְּמִדְּקָתָנֵי שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא הוֹצָאַת נֶפֶשׁ דַּיֵּיק דְּאַטּוּ מִי לֹא חָיְתָה הַרְבֵּה אִם לֹא הוֹצִיאָה נַפְשָׁהּ עַל סוֹף שְׁחִיטָה: רָבָא אָמַר פִּרְכּוּס שֶׁאָמְרוּ בְּסוֹף שְׁחִיטָה וְהָא דְּלָא חָיְישִׁינַן דִּלְמָא בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה זִנֵּק מִשּׁוּם דְּלָא שְׁכִיחָא שֶׁיִּהְיֶה זִנּוּק אֶלָּא בַּסּוֹף:

מסורת הש"ס

א משנה חולין
ב תוספתא חולין
ג משנה חולין
ד ספרא אמור פרשה ח ג; בכורות נז.

תורה אור השלם

שׁוֹר אוֹ־כֶשֶׂב אוֹ־עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיהֹוָה [ויקרא כב, כז]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' יז סעי' א:
ב מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' יז סעי' א:
ג מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' יז סעי' א:

רבינו גרשום

גועה והטילה ריעי כו'. כלומר אם עושה אחת משלשתן:

איצטריכא ליה לאבא. כלומר אבא זהו רב והכי קאמר ליה איצטריכא ליה לרב לאחזי אוני. כלומר שלא תהא כשרה על שתוז אוזניה:

אמר להו שאני אומר כל שאינו עושה דברים כו'. כלומר כל שאינה עושה דברים של חיות אלא עושה דברים שהמיתה עושה טרפה:

אי ממתניתין הוה אמינא דוקא דכייפא כו'. כלומר דמשמע בהמה דקה שפשטה ידה והחזירה. כלומר שהיתה כפופה ופשטה ואח"כ החזירה אבל פשוטה וכפפתה אימא לא ליהוי כשרה קמ"ל:

הא דעבי קלא הא דעמי קלא. כלומר עבי קלא הרי זה פרכוס:

כאן בשותתת כו'. כלומר במתרזת הוי פרכוס אבל (במשתנת) [בשותתת] לא הוי פרכוס:

ואמר שמואל כותלי בית השחיטה שנינו. כלומר דפרכוס מעולה הוא שקילחה הדם מחמת בריאות:

אלא אי אמרת בסוף שחיטה. כלומר בסוף שחיטה בעיא לפרכוס אמאי חשוב פרכוס דילמא בתחילת שחיטה זינקה:

ודילמא שאני זינוק דעדיף. כלומר לעולם אימא לך בעינן פרכוס בסוף שחיטה ואי פרכת דילמא בתחלת שחיטה זינקה דלמא שאני זינוק דעדיף ואפי' זינקה בתחלת שחיטה כשרה אבל פרכוס אחר ביד וברגל בעינן בסוף שחיטה:

ומי עדיף והתנן ר' אליעזר אומר דייה אם זינקה. כלומר ומי עדיף זינוק מפרכוס דרגל והתנן ר' אליעזר אומר דייה אם זינקה. כלומר ר' אליעזר ענה לרבן גמליאל דאמר עד שתפרכס ביד וברגל ואמר לו ר' אליעזר (א') דייה אם זינקה אלמא פרכוס יד ורגל עדיף:

אבוכרם גרסי':

קיל מרבן גמליאל כו'. כלומר דרבן גמליאל סבר עד שתפרכס ביד וברגל ורבנן סברי או ביד או ברגל (אלמא אדרבן גמליאל על שתפרכס ביד וברגל ורבנן סברי או ביד או ברגל):

אלימא אדר"ג כיון דפירכסה מבעי ליה. כלומר לר"ג סבירא ליה על שתפרכס ביד וברגל הוה ליה למימר לרבנן כיון שפירכסה ביד או ברגל כשרה:

[אב]"אוֹ כֶשֶׂב" – פְּרָט לְכִלְאַיִם, "אוֹ עֵז" – פְּרָט לְנִדְמֶה, "כִּי יִוָּלֵד" – פְּרָט לְיוֹצֵא דוֹפֶן, "שִׁבְעַת יָמִים" – פְּרָט לִמְחוּסַּר זְמַן, "תַּחַת אִמּוֹ" – פְּרָט לַיָּתוֹם. הַאי יָתוֹם הֵיכִי דָמֵי? אִילֵימָא דִּילִידְתֵּיהּ אִמֵּיהּ וַהֲדַר מֵתָה, לְעוֹלָם תֵּיחֵי וְתֵיזִיל? אֶלָּא דְּמִתָה וַהֲדַר יְלִידְתֵּיהּ, מִ"כִּי יִוָּלֵד" נָפְקָא. אֶלָּא פְּשִׁיטָא, זֶה פֵּירַשׁ לְמִיתָה וְזֶה פֵּירַשׁ לְחַיִּים. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא בָּעֵינַן חִיּוּתָא בְּסוֹף לֵידָה – הַיְינוּ דְּאִיצְטְרִיךְ קְרָא לְמַעוֹטֵי, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לָא בָּעֵינַן חִיּוּתָא בְּסוֹף לֵידָה, לְמָה לֵיהּ? מִ"כִּי יִוָּלֵד" נָפְקָא! [ג]אָמַר רָבָא: הִלְכְתָא כִּי הָא מַתְנִיתָא – בְּהֵמָה דַּקָּה שֶׁפָּשְׁטָה יָדָהּ וְלֹא הֶחְזִירָה, פְּסוּלָה. (א)בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בַּיָּד, אֲבָל בָּרֶגֶל, בֵּין פָּשְׁטָה וְלֹא כָּפְפָה, בֵּין כָּפְפָה וְלֹא פָּשְׁטָה – כְּשֵׁרָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדַקָּה, אֲבָל בְּגַסָּה, בֵּין בַּיָּד בֵּין בָּרֶגֶל, בֵּין פָּשְׁטָה וְלֹא כָּפְפָה, בֵּין כָּפְפָה וְלֹא פָּשְׁטָה – כְּשֵׁרָה. וְעוֹף, אֲפִילּוּ לֹא רִפְרֵף אֶלָּא גַּפּוֹ, וְלֹא כִּשְׁכֵּשׁ אֶלָּא זְנָבוֹ – הֲרֵי זֶה פִּירְכּוּס. (ב)מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? כּוּלְּהוּ תְּנַנְהִי! בְּהֵמָה דַּקָּה שֶׁפָּשְׁטָה יָדָהּ וְלֹא הֶחְזִירָה – פְּסוּלָה, שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא הוֹצָאַת נֶפֶשׁ. יָד – אִין, רֶגֶל – לָא; דַּקָּה – אִין, גַּסָּה – לָא. עוֹף אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, דְּלָא תְּנַן. [ד]מַתְנִי' הַשּׁוֹחֵט לְנָכְרִי – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֲפִילּוּ שְׁחָטָהּ לֶאֱכוֹל לְנָכְרִי מֵחֲצַר כָּבֵד שֶׁלָּהּ – פְּסוּלָה, שֶׁסְּתָם מַחְשֶׁבֶת נָכְרִי לַעֲבוֹדָה זָרָה. [ה]אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: קַל וָחוֹמֶר הַדְּבָרִים, וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁהַמַּחְשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּמוּקְדָּשִׁין – אֵין הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הָעוֹבֵד, מְקוֹם שֶׁאֵין מַחְשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּחוּלִּין – אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יְהֵא הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הַשּׁוֹחֵט? גְּמָ' הָנֵי תַּנָּאֵי אִית לְהוּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּתַנְיָא: אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי יוֹסֵי: שָׁמַעְתִּי שֶׁהַבְּעָלִים מְפַגְּלִין. [ו]מִיהוּ תַּנָּא קַמָּא סָבַר: אִי שַׁמְעִינֵיהּ דְּחַשֵּׁיב – אִין, אִי לָא – לָא, סְתָם מַחְשֶׁבֶת נָכְרִי לַעֲבוֹדָה זָרָה לָא אָמְרִינַן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: אַף עַל גַּב דְּלָא שַׁמְעִינֵיהּ דְּחַשֵּׁיב, סְתָם מַחְשֶׁבֶת נָכְרִי לַעֲבוֹדָה זָרָה אָמְרִינַן. וְאָתָא רַבִּי יוֹסֵי לְמֵימַר: אַף עַל גַּב דְּשַׁמְעִינֵיהּ דְּחַשֵּׁיב, זֶה מְחַשֵּׁב וְזֶה עוֹבֵד לָא אָמְרִינַן. אִיכָּא דְּאָמְרִי: בִּדְשַׁמְעִינֵיהּ דְּחַשֵּׁיב פְּלִיגִי, תַּנָּא קַמָּא סָבַר: כִּי אָמְרִינַן "זֶה מְחַשֵּׁב וְזֶה עוֹבֵד" – הָנֵי מִילֵּי בִּפְנִים, אֲבָל בְּחוּץ לֹא, חוּץ מִפְּנִים

לָא

אוֹ כֶשֶׂב פְּרָט לְכִלְאַיִם תֵּימַהּ דְּהָכָא אוֹ לְמַעֵט וּכְפ"ק (לְעֵיל חוּלִּין דַּף כג.) קָאָמַר אוֹ לְרַבּוֹת פַּלְגַּס וְגַבֵּי אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נָמֵי דָּרְשִׁינַן (לְקַמָּן חוּלִּין דַּף עח:) אוֹ שֶׂה לְרַבּוֹת כִּלְאַיִם וְיֵשׁ לוֹמַר דְּגַבֵּי פַּלְגַּס מִמֵּילָא אִמְעִיט וְלֹא צָרִיךְ קְרָא אֶלָּא לְרַבּוֹת וְכֵן לְגַבֵּי אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ מִמֵּילָא אִמְעִיט כִּלְאַיִם דְּשׁוֹר וְשֶׂה אִי אַתָּה יָכוֹל לְהוֹצִיא כִּלְאַיִם מִבֵּינֵיהֶם אֲבָל הָכָא כֶּשֶׂב וְעֵז כְּתִיב שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְהוֹצִיא כִּלְאַיִם מִבֵּינֵיהֶם וּמִמֵּילָא אִתְרַבּוּ לְהָכִי כְּתִיב אוֹ לְמַעֵט וּדְכִי הַאי גַּוְונָא מְשַׁנֵּי בִּמְרֻבָּה (ב"ק דַּף עז:) גַּבֵּי וּטְבָחוֹ אוֹ מְכָרוֹ וְאִם תֹּאמַר אִם כֵּן מַאי עֵז הָיָה לְמַעֵט כִּלְאַיִם שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְהוֹצִיא כִּלְאַיִם מִבֵּינֵיהֶם וּמַאי כֶּשֶׂב נִדְמֶה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּנִדְמֶה אֵינוֹ רָאוּי כָּל כָּךְ לְמַעוּטֵי כְּמוֹ כִּלְאַיִם וּלְהָכִי מִעוּטָא קַמָּא מוֹקְמִינַן בְּדָדְמֵי טְפֵי בְּכִלְאַיִם וַהֲדַר מְמַעֲטִינַן נִדְמֶה דְּנִדְמֶה לֹא מְמַעֲטִינַן אֶלָּא מִשּׁוּם דְּדָמֵי לְכִלְאַיִם: כִּי יִוָּלֵד פְּרָט לְיוֹצֵא דֹפֶן לָאו מִלְּשׁוֹן לֵידָה דָּרֵישׁ אֶלָּא גָּמַר לֵידָה לֵידָה מִבְּכוֹר כִּדְאָמְרִינַן בְּרֵישׁ פֶּרֶק יוֹצֵא דֹפֶן (נִדָּה דַּף מ.) וְהָא דְּדָרְשִׁינַן הָתָם אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה עַד שֶׁתֵּלֵד מִמָּקוֹם שֶׁמַּזְרַעַת דְּמַשְׁמַע דְּצָרִיךְ מִיעוּט לְמַעֵט יוֹצֵא דֹפֶן וְלֹא מְמַעֲטִינַן לֵיהּ מִלֵּידָה לֵידָה מִבְּכוֹר מִשּׁוּם דְּאִי לָאו כִּי תַזְרִיעַ הֲוָה דָּרְשִׁינַן תֵּלֵד לְרַבּוֹת יוֹצֵא דֹפֶן כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: אֶלָּא דְּמִתָה וַהֲדַר יְלִידְתֵּהּ וְהָא דְּאָמַר בְּפֶרֶק יוֹצֵא דֹפֶן (נִדָּה דַּף מל.) וּבְפֶרֶק מִי שֶׁמֵּת (ב"ב דַּף קמב:) דְּעֻבָּר מֵית בְּרֵישָׁא הַיְינוּ הֵיכָא דְּמֵתָה מֵעַצְמָהּ כִּדְאָמַר בפ"ק דַּעֲרָכִין (דַּף ז.) דְּוָלָד אַיְּילֵי דְּזוּטָר חַיּוּתֵיהּ עַיְילָא טִפְּתָא דְּמַלְאַךְ הַמָּוֶת וּמְחַתְּכָא לְסִימָנָיו אֲבָל נֶהֱרַג לֹא: אֶלָּא זֶה פֵּרַשׁ לְמִיתָה וְזֶה פֵּרַשׁ לְחַיִּים אֵין לְהוֹכִיחַ מִכָּאן דַּאֲפִילּוּ בִּידֵי שָׁמַיִם אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם דִּקְרָא אִכָּא לְמֵימַר דְּאִצְטְרִיךְ אִם יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר שֶׁבְּצִמְצוּם נַעֲשָׂה וְשָׁבְקִינַן לִקְרָא דְּאִיהוּ דָּאֵק וּמוֹקֵי אַנַּפְשֵׁהּ: מְחֲצַר כָּבֵד שֶׁלָּהּ לָאו דַּוְקָא נָקַט יוֹתֶרֶת הַכָּבֵד מִשּׁוּם דְּעוֹלָה לְגָבוֹהַּ וְהָוְיָא כְּחֵלֶב וְהוּא הַדִּין אֲפִילּוּ כְּזַיִת שֶׁל שְׁאָר בָּשָׂר נָמֵי כִּדְאָמְרִינַן בַּגְּמָרָא יָהֵיב זוּזָא לְטַבָּחָא יִשְׂרָאֵל מַאי וְאוֹרְחָא דְּמִלְּתָא הוּא דְּנָקַט: פְּסוּלָה שֶׁסְּתָם מַחְשֶׁבֶת עוֹבֵד כּוֹכָבִים לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְאִם תֹּאמַר לְקַמָּן (חוּלִּין דַּף לט: וְשָׁם) גַּבֵּי הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם הָרִים דְּקָתָנֵי פְּסוּלָה וְלֵיק עֲלָהּ פְּסוּלָה אִין זִבְחֵי מֵתִים לָא פֵּרוּשׁ וְלָא מִתַּסְרֵי בַּהֲנָאָה וְהָכָא קָתָנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר פְּסוּלָה וְאַע"ג דְּאָסוּר אַף בַּהֲנָאָה כִּדְקָתָנֵי שֶׁסְּתָם מַחְשֶׁבֶת עוֹבֵד כּוֹכָבִים לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְיֵשׁ לוֹמַר דִּלְקַמָּן דַּיֵּיק מִדְּלָא קָתָנֵי הֲרֵי אֵלּוּ זִבְחֵי מֵתִים אֲבָל הָכָא אַיְּידֵי דְּאָמְרֵי רַבָּנַן כְּשֵׁרָה אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פְּסוּלָה: הָנֵי תַנָּאֵי אִית לְהוּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּר' יוֹסֵי פֵּרוּשׁ רַבָּנַן וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמַתְנִיתִין אֲבָל ר' יוֹסֵי לֹא סָבַר לֵיהּ כְּוָתֵיהּ דְּהָא אָמַר דְּאֵין הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הָעוֹבֵד:

פְּרָט לְכִלְאַיִם בֶּן רָחֵל וְתַיִשׁ שֶׁפָּסוּל לְקָרְבָּן וּמֵרִבּוּיָא דְּאוֹ דְּרֵישׁ לֵיהּ: נִדְמֶה עֵז שֶׁיָּלְדָה מִתַּיִשׁ כְּמוֹתָהּ וּבְנָהּ דּוֹמֶה לְרָחֵל: פְּרָט לְיוֹצֵא דֹפֶן שֶׁקְּרָעוּהָ וְהוֹצִיאוּהָ פְּעָמִים שֶׁמֵּתָה וּפְעָמִים שֶׁחָיָה: ז' יָמִים פְּרָט לִמְחֻסַּר זְמַן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְז' יָמִים וַאֲפִילּוּ אִמּוֹ קַיֶּמֶת: תַּחַת אִמּוֹ הָיָה שָׁעָה אַחַת פְּרָט לְיָתוֹם וְה"ל הַאי יָתוֹם אִילֵּימָא דִּילֵידְתֵּהּ אִמֵּהּ וּלְאַחַר שָׁעָה מֵתָה לְעוֹלָם תֵּחֵי בִּתְמִיהַ וְכִי לְעוֹלָם צְרִיכָה לִחְיוֹת וְהָא תַּחַת אִמּוֹ קָרֵינַן בֵּהּ וְהָא לֵיכָּא לְמֵימַר דְּאַשְׁמוֹעִינַן קְרָא שֶׁתִּחְיֶה אִמּוֹ כָּל ז' דְּתַנְיָא בת"כ ר' יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר מָה תַּלְמוּד לוֹמַר תַּחַת אִמּוֹ לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר ז' יָמִים יִהְיֶה עִם אִמּוֹ יָכוֹל כָּל ז' ת"ל תַּחַת אִמּוֹ אִי תַּחַת אִמּוֹ יָכוֹל אֲפִילּוּ יָצָא מִמֶּנָּה כְּשֶׁהִיא מֵתָה ת"ל עִם אִמּוֹ מַשְׁמַע שֶׁשְּׁנֵיהֶם בָּעוֹלָם אֶחָד שֶׁתְּהֵא קְרוּיָה אִמּוֹ הָא כֵּיצַד אֲפִילּוּ נִתְקַיְּימָה לוֹ אִמּוֹ שָׁעָה אַחַת וְהַאי תַּחַת אִמּוֹ מַשְׁמַע לֵיהּ לְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי חֲלִיפֵי אִמּוֹ שֶׁמֵּתָה אִמּוֹ וְהוּא נִשְׁאַר בִּמְקוֹמָהּ: אֶלָּא דְּמִתָה וַהֲדַר יְלִידְתֵּהּ הַיְינוּ יוֹצֵא דֹפֶן דְּכֹל שֶׁקְּרָעוּהָ וְהוֹצִיאוּ אֶת וְלָדָהּ בֵּין מֵתָה וּבֵין חַיָּה הָוֵי יוֹצֵא דֹפֶן: זֶה פֵּרַשׁ לְמִיתָה אִמּוֹ כְּלוֹמַר בִּשְׁעַת מִיתָתָהּ יָלְדָה דֶּרֶךְ הָרֶחֶם וְאַשְׁמוֹעִינַן קְרָא דְּבָעֵינַן חַיּוּת עַל גְּמַר לֵידָה וּלְאַחַר לֵידָה מֵעֵט וְאִי לָא ה"ל יָתוֹם דְּעַל כָּרְחֵיהּ הַאי תַּחַת אִמּוֹ לְמַעוּטֵי חַיָּה בְּאֶמְצַע לֵידָה וּמֵתָה בִּגְמַר לֵידָה אָתֵי: אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא אַחַר סוֹף לֵידָה אַשְׁמוֹעִינַן דְּבָעֵינַן חַיּוּתָא שֶׁיָּצָא כֻּלּוֹ מֵחַיִּים וּלְמַעוּטֵי מֵתָה בִּגְמַר לֵידָה: הַיְינוּ דְּלָא אַמְעִיט לֵיהּ מֵתָה בְּסוֹף לֵידָה מִכִּי יִוָּלֵד פְּרָט לְיוֹצֵא דֹפֶן דְּהַאי נָמֵי לָאו יוֹצֵא דֹפֶן הוּא כִּי מֵתָה בִּגְמַר לֵידָה: אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לָא בָּעֵינַן חַיּוּתָא בְּסוֹף לֵידָה וּקְרָא לְמַעוּטֵי מֵתָה בְּאֶמְצַע לֵידָה אָתָא: לָמָּה לִי קְרָא מִכִּי יִוָּלֵד נָפְקָא דְּאַכַּתִּי ה"ל יוֹצֵא דֹפֶן אֶלָּא ש"מ כָּל מִילְּתָא דְּבָעוּ בָּהּ רַבָּנַן חַיּוּתָא בָּעֵינַן שֶׁיְּהֵא חַיּוּת בִּגְמַר דִּילֵהּ: פְּסוּלָה אִם מְסֻכֶּנֶת הִיא דְּדַרְכָּהּ לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּהוֹצָאַת נֶפֶשׁ: גַּסָּה לָאו אוֹרְחָהּ בְּהָכִי וְחַיּוּתָא הוּא: רִפְרוּף בְּצִיר מִכִּשְׁכּוּשׁ: כּוּלְּהוּ תְּנַנְהוּ לְשׁוֹן קוּשְׁיָא הוּא כְּלוֹמַר לָמָּה לֵיהּ לְרַבָּה לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּהִלְכְתָא הָכִי הָא סְתָם מַתְנִיתִין הִיא: מַתְנִי' וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל דְּכֵיוָן דִּבְהֵמָה דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים הִיא אַע"ג דְּיִשְׂרָאֵל קָשׁוֹחֵט מְהַנְּיָא בֵּהּ מַחֲשֶׁבֶת עוֹבֵד כּוֹכָבִים דִּסְתָם מַחְשַׁבְתּוֹ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: חֲצַר כָּבֵד טַרְפְּשָׁא דְּכַבְדָּא אִיבררי"ש בְּלַעַ"ז: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי קַל וָחֹמֶר דְּלָא מְהַנְּיָא בָּהּ מַחֲשֶׁבֶת בְּעָלִים הוֹאִיל וְיִשְׂרָאֵל שׁוֹחֵט לָהּ: וּמָה בִּמְקוֹם שֶׁמַּחְשָׁבָה פּוֹסֶלֶת דְּהַיְינוּ בְּמֻקְדָּשִׁין כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא ז) לֹא יֵחָשֵׁב קְרִי בֵּהּ לֹא יְחַשֵּׁב לַאֲכָלָהּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי פִּגּוּל יִהְיֶה וְהָכִי מְפָרֵשׁ בִּזְבָחִים (דַּף כט:): אֵין הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הָעוֹבֵד דִּכְתִיב הַמַּקְרִיב לֹא יֵחָשֵׁב אֲבָל בְּעָלִים לָא פָּסְלֵי בְּמַחְשַׁבְתָּן כִּי מַקְרִיב לָהּ כֹּהֵן: מָקוֹם שֶׁאֵין הַמַּחְשָׁבָה פּוֹסֶלֶת כְּגוֹן בְּחֻלִּין כְּלוֹמַר חֻלִּין שֶׁאֵין הַמַּחְשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בָּהֶם. וּבַגְּמָרָא מְפָרֵשׁ מַאי קָאָמַר דְּהָא מַחֲשֶׁבֶת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים פָּסְלָה בְּהוּ דְּהָא זִבְחֵי מֵתִים אִקְרוּ מָה מֵת אָסוּר בַּהֲנָאָה אַף תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אֲסוּרָה בַּהֲנָאָה: גְּמ' וְהָנֵי תַּנָּאֵי תַּנָּא קַמָּא וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אִית לְהוּ לר"א בְּר' יוֹסֵי כְּלוֹמַר דְּטַעְמֵיהּ דְּתַנָּא קַמָּא דְּמַכְשַׁר לָאו מִשּׁוּם דְּאֵין מַחֲשָׁבָה הוֹלֶכֶת אֶלָּא אַחַר הָעוֹבֵד דְּא"כ הַיְינוּ ר' יוֹסֵי אֶלָּא כר"א בר"י סְבִירָא לְהוּ וְטַעְמֵיהּ מְפָרֵשׁ וְאָזֵיל: שָׁמַעְתִּי מֵרַבּוֹתַי: שֶׁהַבְּעָלִים מְפַגְּלִין וְטַעֲמָא מְפָרֵשׁ בִּזְבָחִים בְּפֶרֶק ב"ש (זְבָחִים דַּף מז.) בְּסוֹפוֹ דִּכְתִיב וְהִקְרִיב הַמַּקְרִיב וְגוֹ' אַלְמָא בְּעָלִים קָרֵי מַקְרִיב הִלְכָּךְ אִיתְנְהוּ בִּכְלַל הַמַּקְרִיב לֹא יֵחָשֵׁב אִם חָשְׁבוּ עַל שְׁחִיטַת כֹּהֵן אוֹ עַל זְרִיקָתוֹ ע"מ לֶאֱכוֹל חוּץ לִזְמַנּוֹ הָוֵי פִּגּוּל: מִיהוּ תַּנָּא קַמָּא דְּמַכְשַׁר: סָבַר אִי הֲוָה שָׁמְעִינֵיהּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים דַּחֲשִׁיב עַל שְׁחִיטַת יִשְׂרָאֵל וְאָמַר שְׁחִיטַת בְּהֵמָה זוֹ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים תְּהֵא אֲסוּרָה לְהַנָּאָה מַחְשֶׁבֶת בְּעָלִים כְּר' אֱלִיעֶזֶר בְּר' יוֹסֵי וְאִי לָא שַׁמְעִינֵיהּ דְּחַשֵּׁב סְתָם מַחְשֶׁבֶת עוֹבֵד כּוֹכָבִים לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לָא אָמְרִינַן: זֶה עוֹבֵד מִשּׁוּם שְׁחִיטַת פְּנִים נָקַט לָהּ דַּאֲפִילּוּ בְּקָרְבָּן ס"ל לְר' יוֹסֵי דְּאֵין הַבְּעָלִים מְפַגְּלִין וְרַבִּי יוֹסֵי פְּלִיג אַתַּנָּא קַמָּא וְאַדְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אִיכָּא דְּאָמְרֵי אֲפִילּוּ בִּדְשַׁמְעִינֵיהּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים דַּחֲשִׁיב פְּלִיגֵי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דר"א וְאִית לְהוּ לְתַרְוַיְיהוּ דִּבְעָלִים מְפַגְּלִין בְּקָרְבָּן כְּר' אֱלִיעֶזֶר בְּר' יוֹסֵי וְגַבֵּי חֻלִּין פְּלִיגֵי: חוּץ מִפְּנִים מַחֲשֶׁבֶת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בְּחֻלִּין מִמַּחֲשֶׁבֶת פִּגּוּל בְּקָרְבָּן:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פג' מהל' איסורי המזבח הל' ה:

ב מיי' פג' מהל' איסורי המזבח הל' ה:

ג מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' יז סעי' א:

ד מיי' פב' מהל' שחיטה הל' כב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ד סעי' ג:

ה מיי' פי"ד מהל' פסולי המוקדשין הל' א:

ו מיי' פב' מהל' שחיטה הל' כב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ד סעי' ג:

רבינו גרשום

פרטו לכלאים שאינו מן האיל ומן העז דכשבין כבש מהם: או עז פרטו לנדמה. כלומר שאינו דומה לאמו: פרטו ליוצא דופן כגון פקועה שאינו יוצא דרך בית הרחם שאינו נולד כדרכו: האי יתום היכי דמי [כו'] אלא דמיתה אימיה והדר ילידתיה כו'. כלומר בזה הענין מכי יולד נפקא דכיון דמתה אימיה אין נולד כדרכו כדרך הנולדים דרוב נולדים בחיי אמן נולדים: אלא פשיטא זה פירש למיתה כו' אי אמרת בשלמא דבעינן חיותא בסוף לידה היינו דאיצטריך בזה ענין בזה פירש למיתה וזה פירש לחיים למעוטי תחת אמו דמכי יולד לא נפקא דהא יתום יהא פסול דכי אית ביה חיותא בתחלת לידה לא אי חיותא כי יולד קרינן ביה אלא אי אמרת לא בעינן חיותא בסוף לידה כי אית ביה חיותא בתחלת לידה בעינן ליתום דמתה אימיה והדר ילידתיה למה לי תחת אמו דמכי יולד נפקא דהדר ילידתיה לא קרינן ביה יולד ופסול אלא ודאי בעינן חיותא בסוף לידה. ומעוטא דנה צריך תחת אמו דמכי יולד לא נפקא: בכ"מ כוי כו'. כלומר דקלה הבהמה שפשטה ולהחזיר ביד מכרנת: יד אין רגל לא. כלומר רגל אע"פ שלא החזיר: דקה אין גסה לא. כלומר גסה בין פשטה ולא כפפה ובין כפפה ולא פשטה כשרה: השוחט לנכרי שחיטתו כשרה. כלומר ישראל השוחט לנכרי שחיטתו כשרה. ורבי אליעזר פוסל דסתם מחשבת נכרי לע"ז: מחצר כבד שלו שקורין אחברא בלע"ז. מקום (שאין) שהמחשבה פוסלת עולים במוקדשים שאם חושב בזריקת הדם להקטיר אימורים חוץ לזמנו פסול: אין הכל הולך אלא אחר העובד כלומר אחר השוחט כי אין מחשבת אחרים פוסלת. הני תנאי אית להו כר' אליעזר בר' יוסי. כלומר ת"ק ור' אליעזר אית להו כר' אליעזר בר' יוסי: דתניא אמר ר"א ב"ר יוסי שמעתי שהבעלים מפגלים. כלומר מחשבת בעלים לפסול כשמחשבתן עובד שוחט וכגון חולין של עע"ג דישראל שוחט ומי נכרי בעל הבהמה לפסול כשמחשבתו לע"ז: זה מחשב וזה עובד לא אמרינן וכיון דישראל שחט לאכול לא כחיונו לפסול: כי אמרינן זה מחשב וזה עובד בפנים. כלומר בקדשים ליכולין לפסול ולפגל בהכשבים אבל חולין בחוץ שבמחשבת ישראל לנכרי חוץ מפנים לא לפנים:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין

ב משנה חולין; לקמן קלא:

ג ספרא אמור פרשה ח ג; בכורות נז.

תורה אור השלם

שׁוֹר אוֹ־כֶשֶׂב אוֹ־עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיהוָה [ויקרא כב, כז]

לָא יָלְפִינַן. וַאֲתָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְמֵימַר: יָלְפִינַן חוּץ מִפְּנִים, וַאֲתָא רַבִּי יוֹסֵי לְמֵימַר: אֲפִילּוּ בִּפְנִים נָמֵי "זֶה מְחַשֵּׁב וְזֶה עוֹבֵד" לָא אָמְרִינַן. [א](א)אִתְּמַר: הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּהֵמָה לִזְרוֹק דָּמָהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה, וּלְהַקְטִיר חֶלְבָּהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה – רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: פְּסוּלָה, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: מוּתֶּרֶת. [ב]רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר פְּסוּלָה: מְחַשְּׁבִין מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה, וְיָלְפִינַן חוּץ מִפְּנִים. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר מוּתֶּרֶת: אֵין מְחַשְּׁבִין מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה, וְלָא גָּמְרִינַן חוּץ מִפְּנִים. [ד](ב)וְאָזְדוּ לְטַעְמַיְיהוּ, דְּאִתְּמַר: שְׁחָטָהּ לִשְׁמָהּ לִזְרוֹק דָּמָהּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ – רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: פְּסוּלָה, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: כְּשֵׁרָה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר פְּסוּלָה: מְחַשְּׁבִין מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה, וְגָמְרִינַן מִמַּחְשֶׁבֶת פִּיגּוּל. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר כְּשֵׁרָה: אֵין מְחַשְּׁבִין מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה, וְלָא גָּמְרִינַן מִמַּחְשֶׁבֶת פִּיגּוּל. (ג)וּצְרִיכָא, דְּאִי אִיתְּמַר בְּהָא, בְּהָא קָאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, מִשּׁוּם דְּחוּץ מִפְּנִים לָא יָלְפִינַן, אֲבָל פְּנִים מִפְּנִים – אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן. וְאִי אִתְּמַר בְּהָךְ, בְּהַהִיא קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֲבָל בְּהָא – אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, צְרִיכָא. (ד)מֵתִיב רַב שֵׁשֶׁת: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: קַל וָחוֹמֶר הַדְּבָרִים, וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁמַּחְשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּמוּקְדָּשִׁין – אֵין הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הָעוֹבֵד, מָקוֹם שֶׁאֵין מַחְשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּחוּלִּין – אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יְהֵא הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הַשּׁוֹחֵט? מַאי "אֵין מַחְשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּחוּלִּין"? אִילֵּימָא דְּלָא פָּסְלָה כְּלָל, אֶלָּא זְבִיחָה דַּעֲבוֹדָה זָרָה דְּמִיתַּסְרָא, הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ? אֶלָּא פְּשִׁיטָא מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה, וְהָכִי קָאָמַר: וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁמַּחְשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּמוּקְדָּשִׁין מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה – אֵין הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הָעוֹבֵד, מָקוֹם שֶׁאֵין מַחְשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּחוּלִּין מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה, אֶלָּא בְּאוֹתָהּ עֲבוֹדָה – אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יְהֵא הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הַשּׁוֹחֵט? פְּנִים קַשְׁיָא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, חוּץ קַשְׁיָא לְרַבִּי יוֹחָנָן! בִּשְׁלָמָא פְּנִים, לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לָא קַשְׁיָא: הָא מִקַּמֵּי דְּשַׁמְעָהּ מֵרַבִּי יוֹחָנָן, הָא לְבָתַר דְּשַׁמְעָהּ מֵרַבִּי יוֹחָנָן. אֶלָּא חוּץ, קַשְׁיָא לְרַבִּי יוֹחָנָן! הוּא מוֹתֵיב לַהּ וְהוּא מְפָרֵק לַהּ, בְּאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת, וְהָכִי קָאָמַר: וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁמַּחְשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּמוּקְדָּשִׁין בְּאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת – אֵין הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הָעוֹבֵד,

מְקוֹם

לָא יָלְפִינַן לְמֵימַר בְּעָלִים אוֹסְרִין אֶלָּא כִּדְכְתִיב קְרָא (תְּהִלִּים ק"ו:כ"ח) זִבְחֵי מֵתִים שֶׁנִּזְבַּח לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים דְּבִפְנִים הוּא דִּכְתִיב (בַּמִּדְבָּר ט"ו:ל') וְהִקְרִיב הַמַּקְרִיב דִּבְעָלִים קָרֵי מַקְרִיב אֲבָל בַּחוּץ לָא אָמְרִינַן הָכִי: ור"א סָבַר יָלְפִינַן בְּמָה מָצִינוּ דִּבְעָלִים אוֹסְרִים בְּמַחֲשֶׁבֶת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בְּחֻלִּין וַאֲפִילּוּ אַחֵר שׁוֹחֵט וְגַבֵּי עוֹבֵד כּוֹכָבִים אֲפִילּוּ בִּסְתָמָא דִּסְתָם מַחְשֶׁבֶת עוֹבֵד כּוֹכָבִים לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: זֶה מְחַשֵּׁב וְזֶה עוֹבֵד לָא אָמְרִינַן דְּהַמַּקְרִיב לֹא יֵחָשֵׁב מַקְרִיב מַמָּשׁ קָאָמַר: לִזְרוֹק דָּמָהּ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּלְהַשְׁחָטָה לְשֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ לְעָבְדָהּ בִּשְׁחִיטָה זוֹ דִּבְרֵי הַכֹּל אֲסוּרָה דְּהָא זִבְחֵי מֵתִים הוּא אֶלָּא בְּשֶׁלֹּא הָיָה מִתְכַּוֵּן לִהְיוֹת שְׁחִיטָה זוֹ עֲבוֹדָה לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אֶלָּא שְׁחָטָהּ לְעַצְמוֹ ע"מ שֶׁיַּעֲבֹד הָעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בִּזְרִיקַת דָּמָהּ אוֹ בְּהֶקְטֵר חֶלְבָּהּ: פְּסוּלָה אֲסוּרָה בַּהֲנָאָה: מְחַשְּׁבִין מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה כְּשֶׁחִשֵּׁב בִּשְׁעַת עֲבוֹדָה זוֹ עַל עֲבוֹדָה אַחֶרֶת כְּגוֹן שֶׁחִשֵּׁב בִּשְׁחִיטָה עַל הַזְּרִיקָה הָוְיָא מַחֲשָׁבָה לְגַבֵּי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: דְּגָמְרִינַן חוּץ אִסּוּר עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: מִפָּנִים מִמַּחֲשֶׁבֶת פִּגּוּל שֶׁל פָּנִים שֶׁהַשּׁוֹחֵט ע"מ לִזְרוֹק דָּם לְמָחָר אוֹ לְהַקְטִיר אֵמוּרִין לְמָחָר זֶהוּ עִקַּר פִּגּוּל: שְׁחָטָהּ לִשְׁמָהּ בְּחַטָּאוֹת מַיְירֵי דְּכָל שְׁאָר זְבָחִים כְּשֵׁרִין שֶׁלֹּא לִשְׁמָן אֲבָל חַטָּאת שֶׁנִּשְׁחֲטָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ פְּסוּלָה וְכֵן פֶּסַח שֶׁנִּשְׁחַט שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ. וְאִם שָׁחַט הַחַטָּאת לִשְׁמָהּ לִזְרוֹק דָּמָהּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר פְּסוּלָה דְּגָמְרִינַן מַחֲשֶׁבֶת פְּסוּל שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ מִמַּחֲשֶׁבֶת פִּגּוּל דְּעִקָּרוֹ מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה: וּצְרִיכָא לְאַשְׁמוֹעִינַן בְּתַרְוַיְהוּ מַחֲלֹקֶת דְּרַבִּי יוֹחָנָן ור"ש: דְּאִי אִתְּמַר בְּהָא מִלְּתָא קַמַּיְתָא דְּהַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּהֵמָה: בְּהָא קָאָמַר ר"ל דְּאֵין מְחַשְּׁבִין: פָּנִים מִפָּנִים פָּסוּל דְּחַטָּאוֹת שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ מִפִּגּוּל: אֶלָּא זְבִיחָה דַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים דְּמִתַּסְרָא בַּהֲנָאָה כִּדְאָמְרִינַן בְּמַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה (דַּף כט:) תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים מִקְרֵי זִבְחֵי מֵתִים כִּדְכְתִיב וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מֵתִים מָה מֵת אָסוּר בַּהֲנָאָה אַף תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אֲסוּרָה בַּהֲנָאָה וּמֵת גּוּפֵיהּ מְנָלַן דְּאָסוּר בַּהֲנָאָה אָתְיָא שָׁם שָׁם נֶאֱמַר כָּאן וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וְנֶאֱמַר לְהַלָּן גַּבֵּי עֶגְלָה עֲרוּפָה וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֶגְלָה מַה עֶגְלָה עֲרוּפָה אֲסוּרָה בַּהֲנָאָה כִּדְאָמַר שָׁם תְּהֵא קְבוּרָתָהּ אַף מֵת אָסוּר בַּהֲנָאָה וּמַה מֵּת אָסוּר בַּהֲנָאָה וּמְטַמֵּא בְּאֹהֶל אַף תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים נָמֵי: אֶלָּא פְּשִׁיטָא הַאי אֵין מַחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּחֻלִּין מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה קָאָמַר: שֶׁמַּחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּמֻקְדָּשִׁין כִּדְפָרֵשִׁית דְּעִקַּר פִּגּוּל מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה הוּא: אֶלָּא בְּאוֹתָהּ עֲבוֹדָה בִּלְבַד אִם אָמַר שְׁחִיטָה עַצְמָהּ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: פָּנִים קַשְׁיָא לְרֵישׁ לָקִישׁ דְּקָתָנֵי מַחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּמֻקְדָּשִׁין וְלָא קָתָנֵי מְפַגֶּלֶת ש"מ בִּשְׁאָר פְּסוּלֵי פָּנִים נָמֵי כְּגוֹן זְרִיקַת דָּם וְחַטָּאוֹת שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ קָתָנֵי דִּמְחַשְּׁבִין: חוּץ קַשְׁיָא לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּקָתָנֵי הָכָא בְּחֻלִּין אֵין מַחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה: בִּשְׁלָמָא פָּנִים לר"ל לָא קַשְׁיָא דְּאִיכָּא לְמֵימַר מִקַּמֵּי דְּשַׁמְעֵיהּ לְהָךְ מַתְנִיתִין מֵרַבִּי יוֹחָנָן רַבֵּיהּ הֲוָה פְּלִיג אַסְבָרָא דְּרַבֵּיהּ וְאָמַר מִסְתַּבְּרָא דְּלָא יָלְפִינַן וּלְבָתַר דְּשַׁמְעֵיהּ לְהָךְ מַתְנִיתִין מֵרַבִּי יוֹחָנָן רַבֵּיהּ וְיָדַע דְּלָאו סְבָרָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן רַבֵּיהּ אֶלָּא מַתְנִיתָא הוּא דְּגָמְרִינַן פָּסוּל מִפִּגּוּל אִיכָּא לְמֵימַר דַּהֲדַר בֵּיהּ לְהָכִי נְקַט רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם דְּרַבֵּיהּ הֲוָה וְאַגְמְרֵיהּ מִשְׁנָה וּבָרַיְתָא. ל"א לְבָתַר דְּשַׁמְעֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן רַבֵּיהּ דִּפְלִיג עֲלֵיהּ וְאָמַר מְחַשְּׁבִין אִיכָּא לְמֵימַר דַּהֲדַר בֵּיהּ: בְּאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת הָא דְּקָתָנֵי אֵין מַחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּחֻלִּין לָאו מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה קָאָמַר אֶלָּא בְּאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת קָאָמַר: וה"ק וּמַה מֻקְדָּשִׁין שֶׁנִּפְסָלִין בְּמַחֲשָׁבָה בְּאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת שְׁחִיטָה וְקַבָּלָה זְרִיקָה וְהוֹלָכָה בְּאֵיזוֹ מֵאֵלּוּ שֶׁחִשֵּׁב ע"מ לֶאֱכֹל מִן הַזֶּבַח חוּץ לִזְמַנּוֹ פִּגּוּל הוּא אֵין מַחֲשָׁבָה הוֹלֶכֶת אֶלָּא אַחַר הָעוֹבֵד:

רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר מֻתֶּרֶת מוֹדֶה ר"ל דְּחַיָּב מִיתָה כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶ' ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין סא.) מִדִּי דַּהֲוָה אַמִּשְׁתַּחֲוֶה לְהַר דְּהַר מֻתָּר וְעוֹבְדוֹ בְּסַיִף וְאֵין לִתְמוֹהַּ הֵיאַךְ נֶהֱרָג הָא דִּלְמָא מִמְּלַךְ וְלָא זָרֵק דָּם לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק ד' מִיתוֹת (ג"ז שָׁם:) דְּמֵסִית שֶׁאָמַר אֵלֵךְ וְאֶעֱבֹד פָּטוּר דְּמִמְּלַךְ וְלָא עָבִיד הָכָא וַדַּאי לָא מִמְּלַךְ כֵּיוָן דַּעֲבִיד מַעֲשֶׂה שֶׁשָּׁחַט ע"מ לִזְרוֹק וְעוֹד דְּהָכָא אֲפִלּוּ יָדוּעַ וַדַּאי שֶׁלֹּא יִזְרֹק חַיָּב דַּחֲשִׁיב עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בִּשְׁחִיטָה זוֹ מַה שֶּׁשּׁוֹחֵט ע"מ לִזְרוֹק: אֶלָּא זְבִיחָה דַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים דְּמִתַּסְרָא הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ תֵּימַהּ אִי חָשִׁיב פִּגּוּל אַף בְּמַחֲשָׁבָה בְּלֹא דִּבּוּר אִם כֵּן מַשְׁכַּחַת זְבִיחַת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים דְּמִתַּסְרָא בְּדִבּוּר שֶׁפֵּרֵשׁ בְּפֵרוּשׁ שֶׁשּׁוֹחֵט לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: פָּנִים קַשְׁיָא לר"ש בֶּן לָקִישׁ פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּלָא מָצֵי לְמֵימַר ק"ו שֶׁלֹּא מִפִּגּוּל דְּלָא הָוְיָא לֵיהּ לוֹמַר פּוֹסֶלֶת אֶלָּא מְפַגֶּלֶת וְאע"ג דְּמָצִינוּ דְּקָרֵי לֵיהּ לְפִגּוּל פָּסוּל דְּתַנְיָא בפ"ב דִּזְבָחִים (דַּף כח.) חוּץ לִמְקוֹמוֹ פָּסוּל וְאֵין חַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת הָכָא דְּאִיכָּא לְמִטְעֵי ה"ל לְמִתְנֵי מְפַגֶּלֶת כִּדְאָמְרִינַן בפ"ב דִּזְבָחִים (גַּם זֶה שָׁם) גַּבֵּי הָא דִּתְנַן שֶׁהַזֶּבַח נִפְסָל בַּד' דְּבָרִים כו' וְדַיֵּק בַּגְּמָרָא דַּיְקָא נָמֵי דְּקָתָנֵי שֶׁהַזֶּבַח נִפְסָל וְלָא קָתָנֵי שֶׁהַזֶּבַח מִתְפַּגֵּל אֲבָל קָשֶׁה אַמַּאי לָא מוֹקֵי לָהּ בְּשִׁנּוּי בְּעָלִים דְּמוֹדֶה ר"ל דִּמְחַשְּׁבִינַן מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה אִם אָמַר הֲרֵינִי שׁוֹחֵט ע"מ לִזְרוֹק דָּמוֹ לְשֵׁם פְּלוֹנִי דְּפָסוּל כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק ב' דִּזְבָחִים (ג"ז שָׁם) לכ"נ דְּלֵיכָּא לְאוֹקְמֵי ק"ו לֹא בְּמַחֲשֶׁבֶת פִּגּוּל וְלֹא בְּשִׁנּוּי בְּעָלִים דְּמַה לְתַרְוַיְהוּ שֶׁכֵּן אֵינָן בְּאוֹתָהּ עֲבוֹדָה שֶׁאִם אָמַר הֲרֵינִי שׁוֹחֵט לְשֵׁם חוּץ לִזְמַנּוֹ אוֹ חוּץ לִמְקוֹמוֹ אוֹ לְשֵׁם פְּלוֹנִי כָּשֵׁר כִּדְאָמְרִינַן בפ"ק דִּזְבָחִים (דַּף י.) וְרַבֵּינוּ חֲנַנְאֵל גָּרֵיס פָּנִים לְרֵישׁ לָקִישׁ לָא קַשְׁיָא דְּמוֹקֵי לָהּ בְּמַחֲשֶׁבֶת פִּגּוּל: חוּץ קַשְׁיָא לְרַבִּי יוֹחָנָן וא"ת וְלֵימָא דְּקָאֵי רַבִּי יוֹחָנָן כְּרַבָּנַן דְּכִי הֵיכִי דְּיָלְפִי רַבָּנַן חוּץ מִפְּנִים לְעִנְיַן דְּזֶה מְחַשֵּׁב וְזֶה עוֹבֵד ה"נ יָלְפִינַן לְעִנְיַן דִּמְחַשְּׁבִין מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה וְלִלִּישָּׁנָא בָּתְרָא לֵימָא דְּקָאֵי כר"א וי"ל דִּלְגַבֵּי זֶה מְחַשֵּׁב וְזֶה עוֹבֵד שַׁיָּךְ לְמֵילַף חוּץ מִפְּנִים דְּגַלֵּי רַחֲמָנָא בִּפְנִים דִּבְעָלִים קָרוּי מַקְרִיב וְהוּא הַדִּין בַּחוּץ דִּכְתִיב (תְּהִלִּים קו) זִבְחֵי מֵתִים דְּאִם בְּעָלִים מְחַשְּׁבִין חָשִׁיב זִבְחֵי מֵתִים כֵּיוָן דִּבְעָלִים קָרוּי מַקְרִיב בִּפְנִים וְאֵין זֶה אֶלָּא גִּלּוּי מִלְּתָא בְּעָלְמָא אֲבָל לְעִנְיַן דִּמְחַשְּׁבִין מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה לָא אַשְׁכְּחִינַן דְּיָלְפִינַן כְּלָל וְהָא דִּמְחַשְּׁבִין בִּפְנִים גְּזֵרַת הַכָּתוּב בְּעָלְמָא הוּא: הָא מִקַּמֵּי דְּשַׁמְעָהּ מֵר' יוֹחָנָן תֵּימַהּ מַאי תֵּרוּץ הוּא זֶה שֶׁמְּתָרֵץ שֶׁאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ קוֹדֶם שֶׁלָּמַד הַמִּשְׁנָה:

מסורת הש"ס

א זבחים י.; תוספתא חולין; סנהדרין ס:; עבודה זרה לד:

ב זבחים ט:

ג גיטין מח.

ד משנה חולין

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שחיטה הל' טו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ד סעי' א:

ב מיי' פט"ו מהל' פסולי המוקדשין הל' י:

ג מיי' פב' מהל' שחיטה הל' טו:

ד מיי' פט"ו מהל' פסולי המוקדשין הל' י:

רבינו גרשום

השוחט את הבהמה לזרוק דמה לע"ז. כלומר ישראל ששוחט בהמת חולין לזרוק דמה לעבודת כוכבים:

מחשבין מעבודה לעבודה. כלומר אם כששוחט כהן קדשים ומחשב בשחיטה על מנת לזרוק דמו חוץ לזמנו או להקטיר אימורין חוץ למקומו או חוץ לזמנו מהני מחשבה לפסול וגמרינן נמי בהמת חולין ששוחט ע"מ להקטיר חלבה לע"ז מקדשים שהן בפנים:

וגמרי' ממחשבת פגול. כלומר בפיגול חזינן בפירוש לא יחשב לו פגול יהיה דמהניא מחשבה אפי' מעבודה לעבודה דאי זורק את הדם על מנת להקטיר אימוריהן חוץ לזמנו (פסול) [פיגול]:

אבל פנים מפנים. כלומר קדשים מקדשים:

אבל בהא מודי ליה לר' שמעון בן לקיש. כלומר דחוץ מפנים לא ילפינן:

אילימא דלא פסלה כלל. כלומר דאי מחשב בשחיטהא)נראה דצ"ל דאי מחשב בשחיטה גופה לע"ז דלא פסלה כלל. ע"מ לזרוק דמה לע"ז דלא פסלה כלל. מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין מע"ז אלא באותה עבודה:

כלומר דאי מחשב כששוחט ע"מ לזרוק דמה לע"ז לא מהניא מחשבה לפסול אי לא מחשב בזריקה עצמה:

פנים קשיא לריש לקיש כיון דשמעינן ליה לריש לקיש דאמר אין מחשבין מעבודה לעבודה והכא חזינן דמחשבין מעבודה לעבודה:

חוץ קשיא לר' יוחנן. כלומר דשמעינן ליה לר' יוחנן (הא) דהשוחט בהמה לזרוק דמה לע"ז כו' ר' יוחנן אמר אסור. כלו' ישראל (בה') השוחט בהמת חולין בחוץ דמחשב בשחיטה לזרוק דמה [לע"ז] פסול והא הכא חזינן דלא פסל אלא באותה עבודה:

בשלמא לר' שמעון בן לקיש לא קשיא כו'. כלומר מיקמי דלישמעיה מר' יוחנן לא אמר דפסל בפנים מעבודה לעבודה אבל לבתר דשמעה אמר איהו נמי דפסול מעבודה לעבודה אלא לר' יוחנן קשיא:

הוא מותיב לה והוא מפרק לה בארבעה עבודות. כלומר אבל בשאר עבודות פסול לזרוק דמה ולהקטיר חלבה ולא הן ארבע עבודות קבלה הולכה זריקה והקטרה:

מְקוֹם שֶׁאֵין מַחְשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּחוּלִּין אֶלָּא בִּשְׁתֵּי עֲבוֹדוֹת – אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יְהֵא הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הַשּׁוֹחֵט. [אב(א)]תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּהֵמָה לִזְרוֹק דָּמָהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה וּלְהַקְטִיר חֶלְבָּהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה – הֲרֵי אֵלּוּ זִבְחֵי מֵתִים. שְׁחָטָהּ וְאַחַר כָּךְ חִישֵּׁב עָלֶיהָ – זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה בְּקֵיסָרִי, וְלֹא אָמְרוּ בָּהּ לֹא אִיסּוּר וְלֹא הֶיתֵּר. אָמַר רַב חִסְדָּא: לֹא אָמְרוּ בָּהּ אִיסּוּר – מִשּׁוּם כְּבוֹדָן דְּרַבָּנַן. לֹא הֶיתֵּר – מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. מִמַּאי? דִּלְמָא עַד כָּאן לָא קָאָמְרִי רַבָּנַן הָתָם, אֶלָּא דְּלָא שְׁמַעְנָא דְּחַשֵּׁיב, אֲבָל הָכָא דִּשְׁמַעְנָא דְּחַשֵּׁיב – הוֹכִיחַ סוֹפוֹ עַל תְּחִלָּתוֹ! אִי נָמֵי, עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָתָם אֶלָּא גַּבֵּי נָכְרִי, דִּסְתָם מַחְשֶׁבֶת נָכְרִי לַעֲבוֹדָה זָרָה, אֲבָל יִשְׂרָאֵל – הוֹכִיחַ סוֹפוֹ עַל תְּחִלָּתוֹ לָא אָמְרִינַן. אֶלָּא אָמַר רַב שֵׁיזְבִי: לֹא אָמְרוּ בָּהּ הֶיתֵּר מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, הֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל? [ג(ב)]אִילֵימָא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְּגִיטִּין, דִּתְנַן: הַבָּרִיא שֶׁאָמַר "כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי" – רָצָה לְשַׂחֵק בָּהּ. [ד]וּמַעֲשֶׂה בְּבָרִיא שֶׁאָמַר "כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי", וְעָלָה לַגַּג וְנָפַל וָמֵת. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: אִם מֵעַצְמוֹ נָפַל, הֲרֵי זֶה גֵּט, וְאִם הָרוּחַ דְּחָתוֹ, אֵינוֹ גֵּט. וְהָוֵינַן בַּהּ: מַעֲשֶׂה לִסְתּוֹר? חַסּוֹרֵי מִיחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי: אִם הוֹכִיחַ סוֹפוֹ עַל תְּחִלָּתוֹ – הֲרֵי זֶה גֵּט, וּמַעֲשֶׂה נָמֵי בְּבָרִיא שֶׁאָמַר "כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי", וְעָלָה לַגַּג וְנָפַל וָמֵת. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: אִם מֵעַצְמוֹ נָפַל – הֲרֵי זֶה גֵּט, וְאִם הָרוּחַ דְּחָתוֹ – אֵינוֹ גֵּט. וְדִלְמָא שָׁאנֵי הָתָם, דְּקָאָמַר "כִּתְבוּ". [ה(ג)]אֶלָּא אָמַר רָבִינָא: מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְּהָכָא, דְּתַנְיָא: הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לַאֲחֵרִים, וְהָיוּ בָּהֶן עֲבָדִים, וְאָמַר הַלָּה "אִי אֶפְשִׁי בָּהֶן", אִם הָיָה רַבּוֹ שֵׁנִי כֹּהֵן – הֲרֵי אֵלּוּ אוֹכְלִין בִּתְרוּמָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כֵּיוָן שֶׁאָמַר הַלָּה "אִי אֶפְשִׁי בָּהֶן" – כְּבָר זָכוּ בָּהֶן יוֹרְשִׁין. וְהָוֵינַן בַּהּ: לְתַנָּא קַמָּא, אֲפִילּוּ עוֹמֵד וְצוֹוֵחַ? אֲמַר רַבָּה, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יוֹחָנָן: בְּצוֹוֵחַ מֵעִיקָּרָא – דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּלָא קָנָה, בְּשׁוֹתֵק וּבַסּוֹף צוֹוֵחַ – דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּקָנָה. [ו]כִּי פְּלִיגִי – שֶׁזִּיכָּה לוֹ עַל יְדֵי אַחֵר, וְשָׁתַק וּלְבַסּוֹף צָוַוח; תַּנָּא קַמָּא סָבַר: מִדִּשְׁתֵיק – קְנָנְהוּ, וְהַאי דְּקָא צָוַוח – מִיהְדָּר קָא הָדַר בֵּיהּ. וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: הוֹכִיחַ סוֹפוֹ עַל תְּחִילָּתוֹ, וְהָא דְּלָא צְוַוח מֵעִיקָּרָא, סָבַר: כִּי לָא אָתֵי לִידִי אַמַּאי אֶצְוַוח. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. הָנְהוּ טַיָּיעֵי דַּאֲתוֹ לְצִיקוֹנְיָא, יְהוּב דִּיכְרֵי לְטַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל, אֲמַרוּ לְהוּ: דְּמָא וְתַרְבָּא לְדִידַן, מַשְׁכָּא וּבִישְׂרָא לְדִידְכוּ. שְׁלַחָהּ רַב טוֹבִי בַּר רַב מַתְּנָה לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף: כִּי הַאי גַּוְונָא מַאי? שְׁלַח לֵיהּ: הָכִי אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אַוְיָא לְרַב אָשֵׁי: לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, יְהִיב לֵיהּ זוּזָא לְטַבָּח יִשְׂרָאֵל, מַאי? אֲמַר לֵיהּ: חֲזֵינַן, אִי אִינִישׁ אַלִּמָּא הוּא דְּלָא מָצֵי מְדַחֵי לֵיהּ – אָסוּר, וְאִי לָא – אֲמַר לֵיהּ: "רֵישָׁךְ וְהַר". [ז]מַתְנִי' הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם הָרִים, לְשֵׁם גְּבָעוֹת, לְשֵׁם יַמִּים, לְשֵׁם נְהָרוֹת, לְשֵׁם מִדְבָּרוֹת – שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה.

שנים

חלין לענין עבודת כוכבים שאין מחשבה פוסלת בהן בל' עבודות אלא בשנים בשחיטה ובזריקה דהני הוא דכתיבן (שמות כב) זובח לאלהים יחרם בל אסיך נסכיהם מדם (תהלים טז) אבל קבלה והולכה לא כתיב בהו והקטרה אע"ג דשייכא בעבודת כוכבים מיהו לאו עבודה היא לאפסולי בהמה משום הקטר חלבה לעבודת כוכבים היכא דלא נשחטה ולא נזרק דמה לעבודת כוכבים דהא אפילו בפנים לא מפסיל קרבן אם חשב על אכילת בשר בשעת הקטר חלבים: ואח"כ חשב עליה לזרוק דמה או להקטיר חלבה: משום כבודן דרבנן דאמרי לא אמרינן סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים והאי נמי אף על גב דאגלאי מלתא דמומר הוא לא אמרינן מתחלה כי שחטה ברישא להכי שחטה דסתם מחשבתו לעבודת כוכבים לא אמרינן: אלא דלא שמעינא דחשיב לא בתחלה ולא בסוף: אלא גבי עובד כוכבים דבשעת שחיטה בחזקת עובד כוכבים הוה: אבל ישראל כיון דהוי בחזקתו בשעת שחיטה: הוכיח סופו לא אמרינן דדלמא אחר השחיטה נכנס בו יצה"ר והמיר דתו: דרשב"ג דאמר הוכיח סופו על תחלתו: הבריא שאמר כתבו גט לאשתי ולא אמר כתבו ותנו והלך לו: רצה לשחק בה שלא תפגיר בו לתת לה גט לפטרה מיבם אם ימות והפליגה בדברים ואין אלו נעשין שלוחו לגרש דהא לא אמר תנו. ולהכי נקט בריא דאילו מסוכן קיימא לן הלכה כר"ש שזורי דאמר כותבין ונותנין דתנן (גטין דף סה:) בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי אע"פ שלא אמר תנו הרי אלו כותבים ונותנים שמפני שהיה בהול על מיתתו לא הספיק לגמור דבריו וחזרו לומר אף המפרש והיוצא בשיירא ר"ש שזורי אומר אף המסוכן וא"ר חננאל הלכה כר"ש שזורי: ונפל ומת וכבר כתבו ונתנו העדים גט לאשתו: אם מעצמו נפל ואי מתחלה היה דעתו לעלות ולפול וה"ל בהול כמסוכן: מעשה לסתור הא אמרת רישא רצה לשחק בה ולא נתת חלוק בדבר: ודלמא שאני התם דקאמר ברישא כתבו ואיכא קצת הוכחה בתחלה ונפילתו גלויי מלתא בעלמא הוא דהאי דאמר ברישא כתבו ע"מ לתן קאמר: ואמר הלה זה שנתנו לו: אי אפשי אין רצוני: אם היה רבו שני כהן זה האומר אי אפשי בהן על כרחו שלו הן ויאכלו בתרומה ולקמיה פריך ואפילו עומד וצווח: כבר זכו בהן יורשי ראשון שהוא ישראל: אפילו עומד וצווח בתמיה והיכן מצינו מקבל מתנה בעל כרחו: בשותק וקבל השטר: שזכה לו ע"י אחר שמסר שטר המתנה לאחר בפניו ואמר לו זכה בשטר זה לשם פלוני: כרבי יוסי דאין הכל הולך אלא אחר השוחטו ואפילו שמעינה דחשיב לא פסיל: טייעי ישמעאלים ואינן אוכלין אלא בשר שחוטה ואפילו היא מתה מאליה שוחט אותה לאוכלה וכן דרכן: דיכרי אילים: דמא ותרבא לדילן לעבודת כוכבים דמתוך שהיו טרודים בעסקיהן היו נותנין לטבחי ישראל לשחוט ולהפשיט: כרבי יוסי ומתרין: לר"א דאמר מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים פוסלת שחיטת ישראל אפילו אין לו בה אלא דבר מועט: יהיב ליה עובד כוכבים זוזא לטבח ישראל בשביל בשר ואמר לו כשתשחוט בהמתך תן לי בדינר זה בשר מי מתסר כו' בהמה בהכי מי אמרינן כי אמר רבי אליעזר היכא דהואי בהמה בשותפות מכי זבנוה מעיקרא או שהיתה כולה של עובד כוכבים ונתנה לישראל חוץ מאבר כבד שלה אבל כי האי גוונא לא או דלמא לא שנא: אי איניש אלמא האי עובד כוכבים ולא מני האי ישראל לאחוויה אם היה רוצה להחזיר לו דינר שלו אשתכח דקנייה גמורה היא: ואי לא מני א"ל רישך והר הרי ראשך והרי הר הכה זה על זה או קבל דינר שלך וכיון דמני לאחויי ואשתכח דכי שחט ישראל לאו אדעתא דעובד כוכבים קשחיט ואינו נעשה שלוחו על כרחו דמימר אמר האי ישראל אי בעינא מהדרנא ליה זוזיה הלכך שריא ואי בעי יהיב ליה ואע"ג דקי"ל (בכורות דף יג.) מעות העובד כוכבים קונות ויש לו חלק בה מיהו ישראל כי שחט מסלק ליה לעובד כוכבים ואינו נעשה שלוחו דא"ל לא לעוותי שתפיתיך אבל באיניש אלמא על כרחו שחיטה אף בשבילו היא ועובד כוכבים מחשב עליה: מתני' לשם ימים שעשה הים עבודת כוכבים:

מקום שאין מחשבה פוסלת בחלין אלא בשתי עבודות פירש בקונטרס בשחיטה ובזריקה דכתיב וקשה לריב"א דבזריקת דם לעבודת כוכבים לא מתסר בשר כדמוכח לקמן גבי הנהו טייעי דיהבי דיכרי לטבחי ישראל ואמרי להו דמא ותרבא לדילן ובשרא לדילכו ומסיק דכשרה דהלכה כרבי יוסי דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן ובמה שזרקו דם לעבודת כוכבים אחרי כן לא חיישינן עוד תניא בהדיא בתוספתא אם משנשחטה זרק דם לעבודת כוכבים והקטיר חלבה לעבודת כוכבים זה היה מעשה בקיסרי ולא אמרו בה לא אסור ולא היתר והיינו משום שהוכיח סופו על תחלתו כדמסיק אבל בזריקה מיהא לא מתסרא וי"ל נהי דבהמה לא מתסרא דם מיהא אתסר: עד כאן לא קא שרו רבנן אלא דלא שמעינן דחשיב ולישנא בתרא דלעיל ע"כ לא שרו רבנן אלא בזה מחשב וזה עובד אבל הכא אותו עצמו ששחט זרק אחרי כן דם לעבודת כוכבים: אם היה רבו שני כהן אוכל בתרומה בפרק המביא אשם תלוי (כריתות דף כד:) מפרש דקסברי רבנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור ומעכב גט שחרור אוכל בתרומה: כי לא אתי לידה אמאי אצווח הא דבעי בפ"ק דב"מ (דף ו.) תקפה אחד בפנינו מהו ומוקי בשתק ולבסוף צווח שפיר בעי בין לר"ש בין לרבנן דהאי טעמא כי לא אתי לידיה אמאי אצווח לא שייך התם ואיכא טעמא אחרינא התם דקסבר אמאי אצווח הא קא חזו ליה רבנן: רישך והר אפילו למ"ד מעות בעובד כוכבים קונות הכא לא סמכא דעתיה כיון דמצי מדחי ליה ואי אלמא הוא אסור מדרבנן ואפילו למ"ד בפ' שני דבכורות (דף יג.) דמשיכה בעובד כוכבי' קונה ולא מעות:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שחיטה הל' טו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ד סעי' א:

ב מיי' פב' מהל' שחיטה הל' טז, ש"ע יו"ד סי' ד סעי' ב:

ג מיי' פב' מהל' גירושין הל' יב, סמג עשין נ, טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' טז:

ד מיי' פב' מהל' גירושין הל' יג, טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' יז:

ה מיי' פט' מהל' תרומות הל' ו:

ו מיי' פד' מהל' זכייה ומתנה הל' ג, סמג עשין פב, טוש"ע חו"מ סי' רמה סעי' יא:

ז מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ד סעי' ה:

רבינו גרשום

שחטה ואח"כ חשב עליה. כלומר ששחטהא)נראה דצ"ל ששחטה סתם בלא מחשבה.:

רצה לשחק בה כלומר ואין כותבין. (כלומר) שאינו עושה אלא שחוק:

והוינן בה מעשה לסתור כלומר ברישא אמרינן רצה לשחוק בה ובסיפא אמר הוי גט:

אם הוכיח סופו על תחילתו הרי זה גט. כלומר כגון הכא דעלה לגג ונפל ומת:

אמר רשב"ג אם מעצמו נפל הרי זה גט. כלומר דהוכיח סופו על תחילתו הכא נמי שחט ואח"כ חישב הוכיח סופו על תחילתו ופסול:

אם היה רבו שני כהן כו'. כלומר שהרי הן שלו וקנאן:

ורשב"ג סבר הוכיח סופו על תחלתו. כלומר כשם שאמר הוכיח סופו על תחלתו לענין עבדים כך אמרינן סופו על תחילתו לענין שחיטה:

הלכה כר' יוסי כלומר כר' יוסי דמתני' (כלומר) דנכרי אינו יכול לפסול. הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי כלומר דאין הולך אלא אחר השוחט וכיון דישראל שוחט לית לן בה במחשבתו דנכרי:

יהב ליה זוזא לטבח ישראל מאי כלומר שיהא לו חלק בבהמה ששוחט:

דלא מני מדחי ליה אסור. כלומר דאמרינן מחשבתו לע"ז ואי לא א"ל רישא והר כלומר א"ל אם אתה רוצה לקבל זוזא לחיי ואי לא הכה ראשך בהר. אין שוחט לא לתוך ימים. כלומר משום ע"ז דאמרינן)נראה דצ"ל לאיסריה ור"ל שר של ים וכעין זה בע"ז (דף מ"א ע"ב) שבקיה איסריה לגגון ופירש"י שר שלו כמו איסריה לענייתא. לאיסורא לימא קא שחט אבל שוחט הוא לתוך אוגן של מים כדבעינן לפרושי:

מסורת הש"ס

א לקמן מח:

ב גיטין סו.; משנה גיטין

ג תוספתא בבא בתרא; כריתות כד:; בבא בתרא קלח.

תורה אור השלם

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

[א](א)שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִין, אֶחָד לְשֵׁם אֶחָד מִכׇּל אֵלּוּ וְאֶחָד לְשֵׁם דָּבָר כָּשֵׁר – שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. [ב](ב)גְּמָ׳ פְּסוּלָה – אִין, זִבְחֵי מֵתִים – לָא. וּרְמִינְהִי: הַשּׁוֹחֵט לְשׁוּם הָרִים, לְשׁוּם גְּבָעוֹת, לְשׁוּם נְהָרוֹת, לְשׁוּם מִדְבָּרוֹת, לְשׁוּם חַמָּה וּלְבָנָה, לְשׁוּם כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, לְשׁוּם מִיכָאֵל הַשַּׂר הַגָּדוֹל, לְשׁוּם שִׁילְשׁוּל קָטָן – הֲרֵי אֵלּוּ זִבְחֵי מֵתִים. [ג]אָמַר אַבָּיֵי: לָא קַשְׁיָא, הָא דְּאָמַר לְהַר, הָא דְּאָמַר לְגַדָּא דְּהַר. דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי דּוּמְיָא דְּמִיכָאֵל שַׂר הַגָּדוֹל, שְׁמַע מִינַּהּ. [ד][ה](ג)אָמַר רַב הוּנָא: הָיְתָה בֶּהֱמַת חֲבֵירוֹ רְבוּצָה לִפְנֵי עֲבוֹדָה זָרָה, כֵּיוָן שֶׁשָּׁחַט בָּהּ סִימָן אֶחָד – אֲסָרָהּ. סָבַר לַהּ כִּי הָא דְּאָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ הַמִּשְׁתַּחֲוֶה לְבֶהֱמַת חֲבֵירוֹ לֹא אֲסָרָהּ, עָשָׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה – אֲסָרָהּ. [ו][ז]אֵיתִיבֵיהּ רַב נַחְמָן לְרַב הוּנָא: הַשּׁוֹחֵט חַטָּאת בְּשַׁבָּת בַּחוּץ לַעֲבוֹדָה זָרָה – חַיָּיב שָׁלֹשׁ חַטָּאוֹת, וְאִי אָמְרַתְּ: כֵּיוָן שֶׁשָּׁחַט בָּהּ סִימָן אֶחָד אֲסָרָהּ – אַשְׁחוּטֵי חוּץ לָא לִיחַיַּיב,

מְחַתֵּךְ

שנים אוחזין זה בראשו וזה בזנבו: **לשום** דבר כשר שחיטה סתם: **גמ'** זבחי מתים לאסור בהנאה כדין תקרובת עבודת כוכבים שאסורה כמת ומת אסור בהנאה דנפקא לן במסכת ע"ז (דף כט:) מותמת שם מרים ונאמר שם שם מעגלה ערופה: **מיכאל** ושלשול קטן כלומר לשום גדול שבכל הבריות או לשום קטן שבכלן: **שלשול** תולעת: **דאמר** לשום הר אינו נעשה עבודת כוכבים דכתיב אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם במס' ע"ז (דף מה:) הלכך בשמן לא מקריא זבחי מתים ומיהו פסולה מלאכול משום דדמיא לשחיטת עבודת כוכבים מחלפא בה וכדתנן לקמן (חולין דף מא:) השוחט לשום נדר ונדב שחיטתו פסולה משום דדמי לשוחט קדשים בחוץ: **לגדא** דהר למלאך הממונה על ההרים: **דומיא** דמיכאל דלא מחבר הוא. ובעלי חיים אף על גב דלא מתסרי משום עבודת כוכבים כדקיימא לן בתמורה (דף כט.) מדאסר רחמנא נעבד לגבוה מכלל דלהדיוט שרי מיהו אלהות מקרו כדכתיב (שמות ח) הן נזבח את תועבת מצרים וכתיב (דברים ל) וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים וכל צבא השמים: **היתה** בהמת חברו לא מבעיא שלו דמתסרא משום תקרובת עבודת כוכבים בשחיטת סימן אחד. דאע"ג דבעלי חיים אין נאסרים להדיוט לא משום נעבד שעשאו עבודת כוכבים ולא משום מוקצה שהקנו לתקרובת עבודת כוכבים כדקיימא לן בתמורה (דף כט.) מדאצטריך קרא למיסרינהו לגבוה כדתניא (ב"ק דף מ:) מן הבקר להוציא את הנעבד ומן הצאן להוציא את המוקצה מכלל דלהדיוט שרי מיהו כי עביד מעשה בגופייהו מתסרי כדאמרינן בפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף נג:) אע"פ שאמרו המשתחוה לקרקע עולם לא אסרה חפר בה בורות ושיחין ומערות והשתחוה להן אסרן והכא נמי אע"ג דאכתי בעלי חיים נינהו מתסרי. והאי סימן אחד לאו דוקא דה"ה לתרי סימן. ובהמת חברו נמי אע"ג דפשיטא לן דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אשמועינן רב הונא דאסר לה במעשה כל דהו: **רבוצה** לא מבעיא עומדת דכשהגביה והרביצה קנאה בהגבהה ונעשית שלו אלא אע"ג דרבוצה ולא קנאה אסר לה במעשה: **המשתחוה** לבהמת חברו לא אסרה אפילו למזבח משום נעבד: **עשה** בה מעשה אסרה אף להדיוט. וטעמא יליף במסכת ע"ז (דף נב:) מכל הכלים אשר הזניח המלך אחז במלכותו במעלו הכנו ואמר מר מאי הכנו שגנזום דאסירי בהנאה ואף על גב דלאו דידיה הוו שהיו כלי שרת: **השוחט** חטאת לקמיה מפרש מאי שנא חטאת דנקט: **שלש** חטאות בשוגג משום שבת ומשום שוחט קדשים בחוץ ומשום עבודת כוכבים שענשן בכרת. ומשום מקלקל לא מפטר בשבת שהרי מתקנה הוא אצל בני נח שאבר מן החי אסור להם וחטאת כי שחטי להם בעלים דבר שאינו שלו הוי דשל גבוה הוי:

הא דאמר להר שאינו נעשה עבודת כוכבים כדפרש בקונטרס ואע"ג דלא חשיב אלוה לאסור התקרובת מכל מקום עובדו בסייף כדתניא בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מו.) הנכרים העובדים את ההרים הם מותרים ועובדיהם בסייף ואמרינן נמי בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סא.) מדי דהוה אמשתחוה להר דהר מותר ועובדו בסייף ואין לתמוה דכיון דלא מקרי אלוה אמאי עובדו בסייף דדוקא לענין אבוד קאמר קרא דלא מקרי אלוה דכתיב (דברים יב) ברישה דקרא אבד תאבדון וא"כ ה"פ אלהיהם שעל ההרים תאבדון ולא ההרים שהם אלהיהם ועובדים אותם תאבדון ומה שתקרובת הר מותר היינו משום דגמרינן מכלים דכתיב אבד תאבדון וגו' ואמרינן בפ' רבי ישמעאל (ע"ז דף נא:) בכלים שנשתמשו בהן לעבודת כוכבים הכתוב מדבר ואמר רחמנא דדוקא אלהיהם על ההרים ולא ההרים עצמן אלהיהם אי נמי מ"מ העובדן בסייף אע"ג דלא מקרי אלוה שהרי מחובר הוא משום דגלי רחמנא בעובדי מזלות דמתחייב כדכתיב (דברים ל) וראית את השמש וגו' ואף על פי שמחוברין בגלגל הרקיע והא דקתני הכא לשם חמה ולבנה דהוי זבחי מתים היינו לגדייהו שהם תלוים המלאכים המנהיגים אותם כדאמרינן במדרש י"ב מלאכים מנהיגים את החמה ומיהו בקונטרס לא פירש כן דמוקי האי קרא דוראית את השמש וגו' בתלושים ומייתי ראיה מינה דאע"ג דבעלי חיים לא מתסרי משום עבודת כוכבים מכל מקום מקרי אלוה ואסירי תקרובת דידהו וא"ת ומ"ש תקרובת הר מנפוי הר דפליגי בה תנאי בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מה.) דתנן ומה שעליהן אסור דכתיב לא תחמוד כסף וזהב עליהם רבי יוסי אומר על ההרים אלהיהם ולא ההרים אלהיהם ואמר בגמרא דפליגי בנפוי הר כהר וי"ל דהתם מיירי כשעובדים את הנפוי ואפ"ה שרי ליה לרבי יוסי הגלילי משום דאין עובדין אותו אלא אגב הר ובטיל לגביה דלא יהא טפל חמור מן העקר ורבנן נמי אי לאו קרא הוו שרו מהאי טעמא אי נמי רבנן אסרי משום שעובדים אותו וקרא אסמכתא בעלמא וא"ת דמשמע בריש פרק כל האסורין (תמורה דף כח:) דנפוי בעלי חיים מותרים להדיוט ומוקי לא תחמוד כסף וזהב עליהם בדבר שאין בו רוח חיים אבל בדבר שיש בו רוח חיים הואיל והוא מותר נפויו נמי מותר ואפילו לגבוה משמע התם דהוה שרי אי לאו דכתיב בו מן הבקר ואפילו מיירי כשאין עובדין אותו מ"מ מתקרבת בעלי חיים דאסור וי"ל דנפוי שרי טפי דבטיל אגבייהו דהוה כנעבד עצמו דשרי לפי שהוא ב"ח ומיהו נראה דנפוי ב"ח אסור אפילו להדיוט מדפריך התם טעמא דרבינהו קרא הא לא רבינהו קרא נפוי מותר והא דכתיב (דברים יב) ואבדתם את שמם מן המקום ההוא כל העשוי לשמם והשתא למה לי למילף טעמא דרבינהו קרא השתא נמי דרבינהו קרא תקשה ליה היאך מותר להדיוט דקרא דמן הבקר לגבוה כתיב אלא ודאי אף להדיוט אסור והיינו טעמא כיון דאשמועינן דאסורים לגבוה ומקרי נעבד לכל הפחות לגבי גבוה בא הכתוב דלא תחמוד לאסור נפוי אפילו לא יחשב נעבד אלא לגבוה אע"ג דהר נמי חשוב נעבד לענין גבוה כדמוכח בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מו:) דהמשתחוה להר אבניו אסורין למזבח מ"מ נפויו מותר דילפינן מכלים דלא מתסרי כי היכי דילפינן תקרובת מכלים כדפרשית ואין להאריך כאן יותר: **רבוצה** לפני עבודת כוכבים פירש בקונטרס לא מבעיא עומדת דכשהגביה והרביצה קנאה בהגבהה ונעשית שלו ואין נראה דכי הגביה נמי לא קנה לה לענין שתחשב שלו אם אין אדם אוסר דבר שאין שלו דהא גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהן אינן יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו כו' ולקמן (חולין דף מא.) נמי דאמר רב נחמן אין אדם אוסר דבר שאינו שלו פריך ליה מהמנסך ומאי פריך מהמנסך והא מנסך מכי אגבהה קנייה כדאמר בהנזקין (גיטין דף נב:) אלא ודאי בהכי לא חשיב שלו ואינו קנוי לו אלא להתחייב באונסין אלא נראה דנקט רבוצה לרבותא דאף על גב דלא הרביצה ולא עשה בה מעשה גדול כל כך אסרה: **לפני** עבודת כוכבים אין לפרש דוקא לפני עבודת כוכבים וכרבי יהודה בן בבא דאמר לקמן (חולין דף מא.) אין מנסכין יין אלא לפני עבודת כוכבים והוא הדין שאר עבודות דנראה דדוקא לענין נסוך קאמר דבכל הכתא דאיירי בשוחט לא נקט לפני עבודת כוכבים ועוד דאמאי פריך בסמוך אשחוטי חוץ לא לחייב דמחתך בעלמא הוא התם בשלא שחט לפני עבודת כוכבים ולא מתסרא ומ"מ חייב העובד מידי דהוה אעובד להר אלא ודאי אע"פ שלא בפני עבודת כוכבים נמי מתסרא והא דנקט הכא לפני עבודת כוכבים אורחא דמילתא נקט א"נ כיון דלפני עבודת כוכבים הוא מסתמא לשם עבודת כוכבים מתכוין אע"פ שלא פירש וכגון שהוא ישראל מומר והשתא מצי למימר דנקט רבוצה דלא מבעיא הרביצה לפני עבודת כוכבים דודאי לשם עבודת כוכבים נתכוון אלא אפי' רבוצה כבר כיון דישראל מומר הוא ושוחט לפני עבודת כוכבים מתכוין לעבודת כוכבים: **כי** הא דאמר עולא לא מייתי סייעתא מעולא אלא מהא דמתסרא בהמת חברו ע"י מעשה אבל דמתסרא במעשה זוטא אין יכול לדקדק דדלמא עולא מעשה רבה קאמר כדאמר בסמוך והא דקאמר בסמוך ועולא מעשה כל דהו קאמר היינו משום דלרב הונא לא מצי לפרושי מעשה רבה וא"כ על כרחך מעשה כל דהו קאמר דאי סימן אחד בעי א"כ הוה ליה לפרושי: **חייב** שלש חטאות לא נחת למניינא דא"כ לתני ארבעה וכגון שהוא יוה"כ אלא בהני אשמועינן חדוש דלענין שבת חייב אע"פ שלא תקן אלא להוציא מידי אבר מן החי כדאמר בפסחים בפרק אלו דברים (פסחים דף עג.) ובחוץ לעבודת כוכבים הוי חדוש כדמוכח בשמעתא וא"ת ואמאי חייב משום שחוטי חוץ והא אינו מתקבל בפנים דחטאת העוף ליתא אלא ביחיד ואין קרבן יחיד קרב בשבת וי"ל דכיון דאם זרק הורצה כדאשכחן בפ"ב דביצה (דף כ:) גבי כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או שלא לזמנן יש לו להתחייב משום שחוטי חוץ דבפ' השוחט והמעלה (זבחים דף קט.) מרבינן מקראי לחייב בחוץ על כל הפסולין שאם עלו לא ירדו ואף על גב דאותו ואת בנו בחוץ פטור משום מחוסר זמן שבת לא חשיב מחוסר זמן דאין זה אלא משום דאין עשה דקרבן יחיד דוחה לא תעשה דשבת:

מסורת הש"ס

א משנה חולין
ב תוספתא חולין; עבודה זרה מב:
ג עבודה זרה נד.

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שחיטה הל' כא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ה סעי' ג:
ב מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ד סעי' ו:
ג מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ד סעי' ז:
ד מיי' פד' מהל' שגגות הל' א:
ה מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א, טוש"ע יו"ד סי' קמה סעי' ה:
ו מיי' פד' מהל' שגגות הל' א:
ז מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א, טוש"ע יו"ד סי' קמה סעי' ח:

רבינו גרשום

הרי אלו זבחי מתים. כלומר ואסור אפי' בהנאה:
הא לאמר לגדא. כלומר לשר של הר וכלו' הרי אלו זבחי מתים:
אשחוטי חוץ לא ליחייב מתחתך בעבר. כלומר הכי סברינן חטאת בהמה לאותה נעבדת אלא לא כשנים אי כרוב שנים ולאי אתרת כיון דשחט בה סימן אחד לאסרה אשחוטי חוץ כו' כלומר דלא חשוב חטאת ולא יהא חייב אשחוטי חוץ דכשחיטן אחד אין מתקבל בפנים:

מְחַתֵּךְ בְּעָפָר הוּא! אָמַר רַב פָּפָּא: הָכָא בְּחַטַּאת הָעוֹף עָסְקִינַן, דְּכוּלְּהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתֵי. מִכְּדֵי רַב הוּנָא כְּמַאן אַמְרַהּ לִשְׁמַעְתֵּיהּ? כְּעוּלָּא, וְעוּלָּא מַעֲשֶׂה כֹּל דְּהוּ קָאָמַר. [א]אֶלָּא, בְּאוֹמֵר בִּגְמַר זְבִיחָה הוּא עוֹבְדָהּ. אִי הָכִי, מַאי אִירְיָא חַטָּאת? לַיִשְׁמְעִינַן זֶבַח! [ב]אֶלָּא אָמַר מָר זוּטְרָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב פָּפָּא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן? כְּגוֹן שֶׁהָיָה חֲצִי קָנֶה פָּגוּם, וְהוֹסִיף עָלָיו כָּל שֶׁהוּא וּגְמָרוֹ, דְּכוּלְּהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתְיָין. אָמַר רַב פָּפָּא: אִי לָאו דְּאָמַר רַב הוּנָא סִימָן אֶחָד, לָא הָוְיָא חַטָּאת תְּיוּבְתֵּיהּ. מַאי מַעֲשֶׂה? מַעֲשֶׂה רַבָּה. וְאָמַר רַב פָּפָּא: אִי לָאו דְּאָמַר רַב הוּנָא בֶּהֱמַת חֲבֵרוֹ, לָא הָוְיָא חַטָּאת תְּיוּבְתֵּיהּ. מַאי טַעְמָא? דִּידֵיהּ מָצֵי אָסַר, דְּחַבְרֵיהּ לָא מָצֵי אָסַר. פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא: כֵּיוָן דְּקָנֵי לֵיהּ לְכַפָּרָה – כְּדִידֵיהּ דָּמְיָא, קָא מַשְׁמַע לַן. [ג](נָעַ"ץ – סִימָן.) רַב נַחְמָן, וְרַב עַמְרָם, וְרַב יִצְחָק אָמְרִי: אֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵין שֶׁלּוֹ. מֵיתִיבִי: הַשּׁוֹחֵט חַטָּאת בְּשַׁבָּת בַּחוּץ לַעֲבוֹדָה זָרָה – חַיָּיב שָׁלֹשׁ חַטָּאוֹת, וְאוֹקִימְנָא בְּחַטַּאת הָעוֹף וּבַחֲצִי קָנֶה פָּגוּם. טַעְמָא דְּחַטַּאת הָעוֹף הוּא, דְּכוּלְּהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתְיָין,

אֲבָל

מְחַתֵּךְ בְּעָפָר הוּא דְּכֵיוָן דְּנֶאֱסַר מִשּׁוּם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים פָּקַע שֵׁם קֳדָשִׁים מִינָּהּ וְנַעֲשֵׂית שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְעַפְרָא בְּעָלְמָא הִיא וְתוּ לָא מִחַיַּיב עֲלַהּ מִשּׁוּם שְׁחוּטֵי חוּץ. ואע"ג דְּאָמְרִינַן בְּפִרְקִין (לְעֵיל חֻלִּין דַּף כט:) שָׁחַט סִימָן אֶחָד בַּחוּץ וְסִימָן אֶחָד בִּפְנִים חַיָּיב שֶׁהֲרֵי עָשָׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה חַטַּאת הָעוֹף בַּחוּץ לֵיכָּא לְמֵימַר דִּבְגְמַר הַסִּימָן חָיֵיל בַּהֲדֵי הֲדָדֵי אִסּוּר עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּשְׁחִיטַת חוּץ דְּכִי אָמְרִינַן סִימָן אֶחָד מְחַיֵּיב הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּגָמַר לִשְׁחִיטָה בְּעוֹלַת קָדָשִׁים כִּדְקָתָנֵי וְסִימָן אֶחָד בִּפְנִים דְּאִיגַּלַּאי מִילְּתָא דִּבְסִימָן קַמָּא שְׁחִיטַת חוּץ הָוְיָה וְטַעֲמָא דְּהָתָם מִשּׁוּם דְּיֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַל סוֹף אֲבָל הָכָא דְּסִימָן שֵׁנִי לָא אִשְׁתְּחִיט כְּלָל דְּאִיחְתּוּךְ עַפְרָא בְּעָלְמָא הוּא קַמָּא נָמֵי לָאו שֵׁם שְׁחִיטָה עָלֶיהָ וּלְעִנְיַן שַׁבָּת דְּחִיּוּבֵיהּ אַנְּטִילַת נְשָׁמָה הוּא דְּמִחַיַּיב אע"ג דְּלָאו שְׁחִיטָה הִיא וְכֵן מִשּׁוּם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים דִּשְׁחִיטַת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים הִיא אֲבָל לְעִנְיַן שְׁחוּטֵי חוּץ לָאו שְׁחִיטַת קָדָשִׁים הִיא: הָכָא בְּחַטַּאת הָעוֹף עָסְקִינַן דִּמְלִיקָתָהּ בְּסִימָן אֶחָד כפ"ק (לְעֵיל חֻלִּין דַּף כא.) וְחִיּוּב שְׁחִיטָתָהּ דִּידֵיהּ נָמֵי בַּחוּץ בְּסִימָן אֶחָד דְּהַשּׁוֹחֵט עוֹף קָדָשִׁים בַּחוּץ חַיָּיב וְהַמּוֹלְקוֹ בַּחוּץ פָּטוּר כִּדְתְנַן בִּזְבָחִים בְּפֶרֶק הַשּׁוֹחֵט וְהַמַּעֲלֶה (זְבָחִים דַּף קיא.) וְיָלֵיף מֵאוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט לְרַבּוֹת אֶת הָעוֹף: דְּכוּלְּהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי דְּכֵיוָן דְּשֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לָא חָיֵיל עַל גְּמַר סִימָן אִשְׁתְּכַח דְּכוּלָּהּ שְׁחִיטָה בְּקָדָשִׁים הֲוַאי: וְעוּלָּא מַעֲשֶׂה כֹּל דְּהוּ קָאָמַר דְּכֵיוָן דְּאָמַר רַב הוּנָא סִימָן אֶחָד וְאַסְמְכָא לְמִלְּתֵיהּ אַדְּעוּלָּא אַשְׁמוּעִינַן רַב הוּנָא דְּעוּלָּא מַעֲשֶׂה כֹּל דְּהוּ קָאָמַר דְּהָא סִימָן אֶחָד בִּשְׁחִיטַת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לָאו גְּמַר מַעֲשֶׂה הוּא הִלְכָּךְ ע"כ סִימָן אֶחָד דְּרַב הוּנָא לָאו דַּוְקָא דְּהוּא הַדִּין לַחֲצִי סִימָן וַאֲפִילּוּ מוֹקְמַתְּ לָהּ בְּחַטַּאת הָעוֹף הָוֵי תְּיוּבְתֵּיהּ מִכִּי שָׁחַט בָּהּ פּוּרְתָּא פָּקַע שֵׁם קֳדָשִׁים מִינָּהּ וְחִיּוּב שְׁחִיטַת חוּץ לֵיתֵיהּ עַל גְּמַר סִימָן וְחִתּוּךְ עָפָר הוּא: אֶלָּא אֲפִילּוּ בְּחַטַּאת בְּהֵמָה מִתּוֹקְמָא וּבְאוֹמֵר אֵינִי רוֹצֶה לְקַבֵּל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בִּשְׁחִיטָה זוֹ עַד שֶׁתִּגָּמֵר דְּהַשְׁתָּא לָא פָּקַע שֵׁם זְבָחִים עַד גְּמַר זְבִיחָה וּמִתְחַיֵּיב בְּכוּלְּהוּ: אִי הָכִי דְּטַעֲמָא דִּשְׁחִיטַת חוּץ לָאו מִשּׁוּם סִימָן אֶחָד דְּחַטַּאת הָעוֹף הוּא אֶלָּא בְּאוֹמֵר בִּגְמַר זְבִיחָה הוּא עוֹבְדָהּ: מַאי אִרְיָא חַטָּאת דְּנָקַט לִתְנֵי הַשּׁוֹחֵט אֶת הַזֶּבַח דְּמַשְׁמַע כָּל זְבָחִים וּמִדְּנָקַט חַטָּאת דְּאִיתָהּ נָמֵי בְּעוֹף שְׁמַע מִינָּהּ בְּחַטַּאת הָעוֹף קָאֵי וְעוֹלָה לָא מָצֵי לְמִינְקַט מִשּׁוּם דְּעוֹלַת הָעוֹף בָּעֵי שְׁנֵי סִימָנִין וְלָאו בְּאוֹמֵר בִּגְמַר זְבִיחָה הוּא עוֹבְדָהּ דְּאִי אֵינוֹ עוֹבְדָהּ אֶלָּא בִּגְמַר זְבִיחָה אַמַּאי אֶכְפַּל לְאַשְׁמוּעִינַן עוֹף בִּבְהֵמָה נָמֵי חָיֵיל. וְהַאי פִּרְכָא לָאו לְאוֹתוּבֵי לְרַב הוּנָא נָקַט לָהּ דְּכִי מַלְיֵית רַב הוּנָא מֵהָכָא וְתֵימָא דְּאֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ אֶלָּא בִּגְמַר מַעֲשֶׂה אִיכָּא לְמִפְרַךְ נָמֵי מַאי שְׁנָא חַטָּאת דְּנָקַט אֶלָּא הָכִי קָפָרִיךְ אִי אִיתָא דְּטַעֲמָא מִשּׁוּם גְּמַר זְבִיחָה הוּא מַאי שְׁנָא עוֹף אֶלָּא עַל כָּרְחָךְ טַעֲמָא אַחֲרִינָא הוּא: אֶלָּא אָמַר מָר זוּטְרָא הָא מַתְנִיתָא מְסַיַּע לֵהּ לְרַב הוּנָא ומש"ה נָקַט חַטַּאת הָעוֹף דְּהֶכְשֵׁרוֹ בְּסִימָן אֶחָד דְּאִי תְּנָא זֶבַח לֵיכָּא לְחִיּוּבֵהּ בִּשְׁחִיטַת חוּץ מִשּׁוּם דְּמִתְּסַר בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה וּפָקַע שֵׁם קֳדָשִׁים מִינֵּהּ כְּרַב הוּנָא אֲבָל בְּעוֹף מַשְׁכַּחַתְּ שָׁלֹשׁ חַטָּאוֹת וּכְגוֹן שֶׁהָיָה חֲצִי קָנֶה פָּגוּם וְהוֹסִיף עָלָיו כָּל שֶׁהוּא דְּמִתַּכְשַׁר בִּפְנִים וּמְחַיֵּיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם שְׁחִיטַת חוּץ וְחִיּוּב חוּץ וּמַעֲשֶׂה כָּל דְּהוּ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּנְטִילַת נְשָׁמָה לְשַׁבָּת בַּהֲדֵי הֲדָדֵי אָתוּ: אִי לָאו דְּאָמַר רַב הוּנָא (כו') סִימָן אֶחָד וְאַסְהִיד אַדְּעוּלָּא דְּמַעֲשֶׂה כָּל דְּהוּ אָמַר: לָא הָוְיָא חַטָּאת תְּיוּבְתֵּיהּ דְּעוּלָּא מֵרֵישָׁא כִּי הֲוָה ס"ד דִּבְבְהֵמָה קָאֵי דְּאִיכָּא לְמֵימַר מַעֲשֶׂה רַבָּה קָאָמַר עוּלָּא דְּהַיְינוּ גְּמַר מַעֲשֶׂה: אִי לָאו דְּאָמַר רַב הוּנָא בֶּהֱמַת חֲבֵרוֹ וַאֲפִילּוּ הָוֵה אָמַר מַעֲשֶׂה כָּל דְּהוּ אָסַר בִּבְהֶמְתּוֹ: לָא הָוְיָא חַטָּאת תְּיוּבְתֵּיהּ אֲפִילּוּ כִּדְהָוָה ס"ד בְּרֵישָׁא דִּבְבְהֵמָה קָאֵי: דְּחַבְרֵיהּ לָא מָצֵי אָסַר וְהַאי חַטָּאת דְּכֹהֲנִים הוּא: דְּקָנֵי לֵיהּ לְכַפָּרָה שֶׁהַבְּעָלִים מִתְכַּפְּרִין בָּהּ. ל"א אִי הָכִי דְּבִגְמַר זְבִיחָה הוּא עוֹבְדָהּ מַאי אִרְיָא חַטָּאת דְּמַשְׁמַע דְּאֶכְפַּל תְּנָא לְאַשְׁמוּעִינַן מִילֵי דְּלֵית לֵהּ חֵלֶק בּוֹ שֶׁהַבְּעָלִים שׁוֹחֲטִין אוֹתָהּ וְהִיא כֻּלָּהּ לַכֹּהֲנִים לִתְנֵי זֶבַח דְּלִישְׁתַּמַּע אֲפִילּוּ שְׁלָמִים שֶׁהֵן שֶׁלּוֹ מְחַיֵּיב שָׁלֹשׁ חַטָּאוֹת דְּהָא לָא פָּקַע שֵׁם קֳדָשִׁים מִינֵּהּ עַל גְּמַר זְבִיחָה וּמִדְּנָקַט חַטָּאת ש"מ בְּעוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה קָאָמַר וּמִשּׁוּם טַעֲמָא דְּחַטָּאת אֵינוֹ שֶׁלּוֹ וְלָא מָצֵי אָסַר בְּמַעֲשֶׂה זוּטָא דְּאִלּוּ שְׁלָמִים הָוֵה אָסַר בְּמַעֲשֶׂה זוּטָא ומ"מ לְרַב הוּנָא קַשְׁיָא דְּהָא מִדְּנָקַט חַטָּאת ש"מ טַעֲמָא דְּתַנָּא מִשּׁוּם דְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ לֹא אָסַר אֶלָּא אָמַר מָר זוּטְרָא לְעוֹלָם בְּעוֹבֵד בִּתְחִלַּת זְבִיחָה וְלָא תִּקְשֵׁי לְרַב הוּנָא דְּהָכָא בְּחַטַּאת הָעוֹף קָאֵי וּבַחֲצִי קָנֶה פָּגוּם דִּבְהָהוּא מַעֲשֶׂה כָּל דְּהוּ דְּאִתְּסַר בֵּהּ אִחַיַּיב מִשּׁוּם שְׁחִיטַת חוּץ וְהַיְינוּ דְּנָקַט חַטָּאת מִשּׁוּם דְּאִיתָא בְּעוֹף וְעוֹלָה לָא מָצֵי לְמִינְקַט מִשּׁוּם דַּאֲפִילּוּ בְּעוֹף בָּעֲיָא שְׁנֵי סִימָנִין: לָא הָוְיָא חַטָּאת תְּיוּבְתֵּיהּ דְּמַאי מַעֲשֶׂה דְּעוּלָּא מַעֲשֶׂה רַבָּה וְלָא הֲוָה מִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְאוֹקְמֵי בְּחַטַּאת הָעוֹף דְּהַאי דְּנָקַט חַטָּאת וְלָא תְּנָא זֶבַח מִשּׁוּם דְּאִלּוּ שְׁלָמִים כֵּיוָן דְּדִידֵיהּ נִינְהוּ הָווּ מִתַּסְרֵי בְּמַעֲשֶׂה כָּל דְּהוּ וְלֵיכָּא חִיּוּב שְׁחִיטַת חוּץ אֲבָל חַטָּאת לָא מִתְּסַר עַל גְּמַר שְׁחִיטָה דְּאִיכָּא מַעֲשֶׂה רַבָּה. וְלָשׁוֹן זֶה נִרְאֶה בְּעֵינַי דְּהָכִי מִסְתַּבֵּר לִשְׁנָא דְּתַלְמוּדָא דִּלְרַב הוּנָא לְחוּדֵיהּ קָמוֹתֵיב: דְּחַבְרֵיהּ לָא מָצֵי אָסַר בְּמַעֲשֶׂה כָּל דְּהוּ וּלְהָכִי תְּנָא חַטָּאת דְּכֹהֲנִים הִיא דְּאִילּוּ שְׁלָמִים דִּידֵיהּ נִינְהוּ וּמִתַּסְרֵי בְּמַעֲשֶׂה כָּל דְּהוּ: כְּדִידֵיהּ דָּמְיָא ואפ"ה קָתָנֵי דְּלָא מִיתְּסַר: אֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ אֲפִילּוּ בִּגְמַר מַעֲשֶׂה. וְאִית דִּמְפָרְשֵׁי בְּמַעֲשֶׂה כָּל דְּהוּ וְלָא הִיא דא"כ לָא הָוֵי מְנַסֵּךְ תְּיוּבְתַּיְהוּ דְּהָא מַעֲשֶׂה גָּמוּר הוּא וּלְקַמָּן מוֹתֵיב לְהוּ מִמְּנַסֵּךְ: וְאוֹקִימְנָא עַל כָּרְחִין בְּחַטַּאת הָעוֹף מִדְּלָא תְּנָא זֶבַח ואע"פ דִּלְהָנָךְ רַבָּנַן לָא מָצֵי לְמִתְנֵי זֶבַח דְּכֵיוָן דִּשְׁלָמִים דִּידֵיהּ נִינְהוּ הָווּ מִתַּסְרֵי בִּתְחִלַּת חֲתִיכָה וְתוּ לֵיכָּא חִיּוּב שְׁחִיטַת חוּץ וְכִי תְּנָא חַטָּאת הָוֵי דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ וְלָא מִתְּסַר וְלָא פָּקַע שֵׁם קֳדָשִׁים מִינֵּהּ אֲפִילּוּ הָכִי מִדְּלָא נָקַט עוֹלָה דִּשְׁכִיחַ וְלָא הָוֵי נָמֵי דִּידֵיהּ וְנָקַט חַטָּאת דְּמִילֵי דְּאִיתָא בְּעוֹף בְּסִימָן אֶחָד וְהַאי טַעֲמָא מִשּׁוּם סִימָן אֶחָד דְּעוֹף הוּא וּבַחֲצִי קָנֶה פָּגוּם כְּדַאֲמָרָן:

אִי הָכִי מַאי אִרְיָא חַטָּאת לַשְׁמְעִינַן זֶבַח לְפֵירוּשׁ שֵׁנִי שֶׁבַּקּוּנְטְרֵס דִּלְרַב הוּנָא פָּרִיךְ [דְּאִי] אֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ א"ש דְּנָקַט חַטָּאת לְאַפּוּקֵי שְׁלָמִים שֶׁהֵם שֶׁלּוֹ נ"ל דְּסָבַר הַשְׁתָּא דְּאָתְיָא כְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי דְּאָמַר קָדָשִׁים קַלִּים מָמוֹן בְּעָלִים הֵן דִּלְרַבָּנָן לָא חָשִׁיב שׁוּם זֶבַח שֶׁלּוֹ כִּדְמוֹכַח בִּזְבָחִים בְּפֶ' בָּתְרָא (דַּף קיא.) דְּפָרִיךְ בִּשְׁלָמָא רַבָּע שֶׁהִקְדִּישׁוֹ וּלְבַסּוֹף רְבָעוֹ אֶלָּא מֻקְצֶה וְנֶעֱבָד הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ הָא אֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ וּמְשַׁנֵּי בְּקָדָשִׁים קַלִּים וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי מַשְׁמַע דִּלְרַבָּנָן אֵין אָדָם יָכוֹל לֶאֱסֹר וּמִיהוּ קָשֶׁה לְפֵירוּשׁ זֶה דִּבְסָמוּךְ פָּרֵיךְ מֵהַהִיא בָּרַיְתָא לְרַב נַחְמָן דְּאָמַר אֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ וְדַיֵּיק מִדְּאוֹקְמִינַן בְּחַטַּאת הָעוֹף טַעֲמָא דְּחַטַּאת הָעוֹף אֲבָל זֶבַח אַחֵר לָא וּמַאי קַשְׁיָא הָא מִתּוֹקְמָא שַׁפִּיר בְּחַטַּאת בְּהֵמָה וְנַקַט חַטָּאת לְאַפּוּקֵי שְׁלָמִים וְשֶׁמָּא מִתְּחִלָּה נִיחָא לֵיהּ בְּחַטַּאת בְּהֵמָה כָּל כַּמָּה דְּלָא אַסִּיק אַדַּעְתֵּיהּ שִׁנּוּיָא דְּחַטַּאת הָעוֹף וּבַחֲצִי קָנֶה פָּגוּם אֲבָל לְסוֹף מִסְתַּבֵּר לֵיהּ שִׁנּוּיָא דְּחַטַּאת הָעוֹף דְּאִי בְּחַטַּאת בְּהֵמָה וְנַקַט חַטָּאת לְאַפּוּקֵי שְׁלָמִים ה"ל לְמִנְקַט עוֹלָה כִּלְפֵי' בַּקּוּנְט': לָא הָוְיָא חַטָּאת תְּיוּבְתֵּיהּ דְּמַאי מַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה רַבָּה תֵּמַהּ לְפִי' רִאשׁוֹן שֶׁבַּקּוּנְטְרֵס שֶׁלֹּא לְהַקְשׁוֹת עַל רַב הוּנָא מְדַקְדֵּק לְאַשְׁמוּעִינַן זֶבַח א"כ הֵיכִי מָצֵי לְמֵימַר מַעֲשֶׂה רַבָּה הָא ע"כ מִדְּנָקַט חַטָּאת דַּיְקִינַן מִינֵּהּ סִיַּעְתָּא לְרַב הוּנָא דְּמַעֲשֶׂה כָּל דְּהוּ וְשֶׁמָּא יֵשׁ לוֹמַר דְּהָא דְּנָקַט חַטָּאת לְאַשְׁמוּעִינַן דְּאע"ג דְּקָנְיָא לֵיהּ לְכַפָּרָה אַפ"ה לָא חָשִׁיב כְּדִילֵיהּ לְאָסְרָהּ בְּמַעֲשֶׂה כָּל דְּהוּ: רַב נַחְמָן וְרַב עַמְרָם וְרַב יִצְחָק אָמְרִי אֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ וּבְמַסֶּ' ע"ז פֶּרֶק רַבִּי יִשְׁמָעֵאל (עֲבוֹדָה זָרָה דַּף נד.) אַמִּלְּתֵיהּ דְּעוּלָּא דִּלְעֵיל דְּאָמַר לְהוּ רַב נַחְמָן אָמְרוּ לֵיהּ לְעוּלָּא כְּבָר תַּרְגְּמָא רַב הוּנָא לִשְׁמַעְתָּךְ בְּבָבֶל לָאו מִשּׁוּם דְּסָבַר כְּרַב הוּנָא אֶלָּא כְּלוֹמַר לֹא הוֹעַלְתָּנוּ שׁוּם חִידּוּשׁ שֶׁכְּבָר הִשְׁמִיעָנוּ זֶה רַב הוּנָא וְאִם תֹּאמַר בְּעוּבְדָּא (ע"ז דַּף נז:) דְּעַל עוֹבֵד כּוֹכָבִים לְחָנוּתָא וַהֲוָה חַמְרָא בְּצַוְּנָא שָׁלַח בֵּהּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים יְדָא וְשַׁכְשֵׁךְ בֵּהּ וַאֲתָא מָרֵיהּ דְּחַמְרָא וְשַׁקְלֵהּ בְּרַתְחֵהּ וְשַׁדְיֵהּ לְדַנָּא וְגָרְסִינַן הָתָם אִקְלַע רַב נַחְמָן לְמָחוֹזָא וְאַסְרֵיהּ בַּהֲנָאָה אַמַּאי אַסְרֵיהּ וְהָא אֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵין שֶׁלּוֹ וְלַמַּסְקָנָא דְּקָאָמַר אֲפִילּוּ לְמ"ד אוֹסֵר אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ הָנֵי מִילֵּי עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְרַב נַחְמָן מָנֵי סָבַר כְּתַנָּא קַמָּא נִיחָא אֲבָל לְמַאי דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּאָתֵי רַב נַחְמָן כר"י וְלֹא כְּתַנָּא קַמָּא קָשֶׁה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פד' מהל' שגגות הל' א:

ב מיי' פד' מהל' שגגות הל' א:

ג מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ב, סמג לאוין א, טוש"ע יו"ד סי' קמה סעי' ח:

רבינו גרשום

הכא בחטאת העוף עסקינן לכולהו בהדי הדלי קא אתיין. כלומר לחטאת העוף ניתר בסימן אחד ולפיכך חייב שלש חטאות:

עולא מעשה כל דהו קאמר. כלומר אפי' מוקמת לה בחטאת העוף תקשי לך משחוטי חוץ וכו' שכיון לשחט בה כל שהוא מסימן אסרה ואילך מחתך בעפר הוא. אלא באומר בגמר זביחה הוא עובדה מאי אריא לאוקי ליה בחטאת העוף אפילו שלמים נמי שאינו ניתר אלא בב' סימנין מצי לאוקומי באומר בגמר זביחה הוא עובדה לכולהו בהדלי קאתיין:

אלא אמר רב זוטרא כו'. הכא במאי עסקינן כגון שהיה (לה) חצי קנה פגום כו'. כלומר לא תוקים אלא בחטאת העוף לכולהו בהדי הדלי קאתי ולא תוקי כגון שאמר בגמר זביחה הוא עובדה אלא כגון שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו דבאותו משהו שאסרו חשובה (מליקה) [שחיטה] והוה מתקבל בפנים וכולהו בהדי הדלי קא אתיין ולפיכך חייב ג' חטאות:

אמר רב פפא אי לאו דאמר רב הונא סימן א' כו'. כלומר אי הוה אמר בסתם היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון ששחט בה אסרה לא הויא חטאת תיובתיה דהוה אמרי' עולא לא הוה סבר לאסרה על שיעשה בה מעשה רבה כו'. כלומר על שישחטנה כולה דאתיין כולהו בהדי הדלי והוא סבר לה כעולא:

ואמר רב פפא אי לאו דאמר רב הונא בהמת חבירו לא הויא כו'. כלומר אי [הוי אמר] רב הונא היתה בהמתו רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון ששחט בה סימן אחד אסרה לא הויא חטאת תיובתיה מ"ט דלא הוה מצי למימר אשחוטי חוץ לא ליחייב דכהן לא מצי אסר בהמת של ישראל דלאו דידיה הוא אבל כיון דאמר היתה בהמת חבירו רבוצה לפיכך הוי חטאת תיובתיה:

פשיטא (מהו דתימא). כלומר דאי לא אמר בהמת חבירו דלא הויא חטאת תיובתיה דכהן לא מצי אסר דלאו דידיה:

מהו דתימא כיון דקניה ליה כו':

אֲבָל זֶבַח לָא. וְאִי אֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, מַאי אִרְיָא חַטַּאת הָעוֹף? אֲפִילוּ חַטַּאת בְּהֵמָה נָמֵי, כֵּיוָן דְּקַנְיָא לֵיהּ לְכַפָּרָה כְּדִידֵיהּ דָּמְיָא. [א(א)]תָּא שְׁמַע: שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִין, אֶחָד לְשׁוּם אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ, וְאֶחָד לְשׁוּם דָּבָר כָּשֵׁר – שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן? דְּאִית לֵיהּ שׁוּתָּפוּת בְּגַוַּהּ. [ב-ד]תָּא שְׁמַע: הַמְטַמֵּא, וְהַמְדַמֵּעַ, וְהַמְנַסֵּךְ – בְּשׁוֹגֵג פָּטוּר, בְּמֵזִיד חַיָּיב. הָכָא נָמֵי דְּאִית לֵיהּ שׁוּתָּפוּת בְּגַוַּהּ. [ה-ז]כְּתַנָּאֵי: גּוֹי שֶׁנִּיסֵּךְ יֵינוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא בִּפְנֵי עֲבוֹדָה זָרָה – אֲסָרוֹ, רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא מַתִּירִין אוֹתוֹ מִפְּנֵי שְׁנֵי דְבָרִים: אֶחָד – שֶׁאֵין מְנַסְּכִין יַיִן אֶלָּא בִּפְנֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְאֶחָד – שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ "לֹא כָּל הֵימֶנְּךָ שֶׁתֶּאֱסֹר יֵינִי לְאוֹנְסִי". [ח]וְרַב נַחְמָן וְרַב עַמְרָם וְרַב יִצְחָק אָמְרִי: אֲפִילוּ לְמַאן דְּאָמַר אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ – הָנֵי מִילֵּי גּוֹי, אֲבָל יִשְׂרָאֵל לְצַעוֹרֵיהּ קָא מִיכַּוֵּין. [ט]תָּא שְׁמַע: שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִין, אֶחָד לְשׁוּם אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ וְאֶחָד לְשׁוּם דָּבָר כָּשֵׁר – שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן? בְּיִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד. [י-יב]תָּא שְׁמַע: הַמְטַמֵּא וְהַמְדַמֵּעַ וְהַמְנַסֵּךְ, בְּשׁוֹגֵג – פָּטוּר, בְּמֵזִיד – חַיָּיב. הָכָא נָמֵי בְּיִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד. [יג]אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: הִתְרוּ בּוֹ וְקִבֵּל עָלָיו הַתְרָאָה, מַאי? אֲמַר לֵיהּ: הִתִּיר עַצְמוֹ לְמִיתָה קָאָמְרַתְּ? אֵין לָךְ מְשׁוּמָּד גָּדוֹל מִזֶּה. [יד טו(ב)]מַתְנִי' אֵין שׁוֹחֲטִין לֹא לְתוֹךְ יַמִּים, וְלֹא לְתוֹךְ נְהָרוֹת, וְלֹא לְתוֹךְ כֵּלִים, אֲבָל שׁוֹחֵט הוּא לְתוֹךְ עוּגָה שֶׁל מַיִם. וּבִסְפִינָה, עַל גַּבֵּי כֵלִים. אֵין שׁוֹחֲטִין לַגּוּמָּא כָּל עִיקָּר, אֲבָל עוֹשֶׂה גּוּמָּא בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ בִּשְׁבִיל שֶׁיִּכָּנֵס הַדָּם לְתוֹכָהּ. וּבַשּׁוּק לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן, שֶׁלֹּא יְחַקֶּה

אֲבָל זֶבַח דָּבָר הַזָּבוּחַ בְּסַכִּין דְּהַיְינוּ בְּהֵמָה לְעוֹף מָלוּק הוּא: וְאִי אֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ מַאי אִרְיָא דְּתָנֵי עוֹף אֲפִי' בְּהֵמָה נָמֵי דְּהָא לֹא פָּקַע שֵׁם קָדָשִׁים מִינֵּהּ וּמִיהוּ אִיהוּ מִחַיַּיב מִשּׁוּם עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים למ"מ אע"ג דְּלָא מִתַּסְרָא מִפְּלָא פָּלְאָה: כֵּיוָן דְּקַנְיָא לֵהּ לְכַפָּרָה שֶׁהֲרֵי הַבְּעָלִים מִתְכַּפְּרִים בָּהּ: כְּדִידֵהּ דָּמְיָא הִלְכָּךְ לָא מָצֵי לְמִתְנֵי שׁוּם זֶבַח דַּאֲפִילוּ עוֹלָה מְכַפֶּרֶת אַעֲשֵׂה וְחַטָּאת וְאָשָׁם עַל חֲטָאִים וּשְׁלָמִים וּשְׁאָר קָדָשִׁים קַלִּים דִּילֵהּ נִינְהוּ לְהָכִי נָקַט עוֹף וּבְהָנֵי קָנֶה פָּגוּם דְּמִחַיֵּיב בִּשְׁחִיטַת חוּץ דְּהַהוּא פִּרְקָא דְּמִתְּסַר בֵּהּ: אֶחָד לְשׁוּם אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ אֲפִלּוּ בְּהֵמָה דְּלָאו דִּילֵהּ אֶלָּא דַּאֲחִידָךְ שֶׁשָּׁחַט לְשׁוּם דָּבָר כָּשֵׁר: הַמְטַמֵּא טְהָרוֹת שֶׁל חֲבֵרוֹ: וְהַמְדַמֵּעַ תְּרוּמָה בְּחֻלִּין שֶׁל חֲבֵרוֹ דְּמוֹזִיל לְהוּ דְּמִבְּעֵי לֵיהּ לְזַבּוֹנִינְהוּ לַכֹּהֲנִים בִּדְמֵי תְּרוּמָה דְּהַיְינוּ בְּזוֹל דְּלָא חֲזוּ אֶלָּא לַכֹּהֲנִים: וְהַמְנַסֵּךְ יַיִן שֶׁל חֲבֵרוֹ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: בְּשׁוֹגֵג שֶׁלֹּא יָדַע שֶׁהִיא תְּרוּמָה וְלֹא יָדַע שֶׁהוּא נֶאֱסַר בְּנִסּוּךְ זֶה אוֹ כְּסָבוּר יַיִן שֶׁלּוֹ הוּא: פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם. וְאע"ג דְּמַזִּיק בְּשׁוֹגֵג חַיָּיב כִּדְקַיְימָא לָן (ב"ק דַּף כו.) אָדָם מוּעָד לְעוֹלָם בֵּין עֵר וּבֵין יָשֵׁן בֵּין שׁוֹגֵג וּבֵין מֵזִיד הָכָא הֶזֵּק שֶׁאֵינוֹ נִכָּר הוּא וְלָא שְׁמֵיהּ הֶזֵּק וּבְמֵזִיד חַיָּיב לְשַׁלֵּם דִּקְנָסוּהָ רַבָּנָן וּמִשּׁוּם דְּקָם לֵיהּ בִּדְרַבָּה מִינֵּיהּ לָא מִפְּטַר וְאע"ג דְּחַיָּיב מִיתָה מִשּׁוּם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וַאֲפִלּוּ לֹא הִתְרוּ בּוֹ דְּלָא מִקְטִיל קַיְימָא לָן (כְּתֻבּוֹת דַּף לד:) חַיָּבֵי מִיתוֹת שׁוֹגְגִין פְּטוּרִין מִלְּשַׁלֵּם הָכָא חַיָּיב אֲפִי' אַתְרוּ בֵּהּ כִּדְאוֹקִימְנָא טַעְמָא בְּמַסֶּכֶת גִּטִּין (דַּף נב:) מִשָּׁעָה דְּאַגְבְּהֵהּ ע"מ לְאָסְרוֹ מִחַיֵּיב לְשַׁלּוּמֵי וּמִתְחַיֵּיב בְּנַפְשׁוֹ לָא הָוֵי עַד שְׁעַת נִסּוּךְ: שֶׁנִּסֵּךְ שֶׁכְּשֵׁךְ יָדוֹ לְתוֹכוֹ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: שֶׁלֹּא בִּפְנֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים רְבוּתָא אַשְׁמוֹעִינַן: אֲסָרוֹ אַף בַּהֲנָאָה דְּאָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ: וְעוֹד שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ אֲפִילוּ נִסְכוּ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: לֹא כָּל הֵימֶנָּךְ כו' דְּאֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ: לְאַנְסֵי עַל כָּרְחִי שֶׁתֵּאָסֵר: וְרַב נַחְמָן וְרַב עַמְרָם וְרַב יִצְחָק אָמְרִי לָךְ הָא דְּרַב הוּנָא תּוֹקֵם כְּתַנָּאֵי דְּהָא ר' יְהוּדָה בֶּן בָּבָא פָּלִיג אֲבָל מִלְּתָא דִּידַן לָא תּוֹקֵם כְּתַנָּאֵי דְּהָנָךְ אָמְרִינַן שַׁפִּיר אֲפִלּוּ לת"ק דַּאֲפִילוּ לְדִידֵהּ דְּאָדָם אוֹסֵר ה"מ עוֹבֵד כּוֹכָבִים אֲבָל יִשְׂרָאֵל לְצַעוֹרֵי לְחַבְרֵהּ עָבִיד וְאֵין דַּעְתּוֹ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: בְּיִשְׂרָאֵל מוּמָר וה"ה דְּמָצֵי לְאוֹקְמָא בִּדְאִית לֵיהּ שֻׁתָּפוּת בְּגַוֵּהּ כִּדְאוֹקִימְנָא אִינְהוּ לְעֵיל הַשְׁתָּא מִיהָא כֵּיוָן דַּאֲתֵינַן לְהָכִי דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים אוֹסֵר מוֹקְמִינַן לָהּ בְּגַוֵּהּ וְאַלִּבָּא דְּתַנָּא קַמָּא: הִתְרוּ בּוֹ בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִשְׁחַט לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְשָׁחַט לְאַחַר שֶׁקִּבֵּל הַתְרָאָה וְקֹדֶם לָכֵן לֹא הָיָה בְּחֶזְקַת מוּמָר: מַאי מִי אָסַר אוֹ לֹא קַבָּלַת הַתְרָאָה שֶׁמַּתְרִין בּוֹ הֱוֵי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה מֻזְהָר עַל כָּךְ וְהַתּוֹרָה אָמְרָה שֶׁאַתָּה חַיָּיב מִיתָה וְהוּא אוֹמֵר יוֹדֵעַ אֲנִי וְעַ"מ כֵּן אֲנִי עוֹשֶׂה שֶׁאָמוּת וְהָכִי אָמְרִינַן בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף מא.) מוֹת יוּמַת עַד שֶׁיַּתִּיר עַצְמוֹ לְמִיתָה: מַתְנִי' לְתוֹךְ יַמִּים דְּלָא לֵימְרוּ לְשָׂרָא דְּיַמָּא קָא שָׁחֵט: וְלֹא לְתוֹךְ הַכֵּלִים שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ מְקַבֵּל דָּם לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים הוּא: לְתוֹךְ עוּגָה שֶׁל מַיִם גּוּמָא כְּמוֹ עוּגִיּוֹת לַגְּפָנִים למ"ק (דַּף ב.) לְשׁוֹן מוֹרִי. לִשָּׁנָא אַחֲרִינָא לְתוֹךְ הָעִגּוּל וְהִיא הִיא: וּבִסְפִינָה יָכוֹל לִשְׁחוֹט עַל גַּב הַכֵּלִים וְהַדָּם שׁוֹתֵת לְתוֹךְ הַיָּם שֶׁלֹּא לְלַכְלֵךְ אֶת הַסְּפִינָה וְלָא מִחְזֵי כְּשׁוֹחֵט לְתוֹךְ יַמִּים: אֲבָל עוֹשֶׂה גּוּמָא מַשְׁמַע שׁוֹחֵט לְתוֹכָהּ וּבַגְּמָרָא פָּרִיךְ הָא אָמַרְתְּ אֵין שׁוֹחֲטִין לַגּוּמָא. וְטַעְמָא דְּגוּמָא מִשּׁוּם שֶׁהוּא חֹק הַגָּלוּקִים לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים:

כֵּיוָן דְּקַנְיָא לֵהּ לְכַפָּרָה כְּדִידֵהּ דָּמְיָא וְהָא דְּפָרִיךְ בְּפֶרֶק בָּתְרָא דִּזְבָחִים (דַּף קיל.) מֻקְצֶה וְנֶעֱבָד אֵינוֹ שֶׁלּוֹ הוּא וְאֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ וּמוֹקִי לָהּ בְּקָדָשִׁים קַלִּים הַיְינוּ כְּרַב הוּנָא דִּלְעֵיל דִּלְהָנֵי אָמוֹרָאֵי דְּהָכָא מְתוֹקְמָא אַף בְּחַטָּאת דִּכְדִילֵיהּ דָּמְיָא: תָּא שְׁמַע ב' אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִין כו' מַשְׁמַע הָכָא דְּרַב הוּנָא וְעוּלָּא דִּלְעֵיל (חֻלִּין דַּף מ.) אָסְרִי אַף לְהֶדְיוֹט דְּהָךְ דִּשְׁנַיִם אוֹחֲזִין וְהָהִיא דְּר' יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא וְרַבָּנַן דִּבְסָמוּךְ אַיְירֵי אַף לְהֶדְיוֹט וּמַשְׁמַע דִּלְדִידְהוּ נִיחָא וְהַשְׁתָּא הָא דְּמַיְיתֵי רְאָיָה בְּפֶרֶק רַבִּי יִשְׁמָעֵאל (ע"ז דַּף נב:) מִכֵּלִים שֶׁהִזְנִיחַ הַמֶּלֶךְ אָחָז דְּאָמַר מַר הַכְנוּם שֶׁגְּנָזוּם וְהִקְדִּישׁוּ אֲחֵרִים תַּחְתָּם הָוֵי אָסוּר אַף לְהֶדְיוֹט וְתֵימַהּ דְּהָתָם לְעֵיל בְּהַהוּא פִּרְקָא (חֻלִּין דַּף נב:) בָּעֵי מִינֵּיהּ ר' יוֹסֵי בֶּן שָׁאוּל מֵרַבִּי כֵּלִים שֶׁנִּשְׁתַּמְּשׁוּ בָּהֶן בְּבֵית חוֹנְיוֹ מַהוּ שֶׁיִּשְׁתַּמְּשׁוּ בָּהֶן בבהמ"ק אַלִּבָּא למ"ד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים הוּא לֹא תִּיבְּעֵי לָךְ דְּהַשְׁתָּא לְהֶדְיוֹט אֲסִירֵי כו' וּמַסִּיק דַּאֲסוּרִין וּדְרֵישׁ לֵיהּ מִקְּרָא דְּהַכְנוּם שֶׁגְּנָזוּם וּמָה רְאָיָה הִיא הָתָם אֲסִירֵי אַף לְהֶדְיוֹט כֵּלִים שֶׁהִזְנִיחַ אָחָז וְהָנָךְ דְּבֵית חוֹנְיוֹ שָׁרוּ לְהֶדְיוֹט לְמ"ל לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים הוּא וי"ל דִּקְרָא דְּכָל הַכֵּלִים וַדַּאי אַיְירֵי לְגָבוֹהַּ וּמַיְיתֵי מִינֵּיהּ רְאָיָה לְעָלְמָא דְּכֵיוָן דַּאֲסִירֵי אע"פ שֶׁלֹּא עָשָׂה בָּהֶן אָחָז שׁוּם שִׁנּוּי אֶלָּא שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים א"כ הֵיכָא דַּעֲבִיד מַעֲשֶׂה גָּמוּר שֶׁמַּתְחִיל לִשְׁחוֹט הַבְּהֵמָה אִית לָן לְמֵימַר דְּאָסוּר אֲפִילּוּ לְהֶדְיוֹט: ת"ש הַמְטַמֵּא וְהַמְדַמֵּעַ וְהַמְנַסֵּךְ כו' לְמ"ל בְּהַנִּזָּקִין (גִּטִּין דַּף נב:) מְנַסֵּךְ מַמָּשׁ פָּרִיךְ וְא"ת וּמַאי קָא מְשַׁנֵּי דְּאִית לֵיהּ שֻׁתָּפוּת בְּגַוֵּהּ הָא אָמַר הָתָם לְמ"ל דִּמְנַסֵּךְ מַמָּשׁ לֹא בָּעֵי לְמֵימַר מְעָרֵב מִשּׁוּם דְּהַיְינוּ מְדַמֵּעַ וְכֵיוָן דְּאוֹקְמֵהּ דְּאִית לֵיהּ שֻׁתָּפוּת בְּגַוֵּהּ וְלֹא נֶאֱסַר חֵלֶק חֲבֵרוֹ אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁמְּעָרֵב בְּשֶׁלּוֹ וא"כ הָא אַכַּתִּי הַיְינוּ מְדַמֵּעַ וְי"ל דְּמִכָּל מָקוֹם קמ"ל דְּאַף עַל גַּב דְּחַיָּיב מִיתָה לָא אָמְרִינַן קָם לֵיהּ בִּדְרַבָּה מִינֵּיהּ כִּדְאָמְרִינַן הָתָם וְאִי לָא תְּנָא מְדַמֵּעַ הֲוָה אֲמִינָא דִּבְדָבָר מוּעָט לָא מְחַיֵּיב: לָאו כָּל כְּמִינָּךְ שֶׁתֶּאֱסַר יֵינִי לְאָנְסִי תֵּימַהּ דְּמַשְׁמַע הָכָא דְּר' יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא שָׁרֵי לְזַבּוֹנֵי לְכָל עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁיִּרְצֶה מִטַּעַם דְּאֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ וּבְמַס' ע"ז פ' ר' יִשְׁמָעֵאל (עֲבוֹדָה זָרָה דַּף נט: וְשָׁם ל"ה אָמַר) מַשְׁמַע דְּלָא שָׁרֵי לְזַבּוֹנֵי אֶלָּא לְהַהוּא עוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּנַסְכֵהּ דְּמִינֵּהּ מַיְיתֵי רְאָיָה אַהָא דְּקָאָמַר הָתָם הַאי עוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּנַסְכֵהּ לְחַמְרֵהּ דְּיִשְׂרָאֵל אע"ג דְּאָסוּר בַּהֲנָאָה לְמִשְׁקַל דְּמֵי מֵהַהוּא עוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּנַסְכֵהּ שָׁרֵי דְּמִקְנָא קַנְיֵהּ וי"ל דְּהָכִי מַיְיתֵי הָתָם כֵּיוָן דְּר' יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא שָׁרֵי לְזַבּוֹנֵהּ לְכָל עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁיִּרְצֶה לְרַבָּנָן נָמֵי דִּפְלִיגֵי עֲלֵיהּ שָׁרֵי לְזַבּוֹנֵהּ לְהַהוּא עוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּנַסְכֵהּ: בְּיִשְׂרָאֵל מוּמָר פֵּי' בְּקוּנְטְרֵס דה"ה דַּהֲוָה מָצֵי לְאוֹקוֹמֵי דְּאִית לֵיהּ שֻׁתָּפוּת בְּגַוֵּהּ כִּדְאוֹקֵים לְעֵיל וְקָשֶׁה דְּא"כ אַמַּאי חָזַר וְהִקְשָׁה קֻשְׁיוֹת שֶׁכְּבָר תֵּרֵץ אֶלָּא נִרְאֶה דְּאַף עַל גַּב דְּאִית לֵיהּ שֻׁתָּפוּת בְּגַוֵּהּ אַכַּתִּי אִיכָּא לְמֵימַר לְצַעוֹרֵהּ קָמִכַּוֵּין: הָכָא נָמֵי בְּיִשְׂרָאֵל מוּמָר לְהָנָךְ אָמוֹרָאֵי הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר בְּהַנִּזָּקִין (גִּטִּין דַּף נב:) מְנַסֵּךְ הַיְינוּ שֶׁנָּגַע בּוֹ: אֵין שׁוֹחֲטִין לְתוֹךְ הַגּוּמָּא אוֹמֵר רַבֵּינוּ תָּם דְּהַיְינוּ גּוּמָא נְקִיָּה דְּנִרְאֶה כִּמְקַבֵּל דָּם לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְקָשֶׁה דְּאִם כֵּן בְּלֹא עוֹשֶׂה לוֹ מָקוֹם חוּץ לַגּוּמָא אִיכָּא תַּקָּנָה לְנַקֵּר חֲצֵרוֹ וּלְפִיכָךְ טוֹב לִיזָּהֵר מִלִּשְׁחוֹט אֲפִלּוּ לְתוֹךְ גּוּמָא שֶׁאֵינָהּ נְקִיָּה: וּבַשּׁוּק לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן אע"ג דְּאָמַר רַב (שַׁבָּת דַּף סד:) כָּל מָקוֹם שֶׁאָסְרוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן אֲפִלּוּ בְּחַדְרֵי חֲדָרִים אָסוּר הַיְינוּ כְּמוֹ שׁוֹטְחָן בַּחַמָּה אֲבָל לֹא כְּנֶגֶד הָעָם שֶׁאִם הָיוּ רוֹאִים אוֹתוֹ עוֹשֶׂה כֵּן בְּצִנְעָא הָיָה שָׁם חֲשָׁד כְּמוֹ בַּשּׁוּק אֲבָל כָּאן הָרוֹאֶה שֶׁעוֹשֶׂה בְּבֵיתוֹ אוֹמֵר לְנַקֵּר חֲצֵרוֹ הוּא עוֹשֶׂה וּמִיהוּ בִּירוּשַׁלְמִי יֵשׁ דְּהָךְ מִשְׁנָה פְּלִיגָא אַדְּרַב מֵהַהִיא וְנִרְאֶה שֶׁאֵין הַשַּׁ"ס שֶׁלָּנוּ סוֹבֵר כֵּן מִדְּלָא הִקְשָׁה מִמַּתְנִיתִין לְרַב כְּמוֹ שֶׁהִקְשָׁה מָזוּג שֶׁבַּנָּהָר וּמְשַׁנֵּי תַּנָּאֵי הִיא בְּפֶרֶק בַּמֶּה אִשָּׁה (שַׁבָּת דַּף סד:) וְכָל הָנֵהוּ דְּפָרִיךְ לְרַב בפ"ק דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף יב.) מִי שֶׁנִּתְפַּזְּרוּ לוֹ מְעוֹתָיו לִפְנֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְיָשַׁב לוֹ קוֹץ בְּרַגְלוֹ וּמְשַׁנֵּי לְהוּ דְּקָאָמַר בִּירוּשַׁלְמִי דִּפְלִיגֵי אַדְּרַב וְהָא דְּאָמַר בְּפֶרֶק אע"פ (כְּתֻבּוֹת דַּף ס.) גָּנוֹר שֶׁעָלוּ בּוֹ הַקַּשְׁקַשִּׁים בְּשַׁבָּת מְמַעֲכוֹ בְּרַגְלוֹ בְּצִנְעָא בְּשַׁבָּת וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ בְּהַהוּא נָמֵי מוֹדֶה רַב דְּלָא שַׁיָּיךְ שָׁם חֲשָׁד דְּהָא מִדְּאוֹרַיְיתָא שָׁרֵי לְמַעֲכוֹ לְכַתְּחִלָּה בְּשַׁבָּת:

מסורת הש"ס

א משנה חולין
ב תוספתא חולין

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ובשוק כו' ומיהו בירושלמי. פ"ט דכלאים הלכה א:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שחיטה הל' כא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ה סעי' ג:

ב מיי' פז' מהל' חובל ומזיק הל' ב:

ג מיי' פז' מהל' חובל ומזיק הל' ג, סמג עשין ע, טוש"ע חו"מ סי' שפה סעי' א:

ד מיי' פז' מהל' חובל ומזיק הל' ו, ש"ע חו"מ סי' שפה סעי' ב:

ה מיי' פי"ג מהל' מאכלות אסורות הל' א:

ו מיי' פי"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ב:

ז מיי' פי"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ג, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' קלב סעי' א:

ח מיי' פז' מהל' חובל ומזיק הל' ו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' קמה סעי' ח:

ט מיי' פב' מהל' שחיטה הל' כא:

י מיי' פח' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א, טוש"ע חו"מ סי' שפה סעי' ב:

יא מיי' פז' מהל' חובל ומזיק הל' ו, סמג עשין ע, טוש"ע חו"מ סי' שפה סעי' ב:

יב מיי' פז' מהל' חובל ומזיק הל' ו, סמג עשין ע, טוש"ע חו"מ סי' שפה סעי' ב:

יג מיי' פז' מהל' חובל ומזיק הל' ו, סמג עשין ע, טוש"ע חו"מ סי' שפה סעי' ב:

יד מיי' פב' מהל' שחיטה הל' ה, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' יא סעי' ג:

טו מיי' פב' מהל' שחיטה הל' ו, טוש"ע יו"ד סי' יב סעי' א:

רבינו גרשום

ואי אמרת אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפי' חטאת בהמה [נמי]. הא לא מצי אסר הכהן שאינו שלו:

המטמא והמדמע. כלומר טימא טהרותיו של חבירו מדמע חולין של חבירו עם תרומה שהפסידו ממנו שתרומה אינה ראויה לישראל:

והמנסך. כלומר שניסך יינו לעבודת כוכבים אבל ישראל לצעורי קא מיכון ואין אסור:

התרו בו וקבל התראה מהו. כלומר את אמרת לישראל לצעורי קא מיכוון [והיאך הדין אם] התרו בו אל תנסך לעבודת כוכבים שאם אתה עושה כן חייב מיתה אתה:

קבל התראה. ואמר אני יודע אעפ"כ אני עושה מהו יכול לאסור אי לא:

יְחַקֶּה אֶת הַמִּינִין. [א]גְּמָ' אֵין שׁוֹחֲטִין לֹא לְתוֹךְ וְכוּ'. מַאי שְׁנָא לְתוֹךְ יַמִּים דְּלָא? דְּאָמְרִי: לְשָׂרָא דְּיַמָּא קָא שָׁחֵיט. לְתוֹךְ עוּגָה שֶׁל מַיִם נָמֵי אָמְרִי: לְבָבוּאָה קָא שָׁחֵיט. אָמַר רָבָא: בַּעֲכוּרִים שָׁנוּ. אֵין שׁוֹחֲטִין לַגּוּמָּא וְכוּ'. וְהָא אָמְרַתְּ: אֵין שׁוֹחֲטִין לַגּוּמָּא כְּלָל? אָמַר אַבָּיֵי: רֵישָׁא בְּגוּמָּא שֶׁבַּשּׁוּק. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: וְהָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא "וּבַשּׁוּק לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן", מִכְּלָל דְּרֵישָׁא לָאו בְּשׁוּק עָסְקִינַן! [ב]אֶלָּא אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר: אֵין שׁוֹחֲטִין לַגּוּמָּא כָּל עִיקָּר, וְהָרוֹצֶה לְנַקֵּר חֲצֵרוֹ, כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? עוֹשֶׂה מָקוֹם חוּץ לַגּוּמָּא וְשׁוֹחֵט, וְדָם שׁוֹתֵת וְיוֹרֵד לַגּוּמָּא, וּבַשּׁוּק לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן, שֶׁלֹּא יְחַקֶּה אֶת הַמִּינִין. [ג]תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרָבָא: הָיָה מְהַלֵּךְ בִּסְפִינָה וְאֵין לוֹ מָקוֹם בַּסְּפִינָה לִשְׁחוֹט – מוֹצִיא יָדוֹ חוּץ לַסְּפִינָה וְשׁוֹחֵט, וְדָם שׁוֹתֵת וְיוֹרֵד עַל דּוֹפְנֵי הַסְּפִינָה, וְאֵין שׁוֹחֵט לַגּוּמָּא כָּל עִיקָּר. [ד]וְהָרוֹצֶה לְנַקֵּר חֲצֵרוֹ, כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? עוֹשֶׂה מָקוֹם חוּץ לַגּוּמָּא וְשׁוֹחֵט, וְדָם שׁוֹתֵת וְיוֹרֵד לַגּוּמָּא. וּבַשּׁוּק לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבְחֻקֹּתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ", וְאִם עָשָׂה כֵּן – צָרִיךְ בְּדִיקָה אַחֲרָיו. [הו(א)]מַתְנִי' הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם עוֹלָה, לְשֵׁם זְבָחִים, לְשֵׁם אָשָׁם תָּלוּי, לְשֵׁם פֶּסַח, לְשֵׁם תּוֹדָה – שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר. [ז-ט(ב)]שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִין, אֶחָד לְשׁוּם אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ, וְאֶחָד לְשׁוּם דָּבָר כָּשֵׁר – שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם חַטָּאת, לְשֵׁם אָשָׁם וַדַּאי, לְשֵׁם בְּכוֹר, לְשֵׁם מַעֲשֵׂר, לְשֵׁם תְּמוּרָה – שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. [יא]זֶה הַכְּלָל: כָּל דָּבָר שֶׁנִּידָּר וְנִידָּב – הַשּׁוֹחֵט לִשְׁמוֹ אָסוּר, וְשֶׁאֵינוֹ נִידָּר וְנִידָּב – הַשּׁוֹחֵט לִשְׁמוֹ כָּשֵׁר. גְּמָ' הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם עוֹלָה. אָשָׁם תָּלוּי בַּר נִידָּר וְנִידָּב הוּא? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָא מַנִּי? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא, דְּאָמַר: מִתְנַדֵּב אָדָם אָשָׁם תָּלוּי בְּכָל יוֹם. [יב]פֶּסַח בַּר נִידָּב וְנִידָּר הוּא? זִמְנָא קְבִיעָא לֵיהּ! אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: שָׁאנֵי פֶּסַח, הוֹאִיל וְהַפְרָשָׁתוֹ כָּל הַשָּׁנָה כּוּלָּהּ. [ידט]אָמַר רַבִּי יַנַּאי: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא תְּמִימִים, אֲבָל בַּעֲלֵי מוּמִין – מִידָּע יְדִיעַ. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ בַּעֲלֵי מוּמִין נָמֵי, זִימְנִין דְּרָמֵי לֵיהּ מִידֵּי אַמּוּמָא וְלָא יְדִיעַ. [טז]הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם חַטָּאת, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵינוֹ מְחוּיָּיב חַטָּאת, אֲבָל מְחוּיָּיב חַטָּאת – אֵימָא לְשׁוּם חַטָּאתוֹ הוּא עוֹשֶׂה. וְהָא לָא קָאָמַר "לְשֵׁם חַטָּאתִי"? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: בְּאוֹמֵר "לְשֵׁם חַטָּאתִי". [יח]לְשֵׁם תְּמוּרָה, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵין לוֹ זֶבַח בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֲבָל יֵשׁ לוֹ זֶבַח בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ – אֵימָא אַמּוּרֵי אֲמַיר בֵּיהּ. וְהָא לָא קָאָמַר "לְשֵׁם תְּמוּרַת זְבָחַי"? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: בְּאוֹמֵר "לְשֵׁם תְּמוּרַת זְבָחַי". [יט]"זֶה הַכְּלָל" לְאֵתוּיֵי מַאי? לְאֵתוּיֵי עוֹלַת נָזִיר, דְּמַהוּ דְּתֵימָא: הָא לָא נְדַר, אֵימַר נֶדֶר בְּצִינְעָא. [כ]וְשֶׁאֵינוֹ נִידָּר וְנִידָּב, לְאֵתוּיֵי עוֹלַת יוֹלֶדֶת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה, אֲבָל יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה – אֵימַר לִשְׁמָהּ הוּא עוֹשֶׂה. וְהָא לָא קָאָמַר "לְשֵׁם עוֹלַת אִשְׁתִּי"? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: בְּאוֹמֵר "לְשֵׁם עוֹלַת אִשְׁתִּי". פְּשִׁיטָא?

מַהוּ

יְחַקֶּה אֶת הַגְּלוֹקִים יַחֲזִיק וְיִהְיֶה בְּחֻקּוֹתֵיהֶם. יְחַקֶּה לְשׁוֹן חוֹק: גְּמָ' לְבָבוּאָה פַּרְצוּף שֶׁלּוֹ הַנִּרְאֶה בַּמַּיִם: עֲכוּרִין לָא מִינְּכַר בְּהוּ בָּבוּאָה: וְהָאָמְרַתְּ אֵין שׁוֹחֲטִין לַגּוּמָּא וַהֲדַר תָּנֵי אֲבָל עוֹשֶׂה גּוּמָּא: כָּל עִיקָּר וַאֲפִי' בְּבַיִת דְּמִחְזֵי כְּמִנְהַג גְּלוֹקִים: עַל דּוֹפְנֵי הַסְּפִינָה וּמְהַלְּכֵי הַסְּפִינָה לַמַּיִם: לְנַקֵּר לְנַקּוֹת: מָקוֹם אַחֵר קָטָן: וּבַשּׁוּק לֹא יַעֲשֶׂה שֶׁאֵין אָדָם אָשׁ לְנַקֵּר אֶת הַשּׁוּק: בְּדִיקָה אַחֲרָיו שֶׁמָּא מִין הוּא לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְיִבָּדְלוּ מִפִּתּוֹ וּמִיֵּינוֹ: מַתְנִי' הַשּׁוֹחֵט חוּלִּין בַּחוּץ: לְשֵׁם עוֹלָה דְּכֵיוָן דְּבָאָה בְּנֶדֶר וּבִנְדָבָה הָרוֹאֶה אוֹמֵר עַכְשָׁו הוּא מַקְדִּישׁ וְשׁוֹחֲטָהּ לְעוֹלָה וְקָדָשִׁים בַּחוּץ אֲסוּרִים וּגְזוּר רַבָּנָן עָלֶיהָ פְּסוּל וְכֵן שְׁלָמִים וְכוּ': אָשָׁם תָּלוּי בָּא עַל סְפֵק חִיּוּב כָּרֵת כְּגוֹן ב' חֲתִיכוֹת לְפָנָיו וְאָכַל אַחַת מֵהֶן וּבָאוּ עֵדִים וְאָמְרוּ אַחַת מֵהֶן שֶׁל חֵלֶב הָיְתָה וְאֵין יָדוּעַ אֵיזוֹ אָכַל אִשְׁתּוֹ וַאֲחוֹתוֹ עִמּוֹ בַּבַּיִת כְּסָבוּר שֶׁבָּא עַל אִשְׁתּוֹ וְנֶחְלַף וְלֹא יָדַע לְמָחָר עַל אֵיזוֹ מֵהֶם בָּא שֶׁהָיוּ שְׁתֵּיהֶן בַּמִּטָּה וְהוּא לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מֵבִיא אָשָׁם תָּלוּי לְהָגֵן מִן הַיִּסּוּרִין עַד שֶׁיִּוָּדַע לוֹ אִם חָטָא וַדַּאי מֵבִיא חַטָּאת. וּבַגְּמָ' פָּרִיךְ וְהָא לָאו נֶדֶר וְנִדָּב הוּא וְהָרוֹאֶה יוֹדֵעַ שֶׁאֵין בִּדְבָרָיו כְּלוּם שֶׁאֵין שֵׁם אָשָׁם תָּלוּי אא"כ הָיָה מְחוּיָּב וְהַהוּא קָלָא אִית לֵיהּ וּפֶסַח נָמֵי בגמ' פָּרִיךְ: וְר' שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר לָא חָיֵישׁ לְמַרְאִית הָעַיִן: אָשָׁם וַדַּאי אֲשַׁם גְּזֵלוֹת דְּהַיְינוּ נִשְׁבַּע לַשֶּׁקֶר לִכְפִירַת מָמוֹן אֲשַׁם מְעִילוֹת אֲשַׁם שִׁפְחָה חֲרוּפָה. וְעַל שֵׁם שֶׁאָשָׁם תָּלוּי בָּא עַל סְפֵקוֹ קָרֵי לְהוּ לְהָנֵי אָשָׁם וַדַּאי: לְשֵׁם בְּכוֹר לְשֵׁם מַעֲשֵׂר מִידָּע יָדְעִי דְּשֶׁקֶר הוּא דִּבְכוֹר וּמַעֲשֵׂר מִידָּע יָדְעִי מִקַּמֵּי הָכִי דְּאִילּוּ הֲוָה שַׁעְתָּא לָאו בְּנֵי אַפְרוּשֵׁי נִינְהוּ דְּנֵימָא הַשְׁתָּא קָמַקְדִּישׁ לְהוּ: זֶה הַכְּלָל בגמ' מְפָרֵשׁ לְאֵתוּיֵי מַאי דְּהָא חַשְׁבִינְהוּ לְכוּלְּהוּ: גְּמָ' בַּר נֶדֶר וְנִדָּב הוּא בִּתְמִיהַּ: בְּכָל יוֹם שֶׁבְּכָל יוֹם הוּא עוֹמֵד בִּסְפֵק חַטָּאת וְלִבּוֹ נוֹקְפוֹ שֶׁמָּא חָטָא וּמְנַיִינוּ שֶׁהִכְשִׁיר הַכָּתוּב אָשָׁם תָּלוּי לְקָרֵב וְלֶאֱכוֹל הֵיכָא דְּאִיחֲזַק סְפֵק חֵטְא בְּעֵדִים וְהַאי נָמֵי אֲנַן סָהֲדֵי דְּכָל יוֹמָא בִּסְפֵק חֵטְא קָאֵי: זִמְנָא קְבִיעָא לֵיהּ בְּעֶרֶב הַפֶּסַח הִלְכָּךְ מִידָּע יָדְעִי דְּדִבְרֵי רוּחַ הֵן: הוֹאִיל וְהַפְרָשָׁתוֹ כָּל הַשָּׁנָה כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה רָאוּי לְהַפְרִישׁוֹ וּלְהַנִּיחוֹ עַל זְמַנּוֹ הִלְכָּךְ הַשְׁתָּא נָמֵי אָמְרִי הַשְׁתָּא מַפְרִישׁ לֵיהּ וְקָשָׁחִיט פֶּסַח בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה וקי"ל דִּשְׁלָמִים הוּא וְאָמְרִי קָשָׁחִיט שְׁלָמִים בַּחוּץ וְאָכִיל לְהוּ: מִידָּע יְדִיעַ דְּמִשְׁקַר וְלָא נָפֵק חֻרְבָּה מִנֵּיהּ: דְּרָמֵי מִילֵּי אַמּוּמָא שֶׁיְּהֵא נִכְסֶה בְּצֶמֶר אוֹ בְּטִיט וְלָא חָזוּ לֵיהּ וְסָבְרִי תָּם הוּא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵינוֹ מְחוּיָּב חַטָּאת דְּלָא אָמְרִי אִינָשֵׁי הַשְׁתָּא מַפְרִישׁ לָהּ דְּהָא חַטָּאת לָאו בְּנֶדֶר וּבִנְדָבָה אָתֵי וְהָא לָא חָשׁוּ רַבָּנָן דִּלְמָא מַאן דְּחָזֵי סָבַר מְחוּיָּב חַטָּאת הוּא דְּהַהוּא קָלָא אִית לֵיהּ דְּמֵי שֶׁבָּא לִידֵי דְּבַר עֲבֵירָה בְּשׁוֹגֵג אֵינוֹ מְחַפֶּה עָלֶיהָ כְּדֵי שֶׁיִּתְבַּיֵּישׁ וּמִתְכַּפֵּר לוֹ: אֲבָל מְחוּיָּב חַטָּאת מַאן דְּחָזֵי סָבַר לְשֵׁם חַטָּאת הוּא מַפְרִישָׁהּ עַכְשָׁו: וְהָא לָא קָאָמַר לְשֵׁם חַטָּאתִי דְּמַשְׁמַע שֶׁאֲנִי חַיָּיב אֶלָּא לְשֵׁם חַטָּאת דְּמַשְׁמַע לְשׁוֹן נֶדֶר וּמִידָּע יְדִיעַ דְּאֵין בִּדְבָרָיו כְּלוּם דְּבִשְׁלָמָא דָּבָר הַנִּדָּר וְנִדָּב אִיכָּא לְמֵימַר הַשְׁתָּא מְקַבֵּל לֵיהּ עָלֶיהָ בִּשְׁעַת הַפְרָשָׁה וְלָא בָּעֵי לְמֵימַר לְשֵׁם עוֹלָתִי אֲבָל הָכָא כָּל כַּמָּה דְּלָא אָמַר לְשֵׁם חַטָּאתִי לֹא מַשְׁמַע לְשֵׁם אוֹתָהּ שֶׁאֲנִי מְחוּיָּב: בְּאוֹמֵר לְשֵׁם חַטָּאתִי וְהֵיכָא דְּאֵינוֹ מְחוּיָּב חַטָּאת אֲפִי' [אָמַר] לְשֵׁם חַטָּאתִי מִידָּע יָדְעִי דְּמִשְׁקַר: שֶׁאֵין לוֹ זֶבַח דְּלֵיכָּא לְמֵימַר הַשְׁתָּא עֲבִיד לֵיהּ תְּמוּרָה דְּבְמַאי מֵימַר לֵיהּ דְּהָא לֵיכָּא לְמִגְזַר מַאן דְּחָזֵי סָבַר יֵשׁ לוֹ זֶבַח אַחֵר דְּהַהוּא קָלָא אִית לֵיהּ: אֵימַר אֲמוּרֵי אֲמִיר בֵּיהּ וּמַאן דְּחָזֵי סָבַר הַשְׁתָּא מֵימַר לֵיהּ בְּהַךְ אֲמִירָה דְּבִשְׁעַת שְׁחִיטָה וְאַע"ג דְּלָא מוֹקֵי לֵיהּ בַּהֲדֵי זֶבַח חַיֵּיל עֲלֵיהּ שֵׁם תְּמוּרָה דִּתְנַן בִּתְמוּרָה (דַּף כז.) תַּחַת חַטָּאת תַּחַת עוֹלָה שֶׁיֵּשׁ לִי בַּבַּיִת הָיָה לוֹ דְּבָרָיו קַיָּימִין: וְהָא לָא קָאָמַר לְשֵׁם תְּמוּרַת זְבָחַי לֶהֱוֵי מַשְׁמַע שֶׁיְּמִירֶנָּה בּוֹ אֶלָּא לְשֵׁם תְּמוּרָה דְּמַשְׁמַע דִּבְשֶׁמָּא בְּעָלְמָא בָּעֵי לְשַׁוּוֹיֵי תְּמוּרָה וְאִיהוּ לֵיתָא אֶלָּא הֵיכָא דְּמֵימַר לֵיהּ בְּזֶבַח דִּתְנַן בִּתְמוּרָה (שֵׁם) תַּחַת חַטָּאת תַּחַת עוֹלָה לֹא אָמַר כְּלוּם: לְשֵׁם תְּמוּרַת זְבָחַי וְאַשְׁמוּעִינַן מַתְנִי' דְּהֵיכָא דְּאֵין לוֹ זֶבַח כְּשֵׁרָה וְלָא חָיְישִׁינַן דִּלְמָא מַאן דְּחָזֵי סָבַר דְּאִית לֵיהּ מ"ט דְּאִי הֲוָה לֵיהּ מִידָּע הֲווּ יָדְעִי: עוֹלַת נָזִיר דְּאִי אָמַר הֲרֵינִי שׁוֹחֵט לְשֵׁם עוֹלַת נָזִיר פְּסוּלָה דְּמַאן דַּחֲזֵי סָבַר נֶדֶר הוּא וְהַשְׁתָּא קָמְפָרֵשׁ וְשָׁחֵיט לָהּ. וְאַע"ג דְּנָזִיר נֶדֶר וְנִדָּב הוּא לע"י נֶדֶר הוּא בָּא אִי לָא הֲוָה תָּנֵי זֶה הַכְּלָל לַאֲתוּיֵי לָא שָׁמְעִינַן לֵיהּ מֵעוֹלָה דְּרֵישָׁא: דְּמַהוּ דְּתֵימָא לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ לְחֻרְבָּה דְּמִידָּע יָדְעִי דְּהָא לֹא נָדַר: קָא מַשְׁמַע לַן דְּמֵימַר אָמְרִי דִּלְמָא נָדַר בְּצִנְעָא זֶה שְׁלֹשִׁים יוֹם שֶׁהוּא סְתָם נְזִירוּת וּבִשְׁלֹשִׁים יוֹם לֹא מִינַּכְרָא מִלְּתֵיהּ לִשְׁכֵנָיו: לַאֲתוּיֵי עוֹלַת יוֹלֶדֶת שֶׁאִם אָמַר לְשֵׁם עוֹלַת יוֹלֶדֶת בְּפֵירוּשׁ כְּשֵׁרָה דְּמִידָּע יָדְעִי דְּהַשְׁתָּא לֹא נָדַר לֵיהּ וּכְלִמְפָרֵשׁ בְּשֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה:

וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר פִּי' הַקּוּנְטְ' דְּלָא חָיֵישׁ לְמַרְאִית הָעַיִן וְרִיבָ"א מְפָרֵשׁ דְּלָא שַׁיָּיךְ כְּלָל לְר' שִׁמְעוֹן מַרְאִית הָעַיִן דְּדוֹמֶה כְּמַקְדִּישׁ עַל מְנָת לִשְׁחוֹט בַּחוּץ וְר' שִׁמְעוֹן לְטַעְמֵיהּ דִּמְפָרֵשׁ בְּפ' הֲרֵי עָלַי עִשָּׂרוֹן (מְנָחוֹת דַּף קט.) הֲרֵי עָלַי עוֹלָה עַל מְנָת שֶׁאַקְרִיבֶנָּה בְּבֵית חוֹנְיוֹ יַקְרִיבֶנָּה לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ ר"ש אוֹמֵר אֵין זֶה עוֹלָה וְטַעְמָא שֶׁלֹּא הִתְנַדֵּב כְּדֶרֶךְ הַמִּתְנַדְּבִים כְּדִתְנַן בְּפֶ' הַמְּנָחוֹת וְהַנְּסָכִים (מְנָחוֹת דַּף קג.) הֲרֵי עָלַי מִנְחָה לְהָבִיא מִן הַשְּׂעוֹרִין כו' ר' שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר שֶׁלֹּא הִתְנַדֵּב כְּדֶרֶךְ הַמִּתְנַדְּבִים וּבְהֶדְיָא תְּנָא בְּתוֹסֶפְתָּא אַהַךְ דְּהָכָא ר' שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר שֶׁאֵין כַּיּוֹצֵא בָּזֶה מִתְנַדֵּב אָמַר ר' שִׁמְעוֹן וּמָה אִם אָמַר הֲרֵי עָלַי עוֹלָה לְשׁוֹחֲטָהּ בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן שֶׁמָּא עוֹלָה הִיא: וְהָא לֹא אָמַר לְשֵׁם חַטָּאתִי אִם לֹא אָמַר לְשֵׁם חַטָּאת וַאֲפִי' אִם אָמַר הֲרֵי זוֹ חַטָּאתִי לֹא אָמַר כְּלוּם כִּדְאָמְרִינַן בפ"ק דִּנְדָרִים (דַּף ו.): אֵימַר נָדַר בְּצִנְעָא וּלְעֵיל דְּלָא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יֵשׁ לוֹ זֶבַח בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ בְּצִנְעָא דְּאִית לֵיהּ קָלָא שֶׁרָגִיל לְהוֹדִיעַ שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לִידֵי מְעִילָה: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה מַה שֶּׁהִקְשָׁה בַּקּוּנְטְרֵס אִי שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה לָמָּה לוֹ לְמִתְנְיֵיהּ זֶה הַכְּלָל פְּשִׁיטָא לְמַאי נָחוּשׁ לָהּ יֵשׁ לוֹמַר אֵין לוֹ אִשָּׁה הַיְינוּ שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין אִם יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה אִם לָאו וְכֵן אֵין לוֹ זֶבַח דִּלְעֵיל אֲבָל בְּיָדוּעַ דְּאֵין לוֹ לָא אִצְטְרִיךְ:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שחיטה הל' ו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' יא סעי' ג:
ב מיי' פב' מהל' שחיטה הל' ו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' יב סעי' א:
ג מיי' פב' מהל' שחיטה הל' ו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' יא סעי' ד:
ד מיי' פב' מהל' שחיטה הל' ו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' יב סעי' ב:
ה מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יז:
ו מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יח, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ה סעי' א:
ז מיי' פב' מהל' שחיטה הל' כא, טוש"ע יו"ד סי' ה סעי' ג:
ח מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יז:
ט מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יח, ש"ע יו"ד סי' ה סעי' א:
י מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יז:
יא מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יח, טוש"ע יו"ד סי' ה סעי' א:
יב מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יז:
יג מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יח, טוש"ע יו"ד סי' ה סעי' א:
יד מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יז:
טו מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יח, טוש"ע יו"ד סי' ה סעי' א:
טז מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יז:
יז מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יח, טוש"ע יו"ד סי' ה סעי' א:
יח מיי' פב' מהל' שחיטה הל' יט:
יט מיי' פב' מהל' שחיטה הל' כ:
כ מיי' פב' מהל' שחיטה הל' כ:

רבינו גרשום

לבבואה קא שחיט. כלומר כשאדם שוחט לתוך מים צלולין ורואה כמים דמותו ואמרי לאותו דמות קא שחיט:
אמר רבא בעכורים שנו. כלומר שאינו רואה שום דמות:
אין שוחטין לגומא. כלומר דמיחזי כמאן דשחיט לעבודת כוכבים שאינו רוצה לשפוך הדם:
מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט. כלומר לא בתוך המים דלא נאמרו לבבואה קא שחיט:
משום שנאמר ובחקותיהם לא תלכו. כלומר שהם עושים לשום עבודת כוכבים:
מינין. הן כומרין לעבודת כוכבים:
השוחט לשום עולה לשום שלמים כו'. כלומר ישראל השוחט בחוץ לשום עולה לשום שלמים שחיטתו פסולה דדבר נידר ונידב הוא שמא נידב עולת נדבה ושוחט קדשים בחוץ לפיכך שחיטתו פסולה:
אבל השוחט לשום חטאת לשום אשם ודאי כו'. דבר זה אין נידר ונידב כדבעינן לפרושי בגמ' ושחיטתן כשרה דליכא אלא כמשחק:
אשם תלוי בר נידר ונידב:
השוחט לשמו פסול. כגון)נראה דצ"ל כגון עולה וזבחים ואשם תלוי ולאידך דחשיב ברישא דמתניתין. אשם תלוי:
אשם תלוי בר נידר ונידב הוא והא אין חשוב אשם תלוי אם אינו חייב אשם תלוי:
אמר ר' יוחנן ר' אליעזר היא. כלומר מה דאמרי' דפסול למיחזי כקדשים בחוץ ר' אליעזר היא:
לא שנו אלא תמימים. דפסולין דאמרי' לשום קדשים הוא:
אבל בעלי מומין מידע ידיע. כלומר מידע ידיע שאינן קדשים אלא כמשחק הוא:
ור' יוחנן אמר אפי' בעלי מומין נמי. כלומר זימנין דרמי מידי אמומין ולא ידיע אי מום עובר הוא וקדשי ופסולה משום קדשים:
אימור לשם חטאת הוא עושה ופסול משום קדשים. אימור אמורי אמיר ביה וחשיב תמורה ופסול משום קדשים בחוץ:
מהו דתימא הא לא נדר. כלומר ואינו אלא כמשחק:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין
ב משנה חולין

גליון הש"ס

רש"י ד"ה לא שנו וכו' בשוגג אינו מחפה. עי' מג"א סי' תרז ס"ק ב:

תורה אור השלם

כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יְשַׁבְתֶּם־בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ־כְּנַעַן אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבְחֻקֹּתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ [ויקרא יח, ג]

וְכָל־מַעְשַׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל אֲשֶׁר־יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה־קֹּדֶשׁ לַיהוָֹה [ויקרא כז, לב]

מַהוּ דְתֵימָא: אִם אִיתָא דְּיָלְדָה – קָלָא הֲוָה לֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לַן: אֵימַר אַפּוּלֵי אַפִּיל.

הֲדַרַן עֲלָךְ הַשּׁוֹחֵט.

א־ז(א) מַתְנִי' **אֵלּוּ** טְרֵפוֹת בַּבְּהֵמָה: נְקוּבַת הַוֶּשֶׁט, וּפְסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת, נִיקַּב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ, נִיקַּב הַלֵּב לְבֵית חֲלָלוֹ, נִשְׁבְּרָה הַשִּׁדְרָה וְנִפְסַק הַחוּט שֶׁלָּהּ, נִיטַּל הַכָּבֵד וְלֹא נִשְׁתַּיֵּיר הֵימֶנּוּ כְּלוּם. ח־יג(ב) הָרֵיאָה שֶׁנִּיקְּבָה אוֹ שֶׁחָסְרָה, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁתִּינָּקֵב לְבֵית הַסִּמְפּוֹנוֹת. נִיקְּבָה הַקֵּבָה, נִיקְּבָה הַמָּרָה, נִיקְּבוּ הַדַּקִּין, הַכָּרֵס הַפְּנִימִית שֶׁנִּיקְּבָה אוֹ שֶׁנִּקְרַע רוֹב הַחִיצוֹנָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַגְּדוֹלָה טֶפַח, וְהַקְּטַנָּה בְּרוּבָּהּ. הֶמְסֵס וּבֵית הַכּוֹסוֹת שֶׁנִּיקְּבוּ לַחוּץ. יד־יז(ג) נָפְלָה מִן הַגָּג, נִשְׁתַּבְּרוּ רוֹב צַלְעוֹתֶיהָ, וּדְרוּסַת הַזְּאֵב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: דְּרוּסַת הַזְּאֵב בַּדַּקָּה, וּדְרוּסַת אֲרִי בַּגַּסָּה, דְּרוּסַת הַנֵּץ בְּעוֹף הַדַּק, וּדְרוּסַת הַגַּס בְּעוֹף הַגַּס. זֶה הַכְּלָל: כֹּל שֶׁאֵין כָּמוֹהָ חַיָּה – טְרֵפָה.

יח גְּמָ' אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: רֶמֶז לִטְרֵפָה מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן? מִנַּיִן?! "וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ"! אֶלָּא, רֶמֶז לִטְרֵפָה שֶׁאֵינָהּ חַיָּה מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן? דְּקָתָנֵי סֵיפָא: זֶה הַכְּלָל, כֹּל שֶׁאֵין כָּמוֹהָ חַיָּה – טְרֵפָה, מִכְּלָל דִּטְרֵפָה אֵינָהּ חַיָּה, מְנָא לַן? (ד)דִּכְתִיב: "וְזֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ", חַיָּה – אֱכוֹל, שֶׁאֵינָהּ חַיָּה – לָא תֵּיכוּל, מִכְּלָל דִּטְרֵפָה לֹא חַיָּה. וּלְמַאן דְּאָמַר טְרֵפָה חַיָּה, מְנָא לֵיהּ? נָפְקָא לֵיהּ מִ"זֹּאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ" – "זֹאת הַחַיָּה" אֱכוֹל, חַיָּה אַחֶרֶת לָא תֵּיכוּל, מִכְּלָל דִּטְרֵפָה חַיָּה. וְאִידַּךְ, הַאי "זֹאת" מַאי עָבֵיד לֵיהּ? מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ" – מְלַמֵּד שֶׁתָּפַס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִכָּל מִין וּמִין וְהֶרְאָה לוֹ לְמֹשֶׁה, וְאָמַר לוֹ: זֹאת אֱכוֹל, וְזֹאת לָא תֵּיכוּל. וְאִידַּךְ נָמֵי מִבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל! אִין הָכִי נָמֵי, אֶלָּא טְרֵפָה חַיָּה מְנָא לֵיהּ? נָפְקָא לֵיהּ מֵאִידַּךְ תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "בֵּין הַחַיָּה הַנֶּאֱכֶלֶת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֵאָכֵל" – אֵלּוּ שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה טְרֵפוֹת שֶׁנֶּאֶמְרוּ לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. וְתוּ לֵיכָּא? וְהָא אִיכָּא בסג"ר, וְשַׁב שְׁמַעְתָּתָא!

בִּשְׁלָמָא

מַהוּ דְתֵימָא כְּלוֹמַר וְאִצְטְרִיךְ רַבִּי אֶלְעָזָר לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּכִי יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה פְּסוּלָה אַף עַל גַּב דְּאָמְרָה רַבִּי אֶלְעָזָר לְעֵיל גַּבֵּי תְמוּרָה: מַהוּ דְתֵימָא אִם אִיתָא דְּיָלְדָה קָלָא הֲוָה לֵהּ וּמֵידַע יָדְעֵי דְּמַשְׁקַר: קמ"ל ר' אֶלְעָזָר דְּאֵימַר אַפּוּלֵי אַפִּיל: לִישָּׁנָא אַחֲרִינָא הָא דְּר' אֶלְעָזָר וְר' אַבָּהוּ לָא גָּרְסִינַן וה"ג לְאֵתוּיֵי עוֹלַת יוֹלֶדֶת מַהוּ דְתֵימָא אֵימָא יְלוּדֵי יְלִיד קמ"ל דְּאִם אִיתָא דְּאוֹלִיד קָלָא אִית לֵהּ וּבְשֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה מִתּוֹקְמָא מַתְנִיתִין וְאִצְטְרִיךְ לְתַנָּא לְמִתְנְיֵיהּ בְּזֶה הַכְּלָל דְּמַהוּ דְתֵימָא נֵחוּשׁ לֵהּ לְמָאן דַּחֲזֵי סָבַר בְּצִנְעָא אוֹלִיד קמ"ל. זֶה שָׁמַעְתִּי וְעִקָּר הוּא אֲבָל דְּהָא לֹא אָמְרוּ וְהַאי מַהוּ דְתֵימָא בְּכָל הָנָךְ שְׁמַעְתָּתָא דְּאָמוֹרָאֵי דְּלָא שָׁנְאוּ לְעֵיל אַמַּתְנִיתִין דְּזֶה הַכְּלָל דְּקָמָא אָמְרוּ מַהוּ דְתֵימָא וְאוֹרְחָא דִּגְמָרָא לְמֵימַר מַהוּ דְתֵימָא אַכְּלָל דְּמַתְנִיתִין וְעוֹד בְּשֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה לָמָּה לֵיהּ לְמִתְנְיֵיהּ זֶה הַכְּלָל לְאֵתוּיֵי פְּשִׁיטָא לְמַאי נֵחוּשׁ לֵהּ: מַתְנִי' אֵלּוּ טְרֵפוֹת כָּל נֶקֶב בְּמַשֶּׁהוּ: פְּסוּקָה לְרָחְבָּהּ בְּרֻבָּהּ: לְבֵית חֲלָלוֹ וְאִם לֹא הִגִּיעַ לֶחָלָל קָתָנֵי סֵיפָא דִּכְשֵׁרָה: נִשְׁבְּרָה הַשִּׁדְרָה וְנִפְסַק הַחוּט חֲדָא הִיא וּטְרֵפוֹת דִּילֵהּ מִשּׁוּם חוּט הוּא וְנִשְׁבְּרָה הַשִּׁדְרָה דְּקָתָנֵי אוֹרְחָא דְמִלְּתָא נָקַט דִּפְסִיקַת הַחוּט ע"י שְׁבִירַת שִׁדְרָה הִיא: אוֹ שֶׁחָסְרָה בַּגְּמָרָא פָּרִיךְ (לְקַמָּן חוּלִּין דַּף מז:) הַיְנוּ נֶקֶב: סִמְפּוֹנוֹת קְנוֹקָנוֹת קְטַנּוֹת הַמִּתְפַּשְּׁטוֹת בְּתוֹךְ הָרֵאָה שֶׁהַדָּם נוֹבֵעַ בָּהּ כְּשֶׁחוֹתְכִים אוֹתָהּ: הַכָּרֵס הַפְּנִימִית בַּגְּמָרָא (לְקַמָּן חוּלִּין נ:) מְפָרֵשׁ: שֶׁנִּקְּבָה בְּמַשֶּׁהוּ: רֹב הַחִיצוֹנָה בַּגְּמָרָא (שָׁם דַּף נ:) מְפָרֵשׁ: גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה לֹא גַּסָּה וְדַקָּה קָאָמַר אֶלָּא עַל [שׁוֹר] קָטָן וְשׁוֹר גָּדוֹל אִם נִקְרַע טֶפַח בְּשׁוֹר אַע"ג דְּלָא הָוֵי רֻבָּא: הֶמְסֵס ניינפויי"ל: וּבֵית הַכּוֹסוֹת סוֹף הַכָּרֵס שֶׁקּוֹרִין פנצ"א עָשׂוּי כְּכוֹבַע וְקָרוּי בֵּית הַכּוֹסוֹת וְהַמְּסָס מְחֻבָּר בּוֹ וְסָבִיב סָבִיב לְחִבּוּרָם כְּשֶׁאַתָּה מַבְדִּילָן יֵשׁ דֹּפֶן לָזֶה וְדֹפֶן לָזֶה וּבְאֶמְצַע הֵן שׁוֹפְכִין זֶה לְתוֹךְ זֶה וְהַמַּאֲכָל נִכְנָס מִבֵּית הַכּוֹסוֹת לְהֶמְסֵס וּמֵהַמְּסָס לְקֵבָה וּמֵהַקֵּבָה לְדַקִּין: שֶׁנִּקְּבוּ לַחוּץ שֶׁהַנֶּקֶב נִרְאֶה מִבַּחוּץ וּכְגוֹן שֶׁנִּקְּבוּ אוֹ זֶה אוֹ זֶה שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם חִבּוּרָן לְאַפּוֹקֵי שֶׁנִּקְּבוּ בִּמְקוֹם חִבּוּרָן בֵּין דָּפְנוֹתֵיהֶן וְהַנֶּקֶב הוֹלֵךְ מֵחֲלָלוֹ שֶׁל זֶה לַחֲלָלוֹ שֶׁל זֶה: נָפְלָה מִן הַגַּג וּשְׁחָטָהּ מִיַּד טְרֵפָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שֶׁבֶר נִרְאֶה בָּהּ חוֹשְׁשִׁין שֶׁנִּתְרַסְּקוּ וְנִתְפָּרְקוּ אֵבָרֶיהָ וְאֵין טַעַם בִּטְרֵפוֹת שֶׁהֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי הֵן. וּבַגְּמָרָא (לְקַמָּן חוּלִּין דַּף נא:) אָמַר שֶׁאִם שָׁהֲתָה מֵעֵת לְעֵת וּשְׁחָטָהּ כְּשֵׁרָה וְאַע"פ שֶׁלֹּא עָמְדָה: נִשְׁתַּבְּרוּ רֹב צַלְעוֹתֶיהָ בְּלֹא שׁוּם נְפִילָה טְרֵפָה וּבַגְּמָרָא (שָׁם דַּף נב.) מְפָרֵשׁ מַאי רֹב: דְּרוּסַת הַזְּאֵב שֶׁהִכָּה בְּצִפָּרְנָיו וּמַטִּיל בָּהּ אֶרֶס וְשׂוֹרְפָהּ בְּדַקָּה אֲבָל בְּגַסָּה לָא אַלִּים זִהֲרֵיהּ לְמִקְלְיָהּ: וּדְרוּסַת אֲרִי בְּגַסָּה וְכָל שֶׁכֵּן בְּדַקָּה וְתַנָּא קַמָּא סָבַר אַלִּים זִהֲרֵיהּ דִּזְאֵב לְמִקְלְיָהּ נָמֵי לְגַסָּה: הַנֵּץ אשפרוי"ר: בְּעוֹף הַדַּק כְּבָרְנִים וְיוֹנִים: וּדְרוּסַת הַגַּס אוסטוריי"ר: בְּעוֹף הַגַּס אַוָּזוֹת וְתַרְנְגוֹלִים: זֶה הַכְּלָל בַּגְּמָרָא (לְקַמָּן חוּלִּין נד.) מְפָרֵשׁ לְאֵתוּיֵי מַאי: כֹּל שֶׁאֵין כָּמוֹהָ חַיָּה שֶׁלָּקְתָה מַכָּה שֶׁאֵין בְּהֵמָה לְקוּיָה דִּגְמָתָהּ רְאוּיָה לִחְיוֹת: גמ' וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה וְאַע"ג דְּיָלְפִינַן מִינֵּהּ בְּעָלְמָא (מַכּוֹת דַּף יח.) בְּשַׂר קָדָשִׁים שֶׁיָּצָא חוּץ מִמְּחִיצָתוֹ מ"מ טְרֵפָה מַשְׁמַע טְרֵפָה מַמָּשׁ: אֶלָּא מִנַּיִן לִטְרֵפָה שֶׁאֵין סוֹפָהּ לִחְיוֹת. לְפָרוּשֵׁי מַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי כֹּל שֶׁאֵין כָּמוֹהָ חַיָּה טְרֵפָה אַלְמָא טְרֵפָה אֵינָהּ חַיָּה: זֹאת הַחַיָּה קָרֵי בֵּהּ זֹאת חַיָּה: וּלְמ"ד טְרֵפָה חַיָּה לְקַמָּן בְּפִרְקִין (חוּלִּין דַּף נז:) אָמְרוּ לוֹ וַהֲלֹא הַרְבֵּה מִתְקַיְּימוֹת שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים: זֹאת הַחַיָּה זֹאת מִעוּטָא הוּא וְהָכִי מַשְׁמַע זֹאת סְתָם בְּהֵמוֹת שֶׁהֵן חַיּוֹת אֱכֹל: חַיָּה אַחֶרֶת כְּגוֹן טְרֵפָה לְאַע"פ שֶׁהִיא חַיָּה לֹא תֹּאכַל: וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֵאָכֵל אַע"פ שֶׁחַיָּה לֹא תֹּאכַל: שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה טְרֵפוֹת לָאו מִקְּרָא קָמִשְׁתַּמְעֵי אֶלָּא הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי הֵן: וְתוּ לֵיכָּא אֶלָּא שְׁמוֹנֶה עָשָׂר:

מַתְנִי' אֵלּוּ טְרֵפוֹת אִי גָּרְסִינַן אֵלּוּ נִיחָא וְאִי גָּרְסִינַן וְאֵלּוּ יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּקָאֵי אַפְּלוּגְתָּא דר' יְשֵׁבָב וְר' עֲקִיבָא וְהוֹדָה לוֹ ר' עֲקִיבָא דִּנְבֵלָה אוֹ קָאֵי אַכָּל הָנֵי שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה דִּלְעֵיל דַּהֲוָה פָּסוּל שֶׁאֵרַע בִּשְׁחִיטָה וַהֲוֵי נְבֵלָה וְקָאָמַר הָכָא וְאֵלּוּ הֵן טְרֵפוֹת: **נִקַּב** הַלֵּב לְבֵית חֲלָלוֹ בִּשְׁאָר נְקוּבֵי לָא אִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי לְבֵית חֲלָלוֹ שֶׁהֵן דַּקִּין וּפְשִׁיטָא שֶׁאֵין נֶקֶב חָשׁוּב בָּהֶם כְּלָל אִם לֹא נִקַּב לְבֵית חֲלָלוֹ אֲבָל לֵב שֶׁהוּא עָב ס"ד שֶׁאִם נִקַּב בְּעֹמֶק שֶׁהוּא חָשׁוּב נֶקֶב וְנִטַּל הַלֵּב וְהָרֵאָה וְהַדַּקִּין לָא אִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי דְּבִכְלַל נְקוּבִים הוּא דְּאַף עַל גַּב דִּבְטְחוֹל אָמַר בַּגְּמָרָא דְּנִטַּל כָּשֵׁר וְנִקַּב טְרֵפָה בְּכָל הָנֵי נְקוּבִים דִּתְנָא פְּשִׁיטָא דְּכָל שֶׁכֵּן נִטַּל וְנִקְּבָה הַמָּרָה נָמֵי נִרְאֶה לר"ש נִטַּל דִּטְרֵפָה ות"ק נִטְּלָה הַכָּבֵד וְלֹא נִשְׁתַּיֵּיר הֵימֶנָּה כְּלוּם אִצְטְרִיךְ דְּאֶפְשָׁר לִהְיוֹת דְּנִטַּל כָּל הַכָּבֵד וְלֹא הַמָּרָה שֶׁנִּטַּל כָּל בְּשַׂר הַכָּבֵד וְנִשְׁאַר הַמָּרָה דְּבוּקָה בְּגִידֵי הַכָּבֵד וְהַסִּמְפּוֹנוֹת וְהָא דִּתְנַן (לְקַמָּן חוּלִּין דַּף נד.) גַּבֵּי וְאֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת נִקַּב הַלֵּב וְלֹא לְבֵית חֲלָלוֹ צָרִיךְ לוֹמַר דְּמֵהָכָא לָא הֲוָה שָׁמְעִינַן דַּהֲוָה אָמֵינָא ה"ה סָמוּךְ לְבֵית חֲלָלוֹ דְּסוֹפוֹ לִינָּקֵב עַד בֵּית הֶחָלָל וְהָא דְּקָתָנֵי נִקְּבָה הַגַּרְגֶּרֶת כְּשֵׁרָה הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִתְנֵי נִסְדְּקָה וְנִשְׁבְּרָה הַשִּׁדְרָה וְלֹא נִפְסַק הַחוּט שֶׁלָּהּ אִצְטְרִיךְ דְּאִי מֵהָכָא ה"א אוֹ הָא אוֹ הָא אִי נָמֵי ה"א דְּבָעֵינָא תַּרְתֵּי קָא מַשְׁמַע לָן דִּבְחוּט תַּלְיָא מִלְּתָא וְנִטַּל הַכָּבֵד וְלֹא נִשְׁתַּיֵּיר הֵימֶנָּה כַּזַּיִת פָּרִיךְ בַּגְּמָרָא (לְקַמָּן חוּלִּין מו.) רֵישָׁא לְסֵיפָא: **אוֹ** שֶׁחֲסֵרָה מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא אוֹ שֶׁחֲסֵרָה מִבִּפְנִים וְלָמ"ד חֶסְרוֹן מִבִּפְנִים לָא שְׁמֵיהּ חֶסְרוֹן מְפָרֵשׁ נִקְּבָה לְרַבָּנָן אוֹ שֶׁחֲסֵרָה לר"ש דְּאָמַר עַד שֶׁתִּנָּקֵב לְבֵית הַסִּמְפּוֹנוֹת וּבְחֶסְרוֹן כָּל שֶׁהוּא מוֹדֶה: **דְּרוּסַת** הַנֵּץ גַּבֵּי טְרֵפוֹת עוֹף הוּא שַׁיָּיךְ לְמִתְנֵי אֶלָּא מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה תְּנָא לֵיהּ הָכָא: **דְּרוּסַת** הַנֵּץ גָּרְסִי' בַּתּוֹסֶפְתָּא [פ"ג] וּבֶעָרוּךְ [עֵרֶךְ נֵץ ל'] וְכֵן יָסַד הַפַּיְּיט בִּסְלִיחוֹת תּוֹחֶלֶת יִשְׂרָאֵל מִדֶּרֶס הַגַּס וְנֵץ אֶפְרוֹחִים קְרוּעִים וְטַעְמָא לָאו מִשּׁוּם דְּסוֹפוֹ לִינָּקֵב דְּא"כ בִּכְלַל נְקוּבָה הִיא וּמֵהַאי טַעְמָא לָא תָּנֵי בְּמַתְנִיתִין דְּמָיָא לִדְיוּתָא וְדָמְיָא לְבִשְׂרָא אֶלָּא טַעְמָא דִּדְרוּסָה שֶׁהָאֶרֶס שׂוֹרֵף וְסוֹפָהּ לָמוּת: **זֹאת** הַחַיָּה מְלַמֵּד שֶׁתָּפַס הקב"ה כָּל מִין וּמִין וְהֶרְאָה לְמֹשֶׁה וְהָא דְּלָא חָשֵׁיב לֵהּ בְּהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף כט.) גַּבֵּי שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים שֶׁנִּתְקַשָּׁה מֹשֶׁה מְנוֹרָה רֹאשׁ חֹדֶשׁ וּשְׁרָצִים וְלָא חָשֵׁיב נָמֵי הָא דְּאָמַר בַּמִּדְרָשׁ כְּמִין מַטְבֵּעַ אֵשׁ הֶרְאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה דִּכְתִיב זֶה יִתְּנוּ שֶׁמָּא לָא חָשֵׁיב אֶלָּא מִילֵי דְּנִתְקַשָּׁה אֲבָל הָנֵי אַע"פ שֶׁהֶרְאָהוּ לֹא נִתְקַשָּׁה בָּהֶן אֶלָּא שֶׁתָּמַהּ עַל הַדָּבָר מַה יּוּכַל אָדָם לִתֵּן כּוֹפֶר נַפְשׁוֹ הֶרְאָהוּ הקב"ה לְהַבְחִין הֵיטֵב וּלְהוֹדִיעַ לְיִשְׂרָאֵל וְכֵן הָכָא לְהַרְאוֹת לְיִשְׂרָאֵל אֵיזוֹ הִיא אֲסוּרָה וְאֵיזוֹ הִיא מֻתֶּרֶת:

מסורת הש"ס

א לקמן נד.; ספרא שמיני פרק ג ו; גיטין סט.; ספרא שמיני פרק ג ח; משנה חולין

ב תוספתא חולין

ג תוספתא חולין

ד לעיל לז.

תורה אור השלם

וְאַנְשֵׁי־קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ [שמות כב, ל]

דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ [ויקרא יא, ב]

לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהֹר וּבֵין הַחַיָּה הַנֶּאֱכֶלֶת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֵאָכֵל [ויקרא יא, מז]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פג' מהל' שחיטה הל' יט:

ב מיי' פז' מהל' שחיטה הל' א, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' ג:

ג מיי' פג' מהל' שחיטה הל' כג, טוש"ע יו"ד סי' לד סעי' א:

ד מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ג, טוש"ע יו"ד סי' לא סעי' א:

ה מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ה, טוש"ע יו"ד סי' מ סעי' א:

ו מיי' פט' מהל' שחיטה הל' א, טוש"ע יו"ד סי' לב סעי' א:

ז מיי' פח' מהל' שחיטה הל' כא, טוש"ע יו"ד סי' מא סעי' א:

ח מיי' פו' מהל' שחיטה הל' א:

ט מיי' פז' מהל' שחיטה הל' א, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' א:

י מיי' פו' מהל' שחיטה הל' י, טוש"ע יו"ד סי' מח סעי' א:

יא מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ו, טוש"ע יו"ד סי' מב סעי' א:

יב מיי' פו' מהל' שחיטה הל' יג, טוש"ע יו"ד סי' מו סעי' א:

יג מיי' פו' מהל' שחיטה הל' יא, ש"ע יו"ד סי' מח סעי' ב ג ז:

יד מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' א:

טו מיי' פי' מהל' שחיטה הל' א, טוש"ע יו"ד סי' נד סעי' א:

טז מיי' פה' מהל' שחיטה הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' נז סעי' א:

יז מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' ט, טור יו"ד סי' כט:

יח מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' ט, טור יו"ד סי' כט:

רבינו גרשום

מהו דתימא ילודי ילדה וליהוי חשוב עולה וליהוי פסול משום קדשים קמ"ל דאם אולידה קלא אית לה:

הדרן עלך השוחט

אלו טרפות. נקובת הושט. כלומר בכל שהוא:

מנלן דכתיב ובשר בשדה טרפה לא תאכלו כל בשר שהוא חי (מן השדה) [והיא] טרפה לא תאכלו וכולל בין בהמות ובין חיות ובין עופות. ולמ"ד לטרפה חיה מנא ליה כלומר מנא ליה לחיה. זאת החיה אכול. כלומר בריאה:

חיה אחרת לא תאכל. מכלל לטרפה חיה:

ואידך האי זאת מאי עביד ליה:

והא איכא בסגר ושב שמעתתא. כלומר ותו ליכא אלא שמונה עשרה ומאי בסגר אלו סימני ל' טרפות כדבעינן למימר לקמן:

(א)בִּשְׁלָמָא לְתַנָּא דִידַן, דִּתְנָא, תְּנָא וְדִשַׁיַּיר – אָתְיָא בְּזֶה הַכְּלָל, אֶלָּא לְתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּאָמַר: שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה טְרֵפוֹת וְתוּ לֵיכָּא, וְהָא אִיכָּא בְּהֵמָה שֶׁנֶּחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַעְלָה טְרֵפָה? סָבַר לֵיהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, דְּאָמַר: יְכוֹלָה הִיא לִיכּוֹוֹת וְלִחְיוֹת. אַף עַל גַּב דִּיכוֹלָה לִיכּוֹוֹת וְלִחְיוֹת, לְמַאן קָאָמַר? לְתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, תַּנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל טְרֵפָה חַיָּה סְבִירָא לֵיהּ! אֶלָּא סָבַר לַהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, דְּאָמַר: "כְּשֵׁרָה הִיא". אב(ב)וְהָאִיכָּא חִסָּרוֹן בַּשִּׁדְרָה, דִּתְנַן: כַּמָּה חִסָּרוֹן בַּשִּׁדְרָה? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שְׁתֵּי חוּלְיוֹת, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: חוּלְיָא אַחַת; וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: וְכֵן לִטְרֵפָה. הֶמְסֵס וּבֵית הַכּוֹסוֹת, דְּקָא חָשְׁבַתְּ לְהוּ בְּתַרְתֵּי, חַשְׁבִינְהוּ בַּחֲדָא, אַפֵּיק חֲדָא וְעַיֵּיל חֲדָא. וְהָאִיכָּא גְלוּדָה? סָבַר לַהּ כְּרַבִּי מֵאִיר דְּמַכְשִׁיר. וְהָא אִיכָּא חֲרוּתָא? מָרָה – מַאן קָתָנֵי לַהּ? רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה. אַפֵּיק מָרָה, וְעַיֵּיל חֲרוּתָא. (ג)וְהָאִיכָּא שַׁב שְׁמַעְתָּתָא, דְּאָמַר רַב מַתְנָא: הַאי בּוּקָא דְּאַטְמָא דְשַׁף מִדּוּכְתֵּיהּ – טְרֵפָה, וְאָמַר רְכִישׁ בַּר פַּפָּא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: לָקְתָה בְּכוּלְיָא אַחַת – טְרֵפָה, וּתְנַן: נִיטַּל הַטְּחוֹל – כְּשֵׁרָה, וְאָמַר רַב עַוִּירָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא נִיטַּל, אֲבָל נִיקַּב – טְרֵפָה. ג־ו(ד)וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר שְׁמוּאֵל: סִימָנִים שֶׁנִּדַּלְדְּלוּ בְּרוּבָּן – טְרֵפָה. וְאָמַר רַבָּה בַּר רַב שֵׁילָא אָמַר רַב מַתְנָא אָמַר שְׁמוּאֵל: נֶעֶקְרָה צֵלָע מֵעִיקָּרָהּ – טְרֵפָה, וְגוּלְגּוֹלֶת שֶׁנֶּחְבְּסָה בְּרוּבָּהּ, וּבָשָׂר הַחוֹפֶה אֶת רוֹב הַכָּרֵס בְּרוּבּוֹ – טְרֵפָה. (ה)נְקוּבֵי תַּמְנְיָא הָווּ, חַשְׁבִינְהוּ בְּחַד, אַפֵּיק שַׁב, וְעַיֵּיל שַׁב. אִי הָכִי, פְּסוּקֵי נָמֵי תְּרֵי הָווּ, חַשְׁבִינְהוּ בְּחַד, בָּצַר לְהוּ חֲדָא, וְעוֹד, דְּרַב עַוִּירָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא נָמֵי נְקוּבָה הִיא! אֶלָּא

בִּשְׁלָמָא לְתַנָּא דִּידַן אע"ג דְּלָא תְּנָא אֶלָּא י"ח מ"מ לָא תְּנָא מִנְיָנָא וְאִיכָּא לְמֵימַר דְּתַנָּא תַּנָּא וְלָא תַּנָּא אָתְיָא בְּזֶה הַכְּלָל: אֶלָּא לְתַנָּא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל דִּתְנָא מִנְיָנָא קַשְׁיָא וְהָא אִיכָּא בסג"ר סִימָן הוּא וּמִשְׁנָה וּבָרַיְתָא הֵן בְּהֵמָה שֶׁנֶּחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ בְּפֶרֶק בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְקַמָּן חֻלִּין עו.) כַּמָּה חִסָּרוֹן בַּשִּׁדְרָה בְּאָהִילוֹת גְּלוּדָה בְּפִרְקִין וְכֵן חֲרוּתָא. וְשַׁב שְׁמַעְתָּתָא שֶׁבַע טְרֵפוֹת שֶׁמָּנוּ הָאָמוֹרָאִים וְלֹא נִשְׁנוּ בַּמִּשְׁנָה וְהֵן הָיוּ מְקֻבָּלִים מֵרַבָּן. הָאַחֲרוֹנִים קָרֵי רְגָלִים וְשֶׁלְּפָנִים קָרֵי יָדַיִם: אַרְכֻּבָּה ייגוי"ל מְקוֹם חִבּוּר הַשּׁוֹק וְהַיָּרֵךְ שֶׁמְּפָרְקִין אוֹתָהּ מִשָּׁם בִּשְׁעַת הַפְשָׁטָה: ר' שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר בַּתּוֹסֶפְתָּא קָתָנֵי לַהּ הָכִי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר מַכְשִׁיר מִפְּנֵי שֶׁיְּכוֹלָה לִכָּווֹת וְלִחְיוֹת וְהָכָא נָקַט סֵיפָא דְּמִלְּתֵיהּ וְלָא נָקַט הַשְׁתָּא ר' שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר מַכְשִׁיר: וּפָרְכִינַן אע"ג דִּיכוֹלָה לִכָּווֹת וְלִחְיוֹת קַשְׁיָא הִיא דְּאַפֵּי' הָכִי אִכָּא לְמֵימַר דְּאַטְרֵפָה לָא פְּלִיג ר"ש דִּלְמַאן קָא מוֹתְבִינַן אַתַּנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּתָנָא מִנְיָנָא וְאִיהוּ טְרֵפָה חַיָּה סְבִירָא לֵיהּ דְּקָאָמַר וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֵאָכֵל דְּקָרֵי לָהּ לִטְרֵפָה חַיָּה אֶלָּא הָכִי פְּרֵיק סָבַר לַהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָמַר כְּשֵׁרָה הִיא כִּדְקָתָנֵי הָתָם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר מַכְשִׁיר: כַּמָּה חֶסְרוֹן בַּשִּׁדְרָה שֶׁלֹּא תְּטַמֵּא בָּאֹהֶל אֶלָּא בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא כְּדִין עֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה דְּאִילּוּ שִׁדְרָה שְׁלֵמָה וְגֻלְגֹּלֶת שְׁלֵמָה וְרֹב מִנְיָנוֹ וְרֹב בִּנְיָנוֹ תְּנַן בְּאָהִילוֹת (פ"ב מ"א) דְּמִטַּמְּאִין בְּאֹהֶל וְאע"פ שֶׁאֵין עֲלֵיהֶן בָּשָׂר: וְכֵן לִטְרֵפָה לב"ש לָא הָוְיָא טְרֵפָה בְּבָצִיר מִשְּׁתֵּי חֻלְיוֹת ולב"ה בַּחֻלְיָא אַחַת מִטַּרְפָא: חַשְׁבִינְהוּ כְּחַד דְּהָא גַּבֵּי הֲדָדֵי סָמְכֵי וּכְחַד דָּמֵי: וְהָאִיכָּא גְלוּדָה שֶׁנִּטַּל עוֹרָהּ וְהֻפְשְׁטָה כֻּלָּהּ אוֹ מֵחֲמַת שְׁחִין אוֹ מֵחֲמַת מְלָאכָה דְּקָתָנֵי מַתְנִי' (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף נה.) וַחֲכָמִים פּוֹסְלִים: וּמְשַׁנֵּי סָבַר לָהּ כר"מ דְּמַכְשִׁיר: וְהָאִיכָּא חֲרוּתָא דְּקָתָנֵי מַתְנִיתִין (שָׁם) אֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת חֲרוּתָא בִּידֵי שָׁמַיִם וְתַנְיָא לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף נה:) בִּידֵי אָדָם טְרֵפָה וְאֵיזוֹ הִיא חֲרוּתָא כֹּל שֶׁנִּצְמְקָה רֵאָה שֶׁלָּהּ וְנִתְקַשָּׁה כַּחֲרִיּוֹת שֶׁל דֶּקֶל מֵחֲמַת שֶׁהִבְעִיתָהּ אָדָם בְּקוֹלוֹ וּפְעָמִים שֶׁנִּצְמֶקֶת מִקּוֹלוֹת וּבָרָק וְהִיא בִּידֵי שָׁמַיִם וְהָדְרָא בָּרְיָא אֲבָל בִּידֵי אָדָם תּוּ לָא הָדְרָא בָּרְיָא: מָרָה מַאן קָתָנֵי לַהּ דַּחֲשָׁבָהּ נִקְּבָה הַמָּרָה בְּמִנְיָנָא די"ח טְרֵפוֹת בְּמַתְנִיתִין יְחִידָאָה הִיא ור"י בְּרַבִּי יְהוּדָה קָתָנֵי לַהּ לְקַמָּן בְּפִרְקִין (חֻלִּין דַּף מג.) בִּשְׁמַעְתִּין וְתַנָּא דְּבֵי ר"י לֵית לֵהּ מָרָה וְאַפֵּק מָרָה וְעַיֵּיל חֲרוּתָא: בּוּקָא דְּאַטְמָא קוּלִית הַיָּרֵךְ: דְּשָׁף מִדֻּכְתֵּיהּ שֶׁקָּפַץ מִמְּקוֹמוֹ חוֹר שֶׁבָּעֶצֶם אֵלֶיהָ שֶׁהוּא תָּחוּב בּוֹ וּלְקַמָּן (חֻלִּין דַּף נד:) מְסַיֵּים וְהוּא דְּאִיעַכּוּל נִיבֵי. בּוּקָא כְּמוֹ בּוּכְנָא עָגוֹל רֹאשׁוֹ וְתָחוּב בָּחוֹר כְּעֱלִי זֶה הַתָּחוּב בְּחוֹר הַמַּכְתֶּשֶׁת: לָקְתָה בְּכוּלְיָא אַחַת וכ"ש בִּשְׁתֵּיהֶן וּלְקַמָּן (חֻלִּין דַּף נה.) מְסַיֵּים בָּהּ וְהוּא דְּמַטְיָא לְקוּתָא לִמְקוֹם חָרִיץ: אֲבָל נִקַּב טְרֵפָה וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ נִקַּב בְּעֶלְיוֹנוֹ מָקוֹם שֶׁהִיא עָבֶה אֲבָל בְּקַלְּשֵׁהּ כְּשֵׁרָה: נִדַּלְדְּלוּ נִתְלְשׁוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וּמְחֻבָּרִין כָּאן מְעַט וְכָאן מְעַט: נֶעֶקְרָה צֵלָע אע"ג דִּתְנַן בְּמַתְנִיתִין נִשְׁתַּבְּרוּ רֹב צַלְעוֹתֶיהָ דַּוְקָא נִשְׁתַּבְּרוּ הָתָם בָּעֵינַן רֻבָּא אֲבָל נֶעֶקְרָה צֵלָע אַחַת מֵעִקָּרָהּ עַל חֲצִי חֻלְיָתָהּ כִּדְמְפָרֵשׁ לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף נב.) טְרֵפָה: וְגֻלְגֹּלֶת שֶׁנֶּחְבְּסָה שֶׁהֻכְּתָה מַכּוֹת רַבּוֹת וְלֹא נִפְחֲתָה וְלֹא נִקַּב הַקְּרוּם אִם רֻבָּהּ נֶחְבְּסָה טְרֵפָה. נֶחְבְּסָה למינצי"ר בְּלַעַ"ז: וּבָשָׂר הַחוֹפֶה אֶת רֹב הַכָּרֵס זֶהוּ קְרוּם עָב שֶׁקּוֹרִין טונפנ"א כְּשֶׁפּוֹתְחִין אֶת הַבְּהֵמָה וְחוֹתְכִין אֶת הַבָּשָׂר לְאֹרֶךְ הַבְּהֵמָה וְהוּא נִרְאֶה. וְהַאי דְּקָרֵי לֵהּ חוֹפֶה אֶת רֹב הַכָּרֵס וְלָא קָרֵי לֵהּ חוֹפֶה אֶת הַכָּרֵס מִפְּנֵי שֶׁמִּעוּט הַכָּרֵס נֶחְבָּא בְּתוֹךְ צַלְעוֹת הֶחָזֶה וְהַסְּחוּס וְרֻבּוֹ מְכֻסֶּה בַּבָּשָׂר: כָּרֵס פנצ"א לְבַדָּהּ בְּלֹא בֵּית הַכּוֹסוֹת וְהַמְּסֵס וְאִם נִקְרַע רֻבּוֹ שֶׁל בָּשָׂר כְּנֶגֶד הַכָּרֵס אַף ע"ג דְּכִי מְשַׁעֲרַת לְהַהוּא קֶרַע לְגַבֵּי כּוּלֵּיהּ בָּשָׂר הָוֵי מִעוּטָא שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ בָּשָׂר מַחֲזִיק כָּל בְּנֵי הַמֵּעַיִם וְהוֹלֵךְ עַל הַיְּרֵכַיִם לָא מְשַׁעֲרִינַן אֶלָּא בְּמַה שֶּׁכְּנֶגֶד הַכָּרֵס וְאִם מִקְרַע רֻבָּא דְּהַהוּא טְרֵפָה. וּשְׁמוּאֵל לָא סְבִירָא לֵהּ כְּמַאן דִּפְרֵישׁ לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף נ:) רֹב הַחִיצוֹנָה דְּמַתְנִיתִין דְּהַיְינוּ בָּשָׂר הַחוֹפֶה אֶת רֹב הַכָּרֵס דְּאִם כֵּן מָה אֲתָא שְׁמוּאֵל לְאַשְׁמוּעִינַן וְאִיהוּ מְפָרֵשׁ לְמַתְנִיתִין לְקַמָּן בְּמִלְּתָא אַחֲרִיתִי: נְקוּבֵי תַּמְנְיָא הָווּ וְכִי חָשְׁבַתְּ לְהֶמְסֵס וּבֵית הַכּוֹסוֹת בְּחַד וּמְעַלֵּית לֵהּ לְמָרָה אַכַּתִּי פָּשׁוּ לְהוּ תַּמְנְיָא נְקוּבֵי דְּמַתְנִיתִין: פְּסוּקֵי תְּרֵין גַּרְגֶּרֶת וְחוּט: דְּרַב עַוִּירָא נִקַּב הַטְּחוֹל:

וְהָא אִכָּא בְּהֵמָה שֶׁנֶּחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ תֵּימַהּ דְּלָא פָּרֵיךְ מִנִּיטַּל נוֹמַת הַגִּידִים דְּתַנְיָא בְּהֶדְיָא בְּפֶ' בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְקַמָּן חֻלִּין עו.) דִּטְרֵפָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָוֵי בִּכְלַל בְּהֵמָה שֶׁנֶּחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ:

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל וְכֵן לִטְרֵפָה מִסֵּיפָא דַּיֵּיק רַב יְהוּדָה דְּקָתָנֵי גַּבֵּי גֻּלְגֹּלֶת כַּמָּה חִסָּרוֹן בַּגֻּלְגֹּלֶת ב"ש אוֹמְרִים כִּמְלֹא מַקְדֵּחַ וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים כְּדֵי שֶׁיִּנָּטֵל מִן הַחַי וְיָמוּת אַלְמָא לְבְשִׁעוּר מִיתָה חָשִׁיב חִסָּרוֹן וּלְהָכִי חָשִׁיב דְּרַב יְהוּדָה בַּהֲדֵי מִשְׁנָיוֹת מִשּׁוּם דְּמִמַּתְנִיתִין דַּיֵּיק וְלָא חָשִׁיב לֵהּ בַּהֲדֵי שְׁמַעְתָּא כִּדְחָשֵׁב מִלְּתָא דְּרַב עַוִּירָא אע"ג דְּאַמַּתְנִיתִין אִתְּמַר וא"ת א"כ אַמַּאי לָא פָּרֵיךְ נָמֵי וְהָא אִיכָּא גֻּלְגֹּלֶת כֵּיוָן דְּרַב יְהוּדָה אַכּוּלְּהוּ קָאֵי וְאוֹמֵר ר"ת דְּרַב יְהוּדָה לָא קָאֵי אַגֻּלְגֹּלֶת דס"ל דְּחִסָּרוֹן דְּגֻלְגֹּלֶת הָוֵי עִם הַקְּרוּם וּבְהֵמָה מִטַּרְפָא בִּנְקִיבַת הַקְּרוּם לְחוּדֵיהּ אֲבָל אָדָם דְּאִית לֵהּ מַזָּלָא בָּעֵי חֶסְרוֹן גֻּלְגֹּלֶת עִם נְקִיבַת הַקְּרוּם וְהָא דְּאָמַר בְּעֵירוּבִין (דַּף ז:) דַּחֲשִׁיב תְּרֵי חוּמְרֵי דִּסְתָרֵי אַהֲדָדֵי כְּגוֹן שִׁדְרָה וְגֻלְגֹּלֶת אַגַּב שִׁדְרָה נָקַט גֻּלְגֹּלֶת אִי נָמֵי לְעִנְיַן טְרֵפוֹת אָדָם קָאֵי וְכֵן לִטְרֵפָה נָמֵי אַגֻּלְגֹּלֶת דְּמַשְׁכַּחַת בַּהּ חוּמְרָא וְקוּלָּא חוּמְרָא לְעִנְיַן הוֹרֵג אֶת הַנֶּפֶשׁ וְקוּלָּא לְעִנְיַן פִּדְיוֹן בְּכוֹר אִם נִטְרַף תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים שֶׁאֵין הַכֹּהֵן צָרִיךְ לְהַחֲזִיר אִם קִבְּלוֹ וּלְעִנְיַן עָשָׂה חֲבֵרוֹ טְרֵפָה וּמִיהוּ קָשֶׁה דִּבְסָמוּךְ גַּבֵּי הָא דְּאָמַר ר"י בַּר' יְהוּדָה נִקְּבָה הַמָּרָה טְרֵפָה דְּמַקְשׁוּ לֵיהּ רַבָּנָן מֵאִיּוֹב מַשְׁמַע דְּאֵין בְּהֵמָה מִטַּרְפָא בְּכָךְ כְּמוֹ בֶּן אָדָם וְעוֹד לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף מז:) גַּבֵּי אֲדֻמָּה וִירֻקָּה כְּשֵׁרָה מַיְתֵי מִדְּרַבִּי נָתָן שֶׁבָּאת לְפָנָיו אִשָּׁה שֶׁמָּלָה אֶת בְּנָהּ כו' אַלְמָא מַאי דְּחָיֵי בְּאָדָם חָיֵי נָמֵי בִּבְהֵמָה וְהָיָה נִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּחֶסְרוֹן הַגֻּלְגֹּלֶת בְּלֹא הַקְּרוּם וּטְרֵפָה לְפִי שֶׁסּוֹף הַקְּרוּם לִפָּסֵק וּלְהָכֵי לָא פָּרֵיךְ הָכָא מִגֻּלְגֹּלֶת דְּהָא קָתָנֵי לֵהּ נִקַּב הַקְּרוּם שֶׁל מוֹחַ אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ כֵּן שֶׁהֲרֵי יֵשׁ ב"א הַרְבֵּה שֶׁנִּטַּל מִגֻּלְגֹּלֶת שֶׁלָּהֶם יוֹתֵר מִמְּלֹא מַקְדֵּחַ וַעֲדַיִין חַיִּים וְנִרְאֶה דְּחֶסְרוֹן הַגֻּלְגֹּלֶת הָוֵי עִם נְקִיבַת קְרוּם הָעֶלְיוֹן דְּסוֹף תַּתָּאָה לִפָּסֵק אֲבָל בְּלֹא חֶסְרוֹן עֶצֶם אִם נִקַּב קְרוּם הָעֶלְיוֹן אֵין סוֹף תַּתָּאָה לִפָּסֵק וְכֵן בִּבְהֵמָה אִיכָּא לְמ"ל (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף מה.) תַּתָּאָה מֵגֵן וַאֲפִילּוּ לְמַ"ד קַרְמָא עִלָּאָה אע"ג דְּלָא אִנְקִיב תַּתָּאָה טְרֵפָה יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין אָדָם לִבְהֵמָה וְלֹא מִטַּעַם ר"ת אֶלָּא מִשּׁוּם דִּבְאָדָם הַקְּרוּם הַתַּחְתּוֹן קָשֶׁה וְחָזָק יוֹתֵר מִבְּהֵמָה וּמִשּׁוּם הָכֵי בָּעֵי חֶסְרוֹן עֶצֶם עִם נְקִיבַת הָעֶלְיוֹן וּבִבְהֵמָה הַתַּחְתּוֹן רַךְ וְאֵין צָרִיךְ חֶסְרוֹן עֶצֶם עִם הָעֶלְיוֹן אֲבָל בְּדָבָר שֶׁשָּׁוֶה בָּזֶה וּבָזֶה אֵין לְחַלֵּק בֵּינֵיהֶן כְּלָל: אַפֵּק חֲדָא וְעַיֵּיל חֲדָא וּלְמ"ד חִסָּרוֹן מִכְּפָנִים לָא שְׁמֵהּ חִסָּרוֹן וְחֶסְרוֹן דְּמַתְנִיתִין לְר' שִׁמְעוֹן לְרַבָּנָן הָוֵי בִּכְלַל נְקוּבָה צ"ל דְּהַךְ סֻגְיָא כְּר' שִׁמְעוֹן דִּלְרַבָּנָן לֵיכָּא אֶלָּא י"ז: סִימָנִין שֶׁנִּדַּלְדְּלוּ בְּרֻבָּן טְרֵפָה פֵּרֵשׁ ר"ח דִּלְמַאי דְּמַסִּיק לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף מד.) וּמוֹקֵי לָהּ בְּאַפְרוּק אַפְרוּקֵי נִדַּלְדְּלוּ הַיְינוּ שֶׁנִּתְפָּרְקוּ זֶה מִזֶּה:

אָמַר שְׁמוּאֵל נֶעֶקְרָה צֵלָע מֵעִקָּרָהּ טְרֵפָה לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף נב.) פְּלִיג עֲלֵיהּ בַּר זַכַּאי וְאָמַר נֶעֶקְרוּ בְּרֹב בְּצַד אֶחָד וְנִשְׁתַּבְּרוּ בְּרֹב שְׁנֵי צְדָדִין וְהָכָא נָקַט טְפֵי מִלְּתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל מִשּׁוּם אִינָךְ דְּקָאָמַר גֻּלְגֹּלֶת שֶׁנֶּחְבְּסָה וּבָשָׂר הַחוֹפֶה אֶת רֹב הַכָּרֵס וְאִם תֹּאמַר לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר הָתָם בֵּין נֶעֶקְרוּ בֵּין נִשְׁתַּבְּרוּ בְּרֹב שְׁנֵי צְדָדִין חָסֵר לְהוּ מי"ח טְרֵפוֹת דְּלֵיכָּא לְמֶחְשְׁבִינְהוּ בְּתַרְתֵּי כֵּיוָן דְּבָזֶה וּבָזֶה צָרִיךְ רֹב שְׁנֵי צְדָדִין וְיֵשׁ לוֹמַר דְּמִכָּל מָקוֹם תַּרְתֵּי נִינְהוּ שֶׁזּוֹ עֲקוּרָה וְזוֹ נְטוּלָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' מהל' טומאת מת הל' ח:
ב מיי' פי' מהל' שחיטה הל' ב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נד סעי' ד:
ג מיי' פט' מהל' שחיטה הל' כא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' י:
ד מיי' פי' מהל' שחיטה הל' ב, טוש"ע יו"ד סי' נד סעי' ג:
ה מיי' פי' מהל' שחיטה הל' ו, טוש"ע יו"ד סי' ל סעי' א:
ו מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ה, טוש"ע יו"ד סי' מח סעי' ג:

רבינו גרשום

סבר לה כר' שמעון [בן אלעזר] דאמר יכולה היא ליכות ולחיות. כלומר ואינה טרפה:

והא איכא חסרון בשדרה כלומר כמה חסרון בשדרה של מת שלא יהא נזיר מגלח עליו שאין דין לנזיר לגלח אלא על מת שלם או על רוב בניינו או על רוב מניינו דכתיב וכי ימות מת עליו בפתע פתאום וגו' ושדרה היא רוב בניינו. וכמה תיחסר שאינו צריך לגלח דאין חשוב רוב בניינו:

בש"א ב' חוליות לעולם מגלח עליה עד שתחסר ב' חוליות ובה"א אפי' לא חיסר אלא חוליא אחת אין צריך לגלח:

ואמר רב יהודה אמר שמואל וכן לטרפה. לבית הלל אפי' לא חיסר אלא חוליא אחת טרפה:

והא איכא גלודה. שהתה מלאה שחין שלא ישתייר עור שלם עליה. והא איכא חרותא כלומר בעיתא בידי (שמים) [אדם] לטרפה. ונמיק ריאה דידיה או חרותא מחיות רעות שראתה זאבים ואריות ונבעתה ונמיק ריאה דידיה. מרה מאן דקתני לה ר' יוסי בר' יהודה כלומר כלבעינן למימר קמן. בוקא דאטמא דשף מדוכתיה. קולית שקורין פסשל:

סימנין שנדלדלו כלומר שנלדלו ממקומן. וגולגולת שנחבסה לשון נפחתה ובשר החופה את הכרס ברובו כלומר אם נקרע ברובו טרפה. ועוד דרב עוירא נמי נקובה היא כלומר ואי חשבת ליה בהדי שאר ניקובי בצר להו תרתי חדא דפסוקי וחדא דרב עוירא. הנך דאפקת לא תפיק המסס ומרה:

מסורת הש"ס

א משנה חולין
ב לקמן נב:
ג לקמן נה.
ד לקמן נב.
ה יומא כא.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואמר וכו' אבל אדם דאית ליה מזלא. עיין זבחים קטז ע"א תוס' ד"ה ודלמא:

אֶלָּא הָנָךְ תַּרְתֵּי דְּאַפֵּקְתְּ, לָא תַּפֵּיק. [א]אָמַר עוּלָּא: שְׁמֹנָה מִינֵי טְרֵפוֹת נֶאֶמְרוּ לוֹ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי – נְקוּבָה, וּפְסוּקָה, נְטוּלָה, וַחֲסוּרָה, קְרוּעָה, וּדְרוּסָה, נְפוּלָה, וּשְׁבוּרָה. לְאַפּוֹקֵי לְקוּתָא דְּרְכִישׁ בַּר פָּפָּא. (א)אָמַר חִיָּיא בַּר רָבָא: שְׁמֹנָה טְרֵפוֹת יֵשׁ בִּנְקוּבָה, אִם תֹּאמַר תֵּשַׁע – מָרָה רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה קָתָנֵי לַהּ, דְּתַנְיָא: נִיקְּבָה הַקֵּיבָה, נִיקְּבוּ הַדַּקִּים – טְרֵפָה, רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף נִיקְּבָה הַמָּרָה. (הִלְכוֹת חָבֵר כְּזַיִת מָרָה וְקוּרְקְבָן – סִימָן). [ב]אָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַאי אַהְדַּרוּ לֵיהּ חַבְרֵיהּ לְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה? "יִשְׁפֹּךְ לָאָרֶץ מְרֵרָתִי", וַעֲדַיִין אִיּוֹב קַיָּים. אָמַר לָהֶם: אֵין מַזְכִּירִין מַעֲשֵׂה נִסִּים, דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי "יְפַלַּח כִּלְיוֹתַי וְלֹא יַחְמוֹל" – מִי קָא חָיֵי? אֶלָּא נִיסָּא שָׁאנֵי, דִּכְתִיב: "רַק אֶת נַפְשׁוֹ שְׁמֹר". הָכָא נָמֵי נִיסָּא שָׁאנֵי. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר כְּזַיִת. וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי? וְהָאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כִּסְתַם מִשְׁנָה, וּתְנַן: נִיטְּלָה הַכָּבֵד וְלֹא נִשְׁתַּיֵּיר הֵימֶנָּה כְּלוּם – הָא נִשְׁתַּיֵּיר כְּשֵׁרָה, אַף עַל גַּב דְּלָא הָוֵי כְּזַיִת! אָמוֹרָאֵי נִינְהוּ וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן. [ג]דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מָרָה שֶׁנִּיקְּבָה, וְכָבֵד סוֹתַמְתָּהּ – כְּשֵׁרָה. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: נִיקַּב הַקּוּרְקְבָן וְכִיס שֶׁלּוֹ קַיָּים – כָּשֵׁר. [ד־ה]אִיבַּעְיָא לְהוּ: נִיקַּב הַכִּיס וְקוּרְקְבָן קַיָּים, מַאי? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב נַחְמָן: נִיקַּב זֶה בְּלֹא זֶה – כָּשֵׁר. אָמַר רָבָא: שְׁנֵי עוֹרוֹת יֵשׁ לוֹ לַוֶּושֶׁט, חִיצוֹן אָדוֹם וּפְנִימִי לָבָן, נִיקַּב זֶה בְּלֹא זֶה – כָּשֵׁר. לָמָּה לִי לְמֵימַר חִיצוֹן אָדוֹם וּפְנִימִי לָבָן? דְּאִי חַלֵּיף – טְרֵפָה. [ז־ח]אִבַּעְיָא לְהוּ: נִיקְּבוּ שְׁנֵיהֶם זֶה שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד זֶה, מַהוּ? אָמַר מָר זוּטְרָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב פָּפָּא: בַּוֶּושֶׁט – כָּשֵׁר, בַּקּוּרְקְבָן – פָּסוּל. מַתְקֵיף לַהּ רַב אָשֵׁי: אַדְּרַבָּה, וֶושֶׁט דְּאָכְלָה בֵּיהּ וּפָעְיָא בֵּיהּ רָוַוח, גָּמְדָא לֵיהּ וּפָשְׁטָה לֵיהּ, זִמְנִין דְּמִיהַנְדְּזִין בַּהֲדֵי הֲדָדֵי; קוּרְקְבָן דְּמֵינָח נַיְיח, כִּדְקָאֵי קָאֵי! אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף לְרַב אָשֵׁי: הָכִי אָמְרִינַן מִשְּׁמֵיהּ דְּמָר זוּטְרָא, דְּאָמַר מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב פָּפָּא כְּוָותָיךְ. [ט]וְאָמַר רַבָּה: קְרוּם שֶׁעָלָה מֵחֲמַת מַכָּה בַּוֶּושֶׁט, אֵינוֹ קְרוּם. וְאָמַר רַבָּה: וֶושֶׁט אֵין לוֹ בְּדִיקָה מִבַּחוּץ, אֶלָּא בִּפְנִים. לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ?

לְסְפֵק

אלא הנך דאפקת בהמה שנחתכו רגליה והגלודה: לא תפוק כדרבנן סבירא ליה לתנא דבי ר' ישמעאל וחשיב נקובי והך דרב עוירא בחדא ותרין פסוקי בחדא ומשכחת להו שפיר וכל הנך טרפות דמנינן לקמן (חולין דף מז.) בריאה כגון חליף דאוני ודמיא לבשרא ולביעתא ואטום בריאה כולהו בכלל ריאה שנקבה או שחסרה נינהו. חליף היינו חסרה ממקום שהיא ראויה להיות שם והנך חזותא לקותא נינהו וכל לקותא סופה לנקב והויא לה נקובה וחליף דשני קרומים דוושט שניהם נטולים ממקום שהן ראויין להיות ואין לך נקובה גדולה מזו: נטולה ניטלה הכבד: נפולה נפלה מן הגג. וגלודה בכלל נטולה שניטל עורה. ונחתכו רגליה בכלל חסורה. ושף מלכתה בכלל נטולה. וכן נתלדלו סימנים ועקירת צלע וחביסת גלגלת בכלל שבורה. ובשר החופה היינו קרועה: למעוטי לקותא דרכיש דכוליא שאינה בכלל אלו ופליג עולא עליה. ואם תאמר ישנה בכלל נקובה כי היכי דאמרינן בלקותא דריאה לאו מלתא היא דהוה ליה נקבה הכוליא והא ליכא למ"ד דאפי' רכיש מולי דנקבה הכוליא כשרה ובלקותא הוא דטריף: שמונה מיני טרפות בנקובה נקובת הוושט והקרום והלב והריאה והקיבה והדקין כרס הפנימי והמסס ובית הכוסות חדא הוא הא תמניא: ואם תאמר ט' יש דהא איכא נמי מרה ההיא יחידאה היא ולית הלכתא כוותה ודרב עוירא לית לה לאיה: אין מזכירין מעשה נסים להביא ראיה מהן: יפלח כליותי היינו לקותא וטרפה: רק את נפשו שמור מכות מות הכהו ולכך נצטוה לשמור נפשו כדאמרינן בהשותפין (ב"ב דף טז.) גדול צערו של שטן משל איוב משל לאומר לעבדו שבור חבית ושמור יינה: הלכה כדברי האומר בכזית דבעינן כזית שיור בנטל הכבד ופלוגתא היא בפרקין (ל' מו.) דרמינן סתמי דמתני' אהדדי דקתני רישא אלו טרפות נטל הכבד ולא נשתייר ממנה כלום הא נשתייר כשרה ואע"ג דליכא כזית והדר תני אלו כשרות נטל הכבד ונשתייר ממנה כזית ומוקמינן לה כתנאי והכא מייתי לה משום שמעתתא דרבי יצחק בר יוסף משמיה דרבי יוחנן: והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה והא נמי סתמא היא ומאי אלמא דסיפא מרישא: אמוראי נינהו ורבי יצחק סבר דלא כייל רבי יוחנן למימר הלכה כסתם משנה אלא היכא דסבירא ליה אמר בהליה הלכה כמשנה זו ואמורא אחרינא אמר משמיה דר' יוחנן הלכה כסתם משנה והיכא דאיכא תרי סתמי דסתרן אהדדי אי איכא טעמא לאלומי חדא מחברתה כי ההיא דסנהדרין דאחד דיני ממונות (דף לב:) אזל רבי יוחנן בתרה ואי לא מספקא ליה ולא קבע בהו הלכתא כחד מינייהו ובהני תרי אי הוה משכחינן טעמא בהא דרבי יצחק לא הוה מוקמינן לה באמוראי ומשום דליכא לאלומי אצטריך לן לשנויי דרבי יצחק לית ליה האי כללא דר' יוחנן: וכבד סותמתה שנקובה במקום דבוקה בכבד וחבור הכבד סותם את הנקב: כשרה אפילו לר' יוסי בר' יהודה: כיס שלו קלפה הפנימית: זה שלא כנגד זה כגון זה למעלה וזה למטה: בקורקבן פסול הכי ס"ל משום שהמאכל מתאסף שם ומתלחלח ונכנס בנקב על שיוצא דרך נקב השני: ופעיא ביה נועקת שאע"פ שהקנה מוציא קול אי אפשר שלא יהא הוושט מתפשט עמו. ואני שמעתי פעיא מנשמת: גמדא כוונת רטי"ר בלע"ז: מהנדזין מתרמן דמכווני אהדדי: אינו קרוס ואם נקב ונסתם אפילו עלתה בו סתימה עבה אינה מתקיימת כדאמרינן ביבמות (דף עו.) בכרות שפכה נקב פסול נסתם כשר וזהו פסול שחוזר להכשרו זהו למעוטי קרוס שעלה מחמת מכה דראה שאינו קרוס דכל נקובי דטרפות לא מהניא להו סתימה דסלקא בהו לאחר זמן ולא דמי לריאה שנקבה ולפן סותמתה ולסתימת כבד במרה ולסתימה דירכים בחלחלת דלקמן (חולין דף נ.) דההיא סתימה מעיקרא היא: אין לו בדיקה מבחוץ לפי שהעור החיצון אדום ואין טפת דם נכרת בו:

הנך דאפקת לא תפוק וא"ת למאן דלית ליה לקמן (חולין דף נד.) ההיא דרב מתנה דבוקא דאטמא מאי נינהו י"ח טרפות וי"ל דבאעכול ניבי הוי טרפה לכולי עלמא ואם תאמר לעולא דאמר בסמוך ח' מיני טרפות יש ולית ליה דרכיש בר פפא מאי ניהו י"ח טרפות וי"ל דנטל נמת הגידין חשיב חדא ולרכיש הויא בכלל נחתכו רגליה ועוד קשה למ"ל נקרע רוב חיצונה זהו בשר החופה את רוב הכרס חסר להו חדא דהכא חשיב להו בתרתי לכן נראה דעולא וההיא דלקמן סברי כמתני' וכרבי יוחנן דאמר אלו טרפות דוקא ואתא אלו למעוטי דרב מתנה אע"ג דדמיא לנטולה במתני' וכ"ש דרכיש דלא דמיא כלל להנך דמתני' ולית לה י"ח טרפות נאמרו למשה מסיני ומצי למימר נמי דלית לה בשר החופה בתרתי ואם תאמר וכי היכי דחשיב תרי פסוקי כחדא א"כ ריאה שחסרה וחסרון דשדרה נחשב נמי כחדא וי"ל לפי דאין שעורן שוה דחסרון דריאה בכל שהוא וחסרון דשדרה פלוגתא ב"ש וב"ה אי נמי לפי שאין בבשר חי בעינן ואם תאמר ונקרע רוב החיצונה ובשר החופה את רוב הכרס נמי נחשב כחדא וי"ל דרוב החיצונה הוא רוב הכרס ובשר החופה את רוב הכרס אינו רוב בשר אלא רוב מה שכנגד רוב הכרס וא"ת ואמאי לא חשיב חסרון הגרגרת דהוי בכלל פסוקה וי"ל דטעמא דחסרון משום דפסוקה לפסק הוי כרוב: יפלח כליותי מי קא חיי פירש בקונטרס דהאי לקותא הוא וקשה דא"כ תיקשי ליה דהאי דלאו היינו לקותא דקאמר בה טרפה הא איכא לקותא דכשרה כדאמר לקמן (חולין דף נה:) מלאה מוגלא טרפה מים זכים כשרה אלא הכי פריך יפלח כליותי מי קא חיי בלא רפואה הא קאמר לקמן (חולין דף נה.) דלקה בכוליתא וקטלה ואי בדרבו ליה סמא חיי ואיוב לא מצינו שעשו לו שום רפואה: והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה אע"ג דסיפא דמתני' (לקמן חולין דף נד.) דאלו כשרות מסייע ליה מכל מקום פריך מכח דמאי אלימא הך סתמא מהך סתמא כדפירש בקונטרס ואי משום שהאחרון הוא עקר במקום שיש סדר למשנה כגון בחדא מסכתא מ"מ הך משנה דאלו טרפות ואלו כשרות כחדא בבא חשיב ואין סדר וה"ר יעקב מאורליינ"ש תירץ דהכי פריך והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה וע"כ סתמא דאלו כשרות לאו סתמא מעלייתא היא דאי סתמא מעלייתא היא אמאי איצטריך ר"י לומר הלכה כמותו הא אמר ר' יוחנן חדא זמנא דהלכה כסתם משנה:

מסורת הש"ס

א בספרא שמיני פרק ג ו

תורה אור השלם

יָשֻׁבּוּ עָלַי רַבָּיו יְפַלַּח כִּלְיוֹתַי וְלֹא יַחְמוֹל יִשְׁפֹּךְ לָאָרֶץ מְרֵרָתִי: [איוב טז, יג]

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׂטָן הִנּוֹ בְיָדֶךָ אַךְ אֶת־נַפְשׁוֹ שְׁמֹר: [איוב ב, ו]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פג' מהל' שחיטה הל' ב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כט סעי' א:

ב מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מב סעי' א:

ג מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מב סעי' א:

ד מיי' פו' מהל' שחיטה הל' יח, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מט סעי' א:

ה מיי' פג' מהל' שחיטה הל' ג, טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' ד ה:

ו מיי' פו' מהל' שחיטה הל' כא:

ז מיי' פג' מהל' שחיטה הל' ב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' ד:

ח מיי' פו' מהל' שחיטה הל' יח, טוש"ע יו"ד סי' מט סעי' א:

ט מיי' פו' מהל' שחיטה הל' כא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' ד:

י מיי' פג' מהל' שחיטה הל' כב, ש"ע יו"ד סי' לג סעי' ג:

רבינו גרשום

שמונה מיני טרפות יש בנקובה כלומר במתניתין:

וא"ר יוחנן כר' יוסף הלכה כר' האומר כזית. כלומר ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כזית טרפה. כלומר כמתניתין כאותה בבא דאלו כשרות בבהמות. וכיס שלו קיים כו' הכיס שהוא נקלף:

גמדא נרכשת זמנין דמהנדזין בהדדי כו' זמנין דקוין הנקבין ולכך מודי לקטלא:

למאי נפקא מינה לספק דרוסה כלומר לדריסה כמין טופח של לב והושט אדום ולא מוכרחת לב של דריסה:

לִסְפֵק דְּרוּסָה. הָהִיא סְפֵק דְּרוּסָה דַּאֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּה, הֲוָה קָא בָּדֵיק לֵיהּ רַבָּה לְוֶושֶׁט מֵאַבָּרַאי. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְהָא מָר הוּא דְּאָמַר: וֶושֶׁט אֵין לוֹ בְּדִיקָה אֶלָּא מִבִּפְנִים! אַפְכֵיהּ רַבָּה וּבַדְקֵיהּ, וְאִישְׁתְּכַח עֲלֵיהּ תְּרֵי קוּרְטֵי דְּמָא, וְטַרְפַהּ. וְרַבָּה נָמֵי לְחַדּוֹדֵי לְאַבָּיֵי הוּא דְּבָעֵי. אָמַר עוּלָּא: יָשַׁב לוֹ קוֹץ בַּוֶּושֶׁט, אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא הִבְרִיא. (דָּרַס חֲתִיכוֹת בְּסַכִּין טְמֵאָה, סִימָן) וּלְעוּלָּא, מַאי שְׁנָא מִסְּפֵק דְּרוּסָה? קָסָבַר עוּלָּא אֵין חוֹשְׁשִׁין לִסְפֵק דְּרוּסָה. וּמַאי שְׁנָא מִשְּׁתֵּי חֲתִיכוֹת, אַחַת שֶׁל חֵלֶב וְאַחַת שֶׁל שׁוּמָּן? הָתָם אִיתַּחְזַק אִיסּוּרָא. וּמַאי שְׁנָא מֵהַשּׁוֹחֵט בְּסַכִּין, וְנִמְצֵאת פְּגוּמָה? הָתָם אִיתְיְלִיד לַהּ רֵיעוּתָא בְּסַכִּין. (א)וּמַאי שְׁנָא מִסְּפֵק טוּמְאָה בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, דִּסְפֵקוֹ טָמֵא? וְלִיטַעְמָיךְ, נִידַמְּיֵיהּ לִסְפֵק טוּמְאָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, דִּסְפֵקוֹ טָהוֹר! אֶלָּא הָתָם, הִלְכְתָא גְּמִירִי לַהּ מִסּוֹטָה. [א]יָתֵיב הָהוּא מֵרַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּרַב כָּהֲנָא, וְיָתֵיב וְקָאָמַר: "נִמְצֵאת" אִתְּמַר, אֲבָל יָשַׁב – חָיְישִׁינַן. אֲמַר לְהוּ רַב כָּהֲנָא: לָא תְּצִיתוּ לֵיהּ, "יָשַׁב" אִיתְּמַר, אֲבָל נִמְצֵאת – לָא אִיצְטְרִיךְ לֵיהּ לְעוּלָּא, דְּכוּלְּהוּ חֵיוֵי בָּרָיְיתָא קוֹצֵי אָכְלָן. [ב]אִיתְּמַר: תּוֹרְבַּץ הַוֶּושֶׁט – רַב אָמַר: בְּמַשֶּׁהוּ, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: בְּרוּבּוֹ. רַב אָמַר בְּמַשֶּׁהוּ: מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא, וּשְׁמוּאֵל אָמַר בְּרוּבּוֹ: לָאו מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא. [ג]הֵי נִיהוּ תּוֹרְבַּץ הַוֶּושֶׁט? אָמַר מָרִי בַּר מָר עוּקְבָא אָמַר שְׁמוּאֵל: כֹּל שֶׁחוֹתְכוֹ וּמַרְחִיב – זֶה הוּא תּוֹרְבַּץ הַוֶּושֶׁט, חוֹתְכוֹ וְעוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ – זֶהוּ וֶושֶׁט עַצְמוֹ. אֲמַר לְהוּ רַב פַּפֵּי: מָר לָא אָמַר הָכִי, וּמַנּוּ? רַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי. אֶלָּא כֹּל שֶׁחוֹתְכוֹ וְעוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ – זֶה תּוֹרְבַּץ הַוֶּושֶׁט, אֶלָּא אֵיזֶהוּ וֶושֶׁט עַצְמוֹ? כֹּל שֶׁחוֹתְכוֹ וְכָוֵיץ. יוֹנָה אָמַר זֵירָא: מִבְּלַעְתָּא, וְכַמָּה? אָמַר רַב אַוְיָא: פָּחוֹת מִשְּׂעָרְתָּא וַעֲדִיף מֵחִיטְּתָא. הָהוּא תּוֹרָא דַּהֲוָה לִבְנֵי רַב עוּקְבָא, דְּאַתְחֵיל בֵּיהּ שְׁחִיטָה בְּתוּרְבַּץ הַוֶּושֶׁט, וּגְמַר בְּוֶושֶׁט. אָמַר רָבָא: רָמֵינָא עֲלֵיהּ חוּמְרֵי דְּרַב וְחוּמְרֵי דִּשְׁמוּאֵל, וְטָרֵיפְנָא לֵיהּ. חוּמְרֵי דְּרַב, דְּאָמַר רַב: בְּמַשֶּׁהוּ. וְהָאָמַר רַב: מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא! כִּשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר: לָאו מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא. אִי שְׁמוּאֵל, הָאָמַר: בְּרוּבּוֹ! כְּרַב, דְּאָמַר: בְּמַשֶּׁהוּ. אִיגַּלְגַּל מִילְּתָא, מְטַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַבָּא, אֲמַר לְהוּ: תּוֹרָא, בֵּין לְרַב בֵּין לִשְׁמוּאֵל שְׁרֵי. זִילוּ אֲמַרוּ לֵיהּ לִבְרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף בַּר חָמָא, דְּלְשַׁלֵּים דְּמֵי תוֹרָא לְמָרֵיהּ. (ב)אֲמַר מָר בְּרֵיהּ דְּרָבִינָא: מוֹתְבִינָא תְּיוּבְתָּא כְּלַפֵּי סָנְאֵיהּ דְּרָבָא, לְעוֹלָם הִלְכְתָא כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל, וְהָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי – עוֹשֶׂה, כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל – עוֹשֶׂה. מִקּוּלֵּי בֵּית שַׁמַּאי וּמִקּוּלֵּי בֵּית הִלֵּל – רָשָׁע.

מֵחוּמְרֵי

הַהִיא סְפֵק דְּרוּסָה פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּבִבְהֵמָה נָמֵי אִיכָּא תַּקַּנְתָּא דְּבִשְׁלָמָא גַּבֵּי נֶקֶב אִכָּא לְמֵימַר דִּלְמָא בִּמְקוֹם נֶקֶב שָׁחַט אֲבָל גַּבֵּי דְּרוּסָה כֵּיוָן דִּמְקוֹמָהּ מַאְדִּים אַפֵּי' שָׁחַט בָּהּ יֵשׁ הֶכֵּר בְּמַשֶּׁהוּ וּלְפִי מַה שֶּׁפֵּרַשְׁתִּי בפ"ב (לְעֵיל חֻלִּין דַּף כח.) גַּבֵּי בַּר אַוְזָא דְּקָאָמַר נִשְׁחֲטֵהּ לְוֶשֶׁט דִּלְמָא בִּמְקוֹם נֶקֶב שָׁחֵט דִּבְסְפֵק דְּרוּסָה אַיְירֵי לֹא יִתָּכֵן לוֹמַר כֵּן: **יָשַׁב** לוֹ קוֹץ בַּוֶּשֶׁט פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וְקֹרֶט דָּם אֵין בּוֹ מִבִּפְנִים וְנִרְאֶה דְּאֵין לָחוּשׁ אֲפִלּוּ יֵשׁ מִבִּפְנִים אִם אֵין מִבַּחוּץ כֵּיוָן דְּלָא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא הִבְרִיא:

קָסָבַר עֻלָּא אֵין חוֹשְׁשִׁין לִסְפֵק דְּרוּסָה לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף נג:) פָּסְקִינַן דְּחָיְישִׁינַן לִסְפֵק דְּרוּסָה וְאִם כֵּן יָשַׁב לוֹ קוֹץ בַּוֶּשֶׁט חוֹשְׁשִׁין נָמֵי שֶׁמָּא הִבְרִיא וְאִם תֹּאמַר וְאַמַּאי נֵימָא נִשְׁחֲטָה הֻתְּרָה כִּדְאָמְרִינַן בפ"ק (לְעֵיל חֻלִּין ט.) גַּבֵּי בָּא זְאֵב וְנָטַל אֶת בְּנֵי מֵעַיִם וְהֶחֱזִירָן כְּשֶׁהֵן נְקוּבִים וְכִי תֵּימָא שָׁאנֵי הָכָא שֶׁנּוֹלְדָה סְפֵיקָא מֵחַיִּים הָא אָמַר בְּפֶ' ד' אַחִין (יְבָמוֹת דַּף ל: וְשָׁם) וְאִלּוּ גַּבֵּי גֵּרוּשִׁין סָפֵק קָרוֹב לָהּ סָפֵק קָרוֹב לוֹ לָא קָתָנֵי פֵּרוּשׁ וּמֻתֶּרֶת צָרַת עֶרְוָה לַשּׁוּק בְּלֹא חֲלִיצָה וּמְפָרֵשׁ טַעְמָא מִשּׁוּם דְּאִשָּׁה זוֹ בְּחֶזְקַת הֶתֵּר לַשּׁוּק עוֹמֶדֶת וְאַל תַּחְסְרֶנָּה מִסָּפֵק אַלְמָא הַשְׁתָּא דְּמֵת בַּעְלָהּ מוֹקְמִינַן לָהּ בְּחֶזְקַת מַה שֶּׁהָיְתָה בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ קֹדֶם שֶׁזָּרַק גֵּט לְעֶרְוָה וְהָכָא נָמֵי כִּי נִשְׁחֲטָה נַעֲמִידֶנָּה בְּחֶזְקַת מַה שֶּׁהָיְתָה קֹדֶם שֶׁנּוֹלַד בָּהּ סְפֵק דְּרוּסָה וְנַעֲמִידֶנָּה בְּחֶזְקַת שֶׁאֵינָהּ דְּרוּסָה וְיֵ"ל דְּשָׁאנֵי הָכָא דִּדְרוּסָה שְׁכִיחָא וְהָא דְּאָמְרִינַן לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף נג.) גַּבֵּי אֲרִי שֶׁנִּכְנַס לְבֵין הַשְּׁוָרִים וְנִמְצָא צִפֹּרֶן עַל גַּבּוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם כֵּיוָן דְּאִיכָּא לְמֵימַר הָכִי וְאִכָּא לְמֵימַר הָכִי אוֹקֵי תּוֹרָא אַחֲזָקֵהּ רַב לְטַעְמֵהּ דְּאָמַר אֵין חוֹשְׁשִׁין לִסְפֵק דְּרוּסָה אֲבָל לְמ"ד חוֹשְׁשִׁין לָא מוֹקְמִינַן לֵיהּ אַחֲזָקֵהּ הָתָם נָמֵי דָּמֵי לְתָלוֹת יוֹתֵר בִּדְרוּסַת אֲרִי כְּמוֹ בִּסְפֵק דְּרוּסָה בְּעָלְמָא:

שָׁאנֵי הָתָם דְּאִתַּחְזַק אִסּוּרָא וּבַחֲתִיכָה אַחַת סָפֵק שֶׁל חֵלֶב סָפֵק שֶׁל שֻׁמָּן וְאַע"ג דְּלֹא אִתַּחְזַק אִסּוּרָא לָא אִתַּחְזַק נָמֵי הֶתֵּרָא אֲבָל הָכָא מֵעִקָּרָא הָיְתָה בְּחֶזְקַת כְּשֵׁרָה:

כִּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר לָאו מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא וַאֲפִי' לְמַאן דְּמַכְשִׁיר בפ"ק (לְעֵיל חֻלִּין יט.) הִגְרִים שְׁלִישׁ וְשָׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ שָׁאנֵי גַּרְגֶּרֶת דְּלָא מִטַּרְפָא בְּמַשֶּׁהוּ עַל דְּאִיכָּא רֵבָה: **אִי** כִּשְׁמוּאֵל הָא אָמַר בְּרֻבּוֹ אע"ג דִּשְׁמוּאֵל פּוֹסֵל בפ"ק (לְעֵיל חֻלִּין כ.) הִגְרִים שְׁלִישׁ וְשָׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ גַּבֵּי כָּל הַכָּשֵׁר בִּשְׁחִיטָה כְּנֶגְדּוֹ בָּעֹרֶף כָּשֵׁר בִּמְלִיקָה הָכָא בָּעֵי לְמֵימַר דְּרָבָא לָא פָּסִיל מֵהַאי טַעְמָא אֶלָּא מִשּׁוּם חֻמְרֵי דְּרַב וְחֻמְרֵי דִּשְׁמוּאֵל: **זִיל** שַׁלֵּם דְּמֵי תוֹרָא לְמָרֵהּ וְאַע"ג דְּטָעָה בִּדְבַר מִשְׁנָה הוּא לֹא עָבְדִינַן כִּתְרֵי חוּמְרֵי דִּסְתָרֵי אַהֲדָדֵי בְּיָדַיִם הֶאֱכִילוּ לִכְלָבִים:

לִסְפֵק דְּרוּסָה כְּגוֹן הָנָךְ דְּאִיכָּא לְמֵיחַשׁ לְהוּ כִּדְלְקַמָּן אִיהוּ קָשְׁתִיק וְאִינְהוּ קָא מְקַרְקְרָן וְאָמְרִינַן לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף נג:) דְּרוּסָה שֶׁאָמְרוּ צְרִיכָה בְּדִיקָה וְאֵינָהּ אֲסוּרָה עַד שֶׁיַּאְדִּים כְּנֶגֶד הֶחָלָל וּבְסִימָנִים עַד שֶׁיַּאְדִּימוּ הַסִּימָנִים עַצְמָן וְלֹא שֶׁנִּקַּב אֶלָּא שֶׁהָאֹדֶם מַאְדִּים הַסִּימָן וּמְחַלְחֵל וְיוֹרֵד לַחֲלָלוֹ וּבַוֶּשֶׁט אֵינוֹ נִכָּר הָאַדְמִימוּת אֶלָּא מִבִּפְנִים שֶׁהָעוֹר לָבָן: הַהִיא סְפֵק דְּרוּסָה וְכוּ' אִם עוֹף הָיָה בּוֹדֵק הַקָּנֶה תְּחִלָּה כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק שֵׁנִי (לְעֵיל חֻלִּין כח.) וְשָׁחַט הַקָּנֶה וְהִכְשִׁירוּ וְאַחַר כָּךְ בָּדַק הַוֶּשֶׁט וְאִם בְּהֵמָה הִיא נָמֵי אִית בָּהּ תַּקַּנְתָּא דְּבִשְׁלָמָא גַּבֵּי נֶקֶב אִכָּא לְמֵימַר דִּלְמָא בִּמְקוֹם נֶקֶב שָׁחַט אֲבָל גַּבֵּי דְּרוּסָה כֵּיוָן דִּמְקוֹמוֹ מַאְדִּים אֲפִילּוּ שָׁחַט בּוֹ יֵשׁ הֶכֵּר בְּמַשֶּׁהוּ: קוּרְטֵי דְּמָא שֶׁחִלְחֵל הָאֹדֶם וְנִכְנַס: לְחַדּוּדֵי לְאַבָּיֵי כְּדֵי שֶׁיִּשְׁאַל: יָשַׁב לוֹ קוֹץ כְּגוֹן שֶׁאָכַל קוֹץ וְנִתְחַב לְתוֹךְ הַוֶּשֶׁט וְאֵינוֹ נִרְאֶה נְקוּבָתוֹ מִבַּחוּץ וְקֹרֶט דָּם אֵין בָּהּ בִּפְנִים: אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא נֶקֶב הָיָה וְהִבְרִיא וַהֲוָה קְרוּם שֶׁעָלָה מֵחֲמַת מַכָּה בַּוֶּשֶׁט וְאֵינוֹ קְרוּם. וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי וְהִבְרִיא לְשׁוֹן נִקַּב כְּמוֹ וּבָרֵא אוֹתָם בְּחַרְבוֹתָם (יְחֶזְקֵאל כג): מַאי שְׁנָא מִסְּפֵק דְּרוּסָה דְּמִשּׁוּם דְּעָל אַרְיָא בֵּינַיְהוּ אָמְרִינַן שֶׁמָּא דָּרַס וּמַצְרְכִינַן לֵיהּ בְּדִיקָה וְהָכָא לָא אֶפְשָׁר לְמִבְדְּקָהּ דְּנֶקֶב מַשֶּׁהוּ בָּעוֹר הַחִיצוֹן שֶׁל וֶשֶׁט לֹא מִנְכַּר: קָסָבַר אֵין חוֹשְׁשִׁין לִסְפֵק דְּרוּסָה דִּפְלוּגְתָּא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל הִיא בְּפִרְקִין (דַּף נג.): מִשְּׁתֵּי חֲתִיכוֹת שֶׁאִם אָכַל אַחַת מֵהֶן וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזוֹ הִיא דְּמֵבִיא אָשָׁם תָּלוּי עַל הַסָּפֵק: הָכָא לֹא אִתַּחְזַק אִסּוּרָא שֶׁיְּשִׁיבַת קוֹץ בְּלֹא נְקִיבָה אֵין כְּלוּם: הַשּׁוֹחֵט בְּסַכִּין בְּדוּקָה דְּלָא אִתַּחְזַק אִסּוּרָא קֹדֶם שְׁחִיטָה: אִתְיְלִיד רֵיעוּתָא וְאִי לָא אִתַּחְזַק בְּרֵישָׁא הָא אִתְיְלִיד לְבַסּוֹף. אִתַּחֲזַק שַׁיָּךְ לְמֵימַר בְּמִילֵי דְּמֵעִקָּרָא אִיתְיְלִיד שַׁיָּךְ לְמֵימַר בְּמִלֵּי דִּלְבַסּוֹף: ה"ג אֶלָּא הָתָם הִלְכְתָא גְּמִירִי לַהּ מִסּוֹטָה בֵּין לְעִנְיַן טֻמְאָה וּבֵין לְעִנְיַן טָהֳרָה וְאֵין טַעַם בַּדָּבָר וְלָא גָמְרִינַן מִנָּהּ דְּהָכִי גְּמִירִי לָהּ מִסּוֹטָה בְּמַסֶּכֶת סוֹטָה (דַּף כח:) וּבפ"ק דְּנִדָּה (דַּף ג.) דְּמָה סוֹטָה סְתִירָתָהּ בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וַאֲסוּרָה מִסָּפֵק אַף סְפֵק טֻמְאָה בּרה"י סְפֵקוֹ טָמֵא: נִמְצֵאת אִתְּמַר בְּלֹא תְּחִיבָה: חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא ב' הָעוֹרוֹת נִקְבוּ וְהִבְרִיא הַחִיצוֹן: בָּרַיְתָא הָרוֹעוֹת בְּאֵפֶר וּבִיעָרִים: תּוֹרְבַּץ הַוֶּשֶׁט מְקוֹם דִּבּוּקוֹ בַּלֶּחִי: בְּמַשֶּׁהוּ אִם נִקַּב שָׁם: מְקוֹם הַשְּׁחִיטָה הוּא וְאִם שָׁחַט שָׁם כְּשֵׁרָה הִלְכָּךְ דִּינוֹ כְּוֶשֶׁט וְכִי גְּמִירֵי הַגְרָמָה בְּקָנֶה הוּא דִּגְמִירִי אֲבָל בַּוֶּשֶׁט לֹא שַׁיְּכָא הַגְרָמָה: וּמַרְחִיב נִפְתָּח פִּי הַנֶּקֶב כְּמִין פִּי אַמְתַּחַת. וְהַאי מַרְחִיב לָא אַחֲתָךְ קָאֵי אֶלָּא אַעוּגַל פִּי חֲלַל הַוֶּשֶׁט: חוֹתְכוֹ וְעוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ שֶׁהַוֶּשֶׁט רַךְ הוּא וּכְשֶׁחוֹתְכִין אוֹתוֹ אֵינוֹ מַרְחִיב אֲבָל לְגַל הָרֹאשׁ הוּא מִתְקַשֶּׁה לדיי"ש בְּלַע"ז: מָר לָא אָמַר הָכִי רַבִּי אֵינוֹ אוֹמֵר כֵּן: וְכָוֵיץ רטיי"ש וְנִכְפָּל פִּי הַנֶּקֶב בְּגַל חֲלָלוֹ וְנִסְתַּם עֹגֶל פִּי הֶחָלָל: מִבְּלַעְתָּא מְקוֹם בֵּית הַבְּלִיעָה קָרוּי תּוֹרְבַּץ סָמוּךְ לְרֹאשׁ הַנֶּקֶב מְאֹל: פָּחוֹת מִשְּׂעָרְתָּא מֵאֹרֶךְ שְׂעוֹרָה: דְּאַתְחִיל בֵּהּ שְׁחִיטָה מַשֶּׁהוּ: דְּאָמַר בְּמַשֶּׁהוּ וְהַאי לָאו מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא: כִּשְׁמוּאֵל וְהָוֵי נֶקֶב: בֵּין לְרַב וּבֵין לִשְׁמוּאֵל מֵיסְרָא שָׁרֵי לְרַב מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא וּשְׁחִיטָה מְעַלַּיְיתָא הִיא וְלִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר נֶקֶב הוּא דְּאָמַר נְקוּבָתוֹ בְּרֻבּוֹ: רַבָּא בְּרֵיהּ דְּרַב בַּר יוֹסֵף בַּר חָמָא הוּא וְהוּא רַבָּא דְּכוּלֵּי גְּמָרָא בַּר פְּלוּגְתֵּיהּ דְּאַבָּיֵי: דְּמֵי תוֹרָא לְמָרֵיהּ שֶׁכְּבָר הֶאֱכִילוּ לִכְלָבִים דְּאִילּוּ הֲוָה קַמָּן הֲוָה הָדַר בֵּהּ וּמִשְׁתְּרֵי בַּאֲכִילָה דְּקַיי"ל (בְּסַנְהֶדְרִין דַּף ו.) טָעָה בִּדְבַר מִשְׁנָה חוֹזֵר וְהָא דְּבַר מִשְׁנָה מְפֹרֶשֶׁת הִיא דְּלָא עָבְדִינַן כִּתְרֵי חֻמְרֵי: כְּלַפֵּי סָנְאֵהּ דְּרָבָא לִשְׁנָא מְעַלְּיָא מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְאוֹתוֹבֵי וְהַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פג' מהל' שחיטה הל' כא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' ט':

ב מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ב, טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' ג:

ג מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ה, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כ סעי' ב:

רבינו גרשום

ולא הוה רבה לחודי לאביי כו' כלומר רבה לא בדקיה מבחוץ אלא [illegible]:

ישב לו קוץ בושט. כלומר נעץ לו קוץ [illegible] שמא הבריא [illegible]:

אלמא קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה. [illegible]:

אלא התם הלכתא גמירי לה מסוטה [illegible]:

וקאמר נמצאת איתמר כלומר לא איתמר ישב [illegible]:

כל שחותכו ומרחיב כו' [illegible] זילו אמרו לבריה לרב יוסף בר חמא כו' [illegible]:

מסורת הש"ס

א סוטה כח:; ספרי במדבר; נזיר נז.; כתובות טו.; סוכה מב.; פסחים יט:

ב עירובין ו:; ראש השנה יד:

מְחוּמְרֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל – עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: "הַכְּסִיל בַּחוֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ". אֶלָּא אִי כְּבֵית שַׁמַּאי – כְּקוּלֵּיהֶן וּכְחוּמְרֵיהֶן, אִי כְּבֵית הִלֵּל – כְּקוּלֵּיהֶן וּכְחוּמְרֵיהֶן. הָא גּוּפָא קַשְׁיָא, אָמְרַתְּ: לְעוֹלָם הֲלָכָה כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל, וַהֲדַר תָּנֵי: וְהָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי יַעֲשֶׂה! (א)לָא קַשְׁיָא, כָּאן – קוֹדֶם בַּת קוֹל, כָּאן – לְאַחַר בַּת קוֹל. וְאִי בָּעֵית אֵימָא, אַף לְאַחַר בַּת קוֹל, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִיא, דְּאָמַר: אֵין מַשְׁגִּיחִין בְּבַת קוֹל. מִכָּל מָקוֹם, קַשְׁיָא. (ב)אָמַר רַב טָבוּת: כּוּלַּהּ כְּרַב עֲבַדַהּ, דְּכִי אֲתָא רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל אָמַר: לָא תְּצִיתוּ לְהוּ לְהָנֵי כְּלָלֵי דְּכַיֵּיל יְהוּדָה אֲחִי מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב! הָכִי אָמַר רַב: וֶושֶׁט נָתְנוּ [בּוֹ] חֲכָמִים שִׁיעוּר, מִכְּלָל דְּתוּרְבַּץ הַוֶּושֶׁט לָאו מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא, וְקָאָמַר בְּמַשֶּׁהוּ. [א]לְמַעְלָה עַד כַּמָּה? אָמַר רַב נַחְמָן: עַד כְּדֵי תְּפִיסַת יָד. לְמַטָּה עַד כַּמָּה? אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: עַד כְּדֵי שֶׁיַּשְׂעִיר. אִינִי? וְהָאָמַר רָבִינָא אָמַר גְּנִיבָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: טֶפַח בַּוֶּושֶׁט סָמוּךְ לַכָּרֵס – זֶהוּ כָּרֵס הַפְּנִימִי. אַמַּאי? כִּי קָא שָׁחֵט בְּכָרֵס קָא שָׁחֵיט! אֵימָא: טֶפַח בְּכָרֵס סָמוּךְ לַוֶּושֶׁט – זֶהוּ כָּרֵס הַפְּנִימִי. אִיבָּעֵית אֵימָא: כִּי קָאָמַר רַב – בְּתוֹרָא, דְּמַשְׂעַר טְפֵי. [ב]אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: תּוּרְבַּץ הַוֶּושֶׁט שֶׁנִּיטַּל כּוּלּוֹ מִלֶּחִי – כָּשֵׁר, וּתְנָא תּוּנָא: נִיטַּל לֶחִי הַתַּחְתּוֹן – כָּשֵׁר. מַתְקִיף לַהּ רַב פָּפָּא: וְהָאִיכָּא עִיקּוּר סִימָנִים? [ג]וּלְרַב פָּפָּא קַשְׁיָא מַתְנִיתִין: נִיטַּל לֶחִי הַתַּחְתּוֹן – כָּשֵׁר. [ד]בִּשְׁלָמָא מַתְנִיתִין לְרַב פָּפָּא לָא קַשְׁיָא, הָא דְּאִיעֲקוּר אִיעֲקוּרֵי, הָא דְּאִיגּוּם אִיגּוּמֵי מֵעִילָּוֵי סִימָנִים, אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל קַשְׁיָא! [ה]לָא תֵּימָא כּוּלּוֹ, אֶלָּא אֵימָא רוּבּוֹ. [ו](ג)וְהָאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר שְׁמוּאֵל: סִימָנִים שֶׁנִּדַּלְדְּלוּ בְּרוּבָּן – טְרֵפָה? אָמַר רַב שִׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: הָא דְּאִקְּפַל אִיקְּפוּלֵי, הָתָם דְּאִפְּרוּק אִפְּרוּקֵי. וּפְסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת. תָּנָא: כַּמָּה פְּסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת? בְּרוּבָּהּ. וְכַמָּה רוּבָּהּ? רַב אָמַר:

רוב

מַחְמְרֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמַחְמְרֵי בֵּית הִלֵּל מְפָרֵשׁ בְּפ"ק דְּעֵירוּבִין (דַּף ז.) בִּתְרֵי חוּמְרֵי דְּסָתְרָן אַהֲדָדֵי כְּגוֹן הַךְ דִּשְׁדְרָה וְגֻלְגֹּלֶת דְּאִיפְּלוּג בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל לְגַבֵּי אֹהֶל דַּהֲווּ לְהוּ בֵּית שַׁמַּאי לְחוּמְרָא וְאָמְרִי עַד שֶׁתֶּחְסַר שְׁתֵּי חוּלְיוֹת מְטַמֵּא בְּאֹהֶל וּבֵית הִלֵּל לְקוּלָּא וְקָאָמְרִינַן וְכֵן לִטְרֵפָה דִּלְבֵית הִלֵּל בַּחֲדָא חוּלְיָא הָוֵי חִסָּרוֹן וּטְרֵפָה וּלְב"ש כְּשֵׁרָה וַהֲווּ לְהוּ ב"ש לְקוּלָּא וּב"ה לְחוּמְרָא וּמַאן דַּעֲבִיד בִּטְרֵפוֹת כְּחוּמְרֵי ב"ה וּבְטֻמְאָה כְּחוּמְרֵי ב"ש כְּסִיל הוּא דְּהָכָא חָשִׁיב לֵיהּ חִסָּרוֹן וְהָכָא לָא חָשִׁיב לֵיהּ חִסָּרוֹן. וְהָנֵי דְּרָבָא נָמֵי סָתְרָן אַהֲדָדֵי דְּכֵיוָן דְּאָמַר נְקוּבָתוֹ בְּמַשֶּׁהוּ טַעְמָא מִשּׁוּם דִּמְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא וְאָמְרֵי דִּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר לָאו מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא וְאִשְׁתַּכַּח דְּסָתְרָן מִילְּתֵיהּ דְּרָבָא אַהֲדָדֵי: בַּת קוֹל בְּפֶרֶק קַמָּא דְּעֵירוּבִין (דַּף יג:) יָצְתָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה הֲלָכָה כְּבֵית הִלֵּל: דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּבָבָא מְצִיעָא בְּהַזָּהָב (בָּבָא מְצִיעָא דַּף נט:): מִכָּל מָקוֹם קַשְׁיָא דִּכְתְרֵי חוּמְרֵי לָא עָבְדִינַן: סְתָם שְׁמַעְתֵּיהּ דְּרַב כְּלָלֵי בָּתְרָאֵי רַב יְהוּדָה הֲוָה אֲמַר לְהוּ בְּבֵי מִדְרְשָׁא: נָתְנוּ בּוֹ שִׁעוּר עַל כַּמָּה הוּא כָּשֵׁר לִשְׁחִיטָה: לָאו מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא אַפְּ"ה אָמַר רַב בְּמַשֶּׁהוּ מִילֵי דַּהֲוָה אַגַּרְגֶּרֶת דְּבֵין בִּמְקוֹם שְׁחִיטָה בֵּין שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם שְׁחִיטָה שָׁוֶה שִׁעוּרָהּ: עַד כְּדֵי תְּפִיסַת יָד צָרִיךְ לְהַנִּיחַ לְצַד הָרֹאשׁ כְּשָׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת וְאַרְבַּע לְשׁוֹן מוֹרִי הַזָּקֵן וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי אֲחִיזַת חֲצִי צִפָּרְנַיִם וְהָרִאשׁוֹן נִרְאֶה בְּעֵינַי דְּכִי הַאי גַּוְונָא לָא מִקְרֵי תְּפִיסַת יָד: עַד מָקוֹם שֶׁיַּשְׂעִיר שֶׁיֵּשׁ שָׁם שֵׂעָר שֶׁגּוֹרְרִין בְּסַכִּין מִכָּרֵס הַפְּנִימִי: טֶפַח בַּוֶּשֶׁט מִקְרֵי כָּרֵס וְהָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּלָא אָזֵל שֵׂעָר בְּתוֹךְ הַוֶּשֶׁט וְלָא מִידֵי וְאַתְּ אָמְרַתְּ עַל מָקוֹם שֶׁיַּשְׂעִיר דְּהָא עַל סוֹף הַוֶּשֶׁט כֻּלּוֹ מָנֵי שָׁחֵט וְכֵיוָן דְּלָאו וֶשֶׁט הוּא הֵיכִי מָנֵי שָׁחֵט בֵּהּ: אֵימָא טֶפַח בְּכָרֵס סָמוּךְ לַוֶּשֶׁט דְּהַיְינוּ טֶפַח רִאשׁוֹן שֶׁל כָּרֵס הָוֵי כָּרֵס הַפְּנִימִי וּנְקוּבָתוֹ בְּמַשֶּׁהוּ וּלְפִי שֶׁהוּא נֶחְבָּא בְּמָקוֹם הַמֵּצַר בֵּין צְלָעוֹת הֶחָזֶה קָרֵי לֵיהּ פְּנִימִי וְכָל שְׁאָר הַכָּרֵס קָרוּי בְּמַתְנִי' הַחִיצוֹנָה וְנִלּוֹנֵית בִּקְרִיעַת רֻבּוֹ: כִּי קָאָמַר רַב טֶפַח בַּוֶּשֶׁט מִקְרֵי כָּרֵס: בְּתוֹרָא דְּמִשָּׂעִיר טְפֵי שֶׁהַשֵּׂעָר נִכְנָס בְּתוֹךְ הַוֶּשֶׁט טֶפַח וּלְעוֹלָם מְקוֹם שְׁחִיטָה הָוֵי בַּוֶּשֶׁט עַל מְקוֹם הַשֵּׂעָר: תּוּרְבַּן הַוֶּשֶׁט שֶׁנִּטַּל כֻּלּוֹ לְקַמֵּיהּ פָּרֵיךְ וְהָא אִיכָּא עִקּוּר סִימָנִים: וְתַנָּא תּוּנָא תַּנָּא דְּמַתְנִיתִין דְּפִרְקִין מְסַיַּע לֵיהּ. תּוּנָא כְּמוֹ תַּנָּא דִּילַן: נִטַּל לֶחִי הַתַּחְתּוֹן כָּשֵׁר וְכֵיוָן שֶׁנִּטַּל הַלֶּחִי נִתְלְשׁוּ הַסִּימָנִים שֶׁבַּלֶּחִי הַתַּחְתּוֹן הֵם מְחֻבָּרִים: קַשְׁיָא מַתְנִי' דְּקָתָנֵי כָּשֵׁר: הָא דְּאִיעֲקוּר אִיעֲקוֹרֵי עִקּוּר סִימָנִים כְּשֶׁנֶּעֱקַר הַוֶּשֶׁט מִן הַלֶּחִי וּמִן הַבָּשָׂר: הָא דְּאִיגּוּם אִיגּוּמֵי מֵעִלָּוֵי סִימָנִים שֶׁנִּגְמַם הַלֶּחִי מִן הַבָּשָׂר שֶׁמֻּטָּל עַל הַסִּימָנִים בֵּין הַלֶּחִי וְהַסִּימָן דְּלָאו עִקּוּר הוּא שֶׁהַסִּימָנִים מְעֹרִין בַּבָּשָׂר: אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל קַשְׁיָא הָא דְּרַב פָּפָּא דִּלְדִידֵיהּ אִיכָּא עִקּוּר סִימָנִים דְּקָאָמַר תַּרְבַּן הַוֶּשֶׁט שֶׁנִּטַּל דְּמַשְׁמַע שֶׁהַוֶּשֶׁט לְכֻלּוֹ נִתַּק וְנִתְלַשׁ מִן הַבָּשָׂר: דְּאִקְּפַל אִקְּפוּלֵי שֶׁנִּקְלַף מֵעַל הַבָּשָׂר. אִקְּפַל כְּמוֹ וְנִקְלַף וְדוֹמֶה לוֹ וְקִפְּלוּ אֶת הָאֲבָנִים דְּמַסֶּכֶת סוֹטָה (דַּף לה:): דְּאֶפְרוּק אִפְרוּקֵי כְּדָבָר הַנֶּעֱקָר בְּכֹחַ שֶׁנֶּעֱקַר כָּאן מְעַט וְכָאן מְעַט עַל רֻבּוֹ דְּאוֹתוֹ מִעוּט הַמְחֻבָּר אֵינוֹ מְחֻבָּר כְּיַחַד הִלְכָּךְ לָאו חִבּוּר הוּא דְּלָא הָדַר בָּרִיא:

וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִיא דְּאָמַר אֵין מַשְׁגִּיחִין בְּבַת קוֹל מִדְּקָאָמַר נָתְנוּ בּוֹ חֲכָמִים שִׁעוּר כו' וְלָא בָּעֵי לְמֵימַר דְּנָתְנוּ בּוֹ שִׁעוּר לְמַטָּה דְּמִלְּתָא פֵּרֵשׁ דְּבָרָיו מִסְתָמָא בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה קָאָמַר: תֵּמַהּ דְּקַיְימָא לָן כְּבֵית הִלֵּל מִשּׁוּם בַּת קוֹל וְקַיְימָא לָן דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שַׁמּוּתִי הוּא וְלָא חָיְשִׁינַן לְבַת קוֹל שֶׁפָּסַק כְּוָתֵיהּ בְּפֶרֶק הַזָּהָב (ב"מ דַּף נט:) וְיֵשׁ לוֹמַר דְּשָׁאנֵי הָתָם שֶׁלֹּא יָצְתָה אֶלָּא לִכְבוֹדוֹ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר מִן הַשָּׁמַיִם יוֹכִיחוּ וְעוֹד דְּבַת קוֹל דְּבֵית הִלֵּל מְסַיֵּעַ קְרָא דִּכְתִיב (שְׁמוֹת כג) אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת דְּבֵית הִלֵּל רַבָּא הָווּ אֶלָּא דִּמְעִקָּרָא מְסַפְּקָא לָן מִשּׁוּם דְּבֵית שַׁמַּאי מְחַדְּדִין טְפֵי אֲבָל בַּת קוֹל דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר רַבָּנָן דִּפְלִיגִי עֲלֵיהּ הָווּ רַבָּא וְאִם תֹּאמַר אַמַּאי קָאָמַר הָכָא הָא מַנִּי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִיא דְּאָמַר אֵין מַשְׁגִּיחִין בְּבַת קוֹל הָא אִיהוּ לָא קָאָמַר אֶלָּא אַעֻבְדָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאַנַן נָמֵי לָא קַיְימָא לַן כְּבַת קוֹל דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְיֵ"ל דְּכֵיוָן דְּקָאָמַר לֹא בַּשָּׁמַיִם הִיא מַשְׁמַע דְּאִית לֵיהּ דִּבְשׁוּם דּוּכְתָּא אֵין מַשְׁגִּיחִין בְּבַת קוֹל: כּוּלָּהּ כְּרַב עֲבַדָא וְהָא דְּאָמְרִינַן לְעֵיל רָמֵינַן עֲלֵיהּ חוּמְרֵי דְּרַב וְחוּמְרֵי דִּשְׁמוּאֵל הַיְינוּ לְמַאי לס"ד וַהֲוָה מָנֵי לְמֵימַר כֻּלָּהּ כִּשְׁמוּאֵל עֲבַדָא דְּלָאו מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא וְאָסַר נָמֵי בְּהַגְּרִים שְׁלִישׁ וְשָׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישִׁי אֶלָּא נָקַט כְּרַב מִשּׁוּם דְּקַיְ"ל כְּרַב בְּאִסּוּרֵי: מִדְּקָאָמַר נָתְנוּ בּוֹ חֲכָמִים שִׁעוּר כו' וְלָא בָּעֵי לְמֵימַר דְּנָתְנוּ בּוֹ שִׁעוּר לְמַטָּה דְּמִלְּתָא פֵּרֵשׁ דְּבָרָיו מִסְתָמָא בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה קָאָמַר: כְּדֵי תְּפִיסַת יָד פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת תֵּמַהּ דִּבְעוֹף מַאי וּפֵרֵשׁ רַבֵּינוּ יִצְחָק בֶּן רַבֵּינוּ מֵאִיר אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת בִּרְאֵמִים גְּדוֹלִים מִכָּאן וְאֵילָךְ כָּל אַחַת וְאַחַת לְפִי מַה שֶּׁהוּא גָּדוֹל וּבה"ג מְפָרֵשׁ כְּדֵי תְּפִיסַת יָד כִּלְקֵט אִינִישׁ בִּשְׁתֵּי אֶצְבְּעוֹתָיו וְלִדְבָרֵיהֶם דִּבְרֵי קַבָּלָה וְיֵשׁ לִסְמוֹךְ עֲלֵיהֶם וְהַאי דְּקָרֵי לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף נ:) גַּבֵּי חַלְחֹלֶת בִּתְפִיסַת יָד כְּמִלָּא בטלא דְּתוֹרָא דְּהַיְינוּ אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת הָתָם נָקַט כְּדֵי תְּפִיסָה סְתָם אֲבָל הָכָא כְּדֵי תְּפִיסַת יָד קָאָמַר דְּמַשְׁמַע כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לִתְפֹּס בִּשְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת וְאַפִּי' כָּל שֶׁהוּא: וְהָאִיכָּא עִקּוּר סִימָנִים לְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס לפ"ק (לְעֵיל חֻלִּין כ.) דִּבְעִקּוּר סִימָנִים הָוְיָא טְרֵפָה תֵּמַהּ דְּהֵיכִי פְּשִׁיטָא לֵיהּ דְּהָוְיָא טְרֵפָה עַל כָּרְחָךְ אֵינָהּ נִטְרֶפֶת בְּתַרְבַּן הַוֶּשֶׁט בְּנֶקֶב בְּעָלְמָא כְּמוֹ בַּוֶּשֶׁט עַצְמוֹ וּכְמוֹ כֵן נֵימָא דְּנִטַּל כֻּלּוֹ כְּשֵׁרָה וְכִי תֵּימָא דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּלָא גָּרַע מִשְּׁמוּטַת הַגַּרְגֶּרֶת שֶׁהִיא טְרֵפָה זֶהוּ לְאַחַר גָּלוּל וְעוֹד דְּהָא מְשַׁנֵּי דִּבְרֻבּוֹ כְּשֵׁרָה אַף עַל פִּי דִּפְסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת תְּנַן בְּרֻבּוֹ טְרֵפָה וּלְפֵרוּשׁ הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת פָּרֵיךְ שַׁפִּיר וְהָא אִיכָּא עִקּוּר סִימָנִים אַף ע"ג דְּלָא הָוְיָא טְרֵפָה בִּשְׁמוּטָה זוֹ מ"מ בַּמֶּה יִכָּשֵׁר כֵּיוָן דְּאֵין לוֹ הֶתֵּר בִּשְׁחִיטָה וּמִיהוּ קָשֶׁה לְפִי' ה"ג דְּמַאי פָּרֵיךְ וְהָאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה סִימָנִים שֶׁנִּדַּלְדְּלוּ בְּרֻבָּן טְרֵפָה לְפִי הַמַּקְשָׁן תִּקְשֶׁה לֵיהּ אַדְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה גּוּפֵיהּ דְּאִי טְרֵפָה הָוְיָא בְּהָכִי אִם כֵּן מַהוּ עִקּוּר דְּקַיְימָא לָן דְּלָא הָוְיָא טְרֵפָה אֶלָּא שֶׁאֵין שְׁחִיטָה מוֹעֶלֶת בּוֹ וּמִיהוּ סְפָרִים דְּגָרְסֵי מֵעִקָּרָא לָא קַשְׁיָא (הָא דְּאִקְּפַל אִקְּפוּלֵי) וְהָא דְּאַלְלוּל אַלְלוּלֵי וְיֵ"ל שֶׁיּוֹדֵעַ הַמַּקְשָׁן כִּדְמַסִּיק לְבַסּוֹף דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה אַיְירֵי דְּאִפְּרוּק אִפְּרוּקֵי בְּכֹחַ כָּאן מְעַט וְכָאן מְעַט דְּלָא הָדְרָא בָּרִיא וַהֲוֵי טְרֵפָה וְעִקּוּר סִימָנִין דְּלָא הָוֵי טְרֵפָה דְּאִקְּפוּל אִקְּפוּלֵי בְּנַחַת מֵעַל הַבָּשָׂר וּמ"מ פָּרֵיךְ מִדִּלְלוּל דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה אַלְּשׁוֹן דִּלְלוּל שֶׁהִזְכִּיר הַמְּתָרֵץ וְחוֹזֵר וּמְפָרֵשׁ לוֹ דִּלְלוּל שֶׁאָמַרְתִּי אֵינוֹ כְּשֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אֲבָל לִסְפָרִים דְּגָרְסֵי בָּתַר וְהָא אָמַר שְׁמוּאֵל בְּרֻבּוֹ לָא קַשְׁיָא הָא דְּאַנְקוּב אַנְקוּבֵי הָא דְּאִקְּפַל אִקְּפוּלֵי קָשֶׁה וְכֵן קָשֶׁה לְפֵרוּשׁ רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל דִּמְפָרֵשׁ דְּאֶפְרוּק אִפְרוּקֵי שֶׁנִּפְרְדוּ הַסִּימָנִין זֶה מִזֶּה לֵיכָּא לְמֵימַר שֶׁהַמַּקְשָׁן הָיָה יוֹדֵעַ הָאֱמֶת דְּאִ"כ לָא הֲוָה פָּרֵיךְ מִידֵי וְיֵ"ל דְּכִי פָּרֵיךְ מֵרַבָּה בַּר בַּר חָנָה הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר וְלִיטַעְמִיךְ תִּקְשֵׁה לָךְ דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה גּוּפֵיהּ אִי טְרֵפָה הָוְיָא עִקּוּר סִימָנִים הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ:

מסורת הש"ס

א פסחים קיד.; ברכות נא:
ב כתובות כא.; כתובות ס.; כתובות עו:
ג עירובין ו:; ראש השנה יד:

תורה אור השלם

הֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ וְהַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ וְיָדַעְתִּי גַם־אָנִי שֶׁמִּקְרֶה אֶחָד יִקְרֶה אֶת־כֻּלָּם [קהלת ב, יד]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כ סעי' ב:
ב מיי' פט' מהל' שחיטה הל' כא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' טז:
ג מיי' פח' מהל' שחיטה הל' כג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' א:
ד מיי' פח' מהל' שחיטה הל' כג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' א:
ה מיי' פט' מהל' שחיטה הל' כא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' טז:
ו מיי' פט' מהל' שחיטה הל' כא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' י:

רבינו גרשום

ור' יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול בבבא מציעא פרק הזהב:

לא תציתו להני כללי דכייל יהודה אחי משמע דרב כו' להכי סברינן מה דאיתמר תורבן הושט רב אמר במשהו מקום שחיטה הוא רב יהודה היא דאמר משמיה דרב:

למעלה עד כמה על מקום תפיסת יד קרוב לראש והשאר כשר לשחיטה:

על מקום שישעיר מקום יש בכרס שמולגין אותו מפני השער שמגרדין. ואיכא דגרסי ישעיר לשון רונזיל בלע"ז לכוין:

והא רבינא אמר גניבא משמע דרב טפח בושט כו' והיאך אמרת דכשר לשחוט על מקום שישעיר:

ואיבעית אימא כי איתמר ההיא דרב כו' כלומר לעולם על מקום שישעיר ומה דאמרת טפח בושט סמוך לכרס זהו כרס הפנימי: בתורא דנפיש שערתיה אבל בבהמה בינונית חשוב ושט:

תורבן הושט שניטל כולו מלחי כשר כלומר מבלעתא:

הא דאיתעקור איתעקורי. כלומר איתעקור איתעקורי איכא ולאו עיקור סימנין אבל איגום איגומי. כלומר שנחתך מעילוי סימנין ליכא עיקור סימנין. אלא לשמואל קשיא לשמואל דאמר שניטל כולו מלחי. האיכא עיקור סימנין לא קשיא)גירסת רבינו היא כאן גי' הס"ה שהביא הב"ח כאן בהגהותיו לגרסו והאמר שמואל תורבן הושט בכולו כו' הא לאיתעקור וכו'. התם לאיתעקור איתעקור כלומר מה דאמר שמואל בכולו טרפה לאיתעקור איתעקר הכא דאמר כשר לאילולי אילולי כלומר שלא ניתקו אלא נתלשו בחוזק:

התם לאיתפרוק איתפרוקי. כלומר שנתפרקו הסימנין עצמן [טרפה] והא דאמרינן שנדלדלו ברובן [כשר] שנתלשו מן הלחי ולא נתפרקו:

[א]רוֹב עוֹבְיָהּ, וְאָמְרִי לַהּ: רוֹב חֲלָלָהּ. הָהִיא פְּסוֹקֶת הַגַּרְגֶּרֶת דַּאֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַב, יָתֵיב וְקָא בָּדֵיק לַהּ בְּרוֹב עוֹבְיָהּ. אֲמַרוּ לֵיהּ רַב כָּהֲנָא וְרַב אַסִּי לְרַב: לִימַּדְתָּנוּ רַבֵּינוּ בְּרוֹב חֲלָלָהּ! שַׁדְרֵיהּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה, בַּדְקַהּ בְּרוֹב חֲלָלָהּ וְאַכְשְׁרַהּ, וּזְבַן מִינַּהּ בִּתְלֵיסַר אִיסְתֵּירֵי פְּשִׁיטֵי בִּישְׂרָא. (א)וְהֵיכִי עָבֵיד הָכִי? וְהָתַנְיָא: חָכָם שֶׁטִּימֵּא – אֵין חֲבֵירוֹ רַשַּׁאי לְטַהֵר, אָסַר – אֵין חֲבֵירוֹ רַשַּׁאי לְהַתִּיר! שָׁאנֵי הָכָא, דְּרַב לָא אֲסַר מֵיסָר. (ב)וְכֵיוָן דְּאוֹרִי בַּהּ חָכָם, הֵיכִי אֲכַל מִינַּהּ? וְהָא כְּתִיב: "וָאֹמַר אֲהָהּ ה' אֱלֹהִים הִנֵּה נַפְשִׁי לֹא מְטֻמָּאָה וּנְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא אָכַלְתִּי מִנְּעוּרַי וְעַד עַתָּה וְלֹא בָא בְּפִי בְּשַׂר פִּגּוּל". "הִנֵּה נַפְשִׁי לֹא מְטֻמָּאָה" – שֶׁלֹּא הִרְהַרְתִּי בַּיּוֹם לָבֹא לִידֵי טוּמְאָה בַּלַּיְלָה, "וּנְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא אָכַלְתִּי" – שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי בְּשַׂר "כּוֹס כּוֹס" מֵעוֹלָם, "וְלֹא בָא בְּפִי בְּשַׂר פִּגּוּל" – שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי מִבְּהֵמָה שֶׁהוֹרָה בָּהּ חָכָם. מִשּׁוּם רַבִּי נָתָן אָמְרוּ: שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי מִבְּהֵמָה שֶׁלֹּא הוּרְמוּ מַתְּנוֹתֶיהָ. הָנֵי מִילֵּי – מִילְּתָא דְּתַלְיָא בִּסְבָרָא, רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אַגְּמָרֵיהּ סְמַךְ. (ג)וְתִיפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם חֲשָׁדָא, דְּתַנְיָא: דָּן אֶת הַדִּין, זִיכָּה וְחַיֵּיב, טִימֵּא וְטִיהֵר, אָסַר וְהִתִּיר, וְכֵן הָעֵדִים שֶׁהֵעִידוּ – כּוּלָּן רַשָּׁאִין לִיקַּח, אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים: הַרְחֵק מִן הַכִּיעוּר וּמִן הַדּוֹמֶה לוֹ. הָנֵי מִילֵּי מִידֵּי דִּמְזַבֵּין מִשּׁוּמָא, הָכָא מַתְקָלָא מוֹכַח, כִּי הָא דְּרַבָּה שָׁרָא טְרֵפְתָּא וּזְבַן מִינַּהּ בִּישְׂרָא, אֲמַרָה לֵיהּ בַּת רַב חִסְדָּא: אַבָּא שָׁרֵי בּוּכְרָא וְלָא זָבֵן מִינֵּיהּ בִּישְׂרָא. אֲמַר לַהּ: הָנֵי מִילֵּי בּוּכְרָא דְּאַשּׁוּמָא מִזְדַּבַּן, הָכָא מַתְקָלָא מוֹכַח, מַאי אִיכָּא – מִשּׁוּם אוּמְצָא מְעַלַּיְיתָא? כֹּל יוֹמָא אוּמְצָא מְעַלַּיְיתָא זַבְּנוּ לִי. אָמַר רַב חִסְדָּא: אֵיזֶהוּ תַּלְמִיד חָכָם? זֶה הָרוֹאֶה טְרֵפָה לְעַצְמוֹ. וְאָמַר רַב חִסְדָּא: אֵיזֶהוּ "שׂוֹנֵא מַתָּנֹת יִחְיֶה"? זֶה הָרוֹאֶה טְרֵפָה לְעַצְמוֹ. דָּרֵשׁ מָר זוּטְרָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא: כָּל מִי שֶׁקּוֹרֵא וְשׁוֹנֶה, וְרוֹאֶה טְרֵפָה לְעַצְמוֹ, וְשִׁימֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים – עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: "יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ". רַב זְבִיד אָמַר: זוֹכֶה וְנוֹחֵל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, "אַשְׁרֶיךָ" – בָּעוֹלָם הַזֶּה, "וְטוֹב לָךְ" – לָעוֹלָם הַבָּא. ב(ד)רַבִּי אֶלְעָזָר, כִּי הֲווֹ מְשַׁדְּרִי לֵיהּ מִבֵּי נְשִׂיאָה מִידֵּי, לָא שָׁקֵיל, וְכִי הֲווֹ מְזַמְּנִי לֵיהּ, לָא אָזֵיל. אָמַר: לָא קָא בָּעֵי מָר דְּאֵיחֵי? דִּכְתִיב: "וְשׂוֹנֵא מַתָּנוֹת יִחְיֶה". רַבִּי זֵירָא, כִּי מְשַׁדְּרִי לֵיהּ, לָא שָׁקֵיל, כִּי הֲווֹ מַזְמְנִין לֵיהּ, אָזֵיל. אֲמַר: אִתְיַיקּוֹרֵי

הֵיכִי עָבֵיד הָכִי וְהָא תַּנְיָא חָכָם שֶׁטִּמֵּא כו' וא"ת דִּלְקַמָּן (חֻלִּין דַּף מט.) גַּבֵּי הָהוּא מַחְטָא דְּאִשְׁתַּכַּח בְּמִשְׁפּוּנָא דְּכַבְדָּא הוּנָא מָר בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי טָרֵיף רַב אַחָא בַּר מִנְיוֹמֵי מַכְשִׁיר וְי"ל דְּהָתָם אַגְמָרֵיהּ סְמִיךְ כִּדְאָמְרִינַן בְּסוֹף פ"ב דְּנִדָּה (דַּף כ:) גַּבֵּי יַלְתָּא דְּאַיְיתִית דָּמָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה וְטַמְּיֵהּ לַהּ וְאַיְיתִית קַמֵּיהּ דְּרַב יִצְחָק בְּרֵ' יְהוּדָה וְדָכֵי לַהּ וּפָרֵיךְ עָלֶיהָ מֵחָכָם שֶׁטִּמֵּא כו' וּמְשַׁנֵּי דְּמֵעִקָּרָא טַמּוּיֵי טַמּוּיֵי לַהּ כֵּיוָן דְּאָמְרָה כָּל יוֹמָא הֲוָה דָּכֵי לִי רַבָּה בב"ח כה"ג וְהַהוּא יוֹמָא חָשׁ בְּעֵינֵיהּ הֲוָה דָּכֵי לַהּ וּבָעֵי הָתָם כָּזֶה הִתִּיר לִי פְּלוֹנִי חָכָם מַהוּ פֵּרוּשׁ נֶאֱמֶנֶת אוֹ אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת וּבָעֵי לְמִפְשַׁט מֵעוּבְדָּא דְּיַלְתָּא דְּנֶאֱמֶנֶת וּמְשַׁנֵּי רַב יִצְחָק בַּר' יְהוּדָה אַגְמָרֵיהּ סָמַךְ וּפֵרֵשׁ שָׁם בַּקּוּנְטְרֵ' דְּהָכָר בֵּיהּ מֵאֵילָךְ שְׁנוּיָא דְּשַׁנֵּי מֵעִקָּרָא טַמּוּיֵי טַמְּיֵי לַהּ דְּכֵיוָן דְּאַגְמָרֵיהּ סָמַךְ רַשַּׁאי לְהַתִּיר מַה שֶּׁאָסַר חֲבֵרוֹ וְכִי אָמַר דְּאֵין חֲבֵרוֹ רַשַּׁאי לְהַתִּיר הַיְנוּ מִסְּבָרָא וּלְפֵרוּשׁוֹ בִּשְׁמַעְתִּין נַמֵּי לְמַאי דְּמַסִּיק דְּאַגְמָרֵיהּ סָמַךְ לֹא צָרִיךְ לְמַאי דִּמְשַׁנֵּי רַב לֹא אָסַר וְלָא מִידֵּי אֶלָּא דְּהָאֱמֶת מִתָּרֵץ וְלִבְכוֹרָה הָיָה נִרְאֶה פְּשַׁט הַהֲלָכָה דְּנִדָּה אַגְמָרֵיהּ סָמַךְ וְלָכֵן הֶאֱמִין לִדְבָרֶיהָ וּלְעֵיל צְרִיכִין לְשִׁנּוּיָא קַמָּא דְּמֵעִקָּרָא טַמּוּיֵי טַמְּיֵי לַהּ וְהַהִיא עוּבְדָּא דִּלְקַמָּן (חֻלִּין דַּף מט.) דְּמַחַט שֶׁנִּמְצֵאת בְּמִשְׁפּוּנָא דְּכַבְדָּא שֶׁמָּא הָיוּ שְׁנֵיהֶם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְנִשְׁאֲלָה הַשְּׁאֵלָה לִפְנֵיהֶם לִשְׁנֵיהֶם אִי נַמֵּי לֹא יָדַע שֶׁאָסַר חֲבֵרוֹ: וְכֵן הָעֵדִים שֶׁהֵעִידוּ כֻּלָּם רַשָּׁאִין לִקַּח כו' לִשְׁנַיִם אֵינָם חֲשׁוּדִים כִּדְאָמְרִינַן בפ"ב דִּיבָמוֹת (דַּף כה:) ומ"מ לְבַעַל נֶפֶשׁ טוֹב לְהַרְחִיק וְאִם תֹּאמַר וְעֵדִים הֵיאַךְ רַשָּׁאִין לִקַּח כו' בִּשְׁלָמָא חֲתוּמִים עַל גֵּט אִשָּׁה אוֹ עַל שְׁטַר מִקָּח לֹא חָשׁוּ חֲכָמִים לְמַעֲשֶׂה דְּמַעֲשֶׂה לָא עָבְדֵי אֲבָל דִּבּוּרָא אָמְרֵי כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק הִתְקַבֵּל (גִּטִּין דַּף סז.) אָמַר לְעֵדִים אִמְרוּ לַסּוֹפֵר לִכְתֹּב וְלָעֵדִים וְיַחְתְּמוּ לֹא תַעֲשֶׂה בְּיִשְׂרָאֵל כָּזֹאת דְּחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא תַּשְׂכִּיר עֵדִים וְכֵן מֵאֵנָה אוֹ שֶׁחָלְצָה בְּפָנָיו הֵיאַךְ יִשָּׂאֶנָּה הָא לָא עָבְדֵי הָתָם מַעֲשֶׂה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּכָל דָּבָר שֶׁנִּגְמַר עַל פִּיהֶם חָשִׁיב מַעֲשֶׂה אֲבָל הָתָם שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא דִּבּוּר בְּעָלְמָא שֶׁאוֹמֵר מִן הַבַּעַל אֶל הַסּוֹפֵר לִכְתֹּב וְלָעֵדִים לַחְתֹּם וְאֶפְשָׁר שֶׁהֵם לֹא יַעֲשׂוּ וְלֹא תִתְגָּרֵשׁ וְגַם אִם אֵין גּוֹמְרִין הַדָּבָר אֵינָם חוֹשְׁשִׁין וְאִם תֹּאמַר דָּן אֶת הַדִּין דְּהָכָא הֵיאַךְ רַשַּׁאי לִקַּח וַהֲלֹא יָחִיד הֲוֵה מִדְּקָתָנֵי דָּן דְּמִכָּאן מַתְנִי' דִּבְכוֹרוֹת (דַּף כח:) דִּתְנַן דָּן אֶת הַדִּין מַיְתֵי בפ"ק דְּסַנְהֶדְרִין (דַּף ו.) לִשְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ דִּינֵיהֶם דִּין וְלָאו דַּוְקָא ב' אֶלָּא ה"ה אֶחָד וְאֵין לוֹמַר דְּדַיָּן לָא חָשִׁיב דְּהָא אָמְרִינַן בפ"ב דִּיבָמוֹת (דַּף כה:) הֶחָכָם שֶׁאָסַר אֶת הָאִשָּׁה בְּנֶדֶר לֹא יִשָּׂאֶנָּה וְשֶׁמָּא חָיְישִׁינַן הָתָם טְפֵי שֶׁמָּא עֵינָיו נָתַן בָּהּ וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר דְּהַהִיא דִּבְכוֹרוֹת מוֹכְחָא טְפֵי דִּבְיָחִיד אַיְירֵי דְּקָתָנֵי רֵישָׁא מִי שֶׁאֵינוֹ מֻמְחֶה וְרָאָה אֶת הַבְּכוֹר כו' בְּפֶרֶק עַל כַּמָּה (בְּכוֹרוֹת דַּף כח:) וּלְהָכִי דַּיֵיק מִנֵּהּ בְּסַנְהֶדְרִין: אֵיזֶהוּ תַּלְמִיד חָכָם דִּמְהַדְּרֵי לֵיהּ אֲבֵדָתוֹ בִּטְבִיעַת עַיִן זֶה הָרוֹאֶה טְרֵפָה לְעַצְמוֹ:

רֹב עָבְיָהּ יֵשׁ אוֹמְרִים רֹב עֳבִי הַלֹּפֶן אע"פ שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לֶחָלָל וְשִׁבּוּשׁ הוּא דְּאִם כֵּן חָמוּר הַקָּנֶה מִן הַוֶּשֶׁט דְּאִלּוּ וֶשֶׁט נִקַּב עוֹר הַחִיצוֹן בְּלֹא עוֹר הַפְּנִימִי כָּשֵׁר עַד שֶׁיִּנָּקֵב לֶחָלָל. רֹב עָבְיָהּ כְּלוֹמַר כִּי מְשַׁעֲרִינַן רֻבָּהּ בְּרוֹב עָבְיָהּ מְשַׁעֲרִינַן וְעֳבִי הַקָּנֶה הַיְנוּ מִן הָעוֹר וְלַנּוּחַר דְּאִלּוּ מִן הָרֹאשׁ וּלְחָזֶה הָוֵי אֹרֶךְ וּלְרֹחַב הַנּוּחַר הָוֵי רֹחַב הַקָּנֶה וְלָעֳבִי הַנּוּחַר קָרֵי נַמֵּי עֳבִי הַקָּנֶה בְּשִׁעוּר זֶה נִמְדָּל עֳבִי הַתָּנוּךְ וְקֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ לַחֲצִי חָלָל הָוֵי רֹב עָבְיָהּ עִם הַדְּפָנוֹת וְהֶחָלָל מִפְּנֵי שֶׁלֹּפֶן הַקָּנֶה עָב מִלְמַעְלָה וּלְצַד הַנּוּחַר אֵינוֹ אֶלָּא קְרוּם דַּק וּסְתָמָא כְּשֶׁנִּפְסָק הַקָּנֶה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה הוּא נִפְסָק וּמְהַנֵּי עֳבִי הַתָּנוּךְ לְחַשְׁלוּמֵי לְרֻבָּא וּבְמִעוּט הַתַּחְתּוֹן הָוֵי חֲצִי הֶחָלָל אוֹ רֻבּוֹ: רֹב חֲלָלָהּ אֵינָהּ טְרֵפָה עַד שֶׁיִּפָּסֵק רֹב הֶחָלָל וְעֳבִי הַתָּנוּךְ אֵינוֹ מַשְׁלִים לָרֹב: וְאָמְרֵי לָהּ בְּרוֹב חֲלָלָהּ אִיכָּא דְּרַב פְּלִיגִי אָמוֹרָאֵי: שַׁדְרֵיהּ רַב לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּה: בִּתְלֵיסַר אִסְתְּרֵי פְּשִׁיטֵי אִסְתְּרֵי סַלְעֵי מְדִינָה שֶׁהֵם פְּשׁוּטִים וְקַלִּים. אִסְתְּרֵי דְּהָתָם הַיְנוּ סִלְעִין נָרֵי שֶׁהַסֶּלַע אַרְבַּע דִּינָרִים וְאִסְתְּרֵי פְּשִׁיטֵי הוּא סֶלַע מְדִינָה שְׁמִינִית שֶׁבְּסֶלַע נָרֵי דְּהַיְנוּ חֲצִי דִּינָר כִּדְאָמְרִינַן בְּהַחוֹבֵל אֶת חֲבֵרוֹ (ב"ק ל:) אִסְתְּרָא פַּלְגָּא דְּזוּזָא וְקָרֵי לֵיהּ הָתָם סֶלַע מְדִינָה: לָא מֵיסָר אֲסַר דְּהָכִי הֲוָה בָּעֵי לְמִבְדְּקֶיהָ בְּרוֹב עָבְיָהּ וְלָא שְׁבָקוּהָ תַּלְמִידִים וְשַׁדְרוּהָ לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּה: דְּתַלְיָא בִּסְבָרָא דְּהָתָם אִיכָּא לְסַפּוֹקֵי דִּלְמָא לָא הָוֵי סְבָרָא מְעַלְּיָא וְהָכָא רַבָּה אַגְמָרֵיהּ סָמוּךְ דְּהָכִי גְּמִיר מֵרַבֵּיהּ דִּפְסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת בְּרוֹב חֲלָלָהּ. מִלְּתָא דְּתַלְיָא בִּסְבָרָא כְּגוֹן מַקִּיפִין בָּרֵאָה דְּאִיכָּא לְמֵימַר דִּלְמָא לֹא מִדְמוּ חֲזוּתָא שַׁפִּיר וּכְגוֹן דָּמְיָא לְבִשְׂרָא וְדָמְיָא לְכַבְדָּא וְדָמְיָא לְבֵיעֲתָא וְדָמְיָא לְמוֹרִיקָא דְּאִיכָּא מִינַּיְהוּ כְּשֵׁרוֹת וְאִיכָּא מִינַּיְהוּ טְרֵפוֹת וּפְעָמִים שֶׁאָדָם טוֹעֶה בְּמַרְאוֹתֵיהֶן: מִשּׁוּם חֲשָׁדָא דְּלָא לֵימְרוּ מִשּׁוּם לְשָׂרְיָיהּ נִהֲלֵיהּ מוֹזִיל גַּבֵּיהּ וְנִרְאֶה כְּנוֹטֵל שָׂכָר עַל הוֹרָאָתוֹ: דָּן אֶת הַדִּין עַל שָׂדֶה אוֹ עַל טַלִּית בֵּין זֶה לָזֶה: וְכֵן עֵדִים שֶׁהֵעִידוּ עַל שָׂדֶה אוֹ עַל טַלִּית שֶׁהֵן שֶׁל פְּלוֹנִי: כֻּלָּן רַשָּׁאִים לִקַּח אוֹתוֹ חֵפֶץ: הַרְחֵק מִן הַכִּעוּר שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ בִּשְׁבִיל כָּךְ זִכָּהוּ לָזֶה שֶׁיִּתְּנֶנָּה לוֹ בְּזוֹל: שָׁרֵי בֻּכְרָא כְּשֶׁהָיָה כֹּהֵן מֵבִיא לְפָנָיו בְּכוֹר לִרְאוֹת מוּמוֹ וְהָיָה מַתִּירוֹ לֹא הָיָה לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ מִבְּשַׂר אוֹתוֹ בְּכוֹר. בְּכוֹר נוֹהֵג בַּזְּמַן הַזֶּה וּכְשֶׁהוּא תָּם אֵינוֹ רָאוּי לִכְלוּם דְּשׁוֹחֵט קָדָשִׁים בַּחוּץ: רַב חִסְדָּא כֹּהֵן הֲוָה כִּדְאָמְרִינַן בְּגִטִּין בְּהַנִּזָּקִין (גִּטִּין דַּף נז) שְׁמוֹנִים זוּגִים אַחִים כֹּהֲנִים נְשׂוּאִין שְׁמוֹנִים זוּגוֹת אֲחָיוֹת כֹּהֲנוֹת: בְּכוֹר נִמְכָּר בְּאֹמֶד וְלֹא בְּמִשְׁקָל כִּדְאָמְרִינַן בִּבְכוֹרוֹת (דַּף לא.) כָּל פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין נִשְׁחָטִין וְנִמְכָּרִין בְּאִטְלִיז וְנִמְכָּרִין בְּלִטְרָא חוּץ מִן הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר: מַתְקָלָא מוֹכַח שֶׁהַכֹּל רוֹאִין שֶׁהוּא שׁוֹקֵל לִטְרָא בְּדִינָר כְּמוֹתוֹ לַאֲחֵרִים וְנוֹתֵן הַמָּעוֹת מִיָּד: מַאי אִיכָּא בַּמֶּה יְכוֹלִין לַחְשְׁדֵנִי: מִשּׁוּם אוּמְצָא מְעַלַּיְיתָא שֶׁשּׁוֹקְלִין לִי הַלִּטְרָא מִמֵּיטַב הַבָּשָׂר: כָּל יוֹמָא נַמֵּי חוֹלְקִין לִי כָּבוֹד וּמוֹכְרִין לִי מִן הַמֵּיטָב: זֶה הָרוֹאֶה טְרֵפָה לְעַצְמוֹ כְּשֶׁנּוֹלַד סָפֵק טְרֵפוֹת בִּבְהֶמְתּוֹ וְנִרְאֶה בּוֹ טַעַם לֶאֱסוֹר וְטַעַם לְהַתִּיר וְאֵינוֹ חָס עָלֶיהָ וְאוֹסְרָהּ: הָרוֹאֶה טְרֵפָה לְעַצְמוֹ וַדַּאי שׂוֹנֵא מַתָּנוֹת אֲחֵרִים הוּא שֶׁאַף עַל שֶׁלּוֹ אֵינוֹ חוֹמֵל לְהַכְרִיעַ לְהֶתֵּר: וְשִׁמֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים נִגְמַר לְתָרֵץ טַעֲמֵי הַמִּשְׁנָה וּמִשְׁנָיוֹת הַסּוֹתְרוֹת זוֹ אֶת זוֹ וְהַיְנוּ גְּמָרָא: יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל דְּכֵיוָן דְּעַל שֶׁלּוֹ אֵינוֹ חוֹמֵל כָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ חוֹמֵל בְּשֶׁל אֲחֵרִים לִגְנֹב וְלִגְזֹל: מְזַמְּנֵי לֵיהּ לֶאֱכֹל אֶצְלָם:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פג' מהל' שחיטה הל' כג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לד סעי' א:

ב מיי' פי"ב מהל' זכייה ומתנה הל' יז, סמג עשין פב, טוש"ע יו"ד סי' קטז סעי' ז:

רבינו גרשום

רוב עוביה רוב הקיפה רוב חללה שנפסקה ברוב חניה:

בדקה ברוב חללה ואכשרה כלומר שלא נפסק רוב חללה:

בתליסר איסתירא בישרא איסתרא פלגא דזוזא:

וכיון דאורי ביה חכם היכי אכיל מינה:

כוס כוס שהיתה מסוכנת ואומרין שחוט שמיל מתה:

שהורה בה חכם שצריך להורות בה חכם. שלא הורמו מתנותיה הזרוע והלחיים והקיבה. זיכה וחייב כלומר זיכה לאחד וחייב לאחד טימא וטיהר טימא לאחד וטיהר לאחד אסר לאחד והתיר לאחד. וכן העדים שהעידו כלומר על דבר אחד העידו שמותר שפלוני חכם התירו. הני מילי מלתא דבשומא מזדבן ולאו לא יקח משום חשדא דבני אדם שיאמרו בשכר שהתיר נותן לו יותר מאחרים הכא מתקלא מוכח שאינו נותן לו יותר משקל מאחרים. א"ל בת רב חסדא כלומר אשתו היתה הני מילי בוכרא דבשומא מיזדבן כו' דקי"ל כל פסולי המוקדשין נמכרין באטליז ונשקלין בליטרא לפי שהנאתן להקדש ואם ימכרו ביותר יהא להקדש אבל בכור למתנה לכהן והנאתו לכהן אין לין שיתבזה הקדש בשביל הנאתו של כהן אלא נמכר בתוך הבית ונמכר בשומא. אי משום אומצא שמינה כלומר שחושלין אותו בני אדם אע"ג שאינו נותן לו אלא מתקלא כמו שנותן לאחרים יתן לו בשר טוב יותר ממה שנותן לאחרים כל יומא נמי אומצא שמינה כו'. כלומר כל הימים אם אני משגר שלוחי לשוק נותן לי בשר טוב יותר ממה שנותן לאחרים בשביל כבודי. זה הרואה טרפה לעצמו ואין מראה לאחרים להקל:

מסורת הש"ס

א נדה כ:; ברכות סג:

ב לעיל לז:

ג תוספתא יבמות

ד מגילה כח.

תורה אור השלם

וָאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי יֱהֹוִה הִנֵּה נַפְשִׁי לֹא מְטֻמָּאָה וּנְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא־אָכַלְתִּי מִנְּעוּרַי וְעַד־עַתָּה וְלֹא־בָא בְּפִי בְּשַׂר פִּגּוּל [יחזקאל ד, יד]

עֹכֵר בֵּיתוֹ בּוֹצֵעַ בָּצַע וְשׂוֹנֵא מַתָּנֹת יִחְיֶה [משלי טו, כז]

יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ [תהילים קכח, ב]

אִתְיַיקּוֹרֵי הוּא דְּמִתְיַיקְּרוּ בִּי. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: נִיקְּבָה כְּנָפָה – מִצְטָרְפִים לְרוּבָּא. [א(א)]מֵתִיב רַב יִרְמְיָה: וּבְגוּלְגּוֹלֶת שֶׁיֵּשׁ בָּהּ נֶקֶב אֶחָד אָרוֹךְ, אֲפִילּוּ יֵשׁ בָּהּ נְקָבִים הַרְבֵּה – מִצְטָרְפִים לִמְלֹא מַקְדֵּחַ. אַלְמָא, כֵּיוָן דְּשִׁיעוּרָהּ מְלֹא מַקְדֵּחַ – לִמְלֹא מַקְדֵּחַ מִצְטָרְפִין. הָכָא נָמֵי, כֵּיוָן דְּשִׁיעוּרֵיהּ כְּאִיסָּר – לִכְאִיסָּר מִצְטָרְפִין. [ב]אִישְׁתְּמִיטְתֵּיהּ הָא דְּאָמַר רַבִּי חֶלְבּוֹ אָמַר רַב חָמָא בַּר גּוּרְיָא אָמַר רַב: נְקָבִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן חֶסְרוֹן מִצְטָרְפִין לִכְאִיסָּר, וְשֶׁאֵין בָּהֶן חֶסְרוֹן מִצְטָרְפִין לְרוּבָּא. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: נִיטְּלָה הֵימֶנָּה רְצוּעָה – מִצְטָרֶפֶת לִכְאִיסָּר. בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָנִי מֵרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: נִיקְּבָה כְּנָפָה מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ: הֲרֵי אָמְרוּ: נְקָבִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן חִסָּרוֹן – מִצְטָרְפִין לִכְאִיסָּר, וְשֶׁאֵין בָּהֶן חִסָּרוֹן – מִצְטָרְפִין לְרוּבָּא. בְּעוֹפָא מַאי? [ג]אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָנִי: לְדִידִי מְפָרְשָׁא לִי מִינֵּיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר: מְקַפְּלוֹ וּמַנִּיחוֹ עַל פִּי הַקָּנֶה, אִם חוֹפֶה אֶת רוֹב הַקָּנֶה – טְרֵפָה, וְאִם לָאו – כְּשֵׁרָה. אָמַר רַב פָּפָּא: וְסִימָנָיךְ – נָפְיָא. [ד־ה]נִפְחֲתָה כְּדֶלֶת, אָמַר רַב נַחְמָן: כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס אִיסָּר לְרָחְבּוֹ. נִסְדְּקָה, אָמַר רַב: אֲפִילּוּ לֹא נִשְׁתַּיֵּיר בָּהּ אֶלָּא חוּלְיָא אַחַת לְמַעְלָה וְחוּלְיָא אַחַת לְמַטָּה – כְּשֵׁרָה. [ו]אַמְרוּהָ קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר: מָה חוּלְיָא וּמָה חוּלְיָא דְּקָאָמַר רַב? אֶלָּא אֵימָא: אֲפִילּוּ לֹא נִשְׁתַּיֵּיר בָּהּ אֶלָּא מַשֶּׁהוּ לְמַעְלָה וּמַשֶּׁהוּ לְמַטָּה – כְּשֵׁרָה. (ב)אַמְרוּהָ קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹנָתָן הָכִי, אֲמַר לְהוּ: יָדְעִין חַבְרִין בַּבְלָאֵי לְפָרוֹשֵׁי כִּי הַאי טַעְמָא? [ז־ח]תָּנֵא רַבִּי חִיָּיא בַּר יוֹסֵף קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַצַּוָּאר כּוּלּוֹ כָּשֵׁר לִשְׁחִיטָה, מִטַּבַּעַת הַגְּדוֹלָה עַד כַּנְפֵי רֵיאָה הַתַּחְתּוֹנָה. אָמַר רָבָא: תַּחְתּוֹנָה שֶׁהִיא עֶלְיוֹנָה, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר כֹּל שֶׁפּוֹשֶׁטֶת צַוָּארָהּ וְרוֹעָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תֵּאָנֵס. [ט־יא(ג)]בָּעֵי רַב חֲנִינָא, וְאִיתֵּימָא רַב חֲנַנְיָה: אָנְסָה עַצְמָהּ מַהוּ? תֵּיקוּ. יָתֵיב רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, נְפַק מִילְּתָא מִבֵּינַיְיהוּ: אָנַס בְּסִימָנִים וְשָׁחַט – פְּסוּלָה. נִיקַּב הַקָּנֶה לְמַטָּה מִן הֶחָזֶה – נִידּוֹן כְּרֵיאָה. [יב]תָּנוּ רַבָּנַן: אֵיזֶהוּ חָזֶה? זֶה הָרוֹאֶה אֶת הַקַּרְקַע, לְמַטָּה – עַד הַצַּוָּאר, לְמַעְלָה – עַד הַכָּרֵס. חוֹתֵךְ שְׁתֵּי צְלָעוֹת מִשְּׁתֵּי דְּפָנוֹת אֵילָךְ וְאֵילָךְ, וְזֶהוּ חָזֶה הַנִּיתָּן לַכֹּהֲנִים. [יג]נִיקַּב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ. רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: קְרָמָא עִילָּאָה, אַף עַל גַּב דְּלָא אִינְקִיב תַּתָּאָה. וְאָמְרִי לַהּ: עַד דְּאִינְקִיב תַּתָּאָה. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי: וְסִימָנָיךְ חַיְיתָא דְּמִתְנַח בֵּיהּ מוֹחָא. [יד]אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כְּנֶגְדּוֹ בַּבֵּיצִים נִיכָּר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פָּזִּי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מִשּׁוּם בַּר קַפָּרָא: מוֹחַ – כָּל מַה שֶּׁבַּקְּדֵירָה נִדּוֹן כְּמוֹחַ, הִתְחִיל לִימָּשֵׁךְ נִדּוֹן כְּחוּט הַשִּׁדְרָה. וּמֵהֵיכָן מַתְחִיל לִימָּשֵׁךְ? אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָנִי: לְדִידִי מִיפָּרְשָׁא לִי מִינֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי – כְּמִין שְׁנֵי

פּוֹלִין

אִתְיַיקּוֹרֵי מִתְיַקְּרֵי כִּי נִכְבָּדִין הֵם בַּמֶּה שֶׁאֲנִי סוֹעֵד אֶצְלָם וַהֲנָאָתָם הִיא וְאֵין זוֹ מַתָּנָה: כְּנָפָה הַגַּרְגֶּרֶת סָבִיב סָבִיב לְהֶקֵּפָהּ נְקָבִים דַּקִּים כְּנָפָה: מִצְטָרְפִין הַנְּקָבִים לְרֻבָּא אִלּוּ הָיוּ כֻּלָּן מְחֻבָּרִים יַחַד הָיָה רֻבָּא נִפְסָק טְרֵפָה: וּבְגֻלְגֹּלֶת לְגַבֵּי אֹהֶל הַמֵּת תַּנְיָא (אֳהָלוֹת פ"ב מִשְׁנָה ג) בְּהַהִיא דְּכַמָּה חִסָּרוֹן בַּשִּׁדְרָה קָתָנֵי סֵיפָא וּבְגֻלְגֹּלֶת כְּדֵי שֶׁיִּנָּטֵל מִן הַחַי וְיָמוּת הָוֵי חִסָּרוֹן וְלֹא מְטַמֵּא וְאָמְרִינַן בִּבְכוֹרוֹת (דַּף לח.) כַּמָּה יִנָּטֵל מִן הַחַי וְיָמוּת כִּמְלֹא מַקְדֵּחַ שֶׁל רוֹפְאִים וְתָנֵי עֲלָהּ אִם יֵשׁ בּוֹ נֶקֶב אֶחָד אָרֹךְ שֶׁאֵין עָגֹל רוֹאִים אוֹתוֹ אִם יִתְּנוּ אָרְכּוֹ לְעָגְלוֹ וְהָוֵי כִּמְלֹא מַקְדֵּחַ הָוֵי חִסָּרוֹן אוֹ אֲפִלּוּ יֵשׁ בּוֹ נְקָבִים קְטַנִּים הַרְבֵּה כֻּלָּן מִצְטָרְפִין לִכְמְלֹא מַקְדֵּחַ: אַלְמָא כֵּיוָן לְשִׁעוּר חֶסְרוֹן גֻּלְגֹּלֶת כִּמְלֹא מַקְדֵּחַ הוּא מִצְטָרְפִין נְקָבִים הַקְּטַנִּים לִכְמְלֹא מַקְדֵּחַ כְּאִלּוּ הָוֵי חַד נֶקֶב וְלָא יָהֲבִינַן בְּהוּ שִׁעוּרָא אַחֲרִינָא: וְהָכָא נָמֵי אע"ג דִּבְפְסוּקוֹת שִׁעוּרָא לְרֻבָּא גַּבֵּי נְקוּבָה תְּנַן בְּמַתְנִיתִין (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף נז.) עַל כַּמָּה תֶּחְסַר עַל כְּאִסָּר הָאִיטַלְקִי אַלְמָא נֶקֶב הַקָּנֶה טְרֵפָתוֹ בִּכְאִסָּר וְגַבֵּי נְקָבִים קְטַנִּים בָּעֵי כְּאִסָּר לְשִׁעוּרֵיהוּ: אִישְׁתְּמִיטְתֵּיהּ לְהַאי מַקְשֶׁה: מִצְטָרְפִין לְרֻבָּא דְּהָווּ כִּפְסִיקָה בְּעָלְמָא דְּלָא מְחַסְּרָא וְנִקְבָה כְּנָפָה נָמֵי בְּלֵיכָּא חִסָּרוֹן: נִטְּלָה הֵימֶנָּה רְצוּעָה לְאָרְכָּהּ דְּאִיכָּא חִסָּרוֹן: מִצְטָרֶפֶת לְכָאִסָּר אִי כִּי מְעֻגֶּלֶת לָהּ הָוְיָא אִסָּר טְרֵפָה: בְּעוֹפָא נְקָבִים דְּחִסָּרוֹן בְּעוֹף דְּלֵיכָּא לְמֵימַר בְּגַרְגֶּרֶת דִּידֵיהּ כְּאִסָּר בְּכַמָּה הָוֵי שִׁעוּרֵיהּ: מְקַפְּלוֹ חוֹתֵךְ לְמַטָּה מִן הַנְּקָבִים וּבִרְצֵיהֶם עַל שֶׁיּוּכַל לְקַפֵּל הָרְצוּעָה שֶׁהֵן בָּהּ כְּלַפֵּי פִּי הַקָּנֶה וּמַנִּיחוֹ לִמְקוֹם הַנְּקָבִים ע"פ הַקָּנֶה: אִם חוֹפֶה בֵּין הַנְּקָבִים וְהַשָּׁלֵם שֶׁבֵּין נֶקֶב לְנֶקֶב אֶת רֹב הַקָּנֶה אע"ג דִּבְנְקָבִים גְּרִידֵי לֵיכָּא רֻבָּא: טְרֵפָה הוֹאִיל וְיֵשׁ בָּהֶן חִסָּרוֹן וְשִׁעוּר סְמִיכַת נְקָבִים זֶה לָזֶה כְּנָפָה דְּהָא אַנִּקְבָה כְּנָפָה קָיְמִינַן: וְסִימָנָךְ שֶׁלֹּא תִּשְׁכַּח שְׁמוּעָה זוֹ וְלָא תֵּימָא כְּאִסָּר אוֹ מִצְטָרְפִין לְרֻבָּא: נַפְיָא כְּעֵין שֶׁעוֹשִׂין הַנָּפָה שֶׁמַּנִּיחִין שָׁם יְרִיעוֹת זְנַב הַסּוּס עַל פִּי הָעִגּוּל. וְזֶה סִימָן יְהֵא לְךָ נִקְבָה כְּנָפָה שֶׁאַלְתָּ וּמַעֲשֵׂה נָפָה הַשִּׁיבוּךְ: נִפְחֲתָה כְּמִין דֶּלֶת וְלֹא נָטַל הַפַּחַת אֶלָּא תָּלוּי וְעוֹמֵד זָקוּף שָׁם כְּעֵין דֶּלֶת בִּמְזוּזָתוֹ: כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס אִסָּר לְרָחְבּוֹ וְשִׁעוּר גָּדוֹל הוּא זֶה מֵאִסָּר דְּהָכָא בָּעֵינַן נִכְנָס וְיוֹצֵא מִשּׁוּם דְּאֵין כָּאן חִסָּרוֹן וְהַדֶּלֶת סוֹתֵם אֶת הַנֶּקֶב: נִסְדְּקָה לְאָרְכָּהּ. וְקִילָא מִכֻּלֵּיהוּ דְּהֵיכָא דְּנִפְסַק לְרָחְבָּהּ בְּרֻבָּא מִתּוֹךְ שֶׁהָרֵאָה מוֹשֶׁכֶת לְמַטָּה וְהַצַּוָּאר מוֹשֵׁךְ לְמַעְלָה נִתַּק וְהוֹלֵךְ לְגַמְרֵי וְלָא הָדַר חָלִים סוֹלדר"א בְּלַעַ"ז אֲבָל לְאָרְכָּהּ כָּל כַּמָּה שֶׁהַצַּוָּאר נִמְשָׁךְ הַסֶּדֶק סוֹגֵר וְהוֹלֵךְ הִלְכָּךְ הָדַר חָלִים: חֻלְיָא טַבַּעַת שָׁמַעְתִּי. וּבְעֵינַי נִרְאֶה שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ טַבָּעוֹת כְּדְאָמְרִינַן בִּמְנָחוֹת (דַּף לט.) כְּדֵי שֶׁיִּכְרֹךְ וְיִשְׁנֶה וִישַׁלֵּשׁ הָוְיָא חֻלְיָא לְגַבֵּי צִיצִית: מַה חֻלְיָא וּמַה חֻלְיָא לָמָּה לָכֶם הַחֻלְיוֹת הַלָּלוּ דְּקָאָמַר רַב: הָכִי גָּרְסִינַן אַמְרוּהָ קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹנָתָן הָכִי וְלָא גָּרְסִינַן אִיכָּא דְּאָמְרֵי: הָכִי כִּדְקָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מַשֶּׁהוּ לְמַעְלָה וּמַשֶּׁהוּ לְמַטָּה אַמְרוּהָ קַמֵּיהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹנָתָן: חַבְרִין בַּבְלָאֵי רַבִּי יוֹנָתָן מִבָּבֶל סָלֵיק: כִּי הַאי טַעְמָא לְשֶׁבַח קָאָמַר: מִטַּבַּעַת הַגְּדוֹלָה כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה וּמַחֲלָקְתּוֹ בפ"ק (לְעֵיל חֻלִּין דַּף יח.) נְקַט לָהּ מִיהוּ אֲנַן קַיְמָא לַן כְּרַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס דְּמִשִּׂפּוּי כּוֹבַע וּלְמַטָּה כְּשֵׁרָה דְּהַיְנוּ לְמַעְלָה מִן הַטַּבַּעַת: כַּנְפֵי רֵאָה אוּנֵי רֵאָה: הַתַּחְתּוֹנָה כִּדְמְפָרֵשׁ רָבָא תַּחְתּוֹנָה כְּשֶׁהַבְּהֵמָה תְּלוּיָה דְּהַיְנוּ אוּנוֹת קְטַנּוֹת שֶׁהִיא עֶלְיוֹנָה כְּשֶׁאוֹחֲזִין בַּקָּנֶה וְהָרֵאָה תְּלוּיָה לְמַטָּה: כַּנְפֵי כְּמוֹת שֶׁהֵן נִמְתָּחִין וּפוֹרְשִׂין כְּנָפַיִם לְמַעְלָה אע"פ שֶׁהַקָּנֶה יוֹרֵד בֵּינֵיהֶם עַל מְקוֹם חִבּוּרָן: שֶׁאֲנִי אוֹמֵר כֹּל שֶׁפּוֹשֶׁטֶת צַוָּארָהּ וְרוֹעָה וְלֹא יוֹתֵר לְכָךְ אֲנִי מְפָרֵשׁ תַּחְתּוֹנָה שֶׁהִיא עֶלְיוֹנָה שֶׁלֹּא תֹּאמַר תַּחְתּוֹנָה כְּשֶׁאוֹחֲזִין הַקָּנֶה דְּהַיְנוּ כְּנֶגֶד כָּל הָרֵאָה: שֶׁלֹּא תֵּאָנֵס לִמְשׁוֹךְ הַסִּימָנִים חוּץ לֶחָזֶה בִּידֵי אָדָם: אֲנָסָהּ עַצְמָהּ לִפְשׁוֹט מֵאֵלֶיהָ צַוָּארָהּ בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה מַהוּ: תֵּיקוּ וּלְחוּמְרָא וְכֵן הֲלָכָה: לְמַטָּה מִן הֶחָזֶה לְמָקוֹם שֶׁאֵין רָאוּי לִשְׁחִיטָה: נִדּוֹן כְּרֵאָה בְּנֶקֶב מַשֶּׁהוּ וְלֹא בְּרֹב כְּגַרְגֶּרֶת: ת"ר אֵיזֶהוּ חָזֶה לְגַבֵּי חָזֶה וְשׁוֹק שֶׁל שְׁלָמִים הַנִּתָּן לַכֹּהֲנִים: הָרוֹאֶה אֶת הַקַּרְקַע אֵינוֹ מְשַׁבֵּר מִן הַצְּלָעוֹת בְּגַבָּהּ הַקַּצָּבִין כְּלוּם אֶלָּא הַשֻּׁמָּן הַתַּחְתּוֹן כְּמוֹת שֶׁהוּא בְּחַסְחוּס שֶׁבְּרָאשֵׁי הַצְּלָעוֹת: לְמַעְלָה עַל הַכָּרֵס וְכוּ' וְשִׁעוּר אָרְכּוֹ לְמַעְלָה עַל הַכָּרֵס כְּשֶׁהַבְּהֵמָה תְּלוּיָה לְהַפְשִׁיט הָיוּ נוֹטְלִים אוֹתוֹ וְחוֹתֵךְ ב' צְלָעוֹת הַקְּטַנּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת עִמּוֹ מִשְּׁתֵּי דְּפָנוֹת אֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד מִכָּאן וְהֵן שֶׁסְּבִיב הַקָּנֶה וְנִקְרָאִין פורנינ"א: קְרָמָא עִלָּאָה הַמְחֻבָּר לַגֻּלְגֹּלֶת מִבִּפְנִים: וְאע"ג דְּלָא אִינְקִיב תַּתָּאָה הַקְּרוּם הָרַךְ שֶׁהַמֹּחַ מֻנָּח בְּתוֹכוֹ: חַיְתָא שַׂק כְּמוֹ (ב"מ דַּף יז:) חַיְתָא דְּקִטְרֵי: דְּמִתְנַח בֵּהּ מוֹחָא שֶׁהַמּוֹחַ מֻנָּח בְּתוֹכוֹ: כְּנֶגְדּוֹ בַּבֵּיצִים נִכָּר בְּבֵיצֵי זָכָר אַתָּה יָכוֹל לְהַכִּיר רְבִיעַת הַמּוֹחַ שֶׁגַּם לָהֶן יֵשׁ שְׁנֵי קְרוּמִים לְבַד הַכִּיס וְהָאֶחָד חִיצוֹן וְאֶחָד שֶׁהַבֵּיצִים מֻנָּחִים בּוֹ. וּמִתּוֹךְ שֶׁקְּרוּם הַתַּחְתּוֹן שֶׁל מוֹחַ רַךְ מְאֹד וְאֵין נִכָּר לְגַמְרֵי וְנִרְאֶה כַּמּוֹחַ עַצְמוֹ הוּא נוֹתֵן לוֹ סִימָן בַּבֵּיצִים: כָּל מַה שֶּׁבַּקְּדֵרָה בַּגֻּלְגֹּלֶת עַל שֶׁלֹּא הִתְחִיל לָצֵאת מִן הַקְּדֵרָה לַעֲשׂוֹת חוּט שֶׁהֲרֵי חוּט הַשִּׁדְרָה מִן הַמּוֹחַ הוּא בָּא: נִדּוֹן כַּמּוֹחַ בְּנֶקֶב מַשֶּׁהוּ: לִמָּשֵׁךְ לָצֵאת מִן הַקְּדֵרָה לְצַד הַחוּט: נִדּוֹן כְּחוּט בִּפְסִיקַת הָרֹב:

מִצְטָרְפִין לִכְמְלֹא מַקְדֵּחַ לָאו מִשּׁוּם דְּבָעוּ נְמִסְתָּם כב"ש אֶלָּא מִשּׁוּם לב"ש פֵּרְשׁוּ שִׁעוּר נָקַט שִׁעוּרָא לב"ש: אִישְׁתְּמִיטְתֵּיהּ הָא דְּאָמַר כּוּ' ס"ל דְּרַב יִרְמְיָה לַאֲפִילּוּ בִּנְקָבִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם חֶסְרוֹן קָאָמַר דְּמִצְטָרְפִין לְרֻבָּהּ מִדְּנָקַט כְּנָפָה דְּמַשְׁמַע כְּנִקְבֵי נָפָה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם חֶסְרוֹן אַיְּרִי וּמַסִּיק דִּבְשֶׁאֵין בָּהֶן חֶסְרוֹן אַיְּרִי וְלָא נָקַט נָפָה אֶלָּא לוֹמַר דִּמְלֵאָה נְקָבִים כְּנָפָה וְלָשׁוֹן אִישְׁתְּמִיטְתֵּי' קָשֶׁה: נִטְּלָה מִמֶּנָּה רְצוּעָה מִצְטָרֶפֶת לִכְאִיסָּר תֵּמַהּ לִשְׁמוּעִינַן נִקְבָה וכ"ש רְצוּעָה: כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס אִסָּר לְרָחְבּוֹ פֵּרוּשׁ לְרָחְבּוֹ שֶׁל אִסָּר שֶׁיּוֹשִׁיבֵהוּ שָׁם עַל רָחְבּוֹ וְיִכָּנֵס לְאַפּוּקֵי דֶּרֶךְ עָבְיוֹ: אָנְסָה עַצְמָהּ שֶׁפָּשְׁטָה רֹאשָׁהּ יוֹתֵר מֵאֵלֶיהָ לִטּוֹל יֶרֶק בַּבּוֹר: חוֹתֵךְ שְׁתֵּי צְלָעוֹת מִכָּאן וּמִכָּאן פֵּרֵשׁ ר"ח שְׁתַּיִם מִכָּאן וּשְׁתַּיִם מִכָּאן וְהַאי חָזֶה לָא הָוֵי כְּהַהוּא דְּמַסֶּכֶת תָּמִיד (דַּף לא.) שֶׁלֹּא הָיוּ שָׁם שׁוּם צְלָעוֹת כְּדִתְנַן בְּפֶ' לֹא הָיוּ כּוֹפְתִין:

מסורת הש"ס

א לקמן נז:; תוספתא אהלות

ב גיטין עח:

ג מגילה כח.

תורה אור השלם

וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַחֵלֶב הַמִּזְבֵּחָה וְהָיָה הֶחָזֶה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו [ויקרא ז, לא]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פב' מהל' טומאת מת הל' ח:

ב מיי' פג' מהל' שחיטה הל' כג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לד סעי' ג:

ג מיי' פג' מהל' שחיטה הל' כג, טוש"ע יו"ד סי' לד סעי' ד:

ד מיי' פג' מהל' שחיטה הל' כג, טוש"ע יו"ד סי' לד סעי' ה ו:

ה מיי' פג' מהל' שחיטה הל' כד, ש"ע יו"ד סי' לד סעי' ז:

ו מיי' פג' מהל' שחיטה הל' כד, טוש"ע יו"ד סי' לד סעי' ז:

ז מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ו:

ח מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כ סעי' א:

ט מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ו:

י מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כ סעי' א:

יא מיי' פז' מהל' שחיטה הל' א, טוש"ע יו"ד סי' לד סעי' י:

יב מיי' פט' מהל' מעשה הקרבנות הל' י:

יג מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לא סעי' א:

יד מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ג, טוש"ע יו"ד סי' לא סעי' ד:

רבינו גרשום

ניקבה כנפה. כלומר הגרגרת שניקבה ולא ניקבה במקום אחד אלא ברוב מקומות ניקב נקבים דקין מצטרפת לרובה כלומר אם בין כל הני נקבים שיעורן כרוב חללה טרפה. מתיב ר' ירמיה בר אבא ובגולגולת שיש בה נקב אחד ארוך כו' מצטרפין לכמלא מקדח לשיעור נקב לגולגולת לענין טרפה כמלא מקדח:

הכא נמי כיון לשיעורו בכאיסר כו' כדבעינן למימר לקמן:

נפחתה כדי שיכנס איסר לרחבו:

בעופא מאי. כלומר בעופא דאין אנו יכולין לשער נקבים שיש בהן חסרון בכאיסר שהקנה אינו רחב כל כך היכי משערינן. מקפלו ומניחו על פי הקנה כו'. כלומר [ע"פ נקב הקנה]:

וסימניך נפיא. כלומר כשם ששוטחין נפיא ע"פ העוגל כך שוטחין הכא ומניחו על פי הקנה:

נסדקה. כלומר באורך הקנה:

הכי גרסינן)וכ"ה גירסת ספר התרומה לרבינו ברוך בגמ' כאן ועי' בב"ח ביו"ד סימן ל"ד. איכא דאמרי אמרוה רבנן קמיה דר' יוחנן משמיה דר' יונתן כו' כלומר כשאמרו משמיה דר' יונתן שבחה ואמר להו ידעין חברין בבלאי כו':

אמר רבא תחתונה שהיא עליונה מחיים עליונה כשהבהמה מהלכת וכשתולין אותה תחתונה א"ל אני א' כלי שתפשוט צוארה ותרעה כו'ב)נראה דצ"ל אמר ליה ר"ח בר יוסף לר"י. כלומר ר' יוחנן א"ל ר' יצחק בר יוסף ובלבד שלא תיאנס כלומר שלא יהא שום בר אדם אונסה אלא כדי שהיא עצמה תפשוט:

אנסה עצמה מאי כלומר מי אמרי' כיון דלאו כל שעתא אין צוארה כ"כ [פשוטה] אסור דלאו מקום שחיטה הוא או דילמא כיון דיכול לפשוט על אותו מקום מקום שחיטה מקרי תיקו:

נידון כריאה ונקובתו במשהו. כנגדו בביצים ניכר כלומר בביצים בהמה שיש שם שני קרמות וכל מה שבקדירה נידון כמוח עצם שהמוח מונח בו וז היא קדירה ואין מונח במקום אחד אלא חורין יש בעצם שמונחת בשנים ושלשה מקומות והכי קאמר מוח שבמקום אחד וכל מה שסביב המוח בחורין כולן נידונין כמוח ומה דינו של מוח ניקב קרום של מוח בכל שהוא טרפה:

נידון כחוט השדרה ברוב עורו של מוח:

[א]פּוֹלִין יֵשׁ מוּנָּחִין עַל פִּי הַקְּדֵרָה, מִן הַפּוֹלִין וְלִפְנִים – כְּלִפְנִים, מִן הַפּוֹלִין וְלַחוּץ – כְּלַחוּץ, וּפוֹלִין עַצְמָן אֵינִי יוֹדֵעַ. וּמִסְתַּבְּרָא כְּלִפְנִים. רַבִּי יִרְמְיָה בְּדַק בְּעוֹפָא, וְאַשְׁכַּח כְּמִין שְׁנֵי פּוֹלִין מוּנָּחִין עַל פִּי הַקְּדֵרָה. (א)נִיקַּב הַלֵּב לְבֵית חֲלָלוֹ, בָּעֵי רַבִּי זֵירָא: לְבֵית חָלָל קָטָן אוֹ לְבֵית חָלָל גָּדוֹל? אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מַאי תִּיבְּעֵי לָךְ? מִי לָא תְּנַן: רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר "עַד שֶׁתִּנָּקֵב לְבֵית הַסִּמְפּוֹנוֹת", וְאָמַר רַבָּה בַּר תַּחְלִיפָא אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר רַב: עַד שֶׁתִּנָּקֵב לְסִמְפּוֹן גָּדוֹל. [ב]הָכִי הַשְׁתָּא? הָתָם לְבֵית הַסִּמְפּוֹנוֹת קָתָנֵי, לְהֵיכָא דְּשָׁפְכִי סִמְפּוֹנוֹת כּוּלְּהוּ, וְהָכָא לְבֵית חֲלָלוֹ קָתָנֵי – מָה לִי חָלָל גָּדוֹל, מָה לִי חָלָל קָטָן! [ג]קְנֵה הַלֵּב, רַב אָמַר: בְּמַשֶּׁהוּ, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: בְּרוּבּוֹ. [ד]הֵי נִיהוּ קְנֵה הַלֵּב? אָמַר רַבָּה בַּר יִצְחָק אָמַר רַב: חֵלֶב שֶׁעַל גַּבֵּי דְּפָנוֹת. דְּפָנוֹת סָלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא: שֶׁעַל גַּבֵּי דּוֹפְנֵי רֵיאָה. אָמַר אַמֵּימָר מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב נַחְמָן: תְּלָתָא קְנֵי הָווּ, חַד פָּרֵישׁ לְלִיבָּא, וְחַד פָּרֵישׁ לְרֵיאָה, וְחַד פָּרֵישׁ לְכַבְדָּא. דְּרֵיאָה – כְּרֵיאָה, דְּכַבְדָּא – כְּכַבְדָּא, דְּלִיבָּא – פְּלִיגִי. מָר בַּר חִיָּיא מַתְנֵי אִיפְּכָא: דְּרֵיאָה – כְּכַבְדָּא, דְּכַבְדָּא – כְּרֵיאָה, דְּלִיבָּא – פְּלִיגִי. (ב)אֲזַל רַבִּי חִיָּיא בַּר יוֹסֵף אַמְרַהּ לִשְׁמַעְתָּא דְּרַב קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אֲמַר לֵיהּ: אִי הָכִי אָמַר אַבָּא – לָא יָדַע בִּטְרֵפוֹת וְלֹא כְּלוּם. [ה](ג)(נשבר) [נִשְׁבְּרָה] הַשִּׁדְרָה, תָּנוּ רַבָּנַן: חוּט הַשִּׁדְרָה שֶׁנִּפְסַק בְּרוּבּוֹ – דִּבְרֵי רַבִּי; רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: אֲפִילּוּ נִיקַּב. [ו]הוֹרָה רַבִּי כְּרַבִּי יַעֲקֹב. אָמַר רַב הוּנָא: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יַעֲקֹב. [ז]וְכַמָּה רוּבּוֹ? רַב אָמַר: רוֹב עוֹרוֹ, וְאָמְרִי לַהּ: רוֹב מוֹחוֹ. מַאן דְּאָמַר רוֹב מוֹחוֹ – כָּל שֶׁכֵּן רוֹב עוֹרוֹ, לְמַאן דְּאָמַר רוֹב עוֹרוֹ – רוֹב מוֹחוֹ מַאי? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר נִיוְלִי אָמַר רַב הוּנָא: רוּבּוֹ שֶׁאָמְרוּ – רוֹב עוֹרוֹ, מוֹחַ זֶה – לֹא מַעֲלֶה וְלֹא מוֹרִיד. רַב נָתָן בַּר אָבִין הֲוָה יָתֵיב קַמֵּיהּ דְּרַב, בְּדַק בְּרוֹב עוֹרוֹ, וְקָא בָּדֵיק בְּרוֹב מוֹחוֹ. אֲמַר לֵיהּ: אִם רוֹב עוֹרוֹ קַיָּים, מוֹחַ זֶה אֵינוֹ מַעֲלֶה וְאֵינוֹ מוֹרִיד. [ח]אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: נִתְמָרֵךְ – פָּסוּל, נִתְמַסְמֵס – פָּסוּל. אֵיזוֹהִי הַמְרֻכָּה וְאֵיזוֹהִי הַמַּסְמָסָה? הַמְרֻכָּה – כֹּל שֶׁנִּשְׁפָּךְ כְּקִיתוֹן, (מסמסה) [הַמַּסְמָסָה] – כֹּל שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמוֹד. [ט]בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמוֹד מִפְּנֵי כָּבְדּוֹ, מַאי? תֵּיקוּ. בֵּי רַב אָמְרִי: נִתְמַסְמֵס – פָּסוּל, נִתְמַזְמֵז – כָּשֵׁר. מֵיתִיבִי: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בְּהֵמָה שֶׁנִּתְמַזְמֵז מוֹחָהּ – טְרֵפָה! הָהִיא נִתְמַסְמֵס אִיתְּמַר. אִינִי, וְהָא לֵוִי הֲוָה יָתֵיב בֵּי מַסּוּתָא, חַזְיֵיהּ לְהָהוּא גַּבְרָא דְּטַרְיֵיהּ לְרֵישֵׁיהּ, אֲמַר: נִתְמַזְמֵז מוֹחֵיהּ דְּדֵין, לָאו דְּלָא חָיֵי? אָמַר אַבָּיֵי: לָא, לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ מוֹלִיד. עַד הֵיכָן חוּט הַשִּׁדְרָה? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: עַד בֵּין הַפָּרָשׁוֹת. רַב דִּימִי בַּר יִצְחָק הֲוָה קָא בָּעֵי לְמֵיזַל לְבֵי חוֹזָאֵי, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה, אָמַר לֵיהּ: לֵיחְוֵי לִי מָר בֵּין הַפָּרָשׁוֹת הֵיכָא? אֲמַר לֵיהּ: זִיל אַיְיתִי לִי גַּדְיָא וְאַחְוֵי לָךְ. אַיְיתִי לֵיהּ גַּדְיָא שָׁמֵן, אֲמַר לֵיהּ: בְּלִיעָן טְפֵי וְלָא יְדִיעַ. אַיְיתִי לֵיהּ כָּחוּשׁ, אֲמַר לֵיהּ: בְּלִיטָן טְפֵי וְלָא יְדִיעַ. [י][יא][יב]אֲמַר לֵיהּ: תָּא אַגְמְרָךְ גְּמָרָא, הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל: עַד אַחַת – טְרֵפָה, שְׁלִישִׁית – כְּשֵׁרָה, שְׁנִיָּה – אֵינִי יוֹדֵעַ. בָּעֵי רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ:

עַד

פּוֹלִין גלג"ן: עַל פִּי הַקְּדֵרָה לִמְקוֹם חִבּוּר הַנַּחַר וְהַגֻּלְגֹּלֶת: וּפוֹלִין עַצְמָן מוֹחַ שֶׁכְּנֶגֶד הַפּוֹלִין: חָלָל גָּדוֹל חָלָל הָאֶמְצָעִי: חָלָל קָטָן הַרְבֵּה חֲדָרִים קְטַנִּים יֵשׁ לוֹ סָבִיב: סִמְפּוֹן גָּדוֹל אֶמְצָעִי שֶׁבָּאֶמְצַע: הָתָם לְבֵית הַסִּמְפּוֹנוֹת קָתָנֵי וְלָא תָּנֵי לְבֵית הַסִּמְפּוֹן אֲבָל הָכָא לָא תָּנֵי לְבֵית הַחֲלָלִים אֶלָּא לְבֵית חֲלָלוֹ: קְנֵה הַלֵּב לְקַמָּן מְפָרֵשׁ: בְּמַשֶּׁהוּ אִם נִקַּב: כָּל חֵלֶב מִקְרֵי חֵלֶב בֵּין טָמֵא בֵּין טָהוֹר וְשֻׁמָּן אֵינוֹ אֶלָּא לְשׁוֹן חֲכָמִים כְּגוֹן גַּבֵּי שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת אַחַת שֶׁל חֵלֶב וְאַחַת שֶׁל שֻׁמָּן דְּעַל כָּרְחָךְ קָרֵי לֵיהּ שֻׁמָּן מִשּׁוּם דְּגַבֵּי חֵלֶב תַּנְיָא: עַל גַּבֵּי דְּפָנוֹת הַיּוֹרֵד עַל הָאֲצָעוֹת מִן הַשִּׁדְרָה: עַל גַּבֵּי דְּפָנוֹת ס"ל וּמַאי חִיּוּתָא תַּלְיָא בֵּהּ: שֶׁעַל גַּבֵּי דּוֹפְנֵי רֵאָה קָנֶה שֻׁמָּן שֶׁיּוֹרֵד בֵּין שְׁתֵּי עֲרוּגוֹת הָרֵאָה וְדָבוּק בַּשִּׁדְרָה וּמְחֻבָּר לַחֲלַל הַלֵּב: תְּלָתָא קְנֵי הָווּ לְאַחַר שֶׁהַקָּנֶה נִכְנָס לֶחָזֶה מִתְפַּצֵּל לִשְׁלֹשָׁה: חַד פָּרֵשׁ לָרֵאָה וּמִתְחַלֵּק בְּתוֹכָהּ וְהֵן הֵן סִמְפּוֹנוֹת: דְּרֵאָה כִּי רֵאָה בְּנֶקֶב מַשֶּׁהוּ: דְּכַבְדָּא כִּי כַבְדָּא עַד שֶׁיִּנָּטֵל כֻּלּוֹ כִּדְתְנַן (לְעֵיל חֻלִּין מב.) גַּבֵּי כָּבֵד וְלֹא נִשְׁתַּיֵּר מִמֶּנָּה כְּלוּם: דְּלִבָּא פְּלִיגֵי רַב וּשְׁמוּאֵל לְעֵיל: מַתְנֵי אִיפְּכָא דְּרֵאָה עַד שֶׁיִּנָּטֵל כְּכַבְדָּא וּדְכַבְדָּא כִּי רֵאָה בְּמַשֶּׁהוּ וּדְלִבָּא פְּלִיגֵי רַב וּשְׁמוּאֵל. וְלִלְשָׁנָא קַמָּא מִסְתַּבְּרָא דְּהָא קָם לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן כְּוָתֵיהּ דְּאָמַר לְעֵיל נִקַּב לְמַטָּה מִן הֶחָזֶה נִדּוֹן כְּרֵאָה: אַמְרָהּ לִשְׁמַעְתָּא דְּרַב דְּאָמַר בְּמַשֶּׁהוּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל וְאַכַּתִּי לָא הֲוָה שָׁמַע לֵיהּ דְּרַב בְּסוּרָא הֲוָה רֹאשׁ יְשִׁיבָה וְהָתָם הֲוָה אָמַר שְׁמַעְתְּתֵיהּ וּשְׁמוּאֵל הֲוָה בִּנְהַרְדְּעָא: אַבָּא רַב. הָכִי הֲוָה קָרֵי לֵיהּ שְׁמוּאֵל דְּרַב הֲוָה עָדִיף מִנֵּיהּ אֲנִי שְׁמַעְתִּי אַבָּא וְאִית דְּגָרְסִי אַבָּא חַבְרֵי: הוֹרָה רַבִּי שֶׁבָּא מַעֲשֶׂה לְיָדוֹ וְהוֹרָה לְהַחְמִיר וְלֹא סָמַךְ עַל דְּבָרָיו: רֹב עוֹרוֹ אִם נֶחְתַּךְ רֹב הֶקֵּף עוֹרוֹ סָבִיב אַע"פ שֶׁהַמּוֹחַ לֹא נִפְרַד כְּלוּם טְרֵפָה: וְאָמְרִי לַהּ רֹב מוֹחוֹ דְּכֵיוָן שֶׁנִּפְסַק וְנִפְרַד הַמּוֹחַ מִבִּפְנִים אַע"ג שֶׁהָעוֹר כֻּלּוֹ קַיָּם טְרֵפָה: כ"ש רֹב עוֹרוֹ שֶׁהֲרֵי רֹב הָעוֹר מַחֲזִיקוֹ וְכֵיוָן שֶׁנִּפְסַק הָעוֹר סוֹף הַמּוֹחַ לִפָּרֵד וְלָצֵאת: נִיוְלִי שֵׁם חָכָם: בְּדִיק בְּרוֹב עוֹרוֹ וְאַשְׁכַּח דְּלָא אִפְסִיק רֻבֵּיהּ וַהֲדַר בָּעֵי לְמִבְדַּק בְּרוֹב מוֹחוֹ דְּנֶהֱוֵי נָמֵי קַיָּם: נִתְמָרֵךְ פָּסוּל נִתְמַסְמֵס פָּסוּל גָּרְסִינַן וְאַחוּט הַשִּׁדְרָה קָאֵי. אַע"ג דְּהַמְסֻמְסָה קִילָא מֵהַמְרֻכָּה כִּדְמְפָרֵשׁ וְאָזֵיל אֲפִלּוּ הָכֵי תְּנָא תַּרְוַיְיהוּ דְּאִי תְּנָא הַמְסֻמְסָה לְחוּדָהּ הֲוָה מְפָרְשִׁינַן דְּהַיְינוּ נִשְׁפָּךְ כְּקִיתוֹן. הַמְרֻכָּה לְשׁוֹן מֹרֶךְ שֶׁנִּתְרַכְּכָה וְנַעֲשֵׂית הַמּוֹחַ בְּתוֹךְ הַקְּרוּם כַּמַּיִם וְנִשְׁפָּךְ מֵרֹאשׁוֹ לְסוֹפוֹ וּמִסּוֹפוֹ לְרֹאשׁוֹ וְאִם הָיוּ נוֹקְבִין אוֹתוֹ הָיָה יוֹצֵא דֶּרֶךְ הַנֶּקֶב: וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד מִפְּנֵי שֶׁנַּעֲשָׂה נָזוֹל אֲבָל לֹא כָּל כָּךְ שֶׁיִּהְיֶה נִשְׁפָּךְ כְּקִיתוֹן שֶׁל מַיִם אֲבָל כְּשֶׁאוֹחֲזִין אוֹתוֹ וּמַנִּיחַ קְצָתוֹ לְמַעְלָה מֵאֵלָיו הוּא נִכְפָּף וְנוֹפֵל: מִפְּנֵי כָּבְדוֹ שֶׁהוּא עָב וְכָבֵד אֲבָל לֹא נִתְרַכֵּךְ מִבִּפְנִים מַהוּ תְּלֵי הוּא זֶה שֶׁמִּכָּבְדוֹ אוֹ לֹא. וְכָל הָנֵי נִתְמָרֵךְ וְנִתְמַסְמֵס בִּכְלַל נִפְסַק הַחוּט הֵן דְּקַיְימָא לְהוּ לְרַבָּנָן שֶׁמִּתּוֹךְ לִקּוּי זֶה עָתִיד לִנָּקֵב וְלִפָּסֵק אִי נָמֵי אֵין פִּסּוּק גָּדוֹל מִזֶּה אַע"ג דַּאֲמָרָן מוֹחַ זֶה לֹא מַעֲלֶה וְלֹא מוֹרִיד ה"מ בְּהַפְרָדָה אֲבָל בְּהַמְרָכָה לֹא: תֵּיקוּ וְכָל תֵּיקוּ דְּאִסּוּרָא לְחוּמְרָא: נִתְמַסְמֵס פָּסוּל כִּדְקָאָמְרַתְּ: נִתְמַזְמֵז כָּשֵׁר וּלְהָכִי הֲדַר נָקַט נִתְמַסְמֵס פָּסוּל דְּלָא תֵּימָא נִתְמַזְמֵז וְנִתְמַסְמֵס חֲדָא הוּא וּלְאַפְלוֹגֵי עֲלֵיהּ אֲתָא: נִתְמַזְמֵז נִתְרוֹקֵן הַמּוֹחַ מִקְצָתוֹ מֵאֵלָיו: טַרְיֵיהּ מינניי"ר בְּלַעַ"ז: נִתְמַזְמֵז מוֹחֵהּ דְּדִין לוֹעֵג הָיָה עָלָיו וְאוֹמֵר אוֹי לוֹ לָזֶה שֶׁנִּתְמַזְמֵז מוֹחוֹ: שֶׁאֵינוֹ מוֹלִיד תּוֹלְדוֹת הָאִישׁ מִן הַמּוֹחַ הִיא בָּאָה שֶׁגִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁל יָרֵךְ וְגִיד הַגְּוִיָּה כֻּלָּן מְחֻבָּרִין לְחוּט הַשִּׁדְרָה שֶׁהוּא מִתְפַּצֵּל וְיוֹצֵא מִתַּחַת הַשִּׁדְרָה וְנַעֲשֶׂה גִּיד אֵצֶל הַיְּרֵכַיִם וְנִכְנָס לְתוֹכוֹ: עַד הֵיכָן חוּט הַשִּׁדְרָה עַד הֵיכָן כֹּחוֹ שֶׁל חוּט לִהְיוֹת בְּהֵמָה טְרֵפָה בִּפְסִיקָתוֹ. הַחוּט יוֹצֵא מִן הַמּוֹחַ וְהוֹלֵךְ עַל פְּנֵי כָּל הַשִּׁדְרָה וְחֻלְיָיה עַד סוֹף הַזָּנָב: עַד בֵּין הַפְּרָשׁוֹת עַד מָקוֹם שֶׁהוּא מִתְפָּרֵשׁ וּמִתְפַּצֵּל פִּצּוּלִין. כְּנֶגֶד הַיְּרֵכַיִם הוּא מַתְחִיל לְפַצֵּל וְיוֹצֵא רֹאשׁ א' לְיָרֵךְ זוֹ וְאֶחָד לְזוֹ וְהָאֶמְצָעִי יוֹרֵד לַזָּנָב וּלְמַטָּה מֵאוֹתָן פִּצּוּלִין כְּנֶגֶד שְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת הוּא חוֹזֵר וּמִתְפַּצֵּל עוֹד לְג' וּלְמַטָּה מֵהֶם עוֹד מִתְפַּצֵּל וְכֵן בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת עַד סוֹפוֹ. וְאִם נִפְסַק מִן הַמּוֹחַ וְעַד בֵּין הַפְּרָשׁוֹת הַלָּלוּ כָּל מָקוֹם שֶׁנִּפְסַק שָׁם רֻבּוֹ טְרֵפָה וְאִם לְמַטָּה מִבֵּין הַפְּרָשׁוֹת נִפְסַק כְּבָר תָּשַׁשׁ כֹּחוֹ וְהַיְּרֵכַיִם מַעֲמִידִין אֶת שִׁדְרָתוֹ וְאֵינָהּ מֵתָה בְּכָךְ: אַיְיתִי לֵיהּ גַּדְיָא שָׁמֵן שָׁחוּט וּמֻפְשָׁט וְלֹא הָיָה לוֹ שָׁהוּת לְעַכֵּב עַד שֶׁיִּקְרָעֶנּוּ וְיַרְאֶה לוֹ הַפִּצּוּלִין מִבִּפְנִים וְהָיָה מַרְאֶה לוֹ מִבַּחוּץ שֶׁהַחוּט לָבָן הוּא וְנִפְרָד מִבַּחוּץ כְּשֶׁנִּכְנָס בִּבְשַׂר הָאַלְיָה לְכָאן וּלְכָאן מִתַּחַת לָעָגֵס: וְלָא יְדִיעַ הַחוּט מִבַּחוּץ וְהוּא צָרִיךְ לְכַוֵּן עַל מְלֹא חוּט הַשַּׂעֲרָה שֶׁאִם נִפְסַק לְכָאן טְרֵפָה וְאִם נִפְסַק לְכָאן כְּשֵׁרָה: בְּלִיטָן טְפֵי וְהָעָגֵס שֶׁל בּוּקָא דְּאַטְמָא לוֹחֵק הַבָּשָׂר וּמְלַבֵּק וְלוֹחֵק בּוֹ אֶת מוֹחַ הַחוּט הַנִּפְצָל עָלָיו עַד שֶׁנַּעֲשָׂה רַךְ וְאֵינוֹ נִכָּר: עַד אַחַת כ"מ שֶׁיִּפָּסֵק מִן הַנַּחַר עַד בֵּין הַפָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה טְרֵפָה נִפְסַק בֵּין הַפָּרָשָׁה שְׁלִישִׁית כְּשֵׁרָה שְׁנִיָּה אֵינִי יוֹדֵעַ:

מָר בַּר חִיָּא מַתְנֵי אִפְּכָא פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דְּמִסְתַּבְּרָא כְּלִשָּׁנָא קַמָּא דְּקָיֵים לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן כְּשִׁיטָתֵיהּ לְעֵיל דְּאָמַר נִקַּב הַקָּנֶה לְמַטָּה מִן הֶחָזֶה נִדּוֹן כְּרֵאָה וְנִרְאֶה דְּאָזְלִינַן בְּכוּלְּהוּ לְחוּמְרָא מִדְּלָא אִתְּמַר הִלְכְתָא לָא כְּמָר וְלָא כְּמָר וְגַם רַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר נִקַּב הַקָּנֶה לְמַטָּה מִן הֶחָזֶה מַשְׁמַע בֵּין דְּרֵאָה בֵּין דְּכַבְדָּא נִדּוֹן כְּרֵאָה וְכֵן רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל פָּסַק לְחוּמְרָא דִּשְׁלָשְׁתָּן נְקוּבָתָן בְּמַשֶּׁהוּ בֵּין דְּכָבֵד בֵּין דְּלֵב בֵּין דְּרֵאָה: מַאן דְּאָמַר רֹב עוֹרוֹ רֹב מוֹחוֹ מַאי דְּלִבְמָא ה"ה בְּרוֹב מוֹחוֹ לְבַד טְרֵפָה וּנְקַט רֹב עוֹרוֹ לְאַשְׁמוּעִינַן דַּאֲפִילּוּ עוֹרוֹ בָּעֵי רֹב וְרַבֵּינוּ תָּם מְפָרֵשׁ דְּמִבָּעֵי לֵיהּ אִי בָּעֵי נָמֵי רֹב מוֹחוֹ וְעוֹרוֹ דִּנְקַט מִפְּנֵי שֶׁהוּא עִקָּר וּמִכָּל מָקוֹם בְּלֹא מוֹחוֹ נַמֵּי אֵינָהּ טְרֵפָה: נִתְמַזְמֵז מוֹחֵהּ דְּדִין תֵּימָה לְרִיבָ"ם דְּמַיְיתִי רְאָיָה מִמּוֹחַ דְּרֹאשׁ לְשִׁעוּרוֹ בְּנֶקֶב מַשֶּׁהוּ לְמוֹחַ חוּט הַשִּׁדְרָה לְשִׁעוּרוֹ בְּרֻבּוֹ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לא סעי' ד:

ב מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ה, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מ סעי' א:

ג מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ה, טוש"ע יו"ד סי' לד סעי' י:

ד מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ה, טוש"ע יו"ד סי' לד סעי' י:

ה מיי' פט' מהל' שחיטה הל' א, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לב סעי' א:

ו מיי' פט' מהל' שחיטה הל' א, טוש"ע יו"ד סי' לב סעי' ב:

ז מיי' פט' מהל' שחיטה הל' א, טוש"ע יו"ד סי' לב סעי' א:

ח מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ב, טוש"ע יו"ד סי' לב סעי' ג:

ט מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ב, טוש"ע יו"ד סי' לב סעי' ג:

י מיי' פט' מהל' שחיטה הל' א, ש"ע יו"ד סי' לב סעי' ד:

יא מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ג:

יב מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' לב סעי' ה:

רבינו גרשום

לליבא פליגי רב ושמואל:

אמרה לשמעתיה דרב לקמיה דשמואל כלומר הא דאמר רב על סתינק' לסימפון גדול:

וקא בדיק ברוב מוחו כלומר אם רוב מוחו קיים:

נתמרך פסול כלומר חוט השדרה:

בעי ר' ירמיה אוחזו ואינו יכול לעמוד כו' כלומר אמרת כל שמעמידו ואינו יכול לעמוד. אוחזו ואינו יכול לעמוד מפני כבדו מאי תיקו:

נתמסמס פסול כו' כלומר חוט השדרה. נתמזמז כשר לשון סבר:

עד בין הפרשות כלומר עד העגס. האי בליע ולא ידיע כלומר ולא ניכר חוט השדרה שלו ואותה חוליא לא ניכרת שיש בה חוט השדרה. לבליעה ואע"פ שיש בה חוט השדרה בחוליא דומה כמי שאין בה לבליעה טפי:

אזל אייתי ליה כחוש א"ל הא בליטה טפי ולא ידיע כלומר הני חוליות בליטי טפי ואותה חוליא שאין בה חוט השדרה דומה כמי שיש בה לבליטי טפי:

הכי אמר שמואל עד אחד כלומר עד חוליא ראשונה של אליה טרפה דבה יש חוט השדרה:

שלישית כשרה. כלומר שלישי' אם שם נשברה החוליא כשרה דבה אין חוט:

מסורת הש"ס

א לקמן מט.

ב שבת נג.

ג כתובות ז.

גליון הש"ס

גמ' אמר רבה בר יצחק (אמר רב). בהרא"ש ליתא וכן נראה מדברי הר"ן במ"ש דאמימר משמיה דר"נ פליג על רבה ב"י ואיהו ס"ל דקנה הלב דפליגי רב ושמואל מה דנפיק מגרגרת ופריש לליבא:

(א)עַד וְעַד בַּכְּלָל, אוֹ דִּלְמָא עַד וְלֹא עַד בַּכְּלָל? אב(ב)בָּעֵי רַב פָּפָּא: אִם תִּמְצֵי לוֹמַר, עַד וְלֹא עַד בַּכְּלָל, פִּי פָרָשָׁה מַהוּ? בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: אִם תִּמְצֵי לוֹמַר, עַד וְעַד בַּכְּלָל, פָּרָשָׁה עַצְמָהּ מַהוּ? [גד]תָּא שְׁמַע: הַפָּרָשָׁה תִּידּוֹן כְּבָשָׂר. מַאי לָאו פָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה? לָא, שְׁלִישִׁית. [ה]בְּעוֹפָא, רַבִּי יַנַּאי אוֹמֵר: לְמַטָּה מִן הָאֲגַפַּיִם, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: עַד בֵּין אֲגַפַּיִם. אָמַר עוּלָּא: הֲוָה קָאֵימְנָא קַמֵּיהּ דְּבֶן פָּזִי, וְאַיְיתוֹ לְקַמֵּיהּ עוֹפָא, וּבְדַק עַד בֵּין אֲגַפַּיִם, וּשְׁלַח לֵיהּ דְּבֵי נְשִׂיאָה וְקָם וַאֲזַל, וְלָא יָדַעְנָא אִי מִשּׁוּם דְּלָא צְרִיךְ לְמִבְדַּק טְפֵי, אִי מִשּׁוּם כְּבוֹד נְשִׂיאָה. נִיטְּלָה הַכָּבֵד וְכוּ'. הָא נִשְׁתַּיֵּיר הֵימֶנָּה כְּלוּם – כְּשֵׁרָה, אַף עַל גַּב דְּלָא הָוֵי כְּזַיִת, וְהָתְנַן: נִיטַּל הַכָּבֵד וְנִשְׁתַּיֵּיר הֵימֶנָּה כְּזַיִת – כְּשֵׁרָה! אָמַר רַב יוֹסֵף: לָא קַשְׁיָא, הָא רַבִּי חִיָּיא, הָא רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי, כִּי הָא דְּרַבִּי חִיָּיא זָרֵיק לַהּ, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי מְטַבֵּיל לַהּ, וְסִימָנָיךְ: "עֲשִׁירִין מְקַמְּצִין". [ו]הָהוּא פּוּלְמוּסָא דַּאֲתָא לְפוּמְבְּדִיתָא, עֲרַקוּ רַבָּה וְרַב יוֹסֵף, פְּגַע בְּהוּ רַבִּי זֵירָא, אֲמַר לְהוּ: עָרוֹקָאֵי, כְּזַיִת שֶׁאָמְרוּ בִּמְקוֹם מָרָה. רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה אָמַר: בִּמְקוֹם שֶׁהִיא חַיָּה. אָמַר רַב פָּפָּא: הִלְכָּךְ, בָּעֵינַן כְּזַיִת בִּמְקוֹם מָרָה, וּבָעֵינַן כְּזַיִת בִּמְקוֹם שֶׁהִיא חַיָּה. [ח]בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: מִתְלַקֵּט, מַהוּ? כִּרְצוּעָה, מַהוּ? בָּעֵי רַב אָשֵׁי: כְּזַיִת מְרוּדָּד, מַהוּ? תֵּיקוּ. [ט]בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי זְרִיקָא מֵרַבִּי אַמֵּי: נִדַּלְדְּלָה כָּבֵד וּמְעוֹרָה בְּטַרְפְּשָׁהּ, מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ: דִּלְדּוּל זֶה אֵינִי יוֹדֵעַ מַהוּ, אִי לְמַאן דְּאָמַר בִּמְקוֹם מָרָה – הָא אִיכָּא, אִי לְמַאן דְּאָמַר בִּמְקוֹם שֶׁהִיא חַיָּה – הָא אִיכָּא. הָרֵיאָה שֶׁנִּיקְּבָה, רַב וּשְׁמוּאֵל וְרַב אַסִּי דְּאָמְרִי: קְרָמָא עִילָּאָה, וְאָמְרִי לַהּ: קְרָמָא תַּתָּאָה. אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מִנְיוֹמֵי אָמַר רַב נַחְמָן: וְסִימָנָיךְ כִּיתּוּנָא דְּוַרְדָּא דְּמַנְּחָא בֵּיהּ רֵיאָה. [י]פְּשִׁיטָא: אִי אִינְּקִיב עִילָּאָה וְלָא אִינְּקִיב תַּתָּאָה – תַּתָּאָה מֵגֵין, כִּדְרַבָּה, דְּאָמַר רַבָּה: הַאי רֵיאָה דְּאִגְלִיד

כַּאֲהִינָא

עַל וְעַל בַּכְּלָל וְהָכִי קָאָמַר מִן הָרֹאשׁ וְעַל בֵּין הַפָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה וְכָל אוֹתוֹ בֵּין בַּכְּלָל טְרֵפָה אוֹ דִּלְמָא הָכִי קָאָמַר עַל וְלֹא עַל בַּכְּלָל טְרֵפָה שְׁלִישִׁית כְּשֵׁרָה שְׁנִיָּה אֵינִי יוֹדֵעַ ה"ה לָרִאשׁוֹנָה דְּמִסְפְּקָא לֵיהּ וּמִמֵּילָא מִשְׁתַּמַּע וְלָא אִצְטְרִיךְ לְפָרוֹשֵׁי רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה אֵינִי יוֹדֵעַ דְּכֵיוָן דְּקָאָמַר וַדַּאי טְרֵפָה עַל אַחַת וְלֹא הִיא בַּכְּלָל מִכְּלָל דְּמִכָּאן וְעַל שְׁלִישִׁית מְסַפְּקָא לֵיהּ וַחֲדָא מִינַּיְהוּ הוּא דְּנָקַט דְּלָא תֵּימָא שְׁנִיָּה כִּשְׁלִישִׁית לְקֻלָּא: אִת"ל עַל וְלֹא עַל בַּכְּלָל פִּי פָרָשָׁה מַהוּ נִפְסַק הַחוּט הַגָּדוֹל כְּנֶגֶד פִּי הַפִּתּוּלִין הָרִאשׁוֹנִים בִּמְקוֹם פִּתּוּל מַהוּ בַּכְּלָל טְרֵפָה הוּא אוֹ בַּכְּלָל אֵינִי יוֹדֵעַ הוּא מִי אָמְרִינַן עַל בֵּין דַּוְקָא וּפִי הַפָּרָשָׁה טְרֵפָה אוֹ לָאו דַּוְקָא: וְאִת"ל עַל וְעַל בַּכְּלָל לֵיכָּא לְמִבְעֵי בְּפִי הַפָּרָשָׁה מִילֵי דְּוַדַּאי טְרֵפָה דַּאֲפִילּוּ חוּט שֶׁכְּנֶגֶד הֶפְסֵק שֶׁבֵּין שְׁנֵי הַפִּתּוּלִים טְרֵפָה וכ"ש פִּי פִּתּוּל הָרִאשׁוֹן אֶלָּא הָכִי קָא מִבַּעְיָא לֵיהּ נִפְסַק הַפִּתּוּל עַצְמוֹ מִן הַחוּט מַהוּ וּבְפָרָשָׁה רִאשׁוֹנָה קָאֵי: תִּלּוֹן כְּבָשָׂר שֶׁאִם נִפְסַק הַפִּתּוּל כְּשֵׁרָה: ה"ג מַאי לָאו רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה לָא שְׁלִישִׁית מַאי לָאו פִּתּוּל רִאשׁוֹן וְאַע"ג דְּחוּט שֶׁל אַחֲרֶיהָ עֲדַיִן בַּכְּלָל טְרֵפוֹת אוֹ בַּכְּלָל סָפֵק הוּא וְכֵן שְׁנֵי לְשׁוֹן מוֹרִי: לָשׁוֹן אַחֵר בֵּין הַפְּרָשׁוֹת הֵן צְלָעוֹת קְטַנּוֹת שֶׁל אַלְיָה. פָּרָשׁוֹת הוּא בָּשָׂר הַמַּפְרִישׁ בֵּין צֶלַע לְצֶלַע. (בֵּין) [פִּי] הַפְּרָשׁוֹת צְלָעוֹת שֶׁבֵּין פָּרָשָׁה לְפָרָשָׁה: גְּלִי שָׁמֵן חַי: בְּלִיעָה טְפֵי הַצְּלָעוֹת נִבְלָעִין וְאֵין נִכָּרִין כְּשֶׁהוּא חַי: בְּלִיטִי טְפֵי וְנִפְשָׁט הַבָּשָׂר וְהַכֹּל דּוֹמֶה לִצְלָעוֹת. וְכָל לָשׁוֹן זֶה אֵינוֹ נִרְאֶה לִי וּמִפִּי גָאוֹן שְׁמַעְתִּיו: עַל אַחַת עַל בֵּין הַפָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה דְּהַיְינוּ צֶלַע רִאשׁוֹנָה שֶׁל אַלְיָה: טְרֵפָה אִם נִפְסַק הַחוּט: בָּעֵי רַב הוּנָא עַל וְעַל בַּכְּלָל שֶׁאִם נִפְסַק הַחוּט כְּנֶגֶד צֶלַע הָרִאשׁוֹן טְרֵפָה דְּאִיהוּ נָמֵי קָאֵי בֵּין שְׁתֵּי פָּרָשׁוֹת שֶׁיֵּשׁ הֶפְרֵשׁ בֵּינוֹ לַצְּלָעוֹת הַגְּדוֹלוֹת: וְלֹא עַל בַּכְּלָל וּבַכְּלָל אֵינִי יוֹדֵעַ הוּא: פִּי פָּרָשָׁה נִפְסַק הַחוּט אֵצֶל תְּחִלַּת הָעֶצֶם וְלֹא כְּנֶגְדּוֹ מַמָּשׁ מַאי בַּהֲדֵי עֶצֶם חֲשִׁיב וְאֵינִי יוֹדֵעַ אוֹ בַּהֲדֵי פָּרָשָׁה קַמַּיְיתָא חֲשִׁיב וּטְרֵפָה. וְלָא נְהִירָא דְּהָא וַדַּאי מִן הַפָּרָשָׁה הִיא וְלֹא מִבֵּין הַפָּרָשָׁה: פָּרָשָׁה עַצְמָהּ נִפְסַק הַחוּט כְּנֶגֶד פָּרָשָׁה שְׁנִיָּה בָּשָׂר שֶׁבֵּין צֶלַע רִאשׁוֹן לַשֵּׁנִי מַהוּ בַּהֲדֵי רִאשׁוֹן שָׁדֵינַן לֵיהּ וּטְרֵפָה אוֹ בָּתַר צֶלַע שֵׁנִי שָׁדֵינַן לֵיהּ וְאֵינִי יוֹדֵעַ: תִּלּוֹן כְּבָשָׂר אִם נִפְסַק חוּט כְּנֶגְדּוֹ וּלְהַאי לִישָּׁנָא גְּרַס מַאי לָאו פָּרָשָׁה שְׁנִיָּה. וּמִפִּי גָאוֹן אַחֵר שָׁמַעְתִּי פָּרָשָׁה עַצְמוֹ נִשְׁבַּר הַצֶּלַע עַצְמוֹ. וּלְשׁוֹן מוֹרִי הָרִאשׁוֹן הָגוּן וְסִיַּג מְצָאתִי לוֹ בַּהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת וְהוּא עִקָּר: עַל לְמַטָּה מִכְּנָפָיו הָוֵי כֹּחַ חוּט הַשִּׁדְרָה דִּילֵיהּ: וּלְרֵישׁ לָקִישׁ עַל כְּנֶגֶד בֵּין הַגַּפַּיִם וְתוּ לָא: וְשָׁלְחוּ לֵיהּ לְבֵי נְשִׂיאָה שָׁלְחוּ בִּשְׁבִילוֹ שֶׁיֵּלֵךְ אֶצְלָם: וְהָא תְּנַן תְּנַן גַּבֵּי אֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת בְּמַתְנִי' (לְקַמָּן חֻלִּין נ.): זְרִיק לָהּ לִבְהֵמָה שֶׁלֹּא נִשְׁתַּיֵּיר בָּהּ כַּזַּיִת מִן הַכָּבֵד דְּקָסָבַר טְרֵפָה: מַטְבִּיל לָהּ אוֹכְלָהּ. וְכָל מַאֲכָלָם ע"י טִבּוּל חוֹמֶץ אוֹ חַרֶסֶת כָּךְ שָׁמַעְתִּי. אֲבָל נִרְאֶה בְּעֵינַי דִּבְאִסּוּר וְהֶתֵּר טָרֵף וּמַכְשִׁר הָוֵה שַׁיָּיךְ לְמִתְנֵי זָרֵיק וּמַטְבִּיל לֹא שַׁיָּיךְ בֵּהּ וּמִסְתַּבְּרָא דְּהָכִי קָאָמַר רַבִּי חִיָּיא זָרֵיק לָהּ לְכָבֵד שֶׁל כָּל בְּהֵמָה וְלֹא הָיָה אוֹכְלוֹ דְּלָא הֲוָה חֲשִׁיב לֵיהּ וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַטְבִּיל לָהּ דְּאַף עַל גַּב דְּלָאו בָּשָׂר הוּא קָאָכֵיל לֵיהּ מִשּׁוּם בְּרִיאוּתָא דְּקָסָבַר נְשָׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ כדקי"ל (בְּרָכוֹת דַּף מד:) כָּל נֶפֶשׁ מֵשִׁיב נֶפֶשׁ וּכְדְאָמְרִינַן (לְעֵיל חֻלִּין דַּף לג.) הָרוֹצֶה שֶׁיַּבְרִיא חוֹתֵךְ כְּזַיִת בָּשָׂר קֹדֶם שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ הִלְכָּךְ אִם לֹא נִשְׁתַּיֵּיר כַּזַּיִת לְהַעֲלוֹת אֲרוּכָה שֶׁיַּחֲזוֹר וְיֵרָפֵא טְרֵפָה וְר' חִיָּיא לָא בָּעֵי כְּדֵי לְהַעֲלוֹת אֲרוּכָה אֶלָּא שִׁיּוּרָא פּוּרְתָּא מָקוֹם תְּלִיָּא דְּמָרֵהּ לְשִׁיּוּרָא בִּמְקוֹם מָרָה בָּעֵינַן כִּדְלְקַמָּן: עֲשִׁירִין מְקַמְּצִין רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן רַבִּי בְּנוֹ שֶׁל נָשִׂיא הָיָה. וּמְקַמֵּץ לָשׁוֹן עֲצָרָן: פּוּלְמוּסָא חֵיל הַשִּׁלְטוֹן: עָרוֹקָאֵי גְּמִירוּ מִנַּאי הָא מִלְּתָא כְּזַיִת שֶׁאָמְרוּ בִּמְקוֹם מָרָה יְהֵא: בִּמְקוֹם שֶׁהִיא חַיָּה שֶׁהַכָּבֵד חַיָּה מִשָּׁם דְּהַיְינוּ מְקוֹם תְּלִיָּיתָהּ כְּשֶׁהִיא מְעוֹרָה דְּבוּקָה תַּחַת הַכְּלָיוֹת זֶה נִרְאֶה לִי וּמְצָאתִיו. לִשְׁנָא אַחֲרִינָא בְּיוֹתֶרֶת הַכָּבֵד אִיבֵּר"ס בְּלַעַ"ז וְהֵן טַרְפְּשִׁין: מִתְלַקֵּט מַהוּ כַּזַּיִת מִתְלַקֵּט וְלֹא בְּמָקוֹם אֶחָד אֶלָּא חֲצִי כַּזַּיִת כָּאן וַחֲצִי כַּזַּיִת כָּאן: מְרוּדָּד מְרוּקָּע טיונב"א בְּלַעַ"ז וְגָרַע מִכִּרְצוּעָה: נִדַּלְדְּלָה נֶעֶקְרָה בִּמְקוֹמוֹת הַרְבֵּה: וּמְעוֹרָה בְּטַרְפְּשָׁהּ כָּאן מְעַט וְכָאן מְעַט וְכוּלָּהּ קַיֶּימֶת: הָא אִיכָּא הֲרֵי כּוּלָּהּ קַיֶּימֶת: רַב נַחְמָן קְרָמָא תַּתָּאָה ס"ל: כִּתּוּנָא דְּוַרְדָּא מַלְבּוּשׁ אָדֹם שֶׁהָרֵאָה מוּנַּחַת בּוֹ. וְרַבָּה עַל שֵׁם שֶׁקְּרוּם תַּחְתּוֹן אָדֹם הוּא כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן (עַמּוּד ב) כַּאֲהִינָא סוּמָקָא: דְּאַגְלִיד שֶׁנִּטַּל קְרוּם הָעֶלְיוֹן וְהֻפְשַׁט כְּמוֹ גְּלוּדָה דְּמַתְנִיתִין (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף נ.):

עַד וְעַד בַּכְּלָל אוֹ עַד וְלֹא עַד בַּכְּלָל מִדְּאָמַר בְּפִרְקִין (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף נה.) כָּל שִׁיעוּרָא דְּשִׁיעֲרוּ חֲכָמִים לְהַחְמִיר לֵיכָּא לְמִפְשַׁט מִינֵּיהּ דְּהָנֵי מִילֵּי בְּמִשְׁנָה אוֹ בְּבָרַיְיתָא אֲבָל הָכָא מֵימְרָא הִיא: **וְאִם** תִּמְצֵי לוֹמַר עַד וְלֹא עַד בַּכְּלָל פִּי פָרָשָׁה מַהוּ אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר שְׁמוּאֵל עַל בֵּין הַפָּרָשׁוֹת מ"מ מְסַפְּקָא לֵיהּ דִּלְמָא מִתְּחִלַּת עֳבִי פִּתּוּל רִאשׁוֹן עַד פִּתּוּל שֵׁנִי שֶׁלְּמַטָּה הֵימֶנּוּ קָרוּי בֵּין הַפָּרָשׁוֹת רִאשׁוֹן וְעַד וְלֹא עַד בַּכְּלָל וְאֵינִי יוֹדֵעַ אוֹ שֶׁמָּא מִסּוֹף עֳבִי פִּתּוּל קָרוּי בֵּין הַפָּרָשׁוֹת שֶׁזֶּהוּ בֵּין הַפָּרָשׁוֹת מַמָּשׁ אֲבָל מַה שֶּׁהוּא כְּנֶגֶד עֳבִי הַחוּט הַמִּתְפַּתֵּל לָא מִקְרֵי בֵּין הַפָּרָשׁוֹת וּטְרֵפָה אִי נָמֵי מִשּׁוּם הָכִי מְסַפְּקָא לֵיהּ שֶׁמָּא פִּי פָּרָשׁוֹת עַצְמָן דְּהַיְינוּ עֳבִי פִּתּוּל רִאשׁוֹן הָוֵי בֵּין הַפָּרָשׁוֹת דְּקָאָמַר שְׁמוּאֵל לְפִי שֶׁהוּא בֵּין חוּט הַמִּתְפַּתֵּל לִשְׂמֹאל לַחוּט הַמִּתְפַּתֵּל לְיָמִין וְהָא דְּנָקַט שְׁמוּאֵל עַל בֵּין הַפָּרָשׁוֹת וְלָא נָקַט עַל הַפָּרָשׁוֹת לְפִי שֶׁהָאֶחָד מַתְחִיל לָלֶכֶת וּלְהִתְפַּתֵּל קֹדֶם לַחֲבֵרוֹ וְדַוְקָא אִם עַד וְלֹא עַד בַּכְּלָל אִיבַּעְיָא לֵיהּ בְּפִי פָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה אֲבָל אִם עַד וְעַד בַּכְּלָל לָא מָצֵי לְמִבְעֵי פִּי פָּרָשָׁה שְׁנִיָּה מַהוּ דְּמִמַּה נַפְשָׁךְ הָוֵי בַּכְּלָל אֵינִי יוֹדֵעַ כְּמוֹ בֵּין הַפָּרָשׁוֹת שֵׁנִי דְּהָא עַד בֵּין הַפָּרָשׁוֹת רִאשׁוֹן קָאָמַר דִּטְרֵפָה וְתוּ לָא וְאִם אִיתָא דְּפִי פָרָשָׁה אֵינוֹ קָרוּי בֵּין הַפָּרָשׁוֹת הֲרֵי לֹא אָמְרִינַן שֶׁיְּהֵא טְרֵפָה אֶלָּא עַד בֵּין הַפָּרָשׁוֹת וְאֵין זֶה בֵּין הַפָּרָשׁוֹת וְאִם הוּא קָרוּי בֵּין הַפָּרָשׁוֹת הָאָמַר שְׁנִיָּה אֵינִי יוֹדֵעַ וּבַכְּלָל שְׁנִיָּה יֵשׁ לוֹ לִהְיוֹת: **וְאִם** תִּמְצֵי לוֹמַר עַד וְעַד בַּכְּלָל פָּרָשָׁה עַצְמָהּ מַהוּ פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס נִפְסַק הַפִּתּוּל עַצְמָהּ מִן הַחוּט מַהוּ וְנִרְאֶה דַּאֲפִילּוּ לְאִם תִּמְצֵי לוֹמַר דְּעַד וְלֹא עַד בַּכְּלָל הֲוָה מָצֵי לְמִבְעֵי בְּפָרָשָׁה עַצְמָהּ אִת"ל דְּפִי פָרָשָׁה טְרֵפָה אֲבָל אִי פִּי פָרָשָׁה כְּשֵׁרָה אָז וַדַּאי לֵיכָּא לְמִבְעֵי לכ"ש פָּרָשָׁה עַצְמָהּ וְעוֹד י"ל דְּמִבַּעְיָא לֵיהּ אִם נִפְסַק הַפִּתּוּל בְּרִחוּק מִמְּקוֹם חִבּוּרוֹ כְּנֶגֶד חוּט הַשִּׁדְרָה שֶׁבֵּין פִּתּוּל רִאשׁוֹן לְפִתּוּל שֵׁנִי שֶׁהוּא בֵּין הַפָּרָשׁוֹת רִאשׁוֹן וְהַשְׁתָּא לָא מָצֵי לְמִבְעֵי אֶלָּא אִת"ל עַד וְעַד בַּכְּלָל: **מַאי** לָאו רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה הָא דְּנָקַט שְׁנִיָּה מִשּׁוּם דְּאִי הָוְיָא טְרֵפָה הֲוָה שַׁיָּיךְ לְמִבְעֵי כָּל הָנָךְ בְּעָיוֹת בִּשְׁנִיָּה כְּמוֹ בָּרִאשׁוֹנָה: **לְמַטָּה** מִן הָאֲגַפַּיִם יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק אִם לְמַטָּה מִמְּקוֹם חִבּוּרָן בַּגּוּף קָאָמַר אִם לְמַטָּה מִמָּקוֹם שֶׁשּׁוֹכְבוֹת עַל הָעוֹף דְּהַיְינוּ לְמַטָּה מִסּוֹף עֶצֶם שֶׁל כָּנָף הַמְחוּבָּר בַּגּוּף: **עָרוֹקָאֵי** רַבִּי זֵירָא לֹא הָיָה צָרִיךְ לִבְרֹחַ דְּאָבִיו גַּבַּאי שֶׁל מֶלֶךְ הָיָה דְּנָהַג בִּגְבַהֲתָא תְּלֵיסַר שְׁנִין כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק זֶה בּוֹרֵר (סַנְהֶדְרִין כה:) דְּכִי הֲוָה אָתֵי רֵישׁ נַהֲרָא לְמָתָא כִּי הֲוָה חָזֵי רַבָּנַן אֲמַר לְהוּ לֵךְ עַמִּי בֹּא בַחֲדָרֶיךָ: **הִלְכָּךְ** בָּעֵינַן כַּזַּיִת בִּמְקוֹם מָרָה וְכַזַּיִת בִּמְקוֹם שֶׁהִיא חַיָּה הָכִי קַיְימָא לָן כִּדְפָסְקִינַן לְעֵיל (חֻלִּין דַּף מג.) הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר בְּכַזַּיִת: וְאָמְרֵי לָהּ קְרָמָא תַּתָּאָה. כְּלוֹמַר עִם עִלָּאָה דְּאִי תַּתָּאָה גְּרֵידָא הָא פָּסְקִינַן בְּסָמוּךְ דְּבָעֵינַן תַּרְוַיְיהוּ וְאִם כֵּן לָא הֲוָה לֵיהּ לֹא כְּרַב וְלֹא כִּשְׁמוּאֵל:

מסורת הש"ס

א סוכה מא:

ב נדה נח:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ג:

ב מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לב סעי' ה:

ג מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ג:

ד מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לב סעי' ה:

ה מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ג:

ו מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לב סעי' ה:

ז מיי' פח' מהל' שחיטה הל' כא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מא סעי' א:

ח מיי' פח' מהל' שחיטה הל' כב:

ט מיי' פח' מהל' שחיטה הל' כא, טוש"ע יו"ד סי' מא סעי' ה:

י מיי' פז' מהל' שחיטה הל' א, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' א ב:

רבינו גרשום

עד ועד בכלל כו' כלומר אמרת על אחת טרפה עד ועד בכלל כו' אם תמצא לומר עד ולא עד בכלל שהראשונה אינה בכלל מוח פי פרשה ראשונה מהו שהיא בינתים בין סוף הסדרה לתחלת פרשה של ראשונה מהו ישנה בכלל חוט הסדרה אי לא:

אם תמצא לומר עד ועד בכלל פרשה (ראשונה) [עצמה] בכלל מוח [או לא](לפי הגירסא שלפנינו בגמ' אינו מובן מש"כ אבל לא שניה ואולי לגירסא אחרת היה לו לפרשה ראשונה בכלל מוח אבל לא שניה וכו'. אבל לא שניה. אם ניטלה פרשה שניה עצמה עצם וגם מוח תילון כבשר ולא כחוט הסדרה:

עד בין אגפים. עד כנפי העוף:

כי הא לר' חייא זריק ליה כלומר ר' חייא זריק ליה וטריף הבהמה שלא נשתייר ממנה כזית ור' שמעון ב"ר מטביל ביה כלומר אכיל ליה ע"י טיבול ומכשר לבהמה אע"ג דלא הוי כזית:

במקום שהיא חיה כלומר באותו מקום שהיא תלויה:

הילכך בעינן כזית במקום מרה כו' כלומר הן במקום מרה והן במקום שהיא חיה:

מתלקט מהו כלומר דלא הוי כזית במקום אחד אלא מתלקט מכמה מקומות:

כרצועה מהו כלומר ארוך וקצר:

מרודד מהו דלא הוי כזית עב אלא מרודד:

אי למ"ד כזית במקום מרה האיכא כלומר כיון דמעורה בטרפשה:

ואמרי לה קרמא תתאה דשתי קרמות יש בריאה וסימניך כיתונא דורדא כו' כלומר לאותם הפנים כורדא. תתאה מגין כדרבה דאמר רבה האי ריאה דאגליד כאהינא סומקא כלומר דאינקיב עילאה ולא אינקיב תתאה כאהינא סומקא:

כַּאֲהִינָא סוּמָּקָא – כְּשֵׁרָה. אִינְּקִיב תַּתָּאָה וְלָא אִינְּקִיב עִילָּאָה – מַגֵּין אוֹ לָא מַגֵּין? [א][ב]פְּלִיגִי בַּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא, חַד אָמַר: לָא מַגֵּין, וְחַד אָמַר: מַגֵּין. וְהִלְכְתָא מַגֵּין, כִּדְרַב יוֹסֵף, דְּאָמַר רַב יוֹסֵף: הַאי רֵיאָה דְּאָוְושָׁא, אִי יָדְעִינַן הֵיכָא אָוְושָׁא – מוֹתְבִינַן עֲלַהּ גַּדְפָּא אוֹ רוּקָא אוֹ גִילָא, אִי מְבַצְבְּצָא – טְרֵפָה, וְאִי לָא – כְּשֵׁרָה. וְאִי לָא יָדְעִינַן הֵיכָא אָוְושָׁא – מַיְיתִינַן מְשִׁיכַלְתָּא דְּמַיָּא פָּשׁוֹרֵי וּמוֹתְבִינַן לַהּ בְּגַוַּהּ. בְּחַמִּימֵי לָא – דְּכָוְוצִי, בְּקָרִירֵי לָא – דְּמִטָּרְשִׁי, אֶלָּא מוֹתְבִינַן בְּפָשׁוֹרֵי וְנָפְחִינַן לַהּ. אִי מְבַצְבְּצָא – טְרֵפָה, וְאִי לָא – כְּשֵׁרָה. תַּתָּאָה אִינְּקִיב, עִילָּאָה לָא אִינְּקִיב, וְהַאי דְּאָוְושָׁא – זִיקָא דְּבֵינֵי בֵּינֵי הוּא. (אֲהִינֵי סוּמָּקָא דִּיבַשׁ גִּילְדֵי, סִימָן). גּוּפָא, אָמַר רָבָא: הַאי רֵיאָה דְּאִיגַּלִּיד כַּאֲהִינָא סוּמָּקָא – כְּשֵׁרָה. וְאָמַר רָבָא: רֵיאָה שֶׁהֶאֱדִימָה מִקְצָתָהּ – כְּשֵׁרָה, כּוּלָּהּ – טְרֵפָה. [ג][ד]אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרָבָא: מִקְצָתָהּ מַאי טַעְמָא? דְּהָדְרָא בָּרְיָא, כּוּלָּהּ נָמֵי הָדְרָא בָּרְיָא! מִי לָא תַּנְיָא: וּשְׁאָר שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים, עַד שֶׁיֵּצֵא מֵהֶם דָּם. [ה]וְכִי תֵּימָא: לִשְׁמוֹנָה שְׁרָצִים מְדַמֵּינַן לַהּ, דְּתַנְיָא: נִצְרַר הַדָּם, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יָצָא. אִי הָכִי, אֲפִילּוּ מִקְצָתָהּ נָמֵי! אֶלָּא, לָא שְׁנָא. [ו]וְאָמַר רָבָא: רֵיאָה שֶׁיָּבְשָׁה מִקְצָתָהּ – טְרֵפָה. וְכַמָּה? אָמַר רַב פַּפִּי מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: כְּדֵי שֶׁתִּתְפָּרֵךְ בְּצִפּוֹרֶן. [ז][ח](א)כְּמַאן, כְּרַבִּי יוֹסֵי בֶּן הַמְשׁוּלָּם? דְּתַנְיָא: אֵיזוֹ הִיא יְבֵשָׁה – שֶׁאִם תִּינָּקֵב וְאֵינָהּ מוֹצִיאָה טִיפַּת דָּם; רַבִּי יוֹסֵי בֶּן הַמְשׁוּלָּם אוֹמֵר: יְבֵשָׁה כְּדֵי שֶׁתְּהֵא נִפְרֶכֶת בְּצִפּוֹרֶן. [ט]אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן, גַּבֵּי אוֹזֶן בְּכוֹר דְּקָא שָׁלֵיט בֵּיהּ זִיקָא – לָא הָדְרָא בָּרְיָא, אֲבָל רֵיאָה דְּלָא קָא שָׁלֵיט בַּהּ אֲוִירָא – הָדְרָא בָּרְיָא. וְאָמַר רָבָא: הַאי רֵיאָה דְּקָיְימָא גִּילְדֵי גִּילְדֵי, אוּכָּמֵי אוּכָּמֵי, חֶזְוָותָא חֶזְוָותָא – כְּשֵׁרָה. [י]אָמַר אַמֵּימָר מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: אֵין מַקִּיפִין בְּבוּעֵי. [יא]וְאָמַר רָבָא: הָנֵי תַּרְתֵּי אוּנֵּי דִּסְרִיכָן לַהֲדָדֵי, לֵית לְהוּ בְּדִיקָה. וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, אֲבָל כְּסִדְרָן – הַיְינוּ רְבִיתַיְיהוּ.

וְאָמַר

כַּאֲהִינָא סֻמָּקָא שֶׁנִּשְׁאֶרֶת בַּקְּרוּם הַתַּחְתּוֹן וְהִיא כִּתְמָרָה אֲדֻמָּה: דְּאָוְשָׁא כְּשֶׁנּוֹפְחִין אוֹתָהּ מַשְׁמַעַת קוֹל כְּאִלּוּ רוּחַ יוֹצֵא מִמֶּנָּה: ה"ג אִי יָדְעִינַן מֵהֵיכָא אָוְשָׁא מוֹתְבִינַן עֲלַהּ גַּדְפָּא אוֹ גִּילָא אוֹ רוּקָא מוֹשִׁיבִין עַל אוֹתוֹ מָקוֹם כְּנַף פלומ"א בְּלַעַ"ז: גִּילָא קַשׁ: אִי מְבַצְבְּצָא הַהִיא רוּקָא מֵחֲמַת הַנְּפִיחָה בְּיָדוּעַ שֶׁיֵּשׁ שָׁם נֶקֶב שֶׁהָרוּחַ יוֹצֵא מִשָּׁם: טְרֵפָה מִשּׁוּם רֵיאָה שֶׁנִּקְּבָה: וְאִי לָא יָדְעִינַן מֵהֵיכָא אָוְשָׁא פְּעָמִים שֶׁאֵין יָכוֹל לְהַבְחִין לִשְׁמִיעַת הָאֹזֶן מֵהֵיכָן קוֹל זֶה נִשְׁמָע: מַיְיתִינַן מְשִׁיכַלְתָּא קוניי"א בְּלַעַז: דְּמַיָּא פָּשׁוֹרֵי וּמוֹתְבִינַן לְכֻלָּהּ רֵיאָה לְתוֹכָהּ שֶׁכָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נֶקֶב יְבַעְבְּעוּ הַמַּיִם: דְּכָוְוצָן לָהּ וְהַנֶּקֶב נִסְתָּם וְאֵין זוֹ בְּדִיקָה יָפָה: דְּמִטָּרְשִׁי לָהּ מַקְשִׁין אוֹתָהּ כְּאֶבֶן וְאִם אֵין שָׁם נֶקֶב בַּקְּרוּם הָעֶלְיוֹן וְיֵשׁ נֶקֶב בַּתַּחְתּוֹן מִתְקָרֵעַ הָעֶלְיוֹן מֵחֲמַת שֶׁהוּא קָלוּשׁ וּמַיִם הַקָּרִים מוֹתְחִין אוֹתָהּ כְּשֶׁמִּתְקַשֶּׁה שֶׁקּוֹרִין לייר"ש: תַּתָּאָה אִנְּקִיב וְהָרוּחַ יוֹצֵא מִבִּפְנִים דֶּרֶךְ הַנֶּקֶב וְאֵינוֹ יָכוֹל לָצֵאת חוּץ מִפְּנֵי קְרוּם הָעֶלְיוֹן שֶׁמֵּגֵן וְנִכְנַס הָרוּחַ לְבֵין ב' הַקְּרוּמִים לְפִיכָךְ הִיא מַשְׁמַעַת קוֹל: שֶׁהֶאֱדִימָה סנקוטר"א: מִי לָא תַּנְיָא וּשְׁאָר שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים קְטַנִּים כְּגוֹן צְפַרְדְּעִים וְדוֹמֶה לָהֶם שֶׁעוֹרָן רַךְ חוּץ מִשְּׁמוֹנָה שְׁרָצִים שֶׁעוֹרָן קָשֶׁה אֵינוֹ חַיָּב עֲלֵיהֶן בְּשַׁבָּת מִשּׁוּם חוֹבֵל עַד שֶׁיֵּצֵא מֵהֶם טִפַּת דָּם וְאַעַ"פ שֶׁנִּצְרַר הַדָּם וְהֶאְדִּים עוֹרָן מִבַּחוּץ אֵין זֶה נְקוּתָא דְּמִתּוֹךְ שֶׁעוֹרָן רַךְ הוּא מְמַהֵר לְהַאְדִּים וה"נ מְמַהֵר לְהַאְדִּים וְאַמַּאי חָשַׁבְתְּ לֵיהּ נֶקֶב: וכ"ת לִשְׁמוֹנָה שְׁרָצִים מְדַמֵּינַן לַהּ דְּתַנְיָא בְּהוּ בְּפ' ח' שְׁרָצִים (שַׁבָּת קז:): נִצְרַר הַדָּם וְנֶאֱסַף בְּמָקוֹם אֶחָד דְּהַיְינוּ הֶאְדִּים הָעוֹר מִבַּחוּץ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יָצָא וְקָרֵי לֵיהּ הָתָם חַבּוּרָה שֶׁאֵינָהּ חוֹזֶרֶת דְּכֵיוָן שֶׁהֶאְדִּים הָעוֹר מִבַּחוּץ בְּיָדוּעַ שֶׁנִּקְרַע הָעוֹר מִפְּנִים וְסוֹפוֹ לִנָּקֵב וְלָצֵאת וְהָכָא נָמֵי לְהַאי קְרוּם דְּרֵיאָה חָשַׁבְתְּ לֵיהּ כְּעוֹר גָּמוּר וְהָכִי מְפָרֵשׁ הָתָם דִּבְהָנָךְ דְּאִית לְהוּ עוֹר הָוְיָא חַבָּלָה וּבְהָנָךְ דְּלֵית לְהוּ עוֹר לָא חֲשִׁיבָא חַבָּלָה עַד נְרִירַת דָּם. וְהַךְ מַתְנִיתָא קַמַּיְיתָא לָא יָדַעְנָא הֵיכָא תַּנְיָא: אֶלָּא לָא שְׁנָא דְּבֵין כֻּלָּהּ וּבֵין מִקְצָתָהּ כְּשֵׁרָה כִּדְאָמַר לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף מז:) אֲדֻמָּה כְּשֵׁרָה מִדְּר' נָתָן: הָכָא נָמֵי לָא שְׁנָא ל"ג: אֵיזוֹ הִיא יְבֵשָׁה לְגַבֵּי מוּמֵי בְּכוֹר קָאֵי: רַבִּי יוֹסֵי בֶּן הַמְשֻׁלָּם אוֹמֵר וְאַעַ"פ שֶׁאֵין מוֹצִיאָה דָּם אֵין זוֹ יְבֵשָׁה עַד שֶׁתִּיבַשׁ כָּל כָּךְ שֶׁתְּהֵא נִפְרֶכֶת בְּצִפֹּרֶן: רוּחַ וַאֲוִיר מַבְרִישׁ וּמְקַלְקֵל אֶת הַמַּכָּה: ה"ג הָכָא כֵּיוָן דְּלָא שָׁלֵט בַּהּ אֲוִירָא הָדְרָא בָּרְיָא: גִּלְדֵי גִּלְדֵי קְלִפּוֹת קְלִפּוֹת קרוסט"א בְּלַעַ"ז כְּעֵין מַכּוֹת מלנ"ש: אֻכְּמֵי אֻכְּמֵי טיי"ש בְּלַעַ"ז שְׁחוֹרוֹת: חֲזוּתָא חֲזוּתָא גְּוָנִים גְּוָנִים וְדַוְקָא הָנָךְ גְּוָנִים דְּלָא מִטַּרְפָא בְּהוּ כְּגוֹן אֲדֻמָּה יְרֻקָּה וְהָנָךְ דִּלְקַמָּן בַּהֲלָכוֹת: אֵין מַקִּיפִין בְּבוּעֵי בּוּעָה שֶׁנִּקְּבָה בָּרֵאָה הֵיכָא דְּלָא מִתְמַשְׁמְשָׁא יְדָא דְּטַבָּחָא דְּלֵיכָּא לְמִתְלְיָיהּ בְּטַבָּחָא וְאֵין יָדוּעַ אִם קֹדֶם שְׁחִיטָה אִם לְאַחַר שְׁחִיטָה אֵין מְבִיאִין בּוּעָה אַחֶרֶת לְהַקִּיף וּלְקָרֵב אֶצְלָהּ וְלִנְקְבָהּ וְלִרְאוֹת אִם מַרְאֶה הַנְּקָבִים שָׁוִים כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן בְּפִרְקִין (חֻלִּין דַּף נ.) מַקִּיפִין בָּרֵאָה לה"מ רֵאָה אֲבָל כֵּיוָן שֶׁנַּעֲשֵׂית בָּהּ בּוּעָה אֵין מַרְאֶה נִכָּר בָּהּ שֶׁעָשׂוּי לְהִשְׁתַּנּוֹת כָּל שָׁעָה וְשֶׁמָּא מַרְאֶה אַחֵר הָיָה לוֹ וְנִשְׁתַּנָּה. לְשׁוֹן מַקִּיפִין מְקָרְבִין זוֹ לְזוֹ כְּמוֹ אֵין מַקִּיפִין שְׁתֵּי חָבִיּוֹת דְּמַסֶּכֶת בֵּיצָה (דַּף לב:): לֵית לְהוּ בְּדִיקוּתָא שֶׁסִּרְכָא זוֹ מֵחֲמַת נֶקֶב הִיא בָּאָה שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁהָרֵאָה שׁוֹאֶבֶת כָּל מִינֵי מַשְׁקֶה וְהַמַּשְׁקֶה נַעֲשֶׂה עָב בְּתוֹכָהּ כְּמִין גלייר"א וְיוֹצֵא מְעַט מְעַט דֶּרֶךְ הַנֶּקֶב נִקְפֶּה וְנַעֲשֶׂה קְרוּם כָּךְ מָצָאתִי בִּתְשׁוּבַת הַגְּאוֹנִים וְאַעַ"פ שֶׁהוּא סוֹתֵם הַנֶּקֶב וְאֵין מוֹצִיא רוּחַ הָא אֲמַרַן קְרוּם שֶׁעָלָה מֵחֲמַת מַכָּה בָּרֵאָה אֵינוֹ קְרוּם שֶׁסּוֹפוֹ לִסָּתֵר: שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן כְּגוֹן שְׁתַּיִם הַחִיצוֹנוֹת נִדְבְּקוּ בְּסִרְכָא מִמַּעַל לָאֶמְצָעִית אוֹ מִתַּחְתֶּיהָ: הַיְינוּ רְבִיתַיְיהוּ זוֹ מְגִנָּה עַל זוֹ וְהָדְרָא בָּרְיָא שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁשּׁוֹכְבוֹת זוֹ עַל זוֹ אֵינָן מִתְפָּרְקוֹת וְהַקְּרוּם הוֹלֵךְ וְחָזָק אֲבָל כְּשֶׁהֵן שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן זוֹ הוֹלֶכֶת לְכָאן וְזוֹ הוֹלֶכֶת לְכָאן וְהַקְּרוּם מִתְפָּרֵק וְנִסְתָּר וְכֵן הֲלָכָה דְּלֵיכָּא מַאן דִּפְלִיג עֲלֵהּ. וְאוּנָא הַסְּרוּכָה בְּאוּמָא וְהִיא אֶצְלָהּ מַעֲשֶׂה בָּא לְיָדִי וְשָׁאַלְתִּי אֶת פִּי רַבֵּינוּ יַעֲקֹב בַּר רַבִּי יָקָר וְהִתִּירָהּ לִי לֶאֱכֹל וְיֵשׁ שֶׁאוֹסְרִין וְהוּא אָמַר לִי טַעְמוֹ וְטַעְמָם. הָאוֹסְרִין אוֹמְרִים הֲרֵי נֶקֶב יֵשׁ וְלֹא מָצָאנוּ שֶׁהֻתַּר אֶלָּא בְּאוּנֵי כִּדְאָמַר רָבָא אֲבָל כְּסִדְרָן הַיְינוּ רְבִיתַיְיהוּ אֲבָל אוּמֵי לָא קָאָמַר וְטַעְמָא דְּאוּנֵי מִשּׁוּם שֶׁעוֹמְדִין בְּמֵיצַר הֶחָזֶה וּמִתְחַמְּמוֹת וְהָדְרָא בָּרְיָא וְתֵדַע שֶׁהֲרֵי בְּרֵיאָה הַסְּמוּכָה לַלֵּב בְּאוּנֵי כְּשֵׁרָה וּבְאוּמָא טְרֵפָה כִּדְלְקַמָּן (חֻלִּין דַּף מח.). וְטַעַם מוֹרִי לֹא מָצִינוּ אוּמָא בַּגְּמָרָא וְרָבָא לֹא אָמַר טַעְמוֹ מִשּׁוּם חֹם דְּהָא בְּכָל הָרֵאָה אֲמַרַן לְעֵיל דְּלָא שָׁלֵט בַּהּ אֲוִירָא וְרָבָא פֵּי' טַעְמוֹ מִשּׁוּם דְּהַיְינוּ רְבִיתַיְיהוּ כְּלוֹמַר כָּךְ הֵן גְּדֵלוֹת זוֹ עִם זוֹ וְאֵין מִתְפָּרְקוֹת זוֹ מִזּוֹ הִלְכָּךְ ל"ש אוּנֵי ול"ש אוּמָא וְרָבָא דִּנְקַט אוּנֵי מִשּׁוּם לְעַקֵּר מִלְּתֵיהּ דְּאוֹרֵי לָן דְּשֶׁלֹּא כְּסִדְרָן טְרֵפָה וְאַעַ"ג דְּאִי הָוְיָא סְרִיכֵי אוּנֵי בַּלֵּב הָוֵי כְּשֵׁרָה כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף מח.) אַשְׁמְעִינַן רָבָא דְּהָתָם הַיְינוּ טַעְמָא דְּכֵיוָן שֶׁהֶחָלָל צַר הֵן שׁוֹכְבוֹת תָּמִיד אֵצֶל הַלֵּב וְאֵינָן מִתְפָּרְקוֹת מִמֶּנּוּ זוֹ מִזּוֹ אֲבָל דְּשֶׁלֹּא כְּסִדְרָן מִתְפָּרְקוֹת הֵן שֶׁהֲרֵי אֶמְצָעִית מַפְרַקְתָּן וְלֹא תֵּימָא לְאַחַר הַלֵּב מַעֲמִידָן שֶׁלֹּא יִתְפָּרְקוּ זוֹ מִזּוֹ אֲבָל בְּאוּנָא וְאוּמָא שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן לֹא אִצְטְרִיכָא לָן לְאוֹרוּיֵי דְּכֵיוָן דִּבְרַחַב הֶחָלָל הֵן עוֹמְדוֹת מִי יַחֲזִיק בָּהּ שֶׁלֹּא יִתְפָּרְקוּ וּסְיָג מָצָאתִי לִדְבָרָיו בִּתְשׁוּבַת הַגְּאוֹנִים וְנִכָּרִים דִּבְרֵי אֱמֶת. וְעִינוּנִיתָא דְּוַרְדָּא כָּל הֵיכָא דְּסַבְכָא טְרֵפָה דְּכוּלְּהִי לְגַבָּהּ דִּדָּהּ שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן נִינְהוּ:

אִנְּקִיב תַּתָּאָה וְלָא אִנְּקִיב עִלָּאָה מַאי לְעֵיל (חֻלִּין דַּף מה.) גַּבֵּי קְרוּם שֶׁל מוֹחַ לָא בָּעֵי הָכִי דִּפְשִׁיטָא לְעוּלָּא מֵגֵן שֶׁהוּא עָב וְחָזָק: וְהִלְכְתָא מַגֵּן כִּדְרַב יוֹסֵף כו' בְּכָל דּוּכְתֵּי (לְקַמָּן חֻלִּין נג:) קי"ל כְּרָבִינָא לְקֻלָּא וְלֹא הֻצְרַךְ לִפְסֹק כָּאן אֶלָּא מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְאֵתוּיֵי דְּרַב יוֹסֵף: אֶלָּא לָא שְׁנָא פֵּרֵשׁ ר"ח לֹא שָׁנָא וּטְרֵפָה וְלִפְרוּשׁוֹ הָא דְּאָמַר לְקַמָּן אֲדֻמָּה כְּשֵׁרָה מדר' נָתָן צָרִיךְ לוֹמַר הַיְינוּ כְּשֶׁמִּתְלַבֶּנֶת ע"י נְפִיחָה וְכֵן מַשְׁמַע מִתּוֹךְ הִלְכוֹת טְרֵפוֹת דְּרַבֵּינוּ גֵּרְשֹׁם ובה"ג שֶׁל רַבֵּינוּ תָּם וּבַקּוּנְטְרֵס פֵּרֵשׁ לֹא שָׁנָא וּכְשֵׁרָה כִּדְלְקַמָּן וְכֵן פָּסַק בה"ג וְרַב אַלְפָס וְרַבֵּינוּ יַעֲקֹב בַּר רַבִּי אָבִין הָיָה מוֹדֶה: אֻכְּמֵי אֻכְּמֵי פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס טיי"ש שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מַרְאוֹת שְׁחוֹרוֹת וְהָא דְּאָמְרִינַן בְּסָמוּךְ כִּבְדָא כְּלְיוֹתָא טְרֵפָה יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּהַיְינוּ כְּשֶׁרֻבָּהּ כָּךְ וּמַעֲשֶׂה בָּא לִפְנֵי רַבֵּינוּ תָּם וְהִכְשִׁיר כְּשֶׁלֹּא הָיְתָה רֻבָּהּ שְׁחֹרָה אֲבָל תֵּמַהּ דְּכֵיוָן דְּאָמַר לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף מז:) דִּטְרֵפָה מִשּׁוּם דְּשָׁחוֹר אָדֹם הוּא אֶלָּא שֶׁלָּקָה א"כ מַה לִּי רֻבָּהּ מַה לִּי מִקְצָתָהּ כֵּיוָן דְּע"י לְקוּתָא הִיא וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּאֻכְמָא דְּהָכָא הַיְינוּ כִּי כַּחְלָא דְּאָמַר לְקַמָּן (שָׁם) דִּכְשֵׁרָה וְכֵן פֵּרֵשׁ בַּהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁל ר"ת: אֵין מַקִּיפִין בְּבוּעֵי כְּשֶׁנִּקְּבָה הֵיכָא דְּלָא מִתְמַשְׁמְשָׁא יְדָא דְּטַבָּחָא כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּאִי לֹא נִקְּבָה כְּשֵׁרָה בַּר מֵהֵיכָא דְּאִיכָּא תְּרֵי בוּעֵי דִּסְמִיכֵי לַהֲדָדֵי כִּדְבְסָמוּךְ: אֲבָל כְּסִדְרָן הַיְינוּ רְבִיתַיְיהוּ נִרְאֶה לִי כְּסִדְרָן דַּוְקָא בְּאוֹתוֹ עִנְיָן כְּמוֹ שֶׁהֵן שׁוֹכְבוֹת זוֹ אֵצֶל זוֹ אֲבָל אִם הֵם שׁוֹכְבוֹת זוֹ עַל זוֹ אַעַ"פ שֶׁהֵם סְמוּכוֹת זוֹ לָזוֹ טְרֵפָה דְּאֵין זֶה כְּסִדְרָן וְעוֹד כָּתוּב בֶּעָרוּךְ בְּשֵׁם ר"ח כְּסִדְרָן קַבָּלָה רַב מִפִּי רַב אֲפִלּוּ סְרִיכָן תְּרֵי אוּנֵי בְּאֶמְצַע וְעִקָּרָן מִפָּרְקֵי מֵהֲדָדֵי טְרֵפָה וכ"ש אִם דְּבוּקוֹת זוֹ ע"ג זוֹ הָרִאשׁוֹנָה עִם הַשְּׁנִיָּה אוֹ הַשְּׁנִיָּה עִם הַשְּׁלִישִׁית דְּוַדַּאי טְרֵפָה וְרַבּוֹתֵינוּ הַגְּאוֹנִים כָּתְבוּ כֵּיוָן דַּאֲתָא סִרְכָא עַל גַּבֵּי חֲבֶרְתָּהּ הִיא רְבִיתָא וְלָא אִכְפַּת לָן בְּהַהִיא סִרְכָא וְהַרְבֵּה תָּמֵהַּ רַבֵּנוּ יְהוּדָה עַל קַבָּלַת ר"ח וְכָתַב שֶׁלֹּא מָצָא בְּכָל הִלְכוֹת טְרֵפוֹת שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ שֶׁרָאָה שׁוּם חִלּוּק בֵּין מִפָּרְקֵי מֵעִקָּרָן לְלֹא מִפָּרְקֵי: הַיְינוּ רְבִיתַיְיהוּ עַל פֵּרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס דְּפֵרֵשׁ דְּהַסִּרְכָא מֵחֲמַת נֶקֶב הִיא בָּאָה קָשֶׁה לר"י דְּאַמַּאי כְּסִדְרָן כְּשֵׁרָה נְהִי דְּאֵינָהּ נִמְשֶׁכֶת לְכָאן וּלְכָאן לֹא יְהֵא אֶלָּא קְרוּם שֶׁעָלָה מֵחֲמַת מַכָּה בָּרֵאָה שֶׁאֵינוֹ קְרוּם אַעַ"פ שֶׁאֵין הַקְּרוּם דָּבוּק לְמָקוֹם אַחֵר וְאִי הֲוָה אָמְרִינַן הָא דִּכְסִדְרָן כְּשֵׁרָה הַיְינוּ בְּמָקוֹם שֶׁסְּמוּכוֹת הָאוּנוֹת זוֹ לְזוֹ לַחֲבֶרְתָּהּ מְגִנָּה עַל הַנֶּקֶב אִם כֵּן בִּדְנִים הֲוָה מְחַלֵּק בֵּין כְּסִדְרָן לְשֶׁלֹּא כְּסִדְרָן אִם הָיָה חִלּוּק אֲפִלּוּ כְּסִדְרָן וְאִם הָיִינוּ מְפָרְשִׁים הַיְינוּ רְבִיתַיְיהוּ שֶׁזֶּהוּ גִּדּוּלָהּ שֶׁרְגִילָה הַסִּרְכָא לָבֹא שָׁם בְּלֹא נֶקֶב הֲוָה נִיחָא אֲבָל ר"ח פֵּרֵשׁ רְבִיתַיְיהוּ הָוֵי כְּמוֹ מֵרַבְעִיתַיְיהוּ כְּלוֹמַר הַיְינוּ דֶּרֶךְ רְבִיעָתוֹ וְהָיָה נִרְאֶה לְפָרֵשׁ דִּרְגִילָה הַסִּרְכָא לָבֹא בְּכָל מָקוֹם בָּרֵאָה בְּלֹא נֶקֶב מִתּוֹךְ שֶׁהִיא שׁוֹאֶבֶת כָּל מִינֵי מַשְׁקֶה וְהָא דִּטְרֵפָה שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן הַיְינוּ מִשּׁוּם שֶׁסּוֹפָהּ לְהִתְפָּרֵק וַחֲשִׁיב כִּנְקוּבָה כֵּיוָן שֶׁסּוֹפָהּ לְנֶקֶב אֲבָל קָשֶׁה מֵהָא דְּאָמַר לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף מח.) גַּבֵּי רֵאָה הַסְּמוּכָה לַלֵּב דְּרַב נְחֶמְיָה בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף בָּדֵק לָהּ בְּפָשׁוֹרֵי וּמַאי בְּדִיקָה שַׁיָּךְ וְהָא לְעוֹלָם לֹא תְּבַעְבַּע כֵּיוָן דְּהַסִּרְכָא עוֹלָה בְּלֹא נֶקֶב וּמִיהוּ בְּלָאו הָכִי קָשֶׁה דְּכִי אָמְרִינַן נָמֵי דְּמֵחֲמַת נֶקֶב הִיא בָּאָה אֵיךְ הָיָה יוֹדֵעַ ע"י שֶׁלֹּא תְּבַעְבַּע שֶׁהַסִּרְכָא זוֹ מֵחֲמַת לַפֵּן כִּי נָמֵי נִקְּבָה הָרֵאָה לֹא תְּבַעְבַּע שֶׁהַקְּרוּם סוֹתֵם אֶת הַנֶּקֶב וּטְרֵפָה הִיא דְּסוֹפוֹ לִפָּסֵק כְּשֶׁאֵינָהּ סְרוּכָה בְּמֵיצַר הֶחָזֶה בִּמְקוֹם רְבִיתָא דְּאוּנֵי כִּדְלְקַמָּן אֶלָּא שָׁאנֵי הָתָם דְּחוּמְרָא בְּעָלְמָא הוּא דַּעֲבִיד דְּמִן הַדִּין יֵשׁ לִתְלוֹת בַּלֵּב דְּאִיכָּא רֵיעוּתָא וְהוּא הָיָה בּוֹדֵק לְהַחְמִיר דְּאִי מִתְרַמֵּי דְּהָיָא מְבַעְבְּעָא הֲוָה טָרֵף וּמִיהוּ קָשֶׁה דְּקָאָמַר מַר זוּטְרָא הָא דְּרַב נְחֶמְיָה דִּבְדִיק לָהּ בְּפָשׁוֹרֵי אַדְּרַבָּא מַתְנִינַן לָהּ אַתַּרְתֵּי אוּנֵי דִּסְרִיכֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן וְהַהִיא בְּדִיקָה הָוְיָא כְּדֵי לְהַכְשִׁיר אִי לָא מְבַעְבְּעָא וְהַשְׁתָּא וַהֲלֹא לְעוֹלָם לֹא תְּבַעְבַּע וּמִיהוּ הַיְינוּ הָא דְּפָרִיךְ עֲלֵיהּ בִּשְׁלָמָא הָכָא תָּלֵינַן בַּלֵּב אֲבָל הָתָם אִי הַאי אִי הַאי אִנְּקִיב טְרֵפָה וּפֵרֵשׁ שָׁם בַּקּוּנְטְרֵס בִּשְׁלָמָא הָכָא בָּדִיק לָהּ דְּאִי לָא מְבַעְבְּעָא לָא אָמְרִינַן דְּנִקְּבָה וְנִסְתְּמָה דְּכֵיוָן דְּאִיכָּא לְמִתְלְיָיהּ בַּלֵּב תָּלֵינַן בַּלֵּב וּכְשֵׁרָה אֶלָּא הָכָא גַּבֵּי תַּרְתֵּי אוּנֵי מִכְּדִי סִרְכָא זוֹ מֵחֲמַת מַכָּה הָיְתָה וְהֵי מִנַּיְיהוּ דְּאִנְּקוּב טְרֵפָה וְהָא דְּלָא מַפְּקָא זִיקָא קְרוּם עָלָה בָּהּ וּסְתָמָהּ וּמִיהוּ לְפֵרוּשׁוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ שֶׁקְּרוּם עוֹלֶה בְּלֹא נֶקֶב קָשֶׁה הַלָּשׁוֹן דְּלָא הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר אִי הַאי אִנְּקִיב אֶלָּא אִי הַאי מִנְּקִיב וְשֶׁמָּא אִנְּקִיב הָוֵי כְּמוֹ מִנְּקִיב וְיֵשׁ לְיַשֵּׁב פֵּרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס אַעַ"ג דִּקְרוּם הָעוֹלֶה מֵחֲמַת מַכָּה אֵינוֹ קְרוּם הַיְינוּ כְּשֶׁאֵינוֹ סָרוּךְ בְּשׁוּם מָקוֹם אֲבָל כְּשֶׁהִיא סְרוּכָה בְּמָקוֹם שֶׁאֵינָהּ עוֹמֶדֶת לְהִתְפָּרֵק סוֹתַמְתָּהּ וּמְגִנָּה יוֹתֵר שֶׁהַקְּרוּם הוֹלֵךְ וְחָזָק וּמִיהוּ הָא דְּפָרִיךְ רַב יוֹסֵף לְרָבִינָא גַּבֵּי רֵאָה שֶׁנִּקְּבָה וְלַלֵּב סוֹתַמְתָּהּ אִי לָא סָבִיךְ אַמַּאי טְרֵפָה כו' ה"נ הֲוָה מָצֵי לְאַקְשׁוּיֵי אַמַּאי דְּמַכְשַׁר רָבָא תְּרֵי אוּנֵי דִּסְמִיכֵי אַהֲדָדֵי כְּסִדְרָן כֵּיוָן דְּנִקְּבָה אַמַּאי כָּשֵׁר ע"י סְתִימַת הַסִּרְכָא אֶלָּא דְּרַב יוֹסֵף שָׁמַע הָא דְּרָבִינָא בְּרֵישָׁא וּפָרִיךְ עֲלֵהּ וְאִי הֲוָה שָׁמַע לֵהּ מִלְּתָא דְּרָבָא הֲוָה נָמֵי פָּרִיךְ עֲלֵהּ וּמִתּוֹךְ הִלְכוֹת טְרֵפוֹת שֶׁל רַבֵּינוּ גֵּרְשֹׁם וּתְשׁוּבַת הַגְּאוֹנִים שֶׁכָּתַב הָרַב ר' יוֹסֵף ט"ע מַשְׁמַע נָמֵי שֶׁהַסִּרְכָא מֵחֲמַת נֶקֶב הִיא בָּאָה שֶׁמַּצְרִיכִין נְפִיחָה כְּשֶׁהָאוּנוֹת סְרוּכוֹת זוֹ לָזוֹ כְּסִדְרָן אוֹ סְמוּכוֹת וּסְרוּכוֹת בַּגְּלָעוֹת אוֹ בְּבָשָׂר שֶׁבֵּין הַגְּלָעוֹת וְהַשְׁתָּא אִם הַסְּרָכוֹת בָּאוֹת בְּלֹא נֶקֶב א"כ כְּסִדְרָן לָמָּה צָרִיךְ נְפִיחָה כֵּיוָן דְּלָא תִּתְפָּרֵק וְכֵן בְּרֵיאָה הַסְּרוּכָה לַלֵּב בִּמְקוֹם רְבִיתָא דְּאוּנֵי אִם לָאו דְּאָמַר דְּאֵין סִרְכָא אֶלָּא מֵחֲמַת נֶקֶב וְאָז אָתֵי שַׁפִּיר דְּבָדְקִינַן לָהּ בִּנְפִיחָה שֶׁמָּא עֲדַיִן לֹא נִסְתַּם הַנֶּקֶב וְאוּנָא הַסְּרוּכָה לְאוּמָא וְהִיא אֶצְלָהּ פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס מַעֲשֶׂה בָּא לְיָדִי וְשָׁאַלְתִּי אֶת פִּי רַבֵּינוּ יַעֲקֹב ב"ר יָקָר וְהִתִּירָהּ לִי לֶאֱכֹל וּפֵרֵשׁ לִי טַעְמוֹ וְטַעַם הָאוֹסְרִין וְנִרְאֶה לוֹ דְּשָׁרֵי ור"ת פָּסַק לֶאֱסוֹר וְאָמַר דְּכָל הַמַּאֲכִיל אוּנָה סְרוּכָה בְּאוּמָא מַאֲכִיל טְרֵפוֹת בְּיִשְׂרָאֵל דְּנִרְאֶה טַעַם הָאוֹסְרִין דְּרָבָא לֹא הִכְשִׁיר אֶלָּא בִּתְרֵי אוּנֵי וְאוּמָא אֵין שֵׁם אוּנָא עָלֶיהָ אֶלָּא שֵׁם רֵיאָה כִּדְאָמַר רָבָא ה' אוּנֵי יֵשׁ לָהּ לָרֵאָה וְאִם אִיתָא שִׁבְעָה מִבָּעֵי לֵיהּ וּלְכָךְ קְרָאוּהָ רִאשׁוֹנִים אוּמָא לְפִי שֶׁאֵינָהּ בִּכְלַל אוּנוֹת דְּשֵׁם רֵיאָה עָלֶיהָ שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הָרֵאָה וּבְאוּנֵי הִתִּיר רָבָא כְּמוֹ שֶׁמְּפָרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס שֶׁעוֹמֶדֶת בְּמֵיצַר הֶחָזֶה כִּדְלְקַמָּן וְאֵינָהּ מִתְפָּרֶקֶת אֲבָל בְּאוּמָא דְּהַיְינוּ רֵיאָה לֹא הִתִּיר וְעַל הַמַּתִּיר לְהָבִיא רְאָיָה וְכֵן בה"ג וּבִתְשׁוּבַת הַגְּאוֹנִים והר"ר מֹשֶׁה לפונטייז"א וְנִזְכַּר בֶּעָרוּךְ עִם הַגְּאוֹנִים וְכֵן נוֹהֲגִים בְּכָל מָקוֹם לֶאֱסוֹר חוּץ מִמְּקוֹמוֹ שֶׁל רַבֵּינוּ שְׁלֹמֹה שֶׁפָּשַׁט הֶתֵּר וְכָל רַבּוֹתָיו אוֹסְרִין חוּץ מֵרַבּוֹ (שָׁם) הַזָּקֵן וְאָנוּ מִמָּקוֹם שֶׁפָּשַׁט הֶתֵּר שֶׁל רַשִׁ"י וְכָתַב הר"י ז"ל שֶׁרַבֵּינוּ גֵּרְשֹׁם וְרַבֵּינוּ נַחְשׁוֹן גָּאוֹן ור"ח וְרַבֵּינוּ שְׁמוּאֵל ור"י בֶּן רַבֵּינוּ יְהוּדָה כֻּלָּם מַתִּירִים וּבְתוֹסְפוֹת רַבֵּינוּ יְהוּדָה מָצָאתִי לְהַתִּיר בְּשֵׁם רִיבָ"א דְּאִי לָא הֲוָה אוּמָא בִּכְלַל אוּנֵי לֹא תִּמָּצֵא שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן בִּשְׂמֹאל וְרָבָא אָמַר סְתָם בֵּין בְּיָמִין בֵּין בִּשְׂמֹאל וְהָא דְּלָא אָמַר שִׁבְעָה אוּנֵי אִית לַהּ לָרֵאָה מִשּׁוּם חָסֵר וַחֲלֵיף נָקַט חֲמִשָּׁה דְּאוּמָא אֵין דַּרְכּוֹ לִהְיוֹת חָסֵר וַחֲלֵיף אֶלָּא לַחֲמִשָּׁה אוּנֵי וְעוֹד נָמֵי נִרְאֶה דַּאֲפִילּוּ אִם אֵין אוּמָא שֵׁם אוּנָא עָלֶיהָ מִכָּל מָקוֹם נָקַט רָבָא אוּנֵי לְאַשְׁמְעִינַן דַּאֲפִילּוּ בְּאוּנֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן טְרֵפָה כְּדִמְפָרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וְאִי הֲוָה נָקַט אוּנָא הַסְּרוּכָה לְאוּמָא הֲוָה אָמֵינָא דְּאוּנָא בְּאוּנָא אֲפִילּוּ שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן כְּשֵׁרָה:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל' א, סמג עשין סד, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' א:

ב מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל' ז, ש"ע יו"ד סי' לו סעי' ד:

ג מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל' טז:

ד מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל' יט, סמג עשין סד, טוש"ע או"ח סי' שטז סעי' ח:

ה מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל' יט, סמג לאוין סה, טוש"ע או"ח סי' שטז סעי' ח:

ו מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' יג:

ז מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' יג:

ח מיי' פ"ז מהל' ביאת מקדש הל' ג:

ט מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל' יט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לח סעי' ה ד:

י מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל' יג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לז סעי' ו:

יא מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל' ה, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לט סעי' ד:

רבינו גרשום

גלא. קש. אי מבצבצא טרפה כלומר דאינקיב ואי לא מבצבצא כשרה. תתאה אינקיב עלאה לא אינקיב והאי דקא אושא זיקא דביני וביני קא אושא:

דמטרשי לשון קשה. אי מבצבצא כו' דכיון דמבצבצא ודאי אינקיב:

נצרר הדם כלומר שהאדים כנגד המכה. אלא לא שנא כלומר בין מקצתה ובין כולה כשרה:

איזה יבשה כלומר לענין בכור אזן בכור שיבשה אינה חשובה יבשה עד שתהא נפרכת בצפורן:

אפי' תימא רבנן כלומר אפי' רבנן דמחמירי לענין אזן בכור דאמרי אפי' אין נפרכת בצפורן אלא שאינו יוצא ממנה דם חשובה יבשה אפי' לדבריהן אינה חשובה יבשה לענין ריאה עד שתהא נפרכת בצפורן מ"ט התם לענין אזן בכור כיון דשליט בה זיקא כו' אבל הכא כיון דלא שלטי בה זיקא הדרא בריא: [illegible]

אין מקיפין בבועי [illegible] נקב [illegible] נקבינן [illegible] נקבים [illegible] שחיטה [illegible] שחיטה [illegible]:

מסורת הש"ס

א משנה בכורות; בכורות לז:, בכורות לז:

גליון הש"ס

גמ' גופא אמר רבא. כה"ג בב"ק דף קי ע"ב ובב"מ דף קט ע"ב:

[א]וְאָמַר רָבָא: הָנֵי תַּרְתֵּי בּוּעֵי דִּסְמִיכָן לַהֲדָדֵי, לֵית לְהוּ בְּדִיקוּתָא. חֲדָא וּמִתְחַזְיָא כְּתַרְתֵּי – מַיְיתִינַן סִילְוָא וּבָזְעִינַן לַהּ, אִי שָׁפְכָן לַהֲדָדֵי – חֲדָא הִיא וּכְשֵׁרָה, וְאִי לָא – תַּרְתֵּי נִינְהוּ וּטְרֵפָה. [ב]וְאָמַר רָבָא: חָמֵשׁ אוּנֵּי אִית לַהּ לְרֵיאָה, אַפָּהּ כְּלַפֵּי גַּבְרָא – תְּלָתָא מִיַּמִּינָא וְתַרְתֵּי מִשְּׂמָאלָא. חַסִּיר אוֹ יַתִּיר אוֹ חֲלִיף – טְרֵפָה. [ג]הָהוּא יַתִּירְתָּא דַּאֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּמָרִימָר, הֲוָה יָתֵיב רַב אַחָא אַבָּבָא. אֲמַר לֵיהּ: מַאי אֲמַר לָךְ? אֲמַר לֵיהּ: אַכְשְׁרַהּ נִיהֲלִי. אֲמַר לֵיהּ: הֲדַר עַיְּילַהּ קַמֵּיהּ! אֲמַר לֵיהּ: זִיל אֵימָא לֵיהּ לְמַאן דְּיָתֵיב אַבָּבָא, לֵית הִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ דְּרָבָא בְּיַתֶּרֶת. וְהָנֵי מִילֵּי – דְּקָיְימָא בְּדָרָא דְּאוּנֵּי, אֲבָל בֵּינֵי בֵּינֵי – טְרֵפָה. [ד(א)]הָהוּא בֵּינֵי בֵּינֵי דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב אָשֵׁי, סָבַר רַב אָשֵׁי לְמִיטְרְפַהּ. אֲמַר לֵיהּ רַב הוּנָא מָר בַּר אַוְיָא: כֹּל הָנֵי חֵיוֵי בָּרַיְיתָא הָכִי אִית לְהוּ, וְקָרוּ לַהּ טַבָּחֵי עֵינוּנִיתָא דְּוַורְדָּא. וְהָנֵי מִילֵּי מִגַּוַּאי,

אֲבָל

תַּרְתֵּי בּוּעֵי דִּסְמִיכֵי אַהֲדָדֵי קִים לֵיהּ לְרָבָא דְּאֵינָן סְמוּכוֹת אֶלָּא מֵחֲמַת נֶקֶב שֶׁהָיָה בָּרֵאָה וְהֶעֱלָה הַנֶּקֶב אֶת הַבּוּעוֹת הַלָּלוּ סְבִיבָיו: חֲדָא וּמִתְחַזְיָא כְּתַרְתֵּי וְאִם אַחַת הִיא וְנִרְאֶה כְּמִין סֶדֶק בְּאֶמְצָעִיתָהּ וְלוֹמֶה נֵב': בָּזְעִינַן לָהּ בְּאַחַת מִנַּדֶּיהָ: תְּלָת מִיַּמִּינָא דִּבְהֵמָה וְהִיא לִימִין הַטַּבָּח כְּשֶׁהִיא תְּלוּיָה בְּרַגְלֶיהָ וּבְנֵי מֵעֶיהָ כְּלַפֵּי הַטַּבָּח: יַתִּיר סְבִירָא לֵיהּ לְרָבָא דִּכְנָטוּל דָּמֵי. וְלֵית הִלְכְתָא כְּוָתֵהּ כִּדְאָמְרִינַן בְּסָמוּךְ וְרָאִיתִי שֶׁהֶכְשִׁירָהּ מוֹרִי רַבֵּינוּ יַעֲקֹב אֲבָל בַּחֲסִיר וַחֲלִיף הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ דְּלֵיכָּא מַאן דִּפְלִיג: אֲמַר לֵיהּ רַב אֲחָא לְטַבָּח כְּשֶׁיָּצָא מִן הַבַּיִת: מַאי אָמַר לָךְ מֵרִימָר: אֲמַר לֵיהּ רַב אֲחָא לְטַבָּח: הֲדַר עַיְּילָהּ קַמֵּיהּ דִּלְמָא לֹא עִיֵּין בָּהּ שַׁפִּיר. דִּסְבִירָא לֵיהּ לְרַב אֲחָא הָא דְּרָבָא: וה"מ דְּיַתֶּרֶת כְּשֵׁרָה דְּקַיְימָא בְּדָרָא דְּאוּנֵי: אֲבָל בֵּינֵי בֵּינֵי כְּגוֹן מִלְּמַטָּה לַעֲרוּגָה כְּעִינוּנִיתָא דְּוַרְדָּא שֶׁהִיא בֵּין שְׁתֵּי הָעֲרוּגוֹת מִלְּמַטָּה אוֹ שֶׁיֵּשׁ אַחַת בְּאֶמְצַע הָאוּמָּא עַל גַּבָּהּ שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר אִיתּוּכָא דְּאוֹנֵי טְרֵפָה: בָּרַיְיתָא רוֹעוֹת בָּאֵפֶר. וְאָמְרִי לָהּ בָּרַיְיתָא בְּרִיאוֹת וּשְׁמֵנוֹת: עִינוּנִיתָא כְּמוֹ אִינוּנִיתָא אוּנָה קְטַנָּה. דְּוַרְדָּא עַל שֵׁם קְלִישָׁתָהּ וַחֲלָמָהּ: וה"מ מִגַּוַּאי מִתַּחַת:

אִי שָׁפְכִי אַהֲדָדֵי חֲדָא הִיא וּכְשֵׁרָה כָּתַב בַּעַל הֲלָכוֹת גְּלוֹלוֹת דְּבוּעוֹת בְּשִׁפּוּלֵי רֵאָה דְּהַיְנוּ בְּשִׁפּוּלֵי אוּנוֹת אוֹ אַמּוֹת טְרֵפָה וּפֵרֵשׁ הַטַּעַם דְּכֹל יָתֵר כְּנָטוּל דָּמֵי וְתָמֵהַּ דְּמָה עִנְיַן זֶה אֵצֶל זֶה וְאִי חָשִׁיב לֵהּ יָתֵר בְּסוֹף רֵאָה הָכִי נָמֵי בָּאֶמְצַע וְאֵין לֶאֱסֹר מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כִּשְׁתֵּי בּוּעוֹת דְּהָא מַכְשְׁרִינַן הֵיכָא דְּשָׁפְכִי אַהֲדָדֵי וְשֶׁמָּא הַטַּעַם דִּכְשֶׁעוֹמֵד בַּסּוֹף סוֹפוֹ לִפָּסֵק וְלִנָּקֵב וְטוֹב לִזָּהֵר שֶׁכָּל דִּבְרֵיהֶם דִּבְרֵי קַבָּלָה וְכֵן פָּסַק רַבֵּינוּ גֵּרְשׁוֹם וְכָתַב דְּאִי מְהַדַּר לָהּ אֲלַרְנָא בִּשְׂרָא כְּשֵׁרָה:

וְאִי לָאו טְרֵפָה כָּתוּב בְּהִלְכוֹת טְרֵפוֹת שֶׁל רַבֵּינוּ גֵּרְשׁוֹם דַּאֲפִילּוּ יֵשׁ הֶפְסֵק בֵּינֵיהֶם כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה טְרֵפָה מַשְׁמַע דְּאִי אִיכָּא בֵּינֵיהֶן כִּשְׁנֵי חוּטִין לָא חָשִׁיב סְמִיכֵי אַהֲדָדֵי וּכְשֵׁרָה וְכָתַב רַבֵּינוּ יְהוּדָה לַוְקָא בּוּעוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מֻגְלָא אֲבָל נְמָחִים קָשִׁין אֲפִלּוּ סְמִיכֵי כְּשֵׁרָה וְכֵן פֵּרֵשׁ רַבֵּינוּ שְׁמוּאֵל:

כָּל הָנֵי עִזֵּי בָּרַיְתָא הָכִי אִית לְהוּ וְהָא דְּאָמַר דְּבֵינֵי בֵּינֵי טְרֵפָה הַיְנוּ הֵיכָא דִּגְלוּלָה הַרְבֵּה וְאֵין דּוֹמֶה לַעֲנוּנִיתָא דְּוַרְדָּא פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּכִי מִשְׁתַּכְחָן תַּרְתֵּי דִּטְרֵפָה דְּהָא יְתֶרֶת דְּבֵינֵי וּבֵינֵי לָאו אוֹרְחָא דַּחֲדָא גּוּפָהּ לָא אַכְשַׁר אֶלָּא מִשּׁוּם דְּכָל הָנֵי עִזֵּי בָּרַיְתָא הָכִי אִית לְהוּ וְאִם אֵין לָהּ אֲפִלּוּ אַחַת כְּשֵׁרָה וְרַבֵּינוּ אֶפְרַיִם אוֹמֵר דְּעַל אַחַת לֹא הָיָה אוֹמֵר כָּל הָנֵי עִזֵּי בָּרַיְתָא הָכִי אִית לְהוּ וְלֹא הָיָה סָבוּר רַב אָשֵׁי לְמִטְרְפָהּ דְּהָא כּוּלְּהוּ אִית לְהוּ אֶלָּא וַדַּאי אֲפִילּוּ עַל שְׁנַיִם קָאָמַר דִּכְשֵׁרָה מִשּׁוּם דְּהָנֵי עִזֵּי בָּרַיְתָא הָכִי אִית לְהוּ וּלְפִיכָךְ אִם אֵין לוֹ אֲפִלּוּ אַחַת טְרֵפָה וְנִרְאֶה דְּאֵין רְאָיָה מִבְּהֵמוֹת שֶׁלָּנוּ דְּשֶׁמָּא חֲלוּקוֹת מִשֶּׁלָּהֶם כִּדְאַשְׁכְּחָן בְּפֶרֶק הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה (בְּכוֹרוֹת דַּף יט:) דְּפָרָה בַּת שְׁלֹשָׁה שֶׁיָּלְדָה וַדַּאי לְכֹהֵן וּבְהֵמוֹת שֶׁלָּנוּ יוֹלְדוֹת לִפְעָמִים בְּשָׁנָה שְׁנִיָּה אִם לֹא שֶׁנֹּאמַר דִּכְשֶׁיּוֹלֶדֶת בְּשָׁנָה שְׁנִיָּה תָּשַׁשׁ כֹּחָהּ וְשׁוּב לֹא תֵּלֵד עַד שָׁנָה רְבִיעִית וְעַמָּא דָּבַר כְּרַשִׁ"י מִדְּקָאָמַר וְקָרוּ לָהּ טַבָּחֵי עֵינוּנִיתָא דְּוַרְדָּא מַשְׁמַע כְּפֵרוּשׁוֹ דְּאֵין שָׁם אֶלָּא הִיא דְּלָא מִסְתַּבֵּר כְּלָל לוֹמַר דְּקָאֵי אַשְּׁנִיָּה וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהִיא סְרוּכָה טְרֵפָה וְאִם חָסֵר אַחַת מִן הָאוּנוֹת אֵין הָעֵינוּנִיתָא מִצְטָרֶפֶת לְהַשְׁלִים:

מסורת הש"ס

א לקמן נח:

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי' פז' מהל' שחיטה הל' יא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לז סעי' ג:

ב מיי' פח' מהל' שחיטה הל' א, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לה סעי' ב:

ג מיי' פח' מהל' שחיטה הל' א, טוש"ע יו"ד סי' לה סעי' ג:

ד מיי' פח' מהל' שחיטה הל' א, טוש"ע יו"ד סי' לה סעי' ג:

רבינו גרשום

הני תרתי בועי דריאה דסמיכין להדדי כו' דאמרינן כיון דסמיכין להדדי [חיישינן שמא יש] נקב בינתים ולא אתי מידי לסתומי הנקב:

ואי לא תרתי אינון וטרפה כלומר דאמרינן נקב בינתיים:

כל הני חיוי בריתא הכי אית להו ואיכא דאמרי כל הני עיזי ברייתא הכי אית להו:

[א]אֲבָל אֲגַבָּהּ, אֲפִילּוּ כְּטַרְפָּא דְאָסָא – טְרֵפָה. [ב-ד]אָמַר רַפְרָם: הַאי רֵיאָה דְּדָמְיָא לְאוּפְתָּא – טְרֵפָה. אִיכָּא דְּאָמְרִי בַּחֲזוּתָא, וְאִיכָּא דְּאָמְרִי בְּגִישְׁתָּא. אִיכָּא דְּאָמְרִי דִּנְפִיחָה, וְאִיכָּא דְּאָמְרִי דִּפְחִיזָא, וְאִיכָּא דְּאָמְרִי דְּשִׁיעָא, דְּלֵית לַהּ חִיתּוּכָא דְּאוּנֵּי. [ה]אָמַר רָבָא: כְּכוּחְלָא – כְּשֵׁרָה, כִּדְיוֹתָא – טְרֵפָה, דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: שָׁחוֹר אָדוֹם הוּא, אֶלָּא שֶׁלָּקָה. [זח](א)יְרוּקָּה – כְּשֵׁרָה, מִדְּרַבִּי נָתָן. אֲדוּמָּה – כְּשֵׁרָה, מִדְּרַבִּי נָתָן. דְּתַנְיָא: רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: פַּעַם אַחַת הָלַכְתִּי לִכְרַכֵּי הַיָּם, בָּאתָה אִשָּׁה אַחַת לְפָנַי שֶׁמָּלָה בְּנָהּ רִאשׁוֹן וָמֵת, שֵׁנִי וָמֵת, שְׁלִישִׁי – הֱבִיאַתּוּ לְפָנַי. רְאִיתִיו שֶׁהָיָה אָדוֹם, אָמַרְתִּי לָהּ: בִּתִּי, הַמְתִּינִי לוֹ עַד שֶׁיִּבָּלַע בּוֹ דָּמוֹ. הִמְתִּינָה לוֹ וּמָלָה אוֹתוֹ וְחָיָה, וְהָיוּ קוֹרִין אוֹתוֹ נָתָן הַבַּבְלִי עַל שְׁמִי. [ט](ב)וְשׁוּב פַּעַם אַחַת הָלַכְתִּי לִמְדִינַת קַפּוֹטְקְיָא, בָּאתָה אִשָּׁה לְפָנַי, שֶׁמָּלָה בְּנָהּ רִאשׁוֹן וָמֵת, שֵׁנִי וָמֵת, שְׁלִישִׁי הֱבִיאַתּוּ לְפָנַי, רְאִיתִיו שֶׁהָיָה יָרוֹק, הֵצַצְתִּי בּוֹ וְלֹא הָיָה בּוֹ דַּם בְּרִית, אָמַרְתִּי לָהּ: בִּתִּי, הַמְתִּינִי לוֹ עַד שֶׁיִּפּוֹל בּוֹ דָּמוֹ, הִמְתִּינָה לוֹ וּמָלָה אוֹתוֹ וְחָיָה, וְהָיוּ קוֹרִין אוֹתוֹ נָתָן הַבַּבְלִי עַל שְׁמִי. [יא]אָמַר רַב כָּהֲנָא: כְּכַבְדָּא – כְּשֵׁרָה, כְּבִשְׂרָא – טְרֵפָה, וְסִימָנָיךְ: "וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה". [יב]אָמַר רַב סָמָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא: הַאי רֵיאָה דְּדָמְיָא כִּכְשׁוּתָא, וּכְמוֹרִיקָא, וּכְגוֹן בֵּיעֲתָא – טְרֵפָה. אֶלָּא יְרוּקָה דִּכְשֵׁרָה הֵיכִי דָּמְיָא? כְּכַרְתֵּי. [יג]אָמַר רָבִינָא: אָטוּם בְּרֵיאָה, מַיְיתִינַן סַכִּינָא וְקָרְעִינַן לַהּ, אִי אִית בַּהּ מוּגְלָא – וַדַּאי מֵחֲמַת מוּגְלָא הוּא, וּכְשֵׁרָה, וְאִי לָא – מוֹתְבִינַן עֲלַהּ גַּדְפָּא אוֹ רוּקָא, אִי מְבַצְבְּצָא – כְּשֵׁרָה, וְאִי לָא – טְרֵפָה. [יד טו]אָמַר רַב יוֹסֵף: קְרוּם שֶׁעָלָה מֵחֲמַת מַכָּה בָּרֵיאָה – אֵינוֹ קְרוּם, וְאָמַר רַב יוֹסֵף: הַאי רֵיאָה דְּאָוְושָׁא, אִי יָדְעִינַן הֵיכָא אָוְושָׁא – מַנְּחִינַן עֲלַהּ גַּדְפָּא אוֹ גִילָא אוֹ רוּקָא, אִי מְבַצְבְּצָא – טְרֵפָה, וְאִי לָא – כְּשֵׁרָה, וְאִי לָא יָדְעִינַן לַהּ – מַיְיתִינַן מְשִׁיכַלְתָּא דְּמַיָּא פָּשׁוֹרֵי וּמוֹתְבִינַן לַהּ בְּגַוַּהּ. בְּחַמִּימֵי לָא – דְּכָווּצִי, בְּקָרִירֵי לָא – דִּמְטָרְשִׁי, אֶלָּא בָּדְקִינַן לַהּ בְּפָשׁוֹרֵי. אִי מְבַצְבְּצָא – טְרֵפָה, וְאִי לָא – כְּשֵׁרָה. תַּתָּאָה אִינְּקִיב, עִילָּאָה לָא אִינְּקִיב, וְהַאי דְּאָוְושָׁא – זִיקָא דְּבֵינֵי וּבֵינֵי הוּא. [טז]אָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רֵיאָה שֶׁנִּשְׁפְּכָה כְּקִיתוֹן, כְּשֵׁרָה. אַלְמָא קָסָבַר: חִסָּרוֹן מִבִּפְנִים לָא שְׁמֵיהּ חִסָּרוֹן. (ג)אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְעוּלָּא: "הָרֵיאָה שֶׁנִּיקְּבָה אוֹ שֶׁחָסְרָה". מַאי חָסְרָה? אִילֵימָא מִבַּחוּץ – הַיְינוּ נִיקְּבָה! אֶלָּא לָאו מִבִּפְנִים, וּשְׁמַע מִינַּהּ: חִסָּרוֹן מִבִּפְנִים שְׁמֵיהּ חִסָּרוֹן! לָא, לְעוֹלָם מִבַּחוּץ, וּדְקָא אָמְרַתְּ הַיְינוּ נִיקְּבָה – לָא צְרִיכָא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּאָמַר: עַד שֶׁתִּנָּקֵב לְבֵית הַסִּמְפּוֹנוֹת. הָנֵי מִילֵּי נֶקֶב דְּלֵית בֵּיהּ חִסָּרוֹן, אֲבָל נֶקֶב דְּאִית בֵּיהּ חִסָּרוֹן – אֲפִילּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן מוֹדֶה. רַבִּי חֲנַנְיָה חֲלַשׁ, עָל לְגַבֵּיהּ רַבִּי נָתָן וְכָל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר, אַיְיתוֹ קַמֵּיהּ רֵיאָה שֶׁנִּשְׁפְּכָה כְּקִיתוֹן, וְאַכְשְׁרַהּ. [יז]אָמַר רָבָא: וְהוּא דְּקָיְימִי סִמְפּוֹנוֹת. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: מְנָא יָדְעִינַן? אֲמַר לֵיהּ: מַיְיתִינַן צָעָא דְּקוּנְיָא, וְשָׁפְכִינַן לַהּ בְּגַוֵּיהּ. אִי אִית בַּהּ שׁוּרְיָיקֵי חִיוָּרֵי – טְרֵפָה, וְאִי לָא – כְּשֵׁרָה. [יח יט](ד)אָמַר רַב נַחְמָן: רֵיאָה שֶׁנִּימּוֹקָה וּקְרוּם שֶׁלָּהּ קַיָּים – כְּשֵׁרָה. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: רֵיאָה שֶׁנִּימּוֹקָה וּקְרוּם שֶׁלָּהּ קַיָּים, אֲפִילּוּ מַחְזֶקֶת רְבִיעִית – כְּשֵׁרָה. נִיטְּלָה שַׁלְפּוּחִית

אפילו כטרפא דאסא קטנה כעלה של הדס. ומסתבר רב אשי למטרפה שמע מינה דלאו אורחה ובהני דידן דאית ברבא דידהו אי משכחינא ריאה דלית בה עינוניתא כשרה. ויש אומרים שאם חסרו אונות הימין מנטרפין לא כהלכתיהו הואיל ויתרת היא ובתשובת הבבליים מצאתי כן אבל לא שמעתי ואין הדבר נראה בעיני הואיל ולא קיימא בדרא דידהו יתרת היא ואותם הראויות להיות חסרות והויא לה כחליף וטרפה וכלמשתכחן תרתי עינוניתא שמעתי מפי מורי הזקן שנחלקו בה גדולי הדור ר' יהודה בן רבי ברוך וחבריו ולא פירש לי דעתו ונראה לי שהיא טרפה דהא יתרת דביני ביני היא ולאו אורחה דהאי גופה לא אכשרן אלא משום דכל הנך בריתא הכי אית להו: דדמיא לאופתא בקעת עצים וכלמפרש: בגשתא שקשה ממששה כעץ: דנפיחא נעשת לבנה כבקעת והיינו נמי בחזותא. והיכא דלא מחתכא בחתוך גמור ובסדק אלא כמין מראה הפרש נכר בו כשרה דלאו שיעא כי אפתא היא: דפחיזא קשה והיינו נמי כגסתא: ככחלא צבע כחול שהוא כמראה לזו"ר לא ירוק ולא שחור: כדיותא קרט דיו יבש והוא שחור: דרבי חנינא לענין דם נדה: אלא שלקה אלמא לקותא הוא וסופו נרקב ונקב: ירקה כמין עשבים כלקמן: אדומה סנקוטרול"א: כשרה דהלכה בריא מדרבי נתן: המתיני לו דאין לך דבר העומד בפני פקוח נפש חוץ מעבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים: שיבלע בו דמו שיהא דמו נבלע בבשרו שהיה דמו הולך בין עור לבשר והוי כמי שאין לו דם והדם הוא הנפש ומתוך שאין בו חיות הוא מת במכה קלה: ככבדא כשרה ריאה שמראה שלה דומה לכבד כשרה: כבשרא טרפה והכי קים להו דבהכי הויא לקותא ובהכי לא הויא לקותא: ככשותא ירקה ולא כעשבים אלא כמראה כשותא הומלו"ן או כמראה מוריקא כרכם או כמראה ביצה. וכל אלה מין ירוק הן אלא שזה משונה מזה וכל מראה קרו"ג נקרא ירוק: אטום בריאה דכתא דמטמטם ולא עייל זיקא בגוה: מוגלא קוייטור"א: מניחים עלה על אותו אטום לאחר שנקרע: אי מבצבצא דנייל רוקא כשרה דהא עייל בה זיקא: ואי לא לקותא הוא וטרפה: אינו קרום שסופו לפתר וכל סרכי דריאה קרום העולה מחמת מכה הן הלכך אע"ג דלא נפק זיקא טרפה: האי ריאה דאוושא הא פרשית לעיל: דמכווני סותמין הנקב: דמטרשי לשון טרשים. שמקשין אותה וקרום הדק כשהוא מתקשה נסתר במשמוש היד דזמנין דלא אנקיב עלאה ומנקב כי בדיק לה: שנשפכה כקיתון בשר הריאה נימוח בתוך קרומים שלה ונשפך מראשה לסופה ומסופה לראשה בתוך הקרומים וחסרון היא שמתחלה כולה מליאה ועכשיו חציה ריקנית: היינו נקבה שאי אפשר לחסרה שלא ינקב הקרום: לא צריכא לרבי שמעון הא דאצטריכא לאשמועינן ולמתני חסרה לר' שמעון אצטריך לאשמועינן תנא דמתניתין דפליג רבי שמעון אנקובה ולא אחסרה דבנקב שיש בו חסרון מודי: דקיימי סמפונא שלא נמוקו הקנוקנות: מנא ידעינן שמא נמוקה אחת מהן: מייתינן צעא דקוניא קערה של חרס המחופה באבר שקורין פלומיא"ה בלע"ז דשיעא היא ונראה יפה: ושפכינן לה בגוה קורעים הקרום והכל נשפך: שריקי חורי טק"ש בלע"ז: טרפה דהא ודאי נראה שמחוי הסמפונות הוא: נמוקה נתרוקנה מאליה מקנתה ואינה נשפכה כקיתון אך במקנתה לא נשאר כלום: אפילו מחזקת רביעית חלל חסרון המחזיק רביעית הלוג:

אבל אגבה אפילו כטרפא דאסא טרפה ונראה דאם נתגלת העינוניתא נגד שמאל כיון דלאו אורחא בהכי טרפה דהא מפרש טעמא משום דעזי בריתא הכי אית להו והא דממעט אגבה ולא ממעט נגד שמאל נקט גבה למעוטי אפילו בימין ואם שנתה מקומה היה נראה להתיר מדממעט גבה דוקא ואף כי רבינו שלמה מטריף בתרי עינוניתא אע"פ שאחת אינה עומדת במקומה לא היה אוסר אם לאו דאיתא שנים אך מורי הרב לוי ז"ל אמר שהיה מקבל לאסור ולהכשיר דטעמא משום דלאו אורחה בהכי: **אפילו** כטרפא דאסא טרפה משום אבי העזרי וה"ר אב"ן כתב ה"ר יצחק בספרו דדוקא בשאר אונות וגב הריאה הויא טרפה אבל האונות שבצד הימין התחתונה שהיא עליונה הסמוכה לאחר כשרה דדרכה להתפצל וכתב בתשובה דאביי לא הויא כטרפא דאסא אלא על ידי נפיחה טרפה ואי לא הויא אפילו בתר נפיחה כטרפא דאסא נראה לאבי העזרי שהיא כשרה: **דשיעא** כאפתא היינו שחלקה לגמרי אבל אם יש בה שום הכר בעלמא כשרה: **שלישי** הביאתו לפני נראה דסבר דבתרי זמני הויא חזקה כרבי (יבמות דף סד:) מדקאמר לה המתיני: **אלא** ירקה ה"ד ככרתי וי"ס שכתוב בהן ככרתן והכל אחד וכתב בערוך דהוא צבע ירוק ותרגום של חציר הוא כרתי ונראה דהוא צבע אינדי"ש בלע"ז דהוא דמי לרקיע דהא משמע שהוא דומה קצת לתכלת כדאמרינן (ברכות דף ט:) כדי שיכיר בין תכלת לכרתי ואמר תכלת דומה לים וים דומה לרקיע ומתוך כך אומר ר"ת דהא דפסלינן בפרק לולב הגזול (סוכה דף לג:) אתרוג הירוק ככרתן דוקא בצבע אינדי"ש ומיהו נראה דמכאן אין להכשיר שאר אתרוגים הירוקים דלא נקט ככרתן למעוטי שאר עניני ירקות וה"נ לא הוי דוקא ככרתן דלעיל גבי ירקה כשרה מדרבי נתן פירש בקונטרס ירקה כעשבים אלמא ככרתן לאו דוקא וכן נראה דלא אתי למעוטי אלא דדמיא לכשותא ומוריקא וביעתא דכל מיני קרו"ג ירוקים אקרי כדאמר במסכת נגעים (פ"א ה"ג) ירקרק ככנף טוס ואיכא למ"ד כשעוה ואמרינן בפרק ד' נדרים (נדרים דף לב.) וירק את חניכיו שהוריקן (באבנים טובות ומרגליות) שלא יתנו עיניהם בממון ויתעסקו בהצלת נפשות ולא באבנים טובות ומרגליות: **אבל** נקב שיש בו חסרון אפילו רבי שמעון מודה ויש שרצו לאסור כשנראית הריאה חסרה שיש קמט וסדק וחסרון על הריאה אפילו עולה בנפיחה והעור והבשר קיים והשיב להם ריב"א דטעות הוא בידם דא"כ הוה ליה לשנויי הכא הכי וכדברי הכל ולא הוה ליה לאוקמא כר"ש אלא ודאי כיון דעולה בנפיחה כשרה וכן פסק רבינו קלונימוס הזקן:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פח' מהל' שחיטה הל' ד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לה סעי' ג:

ב מיי' פז' מהל' שחיטה הל' יח, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' י:

ג מיי' פח' מהל' שחיטה הל' ח, ש"ע יו"ד סי' לו סעי' יב:

ד מיי' פח' מהל' שחיטה הל' ז, טוש"ע יו"ד סי' לה סעי' ח:

ה מיי' פז' מהל' שחיטה הל' יט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לח סעי' ד:

ו מיי' פז' מהל' שחיטה הל' יז, ש"ע יו"ד סי' לח סעי' א:

ז מיי' פז' מהל' שחיטה הל' יט, טוש"ע יו"ד סי' לח סעי' ד:

ח מיי' פא' מהל' מילה הל' יז, סמג עשין כח, טוש"ע יו"ד סי' רסג סעי' א:

ט מיי' פא' מהל' מילה הל' יז, סמג עשין כח, טוש"ע יו"ד סי' רסג סעי' א:

י מיי' פז' מהל' שחיטה הל' יט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לח סעי' ד:

יא מיי' פז' מהל' שחיטה הל' יז, ש"ע יו"ד סי' לח סעי' א:

יב מיי' פז' מהל' שחיטה הל' יז, טוש"ע יו"ד סי' לח סעי' א:

יג מיי' פז' מהל' שחיטה הל' יט, ש"ע יו"ד סי' לח סעי' ד:

יד מיי' פז' מהל' שחיטה הל' ו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' ט:

טו מיי' פז' מהל' שחיטה הל' ג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' ג:

טז מיי' פז' מהל' שחיטה הל' ז, ש"ע יו"ד סי' לו סעי' ד:

יז מיי' פז' מהל' שחיטה הל' ט, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' ז ח:

יח מיי' פז' מהל' שחיטה הל' ט, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' ז:

יט טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' ח:

רבינו גרשום

ריאה דדמיא לאופתא טריפה כו'. כלומר היכי דמי דמיא לאופתא אמרי לה דפחזא כלומר קשה כחתיכת עץ ואמרי לה דשיעא כאופתא כו':

כי כוחלא כשירה. כלומר ריאה (פירוש)א)נראה דצ"ל שדומה במראיתה למראה הכחול. כי כוחלא:

כי דיותא כמו דיו מ"ט כדר' חנינא דאמר ר' חנינא כו' מ"ט אמרינן כי דיותא טרפה דחזינן לענין דם נדה חמשה דמים טמאים באשה ושחור אחד מהם מ"ט אמרינן שחור חשוב דם דא"ר חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה מדחזינן דשחור לקוי הכא נמי ריאה ודאי לקוי הוא ולפיכך טריפה:

על שיפול בו דמו. כלומר על שיפול דמו באברין מדחזינן הכא דירוק אי הכא נמי כשרה לענין ריאה:

על שיבלע בו דמו כלומר הדם היה מכונס למקום אחד ולא היה עדיין נבלע באברין. מוריקא כרכום:

כשותא. הומלין כמיל בלשון כנען:

כגון ביעתא חלמון שבפנים. כי כרתי פוריש:

האי אטום בריאה שאינו מקבל הרוח משום קשיות אי מבצבצא כשרה דודאי שולט בו הרוח ואם לאו טרפה דלא שולט בו הרוח:

אי נימא אילי ואילי מבחוץ ואי פרכת היינו ניקבה לא צריכא לר' שמעון כו':

מייתינן צעא דקוניא כו' כלי חרס שמעורבת אבר כלומר שיהא שוליו שוה דלא יהא בו קרטופני אבל יהא שוה מבפנים דיכולינן למיחזי כל מה שנפל מינה:

אי אית ביה שורייקי חוורי ולאי מן הסמפונות הוא וטרפה:

אע"פ שהיא מחזקת רביעית כשרה. ניטלה שלפוחית זו האם כדבעינן למימר [לקמן דף נה:]:

מסורת הש"ס

א שבת קלד.; תוספתא שבת

ב שיר השירים רבה

ג משנה חולין

ד תוספתא חולין

תורה אור השלם

וְאַנְשֵׁי־קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ [שמות כב, ל]

[אב]שַׁלְפּוּחִית שֶׁלָּהּ – כְּשֵׁרָה. הִתְלִיעַ כָּבֵד שֶׁלָּהּ – זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה, וְעָלוּ עָלֶיהָ בְּנֵי עַסְיָא שְׁלֹשָׁה רְגָלִים לְיַבְנֶה, לָרֶגֶל שְׁלִישִׁי הִתִּירוּהָ לָהֶם. [ג]אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מִנְיוֹמֵי אָמַר רַב נַחְמָן: רֵיאָה הַסְּמוּכָה לַדּוֹפֶן – אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ, הֶעֶלְתָה צְמָחִים – חוֹשְׁשִׁין לָהּ. מָר יְהוּדָה מִשְּׁמֵיהּ דַּאֲבִימִי אָמַר: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה – חוֹשְׁשִׁין לָהּ. הֵיכִי עָבְדִינַן? אָמַר רָבָא: רָבִין בַּר שְׁבָא אַסְבְּרַהּ לִי, מַיְיתִינַן סַכִּינָא דַּחֲלִישׁ פּוּמֵּיהּ וּמְפָרְקִינַן לַהּ; אִי אִיכָּא רֵיעוּתָא בְּדוֹפֶן – תָּלֵינַן בָּתַר דּוֹפֶן, וְאִי לָא – מֵחֲמַת רֵיאָה הִיא, וּטְרֵפָה, וְאַף עַל גַּב דְּלָא קָא מַפְּקָא זִיקָא. רַב נְחֶמְיָה בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף בָּדֵיק לַהּ בְּפָשׁוֹרֵי. אֲמַר לֵיהּ מָר זוּטְרָא בְּרֵיהּ דְּרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב פַּפֵּי לְרָבִינָא: הָא דְּרַב נְחֶמְיָה בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף, אַתּוּן אַהָא מַתְנִיתוּ לַהּ, אֲנַן אַדְּרַבָּא מַתְנֵינַן לַהּ, דְּאָמַר רָבָא: הָנֵי תַּרְתֵּי אוּנֵּי דְּרֵיאָה דִּסְרִיכָן לַהֲדָדֵי לֵית לְהוּ בְּדִיקוּתָא לְאַכְשׁוֹרֵי. רַב נְחֶמְיָה בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף בָּדֵיק לַהּ בְּפָשׁוֹרֵי. מַתְקֵיף לַהּ רַב אָשֵׁי: הַאי מַאי? בִּשְׁלָמָא הָכָא תָּלֵינַן בְּדוֹפֶן, וּכְשֵׁרָה, אֲבָל הָתָם – אִי הַאי נְקִיב – טְרֵפָה, וְאִי הַאי נְקִיב – טְרֵפָה. וּמִי אָמַר רַב נַחְמָן הָכִי? וְהָאָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מִנְיוֹמֵי אָמַר רַב נַחְמָן: רֵיאָה שֶׁנִּקְבָה וְדוֹפֶן סוֹתַמְתָּהּ – כְּשֵׁרָה! לָא קַשְׁיָא, הָתָם בִּמְקוֹם רְבִיתָא, הָכָא שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם רְבִיתָא. וְהֵיכָא מְקוֹם רְבִיתָא? חִיתּוּכֵי דְּאוּנֵּי. [דה]גּוּפָא, אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מִנְיוֹמֵי אָמַר רַב נַחְמָן: רֵיאָה שֶׁנִּקְבָה וְדוֹפֶן סוֹתַמְתָּהּ – כְּשֵׁרָה. אָמַר רָבִינָא: וְהוּא דִּסְבִיךְ בְּבִשְׂרָא. אֲמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף לְרָבִינָא: וְאִי לָא סְבִיךְ מַאי? טְרֵפָה, אַלְמָא אָמְרִינַן נְקוּבָה הִיא. אִי הָכִי, כִּי סְבִיךְ נָמֵי! [ו](א)דְּהָא תַּנְיָא: נִיקַב – פָּסוּל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא שׁוֹתֵת; נִסְתַּם – כָּשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹלִיד, וְזֶהוּ פְּסוּל שֶׁחוֹזֵר לְהֶכְשֵׁירוֹ. וְזֶהוּ לְמַעוֹטֵי מַאי? לָאו לְמַעוֹטֵי כְּהַאי גַּוְונָא. [ז]לָא, לְמַעוֹטֵי קְרוּם שֶׁעָלָה מֵחֲמַת מַכָּה בָּרֵיאָה, דְּאֵינוֹ קְרוּם. מַתְקֵיף לַהּ רַב עוּקְבָא בַּר חָמָא: אִילּוּ אִינְקִיב דּוֹפֶן לַהֲדַהּ, מַאי? טְרֵפָה! לִיתְנֵי נְקוּבַת הַדּוֹפֶן! וְלִיטַעְמָיךְ, הָא דְּאָמַר רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מָרָה שֶׁנִּיקְּבָה וְכָבֵד סוֹתַמְתָּהּ – כְּשֵׁרָה, אִילּוּ אִינְקִיב כָּבֵד לַהֲדַהּ, מַאי? טְרֵפָה! לִיתְנֵי: נְקוּבַת הַכָּבֵד. אֶלָּא, כִּי נִיקְבָה דְּלָאו מִינֵּיהּ מִיטַּרְפָא – לָא קָתָנֵי; הָכָא נָמֵי, כֵּיוָן דְּלָאו מִינֵּיהּ מִיטַּרְפָא – לָא קָתָנֵי. [ח]בְּעָא מִינֵּיהּ רַבָּה בַּר בַּר חָנָה מִשְּׁמוּאֵל: הֶעֶלְתָה צְמָחִין, מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ: כְּשֵׁרָה. אֲמַר לֵיהּ: אַף אֲנִי אוֹמֵר כֵּן, אֶלָּא שֶׁהַתַּלְמִידִים מִזְדַּנְּזִין בַּדָּבָר, דְּאָמַר רַב מַתְנָא: מַלְיָא מוּגְלָא – טְרֵפָה, מַיִם זַכִּים – כְּשֵׁרָה. אֲמַר לֵיהּ: הָהִיא בְּכוּלְיָא אִתְמַר. רַבִּי יִצְחָק בַּר יוֹסֵף הֲוָה קָאָזֵיל בָּתְרֵיהּ דְּרַבִּי יִרְמְיָה בְּשׁוּקָא דְּטַבָּחֵי, חֲזָנְהוּ לְהָנָךְ דְּקָיְימִין צִמְחֵי צִמְחֵי. אֲמַר לֵיהּ: לָא בָּעֵי מָר אוּמְצָא? אֲמַר לֵיהּ: לֵית לִי פְּרִיטֵי. אֲמַר לֵיהּ: אַקְפַּן אֲנָא. אֲמַר לֵיהּ: מָה אֶעֱבֵיד לָךְ, דְּכִי אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן מְשַׁדֵּר לְהוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּמוֹרֵי בַּהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן לְהֶיתֵּירָא, וְלֵיהּ לָא סְבִירָא לֵיהּ. (ב)אָמַר רָבָא: כִּי הֲוָה מְסַגֵּינַן בָּתְרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן בְּשׁוּקָא

דְּגִלְדָּאֵי,

שַׁלְפּוּחִית קְרוּם שֶׁהַוָּלָד מֻנָּח בָּהּ וּבְלַעַ"ז מרי"ן. לְקַמָּן בְּפִרְקִין (חוּלִין דַּף נח:) תַּנְיָא הִיא הָאֵם הִיא טַרְפַּחַת הִיא שַׁלְפּוּחִית: וְאָמְרוּ לָהֶם לָא גָּרְסִינַן וּבִשְׁנֵי הָרְגָלִים לֹא אָמְרוּ לָהֶם כְּלוּם וּבַשְּׁלִישִׁי עָמְדוּ לְמִנְיָן וְרַבּוּ הַמַּתִּירִין וְהִתִּירוּהוּ: הַסְּמוּכָה לַדֹּפֶן דְּבוּקָה בַּצְּלָעוֹת: אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ שֶׁמָּא נִקְבָה אֶלָּא תָּלֵינַן רֵיעוּתָא בַּדֹּפֶן וְאָמְרִינַן לַדֹּפֶן זֶה מַכָּה הָיְתָה בּוֹ וּכְשֶׁחָיְתָה קָלְטָה הָרֵאָה אֶצְלָהּ: הֶעֶלְתָה הָרֵאָה: צְמָחִין מנל"ן סְבִיבוֹת סְמִיכָתָהּ לַדֹּפֶן הוֹאִיל וְחָזֵינַן בָּהּ רֵיעוּתָא תָּלֵינַן לְמַכָּה בְּדִידָהּ: דַּחֲלִישׁ פּוּמֵּהּ פִּיו חָדוּד וְדַק וְחוֹתֵךְ יָפֶה שֶׁלֹּא יִקְרַע קְרוּם הָרֵאָה כְּמוֹשְׁכוֹ אוֹתָהּ מִן הַדֹּפֶן: בָּדִיק לָהּ בְּפָשׁוֹרֵי לְאַחַר שֶׁפֵּרְקוּהָ וּמָצְאוּ מַכָּה בַּדֹּפֶן מְנַפֵּחַ בָּהּ אִי מְבַעְבְּעָא מַיָּא טְרֵפָה שֶׁהֲרֵי נִקְבָה: ה"ג בִּשְׁלָמָא הָכָא תָּלֵינַן בַּדֹּפֶן וּכְשֵׁרָה וְלָא גָּרְסִינַן אִי אִיכָּא רֵיעוּתָא בַּדֹּפֶן כְּלוֹמַר בִּשְׁלָמָא הָכָא בָּדִיק לָהּ דְּאִי לָא מְבַעְבְּעָא לָא אָמְרִינַן נִקְבָה וְנִסְתְּמָה דְּכֵיוָן דְּאִיכָּא לְמִתְלְיָיהּ בַּדֹּפֶן תָּלֵינַן בָּהּ וּכְשֵׁרָה: אֶלָּא הָכָא גַּבֵּי תַּרְתֵּי אוּנֵּי מִכְּדֵי סִרְכָא זוֹ מֵחֲמַת מַכָּה הָיְתָה הֵי מִנַּיְהוּ דְּאִנְקִיב טְרֵפָה וְהַאי דְּלָא מַפְּקָא זִיקָא קְרוּם עָלָה בָּהּ וּסְתָמָהּ: וּמִי אָמַר ר"נ הָכִי דְּהֶעֶלְתָה צְמָחִין חוֹשְׁשִׁין לָהּ מִכְּלָל דְּאִי פְּשִׁיטָא לָן דְּנִקְבָה הָרֵאָה לָא מְהַנֵּי לָהּ סְתִימַת הַדֹּפֶן: הָתָם בִּמְקוֹם רְבִיתָא בְּמָקוֹם שֶׁהָרֵאָה וְהַדֹּפֶן גְּלוּיִן כְּאֶחָד וּסְמוּכִין תָּמִיד דְּלָא מִפָּרֵק הַהִיא סִרְכָא הִלְכָּךְ כְּשֵׁרָה וְכִי אָמַר ר"נ חוֹשְׁשִׁין לָהּ לְמַעְלָה בְּרֹחַב הֶחָזֶה כְּנֶגֶד הָאוּמָּא הַגְּדוֹלָה דְּכֵיוָן דִּרְחוֹקָה הָרֵאָה מִן הַדֹּפֶן מִפָּרְקָא הַהִיא סְתִימָה וַאֲפִלּוּ הָכִי כִּי לֹא הֶעֶלְתָה צְמָחִים אָמַר אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ דְּתָלֵי לָהּ בַּדֹּפֶן. וּבְהָא כַּאֲבִימִי סְבִירָא לָן דְּחוֹשְׁשִׁין לָהּ וּלְחֻמְרָא אָזְלִינַן בִּדְאוֹרָיְיתָא: מְקוֹם חִתּוּכֵי דְּאוּנֵּי שֶׁהֵן סָמוּךְ לַצַּוָּאר בְּמֵיצַר הֶחָזֶה. וּבְהָא הִלְכְתָא כְּרַב נַחְמָן דְּלֵיכָּא דִּפְלִיג עֲלֵיהּ: דְּסָבִיךְ בְּבִשְׂרָא שֶׁנִּסְבֶּכֶת וְנֶאֱחֶזֶת הָרֵאָה בְּבָשָׂר שֶׁבֵּין ב' הַצְּלָעוֹת דְּהָוֵי סְתִימָה שְׁרִירָא דְּלָא מִפָּרְקָא אֲבָל בַּצְּלָעוֹת עַצְמָן אֵין זוֹ סִרְכָא קַיֶּמֶת: אַלְמָא נֶקֶב הוּא וַאֲפִלּוּ הָכִי כִּי סָבִיךְ מַכְשֶׁרֶת לָהּ. אַלְמָא דִּמְהַנְּיָא סְתִימָה לְרֵאָה שֶׁנִּקְבָה: נִקַּב הַגִּיד שֶׁל אָדָם: פָּסוּל מִשּׁוּם כְּרוּת שָׁפְכָה: מִפְּנֵי שֶׁהוּא שׁוֹתֵת וְאֵינוֹ יוֹרֶה כַּחֵץ וקי"ל (נִדָּה דַּף מג.) כָּל שִׁכְבַת זֶרַע שֶׁאֵינוֹ יוֹרֶה כְּחֵץ אֵינוֹ מוֹלִיד: נִסְתַּם הַנֶּקֶב אַחֲרֵי כֵן: כָּשֵׁר לָבֹא בַּקָּהָל מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹלִיד: דְּאֵינוֹ קְרוּם אֲבָל סְתִימַת דֹּפֶן סְתִימָה מְעַלַּיְיתָא הִיא: מַתְקִיף כו' הַשְׁתָּא דַּאֲמַרְתְּ נֶקֶב הוּא בָּרֵאָה אֶלָּא שֶׁהַדֹּפֶן סוֹתַמְתּוֹ אִלּוּ אִנְקִיב דֹּפֶן לַהֲדַהּ רֵאָה כְּנֶגֶד דֹּפֶן הָרֵאָה לְאַחַר זְמַן מַאי טְרֵפָה דְּאָזְלָא לָהּ סְתִימַת דֹּפֶן: לִתְנֵי בְּמַתְנִיתִין נְקוּבַת הַדֹּפֶן בַּהֲדֵי שְׁאָר טְרֵפוֹת דְּיֵשׁ בְּהֵמָה שֶׁנִּטְרֶפֶת בְּכָךְ: דְּלָאו מִינַּהּ מִטָּרְפָא דְּטַרְפוּת מֵחֲמַת רֵאָה בָּא: צְמָחִין מנל"ן: מִזְדַּנְּזִין בַּדָּבָר מְגַמְגְּמִין: צְמָחִין הַיְנוּ מֻגְלָא: לָא בָּעֵי מָר אוּמָנָא רוֹצֶה הָיָה לָדַעַת אִם יַכְשִׁירֶנָּה וְאִם לָאו: לֵית לִי פְּרִיטֵי לוֹאֵיהוּ הָיָה: אַקְפַּן אֲנָא הַטַּבָּחִים יַקִּיפוּ לִי בַּאֲמָנָה כְּמוֹ הַחֶנְוָנִי מַקִּיף לְשׁוֹן אֲמָנָה: וְלֵיהּ לָא סְבִירָא לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן לָא סְבִירָא לֵיהּ לְאַכְשׁוֹרֵי וּמִטְרַף נָמֵי לָא הֲוָה טָרֵף לָהּ נִיהֲלַיְיהוּ דְּלָא שְׁמִיעָא לֵיהּ מֵרַבֵּיהּ: מַסְגֵּינַן אָזְלִינַן. מְסַגֵּי לְשׁוֹן פּוֹסֵעַ:

שַׁלְפּוּחִית הַיְנוּ בְּמָקוֹם שֶׁהַוָּלָד מֻנָּח אֲבָל נִקַּב כִּיס הַשֶּׁתֶן אוֹ נִטַּל טְרֵפָה וּמַה שֶּׁלֹּא הֻזְכַּר לֹא בַּמִּשְׁנָה וְלֹא בַּגְּמָרָא שֶׁמָּא הָוֵי בִּכְלַל נִקְּבוּ הַדַּקִּין: מַיְיתִינַן סַכִּינָא דַּחֲלִישׁ פּוּמֵּהּ דְּהַיְנוּ כְּשֶׁלֹּא הֶעֶלְתָה צְמָחִים אֲבָל הֶעֶלְתָה צְמָחִים אֲפִלּוּ אִיכָּא רֵיעוּתָא בַּדֹּפֶן לֹא תָּלֵינַן בַּדֹּפֶן: רַב נְחֶמְיָה בְּרֵהּ דְּרַב יוֹסֵף בָּדֵק לַהּ בְּפָשׁוֹרֵי אַאִיכָּא רֵיעוּתָא בַּדֹּפֶן קָאֵי כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וְעַתָּה נוֹהֲגִין לְהַטְרִיף כָּל הַסְּרָכוֹת וְאֵין בּוֹדְקִין אוֹתָן לֹא בַּדֹּפֶן וְלֹא בְּפָשׁוֹרֵי: אָמַר רָבִינָא וְהוּא דִּסְבִיךְ בְּבִשְׂרָא פֵּרוּשׁ נֶאֱחָז וּמְסֻבָּךְ הֵיטֵב בַּבָּשָׂר כְּמוֹ נֶמֶר מְסֻבָּךְ וּלְהָכִי נָקַט סָבִיךְ וְלָא נָקַט סָרִיךְ וּבִתְשׁוּבַת רַב שַׂר שָׁלוֹם גָּאוֹן כָּתַב דְּבֵין סָרִיךְ וְסָבִיךְ וּבֵין לֹא סָבִיךְ וּסְרִיךְ כְּשֵׁרָה וְלֵית הִלְכְתָא כְּרָבִינָא אֶלָּא כְּרַב נַחְמָן דְּאָמַר רֵאָה שֶׁנִּקְבָה וְדֹפֶן סוֹתַמְתָּהּ כְּשֵׁרָה וּמַשְׁמַע מִתּוֹךְ דְּבָרָיו דְּרָבִינָא לֹא בָּא לְפָרֵשׁ דְּבָרָיו שֶׁל רַב נַחְמָן אֶלָּא סְבָרָא דְּנַפְשֵׁהּ קָאָמַר וְכֵן נִרְאֶה מִדְּפָרִיךְ עֲלֵיהּ דְּהֶעֶלְתָה צְמָחִים חוֹשְׁשִׁין לָהּ וּמִי אָמַר רַב נַחְמָן הָכִי וְהָאָמַר רַב נַחְמָן רֵאָה שֶׁנִּקְבָה וְדֹפֶן סוֹתַמְתָּהּ כְּשֵׁרָה וְלָא מְשַׁנֵּי הָא דְּסָבִיךְ הָא דְּלָא סָבִיךְ וְעוֹד מִדְּפָרִיךְ רַב יוֹסֵף לְרָבִינָא וְלָא לְרַב נַחְמָן מַשְׁמַע דִּלְרַב נַחְמָן לָא בָּעֵי לָא סָבִיךְ וְלָא סָרִיךְ וְאֵין נֶקֶב פּוֹסֵל שָׁם שֶׁדֹּפֶן סוֹתַמְתּוֹ וּמִיהוּ לָא יָדְעִינַן מְנָא לֵהּ שֶׁלֹּא יְהֵא הֲלָכָה כְּרָבִינָא שֶׁהוּא בָּתְרָא וְשֶׁמָּא אֵין זֶה רָבִינָא סְתָמָא שֶׁהוּא בְּכָל הַשַּׁ"ס שֶׁהָיָה חֲבֵרוֹ שֶׁל רַב אַשִׁי שֶׁנּוֹלַד בַּיּוֹם שֶׁמֵּת רָבָא מִדְּבָעָא רַב יוֹסֵף לְהָשִׁיב עַל דְּבָרָיו וּבַהֲלָכוֹת טְרֵפוֹת שֶׁל רַבֵּינוּ גֵּרְשׁוֹם כָּתַב דְּרֵאָה הַסְּמוּכָה לַדֹּפֶן אַף בִּמְקוֹם רְבִיתַיְהוּ דְּאוּנֵּי וּסְרוּכָה וּסְבוּכָה בַּבָּשָׂר שֶׁבֵּין הַצְּלָעוֹת אוֹ בַּצְּלָעוֹת עַצְמָן בָּדְקִינָא לְהוּ בִּנְפִיחָה עִם הַצְּלָעוֹת אוֹ גּוֹרְרִין הַבָּשָׂר עִם הַסִּרְכָא וּמְנַפְּחִין לָהּ אִם עוֹלָה בִּנְפִיחָה כְּשֵׁרָה דְּכֵיוָן שֶׁהַסִּרְכָא קַיֶּמֶת וְסוֹתֶמֶת כָּל הַנֶּקֶב לֹא יִתְפָּרֵק עוֹד כֵּיוָן דִּבִמְקוֹם רְבִיתַיְהוּ קַיְמָא וּבַקּוּנְטְרֵס פֵּרֵשׁ דְּסָבִיךְ בְּבִשְׂרָא הַיְנוּ דַּוְקָא בְּבָשָׂר שֶׁבֵּין הַצְּלָעוֹת אֲבָל בַּצְּלָעוֹת עַצְמָן לֹא: לָא לְמַעוּטֵי קְרוּם שֶׁעָלָה מֵחֲמַת מַכָּה בָּרֵאָה ה"נ הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר לְמַעוּטֵי שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם רְבִיתַיְהוּ: הֶעֶלְתָה צְמָחִין מַהוּ אֲמַר לֵהּ כְּשֵׁרָה וְהָא דְּאָמַר לְעֵיל דְּחוֹשְׁשִׁין לָהּ הַיְנוּ בִּסְרוּכָה לַדֹּפֶן דְּמוֹכְחָא מִלְּתָא שֶׁהַסִּרְכָא מֵחֲמַת נֶקֶב:

מסורת הש"ס

א תוספתא יבמות
ב תוספתא חולין

תורה אור השלם

לֹא־יָבֹא פְּצוּעַ־דַּכָּא*(בספרי ספרד ורוב ספרי אשכנז דַּכָּה) וּכְרוּת שָׁפְכָה בִּקְהַל יְהוָה
[דברים כג, ב]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פח' מהל' שחיטה הל' כה, סמג עשין פב, טוש"ע יו"ד סי' מה סעי' ב:
ב מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מא סעי' ד:
ג מיי' פז' מהל' שחיטה הל' ה, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לט סעי' כב:
ד מיי' פז' מהל' שחיטה הל' ג:
ה מיי' פז' מהל' שחיטה הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' לט סעי' יח:
ו מיי' פט"ז מהל' איסורי ביאה הל' ה, סמג לאוין קי, טוש"ע אה"ע סי' ה סעי' ד:
ז מיי' פז' מהל' שחיטה הל' ג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' ג:
ח מיי' פז' מהל' שחיטה הל' י, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לז סעי' א:

רבינו גרשום

ריאה הסמוכה לדופן כלומר דסרוכה לדופן. העלתה צמחין חוששין לה שמא ניקב. לחליש פומיה כלומר סכינא חריפא:

כאן במקום רביתא כלומר שעומלת בלוחק זהו מקום חיתוכה דאוני דאמרינן מרוב לוחק נסרכה לדופן אבל [שלא] במקום רביתא מייתינן סכינא לחליש פומיה [באוני גופיה]. ורב נחמן בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי כלומר אע"ג דאיכא ריעותא בדופן בדיק לה בפשורי אי לא שלט ביה זיקא כשרה ואי לא טרפה. אבל הכא אי האי אינקיב טרפה אי האי אינקיב טרפה כלומר אי האי אונא אינקיב טרפה אי האי אונא אינקיב טרפה:

ניקב פסול מפני [שהוא] שותת כלומר ואינו יורה כחץ ולענין כרות שפכה מיירי. נסתם כשר מפני שהוא מולידא)נראה לן"ל מאי לאו למעוטי כה"ג. כלומר דאי נקיב אפי' סביך בבישרא טרפה. כלומר דאינקיב אפי' סביך בבשרא טרפה. אלא כל ניקבה דלא מיניה מיטרפא כלומר בשביל נקב הכבד ובשביל נקב הדופן לא איטרפא אלא ניקב הכבד כנגד המרה שניקבה טרפה בטעם שאין למרה למגין לה נקב הדופן נמי לא מיטרפא בשביל דופן אלא מטעם שאין לריאה שניקבה להגין למקום הנקב. אקפך אנא כלו' אני אחזיר לך ערב בשוקך:

[א]דִּגְלְדָאֵי, וְאָמְרִי לַהּ בְּשׁוּקָא דְּרַבָּנַן, חָזֵי הָנָךְ דְּקָיְימָן כַּנְדֵי כַּנְדֵי, וְלָא אָמַר לְהוּ וְלָא מִידֵּי. רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי הֲווֹ חָלְפִי בְּשׁוּקָא דִּטְבֶרְיָא, (חָזֵי) [חֲזוֹנְהוּ] הָנָךְ דְּקָיְימִי טִינָּרֵי טִינָּרֵי, וְלָא אָמְרִי לְהוּ וְלָא מִידֵּי. אִתְּמַר: מַחַט שֶׁנִּמְצֵאת בָּרֵיאָה – רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי חֲנִינָא מַכְשְׁרִי, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ וְרַבִּי מָנִי בַּר פַּטִּישׁ וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְיָקִים טָרְפִי. (א)לֵימָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר: חִסָּרוֹן מִבִּפְנִים – שְׁמֵיהּ חִסָּרוֹן, וּמָר סָבַר: לָא שְׁמֵיהּ חִסָּרוֹן? לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא חִסָּרוֹן מִבִּפְנִים – לָא שְׁמֵיהּ חִסָּרוֹן, וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי: מָר סָבַר: סִמְפּוֹנָא נְקַט וַאֲתַאי, וּמָר סָבַר: נַקּוּבֵי נַקֵּיב וַאֲתַאי. (ב)הָהִיא מַחְטָא דְּאִשְׁתְּכַח בְּחִיתוּכָא דְּרֵיאָה, אַיְיתוּהָ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי, סְבַר לְאַכְשׁוּרַהּ. אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה, וְאִיתֵּימָא רַבִּי זְרִיקָא: "הָרֵיאָה שֶׁנִּיקְּבָה אוֹ שֶׁחָסְרָה". מַאי חָסְרָה? אִילֵימָא מִבַּחוּץ – הַיְינוּ נִיקְּבָה! אֶלָּא לָאו מִבִּפְנִים, וּשְׁמַע מִינַּהּ: חִסָּרוֹן מִבִּפְנִים – שְׁמֵיהּ חִסָּרוֹן. הֲדַר שַׁדְרוּהָ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא, סְבַר לְאַכְשׁוּרַהּ, אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה, וְאִיתֵּימָא רַבִּי זְרִיקָא: "הָרֵיאָה שֶׁנִּיקְּבָה אוֹ שֶׁחָסְרָה". מַאי חָסְרָה? אִילֵימָא מִבַּחוּץ – הַיְינוּ נִיקְּבָה! אֶלָּא לָאו מִבִּפְנִים? וּשְׁמַע מִינַּהּ: חִסָּרוֹן מִבִּפְנִים – שְׁמֵיהּ חִסָּרוֹן! [ב]הֲדַר שַׁדְרוּהָ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי וְטַרְפַהּ. אָמְרִי לֵיהּ: וְהָא רַבָּנַן מַכְשְׁרִי? אָמַר לָהֶן: הֵן הִכְשִׁירוּ, שֶׁיּוֹדְעִים מֵאֵיזֶה טַעַם הִכְשִׁירוּ, אָנוּ מֵאֵיזֶה טַעַם נַכְשִׁיר? דִּלְמָא אִי הֲוָה רֵיאָה קַמַּן מִינַּקְבָה. [ג]טַעְמָא דְּלֵיתַהּ, הָא אִיתַהּ וְלָא מִינַּקְבָה – כְּשֵׁרָה, וְהָאָמַר רַב נַחְמָן: הַאי סִמְפּוֹנָא דְּרֵיאָה דְּאִינְקִיב – טְרֵפָה, הָהוּא לַחֲבֵירוֹ אִתְּמַר. [ד](ג)וְהָאָמַר רַב נַחְמָן: הַאי הֲדוֹרָא דְּכַנְתָּא דְּאִינְקִיב לַהֲדֵי חַבְרֵיהּ – מַגֵּין עֲלֵיהּ, אָמַר רַב אָשֵׁי: טְרֵפוֹת קָא מְדַמֵּי לַהֲדָדֵי? אֵין אוֹמְרִין בִּטְרֵפוֹת זוֹ דּוֹמָה לָזוֹ, שֶׁהֲרֵי חוֹתְכָהּ מִכָּאן וּמֵתָה, חוֹתְכָהּ מִכָּאן וְחַיָּה! [ה](ד)הָהִיא מַחְטָא דְּאִישְׁתְּכַח בְּסִמְפּוֹנָא רַבָּה דְּרֵיאָה, אַתְיוּהָ לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּנַן טְרוֹפָאֵי, לָא אֲמַרוּ בָּהּ לָא אִיסּוּר וְלָא הֶיתֵּר. הֶיתֵּר לָא אָמְרִי בַּהּ – כִּשְׁמַעְתַּיְיהוּ, אִיסּוּר נָמֵי לָא אָמְרִי בַּהּ – כֵּיוָן דִּבְסִמְפּוֹנָא רַבָּה אִישְׁתְּכַח, אֵימָא סִמְפּוֹנָא נְקַט וַאֲתַאי. [ו]הָהִיא מַחְטָא דְּאִישְׁתְּכַח בַּחֲתִיכָה דְּכַבְדָּא, סְבַר מָר בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף לְמִיטְרְפַהּ, אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי: אִילּוּ אִשְׁתְּכַח בְּבִשְׂרָא כְּהַאי גַּוְונָא הֲוָה טָרֵיף מָר? אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: חָזֵינָא, אִי קוּפָא לְבַר – נַקּוּבֵי נַקֵּיב וַאֲתַאי, אִי קוּפָא לְגָיו – סִמְפּוֹנָא נְקַט וַאֲתַאי. [ז]וְהָנֵי מִילֵּי בְּאַלִּימְתָּא, אֲבָל קַטִינְתָּא, לָא שְׁנָא קוּפָא לְגָיו, לָא שְׁנָא קוּפָא לְבַר, נַקּוּבֵי נַקֵּיב וַאֲתַאי. (ה)וּמַאי שְׁנָא מִמַּחַט שֶׁנִּמְצֵאת

בְּעוֹבִי

דִּגְלְדָאֵי רַעֲנִין: כַּנְדֵי כַּנְדֵי נְמָחִין גְּלוּלִים כְּבֵדִים בָּרֵאָה: טִינָּרֵי נְמָחִים גְּלוּלִים מִכַּנְדֵי וּכְבָר הֻקְשׁוּ כְּסֶלַע וְאֵלּוּ הֵן אוֹתָן הַמְּצוּיִין בִּבְהֵמוֹת שֶׁלָּנוּ בָּרֵאָה וְאֵין מַרְאֵיהֶן דּוֹמֶה לָרֵאָה אֶלָּא דּוֹמִין כְּמַרְאֵה מֻגְלָא וְלָאו הַיְנוּ חָטוּט בָּרֵאָה דְּחָטוּט אֵין שָׁם צֶמַח וְאֵינוֹ מִשְׁתַּנֶּה מִן הָרֵאָה אֶלָּא שֶׁאֵין עוֹלֶה בִּנְפִיחָה: מַחַט שֶׁנִּמְצֵאת בָּרֵאָה וְאֵין הָרֵאָה נְקוּבָה מִבַּחוּץ וְאֵין הָרוּחַ יוֹצֵא מִמֶּנָּה: חִסָּרוֹן מִבִּפְנִים שֶׁהַבַּרְזֶל אוֹכֵל הַבָּשָׂר סְבִיבוֹתָיו כְּשֶׁשּׁוֹהֶה שָׁם וּמְחַסְּרוֹ: ה"ג לָא דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא שְׁמֵיהּ חֶסְרוֹן דְּהָא הָכִי אוֹקִימְנָא לְעֵיל דְּאַכְשְׁרֵי רֵאָה שֶׁנִּשְׁפְּכָה כְּקִיתוֹן וְעוֹד אִי גָּרְסִי' לכ"ע שְׁמֵיהּ חֶסְרוֹן אִי נָמֵי סִמְפּוֹנָא נְקַט וַאֲתָא כִּדְמְפָרֵשׁ מ"מ כֵּיוָן שֶׁנִּמְצָא בִּבְשַׂר הָרֵאָה אִי אֶפְשָׁר בְּלֹא חִסָּרוֹן כִּדְפָרֵי': סִמְפּוֹנָא נְקַט וַאֲתָא דֶּרֶךְ הַקָּנֶה נִכְנַס וּבָא בַּסִּמְפּוֹנוֹת וּמִן הַסִּמְפּוֹנוֹת לַבָּשָׂר ומ"מ קְרוּם הַחִיצוֹן לֹא נִקַּב ואע"פ שֶׁאֵין דֶּרֶךְ הַקָּנֶה לִבְלֹעַ אַפְּ"ה הוֹאִיל דְּאִיתָא לָרֵאָה קַמַּן וְלָא חָזֵינַן דְּאִנַּקְבָא ע"כ סִמְפּוֹנָא נְקַט וְעַל רֵיעוּתָא דְּלָא חָזֵינַן לָא מַחְזְקִינַן: נַקּוּבֵי נָקֵב דֶּרֶךְ הַוֶּשֶׁט בָּא וְנִכְנַס שֶׁאֵין דֶּרֶךְ הַקָּנֶה לִבְלֹעַ וְנִקְּבָה אֶת הַדַּקִּין וְיָצְאָה וְנִקְּבָה אֶת קְרוּם הָרֵאָה וְנִכְנַס לְתוֹכָהּ: וְהִלְכְתָא כְּהָנָךְ רַבָּנָן דְּמַכְשְׁרֵי דְּהָא רַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן וְעוֹד דְּקָם לֵיהּ בְּשִׁיטָתַיְהוּ רַבִּי אַמֵּי וְרַב אַשֵׁי דְּאָמְרִי לְקַמָּן אִי קוּפָא לְגַו סִמְפּוֹנָא נְקַט וַאֲתָא אַלְמָא עֲבִידָא קָנֶה שֶׁיִּכָּנֵס לְתוֹכוֹ מַחַט וְלָא מַחְזְקִינַן אִסּוּרָא הוֹאִיל וְאֵין נֶקֶב נִכָּר בּוֹ וּדְוָקָא כִּי אִתָא כֻּלָּהּ רֵאָה לְקַמָּן אֲבָל נֶחְתְּכָה קֹדֶם שֶׁבָּא לְפָנֵינוּ חָיְישִׁינַן דִּלְמָא אִי הֲוָה רֵאָה קַמַּן הֲוָה נְקוּבָה וְהָכִי פָּסַק רַבִּי אַמֵּי לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין: בְּחִיתוּכָא לְאַחַר שֶׁנֶּחְתְּכָה נִמְצֵאת בְּאֶחָד הַחֲתִיכוֹת: סָבַר לְאַכְשׁוּרַהּ דְּקָסָבַר סִמְפּוֹנָא נָקֵט וְחֶסְרוֹן מִבִּפְנִים לָא שְׁמֵיהּ חִסָּרוֹן: שַׁדְרָהּ קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יִצְחָק וְלֹא מִשּׁוּם הַךְ קֻשְׁיָא דְּהָא אִיכָּא לְשִׁנּוּיֵיהּ כִּדְשַׁנֵּינַן לְעֵיל (חֻלִּין מז:) לְעוֹלָם מִבַּחוּץ וּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן אִצְטְרִיךְ אֶלָּא מִשּׁוּם דְּנֶחְתְּכָה הָרֵאָה לֹא סָמַךְ אַגְּמָרֵיהּ לְמֵימַר סִמְפּוֹנָא נְקַט וְעַל דִּלְמָא אִי הֲוָה רֵאָה לְקַמָּן הֲוַאי נְקוּבָה וְתֵדַע דְּמִשּׁוּם הַךְ סְפֵיקָא הֲדַר בֵּיהּ דְּהָא כִּי הֲדַר אַהְדְּרוּהָ קַמֵּיהּ טְרֵפָהּ מֵהַאי טַעְמָא: וְהָא רַבָּנָן דִּלְעֵיל מַכְשְׁרֵי רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר וְר' חֲנִינָא: שֶׁיּוֹדְעִין מֵאֵיזֶה טַעַם הִכְשִׁירוּ שֶׁהֲרֵי בָּאת כָּל הָרֵאָה לִפְנֵיהֶם וְרָאוּהָ שְׁלֵמָה הִלְכָּךְ עַל כָּרְחִיךְ דֶּרֶךְ הַקָּנֶה נִכְנְסָה: דִּלְמָא הֲוָה נְקוּבָה שֶׁרֹב הַנִּכְנָסִין דֶּרֶךְ הַוֶּשֶׁט נִכְנָסִין וְאִי בַּוֶּשֶׁט נִכְנַס וַדַּאי נִקְּבָה: הָא אִיתָא לָרֵאָה וְלֹא נִקְּבָה: כְּשֵׁרָה וּמִשּׁוּם טַעְמָא דִּבְסִמְפּוֹנָא נָקֵט וְעַל וְנִהְי נָמֵי דְּדֶרֶךְ הַסִּמְפּוֹן בָּא הֲרֵי לֹא בְּסִמְפּוֹנוֹת נִמְצֵאת וְעַל כָּרְחָךְ נִקְּבָה הַסִּמְפּוֹן וְיָצְאָה לִבְשַׂר הָרֵאָה וְאָמַר רַב נַחְמָן הַאי סִמְפּוֹנָא דְּאִנְקִיב טְרֵפָה: לַחֲבֵרוֹ אִתְּמַר אֵצֶל פִּצּוּל כְּשֶׁמִּתְפַּצֵּל מֵחֲבֵרוֹ נִקַּב אֵצֶל לִפֵּן שֶׁל חֲבֵרוֹ דְּכֵיוָן דְּלִפֵּן חֲבֵרוֹ קָשֶׁה הוּא לייר"ש בְּלַעַ"ז עוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ וְאֵינוֹ סוֹתֵם הַנֶּקֶב וְלֹא מֵגֵן עָלֶיהָ אֲבָל נִקַּב לְאַחַר פִּצּוּלוֹ בְּרִחוּק בְּשַׂר הָרֵאָה שֶׁהוּא רַךְ נִכְנָס לַנֶּקֶב וּמֵגֵן עָלָיו וְהָא לָא אָמְרִינַן דִּלְמָא אִנְקִיב לְחַבְרֵיהּ לְאַחְזוּקֵי רֵיעוּתָא לָא מַחְזְקִינַן אִי לָא אִתַּחְזוּק כְּגוֹן הֵיכָא דְּלֵיתָא לָרֵאָה קַמַּן לע"כ חֲזָקָה הִיא זוֹ שֶׁרֹב הַנִּבְלָעִין אֵין נִבְלָעִין אֶלָּא דֶּרֶךְ הַוֶּשֶׁט וּמִשָּׁם לֹא יָצְתָה בְּתוֹךְ הָרֵאָה בְּלֹא נְקִיבַת דַּקִּין וְרֵאָה: כַּנְתָּא אנטלי"ר בְּלַעַ"ז חֵלֶב טָהוֹר: הֲדוֹרָא דְּכַנְתָּא דַּקִּין הַסּוֹבְבִין אוֹתוֹ סָבִיב כַּעֲגֻלָּה: דְּאִנְקִיב לְחַבְרֵיהּ שֶׁנִּקַּב בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁבֵּינוֹ לַחֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא נִקַּב חִיצוֹן שֶׁבְּכֻלָּן: שֶׁהֲרֵי חוֹתְכָהּ מִכָּאן וּמֵתָה וְחוֹתְכָהּ מִכָּאן וְחָיָה נֶחְתַּךְ בְּשַׂר רַגְלַיִם לְמַעְלָה מִצֹּמֶת הַגִּידִין וְלֹא נִשְׁבַּר הָעֶצֶם כְּשֵׁרָה נֶחְתְּכָה לְמַטָּה בִּמְקוֹם צֹמֶת הַגִּידִין אע"פ שֶׁנָּמוּךְ מִכָּאן טְרֵפָה כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן וְכֵן שֶׁנִּטַּל צֹמֶת הַגִּידִין בְּפֶ' בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף עו.) ואע"פ שֶׁלֹּא נֶחְתַּךְ הָעֶצֶם: רַבָּנָן טְרוֹפָאֵי הָנָךְ רַבָּנָן דִּלְעֵיל רַבִּי מָנִי וְרֵישׁ לָקִישׁ וְרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּטָרְפֵי לְמַחַט שֶׁנִּמְצֵאת בָּרֵאָה: כִּשְׁמַעְתַּיְהוּ דְּמַחְזְקֵי רֵיעוּתָא מִסְפֵּיקָא דְּחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא דֶּרֶךְ הַוֶּשֶׁט נִכְנְסָה תְּחִלָּה וְנִקְּבָה כֶּרֶס אוֹ דַּקִּין וְיָצְתָה: כֵּיוָן דִּבְסִמְפּוֹנָא רַבָּה אִשְׁתְּכַח מִי מְכַוְּנָה לְאוֹתוֹ סִמְפּוֹן אִם דֶּרֶךְ וֶשֶׁט נִכְנְסָה הִלְכָּךְ דְּבָרִים נִכָּרִים עַל כָּרְחֵנוּ דִּבְסִמְפּוֹנָא נָקֵט וְעַל דֶּרֶךְ הַקָּנֶה וּבָא לַסִּמְפּוֹנוֹת הָרֵאָה: הֲוָה טָרֵף מַר בִּתְמִיהַ. כְּלוֹמַר וְכִי נְקוּבַת הַכָּבֵד טְרֵפָה הוּא: אִי קוּפָא לְגַו אִם רֹאשָׁהּ הָעָב שֶׁהָיָה נְקוּבָה בּוֹ נֶחְבָּא בְּתוֹךְ הַכָּבֵד וְחֻדָּהּ שֶׁקּוֹרִין פונט"ה יוֹצֵא לְתוֹךְ חֲלַל הַבְּהֵמָה וַדַּאי סִמְפּוֹנָא נָקֵט וְאַחַ"כ נִקַּב חֻדָּהּ אֶת הַסִּמְפּוֹן וְיָצָא לְכָבֵד וּמִמֶּנּוּ לַחוּץ וְאִי קוּפָא לְבַר לַחֲלַל הַבְּהֵמָה וּפִיהָ לְתוֹךְ הַכָּבֵד וַדַּאי דֶּרֶךְ הַוֶּשֶׁט נִכְנְסָה תְּחִלָּה וְנִקְּבָה הַדַּקִּין וְיָצְתָה וְנִכְנַס פִּיהָ לַכָּבֵד: בְּאַלִּימְתָּא מַחַט עָבָה שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לִנְקֹב דֶּרֶךְ קוּפָא שֶׁלָּהּ אֲבָל בְּקַטִינְתָּא כְּגוֹן מְחָטִין שֶׁלָּנוּ שֶׁמְּנַקְּבִין בָּשָׂר אֲפִלּוּ דֶּרֶךְ קוּפָא שֶׁלָּהֶן:

שַׁדְרֵהּ לְקַמֵּהּ דְּרַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא לֹא מִפְּנֵי שֶׁקִּבֵּל לְקֻשְׁיָתָם כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דִּלְעֵיל שָׁנִינוּ לָא צְרִיכָא אֶלָּא לר"ש אֶלָּא מִשּׁוּם דִּלְמָא אִי הֲוָה רֵאָה קַמַּן הֲוָה מִנַּקְבָה ואע"פ שֶׁרַבִּי אַמֵּי הִקְשָׁה לְעֵיל קֻשְׁיָא זוֹ לְעֵלָּא מִמַּתְנִיתִין דְּהָרֵאָה שֶׁנִּקְּבָה אוֹ שֶׁחָסְרָה קִבֵּל תֵּרוּצוֹ שֶׁל עֵלָּא וְיֵשׁ סְפָרִים דְּגָרְסִי לְעֵיל אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי אַחָא לְעֵלָּא: דִּלְמָא אִי הֲוָה רֵאָה קַמַּן הֲוָה מִנְקְבָה לֹא מִשּׁוּם דְּדֶרֶךְ הַוֶּשֶׁט מִנְקִיב וַאֲתַאי דְּא"כ אַמַּאי מַכְשַׁר בְּסָמוּךְ בַּחֲתִיכָה דְּכַבְדָּא אֶלָּא בָּעֵי לְמֵימַר דֶּרֶךְ הַסִּמְפּוֹנוֹת יָצָא וְנִכְנַס בָּרֵאָה מִבַּחוּץ: אִי קוּפָא לְגַו אִי קוּפָא לְבַר אֵין לְפָרֵשׁ כְּשֶׁהַמַּחַט מִקְצָתָהּ חוּץ לְכָבֵד וּמִקְצָתָהּ בְּתוֹכוֹ אֲבָל כֻּלּוֹ בְּתוֹךְ הַכָּבֵד כְּשֵׁרָה בְּכָל עִנְיָן דְּסִמְפּוֹנָא נָקֵט וַאֲתָא דְּא"כ מַאי פָּרֵיךְ מִמַּחַט שֶׁנִּמְצָא בְּעוֹבִי בֵּית הַכּוֹסוֹת דְּעַל כָּרְחָךְ הָתָם כְּשֶׁהוּא בְּתוֹךְ בֵּית הַכּוֹסוֹת אַיְירֵי דְּאִי בַּחֲלַל הַגּוּף הֵיכִי קָאָמַר מִצַּד אֶחָד שֶׁלֹּא נִקְּבָה אֶלָּא עוֹר אֶחָד כְּשֵׁרָה הָא וַדַּאי דֶּרֶךְ הַוֶּשֶׁט נָקֵב וַאֲתָא אֶלָּא אִי קוּפָא לְגַו לְצַד סִמְפּוֹן שֶׁל כָּבֵד קָאָמַר וַאֲפִלּוּ כֻּלָּהּ בְּתוֹךְ הַכָּבֵד וְנִרְאֶה דְּלַאו דַּוְקָא גַּבֵּי כָּבֵד יֵשׁ חִלּוּק בֵּין קוּפָא לְגַו לְקוּפָא לְבַר אֲבָל בְּרֵיאָה כְּשֵׁרָה בְּכָל עִנְיָן דִּקְרוֹבָה לַקָּנֶה וְסִמְפּוֹנָא דְּרֵאָה יֵשׁ בָּהּ רֶוַח וְחָלָל גָּדוֹל וְכֵן אִם נִמְצֵאת בְּתוֹךְ הַקֻּרְקְבָן כָּשֵׁר שֶׁדֶּרֶךְ הַוֶּשֶׁט בָּא מַחַט עִם הַמַּאֲכָל שֶׁהַקֻּרְקְבָן תָּלוּי בַּוֶּשֶׁט:

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי' פז' מהל' שחיטה הל' י, טוש"ע יו"ד סי' לז סעי' א:

ב מיי' פז' מהל' שחיטה הל' יד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' טז:

ג מיי' פז' מהל' שחיטה הל' ג, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' ו:

ד מיי' פז' מהל' שחיטה הל' יג, טוש"ע יו"ד סי' מו סעי' ג:

ה מיי' פז' מהל' שחיטה הל' יד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' יז:

ו מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ח, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מא סעי' ו ז:

ז מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ט, טוש"ע יו"ד סי' מא סעי' ו:

מסורת הש"ס

א בכורות לט:; בכורות לט.

ב משנה חולין

ג לקמן נה:; לקמן עו.; בבא בתרא קל:

ד לעיל לט:

ה שבת לו.; כתובות עו:

רבינו גרשום

לגילדאי שמתקנין עורות ומוכרין:

בשוקא דרבנן. שוקא דרבנן מזבנין חפצייהו:

כנדי כנדי. כלומר חזנהו לריאה דקיימי נמחים ככדים על הריאה:

טינרי טינרי. כלומרא)נראה לצ"ל כלומר בועי על הריאה סקסין כצורים. כצורים קשין הבועי על הריאה:

מחט שנמצאת בריאה. בתוך הריאה נקובי נקיב ועייל כלומר מבחוץ ניקבה ועייל:

בחיתוכה דריאה. כלומר הריאה נחתכה ולא הוה אלא חתיכה מעוטה ובאותה חתיכה נמצאת המחט:

והא רבנן מכשירי. כלומר ר' יוחנן ור' אלעזר ור' חנינא מכשירי. אמר להן הן מכשירין שיודעין מאי זה טעם [הכשירו] כלומר שראו הריאה כולה ולאי שלא ניקבה מבחוץ אנו מאי זה טעם נכשיר כלומר שאין לפנינו אלא חתיכה אחת הא אייתי לריאה קמן ולא ניקבה כשרה דלא ניקבה מבחוץ:

והא אמר רב נחמן האי סימפונא דריאה דאם ניקבה טרפה אע"ג דלא ניקבה מבחוץ כי איתמר דרב נחמן לחבריה איתמר כלומר סימפון שניקב לחברו דליכא מידי למגין וסתים אבל אי לא נקב סימפון לחברו אלא סימפון גרידא אינקיב וריאה סותמו כשרה דחיסרון מבפנים לא שמיה חיסרון. והא אמר רב יוסף בר מניומי האי הדורא דכנתא דאינקיב לחברו כשרה כלומר ואמאי אמרת סימפונא שניקב לחברו טרפה והא הדרא דכנתא כלומר הלקין שבהדרא דכנתא דניקב אל בצד חברו כשרה דאמרינן חברו סותמו הכא נמי נימא סימפונא דאינקב לחבריה כשירה. אתיוה לקמיה דרבנן טרופאי לר' מני בר פטיש ור' שמעון בן לקיש ור' שמואל בן אליקים:

בחיתוכא דכבדא כלומר בחתיכת כבד:

א"ל רב אשי בבישרא נמי קא טריף מר כלומר אי אישתכח בבישרא נמי קא טריף מר בתמיה. אלא אמר רב אשי חזינן אי קופיה לגאו כו' קופיה זו אחוריה של מחט כלומר אי אחוריו לגאו ולאי אחוריו לא נקב שאין חידוד באחוריו אלא ולאי סימפונא נקט ועייל:

מאי שנא מהא דתניא כו' מצד אחד דלא נקב חוץ:

[א]בְּעוֹבִי בֵּית הַכּוֹסוֹת מִצַּד אֶחָד כְּשֵׁרָה, מִשְּׁנֵי צְדָדִין טְרֵפָה, וְלָא אָמְרִינַן לִיחְזֵי אִי קוּפָא לְבַר אִי קוּפָא לְגָיו? אָמְרִי: הָתָם, כֵּיוָן דְּאִיכָּא אֳכָלִים וּמַשְׁקִים – אֵימָא אֳכָלִים וּמַשְׁקִים דַּחְקוּהָ. [ב]הָהוּא מַחְטָא דְּאִישְׁתְּכַח בְּסִמְפּוֹנָא רַבָּה דְּכַבְדָּא, הוּנָא מָר בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי טָרֵיף, רַב אַדָּא בַּר מִנְיוֹמֵי מַכְשַׁר. אֲתוֹ שַׁיְּילוּהָ לְרָבִינָא, אֲמַר לְהוּ: שְׁקִילוּ גְּלִימָא דְּטָרוֹפָאֵי. [ג]הָהִיא קְשִׁיתָא דְּאִישְׁתְּכַח בְּמָרָה, אָמַר רַב אָשֵׁי: כִּי הֲוֵינַן בֵּי רַב כָּהֲנָא, אָמַר: הָא וַדַּאי סִימְפּוֹנָא נְקַט וְאָתַאי, אַף עַל גַּב דְּלָא קָא נָפְקָא, מִירְבָּל הוּא דְּרָבֵיל לֵיהּ, וְהָנֵי מִילֵּי דְּדִיקְלָא, אֲבָל דְּזֵיתָא מִיבְזָע בָּזַע. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ רֵיאָה – שֶׁמְּאִירָה אֶת הָעֵינַיִם. אִיבַּעְיָא לְהוּ: לַאֲכִילָה, אוֹ עַל יְדֵי סַמָּנִין? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב הוּנָא בַּר יְהוּדָה: אֲוָזָא בְּזוּזָא, וְרֵיאָה דִּידַהּ בְּאַרְבְּעָה. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ לַאֲכִילָה – לִינְקֹט בְּזוּזָא וְלֵיכוֹל! אֶלָּא, עַל יְדֵי סַמָּנִין. [ד][ה]אִינַּקְבָה רֵיאָה הֵיכָא דִּמְמַשְׁמְשָׁא יְדֵיהּ דְּטַבָּחָא, תָּלֵינַן אוֹ לָא תָּלֵינַן? רַב אַדָּא בַּר נָתָן אָמַר: תָּלֵינַן, מָר זוּטְרָא בְּרֵיהּ דְּרַב מָרִי אָמַר: לָא תָּלֵינַן, וְהִלְכְתָא: תָּלֵינַן. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בְּרֵיהּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ: אַבָּא מֵרֵישֵׁי כַּלֵּי דְּרַפְּרָם הֲוָה, וַאֲמַר: תָּלֵינַן. אַמְרוּהָ קַמֵּיהּ לְהָא דְּמָר זוּטְרָא בְּרֵיהּ דְּרַב מָרִי, וְלָא קַבְּלַהּ. [ו]אָמַר רַב מְשַׁרְשְׁיָא: כְּוָותֵיהּ דַּאֲבוּהּ דְּאַבָּא מִסְתַּבְּרָא, דְּהָא תָּלֵינַן בִּזְאֵב. [ח][ט]מוּרְנָא, פְּלִיגִי בַּהּ רַב יוֹסֵף בַּר דּוֹסַאי וְרַבָּנַן, חַד אָמַר: קוֹדֶם שְׁחִיטָה פָּרֵישׁ, וְחַד אָמַר: לְאַחַר שְׁחִיטָה פָּרֵישׁ, וְהִלְכְתָא: לְאַחַר שְׁחִיטָה פָּרֵישׁ. (א)רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁתִּינָּקֵב. אָמַר רַבָּה בַּר תַּחְלִיפָא אָמַר רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא: עַד שֶׁתִּינָּקֵב לְסִמְפּוֹן גָּדוֹל. יָתֵיב רַב אַחָא בַּר אַבָּא קַמֵּיהּ דְּרַב הוּנָא, וְיָתֵיב וְקָאָמַר: אָמַר רַבִּי מַלּוּךְ אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. אֲמַר לֵיהּ: מַלּוּךְ עַרְבָאָה קָאָמְרַתְּ? אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן קָאָמַר! (ב)כִּי סָלֵיק רַבִּי זֵירָא, אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַב בֵּיבַי דְּיָתֵיב וְקָאָמַר: אָמַר רַבִּי מַלּוּךְ אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. אֲמַר לֵיהּ: חַיֵּי דְּמָר, דַּאֲנָא וְרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא וְרַב אַסִּי אִיקַּלְעִינַן לְאַתְרֵיהּ דְּרַבִּי מַלּוּךְ, וַאֲמַרִי לֵיהּ: אִי אָמַר מָר הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? וַאֲמַר לַן: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אֲמַרִי. וְאַתְּ מָה בְּיָדָךְ? אֲמַר לֵיהּ: הָכִי אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר אַמֵּי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. נִיקְּבָה הַקֵּבָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: חֵלֶב שֶׁעַל גַּבֵּי קֵבָה – כֹּהֲנִים נָהֲגוּ בּוֹ הֶיתֵּר, כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל שֶׁאָמַר מִשּׁוּם אֲבוֹתָיו. וְסִימָנָיךְ: "יִשְׁמָעֵאל כָּהֲנָא מְסַיַּיע כָּהֲנֵי". מַאי הִיא? דְּתַנְיָא: "כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: לָמַדְנוּ בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל מִפִּי כֹּהֲנִים, לְכֹהֲנִים עַצְמָן לֹא לָמַדְנוּ. כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "וַאֲנִי אֲבָרְכֵם" – הֱוֵי אוֹמֵר: כֹּהֲנִים מְבָרְכִין לְיִשְׂרָאֵל, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבָרֵךְ לַכֹּהֲנִים. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לָמַדְנוּ בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל מִפִּי כֹהֲנִים, מִפִּי גְּבוּרָה לֹא לָמַדְנוּ. כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "וַאֲנִי אֲבָרְכֵם" – הֱוֵי אוֹמֵר: כֹּהֲנִים מְבָרְכִין לְיִשְׂרָאֵל, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַסְכִּים עַל יָדָם. אֶלָּא רַבִּי עֲקִיבָא, בְּרָכָה לְכֹהֲנִים מְנָא לֵיהּ? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מִ"וַּאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ". וּמַאי מְסַיַּיע כָּהֲנֵי? דְּמוֹקֵי לַהּ לְבִרְכַּת כֹּהֲנִים בִּמְקוֹם בְּרָכָה דְּיִשְׂרָאֵל. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל שֶׁאָמַר מִשּׁוּם אֲבוֹתָיו, מַאי הִיא? דְּתַנְיָא: "אֶת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב

וְגוֹ'"

עֹבִי בֵּית הַכּוֹסוֹת בְּסוֹף הַכָּרֵס שֶׁקּוֹרִים פנכ"א יֵשׁ בּוֹ שֶׁעֲשׂוּי כְּכוֹבַע וּשְׂפַת דָּפְנוֹ כְּפוּלָה שְׁתֵּי דְּפָנוֹת חֲלוּקִין זוֹ בְּזוֹ וְשֻׁמָּן מְחַבְּרָן וְקוֹרִין לוֹ לובלו"ן: **מִצַּד אֶחָד** שֶׁנִּקְּבָה אֶת לֹפֶן הַפְּנִימִית וְלֹא נִקְּבָה אֶת הַשֵּׁנִית: **כְּשֵׁרָה** שֶׁחֲבֶרְתָּהּ מְגִנָּה עָלֶיהָ: **מִשְּׁנֵי צְדָדִין** שֶׁנִּקְּבָה הַשֵּׁנִית וְיָצְאָה לַחֲלַל הַגּוּף: **טְרֵפָה** וְלָא אָמְרִינַן הֵיכָא דְּלָא נִקְּבָה אֶלָּא אֶת הָאַחַת אִי קוּפָא לְבַר שֶׁמְּצִיאַת קוּפָא שֶׁלָּהּ תְּחוּבָה בַּלֹּפֶן וּפִיהָ כֻּלָּהּ בְּתוֹךְ הַכָּרֵס וַדַּאי מִבַּחוּץ נִכְנְסָה שֶׁנִּקְּבָה אֶת הַוֶּשֶׁט אוֹ כָּרֵס אוֹ דַקִּין וּבָאת לַחֲלַל הַגּוּף וּמִשָּׁם חָזְרָה וְנִכְנְסָה לְעֹבִי בֵּית הַכּוֹסוֹת וְעָבְרָה כְּבָר כֻּלָּהּ אֶת הַלֹּפֶן הַחִיצוֹן וְלֹא הִסְפִּיקָה קוּפָא שֶׁלָּהּ לַעֲבֹר אֶת לֹפֶן הַפְּנִימִי דְּאִי מִבִּפְנִים בָּאתָה וְעַכְשָׁו הִיא מַתְחֶלֶת לָצֵאת דֶּרֶךְ עֹבִי בֵּית הַכּוֹסוֹת אֵין דֶּרֶךְ הַקּוּפָא לִנְקֹב וְנֵימָא טְרֵפָה אֶלָּא מִדְּקָתָנֵי כְּשֵׁרָה שָׁמְעִינַן מִנָּהּ כָּל הֵיכָא דְּמָצִינוּ לְמֵימַר סִמְפּוֹנָא נָקַט וְעַל כְּגוֹן הָכָא לי"ל דֶּרֶךְ הַוֶּשֶׁט בָּאתָ עַל הֲלוֹס וְעַכְשָׁו הִיא מַתְחֶלֶת לִנְקֹב וַאֲפִילּוּ קוּפָא לְבַר לָא טָרְפִינַן: **אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין** דְּחָקוּהָ וּמִתּוֹךְ הַדְּחָק נִכְנְסָה קוּפָא שֶׁלָּהּ בַּבָּשָׂר הִילְכָּךְ אע"ג דְּקוּפָא לְבַר הוֹאִיל וְלָא חָזֵינַן נֶקֶב יוֹצֵא לַחוּץ כְּשֵׁרָה: **הוּנָא מָר טָרֵיף** דְּקָסָבַר נְקוּבֵי נָקֵב שֶׁלֹּא נִכְנְסָה אֶלָּא דֶּרֶךְ הַוֶּשֶׁט וְנִקְּבָה כָּרֵס אוֹ וֶשֶׁט אוֹ דַקִּין וְיָצְתָה: **מַכְשַׁר** כֵּיוָן דְּבְסִמְפּוֹנָא אִשְׁתְּכַח אָמְרִינַן מִי מְכֻוָּנָה לְהִכָּנֵס בְּסִמְפּוֹן זֶה אֶלָּא דֶּרֶךְ הַקָּנֶה נִכְנְסָה וְהַקָּנֶה וְקָנֶה כָּבֵד סְמוּכִין זֶה לָזֶה בְּהִתְחַלְּקָן סָמוּךְ לָרֵאָה וְגַם קְנֵה הַלֵּב וּקְנֵה הַכָּבֵד מִתְחַלְּקִין לְסִמְפּוֹנוֹת בְּרֹאשָׁן הָאֶחָד וי"ל שֶׁנִּכְנְסָה מִסִּמְפּוֹנֵי הַכָּבֵד לְסִמְפּוֹנֵי קְנֵה הַכָּבֵד וּמִשָּׁם עָלְתָה לְכָבֵד דֶּרֶךְ הַסִּמְפּוֹנוֹת: **שְׁקִילוּ גְּלִימָא** דְּטָרוֹפָאֵי שֶׁהֶאֱכִילוּהָ לַכְּלָבִים: **קַשְׁיָתָא** גַּרְעִין שֶׁל תְּמָרָה: **סִמְפּוֹנָא** דְּכָבֵד נָקַט וְעַל. דֶּרֶךְ הַקָּנֶה נִכְנְסָה דְּאִי דֶּרֶךְ הַוֶּשֶׁט נִכְנְסָה אֵינָהּ רְאוּיָה לִנְקֹב כְּלוּם וְלָצֵאת מִשָּׁם וְלַחֲזֹר וְלִכָּנֵס כָּאן דֶּרֶךְ נֶקֶב: **וְאע"ג דְּלָא נָפְקָא** שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לָצֵאת דֶּרֶךְ הַסִּמְפּוֹן כְּשֶׁרוֹצִין לְהוֹצִיאָהּ לְפִי שֶׁהַסִּמְפּוֹן דָּחוּק: **מִרְבָּל הוּא דְּרָבֵיל** עַל יְדֵי נִעְנוּעַ שֶׁנִּעְנְעָה הַבְּהֵמָה בַּהֲלִיכָתָהּ יָמִים רַבִּים נִכְנְסָה תָּמִיד מְעַט מְעַט בְּמָקוֹם דָּחוּק שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה עַכְשָׁו לָצֵאת. מִרְבָּל לְשׁוֹן כְּבָרָה שֶׁמְּנַעְנְעִים אוֹתָהּ כְּמוֹ אַיְיתִי אַרְבָּלָא וְקַמְרַבֵּל בְּאִלּוּ מְצִיאוֹת (ב"מ כו:): **מִבְזַע בָּזַע** בְּמַחַט וּמַאן דְּטָרִיף בְּמַחַט טָרֵף נַמֵּי בְּהָא: **לַאֲכִילָה** הָאוֹכְלִין אוֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁהִיא: **אוֹ ע"י סַמָּנִין** כְּשֶׁמְּעָרְבִין סַמָּנִין הַמְּאִירִין אֶת הָעֵינַיִם אַף הִיא מְסַיְּעָהּ עִמָּם: **אֲוָזָא בְּזוּזָא רֵאָה דִּידָהּ בְּאַרְבָּעָה** כְּשֶׁהָאַוָּז נִלְקָח בְּדִינָר רֵאָה שֶׁלָּהּ שָׁוֶה ד' לְפִי שֶׁהַסַּמָּנִין מְעָרְבִין בָּהּ: **וְאִי ס"ל** כְּמוֹת שֶׁהִיא מְאִירָה לִנְקֹט אַוָּז שָׁלֵם עִם הָרֵאָה בְּזוּזָא וְלֵיכוּל וּמַאי דְּקָאָמַר. הָכִי גָּרְסִינַן וְאִי ס"ל לַאֲכִילָה לִנְקֹט בְּזוּזָא וְלֵיכוֹל: **הֵיכָא דְּמִמַּשְׁמְשָׁא יְדָא דְּטַבָּחָא** אֲנִי שָׁמַעְתִּי בְּמֵיגַר הֶחָזֶה שֶׁמִּתּוֹךְ הַדְּחָק הַיָּד קוֹרַעַת בְּצִפָּרְנָיו. וְכִמְדֻמֶּה אֲנִי בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁיָּכוֹל לִתְלוֹת כְּגוֹן נֶקֶב הֶעָשׂוּי בְּסַכִּין אוֹ שֶׁתְּלָשָׁהּ מִלְמַעְלָה בַּחֲזָקָה וְאַחַ"כ נִמְצָא שָׁם נֶקֶב: **וְהִילְכְתָא תָּלֵינַן: מְרִישֵׁי כְּלֵי** מֵרִישׁ לַדַּרְשָׁנִין הַמַּשְׁמִיעִין לָעָם אֶת דְּבָרָיו כְּשֶׁהָיָה דּוֹרֵשׁ: **אֲבוּהּ דְּאַבָּא** רַב אַחָא: **דְּהָא תָּלֵינַן בִּזְאֵב** דְּאָמַר בפ"ק (לְעֵיל חֻלִּין ט.) בָּא זְאֵב וְנָטַל אֶת בְּנֵי מֵעַיִם וְהֶחֱזִירָן כְּשֶׁהֵן נְקוּבִין אֵין אוֹמְרִים בְּמָקוֹם נֶקֶב נָקַב: **מוֹרָנָא** תּוֹלַעַת הַיּוֹצְאָה מִן הָרֵאָה וְנִקְּבָה: **קֹדֶם שְׁחִיטָה פָּרֵישׁ** מִן הָרֵאָה וְנִקְּבָה וְנִטְרְפָה: **מַלּוּךְ עַרְבָאָה** הָדַר בְּעַרְבִיִּים: **אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן קָאָמַר** לֹא אָמַר הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אֶלָּא אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן קָאָמַר: **וְאַתְּ מַה בְּיָדְךָ** רַב בֵּיבַי שָׁאֲלָהּ לְרַבִּי זֵירָא: **וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן** גְּמָרָא קָא פָּסֵיק לֵיהּ. וּבִישִׁיבָה הָאַחֲרוֹנָה נִפְסְקוּ הֲלָכוֹת הַלָּלוּ הַפְּסוּקוֹת סְתָם בַּגְּמָרָא: **כֹּהֲנִים** שֶׁהַקֵּבָה נִתְּנָה לָהֶם מֵאֵת זוֹבְחֵי הַזֶּבַח נָהֲגוּ בּוֹ הֶתֵּר לְאָכְלוֹ. וּמִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל נָקֵט לֵיהּ: **וְסִימָנָךְ** שֶׁהוּא הִתִּירָהּ וְלֹא תִּשְׁכַּח בְּשֵׁם מִי נֶאֱמַר: **יִשְׁמָעֵאל כָּהֲנָא מְסַיַּע כָּהֲנֵי** תָּמִיד הוּא עוֹזְרָן וּמֵיקֵל לָהֶם וּלְקַמֵּהּ מְפָרֵשׁ הֵיכָא: **מַאי הִיא** הֵיכָא מְסַיֵּעַ לָהֶם: **וַאֲנִי אֲבָרְכֵם** רַבִּי יִשְׁמָעֵאל מוֹקֵי לֵיהּ אַכֹּהֲנִים וְרַבִּי עֲקִיבָא מוֹקֵי לֵיהּ אַיִּשְׂרָאֵל: **וּמַאי מְסַיֵּעַ כָּהֲנֵי** הוֹאִיל וְרַבִּי עֲקִיבָא נַמֵּי אִית לֵהּ בְּרָכָה לַכֹּהֲנִים מִקְּרָא אַחֲרִינָא: **בִּמְקוֹם בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל** אֵצֶל בִּרְכַּת יִשְׂרָאֵל דְּהָכִי עֲדִיפָא דְּמַשְׁמַע שֶׁמִּתְבָּרְכִין הֵן עִם הַשְּׁאָר:

אֲבָל דְּזֵיתָא מִבְזָע בָּזַע פֵּרֵשׁ הַקּוּנְטְרֵס וּלְמַאן דְּחָיֵישׁ בְּמַחַט חָיֵישׁ נָמֵי הָכָא וְאִם כֵּן הֲוָה לֵיהּ דְּלָא כְּהִלְכְתָא דְּקַיְימָא לָן הִלְכְתָא כְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּמַכְשִׁיר לְעֵיל אֲבָל נִרְאֶה דַּאֲפִילּוּ רַבִּי יוֹחָנָן בְּמַחַט הוּא דְּתָלֵינַן שֶׁבָּאתָה דֶּרֶךְ הַסִּמְפּוֹנוֹת אֲבָל קַשְׁיָתָא דְּזֵיתָא שֶׁהֵם גַּסִּים וְאֵינָן יְכוֹלִין לָבֹא בְּרֶוַח דֶּרֶךְ הַסִּמְפּוֹנוֹת חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא נִקְּבָה הַוֶּשֶׁט וְחָזַר וְנִכְנַס בַּכָּבֵד: **כֹּהֲנִים** נָהֲגוּ בּוֹ הֶתֵּר ה"ה יִשְׂרְאֵלִים וְכֹהֲנִים דְּנָקַט לְפִי שֶׁהַקֵּבָה נְתוּנָה לַכֹּהֲנִים: **מַאי** מְסַיֵּעַ כָּהֲנֵי דְּמִשּׁוּם פַּעַם אַחַת לֹא הָיָה קוֹרְאֵהוּ מְסַיֵּעַ כָּהֲנֵי: **וְהַקָּדוֹשׁ** בָּרוּךְ הוּא מַסְכִּים עַל יָדָם וּלְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל לָא אִצְטְרִיךְ קְרָא לְהָכִי דִּפְשִׁיטָא דְּמַסְכִּים כֵּיוָן שֶׁצִּוָּה לָהֶם לְבָרֵךְ: **וַאֲבָרְכָה** מְבָרְכֶיךָ וַאֲפִילּוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים הַמְבָרְכִים אֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרְכִין כִּדְאִיתָא בִּירוּשַׁלְמִי דִּבְרָכוֹת דְּהַהוּא עוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּיָהֵיב שְׁלָמָא לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר לוֹ מִלְּתָךְ כְּבָר אֲמוּרָה פֵּרוּשׁ אֵינִי צָרִיךְ לְהַחֲזִיר לְךָ שָׁלוֹם שֶׁבִּרְכָתְךָ כְּתוּבָה וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ: **שֶׁאָמַר** מִשּׁוּם אֲבוֹתָיו מַאי הִיא דְּתַנְיָא כו' פֵּרוּשׁ קַבָּלָה הָיְתָה בְּיָדוֹ שֶׁל רַבִּי אוֹשַׁעְיָא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל מִשּׁוּם אֲבוֹתָיו הִתִּיר אֲבָל לֹא מִתּוֹךְ בָּרַיְיתָא זוֹ דִּקְדֵּק וְלָא גָּרְסִינַן דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל שֶׁאָמַר מִשּׁוּם אֲבוֹתָיו אֶלָּא דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל סְתָם דְּהָא בְּמַסְקָנָא מְהַפְּכִינַן לֵיהּ וּמְפָרֵשׁ דְּמִשּׁוּם אֲבוֹתָיו דְּקָאָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא הַיְינוּ מִשּׁוּם אֲבוֹתָיו וְלֵיהּ לָא ס"ל וְהָא דְּקָאָמַר הָכָא שֶׁאָמַר מִשּׁוּם אֲבוֹתָיו מַאי הִיא הַיְינוּ אוֹתָהּ בָּרַיְיתָא שֶׁהִתִּיר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל חֵלֶב הַקֵּבָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר שֶׁהוּא מִשּׁוּם אֲבוֹתָיו מַאי הִיא:

מסורת הש"ס

א משנה חולין; לעיל מה:
ב שבת לו.; כתובות עו:

תורה אור השלם

וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה [דברים יח, ג]

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר לָהֶם [במדבר ו, כג]

וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם [במדבר ו, כז]

וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלֶּלְךָ אָאֹר וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה [בראשית יב, ג]

וְהִקְרִיב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אִשֶּׁה לַיהֹוָה אֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב [ויקרא ג, ג]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פו' מהל' שחיטה הל' יב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מח סעי' ח:
ב מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מא סעי' ז:
ג מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מב סעי' ט:
ד מיי' פז' מהל' שחיטה הל' יב:
ה מיי' פז' מהל' שחיטה הל' טו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' ה:
ו מיי' פז' מהל' שחיטה הל' יב:
ז מיי' פז' מהל' שחיטה הל' טו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' ה:
ח מיי' פז' מהל' שחיטה הל' יב:
ט מיי' פז' מהל' שחיטה הל' טו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' ה:

רבינו גרשום

משני צדדים לניקב על חוצה. ולא אמרינן ניחזי אי קופיה לגאו כו' כלומר למה מצד אחד כשרה ניחזי אי קופיה לבר אע"ג דלא נקב אלא מצד אחד נימא נקובי נקיב ועייל וליהוי טרפה. התם איידי דאיכא אוכלין ומשקין כו' כלומר היכא דלא ניקב אלא מצד אחד אמרינן קופיה לגאו הוה ואיידי דאיכא אוכלין ומשקין דחקוה ואפכוה קופיה לבר אבל בכבדא התם חזינן אי קופיה לבר אי קופיה לגאו:

ההיא קשיתא דאישתכח במרה קשייתא דתמרי. אע"ג דלא נפקא מירבל הוא דקא רביל כלומר הא ולאי נסה היא ולא מני לנקובי אלא סימפונא נקט ועייל ולא אמרינן ניחזי אי יכלא למנפק דרך סימפון ולאי עיילא דרך סימפון ואי לא מני למיפק לא עיילא דרך סימפון אלא אע"ג דלא נפקא דרך סימפון הרי זה כנרורות דקין שבכברה שכוברין אותה ומרוב לוחץ שכובלין אותה יוצאין הנרורות מרוב הלוחץ ואם רוצה אדם להוציאן דרך אותו חור אין יכול להוציאן אף הכא נמי מרוב הילוך שהולכת הבהמה בכל עת מנענעה אותה קשייתא ונכנסה דרך סמפון:

איבעיא להו לאכול או לסממנין כלומר שמייבשין אותה ועושין ממנה סממנין לרפואה. אלא לאו לסממנין דיקרה היא לענין סממנין שאין יודעין בני אדם לעשותה סממנין אחר מאלף:

מי תלינן או לא תלינן כלומר מי אמרינן הטבח נקבה לאחר שחיטה לכשירה אי לא. דהא תלינן בזאב כלומר זאב שנטל בני מעיים והחזירן כשהן נקובין אמרינן זאב נקבוה:

מורנא. תולעת שמשתכח בריאה לאחר שחיטה ונקב בריאה ולא ידעינן אי קודם פריש מן הריאה ונקב קודם שחיטה וטרפה אי לאחר שחיטה:

מלוך ערבאה קאמרת כו' אינו א' לשום נגאו אלא תאמר מקום:

ואת מה בידך ר' זירא ה"ל לר' בבי כר אבוי:

כהנים נהגו בו היתר כו' ואי פרכת כהני תאון דבר שמייהו מישום דהקבלה אזיל לכהנים. ומאי מסייע כהני כלומר כיון דלר' עקיבא ברכה לכהנים תפי הקב"ה. ר' ישמעאל מאי מסייע כהני יותר מר' עקיבא:

[אב]"וְגוֹ'" – לְהָבִיא חֵלֶב שֶׁעַל גַּבֵּי הַדַּקִּין, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לְהָבִיא חֵלֶב שֶׁעַל גַּבֵּי הַקֵּבָה. [ג(א)]וּרְמִינְהִי: "אֶת הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב" – רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מָה חֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב קְרוּם וְנִקְלָף, אַף כֹּל קְרוּם וְנִקְלָף. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מָה חֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב תּוֹתָב קְרוּם וְנִקְלָף, אַף כֹּל תּוֹתָב קְרוּם וְנִקְלָף. שְׁלַח רָבִין מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: כָּךְ הִיא הַצָּעָה שֶׁל מִשְׁנָה, וְאֵיפּוֹךְ קַמַּיְיתָא. מַאי חָזֵית דְּאָפְכַתְּ קַמַּיְיתָא? אֵיפּוֹךְ בָּתְרַיְיתָא! שָׁאנֵי הָכָא, כֵּיוָן דְּקָתָנֵי "מָה", דַּוְקָא. אִי הָכִי, כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל? כְּרַבִּי עֲקִיבָא הִיא! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: שֶׁאָמַר מִשּׁוּם אֲבוֹתָיו, וְלֵיהּ לָא סְבִירָא לֵיהּ. [ד]אָמַר רַב: חֵלֶב טָהוֹר – סוֹתֵם, טָמֵא – אֵינוֹ סוֹתֵם. וְרַב שֵׁשֶׁת אוֹמֵר: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה סוֹתֵם. בָּעֵי רַבִּי זֵירָא: חֵלֶב חַיָּה מַאי? דַּוְקָא אָמַר חֵלֶב טָהוֹר סוֹתֵם, וְהַאי נָמֵי טָהוֹר הוּא, אוֹ דִלְמָא מִשּׁוּם דִּמְהַדַּק, וְהַאי לָא מְהַדַּק? [ה]אָמַר אַבָּיֵי: מַאי תִּיבְּעֵי לֵיהּ? נְהִי דִּשְׁרֵי בַּאֲכִילָה, אִהַדּוֹקֵי לָא מְהַדַּק. [(ב)]הָהוּא נֶקֶב דִּסְתָמֵהּ חֵלֶב טָמֵא, דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא. אָמַר רָבָא: לְמַאי נֵיחוּשׁ לַהּ? חֲדָא – דְּהָא אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: חֵלֶב טָמֵא נָמֵי סוֹתֵם, וְעוֹד – הַתּוֹרָה חָסָה עַל מָמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְרָבָא: רַב, וְאִיסּוּרָא דְּאוֹרָיְיתָא, וְאַתְּ אָמְרַתְּ "הַתּוֹרָה חָסָה עַל מָמוֹנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל"?! [ו(ג)]מְנְיוּמִין כַּנְדּוּקָא אִיגַּלִּי לֵיהּ בְּסִתְקָא דְּדוּבְשָׁא, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא. אָמַר רָבָא: לְמַאי נֵיחוּשׁ לַהּ? חֲדָא – דִּתְנַן, שְׁלֹשָׁה מַשְׁקִים אֲסוּרִים מִשּׁוּם גִּילּוּי: הַיַּיִן וְהַמַּיִם וְהֶחָלָב, וּשְׁאָר כָּל הַמַּשְׁקִים מוּתָּרִים, וְעוֹד – הַתּוֹרָה חָסָה עַל מָמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְרָבָא: רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְסַכָּנַת נְפָשׁוֹת, וְאַתְּ אָמְרַתְּ "הַתּוֹרָה חָסָה עַל מָמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל"? [ז(ד)]רַבִּי שִׁמְעוֹן מַאי הִיא? דְּתַנְיָא: חֲמִשָּׁה אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם גִּילּוּי: צִיר, וָחוֹמֶץ, שֶׁמֶן, וּדְבַשׁ, וּמוּרְיָיס. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף הֵן יֵשׁ בָּהֶן מִשּׁוּם גִּילּוּי. וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֲנִי רָאִיתִי נָחָשׁ שֶׁשָּׁתָה צִיר בְּצַיְדָן. אָמְרוּ לוֹ: שָׁטְיָא הֲוָה, וְאֵין מְבִיאִין רְאָיָה מִן הַשּׁוֹטִים. [ח]אֲמַר לֵיהּ: אוֹדִי לִי מִיהַת בְּצִיר, דְּהָא רַב פָּפָּא וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ וְרַבָּנַן, כִּי הֲוָה לְהוּ גִּילוּיָא, שָׁדוּ לֵיהּ בְּצִיר. אֲמַר לֵיהּ: אוֹדִי לִי מִיהָא בִּדְבַשׁ, דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר קָאֵי כְּוָותֵיהּ, דְּתַנְיָא: וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹסֵר בִּדְבַשׁ. [ט]אָמַר רַב נַחְמָן: חֵלֶב הֶעָשׂוּי כְּכוֹבַע אֵינוֹ סוֹתֵם. הֵיכָא? אָמְרִי לַהּ: חִיטֵּי דְּכַרְכְּשָׁא, וְאָמְרִי לַהּ: טַרְפְּשָׁא דְּלִיבָּא. אָמַר רָבָא: שְׁמַעִית מִינֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן תַּרְתֵּי, חִימְצָא וּבַר חִימְצָא, חַד סָתֵים וְחַד לָא סָתֵים, וְלָא יָדַעְנָא הֵי מִינַּיְיהוּ. רַב הוּנָא בַּר חִינָּנָא וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן אָמַר: בַּר חִימְצָא סָתֵים, חִימְצָא לָא סָתֵים. אָמַר רַב טָבוּת: וְסִימָנָיךְ – יָפֶה כֹּחַ הַבֵּן מִכֹּחַ הָאָב. הֵי חִימְצָא וְהֵי בַּר חִימְצָא? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב נַחְמָן: אִינְהוּ מֵיכָל אָכְלִי,

ולְדִידַן

לְהָבִיא חֵלֶב שע"ג הַדַּקִּין לֹא הָיָה צָרִיךְ לְמִכְתַּב (וַיִּקְרָא ג':ג') אֶת הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב דְּמוֹאֵת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב מְרַבֵּינַן אַף שֶׁעַל הַדַּקִּין אוֹ שֶׁעַל הַקֵּבָה לְאִידָךְ וּלְמַעֵט חֵלֶב שֶׁעַל גַּבֵּי דְּפָנוֹת כְּתָבָהּ כִּדְדָרֵשׁ בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים: **חֵלֶב** טָהוֹר סוֹתֵם לָא מַיְירֵי הָכָא בְּרֵיאָה וְשׁוּמָן סוֹתַמְתָּהּ אוֹ נִסְרְכָה בְּשׁוּמָן דִּפְשִׁיטָא דִּטְרֵפָה דִּסְתִימָה זוֹ אֵינָהּ כְּלוּם דְּאֵין שׁוּמָן לָרֵאָה וְאֵין זֶה שׁוּמָן שֶׁלָּהּ וְלָא מַיְירֵי הָכָא אֶלָּא כְּגוֹן דַּקִּין שֶׁנִּקְּבוּ וְחֵלֶב הַכַּנְתָּא סוֹתֵם אֶת הַנֶּקֶב שֶׁהוּא שׁוּמָן שֶׁלָּהֶם וְתָמִיד שׁוֹכְבִים בּוֹ וְאָדוּק הוּא מְאֹד וְהָוְיָא סְתִימָה מְעַלַּיְיתָא וְחֵלֶב הֶעָשׂוּי כְּכוֹבַע נָמֵי דְּאִצְטְרִיךְ לְמֵימַר דְּאֵינוֹ סוֹתֵם הַיְינוּ כְּגוֹן טַרְפְּשָׁא דְּלִבָּא כִּדְאָמַר לְקַמָּן שֶׁהֵן שָׁם כָּל שָׁעָה אֲבָל בְּרֵיאָה אֵין שׁוּם חָלָב סוֹתֵם: **חֵלֶב** חַיָּה מַאי נִשְׁאַל לְרַבֵּינוּ יִצְחָק עַל מַחַט שֶׁנִּמְצָא בַּקֻּרְקְבָן וְנִקְּבָה הַכִּיס שֶׁלּוֹ וְגַם בְּשָׂרוֹ רַק שֶׁהָיָה שׁוּמָן סוֹתֵם לְמַעְלָה וְהִתִּיר דְּלָא מִבָּעֵי לַן הָכָא אֶלָּא חֵלֶב חַיָּה שֶׁכְּנֶגְדּוֹ בִּבְהֵמָה טָמֵא אֲבָל בְּחֵלֶב טָהוֹר דְּעוֹף שֶׁלֹּא מָצִינוּ כְּנֶגְדּוֹ טָמֵא פְּשִׁיטָא דְּסוֹתֵם דִּמְהַדַּק שַׁפִּיר: **רַב** וְאִסּוּרָא דְּאוֹרָיְתָא וְכוּ' כִּדְרַב פָּפָּא הֲלָכָה וּמִסְתַּבְּרָא דְּרָבָא נָמֵי חָזַר בּוֹ דְּקָאָמַר לְקַמָּן מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב נַחְמָן חִמְצָא וּבַר חִמְצָא חַד סָתֵים וְחַד לָא סָתֵים: **וּשְׁאָר** כָּל הַמַּשְׁקִין מֻתָּרִין וְאִם תֹּאמַר כְּמַאן הָא אֲפִילּוּ רַבָּנָן דִּבְסָמוּךְ לָא שָׁרוּ אֶלָּא חֲמִשָּׁה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּה"ה לְכֻלָּן וְאוֹתָן ה' דְּנָקַט מִשּׁוּם דִּפְלִיג רַבִּי שִׁמְעוֹן עֲלַיְיהוּ אֲבָל בִּשְׁאָר מוֹדֶה:

חֵלֶב שֶׁעַל הַדַּקִּין לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף נג.) אָמְרִינַן רֵישׁ מְעַיָּא בְּאַמְּתָא בָּעֵי גְּרִירָה וְהוּא חֵלֶב שֶׁעַל הַדַּקִּין כְּשֶׁהַמֵּעַיִם מַתְחִילִים לִמָּשֵׁךְ מִן הַקֵּבָה הָוֵי חֵלֶב שֶׁעַל הַדַּקִּין אָסוּר עַל אַמָּה לְדִבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל מִפְּנֵי שֶׁחֵלֶב שֶׁעַל הַקֶּרֶב שֶׁקּוֹרִין טיל"א מְחֻבָּר בּוֹ וְהַכָּתוּב מְרַבֵּהוּ בִּכְלָל מוֹאֶת כָּל הַחֵלֶב אֲבָל חֵלֶב שֶׁעַל הַקֵּבָה לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל מֻתָּר וְהַיְינוּ מְסַיֵּעַ כְּהֲנֵי: **קְרוּם וְנִקְלָף** קְרוּם דַּק יֵשׁ עָלָיו וְנִקְלָף הַקְּרוּם מֵעַל הַחֵלֶב שֶׁאֵינוֹ אָדוּק בּוֹ כָּל כָּךְ: **אַף כֹּל קְרוּם וְנִקְלָף** וְהַיְינוּ חֵלֶב שע"ג הַקֵּבָה וכ"ש חֵלֶב שע"ג הַדַּקִּין: **תּוֹתָב** הִיא שִׂמְלָתוֹ מִתַּרְגְּמִינַן הִיא תּוֹתְבֵהּ (שְׁמוֹת כב). כְּשִׂמְלָה הוּא פָּרוּשׂ עַל הַקֶּרֶב וְכֵן עַל הַדַּקִּין בְּרֹאשָׁן אֲבָל חֵלֶב הַקֵּבָה אֵינוֹ תּוֹתָב אֶלָּא חֲתִיכוֹת חֲתִיכוֹת הוּא חָלוּק וְשֶׁעַל הַדַּקִּים מֵרֹאשׁוֹ וָהָלְאָה הַיְינוּ מִן הַכַּנְתָּא כְּשֶׁמַּפְרִישִׁין אוֹתוֹ מֵהֶן נִשְׁאַר מִן הֶחָלָב אֶגֶּלִים וְלָאו תּוֹתָב הוּא אֶלָּא חָלוּק בָּהֶם: **כָּךְ הִיא הַצָּעָה שֶׁל** מִשְׁנָה כְּמוֹ שֶׁהֲסַדְתָּ וְאֵיפּוֹךְ קַמַּיְיתָא: **כֵּיוָן דְּקָתָנֵי מַה חֵלֶב כו'** שֶׁדּוֹרֵשׁ אֶת הַמִּקְרָא וְהֻצְרַךְ לְדַקְדֵּק לְמַר קְרוּם וְנִקְלָף וּלְמַר תּוֹתָב קְרוּם וְנִקְלָף: **דַּוְקָא** הוּא וְלֹא נֶחְלַף דִּבְרֵי שֶׁל זֶה בָּזֶה: **אִי הָכִי כְּר' יִשְׁמָעֵאל** בִּתְמִיהַּ. הָא דַּאֲמַרְתְּ לְעֵיל נָהֲגוּ בּוֹ הֶתֵּר כְּר' יִשְׁמָעֵאל וְהָא רַבִּי עֲקִיבָא הוּא דְּשָׁרֵי לֵיהּ וְלָא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: **חֵלֶב טָהוֹר סוֹתֵם** כְּגוֹן דַּקִּין שֶׁנִּקְּבוּ וְחֵלֶב הַכַּנְתָּא סוֹתֵם אֶת הַנֶּקֶב כְּשֵׁרָה דְּחֵלֶב טָהוֹר חָלוּק הוּא מְאֹד וְהָוֵי סְתִימָה מְעַלַּיְיתָא: **טָמֵא אֵינוֹ סוֹתֵם** כְּגוֹן כֶּרֶס אוֹ הֶמְסֵס שֶׁנִּקַּב וְחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב סוֹתְמָן אֵינָהּ סְתִימָה לְפִי שֶׁאֵינוֹ חִבּוּר אֶלָּא תּוֹתָב: **חֵלֶב חַיָּה** הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב: **מַהוּ** שֶׁיִּסְתֹּם אִם נִקַּב הַכָּרֵס שֶׁל חַיָּה וְלָאו דְּבָעֵי הָא בְּעָיָא לָא אִפְּשִׁיט לֵיהּ אַכַּתִּי טַעְמֵהּ דְּרַב מַהוּ: **הָא נָמֵי טָהוֹר** דְּלָא אָסַר רַחֲמָנָא אֶלָּא כָּל חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וָעֵז: **מְהַדֵּק** מְחֻבָּר יָפֶה בַּבָּשָׂר: **הַתּוֹרָה חָסָה כו'** בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים נָפְקָא לַן מִוְּצִוָּה הַכֹּהֵן וּפִנּוּ אֶת הַבַּיִת בְּטֶרֶם יָבֹא הַכֹּהֵן לִרְאוֹת אֶת הַנֶּגַע וְלֹא יִטְמָא וְגוֹ' א"ר מֵאִיר וְכִי מַה מִּטַּמֵּא לָן שֶׁאָמְרָה תּוֹרָה לְהַמְתִּין שֶׁלֹּא יִרְאֶה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע וְלֹא יֹאמַר טָמֵא עַל שֶׁיְּהוּ הַכֵּלִים נִפְנִין וא"ת כְּלֵי עֵצָיו בְּגָדָיו וּמַתֶּכֶת מַטְבִּילָן וְהֵם טְהוֹרִים וְעַל מָה חָסָה תּוֹרָה עַל כְּלֵי חֶרֶס וּפַכּוֹ שֶׁאֵין לָהֶן טָהֳרָה אֶלָּא שְׁבִירָה וְכָל כָּךְ חָסָה תּוֹרָה עַל מָמוֹנָן שֶׁל גָּרֵי עַיִן ק"ו עַל מָמוֹנָן שֶׁל צַדִּיקִים: **א"ל רַב פָּפָּא לְרָבָא רַב** כְּלוֹמַר הָא רַב דְּאָמַר לְעֵיל טָמֵא אֵינוֹ סוֹתֵם וּטְרֵפָה אִסּוּרָא דְּאוֹרָיְתָא הִיא וְיֵשׁ לָנוּ לֵילֵךְ אַחַר הַמַּחְמִיר דְּקַיְימָא לַן (ע"ז ז.) בְּשֶׁל תּוֹרָה הַלֵּךְ אַחַר הַמַּחְמִיר וְאַתְּ אֲמַרְתְּ כו': **כַּנְדּוּקָא** מוֹכֵר כַּדִּים (פְּסָחִים דַּף ל.) שַׁמָּעְתִּי: **בְּסִתְקָא** כַּד שֶׁל דְּבַשׁ: ר' שִׁמְעוֹן אוֹסֵר לָהּ מִשּׁוּם גִּלּוּי כִּדְלְקַמָּן וְגִלּוּי סַכָּנַת נְפָשׁוֹת הִיא וְיֵשׁ לָנוּ לֵילֵךְ אַחַר הַמַּחְמִיר: **אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם** גִּלּוּי שֶׁאֵין נָחָשׁ שׁוֹתֶה מֵהֶם: **בְּצַיְדָן** [שֵׁם מָקוֹם]: **שׁוֹטֶה** הָיָה אוֹתוֹ נָחָשׁ שֶׁאֵין שְׁאָר נְחָשִׁים עוֹשִׂין כֵּן: **אֲמַר לֵיהּ** רָבָא לְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: **אוֹדֵי לִי מִיהָא** עַל כָּרְחָךְ בְּצִיר דְּלָא קַיְימָא לַן בֵּיהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: **דְּהָא רַב פָּפָּא כו'** וְכִי הֵיכִי דִּבְצִיר לֵית הִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ בִּדְבַשׁ נָמֵי לֵית הִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ: **כִּי הָוֵי מִגַּלֵּי לְהוּ גִּילוּיָא** מַיִם אוֹ יַיִן הָווּ שָׁדוּ לֵיהּ בַּצִּיר לְפִי שֶׁהַצִּיר שׂוֹרֵף הָאֶרֶס וְשׁוּב אֵינוֹ מַזִּיק וְשׁוֹתִין אוֹתוֹ גָּלוּי: **אוֹדֵי לִי מִיהָא** דְּבִדְבַשׁ הִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ דְּהָא קָאֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר כְּוָתֵיהּ דְּר' שִׁמְעוֹן סְתָמָא הוּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: **חִטֵּי דְּכַרְכְּשָׁא** חֵלֶב שֶׁעַל חַלְחֹלֶת הַמּוֹנִיחָה רֵעִי שֶׁקּוֹרִין טבחיי"א עָשׂוּי קְרָטִין קְרָטִין כְּעֵין חִטִּים וְאִם נִקְּבָה וְאוֹתוֹ חָלָב סוֹתְמָהּ לָא מְהַנֵּי וּטְרֵפָה וּקְרָטִין עֲגֻלִּין הֵן כְּמוֹ כּוֹבַע: **טַרְפְּשָׁא דְּלִבָּא** שׁוּמַן הַלֵּב עָשׂוּי כְּכוֹבַע וְהַלֵּב נֶחְבָּא בּוֹ אֵינוֹ סוֹתֵם אִם נִקַּב הַלֵּב אוֹ הָרֵאָה בְּסָמוּךְ לוֹ וְהוּא סוֹתְמוֹ. וְהַיְינוּ טַעְמָא דְּרֵאָה הַסְּרוּכָה בְּשׁוּמַן הַלֵּב לאע"ג דְּהַיְינוּ רְבִיעָתָא וְאֶצְלוֹ הוּא גָּדֵל וּלְמַטָּה מֵחִיתּוּכָא דְּאַנֵּי הוּא טְרֵפָה דְּעַל כָּרְחָךְ הָרֵאָה נִקְּבָה שֶׁאֵין סִרְכָא בְּלֹא נֶקֶב וּסְתִימָה זוֹ אֵינָהּ כְּלוּם: **חִמְצָא וּבַר חִמְצָא** שְׁנֵיהֶם בְּחֵלֶב שֶׁעַל הַקֵּבָה וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ לְהוּ: **סָתֵים** אִם נִקְּבָה הַקֵּבָה: **וְלָא יָדַעְנָא** רָבָא קָאָמַר לָהּ: **יָפֶה כֹּחַ הַבֵּן מִכֹּחַ הָאָב** בָּרַיְיתָא הִיא בִּשְׁבוּעוֹת בְּפֶרֶק כָּל הַנִּשְׁבָּעִין (שְׁבוּעוֹת דַּף מח:) שֶׁהַבֵּן גּוֹבֶה בִּשְׁבוּעָה וְשֶׁלֹּא בִשְׁבוּעָה וְהָאָב אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה וְהָתָם מְפָרֵשׁ לָהּ: **אִינְהוּ** בְּנֵי א"י: **מֵיכַל אָכְלֵי לֵיהּ** דְּקָסָבְרֵי חֵלֶב טָהוֹר הוּא:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' ט, סמג לאוין קלח, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' טו:

ב מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' ו, ש"ע יו"ד סי' סד סעי' יד:

ג טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' ד:

ד מיי' פו' מהל' שחיטה הל' י, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מו סעי' א:

ה מיי' פו' מהל' שחיטה הל' י, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מו סעי' א:

ו מיי' פי"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ז, סמג עשין סג, טור יו"ד סי' קטז:

ז מיי' פי"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ז, סמג עשין סג, טור יו"ד סי' קטז:

ח מיי' פי"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ז, סמג עשין סג, טור יו"ד סי' קטז:

ט מיי' פו' מהל' שחיטה הל' י, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מו סעי' א:

רבינו גרשום

להביא חלב שעל גבי הדקין כלומר שאסור. ורמינהי את החלב המכסה את הקרב מה חלב המכסה את הקרב קרום ונקלף כו' וזהו חלב שעל גבי הקיבה קרום ויכול לקלפו אותו הקרום ביד. ר' עקיבא מה חלב המכסה כו' תותב קרום ונקלף כלומר וזהו חלב שעל גבי הדקין שאסור מהו לשון תותב שפרוס החלב על גבי הדקין כשמלה:

ואיפוך קמייתא. כלומר אמור להביא חלב שעל הקיבה לדברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אומר להביא חלב שעל גבי הדקין:

שאני הכא דקתני מה כלומר הכא קתני מה חלב ומה דווקא הוא. אי הכי ר' ישמעאל מיסר קא אסר ואנן אמרינן כהנים נהגו בו היתר (שאמר משום אבותיו). חלב טהור סותם כגון הדרא דכנתא דמהדק כלומר במקום דחוק דמיהדק אבל חלב טמא שעל גבי הקרב לא מיהדק ולא סתים:

חלב חיה מהו כלומר חלב שעל הכליות או חלב שעל גבי הקרב דחיה מהו. רב ואיסורא דאורייתא כלומר רב דאמר אינו סותם ואיסורא דאורייתא איסורא דטרפה. כנדוקא עושה דבש למכור בסתוקא דדובשא כלי. התורה חסה על ממון של ישראל דכתיב עשה לך שתי חצוצרות כסף ולא של זהב. הציר והחומץ כלומר ציר שעושין אותו משומן דגים ומן חומץ:

מוריים מוגלא בלשון לעז:

ההוא שוטה הוה ששתה דבר שאינו מתוק:

אודי לן מיהא בציר כו'. כלומר שרובו ציר שמרוב חימוצו שורף את הארס אם שתה בו. אודי ליה מיהא בדבש כלומר דיש בו משום גילוי אוסר בדבש משום גילוי:

ולא ידענא הי מינייהו כלומר ולא ידענא הי סתים הי לא סתים אי חימצא אי בר חימצא:

אינהו מיכל אכלי. כלומר בארץ ישראל:

א)זה שייך לדף שלפני זה. (יפה כח הבן מכח האב לענין שבועה שמי שחייב לחבירו מנה ושטר בידו של מלוה אין צריך שבועה ובלא שבועה פורע חובו ואם מת לוה אין יכול לפרוע חובו מן היתומים אלא בשבועה שהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה):

מסורת הש"ס

א ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה יד ז; אוצר מדרשים השכם מדרש השכם כ

ב לקמן עז.

ג משנה תרומות

ד תוספתא תרומות

גליון הש"ס

גמ' ואיסורא דאורייתא ואת אמרת. לקמן דף עז ע"א:

תורה אור השלם

וְהִקְרִיב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אִשֶּׁה לַיהֹוָה אֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב [ויקרא ג, ג]

[א]וּלְדִידַן מִיסְתָּם נָמֵי לָא סָתֵים. דְּאַקַּשְׁתָּא – כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דַּאֲסִיר, כִּי פְּלִיגִי – דְּאַיְיתְרָא. אִיכָּא דְּאָמְרִי, דְּאַיְיתְרָא – כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דִּשְׁרֵי, כִּי פְּלִיגִי – דְּאַקַּשְׁתָּא. כִּי הָא דְּאָמַר רַב אַוְיָא אָמַר רַבִּי אַמֵּי: מְקַמְּצִין, וְכֵן אָמַר רַבִּי יַנַּאי מִשּׁוּם זָקֵן אֶחָד: מְקַמְּצִין. אָמַר רַב אַוְיָא: הֲוָה קָאֵימְנָא קַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי, קְמַצוּ וְהַבוּ לֵיהּ, וַאֲכַל. [ב]שַׁמָּעֵיהּ דְּרַבִּי חֲנִינָא הֲוָה קָאֵי קַמֵּיהּ דְּרַבִּי חֲנִינָא, אֲמַר לֵיהּ: קְמוֹץ, הַב לִי דְּאֵיכוֹל. חַזְיֵיהּ דַּהֲוָה קָמְחַסֵּם, אֲמַר לֵיהּ: בַּבְלָאָה אַתְּ, גּוֹם שְׁדִי. (א)תַּנְיָא: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּנֵי מֵעַיִין שֶׁנִּיקְּבוּ, וְלֵיחָה סוֹתַמְתָּן – כְּשֵׁרָה. מַאי לֵיחָה? אָמַר רַב כָּהֲנָא: שִׁירְקָא דִּמְעַיָּיא דְּנָפֵיק אַגַּב דּוּחְקָא. (ב)גְּמִירִי חַבְרַיָּא דְּרַבִּי אַבָּא מֵרַבִּי אַבָּא, וּמַנּוּ? רַבִּי זֵירָא, וְאָמְרִי לַהּ חַבְרַיָּא דְּרַבִּי זֵירָא מֵרַבִּי זֵירָא, וּמַנּוּ? רַבִּי אַבָּא. אָמַר רַבִּי אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא: הָכִי אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בִּטְרֵפָה, וַהֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּאֵבֶל. (ג)הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בִּטְרֵפָה – הָא דַּאֲמַרַן. כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּאֵבֶל, מַאי הִיא? דִּתְנַן: כָּל שְׁלֹשָׁה יָמִים הָרִאשׁוֹנִים, בָּא מִמָּקוֹם קָרוֹב – מוֹנֶה עִמָּהֶן. מִמָּקוֹם רָחוֹק – מוֹנֶה לְעַצְמוֹ. מִכָּאן וְאֵילָךְ, אֲפִילּוּ בָּא מִמָּקוֹם קָרוֹב – מוֹנֶה לְעַצְמוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֲפִילּוּ בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי, בָּא מִמָּקוֹם קָרוֹב – מוֹנֶה עִמָּהֶן. (ד)אָמַר מַאן דְּהוּא: אִיזְכֵּי וְאֶיסַּק וְאֶגְמְרַהּ לִשְׁמַעְתָּא מִפּוּמֵּיהּ דְּמָרַהּ. כִּי סְלֵיק, אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַבִּי אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא. אֲמַר לֵיהּ: אֲמַר מָר הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בִּטְרֵפָה? אֲמַר לֵיהּ: הָא אֵין הֲלָכָה אֲמַרִי. (ה)כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּאָבֵל, מַאי? אֲמַר לֵיהּ: פְּלוּגְתָּא נִינְהוּ, דְּאִיתְּמַר: רַב חִסְדָּא אָמַר הֲלָכָה, וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הֲלָכָה, וְרַב נַחְמָן אָמַר אֵין הֲלָכָה. [ג]וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בִּטְרֵפָה, וַהֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּאֵבֶל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הַמֵּיקֵל בְּאֵבֶל. [ד]אָמַר רַב שִׁימִי בַּר חִיָּיא: מַקִּיפִים בִּבְנֵי מֵעַיִים. [ה]הָנְהוּ בְּנֵי מֵעַיִים דַּאֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אַקְפִּינְהוּ וְלָא אִידְּמוֹ. אֲתָא רַב מְשַׁרְשְׁיָא בְּרֵיהּ, מְמַשְׁמֵשׁ בְּהוּ וְאִידְּמוֹ. אֲמַר לֵיהּ: מְנָא לָךְ הָא? אֲמַר לֵיהּ: כַּמָּה יְדֵי מַשְׁמִשׁוּ בְּהָנֵי מִקַּמֵּי דְּלֵיתֵי לְקַמֵּיהּ דְּמָר. אֲמַר לֵיהּ: חַכִּים בְּרִי בִּטְרֵפוֹת כְּרַבִּי יוֹחָנָן. [ו־ח]רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מַקִּיפִים בָּרֵיאָה. אָמַר רָבָא: לָא אֲמַרַן אֶלָּא בְּאוֹתָהּ עֲרוּגָה, אֲבָל מֵעֲרוּגָה לַעֲרוּגָה – לָא. וְהִלְכְתָא: אֲפִילּוּ מֵעֲרוּגָה לַעֲרוּגָה, מִדַּקָּה לְדַקָּה, וּמִגַּסָּה לְגַסָּה, אֲבָל לֹא מִגַּסָּה לְדַקָּה, וְלֹא מִדַּקָּה לְגַסָּה. [ט]אַבָּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מַקִּיפִין בַּקָּנֶה. אָמַר רַב פָּפָּא: לָא אֲמַרַן אֶלָּא בְּאוֹתָהּ חוּלְיָא, אֲבָל מֵחוּלְיָא לְחוּלְיָא – לָא. וְהִלְכְתָא: אֲפִילּוּ מֵחוּלְיָא לְחוּלְיָא, וּמִבַּר חוּלְיָא לְבַר חוּלְיָא, אֲבָל לָא מֵחוּלְיָא לְבַר חוּלְיָא, וְלָא מִבַּר חוּלְיָא לְחוּלְיָא. [י]אָמַר זְעֵירִי: חַלְחוֹלֶת שֶׁנִּיקְּבָה כְּשֵׁרָה, הוֹאִיל וְיֵרֵיכַיִם מַעֲמִידוֹת אוֹתָהּ. וְכַמָּה? אָמַר רַבִּי אִילְעַי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְקוֹם הַדֶּבֶק – בְּרוּבּוֹ, שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם הַדֶּבֶק – בְּמַשֶּׁהוּ. אַמְרוּהָ רַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּרָבָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב נַחְמָן, אָמַר: לָאו מִי אֲמֵינָא לְכוּ לָא תִּתְלוֹ בֵּיהּ

בּוּקֵי

ולדידן חלבו מסתם נמי לא סתים בתמיה. לדידן בני בבל נהי דלא אכלי ליה להכי מיהא מחזקינן ליה בחלב טהור להיות סותם. שמע מינה ההיא דפליגי בה בני א"י ובני בבל קרי לה רב נחמן בר חמא והיינו דאיתרא חלב שבמקום יתר שהקיבה עשויה כקשת ומבחוץ קרי דאקשתא ומבפנים לעוגל קרי דאיתרא חלב ובדאיתרא פליגי כדמפרש ואזל: **דאקשתא כולי עלמא לא פליגי** דבין לבני בבל ובין לבני מערבא אסור דאפילו רבי עקיבא דאמר לעיל (חולין דף מט:) תותב קרום ונקלף אסור דהאי נמי לתותב דמי שאינו מחובר אלא באמצע הקשת שקורין פיסט"א: **כי פליגי דאיתרא** בני בבל סברי לה כר' ישמעאל דאמר כל קרום ונקלף חלב טמא הוא והאי נמי קרום ונקלף הוא ובני מערבא כר' עקיבא דבעי תותב קרום ונקלף והאי לאו תותב הוא: **איכא דאמרי דאיתרא כולי עלמא [לא פליגי]** דשרי דכר' עקיבא סברי להו: **כי פליגי דאקשתא** מאן דאסר סבר תותב הוא ומאן דשרי סבר כיון דמחובר במקצת לאו תותב הוא. ולהאי לישנא בתרא לא מתוקמא מלתיה דרב נחמן דכיון דבאקשתא דפליגי בה אמר רב נחמן דסתים כ"ש דאיתרא דכולהו שרו ואם כן מאן לא סתים ודרב נחמן אלישנא קמא והכי מסתברא כלישנא קמא כדאמרינן במקום שנהגו (פסחים דף נא.) כי אתא רבה בר בר חנה אכל דאיתרא עול לגביה רב אויא וכסיה מן קמיה משום דבני בבל אסרי לה. ולדידן תרוייהו אסירי דבתר בני בבל גררינן דאנן בני גולה אנן וכלישנא קמא ולחומרא דכל היכא דאיכא תרי לישני בגמרא אי מילי דאורייתא הוא זיל לחומרא ובדרבנן זיל בתר בתרא: **כי** הא אלישנא קמא קאי: **רבי אמי** מערבאה הוא ואמר מקמצין נוטלין ממנו מעט למעלה מההיא דאיתרא מפני שחלב הקרב שוכב עליו ואוכלין השאר: **מחסם** לשון (דברים כה) לא תחסם. **מגמגם: בבלאה את** שנהגו בו איסור: **גום** חתוך על עיקרו כולו והשלך. גום כמו גממו עם השופי לקמן (חולין דף נב:): **ליחה מבפנים היא: שירקא דמעיא** גליד"א ואלוקה בהן מבפנים ומוציאין אותה מהם בדחק: **גמירי חבריא דרבי אבא מרבי אבא** הא שמעתא לקמן דרבי אבא בריה דרבי חייא ולאו היינו רבי אבא קמא: **כל שלשה ימים הראשונים של אבלות: בא ממקום קרוב** אם לא היה אחד מן האבלים בבית והיה במקום קרוב בתוך מהלך יום אחד וראוי הוא לדעת בו ביום אע"פ שלא ידע חל אבלות עליו ובלבד שיבא בתוך שלשה ימים ומונה אבלותו מיום ראשון: **אמר מאן דהוא** אחד מן התלמידים ולא היו זוכרין אלו שסדרו הגמרא מי הוה: **אזכי ואסק** לארעא דישראל לאתריה דרבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא: **ואגמריה** לשמעתא דרבי חייא בר אבא ואגמריה משמיה אי אמר הלכה כר' שמעון או לא: **ואין הלכה כרבן שמעון [ב"ג]** הש"ס קא פסיק לה: **מקיפין בבני מעים** אם נמצאו נקובים ואין אנו יודעין אם קודם שחיטה ואם לאחר שחיטה נוקבין נקב אחר בצדו ורואין אם מראיהן שוין כשרה דבידוע שלאחר שחיטה היה: **ממשמש בהו** ממשמש בהן בנקבים האחרים ונהפכו למראה אחד: **ואדמו** ואכשרה: **מנא לך הא** שידעת לעשות חכמה זו: **א"ל** מעצמי הבינותי דאמינא כמה ידי ממשמשות בנקבין קמאי מקמי דליתי קמיה דמר: **כר' יוחנן** בכל מילי. לישנא אחרינא רבי יוחנן חכים בטרפות דאמרינן לקמן שדר ליה שמואל תליסר גמלי ספיקי דטריפתא בפרק גיד הנשה (לקמן חולין דף נה:): **מקיפין בריאה** היכא דליכא למתלי בטבחא: **ערוגה** לפי הריאה ימיני או שמאלי: **מדקה לדקה** אפילו בהמה אחרת דגמתה. לישנא אחרינא מגסה לגסה מאומה לאמה ומדקה לדקה מאונא לאונא וזאת נראית לי שאין מקלין כל כך: **מקיפין בקנה** אם נמצאת פסוקה לאחר זמן או קורה כאסר: **באותה חוליא** לענין קורה כאסר נקט לה. חוליא שלש טבעות לטבעת אחת אין עגול כאסר וקורין עול אחרת באותה חוליא עצמה ומקיפין: **בר חוליא** הוא קליסות הקנה מן הגלדין ומתחתיה שרגועות הבשר מחברת ראשי הטבעות ואף התנוך הולך ודק מעביו מאמצעיתו ולצדדין לכאן ולכאן על פני כל הקנה: **מחוליא לבר חוליא** ממקום עביה של זו למקום קליסותה של זו: **חלחולת** היא כרכשא טבחיי"א: **מעמידות** סותמות אותה שהרי חלוקה בהן: **מקום הדבק** שהיא דבוקה בירכים: **ברובו** אפילו נקדר ונטל לפנה עליון או תחתון ברובו כשרה שאין דרך הרעי היוצא דרך הנקב לחזור לאחוריו ולפול לתוך חלל הגוף מפני שמקום לחוץ הוא השדרה מלמעלה ועצמות האליה שקורין הנקא"ס ומכאן ולמטה הן מחוברין בחסחוס:

כי פליגי דאיתרא היא לפסחים פרק מקום שנהגו (פסחים דף נא.) כי סליק רבה בר בר חנה אכל דאיתרא מתוקם כי האי לישנא: **דאיתרא** כולי עלמא לא פליגי דשרי ולהאי לישנא מפרש מלתא דרב נחמן בניחותא אינהו מיכל קא אכלי ליה השתא לדידן דלא אכלינן אפי' סותם אינו ולא כפירוש הקונטרס דפירש דלהאי לישנא בתרא לא מתוקמא מלתיה דרב נחמן: **אפילו** ביום שביעי בא ממקום קרוב מונה עמהם לכאורה היה נראה דיום שביעי לאו דוקא אלא בלילה של שביעי דאכתי לא פסק אבלות מיניהו דאי ביום השביעי הא מקצת היום ככולו ואין צריך לומר מונה עמהם ומיהו אפילו ביום שביעי ממש איירי כדמועד קטן (דף כב.) מוקי לה כשעדיין המנחמים אצלו דאכתי קאי באבלותיה עד שילכו להם: **מדקה** לדקה ומגסה לגסה פרש רבינו חננאל מסתמא מבהמה דקה לבהמה דקה להקל דאי באונא ואומא הוה ליה למימר קטנה וגדולה כדאמר רבי יהודה גבי כרם:

מסורת הש"ס

א מועד קטן כב.
ב מועד קטן כב.
ג מועד קטן כא:
ד ביצה כז.
ה מועד קטן כב.

תורה אור השלם

והקריב מזבח השלמים אשה ליהוה את־החלב המכסה את־הקרב ואת כל־החלב אשר על־הקרב [ויקרא ג, ג]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' ו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' יד:
ב מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' ו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' יד:
ג מיי' פו' מהל' שחיטה הל' יד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מו סעי' א:
ד מיי' פז' מהל' אבל הל' ד, סמג עשין כ, טוש"ע יו"ד סי' שעה סעי' ח:
ה מיי' פו' מהל' שחיטה הל' יד, טוש"ע יו"ד סי' נ סעי' א:
ו מיי' פו' מהל' שחיטה הל' יד, טוש"ע יו"ד סי' נ סעי' א:
ז מיי' פז' מהל' שחיטה הל' יב:
ח מיי' פז' מהל' שחיטה הל' יג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' ה:
ט מיי' פג' מהל' שחיטה הל' כה, טוש"ע יו"ד סי' לד סעי' ט:
י מיי' פו' מהל' שחיטה הל' טו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מו סעי' ה:

רבינו גרשום

לאקשתא כולי עלמא לא פליגי לאסיר. כלומר חלב שעל גבי הקיבה יש בו שעשוי כקשת ויש עליו חלב שעשוי כיתר כאינים פשוט:

כי פליגי לאיתר' כלומר דבבל ולארץ ישראל וזהו אימנא דבבל לא סתים כדרב הונא בר חיננא ורב הונא בריה דרב נחמן דאמרי הימנא לא סתים:

כי פליגי לאקשתא כמו קשת. טעם אחר כמו גילל בלשון לעז וזהו אימונא:

מקמצין. כלומר נוטל מעליו קצת וקולפו והשאר מותר:

קא מחסים. כלומר לא היה עושה ברצון:

גום שדי כלומר חתוך כולו ושדי. שירקא דמעיא דנפיק בדוחקא לחה כמו ריר שרבוצה כך בבני מעיים שגוררין בסכין. ואמרי לה חבריה דר' זירא מדר' זירא ומנו ר' אבא דא"ר אבא בריה דר' חייא בר אבא כו' כלומר תרי ר' אבא הם ר' אבא סתם אמר משמיה דר' אבא בריה דר' חייא [בר אבא]:

שלשה ימים הראשונים כלומר דג' ימים הראשונים זו עיקר של אבלות והיכא דבא ממקום קרוב מונה עמהן דכיון דהיה במקום קרוב היה נמי הוא בצער:

כי סליק אשכחיה. כלומר אמתן לעיל גמירי חבריה דר' אבא ומנו ר' זירא דהלכה כר' שמעון בטרפות ובאבל כי סליק ר' זירא אשכחיה:

מקיפין בבני מעיין. כלומר בני מעיים שניקבו ומספקא לן אי מקודם שחיטה אי לאחר שחיטה נוקבין בהן ורואין אי דומה הנקבן ולאחר שחיטה אי לא דומה קודם שחיטה:

מקיפין בריאה כלומר הריאה שניקבה ומספקא לן אי קודם שחיטה אי לאחר שחיטה נוקבין בנקבה ורואין אם דומה זו לזו ערוגה ונקבן אם באותה נוקבין באותה ואם בשונה נוקבין בשונה:

ומדקה לדקה כלומר אם ניקב באונה אחרת:

אבל לא מחוליא לבר חוליא אם ניקב בטבעת גדולה אין נוקבין בטבעת קטנה:

חלחולת שניקבה. כרכשתא מקום הדבק בין ירכים שלא במקום הדבק אבל מקום הדבק ירכים סומכין אותו:

[א]בּוּקֵי סְרִיקֵי? הָכִי אָמַר רַב נַחְמָן: מְקוֹם הַדֶּבֶק, אֲפִילּוּ נִיטַּל כּוּלּוֹ – כָּשֵׁר, וְהוּא שֶׁנִּשְׁתַּיֵּיר בּוֹ כְּדֵי תְּפִיסָה. וְכַמָּה? אָמַר אַבָּיֵי: כִּמְלֹא בַּטְדָּא בְּתוֹרָא. (א)הַכָּרֵס הַפְּנִימִי. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הֵעִיד נָתָן בַּר שֵׁילָא רֵישׁ טַבָּחַיָּא דְּצִפּוֹרִי לִפְנֵי רַבִּי מִשּׁוּם רַבִּי נָתָן: אֵי זוֹ הִיא כָּרֵס הַפְּנִימִי? סַנְיָא דֵּיבֵי. וְכֵן אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה: סַנְיָא דֵּיבֵי. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר: אִיסְתּוּמְכָא דְּכַרְסָא. רַב אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מָקוֹם צַר יֵשׁ בַּכָּרֵס, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶהוּ. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: נְפַל כְּרֵסָא בְּבֵירָא. אָמַר רַב אַחָא בַּר רַב עַוְּיָא אָמַר רַב אַסִּי: מִן הַמֵּיצַר וּלְמַטָּה. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר נַחְמָנִי אָמַר שְׁמוּאֵל: מָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ מֵילָת. רַבִּי אֲבִינָא אָמַר גְּנִיבָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: טֶפַח בַּוֶּושֶׁט סָמוּךְ לַכָּרֵס – זוֹ הִיא כָּרֵס הַפְּנִימִית. [בג](ב)אָמְרִי בְּמַעְרְבָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: כָּל הַכָּרֵס כּוּלּוֹ – זוֹ הִיא כָּרֵס הַפְּנִימִית, וְאֵיזֶהוּ כָּרֵס הַחִיצוֹן? בָּשָׂר הַחוֹפֶה אֶת רוֹב הַכָּרֵס. רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמַר: מַפְרַעְתָּה. מַאי מַפְרַעְתָּה? אָמַר רַב אַוְיָא: הֵיכָא דְּפָרְעִי טַבָּחֵי. בִּנְהַרְדְּעָא עָבְדִי כְּרַבָּה בַּר רַב הוּנָא. אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: כֹּל הָנֵי שְׁמַעְתָּתָא מַאי? אֲמַר לֵיהּ: כּוּלְּהוּ שַׁיְּיכָן בִּדְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא. וּדְרַב אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַאי אֲמַר לֵיהּ? כְּבָר פֵּירְשָׁהּ רַב אַחָא בַּר עַוְּיָא. וּדְרַבִּי אֲבִינָא וּדְבְנֵי מַעְרְבָא, מַאי אֲמַר לֵיהּ? הָנֵי וַדַּאי פְּלִיגִי. [ד]"רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בִּגְדוֹלָה כּוּ'. אָמַר רַבִּי בִּנְיָמִין בַּר יֶפֶת אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא "גְּדוֹלָה" – גְּדוֹלָה מַמָּשׁ, וְלֹא "קְטַנָּה" – קְטַנָּה מַמָּשׁ, אֶלָּא כֹּל שֶׁנִּקְרַע בָּהּ טֶפַח וְלָא הָוֵי רוּבָּא – זוֹ הִיא שֶׁשָּׁנִינוּ: "בִּגְדוֹלָה טֶפַח", רוּבָּא וְלָא הָוֵי טֶפַח – זוֹ הִיא שֶׁשָּׁנִינוּ: "בִּקְטַנָּה בְּרוּבָּא". רוּבָּא וְלָא הָוֵי טֶפַח, פְּשִׁיטָא! לָא צְרִיכָא, דְּהָוְיָא טֶפַח בְּמַשֶּׁהוּ, מַהוּ דְּתֵימָא: עַד דְּמִיקְּרַע בַּהּ טֶפַח לָא הָוֵי טְרֵפָה, קָא מַשְׁמַע לַן. [ה]אָמַר גְּנִיבָא אָמַר רַבִּי אַסִּי: נִקְדְּרָה כְּסֶלַע – טְרֵפָה, שֶׁאִם תִּמָּתַח תַּעֲמוֹד עַל הַטֶּפַח. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא: לְדִידִי מְפָרְשָׁא לִי מִינֵּיהּ דִּגְנִיבָא אַמַּבָּרָא דִּנְהַרְדְּעָא – כְּסֶלַע כְּשֵׁרָה, יָתֵר מִכְּסֶלַע טְרֵפָה. וְכַמָּה יָתֵר מִכְּסֶלַע? אָמַר רַב יוֹסֵף: כְּגוֹן דְּעָיְילָן תְּלָת קַשְׁיָיתָא בְּצִיפָּא בְּדוּחְקָא, בְּלָא צִיפָּא בְּרַוְוחָא. [ז](ג)הֶמְסֵס וּבֵית הַכּוֹסוֹת, תָּנוּ רַבָּנַן: מַחַט שֶׁנִּמְצֵאת בְּעוֹבִי בֵּית הַכּוֹסוֹת מִצַּד אֶחָד – כְּשֵׁרָה, מִשְּׁנֵי צְדָדִים – טְרֵפָה. נִמְצָא עָלֶיהָ קוֹרֶט דָּם –

בְּיָדוּעַ

וְאֵיזֶהוּ כֶּרֶס הַחִיצוֹנָה בָּשָׂר הַחוֹפֶה אֶת רֹב הַכָּרֵס וא"ת אִם כֵּן חָסֵר לְהוּ מי"ח טְרֵפוֹת דְּבָשָׂר הַחוֹפֶה אֶת רֹב הַכָּרֵס הוּא מִשּׁוּם שְׁמַעְתָּא דִּבְרֵישׁ פִּרְקִין וּבְרֵישׁ פִּרְקִין (דַּף מג.) פֵּרַשְׁתִּי: **רֻבָּא** וְלָא הָוֵי טֶפַח פְּשִׁיטָא פִּי' פְּשִׁיטָא דְּרֹב מוֹעִיל לְכֻלֵּי עָלְמָא וּקְצָת תֵּמַהּ מַאי קָא מְשַׁנֵּי לָא צְרִיכָא דְּאִיכָּא טֶפַח בְּמַשֶּׁהוּ מַהוּ דְּתֵימָא עַל דְּמִקְרַע בַּהּ טֶפַח לָא הֲוֵה טְרֵפָה וְאַמַּאי ס"ד לְמֵימַר הָכִי וְרַבֵּינוּ חֲנַנְאֵל גָּרֵיס דְּאִיכָּא טֶפַח וּמַשֶּׁהוּ וְרוֹצֶה לְפָרֵשׁ רֵבָּא דְּלָא הָוֵי טֶפַח הַיְנוּ כְּשֶׁאֵין בְּכָל הַכָּרֵס טֶפַח וּלְכָךְ פָּרִיךְ שַׁפִּיר פְּשִׁיטָא דְּלָא בָּעֵי טֶפַח שֶׁהֲרֵי אֵין בְּכֻלָּהּ טֶפַח וּמְשַׁנֵּי כְּגוֹן דְּאִיכָּא טֶפַח וּמַשֶּׁהוּ מַהוּ דְּתֵימָא כֵּיוָן דְּאִיכָּא בְּכֻלָּהּ טְפֵי מִטֶּפַח לָא מִטַּרְפָא עַד דְּמִקְרַע טֶפַח: **לִכְשֶׁתִּמְתַּח** תַּעֲמֹד עַל טֶפַח כְּשֶׁתַּקִּיף הַסֶּלַע בַּחוּט וְיִמְתַּח הַחוּט יִהְיֶה בְּאָרְכּוֹ טֶפַח: **מַחַט** **שֶׁנִּמְצֵאת בְּעֹבִי בֵּית הַכּוֹסוֹת בְּצַד אֶחָד כְּשֵׁרָה** אֲבָל בְּהֶמְסֵס אֲפִלּוּ מִצַּד אֶחָד שֶׁלֹּא נִקַּב מֵעֵבֶר לְעֵבֶר טְרֵפָה כָּךְ פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י בְּמָקוֹם אַחֵר וַאֲפִלּוּ אִם תִּמְצָא לוֹמַר דְּאֵין סְבָרָא שֶׁיְּהֵא טְרֵפָה הוֹאִיל וְלֹא נִקַּב אֶלָּא חֲצִי עוֹר מָצִינוּ לְמֵימַר דְּכוּלֵּיהּ נִקַּב וְחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא הַדְּבִיקָה כִּי הֵיכִי דְּחָיְישִׁי' [גַּבֵּי וֶשֶׁט] בְּרֵישׁ פִּרְקִין (חֻלִּין דַּף מג.) לְמַאן דְּחָיֵישׁ לִסְפֵק דְּרוּסָה וְהָא דְּקָתָנֵי בְּמַתְנִיתִין הֶמְסֵס וּבֵית הַכּוֹסוֹת שֶׁנִּקְּבוּ לַחוּץ דְּמַשְׁמַע דְּבָעֵינַן נֶקֶב מְפֻלָּשׁ לָאו דַּוְקָא לַחוּץ שֶׁיְּהֵא מְפֻלָּשׁ אֶלָּא כְּלוֹמַר לַחוּץ כְּלַפֵּי חוּץ וּלְאַפּוּקֵי נִקְּבוּ זֶה לְתוֹךְ זֶה וְהָא דְּקָאָמַר מִצַּד אֶחָד כְּשֵׁרָה בְּעֹבִי בֵּית הַכּוֹסוֹת צָרִיךְ לְפָרֵשׁ אוֹתוֹ צַד אֶחָד מִבִּפְנִים כְּלַפֵּי הָרְעִי דְּאִי צַד שֶׁבַּחוּץ כְּלַפֵּי חֲלַל הַגּוּף אֲפִלּוּ לֹא נִקַּב כְּלָל אֶלָּא שֶׁנִּמְצָא מַחַט בַּחֲלַל הַגּוּף טְרֵפָה דְּאָמַר נְקוּבֵי נָקֵב וַאֲתַאי וְאֵין נִרְאֶה לר"ת לוֹמַר שֶׁיְּהֵא טְרֵפָה בְּלֹא נִקַּב אֶלָּא חֲצִי הָעוֹר שֶׁל הֶמְסֵס וְנִרְאֶה לוֹ דְּהַמְּסֵס נָמֵי מִצַּד אֶחָד כְּשֵׁרָה וְהָא דְּנָקַט בְּעֹבִי בֵּית הַכּוֹסוֹת מִצַּד אֶחָד כְּשֵׁרָה רְבוּתָא קָמַשְׁמַע לָן לְפִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי עוֹרוֹת וְקָמַשְׁמַע לָן דְּאַעַ"ג שֶׁנִּקַּב עוֹר אֶחָד שָׁלֵם אֲפִלּוּ הָכֵי כְּשֵׁרָה עַד שֶׁנִּקְּבוּ שְׁנֵיהֶם וְאַגַּב דְּנָקַט מִצַּד אֶחָד כְּשֵׁרָה נָקַט נָמֵי מִשְּׁנֵי צְדָדִין טְרֵפָה אַעַ"ג דְּמִלְּתָא דִּפְשִׁיטָא הִיא וְעוֹד אוֹמֵר ר"ת דְּהַאי נָמֵי חִדּוּשׁ הוּא דְּס"ד אָמֵינָא אֲפִילּוּ מִשְּׁנֵי צְדָדִין כְּגוֹן שֶׁנִּקְּבוּ שְׁנֵי הָעוֹרוֹת כְּשֵׁרָה לְפִי שֶׁשּׁוֹכֵב ע"ג הֶמְסֵס וּמִתְדַּבֵּק שָׁם בַּשֻּׁמָּן וְהוּא הַדִּין דְּאוֹתוֹ דִּבְקוּת מֵגֵן שֶׁלֹּא יֵצֵא הָרְעִי מִידֵי דַּהֲוֵה אַחַלְחֹלֶת שֶׁנִּקְּבָה וְיַרְכַיִם מַעֲמִידִין אוֹתָהּ דִּכְשֵׁרָה קָא מַשְׁמַע לָן הָכָא דִּטְרֵפָה וא"ת הָא אָמְרִינַן בְּבַמֶּה מַדְלִיקִין (שַׁבָּת דַּף לו.) גַּבֵּי הָנְהוּ תְּלָת מִלֵּי דְּאִשְׁתַּנּוּ שְׁמַיְהוּ הֲדִבְלִינָא בֵּי כָּסֵי וּבֵי כָּסֵי הֲדִבְלִינָא לְמַאי נָפְקָא מִנָּהּ לְמַחַט שֶׁנִּמְצֵאת בְּעֹבִי בֵּית הַכּוֹסוֹת וְהַשְׁתָּא מַאי נַפְקוּתָא אִיתָא הָא בְּתַרְוַיְהוּ אָמְרִינַן מִצַּד אֶחָד כְּשֵׁרָה מִשְּׁנֵי צְדָדִים טְרֵפָה גַּם בַּהֲדִבְלִינָא וְי"ל דְּנָפְקָא מִנָּהּ שֶׁלֹּא תִּטְעֶה לְפָרֵשׁ מַה שֶּׁאָמַר מִצַּד אֶחָד כְּשֵׁרָה זֶהוּ בַּהֲדִבְלִינָא דְּהַיְנוּ הֶמְסֵס שֶׁעַתָּה קוֹרִין בֵּית הַכּוֹסוֹת אֲבָל בַּמֶּה שֶׁקּוֹרִין עַכְשָׁו הֲדִבְלִינָא הַיְנוּ מַה שֶּׁהָיוּ רְגִילִים לִקְרוֹת בֵּית הַכּוֹסוֹת אֲפִלּוּ מִצַּד אֶחָד טְרֵפָה הוֹאִיל וְנִקַּב עוֹר שָׁלֵם אִי נָמֵי שֶׁלֹּא נִטְעֶה נָמֵי בְּמִשְּׁנֵי צְדָדִים טְרֵפָה דְּהָוֵי בַּמֶּה שֶׁקּוֹרִין אוֹתוֹ עַכְשָׁו בֵּית הַכּוֹסוֹת דְּהוּא הֶמְסֵס אֲבָל בַּמֶּה שֶׁקּוֹרִין עַכְשָׁו הֲדִבְלִינָא דְּהוּא מַה שֶּׁקּוֹרִין מִתְּחִלָּה בֵּית הַכּוֹסוֹת אֲפִלּוּ מִשְּׁנֵי צְדָדִין כְּשֵׁרָה דְּהָוְיָא כְּמוֹ חַלְחֹלֶת שֶׁנִּקְּבָה וְיַרְכַיִם מַעֲמִידִין אוֹתָהּ:

בּוּקֵי סְרִיקֵי כֵּלִים רֵקִים כְּלוֹמַר דְּבָרִים שֶׁאֵינָן: **תְּפִיסָה** אֲחִיזַת יָד: **בַּטְדָּא** אֶצְבַּע: **בְּתוֹרָא** אֲפִילּוּ בְּשׁוֹר גָּדוֹל דַּי בְּכָךְ: **סַנְיָא** **דֵּיבֵי** קרסטיי"א בוליי"ל לְשׁוֹן מוֹרִי וְהוּא עָשׂוּי כְּכִיס וְסָתוּם בְּרֹאשׁוֹ וְכָךְ מָצָאתִי בְּאָלֶ"ף בֵּי"ת שֶׁל רַבִּי מָכִיר בוליי"ל שאנלי"ר וּלְשׁוֹן סַנְיָא דֵּיבֵי לְפִי שֶׁהוּא מָקוֹם מָאוּס וְכָחוּשׁ וַאֲפִילּוּ לִזְאֵבִים וְכָל שְׁאָר הַכָּרֵס קָרוּי חִיצוֹן וְשִׁעוּרוֹ בְּרֹב. לִישָּׁנָא אַחֲרִינָא שָׁמַעְתִּי מִן הפנצ"א עַצְמָהּ הוּא מָקוֹם שֶׁמְּנַקְּבִים שָׁם הַטַּבָּחִים הַכָּרֵס וּמוֹצִיאִים הֶפְרֵשׁ מָקוֹם שֶׁהַשּׂוֹנְאוּי זָב וְהָרִאשׁוֹן נִרְאֶה: **אִיסְתּוּמְכָא** **דְּכַרְסָא** אֲנִי שָׁמַעְתִּי איסתומכ"א בְּלַעַ"ז וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַהוּ: **מָקוֹם** **צַר יֵשׁ בַּכָּרֵס** שֶׁהוּא קָרוּי כֶּרֶס הַפְּנִימִי וְכָל שְׁאָר הַכָּרֵס קָרוּי חִיצוֹנָה: **נָפַל כַּרְסָא בְּבֵירָא** הוֹאִיל וְאֵינְךָ יוֹדֵעַ הֵיכָן הוּא לֹא פֵּרַשְׁתָּ לָנוּ כְּלוּם: **א"ר אַחָא** אֲנִי אֲפָרֵשׁ אוֹתוֹ מָקוֹם צַר: **מִן הַמֵּצַר וּלְמַטָּה** מִמָּקוֹם שֶׁהַכֶּרֶס הוֹלֵךְ וּמֵצַר לְצַד הַוֶּשֶׁט הוּא קָרוּי פְּנִימִי מִפְּנֵי שֶׁנֶּחְבָּא בִּלְפְנֵי הֶחָזֶה: **וּלְמַטָּה** כְּשֶׁהַבְּהֵמָה תְּלוּיָה: **מָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ מֵילָת** מָקוֹם יֵשׁ בַּכָּרֵס חָלָק שֶׁאֵין שָׁם אוֹתוֹ צֶמֶר שֶׁגּוֹרְרִין בְּרוֹתְחִים מִן הַכָּרֵס: **בָּשָׂר הַחוֹפֶה** פֵּרַשְׁתִּיו וְזֶהוּ קְרוּם עָב הָעוֹבֵר עַל כָּל הֶחָלָל וְקוֹרִין לוֹ טינפ"א וְיֶשְׁנוֹ מִן הֶחָזֶה וְעַל הַיְּרֵכַיִם וְהַכֶּרֶס הַקָּרוּי פנצ"א מִעוּטוֹ נֶחְבָּא בַּצְּלָעוֹת הֶחָזֶה וְרֻבּוֹ תַּחַת אוֹתוֹ קְרוּם וְרֹב הַחִיצוֹנָה דְּקָאָמַר מַתְנִיתִין רוֹאִין כַּמָּה יֵשׁ מִן הַקְּרוּם כְּנֶגֶד אוֹתוֹ רֹב הַכָּרֵס וְאִם נִקְרַע שָׁם רֹב מַה שֶּׁיֵּשׁ מִן הַקְּרוּם כְּנֶגֶד הַכָּרֵס טְרֵפָה וְאִם מִמָּקוֹם שֶׁהַכֶּרֶס כָּלֶה וּלְמַטָּה נִקְרַע אוֹתוֹ קְרוּם כְּשֵׁרָה וְהַיְנוּ דְּאָמְרִינַן לְקַמָּן רֻבָּא וְלָא הָוֵי טֶפַח זוֹ הִיא שֶׁשָּׁנִינוּ כּוּ' וְאִי בְּכוּלֵּיהּ קְרוּם מְשַׁעֲרִינַן אֵין לְךָ בְּהֵמָה קְטַנָּה שֶׁאֵין בְּרֹב שֶׁלָּהּ יוֹתֵר מִטֶּפַח וְכָל אָמוֹרָאֵי דִּלְעֵיל קָרוּ פְּנִימִית וְחִיצוֹנָה בַּכָּרֵס עַצְמָהּ: **מִפְרַעְתָּהּ** צַד הַכָּרֵס הָרוֹאֶה אֶת הַקַּרְקַע הַנִּרְאֶה מִיָּד כְּשֶׁפּוֹתְחִין הַבְּהֵמָה לְהוֹצִיא אֶת הַמֵּעַיִם וְהַיְנוּ דִּמְפָרֵשׁ הֵיכָא דְּפָרְעִי טַבָּחֵי: **כּוּלְּהוּ שַׁיָּיכָן בִּדְרַבָּה** סַנְיָא דֵּיבֵי וְאִיסְתּוּמְכָא וּמָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ מֵילָת כֻּלָּן בְּאוֹתוֹ צַד עוֹמְדִים אוֹ לְמַעְלָה אוֹ לְמַטָּה וְכִי טְרֵפַת לֵיהּ לְכָל אוֹתוֹ צַד בְּנֶקֶב בְּמַשֶּׁהוּ הַנִּמְצָא בּוֹ מִתְקַיֶּמֶת לְהוּ לְכוּלְּהוּ: **אָמֵימָר** מִנְּהַרְדְּעָא הֲוָה כִּדְאָמְרִינַן בִּשְׁנַיִם אוֹחֲזִין (ב"מ דַּף טז:) אֲנָא מִנְּהַרְדְּעָא אֲנָא וּסְבִירָא לִי שׁוּמָא הָדְרָא לְעוֹלָם: **דְּרַב אַסִּי אָמַר ר' יוֹחָנָן** דְּאָמַר לְעֵיל וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶהוּ: **מַאי** אָמְרִיתוּ עֲלָהּ הָא אִיכָּא לְסַפּוּקֵי בְּכָל הַכָּרֵס כֻּלּוֹ: **אֲמַר לֵיהּ כְּבָר פֵּרְשָׁהּ רַב אַחָא** דְּהַיְנוּ מִן הַמֵּצַר וּלְמַטָּה וְהַהוּא כְּנֶגֶד מִפְרַעְתָּהּ הִיא: **וּדְרַבִּי אֲבִינָא** דְּאָמַר כֶּרֶס הַפְּנִימִי בַּוֶּשֶׁט הוּא: **וּדְבְנֵי מַעֲרָבָא** דְּאָמְרִי כָּל הַכָּרֵס כֻּלּוֹ קָרוּי פְּנִימִי וְנִדּוֹן בְּנֶקֶב מַשֶּׁהוּ: **מַאי** וְכֵיוָן דְּלָא אַפְסִיק הִלְכְתָא עָבְדִינַן לְחוּמְרָא וְטָרְפִינַן בְּכָל הַכָּרֵס בְּנֶקֶב בְּמַשֶּׁהוּ כִּבְנֵי מַעֲרָבָא. וּמִיהוּ כָּל הָנָךְ טְרֵפוֹת אֲנַן לָא טָרְחִינַן לְמִבְדְּקֵי בָּתְרַיְהוּ דְּכָל כַּמָּה דְּלָא מִשְׁתַּכְחָן אָזְלִינַן בָּתַר רֻבָּא כִּדְנָפְקָא לָן בְּפֶרֶק קַמָּא (לְעֵיל חֻלִּין יא.) מֵהָאלְיָה תְּמִימָה וּמִקְרָאֵי טוּבָא וּבִסְרֵכֵי דְּרֵיאָה מִשּׁוּם דִּשְׁכִיחָן בָּדְקִינַן בָּתְרַיְהוּ: **גְּדוֹלָה מַמָּשׁ** גְּדוֹלָה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת: **כֹּל שֶׁנִּקְרַע בָּהּ וְכוּ'** כְּלוֹמַר כָּל הֵיכָא דְּמִשְׁתַּכְחָא אוֹ טֶפַח אוֹ רֻבָּא טְרֵפָה: **רֻבָּא פְּשִׁיטָא** דְּרֻבּוֹ כְּכֻלּוֹ: **הָכִי גָּרְסִינַן לָא צְרִיכָא דְּהָוְיָא טֶפַח בְּמַשֶּׁהוּ** אִי הָוְיָא מַשֶּׁהוּ טְפֵי מֵרֻבָּא הֲוָה מִקְרַע טֶפַח: **נִקְדְּרָה** כְּמִין חֲרָבָה עֲגֻלָּה וְרֹחַב הַקְּדֵרָה כְּסֶלַע מַטְבֵּעַ רָחָב הוּא: **שֶׁאִם תִּמְתַּח** אִי הֲוָה מוֹשְׁכוֹ לְכָאן וּלְכָאן שֶׁיִּכָּנֵס הָעִגּוּל לְאֹרֶךְ אוֹ לְרֹחַב תִּמְצָא בּוֹ טֶפַח בְּאוֹתָהּ קְדֵרָה: **תְּלָת קַשְׁיָיתָא** גַּרְעִינֵי תְמָרָה: **בְּצִפָּא** עִם אֹכֶל הַנִּשְׁאָר סְבִיבוֹתֶיהָ כְּשֶׁאוֹכְלִין אוֹתָהּ יִכָּנְסוּ שְׁלֹשָׁה בַּנֶּקֶב בְּלַחַץ אוֹ בְּלֹא צִפָּא בְּהַרְוָחָה:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"י מהל' שחיטה הל' טז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מו סעי' ה:

ב מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ה:

ג מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל' יא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מח סעי' ג:

ד מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל' ה:

ה מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל' יא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מח סעי' ג:

ו מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל' ו, טוש"ע יו"ד סי' מח סעי' ד:

ז מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל' יב, טוש"ע יו"ד סי' מח סעי' ח:

רבינו גרשום

בוקי סריקי עגלות רקים. כעגלה בתורה כמלא תרבע כשר. או שנקרע רוב החיצונה. כלומר כרס החיצונה כדבעינן לפרושי בגמרא:

ר' יהודה אומר בגדולה טפח. כלומר בגדולה שנקרע כרס החיצונה ובקטנה ברובה דאפי' לא נקרע טפח אלא רובה טרפה. סניא דיבי [illegible] ולא יכולו ליה למיכל חזיה. לישנא אחרינא סניא דיבי כעין מסננת לשון זאב. אסתומכא אסתומכא בלע"ז:

מן המיצר ולמטה מקום שמתחילין בני מעים דרך הכרס:

מקום שאין בו מילת זהו דבר שמגרדין מן הכרס מאחר שמגרדין אותו. היכא דפרעי טבחי (טוב הדיעץ):

כבר פירשה רב אחא בריה דרב אויא. כלומר מן המיצר ולמטה והיינו היכא דפרעי טבחי כנגד מפרעתה וכו' כרס. ושייר כמפרעתה:

דר' אבינא ודבני מערבא מאי. כלומר דאמרי כל הכרס כולו זהו כרס הפנימי:

זו היא שנינו בגדולה טפח. וכל דמקרע רובא ולא הוי טפח. כלומר לא קטנה ממש אלא כל שנקרע רובא ולא הוי טפח היינו קטנה. ולא הוי טפח כיון דנקרע רובא לא הוי טפח חשובה קטנה:

נקדרה כסלע כו'. כלומר הכרס החיצונה נקדרה כסלע [illegible] קשייתא בציפא [illegible] קשייתא עם שיורי האכול כשאוכלין התמרים אין יכול לאוכלו (על הכל) [כולו] ונשאר על קשייתא קצת מן הפירי והוא ציפא:

בלא ציפא ערום [נ"א אוכלו] (כי' כלומר אוכל):

[illegible]

מסורת הש"ס

א סוכה לד.; משנה חולין

ב לקמן נב:

ג שבת לו.; כתובות עו:; תוספתא חולין

גליון הש"ס

גמ' נקדרה כסלע. וכן לקמן דף עז ע"א נקדר כמין טבעת. עירובין נח ע"ב שמעתי שמקדרין בהרים. ע"ש דף לב ע"א וקודר כמין ארובה ובערוך ערך קד גריס בכל הני בב' דלת"ן קדיר קדוד:

בְּיָדוּעַ שֶׁלִּפְנֵי שְׁחִיטָה, לֹא נִמְצָא עָלֶיהָ קוֹרֶט דָּם – בְּיָדוּעַ שֶׁלְּאַחַר שְׁחִיטָה. [א]הִגְלִיד פִּי הַמַּכָּה – בְּיָדוּעַ שֶׁשְּׁלֹשָׁה יָמִים קוֹדֶם שְׁחִיטָה. לֹא הִגְלִיד פִּי הַמַּכָּה – הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. וּמַאי שְׁנָא מִכֹּל נְקוּבֵי דְעָלְמָא, דְּאַף עַל גַּב דְּלֵיכָּא דָּם טָרֵיף מָר? הָתָם לֵיכָּא מִידֵּי לְמִיסְרַךְ, הָכָא כֵּיוָן דְּאִיכָּא מַחַט, אִי אִיתָא דְּקוֹדֶם שְׁחִיטָה הוּא – מִיסְרָךְ הֲוָה סָרֵיךְ. אֲמַר לֵיהּ רַב סָפְרָא לְאַבָּיֵי: חֲזִי מָר הַאי צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן דַּאֲתָא מִמַּעְרְבָא, וְאָמַר: רַב עֲוִירָא שְׁמֵנִי, וְאָמַר: מַעֲשֶׂה וּבָא לִפְנֵי רַבִּי מַחַט שֶׁנִּמְצֵאת בְּעוֹבִי בֵּית הַכּוֹסוֹת מִצַּד אֶחָד, וּטְרָפָהּ. שְׁלַח לֵיהּ לָא אֲתָא לְגַבֵּיהּ, אֲזַל הוּא לְגַבֵּיהּ. הֲוָה קָאֵי אַאִיגָּרָא, אָמַר: נֵיחוּת מָר וְנֵיתֵי. לָא נָחֵית, סָלֵיק הוּא לְגַבֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ: אֵימָא לִי גּוּפָא דְעוּבְדָא הֵיכִי הֲוָה? אֲמַר לֵיהּ: מַפְטִיר כְּנֵסִיּוֹת אֲנָא, לְעֵילָּא מֵרַבִּי רַבָּה. וַהֲוָה רַב הוּנָא צִיפּוֹרָאָה וְרַבִּי יוֹסֵי מָדָאָה יוֹשְׁבִין לְפָנָיו, וּבָאת לִפְנֵי רַבִּי מַחַט שֶׁנִּמְצֵאת בְּעוֹבִי בֵּית הַכּוֹסוֹת מִצַּד אֶחָד, וַהֲפָכָהּ רַבִּי וּמָצָא עָלֶיהָ קוֹרֶט דָּם וּטְרָפָהּ, וְאָמַר: אִם אֵין שָׁם מַכָּה, קוֹרֶט דָּם מִנַּיִן? אֲמַר לֵיהּ: טְרָא טַרְיֵיהּ לְהַהוּא גַּבְרָא! מַתְנִיתִין הִיא: הֶמְסֵס וּבֵית הַכּוֹסוֹת שֶׁנִּיקְּבוּ לַחוּץ. [ב]נָפְלָה מִן הַגָּג, אָמַר רַב הוּנָא: הִנִּיחַ בְּהֵמָה לְמַעְלָה, וּבָא וּמְצָאָהּ לְמַטָּה – אֵין חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם רִיסּוּקֵי אֵבָרִים. [ג]הָהוּא גַּדְיָא דַּהֲוָה לֵיהּ לְרָבִינָא, דַּחֲזָא חוּשְׁלָא בְּאִיפּוּמָא דְּגַר, נְפַל מֵאִיגָּרָא לְאַרְעָא, אַתְיוּהּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב אָשֵׁי. אֲמַר לֵיהּ: הָא דְּאָמַר רַב הוּנָא "הִנִּיחַ בְּהֵמָה לְמַעְלָה וּבָא וּמְצָאָהּ לְמַטָּה אֵין חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם רִיסּוּקֵי אֵבָרִים", מִשּׁוּם דְּאִית לַהּ מִידֵּי לְמִסְרַךְ, וְהַאי לֵית לֵיהּ מִידֵּי לְמִסְרַךְ? אוֹ דִלְמָא מִשּׁוּם דְּאָמְדָה נַפְשָׁהּ, וְהַאי נָמֵי אָמְדָה נַפְשֵׁהּ? אֲמַר לֵיהּ: מִשּׁוּם דְּאָמְדָה נַפְשָׁהּ, וְהַאי נָמֵי אָמְדָה נַפְשֵׁהּ. [ד]הַהִיא אִימַּרְתָּא דַּהֲוָה בֵּי רַב חֲבִיבָא, דַּהֲווּ שָׁדְרָן כַּרְעֵיהּ בָּתְרָיְיתָא. אָמַר רַב יֵימַר: הַאי שִׁיגְרוֹנָא נַקְטַהּ. מַתְקֵיף לַהּ רָבִינָא: וְדִלְמָא חוּט הַשִּׁדְרָה אִיפְּסִיק? בַּדְקוּהָ, אַשְׁכְּחוּהָ כְּרָבִינָא. וַאֲפִילּוּ הָכִי, הִלְכְתָא כְּרַב יֵימַר, שִׁגְרוֹנָא שְׁכִיחַ, חוּט הַשִּׁדְרָה לָא שְׁכִיחַ. [ה]אָמַר רַב הוּנָא: זְכָרִים הַמְנַגְּחִין זֶה אֶת זֶה – אֵין חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם רִיסּוּקֵי אֵבָרִים, אַף עַל גַּב דְּמִידְּווּ וְקָיְימִי – צִימְרָא בְּעָלְמָא הוּא דְּנָקֵט לְהוּ; אִי נְפוּל לְאַרְעָא – וַדַּאי חָיְישִׁינַן. [ו(א)]אָמַר רַב מְנַשֶּׁי: הָנֵי דִּכְרֵי דְּגָנְבִי גַּנָּבֵי – אֵין חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם רִיסּוּק אֵבָרִים, מַאי טַעְמָא? כִּי שָׁדוּ לְהוּ אַמָּתְנַיְיהוּ שָׁדוּ לְהוּ, כִּי הֵיכִי דְּלִירְהֲטוּ קַמַּיְיהוּ. אַהְדְּרִינְהוּ – וַדַּאי חָיְישִׁינַן; וְהָנֵי מִילֵּי דְּאַהְדְּרִינְהוּ מֵחֲמַת יִרְאָה, אֲבָל מֵחֲמַת תְּשׁוּבָה – תְּשׁוּבָה מְעַלַּיְיתָא הוּא דְּעָבְדִי. [ז]אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הִכָּהּ עַל רֹאשָׁהּ וְהָלְכָה לָהּ כְּלַפֵּי זְנָבָהּ, עַל זְנָבָהּ וְהָלְכָה לָהּ כְּלַפֵּי רֹאשָׁהּ, כְּנֶגֶד כָּל הַשִּׁדְרָה כּוּלָּהּ – אֵין חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם רִיסּוּקֵי אֵבָרִים, וְאִי שְׁלֵים חוּטְרָא אַפַּלְגֵי דְגַבָּא – חָיְישִׁינַן; וְאִי אִית בַּהּ קִיטְרֵי – חָיְישִׁינַן; וְאִי מַחְיֵיהּ אַפַּסְקִית – חָיְישִׁינַן. [חט(ב)]אָמַר רַב נַחְמָן: בֵּית הָרֶחֶם אֵין בּוֹ מִשּׁוּם רִיסּוּקֵי אֵבָרִים. אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: תַּנְיָא דִּמְסַיַּיע לָךְ, תִּינוֹק בֶּן יוֹם אֶחָד

מְטַמֵּא

בְּיָדוּעַ שֶׁלִּפְנֵי שְׁחִיטָה וּטְרֵפָה: הֶגְלֵד קרוסט"א: בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא ג' יָמִים קֹדֶם שְׁחִיטָה וְאִם לְקָחָהּ בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים הָוֵי מֶקַח טָעוּת וְצָרִיךְ הַמּוֹכֵר לְהַחֲזִיר לוֹ מְעוֹתָיו: **לֹא הֶגְלֵד פִּי הַמַּכָּה** אִיכָּא לְסַפּוּקֵי אִי קֹדֶם מִקָּח הָוֵי אִי לְאַחַר מִקָּח הָוֵי וְעַל הַטַּבָּח שֶׁהוּא מוֹצִיא מִיָּדוֹ דְּמִסְתָּמָא כָּל כַּמָּה דְּלָא יָהֵיב זוּזֵי לָא יָהֲבִי לֵיהּ חֵיוּתָא וְעָלָיו לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁקֹּדֶם מִקָּח הֲוָה דְּמִסְּפֵיקָא לָא מַפְּקִינַן מָמוֹנָא מֵחֶזְקֵיהּ: לְמַאי נַפְקָא מִינַּהּ לָא גָּרְסִינַן: **הָתָם לֵיכָּא מִידֵּי לְמִסְרַךְ** כְּשֶׁנִּמְצָא נֶקֶב בְּלֹא מַחַט כְּשֶׁהַדָּם יוֹצֵא הוּא מִתְקַנֵּחַ בְּלַחְלוּחִית הַבָּשָׂר וְהוֹלֵךְ לְפִי שֶׁאֵין לוֹ הֵיכָן לִדָּבֵק: **מִיסְּרַךְ הֲוָה סְרִיךְ** הַדָּם בְּמַחַט: **רַב עֲוִירָא שְׁמֵנִי** רַב עֲוִירָא שְׁמִי: **שְׁלַח לֵיהּ** אַבַּיֵּי דְּלֵיתֵי לְגַבֵּיהּ: **מַפְטִיר כְּנֵסִיּוֹת** אֲנָא מַכְנִיס וּמוֹצִיא תַּלְמִידִים וּמְאַסְּפָם וּמַעֲמִידָם לֵילֵךְ מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ: **לְעֵילָּא מֵרַבִּי רַבָּה** מַר' יְהוּדָה הַנָּשִׂיא: רַב הוּנָא צִפּוֹרָאָה וְר' יוֹסֵי מָדָאָה: **מַחַט שֶׁנִּמְצֵאת בְּעֳבִי בֵּית הַכּוֹסוֹת** מִבִּפְנִים: **מִצַּד אֶחָד** שֶׁלֹּא הָיְתָה נִרְאֵית מִבַּחוּץ: **וַהֲפָכָהּ** לְבֵית הַכּוֹסוֹת לְצַד הַחִיצוֹן: **וּמָצָא** עַל הַמַּחַט כְּנֶגֶד פִּיהָ מִבַּחוּץ קֹרֶט דָּם: **אָמַר אִם אֵין מַכָּה** זוֹ יוֹצֵאת לַחוּץ דָּם זֶה מִנַּיִן כָּאן: **טָרַח טְרִיחַ לְהַהוּא גַּבְרָא** כַּמָּה הַטְּרָחַת לְאוֹתוֹ הָאִישׁ עַל עַצְמוֹ הָיָה אוֹמֵר שֶׁהִטְרִיחוּ זֶה לָבֹא אֶצְלוֹ. לִשָּׁנָא אַחֲרִינָא טָרַח טְרֵיהּ כְּמוֹ לְטַרְיָה לְרֵישֵׁיהּ דְּאָמְרָן לְעֵיל (חֻלִּין דַּף מה:) כְּלוֹמַר בְּחִנָּם טְרַחְתִּי לָבֹא שֶׁאֵין כָּאן דְּבַר חִדּוּשׁ: **לְמַעְלָה** בַּגַּג: **לְמַטָּה** עַל הָאָרֶץ: **אֵין חוֹשְׁשִׁין** הוֹאִיל וְלֹא רְאִינוּהָ שֶׁנָּפְלָה אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא נִתְרַסְּקוּ אֵבָרֶיהָ לְהַשְׁהוֹתָהּ מֵעֵת לְעֵת כְּדִין נְפוּלָה וּרְסוּקַת אֵבָרִים דְּאָמְרִינַן בְּמַתְנִיתִין (לְקַמָּן חֻלִּין נא.) גַּבֵּי עוֹף אִם שָׁהֲתָה מֵעֵת לְעֵת וּשְׁחָטָהּ כְּשֵׁרָה וּבְקוֹפֶצֶת מֵאֵלֶיהָ לָא חָיְישִׁינַן לְהָכִי: **הַהוּא גַּדְיָא דַּהֲוָה לֵיהּ לְרָבִינָא** בַּגַּג וַהֲוָה אֲרֻבָּה בַּגַּג: **חֲזָא אַשְׁלָא** שְׂעוֹרִים קְלוּפִים: **בְּאִיפּוּמָא** כְּנֶגֶד פִּי אֲרֻבָּה לְמַטָּה בַּבַּיִת: **דָּגַר** קָפַץ: **מִשּׁוּם דְּאִית לַהּ מִידֵּי לְמִסְרַךְ** שֶׁלֹּא קָפְצָה דֶּרֶךְ אֲרֻבָּה אֶלָּא בְּצִדֵּי הַגַּג מַסְרֶכֶת עַצְמָהּ בַּכְּתָלִים וְקוֹפֶצֶת וּמְהַנְּיָא לָהּ סְרִיכַת הַכְּתָלִים שֶׁמַּסְרֶכֶת בֵּידֶהָ קְצָת: **וְהַאי לֵית לֵיהּ מִידֵּי לְמִסְרַךְ** שֶׁהָאֲרֻבָּה אֵינָהּ סְמוּכָה לַכֹּתֶל: **דְּאָמְדָה נַפְשָׁהּ** אִם גָּבוֹהַּ לָהּ יוֹתֵר מִדַּאי אֵינָהּ קוֹפֶצֶת: **דַּהֲווּ שָׁדְרָן כַּרְעֵהּ בָּתְרַיְיתָא** רַגְלֶיהָ הָאַחֲרוֹנִים הָיוּ נִגְרָרִין אַחֲרֶיהָ: **שִׁגְרוֹנָא** קרנפ"א: **הִלְכְתָא כְּרַב יֵימַר** דְּלָא מִזְדַּקְקִינַן לְמִבְדַּק שְׁאָר בְּהֵמוֹת דְּשַׁגְרַן כַּרְעַיְהוּ: **זְכָרִים** אֵילִים: **דְּמִדָּווּ** לוֹחֲצִים וְכוֹאֲבִים: **צִמְרָא** חֲמִימוּת כְּמוֹ (שַׁבָּת דַּף סז.) אִשָּׁתָא צְמִירְתָּא: **דְּגַנְבִי גַּנָּבֵי** וּמַשְׁלִיכִין אוֹתָם לְמַעְלָה מִכָּתְלֵי הֶחָצֵר וְנוֹפְלִים לָאָרֶץ: **אַמָּתְנַיְיהוּ** עַל מָתְנֵיהֶן נוֹפְלִין וְאֵין נֶהְפָּכִין עַל גַּבָּן שֶׁיִּתְפָּרְקוּ חֻלְיוֹתֵיהֶן: **אַהְדְּרִינְהוּ** דֶּרֶךְ לְמַעְלָה מִן הַכֹּתֶל: **וַדַּאי חָיְישִׁינַן** דְּלָא אִכְפַּת לְהוּ כָּל הֵיכִי דְּנָפְלָה: **הִכָּה עַל רֹאשָׁהּ** שֶׁכָּכַף הַמִּטָּה: **וְהָלְכָה לָהּ כְּלַפֵּי זְנָבָהּ** וְהִכָּה עַל מָתְנֶיהָ וְלֹא עַל הַצְּלָעוֹת וְכֵן עַל זְנָבָהּ וְהָלְכָה כְּלַפֵּי רֹאשָׁהּ וְהִכָּה עַל צַוָּארָהּ: וַאֲפִלּוּ ל"ג דִּלְדוּקָא לֹא כָּפַף הַמִּטָּה וְהִכָּה עַל כָּל הַצְּלָעוֹת כְּנֶגֶד כָּל הַשִּׁדְרָה קָאָמַר: **וְאִי שְׁלֵים חוּטְרָא אַפַּלְגָּא דְגַבָּא** שֶׁלֹּא הָיָה אָרֹךְ כְּכָל הַשִּׁדְרָה חָיְישִׁינַן: **קִטְרֵי** בְּמַקֵּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שִׁיּוּרֵי עֲנָפִים: **אַפְסְקֵיהּ** בְּהֶפְסֵק כְּלוֹמַר לְרֹחַב הַגַּב חָיְישִׁינַן לְחוּט הַשִּׁדְרָה: **בֵּית הָרֶחֶם** עֵגֶל שֶׁנּוֹלַד הַיּוֹם שֶׁיָּצָא מִבֵּית הָרֶחֶם צַר: **אֵין חוֹשְׁשִׁין** שֶׁמָּא נִלְחַץ וְנִתְרַסְּקוּ אֵבָרָיו וְאֵין צָרִיךְ לְהַשְׁהוֹתוֹ מֵעֵת לְעֵת:

הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה פֵּרוּשׁ עַל הַלּוֹקֵחַ לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁבִּרְשׁוּת מוֹכֵר נִטְרְפָה אע"פ שֶׁלֹּא נָתַן מָעוֹת עֲדַיִן כָּאן נִמְצְאוּ וְכָאן הָיוּ כִּדְאָמַר בְּסוֹף פֶּרֶק הַמַּדִּיר (כְּתֻבּוֹת דַּף עו:) וְהָא דְּקָרֵי לֵיהּ מוֹצִיא מִשּׁוּם דְּמִסְתָּמָא כָּל כַּמָּה דְּלָא יָהֵיב זוּזֵי לָא יָהֵיב לֵיהּ חֵיוּתָא וְהִקְשָׁה ה"ר י"ט דִּבְנִדָּה פֶּרֶק הָרוֹאָה כֶּתֶם (נִדָּה דַּף נח.) תַּנְיָא בָּדְקָה עַצְמָהּ וַחֲלָקָה וְהִשְׁאִילַתָּהּ לַחֲבֶרְתָּהּ הִיא טְהוֹרָה וַחֲבֶרְתָּהּ תּוֹלָה וּמְפָרֵשׁ רַב שֵׁשֶׁת דִּלְעִנְיַן דִּינָא תְּנַן דְּלָא מְחַיְּבָא חֲבֶרְתָּהּ לְכַבֵּס הַבֶּגֶד וְאַמַּאי לָא אָמְרִינַן כָּאן נִמְצְאוּ וְכָאן הָיוּ כְּמוֹ גַּבֵּי בְּהֵמָה דְּהָכָא וְגַבֵּי מוּמִין דְּסוֹף הַמַּדִּיר וי"ל דְּלָא דָּמֵי דְּוַדַּאי כְּדֵי לְקַיֵּם הַמֶּכֶר וּבִקְדוּשִׁין סְבָרָא הוּא דְּאָמְרִינַן הָכִי שֶׁאוֹמֵר הַמּוֹכֵר לַלּוֹקֵחַ קַח פָּרָתְךָ שֶׁבִּרְשׁוּתְךָ נִטְרְפָה וְהָאָב אוֹמֵר לַבַּעַל קַח אִשְׁתְּךָ שֶׁבִּרְשׁוּתְךָ נוֹלַד הַמּוּם וְאֵין לָנוּ לְבַטֵּל הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲבָל גַּבֵּי חָלוּק לֵיכָּא לְמֵימַר הָכִי וְעוֹד גַּבֵּי חָלוּק לְעוֹלָם הוּא בִּרְשׁוּת הָרִאשׁוֹנָה בַּעֲלַת חָלוּק שֶׁלֹּא בָּא לְיַד הַשְּׁנִיָּה בְּתוֹרַת מֶכֶר אֶלָּא בְּתוֹרַת שְׁאֵלָה וְלֹא שַׁיָּךְ לְמֵימַר בִּרְשׁוּת שׁוֹאַלְתָּהּ נִמְצֵאת וְלֹא בִּרְשׁוּת בַּעֲלַת חָלוּק: **כֵּיוָן** דְּאִיכָּא מַחַט מִסְרָךְ הֲוָה סְרִיךְ ה"ה קוֹץ וְכָל דָּבָר תָּלַע מִדְּקָאָמַר הָתָם לֵיכָּא מִידֵּי לְמִסְרַךְ: **דָּגַר** וְנָפַל וְלֹא הָלַךְ דִּלְקַמָּן פָּסְקִינַן דַּהֲלָכָה אֲפִלּוּ בְּדִיקָה לָא בָּעֵי: **דַּהֲווּ** שָׁגְרַן כַּרְעֵהּ בָּתְרַיְיתָא לָאו בִּנְפִילָה מַיְירֵי: **נָפַל** לְאַרְעָא חוֹשְׁשִׁין אַף עַל גַּב דִּבְנְפִילָה בָּעֵינַן עַל שֶׁיִּפֹּל מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים כִּדְאִיתָא בְּפֶרֶק שׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הַפָּרָה (ב"ק דַּף נ:) וּמַכְרִיסָא דְּתוֹרָא עַל אַרְעָא לֵיכָּא אֶלָּא אַרְבָּעָה טְפָחִים כִּדְאָמַר הָתָם (דַּף נח.) מ"מ חָיְישִׁינַן הָכָא מִשּׁוּם דְּנָפַל מֵחֲמַת הַהַכָּאָה שֶׁמְּנַגְּחִין זֶה אֶת זֶה: **בֵּית** הָרֶחֶם אֵין בּוֹ מִשּׁוּם רִסּוּק אֵבָרִים מִשּׁוּם דְּאִיכָּא רֵיעוּתָא דְּאֵינוֹ הוֹלֵךְ אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאִי לָאו הָכִי פְּשִׁיטָא דְּאָזְלִינַן בָּתַר רֹב וְלָדוֹת וא"ת א"כ מַאי קָא מְסַיַּע לֵיהּ מִבֶּן יוֹם אֶחָד דִּמְטַמֵּא בְּזִיבָה הָתָם לֵיכָּא רֵיעוּתָא א"נ כְּשֶׁחָיָה הַרְבֵּה אַחֲרֵי כֵן וי"ל דְּאִם אִיתָא דְּאַתְרְמֵי רִסּוּק אֵבָרִים מֵחֲמַת בֵּית הָרֶחֶם א"כ הָיָה לָנוּ לְחָשְׁבוֹ לְאוֹנֶס לְעִנְיַן זִיבָה וְעוֹד דְּזוֹבוֹ מוֹכִיחַ שֶׁנִּתְרַסְּקוּ אֵבָרָיו בְּבֵית הָרֶחֶם וּכְעֵין רֵיעוּתָא הוּא דְּמִסְתָּמָא דְּמֵחֲמַת כָּךְ בָּא הַזּוֹב אֶלָּא וַדַּאי לְעוֹלָם אֵין בּוֹ רִסּוּק אֵבָרִים:

מסורת הש"ס

א כתובות עו:; תוספתא חולין
ב משנה נדה

רבינו גרשום

אי הכי כולהו נקובי נמי ליבעו קורט דם כלומר ניקבה הריאה משני צדדין [אינו] פסול עד דאיכא קורט דם מצד אחד:

שאני הכא דאיכא מחט. ואם איתא דקודם שחיטה סרוכי הוה מסרכא הדם בסוף המחט:

שמני. לשון שמי. מפטיר כנסיות אני. משמש תלמידים שהיו נכנסין לפני ר' ללמוד:

טרויי טריוה להאי גברא. כלומר הטרחת פסיעותיי בחנם:

אין חוששין שמא משום ריסוקי איברים כו'. כלומר אין חוששין שמא בשקפצה למטה שיברה איבריה משום דאמדה נפשה:

חזא חושלא באיפומא. כלומר היו שעורין קלופין כנגד החור שעליה והיה החור באמצע העליה כעין חור של אסטובא:

טעמא דרב הונא משום דמסרכא ואין חוששין משום ריסוקי איברים כגון עומדת על הכותל וכשקופצת למטה מסרכא לגב הכותל והאי לא מסרכא דבאמצע העליה הוא:

דהוה קא שדרן כרעא בתרייתא כו' כלומר מגררת רגליה אחריה ולא היתה יכולה לפסע כדרך כל הבהמה. שיגרונא הוא דנקיט לה חולי כלומר וכשרה לאחר זמן. כשתגדל מאותו חולי. דמדוו וקיימי אישמורליר:

צימרא בעלמא הוא דנקיט לה חולי:

דפתקי גנבי כלומר כשגונבין בהמה דקה בלילה משליכין אותו דרך כותל. אין חוששין כו' כי שדו להו כלומר שמשליכין אותן אמתניהו שדו להו. אהדרינהו ודאי חיישינן דאהדרינהו לבעלים בלילה דרך כותל בלא ידיעת בעלים חיישינן משום ריסוקי איברים דודאי כשמשיבין אותו אין חוששין עליה אם נתרסק:

תשובה מעלייתא עבדי ואין מרסקין אותו. בית הרחם אין בו משום ריסוקי איברים כלומר כשנולד הבהמה נופלת לארץ מן הרחם ואין חוששין משום ריסוק. תניא דמסייעא לך אדם בן יומו כלומר תניא דמסייעא לדא)קנת צ"ע דא"כ מאי מייתי ראיה מתינוק בן יומו דמטמא בזיבה הא התם אינו נופל לארץ וי"ל ודוק. לבית הרחם אין בו משום רסוק איברים דהא קא חזינן לאדם בן יומו שמיד שנולד מטמא בזיבה ואין חוששין לריסוק איברים דאם חוששין לריסוק איברים לא היה מטמא בזיבה דמבשרו ולא מחמת אונסו. הכא במאי עסקינן כגון שיצא דרך דופן אפי' תימא בית הרחם יש בו משום ריסוקי איברים ולא תסייע ליה מהא ברייתא דתינוק דמיטמא בזיבה דהכא במאי עסקינן כגון שיצא דרך דופן. מיתיבי עגל שנולד ביום טוב שוחטין אותו ביו"ט כלומר ואי אמרינן יש בו משום ריסוקי איברים אמאי שוחטין אותו ביו"ט הכא במאי עסקינן כגון שיצא דרך דופן דאין בו משום ריסוקי איברים:

ב)מתיבת הכה על שלא יפסיק חוט השדרה שייך לעיל ע"א. הכה על ראשה כלומר המטה שהכה אותה היה ארוך שמגיע מראשה ועל זנבה או הכה בזנבה והיה ארוך שהגיע לה על ראשה אין חוששין לריסוק איברין משום חוט השדרה ואי שלים חוטרא אפלגא לגבה כלומר שהיה המטה קצר דשלים אפלגיה לגבה חוששין היכא דשלים חוטרא דלא נפסק חוט השדרה. ואי אית ביה קטרי חוששין אפי' היה ארוך המטה שהלכה לה מראשה ועל זנבה חיישינן לריסוק איברין משום [illegible]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פכ' מהל' מכירה הל' טו, סמג עשין פב, טוש"ע חו"מ סי' רלב סעי' יא:
ב מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' יא:
ג מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' יא:
ד מיי' פט' מהל' שחיטה הל' י, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לב סעי' ז:
ה מיי' פט' מהל' שחיטה הל' י, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' ו:
ו מיי' פט' מהל' שחיטה הל' יא, טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' יב:
ז מיי' פט' מהל' שחיטה הל' יג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לב סעי' ו:
ח מיי' פט' מהל' שחיטה הל' יז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' ג:
ט מיי' פא' מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ד:

מְטַמֵּא בְּזִיבָה, וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם רִיסּוּקֵי אֵבָרִים, אִיקְּרִי כָּאן "מִבְּשָׂרוֹ" וְלֹא מֵחֲמַת אוֹנְסוֹ. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, כְּגוֹן שֶׁיָּצָא דֶּרֶךְ דּוֹפֶן. [א]תָּא שְׁמַע: עֵגֶל שֶׁנּוֹלַד בְּיוֹם טוֹב – שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב. הָכָא נָמֵי, כְּגוֹן שֶׁיָּצָא דֶּרֶךְ דּוֹפֶן. [ב][ג](א)תָּא שְׁמַע: וְשָׁוִין שֶׁאִם נוֹלַד הוּא וּמוּמוֹ עִמּוֹ, שֶׁזֶּה מִן הַמּוּכָן. וְכִי תֵּימָא הָכָא נָמֵי שֶׁיָּצָא דֶּרֶךְ דּוֹפֶן – דֶּרֶךְ דּוֹפֶן מִי קָדוֹשׁ? וְהָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מוֹדֶה הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן לְעִנְיַן קָדָשִׁים שֶׁאֵינוֹ קָדוֹשׁ! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, שֶׁהִפְרִיס עַל גַּבֵּי קַרְקַע. [ד]וְאָמַר רַב נַחְמָן: בֵּית הַמִּטְבָּחַיִם אֵין בּוֹ מִשּׁוּם רִיסּוּקֵי אֵבָרִים. [ה]הָהוּא תּוֹרָא דִּנְפַל, וְאִישְׁתְּמַע קָל גְּנִיחוּתֵיהּ, עָל רַב יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מָרְתָא שְׁקַל מִשּׁוּפְרֵי שׁוּפְרֵי. אָמְרִי לֵיהּ רַבָּנַן: מְנָא לָךְ הָא? אֲמַר לְהוּ: הָכִי אָמַר רַב: צִפָּרְנָיו נוֹעֵץ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לָאָרֶץ. [ו][ז](ב)אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: עָמְדָה – אֵינָהּ צְרִיכָה מֵעֵת לְעֵת, בְּדִיקָה – וַדַּאי בָּעֲיָא, הָלְכָה – אֵינָהּ צְרִיכָה בְּדִיקָה. רַב חִיָּיא בַּר אָשֵׁי אָמַר: אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ צְרִיכָה בְּדִיקָה. אָמַר רַב יִרְמְיָה בַּר אַחָא אָמַר רַב: פָּשְׁטָה יָדָהּ לַעֲמוֹד, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָמְדָה. עָקְרָה רַגְלָהּ לְהַלֵּךְ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָלְכָה. וְרַב חִסְדָּא אָמַר: נִנְעֲרָה לַעֲמוֹד, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָמְדָה. וְהִלְכְתָא: הֵיכָא דְּנָפְלָה מִן הַגַּג בִּדְלָא יָדְעָה, וְעָמְדָה וְלֹא הָלְכָה – צְרִיכָה בְּדִיקָה, וְאֵינָהּ צְרִיכָה מֵעֵת לְעֵת. וְאִם הָלְכָה – אֲפִילּוּ בְּדִיקָה נָמֵי לָא צְרִיכָה. [ח]אָמַר אַמֵּימָר מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב דִּימִי מִנְּהַרְדְּעָא: נְפוּלָה שֶׁאָמְרוּ – צְרִיכָה בְּדִיקָה כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִים. אֲמַר לֵיהּ מָר זוּטְרָא: הָכִי אָמְרִינַן מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב פָּפָּא: צְרִיכָה בְּדִיקָה כְּנֶגֶד בֵּית הֶחָלָל כּוּלּוֹ. [ט]אֲמַר לֵיהּ הוּנָא מָר בַּר בְּרֵיהּ דְּרַב נְחֶמְיָה לְרַב אָשֵׁי: סִימָנִין מַאי? אֲמַר לֵיהּ: סִימָנִין קָשִׁין הֵן אֵצֶל נְפִילָה. [י][יא](ג)אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: עוֹף שֶׁנֶּחְבַּט עַל פְּנֵי הַמַּיִם, כֵּיוָן שֶׁשָּׁט מְלֹא קוֹמָתוֹ – דַּיּוֹ. וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא מִמַּטָּה לְמַעְלָה, אֲבָל מִלְמַעְלָה לְמַטָּה – מַיָּא הוּא דְּאַשְׁפְּלוּ. וְאִי מַיָּא קָיְימִי – לֵית לַן בַּהּ, וְאִי שְׁדָא צִיבֵי וְקַדְמֵיהּ – הָא קַדְמֵיהּ. [יב]גְּלִימָא מְתִיחַ – חָיְישִׁינַן; דְּלָא מְתִיחַ – לָא חָיְישִׁינַן; עוּף וּמְעוּפָּף – לָא חָיְישִׁינַן; אִיזְלָא וּמְקָרְבִי קִיטְרֵי – חָיְישִׁינַן; לָא מְקָרְבִי קִיטְרֵי – לָא חָיְישִׁינַן. כִּיתָּנָא דַּעֲבִיד בְּטוּנֵי – חָיְישִׁינַן; דְּהַאי גִּיסָא וּדְהַאי גִּיסָא – לָא חָיְישִׁינַן; אִסּוּרְיָיתָא – חָיְישִׁינַן; כִּיתָּנָא דְּדִייק וּנְפִיץ – לָא חָיְישִׁינַן; דְּיִיק וְלָא נְפִיץ – חָיְישִׁינַן; דַּעֲבִיד בִּיזְרֵי כֵּיוָן דְּאִיכָּא בֵּיהּ קִטְרֵי – חָיְישִׁינַן; דַּקְתָּא – חָיְישִׁינַן; דַּקְדַּקְתָּא – לָא חָיְישִׁינַן. נַבְרָא – חָיְישִׁינַן; תִּימַחְתָּא – לָא חָיְישִׁינַן; קִיטְמָא נְהִילָא – חָיְישִׁינַן; לָא נְהִילָא – לָא חָיְישִׁינַן.

חול

מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן לְעִנְיַן קָדָשִׁים לֹא הֲוָה צָרִיךְ כָּאן לְדִבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן דְּבִבְכוֹר עָסְקִינַן דְּתָלֵי רַחֲמָנָא בְּפֶטֶר רֶחֶם וְקָדָשִׁים גּוּפַיְהוּ לֹא יָלֵיף ר"ש אֶלָּא מִבְּכוֹר אָלָא לֵיהּ כִּדְאָמַר בְּרֵישׁ יוֹצֵא לְפָן (נִדָּה דַּף מ.) וּלְרַבּוּתָא נָקַט הָכָא כָּל קָדָשִׁים: **עָמְדָה** אֵינָהּ צְרִיכָה מֵעֵת לְעֵת אֲבָל בְּדִיקָה וַדַּאי בָּעֲיָא אֲבָל לֹא עָמְדָה בָּעֲיָא וַדַּאי מֵעֵת לְעֵת וּבָעֲיָא נָמֵי בְּדִיקָה כִּדְתְנַן לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף נג.) דְּרָסָהּ וּטְרָפָהּ בַּכֹּתֶל אוֹ שֶׁרִיצְּצָתָהּ בְּהֵמָה צָרִיךְ מֵעֵת לְעֵת וְאָמַר בַּגְּמָרָא מִשּׁוּם ר"א בַּר' יַנַּאי אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ צְרִיכָה בְּדִיקָה וא"ת וְהָא תַּנְיָא בְּפ' הַתַּעֲרֹבֶת (בִּזְבָחִים דַּף ע:) נִתְעָרְבָה בְּשׁוֹר שֶׁנֶּעֶבְדָה בּוֹ עֲבֵרָה בְּכִלְאַיִם וּבִטְרֵפָה וּבַגְּמָרָא (דַּף עד:) פָּרִיךְ הַאי טְרֵפָה הֵיכִי דָּמֵי אִי דְּיָדַע לֵיהּ לִשְׁקְלָהּ אִי דְּלָא יָדַע לֵהּ מְנָא יָדַע וּמְשַׁנֵּי ר"ל דְּאִתְעָרַב בִּנְפוּלָה וּפָרִיךְ בִּנְפוּלָה לִבְדְּקֶיהָ וּמְשַׁנֵּי קָסָבַר עָמְדָה צְרִיכָה מֵעֵת לְעֵת הָלְכָה צְרִיכָה בְּדִיקָה וְהַשְׁתָּא עַל כָּרְחָךְ עִקַּר שִׁנּוּיָא לָא הָוֵי מֵעָמְדָה צְרִיכָה מֵעֵת לְעֵת דְּאַכַּתִּי לִבְדְּקֶהָ בְּהִלּוּךְ וְעוֹד דְּכֵיוָן דְּמֵעֵת לְעֵת סַגֵּי אַמַּאי קָתָנֵי יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ אֶלָּא עִקַּר שִׁנּוּיָא מֵהָלְכָה צְרִיכָה בְּדִיקָה וְכֵיוָן דְּאֵין מַרְוִיחַ שׁוּם דָּבָר בַּמֶּה שֶׁאוֹמֵר עָמְדָה צְרִיכָה מֵעֵת לְעֵת ל"ל לְמֵימַר הָכִי הָא כ"ע מוֹדוּ הָכָא דְּעָמְדָה אֵינָהּ צְרִיכָה מֵעֵת לְעֵת וְנִרְאֶה דְּגָרְסִי' הָתָם עָמְדָה אֵינָהּ צְרִיכָה מֵעֵת לְעֵת אע"ג דְּלָא צָרִיךְ לֵיהּ הָתָם נָקְטֵיהּ אַגַּב הָלְכָה בָּעֲיָא בְּדִיקָה: **וְהִלְכְתָא** הֵיכָא דְּנָפְלָה מִן הַגָּג כו' הָא דְּלָא קָאָמַר הֲלָכָה כְּרַב יְהוּדָה בְּרִסּוּק אֵבָרִים מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּוָקָא עָמְדָה לְמַעוּטֵי פָּשְׁטָה יָדָהּ לַעֲמֹד וְנִנְעֲרָה לַעֲמֹד:

מְטַמֵּא בְּזִיבָה אִם יָצָא מִמֶּנּוּ זוֹב: **וְאִי ס"ל יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם רִסּוּקֵי אֵבָרִים** הֲרֵי חוֹלֶה הוּא וְזוֹ אַחַת מִשִּׁבְעָה דְּרָכִים שֶׁהַזָּב נִבְדָּק בָּהֶן דְּזָב אֵינוֹ מְטַמֵּא בְּאֹנֶס דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא טו) זָב מִבְּשָׂרוֹ שֶׁיְּהֵא בְּשָׂרוֹ כְּמוֹת שֶׁהוּא שָׁלֵם וְלֹא בְּאֹנֶס: **דֶּרֶךְ דּוֹפֶן** ע"י סַם וּבֵין הוּא וּבֵין אִמּוֹ חַיִּין וְאֵין לוֹמַר שֶׁלְּאַחַר שֶׁמֵּתָה אִמּוֹ הוֹצִיאוּהוּ דְּקיי"ל בְּמַסֶּכֶת נִדָּה (דַּף מג.) הוּא מֵת בָּרִאשׁוֹנָה: **עֵגֶל שֶׁנּוֹלַד בי"ט** אֵין כָּאן מִשּׁוּם מֻקְצֶה שֶׁהֲרֵי מוּכָן הָיָה אַגַּב אִמּוֹ וְשׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בּוֹ בַּיּוֹם. אַלְמָא מִשּׁוּם רִסּוּקֵי אֵבָרִים נָמֵי לֵית בֵּהּ: **וְשָׁוִין** תַּנָּאֵי דִּפְלִיגִי בְּמַסֶּכֶת בֵּיצָה (דַּף כו:) גַּבֵּי בְּכוֹר שֶׁנּוֹלַד בּוֹ מוּם בי"ט וְשָׁוִין דַּאֲפִילּוּ הָאוֹסֵר בְּנוֹלַד בּוֹ בַּיּוֹם מוּם מִשּׁוּם דְּמֻקְצֶה הָיָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת מֵחֲמַת אִסּוּר קָדָשִׁים בַּחוּץ אֲבָל אִם נוֹלַד הַיּוֹם וּמוּמוֹ עִמּוֹ מוּכָן הוּא שֶׁלֹּא נֶאֱסַר מֵעוֹלָם דְּהָא בִּמְעֵי אִמּוֹ הָיָה מוּכָן אַגַּב אִמּוֹ וּמֻתָּר דִּבְכוֹר אֵינוֹ קָדוֹשׁ עַד שֶׁיִּוָּלֵד וּכְשֶׁנּוֹלַד הֲרֵי מוּמוֹ עִמּוֹ וְרָאוּי לִשְׁחֹט בַּחוּץ: **דֶּרֶךְ דּוֹפֶן מִי קַדִּישׁ** בִּבְכוֹרָה דְּבָעֵינַן מוּם לִשְׁחֹט בַּמְּדִינָה: **מוֹדֶה ר"ש** אע"ג דִּפְלִיג בְּמַסֶּכֶת נִדָּה (דַּף מ.) גַּבֵּי יוֹצֵא דֹּפֶן וְאָמַר הֲרֵי הוּא כְּיִלּוּד וְיוֹשֶׁבֶת עָלָיו יְמֵי טֻמְאָה וְטָהֳרָה הָתָם הוּא דְּאִתְרַבַּאי מֵאִם נְקֵבָה תֵּלֵד לְרַבּוֹת יוֹצֵא דֹּפֶן אֲבָל לְעִנְיַן קָדָשִׁים מוֹדֶה שֶׁאֵינוֹ קָדוֹשׁ דִּכְתִיב כִּי יִוָּלֵד פְּרָט לְיוֹצֵא דֹּפֶן (לְעֵיל חֻלִּין דַּף לח:): **הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן** הָא דְּקָתָנֵי מֻתָּר בּוֹ בַּיּוֹם וְלָא חָיֵישׁ לְרִסּוּק אֵבָרִים: **כְּגוֹן שֶׁהִפְרִיס ע"ג קַרְקַע** נִנְעַר לַעֲמֹד וְאָחַז פַּרְסוֹתָיו לַעֲמֹד דְּאָמְרִינַן לְקַמָּן גַּבֵּי נְפוּלָה עָמְדָה מִנְּפִילָתָהּ אֵינָהּ צְרִיכָה מֵעֵת לְעֵת: **בֵּית הַמִּטְבָּחַיִם** כְּשֶׁמַּפִּילִין אוֹתוֹ לָאָרֶץ לְשׁוֹחֲטוֹ אֲפִילּוּ מִמָּקוֹם גָּבוֹהַּ: **דְּנָפַל** בְּבֵית הַמִּטְבָּחַיִם: **קָל גְּנִיחוּתֵיהּ** כְּמוֹ (ב"ק דַּף פ.) גּוֹנֵחַ מִלִּבּוֹ פלינדרי"ש בְּלַעַ"ז. שֶׁנִּשְׁמַע קוֹל יִלְלָתוֹ כְּשֶׁנָּפַל: **מְנָא לָךְ הָא** דְּלָא חָיַישְׁתְּ לְרִסּוּק: **צִפָּרְנָיו נוֹעֵץ** כְּשֶׁהוּא שׁוֹהֶה לִפֹּל כָּל שָׁעָה הוּא מִתְחַזֵּק בְּצִפָּרְנָיו עַל שֶׁאֵינוֹ נוֹפֵל מִגֹּבַהּ: **עָמְדָה** אַמַּתְנִיתִין קָאֵי שֶׁנָּפְלָה מִן הַגַּג וְעָמְדָה וְלֹא הָלְכָה אֵינָהּ צְרִיכָה שֶׁתְּהֵא מֵעֵת לְעֵת: **אֲבָל בְּדִיקָה בָּעֲיָא** בְּחוּט הַשִּׁדְרָה וּבִשְׁבִירַת רֹב צְלָעוֹת וּבַעֲקִירַת חֻלְיָא. וְהֵיכָא דְּלָא עָמְדָה אֲפִילּוּ בִּדְקוּהָ וְנִמְצֵאת שְׁלֵמָה טְרֵפָה מִשּׁוּם הַחֲבָט שֶׁנִּתְפָּרְקוּ פְּרָקֶיהָ וְחוּלְיוֹתֶיהָ וְאִם הָלְכָה אֲפִילּוּ בְּדִיקָה לָא בָּעֲיָא: **אע"ג דְּלָא עָמְדָה** וְאֵינָהּ צְרִיכָה שֶׁתְּהֵא מֵעֵת לְעֵת: **נִנְעֲרָה לַעֲמֹד אע"פ** שֶׁלֹּא פָּשְׁטָה יָדָהּ אֶלָּא נִתְחַזְּקָה וְרָצְתָה לַעֲמֹד: **הֵיכָא דְּנָפְלָה מִן הַגָּג** בְּלֹא יָדְעָה דְּאִי יָדְעָה הָא אָמְרִינַן דְּאָמְדָה נַפְשָׁהּ: **כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִן** שֶׁמָּא נִקְרַע רֹב הַחִיצוֹנָה אוֹ נִקְּבוּ הַדַּקִּין: **כְּנֶגֶד כָּל הֶחָלָל** מִשּׁוּם שְׁבִירַת רֹב צְלָעוֹת אוֹ עֲקִירַת חֻלְיוֹת: **סִימָנִין מַאי** מִי בָּעֵי בְּדִיקָה שֶׁמָּא נֶעֶקְרוּ: **עוֹף שֶׁנֶּחְבַּט** וְנָפַל עַל כְּרֵסוֹ עַל פְּנֵי הַנָּהָר וְאִיכָּא לְמֵיחַשׁ לְרִסּוּק: **כֵּיוָן שֶׁשָּׁט מְלֹא קוֹמָתוֹ** הָוֵה לֵיהּ כַּהֲלִיכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה בְּדִיקָה: **וְאִי מַיָּא דְּקָיְימִי** כְּגוֹן אֲגַמִּים: **לֵית לַן בַּהּ** דַּאֲפִילּוּ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה שַׁפִּיר דָּמֵי: **וְאִי שַׁדֵּי צִיבֵי** וְאִם הָיוּ קִסְמֵי עֵצִים מְהַלְּכִין בַּנָּהָר: **וְקַדְמֵיהּ** אִיהוּ לְצִיבֵי מִלְמַעְלָה לְמַטָּה אֲפִילּוּ בְּמַיָּא דְּלָא קָיְימֵי שָׁרֵי דְּכֵיוָן דְּקַדְמֵיהּ אִיהוּ לְצִיבֵי אִיהוּ דְּקָא שָׁט: **גְּלִימָא** פָּרוּשׂ עַל גַּבֵּי יְתֵדוֹת בָּאֲוִיר: **וּמְתִיחַ** שַׁפִּיר וְנָפַל עוֹף עָלָיו: **חָיְישִׁינַן** לְרִסּוּק וּבָעֵי שֶׁתְּהֵא דְּכֵיוָן דִּמְתִיחַ שַׁפִּיר קָשֶׁה הוּא: **עוּף וּמְעוּפָף** וְאִם כְּפוּלָה הַטַּלִּית וַאֲפִילּוּ מְתוּחָה: **לָא חָיְישִׁינַן** דְּאֵינָהּ נִמְתַּחַת יָפֶה: **אִיזְלָא** עוֹף שֶׁנָּפַל בְּרֶשֶׁת הַפְּרוּשָׂה בָּאֲוִיר: **אִי מְקָרְבִי קִטְרֵי** קִשְׁרֵי הַחוּטִין שֶׁבָּרֶשֶׁת סְמוּכִין זֶה לָזֶה תָּמִיד: **חָיְישִׁינַן** שֶׁמָּא הַקְּשָׁרִים רִסְּקוּהוּ: **כִּיתָּנָא דַּעֲבִיד בְּטוּנֵי** פִּשְׁתָּן הֶעָשׂוּי חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת: **חָיְישִׁינַן** שֶׁהֲרֵי קָשֶׁה הוּא: **דְּהַאי גִּיסָא וּדְהַאי גִּיסָא** אִם נָפַל עַל צְדֵי הַחֲבִילָה מִכָּאן וּמִכָּאן בְּהַשְׁמָטָה: **לָא חָיְישִׁינַן** דְּכִי מָטֵי עֲלַיְהוּ מִשְׁתָּרִיק וּמִשְׁתַּמִּיט וְלָא מַלְקֵי לֵיהּ: **אִסּוּרְיָיתָא** חֲבִילוֹת שֶׁל קָנִים: **כִּיתָּנָא דְּדָיֵיק (וּנְפִיץ)** חָבוּט בטוד"ה בְּלַעַ"ז: **וּנְפִיץ** אשקוש"א: **לָא חָיְישִׁינַן** אִם שָׁטוּחַ עַל גַּבֵּי קַרְקַע וְנוֹפֵל עוֹף עָלָיו: **דַּיֵּיק וְלָא נְפִיץ** שִׁבְרֵי הַגִּבְעוֹלִין מַלְקִין הָעוֹף: **דַּעֲבִיד בִּזְרֵי** פּוּפִיל"ש אֲפִילּוּ דַּיֵּיק וּנְפִיץ חָיְישִׁינַן מִשּׁוּם קִטְרֵי דְּאִית בֵּהּ: **דַּקְתָּא** נְעֹרֶת שִׁבְרֵי גִּבְעוֹלִין הַנִּנְעָרִין מִן הַפִּשְׁתִּים כְּשֶׁמְּנַפְּצִין אוֹתוֹ: **חָיְישִׁינַן** אִם נָפַל עוֹף עֲלֵיהֶן: **דַּקְדַּקְתָּא** דַּקָּה מִן הַדַּקָּה וְגַם הִיא נְעֹרֶת: **לָא חָיְישִׁינַן** אִם יֵשׁ מִמֶּנָּה כָּרִי עַל גַּבֵּי קַרְקַע וְנוֹפֵל עוֹף עֲלֵיהֶן לָא חָיְישִׁינַן לְפִי שֶׁהִיא רַכָּה: **נִבְרָא** סִיב הַגָּדֵל סָבִיב הַדְּקָלִים וּמְיַבְּשִׁין אוֹתוֹ וְנֶחֱלָק לִרְצוּעוֹת וּמַפְשִׁילִין מִמֶּנּוּ חֲבָלִים וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה רְצוּעוֹת הוּא קָשֶׁה: **תִּימַחְתָּא** לְאַחַר שֶׁחִלְּקוּהוּ לִרְצוּעוֹת לְהַאי נִבְרָא כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂין לִקְלִפַּת עֵץ הַקָּרוּי טי"ל: **קִטְמָא נְהִילָא** מְרֻקָּד בְּנָפָה נִכְבָּשׁ וְנַעֲשָׂה קָשֶׁה: **לָא נְהִילָא** אֵינוֹ נִכְבָּשׁ וְכָל שָׁעָה הוּא טָפוּף וְאֵינוֹ קָשֶׁה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שביתת יום טוב הל' א, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תצח סעי' ה:
ב מיי' פג' מהל' איסורי המזבח הל' ד:
ג מיי' פג' מהל' איסורי המזבח הל' יא:
ד מיי' פט' מהל' שחיטה הל' יב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' י:
ה מיי' פט' מהל' שחיטה הל' יב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' י:
ו מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ט, טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' ד ו:
ז מיי' פט' מהל' שחיטה הל' יז:
ח מיי' פט' מהל' שחיטה הל' יח, טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' ג:
ט מיי' פט' מהל' שחיטה הל' יז:
י מיי' פט' מהל' שחיטה הל' יח, טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' ג:
יא מיי' פט' מהל' שחיטה הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' ז:
יב מיי' פט' מהל' שחיטה הל' יד, טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' ז:

מסורת הש"ס

א עבודה זרה כג:
ב זבחים עד:
ג משנה נדה

תורה אור השלם

דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טָמֵא הוּא [ויקרא טו, ב]

רבינו גרשום

והא קתני סיפא ושוין שנולד ומומו עמו כלומר בכור אם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן (ואמר) ליכול לשוחטו ביו"ט. ואי מוקמת רישא שיצא דרך דופן ואי דרך דופן בכור מי קדוש דרך דופן. הכא במאי עסקינן כגון שהפריס ע"ג קרקע כו' לעולם לא מוקמינן שיצא דרך דופן. והכא במאי עסקינן עגל שנולד ביו"ט שוחטין אותו ביו"ט שהפריס ע"ג קרקע דאלאי אם היה מרוסק לא היה עומד ע"ג קרקע:

בית המטבחים אין בו משום ריסוק איברים כלומר כשמפילין הבהמה כשרוצין לשוחטה:

גניחותיה כלומר קולו נשמע כמו שהיה מרוסק:

בדיקה ודאי בעיא. כלומר אם הכה אותה או נפלה והיה חושש משום ריסוק איברים. ועמדה אינה צריכה לשהות מעת לעת אבל בדיקה בעיא דלא יהא בה אחת מי"ח טרפות. פשטה יד לעמוד אע"פ שלא עמדה. עקרה רגל להלוך כו' כלומר מה דאמרינן הלכה אפי' בדיקה נמי לא בעיא פשטה רגל להלוך אע"פ שלא הלכה:

צריכה בדיקה כנגד בני מעיים שלא תהא ריסוק:

קשין הן אצל נפילה לשון קשה כלומר לא חיישינן בסימנין שיהו מרוסקין:

עוף שנחבט על פני המים כלומר וחיישינן משום ריסוק איברים כיון ששט קומתו דיו ממטה למעלה כלומר לשט ממטה למעלה למים אבל בדרך הליכתן של מיא הוא דקא משפלו ליה וחיישינן משום ריסוק איברים. ואי איכא צביא כו' כלומר ואי איכא חתיכה של עץ במים לשף בקרוב לעוף וקדמיה העוף לחתיכה של עץ איהו הוא דקא מסגי ולא חיישנא. גלימא מתוח חיישינן כלומר גלימא שהיה מתוח באויר ונפל העוף עליו חיישינן משום ריסוק. ומ"ט דכי מתיח קשה הוא ומרסק לא מתיח לא חייש' דרך אגל נפילה. עייף ומיעף לא חיישינן כלומר ואי כפול לא חיישינן דרך הוא. איזילי ומקרבי (כמו קטרי) קיטרי חיישינן למישלש בלע"ז ומקרבה קיטרי שמקרבין האיזלי זה לזה חיישינן דאמרינן על קיטרי נפל אבל לא מקרבי קיטרי אמרינן בינתים נפל. כיתנא לדייק ולא נפיץ חיישינן דקשה הוא ולא מסריק לעביל ביזרי חיישינן כלומר אם יש לו גבעולין.ג)דעביד בטוני כלומר לעביל חבילות חבילות כנ"ל. לעביל (כשתי חבילות) מהאי גיסא ומהאי גיסא לא חיישינן כלומר איטוני מרחקי מהדדי לא חייש' דאמרי' בינתיים נפל:

דקתא חיישינן דק דקתא לא חיישינן. עפר תיחוח זו דק דקתא לא חיישינן למסריק לעביל כי זגא חבילה:

נהילא חיישינן שעשויה ככברה ודאי לא מסריק תמחתא חיישינן דבר שגדל סביב העץ שקורין טיל ומתקנין אותו לצורך חבלים ומותחין אותו כעין רצועות והכי קאמר אי מתוקן ומתוח חיישינן דלא סריק נברא לא חיישינן כלומר נברא גדל בדקל:

חוּל הַדַּק – לָא חָיְישִׁינַן; חוּל הַגַּס – חָיְישִׁינַן; אֲבַק דְּרָכִים – חָיְישִׁינַן; תִּיבְנָא וַעֲבִיד בִּזְוָגָא – חָיְישִׁינַן; לָא עֲבִיד בִּזְוָגָא – לָא חָיְישִׁינַן. חִיטֵּי וְכֹל דְּמִינַיְיהוּ – חָיְישִׁינַן; שְׂעָרֵי וְכֹל דְּמִינַיְיהוּ – חָיְישִׁינַן; כָּל מִינֵי קִטְנִיּוֹת – אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם רִיסּוּקֵי אֵבָרִים, לְבַר מִן רוּבְיָא. חִימְצֵי – אֵין בּוֹ מִשּׁוּם רִיסּוּק אֵבָרִים, חִפְצֵי – יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם רִיסּוּק אֵבָרִים. כְּלָלָא דְּמִלְּתָא: כֹּל מִידֵּי דְּמַשְׁרֵיךְ – אֵין בּוֹ מִשּׁוּם רִיסּוּק אֵבָרִים, לָא מַשְׁרֵיךְ – יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם רִיסּוּק אֵבָרִים. דָּבוּק – רַב אָשֵׁי שָׁרֵי, אַמֵּימָר אָסַר. בְּחַד גַּפָּא – דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דִּשְׁרֵי, כִּי פְּלִיגִי בִּתְרֵי גַּפֵּי. מַאן דְּאָסַר אָמַר לָךְ: הֵיכִי נֵיקוּם? וּמַאן דְּשָׁרֵי אָמַר לָךְ: אֶפְשָׁר דְּנֵיקוּם אַעִיקְבֵי דְּגַפֵּי. [א](א)וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: בִּתְרֵי גַּפֵּי כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דַּאֲסִיר, כִּי פְּלִיגִי בְּחַד גַּפָּא. מַאן דְּשָׁרֵי אָמַר לָךְ: אֶפְשָׁר דְּפָרַח בְּחַד גַּפָּא, וּמַאן דְּאָסַר: כֵּיוָן דִּבְהַאי לָא מָצֵי פָּרַח, בְּהַאי נָמֵי לָא מָצֵי פָּרַח. וְהִילְכְתָא: בִּתְרֵי גַּפֵּי אֲסִיר, בְּחַד גַּפָּא שְׁרֵי. [ב]נִשְׁתַּבְּרוּ רוֹב צַלְעוֹתֶיהָ. תָּנוּ רַבָּנַן: אֵלּוּ הֵן רוֹב צְלָעוֹת – שֵׁשׁ מִכָּאן וְשֵׁשׁ מִכָּאן, אוֹ אַחַת עֶשְׂרֵה מִכָּאן וְאַחַת מִכָּאן. [ג]אָמַר זְעֵירִי: וּמֶחֱצְיָין כְּלַפֵּי שִׁדְרָה. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וּבִצְלָעוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מוֹחַ. [ד]אָמַר עוּלָּא, בֶּן זַכַּאי אָמַר: נֶעֶקְרוּ – בְּרוֹב צַד אֶחָד, נִשְׁתַּבְּרוּ – בְּרוֹב שְׁנֵי צְדָדִין. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: בֵּין נֶעֶקְרוּ בֵּין נִשְׁתַּבְּרוּ – בְּרוֹב שְׁנֵי צְדָדִין. [ה]אָמַר רַב: נֶעֶקְרָה צֵלָע וְחוּלְיָא עִמָּהּ – טְרֵפָה. אָמְרִי לֵיהּ רַב כָּהֲנָא וְרַב אַסִּי לְרַב: נֶעֶקְרָה צֵלָע מִכָּאן וְצֵלָע מִכָּאן, וְחוּלְיָא קַיֶּימֶת, מַהוּ? אֲמַר לְהוּ: גִּיסְטְרָא קָאָמְרִיתוּ?! וְהָא רַב נָמֵי גִּיסְטְרָא קָאָמַר? כִּי קָאָמַר רַב – צֵלָע בְּלֹא חוּלְיָא. [ו]וְהָא צֵלָע וְחוּלְיָא קָאָמַר? צֵלָע וַחֲצִי חוּלְיָא. מִכְּלָל דְּרַב כָּהֲנָא וְרַב אַסִּי, צֵלָע בְּלֹא חוּלְיָא אָמְרִי, וַאֲמַר לְהוּ: "גִּיסְטְרָא קָאָמְרִיתוּ"? וְהָאָמַר עוּלָּא: בֶּן זַכַּאי אָמַר: נֶעֶקְרוּ – בְּרוֹב צַד אֶחָד, נִשְׁתַּבְּרוּ – בְּרוֹב שְׁנֵי צְדָדִין. אָמַר לָךְ: הָתָם זֶה שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד זֶה, הָכָא זֶה כְּנֶגֶד זֶה. וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּרוֹב שְׁנֵי צְדָדִין, וּבְרוֹב שְׁנֵי צְדָדִין אִי אֶפְשָׁר דְּלָא קָיְימָא (חד) [חֲדָא] מִינַּיְיהוּ זֶה כְּנֶגֶד זֶה! הָתָם – בּוּכְנָא בְּלָא אֲסִיתָא, הָכָא – בּוּכְנָא וַאֲסִיתָא. אִי הָכִי, הַיְינוּ דְּרַב? לָא שְׁמִיעַ לְהוּ דְּרַב. וְלִיבְעוֹ מִינֵּיהּ כִּדְרַב? סָבְרִי: לִיבְעֵי מִינֵּיהּ חֲדָא דְּפָרֵישׁ לַן תַּרְתֵּי, דְּאִי בָּעֵינַן מִינֵּיהּ חֲדָא, הָנִיחָא אִי אֲמַר לַן "טְרֵפָה" – כָּל שֶׁכֵּן תַּרְתֵּי, אִי אֲמַר לַן "כְּשֵׁרָה" – אַכַּתִּי תַּרְתֵּי קָא מִיבַּעְיָא לַן. אִי הָכִי, הַשְׁתָּא נָמֵי דְּקָא בָּעֵי מִינֵּיהּ תַּרְתֵּי, הָנִיחָא אִי אֲמַר לְהוּ "כְּשֵׁרָה" – כָּל שֶׁכֵּן חֲדָא; וְאִי אֲמַר לְהוּ "טְרֵפָה", אַכַּתִּי חֲדָא מִיבַּעְיָא לְהוּ. סָבְרִי: אִם כֵּן מִירְתָּח קָא רָתַח. חֲדָא טְרֵפָה, תַּרְתֵּי מִיבַּעְיָא? וְהָא קָא אָמְרִי לֵיהּ וְלָא רָתַח, כֵּיוָן דְּקָאָמַר לְהוּ "גִּיסְטְרָא קָאָמְרִיתוּ" – הַיְינוּ רִיתְחֵיהּ. (ב)אָמַר רַבָּה בַּר רַב שֵׁילָא אָמַר רַב מַתְנָא אָמַר שְׁמוּאֵל: נֶעֶקְרָה צֵלָע מֵעִיקָּרָהּ, וְגוּלְגּוֹלֶת שֶׁנֶּחְבְּסָה בְּרוּבָּהּ, וּבָשָׂר הַחוֹפֶה אֶת רוֹב הַכָּרֵס בְּרוּבּוֹ – טְרֵפָה. נֶעֶקְרָה צֵלָע מֵעִיקָּרָהּ טְרֵפָה? וּרְמִינְהוּ:

כַּמָּה

חול הדק לא חיישינן דמשתריך ואינו נכבש לעולם: **חול הגס** אבנים גלולות שבו מרסקין העוף כשנופל עליהם: **אבק דרכים** גס הוא נכבש ונעשה קשה: **תבנא** אישתרי"ס בלע"ז. תבן של חטים ושעורים: **בזוגא** חבילה: **חטי וכל דמינייהו** כגון שיפון שהוא קשה חיישינן אם נפל עליהם: **כל מיני קטנית** לא חיישינן משום דמשתרקי מהדדי ואינם נכבשים יחד: **רוביא** תלתן: **חמצי** פיסל"ש מחליקין הן ואינן נכבשים: **חפצי** צילרו"ס ואינן עגולין ולא משתרקי: **כל דמשתריך** מחליק זה מזה ואינן נכבשים יחד והנופל עליהם נשמט והולך ואין כאן חבטה: **דבוק** גלו"ד בלע"ז וטחין אותו בכף קטן והעוף שוכן עליו ומתדבק בו ופורח עם הכף ונופל לארץ: **בחד גפא** שלא נדבק אלא בגף אחת ופורח בשניה: **היכי ניקום** במה יהא יכול להקים ולשאת את עצמו הלכך כשנופל נחבט בנפילה גמורה: **אעקבי דגפא** במקצת הוא נושא את עצמו בעקבי הגפים והוא ראש הכנף מקום שחותכין הכנף מן האלז: **בתרי גפי אסור** אלא אם כן עמד והלך. כתוב בהלכות גדולות כל היכא דבעי בדיקה כגון נפולה ושבורה ודרוסה דמתכשרי בבדיקה ה"מ בדורות קמאי דהוו בקיאי למבדק אבל אנן לא בקיאינן ולא סמכינן אנפשין ולי נראה דאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות ומותר לסמוך עליו דכתיב (דברים יז) ואל השופט אשר יהיה בימים ההם אבל הוא יזהר יפה ולהביא לפניו כל הטבחים וכל הבקיאין בדבר כי היכי דנמטייה שיבא מכשורא: **כ"ב צלעות** גדולים שיש בהן מוח יש לה לבהמה י"א מכאן וי"א מכאן ורוב שלהן הוי י"ב: **ה"ג** או אחת עשרה מכאן ואחת מכאן: **ומחציין כלפי שדרה** ובעינן שיהו נשברות אותן י"ב צלעות מחציין כלפי שדרה לפי ששם חיותה ולא מחציה ולצד החזה: **בר זכאי** לא ידענא מנו: **נעקרו ברוב צד אחד** כיון שנעקרו שש מהם דהיינו רוב צד אחד טרפה אבל בנשתברו לא מטרפא אלא בי"ב דהיינו רוב שני צדדין: **וחוליא עמה** ואפילו החוט קיים: **אמרי ליה** בעו מינה נעקרה צלע מכאן וצלע כנגדה וחוליא קיימת מהו: **גיסטרא קאמריתו** בתמיה. בהמה שנפסקה באמצעיתה אתם שואלים הא נבלה נמי היא כדאמר בפ"ק (לעיל חולין דף כא.): **והא רב נמי גיסטרא קאמר** דכיון דנעקר צלע וחוליא עמה הרי צלע שכנגדו נשמטת ונפלה וקרי לה רב טרפה: **ואני חוליא** והצלע שכנגדה מחוברת יפה בחצי חוליא קיימת: **מכלל דרב כהנא ורב אסי** צלע מכאן וצלע מכאן וכל החוליא קיימת בעו מינה דאי צלע וקצת חוליא הא שמעינן ליה דאמר אפילו בחדא מטרפא ואינהו בעו תרתי אלא ודאי צלע בלא חוליא קבעו מינה: **ואמר להו** איהו עלה גיסטרא קאמריתו דאפילו נבלה נמי הויא בתמיה: **ואמר עולא וכו'** אלמא רבו בעינן למטרפא וכל שכן דבחדא לא מקריא נבלה: **ולרבי יוחנן** דאמר אף נעקרו לא מטרפא עד דאיכא רוב שני צדדין וכי מעקרו שש מימין ושש משמאל ואפילו אלו לצד האחר ואלו לצד החוליא אי אפשר דלא הוי אמצעית זה כנגד זה ואפילו הכי בעיא רבה למטרפא וכל שכן דבחדא לא מקריא נבלה דבשלמא מעיקרא הוה ס"ד דרב צלע וכולה חוליא קאמר ואינהו בעו מינה צלע וקצת חוליא מכאן וכן מכאן ואמצעיתה של חוליא קיימת אבל השתא דאוקימתו דרב צלע וחצי חוליא קאמר ואינהו על כרחך צלע בלא חוליא קבעו ליה וקאמר להו עלה גיסטרא קאמריתו קשיא לן הא דרבי יוחנן ומשני התם רב כהנא ורב אסי: **בוכנא ואסיתא** כלומר צלע וקצת חוליא ורבי יוחנן צלע בלא חוליא: **אסיתא** חור שבחוליא שהצלע תחוב בו היינו בחצי חוליא: **אי הכי** דרב כהנא ורב אסי צלע וקצת חוליא אמרי היינו דרב הא שמעינן ליה דבחדא נמי טרף ומאי תבעי להו בתרתי: **ולבעו מינה כדרב** בחדא דהא חדא אכתי לא קאמר להו ותרתי קבעו מינה: **סברי אם כן מירתח קא רתח** ממהדורי דרב מנינן למפשט מאי דינא דחדא דאי מהדר לן כשרה כל שכן חדא ואי מהדר לן טרפה בלא רתחה פשטינן מינה דבחדא סבירא ליה כשרה דאי סבירא ליה בחדא נמי טרפה כי בעינן בתרתי מהדר לן ברתחא למימר השתא בחדא טרפה תרתי מבעיא לכו אבל אי בעינן מינה חדא אפילו סבירא ליה בתרתי כשרה לא מהדר לן ברתחא למימר השתא בתרתי כשרה דלא אכפת ליה אי תפסק אדעתין דבתרתי טרפה: **והא בעו מינה** בתרתי וסבירא ליה דבחדא נמי טרפה כדאמר רב לעיל נעקרה צלע וחוליא עמה ואוקימנא בחצי חוליא ואפילו הכי לא אהדר להו ברתחא דנפשוט מינה לעקירת חדא: **כיון דקאמר להו** גיסטרא קאמריתו בתמיה היינו רתחיה דהכי קאמר להו הא לא אבעי לכו למבעי דנבלה נמי הויא אלא בחדא טרפה: **מעיקרה** אפילו בלא אסתא: **נחבסה** מינניר"א ולא נפחתה:

קטניות אין בהן משום רסוק אברים כו' אית ספרים דגרסי בתר הכי חמצי אין בהם משום רסוק אברים חפצי יש בהם משום רסוק אברים וכן לגרסת הקונטרס משמע דלא הוו בכלל קטנית וי"ל דקטנית מיירי בדברים דקים כמו עדשים וארז ודחן: **והא** רב נמי גיסטרא קאמר מעיקרא הויא אתי ליה דרב שפיר דאלמא לא חשיב גיסטרא אבל כיון דחשיב ההוא דרב כהנא נבלה משום גיסטרא דידיה נמי נבלה היא: **אי הכי** היינו דרב לאו דרב ממש דההיא דרב לאו גיסטרא הוא ולדידהו הוי גיסטרא ונבלה אלא כלומר מדרב הוה להו למפשט דהא עדיפא מדרב: **סברי** מרתח רתח אבל אי בעו מינה חדא אפילו אי מכשר בתרתי לא רתח כמה שבאים להחמיר ובסוף פרק שני דזבחים (דף ל:) אין מתיישב כמו בכאן גבי הא דבעי מינה לוי מרבי כזית למחר בחוץ לרבי יהודה מאי: **נעקרה** צלע טרפה פירש בקונטרס אפילו בלא אסתא ור"ת מפרש עם האסתא דהא משמע לעיל צלע בלא חוליא ליכא מאן דטריף עד דאיכא רוב צלעות דפריך לרב כהנא ולרב אסי מעולא בר רבי זכאי ומרבי יוחנן:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פט' מהל' שחיטה הל' טו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' ח:

ב מיי' פי' מהל' שחיטה הל' א, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נד סעי' א:

ג מיי' פי' מהל' שחיטה הל' א, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נד סעי' א:

ד מיי' פי' מהל' שחיטה הל' ב, ש"ע יו"ד סי' נד סעי' ב:

ה מיי' פי' מהל' שחיטה הל' ב, טוש"ע יו"ד סי' נד סעי' א:

ו מיי' פי' מהל' שחיטה הל' ב, טוש"ע יו"ד סי' נד סעי' ג:

ז מיי' פי' מהל' שחיטה הל' ב, טוש"ע יו"ד סי' נד סעי' ג:

רבינו גרשום

בר מחמיצי וחיפצי כלומר גריסים ועדשים דחיישינן דלא משריך:

דבוקה אמימר אסר. כלומר עוף שאוחזין אותו בדבק חוששין משום ריסוק אברים:

בחד גפא כולי עלמא לא פליגי דשרי. כלומר דסמיך אגפא אחריתי ולא משריך נפשיה:

כי פליגי בתרין גפי. כלומר דביק בתרין גפי:

אלו הן רוב צלעותיו שש מכאן ושש מכאן כלומר עשרין (ושלש) [ושתים] צלעות הן שיש בהן מוח ושתים עשרה הרוב. ומחציין כלפי שדרה כלומר היכא אמרינן דאי נשתברו רוב צלעותיה טרפה מחציין כלפי שדרה:

נעקרו ברוב צד אחד כלומר א)צ"ל אפי' לא נעקרו רק ששה טרפה נשתברו אין טרפה וכו'. אפילו שבע שנשתברו אין טרפה עד שישתברו ברוב שני צדדין. והא רב גיסטרא נמי קאמר כלומר נעקרה צלע וחוליתה עמה דהיא כגיסטרא:

מכלל דרב כהנא ורב אסי צלע בלא חוליא קא אמרי כלומר דטרפה וזו היא שנשברה הצלע וחולייתא קיימת והא עולא בר זכאי ב)נראה דצ"ל בן זכאי אמר נעקרו ברוב צד אחד כלומר דאינה טרפה עד שיעקרו ברוב מצד אחד. נשתברו ברוב שני צדדין כלומר דאינה טרפה עד שישתברו ברוב שני צדדין:

הכא זה כנגד זה כלומר צלע מכאן וצלע מכאן זה כנגד זה כגיסטרא היא. והא כיון דאמר ר' יוחנן ברוב שני צדדין אי אפשר דלא קיימא חדא זה כנגד זה אלו הצלעות (השבורות) [העקורות]. בוכנא בלא אסיתא כלומר שבורות שלא נעקרה חוליא כולה הכא נעקרה וחוליא עמה. ותיבעי להו לרב כלומר השתא דאמרת דרב כהנא ורב אסי אמרי צלע מכן וצלע מיכן עם חוליא. ותיבעי להו דרב צלע וחוליא אם טרפה אם לאו:

סברי ליבעו מיניה. חדא בעיא דמפשט לן תרתי בעי'. דאי בעינן מיניה חדא צלע וחוליא עמה ואמר לן טרפה סברי אם כן מירתח רתח כלומר אפילו אמר להו טרפה לא צריכי למיבעי חדא דאם כן לחדא [נמי] טרפה כי בעינן מיניה אלו טרפות מירתח רתח חדא טרפה תרתי מיבעיא:

שנחבסה לשון נשברה:

מסורת הש"ס

א לעיל יב.
ב לעיל מב.

אב(א)כַּמָּה חִסָּרוֹן בְּשִׁדְרָה? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שְׁתֵּי חוּלְיוֹת, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: חוּלְיָא אַחַת, וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: וְכֵן לִטְרֵפָה. בגהָכָא – צֵלָע בְּלֹא חוּלְיָא, הָתָם – חוּלְיָא בְּלֹא צֵלָע. (ב)בִּשְׁלָמָא צֵלָע בְּלֹא חוּלְיָא – מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ, אֶלָּא חוּלְיָא בְּלֹא צֵלָע – הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ? בְּשִׁילְהֵי כַּפְלֵי. (ג)מַתְקֵיף לַהּ רַב אוֹשַׁעְיָא: וְלִתְנְיַיהּ גַּבֵּי קוּלֵּי בֵּית שַׁמַּאי וְחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל? אֲמַר לֵיהּ רַב: כִּי אִיתְּשִׁיל – לְעִנְיַן טוּמְאָה אִיתְּשִׁיל, דְּהָווּ לְהוּ בֵּית שַׁמַּאי לְחוּמְרָא. הוְגוּלְגּוֹלֶת שֶׁנֶּחְבְּסָה בְּרוּבָּהּ. בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: רוֹב גּוֹבְהָהּ, אוֹ רוֹב הֶיקֵּיפָהּ? תֵּיקוּ. ווּבָשָׂר הַחוֹפֶה רוֹב הַכֶּרֶס בְּרוּבּוֹ. בָּעֵי רַב אָשֵׁי: בְּרוֹב קָרוּעַ, אוֹ בְּרוֹב נָטוּל? (ד)תִּפְשׁוֹט לֵיהּ מִדִּתְנַן: כֶּרֶס הַפְּנִימִית שֶׁנִּיקְּבָה, אוֹ שֶׁנִּקְרַע רוֹב הַחִיצוֹנָה, וְאָמְרִי בְּמַעַרְבָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: כָּל הַכֶּרֶס כּוּלּוֹ זוֹ הִיא כֶּרֶס הַפְּנִימִי, וְאֵי זֶהוּ כֶּרֶס הַחִיצוֹנָה? בְּשַׂר הַחוֹפֶה אֶת רוֹב הַכֶּרֶס. מִידֵּי הוּא טַעְמָא, אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל, הָכִי אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר נַחְמָנִי אָמַר שְׁמוּאֵל: מָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ מֵילָת. וּדְרוּסַת הַזְּאֵב. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: בִּבְהֵמָה – מִן הַזְּאֵב וּלְמַעְלָה, וּבְעוֹפוֹת – מִן הַנֵּץ וּלְמַעְלָה. זלְמַעוּטֵי מַאי? אִילֵּימָא לְמַעוּטֵי חָתוּל – תְּנֵינָא: "וּדְרוּסַת הַזְּאֵב", וְכִי תֵּימָא הָא קָא מַשְׁמַע לַן דִּזְאֵב בְּגַסָּה נָמֵי דָּרֵיס – וְהָא תְּנַן: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: דְּרוּסַת הַזְּאֵב בְּדַקָּה, וּדְרוּסַת אֲרִי בְּגַסָּה! חוְכִי תֵּימָא, רַבִּי יְהוּדָה מִפְלַג פְּלִיג, וְהָאָמַר רַבִּי בִּנְיָמִין בַּר יֶפֶת אָמַר רַבִּי אִלְעָא: לֹא בָּא רַבִּי יְהוּדָה אֶלָּא לְפָרֵשׁ דִּבְרֵי חֲכָמִים! גַּבְרָא אַגַּבְרָא קָא רָמֵית? אִיבָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם לְמַעוּטֵי חָתוּל, מַהוּ דְּתֵימָא אוֹרְחָא דְמִלְּתָא קָתָנֵי, קָא מַשְׁמַע לַן. טאָמַר רַב עַמְרָם אָמַר רַב חִסְדָּא: דְּרוּסַת חָתוּל וּנְמִיָּה בִּגְדָיִים וּטְלָאִים, דְּרוּסַת חוּלְדָּה בְּעוֹפוֹת. מֵיתִיבִי: דְּרוּסַת חָתוּל, נֵץ וּנְמִיָּה עַד שֶׁתִּינָּקֵב לֶחָלָל, אֲבָל דְּרוּסָה לֵית לְהוּ! יוְתִסְבְּרָא נֵץ לָא דָּרֵיס? וְהָתְנַן: וּדְרוּסַת הַנֵּץ! הָא לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּעוֹפוֹת, כָּאן בִּגְדָיִים וּטְלָאִים. מִכָּל מָקוֹם, לְרַב חִסְדָּא קַשְׁיָא, הוּא דְּאָמַר כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא: בְּרִיבִּי אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ אֵין דְּרוּסָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַצִּילִין, אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מַצִּילִין – יֵשׁ דְּרוּסָה. וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין מַצִּילִין אֵין דְּרוּסָה? וְהָא הַהִיא (תרנגולת) [תַּרְנְגוֹלְתָּא] דַּהֲוַאי בֵּי רַב כָּהֲנָא, דִּרְהַט חָתוּל בָּתְרַהּ, וְעָל לְאִידְרוֹנָא, וְאִיתְחִיד דַּשָּׁא בְּאַפֵּיהּ, וּמַחְיֵיהּ לְדַשָּׁא בְּסִיחוּפֵיהּ, וְאִשְׁתְּכַח עֲלַהּ חַמְשָׁה קוּרְטֵי דְמָא! הַצָּלַת עַצְמָהּ נָמֵי כְּהַצָּלַת אֲחֵרִים דָּמֵי, וְרַבָּנַן – זִיהֲרָא אִית לֵיהּ, וְלָא קָלֵי זִיהֲרֵיהּ. יאאִיכָּא דְּאָמְרִי: הָא מַנִּי? בְּרִיבִּי הִיא, דְּתַנְיָא: בְּרִיבִּי אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ יֵשׁ דְּרוּסָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מַצִּילִין, אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַצִּילִין – אֵין דְּרוּסָה. וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין מַצִּילִין אֵין דְּרוּסָה? וְהָא הַהִיא (תרנגולת) [תַּרְנְגוֹלְתָּא] דַּהֲוַאי בֵּי רַב כָּהֲנָא, דִּרְהַט חָתוּל בָּתְרַהּ וְעַל לְאִידְרוֹנָא, וְאִיתְחִיד דַּשָּׁא בְּאַפֵּיהּ, וּמַחְיֵיהּ לְדַשָּׁא בְּסִיחוּפֵיהּ, וְאִישְׁתְּכַח עֲלֵיהּ חַמְשָׁה קוּרְטֵי דְמָא. הַצָּלַת עַצְמָהּ נָמֵי כְּהַצָּלַת אֲחֵרִים דָּמְיָא. בְּעָא מִינֵּיהּ רַב כָּהֲנָא מֵרַב:

יֵשׁ

כַּמָּה חִסָּרוֹן בַּשִּׁדְרָה וְלֹא תְּטַמֵּא בְּאֹהֶל בְּלֹא בָּשָׂר: **וְכֵן לִטְרֵפָה** דִּלְבֵית הִלֵּל מִטַּרְפָא בַּחֲדָא חוּלְיָא. אַלְמָא לִשְׁמוּאֵל עֲקִירַת חוּלְיָא הוּא דִּטְרֵפָה וְלֹא עֲקִירַת צֵלָע: **בְּשִׁלְהֵי כַּפְלֵי** יֵשׁ חוּלְיוֹת הַרְבֵּה שֶׁאֵין שָׁם צְלָעוֹת: **וְלִתְנְיֵיהּ גַּבֵּי קוּלֵּי בֵּית שַׁמַּאי** אִי לְעִנְיַן טְרֵפָה נָמֵי פְּלִיגִי לִתְנְיֵיהּ בְּעֵדִיּוֹת דְּקָחָשִׁיב הָתָם כָּל קוּלֵּי בֵּית שַׁמַּאי וְחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל דְּהָא לְגַבֵּי טְרֵפָה הָווּ בֵּית שַׁמַּאי לְקוּלָּא: **כִּי אִיתְּשִׁיל** חִסָּרוֹן שִׁדְרָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ: **לְעִנְיַן** טֻמְאַת אֹהֶל נִשְׁאֲלָה לִפְנֵיהֶם בְּכַמָּה חֶסְרוֹנָהּ דְּהָתָם בֵּית שַׁמַּאי לְחוּמְרָא: **רוֹב גָּבְהָהּ** מִן הָעֵינַיִם וּלְמַעְלָה. רוֹב הֶקֵּיפָהּ גָּדוֹל מֵרוֹב גָּבְהָהּ: **בְּרוֹב קָרוּעַ** וכ"ש בְּרוֹב נְטוּלָה: **אוֹ בְּרוֹב נָטוּל** שֶׁנִּטַּל רֻבָּהּ אֲבָל בְּרוֹב קָרוּעַ לֹא מִטַּרְפָא: **תִּפְשׁוֹט** דִּבְרוֹב קָרוּעַ קָאָמַר דְּהָא אוֹ שֶׁנִּקְרַע תְּנַן וּמְפָרְשִׁינַן לְהַאי רוֹב חִיצוֹנָה דְּהַיְינוּ בָּשָׂר הַחוֹפֶה: **מִידֵּי הוּא טַעְמָא** הָא דְּמִיבַּעְיָא לַן בְּרוֹב קָרוּעַ אוֹ בְּרוֹב נָטוּל: **אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל** דְּהָא אִיהוּ אֲמָרָהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא לְעֵיל צֵלָע שֶׁנֶּעֶקְרָה וְכוּ' וּשְׁמוּאֵל לֹא מְפָרֵשׁ לְמַתְנִיתִין כִּדְאָמְרֵי בְּמַעֲרָבָא אֶלָּא מָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ מֵילָת דְּהַיְינוּ בְּכֶרֶס עַצְמוֹ וְאִיהוּ מוֹסִיף הַאי טְרֵפוּת דְּבָשָׂר הַחוֹפֶה אַמַּתְנִיתִין דִּגְמָרָא גְּמִירֵי לֵיהּ וְתַנָּא דְּמַתְנִיתִין מַיְיתֵי לֵיהּ בְּזֶה הַכְּלָל: **מִן הַזְּאֵב וּלְמַעְלָה** הָוֵי דְּרוּסָה וּזְאֵב בִּכְלָל אֲבָל מִזְּאֵב וּלְמַטָּה אֵין לוֹ אֶרֶס חָזָק לְהָמִית בְּהֵמָה אֶלָּא עוֹפוֹת: **וּבְעוֹפוֹת** הַנִּדְרָסִין: **מִן הַנֵּץ וּלְמַעְלָה** יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לִדְרוֹס עוֹף חֲבֵרוֹ: **וְכִי תֵּימָא** אִי לָאו דְּרַב הֲוָה אֲמִינָא לְעוֹלָם חָתוּל נָמֵי הָוְיָא דְּרִיסָה בְּדַקָּה וּמַתְנִיתִין קָא מַשְׁמַע לַן דִּזְאֵב אֲפִילּוּ בְּגַסָּה נָמֵי דָּרֵס וּמִשּׁוּם דַּאֲרִי בְּגַסָּה נָקַט זְאֵב: **גַּבְרָא אַגַּבְרָא** קָא רָמֵית דְּרַבִּי אֶלְעָזָר אַדְּרַב דְּרַב סָבַר רַבִּי יְהוּדָה פְּלִיג ות"ק אֲפִילּוּ בְּגַסָּה קָאָמַר וְאִצְטְרִיךְ דְּרַב לְאַשְׁמוּעִינַן דְּמִן הַזְּאֵב וּלְמַטָּה אֲפִילּוּ בְּדַקָּה נָמֵי לָא דְּלָא תֵּימָא הַאי דְּקָתָנֵי זְאֵב מִשּׁוּם גַּסָּה אֲבָל דַּקָּה אֲפִילּוּ חָתוּל נָמֵי: **וְאִיבָּעֵית אֵימָא לְעוֹלָם** מַתְנִיתִין נָמֵי מְמַעֵט חָתוּל אֲפִילּוּ מִדַּקָּה דִּזְאֵב גּוּפֵהּ דְּקָתָנֵי בְּדַקָּה קָאָמַר כר' בִּנְיָמִין וַאֲתָא רַב לְפָרוֹשֵׁי דְּדַוְקָא נָקַט זְאֵב בְּמַתְנֵי': **מַהוּ דְּתֵימָא** הַאי דְּנָקַט זְאֵב מִשּׁוּם דְּאוֹרְחֵיהּ לְמִדְרַס וּלְעוֹלָם הוּא הַדִּין לְחָתוּל קמ"ל רַב: **נְמִיָּה** חַיָּה הִיא וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהִיא מרטרינ"א בְּלַעַ"ז: **גְּדָיִים וּטְלָאִים** דַּקִּים שֶׁבְּדַקָּה וּמוֹדֶה רַב חִסְדָּא בְּאֵילִים וּרְחֵלִים כְּמַתְנִי': **עַל שֶׁתִּנָּקֵב לֶחָלָל** כְּקוֹץ בְּעָלְמָא וְעַל שֶׁנִּקְּבוּ הַדַּקִּין. וּמִקַּשֵּׁי לְהוּ כְּקוֹץ בִּנְקוּבָה מִכְּלָל דְּאֶרֶס שֶׁלָּהּ אֵין מַזִּיק אֲפִילּוּ לְעוֹפוֹת וְכָל שֶׁכֵּן לִגְדָיִים וּטְלָאִים: **בְּרִיבִּי** שֵׁם חָכָם: **לֹא אָמְרוּ אֵין דְּרוּסָה** לְחָתוּל: **אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַצִּילִין** לָעוֹף אוֹ לִגְדִי מִיָּדוֹ דְּאֵינוֹ כּוֹעֵס כָּל כָּךְ וְלֹא אַלִּים זִהֲרֵיהּ: **אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לָהּ מַצִּיל** הוּא כּוֹעֵס וְיֵשׁ לוֹ אֶרֶס חָזָק וּכְשֶׁמַּכֶּה בְּצִפֹּרֶן מַשְׁלִיךְ בָּהּ אֶרֶס וּלְרַב חִסְדָּא בְּשֶׁיֵּשׁ מַצִּילִין: **בְּסִיחוּפֵיהּ** פלוט"א: **חֲמִשָּׁה קָרְטֵי** דְּמָא אֶרֶס שֶׁל חָמֵשׁ אֶצְבָּעוֹת: **הַצָּלַת עַצְמָהּ** שֶׁהָיָה עַצְמָהּ מַצֶּלֶת גּוּפָהּ וּבוֹרַחַת: **וְרַבָּנַן** דִּפְלִיגִי עֲלֵיהּ דִּבְרִיבִּי דְּאָמְרֵי אֲפִילּוּ יֵשׁ מַצִּילִין אֵין דְּרוּסָה בְּהַאי דְּמָא דְּמִשְׁתַּכַּח בְּלַשָּׁא מִפַּרְקֵי לָךְ: **אִית לֵיהּ זִיהֲרָא וְלָא קָלֵי** אֵינוֹ שׂוֹרֵף: **אִיכָּא דְאָמְרֵי** דְּרַב חִסְדָּא אֲפִילּוּ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַצִּילִין קָאָמַר דְּיֵשׁ דְּרוּסָה וּמַתְנִיתִין דְּנָקַט זְאֵב מִשּׁוּם אִמְּרֵי רַבְרְבֵי נָקַט וְהָא מַתְנִיתִין דְּנָקַט עַד שֶׁתִּנָּקֵב לֶחָלָל בְּרִיבִּי הִיא וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין מַצִּילִין וְרַבָּנַן פְּלִיגֵי עֲלֵיהּ: **לֹא אָמְרוּ יֵשׁ דְּרוּסָה** לְחָתוּל: **אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַצִּילִין כו'** וְרַבָּנַן סָבְרֵי אַף בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַצִּילִין יֵשׁ דְּרוּסָה:

אַלֵּימָא לְמַעוּטֵי חָתוּל כְּלוֹמַר דַּוְקָא זְאֵב דָּרֵס בְּאִמְּרֵי רַבְרְבֵי וְלֹא חָתוּל:

וְכִי תֵּימָא קָמַשְׁמַע לַן דִּזְאֵב בְּגַסָּה נָמֵי דָּרֵס כְּלוֹמַר לְהָכִי נָקַט מִן הַזְּאֵב וּלְמַעְלָה לְאַשְׁמוּעִינַן דְּכָל מִן הַזְּאֵב וּלְמַעְלָה שָׁוֶה לַמָּה אֲרִי בְּגַסָּה אַף זְאֵב בְּגַסָּה:

הָכִי גָּרְסִינַן אָמַר רַב חִסְדָּא דְּרוּסַת חָתוּל וּנְמִיָּה בִּגְדָיִים וּטְלָאִים וְלָא גָּרְסִינַן נֵץ בְּמִלְּתֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא דְּאִי גָּרֵס לֵיהּ א"כ כִּי פָּרֵיךְ לֵיהּ מִבָּרַיְתָא מִנֵּץ נָמֵי פָּרֵיךְ וְכִי מְשַׁנֵּי הוּא דְּאָמַר כִּבְרִיבִּי צָרִיךְ לוֹמַר דְּקָאֵי נָמֵי כִּבְרִיבִּי אַנֵּץ וְאִלּוּ מַתְנִי' קָתָנֵי נֵץ דְּיֵשׁ לוֹ דְּרוּסָה וּמַתְנִיתִין אַיְירֵי בְּכָל עִנְיָן אַף בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַצִּילִין וְכִי תֵּימָא דְּמַאי דִּמְחַלֵּק בְּרִיבִּי הַיְינוּ בִּגְדָיִים וּטְלָאִים אֲבָל בְּעוֹפוֹת לֹא א"כ מַאי קָא פָּרֵיךְ מֵהַהִיא תַּרְנְגוֹלְתָּא דַּהֲוָה בֵּי רַב כָּהֲנָא וְאַף עַל פִּי שֶׁעַל כָּרְחָךְ אָנוּ צְרִיכִין לְחַלֵּק מִשּׁוּם דְּלָא תִּקְשֶׁה בָּרַיְתָא אַמַּתְנִיתִין הַיְינוּ מִשּׁוּם דְּקָסָבַר דִּבְעוֹפוֹת קָלֵי זִהֲרֵיהּ וּבִגְדָיִים וּטְלָאִים לָא קָלֵי זִהֲרֵיהּ אֲבָל בְּרִיבִּי סוֹבֵר דְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַצִּילִין קָלֵי בֵּין בְּעוֹפוֹת בֵּין בִּגְדָיִים וּטְלָאִים אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַצִּילִין אֵין לוֹ כְּלָל אֶרֶס וְאִי הֲוָה גָּרְסִינַן נֵץ בְּמִלְּתָא דְּרַב חִסְדָּא אִם כֵּן אַף בְּנֵץ נָמֵי הָיִינוּ צְרִיכִין לוֹמַר כֵּן וְעוֹד לְאִיכָּא דְּאָמְרֵי דִּמְשַׁנֵּי דְּבָרַיְתָא כִּבְרִיבִּי הִיא א"כ לְרַב חִסְדָּא יֵשׁ דְּרוּסָה לְנֵץ בְּכָל עִנְיָן אַף בִּגְדָיִים וּטְלָאִים וּמַאי אִירְיָא דְּתָנֵי מַתְנִיתִין עוֹף הַדַּק אֲפִילּוּ גְּדָיִים וּטְלָאִים נָמֵי: **מ"מ** לְרַב חִסְדָּא קַשְׁיָא וא"ת וְלִישַׁנֵּי לֵיהּ דְּבָרַיְתָא בְּאִמְּרֵי רַבְרְבֵי וי"ל דְּלוּמְיָא דְּנֵץ קָתָנֵי דְּאַף בִּגְדָיִים וּטְלָאִים אֵין לוֹ דְּרוּסָה וּמִיהוּ לְפָרוּשׁ אִיכָּא דְּאָמְרֵי דְּאוֹקֵי לְבָרַיְתָא כִּבְרִיבִּי וּבְאֵין לוֹ מַצִּילִין לָא הָוֵי חָתוּל דּוּמְיָא דְּנֵץ דִּדְרוּסַת הַנֵּץ בְּעוֹפוֹת בְּכָל עִנְיָן וּבִגְדָיִים וּטְלָאִים לָא דָּרֵס בְּשׁוּם עִנְיָן וּמִתּוֹךְ כָּךְ יִתְיַשֵּׁב דְּמַאי לָא מוֹקֵי בָּרַיְתָא נָמֵי לְלִשָּׁנָא קַמָּא כִּבְרִיבִּי וּבְאֵין לָהֶן מַצִּילִין דְּהָא בְּמַצִּילִין יֵשׁ לָהֶן דְּרוּסָה מִשּׁוּם דְּדוּמְיָא דְּנֵץ קָתָנֵי דְּאֵין לוֹ דְּרוּסָה בְּכָל עִנְיָן:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' מהל' טומאת מת הל' ח:
ב מיי' פי' מהל' שחיטה הל' ב, סמג עשין רלא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נד סעי' ד:
ג מיי' פב' מהל' טומאת מת הל' ח:
ד מיי' פי' מהל' שחיטה הל' ב, סמג עשין רלא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נד סעי' ד:
ה מיי' פי' מהל' שחיטה הל' ו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ל סעי' א:
ו מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ה, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מח סעי' ג:
ז מיי' פה' מהל' שחיטה הל' ד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נז סעי' א:
ח מיי' פה' מהל' שחיטה הל' ד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נז סעי' א:
ט מיי' פה' מהל' שחיטה הל' ד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נז סעי' א:
י מיי' פה' מהל' שחיטה הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' נז סעי' ב:
יא טוש"ע יו"ד סי' נז סעי' ד:

מסורת הש"ס

א עירובין ז.; משנה אהלות; לעיל מב:
ב שבועות לד.; ראש השנה ו:
ג זבחים לח:; יומא פ.
ד לעיל נ:

רבינו גרשום

כמה חסרון בשדרה כלומר לענין נזיר לגלח שאינו מגלח אלא על מת שלם או על רוב בניינו או על רוב מניינו והגולגולת זהו רוב מניינו:

וכמה יהא חסרון. שאינו חשוב רוב בניינו:

בש"א ב' חוליות ובית הלל אומרים אפילו לא חיסרו אלא חוליא אחת אינו סותר ימי נזרו ואינו מגלח ואמר רב יהודה אמר שמואל וכן לטרפה. אפילו לא חיסר אלא חוליא טרפה וכיצד אמרת לאינה טרפה עד שתיעקר צלע מעיקרה. בשלהי כפלי כלומר לחוליא(א)נראה דצ"ל לחוליות יש שם וצלעות ליתא. לית בה צלע. א"כ הוה ליה מקולי דבית שמאי כו' כלומר אי אמרת וכן לטרפה הוו להו ב"ה לחומרא וב"ש לקולא:

א"ל רבא כי אתשיל ההוא לענין כו' כלומר כי אתשיל כמה חסרון בשדרה לענין טומאה איתשיל ולא לענין טרפה דהוו להו ב"ש לחומרא:

ברוב גובה או ברוב היקיפה כו' רוב גובה מקרום של מוח על הפה רוב היקיפה מאזן לאזן:

ותפשוט ליה מהא דתנן או שנקרע רוב החיצונה ואמרי במערבא לכרס החיצונה זהו בשר החופה את רוב הכרס וש"מ לבשר החופה את רוב הכרס ברוב קרוע מידי הוא טעמא אלא לשמואל כו' מי הוא אמורא שאמר בשר החופה את רוב הכרס ברובו שמואל והוא לא סבר למה דתנן או שנקרע רוב החיצונה זה בשר החופה את רוב הכרס לחזין (למיפרך) למימריה בזה הפרק יעקב אמר נחמני אמר שמואל מקום שאין בו מילת זהו כרס הפנימי ואשר הכרס זהו הכרס החיצונה וזהו אם נקרע רוב החיצונה לא אמר מבשר החופה את רוב הכרס אלא תכרס עצמו ועדיין תיבעי לן לשמואל בשר החופה את רוב הכרס ברוב קרוע או ברוב נטול:

בבהמה מן הזאב ולמעלה כלומר כגון דוב וארי שעושות מן הזאב ולמעלה דורסין אבל אם פחות מכאן אין לו דרוסה כגון זה אוסטור בלע"ז:

וכי תימא הזאב אפי' בגסה דורס כלומר דאשמעינן. ואיבעית תימא למעוטי חתול ואי (מתניתא) [מתניתין] הוא אימא אורחא דמלתא קתני כלומר מה דמתקן ודרוסת הזאב דאורחא דמלתא קתני כלומר ואפי' חתול ונחוץ דקתני דרוסת הזאב לא מיבעיא זאב אלא אפי' חתול דמלתא דזאב דהרים קמ"ל דרב הזאב למעוטי חתול שאינו דורס לא דורסה אי לא נימא לאו טרפה בשביל (אדם) [ארם]. נמיה חיה קטנה. אלא במקום שאין מצילין כלומר במקום שאין מעלין שום כך אין מידו שאין כועס עליו אבל במקום שיש מצילין שכועס עליו בכחס אין דורסה. לאישתכחה עליו חמשה קורטי דדמא על בכח:

הצלת עצמה כהצלת אחרים דמי. כלומר כיון דלאיתחיד בכח בלאפיה כעם ולהם. שלא עשת טומאה. כלומר דרוסת הנץ חזין במתניתין שלא עשת טומאה יש לו דרוסה:

יֵשׁ דְּרוּסָה לְחָתוּל אוֹ אֵין דְּרוּסָה לְחָתוּל? אֲמַר לֵיהּ: אַף לְחוּלְדָּה יֵשׁ דְּרוּסָה. יֵשׁ דְּרוּסָה לְחוּלְדָּה אוֹ אֵין דְּרוּסָה לְחוּלְדָּה? אֲמַר לֵיהּ: אַף לְחָתוּל אֵין דְּרוּסָה. לְחָתוּל וּלְחוּלְדָּה, יֵשׁ לָהֶן דְּרוּסָה אוֹ אֵין לָהֶן דְּרוּסָה? אֲמַר לֵיהּ: לְחָתוּל יֵשׁ דְּרוּסָה, לְחוּלְדָּה אֵין דְּרוּסָה. וְלָא קַשְׁיָא: הָא דַּאֲמַר לֵיהּ "אַף לְחוּלְדָּה יֵשׁ דְּרוּסָה" – בְּעוֹפוֹת, הָא דַּאֲמַר לֵיהּ "אַף לְחָתוּל אֵין דְּרוּסָה" – בְּאִימְּרֵי רַבְרְבֵי, הָא דַּאֲמַר לֵיהּ "לְחָתוּל יֵשׁ דְּרוּסָה, לְחוּלְדָּה אֵין דְּרוּסָה" – בִּגְדָיִים וּטְלָאִים. בָּעֵי רַב אָשֵׁי: שְׁאָר עוֹפוֹת טְמֵאִין, יֵשׁ לָהֶן דְּרוּסָה אוֹ אֵין לָהֶן דְּרוּסָה? אֲמַר לֵיהּ רַב הִלֵּל לְרַב אָשֵׁי: כִּי הֲוֵינַן בֵּי רַב כָּהֲנָא, אֲמַר: שְׁאָר עוֹפוֹת טְמֵאִין יֵשׁ לָהֶן דְּרוּסָה. [א]וְהָאֲנַן תְּנַן: "וּדְרוּסַת הַנֵּץ בְּעוֹף הַדַּק"! דְּרוּסַת הָנֵץ בִּדְכְוָותֵיהּ, וְאִינָךְ בִּדְזוּטְרָא מִינַּיְיהוּ. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: דְּרוּסַת הַנֵּץ בִּדְרַבִּי מִינֵּיהּ, וְאִינָךְ בִּדְכְוָותַיְיהוּ. אָמַר רַב כָּהֲנָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב שִׁימִי בַּר אָשֵׁי: אֵין דְּרוּסָה לְשׁוּעָל. אִינִי? וְהָא כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר: מַעֲשֶׂה וְדָרַס שׁוּעָל רָחֵל בַּמֶּרְחָץ שֶׁל בֵּית הִינֵי, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְאָמְרוּ: יֵשׁ דְּרוּסָה! אָמַר רַב סַפְרָא: הָהִיא חָתוּל הֲוָה. [ב]אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב כָּהֲנָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב שִׁימִי בַּר אָשֵׁי: יֵשׁ דְּרוּסָה לְשׁוּעָל. אִינִי? וְהָא כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר: מַעֲשֶׂה וְדָרַס שׁוּעָל רָחֵל בַּמֶּרְחָץ שֶׁל בֵּית הִינֵי, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְאָמְרוּ: אֵין דְּרוּסָה! אָמַר רַב סַפְרָא: הַהוּא כֶּלֶב הֲוָה. אָמַר רַב יוֹסֵף: נָקְטִינַן אֵין דְּרוּסָה לְכֶלֶב. [ג]אָמַר אַבָּיֵי: נָקְטִינַן, אֵין דְּרוּסָה אֶלָּא בַּיָּד, לְאַפּוֹקֵי רֶגֶל דְּלָא. אֵין דְּרוּסָה אֶלָּא בְּצִפּוֹרֶן, לְאַפּוֹקֵי שֵׁן דְּלָא. אֵין דְּרוּסָה אֶלָּא מִדַּעַת, לְאַפּוֹקֵי שֶׁלֹּא מִדַּעַת דְּלָא. אֵין דְּרוּסָה אֶלָּא מֵחַיִּים, לְאַפּוֹקֵי לְאַחַר מִיתָה דְּלָא. אָמְרִי: הַשְׁתָּא שֶׁלֹּא מִדַּעַת אָמְרַתְּ לָא, לְאַחַר מִיתָה מִיבַּעְיָא? לָא צְרִיכָא, דְּדָרֵיס וּפַסְקוּהָ לִידֵיהּ. מַהוּ דְּתֵימָא: בַּהֲדֵי דְּדָרֵיס שָׁדֵי זִיהֲרֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לַן: בַּהֲדֵי דְּשָׁלֵיף שָׁדֵי זִיהֲרֵיהּ. אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמַר רַב: אֲרִי שֶׁנִּכְנַס לְבֵין הַשְּׁוָורִים, וְנִמְצָא צִפּוֹרֶן בְּגַבּוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן – אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא אֲרִי דְּרָסוֹ. מַאי טַעְמָא? רוֹב אֲרָיוֹת דּוֹרְסִין וּמִיעוּטָן אֵין דּוֹרְסִין, וְכָל הַדּוֹרֵס – אֵין צִפָּרְנוֹ נִשְׁמֶטֶת, וְזֹאת, הוֹאִיל וְצִפּוֹרֶן יוֹשֶׁבֶת לוֹ בְּגַבּוֹ – אֵימַר בַּכּוֹתֶל נִתְחַכֵּךְ. אַדְּרַבָּה, רוֹב שְׁוָורִים מִתְחַכְּכִין, וּמִיעוּטָן אֵין מִתְחַכְּכִין, וְכָל הַמִּתְחַכֵּךְ – אֵין צִפּוֹרֶן יוֹשֶׁבֶת לוֹ בְּגַבּוֹ, וְזֶה, הוֹאִיל וְצִפּוֹרֶן יוֹשֶׁבֶת לוֹ בְּגַבּוֹ, אֵימַר אֲרִי דְּרָסוֹ! אִיכָּא לְמֵימַר הָכִי, וְאִיכָּא לְמֵימַר הָכִי – אוֹקֵי (מִילְּתָא) [תּוֹרָא] אַחֶזְקֵיהּ, הָוֵה לֵיהּ סְפֵק דְּרוּסָה; וְרַב לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר: אֵין חוֹשְׁשִׁין לִסְפֵק דְּרוּסָה. (א)אָמַר אַבָּיֵי: לָא אֲמַרַן אֶלָּא צִפּוֹרֶן, אֲבָל מְקוֹם צִפּוֹרֶן – חוֹשְׁשִׁין, וְצִפּוֹרֶן נָמֵי לָא אֲמַרַן אֶלָּא לַחָה, אֲבָל יְבֵשָׁה – עָבְדָה דְּמִשְׁתַּמְטָא. וְלַחָה נָמֵי לָא אֲמַרַן, אֶלָּא חֲדָא, אֲבָל תַּרְתֵּי וּתְלָת – חָיְישִׁינַן, וְהוּא דְּקַיְימָא בְּדָרָא דְּסִיחוּפֵיהּ. [ד]אִיתְּמַר: רַב אָמַר: אֵין חוֹשְׁשִׁין לִסְפֵק דְּרוּסָה, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: חוֹשְׁשִׁין לִסְפֵק דְּרוּסָה. [ה]דְּכוּלֵּי עָלְמָא, סָפֵק עָל, סָפֵק לָא עָל – אֵימָא לָא עָל. סְפֵק כַּלְבָּא, סְפֵק שׁוּנָרָא – אֵימָא כַּלְבָּא. עָל, שְׁתֵיק וְיָתֵיב בֵּינַיְיהוּ – אֵימַר שְׁלָמָא שַׁוִּי. קְטַע רֵישֵׁיהּ דְּחַד מִינַּיְיהוּ – נָח מֵרִיתְחֵיהּ. אִיהוּ קָא מְעַוֵּאי וְאִינְהוּ קָמְקַרְקְרָן – בַּעוּתֵי קָא מְבַעֲתִי אַהֲדָדֵי.

אַף לַחֲלָדָה שֶׁהִיא קְטַנָּה הֵימֶנּוּ יֵשׁ דְּרוּסָה וכ"ש לְחָתוּל: אַף לְחָתוּל שֶׁהוּא גָּדוֹל אֵין דְּרוּסָה וכ"ש לַחֲלָדָה וּלְקַמֵּהּ מְתָרְצִינַן לָהּ: בְּאִמְּרֵי רַבְרְבֵי בִּבְהֵמָה דַּקָּה ס"ל אֵין דְּרוּסָה לְחָתוּל כִּדְאָמַר רַב לְעֵיל (חֻלִּין דַּף נב:) בִּבְהֵמָה מִן הַזְּאֵב וּלְמַעְלָה: בִּגְדָיִים וּטְלָאִים דַּקִּים מְאֹד: שְׁאָר עוֹפוֹת טְמֵאִים חוּץ מִן הַנֵּץ וְהַנֵּץ: וְהָא אֲנַן תְּנַן וּדְרוּסַת הַנֵּץ בְּעוֹף הַדַּק מִכְּלָל דִּשְׁאָר עוֹפוֹת אֲפִלּוּ בְּעוֹף הַדַּק לֹא: בִּדְרַבְרְבֵי מִנֵּהּ וַאֲפִ"ה עוֹף הַדַּק הוּא: בֵּית הִינִי שֵׁם מָקוֹם: בַּיָּד שֶׁהִכָּהוּ בְּיָדוֹ: רֶגֶל אַחֲרוֹנָה: אֲבָל שֵׁן לֹא דְּאֵין אֶרֶס הַחַיָּה בְּשִׁנֶּיהָ: שֶׁלֹּא מִדַּעַת דְּכֵיוָן דְּשֶׁלֹּא מִדַּעַת נָפַל כְּגוֹן מִן הַגַּג עַל הַבְּהֵמָה אע"פ שֶׁנִּתְקְעָה צִפָּרְנוֹ בְּגַבָּהּ אֵין מַשְׁלִיךְ בָּהּ אֶרֶס: לְאַחַר מִיתָה קס"ד שֶׁמֵּת הָאֲרִי וְאַחַר כָּךְ נָפַל עַל הַבְּהֵמָה: דְּדָרֵס מֵחַיִּים וְלֹא הִסְפִּיק לִשְׁלֹף צִפָּרְנוֹ מִמֶּנָּה עַד שֶׁפְּסָקוּ אֶת יָדוֹ וּמִיתָה דְּקָאָמַר מִיתַת הָאֵבֶר שֶׁנֶּחְתַּךְ: דְּשָׁלֵיף כְּשֶׁחוֹלֵץ וּמוֹצִיא צִפָּרְנוֹ מִגַּבָּהּ: וְנִמְצֵאת צִפֹּרֶן תְּלוּשָׁה בְּגַב: רֹב אֲרָיוֹת דּוֹרְסִין כְּלוֹמַר אע"פ שֶׁרֹב אֲרָיוֹת דּוֹרְסִין וְקִים לָן שֶׁכָּל הַדּוֹרֵס אֵין לְךָ אֶחָד בָּהֶן שֶׁתִּשָּׁמֵט צִפָּרְנוֹ: נִתְחַכֵּךְ הַשּׁוֹר וְצִפֹּרֶן זוֹ בַּכֹּתֶל הָיְתָה: רַב לְטַעְמֵהּ לְקַמָּן: מְקוֹם צִפֹּרֶן שֶׁלֹּא נִשְׁמַט וְלֹא נִמְצָא שָׁם הַצִּפֹּרֶן אֶלָּא מְקוֹמָהּ וּמַכָּתָהּ נִכֶּרֶת בַּשּׁוֹר: לַחָה שֶׁהָיָה בָּהּ דָּם: עֲבִידָא דְּמִשְׁתַּמְטָא וְשֶׁמָּא דָּרַס: בְּדָרָא דְּסִיחוּפֵהּ שֶׁעוֹמְדוֹת בְּגַב הַשּׁוֹר כַּסֵּדֶר שֶׁהֵן סְדוּרוֹת בְּיַד הָאֲרִי: אֵימַר כַּלְבָּא וְהָא אָמְרִינַן אֵין דְּרוּסָה לְכֶלֶב דְּאֵין לוֹ אֶרֶס: עַל אֲרִי בֵּינַיְיהוּ וְיָשַׁב שָׁם: שְׁלָמָא שַׁוֵּי עָשָׂה שָׁלוֹם עִמָּהֶם כְּדֶרֶךְ כַּמָּה חַיּוֹת שֶׁנַּעֲשׂוֹת תַּרְבּוּת וְגֵדֵלוֹת עִם בְּנֵי אָדָם וּבְהֵמוֹת וְאֵין מַזִּיקִין: נַח רִתְחֵהּ בְּהָנֵי וְלָא חָיְישִׁינַן לִדְרִיסָה בַּאֲחֵרָנֵי: מְעוּאֵי נוֹהֵם: מְקַרְקְרִין גּוֹעוֹת. דִּלְשׁוֹן נַעֲקַת אֲרִי לְחוּד וּלְשׁוֹן נַעֲקַת כָּל בְּהֵמָה לְחוּד כְּמוֹ בִּלְשׁוֹן עִבְרִית נוֹהֵם לַאֲרִי וְגוֹעֶה לְשׁוֹר וְעָרוּג לְאַיִל וְצָהֵל לְסוּס וְצִפְצוּף לְעוֹפוֹת וְחָרַן לְכֶלֶב:

יֵשׁ דְּרוּסָה לְחָתוּל אוֹ לָאו כו' הָרַב ר' יִצְחָק בר"מ מְפָרֵשׁ לְכָל הָנָךְ בְּעָיוֹת הָוֵי בְּכַמָּה זִמְנִין דְּפַעַם רִאשׁוֹנָה הָיָה עוֹסֵק בְּעוֹפוֹת וְשָׁאֲלוּ אִם יֵשׁ דְּרוּסָה לְחָתוּל וְהֵשִׁיב לוֹ דַּאֲפִלּוּ לַחֲלָדָה יֵשׁ דְּרוּסָה וְשׁוּב הָיָה עוֹסֵק בְּאִמְּרֵי רַבְרְבֵי וְשָׁאֲלוּ אִם יֵשׁ דְּרוּסָה לַחֲלָדָה אִם לָאו וְהֵשִׁיב לוֹ אֲפִלּוּ לְחָתוּל אֵין דְּרוּסָה וְשׁוּב הָיָה עוֹסֵק בִּגְדָיִים וּטְלָאִים וְשָׁאֲלוּ חֲלָדָה וְחָתוּל יֵשׁ לָהֶם דְּרוּסָה אוֹ לֹא וא"ל לְחָתוּל יֵשׁ דְּרוּסָה וְלֹא לַחֲלָדָה וְכֵן הָיָה מְפָרֵשׁ הַהִיא עוּבְדָּא דְּשַׁבָּת פ' תּוֹלִין (שַׁבָּת דַּף קלח. וְשָׁם ל"ה בְּעָא) גַּבֵּי כִּלָּה מַהוּ אָמַר לוֹ אַף מִטָּה אֲסוּרָה מִטָּה מַהוּ א"ל אַף כִּלָּה מֻתֶּרֶת כִּלָּה וּמִטָּה מַהוּ א"ל כִּלָּה אֲסוּרָה וּמִטָּה מֻתֶּרֶת וְלָא קַשְׁיָא כו' וְעוֹד י"ל דְּכָל הָנָךְ הָווּ בְּפַעַם אַחַת בַּתְּחִלָּה שֶׁאֲלוֹ יֵשׁ דְּרוּסָה לְחָתוּל אוֹ לָאו א"ל אַתָּה שׁוֹאֵל סְתָם יֵשׁ דָּבָר שֶׁאַף לַחֲלָדָה יֵשׁ דְּרוּסָה וַהֲדַר בָּעֵי מִנֵּהּ אִם לַחֲלָדָה יֵשׁ דְּרוּסָה בְּכָל מָקוֹם וא"ל אַף לְחָתוּל פְּעָמִים שֶׁאֵין דְּרוּסָה וַהֲדַר בָּעֵי מִנֵּהּ כֵּיוָן דְּזֶה וָזֶה פְּעָמִים יֵשׁ דְּרוּסָה וּפְעָמִים שֶׁאֵין דְּרוּסָה שָׁוִים הֵן אוֹ לָאו אָמַר לוֹ יֵשׁ דָּבָר דִּלְחָתוּל יֵשׁ דְּרוּסָה וְלַחֲלָדָה אֵין דְּרוּסָה וּכְעִנְיָן זֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ הַהִיא דְּשַׁבָּת: **שְׁאָר** עוֹפוֹת טְמֵאִים יֵשׁ לָהֶן דְּרוּסָה אוֹ אֵין לָהֶן דְּרוּסָה הַךְ דְּרוּסָה הַיְנוּ דְּשָׁדֵי זִהֲרֵהּ כִּי שָׁלֵיף וְאֵין זֶה כִּי הַהִיא דִּלְקַמָּן (חֻלִּין נט.) דְּכָל עוֹף הַדּוֹרֵס טָמֵא דְּהָוֵי מִסִּימָנֵי טֻמְאָה וְלָא מִבַּעְיָא לֵיהּ הָכָא אֶלָּא בְּעוֹפוֹת טְמֵאִין אֲבָל פְּשִׁיטָא דְּאֵין דְּרוּסָה לִטְהוֹרִים: **וּבָא** מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים וְאָמְרוּ יֵשׁ דְּרוּסָה וא"ת וְלִישַׁנֵּי לֵיהּ דְּהָכָא רָחֵל קְטַנָּה הָיְתָה וְרַב כָּהֲנָא אַיְירֵי בְּאִמְּרֵי רַבְרְבֵי וְי"ל דְּא"כ מַאי אִרְיָא דְּנָקַט רַב כָּהֲנָא שׁוּעָל אֲפִילּוּ חָתוּל נָמֵי: **וּבָא** מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים וְאָמְרוּ אֵין דְּרוּסָה וא"ת וְלִישַׁנֵּי לֵיהּ דְּהָכָא רָחֵל גְּדוֹלָה הָיְתָה וְכֵן מַשְׁמַע מִדְּלָא נָקַט טָלֶה וי"ל דְּא"כ לָא הֲוָה רַב דִּימִי מַשְׁמִיעֵנוּ שׁוּם חִדּוּשׁ בְּהַאי מַעֲשֶׂה דַּאֲפִילּוּ לְחָתוּל אֵין דְּרוּסָה בְּרַבְרְבֵי: **קָא** מַשְׁמַע לַן דִּבַהֲדֵי דְּשָׁלֵיף שָׁדֵי זִהֲרֵהּ יֵשׁ שֶׁטּוֹעִין לְהַתִּיר לִשְׁחֹט כְּשֶׁהַנֵּץ שׁוֹכֵב ע"ג הָעוֹף וְלֹא הֵסִיר רַגְלָיו עֲדַיִן דַּאֲכַתִּי לָא שָׁלֵיף וְלָא שָׁדֵי בֵּהּ זִהֲרֵהּ וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן דִּכְשֶׁהַנֵּץ רוֹדֵף אַחַר הָעוֹף וְלוֹכְדוֹ מַכֵּהוּ כַּמָּה פְּעָמִים בְּרַגְלָיו וְדוֹרֵס וְשׁוֹלֵף כַּמָּה זִמְנִין: **רֹב** אֲרָיוֹת דּוֹרְסִים וא"ת אֲפִלּוּ אִם תִּמְצָא לוֹמַר דְּצִפֹּרֶן זֶה מֵחֲמַת חִכּוּךְ אָתָא מ"מ אֲפִלּוּ בִּשְׁאָר שְׁוָרִים שֶׁאֵין בָּהֶם צִפֹּרֶן הָיָה לָנוּ לָחוּשׁ כֵּיוָן דְּרֹב אֲרָיוֹת שֶׁבֵּין הַשְּׁוָרִים דּוֹרְסִין וּבְסָמוּךְ נָמֵי דְּקָאָמַר אַבַּיֵּי אֲבָל מְקוֹם צִפֹּרֶן חָיְשִׁינַן לָמָּה לִי מְקוֹם צִפֹּרֶן כְּלָל וְאוֹמֵר ר"ת דְּהָכִי פֵּרוּשׁוֹ רֹב אֲרָיוֹת דּוֹרְסִין כְּלוֹמַר רְאוּיִין לִדְרֹס שֶׁהֵן בְּרִיאִים וְדוֹרְסִים וּמִיעוּטָן חוֹלִין וְאֵין דּוֹרְסִים וְרֹב אֲרָיוֹת הַדּוֹרְסִים שֶׁהֵם בְּרִיאִים אֵין צִפֹּרֶן נִשְׁמֶטֶת מֵהֶן וְזוֹ הוֹאִיל וְצִפֹּרֶן יוֹשֶׁבֶת לוֹ עַל גַּבּוֹ מִסְתָּמָא הַאי אֲרִי חוֹלֶה הוּא וְלֹא מֵחֲמַת דְּרוּסָה בָּא צִפֹּרֶן זֶה לְכָאן אֶלָּא בַּכֹּתֶל נִתְחַכֵּךְ וְהָיָה הָאֲרִי שׁוֹכֵב אֵצֶל הַכֹּתֶל וּמֵחֲמַת שֶׁנִּתְחַכֵּךְ הַשּׁוֹר בַּכֹּתֶל וּבְרַגְלוֹ שֶׁל אֲרִי נִשְׁמְטָה מִמֶּנּוּ הַצִּפֹּרֶן וְיָשְׁבָה לוֹ עַל גַּבּוֹ וּפָרִיךְ אַדְּרַבָּה אע"ג דְּרֹב שְׁוָרִים מִתְחַכְּכִין מ"מ רֹב שְׁוָרִים אֵין מִתְחַכְּכִין בְּמָקוֹם שֶׁרֶגֶל אֲרִי מוּנַחַת שָׁם שֶׁתֵּשֵׁב לוֹ צִפֹּרֶן עַל גַּבּוֹ וְיֵשׁ לִתְלוֹת הַצִּפֹּרֶן בִּדְרִיסַת הָאֲרִי ואע"ג דְּרֹב הַבְּרִיאִים הַדּוֹרְסִים אֵין צִפֹּרֶן נִשְׁמֶטֶת וּמַסִּיק דְּאִיכָּא לְמֵימַר הָכִי וְהָכִי וְרַב לְטַעְמֵהּ דְּלָא חָיְשִׁינַן לִסְפֵק דְּרוּסָה דְּאוֹקְמִינַן אַחֶזְקָתָהּ קַמַּיְיתָא בְּחֶזְקַת שֶׁלֹּא נִדְרַס: **כָּל** הַדּוֹרֵס אֵין הַצִּפֹּרֶן נִשְׁמֶטֶת הַאי כֹּל לָאו דַּוְקָא וְכֵן כָּל הַמִּתְחַכֵּךְ דִּבְסָמוּךְ אֶלָּא כְּלוֹמַר רֹב הַדּוֹרְסִין רֹב הַמִּתְחַכֵּךְ:

מסורת הש"ס

א שבת קיג.

עין משפט נר מצוה

א מיי' פה' מהל' שחיטה הל' ה, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נז סעי' ג:

ב מיי' פה' מהל' שחיטה הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' נז סעי' א:

ג מיי' פה' מהל' שחיטה הל' ז, טוש"ע יו"ד סי' נז סעי' ו ז ח:

ד מיי' פה' מהל' שחיטה הל' יא, טוש"ע יו"ד סי' נז סעי' יד ט:

ה מיי' פה' מהל' שחיטה הל' יב, טוש"ע יו"ד סי' נז סעי' יג:

רבינו גרשום

לאפוקי רגל דלא. כלומר של אחריו:

אלא מדעת. כלומר שדעתו לדרוס אבל שלא מדעת אין חשוב דריסה:

קמ"ל בהדי דשליף שדי זיהרא. כלומר בהדי דשליף ידו מבהמה ובהדי דשליף כבר (ככר) ידו מתה:

אוקי תורא אחזקתיה. כלומר ואין חוששין:

ולא אמרן אלא צפורן. כלומר שנמצא צפורן בגבו של אחד מהן ולא ידעי אי נתחכך אי ארי דרס ונשמט צפורנו דאין חוששין לספק דרוסה. אבל מקום צפורנו כו' כלומר אם נמצא מקום צפורן על גבו ודאי חיישינן:

אלא בלחה כלומר שהצפורן לחה דאמרי' אי דרוסה הוה והצפורן לחה לא הוה מישתמטא אלא ודאי בכותל נתחכך:

והוא דקיימן בדרא דסיחופיה. כלומר דקיימן בשורת אצבעותיו:

ספק על ספק לא על. כלומר ספק על זאב בין בהמות ספק לא על אימור לא על:

בעותי קא מבעתי אהדדי. כלומר לא משום דקא דרים:

עין משפט נר מצוה

א טוש"ע יו"ד סי' נז סעי' כ כא:

ב מיי' פה' מהל' שחיטה הל' יב, טוש"ע יו"ד סי' נז סעי' יג:

ג מיי' פט' מהל' שחיטה הל' כא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' י:

ד מיי' פה' מהל' שחיטה הל' ט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נז סעי' טז:

ה מיי' פז' מהל' שחיטה הל' יב, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' יא:

ו מיי' פה' מהל' שחיטה הל' י, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נז סעי' טז:

רבינו גרשום

דההוא שרקפא לספק דרוסות. כלומר של מלא ספק דרוסות:

ולישהינהו י"ב חדש. כלומר ולאחר י"ב חדש ליסתרו:

יש דרוסה בסימנין או אין דרוסה בסימנין:

כלומר בהמה שדרסה חיה מי צריך למיבדקה בסימנין:

סימנין שנדלדלו. כלומר נידלדלו ממקומן:

המסמסה מהו. כלומר שתמסמס בשר בהמה מהו טרפה אי לא:

נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו. יש אבר שמותרא)ר"ל שמותר אף אם נחסר כמו הטחול והכליות. יש אבר שאסור:

בסימנין עד שיאדימו סימנין עצמן לא חשבינן לה דרוסה:

שַׁרְקָפָא קֵן שֶׁל עוֹפוֹת וּדְרוֹר קֵן לָהּ (תְּהִלִּים פד) מְתַרְגְּמִינַן שֵׁירַקְפָא וּבַקּוּנְטְרֵס פֵּרֵשׁ שֵׁם מָלֵא עוֹפוֹת: **אָתֵי** בְּהוּ לִידֵי תַקָּלָה וְהָא דְּאָמַר לְקַמָּן בְּפִרְקִין (חֻלִּין דַּף נח.) גַּבֵּי בֵּיצֵי סָפֵק טְרֵפָה שֶׁחֲלָאָה קַמָּא מַשְׁהֵינַן לָהּ אִי הָדְרָא טַעֲנָה שְׁרֵיָא וְלָא חָיְישִׁינַן לְתַקָּלָה וְיֵ"ל דְּהָא דְּאָמַר פ"ק דִּפְסָחִים (דַּף כ:) דְּתַקָּלָה עַצְמָהּ תַּנָּאֵי הִיא וְעוֹד הָתָם אִי סוֹפָהּ לִטְעוֹן מְמַהֶרֶת לִטְעוֹן וְעוֹד דִּלְמַאי דְּמַסִּיק הָכָא דִּלְפַרְסוּמֵי מִלְּתָא עֲבִיד הָכִי נִיחָא: **סָפֵק** שֻׁנָּרָא סָפֵק קַנְיָא אֵימַר קַנְיָא לְעֵיל בפ"ב (חֻלִּין דַּף כח. ד"ה אֲתָא) פֵּרַשְׁתִּי וא"ת דִּבְרֵישׁ הַתַּעֲרֹבֶת (זְבָחִים דַּף עַל:) אָמְרִינַן גַּבֵּי נִתְעָרְבָה בִּטְרֵפָה הַאי טְרֵפָה ה"ל אִי קָיָדַע לֵיהּ נִשְׁקְלֵיהּ וְאִי דְּלָא יָדַע לֵיהּ מֵהֵיכָן יָדַע א"ר יַנַּאי דְּאִיעָרַב נְקוּבַת הַקּוֹן בִּדְרוּסַת הַזְּאֵב ור"ל אָמַר דְּאִיעָרַב בִּנְפוּלָה וְרַבִּי יִרְמְיָה אָמַר דְּאִיעָרַב בְּגוּלַל טְרֵפָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר הִיא וּמְפָרֵשׁ דְּכֻלְּהוּ כר' יַנַּאי לָא אָמְרֵי בֵּין נְקוּבַת הַקּוֹן לִדְרוּסַת הַזְּאֵב מְנָא יְדִיעַ הַאי מַשִּׁיךְ וְהַאי עָגִיל וא"כ אֶפְשָׁר לְבָרֵר כָּאן אִי שֻׁנְּרָא אִי קַנְיָא וְיֵ"ל דְּדַוְקָא הָתָם מִן הַזְּאֵב וּלְמַעְלָה אֲבָל בְּשֻׁנְּרָא לָא יְדִיעַ וְאִם תֹּאמַר א"כ לִשַׁנֵּי הָתָם דְּאִיעָרוּב נְקוּבַת הַקּוֹן בִּדְרוּסַת חָתוּל וּבִגְדָיִים וּטְלָאִים וְיֵ"ל דְּנִיחָא לֵיהּ לְאוֹקוֹמֵי בְּכָל הַבְּהֵמוֹת וְהַאי דְּלָא מְשַׁנֵּי דְּאִיעָרוּב דְּרוּסַת הַכֶּלֶב בִּדְרוּסַת הַזְּאֵב דִּלְמָא אֶפְשָׁר לְבָרֵר: **דְּרוּסָה** שֶׁאָמְרוּ צְרִיכָה בְּדִיקָה כו' פ"ה כְּגוֹן סָפֵק דְּרוּסַת אֲרִי אוֹ שֶׁדְּרָסָהּ וְאֵין מְקוֹם הַדְּרִיסָה נִכָּר מִבַּחוּץ מַשְׁמַע דְּוַדַּאי דְּרוּסָה לָא מְהַנְּיָא בְּדִיקָה וְכֵן פֵּרֵשׁ הָרַב רַבִּי יִצְחָק בַּר' מֵאִיר זַ"ל דְּוַדַּאי דְּרוּסָה אֵין לָהּ בְּדִיקָה שֶׁפְּעָמִים שֶׁמַּחֲלִים הַבָּשָׂר וְאֵין יָכוֹל לְכַוֵּן יָפֶה וְנִרְאֶה דְּיֵשׁ בְּדִיקָה אֲפִילּוּ לְוַדַּאי דְּרוּסָה מִדְּקָאָמַר בְּסָמוּךְ בִּדְרוּסָה עַד שֶׁיַּאֲדִים הַבָּשָׂר כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִם וּבְסִימָנִים עַד שֶׁיַּאֲדִימוּ הַסִּימָנִים עַצְמָם אֲבָל אִם הֶאְדִּים הַבָּשָׂר שֶׁכְּנֶגֶד הַסִּימָנִים וְלֹא הֶאְדִּימוּ הַסִּימָנִים כְּשֵׁרָה אע"ג דְּוַדַּאי נִדְרְסָה שֶׁהֲרֵי הֶאְדִּים הַבָּשָׂר וא"כ אִיכָּא וַדַּאי זִיהֲרָא וְעוֹד דְּקָאָמַר בְּסָמוּךְ דְּמוֹרֵי בֵּהּ רַב מִכַּפָּא עַל אַטְמָא וְהַיְנוּ ע"כ וַדַּאי דְּרוּסָה דְּרַב לָא חָיֵישׁ לִסְפֵק דְּרוּסָה דְּלָא הֲדַר בֵּהּ כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס לְעֵיל מֵהַהִיא דְּכָל גַּגּוֹת (עֵירוּבִין צד.) וְהָא דְּאָמַר בְּרֵישׁ פִּרְקִין (חֻלִּין מג.) נָפְקָא מִנַּהּ לִסְפֵק דְּרוּסָה וְלֹא אָמַר לְוַדַּאי דְּרוּסָה מִשּׁוּם דְּאַף לִסְפֵק דְּרוּסָה קַיְימָא לַן דְּחָיְישִׁינַן וְעוֹד מִדְּבָעֵי בְּסָמוּךְ וֶשֶׁט נְקוּבָתוֹ בְּמַשֶּׁהוּ דְּרוּסָתוֹ נָמֵי בְּמַשֶּׁהוּ קָנֶה נְקוּבָתוֹ בְּכְאִסָּר דְּרוּסָתוֹ בְּכַמָּה אַלְמָא אע"ג דְּמַאְדִּים בְּמַשֶּׁהוּ וְנִדְרָס וַדַּאי בָּעֵי לְמֵימַר דְּכָשֵׁר עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ בְּכְאִסָּר וְנִרְאֶה שֶׁגַּם בַּקּוּנְטְרֵס לָא נָקַט סָפֵק דְּרוּסָה אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאָז צָרִיךְ לִבְדֹּק בְּכָל מָקוֹם גַּבָּהּ וּכְרֵסָהּ וְצַלְעָהּ וְכָל מַה שֶּׁכְּנֶגֶד בְּנֵי הַמֵּעַיִם אֲבָל אִם הָיָה נִכָּר מִבַּחוּץ מְקוֹם הַדְּרִיסָה לֹא הָיָה צָרִיךְ לִבְדֹּק אֶלָּא כְּנֶגֶד אוֹתוֹ מָקוֹם:

אַהֲדָדֵי. כִּי פְּלִיגֵי דְּאִיהוּ קָא שָׁתֵיק וְאִינְהוּ קָמְקַרְקְרָן: מָר סָבַר מַעֲשֶׂה קָא עָבֵיד בְּהוּ, וּמָר סָבַר מֵחֲמַת בַּעֲתוּתֵיהּ הוּא דְּקָא עָבְדָן. (א)אָמַר אַמֵּימָר: הִלְכְתָא חוֹשְׁשִׁין לִסְפֵק דְּרוּסָה. אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: הַאי דְּרַב מַאי? אֲמַר לֵיהּ: לָא שְׁמִיעַ לִי, כְּלוֹמַר, לָא סְבִירָא לִי. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: הֲדַר בֵּיהּ רַב לְגַבֵּי דִּשְׁמוּאֵל, דְּהָהוּא שַׁרְקָפָא דִּסְפֵק דְּרוּסוֹת, דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב, שַׁדְּרִינְהוּ לְקַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, חַנְקִינְהוּ וּשְׁדָנְהוּ בְּנַהֲרָא. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ לָא הֲדַר בֵּיהּ – לִישְׁרִינְהוּ? אֶלָּא מַאי הֲדַר בֵּיהּ? לֵיסְרִינְהוּ! אֶלָּא, אַתְרֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל הֲוָה. לְמָה לִי לְמִיחְנְקִינְהוּ? לִישְׁדִּינְהוּ הָכִי בְּנַהֲרָא! מְפָרְחָן וְסָלְקָן. [א]וּלְשַׁהִינְהוּ שְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ? אָתֵי בְּהוּ לִידֵי תַקָּלָה. וְלִיזַבְּנִינְהוּ לְגוֹיִם? אָתוּ לְזַבּוֹנִינְהוּ לְיִשְׂרָאֵל. וְלִיחְנְקִינְהוּ וְלִישְׁדִּינְהוּ לְאַשְׁפָּה? וְלִיטַעְמָיךְ, נִישְׁדִּינְהוּ לִכְלָבִים! אֶלָּא, לְפַרְסוּמֵי מִלְּתָא דְּאִיסּוּרָא. [ב]הָהוּא בַּר אֲוָוזָא דַּהֲוָה בֵּי רַב אָשֵׁי, עָל לְבֵינֵי קַנְיָא, נְפַק אֲתָא כִּי מְמַסְמַס קוֹעֵיהּ דְּמָא. אָמַר רַב אָשֵׁי: לָא אָמְרִינַן סְפֵק כַּלְבָּא סְפֵק שׁוּנְרָא – אֵימַר כַּלְבָּא? הָכָא נָמֵי, סְפֵק קַנְיָא סְפֵק שׁוּנְרָא – אֵימַר קַנְיָא מַחְיֵיהּ. אָמְרֵי בְּנֵי רַבִּי חִיָּיא: דְּרוּסָה שֶׁאָמְרוּ – צְרִיכָה בְּדִיקָה כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִים. אָמַר רַב יוֹסֵף: הָא דִּבְנֵי רַבִּי חִיָּיא – כְּבָר פֵּירְשָׁהּ שְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס: דְּרוּסָה שֶׁאָמְרוּ – צְרִיכָה בְּדִיקָה כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִים. בָּעֵי אִילְפָא: יֵשׁ דְּרוּסָה לְסִימָנִים אוֹ אֵין דְּרוּסָה לְסִימָנִים? אָמַר רַבִּי זֵירָא: הָא דְּבָעֵי אִילְפָא – כְּבָר פֵּירְשָׁהּ רַב חָנָן בַּר רָבָא, דְּאָמַר רַב חָנָן בַּר רָבָא אָמַר רַב: דְּרוּסָה שֶׁאָמְרוּ צְרִיכָה בְּדִיקָה כְּנֶגֶד בֵּית הֶחָלָל כּוּלּוֹ, וַאֲפִילּוּ בְּסִימָנִין. [ג]בָּעֵי אִילְפָא: סִימָנִין שֶׁנִּדַּלְדְּלוּ, בְּכַמָּה? אָמַר רַבִּי זֵירָא: הָא דְּבָעֵי אִילְפָא – כְּבָר פֵּירְשָׁהּ רַבָּה בַּר בַּר חָנָה, דְּאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר שְׁמוּאֵל: סִימָנִים שֶׁנִּדַּלְדְּלוּ בְּרוּבָּן. [ד]בָּעֵי רַב אַמֵּי: הַמְסֻמָּסָה מַהוּ? אָמַר רַבִּי זֵירָא: הָא דְּבָעֵי רַב אַמֵּי – כְּבָר פֵּירְשָׁהּ רַב יְהוּדָה, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: בִּדְרוּסָה, עַד שֶׁיַּאֲדִים בָּשָׂר כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִים; נִתְמַסְמֵס הַבָּשָׂר – רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִילּוּ אֵינוֹ. [ה]הֵיכִי דָּמֵי נִתְמַסְמֵס? אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: כֹּל שֶׁהָרוֹפֵא גּוֹרְדוֹ וּמַעֲמִידוֹ עַל בָּשָׂר חַי. אָמַר רַב אָשֵׁי: כִּי הֲוֵינַן בֵּי רַב כָּהֲנָא, אַיְיתוֹ קַמַּן הָהִיא רֵיאָה, דְּכִי הֲווֹ מוֹתְבִי לַהּ – יָתְבָה שַׁפִּיר, וְכִי הֲווֹ מַדְלוּ לַהּ – הֲוָה תָּלְחָה וְנָפְלָה תִּילְחֵי תִּילְחֵי, וְטָרֵיפְנָא לַהּ מִדְּרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ. [ו]רַב נַחְמָן אָמַר: בְּקוֹץ – עַד שֶׁתִּינָּקֵב לֶחָלָל, בִּדְרוּסָה – מִשֶּׁיַּאֲדִים בָּשָׂר כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִים. רַב זְבִיד מַתְנֵי הָכִי: בִּדְרוּסָה – מִשֶּׁיַּאֲדִים בָּשָׂר כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִים, בְּסִימָנִים – עַד שֶׁיַּאֲדִימוּ סִימָנִים עַצְמָם. אָמַר רַב פַּפִּי, בָּעֵי רַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי:

וֶושֶׁט

אַהֲדָדֵי דִּכְשֵׁם שֶׁהֵם נִבְעָתִים מִמֶּנּוּ כָּךְ הוּא נִבְעָת מֵהֶם וְאֵין לָחוּשׁ: **שַׁרְקָפָא** שֶׁל מָלֵא עוֹפוֹת שֶׁנִּכְנַס הַנֵּץ בֵּינֵיהֶם: **אַתְרֵהּ** דִּשְׁמוּאֵל הֲוָה וְלָאו אוֹרַח אַרְעָא לְאוֹרוֹיֵי קַמֵּהּ בְּאַתְרֵהּ בְּדָבָר שֶׁהֵן שָׁוִין בּוֹ אֲבָל אִי הֲווּ פְּלִיגֵי בָּהּ לֹא הָיָה מַשְׁהֵי לְהוּ קַמֵּהּ לְהַפְסִיד מָמוֹן יִשְׂרָאֵל דִּבְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חִלּוּל הַשֵּׁם אֵין חוֹלְקִין כָּבוֹד לָרַב כָּךְ שָׁמַעְתִּי ול"נ דה"ג אֶלָּא אַתְרֵהּ דִּשְׁמוּאֵל הֲוָה וּמֵהָכָא לֹא תִּפְשׁוֹט דְּהָדַר בֵּהּ רַב דְּלָאו אוֹרַח אַרְעָא לְמִשְׁרֵי בְּאַתְרֵהּ מִלְּתָא דְּאִיהוּ אָסַר וְהָכִי אָמְרִינַן בְּעֵירוּבִין (דַּף צד.) וְרַב אִי ס"ל לְאִסּוּר נֵימָא לֵהּ אַתְרֵהּ דִּשְׁמוּאֵל הֲוָה: **לִשְׁדִּינְהוּ** הָכִי יַשְׁלִיכֵם לַנָּהָר כְּמוֹת שֶׁהֵם: **מְפָרְחָן וְסָלְקָן** וְצָדִין אוֹתָן צַיָּדִים וְיִמְכְּרוּ לְיִשְׂרָאֵל: **וְלִשְׁהִינְהוּ י"ב חֹדֶשׁ** כְּדִין סָפֵק טְרֵפָה כִּדְלְקַמָּן בְּפִרְקִין (חֻלִּין דַּף נח.): **לִידֵי תַקָּלָה** אַיְּידֵי דַּהֲוָה בְּהוּ טוּבָא לָא מָצֵי לְאִזְדְּהוּרֵי בְּהוּ וְאָתֵי לְמֵיכַל חַד מִנַּיְהוּ: **אָתוּ** עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וְהָדְרֵי וּמְזַבְּנֵי לָהּ לְיִשְׂרָאֵל: **לְפַרְסוּמֵי מִלְּתָא** וְכִי אָזַל נְגַהֲרָא אָוְשָׁא מִלְּתָא טְפֵי. וּלְפִי שֶׁעוֹפוֹת דַּקִּים הָיוּ וּמְרֻבִּים הָיוּ לֹא יָכוֹל לְבָדְקָן וּלְהַתִּירָן בִּבְדִיקָה מִפְּנֵי הַטֹּרַח שֶׁמָּא יִטְעֶה בְּאַחַת מֵהֶן אִי נָמֵי אַיְּידֵי דְּקַלִּישׁ זִהֲרֵהּ דְּנֵץ לֹא מַאְדִּים בָּשָׂר וְלָא מִנְּכַר וְדָבָר זֶה נִרְאֶה לִי: **מְמַסְמֵס** מְלַכְלֵךְ: **דְּרוּסָה** שֶׁאָמְרוּ כְּגוֹן סָפֵק דְּרוּסַת אֲרִי אוֹ שֶׁרְאָהוּ שֶׁדְּרָסָהּ וְאֵין מְקוֹם הַדְּרִיסָה נִכָּר מִבַּחוּץ: **צְרִיכָה לִבְדֹּק** גַּבָּהּ וּכְרֵסָהּ וְצַלְעָהּ וְכָל שֶׁכְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִם וְאִם הֶאְדִּים שָׁם בָּשָׂר שנקוטרול"א זֶהוּ הָאֹדֶם וּטְרֵפָה שֶׁסּוֹפוֹ לִשָּׂרֵף עַד שֶׁיִּנָּקֵב אֶת בְּנֵי מֵעַיִם וְאִם לֹא הֶאְדִּים בָּשָׂר שָׁם אֵין צָרִיךְ לִבְדֹּק בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁאֵין דְּרוּסָה אֶלָּא כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִם דְּלָא מִטַּרְפָא בְּמָקוֹם אַחֵר: **יֵשׁ דְּרוּסָה לְסִימָנִין** אִם דְּרָסָהּ כְּנֶגְדָּם מִי הָוֵי טְרֵפָה מִי אָמְרִינַן קָשִׁין הֵן אֵצֶל דְּרוּסָה וּכְשֵׁרָה אוֹ לֹא: **כְּנֶגֶד בֵּית הֶחָלָל כֻּלּוֹ** וּלְאַפּוֹקֵי עָבִי הַצַּוָּאר אוֹ הַיְּרֵכַיִם: **סִימָנִים שֶׁנִּדַּלְדְּלוּ** אַיְּידֵי דְּא"ר זֵירָא בְּהָנָךְ תַּרְתֵּי דִּלְעֵיל כְּבָר פֵּרְשָׁהּ פְּלוֹנִי קָמְסַדֵּר וְאָזֵיל לְכָל הָנָךְ דְּאָמַר בְּהוּ ר' זֵירָא הָכִי: **נִדַּלְדְּלוּ** נֶעֶקְרוּ בִּמְקוֹמוֹת הַרְבֵּה: **הַמְּסֻמְסָה** מַהוּ כְּגוֹן דְּרָסָהּ בְּרַךְ שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד הֶחָלָל וְרָאִינוּ שֶׁנִּקַּב הַבָּשָׂר לְאַחַר זְמַן מַהוּ: **כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִם** אֲפִילּוּ בְּהֶאֱדִימָה: **נִתְמַסְמֵס הַבָּשָׂר** בְּמָקוֹם אֶחָד: **רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ אֵינוֹ** וְאִם יֵשׁ בּוֹ טְרֵפוֹת בְּנִטַּל כֻּלּוֹ כְּגוֹן צֹמֶת הַגִּידִין טְרֵפָה דְּהַאי נָמֵי כְּנָטוּל דָּמֵי: **גּוֹרְדוֹ** אִם הָיָה בָּא לִרְפְאוֹתוֹ גּוֹרְדוֹ וּמַשְׁלִיכוֹ עַד הַבָּשָׂר הַחַי: גּוֹרְדוֹ בְּלַע"ז: **תַּלְחָה** מִתְפָּרֶקֶת וְנוֹפְלִין מִמֶּנָּה חֲתִיכוֹת חֲתִיכוֹת: **מִדְּרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ** דְּאָמַר כֹּל שֶׁהָרוֹפֵא גּוֹרְדוֹ קָרוּי הַמְּסֻמְסָה וּכְאִלּוּ אֵינוֹ וְהָוְיָא לָהּ רֵאָה שֶׁחֲסֵרָה: **בְּקוֹץ עַד שֶׁתִּנָּקֵב לֶחָלָל** אֲבָל הַנּוֹגֵעַ לַחֲלָל יֵשׁ לָחוּשׁ שֶׁמָּא נִקְבוּ הַדַּקִּין וּבִבְדִיקָה אִי אֶפְשָׁר מִפְּנֵי שֶׁאֵין נֶקֶב דַּק נִכָּר בָּהֶן: **בְּסִימָנִין** דְּרָסָהּ בְּסִימָנִין: **עַד שֶׁיַּאֲדִימוּ** הֵן עַצְמָן אֲבָל מִשּׁוּם הַאֲדָמַת בָּשָׂר שֶׁכְּנֶגְדָּן לֹא מִטַּרְפָא דְּרוֹב סִימָנִין קָשִׁין הֵן וְאֵין אֹדֶם שׁוֹלֵט בָּהֶן אֲבָל כִּי הֶאְדִּימוּ הֵן עַצְמָן הֲרֵי נִגְלֶה שֶׁשָּׁלַט בָּהֶן:

מסורת הש"ס

א לקמן סב.; בבא בתרא קסה.

גליון הש"ס

גמ' נתמסמס וכו'. עיין לקמן דף עז ע"א תוס' ד"ה נתמסמס:

אב וֶשֶׁט נְקוּבָתוֹ בְּמַשֶּׁהוּ, דְּרוּסָתוֹ בְּמַשֶּׁהוּ. קָנֶה נְקוּבָתוֹ בִּכְאִיסָּר, דְּרוּסָתוֹ בְּכַמָּה? בָּתַר דְּבַעְיָא הֲדַר פַּשְׁטַהּ: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה בְּמַשֶּׁהוּ. מַאי טַעְמָא? זִיהֲרֵיהּ מִקְלָא קָלֵי וְאָזֵיל. יָתֵיב רַב יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מָרְתָּא קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, וְיָתֵיב וְקָאָמַר: דְּרוּסָה שֶׁאָמְרוּ – צְרִיכָה בְּדִיקָה כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִים. רַב נַחְמָן אָמַר: הָאֱלֹהִים! מוֹרֵי בַּהּ רַב מִכַּפָּא וְעַד אַטְמָא. גמַאי כַּפָּא? אִילֵימָא כַּפָּא דִּידָא – הַיְינוּ כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִים, אֶלָּא מִכַּפָּא דְּמוֹחָא עַד אַטְמָא. כִּי סְלֵיק רַב חִיָּיא בַּר יוֹסֵף, אַשְׁכְּחִינְהוּ לְרַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ דְּיָתְבִי וְקָאָמְרִי: דְּרוּסָה שֶׁאָמְרוּ – צְרִיכָה בְּדִיקָה כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִים. אֲמַר לְהוּ: הָאֱלֹהִים! מוֹרֵי בַּהּ רַב מִכַּפָּא וְעַד אַטְמָא. אֲמַר לֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ: מַנּוּ רַב וּמַנּוּ רַב? וְלָא יָדַעְנָא לֵיהּ! אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וְלָא נְהִירָא לֵיהּ לְאוֹתוֹ תַּלְמִיד שֶׁשִּׁימֵּשׁ אֶת רַבִּי רַבָּה, וְרַבִּי חִיָּיא? וְהָאֱלֹהִים! כׇּל אוֹתָן שָׁנִים שֶׁשִּׁימֵּשׁ אוֹתוֹ תַּלְמִיד בִּישִׁיבָה, אֲנִי שִׁמַּשְׁתִּי בַּעֲמִידָה, וּמַאן גְּבַר? הוּא גְּבַר בְּכוּלָּא. המִיָּד פָּתַח רֵישׁ לָקִישׁ וַאֲמַר: בָּרַם זָכוּר אוֹתוֹ הָאִישׁ לַטּוֹב, שֶׁאָמְרוּ שְׁמוּעָה מִפִּיו: שְׁמוּטָה וּשְׁחוּטָה – כְּשֵׁרָה, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַשְּׁמוּטָה שֶׁתֵּיעָשֶׂה שְׁחוּטָה. ווְרַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: יָבִיא וְיַקִּיף. זאָמַר רַב נַחְמָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁלֹּא תָּפַס בְּסִימָנִים, אֲבָל תָּפַס בְּסִימָנִים וְשָׁחַט – אֶפְשָׁר לַשְּׁמוּטָה שֶׁתֵּיעָשֶׂה שְׁחוּטָה. זֶה הַכְּלָל, לְאֵתוֹיֵי מַאי? לְאֵתוֹיֵי שַׁב שְׁמַעְתָּתָא. חדְּבֵי יוֹסֵף רִישְׁבָּא מָחוּ בְּגִידָא נַשְׁיָא וְקָטְלִי, אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא, אֲמַר לְהוּ: וְכִי לְהוֹסִיף עַל הַטְּרֵפוֹת יֵשׁ? אֵין לְךָ אֶלָּא מַה שֶּׁמָּנוּ חֲכָמִים! רַב פָּפָּא בַּר אַבָּא רִישְׁבָּא, מָחוּ בְּכוּלְיָא וְקָטְלִי. אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַבָּא, אֲמַר לְהוּ: וְכִי לְהוֹסִיף עַל הַטְּרֵפוֹת יֵשׁ? אֵין לְךָ אֶלָּא מַה שֶּׁמָּנוּ חֲכָמִים! וְהָא קָא חָזֵינַן דְּקָא מֵתָה! גְּמִירִי דְּאִי בָּדְרִי לַהּ סַמָּא, חַיָּיא. ט־

יד(א) מַתְנִי׳ וְאֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת בַּבְּהֵמָה, נִיקְּבָה הַגַּרְגֶּרֶת אוֹ שֶׁנִּסְדְּקָה. עַד כַּמָּה תֶּחְסַר? רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: עַד כְּאִיסָּר הָאִיטַלְקִי. נִפְחֲתָה הַגּוּלְגּוֹלֶת וְלֹא נִיקַּב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ, נִיקַּב הַלֵּב וְלֹא לְבֵית חֲלָלוֹ, נִשְׁבְּרָה הַשִּׁדְרָה וְלֹא נִפְסַק הַחוּט שֶׁלָּהּ, נִיטְּלָה הַכָּבֵד וְנִשְׁתַּיֵּיר הֵימֶנָּה כְּזַיִת. טו־יט הֶמְסֵס וּבֵית הַכּוֹסוֹת, שֶׁנִּיקְּבוּ זֶה לְתוֹךְ זֶה. נִיטַּל הַטְּחוֹל, נִיטְּלוּ הַכְּלָיוֹת, נִיטַּל לֶחִי הַתַּחְתּוֹן, נִיטְּלָה הָאֵם שֶׁלָּהּ, וַחֲרוּתָהּ בִּידֵי שָׁמַיִם. הַגְּלוּדָה – רַבִּי מֵאִיר מַכְשִׁיר, וַחֲכָמִים פּוֹסְלִין. גְּמָ׳ אִתְּמַר: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: "אֵלּוּ טְרֵפוֹת" דַּוְקָא, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: "אֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת" דַּוְקָא. בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי? בִּדְרַב מַתְנָא, דְּאָמַר רַב מַתְנָא: הַאי בּוּקָא דְּאַטְמָא דְּשָׁף מִדּוּכְתֵּיהּ – טְרֵפָה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: "אֵלּוּ טְרֵפוֹת" דַּוְקָא, תְּנָא טְרֵפוֹת, וּתְנָא "זֶה הַכְּלָל",

וְחַזְיֵיהּ

וֶשֶׁט נְקוּבָתוֹ בְּמַשֶּׁהוּ תְּנַן (לְעֵיל חֻלִּין דַּף מג.) הִלְכָּךְ דְּרוּסָתוֹ נָמֵי פְּשִׁיטָא לִי לִבְמַשֶּׁהוּ: קָנֶה נְקוּבָתוֹ בִּכְאִסָּר תְּנַן: דְּרוּסָתוֹ בְּכַמָּה רֹחַב צָרִיךְ לְהַחְלִיס: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה וֶשֶׁט וְקָנֶה דְּרוּסָתוֹ בְּמַשֶּׁהוּ: מַאי טַעְמָא זִיהֲרָא מִיקְלָא קָלֵי וְאָזֵל גָּרְסִינַן: מוֹרֵי בָּהּ רַב רַב הָיָה רָגִיל לְהוֹרוֹת שֶׁצְּרִיכָה בְּדִיקָה מִכַּפָּא וְעַד אַטְמָא: כַּפָּא דִּידָא שֶׁל יָד דְּהַיְינוּ עֶצֶם רְחָבָה שֶׁל כָּתֵף אשפלדו"ן בְּלַעַ"ז: עַד אַטְמָא הַיָּרֵךְ דְּהַיְינוּ כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִם דְּרֵאָה וְכָבֵד נָמֵי מִקְרוּ בְּנֵי מֵעַיִם לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף נו:) גַּבֵּי נֶחְמְרוּ בְּנֵי מֵעֶיהָ: כַּפָּא דְּמוֹחָא כַּף הַגֻּלְגֹּלֶת דְּהַיְינוּ כָּל הֶחָלָל וְאַף כְּנֶגֶד הַסִּימָנִים: מַנּוּ רַב וּמַנּוּ רַב מִי הוּא זֶה רַב שֶׁאוֹמְרִים לְפָנֵינוּ כָּל שָׁעָה: וְלָא נְהִירָא לֵיהּ אֵין אַתָּה זָכוּר מִי הוּא וַהֲלֹא רָאִיתִי קֹדֶם שֶׁהָלַךְ לְבָבֶל שֶׁהָיָה מְשַׁמֵּשׁ אֶת הַנָּשִׂיא: בִּישִׁיבָה הוּא הָיָה יוֹשֵׁב וַאֲנִי עוֹמֵד שֶׁהָיָה חָשׁוּב מִמֶּנִּי: וּמַאן גְּבַר בַּמֶּה הוּא גָּדוֹל: בְּכֻלָּא בַּתּוֹרָה וּבַחֲסִידוּת: פָּתַח ר"ל וְאָמַר נְהִירָא לִי וְזָכוּר הוּא לַטּוֹב: שְׁמוּטָה וּשְׁחוּטָה נִמְצֵאת גַּרְגֶּרֶת שְׁמוּטָה וּשְׁחוּטָה וְאֵין יָדוּעַ אִם קֹדֶם שְׁחִיטָה נִשְׁמְטָה: כְּשֵׁרָה שֶׁאִם נִשְׁמְטָה תְּחִלָּה הָיְתָה יוֹרֶדֶת לְמַטָּה וְשׁוּב אֵינָהּ נִשְׁחֶטֶת: וְיַקִּיף יַחְתְּכֶנָּה בְּמָקוֹם אַחֵר אִם דּוֹמִין מַרְאֵיהֶן שֶׁל חֲתָכִים טְרֵפָה דְּהוֹאִיל וְדוֹמִין י"ל שֶׁאַף חֲתָךְ הָרִאשׁוֹן לְאַחַר עִקּוּר נַעֲשָׂה: שַׁב שְׁמַעְתָּתָא בְּרֵישׁ פִּרְקִין (חֻלִּין דַּף מג.): רִשְׁבָּא נַיָּד: מָחוּ לְחַיּוּתָא: בְּגִידָא דְּנָשִׁיא בְּחִצִּים אוֹ בְּמַקֵּל: וְקָטְלִי שֶׁהָיְתָה מֵתָה בְּכָךְ: אֲתוֹ לְקַמֵּהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה לִשְׁאֹל עַל כָּךְ שֶׁאִם לָקְתָה בְּגִיד הַנָּשֶׁה שֶׁלָּהּ תְּהֵא טְרֵפָה אַחֲרֵי שֶׁאָנוּ רוֹאִין שֶׁהִיא מֵתָה בְּמַכָּה זוֹ: אֶלָּא מַה שֶּׁמָּנוּ חֲכָמִים וּלְקַמֵּהּ פָּרִיךְ הָא קָא חָזֵינַן דְּמֵתָה: מָחוּ בְּכוּלְיָתָא מַכִּין בְּחֵץ הַחַיָּה בְּכוּלְיָתָא מִלְמַעְלָה וּמְכַוְּנִים שֶׁאֵין הַחֵץ נִכְנָס וְיוֹרֶדֶת לְמַטָּה מִן הַכְּלָיוֹת לֶחָלָל: וְקָטְלִי מֵתָה מֵאֵלֶיהָ: אֲתוֹ לְקַמֵּהּ לִשְׁאוֹל אִם יִשְׁחָטוּהָ אַחַר הַמַּכָּה מַהוּ: דְּאִי בָּדְרִי לַהּ סַמָּא אִם מְפַזְּרִין עָלֶיהָ סַם: מַתְנִי' נִקְּבָה הַגַּרְגֶּרֶת בְּלֹא חֶסְרוֹן אִסָּר כִּדְמְפָרֵשׁ: אוֹ שֶׁנִּסְדְּקָה לְאָרְכָּהּ וּכְדַאֲמַרַן אִם נִשְׁתַּיֵּיר הֵימֶנָּה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה: נִפְחֲתָה הַגֻּלְגֹּלֶת הָעֶצֶם נִפְחַת וְרוֹאִין אָנוּ שֶׁלֹּא נִקַּב הַקְּרוּם: זֶה לְתוֹךְ זֶה שֶׁסְּמוּכִין הֵן וְדָפְנַן שֶׁל שְׁנֵיהֶם חֲלוּקִים זֶה לָזֶה וּבְאֶמְצָעִיתָן הֵן נְקוּבִין זֶה לָזֶה וְאִם חָזְרוּ וְנִקְּבוּ בְּמָקוֹם אַדְּיַקְתְּ לְדָפְנוֹתֵיהֶן אֵין הַנֶּקֶב נִרְאֶה לַחוּץ אֶלָּא זֶה לְתוֹךְ זֶה כְּשֵׁרָה דְּהָא לְהָדְלֵי נָמֵי שַׁפְכִי: נִטַּל לֶחִי הַתַּחְתּוֹן מֵעַל הַבָּשָׂר וְהַסִּימָנִים מְחֻבָּרִים בַּבָּשָׂר: הָאֵם מלרי"ן שֶׁל נְקֵבָה שֶׁהַוָּלָד מֻנָּח בָּהּ: וַחֲרוּתָהּ בִּידֵי שָׁמַיִם מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא (לְקַמָּן חֻלִּין נה:) שֶׁנִּמְקָה רֵאָה שֶׁלָּהּ בִּידֵי שָׁמַיִם כְּגוֹן שֶׁנִּבְעֲתָה מִקּוֹל רַעַם וּבְרָקִים. חֲרוּתָהּ קָשֶׁה כַּחֲרִיּוֹת דֶּקֶל. וּבַגְּמָ' (שָׁם) מְפָרֵשׁ מְנָא יָדַע אִם בִּידֵי שָׁמַיִם אִם בִּידֵי אָדָם: הַגְּלוּדָה שֶׁנִּטַּל עוֹרָהּ אוֹ מֵחֲמַת שְׁחִין אוֹ מֵחֲמַת מְלָאכָה וְלֹא נִשְׁתַּיֵּיר כְּלוּם. וּבַגְּמָ' (שָׁם) מְפָרֵשׁ כַּמָּה יִשָּׁאֵר מִן הָעוֹר וּתְהֵא כְּשֵׁרָה: גְּמ' כָּל הֵיכָא דְּתָנֵי אֵלּוּ מִעוּטָא מַשְׁמַע אֵלּוּ וְתוּ לָא: תָּנָא טְרֵפוֹת חַשְׁבִינְהוּ לִטְרֵפוֹת: וְתָנָא זֶה הַכְּלָל לַאֲתוּיֵי הָנָךְ דְּלָא תְּנָנְהוּ:

אֵלִימָא כַּפָּא דִּידָא הַיְינוּ כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִם פֵּרֵשׁ הַקּוּנְטְרֵס כַּפָּא דִּידָא עֶצֶם רָחָב שֶׁל כָּתֵף שֶׁקּוֹרִין אשפלדו"ן בְּלַעַ"ז עַל אַטְמֵא הַיָּרֵךְ דְּהַיְינוּ כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִם דְּרֵאָה וְכָבֵד נָמֵי מִקְרוּ בְּנֵי מֵעַיִם לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף נו:) גַּבֵּי נֶחְמְרוּ בְּנֵי מֵעַיִם וְקָשֶׁה לְפֵרוּשׁוֹ דִּנְהִי דִּבְלְשׁוֹן מִשְׁנָה וּבָרַיְתָא הָווּ בִּכְלָל בְּנֵי מֵעַיִם בִּלְשׁוֹן אָמוֹרָאֵי לָא הָווּ בִּכְלָל כִּדְמוֹכַח לְעֵיל (חֻלִּין דַּף נח:) גַּבֵּי נְפוּלָה דְּקָאָמַר אֵימַר נְפוּלָה שֶׁאָמְרוּ צְרִיכָה בְּדִיקָה כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִם וּמַר זוּטְרָא מוֹסִיף כְּנֶגֶד כָּל הֶחָלָל מַשְׁמַע דְּלָא מִקְרֵי בְּנֵי מֵעַיִם אֶלָּא כֶּרֶס וְדַקִּין וַאֲתָא מַר זוּטְרָא לְאוֹסוֹפֵי עַל כְּנֶגֶד הַדְּפָנוֹת כְּגוֹן רֵאָה וְלֵב וְכָבֵד וְקֻרְקְבָן וּבָתַר הָכִי בָּעֵי רַב הוּנָא נֶגֶד הַסִּימָנִין מַאי וַאֲמַר לֵיהּ רַב אַשִׁי דְּקָשִׁין הֵן אֵצֶל נְפִילָה וְכֵן לְעֵיל (חֻלִּין דַּף נג:) דְּקָאָמַר שְׁמוּאֵל דְּרוּסָה שֶׁאָמְרוּ צְרִיכָה בְּדִיקָה כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִם וְאַחַ"כ מוֹסִיף רַב חָנָן בַּר רַבָּא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב כָּל הֶחָלָל וְנִרְאֶה דְּכַפָּא דִּידָא דְּהָכָא מִסּוֹף כַּפָּא דִּידָא עַל אַטְמֵא דְּאֵין בִּכְלָל זֶה אֶלָּא כֶּרֶס וְדַקִּין וּלְהָכֵי פָּרִיךְ הַיְינוּ כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִם וְהָא דְּלָא מְשַׁנֵּי מִתְּחִלַּת כַּפָּא שֶׁבָּא לְהוֹסִיף אַף רֵאָה וְכָבֵד מִשּׁוּם דְּמַשְׁמַע לֵיהּ כַּפָּא סוֹף כַּפָּא וְגַם הֲוָה לֵיהּ לְמִנְקַט כְּנֶגֶד כָּל הֶחָלָל וְגַם נִיחָא לֵיהּ לְמֵימַר מִכַּפָּא דְּמוֹחָא כִּלְשָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַב לְעֵיל (שָׁם) דְּקָאָמַר צְרִיכָה בְּדִיקָה נֶגֶד כָּל הֶחָלָל וַאֲפִילּוּ בְּסִימָנִין: יָבִיא וְיַקִּיף יַחְתֹּךְ סִימָן זֶה עַצְמוֹ שֶׁנִּשְׁחַט בְּמָקוֹם אַחֵר אִם דּוֹמֶה מַרְאִית שֶׁל חֲתָכִים טְרֵפָה דְּהוֹאִיל וְדוֹמִין י"ל שֶׁאַף חָתַךְ הָרִאשׁוֹן אַחַר עִקּוּר נַעֲשָׂה וְהָיְתָה לפ"ב (לְעֵיל חֻלִּין כח.) דְּשָׁחַט אֶת הַוֶּשֶׁט וְנִמְצֵאת גַּרְגֶּרֶת שְׁמוּטָה זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה וְאָמְרוּ כָּל סָפֵק בִּשְׁחִיטָה פְּסוּלָה אֵין יָכוֹל לְהַקִּיף עַל יְדֵי שֶׁיַּחְתֹּךְ הַוֶּשֶׁט עֲדַיִן בְּמָקוֹם אַחֵר דְּמִמַּה נַפְשָׁךְ לֹא יְהוּ דּוֹמִין הַחֲתוּכִין זֶה לָזֶה אֲפִילּוּ נִשְׁמְטָה הַגַּרְגֶּרֶת קֹדֶם שְׁחִיטָה דְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיָה עֲדַיִן חַיּוּת בַּוֶּשֶׁט וְעַכְשָׁו אֵין בּוֹ חַיּוּת כְּלָל וְא"ת וְיָבִיא עוֹף אַחֵר וְיִשְׁחֹט בּוֹ אֶת הַוֶּשֶׁט וְאַחַ"כ יִשְׁמֹט אֶת הַגַּרְגֶּרֶת וְיֵרָאֶה אִם מַרְאֵיהֶן שֶׁל הַשְּׁמוּטוֹת הַלָּלוּ שָׁוִין וי"ל דְּאֵין מַקִּיפִין אֶלָּא בְּאוֹתוֹ עוֹף עַצְמוֹ אוֹ בְּאוֹתָהּ הַבְּהֵמָה עַצְמָהּ וּלְמַאי דְּגָרְסִינַן כָּאן בִּסְפָרִים יָבִיא בְּהֵמָה אַחֶרֶת וְיַקִּיף קָשֶׁה: וְאֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת בַּבְּהֵמָה כּוּלְּהוּ צְרִיכֵי כִּדְפָרֵשְׁנָא בְּרֵישׁ פִּרְקִין (חֻלִּין דַּף מב. ד"ה נִקַּב):

מסורת הש״ס

א ספרא שמיני פרק ג ח-ט; משנה חולין; לעיל מב.

גליון הש״ס

תוס' ד״ה וחזייה וכו' דקים ליה. כעין זה בתוס' שבת דף ט ע״ב ד״ה הא וש״נ.

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פה' מהל' שחיטה הל' ח:

ב מיי' פה' מהל' שחיטה הל' י, סמג עשין סג, טוש״ע יו״ד סי' נז סעי' טז:

ג מיי' פה' מהל' שחיטה הל' ח:

ד מיי' פה' מהל' שחיטה הל' י, סמג עשין סג, טוש״ע יו״ד סי' נז סעי' טז:

ה מיי' פג' מהל' שחיטה הל' טז, סמג עשין סג:

ו מיי' פג' מהל' שחיטה הל' יז, טוש״ע יו״ד סי' כד סעי' יח:

ז מיי' פג' מהל' שחיטה הל' יז, טוש״ע יו״ד סי' כד סעי' יח:

ח מיי' פח' מהל' שחיטה הל' כו, סמג עשין סג, טוש״ע יו״ד סי' מד סעי' ב:

ט מיי' פג' מהל' שחיטה הל' כג, סמג עשין סג, טוש״ע יו״ד סי' לד סעי' ב:

י מיי' פג' מהל' שחיטה הל' כד, ש״ע יו״ד סי' לד סעי' ז:

יא מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ד, טוש״ע יו״ד סי' ל סעי' ב:

יב מיי' פו' מהל' שחיטה הל' ה, טוש״ע יו״ד סי' מ סעי' ב:

יג מיי' פט' מהל' שחיטה הל' א, טוש״ע יו״ד סי' נד סעי' ה:

יד מיי' פח' מהל' שחיטה הל' כא, טוש״ע יו״ד סי' מא סעי' א:

טו מיי' פו' מהל' שחיטה הל' יא, סמג עשין סג, טוש״ע יו״ד סי' מח סעי' ז:

טז מיי' פו' מהל' שחיטה הל' כ, טוש״ע יו״ד סי' מג סעי' א:

יז מיי' פח' מהל' שחיטה הל' כה, טוש״ע יו״ד סי' מד סעי' א:

יח מיי' פח' מהל' שחיטה הל' כא, טוש״ע יו״ד סי' לו סעי' יד:

יט מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ז, טוש״ע יו״ד סי' נט סעי' א:

רבינו גרשום

אי נימא מכפא דידא כו' פלגא בלשון כנען. מכפא דמוחא עד אטמא כלומר כל האבר כולו מן הראש ועל הירך. (כיא)נראה דר״ל ששימש את רבי רבה ור״ח כלומר שהיה גומל אצל רבי ור״ח. הוה לר' רב ור' חייא כלומר שהיו אומר לר') שמוטה ושחוטה כשרה כלומר שחט את הבהמה ולאחר שחיטה נמצאת הגרגרת שנשמטה ממקומה כיון דנשחטה כשרה לאי נשמטה ממקומה קודם שחיטה לא היה יכול לשוחטה. ור' יוחנן אמר יביא בהמה אחרת ויקיף כלומר יביא בהמה אחרת וישמטנה לאחר שחיטה וידמה לו אם דומה אם לאו. אמר רב נחמן לא שנו אלא שלא תפס בסימנין ושחט ולאו לאמרי' אי אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה אבל תפס בסימנין ושחט אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה וטרפה:
רישבא. נייד:

(א)וְחַזְיֵיהּ לִדְרַב מַתְנָא דְּאָתְיָא בְּזֶה הַכְּלָל, מַאי טַעְמָא? דְּדָמְיָא לִנְטוּלֵי. תְּנָא "אֵלּוּ טְרֵפוֹת" – הָנֵי הוּא דִּטְרֵפָה, הָא דְּרַב מַתְנָא כְּשֵׁרָה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: אֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת דַּוְקָא, תְּנָא טְרֵפוֹת, וּתְנָא "זֶה הַכְּלָל", וְחַזְיֵיהּ לִדְרַב מַתְנָא דְּלָא אָתְיָא בְּ"זֶה הַכְּלָל", מַאי טַעְמָא? לָאו לִנְקוּבֵי דָּמְיָא, וְלָא לִפְסוּקֵי דָּמְיָא, וְלִנְטוּלֵי נָמֵי לָא דָּמְיָא, תְּנָא "אֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת" – הָנֵי הוּא דִּכְשֵׁרוֹת, הָא דְּרַב מַתְנָא טְרֵפָה. [א]גּוּפָא, אָמַר רַב מַתְנָא: הַאי בּוּקָא דְּאַטְמָא דְּשָׁף מִדּוּכְתֵּיהּ – טְרֵפָה, וְרָבָא אָמַר: כְּשֵׁרָה, וְאִי אִיפְּסִיק נִיבֵיהּ – טְרֵפָה. וְהִלְכְתָא: אִיפְּסִיק נָמֵי כְּשֵׁרָה, עַד דְּמִתְעַכְּלָא אִתְעַכּוֹלֵי. (ב)עַד כַּמָּה תֶּחְסַר? אָמַר זְעֵירִי: אַתּוּן דְּלָא מִיתְחַמֵּי לְכוֹן שִׁיעוּרָא, שִׁיעוּרֵיהּ בְּדִינָרָא קוּרְדִּינָאָה, וְהָוֵי כִּפְשִׁיטָא זוּטַרְתִּי, וּמִשְׁתַּכְחָא בֵּינֵי פְּשִׁיטֵי דְּפוּמְבְּדִיתָא. [ב](ג)אָמַר רַבִּי חָנָא פָּתוֹרָאָה: עִילָּא מִינַּאי הֲוָה קָאֵי בַּר נַפָּחָא, וּבְעָא מִינַּי דִּינָרָא קוּרְדִּינָאָה לְשַׁעוּרֵי בֵּיהּ טְרֵיפְתָּא, וּבְעֵי לְמֵיקָם מִקַּמֵּיהּ וְלָא שְׁבַקְנִי. אָמַר לִי: שֵׁב בְּנִי שֵׁב, אֵין בַּעֲלֵי אוּמָּנִיּוֹת רַשָּׁאִין לַעֲמוֹד מִפְּנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים בְּשָׁעָה שֶׁעֲסוּקִין בִּמְלַאכְתָּם. [ג]וְלָא? וְהָתְנַן: כָּל בַּעֲלֵי אוּמָּנִיּוֹת עוֹמְדִים מִפְּנֵיהֶם, וְשׁוֹאֲלִין בִּשְׁלוֹמָן, וְאוֹמְרִין לָהֶם: אַחֵינוּ אַנְשֵׁי מְקוֹם פְּלוֹנִי בּוֹאֲכֶם לְשָׁלוֹם! אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִפְּנֵיהֶם עוֹמְדִין, מִפְּנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אֵין עוֹמְדִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר אָבִין: בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה חֲבִיבָה מִצְוָה בִּשְׁעָתָהּ, שֶׁהֲרֵי מִפְּנֵיהֶם עוֹמְדִין, מִפְּנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אֵין עוֹמְדִין. מִמַּאי? דִּילְמָא כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא נִמְצָא מַכְשִׁילָן לֶעָתִיד לָבֹא. אָמַר רַב נַחְמָן: כְּסֶלַע – כְּיָתֵר מִכְּסֶלַע, כְּאִיסָּר – כְּיָתֵר מִכְּאִיסָּר. אַלְמָא קָסָבַר רַב נַחְמָן: "עַד", וְלֹא עַד בִּכְלָל. [ד]אֵיתִיבֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: חֶבֶל הַיּוֹצֵא מִן הַמִּטָּה עַד חֲמִשָּׁה טְפָחִים – טָהוֹר. מַאי לָאו חֲמִשָּׁה כִּלְמַטָּה? לֹא, חֲמִשָּׁה כִּלְמַעְלָה. [ה]תָּא שְׁמַע: מֵחֲמִשָּׁה וְעַד עֲשָׂרָה – טָמֵא. מַאי לָאו עֲשָׂרָה כִּלְמַטָּה? לָא, עֲשָׂרָה כִּלְמַעְלָה. [ו] [ט](ד)תָּא שְׁמַע: הַדַּקִּין שֶׁבִּכְלֵי חֶרֶס, הֵן וְקַרְקְרוֹתֵיהֶן וְדוּפְנוֹתֵיהֶם, יוֹשְׁבִין שֶׁלֹּא מְסוּמָּכִין –

שִׁיעוּרָן

וְחַזְיֵיהּ תַּנָּא לִדְרַב מַתְנָא דְּאִי לָא מְמַעֵט לֵיהּ אָתְיָא לֵיהּ לִכְלַל טְרֵפוֹת בְּזֶה הַכְּלָל: **דְּדָמְיָא לִנְטוּלֵי** דְּמַתְנִי' דְּהָא נְטוּלָה הִיא וּמִן טְרֵפוֹת הוּא כִּדְאָמְרִינַן בְּנִטַּל הַכָּבֵד הִילְכָּךְ תְּנָא אֵלּוּ בִּטְרֵפוֹת לְמַעוּטֵי וְאַיְּידֵי דִּתְנָא אֵלּוּ בִּטְרֵפוֹת תְּנָא נָמֵי אֵלּוּ בִּכְשֵׁרוֹת וְאַע"ג דְּלָא מְמַעֵט מִידֵי: **הָנֵי** נְטוּלֵי הוּא דִּטְרֵפָה אֲבָל דְּרַב מַתְנָא כְּשֵׁרָה: **וְלִנְטוּלֵי נָמֵי לָא דָּמְיָא** דְּהָא לָאו נְטוּלָה לְגַמְרֵי הִיא: **הָנֵי** נְטוּלֵי הוּא דִּכְשֵׁרוֹת נִטַּל הַטְּחוֹל וְהַכְּלָיוֹת אֲבָל נְטִילַת יָרֵךְ דְּרַב מַתְנָא טְרֵפָה: **בּוּקָא** רֹאשׁ הַקּוּלִית הַתְּחוּבָה בְּחוֹר עֶצֶם הָאַלְיָה שֶׁקּוֹרִין הנק"א: **נִיבֵיהּ** גִּיד שֶׁבְּרֹאשׁוֹ שֶׁמְּחֻבָּר בְּחוֹר וְקָטָן הוּא מְאֹד: **מִתְעַכֵּל** נִרְקַב: **דְּלָא מִתְחַמֵּי לְכוּ שִׁעוּרָא** שֶׁלֹּא רְאִיתֶם אִסָּר הָאִיטַלְקִי מֵימֵיכֶם: **דִּינָרָא קוּרְדִּינָאָה** אוֹתוֹ הָיוּ מַכִּירִים וּמֵהָרֵי אֲרָרַט הוּא: **ר' חָנָא פָּתוֹרָאָה** שֻׁלְחָנִי הָיָה וְהָיוּ לְפָנָיו מַטְבְּעוֹת הַרְבֵּה: **אֵין בַּעֲלֵי אֻמָּנִיּוֹת** הָעוֹסְקִים בִּמְלֶאכֶת אֲחֵרִים וְהוּא שֻׁלְחָנִי הָיָה מִשְׂתַּכֵּר בְּשֶׁל אֲחֵרִים לְמֶחֱצָה וְצָרִיךְ לְהִזָּהֵר וְלָתֵת עֵינָיו שָׁם וּלְהִסְתַּכֵּל עִם כָּל הָעוֹבְרִים לִשְׁאוֹל מַה הֵם צְרִיכִים וְהָכִי תַּנְיָא בַּתּוֹסֶפְתָּא הַמּוֹשִׁיב אֶת חֲבֵרוֹ בַּחֲנוּת לְמַחֲצִית שָׂכָר אִם הָיָה אֻמָּן לֹא יַעֲסֹק בְּאֻמָּנוּתוֹ לְפִי שֶׁאֵין עֵינָיו עַל הַחֲנוּת בְּשָׁעָה שֶׁעוֹסֵק בְּאֻמָּנוּתוֹ: **עוֹמְדִין מִפְּנֵיהֶם** אַמְבִיאֵי בִכּוּרִים קָאֵי בְּמַס' בִּכּוּרִים (פ"ג מ"ג): **מִפְּנֵיהֶם עוֹמְדִין** לְכַבְּדָן כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ רְגִילִים לָבֹא: **חֲבִיבָה מִצְוָה בִּשְׁעָתָהּ** צְרִיכִים אָנוּ לְחַבְּבָהּ: **מַכְשִׁילָן** שֶׁאִם לֹא יַרְאוּם לָהֶם פָּנִים נָאִים וְדֶרֶךְ כָּבוֹד לֹא יַרְגִּילוּם לָבֹא מִפְּנֵי הַטֹּרַח: **כְּסֶלַע כְּיֶתֶר מִכְּסֶלַע** הֵיכָא דְּשִׁעֲרוּ רַבָּנַן כְּסֶלַע כְּגוֹן גַּבֵּי פְּלוּגְתָּא דְּשִׁדְרָה וְנִבְלֶת דִּתְנַן כַּמָּה חִסָּרוֹן בַּשִּׁדְרָה כו' וּבַנְּבֵלָה בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים כִּמְלֹא מַקְדֵּחַ וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים כְּדֵי שֶׁיִּנָּטֵל מִן הַחַי וְיָמוּת וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל [בְּרֵישׁ פִּרְקִין] (חֻלִּין דַּף מב:) וְכֵן לִטְרֵפָה וְאָמְרִינַן בִּבְכוֹרוֹת בְּפֶ' עַל אֵלּוּ מוּמִין (בְּכוֹרוֹת דַּף לז:) כַּמָּה כְּדֵי שֶׁיִּנָּטֵל מִן הַחַי וְיָמוּת כְּסֶלַע וְאִית דְּאָמְרֵי הָתָם דִּבְמַתְנִיתָא תָּנָא כְּסֶלַע וְאַשְׁמוּעִינַן רַב נַחְמָן הָכָא דְּכִי שִׁעוּר רַבָּנַן כְּסֶלַע סֶלַע מְצֻמְצָם קָאָמַר דְּכִי הָוֵי מְצֻמְצָם הוּי כְּיֶתֶר מִכְּסֶלַע וּטְרֵפָה: **כְּאִסָּר כְּיֶתֶר מִכְּאִסָּר** גַּבֵּי מַתְנִי' דִּתְנַן עַל כַּמָּה תֶּחְסַר וְנֵימָא דְּאַכַּתִּי כְּשֵׁרָה דְּהָא גַּבֵּי אֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת קָיְימִינָא וְקָתָנֵי עַל כַּמָּה כְּשֵׁרָה בְּחִסָּרוֹן עַל כְּאִסָּר וְכֵיוָן דְּהָוֵי כְּאִסָּר הֲרֵי הִיא כְּיֶתֶר מִכְּאִסָּר וּטְרֵפָה: **אַלְמָא קָסָבַר** הָא דְּקָתָנֵי מַתְנִי' עַל כְּאִסָּר כְּשֵׁרָה לָאו עַל וְעַל בִּכְלָל קָאָמַר אֶלָּא עַל וְלֹא עַל בִּכְלָל וה"ק עַל כְּאִסָּר כְּשֵׁרָה וְלֹא עַל בִּכְלָל קָאָמַר אֲבָל כְּאִסָּר עַצְמוֹ טְרֵפָה לע"כ עַל דְּמַתְנִי' אַכְּשֵׁרוֹת קָאֵי וה"ק עַל כַּמָּה תֶּחְסַר וְנֵימָא אַכַּתִּי כְּשֵׁרָה הִיא וְקָתָנֵי עַל כְּאִסָּר דְּאִי אַטְּרֵפוֹת קָאֵי לֹא שַׁיָּךְ לְמִתְנֵי עַל אֶלָּא כַּמָּה תֶּחְסַר וּתְהֵא טְרֵפָה כְּאִסָּר: **חֶבֶל הַיּוֹצֵא** לְאַחַר שֶׁנִּסְתָּרְגָה כָּל הַמִּטָּה נִשְׁאַר מִן הַחֶבֶל וְתָלוּי בַּמִּטָּה: **עַד ה' טְפָחִים טָהוֹר** דְּקָטָן הוּא וְאֵינוֹ רָאוּי לִכְלוּם הִלְכָּךְ לָא הָוֵי מִן הַמִּטָּה וְאִם נִטְמֵאת הַמִּטָּה טְהוֹרָה: **מַאי לָאו חֲמִשָּׁה כִּלְמַטָּה** כְּפָחוֹת מֵה' וְטָהוֹר דְּקָטָן הוּא אַלְמָא עַל וְעַל בִּכְלָל: **לֹא חֲמִשָּׁה כִּלְמַעְלָה** כְּיוֹתֵר מֵחֲמִשָּׁה וְטָמֵא כִּדְקָתָנֵי טַעְמָא בְּמַס' כֵּלִים (פי"ט מִשְׁנָה ב) מֵחֲמִשָּׁה וְעַד עֲשָׂרָה טָמֵא שֶׁבּוֹ קוֹשְׁרִין אֶת הַפְּסָחִים זֵכֶר לְפֶסַח מִצְרַיִם דִּכְתִיב אִסְרוּ חַג בַּעֲבֹתִים וְגוֹ' וּכְתִיב וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת וּבוֹ מְשַׁלְשְׁלִין אֶת הַמִּטָּה: **וְעַד עֲשָׂרָה טָמֵא** כִּדְפָרְשִׁינַן וּמֵעֲשָׂרָה וְלַחוּץ טָהוֹר דְּיוֹתֵר מִכֵּאן יֵשׁ וְעוֹמֵד לִקָּצֵץ וְחֶבֶל בִּפְנֵי עַצְמוֹ לֹא מְקַבֵּל טֻמְאָה דְּטָוֵי וְאָרִיג בָּעֵינַן בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת (דַּף סז.): **מַאי לָאו עֲשָׂרָה כִּלְמַטָּה** וְטָמֵא אַלְמָא עַל וְעַל בִּכְלָל: **הַדַּקִּין שֶׁבִּכְלֵי חֶרֶס** כְּלֵי חֶרֶס דַּקִּין: **הֵן וְקַרְקְרוֹתֵיהֶן וְדָפְנוֹתֵיהֶן יוֹשְׁבִין שֶׁלֹּא מְסֻמָּכִין כו'** בֵּין שֶׁהֵן עַצְמָן אֵין מַחֲזִיקִין אֶלָּא כְּדֵי סִיכַת קָטָן אוֹ שֶׁנִּשְׁבְּרוּ וְנִשְׁאֲרוּ קַרְקְרוֹתֵיהֶן שׁוּלַיִם שֶׁלָּהֶן אוֹ דָּפְנוֹתֵיהֶן נִשְׁאֲרוּ וִיכוֹלִין לֵישֵׁב לְבַדָּן בְּלֹא סְמִיכָה עֲדַיִן כְּלִי הֵן וְשִׁעוּרָן אִם מַחֲזִיקִין שֶׁמֶן כְּדֵי סִיכַת קָטָן טְמֵאִין:

(שַׁיָּךְ לע"ב) **וְחַזְיֵיהּ לִדְרַב מַתְנָא דְּאָתְיָא בְּזֶה הַכְּלָל** מ"ט דְּדָמְיָא לִנְטוּלֵי וא"ת דְּהָכָא מַשְׁמַע בֵּין לר"י בֵּין לר"ל דְּלָא מְרַבֵּינַן בְּזֶה הַכְּלָל אֶלָּא דּוּמְיָא דְּהָנָךְ דְּמַתְנִיתִין וְאִם כֵּן הַהִיא דְּרֵישׁ בַּר פָּפָּא דְּלָקְתָה בְּכוּלְיָא אַחַת הֵיכִי אָתְיָא דְּאָמַר בְּרֵישׁ פִּרְקִין (לְעֵיל חֻלִּין מג.) דִּלְעֵילָּא דְּאָמַר ח' טְרֵפוֹת מָנוּ חֲכָמִים דְּאָתֵי לְמַעוּטֵי דְּרֵישׁ בַּר פָּפָּא דְּלָא דָּמְיָא וְי"ל דְּסָבַר רֵישׁ דִּמְרַבֵּינַן בְּזֶה הַכְּלָל אַע"ג דְּלָא דָּמֵי וְרַבִּי יוֹחָנָן וְר"ל פְּלִיגֵי עָלֵיהּ כְּמוֹ עוּלָּא א"נ סָבַר כר"ל דְּאֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת דַּוְקָא וְאָתְיָא מֵאֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת כִּי הֵיכִי דְּאָתֵי דְּרַב מַתְנָא לר"ל אַע"ג דְּלָא אָתְיָא בְּזֶה הַכְּלָל וא"ת וְאַמַּאי מוֹקֵי תַּלְמוּדָא פְּלֻגְתַּיְהוּ בִּדְרַב מַתְנָא לוֹקְמָהּ בִּדְרֵישׁ דְּרַבִּי יוֹחָנָן סָבַר חַזְיֵיהּ לִדְרֵישׁ דְּאָתְיָא בְּזֶה הַכְּלָל וְאַע"ג דְּלָא דָּמְיָא וַאֲתָא אֵלּוּ טְרֵפוֹת לְמַעוּטֵי ור"ל סָבַר דְּחַזְיֵיהּ לִדְרֵישׁ דְּלָא אָתְיָא בְּזֶה הַכְּלָל מִשּׁוּם דְּלָא דָּמְיָא וְתָנֵי אֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת לְמֵימַר דְּהָנֵי הוּא דִּכְשֵׁרוֹת הָא דְּרֵישׁ בַּר פָּפָּא טְרֵפָה וְי"ל דְּקִים לֵיהּ לִמְסַדֵּר הַשַּׁ"ס דִּפְלִיגֵי בִּדְרַב מַתְנָא: **אֵין בַּעֲלֵי אֻמָּנִיּוֹת רַשָּׁאִין לַעֲמֹד מִפְּנֵיהֶם** פ"ה בַּעֲלֵי אֻמָּנִיּוֹת שֶׁעוֹסְקִים בִּמְלֶאכֶת אֲחֵרִים וּלְיַשֵּׁב לְשׁוֹן רַשָּׁאִים פֵּרֵשׁ כֵּן וְנִרְאֶה דַּאֲפִילּוּ עָסוּק בִּמְלַאכְתּוֹ לֹא מְחַיֵּב כִּדְאָמְרִינַן בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף לג. וְשָׁם) מַה [קִימָה] שֶׁאֵין בָּהּ חֶסְרוֹן כִּיס אַף [הִדּוּר] שֶׁאֵין בּוֹ חֶסְרוֹן כִּיס והר"ר יַעֲקֹב בַּר שִׁמְעוֹן הָיָה מְיַשֵּׁב לְשׁוֹן רַשָּׁאִין אֲפִילּוּ עָסוּק בִּמְלַאכְתּוֹ דְּאֵין רַשָּׁאִין כְּמוֹ אֵין חַיָּבִין כִּי הַהוּא דִּתְנַן פֶּרֶק הַמַּקְדִּישׁ שָׂדֵהוּ (עֲרָכִין דַּף כח:) שׁוֹר זֶה עוֹלָה אוֹמְרִים כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִתֵּן בְּשׁוֹר זֶה לְהַעֲלוֹתוֹ עוֹלָה אַע"פ שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי וּפֵרוּשׁוֹ אַע"פ שֶׁאֵינוֹ חַיָּב כִּדְמְתַרְגְּמִינַן לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה לֹא תְהֵא לֵיהּ כְּרַשְׁיָא וְכֵן יֵשׁ לְפָרֵשׁ הַהִיא דפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף לג:) אֵין אָדָם רַשַּׁאי לַעֲמֹד בִּפְנֵי רַבּוֹ אֶלָּא שַׁחֲרִית וְעַרְבִית שֶׁלֹּא יְהֵא כְּבוֹדוֹ מְרֻבֶּה מִשֶּׁל שָׁמַיִם וְלֹא שֶׁיְּהֵא אָסוּר אֶלָּא אֵינוֹ חַיָּב לַעֲמֹד קָאָמַר וּמִיהוּ בְּרוֹב סְפָרִים גָּרַס בְּהַהוּא דַּעֲרָכִין אַע"פ שֶׁאֵינוֹ חַיָּב אֲבָל בְּסֵפֶר שֶׁהֶעְתֵּק מֵאוֹתוֹ סֵפֶר שֶׁכָּתַב רַבֵּינוּ גֵּרְשֹׁם כָּתוּב אַע"פ שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי וְגַם רַשִׁ"י הֵבִיא רְאָיָה בִּתְשׁוּבָה מִסֵּפֶר רַבֵּינוּ גֵּרְשֹׁם דְּרַשַּׁאי הָוֵי כְּמוֹ חִיּוּב: **כְּסֶלַע כְּיֶתֶר מִכְּסֶלַע** פ"ה דְּקָאֵי אַפְּלוּגְתָּא דְּשִׁדְרָה וּנְבֵלָה דְּקָאָמְרֵי בֵּית הִלֵּל כְּדֵי שֶׁיִּנָּטֵל מִן הַחַי וְיָמוּת וְאָמַר רַב יְהוּדָה [אָמַר שְׁמוּאֵל] בְּרֵישׁ פִּרְקִין (חֻלִּין דַּף מב:) וְכֵן לִטְרֵפָה וְאָמְרִינַן בִּבְכוֹרוֹת פֶּרֶק עַל אֵלּוּ מוּמִין (בְּכוֹרוֹת דַּף לז:) כַּמָּה יִנָּטֵל מִן הַחַי וְיָמוּת וְאָמַר שְׁמוּאֵל כְּסֶלַע וְאִיכָּא דְּאָמְרֵי הָתָם בְּמַתְנִיתָא תָּנָא כְּסֶלַע ור"ת מְפָרֵשׁ דְּקָאֵי אַהָא דְּאָמַר בְּסָמוּךְ (דַּף נה:) גַּבֵּי גְּלוּדָה וְאִם נִשְׁתַּיֵּר בָּהּ כַּסֶּלַע כְּשֵׁרָה וְקָשֶׁה לְפֵרוּשׁ דְּמִלְּתָא דִּפְשִׁיטָא הוּא דְּסֶלַע הָוֵי כְּיֶתֶר מִכַּסֶּלַע דְּלָא קָתָנֵי בְּהוּ עַל וְי"ל דְּאַשְׁכְּחַן בְּכַמָּה דּוּכְתֵּי דְּהָוֵי כְּמוֹ עַל אַע"ג דְּלָא קָתָנֵי בְּהוּ עַל כִּבְפֶרֶק הַזָּהָב (ב"מ דַּף נח:) כַּמָּה תֶּחְסַר וִיהֵא בָּהּ אוֹנָאָה ד' אִסָּרִין וּפָרִיךְ בַּגְּמָרָא וּרְמִינְהִי כַּמָּה תֶּחְסַר וְלֹא יְהֵא בָּהּ אוֹנָאָה כו' וּמְשַׁנֵּי תַּנָּא דִּידָן קָא חָשֵׁב (מִלְמַעְלָה לְמַטָּה) וְתַנָּא בָּרָא חָשֵׁיב (מִלְמַטָּה לְמַעְלָה) וּבְפֶרֶק הַכּוֹנֵס (ב"ק דַּף סח.) עֲבָרָהּ גֶּדֶר אַרְבַּע אַמּוֹת (חַיָּב) וְהַתַּנְיָא (פָּטוּר) וּמְשַׁנֵּי תַּנָּא (בָּרָא) חָשֵׁיב מִלְמַעְלָה לְמַטָּה וְתַנָּא (דִּידָן) חָשֵׁיב מִלְמַטָּה לְמַעְלָה וּמִיהוּ אַכַּתִּי קָשֶׁה דִּגְלוּדָה גַּבֵּי כְּשֵׁרוֹת מִתַּנְיָא וְכִי חָשַׁבְתְּ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה ד' סְלָעִים ג' וּד' כְּשֵׁרָה עַל כְּסֶלַע הָוֵה לֵיהּ עַל וְעַל בִּכְלָל כֵּיוָן דַּאֲמַרְתְּ דִּכְסֶלַע כְּיֶתֶר מִכַּסֶּלַע וְכֵן גַּבֵּי נְבֵלָה דְּקָאֵי אַכַּמָּה חֶסְרוֹן וּטְהוֹרָה א"כ מַאי פָּרִיךְ מֵחֶבֶל הַמִּטָּה וּמֵהַדַּקִּין שֶׁבִּכְלֵי חֶרֶס וְכִי חָשַׁבְתְּ נָמֵי בִּנְבֵלָה וּבִגְלוּדָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה הָוְיָא לֵיהּ עַל וְלֹא עַל בִּכְלָל וְאִם כֵּן הָוֵה לְהָקֵל וּבְמַסְקָנָא מוֹכִיחַ דְּכָל דּוּכְתֵּי הָוֵי לְהַחְמִיר וְנִרְאֶה דְּקָאֵי אַנִּקְדַּר כְּסֶלַע דְּאָמְרִינַן לְעֵיל (חֻלִּין דַּף נ:) טְרֵפָה דִּלְכְשֶׁתִּתְמָא תַּעֲמֹד עַל טֶפַח וְר' חִיָּא בַּר אַבָּא פָּלִיג וְאָמַר כְּסֶלַע כְּשֵׁרָה יָתֵר מִכְּסֶלַע טְרֵפָה וַאֲתָא רַב נַחְמָן לְאַשְׁמוּעִינַן דִּכְסֶלַע כְּיֶתֶר מִכְּסֶלַע וְלֹא אַיְרֵי כְּלָל לְעִנְיַן עַל וְעַל בִּכְלָל אֲבָל בִּכְאִסָּר אַשְׁמוּעִינַן דְּעַל וְלֹא עַל בִּכְלָל לע"כ מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה חָשֵׁיב דְּאַאֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת קָאֵי: **הַדַּקִּין** שֶׁבִּכְלֵי חֶרֶס הֵן וְקַרְקְרוֹתֵיהֶן וְדָפְנוֹתֵיהֶם כו' לְמַאי דְּגָרְסִינַן הֵן מַשְׁמַע דִּכְלֵי חֶרֶס בִּתְחִלָּתָן לָא חָשִׁיב כְּלִי בְּפָחוֹת מִכְּדֵי סִיכַת קָטָן וְעַד לֹג דְּקָתָנֵי לָא מָנֵי קָאֵי (אַהָךְ) אֶלָּא אַשְּׁבָרִים קָאֵי אַמְנָם לֹא מָצִינוּ בְּשׁוּם מָקוֹם דִּבְעִינַן שִׁעוּר לִכְלֵי חֶרֶס מִתְּחִלָּתָן וְהָא דִּתְנַן בְּמַסֶּכֶת מִקְוָאוֹת (פ"ד מִשְׁנָה ג) הַחוֹטֵט בְּעָבִיט לְקַבֵּל צְרוֹרוֹת בְּשֶׁל כָּל שֶׁהוּא דִּבְשֶׁל חֶרֶס בִּרְבִיעִית הַיְינוּ לְקַבֵּל צְרוֹרוֹת וְהָתָם נָמֵי פְּלִיגִי רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר אַף בְּשֶׁל חֶרֶס בְּכָל שֶׁהוּא וְלֹא קָאָמַר רְבִיעִית אֶלָּא בְּשִׁבְרֵי חֶרֶס וּבְסֵדֶר הַמִּשְׁנָה לָא גָרְסִינַן הֵן בְּמַסֶּכֶת כֵּלִים בְּפֶרֶק שֵׁנִי (מִשְׁנָה ב) אֶלָּא גָרְסִינַן הָתָם הַדַּקִּין שֶׁבִּכְלֵי חֶרֶס וְקַרְקְרוֹתֵיהֶן כו' וּמַשְׁמַע כְּמוֹ הֵן כֵּיוָן דְּנִשְׁבְּרוּ וְקַרְקְרוֹתֵיהֶן:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי' מהל' שחיטה הל' ג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נה סעי' ב:

ב מיי' פו' מהל' תלמוד תורה הל' ב, סמג עשין יג, טוש"ע יו"ד סי' רמד סעי' ה:

ג מיי' פד' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יז:

ד מיי' פכ"א מהל' כלים הל' ז:

ה מיי' פכ"א מהל' כלים הל' ז:

ו מיי' פי"ח מהל' כלים הל' י:

ז מיי' פי"ח מהל' כלים הל' יב:

ח מיי' פי"ח מהל' כלים הל' יג:

ט מיי' פי"ח מהל' כלים הל' יד:

רבינו גרשום

ואי פסיק ניביה. הגיד:

על דאיעכול איעכולי כלומר מחמת חולי. קורדינאה מאותו מקום:

כל בעלי אומניות עומדים מפניהם ושואלין בשלומן. כלומר אמרי' התם במסכת תענית נוגדי עלי וקועי קניעתא)לפנינו בתענית דף כח. גבי נוגדי עלי ליתא כלל דבעלי אומניות עומדין מפניהם רק כ"ה בבכורים פ"ג מ"ג וע"ע. כל בעלי אומניות עומדין מפניהם ושואלין כו' ומה הן נוגדי עלי נזר ירבעם הרשע שלא יהא שום בר אדם שיוליך בכורים לירושלם והיו נוטלין עלי ובכורים בתוכו ועליהן קניעות וכשמגיעין אצל פרסאות אומרין להיכן אתם הולכין אומרין לעשות שני עיגולי דבילה במכתש שלפנינו וכשעוברין מפרסאות נוטלין הבכורים ומעטרין אותם בסלין וכן עושין מן העצים לערך המערכה עושין אותן כמין סולמות (ואומרין) כשמגיעין אצל פרסאות [אומרין] לאנה אתם הולכים [ואומרין] להביא שני גוזלות מסובך שלפנינו ומפניהם עומדין בעלי אומניות. ולא היא אלא כדי שלא יהו מכשילן לעתיד לבוא. כלומר אין עושין להן כבוד יותר מת"ח אלא כדי שלא יהו מכשילן לעתיד לבוא שיהו באין בפעם אחרת. אמר רב נחמן כסלע כיותר מכסלע כלומר מה דאמרינן נקדרה כסלע טרפה מכרם החיצונה כסלע יותר מכסלע וטרפה:

כאיסר יותר מכאיסר. כלומר מה דאמרינן מגרגרת על כמה תחסר ותהא כשרה על כאיסר האיטלקי אי חסרה כאיסר טרפה כיותר מכאיסר. אלמא קסבר רב נחמן על ולא על בכלל איסר האיטלקי איסר גדול הוא:

איתיביה רבא לרב נחמן. חבל היוצא מן המטה כו' מטה של חבלים לסוף הסירוג משייר חתיכת חבל והכי קאמר מטה של חבלים שנטמאת בטומאה שמטמאה באהל חבל היוצא ממנה עד חמשה טפחים אינו מקבל טומאה דלית ביה ממש. לאו חמשה כלמטה כלומר חמשה כשלשה כארבעה נקולא וש"מ על ועל בכלל. לא חמשה כלמעלה על ולא על בכלל חמשה כששה לחומרא. ת"ש מחמשה עד עשרה טמא כלומר דהתם ולאי דבר חשוב הוא וצריכין לקשור ממנו סוס לדבר כגון שקנה טלה או סוס בהמה דקה קושרו בו אבל יותר מעשרה ארוך ביותר ומחשבינן ליה כמאן (לגון) לחתיך ושרי מאי לאו עשרה כלמטה וש"מ על ועל בכלל לא עשרה כלמעלה. מתיבי הדקין שבכלי חרס הן וקרקעותיהן כו' קרקעותיהן אלו השוליים:

שלא מסומכין כלומר יושבין לבדם שאין סומכין אותם שיעורן בכלי סיכת קטן. על לוג כו' אם היה טמא אפי' החזיק לוג על שלא נשבר ועכשיו מחזיק בכלי סיכת קטן טמא:

מסורת הש"ס

א קידושין לג.

ב משנה חולין

ג קידושין לג.

ד משנה כלים; ספרא שמיני פרשה ז ב

שִׁיעוּרָן בִּכְדֵי סִיכַת קָטָן וְעַד לוֹג. מַאי לָאו לוֹג כִּלְמַטָּה? לֹא, לוֹג כִּלְמַעְלָה. תָּא שְׁמַע: מִלּוֹג עַד סְאָה – בִּרְבִיעִית, מַאי לָאו סְאָה כִּלְמַטָּה? לָא, סְאָה כִּלְמַעְלָה. תָּא שְׁמַע: מִסְּאָה וְעַד סָאתַיִם – בַּחֲצִי לוֹג, מַאי לָאו סָאתַיִם כִּלְמַטָּה? לָא, סָאתַיִם כִּלְמַעְלָה. וְהָתַנְיָא: לוֹג – כִּלְמַטָּה, סְאָה – כִּלְמַטָּה, סָאתַיִם – כִּלְמַטָּה. (א)הָתָם לְחוּמְרָא, דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל שִׁיעוּרֵי חֲכָמִים לְהַחְמִיר, חוּץ מִכִּגְרִיס שֶׁל כְּתָמִים לְהָקֵל. דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי עֲלַהּ דְּהַהִיא: חֲמִשָּׁה – כִּלְמַעְלָה, עֲשָׂרָה – כִּלְמַטָּה. (ב)נִיטַּל הַטְּחוֹל, אָמַר רַב עַוִּירָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא נִיטַּל, אֲבָל נִיקַּב – טְרֵפָה. (ג)מֵתִיב רַבִּי יוֹסֵי בַּר אָבִין, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יוֹסֵי בַּר זְבִידָא: חוֹתֵךְ מְעוּבָּר שֶׁבְּמֵעֶיהָ – מוּתָּר בַּאֲכִילָה, מִן הַטְּחוֹל וּמִן הַכְּלָיוֹת – אָסוּר בַּאֲכִילָה. הָא בְּהֵמָה גּוּפַהּ שַׁרְיָא! הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ בְּהֵמָה נָמֵי אֲסִירָא, אַיְּידֵי דִּתְנָא רֵישָׁא "מוּתָּר בַּאֲכִילָה", תְּנָא נָמֵי סֵיפָא "אָסוּר בַּאֲכִילָה". וְאִיבָּעֵית אֵימָא: נִיקַּב לְחוּד, וְנֶחְתַּךְ לְחוּד. [א]נִיטְּלוּ הַכְּלָיוֹת. אָמַר רָכִישׁ בַּר פָּפָּא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: לָקְתָה בְּכוּלְיָא אַחַת – טְרֵפָה. אָמְרִי בְּמַעְרְבָא: וְהוּא דְּמַטַאי לָקוּתָא לִמְקוֹם

על לג שיעור זה נתן לשברי כלים שלא היה תחלתן אלא על לג דאם היה תחלתן יותר מלג הוי שיעור שבריו ברביעית הלג כדלקמן: **מלג על סאה** כלי שהיה תחלתו יותר מלג כגון שנים או שלשה לגין או יותר על סאה שיעור שבריו ברביעית הלג: **סאה כלמעלה** ושיעור שבריו בחצי לג כדלקמן: **סאתים כלמעלה** ושיעור שבריו בתורת כהנים ובמסכת כלים (פ"ב מ"ב) בלג שלם: **והתניא לג כלמטה כו'** אלמא בכולהו עד ועד בכלל: **התם לחומרא** משום הכי אמרינן בהו עד ועד בכלל דאזלינן לחומרא דמטמינן לשברים בשיעור זוטא אבל כסלע וכאיסר דרב נחמן אי הוה אמרינן בהו עד ועד בכלל הוי קולא לאכשורה ואשמועינן רב נחמן דכל היכא דקתני עד זיל בה לחומרא ואי עד ועד בכלל קולא היא אימא עד ולא עד בכלל: **כל שעורים של חכמים להחמיר** אי מזמנם חומרא הוא שעריניהו במזמנם ואי מזמנם קולא שעריניהו בשוחק: **חוץ מכגרים של כתמים** ששנינו בנדה (דף נח:) דהרואה כתם של דם בבגדה כגרים טמא דמספקינן לה בדם נדה אע"ג דכי משערת ליה במזמנם חומרא הוי לא הויא טמאה אלא ביותר מכגרים אבל כגרים עצמו מחזקינן ליה בדם מאכלת והיינו להקל דאע"ג דכגרים שעורו בעינן כגרים ועוד והכי תניא בהרואה כתם (שם נח:) וטעמא משום דכתמים עצמן דרבנן דמדאורייתא עד דחזיא מגופה כדכתיב (ויקרא טו) דם יהיה זובה בבשרה: **דיקא נמי** דהא דקתני לג כלמטה סאה כלמטה משום חומרא הוא ולאו דנימא נמי במקום קולא עד ועד בכלל: **דקתני עלה דההיא** דאהל היוצא חמשה טפחים כלמעלה טמא דעד דקתני עד חמשה טהור ולא עד בכלל: **עשרה כלמטה** דהאי עד דקתני ועד עשרה טמא ועד בכלל קאמר אלמא בתר חומרא אזיל: **חותך מעבר** שבמעי הבהמה ולא יצא מתוכה: **מתר** אבר באכילה ונתר בשחיטתה כעובר עצמו וטעמא מפרש בבהמה המקשה (לקמן חולין סט.) מכל בבהמה תאכלו: **מן הטחול ומן הכליות** של בהמה אם נחתך מהם אף על פי שלא הוציא החתיכה מתוכה אסור באכילה משום אבר מן החי והתם קא יליף טעמא מאותה תאכלו שלמה ולא חסרה כלומר כשהיא שלמה הוא דקאמינא לך כל בבהמה תאכלו להתיר דבר אחר שבגופה אבל כשהיא חסרה דהנמצא בתוכה מחסרונה הוא לא שרינא לך כל בבהמה דהיינו הנמצא בה. ומכל מקום שמעינן מינה דהיא עצמה שריא אף על גב דנחתך מן הטחול ואין חתוך בלא נקב דכל נקב משום חתוך הוא: **הוא הדין דבהמה נמי אסירא** דחמיר נקב ונחתך מנוטל לגמרי שעל ידי הנקב הוא הולך ומוסיף מכאוב וחולי רב בגופה: **איידי דתנא רישא מתר** בחתיכה עצמה דאצטריך לאשמועינן דלאו אבר מן החי הוא תנא אסורא דסיפא נמי בחתיכה: **לקתה בכוליא** כגון מליא מגלא: **בכוליא אחת** וכ"ש בשתיהן:

שיעורן בכדי סיכת קטן ועד לג אבל אם היה תחלתן יותר מלג בעינן שיעור גדול לשברים יותר מכדי סיכת קטן ואפילו יחדו בטלה דעתו אצל כל אדם ואין יחודו יחוד דאין דרך ליחד שברים הבאים מכלי גדול לצרך סיכת קטן וכן נראה לע"י יחוד מירי הכא דהיאך יקבלו שברים טומאה אם לא ע"י יחוד הא אמרינן בסוף המצניע (שבת צה:) דכלי חרס שנקב כמוציא זית טהור מלקבל בו זיתים ועדין כלי הוא לקבל בו רמונים ושם פרש בקונטרס כלומר טהור הוא מלקבל טומאה עוד משום סתם כלי חרס ששעורו בזיתים וגם אם היתה עליו טומאה נטהר ועדין כלי הוא לקבל בו רמונים שאם יחדו שוב לרמונים מקבל טומאה מכאן ולהבא או אם מתחלה היה מיחד לרמונים לא נטהר אלמא בעינן יחוד וא"ת דתניא בתוספתא דכלים בשלהי פרק מחט וטבעת שולי המחצן ושולי הפחתין וקרקרות הכלים ולפנותיהם [מאחוריהן] אין ממלאין בהן ואין מקדשין בהן ואין מזין מהן וכו' שפן ועשה מהן כלים מקבלין טומאה מכאן ולהבא דברי ר' מאיר וחכ"א כל כלי חרס שטהר שעה אחת שוב אין לו טומאה לעולם ואי בעינן יחוד לקבל בו רמונים כשנקב כמוציא זית הא מיד כשנקב נטהר וכשיחדו לרמונים אחר כך איך יקבל טומאה מכאן ולהבא אבל אי לא בעינן יחוד אתי שפיר דלא נטהר כל זמן שהוא ראוי לרמונים וי"ל דההיא דתוספתא מירי בדלא חזי על ידי יחוד בלי תקון ולהכי בשברים הפחותין משעור המפרש כאן בשמעתין דמחמת גריעותא לא מהני יחוד אבל היכא דלא בעי תקון דאין מחסר אלא יחוד לא אמרן דכיון שטהר שוב לא יקבל טומאה לעולם והא דתנן במסכת כלים (פ"ה מ"ח) חתכו חליות פחות מארבעה טפחים טהור מרחו בטיט מקבל טומאה משיסיקנו לאפות בו סופגנין משמע דאתא בה טומאה ע"י תקון שאני התם דחשיב כלי גמור ע"י שנעשה אחר כך שלם כמתחילה ע"י תקון אבל שברים קטנים אין נחשבים להיות עוד כלים ע"י שום תקון וא"ת לפי מה שפרש דלא מהני רחוות לשברים לקבל טומאה על שיחד הא בפרק כל הכלים (שבת דף קכל:) פליגי ר"מ ור' יהודה בכלי שנשבר בשבת וראוי למלאכה אחרת לענין טלטול דר' יהודה אוסר לטלטל משום נולד ור"מ שרי דלית ליה נולד אבל כ"ע מודו שאם נשבר מערב שבת דלא הוי נולד ושרי לטלטולי בשבת הואיל וראוי למלאכה אחרת אלמא מנא הוא לענין שבת ואם כן לענין טומאה נמי מנא הוא כדאמר רבא בפרק כל הכלים (שבת דף קכג.) גבי מחט של יד מדלענין טומאה לאו מנא הוא לענין שבת נמי לאו מנא הוא ועוד מוכח התם דלא בעינן יחוד לענין שבת גבי רבה דאתים מסאניה בטינא ואתא שמעיה ושקל חספא וקא מכפר ליה ומפרש טעמא משום דאילו הוה בחצר חזי לאכסויי בה מנא וי"ל דלעולם בעינן יחוד לענין טומאה והא דקאמר רבא מדלענין טומאה לאו מנא הוא היינו אפילו ע"י יחוד דכיון דנטל חדה או עוקצה לא מהני בה יחוד והא דתנן במסכת כלים פרק י"ג (מ"ה) מחט שנטל חדה או עוקצה טהורה ואם התקינה למתוח טומאה לאו יחוד בעלמא קאמר אלא שעשה שום תקון אבל היכא דהוי מנא לענין טומאה ע"י יחוד לענין שבת לא תקנו יחוד וכן משמע התם בהדיא דתרגמא אביי אליבא דרבא בגלמי דזמנין דממליך עלייהו ומשוי להו מנא משמע דאע"ג דטהורה היא דאכתי לא ממלך עליה אפילו הכי מתר לטלטלה הואיל וראויה להיות כלי ע"י יחוד ומיהו קשה מההיא דאמר בפרק במה אשה יוצאה (שבת דף נח:) העושה זגין למכתשת ולעריסה ולמטפחת תינוקות יש להם ענבל טמאים אין להם ענבל טהורים נטלו ענבליהן עדין טומאתן עליהם ומפרש ר' יוסי בר' חנינא הואיל וראוי להקישו ע"ג כלי חרס רבי יוחנן אמר הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק אלמא בראויות בעלמא בלא יחוד מקבל טומאה אע"פ שלא יחדו לגמע דעל כרחך בלא יחדו מירי מדפליג עלה ר' יוסי בר' חנינא ולא מטמא משום גמוע דבעינן מעין מלאכה ראשונה ועוד אי יחדו מה לי לא היה לו ענבל מעולם מה לי היה לו ענבל ונטל ועוד מדפריך עליה ורבי יוחנן לא בעי מעין מלאכה ראשונה והא תניא יכול כפה סאה וישב עליה כו' וא"ר אלעזר אומרים במדרסות עמד ונעשה מלאכתנו ואין אומרים בטמא מת עמד ונעשה מלאכתנו ורבי יוחנן אמר אף אומר בטמא מת עמד ונעשה מלאכתנו וההיא ע"כ בלא יחוד דומיא דכפה סאה וישב עליה דאיירי כשלא יחדו לישיבה דממעט ליה מדכתיב אשר ישב עליו הזב מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומרין לו עמד ונעשה מלאכתנו וי"ל דשאני גבי זגין דכיון שגם הדיוט יכול להחזיר הענבל כדקאמר התם אית לן למימר דחשיב כלי ע"י דבר מועט שעדין ראוי לגמע קודם חזרת ענבל ואפילו בלא יחוד ולמ"ד הואיל וראוי להקישו על גבי כלי חרס ניחא מה נפשך אי בעלמא בעי מעין מלאכה ראשונה הכא נמי לא מהני לגמע מים דהיינו מלאכה אחרת ואפילו את"ל דבעלמא טמא בלא יחוד הכא שעומד למלאכה ראשונה ע"י חזרת הענבל אי לא דראוי להקישו לא הוי טמא ולא סגי ליה בגמוע מים דהוי כמו עמוד ונעשה מלאכתנו:

התם לחומרא השתא חוזר בו מכל מה שתרץ והוי כמו אלא: **כל** שיעורי חכמים להחמיר וא"ת בפרק תפלת השחר (ברכות דף כו.) דקאמר רבי יהודה עד ד' שעות ובעי בגמרא אי עד ועד בכלל אי לא עד ועד בכלל ופשיט דעד ועד בכלל כוותיה דההיא דקאמר רבי יהודה גבי תפלת המוספים עד ו' שעות דהוי עד ועד בכלל כדמוכח התם והיינו קולא שיכול להמתין ולהתפלל עד סוף ארבע וי"ל דאיכא נמי חומרא דלא אמרינן עבר זמנו וחייב עדין להתפלל כל שעה רביעית וא"ת והיכי פשיט ליה דעד ארבע שעות מתפלת המוספין דלמא האי עד ועד בכלל והאי עד ולא עד בכלל כדקאמר הכא גבי ההיא דאהל היוצא מן המטה דחמשה כלמעלה ועשרה כלמטה וי"ל דשאני הכא דשניהם שוים דתרוייהו לחומרא:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פח' מהל' שחיטה הל' כו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מד סעי' ב:

רבינו גרשום

מאי לאו לוג כלמטה כלומר לאפי' החזיק לוג קודם שנשבר שעורו בכדי סיכת קטן השבר ונותא וס"ע עד ועד בכלל. לא לוג כלמעלה כלומר אם החזיק לוג על שלא נשבר כמחזיק יותר מלוג ולאינו טמא השבר בכדי סיכת קטן:

מלוג ועד סאה ברביעית. כלומר לאפי' החזיק סאה קודם שנשבר דיו השבר ברביעית ולא מחזיק ברביעית טמא לעיין חשוב:

(כלומר) מאי לאו סאה כלמטה. כלומר כמחזק סאה וס"ע עד ועד בכלל:

לא סאה כלמעלה. כלומר לאם מחזיק סאה לא דיו לשבר ברביעית דלא אינו מחזיק יותר מרביעית אינו טמא:

מסאה ועד סאתים בחצי לוג. כלומר דלאפי' סאתים מחזיק עד שלא נשבר ונעותה והשבר מחזיק חצי לוג הוא חשוב כלי ונעותה:

סאתים כלמטה כלומר לאפי' מחזיק סאתים כמחזק סאתים ודיו לשבר בחצי לוג:

סאתים כלמעלה דלא מחזיק סאתים לא דיו לשבר בחצי לוג לעד ולא עד בכלל:

והתניא לוג כלמטה כו' כלומר וס"ע עד ועד בכלל:

הכא [לחומרא] אבל אי אמרינן כסלע כפחות תכסלע כאוסר (ויותר) כפחות תכסלוס לקולא לפיכך אמרינן כסלע יותר תכסלע כו':

חוץ תכגרים של כתמים להקל כלומר דלאמרינן אם רואה כתם כגרים כפחות תכגרים לא אינו רואה יותר תכגרים אינו טמאה:

תניא נמי הכי כלומר לחומרא חמשה כלמעלה כלומר דכפחות מחמשה טהור ולא אמרינן חמשה כלמטה אלא כלמעלה ונותא עשרה כלמטה. כלומר הא לאמרינן דעשרה יותר עשרה טהור אמרינן דעשרה כלמעלה אלא כלמטה לחומרא:

הני הוא דאסירא הא בהמה גופה שריא כלומר [הא] הכא דאחתך מן הטחול וזין תכליות דאינו ניקב ואתמרינן דאשתכח בשרה. וכיון אמרת ניקב טרפה.

מסורת הש"ס

א משנה נדה

ב לעיל מב:

ג לקמן סח.; משנה חולין; לקמן סט.; לקמן עג.; רש"י על דברים

ד משנה כלים; ספרא שמיני פרשה ז ב

גליון הש"ס

גמ' כל שיעורי חכמים וכו'. עיין לעיל מו ע"א תוס' ד"ה עד: תוס' ד"ה שיעורן וכו' דע"י יחוד מיירי. עיין לקמן דף עב ע"ב תוס' ד"ה בשעת.

לְמְקוֹם חָרִיץ. וְהֵיכָא מְקוֹם חָרִיץ? לְחִיוָּרָא דְּתוּתֵי מָתְנֵי. אָמַר רַב נְחוּנְיָא: שְׁאֵילְתִּינְהוּ לְכוּלְּהוּ טָרוֹפָאֵי דְּמַעְרְבָא, וְאָמְרִי לִי הִלְכְתָא כְּרָכִישׁ בַּר פָּפָּא, וְלֵית הִלְכְתָא כְּרַב עֲוִירָא. [א]דְּרַב עֲוִירָא נָמֵי לָא אֲמַרַן, אֶלָּא בְּקוּלְשֵׁיהּ, אֲבָל בְּסוּמְכֵיהּ – טְרֵפָה, וְאִי אִישְׁתַּיַּיר בֵּיהּ כְּעוֹבִי דִּינַר זָהָב – כְּשֵׁרָה. אָמְרִי בְּמַעְרְבָא: כָּל הַפּוֹסֵל בָּרֵיאָה – כָּשֵׁר בַּכּוּלְיָא, שֶׁהֲרֵי נֶקֶב פָּסוּל בָּרֵיאָה, וְכָשֵׁר בַּכּוּלְיָא, וְכָל שֶׁכֵּן הֵיכָא דְּכָשֵׁר בָּרֵיאָה – כָּשֵׁר בַּכּוּלְיָא. [ב(א)]מַתְקֵיף לַהּ רַבִּי תַּנְחוּמָא: וּכְלָלָא הוּא? הֲרֵי מוּגְלָא, דְּכָשֵׁר בָּרֵיאָה וּפָסוּל בַּכּוּלְיָא! וַהֲרֵי מַיִם זַכִּין, דִּכְשֵׁרִים הָכָא וְהָכָא, אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: טְרֵפוֹת קָא מְדַמֵּית לַהֲדָדֵי? אֵין אוֹמְרִים בִּטְרֵפוֹת זוֹ דּוֹמָה לָזוֹ, שֶׁהֲרֵי חוֹתְכָהּ מִכָּאן וָמֵתָה, חוֹתְכָהּ מִכָּאן וְחָיְתָה. [ג]וּמַיִם זַכִּין כְּשֵׁרִים, לָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּצִילְּלֵי, אֲבָל עֲכִירֵי – טְרֵפָה. וְכִי צִילְּלֵי נָמֵי לָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלָא סְרִיחַ, אֲבָל סְרִיחַ – טְרֵפָה. [ד]הַכּוּלְיָא שֶׁהִקְטִינָה, בְּדַקָּה – עַד כְּפוֹל, בְּגַסָּה – עַד כַּעֲנָבָה בֵּינוֹנִית. [ה]נִיטַּל לֶחִי הַתַּחְתּוֹן, אָמַר רַבִּי זֵירָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁיְּכוֹלָה לִחְיוֹת עַל יְדֵי לְעִיטָה וְהַמְרָאָה, אֲבָל אֵינָהּ יְכוֹלָה לִחְיוֹת עַל יְדֵי לְעִיטָה וְהַמְרָאָה – טְרֵפָה. [ו]נִיטְּלָה הָאֵם שֶׁלָּהּ, תָּנָא: הִיא הָאֵם, הִיא טַרְפַּחַת, וְהִיא שַׁלְפּוּחִית. [ז(ב)]וַחֲרוּתָה בִּידֵי שָׁמַיִם – כְּשֵׁרָה. תָּנוּ רַבָּנַן: אֵיזוֹהִי חֲרוּתָה? כֹּל שֶׁצָּמְקָה רֵיאָה שֶׁלָּהּ. בִּידֵי שָׁמַיִם – כְּשֵׁרָה, בִּידֵי אָדָם – טְרֵפָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף בִּידֵי כָּל הַבְּרִיּוֹת. (ג)אִיבַּעְיָא לְהוּ: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אַרֵישָׁא קָאֵי וּלְקוּלָּא, אוֹ אַסֵּיפָא קָאֵי וּלְחוּמְרָא? [ח]תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא: חֲרוּתָה בִּידֵי אָדָם – טְרֵפָה, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף בִּידֵי כָּל הַבְּרִיּוֹת. [ט]רַבָּה בַּר בַּר חָנָה הֲוָה קָאָזֵיל בְּמַדְבְּרָא, אַשְׁכַּח הָנְהוּ דִּיכְרֵי דִּצְמִיק רֵיאָה דִּידְהוּ. אֲתָא שְׁאֵיל בֵּי מִדְרְשָׁא, אֲמַרוּ לֵיהּ: בְּקַיְיטָא – אַיְיתִי מְשִׁיכְלֵי חִיוָּרֵי, וּמַלְּיִנְהוּ מַיָּא קָרִירֵי, וְאַנְחִינְהוּ מֵעֵת לְעֵת. אִי הָדְרָן בָּרְיָין – בִּידֵי שָׁמַיִם הִיא וּכְשֵׁרָה, וְאִי לָא – טְרֵפָה. בְּסִיתְוָא – אַיְיתִי מְשִׁיכְלֵי שִׁיחוּמֵי, וּמַלְּיִנְהוּ מַיָּא פָּשׁוֹרֵי, וְאַנְחִינְהוּ מֵעֵת לְעֵת. אִי הָדְרָא בָּרְיָא – כְּשֵׁרָה, וְאִי לָא – טְרֵפָה. הַגְּלוּדָה: תָּנוּ רַבָּנַן: הַגְּלוּדָה – רַבִּי מֵאִיר מַכְשִׁיר וַחֲכָמִים פּוֹסְלִים, וּכְבָר הֵעִיד אֶלְעָזָר סַפְרָא וְיוֹחָנָן בֶּן גּוּדְגְּדָא עַל הַגְּלוּדָה שֶׁפְּסוּלָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: חָזַר בּוֹ רַבִּי מֵאִיר. מִכְּלָל דִּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר פְּלִיג רַבִּי מֵאִיר בִּגְלוּדָה? וְהָתַנְיָא: אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: לֹא נֶחְלְקוּ רַבִּי מֵאִיר וַחֲכָמִים עַל הַגְּלוּדָה שֶׁפְּסוּלָה, וּכְבָר הֵעִיד רַבִּי אוֹשַׁעְיָא בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַבַּשָּׂם לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא מִשּׁוּם רַבִּי טַרְפוֹן עַל הַגְּלוּדָה שֶׁפְּסוּלָה, וְאִם נִשְׁתַּיֵּיר בּוֹ כְּסֶלַע – כְּשֵׁרָה. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מַאי "לֹא נֶחְלְקוּ"? לֹא עָמַד רַבִּי מֵאִיר בְּמַחֲלוֹקְתּוֹ. [י]אָמַר מָר: אִם נִשְׁתַּיֵּיר בּוֹ כְּסֶלַע – כְּשֵׁרָה. הֵיכָא? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: עַל פְּנֵי הַשִּׁדְרָה כּוּלָּהּ. [יא]אִיבַּעְיָא לְהוּ: דַּאֲרִיךְ וְקַטִין, דְּכִי מְצָרֵף לַהּ הָוֵי כְּסֶלַע, אוֹ דִלְמָא בְּרוֹחַב סֶלַע עַל פְּנֵי הַשִּׁדְרָה כּוּלָּהּ? תָּא שְׁמַע, דְּפָרֵישׁ רַבִּי נְהוֹרַאי מִשְּׁמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: בְּרוֹחַב כְּסֶלַע עַל פְּנֵי כָּל הַשִּׁדְרָה כּוּלָּהּ. [יב]רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר: רָאשֵׁי פְּרָקִים. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן אַנְטִיגְנוֹס מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יַנַּאי אָמַר: מְקוֹם טִיבּוּרוֹ. [יג]בָּעֵי רַבִּי יַנַּאי בְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל: נִיטַּל מְקוֹם הַשִּׁדְרָה וְכוּלּוֹ קַיָּים, נִיטַּל מְקוֹם טִיבּוּרוֹ וְכוּלּוֹ קַיָּים, נִיטְּלוּ רָאשֵׁי פְּרָקִים וְכוּלּוֹ קַיָּים, מַאי? תֵּיקוּ. אָמַר רַב: כָּל הָעוֹר כּוּלּוֹ מַצִּיל בִּגְלוּדָה, חוּץ מֵעוֹר בֵּית הַפְּרָסוֹת, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ עוֹר בֵּית הַפְּרָסוֹת נָמֵי מַצִּיל. (ד)בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אַסִּי מֵרַבִּי יוֹחָנָן: עוֹר בֵּית הַפְּרָסוֹת מַהוּ שֶׁיַּצִּיל בִּגְלוּדָה? אֲמַר לֵיהּ: מַצִּיל. אֲמַר לֵיהּ, לִמַּדְתָּנוּ רַבֵּינוּ: אֵלּוּ שֶׁעוֹרוֹתֵיהֶן כִּבְשָׂרָן – עוֹר בֵּית הַפְּרָסוֹת! אֲמַר לֵיהּ: אַל תַּקְנִיטֵנִי, שֶׁבִּלְשׁוֹן יָחִיד אֲנִי שׁוֹנֶה אוֹתָהּ. [יד(ה)]דְּתַנְיָא: הַשּׁוֹחֵט אֶת הָעוֹלָה לְהַקְטִיר כְּזַיִת מֵעוֹר שֶׁל תַּחַת הָאַלְיָה חוּץ לִמְקוֹמוֹ – פָּסוּל, וְאֵין בּוֹ כָּרֵת; חוּץ לִזְמַנּוֹ – פִּגּוּל, וְחַיָּיבִין עָלָיו כָּרֵת. (ו)אֱלִיעֶזֶר בֶּן יְהוּדָה אִישׁ אֵיבְלַיִם אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי יַעֲקֹב, וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אִישׁ [כְּפַר] עִיכּוּס אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֶחָד עוֹר בֵּית הַפְּרָסוֹת, וְאֶחָד עוֹר הָרֹאשׁ שֶׁל עֵגֶל הָרַךְ, וְאֶחָד עוֹר שֶׁל תַּחַת הָאַלְיָה, וְכֹל שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים גַּבֵּי טוּמְאָה אֵלּוּ שֶׁעוֹרוֹתֵיהֶן כִּבְשָׂרָן,

לְהָבִיא

לִמְקוֹם חָרִין שֶׁהַגִּידִין מְעוֹרִין שָׁם וְהוּא אֶמְצָעִית הַכּוֹלְיָא: **טָרוֹפָאֵי** מוֹרֵי הוֹרָאוֹת עַל הַטְּרֵפוֹת: **כְּרַב עֲוִירָא** בְּנִקַּב הַטְּחוֹל: **וְלָא** אֲמָרַן דְּלֵית הִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ אֶלָּא דְּאִינְקַב בְּקָלְשֵׁיהּ: **בְּסֻמְכֵיהּ** בְּעָבְיוֹ לְמַעְלָה: **וְאִי** אִשְׁתַּיַּיר בְּעָבִי דָּפְנוֹ וְלֹא יָצָא הַמַּחַט לַחוּץ וְיֵשׁ הַנִּשְׁאָר כְּנֶגְדּוֹ כְּעָבִי דִּינָר כָּשֵׁר: **וכ"ש כו'** דְּקָיְמָא הוּא דְּדַיְיקָא מִמִּלְּתַיְהוּ: **מוּגְלָא** כְּשֵׁרָה בְּרֵיאָה כְּדַאֲמָרַן (לְעֵיל חֻלִּין מח.) דְּקָיְמָן גַּמְחֵי טַנָּרֵי: **וּפָסוּל בַּכּוֹלְיָא** כְּדַאֲמָרַן בְּרֵישׁ פִּרְקִין (חֻלִּין דַּף מח.) מַלְיָא מוּגְלָא טְרֵפָה מַיִם זַכִּין כְּשֵׁרָה וְאוֹקִימְנָא בְּכוֹלְיָא: **וַהֲרֵי מַיִם זַכִּין דִּכְשֵׁרִין הָכָא וְהָכָא** לָא יַדְעָנָא מַאי קוּשְׁיָא: **אֶלָּא** לָא תֵּימָא כָּל שֶׁכֵּן דְּאַע"ג דְּנֶקֶב פָּסוּל בָּרֵיאָה וְכָשֵׁר בַּכֻּלְיָא אִיכָּא מִידֵי דְּכָשֵׁר בָּרֵיאָה וּפָסוּל בַּכֻּלְיָא דְּאֵין אוֹמְרִים בִּטְרֵפוֹת כו' דְּיֵשׁ אֵבֶר שֶׁחוֹלִי זֶה קָשֶׁה לוֹ וְאֵין חוֹלִי זֶה קָשֶׁה לוֹ: **שֶׁהֲרֵי חוֹתְכָהּ מִכָּאן וּמֵתָה כו'** חִתּוּךְ סִימָנִין אוֹ גִּיד צַוָּארָהּ וּמֵתָה חִתּוּךְ כָּל כְּתֵפָהּ וְחָיָה: **הִקְטִינָה** הַכּוֹלְיָא הִקְטִינָה מֵאֵלֶיהָ מֵחֲמַת חוֹלִי: **הִיא הָאֵם** דְּמַתְנִי': **הִיא טַרְפַּחַת** דִּלְקַמָּן (חֻלִּין דַּף נו.) הוֹרוּ בְּטַרְפַּחַת כְּרַבִּי בְּזֶפֶק: **הִיא שַׁלְפּוּחִית** דְּאָמַר לְעֵיל בְּפִרְקִין (חוּלִין דַּף מח.): **צָמְקָה** יָבְשָׁה. וְשָׁדַיִם צֹמְקִים מְתַרְגְּמִינַן דְּלִין יָבְשִׁין (הוֹשֵׁעַ ט): **בִּידֵי שָׁמַיִם** מִקּוֹל בָּרָק וְרַעַם: **בִּידֵי אָדָם** שֶׁהִבְעִיתָהּ אָדָם לֹא הָדְרָא בָּרְיָא: **כָּל הַבְּרִיּוֹת** שֶׁשָּׁמְעָה אַרְיֵה וְקוֹל שַׁחַל: **אַרֵישָׁא** קָאֵי אַף בִּידֵי כָּל הַבְּרִיּוֹת כְּבִידֵי שָׁמַיִם: **ת"ש** דְּאַסֵּיפָא קָאֵי: **מְשִׁיכְלֵי חִוָּרֵי** שֶׁל כְּלֵי חֶרֶס לָבָן: **שְׁחִימֵי** שְׁחוֹרוֹת וְאֵינָן מְגֻנָּנוֹת כָּל כָּךְ כִּלְבָנוֹת. וּבִלְשׁוֹן מוֹרִי שְׁחִימֵי שֶׁל נְחֹשֶׁת חִוָּרֵי שֶׁל חֶרֶס: **מִדְּקָאָמַר** חָזַר בּוֹ מִכְּלָל דְּמֵעִיקָּרָא הֲוָה פְּלִיג: **הַבַּשָּׂם** מוֹכֵר בְּשָׂמִים: **וְאִם נִשְׁתַּיֵּיר בּוֹ כְּסֶלַע** עַל יְדֵי אוֹתוֹ שִׁיּוּר מַעֲלֶה אֲרוּכָה: **דַּאֲרִיךְ** עַל פְּנֵי כָּל אֹרֶךְ הַשִּׁדְרָה וְקָצָר כְּחוּט וּמַאי כְּסֶלַע דְּקָאָמַר דְּאִי מִצְטָרֶפֶת לְאָרְכּוֹ וּמַשְׁוֵית לֵיהּ עָגוֹל הֲוָה כְּסֶלַע: **בִּמְקוֹם טִיבּוּרוֹ** בְּעִנְיַן כְּסֶלַע: **רָאשֵׁי פְּרָקִים** בְּכָל פִּרְקֵי חֻלְיוֹתֶיהָ וְעַצְמוֹת הַשּׁוֹק וְהַיָּרֵךְ בְּעִנְיַן שִׁיּוּר כְּסֶלַע: **כָּל הָעוֹר כֻּלּוֹ** כָּל הֵיכָא דְּמִשְׁתַּיֵּיר הַהוּא כְּסֶלַע מַעֲלֶה אֲרוּכָה וְחוֹזֵר כָּל עוֹרָהּ לְקַדְמוּתוֹ: **חוּץ מֵעוֹר בֵּית הַפְּרָסוֹת** מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה דְּלָא הָוֵי עוֹר מִפְּנֵי שֶׁהוּא רַךְ: **וְאֵלּוּ שֶׁעוֹרוֹתֵיהֶן כִּבְשָׂרָן** לְעִנְיַן דְּמִטַּמְּאִין עוֹרָן כִּבְשָׂרָן אַלְמָא לָאו עוֹר הוּא וְקָחָשִׁיב הַאי בַּהֲדַיְיהוּ בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קכב.): **אַל תַּקְנִיטֵנִי** מֵאוֹתָהּ מִשְׁנָה: **שֶׁבִּלְשׁוֹן יָחִיד אֲנִי שׁוֹנֶה אוֹתָהּ** כְּלוֹמַר יְחִידָאָה הִיא וְלָא קָיְימִינַן כְּוָתֵהּ דְּר' שִׁמְעוֹן קָתָנֵי לָהּ וּפְלִיגִי עֲלֵיהּ דְּת"ק לָא תְּנָא אֶלָּא עוֹר שֶׁתַּחַת הָאַלְיָה לְחוּדֵיהּ: **קָרְבָּן** שֶׁנִּשְׁחַט עַל מְנָת לֶאֱכֹל הֵימֶנּוּ אוֹ לְהַקְטִיר הֵימֶנּוּ חוּץ לִמְקוֹם אֲכִילָתוֹ: **פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת** לְאוֹכֵל הֵימֶנּוּ כְּהִלְכָתוֹ. וְאִם שְׁחָטוֹ עַל מְנָת לֶאֱכֹל אוֹ לְהַקְטִיר הֵימֶנּוּ: **חוּץ לִזְמַנּוֹ פִּגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת** הָאוֹכֵל מִמֶּנּוּ אֲפִילּוּ כְּהִלְכָתוֹ וּמִקְרָא נָפְקָא לָן בְּפֶרֶק שֵׁנִי דִּזְבָחִים (דַּף כח.) וְעוֹר שֶׁתַּחַת הַזָּנָב רַךְ הוּא וְנִפְסַל קָרְבָּן בְּמַחֲשֶׁבֶת אֲכִילָתוֹ כְּבָשָׂר וּבְעוֹלָה שֶׁכֻּלָּהּ כָּלִיל לֹא פְּסָלָהּ מַחֲשֶׁבֶת אֲכִילָה אֶלָּא מַחֲשֶׁבֶת הַקְטָרָה: **אֵיבְלַיִם** כְּפַר: **עִכּוּס** בְּסָמֶ"ךְ: **עֵגֶל הָרַךְ** מְפָרֵשׁ בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין קכב.) כָּל זְמַן שֶׁיּוֹנֵק: **וְכֹל שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים** בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (שָׁם) לְגַבֵּי עוֹרוֹת כְּבָשָׂר:

וַהֲרֵי מַיִם זַכִּים דִּכְשֵׁרִים הָכָא וְהָכָא פ"ה לָא יַדְעָנָא מַאי קוּשְׁיָא וי"ל דְּהָכִי פֵּרוּשָׁא וַהֲרֵי מַיִם זַכִּים דְּאָתוּ מֵחֲמַת לְקוּתָא וּכְשֵׁרִים בַּכּוֹלְיָא וְלָא גָּמְרִינַן מִמּוּגְלָא וְאִם כֵּן אֵין לְדַמּוֹת הַטְּרֵפוֹת זוֹ לָזוֹ: **בִּלְשׁוֹן** יָחִיד אֲנִי שׁוֹנֶה אוֹתָהּ שֶׁבַּמִּשְׁנָה עַצְמָהּ הָיָה שׁוֹנֶה כְּדִבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן אֲבָל אֵין לְפָרֵשׁ מִשּׁוּם דְּאָתְיָא כִּיחִידָאָה דְּמָה בְּכָךְ דְּהָאָמַר בְּפֶ' הַחוֹלֵץ (יְבָמוֹת דַּף מב:) סְתָם בְּמַתְנִיתִין וּמַחֲלֹקֶת בַּבָּרַיְיתָא הֲלָכָה כִּסְתָם:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פו' מהל' שחיטה הל' יט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מג סעי' ב:

ב מיי' פח' מהל' שחיטה הל' כו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מד סעי' ב:

ג מיי' פח' מהל' שחיטה הל' כו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מד סעי' ב:

ד מיי' פח' מהל' שחיטה הל' כו, טוש"ע יו"ד סי' מד סעי' ה:

ה מיי' פח' מהל' שחיטה הל' כג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' א:

ו מיי' פח' מהל' שחיטה הל' כה, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מה סעי' א ב:

ז מיי' פז' מהל' שחיטה הל' ט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' יד:

ח מיי' פז' מהל' שחיטה הל' ט, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' יד:

ט מיי' פז' מהל' שחיטה הל' י, טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' טו:

י מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נט סעי' א:

יא מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נט סעי' א:

יב מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נט סעי' א:

יג מיי' פט' מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נט סעי' א:

יד מיי' פי"ד מהל' פסולי המוקדשין הל' ז:

מסורת הש"ס

א לקמן עו.; בבא בתרא קל:; לעיל מח:

ב שבת קו:; תוספתא חולין

ג שבת מב:; בבא בתרא פז:

ד משנה חולין; לקמן קכב:

ה מנחות נט:; תוספתא זבחים; תוספתא מנחות; מנחות יב.; מעילה ט.; משנה זבחים; משנה מנחות; זבחים כז.; מנחות יז.; זבחים לו:; מנחות כו:; זבחים סד:; מנחות יד:; זבחים כט:; מנחות יג:

ו תוספתא בבא בתרא

רבינו גרשום

במקום חריץ על הלובן:

ולית הילכתא כרב עוירא דאמר ניקב הטחול טריפה:

אלא בקולשיה כלומר בקולשיה דטחול אבל אם ניקב בעובי שלו טרפה ואם נשתייר בה כעובי דינר זהב כו' כלומר דלא ניקב לחוץ:

והרי מוגלא דכשר בריאה ופסול בכוליא כדאמרינן (למפרע) [לעיל דף מח א] דאמר רב מתנה מליא מוגלא טרפה מים זכין כשרה ואמר ליה שמואל כי איתמר בההיא בכוליא איתמר:

והרי מים זכין דכשרין הכא והכא. כלומר אמרת כל הפסול בריאה כשר בכוליא והרי מים זכין דכשרין הכא והכא:

הקטינה בדקה עד כפול כשרה בגסה עד כענבה בינונית כשרה:

חרותה בעותה בידי שמים כלומר או מברקים או מרעמים. בידי אדם טרפה כלומר שבעתה אדם (מחרכו) [בחרבו]. ר' שמעון אומר אף בידי כל הבריות שזאב או דוב בעתה. איבעיא להו ר' שמעון בן אלעזר ארישא קאי ולקולא כלומר דקאמר ת"ק בידי שמים כשרה ועליה אמר ר' שמעון בן אלעזר אף בידי כל הבריות כשרה או דילמא אסיפא ולחומרא דקתני סיפא בידי אדם טרפה ועליה אמר ר' שמעון בן אלעזר אף בידי כל הבריות [טרפה] (כשרה א"ל אסיפא ולחומרא דקא תני סיפא בידי אדם טרפה ועליה אמר ר' שמעון בן אלעזר אף בידי כל הבריות). בקייטא אייתי משיכלי כלי חרס חיורי כלומר לקרירי:

משיכלי שיחמי (כלומר חרס שורשמין) כלי חרס לחמימי. לפשורי לא ליהוי קרירי לעגל:

הגלודה ר' מאיר מכשיר מהו גלודה (מליא כולא) כלומר גילדי מלכן בלעז שלא ישאר עור שלם עליה. ר' יהודה הבשם שהיה מוכר בשמים. ואם נשתייר בה כסלע כשרה כלומר ואם נשתייר בה מעור שלם כשרה או דילמא ברוחב סלע על פני כל השדרה. מקום ראשי פרקים כלומר על פני ארכובה ועל גב הרגל. ניטלו ראשי פרקים כלומר עור שעל גבי פרקים. כל העור כולו מציל בגלודה כלומר באיזה מקום ישתייר כסלע מציל בגלודה וכשרה חוץ מעור של בית הפרסות לאי בית הפרסות נשתייר כסלע. אין מציל וטרפה מ"ט לעור בית הפרסות רך וחשוב כבשר. חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת דכל חוץ לזמנו חשוב פיגול דכ' ואם האכל יאכל ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פגול יהיה וגו' חוץ לזמנו חשוב פיגול. שבלשון יחיד אני שונה אותה כלחזין לאלעזר בן יהודה איש איבלים א' משום ר' יעקב דזהו יחיד:

לְהָבִיא עוֹר בֵּית הַבּוֹשֶׁת חוּץ לִמְקוֹמוֹ פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת, חוּץ לִזְמַנּוֹ פִּיגּוּל וְחַיָּיבִים עָלָיו כָּרֵת. [א־ד](א)מַתְנִי׳ וְאֵלּוּ טְרֵפוֹת בָּעוֹף: נְקוּבַת הַוֶּושֶׁט, וּפְסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת, הִכְּתָה חוּלְדָּה עַל רֹאשָׁהּ מָקוֹם שֶׁעוֹשָׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה, נִיקַּב הַקּוּרְקְבָן, נִיקְּבוּ הַדַּקִּין, נָפְלָה לָאוּר וְנֶחְמְרוּ בְּנֵי מֵעֶיהָ, אִם יְרוּקִּים – פְּסוּלִים, אִם אֲדוּמִּים – כְּשֵׁרִים. דְּרָסָהּ וּטְרָפָהּ בַּכּוֹתֶל אוֹ שֶׁרִיצְּצַתָּה בְּהֵמָה וּמְפַרְכֶּסֶת, וְשָׁהֲתָה מֵעֵת לְעֵת וּשְׁחָטָהּ – כְּשֵׁרָה. [ה]גְּמָ׳ רַב וּשְׁמוּאֵל וְלֵוִי דְּאָמְרִי: מַכְנִיס יָדוֹ לִפְנִים וּבוֹדֵק, אִם מְבַצְבֵּץ וְעוֹלֶה – טְרֵפָה, וְאִם לָאו – כְּשֵׁרָה. הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר עַד דְּמִנְקִיב קְרָמָא תַּתָּאָה, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר אִינְקִיב עִילָּאָה אַף עַל גַּב דְּלָא אִינְקִיב תַּתָּאָה, נֵיחוּשׁ דִּלְמָא עִילָּאָה אִינְקִיב תַּתָּאָה לָא אִינְקִיב? אִי אִיתָא דְּאִינְקִיב עִילָּאָה, תַּתָּאָה אַגַּב רוּכְכֵיהּ מִיפְקָע פָּקַע. אָמַר זְעֵירִי: אֵין בְּדִיקָה לְחוּלְדָּה, מִפְּנֵי שֶׁשִּׁינֶּיהָ דַּקּוֹת. וְכִי שִׁינֶּיהָ דַּקּוֹת מַאי הָוֵי? אָמַר רַב אוֹשַׁעְיָא: מִפְּנֵי שֶׁשִּׁינֶּיהָ דַּקּוֹת וַעֲקוּמּוֹת. (ב)כִּי סְלֵיק לִנְהַרְדְּעָא, שְׁלַח לְהוּ: דְּבָרִים שֶׁאָמַרְתִּי לִפְנֵיכֶם טָעוּת הֵן בְּיָדִי, בְּרַם כָּךְ אָמְרוּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: בּוֹדְקִין לְחוּלְדָּה בַּיָּד, אֲבָל לֹא בְּמַסְמֵר, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אַף בְּמַסְמֵר. וּבִפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי נְחֶמְיָה, חַד בָּדֵיק בִּידָא, וְחַד בָּדֵיק בְּמַחְטָא. מַאן דְּבָדֵיק בִּידָא אָמַר לֵיהּ לְמַאן דְּבָדֵיק בְּמַחְטָא: עַד מָתַי אַתָּה מְכַלֶּה מָמוֹנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל? אָמַר לֵיהּ מַאן דְּבָדֵיק בְּמַחְטָא לְמַאן דְּבָדֵיק בִּידָא: עַד מָתַי אַתָּה מַאֲכִיל לְיִשְׂרָאֵל נְבֵלוֹת? נְבֵלוֹת? וְהָא שְׁחוּטָה הִיא! אֶלָּא טְרֵפוֹת, שֶׁמָּא נִיקַּב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ. תִּסְתַּיֵּים דְּרַבִּי יְהוּדָה הוּא דְּבָדֵיק בִּידָא, דְּתַנְיָא: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה: בּוֹדְקִין לְחוּלְדָּה בַּיָּד, אֲבָל לֹא בְּמַסְמֵר. נִשְׁבַּר הָעֶצֶם, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִיקַּב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ – תִּסְתַּיֵּים. [ו]הָא גּוּפָא קַשְׁיָא, אָמְרַתְּ: בּוֹדְקִין לְחוּלְדָּה בַּיָּד אֲבָל לֹא בְּמַסְמֵר. אַלְמָא אִית לֵיהּ בְּדִיקוּתָא, וַהֲדַר תָּנֵי: נִשְׁבַּר הָעֶצֶם אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִיקַּב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ. אַלְמָא לֵית לֵיהּ בְּדִיקוּתָא! סֵיפָא אֲתָאן לְעוֹף שֶׁל מַיִם, הוֹאִיל וְאֵין לוֹ קְרוּם. אֵין לוֹ קְרוּם סָלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא, הוֹאִיל וּקְרוּמוֹ רַךְ. [ז־ח]אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן לְרַב עָנָן: מָר אָמַר שְׁמוּאֵל בָּדֵיק בִּידָא וּמַכְשַׁר, וְהוּנָא חַבְרִין אָמַר רַב בָּדֵיק בִּידָא וּמַכְשַׁר. וְהָתָנֵי לֵוִי: טְרֵפוֹת שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים בִּבְהֵמָה – כְּנֶגְדָּן בָּעוֹף, יָתֵר עֲלֵיהֶן עוֹף – נִשְׁבַּר הָעֶצֶם אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִיקַּב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ? אֲמַר לֵיהּ: הָהוּא בְּעוֹף שֶׁל מַיִם, הוֹאִיל וְאֵין לוֹ קְרוּם. אֵין לוֹ קְרוּם סָלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא, הוֹאִיל וּקְרוּמוֹ רַךְ. הָהִיא תַּרְנְגוֹלְתָּא דַּהֲוַאי בֵּי רַב חָנָא, שַׁדְּרַהּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב מַתְנָא. נִשְׁבַּר הָעֶצֶם וְלֹא נִיקַּב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ הֲוַאי, וְאַכְשְׁרַהּ. אֲמַר לֵיהּ: וְהָתָנֵי לֵוִי: טְרֵפוֹת שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים בִּבְהֵמָה כְּנֶגְדָּן בָּעוֹף, יָתֵר עֲלֵיהֶן עוֹף – נִשְׁבַּר הָעֶצֶם אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִיקַּב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ! אֲמַר לֵיהּ: הָתָם בְּעוֹף שֶׁל מַיִם, הוֹאִיל וְאֵין לוֹ קְרוּם. אֵין לוֹ קְרוּם סָלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא אֵימָא: הוֹאִיל וּקְרוּמוֹ רַךְ. רַב שֵׁיזְבִי בָּדֵיק בְּשִׁימְשָׁא, רַב יֵימַר בָּדֵיק בְּמַיָּא, רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב בָּדֵיק בְּגִילָא

לְהָבִיא עוֹר בֵּית הַבֹּשֶׁת לְהָכִי מְפָרֵשׁ וְאָמַר לְהָבִיא עוֹר בֵּית הַבֹּשֶׁת מִשּׁוּם דְּאֵין לְהָבִיא אֶלָּא זֶה לְבַדּוֹ שֶׁהֲרֵי כָּל הַמְּנוּיִין שָׁם הָרְאוּיִין לִהְיוֹת בְּעוֹלָה שְׁנוּיִין כָּאן חוּץ מִזֶּה. עוֹר הַשְּׁלִיל אֵינוֹ רָאוּי לִהְיוֹת בְּעוֹלָה דְּאֵין שְׁלִיל לִזְכָרִים: **בֵּית הַבֹּשֶׁת** בֵּית הָרֶחֶם שֶׁל נְקֵבָה: **מַתְנִי׳ וְאֵלּוּ טְרֵפוֹת בָּעוֹף** אע"ג דְּכָל טְרֵפוֹת דִּבְהֵמָה כְּנֶגְדָּן בָּעוֹף הָנֵי אִצְטְרִיכוּ לֵיהּ לְמִתְנֵי נְקוּבַת הַוֶּשֶׁט מִשּׁוּם פְּסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת וְהַהִיא אִצְטְרִיךְ דְּלָא תֵּימָא הוֹאִיל וְחַיּוּתוֹ שֶׁל עוֹף לָא נְפִישׁ דְּהָא כָּשֵׁר בְּסִימָן אֶחָד אֵימָא גַּרְגֶּרֶת נָמֵי תִּטָּרֵף בְּמַשֶּׁהוּ וְהִכְּתָה חֻלְדָּה מִשּׁוּם דְּקָתָנֵי מָקוֹם שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה דְּהַיְינוּ נְקִיבַת הַקְּרוּם דְּלָא תֵּימָא תִּטָּרֵף בְּנִשְׁבַּר הָעֶצֶם בְּלֹא נְקִיבַת קְרוּם כִּדְאָמְרִי׳ לְקַמָּן בְּעוֹף שֶׁל מַיִם וְנִקְּבוּ הַדַּקִּין מִשּׁוּם דְּקָבָעֵי לְמִתְנֵי סֵיפָא גַּבֵּי אֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת יָצְאוּ בְּנֵי מֵעֶיהָ וְלֹא נִקְּבוּ וְלָא תֵּימָא עוֹף שֶׁחַיּוּתוֹ מוּעָט תִּטָּרֵף בִּיצִיאָה לְחוּדָהּ: **הִכְּתָהּ חֻלְדָּה עַל רֹאשָׁהּ** חָיְשִׁינַן לִנְקִיבַת קְרוּם: **הִכְּתָהּ** נְשָׁכָתָהּ בְּשִׁנֶּיהָ דְּאֵלּוּ בְּיָד אָמְרָן לְעֵיל (חֻלִּין דַּף נג.) יֵשׁ דְּרוּסָה לְחֻלְדָּה בְּעוֹפוֹת וְכָל כְּנֶגֶד הֶחָלָל מִטַּרְפָה בָּהּ: **נֶחְמְרוּ** כָּוְצוּ מֵחֲמַת הָאוּר וְנֶהֶפְכָה מַרְאִיתָן לְשׁוֹן (אֵיכָה א) מֵעַי חֳמַרְמָרוּ: **אִם הוֹרִיקוּ** מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא לֵב וְקֻרְקְבָן אֲדֻמִּין שֶׁהוֹרִיקוּ וִירַקִּין שֶׁהֶאֱדִימוּ: **אִם אֲדֻמִּים** הַלֵּב וְהַקֻּרְקְבָן כְּמִשְׁפָּטָן שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנָּה מַרְאֶה שֶׁלָּהֶן: **דְּרָסָהּ** אָדָם בְּרַגְלָיו: **אוֹ שֶׁטְּרָפָהּ בַּכֹּתֶל** הִכָּה בָּהּ בַּכֹּתֶל: **אוֹ שֶׁרִיצְּצַתָּה בְּהֵמָה** דְּאִיכָּא לְמֵיחַשׁ לְהָנֵי תְּלָתָא מִשּׁוּם רִסּוּק אֵיבָרִים וַעֲדַיִין מְפַרְכֶּסֶת אִם שָׁהֲתָה מֵעֵת לְעֵת וּשְׁחָטָהּ כְּשֵׁרָה וּבְדִיקָה בָּעֲיָא כִּדְאוֹקְמִינַן בְּפִרְקִין (דַּף נח:): **גְּמָ׳ מַכְנִיס יָדוֹ** בְּפִיו שֶׁל עוֹף שֶׁנְּשָׁכָתוֹ חֻלְדָּה בְּרֹאשׁוֹ וּבוֹדֵק דּוֹחֵק אֶצְבָּעוֹ כְּלַפֵּי חֵךְ הָעוֹף וְהַמּוֹחַ נִדְחַק לְמַעְלָה אִם הַמּוֹחַ מְבַצְבֵּץ וְיוֹצֵא דֶּרֶךְ נֶקֶב הַמַּכָּה: **טְרֵפָה** שֶׁמָּא נִקַּב הַקְּרוּם: **הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר** לְעֵיל (חֻלִּין דַּף מה.) גַּבֵּי נִקַּב הַקְּרוּם עַד דְּמִנְקִיב עִלָּאָה וְתַתָּאָה שַׁפִּיר: **אֶלָּא לְמַאן** דְּאָמַר דְּטָרִיף עִלָּאָה לְחוּדֵיהּ כִּי לָא מְבַצְבֵּץ אַמַּאי כְּשֵׁרָה דִּלְמָא עִלָּאָה אִנְקִיב וְתַתָּאָה קַיָּם: **תַּתָּאָה מִפְּקַע** בִּדְחִיפַת אֶצְבַּע כְּשֶׁדּוֹחֲפוֹ לְמַעְלָה: **אֵין בְּדִיקָה לַחֻלְדָּה** לִנְשִׁיכַת חֻלְדָּה: **מִפְּנֵי שֶׁשִּׁנֶּיהָ דַּקּוֹת** וַאֲפִלּוּ נִקַּב הַקְּרוּם פְּעָמִים שֶׁאֵין הַמּוֹחַ יוֹצֵא עַל יְדֵי דְּחִיפַת אֶצְבַּע בַּחֵךְ: **מַאי הָוֵי** אִי אֶפְשָׁר דְּלָא מְבַצְבֵּץ פּוּרְתָּא: **וַעֲקוּמוֹת** וְנוֹקֵב בַּאֲלַכְסוֹן וּכְשֶׁהַמּוֹחַ נִדְחָף לְמַעְלָה הָעֶצֶם סוֹתְמוֹ וְעוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ שֶׁנֶּקֶב הָעֶצֶם אֵינוֹ כְּנֶגֶד נֶקֶב הַקְּרוּם: **כִּי סָלֵיק** זְעֵירִי מִבָּבֶל לִנְהַרְדְּעָא: **בַּיָּד** כִּדְמְפָרֵשׁ לְעֵיל מַכְנִיס יָדוֹ כו׳: **אֲבָל לֹא בְּמַסְמֵר** מִלְּמַעְלָה מוֹלִיכוֹ עַל הַנֶּקֶב לִרְאוֹת אִם יַחְגֹּר בַּקְּרוּם וּפוֹתֵחַ אֶת הַגֻּלְגֹּלֶת תְּחִלָּה לְאַחַר שְׁחִיטָה וּפְעָמִים שֶׁאֵינוֹ נָקוּב וְהַמַּסְמֵר נוֹקְבוֹ וּמַפְסִיד מָמוֹן יִשְׂרָאֵל: **אַף בְּמַסְמֵר** בּוֹדְקִין וְלָא חָיְשִׁינַן לְדִלְמָא אִיהוּ נָקֵב לֵיהּ בִּידָא כִּדְמְפָרֵשׁ: **בְּמַחְטָא** כִּדְפָרֵשִׁית בְּמַסְמֵר: **נֶקֶב קְרוּם** מִתּוֹךְ שֶׁשִּׁנֶּיהָ דַּקּוֹת וַעֲקוּמוֹת אֵינוֹ מְבַצְבֵּץ: **אֲבָל לֹא בְּמַסְמֵר** מִפְּנֵי שֶׁמְּכַלֶּה מָמוֹנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל: **נִשְׁבַּר הָעֶצֶם** לְקַמֵּיהּ פָּרֵיךְ: **וּקְרוּמוֹ רַךְ** הִלְכָּךְ כִּי נִשְׁבַּר הָעֶצֶם תּוּ לָא קָאֵי קְרוּם: **אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן לְרַב עָנָן** תְּמֵהַנִי בְּזֹאת: **מַר אָמַר** אַתָּה אָמַרְתָּ לִי שֶׁרָאִיתָ שְׁמוּאֵל שֶׁהוּא בּוֹדֵק לִנְשִׁיכַת חֻלְדָּה אַלְמָא לָא מִטְּרֵף בְּעֶצֶם לְחוּדֵיהּ וְאַף הוּנָא חַבְרִין אָמַר לִי דְּאִיהוּ חַזְיֵיהּ לְרַב דְּבָדֵיק בִּידָא וְקַשְׁיָא לִי וְהָא תָּנֵי לֵוִי כו׳: **כְּנֶגְדָּן בָּעוֹף** בְּמִילֵּי דְּאִיתֵיהּ בְּעוֹף הֶמְסֵס וּבֵית הַכּוֹסוֹת לֵיתַנְהוּ בְּעוֹף: **בָּדֵיק בְּשִׁמְשָׁא** נֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ מִסְתַּכֵּל אִם יִרְאֶה נֶקֶב שֶׁהָאוֹר יָפֶה לִבְדִיקָה: **בְּמַיָּא** מוֹצִיא כָּל הַמּוֹחַ מִן הַקְּרוּם דֶּרֶךְ פִּיהָ כְּמוֹ שֶׁהִיא יוֹרֶדֶת לְחוּט הַשִּׁדְרָה וּמְמַלֵּא הַקְּרוּם מַיִם וְאִם יוֹצֵא דֶּרֶךְ הַמַּכָּה בְּיָדוּעַ שֶׁנִּקַּב הַקְּרוּם. ל"א מַכְנִיס בְּנֶקֶב הָעֶצֶם מַיִם וְחוֹזֵר וּמוֹצִיאוֹ וְרוֹאֶה אִם נִתְלַבְּנוּ בְּיָדוּעַ שֶׁנִּתְעָרֵב הַמּוֹחַ בָּהֶם:

לְהָבִיא עוֹר שֶׁל בֵּית הַבֹּשֶׁת לְקַמָּן בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (חֻלִּין דַּף קכב.) פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י הָא דְּלָא חָשֵׁיב לֵיהּ בְּהֶדְיָא בַּהֲדֵי אִינָךְ בְּבָרַיְיתָא מִשּׁוּם דִּבְעוֹלָה מַיְירֵי שֶׁהוּא זָכָר וּמִיהוּ אִיכָּא מַאן דְּתָנֵי זֶבַח בְּפֶרֶק כָּל הַזְּבָחִים שֶׁקִּבְּלוּ (זְבָחִים כח. וְשָׁם) וְלָא קָתָנֵי עוֹלָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּלָא חָשֵׁיב אֶלָּא מִידֵּי דַּהֲוֵה בְּכָל הַקָּרְבָּנוֹת וְעוֹר שֶׁתַּחַת הָאַלְיָה אע"ג דְּאֵינָהּ קְרֵבָה אֶלָּא בַּכֶּבֶשׂ מ"מ אִיתֵיהּ אוֹ בַּאֲכִילַת אָדָם אוֹ בַּאֲכִילַת מִזְבֵּחַ וא"ת אַמַּאי לָא קָאָמַר נַמֵּי לְהָבִיא עוֹר הַשְּׁלִיל דְּחָשֵׁב לְקַמָּן בְּמַתְנִיתִין בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (חֻלִּין דַּף קכב.) בַּהֲדֵי אֵלּוּ שֶׁעוֹרוֹתֵיהֶם כִּבְשָׂרָן וְאוֹמֵר ר"ת מִשּׁוּם דְּאֵין מְפַגְּלִים בַּשְּׁלִיל כִּדְאִיתָא פֶּרֶק כָּל הַפְּסוּלִין (זְבָחִים לה.) פִּגֵּל בַּשְּׁלִיל לֹא נִתְפַּגֵּל הַזֶּבַח וְאַף הַשְּׁלִיל לֹא נִתְפַּגֵּל: **וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אַף בְּמַסְמֵר** וְלֵיכָּא מִשּׁוּם מְכַלֶּה מָמוֹנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּבִפְלוּגְתָּא לָאו דַּוְקָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר אַף בְּמַסְמֵר לֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה וְלֹא כְּרַבִּי נְחֶמְיָה: **נְבֵלוֹת** וְהָא שְׁחוּטָה הִיא וא"ת וְהָא שָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר פֶּרֶק חַטַּאת הָעוֹף (זְבָחִים סט: וְשָׁם) דִּשְׁחִיטַת הָעוֹף אֵינָהּ מְטַהֶרֶת טְרֵפָתָהּ מִטֻּמְאָתָהּ דְּקָאָמַר נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה בָהּ טְרֵפָה לָמָּה נֶאֶמְרָה לְהָבִיא טְרֵפָה שֶׁשְּׁחָטָהּ (שֶׁחֶלְבָּהּ טָהוֹר מִכְּלָל שֶׁהִיא מְטַמְּאָה) וְכֵן רֵישׁ מַסֶּכֶת טְהָרוֹת גַּבֵּי י"ג דְּבָרִים נֶאֶמְרוּ בְּנִבְלַת עוֹף טָהוֹר שְׁחִיטָתָהּ וּמְלִיקָתָהּ מְטַהֶרֶת טְרֵפָתָהּ מִידֵּי נְבֵלָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵינָהּ מְטַהֶרֶת וי"ל דְּמ"מ כֵּיוָן לְר' נְחֶמְיָה מְטַהֶרֶת לָא הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר שֶׁהָיָה מַאֲכִיל נְבֵלוֹת וְעוֹד דְּלָא מַסִּיק אַדַּעְתֵּיהּ תִּסְתַּיֵּים דְּרַבִּי יְהוּדָה הוּא דְּבָדֵק בִּידָא: **מָר אָמַר שְׁמוּאֵל בָּדֵק בִּידָא וְכֵן רַב** וְאַף עַל גַּב דִּכְבָר אָמְרִינַן לְעֵיל רַב וּשְׁמוּאֵל וְלֵוִי דְּאָמְרִי מַכְנִיס יָדוֹ לִפְנִים וּבוֹדֵק מ"מ אַשְׁמוּעִינַן הָכָא דְּמַעֲשֶׂה נַמֵּי עָבַד: **וְהָא תָּנֵי לֵוִי טְרֵפוֹת שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים וְכוּ׳** בְּחִנָּם מַקְשֶׁה מִבָּרַיְיתָא אַדְּרַב וּשְׁמוּאֵל דְּאַלֵּוִי גּוּפֵיהּ הֲוָה מָצֵי לְמִפְרַךְ דְּאָמַר לְעֵיל מַכְנִיס יָדוֹ לִפְנִים וּבוֹדֵק:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין; ביצה לד.

ב שבת סג:

ג לקמן קכב:

גליון הש"ס

גמ' כנגדן בעוף. עי' לעיל ד' כ' ע"א תוס' ד"ה אילימא:

רש"י ד"ה להביא וכו' להכי מפרש. עי' שו"ת נו"ב מ"ת סי' כו:

ד"ה וקרומו רך וכו' תו לא קאי קרום. עי' לקמן דף עו ע"ב תוד"ה אפסיק:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ל סעי' ב:

ב מיי' פז' מהל' שחיטה הל' כ:

ג מיי' פי' מהל' שחיטה הל' יא, טוש"ע יו"ד סי' נב סעי' א:

ד מיי' פט' מהל' שחיטה הל' כ, טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' ב:

ה מיי' פי' מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ל סעי' ב:

ו מיי' פי' מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ל סעי' ב:

ז מיי' פו' מהל' שחיטה הל' יז:

ח מיי' פי' מהל' שחיטה הל' י:

רבינו גרשום

מכנים ידו לפנים ובודק. כלומר כיצד בודקין אם ניקב קרום של מוח מכנים אצבעו לפנים ובודק אם מבצבץ ועולה המוח טרפה דודאי ניקב הקרום:

אין בודקין לחולדה ביד. כלומר דאמרינן מכנים אצבעו לפנים אם מבצבץ ועולה טרפה:

מפני ששיניה דקות כלומר ואע"פ שניקב קרום של מוח לא יהא המוח מבצבץ:

וכי שיניה דקות מאי הוי. כלומר אעפ"כ (שניקבו) [אם ניקב] קרום של מוח [אי אפשר] שלא יהא מבצבץ:

אבל לא במסמר. כלומר למעלה מראשו:

עד מתי [אתה] מכלה ממונן של ישראל. כלומר כשמכנים המסמר אם לא נקוב המסמר מנקבו:

אלא עד מתי אתה מאכיל טרפות לישראל. שמא אינקיב קרום של מוח ולא אלעתיה דלא בדיק יפה:

אלמא אית ליה בדיקותא. כלומר אע"פ שנשבר העצם אם לא ניקב קרום של מוח (פסול) [כשר] והדר תני נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח:

רב בדיק בידא ומכשר. כלומר מכנים ידו לפנים ובדיק אי לא מבצבץ המוח מכשר ליה אע"פ שנשבר העצם:

בדיק בשימשא. כלומר כנגד השמש:

בדיק במיא. שופך לתוך הנקב מים וחוזר ושופכן מן הנקב אם המים נתלבנו בידוע שניקב קרום של מוח אם צלולים בידוע שלא ניקב קרום של מוח:

בְּגִילָא דְּחִיטְּתָא. אָמַר רַב שֵׁיזְבִי: הָנֵי אֲוָוזֵי דִּידַן כְּעוֹף שֶׁל מַיִם דָּמְיָין. [א]נָפְלָה לָאוּר, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי בֶּן יְהוֹשֻׁעַ: שִׁיעוּר יְרוּקָּתָן כְּשִׁיעוּר נְקוּבָתָן, מָה נְקוּבָתָן בְּמַשֶּׁהוּ – אַף יְרוּקָּתָן בְּמַשֶּׁהוּ. [ב]בְּעָא מִינֵּיהּ רַב יוֹסֵף בְּרֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מֵרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: הוֹרִיקָה כָּבֵד כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִים מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ: טְרֵפָה. וְלֹא יְהֵא אֶלָּא נִיטְּלָה! אָמַר רָבָא: כֵּיוָן שֶׁהוֹרִיקָה כָּבֵד כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִים – בְּיָדוּעַ שֶׁנָּפְלָה לָאוּר, וְנֶחְמְרוּ בְּנֵי מֵעַיִים, וּטְרֵפָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הֲוָיָא לֵיהּ הָהִיא תַּרְנְגוֹלְתָּא, שַׁדְּרֵיהּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר בְּרִיבִּי, אֲמַר לֵיהּ: יְרוּקִּין הֲווֹ, וְאַכְשְׁרַהּ. וְהָאֲנַן תְּנַן: "יְרוּקִּין פְּסוּלִין"! לֹא אָמְרוּ "יְרוּקִּין פְּסוּלִין" אֶלָּא בַּקּוּרְקְבָן, בַּלֵּב וּבַכָּבֵד. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: בְּאֵלּוּ בְּנֵי מֵעַיִים אָמְרוּ – בַּקּוּרְקְבָן, בַּלֵּב וּבַכָּבֵד. [ג]רַבִּי יִצְחָק בַּר יוֹסֵף הֲוָה לֵיהּ הָהוּא תַּרְנְגוֹלְתָּא, שַׁדְּרַהּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ, וַאֲמַר לֵיהּ: אֲדוּמִּין הֲווֹ וּטְרֵפָה. וְהָאֲנַן תְּנַן: "אֲדוּמִּין כְּשֵׁרִים"! אֲמַר לֵיהּ: אֲדוּמִּין שֶׁהוֹרִיקוּ וִירוּקִּין שֶׁהֶאֱדִימוּ – טְרֵפָה, לֹא אָמְרוּ "אֲדוּמִּין כְּשֵׁרִים" אֶלָּא בַּלֵּב בַּקּוּרְקְבָן וּבַכָּבֵד. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר חִיָּיא אָמַר רַבִּי מָנִי: אֲדוּמִּין שֶׁהוֹרִיקוּ וּשְׁלָקָן וְחָזְרוּ וְהֶאֱדִימוּ – כְּשֵׁרִין, מַאי טַעְמָא? קוּטְרָא עָיֵיל בְּהוּ. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: אַף אָנוּ נֹאמַר, אֲדוּמִּין שֶׁלֹּא הוֹרִיקוּ וּשְׁלָקָן וְהוֹרִיקוּ – טְרֵפָה, מַאי טַעְמָא? אִיגַּלַּאי בַּהֲתַיְיהוּ. אָמַר רַב אָשֵׁי: הִלְכָּךְ לָא לֵיכוּל אִינָשׁ אֶלָּא בְּשִׁלְקָא. וְלָא הִיא, אַחְזוּקֵי רֵיעוּתָא לָא מַחְזְקִינַן. [ד]דְּרָסָהּ וּטְרָפָהּ בַּכּוֹתֶל. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן אַנְטִיגְנוֹס מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יַנַּאי: אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ צְרִיכָה בְּדִיקָה. [ה]

ח(א)[ו]מַתְנִי' וְאֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת בָּעוֹף: נִיקְּבָה הַגַּרְגֶּרֶת, אוֹ שֶׁנִּסְדְּקָה, הִכְּתָה חוּלְדָּה עַל רֹאשָׁהּ מָקוֹם שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה, נִיקַּב הַזֶּפֶק, רַבִּי אוֹמֵר: אֲפִילּוּ נִיטַּל, יָצְאוּ בְּנֵי מֵעֶיהָ וְלֹא נִיקְּבוּ, נִשְׁתַּבְּרוּ גַּפֶּיהָ, נִשְׁתַּבְּרוּ רַגְלֶיהָ, נִמְרְטוּ כְּנָפֶיהָ, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם נִטְּלָה הַנּוֹצָה פְּסוּלָה. גְּמָ' תָּנוּ רַבָּנַן: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי סִימַאי וְרַבִּי צָדוֹק שֶׁהָלְכוּ לְעַבֵּר שָׁנָה בְּלוֹד, וְשָׁבְתוּ בְּאוֹנוֹ, וְהוֹרוּ בְּטַרְפַּחַת כְּרַבִּי בְּזֶפֶק. [ט]אִיבַּעְיָא לְהוּ: הוֹרוּ בְּטַרְפַּחַת לְאִיסּוּרָא, כְּרַבִּי בְּזֶפֶק לְהֶתֵּירָא? אוֹ דִילְמָא: הוֹרוּ בְּטַרְפַּחַת לְהֶתֵּירָא כְּרַבִּי בְּזֶפֶק, אֲבָל כְּרַבִּי בְּזֶפֶק לָא סְבִירָא לְהוּ? תֵּיקוּ. [יא]אָמַר רַבָּה, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: גַּגּוֹ שֶׁל זֶפֶק נִידּוֹן כְּוֶושֶׁט. הֵיכָא? אָמַר רַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי: כֹּל שֶׁנִּמְתָּח עִמּוֹ. [יב]יָצְאוּ בְּנֵי מֵעֶיהָ, אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁלֹּא הִיפֵּךְ בָּהֶן, אֲבָל הִיפֵּךְ בָּהֶן – טְרֵפָה, דִּכְתִיב: "הוּא עָשְׂךָ וַיְכֹנְנֶךָ", מְלַמֵּד שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כּוֹנָנִיּוֹת בָּאָדָם, שֶׁאִם נֶהְפָּךְ (אַחַת) [אֶחָד] מֵהֶן – אֵינוֹ יָכוֹל לִחְיוֹת. תַּנְיָא, הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: "הוּא עָשְׂךָ וַיְכֹנְנֶךָ" – כַּרְכָּא דְּכוּלָּה בֵּיהּ, מִמֶּנּוּ כֹּהֲנָיו, מִמֶּנּוּ נְבִיאָיו, מִמֶּנּוּ שָׂרָיו, מִמֶּנּוּ מְלָכָיו, שֶׁנֶּאֱמַר: "מִמֶּנּוּ פִנָּה מִמֶּנּוּ יָתֵד וְגוֹ'". הָהוּא רוֹמָאָה דַּחֲזַיֵּיהּ לְהָהוּא גַּבְרָא דִּנְפַל מֵאִיגָּרָא לְאַרְעָא, פְּקַעֵיהּ כְּרֵסֵיהּ וּנְפוּק מְעָיָינֵיהּ, אַתְיֵיהּ לִבְרֵיהּ וְשַׁחְטֵיהּ קַמֵּיהּ

בַּאֲחוּזַּת

בְּגִילָא דְּחִטְּתָא כִּדְפָרֵשִׁית בְּמַסְמֵר: אַוְזֵי דִּידַן הוֹאִיל וְתָמִיד הֵן בַּמַּיִם: שִׁעוּר יְרוֹקָתָן מֵחֲמַת הָאוּר: הוֹרִיקָה כָּבֵד כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִם רֹאשָׁהּ אֶחָד שֶׁל כָּבֵד תָּלוּי כְּנֶגֶד בְּנֵי מַעַיִן וְרֹאשָׁהּ אֶחָד לְמַעְלָה: אֶלָּא נִטְּלָה הָא אֲמַרַן (לְעֵיל חֻלִּין דַּף נ.) נִטַּל הַכָּבֵד כָּשֵׁר: בְּרִיבִּי גָּדוֹל שֶׁבְּדוֹרוֹ: יְרוּקִים הָווּ הַדַּקִּים: אֲדֻמִּין הָווּ הַדַּקִּין וְהֵן רְגִילִין לִהְיוֹת יְרֻקִּין וּטְרֵפָה: אֲדֻמִּין שֶׁהוֹרִיקוּ לֵב וְקֻרְקְבָן שֶׁהֵן תָּמִיד אֲדֻמִּין נִפְסָלִין אִם הוֹרִיקוּ אֲבָל יְרֻקִּין כְּגוֹן דַּקִּין נִפְסָלִין כְּשֶׁהֶאֱדִימוּ: לֹא אָמְרוּ אֲדֻמִּין כְּשֵׁרִין אֶלָּא בְּלֵב וְקֻרְקְבָן וְכָבֵד שֶׁדַּרְכָּן לִהְיוֹת אֲדֻמִּין: קֻטְרָא עָיֵל בְּהוּ מֵעִקָּרָא וְעַכְשָׁו הָלַךְ מֵחֲמַת הַמַּיִם הָרוֹתְחִים: אִגַּלַּאי בְּהַתַּיְהוּ חֶרְפָּתָן דְּוַדַּאי נֶחְמְרוּ: הִלְכָּךְ כֵּיוָן דַּאֲמָרַן דִּזְמָנִין דִּמְגַלֵּי רֵיעוּתַיְהוּ כִּי שָׁלִיק לְהוּ: לָא לֵיכוֹל אִינִישׁ עוֹף שֶׁנָּפַל לָאוּר אֶלָּא בִּשְׁלִיקָה: לָא מַחְזְקִינַן וְהֵיכָא דְּלָא מִנְכַּר רֵיעוּתָא בְּהֶדְיָא לָא טָרְפִינַן לָהּ אא"כ מִתְרַמֵּי דִּשְׁלִיק לָהּ וְחָזֵי רֵיעוּתָא: צְרִיכָה בְּדִיקָה אע"פ שֶׁשָּׁהֲתָה מֵעֵת לְעֵת דְּשֶׁמָּא נִשְׁבְּרָה הַשִּׁדְרָה וְנִפְסַק הַחוּט: מַתְנִי' הַזֶּפֶק כֶּרֶס שֶׁהָאוֹכֵל נִקְבָּץ שָׁם: גַּפֶּיהָ עַצְמוֹת הַכְּנָפַיִם: נִשְׁתַּבְּרוּ רַגְלֶיהָ מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה אוֹ אֲפִלּוּ לְמַעְלָה וְלֹא יָצָא הָעֶצֶם לַחוּץ אֲבָל יָצָא לַחוּץ תְּנַן בִּבְהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְקַמָּן חֻלִּין עו.) דַּהֲוֵי טְרֵפָה: נִמְרְטוּ כְּנָפֶיהָ הַיְנוּ נוֹצָה גְּדוֹלָה שֶׁעַל כָּל גּוּפָהּ פלומ"ש בְּלַעַ"ז. נוֹצָה הִיא הַדַּקָּה הַסְּמוּכָה לְבָשָׂר שֶׁאֵין לָהּ קָנִים וּבְלַעַ"ז מול"ש: גְּמ' וְשָׁבְתוּ בְּאוֹנוֹ יוֹם שַׁבָּת שָׁבְתוּ שָׁם: אִבַּעְיָא לְהוּ תַּרְתֵּי הוֹרָאוֹת הָווּ וְהָכִי קָאָמַר הוֹרוּ בְּטַרְפַּחַת לְאִסּוּרָא כִּדְתְנַן בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף לג.) וְהֶאֱכִילָהּ רַבִּי טַרְפוֹן לִכְלָבִים וּכְרַבִּי בְּזֶפֶק נָמֵי לְהֶתֵּרָא דַּאֲפִילּוּ נִטַּל אוֹ דִּלְמָא הוֹרוּ בְּטַרְפַּחַת לְהֶתֵּרָא כְּרַבִּי בְּזֶפֶק וְאָמְרוּ דְּאִם נִטְּלָה הָאֵם כְּשֵׁרָה כְּמַתְנִיתִין אֲבָל כְּרַבִּי בְּזֶפֶק לָא סְבִירָא לְהוּ: ה"ג הוֹרוּ בְּטַרְפַּחַת לְאִסּוּרָא וּכְרַבִּי בְּזֶפֶק לְהֶתֵּרָא אוֹ דִּלְמָא הוֹרוּ בְּטַרְפַּחַת לְהֶתֵּרָא כְּרַבִּי בְּזֶפֶק אֲבָל כְּרַבִּי בְּזֶפֶק לָא סְבִירָא לְהוּ: נִדּוֹן כְּוֶשֶׁט בְּנֶקֶב מַשֶּׁהוּ: כֹּל שֶׁנִּמְתַּח עִמּוֹ מִמָּקוֹם שֶׁהוּא מַתְחִיל לִמָּשֵׁךְ לְצַד הַוֶּשֶׁט לִהְיוֹת מֵצֵר וְהוֹלֵךְ: עִמּוֹ עִם הַוֶּשֶׁט: נִמְתַּח נִמְשָׁךְ דְּהַיְנוּ מִן הַמֵּצַר וּלְמַעְלָה כִּדְאָמְרִינַן (לְעֵיל חֻלִּין דַּף מה.) גַּבֵּי מוֹחַ כָּל זְמַן שֶׁבַּגֻּלְגֹּלֶת נִדּוֹן כְּמוֹחַ הִתְחִיל לִמָּשֵׁךְ נִדּוֹן כְּחוּט אַלְמָא מְקוֹם מֵצַר קָרֵי מְשִׁיכָה: הִפֵּךְ בָּהֶן כְּשֶׁהִכְנִיסָן לְתוֹכוֹ הִפֵּךְ עֶלְיוֹנוֹ לְתַחְתִּיתוֹ אוֹ עֲגֻלָּה זוֹ לְמַעְלָה מִכְּמוֹת שֶׁהָיְתָה שֶׁהֶחֱלִיף זוֹ לְמַעְלָה וְזוֹ לְמַטָּה: כּוֹנָנִיּוֹת לְשׁוֹן וְאֶת כַּנּוֹ (שְׁמוֹת לח). שֶׁבָּרָא לָהֶם בָּסִיס לֵישֵׁב עָלָיו וְאִם יֵרְדוּ מִבְּסִיסָן שׁוּב אֵין מִתְיַשְּׁבִים: כַּרְכָּא דְּכוּלָּא בֵּהּ כְּרַךְ שֶׁהַכֹּל בּוֹ וְעַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר שֶׁכָּל מוֹשְׁלֵיהֶן מֵהֶן וְלֹא מֵעַם אַחֵר: מַעְיָנֵהּ מֵעָיו: וְשַׁחְטֵהּ קַמֵּהּ כְּדֵי שֶׁיִּתְנַחֵם וְיִמָּשֵׁךְ מֵעָיו אֵלָיו: לִבְרֵהּ שֶׁל זֶה הַנּוֹפֵל:

בְּאֵלּוּ בְּנֵי מֵעַיִם אָמְרוּ בַּקֻּרְקְבָן בַּלֵּב וּבַכָּבֵד אֲבָל רֵאָה לָא חָשִׁיב כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף נז.) דְּאֵין רֵאָה לָעוֹף לֹא לִנָּפֵל וְלֹא לֵחָמֵר וְאַף עַל גַּב דְּמַסִּיק דְּחִזְקִיָּה לְגַמְרֵי הָיָה אוֹמֵר דְּאֵין לוֹ רֵאָה שֶׁלֹּא הָיָה בָּקִי בְּתַרְנְגוֹלִים מִכָּל מָקוֹם הוּא אֱמֶת כִּדְאָמַר רַב חֲנָא הוֹאִיל וְרֹב נְלָעוֹת מְגִנּוֹת עָלֶיהָ:

אִבַּעְיָא לְהוּ הוֹרוּ בְּטַרְפַּחַת לְאִסּוּרָא וּכְרַבִּי בְּזֶפֶק לְהֶתֵּרָא אוֹ דִּלְמָא הוֹרוּ בְּטַרְפַּחַת לְהֶתֵּרָא כְּרַבִּי בְּזֶפֶק אֲבָל כְּרַבִּי בְּזֶפֶק לָא סְבִירָא לְהוּ כֵּן גָּרֵיס רַשִׁ"י וּפֵרֵשׁ דְּמִסְתַּפְקָא לֵיהּ אִם הוֹרוּ בְּטַרְפַּחַת לְאִסּוּרָא כְּרַבִּי טַרְפוֹן דְּסַנְהֶדְרִין (דַּף לג.) דְּהָאֲכִילָהּ לִכְלָבִים וְכֵן פֵּרֵשׁ רַ"ח וּפָסַק בְּטַרְפַּחַת לְחוּמְרָא מִדְּמִסְתַּפְּקִינָא לְהַאי הוֹרוּ לְחוּמְרָא וְזֶהוּ תֵּמַהּ דְּהָתָם חָשִׁיב לֵיהּ טוֹעֶה בִּדְבַר מִשְׁנָה ור"ט נָמֵי חָזַר בּוֹ וּמִיהוּ שֶׁמָּא יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין בְּהֵמָה לְעוֹף דְּמָצֵי לְמֵימַר דְּהָכָא מַיְרֵי בְּטַרְפַּחַת שֶׁל עוֹף דְּמִטְרִיף טְפֵי וְלֵיכָּא לְמִפְשַׁט מִדְּתָנֵי לֵוִי דְּלָא חָשִׁיב טַרְפַּחַת בַּהֲדֵי יָתֵר עֲלֵיהֶן בְּעוֹף מִשּׁוּם דְּלָא מַיְירֵי בִּפְלֻגְתָּא כִּי הֵיכִי דְּלָא חָשִׁיב נִטְּלָה הַנּוֹצָה לְר' יְהוּדָה וּמִיהוּ יֵשׁ לִתְמוֹהַּ אַמַּאי לָא מִבָּעֲיָא לַן הָכָא אִם הוֹרוּ בְּטַרְפַּחַת וּבְזֶפֶק בְּתַרְוַיְהוּ לְהֶתֵּרָא דְּכִי הַאי גַּוְונָא מִבַּעְיָא לַן פֶּרֶק כִּירָה (שַׁבָּת מו.) גַּבֵּי הוֹרָה בַּמְּנוֹרָה כְּר' שִׁמְעוֹן בְּנֵר דְּאִבַּעְיָא לְהוּ הוֹרָה בַּמְּנוֹרָה לְהֶתֵּרָא וּכְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּנֵר לְהֶתֵּרָא אוֹ דִּלְמָא הוֹרָה בִּמְנוֹרָה לְאִסּוּרָא וּכְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּנֵר לְהֶתֵּרָא וְנִרְאֶה דְּגָרְסִינַן בִּסְפָרִים הָכָא הוֹרוּ בְּטַרְפַּחַת לְהֶתֵּרָא וּכְרַבִּי בְּזֶפֶק לְהֶתֵּרָא אוֹ דִּלְמָא הוֹרוּ בְּטַרְפַּחַת לְהֶתֵּרָא כְּרַבִּי בְּזֶפֶק אֲבָל כְּרַבִּי בְּזֶפֶק לָא סְבִירָא לְהוּ וְהַשְׁתָּא נִיחָא דְּלָא מִסְתַּפְּקָא לֵיהּ הָכָא אִם הוֹרוּ בְּטַרְפַּחַת לְאִסּוּרָא דְּמִלְּתָא דִּפְשִׁיטָא הִיא דִּשְׁרֵיָא כִּדְמוּכָח בְּמַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין (דַּף לג.) דַּאֲפִילּוּ ר' טַרְפוֹן חָזַר בּוֹ וְטוֹעֶה בִּדְבַר מִשְׁנָה חָשִׁיב לֵיהּ וְהָא דְּלָא מִבַּעְיָא לַן הָתָם אִם הוֹרוּ בַּמְּנוֹרָה לְהֶתֵּרָא כְּגוֹן שֶׁלֹּא הִדְלִיקוּ בָּהּ בְּאוֹתָהּ שַׁבָּת הִתִּירוּ לְטַלְטְלָהּ כְּר' שִׁמְעוֹן דְּמַתִּיר הָתָם נֵר שֶׁהִדְלִיקוּ בּוֹ בְּאוֹתָהּ שַׁבָּת אֲבָל כְּר' שִׁמְעוֹן דְּנֵר לָא סְבִירָא לְהוּ מִשּׁוּם דִּדְחִיָּה בְּיָדַיִם דְּלָא שַׁיָּיךְ הָתָם לִתְלוֹת הֶתֵּר שֶׁל מְנוֹרָה בְּהֶתֵּר שֶׁל נֵר דִּמְנוֹרָה שֶׁלֹּא הִדְלִיקוּ בָּהּ בְּאוֹתָהּ שַׁבָּת לֹא שַׁיָּיךְ לֶאֱסֹר מִטַּעַם מֻקְצֶה אֶלָּא מִטַּעַם בִּנְיָן כִּדְאָמַר הָתָם דְּאִית לֵיהּ חִדְקֵי וְגָזְרִינַן אַטּוּ דַּחֲלָיוֹת וְנֵר שֶׁהִדְלִיקוּ בָּהּ בְּאוֹתָהּ שַׁבָּת מִשּׁוּם מֻקְצֶה אֲבָל הָכָא שַׁיָּיךְ לִתְלוֹת זֶה בָּזֶה דְּכִי הֵיכִי דְּרַבִּי לֵית לֵיהּ טְרֵפוֹת בְּזֶפֶק כָּךְ לֵית לְהוּ טְרֵפוֹת בְּטַרְפַּחַת וּמִיהוּ הָתָם פ"ה דְּמִבַּעְיָא לַן חֲדָא הוֹרָאָה הִיא וה"ק הוֹרָה בַּמְּנוֹרָה לְהֶתֵּרָא כְּדֶרֶךְ שֶׁהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר נֵר יָשָׁן אוֹ דִּלְמָא תְּרֵי הוֹרָאוֹת הָווּ הוֹרָה בַּמְּנוֹרָה לְאִסּוּרָא כִּדְאָמַר בְּפִרְקִין וְגָזַר אַטּוּ חֲלָיוֹת וּכְרַבִּי שִׁמְעוֹן הוֹרָה בְּנֵר לְהֶתֵּרָא וּפֵרוּשׁוֹ מְגֻמְגָּם: **אֲבָל** הִפֵּךְ בָּהֶם טְרֵפָה בִּכְלַל נְקוּבֵי דְּמַתְנִיתִין הוּא דְּטַעְמָא מִשּׁוּם דְּסוֹפוֹ לִנָּקֵב וְלֵרָקֵב:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' כ, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נב סעי' א:

ב מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' כ, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נב סעי' א:

ג מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' כ, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נב סעי' א:

ד מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' כא, טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' ב:

ה מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' כא, טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' ב:

ו מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' כ, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' ב ג:

ז מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' יז, טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' יא:

ח מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' כ, טוש"ע יו"ד סי' נט סעי' ב:

ט טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' יא:

י מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' יז, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' ג:

יא מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל' טו, טוש"ע יו"ד סי' מו סעי' ב:

יב מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל' טו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' מו סעי' ב:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין

תורה אור השלם

הַ לַיהוָה *(בספרי תימן הַלְיהוָה בתיבה אחת) תִּגְמְלוּ־זֹאת עַם נָבָל וְלֹא חָכָם הֲלוֹא־הוּא אָבִיךָ קָּנֶךָ הוּא עָשְׂךָ וַיְכֹנְנֶךָ [דברים לב, ו]

מִמֶּנּוּ פִנָּה מִמֶּנּוּ יָתֵד מִמֶּנּוּ קֶשֶׁת מִלְחָמָה מִמֶּנּוּ יֵצֵא כָל־נוֹגֵשׂ יַחְדָּו [זכריה י, ד]

רבינו גרשום

כעוף של מים דמיין. כלומר אם נשבר העצם אף על גב דלא ניקב קרום של מוח [טרפה]:

אבל בלב וקרקבן וכבד דאין דרכן להיות ירוקין ונפלו לאור והיו ירוקין ודאי נחמרו וטרפה אבל בני מעים שהם הדקים אם נפלה לאור והיו בני מעיים ירוקין כשרה שכך דרכן להיות ירוקין:

אדומים שהוריקו כו'. כלומר לב וקרקבן וכבד שדינן להיות אדומין והוריקו או בני מעים שדינן להיות ירוקין והאדימו טרפה:

א)נראה דגי' אחרת היה לרבינו בכאן דגבי ירוקין שהאדימו לא מהני שליקה להכשיר וכעין גי' זו הביא הב"י בסי' נב בשם בעל העיטור דיש גורסין בהיפך בדרב שמואל טרפה ובדרב נחמן כשרה ע"ש. ירוקין שהאדימו כו'. כלומר בני מעיים שנפלו לאור והאדימו אע"פ ששלקן וחזרו והוריקו טרפה:

מ"ט איגלאי מלתא בהתייהו קודם ששלקן:

אדומין שהוריקו ושלקן. כלומר לב וקרקבן וכבד שנפלו לאור והוריקו ושלקן וחזרו והאדימו כשרה מ"ט קיטרא בעלמא הוא דעייל בהו כשנפלו לאור ולא נחמרו ממש:

ולא היא אחזוקי איסורא. כלומר כיון דלא הוריקו כשנפלו לאור לא נימא דלא ניכול אלא בשלקא דאחזוקי איסורא לא מחזקינן:

דרסה או טרפה בכותל כו'. כלומר דרסה ברגליו או טרפה שהכתה בכותל:

אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה כלומר בין שדרסה או טרפה בכותל בין שריצתה בהמה אע"ג ששהתה מעת לעת צריכה בדיקה משום ריסוקי איברי':

ניקבה הגרגרת או שנסדקה. כלומר דגם בעוף אינה טרפה בניקב הגרגרת אלאב)נראה דצ"ל אלא אם מקום הנקבים הוא כשיעור רוב חללו של גרגרת וכדאמרינן לעיל בעופא מאי מקפלו ומניחו על פי הקנה כו'. מרוב חללו של גרגרת כדאמרינן מקפלו ומניחו על פי הקנה:

מקום שאין עושה אותו טרפה. שלא ניקב קרום של מוח:

הנוצה כלומר נוצה הדקה שמגינה עליה מפני הצינה:

הורו בטרפחת כרבי בזפק. כלומר כר' שהורה בזפק להתיר כדאמרינן במתניתין אפילו ניטל כך הורה בטרפחת אם ניטלה מן הבהמה מותר:

או דילמא הורו בטרפחת לאיסורא כר' ושתי הוראות הורו בטרפחת לאיסורא ובזפק להיתירא:

גגו של זפק נידון כושט. כלומר גגו של זפק שנמתח למעלה נידון כושט (שנמתח למעלה) וניקבו במשהו:

שלא היפך בהן. כלומר שבן אדם לא נגע בהם ונכנסו מעצמן במיעיה:

כונניות. תיקונים:

כרכא דכולא בה. כלומר מה הכרך הזה דכולה ביה (אם הגוף צרכו) [ביה כל צרכו של גוף]:

בַּאֲחוּזַת עֵינַיִם, אִינְגִּיד וְאִיתְנַח, עוּל (למעייניה) [מַעְיָינֵיהּ] וְחַיְּיטֵיהּ לִכְרֵסֵיהּ. [א]נִשְׁתַּבְּרוּ רַגְלֶיהָ. הַהוּא צַנָּא דְּאִינְקוֹרֵי דַּאֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, בַּדְקֵיהּ רָבָא בְּצוֹמֶת הַגִּידִין, וְאַכְשְׁרֵיהּ. [ב]אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שְׁמוּטַת יָד בַּבְּהֵמָה – כְּשֵׁרָה, שְׁמוּטַת יָרֵךְ בַּבְּהֵמָה – טְרֵפָה, שְׁמוּטַת יָרֵךְ בָּעוֹף – טְרֵפָה, שְׁמוּטַת גַּף בָּעוֹף – טְרֵפָה, חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא נִיקְּבָה הָרֵיאָה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: תִּיבָּדֵק, וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: תִּיבָּדֵק. חִזְקִיָּה אָמַר: אֵין רֵיאָה לָעוֹף, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יֵשׁ לוֹ וְיֶשְׁנָהּ כְּעָלֶה שֶׁל וֶרֶד בֵּין אֲגַפַּיִם. מַאי "אֵין רֵיאָה לָעוֹף"? אִילֵימָא דְּלֵית לֵיהּ כְּלָל – וְהָא קָא חָזֵינַן דְּאִית לֵיהּ! אֶלָּא דְּלָא מִיטְרִיף בֵּיהּ, וְהָתָנֵי לֵוִי: טְרֵפוֹת שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים בַּבְּהֵמָה – כְּנֶגְדָּן בָּעוֹף, יָתֵר עֲלֵיהֶן עוֹף נִשְׁבַּר הָעֶצֶם אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִיקַּב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ! [ג]אֶלָּא, אֵין לוֹ לֹא לִינָּפֵל וְלֹא לֵיחָמֵר. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב חָנָה: הוֹאִיל וְרוֹב צַלְעוֹתֶיהָ מְגִינּוֹת עָלֶיהָ. וְהָא מִדְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: יֵשׁ לוֹ, וְיֶשְׁנָהּ כְּעָלֶה שֶׁל וֶורֶד בֵּין אֲגַפַּיִים – מִכְּלָל דְּחִזְקִיָּה סָבַר דְּלֵית לֵיהּ! אֶלָּא אָמְרִי בְּמַעְרְבָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: מִדְּבָרָיו שֶׁל בְּרִיבִּי נִיכָּר שֶׁאֵינוֹ בָּקִי בְּתַרְנְגוֹלִין. אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: שְׁמוּטַת יָרֵךְ בָּעוֹף כְּשֵׁרָה. אֲמַר לֵיהּ רַבָּה בַּר רַב הוּנָא לְרַב הוּנָא: וְהָא רַבָּנַן דַּאֲתוֹ מִפּוּמְבְּדִיתָא אֲמַרוּ רַב יְהוּדָה מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב אָמַר: שְׁמוּטַת יָרֵךְ בָּעוֹף טְרֵפָה! אֲמַר לֵיהּ: בְּרִי, נַהֲרָא נַהֲרָא וּפַשְׁטֵיהּ. (א)אֲזַל רַבִּי אַבָּא, אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא דְּקָא בָּדֵיק בְּצוֹמֶת הַגִּידִין. אֲמַר לֵיהּ: לְמָה לֵיהּ לְמָר כּוּלֵּי הַאי? וְהָא רַב הוּנָא אָמַר רַב: שְׁמוּטַת יָרֵךְ בָּעוֹף כְּשֵׁרָה! אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא מַתְנִיתִין יָדַעְנָא: בְּהֵמָה שֶׁנֶּחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַטָּה כְּשֵׁרָה, מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַעְלָה פְּסוּלָה, וְכֵן שֶׁנִּיטַּל צוֹמֶת הַגִּידִין, וְאָמַר רַב עֲלַהּ: וְכֵן בָּעוֹף. אִי הָכִי, קַשְׁיָא דְּרַב אַדְּרַב! אִישְׁתִּיק. אֲמַר לֵיהּ: דִּלְמָא שָׁנֵי לֵיהּ בֵּין שְׁמוּטָה לַחֲתוּכָה? אֲמַר לֵיהּ: וְאַתְּ מְפָרְשַׁתְּ שְׁמַעְתָּתֵיהּ דְּרַב? בְּפֵירוּשׁ אָמַר רַב: שְׁמוּטָה – כְּשֵׁרָה, חֲתוּכָה – פְּסוּלָה. וְאַל תִּתְמַהּ, שֶׁהֲרֵי חוֹתְכָהּ מִכָּאן וָמֵתָה, חוֹתְכָהּ מִכָּאן וְחָיְתָה. כִּי סְלֵיק רַבִּי אַבָּא, אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַבִּי זֵירָא דְּיָתֵיב וְקָאָמַר: אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: שְׁמוּטַת יָרֵךְ בָּעוֹף טְרֵפָה. אֲמַר לֵיהּ: חַיֵּי דְּמָר, מִיּוֹמָא דִּסְלֵיק מָר לְהָכָא

הֲוָה

בַּאֲחִזַת עֵינַיִם וְלֹא נָגַע בּוֹ וְלֹא הִזִּיקוֹ אֶלָּא דְּנִדְמֶה לַחֲבֵרָיו כְּאִלּוּ נִשְׁחַט לְפִי שֶׁלֹּא הָיָה רוֹצֶה לִיגַּע בַּמֵּעַיִם שֶׁלֹּא יֵהָפֵךְ בָּהֶן: **צַנָּא** סַל: **דְּאִנְקוֹרֵי** עוֹפוֹת שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ רַגְלֵיהֶן בָּאַרְכֻּבָּה לְמַטָּה אוֹ לְמַעְלָה מֵאַרְכֻּבָּה וְאֵין הָעֶצֶם יוֹצֵא לַחוּץ. וּבִתְשׁוּבַת הַגְּאוֹנִים מָצָאתִי עוֹף שָׁחוֹר הוּא וְשֶׁל מַיִם הוּא וּבְמִגְדָּלוֹ חֲבַרְבּוּרוֹת לְבָנוֹת וְעַל שֵׁם כָּךְ נִקְרָא אִנְקוֹרֵי שֶׁהוּא מְנֻמָּר כְּמוֹ נִקֹּד פִּינְטוּר"א וּבָעִיר הַזֹּאת יֵשׁ מֵהֶן: **בְּצֹמֶת הַגִּידִין** שֶׁיֵּשׁ שִׁשָּׁה עָשָׂר חוּטִין קַיָּמִין כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְקַמָּן חֻלִּין עו:) וְהוּא בִּשְׁפּוּלוֹ שֶׁל עֶצֶם הַשּׁוֹק סָמוּךְ לָאַרְכֻּבָּה: **יָד** כָּתֵף: **שְׁמוּטַת יָרֵךְ** בּוּקָא דְּאַטְמָא דְּשָׁף מִמַּלְכְּתֵהּ וְאִעַכּוּל נִיבֵהּ: **שְׁמוּטַת גַּף** פֶּרֶק עֶלְיוֹן הַמְחֻבָּר בַּגּוּף: **טְרֵפָה דְּחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא נִקְּבָה** הָרֵאָה לְפִי שֶׁהָרֵאָה נֶחְבֵּאת בֵּין הַצְּלָעוֹת וּקְרוּם הַבָּשָׂר רַךְ וְדַק בֵּין צֵלָע לְצֵלָע וּכְשֶׁשּׁוֹמֶטֶת גַּפָּהּ מִתְנַתֶּקֶת הָרֵאָה עִם הַגַּף: **תִּבָּדֵק** הָרֵאָה. מַכְנִיס קָנֶה דַּק בַּגַּרְגֶּרֶת וְנוֹפֵחַ בָּרֵאָה וְאִם הָרוּחַ יוֹצֵא טְרֵפָה וְאִם לָאו כְּשֵׁרָה: **כְּעָלֶה שֶׁל וֶרֶד** דַּקָּה וַאֲדֻמָּה: **בֵּין אֲגַפַּיִם** בֵּין כְּנָפֶיהָ: **דְּלָא מִטְרִיף בָּהּ** אִם נִקְּבָה: **כְּנֶגְדָּן בָּעוֹף** אַלְמָא נִקְּבָה הָרֵאָה דִּבְהֵמָה ה"ה לָעוֹף: **לֹא לִנָּפֵל** אִם נָפְלָה מִן הַגַּג דַּאֲמָרָן צְרִיכָה בְּדִיקָה א"נ לִבְדֹּק בָּרֵאָה: **וְלֹא לֵיחָמֵר** בְּנָפְלָה לָאוּר שֶׁבּוֹדְקִין הַמֵּעַיִם שֶׁמָּא הוֹרִיקוּ א"נ לִבְדֹּק הָרֵאָה: **וְרֹב צְלָעוֹת מְגִנּוֹת עָלֶיהָ** רֹב רֹחַב הַצְּלָעוֹת מֵגֵן עָלֶיהָ שֶׁהַצְּלָעוֹת אֵינָן שׁוֹכְבוֹת עַל רָחְבָּן אֶלָּא עַל חֻדָּן וְכֻלָּן רָחְבָּן לִפְנִים וְהָרֵאָה נֶחְבֵּאת בֵּינֵיהֶם: **שֶׁל בְּרִיבִּי** חִזְקִיָּה שֶׁהָיָה גָּדוֹל בְּדוֹרוֹ: **נִכָּר שֶׁאֵינוֹ בָּקִי בְּתַרְנְגוֹלִים** אֵינוֹ רָגִיל לֶאֱכֹל תַּרְנְגוֹלִים לְפִיכָךְ לֹא יָדַע אִם יֵשׁ לָהֶן רֵאָה וּלְשׁוֹן בְּדִיחוּתָא הוּא: **נַהֲרָא נַהֲרָא וּפַשְׁטֵיהּ** אֵין פְּשָׁטֵי הַנָּהָר דּוֹמִין זֶה חָרִיף וְזֶה עוֹמֵד כָּךְ אֵין מִנְהַג הַמְּקוֹמוֹת דּוֹמוֹת וְרַב כְּשֵׁרָה סְבִירָא לֵהּ וְרָאָה בְּנֵי פּוּמְבְּדִיתָא שֶׁנָּהֲגוּ בּוֹ אִסּוּר וְלֹא הִתִּירוּ בִּפְנֵיהֶם וְרַב יְהוּדָה מִפּוּמְבְּדִיתָא הֲוָה וְסָבַר דְּרַב טְרֵפָה ס"ל: **צֹמֶת הַגִּידִין** מָקוֹם שֶׁהַגִּידִין צוֹמְתִין מִתְחַבְּרִין וּמִתְהַדְּקִין לְשׁוֹן חֹמֶץ צְמִתּוֹ דִּפְסָחִים (דַּף מ.) אשטריינט"א בְּלַעַ"ז: **שְׁמוּטַת יָרֵךְ בָּעוֹף כָּשֵׁר** וַהֲרֵי הַכֹּל נִטָּל וְכָל שֶׁכֵּן אִם נִטַּל צֹמֶת הַגִּידִין לְבַדָּן: **מַתְנִיתִין יָדַעְנָא** בְּפֶרֶק בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְקַמָּן חֻלִּין עו.) וְכֵן שֶׁנִּטַּל צֹמֶת הַגִּידִים לְבַדָּן וְכָל הָאַרְכֻּבָּה קַיֶּמֶת: **וְכֵן בָּעוֹף** דְּאִם נִטַּל צֹמֶת הַגִּידִין טְרֵפָה: **אֲמַר לֵיהּ** רַבִּי אַבָּא דִּלְמָא מִדְּאַגְמְרֵהּ רַב לְרַב הוּנָא לִשְׁמוּטָה כְּשֵׁרָה וְהָתָם אָמַר וְכֵן בָּעוֹף שָׁנֵי לֵהּ בֵּין שְׁמוּטָה לַחֲתוּכָה וּבִשְׁמוּטָה כְּשֵׁרָה וַאֲפִי' נִטְּלָה כֻּלָּהּ וּבַחֲתוּכָה טְרֵפָה אֲפִלּוּ צֹמֶת הַגִּידִין לְבַדָּן: **אֲמַר לֵיהּ** רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי אַבָּא: **וְאַתְּ מְפָרֵשׁ שְׁמַעְתִּין דְּרַב** מִדְּנַפְשָׁיךְ לָאו דִּילָךְ הוּא דִּבְפֵרוּשׁ אָמַר רַב: **אֲמַר לֵיהּ** אֵין לָא גָּרְסִינַן: **רַבִּי** זֵירָא וְרַבִּי אַבָּא תַּרְוַיְיהוּ מִבָּבֶל הֲווּ וּסְלִקוּ לְהָתָם וְרַבִּי זֵירָא סָלֵיק בְּרֵישָׁא וְקָאָמַר לֵיהּ ר' אַבָּא חַיֶּיךָ אַחַר שֶׁעָלִיתָ מִבָּבֶל הֲלוֹם:

שְׁמוּטַת יָד בַּבְּהֵמָה כְּשֵׁרָה וה"ה נֶחְתְּכוּ דְּדַוְקָא נֶחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ טְרֵפָה אֲבָל יָדֶיהָ כְּשֵׁרָה וּלְקַמָּן (חֻלִּין דַּף נח:) נָמֵי אָמְרִינַן בַּעֲלַת ה' רַגְלַיִם אוֹ שֶׁאֵין לָהּ אֶלָּא שְׁלֹשָׁה ה"ז מוּם וְאָמַר רַב הוּנָא לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁחִסֵּר בַּיָּד אֲבָל בָּרֶגֶל טְרֵפָה נָמֵי הָוֵה:

שְׁמוּטַת יָרֵךְ פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס בּוּקָא דְּאַטְמָא דְּשָׁף מִמַּלְכְּתֵהּ וְאִעַכּוּל נִיבֵהּ וְהַדִּין עִמּוֹ דְּכֻלָּהּ שְׁמוּטָה דִּשְׁמַעְתִּין בְּאִעַכּוּל נִיבֵהּ אַיְירֵי בִּבְהֵמָה וּבָעוֹף אֲבָל לֹא אִיעַכּוּל כָּשֵׁר כָּךְ פָּסִיק לְעֵיל (חֻלִּין דַּף נד:) וְהִלְכְתָא אֲפִלּוּ אִפְסִיק נָמֵי כְּשֵׁרָה עַד דְּאִיעַכּוּל אִיעַכּוּלֵי וְהַשְׁתָּא נִיחָא מַה דְּנָקֵט בְּכוּלֵּיהּ שְׁמַעְתִּין שְׁמוּטָה וְלָא נָקַט דְּשָׁף מִמַּלְכְּתֵהּ כִּדְנָקַט רַב מַתְנָא לְעֵיל (חֻלִּין דַּף נד:) מִשּׁוּם דְּרַב מַתְנָא אָסַר בְּלֹא אִיעַכּוּל נִיבֵהּ אֲבָל הָכָא דְּאַיְירֵי בְּאִעַכּוּל נִיבֵהּ שַׁיָּיךְ לְשׁוֹן שְׁמוּטָה וּלְהָכִי מַיְיתֵי לְעֵיל דְּרַב מַתְנָא גַּבֵּי אֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת דַּוְקָא וְלָא מַיְיתֵי דְּרַב יְהוּדָה דְּהָכָא וְעוֹד דְּרַבִּי יוֹחָנָן קָאָמַר לְעֵיל אֵלּוּ טְרֵפוֹת דַּוְקָא לְמַעוּטֵי הָא דְּרַב מַתְנָא וְרַבִּי יוֹחָנָן קָאָמַר לְקַמָּן שְׁמוּטַת יָרֵךְ בָּעוֹף טְרֵפָה וה"ה בִּבְהֵמָה נָמֵי טְרֵפָה מִדְּקָתָנֵי לֵוִי וְלָא חָשֵׁיב לֵיהּ גַּבֵּי יָתֵר עֲלֵיהֶן עוֹף וְלָא מַשְׁמַע דִּפְלִיג עָלֶיהָ מִדְּמַקְשִׁינַן לְעֵיל מִינֵּהּ אַדְּרַב וּשְׁמוּאֵל וְעוֹד דִּלְקַמָּן בְּסוֹף שְׁמַעְתָּא הֲלָכָה רוֹוַחַת בְּיִשְׂרָאֵל שְׁמוּטַת יָרֵךְ בָּעוֹף טְרֵפָה וה"ה בִּבְהֵמָה כִּדְפָרְשִׁי' וּלְעֵיל (חֻלִּין דַּף נד:) פָּסְקִי' הֲלָכָה דַּאֲפִלּוּ אִפְסִיק כְּשֵׁרָה עַד דְּאִיעַכּוּל אִיעַכּוּלֵי וּלְכָךְ נִרְאֶה דְּכֻלָּהּ שְׁמַעְתִּין אַיְירֵי דְּאִיעַכּוּל נִיבֵהּ: **לָמָה לֵהּ לְמָר** כּוּלֵּי הַאי וְהָא אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב שְׁמוּטַת יָרֵךְ בָּעוֹף כְּשֵׁרָה הַשְׁתָּא ס"ל דִּשְׁמוּטָה וַחֲתוּכָה הַכֹּל אֶחָד וְאע"ג דִּבְהֵמָה טְרֵפָה כִּדְמוֹכַח מַתְנִיתִין (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף עו.) דִּבְהֵמָה שֶׁנֶּחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה מ"מ בָּעוֹף כְּשֵׁרָה וְשֶׁמָּא לֹא יָדַע הַשְׁתָּא בָּרַיְיתָא דְּלֵוִי דְּכָל טְרֵפוֹת שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים בַּבְּהֵמָה כְּנֶגְדָּן בָּעוֹף וּלְפִי הַמַּסְקָנָא דִּמְחַלֵּק בֵּין שְׁמוּטָה לַחֲתוּכָה נִיחָא וּלְרַב הוּנָא אָמַר רַב דְּמַכְשִׁיר שְׁמוּטַת יָרֵךְ בָּעוֹף כְּמוֹ כֵן בַּבְּהֵמָה מִדְּתָנֵי לֵוִי וּמַכְשִׁיר אֲפִלּוּ בְּאִעַכּוּל נִיבֵהּ כִּדְפָרֵשְׁנָא דְּכֻלָּהּ שְׁמַעְתָּא בְּאִעַכּוּל נִיבֵהּ וְאע"ג דַּאֲפִלּוּ מַאן דְּמֵיקֵל לְעֵיל גַּבֵּי וְאֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת מוֹדֶה בְּאִעַכּוּל נִיבֵהּ רַב הוּנָא אָמַר רַב מֵיקֵל בְּכוּלְּהוּ וּמִיהוּ קְצָת תֵּימַהּ דְּלָא מִשְׁתַּמִּיט בְּכֻלָּהּ שְׁמַעְתִּין לְמִינְקַט בְּחַד דּוּכְתָּא שְׁמוּטַת יָרֵךְ בַּבְּהֵמָה כְּשֵׁרָה וְלֹא מִסְתַּבֵּר לְמֵימַר כְּלָל דְּנָקַט עוֹף לְרַבּוּתָא וְגַם רַבִּי יִרְמְיָה שֶׁהֵבִיא רְאָיָה לִדְבָרָיו וא"ל אֲנָא מַתְנִי' יָדַעְנָא לֹא דִּקְדֵּק אֶלָּא מֵהָא דְּאָמַר רַב עֲלַהּ וְכֵן בָּעוֹף אֲבָל מֵהָא דְּאָסְרָה מַתְנִיתִין בִּבְהֵמָה לֹא רָצָה לְדַקְדֵּק וְלוֹמַר כ"ש בְּעוֹף דְּזוּטָר חִיּוּתֵהּ וּלְכָךְ נִרְאֶה דְּלַדַּוְקָא בְּעוֹף מַכְשִׁיר רַב הוּנָא אָמַר רַב וְלֹא בִּבְהֵמָה וְלֵית לֵיהּ בָּרַיְיתָא דְּלֵוִי וְאע"ג דְּמַקְשִׁינַן מִינֵּהּ לְרַב לְעֵיל הַיְינוּ אַלִּיבָּא דְּרַב יְהוּדָה וְלָאו: **דִּלְמָא** שָׁנֵי לֵהּ בֵּין שְׁמוּטָה לַחֲתוּכָה פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דִּשְׁמוּטָה כְּשֵׁרָה וַאֲפִלּוּ נִטְּלָה כֻּלָּהּ וּבַחֲתוּכָה טְרֵפָה אֲפִלּוּ בְּצֹמֶת הַגִּידִין לְבַדָּן וְתֵימַהּ מָה רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁמְּפָרֵשׁ שֶׁאִם נִטְּלָה כֻּלָּהּ כְּשֵׁרָה אִם רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁאִם נִטַּל הַיָּרֵךְ מִמָּקוֹם שֶׁהָיְתָה מְחֻבֶּרֶת בַּאֲלָיָה כְּשֵׁרָה וַחֲתוּכָה דִּטְרֵפָה כְּגוֹן בְּאוֹתוֹ עֶצֶם הָאֶמְצָעִי שֶׁבּוֹ צֹמֶת הַגִּידִין בְּתַחְתִּיתוֹ סָמוּךְ לְפֶרֶק הָאַרְכֻּבָּה הַנִּמְכֶּרֶת עִם הָרֹאשׁ וּלְמַעְלָה הוּא תָּחוּב בְּעֶצֶם הַקּוּלִית שֶׁהוּא עֶצֶם הַתָּחוּב בַּאֲלָיָה וְאע"ג דִּבְאוֹתוֹ עֶצֶם הָאֶמְצָעִי טְרֵפָה מ"מ בָּעֶלְיוֹן שֶׁהוּא עֶצֶם הַקּוּלִית כְּשֵׁרָה כִּדְמְפָרֵשׁ שֶׁחוֹתְכָהּ מִכָּאן וְחָיָה מִכָּאן וּמֵתָה וְזֶהוּ תֵּימַהּ דַּאֲפִלּוּ נְבֵלָה נָמֵי מִקַּרְיָא אִם נִטְּלָה יָרֵךְ וְחָלָל שֶׁלָּהּ נִכָּר כִּדְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר פ"ק (לְעֵיל חֻלִּין כח.) וְלֵיכָּא מַאן דִּפְלִיג וּמַה שַּׁיָּךְ לִקְרוֹת זֶה שְׁמוּטָה וְזֶה חֲתוּכָה שֶׁתֵּיהֶן חֲתוּכוֹת נִינְהוּ כֵּיוָן דְּאַיְירֵי אֲפִלּוּ נִטְּלָה כֻּלָּהּ וְהָיָה לוֹ לְפָרֵשׁ כָּאן בִּפְשִׁיטוּת דִּשְׁמוּטָה כְּשֵׁרָה כְּגוֹן דְּלָא נֶחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ אֶלָּא דְּשָׁף מִמַּלְכְּתֵהּ עֶצֶם הַיָּרֵךְ שֶׁקָּפַץ מִמְּקוֹמוֹ מֵחוּר שֶׁבְּעֶצֶם הָאֲלָיָה שֶׁהוּא תָּחוּב בּוֹ אֲבָל נֶחְתְּכוּ טְרֵפָה אֲפִלּוּ בְּצֹמֶת הַגִּידִין:

מסורת הש"ס

א משנה חולין, לקמן עו.

עין משפט נר מצוה

א מיי' פח' מהל' שחיטה הל' טו, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נה סעי' א:

ב מיי' פי' מהל' שחיטה הל' ד, סמג עשין סג, טור יו"ד סי' נה, ש"ע יו"ד סי' נג סעי' ג:

ג טוש"ע יו"ד סי' נב סעי' א:

רבינו גרשום

ההוא צנא דאינקורי. כלומר סל מלא עופות שנחתכו רגליהם:

לא ליחמר ולא לינפל. כלומר שאם נפלה לאור לא נימא מחמרא הריאה ואם נפלה לא נימא ניקבה הריאה:

מדבריו של ב"ר ניכר זהו חזקיה. שמוטת ירך רומפדר"א בלע"ז:

אי הכי קשיא דרב אדרב. כלומר הכא אמר שמוטת ירך בעוף כשרה והכא אמר וכן בעוף:

הֲוָה לַן פִּתְחוֹן פֶּה קַמֵּיהּ דְּרַב הוּנָא וּשְׁאֵילְנֵיהּ, וַאֲמַר לַן: שְׁמוּטַת יָרֵךְ בָּעוֹף כְּשֵׁרָה. (א)וְאַשְׁכַּחְתֵּיהּ נָמֵי לְרַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא דְּיָתֵיב וְקָא בָּדֵיק בְּצוֹמֶת הַגִּידִין, וְאַקְשִׁי לֵיהּ: לָא סָבַר לַהּ מָר הָא דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: שְׁמוּטַת יָרֵךְ בָּעוֹף כְּשֵׁרָה? אָמַר לִי: אֲנָא מַתְנִיתִין יָדַעְנָא: בְּהֵמָה שֶׁנֶּחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ, מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַטָּה – כְּשֵׁרָה, מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַעְלָה – פְּסוּלָה, וְכֵן שֶׁנִּיטַּל צוֹמֶת הַגִּידִין, וְאָמַר רַב עֲלַהּ: וְכֵן בָּעוֹף. וַאֲמַרִי לֵיהּ: אִי הָכִי, קַשְׁיָא דְּרַב אַדְּרַב! אִישְׁתִּיק, וְאַקְשִׁי לֵיהּ: וְדִלְמָא שָׁנֵי לֵיהּ לְרַב בֵּין שְׁמוּטָה לַחֲתוּכָה? וְאָמַר לִי: וְאַתְּ מְפָרְשַׁתְּ שְׁמַעְתֵּיהּ דְּרַב? בְּפֵירוּשׁ אָמַר רַב: שְׁמוּטָה – כְּשֵׁרָה, חֲתוּכָה – פְּסוּלָה. וְאַתְּ, מַה בִּידָךְ? הָכִי אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אָשֵׁי אָמַר רַב: שְׁמוּטַת יָרֵךְ בָּעוֹף טְרֵפָה, וְכֵן אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁמוּטַת יָרֵךְ בָּעוֹף טְרֵפָה. וְאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי: אִילְמָלֵי הֲוָה רַבִּי יוֹחָנָן בְּאַתְרָא דְּאוֹרוּ בַּהּ חַבְרָוָתָא לְהֶתֵּירָא, לָא פַּרְכֵּיס. דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא אָמַר רַבִּי: שְׁמוּטַת יָרֵךְ בָּעוֹף כְּשֵׁרָה. וְתַרְנְגוֹלֶת הָיְתָה לוֹ לְרַבִּי חֲנִינָא שֶׁנִּשְׁמְטָה יָרֵךְ שֶׁלָּהּ, וֶהֱבִיאָהּ לִפְנֵי רַבִּי וְהִתִּירָהּ לוֹ, וּמְלָחָהּ רַבִּי חֲנִינָא, וַהֲוָה מוֹרֵי בַּהּ הֲלָכָה לַתַּלְמִידִים: זֶה הִתִּיר לִי רַבִּי, זֶה הִתִּיר לִי רַבִּי. וְלֵית הִלְכְתָא כְּכָל הָנֵי שְׁמַעְתָּתָא, אֶלָּא כִּי הָא דִּשְׁאֵל רַבִּי יוֹסֵי בֶּן נְהוֹרַאי אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: קְדֵירַת קָנֶה בְּכַמָּה? אָמַר לוֹ: מִשְׁנָה שְׁלֵמָה שָׁנִינוּ, עַד כְּאִיסָּר הָאִיטַלְקִי. אָמַר לוֹ: וַהֲלֹא רָחֵל אַחַת הָיְתָה בִּשְׁכוּנָתֵנוּ שֶׁנִּקְדַּר קָנֶה שֶׁלָּהּ, וְעָשׂוּ לָהּ קְרוּמִין שֶׁל קָנֶה וְחָיְתָה! אָמַר לוֹ: וְעַל דָּא אַתְּ סָמֵיךְ? וַהֲלֹא הֲלָכָה רוֹוַחַת בְּיִשְׂרָאֵל: שְׁמוּטַת יָרֵךְ בָּעוֹף טְרֵפָה, וְתַרְנְגוֹלֶת הָיְתָה לוֹ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא שֶׁנִּשְׁמְטָה יָרֵךְ שֶׁלָּהּ, וְעָשׂוּ לָהּ שְׁפוֹפֶרֶת שֶׁל קָנֶה וְחָיְתָה! אֶלָּא מַאי אִית לָךְ לְמֵימַר: תּוֹךְ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ הֲוָה, הָכָא נָמֵי תּוֹךְ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ הֲוָה. (ב)אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא שֶׁעַסְקָן בִּדְבָרִים הָיָה, וְהָיָה עוֹשֶׂה דָּבָר לְהוֹצִיא מִלִּבּוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁהָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם נִיטְּלָה הַנּוֹצָה פְּסוּלָה. וְתַרְנְגוֹלֶת הָיְתָה לוֹ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא שֶׁנִּיטְּלָה נוֹצָה שֶׁלָּהּ, וְהִנִּיחָהּ בַּתַּנּוּר, וְטָלָה עָלֶיהָ בִּמְטַלִּית שֶׁל טַרְסִיִּים, וְגִידְּלָה כְּנָפַיִם הָאַחֲרוֹנִים יוֹתֵר מִן הָרִאשׁוֹנִים. וְדִלְמָא קָסָבַר רַבִּי יְהוּדָה טְרֵפָה מְשַׁבַּחַת? אִם כֵּן, בְּמִידֵּי דְּמִיטַּרְפָא בַּהּ – הִגְדִּילָה כְּנָפַיִם הָאַחֲרוֹנִים יוֹתֵר מִן הָרִאשׁוֹנִים?! (ג)מַאי עַסְקָן בִּדְבָרִים? אָמַר רַב מְשַׁרְשְׁיָא, דִּכְתִיב: "לֵךְ אֶל נְמָלָה עָצֵל רְאֵה דְרָכֶיהָ וַחֲכָם, אֲשֶׁר אֵין לָהּ קָצִין שֹׁטֵר וּמֹשֵׁל, תָּכִין בַּקַּיִץ לַחְמָהּ". אֲמַר: אֵיזִיל אִיחְזֵי אִי וַדַּאי הוּא דְּלֵית לְהוּ מַלְכָּא! אֲזַל בִּתְקוּפַת תַּמּוּז, פַּרְסֵיהּ לִגְלִימֵיהּ אַקִּינָא דְּשׁוּמְשְׁמָנֵי. נְפַק אֲתָא חַד מִינַּיְיהוּ, אַתְנַח בֵּיהּ סִימָנָא. עָל, אֲמַר לְהוּ: "נְפַל טוּלָא". נְפַקוּ וַאֲתוֹ, דַּלְיֵיהּ לִגְלִימֵיהּ, נְפַל שִׁמְשָׁא. נְפַלוּ עֲלֵיהּ וְקַטְלֵיהּ. אֲמַר: שְׁמַע מִינַּהּ לֵית לְהוּ מַלְכָּא, דְּאִי אִית לְהוּ הַרְמָנָא דְּמַלְכָּא לָא לִיבְעוֹ. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: וְדִלְמָא מַלְכָּא הֲוָה בַּהֲדַיְיהוּ? אִי נָמֵי, הַרְמָנָא דְּמַלְכָּא הֲווֹ נְקִיטִי? אִי נָמֵי בֵּין מַלְכָּא לְמַלְכָּא הֲוָה, דִּכְתִיב: "בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה"? אֶלָּא, סְמוֹךְ אַהֵימָנוּתָא דִּשְׁלֹמֹה. אָמַר רַב הוּנָא: סִימָן לִטְרֵפָה – שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. מֵיתִיבִי: סִימָן לִטְרֵפָה – כֹּל שֶׁאֵינָהּ יוֹלֶדֶת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מְשַׁבַּחַת וְהוֹלֶכֶת – בְּיָדוּעַ שֶׁהִיא כְּשֵׁרָה, מִתְנַוְּונָה וְהוֹלֶכֶת – בְּיָדוּעַ שֶׁהִיא טְרֵפָה. רַבִּי אוֹמֵר: סִימָן לִטְרֵפָה – שְׁלֹשִׁים יוֹם. אָמְרוּ לוֹ: וַהֲלֹא הַרְבֵּה מִתְקַיְּימוֹת שְׁתַּיִם שָׁלֹשׁ שָׁנִים! (ד)תַּנָּאֵי הִיא, דְּתַנְיָא: וּבַגֻּלְגֹּלֶת, עַד שֶׁיֵּשׁ בָּהּ נֶקֶב אֶחָד אָרוֹךְ, אֲפִילּוּ נְקָבִים הַרְבֵּה מִצְטָרְפִים לִמְלֹא מַקְדֵּחַ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן הַמְשׁוּלָּם: מַעֲשֶׂה בְּעֵנְבּוּל, בְּאֶחָד שֶׁנִּפְחֲתָה גֻּלְגָּלְתּוֹ, וְעָשׂוּ לוֹ חִידּוּק שֶׁל קֵרוּיָה וְחָיָה. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: מִשָּׁם רְאָיָה? יְמוֹת הַחַמָּה הָיָה, וְכֵיוָן שֶׁעָבְרוּ עָלָיו יְמוֹת הַצִּנָּה מִיָּד מֵת. אאָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, הֲלָכָה: טְרֵפָה יוֹלֶדֶת וּמְשַׁבַּחַת. אָמַר אַמֵּימָר: הָנֵי בֵּיעֵי דִּטְרֵפָה

שיחלא

הֲוָה לַן פִּתְחוֹן פֶּה קַמֵּיהּ דְּרַב הוּנָא כְּלוֹמַר הֻזְקַקְנוּ לְדַבֵּר בִּשְׁמוּטַת יָרֵךְ לִפְנֵי רַב הוּנָא וְאָמַר לָן כְּשֵׁרָה וְאַחֲרֵי כֵּן אַשְׁכַּחְתֵּיהּ לְרַב יִרְמְיָה כו': וְאַתְּ מַה בִּידָךְ עַכְשָׁו אֱמֹר לִי אַתָּה אִם שָׁמַעְתָּ בָּהּ כְּלוּם אַחַר שֶׁבָּאתָ הֲלוֹם: חַבְרָוָתָא חֲבֵרִים: לָא פַּרְכֵּיס לֹא הָיָה יָכוֹל לָנוּד כָּנָף וּלְקַנְתֵּר אֲפִלּוּ רֶמֶז דָּבָר מִתּוֹךְ שֶׁגְּדוֹלִים הֵם וְיֵשׁ לוֹ לִירָא מֵהֶם אִם הָיָה אֶנֶס: וּמְלָחָהּ רַבִּי חֲנִינָא כְּדֵי לְהִתְקַיֵּם וְיוּכַל לְהַרְאוֹת יָמִים רַבִּים: וְלֵית הִלְכְתָא כְּכָל הָנֵי דְּשָׁרוּ שְׁמוּטַת יָרֵךְ בָּעוֹף: אֶלָּא כִּי הָא דְּקָתָנֵי וַהֲלֹא הֲלָכָה רוֹוַחַת הִיא שְׁמוּטַת יָרֵךְ בָּעוֹף טְרֵפָה: קְדֵרַת קָנֶה קָנֶה שֶׁנִּקְדַּר מִמֶּנָּה חֲתִיכָה כְּמִין אֲרֻבָּה: קְרוּמִית רְחָבָה וּסְתָמוּהוּ בָּהּ: וְעַל דָּא אַתְּ סָמֵיךְ מִפְּנֵי שֶׁרָאִיתָ שֶׁחָיְתָה הַמַּכָּה אַתָּה סוֹמֵךְ לְהַתִּיר וַהֲלֹא הֲלָכָה כו': רוֹוַחַת כְּבָר נִתְפַּשְּׁטָה וְנִתְרַוְּחָה לִנְהֹג: תּוֹךְ י"ב חֹדֶשׁ חָיְתָה הַמַּכָּה וּלְסוֹף י"ב חֹדֶשׁ מֵתָה דִּטְרֵפָה עַד י"ב חֹדֶשׁ חָיָה: וְהָיָה עוֹשֶׂה דָּבָר כְּדִמְפָרֵשׁ לְקַמָּן לְהוֹצִיא מִלִּבּוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה: וְטָלָה עָלֶיהָ בִּמְטֻלִית שֶׁל טַרְסִיִּים כְּרָכָהּ בִּמְטֻלִית שֶׁל עוֹרְפֵי נְחֹשֶׁת שֶׁנּוֹתְנִים לִפְנֵיהֶם לְקַבֵּל עַפְרוּרִית שַׁחֲקֵי נְחֹשֶׁת וְשֶׁל עוֹר הִיא וְתָמִיד הִיא חַמָּה מִתּוֹךְ עָבְיָהּ וְגַם הַנְּחֹשֶׁת מְחַמֵּם לְעוֹלָם: בְּמִידֵי דְּמִטַּרְפָא בָּהּ כו' בִּתְמִיהַּ. נְהִי דִּמְשַׁבַּחַת בִּשְׁאָר אֵבָרֶיהָ מִיהוּ הַהִיא מִלְּתָא דְּמִטַּרְפָא בֵּהּ מִי הָדְרָא וּמְשַׁבַּחַת כִּי הָכָא דְּגָדְלוּ אַחֲרוֹנִים יוֹתֵר מִן הָרִאשׁוֹנִים: מַאי עַסְקָן לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ עַסְקָן תְּחִלָּה: אִי וַדַּאי לֵית לְהוּ מַלְכָּא דִּכְתִיב אֲשֶׁר אֵין לָהּ קָצִין וְהַיְנוּ עַסְקָן דְּלָא בָּעֵי לְמִסְמַךְ אַהֵימָנוּתֵיהּ דִּשְׁלֹמֹה: הַנְּמָלִים אוֹהֲבִים צֵל וְשׂוֹנְאִים חֹם: לְשׁוּמְשְׁמָנֵי נְמָלִים: נְפַק חַד מִנַּיְיהוּ מִתּוֹךְ חוֹרֵי הַקֵּן וּבָא לַחוּץ וְרָאָה הַצֵּל: אַתְנַח בֵּהּ סִימָנָא לְהַכִּירוֹ לֵידַע מַה יַּעֲשׂוּ לוֹ חֲבֵרָיו כְּשֶׁיִּמְצְאוּהוּ שַׁקְרָן: הַרְמָנָא הָווּ נְקִיטִי שֶׁכָּל הַמִּתְהַלֵּל בַּחֲבֵרוֹ יַהַרְגוּהוּ: אִי נָמֵי בֵּין מַלְכָּא לְמַלְכָּא הֲוָה מֵת הַמֶּלֶךְ וַעֲדַיִן לֹא קָם אַחֵר וְדֶרֶךְ אֶרֶץ לַעֲשׂוֹת אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו כִּדְכְתִיב בַּיָּמִים הָהֵם וְגוֹ' אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה: אַהֵימָנוּתֵיהּ דִּשְׁלֹמֹה נֶאֱמָן הוּא עַל כָּךְ וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֲמָרָהּ: סִימָן לִסְפֵק טְרֵפָה: י"ב חֹדֶשׁ אִם כָּךְ חָיָה בְּיָדוּעַ שֶׁלֹּא נִטְרְפָה: ב' וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים וְקַשְׁיָא לְרַב הוּנָא די"ב חֹדֶשׁ לֵיכָּא לְמֵ"ל: תַּנָּאֵי הִיא דְּאִיכָּא דִּסְבִירָא לֵיהּ כְּרַב הוּנָא דְּקָתָנֵי לְקַמָּן יְמוֹת הַחַמָּה הָיוּ וְכֵיוָן שֶׁעָבְרוּ עָלָיו יְמוֹת הַצִּנָּה מִיָּד מֵת וְיֵשׁ מַכָּה שֶׁהִיא נִבְעָרָה וּמֵת מִתּוֹךְ חֹם הִלְכָּךְ בָּעֵינַן יְמוֹת הַחַמָּה וִימוֹת הַצִּנָּה: נֶקֶב אֶחָד אָרֹךְ וְנִקְדְּרָה בְּחִסָּרוֹן: מִצְטָרְפִין לִמְלֹא מַקְדֵּחַ וְשׁוּב אֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּאֹהֶל לְבֵית שַׁמַּאי. פְּלוּגְתָּא דִּשְׁדֵרָה וְגֻלְגֹּלֶת בְּאָהֳלוֹת (פ"ב מ"ג) דְּהַיְנוּ כְּדֵי שֶׁיִּנָּטֵל מִן הַחַי וְיָמוּת דְּהָכִי אָמְרִינַן בְּפִרְקִין (דַּף נב:) גַּבֵּי שִׁדְרָה וְכֵן לִטְרֵפָה: חִדּוּק שֶׁל קְרוּיָה חֲתִיכָה שֶׁל דְּלַעַת יְבֵשָׁה:

מַטְלִית שֶׁל טַרְסִיִּים פֵּי' הַקּוּנְטְרֵס עוֹרְפֵי נְחֹשֶׁת וְכֵן פֵּרֵשׁ הֶעָרוּךְ וְהֵבִיא רְאָיָה דְּאָמַר בִּמְגִלָּה פֶּרֶק בְּנֵי הָעִיר (מְגִלָּה דַּף כו.) מַעֲשֶׂה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁל טַרְסִיִּים שֶׁהָיְתָה בִּירוּשָׁלַיִם וּבְנָזִיר פֶּרֶק ג' (דַּף נב.) מַעֲשֶׂה שֶׁהֵבִיאוּ קֻפָּה מְלֵאָה עֲצָמוֹת מִכְּפַר טַבְיָא לְבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁל טַרְסִיִּים פֵּרֵשׁ בֶּעָרוּךְ וּמִסְתַּמָּא מִפְּנֵי שֶׁעוֹרְפֵי נְחֹשֶׁת מוּזְהָמִים כִּבְרַסְקִי וְעַל כֵּן הָיָה לָהֶם ביהכ"נ לְבַד וּבפ"ק לע"ז (דַּף יז:) חָכָם שֶׁל טַרְסִיִּים אֲנִי אַיְתוֹ לֵהּ תְּרֵי קִבּוּרֵי אַל דְּשִׁתְיָא וַאֲלָא דְּעִרְבָּא מַשְׁמַע דְּטַרְסִי וְגַרְדֵּי חֲדָא הוּא וְקָשֶׁה דְּבִפְ' הֶחָלִיל (סֻכָּה נא:) מַשְׁמַע דְּגַרְדִּיִּים בִּפְנֵי עַצְמָן וְטַרְסִיִּים בִּפְנֵי עַצְמָן וְעוֹד דְּאָמְרִי' בַּאֲגָדָה דִּמְגִלָּה (דַּף יג:) בִּגְתָן וָתֶרֶשׁ שְׁנֵי טַרְסִיִּים הָיוּ וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּלְשׁוֹן טַרְסִיִּים מַשְׁמַע שֶׁהִיא אֻמָּה שֶׁיֵּשׁ לָהּ לָשׁוֹן בִּפְנֵי עַצְמָהּ: **וְדִלְמָא** סָבַר טְרֵפָה יוֹלֶדֶת וּמְשַׁבַּחַת מִסְתַּבְּרָא דְּלָא גָּרְסִינַן יוֹלֶדֶת דְּאֵין צָרִיךְ לוֹ כְּלָל וְעוֹד הָא אָמְרִינַן פ"ק לע"ז (דַּף טז.) גַּבֵּי רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר בִּשְׁבוּרָה אָמְרוּ לוֹ וַהֲלֹא מַרְבִּיעִין עָלֶיהָ זָכָר אָמַר לָהֶן לִכְשֶׁתֵּלֵד אַלְמָא לֹא מְקַבֶּלֶת זָכָר וּמִיהוּ יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין טְרֵפָה חֲתוּכָה רַגְלַיִם לִשְׁאָר טְרֵפוֹת: **אֵיזִיל** וְאַחֲזֵי הֵיכִי אִיתָא מִלְּתָא אע"ג דכה"ג חָשִׁיב בְּהַמּוֹכֵר הַסְּפִינָה (ב"ב עה.) מְלַגְלֵג גַּבֵּי הַהוּא תַּלְמִיד דַּאֲמַר לֵהּ רַבִּי יוֹחָנָן אִם לֹא רָאִיתָ לֹא הֶאֱמַנְתָּ מְלַגְלֵג עַל דִּבְרֵי חֲכָמִים אַתָּה שָׁאנֵי הָכָא שֶׁבָּא לְבָרֵר הַדָּבָר וּלְהוֹדִיעַ אֵיךְ יָדַע שְׁלֹמֹה: **סִימָן** לִטְרֵפָה כֹּל שֶׁאֵינָהּ יוֹלֶדֶת יֵשׁ כַּמָּה בְּהֵמוֹת שֶׁפּוֹסְקוֹת מִלֵּילֵד וְלָא מַחְזְקִינַן לְהוּ בִּטְרֵפוֹת אֶלָּא בָּעֵי לְמֵימַר אִם יוֹלֶדֶת בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינָהּ טְרֵפָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' יא, סמג עשין קלב, טוש"ע יו"ד סי' פו סעי' ט:

רבינו גרשום

הוה לן פתחון פה קמיה דרב. כלומר שאלנו לו ותו אשכחתיה לר' ירמיה בר אבא כלומר ר' אבא הוא משתעי אשכחתיה לר' ירמיה בר אבא אמרי ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה. כלומר אע"ג דניפסקו צומת הגידים:

ואת מה בידך. כלומר ר' אבא א"ל לרב ירמיה בר אבא את מה בידך:

באתרא דמורו ביה חברותיה להיתירא לא הוה פרכס. כלומר מאן חברותיה ר':

ועשה לה קרומית של קנה וחיתה. כלומר תיקן לה קרומית של קנה באותו מקום שיהא סותם הנקב ועשו לה שפופרת של קנה במקום השבר וחייתה שהיתה מחזקת הירך במקום השבר וחיתה:

אלא מאי אית לך למימר בתוך י"ב חדש הוה. כלומר לא עיברה שנתה:

וטלה עליה במטלית של טרסיים. כלומר מוציאי הנחושת מעיקרו יש להן מטלית של עור בפניהם בשביל הנחושת שלא ישחרו בגדיהם והוא בכל עת חם ופרשה על התרנגלת וחיימה מן המטלית וגידלה כנפים:

ודילמא קסבר ר' יהודה טרפה יולדת ומשבחת. לאע"פ שמשבחת טרפה היא:

אם כן במידי למטרפא ביה כלומר במידי למיטרפא ביה לא קאמר כגון נוצה ודאי באותו דבר למיטרפא ביה אינה משבחת אבל מלאזין למשבחת ודאי לא טרפה היא:

אתנח בה סמנא. כלומר בההוא שושמנא לנפק אתנח בה סימנא ר' שמעון בן חלפתא אמר להו נפל טולא. כלומר כבר בא השמש והצל בעולם כבר יכולין אתם לצאת:

דכתיב בימים ההם אין מלך בישראל. כלומר הכא נמי לענין שושמני איתא בין מלכא למלכא הוה:

סימן לטרפה י"ב חדש. כלומר ספק טרפה אם חיה י"ב חדש ודאי אינה טרפה:

מיתיבי סימן לטרפה כו'. והא הכא חזינן שתים ושלש שנים והיאך אמרת לטרפה סימן כל י"ב חדש:

תנאי היא דתניא. כלומר תנאי היא דאיכא תנא דאמר דאינה מתקיימת י"ב חדש ואיכא תנא דאמר מתקיימת שתים ושלש שנים:

דתניא ובגלגולת שיש בה נקב אחת ארוך כו' מצטרפין לכמלא מקדח. כלומר לענין טרפה:

לר' יוסי בן משולם דאמר וחיתה לדבריו מתקיימת ב' וג' שנים:

אמרו לו משם ראיה ימות החמה היה כו'. והא קא חזינן הכא תנאי היא:

מסורת הש"ס

א משנה חולין; לקמן עו.
ב משנה חולין
ג דברים רבה
ד תוספתא אהלות; לעיל מה.

תורה אור השלם

לֵךְ־אֶל־נְמָלָה עָצֵל רְאֵה דְרָכֶיהָ וַחֲכָם [משלי ו, ו]

בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה [שופטים יז, ו]

שִׁיחְלָא קַמָּא אֲסִירָא, מִכָּאן וְאֵילָךְ – הָוֵה לֵיהּ זֶה וָזֶה גּוֹרֵם, וּמוּתָּר. [א]אֵיתִיבֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: וְשָׁוִין בְּבֵיצַת טְרֵיפָה שֶׁאֲסוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁגָּדְלָה בְּאִיסּוּר! הָתָם בִּדְסָפְנָא מֵאַרְעָא. וְלִישַׁנֵּי לֵיהּ בְּשִׁיחְלָא קַמָּא? אִם כֵּן, "גָּדְלָה"? "גָּמְרָה" מִיבְּעֵי לֵיהּ. [ב](א)אֶלָּא, הָא דִּתְנַן: וְלַד טְרֵפָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לֹא יִקְרַב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יִקְרַב. בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי? בְּשֶׁנִּטְרְפָה וּלְבַסּוֹף עִיבְּרָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: זֶה וָזֶה גּוֹרֵם אָסוּר, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סָבַר: זֶה וָזֶה גּוֹרֵם מוּתָּר. אִי הָכִי, אַדְּמִיפַּלְגִי לְגָבוֹהַּ, לִיפַּלְגוּ לְהֶדְיוֹט? לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, דַּאֲפִילּוּ לְגָבוֹהַּ נָמֵי שָׁרֵי. וְלִיפַּלְגוּ לְהֶדְיוֹט, לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דַּאֲפִילּוּ לְהֶדְיוֹט נָמֵי אָסוּר! כֹּחַ דְּהֶיתֵּרָא עֲדִיף לֵיהּ. וּמוֹדִים בְּבֵיצַת טְרֵפָה שֶׁאֲסוּרָה, בִּדְסָפְנָא מֵאַרְעָא, דְּחַד גּוֹרֵם הוּא. רַב אַחָא סָבַר לַהּ כְּרַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, וּמַתְנֵי לַהּ לְדַאֲמֵימָר כְּדַאֲמַרַן. רָבִינָא לָא סָבַר לַהּ כִּדְרַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, וּמַתְנֵי לַהּ לְדַאֲמֵימָר בְּהַאי לִישָּׁנָא: אָמַר אַמֵּימָר: הָנֵי בֵּיעֵי דִּסְפֵק טְרֵפָה, דְּשִׁיחְלָא קַמָּא מְשַׁהֵינַן לְהוּ, אִי הָדְרָה וְטָעֲנָה – שַׁרְיָין, וְאִי לָא – אֲסִירָן. אֵיתִיבֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: וּמוֹדִים בְּבֵיצַת טְרֵפָה שֶׁאֲסוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁגָּדְלָה בְּאִיסּוּר. אֲמַר לֵיהּ: הָתָם בִּדְשִׁיחְלָא קַמָּא. אִם כֵּן, "גָּדְלָה"? "גָּמְרָה" מִבְּעֵי לֵיהּ! תְּנִי: גָּמְרָה. (ב)אֶלָּא, הָא דִּתְנַן: וְלַד טְרֵפָה, ר' אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לֹא יִקְרַב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, ר' יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יִקְרַב, בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי? כְּשֶׁעִיבְּרָה וּלְבַסּוֹף נִטְרְפָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: עוּבָּר יֶרֶךְ אִמּוֹ הוּא, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סָבַר: עוּבָּר לָאו יֶרֶךְ אִמּוֹ הוּא. אִי הָכִי, אַדְּמִיפַּלְגִי לְגָבוֹהַּ, לִיפַּלְגוּ לְהֶדְיוֹט! לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וְלִיפַּלְגוּ בְּהֶדְיוֹט לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר? כֹּחַ דְּהֶיתֵּירָא עֲדִיף לֵיהּ. וּמוֹדִים וַדַּאי בְּבֵיצַת טְרֵיפָה שֶׁאֲסוּרָה, בִּדְשִׁיחְלָא קַמָּא, מַאי טַעְמָא? גּוּפַהּ הִיא. [ג]וְהִלְכְתָא בְּזָכָר – כָּל שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, בִּנְקֵבָה – כֹּל שֶׁאֵינָהּ יוֹלֶדֶת. אָמַר רַב הוּנָא: כֹּל (בְּרִיָּה) שֶׁאֵין בּוֹ עֶצֶם אֵינוֹ מִתְקַיֵּים שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. אָמַר רַב פָּפָּא: שְׁמַע מִינַּהּ מִדְּרַב הוּנָא, הָא דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: קִישׁוּת (שהתליע) [שֶׁהִתְלִיעָה] בְּאִיבֶּיהָ אֲסוּרָה.

הָנֵי

לְשִׁחְלָא קַמָּא בְּלַעַ"ז פושט"א. אוֹתָן שֶׁהָיוּ בְּמֵעֶיהָ בְּשָׁעָה שֶׁנִּטְרְפָה כֻּלָּן אֲסוּרוֹת לְעֻבָּר יֶרֶךְ אִמּוֹ הוּא וְעִמָּהּ נִטְרְפוּ: **מִכָּאן** וְאֵילָךְ הִיא וְהַזָּכָר גּוֹרְמִין לָהֶם שֶׁיָּבֹאוּ וְדָבָר שֶׁאִסּוּר וְהֶיתֵּר גָּרְמוּ לוֹ שֶׁיִּגָּדֵל מֻתָּר: **וְשָׁוִין** ר' אֱלִיעֶזֶר וְרַבָּנָן דִּפְלִיגִי בְּוַלַד בְּהֵמָה טְרֵפָה: **בִּדְסִפְנָא מֵאַרְעָא** הִיא מֵעַצְמָהּ מִתְחַמֶּמֶת בָּאָרֶץ וְיוֹלֶדֶת וְהַהוּא חַד גּוֹרֵם הוּא: **גָּדְלָה** מַשְׁמַע כָּל גִּדּוּלֶיהָ בְּאִסּוּר: **אֶלָּא הָא דִּתְנַן** כֵּיוָן דַּאֲמַרְתְּ דְּהָנֵי מוֹדִים בְּבֵיצַת טְרֵפָה בִּדְסִפְנָא מֵאַרְעָא דְּחַד גּוֹרֵם הוּא קָאָמַר מִכְּלָל דִּפְלֻגְתַּיְהוּ בְּזֶה וָזֶה גּוֹרֵם וע"כ בְּשֶׁנִּטְרְפָה וּלְבַסּוֹף עִבְּרָה פְּלִיגִי דְּאִיכָּא זֶה וָזֶה גּוֹרֵם: **בְּמַאי קָא מִפַּלְגִי** עַל כָּרְחָךְ בְּנִטְרְפָה וּלְבַסּוֹף עִבְּרָה: **לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ** דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ תֵּירוּצָא הוּא: **סְבִירָא לֵהּ כְּרַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב** דְּאָמַר לְעֵיל (חֻלִּין דַּף נז:) הֲלָכָה טְרֵפָה יוֹלֶדֶת: **וּמַתְנֵי לָהּ לְדַאֲמֵימָר** כִּדְאָמְרִינַן הָנֵי בֵּיעֵי דִּטְרֵפָה כוּ' דְּאִיכָּא לִפְלוּגֵי בֵּין שִׁחְלָא קַמָּא לְשִׁחְלָא בָּתְרָא אֲפִילּוּ בִּטְרֵפָה וַדָּאִית: **רָבִינָא לָא סָבַר לַהּ כְּוָתֵהּ** וְלָא מָצֵי לְמֵימַר דְּשִׁחְלָא בָּתְרָא דְּהָא לָא טַעֲנָה הִלְכָּךְ מוּקֵי לָהּ לְדַאֲמֵימָר בִּסְפֵק טְרֵפָה וְהָכִי קָאָמַר דְּשִׁחְלָא קַמָּא מְשַׁהֵינַן לָהּ אִי הָדְרָה וְטָעֲנָה לָאו טְרֵפָה הִיא וְשָׁרוּ קַמָּאֵי: **מִפְּנֵי שֶׁגָּדְלָה בְּאִסּוּר** אַלְמָא טַעֲנָה: **בְּמַאי** קָא מִפַּלְגִי עַל כָּרְחָךְ בְּעִבְּרָה וּלְבַסּוֹף נִטְרְפָה דְּאִי בְּנִטְרְפָה בְּרֵישָׁא תּוּ לָא טַעֲנָה וּבְהָא פְּלִיגִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר [עֻבָּר] יֶרֶךְ אִמּוֹ הוּא וַהֲרֵי הוּא כְּאֶחָד מֵאֵבָרֶיהָ: **וְר' יְהוֹשֻׁעַ סָבַר כוּ'** וְכֵיוָן דְּהָכִי הוּא אַדְּמִפַּלְגִי כוּ': **וּמוֹדִים וַדַּאי בְּבֵיצַת [טְרֵפָה]: בְּשִׁחְלָא קַמָּא** דְּכֵיוָן דַּאֲגִידָא בֵּהּ דִּמְעֹרָה בְּגִידִין כְּגוּפָהּ דָּמְיָא: **וְהִלְכְתָא בְּזָכָר** סְפֵק טְרֵפָה דִּידֵהּ אִי שָׁהֵי שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ וַדַּאי לֹא נִטְרַף וְשׁוּב אֵין צָרִיךְ לְבָדְקוֹ כְּגוֹן אִם סְפֵק דְּרוּסָה אוֹ נְפוּלָה אוֹ שֶׁמָּא נִקַּב הַקְּרוּם מֵחֲמַת שֶׁרְאִינוּהוּ שֶׁלָּקְתָה: **כָּל בְּרִיָּה שֶׁאֵין לָהּ עֶצֶם** אֵינָהּ מִתְקַיֶּמֶת י"ב חֹדֶשׁ וְנָפְקָא מִינָּהּ כִּדְמְפָרֵשׁ רַב פָּפָּא: **שְׁמַע מִנָּהּ מִדְּרַב הוּנָא: קִשּׁוּת שֶׁהִתְלִיעָה בְּאִבֶּיהָ** בְּעוֹדָהּ מְחֻבֶּרֶת: **אֲסוּרָה** הַתּוֹלַעַת בַּאֲכִילָה דְּכֵיוָן דְּמִתְהַלֶּכֶת בְּתוֹךְ הַקִּשּׁוּת וְהַקִּשּׁוּת מְחֻבֶּרֶת בַּקַּרְקַע שׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ קָרֵינָא בֵּהּ אֲבָל הִתְלִיעָה בְּתָלוּשׁ לָאו שׁוֹרֵץ הוּא עַל דְּנָפֵק מִינָּהּ וּמְהַלֵּךְ עַל גַּבֵּי הַקַּרְקַע כִּדְמְפָרֵשׁ בְּשִׁלְהֵי פִּרְקִין (דַּף סז:):

מִכָּאן וְאֵילָךְ הָוֵה לֵהּ זֶה וָזֶה גּוֹרֵם וּמֻתָּר אע"ג דִּבְסוֹף כְּתֻבּוֹת (דַּף קיא:) פָּסְקִינַן כְּר' יְהוּדָה בִּפְרָדוֹת דִּמְסַפְּקָא לֵהּ בְּפֶרֶק אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף עט.) אִי חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב אוֹ לָא הַיְינוּ בְּמִלְּתָא דְּשָׁרֵי כָּל חַד בְּאַפֵּי נַפְשֵׁהּ וְלָא שַׁיָּיךְ זֶה וָזֶה גּוֹרֵם אֲבָל הָכָא דְּחַד אָסוּר וְחַד שָׁרֵי הָוֵי לֵהּ זֶה וָזֶה גּוֹרֵם: **וְשָׁוִין** בְּבֵיצַת טְרֵפָה שֶׁהִיא אֲסוּרָה לָא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ הַקּוּנְטְרֵס דְּקָאֵי אַפְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֶלָּא קָאֵי אַפְּלוּגְתָּא דְּבֵית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל דִּפְלִיגִי בְּמַתְנִיתִין בְּמַסֶּכֶת עֵדִיּוֹת (פ"ה מ"א) דִּתְנַן הָתָם בֵּיצַת נְבֵלָה שֶׁכְּמוֹתָהּ נִמְכֶּרֶת בַּשּׁוּק ב"ש מַתִּירִין וּבֵית הִלֵּל אוֹסְרִין וּמוֹדִים בְּבֵיצַת טְרֵפָה שֶׁאֲסוּרָה מִפְּנֵי שֶׁגִּדּוּלָהּ בְּאִסּוּר וְאִם תֹּאמַר דְּהַשְׁתָּא חָשְׁבִי בֵּית הִלֵּל בֵּיצַת נְבֵלָה כְּבָשָׂר דְּאָסְרִי אֲפִלּוּ כְּמוֹתָהּ נִמְכֶּרֶת בַּשּׁוּק וּבְפֶרֶק קַמָּא דְּבֵיצָה (דַּף ו:) אָמְרִינַן הַשּׁוֹחֵט אֶת הַתַּרְנְגֹלֶת וּמָצָא בָּהּ בֵּיצִים גְּמוּרוֹת מֻתָּרוֹת לְאָכְלָן בְּחָלָב וַאֲפִילּוּ רַבִּי יַעֲקֹב לָא פְּלִיג אֶלָּא דְּקָאָמַר אִם הָיוּ מְעֹרוֹת בְּגִידִים אֲסוּרוֹת אֲבָל בְּשֶׁאֵינָן מְעֹרוֹת מֻתָּר וְתֵרֵץ בַּהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת לְגַבֵּי אִסּוּר נְבֵלָה דְּאוֹרָיְתָא הֶחְמִירוּ אֲבָל בְּשַׂר עוֹף בְּחָלָב דְּרַבָּנָן הֵקֵלּוּ וְרַבֵּינוּ תָּם תֵּרֵץ דִּבְבֵיצַת נְבֵלָה הֶחְמִירוּ מִשּׁוּם דִּנְבֵלָה הָוֵי דָּבָר הָאָסוּר אֲבָל בְּשַׂר עוֹף בְּחָלָב דְּהָוֵי הֶתֵּר דְּכָל חַד וְחַד בְּאַפֵּי נַפְשֵׁהּ שָׁרֵי וּלְפֵרוּשׁוֹ מִתְיַשֵּׁב מַה שֶּׁמְּפָרֵשׁ בֶּעָרוּךְ דְּהָא דְּאָמַר בְּרֵישׁ פֶּרֶק הַדָּר עִם הַנָּכְרִי (עֵירוּבִין דַּף סב:) דַּאֲפִילּוּ בֵּיעֲתָא בְּכוּתָחָא לָא לִשְׁרֵי אִינִישׁ קַמֵּי רַבֵּהּ דְּהַיְינוּ כְּגוֹן שֶׁשָּׁחַט הַתַּרְנְגֹלֶת וּמָצָא בָּהּ בֵּיצִים גְּמוּרוֹת דְּאִי בִּסְתָם בֵּיצִים אוֹתָן אֵין צְרִיכִין הֶתֵּר דְּאֵין לְךָ ע"ה שֶׁלֹּא יָדַע שֶׁמֻּתָּר בְּחָלָב וּלְפִי תֵּרוּץ הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת קָשְׁיָא מַאי אֲפִלּוּ דְּקָאָמַר אֲפִילּוּ בֵּיעֲתָא בְּכוּתָחָא אַטּוּ מִי פָּשׁוּט הֶתֵּר זֶה כָּל כָּךְ טְפֵי מִשְּׁאָר מִילֵּי הָא פְּלוּגְתָּא הִיא דִּלְמַאן דְּאָמַר בְּשַׂר עוֹף בְּחָלָב דְּאוֹרָיְתָא אֲסִירָא מִידֵּי דַּהֲוָה אַבֵּיצַת נְבֵלָה וְיֵשׁ לוֹמַר דִּלְהָכִי קָאָמַר אֲפִלּוּ שֶׁכָּל הָעוֹלָם הָיוּ נוֹהֲגִין בּוֹ הֶתֵּר וּבְפֶרֶק קַמָּא דְּבֵיצָה (דַּף ו:) נָמֵי פְּשִׁיטָא לֵיהּ לַשַּׁ"ס דְּשָׁרֵי גַּבֵּי הָא דְּאָמַר רַב בֵּיצָה עִם יְנִיקַת רַבָּהּ נִגְמְרָה דְּקָאָמַר לְמַאי אִילֵימָא לְשָׁרֵי לְאָכְלָהּ בְּחָלָב הָא בִּמְעֵי אִמָּהּ אֲסִירָא וְהָתַנְיָא הַשּׁוֹחֵט הַתַּרְנְגֹלֶת כוּ' מַשְׁמַע דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ דְּלָא הֲוָה פְּלִיג רַב וְעוֹד י"ל דְּהַיְינוּ טַעְמָא דְּאָסְרִי ב"ה בֵּיצַת נְבֵלָה גְּזֵרָה אַטּוּ בֵּיצַת טְרֵפָה וּבֵיצַת טְרֵפָה אֲסוּרָה מִשּׁוּם דְּנִגְמְרָה בְּאִסּוּר וּמִיהוּ אֵין נִרְאֶה תֵּרוּץ זֶה דְּהָא לָא גָּזְרִינַן בֵּיעֵי דְּשִׁחְלָא בָּתְרָא אַטּוּ בֵּיעֵי דְּשִׁחְלָא קַמָּא וְאַטּוּ בֵּיעֵי דְּסַפְנָא מֵאַרְעָא: **אֶלָּא** הָא דְּתַנְיָא וְלַד טְרֵפָה כוּ' בָּרַיְיתָא הִיא וְהָוֵי מָצֵי לְאֵתוּיֵי מַתְנִיתִין דִּתְמוּרָה (דַּף ל:) כָּל הָאֲסוּרִים לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וַלְּדוֹתֵיהֶן מֻתָּרִין רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר וְלַד טְרֵפָה לֹא יִקְרַב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ אֶלָּא נִיחָא לֵיהּ לְאֵתוּיֵי בָּרַיְיתָא שֶׁרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הֻזְכַּר בָּהּ: **בְּמַאי** קָא מִפַּלְגִי בְּנִטְרְפָה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא מַשְׁמַע דְּאִי לָאו דַּאֲמֵימָר לָא הֲוָה קָשֶׁה בְּמַאי קָא מִפַּלְגִי אֶלָּא יֵשׁ לוֹמַר מִשּׁוּם דַּאֲסַר אֲמֵימָר דְּשִׁחְלָא קַמָּא לָא מִתּוֹקַם לֵיהּ פְּלֻגְתַּיְהוּ בְּעֻבָּר יֶרֶךְ אִמּוֹ וּבְעִבְּרָה וּלְבַסּוֹף נִטְרְפָה דְּאִם כֵּן קַם לֵיהּ אֲמֵימָר כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דִּשְׁמוּתִי הוּא וּלְאִידָךְ לִישָּׁנָא דִּלְקַמָּן יֵשׁ לְפָרֵשׁ מִשּׁוּם דְּקָסָבַר טְרֵפָה אֵינָהּ יוֹלֶדֶת קָא קָשֶׁה לֵיהּ בְּמַאי קָא מִפַּלְגִי דְּלָא מִתּוֹקְמָא פְּלֻגְתַּיְהוּ בְּזֶה וָזֶה גּוֹרֵם וְאִם תֹּאמַר וְאַמַּאי לָא נִיחָא לֵיהּ לְרַב אַשִׁי הַשְׁתָּא לְאוֹקוּמֵי פְּלֻגְתַּיְהוּ בְּזֶה וָזֶה גּוֹרֵם הָא שָׁמְעִינַן לֵהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּהֶדְיָא בְּפֶרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף כז.) דַּאֲסַר דְּקָתָנֵי וְכֵן הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר בְּכָל אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּשֶׁמָּא לָא שָׁמַע לֵהּ לְרַב אַשִׁי הַהִיא בָּרַיְיתָא: **וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר** סָבַר זֶה וָזֶה גּוֹרֵם אָסוּר כְּמוֹ שֶׁהַגִּרְסָא כָּאן כָּךְ יֵשׁ לָהּ לִהְיוֹת בְּפֶרֶק כָּל הָאֲסוּרִין (תְּמוּרָה דַּף לא.) וְיֵשׁ סְפָרִים דְּגָרְסִי הָתָם לְמַאן דְּאָמַר טְרֵפָה יוֹלֶדֶת פְּלִיגִי כְּשֶׁנִּטְרְפָה וּלְבַסּוֹף עִבְּרָה דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סוֹבֵר עֻבָּר יֶרֶךְ אִמּוֹ הוּא וְלֵיתָא: **אִי הָכִי** אַדְּמִפַּלְגִי לְגָבוֹהַּ לִפְלְגוּ לְהֶדְיוֹט לְשׁוֹן אִי הָכִי קָשֶׁה דִּבְכָל עִנְיָן יָכוֹל לְהַקְשׁוֹת כֵּן וְצָרִיךְ לִמְצֹא טַעַם לָמָּה הָיָה מִתְיַשֵּׁב הָא דְּמִפַּלְגִי לְגָבוֹהַּ אִי הֲוָה מְפָרֵשׁ פְּלֻגְתַּיְהוּ בְּעֻבָּר יֶרֶךְ אִמּוֹ הוּא יוֹתֵר מֵהַשְׁתָּא דְּמוּקֵי לָהּ בְּזֶה וָזֶה גּוֹרֵם וּלְאִידָךְ לִישָּׁנָא אִיפְכָא: **וְהִלְכְתָא** בְּזָכָר כָּל שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ לְמַאי דְּמַסְקִינַן הַשְׁתָּא הִלְכְתָא דִּטְרֵפָה אֵינָהּ יוֹלֶדֶת לָא מִתּוֹקְמָא פְּלֻגְתַּיְהוּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֶלָּא בְּעֻבָּר יֶרֶךְ אִמּוֹ וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סוֹבֵר לָאו יֶרֶךְ אִמּוֹ הוּא וְגַבֵּי בֵּיצָה מוֹדֶה כֵּיוָן דַּאֲגִידָא בְּגוּפָהּ כְּגוּפָהּ דָּמְיָא וְתֵימַהּ דִּבְרֵישׁ שׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הַפָּרָה (ב"ק דַּף מז.) מַשְׁמַע אִיפְכָא דְּאָמַר רַבָּה פָּרָה שֶׁהִזִּיקָה גּוֹבֶה מִוְּלָדָהּ מַאי טַעְמָא גּוּפָהּ הִיא תַּרְנְגֹלֶת שֶׁהִזִּיקָה אֵינוֹ גּוֹבֶה מִבֵּיצָתָהּ מַאי טַעְמָא פִּרְשָׁא בְּעָלְמָא הִיא וּמַשְׁמַע דַּאֲפִילּוּ לֵיתָא לְפָרָה גּוֹבֶה הַכֹּל מִוְּלָדָהּ וְאַמַּאי הָא אֲפִילּוּ אִי סַיֵּעַ הַוָּלָד בִּנְגִיחָה דְּאִי וְלָדָהּ נְגָחוֹ לֹא הָיָה יָכוֹל לִגְבּוֹת מִן הַוָּלָד כָּל הַנֶּזֶק הֵיכָא דְּלֵיתָא לְפָרָה כֵּיוָן דְּלָאו יֶרֶךְ אִמּוֹ הוּא וְגַבֵּי תַּרְנְגֹלֶת אַמַּאי אֵינוֹ גּוֹבֶה מִבֵּיצָתָהּ וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָתָם מַיְירֵי בְּבֵיצִים גְּמוּרוֹת דְּלָא אֲגִידֵי בְּגוּפָהּ וְגַבֵּי מַזִּיק אָמַר לֵיהּ אַיְיתִי רְאָיָה דְּהַהִיא שַׁעְתָּא הֲוַת אֲגִידָא בְּגוּפָהּ וּשְׁקוֹל וְגַבֵּי טְרֵפָה אָסוּר וּלְעִנְיַן וָלָד הַיְינוּ טַעְמָא אַף עַל גַּב דִּבְעָלְמָא עֻבָּר יֶרֶךְ אִמּוֹ הוּא לְעִנְיַן טְרֵפוֹת שָׁאנֵי דִּתְלוּי בְּחַיּוּת בְּהֵמָה וּלְעֻבָּר יֵשׁ לוֹ חַיּוּת בִּפְנֵי עַצְמוֹ וּבְבָבָא קַמָּא (דַּף מז. ד"ה מַאי) הֶאֱרַכְתִּי בּוֹ:

מסורת הש"ס

א משנה תמורה; תמורה ל:; בכורות ז.

ב יבמות עח.; תמורה ל:; תמורה יא.; משנה תמורה; בכורות ז.

גליון הש"ס

גמ' רבי אליעזר סבר עובר ירך אמו. עיין רפ"ב דפרה:

תורה אור השלם

וְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל [ויקרא יא, מא]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' יט, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' פו סעי' ג:

ב מיי' פג' מהל' איסורי המזבח הל' יב:

ג מיי' פי"א מהל' שחיטה הל' א, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' פו סעי' ט:

רבינו גרשום

הוי זה וזה גורם לתרנגול להיתירא ותרנגולת (לספק) לטרפה:

בדספנא מארעא. לניכא זה וזה גורם:

א"כ גדלה גמרה מיבעי ליה. כלומר אי בשיחלא קמא שהיו הביצי' במעיה כשנטרפה זהו גמרה באיסור' ולא גדלה לגדלה משמע לאחר כן שניטרפה גדלה באיסור:

במאי קא מיפלגי כגון שניטרפה ולבסוף עיברה. כלומר השתא לסבירא לן טרפה יולדת ומשכחת במאי קא מיפלגי ר' אליעזר ור' יהושע:

כשנטרפה' ולבסוף עיברה. אי ולד מותר בכלילה דזה וזה גורם מותר לר' אליעזר ולרבי יהושע אסור:

איתיביה רב אשי לאמימר ושוין בביצת טרפה כו'. כלומר היאך אמרת טרפה אינה יולדת והא הכא לטרפה טוענת ביצים:

הכא במאי עסקינן בשחלא קמא. כלומר שהיו במעיה קודם שנטרפה אבל לאחר שנטרפה אינה טוענת אלא לה הקן ולד טריפה ר' אליעזר אומר לא יקרב כו'. כלומר השתא לאמרת דטרפה אינה יולדת ר' אליעזר ור' יהושע במאי קא מפלגי:

והלכתא בזכר עד י"ב חדש. כלומר ספק טרפה זכר כל שמתקיים י"ב חדש ודאי לא טריפה הוא:

אמר רב פפא ש"מ מדרב הונא הא דאמר שמואל קושית שהתליע באביה כו'. כלומר ש"מ מדרב הונא דאמר כל שאין בו עצם אינו מתקיים י"ב חדש הא דאמר שמואל קישות שהתליעה במחובר אסורה משום שרץ השורץ על הארץ:

[א]הָנֵי תַּמְרֵי דְּכַדָּא לְבָתַר תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא שַׁרְיָין. אָמַר רַב: לֵית בָּקָא בַּר יוֹמָא, וְלֵית דִּידְבָא בַּת שַׁתָּא. אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי, וְהָא אָמְרִי אִינָשֵׁי: שַׁב שְׁנֵי אִימְּרַאי בָּקְתָּא מִבָּקָא. דְּאָמְרָה לֵיהּ: חֲזֵיתֵיהּ לְבַר מָחוֹזָא דִּסְחָא בְּמַיָּא, וּסְלֵיק וְאִיכְּרֵךְ בִּסְדִינִין, וְאִתֵּיבְתְּ עֲלֵיהּ וּמְצַת מִינֵּיהּ, וְלָא הוֹדַעְתְּ לִי. אֲמַר לֵיהּ: וְלִיטַעְמָיךְ, הָא דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי "שִׁיתִּין מָנֵי פַּרְזְלָא תְּלוּ לֵיהּ לְבָקָא בְּקוּרְנָסֵיהּ", מִי אִיכָּא? אִיהוּ גּוּפֵיהּ כַּמָּה הָוֵי? אֶלָּא בְּמָנֵי דִּידְהוּ, הָכָא נָמֵי בִּשְׁנֵי דִּידְהוּ. [ב]תְּנַן הָתָם: בְּהֵמָה בַּעֲלַת חָמֵשׁ רַגְלַיִם, אוֹ שֶׁאֵין לָהּ אֶלָּא שָׁלֹשׁ – הֲרֵי זֶה מוּם. אָמַר רַב הוּנָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁחָסֵר וְיָתֵר בַּיָּד, אֲבָל חָסֵר וְיָתֵר בָּרֶגֶל – טְרֵפָה נָמֵי הָוְיָא. מַאי טַעְמָא? כָּל יָתֵר כְּנָטוּל דָּמֵי. [ג]הָהִיא חֵיוְתָא דַּהֲוָה לַהּ תַּרְתֵּי סַנְיָא דֵּיבֵי, אַיְיתוּהָ לְרָבִינָא, וְטַרְפַהּ מִדְּרַב הוּנָא. וְאִי שָׁפְכָן לַהֲדָדֵי – כְּשֵׁרָה. (א)הָהִיא גּוּבְתָּא דַּהֲוָה נָפְקָא מִבֵּי כָּסֵי לְהוּבְלִילָא, סְבַר רַב אָשֵׁי לְמִיטְרְפַהּ. אֲמַר לֵיהּ רַב הוּנָא מָר בַּר חִיָּיא לְרַב אָשֵׁי: כֹּל הָנֵי חֵיוֵי בָּרַיְיתָא הָכִי אִית לְהוּ. (ב)הָהוּא גּוּבְתָּא דַּהֲוָה מְעַבְּרָא מִבֵּי כָּסֵי לִכְרֵסָא, סְבַר מָר בַּר רַב אָשֵׁי לְאַכְשׁוּרַהּ. אֲמַר לֵיהּ רַב אוֹשַׁעְיָא: אַטּוּ כּוּלְּהוּ בַּחֲדָא מְחִיתָא מַחֲתִינְהוּ? הֵיכָא דְּאִתְּמַר – אִתְּמַר, הֵיכָא דְּלָא אִתְּמַר – לָא אִתְּמַר. [ד]הֵעִיד נָתָן בַּר שֵׁילָא רַב טַבָּחַיָּא דְּצִיפּוֹרִי לִפְנֵי רַבִּי, עַל שְׁנֵי בְּנֵי מֵעַיִם הַיּוֹצְאִין מִן הַבְּהֵמָה כְּאֶחָד, שֶׁהִיא טְרֵפָה, וּכְנֶגְדָּן בָּעוֹף – כְּשֵׁרָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁיּוֹצְאִין בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, אֲבָל יוֹצְאִין בְּמָקוֹם אֶחָד, וְכָלִין עַד כְּאֶצְבַּע – כְּשֵׁרָה. [ה]פְּלִיגִי בַּהּ רַב אַמֵּי וְרַב אַסִּי, חַד אָמַר: הוּא דְּהָדְרִי וְעָרְבִי, וְחַד אָמַר: אַף עַל גַּב דְּלָא הָדְרִי וְעָרְבִי. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר הוּא דְּהָדְרִי וְעָרְבִי, הַיְינוּ דְּקָתָנֵי "עַד כְּאֶצְבַּע", אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר אַף עַל גַּב דְּלָא הָדְרִי וְעָרְבִי, מַאי "עַד כְּאֶצְבַּע"? עַד כְּאֶצְבַּע מִלְּמַטָּה. (ג)רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם נִיטְּלָה הַנּוֹצָה – פְּסוּלָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד. רַבִּי יְהוּדָה – הָא דַּאֲמַרַן, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל – דִּתְנַן: רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: הַנּוֹצָה מִצְטָרֶפֶת. (ד)אָמַר רָבָא: דִּילְמָא לָא הִיא, עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה הָכָא אֶלָּא לְעִנְיַן טְרֵפָה, דְּלֵיכָּא מִידֵּי דְּמַגֵּין עֲלֵיהּ, אֲבָל לְעִנְיַן אִיפַּגּוּלֵי – כְּרַבָּנַן סְבִירָא לֵיהּ, וְעַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל הָתָם אֶלָּא לְעִנְיַן אִיפַּגּוּלֵי, אֲבָל לְעִנְיַן טְרֵפָה – אַגּוֹנֵי לָא מַגֵּין.

[ו]מַתְנִי׳ אֲחוּזַת הַדָּם, וְהַמְעוּשֶּׁנֶת, וְהַמְצוּנֶּנֶת, וְשֶׁאָכְלָה הַרְדּוּפְנֵי, וְשֶׁאָכְלָה צוֹאַת תַּרְנְגוֹלִים, אוֹ שֶׁשָּׁתַת מַיִם הָרָעִים – כְּשֵׁרָה. אָכְלָה סַם הַמָּוֶת, אוֹ שֶׁהִכִּישָׁהּ נָחָשׁ – מוּתֶּרֶת מִשּׁוּם טְרֵפָה, וַאֲסוּרָה מִשּׁוּם סַכָּנַת נְפָשׁוֹת.

[ז]גְּמָ׳ אָמַר שְׁמוּאֵל: הִלְעִיטָהּ חִלְתִּית – טְרֵפָה, מַאי טַעְמָא? דְּמִינַּקְבָה לְהוּ לְמַעְיַינַהּ. מֵתִיב רַב שֵׁיזְבִי: אֲחוּזַת הַדָּם, וְהַמְעוּשֶּׁנֶת, וְשֶׁאָכְלָה הַרְדּוּפְנֵי, וְשֶׁאָכְלָה צוֹאַת תַּרְנְגוֹלִים, וְשָׁתַת מַיִם הָרָעִים, הִלְעִיטָהּ תִּיעָה, חִלְתִּית וּפִלְפְּלִין, אָכְלָה סַם הַמָּוֶת – כְּשֵׁרָה. הִכִּישָׁהּ נָחָשׁ, אוֹ שֶׁנְּשָׁכָהּ כֶּלֶב שׁוֹטֶה – מוּתֶּרֶת מִשּׁוּם טְרֵפָה, וַאֲסוּרָה מִשּׁוּם סַכָּנַת נְפָשׁוֹת. קַשְׁיָא חִלְתִּית אַחִלְתִּית, קַשְׁיָא סַם הַמָּוֶת אַסַּם הַמָּוֶת! חִלְתִּית אַחִלְתִּית לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּעָלִין, כָּאן בְּקָרְטִין. סַם הַמָּוֶת אַסַּם הַמָּוֶת לָא קַשְׁיָא: הָא דִּידַהּ, הָא דְּאָדָם. סַם הַמָּוֶת דִּבְהֵמָה הַיְינוּ הַרְדּוּפְנֵי? תְּרֵי גַּוְונֵי סַם הַמָּוֶת. מַאי תִּיעָה? אָמַר רַב יְהוּדָה:

עִיקָּרָא

הָנֵי תַּמְרֵי דְּכַדָּא שֶׁהִתְלִיעוּ וְאֵין יָדוּעַ אִם בִּמְחֻבָּר אִם בְּתָלוּשׁ: **לְבָתַר תְּרֵיסַר יַרְחֵי** שַׁתָּא שַׁרְיָין דְּאִי בִּמְחֻבָּר הִתְלִיעַ לָא הָוֵי חַיֵּי עַל הַשַּׁתָּא: **בָּקָא** מִין זְבוּב נִינְיל"א וְהִיא נוֹשֶׁכֶת כְּצִרְעָה: **דִּידְבָא** זְבוּב: **אִמְּרָא** לְשׁוֹן (אִיּוֹב לט) כָּעֵת בַּמָּרוֹם תַּמְרִיא. נִתְגַּבְּרָה לוֹ וּמָרְדָה עָלָיו אינשלביי"ר: **לְבַר מָחוֹזָא** עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ בְּנֵי מָחוֹזָא מְעֻנָּגִים וּשְׁמֵנִים נֶאֱמַר מָשָׁל זֶה עֲלֵיהֶם: **וּמַצַּת מִנֵּהּ דְּמָא**. מָצְצָה דָּמוֹ: **מַנֵּי** מִשְׁקַל שִׁשִּׁים מָנִי: **בְּקוּרְנָסֵהּ** מרטי"ל. כְּלוֹמַר הֱוֵי זָהִיר בּוֹ שֶׁנְּשִׁיכָתוֹ כְּבֵדָה: **בְּמָנֵי דִּידְהוּ** בְּמִשְׁקָל שֶׁלָּהֶן שֶׁל בָּקֵי שֶׁהוּא קַל: **בִּשְׁנֵי דִּידְהוּ** רְגָעִים הֵן: **תְּנַן הָתָם** בִּבְכוֹרוֹת לְעִנְיַן מוּמִים: **לֹא שָׁנוּ** דְּקָתָנֵי הֲרֵי זֶה מוּם לְגָבוֹהַּ הָא לְהֶדְיוֹט שָׁרֵי: **אֶלָּא שֶׁחָסֵר וְיָתֵר בַּיָּד** שֶׁחִסּוּר זֶה דְּבַעֲלַת שָׁלֹשׁ אוֹ יִתּוּר זֶה דְּבַעֲלַת ה' בַּיָּד שֶׁאֵין לָהּ אֶלָּא יָד אֶחָד אוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהּ ג' יָדַיִם: **כְּנָטוּל דָּמֵי** יָתֵר אֶחָד כְּחָסֵר אֶחָד וְהָוְיָא כְּבַעֲלַת רֶגֶל אֶחָד וּטְרֵפָה דְּהָוְיָא כְּשְׁמוּטַת יָרֵךְ בַּבְּהֵמָה: **סַנְיָא דֵּיבֵי** בולי"ל קרסטניי"א קוֹרִין לוֹ: **גּוּבְתָּא** כְּמוֹ קָנֶה בָּשָׂר: **דַּהֲוָה מְעַבֵּר מִבֵּי כָּסֵי** לַהֲדְבִּילָא הֶמְסֵס: **לַאֲכְשׁוּרֵהּ** כִּלְאַכְשַׁרְנָא בְּגוּבְתָּא דְּבֵי כָּסֵי וַהֲדְבִּילָא: **בַּחֲדָא מְחִיתָא** מְחָתִינְהוּ וְכִי בַּאֲרִיגָה אַחַת אֲרַגְתָּם לְכֻלָּם לְשׁוֹן (שְׁמוֹת לט בְּתַרְגּוּם) עוֹבֵד מָחֵי. דְּתִקּוּן דִּבּוּר קָרוּ לוֹ אִינָשֵׁי אֲרִיגָה שֶׁמְּסַדֵּר אֶת דְּבָרָיו: **הֵיכָא דְּאִתְּמַר** דִּבְרַיְיתָא הָכִי אִית לְהוּ אִתְּמַר: **וְהֵיכָא דְּלָא אִיתְּמַר** לָא אִתְּמַר וְיָתֵר הוּא וּכְאִלּוּ נִטַּל אֶחָד מִן הַמֵּעַיִם כְּנֶגְדּוֹ הוּא דְּכָל יָתֵר כְּנָטוּל דָּמֵי וְכֵן הֲלָכָה דְּלֵיכָּא מַאן דִּפְלִיג. וְאַע"ג דַּאֲמָרַן (לְעֵיל חֻלִּין דַּף מז.) בְּאוּנֵי דְּרֵיאָה לֵית הִלְכְתָא כְּוָתֵהּ דְּרָבָא בְּיֹתֶרֶת הָא אוֹקִימְנָא וְהוּא דְּקַיְמָא בְּדַרְדָּא דְּאוּנֵי דְּקִים לְהוּ לְרַבָּנַן דְּאוֹרְחַיְהוּ בְּהָכִי אֲבָל בֵּינֵי בֵּינֵי טְרֵפָה אַלְמָא כְּנָטוּל דָּמֵי וְגַבֵּי רַגְלַיִם דְּלָאו אוֹרְחַיְהוּ וַדַּאי טְרֵפָה: **הַיּוֹצְאִים מִן הַבְּהֵמָה כְּאֶחָד** דְּאִית לָהּ תַּרְתֵּי הדורי דְּכַנְתָּא וּשְׁנֵיהֶם יוֹצְאִין מִן הַקֵּבָה זֶה בְּרֹאשָׁהּ וְזֶה בְּאֶמְצָעָהּ: **וּכְנֶגְדָּן בָּעוֹף** **כְּשֵׁרָה** דְּעוֹף זִמְנִין דְּהָוֵי הָכִי וְאַע"ג דְּלָא מִשְׁתַּכַּח לְהוּ הָכִי קִים לְהוּ. וְיֵשׁ מְפָרְשִׁין שֶׁכָּל עוֹף דַּרְכּוֹ כֵּן מִשּׁוּם דְּמִן הַזֶּפֶק וְעַד הַקֻּרְקְבָן קָנֶה שֶׁל מַעְיָן אֶחָד וְהַהוּא קָרֵי בְּנֵי מֵעַיִם וּבְרֹאשׁ הַקֻּרְקְבָן יוֹצְאִין בְּנֵי מֵעַיִם גְּמוּרִין: **אֲבָל יוֹצְאִין מִמָּקוֹם אֶחָד** סְמוּכִין זֶה לָזֶה: **וְכָלִים עַל כְּאֶצְבַּע** וְחוֹזְרִין וּמִתְחַבְּרִין בְּתוֹךְ רֹחַב אֶצְבַּע: **פְּלִיגֵי בָּהּ** בְּהֵיכָא דְּיוֹצְאִים מִמָּקוֹם אֶחָד דְּקָתָנֵי כְּשֵׁרָה: **מִלְּמַטָּה** סָמוּךְ לְנֶקֶב הָרְעִי מִתְחַבְּרִין כְּדֵי שֶׁיְּהֵא הָרְעִי יוֹצֵא מִמָּקוֹם אֶחָד: **ר' יְהוּדָה** הָא דְּאָמַר דַּחֲשִׁיב לָהּ כִּנְבֵלָה שֶׁנִּטַּל עוֹרָהּ וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל נָמֵי חֲשִׁיב לְנוֹצָה כְּעוֹר דְּאָמַר נוֹצָה מִצְטָרֶפֶת לְכַזַּיִת לְפַגֵּל בְּחַטַּאת הָעוֹף אִם מַלְקֶה ע"מ לֶאֱכֹל כַּזַּיִת בֵּין נוֹצָה וְעוֹר וּבָשָׂר חוּץ לִזְמַנּוֹ: **אַפִּגּוּלֵי גָּרְסִינַן**: **אֶלָּא לְעִנְיַן אַפִּגּוּלֵי** דְּקָסָבַר חֲזָיָא לַאֲכִילָה: **לָא מַגֵּין** וְכִי נִטְּלָה נָמֵי לָא אִכְפַּת לָן: **מַתְנִי' אֲחוּזַת הַדָּם** שֶׁאֲחָזָהּ דָּם וְחָלְתָה: **וְהַמְעוּשֶּׁנֶת** נִכְנַס עָשָׁן בְּגוּפָהּ: **וְהַמְצוּנֶּנֶת** חוֹלִי מֵחֲמַת צִנָּה: **הַרְדּוּפְנִי** - סַם הַמָּוֶת לִבְהֵמָה: **מַיִם הָרָעִים** מַיִם מְגֻלִּים: **אָכְלָה סַם הַמָּוֶת** שֶׁהוּא סַם הַמָּוֶת לָאָדָם: **גְּמָ'** **קוֹרֶט שֶׁל חִלְתִּית** חַד הוּא וְנוֹקֵב אֶת בְּנֵי הַמֵּעַיִם. חִלְתִּית לזר"א: **תִּיעָא** תור"א בְּלַעַ"ז וְעֵשֶׂב מַר הוּא מְאֹד וְכָל אֵלּוּ קָשִׁין לָהּ: **כֶּלֶב שׁוֹטֶה** אָמְרִינַן בְּסֵדֶר יוֹמָא (דַּף פג:) רוּחַ רָעָה שׁוֹרָה עָלָיו וּכְשֶׁנּוֹשֵׁךְ אָדָם שׁוֹרָה עָלָיו וְהוֹרְגָתוֹ: **קַשְׁיָא חִלְתִּית** דְּהָכָא אַחִלְתִּית דִּשְׁמוּאֵל: **וְקַשְׁיָא סַם הַמָּוֶת** דְּהָכָא אַסַּם הַמָּוֶת דְּמַתְנִי': **הָא דִּידֵהּ** בָּרַיְתָא בְּסַם הַמָּוֶת דִּבְהֵמָה שֶׁאֵינוֹ סַם הַמָּוֶת לָאָדָם: **בִּתְרֵי גַּוְנֵי סַם הַמָּוֶת** דִּבְהֵמָה מַיְירֵי תַּנָּא דִּבְרַיְתָא:

הָנֵי תַּמְרֵי דְּכַדָּא לְבָתַר תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא שָׁרֵי רַבֵּינוּ שְׁמוּאֵל גָּרִיס דְּכָרִים פֵּרוּשׁ שֶׁהִתְלִיעוּ כְּמוֹ עִנְּבֵי דְּכָרוּם וְשֶׂה שֶׁלְּקָחָהּ בָּעֳמָרִים בְּפֶרֶק הַמְקַבֵּל (ב"מ דַּף קו: ע"ש) וּבְנָזִיר בְּרֵישׁ גְּמָרָא פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה מִינִים (נָזִיר דַּף לד:) לַאֲתוּיֵי עֲנָבִים דְּכָרוּם וּבְאֶמְצַע הַפֶּרֶק זֶה (דַּף לח:) וְהָא שִׁיֵּר עֲנָבִים דְּכָרוּם שֶׁהֲרֵי אֵין דֶּרֶךְ פֵּרוֹת לְהַנִּיחַ בְּכַד וְעוֹד דַּהֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר שֶׁהִתְלִיעוּ ור"ת מְפָרֵשׁ שֶׁדֶּרֶךְ לְהַנִּיחַ כָּל דָּבָר בְּכַד כִּדְאִיתָא בְּפ' חֶזְקַת הַבָּתִּים (ב"ב דַּף נה.) הָנֵי שְׂעָרֵי דְּכַדָּא מִשְׁתַּעְבְּדֵי לִכְרָגָא וּבְהַמַּפְקִיד (ב"מ דַּף מ.) הֲוָה עוֹבָדָא וּפְקַע כַּדָּא וּבְפֶ' הַזָּהָב (בָּבָא מְצִיעָא דַּף נט.) בִּמְשַׁלֵּם שַׂעֲרֵי מִכַּדָּא נָקֵט וְאָתֵי תִּגְרָא: **הַנּוֹצָה מִצְטָרֶפֶת** פ"ה לְעִנְיַן פִּגּוּל וְגָרִיס אֲבָל לְעִנְיַן פִּגּוּל כְּרַבָּנָן סְבִירָא לֵיהּ ור"ת אוֹמֵר שֶׁהוּא מִשְׁנָה בְּטָהֳרוֹת (פ"א מ"ב) הַכְּנָפַיִם וְהַנּוֹצָה מְטַמְּאוֹת וּמִטַּמְּאוֹת וְלֹא מִצְטָרְפִין רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר הַנּוֹצָה מִצְטָרֶפֶת פֵּרוּשׁ מִצְטָרֶפֶת לִכְבֵיצָה דְּשׁוֹמֵר הוּא וּתְנַן בְּמַסֶּכֶת עֻקְצִין (פ"א מ"א) כָּל שֶׁהוּא יָד וְאֵינוֹ שׁוֹמֵר טָמֵא וּמְטַמֵּא וְלֹא מִצְטָרֵף שׁוֹמֵר אֲפִילּוּ שֶׁאֵינוֹ יָד טָמֵא וּמִצְטָרֵף וְהַשְׁתָּא מַיְתֵי רְאָיָה מִדַּחֲשִׁיב לֵיהּ כְּשׁוֹמֵר לְבָשָׂר אַלְמָא הָוֵי כְּמוֹ עוֹר וּכְשֶׁנִּטְּלָה כְּאִלּוּ נִטַּל הָעוֹר דַּהֲוֵי נְבֵלָה וּטְרֵפָה וְרָבָא דָּחֵי עַל כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֶלָּא לְעִנְיַן אֲגוֹנֵי אֲבָל שׁוֹמֵר לְבָשָׂר לָא חָשִׁיב שֶׁאֵין רְגִילוּת לְהַגִּיעַ הָעוֹף עִם הַנּוֹצָה שֶׁלֹּא יִתְלַכְלֵךְ וְעַד כָּאן לָא קָאָמַר ר' יִשְׁמָעֵאל אֶלָּא לְעִנְיַן טוּמְאָה דַּחֲשִׁיב שׁוֹמֵר אֲבָל לְעִנְיַן אֲגוֹנֵי לָא מַגֵּין:

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' טו, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' פד סעי' ח:

ב מיי' פב' מהל' איסורי המזבח הל' ה:

ג מיי' פח' מהל' שחיטה הל' יא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נה סעי' ד:

ד מיי' פו' מהל' שחיטה הל' כ, טוש"ע יו"ד סי' מז סעי' ד:

ה מיי' פו' מהל' שחיטה הל' כא, טוש"ע יו"ד סי' מז סעי' א:

ו מיי' פו' מהל' שחיטה הל' כא, טוש"ע יו"ד סי' מז סעי' א:

ז מיי' פי' מהל' שחיטה הל' ח, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' ס סעי' א ב:

ח מיי' פו' מהל' שחיטה הל' יג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נא סעי' ד:

רבינו גרשום

הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שריא. כלומר הני תמרי שהתליעו בכד שמשימין אותן. בתר תריסר ירחי שתא שתלשו אותן מן הקרקע שריין דאמרינן הני תולעין עכשיו התליעו ומקום רביתא [דידהו] (הן) מן הפירות עצמן הן ולא עלו עמהם מן הקרקע שאם שעלו עמו מן הקרקע כבר מתים בתוך י"ב חדש והני תולעין דהשתא לא השריצו על הארץ:

בקא מוסקרון:

דידבא מוסקא:

אימראי. כעסא:

ומצית מיניה. כלומר מצית מיניה דמה ושבעת נפשך:

שיתין מאני ליטרין בקורנסיה. לשון קורנס:

אלא במאני דידהו. כלומר בליטרין שלהן זהו משקו:

א)נראה דצ"ל או שאין לה אלא שלש ה"ז מום לענין בכור איתמר ולענין קדשים ליקרב: אבל ברגל טרפה כלומר ניטול [ירך] וחלל שלה טרפה. אבל ברגל טרפה. כלומר ניטול ירך וחלל שלה טרפה לענין בכור איתמר ולענין קדשים ליקרב:

ואי שפכי להדדי כשרה. כלומר דאינו אלא אחת:

ההוא גובתא דהוה נפקא. כלומר לשון בני מעיים היוצאים כלומר שני כרכשות:

אבל יוצאין במקום אחד וכלין על באצבע כשרה. כלומר יוצאין ממקום אחד ואינן הולכין אלא באצבע על שמצטרפין זה עם זה ושופכין זה לזה כשרה:

כלין מלמטה. כלומר כלין קודם שיגעו למקום הדבק כשיעור אצבע אע"פ שפרודין זה מזה כאלו אחה במעיה. אבל קודם שיגיעו למקום הדבק כלין כשיעור אצבע כשרה:

ר' ישמעאל אומר הנוצה מצטרפת לכביצה. כלומר מטמא טומאת אוכלין לחשוב כבשר והיינו דא"ר יוחנן ר' יהודה ור' ישמעאל אמרו דבר אחד כשם שר' יהודה אמר ניטלה הנוצה פסולה לחשוב כבשר כך לר' ישמעאל חשוב כבשר אבל לענין טומאה כרבנן סבירא ליה דאין מצטרפין:

כרבנן סבירא ליה דלא מגין. כלומר לא מגין עליה ולא חשוב כבשר:

המעושנת היתה במקום עשן ונסתכנה:

והמצוננת. נצטננה:

או שאכלה הירדופני. סם המות לבהמה ומין עשב הוא:

חלתית. לסרא בלעז:

כלב שוטה. משוגע:

קשיא חלתית אחילתית ולמתניתין קשיא סם המות אסם המות:

כאן בקרטין. גבעולין טרפה כאן בסם המות לאדם טרפה אבל אכלה סם המות לבהמה כשרה:

היינו הרדופני. כלומר למה לי למיתנא תרתי זימני אכלה הרדופני או שאכלה סם המות כשרה:

מסורת הש"ס

א לעיל מז.

ב שבת קמח.; פסחים מב.; ברכות כד.

ג משנה טהרות

ד כתובות לו:

עִיקָּרָא דְּמָרִירְתָּא. אָמַר רַב יְהוּדָה: הַאי מַאן דַּאֲכַל תְּלָתָא תִּקְלֵי חִלְתִּית אַלִּיבָּא רֵיקָנָא – מִישְׁתַּלַּח מַשְׁכֵּיהּ. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: בְּדִידִי הֲוָה עוֹבָדָא, וַאֲכַלִי חַד תִּקְלָא חִלְתִּיתָא, וְאִי לָא דִּיתַבִי בְּמַיָּא – מִישְׁתַּלַּח מַשְׁכַאי, וְקִיַּימְתִּי בְּעַצְמִי "הַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְעָלֶיהָ". אָמַר רַב יוֹסֵף: הַאי מַאן דְּאָכֵיל שִׁיתְסְרֵי בֵּיעֵי, וְאַרְבְּעֵי אַמְגּוֹזֵי, וְשַׁב בּוּטְיָתָא דְּפִרְחֵי, וְשָׁתֵי רְבִיעֲתָא דְּדוּבְשָׁא בִּתְקוּפַת תַּמּוּז, אַלִּיבָּא רֵיקָנָא – מִתְעַקַּר תַּלְיָא דְּלִיבֵּיהּ. הָהוּא בַּר טַבְיָא דַּאֲתָא לְבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא, דַּהֲוָה (מפסק) [מְפַסְּקָן] כַּרְעָן בָּתְרָיְיתָא, בַּדְקֵיהּ רַב בְּצוֹמֶת הַגִּידִין וְאַכְשְׁרֵיהּ. סְבַר לְמֵיכַל מִינֵּיהּ בְּאוּמְצָא, אֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל: לָא חָיֵישׁ מָר לְנִיקּוּרֵי? (א)אֲמַר לֵיהּ: מַאי תַּקַּנְתָּא? נוֹתְבֵיהּ בְּתַנּוּרָא דְּאִיהוּ בָּדֵיק נַפְשֵׁיהּ. אוֹתְבֵיהּ, נְפַל תִּילְחֵי תִּילְחֵי. קָרֵי שְׁמוּאֵל עֲלֵיהּ דְּרַב: "לֹא יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן". קָרֵי רַב עֲלֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: "כָּל רָז לָא אָנֵס לָךְ". [א־]

מַתְנִי' סִימָנֵי בְּהֵמָה וְחַיָּה נֶאֶמְרוּ מִן הַתּוֹרָה, וְסִימָנֵי הָעוֹף לֹא נֶאֶמְרוּ, אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים: כָּל עוֹף הַדּוֹרֵס – טָמֵא, כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶצְבַּע יְתֵירָה וְזֶפֶק וְקוּרְקְבָנוֹ נִקְלָף – טָהוֹר. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: כָּל עוֹף הַחוֹלֵק אֶת רַגְלָיו – טָמֵא. (ב)וּבַחֲגָבִים, כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַרְבַּע רַגְלַיִם, וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם, וְקַרְצוּלַּיִם, וּכְנָפָיו חוֹפִין אֶת רוּבּוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: וּשְׁמוֹ חָגָב. וּבַדָּגִים, כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁנֵי קַשְׂקַשִּׂין וּסְנַפִּיר אֶחָד. וְאֵלּוּ הֵן קַשְׂקַשִּׂין – הַקְּבוּעִין בּוֹ, וּסְנַפִּירִים – הַפּוֹרֵחַ בָּהֶן.

[ז־ח]**גְּמָ'** תָּנוּ רַבָּנַן: אֵלּוּ הֵן סִימָנֵי בְּהֵמָה – "כָּל בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְגוֹ'", כָּל בְּהֵמָה שֶׁמַּעֲלַת גֵּרָה – בְּיָדוּעַ שֶׁאֵין לָהּ שִׁינַּיִם לְמַעְלָה, וּטְהוֹרָה. וּכְלָלָא הוּא? וַהֲרֵי גָּמָל, דְּמַעֲלֵה גֵרָה הוּא, וְאֵין לוֹ שִׁינַּיִם לְמַעְלָה, וְטָמֵא! גָּמָל נִיבֵי אִית לֵיהּ. [ט]וַהֲרֵי בֶּן גָּמָל, דְּנִיבֵי נָמֵי לֵית לֵיהּ, וְתוּ, הֲרֵי שָׁפָן וְאַרְנֶבֶת דְּמַעֲלַת גֵּרָה הֵן וְיֵשׁ לָהֶן שִׁינַּיִם לְמַעְלָה, וּטְמֵאִין! וְעוֹד, שִׁינַּיִם מִי כְּתִיבִי בְּאוֹרָיְיתָא? אֶלָּא הָכִי קָאָמַר: כָּל בְּהֵמָה שֶׁאֵין לָהּ שִׁינַּיִם לְמַעְלָה – בְּיָדוּעַ שֶׁהִיא מַעֲלַת גֵּרָה וּמַפְרֶסֶת פַּרְסָה, וּטְהוֹרָה. [יא־ב]וְלִיבְדּוֹק בְּפַרְסוֹתֶיהָ! כְּגוֹן שֶׁהָיוּ פַּרְסוֹתֶיהָ חֲתוּכוֹת, וּכִדְרַב חִסְדָּא, דְּאָמַר רַב חִסְדָּא: הָיָה מְהַלֵּךְ בַּמִּדְבָּר וּמָצָא בְּהֵמָה שֶׁפַּרְסוֹתֶיהָ חֲתוּכוֹת – בּוֹדֵק בְּפִיהָ, אִם אֵין לָהּ שִׁינַּיִם לְמַעְלָה – בְּיָדוּעַ שֶׁהִיא טְהוֹרָה, אִם לָאו – בְּיָדוּעַ שֶׁהִיא טְמֵאָה, וּבִלְבַד שֶׁיַּכִּיר גָּמָל. גָּמָל נִיבֵי אִית לֵיהּ! אֶלָּא, וּבִלְבַד שֶׁיַּכִּיר בֶּן גָּמָל. לָאו אָמְרַתְּ אִיכָּא בֶּן גָּמָל? אִיכָּא נָמֵי מִינָא אַחֲרִינָא דְּדָמֵי לְבֶן גָּמָל! לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּתָנֵי דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "וְאֶת הַגָּמָל כִּי מַעֲלֵה גֵרָה הוּא", שַׁלִּיט בְּעוֹלָמוֹ יוֹדֵעַ שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר מַעֲלֶה גֵרָה וְטָמֵא אֶלָּא גָּמָל, לְפִיכָךְ פָּרַט בּוֹ הַכָּתוּב "הוּא". [יג־ד]וְאָמַר רַב חִסְדָּא: הָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וּמָצָא בְּהֵמָה שֶׁפִּיהָ גָּמוּם, בּוֹדֵק בְּפַרְסוֹתֶיהָ: אִם פַּרְסוֹתֶיהָ סְדוּקוֹת – בְּיָדוּעַ שֶׁהִיא טְהוֹרָה, אִם לָאו – בְּיָדוּעַ שֶׁהִיא טְמֵאָה, וּבִלְבַד שֶׁיַּכִּיר חֲזִיר. לָאו אָמְרַתְּ אִיכָּא חֲזִיר? אִיכָּא נָמֵי מִינָא אַחֲרִינָא דְּדָמְיָא לַחֲזִיר! לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "וְאֶת הַחֲזִיר כִּי מַפְרִיס פַּרְסָה הוּא" – שַׁלִּיט בְּעוֹלָמוֹ יוֹדֵעַ שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁמַּפְרִיס פַּרְסָה וְטָמֵא אֶלָּא חֲזִיר, לְפִיכָךְ פָּרַט בּוֹ הַכָּתוּב "הוּא". [טו־ז]וְאָמַר רַב חִסְדָּא: הָיָה מְהַלֵּךְ בַּמִּדְבָּר, וּמָצָא בְּהֵמָה שֶׁפִּיהָ גָּמוּם וּפַרְסוֹתֶיהָ חֲתוּכוֹת – בּוֹדֵק בִּבְשָׂרָהּ, אִם מְהַלֵּךְ שְׁתִי וָעֵרֶב – בְּיָדוּעַ שֶׁהִיא טְהוֹרָה, וְאִם לָאו – בְּיָדוּעַ שֶׁהִיא טְמֵאָה, וּבִלְבַד שֶׁיַּכִּיר עָרוֹד. [יז־ח]לָאו אָמְרַתְּ אִיכָּא עָרוֹד? אִיכָּא נָמֵי מִינָא אַחֲרִינָא דְּדָמֵיא לְעָרוֹד! גְּמִירִי דְּלֵיכָּא. וְהֵיכָא בּוֹדֵק? אָמַר אַבָּיֵי, וְאִיתֵּימָא רַב חִסְדָּא: בְּכַנְפֵי הָעוֹקֶץ. [יט־כ]סִימָנֵי חַיָּה. תָּנוּ רַבָּנַן: אֵלּוּ הֵן סִימָנֵי חַיָּה. חַיָּה בִּכְלַל בְּהֵמָה הִיא לְסִימָנִין! אָמַר רַבִּי זֵירָא:

לְהַתִּיר

עִקָּרָא דְּמָרִירְתָּא שֹׁרֶשׁ שֶׁל תור"א: **אַלִּבָּא רֵיקָנָא** קוֹדֶם אֲכִילָה: **מִשְׁתַּלַּח מַשְׁכֵּיהּ** נִפְשָׁט עוֹרוֹ שֶׁהַחִלְתִּית מְחַמַּמְתּוֹ מְאֹד וְאוֹחַזְתּוֹ קַדַּחַת שֶׁקּוֹרִין סקלפיסו"ן: **דְּיָתְבִי בְּמַיָּא** לְקָרֵר עַצְמִי: **שַׁב בּוּטִיתָא** דְּפִרְחֵי גַּרְעִינֵי שֶׁל גֶּפֶן שֶׁקּוֹרִין קרפי"ר: **תַּלְיָא דְּלִבֵּהּ** כָּל עִקָּר חִבּוּר לִבּוֹ נֶעֱקַר וּכְגוֹן דְּאָכִיל לְכוּלְּהוּ: **צוֹמֶת הַגִּידִין** בַּשּׁוֹק הוּא סָמוּךְ לָאַרְכֻּבָּה בְּרַגְלֶיהָ הָאַחֲרוֹנִים: **בְּאוּמְצָא** אֵינוֹ צָלִי כָּל כָּךְ בְּתַנּוּר אֶלָּא מוּלְחוֹ מְאֹד וְצוֹלֵהוּ כָּל דְּהוּ עַל הַגֶּחָלִים: **לְנִקּוּרֵי** שֶׁמָּא נְשָׁכָהּ נָחָשׁ שָׁם וַאֲסוּרָה מִשּׁוּם סַכָּנַת נְפָשׁוֹת: **דְּאִיהוּ בָּדִיק נַפְשֵׁהּ** מֵאֵלָיו: **תִּלְחֵי** מִתְפָּרֵק וְנוֹפֵל חֲתִיכוֹת חֲתִיכוֹת: **לֹא יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק** שֶׁנִּזְדַּמַּנְתִּי וּמְנַעְתִּיו מִלֶּאֱכֹל: **מַתְנִי' סִימָנֵי בְּהֵמָה וְחַיָּה** דִּכְתִיב זֹאת הַחַיָּה וְגוֹ': **הַדּוֹרֵס** הָאוֹחֵז בְּצִפָּרְנָיו וּמַגְבִּיהַּ מִן הַקַּרְקַע מַה שֶּׁאוֹכֵל: **אֶצְבַּע יְתֵרָה** זוֹ אֶצְבַּע הַגְּבוֹהָה שֶׁאֲחוֹרֵי הָאֶצְבָּעוֹת: **הַחוֹלֵק רַגְלָיו** מְפָרֵשׁ בַּגְּמָ' שֶׁכְּשֶׁמַּעֲמִידוֹ עַל הַחוּט נוֹתֵן שְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת מִכָּאן וּשְׁתַּיִם מִכָּאן: **טָמֵא** בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא דּוֹרֵס: **וּבַחֲגָבִים** זֶהוּ סִימָן טָהֳרָתָם כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַרְבַּע רַגְלַיִם וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם וְיֵשׁ לוֹ קַרְסֻלַּיִם הֵם שְׁנֵי רַגְלַיִם אֲרֻכִּין לְבַד הָאַרְבָּעָה וְהֵם סָמוּךְ לְצַוָּארוֹ מִמַּעַל לְרַגְלָיו לְנַתֵּר בָּהֶם כְּשֶׁהוּא רוֹצֶה לִקְפֹּץ וּכְנָפָיו חוֹפִין אֶת רֻבּוֹ וְהֵן ד' סִימָנִים: ה"ג כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ ד' רַגְלַיִם וְד' כְּנָפַיִם וְקַרְסֻלָּיו וּכְנָפָיו חוֹפִין אֶת רֻבּוֹ וְלָא גָּרְסִינַן וְקַרְסֻלָּיו וּכְנָפָיו וּבַגְּמָרָא נָפְקָא לָן מִקְּרָא: (**הַפּוֹרֵחַ בָּהֶם** שָׁט בָּהֶם עַל הַמַּיִם): **גְּמָ' נִיבֵי** שְׁתֵּי שִׁנַּיִם יֵשׁ לוֹ לְמַעְלָה אַחַת מִכָּאן וְאַחַת מִכָּאן וְגַם בַּסּוּסִים הֵם נִכָּרוֹת אע"פ שֶׁהַרְבֵּה שִׁנַּיִם יֵשׁ לוֹ. לְשׁוֹן מוֹרִי נִיבֵי שאע"פ שֶׁאֵין לוֹ שִׁנַּיִם מַמָּשׁ חֲנִכַיִן שֶׁקּוֹרִין ייני"ב יֵשׁ לוֹ וּבוֹלְטִין וְנִכָּר מְקוֹם בְּלִיטָתָן זוֹ אֵצֶל זוֹ כְּשִׁנַּיִם: **בֶּן גָּמָל** בְּעוֹלוֹ קָטָן אֵין לוֹ נִיבֵי עַד שֶׁיִּגְדַּל: **וְעוֹד שִׁנַּיִם מִי כְּתִיבִי** דְּקָאָמַרְתְּ בְּיָדוּעַ שֶׁאֵין לָהּ שִׁנַּיִם וּמַה לָּנוּ לְשִׁנַּיִם שֶׁלָּהּ: **אֶלָּא הָכִי קָאָמַר כָּל בְּהֵמָה** שֶׁאֵין לָהּ שִׁנַּיִם בְּיָדוּעַ שֶׁמַּעֲלַת גֵּרָה וְאֵין אָנוּ צְרִיכִין לְהַמְתִּין עַד שֶׁנִּרְאֶה אִם מַעֲלַת גֵּרָה הִיא: **וּבִלְבַד שֶׁיַּכִּיר** שֶׁלֹּא יְהֵא גָּמָל דְּגָמָל נָמֵי אֵין לוֹ שִׁנַּיִם וְטָמֵא. וּפָרְכִינַן לָאו אָמַרְתְּ אִכָּא בֶּן גָּמָל ה"נ אִיכָּא לְמֵיחַשׁ לְמִינָא אַחֲרִינָא דְּלֵית לֵהּ שִׁנַּיִם וְטָמֵא: **שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר** שֶׁמַּעֲלֶה גֵרָה וְטָמֵא אֶלָּא גָּמָל וַחֲבֵרָיו הָאֲמוּרִים בַּפָּרָשָׁה: **פְּרָט בּוֹ** הוּא גָּרְסִינַן. לְלַמֶּדְךָ שֶׁאֵין לְךָ לָחוּשׁ לְמַעְלָה גֵרָה אַחַת דְּכָל שְׁאָר מַעֲלֵה גֵרָה טְהוֹרִים: **גְּמוּם** חָתוּךְ וּלְשׁוֹן מִשְׁנָה הוּא כְּמוֹ (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף נב:) גְּמוּמוּ עִם הַשּׁוֹפִי: **בּוֹדֵק בִּבְשָׂרָהּ** לְקַמֵּהּ מְפָרֵשׁ הֵיכָא: **תַּחַת הָעֹקֶץ** תַּחַת עֶצֶם הָאַלְיָה שֶׁקּוֹרִים אנק"א יֵשׁ בָּשָׂר שֶׁכְּשֶׁקּוֹרְעִין אוֹתוֹ נִקְרַע שְׁתִי וְיֵשׁ שֶׁנִּקְרַע עֵרֶב: **חַיָּה בִּכְלַל בְּהֵמָה הִיא לְסִימָנִין** קַשְׁיָא הִיא דְּהָא כְּתִיב זֹאת הַחַיָּה כו' וּכְתִיב סִימָנִין בָּתְרֵהּ:

עִקָּרָא דְּמָרִירְתָּא פ"ה תור"א בְּלַעַ"ז וּבְפֶרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף לט.) פֵּרֵשׁ אמרופיי"ל. וְעַ"ע תּוֹס' סֻכָּה יג. ד"ה מְרָרִיתָא]: **גָּמָל נִיבֵי אִית לֵהּ** תֵּמַהּ דְּהַשְׁתָּא תִּקְשֵׁי אִיפְּכָא הֲרֵי גָּמָל יֵשׁ לוֹ שִׁנַּיִם דְּהָכִי פָּרִיךְ בְּסוֹף מִשָּׁפָן וְאַרְנֶבֶת: **נִיבֵי** פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס שְׁנֵי שִׁנַּיִם יֵשׁ לוֹ לְמַעְלָה אַחַת מִכָּאן וְאַחַת מִכָּאן עוֹד פֵּרֵשׁ לָשׁוֹן אַחֵר נִיבֵי שֶׁקּוֹרִין ייני"ב בְּלַעַז וּבוֹלְטִין וְנִכָּר מְקוֹם בְּלִיטָתָן זֶה אֵצֶל זֶה כְּשִׁנַּיִם וְרִאשׁוֹן נִרְאֶה לִי כְּמוֹ שְׁקִיל נִיבֵהּ וּשְׁקִיל טֻפְרֵהּ דְּבְפֶרֶק בַּמֶּה אִשָּׁה (שַׁבָּת סג:) גַּבֵּי כֶּלֶב שֶׁהֵן שִׁנַּיִם גְּדוֹלוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְפָנִים שֶׁהוּא נוֹשֵׁךְ בָּהֶן וּבְפֶרֶק כֵּיצַד הָרֶגֶל (ב"ק כג:) דְּאַחְפְּקֵי לְנִיבֵהּ וְסִרְטֵיהּ: **בְּיָדוּעַ** שֶׁהִיא מַעֲלַת גֵּרָה וּמַפְרֶסֶת פַּרְסָה וּכְגוֹן שֶׁהוּא מַכִּיר בֶּן גָּמָל כִּדְאָמַר רַב חִסְדָּא: **אֵין** לְךָ מַעֲלֶה גֵרָה וְטָמֵא אֶלָּא גָּמָל פֵּרוּשׁ וּשְׁאָר הַכְּתוּבִים עִמּוֹ שָׁפָן וְאַרְנֶבֶת וּשְׁסוּעָה:

מסורת הש"ס

א יבמות קכא.

ב תוספתא חולין; לקמן סה:; ספרא שמיני פרק ה ח

תורה אור השלם

כִּי בְּצֵל הַחָכְמָה בְּצֵל הַכָּסֶף וְיִתְרוֹן דַּעַת הַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְעָלֶיהָ [קהלת ז, יב]

לֹא־יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל־אָוֶן וּרְשָׁעִים מָלְאוּ רָע [משלי יב, כא]

בֵּלְטְשַׁאצַּר רַב חַרְטֻמַּיָּא דִּי אֲנָה יִדְעֵת דִּי רוּחַ אֱלָהִין קַדִּישִׁין בָּךְ וְכָל־רָז לָא־אָנֵס לָךְ חֶזְוֵי חֶלְמִי דִי־חֲזֵית וּפִשְׁרֵהּ אֱמַר [דניאל ד, ו]

כֹּל מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע פְּרָסֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ [ויקרא יא, ג]

וְלֹא־יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל־גְּבֻלְךָ שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא־יָלִין מִן־הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בָּעֶרֶב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבֹּקֶר [דברים טז, ד]

אַךְ אֶת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִסֵי הַפַּרְסָה אֶת־הַגָּמָל כִּי־מַעֲלֵה גֵרָה הוּא וּפַרְסָה אֵינֶנּוּ מַפְרִיס טָמֵא הוּא לָכֶם [ויקרא יא, ד]

וְאֶת־הַחֲזִיר כִּי־מַפְרִיס פַּרְסָה הוּא וְשֹׁסַע שֶׁסַע פַּרְסָה וְהוּא גֵּרָה לֹא־יִגָּר טָמֵא הוּא לָכֶם [ויקרא יא, ז]

[ויקרא יא, ב-ג]

לֹא תֹאכַל כָּל־תּוֹעֵבָה [דברים יד, ג]

דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ [ויקרא יא, ב]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ב, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' עט סעי' א:

ב מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' יד, טוש"ע יו"ד סי' פב סעי' א:

ג מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' טז:

ד מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' כ, ש"ע יו"ד סי' פב סעי' ב:

ה מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' כב, טוש"ע יו"ד סי' פה סעי' א:

ו מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' כד, טוש"ע יו"ד סי' פג סעי' א:

ז מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ב:

ח מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ג, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' עט סעי' א:

ט מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ב:

י מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ג, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' עט סעי' א:

יא מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ב:

יב מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ג, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' עט סעי' א:

יג מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ב:

יד מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ג, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' עט סעי' א:

טו מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ב:

טז מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ג, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' עט סעי' א:

יז מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ב:

יח מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ג, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' עט סעי' א:

יט מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ב:

כ מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ג, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' עט סעי' א:

רבינו גרשום

עיקרא לטורי. טורא בלעז:

משתלח משכיה. כלומר שאוחז חפפית וחייף עצמו על שלא נשתייר בו עור שלם:

ושב ביטייתא לפרחי פרי גפן:

אליבא ריקנא. שלא אכל בתחלה:

מתעקר תליא לליבא. כלומר נעקר לבו:

ולא חייש מר לנקורי. כלומר שמא נשכו נחש:

הדורס טמא. שקולט מאויר:

החולק את רגליו טמא. כדמפרש בגמרא מותחין לו חוט של משיחה כו':

ניבי אית ליה. כלומר שחלוקין כשינים:

והרי בן גמל דניבי נמי לית ליה. כלומר עייר שעדיין לא באין לו ניבי:

אלא כל בהמה שאין לה שינים למעלה. כלומר לא תיתני כל בהמה שמעלת גרה כו' אלא תני הכי כל בהמה שאין לה שינים למעלה אע"ג דאינו יודע אם מעלת גרה היא יכול לשוחטה ודאי כיון דאין שינים למעלה בידוע דמעלת גרה:

למאי נפקא מינה לבדוק בפרסות. כלומר למאי נפקא מינה(א)נראה דצ"ל למאי נפקא מינה לסימן דאין לה שיניים ואמאי צריך לבדוק בשיניים לבדוק בפרסות וכו'. מן השינים אמאי בודק בשיניה לבדוק בפרסות אם סדוקות ודאי לטהור' היא:

שפיה גמום. כלו' חתוך:

אם מהלך שתי וערב. כלומר דמצד אחד הבשר נקלף בשתי ומצד אחד נקלף בערב:

ערוד. חמור מדברי:

בכנפי העוקץ. תכף לאליה:

(א)לְהַתִּיר חֶלְבָּהּ, וְהָכִי קָאָמַר: אֵלּוּ הֵן סִימָנֵי חַיָּה שֶׁחֶלְבָּהּ מוּתָּר – כֹּל שֶׁיֵּשׁ לָהּ קַרְנַיִם וּטְלָפַיִם. רַבִּי דּוֹסָא אוֹמֵר: יֵשׁ לָהּ קַרְנַיִם – אִי אַתָּה צָרִיךְ לַחֲזוֹר עַל טְלָפַיִם, יֵשׁ לָהּ טְלָפַיִם – צָרִיךְ אַתָּה לַחֲזוֹר עַל קַרְנַיִם, וְקֶרֶשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא קֶרֶן אַחַת – מוּתָּר. כְּלָלָא הוּא? וַהֲרֵי עֵז, דְּיֵשׁ לוֹ קַרְנַיִם וּטְלָפַיִם, וְחֶלְבּוֹ אָסוּר! כְּרוּכוֹת בָּעֵינַן. וַהֲרֵי שׁוֹר, דִּכְרוּכוֹת, וְחֶלְבּוֹ אָסוּר! חֲרוּקוֹת בָּעֵינַן. וַהֲרֵי עֵז, דַּחֲרוּקוֹת, וְחֶלְבּוֹ אָסוּר? מְפוּצָּלוֹת בָּעֵינַן! וַהֲרֵי צְבִי, דְּאֵין מְפוּצָּלוֹת, וְחֶלְבּוֹ מוּתָּר? חֲדוּרוֹת בָּעֵינַן. [א]הִלְכָּךְ, הֵיכָא דְּמִיפַּצְלָא – לָא דִּינָא וְלָא דַּיָּינָא; הֵיכָא דְּלָא מִיפַּצְלָא – בָּעֵינַן כְּרוּכוֹת, חֲדוּרוֹת, וַחֲרוּקוֹת, וְהוּא דְּמִיבְּלַע חִירְקַיְיהוּ. וְהַיְינוּ סְפֵיקָא דְּעִיזָּא כַּרְכּוּז. הָהִיא עִיזָּא כַּרְכּוּז דַּהֲוַאי בֵּי רֵישׁ גָּלוּתָא, דַּעֲקוּר מְלָא צַנָּא דְּתַרְבָּא מִינַּהּ. רַב אַחַאי אָסַר, רַב שְׁמוּאֵל בְּרֵיהּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ אֲכַל מִינֵּיהּ, קָרֵי אַנַּפְשֵׁיהּ: "מִפְּרִי פִּי אִישׁ תִּשְׂבַּע בִּטְנוֹ". שְׁלַחוּ מִתָּם: הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל בְּרֵיהּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ, וְהִזָּהֲרוּ בְּרַבֵּינוּ אַחַאי, שֶׁמֵּאִיר עֵינֵי גּוֹלָה הוּא. [ב]וְקֶרֶשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא קֶרֶן אַחַת, מוּתָּר. אָמַר רַב יְהוּדָה: קֶרֶשׁ טַבְיָא דְּבֵי עִילַּאי, טִגְרִיס אַרְיָא דְּבֵי עִילַּאי. אָמַר רַב כָּהֲנָא: תְּשַׁע אַמְּהָתָא הָוֵי בֵּין אוּנָא לְאוּנָא דְּאַרְיָא דְּבֵי עִילַּאי. אָמַר רַב יוֹסֵף: שִׁיתְּסַר אַמְּהָתָא הָוֵי מַשְׁכֵיהּ דְּטַבְיָא דְּבֵי עִילַּאי. אֲמַר לֵיהּ קֵיסָר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה: אֱלֹהֵיכֶם כְּאַרְיֵה מְתִיל, דִּכְתִיב "אַרְיֵה שָׁאָג מִי לֹא יִירָא", מַאי רְבוּתֵיהּ? פָּרָשָׁא קָטֵיל אַרְיָא! אֲמַר לֵיהּ: לָאו כְּהַאי אַרְיָא מְתִיל, כְּאַרְיָא דְּבֵי עִילַּאי מְתִיל. אֲמַר לֵיהּ: בָּעֵינָא דְּמַיחֲזֵית לֵיהּ נִיהֲלִי. אֲמַר לֵיהּ: לָא מָצֵית חָזֵית לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: אִיבְרָא, חָזֵינָא לֵיהּ! בְּעָא רַחֲמֵי, אִתְעֲקַר מִדּוּכְתֵּיהּ, (ב)כִּי הֲוָה מְרַחִיק אַרְבַּע מְאָה פַּרְסֵי, נַיהֵם חַד קָלָא, אַפִּילוּ כָּל מְעַבְּרָתָא, וְשׁוּרָא דְּרוֹמִי נְפַל. אַדְּמִרַחַק תְּלָת מְאָה פַּרְסֵי, נַיהֵם קָלָא אַחֲרִינָא, נְתוּר כַּכֵּי וְשִׁינֵּי דְּגַבְרֵי, וְאַף הוּא נְפַל מִכּוּרְסְיָּיא לְאַרְעָא. אֲמַר לֵיהּ: בְּמָטוּתָא מִינָּךְ, בְּעֵי רַחֲמֵי עֲלֵיהּ דְּלֶיהְדַּר לְדוּכְתֵּיהּ. בְּעָא רַחֲמֵי עֲלֵיהּ, וְאַהְדַּר לֵיהּ לְאַתְרֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ קֵיסָר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה: בָּעֵינָא דְּאִיחְזֵי לֵאלָהֲיכוּ. אֲמַר לֵיהּ: לָא מָצֵית חָזֵית לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: אִיבְרָא

חָזֵינָא

לְהַתִּיר חֶלְבָּהּ וְהָכִי קָאָמַר אֵלּוּ סִימָנֵי חַיָּה לֵדַע שֶׁחֶלְבָּהּ מֻתָּר: **שֶׁיֵּשׁ לָהּ קַרְנַיִם** לְקַמֵּיהּ מְפָרֵשׁ: **טְלָפִים** צִפָּרְנֵי הַפַּרְסוֹת: **אִי אַתָּה צָרִיךְ לַחֲזוֹר** שֶׁאֲפִלּוּ נֶחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ כְּשֵׁרָה וְחֶלְבָּהּ מֻתָּר שֶׁהַקַּרְנַיִם סִימָן מֻבְהָק הוּא: **קֶרֶשׁ** חַיָּה הִיא וּלְקַמֵּיהּ מְפָרֵשׁ לָהּ: **כְּרוּכוֹת** גְּלָדֵי גְּלָדֵי קְלִפָּה עַל קְלִפָּה כְּעֵין קַרְנֵי הַשּׁוֹר: **חֲרוּקוֹת** מְלֵאוֹת פְּגִימוֹת וַחֲרִיצִים קרניי"ר בְּלַעַ"ז: **וַהֲרֵי עֵז דַּחֲרוּקוֹת** לקס"ל הָדַר בֵּיהּ מִכְּרוּכוֹת וְאוֹקֵי סִימָנָא אַחֲרוּקוֹת וּכְרוּכוֹת תּוּ לָא בָּעִינַן: **מְפֻצָּלוֹת** פורקייר"ש בְּלַעַ"ז: **וַהֲרֵי צְבִי דְּאֵין מְפֻצָּלוֹת** לָא יָדַעְנָא מַאי קָאָמַר דְּהָא וַדַּאי מְפֻצָּלוֹת הֵן וְנִרְאֶה בְּעֵינַי שֶׁמָּא שֶׁאָנוּ קוֹרִין צְבִי לֹא הָיוּ הֵם קוֹרִין צְבִי אֶלָּא אוֹתָן הַנִּקְרָאִים סטיינבו"ק וְקַרְנַיִם שֶׁלָּהֶן אֵינָן מְפֻצָּלִין: **חֲדוּרוֹת** עֲגֻלּוֹת שָׁמַעְתִּי וְלֹא כְּשֶׁל עֵז שֶׁהֵן רְחָבוֹת וְלֹא נִרְאֶה דִּכְרוּכוֹת הַיְנוּ עֲגֻלּוֹת כִּדְאָמַר בב"ק (דַּף נ:) גַּבֵּי שִׁיחִין וּמְעָרוֹת וּבִבְכוֹרוֹת (דַּף מ:) נָמֵי גַּבֵּי פִּיו דּוֹמֶה לְשֶׁל חֲזִיר וְהָכִי גָּרְסִינַן חֲדוּרוֹת כְּעֵין קַרְנֵי אַיִל וּצְבִי שֶׁחַדִּין לְמַעְלָה: **הִלְכָּךְ** כֵּיוָן דְּאִיכָּא מְפֻצָּלוֹת וְאִיכָּא דְּלָאו מְפֻצָּלוֹת: **הֵיכָא דְּמִפַּצְּלָא לָא דִּינָא וְלָא דַּיָּינָא** כְּלוֹמַר אֵין לְהַרְהֵר וּלְחַזֵּר אַחַר סִימָן אַחֵר שֶׁאֵין פִּצּוּל בְּקַרְנֵי בְּהֵמָה: **וְהֵיכָא דְּלָאו מְפֻצָּלוֹת** כְּגוֹן צְבִי: **בָּעִינַן חֲדוּרוֹת כְּרוּכוֹת וַחֲרוּקוֹת** דְּנִפּוֹק מִסְּפֵיקָא דְּכוּלְּהוּ. חֲרוּקוֹת לְאַפּוֹקֵי מִסְּפֵיקָא דְּשׁוֹר. חֲדוּרוֹת לְאַפּוֹקֵי מֵעֵז שֶׁהֵן רְחָבוֹת. כְּרוּכוֹת לְאַפּוֹקֵי נָמֵי מִסְּפֵיקָא דְּעֵז. וְאַף עַל גַּב דְּשֶׁל עֵז אֵינָן חֲדוּרוֹת יֵשׁ עֵז כַּרְכּוּז שֶׁשְּׁמוֹ עֵז וְקַרְנָיו חֲדוּרוֹת וַחֲרוּקוֹת וּמְסַפְּקָא לָן אִי מִינָא דְּעֵז הוּא: **דְּמִבְלָע חִרְקַיְיהוּ** חֲרִיצֵיהֶן תְּכוּפוֹת וּסְמוּכִין וּמֻבְלָעִים זֶה בָּזֶה: **וְהַיְנוּ סְפֵיקָא דְּעִזָּא כַּרְכּוּז** שֶׁקַּרְנָיו חֲדוּרוֹת וַחֲרוּקוֹת וּמְסַפְּקָא לָן כֵּיוָן דַּחֲדוּרוֹת וַחֲרוּקוֹת חַיָּה הוּא אוֹ דִּלְמָא כֵּיוָן דִּשְׁמוֹ עֵז מִין בְּהֵמָה הוּא: **דַּעֲקוּר מְלָא צַנָּא דְּתַרְבָּא** מִנֵּהּ לְאַחַר שְׁחִיטָה הוֹצִיאוּהוּ מִמֵּעֶיהָ: **מִפְּרִי פִּי** אִישׁ בְּשָׂכָר שֶׁשָּׁמַעְתִּי וְקִבַּלְתִּי שֶׁהוּא מוּתָּר בִּטְנִי שָׂבַע מִמֶּנּוּ: **וְהִזָּהֲרוּ בְּרַבֵּנוּ אַחַאי** לִנְהֹג בּוֹ כָּבוֹד וְלָדוּן לְפָנָיו כַּהֲלָכָה עַל שֶׁיַּחֲזֹר בּוֹ וְלֹא לְהַתִּירָהּ בְּפָנָיו מַה שֶּׁהוּא אוֹסֵר שֶׁמֵּאִיר עֵינֵי גּוֹלָה הוּא: **קֶרֶשׁ** ליי"ן בְּלַעַ"ז: **דְּבֵי עִילַּאי** שֵׁם יַעַר: **טִגְרִים** לֹא אִתְפָּרַשׁ לָן הֵיכָא אַיְירִינַן בֵּיהּ: **מַשְׁכֵּיהּ** אָרְכּוֹ: **אַרְיֵה שָׁאָג מִי לֹא יִירָא** כָּךְ ה' אֱלֹקִים דִּבֶּר מִי לֹא יִנָּבֵא הֲרֵי שֶׁנִּמְשַׁל לוֹ: **פַּרְשָׁא קָטִיל** אַרְיָא אָדָם גִּבּוֹר הוֹרֵג אֶת הָאֲרִי: **דְּמֶחֱזֵית נִהֲלֵיהּ** לְאַרְיָא דְּבֵי עִילַּאי: **אִיבְרָא** אֱמֶת אֲנִי רוֹצֶה לִרְאוֹתוֹ וְעַל כָּרְחֲךָ צָרִיךְ אַתָּה לְהַרְאוֹתוֹ לִי: **אֲפִילּוּ כָּל מְעַבַּרְתָּא** הִפִּילוּ כָּל הַנָּשִׁים הַמְעֻבָּרוֹת:

אֵלּוּ הֵן סִימָנֵי חַיָּה כֹּל שֶׁיֵּשׁ לָהּ קַרְנַיִם וּטְלָפַיִם קַרְנַיִם אָתֵי לְאַפּוֹקֵי מִבְּהֵמָה דְּכֵיוָן דְּיֵשׁ לָהּ קַרְנַיִם חֲרוּקוֹת וּכְרוּכוֹת כִּדְלְקַמָּן אִם כֵּן לָאו בְּהֵמָה הִיא אֲבָל טְלָפַיִם אַכַּתִּי אִיכָּא לְסַפּוֹקֵי בְּחַיָּה טְמֵאָה לְכָךְ בָּעִינַן טְלָפִים פַּרְסוֹת הַסְּדוּקוֹת דְּהַשְׁתָּא לֵיכָּא לְסַפּוֹקֵי לֹא בְּחַיָּה טְמֵאָה וְלֹא בִּבְהֵמָה טְהוֹרָה וְחֶלְבָּהּ מֻתָּר רַבִּי דּוֹסָא אוֹמֵר כֹּל שֶׁיֵּשׁ לָהּ קַרְנַיִם קַרְנֵי חַיָּה אִי אַתָּה צָרִיךְ לַחֲזוֹר עַל הַטְּלָפִים דִּסְבַר דְּחַיָּה טְמֵאָה אֵין לָהּ קַרְנַיִם וְהַשְׁתָּא צָרִיךְ לוֹמַר הָא דִּתְנַן בְּפֶרֶק בָּא סִימָן (נִדָּה נא:) כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ קַרְנַיִם יֵשׁ לוֹ טְלָפַיִם רַבִּי דּוֹסָא הִיא דְּאִלּוּ רַבָּנָן הָא אָמְרֵי כִּי נַמֵי אִית לָהּ קַרְנַיִם אַכַּתִּי אִיכָּא לְסַפּוֹקֵי דִּלְמָא חַיָּה טְמֵאָה הִיא כָּךְ פֵּי' הריב"ס ור"ת פֵּרֵשׁ דְּיֵשׁ לוֹ טְלָפִים דְּקָאָמַר לָא אָתְיָא לְאוֹרוּיֵי שֶׁחַיָּה טְהוֹרָה הִיא שֶׁהֲרֵי הָכָא לָא אַיְירֵי אֶלָּא בְּסִימָנִין לְהַתִּיר חֶלְבָּהּ לְאַפּוֹקֵי מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה וּמְפָרֵשׁ הָכִי כֹּל שֶׁיֵּשׁ לָהּ קַרְנַיִם כִּדְמְפָרֵשׁ בְּסָמוּךְ כְּרוּכוֹת כו' וְגַם יֵשׁ לָהּ טְלָפִים כְּטַלְפֵי חַיָּה בְּיָדוּעַ שֶׁהִיא חַיָּה טְהוֹרָה וְחֶלְבָּהּ טָהוֹר דְּיֵשׁ מִין בְּהֵמָה שֶׁאֵינָן מְצוּיִן בֵּינֵינוּ דְּיֵשׁ לָהּ קַרְנַיִם כְּקַרְנֵי חַיָּה אוֹ יֵשׁ לָהּ טְלָפִים כְּטַלְפֵי חַיָּה לְכָךְ בָּעִינַן שְׁנֵי סִימָנִין דְּתַרְוַיְיהוּ לֵיתַנְהוּ בְּשׁוּם בְּהֵמָה וְכִי פָּרִיךְ וַהֲרֵי שׁוֹר דִּכְרוּכוֹת לְרַבִּי דּוֹסָא פָּרִיךְ דְּלָא בָּעֵי אֶלָּא חַד דִּלְרַבָּנָן לִישַׁנֵּי לֵיהּ שׁוֹר לֵית לֵיהּ טְלָפִים כְּטַלְפֵי חַיָּה אַךְ קְצָת קָשֶׁה דְּאָמַר לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף סג:) גָּלוּי וְיָדוּעַ כו' שֶׁהַבְּהֵמָה טְמֵאָה מְרֻבָּה עַל הַטְּהוֹרָה לְפִיכָךְ מָנָה הַכָּתוּב בַּטְּהוֹרָה מַשְׁמַע דְּאֵין שׁוּם בְּהֵמָה טְהוֹרָה כִּי אִם אוֹתָם הַמְנוּיִין שׁוֹר וָשֶׂה וָעֵז וְאוֹתָם לֵית לְהוּ לָא קַרְנַיִם כְּקַרְנֵי חַיָּה וְלֹא טְלָפִים כְּטַלְפֵי חַיָּה וי"ל הָכִי כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ קַרְנַיִם גְּרֵידָא כְּקַרְנֵי חַיָּה חֶלְבּוֹ מֻתָּר אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ טְלָפִים כְּטַלְפֵי חַיָּה כְּמוֹ כֵן אֵין לְסַפּוֹקֵי בִּבְהֵמָה רַבִּי דּוֹסָא אוֹמֵר יֵשׁ לָהּ קַרְנַיִם כְּקַרְנֵי חַיָּה חֶלְבָּהּ מֻתָּר יֵשׁ לָהּ טְלָפִים כְּטַלְפֵי חַיָּה אַכַּתִּי אִיכָּא לְסַפּוֹקֵי בִּבְהֵמָה דְּיֵשׁ טַלְפֵי חַיָּה דּוֹמוֹת כְּטַלְפֵי בְּהֵמָה וְהַשְׁתָּא מַתְנִי' דְּפֶ' בָּא סִימָן (נִדָּה נא:) דְּכֹל שֶׁיֵּשׁ לוֹ קַרְנַיִם יֵשׁ לוֹ טְלָפַיִם מָצֵי אָתֵי כְּכוּלֵּי עָלְמָא דְּרַבָּנָן מוֹדוּ כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ קַרְנַיִם יֵשׁ לוֹ פַּרְסוֹת סְדוּקוֹת אַךְ קָשֶׁה עַל פֵּרוּשׁ זֶה דְּכִי פָּרִיךְ וַהֲרֵי עֵז שֶׁיֵּשׁ לוֹ קַרְנַיִם וּטְלָפִים מִסְתַּמָּא הָוֵי הַהוּא טְלָפִים דָּמוֹ כְּטַלְפֵי דְּחַיָּה כְּמוֹ טְלָפִים דִּבְרַיְתָא וְלָמָּה לֵיהּ לְמֵימַר תַּרְתֵּי דְּאִיכָּא בְּעֵז כֵּיוָן דְּבַחַד סַגִּי לְהַתִּיר חֶלְבָּהּ:

וַהֲרֵי עֵז דַּחֲרוּקוֹת פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דְּסָלְקָא דַּעְתֵּיהּ דְּהָדַר בֵּיהּ מִכְּרוּכוֹת וְאוֹקֵי סִימָנָא אַחֲרוּקוֹת וּכְרוּכוֹת תּוּ לָא בָּעִינַן וְתֵימַהּ וְלִישַׁנֵּי לֵיהּ דְּתַרְוַיְיהוּ בָּעִינַן חֲרוּקוֹת וּכְרוּכוֹת וְעוֹד בְּסָמוּךְ דְּבָעִינַן חֲרוּקוֹת וּכְרוּכוֹת וַחֲדוּרוֹת אַמַּאי לָא סַגִּי בִּכְרוּכוֹת וַחֲרוּקוֹת וּמְפָרֵשׁ הריב"ס דְּהַאי וַהֲרֵי עֵז מֵעִזָּא כַּרְכּוּז פָּרִיךְ דִּכְרוּכוֹת וַחֲרוּקוֹת חֶלְבּוֹ אָסוּר לְמַאן דְּאָסַר לָהּ בְּסָמוּךְ וְאע"ג דְּלֵית הִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ פָּרִיךְ חַלְבֵּהּ הֵיכִי מְפָרֵשׁ לָהּ לִבְרַיְתָא וּמְשַׁנֵּי מְפֻצָּלוֹת בָּעִינַן וּפָרִיךְ וַהֲרֵי צְבִי כו' עַד הֵיכָא דְּלָא מִפַּצְּלָן בָּעִינַן כְּרוּכוֹת חֲרוּקוֹת וַחֲדוּרוֹת דִּבִכְרוּכוֹת וַחֲרוּקוֹת לְבַד לָא סַגְיָא מִשּׁוּם עִזָּא דְּכַרְכּוּז וּבַחֲדוּרוֹת וּכְרוּכוֹת נָמֵי לָא סַגֵּי דְּשֶׁל שׁוֹר נָמֵי כְּרוּכוֹת וַעֲגֻלּוֹת וַחֲדוּרוֹת גַּם חַדִּין בְּרָאשֵׁיהֶן וּבַחֲדוּרוֹת וּבַחֲרוּקוֹת נָמֵי לָא סַגְיָא מִשּׁוּם עֵז סְתָם הִלְכָּךְ בָּעִינַן כָּל תְּלָתָא וְהַאי הוּא דְּמִבְלַע חִרְקַיְיהוּ כְּלוֹמַר בְּעִנְיָן אַחֵר אֵין הַחֲרִיקָה סִימָן וְהַיְנוּ סְפֵיקָא דְּעֵז דְּכַרְכּוּז לָאו אַמִּבְלַע חִרְקַיְיהוּ קָאֵי אֶלָּא אַחֲדוּרוֹת דִּלְמַאן דְּאָמַר עֵז כַּרְכּוּז חַיָּה הִיא לָא בָּעֵי כְּלָל חֲדוּרוֹת וְקָשֶׁה קְצָת דַּהֲוָה לֵיהּ לְפָרֵשׁ בְּהֶדְיָא וַהֲרֵי עֵז דִּכְרַכּוּז קָא פָּרִיךְ וְגַם הַלָּשׁוֹן מַשְׁמַע שֶׁבָּא לִפְסֹק הֲלָכָה הֵיכָא דְּלָא מִפַּצְּלֵי וי"ל דְּיֵשׁ שׁוּם מִין עֵז דְּקַרְנֶיהָ כְּרוּכוֹת וַחֲרוּקוֹת וּמֵהַהִיא פָּרִיךְ וְלָא מֵעִזָּא כַּרְכּוּז וְהַשְׁתָּא קָאֵי שַׁפִּיר סְפֵיקָא דְּעִזָּא כַּרְכּוּז אַמִּבְלַע חִרְקַיְיהוּ: **וַהֲרֵי צְבִי שֶׁאֵין מְפֻצָּלוֹת כו'** פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס צְבִי אֵין זֶה שֶׁאָנוּ קוֹרִין צְבִי דְּהָא וַדַּאי מְפֻצָּלוֹת הֵן אֶלָּא צְבִי זֶהוּ אוֹתוֹ שֶׁאָנוּ קוֹרִין אוֹתוֹ אשטנבו"ק דְּקַרְנֶיהָ שֶׁלּוֹ אֵינָם מְפֻצָּלוֹת ור"ת אוֹמֵר דְּזֶהוּ אוֹתוֹ שֶׁאָנוּ קוֹרִין צְבִי דְּהָא חָזֵינַן שֶׁאֵין עוֹרוֹ מַחֲזִיק אֶת בְּשָׂרוֹ וּצְבִי כֵּן הוּא כִּדְאָמַר בְּמַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת (דַּף קיב.) בְּסוֹף וְחָזֵינַן נָמֵי דִּבְשָׁעָה שֶׁהוּא יָשֵׁן עֵינוֹ אַחַת פְּתוּחָה וְאָמְרִינַן בְּמִדְרַשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים דּוֹמֶה דּוֹדִי לִצְבִי מַה צְבִי זֶה בְּשָׁעָה שֶׁהוּא יָשֵׁן עֵינוֹ אַחַת פְּתוּחָה כָּךְ הקב"ה בִּשְׁעַת גָּלוּתָן וְצָרָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל נוֹתֵן עֵינוֹ עֲלֵיהֶם לְשָׁמְרָם וה"ג ר"ת מְגֻבָּלוֹת כְּלוֹמַר זְקוּפוֹת וְרָאשֵׁיהֶם כְּפוּפוֹת וְשֶׁל צְבִי אֵינָם כְּפוּפוֹת כְּלָל וּמְגֻבָּלוֹת לְשׁוֹן כְּפִיפָה כִּדְאָמַר בְּקִדּוּשִׁין פֶּרֶק הָאוֹמֵר (דַּף סב:) מַאי מַשְׁמַע דְּהַאי אֲגַם לִשְׁנָא דְּגַבְלָנָא הוּא דִּכְתִיב הֲלָכֹף כְּאַגְמוֹן רֹאשׁוֹ וַאֲפִלּוּ גָּרְסִינַן מְפֻצָּלוֹת אֵין לָחוּשׁ דִּכְמוֹ מְגֻבָּלוֹת הוּא כִּדְאַשְׁכְּחַן פֶּרֶק בַּכֹּל מְעָרְבִין (עֵירוּבִין כט:) דְּאַפְגִּיל זַרְתָּא דְּהָוֵי כְּמוֹ דְּאַבְגִּיל וּבְמִשְׁנָיוֹת יֵשׁ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת הַבָּקָר בִּמְקוֹם הַפֶּקֶר (פֵּאָה פ"ו מִשְׁנָה א): **וְקֶרֶשׁ אע"פ שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא קֶרֶן אַחַת חֶלְבּוֹ מֻתָּר** וא"ת בְּפֶרֶק בַּמֶּה מַדְלִיקִין (שַׁבָּת דַּף כח:) אָמַר תַּחַשׁ קֶרֶן אַחַת הָיָה לוֹ בְּמִצְחוֹ וְטָהוֹר הָיָה מִדְּאָמַר רַב יְהוּדָה דְּאָמַר שׁוֹר שֶׁהִקְרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן קֶרֶן אַחַת הָיְתָה לוֹ בְּמִצְחוֹ וְהֵיכִי דַּיֵּיק מִדְּרַב יְהוּדָה שֶׁהָיָה תַּחַשׁ טָהוֹר וַהֲלֹא כָּל אוֹתָן שֶׁיֵּשׁ לָהֶן קֶרֶן אַחַת אֵינָן שָׁוִין דְּהָא אִיכָּא קֶרֶשׁ שֶׁהוּא חַיָּה וְשׁוֹר שֶׁהוּא בְּהֵמָה וי"ל דִּסְמִיךְ אַמַּתְנִיתִין דְּבָא סִימָן (נִדָּה דַּף נא:) דְּכֹל שֶׁיֵּשׁ לוֹ קַרְנַיִם יֵשׁ לוֹ טְלָפַיִם וּמִסְתַּמָּא אֲפִלּוּ בְּקֶרֶן אַחַת אַיְירֵי מִדְּאַשְׁכְּחַן שׁוֹר שֶׁהִקְרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁקֶּרֶן אַחַת הָיְתָה בְּמִצְחוֹ וְטָהוֹר וּמִיהוּ כְּמוֹ כֵן הָיָה לְדַקְדֵּק מִקֶּרֶשׁ דְּהָא חָזֵינַן שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא קֶרֶן אַחַת וְהוּא מַעֲלֶה גֵרָה וּמַפְרִיס פַּרְסָה: הָכִי גָּרְסִינַן שִׁיתְּסַר (הָוֵי מַשְׁכֵּהּ אַמְּהָתָא) דְּטַבְיָא דְּבֵי עִילַּאי וְלָא גָּרְסִינַן אַרְיָה דַּאֲפִלּוּ בֵּין אוּנָא לְאוּנָא אִית לֵיהּ תְּשַׁע אַמְּהָתָא א"כ מַשְׁכֵּהּ טְפֵי מִשִּׁיתְּסַר: **נָתוּר כַּכֵּי וְשִׁנֵּי** מִכָּאן מַשְׁמַע דְּכַכֵּי לָא הָוֵי הַחֲנִיכַיִם שֶׁקּוֹרִין יינגי"ב שֶׁאוֹתָן אֵין דַּרְכָּן לִפֹּל כִּדְאַשְׁכְּחַן בְּעַרְבֵי פְּסָחִים (דַּף קיג.) א"ל רַב לִבְרֵיהּ לָא תִּשְׁתֵּי סַמָּא וְלָא תֶּעֱקַר כַּכֵּי אֶלָּא כַּכֵּי הֵם הַשִּׁנַּיִם הָאַחֲרוֹנִים הַטּוֹחֲנִים הַמַּאֲכָל וְשִׁנַּיִם הֵם הַשִּׁנַּיִם שֶׁלְּפָנִים וְכֵן (אִיּוֹב יג) עַל מָה אֶשָּׂא בְשָׂרִי בְשִׁנָּי מְתַרְגְּמִינַן אֶטּוֹל בִּסְרִי בְּכַכַּי. [וְעַ"ע תּוֹסְ' ע"ז כח. ד"ה כַּכֵּי]:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' פ סעי' א:

ב מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' יב, טוש"ע יו"ד סי' פ סעי' ד:

רבינו גרשום

ויש לו טלפים. כלומר דמפרסת פרסה:

הא ק"ל חיה בכלל בהמה לסימנין. כלומר כיצד אמרת סימני חיה לא נאמרו והא ק"ל חיה בכלל בהמה לסימנין דכתי' זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ לחיה בכלל בהמה לסימנין:

כרוכות בעינן. כלומר סלק על סלק כשור דמיחזי כקרן בתוך קרן:

חלוקות בעינן דאין חלוקות:

מופצלות בעינן. שנים ושלשה בקרן אחת:

הלורות בעינן. עגולות:

מפרי פי איש דהוא שריה תשבע נפשו לדקנה ואכל:

והזהרו ברבינו אחא כו'. כלומר אע"פ דהלכתא כותיה דשמואל דשרי הזהרו ברבינו אחא דאסר:

טביא דבי עילאי. צבי של אותו יער ששמו עילאי:

בין אונא לאונא. כלומר בין אוזן לאוזן:

פרשא קטיל אריא. לשון פרשים:

א"ל איברא. כלומר ודאי אני רוצה:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין

ב ברכות י.

תורה אור השלם

אַיָּל וּצְבִי וְיַחְמוּר וְאַקּוֹ וְדִישֹׁן וּתְאוֹ וָזָמֶר [דברים יד, ה]

מִפְּרִי פִי־אִישׁ תִּשְׂבַּע בִּטְנוֹ תְּבוּאַת שְׂפָתָיו יִשְׂבָּע [משלי יח, כ]

אַרְיֵה שָׁאָג מִי לֹא יִירָא אֲדֹנָי יֱהֹוִה דִּבֶּר מִי לֹא יִנָּבֵא [עמוס ג, ח]

חֲזֵינָא לֵיהּ. אֲזַל אוֹקְמֵיהּ לַהֲדֵי יוֹמָא בִּתְקוּפַת תַּמּוּז, אֲמַר לֵיהּ: אִיסְתַּכַּל בֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ: לָא מָצֵינָא. אֲמַר לֵיהּ: יוֹמָא, דְּחַד מִשַּׁמָּשֵׁי דְּקָיְימִי קַמֵּי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמְרַתְּ לָא מָצֵינָא לְאִיסְתַּכָּלָא בֵּיהּ, שְׁכִינָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן. אֲמַר לֵיהּ קֵיסָר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה: בָּעֵינָא דְּאִיצְבֵית לֵיהּ נַהֲמָא לֵאלָהֵיכוּ. אֲמַר לֵיהּ: לָא מָצֵית. אַמַּאי? נְפִישֵׁי חֵילְוָותֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: אִיבְרָא. אֲמַר לֵיהּ: פּוֹק צְבֵית לְגִידָא דְּרַבִּיתָא, דִּרְוִיחַ עָלְמָא. טְרַח שִׁיתָּא יַרְחֵי קַיְיטָא, אֲתָא זִיקָא כַּנְשֵׁיהּ לְיַמָּא. טְרַח שִׁיתָּא יַרְחֵי דְּסִיתְוָא, אֲתָא מִיטְרָא טַבְעֵיהּ בְּיַמָּא. אֲמַר לֵיהּ: מַאי הַאי? אֲמַר לֵיהּ: הָנֵי כָּנוֹשָׁאֵי זָלוֹחָאֵי דְּאָתוּ קַמֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ: אִי הָכִי לָא מָצֵינָא. אֲמַרָה לֵיהּ בַּת קֵיסָר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה: אֱלָהֵיכוֹן נַגָּרָא הוּא, דִּכְתִיב "הַמְקָרֶה בַמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו". אֵימָא לֵיהּ דְּנֶעְבֵּיד לִי חֲדָא מַסְתּוּרִיתָא. אֲמַר: לְחַיֵּי, בְּעָא רַחֲמֵי עֲלַהּ וְאִינַּגְעָה. אוֹתְבַהּ בְּשׁוּקָא דְּרוֹמִי וְיָהֲבִי לַהּ מַסְתּוּרִיתָא, דַּהֲווֹ נְהִיגִי דְּכֹל דְּמִנַּגַּע בְּרוֹמִי יָהֲבוּ לֵיהּ מַסְתּוּרִיתָא, וְיָתֵיב בְּשׁוּקָא וְסָתַר דּוּלְלֵי, כִּי הֵיכִי דְּלִיחֱזוֹ אִינָשֵׁי וְלִיבְעֵי רַחֲמֵי עֲלֵיהּ. יוֹמָא חַד הֲוָה קָא חָלֵיף הָתָם, הֲוָת יָתְבָא וְסָתְרָה דּוּלְלֵי בְּשׁוּקָא דְּרוֹמָאֵי, אֲמַר לַהּ: שַׁפִּירְתָּא מַסְתּוּרִיתָא דִּיהַב לִיךְ אֱלָהַי. אֲמַרָה לֵיהּ: אֵימָא לֵיהּ לֵאלָהָיךְ לִשְׁקוֹל מַאי דִּיהַב לִי. אָמַר לָהּ: אֱלָהָא דִּידַן מֵיהָב יָהֵיב, מִשְׁקָל לָא שָׁקֵיל. אָמַר רַב יְהוּדָה: שׁוֹר כְּרַסְתָּן וּפַרְסְתָן, רַב רֵישֵׁיהּ וְרַב גְּנוּבְתֵּיהּ, וְחִילּוּפָא בַּחֲמָרָא. לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ? לְמִקָּח וּמִמְכָּר. (א)וְאָמַר רַב יְהוּדָה: שׁוֹר שֶׁהִקְרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן, קֶרֶן אַחַת הָיְתָה לוֹ בְּמִצְחוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְתִיטַב לַה' מִשּׁוֹר פָּר מַקְרִין מַפְרִיס" – מַקְרִין תַּרְתֵּי מַשְׁמַע! אָמַר רַב נַחְמָן: "מַקְרָן" כְּתִיב. וְאָמַר רַב יְהוּדָה: שׁוֹר שֶׁהִקְרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן, קַרְנָיו קוֹדְמוֹת לְפַרְסוֹתָיו, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְתִיטַב לַה' מִשּׁוֹר פָּר מַקְרִין מַפְרִיס" – מַקְרִין בְּרֵישָׁא, וַהֲדַר מַפְרִיס. מְסַיֵּיעַ לֵיהּ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית בְּקוֹמָתָן נִבְרְאוּ, בְּדַעְתָּן נִבְרְאוּ, בְּצִבְיוֹנָם נִבְרְאוּ, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם", אַל תִּקְרֵי "צְבָאָם" אֶלָּא "צִבְיוֹנָם". דָּרֵשׁ רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא: "יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו", פָּסוּק זֶה שַׂר הָעוֹלָם אֲמָרוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "לְמִינֵהוּ" בָּאִילָנוֹת, נָשְׂאוּ דְּשָׁאִים קַל וָחוֹמֶר בְּעַצְמָן: אִם רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעִרְבּוּבְיָא, לָמָּה אָמַר "לְמִינֵהוּ" בָּאִילָנוֹת? וְעוֹד קַל וָחוֹמֶר: וּמָה אִילָנוֹת שֶׁאֵין דַּרְכָּן לָצֵאת בְּעִרְבּוּבְיָא, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "לְמִינֵהוּ" – אָנוּ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! מִיָּד כָּל אֶחָד וְאֶחָד יָצָא לְמִינוֹ, פָּתַח שַׂר הָעוֹלָם וְאָמַר: "יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו". [א]בָּעֵי רָבִינָא: הִרְכִּיב שְׁנֵי דְשָׁאִים זֶה עַל גַּב זֶה

לְרַבִּי

לַהֲדֵי יוֹמָא נֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ: דְּאִיצְּבֵית לֵיהּ נַהֲמָא אֲתַקֵּן לוֹ סְעוּדָה: לְגִידָא דְּרַבִּיתָא עַל שְׂפַת נָהָר שֶׁשְּׁמוֹ רְבִיתָא: דִּרְוִיחַ עָלְמָא לְהִתְקַבֵּץ שָׁם חַיָּלוֹתָיו וְהוּא נִתְכַּוֵּן לְמָקוֹם שֶׁתְּהֵא רוּחַ שׁוֹלֶטֶת בּוֹ: כַּנְשֵׁיהּ לְיַמָּא טֵאטְאוּ לַיָּם: כְּנוּשְׁאֵי מְכַבְּדֵי הַבַּיִת: זָלוֹחָאֵי מְרַבְּצֵי הַבַּיִת בְּמַיִם מִפְּנֵי אָבָק הָעוֹלֶה וּכְבָר הֵם כֻּלּוֹ נֶאֱכַל כָּל זֶה: אִי הָכִי דִּנְפִישֵׁי חַיָּלוֹתָיו כָּל כָּךְ לָא מָצֵינָא: מַסְתּוּרִיתָא ליוושלטייר"ש בְּלַעַ"ז: דּוּלְלֵי אשקניי"ש וְסִימָן זֶה הָיָה לַמְּנֻגָּעִים: סָתַר דּוּלְלֵי ליסבוויריי"ל: מִשְׁקָל לָא שָׁקִיל הַטּוֹבָה מִשֶּׁנִּתְּנָה: שׁוֹר דַּרְכּוֹ לִהְיוֹת כְּרַסְתָּן וּפַרְסְתָן בַּעַל כֶּרֶס רְחָבָה וּפַרְסוֹת רְחָבוֹת: גְּנוּבְתֵּהּ זְנָבוֹ: שׁוֹר שֶׁהִקְרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן כִּדְאָמְרִינַן בְּלִפְנֵי אֵידֵיהֶן בְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף ח.): מַקְרִין מַפְרִיס בְּשׁוֹר שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן קָאֵי: מַקְרִין תַּרְתֵּי מַשְׁמַע שֶׁכֵּן סְתָם שְׁוָרִים: קַרְנָיו קוֹדְמִין לְפַרְסוֹתָיו שֶׁכָּל שְׁוָרִים פַּרְסוֹתֵיהֶם נוֹלָדוֹת עִמָּם וְקַרְנוֹתֵיהֶם גְּדֵלִים לְאַחַר זְמַן אֲבָל שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית בְּקוֹמָתָם נִבְרְאוּ וּבְקַרְנֵיהֶן וּכְשֶׁיָּצָא מִן הָאָרֶץ רֹאשׁוֹ תְּחִלָּה נִמְצְאוּ שֶׁקָּדְמוּ קַרְנוֹתָיו לְפַרְסוֹתָיו: בְּקוֹמָתָן נִבְרְאוּ וּלְפִיכָךְ קָדְמוּ קַרְנוֹתָיו שֶׁהֲרֵי עִמּוֹ נוֹצְרוּ וְיָצְאוּ תְּחִלָּה וְהַיְינוּ שׁוֹר פַּר בַּיּוֹם שֶׁהָיָה שׁוֹר הָיָה גָּדוֹל כְּפָר. שׁוֹר בֶּן יוֹמוֹ קָרוּי שׁוֹר כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא כב) שׁוֹר כִּי יִוָּלֵד פַּר קַיְימָא לַן בֶּן שָׁלֹשׁ (פָּרָה פ"א מִשְׁנָה ב): לְדַעְתָּם שֶׁהוֹדִיעָם שֶׁיִּבְרָאֵם וְהֵם נֶאוֹתוּ: לְצִבְיוֹנָם בִּדְמוּת שֶׁבָּחֲרוּ לָהֶם: שַׂר הָעוֹלָם מַלְאָךְ הַמְּמֻנֶּה: בְּאִילָנוֹת נֶאֱמַר לְמִינֵהוּ עוֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ אֲבָל בִּזְרָעִים לֹא נֶאֱמַר בְּגוּפָם לְמִינוֹ אֲבָל בִּיצִיאָתָם נֶאֱמַר מַזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ: שֶׁאֵין דַּרְכָּן לָצֵאת בְּעִרְבּוּבְיָא שֶׁהֲרֵי גְּדוֹלִים הֵן וְעַנְפֵיהֶן מְרֻבִּין וְאֵין רְאוּיִין לִגָּדֵל רְצוּפִים וּתְכוּפִים כִּי אִם מְפֻזָּרִים: אָמַר הקב"ה לְמִינֵהוּ שֶׁיֵּצֵא כָּל אִילָן בְּעַצְמוֹ בְּרָחוֹק מֵחֲבֵרוֹ שֶׁיְּהֵא לוֹ הֶכֵּר: אָנוּ שֶׁרַבִּים אָנוּ וְדַרְכֵּנוּ לָצֵאת תְּכוּפִין וּמְעֹרָבִין וְאִם אֵין נִזְהָרִים לָצֵאת כָּל עֵשֶׂב לְבַד הֲרֵי אֵין אָנוּ נִכָּרִין זֶה מִזֶּה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה: יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו שֶׁכֻּלָּן זְהִירִין בְּמִצְוֹתָיו:

בְּקוֹמָתָן נִבְרְאוּ לָא בָּעֵי לְמֵימַר שֶׁנִּבְרְאוּ בַּעֲמִידָה דְּהָא אָמְרִינַן בְּפֶרֶק אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף לח:) גַּבֵּי אָדָם הָרִאשׁוֹן רְבִיעִית נִזְרְקָה בּוֹ נְשָׁמָה חֲמִישִׁית עָמַד עַל רַגְלָיו אֶלָּא בְּקוֹמָתָן הַיְינוּ שֶׁנִּגְמְרָה כָּל קוֹמָתָן מִתְּחִלָּתָן: **אַל** תִּקְרֵי צְבָאָם אֶלָּא צִבְיוֹנָם פֵּרֵשׁ בֶּעָרוּךְ דְּכֻלְּהוּ נָפְקֵי מִצִּבְיוֹנָם שֶׁהוּא לְשׁוֹן יֹפִי כְּמוֹ (יְשַׁעְיָהוּ ד) לִצְבִי וּלְתִפְאֶרֶת וּמֵאַחַר שֶׁהֵן בְּיָפְיָן זֶהוּ בְּקוֹמָתָן וּלְדַעְתָּן שֶׁהַיֹּפִי לֹא יָבֹא אֶלָּא אִם כֵּן נִגְדַּל כָּל הַצֹּרֶךְ וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר דְּקוֹמָתָן נָפֵיק מִלְּשׁוֹן הַגָּדָה: **פָּסוּק** זֶה שַׂר הָעוֹלָם אֲמָרוֹ לְפִי מַה שֶּׁמְּפָרְשִׁין לַחֲנוֹךְ זֶה מְטַטְרוֹן כְּמוֹ שֶׁיָּסַד הַפַּיָּט תַּקִּיף מְטַטְרוֹן שֶׁנֶּהְפַּךְ לְאֵשׁ מְבַשֵּׂר וְאוֹמֵר דְּהוּא שַׂר הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁיָּסַד הַפַּיָּט שַׂר הַמַּסֶּרֶת נַעַר נִקְרָא הוּא מְטַטְרוֹן הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא וְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק קַמָּא דִּיבָמוֹת (דַּף טז: וְשָׁם) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי וְלֹא רָאִיתִי פָּסוּק זֶה שַׂר הָעוֹלָם אֲמָרוֹ וְקָשֶׁה מִכָּאן דְּמַשְׁמַע דְּשַׂר הָעוֹלָם הָיָה בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית וְשֶׁמָּא אַגָּדוֹת הֵם שֶׁחֲלוּקוֹת זוֹ עַל זוֹ וּמִי שֶׁסּוֹבֵר דִּמְטַטְרוֹן הוּא שַׂר הָעוֹלָם לֵית לֵיהּ דַּחֲנוֹךְ זֶה מְטַטְרוֹן א"נ מַה שֶּׁקָּרָא הַפַּיָּט לִמְטַטְרוֹן נַעַר לֹא בִּשְׁבִיל הַפָּסוּק שֶׁל נַעַר הָיִיתִי אֶלָּא לְפִי שֶׁכָּתוּב בְּסֵפֶר יוֹסִיפוֹן דְּלִמְטַטְרוֹן יֵשׁ לוֹ שֶׁבַע שֵׁמוֹת וַחֲשִׁיב נַעַר וְגַם מָצִינוּ לְנַעַר שֶׁם מַלְאָךְ הוּא כִּדְכְתִיב (זְכַרְיָה ב) רוּץ אֶל הַנַּעַר הַלָּז: **הִרְכִּיב** שְׁנֵי דְשָׁאִין זֶה עַל גַּב זֶה מַהוּ וְאִם תֹּאמַר מַתְנִיתִין הִיא בְּמַסֶּכֶת כִּלְאַיִם בְּפֶרֶק קַמָּא (מִשְׁנָה ז) אֵין נוֹטְעִין אִילָן בְּאִילָן וְלֹא יָרָק בְּיָרָק וְעוֹד תְּנַן (שָׁם מִשְׁנָה ח) אֵין נוֹתְנִין זֶרַע דְּלַעַת בְּתוֹךְ הַחֶלְמִית מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָרָק בְּיָרָק וי"ל דְּמִבַּעְיָא לֵיהּ בְּחוּצָה לָאָרֶץ דְּשָׁרוּ כִּלְאֵי זְרָעִים וַאֲסִירֵי הַרְכָּבַת הָאִילָן כִּדְאִיתָא בְּסוֹף פֶּרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף לט.) דְּדָרֵשׁ שָׂדְךָ לְמַעוּטֵי כִּלְאֵי זְרָעִים שֶׁבְּחוּצָה לָאָרֶץ וְהַרְכָּבַת הָאִילָן אֲסוּרָה מִדִּכְתִיב (וַיִּקְרָא יט) אֶת [וְגוֹ'] בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאַיִם מַה בְּהֵמָה בְּהַרְבָּעָה אַף שָׂדְךָ בְּהַרְכָּבָה וּמַה בְּהֵמָה בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּצָה לָאָרֶץ אַף שָׂדְךָ בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּצָה לָאָרֶץ וּמִבַּעְיָא לֵיהּ אִי חֲשִׁיבָא לֵיהּ הַרְכָּבַת זְרָעִים כְּהַרְכָּבַת אִילָן מִשּׁוּם דִּכְתִיב בָּהֶן לְמִינֵהוּ אוֹ לֹא אִי נַמִּי אֲפִילּוּ בָּאָרֶץ מִבַּעְיָא לֵיהּ לְר' אוֹשַׁעְיָא דְּאָמַר עַל שֶׁיִּזְרַע חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְחַרְצָן בְּמַפֹּלֶת יָד דִּלְמָא מַתְנִיתִין דְּכִלְאַיִם כְּרַבָּנָן אִי נַמִּי בִּשְׁאָר כִּלְאֵי זְרָעִים וְאַלִּיבָּא דְּרַבָּנָן אַיְירֵי הָכָא דְּאָמַר בְּהַקּוֹמֵץ זוּטָא (מְנָחוֹת דַּף טו:) קַנְבּוֹס וָלוּף אָסְרָה תּוֹרָה שְׁאָר זְרָעִים לָא אִי נַמִּי לִבְנֵי נֹחַ קָמִבַּעְיָא לֵיהּ דְּשָׁרוּ בְּכִלְאֵי זְרָעִים וַאֲסִירֵי בְּהַרְכָּבַת הָאִילָן כִּדְאִיתָא פֶּרֶק אַרְבַּע מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין ס.) וְנָפְקָא לַן מִדִּכְתִיב (שָׁם) אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ חֻקִּים שֶׁחָקַקְתִּי לְךָ כְּבָר בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאַיִם וְהַיְינוּ בְּהַרְכָּבָה דּוּמְיָא דִּבְהֵמָה וְשֶׁחָקַקְתִּי לְךָ כְּבָר הַיְינוּ לִבְנֵי נֹחַ דִּכְתִיב בְּהוּ לְמִינֵהוּ בְּאִילָנוֹת וּבִבְהֵמָה דִּלְמִינֵהוּ אִסּוּר כִּלְאַיִם מַשְׁמַע כִּדְמוֹכַח בְּסוֹף שׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הַפָּרָה (ב"ק נה.) דְּבָעֵי הָתָם הִרְבִּיעַ שְׁנֵי מִינִים שֶׁבַּיָּם מַהוּ מִי גָּמְרֵי לְמִינֵהוּ לְמִינֵהוּ מִיַּבָּשָׁה אוֹ לָא וּמִבַּעְיָא לַן אִי הָוֵי הַרְכָּבַת יָרָק בְּיָרָק כְּמוֹ הַרְכָּבַת אִילָן בְּאִילָן וְהָוֵי בִּכְלַל שָׂדְךָ וְאַע"ג דִּכְתִיב לְמִינֵהוּ אִצְטְרִיךְ אֶת חֻקֹּתַי שֶׁחָקַקְתִּי לְךָ כְּבָר דְּלָא הֲוָה יָדְעִינַן דִּלְמִינֵהוּ אָתָא לֶאֱסוֹר כִּלְאַיִם אִי לָא כְּתִיב חֻקֹּתַי וְאִי לָאו לְמִינֵהוּ מֵאֶת חֻקֹּתַי לְחוּד לָא הֲוָה נָפְקָא לַן דְּהָא חֻקֹּתַי שֶׁחָקַקְתִּי לְךָ כְּבָר בְּמָרָה וְא"ת הָא פָּרֵיךְ הָתָם אֶלָּא מֵעַתָּה וּשְׁמַרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי מַאי חֻקּוֹת שֶׁחָקַקְתִּי לְךָ כְּבָר אִיכָּא וּמַאי קֻשְׁיָא הָא לָא מוֹקְמִינַן הַאי אַבְּנֵי נֹחַ אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאַשְׁכְּחַן נַמִּי דִּכְתִיב לְמִינֵהוּ בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית וְי"ל דְּמ"מ פָּרֵיךְ שַׁפִּיר דְּכִי הֵיכִי דְּהַאי לָא קָאֵי אַבְּנֵי נֹחַ הַאי נַמִּי לָא קָאֵי אַבְּנֵי נֹחַ וּמְשַׁנֵּי דְּהָתָם כְּתִיב חֻקֹּתַי בָּתַר וּשְׁמַרְתֶּם אֲבָל הָכָא כְּתִיב חֻקֹּתַי קֹדֶם תִּשְׁמֹרוּ:

מסורת הש"ס

א שבת כח; קוהלת רבה; עבודה זרה ח.

גליון הש"ס

גמ' אלא צביונם. עיין בפרש"י על התורה בראשית א כ"ה.

תוס' ד"ה הרכיב וכו' מבעיא ליה לר' אושעיא. עיין לקמן פב ע"ב תוס' ד"ה ולאפוקי.

תורה אור השלם

הַמְקָרֶה בַמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו הַשָּׂם־עָבִים רְכוּבוֹ הַמְהַלֵּךְ עַל־כַּנְפֵי־רוּחַ [תהלים קד, ג]

וְתִיטַב לַיהוָה מִשּׁוֹר פָּר מַקְרִן מַפְרִיס [תהלים סט, לב]

וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צְבָאָם [בראשית ב, א]

יְהִי כְבוֹד יְהוָה לְעוֹלָם יִשְׂמַח יְהוָה בְּמַעֲשָׂיו [תהלים קד, לא]

וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֹשֶׂה־פְּרִי אֲשֶׁר זַרְעוֹ־בוֹ לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב [בראשית א, יב]

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ אֲשֶׁר זַרְעוֹ־בוֹ עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן [בראשית א, יא]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' כלאים הל' ה, סמג לאוין ערט, טוש"ע יו"ד סי' רצה סעי' ג:

רבינו גרשום

לניצבות ליה לחמא. כלומר בעינא ליכרה לו כירה:

פוק צבית. כלומר הכן לו הכירה אגודה לימא:

כנושאי. כלומר מכבדי רחבה וזולחאי מזלפין הרחבה הרוח והגשמים:

מסתורית. אטרליול בלעז:

וסתר דוולאי. כלו' עושה בה מלאכתה:

כרסתן ופרסתן. כלומר סימנין של שור כרסו גדול ופרסותיו גדולות:

מאי נפקא מינה למקח וממכר. כלומר מי שמוכר שור לחברו כרסתן ופרסתן איבעי ליה למיהב:

מסייע ליה לריב"ל. כלומר מה דאמר רב יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרנותיו קודמות לפרסותיו מסייע ליה לריב"ל דאמר כל מעשה בראשית בקומתן נבראו כל מה שעתיד להיות לו לאחר זמן נברא עמו וכשנברא בין בהמה בין אדה"ר נברא תחלה [הראש] וכשנברא הראשון היו קרניו בראש ואח"כ נבראו הפרסות:

לצביונם נבראו. כלומר הקב"ה שאל להם רצונכם שאברא אתכם:

לדעתן נבראו. בכלל לדעתן נבראו:

שר העולם אמרו. ממונה על העולם אמרו:

שהן גיבורין בפירות. כלומר ויכולין לצאת מהן כל מיני פירות בעץ אחד אמר הב"ה למינהו:

לְרַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא מַהוּ? כֵּיוָן דְּלָא כְּתַב בְּהוּ "לְמִינֵהוּ" לָא מִיחַיַּיב, אוֹ דִילְמָא כֵּיוָן דְּהִסְכִּים אַיְדַיְהוּ – כְּמַאן דִּכְתִיב בְּהוּ "לְמִינֵהוּ" דָּמְיָא? תֵּיקוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פָּזִי רָמֵי: כְּתִיב "וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים", וּכְתִיב "אֶת הַמָּאוֹר הַגָּדוֹל וְאֶת הַמָּאוֹר הַקָּטֹן". אָמְרָה יָרֵחַ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֶפְשָׁר לִשְׁנֵי מְלָכִים שֶׁיִּשְׁתַּמְּשׁוּ בְּכֶתֶר אֶחָד? אָמַר לָהּ: לְכִי וּמַעֲטִי אֶת עַצְמֵךְ. אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הוֹאִיל וְאָמַרְתִּי לְפָנֶיךָ דָּבָר הָגוּן, אַמְעִיט אֶת עַצְמִי?! אָמַר לָהּ: לְכִי וּמְשׁוֹל בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה. אֲמַרָה לֵיהּ: מַאי רְבוּתֵיהּ? דִּשְׁרָגָא בְּטִיהֲרָא מַאי אַהֲנֵי? אֲמַר לַהּ: זִיל לִימְנוּ בָּךְ יִשְׂרָאֵל יָמִים וְשָׁנִים. אָמְרָה לֵיהּ: יוֹמָא נָמֵי אִי אֶפְשָׁר דְּלָא מָנוּ בֵּיהּ תְּקוּפָתָא, דִּכְתִיב "וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְשָׁנִים". זִיל לִיקְרוּ צַדִּיקֵי בִּשְׁמִיךְ: "יַעֲקֹב הַקָּטָן", "שְׁמוּאֵל הַקָּטָן", "דָּוִד הַקָּטָן". (א)חַזְיַיהּ דְּלָא קָא מִיַּתְבָא דַּעְתַּהּ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הָבִיאוּ כַּפָּרָה עָלַי שֶׁמִּיעַטְתִּי אֶת הַיָּרֵחַ! וְהַיְינוּ דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מָה נִשְׁתַּנָּה שָׂעִיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "לַה'"? אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: שָׂעִיר זֶה יְהֵא כַּפָּרָה עַל שֶׁמִּיעַטְתִּי אֶת הַיָּרֵחַ. (ב)רַב אַסִּי רָמֵי, כְּתִיב: "וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא" (בתלת) [בִּתְלָתָא] בְּשַׁבָּא, וּכְתִיב: "וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָאָרֶץ" בְּמַעֲלֵי שַׁבְּתָא, מְלַמֵּד שֶׁיָּצְאוּ דְּשָׁאִים וְעָמְדוּ עַל פֶּתַח קַרְקַע, עַד שֶׁבָּא אָדָם הָרִאשׁוֹן וּבִקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, וְיָרְדוּ גְּשָׁמִים וְצָמְחוּ, לְלַמֶּדְךָ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים. רַב נַחְמָן בַּר פָּפָּא הֲוָיָא לֵיהּ הָהִיא גִּינְּתָא, שְׁדִי בַּהּ בִּיזְרָנֵי וְלָא צְמַח. בְּעָא רַחֲמֵי, אֲתָא מִיטְרָא וּצְמַח. אֲמַר: הַיְינוּ דְּרַב אַסִּי. (א)אָמַר רַב חָנָן בַּר רָבָא: "הַשְּׁסוּעָה" בְּרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ הִיא, שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁנֵי גַּבִּין וּשְׁנֵי שִׁדְרָאוֹת. וְכִי מֹשֶׁה רַבֵּינוּ קְנִיגִי הָיָה אוֹ בַּלִּיסְטְרִי הָיָה? מִכָּאן תְּשׁוּבָה לָאוֹמֵר אֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם. (ג)אֲמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא לְרַב תַּחְלִיפָא בַּר אֲבִינָא: זִיל כְּתוֹב "קְנִיגִי וּבַלִּיסְטְרִי" בְּאַגַּדְתָּךְ, וּפָרְשַׁהּ. "וְאֶת חֲמֵשֶׁת סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים הָעַזָּתִי וְהָאַשְׁדּוֹדִי הָאֶשְׁקְלוֹנִי הַגִּתִּי וְהָעֶקְרוֹנִי וְהָעַוִּים", אָמַר חַמְשָׁה וְחָשֵׁיב שִׁיתָּא! אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: אֲרוּנְקֵי שֶׁלָּהֶן חֲמִשָּׁה. אֲמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא לְרַב תַּחְלִיפָא בַּר אֲבִינָא: כְּתוֹב "אֲרוּנְקֵי" בְּאַגַּדְתָּךְ וּפָרְשַׁהּ. וּפְלִיגָא דְּרַב, דְּאָמַר רַב: עַוִּים מִתֵּימָן בָּאוּ. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: עַוִּים מִתֵּימָן בָּאוּ, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָן עַוִּים? שֶׁעִיוְּתוּ אֶת מְקוֹמָן. דָּבָר אַחֵר: עַוִּים, שֶׁאִיוּוּ לֶאֱלֹהוּת הַרְבֵּה. דָּבָר אַחֵר: עַוִּים, שֶׁכָּל הָרוֹאֶה אוֹתָם אוֹחַזְתּוֹ עֲוִית. אָמַר רַב יוֹסֵף: וְאִית לְהוּ שִׁיתְסְרֵי דָּרֵי שִׁינֵּי לְכָל חַד וְחַד. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: הַרְבֵּה מִקְרָאוֹת שֶׁרְאוּיִין לִשְׂרוֹף כְּסִפְרֵי מִינִין, וְהֵן הֵן גּוּפֵי תוֹרָה. "וְהָעַוִּים הַיֹּשְׁבִים בַּחֲצֵרִים עַד עַזָּה" – מַאי נָפְקָא לַן מִינַּהּ? מִדְּאַשְׁבְּעֵיהּ אֲבִימֶלֶךְ לְאַבְרָהָם "אִם תִּשְׁקֹר לִי וּלְנִינִי וּלְנֶכְדִּי", אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לֵיתוֹ כַּפְתּוֹרִים לִיפְּקוּ מֵעַוִּים, דְּהַיְינוּ פְּלִשְׁתִּים, וְלֵיתוֹ יִשְׂרָאֵל לִיפְּקוּ מִכַּפְתּוֹרִים. כְּיוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר: "כִּי חֶשְׁבּוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הִוא וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב וְגוֹ'". מַאי נָפְקָא מִינַּהּ? דַּאֲמַר לְהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: "אַל תָּצַר אֶת מוֹאָב". אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לֵיתֵי סִיחוֹן לִיפּוֹק מִמּוֹאָב, וְלֵיתוֹ יִשְׂרָאֵל וְלִיפְּקוּ מִסִּיחוֹן. וְהַיְינוּ דְּאָמַר רַב פָּפָּא: עַמּוֹן וּמוֹאָב טִיהֲרוּ בְּסִיחוֹן. "צִידֹנִים יִקְרְאוּ לְחֶרְמוֹן שִׂרְיֹן", תָּנָא: שְׂנִיר וְשִׂרְיוֹן מֵהָרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מְלַמֵּד שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאוּמּוֹת הָעוֹלָם הָלַךְ וּבָנָה לוֹ כְּרַךְ גָּדוֹל לְעַצְמוֹ, וְהֶעֱלָה לוֹ עַל שֵׁם הָרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לְלַמֶּדְךָ שֶׁאֲפִילּוּ הָרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חֲבִיבִין עַל אוּמּוֹת הָעוֹלָם. כַּיּוֹצֵא בּוֹ: "וְאֶת הָעָם הֶעֱבִיר אֹתוֹ לֶעָרִים", מַאי נָפְקָא מִינַּהּ? דְּלָא לִיקְרוֹ לְאֶחָיו גָּלְוָותָא. סִימָנֵי הָעוֹף לֹא נֶאֱמְרוּ, וְלָא? וְהָתַנְיָא: "נֶשֶׁר",
מָה

אָמְרָה יָרֵחַ בִּלְשׁוֹן תּוֹרָה לְשׁוֹן זָכָר הוּא דִּכְתִיב (יְהוֹשֻׁעַ י פי"ג) וְיָרֵחַ עָמַד: **וְכִי מֹשֶׁה** קְנִיגִי הָיָה אוֹ בַּלִּיסְטְרִי הָיָה שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ לְהַכִּיר הַשְּׁסוּעָה וא"ת וְהָא אָמְרִינַן בְּהַמַּפֶּלֶת (נִדָּה כד.) דִּשְׁסוּעָה בָּאָה מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה וְלֵיכָּא מַאן דִּפְלִיג וְאִם כֵּן יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁבְּהֵמָה טְהוֹרָה הָיָה לוֹ לְמֹשֶׁה וְיָלְדָה לוֹ שְׁסוּעָה וְלֹא אִצְטְרִיךְ לְמֶהֱוֵי קְנִיגִי וי"ל דְּשֶׁמָּא שְׁסוּעָה אֵינָהּ בָּאָה אֶלָּא מִבְּהֵמָה שֶׁאֵינָהּ מְצוּיָה בֵּינֵינוּ: **עַוִּים** מִתֵּימָן בָּאוּ כו' ב' מִקְרָאוֹת הֵם בְּסֵפֶר יְהוֹשֻׁעַ (יג) וְהָכִי כְּתִיב חֲמֵשֶׁת סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים הָעַזָּתִי וְהָאַשְׁדּוֹדִי הָאֶשְׁקְלוֹנִי הַגִּתִּי וְהָעֶקְרוֹנִי וְהָעַוִּים וַהֲדַר כְּתִיב מִתֵּימָן כָּל אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וּמְעָרָה אֲשֶׁר לַצִּידוֹנִים עַד אֲפֵקָה עַד גְּבוּל הָאֱמֹרִי וְהַשְׁתָּא מְפָרֵשׁ רַב וְהָעַוִּים דִּכְתִיב בְּסוֹף קְרָא קַמָּא קָאֵי אַתֵּימָן דִּבְרֹאשׁ קְרָא דְּבַתְרֵיהּ:

לר' חֲנִינָא בַּר פָּפָּא דְּאָמַר מִדַּעְתָּן יָצְאוּ דְשָׁאִים לְמִינֵיהֶם וְלֹא נִצְטַוּוּ עַל כָּךְ: מַהוּ לְהַרְכִּיב זֶה בָּזֶה: אַיְדַיְהוּ הקב"ה הִסְכִּים עַל יָדָם: **כְּתִיב הַגְּדוֹלִים** דְּמַשְׁמַע שְׁנֵיהֶם גְּדוֹלִים וּכְתִיב הַקָּטָן: **לְךָ וּמְשׁוֹל בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה** נְחָמָה הִיא: **שְׁרָגָא בְּטִיהֲרָא** נֵר בַּצָּהֳרַיִם אֵינוֹ מֵאִיר: **יוֹמָא** חַמָּה: **תְּקוּפוֹת** נִמְנִין לַחַמָּה וְעַל הַתְּקוּפָה מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף יח:): **יַעֲקֹב הַקָּטָן** מִי יָקוּם יַעֲקֹב כִּי קָטֹן הוּא (עָמוֹס ז): **דָּוִד הַקָּטָן** מִקְרָא הוּא בִּשְׁמוּאֵל (א יז): **בְּכוּלְּהוּ רְגָלִים** כְּתִיב (בַּמִּדְבָּר כח) וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד וְלָא כְּתִיב בְּהוּ לַה': **טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ** עֲדַיִן לֹא הָיָה בָּאָרֶץ: **וְעָמְדוּ עַל פֶּתַח קַרְקַע** מִתְאַוִּים לְמֵי גְשָׁמִים כִּדְכְתִיב (בְּרֵאשִׁית ב) כִּי לֹא הִמְטִיר עַד שֶׁנִּבְרָא אָדָם בַּשִּׁשִּׁי: **בִּיזְרָנֵי** זְרָעִים: **הַיְינוּ דְּרַב אַסִּי** שֶׁהַקָּדוֹשׁ ב"ה מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים: **שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁנֵי** גַּבִּין וּלְכָךְ נִקְרֵאת שְׁסוּעָה תְּאוֹמָה: **וְכִי מֹשֶׁה** רַבֵּנוּ קְנִיגִי הָיָה צַד חַיּוֹת בִּקְנִיגוֹן: **אוֹ בַּלִּיסְטְרִי** מוֹרֶה בְּקֶשֶׁת לְחַיּוֹת וּבְלַעַ"ז בליסטלי"ר. וּמִנַּיִן הָיָה בָּקִי בְּחַיּוֹת הַלָּלוּ שֶׁאֵין אָדָם בָּקִי בָּהֶם: **כְּתוֹב קְנִיגִי וּבַלִּיסְטְרִי** אַגָּדָה זֶה כָּתוּב שֶׁיֵּשׁ בָּהּ תֵּבוֹת יָפִין וּלְשׁוֹן נַחַת: **וּפָרְשַׁהּ** מַאי קְנִיגִי וּבַלִּיסְטְרִי בְּאַגַּדְתִּיךְ. וּמִשּׁוּם דִּנְקַט כָּתוּב בְּאַגַּדְתִּיךְ נְקַט נָמֵי לְהַאי קְרָא דְּסַרְנֵי פְלִשְׁתִּים: **אֲרוּנְקֵי שֶׁלָּהֶם** חֲשׁוּבִים שֶׁלָּהֶם ה': **מִתֵּימָן** בֶּן אֱלִיפַז בֶּן עֵשָׂו בָּאוּ וְאָווּ לֵאלֹהֵי פְלִשְׁתִּים וְיָצְאוּ מִמְּקוֹמָם וּבָאוּ לָגוּר בֵּינֵיהֶם וּלְהָכִי לֹא חָשֵׁיב שִׁשָּׁה סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים: **שֶׁעִוּוּ** אֶת מְקוֹמָן יָצְאוּ מִשָּׁם וְנִתְעַוֵּת שֶׁחָרַב: **עֲוִית** רֶתֶת וְחַלְחָלָה בְּלַעַ"ז קרנפ"א: **שִׁיתְסַר דָּרֵי** שְׁנֵי שׁוּרוֹת שֶׁל שִׁנַּיִם: **הַרְבֵּה מִקְרָאוֹת** יֵשׁ שֶׁדּוֹמֶה לְקוֹרְאֵיהֶן שֶׁהֵן רְאוּיִן לִשָּׂרֵף שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לְכוֹתְבָם שֶׁאֵין לָהֶם צֹרֶךְ בַּתּוֹרָה וּגְנַאי הוּא לְחַבְּרָן עִם הַקְּדֻשָּׁה: **וְהֵן הֵן גּוּפֵי תּוֹרָה** טְעָמִים גְּדוֹלִים תְּלוּיִין בָּהֶם. וְהַשְׁתָּא קָא חָשֵׁיב וְאָזֵל לְהוּ עַל סוֹף שְׁמַעְתָּא: **חֲצֵרִים עַל עַזָּה** אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: **מַאי נָפְקָא לַן** מִינַּהּ אִי לָאו מְקוֹמָן שֶׁל אֵלּוּ הָיָה אֶלָּא מְקוֹם אֲחֵרִים וְאֵלּוּ גֵּרְשׁוּם: **וּלְנִינִי וּלְנֶכְדִּי** וַעֲדַיִן לֹא עָבְרוּ הַדּוֹרוֹת: **כַּפְתּוֹרִים** לָאו מִפְּלִשְׁתִּים נִינְהוּ: **לֵיתוֹ וְלִפְקוּ** אַרְעָא מִפְּלִשְׁתִּים וְלֵיתוֹ יִשְׂרָאֵל וְלִפְקוּ מִינַּיְהוּ. וְקָסָבַר רֵישׁ לָקִישׁ עַוִּים מִפְּלִשְׁתִּים הָיוּ וּלְמַאן דְּאָמַר מִתֵּימָן הָיוּ לְהַךְ מִלְּתָא נָמֵי אִצְטְרִיךְ מִשּׁוּם לְאַזְהֲרִינְהוּ שֶׁלֹּא לְהִתְגָּרוֹת בִּבְנֵי עֵשָׂו אֲמַר רַחֲמָנָא לֵיתוֹ כַּפְתּוֹרִים וְלִפְקוּ מֵעַוִּים וְנֵיתוֹ יִשְׂרָאֵל וְנִפְקוּ מִינַּיְהוּ. וּשְׁאָר מִקְרָאוֹת הַדּוֹמִין לָזֶה בְּאֵלֶּה הַדְּבָרִים כְּגוֹן וּבְשֵׂעִיר יָשְׁבוּ הַחֹרִים וּבְמוֹאָבִים וּבְעַמּוֹנִים כְּתִיב רְפָאִים יָשְׁבוּ בָהּ כּוּלְּהוּ טַעְמָא אִית בְּהוּ דִּבְכוּלְּהוּ כְּתִיב אֶרֶץ רְפָאִים תֵּחָשֵׁב לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בֵּין הַבְּתָרִים לְזַרְעֲךָ נָתַתִּי וְגוֹ' וְקָחָשֵׁיב וְאֶת הָרְפָאִים וּכְשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם וְעָבְרוּ דֶּרֶךְ הַר שֵׂעִיר וְעַמּוֹן וּמוֹאָב שֶׁנִּקְרְאוּ כְּבָר אֶרֶץ רְפָאִים הָיָה עוֹלֶה עַל דַּעְתָּם לְהִתְגָּרוֹת בָּהֶם כִּסְבוּרִים זוֹ הִיא שֶׁנִּתְּנָה לְאַבְרָהָם וּמְנָעָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר לָהֶם אֶרֶץ רְפָאִים וַדַּאי נֶחְשֶׁבֶת שֶׁהָרְפָאִים יָשְׁבוּ בָהּ מִקֶּדֶם אֲבָל לֹא זוֹ הִיא שֶׁנָּתַתִּי לְאַבְרָהָם אֶלָּא לְאֵלּוּ נְתַתִּיהָ שֶׁגֵּרְשׁוּם מִשָּׁם וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתֵּיהֶם בִּשְׂכַר אַבְרָהָם שֶׁיָּצְאוּ בְּנֵי עֵשָׂו הֵימֶנּוּ וְלוֹט הָיָה קָרוֹב לְאַבְרָהָם וּכְשֶׁהִגִּיעוּ לְחֶבֶל אַרְגּוֹב כְּתִיב (דְּבָרִים ג) הַהוּא יִקָּרֵא אֶרֶץ רְפָאִים זוֹ הִיא שֶׁנָּתַתִּי לַאֲבוֹתֵיכֶם: **וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב** לָמָּה לוֹ לְאַשְׁמוֹעִינַן אֶלָּא מִשּׁוּם דִּכְתִיב אַל תָּצַר אֶת מוֹאָב וְגוֹ': **וְהַיְינוּ דְּאָמַר רַב פָּפָּא** בְּמַסֶּכֶת גִּטִּין (דַּף לח.): **עַמּוֹן וּמוֹאָב טָהֲרוּ בְּסִיחוֹן** ע"י סִיחוֹן טָהֲרוּ אַרְצָם לְיִשְׂרָאֵל בְּמוֹאָב כְּתִיב (בַּמִּדְבָּר כא) וְהוּא נִלְחַם וְגוֹ' וּבְעַמּוֹן מְפֹרָשׁ בְּנַחֲלַת בְּנֵי גָד בְּסֵפֶר יְהוֹשֻׁעַ (יג) וַיְהִי לָהֶם הַגְּבוּל יַעְזֵר וְכָל אֶרֶץ הַגִּלְעָד וַחֲצִי אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן וְקָא חָשֵׁיב וְאָזֵל וּכְתִיב בְּסֵיפֵיהּ יֶתֶר מַמְלְכוּת סִיחוֹן אַלְמָא סִיחוֹן כָּבַשׁ לְאֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן וְעוֹד מָצִינוּ בְּמֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן שֶׁאָמַר לְמַלְאֲכֵי יִפְתָּח כִּי לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת אַרְצִי מֵאַרְנוֹן וְעַל הַיַּבֹּק אַלְמָא אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן הוּא וְהֵם מִסִּיחוֹן כְּבָשׁוּהָ דִּכְתִיב בּוֹ וַיִּרְשׁוּ אֶת אַרְצוֹ מֵאַרְנוֹן וְעַד הַיַּבֹּק אֲבָל מֵהַנִּשְׁאָר בְּיָדָם לֹא לָקְחוּ כְּלוּם: **צִידוֹנִים יִקְרְאוּ** וְגוֹ' ל"ל: **תָּנָא שְׂנִיר וְשִׂרְיוֹן הָרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל** הֵן וְחֶרְמוֹן קָרוֹב לַצִּידוֹנִים וְלָאֱמוֹרִי וּבָנוּ עָלָיו כְּרַכִּים זֶה קָרָא לוֹ שִׂרְיוֹן וְזֶה קָרָא לוֹ שְׂנִיר: **הֶעֱבִיר אוֹתוֹ לֶעָרִים** מַאי אַשְׁמוֹעִינַן: **כִּי הֵיכִי דְּלָא נִקְרוֹ** מִצְרַיִם לְאֶחָיו לְאַחַר זְמַן גּוֹלִים בְּנֵי גּוֹלִים לְכָךְ הֶגְלָם:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ו, טוש"ע יו"ד סי' יג סעי' ו:

רבינו גרשום

וכתיב וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ במעלי שבתא. כלומר ששינו ועשב עדיין לא היה בארץ:

ביזרני. זרעים:

קניגי או בלסטרי היה. צייד או רובה קשת:

מכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים. כלומר שמשה לא היה לא קניגי ולא בלסטרי וידע שם של אותה בריה ברוח הקדש:

זיל כתוב קניגי באגדתיך. כלומר טעם דרב חנן בר רבא ופרשה:

פתח חמשה וחשיב שיתא. כלומר עוים הם הששי:

א"ר יוחנן ארונקי שלהם חמשה. חשובים הששי אינם חשובים. העוים היושבים כו' וירשום וישבו תחתם כלומ' כפתורים הורישום וישבו תחתם הא למלת שאומה שעלה כן:

ופליגא דרב דאמר רב עוים מתימן באו. והם הורישו כפתורי' ממקומן:

א) נראה לנ"ל ופי' לקרא הכי וכו'. ורלי שקרא הכי וירשום וישבו תחתם עוים הורישו לכפתורים וישבו תחתם:

אוחזתו עוית. חולי (בסיפרי מירם. מין הוא ושמו מירם):

לעוים היינו פלשתים. כלומר למנינו לפלשתים היו יושבים בעזה שכן מנינו ששמשון שנאמר וילך שמשון עזתה ויאהב אשה בנחל שורק:

עמון ומואב טיהרו בסיחון. כלומר מעיקרא כשהיה המלכות ביד בני עמון ומואב היה אסור לישראל לגור עליהם כלבד טומאה דכתי' אל תצר את מואב וכתיב בקרבת מול בני עמון אל תגרם כיון דאפיקו סיחון מיניהו מיד נטהרו בסיחון שהיה מותרין לישראל כלבד טהרה:

כיוצא בו ואת העם העביר אותו לערים. כלומר אמרנו לעיל הרבה מקראות יש שהן לומין שראוין לשרוף כו'. והפסוק הזה לומר כמה שלום צריך לכתוב יש עריכות גדול לכתוב:

דלא ליקרו ליה לאחוה גלותא כני גלותא. (כלומר)

מסורת הש"ס

א שבועות ט.
ב רש"י על בראשית
ג אוצר מדרשים אגדתא ב

תורה אור השלם

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת־הַמָּאוֹר הַגָּדֹל לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת־הַמָּאוֹר הַקָּטֹן לְמֶמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים [בראשית א, טז]

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלָּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְשָׁנִים [בראשית א, יד]

וְדָוִד הוּא הַקָּטָן וּשְׁלֹשָׁה הַגְּדֹלִים הָלְכוּ אַחֲרֵי שָׁאוּל [שמואל א יז, יד]

וְהָיָה אִם־כִּלָּה לֶאֱכוֹל אֶת־עֵשֶׂב הָאָרֶץ וָאֹמַר אֲדֹנָי יֱהֹוִה סְלַח־נָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב כִּי קָטֹן הוּא [עמוס ז, ב]

וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַיהוָה עַל־עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ [במדבר כח, טו]

וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֹשֶׂה־פְּרִי אֲשֶׁר זַרְעוֹ־בוֹ לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב [בראשית א, יב]

וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָאָרֶץ וְכָל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִצְמָח כִּי לֹא הִמְטִיר יְהוָה אֱלֹהִים עַל־הָאָרֶץ וְאָדָם אַיִן לַעֲבֹד אֶת־הָאֲדָמָה [בראשית ב, ה]

אַךְ אֶת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִיסֵי הַפַּרְסָה הַשְּׁסוּעָה אֶת־הַגָּמָל וְאֶת־הָאַרְנֶבֶת וְאֶת־הַשָּׁפָן כִּי־מַעֲלֵה גֵרָה הֵמָּה וּפַרְסָה לֹא הִפְרִיסוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם [דברים יד, ז]

מִן־הַשִּׁיחוֹר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מִצְרַיִם וְעַד גְּבוּל עֶקְרוֹן צָפוֹנָה לַכְּנַעֲנִי תֵּחָשֵׁב חֲמֵשֶׁת סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים הָעַזָּתִי וְהָאַשְׁדּוֹדִי הָאֶשְׁקְלוֹנִי הַגִּתִּי וְהָעֶקְרוֹנִי וְהָעַוִּים [יהושע יג, ג]

וְהָעַוִּים הַיֹּשְׁבִים בַּחֲצֵרִים עַד־עַזָּה כַּפְתֹּרִים הַיֹּצְאִים מִכַּפְתֹּר הִשְׁמִידֻם וַיֵּשְׁבוּ תַחְתָּם [דברים ב, כג]

וְעַתָּה הִשָּׁבְעָה לִּי בֵאלֹהִים הֵנָּה אִם־תִּשְׁקֹר לִי וּלְנִינִי וּלְנֶכְדִּי כַּחֶסֶד אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי עִמְּךָ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעִם־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־גַּרְתָּה בָּהּ [בראשית כא, כג]

כִּי חֶשְׁבּוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הִוא וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת־כָּל־אַרְצוֹ מִיָּדוֹ עַד־אַרְנֹן [במדבר כא, כו]

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אַל־תָּצַר אֶת־מוֹאָב וְאַל־תִּתְגָּר בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא־אֶתֵּן לְךָ מֵאַרְצוֹ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי־לוֹט נָתַתִּי אֶת־עָר יְרֻשָּׁה [דברים ב, ט]

צִידֹנִים יִקְרְאוּ לְחֶרְמוֹן שִׂרְיֹן וְהָאֱמֹרִי יִקְרְאוּ־לוֹ שְׂנִיר [דברים ג, ט]

וְאֶת־הָעָם הֶעֱבִיר אֹתוֹ לֶעָרִים מִקְצֵה גְבוּל־מִצְרַיִם וְעַד־קָצֵהוּ [בראשית מז, כא]

וְאֶת־אֵלֶּה תְּשַׁקְּצוּ מִן־הָעוֹף לֹא יֵאָכְלוּ שֶׁקֶץ הֵם אֶת־הַנֶּשֶׁר וְאֶת־הַפֶּרֶס וְאֵת הָעָזְנִיָּה [ויקרא יא, יג]

(א) מָה נֶשֶׁר מְיוּחָד שֶׁאֵין לוֹ אֶצְבַּע יְתֵרָה וְזֶפֶק וְאֵין קוּרְקְבָנוֹ נִקְלָף וְדוֹרֵס וְאוֹכֵל – טָמֵא, אַף כָּל כַּיּוֹצֵא בּוֹ – טָמֵא. תּוֹרִין שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אֶצְבַּע יְתֵרָה וְזֶפֶק וְקוּרְקְבָנָן נִקְלָף וְאֵין דּוֹרְסִין וְאוֹכְלִין – טְהוֹרִין, אַף כָּל כַּיּוֹצֵא בָּהֶן – טְהוֹרִין. אָמַר אַבָּיֵי: לֹא נֶאֱמַר פֵּירוּשָׁן מִדִּבְרֵי תוֹרָה אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: עוֹף הַבָּא בְּסִימָן אֶחָד טָהוֹר, לְפִי שֶׁאֵין דּוֹמֶה לְנֶשֶׁר. נֶשֶׁר דְּלֵית לֵיהּ כְּלָל – הוּא דְּלָא תֵּיכוּל, הָא אִיכָּא דְּאִית לֵיהּ חַד – תֵּיכוּל. וְלֵילַף מִתּוֹרִין: מָה תּוֹרִין דְּאִיכָּא כּוּלְּהוּ אַרְבְּעָה, אַף הָכָא נָמֵי עַד דְּאִיכָּא כּוּלְּהוּ אַרְבְּעָה? אִם כֵּן, שְׁאָר עוֹפוֹת טְמֵאִין דִּכְתַב רַחֲמָנָא לְמָה לִי? וְנֵילַף מִינַּיְיהוּ: מָה הָתָם תְּלָתָא וְלָא אָכְלִינַן, אַף כֹּל תְּלָתָא וְלָא נֵיכוּל, וְכֹל שֶׁכֵּן תְּרֵי וְחַד? אִם כֵּן, עוֹרֵב, דִּכְתַב רַחֲמָנָא, לְמָה לִי? הַשְׁתָּא דְּאִית לֵיהּ תְּלָתָא לָא אָכְלִינַן, דְּאִית לֵיהּ תְּרֵי מִיבַּעְיָא?

וְלֵילַף

נֶשֶׁר הָזְכַּר בִּטְמֵאִים וְדָנִין בִּנְיַן אָב הֵימֶנּוּ דְּמָה נֶשֶׁר מְיוּחָד דְּאֵין לוֹ אֶחָד מִכָּל הַסִּימָנִין הַלָּלוּ וְטָמֵא אַף כֹּל שֶׁאֵין לוֹ אֶחָד מִכָּל הַסִּימָנִין הַלָּלוּ מִין נֶשֶׁר הוּא וְטָמֵא אֲבָל עוֹף שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַחַד מִכָּל אֵלּוּ טָהוֹר וְכָל שֶׁכֵּן שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה אוֹ כּוּלָּם חוּץ מֵעוֹפוֹת הַמְפוֹרָשִׁים בַּפָּרָשָׁה שֶׁגְּזֵירַת הַכָּתוּב הוּא שֶׁאע"פ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן סִימָן טָהֳרָה כִּדְאָמַר לְקַמָּן טְמֵאִים וְהַאי אַף לָא מְרַבֵּי אֶלָּא מִין נֶשֶׁר דְּאֵין עוֹף טָמֵא בָּעוֹלָם אֶלָּא כ"ד הָאֲמוּרִין כָּאן וּכְדְתַנְיָא לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף סג:) לְפִיכָךְ מָנָה הַכָּתוּב בִּטְמֵאִים וּדְהָנָךְ כ"ד אָמְרִינַן דְּאִית בְּהוּ בְּכוּלְּהוּ סִימָנֵי טָהֳרָה חוּץ מִן הַנֶּשֶׁר: **תּוֹרִים** מָנָה הַכָּתוּב לְטָהֳרָה וּמֵהֶן אַתָּה דָּן בִּנְיַן אָב לְכֵן. וְאע"ג דְּקַשְׁיָא סֵיפָא לְרֵישָׁא דְּרֵישָׁא מַכְשַׁר אֲפִילּוּ בְּאַחַד סִימָן וְסֵיפָא לָא מַכְשַׁר עַד דְּאִיכָּא כּוּלְּהוּ רֵישָׁא דַּוְקָא וְסֵיפָא לְקַמָּן מְפָרֵשׁ לָהּ: **פֵּירוּשָׁן** לֹא נִתְפָּרְשׁוּ הַסִּימָנִין מַמָּשׁ בַּתּוֹרָה אֶלָּא מִדְּמָנָה תּוֹרִין בִּטְהוֹרִין וְהָנֵי אִיתַנְהוּ בְּהוּ וּמָנָה נֶשֶׁר בִּטְמֵאִין וּבְאַרְבָּעָה סִימָנִין הַלָּלוּ הֵן חֲלוּקִין ש"מ הֵן הֵן סִימָנֵי טָהֳרָה: **עוֹף הַבָּא** לְפָנֵינוּ בְּסִימָן אֶחָד שֶׁל טָהֳרָה טָהוֹר וְכָל שֶׁכֵּן אִם בָּא בִּשְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה וּבִלְבַד שֶׁיַּכִּיר בּוֹ שֶׁאֵינוֹ מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה הַכְּתוּבִים: **אִם כֵּן** דְּמִתּוֹרִין יָלְפִינַן: **שְׁאָר עוֹפוֹת טְמֵאִין לָמָּה לִי** דְּכַתְבִינְהוּ וְהָא לֵית חַד בְּהוּ דְּלֶהֱווּ בֵּהּ כּוּלְּהוּ אַרְבָּעָה סִימָנִים דְּהָכִי אָמְרִינַן לְקַמָּן דִּבְעֶשְׂרִים מִנַּיְהוּ אִיכָּא ג' סִימָנִים וּבְעוֹרֵב תְּרֵין וּבְפֶרֶס וּבְעָזְנִיָּה חַד חַד: ה"ג וְנֵילַף מִנַּיְהוּ מָה הָתָם תְּלָתָא וְלָא אָכְלִינַן אַף כֹּל תְּלָתָא וְלָא נֵיכוֹל וכ"ש תְּרֵי וְחַד: **א"כ** דַּאֲפִילּוּ בִּתְלָתָא נָפְקָא לָן מֵעוֹפוֹת הַמְפוֹרָשִׁין דְּלָא מִתַּכְשַׁר לָמָּה לִי לְמִכְתַּב עוֹרֵב דְּלֵית לֵיהּ אֶלָּא תְּרֵי:

מַה נֶּשֶׁר מְיֻחָד כו' אַף כָּל כַּיּוֹצֵא בּוֹ טָמֵא פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י דְּהַאי אַף כֹּל לָא מְרַבֵּינַן אֶלָּא מִין נֶשֶׁר שֶׁאֵין עוֹף טָמֵא בָּעוֹלָם אֶלָּא כ"ד הָאֲמוּרִין בַּתּוֹרָה כִּדְקָתָנֵי לְקַמָּן (חֻלִּין סג:) לְפִיכָךְ מָנָה הַכָּתוּב בַּטְּמֵאִין וְהָנָךְ כ"ד הָאֲמוּרִין דְּאִיכָּא בְּכוּלְּהוּ סִימַן טָהֳרָה חוּץ מִן הַנֶּשֶׁר וְאֵין זֶה רְאָיָה דְּדִלְמָא ה"ק לְפִיכָךְ מָנָה הַכָּתוּב בַּטְּמֵאִים מִשּׁוּם דְּעַל יְדֵי כ"ד אֵלּוּ וְסִימָנֵיהֶן נוּכַל לְהַכִּיר כָּל הַטָּמֵא שֶׁבָּעוֹלָם אֲבָל אִם הָיָה בָּא לִמְנוֹת בַּטְּהוֹרִים הָיָה צָרִיךְ לִמְנוֹת יוֹתֵר וְכֵן כִּי קָאָמַר וּלְעוֹפוֹת אֵין מִסְפָּר וּפָרִיךְ עוֹפוֹת טְמֵאִין כ"ד נִינְהוּ אֶלָּא לְעוֹפוֹת טְהוֹרִין אֵין מִסְפָּר הָתָם בָּעֵי לְמֵימַר אֵין מִסְפָּר שֶׁנּוּכַל לְהַכִּיר עַל יְדֵיהֶם כָּל הָאֲחֵרִים וּמְשַׁנֵּי דְּאֵין מִסְפָּר לַטְּהוֹרִים קָאָמַר וְשַׁפִּיר קָא מַרְבֶּה הָכָא אֲפִילּוּ שְׁאָר מִינִין שֶׁאֵינָן מִין נֶשֶׁר: **כָּל** עוֹף הַדּוֹרֵס טָמֵא וא"ת וְהֵיכִי קִים לְהוּ לְרַבָּנַן הַךְ מִלְּתָא וְכִי קְנִיגֵי אוֹ בַּלִּיסְטְרֵי הָיוּ שֶׁבָּדְקוּ כָּל הָעוֹפוֹת טְהוֹרִים וְאֵין שׁוּם עוֹף טָהוֹר דּוֹרֵס הָא אָמַר לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף סג:) דִּלְעוֹפוֹת טְהוֹרִים אֵין מִסְפָּר וְאִי הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי הוּא א"כ ל"ל דִּכְתַב רַחֲמָנָא פֶּרֶס וְעָזְנִיָּה תַּרְוַיְהוּ לָא לִכְתּוֹב אוֹתוֹ שֶׁדּוֹרֵס דְּמִמֵּילָא נַפְקָא חַד מִנַּיְהוּ דּוֹרֵס שֶׁאֵין בְּכָל אֶחָד אֶלָּא חַד סִימָן שֶׁל טָהֳרָה וְאוֹתוֹ שֶׁבָּזֶה אֵינוֹ בָּזֶה כִּדְמוּכָח בַּגְּמָרָא וְי"ל דְּשֶׁמָּא קַבָּלָה הָיְתָה מִימוֹת נֹחַ שֶׁהִקְרִיב מִכָּל עוֹף טָהוֹר וּבָדַק אֶת כּוּלָּם וּמָסַר לְדוֹרוֹת שֶׁאֵין עוֹף טָהוֹר דּוֹרֵס אֲבָל בִּשְׁסוּעָה לֹא שַׁיָּךְ לְמֵימַר הָכִי דְּאֵין זֶה מִין בִּפְנֵי עַצְמוֹ אֶלָּא וְלַד בְּהֵמָה כִּדְאִיתָא בְּהַמַּפֶּלֶת (נִדָּה דַּף כד.): **הַדּוֹרֵס** פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס שֶׁאוֹחֵז בְּצִפָּרְנָיו וּמַגְבִּיהַּ מִן הַקַּרְקַע מַה שֶּׁאוֹכֵל וְקָשֶׁה לר"ת דְּהָא אֲפִילּוּ תַּרְנְגֹלֶת עוֹשָׂה כֵּן וּמְפָרֵשׁ ר"ת דּוֹרֵס וְאוֹכֵל מֵחַיִּים וְאֵינוֹ מַמְתִּין לָהּ עַד שֶׁתָּמוּת כִּי הַהִיא דְּפֶרֶק אֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים מט:) הַמַּשִּׂיא אֶת בִּתּוֹ לע"ה כְּאִלּוּ כּוֹפְתָהּ לִפְנֵי אֲרִי מָה אֲרִי דּוֹרֵס וְאוֹכֵל וְאֵינוֹ מַמְתִּין עַד שֶׁתָּמוּת אַף ע"ה מַכֶּה וּבוֹעֵל וְאֵינוֹ מַמְתִּין עַד שֶׁתִּתְפַּיֵּס וְכֵן בְּסוֹף פ"ק דב"ק (דַּף טז:) אֲרִי בר"ה דָּרַס וְאָכַל פָּטוּר פֵּרוּשׁ מֵחַיִּים דְּהַיְנוּ אוֹרְחֵיהּ וְהָוֵי שֵׁן טָרַף וְאָכַל חַיָּב פֵּרוּשׁ לְאַחַר מִיתָה דְּלָאו הַיְנוּ אוֹרְחֵיהּ וְהָוֵי לֵיהּ קֶרֶן וּפָרִיךְ וְהָא כְּתִיב אֲרִי טוֹרֵף בְּדֵי גּוֹרוֹתָיו וּמְשַׁנֵּי בִּשְׁבִיל גּוֹרוֹתָיו שֶׁהֵן קְטַנִּים דַּרְכּוֹ לְהָמִית וּמְחַנֵּק לְלִבְאוֹתָיו בִּשְׁבִיל לִבְאוֹתָיו: **כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶצְבַּע יְתֵרָה וְזֶפֶק וְקֻרְקְבָנוֹ נִקְלָף טָהוֹר** בַּגְּמָרָא קָתָנֵי בַּבָּרַיְיתָא ר"ג אוֹמֵר כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶצְבַּע יְתֵרָה וְזֶפֶק וְקֻרְקְבָנוֹ נִקְלָף בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא טָהוֹר וּפֵי' שָׁם בַּקּוּנְטְרֵס דְּאַרֵישָׁא סָמִיךְ דְּקָתָנֵי כָּל עוֹף הַדּוֹרֵס טָמֵא וְאִם אֵינוֹ דּוֹרֵס טָהוֹר וַאֲתָא לְמֵימַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְאִם אֵינוֹ דּוֹרֵס וְיֵשׁ לוֹ עוֹד שְׁלֹשָׁה סִימָנִין בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא טָהוֹר וְאֵין לְשׁוֹן הַבָּרַיְיתָא מַשְׁמַע כֵּן וּמְפָרֵשׁ ר"ת כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ ג' סִימָנִין הַלָּלוּ שֶׁל טָהֳרָה בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ דּוֹרֵס וְטָהוֹר וא"צ לִבְדֹּק בְּסִימָן שֶׁל דְּרִיסָה וְיֵשׁ לִלְמֹד מִתּוֹךְ כָּךְ דְּהָא דְּאָמַר לְקַמָּן בַּגְּמָרָא דְּג' סִימָנִין הָדְרֵי בְּכוּלְּהוּ פֵּי' בְּי"ט עוֹפוֹת ע"כ חַד מִנַּיְהוּ אֵינוֹ דּוֹרֵס דְּאִי יֵשׁ לָהֶם אֶצְבַּע יְתֵרָה וְזֶפֶק וְקֻרְקְבָן נִקְלָף א"כ אֵינָן דּוֹרְסִין וְיֵשׁ לָהֶם אַרְבַּע סִימָנֵי טָהֳרָה אֶלָּא אֵינוֹ דּוֹרֵס חַד מִנַּיְהוּ מֵהַתְחָלָה וְכֵן יֵשׁ לְדַקְדֵּק מִדְּקָאָמַר בַּגְּמָרָא עוֹף הַבָּא בְּב' סִימָנִין טָהוֹר וְהוּא שֶׁיַּכִּיר עוֹרֵב וְעַל כָּרְחָךְ חַד מֵאוֹתָן שְׁנֵי סִימָנִים אֵינוֹ דּוֹרֵס דְּכָל עוֹף הַדּוֹרֵס טָמֵא וּמִדְּצָרִיךְ לְהַכִּיר עוֹרֵב אַלְמָא עוֹרֵב לָאו דּוֹרֵס וּשְׁנֵי סִימָנֵי טָהֳרָה שֶׁל עוֹרֵב הָדְרֵי בְּכוּלְּהוּ י"ט עוֹפוֹת דְּסִימָן הָרְבִיעִי דְּלֵיתֵיהּ בְּי"ט עוֹפוֹת לֵיתֵיהּ אֶלָּא אוֹ בְּפֶרֶס אוֹ בְּעָזְנִיָּה כִּדְמוּכָח בַּגְּמָרָא וא"ת וְלָמָּה לֵיהּ לְמִנְקַט הָכָא כָּל ג' סִימָנֵי טָהֳרָה בִּתְרֵי מִנַּיְהוּ הָיָה יָכוֹל לוֹמַר בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא טָהוֹר כְּגוֹן בְּאוֹתוֹ סִימָן דְּלֵיתֵיהּ בְּי"ט עוֹפוֹת וְסִימָן אַחֵר עִמּוֹ דְּתוּ לֵיכָּא לְסַפּוּקֵי בְּשׁוּם עוֹף טָמֵא דְּנֶשֶׁר לֵית לֵהּ שׁוּם סִימָן טָהֳרָה וּפֶרֶס וְעָזְנִיָּה לֵית לְהוּ אֶלָּא חַד וְעוֹרֵב וְי"ט עוֹפוֹת לֵית בְּהוּ אוֹתָן תְּרֵי סִימָנֵי טָהֳרָה אֶלָּא חַד מִנַּיְהוּ וְכִי תֵּימָא דְּלָא הֲוֵי יָדְעִינַן מַאי נִינְהוּ אוֹתָן סִימָנֵי טָהֳרָה דְּלֵיתֵיהּ בְּי"ט עוֹפוֹת וַהֲלֹא הָיוּ מַכִּירִין שֶׁלָּךְ כִּדְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן לְדִידִי חֲזֵי לִי שֶׁלָּךְ וְכוּ' לְדִידִי חֲזֵי לִי רָחָם וְעָבִיד שְׁרַקְרַק וְכֵן הַתִּנְשֶׁמֶת שֶׁהִיא בָּאוֹת שֶׁבָּעוֹפוֹת וּבְפֶרֶק הַמַּפֶּלֶת (נִדָּה דַּף כג:) קָרְיָא וְקִיפּוֹפָא דְּעֵינֵיהֶם הוֹלְכוֹת לִפְנֵיהֶם כְּשֶׁל אָדָם וְהַיְנוּ כּוֹס וְיַנְשׁוּף וְהוֹאִיל וּמַכִּירִין אוֹתָן לִבְדְּקוּ בָּהֶן וְהָיוּ יְכוֹלִין לְהַתִּיר עוֹף הַבָּא לְפָנֵינוּ בְּאוֹתוֹ סִימָן רְבִיעִי שֶׁאֵין בְּכוּלָּן סִימָן אַחֵר עִמּוֹ דְּהַשְׁתָּא לֵיכָּא לְסַפּוּקֵי בְּשׁוּם עוֹף טָמֵא וְכֵן עוֹרֵב הָיוּ מַכִּירִין כִּדְאָמַר בְּפ' מְפַנִּין (שַׁבָּת קכח.) מְטַלְטְלִין אֶת הַלּוּף מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַאֲכָל לְעוֹרְבִים וּמְפָרֵשׁ הָתָם דְּכָל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים הֵם וּלְקַמָּן לֹא לְחִנָּם הָלַךְ זַרְזִיר אֵצֶל עוֹרֵב אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִינוֹ וּבְפֶרֶק הַשּׁוֹלֵחַ (גִּטִּין דַּף מה.) אָמְרִינַן דְּאַתָא עוֹרֵב וְאָמַר עִילִישׁ בְּרַח וּבְסוֹף פֶּרֶק בַּמֶּה אִשָּׁה (שַׁבָּת דַּף סז:) הָאוֹמֵר לְעוֹרֵב צְרַח וא"כ לִבְדְּקוּ שְׁנֵי סִימָנֵי טָהֳרָה דְּעוֹרֵב וּבְאוֹתָן שְׁנֵי סִימָנֵי טָהֳרָה דְּלֵיתַנְהוּ בָּעוֹרֵב לִיתַכְשְׁרוּ כּוּלְּהוּ עוֹפוֹת וְגַם מִתּוֹךְ הַהֲלָכָה יֵשׁ קְצָת לְבָרֵר מִדְּקָאָמַר בַּגְּמָרָא וַהֲלֹא אַנְשֵׁי כְּפַר תַּמַּרְתָּא אוֹכְלִין אוֹתָהּ מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לָהּ זֶפֶק וְגַבֵּי סְנוּנִית לְבָנָה קָאָמַר וַהֲלֹא אַנְשֵׁי גָּלִיל אוֹכְלִין אוֹתָהּ מִפְּנֵי שֶׁקֻּרְקְבָנוֹ נִקְלָף אַלְמָא הָנְהוּ ב' לֵיתַנְהוּ בָּעוֹרֵב וְכִי תֵּימָא דְּמַתְנִיתִין לָאו כָּל שְׁלֹשָׁה סִימָנֵי טָהֳרָה בָּעְיָא אֶלָּא אוֹ אוֹ קָתָנֵי וְאַרֵישָׁא קָאֵי דְּקָתָנֵי כָּל עוֹף הַדּוֹרֵס טָמֵא וְאִם אֵינוֹ דּוֹרֵס וְיֵשׁ לוֹ אֶצְבַּע יְתֵרָה אוֹ זֶפֶק אוֹ קֻרְקְבָנוֹ נִקְלָף טָהוֹר אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן כְּלָל שֶׁהֲרֵי הוֹכַחְתִּי דְּאַחַד מִשְּׁנֵי סִימָנֵי טָהֳרָה שֶׁל עוֹרֵב הַיְנוּ אֵינוֹ דּוֹרֵס א"כ בָּאֵינוֹ דּוֹרֵס וּבְאִידָךְ חַד סִימָן דִּבְעוֹרֵב הֵיכִי אָכְלֵי לְהוּ נָחוּשׁ דִּלְמָא עוֹרֵב הוּא וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּכָל עִקַּר מַתְנִיתִין לֹא בָּאתָ אֶלָּא לְאַשְׁמוֹעִינַן ד' סִימָנִין שֶׁל טָהֳרָה וּמִמֵּילָא יָדְעִינַן דִּבְהָנָךְ סִימָנֵי טָהֳרָה דְּלֵיתַנְהוּ בָּעוֹרֵב מַחְזְקִינַן לֵיהּ בִּטְהוֹרָה: **לֹא נֶאֱמַר פֵּרוּשָׁן מִדִּבְרֵי תוֹרָה אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים** פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס מִדְּמָנָה תּוֹרִין בִּטְהוֹרִין וְהָנְהוּ אִיתַנְהוּ בְּהוּ וּמָנָה נֶשֶׁר בַּטְּמֵאִין וּבְאַרְבָּעָה סִימָנִין הַלָּלוּ הֵם חֲלוּקִין ש"מ הֵן הֵם סִימָנֵי טָהֳרָה וְקָשֶׁה לְפִי' דְּקָאָמַר בְּסָמוּךְ וְנֵילַף מִפֶּרֶס וְעָזְנִיָּה א"כ נֶשֶׁר דִּכְתַב רַחֲמָנָא לָמָּה לִי הַשְׁתָּא דְּאִית לֵהּ חַד לָא אָכְלִינַן דְּלֵית לֵהּ כְּלָל מִבַּעְיָא הָא אִצְטְרִיךְ נֶשֶׁר לְאוֹרוּיֵי לָן סִימָנֵי טָהֳרָה וּמִיהוּ מִפֶּרֶס וּמֵעָזְנִיָּה לְחוּדַיְהוּ הֲוָה יָדְעִי דִּבְכָל מַה שֶּׁפֶּרֶס חָלוּק מִתּוֹרִין הָיִיתִי עוֹשֶׂה סִימַן טָהֳרָה וְכָל מַה שֶּׁעָזְנִיָּה חָלוּק מִתּוֹרִין הָיִיתִי עוֹשֶׂה סִימַן טָהֳרָה וּבֵין שְׁנֵיהֶם הֵם חֲלוּקִין מִתּוֹרִין מִכָּל ד' סִימָנִין אֲבָל קָשֶׁה מִתּוֹרִין דְּקָאָמַר דְּלָא אִצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב אֶלָּא לְקָרְבָּן הָא צְרִיכִי לְמִכְתַּב מִשּׁוּם דְּמִנַּיְהוּ יָלְפִינַן סִימַן טָהֳרָה וְעוֹד אִי לָא כְּתִיבֵי תּוֹרִין ה"א אִיפְכָא דְּד' סִימָנֵי טָהֳרָה דְּהַשְׁתָּא ג' מֵהֶם יְהוּ סִימָנֵי טֻמְאָה שֶׁיֵּהוּ בְּי"ט עוֹפוֹת ד' סִימָנֵי טֻמְאָה וּבְנֶשֶׁר חַד וּמִיהוּ הָכִי לָא הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר דְּהָא פֶּרֶס וְעָזְנִיָּה הַהוּא דְּאִית בֵּהּ סִימָנָא דְּלָא הָדַר בְּכוּלְּהוּ לֹא יְהֵא בּוֹ שׁוּם סִימַן טֻמְאָה שֶׁהוּא מַמָּשׁ אִיפְכָא מִי"ט עוֹפוֹת אֲבָל הָיִינוּ יְכוֹלִין לַעֲשׂוֹת כָּל סִימָנֵי עוֹרֵב סִימָנֵי טֻמְאָה וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ לס"ד שֶׁיֵּשׁ שׁוּם תּוֹרִין מְיֻתָּר לְאוֹרוּיֵי לָן סִימָנֵי טָהֳרָה לְכָךְ פָּרִיךְ הַהוּא תּוֹרִין לָמָּה לִי לְאוֹרוּיֵי לָן סִימָנֵי טָהֳרָה זֶה הָיִיתִי יוֹדֵעַ מִתּוֹרִין דְּאַחַת לְגוּפֵהּ וּמִנֶּשֶׁר וּמְשַׁנֵּי דְּאֵין שׁוּם תּוֹרִין מְיֻתָּר וְכוּלְּהוּ אָתוּ לְקָרְבָּן: **מָה הָתָם תְּלָתָא וְלָא אָכְלִינַן כו'** ה"מ לְשַׁנּוּיֵי דְּהָווּ לֵיהּ י"ט כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד אֶלָּא דַּעֲלִיפָא קָא מְשַׁנֵּי וּמִיהוּ קָשֶׁה דְּזֶה הַדָּבָר עַצְמוֹ הָיָה רוֹצֶה לִלְמֹד מִתּוֹרִין דִּבְתְלָתָא לָא אָכְלִינַן עַד דְּאִיכָּא כּוּלְּהוּ וְכֵיוָן דִּמְשַׁנֵּי אִם כֵּן שְׁאָר עוֹפוֹת טְמֵאִים דִּכְתַב רַחֲמָנָא לָמָּה לִי א"כ מַאי הֲדַר פָּרִיךְ וְנֵילַף מֵהָתָם מָה הָתָם תְּלָתָא וְלָא אָכְלִינַן כו' וְי"ל דְּפָרִיךְ וְנֵילַף מִנַּיְהוּ דִּבְאוֹתָן ג' סִימָנִין לָא נֵיכוֹל אֶלָּא בִּתְרֵי מִנַּיְהוּ וּבְחַד דְּלֵית בְּהוּ אָכְלִינַן דְּהַיְנוּ תְּלָתָא דְּהָא לָא הֲוָה יָדְעִינַן מִתּוֹרִין עַד דְּאִיכָּא כּוּלְּהוּ וּמְשַׁנֵּי א"כ עוֹרֵב דִּכְתַב רַחֲמָנָא לָמָּה לִי דְּכֵיוָן שֶׁאֵינְךָ מְטַהֵר אֶלָּא בִּשְׁנֵי סִימָנִין וְאַחֵר דְּלֵיתֵיהּ בְּי"ט עוֹפוֹת א"כ לְעוֹרֵב דְּלֵית בֵּהּ אֶלָּא תְּרֵי לָמָּה לִי:

רבינו גרשום

א"כ שאר עופות טמאין למה לי. כלומר אי אמרינן מה תורין דאית בהו ארבעה אף כל דאית בהו ארבעה ואי לית ליה ארבעה לא א"כ שאר עופות טמאין לבר מנשר ומפרס ועזניה ומעורב דכתב רחמנא למה לי דאית להו תלתא תלתא סימנים ואעפ"כ טמאין הא אמרינן וגמרינן מתורין מה תורין דאית בהו ארבעה ולא פחות אף כל עופות ליסתרו בארבעה ולא פחות:

אלא מלכתב רחמנא עשרים ואחד עופות. ש"מ דלא גמרינן מתורין:

ונילף מהתם. כלומר משאר עופות טמאין:

התם כו' תרי מיבעיא. כלומר עורב אית ליה תרי סימנין ואף על פי כן טמא:

מסורת הש"ס

א ספרא שמיני פרק ה ו

תורה אור השלם

וְאִם מִן־הָעוֹף עֹלָה קָרְבָּנוֹ לַיהוָה וְהִקְרִיב מִן־הַתֹּרִים אוֹ מִן־בְּנֵי הַיּוֹנָה אֶת־קָרְבָּנוֹ [ויקרא א, יד]

וְלֵילַף מֵעוֹרֵב: מָה הָתָם תְּרֵי לָא, אַף כֹּל תְּרֵי לָא? אִם כֵּן, פֶּרֶס וְעָזְנִיָּה דִּכְתַב רַחֲמָנָא לְמָה לִי? הַשְׁתָּא דְּאִית לֵיהּ תְּרֵי לָא אָכְלִינַן, דְּאִית לֵיהּ חַד מִיבַּעְיָא! (א)וְנִיגְמַר מִפֶּרֶס וְעָזְנִיָּה? אִם כֵּן, נֶשֶׁר דִּכְתַב רַחֲמָנָא לְמָה לִי? הַשְׁתָּא דְּאִית לֵיהּ חַד לָא אָכְלִינַן, דְּלֵית לֵיהּ כְּלָל מִיבַּעְיָא! אֶלָּא נֶשֶׁר דְּלֵית לֵיהּ כְּלָל – הוּא דְּלָא תֵּיכוֹל, הָא דְּאִית לֵיהּ חַד – אֱכוֹל. (ב)וְאֶלָּא, טַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא נֶשֶׁר, הָא לָאו הָכִי הֲוָה אָמֵינָא: לֵילַף מִפֶּרֶס וְעָזְנִיָּה? הָוֵה לֵיהּ פֶּרֶס וְעָזְנִיָּה שְׁנֵי כְתוּבִין הַבָּאִין כְּאֶחָד, וּשְׁנֵי כְּתוּבִין הַבָּאִין כְּאֶחָד אֵין מְלַמְּדִין. גְּמִירִי, דְּאִיכָּא בְּהַאי לֵיכָּא בְּהַאי, וּדְאִיכָּא בְּהַאי לֵיכָּא בְּהַאי. (ג)מִכְּדֵי עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה עוֹפוֹת טְמֵאִים הָווּ, אִי אֶפְשָׁר דְּחַד דְּאִיכָּא בְּהָנָךְ לֵיכָּא בְּהָנֵי, וְהָווּ לְהוּ שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד. גְּמִירִי: עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה עוֹפוֹת טְמֵאִים הָווּ, וְאַרְבָּעָה סִימָנִין. תְּלָתָא הָדְרִי בְּכוּלְּהוּ, עֶשְׂרִים מֵהֶם שְׁלֹשָׁה, וּתְרֵי בְּעוֹרֵב, חַד בְּפֶרֶס וְחַד בְּעָזְנִיָּה, דְּאִיתֵיהּ בְּהָא לֵיתֵיהּ בְּהָא. מַהוּ דְּתֵימָא לֵילַיף מִינֵּיהּ – כְּתַב רַחֲמָנָא "נֶשֶׁר", נֶשֶׁר דְּלֵית לֵיהּ כְּלָל הוּא דְּלָא תֵּיכוֹל, הָא אִיכָּא דְּאִית לֵיהּ חַד – אֱכוֹל. אֶלָּא, תּוֹרִין דִּכְתַב רַחֲמָנָא לְמָה לִי? אָמַר רַב עוּקְבָא בַּר חָמָא: לְקָרְבָּן. אָמַר רַב נַחְמָן:

הָיָה

וְנֵילַף מְעֹרָב הָוֵי מָצֵי לְמֵימַר אִם כֵּן לְמִינוֹ לָמָּה לִי: **מִכְּדֵי** כ"ד עוֹפוֹת טְמֵאִים הֵם וּבְכוּלְּהוּ אִיכָּא ג' סִימָנֵי טָהֳרָה בַּר מְעֹרָב וְאִי אֶפְשָׁר דְּהַאי דְּאִיתֵיהּ בִּפְרָס לֵיתֵיהּ בְּחַד מֵהָנֵי וְהַאי דְּאִיתָא בְּעָזְנִיָּה נָמֵי לֵיתֵיהּ בְּהָנֵי וְכָתַב לָן תְּרֵי זִמְנִין כָּל חַד וְחַד דְּלָא תְּכְלֵהּ בְּהַאי סִימָנָא וַהֲוָה לֵיהּ ב' כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד וְאֵין מְלַמְּדִין לִשְׁאָר עוֹפוֹת הַבָּאִין לְפָנֵינוּ דְּלָא תְּכְלֵהּ בְּחַד מֵהָנֵי תְּרֵי סִימָנִים וְכֵיוָן דְּאֵין מְלַמְּדִין מְנָא לַן אִסּוּרָא דְּאִצְטְרִיךְ נֶשֶׁר לְמִשְׁרְיֵהּ כָּךְ פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וא"ת וְהָא אַכַּתִּי אִצְטְרִיךְ נֶשֶׁר לְהַתִּיר אוֹתוֹ סִימָן שְׁלִישִׁי דְּלֵיתֵיהּ לֹא בִּפְרָס וְלֹא בְּעָזְנִיָּה אֶלָּא בי"ט לְחוּדַיְיהוּ דְּהַ"א דְּאָסוּר דְּהָא הַשְׁתָּא בִּתְלָתָא לָא אָכְלִינַן בְּאוֹתוֹ סִימָן לְחוּדֵיהּ מִבַּעְיָא נְהִי דְּלָא הֲוָה אָסְרִינַן בְּחַד מֵהָנֵי תְּרֵי סִימָנִים דְּאִיתַנְהוּ בִּפְרָס וְעָזְנִיָּה מִשּׁוּם דְּהָווּ ב' כְּתוּבִין הַבָּאִין כְּאֶחָד כֵּיוָן דְּאִיתַנְהוּ בי"ט עוֹפוֹת מ"מ בְּאוֹתוֹ סִימָן שְׁלִישִׁי הָיִיתִי אוֹסֵר וְאִי הַ"א דְּאוֹתוֹ שְׁלִישִׁי הוּא בְּעוֹרֵב הֲוָה נִיחָא דְּהַשְׁתָּא נָמֵי הָווּ ב' כְּתוּבִים עוֹרֵב וי"ט עוֹפוֹת וּמִיהוּ בְּלָאו הָכִי לָא קָשֶׁה מִידֵי דְּמִנַּיִן הָיָה לִי לֶאֱסֹר בְּאוֹתוֹ סִימָן שְׁלִישִׁי למי"ט עוֹפוֹת לָא יָלְפִינַן כְּלָל לֹא בַּמֶּה מָצִינוּ וְלֹא בק"ו דְּהָווּ לְהוּ י"ט כְּתוּבִין הַבָּאִין כְּאֶחָד וְאֵין מְלַמְּדִין וּמַסִּיק דְּחַד מֵהָנָךְ תְּלָתָא דְּהָדְרִי בְּכוּלְּהוּ אִיתֵיהּ אוֹ בִּפְרָס אוֹ בְּעָזְנִיָּה וְהָרְבִיעִי יֶשְׁנוֹ בַּחֲבֵרוֹ וּמְנָא שֶׁסִּימָן זֶה לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא פַּעַם אַחַת מַהוּ דְּתֵימָא דְּנֵילַף מִינֵּהּ לֶאֱסֹר עוֹף הַבָּא בְּסִימָן אֶחָד בְּאֶחָד מִן הַסִּימָנִין הַלָּלוּ דְּהָא לָא יָדְעִינַן מַאי נִיהוּ הַהוּא סִימָן דְּאִכְּתִיב לְחוּדֵיהּ לְמֵילַף מִינֵּהּ לְהָכִי אֲתָא נֶשֶׁר לְמֵימַר הַאי הוּא דְּלֵית לֵיהּ כְּלָל טָמֵא הָא בְּעוֹף הַבָּא בְּסִימָן אֶחָד טָהוֹר כָּךְ פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וּבְאוֹנָס פִּי' דְּלָא יָדְעִינַן לֵיהּ מַאי נִיהוּ הַהוּא סִימָן דְּאִכְּתִיב לְחוּדֵיהּ לְמֵילַף מִינֵּהּ דַּאֲפִילּוּ יָדְעִינַן לֵיהּ כְּדְפָרֵשִׁית שֶׁהָיוּ מַכִּירִים שָׁלָךְ וְתִנְשֶׁמֶת וְכוֹס וְיַנְשׁוּף מ"מ אִצְטְרִיךְ נֶשֶׁר לְמֵימַר דְּלָא יָלְפִינַן מִינֵּהּ לֶאֱסֹר בְּהַהוּא סִימָן וא"ת וְהֵיכִי הֲוָה מָצֵי לְמֵילַף מֵהַאי דְּאִית בֵּהּ סִימָן הֶחָלָק לֶאֱסֹר בְּסִימָן אֶחָד כָּזֶה א"כ לָמָּה לִי דִּכְתַב רַחֲמָנָא הַהוּא דְּאִית בֵּהּ חַד מֵהָנֵי ג' סִימָנִין דְּהָדְרִי בְּכוּלְּהוּ הַשְׁתָּא בִּתְלָתָא לָא אָכְלִינַן בְּחַד מִבַּעְיָא אֶלָּא וַדַּאי לְהָכִי כְּתִיב סִימָן הַיָּשָׁן בְּחַד מֵהָנָךְ לוֹמַר דְּלֹא תֵּילַף גַּם מִן הֶחָלָק וְלַעֲשׂוֹת שְׁנֵי כְתוּבִין דִּלְגוּפֵיהּ לָא אִצְטְרִיךְ דְּאָתֵי מק"ו מי"ט עוֹפוֹת לָאו פִּרְכָא הִיא דְּמִתַּנַּיְיהוּ לָא יָלְפִינַן כְּלָל דְּכֻלְּהוּ חֲשִׁיבֵי מי"ט כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד כִּדְפָרֵשִׁית וּלְהָכִי פָּרְטֵיהּ רַחֲמָנָא לְהַהוּא דְּאִית בֵּהּ חַד סִימָן מֵהָנָךְ ג' סִימָנִין שֶׁל י"ט עוֹפוֹת וּלְהָכִי נָמֵי פָּרַט לָעוֹרֵב דְּלָא יָלְפִינַן מִינֵּהּ כְּלָל וְאָכְלִינַן בְּכָל חַד מֵהָנָךְ ג' סִימָנִין וא"ת וּמֵאַחַר למי"ט עוֹפוֹת לָא גָּמְרִינַן וּלְכָךְ צָרִיךְ לְמִכְתַּב חַד דְּאִית בֵּהּ חַד מִסִּימָנַיְיהוּ א"כ נֵילַף מִינֵּהּ מֵהַהוּא אֶחָד דְּצָרִיךְ לְמִכְתָּבֵיהּ בֵּהּ לְעַתָּה אֵינָן ב' כְּתוּבִים כֵּיוָן דְּצָרִיךְ לְמִכְתְּבֵיהּ וי"ל דְּלָא שַׁיָּךְ לְמֵילַף מִינֵּהּ כְּלָל דְּהָא לָא גָּמְרִינַן מי"ט עוֹפוֹת מִכָּל אוֹתָן הַיְתֵרִים עַל שְׁנַיִם הָרִאשׁוֹנִים הַכְּתוּבִים מִשּׁוּם דְּאִצְטְרִיךְ קְרָא לְמִכְתְּבִינְהוּ דְּלָא מָצִינוּ לְמֵילְפִינְהוּ מִשְּׁנַיִם הָרִאשׁוֹנִים דְּהָווּ ב' כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד הָכִי נָמֵי לֵיכָּא לְמֵילַף מִינֵּהּ וַהֲרֵי הֵן הַשְׁתָּא ב' כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד שֶׁאוֹתוֹ סִימָן כָּתוּב עֶשְׂרִים זִמְנִין וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר כָּל הַסּוּגְיָא בְּעִנְיָן אַחֵר דְּמִתְּחִלָּה חָשַׁב פֶּרֶס וְעָזְנִיָּה ב' כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד כְּלוֹמַר מִשּׁוּם דְּאִי מִנַּיְיהוּ יָלְפִינַן לְטָמֵא בְּסִימָן אֶחָד א"כ לִשְׁתֹּק אוֹ מִפְּרָס אוֹ מֵעָזְנִיָּה וּמֵחַד הֲוָה יָלְפִינַן לְעוֹף הַבָּא בְּסִימָן אֶחָד טָמֵא וה"ה לַחֲבֵרוֹ וְכִי תֵּימָא אִי לָא כְּתִיב אֶלָּא פְּרָס הֲוָה אֲמֵינָא בְּאוֹתוֹ סִימָן שֶׁיֶּשְׁנוֹ בִּפְרָס טָמֵא אֲבָל בְּעָזְנִיָּה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָן אַחֵר אֵימָא דְּאוֹתוֹ סִימָן הָוֵי סִימָן חָשׁוּב וְטָהוֹר בְּאוֹתוֹ סִימָן גְּרֵידָא הָא כֵּיוָן דְּאוֹתוֹ סִימָן הָוֵי בִּשְׁאָר י"ט עוֹפוֹת א"כ אֵינוֹ חָשׁוּב לְטַהֵר בִּפְנֵי עַצְמוֹ דְּכִי אִיכָּא תְּרֵי בַּהֲדֵיהּ (הָדְרִי) הָוֵי טָמֵא כָּל שֶׁכֵּן הוּא בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְלֹא הָיָה צָרִיךְ לְמִכְתַּב עָזְנִיָּה וְיָלְפִינַן לָהּ מִפְּרָס אֶלָּא לְהָכִי כְּתָבֵיהּ לְמֵימַר דְּהָווּ ב' כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד וְאֵין מְלַמְּדִין וּמְשַׁנֵּי דְּאִיכָּא סִימָן אֶחָד בִּפְרָס אוֹ בְּעָזְנִיָּה דְּלֵיתֵיהּ בי"ט עוֹפוֹת וְהַשְׁתָּא לָא הָווּ ב' כְּתוּבִים דְּכִי יַלֶּפֶת לְטָמֵא בְּסִימָן אֶחָד מֵאוֹתוֹ סִימָן שֶׁיֵּשׁ בי"ט עוֹפוֹת לָא מָצֵי לְמֵימַר אִידָךְ דִּכְתַב רַחֲמָנָא לָמָּה לִי דְּאִצְטְרִיךְ מִשּׁוּם אוֹתוֹ סִימָן חָלָק דְּהַ"א שֶׁהוּא סִימָן חָשׁוּב יוֹתֵר לְטַהֵר דְּלֵיתֵיהּ בְּשׁוּם עוֹף טָמֵא אֲבָל מֵהַהוּא וַדַּאי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָן הֶחָלָק לֹא הֲוָה יָלְפִינַן לְטָמֵא בְּסִימָן אֶחָד לא"כ אוֹתוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָן שבי"ט עוֹפוֹת לָמָּה לִי דְּאוֹתוֹ אֵינוֹ חָשׁוּב יוֹתֵר לְטַהֵר וּמִיהוּ קָשֶׁה דְּאִי מֵאוֹתוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָן אֶחָד שֶׁל י"ט עוֹפוֹת יַלֶּפֶת לְטָמֵא עוֹף הַבָּא בְּסִימָן אֶחָד לֹא לִכְתֹּב כְּלָל אֶלָּא סִימָן הֶחָלָק וַהֲוָה יָלְפִינַן מִינֵּהּ דְּכָל עוֹף הַבָּא בְּאוֹתוֹ סִימָן טָמֵא וכ"ש בְּאֶחָד מִשְּׁאָר ג' סִימָנִין דְּלָא מְהָנֵי בִּשְׁאָר עוֹפוֹת וּפִי' הַקּוּנְטְרֵס עִקָּר וּמִיהוּ קָשֶׁה לְפִי' הַקּוּנְטְרֵס דְּלָמָּה חָשִׁיב ב' כְּתוּבִים אוֹתוֹ שֶׁסִּימָן טָהֳרָה שֶׁלּוֹ מי"ט עוֹפוֹת וְשֶׁבְּאַחַד מֵהָנָךְ וּמָה בְּכָךְ דִּלְמָא אָתֵי לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ וְעַל כַּיּוֹצֵא בוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶחָד מג' סִימָנֵי טָהֳרָה דִּטְמֵאִים למי"ט עוֹפוֹת לָא הֲוָה אָתֵי דְּכוּלְּהוּ כי"ט כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד וְלֹא דָמוּ כְּלָל לְאוֹתָן הַיְתֵרִים עַל שְׁנַיִם הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל י"ט עוֹפוֹת דְּלא"ג דִּצְרִיכֵי לְגוּפַיְיהוּ דְּלָא יָלְפִינַן מִינַּיְיהוּ הַיְינוּ מִשּׁוּם דְּאִם אִיתָא דְּיָלְפִינַן מִינַּיְיהוּ לֹא לִכְתֹּב אֶלָּא חַד וּמִשְּׁאָר כּוּלְּהוּ לִשְׁתֹּק אֲבָל הָכָא מַאי לִשְׁתֹּק אִי לָא כְּתִיב חַד דְּאִיתֵיהּ בִּפְרָס אוֹ בְּעָזְנִיָּה לָא יָלֵיף מי"ט מִשּׁוּם דְּהָווּ י"ט כְּתוּבִין הַבָּאִין כְּאֶחָד וְאִי כְּתִיב חַד דְּאִיתֵיהּ בִּפְרָס אוֹ בְּעָזְנִיָּה וְלָא כְּתִיב הָנֵי י"ט א"כ הֲוָה אֲמֵינָא דְּוַדַּאי בְּחַד סִימָן אֲסִירָא אֲבָל שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה שְׁרוּ וּלְהָכִי צְרִיכֵי תַּרְוַיְיהוּ וּלְעוֹלָם נֵילַף מִסִּימָן הַיְחִידִי דְּאִיתֵיהּ בִּפְרָס אוֹ בְּעָזְנִיָּה וְלָא דָמֵי כְּלָל לְאוֹתָם י"ט נוֹפַיְיהוּ הַיְתֵרִים עַל הַשְּׁנַיִם דְּהָס שָׁוִים כֻּלָּם וְאִם אִיתָא דִּילְפִינַן מִינַּיְיהוּ לִשְׁתֹּק מִכֻּלְּהוּ וְלָא לִכְתֹּב אֶלָּא חַד:

א"כ דְּמֵעָזְנִיָּה בָּעֵינַן לְמֵילַף לָמָּה לִי דִּכְתַב נֶשֶׁר אֶלָּא מִדִּכְתָבֵיהּ ש"מ לָא תֵּילַף מֵעָזְנִיָּה וּשְׁאָר עוֹפוֹת הַבָּאִים בְּסִימָן אֶחָד שֶׁאֵינָן מִין פֶּרֶס וְעָזְנִיָּה טָהוֹר דְּמִנֶּשֶׁר תֵּילַף דְּלֵית לֵיהּ כְּלָל לָא תֵּיכוֹל הָא אִית לֵיהּ חַד אֱכֹל וכ"ש תְּרֵי וּתְלָתָא חוּץ מֵעָזְנִיָּה וּפֶרֶס דְּלָא תַּכְשְׁרִינְהוּ בְּחַד וְעוֹרֵב נָמֵי אע"ג דְּאִית לֵיהּ תְּרֵי לָא תֵּיכוֹל וּשְׁאָר עוֹפוֹת הַמְּפֹרָשִׁין אע"ג דְּאִית לְהוּ תְּלָתָא לָא דִּלְהָכִי פֵּרַט בְּהוּ קְרָא מִשּׁוּם דְּאָתוּ מִנֶּשֶׁר לְהֶתֵּירָא: **אֶלָּא טַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא נֶשֶׁר** מִשּׁוּם הָכִי קִים לְהוּ דְּסִימָן אֶחָד טָהוֹר: **הָא לָאו הָכִי הֲוָה אָמֵינָא נֵילַף מִפֶּרֶס וְעָזְנִיָּה** דְּלָא תַּכְשְׁרֵיהּ בְּסִימָן אֶחָד: **אֵין מְלַמְּדִין** דְּאִי בְּחַד סִימָן אָתֵי לְאוֹרוּיֵי וּלְמֵילַף מִינֵּיהּ דְּטָמֵא לִכְתֹּב חַד וְלֵיתֵי אִידָךְ מִינֵּיהּ: **דְּאִיכָּא בְּהַאי לֵיכָּא בְּהַאי** אוֹתוֹ סִימָן שֶׁיֶּשְׁנוֹ בָּזֶה אֵינוֹ בָּזֶה הִלְכָּךְ לָאו שְׁנֵי כְּתוּבִין הַבָּאִין כְּאֶחָד נִינְהוּ דְּהָא מִצְרָךְ צְרִיכִי דְּאִי כְּתִיב פֶּרֶס הֲוָה אֲמִינָא בְּהַאי סִימָנָא הוּא דְּלָא תֵּיכוֹל אֲבָל בְּסִימָנָא דְּעָזְנִיָּה אֱכֹל לְהָכִי אִצְטְרִיךְ עָזְנִיָּה וְאִי כְּתַב עָזְנִיָּה פֶּרֶס לָא אָתֵי מִינֵּהּ וְכֵיוָן דְּתַרְוַיְיהוּ צְרִיכֵי הֲוָה אֲמִינָא נֵילַף מִינַּיְיהוּ דִּבְסִימָן אֶחָד לָא תֵּיכוֹל כְּתַב רַחֲמָנָא נֶשֶׁר: **מִכְּדֵי כ"ל עוֹפוֹת** טְמֵאִין הֵן וּבְכוּלְּהוּ אִיכָּא ג' סִימָנֵי טָהֳרָה בַּר מְעֹרָב וְאִי אֶפְשָׁר דְּהַאי דְּאִיתֵיהּ בִּפְרָס לֵיתֵיהּ בְּחַד מֵהָנֵי וְהַאי דְּאִיתֵיהּ בְּעָזְנִיָּה לֵיתֵיהּ בְּחַד מֵהָנֵי וְכָתַב לָן תְּרֵי זִמְנֵי בְּכָל חַד דְּלָא תְּכְלֵהּ בְּהַהוּא סִימָנָא וְהָווּ לְהוּ ב' כְּתוּבִין הַבָּאִין כְּאֶחָד וְאֵין מְלַמְּדִין לִשְׁאָר עוֹפוֹת הַבָּאִין לְפָנָיו דְּלָא תְּכְלֵהּ בְּחַד מֵהָנֵי תְּרֵי סִימָנֵי וְכֵיוָן דְּאֵין מְלַמְּדִין מְנָא תֵּיתֵי לָן אִסּוּרָא דְּאִצְטְרִיךְ נֶשֶׁר לְמִשְׁרְיֵהּ: **תְּלָתָא הָדְרִי בְּכוּלְּהוּ** הַשְּׁלֹשָׁה חוֹזְרִין בְּכֻלָּן כְּלוֹמַר כֻּלָּן בֵּין מִין שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁלֹשָׁה דְּהַיְינוּ עֶשְׂרִים מִנַּיְיהוּ וּבֵין עוֹרֵב דְּיֵשׁ לוֹ ב' אוֹתָן ב' מֵאֵלּוּ שְׁלֹשָׁה הֵן וְהָרְבִיעִי אֵינוֹ כְּאֶחָד מִכָּל שְׁלֹשָׁה סִימָנִין הַמְּנוּיִין הַחוֹזְרִים בָּהֶם וְאַחַד מֵהָנָךְ שְׁלֹשָׁה אִיתֵיהּ אִי בִּפְרָס אִי בְּעָזְנִיָּה וְהָרְבִיעִי יֶשְׁנוֹ בַּחֲבֵרוֹ וּמְנָא שֶׁסִּימָן זֶה לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא פַּעַם אַחַת: **מַהוּ דְּתֵימָא נֵילַף מִינֵּהּ** לֶאֱסֹר עוֹף הַבָּא בְּסִימָן אֶחָד בְּאֵיזֶה מִכָּל הַסִּימָנִים הַלָּלוּ דְּהָא לֹא יָדְעוּ מַאי נִיהוּ הַהוּא סִימָנָא דְּאִכְּתַב לְחוּדֵיהּ לְמֵילַף מִינֵּהּ לְהָכִי אֲתָא נֶשֶׁר לְמֵימְרָא הַאי הוּא דְּלֵית לֵיהּ כְּלָל הָא עוֹף הַבָּא בְּסִימָן אֶחָד טָהוֹר: **ה"ג אֶלָּא תּוֹרִים דִּכְתִיב רַחֲמָנָא לָמָּה לִי** הוֹאִיל וְלָאו מִנַּיְיהוּ יָלְפִינַן וְאִי לְגוּפַיְיהוּ לָא אִצְטְרִיכוּ דְּהָא אֲפִילּוּ בְּסִימָן אֶחָד טָהוֹר: **לְקָרְבָּן** שֶׁהֵן לְבַדָּן כְּשֵׁרִים לְקָרְבָּן וְלֹא עוֹף אַחֵר וְהַאי דְּקָתָנֵי לְהוּ תַּנָּא לְעֵיל וְקָאָמַר אַף כֹּל לֹא אִצְטְרִיךְ לְמֵילַף מִנַּיְיהוּ מִידֵי סִימָנֵי טָהֳרָה דְּהָא בְּסִימָן אֶחָד נָפְקָא לָן מִנֶּשֶׁר וְכָל שֶׁכֵּן בְּד' אֶלָּא סִימָנָא בְּעָלְמָא אוֹרִי לָן שֶׁאֵלּוּ הֵן סִימָנֵי טָהֳרָה אוֹתָן שֶׁהַנֶּשֶׁר וְהַתּוֹרִין חֲלוּקִין בָּהֶן. וְאִית דְּגָרְסִי אֶלָּא תּוֹרִין דְּקָתָנֵי תַּנָּא לְמַאי הִלְכְתָא וְלֹא יִתָּכֵן דְּהָא א"כ מַאי תֵּירוּצֵיהּ דְּרַב עוּקְבָא דְּקָאָמַר לְקָרְבָּן דָּמֵי אִיכָּא לְמֵימַר אַף כֹּל מְרַבֵּי תַּרְנְגוֹלִין לְקָרְבָּן הוֹאִיל וְיֵשׁ בָּהֶן ד' סִימָנִים וַהֲלֹא כַּמָּה פְּעָמִים שָׁנָה בָּהֶן הַכָּתוּב וְתַנְיָא בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים יָכוֹל כָּל עוֹף יְהֵא כָּשֵׁר לְקָרְבָּן תַּלְמוּד לוֹמַר וְהִקְרִיב מִן הַתּוֹרִים וְגוֹ' אֵין לְךָ עוֹף כָּשֵׁר אֶלָּא תּוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה:

רבינו גרשום

א"כ פרס ועזניה דכתב רחמנא למה לי. שהן יש בהן חד סימן ומהו הסימן אחד יש בו אחד מג' סימנין שבשאר עופות טמאין ואחד יש בו סימן רביעי שאינו בכולן שאינו דורס:

הוו להו שני כתובים הבאין כאחד. כלומר למעיקרא סברינן דשניהן יש בהן סימנין שוין והוו להו שני כתובים הבאין כאחד:

סוף סוף לאיתיה בפרס איתיה בחד מהני כו'. בעשרים ואחד עופות:

עורב אית ליה תרתי תרתי. כלומר מאותן סימנין דיש בכ"א עופות טמאין יש בעורב תרי פרס ועזניה אית להו חד חד סימן אחד יש בו סימן אחד מהני סימנים דיש בכ"א עופות טמאין והסימן הרביעי שאינו דורס אי בפרס איתיה אי בעזניה איתיה דלית בכולהו אחריני ומיניה מעינן למינגמר דהוא אינו דומה לא לחברו ולא לעשרים ואחד:

אי אפשר דליכא חד מיניהו דדמי לחבריה כו'. כלומר מהני עשרים ואחד אי אפשר דליכא חד מינייהו דדמי לפרס ועזניה והוו ליה האי דדמי לפרס ועזניה שני כתובים הבאים כאחד ולא גמרינן מיניהו:

גמירי עשרים וארבע כו'. ואי פרכינן למה אינו מקשה כמעיקרא(א)נראה דנ"ל דהא דאמר ליה גמירי היינו הלכה למשה מסיני וליכא פירכא. דאמר ליה גמירי הלכה למשה מסיני ליכא פירכא:

לקרבן הן כשרין. ולא עוף אחר:

מסורת הש"ס

א יבמות ג:; פסחים כב:; בבא מציעא נו:

ב נזיר לז:; יומא ס.; פסחים מה.; פסחים כו.; בבא קמא י:

ג נזיר לז:; לקמן קיג:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין
ב לעיל נג:, בבא בתרא יג:
ג גיטין פו:

תורה אור השלם

את כל-ערב למינו [ויקרא יא, טו]
ואת כל-ערב למינו [דברים יד, יד]
וצוה הכהן ולקח למטהר שתי-צפרים חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזב [ויקרא יד, ד]

הָיָה בָּקִי בָּהֶן וּבִשְׁמוֹתֵיהֶן – עוֹף הַבָּא בְּסִימָן אֶחָד טָהוֹר, לֹא הָיָה בָּקִי בָּהֶן וּבִשְׁמוֹתֵיהֶן – בְּסִימָן אֶחָד טָמֵא, בִּשְׁנֵי סִימָנִין טָהוֹר, וְהוּא שֶׁיַּכִּיר עוֹרֵב. [א]עוֹרֵב וְתוּ לָא? וְהָתַנְיָא: "עוֹרֵב" – זֶה עוֹרֵב, "לְמִינוֹ" – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לְהָבִיא אֶת הַזַּרְזִיר. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: וַהֲלֹא אַנְשֵׁי כְּפַר תְּמַרְתָּא שֶׁבִּיהוּדָה הָיוּ אוֹכְלִים אוֹתָן מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לָהֶן זֶפֶק! אָמַר לָהֶם: אַף הֵן עֲתִידִין לִיתֵּן אֶת הַדִּין. דָּבָר אַחֵר: "לְמִינֵהוּ" לְהָבִיא סְנוּנִית לְבָנָה, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אָמְרוּ לוֹ: וַהֲלֹא אַנְשֵׁי גָּלִיל הָעֶלְיוֹן אוֹכְלִים אוֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁקֻּרְקְבָנוֹ נִקְלָף! אָמַר לָהֶם: אַף הֵן עֲתִידִין לִיתֵּן אֶת הַדִּין. אֶלָּא עוֹרֵב וְכָל מִין עוֹרֵב. [א-ג][ב]אָמַר אַמֵּימָר: הִלְכְתָא, עוֹף הַבָּא בְּסִימָן אֶחָד – טָהוֹר, וְהוּא דְּלָא דָּרֵיס. אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: הָא דְּרַב נַחְמָן מַאי? אֲמַר לֵיהּ: לָא שְׁמִיעַ לִי, כְּלוֹמַר לָא סְבִירָא לִי. מַאי אִיכָּא? מִשּׁוּם פֶּרֶס וְעָזְנִיָּה? לֵיתַנְהוּ בַּיִּשּׁוּב. אָמַר רַב יְהוּדָה: עוֹף הַמְסָרֵט – כָּשֵׁר לְטָהֳרַת מְצוֹרָע, וְזוֹ הִיא סְנוּנִית לְבָנָה שֶׁנֶּחְלְקוּ בָּהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וַחֲכָמִים. אָמַר אַמֵּימָר: בְּחִיוָּרָא כְּרֵסָהּ – כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּשַׁרְיָא, כִּי פְּלִיגִי – בְּדִירוּקָא כְּרֵסָהּ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָסַר וְרַבָּנַן שָׁרוּ, וְהִלְכְתָא כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. מָר זוּטְרָא מַתְנֵי הָכִי: בְּדִירוּקָא כְּרֵסַהּ, כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דַּאֲסִיר. כִּי פְּלִיגִי בִּדְחִיוָּרָא כְּרֵסַהּ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָסַר וְרַבָּנַן שָׁרוּ, וְהִלְכְתָא כְּרַבָּנַן דְּשָׁרוּ. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר בְּחִיוָּרָא כְּרֵסַהּ פְּלִיגִי – הַיְינוּ דְּקָתָנֵי "זוֹ הִיא סְנוּנִית לְבָנָה", אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר בְּדִירוּקָא פְּלִיגִי, מַאי "זוֹ הִיא סְנוּנִית לְבָנָה"? לְאַפּוֹקֵי דְּבָתֵּי דְּאוּכַּמְתִּי. [ג]אָמַר רַחֲבָה, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: תָּסִיל פָּסוּל מִשּׁוּם תּוֹרִין, וְכָשֵׁר מִשּׁוּם בְּנֵי יוֹנָה, דָּאצִיפֵּי וְתוֹרִין שֶׁל רְחָבָה כְּשֵׁרִין מִשּׁוּם תּוֹרִין, וּפְסוּלִין מִשּׁוּם בְּנֵי יוֹנָה. מֵתִיב רַב דָּנִיאֵל בַּר רַב קַטִּינָא: כָּל הָעוֹפוֹת פּוֹסְלִין

היה בקי בהן בפרס ועזניה ויודע מי קרוי פרס ועזניה: **עוף הבא בסימן אחד טהור** אם יודע שאין דומה להן ואין שמו פרס ועזניה אבל אם שמו פרס חיישינן שמא מינו הוא: **בסימן אחד טמא** שמא פרס ועזניה הם: **בב' סימנים טהור** דנפקא ליה מספק פרס ועזניה ומספק כל שאר עופות טמאין דאית להו תלתא חוץ מערב: **הזרזיר** הוא אישטורני"ל: **מפני שיש לו זפק** ואין זה מאותן שני סימנים שבעורב ומ"מ אין לו אלא שנים ולרבי אליעזר מפני שרגיל לשכון עם העורבים מחזיקו ממנו וכדתניא [בהחובל] (ב"ק צב:) רבי אליעזר אומר לא על חנם זרזיר הולך אצל עורב אלא מפני שהוא מינו: **סנונית** ארונדייל"א: **עוף הבא בסימן אחד** טהור ואפילו אין בקי בהן ובשמותיהן דלא חיישינן דלמא פרס ועזניה הן כדמפרש לקמיה דלא שכיחי בישוב אלא במדברות: **והני מילי דלא דרס** כי משכחינן ביה סימן אחד מחזקינן ליה בטהור כל כמה דלא חזינן ליה דדרס. ונראה לי שכל עוף הנותן רגלו על האוכל כשהוא אוכלו ומחזיקו ברגלו שלא ינוד ולא ינטל כולו אלא פיו הוא דריסה וכן דרך העורבים שגדלין בבתים שקורין קוא"ה: **הא דרב נחמן מאי** דאמר לעיל דבעינן בקי ואי לא חיישינן לפרס ועזניה: **מאי איכא** למאי נחוש: **המסרט** אסגרטנ"ר בלע"ז: **לטהרת מצרע** שהוא צפור האמור בתורה: **מר זוטרא מתני הכי** להא דאמימר ללישנא קמא דאמימר דפסק הלכתא כרבי אליעזר דאסר לית לה דרב יהודה דמכשר ליה לטהרת מצרע דהא טהורות כתיב: **הכי גרסינן** היינו דקתני סנונית לבנה ולא גרסינן שנחלקו בה דלאו אדרב יהודה קאי אלא אמתני' דקתני למינהו להביא סנונית לבנה: **לאפוקי דבתי** הנגלות והדרות בקירות הבתים ושחורות הן: **תסיל** מין יונה הוא: **ופסול משום תורין** אם בא להביאו משיזקין בתורת תורין כדאמרינן בפרק קמא (לעיל חולין כב.) גדולים כשרים קטנים פסולין וכשר משום יונה בקטנה: **דאציפי** מין תורין: **תורין של רחבה** כך שמן:

בקי בהן ובשמותיהן תרוייהו בעינן דלא ליתי למטעי: **בסימן אחד טמא** הוה מצי למימר טהור והוא שיכיר פרס ועזניה: **רבי אליעזר** אומר להביא את הזרזיר בזרזיר הוא דפליגי רבנן עלה אבל מולו דלמינו אתא לרבויי שאר עופות הדומין להן: **מפני שיש להם זפק** מפני שקרקבנו נקלף משמע דהנך סימנין ליתנהו בעורב ורבי אליעזר סבר דאפילו הכי אפשר דהוו מין עורב ואין לחוש אם אין שני סימני טהרה של עורב ומינו שוין ורבנן סברי כיון דאינן שוין א"כ אינו מינו וה"ר יצחק בה"ר מאיר בדק בעורב שאנו קורין קורביי"ל בלע"ז ומצא שיש לו אצבע יתרה וזפק ומתוך כך היה רוצה לפרש שמעתא דהכא והלא אנשי כפר תמרתא אוכלין אותן א"כ מכירין בהן שאינן מין עורב ולא מייתי טעמא דיש לו זפק לאפוקי מערב דעורב נמי יש לו זפק אלא מפרש הטעם למה אוכלין אותו שרואין בו סימני טהרה שיש לו זפק שהוא סימן טהרה וגם אינו דורס אבל זה לא הצרך לפרש דפשיטא דכל עוף הדורס טמא ומילא מייתי ראיה מדאכלי ליה א"כ מכירין בו שאינו מין עורב וקשה לפרוש הריב"ס דאם עורב יש לו אצבע יתרה וזפק א"כ אין קרקבנו נקלף ודורס ואי אפשר לומר כן מדאמר רב נחמן עוף הבא בשני סימנין טהור והוא שיכיר עורב ועל כרחך אחד מהנך שני סימנין אינו דורס דכל עוף הדורס טמא ומדאיכא לספוקי בעורב ש"מ דעורב אינו דורס ואפשר דאותו שאנו קורין קורביי"ל שיש בו אצבע יתרה וזפק כמו כן אינו דורס והוי מי"ט עופות אבל אם נתברר לנו שהוא רק כלומר שמוניא הזורע דרך הפה א"כ זהו עורב ודאי כדאמר בחלק (סנהדרין קח:) שהוא משלשה ששמשו בתבה ולקו ונצטרך לדחק ולפרש דה"ק בא בב' סימנין טהור פירוש שאנו מוצאין לשם שני סימנין והשלישי אינו בא דלית ביה השלישי בודאי ולא בדקנו אם הוא דורס או לאו ואם נכיר שאין זה עורב אין לחוש שמא דורס הוא שאין עוף בשני סימנים דורס אלא עורב ומינו בלבד ואם היה דורס א"כ היה העוף טמא דכל עוף הדורס טמא ועורב ומינו אינו שמכירו א"כ מה היה לו להיות אם היה לו שני סימני טהרה ושני סימני טמאה אלא ודאי אינו דורס ומ"מ לא נסתפקו בתשעה עשר עופות דהדרי בכולהו תלתא סימנין כי נאמר דכולם דורסין והג' סימנים האחרים הוא שיש בהם ונפקא מינה לפי' זה כפירוש הקונטרס דהא דקתני כל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקרקבן נקלף בידוע שהוא טהור דאדריסה סמיך דכבר אשמועינן דכל עוף הדורס טמא ולא כפירוש ר"ת ולא נתיר בג' סימנין הללו שום עוף על שאינו דורס כי הנ' הדרי בכולהו ומיהו אין הלשון משמע כן דהא בב' סימנים משמע שבדקנו שאין לו יותר דומיא דבא בסימן אחד דכולה שמעתא דמשמע דברור לנו שאין לו אלא סימן אחד דאי מספקא לן א"כ הוי ספק עורב ומשמע דלא בעינן שיכיר עורב כשבא בסימן אחד וא"ת דלעיל משמע דסימן רביעי לא הדר בכולהו דליתה אלא או בפרס או בעזניה ולרבי אליעזר משכחת לה כולהו סימני טהרה בעורב ומינו לפי פשט ההלכה דמשמע דזפק וקרקבנו נקלף שהם סימן טהרה בזרזיר וסנונית לבנה ובעורב ב' סימני טהרה האחרים וא"כ בעורב ומינו איכא ד' סימני טהרה ובסמוך פסק הלכה כר' אליעזר ומשמע דהלכה כרבי חייא דאמר עוף הבא בסימן אחד טהור לפי שאינו דומה לנשר ואסיקנא לדידיה דאל לא משכחת לה אלא בפרס או בעזניה ואפילו לפירוש הריב"ס דאמר שעורב יש לו אצבע יתרה וזפק מ"מ כיון דרבי אליעזר חשיב סנונית מין עורב וקרקבנו נקלף כדקתני ומדרס נמי לא דרס מדאכלי ליה אנשי גליל אלמא משכחת להו כולהו סימני טהרה בעורב ומינו ונראה לפרש דבהכי פליגי רבי אליעזר ורבנן דזפק של זרזיר קטן הוא וקרקבנו של סנונית לא מבזרא לקלפה בידים ולא חשיב לה רבי אליעזר זפק וקלפה: **והוא** דלא דרס פרש בקונטרס כלמשכחת ביה סימן אחד מחזקינן ליה בטהור כל כמה דלא חזינן ליה דדרס וקשה אמאי טהור שמא עורב הוא שיש לו שני סימני טהרה ועוד דמשמע דאי הוה פרס ועזניה שכיחי בישוב הוה מספקא בהו ואמאי כיון דמחזקינן בהו דאינו דורס ונראה לי דהוא דלא דרס כלומר באותו סימן אחד היינו דאין דורס דתו ליכא לספוקי אלא או בפרס או בעזניה ולא שכיחי בישוב אבל אם היה דורס התנן עוף הדורס טמא: **אמר** רחבה אמר רבי יהודה היינו רב יהודה סתמא ולפי שהיה רבו מובהק קאמר רבי וי"מ דקאמר רבי משום דספק ליה אי שמע מרבי יהודה תנא או מרב יהודה אמורא והיינו דאמר בעלמא לייט וגמר שמעתתא מפומבדיתא דאמר רחבה א"ר יהודה הר הבית סטו כפול היה ואין נראה דא"כ הוה ליה למימר דאפילו ספק לגבי גברים כדאמר לעיל בפ"ק (חולין דף יח:) גבי רב יהודה ספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל ועוד דכי מייתי התם ההוא דסטו כפול היה סטו לפנים מסטו והוה ליה לאתויי נמי הך דשמעתין אלא הנו דיוקא דידיה ממה שהיה אומר בלשון רבו ולא היה רוצה לשנות הלשון אע"פ שהוא לשון משנה דקאמר סטו כפול היה סטו לפנים מסטו והיה ליה למימר אצטונית כפולה היתה כדאמר בפ"ק דפסחים (דף יג: ושם): [וע"ע תוס' ביצה יח: ד"ה אמר]:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' טו:
ב מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' יז:
ג מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' פב סעי' ב:

רבינו גרשום

בב' סימנין טהורין: והוא שיכיר עורב. כלומר דלית ליה תרי וטעות: אמר אמימר הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור. כלומר כשיכיר שלא יהיה דורס ועוף סי' אחד חוץ מב' סימנין: הא דרב נחמן מאי. כלומר דרב נחמן לא בעינן [נראה דצ"ל דרב נחמן לא ס"ל דאם לא היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טמא ואפי' הסימן ההוא לא היה פרס. אלא חד סי' שלא יהא דורס ועזניה אינו חד מיניהו לא דרים ואף על פי כן טמא] [ויכל תקום] כיון דלא סבירא כאותו עוף הבא בסימן שאינו דורס טהור דלוכל לספוקיה בפרס ועזניה דאתקפיה הני [illegible] כלומר [illegible] כל העופות פוסלין [illegible] כלומר שתו מהם פוסלין משום [illegible] שאוכלין מפני שלדרכן כשמתון מקיאין:

[א]פּוֹסְלִין בְּמֵי חַטָּאת חוּץ מִן הַיּוֹנָה מִפְּנֵי שֶׁמּוֹצֶצֶת, וְאִם אִיתָא לִיתְנֵי חוּץ מִיּוֹנָה וְתַסִּיל! אָמַר רַבִּי זֵירָא: זֶה מוֹצֵץ וּמֵקִיא, וְזֶה מוֹצֵץ וְאֵינוֹ מֵקִיא. [ב][ג](א)אָמַר רַב יְהוּדָה: הָנֵי כּוּפְשָׁנֵי צוּצְיָינֵי כְּשֵׁרִים לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, וְהֵן הֵן תּוֹרִין שֶׁל רְחָבָה. מֵיתִיבִי: "אֵזוֹב", וְלֹא אֵזוֹב יוֹן, וְלֹא אֵזוֹב כּוֹחֲלִי, וְלֹא אֵזוֹב רוֹמִי, וְלֹא מִדְבָּרִי, וְלֹא כָּל אֵזוֹב שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׁם לְוַוי. אָמַר אַבָּיֵי: כֹּל שֶׁנִּשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ קוֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה, וְהִקְפִּידָה תּוֹרָה עָלָיו, יֵשׁ לוֹ שֵׁם לְוַוי – פָּסוּל. וְהָנֵי לֹא נִשְׁתַּנָּה שְׁמָן קוֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה. רָבָא אָמַר: הָנֵי כּוּפְשָׁנֵי צוּצְיָינֵי, בְּאַתְרַיְיהוּ סְתָמָא קָרֵי לְהוּ. אָמַר רַב יְהוּדָה: הָנֵי כְּרָזֵי דְּבֵי חִילְפֵי שָׁרוּ, וּדְבֵי כְּרָבֵי אֲסִירִי. אָמַר רָבִינָא: וּמַלְקִינַן עֲלַיְיהוּ מִשּׁוּם שֶׁרֶץ הָעוֹף. וְאָמַר רַב יְהוּדָה: צַרְדָּא – שְׁרֵי, בַּרְדָּא – אֲסִיר, וְסִימָנָיךְ "בַּר מִינֵּיהּ", מַרְדָּא – סְפֵקָא. [ד]אָמַר רַב אַסִּי: שְׁמוֹנָה סְפֵיקוֹת הֵן: חוּבָא, חוּגָא, סוּגָא, וְהַרְנוּגָא, תּוּשְׁלְמִי, וּמַרְדָּא, כּוֹחִילְנָא, וּבַר נַפָּחָא. מַאי סְפֵיקַיְיהוּ? עוֹפוֹת טְהוֹרִים קוּרְקְבָנָן נִקְלָף, וּטְמֵאִין אֵין קוּרְקְבָנָן נִקְלָף, וְהָנֵי קוּרְקְבָנָן נִקְלָף בְּסַכִּינָא. וְהָא הָהִיא בַּר אֲוָוזָא דַּהֲוָה בֵּי מָר שְׁמוּאֵל, דְּלָא הֲוָה קָא מִקְּלֵיף קוּרְקְבָנֵיהּ, וְאוֹתְבֵיהּ בְּשִׁימְשָׁא, וְכֵיוָן דְּרָפֵי אִיקְּלֵיף! הָתָם, כִּי רָפֵי אִיקְּלֵיף בִּידָא. הָכָא, אַף עַל גַּב דְּרָפֵי, לָא מִקְּלֵיף אֶלָּא בְּסַכִּינָא. (ב)אָמַר אַבָּיֵי: תַּרְנְגוֹלָא דְּאַגְמָא חַד מִשְּׁמוֹנָה סְפֵיקוֹת הוּא, וְהַיְינוּ מַרְדּוּ. אָמַר רַב פָּפָּא: תַּרְנְגוֹלָא דְּאַגְמָא אֲסִירָא, תַּרְנְגוֹלְתָּא דְּאַגְמָא שַׁרְיָא, וְסִימָנָיךְ – "עַמּוֹנִי וְלֹא עַמּוֹנִית". דָּרַשׁ מָרֵימָר: תַּרְנְגוֹלְתָּא דְּאַגְמָא אֲסִירָא, חַזְיוּהָ דְּדָרְסָה וְאָכְלָה, וְהַיְינוּ גֵּירוּתָא. אָמַר רַב: שַׁבּוּר אַנַּדְרְפַּטָּא – שְׁרֵי, פֵּירוּז אַנַּדְרְפַּטָּא – אֲסִיר, וְסִימָנָיךְ – פֵּירוּז רַשִּׁיעָא. אָמַר רַב הוּנָא: בּוּנְיָא – שְׁרֵי, פַּרְוָא – אֲסִיר, וְסִימָנָיךְ – פַּרְוָאָה אַמְגּוּשָׁא. (ג)אָמַר רַב פָּפָּא: מַרְדּוּ זָגֵיד וְאָכֵיל – שְׁרֵי, סָגֵיד וְאָכֵיל – אֲסִיר, וְסִימָנָיךְ "לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר". אָמַר שְׁמוּאֵל: שָׁתְיָא חַמְרָא – אֲסִירָא, וְסִימָנָיךְ "שְׁתוּיֵי יַיִן פְּסוּלִין לַעֲבוֹדָה". וְאָמַר שְׁמוּאֵל: מָזְגָא חַמְרָא – אֲסִירָא,

בַּת

פּוֹסְלִין מֵי חַטָּאת אִם שָׁתוּ מֵהֶן מִפְּנֵי שֶׁאֵין מוֹצְצִין אֶלָּא מַגְבִּיהִין פִּיהֶן לְאַחַר שֶׁקּוֹלְטוֹת אֶת הַמַּיִם וְהַמַּיִם נוֹפְלִים מִפִּיהֶם וַהֲרֵי הֵן כְּמִי שֶׁנַּעֲשֵׂית בָּהֶם מְלָאכָה לקי"ל בְּמַסֶּכֶת גִּטִּין (דַּף נג.) שֶׁהַמְּלָאכָה פּוֹסַלְתָּן: חוּץ מִן הַיּוֹנָה מִפְּנֵי שֶׁמּוֹצֶצֶת וּבְאֵלּוּ הַנּוֹתָרִים לֹא נַעֲשָׂה מְלָאכָה: וְאִם אִיתָא דְּתַסִּיל מִין יוֹנָה הוּא: תַּסִּיל מוֹצֵץ וּמֵקִיא וַאֲפִלּוּ הָכִי מִין יוֹנָה הוּא דְּהָא מוֹצֵץ וּשְׁאָר עוֹפוֹת אֵין מוֹצְצִין אֶלָּא שׁוֹאֲבִין בַּחַרְטוֹם הַתַּחְתּוֹן וְכֵיוָן דְּתַסִּיל מֵקִיא פּוֹסֵל מִפְּנֵי הַקִּיאָה הַמְעוֹרֶבֶת וַהֲוָה לֵיהּ כְּרוֹק בְּעָלְמָא אִי נָמֵי מִשּׁוּם מְלָאכָה: כּוּפְשָׁנֵי תּוֹרִין בִּלְשׁוֹן אֲרַמִּי: צוּצְיָינֵי עַל שֵׁם מְקוֹמָן: אֵזוֹב יָוָן וְכָל אֵלּוּ מִין אֵזוֹב הֵן אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לָהֶן שֵׁם לְוַי. אַלְמָא שֵׁם לְוַי פָּסוּל וְהַאי מַקְשֶׁה סָבַר דְּצוּצְיָינֵי שֵׁם לְוַי הוּא וְלֹא עַל שֵׁם מְקוֹמָן: כֹּל שֶׁנִּשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ קֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה כְּגוֹן אֵזוֹב וּבָאתָה תּוֹרָה וְהִקְפִּידָה כְּגוֹן אֵזוֹב שֶׁהִזְכִּירַתּוּ תּוֹרָה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וְלֹא נִשְׁמַט לָנוּ מִקְרָא לִכְתֹּב אֵזוֹב בְּשֵׁם לְוַי שְׁמַע מִינָהּ קְפִידָא הוּא: כּוּפְשָׁנֵי לָשׁוֹן שֶׁל תּוֹרִים: הָנֵי כְּרָזֵי חֲגָבִין: דְּבֵי חִלְפֵי אורטאו"ש: דְּבֵי כְּרָבָא כְּרוּב: וּמַלְקִינַן עֲלַיְיהוּ מִשּׁוּם שֶׁרֶץ הָעוֹף דְּלָאו סָפֵק נִינְהוּ אֶלָּא וַדַּאי טְמֵאִין: צַרְדָּא בַּרְדָּא: בַּר מִינֵּהּ מִבַּלְעָדָיו כְּלוֹמַר סוּר מֵעָלֵינוּ: חוּבָא וְחָגָא הַרְנוּגָא וְסוּגָא כּוֹחִילְנָא תֻּשְׁלְמִי: וְהָנֵי קֻרְקְבָנָן נִקְלָף בְּסַכִּינָא וּשְׁאָר שְׁלֹשֶׁת הַסִּימָנִין מְבֹרָרִים בָּהֶן וּמְסַפְּקָא לָן אִי קִלּוּף הוּא הֲרֵי יֵשׁ לָהֶן אַרְבָּעָה סִימָנִין וְיָצְאוּ מִסָּפֵק כָּל עוֹפוֹת טְמֵאִין וְאִי לָאו קִלּוּף הוּא אֵין כָּאן אֶלָּא שְׁלֹשָׁה וּבְסָפֵק שְׁאָר עוֹפוֹת טְמֵאִין שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שְׁלֹשָׁה סִימָנִין: דְּלָא הֲוָה מְקַלֵּף קֻרְקְבָנֵּיהּ אַלְמָא עוֹף טָהוֹר נָמֵי זִמְנִין דְּקָשֶׁה לְקַלְּפוֹ: עַמּוֹנִי וְלֹא עַמּוֹנִית הֲלָכָה רוֹוַחַת בְּיִשְׂרָאֵל דִּכְתִיב (דְּבָרִים כג) עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְּמוּ אֶתְכֶם וְאֵין דַּרְכָּהּ שֶׁל אִשָּׁה לְקַדֵּם: חַזְיוּהָ דְּדָרְסָה וְאָכְלָה רָאוּהָ חֲכָמִים שֶׁדּוֹרֶסֶת וְאוֹכֶלֶת וְהַיְנוּ גִּירוּתָא דְּאָמְרִי' לְקַמָּן בְּפ' כָּל הַבָּשָׂר (חֻלִּין דַּף קט:) אָסַר לָן גִּירוּתָא שָׁרָא לָן לִשָּׁנָא דְּכוֹרָא שֶׁטַּעְמוֹ כְּטַעְמוֹ. וּמִתּוֹךְ שֶׁאֵין אָנוּ בְּקִיאִין בָּהֶם נִרְאֶה לִי דְּעוֹף הַבָּא לְפָנֵינוּ יֵשׁ לוֹמַר שֶׁמָּא יִדְרֹס דְּהָא הַךְ תַּרְנְגוֹלְתָּא דְּאַגְמָא הָיוּ מַחֲזִיקִין בְּטָהוֹרָה וּלְאַחַר זְמַן רָאוּהָ שֶׁדּוֹרֶסֶת וְאֵין עוֹף נֶאֱכָל לָנוּ אֶלָּא בְּמָסֹרֶת עוֹף שֶׁמָּסְרוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּטָהוֹר וְשֶׁלֹּא מָסְרוּ לָנוּ יֵשׁ לָחוּשׁ וּבְמָסֹרֶת יֵשׁ לָנוּ לִסְמֹךְ כִּדְאָמַר לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף סג:) שֶׁעוֹף טָהוֹר נֶאֱכָל בְּמָסֹרֶת: שַׁבּוּר אַנַּדְּרְפַּטָּא שֵׁם הָעוֹף: פֵּרוּז רַשִּׁיעָא שֵׁם אָדָם שֶׁהָיָה מַחֲזִיק רֶשַׁע בְּעֵינֵיהֶם: פַּרְוָאָה אַמְגּוּשָׁא שֵׁם מְכַשֵּׁף וְהוּא עָשָׂה לִשְׁכַּת בֵּית הַפַּרְוָה בְּמַסֶּכֶת יוֹמָא (דַּף לה.): מָרְדּוּ זָגִיד וְאָכִיל שֵׁם עוֹף אֶחָד וְכֵן כֻּלָּם שֵׁם עוֹפוֹת הֵן:

כְּרָזֵי דְּבֵי חִלְפֵי פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס לַחֲיָרֵי בַּחֲגָבִים וְלֹא מַשְׁמַע כֵּן דְּכֻלָּהּ שְׁמַעְתִּין בְּעוֹפוֹת אַיְירֵי וְעוֹד אִי בַּחֲגָבִים טְמֵאִים אַיְירֵי פְּשִׁיטָא דְּלָקֵי עֲלַיְיהוּ מִשּׁוּם שֶׁרֶץ הָעוֹף אֶלָּא בְּעוֹפוֹת קְטַנִּים מְאֹד אַיְירֵי וְשׁוֹרְצִין עַל הָאָרֶץ וְקַמַּשְׁמַע לָן דְּמִתְּמַעֵט שֶׁרֶץ הָעוֹף אֲסִירֵי דְּלָא מִקְּרוּ עוֹף וְלֹא מִשּׁוּם דִּמְחַסְּרִי סִימַן טָהֳרָה:

מַאי סָפְקַיְהוּ עוֹפוֹת טְהוֹרִין קֻרְקְבָנָן נִקְלָף וּטְמֵאִין אֵין קֻרְקְבָנָן נִקְלָף וְהָנֵי קֻרְקְבָנָן נִקְלָף בְּסַכִּינָא פֵּי' בַּקּוּנְט' וּשְׁאָר ג' הַסִּימָנִים מְבֹרָרִים בָּהֶן וּמְסַפְּקָא לָן אִי קִלּוּף הוּא הֲרֵי יֵשׁ לוֹ ד' סִימָנֵי טָהֳרָה וְיָצְאוּ מִסָּפֵק כָּל עוֹפוֹת הַטְּמֵאִין וְאִי לָאו קִלּוּף הוּא אֵין כָּאן אֶלָּא ג' וּבְסָפֵק שְׁאָר עוֹפוֹת טְמֵאִין הֵן שֶׁיֵּשׁ לָהֶן ג' סִימָנִין וְיֵשׁ לְדַקְדֵּק מִתּוֹךְ כָּךְ דְּג' סִימָנִין שֶׁל טָהֳרָה שֶׁל י"ט עוֹפוֹת הַיְנוּ אֶצְבַּע יְתֵרָה וָזֶפֶק וְאֵינוֹ דּוֹרֵס וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר בְּעִנְיָן אַחֵר דְּאִי אָמְרִינַן קֻרְקְבָנוֹ נִקְלָף הוּא בי"ט עוֹפוֹת וְהָכָא כְּגוֹן דְּאִיכָּא לְהָנָךְ סְפֵקוֹת ב' סִימָנֵי טָהֳרָה וְהַאי דְּנִקְלַף בְּסַכִּין וְהַשְׁתָּא אִם אֶחָד מֵאוֹתָן ב' סִימָנִין הַיְנוּ הַהִיא דְּלֵיתֵהּ אֶלָּא אוֹ בְּפֶרֶס אוֹ בְּעָזְנִיָּה אַפִּי' לֹא יֵחָשֵׁב קִלּוּף לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ לְמִידֵּי דְּפֶרֶס וְעָזְנִיָּה אֵין לָהֶם אֶלָּא סִימָן אֶחָד וְאֵלּוּ יֵשׁ לָהֶם שְׁנַיִם וְתִשְׁעָה עָשָׂר עוֹפוֹת וְעוֹרֵב אֵין לָהֶם סִימָן כְּלָל וְאִם אוֹתָן ב' סִימָנִין הֵן מֵהָנָךְ דְּהָדְרִי בְּכוּלְּהוּ א"כ כְּשֶׁיֵּחָשֵׁב קִלּוּף נָמֵי לֵימָא מִתִּשְׁעָה עָשָׂר עוֹפוֹת נִינְהוּ וְלָא מִסְתַּבְּרָא לוֹמַר דִּיּוֹדְעִים הָיוּ שֶׁאֵינָם מִתִּשְׁעָה עָשָׂר עוֹפוֹת אֶלָּא שֶׁהָיוּ מְסַפְּקִין בְּעוֹרֵב הִלְכָּךְ אִם הַקִּלּוּף קִלּוּף יָצְאוּ מִידֵי עוֹרֵב וְאִי לָאו יֵשׁ לְסַפֵּק בְּעוֹרֵב אִי נָמֵי סִימָן אֶחָד יֵשׁ לָהֶם עִם זֶה הַקִּלּוּף וְיוֹדְעִים הָיוּ שֶׁאֵין מִין עוֹרֵב אֶלָּא שֶׁהָיוּ מְסַפְּקִין בְּפֶרֶס וְעָזְנִיָּה וְהָא דְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶס וְעָזְנִיָּה לָא שְׁכִיחֵי בַּיִּשּׁוּב הַיְנוּ אוֹתָם הַיְּדוּעִים וְהַמְבֹרָרִים וּבְאֵלּוּ הָיוּ מִסְתַּפְּקִין לְפִי שֶׁדּוֹמִין לָהֶם וְכָל זֶה דּוֹחַק וְגַם אֵין לְפָרֵשׁ שֶׁהָיָה לָהֶם סִימָן אֶחָד עִם זֶה וְהָיוּ מִסְתַּפְּקִין דְּאִי קֻרְקְבָנוֹ נִקְלָף שֶׁמָּא עוֹרֵב הוּא שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי סִימָנֵי טָהֳרָה וְאִם אֵין קֻרְקְבָנוֹ נִקְלָף אָז לֵיכָּא לְסַפּוּקֵי אֶלָּא אוֹ בְּפֶרֶס אוֹ בְּעָזְנִיָּה וְשָׁרוּ מִשּׁוּם דְּלָא שְׁכִיחִי בְּיִשּׁוּב דְּאֵין הַלָּשׁוֹן מַשְׁמַע כֵּן מִדְּקָאָמַר עוֹפוֹת טְהוֹרִים קֻרְקְבָנָן נִקְלָף מַשְׁמַע דְּאִי קֻרְקְבָנוֹ נִקְלָף טָהוֹר הָא לָאו הָכִי אָסוּר לְכָךְ נִרְאֶה כְּפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס וְיֵשׁ לְהַתִּיר כָּל עוֹף שֶׁקֻּרְקְבָנוֹ נִקְלָף וְסִימָן אֶחָד עִמּוֹ דְּפֶרֶס וְעָזְנִיָּה אֵין לָהֶם אֶלָּא סִימָן אֶחָד וְעוֹרֵב וּשְׁאָר עוֹפוֹת אֵין קֻרְקְבָנָן נִקְלָף וְגַם (רַבִּי חַיִּים) [רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל] פֵּרֵשׁ גַּבֵּי עוֹף הַבָּא בְּסִימָן אֶחָד טָהוֹר קַבָּלָה בְּיָדֵינוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ שֶׁזֶּה הַסִּימָן קֻרְקְבָנוֹ נִקְלָף מַשְׁמַע שר"ל דְּהַהוּא דְּלָא מִשְׁתַּכַּחַת אֶלָּא אוֹ בְּפֶרֶס אוֹ בְּעָזְנִיָּה זֶהוּ קֻרְקְבָנוֹ נִקְלָף אע"פ שֶׁפֵּי' ר"ח לְעֵיל גַּבֵּי תְּלָתָא הָדְרֵי בְּכֻלְּהוּ עֶשְׂרִים מֵהֶם ג' ג' עוֹרֵב יֵשׁ לוֹ שְׁנַיִם וּפֶרֶס וְעָזְנִיָּה יֵשׁ לָהֶן אֶחָד נֶשֶׁר אֵין לוֹ כְּלָל כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ בְּאֵלּוּ עֶשְׂרִים זֶפֶק וְקֻרְקְבָנָן נִקְלָף וְאֶצְבַּע יְתֵרָה אֲבָל דּוֹרְסִין וְאוֹכְלִין וְהָעוֹרֵב יֵשׁ לוֹ שְׁנַיִם מֵאֵלּוּ ג' הַנִּזְכָּרִים לְמַעְלָה וּפֶרֶס וְעָזְנִיָּה אֶחָד מֵהֶם יֵשׁ לוֹ אֶחָד מֵאֵלּוּ הַג' וְהָאַחֵר אֵינוֹ מֵאֵלּוּ הַג' כְּלָל לֹא זֶפֶק וְלֹא אֶצְבַּע יְתֵרָה וְלֹא קֻרְקְבָן נִקְלָף אֲבָל אֵינוֹ דּוֹרֵס וַהֲוָה אָמֵינָא נִלְמוֹד מִזֶּה לְעוֹף הַבָּא בְּסִימָן הָאֶחָד שֶׁהוּא טָמֵא לְפִיכָךְ כְּתִיב נֶשֶׁר עכ"ל כָּל זֶה לֹא כָּתַב אֶלָּא לְסִימָן בְּעָלְמָא וְלֹא הָיָה סָבוּר שֶׁכָּךְ הוּא הָאֱמֶת אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁפֵּי' שֶׁקֻּרְקְבָן נִקְלָף הַיְנוּ הַהוּא דְּלָא הָדַר בְּכוּלְּהוּ וּלְפִי מַה שֶׁפֵּרַשְׁתִּי שֶׁיֵּשׁ לְהַתִּיר כָּל עוֹף שֶׁקֻּרְקְבָנוֹ נִקְלָף וְסִימָן אֶחָד עִמּוֹ א"כ אוֹתוֹ עוֹף שֶׁקּוֹרִין קוונ"א בְּלַעַ"ז עוֹף טָהוֹר הוּא שֶׁהֲרֵי קֻרְקְבָנוֹ נִקְלָף וְיֵשׁ לוֹ אֶצְבַּע יְתֵרָה אֲבָל אֵין לוֹ זֶפֶק וְזֶה תֵּמַהּ דְּמִסְתַּבְּרָא שֶׁהוּא כּוֹס אוֹ יַנְשׁוּף שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לוֹ לְסָתוֹת כְּאָדָם וְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק הַמַּפֶּלֶת (נִדָּה דַּף כג.) דְּקַרְיָא וְקִיפּוֹפָא יֵשׁ לָהֶם לְסָתוֹת כְּאָדָם וְהָיָה נִרְאֶה מִתּוֹךְ כָּךְ לוֹמַר דְּזֶפֶק הוּא סִימָן הָרְבִיעִי דְּלָא מִשְׁתַּכַּח אֶלָּא אוֹ בְּפֶרֶס אוֹ בְּעָזְנִיָּה וְאוֹתוֹ עוֹף שֶׁקּוֹרִין קוו"ן דְּלוֹמֶה לְכוֹס וְיַנְשׁוּף שֶׁהֵן מִתִּשְׁעָה עָשָׂר עוֹפוֹת שֶׁמָּא אֵינוֹ דּוֹרֵס וְיֵשׁ לוֹ עִמָּהּ ג' סִימָנֵי טָהֳרָה וּלְפִי זֶה אֵין סְבָרָא לוֹמַר דְּאוֹתוֹ עוֹף שֶׁאָנוּ קוֹרִין קורדי"ל בְּלַעַ"ז שֶׁיְּהֵא זֶה עוֹרֵב דְּהָא יֵשׁ לוֹ זֶפֶק וְאֶצְבַּע יְתֵרָה וְנִמְצָא דְּמִשְׁתַּכַּחַת לְהוּ כּוּלְּהוּ סִימָנֵי טָהֳרָה בִּשְׁאָר עוֹפוֹת וְעוֹרֵב בְּלֹא פֶּרֶס וְעָזְנִיָּה אֶלָּא עוֹף טָהוֹר יִהְיֶה וּמִיהוּ יֵשׁ לְיַשֵּׁב הַהִיא דְּנִדָּה דְּהָכִי קָאָמַר וְאַף ר"מ לֹא אָמַר אֶלָּא בְּקַרְיָא וְקִיפּוֹפָא כְּלוֹמַר אוֹ כַּיּוֹצֵא בָּהֶם אַף בִּשְׁאָר עוֹף שֶׁאֵינוֹ קַרְיָא וְקִיפּוֹפָא וְאֶפְשָׁר דְּאוֹתוֹ קוו"ן טָהוֹר הוּא אוֹ שֶׁמָּא מִין עוֹרֵב הוּא אִם יִתְבָּרֵר לָנוּ שֶׁהוּא דּוֹרֵס וְאוֹתוֹ קורדי"ל לֹא יִהְיֶה מִין עוֹרֵב וּמִיהוּ לְעֵיל פֵּרַשְׁתִּי דְּעוֹרֵב אֵינוֹ דּוֹרֵס וְהַמְּדַקְדֵּק יָכוֹל לְהָבִין אוֹתוֹ וְתֵן לְחָכָם וְיֶחְכַּם עוֹד:

תַּרְנְגוֹלְתָּא דְּאַגְמָא שָׁרְיָא תַּרְנְגוֹלָא דְּאַגְמָא אֲסִירָא אֵין לְפָרֵשׁ שֶׁהַנְּקֵבָה מֻתֶּרֶת וְהַזָּכָר אָסוּר דְּכָל הַיּוֹצֵא מִן הַטָּהוֹר טָהוֹר אֶלָּא שְׁנֵי מִינִים הֵם הַקְּרוּאִים כָּךְ וּבֵין בָּזֶה וּבֵין בָּזֶה הַזָּכָר וְהַנְּקֵבָה שָׁוִין:

חַזְיוּהָ רַבָּנַן דְּדָרְסָה וְאָכְלָה מִתְּחִלָּה הָיוּ סְבוּרִים דְּלָא דָּרְסָה וְאָכְלָה וּבְהַאי סִימָנָא אַחוּלֵיהּ הָיוּ אוֹכְלִים אוֹתוֹ דְּלָא חָיְשִׁינַן לְפָרֵס וְעָזְנִיָּה דְּלָא שְׁכִיחֵי בְּיִשּׁוּב אוֹ קִים לֵיהּ בְּגַוֵּיהּ דְּלָאו מִמִּין פֶּרֶס וְעָזְנִיָּה הוּא:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט' מהל' פרה אדומה הל' יב, סמג עשין רלג:

ב מיי' פי"א מהל' פרה אדומה הל' ה:

ג מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' פב סעי' ב:

ד מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' פב סעי' ב:

רבינו גרשום

חוץ מן היונה מפני שהיא מוצצת. כשהיא שותה ואינה מקיאה ואם איתה ליתני חוץ מן היונה כו' כלו' ואם איתה לתסיל למיא ליונה ליתני חוץ מן היונה ותסיל: כופסני דצוציני כשרה כו' הכי שמייהו אזוב כוחלי פירש ולא כל אזוב שיש לו שם לווי כלומר הכא נמי כיון שיש לו שם לווי כופסני דצוציני ליהוי פסולים כרזי (גרסי') דבי חילופי כו' כלומר לדיירי ביני חילפי שקורין אורטייש בלע"ז. דביני כורכי מולש ברדא אסיר וסימני' בר מיניה)נראה דצ"ל כלומר בר מיניה דברדא שאסור לאוכלו. כלומר ב' דברדא וסימניך פרוה אמגושא כו' במס' יומא לשכת בית הפרוה זו היא פרוה אמגושא שמכשף עשאה: מרדו (מזרג שרי) [זגיד ואכל כך] שמו של עוף: סגיד ואכיל אסיר (עוף): שתיא חמרא ובת שתיא חמרא. סימן של עופות. שהוא כפות שיש לו בראשו כעין טווס וכפות:

מסורת הש"ס

א ספרי במדבר; משנה נגעים; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי

ב נדה נ:

ג גיטין פו:

תורה אור השלם

וְאָסַף אִישׁ טָהוֹר אֵת אֵפֶר הַפָּרָה וְהִנִּיחַ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמֵי נִדָּה חַטָּאת הִוא [במדבר יט, ט]

וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנִי תוֹלָעַת וְהִשְׁלִיךְ אֶל־תּוֹךְ שְׂרֵפַת הַפָּרָה [במדבר יט, ו]

וְכֹל שֶׁרֶץ הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם לֹא יֵאָכֵלוּ [דברים יד, יט]

לֹא־יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל יְהֹוָה גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא־יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְהֹוָה עַד־עוֹלָם [דברים כג, ד]

כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר כִּי יְהֹוָה קַנָּא שְׁמוֹ אֵל קַנָּא הוּא [שמות לד, יד]

יַיִן וְשֵׁכָר אַל־תֵּשְׁתְּ אַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ בְּבֹאֲכֶם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְלֹא תָמֻתוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם [ויקרא י, ט]

בַּת מָזְגָא חַמְרָא – שַׁרְיָא, וְסִימָנָיךְ "יָפֶה כֹּחַ הַבֵּן מִכֹּחַ הָאָב". (א)אָמַר רַב יְהוּדָה: שְׁקִיטָנָא, אֲרִיכֵי שָׁקֵי וְסוּמָּקֵי – שַׁרְיָא, וְסִימָנָיךְ מוֹרְזְמָא. גּוּצֵי וְסוּמָּקֵי – אֲסִירֵי, וְסִימָנָיךְ "נָנוּס פָּסוּל". אֲרִיכֵי שָׁקֵי וִירוּקֵי – אֲסִירֵי, וְסִימָנָיךְ "יְרוּקִין פְּסוּלִין". אָמַר רַב יְהוּדָה: "שָׁלָךְ", זֶה הַשּׁוֹלֶה דָּגִים מִן הַיָּם. "דּוּכִיפַת", שֶׁהוֹדוֹ כָּפוּת. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: דּוּכִיפַת, שֶׁהוֹדוֹ כָּפוּת, וְזֶהוּ שֶׁהֵבִיא שָׁמִיר לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ. רַבִּי יוֹחָנָן, כִּי הֲוָה חָזֵי שָׁלָךְ, אָמַר: "מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה". כִּי הֲוָה חָזֵי נְמָלָה, אָמַר: "צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל". (ב)אָמַר אַמֵּימָר: לַקְנִי וּבָטְנִי – שַׁרְיָין, שַׁקְנַאי וּבָטְנַאי – מְקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לֶאֱכוֹל אוֹכְלִין, מְקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לֶאֱכוֹל אֵין אוֹכְלִין. אַטּוּ בְּמִנְהֲגָא תַּלְיָא מִילְּתָא? אִין, וְלָא קַשְׁיָא: הָא בְּאַתְרָא דִּשְׁכִיחִי פֶּרֶס וְעָזְנִיָּה, הָא בְּאַתְרָא דְּלָא שְׁכִיחִי פֶּרֶס וְעָזְנִיָּה. אָמַר אַבָּיֵי: קוּאֵי וְקָקוּאֵי אֲסִירֵי, קָקוּאַתָא שַׁרְיָא. בְּמַעַרְבָא מַלְקוּ עִילָּוַהּ, וְקָרוּ לַהּ תַּחְוָותָא. (ג)תָּנוּ רַבָּנַן: "תִּנְשֶׁמֶת" בָּאוֹת שֶׁבָּעוֹפוֹת. אַתָּה אוֹמֵר בָּאוֹת שֶׁבָּעוֹפוֹת, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בָּאוֹת שֶׁבַּשְּׁרָצִים? אָמַרְתָּ: צֵא וּלְמַד מִשָּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בָּהֶן, דָּבָר הַלָּמֵד מֵעִנְיָנוֹ. בְּמָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר? בְּעוֹפוֹת, אַף כָּאן בְּעוֹפוֹת. תַּנְיָא נָמֵי גַּבֵּי שְׁרָצִים כְּהַאי גַּוְונָא: "תִּנְשֶׁמֶת" בָּאוֹת שֶׁבַּשְּׁרָצִים. אַתָּה אוֹמֵר בָּאוֹת שֶׁבַּשְּׁרָצִים, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בָּאוֹת שֶׁבָּעוֹפוֹת? אָמַרְתָּ: צֵא וּלְמַד מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בָּהֶן, דָּבָר הַלָּמֵד מֵעִנְיָנוֹ – בְּמָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר? בִּשְׁרָצִים, אַף כָּאן בִּשְׁרָצִים. אָמַר אַבָּיֵי: בָּאוֹת שֶׁבָּעוֹפוֹת – קִיפּוֹף, בָּאוֹת שֶׁבַּשְּׁרָצִים – קוּרְפְּדַאי. אָמַר רַב יְהוּדָה: "קָאָת" – זוֹ הַקּוּק, "רָחָם" – זוֹ שְׁרַקְרַק. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ רָחָם? כֵּיוָן שֶׁבָּא רָחָם בָּאוּ רַחֲמִים לְעוֹלָם. אָמַר רַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי: וְהוּא דְּיָתֵיב אַמִּידֵי וְעָבֵיד "שְׁרַקְרַק", וּגְמִירִי דְּאִי יָתֵיב אַאַרְעָא וְשָׁרֵיק – אָתָא מְשִׁיחָא, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֶשְׁרְקָה לָהֶם וַאֲקַבְּצֵם". אֲמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר שִׁימִי לְמָר בַּר רַב אִידַאי: וְהָא הָהוּא דְּיָתֵיב בֵּי כְּרָבָא וּשְׁרַק, וַאֲתָא גָּלָל אַפְסְקֵיהּ לְמוֹחֵיהּ! אֲמַר לֵיהּ: הָהוּא בַּיְּידָא הֲוָה. (ד)תָּנוּ רַבָּנַן: "עוֹרֵב" – זֶה עוֹרֵב, "אֶת כָּל עוֹרֵב" – לְהָבִיא עוֹרֵב הָעֶמְקִי, "לְמִינוֹ" – לְהָבִיא עוֹרֵב הַבָּא בְּרָאשֵׁי יוֹנִים. (ה)אָמַר מָר: "עוֹרֵב" – זֶה עוֹרֵב. אַטּוּ קַמַּן קָאֵי? אֶלָּא אֵימָא: "עוֹרֵב" – זֶה עוֹרֵב אוּכָּמָא, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים שְׁחוֹרוֹת כָּעוֹרֵב". הָעֶמְקִי – חִיוָּורָא, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וּמַרְאֵהוּ עָמֹק מִן הָעוֹר", כְּמַרְאֵה חַמָּה הָעֲמוּקָּה מִן הַצֵּל. וְעוֹרֵב הַבָּא בְּרָאשֵׁי יוֹנִים, אָמַר רַב פָּפָּא: לָא תֵּימָא דְּאָתֵי בְּרֵישׁ יוֹנֵי, אֶלָּא דְּדָמֵי רֵישֵׁיהּ לְדִיוֹנָה. תָּנוּ רַבָּנַן: "הַנֵּץ" – זֶה הַנֵּץ, "לְמִינֵהוּ" – לְהָבִיא אֶת בַּר חִירְיָא. מַאי בַּר חִירְיָא? אָמַר אַבָּיֵי: שׁוּרִינְקָא. אָמַר רַב יְהוּדָה: "הַחֲסִידָה" – זוֹ דַּיָּה לְבָנָה. לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ חֲסִידָה? שֶׁעוֹשָׂה חֲסִידוּת עִם חַבְרוֹתֶיהָ. "הָאֲנָפָה" – זוֹ דַּיָּה רַגְזָנִית. לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ אֲנָפָה? שֶׁמְּנָאֶפֶת עִם חַבְרוֹתֶיהָ. אאָמַר רַב חָנָן בַּר רַב חִסְדָּא אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר רַב חָנָן בְּרֵיהּ דְּרָבָא אָמַר רַב: עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה עוֹפוֹת טְמֵאִין הֵן. אֲמַר לֵיהּ רַב חָנָן בַּר רַב חִסְדָּא לְרַב חִסְדָּא: דְּהֵיכָא? אִי דְּוַיִּקְרָא – עֶשְׂרִים הָווּ, אִי דְּמִשְׁנֵה תוֹרָה – עֶשְׂרִים וְחַד הָווּ, וְכִי תֵּימָא דָּאָה דִּכְתִיבָא בְּוַיִּקְרָא וְלָא כְּתִיבָא בְּמִשְׁנֵה תוֹרָה שְׁדְיַיהּ עֲלַיְיהוּ – אַכַּתִּי עֶשְׂרִין וּתְרֵין הָווּ! אֲמַר לֵיהּ: הָכִי אָמַר אֲבוּהּ דְּאִמָּךְ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: "לְמִינָהּ" "לְמִינָהּ" "לְמִינוֹ" "לְמִינֵהוּ" – הֲרֵי כָּאן אַרְבַּע. אִי הָכִי עֶשְׂרִין וְשִׁית הָווּ? אָמַר אַבָּיֵי: דָּאָה וְרָאָה אַחַת הִיא, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ תַּרְתֵּי אִינּוּן,

מִכְּדֵי

בַּת מִזְגָא חַמְרָא זֶה שְׁמָהּ: יָפֶה כֹּחַ הַבֵּן הֲלָכָה הִיא בְּפֶרֶק כָּל הַנִּשְׁבָּעִין בִּשְׁבוּעוֹת (דַּף מח.): שְׁקִיטְנָא שֵׁם הָעוֹף וְיֵשׁ בָּהֶן שְׁנֵי מִינִין אוֹתָם שֶׁשּׁוֹקֵיהֶן אֲרֻכִּין וְגוּפוֹ אָדֹם שָׁרֵי: מוּרְזְמָא שֵׁם עוֹף שֶׁהָיָה מַחֲזִק לָהֶם בְּטָהוֹר וְשׁוֹקָיו אֲרֻכִּין וְגוּפוֹ אָדֹם: נָנוּס פָּסוּל בְּמוּמֵי כֹּהֲנִים בִּבְכוֹרוֹת (דַּף מה:): יְרֻקִּין פְּסוּלִין גַּבֵּי נֶחְמְרוּ מֵעֶיהָ תְּנַן לֵיהּ בְּמַתְנִיתִין (לְעֵיל חֻלִּין דַּף נו.): זֶה הַשּׁוֹלֶה דָּגִים מִן הַיָּם אִינְהוּ הָווּ בְּקִיאֵי בֵּהּ וְהוּא עוֹרֵב הַמַּיִם: שֶׁהוֹדוֹ כָּפוּת כַּרְבָּלְתּוֹ עָבָה וְדוֹמֶה כְּמִי שֶׁכְּפוּלָה לְתוֹךְ הָרֹאשׁ וּכְפוּתָה שָׁם וְהוּא עוֹף גָּדוֹל כְּתַרְנְגוֹל וְקוֹרִין לוֹ פואו"ן שלבייא"ה: וְזֶהוּ שֶׁהֵבִיא שָׁמִיר לַמִּקְדָּשׁ דְּהָא נַגַּר טוּרָא מְתַרְגְּמִינַן לֵיהּ וְהוּא תַּרְנְגוֹלָא בָּרָא וּבְגִטִּין בְּפֶרֶק מִי שֶׁאֲחָזוֹ (גִּטִּין דַּף סח:) מְפָרֵשׁ מַאי עֲבִיד בֵּהּ לְמִנְגַּר בֵּהּ טוּרַיָּא: וּמִשְׁפָּטֶיךָ אַף בִּתְהוֹם רַבָּה שֶׁזִּמְנָתָהּ שֶׁלְּךָ לִשְׁפֹּט וְלַעֲשׂוֹת נְקָמָתְךָ בִּדְגַת הַיָּם לְהָמִית הַמְזֻמָּנִים לָמוּת. לְשׁוֹן מוֹרִי. לִשְׁנָא אַחֲרִינָא לִנְמָלָה הוּא אוֹמֵר צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל שֶׁמְּזוֹנוֹתֶיהָ מְזֻמָּנִין לָהּ בְּלֹא טֹרַח וְעִם מִי שֶׁחָטָא נִשְׁפָּט אַתָּה דָּנוֹ עַל תְּהוֹם רַבָּה כְּגוֹן שָׁלָךְ שֶׁטּוֹרֵחַ לְבַקֵּשׁ שָׁם מְזוֹנוֹתָיו: צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל לְאַפֵּי' נְמָלָה אִית לַהּ חִיּוּתָא כִּגְדוֹלָה: לַקְנִי וּבְטְנִי שָׁרְיָא שַׁקְנַאי וּבָטְנַאי מְקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ כו': דִּשְׁכִיחֵי שֶׁרְאִינוּם שֶׁהֶחְזִיקוּ שָׁם פֶּרֶס וְעָזְנִיָּה אֲסִירֵי דְּהָנֵי נָמֵי בְּאַחַד סִימָן אָתוּ וְשֶׁמָּא מִמִּינָם הֵן בְּאַתְרָא דְּלָא שְׁכִיחֵי פֶּרֶס וְעָזְנִיָּה שָׁרוּ דְּהָא מִסְתָּמָא לָא מַחְזְקִינַן לְהוּ דְּלָא שְׁכִיחֵי בְּיִשּׁוּב: (תַּחוּתָא) בָּאוֹת שֶׁבָּעוֹפוֹת עוֹף הַצּוֹעֵק בַּלַּיְלָה נואיט"ה בְּלַעַ"ז: בָּאוֹת שֶׁבַּשְּׁרָצִים טלפ"א. תְּרֵי תִּנְשֶׁמֶת כְּתִיבֵי אַחַד בְּעוֹפוֹת וְאַחַד בִּשְׁרָצִים: דָּבָר הַלָּמֵד מֵעִנְיָנוֹ אֶחָד מִי"ג מִדּוֹת הִיא: קִיפּוֹף נואיט"א. וְלִי נִרְאֶה שֶׁקּוֹרִין קלב"א סורי"ץ שֶׁדּוֹמֶה לטלפ"א שֶׁבַּשְּׁרָצִים: קורפלאי טלפ"א: רַחֲמִים מָטָר: אַמִּידֵי עַל שׁוּם דָּבָר: וַעֲבִיד שְׁרַקְרַק כְּשֶׁהוּא מְנַפְנֵף נִשְׁמָע כְּאוֹמֵר שְׁרַקְרַק: דְּאִי יָתֵיב אַאַרְעָא וְאֵינוֹ עוֹמֵד אֶלָּא יוֹשֵׁב וּמְנַפְנֵף סִימָן בְּשׂוֹרָה הוּא: אַאַרְעָא שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ כֵּן: בֵּי כְּרָבָא חֲרִישָׁה: גְּלָלָא אֶבֶן גָּלָל מִן הַמָּרוֹם: בַּיְּדָא כְּמוֹ בַּדְאָה. בַּדַּאי וְשַׁקְרָן וּלְפִיכָךְ לָקָה: הָעֶמְקִי וְרָאשֵׁי יוֹנִים לְקַמֵּהּ מְפָרֵשׁ: אַטּוּ קַמַּן קָאֵי כֵּיוָן דִּלְמִינֵהוּ נָמֵי עוֹרֵב קָא מְפָרַשְׁתְּ לֵיהּ וְעוֹרֵב קַמָּא דְּלָא יָהֲבַתְּ בֵּהּ סִימָנָא הֵי נִיהוּ וְכִי בְּיָדוֹ הָיָה הַתַּנָּא אוֹחֲזוֹ וּמַרְאֶה זֶה עוֹרֵב סְתָם הָיָה לוֹ לוֹמַר עוֹרֵב זֶה עוֹרֵב פְּלוֹנִי: חַמָּה אֵצֶל צֵל נִרְאֵית עֲמֻקָּה וְכֵן כָּל לָבָן וְשָׁחוֹר בְּבָשָׂר נִרְאֶה הַלָּבָן עָמֹק כָּךְ בַּהֶרֶת לְבָנָה הִיא: בְּרֵישׁ יוֹנֵי לִפְנֵי הַיּוֹנִים: זֶה הַנֵּץ אשפרוי"ר: בַּר חִירְיָא שְׁרִינְקָא. וְהָכָא לֵיכָּא לְאַקְשׁוּיֵי אַטּוּ קַמַּן קָאֵי דְּהָא לָא קָאָמַר לְמִינֵהוּ זֶה נֵץ פְּלוֹנִי ש"מ אֵין לְךָ קָרוּי נֵץ אֶלָּא אֶחָד: חֲסִידוּת מְחַלֶּקֶת מְזוֹנוֹתֶיהָ: שֶׁמְּנָאֶפֶת כְּמוֹ הִתְאַנַּף בִּי (דְּבָרִים ד): בְּסֵפֶר וַיִּקְרָא כְּתִיב וְאֶת הַדָּאָה וְאֶת הָאַיָּה לְמִינָהּ וּבְמִשְׁנֵה תוֹרָה כְּתִיב וְהָרָאָה וְאֶת הָאַיָּה וְהַדַּיָּה לְמִינָהּ: אֲבוּהּ דְּאִמָּךְ רַב חָנָן בַּר רָבָא שֶׁהָיָה חָמִיו דְּרַב חִסְדָּא בַּעֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף פא:): דְּהָאֲנָפָה לְמִינָהּ דְּאַיָּה דְּוַיִּקְרָא לְמִינָהּ לְמִינוֹ דְּעוֹרֵב לְמִינֵהוּ דְּנֵץ: דָּאָה דְּוַיִּקְרָא וְרָאָה דְּמִשְׁנֵה תוֹרָה אַחַת הִיא:

הָא בְּאַתְרָא דִּשְׁכִיחִי פֶּרֶס וְעָזְנִיָּה פֵּרֵשׁ הַקּוּנְטְרֵס דִּבְאַתְרָא דִּשְׁכִיחִי חָיְישִׁינַן מִשּׁוּם דְּדָמוּ לְפֶרֶס וְעָזְנִיָּה שֶׁמָּא מִינָם הוּא וְקָשֶׁה דְּאִם כֵּן בְּכָל דּוּכְתָּא לִתְסְרוּ אֶלָּא נִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּוַדַּאי לָאו מִמִּינַיְהוּ הֵם אֶלָּא בְּאַתְרָא דִּשְׁכִיחִי חָיְישִׁינַן מִשּׁוּם דְּדָמוּ לְפֶרֶס וְעָזְנִיָּה וּמִחַלְּפָא בְּהֶם אֲבָל בְּאַתְרָא דְּלָא שְׁכִיחִי לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ לְמִילֵי וְשָׁרוּ: **בָּאוֹת** שֶׁבָּעוֹפוֹת קִיפּוֹף שְׁלֹשָׁה מִינֵי קִיפּוֹף הֵם הַאי שֶׁהוּא בָּאוֹת שֶׁבָּעוֹפוֹת זֶהוּ תִּנְשֶׁמֶת כִּדְקָאָמַר דְּתִנְשֶׁמֶת הוּא בָּאוֹת שֶׁבָּעוֹפוֹת וְעוֹד יֵשׁ כּוֹס וְיַנְשׁוּף דְּמְתַרְגְּמִינַן קָרְיָא וְקִיפּוֹפָא וְהוּא נִיהוּ דְּאָמְרִינַן בְּהַמַּפֶּלֶת (נִדָּה דַּף כג.) דְּעֵינֵיהֶם הוֹלְכוֹת לְפָנֵיהֶם כְּשֶׁל אָדָם כְּמוֹ קָרְיָא וְקִיפּוֹפָא וּבִבְרָכוֹת פֶּרֶק הָרוֹאֶה (בְּרָכוֹת דַּף נז:) אָמְרִינַן כָּל מִינֵי עוֹפוֹת יָפִים לַחֲלוֹם חוּץ מִקַּרְיָא וְקִיפּוֹפָא וְעוֹד יֵשׁ קִיפּוֹף אַחֵר שֶׁהוּא חַיָּה כִּדְאָמְרִי' נָמֵי בְּפֶרֶק הָרוֹאֶה (ג"ז שָׁם ע"ש) כָּל מִינֵי חַיּוֹת יָפִין לַחֲלוֹם חוּץ מִן הַפִּיל וְהַקּוֹף וְהַקִּיפּוֹף וְכֵן בְּפ"ק דִּבְכוֹרוֹת (דַּף ח.) הָאֲרִי וְהַדֹּב הַנָּמֵר וְהַקּוֹף וְהַקִּיפּוֹף לְשָׁלֹשׁ שָׁנִים: **הַנֵּץ** זֶה הַנֵּץ הָכָא לֹא שַׁיָּךְ לְמִפְרַךְ אַטּוּ קַמַּן קָאֵי דְּקָאָמַר זֶה הַנֵּץ דְּהָא קָאָמַר זֶה הַנֵּץ זֶהוּ אוֹתָן שֶׁקּוֹרִין נֵץ אֲבָל לְעֵיל דְּעוֹרֵב הָעֶמְקִי נָמֵי קָרוּי עוֹרֵב שַׁיָּךְ לְמִפְרַךְ מָה זֶה מְפֹרָשׁ יוֹתֵר מִזֶּה: **נֵץ** פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְ' אשפרוי"ר וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן דְּהָא נֵץ הוּא מִי"ט עוֹפוֹת וְאֵינָן דּוֹרְסִין כִּדְפֵרֵשׁ לְעֵיל וְחָזֵינַן לֵיהּ לְאשפרוי"ר דּוֹרֵס בֵּין לְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס בֵּין לְפֵרוּשׁ ר"ת שֶׁמַּכֶּה הָעוֹף וְאוֹכְלוֹ מֵחַיִּים וּכְמוֹ כֵן טוֹעִין גַּבֵּי נֶשֶׁר שֶׁקּוֹרִין איינגל"א וְאֵינוֹ דְּנֶשֶׁר יֵשׁ לוֹ ד' סִימָנֵי טֻמְאָה ואיינגל"א יֵשׁ לוֹ אֶצְבַּע יְתֵרָה וְכֵן אָמַר דְּקוֹרֵא הוּא קוק"ו בְּלַעַז וְאֵינוֹ דְּאוֹתוֹ קוק"ו בְּחֶזְקַת טָמֵא מַחְזְקִינַן וְקוֹרֵא טָהוֹר הוּא כִּדְמוֹכַח בְּפ' שִׁלּוּחַ הַקֵּן (לְקַמָּן חֻלִּין קלח: קמ:) דְּר' אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב בְּשִׁלּוּחַ מִפְּנֵי שֶׁהוּא טָהוֹר וְרַבָּנָן לָא פְּלִיגִי אֶלָּא מִפְּנֵי דְּרוֹבֵץ עַל בֵּיצִים שֶׁאֵינָן שֶׁלּוֹ אֲבָל כּוּלְּהוּ מוֹדוּ דְּגוּפוֹ טָהוֹר:

מסורת הש"ס

א משנה חולין
ב משנה פסחים
ג סנהדרין פו.; לקמן קטו:
ד ספרא שמיני פרק ה ד
ה שבועות ו:

תורה אור השלם

וְאֶת־הַכּוֹס וְאֶת־הַשָּׁלָךְ וְאֶת־הַיַּנְשׁוּף [ויקרא יא, יז]

וְהַבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ אֶבֶן־שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה וּמַקָּבוֹת וְהַגַּרְזֶן כָּל־כְּלִי בַרְזֶל לֹא־נִשְׁמַע בַּבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ [מלכים א ו, ז]

וּמִלֵּאתָ בוֹ מִלֻּאַת אֶבֶן אַרְבָּעָה טוּרִים אָבֶן טוּר אֹדֶם פִּטְדָה וּבָרֶקֶת הַטּוּר הָאֶחָד [שמות כח, יז]

צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי־אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם־וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ יְהֹוָה [תהילים לו, ז]

וְאֶת־הַתִּנְשֶׁמֶת וְאֶת־הַקָּאָת וְאֶת־הָרָחָם [ויקרא יא, יח]

וְהָאֲנָקָה וְהַכֹּחַ וְהַלְּטָאָה וְהַחֹמֶט וְהַתִּנְשָׁמֶת [ויקרא יא, ל]

אֶשְׁרְקָה לָהֶם וַאֲקַבְּצֵם כִּי פְדִיתִים וְרָבוּ כְּמוֹ רָבוּ [זכריה י, ח]

אֵת כָּל־עֹרֵב לְמִינוֹ [ויקרא יא, טו]

רֹאשׁוֹ כֶּתֶם פָּז קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים שְׁחֹרוֹת כָּעוֹרֵב [שיר השירים ה, יא]

וְרָאָה אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נֶהְפַּךְ שֵׂעָר לָבָן בַּבַּהֶרֶת וּמַרְאֶהָ עָמֹק מִן־הָעוֹר צָרַעַת הִוא בַּמִּכְוָה פָּרָחָה וְטִמֵּא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נֶגַע צָרַעַת הִוא [ויקרא יג, כה]

וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע וְהִנֵּה מַרְאֵהוּ עָמֹק מִן־הָעוֹר וּבוֹ שֵׂעָר צָהֹב דָּק וְטִמֵּא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נֶתֶק הוּא צָרַעַת הָרֹאשׁ אוֹ הַזָּקָן הוּא [ויקרא יג, ל]

וְאֵת בַּת הַיַּעֲנָה וְאֶת־הַתַּחְמָס וְאֶת־הַשָּׁחַף וְאֶת־הַנֵּץ לְמִינֵהוּ [ויקרא יא, טז]

וְאֵת הַחֲסִידָה הָאֲנָפָה לְמִינָהּ וְאֶת־הַדּוּכִיפַת וְאֶת־הָעֲטַלֵּף [ויקרא יא, יט]

[דברים יד, יב-יח]

[ויקרא יא, יג-יט]

וְאֶת־הַדָּאָה וְאֶת־הָאַיָּה לְמִינָהּ [ויקרא יא, יד]

וְאֵת בַּת הַיַּעֲנָה וְאֶת־הַתַּחְמָס וְאֶת־הַשָּׁחַף וְאֶת־הַנֵּץ לְמִינֵהוּ [דברים יד, טו]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' יד:

רבינו גרשום

כי הוה חזי נמלה אמר צדקתך כהררי אל כלו' שנושא משאוי עליו גדול ממנו:

כי הוה חזי שלך אמר משפטיך תהום רבה כלומר שמביא מזונותיו מתהום רבה:

לקני ובטני שם עופות:

הא באתרא דשכיחי פרס ועזניה כו' כלומר פרס ועזניה אית בהו חד סימן וטמא והכי קאמר היכי דשכיחי פרס ועזניה אין אוכלין משקנאי ובטנאי דהן יש להן סי' אחד שאין דורסין וגזרינן בהו משום פרס ועזניה:

במערבא מנגלין עלייהו על קקיאתא. כיון שבאה [רחם] באו רחמים לעולם אלו גשמים:

ההוא בדאה הוה כלומר לא היתה רחמה ממש:

כמראה חמה עמוקה מן הצל:

א) נראה דצ"ל מאי בר חיריא שורינקא: באות שבעופות יוטא בלע"ז באות שבשרצים טלפא. בן ח' ההליא שאיל נקא באות שבעופות ייוטא בלע"ז שפורחת בלילה ולא ביום. אי שכרתי טלפא:

שמנאפת על חברותיה לשון אף וחרון. (לשרית ראה ויקרא גרסינן) מ"ש הכא דכתיב למינה איה כלומר מ"ש בויקרא דכתיב למינה איה ומ"ש במשנה תורה דכתיב ביה איה ודיה וכת' למינה אדיה ואאיה לא כתב ביה למינה דלמינה לשון אוספי הוא:

מִכְּדֵי מִשְׁנֵה תוֹרָה לְאוֹסוֹפֵי הוּא דַּאֲתָא, מַאי שְׁנָא הָכָא דִּכְתִיב "דָּאָה" וּמַאי שְׁנָא הָכָא דִּכְתִיב "רָאָה" וְלָא כְּתִיב "דָּאָה"? אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ מִין רָאָה וְדָאָה אַחַת הִיא. וְאַכַּתִּי עֶשְׂרִין וַחֲמִשָּׁה הָווּ? אָמַר אַבָּיֵי: כְּשֵׁם שֶׁרָאָה וְדָאָה אַחַת הִיא, כָּךְ אַיָּה וְדַיָּה אַחַת הִיא. דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ תַּרְתֵּי אִינּוּן, מִכְּדֵי מִשְׁנֵה תוֹרָה לְאוֹסוֹפֵי הוּא דַּאֲתָא, מַאי שְׁנָא הָכָא דִּכְתִיב "לְמִינָהּ" אַאַיָּה, וּמַאי שְׁנָא הָתָם דִּכְתִיב "לְמִינָהּ" אַדַּיָּה? אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ: אַיָּה וְדַיָּה אַחַת הִיא. וְכִי מֵאַחַר שֶׁאַיָּה וְדַיָּה אַחַת הִיא, לְמָה לֵיהּ לְמִיכְתַּב אַיָּה וְדַיָּה? כִּדְתַנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: אֶקְרָא אֲנִי אַיָּה, דַּיָּה לָמָּה נֶאֶמְרָה? כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתֵּן פִּתְחוֹן פֶּה לְבַעַל דִּין לַחְלוֹק, שֶׁלֹּא תְּהֵא אַתָּה קוֹרֵא אַיָּה וְהוּא קוֹרֵא דַּיָּה, אַתָּה קוֹרֵא דַּיָּה וְהוּא קוֹרֵא אַיָּה, לְכָךְ כָּתַב בְּמִשְׁנֵה תוֹרָה: "וְהָרָאָה וְאֶת הָאַיָּה וְהַדַּיָּה לְמִינָהּ". מֵיתִיבִי: לָמָּה נִשְׁנוּ? בִּבְהֵמָה – מִפְּנֵי הַשְּׁסוּעָה, וּבָעוֹפוֹת – מִפְּנֵי הָרָאָה. מַאי לָאו, מִדִּבְהֵמָה דְּהָתָם לְאוֹסוֹפֵי, עוֹפוֹת נָמֵי לְאוֹסוֹפֵי? לָא, הָתָם לְאוֹסוֹפֵי, הָכָא לְפָרוֹשֵׁי. וּפְלִיגָא דְּרַבִּי אֲבָהוּ, דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: רָאָה זוֹ אַיָּה, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ רָאָה? שֶׁרוֹאָה בְּיוֹתֵר, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "נָתִיב לֹא יְדָעוֹ עָיִט וְלֹא שְׁזָפַתּוּ עֵין אַיָּה", תָּנָא: עוֹמֶדֶת בְּבָבֶל וְרוֹאָה נְבֵלָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. מִדְּרָאָה הַיְינוּ אַיָּה, מִכְּלָל דְּדָאָה לָאו הַיְינוּ רָאָה. מִכְּדֵי מִשְׁנֵה תוֹרָה לְאוֹסוֹפֵי הוּא דַּאֲתָא, מַאי שְׁנָא הָכָא דִּכְתִיב "דָּאָה", וּמַאי שְׁנָא הָתָם דְּלָא כְּתִיב "דָּאָה"? אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ דָּאָה וְרָאָה וְאַיָּה אַחַת הִיא. וּמִדְּרָאָה הַיְינוּ אַיָּה, מִכְּלַל דְּדַיָּה לָאו הַיְינוּ אַיָּה. מַאי שְׁנָא הָתָם דִּכְתִיב "לְמִינֵהוּ" אַאַיָּה, וּמַאי שְׁנָא הָכָא דְּלָא כְּתִיב "לְמִינֵהוּ" אַאַיָּה אֶלָּא אַדַּיָּה? אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ דָּאָה וְרָאָה דַּיָּה וְאַיָּה אַחַת הִיא. (א)תַּנְיָא, אִיסִי בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר: מֵאָה עוֹפוֹת טְמֵאִין יֵשׁ בַּמִּזְרָח, וְכוּלָּן מִין "אַיָּה" הֵן. תָּנֵי אֲבִימִי בְּרֵיהּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ: שְׁבַע מֵאוֹת מִינֵי דָגִים הֵן, וּשְׁמוֹנֶה מֵאוֹת מִינֵי חֲגָבִים, וּלְעוֹפוֹת אֵין מִסְפָּר. עוֹפוֹת עֶשְׂרִין וְאַרְבְּעָה הָווּ! אֶלָּא: וּלְעוֹפוֹת טְהוֹרִים אֵין מִסְפָּר. (ב)תַּנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: גָּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵי מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם שֶׁבְּהֵמָה טְמֵאָה מְרוּבָּה מִן הַטְּהוֹרוֹת, לְפִיכָךְ מָנָה הַכָּתוּב בַּטְּהוֹרָה. גָּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵי מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם שֶׁעוֹפוֹת טְהוֹרִין מְרוּבִּין עַל הַטְּמֵאִין, לְפִיכָךְ מָנָה הַכָּתוּב בַּטְּמֵאִין. [א](ג)מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? כִּדְרַב הוּנָא אָמַר רַב, וְאָמְרִי לַהּ אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: לְעוֹלָם יִשְׁנֶה אָדָם לְתַלְמִידוֹ דֶּרֶךְ קְצָרָה. [ב](ד)אָמַר רַבִּי יִצְחָק: עוֹף טָהוֹר נֶאֱכָל בְּמָסוֹרֶת, נֶאֱמָן הַצַּיָּיד לוֹמַר: עוֹף זֶה טָהוֹר, מָסַר לִי רַבִּי. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וְהוּא שֶׁבָּקִי בָּהֶן וּבִשְׁמוֹתֵיהֶן. [ג]בָּעֵי רַבִּי זֵירָא: רַבּוֹ חָכָם, אוֹ רַבּוֹ צַיָּיד? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וְהוּא שֶׁבָּקִי בָּהֶן וּבִשְׁמוֹתֵיהֶן. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא רַבּוֹ צַיָּיד – שַׁפִּיר, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ רַבּוֹ חָכָם, בִּשְׁלָמָא שְׁמַיְיהוּ גְּמִיר לְהוּ, אֶלָּא אִינְהוּ מִי יָדַע לְהוּ? אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ: רַבּוֹ צַיָּיד. שְׁמַע מִינַּהּ. (ה)תָּנוּ רַבָּנַן: לוֹקְחִין בֵּיצִים מִן הַגּוֹיִם בְּכָל מָקוֹם, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לֹא מִשּׁוּם נְבֵלוֹת וְלֹא מִשּׁוּם טְרֵפוֹת. [ד]וְדִילְמָא דְּעוֹף טָמֵא נִינְהוּ? אָמַר אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל: בְּאוֹמֵר שֶׁל עוֹף פְּלוֹנִי טָהוֹר. וְלֵימָא שֶׁל עוֹף טָהוֹר? אִי הָכִי, אִית לֵיהּ לְאִשְׁתְּמוֹטֵי. (ו)וְלִבְדּוֹק בְּסִימָנִין! דְּתַנְיָא: כְּסִימָנֵי בֵּיצִים כָּךְ סִימָנֵי דָגִים. סִימָנֵי דָגִים סָלְקָא דַּעְתָּךְ? "סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת" אָמַר רַחֲמָנָא! אֶלָּא אֵימָא: כָּךְ סִימָנֵי

עוּבְרֵי

לָמָּה לֵהּ לְמִכְתַּב אַיָּה וְדַיָּה הָכִי נָמֵי הֲוָה מָצֵי לְמִנְקַט מַרְאָה וְדָאָה אֶלָּא חֲדָא נְקַט וְצָרִיךְ לְדַקְדֵּק וּמַאי שְׁנָא דִּכְתִיב בְּוַיִּקְרָא דָּאָה וּבְמִשְׁנֵה תּוֹרָה כְּתִיב רָאָה וְלָא כְּתִיב תַּרְוַיְהוּ בְּחַד דִּכְתָא וְגַבֵּי אַיָּה כְּתִיב בְּוַיִּקְרָא אַיָּה וּבְמִשְׁנֵה תּוֹרָה כְּתִיב תַּרְוַיְהוּ אַיָּה וְדַיָּה וְיֵ"ל דְּהַיְינוּ טַעְמָא דְּבִשְׁלָמָא דָּאָה וְרָאָה לֹא רָצָה לִכְתֹּב שְׁנֵיהֶם בְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה אע"פ שֶׁמִּן הַדִּין הָיָה לוֹ לִכְתֹּב בְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה כָּל הַשֵּׁמוֹת דַּאֲתָא לְאוֹסוֹפֵי וּלְפָרוֹשֵׁי מִשּׁוּם דְּא"כ הֲוָה אָמִינָא דְּדָאָה וְרָאָה תַּרְתֵּי נִינְהוּ וּלְאוֹסוֹפֵי קָא אָתֵי אֲבָל בְּאַיָּה וְדַיָּה אֵין לִטְעוֹת אע"פ שֶׁכָּתוּב שְׁנֵיהֶם דְּמִדִּכְתִיב לְמִינֵהוּ אַאַיָּה וּבְמִשְׁנֵה תּוֹרָה כְּתִיב לְמִינֵהוּ אַדַּיָּה ש"מ אַחַת הִיא: **עוֹפוֹת** עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע הָוְיָן כַּמָּה מִינִים יֵשׁ כִּדְפִיר' לְעֵיל דִּיָלְפִינַן מִנֶּשֶׁר כִּפְשׁוּטָהּ שֶׁל בָּרַיְיתָא וְכָאן הָיָה סוֹבֵר הַמַּקְשֶׁה דְּדוּמְיָא דְּרֵישָׁא קָתָנֵי דְּז' מֵאוֹת מִינֵי דָגִים וְח' מֵאוֹת מִינֵי חֲגָבִים מַיְירֵי בִּטְמֵאָה וה"ה נָמֵי הָכָא בְּעוֹפוֹת טְמֵאִים דְּרֵישָׁא וְהָאי בִּטְמֵאִים אַיְירֵי אֲפִלּוּ לְפִי סְפָרִים דְּלָא כְּתִיב בִּטְמֵאִים בַּבָּרַיְיתָא דְּאִלּוּ בִּטְהוֹרִים לָא נָפֵיק מִנֵּהּ מִידִי לְהַאי אַשְׁכְּנָא אֲבָל בִּטְמֵאִי' קמ"ל שֶׁהָרוֹצֶה לֶאֱכֹל דָּג בְּלֹא קַשְׂקֶשֶׂת אע"פ שֶׁאֵין בָּקִי אִם עָתִיד לְגַדֵּל אַחַר זְמַן אוֹ מַשִּׁירָן בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלֶה מִן הַמַּיִם אִם נָאוֹ אִם מַכִּיר ז' מֵאוֹת מִינֵי דָגִים טְמֵאִים וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין זֶה מֵהֶם יָכוֹל לְהַתִּירוֹ כִּי אֵין בִּטְמֵאִים יוֹתֵר מִז' מֵאוֹת מִינִין וּכְמוֹ כֵן בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ גַּבֵּי חֲגָבִים לְהַתִּיר בְּלֹא קַרְסֻלַּיִם כִּי בְּכָךְ יִתְבָּרֵר שֶׁעָתִיד לְגַדֵּל לְאַחַר זְמַן וּלְפִיכָךְ הָיָה סָבוּר הַמַּקְשֶׁה שֶׁגַּם בְּעוֹפוֹת בָּא לוֹמַר שֶׁאִם יַכִּיר כָּל אוֹתָן הַנִּכְתָּבִים בַּפָּרָשָׁה לֹא יָכוֹל לְהַתִּיר שְׁאָר עוֹפוֹת הַבָּאִים בְּסִימָן א' אוֹ בְּב' אוֹ בְּג' כֵּיוָן שֶׁאֵלּוּ סִימָנִים תְּנַן כְּמוֹ כֵן בִּטְמֵאִים וְאֵין מִסְפָּר לְאוֹתָן שֶׁצָּרִיךְ לְהַכִּיר כְּדֵי לְהַתִּיר הַשְּׁאָר וּלְכָךְ פָּרִיךְ הָא כ"ד הָוְיָין וְתוּ לָא שֶׁעַל יְדֵיהֶם אָנוּ מַכִּירִים הָאֲחֵרִים וּמְשַׁנֵּי כִּי קָאָמַר אֵין מִסְפָּר אַטְּהוֹרוֹת קָאֵי וְלָא הָוֵי כְּעֵין רֵישָׁא דְּמַיְירֵי בִּטְמֵאִים: **וְדִלְמָא** דְּעוֹף טָמֵא נִינְהוּ וא"ת כֵּיוָן דְּעוֹפוֹת טְהוֹרִים הָווּ רֻבָּא נֵזִיל בָּתַר רֻבָּא וּלְפִי מַה שֶׁפֵּרַשְׁתִּי דִּמְרַבֶּה כַּמָּה מִינִים נִיחָא וְאַף לְפֵ"ה דְּלָא מְרַבֵּינַן אֶלָּא מִין נֶשֶׁר י"ל מ"מ הָא אָמְרֵי' לְעֵיל מֵאָה עוֹפוֹת טְמֵאִים שֶׁהֵן בַּמִּזְרָח וְכֻלָּן מִין אַיָּה הֵן הִלְכָּךְ אֶפְשָׁר דְּיֵשׁ בִּטְמֵאִים מִינִין הַרְבֵּה:

מִכְּדֵי מִשְׁנֵה תּוֹרָה לְאוֹסוֹפֵי קָאָתֵי כִּדְאָמְרִי' לְקַמָּן לָמָּה נִשְׁנוּ בִּבְהֵמָה מִפְּנֵי הַשְּׁסוּעָה שֶׁלֹּא נֶאֶמְרָה בְּוַיִּקְרָא וְהִיא בְּרִיָּה שֶׁיֵּשׁ לָהּ ב' גַּבִּין וּבְעוֹפוֹת לֹא אַשְׁכְּחַן מִידִי לְאוֹסוֹפֵי אֶלָּא כְּתִיב רָאָה דְּלָא אִכְתִּיב בְּוַיִּקְרָא הָכִי אֶלָּא דָּאָה קַרְיֵהּ בְּוַיִּקְרָא וּכְדֵי שֶׁלֹּא יָבֹא אָדָם לְהַכְשִׁירָהּ בְּמָקוֹם שֶׁקּוֹרִין אוֹתָהּ רָאָה וְיֹאמַר דָּאָה אָסְרָה תּוֹרָה וְלֹא רָאָה הִלְכָּךְ חָזְרָה וְכָתַב רָאָה וְהִיא הִיא: **דְּאִי ס"ל תְּרֵי נִינְהוּ** וְכִי הֵיכִי דִּבְהֵמָה לְאוֹסוֹפֵי אָתָא בְּעוֹפוֹת נָמֵי מוֹסִיף הֲוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב הָכָא תַּרְוַיְהוּ וְלָמָּה גָּרְעָה לְדָאָה אֶלָּא שְׁמַע מִנָּהּ לְפָרוֹשֵׁי: כָּךְ אַיָּה וְדַיָּה דִּכְתִיבָא בְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה אַחַת הִיא וְלֹא נִכְתְּבָה אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתֵּן פִּתְחוֹן פֶּה לְבַעַל דִּין לַחֲלֹק כִּדְפָרֵשִׁית שֶׁלֹּא תְּהֵא אַתָּה קוֹרֵא אַיָּה וְהוּא קוֹרֵא אוֹתָהּ דַּיָּה וְיֹאמַר לֹא זוֹ אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא אַיָּה: **וּמַאי שְׁנָא** הָתָם דִּכְתִיבָא לְמִינָהּ אַדַּיָּה וְגָרְעָה לְמִינָהּ דְּאַיָּה: אֶקְרָא אֲנִי אַיָּה דַּי הָיָה לִי בִּקְרִיאַת אַיָּה שֶׁהֲרֵי הִיא עַצְמָהּ דַּיָּה וְלָמָּה נֶאֶמְרָה דַּיָּה: **לְבַעַל הַדִּין** לְמִי שֶׁרוֹצֶה לַחֲלֹק עָלֶיךָ וְלָדוּן וּלְהַכְשִׁירָהּ: **שֶׁלֹּא תְּהֵא אַתָּה קוֹרֵא אַיָּה** וְהוּא אוֹמֵר אַיָּה אָסְרָה תּוֹרָה אֲבָל זוֹ דַּיָּה הִיא שְׁמָהּ לְפִיכָךְ פֵּרֵט הַכָּתוּב בְּכָל שְׁמוֹתֶיהָ: **מֵיתִיבֵי** לְרַב דְּאָמַר לְעֵיל כ"ד עוֹפוֹת טְמֵאִים הֵן וְקָחָשִׁיב דָּאָה וְרָאָה בְּחַד וְאַיָּה וְדַיָּה בְּחַד: **מִדְּהָנָךְ** דִּבְהֵמָה: **הָנָךְ נָמֵי לְאוֹסוֹפֵי** וש"מ דָּאָה וְרָאָה תְּרֵי נִינְהוּ וּטְפוֹ לְהוּ: **לְפָרוֹשֵׁי** כָּל שְׁמוֹתֶיהָ. וה"ה דַּהֲוָה בָּעֵי לְמִתְנֵי מִפְּנֵי הָאַיָּה וְדַיָּה אֶלָּא חֲדָא מִנַּיְהוּ נְקַט: **וּפְלִיגָא** הָא דְּרַב חִסְדָּא אַדְּרַבִּי אֲבָהוּ דְּכֵיוָן דְּא"ר אֲבָהוּ רָאָה הִיא אַיָּה וַאֲנַן עַל כָּרְחָךְ אַשְׁכְּחַן דְּדָאָה וְרָאָה וְאַיָּה וְדַיָּה אַחַת הִיא מִדְּלָא הָדַר כְּתָבָהּ בְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה אַלְמָא לְר' אֲבָהוּ דָּאָה וְרָאָה וְדַיָּה וְאַיָּה חֲדָא הִיא וּבָעֲרֵי לְהוּ: ה"ג **עוֹמֶדֶת בְּבָבֶל וְרוֹאָה נְבֵלָה בא"י** וּפָרְכִינַן לְר' אֲבָהוּ מִדְּקָאָמַר דָּאָה הִיא אַיָּה מִכְּלָל דְּדָאָה לָאו הַיְינוּ רָאָה דְּקָא ס"ל דְּר' אֲבָהוּ נָמֵי כ"ד עוֹפוֹת טְמֵאִין אִית לֵהּ: **ס"מ וְכוּ'** וְדְר' אֲבָהוּ פְּלִיגָא אַדְּרַב כְּדַאֲמָרָן וְהָא פִּרְכָא בְּעָלְמָא מְפָרֵיךְ כִּי אִתְּמַר דְּר' אֲבָהוּ בְּבֵי מִדְרְשָׁא וּמְקַמֵּי דְּתֵיקוּ לָן הַאי וּפְלִיגָא דַּאֲמַרַן לְעֵיל: **מִינֵי דָגִים טְמֵאִים**: **מָנָה הַכָּתוּב בִּטְהוֹרָה** אַיִּל וּצְבִי וְגוֹ': **מַאי קמ"ל** הָא וְהַאי פְּשִׁיטָא דְּאִי הָווּ טְפֵי הֲוָה מָנֵי לְהוּ: **יִשְׁנֶה** דֶּרֶךְ קְצָרָה וְאֵין לְךָ עוֹד טְהוֹרָה וּבָעוֹפוֹת אֵין לְךָ עוֹד טְמֵאָה: **בְּמָסֹרֶת** אִם זָכוּר הוּא בְּאָדָם כָּשֵׁר שֶׁאֲכָלוֹ אוֹ שֶׁמָּסַר לוֹ רַבּוֹ אוֹ צַיָּיד חָכָם שֶׁהוּא טָהוֹר: **שֶׁבָּקִי בָּהֶן** אוֹתוֹ חָכָם: **אֶלָּא אִינְהוּ מִי יָדַע בְּהוּ** כְּלוּם מַכִּירָן שֶׁלֹּא יְהֵא אֶחָד דּוֹמֶה לָזֶה וְהוּא טָמֵא: **מִשּׁוּם נְבֵלוֹת** שֶׁמָּא נִמְצָא בְּתַרְנְגֹלֶת נְבֵלָה: **שֶׁל עוֹף פְּלוֹנִי טָהוֹר** וַאֲנוּ יוֹדְעִים שֶׁאוֹתוֹ עוֹף טָהוֹר הוּא וְדָבָר שֶׁאָנוּ יְכוֹלִין לְהַבְחִין וּלְהָבִיא בֵּינֵי אוֹתוֹ עוֹף לִרְאוֹת אִם דּוֹמִין לְאֵלּוּ לֹא מְשַׁקֵּר: **אִית לֵהּ לְאִשְׁתְּמוֹטֵי** וְלוֹמַר שֶׁל עוֹף אַחֵר אָמַרְתִּי לְךָ שֶׁאֲנִי אַתָּה מַכִּירוֹ וְהוּא טָהוֹר:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פב' מהל' דעות הל' ד:

ב מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' טו, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' פב סעי' ב:

ג מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' טו, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' פב סעי' ב:

ד מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' פו סעי' א:

רבינו גרשום

ופליגא דר' אבהו כלומר הא דאמרי' דראה ודאה אחת היא ואיה ודיה אחת היא (וזו היא) פליגא דר' אבהו סבירא ליה דראה זו איה למדראה היינו איה מכלל דאיה לאו היינו דיה כלומר (דאמרינן) [דאי אמרינן] ראה ודאה אחת היא ואיה ודיה אחת היא והוו כ"ד. אבל אי אמרינן דדאה היינו איה ודאי דיה מינא אחרינא (וא') דאם [לא] כן [אלא] דארבעתן מין אחד בעיר ליה חד ולא הוו אלא עשרים ושלשה אלא ש"מ דאה וראה איה ודיה אחת היא:

ומדראה איה ודיה אחת היא מכלל דראה מינא לחודה ויהיו עשרים וארבע:

ארבעתן מינא חד בעי להו חד אלא ש"מ דראה ודאה איה ודיה אחת היא כלומר ואינן אלא כ"ג:

אף עופות נמי לאוסופי כלומר והיכי אמרת דראה ודאה אחת היא:

לא משום נבלות ולא משום טרפות כלומר שמא תרנגולת נבלה או טרפה היתה. של עוף פלוני טהורא)נראה דצ"ל שאינו יכול לאשתמוטי כלומר מתיירא הוא שמא איכא למכיר אותו עוף וכו'. לא אני אישתמוטי כלומר מתיירא אני אם אני מכזב איכא למכיר אותו עוף ומכחיש לו. כודרת ועגולגולת כלומר לשון כודלת שגילה אחת כל ועילה אחת אל כלבעין לפרושי:

מסורת הש"ס

א ספרא אחרי מות פרק יג ג; פסיקתא דרב כהנא; איכה רבה פתיחתא לד

ב קידושין ל:; אסתר רבה

ג פסחים ג:

ד תוספתא בכורות

ה לקמן קטז:

ו עבודה זרה מ.

תורה אור השלם

וְהָרָאָה וְאֶת־הָאַיָּה וְהַדַּיָּה לְמִינָהּ [דברים יד, יג]

אַךְ אֶת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִיסֵי הַפַּרְסָה הַשְּׁסוּעָה אֶת־הַגָּמָל וְאֶת־הָאַרְנֶבֶת וְאֶת־הַשָּׁפָן כִּי־מַעֲלֵה גֵרָה הֵמָּה וּפַרְסָה לֹא הִפְרִיסוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם [דברים יד, ז]

נָתִיב לֹא־יְדָעוֹ עָיִט וְלֹא שְׁזָפַתּוּ עֵין אַיָּה [איוב כח, ז]

וְאֶת־הַדָּאָה וְאֶת־הָאַיָּה לְמִינָהּ [ויקרא יא, יד]

אֶת־זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כֹּל אֲשֶׁר־לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמַּיִם בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹּאכֵלוּ [ויקרא יא, ט]

[א]עוּבְּרֵי דָּגִים. וְתַנְיָא גַּבֵּי בֵּיצִים: אֵלּוּ הֵן סִימָנֵי בֵּיצִים – כָּל שֶׁכּוֹדֶרֶת וַעֲגוּלְגּוֹלֶת, רֹאשָׁהּ אֶחָד כַּד וְרֹאשָׁהּ אֶחָד חַד – טְהוֹרָה, שְׁנֵי רָאשֶׁיהָ כַּדִּין אוֹ שְׁנֵי רָאשֶׁיהָ חַדִּין – טְמֵאִין. חֶלְבּוֹן מִבַּחוּץ וְחֶלְמוֹן מִבִּפְנִים – טְהוֹרָה, חֶלְמוֹן מִבַּחוּץ וְחֶלְבּוֹן מִבִּפְנִים – טְמֵאָה, חֶלְמוֹן וְחֶלְבּוֹן מְעוֹרָבִין זֶה בָּזֶה – בְּיָדוּעַ שֶׁהִיא בֵּיצַת הַשֶּׁרֶץ. לָא צְרִיכָא, דַּחֲתוּכוֹת. וְלִיבְדּוֹק בְּחֶלְמוֹן וְחֶלְבּוֹן? בִּטְרוּפוֹת בִּקְעָרָה. [ב](א)וּכְהַאי גַּוְונָא מִי זָבְנִינַן מִינַּיְיהוּ? וְהָא תַּנְיָא: אֵין מוֹכְרִין בֵּיצַת טְרֵפָה לְגוֹי, אֶלָּא אִם כֵּן טְרוּפָה בִּקְעָרָה; לְפִיכָךְ אֵין לוֹקְחִין מֵהֶם בֵּיצִים טְרוּפוֹת בִּקְעָרָה. אֶלָּא אָמַר רַבִּי זֵירָא: סִימָנִין לָאו דְּאוֹרָיְיתָא, דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, הָא דְּאָמַר רַב אַסִּי: שְׁמֹנָה סְפֵיקוֹת הֵן – לִיבְדּוֹק בְּבֵיצִים דִּידְהוּ! אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ: סִימָנִין לָאו דְּאוֹרָיְיתָא. [ג]אֶלָּא לְמַאי הִלְכְתָא קָתָנֵי לַהּ? הָכִי קָאָמַר: שְׁנֵי רָאשֶׁיהָ כַּדִּין, אוֹ שְׁנֵי רָאשֶׁיהָ חַדִּין, אוֹ חֶלְמוֹן מִבַּחוּץ וְחֶלְבּוֹן מִבִּפְנִים – וַדַּאי טְמֵאָה. רֵישֵׁיהּ חַד חַד, רֵישֵׁיהּ חַד כַּד, וְחֶלְבּוֹן מִבַּחוּץ וְחֶלְמוֹן מִבִּפְנִים, וְאָמַר לָךְ שֶׁל עוֹף פְּלוֹנִי וְטָהוֹר הוּא – סְמוֹךְ עֲלֵיהּ. בִּסְתָמָא – לָא תִּסְמוֹךְ עֲלֵיהּ, דְּאִיכָּא דְּעוֹרְבָא דְּדָמֵי לְדִיוֹנָה. אָמַר מָר: חֶלְבּוֹן וְחֶלְמוֹן מְעוֹרָבִין זֶה בָּזֶה – בְּיָדוּעַ שֶׁהִיא בֵּיצַת הַשֶּׁרֶץ. לְמַאי הִלְכְתָא? אָמַר רַב עוּקְבָא בַּר חָמָא: לוֹמַר שֶׁאִם רִיקְמָה וְנִיקְבָה בְּכַעֲדָשָׁה – מְטַמֵּא. [ד]מַתְקֵיף לַהּ רָבִינָא: וְדִלְמָא דְּנָחָשׁ הִיא? אֶלָּא אָמַר רָבָא: שֶׁאִם רִיקְמָה וַאֲכָלָהּ – לוֹקֶה עָלֶיהָ מִשּׁוּם "שֶׁרֶץ הַשּׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ". (ב)אִי הָכִי, מַאי אִירְיָא דִּטְמֵאָה? אֲפִילּוּ דִּטְהוֹרָה נָמֵי! דְּתַנְיָא: "כָּל הַשֶּׁרֶץ הַשּׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ" –

לְרַבּוֹת

עוברי דגים ביצי הדגים כמות שהן מחוברים יחד: **שכודרת** עגה ככדור פלוט"א: **כודרת ועגולגלת** ארכה היא דאי תנא עגולגלת לחודה הוה משמע עגולה כעדשה וכגבינה להכי תנא כודרת ועגולגלת כעגולה של כדור שאינה קלושה אלא עגולה בעביה והדר מפרש ראשה אחד כד וראשה אחד חד דלאו ככדור ממש אלא משוכה לארכה ועגולה לרחבה: **כד** פלט"א בלע"ז. שאינו חד אלא ככדור: **חלבון** אלבו"ן: **חלמון** מויי"ל: **ביצת השרץ** צב והלטאה מטילין ביצים. ולקמן מפרש למאי הלכתא אשמעינן שהיא ביצת השרץ לתני טמאה סתמא: **בחתוכות** דליכא למיקם אכודרת ועגולגלת: **בטרופות בקערה** שהכל מעורב: **אין מוכרין** ביצת של תרנגולת טרפה לעובד כוכבים דלמא הדר ומזבן לה לישראל אלא א"כ טרופה בקערה דתו לא זבין לה ישראל מיניה לפיכך הואיל ומותר למכור להם ביצה טרופה בקערה אין לוקחין ביצים טרופות דלמא דטרפה הואי וחזנה ישראל נהלה: **הכי גרסינן** אלא אמר ר' זירא סימנים לאו דאורייתא הנך סימני ביצים לאו הלכה למשה מסיני נינהו ולא סמכינן עלייהו: **ח' ספיקות הן** בעופות כדאמרן לעיל בשמעתא: **ליבדק בביצים** דידהו ומהם הוא נכר אם עוף טהור הוא: **ודאי טמאה** ואי אמר לך עובד כוכבים של עוף פלוני טהור הוא ודאי משקר: **אבל ראש אחד כד כו'** סייעתא הוו הנך סמנים לעובד כוכבים לדבריו אי אמר לך של עוף פלוני טהור סמך עליה דקא מסייעי ליה סימני ואי לא לא תסמוך עליה: **ה"ג** דאיכא דעורבא דדמי לדיונה: **רקמה** נוצר השרץ בתוכה: **ונקבה** שיוכל ליגע ברקום: **של נחש** דומה לשל שרץ וטמאה אין בה: **השרץ על הארץ** ואי לא אשמעינן שהיא ביצת השרץ אלא טמאה סתם ה"א משום עוף טמא הוא לאסירא ובעי לאתרויי בה משום שרץ העוף ואי אתרו בה משום שרץ הארץ לא לקי:

כודרת פי' הקונט' כדור פלוט"א בלעז משמע דגרס כודרת בדי"ש דכדור שהוא פלוט"א אחרונה בדי"ש כדאמר בחגיגה (דף ג) דברי חכמים כדרבנות ככדור של בנות ומהא דכתיב (ישעיהו כב) צנוף יצנפך [צנפה] כדור אל ארץ רחבת ידים ופי' שם בקונטרס פלוט"א אין ראיה משם דא"כ הוה ליה למימר ככדור אלא אומר ר"ת דכף שמוש הוא כגר שהולך וגולה אל ארץ רחבת ידים במקום שאין מכירים אותו דור כמו (תהלים פד) (גר) מדור באהלי רשע ובסוף פרק אין מעמידין (ע"ז דף מ.) גרים בקונט' כולדת בדל"ת ופירש עגולה כגל: **סימנין לאו דאורייתא** אומר ר"ת דדוקא סימני ביצים משום דאיכא דעורב דדמו לדיונה אבל סימני עברי דגים דאורייתא יש לסמוך עליהם כדאמר סוף פרק אין מעמידין (ע"ז דף מ. ושם) דאמר רב קרבי דגים אין נקחין אלא מן המומחה ופריך נ"ל מומחה לבדק בסימנין דתניא כסימני ביצים כו' ומשני שנמוחו ולא משני סימנים לאו דאורייתא וכי תימא משום דמשמע ליה דבכל ענין אין נקחין אלא מן המומחה אפלו אמר של דג פלוני וטהור דאז היה ראוי לסמוך עליו דעל כרחך לא איירי בכל ענין דבאומר מלאתים נקחים אף שלא מן המומחה ועל זה אנו סומכים לאכל אותן דגים שקורין ברבט"א בלע"ז ואפלו לא ידעינן אם נשרו הקשקשין בשעה שעולה מן המים סמכינן אסימני עברי דגים ומיהו בירושלמי משמע דאין לסמוך על סימני עברי דגים דגרסי' התם נתן בר אבא קם קמיה דשמואל אמר ידענא מפרשא בין עברי דגים טהורים לעברי דגים טמאים עברי דגים טמאים עגלים עברי דגים טהורים ארכים אחזי ליה (דהדר בקלפתיה) אמר ליה כזה מהו א"ל טמא אמר ליה לא בייש לי דאמרת על טהור טמא אלא סופך לומר על טמא טהור אלמא אין בודקין בסימנין כדהדר ליה שמואל לנתן בר אבא ומשמע אפי' על סימני הברייתא אין לסמוך מדלא אמר לו שיבדק בסימני הברייתא וגם מה שאמר נתן בר אבא הן סימני הברייתא והש"ס דילן הוה מצי לשנויי הכי אלא דשפיר קא משני ומה שאנו לוקחין מן העובדי כוכבים ביצים אע"פ שאינם אומרים של עוף פלוני וטהורים הם אנו סומכים על רב ביצים שמצוין בינינו דשל עופות טהורים הם ומה שאנו לוקחים מן העובדי כוכבים אובלי"ש וקנטי"ש שנלושו בביצים אע"ג דאסרי' הכא לקח מהם ביצים טרופות בקערה לא דמיא דהכא איכא ריעותא מדזבין להו עובד כוכבים טרופות בקערה ש"מ דמוכחא מלתא דישראל מכרם לו לפי שהיו של טרפה אבל עסה שנלושה בביצים לא חישינן ואזלינן בתר רב ביצים שאינן של טרפות ולא חישינן שמא היה בהם דם דרב ביצים אין בהם דם ומעשים בכל יום שאנו אוכלין ביצים מגלגלות אע"פ שאין יכולות לבדק ומיהו ר"ת היה אוסר לקח מן העובדי כוכבים אובליא"ש וקנטיא"ש משום בשולי עובדי כוכבים אע"ג דאמר בירושלמי דפת נמנו עליו והתירוהו שאני הכא שנלושו בביצים ונאסרו מטעם שלקות שלא היה בכלל ההתר דשתי גזרות היו דגזרה דפת מי"ח דבר דגזור תלמידי שמאי והלל אבל גזרה דשלקות קדמה הרבה תדע מדבעי למימר בסוף פרק אין מעמידין (ע"ז דף לז:) דהויא מדאורייתא מדכתיב אכל בכסף תשברני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי מה מים שלא נשתנו אף אכל שלא נשתנה ולבסוף מסיק דקרא אסמכתא בעלמא הוא ואי מי"ח דברים היתה לא היה טועה בה הש"ס שידועות לכל היו כדאמר בפרק אין מעמידין (עבודה זרה דף לו.) שפשט אסורן בכל ישראל ומיהו נראה דאע"ג דאמרינן הלכה כמאן דאסר ביצים משום בשולי עובדי כוכבים בפ' אין מעמידין דתניא כותיה מכל מקום עסה שנלושה בביצים אין לאסר משום דקמחא עקר כיון דמברכין עליה המוציא לחם מן הארץ ואנו סומכין על התר דירושלמי דפת ואמרינן בפרק אין מעמידין (עבודה זרה לח.) גבי (קרבי דגים) אין בהם משום בשולי עובדי כוכבים ואי עבדינהו עובד כוכבים כסא דהרסנא יש בהם משום בשולי עובדי כוכבים ופריך פשיטא ומשני מהו דתימא הרסנא עקר קמ"ל קמחא עקר משמע דאי הוה הרסנא עקר היה מתר ואע"פ שהקמח מערב בו ומטעם זה אין להתיר עסה של פשטיד"א שאפאו עובד כוכבים שהשמנונית הוא בעין על העסה וגם מתחלתו הוא נאסר משום בשולי עובדי כוכבים ולא דמי לעסה שנלושה בביצים שהביצה נתבטלה מתחלה ולא נאסר מעולם: **שאם** רקמה ונקבה מטמא בכעדשה דוקא נקבה כדתנן בפרק העור והרטב (לקמן חולין קכו:) ביצת שרץ המרקמת טהורה נקבה כל שהוא טמאה: **שאם** רקמה ואכלה לוקה עליה משום שרץ כו' וא"ת לאכילה ולמלקות ל"ל רקמה הא קיי"ל כל היוצא מן הטמא טמא כדתניא בפ"ק דבכורות (דף ה:) ומהאי טעמא אסרינן התם מי רגלים של חמור וכן בסמוך דדרש ביצת טמאה לאסירא מדכתיב ואת בת היענה ל"ל (וכי האי גונא) משמע בפ' גיד הנשה דקרא דבת היענה לא אצטריך לגופיה אלא למלק מניה הא דעוף טהור שריא דס"ד אמינא לאסירא משום דלא אשכחא מידי דאתי מחי ושריא כדאמר בפ"ק דבכורות (דף ו:) גבי חלב של בהמה טהורה דבעי התם קרא למשרי ואין הלשון משמע כן דקאמר מנין לביצת טמאה שאסורה ולא קאמר מנין לביצת טהורה שמתרת ונראה לפרש דביצת עוף טהור נפקא לן דשרי מדדרשינן לקמן (חולין דף קמ.) גבי שלוח הקן תקח לך ולא לכלביך דממעטינן מניה עוף טהור רובץ על ביצי עוף טמא ולהכי אצטריך בת היענה לאסר ביצי עוף טמא דס"ד דשרו משום דליכא מידי דאתי מחי ושריה רחמנא והך ביצה כי אבר מן החי היא ושריה רחמנא הלכך הויא שריא אפילו בעוף טמא ודיוקא דלך ולא לכלביך הוה אוקימנא באפרוחים טמאים אבל ביצים לשתרו לכה"ג קאמר בפ"ק דבכורות (דף ו:) גבי חלב בהמה טמאה והשתא ניחא הא דנקט ביצת שרץ דוקא רקמה רקמה אסירא ואי לא רקמה שריא מטעם חדוש כמו דעוף טהור שבעופות הוא דכתב קרא דבת היענה ולא בשרץ ומיהו קשה כיון דביצת השרץ לא ילפי מביצת עוף טמא כל שכן ביצת טרפה ובריש מסכת ביצה (דף ג.) משמע לאסירא מדאורייתא וי"ל דמסברא דעוף מעוף ילפינן אע"פ שזה מין היתר אבל ביצת השרץ אדרבה מסתברא דילפינן מטמאה כדדרשינן פרק העור והרטב (לקמן חולין קכו:) לטמאה בעינן רקום כדכתיב השרץ מה שרץ ריקם אף ביצת שרץ שריקם ושפיר ילפינן אסור מטמאה כיון דאשכחן במסכת מעילה פרק קדשי מזבח (מעילה דף טז:) דמשוו להו לענין בכעדשה ואע"ג דהשתא דאיכא תרתי דאתי מחי ושרו כמו חלב וביצים מ"מ חשיב להו חדוש שפיר משום דאין שניהן באין מן החי בענין אחד וכן יש לפרש גבי דבש של דבורים דדרש מקרא בפרק קמא דבכורות (דף ז:) דשרי דלא דמי לחלב אי נמי כיון דכל שאר אבר מן החי אסור מקרי הנך חדוש ועוד היינו יכולים לומר דכל ביצים מתרות בין דטמא בין דטהור מהאי טעמא דבפ"ק דבכורות (דף ז:) דשרינן הני יאלי דיחמורתא לפי שהוא זרע האיל שנקרש וכן עור הבא כנגד פניו של חמור דמסתברא דהיינו טעמא דשרי משום דאתי משכבת זרע של חמור ונקרש מעצמו ונעשה עור ומתר ולא שייך לצורת הולד מידי ולכך מתר כיון דמתחלתו בא מחמת שכבת זרע דהויא כנבלה מסרחת ושרי ולבסוף אע"פ שנקרש ונעשה עור מ"מ מתר הוא כמו אפרוח ביצת טרפה שהוא מתר דכי נגל פרשא בעלמא הוא וכולהו ביעי נמי משכבת זרע קאתו ושרו מהאי טעמא חוץ מביצת טמאה שאסר הכתוב להכי אצטריך קרא וביצת טרפה ילפינן מניה כדפרשנו ומיהו אין מתישב טעם זה גבי ביצים דכולהו מתחלתן מעורות בגידין וחשובים כבשר:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין

ב ביצה ו:

גליון הש"ס

גמ' אין מוכרים ביצת טריפה. ברי"ף הגירסא נבילה:

תורה אור השלם

וְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל [ויקרא יא, מא]

כֹּל הוֹלֵךְ עַל־גָּחוֹן וְכֹל הוֹלֵךְ עַל־אַרְבַּע עַד כָּל־מַרְבֵּה רַגְלַיִם לְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם כִּי־שֶׁקֶץ הֵם [ויקרא יא, מב]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' כ, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' פג סעי' ח:

ב מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' יט, טוש"ע יו"ד סי' פו סעי' י:

ג מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' פו סעי' א:

ד מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' פו סעי' ח:

רבינו גרשום

חלבון זהו לובן של ביצה:

הכא במאי עסקינן בחתוכות. כלומר שהקליפה חתוכה ואין יכול להכירה באותה סימנין:

ולבדוק בחלבון שאע"פ שחוץ לקליפה הן והקליפה שבורה יכול להכיר בקערה אם חלמון מבפנים:

בטרופות בקערה שאין יכול להכיר. והתניא אין מוכרין ביצת טרפה לעובד כוכבים אא"כ טרופו' בקערה לפי שאין לוקחין ממנו ביצים טרופות ואין לחוש שמא ימכרם לישראל:

אלא א"ר זירא סימנין לאו דאורייתא. כלומר סימני ביצים:

שאם ריקמה וניקבה)נראה דצ"ל שריקם השרץ בתוכה דמי כשרץ עצמו וכו'. שנקבה הקיור בתוכה דמי כשרץ עצמו ומטמא בכעדשה. ולאמאי מטמא בכעדשה שכן חומט תחיל' ברייתו בכעדשה:

ולימא דנחש הוא כלומר ונחש לא מטמא שאין מטמאין אלא שמנה שרצים:

[א]לְרַבּוֹת אֶפְרוֹחִים שֶׁלֹּא נִפְתְּחוּ עֵינֵיהֶם! מִדְּרַבָּנַן, וּקְרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא. [בג(א)]תָּנוּ רַבָּנַן: גִּיעוּלֵי בֵּיצִים מוּתָּרוֹת, בֵּיצִים מוּזָרוֹת – נֶפֶשׁ יָפָה תֹּאכְלֵם, נִמְצָא עָלֶיהָ קוֹרֶט דָּם – זוֹרֵק אֶת הַדָּם וְאוֹכֵל אֶת הַשְּׁאָר. [ד]אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: וְהוּא שֶׁנִּמְצָא עַל קֶשֶׁר שֶׁלָּהּ. תָּנֵי דּוֹסְתַּאי אֲבוּהּ דְּרַבִּי אַפְּטוֹרִיקִי: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁנִּמְצָא עַל חֶלְבּוֹן שֶׁלָּהּ, אֲבָל נִמְצָא עַל חֶלְמוֹן שֶׁלָּהּ – אֲפִילּוּ בֵּיצָה אֲסוּרָה. מַאי טַעְמָא? דִּשְׁדָא תִּכְלָא בְּכוּלַּהּ. אֲמַר לֵיהּ רַב גְּבִיהָה מִבֵּי כְּתִיל לְרַב אָשֵׁי: אִיפְּכָא תָּנֵי תַּנָּא קַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי, וְאַבָּיֵי הוּא דְּתָרְצַהּ נִיהֲלֵיהּ הָכִי. [ה]אָמַר חִזְקִיָּה: מִנַּיִן לְבֵיצַת טְמֵאָה שֶׁהִיא אֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאֵת בַּת הַיַּעֲנָה", וְכִי בַּת יֵשׁ לָהּ לַיַּעֲנָה? אֶלָּא אֵיזוֹ – זוֹ בֵּיצָה טְמֵאָה. וְדִלְמָא הַיְינוּ שְׁמַיְיהוּ? לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דִּכְתִיב: "בַּת עַמִּי לְאַכְזָר כַּיְעֵנִים בַּמִּדְבָּר". וְלָא? וְהָא כְּתִיב: "אֶעֱשֶׂה מִסְפֵּד כַּתַּנִּים וְאֵבֶל כִּבְנוֹת יַעֲנָה"? כְּיַעֲנָה זוֹ שֶׁמִּתְאַבֶּלֶת עַל בָּנֶיהָ. וְהָא כְּתִיב: "וְשָׁכְנוּ שָׁם בְּנוֹת יַעֲנָה"? כְּיַעֲנָה זוֹ שֶׁשּׁוֹכֶנֶת עִם בָּנֶיהָ. (ב)וְהָכְתִיב: "תְּכַבְּדֵנִי חַיַּת הַשָּׂדֶה תַּנִּים וּבְנוֹת יַעֲנָה", וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בֵּיצָה, בֵּיצָה בַּת מֵימַר שִׁירָה הִיא? אֶלָּא, כְּתִיב "הַיַּעֲנָה", וּכְתִיב "בַּת הַיַּעֲנָה". וְשָׁאנֵי הָכָא, דְּפָסֵק סִפְרָא לִשְׁתֵּי תֵּיבוֹת, וּמִדְּפָסֵיק לְהוּ סִפְרָא בְּתַרְתֵּי

מִדְּרַבָּנַן הָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב מִדְּרַבָּנַן הוּא דְּקָאָסַר בִּטְהוֹרִין אֲבָל טְמֵאִין שֶׁרֶץ גָּמוּר הוּא וְלוֹקֶה לְדִבְרֵי הַכֹּל וְכִי לֹא רִקְמָה אִסּוּרָא אִכָּא מַלְקוּת לֵיכָּא דְּלָאו שֶׁרֶץ הוּא: **גִּעוּלֵי בֵּיצִים** בֵּיצָה טְמֵאָה שֶׁנִּתְבַּשְּׁלָה עִם הַטְּהוֹרָה: **מֻתָּרוֹת** הַטְּהוֹרִין דְּמַיָּא בְּעָלְמָא הוּא וְלָא יָהֲבִי טַעְמָא בְּאַחֲרָנְיָיתָא: **בֵּיצִים מוּזָרוֹת** שֶׁאֵינָן שֶׁל זָכָר וְאֵין אֶפְרוֹחַ קָלוּט בָּהֶם לְעוֹלָם: **נֶפֶשׁ יָפָה תֹּאכְלֵם** שֶׁאֵינוֹ אִסְטְנִיס וְאֵין דַּעְתּוֹ קָצָה בָּהֶם תֹּאכְלֵם וְאַף עַל פִּי שֶׁיָּשְׁבָה עֲלֵיהֶם תַּרְנְגֹלֶת יָמִים רַבִּים: **וְהוּא שֶׁנִּמְצָא הַדָּם עַל הַקֶּשֶׁר שֶׁלָּהּ** הוּא זֶרַע שֶׁל תַּרְנְגוֹל הַקָּשׁוּר בְּרֹאשׁ הַכַּד שֶׁל בֵּיצָה וּמִשָּׁם יְצִירַת הָאֶפְרוֹחַ מַתְחֶלֶת וְכֵיוָן דַּעֲדַיִן הוּא שָׁם לֹא נִתְפַּזֵּר בִּשְׁאָר הַבֵּיצָה הִלְכָּךְ אוֹכֵל הַשְּׁאָר אֲבָל נִמְצָא עַל חֶלְמוֹן שֶׁלָּהּ כֻּלָּהּ אֲסוּרָה כִּדִמְפָרֵשׁ לְקַמָּן דִּשְׁדָא תִּכְלָא בְּכֻלָּהּ נִתְפַּשֵּׁט הַקִּלְקוּל בְּכֻלָּהּ: **עַל חֶלְבּוֹן** עַל הַקֶּשֶׁר כְּדַאֲמָרָן: **תִּכְלָא** לְשׁוֹן שִׁכּוּל וְרֵיעוּתָא: **אִיפְּכָא תָּנֵי תַּנָּא קַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי** תַּנָּא אֶחָד הָיָה שׁוֹנֶה אוֹתָהּ לְפָנָיו אִיפְּכָא לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁנִּמְצָא עַל חֶלְמוֹן שֶׁלָּהּ: **וְאַבָּיֵי הוּא דְּתָרְצָהּ הָכִי** כִּדְאָמְרִינַן לֹא שָׁנוּ אֶלָּא עַל חֶלְבּוֹן: **כַּיְעֵנִים** אַלְמָא יַעֲנָה שְׁמָהּ וְלֹא בַּת הַיַּעֲנָה: **וְאֵבֶל כִּבְנוֹת יַעֲנָה** וְאִי בֵּיצִים נִינְהוּ כְּלוּם יֵשׁ לָהֶם פֶּה: **כְּיַעֲנָה זוֹ כּוּ'** וְהָכִי מַשְׁמַע כְּאֵבֶל הֶעָשׂוּי עַל בְּנֵי יַעֲנָה: **תְּכַבְּדֵנִי וְגוֹ'** וְאִי בֵּיצִים מַאי כָּבוֹד יָדְעֵי לְמֶעְבַּד:

לְרַבּוֹת אֶפְרוֹחִים שֶׁלֹּא נִפְתְּחוּ עֵינֵיהֶם לֹא גָּרְסִינַן בֵּיהּ לְדִבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב דַּעֲלֵהּ אָמַר בְּפ"ק דְּבֵיצָה (דַּף ו:) מַנִּי רַאֲבַ"י הִיא: **גִּעוּלֵי** בֵּיצִים מֻתָּרוֹת פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס בֵּיצָה טְמֵאָה שֶׁנִּתְבַּשְּׁלָה עִם הַטְּהוֹרָה מֻתָּרִין הַטְּהוֹרִים דְּמַיָּא בְּעָלְמָא הוּא וְלָא יָהֲבִי טַעְמָא כְּלָל בְּאַחֲרָנְיָיתָא וּלְקַמָּן בְּפֶרֶק גִּיד הַנָּשֶׁה (חֻלִּין דַּף צח.) וְהָאי אַיְירֵי שָׁם בְּהָכִי וְגַם מְחַלֵּק שָׁם בֵּין שָׁלְקוּ עִם בֵּיצִים שֶׁיֵּשׁ שָׁם אֶפְרוֹחַ לְשָׁלְקוּ עִם הַטְּמֵאִים אֲבָל הָכָא לָא מִסְתַּבְּרָא לר"ת לְאוֹקְמֵי בְּהָכִי דְּלָא שַׁיָּךְ הַאי דִּינָא הָכָא וְנִרְאֶה לִי כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בֶּעָרוּךְ שֶׁהִכּוּ הַתַּרְנְגֹלֶת עַל בֵּית רַחְמָהּ וּמַפֶּלֶת בֵּיצִים שֶׁלֹּא נִגְמְרוּ וְלָא אַיְירֵי מִילֵּי בְּבִשּׁוּל וּלְשׁוֹן גִּעוּל שַׁיָּךְ עָלֶיהָ כְּמוֹ (אִיּוֹב כא) שׁוֹרוֹ עִבַּר וְלֹא יַגְעִל וַהֲוֵי הַשְׁתָּא מֵעֵין בֵּיצִים הַמּוּזָרוֹת דְּמַיְירֵי הַשְׁתָּא בְּהֶתֵּר בֵּיצִים גּוּפַיְהוּ וַאֲתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּלָא חָשִׁיב אֵבֶר מִן הַחַי אע"פ שֶׁלֹּא נִגְמְרוּ לְגַמְרֵי וּבִירוּשַׁלְמִי דְּמַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת לְעִנְיַן בֵּיצִים שֶׁשְּׁלָקָן וְנִמְצָא בָּהֶן אֶפְרוֹחַ דְּאַיְירֵי בְּהוּ הָתָם גָּרְסִינַן לְעֵיל מִינַּהּ מִלְּתָא שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא מַעֲשֶׂה בָּא לִפְנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּרַבִּי וְאָמַר אַבָּא הוֹרָה בְּאַרְבָּעִים וְשֶׁבַע וַאֲנָא מוֹרֵינָא בְּמ"ה וְאָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר חֲנִינָא מַעֲשֶׂה בָּא לִפְנֵי רַב הוּנָא וְאָמַר קְלִפֵּי אִסּוּר מַעֲלִין אֶת הַהֶתֵּר הָלָא דְּתֵימָא הוּא שֶׁשְּׁלָקָן בִּקְלִפֵּיהֶן אוֹ קְלוּפוֹת בִּקְלוּפוֹת אֲבָל אִי שָׁלַק בֵּיצִים קְלוּפוֹת בְּשֶׁאֵינָן קְלוּפוֹת אוֹ שֶׁאֵינָן קְלוּפוֹת בִּקְלוּפוֹת צָרִיךְ שִׁעוּר אַחֵר מִפְּנֵי גִּעוּלֵי בֵּיצִים שׁוֹרוֹ עִבַּר וְלֹא יַגְעִל בֵּיצִים שֶׁהִרְקִימוּ אֲסוּרוֹת בֵּיצִים מוּזָרוֹת נֶפֶשׁ יָפָה תֹּאכְלֵם מָצָא בָּהֶם דָּם קוֹלֵף מְקוֹם הַדָּם עַל כָּאן לְשׁוֹן הַיְרוּשַׁלְמִי מַשְׁמַע כְּפֵי' הַקּוּנְטְ' דְּאַיְירֵי בְּבֵיצִים שְׁלוּקוֹת אֲבָל תֵּמַהּ דְּמַיְיתֵי הָתָם קְרָא דְּשׁוֹרוֹ עִבַּר וְלֹא יַגְעִיל וְדוֹמֶה שֶׁאֵינוֹ מִסֻּגְיַת הַיְרוּשַׁלְמִי וְשׁוּם תַּלְמִיד הֱנִיחוֹ וּבַתּוֹסֶפְתָּא בְּמַסֶּכֶת תְּרוּמָה בְּפ' דָּג טָמֵא מַשְׁמַע כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ הֶעָרוּךְ וְהָכִי תַּנְיָא הָתָם בֵּיצִים [טְהוֹרוֹת] שֶׁשְּׁלָקָן עִם בֵּיצִים טְמֵאִים אִם יֵשׁ בָּהֶן בנ"ט אֲסוּרִין וְאִם לָאו מֻתָּרוֹת גִּעוּלֵי בֵּיצִים מֻתָּרִים בַּאֲכִילָה בֵּיצִים שֶׁשְּׁלָקָן וּמָצָא בָּא' מֵהֶם אֶפְרוֹחַ אִם יֵשׁ בָּהֶן בנ"ט אֲסוּרוֹת וְאִם לָאו מֻתָּרוֹת בֵּיצִים מוּזָרוֹת נֶפֶשׁ הַיָּפָה תֹּאכְלֵם וְאִם מָצָא בָּא' מֵהֶן דָּם זוֹרֵק הַדָּם וְאוֹכֵל אֶת הַשְּׁאָר אוֹכֵל דַּם דָּגִים אוֹ חֲגָבִים בֵּין חַיִּים בֵּין מֵתִים וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מַשְׁמַע בְּהֶדְיָא דְּגִעוּלֵי בֵּיצִים וּבֵיצִים שֶׁשְּׁלָקָן תְּרֵי מִילֵּי נִינְהוּ: **וְהוּא** שֶׁנִּמְצָא בְּקֶשֶׁר שֶׁלָּהּ פֵּרֵשׁ הַקּוּנְטְרֵס דִּכְה"ג אוֹכֵל הַשְּׁאָר כֵּיוָן דְּנִמְצָא עַל הַקֶּשֶׁר וְהוּא זֶרַע תַּרְנְגוֹל הַקָּשׁוּר בְּרֹאשׁ הַכַּד שֶׁל בֵּיצִים וּמִשָּׁם יְצִירַת הָאֶפְרוֹחַ מַתְחִיל וְכֵיוָן דַּעֲדַיִן הוּא שָׁם וְלֹא נִתְפַּזֵּר בְּכָל הַבֵּיצָה הִלְכָּךְ אוֹכֵל הַשְּׁאָר אֲבָל אִם נִמְצָא עַל חֶלְמוֹן שֶׁלָּהּ הַבֵּיצָה כֻּלָּהּ אֲסוּרָה כִּדִמְפָרֵשׁ לְקַמָּן דִּשְׁדָא תִּכְלָא בְּכֻלָּהּ פֵּי' נִתְפַּשֵּׁט הַקִּלְקוּל בְּכֻלָּהּ וְהָא דְּלָא נָקַט בִּלְשׁוֹן לֹא שָׁנוּ כִּדְנָקַט אַבָּהּ דְּרַבִּי אַפְטוֹרִיקִי וְלֵימָא הָכִי לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁנִּמְצָא עַל הַקֶּשֶׁר שֶׁלָּהּ אֲבָל יָצָא חוּץ לַקֶּשֶׁר שָׁדָא תִּכְלָא בְּכֻלָּהּ מִשּׁוּם דְּלָא הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר דְּאֵין לְשׁוֹן כָּל חֲכָמִים שָׁוִין בְּעִנְיָן אֶחָד וּמִיהוּ קָשֶׁה לְפֵירוּשׁוֹ מִדְּאָמַר בְּפֶרֶק דַּם שְׁחִיטָה בִּכְרִיתוּת (דַּף כא.) דְּקָתָנֵי בְּבָרַיְיתָא יָצָא דַּם בֵּיצִים שֶׁאֵינָן מִין בָּשָׂר יָצָא דַּם חֲגָבִים שֶׁכֻּלּוֹ הֶתֵּר וּמַשְׁמַע דְּהָכִי הֵיכִי דְּשָׁרֵי דַּם חֲגָבִים וְדָגִים כָּל זְמַן שֶׁיֶּשְׁנוֹ עֲלֵיהֶם וְנִכָּר שֶׁהוּא מֵהֶן הוּא הַדִּין נָמֵי דַּם בֵּיצִים וי"ל דְּמִדְּרַבָּנַן הֶחְמִירוּ בְּדַם בֵּיצִים גְּזֵרָה אַטּוּ דַּם עוֹף שֶׁהַבֵּיצָה בָּא מִמֶּנּוּ וּמִדְּאוֹרַיְיתָא שָׁרֵי אע"פ שֶׁהָאֶפְרוֹחַ נוֹצָר מִשָּׁם דְּהַיְינוּ עַל קֶשֶׁר שֶׁלָּהּ ואע"ג דַּהֲוֵי אֶפְרוֹחַ לְבַסּוֹף הַשְׁתָּא מִיהָא לָא הָווּ מִין בָּשָׂר שֶׁאֵין כָּאן עֲדַיִן בָּשָׂר כְּלָל וְעוֹד י"ל דְּדָם שֶׁעַל הַקֶּשֶׁר אָסוּר מִן הַתּוֹרָה דַּחֲשִׁיב מִין בָּשָׂר כֵּיוָן שֶׁהָאֶפְרוֹחַ נוֹצָר מִמֶּנּוּ דְּהָא דְּשָׁרֵי בְּמַסֶּכֶת כְּרִיתוּת (גַּם זֶה שָׁם) דַּם בֵּיצִים הַיְינוּ כְּשֶׁאֵין דָּם בַּקֶּשֶׁר אֶלָּא בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁמֵּאוֹתוֹ דָּם אֵין הָאֶפְרוֹחַ נוֹצָר וְלָא חָשִׁיב מִין בָּשָׂר וּמָנוּי הוּא פְּעָמִים רַבּוֹת אַפֵּי' לְאַלְתַּר סָמוּךְ לְלֵדַת הַבֵּיצָה וְאוֹתוֹ דָּם אֵינוֹ בָּא מֵחֲמַת נְשִׁיכַת תַּרְנְגוֹל לְתַרְנְגֹלֶת וּמַה שֶּׁפֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דָּם שֶׁהוּא חוּץ לַקֶּשֶׁר הַכֹּל אֲסוּרָה זֶהוּ כְּשֶׁיֶּשְׁנוֹ בַּקֶּשֶׁר וְנִתְפַּזֵּר עַד שֶׁהוּא חוּץ לַקֶּשֶׁר אֲבָל כְּשֶׁאֵין דָּם כְּלָל עַל הַקֶּשֶׁר אֶלָּא בְּמָקוֹם אַחֵר מֻתָּר כִּדְפָרֵשִׁית וְאֵין לְהַקְשׁוֹת לפ"ז בָּתַר הָכִי דִּמְפַלֵּג אַבָּהּ דְּר' אַפְטוֹרִיקִי בֵּין חֶלְבּוֹן לְחֶלְמוֹן הֲוָה לֵיהּ לְאַפְלוּגֵי בְּחֶלְבּוֹן גּוּפֵיהּ בֵּין עַל הַקֶּשֶׁר לְשֶׁאֵין עַל הַקֶּשֶׁר כְּמוֹ רַבִּי יִרְמְיָה דְּלָאו פִּרְכָא הִיא דְּהָא מְפַלֵּג בֵּין נִמְצָא עַל הַקֶּשֶׁר שֶׁל חֶלְבּוֹן לְנִמְצָא עַל הַקֶּשֶׁר שֶׁל חֶלְמוֹן וְעוֹד י"ל הַךְ שְׁמַעְתָּא דְּהָכָא שָׁרֵי דַּם בֵּיצִים לְגַמְרֵי כִּי הַהִיא דִּכְרִיתוּת (גַּם זֶה שָׁם) וְהָכִי קָאָמַר וְהוּא שֶׁנִּמְצָא עַל הַקֶּשֶׁר שֶׁלָּהּ אָז זוֹרֵק אֶת הַדָּם וְאוֹכֵל אֶת הַשְּׁאָר אֲבָל אִם אֵין הַדָּם עַל הַקֶּשֶׁר אֶלָּא בְּמָקוֹם אַחֵר מֻתָּר אֲפִלּוּ הַדָּם וְאֵין צָרִיךְ לְזָרְקוֹ וְכֵן מַשְׁמַע בִּירוּשַׁלְמִי דִּתְרוּמוֹת דְּקָאָמַר בָּתַר הַהִיא שֶׁהֵבֵאתִי לְעֵיל מִבֵּיצִים מוּזָרוֹת מָצָא בָּהֶם דָּם קוֹלֵף הַדָּם וּבִירוּשַׁלְמִי אֵינוֹ מַזְכִּיר כְּלָל מַאֲכִילַת שְׁאָר הַבֵּיצִים אֶלָּא מִזְּרִיקַת הַדָּם מַשְׁמַע דְּכָל הַחִלּוּק שֶׁאוֹמְרִים אָמוֹרָאִים אַחֲרֵי כֵן עַל הַדָּם עַצְמוֹ כִּדְפֵי' בִּשְׁמַעְתִּין ר' זְעִירָא סָלֵיק לְמִבְקְרָא לר' חִיָּא בְּרֵיהּ דר' יִצְחָק אַשְׁכְּחֵיהּ דְּיָתֵיב וְקָאָמַר לֹא שָׁנוּ אֶלָּא חֶלְמוֹן אֲבָל חֶלְבּוֹן מֻתָּר וְהוּא סָבַר דְּהוּא גְּמִיר מִן לַאֲבָהָתִי' אֲתָא ר' אַבָּהוּ בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן בֵּין בְּחֶלְבּוֹן בֵּין בְּחֶלְמוֹן אָסוּר תָּנֵי ר' חֲלַפְתָּא בַּר שָׁאוּל חֶלְמוֹן מֻתָּר אָמַר רַבִּי זְעִירָא הָא דְּאָמַר חֶלְמוֹן אָסוּר בְּשֶׁנִּמְצָא בִּמְקוֹם זַכְרוּתוֹ שֶׁל חֶלְמוֹן וַאֲפִלּוּ חֶלְבּוֹן וְהוּא שֶׁנִּמְצָא בִּמְקוֹם זַכְרוּתוֹ שֶׁל מוֹחוֹ שֶׁמִּמֶּנּוּ נוֹלָד ע"כ לְשׁוֹן הַיְרוּשַׁלְמִי מַשְׁמַע לְאַמַּאי דְּקָתָנֵי בְּבָרַיְיתָא קוֹלֵף מְקוֹם הַדָּם קָאָמַר בָּתַר הָכֵי ל"ש אֶלָּא חֶלְמוֹן אֲבָל חֶלְבּוֹן מֻתָּר וּמַשְׁמַע מֻתָּר וא"צ לִקְלוֹף וּבָתַר הָכִי מַיְיתֵי דר' יוֹחָנָן דְּאָמַר בֵּין חֶלְבּוֹן וּבֵין חֶלְמוֹן אָסוּר וּבָתַר הָכִי מַיְיתֵי בָּרַיְיתָא דר' חֲלַפְתָּא בַּר שָׁאוּל דְּאוֹמֵר חֶלְמוֹן מֻתָּר וְדוֹמֶה בָּזֶה שֶׁהוּא טָעוּת סוֹפֵר וְיֵשׁ לִגְרֹס חֶלְמוֹן אָסוּר וְחֶלְבּוֹן מֻתָּר וּבְדָם גּוּפֵיהּ קָאָמַר הָכִי כִּדְפָרֵשִׁית וַעֲלָהּ קָאֵי דר' זְעִירָא דְּאָמַר הָא דְּאָמַר חֶלְמוֹן אָסוּר כְּשֶׁנִּמְצָא בִּמְקוֹם זַכְרוּתוֹ שֶׁל חֶלְמוֹן פֵּרוּשׁ זַכְרוּתוֹ קֶשֶׁר שֶׁלּוֹ כִּי גַּם בְּחֶלְמוֹן יֶשְׁנוֹ הַקֶּשֶׁר אֲבָל שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם הַקֶּשֶׁר מֻתָּר אֲפִלּוּ הַדָּם וּבָא ר' זְעִירָא לִסְתּוֹר מַה שֶּׁאָמַר בַּבָּרַיְיתָא חֶלְמוֹן אָסוּר חֶלְבּוֹן מֻתָּר וְלוֹמַר שֶׁגַּם חֶלְמוֹן שֶׁאָסוּר זֶהוּ דַּוְקָא בִּמְקוֹם זַכְרוּתוֹ כִּי גַּם בְּמָקוֹם אַחֵר דַּם בֵּיצִים מֻתָּר אֲפִלּוּ בְּחֶלְמוֹן וכה"ג אֲפִלּוּ בְּחֶלְבּוֹן אָסוּר הַדָּם וְקַם לֵיהּ ר' זְעִירָא בְּשִׁיטָתֵיהּ דר' יוֹחָנָן דִּלְעֵיל מִינֵּהּ וּבָרַיְיתָא דר' חֲלַפְתָּא בְּרַבִּי שָׁאוּל כְּשִׁיטָתֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּא בַּר' יִצְחָק:

מסורת הש"ס

א תוספתא תרומות

ב אוצר מדרשים פרק שירה הקדמה ב

ג ביצה ו:

תורה אור השלם

וְאֵת בַּת הַיַּעֲנָה וְאֶת־הַתַּחְמָס וְאֶת־הַשָּׁחַף וְאֶת־הַנֵּץ לְמִינֵהוּ [ויקרא יא, טז]

גַּם־[תַּנִּים] (תנין) חָלְצוּ שַׁד הֵינִיקוּ גּוּרֵיהֶן בַּת־עַמִּי לְאַכְזָר (כי ענים) [כַּיְעֵנִים] בַּמִּדְבָּר [איכה ד, ג]

עַל־זֹאת אֶסְפְּדָה וְאֵילִילָה אֵילְכָה (שילל) [שׁוֹלָל] וְעָרוֹם אֶעֱשֶׂה מִסְפֵּד כַּתַּנִּים וְאֵבֶל כִּבְנוֹת יַעֲנָה [מיכה א, ח]

וְרָבְצוּ־שָׁם צִיִּים וּמָלְאוּ בָתֵּיהֶם אֹחִים וְשָׁכְנוּ שָׁם בְּנוֹת יַעֲנָה וּשְׂעִירִים יְרַקְּדוּ־שָׁם [ישעיהו יג, כא]

תְּכַבְּדֵנִי חַיַּת הַשָּׂדֶה תַּנִּים וּבְנוֹת יַעֲנָה כִּי־נָתַתִּי בַמִּדְבָּר מַיִם נְהָרוֹת בִּישִׁימֹן לְהַשְׁקוֹת עַמִּי בְחִירִי [ישעיהו מג, כ]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' סו סעי' ג:

ב מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' פו סעי' ה:

ג מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' ט, טוש"ע יו"ד סי' סו סעי' ז ג:

ד מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' ט, טוש"ע יו"ד סי' סו סעי' ג:

ה מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' ו:

רבינו גרשום

מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא כלומר ביצת השרץ שריקמה וניקבה ואכלה לוקה משום שרץ השורץ על הארץ מדאורייתא אבל אפרוחים שלא נפתחו עיניהם מדרבנן לוקה דקרא אסמכתא בעלמא:

גיעולי ביצים מאכל שנתבשלו בו ביצים טמאין. ביצים המוזרות קובלין והוא שנמצא דם על קשר שלו כלומר מה שאני א' זורק את הדם ואוכל את השאר שנמצא דם על קשר שלו. דשדא תיכלא בכולה. כלומר כבר מפוזר הדם על כל הביצה כולה ודמי כמו שיש בו אפרוח:

א"ל תנא איפכא תנא קמיה דאביי כלומר הכי תנא קמיה לא שנו אלא שנמצא דם על חלמון שלו אבל נמצא דם על חלבון שלו אסור ואביי תירצה הכי:

לא ס"ד דכתי' כיענים במדבר. כלומר ואי לית שמה בת יענה דקא חזינן דכתיב יענים ולא כתב בת:

בתרתי תיבות, שמע מינה תרי שמות נינהו. אלא מעתה "את כדר לעמר" דפסק להו ספרא בתרי, הכי נמי דתרי שמי נינהו? אמרי: התם בשתי תיבות פסיק להו, בשני שיטין לא פסיק להו, אבל הכא אפילו בשני שיטין נמי פסיק להו. [א]אבל אמרו חכמים: כל עוף. תניא, רבן גמליאל אומר: דורס ואוכל - בידוע שהוא טמא, יש לו אצבע יתירה וזפק וקרקבנו נקלף - בידוע שהוא טהור. רבי אלעזר ברבי צדוק אומר: מותחין לו חוט של משיחה, אם חולק את רגליו, שתים לכאן ושתים לכאן - טמא, שלש לכאן ואחת לכאן - טהור. רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל עוף הקולט מן האויר - טמא. [ב]ציפרתא נמי מקלט קלטה! אמר אביי: "קולט ואוכל" קאמרי. אחרים אומרים: שכן עם טמאים - טמא, עם טהורים - טהור. כמאן? כרבי אליעזר, דתניא: רבי אליעזר אומר: לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב, אלא מפני שהוא מינו. אפילו תימא רבנן, שכן ונדמה קאמרינן. [גד(א)]ובחגבים, כל שיש לו כו'. מאי רובו? אמר רב יהודה אמר רב: רוב ארכו, ואמרי לה: רוב הקיפו. אמר רב פפא: הלכך בעינן רוב ארכו, ובעינן רוב הקיפו. [הו(ב)]תנו רבנן: אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן, כגון הזחל - מותר. רבי אלעזר ברבי יוסי אומר: "אשר לא כרעים" - אף על פי שאין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן. מאי זחל? אמר אביי: אסקרא. [ז(ג)]תנו רבנן: "את אלה מהם תאכלו את הארבה וגו'". ארבה - זה גובאי, סלעם - זה רשון, חרגול - זה ניפול, חגב - זה נדיאן. מה תלמוד לומר "למינו" "למינהו" "למינו" "למינהו" ארבע פעמים? להביא ציפורת כרמים, ויוחנא ירושלמית, והערצוביא, והרזבנית. דבי רבי ישמעאל תנא: אלו כללי כללות, ואלו פרטי פרטות. "ארבה" - זה "גובאי", "למינו" להביא

ציפורת

בתרתי בשתי תבות: בשני שיטין בת מכאן ויענה מכאן: הכי גרסינן יש לו אצבע יתרה וזפק וקרקבנו נקלף בידוע שהוא טהור ואדרישא סמיך דתנא ליה כל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס ויש לו עוד שלשה סימנין דהוו להו ארבעה בידוע שהוא טהור: את רגליו אצבעותיו: הקולט מן האויר שכשזורקין לו מאכל קולטו לתוך פיו ומקבלו מן האויר: צפרתא מכירין היו שהיא טהורה וזה שמה: קולט ואוכל שאינו מניחו לארץ על שלא יבלענו: שכן כמו שוכן: ונדמה דומה להם במראיתו: הלכך הואיל ואמרינן הכי בעינן תרוייהו: זחל מין חגב בלשון ארמי: אשר לא כרעים כתיב ואשר לו קרי: איסקרא ואין לו קרסולים בקטנותו וגדלים לאחר זמן: רשון נפול גדיאן יוחנא ירושלמית כך שמם: צפורת כרמים מין ארבה דאין לו גבחת וכן לארבה כדלקמן: יוחנא מין סלעם דיש לו גבחת: ערצוביא מין חרגול דיש לו זנב ולשנים הראשונים אין זנב: הרזבנית מין חגב ואינו דומה לאלו במראה: דבי ר' ישמעאל תנא הנך למינהו לאו פרטי נינהו כדאמרת דלא מרבי אלא מינא דכל חד אלא כללי נינהו ויש כאן כללי כללות ופרטי פרטות כלומר כללות הבאין אחר כללות שלא לצרך ואתו לדרשה ופרטין הבאין שלא לצרך אחר פרטות ולדרשה באו על כרחך ולקמן מפרש להו ואזיל דסלעם וחגב הן הפרטות שלא הוצרכו ולמינהו הכתובין עמהם הם הכללו' שלא הוצרכו:

רבי יוסי אומר ושמו חגב אומר היה הריב"ס דרבי יוסי מפרש מלתא דתנא קמא ולא פליג כדמוכח בגמרא דתנא דבי רבי ישמעאל דדריש כלל ופרט וכלל ומרבה כעין הפרט כל דאית ליה ד' סימנין ודריש חגב לשמו חגב ותנא דבי רב לא דריש חגב לשמו חגב אלא קאמר חגב זה גדיאן ולא מרבה מידי מכעין הפרט ובעי ה' סימנין הנך ארבע ואין ראשו ארוך ופסיל ראשו ארוך ותנא דמתניתין דקתני ארבעה סימנין ולא קתני אין ראשו ארוך ס"מ דסבר כתנא דבי רבי ישמעאל דמכשיר אפילו ראשו ארוך וא"ת ל"ל דכתב רחמנא חגב לשמו חגב תפוק לי מכעין הפרט כמו הנך ד' סימנין וי"ל לפי שאין סימן זה דשמו חגב חשוב כשאר סימנין ולא הוה מצרכינן ליה כי היכי דלא בעינן אין ראשו ארוך ומרבינן אע"פ דראשו ארוך ומהאי טעמא נמי אצטריך לאשמועינן בקרא כרעים בהדיא אי נמי כרעים אצטריך לכדדרשינן בגמרא אין לו עכשו ועתיד לגדל אחר זמן א"נ לכלל ופרט כדקאמר בגמרא אשר לו כרעים כלל אבל אין לפרש שיש באחד ממיני ארבה או ממיני סלעם וחרגול שאין שמו חגב ואין להם כרעים ואי לאו דכתבינהו קרא בהדיא הוה מכשרינן להו דבכלל ארבה וסלעם וחרגול נינהו דא"כ כי קאמר בגמרא דתנא דבי ר"י ותנא דבי רב איכא בינייהו ראשו ארוך לימא דאיכא בינייהו דאין שמו חגב דלתנא דבי רב שרי ולתנא דבי ר"י אסור וכן מכרעים קשה דקאמר בגמרא אשר לו כרעים כלל ארבה סלעם וחרגול פרט דארבה הני פרטי מרבה יותר מן הכלל דכללא ממעט כל ארבה סלעם וחרגול שאין להם כרעים ופרטי מרבה וכי האי גוונא לא אשכחן דעביד כלל ופרט: **אע"פ שאין לו עכשו ועתיד לגדל אחר זמן** מדכתיב לא באלף ודריש ולא מצי למימר לא שאין לו כרעים כלל קאמר דארבה וחרגול יש להם קרסולים כדקתני בהדיא בהצד השוה שבהן וכו' וכן אשר (אין לו) חומה גבי ערי חומה דריש אע"פ שאין לו עכשיו והיתה לו קודם לכן בפ' קמא דמגלה (דף ג:) ולא מצי למימר שאין לו כלל קאמר דבערי חומה משתעי קרא וכן אשר לא יעדה והפדה ומתרגמינן דקיימי ליה פי' שהיה לו לקיימה וליעדה דמצות יעידה קודמת ומהאי קרא דרשי' ליה בפ"ק דבכורות (דף יג.) דמצות יעידה קודמת למצות פדיה שנאמר אשר לא יעדה והפדה ואע"ג דכתיב באל"ף דרשינן כאלו כתיב בוי"ו כלומר שהיה לו ליעדה ואינו רוצה והפדה והיינו טעמא דלמה ליה למכתב אשר לא יעדה פשיטא דבלא יעדה משתעי קרא דאם יעדה היתה צריכה פדיה לאב שבשעת יעוד פקע שעבוד שפחות מינה וא"ת בפרק כשם (סוטה לא.) דפריך וכל היכא דכתיב לא באל"ף ממש הוא והא כתיב בכל צרתם לא צר ומלאך פניו הושיעם ואמאי לא מייתי מכל הנך קראי ויש לומר דבכל הני איכא הוכחא מגופיה דקרא שרוצה לומר אשר לו בוי"ו אע"ג דכתיב באל"ף דארבה סלעם וחרגול יש להם קרסולים וערי חומה ביש להם חומה מיירי וגבי יעדה כדפרשית מדכתיב כלל אבל צרתם לא צר לא מוכח מגופיה דקרא שהקב"ה כביכול מיצר בצרתם של ישראל אלא מקרא אחר דכתיב עמו אנכי בצרה וא"ת והיכי דרשינן הכא וגבי ערי חומה מדכתיב לא באל"ף דבעי למימר קרא אע"פ שאין לו עכשיו והא מסקינן בפרק כשם (גם זה שם) דאל"ף משמע הכי והכי הן או לאו ויש לומר דמ"מ דרשינן מדשני למכתב באל"ף יותר מכל אותם לו שרוצין לומר הן שכתובין בוי"ו ש"מ לדרשה ולא צר נמי דרשינן במדרש דכתיב באל"ף דכל צרה שאינה לישראל מאומות אינה צרה: **אלו כללי כללות ופרטי פרטות** כדדרשינן בסמוך דאשר לו כרעים כלל ארבה סלעם וחרגול פרט למינהו חזר וכלל ולאו דוקא נקט תנא דבי ר' ישמעאל סלעם לכלל ופרט וכלל דסלעם קרא יתירא למשרי ראשו ארוך כדמסקינן בסמוך ולמינהו דסלעם מפרש הריב"ס דאצטריך דאי לא כתיב למינהו הוה אמינא דוקא במין סלעם שרי ראשו ארוך אבל בשאר לא להכי כתיב למינהו לרבויי בכולהו א"נ הוה אמינא דסלעם אתא לאסור מינו קמ"ל ולא קאמר כללי כללות למימר דכל אלו ראוין לדונם בכלל ופרט וכלל אלא ה"ק אלו כללות הבאין אחר כללות ופרטות הבאין אחר פרטות וצריך לדורשם כלם כפי הראוי וארבה וחרגול בלבד הם דבאים בכלל ופרט כדמוכח בשמעתא וסלעם למשרי ראשו ארוך כדמסקינן וחגב לשמו חגב ולמינהו דחגב להצריך כדמפרש בהדיא בברייתא ולמינהו דסלעם כדמפרש ליה מסברא דנפשיה כדפרשית וא"ת למה הוצרך לכתב למינהו בכל אחד מארבעה וסלעם וחרגול לכתב למיניהן ויהיה די בכל אחד לשלשתן בסוף ויש לומר משום דארבה וחרגול הם הם לבדם שבאין בכלל ופרט וכלל כדפרשית וראויין היו לכתב זה אצל זה והפסיק בסלעם וכתבו באמצע בין ארבה וחרגול לשום דרשה דלא על חנם הוא שכתבו שלא במקומו וכיון שהוצרך לכתבו באמצע בשביל שום דרשה שוב אינו יכול לכתב למיניהן לבסוף כי זה לא יתכן שלמיניהן יהיה עומד על ארבה וחרגול להיות להן כלל אחרון בפני עצמם ועל סלעם לא יהא עומד לכלל אלא לדרשה אחרת כמו שאנו דורשים עכשו דסלעם למינהו ולפי שיש לארבה וחרגול לכל אחד כלל בפני עצמו ואין שניהם נדונים יחד בדין אחד של כלל פרט וכלל אלא בשנים שכל אחד ואחד נדון לבדו בכלל ופרט וכלל צריך לעשות בנין אב משניהם מארבה וחרגול וללמד משניהם בהצד השוה בשניהם ומה שאומר הרי אתה דן בנין אב משלשתן זה לפי שלא פרש עדין דסלעם קרא יתירא הוא והכי פרושא דברייתא לפי המסקנא הרי אתה דן בנין אב משלשתן בהצד השוה והואיל וכן הוא לא מצריך רק ארבעה סימנין דכי מעיינת בה שפיר בארבה וחרגול סגי לעשות בנין אב משניהם ואייתר ליה סלעם לרבויי ראשו ארוך והא דמרבינן ראשו ארוך ולא אמרינן דמרבינן ואע"ג דלית ליה חד מהנך ד' סימנין ואין ראשו ארוך ובעי בהדי הנך שלשה סימנים משום דסברא הוא לרבויי סימן דגרוע מכלהו וריב"א מפרש שאין שום מין חגב שהוא חסר מהנך ארבעה סימנים דמתני' שלא יהא חסר כמו כן או ראשו ארוך או סימן אחר בהדיה אבל אפשר שחסר סימן של ראשו ארוך ויהיה לו ארבעה סימנים דמתניתין וא"ת דהשתא משמע דלתנא דבי רבי ישמעאל ולתנא דמתניתין שרי ראשו ארוך ובמסכת שבת בשלהי פרק רבי עקיבא (שבת דף צ:) נמי אמרינן דרב כהנא מעבר שושיפא אפומא א"ל רב שקליה כי היכי דלא נימרו מיכל קא אכיל ליה והא עבר משום אל תשקצו את נפשותיכם משמע דליכא איסור משום חגב טמא ולא אסר ליה אלא מפני שהוא חי ושושיפא הוא ראשו ארוך כדאיתא פרק אין מעמידין (עבודה זרה דף לז.) גבי העיד יוסי בן יועזר על איל קמצא דכן שמפרש רב פפא דאיל קמצא הוא שושיפא ופליגי יוסי בן יועזר ורבנן בראשו ארוך ורב חייא בר אמי אמר סוסבל ופליגי בכנפיו חופין את רובו אי בעינא רובא למתכר אבל בראשו ארוך לכ"ע לא פליגי דאסור וזהו תימה דכיון דקי"ל דראשו ארוך שרי מאי קאמר התם רב חייא בר אמי לאסור בכלי עלמא ונראה לר"ת דגרס התם דבכלי עלמא לא פליגי דשרי וכן מצא בספר ישן:

מסורת הש"ס

א שבת כ.; לקמן עו:
ב שבועות טז.; מגילה ג:; ספרא שמיני פרק ה ח
ג ספרא שמיני פרק ה ט

תורה אור השלם

שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה עָבְדוּ אֶת־כְּדָרְלָעֹמֶר וּשְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָרָדוּ [בראשית יד, ד]

וַיְהִי בִּימֵי אַמְרָפֶל מֶלֶךְ־שִׁנְעָר אַרְיוֹךְ מֶלֶךְ אֶלָּסָר כְּדָרְלָעֹמֶר מֶלֶךְ עֵילָם וְתִדְעָל מֶלֶךְ גּוֹיִם [בראשית יד, א]

אַךְ אֶת־זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל שֶׁרֶץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ עַל־אַרְבַּע אֲשֶׁר־[לו] (לא) כְרָעַיִם מִמַּעַל לְרַגְלָיו לְנַתֵּר בָּהֵן עַל־הָאָרֶץ [ויקרא יא, כא]

אֶת־אֵלֶּה מֵהֶם תֹּאכֵלוּ אֶת־הָאַרְבֶּה לְמִינוֹ וְאֶת־הַסָּלְעָם לְמִינֵהוּ וְאֶת־הַחַרְגֹּל לְמִינֵהוּ וְאֶת־הֶחָגָב לְמִינֵהוּ [ויקרא יא, כב]

אֵת כָּל־עֹרֵב לְמִינוֹ [ויקרא יא, טו]

יֶתֶר הַגָּזָם אָכַל הָאַרְבֶּה וְיֶתֶר הָאַרְבֶּה אָכַל הַיָּלֶק וְיֶתֶר הַיֶּלֶק אָכַל הֶחָסִיל [יואל א, ד]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' כ, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' פב סעי' ב:
ב מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' כ, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' פב סעי' ב:
ג מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' כב:
ד מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' כג, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' פה סעי' א:
ה מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' כב:
ו מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' כג, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' פה סעי' א:
ז מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' כא:

רבינו גרשום

הכא אפילו בשתי שיטות פסיק לה. כלומר דכתיבין בת בסוף שיטה אחת ויענה בתחילת שיטה אחרת:

בשוכן ונדמה לכן קאמרינן כלומר דהתם רבנן מודו:

אשר לוא כלומ' לא לו עכשיו ועומד לגדל לאחר זמן לפיכך כתב לוא מלא. איסקרא גרסינן:

והרזביינית גרסינן:

אלו כללי כללות ואלו פרטי פרטות כללי כללות ציפורת כרמים זה כלל אחד אוסכף זה כלל אחר כרספת וסיחלנית זה כלל שלישי ראשו ארוך זה כלל רביעי. פרטי פרטות (פרטות) פרט ראשון ארבה זה גובאי. פרט שני סלעם זה נפול פרט שלישי חרגול זה רשון:

צִיפּוֹרֶת כְּרָמִים. אֵין לִי אֶלָּא הַבָּא וְאֵין לוֹ גַּבַּחַת. הַבָּא וְיֵשׁ לוֹ גַּבַּחַת מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר "סָלְעָם" – זֶה נִיפּוּל, "לְמִינֵהוּ" – לְהָבִיא אֶת הָאוּשְׁכָּף. וְאֵין לִי אֶלָּא הַבָּא וְאֵין לוֹ גַּבַּחַת, הַבָּא וְיֵשׁ לוֹ גַּבַּחַת. הַבָּא וְאֵין לוֹ זָנָב, הַבָּא וְיֵשׁ לוֹ זָנָב מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר "חַרְגֹּל" – זֶה רָשׁוֹן, "לְמִינֵהוּ" – לְהָבִיא אֶת הַכַּרְסֶפֶת וְאֶת הַשַּׁחֲלָנִית. וְאֵין לִי אֶלָּא הַבָּא וְאֵין לוֹ גַּבַּחַת, הַבָּא וְיֵשׁ לוֹ גַּבַּחַת; הַבָּא וְאֵין לוֹ זָנָב, הַבָּא וְיֵשׁ לוֹ זָנָב. הַבָּא וְאֵין רֹאשׁוֹ אָרוֹךְ, הַבָּא וְרֹאשׁוֹ אָרוֹךְ מִנַּיִן? (א)אָמַרְתָּ: הֲרֵי אַתָּה דָּן בִּנְיַן אָב מִשְּׁלָשְׁתָּן, לֹא רְאִי אַרְבֶּה כִּרְאִי חַרְגּוֹל, וְלֹא רְאִי חַרְגּוֹל כִּרְאִי אַרְבֶּה, וְלֹא רְאִי שְׁנֵיהֶם כִּרְאִי סָלְעָם, וְלֹא רְאִי סָלְעָם כִּרְאִי שְׁנֵיהֶם. הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן – שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַרְבַּע רַגְלַיִם, וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם, וְקַרְצוּלַּיִם, וּכְנָפָיו חוֹפִין אֶת רוּבּוֹ; אַף כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַרְבַּע רַגְלַיִם, וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם, וְקַרְצוּלַּיִם, וּכְנָפָיו חוֹפִין אֶת רוּבּוֹ. וַהֲלֹא הַצַּרְצוּר הַזֶּה יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע רַגְלַיִם, וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם, וְקַרְצוּלַּיִם, וּכְנָפָיו חוֹפִין אֶת רוּבּוֹ, יָכוֹל יְהֵא מוּתָּר? תַּלְמוּד לוֹמַר "חָגָב", שֶׁשְּׁמוֹ חָגָב. אִי שְׁמוֹ חָגָב, יָכוֹל אֵין בּוֹ כָּל הַסִּימָנִין הַלָּלוּ? תַּלְמוּד לוֹמַר "לְמִינֵהוּ" – עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ כָּל הַסִּימָנִין הַלָּלוּ. פָּרֵיךְ רַב אַחַאי: מָה לְהָנָךְ, שֶׁכֵּן אֵין רֹאשָׁן אָרוֹךְ? וְכִי תֵּימָא: כֵּיוָן דְּשָׁווּ בְּאַרְבַּע סִימָנִין מַיְיתִינַן וְלָא פָּרְכִינַן – אִי הָכִי, חַרְגּוֹל נָמֵי דְּשָׁווּ לְהוּ, לָא לִיכְתּוֹב וְתֵיתֵי מֵאַרְבֶּה וְסָלְעָם! אֶלָּא, אִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן אֵין לָהֶן זָנָב. הָכִי נָמֵי אִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן אֵין רֹאשָׁן אָרוֹךְ? אֶלָּא אָמַר רַב אַחַאי: סָלְעָם יַתִּירָא הוּא, לָא לִיכְתּוֹב רַחֲמָנָא "סָלְעָם", וְתֵיתֵי מֵאַרְבֶּה וּמֵחַרְגּוֹל, דְּמַאי פָּרְכַתְּ? מָה לְאַרְבֶּה דְּאֵין לוֹ גַּבַּחַת – הֲרֵי חַרְגּוֹל דְּיֵשׁ לוֹ גַּבַּחַת, מָה לְחַרְגּוֹל דְּיֵשׁ לוֹ זָנָב – הֲרֵי אַרְבֶּה דְּאֵין לוֹ זָנָב, סָלְעָם דִּכְתַב רַחֲמָנָא לְמָה לִי? אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְגוּפוֹ – תְּנֵהוּ עִנְיָן לְרֹאשׁוֹ אָרוֹךְ.

בְּמַאי

צפרת כרמים מין ארבה שלשניהם אין גבחת: **ואין לי אלא** מין חגבים הבא לפנינו ואין לו גבחת יש לנו להביאן מארבה שיש כאן כלל ופרט וכלל כלמפרש לקמיה אשר לו כרעים תאכלו כלל ארבה פרט למינהו חזר וכלל ויש לך לרבות בכעין הפרט הדומין לו בכל סימנין שיש לו ארבע סימנין דמתניתין ועוד חמישי: **שאין לו גבחת** שאין ראשו מרוט: **הבא לפנינו ויש לו גבחת** שאינו דומה לארבה אלא בארבעה סימנין האמורין במשנתנו: **ת"ל סלעם זה ניפול** ולזה יש גבחת והכשירו הכתוב והדר כתב למינהו להיות כלל ולדון עם אשר לו כרעים בכלל ופרט וכלל ומביא בכעין הפרט את הדומה לו דהיינו אושכף וה"ה ליוחנא ירושלמית ואלא מנייהו נקט דיש לו גבחת. ולקמיה פריך הא אמרן לעיל סלעם הוא רשון והכא מפרש ליה זה ניפול: **ואין לי** להכשיר בשני דינין של כלל ופרט הללו: **אלא הבא לפנינו ואין לו גבחת** דאתרבי מלמינו דארבה: **והבא ויש לו גבחת** דאתרבי מלמינהו דסלעם: **והבא ואין לו זנב** כלומר ובלבד שיבא לפנינו ונראה שאין לו זנב דלארבה וסלעם אין זנב ואכתי חמשה סימנין נינהו: **הבא ויש לו זנב מנין** שאינו צריך לחזור אלא אחר ארבעת הסימנין: **ת"ל חרגול** דיש לו זנב ולמינהו חזר וכלל להכי לדון כעין הפרט ולהביא הכרספת והשחלנית וה"ה לערצוביא ואי נמי היא היא מר קרי לה הכי ומר הכי: **ואין לי אלא הבא לפנינו** בין אין לו גבחת ובין יש לו ובין שאין לו זנב ובין שיש לו דהא כולהו אתרבו: **והבא ואין ראשו ארוך** כלומר ובלבד שיהא בא לפנינו ואין ראשו ארוך דהיינו חמשה סימנין דהנך כולהו אין ראשן ארוך: **הבא וראשו ארוך מנין** ובלבד שידמה בארבעת הסימנין: **הרי אתה דן כו' לא ראי כו'** שיש בזה מה שאין בזה ועל כרחך אין סימני הטהרה תלוי בזנב ובגבחת לא ביש לו ולא באין לו שהרי יש כאן אין לו וכשר ויש לו וכשר: **הצד השוה שבהן כו' אף כל כו'** ואפילו ראשו ארוך ולקמיה פריך מה להצד השוה שבהן שכן אין ראשן ארוך. וקרצולין גרסינן. ובין האי תנא לתנא דלעיל ליכא אלא הך דרשה דהאי מרבה ראשו ארוך ותנא דברייתא דלעיל לית ליה: **הצרצור** מין חגב טמא: **ת"ל חגב** דלא איצטריך דהא אתרבו כל השוין להו בארבעה סימנין: **ששמו חגב** וכל האמורין למעלה שמם חגבים: **יכול אין בו כל הסימנין הללו** ולקמן פריך מנא תיתי והא ארבה וחרגול כתיבי: **ת"ל למינהו** דחגב והיינו כללי כללות ופרטי פרטות דאמרינן לעיל דהאי חגב ולמינהו יתירי נינהו לדרשה וסלעם נמי מייתרינן ליה לקמן: ה"ג פריך רב אחאי על תנהו ענין לראשו ארוך והדר גרסינן במאי קמפלגי על כי האי גוונא מהכא והדר גרס אמר מר אי שמו חגב וכו': **מה להצד השוה שבהן וכו'** דהא ע"כ עד דדמי ליה לפרט בכל נדין בעינן לתנא דבי רבי ישמעאל: **וכ"ת ס"ל** דכיון דדמי ליה במקצת מרבינן ליה בכעין הפרט כדפליגי תנאי בעלמא בכל כלל ופרט וכלל דאיכא למאן דאמר כללא קמא דוקא והוה ליה כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט ואהני כללא בתרא שהוא מוסיף על הפרט מידי דדמי ליה לפרט בכל נדין ואיכא למאן דאמר בתרא דוקא והוה ליה כלל מוסיף על הפרט ואתרבו כל מילי ואהניא כללא קמא למהוי בכלל ופרט למעוטי מידי דלא דמיא ליה לגמרי אבל מידי דדמי לה במקצת לא מני למעוטי דהא בתרא דוקא ותנא דבי רבי ישמעאל כמאן דאמר בתרא דוקא ס"ל: **אי הכי חרגול לא לכתב** דאתי מארבה וסלעם ואע"ג דלהן אין זנב ולו יש זנב: **אלא** מאי טעמא לא איתי מנייהו משום דאיכא למפרך כו' וה"נ איכא למפרך: **ותיתי מארבה וחרגול** בהצד השוה שבהן דארבעה סימנין: **דמאי פרכת** להצד השוה אי פרכת מה לארבה שכן אין לו גבחת תאמר בסלעם הרי חרגול יוכיח ומה לחרגול דיש לו זנב הרי ארבה דאין לו זנב וחזר הדין הצד השוה שבהן ששוין בארבעת סימנין ואין ראשן ארוך: **תנהו ענין** זו מדה בתורה דבר שאינו ענין לגופו תנהו ענין לדבר אחר:

לא ראי ארבה כראי חרגול ולא ראי חרגול כראי ארבה ולא ראי שניהם כראי סלעם ולא ראי סלעם כראי שניהם מה שלוקח תחלה ארבה וחרגול ומניח סלעם על לבסוף אף על פי שהוא כתוב תחלה במקרא קודם חרגול זהו לפי שארבה וחרגול חלוקים זה מזה יותר ממה שחלוק כל אחד מהם מסלעם כי כל אחד מהם אין חלוק מסלעם אלא מדבר אחד או מגבחת או מזנב אבל ארבה וחרגול חלוקים זה מזה בשני דברים שארבה אין לו גבחת ואין לו זנב וחרגול יש לו שניהם כדמוכח בסוגיא דחרגול יש לו גם גבחת כשיבא לפרש דסלעם קרא יתירא הוא ועוד י"ל דלכך תפס ארבה וחרגול לפי שהם עקר הדרשה כדמוכח בסמוך דמסיק דסלעם קרא יתירא הוא ואתא למשרי דראשו ארוך: **וכי** תימא כיון דשוו בארבע סימנין מייתינן ולא פרכינן דסבירא ליה כללא בתרא דוקא כמו שפי' בקונטרס ולהכי לא איצטריך להו לכולהו נדין כדאמר בפ' בכל מערבין (עירובין כח.) דלמאן דאית ליה כללא בתרא דוקא מרבינן כל דדמי ליה בשני נדין אבל מאן דאית ליה כללא קמא דוקא לא מרבינן עד דדמי ליה משלש נדין אי הכי חרגול דאית ליה זנב נמי לא לכתב כו' אלא על כרחך מדאיצטריך למכתב חרגול משום דלא הוה ילפינן ליה מארבה וסלעם לפי שיש לו זנב אם כן סבירא ליה דכללא קמא דוקא ולהכי מצריך שיהא דומה בכל הנדין הואיל ובו גם נד שאין ראשו ארוך נצריך שיהא בו וא"ת ואפילו יסבר דכללא קמא דוקא לא יצריך יותר משלשה סימנין דהא בפרק בכל מערבין (עירובין כח.) לא צריכינן אלא רק שלשה נדין אפילו למאן דאית ליה דכללא קמא דוקא והוה מצי לשנויי דהכא נמי לא ילפינן מפרט אלא שני סימנים דארבעה כנפים וכנפיו חופין את רבו אבל סימן דקרצולים ורגלים כתיב בהדיא אשר לו כרעים ממעל לרגליו ולא אתו מפרטא הלכך אי אמר כללא קמא דוקא מצריכי נמי או זנב או אין ראשו ארוך והשתא לא ילפינן מן הפרטות רק שלשה נדין כמו בעירובין (ג"ז שם) ומיהו לא צריכינן לשנויי הכי אלא אפי' יהיו קרצולין כאן בחשבון הג' נדין ונאמר שלא נכתבו כדי להוסיף שלשה נדין מכל נדיהן אלא לרבות העתיד לגדל אחר זמן לא יקשה כלום דעל כרחך שני נדין דמצריכין בעירובין (דף כח.) למ"ד דכללא בתרא דוקא ושלש נדין שמצריך למאן דאמר כללא קמא דוקא לאו דוקא אמר שנים ושלשה דלמאן דאמר כללא קמא דוקא אפי' בה' נדין צריך לדמות דא"כ תקשי עליה דההיא דעירובין הא דאמר בנזיר פ' שלשה מינין (נזיר דף לה:) דכל היכא דאיכא תרי כללי ופרטי מרבינן כל דדמי ליה מחד נד וכל היכא דאיכא תרי פרטי וכללי מרבינן כל דדמי ליה משני נדין אלא ודאי מסתברא דשני נדין דעירובין וחד נד דנזיר חדא מלתא היא ומיירי בעירובין כגון שיש לו שני נדין חשובין שוין ונד שלישי שאינו חשוב כל כך דכה"ג איכא גבי כלל ופרט דבקר וצאן ויין ושכר בשמעתא דעירובין (דף כח.) ובנזיר (דף לה:) מיירי כגון דליכא אלא חד נד חשוב כגון כלל ופרט וכלל דההיא שמעתא ואיכא נמי נד שני שאינו חשוב כל כך וכענין זה אמר בנזיר דלא מצרכינן אלא חד נד היינו הנד החשוב דאחד שאין חשוב כמותן וה"ה אם היו שניהם חשובין ושוין ונד שלישי שאינו חשוב כמותן הוו שני נדין החשובין כנד אחד כיון שהן שוין ונצריך שיהא כעין הפרט דומה לפרט באותם שני נדין החשובין דהוי מנייהו מפקת וזהו מה שמצריך בעירובין דומה לפרט מב' נדין אפי' למ"ד כללא בתרא דוקא דהוו להו תרוייהו כנד אחד דנזיר כדפרשנו ומה שמצריך שלשה נדין למ"ד כללא קמא דוקא י"ל שבא לומר דלא סגי ליה בשני נדין החשובים ושוין כמו למ"ד כללא בתרא דוקא אלא גם בנד השלישי הגרוע צריך שיהא דומה לכלן וה"ה אם יש ה' נדין צריך שידמה לכלן והשתא אתי שפיר כי מצרכינן נמי טפי משלשה נדין בכעין הפרט כי בכל הנדין בין החשובין בין הגרועין הרבה כמו השלישי צריך שיהא דומה לפרט למאן דאמר כללא קמא דוקא ולמאן דאמר כללא בתרא דוקא נמי לא יקשה כלום כשנצריך יותר משני נדין במקום שיהיו יותר משני נדין שוין ולפי דברי אלה נצריך בכאן יותר משלשה נדין למ"ד כללא קמא דוקא אפי' אין כאן אלא ב' נדין חשובין שוין לו ויש נדין אחרים גרועים מהן כי כלם יש להצריך ולמאן דאמר כללא בתרא דוקא לא נצריך אלא שנים החשובין ולכך לא היה לנו להצריך אין ראשו ארוך למאן דאית ליה כללא בתרא דוקא כמו שפי' רש"י שם ולפ"ז נצטרך לומר דאין לו זנב ואין ראשו ארוך הם נדים גרועין יותר מאותן שאנו מצריכין בברייתא בהצד השוה ולכך לא היינו מצריכין אותם אם היינו אומרים כללא בתרא דוקא ובכך מתישב גם מה שאנו מרבים ראשו ארוך מסלעם ואין אנו מרבים אותו שאין לו ארבע כנפים או שאין כנפיו חופים את רבו כי אותם הם סימנים חשובים יותר מאין ראשו ארוך ומיהו בלאו האי טעמא ניחא כמו שפי' ריב"א דאין לך שום חגב חסר סימן אחד לארבע כנפים או כנפיו חופים את רבו שלא יהא עוד חסר סימן או סימן אחד דאין ראשו ארוך או סימן אחד מן הארבע דמתניתין אבל הכא בראשו ארוך משכחת ליה שאינו חסר אלא סימן דאין ראשו ארוך בלבד ולפי מה שפירשנו הנהו דעירובין ונזיר קשיא מאי איצטריך למימר פ' הגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) דר"א דריש כללי ופרטי אפי' דריש רבויי ומעוטי אתי שפיר וסבר כמ"ד כללא בתרא דוקא וסגי בחד נד פרוש בנד החשוב מן השאר שאין נד אחר חשוב כיוצא בו מה הפרט מפורש גופו ממון אף כל גופו ממון יצאו שטרות אבל דבר המטלטל לא צריך ולא אמעוט קרקעות כי זהו נד גרוע יותר תלע שהוא נד גרוע יותר דהא כי דריש ליה ברבה ומעט ורבה אינו ממעט קרקעות אלא שטרות וי"ל דמשום דמוכחא מלתא דשמעתא דפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מה:) וההיא דפרק שלשה מינים דנזיר (דף לה.) דר' אליעזר דריש רבויי ומעוטי קאמר נמי התם הכי וע"ע בשמעתא דשן ועין בקדושין (דף כב:) ואו פסח או עור דבכורות (דף לז.) ובכל הש"ס במקום שאמר מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון אם יהיה זה דוקא למ"ד כללא קמא דוקא או שמא נאמר כי גם למ"ד כללא בתרא דוקא אפי' לא יהיו השני נדין החשובין שוין לגמרי כיון שקרובין להיות שוין חשובין כשוין וכחד נד למו ומה שלא נצריך אלא אחד נד וזהו כששני גרוע הרבה יותר ממנו כי כן נראה יותר כדי שיהיה לדברי הכל במה שמצריך בכל הגמ' דבר המטלטל וגופו ממון כי שני נדין האלו קרובין להיות שוין וגם יתישב בכך מה שצריך לומר בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) דר' אליעזר דריש רבויי ומעוטי ולא נצטרך לתרץ כללו כאותו תרוץ שכתבתי:

רבינו גרשום

מאי גבחת שממורט בפניו: **הבא ואין ראשו ארוך כלומר לגובאי וסלעם וחרגול שלשתן אין ראשן ארוך.** לא ראי שניהם כראי סלעם לארבה אין לו גבחת וסלעם יש לו גבחת (וחרגול) לא ראי חרגול כראי סלעם לחרגול יש לו זנב וסלעם אין לו זנב לא ראי ארבה כראי חרגול כלומר לארבה אין לו גבחת וחרגול יש לו גבחתא)שייך לקף שאחר זה ואתי כל דדמי ליה משני נדין כלומר למותר. וזה [שראשו ארוך] לא דמי אלא מנד אחד כלומר בד' סימנים לא בראשו שיהא שוה לכן לכל נד שיהא לו ד' סימנין ולא יהא ראשו ארוך. ואתי כל דדמי ליה מנד אחד כלומר אם לו ד' סימנין זהו נד אחד אף על דלא דמי ליה בנד אחר שראשו ארוך מרבינן ליה. מהיכא תיתי ארבה וחרגול כתיב. ובעינן דיהא שוה לארבה וחרגול מה ארבה וחרגול יש לכן ד' סימנין אף כל (ונרבי) [ולא נרבי] אלא שיש בו ארבעה סימנין:

מסורת הש"ס

א בספרא שמיני פרק ה ח; תוספתא חולין; משנה חולין; לעיל נט.

תורה אור השלם

אֶת־אֵלֶּה מֵהֶם תֹּאכֵלוּ אֶת־הָאַרְבֶּה לְמִינוֹ וְאֶת־הַסָּלְעָם לְמִינֵהוּ וְאֶת־הַחַרְגֹּל לְמִינֵהוּ וְאֶת־הֶחָגָב לְמִינֵהוּ: [ויקרא יא, כב]

יֶתֶר הַגָּזָם אָכַל הָאַרְבֶּה וְיֶתֶר הָאַרְבֶּה אָכַל הַיָּלֶק וְיֶתֶר הַיֶּלֶק אָכַל הֶחָסִיל: [יואל א, ד]

כָּל־עֵצְךָ וּפְרִי אַדְמָתֶךָ יְיָרֵשׁ הַצְּלָצַל: [דברים כח, מב]

בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי תָּנָא דְּבֵי רַב וְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל? בְּרֹאשׁוֹ אָרוֹךְ קָמִיפַּלְגִי. תָּנָא דְּבֵי רַב סָבַר: "אֲשֶׁר לוֹ כְרָעַיִם" – כָּלַל, "אַרְבֶּה" "סָלְעָם" "חַרְגֹּל" "חָגָב" "לְמִינֵהוּ" – פָּרַט, כְּלָל וּפְרָט אֵין בַּכְּלָל אֶלָּא מַה שֶּׁבַּפְּרָט, דְּמִינֵיהּ – אִין, דְּלָאו (דמיניה) [מִינֵּיהּ] – לָא, וּמְרַבֵּי דְּדָמֵי לֵיהּ מִשְּׁנֵי צְדָדִין. תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר: "אֲשֶׁר לוֹ כְרָעַיִם" – כָּלַל, "אַרְבֶּה" "סָלְעָם" "חַרְגֹּל" "חָגָב" – פָּרַט, "לְמִינֵהוּ" – חָזַר וְכָלַל, כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל – אִי אַתָּה דָן אֶלָּא כְּעֵין הַפְּרָט, וּמְרַבֵּי כֹּל דְּדָמֵי לֵיהּ בְּחַד צַד. וְהָא לָא דָּמֵי כְּלָלָא קַמָּא לִכְלָלָא בָּתְרָא? כְּלָלָא קַמָּא – "אֲשֶׁר לוֹ כְרָעַיִם" אָמַר רַחֲמָנָא, דְּאִית לֵיהּ אֱכוֹל, דְּלֵית לֵיהּ לָא תֵּיכוֹל. כְּלָלָא בָּתְרָא – עַד דְּשָׁווּ בְּאַרְבָּעָה סִימָנִין. תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּכְלָלֵי וּפְרָטֵי כִּי הַאי גַּוְונָא דָּאֵין, וּדְאָמְרִינַן נָמֵי בְּעָלְמָא דְּדָאֵין תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּכְלָלֵי וּפְרָטֵי כִּי הַאי גַּוְונָא מֵהָכָא. אָמַר מָר: אִי שְׁמוֹ "חָגָב", יָכוֹל אֵין בּוֹ כָּל הַסִּימָנִין הַלָּלוּ? תַּלְמוּד לוֹמַר "לְמִינֵהוּ" – עַד שֶׁיְּהוּ בּוֹ כָּל הַסִּימָנִין הַלָּלוּ. אֵין בּוֹ כָּל הַסִּימָנִין הַלָּלוּ מֵהֵיכָא תֵּיתֵי? "אַרְבֶּה" וְ"חַרְגּוֹל" כְּתִיב! אִי לָא כְּתִיב "סָלְעָם" – כִּדְקָאָמְרַתְּ, הַשְׁתָּא דִּכְתִיב "סָלְעָם" – לְרַבּוֹיֵי רֹאשׁוֹ אָרוֹךְ, אֵימָא לִירַבֵּי נָמֵי כֹּל דְּהוּ – קָא מַשְׁמַע לַן. [א]מַאי שְׁנָא הָתָם דְּאָמְרַתְּ: "סָלְעָם" – זֶה "רָשׁוֹן", "חַרְגֹּל" – זֶה "נִיפּוּל", וּמַאי שְׁנָא הָכָא דְּאָמְרַתְּ: "סָלְעָם" – זֶה "נִיפּוּל", "חַרְגֹּל" – זֶה "רָשׁוֹן"? מָר כִּי אַתְרֵיהּ וּמָר כִּי אַתְרֵיהּ. (א)וּבַדָּגִים כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת. תָּנוּ רַבָּנַן: אֵין לוֹ עַכְשָׁיו וְעָתִיד לְגַדֵּל לְאַחַר זְמַן, כְּגוֹן הַסּוּלְתָּנִית וְהָעַפְיָאן – הֲרֵי זֶה מוּתָּר. יֵשׁ לוֹ עַכְשָׁיו וְעָתִיד לְהַשִּׁירָן בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלֶה מִן הַמַּיִם, כְּגוֹן

אֲקוּנָס

בְּמַאי קָא מִפַּלְגֵי תָּנָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל דְּמַיְיתֵי לֵיהּ סָלְעָם לְרַבּוֹיֵי רֹאשׁוֹ אָרֹךְ וְאִיַּתַּר לֵיהּ חָגָב לְמִעוּטֵי גַּרְגִּיר וְתַנָּא דְּבָרַיְתָא קַמַּיְיתָא דְּמִבְּעֵי לֵהּ כּוּלְּהוּ לְגוּפַיְהוּ: **תַּנָּא דְּבֵי רַב** קָרֵי לְבָרַיְתָא קַמַּיְיתָא שֶׁשְּׁנוּיָה בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים דְּמִקְּרֵי סִפְרָא דְּבֵי רַב לְפִי שֶׁהָיָה שָׁגוּר בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ בְּפִי כֻּלָּם אֲבָל בָּרַיְתָא דְּתַנָּא דְּבֵי ר"י לֹא הָיְתָה שְׁגוּרָה אֶלָּא בְּפִי תַּלְמִידָיו: **תָּנָא דְּבֵי רַב סָבַר** לְמִינֵהוּ דְּכָל חַד לָא מִשְׁתְּמַע כְּלָלָא לְמֶהֱוֵי כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל דְּלִתְרַבֵּי סָלְעָם וְחָגָב בִּכְעֵין הַפְּרָט דְּנֶהֱוֵי קְרָאֵי יַתִּירֵי מִשּׁוּם דְּקָסָבַר דְּלָא דָּיְינִינַן בִּתְרֵי כְּלָלֵי אא"כ דָּמֵי כְּלָלָא בָּתְרָא לִכְלָלָא קַמָּא וְהָכָא לָא דָּמֵי דִּכְלָלָא קַמָּא לָא קָפֵיד אֶלָּא אַכְּרָעַיִם וּלְמִינֵהוּ אִי כְּלָלָא קָרֵינַן לֵיהּ קָפֵיד דְּלֶהֱוֵי דָּמֵי לְאַרְבֶּה דְּאִית לֵיהּ אַרְבָּעָה סִימָנִין: **דְּלָאו דְּמִינֵּהּ לָא** הִלְכָּךְ חַד מֵחַבְרֵיהּ לָא אָתֵי: **כָּל דְּדָמוּ לֵיהּ** הִלְכָּךְ סָלְעָם אָתֵי מֵאַרְבֶּה וְחַרְגּוֹל כְּדַאֲמָרָן וְאִיַּתְּרָא לֵיהּ לְרֹאשׁוֹ אָרֹךְ: **תָּנָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל** כִּי הַאי גַּוְנָא דָּאֵין וּמֵהָכָא שָׁמְעִינַן לֵיהּ דְּהָא קָחָזֵינַן דְּדָרֵשׁ לְהוּ: **אַרְבֶּה וְחַרְגּוֹל כְּתִיב** וּכְעֵין הַפְּרָט בָּעֵינַן: **כָּל דְּהוּ** וַאֲפִי' לָא דָּמוּ לֵיהּ אֶלָּא בְּחַד סִימָן דְּהָא שָׁמְעִינַן סָלְעָם דְּלָא בָּעֵינַן דָּמֵי לִפְרָט בְּכָל גַּדְלִין מִלְּאִתְרַבֵּי רֹאשׁוֹ אָרֹךְ: **וּמַר כִּי אַתְרֵיהּ** רָשׁוֹן דְּתַנָּא דְּבֵי רַב הוּא נִפּוּל דְּתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרָשׁוֹן דְּתַנָּא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל הוּא נִפּוּל דְּתַנָּא דְּבֵי רַב וּבֵין לְמַר וּבֵין לְמַר סָלְעָם אֵין לוֹ זָנָב וְחַרְגּוֹל יֵשׁ לוֹ זָנָב. וַחֲגָבִים הַלָּלוּ אֵין טְעוּנִין שְׁחִיטָה שֶׁהֲרֵי אַחַר דָּגִים הִזְכִּירָן הַכָּתוּב זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה כְּמַשְׁמָעוֹ וְהָעוֹף כְּמַשְׁמָעוֹ עוֹף וְלֹא שֶׁרֶץ הָעוֹף דְּהַיְינוּ מִינִים קְטַנִּים וְכֹל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת בַּמַּיִם אֵלּוּ דָּגִים וּלְכָל נֶפֶשׁ הַשֹּׁרֶצֶת עַל הָאָרֶץ אֵלּוּ חֲגָבִים. בַּהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת: **הַפּוֹרֵחַ בָּהֶן** שָׁט בָּהֶן עַל פְּנֵי הַמַּיִם: **הַקְּבוּעִין בּוֹ** יוֹתֵר מִן הַסְּנַפִּירִין שֶׁאֵין זָזִין מֵאֲלֵיהֶן אֶלָּא בְּיָדַיִם אֲבָל כָּל הַסְּנַפִּירִין הוּא יָכוֹל לְכַשְׁכְּשָׁן: **הַסֻּלְתָּנִית** מִין דָּגִים קְטַנִּים בְּלַעַ"ז טוּנִינ"א:

בְּמַאי קָמִפַּלְגֵי וא"ת אַמַּאי לֹא מְפָרֵשׁ דְּאִיכָּא בֵּינַיְהוּ שְׁאָר חֲגָבִים שֶׁאֵינָן מִמִּין אוֹתָם הַכְּתוּבִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אַרְבָּעָה סִימָנִים הַכְּתוּבִים בְּמַתְנִי' וְאֵין רֹאשׁוֹ אָרֹךְ דִּלְתַנָּא דְּבֵי רַב אֲסִירֵי אע"פ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם ד' סִימָנִים דְּמַתְנִי' דְּאֵין בִּכְלָל אֶלָּא מַה שֶּׁבִּפְרָט וְי"ל דְּשֶׁמָּא לֵיכָּא שׁוּם חָגָב שֶׁיְּהֵא בּוֹ ה' סִימָנִים שֶׁלֹּא יְהֵא מִמִּין אוֹתָם הַכְּתוּבִים בְּמַתְנִי' א"נ רְבוּתָא נָקַט דַּאֲפִי' בְּרֹאשׁוֹ אָרֹךְ שָׁרֵי תָּנָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל: בְּסוֹף שְׁמַעְתָּא פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דַּחֲגָבִים הַלָּלוּ אֵין טְעוּנִין שְׁחִיטָה שֶׁהֲרֵי אַחַר דָּגִים הִזְכִּירָן הַכָּתוּב וְזֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה כְּמַשְׁמָעוֹ וְהָעוֹף כְּמַשְׁמָעוֹ וְלֹא שֶׁרֶץ הָעוֹף דְּהַיְינוּ מִינִים קְטַנִּים וְכֹל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת בַּמַּיִם אֵלּוּ דָּגִים וּלְכָל נֶפֶשׁ הַשֹּׁרֶצֶת עַל הָאָרֶץ אֵלּוּ חֲגָבִים בַּהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת כָּךְ פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס וְלֹא הֻצְרַךְ לְהָבִיא בַּקּוּנְטְרֵס מה"נ אֶלָּא מִשּׁוּם דְּדָרֵשׁ לֵיהּ מִקְרָא דִּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת בַּשַּׁ"ס מוּכָח דְּשָׁרוּ בְּלֹא שְׁחִיטָה בְּסוֹף פ' ר' עֲקִיבָא (שַׁבָּת דַּף נ:) חָגָב טָמֵא אֵין מַצְנִיעִין לְקָטָן דִּלְמָא מָיֵית וְאָכִיל לֵיהּ אֲבָל חָגָב טָהוֹר אֵין לָחוּשׁ וּבְרֵישׁ פ' דַּם שְׁחִיטָה (כְּרִיתוּת דַּף כא.) קָאָמַר אוֹצִיא דַּם דָּגִים וַחֲגָבִים שֶׁכֻּלָּם הֶתֵּר וּמְפָרֵשׁ דְּאֵין טְעוּנִין שְׁחִיטָה וּבְפֶ' אֵין מַעֲמִידִין (ע"ז דַּף לח. וְשָׁם ד"ה לְעוֹלָם) דְּאָמַר רַב עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁהִנִּיחוּ אֶת הָאוּר בַּאֲגַם כָּל הַחֲגָבִים אֲסוּרִים וּמְפָרֵשׁ טַעְמָא דְּלָא יְדִיעַ הֵי טָמֵא וְהֵי טָהוֹר אֲבָל לִשְׁחִיטָה לָא חָיְישִׁינַן וְעוֹד הָתָם בְּסוֹף פִּרְקָא חֲגָבִים הַבָּאִים מִן הַהֶפְתֵּק וּמִן הָאוֹצָר מֻתָּרִים לִקַּח מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְכֵן הַבָּאִין מִן הַסְּלוּלָה וְלִפְנֵי חֶנְוָנִי אֲסוּרִין מִפְּנֵי שֶׁמְּזַלֵּף עֲלֵיהֶם יַיִן וּלְעֵיל הֵבֵאתִי בָּרַיְתָא דְּתוֹסֶפְתָּא דְּקָתָנֵי אוֹכֵל אָדָם דָּגִים וַחֲגָבִים בֵּין חַיִּים וּבֵין מֵתִים וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ וְאַע"ג דְּאָכֵל לָאו דַּוְקָא דִּבְחַיִּים אִיכָּא מִשּׁוּם בַּל תְּשַׁקְּצוּ כִּדְמוּכַח בְּפֶ' ר' עֲקִיבָא בְּשַׁבָּת (דַּף נ:) מ"מ נָקַט אוֹכֵל לְמֵימַר דְּלֵיכָּא אִסּוּר אֵבֶר מִן הַחַי דְּלָא בָּעֵי שְׁחִיטָה. [וְע"ע תּוֹס' ע"ז לח. ד"ה לְעוֹלָם]:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין; עבודה זרה לט.

תורה אור השלם

אַךְ אֶת־זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל שֶׁרֶץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ עַל־אַרְבַּע אֲשֶׁר־[לוֹ] (לא) כְרָעַיִם מִמַּעַל לְרַגְלָיו לְנַתֵּר בָּהֵן עַל־הָאָרֶץ [ויקרא יא, כא]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' כד, סמג עשין מב, טוש"ע יו"ד סי' פג סעי' א:

רבינו גרשום

ומ"ש התם סלעם זה רשון כו' תנא קמא דר' ישמעאל מר כי אתריה כו'. כלומר באתריה למר קרו הכי ובאתריה למר קרו הכי: [כתוב בגליון] פירוש גבחת גבהות בשדרה שלו כעין גמל. ארבה אין לו גבחת ולא זנב. סלעם יש לו גבחת ויש לו זנב. חרגול יש לו גבחת ויש לו זנב. ארבה זה גובי אין לו גבחת. סלעם זה רשון יש לו גבחת. חרגול זה נפיל יש לו גבחת ויש לו זנב. חגב זה נדיין. ד' פעמים למינהו להביא צפורת (ברולי) [כרמים] ויוחנה ירושלמית וערצוביה והרזבנית. ואלו הן ד' סימנין. ד' רגלים וד' כנפים וקרסולים וכנפיו חופות רוב עוביו ורוב אורכו [אחרת]. כללא קמא אשר לוא כרעים כללא בתרא למינהו להביא את שיש לו ד' סימנין:

אֲקוּנָס וַאֲפוּנָס כְּסֶפַּתְיָאס וְאֶכְסְפַּטְיָאס וַאֲטוּנָס – הֲרֵי זֶה מוּתָּר. א(א)תְּנַן הָתָם: כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ קַשְׂקֶשֶׂת יֵשׁ לוֹ סְנַפִּיר, וְיֵשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ סְנַפִּיר וְאֵין לוֹ קַשְׂקֶשֶׂת. יֵשׁ לוֹ קַשְׂקֶשֶׂת וְיֵשׁ לוֹ סְנַפִּיר – דָּג טָהוֹר, יֵשׁ לוֹ סְנַפִּיר וְאֵין לוֹ קַשְׂקֶשֶׂת – דָּג טָמֵא. (ב)מִכְּדֵי אַקַּשְׂקֶשֶׂת קָא סָמְכִינַן, לִיכְתּוֹב רַחֲמָנָא קַשְׂקֶשֶׂת וְלָא לִיכְתּוֹב סְנַפִּיר! אִי כְּתַב רַחֲמָנָא קַשְׂקֶשֶׂת וְלָא כְּתַב סְנַפִּיר, הֲוָה אָמֵינָא: מַאי קַשְׂקֶשֶׂת? סְנַפִּיר, וַאֲפִילּוּ דָּג טָמֵא. כְּתַב רַחֲמָנָא סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת. וְהַשְׁתָּא דִּכְתַב רַחֲמָנָא סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת, מִמַּאי דְּקַשְׂקֶשֶׂת לְבוּשָׁא הוּא, דִּכְתִיב "וְשִׁרְיוֹן קַשְׂקַשִּׂים הוּא לָבוּשׁ", וְלִיכְתּוֹב רַחֲמָנָא קַשְׂקֶשֶׂת וְלָא לִיכְתּוֹב סְנַפִּיר? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, וְכֵן תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר". ב(ג)תָּנוּ רַבָּנַן: מִמַּשְׁמָע שֶׁנֶּאֱמַר "אֱכוֹל אֶת שֶׁיֵּשׁ לוֹ", שׁוֹמֵעַ אֲנִי "אַל תֹּאכַל אֶת שֶׁאֵין לוֹ", וּמִמַּשְׁמָע שֶׁנֶּאֱמַר "אַל תֹּאכַל אֶת שֶׁאֵין לוֹ", שׁוֹמֵעַ אֲנִי "אֱכוֹל אֶת שֶׁיֵּשׁ לוֹ". וְלָמָּה שְׁנָאָן? לַעֲבוֹר עָלָיו בַּעֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה. ג"תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם", מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? שֶׁיָּכוֹל הוֹאִיל וְהִתִּיר בִּמְפוֹרָשׁ וְהִתִּיר בִּסְתָם, מָה כְּשֶׁהִתִּיר בִּמְפוֹרָשׁ לֹא הִתִּיר אֶלָּא בְּכֵלִים, אַף כְּשֶׁהִתִּיר בִּסְתָם לֹא הִתִּיר אֶלָּא בְּכֵלִים. מִנַּיִן לְרַבּוֹת בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת, שֶׁשּׁוֹחֶה וְשׁוֹתֶה מֵהֶן וְאֵינוֹ נִמְנָע? תַּלְמוּד לוֹמַר "תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם". דהֵיכָן הִתִּיר בְּכֵלִים? דִּכְתִיב: "אֶת זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם וְגוֹ'", בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים הוּא דְּכִי אִית לֵיהּ – אֱכוֹל, דְּלֵית לֵיהּ – לָא תֵּיכוֹל, הָא בְּכֵלִים – אַף עַל גַּב דְּלֵית לֵיהּ – אֱכוֹל. (ד)אֵימָא: בְּכֵלִים – אַף עַל גַּב דְּאִית לֵיהּ לָא תֵּיכוֹל? לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דִּכְתִיב: "וְכֹל אֲשֶׁר אֵין לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים מִכֹּל שֶׁרֶץ הַמַּיִם" – בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים דְּלֵית לֵיהּ לָא תֵּיכוֹל, הָא בְּכֵלִים – אַף עַל גַּב דְּלֵית לֵיהּ אֱכוֹל. וְאֵימָא: "בַּמַּיִם" – כְּלָל, "בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים" – פְּרָט, כְּלָל וּפְרָט – אֵין בַּכְּלָל אֶלָּא מַה שֶּׁבַּפְּרָט; יַמִּים וּנְחָלִים – אִין, נְעִיצִין וַחֲרִיצִין – לָא. (ה)"בַּמַּיִם" – חָזַר וְכָלַל. (ו)הָנֵי תְּרֵי כְּלָלֵי דִּסְמִיכֵי לַהֲדָדֵי נִינְהוּ, אָמַר רָבִינָא: כִּדְאָמְרִי בְּמַעְרְבָא, כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא שְׁנֵי כְּלָלוֹת הַסְּמוּכִין זֶה לָזֶה –

הַטֵּל

כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ קַשְׂקֶשֶׂת יֵשׁ לוֹ סְנַפִּיר וא"ת מִנַּיִן הָיָה לָהֶם זֶה לַחֲכָמִים וְכֵן לְעֵיל (חֻלִּין דַּף סג:) דְּתַנְיָא שֶׁאֵין בְּמִינֵי דָּגִים טְמֵאִים אֶלָּא ז' מֵאוֹת מִנַּיִן הָיָה לָהֶם שֶׁהִתִּירוּ בְּכָךְ אֶת הַשְּׁאָר וְלֵיכָּא לְמֵימַר מֵאָדָם שֶׁקָּרָא לָהֶם שֵׁמוֹת קִים לְהוּ הָכִי שֶׁמָּסַר לְדוֹרוֹת כָּךְ שֶׁהֵם טְמֵאִין שֶׁכֵּן הוּא הִכִּיר אֶת כֻּלָּם דְּהָא לָא מַשְׁמַע בַּמִּקְרָא שֶׁקָּרָא שֵׁמוֹת אֶלָּא לִבְהֵמוֹת וּלְעוֹפוֹת שאע"פ שֶׁיָּדַע שְׁמוֹ שֶׁל הקב"ה כִּדְדָרְשִׁינַן (במ"ר בְּרֵאשִׁית פי"ז) אֲנִי ה' (הוּא) שֶׁקָּרָא לִי אָדָם הָרִאשׁוֹן בְּדָגִים מִיהָא לָא אַשְׁכְּחַן וְיֵשׁ לוֹמַר מִכָּל אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם יֵשׁ לְרַבּוֹת אַפֵּי' דָּגִים וְאִיכָּא לְמֵימַר דְּמֵאָדָם קִים לְהוּ וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר שֶׁלֹּא קָרָא לָהֶם שֵׁמוֹת יֵשׁ לוֹמַר דְּהָכִי קִים לְהוּ הלמ"מ: **הֲוָה אֲמִינָא מַאי קַשְׂקֶשֶׂת** סְנַפִּיר בפ"ק (לְעֵיל חֻלִּין דַּף כב: סד"ה אִצְטְרִיךְ) פֵּרַשְׁתִּי דְּלָא שַׁיָּךְ כָּאן לְאַקְשׁוּיֵי וְכִי אִצְטְרִיךְ קְרָא לִכְתֹּב כְּדֵי שֶׁלֹּא נִטְעֶה כִּדְפָרֵיךְ הָתָם גַּבֵּי אִצְטְרִיךְ קְרָא לְמַעוֹטֵי סְפֵיקָא: **יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר** הַרְבֵּה אָמַר לָנוּ טְעָמִים לֵידַע מַהוּ קַשְׂקֶשֶׂת: **אֵימָא בְּכֵלִים אע"ג דְּאִית לֵהּ לָא תֵּיכוֹל** וא"ת א"כ אֶת זֶה תֹּאכְלוּ מַאי אֲהַנִי לֵהּ יֵשׁ לוֹמַר שֶׁלֹּא תֹּאמַר מָה הַפְּרָט מְפֹרָשׁ מַיִם נוֹבְעִין וְנֶאֱסוֹר בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת דְּדָרְשִׁינַן לְאִסּוּרָא כְּתַב רַחֲמָנָא תֹּאכְלוּ לְמֵימַר מָה הַפְּרָט מְפֹרָשׁ גְּלוּיִם עַל גַּבֵּי קַרְקַע לְהַתִּיר יֵשׁ לוֹ בְּבוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת כַּיַּמִּים וְכַנְּחָלִים וְהָא דְּקָאָמַר בְּסָמוּךְ אִיפְכָא הַיְנוּ לְמַאי דְּדָרְשִׁינַן לְהֶתֵּירָא: **לָא ס"ד דִּכְתִיב כֹּל אֲשֶׁר אֵין לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת** תֵּמַהּ מַאי רְאָיָה הִיא זוֹ אֵימָא דְּהַאי קְרָא בָּתְרָא קָאֵי אַדִּיּוּקָא דְּבַיַּמִּים וּבַנְּחָלִים כִּי לֵית לֵהּ לָא תֵּיכוֹל הָא אִית לֵהּ אֱכֹל אֲבָל בְּכֵלִים אע"ג דְּאִית לֵהּ לָא תֵּיכוֹל וְתֶהֱוֵי הַשְׁתָּא קְרָא קַמָּא כִּפְשָׁטֵהּ דְּמַה רָאִיתָ לְתֵימָא קְרָא קַמָּא אַדִּיּוּקָא וּקְרָא בָּתְרָא כִּפְשָׁטֵהּ וי"ל דִּבְקְרָא קַמָּא אֵין לָחוּשׁ אִי קָאֵי אַדִּיּוּקָא מִשּׁוּם דִּכְתִיב בֵּהּ אוֹתָם תֹּאכֵלוּ דְּמַשְׁמַע אוֹתָם וְלֹא אֲחֵרִים וַהֲרֵי הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּהֶדְיָא וְלֹא אֲחֵרִים וא"ת וְהֵיכִי מַשְׁמַע מֵהַאי קְרָא דְּשָׁרֵי בְּכֵלִים אֵימָא לְמְעוּטֵי מִלָּאו אֲתָא כְּלוֹמַר בְּכֵלִים לֵיכָּא לָאו אֲבָל עֲשֵׂה מִיהָא אִיכָּא כִּדְמוֹכַח קְרָא קַמָּא אַפֵּי' בְּיֵשׁ לוֹ וְי"ל דִּבְהַאי קְרָא בָּתְרָא לָא כְּתִיב לָאו וְהָכִי כְּתִיב וְכֹל אֲשֶׁר אֵין לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים מִכֹּל שֶׁרֶץ הַמַּיִם וּמִכֹּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּמַּיִם שֶׁקֶץ הֵם לָכֶם וּבְאִידָךְ קְרָא דְּבָתְרֵהּ הוּא דִּכְתִיב הַלָּאו וְשֶׁקֶץ יִהְיוּ לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ וְעוֹד דְּאֵין זֶה סְבָרָא שֶׁיְּהֵא בְּכֵלִים אֲסוּרִים מִיַּמִּים וּנְחָלִים דִּבְיֵשׁ לָהֶם סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת נָמֵי אֲסִירֵי וּבְאֵין לָהֶם סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת קִילֵי טְפֵי דְּלֵיכָּא בְּהוּ אֶלָּא עֲשֵׂה וְהַאי שִׁנּוּיָא בָּתְרָא נִיחָא טְפֵי דְּלָמָּה לֵיהּ לְהַתִּיר בְּכֵלִים מִקְּרָא דְּיֵשׁ לוֹ לִשְׁתֹּק בֵּהּ מִיַּמִּים וּנְחָלִים וַאֲנָא יָדַעְנָא הֶתֵּר כְּלִי מִקְּרָא דְּאֵין לוֹ וְצָרִיךְ לוֹמַר דַּהֲוָה אָמֵינָא דִּקְרָא דְּאֵין לוֹ אֲתָא לְמַעוּטֵי כְּלִי מִלָּאו אֲבָל עֲשֵׂה אִיכָּא וְיֵשׁ לוֹ אַפֵּי' בְּכֵלִים נָמֵי שָׁרוּ לְהָכִי אִצְטְרִיךְ קְרָא קַמָּא לְמִשְׁרֵי כֵּלִים לְגַמְרֵי אע"ג דְּאֵין לוֹ:

אֲקוּנָס וַאֲפוּנָס כְּסֶפַּתְיָאס וְאֶכְסְפַּטְיָאס כֻּלָּן לְשׁוֹן פַּרְסִי הֵן: **תְּנַן הָתָם** בְּמַס' נִדָּה: **אַקַּשְׂקֶשֶׂת סָמְכִינַן** דְּהָא אֵינָהּ בְּלֹא סְנַפִּיר כִּדְתָנֵי תַּנָּא וְאַסְּנַפִּיר לָא סָמְכִינַן דְּהָא דָּג טָמֵא נָמֵי יֵשׁ לוֹ סְנַפִּיר: הֲוָה אֲמִינָא קַשְׂקֶשֶׂת הוּא הַפּוֹרֵחַ בָּהֶן וְאָתֵי לְאַכְשׁוּרֵי דָּג טָמֵא כְּתַב [רַחֲמָנָא] תַּרְוַיְהוּ לְמֵימְרָא דְּעַל כָּרְחָךְ חַד מִינַּיְהוּ הָוֵי הָנָךְ דִּקְבוּעִין בּוֹ: **וּפָרְכִינַן וְהַשְׁתָּא** דִּכְתִיבֵי תַּרְוַיְהוּ מְנָלַן דְּקַשְׂקֶשֶׂת לְבוּשָׁא הוּא דִּמְפָרֵשׁ תַּנָּא דְּמַתְנִיתִין קַשְׂקַשִּׂין אֵלּוּ הַקְּבוּעִין בּוֹ עַל כָּרְחָךְ מֵהַאי קְרָא מִשְׁתַּמַּע וְשִׁרְיוֹן קַשְׂקַשִּׂים וְגוֹ' וְכֵיוָן דִּפְשִׁיטָא לָן דְּקַשְׂקֶשֶׂת הוּא לְבוּשָׁא לִכְתֹּב קַשְׂקֶשֶׂת לְחוּדָא דְּהָא עֲלָהּ סָמְכִינַן וְהַשְׁתָּא לֵיכָּא לְמֵימַר הֲוָה אֲמִינָא מַאי קַשְׂקֶשֶׂת סְנַפִּיר: כֹּל אֲשֶׁר לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמַּיִם אוֹתָם תֹּאכְלוּ אֹתָם מַשְׁמַע מִעוּטָא הָא אִם אֵין לוֹ לֹא תֹּאכְלוּ וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה עֲשֵׂה: **תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם מָה ת"ל** וְהָא מֵאוֹתָם תֹּאכֵלוּ דְּסֵיפֵהּ דִּקְרָא נָפְקָא לָן הֶתֵּירָא בְּיֵשׁ לוֹ וְאִסּוּר עֲשֵׂה בְּאֵין לוֹ וְתֹאכֵלוּ קַמָּא לְמַאי אֲתָא לִכְתֹּב מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם כֹּל אֲשֶׁר לוֹ וְגוֹ': **שֶׁיָּכוֹל וְכוּ'** וְאִי קַשְׁיָא תֹּאכֵלוּ דְּרֵישָׁא הֲוָה לֵיהּ לְמִשְׁבַּק לְגוּפֵהּ וּבָתְרָא לִדְרָשָׁא דְּכָל אוֹרְחָא דִּדְרָשָׁא הָכִי הוּא א"כ תּוּ לָא מַשְׁכַּחַת מִידֵּי לְמִדְרַשׁ מִתְּאַכְלוּ דְּסֵיפָא דְּהָא דְּרָשָׁא דְּדָרְשִׁינַן מֵהַאי בְּסָמוּךְ לָא מִשְׁתַּמְעָא מִנֵּהּ: **הוֹאִיל וְהִתִּיר** שֶׁרֶץ הַמַּיִם בְּלֹא סִימָנֵי טָהֳרָה בִּשְׁנֵי מִקְרָאוֹת אֶחָד סָתוּם וְאֶחָד מְפֹרָשׁ כִּדְמְפָרֵשׁ לְהוּ לְקַמֵּהּ וַהֲוָה אָמֵינָא יִלְמַד סָתוּם מִן הַמְּפֹרָשׁ: **מָה כְּשֶׁהִתִּיר בִּמְפֹרָשׁ לֹא הִתִּיר** בְּלֹא סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת אֶלָּא שְׁקָצִים הַגְּדֵלִים בַּמַּיִם שֶׁבַּכֵּלִים כְּגוֹן תּוֹלָעִים שֶׁבָּהֶן. וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ מְנָא לַן דְּמִשְׁתְּרוּ: **אַף כְּשֶׁהִתִּיר כּוּ' לֹא הִתִּיר אֶלָּא בְּכֵלִים** אֲבָל כָּל שְׁאָר מֵימוֹת כְּגוֹן חֲרִיצִין וּנְעִיצִין שֶׁהֵן נוֹבְעִין וְדוֹמִין לְיַמִּים וּנְחָלִים הָאֲמוּרִין בַּפָּרָשָׁה אוֹ בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת שֶׁאֵינָן דּוֹמִין לָהֶם שֶׁאֵינָן נוֹבְעִין לֹא הִתִּיר בָּהֶן בְּלֹא סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת: **מִנַּיִן לְהַתִּיר בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת** שֶׁאֵינוֹ נִמְנָע לִשְׁתּוֹת עִם הַתּוֹלָעִים שֶׁבָּהֶם הוֹאִיל וְאֵין דּוֹמִין לְיַמִּים וּנְחָלִים שֶׁהַסִּימָנִין אֲמוּרִין בָּהֶן: **ת"ל תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם** וּמִתֹּאכְלוּ דְּסֵיפָא לָא מָצֵי לְמִדְרַשׁ הֶתֵּירָא אֶלָּא אִסּוּרָא דְּהָא אוֹתָם תֹּאכֵלוּ כְּתִיב וְקָאֵי אַסְּנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת אֲבָל מִתֹּאכְלוּ קַמָּא מָצֵי לְמִדְרַשׁ בְּאַנְפֵּי נַפְשֵׁהּ וּסְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת אַיַּמִּים וּנְחָלִים דְּסֵיפָא קָאֵי וְהָכִי קָאָמַר תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם אֲפִי' בְּלֹא סִימָנִין וּכְגוֹן בִּשְׁאָר מֵימוֹת שֶׁאֵינָן יַמִּים וּנְחָלִים כֹּל אֲשֶׁר לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת [בַּמַּיִם] בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹּאכֵלוּ וְלֹא בְּלֹא סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת דִּבְיַמִּים וּנְחָלִים בָּעֵי סִימָנִין: **הֵיכָן הִתִּיר בְּכֵלִים** מֵאֵיזֶה מִקְרָא אַתָּה לָמֵד: **בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים הוּא** דְּכָתַבְתִּי לָךְ אוֹתָם לְמַעוּטֵי מִי שֶׁאֵין לוֹ הָא בְּכֵלִים אע"ג דְּלֵית לֵיהּ אֱכֹל: **וְאֵימָא בְּכֵלִים אע"ג דְּאִית לֵהּ לָא תֵּיכוֹל** דְּהָא גַּבֵּי הֶתֵּירָא כְּתִיב וּמַשְׁמַע דְּמֵהֶתֵּירָא מְמַעֵט לְהוּ דְּהָכִי מַשְׁמַע בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים הוּא דְּתֹאכְלֵם אֲבָל בְּכֵלִים לֹא תֹּאכְלֵם: **לָא ס"ל** דְּהָא גַּבֵּי אִסּוּרָא דְּאַל תֹּאכְלוּ אֶת אֲשֶׁר אֵין לוֹ כְּתִיב נָמֵי יַמִּים וּנְחָלִים לְמַעוּטֵי כֵּלִים וְהָכָא עַל כָּרְחָךְ מֵאִסּוּרָא מְמַעֵט לְהוּ הִלְכָּךְ עַל כָּרְחָךְ רֵישָׁא נָמֵי כִּי כְּתִיב יַמִּים וּנְחָלִים וְלֹא כֵּלִים מֵאִסּוּרָא מְמַעֵט לְהוּ וְאוֹתָם תֹּאכֵלוּ דִּמְמַעֵט אַמִּי שֶׁאֵין לוֹ קָאֵי וְהָכִי קָאָמַר יַמִּים וּנְחָלִים הוּא דְּאוֹתָם תֹּאכֵלוּ וְלֹא מִי שֶׁאֵין לוֹ אֲבָל כֵּלִים אֲפִי' אֵין לוֹ אֱכֹל וְהַיְנוּ שְׁנֵי מִקְרָאוֹת סָתוּם וּמְפֹרָשׁ דִּלְעֵיל שֶׁהֻתְּרוּ בָּהֶם כֵּלִים וּלְקַמָּן בָּעֵי הֵי קָרֵי סָתוּם וְהֵי קָרֵי מְפֹרָשׁ: **וְאֵימָא בְּמַיִם כְּלָל** דְּכָל שֶׁרֶץ הַמַּיִם בָּעֵינַן סִימָנִין: **חֲרִיצִין וּנְעִיצִין לֹא** וכ"ש בּוֹרוֹת וְלָמָּה לִי תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם לַאֲתוּיֵי בּוֹרוֹת לְהֶתֵּרָא: **בְּמַיִם חָזַר וְכָלַל** תְּרֵי בְּמַיִם כְּתִיבֵי גַּבֵּי הֲדָדֵי מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם כֹּל אֲשֶׁר לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמַּיִם:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' כד, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' פג סעי' ג:

ב מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' ד:

ג מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' פד סעי' א:

ד מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' פד סעי' א:

רבינו גרשום

מכלי תני התם בנדה פ' בא סימן התחתון כל שיש לו קשקשת ויש לו סנפיר דג טהור:

אקשקשת קא סמכינן. כלומר דחזינן יש לו סנפיר ואין לו קשקשת דג טמא לא נכתוב רחמנא סנפיר ונכתוב קשקשת:

כלומר השתא דקי"ל דקשקשת (כלבי) [לבוש'] נינהו נכתוב רחמנא קשקשת ולא נכתוב סנפיר ולא אתי למטעי דקשקשת היינו סנפיר:

תנוא)מכאן על ל"ה מה כשהתיר שייך לעיל ע"א. רבנן אין לו עכשיו כו'. כלומר סנפיר וקשקשת:

כספטיים ואכספטים גרסי':

מה כשהתיר במפורש לא התיר אלא בכלים כדבעינן לפרושי לקמן איזהו מפורש ואיזהו סתם:

מנין לרבות בורות שיחין ומערות כו'. כלומר אע"ג דאין לו:

בימים ובנחלים אין חריצין ונעיצין לא. כלומר אע"ג דלית ליה אכול:

במים חזר וכלל. כלומר את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים:

מסורת הש"ס

א משנה נדה; נדה נא:

ב שבועות לט:

ג ספרא שמיני פרשה ג א

ד תוספתא חולין; עבודה זרה לט.

ה זבחים מד.

ו שבועות ה.; בכורות נא.; בבא קמא סד:

תורה אור השלם

וְכוֹבַע נְחֹשֶׁת עַל־רֹאשׁוֹ וְשִׁרְיוֹן קַשְׂקַשִּׂים הוּא לָבוּשׁ וּמִשְׁקַל הַשִּׁרְיוֹן חֲמֵשֶׁת־אֲלָפִים שְׁקָלִים נְחֹשֶׁת [שמואל א יז, ה]

יְהוָה חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר [ישעיהו מב, כא]

[ויקרא יא, ט-י]

אֶת־זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כֹּל אֲשֶׁר־לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמַּיִם בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹּאכֵלוּ [ויקרא יא, ט]

וְכֹל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים מִכֹּל שֶׁרֶץ הַמַּיִם וּמִכֹּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּמַּיִם שֶׁקֶץ הֵם לָכֶם [ויקרא יא, י]

הַטֵּל פְּרָט בֵּינֵיהֶם וְדוּנֵם בִּכְלָל וּפְרָט וּכְלָל, "בַּמָּיִם" – כָּלַל, "בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים" – פָּרַט, "בַּמַּיִם" – חָזַר וְכָלַל. [א]כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל – אִי אַתָּה דָן אֶלָּא כְּעֵין הַפְּרָט, מָה הַפְּרָט מְפוֹרָשׁ מַיִם נוֹבְעִים, אַף כֹּל מַיִם נוֹבְעִים. מַאי רַבִּי? חֲרִיצִין וּנְעִיצִין לְאִיסּוּרָא, וּמַאי מַעֵט? בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת לְהֶתֵּירָא. וְאֵימָא: מָה הַפְּרָט מְפוֹרָשׁ – מַיִם גְּדֵלִין עַל גַּבֵּי קַרְקַע, אַף כֹּל מַיִם גְּדֵלִין עַל גַּבֵּי קַרְקַע. וּמַאי רַבִּי? אֲפִילּוּ בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת לְאִיסּוּרָא, וּמַאי מַעֵט? מַעֵט כֵּלִים! אִם כֵּן, "תֹּאכְלוּ" מַאי אַהֲנֵי לֵיהּ? (א)דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא: "בַּמָּיִם" "בַּמַּיִם" שְׁתֵּי פְּעָמִים, אֵין זֶה כְּלָל וּפְרָט, אֶלָּא רִיבָּה וּמִיעֵט. "בַּמָּיִם" – רִיבָּה, "בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים" – מִיעֵט, "בַּמַּיִם" – חָזַר וְרִיבָּה. רִיבָּה וּמִיעֵט וְרִיבָּה – רִיבָּה הַכֹּל. מַאי רַבִּי? חֲרִיצִין וּנְעִיצִין לְאִיסּוּרָא, וּמַאי מַעֵט? בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת לְהֶתֵּירָא. אֵימָא: מַאי רַבִּי? בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת לְאִיסּוּרָא, וּמַאי מַעֵט? מַעֵט כֵּלִים. אִם כֵּן, "תֹּאכְלוּ" מַאי אַהֲנֵי לֵיהּ? וְאֵיפּוֹךְ אֲנָא, כִּדְתָנֵי מַתִּתְיָה, דְּתָנֵי מַתִּתְיָה בַּר יְהוּדָה: מַאי רָאִיתָ לְרַבּוֹת בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת לְהֶתֵּירָא, וּלְהוֹצִיא חֲרִיצִין וּנְעִיצִין לְאִיסּוּרָא? מְרַבֶּה אֲנִי בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת שֶׁהֵן עֲצוּרִים כְּכֵלִים, וּמוֹצִיא אֲנִי חֲרִיצִין וּנְעִיצִין שֶׁאֵין עֲצוּרִין כְּכֵלִים. הֵי סָתוּם וְהֵי מְפוֹרָשׁ? פְּלִיגִי בַּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא: חַד אָמַר: יֵשׁ לוֹ – מְפוֹרָשׁ, וְאֵין לוֹ – סָתוּם, וְחַד אָמַר: אֵין לוֹ – מְפוֹרָשׁ, וְיֵשׁ לוֹ – סָתוּם. מַאי טַעְמָא דְּמַאן דְּאָמַר יֵשׁ לוֹ מְפוֹרָשׁ? אָמַר לָךְ: מִינֵּיהּ הוּא דְּקָא מִשְׁתְּרוּ כֵּלִים. מַאי טַעְמָא דְּמַאן דְּאָמַר אֵין לוֹ מְפוֹרָשׁ? דְּהַאי הוּא דְּקָמוֹכַח אַהָאיךְ, דְּאִי מֵהָאיךְ הֲוָה אָמֵינָא: בְּכֵלִים, אַף עַל גַּב דְּאִית לֵיהּ – נָמֵי לָא תֵּיכוּל. [ב](ב)אָמַר רַב הוּנָא: לָא לִשְׁפֵּי אִינָשׁ שִׁיכְרָא בִּצְבִיָּיתָא בְּאוּרְתָּא, דִּילְמָא פָּרֵישׁ לְעֵיל מִצְּבִיָּיתָא וַהֲדַר נָפֵיל לְכָסָא, (וְהָוֵי) [וְקָא] עוֹבֵר מִשּׁוּם "שֶׁרֶץ הַשּׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ". [ג](ג)אִי הָכִי, בְּמָנָא נָמֵי, דִּלְמָא פָּרֵישׁ לְדַפְנָא דְּמָנָא וַהֲדַר נָפֵיל לְמָנָא? הָתָם הַיְינוּ רְבִיתֵיהּ. (ד)וּמְנָא תֵּימְרָא, דְּתַנְיָא: מִנַּיִן לְרַבּוֹת בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת, שֶׁשּׁוֹחֶה וְשׁוֹתֶה מֵהֶן וְאֵינוֹ נִמְנָע? תַּלְמוּד לוֹמַר: "תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם". וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא פָּרֵישׁ לְדַפְנָא וַהֲדַר נָפֵיל? אֶלָּא הַיְינוּ רְבִיתֵיהּ. הָכָא נָמֵי הַיְינוּ רְבִיתֵיהּ. [ד]אֲמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא לְרַב הוּנָא: תַּנְיָא דִּמְסַיַּיע לָךְ, "כָּל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ" – לְרַבּוֹת יַבְחוּשִׁין שֶׁסִּינְנָן; טַעְמָא דְּסִינְנָן, הָא לָא סִינְנָן – שְׁרֵי. [ה]אָמַר שְׁמוּאֵל: קִישׁוּת שֶׁהִתְלִיעָה בְּאָבֶיהָ

הַטֵּל פְּרָט הַסָּמוּךְ לָהֶם וּתְנֵהוּ בֵּינֵיהֶם וְדוּנֵם בִּכְלָל וּפְרָט וּכְלָל וְתַרְבִּי בֵּהּ כָּל כְּעֵין הַפְּרָט הִלְכָּךְ אִי לָאו תֹּאכֵלוּ קַמָּא הֲוָה מְרַבֵּינַן בִּכְעֵין הַפְּרָט אֲפִי' בּוֹרוֹת דְּדָמוּ לִפְרָט בְּהָכִי שֶׁהֵן מַיִם גְּדֵלִין עַל גַּבֵּי קַרְקַע אֲבָל הַשְׁתָּא דִּכְתִיב תֹּאכְלוּ קַמָּא דָּרְשִׁינַן לֵיהּ הָכִי מָה הַפְּרָט מְפֹרָשׁ מַיִם נוֹבְעִין אַף כֹּל מַיִם נוֹבְעִים וְאִתְרַבּוֹ חֲרִיצִין וּנְעִיצִין לְאִסּוּרָא כְּאִלּוּ וְלָא אִתְרַבּוֹ בּוֹרוֹת: **וּמַאי רַבִּי** בִּכְעֵין הַפְּרָט דְּאַף כֹּל: **וּמַאי מִעֵט** דְּכֹל פְּרָט לְמִעוּטֵי אָתָא: **וְאֵימָא מָה הַפְּרָט מְפֹרָשׁ וְכוּ'** לְאע"ג דְּלָא דָמֵי לֵיהּ לִפְרָטָא אֶלָּא בְּאַחַד צַד מְרַבֵּינַן דִּכְלָלָא בָּתְרָא דַּוְקָא: **א"כ תֹּאכְלוּ מַאי אַהֲנֵי לֵהּ** בְּלָאו אִיהוּ נָמֵי כֵּלִים לָא מִתַּסְרֵי דְּהָא לָא דָמוּ לִפְרָט בְּמִידֵי אֶלָּא לָאו תֹּאכְלוּ לְמִשְׁרֵי בּוֹרוֹת אֲתָא וּלְמֵימְרָא דְּלָא תְּרַבֵּי בִּכְעֵין הַפְּרָט אֶלָּא חֲרִיצִין וּנְעִיצִין דְּדָמוּ לֵיהּ בִּשְׁנֵי צְדָדִין: **חֲרִיצִין** אֲרֻכִּין וּקְצָרִים: **נְעִיצִין** רְחָבִין כְּגוֹן אוֹתָן שֶׁעוֹשִׂין לְבֵיבְרֵי דָגִים: **וְאֵימָא אִיפְּכָא** לָא גָּרְסִינַן הָכָא עַד בְּסֵיפָא דִּשְׁמַעְתָּא בָּתַר מִלְּתָא דְּתָנָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל אֲבָל הָכָא גַּבֵּי תָּנָא דְּבֵי רַב דְּדָרֵשׁ כְּלָלֵי וּפְרָטֵי לֵיכָּא לְאוֹתֵבֵהּ דְּהָא כְּעֵין הַפְּרָט בָּעֵינַן וּמַאי כְּעֵין הַפְּרָט אִית בְּהוּ דְּתְרַבִּינְהוּ לְאִסּוּרָא וְתַפֵּק חֲרִיצִין וּנְעִיצִין: **בַּמַּיִם בַּמַּיִם ב' פְּעָמִים** הוֹאִיל וּשְׁנֵי הַכְּלָלוֹת סְמוּכִין כְּשֶׁתָּטִיל פְּרָט שֶׁאַחֲרֵיהֶם בֵּינֵיהֶם מִדָּה בַּתּוֹרָה הִיא שֶׁלֹּא תְּלוּנֵס בִּכְלָל וּפְרָט אֶלָּא בְּרִבּוּי וּמִעוּט דִּלְהָכִי פַּלְגִינְהוּ רַחֲמָנָא לִפְרָטָא מִכְּלָלָא דְּלָא תִּדְרְשֵׁהּ בִּכְלָל וּפְרָט. וְאִיכָּא בֵּין רִבָּה וּמִעֵט לִכְלָל וּפְרָט דְּכִי דָּרְשִׁינַן כְּלָל וּפְרָט הָוֵי פְּרָט פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל כְּלָלָא וְאֵין בַּכְּלָל אֶלָּא מַה שֶּׁבַּפְּרָט וַאֲפִי' דָּבָר הַדּוֹמֶה לוֹ אֵין לְךָ לְהָבִיא וּכְשֶׁכָּלַל לְךָ כְּלָל שֵׁנִי אַחַר הַפְּרָט אַהֲנֵי לַאֲתוּיֵי מִדֵּי דְּדָמֵי לֵיהּ לִפְרָט אֲבָל כִּי דָּרְשִׁינַן רִבָּה וּמִעֵט לֹא פֵּרֵשׁ הַמִּעוּט אֶת הָרִבּוּי אֶלָּא מִעֵט שֶׁלֹּא תִּשְׁמַע מִמֶּנּוּ הַכֹּל אֶלָּא זֶה וְהַדּוֹמִים לוֹ וּבְלָאו רִבּוּי שֵׁנִי הֲוָה מְרַבֵּינַן כָּל דְּדָמֵי לֵיהּ לְמִעוּטָא וְאַהֲנֵי רִבּוּי שֵׁנִי לַאֲתוּיֵי כָּל מִלֵּי וְאַהֲנֵי מִעוּטָא לְמִעוּטֵי מִידֵי דְּלָא דָמֵי לֵיהּ כְּלָל וְהָכִי מְפָרְשִׁינַן בְּפ' נִגְמַר הַדִּין (סַנְהֶדְרִין דַּף מה:) גַּבֵּי כָּל הַנִּסְקָלִין נִתְלִין דְּרִבּוּי וּמִעוּט לְחוּדֵיהּ מַיְתֵי כָּל דְּדָמֵי לֵהּ בְּכֹל מִלֵּי. וּמִשּׁוּם דְּרִבּוּי וּמִעוּט מִדְרִישׁ אִצְטְרִיךְ תֹּאכֵלוּ קַמָּא לְמִשְׁרֵי בּוֹרוֹת דְּאָתֵי בְּרִבּוּי וּמִעוּט וְרִבּוּי לְאִסּוּרָא דְּאִלּוּ בִּכְלָל וּפְרָט דָּרְשִׁינַן לֵיהּ לָא הָווּ מִתְרַבּוּ בּוֹרוֹת וְלָא אִצְטְרִיךְ תֹּאכֵלוּ יַתִּירָא דְּקָסָבַר תָּנָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל כְּלָלָא קַמָּא דַּוְקָא דְּלָא מְרַבֵּי כְּלָלָא בָּתְרָא אֶלָּא מִדֵּי דְּדָמֵי לִפְרָט בְּכָל צַד דְּהַיְינוּ נוֹבְעִין וה"נ אֲמַרַן לְעֵיל גַּבֵּי כְּלָל וּפְרָט דַּחֲגָבִים לְתָנָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל דְּלָא מִתְרַבֵּי רֹאשׁוֹ אָרֹךְ מִכְּלָל וּפְרָט מִשּׁוּם דְּלָא דָּמֵי בְּכָל צַד וְאִצְטְרִיךְ סָלְעָם יַתִּירָא לְרַבּוּיֵי: **וּמַאי מִעֵט** מַעֵט בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת אִתְאֲכַלוּ יַתִּירָא סָמִיךְ כִּדְאָמְרִי' בְּמַסְקָנָא א"כ תֹּאכְלוּ מַאי אַהֲנֵי לֵהּ: **וְאִיפּוּךְ אֲנָא** דְּכֵיוָן דְּלָאו טַעְמָא יָהֵיב לְמִלְּתֵיהּ כִּסְתָר כְּעֵין הַפְּרָט אֵימָא תֹּאכְלוּ לְמִשְׁרֵי חֲרִיצִין וְרִיבּוּיָא לְרַבּוּיֵי בּוֹרוֹת: **שֶׁהֵן עֲצוּרִין** שֶׁאֵין לָהֶם מוֹצָא וּמָבוֹא אֶלָּא עֲצוּרִין כְּכֵלִים וְלָא דָּמוּ לְאִסּוּרָא בְּמִידֵי דְּהָא יַמִּים וּנְחָלִים כְּתִיב: **הֵי סָתוּם וְהֵי מְפֹרָשׁ** דְּאָמְרִי' לְעֵיל הוֹאִיל וְהִתִּיר בְּסָתוּם וְהִתִּיר בִּמְפֹרָשׁ: **יֵשׁ לוֹ מְפֹרָשׁ** בְּהַהוּא קְרָא דְּמִשְׁתַּעֵי בְּיֵשׁ לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת קָרֵי מְפֹרָשׁ לְהַתִּיר כֵּלִים בְּלֹא סִימָנֵי טָהֳרָה כִּדְדָרֵשׁ לְעֵיל יַמִּים וּנְחָלִים הוּא דְּאוֹתָם תֹּאכֵלוּ וְלֹא אֲחֵרִים הָא בְּכֵלִים אֲפִי' אֵין לוֹ תֹּאכֵלוּ: **מִינֵּהּ הוּא דְּקָא מִשְׁתְּרוּ כֵּלִים** כִּדְפָרֵשִׁית דְּקָאֵי אַמִּעוּט דְּאוֹתָם דִּמְמַעֵט אֵין לוֹ גַּבֵּי יַמִּים וּנְחָלִים כִּדִכְתִיב וּבַנְּחָלִים אוֹתָם תֹּאכֵלוּ וְלֹא שֶׁאֵין לוֹ וּמִמֵּילָא דִּבְכֵלִים לָא אַמְעִיט אֲבָל קְרָאֵי דְּמִשְׁתַּעֵי בְּאֵין לוֹ דַּאֲמַרַן לְעֵיל נָמֵי דְּמִשְׁתְּרוּ מִנֵּהּ כִּדַאֲמַרַן כֹּל אֲשֶׁר אֵין לוֹ בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים לֹא תֹאכְלוּ הָא בְּכֵלִים תֹּאכֵלוּ לָא הָוֵי מְפֹרָשׁ לְהֶתֵּר כֵּלִים כְּלֵי הַאי מִשּׁוּם דְּאַזְהָרַת לֹא תֹאכְלוּ לֹא סְמִיכָא לִפְרָטָא אֶלָּא לִכְלָל דְּכָל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּמַּיִם לֹא תֹאכֵלוּ וּמַשְׁמַע טְפֵי דִּבְכָל מֵימוֹת שֶׁבָּעוֹלָם אֲפִי' בְּכֵלִים אַזְהַר אֶלָּא אֲנַן הוּא דְּדָרְשִׁינַן לֵיהּ בִּכְלָל וּפְרָט וּכְלָל דִּבְדִידֵהּ נָמֵי אִיכָּא ב' כְּלָלוֹת סְמוּכִין זֶה לָזֶה אַחַר הַפְּרָט דִּכְתִיב בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים מִכֹּל שֶׁרֶץ הַמַּיִם וּמִכֹּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה וְגוֹ': **דְּהַאי הוּא דְּמוּכָח** אַהָאיךְ קְרָא דְּיֵשׁ לוֹ דִּלְמִשְׁרֵי כֵּלִים אֲתָא: **דְּאִי מֵהָאיךְ** הֲוָה אָמֵינָא בַּנְּחָלִים אוֹתָם תֹּאכֵלוּ הָא בְּכֵלִים אֲפִי' אוֹתָם לֹא תֹאכְלוּ וַאֲתָא בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים דְּאֵין לוֹ וְגַלֵּי עָלֶיהָ דְּכִי מַעֲטִינְהוּ לְכֵלִים מֵאִסּוּרָא מַעֲטִינְהוּ וְלֹא מֵהֶתֵּרָא: **לִשְׁפֵּי** לְשׁוֹן הַשּׁוֹפֶה יַיִן לַחֲמָרָא (ב"מ דַּף ס.) לְשׁוֹן מוֹרִיק מִכְּלִי אֶל כְּלִי: **שִׁכְרָא** שֶׁל תְּמָרִים הוּא וּמְצוּיִין בָּהֶן תּוֹלָעִים: **בִּצְבִיָּתָא** צִיבֵי שֶׁמְּסַנְּנִין אוֹתוֹ דֶּרֶךְ עֵצִים וְקַשִּׁים דַּקִּים: **בְּאוּרְתָּא** שֶׁאִם תִּפּוֹל תּוֹלַעַת עַל הַקַּשִּׁים לֹא יִרְאֶנָּה וּמִשָּׁם תִּפּוֹל לַכְּלִי וּלְמָחָר כְּשֶׁיִּרְאֶנָּה יְהֵא סָבַר שֶׁלֹּא יָצְתָה מִן הַשֵּׁכָר לַקַּשִּׁים וְתוֹלַעַת הַמַּיִם מֻתֶּרֶת כְּדַאֲמָרַן: **וְקָעָבַר מִשּׁוּם שֶׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ** דְּכֵיוָן דְּרָחֲשָׁה וְהָלְכָה קְצָת עַל הַקַּשִּׁין נַעֲשֵׂית שֶׁרֶץ הָאָרֶץ: **הַיְינוּ רְבִיתֵהּ** וּכְמִי שֶׁלֹּא פֵּרְשָׁה מִן הַמַּיִם הִיא: **יַבְחוּשִׁין** כְּמִין יַתּוּשִׁין דַּקִּין הַנִּמְצָאוֹת בְּמַרְתְּפוֹת שֶׁל יַיִן:

בְּמַיִם בַּמַּיִם שְׁנֵי פְּעָמִים אֵין זֶה כְּלָל וּפְרָט אֶלָּא רִבָּה וּמִעֵט פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס מִשּׁוּם דִּבְרִבּוּי וּמִעוּט מִדְרִישׁ אִצְטְרִיךְ תֹּאכֵלוּ קַמָּא לְמִשְׁרֵי בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת דְּאָתוּ בְּרִבּוּי וּמִעוּט וְרִבּוּי דְּלְאָסוּר דְּאִלּוּ כְּלָל וּפְרָט דָּרְשִׁינַן לָא הֲוָה מִתְרַבֵּי בּוֹרוֹת וְלָא אִצְטְרִיךְ תֹּאכֵלוּ יַתִּירָא דְּקָסָבַר תָּנָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל כְּלָלָא קַמָּא דַּוְקָא וְלָא מְרַבֵּינַן בִּכְלָל בָּתְרָא אֶלָּא מִידֵי דְּדָמֵי לֵיהּ בְּכָל צַד לִפְרָט דְּהַיְנוּ נוֹבְעִין וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּסֻגְיָא דִּלְעֵיל דְּדָרֵשׁ כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל וְאַפֵּ"ה אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְתֹאכְלוּ לְהַתִּיר בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת קָסָבַר כְּלָלָא בָּתְרָא דַּוְקָא וְהָווּ מִתְרַבּוּ בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת אע"ג דְּלָא דָּמוּ אֶלָּא בְּאַחַד צַד שֶׁהֵם מַיִם הַנִּגְלִים עַל גַּבֵּי קַרְקַע וְכִי פָּרִיךְ אִי מָה הַפְּרָט מְפֹרָשׁ מַיִם הַנִּגְלִים עַל גַּבֵּי קַרְקַע וְרַבִּי אֲפִלּוּ בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת לְאִסּוּרָא הֲוָה מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי קָסָבַר כְּלָלָא קַמָּא דַּוְקָא וּבָעֵי' עַל דְּדָמֵי לֵיהּ בְּכָל צַד אֶלָּא הָאֱמֶת קָמְתָרֵץ דְּמִתְאַכְלוּ קָדָרֵשׁ לְהוּ לְעֵיל בִּבְרַיְתָא וְהַשְׁתָּא לְפָרוּשׁ זֶה לָא פְּלִיגִי מִידֵי בְּהַךְ מִלְּתָא סֻגְיָא דִּלְעֵיל וְתָנָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל דְּהָכָא וְיֵשׁ לִתְמֹהַּ דְּכִי פָּרֵיךְ בְּסָמוּךְ וְאִיפּוּךְ אֲנָא וּמְשַׁנֵּי מְרַבֶּה אֲנִי בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת לְהֶתֵּירָא שֶׁהֵם עֲצוּרִין כְּכֵלִים לָמָּה לִי לְהַזְכִּיר כְּלָל עֲצוּרִין דַּהֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר דְּאִתְבְּעִי לֵיהּ לְרַבּוּיֵי חֲרִיצִין וּנְעִיצִין טְפֵי לְאִסּוּרָא לְפִי שֶׁהֵם נוֹבְעִים כַּיַּמִּים וְכַנְּחָלִים לְכָךְ נִרְאֶה דְּהָנָךְ חֲרִיצִין וּנְעִיצִין דְּהָכָא אַיְרֵי בְּאֵין נוֹבְעִין וּלְהָכִי פָּרִיךְ כֵּיוָן דְּאֵין נוֹבְעִין מָה לִי בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת מָה לִי חֲרִיצִין וּנְעִיצִין וּמְשַׁנֵּי דַּחֲרִיצִין וּנְעִיצִין אע"ג שֶׁאֵין נוֹבְעִין דָּמוּ טְפֵי לְיַמִּים וּנְחָלִים שֶׁאֵין עֲצוּרִים כְּכֵלִים אֲבָל בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת עֲצוּרִים כְּכֵלִים וּלְהָכִי סְבָרָא לְהֶתֵּירָא וְהַשְׁתָּא לְמַאן דְּדָרֵשׁ רִבָּה וּמִעֵט מְרַבֶּה חֲרִיצִין וּנְעִיצִין שֶׁאֵין נוֹבְעִין לְאִסּוּרָא וְהֶתֵּירָא דְּתֹאכְלוּ מוּקֵי לָהּ בְּבוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת אֲבָל לְמַאן דְּדָרֵשׁ לְעֵיל כְּלָלֵי וּפְרָטֵי מְרַבֶּה מִתְאַכְלוּ לְהֶתֵּירָא אֲפִי' חֲרִיצִין וּנְעִיצִין שֶׁאֵין עֲצוּרִים כְּכֵלִים כֵּיוָן דְּאֵינָן נוֹבְעִים:

מסורת הש"ס

א שבועות ה.

ב זבחים מד.

ג שבועות ה.; בכורות נא.; בבא קמא סד:

ד ספרא שמיני פרשה ג א

גליון הש"ס

גמ' קישות שהתליעה. עי' פסחים קטו ע"ב תוס' ד"ה קפא:

תורה אור השלם

וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא בַּשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ הַחֹלֶד וְהָעַכְבָּר וְהַצָּב לְמִינֵהוּ [ויקרא יא, כט]

וְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל [ויקרא יא, מא]

כֹּל הוֹלֵךְ עַל־גָּחוֹן וְכֹל הוֹלֵךְ עַל־אַרְבַּע עַד כָּל־מַרְבֵּה רַגְלַיִם לְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם כִּי־שֶׁקֶץ הֵם [ויקרא יא, מב]

אֶת־זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כֹּל אֲשֶׁר־לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמַּיִם בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹּאכֵלוּ [ויקרא יא, ט]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' פד סעי' ב:

ב מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' כ, טוש"ע יו"ד סי' פד סעי' ג:

ג מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' יט, טוש"ע יו"ד סי' פד סעי' א:

ד מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' כ, טוש"ע יו"ד סי' פד סעי' ג:

ה מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' טו, טוש"ע יו"ד סי' פד סעי' ו:

רבינו גרשום

ואירבו לאו בורות ושיחין ומערות לאיסורא כו'. כלומר את אמרת בורות שיחין ומערות ששוחה ושותה מהן ואינו נמנע אע"ג דלית ליה אימא לאיסורא דאי אית ליה אכול ואי לית ליה לא תיכול [אפי'] בורות שיחין ומערות:

ואימעיטו ליה כלים להתירא. כלומר דבכלים אע"ג דלית ליה אכול:

ואימא איפכא. כלומר חריצין ונעיצין להתירא בורות שיחין ומערות לאיסורא:

חד אמר יש לו סתום אין לו מפורש. כלומר כל אשר לו סנפיר וקשקשת סתום וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת מפורש:

(משום לו קא) [מיניה הוא דקא] מיתרבו כלים. בימים ובנחלים הוא דאית ליה אכול דלית ליה לא תיכול (וניכול להבין) הא בכלים אע"ג דלית ליה תיכול כדאמרי' לעיל:

אין לו הוא דקא מגלי עליה דיש לו. כלומר דאי מיש לו הוה אמינא בכלים אע"ג דאית ליה לא תיכול קמ"ל אין לו בימים ובנחלים הוא דלית ליה לא תיכול משמע הא בכלים אע"ג דלית ליה אכול:

בציביא בליליא. כלומר שמשים ציבי לחצבא ושפי שיכרא דרך ציבי דלמא פריש התולעת מחצבא לציבי ומיחזי כשרץ השורץ:

א"ל רב חסדא לרב הונא תניא למסייע. מה דאמרת כי פריש לציבי והדר נפיל יש בו משום שרץ השורץ תניא למסייעא לך דלאחר שפירש למסננת קרינן ביה השרץ:

קישות שהתליע באביה. כלומר במחובר (כלומר) כל זמן שהוא עומד על האילן אסור דאמרי' מן הארץ שרץ לקישות:

(א)בְּאִבֶּיהָ אֲסוּרָה מִשּׁוּם "הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ". [א־ג]לֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ, דְּתָנֵי חֲדָא: "עַל הָאָרֶץ" – לְהוֹצִיא אֶת הַזִּיזִין שֶׁבָּעֲדָשִׁים, וְאֶת הַיַּתּוּשִׁים שֶׁבַּכְּלִיסִים, וְתוֹלַעַת שֶׁבַּתְּמָרִים וְשֶׁבַּגְּרוֹגְרוֹת. וְתַנְיָא אִידַּךְ: "כָּל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ" – לְרַבּוֹת תּוֹלַעַת שֶׁבְּעִיקָּרֵי זֵיתִים וְשֶׁבְּעִיקָּרֵי גְּפָנִים. מַאי לָאו, אִידֵּי וְאִידֵּי בְּפֵירָא, וְהָא בְּאִבֵּיהּ, וְהָא שֶׁלֹּא בְּאִבֵּיהּ? לָא, אִידִי וְאִידִי בְּאִבֵּיהּ, וְלָא קַשְׁיָא: הָא בְּפֵירָא, הָא בְּאִילָנָא גּוּפֵא. דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי "תּוֹלַעַת שֶׁבְּעִיקָּרֵי זֵיתִים וְשֶׁבְּעִיקָּרֵי גְּפָנִים", שְׁמַע מִינַּהּ. [ד־ו]בָּעֵי רַב יוֹסֵף: פָּרְשָׁה וּמֵתָה, מַהוּ? מִקְצָתָהּ, מַהוּ? לַאֲוִיר הָעוֹלָם, מַהוּ? תֵּיקוּ. [ז־ט]בָּעֵי רַב אָשֵׁי: לְגַג תְּמָרָה מַהוּ? לְגַג גַּרְעִינָתָהּ מַהוּ? מִתְּמָרָה לִתְמָרָה מַהוּ? תֵּיקוּ. [י]אָמַר רַב שֵׁשֶׁת בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: קוּקְיָאנֵי אֲסִירִי, מַאי טַעְמָא? מֵעָלְמָא אָתוּ. מַתְקֵיף לַהּ רַב אָשֵׁי: אִי מֵעָלְמָא אָתוּ, לִישְׁתַּכְחוּ דֶּרֶךְ בֵּית הָרֶיעִי. אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב שִׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: קוּקְיָאנֵי שְׁרוּ. מַאי טַעְמָא? מִינֵּיהּ גָּבְלֵי. אָמַר רַב אָשֵׁי: פְּשִׁיטָא, דְּאִי מֵעָלְמָא קָא אָתוּ – לִישְׁתַּכְחוּ דֶּרֶךְ בֵּית הָרֶיעִי! [יא]וְהִלְכְתָא: קוּקְיָאנֵי אֲסִירִי, מַאי טַעְמָא? מֵינָם נָיְים וְעָיְילִי לֵיהּ בְּאוּסְיֵיהּ תּוֹלָעִים. דַּרְנֵי דְּבִשְׂרָא – אֲסִירִי, דְּכַוְורֵי – שַׁרְיָין. אֲמַר לַהּ רָבִינָא לְאִימֵּיהּ: אַבְלַע לִי וַאֲנָא אֵיכוֹל, אֲמַר לֵיהּ רַב מְשַׁרְשְׁיָא בְּרֵיהּ דְּרַב אַחָא לְרָבִינָא: מַאי שְׁנָא מֵהָא דְּתַנְיָא "וְאֶת נִבְלָתָם תְּשַׁקֵּצוּ" לְרַבּוֹת אֶת הַדְּרָנִים שֶׁבַּבְּהֵמָה? אֲמַר לֵיהּ: הָכִי הַשְׁתָּא? בְּהֵמָה בִּשְׁחִיטָה הוּא דְּמִשְׁתַּרְיָא, וְהָנֵי מִדְּלָא קָא מַהַנְיָא לְהוּ שְׁחִיטָה – בְּאִיסּוּרַיְיהוּ קָיְימָן, אֲבָל דָּגִים בַּאֲסִיפָה בְּעָלְמָא מִישְׁתְּרוּ, וְהָנֵי כִּי קָא גָּבְלָן – בְּהֶיתֵּרָא קָא גָּבְלָן. (ב)תָּנוּ רַבָּנַן: "הוֹלֵךְ עַל גָּחוֹן" – זֶה נָחָשׁ, "כֹּל" – לְרַבּוֹת הַשִּׁילְשׁוּל וְאֶת הַדּוֹמֶה לְשִׁילְשׁוּל, "עַל אַרְבַּע" – זֶה עַקְרָב, "כֹּל הוֹלֵךְ" – לְרַבּוֹת אֶת הַחִיפּוּשִׁית וְאֶת הַדּוֹמֶה לְחִיפּוּשִׁית, "מַרְבֵּה רַגְלַיִם" – זֶה נָדָל, "עַד כָּל" – לְרַבּוֹת אֶת הַדּוֹמֶה וְאֶת הַדּוֹמֶה לַדּוֹמֶה. (ג)תַּנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי בֶּן דּוֹרְמַסְקִית אוֹמֵר: לִוְיָתָן דָּג טָהוֹר הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "גַּאֲוָה אֲפִיקֵי מָגִנִּים", "תַּחְתָּיו חַדּוּדֵי חָרֶשׂ"; "אֲפִיקֵי מָגִנִּים" – אֵלּוּ קַשְׂקַשִּׂים שֶׁבּוֹ, "תַּחְתָּיו חַדּוּדֵי חֶרֶשׂ" – אֵלּוּ סְנַפִּירִין שֶׁפּוֹרֵחַ בָּהֶן.

הֲדַרַן עֲלָךְ אֵלּוּ טְרֵפוֹת.

מַתְנִי׳

בְּאָבִיהָ בְּעוֹדָהּ מְחֻבֶּרֶת שֶׁרֶץ הָאָרֶץ הִיא וַאֲסוּרָה הַתּוֹלַעַת לֶאֱכֹל דְּכֵיוָן דִּמְהַלֶּכֶת בְּתוֹךְ הַקִּשּׁוּת וְהִיא מְחֻבֶּרֶת בַּקַּרְקַע הָוֵי כִּמְהַלֶּכֶת עַל גַּבֵּי קַרְקַע אֲבָל הִתְלִיעָה לְאַחַר מִכָּאן מֻתֶּרֶת עַל שֶׁתֵּצֵא לָאֲוִיר: **לְהוֹצִיא זִיזִין שֶׁבָּעֲדָשִׁים** דְּמֻתָּרִים דְּלָאו עַל הָאָרֶץ שׁוֹרְצִין אֶלָּא בְּתוֹךְ הָעֲדָשָׁה: זִיזִין כּוּגוֹנ"שׁ וּכְמִין יַתּוּשִׁין הֵן אֶלָּא שֶׁבָּעֲדָשִׁים זִיזִין שְׁמָן: **כְּלִיסִין** מִין קִטְנִית עירלא"ש בְּלַעַ"ז: **וְתַנְיָא אִידָךְ כֹּל לְרַבּוֹת** לְאַסּוֹרֵי: **בְּפֵירָא** שֶׁהִתְלִיעוּ תְּמָרִים עַצְמָן: **וְהָא בְּאָבִיהָ** אֲסִירֵי וְסִיַּעְתָּא לִשְׁמוּאֵל: **אִידִי וְאִידִי בְּאָבִיהָ** כְּלוֹמַר הָא דְּשָׁרֵי נָמֵי בְּאָבִיהָ דְּכָל כַּמָּה דְּלָא נָפְקָא לָאֲוִיר לָאו שֶׁרֶץ הָאָרֶץ הִיא וְלָא תְּסַיְּעֵהּ: **פֵּרְשָׁה וּמֵתָה** הַמִּתְלַעַת לְאַחַר תְּלִישָׁתָהּ דְּשָׁרְיָא לְדִבְרֵי הַכֹּל פֵּרְשָׁה מִתּוֹךְ הַפְּרִי לָאָרֶץ וְלֹא רָחֲשָׁה שֶׁמֵּתָה מִיָּד בִּנְפִילָתָהּ: **מַהוּ** מִי אָמְרִי' כֵּיוָן דְּלָא הָלְכָה לָאו שׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ הוּא אוֹ דִּלְמָא לָא בָּעֵינַן שֶׁרִיצָה. שׁוֹרֵץ הַיְנוּ רוֹחֵשׁ וּמְנַעְנֵעַ: **מִקְצָתָהּ מַהוּ** מִי הָוְיָא כְּכֻלָּהּ אוֹ דִּלְמָא בָּעֵינַן כֻּלָּהּ: **לַאֲוִיר הָעוֹלָם** פֵּרְשָׁה מִן הַפְּרִי תָּלוּשׁ לָאֲוִיר וְקֹדֶם שֶׁהִגִּיעַ לָאָרֶץ קְלָטָהּ בְּפִיו לִבְלָעָהּ אִם תִּמְצֵי לוֹמַר פֵּרְשָׁה וּמֵתָה מֻתֶּרֶת מִשּׁוּם דְּאֵינָהּ רְאוּיָה לִרְחֹשׁ אֲבָל חַיָּה דִּרְאוּיָה לִרְחֹשׁ לֹא: **לְגַג תְּמָרָה** מַהוּ מִתּוֹכָהּ פֵּרְשָׁה לְגַגָּהּ מִי אָמְרִי' הַיְנוּ רְבִיתָהּ אוֹ דִּלְמָא כְּשׁוֹרֵץ עַל גַּבֵּי דָּבָר אַחֵר דָּמֵי: **לְגַג גַּרְעִינָתָהּ מַהוּ** אִם תִּמְצֵי לוֹמַר לְגַג תְּמָרָה כְּדָבָר אַחֵר הוּא גַּג גַּרְעִינָתָהּ מַהוּ. כָּל תּוֹלָעִים מִגַּרְעִינֵי הַפְּרִי הֵן גְּדֵלִים: **מִתְּמָרָה לִתְמָרָה** מַהוּ וְלֹא שֶׁרֶץ עַל גַּבָּהּ אֶלָּא מִזּוֹ עַל זוֹ מִי אָמְרִי' כֵּיוָן דְּלָאו הַיְנוּ אַמָּה שׁוֹרֵץ קְרֵינָא בֵּהּ אוֹ דִּלְמָא אֲוִיר הָעוֹלָם בָּעֵינַן. וְכוּלְּהוּ בִּתְלוּשִׁין בָּעֵי לְהוּ: **קוּקְיָאנֵי** תּוֹלָעִים שֶׁבַּכָּבֵד וְשֶׁבְּרֵיאָה: **מֵעָלְמָא אָתוּ** שֶׁבְּלָעָתַן הַבְּהֵמָה עִם הָאֳכָלִים וְתַחְלָתָן שֶׁרָצוּ עַל הָאָרֶץ: **מִינָהּ גָּבְלֵי** לְשׁוֹן גָּדְלֵי. מִן הַבְּהֵמָה עַצְמָהּ הֵן גְּדֵלִין וְלָאו שֶׁרֶץ הָאָרֶץ נִינְהוּ: **מֵינָם נָיֵים וְעָיְלֵי לֵיהּ בְּאוּסְיֵהּ** כְּשֶׁהַבְּהֵמָה יְשֵׁנָה נִכְנָסִים בְּחָטְמָהּ וּמִשָּׁם לְקָנֶה רֵאָה וְכָבֵד הִלְכָּךְ לָא מִשְׁתַּכְחִי דֶּרֶךְ בֵּית הָרְעִי: **דַּרְנֵי** תּוֹלָעִים הַנִּמְצָאִים בֵּין עוֹר לַבָּשָׂר כְּשֶׁמַּפְשִׁיטִין הַבְּהֵמָה וּבְלַעַ"ז גרבילוי"ש: **אֲסִירֵי** וְטַעְמָא מְפָרֵשׁ לְקַמֵּהּ: **דְּכַוְרֵי שָׁרֵי** וְטַעֲמָא כִּדְמְפָרֵשׁ רָבִינָא: **אַבְלַע לִי** דְּכַוְרֵי בְּתוֹךְ הַדָּגִים תְּנֵי אוֹתָם שֶׁלֹּא אֶרְאֶה וְאָקוּץ בָּם: **בִּשְׁחִיטָה מִשְׁתַּרְיָא** וְאֵלּוּ שֶׁנִּגְלוּ בְּתוֹכָהּ עַל שֶׁלֹּא נִשְׁחֲטָה בָּאוּ מֵאִסּוּר אֵבֶר מִן הַחַי וּשְׁחִיטַת הַבְּהֵמָה לָא אַהַנְיָא לְדִידְהוּ שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לָהֶם חַיּוּת לְעַצְמָן. וְאַעַ"ג דְּשָׁלִיל מֻתָּר בִּשְׁחִיטַת אִמּוֹ מִכֹּל בַּבְּהֵמָה תֹּאכֵלוּ נָפְקָא לַן לְקַמָּן אֲבָל הָכָא בְּאִסּוּרַיְהוּ קָיְמִי: **שִׁלְשׁוּל** תּוֹלַעַת אֲרֻכָּה כְּנָחָשׁ הֵן וְהֵן הַנִּמְצָאִין בָּאַשְׁפָּה: **חִפּוּשִׁית** אִישקרבו"ט: **נָדָל** מֵאָה רַגְלַיִם קוֹרִין לוֹ: **דָּג טָהוֹר הוּא** שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת כִּדְמְפָרֵשׁ: **אֲפִיקֵי מְגִנִּים** חֹזֶק מְגִנִּים: **אֵלּוּ קַשְׂקַשִּׂים** הַסְּגוּרִים וַחֲתוּמִים בּוֹ בְּדֹחַק: **תַּחְתָּיו חִדּוּדֵי חֶרֶשׂ** חִדּוּדִים שֶׁל חֲרָשִׂים: **אֵלּוּ סְנַפִּירִים** שֶׁחִדּוּדִים וּמְחַתְּכִין כַּחֲרָסִין וּבָהֶן הוּא בּוֹקֵעַ אֶת הַמַּיִם בְּחֻדָּן שֶׁלֹּא יְעַכְּבוּהוּ בִּפְרִיחָתוֹ. פְּשָׁטֵיהּ דִּקְרָא לְשׁוֹן מוֹרֵי תַּחְתָּיו חִדּוּדֵי חֶרֶס בִּמְקוֹמוֹ זָהֳרוּרֵי שֶׁמֶשׁ:

דַּיְקָא נָמֵי דְּקָתָנֵי תּוֹלַעַת שֶׁבְּעִקָּרֵי זֵיתִים מִכָּאן מְדַקְדֵּק ר"ת וְרַבֵּינוּ נְתַנְאֵל וְרִיבָ"א דְּאֵין הֲלָכָה כִּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר קִשּׁוּת שֶׁהִתְלִיעָה בְּאָבִיהָ אֲסוּרָה וּבַהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת וּבִשְׁאִלְתּוֹת דְּרַב אַחַאי פּוֹסֵק כִּשְׁמוּאֵל מִדְּאָמַר רַב פָּפָּא לְעֵיל בְּפִרְקִין (חֻלִּין דַּף נח.) ס"מ מִדְּרַב הוּנָא הָא דְּאָמַר שְׁמוּאֵל קִשּׁוּת שֶׁהִתְלִיעָה בְּאָבִיהָ אֲסוּרָה הָנֵי תַּמְרֵי דְּכַדָּא בָּתַר תְּרֵיסַר יַרְחֵי שָׁרֵי אע"פ שֶׁהַשַּׁ"ס עוֹשֶׂה כָּאן דִּיּוּק מִן הַבָּרַיְתָא דְּלָא כִּשְׁמוּאֵל הַיְנוּ לִכְאוֹרָה אֲבָל לִשְׁמוּאֵל נָמֵי יֵשׁ לְיַשֵּׁב וּלְפָרֵשׁ דְּתוֹלַעַת שֶׁבְּעִקָּרֵי זֵיתִים הַיְנוּ שֶׁבַּזֵּיתִים בְּעוֹדָן מְחֻבָּרִין בְּעִקָּרָן וּמִיהוּ אַפִּי' לִשְׁמוּאֵל אֵין לֶאֱסֹר אוֹתָן פּוֹלִין שֶׁקּוֹרִין פוֹאי"ס בְּלַעַ"ז וְחִמְּצֵי שֶׁקּוֹרִין סאווי"ס כְּשֶׁנִּמְצָאִין בְּתוֹכָן כְּגוֹן יַבְחוּשִׁין וּבִתְחִלַּת תּוֹלָדוֹת שֶׁל יַבְחוּשִׁין הַקְּלִפָּה מַשְׁחֶרֶת מִבַּחוּץ וּכְשֶׁמְּסִירִין הַקְּלִפָּה נִשְׁאָרִים הַיַּבְחוּשִׁין תַּחְתֶּיהָ אֵין לְאָסְרָן וְלָא מִתַּסְרֵי מִשּׁוּם הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא רָחֲשָׁה וְגַם בַּקּוּנְטְרֵס פֵּי' לְעֵיל גַּבֵּי קִשּׁוּת שֶׁהִתְלִיעָה בְּאָבִיהָ אֲסוּרָה כֵּיוָן דִּמְהַלֶּכֶת הַתּוֹלַעַת בְּתוֹךְ הַקִּשּׁוּת וְהִיא מְחֻבֶּרֶת בַּקַּרְקַע הָוְיָא כִּמְהַלֶּכֶת עַל גַּבֵּי קַרְקַע: **קוּקְיָאנֵי** אֲסִירֵי פֵּי' הַקּוּנְטְרֵס תּוֹלָעִים שֶׁבַּכָּבֵד וְשֶׁבְּרֵיאָה וְקַשְׁיָא לר"ת דְּלְאִידָךְ לִשָּׁנָא דְּשָׁרֵי תִּקְשֵׁי לֵיהּ מִבָּרַיְתָא דִּבְסָמוּךְ דְּוְאֵת נִבְלָתָם תְּשַׁקְּצוּ לְרַבּוֹת דְּרָנִים שֶׁבַּבְּהֵמָה אע"ג דְּמִינֵהּ קָא גָּבְלֵי אֶלָּא אוֹמֵר ר"ת דִּבְדְרָנִים אַיְירֵי הָכָא וְהָא דְּאָמַר כִּי נָיֵים עָיֵיל לֵיהּ בְּאֻסְיָא אַשְׁכְּחַן בִּדְרָנִים כִּי הָאִי גַּוְנָא בְּפֶ' הַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה (ב"ב דַּף עג:) דְּאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה חַזְיָא הַהוּא כַּוְרָא דְּיָתְבָה וְעָיְלָא לֵיהּ טִינָא בְּאֻסְיֵהּ: **לְרַבּוֹת** דְּרָנִים שֶׁבַּבְּהֵמָה וא"ת וְתִיפּוֹק לֵיהּ דַּאֲסִירֵי מִידֵי דַּהֲוָה אַשּׁוֹחֵט הַבְּהֵמָה וּמָצָא בָּהּ דְּמוּת יוֹנָה דַּאֲסִירָא מִשּׁוּם דְּלֵיתֵהּ לֹא בְּפַרְסָה וְלֹא בְּפַרְסוֹת וְיֵשׁ לוֹמַר דְּשָׁאנֵי עוֹבֵר מִשּׁוּם דְּמִקְרָא דְּוְכָל בְּהֵמָה אִשְׁתְּרֵי וְלֵית לֵיהּ לְמִשְׁרֵי אֶלָּא הֵיכָא דְּאִיכָּא פַּרְסוֹת דְּבִקְרָא דְּוְכָל בְּהֵמָה כְּתִיב פַּרְסָה אֲבָל דְּרָנִים שֶׁבַּבְּהֵמָה נִבְרָאִין מִן הַבָּשָׂר עַצְמָהּ וַהֲוָה אָמְרִינַן דַּחֲשִׁיבֵי כְּבָשָׂר וְלָא דָּמֵי לְחוֹתֵךְ מִן הַטְּחוֹל וּמִן הַכְּלָיוֹת דְּהָתָם אִיכָּא חִסָּרוֹן וַאֲסִירֵי לְקַמָּן (חֻלִּין סט.) מֵאוֹתָהּ שְׁלֵמָה וְלֹא חֲסֵרָה אֲבָל הָכָא לֹא נֶחְסַר דָּבָר:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' יד:

ב מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' טו:

ג מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' פד סעי' ד:

ד מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' יד:

ה מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' טו:

ו מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' פד סעי' ד:

ז מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' יד:

ח מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' טו:

ט מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' פד סעי' ד:

י מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' יז, טוש"ע יו"ד סי' פד סעי' טז:

יא מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' יז, טוש"ע יו"ד סי' פד סעי' טז:

רבינו גרשום

שבכלוסין. מיני קיטנית:

מאי לאו אידי ואידי בפירי. הא דאיתלע באביה אמרי' מפירא גבלא ומקום רביתא היא:

ולא קשיא. הא דאיתלע פירא גופיה מותר הא דאיתלע אילנא גופיה אסור:

פירשה ומתה מהו. כלומר התולעת שבפירי פירשה ממקום רביתה ולא שרצה ומתה מהו מי אמרי' כיון דלא שרצה על הארץ מותרת או דלמא כיון שפירשה מקנתה אסור:

לאויר העולם מהו. כלומר דלא שרצה על הארץ מותרת או דלמא כיון דפירשה אסור:

פירשה לגג תמרה מהו. לא שרצה על הארץ אלא לפירי עצמה פירשה:

לגג גרעינתה מהוא)נראה דנ"ל אי הוה כמו לשרצה על הארץ או לא. . שרצה על הארץ:

קוקאני. תולעי הראש:

אתא שחיט ושריא ליה גרסי'. כלומר לבהמה שריא לדרנין לא שריא:

את החיפושית. מין שרץ:

ר' יוסי בן דורמסקית [אומר] לויתן דג טהור כו':

אבלע לי. דכוורי:

הדרן עלך אלו טרפות

מסורת הש"ס

א ספרא שמיני פרק יב א

ב ספרא שמיני פרק יב ב

ג תוספתא חולין; ספרא שמיני פרשה ג ה

תורה אור השלם

וְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל [ויקרא יא, מא]

וְשֶׁקֶץ יִהְיוּ לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ וְאֶת־נִבְלָתָם תְּשַׁקֵּצוּ [ויקרא יא, יא]

כֹּל הוֹלֵךְ עַל־גָּחוֹן וְכֹל הוֹלֵךְ עַל־אַרְבַּע עַד כָּל־מַרְבֵּה רַגְלַיִם לְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם כִּי־שֶׁקֶץ הֵם [ויקרא יא, מב]

גַּאֲוָה אֲפִיקֵי מָגִנִּים סָגוּר חוֹתָם צָר [איוב מא, ז]

תַּחְתָּיו חַדּוּדֵי חָרֶשׂ יִרְפַּד חָרוּץ עֲלֵי־טִיט [איוב מא, כב]

א(א)מַתְנִי' **בְּהֵמָה** הַמְקַשָּׁה לֵילֵד, וְהוֹצִיא הָעוּבָּר אֶת יָדוֹ וְהֶחְזִירוֹ – מוּתָּר בַּאֲכִילָה. הוֹצִיא אֶת רֹאשׁוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁהֶחְזִירוֹ – הֲרֵי זֶה כְּיָלוּד. ב(ב)חוֹתֵךְ מֵעוּבָּר שֶׁבְּמֵעֶיהָ – מוּתָּר בַּאֲכִילָה, מִן הַטְּחוֹל וּמִן הַכְּלָיוֹת – אָסוּר בַּאֲכִילָה. זֶה הַכְּלָל: דָּבָר שֶׁגּוּפָהּ – אָסוּר, וְשֶׁאֵינָהּ גּוּפָהּ – מוּתָּר. ג'גְּמָ' אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: וְאֵבֶר עַצְמוֹ אָסוּר. מַאי טַעְמָא? דְּאָמַר קְרָא: "וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ", כֵּיוָן שֶׁיָּצָא בָּשָׂר חוּץ לִמְחִיצָתוֹ – נֶאֱסָר. תְּנַן: בְּהֵמָה הַמְקַשָּׁה לֵילֵד, וְהוֹצִיא הָעוּבָּר אֶת יָדוֹ וְהֶחְזִירוֹ – מוּתָּר בַּאֲכִילָה. מַאי לָאו אַאֵבֶר? לָא, אַעוּבָּר. ג)אִי אַעוּבָּר, מַאי אִירְיָא הֶחְזִירוֹ? אֲפִילּוּ לֹא הֶחְזִירוֹ נָמֵי! הוּא הַדִּין אַף עַל גַּב דְּלֹא הֶחְזִירוֹ. וְאַיְּידֵי דְּקָא בָּעֵי מִיתְנֵא סֵיפָא: הוֹצִיא אֶת רֹאשׁוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהֶחְזִירוֹ – הֲרֵי זֶה כְּיָלוּד, תְּנָא נָמֵי רֵישָׁא הֶחְזִירוֹ. ד"ה(ד)וְסֵיפָא, מַאי קָמַשְׁמַע לַן? דְּכֵיוָן דְּיָצָא רֹאשׁוֹ הָוְיָא לַהּ לֵידָה? תְּנֵינָא: אֵיזֶהוּ בְּכוֹר לְנַחֲלָה וְאֵינוֹ בְּכוֹר לְכֹהֲנִים – הַבָּא אַחַר נְפָלִים, אַף עַל פִּי שֶׁיָּצָא רֹאשׁוֹ חַי, אוֹ בֶּן תִּשְׁעָה שֶׁיָּצָא רֹאשׁוֹ מֵת. טַעְמָא דְּרֹאשׁוֹ מֵת, הָא רֹאשׁוֹ חַי – הַבָּא אַחֲרָיו בְּכוֹר לְנַחֲלָה נָמֵי לָא הָוֵי. וְכִי תֵּימָא, אַשְׁמְעִינַן בְּאָדָם, וְקָא מַשְׁמַע לַן בִּבְהֵמָה. דְּאָדָם מִבְּהֵמָה לָא יָלֵיף, דְּאֵין פְּרוֹזְדוֹר לִבְהֵמָה, וּבְהֵמָה מֵאָדָם לָא יָלְפָא, דַּחֲשִׁיב פַּרְצוּף פָּנִים דִּידֵיהּ. ה)הָא נָמֵי תְּנֵינָא: שִׁלְיָא שֶׁיָּצְתָה מִקְצָתָהּ – אֲסוּרָה בַּאֲכִילָה, כְּסִימָן וָלָד בָּאִשָּׁה כָּךְ סִימָן וָלָד בַּבְּהֵמָה! ו)אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא הֶחְזִירוֹ דְּרֵישָׁא דַּוְקָא, תְּנָא סֵיפָא אַטּוּ רֵישָׁא. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ: לָא דְּרֵישָׁא דַּוְקָא, וְלָא דְּסֵיפָא דַּוְקָא, לָמָּה לֵיהּ לְמִתְנְיֵיהּ כְּלָל? ״לָא, לְעוֹלָם אַעוּבָּר, וְכִדְאָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לִמְקוֹם חֲתָךְ. הָכָא נָמֵי, לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לִמְקוֹם חֲתָךְ. ז)תָּא שְׁמַע: בְּהֵמָה הַמְקַשָּׁה לֵילֵד, הוֹצִיא עוּבָּר אֶת יָדוֹ וְהֶחְזִירָהּ, וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט אֶת אִמּוֹ – מוּתָּר בַּאֲכִילָה. שָׁחַט אֶת אִמּוֹ וְאַחַר כָּךְ הֶחְזִירָהּ – אָסוּר בַּאֲכִילָה. חט(ח)הוֹצִיא אֶת יָדוֹ וַחֲתָכוֹ, וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט אֶת אִמּוֹ – שֶׁבַּחוּץ טָמֵא וְאָסוּר, וְשֶׁבִּפְנִים טָהוֹר וּמוּתָּר. שָׁחַט אֶת אִמּוֹ וְאַחַר כָּךְ חֲתָכוֹ –

הַבָּשָׂר

מַתְנִי' בְּהֵמָה הַמְקַשָּׁה לֵילֵד בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה: וְהֶחֱזִירוֹ קֹדֶם שְׁחִיטָה: מֻתָּר בַּאֲכִילָה וּבִגְמָרָא מְפָרֵשׁ מַאן מֻתָּר: הֲרֵי זֶה כְּיָלוּד וְתוּ לָא מְהַנְיָא לֵיהּ שְׁחִיטַת אִמּוֹ וְצָרִיךְ שְׁחִיטָה לְעַצְמוֹ אִם נִמְצָא חַי וְאִם נִמְצָא מֵת הֲרֵי הוּא כִּנְבֵלָה: חוֹתֵךְ מְעֻבָּר שֶׁבְּמֵעֶיהָ וְהִנִּיחַ הַחֲתִיכָה בְּתוֹכָהּ: מֻתָּר בִּשְׁחִיטָתָהּ כִּדְיָלֵיף בַּגְּמָרָא מִכָּל בִּבְהֵמָה תֹּאכֵלוּ: מִן הַטְּחוֹל וּמִן הַכְּלָיוֹת שֶׁל בְּהֵמָה עַצְמָהּ: אָסוּר בַּאֲכִילָה וְאַעַ"פ שֶׁהִנִּיחוֹ בַּבְּהֵמָה לֹא הֻתַּר בִּשְׁחִיטָתָהּ. לְהָכִי נָקַט טְחוֹל וּכְלָיוֹת מִשּׁוּם דְּמִילֵי דְּלָאו מְטַרְפָא הוּא: גְּמ' וְאֵבֶר עַצְמוֹ אָסוּר בַּאֲכִילָה מֵאַחַר שֶׁיָּצָא מִמְּחִיצָתוֹ קֹדֶם שְׁחִיטָה וְאַעַ"פ שֶׁהֶחֱזִירָהּ קֹדֶם לָכֵן: וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה כְּלוֹמַר חוּץ לִמְחִיצָתוֹ דְּהַיְנוּ לַאֲוִיר שֶׁרֶחֶם זֶה הָוָה לֵיהּ מְחִיצָה לְהַתִּירוֹ בִּשְׁחִיטָה וְכֵיוָן שֶׁיָּצָא הֲרֵי הוּא כִּטְרֵפָה וְלֹא תֹאכְלוּ. וְכָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְחִיצָה וְיָצָא כְּגוֹן בְּשַׂר קָדָשִׁים שֶׁיָּצְאוּ נַמֵּי מֵהַאי קְרָא נָפְקָא לָן (מַכּוֹת דַּף יח.): לָא אַעֻבָּר וְאַשְׁמוּעִינַן דְּמִשּׁוּם יָד לָא הָוֵי כְּיָלוּד: אֲפִי' לֹא הֶחֱזִירוֹ נַמֵּי דְּעֻבָּר נָפְקָא לָן לְקַמָּן מִבְּהֵמָה בַּבְּהֵמָה אוֹתָהּ תֹּאכְלוּ: וְסֵיפָא גּוּפָהּ מַאי קמ"ל דְּקָאָמְרַתְּ רֵישָׁא תָּנֵי מִשּׁוּם סֵיפָא: בְּכוֹר לְנַחֲלָה בָּעֵינַן וָלָד שֶׁיְּהֵא רָאוּי לִחְיוֹת וְאִי לֹא רָאוּי לִחְיוֹת לָא מַפְקַע אֶת הַבָּא אַחֲרָיו מִלִּטּוֹל פִּי שְׁנַיִם דִּכְתִיב (דְּבָרִים כ"א:י"ז) רֵאשִׁית אֹנוֹ מִי שֶׁלִּבּוֹ דָּוֶה עָלָיו יָצָא וָלָד שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיָּמָא שֶׁאֵין לֵב אָבִיו דָּוֶה עַל מוֹתוֹ אֲבָל מִפִּדְיוֹן הַבְּכוֹר פּוֹטֵר הוּא אֶת הַבָּא אַחֲרָיו שֶׁהֲרֵי זֶה פָּטַר אֶת הָרֶחֶם: נֵפֶל שֶׁלֹּא כָּלוּ חֳדָשָׁיו: אַעַ"פ שֶׁיָּצָא רֹאשׁוֹ חַי וְהֶחֱזִירוֹ וְיָצָא אָחִיו שֶׁכָּלוּ חֳדָשָׁיו אֵין לֵדַת הָרִאשׁוֹן מַפְקַעְתּוֹ מִלִּהְיוֹת בְּכוֹר לְנַחֲלָה שֶׁאֲפִלּוּ נוֹלַד הַנֵּפֶל כֻּלּוֹ אֵינוֹ מַפְקִיעַ אֶת הַבָּא אַחֲרָיו שֶׁאֵין לִבּוֹ דָּוֶה עָלָיו וְכָל שֶׁכֵּן אִם יָצָא רֹאשׁוֹ מֵת. וְהַאי דִּנְקַט רֹאשׁוֹ מִשּׁוּם בְּכוֹר לַכֹּהֵן נְקַט לֵיהּ וּבִיצִיאַת רֹאשׁוֹ הָוֵי יָלוּד וּפוֹטֵר אֶת אָחִיו מִבְּכוֹר לַכֹּהֵן: אוֹ הַבָּא אַחַר בֶּן תִּשְׁעָה אֲפִי' יָצָא רֹאשׁוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן מֵת הָוְיָא לֵדַת הָרִאשׁוֹן לֵדָה וְאֵין הַבָּא אַחֲרָיו בְּכוֹר לַכֹּהֵן אֲבָל הַבָּא אַחַר בֶּן תִּשְׁעָה שֶׁיָּצָא רֹאשׁוֹ חַי בְּכוֹר לְנַחֲלָה נַמֵּי לָא הָוֵי. אַלְמָא רֹאשׁ הָוְיָא לֵדָה: וְכִי תֵּימָא אַשְׁמוּעִינַן בְּאָדָם דְּבִיצִיאַת רֹאשׁוֹ הָוֵי כְּיָלוּד וַהֲדַר אַשְׁמוּעֵי' בִּבְהֵמָה דְּאָדָם מִבְּהֵמָה לָא יָלֵיף דִּבְהֵמָה לֵית לָהּ פְּרוֹזְדוֹר לִפְנֵי בֵּית הָרֶחֶם שֶׁלָּהּ וְגָלוּי הוּא וּמִכֵּיוָן שֶׁהָרֹאשׁ יוֹצֵא לֵדָתוֹ נִכֶּרֶת אֲבָל אִשָּׁה אֵין רַחְמָהּ בְּגָלוּי שֶׁהַיְּרֵכַיִם הָווּ לָהּ כְּעֵין פְּרוֹזְדוֹר וְאֵין יְצִיאַת הַוָּלָד נִכֶּרֶת יָפֶה עַד שֶׁיֵּצֵא רֻבּוֹ: הָא נַמֵּי תְּנֵינָא בִּבְהֵמָה נַמֵּי תְּנֵינָא בְּמַתְנִיתִין בְּפִרְקִין דְּרֹאשׁ הָוֵי לֵדָה דְּקָתָנֵי שִׁלְיָא שֶׁיָּצְתָה מִקְצָתָהּ אֲסוּרָה בַּאֲכִילָה אֲפִילּוּ מַה שֶׁהָיָה בִּפְנִים בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה לְפִי שֶׁהַשִּׁלְיָא סִימָן וָלָד בָּאִשָּׁה וְסִימָן וָלָד בַּבְּהֵמָה וְחָיְשִׁינַן דִּלְמָא בְּהַהִיא מִקְצָת דְּנָפֵק יָצָא הָרֹאשׁ וְהָוֵי כְּיָלוּד הִלְכָּךְ כֻּלָּהּ אֲסוּרָה דְּתָלֵינַן לָהּ בָּתַר רֵישָׁא אַלְמָא רֹאשׁוֹ תְּנַן דְּהָוֵי לֵדָה וְסֵיפָא דְּקָתָנֵי הֶחֱזִירוֹ לָא אִצְטְרִיךְ: אִ"א בִּשְׁלָמָא הֶחֱזִירוֹ דְּרֵישָׁא דַּוְקָא וּלְמִשְׁרֵי אֵבֶר גּוּפֵהּ אִיכָּא לְתָרוּצֵי סֵיפָא דְּתָנֵי הֶחֱזִירוֹ מִשּׁוּם רֵישָׁא אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ מֻתָּר דְּרֵישָׁא אַעֻבָּר קָאֵי אֲבָל אֵבֶר אָסוּר דַּחֲזָרָה לָא מְהַנְיָא מַאי נָקַט הֶחֱזִירוֹ: לְעוֹלָם מֻתָּר דְּקָתָנֵי אַעֻבָּר וּדְקַשְׁיָא לָךְ חֲזָרָה מַאי אַהֲנֵי לִמְקוֹם חֲתָךְ מְהַנְיָא דְּאִם לֹא הֶחֱזִיר צָרִיךְ לְהַנִּיחַ מִמַּה שֶׁבִּפְנִים נֶגֶד הַחִיצוֹן וּלְחָתְכוֹ שֶׁמְּקוֹם הַחֲתָךְ הִבְדַּלְתָּ הַחִיצוֹן וְהַפְּנִימִי אָסוּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹמֵד עַל שְׂפַת הָרֶחֶם וְלֹא קָרֵינָא בֵּיהּ בְּהֵמָה בִּבְהֵמָה דְּלָאו בְּתוֹכָהּ הוּא אֲבָל הֶחֱזִירוֹ אַ"צ לַחְתֹּךְ נֶגֶד פָּנִים אֶלָּא מְגַמְגֵּם וְחוֹתֵךְ וּמְקוֹם חֲתָךְ מֻתָּר דְּקָרֵינָא בֵּיהּ בְּהֵמָה בִּבְהֵמָה וּמִשּׁוּם בָּשָׂר בַּשָּׂדֶה לֵיכָּא דְּהָא לֹא יָצָא מִמְּחִיצָתוֹ. וְהָא דְּרַב נַחְמָן לְקַמָּן: שֶׁבַּחוּץ טָמֵא דְּיָלְפִינַן בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קכח:) שֶׁאֵבֶר מִן הַחַי מְטַמֵּא כְּאֵבֶר מִן הַנְּבֵלָה מִכִּי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה: שֶׁבִּפְנִים טָהוֹר שֶׁמֵּחַיִּים לֹא קִבֵּל טֻמְאַת אוֹכְלִין:

מַתְנִי' בְּהֵמָה הַמְקַשָּׁה: כֵּיוָן שֶׁיָּצָא בָּשָׂר חוּץ לִמְחִיצָתוֹ נֶאֱסָר כִּדְפָרֵשׁ לְקַמָּן דּוֹמְיָא דִּטְרֵפָה דְּאֵין לָהּ הֶתֵּר: **סֵיפָא** מַאי קמ"ל דְּכֵיוָן שֶׁיָּצָא רֹאשׁוֹ הָוְיָא לֵדָה תְּנֵינָא וא"ת וְלִדְמָא אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן אע"ג דְּהֶחֱזִירוֹ הָוֵי כְּיָלוּד דְּמֵהַהִיא דִּבְכוֹרוֹת לָא שָׁמְעִינַן אֶלָּא בְּלֹא הֶחֱזִירוֹ וְי"ל דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ דְּכֵיוָן דִּבְלֹא חֲזָרָה הָוְיָא לֵדָה כִּי הֶחֱזִירוֹ נַמֵּי לֹא כְּלוּם הָוְיָא וּמִיהוּ אִי לָאו הַהוּא דִּבְכוֹרוֹת לָא הָוְיָא קַשְׁיָא לֵיהּ אַמַּאי אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְמִתְנֵי הֶחֱזִירוֹ דְּכֵיוָן דְּאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעֵי' דִּיצִיאַת רֹאשׁ הָוְיָא לֵדָה אַשְׁמוּעִינַן נַמֵּי אַגַּב אוֹרְחֵיהּ דַּחֲזָרָה לָאו כְּלוּם הוּא אֲבָל כּוּלֵּיהּ דְּבָבָא לֵית לֵיהּ לְמִתְנֵי מִשּׁוּם הַאי חִדּוּשׁ פּוּרְתָּא וְזֶה נַמֵּי אֵין לְהַקְשׁוֹת דְּהָכָא אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן דַּאֲפִי' מַה שֶׁבִּפְנִים אָסוּר דִּלְרַב יְהוּדָה אָסוּר קָאֵי אַעֻבָּר וְהָא לָא שָׁמְעִינַן מֵהַהִיא דִּבְכוֹרוֹת דְּהָא נַמֵּי פְּשִׁיטָא דְּכֵיוָן דַּחֲשִׁיב כְּיָלוּד וַאֲפִי' מַה שֶׁבִּפְנִים אָסוּר כֵּיוָן שֶׁהַוָּלָד שָׁלֵם וּבְנֶחְתָּךְ הוּא דְּמִבַּעְיָא לֵיהּ לְקַמָּן כְּמוֹ שֶׁאֲפָרֵשׁ לְקַמָּן בְּעֶזְרַת הָאֵל:

טַעְמָא דְּרֹאשׁוֹ מֵת הָא רֹאשׁוֹ חַי כו' תֵּמַהּ דַּהֲוָה לֵיהּ לְמִפְרַךְ בִּפְשִׁיטוּת מִדְּקָתָנֵי וְאֵין בְּכוֹר לַכֹּהֵן א"כ מִכִּי יָצָא רֹאשׁוֹ הָוֵי כְּיָלוּד וְי"ל מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמִדְחֵי מַאי רֹאשׁוֹ רֻבּוֹ כִּדְדָחֵי בְּפֶ' יֵשׁ בְּכוֹר (בְּכוֹרוֹת מו:) דְּאָמַר שְׁמוּאֵל אֵין הָרֹאשׁ פּוֹטֵר בִּנְפָלִים וּפָרִיךְ לֵיהּ מֵהָא דְּאֵין בְּכוֹר לְכֹהֵן וּמְשַׁנֵּי מַאי רֹאשׁוֹ רֻבּוֹ פֵּרוּשׁ יָצָא רֹאשׁוֹ וְגַם יָצָא רֻבּוֹ אַחַ"כ וּפָרִיךְ וְנִתְנֵי רֻבּוֹ וּמְשַׁנֵּי דִּנְקַט רֹאשׁוֹ לְמֵידַק הָא רֹאשׁוֹ חַי בְּכוֹר לְנַחֲלָה נַמֵּי לָא הָוֵי הִלְכָּךְ עִקַּר פִּרְכֵיהּ מֵהַאי דִּיּוּקָא וַהֲוָה מָצֵי לְמִפְרַךְ הָכָא מִמַּתְנִי' דְּנִדָּה דִּתְנַן (דַּף כח.) יָצָא כְּדַרְכּוֹ מִשֶּׁיֵּצֵא רֹב רֹאשׁוֹ וְאֵיזוֹ רֹב רֹאשׁוֹ מִשֶּׁתֵּצֵא פַּדַּחְתּוֹ: **אָדָם** מִבְּהֵמָה לָא יָלֵיף דְּאֵין פְּרוֹזְדוֹר לִבְהֵמָה הַאי פְּרוֹזְדוֹר דְּהָכָא לָא הָוֵי כִּי הַהוּא דְּיוֹצְאָה דֹּפֶן (נִדָּה דַּף מב:) דְּאָמַר דְּמִכִּי הוֹצִיא וָלָד רֹאשׁוֹ חוּץ לִפְרוֹזְדוֹר הָוֵי כְּיָלוּד דְּאִי כִּפְרוֹזְדוֹר דְּהָתָם אַיְרֵי הָכָא מַה הָיָה יָכוֹל הַפְּרוֹזְדוֹר לְעַכֵּב הַלֵּדָה כֵּיוָן שֶׁהָרֹאשׁ חוּצָה לוֹ אֶלָּא פְּרוֹזְדוֹר דְּהָתָם הוּא בֵּית הַחִיצוֹן וּדְהָכָא הוּא עֳבִי הַיְּרֵכַיִם הַמְכַסִּים אֶת הָרֶחֶם שֶׁבֵּין הַיְּרֵכַיִם כִּדְפֵ"ה וּמש"ה לָא חָשִׁיב כְּיָלוּד בִּיצִיאַת רֹאשׁ חוּץ לָרֶחֶם וְאֵין תֵּמַהּ עַל שֶׁהַלָּשׁוֹן שָׁוֶה וְהַפֵּרוּשׁ מִשְׁתַּנֶּה דְּכִי הַאי גַּוְנָא אַשְׁכְּחַן בְּפֶ' הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה (בְּכוֹרוֹת דַּף כ.) דְּאָמַר רַבִּי [יְהוֹשֻׁעַ] טִנּוּף פּוֹטֵר מִבְּכוֹרָה דַּחֲשִׁיב הַטִּנּוּף וָלָד וְלָא הָוֵי הַהִיא טִנּוּף וָלָד כִּי הַאי דְּפֶ' הַמַּפֶּלֶת (נִדָּה דַּף כט.) דְּרֹב יוֹלְדוֹת מְטֻנָּפוֹת: **שִׁלְיָא** שֶׁיָּצְתָה מִקְצָתָהּ אָסוּר בַּאֲכִילָה אֲפִי' מַה שֶּׁהָיָה בִּפְנִים בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה וא"ת הֵיכִי מוֹכַח מִנֵּהּ דִּבְרֹאשׁ הָוֵי כְּיָלוּד דִּלְמָא מִשּׁוּם דְּגָזְרִינַן מִקְצָתָהּ דְּמֵהָא נַמֵּי דְּאִי לָהּ בפ"ק דב"ק (דַּף יח.) דְּקָאָמַר אַמַּתְנִיתָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַאי קָא מַשְׁמַע לַן דְּאֵין מִקְצָת שִׁלְיָא בְּלֹא וָלָד תְּנֵינָא שִׁלְיָא שֶׁיָּצְתָה מִקְצָתָהּ כו' וְי"ל דְּאִם אִיתָא דְּבִיצִיאַת הָרֹאשׁ לָא הָוְיָא לֵדָה לֹא הָיָה רָאוּי לִגְזֹר כֵּיוָן דִּבְמִקְצָתָהּ אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פַּעַם לָבֹא לִידֵי חֲשִׁיבוּת לֵדָה וּמֵהָכָא לֵיכָּא לְמִפְרַךְ לִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר בְּפֶ' יֵשׁ בְּכוֹר (בְּכוֹרוֹת דַּף מו:) דְּאֵין הָרֹאשׁ פּוֹטֵר בִּנְפָלִים דִּלְמָא הַיְנוּ דַּוְקָא בִּבְהֵמָה אֲבָל בְּאָדָם לָא שָׁמְעִינַן מֵהָכָא דְּהָא דְּקָתָנֵי סֵיפָא כְּסִימָן וָלָד בָּאִשָּׁה כָּךְ סִימָן וָלָד בַּבְּהֵמָה הַיְנוּ לְעִנְיַן שִׁלְיָא דְּהָוֵי סִימָן וָלָד: **כְּסִימָן** וָלָד בָּאִשָּׁה כָּךְ סִימָן וָלָד כו' וא"ת מַאי פָּשׁוּט יוֹתֵר בָּזֶה מִבָּזֶה וְי"ל מִשּׁוּם דִּתְנַן בְּנִדָּה (דַּף כה.) דִּבְאִשָּׁה הָוֵי שַׁפִּיר סִימָן וָלָד לְכָךְ קָאָמַר לְאַע"ג דְּבִבְהֵמָה לָא הָוֵי שַׁפִּיר סִימָן וָלָד מ"מ בְּשִׁלְיָא שָׁוֶה לְאִשָּׁה:

מסורת הש"ס

א ספרא שמיני פרשה ב ט
ב לקמן עג.; רש"י על דברים; לעיל נה.
ג בבא מציעא מג.
ד בכורות מו:
ה משנה חולין; לקמן עז.
ו שבועות לב.
ז משנה חולין
ח לקמן עב.; משנה חולין

עין משפט נר מצוה

א מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' טו, סמג לאוין קלו, טוש"ע יו"ד סי' יד סעי' א:
ב מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' ט, טוש"ע יו"ד סי' סב סעי' ב:
ג מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' ט, טוש"ע יו"ד סי' סב סעי' ב:
ד מיי' פב' מהל' נחלות הל' י, טוש"ע חו"מ סי' ערז סעי' ו:
ה מיי' פי"א מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' טו, סמג עשין קמד, טוש"ע יו"ד סי' שה סעי' כב:
ו מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' יא:
ז מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ט, סמג לאוין קלו, טוש"ע יו"ד סי' יד סעי' ב:
ח מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' יא:
ט מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ט, סמג לאוין קלו, טוש"ע יו"ד סי' יד סעי' ב:

רבינו גרשום

בהמה המקשה לילד כו'. כלומר מחמת קישוי הוציא עובר את ידו מבית הרחם והחזיר ואח"כ שחטו את אמו מותר באכילה העובר דאע"ג דהוציא ידו לא חשוב יוצא חוץ ממחיצתו אבל הוציא ראשו הרי זה כילוד אע"פ שהחזירו ואסור כולו אע"ג דשחטו את אמו לא מעלי ליה שחיטה:

מ"ט דאמר קרא ובשר בשדה טרפה כלומר כיון שיצא ממחיצתו הרי זה כטרפה מה טרפה דאין לה היתר אף זה אין לה היתר וטעם זה [בעינן] לפרושי לקמן:

תנינא הבא אחר הנפלים כו'. כלומר(א)נראה דצ"ל כלומר תנינא דהוציא ראשו הו"ל לידה לאמר אלם הבא וכו'. ולא לאמר אלם הבא אחר הנפלים אע"פ שהנפל הוציא ראשו חי כלומר לא כלו לו חדשיו או הנפל היה בן ט' חדשים שכלו לו חדשיו והוציא ראשו מת הבא אחריו בכור לנחלה דכתיב כי הוא ראשית אונו כיון דנפל לא כלו לו חדשיו ובן ט' שלא הוציא ראשו אלא מת לא חשוב ראשית אונו אלא הבא אחריו אין בכור לכהן דנפל כיון דהוציא ראשו חי הוא היה בכור או בן ט' שהוציא ראשו מת ואין לו לכהן חמש סלעים מן האחרון:

לאין פרוזדור לבהמה וכיון דהוציא ראשו מיד חשוב כילוד דחשיב פרצוף פנים דידיה כלומר (כיון) [הלכך] דהוציא ראשו מיד חשוב כילוד וליכא (למימר) [למילף] בבהמה:

הא נמי תנינא שליא שיצתה מקצתה. כלומר בהמה נמי תנינא ליציאת ראשו חשוב שליא שיצתה מקצתה דאמרי' אין שליא בלא ולד וכיון שיצתה מקצתה ודאי עם ראשו יצאה ואסורה באכילה דיצאה חוץ למחיצתה:

אי אמרת בשלמא החזיר דרישא דוקא. כלומר הוציא עובר את ידו והחזירה מותר באכילה האבר וטעמא דהחזיר לשחיטת אמו מטהרתו אבל לא החזיר אסור והחזיר דווקא תנא סיפא הוציא ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד דהא בבא לא צריכא דתנינא במקום אחר כדאמרינן שליא שיצתה מקצתה אמטול רישא דווקא אלא אי אמרת לאו דרישא דווקא לפרושית הא דתנן מותר באכילה אעובר והחזיר לאו דוקא ה"ה דאע"ג דלא החזיר וסיפא נמי לאו דוקא היינו הוציא ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד דתנינא במקום אחר למה לי למיתניה כלל:

לא לעולם אעובר. כלומר הא דתנן החזירו מותר באכילה אעובר תנן אבל אבר עצמו אסור באכילה ואי פרכת מאי אריא החזירו אפי' לא החזירו נמי לא נצרכה אלא למקום חתך אם החזיר מקום חתך מותר ואי לא החזיר מקום חתך אסור:

שחט את אמו ואח"כ החזירו. אסור באכילה דאין שחיטת אמו מטהרתו דלא הוה האבר במעי אמו כי שחטה:

חתכו ואח"כ שחט את אמו שבחוץ כו'. כלומר דמחיים לא מקבל טומאה:

שחט אמו ואח"כ חתכו הבשר מגע נבלה דלמי כשחתכו כמי שנוגע הנבלה בטהור כדבעינן לפרושי בגמ' [לקמן עב א]:

תורה אור השלם

וְאַנְשֵׁי־קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ [שמות כב, ל]

טרפה. לפי פשוטו אין זו חיה שכבר מתה, שכן אף כי טר"ף משמעו לשסע, להרוג, הרי אין זה משמעו העיקרי, ובוודאי אין לומר שבעל חיים אשר הוזק על ידי חיית טרף עד שלא יוכל לחיות ימים רבים, לא ייקרא בדין בשר טריפה. והנה ההלכה מלמדת אותנו, שכלל אין הבדל בין פציעה מסכנת שנגרמה על ידי חיית טרף לבין זו שנגרמה על ידי כל גורם אחר, והיא אף מונה פצעים רבים אחרים ההופכים בעל־חיים לטרפה ואוסרים אותו למאכל מכיוון שבעל חיים כזה אינו ראוי אלא למאכל כלב. ובדרך דרש מסמיכים לפסוקנו איסורי אכילה רבים נוספים, כגון בשר שיצא מחוץ למחיצתו41חולין סח ע"א (המ').; והשוה דברי רש"ר הירש ע"א. [פירושי רד"צ הופמן על שמות כב:ל, ב]

[שמות יג]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שליא וכו' דדילמא היינו דוקא בבהמה. ע' תשובת פנים מאירות ח"א סימן ז:

הַבָּשָׂר מַגַּע נְבֵלָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. [א]וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מַגַּע טְרֵפָה שְׁחוּטָה. קָתָנֵי מִיהָא רֵישָׁא: הוֹצִיא עוּבָּר אֶת יָדוֹ וְהֶחְזִירָהּ, וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט אֶת אִמּוֹ – מוּתָּר בַּאֲכִילָה; מַאי לָאו אַאֵבֶר? לָא, אַעוּבָּר. אִי אַעוּבָּר, אֵימָא סֵיפָא: שָׁחַט אֶת אִמּוֹ וְאַחַר כָּךְ הֶחְזִירוֹ – אָסוּר בַּאֲכִילָה; וְאִי עוּבָּר, אַמַּאי אָסוּר? כִּדְאָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לִמְקוֹם חֲתָךְ, הָכָא נָמֵי לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לִמְקוֹם חֲתָךְ. (א)אִינִי? וְהָא כִּי אֲתָא אֲבִימִי מִבֵּי חוֹזָאֵי, אֲתָא וְאַיְיתִי מַתְנִיתָא בִּידֵיהּ: פַּרְסָה הֶחְזִיר – אֱכוֹל, פְּרָסוֹת הֶחְזִיר – אֱכוֹל. מַאי לָאו הֶחְזִיר פַּרְסָה – אֱכוֹל פַּרְסָה? לֹא, הֶחֱזִיר פַּרְסָה – אֱכוֹל עוּבָּר. אִי עוּבָּר, מַאי אִירְיָא הֶחְזִיר? אֲפִילּוּ לֹא הֶחֱזִיר נָמֵי! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לִמְקוֹם חֲתָךְ. וְהָא תְּרֵי קְרָאֵי קָא נָסֵיב לַהּ! מַאי לָאו חַד לְאֵבֶר, וְחַד לִמְקוֹם חֲתָךְ? לָא, חַד לִמְקוֹם חֲתָךְ, וְחַד לְקָלוּט בִּמְעֵי פָּרָה. וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: קָלוּט בֶּן פָּרָה אָסוּר. הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּיָצָא לַאֲוִיר הָעוֹלָם, אֲבָל בִּמְעֵי אִמּוֹ – שְׁרֵי. עוּלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וְאֵבֶר עַצְמוֹ מוּתָּר. אֲמַר לֵיהּ רַב יְהוּדָה לְעוּלָּא: וְהָא רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ אֵבֶר עַצְמוֹ אָסוּר! אֲמַר לֵיהּ: מַאן יָהֵיב לַן מֵעַפְרָא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל וּמָלֵינַן עַיְינִין, אֶלָּא הָכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַכֹּל הָיוּ בִּכְלַל "בָּשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ", [ב]כְּשֶׁפָּרַט לְךָ הַכָּתוּב גַּבֵּי חַטָּאת שֶׁיָּצְתָה חוּץ לִמְחִיצָתָהּ וְחָזְרָה – אָסוּר, חַטָּאת הוּא דִּפְרַט רַחֲמָנָא בָּהּ, אֲבָל כֹּל מִילֵּי – כֵּיוָן דַּהֲדוּר – שְׁרֵי. מֵיתִיבִי: "בָּשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ", מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? לְפִי שֶׁמָּצִינוּ בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וּבִכּוּרִים, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיָּצְאוּ חוּץ לִמְחִיצָתָן וְחָזְרוּ – מוּתָּרִין, יָכוֹל אַף זֶה כֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר "טְרֵפָה". מַאי תַּלְמוּדָא? אָמַר רַבָּה: כִּטְרֵפָה, מָה טְרֵפָה – כֵּיוָן שֶׁנִּטְרְפָה שׁוּב אֵין לָהּ הֶיתֵּר, אַף בָּשָׂר – כֵּיוָן שֶׁיָּצָא חוּץ לִמְחִיצָתוֹ שׁוּב אֵין לוֹ הֶיתֵּר! תְּיוּבְתָּא דְּעוּלָּא, תְּיוּבְתָּא. אָמַר מָר: לְפִי שֶׁמָּצִינוּ בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וּבִכּוּרִים. הֵיכָן מָצִינוּ? [ג](ב)דִּכְתִיב: "לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וְגוֹ'", בִּשְׁעָרֶיךָ הוּא דְּלָא תֵּיכוּל, אֲבָל יָצְאוּ חוּץ לִמְחִיצָתָן וְחָזְרוּ – מוּתָּרִין. [ד]בְּמַעְרְבָא מַתְנוּ הָכִי, רַב אָמַר: יֵשׁ לֵידָה לְאֵבָרִים, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵין לֵידָה לְאֵבָרִים. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ לְמֵיסַר מִיעוּט אֵבֶר שֶׁבִּפְנִים. [ה]אִיבַּעְיָא לְהוּ: לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר אֵין לֵידָה לְאֵבָרִים, הוֹצִיא הָעוּבָּר אֶת יָדוֹ וְהֶחְזִירָהּ, וְחָזַר וְהוֹצִיא אֶת יָדוֹ וְהֶחְזִירָהּ, עַד שֶׁהִשְׁלִימוֹ לְרוּבּוֹ, מַהוּ? מִי אָמְרִינַן הָא נְפַק לֵיהּ רוּבָּא, אוֹ דִּלְמָא כֵּיוָן דַּהֲדַר הָדַר? [ו]אִם תִּמְצֵי לוֹמַר, כֵּיוָן דַּהֲדַר הָדַר, הוֹצִיא עוּבָּר אֶת יָדוֹ וַחֲתָכָהּ, וְחָזַר וְהוֹצִיא אֶת יָדוֹ וַחֲתָכָהּ, עַד שֶׁהִשְׁלִימוֹ לְרוּבּוֹ, מַהוּ? מִי אָמְרִינַן הָא נְפֵיק לֵיהּ רוּבָּא, אוֹ דִּלְמָא רוּבָּא בְּבַת אַחַת בָּעֵינַן? תָּא שְׁמַע:

זֶה

הַבָּשָׂר כָּל הָעֵבֶר וְהַבְּהֵמָה נָגְעוּ בְּאֵבֶר טְמֵאִין: **מַגַּע** טְרֵפָה שְׁחוּטָה. שֶׁאֵבֶר הַוָּלָד עֲדַיִין הוּא מְחֻבָּר בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה אע"פ שֶׁאֵין שְׁחִיטָה מַתִּירָתוֹ בַּאֲכִילָה מְטַהַרְתּוֹ מִידֵי נְבֵלָה כִּטְרֵפָה שֶׁשְּׁחִיטָתָהּ מְטַהַרְתָּהּ וְטַעְמַיְיהוּ מְפָרֵשׁ בְּמַתְנִי'. וּלְקַמָּן (חֻלִּין דַּף עג.) מְפָרֵשׁ בְּפִרְקִין בִּטְרֵפָה שְׁחוּטָה מַאי מַגַּע שַׁיָּךְ לְמֵימַר בָּהּ וּמְפָרֵשׁ שֶׁטְּרֵפָה שְׁחוּטָה מְטַמְּאָה אֶת הַמֻּקְדָּשִׁים מִדְּרַבָּנָן: **פַּרְסָה** הֶחְזִיר אֱכֹל פְּרָסוֹת הֶחְזִיר אֱכֹל אַקְּרָא קָאֵי דִּכְתִיב (דְּבָרִים יד) כָּל בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פְרָסוֹת מַעֲלַת גֵּרָה וְגוֹ' וּמֵהַאי קְרָא נָפְקָא לָן לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף סט.) דְּעֵבֶר נִתָּר בִּשְׁחִיטַת הָאֵם וּדְרֵישׁ בְּהֵמָה דְּרֵישָׁא אַבְּהֵמָה דְּסֵיפָא וּמַשְׁמַע בְּהֵמָה שֶׁבִּבְהֵמָה תֹּאכֵלוּ וּפַרְסָה וּפְרָסוֹת דִּכְתִיבֵי בֵּיהּ לְהָכִי אָתוּ לוֹמַר לָךְ פְּעָמִים שֶׁאַתָּה אוֹכֵל כָּל אֲבָרָיו וּפְעָמִים שֶׁאֵין אַתָּה אוֹכֵל אֶלָּא מִקְצָתָן פַּרְסָה הֶחֱזִיר הוֹצִיא שְׁתֵּי יָדָיו וְהֶחֱזִיר הָאַחַת אֱכוֹל אוֹתָהּ הֶחֱזִיר שְׁתֵּיהֶם אֱכוֹל שְׁתֵּיהֶן: **לִמְקוֹם** חֲתָךְ וְהָכִי קָאָמַר הֶחֱזִיר פַּרְסָה אֱכוֹל מְקוֹם חֲתָךְ שֶׁלָּהּ הֶחֱזִיר פְּרָסוֹת אֱכוֹל מְקוֹם חֲתָךְ שֶׁל שְׁנֵיהֶם: **וְהָא** תְּרֵי קְרָאֵי נָסֵב לָהּ פַּרְסוֹת וּפַרְסָה וְאִי לִמְקוֹם חֲתָךְ מִדְּאַשְׁמוֹעִינַן בַּחֲדָא דְּאִם הֶחֱזִירוֹ אֱכֹל וְאִם לָאו לֹא תֹּאכַל ה"ה לִתְרֵי: **חַד** לִמְקוֹם חֲתָךְ פְּרָסוֹת הֶחֱזִיר לְמִשְׁרֵי מְקוֹם חֲתָךְ בַּחֲזָרָה וְחַד לְמִשְׁרֵי עֵבֶר שֶׁפַּרְסוֹתָיו קְלוּטוֹת כְּגָמָל וְנִמְצָא בִּמְעֵי פָּרָה וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אִצְטְרִיךְ דְּקָאָסַר קָלוּט בֶּן טְהוֹרָה בִּבְכוֹרוֹת (דַּף ו:) גָּמָל גָּמָל שְׁתֵּי פְּעָמִים אֶחָד גָּמָל שֶׁנּוֹלַד מִן הַגְּמַלָּה וְאֶחָד גָּמָל שֶׁנּוֹלַד מִן הַפָּרָה וְאַשְׁמוֹעֵי' הָכָא דְּאִם נִמְצָא בְּתוֹכָהּ מוֹדֶה דְּשָׁרֵי דְּהָכִי קָאָמַר עֵבֶר שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא פַּרְסָה שֶׁאֵין פַּרְסוֹתָיו סְדוּקוֹת אֱכֹל וְהֶחֱזִיר דְּרֵישָׁא לָאו דַּוְקָא: **עוּלָּא** פְּלִיג אַדְּרַב יְהוּדָה: **הַכֹּל** הָיוּ כָּל הַנֶּאֱמָר בּוֹ מְחִיצָה כְּגוֹן עוּבָּר לִשְׁחִיטָה וּבְשַׂר קָדְשֵׁי קָדָשִׁים שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם תּוֹרַת מְחִיצוֹת עֲזָרָה בְּקָדָשִׁים קַלִּים שֶׁחוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם מְחִיצָה לָהֶם כֻּלָּן הָיוּ בִּכְלַל אִסּוּר זֶה דְּמַשְׁמַע בָּשָׂר בַּשָּׂדֶה הֲרֵי הוּא כִּטְרֵפָה וּבָא הַכָּתוּב וּפָרַט לָךְ בְּחַטָּאת שֶׁאֵין חֲזָרָה מוֹעֶלֶת בָּהּ דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא י) בִּשְׂעִיר חַטָּאת דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁשְּׂרָפוּהוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו וְקָצַף עֲלֵיהֶם מֹשֶׁה מַדּוּעַ לֹא אֲכַלְתֶּם אֶת הַחַטָּאת הֵן לֹא הוּבָא אֶת דָּמָהּ אֶל הַקֹּדֶשׁ שֶׁתִּפָּסֵל בְּכָךְ כִּדְכְתִיב (שָׁם ו) וְכָל חַטָּאת אֲשֶׁר יוּבָא מִדָּמָהּ וְגוֹ' וּפְנִימָה הָיְתָה שֶׁלֹּא יָצְתָה מִמְּחִיצָתָהּ הָא יָצְתָה בַּת שְׂרֵפָה הִיא וְלָא אָמְרִינַן לַהֲדָרָהּ וְלֹא הֻצְרַךְ לִפְרֹט בָּהּ דִּמְהֵיכָא תֵּיתֵי לָן דְּתִשְׁתְּרֵי מִכְּלַל טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ מִשּׁוּם חֲזָרָה לְהָכִי פֵּרֵט בָּהּ לְמֵימַר דְּהַאי הוּא דְּלָא מְהַנְּיָא בָּהּ חֲזָרָה אֲבָל כָּל שְׁאָר הַיּוֹצְאִים שֶׁחָזְרוּ הֻתְּרוּ: **מַאי** ת"ל אַטְּרֵפָה קָאֵי לָמָּה קְרָאוֹ טְרֵפָה וּמָה לָמַדְנוּ בְּכָךְ הֲוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב בָּשָׂר בַּשָּׂדֶה לֹא תֹאכֵלוּ: **לְפִי** שֶׁמָּצִינוּ לְקַמָּן מְפָרֵשׁ הֵיכָן מָצִינוּ: **מַעֲשֵׂר** שֵׁנִי וּבִכּוּרִים שֶׁנִּכְנְסוּ לִירוּשָׁלַיִם וְיָצְאוּ וְחָזְרוּ מֻתָּרִין: **אַף** זֶה כֵּן עוּבָּר: **בְּמַעְרְבָא** מַתְנוּ הָכִי לִפְלֻגְתַּיְיהוּ דְּרַב וְר' יוֹחָנָן: **יֵשׁ** לֵדָה לְאֵבָרִים אֵבֶר שֶׁיָּצָא הֲרֵי הָאֵבֶר כְּיָלוּד דְּתוּ לָא מְהַנְּיָא לֵיהּ חֲזָרָה: **אֵין** לֵדָה וּמְהַנְּיָא לֵיהּ חֲזָרָה: **מַאי** בֵּינַיְיהוּ בֵּין לִישָּׁנָא דְּמַעְרְבָא לְלִישָּׁנָא קַמָּא: **לְמֵיסַר** מִיעוּט אֵבֶר אִם יָצָא רֻבּוֹ וְנִשְׁאַר מִיעוּט לְלִישָּׁנָא בָּתְרָא דְּנָקַט לָשׁוֹן לֵדָה הָוֵי יָלוּד וּמִתְּסַר כּוּלֵּיהּ וּלְלִישָּׁנָא קַמָּא לֹא נֶאֱסַר אֶלָּא הַיּוֹצֵא: **לְדִבְרֵי** הָאוֹמֵר אֵין לֵדָה לְאֵבָרִים הוֹצִיא יָדוֹ וְהֶחֱזִירָהּ וְחָזַר וְהוֹצִיא יָדוֹ הָאַחֶרֶת וְהֶחֱזִירָהּ וְחָזַר וְהוֹצִיא שִׁדְרָתוֹ וְהֶחֱזִירָהּ עַד שֶׁהִשְׁלִים לְרֻבּוֹ שֶׁל עֵבֶר מִי הָוֵי כְּיָלוּד דְּהָא נְפַקָא רֻבֵּיהּ אוֹ דִּלְמָא כֵּיוָן דְּאֵין לֵדָה לְאֵבָרִים הָוְיָא חֲזָרָה דִּידֵיהּ חֲזָרָה וְכִי נְפַק אִידָךְ כְּבָר הָדַר לֵיהּ קַמָּא וְאֵין כָּאן יְצִיאַת רֹב דְּאִי לְמַאן דְּאָמַר יֵשׁ לֵדָה לָא מְהַנְּיָא לְהוּ חֲזָרָה: **וְאִם** תִּמְצֵי לוֹמַר כֵּיוָן דַּהֲדַר הָדַר הוֹצִיאָהּ וַחֲתָכָהּ כו' אוֹ דִּלְמָא רֻבָּא בְּבַת אַחַת בָּעֵינַן וַאֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר יֵשׁ לֵדָה אִיכָּא לְמִבְעֵי לָהּ:

וְאַלִּיבָּא דְּר' שִׁמְעוֹן אֲבָל לְרַבָּנָן דְּשָׁרוּ גָּמָל בִּמְעֵי פָּרָה אֲפִילּוּ כְּשֶׁנּוֹלַד לֹא צָרִיךְ קְרָא לְהַתִּירוֹ בִּשְׁחִיטַת אִמּוֹ דְּלָא גָּרַע בִּפְנִים מִבַּחוּץ דְּשָׁרֵי וּלְהָכִי נָקַט וְאַלִּיבָּא דר"ש וּלְרַבָּנָן אִצְטְרִיךְ לְשׁוּם דְּרָשָׁה אַחֲרִיתִי וְלֵיכָּא לְמֵימַר דְּאִצְטְרִיךְ לֶאֱסֹר דְּמוּת יוֹנָה כִּדְאָמַר לְקַמָּן דְּבָעֵינַן פַּרְסוֹת וְלֵיכָּא דְּהָא לר"ש אע"ג דְּלָא מִיתַּר לֵיהּ קְרָא לְהָכִי מַשְׁמַע לְקַמָּן דְּאוֹסֵר נָמֵי דְּמוּת יוֹנָה דִּפְרִיךְ דְּמוּת יוֹנָה תִּשְׁתְּרֵי פִּי' מִכָּל בִּבְהֵמָה וּמְשַׁנֵּי דְּבָעֵינַן פַּרְסוֹת וְלֵיכָּא וַהֲדַר פָּרִיךְ קָלוּט בִּמְעֵי פָּרָה לִתְּסַר וּמְשַׁנֵּי פַּרְסָה בִּבְהֵמָה תֹּאכֵלוּ וְהַךְ קֻשְׁיָא לֵיתָא אֶלָּא לר"ש דִּלְרַבָּנָן לָא גָּרַע בִּפְנִים מִבַּחוּץ דְּשָׁרֵי כִּדְפָרֵשִׁית אַלְמָא דְּמוּת יוֹנָה לר"ש אע"ג דְּלֵיכָּא קְרָא מִמֵּילָא מִתְּסַר כֵּיוָן דְּלֵיכָּא לֹא פַּרְסָה וְלֹא פַּרְסוֹת אע"ג דְּפַרְסָה וּפַרְסוֹת אִצְטְרִיךְ חַד לִמְקוֹם חֲתָךְ וְחַד לְקָלוּט ה"ה דִּלְרַבָּנָן לֹא צָרִיךְ קְרָא לֶאֱסֹר דְּמוּת יוֹנָה אֶלָּא לְשׁוּם דְּרָשָׁה אִצְטְרִיךְ וּמ"מ הַךְ בָּרַיְתָא דְּפַרְסָה הֶחֱזִיר אֱכֹל לָא אַתְיָא אֶלָּא כר"ש: **אָמַר** ר' יוֹחָנָן הַכֹּל הָיוּ בִּכְלַל וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה כו' תֵּימַהּ לְר' יוֹחָנָן תִּקְשֶׁה לֵיהּ בָּרַיְתָא דְּהֶחֱזִיר פַּרְסָה דִּתְרֵי קְרָאֵי קָנָסֵב וע"כ מוֹקְמִינַן חַד לִמְקוֹם [חֲתָךְ] וְחַד לְאֵבֶר וְר' יוֹחָנָן נָפְקָא לֵיהּ מִקְּרָא אַחֲרִינָא וְי"ל דִּפְרֵיךְ לֵיהּ שַׁפִּיר טְפֵי מֵאִידָךְ בָּרַיְתָא: **הַכֹּל** הָיוּ בִּכְלַל וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה כו' דְּאָסוּר כָּל מַה שֶּׁיּוֹצֵא חוּץ לַמְּחִיצָה כִּטְרֵפָה דְּאֵין לָהּ הֶתֵּר כִּדְאָמַר בְּסָמוּךְ וּלְמַאי דְּמַסִּיק הָא כָּל מִלֵּי כֵּיוָן דַּהֲדוּר שָׁרֵי מִתּוֹקְמָא הָא דְּקָרֵי לֵיהּ טְרֵפָה לְמִלְתָא אַחֲרִיתִי: **יָכוֹל** אַף זֶה כֵּן תַּ"ל כו' וא"ת וּקְרָא דְּחַטָּאת דִּכְתִיב פְּנִימָה הַאי שֶׁלֹּא יָצְתָה חוּץ לִמְחִיצָתָהּ הָא יָצְתָה בַּת שְׂרֵפָה הִיא ל"ל הָא מִקְּרָא דְּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה נָפְקָא וי"ל דְּסַ"ד לְמֵילַף מִמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי וּבִכּוּרִים דְּשָׁרוּ דְּהֶקְּשׁוּ בִּקְרָא דְּלֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ כִּדְדָרְשִׁי' בפ"ק דְּמַכּוֹת (דַּף יז.) וְנִדְבֹתֶיךָ זוֹ תּוֹדָה וּשְׁלָמִים וּבְכוֹרוֹת זֶה בְּכוֹר בְּקָרְךָ וְצֹאנְךָ זֶה חַטָּאת וְאָשָׁם וּנְדָרֶיךָ זֶה עוֹלָה: **אֲבָל** יָצְאוּ חוּץ לִמְחִיצָתָן וְחָזְרוּ מֻתָּרִין וא"ת דִּלְמָא הָכִי קָאָמַר בִּשְׁעָרֶיךָ הוּא דְּלֹא תוּכַל אֶלָּא יְבִיאֵם לִירוּשָׁלַיִם לְאָכְלָן שֶׁלֹּא נִכְנְסוּ מֵעוֹלָם אֲבָל לָא מַיְירֵי מִידֵי בְּאוֹתָן שֶׁנִּכְנְסוּ וְיָצְאוּ וי"ל דִּבְאֵלּוּ הֵן הַלּוֹקִין (מַכּוֹת יט:) מַשְׁמַע בְּהֶדְיָא דְּאַיְירֵי בְּנִכְנְסוּ וְיָצְאוּ דְּיָלֵיף הָתָם דְּאֵין לוֹקִין עֲלֵיהֶם עַד שֶׁיִּרְאוּ פְּנֵי הַבַּיִת: **הוֹצִיא** יָדוֹ וַחֲתָכָהּ וְחָזַר וְהוֹצִיא וַחֲתָכָהּ עַד שֶׁהִשְׁלִימוֹ לְרֻבּוֹ מַהוּ וא"ת מַתְנִי' הִיא בְּפֶרֶק הַמַּפֶּלֶת (נִדָּה כח.) יָצָא מְחֻתָּךְ אוֹ מְסֹרָס עַל שֶׁיָּצָא רֻבּוֹ וי"ל דְּוַדַּאי אִשָּׁה טְמֵאָה לֵדָה בְּרוֹב וְלָדָהּ אֲבָל לָא שָׁמְעִינַן מֵהָתָם דְּמִעוּט שֶׁבִּפְנִים הֲרֵי הוּא כְּיָלוּד:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ט:

ב מיי' פי"א מהל' מעשה הקרבנות הל' ו:

ג מיי' פב' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ט:

ד מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג לאוין קלו, טוש"ע יו"ד סי' יד סעי' ב:

ה מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' י, טוש"ע יו"ד סי' יד סעי' ד:

ו מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' י, טוש"ע יו"ד סי' יד סעי' ד:

רבינו גרשום

וחכ"א מגע טרפה שחוטה. כלומר שהרי שחט את אמו וטרפה שחוטה אין מטמאה אלא במוקדשין:

פרסה החזיר אכול. כלומר הוציא עובר פרסה והחזיר אכול:

פרסות החזיר אכול. כלומר הוציא שתי פרסות והחזיר אכול דכתיב כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות משמע בין פרסה ובין פרסות הוציא והחזיר אכול ומנין לרבות אכילה לפרסה זאת החיה אשר תאכלו וגו' כל מפרסת פרסה ומנין לרבות אכילה לפרסות דכתב ושוסעת שסע שתי פרסות וגו' אותה תאכלו:

והא תרי קראי קא נסיב לה כלומר פרסה ופרסות. חד לחתך וחד לקלוט במעי פרה כלומר דאם קלוט במעי פרה שאין לו אלא פרסה שאינה סלוקה אוכל וקלוט במעי פרה לא אמרינן לענין הוציא ידו אלא להתירו במעי אמו. הכל היו בכלל ובשר בשדה טרפה לא תאכלו דכיון דיצא בשר חוץ למחיצתו אסור כשפרט לך כו':

בשעריך הוא דלא תוכל כלומר בגבולין אי אתה יכול לאוכלו אבל היו בירושלם ביצאו וחזרו מותרין:

רב אמר יש לידה לאיברין. כלומר לידת איברין לידה חשובה ואבר היוצא אסור ור' יוחנן אמר אין לידה לאיברין ולאו חשוב יוצא לפיכך אבר עצמו מותר מאי בינייהו למיסר מיעוט אבר כלומר מה בין האי לישנא דאמרינן לעיל רב אמר אבר עצמו אסור ולהאי לישנא דאמרינן יש לידה לאברין איכא בינייהו למיסר מיעוט אבר שלא יצא אלא רוב אבר ומיעוט נשתייר בפנים להך לישנא דאמרת אבר עצמו אסור מאי דיצא אסור ושבפנים מותר להך לישנא דאמרת יש לידה לאיברין כיון דיצא רובו ככולו ואפילו מעוט שבפנים אסור. לדברי האומר אין לידה לאברין. כלומר לאו חשוב יוצא:

הוציא עובר את ידו והחזירו. כלומר עד שהשלימו לרובו לעובר:

ת"ש דתנן זה הכלל דבר שגופו אסור כלומר כתחלה תנן חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה כל האבר והעובר [illegible] לחוץ [illegible] שאינה [illegible] מותר [illegible] כה"ג [לישנא מחותך] ותקנו מותר:

מסורת הש"ס

א נדה ה:

ב לקמן עב.; משנה חולין

גליון הש"ס

גמ' אמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא למקום חתך. עירובין דף יח ע"א:

תורה אור השלם

וְכָל־בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פְרָסוֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ [דברים יד, ו]

וְאַנְשֵׁי־קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ [שמות כב, ל]

הֵן לֹא־הוּבָא אֶת־דָּמָהּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה אָכוֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בַּקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוֵּיתִי [ויקרא י, יח]

לֹא־תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ וְכָל־נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדֹּר וְנִדְבֹתֶיךָ וּתְרוּמַת יָדֶךָ [דברים יב, יז]

זֶה הַכְּלָל: דָּבָר שֶׁגּוּפָהּ – אָסוּר, וְשֶׁאֵינָהּ גּוּפָהּ – מוּתָּר. שֶׁאֵין גּוּפָהּ לְאֵתוֹיֵי מַאי? לָאו לְאֵתוֹיֵי כְּהַאי גַּוְנָא? לָא, לְאֵתוֹיֵי קָלוּט בִּמְעֵי פָּרָה, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּאַף עַל גַּב דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: קָלוּט בֶּן פָּרָה אָסוּר – הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּיָצָא לַאֲוִיר הָעוֹלָם, אֲבָל בִּמְעֵי אִמּוֹ – שְׁרֵי. בָּעֵי רַב חֲנַנְיָא: הוֹצִיא עוּבָּר אֶת יָדוֹ בָּעֲזָרָה, מַהוּ? מִגּוֹ דַּהֲוֵי מְחִיצָה לְגַבֵּי קָדָשִׁים – הָוֵי נָמֵי לְגַבֵּי דְּהַאי, אוֹ דִלְמָא לְגַבֵּי דְּהַאי לָאו מְחִיצָה הִיא, דִּמְחִיצַת עוּבָּר – אִמּוֹ הִיא? אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְתִבְעֵי לָךְ קָדָשִׁים קַלִּים בִּירוּשָׁלַיִם? קָדָשִׁים קַלִּים בִּירוּשָׁלַיִם מַאי טַעְמָא לָא קָא מִיבַּעְיָא לָךְ? דִּמְחִיצַת עוּבָּר אִמּוֹ הוּא, הָכָא נָמֵי מְחִיצַת עוּבָּר אִמּוֹ הוּא. (א)בָּעֵי אִילְפָא: הוֹצִיא עוּבָּר אֶת יָדוֹ בֵּין סִימָן לְסִימָן, מַהוּ? [א]מִי מִצְטָרֵף סִימָן רִאשׁוֹן לְסִימָן שֵׁנִי לְטַהוֹרֵיהּ מִידֵי נְבֵלָה, אוֹ לָא? אָמַר רָבָא: קַל וָחוֹמֶר, אִם הוֹעִיל לוֹ סִימָן רִאשׁוֹן לְסִימָן שֵׁנִי לְהַתִּירוֹ בַּאֲכִילָה, לֹא יוֹעִיל לוֹ לְטַהוֹרֵיהּ מִידֵי נְבֵלָה? בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: מַהוּ לָחוּשׁ לְזַרְעוֹ? הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא דַּאֲזַל אַבְּהֵמָה מְעַלַּיְיתָא, מַאי אִירְיָא הַאי דְּאִית בֵּיהּ אִיסּוּר יוֹצֵא? (ב)אֲפִילּוּ בֶּן פְּקוּעָה דְּעָלְמָא נָמֵי, דְּאָמַר רַב מְשַׁרְשְׁיָא: לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב, בֶּן פְּקוּעָה הַבָּא עַל בְּהֵמָה מְעַלַּיְיתָא – הַוָּלָד אֵין לוֹ תַּקָּנָה. לָא צְרִיכָא, דַּאֲזַל אַבֶּן פְּקוּעָה דִּכְוָותֵיהּ. מַאי? אֵבֶר מוֹלִיד אֵבֶר, וְחָתֵיךְ לֵיהּ וּשְׁרֵי, אוֹ דִלְמָא מְבַלְבֵּל זַרְעֵיהּ? הֲדַר אָמַר: פְּשִׁיטָא דִּמְבַלְבֵּל זַרְעֵיהּ, דְּאִם כֵּן, סוּמָא יוֹלֵד סוּמָא, וְקִיטֵּעַ יוֹלֵד קִיטֵּעַ! אֶלָּא פְּשִׁיטָא דִּמְבַלְבֵּל זַרְעֵיהּ, וְהָכִי קָמִיבַּעְיָא לַן: בְּהֵמָה בְּעָלְמָא, לָאו מִכֹּחַ חֵלֶב וָדָם קָאָתְיָא, וְשַׁרְיָא? הָכָא נָמֵי לָא שְׁנָא. אוֹ דִלְמָא: תְּרֵי אִיסּוּרֵי אָמְרִינַן, תְּלָתָא לָא אָמְרִינַן? וּלְמַאן? אִי לְרַבִּי מֵאִיר – אִיסּוּר חֵלֶב וָדָם אִיכָּא, אִיסּוּר יוֹצֵא לֵיכָּא. אִי לְרַבִּי יְהוּדָה – אִיסּוּר יוֹצֵא אִיכָּא, אִיסּוּר חֵלֶב וָדָם לֵיכָּא! (ג)דִּתְנַן: גִּיד הַנָּשֶׁה נוֹהֵג בִּשְׁלִיל, וְחֶלְבּוֹ אָסוּר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין נוֹהֵג בִּשְׁלִיל, וְחֶלְבּוֹ מוּתָּר. אֶלָּא, כֹּל מִכֹּחַ לָא אָמְרִינַן דִּשְׁרֵי. וְהָכִי קָמִיבַּעְיָא לַן: מַהוּ לִגְמוֹעַ אֶת חֲלָבוֹ? חָלָב דְּעָלְמָא לָא כְּאֵבֶר מִן הַחַי דָּמֵי, וּשְׁרֵי, הַאי נָמֵי לָא שְׁנָא. [ב]אוֹ דִלְמָא הָתָם, אִית לֵיהּ תַּקַּנְתָּא לְאִיסּוּרֵיהּ בִּשְׁחִיטָה, הָכָא לֵית לֵיהּ תַּקַּנְתָּא לְאִיסּוּרֵיהּ בִּשְׁחִיטָה? תֵּיקוּ. (ד)חוֹתֵךְ מֵעוּבָּר וְכוּ'. מְנָלַן? דִּכְתִיב: "וְכָל בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְגוֹ'", "בְּהֵמָה ... בַּבְּהֵמָה" – לְרַבּוֹת אֶת הַוָּלָד. אֶלָּא מֵעַתָּה, יָמִירוּ בּוֹ! [ג](ה)אַלְמָה תְּנַן: אֵין מְמִירִין לֹא אֵבָרִין בְּעוּבָּרִין, וְלֹא עוּבָּרִין בְּאֵבָרִין, וְלֹא אֵבָרִין וְעוּבָּרִין בִּשְׁלֵמִין, וְלֹא שְׁלֵמִין בָּהֶן! אֶלָּא, אָמַר קְרָא: "וְכָל בְּהֵמָה", לְרַבּוֹת אֶת הַוָּלָד. (ו)אִי הָכִי, אֲפִילּוּ חוֹתֵךְ מִן הַטְּחוֹל וּמִן הַכְּלָיוֹת נָמֵי, אַלְמָה תְּנַן: חוֹתֵךְ מִן הָעוּבָּר שֶׁבְּמֵעֶיהָ – מוּתָּר בַּאֲכִילָה, מִן הַטְּחוֹל וּמִן הַכְּלָיוֹת – אָסוּר בַּאֲכִילָה? אָמַר קְרָא: "אוֹתָהּ" – שְׁלֵמָה וְלֹא חֲסֵרָה. [ד](ז)אֶלָּא מֵעַתָּה, הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּהֵמָה וּמָצָא בָּהּ דְּמוּת יוֹנָה תִּשְׁתְּרֵי? אַלְמָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּהֵמָה וּמָצָא בָּהּ דְּמוּת יוֹנָה (אסור) [אֲסוּרָה] בַּאֲכִילָה?

בָּעֵינָא

זֶה הַכְּלָל מִשְׁנָתֵנוּ הִיא: דָּבָר שֶׁאֵינוֹ גּוּפָהּ אֶלָּא מִן הָעֵבֶר וְנִמְצָא בְּתוֹכָהּ מֻתָּר: לְאֵתוּיֵי מַאי אִי חוֹתֵךְ מִן הָעֵבֶר תְּנָא לֵיהּ אֶלָּא לָאו לְאֵתוּיֵי כה"ג דְּנִשְׁאַר מִעוּט הָעֵבֶר בִּפְנִים וְרֻבּוֹ יָצָא מֵחֲתָךְ: לְאֵתוּיֵי קָלוּט אֲפִי' הַנִּמְצָא שָׁלֵם בִּמְעֵי פָּרָה: הוֹצִיא עֵבֶר שֶׁל שְׁלָמִים אֶת יָדוֹ בִּשְׁעַת שְׁחִיטַת אִמּוֹ בָּעֲזָרָה: מַהוּ לִהְיוֹת לוֹ חוֹמַת הָעֲזָרָה מְחִצָּה לְהַתִּירוֹ בִּשְׁחִיטַת הָאֵם: וְתִבְעֵי לָךְ קָדָשִׁים קַלִּים בִּירוּשָׁלַיִם כְּגוֹן עֵבֶר שְׁלָמִים שֶׁהוֹצִיא אֶת יָדוֹ בִּירוּשָׁלַיִם וְהֶחֱזִירָהּ וְהִכְנִיסוּהָ לָעֲזָרָה וּשְׁחָטוּהָ וְתִבְעֵי לָךְ אַלִּבָּא דר"ל יֵשׁ גֹּלֶה לַחֲבֵרִים וְלָא מְהַנְּיָא חֲזָרָה מִי מְהַנְּיָא לֵיהּ חוֹמָה דְּלָא לֶהֱוֵי בָּשָׂר בַּשָּׂדֶה דְּהָא חוֹמַת הָעִיר הָוְיָא מְחִצָּה לְקָדָשִׁים קַלִּים וְלֵיכָּא לְאוֹקְמָא בְּשׁוֹחֵט שְׁלָמִים בִּירוּשָׁלַיִם וְהוֹצִיא הָעֵבֶר אֶת יָדוֹ לַחוּץ דא"כ אַף הַבְּהֵמָה אֲסוּרָה מִשּׁוּם שׁוֹחֵט קָדָשִׁים בַּחוּץ: אִמּוֹ הוּא וְלֹא חוֹמָה: מִי מִצְטָרֵף סִימָן רִאשׁוֹן לְסִימָן שֵׁנִי גָּרְסִינַן. וְהָכִי מִבְּעֵי לֵיהּ סִימָן רִאשׁוֹן כְּשֶׁנִּשְׁחֲטָה בְּעוֹד אֵבֶר זֶה בְּתוֹכָהּ הָיָה בָּא לְהַתִּיר אַף בַּאֲכִילָה וּמִשֶּׁיָּצָא אֵין חֲתִיכַת סִימָן שֵׁנִי בָּא עַל אֵבֶר זֶה אֶלָּא לְטַהֲרוֹ מִידֵי נְבֵלָה כְּדַאֲמַרַן לְעֵיל וְהָכִי"א מַגַּע טְרֵפָה שְׁחוּטָה מִי מִצְטָרֵף סִימָן רִאשׁוֹן שֶׁבָּא לוֹ לְטַהֵר וּלְהַתִּיר עִם זֶה שֶׁאֵינוֹ בָּא אֶלָּא לְטַהֵר לְהוֹעִילוֹ מִיהָא לְטַהֵר הוֹאִיל וּשְׁנֵיהֶם שָׁוִין בְּכָךְ: אוֹ דִּלְמָא כֵּיוָן דְּיֵשׁ חִלּוּק בֵּינֵיהֶם לֹא מִצְטָרֵף רִאשׁוֹן שֶׁהוּא נִשְׁחָט לִשְׁנֵי דְּבָרִים עִם הַשֵּׁנִי שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא לְטַהֲרוֹ מִידֵי נְבֵלָה וְאֵין כָּאן שְׁחִיטָה שְׁלֵמָה לְטַהֲרוֹ: אִם מִצְטָרֵף סִימָן רִאשׁוֹן לַשֵּׁנִי לְהַתִּיר בַּאֲכִילָה כָּל הָעֵבֶר וְהַבְּהֵמָה וְלָא אָמְרִינַן שְׁחִיטָה חֲלוּקָה הִיא וְאֵין שְׁחִיטָה לֹא בָּזוֹ וְלֹא בָּזוֹ לֹא תּוֹעִיל לָאֵבֶר לְטַהֲרוֹ מִידֵי נְבֵלָה: מַהוּ לָחוּשׁ לְזַרְעוֹ שֶׁל עֵבֶר זֶה שֶׁהוֹצִיא יָדוֹ וְנִשְׁחֲטָה אִמּוֹ וְהוֹצִיאוּהוּ חַי וְגָדַל וּבָא עַל הַבְּהֵמָה וְהוֹלִיד מַהוּ שֶׁיֵּאָסֵר אֵבֶר כַּיּוֹצֵא בּוֹ הַנּוֹלָד מִמֶּנּוּ: אֲפִי' בֶּן פְּקוּעָה דְּעָלְמָא שֶׁלֹּא הוֹצִיא אֶת יָדוֹ וְגָדַל וְהוֹלִיד נָמֵי אָסוּר כָּל הַוָּלָד: דְּאָמַר רַב מְשַׁרְשְׁיָא לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב חֲנַנְיָא הוּא בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ (לְקַמָּן חֻלִּין עח:): אֵין לוֹ תַּקָּנָה שֶׁמִּצַּד אָבִיו אֵין טָעוּן שְׁחִיטָה כִּדְתְנַן בְּמַתְנִי' (שָׁם דַּף עד.) וְהכ"א שְׁחִיטַת אִמּוֹ מְטַהַרְתּוֹ וּמִצַּד אִמּוֹ טָעוּן שְׁחִיטָה וְסִימָנָיו אֵינָן סִימָנִין דְּהָא פַּלְגֵיהּ כִּשְׁחוּטִין דָּמוּ וְאִי נָמֵי ה"ל בַּר סִימָן א' וּבְהֵמָה צְרִיכָה רֹב שְׁנַיִם: אַבֶּן פְּקוּעָה דִּכְוָתֵיהּ דְּאֵין [הַוָּלָד] טָעוּן שְׁחִיטָה אֶלָּא מִשּׁוּם הַאי אֵבֶר וְהַהוּא אֵבֶר לָא מִשְׁתְּרֵי בִּשְׁחִיטָה דְּלָאו שְׁחִיטָה הִיא [וְחָתַךְ לֵיהּ הַאי אֵבֶר וְשָׁרֵי]: מְבַלְבֵּל זַרְעֵיהּ וּמִתְּסַר כָּל הַוָּלָד מִשּׁוּם אוֹתוֹ אֵבֶר וְאַלִּבָּא דַּחֲנַנְיָא קָבָעֵי לָהּ: לָאו מִכֹּחַ חֵלֶב וָדָם שֶׁל אָבִיהָ קָאָתֵי שֶׁאַף הֶחָלָב וְהַדָּם הוֹלִידוּ: תְּרֵי אִסּוּרֵי אָמְרִינַן דְּשָׁרֵי אֲבָל חֵלֶב וָדָם וְיוֹצֵא לֹא: וּלְמַאן אִיכָּא תְּלָתָא: אִי לר"מ דְּאָמַר אָסוּר חֵלֶב נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל כִּדְלְקַמָּן: אִסּוּר חֵלֶב וָדָם אִיכָּא אִסּוּר יוֹצֵא לֵיכָּא דְּהָא לר"מ אֲפִי' מַה שֶּׁבִּפְנִים טָעוּן שְׁחִיטָה כִּדְקָתָנֵי מַתְנִיתִין (שָׁם) וּמָצָא בָּהּ בֶּן תִּשְׁעָה חַי טָעוּן שְׁחִיטָה הִלְכָּךְ ה"ל כִּשְׁאָר בְּהֵמָה: וְאִי כְּר' יְהוּדָה בַּר פְּלֻגְתֵּיהּ דְּקָאָמַר אֵין טָעוּן שְׁחִיטָה מַה שֶּׁבִּפְנִים וְאִיכָּא אִסּוּר יוֹצֵא שֶׁאֵין לוֹ הֶתֵּר אִסּוּר חֵלֶב לֵיכָּא: נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל גִּיד הַנָּשֶׁה וְחֶלְבּוֹ שֶׁל שְׁלִיל אָסוּר: אֶלָּא הָא לָא קָמִבַּעְיָא לֵיהּ דְּכֹל מִכֹּחַ לָא אָמְרִינַן דְּלִתְסַר מִשּׁוּם שֶׁבָּא מִכֹּחַ אִסּוּר: אֶת חֲלָבוֹ אִם נְקֵבָה הִיא וְיָלְדָה וַהֲרֵי הִיא חוֹלֶבֶת חֲלָבָהּ מַהוּ בַּאֲכִילָה וְהַיְינוּ לְזַרְעוֹ דְּקָאָמַר שֶׁאֵין הֶחָלָב בָּא עַל שֶׁתֵּלֵד: בְּהֵמָה בִּבְהֵמָה בְּהֵמָה שְׁלֵיָא בְּהֵמָה דְּרֵישָׁא אַבְּהֵמָה דְּסֵיפָא וּדְרוֹשׁ הָכִי בְּהֵמָה הַנִּמְצֵאת בַּבְּהֵמָה תֹּאכְלוּ: אֶלָּא מֵעַתָּה הוֹאִיל וּשְׁלִיל קָרוּי בְּהֵמָה: יָמִירוּ אִם הֵבִיא בֶּהֱמַת חֻלִּין אֵצֶל בֶּהֱמַת קָדָשִׁים מְעֻבֶּרֶת וְאָמַר הֲרֵי זוֹ תְּמוּרַת עוּבָּר שֶׁל זוֹ תְּהֵא תְּמוּרָה דְּהָא גַּבֵּי תְּמוּרָה בְּהֵמָה כְּתִיב (וַיִּקְרָא כז) וְאִם הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה בִּבְהֵמָה: אֵין מְמִירִין כְּלוֹמַר אִם הֵמִיר אֵין אוֹמֵר דְּכָל מְמִירִין דִּתְמוּרָה לִיעֲבַד הוּא כְּדַאֲמַרַן בִּשְׁמַעְתָּא קַמַּיְיתָא דְּפִרְקָא קַמָּא (לְעֵיל חֻלִּין ב.): לֹא אֵבָרִין בְּעוּבָּרִין אֵבֶר בֶּהֱמַת חֻלִּין זוֹ תְּמוּרָה תַּחַת עֻבַּר בֶּהֱמַת קָדָשִׁים זוֹ: וְלֹא עוּבָּרִין בְּאֵבָרִין עוּבַּר בֶּהֱמַת חֻלִּין זוֹ תְּמוּרָה בְּרַגְלָהּ שֶׁל בֶּהֱמַת קָדָשִׁים זוֹ: וְלֹא עֻבָּר וְאֵבֶר בִּשְׁלָמִים אַלְמָא לָאו בְּהֵמָה מִקְּרוּ: אֶלָּא לָאו מִבְּהֵמָה נָפְקָא אֶלָּא מִכָּל נָפְקָא וְהָכִי קְרֵיש כֹּל מַפְרֶסֶת פַּרְסָה בִּבְהֵמָה תֹּאכֵלוּ כְּלוֹמַר כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא בַּבְּהֵמָה אֱכֹל: אוֹתָהּ תֹּאכֵלוּ כְּשֶׁהִיא שְׁלֵמָה אֱכוֹל כָּל הַנִּמְצָא בְּתוֹכָהּ אֲבָל כְּשֶׁהִיא חֲסֵרָה שֶׁהַנִּמְצָא בְּתוֹכָהּ מִגּוּפָהּ הוּא שֶׁנֶּחְסַר מִמֶּנָּה לֹא תֹּאכַל הַנִּמְצָא: אֶלָּא מֵעַתָּה דְּדָרְשַׁתְּ כֹּל בִּבְהֵמָה:

וְתִבְעֵי לָךְ קָדָשִׁים קַלִּים בִּירוּשָׁלַיִם רַב חֲנַנְיָא הֲוָה מִבְּעֵי לֵיהּ בָּעֲזָרָה מִשּׁוּם דַּחֲשִׁיבָה מְחִצָּה יוֹתֵר אֲפִי' לְעִנְיַן שְׁחִיטַת קָדָשִׁים קַלִּים וּמִיהוּ בְּגוֹלָל כֻּלּוֹ בָּעֲזָרָה לָא קָא מִבְּעֵי לֵיהּ דִּפְשִׁיטָא דְּטָעוּן שְׁחִיטָה: **דַּאֲתָא** אֶבֶן פְּקוּעָה דִּכְוָתֵהּ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אִסּוּר יוֹצֵא בְּחַד אֵבֶר: **אוֹ** דִלְמָא תְּרֵי אִסּוּרֵי אָמְרִינַן לָאו דַּוְקָא תְּרֵי אִסּוּרֵי אָמְרִינַן דְּאִיכָּא נָמֵי אִסּוּר גִּיד הַנָּשֶׁה: **תְּלָתָא** לָא אָמְרִינַן תֵּמַהּ מַאי קָמִבַּעְיָא לֵיהּ וְהָא קי"ל (לְעֵיל חֻלִּין דַּף נח.) דְּזֶה וָזֶה גּוֹרֵם מֻתָּר: **אַלְמָה** א"ר יוֹחָנָן הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה וּמָצָא בָּהּ דְּמוּת יוֹנָה אָסוּר בַּאֲכִילָה בְּעֵינַן פַּרְסוֹת וְלֵיכָּא נִרְאֶה דַּוְקָא נָקַט דְּמוּת יוֹנָה שֶׁהוּא אָסוּר גַּם כְּשֶׁיָּצָא לַאֲוִיר הָעוֹלָם לְפִי שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּים אֲבָל מָצָא בָּהּ בְּהֵמָה גְּמוּרָה שֶׁרְאוּיֵי לִהְיוֹת מֻתָּר וְרַגְלֶיהָ רַגְלֵי יוֹנָה אוֹ שֶׁאֵין לָהּ רַגְלַיִם כְּלָל מֻתֶּרֶת דְּלָא מְמַעֵט ר' יוֹחָנָן מִידֵי שֶׁרָאוּי לִהְיוֹת מֻתָּר כְּשֶׁיָּצָא לַאֲוִיר הָעוֹלָם דְּהַהִיא חָשִׁיב כְּמַפְרִיס פַּרְסָה לִהְיוֹת נִתָּר בִּשְׁחִיטַת אִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁחָשׁוּב כְּמַפְרִיס פַּרְסָה כְּשֶׁיָּצָא לַאֲוִיר הָעוֹלָם דְּלָא עַל חִנָּם תָּפַס ר' יוֹחָנָן דְּמוּת יוֹנָה וְלָא נָקַט עֵבֶר שֶׁרַגְלָיו דְּמוּת יוֹנָה אוֹ עֵבֶר שֶׁאֵין לוֹ רַגְלַיִם וְכִי פָּרִיךְ קָלוּט בִּמְעֵי אִמּוֹ לִתְּסַר אַלִּבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דַּוְקָא פָּרִיךְ דְּאָסַר לֵיהּ כְּשֶׁיָּצָא לַאֲוִיר הָעוֹלָם כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל:

מסורת הש"ס

א לעיל לב:
ב לקמן עה:
ג לקמן עד:; תוספתא חולין; לקמן צב:; משנה חולין
ד רש"י על דברים
ה ספרא בחוקתי פרק ט ח
ו משנה חולין; לקמן עג.; לעיל נה.
ז נדה כג:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ט:
ב מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' יב, סמג לאוין קלו, טוש"ע יו"ד סי' יד סעי' ה:
ג מיי' פא' מהל' תמורה הל' טז:
ד מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ז, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' יג סעי' ה:

רבינו גרשום

ותיבעי לך קדשים קלים בירושלים כלומר פרה של שלמים שמקשה לילד שהוציא עובר את ידו אם האבר מותר אם לאו:

מי מצטרף סימן שני לסימן ראשון ולמי כמי שהוציא לאחר שחיטה ואעפ"כ שאין מותר באכילה טהור מידי נבלה דשחיטת אמו מטהרתו אי לאו:

ק"ו אם הועיל לו סימן שני לסימן ראשון כלומר בלא יוצא שחיטת אמו מטהרתו באכילה לרבנן כדחזינן במתניתין לא יועיל לו לטהרה מידי נבלה בינא:

מהו לחוש לזרעו. כלומר הוציא עובר את ידו והחזיר ושחט אמו דאמרינן אבר עצמו אסור והוציאוהו חי והוליד בהמה אחרת מהו לחוש לזרעו לכמה שאברו אסור משום יוצא כך אברו של זרעו יהא אסור אם הימין הימין ואם השמאל השמאל. דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב כו' חנניה הוא דסבירא ליה דחוששין לזרע האב בפרק אותו ואת בנו:

בן פקועה הבא על הבהמה. כלומר דבן פקועה ניתר בשחיטת אמו אפי' גלול וסימנין שלו קנה וגרגרת אין חשובין סימנין אלא כבשר הן חשובין וולד שלו מצד אמו צריך שחיטה דאמו בהמה מעלייתא היא והוא אין לו סימנין דשחוט לפיכך אין לו תקנה לולד. לא צריכא דאזל אבן פקועה דכוותיה כלומר והוליד ולד דהוא יש לו תקנה דאין צריך שחיטה לא מצד האם ולא מצד האב:

מאי אבר אבר מוליד. כלומר מי אמרינן אותו אבר שיצא אין מוליד אלא אבר דכוותיה אם ימין ימין אם שמאל שמאל וחתיך ושדי ליה מן הולד שהוליד או דילמא מיבלבל זרעיה ואסור כוליה דאותו אבר פשיט איסוריה בכל הגוף:

בהמה בעלמא לאו מכח בשר ודם קאתי. כלומר מה בהמות שבעולם אינם באות אלא מכח איסורא שיש לאב של ולד חלב ודם ובא מכח חלב ודם ואעפ"כ שרי הולד הכא נמי אע"ג למכח יוצא קאתי שרי הולד או דילמא תרי איסורי אמרינן כלומר מכח חלב ודם שרינן אבל חלב ודם ויוצא לא שרינן:

ולמאן אי לר' מאיר איסור חלב ודם כו' כלומר דהוא משוי בן פקועה כילוד [הא ס"ל] מצא בה בן ט' חי טעון שחיטה ולדבריו אסור חלב ודם איכא כשאר בהמות איסור יוצא ליכא דאע"ג דהוציא ידו לא חיישינן דלא חשוב יוצא ממחיצתו:

אי לר' יהודה איסור יוצא איכא כלומר לר' יהודה דאמר עובר ירך אמו ושחיטת אמו מטהרתו מחיצת עובר אמו הוא לדבריו איסור יוצא איכא איסור חלב ליכא דחלבו אין חשוב חלב דאינו חשוב בהמה (על הכל) [כלל]:

והכי קא מיבעיא ליה מהו לגמוע את חלבו כלומר מה דבעא מהו לחוש לזרעו לא בעי לענין ולד שיוצא ממנו אלא כי קא מבעיא ליה מהו לגמוע חלבו דחלב חשוב לזרעו חלב דעלמא לאו מכח אבר מן החי למי ושרי האי נמי לא שניה או דילמא התם אית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה דאבר מן החי לכי שחיט ליה הוי מותר:

הכא לית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה דאיסור יוצא לית ליה תקנתא בשחיטה:

חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה. כלומר העובר מותר ומה שנחתך ממנו מנא לן דכתיב כל בהמה מפרסת פרסה כלומר בבהמה לרבות את הולד ומה שנחתך ממנו ולמה אנו דורשין בהמה בבהמה שאנו דורשין תחלה וסוף וכל בהמה מעלת גרה בבהמה וזהו שאמרנו בהמה בבהמה:

אלא מעתה ימירו בו כלומר השתא דקרית ליה בהמה האבר ועובר שנחתך ממנו ימירו בו דכתיב אם המר ימיר בהמה בבהמה אלמה תנן אין ממירין לא אברין כו' כלומר לא אברין לבהמת קדשים בעוברין לחולין ולא עוברין לקדשים באברין לבהמת חולין ולא אברין ועוברין בשלמים ולא שלמים באברין ועוברין. כלומר אם היתה בהמת קדשים מעוברת ונחתך מן העובר שבמעיה ורצה להמיר אותו עובר חסר העובר והאבר שנחתך ממנו בשלימין עוברין לחולין אין יכול להמיר ולא עוברין שלימים לקדשים בעובר חסר ובמה שנחתך ממנו לפי שאין חשוב בהמה על הכל:

אלא אמר קרא כל בבהמה לרבות את הולד. כלומר לא תימא בהמה בבהמה דאינו חשוב בהמה האבר ועובר אלא אימא כל בבהמה לרבות את הולד והכי קא דרשינן כל בבהמה תאכלו:

אי הכי אפי' חותך מן הטחול. כלומר אפי' חותך מן הטחול ומן הכליות של בהמהא)נראה דצ"ל של בהמה עצמה תהא מותר באכילה. הוא ובהמה מותר באכילה אלמה תנן מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה כלומר הבהמהב)אינו מובן דאם נסבור דגם הבהמה אסורה משום טרפה דהוי כניקב מאי מקשה כאן א"ה אפילו חותך וכו' הא בלא"ה אסור משום טרפה וצ"ע. והטחול והכליות הכל אסור באכילה:

אלא מעתה השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה תישתרי. השתא דאמרת כל בבהמה תאכלו מצא בה דמות יונה תישתרי:

תורה אור השלם

עַל־כֵּן לֹא־יֹאכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנָּשֶׁה אֲשֶׁר עַל־כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה [בראשית לב, לג]

וְכָל־בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פְרָסוֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ [דברים יד, ו]

לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא־יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בְּרָע אוֹ־רַע בְּטוֹב וְאִם־הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה בִּבְהֵמָה וְהָיָה־הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה־קֹּדֶשׁ [ויקרא כז, י]

בָּעֵינָא פְּרָסוֹת, וְלֵיכָּא. [א]אֶלָּא מֵעַתָּה, קָלוּט בִּמְעֵי פָּרָה לִיתְּסַר? הָא תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: "פַּרְסָה בַּבְּהֵמָה תֹּאכֵלוּ". רַב שִׁימִי בַּר אָשֵׁי אָמַר: לְעוֹלָם כִּדְקָאָמְרַתְּ מֵעִיקָּרָא, וּדְקָא קַשְׁיָא לָךְ "אֵין מְמִירִין", הָא מַנִּי? רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּמַקִּישׁ תְּמוּרָה לְמַעֲשֵׂר: מָה מַעֲשֵׂר אֵינוֹ נוֹהֵג בָּאֵבָרִים וְעוּבָּרִים, אַף תְּמוּרָה אֵינָהּ נוֹהֶגֶת בָּאֵבָרִים וְעוּבָּרִים. (א)וּמְנָא תֵּימְרָא, דִּתְנַן: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וַהֲלֹא בְּמוּקְדָּשִׁים, הָאוֹמֵר: "רַגְלָהּ שֶׁל זוֹ עוֹלָה" – כּוּלָּהּ עוֹלָה, אַף כְּשֶׁיֹּאמַר: "רֶגֶל שֶׁל זוֹ תַּחַת זוֹ" – תְּהֵא כּוּלָּהּ תְּמוּרָה תַּחְתֶּיהָ. (ב)לְמַאן קָא מַהְדַּר לֵיהּ? אִילֵימָא לְרַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה, מִי אִית לְהוּ הַאי סְבָרָא? וְהָתַנְיָא: יָכוֹל הָאוֹמֵר "רַגְלָהּ שֶׁל זוֹ עוֹלָה" תְּהֵא כּוּלָּהּ עוֹלָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: "כֹּל אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ לַה' יִהְיֶה קֹדֶשׁ" – מִמֶּנּוּ קֹדֶשׁ, וְלֹא כּוּלּוֹ קֹדֶשׁ. [ב]יָכוֹל תֵּצֵא לְחוּלִּין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "יִהְיֶה" – בַּהֲוָיָיתָהּ תְּהֵא. הָא כֵּיצַד? תִּמָּכֵר לְצָרְכֵי עוֹלוֹת, וְדָמֶיהָ חוּלִּין, חוּץ מִדְּמֵי אֵבֶר שֶׁבָּהּ – דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: מִנַּיִן לָאוֹמֵר "רַגְלָהּ שֶׁל זוֹ עוֹלָה" – תְּהֵא כּוּלָּהּ עוֹלָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: "יִהְיֶה" – לְרַבּוֹת אֶת כּוּלָּהּ. לְמַאן? אִי לְרַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה – מִי אִית לְהוּ הַאי סְבָרָא? אֶלָּא לָאו לְרַבִּי שִׁמְעוֹן! לָא, רַבִּי יוֹסֵי טַעְמָא דְּנַפְשֵׁיהּ קָאָמַר. [ג]מַתְנִי' הַמְבַכֶּרֶת, הַמְקַשָּׁה לֵילֵד – מְחַתֵּךְ אֵבֶר אֵבֶר, וּמַשְׁלִיךְ לִכְלָבִים. יָצָא רוּבּוֹ – הֲרֵי זֶה יִקָּבֵר, וְנִפְטֶרֶת מִן הַבְּכוֹרָה. [ד]גְּמָ' אִתְּמַר: יָצָא שְׁלִישׁ וּמְכָרוֹ לְגוֹי, וְחָזַר וְיָצָא שְׁלִישׁ אַחֵר – רַב הוּנָא אָמַר: קָדוֹשׁ, רַבָּה אָמַר: אֵינוֹ קָדוֹשׁ. רַב הוּנָא אָמַר קָדוֹשׁ: קָסָבַר לְמַפְרֵעַ קָדוֹשׁ, וְכֵיוָן דִּנְפַק לֵיהּ רוּבֵּיהּ – אִיגַּלַּאי מִילְּתָא לְמַפְרֵעַ דְּמֵעִיקָּרָא הֲוָה קָדוֹשׁ, וּמַאי דְּזַבֵּין – לֹא כְּלוּם זַבֵּין. רַבָּה אָמַר אֵינוֹ קָדוֹשׁ: קָסָבַר מִכָּאן וּלְהַבָּא קָדוֹשׁ, וּמַאי דְּזַבֵּין – שַׁפִּיר זַבֵּין. [ה]וְאָזְדוּ לְטַעְמַיְיהוּ, דְּאִתְּמַר: יָצָא שְׁלִישׁ דֶּרֶךְ דּוֹפֶן, וּשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי דֶּרֶךְ רֶחֶם – רַב הוּנָא אָמַר: אֵינוֹ קָדוֹשׁ, רַבָּה אָמַר: קָדוֹשׁ. רַב הוּנָא אָמַר: אֵינוֹ קָדוֹשׁ. רַב הוּנָא לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר: לְמַפְרֵעַ קָדוֹשׁ, וְרוּבָּא קַמָּא לֵיתֵיהּ בְּרֶחֶם. רַבָּה אָמַר: קָדוֹשׁ. רַבָּה לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר: מִכָּאן וּלְהַבָּא קָדוֹשׁ, וְרוּבָּא דֶּרֶךְ רֶחֶם נָפֵיק. (ג)וּצְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן בְּהָא: בְּהָא קָאָמַר רַב הוּנָא מִשּׁוּם דִּלְקוּלָּא, אֲבָל בְּהָךְ דִּלְחוּמְרָא – אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבָּה.

וְאִי

בָּעֵינָא פַּרְסוֹת בַּבְּהֵמָה דְּהָכִי מַשְׁמַע שְׁתֵּי פַּרְסוֹת וּמַעֲלַת גֵּרָה הַנִּמְנֵאת בַּבְּהֵמָה תֹּאכְלוּ: קָלוּט בִּמְעֵי פָּרָה לִתְּסַר וַאֲנַן אָמְרִינַן לְעֵיל (חֻלִּין דַּף סח:) דְּשָׁרֵי אַפִּי' לר"ש: תָּנָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל כר"ש מָנֵינוּ מִשְׁנַת מִדְרָשׁוֹ שֶׁל ר' יִשְׁמָעֵאל כְּתַלְמִידָיו שֶׁל ר"ש בֶּן יוֹחַי: פַּרְסָה בַּבְּהֵמָה תֹּאכְלוּ קְרָא כְּתִיב פַּרְסָה וּכְתִיב פַּרְסוֹת אֵיזֶה שֶׁתִּמְנָא אוֹ פַּרְסָה בַּבְּהֵמָה אוֹ פַּרְסוֹת אֲבָל יוֹנָה אֵינָהּ לֹא פַּרְסָה וְלֹא פַּרְסוֹת: כִּדְאָמְרַתְּ מֵעִיקָּרָא דְּעֻבָּר אִקְרִי בְּהֵמָה: ר"ש הִיא טַעְמָא לָאו מִשּׁוּם דְּעֻבָּר לָאו בְּהֵמָה אֶלָּא מִשּׁוּם דְּמַקִּישׁ תְּמוּרָה לְמַעֲשֵׂר בְּמַסֶּכֶת תְּמוּרָה בפ"ק דִּתְנַן אָמַר ר"ש וַהֲלֹא מַעֲשֵׂר בִּכְלָל כָּל הַקֳּדָשִׁים הָיָה וְלָמָּה יָצָא דִּכְתִיב כָּל מַעְשַׂר בָּקָר וָצֹאן וְגוֹ' לֹא יְבַקֵּר בֵּין טוֹב לָרַע וְלֹא יְמִירֶנּוּ וְלָמָּה יָצָא לְהַקִּישׁ מָה מַעֲשֵׂר קָרְבַּן יָחִיד יָצָא קָרְבַּן צִבּוּר וּמַה מַעֲשֵׂר קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ יָצְאוּ קָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת הִלְכָּךְ לוֹק מִינַּהּ נָמֵי מַה מַעֲשֵׂר אֵינוֹ בְּעוּבָּרִין וַאֲבָרִין דְּבָעֵינַן יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט (וַיִּקְרָא כז): אַף תְּמוּרָה אֲבָל לְמַאן דְּלָא מַקִּישׁ מְמִירִין דְּעֻבָּר אִקְרִי בְּהֵמָה: וּמְנָא תֵּמְרָא דְּהָא אֵין מְמִירִין ר"ש הִיא: דִּתְנַן בְּסֵיפָא דִּידֵהּ דִּפְלִיג ר' יוֹסֵי עֲלַהּ וְאָמַר מְמִירִין וּמְפָרֵשׁ טַעְמָא וַהֲלֹא בְּמֻקְדָּשִׁין בִּתְחִלַּת הֶקְדֵּשׁ הָאוֹמֵר רַגְלָהּ שֶׁל זוֹ עוֹלָה כֻּלָּהּ עוֹלָה כו' שְׁמַע מִינַּהּ מִדְּקָאָמַר וַהֲלֹא בְּמֻקְדָּשִׁין לְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַהְדַּר וַהֲלֹא בְּמֻקְדָּשִׁין אַתָּה מוֹדֶה דְּהָאוֹמֵר רַגְלָהּ שֶׁל זוֹ כו' כִּדְלְקַמָּן וּבְזוֹ אַתָּה חָלוּק עָלַי דְּאִי ס"ד ת"ק אֵין מְמִירִים ר"מ הִיא כִּסְתָם מִשְׁנָה: מִי אִית לְהוּ הַאי סְבָרָא בְּמֻקְדָּשִׁין דְּכֻלָּהּ עוֹלָה דְּנֵימָא לְהוּ רַבִּי יוֹסֵי וַהֲלֹא בְּמֻקְדָּשִׁין אַתֶּם מוֹדִים לִי וְהָתַנְיָא כו': יָכוֹל תְּהֵא יוֹצְאָה לְחֻלִּין בְּפִדְיוֹן שֶׁיִּפְדֶּה אוֹתוֹ אֵבֶר: תִּמָּכֵר בְּהֵמָה זוֹ לְצָרְכֵי עוֹלוֹת וְדָמֶיהָ חֻלִּין: חוּץ מִדְּמֵי אוֹתוֹ אֵבֶר וּמִמֶּנּוּ לֹא יִטּוֹל הַדָּמִים לְפִי שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. וּבִתְמוּרָה פָּרִיךְ וְהָא קַמַּיְתֵי אוֹתוֹ שֶׁקְּנָאָהּ עוֹלָה מְחֻסַּר אֵבֶר וְהוּא הָיָה מְחֻיָּב עוֹלָה: יִהְיֶה לְרַבּוֹת אֶת כֻּלָּהּ דה"ל לְמִכְתַּב כֹּל אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ לַה' קֹדֶשׁ וּמִדִּכְתִיב יִהְיֶה רִיבּוּיָא הוּא דַּאֲפִי' לֹא נָתַן לַה' אֶלָּא מִמֶּנּוּ דְּהַיְנוּ מִקְצָתָהּ יִהְיֶה קֹדֶשׁ כֻּלָּהּ: אֶלָּא לָאו ת"ק ר"ש הִיא וְכֵיוָן דִּשְׁמַעְתְּ לֵיהּ בְּעָלְמָא דְּמַקִּישׁ תְּמוּרָה לְמַעֲשֵׂר טַעְמָא בְּהָא נָמֵי מִשּׁוּם הֶקֵּישָׁא הוּא: לָא ר' יוֹסֵי טַעְמָא דְּנַפְשֵׁהּ קָאָמַר מֵהָא לָא תֵּימָא לת"ק ר"ש הִיא דִּלְעוֹלָם אֵימָא לָךְ דר"מ הִיא אוֹ ר' יְהוּדָה דְּלָא שָׁמְעִינַן לְהוּ דְּמַקְּשׁוּ וְטַעְמַיְהוּ בְּהָא מִשּׁוּם דַּאֲבָרִים וְעוּבָּרִין לָאו בְּהֵמָה מִקְּרוּ וּדְקַשְׁיָא לָךְ הֵיכִי מָצֵי ר' יוֹסֵי לְמֵימַר לְר' מֵאִיר וַהֲלֹא בְּמֻקְדָּשִׁים כו' לָאו מִשּׁוּם דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּנֵימָא וַהֲלֹא בְּמֻקְדָּשִׁים אַתָּה מוֹדֶה לִי אֶלָּא ה"ק לֵיהּ הֲלֹא בְּמֻקְדָּשִׁין יוֹדֵעַ אֲנִי דְּהָאוֹמֵר רַגְלָהּ שֶׁל זוֹ עוֹלָה כֻּלָּהּ עוֹלָה דְּנָפְקָא לֵיהּ מִיהְיֶה קֹדֶשׁ אַף כְּשֶׁיֹּאמַר רַגְלָהּ שֶׁל זוֹ תְּמוּרָה תְּהֵא כֻּלָּהּ תְּמוּרָה וְאִשְׁתַּכַּח דְּהֵמִיר בְּהֵמָה כֻּלָּהּ וְקָרֵינָא בְּהֵמָה בִּבְהֵמָה: מַתְנִי' הַמְבַכֶּרֶת הַמְקַשָּׁה לֵילֵד בְּפֶטֶר רֶחֶם שֶׁלָּהּ מֻתָּר לַחְתּוֹךְ אֵבֶר אֵבֶר כְּשֶׁהוּא יוֹצֵא רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן: וּמַשְׁלִיךְ לִכְלָבִים דְּכָל כַּמָּה דְּלָא נְפַק רֻבֵּיהּ לָא קָדִישׁ: יָצָא רֻבּוֹ כְּאַחַת וְחָתְכוֹ: ה"ז יִקָּבֵר דְּבִיצִיאַת הָרֹב חָלָה קְדֻשָּׁה עָלָיו דְּקָרֵינָא בֵּיהּ אֲשֶׁר יִוָּלֵד: וּפְטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה שֶׁהַבָּא אַחֲרָיו אֵינוֹ בְּכוֹר בֵּין שֶׁיָּצָא רִאשׁוֹן אֵבֶר אֵבֶר וּבֵין שֶׁיָּצָא רֹב כְּאַחַת דְּהָא שֵׁנִי לָאו פֶּטֶר רֶחֶם הוּא: גְּמ' וְחָזַר וְיָצָא שְׁלִישׁ אַחֵר וַהֲרֵי כָּאן רֹב: רַב הוּנָא אָמַר קָדוֹשׁ בְּכוֹר זֶה וְקָרֵב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ וְנִתָּן לַכֹּהֵן: אֵינוֹ קָדוֹשׁ וַהֲרֵי הוּא חֻלִּין כְּדִמְפָרְשֵׁי טַעְמַיְהוּ: לְמַפְרֵעַ הוּא קָדוֹשׁ אע"ג דְּבְלֵדָה תַּלְיָא רַחֲמָנָא וּבְרֻבָּא הוּא דַּהֲוְיָא לֵדָה מִיהוּ כִּי נָפֵק רֻבָּא מְשַׁוֵּי לֵיהּ לֵדָה מִתְּחִלָּה וְאִגַּלַּאי מִלְּתָא דְּכִי זָבִין לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לָאו כְּלוּם זַבֵּן דְּאֵין לוֹ חֵלֶק בּוֹ: מִכָּאן וּלְהַבָּא מִיְּצִיאַת רֹב וְאֵילָךְ הוּא קָדוֹשׁ וּבִתְחִלַּת לֵדָתוֹ חֻלִּין הֲוָה וְיָכוֹל לְמָכְרוֹ כְּאִלּוּ הוּא בִּמְעֵי אִמּוֹ שֶׁהֲרֵי קְדֻשָּׁתוֹ תָּלוּי בְּלֵדָה וְכֵיוָן דִּמְכִירָתוֹ מְכִירָה ה"ל יַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּאֶמְצַע וְתוּ לָא קָדִישׁ בְּב' שְׁלִישֵׁי אַחֲרוֹנִים: יָצָא שְׁלִישׁ דֶּרֶךְ דֹּפֶן תְּחִלָּה ע"י סַם וְסַכִּין וּבִגְמַר לֵדָה נִפְתַּח רֶחֶם וְיָצְאוּ שְׁנֵי שְׁלִישִׁים: לְמַפְרֵעַ הוּא קָדוֹשׁ הָרֹב הָרִאשׁוֹן קְדֻשָּׁתוֹ תְּלוּיָה שֶׁבִּתְחִלַּת לֵדָה הוּא צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ: מִכָּאן וּלְהַבָּא מִשֶּׁיֵּצֵא רֻבּוֹ אוֹ בִּתְחִלָּה אוֹ בַּסּוֹף: דְּאִי אַשְׁמְעִינַן בְּהַךְ קַמַּיְתָא: בְּהָא קָאָמַר רַב הוּנָא לְמַפְרֵעַ הוּא קָדוֹשׁ: מִשּׁוּם דִּלְקֻלָּא כְּלוֹמַר דְּאִי אָמַר מִכָּאן וּלְהַבָּא קֻלָּא הוּא דְּמַפְקְעִינַן לִבְכוֹר מִקְּדֻשָּׁתוֹ:

תִּמָּכֵר לְצָרְכֵי עוֹלוֹת לָא דָּמֵי לִבְהֵמָה שֶׁל ב' שֻׁתָּפִים וְהִקְדִּישׁ חֶצְיָהּ וְחָזַר וּלְקָחָהּ וְהִקְדִּישׁ חֶצְיָהּ דְּאָמְרִינַן בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף ז.) דִּקְדֻשָּׁה וְאֵינָהּ קְרֵבָה דַּחֲשִׁיבָה דְּחוּיָה מֵעִיקָּרָא דְּהָתָם לָא הָוֵה כְּאִלּוּ לְהַקְדִּישָׁהּ כֻּלָּהּ מִתְּחִלָּה אֲבָל הָכָא כְּשֶׁהִקְדִּישׁ רַגְלָהּ הָיָה יָכוֹל לְהַקְדִּישָׁהּ כֻּלָּהּ: יָצָא רֻבּוֹ הֲרֵי זֶה יִקָּבֵר אע"ג דִּתְנַן בְּפֶרֶק כָּל פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין (בְּכוֹרוֹת דַּף לב:) דְּב"ה מַתִּירִין לִמְנוֹת עוֹבֵד כּוֹכָבִים עַל הַבְּכוֹר הָכָא מוֹדוּ דְּאָסוּר לִמְכּוֹר לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּהָא מוֹקְמִינַן לַהּ הָתָם כר"ע וְשָׁמְעִינַן לֵיהּ לְר"ע בְּפֶרֶק טְבוּל יוֹם (זְבָחִים דַּף קג:) דְּאָמַר מִדְּבָרָיו לָמַדְנוּ שֶׁהַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּכוֹר וְנִמְצָא טְרֵפָה שֶׁיֵּאוֹתוּ הַכֹּהֲנִים בְּעוֹרוֹ מַשְׁמַע דְּבָשָׂר אָסוּר בַּהֲנָאָה וְהַיְנוּ טַעְמָא דְּהֵיכָא דְּשָׁרֵי לְיִשְׂרָאֵל הוּא דְּאִתַּקַּשׁ לִצְבִי וְאַיִל וְשָׁרֵי אַפִּי' לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים: רַב הוּנָא אָמַר קָדוֹשׁ קָסָבַר לְמַפְרֵעַ הוּא קָדוֹשׁ הָא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה בְּפ' כָּל פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין (בְּכוֹרוֹת לה.) דְּמֻתָּר לְהַטִּיל מוּם בִּבְכוֹר קֹדֶם שֶׁיֵּצֵא לַאֲוִיר הָעוֹלָם וּמְפָרֵשׁ גַּדְיָא בְּאָזְנֶיהָ אִמְרָא בְּשִׂפְוָתֶיהָ אֲבָל אִמְרָא בְּאָזְנֶיהָ לָא דְּחָיְשִׁינַן כִּי חָזֵי לֵיהּ לְאָזְנֶיהָ שֶׁמָּא יָצָא רֹב הָרֹאשׁ וְחָזַר אֲבָל בִּגְדִי אֵין לָחוּשׁ דְּמִתּוֹךְ דְּאָזְנָיו גְּדוֹלוֹת דַּרְכּוֹ לָצֵאת בְּמִעוּט הָרֹאשׁ וְהַיְנוּ דְּלָא כְּרַב הוּנָא דִּלְדִידֵהּ כֵּיוָן דִּלְמַפְרֵעַ קָדוֹשׁ אַפִּי' לֹא יָצָא רֹב הָרֹאשׁ אָסוּר לְהַטִּיל בּוֹ מוּם דִּכְשֶׁיֵּצֵא אַחַ"כ הָרֹב אִגַּלַּאי מִלְּתָא לְמַפְרֵעַ דְּקָדוֹשׁ הֲוָה כִּדְאָמְרִי' הָכָא גַּבֵּי מְכִירָה וּמִיהוּ אִיכָּא לְאוֹקְמֵי הָאִי דְּרַב יְהוּדָה אַלִּיבָּא דְּרַב הוּנָא וּמִכִּי חָזֵי לְאָזְנוֹ דְּגַדְיָא בִּפְנִים שָׁרֵי לְהַטִּיל בּוֹ מוּם דְּאַכַּתִּי לֹא יָצָא כְּלָל אֲבָל אִמְרָא אִיכָּא לְמֵיחַשׁ מִכִּי חָזֵי לְאָזְנֶיהָ בִּפְנִים שֶׁכְּבָר יָצָא רֹב הָרֹאשׁ וְחָזַר וְסַגְיָא דְּרֵישׁ כֵּיצַד מַעֲרִימִין (תְּמוּרָה דַּף כה:) דְּמוּקֵי לְרַב יְהוּדָה בִּזְמַן הַזֶּה דְּלָא חֲזֵי לְהַקְרָבָה וּפָרִיךְ מַאי לְמֵימְרָא וּמְשַׁנֵּי מַהוּ דְּתֵימָא נִגְזוֹר אַטּוּ דִּלְמָא נָפֵק רֹב הָרֹאשׁ הַהִיא סֻגְיָא דְּלָא כְּרַב הוּנָא דִּלְרַב הוּנָא בְּמִעוּט רֹאשׁוֹ נָמֵי אִיכָּא אִסּוּר וְכֵן הָא דְּאָ"ל רַב עַמְרָם לְרַב שֵׁשֶׁת אָמַר עַל הַבְּכוֹר עִם יְצִיאַת רֻבּוֹ יְהֵא עוֹלָה הוּא אוֹ בְּכוֹר הָוֵי הַהִיא נָמֵי דְּלָא כְּרַב הוּנָא דְּמַשְׁמַע דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ דְּקֹדֶם יְצִיאַת רֻבּוֹ יָכוֹל לְהַפְקִיעַ מִמֶּנּוּ קְדֻשַּׁת בְּכוֹר אִם לֹא נַחֲלֹק בֵּין מְכִירָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְהָנָךְ:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ז, סמג לאוין קלו, טוש"ע יו"ד סי' יג סעי' ב:

ב מיי' פט"ו מהל' מעשה הקרבנות הל' ב:

ג מיי' פד' מהל' בכורות הל' יד, טוש"ע יו"ד סי' שיט סעי' א:

ד מיי' פד' מהל' בכורות הל' טו, טוש"ע יו"ד סי' שיט סעי' ב:

ה מיי' פד' מהל' בכורות הל' טו, טוש"ע יו"ד סי' שיט סעי' ג:

רבינו גרשום

קלוט במעי פרה ניתסר. כלומר השתא דאמרת בעינא פרסות וליכא:

תנא דבי ר' ישמעאל כי רבי שמעון בן יוחאי פרסה בבהמה כו' כלומר כתיב כל מפרסת פרסה וגו' ולבסוף כתיב תאכלו דאפי' מנא בתוכו שאין לו אלא פרסה תאכלו:

לעולם כדאמרינן מעיקרא כלומר בהמה בבהמה תאכלו:

מי אית להו האי סברא דהוא אומר רגלה של זו עולה דתהא כולה עולה. הא כיצד תמכר לצרכי עולות לא כולה לצרכי עולות אלא למי אבר שבה:

אלא לאו לר' שמעון כלומר דרבי שמעון סבר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה וסבירא ליה דהאומר תהא רגלה של זו תמורה אין כולה תמורה וא"ל ר' יוסי כמה דסבירא לך לענין עולה למה לא סבירא לך לענין תמורה מכלל דהוא לא סבירא ליה לענין תמורה וטעמא מאי לתמורה אינה נוהגת באבריםא)נראה לנ"ל לתמורה אינה נוהגת באיברים משום דאיתקש למעשר. לא ר' יוסי טעמא לנפשיה קאמר כלומר כשם דסבירא לי לעולה נוהגת באיברים כך תמורה נוהגת באברין והאומר רגלה של זו תהא תמורה תחתיו תהא כולה תמורה תחתיו:

המבכרת המקשה לילד מחתך אבר אבר כו' כלומר המבכרת המקשה לילד והוציא עובר את ידו מחתך אותה ישראל ומשליך לכלבו דכיון דלא יצא ראשו או רובו לא חל עליה קדושת בכור ונפטרה מן הבכורה דכשתלד פעם אחרת אין חשוב האחרון בכור:

איתמר יצא שליש ומכרו לעובד כוכבים ישראל מכרו לעובד כוכבים לפי שראה שלא יצא מתחלה רובו וחזר ויצא שליש אחר הרי רובו:

רב הונא לטעמיה דאמר למפרע הוא קדוש. כלומר הבכור כשהוא קדוש מתחלתו חשבינן הקדושה והאי נמי מתחלתו חשבינן ליה וכיון דתחלתו לא יצא דרך רחם לא חל קדושה עליה:

וצריכי דאי אשמעינן בהא כו'. כלומר אי אשמעינן ביצא שליש ומכרו לעובד כוכבים בהא אמר רב הונא למפרע קדוש דאי אמר מכאן ולהבא קדוש אתי לקולא דהוה אמרינן מאי דזבין ספיר זבין אבל ביצא שליש דרך דופן ושני שלישין דרך רחם דאי אמר למפרע קדוש לקולא הוא אימא מודי לרבה דמיכן ולהבא קדוש:

מסורת הש"ס

א תמורה י.; ספרא בחוקותי פרק ט ט; תמורה יא.; משנה תמורה; לקמן קלה.

ב קידושין ז:; ספרא בחוקותי פרק ט א

ג קידושין ס:

גליון הש"ס

גמ' טעמא דנפשיה קאמר. וכה"ג סנהדרין דף סד ע"ב ע"ש ברש"י ד"ה והלא כבר:

תורה אור השלם

וְכָל־בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פְרָסוֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ [דברים יד, ו]

וְכָל־מַעְשַׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל אֲשֶׁר־יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה־קֹּדֶשׁ לַיהוָה [ויקרא כז, לב]

וְאִם־בְּהֵמָה אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לַיהוָה כֹּל אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ לַיהוָה יִהְיֶה־קֹּדֶשׁ [ויקרא כז, ט]

וְאִי אִתְּמַר בְּהָא: בְּהָא קָאָמַר רַבָּה, אֲבָל בְּהָא – אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַב הוּנָא, צְרִיכָא. תְּנַן: הַמְבַכֶּרֶת הַמְקַשָּׁה לֵילֵד – מְחַתֵּךְ אֵבֶר אֵבֶר וּמַשְׁלִיךְ לִכְלָבִים. מַאי לָאו, מְחַתֵּךְ וּמַנִּיחַ? וְאִי אָמְרַתְּ לְמַפְרֵעַ הוּא קָדוֹשׁ – יִקָּבֵר מִיבְּעֵי לֵיהּ! לָא, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן? בִּמְחַתֵּךְ וּמַשְׁלִיךְ. אֲבָל מְחַתֵּךְ וּמַנִּיחַ, מַאי יִקָּבֵר? אַדִּתְנָא סֵיפָא: "יָצָא רוּבּוֹ יִקָּבֵר וְנִפְטְרָה מִן הַבְּכוֹרָה", לִיפְלוֹג וְלִיתְנֵי בְּדִידֵיהּ: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בִּמְחַתֵּךְ וּמַשְׁלִיךְ אֵבֶר אֵבֶר, אֲבָל מְחַתֵּךְ וּמַנִּיחַ – יִקָּבֵר. [א]הָכִי נָמֵי קָאָמַר: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּמְחַתֵּךְ וּמַשְׁלִיךְ, אֲבָל מְחַתֵּךְ וּמַנִּיחַ – נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁיָּצָא רוּבּוֹ, וְיִקָּבֵר. בָּעֵי רָבָא: הָלְכוּ בְּאֵיבָרִין אַחַר הָרוֹב, אוֹ לֹא הָלְכוּ בְּאֵיבָרִין אַחַר הָרוֹב? הֵיכִי דָּמֵי: אִילֵימָא, כְּגוֹן שֶׁיָּצָא רוֹב בְּמִיעוּט אֵבֶר, וְקָא מִיבַּעְיָא לֵיהּ: הַאי מִיעוּט דְּבָרַאי, בָּתַר רוֹב דְּאֵבֶר שָׁדֵינַן לֵיהּ, אוֹ בָּתַר רוּבָּא דְּעוּבָּר שָׁדֵינַן לֵיהּ? [ב]פְּשִׁיטָא דְּלָא שָׁבְקִינַן רוּבָּא דְּעוּבָּר, וְאָזְלִינַן בָּתַר רוֹב אֵבֶר! [ג]אֶלָּא, כְּגוֹן שֶׁיָּצָא חֶצְיוֹ בְּרוֹב אֵבֶר, וְקָא מִיבַּעְיָא לֵיהּ: הָהוּא מִיעוּט דִּבְגַוַּאי, מַהוּ לְמִישְׁדְּיֵיהּ בָּתַר רוֹב אֵבֶר? תָּא שְׁמַע: יָצָא רוּבּוֹ – הֲרֵי זֶה יִקָּבֵר. מַאי רוּבּוֹ? אִילֵימָא רוּבּוֹ מַמָּשׁ, עַד הַשְׁתָּא לָא אַשְׁמְעִינַן דְּרוּבּוֹ כְּכוּלּוֹ? אֶלָּא לָאו, כְּגוֹן שֶׁיָּצָא חֶצְיוֹ בְּרוֹב אֵבֶר! לָא, כְּגוֹן שֶׁיָּצָא רוּבּוֹ בְּמִיעוּט אֵבֶר, וְקָא מַשְׁמַע לַן דְּלָא שָׁבְקִינַן רוּבּוֹ דְּעוּבָּר דִּבְהֵמָה וְאָזְלִינַן בָּתַר אֵבֶר. [ד]בָּעֵי רָבָא: כְּרָכוֹ בְּסִיב, מַהוּ? בְּטַלִּיתוֹ, מַהוּ? [ה]בְּשִׁלְיָתוֹ, מַהוּ? בְּשִׁלְיָתוֹ? אוֹרְחֵיהּ הוּא! אֶלָּא בְּשִׁלְיָא אַחֶרֶת, מַהוּ? [ו]כְּרָכַתּוּ וַאֲחָזַתּוּ וְהוֹצִיאַתּוּ, מַהוּ? הֵיכִי דָּמֵי? אִי דִּנְפַק דֶּרֶךְ רֵישֵׁיהּ – פְּטַרְתֵּיהּ! אֶלָּא דִּנְפַק דֶּרֶךְ מַרְגְּלוֹתָיו. (א)בְּלָעַתְהוּ חוּלְדָּה וְהוֹצִיאַתּוּ, מַהוּ? הוֹצִיאַתּוּ? הָא אַפֵּיקְתֵּיהּ! אֶלָּא, בְּלָעַתּוּ וְהוֹצִיאַתּוּ, וְהִכְנִיסַתּוּ וֶהֱקִיאַתּוּ, וְיָצָא מֵאֵלָיו, מַהוּ? [ז]הִדְבִּיק שְׁנֵי רְחָמִים, וְיָצָא מִזֶּה וְנִכְנַס לָזֶה, מַהוּ? דִּידֵיהּ פָּטַר, דְּלָאו דִּידֵיהּ לָא פָּטַר, אוֹ דִלְמָא דְּלָאו דִּידֵיהּ נָמֵי פָּטַר? תֵּיקוּ. [ח]בָּעֵי רַב אַחָא: נִפְתְּחוּ כּוֹתְלֵי בֵּית הָרֶחֶם, מַהוּ? אֲוִיר רֶחֶם מַקְדִּישׁ, וְהָאִיכָּא, אוֹ דִלְמָא נְגִיעַת רֶחֶם מְקַדְּשָׁה, וְהָא לֵיכָּא? [ט]בָּעֵי מָר בַּר רַב אָשֵׁי: נֶעֶקְרוּ כּוֹתְלֵי בֵּית הָרֶחֶם, מַהוּ? נֶעֶקְרוּ – לֵיתַנְהוּ! אֶלָּא נֶעֶקְרוּ וְתָלוּ לֵיהּ בְּצַוְּארֵיהּ, מַאי? בִּמְקוֹמָן מְקַדְּשִׁי, שֶׁלֹּא בִּמְקוֹמָן לֹא מְקַדְּשִׁי, אוֹ דִלְמָא שֶׁלֹּא בִּמְקוֹמָן נָמֵי מְקַדְּשִׁי? [י](ב)בָּעֵי מִינֵּיהּ רַבִּי יִרְמְיָה מֵרַבִּי זֵירָא: נִגְמְמוּ כּוֹתְלֵי בֵּית הָרֶחֶם, מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ: קָא נָגַעְתְּ בְּבַעְיָא דְּאִיבַּעְיָא לַן, דְּבָעֵי רַבִּי זֵירָא, וְאָמְרִי לַהּ בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי זֵירָא מֵרַבִּי אַסִּי: עוֹמֵד מְרוּבֶּה עַל הַפָּרוּץ וְיָצָא דֶּרֶךְ פָּרוּץ, פָּרוּץ מְרוּבֶּה עַל הָעוֹמֵד וְיָצָא דֶּרֶךְ עוֹמֵד, מַאי? [יא]עַד כָּאן לָא אִיבַּעְיָא לֵיהּ אֶלָּא פָּרוּץ מְרוּבֶּה עַל הָעוֹמֵד, דְּאִיכָּא עוֹמֵד בְּעוֹלָם, אֲבָל נִגְמְמוּ – לָא קָא מִיבַּעְיָא לֵיהּ.

מַתְנִי'

ואי אתמר בהא בהא קאמר רבה מכאן ולהבא דאי אמרת למפרע קלא הוא דלא קדיש: מחתך ומניח על שיצא הרב ואע"ג שיצא הרב והרי החתיכות לפנינו משליכו לכלבים אי אמרת בשלמא מכאן ולהבא הוא קדוש ומקמי יציאת רב לא קדיש מידי הנך דאיחתכו מקמי הכי לא חלה קדשה עלייהו אלא אי אמרת דלמפרע הוא קדוש הא כיון דרבא קמן אגלאי מלתא ביציאת הרב דמעקרא קדוש להו: לא מחתך ומשליך דכיון דליתנהו אמאי תחול בשעת גמר יציאת הרב ואיסורא ליכא דהא כי שדא קמא חולין הוה אבל ביצא שליש ומכרו לעובד כוכבים וחזר ויצא שליש אחר וכולן לפנינו איכא למימר אגלאי מלתא וחיילא למפרע ומבטלה מכירה: אדתני יצא רבו דמשמע בבת אחת: נעשה כמי שיצא רבו בבת אחת: הלכו באברים כדמפרש ואזיל שיצא רבו במעוט אבר רב העבר יצא ומעוט א' מן האברים השלים ליציאת הרב וקא מבעיא ליה הלכו באברים אחר הרב דנשדי מעוט אבר שיצא בתר רבו שבפנים והוי כמאן דלא נפק האי מעוט וליכא יציאת רב עבר ואם רצה מחתך ומשליך לכלבים ומשום מטיל מום בקדשים ליכא דמתר להטיל מום בבכור קדם שיצא לאויר העולם כגון יציאת ראשו או יציאת רבו דרך מרגלותיו: או לא הלכו ושדינן ליה בתר רב עבר דלא שבקינן רב עבר ונזיל בתר רב אבר: אלא שיצא חציו של עבר ורב אבר משלים אותו החצי ואי שדינא למעוטא דגואי בתר רבא נפק ליה רבא וולד: אי נימא רבו ממש ובבת אחת קא מירי על כרחך דאע"ג דשנינן לעיל מחתך ומניח נעשה כו' שנויא בעלמא שני אגב דחקיה ומתניתין במשמעותיה קיימא: אלא לאו כגון שיצא חציו ברב אבר וקרי ליה רבו דשדינן מעוט אבר דגואי בתר רב אבר והוה ליה רב עובר: לא לעולם לא הלכו ולא שדינן מעוט אבר בתר רבא ומתניתין ביצא רבו ממש ודקשיא לך למאי אצטריך כגון שהיה מעוט אחד מן האברים משלים לרב העבר ואצטריך לאשמעינן דהוי רבא ולא אמרינן שדי מעוט אבר שבחוץ אחר רב שבפנים וליכא הכא אלא שדייה בתר רב העבר הואיל ובהדיה נפק: כרכו בסיב שגדל ונכרך סביב הדקל כעין מריל"א של גפנים: מהו שתהא חציצה ואמרינן כיון דלא נגע ברחם לא קדיש דהא רחם הוא דמקדש דבדידיה תלא רחמנא ולקמן בעי אימת כרכו. ואת"ל סיב הוי חציצה דמין שלא במינו הוא: שליא מי הוי חציצה או לא: כרכה אשה בידיה והוציאתו והפסיקו ידיה בינו לבין הרחם מי אמרינן כיון דאורחיה הוא לגלל את בהמתה לאו חציצה היא: היכי דמי כל הנך בעיי: אי דנפק דרך ראשו ואחר שהוציאו אותו עשו בו אחד מן הדברים הללו: פטרתיה רישיה לרחם וקדוש מיד דהא יצא ראשו הרי זה כילוד: דרך מרגלותיו וקדם יציאת רבו כרכוהו: בלעתהו חלדה בתוך הרחם והוציאתהו: הא אפקתיה כשהיה בלוע ולא נגע ברחם והיינו כרכתו: אלא בלעתו והוציאתו והכניסתו והקיאתו ויצא מאליו מהו מי קדוש בהאי יציאה אחרונה או לא: ונכנס לזה מהו נפטרה בהמה האחרת מן הבכורה או לא: נפתחו גרסינן. נפתחו נתרחבו שכשיצא לא נגע: נעקרו קס"ל קדם לכן נעקרו ונפלו: הא ליתנהו ומאן נקדיש לא אויר ולא נגיעה דהא אין כאן רחם: נעקרו (קס"ל קדם לכן נעקרו) ונכנסו לפנים ונתלו לו בצוארו: נגממו נטל מעבי הכתלים מבפנים סביב סביב: קנגעת בבעיא דאבעיא לן כבר ומשם אתה למד את תשובתך: ויצא דרך פרוץ מהו מי אמרינן כיון דעומד מרבה עליו הוה ליה כאלו כלו עומד. ל"א נגממו מבפנים ושפה חיצונה משמרת וקא מבעיא ליה תורא ברא מקדש או לא:

מאי לאו מחתך ומניח ואי אמרת למפרע קדוש יקבר מבעי לה תימה דלמ"ד נמי מכאן ולהבא הוא קדוש אמאי משליך לכלבים כיון דכבר יצא רבו דהא ברב מחתך נמי חשיב ליה ילדה כדאמר בהמפלת (נדה דף כח.) דיצא מחתך מרבו אמו טמאה לידה ומתניתין נמי קתני ונפטרה מן הבכורה ובכל ענין קאמר בין שיצא אבר אבר בין שיצא רבו בבת אחת וי"ל דבשלמא אי מכאן ולהבא הוא קדוש כיון דאין קדשה חלה עליו עד יציאת רבו א"כ מה שנחתך קדם יציאת רב אין קדשה חלה עליו כלל ויכול להשליכו לכלבים אף מאחר יציאת הרב ומיהו מכי יצא רבו ואילך טעון קבורה למה שיצא וכן משמע לשון הקונטרס ואע"ג דקתני יצא רבו הרי זה יקבר ומשמע רבו בבת אחת כדמוכח בסוגיא ומשמע אבל אבר אבר לא היינו דוקא לענין המעוט הראשון דאפי' אותו מעוט טעון קבורה כשיצא רבו מאחר דאין מחתך אבל למ"ד למפרע קדוש שמתחלה הקדשה חלה עליו מתחלת הלדה א"כ במחתך נמי יקבר ואמאי למחתך נמי לא קשיא ליה היכי מטיל בו מום דאיכא לאוקומי בנפל שאינו ראוי להקרבה א"נ מחתך קדם שיצא לאויר העולם: כרכתו אחזתו פי' בקונטרס האשה כרכתו לעבר ואחזתו בידים והפסיקו ידיה בינו לבין הרחם וקשה לרבינו תם דבשום מקום לא איירי באשה מילדת עם הבהמה אלא רועה כדתנן בהמה שמת עברה בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו ורישא דהך מלתא נמי איירי ברועה כרכו בסיב לשון זכר הכי נמי הוה ליה למנקט כרכו ואחזו והוציאו ועוד דמאי פריך אי דנפק דרך רישיה פטרתיה וכי אין יכול להיות שאחזתו בידים בראשו ומפסיק בידיה בין ראשו לרחם וזה לא אמר דאין לרחם לפתח קדם שיצא הראש ואין יכול להכניס ידו ועוד דמתניתין דהושיט רועה את ידו בלא הוציא כלל איירי דאם לא כן נטמא במה שיצא ואע"ג דיש לחלק בין מבכרת לאין מבכרת אי נמי התם כשילדה אחר' קדם לזה שנפתח רחמה כל זה לחק ונראה לר"ת כמו גרסת ר"ח כרכתו אחותו והוציאתו שילדה נקבה עמו כדאמר נמי בפ' כל הבשר (לקמן חולין דף קיז.) אין לי אלא אחותו הקטנה הגדולה מנין ופריך אי דנפק דרך רישה וכן הנקבה הא פטרתה ראש הנקבה שיצא ראשה תחלה שראש הזכר כרוך בין ברכיה ומשני דנפק מרגלותיו והוא כרוך בין ברכיה וה"ה דהוה מצי למימר כרכו אחיו לענין איזה מהן בכור אלא נקט אחותו משום דליכא בכורה כלל:

מסורת הש"ס

א קידושין ס:

ב תוספתא עירובין; משנה כלאים

גליון הש"ס

גמ' חציו ברוב אבר. עיין עירובין דף טו ע"ב תוס' ד"ה פרוץ:

שם הדביק שני רחמים. עיין כתובות דף ד ע"ב תוס' ד"ה עד:

תורה אור השלם

קַדֶּשׁ־לִי כָל־בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל־רֶחֶם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא [שמות יג, ב]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פד' מהל' בכורות הל' יד, טוש"ע יו"ד סי' שיט סעי' א:

ב מיי' פד' מהל' בכורות הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' שיט סעי' ד:

ג מיי' פד' מהל' בכורות הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' שיט סעי' ד:

ד מיי' פד' מהל' בכורות הל' יז:

ה מיי' פד' מהל' בכורות הל' יז:

ו מיי' פד' מהל' בכורות הל' יז:

ז מיי' פד' מהל' בכורות הל' יח:

ח מיי' פד' מהל' בכורות הל' יט:

ט מיי' פד' מהל' בכורות הל' כ:

י מיי' פד' מהל' בכורות הל' כא:

יא מיי' פד' מהל' בכורות הל' כא:

רבינו גרשום

ואי איתמר בהא בהא קאמר רבה ביצא שליש דרך דופן ושני שלישין דרך רחם מיכן ולהבא קדוש לחומרא אבל הכא ביצא שליש ומכרו לעובד כוכבים לאו אמר מיכן ולהבא קדוש [הוי] לקולא הוה אימא מודי לה לרב הונא דלמפרע קדוש צריכא לכשם שאמרו לחומרא כך אמרו לקולא:

הכא במאי עסקינן במחתך ומשליך לכלבים. כלומר דלא יצא רוב יחד:

היכי דמי אילימא כגון שיצא רובו במיעוט אבר כלומר שיצא רובו של עובר בכלל מיעוט אבר ורובו של אבר היה במעיה וקא מיבעיא ליה האי מיעוט אבר דבראי בתר רובא דבהמה שדינן ליה ויצא רובו ויקבר או דלמא האי מיעוט אבר בתר רוב אבר דבמעיה שדינן לה ולא יצא רובו ולא חל עליה קדושה וישליך לכלבו. אלא כגון שיצא חציו ברוב אבר כלומר חציו דעובר בכלל רוב אבר וקא מיבעיא ליה ההוא מיעוטא דגואי מהו למישדייה בתר רוב אבר דבראי והוה ליה יצא רובו ויקבר או דלמא לא שדינן ליה בתר רובו ולא הוי אלא יצא חציו ולא חל עליה קדושה וישליכו לכלבו:

לא כגון שיצא רובו במיעוט אבר. כלומר כדאמרינן לעיל:

בעי רבא כרכו בסיב מהו. כלומר רחם מקדש בכור והכי קמיבעיא ליה כרכו בסיב שלא נגע הבכור ברחם מהו שיקדש בבכורה ולאחר מיכן תהא האם פטורה מן הבכורה:

כרכתו אחזתו והוציאתו כו'. אשה כרכתהו בשום דבר אחזתהו והוציאתו מהו. היכי דמי אי דנפק העובר דרך רישיה תחילה ואח"כ אחזתו וכרכתו והוציאתו. פטרתיה רישיה מן הבכורה לאחר מיכן שזה חשוב כילוד וחשוב בכור ופטורה מן הבכורה לאחר מיכן:

הוציאתו הא אפיקתיה. כלומר ואינו קדוש הכי גרסי' אלא בלעתו והוציאתו והכניסתו והקיאתו ויצא מאיליו מהו מי אמרינן כיון דמתחלה בלעתהו והוציאתו אינו קדוש ולא פטרתיה מן הבכורה או דלמא כיון דלאחר כן יצא מאליו אמרינן קדוש ופטורה מן הבכורה:

הדביק ב' רחמים ויצא מזה [לזה] הפתח מי אמרינן ולד דידיה פטר והא דלאו ולד דידיה לא פטר את האחרונה ולא פטר את האחרונה מן הבכורה דלאו ולד דידיה הוה או דילמא כיון דרחמה מקדש הבכור פטר תיקו:

בעי רב אחאי נפתחו כותלי בית הרחם מהו לק"ל רחם מקדש ועכשיו נפתחו כותלי הרחם שאין בבהמה בית הרחם מהו:

נעקרו הא ליתנהו ולא מקדש הבכור ולא חשוב בכור. אלא נעקרו ותלו ליה בצואריה כלומר כשנולד הולד יצא ובא ממעי אמו ועקר כותלי בית הרחם ותלו ליה בצואריה:

נגממו. שלא נפחתו על הכל אלא נחתכו כותלי בית הרחם למעלה:

עומד מרובה על הפרוץ. בבית הרחם:

[א]מַתְנִי' בְּהֵמָה שֶׁמֵּת עוּבָּרָהּ בְּתוֹךְ מֵעֶיהָ וְהוֹשִׁיט הָרוֹעֶה אֶת יָדוֹ וְנָגַע בּוֹ, בֵּין בִּבְהֵמָה טְמֵאָה בֵּין בִּבְהֵמָה טְהוֹרָה – טָהוֹר. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: בִּטְמֵאָה – טָמֵא, וּבִטְהוֹרָה – טָהוֹר. גְּמָ' מַאי טַעְמָא דְּתַנָּא קַמָּא? אָמַר רַב חִסְדָּא: קַל וָחוֹמֶר, אִם הוֹעִילָה אִמּוֹ לְהַתִּירוֹ בַּאֲכִילָה, לֹא תּוֹעִיל לוֹ לְטַהוֹרֵיהּ מִידֵי נְבֵלָה? אַשְׁכְּחַן בְּהֵמָה טְהוֹרָה, בְּהֵמָה טְמֵאָה מְנָלַן? אָמַר קְרָא: "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה" – זוֹ בְּהֵמָה טְמֵאָה, "אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה" – זוֹ בְּהֵמָה טְהוֹרָה, אִיתַּקַּשׁ בְּהֵמָה טְמֵאָה לִבְהֵמָה טְהוֹרָה: מָה בְּהֵמָה טְהוֹרָה – עוּבָּרָהּ טָהוֹר, אַף בְּהֵמָה טְמֵאָה – עוּבָּרָהּ טָהוֹר. וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, מַאי טַעְמָא? אָמַר רַבִּי יִצְחָק: דְּאָמַר קְרָא "וְכָל הוֹלֵךְ עַל כַּפָּיו בְּכָל הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת וְגוֹ'" – מְהַלְּכֵי כַפַּיִם בְּחַיָּה טִמֵּאתִי לָךְ. אֶלָּא מֵעַתָּה, קָלוּט בִּמְעֵי פָּרָה לִיטַּמֵּא, דִּמְהַלְּכֵי כַפַּיִם בְּחַיָּה הוּא? מְהַלְּכֵי כַפַּיִם בִּמְהַלְּכֵי אַרְבַּע, וְהַאי מְהַלְּכֵי אַרְבַּע בִּמְהַלְּכֵי שְׁמֹנֶה הוּא. פָּרָה בִּמְעֵי גָּמָל לֹא תִּטַּמֵּא, דִּמְהַלְּכֵי שְׁמֹנֶה בִּמְהַלְּכֵי אַרְבַּע הוּא, "הוֹלֵךְ", "וְכָל הוֹלֵךְ" – לְרַבּוֹת פָּרָה בִּמְעֵי גָמָל. קָלוּט בִּמְעֵי קְלוּטָה לִיטַּמֵּא, דִּמְהַלְּכֵי אַרְבַּע בִּמְהַלְּכֵי אַרְבַּע הוּא! לְהָכִי אַהֲנֵי קַל וָחוֹמֶר דְּרַב חִסְדָּא. מַתְקִיף לַהּ רַב אַחָדְבוּי בַּר אַמֵּי: חֲזִיר בִּמְעֵי חֲזִירְתָּא לָא לִיטַּמֵּא, דִּמְהַלְּכֵי שְׁמֹנֶה בִּמְהַלְּכֵי שְׁמֹנֶה הוּא! אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, מֵהָכָא: "נֶפֶשׁ כִּי תִגַּע בְּכָל טָמֵא אוֹ בְנִבְלַת חַיָּה טְמֵאָה אוֹ בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה אוֹ בְּנִבְלַת שֶׁרֶץ טָמֵא". וְכִי נִבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה מְטַמְּאָה, וּבִטְהוֹרָה לֹא מְטַמְּאָה? אֶלָּא אֵיזֶה זֶה? זֶה עוּבָּר, שֶׁבִּטְמֵאָה טָמֵא, וּבִטְהוֹרָה טָהוֹר. וּמֵאַחַר דְּנָפְקָא לֵיהּ מִדְּרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, דְּרַבִּי יִצְחָק לְמָה לִי? אִי לָאו דְּרַבִּי יִצְחָק, הֲוָה אָמֵינָא: כּוּלֵּיהּ לְכִדְרַבִּי הוּא דַּאֲתָא, קָא מַשְׁמַע לַן. תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: נַמְתִּי לוֹ לְבֶן עַזַּאי, לָמַדְנוּ נִבְלַת בְּהֵמָה טְהוֹרָה שֶׁמְּטַמְּאָה, וְנִבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה שֶׁמְּטַמְּאָה, נִבְלַת חַיָּה טְמֵאָה שֶׁמְּטַמְּאָה. נִבְלַת חַיָּה טְהוֹרָה לֹא לָמַדְנוּ מִנַּיִן? נָם לִי: "כָּל הוֹלֵךְ עַל כַּפָּיו בְּכָל הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת". (א)נַמְתִּי לוֹ: וְכִי נֶאֱמַר "וְכָל חַיָּה"? וַהֲלֹא לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא "בְּכָל הַחַיָּה", לִמְהַלְּכֵי כַפַּיִם בְּחַיָּה הוּא דַּאֲתָא. נָם לִי: וּמָה יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר בְּדָבָר הַזֶּה? [ב]נַמְתִּי לוֹ: "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה" – זוֹ בְּהֵמָה טְמֵאָה, "אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה" – זוֹ בְּהֵמָה טְהוֹרָה, לָמַדְנוּ חַיָּה בִּכְלַל בְּהֵמָה, וּבְהֵמָה בִּכְלַל חַיָּה. חַיָּה טְהוֹרָה בִּכְלַל בְּהֵמָה טְהוֹרָה, חַיָּה טְמֵאָה בִּכְלַל בְּהֵמָה טְמֵאָה,

בְּהֵמָה

מַתְנִי' הוֹשִׁיט הָרוֹעֶה אֶת יָדוֹ לְתוֹךְ מֵעֶיהָ: טָהוֹר טַעְמָא דְּתַרְוַיְיהוּ מְפָרֵשׁ בַּגְּמָ': גְּמָ' ק"ו כְּלוֹמַר אַפֵּי' לְר' עֲקִיבָא דְּאָמַר לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף עב.) טֻמְאָה בְּלוּעָה כְּגוֹן עֻבָּר בִּמְעֵי אִשָּׁה טְמֵאָה הָכָא מוֹדֶה מק"ו אִם הוֹעִילָה לוֹ מְחִיצַת אִמּוֹ לְהַתִּירוֹ בַּאֲכִילָה בִּשְׁחִיטָתָהּ אע"פ שֶׁהוּא מֵת לֹא תּוֹעִיל לוֹ כְּשֶׁהִיא חַיָּה לְטַהֲרוֹ מִלְּטַמֵּא: אִתַּקַּשׁ נִבְלַת טְמֵאָה לְנִבְלַת טְהוֹרָה מִי שֶׁאֵינוֹ קָרוּי נְבֵלָה בִּטְהוֹרָה אֵינוֹ קָרוּי בִּטְמֵאָה: עַל כַּפָּיו שֶׁאֵין פַּרְסוֹתָיו סְדוּקוֹת: מְהַלְּכֵי כַפַּיִם בְּחַיָּה בְּתוֹךְ גּוּפָהּ שֶׁל בְּהֵמָה חַיָּה דְּהַיְינוּ עֻבָּר טָמֵא בִּמְעֵי אִמּוֹ: טִמֵּאתִי לָךְ מִשּׁוּם נְבֵלָה דִּכְתִיב בְּסֵיפֵהּ הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא: קָלוּט מֵת: בִּמְעֵי פָּרָה לְטַמֵּא שֶׁהֲרֵי מְהַלְּכֵי כַפַּיִם הוּא: וּמְשַׁנֵּי מְהַלְּכֵי כַפַּיִם בִּמְהַלְּכֵי אַרְבַּע בָּעֵינַן דְּהָכִי כְּתִיב הוֹלֵךְ עַל כַּפָּיו בְּכָל הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל אַרְבַּע שֶׁאֵין לְאִמּוֹ אֶלָּא ד' רְגָלִים כְּגוֹן טְמֵאָה שֶׁאֵין פַּרְסוֹתֶיהָ סְדוּקוֹת: פָּרָה בִּמְעֵי גָמָל טְמֵאָה שֶׁעֻבָּרָהּ מִין טָהוֹר: לֹא תְּטַמֵּא בִּמְעֵי אִמּוֹ דְּהָא לָאו מְהַלֵּךְ עַל כַּפַּיִם הוּא וְר' יוֹסֵי פָּסֵיק וְתָנֵי בִּטְמֵאָה טָמֵא: קָלוּט בִּמְעֵי קְלוּטָה וְאִמּוֹ טְהוֹרָה הִיא אֶלָּא שֶׁנּוֹלַד כָּךְ: לְטַמֵּא בִּמְעֵי אִמּוֹ וּמַתְנִי' פָּסֵיק וְתָנֵי בִּטְהוֹרָה טָהוֹר: קַל וָחֹמֶר דְּרַב חִסְדָּא אִם הוֹעִילָה לוֹ אִמּוֹ כו': אֶלָּא אֵיזֶה זֶה נְבֵלָה שֶׁחֲלוּקָה בֵּין נִבְלַת טְמֵאָה לִטְהוֹרָה: זוֹ נִבְלַת עֻבָּר דְּהָא בְּנוֹלָדָה לֵיכָּא לְאוֹקְמָה דְּהָא נִבְלַת טְהוֹרָה מְטַמְּאָה דִּכְתִיב [וְכִי] יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם וְגוֹ' אֶלָּא בְּנִבְלַת עֻבָּר מוֹקְמָא שֶׁבִּטְהוֹר' טָהוֹר מִקַּל וָחֹמֶר וּבִטְמֵאָה טָמֵא דְּלֵיכָּא קַל וָחֹמֶר דְּהָא לֵיהּ מְמֵילָא בְּטֻמְאַת נְבֵלוֹת מֵאַחַר שֶׁמֵּת וְלָא דָּרְשִׁי' הֶיקֵּשָׁא: אִי לָאו לר' יִצְחָק הֲוָה אָמֵינָא כּוּלֵּהּ הַאי קְרָא לְכִדְרַבִּי אֲתָא דְּאָמְרִי' לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף עא.) אֶקְרָא אֲנִי חַיָּה בְּהֵמָה לָמָּה נֶאֶמְרָה כו' וְעֻבָּר טְמֵאָה לְטָהוֹר תִּפּוֹק לָן מֵהֶיקֵּשָׁא דִּלְעֵיל ואע"ג דְּרַבִּי מִבְּהֵמָה טְמֵאָה נָפְקָא וּלְרַב נַחְמָן תִּפּוֹק מֵחַיָּה הָא קַיְימָא לַן (שְׁבוּעוֹת דַּף יט.) פָּרָשָׁה שֶׁנֶּאֶמְרָה וְנִשְׁנֵית מִפְּנֵי חִדּוּשׁ אֶחָד נִשְׁנֵית הַשְׁתָּא דִּכְתִיב כָּל הוֹלֵךְ עַל כַּפָּיו דַּאֲפֵקְנָא מֵהֶיקֵּשָׁא דְּלָא נָקֵט דָּרְשִׁי' מִבְּנִבְלַת חַיָּה טְמֵאָה וְאָמְרִינַן לִדְרָשָׁה אֲתָא לְאַתּוּיֵי עוֹבֵר: הָכִי גָּרְסִי' תַּנְיָא אָמַר ר' יוֹנָתָן נַמְתִּי לוֹ לְבֶן עַזַּאי נַמְתִּי אָמַרְתִּי לָמַדְנוּ כו' דִּכְתִיב אוֹ בְּנִבְלַת חַיָּה טְמֵאָה אוֹ בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה וּכְתִיב וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הֲרֵי חַיָּה טְמֵאָה וּבְהֵמָה טְמֵאָה וּבְהֵמָה טְהוֹרָה אֲבָל נִבְלַת חַיָּה טְהוֹרָה לֹא לָמַדְנוּ שֶׁתְּטַמֵּא וּמִנַּיִן: בְּכָל הַחַיָּה לְהָבִיא חַיָּה טְהוֹרָה וּכְתִיב בְּסֵיפֵהּ הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא: לִמְהַלְּכֵי כַפַּיִם בְּחַיָּה עֻבָּר טָמֵא בִּמְעֵי אִמּוֹ כִּדַאֲמָרָן: נַמְתִּי לוֹ וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה וְגוֹ' וְכֵיוָן דִּפְרָט לָךְ בְּהֵמָה טְהוֹרָה וּטְמֵאָה הֲרֵי חַיָּה טְהוֹרָה בִּכְלָל לְפִי שֶׁלָּמַדְנוּ בְּמָקוֹם אַחֵר חַיָּה בִּכְלַל בְּהֵמָה וּבְהֵמָה בִּכְלַל חַיָּה כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן וּמֵעַתָּה תְּהֵא לָךְ חַיָּה טְהוֹרָה בִּכְלַל בְּהֵמָה טְהוֹרָה אִם תִּצְטָרֵךְ לִלְמֹד חַיָּה טְהוֹרָה מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה כְּלוּם: וְחַיָּה טְמֵאָה בִּכְלַל בְּהֵמָה טְמֵאָה לִכְשֶׁתִּצְטָרֵךְ. וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ לְמַאי הִלְכְתָא. וְסִדְרָהּ ה"ג וְלָמַדְנוּ חַיָּה בִּכְלַל בְּהֵמָה וּבְהֵמָה בִּכְלַל חַיָּה חַיָּה טְהוֹרָה בִּכְלַל בְּהֵמָה טְהוֹרָה חַיָּה טְמֵאָה בִּכְלַל בְּהֵמָה טְמֵאָה בְּהֵמָה טְמֵאָה בִּכְלַל חַיָּה טְמֵאָה בְּהֵמָה טְהוֹרָה בִּכְלַל חַיָּה טְהוֹרָה:

מַאי טַעְמָא דְּתַנָּא קַמָּא וא"ת וּמַאי קָבָעֵי וְהָא טֻמְאָה בְּלוּעָה הִיא וְלָא מְטַמֵּא וְי"ל דְּמִשּׁוּם דְּר' עֲקִיבָא מְטַמֵּא לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף עב.) עֻבָּר בִּמְעֵי אִשָּׁה אִצְטְרִיךְ לֵיהּ הָכָא גַּבֵּי בְּהֵמָה ק"ו כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דַּאֲפִי' ר' עֲקִיבָא מוֹדֶה הָכָא א"נ מִשּׁוּם דְּהָוְיָא לָנוּ לְטֻמְאוֹת מוּכָל הוֹלֵךְ עַל כַּפָּיו דִּבְסָמוּךְ אֲפִילּוּ קָלוּט בִּמְעֵי קְלוּטָה אִי לָאו ק"ו וְהַשְׁתָּא דְּאִיכָּא ק"ו מוּקֵי לָהּ תַּנָּא קַמָּא לִדְרָשָׁא אַחֲרִיתִי: **קָלוּט** בִּמְעֵי פָּרָה לִיטַּמֵּא הֲוָה מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי דִּלְהָכִי אַהֲנֵי ק"ו דְּרַב חִסְדָּא אֶלָּא דַּעֲדִיפָא מְשַׁנֵּי:

קָלוּט בִּמְעֵי קְלוּטָה וא"ת וּמַאי פָּרִיךְ אִין הָכִי נָמֵי דְּאַלִּיבָּא דְּר' יוֹסֵי הַגְּלִילִי קָיְמִינַן דְּדָרֵשׁ אֵתִין בְּפֶרֶק ד' וְה' (ב"ק מא:) גַּבֵּי וּבַעַל הַשּׁוֹר נָקִי דְּדָרֵשׁ נָקִי מִדְּמֵי וְלָדוֹת וּמַשְׁמַע דְּמוּקֵי אֶת לַהֲנָאַת עוֹרוֹ וְאִם כֵּן סָבַר כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָסַר קָלוּט כְּשֶׁיָּנְקָא לַאֲוִיר הָעוֹלָם דְּנָפְקָא מֵאֵת הַגָּמָל בפ"ק דִּבְכוֹרוֹת (דַּף ו:) וְי"ל דְּנִיחָא לֵיהּ לְיַשֵּׁב מִלְּתָא דְּר' יוֹסֵי דְּהָכָא אֲפִילּוּ לְמַאן דְּשָׁרֵי קָלוּט א"נ הָכָא אַיְירֵי בְּרֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ דּוֹמִים לְאִמּוֹ דַּאֲפִי' ר"ש מוֹדֶה בְּהַהִיא דְּשָׁרֵי כִּדְמוֹכַח הָתָם:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ב מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

רבינו גרשום

והושיט הרועה את ידו. בבית הרחם:

ונגע בו. במעי אמו. אם הועילה לו אמו להתירו באכילה. בשחיטת אמו לא תועיל לו מחיים בשאמו בחיים אע"ג שהעובר מת בתוך מעיה שכמה היא אינה טמאה מחיים כך לא יהא עוברה שבתוך מעיה [מטמא] אע"פ שמתה:

מהלכי כפים בחיה טמאתי לך. כלומר עובר טמא שהוא מהלכי כפים שאין פרסות סדוקות בחיה טימאתי לך כלומר אף שהאם חיה טימאתי לך:

אלא מעתה קלוט במעי פרה ליטמא. השתא לאמרת מהלכי כפים בחיה טימאתי לך קלוט במעי פרה ליטמא כו':

מהלכי ארבע במהלכי ארבע הוא. כלומר לא מצית אמרת הכי דכתיב כל הולך על גחון וכל הולך על כפיו בכל החיה ההולכת על ארבע בעינן שיהא עובר ואם שוין כשם שהעובר טמא כך תהא האם טמאה:

והאי מהלכי ארבע במהלכי שמנה. כלומר דאם פרסותיה סדוקות:

אי לאו דרבי יצחק הוה אמינא כוליה כו'. כלומר הוה אמינא בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה כוליה [לכדרבי] הוא דאתא לקמן קמ"ל דרבי יצחק:

למדנו נבלת בהמה (טמאה) [טהורה] שמטמא כו'. כלומר מכי ימות מן הבהמה כדאמרינן לעיל:

נם לי וכל הולך על כפיו בכל החיה ההולכת אפי' הולכת חיה על ארבע טמא הוא לכם כל הנוגע בנבלתה וגו':

מהלכי כפים בחיה הוא. כלומר צריכא לן למידרש שעובר טמא במעי טמאה אע"פ שהאם בחיים וכדר' יצחק:

מסורת הש"ס

א תוספתא סנהדרין

גליון הש"ס

תוס' ד"ה קלוט וכו' דניחא ליה ליישב. כעין זה כתבו תוס' שבועות דף ג' ע"ב ד"ה א"ה:

תורה אור השלם

וְנֶפֶשׁ כִּי־תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע אִם־לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ [ויקרא ה, א]

וְכֹל הוֹלֵךְ עַל־כַּפָּיו בְּכָל־הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל־אַרְבַּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל־הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, כז]

וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, לט]

אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל־דָּבָר טָמֵא אוֹ בְנִבְלַת חַיָּה טְמֵאָה אוֹ בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה אוֹ בְּנִבְלַת שֶׁרֶץ טָמֵא וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאָשֵׁם [ויקרא ה, ב]

בְּהֵמָה טְמֵאָה בִּכְלַל חַיָּה טְמֵאָה, בְּהֵמָה טְהוֹרָה בִּכְלַל חַיָּה טְהוֹרָה, וּבַלָּשׁוֹן הַזֶּה אָמַר לִי: חֲבָל עַל בֶּן עַזַּאי שֶׁלֹּא שִׁימֵּשׁ אֶת רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. חַיָּה בִּכְלַל בְּהֵמָה מְנָלַן? דִּכְתִיב: "זֹאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכֵלוּ שׁוֹר שֵׂה כְשָׂבִים וְגוֹ' אַיָּל וּצְבִי וְיַחְמוּר וְגוֹ'", הָא כֵּיצַד? חַיָּה בִּכְלַל בְּהֵמָה. בְּהֵמָה בִּכְלַל חַיָּה מְנָלַן? דִּכְתִיב: "זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ כֹּל מַפְרֶסֶת פַּרְסָה", הָא כֵּיצַד? בְּהֵמָה בִּכְלַל חַיָּה. [א]חַיָּה טְהוֹרָה בִּכְלַל בְּהֵמָה טְהוֹרָה – לְסִימָנִים. [ב]חַיָּה טְמֵאָה בִּכְלַל בְּהֵמָה טְמֵאָה – לְהַרְבָּעָה. (א)בְּהֵמָה טְמֵאָה בִּכְלַל חַיָּה טְמֵאָה – לְכִדְרַבִּי. דְּתַנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: אֶקְרָא אֲנִי "חַיָּה", בְּהֵמָה לָמָּה נֶאֶמְרָה? נֶאֶמְרָה כָּאן "בְּהֵמָה טְמֵאָה", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "בְּהֵמָה טְמֵאָה", מָה לְהַלָּן טוּמְאַת קֹדֶשׁ – אַף כָּאן טוּמְאַת קֹדֶשׁ. [ג](ב)בְּהֵמָה טְהוֹרָה בִּכְלַל חַיָּה טְהוֹרָה, לִיצִירָה, דִּתְנַן: הַמַּפֶּלֶת מִין בְּהֵמָה חַיָּה וָעוֹף, בֵּין טְמֵאִין בֵּין טְהוֹרִין, אִם זָכָר – תֵּשֵׁב לְזָכָר. אִם נְקֵבָה – תֵּשֵׁב לִנְקֵבָה. אֵינוֹ יָדוּעַ – תֵּשֵׁב לְזָכָר וְלִנְקֵבָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. [ד]וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כֹּל שֶׁאֵינוֹ מְצוּרַת אָדָם אֵינוֹ וָלָד. וּלְרַבָּנַן, הַאי קְרָא לְמָה לִי? כּוּלֵּיהּ לְכִדְרַבִּי הוּא דַּאֲתָא. [ה](ג)מַתְנִי' הָאִשָּׁה שֶׁמֵּת וְלָדָהּ בְּתוֹךְ מֵעֶיהָ, וּפָשְׁטָה חַיָּה אֶת יָדָהּ וְנָגְעָה בּוֹ – הַחַיָּה טְמֵאָה טוּמְאַת שִׁבְעָה, וְהָאִשָּׁה טְהוֹרָה עַד שֶׁיֵּצֵא הַוָּלָד. [ו]גְּמָ' אָמַר רַבָּה: כְּשֵׁם שֶׁטּוּמְאָה בְּלוּעָה אֵינָהּ מְטַמְּאָה, כָּךְ טָהֳרָה בְּלוּעָה אֵינָהּ מִיטַּמְּאָה. טוּמְאָה בְּלוּעָה מְנָלַן? דִּכְתִיב: "וְהָאֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו", מִי לָא עָסְקִינַן דַּאֲכַל סָמוּךְ לִשְׁקִיעַת הַחַמָּה, וְקָאָמַר רַחֲמָנָא טָהוֹר. וְדִלְמָא שָׁאנֵי הָתָם, דְּלָא חַזְיָא לְגֵר. [ז]הָנִיחָא לְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר: אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ, עַד לְכֶלֶב – שַׁפִּיר. אֶלָּא לְבַר פְּדָא, דְּאָמַר: טוּמְאָה חֲמוּרָה לְגֵר, וְטוּמְאָה קַלָּה עַד לְכֶלֶב – מִשּׁוּם דְּלָא חַזְיָא לְגֵר הוּא! נְהִי דְּלָא חַזְיָא בְּפָנָיו, שֶׁלֹּא בְּפָנָיו מִיחַזְיָא חַזְיָא לֵיהּ. אַשְׁכְּחַן טוּמְאָה בְּלוּעָה, טָהֳרָה בְּלוּעָה מְנָלַן? [יא](ב)קַל וָחוֹמֶר: וּמָה כְּלִי חֶרֶס הַמּוּקָּף צָמִיד פָּתִיל, שֶׁאֵינוֹ מַצִּיל עַל טוּמְאָה שֶׁבְּתוֹכוֹ מִלְּטַמֵּא, דְּאָמַר מָר: טוּמְאָה רְצוּצָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה עַד לָרָקִיעַ – מַצִּיל עַל טָהֳרָה שֶׁבְּתוֹכוֹ מִלִּטַּמֵּא,

אָדָם

חבל על בן עזאי דפסק וחבלה היא בעולם תלמיד ותיק כמותי אני בן עזאי שלא שמשתי את ר' ישמעאל. כל חבלה שבש"ס לשון חבלה והפסד הוא כמו (סנהדרין דף נט:) חבל על שמש גלול שאבד מן העולם גבי נחש: זאת הבהמה אשר תאכלו ומפרש בתריה איל וצבי אלמא חיה בכלל בהמה: זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה והכי משמע מכל הבהמה אכול את המפרסת ומעיקרא מתחיל לאשתעויי בחיה זאת החיה אשר תאכלו ומפרש סימני בהמה דקאמר מכל הבהמה כל מפרסת אלמא בהמה בכלל חיה ומעתה תלמוד לכל הצריך לך: חיה טהורה בכלל בהמה טהורה כו' והשתא מפרש לארבעה בבי דמתניתא למאי בעי להו: חיה טהורה בכלל בהמה טהורה לסימנין שלא מנינו סימנין מפורשים אלא בבהמה דכתיב בויקרא כל בהמה מפרסת פרסה ובמשנה תורה (יד) מכל הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה סימנין אבהמה קיימי ובחיה לא ידעינן אלא משום דאשכחן חיה בכלל בהמה כדלעיל זאת הבהמה ומפרש איל וצבי ויחמור והוא הדין נמי דאיצטריך לן חיה טהורה בכלל בהמה טהורה לטומאת נבלות כדבעינן לעיל נבלת חיה טהורה לא למדנו ונפקא לן מבהמה טהורה ולהרבעה נמי איצטריך דהא הרבעת כלאים בבהמה כתיב ולא בחיה אלא חדא מינייהו נקט: ה"ג חיה טמאה בכלל בהמה טמאה להרבעה וכדפרשי' דהרבעה בבהמה כתיבא ומשמע בין טמאה ובין טהורה וחיה מבהמה נפקא והוא הדין נמי לחיה טהורה להרבעה בכלל בהמה טהורה אלא בכל כללי דבריתא מפרש חדא מלתא לאשמועינן דמכולהו איכא למילף: בהמה טמאה בכלל חיה טמאה לכדרבי גרסינן: אקרא אני חיה לגבי קרבן עולה ויורד או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה (ויקרא ה) ודי היה לי בקריאת חיה ויודע אני שהבהמה בכלל חיה בהמה למה נאמרה: נאמר כאן בהמה טמאה ונאמר בטמא שאכל את הקדש בפרשת (אמור אל הכהנים) ונפש כי תגע בכל טמא בטומאת אדם או בבהמה טמאה: מה להלן בטומאת קדש כלומר בטמא שאכל את הקדש: אף קרבן עולה ויורד דכתיב או נפש אשר תגע וגו' ומשמע דבנגיעת טומאה מחייב ליה קרבן עולה ויורד דילפינן בהא גזרה שוה דלא מחייב על דאכיל קדש או יכנס למקדש ולהא מלתא איצטריך לן בהמה טמאה בכלל חיה דאי לאו דקים לן מזאת החיה דבהמה בכלל חיה לא הוה מייתר לן האי בהמה טמאה לג"ש דלא הוי מצי למימר אקרא אני חיה: בהמה טהורה בכלל חיה טהורה ליצירה דגבי חיה כתיבא (בראשית ב) יצירה וייצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה וגו' ונפקא מינה למפלת מין בהמה חיה ועוף דקאמר ר"מ תורת ולד עליהן ואמן יושבת עליהן ימי טומאה וימי טהרה ואמרינן בהמפלת (נדה כב:) מ"ט דר"מ הואיל ונאמר בהן יצירה כאדם. והוא הדין לבהמה טמאה בכלל חיה טמאה נמי להאי מלתא איצטריכא אלא כבר פריש בה מלתא אחריתי לכדרבי וחדא מינייהו נקט ובכל כללי דבריתא פריש חדא מלתא: תשב לזכר שבעת ימי טומאה ול"ג ימי טוהר שכל דמים שהיא רואה בהן טהורין: ותשב לנקבה שבועים טמאים וס"ו טוהר: אינו ידוע אם זכר אם נקבה הטיל עליה חומר שניהם ותשב לזכר ולנקבה שבועים טומאת לדת נקבה ואפילו אינה רואה בהן שמא נקבה ילדה ובלא ראייה איכא שבועים טומאת לדה וימי טוהר אין לה אלא על ארבעים יום מתחלת לידתן כדין זכר שמא זכר הוא: ה"ג לרבנן האי קרא למה לי כוליה לכדרבי אתא ואמתניתין קאי. ולרבנן דפליגי אדרבי יוסי הגלילי הא קרא לר"נ דילפינן מינה ואיזה זה עבר שבטומאה טמא למה לי: לכדרבי הוא דאתא חיה טמאה לגופה ובהמה טמאה לג"ש ואיידי דכתב טמאה בבהמה משום ג"ש כתב נמי בחיה לכל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה: כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה אחרים דמפרש בה קרא בהדיא כדלקמן: כך טהרה בלועה אינה מטמאה כגון בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת אינה מטמאה כדיליף בקל וחומר: מי לא עסקינן אפילו באוכל נבלה סמוך לשקיעת החמה דעדיין היא במעיו ולא נתעכלה וקמטהר ליה קרא בהערב שמש אלמא מכיון שנבלעה הרי היא כמעוכלת לענין לטמא. והא ליכא למימר דטעמיה משום דמגע בית הסתרים לא מטמא ותוכו של אדם בית הסתרים הוא דא"כ תטמאנו במשא דאמרינן ביוצא דפן (נדה דף מב:) נהי דטומאת בית הסתרים במגע לא מטמיא במשא מיהא מטמיא אלא לאו ש"מ בליעה מעכבתה מלטמא: דלא חזיא לגר וכתיב (דברים יד) לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך וגו' הראויה לגר קרויה נבלה שאינה ראויה לגר אינה קרויה נבלה: הניחא דמנית למילף טעמך מהכא: לרבי יוחנן דאמר במסכת בכורות (דף כג.): אחת זו ואחת זו בין לטמא אדם ובין לטמא אוכלים היא מטמאה עד שתפסל מאכילת כלבים וקרא (לאתויי) [למעוטי] היכא דהסריחה מחיים הוא דאתא אבל היכא דנראית לגר בשעת מיתה (והלכה) [וחלה] עליה שם נבלה לא פקע מינה שם נבלה עד לכלב והכא קא מטהר ליה בהערב שמש: שפיר מצית למילף דטעמא משום בליעה הוא: אלא לבר פדא דאמר טומאה חמורה לטמא אדם היא קרויה נבלה כל זמן שראויה לגר למאכל אדם אבל מכאן ואילך אין שם נבלה עליה להיות אב הטומאה אלא אוכלין ומשקין הוא דמטמא: עד לכלב דלא גריעא ממגע נבלה שהוא ראשון לטומאה ומטמא אוכלין האי דמטהר ליה קרא משום דלא חזיא לגר הוא ולא מטמיא אדם: שלא בפניו מיחזא חזיא ליה אם בלע חתיכה קטנה ולא נעשה חזיא למי שלא ידע שבלעה: טהרה בלועה דאינה מקבלת טומאה מנלן: מה כלי חרס [המוקף] צמיד פתיל שאינו מציל על טומאה שבתוכו מלטמא שאם היה כזית המת בתוכו אין בליעת הכלי מעכבתו מלטמא את הכלי ואת כל האהל: דאמר מר טומאה רצוצה בקרקע שאין לה אהל טפח: בוקעת ועולה ומטמאה כל המאהילים עליה אפילו סמוך לרקיע. אלמא אפילו בליעת הקרקע אינה מעכבת וכל שכן בליעת כלי והרי הוא מציל על טהרה שבתוכו ומעכבת מלטמא באהל המת כדאמרינן בפרק קמא (לעיל חולין דף כה.):

חיה טמאה בכלל בהמה טמאה להרבעה דכל חד משמע חדוש כלומר דמחמת דחיה בכלל בהמה שמענו שפיר אסור הרבעה ומיהו בלאו הכי ידעינן דאפי' בעופות גמרי' הרבעה בהמתך בהמתך משבת כדאמרי' בשור שנגח את הפרה (ב"ק נד:): ולרבנן האי קרא למה לי כוליה לכדרבי אתא כן גרסת הקונטרס ופירש דאדרבנן דרבי יוסי הגלילי בעי האי קרא דרב נחמן למה לי וקשה לפרושו למה המתין עד כאן ועוד ה"ל למבעי נמי לרבנן קרא דרבי יצחק למה להו לכן נראה כגרסת הספרים דגרסי הניחא לר"מ אלא לרבנן מאי כלומר מאי איצטריך כללא דבהמה טהורה בכלל חיה טהורה דלדידהו ליכא למימר ליצירה: והאשה טהורה עד שיצא כשלא העגיל הראש כפקה מיירי דאי העגיל הוי טמא על שלא יצא הולד משנפתח הקבר דתניא באהלות (פ"ז מ"ל) ומייתי לה בהלוקח בהמה (בכורות כב.) אין נפלים פותחת הקבר עד שיעגילו הראש כפקה א"נ סבר ליה כתנא דתוספתא דאהלות (ספ"ח) דאמר אין ולד טמא עד שיצא לאויר העולם: מי לא עסקינן דאכל סמיך לשקיעת החמה וקאמר רחמנא דטהור וא"ת אמאי לא מדקדק מדאמעט בברייתא בפרק יוצא דפן (נדה מב:) נבלה דלא מטמאה בגדים אבית הבליעה מדכתיב בנבלת עוף טהור לטמאה בה ולא באחרת ומשם מדקדק אביי דמקום נבלת עוף טהור בלועה הויא וי"ל דהאי אגבה דאביי הוה יכול לדקדק משם אבל לרבא דסבר דבית הסתרים הוי היכי מתרץ לברייתא ע"כ כשנתחב לו חבירו בבית הבליעה וחזר והוציאו ובית הבליעה היה רחב ולא הסיטה כלל התם ממעט קרא דוקא נבלת בהמה ומיהו הויינו יכולין לפרש אע"ג דלא חזר והוציאו דכי קאמר רבא דבית הסתרים הוי היינו תחלת הבליעה אבל לסופו מודה דבלוע הויא אבל לפי זה היה יכול לדקדק משם אף לרבא דטומאה בלועה לא מטמאה ואם תאמר והיכי מדקדק הכא מהאי קרא דהאוכל מנבלתה והא האי קרא בנבלת בהמה כתיב דלא מטמאה בבית הבליעה ובמגע איירי ולא באכילה ולא כתיב אוכל אלא ליתן שיעור אכילה דהיינו כזית לנוגע ונושא כדמפרש התם בנדה ואי איצטריך לדרשא דהכא אם כן היכי מדקדק מינייהו לשיעור נוגע ונושא באוכל ויש לומר דלא מסתבר לאוקומי כוליה לדרשא דהכא לטהר טומאה בלועה דהא משמע דאתא למימר טומאה דכתיב והאוכל יכבס בגדיו ומ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו דמשמע דטהר הכתוב את האוכל כשטבל והעריב שמשו:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ב, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' עט סעי' א:

ב מיי' פט' מהל' כלאים הל' ח, סמג עשין סב, טוש"ע יו"ד סי' רצז סעי' א:

ג מיי' פי' מהל' איסורי ביאה הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' קצד סעי' ג:

ד מיי' פי' מהל' איסורי ביאה הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' קצד סעי' ג:

ה מיי' פכ"ה מהל' טומאת מת הל' יב:

ו מיי' פכ"ה מהל' טומאת מת הל' יב:

ז מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' יח:

ח מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' יג:

ט מיי' פג' מהל' שאר אבות הטומאות הל' יא:

י מיי' פד' מהל' שאר אבות הטומאות הל' יב:

יא מיי' פז' מהל' טומאת מת הל' ד:

יב מיי' פז' מהל' טומאת מת הל' ה:

מסורת הש"ס

א שבועות ז.

ב נדה כא; משנה נדה; בכורות מ.

ג פסיקתא דרב כהנא; במדבר רבה

רבינו גרשום

בהמה טהורה בכלל חיה טהורה לסימנין. כלומר בחיה נאמר סימנין דכתיב זאת החיה אשר תאכלו כל מפרסת פרסה וגו' ובהמה בכלל חיה:

חיה טהורה בכלל בהמה טהורה להרבעה. כלומר בהרבעה כתיב בהמה ולא כתיב חיה דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים וחיה בכלל בהמה:

דתניא רבי אומר אקרא אני חיה. כלומר ולא צריך למיכתב או בנבלת בהמה טמאה ליכתוב בנבלת חיה טמאה ואני יודע דבהמה בכלל חיה:

בהמה למה נאמרה נאמר כאן בהמה טמאה בויקרא ונאמר להלן בהמה טמאה בצו את אהרן או בבהמה טמאה ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה' מה להלן בטומאת הקדש הכתוב מדבר אף כאן בטומאת הקדש הכתוב מדבר לאי נגע בין בנבלת בהמה טמאה בין בנבלת חיה טמאה ונגע בקדשים חייב קרבן:

בהמה טמאה בכלל חיה טמאה ליצירה כלומרא)נראה דצ"ל כלומר ליצירה בחיה הוא דכתיב ואמרינן נמי בהמה בכלל וכדתנן המפלת בין מין בהמה וכו'. בריה הוא דכתיב והיא מפלת בין מין בהמה בין מין חיה אם זכר תשב לזכר וכו':

הניחא לר' מאיר. דאמר המפלת מין בהמה חיה ועוף טמאה מיבעי ליה להאי קרא בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה ליצירה:

אלא לרבנן דאמרי כל שאינו מצורת אדם אינו ולד ואינה טמאהב)לכאורה אינו מובן לפי גירסת רבינו והיא גירסת התוס' דגרסי אלא לרבנן מאי איכא למימר לא קאי הקושיא אלא על הכלל וכמש"כ התוס' וצ"ע. האי קרא למקיש נבלת חיה טמאה לנבלת בהמה טמאה למה לי:

כוליה לכדרבי הוא דאתא. כלומר האי קרא בנבלת חיה טמאה לרבנן לא מיבעי להו ליצירה לא איתקש חיה טמאה לבהמה טמאה אלא לכדרבי לענין קדשים:

ופשטה החיה את ידה בתוך מעיה. פשטה ידה דרך בית הרחם:

אמר רבה כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה. כלומר דחזינן הכא לענין חיה שהולד שהוא בלוע במעי אמו אינו מטמא את האשה:

כך טהרה בלועה אינה מטמאה. שאם אדם טהור בלע טבעת טהורה ואח"כ נטמא האדם הטבעת שבמעיו אינו טמא כדבעינן למימר לקמן:

מי לא עסיק' דאכל סמוך לשקיעת החמה. כלומר שלא נתעכל הטומאה וקאמר רחמנא לערב טהור ולא מטמא ליה לאדם דטומאה בלועה היא:

ודילמא שני התם דלא חזיא לגר. כלומר לפיכך אינה מטמאה אדם ולא מטעם טומאה בלועה:

ומנא לן דאי לא חזיא לגר לא מטמאה דכתיב לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה נבלה ראויה לגר חשובה נבלה שאינה ראויה לגר לא חשובה נבלה:

הניחא לר' יוחנן דאמר אחת כו'. כלומר אחת טומאה חמורה אחת טומאה קלה עד לכלב דאי ראויה לכלב מטמאה אפי' אדם וכלים שפיר כלומר מפקינן ודאי טומאה בלועה דלא מטמאה מהכא מהאוכל את נבלתה (דאי) [דודאי] ראויה לכלב ואי לא אמרינן טומאה בלועה לא מטמאה היתה מטמאה לאדם דהא ראויה לכלב:

נהי דלא חזיא בפניו כו':

כלומר בפניו של גר דאי הגר רואה שהוא בלעה והקיאה לא הוה אכיל ליה אבל אי הקיאה שלא בפניו והוא לא ידע שאדם בלעו הוה אכיל ליה:

שאינו מציל על טומאה שבתוכו מלטמא. כלומר (דאי) [דאי הוה] שרץ בתוך כלי חרס אע"ג שמוקף צמיד פתיל מטמא טהרות שעל גביו דאמרינן טומאה בוקעת ועולה מציל על טהרות שבתוכו מלטמא דאי מוקף צמיד פתיל כל טהרות שבתוכו טהורה אע"ג דהוא באהל המת:

תורה אור השלם

זֹאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכֵלוּ שׁוֹר שֵׂה כְשָׂבִים וְשֵׂה עִזִּים [דברים יד, ד]

דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ [ויקרא יא, ב]

אֶת־חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּהֶמְתְּךָ לֹא־תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא־תִזְרַע כִּלְאָיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ [ויקרא יט, יט]

וְנֶפֶשׁ כִּי־תִגַּע בְּכָל־טָמֵא בְּטֻמְאַת אָדָם אוֹ בִּבְהֵמָה טְמֵאָה אוֹ בְּכָל־שֶׁקֶץ טָמֵא וְאָכַל מִבְּשַׂר־זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהֹוָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ * (אין פרשה בספרי ספרד ואשכנז) [ויקרא ז, כא]

[ויקרא יב, ב-ה]

וְאִם־נְקֵבָה תֵלֵד וְטָמְאָה שְׁבֻעַיִם כְּנִדָּתָהּ וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשֵׁשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל־דְּמֵי טָהֳרָה [ויקרא יב, ה]

וַיִּצֶר יְהֹוָה אֱלֹהִים מִן־הָאֲדָמָה כָּל־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל־הָאָדָם לִרְאוֹת מַה־יִּקְרָא־לוֹ וְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָא־לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ [בראשית ב, יט]

וַיִּיצֶר יְהֹוָה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עָפָר מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה [בראשית ב, ז]

אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל־דָּבָר טָמֵא אוֹ בְנִבְלַת חַיָּה טְמֵאָה אוֹ בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה אוֹ בְּנִבְלַת שֶׁרֶץ טָמֵא וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאָשֵׁם [ויקרא ה, ב]

וְהָאֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב וְהַנֹּשֵׂא אֶת־נִבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, מ]

לֹא תֹאכְלוּ כָל־נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר־בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ [דברים יד, כא]

וְכֹל כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין־צָמִיד פָּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא [במדבר יט, טו]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והאשה כו' לאויר העולם. עיין בר"ש שם משנה ה':

אָדָם שֶׁמַּצִּיל עַל טוּמְאָה שֶׁבְּתוֹכוֹ מִלְּטַמֵּא – אֵינוֹ דִּין שֶׁמַּצִּיל עַל טָהֳרָה שֶׁבְּתוֹכוֹ מִלִּיטַּמֵּא? (א)מָה לִכְלִי חֶרֶס, שֶׁכֵּן אֵין מְטַמֵּא מִגַּבּוֹ, תֹּאמַר בְּאָדָם שֶׁמְּטַמֵּא מִגַּבּוֹ? אַטּוּ אֲנַן מִגַּבּוֹ קָאָמְרִינַן? מִתּוֹכוֹ קָאָמְרִינַן! אַדְּרַבָּה, כְּלִי חֶרֶס חָמוּר, שֶׁכֵּן מְטַמֵּא מֵאֲוִירוֹ. אַשְׁכְּחַן בָּלוּעַ דִּלְמַעְלָה, בָּלוּעַ דִּלְמַטָּה מְנָלַן? קַל וָחוֹמֶר: וּמָה לְמַעְלָה, שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה עִיכּוּל – מַצִּיל, לְמַטָּה שֶׁעוֹשֶׂה עִיכּוּל – אֵינוֹ דִּין שֶׁמַּצִּיל? כְּלוּם עוֹשֶׂה עִיכּוּל לְמַטָּה אֶלָּא עַל יְדֵי מַעְלָה? אֲפִילּוּ הָכִי, עִיכּוּל דִּלְמַטָּה רַב. אַשְׁכְּחַן בָּלוּעַ דְּאָדָם, בָּלוּעַ דִּבְהֵמָה מְנָלַן? קַל וָחוֹמֶר: וּמָה אָדָם שֶׁמִּטַּמֵּא מֵחַיִּים מַצִּיל בְּבָלוּעַ, בְּהֵמָה שֶׁאֵינָהּ מְטַמְּאָה מֵחַיִּים – אֵינוֹ דִּין שֶׁתַּצִּיל בְּבָלוּעַ? מָה לְאָדָם, שֶׁכֵּן צָרִיךְ שְׁהִיָּה בְּבַיִת הַמְנוּגָּע, תֹּאמַר בִּבְהֵמָה, שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה שְׁהִיָּה בְּבַיִת הַמְנוּגָּע? (ב)בְּהֵמָה דְּאֵינָהּ צְרִיכָה שְׁהִיָּה בְּבַיִת הַמְנוּגָּע, לְמַאי הִלְכְתָא? לְכֵלִים שֶׁעַל גַּבָּהּ. אָדָם נָמֵי לָא בָּעֵי! אב(ג)דִּתְנַן: הַנִּכְנָס לְבַיִת הַמְנוּגָּע וְכֵלָיו עַל כְּתֵפָיו, וְסַנְדָּלָיו וְטַבְּעוֹתָיו בְּיָדָיו – הוּא וְהֵן טְמֵאִין מִיָּד. הָיָה לָבוּשׁ כֵּלָיו וְסַנְדָּלָיו בְּרַגְלָיו וְטַבְּעוֹתָיו בְּאֶצְבָּעוֹ – הוּא טָמֵא מִיָּד, וְהֵן טְהוֹרִין עַד שֶׁיִּשְׁהֶא בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס, פַּת חִטִּים וְלֹא פַּת שְׂעוֹרִים, מֵיסֵב וְאוֹכֵל בְּלִיפְתָּן. אָמַר רָבָא: תַּרְוַיְיהוּ תְּנַנְהִי, טוּמְאָה בְּלוּעָה תְּנֵינָא, טָהֳרָה בְּלוּעָה תְּנֵינָא! 'טוּמְאָה בְּלוּעָה – דִּתְנַן: בָּלַע טַבַּעַת טְמֵאָה, טוֹבֵל וְאוֹכֵל בִּתְרוּמָתוֹ; הֱקִיאָהּ – טְמֵאָה, וְטִמְּאַתּוּ. (ד)טָהֳרָה בְּלוּעָה תְּנֵינָא, דִּתְנַן: בָּלַע טַבַּעַת טְהוֹרָה, וְנִכְנַס לְאֹהֶל הַמֵּת, וְהִזָּה וְשָׁנָה וְטָבַל וֶהֱקִיאָהּ – הֲרֵי הִיא כְּמָה שֶׁהָיְתָה. כִּי קָאָמַר רַבָּה, כְּגוֹן שֶׁבָּלַע שְׁתֵּי טַבָּעוֹת, אַחַת טְמֵאָה וְאַחַת טְהוֹרָה, דְּלָא מְטַמְּיָא לַהּ טְמֵאָה לִטְהוֹרָה.

וְהָא

אָדָם שֶׁמְּעַכֵּב טֻמְאָה שֶׁבְּתוֹכוֹ מִלְּטַמֵּא אֵינוֹ דִּין שֶׁמַּצִּיל עַל טָהֳרָה שֶׁבְּתוֹכוֹ מִלִּטַּמֵּא מִשּׁוּם בָּלוּעַ: מַה לִּכְלִי חֶרֶס דִּין הוּא שֶׁיַּצִּיל עַל טָהֳרָה שֶׁבְּתוֹכוֹ שֶׁכֵּן יֵשׁ בּוֹ צַד קַל אַחֵר שֶׁאֵינוֹ מְטַמֵּא מִגַּבּוֹ: אַטּוּ אֲנַן מִגַּבּוֹ קָאָמְרִינַן מִי יָלְפִינַן גַּב אָדָם מִגַּב כְּלִי חֶרֶס דְּתִפְרַךְ הָכִי: מִתּוֹכוֹ קָאָמְרִינַן תּוֹךְ דְּאָדָם גָּמְרִינַן מִתּוֹךְ כְּלִי חֶרֶס וכ"ש דְּקַל וָחֹמֶר אַלִּימָא הוּא דְּאַדְּרַבָּה תּוֹךְ כְּלִי חֶרֶס חָמוּר מִתּוֹכוֹ שֶׁל אָדָם: שֶׁכֵּן מְטַמֵּא מֵאֲוִירוֹ בְּלֹא נְגִיעָה מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּאָדָם הִלְכָּךְ קַל וָחֹמֶר מָה אֲוִיר כְּלִי חֶרֶס שֶׁאֵינוֹ מַבְלִיעַ טֻמְאָה שֶׁבּוֹ מִלְּטַמֵּא מַבְלִיעַ טָהֳרָה שֶׁבּוֹ מִלִּטַּמֵּא אָדָם שֶׁמַּבְלִיעַ טֻמְאָה שֶׁבְּתוֹכוֹ מִלְּטַמֵּא אֵינוֹ דִּין שֶׁיַּצִּיל עַל טָהֳרָה שֶׁבּוֹ מִלִּטַּמֵּא הוֹאִיל וְקַל הוּא שֶׁאֵין מְקַבֵּל אֲוִיר הָאָדָם טֻמְאָה לְעוֹלָם: דִּלְמַעְלָה דֶּרֶךְ פִּיו כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא יא) וְהָאוֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ: דִּלְמַטָּה תַּחַב לוֹ דֶּרֶךְ בֵּית הָרְעִי עַל שֶׁנִּבְלַע וּכְגוֹן שֶׁהָיָה תָּחוּב בִּשְׁפוֹפֶרֶת וְלֹא טִמְּאוּ בִּכְנִיסָתוֹ בְּמַגָּע: מִנַּיִן שֶׁלְּאַחַר מִכָּאן לֹא יְטַמְּאֶנּוּ בְּמַשָּׂא הוֹאִיל וּבָלוּעַ: אֶלָּא ע"י מַעֲלֶה אִם לֹא יִכָּנֵס דֶּרֶךְ הַפֶּה לֹא יִתְעַכֵּל בַּמֵּעַיִם לְעוֹלָם: עִכּוּל דִּלְמַטָּה רַב בַּפֶּה אֵינוֹ מִתְעַכֵּל כָּל כָּךְ עַד שֶׁיּוֹרֵד לְמַטָּה: צָרִיךְ שְׁהִיָּה לְטַמֵּא בְּגָדִים שֶׁהוּא לָבוּשׁ דִּכְתִיב (שָׁם יד) וְהַבָּא אֶל הַבַּיִת יִטְמָא וְלֹא כְּתִיב כִּבּוּס בְּגָדִים וְהָאֹכֵל בַּבַּיִת יְכַבֵּס אֶת בְּגָדָיו (שָׁם) וּמוֹקְמִינַן לָהּ בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים לְשׁוֹהֶה שִׁעוּר אֲכִילָה: תֹּאמַר בִּבְהֵמָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה שְׁהִיָּה שֶׁאִם נִכְנֶסֶת טְעוּנָה כֵּלִים הֲרֵי הֵן טְמֵאִים מִיָּד דְּוַהֲבָא אֶל הַבַּיִת קָרֵינָא בֵּהּ: וּמְשַׁנֵּינַן לְמַאי הִלְכְתָא אֲמַרְתְּ אֵין צְרִיכָה שְׁהִיָּה עַל כָּרְחָךְ לְכֵלִים שֶׁעָלֶיהָ דְּהָא לָאו בַּת מַלְבּוּשׁ בְּגָדִים הִיא אֶלָּא דֶּרֶךְ מַשּׂוּי וְדֶרֶךְ מַשּׂוּי אָדָם גּוּפֵהּ לָא בָּעֵי שְׁהִיָּה שֶׁאִם לֹא הָיָה לָבוּשׁ בְּגָדָיו אֶלָּא נְטָלָם עַל כְּתֵפוֹ וְנִכְנַס טְמֵאִין מִיָּד: וְטַבְּעוֹתָיו בְּיָדָיו בְּקֻמְצוֹ שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ מַלְבּוּשׁ: טְמֵאִין מִיָּד דְּקָרֵינָא נָמֵי בְּכֵלִים וְהַבָּא אֶל הַבַּיִת: הָיָה לָבוּשׁ כֵּלָיו כו' הָווּ לְהוּ בְּגָדִים דִּילֵהּ וּכְתִיב וְהָאֹכֵל בַּבַּיִת יְכַבֵּס אֶת בְּגָדָיו עַל שֶׁיִּשְׁהֶא שִׁעוּר אֲכִילָה: פְּרָס חֲצִי כִּכָּר שֶׁל עֵרוּב שֶׁהוּא מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת וְהוּא שְׁמוֹנֶה בֵּיצִים כִּדְאָמְרִינַן בְּעֵירוּבִין (דַּף פב:): תַּרְוַיְיהוּ תְּנַנְהִי קוּשְׁיָא הִיא כְּלוֹמַר מַאי אַשְׁמוֹעִינַן רַבָּה: טְמֵאָה טֻמְאַת מֵת וּכְלֵי מַתָּכוֹת הַמִּטַּמְּאִין בְּמֵת הֲרֵי הֵן כְּמֵת דְּאָמַר מַר (לְעֵיל חֻלִּין דַּף ג.) חֶרֶב הֲרֵי הוּא כֶּחָלָל: טוֹבֵל לְפִי שֶׁנִּטְמָא בִּנְגִיעָתָהּ קֹדֶם שֶׁבְּלָעָהּ: טוֹבֵל וְאוֹכֵל בִּתְרוּמָה דְּמִשֶּׁנִּבְלְעָה אֵינָהּ מְטַמְּאָה: [הֱקִיאָהּ טְמֵאָה] דְּלָא אַהֲנֵי לֵיהּ טְבִילַת הָאָדָם: וְטִמְּאַתּוּ שֶׁנָּגְעָה בּוֹ בִּיצִיאָתָהּ: וְהִזָּה בַּשְּׁלִישִׁי: וְשָׁנָה בַּשְּׁבִיעִי: הֲרֵי הִיא כְּמָה שֶׁהָיְתָה טְהוֹרָה לְפִי שֶׁלֹּא קִבְּלָה טֻמְאָה מִן הָאֹהֶל מִשֶּׁבְּלָעָהּ דְּאִי טְמֵאָה הֵיכִי מָצֵי לְמֵימַר הֲרֵי הִיא כְּמָה שֶׁהָיְתָה הָא לֹא טְבָלָהּ וּטְבִילַת הָאָדָם לָא מְהַנְּיָא לָהּ. וּלְהָכִי נָקַט הִזָּה וְשָׁנָה וְטָבַל וְאַחַר כָּךְ הֱקִיאָהּ דְּאִם הֱקִיאָהּ קֹדֶם טְבִילָה נִטְמְאָה בִּיצִיאָתָהּ בְּמַגָּעוֹ: כִּי קָאָמַר רַבָּה כו' דְּאִי מִמַּתְנִיתִין דְּקָתָנֵי בָּלַע טַבַּעַת טְמֵאָה טוֹבֵל וְאוֹכֵל דְּמַשְׁמַע לָא מְטַמְּיָא לְאָדָם הֲוָה אָמִינָא טַעְמָא לָאו מִשּׁוּם בְּלִיעָה הוּא אֶלָּא מִשּׁוּם דְּמַגַּע בֵּית הַסְּתָרִים לָאו מַגָּע הוּא לְעִנְיַן טֻמְאָה כִּדְאָמְרִינַן בְּמַסֶּכֶת נִדָּה (דַּף מג.) מוֹדִים לְשֶׁטֶף בַּמַּיִם וְגַבֵּי טַבַּעַת לֵיכָּא לְמֵימַר תְּטַמֵּא אֶת הָאָדָם בְּמַשָּׂא שֶׁאֵין מַשָּׂא אֶלָּא לְמִי שֶׁהַטֻּמְאָה יוֹצְאָה מִמֶּנּוּ כְּגוֹן מֵת וּנְבֵלָה וּמַעְיָנוֹת הַזָּב אֲבָל טְמֵא מֵת אע"פ שֶׁהוּא אַב הַטֻּמְאָה אֵין לוֹ מַשָּׂא וְטַבַּעַת טְהוֹרָה נָמֵי דִּתְנַן דְּלָא מְטַמְּיָא מֵחֲמַת אָדָם נָמֵי טַעְמָא מִשּׁוּם דְּמַגַּע בֵּית הַסְּתָרִים דְּאָדָם לֹא מְטַמֵּא אֲבָל טַבַּעַת בְּטַבַּעַת לָאו בֵּית הַסְּתָרִים שַׁיָּךְ לְמֵימַר בְּהוּ אע"פ שֶׁנִּטְמְנוּ בָּאָדָם הֲרֵי הֵן כְּמֻנָּחִין בַּתֵּבָה וְנִטְמוּ אַשְׁמוֹעִינַן רַבָּה דְּטַעְמָא דְּמַתְנִיתִין מִשּׁוּם בָּלוּעַ הִיא וַאֲפִילּוּ חֲבֶרְתָּהּ לֹא מְטַמֵּא:

אַטּוּ אֲנַן מִגַּבּוֹ קָאָמְרִינַן מִתּוֹכוֹ קָאָמְרִינַן תֵּימָה מַה נַּפְשָׁךְ מ"מ פָּרִיךְ שַׁפִּיר לְאֵיךְ תַּעֲבֹר הַטֻּמְאָה כֵּיוָן דְּגַבּוֹ טָהוֹר וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאָדָם נָמֵי תּוֹכוֹ טָהוֹר מַצִּיל וְאִיכָּא לְמֶעְבַּד ק"ו הָכִי וּמַה כְּלִי חֶרֶס הַמֻּקָּף צָמִיד פָּתִיל שֶׁאֵין גַּבּוֹ מַצִּיל לַחוּץ בִּפְנֵי הַטֻּמְאָה שֶׁבְּתוֹכוֹ מִלְּטַמֵּא מַצִּיל (תּוֹכוֹ) עַל טָהֳרָה שֶׁבְּתוֹכוֹ מִלִּטַּמֵּא תּוֹכוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁמַּצִּיל וְחוֹצֵץ בִּפְנֵי הַטֻּמְאָה שֶׁבְּתוֹכוֹ מִלְּטַמֵּא אֵינוֹ דִּין שֶׁיַּצִּיל תּוֹכוֹ עַל טָהֳרָה שֶׁבְּתוֹכוֹ מִלִּטַּמֵּא וא"ת כֵּיוָן דְּהָא דְּהָאָדָם מַצִּיל עַל טָהֳרָה שֶׁבְּתוֹכוֹ הַיְנוּ מִקַּל וָחֹמֶר דִּכְלִי חֶרֶס א"כ נֵימָא דַּיּוֹ וְלֹא יַצִּיל עַל טָהֳרָה שֶׁבְּתוֹכוֹ מִלִּטַּמֵּא בְּהֶסֵּט הַזָּב כְּמוֹ כְּלִי חֶרֶס הַמֻּקָּף צָמִיד פָּתִיל דְּמִטַּמֵּא בְּהֶסֵּט הַזָּב כִּדְאָמְרִינַן בְּסוֹף הַנִּזָּקִין (גִּטִּין סא:) וְלֵיחוּשׁ שֶׁמָּא הֱסִיטַתּוּ אִשְׁתּוֹ נִדָּה וְאִנּוּ בְּתוֹסֶפְתָּא' דְּאָהֳלוֹת (פט"ו) תָּנֵי בְּהֶדְיָא דְּאָדָם מַצִּיל עַל טָהֳרָה שֶׁבְּתוֹכוֹ מִלִּטַּמֵּא בְּהֶסֵּט הַזָּב דְּאָמְרוּ לָהֶם בֵּית הִלֵּל אִי אַתֶּם מוֹדִים בִּבְלִיעַת טַבַּעַת וְנִכְנַס לְאֹהֶל הַמֵּת כו' אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שַׁמַּאי לֹא אִם אֲמַרְתֶּם בְּטַבַּעַת שֶׁהִיא טְהוֹרָה בְּהֶסֵּט וי"ל דְּעָבְדִי ק"ו מִפַּכִּים קְטַנִּים הַמֻּקָּף צָמִיד פָּתִיל דַּאֲפִילּוּ בְּלֹא הֶקֵּף טְהוֹרִים בְּמַשָּׂא הַזָּב לְפִי שֶׁאֵין בָּאִים לִכְלַל מַגָּע לְפִי שֶׁאֵין סוֹפָן לְהִפָּתַח וְאֵת שֶׁאֵינוֹ בָּא לִכְלַל מַגָּע אֵינוֹ בָּא לִכְלַל מַשָּׂא כִּדְאָמַר בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קכד:):

דִּלְמַטָּה מְנָא לַן דְּבָלוּעַ דִּלְמַטָּה נָמֵי טָהוֹר כִּדְמוֹכַח מַתְנִיתִין דְּעֻבָּר וְחַיָּה נָמֵי דִּטְמֵאָה הַיְנוּ מִדְּרַבָּנַן כִּדְלְקַמָּן וְעוֹד דְּהַשְׁתָּא ס"ל דְּרַבָּה מוֹדֶה בִּשְׁתֵּי טַבָּעוֹת וְחַיָּה הִיא כִּשְׁתֵּי טַבָּעוֹת: **בָּלוּעַ** בִּבְהֵמָה מְנָא לַן דִּבְהֵמָה לֹא מְטַמֵּא כִּדְמוֹכַח הָהוּא כֶּלֶב דְּאָכַל בְּשַׂר הַמֵּת לְקַמָּן בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (חֻלִּין דַּף קכו.): **לְמַאי** הִלְכְתָא לְכֵלִים שֶׁעַל גַּבָּהּ אָדָם נָמֵי לָא בָּעֵי וא"ת דִּלְמָא אֲפִי' בְּכֵלִים שֶׁהִיא לוֹבֶשֶׁת דְּשַׁיָּךְ בְּהוּ מַלְבּוּשׁ כִּדְאַשְׁכְּחַן גַּבֵּי הוֹצָאַת שַׁבָּת בְּפֶרֶק בַּמֶּה בְּהֵמָה יוֹצְאָה (שַׁבָּת נג.) בִּדְבָרִים שֶׁחֲשׁוּבִים לָהּ לְמַלְבּוּשׁ וְעוֹד הִקְשָׁה רַבֵּינוּ אֶפְרַיִם דִּבְתוֹרַת כֹּהֲנִים מְמַעֵט בְּהֵמָה וְכוּתִי דְּלָא בָּעוּ שְׁהִיָּה בְּכֵלִים שֶׁהֵן לְבוּשִׁים מִלְּכַבֵּס בְּגָדָיו הַמְטַמֵּא בְּגָדִים מַצִּיל בְּבַיִת הַמְנֻגָּע כּוּתִי וּבְהֵמָה שֶׁאֵינָם מְטַמְּאִים בְּגָדִים אֵינָם מַצִּילִים בְּבַיִת הַמְנֻגָּע מַשְׁמַע דְּבַת מַלְבּוּשׁ הִיא אֶלָּא דְּמַעֲטֵהּ קְרָא דּוּמְיָא דְּכוּתִי דְּשַׁיָּךְ בֵּהּ מַלְבּוּשׁ וי"ל דִּבְהֵמָה אֲפִילּוּ כֵּלִים שֶׁהִיא לוֹבֶשֶׁת חֲשִׁיבִי כְּעַל גַּבָּהּ כֵּיוָן דְּאֵין מְטַמֵּא מִכֹּחָהּ דְּלָאו בַּת טֻמְאָה הִיא וְגַבֵּי אָדָם נָמֵי כה"ג כְּשֶׁאֵין מְטַמְּאִין מִכֹּחוֹ כְּגוֹן בְּגָדִים שֶׁעַל גַּבָּיו לָא בָּעֵי שְׁהִיָּה אֲבָל בְּגָדִים שֶׁהוּא לָבוּשׁ בְּטֵלִים אַגַּבֵּהּ וּמִכֹּחוֹ בָּא לָהֶם הַטֻּמְאָה וּגְזֵרַת הַכָּתוּב הִיא שֶׁאֵין לוֹ כֹּחַ לְטַמְּאָם עַל שֶׁיִּשְׁהֶה וּלְפֵרוּשׁ זֶה דְּטֻמְאַת בְּגָדִים שֶׁהוּא לָבוּשׁ מֵחֲמַת הָאָדָם הֵם בָּאִים אִם כֻּלּוֹ בִּפְנִים וְיָדוֹ מִבַּחוּץ וְטַבַּעַת בְּאֶצְבַּע טְמֵאָה הַטַּבַּעַת וְאִם הוּא מִבַּחוּץ וְיָדוֹ בִּפְנִים וְטַבַּעַת בְּאֶצְבַּע הַטַּבַּעַת טְהוֹרָה דִּבְטֵלָה אַגַּבֵּהּ וְהוּא טָהוֹר דְּרֻבּוֹ לַחוּץ וְקָשֶׁה דִּבְתוֹרַת כֹּהֲנִים וּבְמַסֶּכֶת נְגָעִים פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר דִּתְנָא הָיָה עוֹמֵד בִּפְנִים וּפָשַׁט יָדוֹ לַחוּץ וְטַבְּעוֹתָיו בְּיָדוֹ וְשָׁהָה כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס טְמֵאוֹת הָיָה עוֹמֵד בַּחוּץ וּפָשַׁט יָדוֹ בִּפְנִים וְטַבְּעוֹתָיו בְּיָדוֹ רַבִּי יְהוּדָה מְטַמֵּא מִיָּד וַחֲכָ"א בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס וְשֶׁמָּא הָתָם מִדְּרַבָּנָן הוּא וְלֹא מִדְּאוֹרַיְיתָא וּמַחְמִיר רַבִּי יְהוּדָה לְטַמֵּא מִיָּד מִשּׁוּם דְּאֵין הַטֻּמְאָה בָּאָה לָהֶם מִכֹּחַ הָאָדָם: **אָמַר** רָבָא תַּרְוַיְהוּ תְּנַנְהִי לָאו מִטֻּמְאָה בְּלוּעָה פָּרִיךְ דְּרַבָּה נָמֵי כְּשֵׁם קָאָמַר מַשְׁמַע שֶׁגַּם לְרַבָּה הָיָה פָּשׁוּט מִתּוֹךְ הַמִּשְׁנָה אֶלָּא מִטָּהֳרָה בְּלוּעָה פָּרִיךְ דְּטָהֳרָה נָמֵי תְּנַן כְּמוֹ טֻמְאָה וְלָמָּה פָּשׁוּט לוֹ זֶה יוֹתֵר מִזֶּה: **בָּלַע** טַבַּעַת טְמֵאָה טוֹבֵל וְאוֹכֵל בַּתְּרוּמָה בְּטָמֵא טֻמְאַת מֵת אַיְירֵי דְּחֶרֶב הֲרֵי הוּא כֶּחָלָל וְאִי לָאו דְּטֻמְאָה בְּלוּעָה לֹא מְטַמְּאָה לֹא הָיָה מוֹעִיל לוֹ טְבִילָה דִּנְהִי דְּמַגַּע בֵּית הַסְּתָרִים לֹא מְטַמֵּא בְּמַגָּע בְּמַשָּׂא מְטַמֵּא וא"ת וְלֵימָא בְּטַבַּעַת שֶׁנִּטְמְאָה בְּשֶׁרֶץ אַיְירֵי וי"ל דְּבָתַר דְּהַהִיא דְּטַבַּעַת טְהוֹרָה מִתְנֵיָא בְּמַסֶּכֶת מִקְוָאוֹת (פ"י מ"ח) וְעוֹד אִי בְּטֻמְאַת שֶׁרֶץ אִם כֵּן לָא הָוְיָא אֶלָּא רִאשׁוֹן וְהֵיכִי קָתָנֵי דִּמְטַמֵּא אֶת הָאָדָם וְהָא אֵין אָדָם וְכֵלִים מְקַבְּלִים טֻמְאָה אֶלָּא מֵאַב הַטֻּמְאָה: **כִּי** קָאָמַר רַבָּה כְּגוֹן שֶׁבָּלַע שְׁתֵּי טַבָּעוֹת פֵּרֵשׁ בְּקוּנְטְרֵס דְּאִי מִמַּתְנִיתִין ה"א הָא דְּטַבַּעַת לֹא מְטַמְּאָה הָאָדָם לֹא מִשּׁוּם בְּלִיעָה הוּא אֶלָּא מִשּׁוּם דְּמַגַּע בֵּית הַסְּתָרִים לָאו מַגָּע הוּא לְעִנְיַן טֻמְאָה כִּדְאָמַר בְּנִדָּה (דַּף מב:) וְלֵיכָּא לְמֵימַר דְּנִטְמָא בְּמַשָּׂא שֶׁאֵין מַשָּׂא אֶלָּא בְּמִי שֶׁהַטֻּמְאָה בָּאָה מִמֶּנּוּ כְּגוֹן מֵת וּנְבֵלָה וּמַעְיָנוֹת הַזָּב אֲבָל טְמֵא מֵת אע"פ שֶׁהוּא אַב הַטֻּמְאָה אֵין לוֹ טֻמְאַת מַשָּׂא וְטַבַּעַת טְהוֹרָה נָמֵי לֹא מְטַמְּאָה מֵחֲמַת אָדָם טַעְמָא נָמֵי מִשּׁוּם דְּבֵית הַסְּתָרִים דְּאָדָם לֹא מְטַמֵּא אֲבָל בְּב' טַבָּעוֹת דְּלָא שַׁיָּךְ בְּהוּ בֵּית הַסְּתָרִים הֲוָה אָמִינָא בִּמְסֻתָּרִים בְּתוֹכוֹ לִטְמוּ קמ"ל דְּטַעֲמָא דְּמַתְנִי' מִשּׁוּם בָּלוּעַ הוּא וַחֲבֵרוֹ נָמֵי לֹא מְטַמֵּא וְקָשֶׁה לְפֵרוּשׁוֹ דִּבְטַבַּעַת שֶׁנָּגְעָה בְּמֵת הֲרֵי הוּא כֶּחָלָל וְטֻמְאָתָהּ בּוֹקַעַת וְעוֹלָה וַאֲפִי' רְצוּצָה תַּחַת אֲבָנִים שֶׁלֹּא מְטַמֵּא אֶת הָאָדָם מִכֹּחַ בֵּית הַסְּתָרִים וּמַה שֶּׁפֵּי' דְּטַבַּעַת טְהוֹרָה לֹא מְטַמְּאָה מֵחֲמַת אָדָם מִשּׁוּם דְּבֵית הַסְּתָרִים דְּאָדָם לֹא מְטַמֵּא אַטּוּ אִם נִכְנַס אָדָם לְאֹהֶל הַמֵּת וְכֵלִים אוֹ אוֹכְלִין בְּקֻמְטוֹ ה"נ דִּטְהוֹרִים לאע"ג דְּבֵית הַסְּתָרִים לָאו בַּת מְקַבְּלֵי טֻמְאָה נִינְהוּ מ"מ לָא הָוֵי כְּצָמִיד פָּתִיל דְּמַצִּיל בְּאֹהֶל הַמֵּת הֲרֵי טִיט דְּלָאו בְּנֵי קַבּוּלֵי טֻמְאָה נִינְהוּ וְאוֹכְלִין שֶׁגִּבְּלָן בְּטִיט וְהִכְנִיסָם לְאֹהֶל הַמֵּת טְמֵאִים וּמַה שֶּׁפֵּרֵשׁ נָמֵי דְּאֵין טֻמְאַת מַשָּׂא אֶלָּא לְמִי שֶׁטֻּמְאָה בָּאָה מִמֶּנּוּ הֲרֵי מִדְרָס הַזָּב דִּמְטַמֵּא בְּמַשָּׂא וה"נ טַבַּעַת שֶׁנָּגְעָה בְּמֵת כֵּיוָן דְּהָוְיָא כֶּחָלָל לְטַמֵּא בְּמַשָּׂא דִּלְטַמֵּא בְּמַשָּׂא לָא מְהַנֵּי בֵּית הַסְּתָרִים כִּדְפֵי' בַּקּוּנְטְ' וּבְפֶ' יוֹצֵא דֹּפֶן (נִדָּה דַּף מב:) נָמֵי אָמְרֵי' נְבֵלָה בְּקֻמְטוֹ טָמֵא נְהִי דִּבְמַגָּע לָא מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא מִיהָא מְטַמֵּא לְכָךְ נִרְאֶה דְּטַעֲמָא דְּמַתְנִי' מִשּׁוּם דְּבָלוּעַ הוּא וּמ"מ אַשְׁמְעִינַן רַבָּה בִּשְׁנֵי טַבָּעוֹת דְּמַתְנִי' לָא אַשְׁמְעִינַן לֵיהּ דְּהָא לאע"ג דְּטֻמְאָה בְּלוּעָה לֹא מְטַמְּאָה הַיְנוּ טָהֳרָה בְּעָלְמָא אֲבָל טָהֳרָה הַבְּלוּעָה מְטַמְּאָהּ וְכֵן הָא דְּטָהֳרָה הַבְּלוּעָה לֹא מְטַמְּאָהּ הַיְנוּ מִטֻּמְאָה דְּעָלְמָא וְלֹא מִטֻּמְאָה הַבְּלוּעָה עִמָּהּ וְאֵין לִתְמוֹהַּ כֵּיוָן דְּהָא לְאַשְׁמוֹעִינַן כָּאן בִּשְׁתֵּי טַבָּעוֹת מַאי כְּשֵׁם דְּהָכִי פֵּרוּשׁוֹ כְּשֵׁם שֶׁטֻּמְאָה בְּלוּעָה אֵינָהּ מְטַמְּאָה אֶת הָאָדָם הַבּוֹלְעָהּ אע"פ שֶׁנָּגְעָה בּוֹ כָּךְ אֵינָהּ מְטַמְּאָה טָהֳרָה שֶׁאֶצְלָהּ וא"ת מְנָא לֵיהּ לְרַבָּה הָא לְטָהֳרָה בְּלוּעָה לֹא מְטַמְּאָהּ טֻמְאָה שֶׁאֶצְלָהּ הָא לָא אָתֵי מק"ו לְצָמִיד פָּתִיל וי"ל דְּכֻלָּהּ מִלְּתָא דְּרֵישׁ רַבָּה מִן הָאוֹכֵל אֶת נִבְלָתָהּ מִי לָא עָסְקִינַן לֶאֱכֹל סָמוּךְ לִשְׁקִיעַת הַחַמָּה וְקָאָמַר רַחֲמָנָא לְטָהוֹר אֲפִי' לֶאֱכֹל בִּתְרוּמָה וְנוֹגַעַת בְּטֻמְאָה שֶׁבְּמֵעֶיהָ וְאָסוּר לְטֻמְאָה וא"ת שְׁתֵּי טַבָּעוֹת נָמֵי תְּנֵינָא בָּלַע טַבַּעַת טְמֵאָה טוֹבֵל וְאוֹכֵל בִּתְרוּמָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָתָם צָרִיךְ הַזָּיָה שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי וּכְשֶׁבָּא לֶאֱכֹל תְּרוּמָה כְּבָר יֵשׁ שִׁבְעָה יָמִים שֶׁנִּבְלְעָה וַהֲרֵי הִיא מִתְעַכֶּלֶת כְּבָר סָמוּךְ לַנֶּקֶב וּכְשֶׁבּוֹלֵעַ תְּרוּמָה אֵינָהּ נוֹגַעַת בַּטַּבַּעַת עַל שֶׁתָּבֹא אֶצְלָהּ סָמוּךְ לַנֶּקֶב וְאָז הִיא כְּבָר מְעֻכֶּלֶת:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פט"ז מהל' טומאת צרעת הל' ז:

ב מיי' פט"ז מהל' טומאת צרעת הל' ו:

ג מיי' פב' מהל' מקואות הל' ח:

רבינו גרשום

אדם שמציל על טומאה שבתוכו מלטמא. כדאמרי' דאכל סמוך לשקיעת החמה אעפ"כ לא מטמא הגוף אינו דין שמציל על טהרה שבתוכו אע"ג שנטמא לאחר שבלע טבעת טהורה שאינה טמאה בתוך הגוף:

מה לכלי חרס שאינו מטמא מגבו. כלומר דין שמציל על טהרה שבתוכו שאינו מטמא מגבו:

אנן מתוכו קאמרינן. כלומר ומתוכו אינו קל כלי חרס מאדם כשם שאדם מטמא מתוכו כך כלי חרס מטמא מתוכו ואעפ"כ מציל על הטהרות שבתוכו וק"ו כדקאי קאי:

אדרבה כלי חרס חמור. בניחותא קא אתי כלומר אדרבה כלי חרס חמור שכן מטמא מאוירו שיציל על טהרות שבתוכו:

בלוע למטה מנא לן. כלו' אשכחן שבלעו לדרך פיו הטומאה כדאמרינן לעיל (האוכל) [אבל] בלוע למטה שבלען לדרך פתן מנלן לטומאה בלועה אינה מטמאה:

ומה למעלה שאינו כו'. כלומר מציל מלטמא אחרים שנבלע למטה שעושה עיכול כלומר וחשוב כאין אינו דין שמציל שלא יטמא:

וכלום עושה עיכול למטה כו'. כלומר ולאו ק"ו הוא:

אשכחן בלועה לאדם שאינה מטמאה לבהמה מנלן. כגון עובר שמת בתוך מעיה דאמרינן במתניתין הושיט הרועה את ידו בתוך מעיה בין בהמה טמאה בין בהמה טהורה טהור:

מה לאדם. שצריך שהייה בבית המנוגע דהוא קל לענין טומאה דאין טמאין כלים שעליו עד שישהה בכדי אכילת פרס לכלים שעל גביו אבל היו בידיו הוא והן טמאין מיד כיון דנקיט להו בידיה חשובין כהוא בעצמו:

ואם היה לבוש כליו [צריך שישהה] בכדי אכילת פרס אלו ארבעה ביצים כדמפרשינן במס' עירובין פת חטין כו' דמפקינן מהרן חטה שכל הפסוק כולו לשיעורין נאמר:

אמר רבא תרויהו תנינהי. כלומר מה אתא רבה לאשמועינן:

בלע טבעת טמאה טובל ואוכל תרומתו לערב. כלומר אע"פ שטבעת טמאה במעיו:

דלא מטמאה ליה. טמאה לטהורה במעיו:

מסורת הש"ס

א סוכה ה:

ב סוכה ה:; ברכות מא.

ג ספרא מצורע פרק ה ח; משנה נגעים; עירובין ד.; תוספתא נגעים

ד משנה מקואות

גליון הש"ס

גמ' טומאה בלועה דתנן. עיין כלים פ"ח מ"ה:

תורה אור השלם

[ויקרא יד, לג-נג]

[במדבר יט]

וְהָא עוּבָּר וְחַיָּה, דְּכִשְׁתֵּי טַבָּעוֹת דָּמוּ, וְקָא מְטַמֵּא לַהּ עוּבָּר לְחַיָּה? אָמַר רַבָּה: שָׁאנֵי עוּבָּר, הוֹאִיל וְסוֹפוֹ לָצֵאת. אָמַר רָבָא: עוּבָּר סוֹפוֹ לָצֵאת, טַבַּעַת אֵין סוֹפָהּ לָצֵאת? אֶלָּא אָמַר רָבָא: פּוּמְבְּדִיתָאֵי יָדְעִי טַעְמָא דְּהָא מִילְּתָא, וּמַנּוּ? רַב יוֹסֵף. [אב]דְּאָמַר רַב יוֹסֵף אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: טוּמְאָה זוֹ אֵינָהּ מִדִּבְרֵי תוֹרָה, אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. מַאי אֵינָהּ מִדִּבְרֵי תוֹרָה אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים? דְּלָא תֵּימָא אַלִּיבָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר: "עוּבָּר בִּמְעֵי אִשָּׁה טָמֵא", אֶלָּא אֲפִילּוּ לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּאָמַר: "עוּבָּר בִּמְעֵי אִשָּׁה טָהוֹר", גְּזַרוּ בַּהּ טוּמְאָה מִדְּרַבָּנַן. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָא: גְּזֵירָה שֶׁמָּא יוֹצִיא וָלָד רֹאשׁוֹ חוּץ לַפְּרוֹזְדוֹר. אִי הָכִי, אִשָּׁה נָמֵי? אִשָּׁה מַרְגֶּשֶׁת בְּעַצְמָהּ. וְתֵימָא לַהּ לְחַיָּה! טְרִידָא. [ג(א)]מַאי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וּמַאי רַבִּי עֲקִיבָא? דְּתַנְיָא: "וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה" – לְהוֹצִיא עוּבָּר בִּמְעֵי אִשָּׁה, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לְרַבּוֹת גּוֹלֵל וְדוֹפֵק. וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, גּוֹלֵל וְדוֹפֵק – הִלְכְתָא גְּמִירִי לַהּ. וְרַבִּי עֲקִיבָא, עוּבָּר בִּמְעֵי אִשָּׁה טָמֵא מִדְּאוֹרָיְיתָא – מְנָא לֵיהּ? אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא, אָמַר קְרָא: "הַנּוֹגֵעַ בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ", אֵיזֶהוּ מֵת שֶׁבְּנֶפֶשׁ שֶׁל אָדָם? הֱוֵי אוֹמֵר זֶה עוּבָּר שֶׁבִּמְעֵי אִשָּׁה. [ד]וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, הַאי מִיבְּעֵי לֵיהּ לִרְבִיעִית דָּם הַבָּאָה מִן הַמֵּת, שֶׁמְּטַמְּאָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַנֹּגֵעַ בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם", אֵיזֶהוּ נֶפֶשׁ שֶׁל אָדָם שֶׁמְּטַמֵּא? הֱוֵי אוֹמֵר זוֹ רְבִיעִית דָּם. (ב)וְרַבִּי עֲקִיבָא לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר: אַף רְבִיעִית דָּם הַבָּאָה מִשְּׁנֵי מֵתִים מְטַמֵּא בְּאֹהֶל, דְּתַנְיָא: רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מִנַּיִן לִרְבִיעִית דָּם הַבָּאָה מִשְּׁנֵי מֵתִים שֶׁמְּטַמְּאָה בְּאֹהֶל? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְעַל כָּל נַפְשֹׁת מֵת לֹא יָבֹא", שְׁתֵּי נְפָשׁוֹת וְשִׁיעוּר אֶחָד. [ה(ג)]**מַתְנִי'** בְּהֵמָה הַמְקַשָּׁה לֵילֵד, וְהוֹצִיא עוּבָּר אֶת יָדוֹ, וַחֲתָכָהּ, וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט אֶת אִמּוֹ – הַבָּשָׂר טָהוֹר. שָׁחַט אֶת אִמּוֹ וְאַחַר כָּךְ חֲתָכָהּ – הַבָּשָׂר מַגַּע נְבֵלָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. [ו]וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מַגַּע טְרֵפָה שְׁחוּטָה,

מָה

וְהָא עֻבָּר וְחַיָּה דְּקָתָנֵי מַתְנִי' הַחַיָּה טְמֵאָה שִׁבְעָה וְהָאִשָּׁה טְהוֹרָה: וְקָמְטַמֵּי לָהּ עֻבָּר לַחַיָּה ש"מ לְטַעֲמָא דְּאִשָּׁה טְהוֹרָה מִשּׁוּם מַגַּע בֵּית הַסְּתָרִים הוּא וְלֹא מִשּׁוּם בָּלוּעַ: טַבַּעַת אֵין סוֹפָהּ לָצֵאת בִּתְמִיהַּ: טֻמְאָה זוֹ דְּחַיָּה: מַאי אֵינָהּ מִדִּבְרֵי תוֹרָה ל"ל לְמֵימַר כּוּלֵּי הַאי לֵימָא טֻמְאָה זוֹ דִּבְרֵי סוֹפְרִים מִשּׁוּם גְּזֵרָה כְּדִמְפָרֵשׁ לְקַמֵּהּ: לָא תֵּימָא מַתְנִי' ר"ע הִיא דְּאָמַר עֻבָּר מֵת שֶׁבִּמְעֵי אִשָּׁה טָמֵא הִלְכָּךְ מְטַמֵּא לַחַיָּה דְּטֻמְאָה בְּלוּעָה מְטַמְּאָה וְטָהֳרָה בְּלוּעָה מְטַמֵּא וְאִשָּׁה טְהוֹרָה מִשּׁוּם דְּמַגַּע בֵּית הַסְּתָרִים הוּא: אֶלָּא אֲפִי' לְר' יִשְׁמָעֵאל כו' וּלְקַמָּן בָּעֵי מַאי ר' יִשְׁמָעֵאל וְר"ע: גְּזֵרָה שֶׁמָּא יוֹצִיא כו' דְּאִי אֲמַרְתְּ חַיָּה שֶׁפָּשְׁטָה יָדָהּ לִמְעֵי אִשָּׁה וְנָגְעָה בְּעֻבָּר מֵת טְהוֹרָה פְּעָמִים שֶׁהַוָּלָד מוֹצִיא רֹאשׁוֹ חוּץ לַפְּרוֹזְדוֹר וַהֲרֵי הוּא כְּיָלוּד וּמְטַמֵּא וּכְסְבוּרָה חַיָּה שֶׁעֲדַיִן הוּא בְּמֵעֶיהָ וְאָתֵי לְטַהֲרָהּ אֲבָל בְּרוֹעֶה שֶׁהוֹשִׁיט יָדוֹ לִמְעֵי בְּהֵמָה דְּקָתָנֵי מַתְנִי' טָהוֹר לֵיכָּא לְמִגְזַר הָכִי מִפְּנֵי שֶׁרֶחֶם שֶׁלָּהּ גָּלוּי דְּכִי מַפִּיק חָזֵי לֵיהּ: טְרִידָא עֲסוּקָה הִיא בַּחֲבָלֶיהָ וְצִירֶיהָ וּטְרִידָא מִלּוֹמַר לַחַיָּה אַל תִּגְּעִי: עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה מַשְׁמַע גָּלוּי: לְהוֹצִיא עֻבָּר שֶׁהוּא טָמוּן: גּוֹלֵל כִּסּוּי הָאָרוֹן שֶׁל מֵת: דּוֹפֵק דַּף שֶׁנּוֹתְנִין בְּצִדּוֹ: וְר' יִשְׁמָעֵאל סָבַר גּוֹלֵל וְדוֹפֵק הִלְכְתָא הִיא וְכִי אֲתָא קְרָא לְהוֹצִיא עוּבֵר: וְר"ע סָבַר עֻבָּר בִּמְעֵי אִשָּׁה טָמֵא וְכִי אֲתָא קְרָא לְגוֹלֵל וְדוֹפֵק וְקָסָבַר לָאו הִלְכְתָא הִיא: מִדְּאוֹרַיְיתָא מְנָא לֵיהּ דְּטָמֵא דְּלָא מְטַהֵר לֵיהּ מִמַּשְׁמָעוּתֵיהּ דְּעַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה וַאֲפִי' לָא מִיַּתַּר: בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ מֵת שֶׁהוּא בְּתוֹךְ נֶפֶשׁ אַחֶרֶת: רְבִיעִית הַלּוֹג דָּם חַיֵּי הָאָדָם תְּלוּיִין בּוֹ שֶׁבְּכָךְ הוּא מִתְקַיֵּם: אַף רְבִיעִית דָּם הַבָּא מִשְּׁנֵי מֵתִים הִלְכָּךְ הַאי קְרָא דִּכְתִיב בֵּהּ אַל נֶפֶשׁ לָאו לִרְבִיעִית דָּם אֲתָא: נַפְשֹׁת מַשְׁמַע שְׁתַּיִם: מֵת דָּבָר שֶׁמִּיתָתוֹ בָּאָה עַל יָדוֹ דְּהַיְנוּ רְבִיעִית: מַתְנִי' הַבָּשָׂר טָהוֹר שֶׁאֵין בְּהֵמָה מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה מֵחַיִּים: הַבָּשָׂר מַגַּע נְבֵלָה בְּשַׂר הָעֻבָּר מַגַּע אֵבֶר מִן הַחַי שֶׁהוּא מְטַמֵּא כִּנְבֵלָה בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קכט:). אִי נָמֵי אִם יָצָא עֻבָּר מֵת נְבֵלָה גְּמוּרָה הָוֵי הָאֵבֶר מֵאַחַר שֶׁלֹּא טִהֲרַתּוֹ שְׁחִיטַת אִמּוֹ: מַגַּע טְרֵפָה שְׁחוּטָה שֶׁהַשְּׁחִיטָה אע"פ שֶׁאֵינָהּ מַתֶּרֶת הָאֵבֶר בַּאֲכִילָה מְטַהַרְתּוֹ מִידֵי נְבֵלָה וְהָוְיָא כִּטְרֵפָה שְׁחוּטָה שֶׁאֵינָהּ מְטַמְּאָה מִן הַתּוֹרָה כְּדִמְפָרֵשׁ וְאָזֵיל אֶלָּא מִדְּרַבָּנַן בְּמֻקְלָשִׁין:

וַהֲרֵי חַיָּה וְעֻבָּר דְּכִשְׁתֵּי טַבָּעוֹת דָּמוּ. מַה שֶּׁפֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס אַלְמָא דְּטֻמְאָה בְּלוּעָה מְטַמְּאָה וְטַעֲמָא דְּאִשָּׁה טְהוֹרָה מִשּׁוּם בֵּית הַסְּתָרִים וְכֵן פֵּי' בְּסָמוּךְ גַּבֵּי לָא תֵּימָא מַתְנִי' ר' עֲקִיבָא הִיא וְקָשֶׁה נְהִי דְּמַגַּע בֵּית הַסְּתָרִים לֹא מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא מְטַמֵּא אֶלָּא נ"ל כְּדְפֵרַשְׁנוּ דְּאִשָּׁה טְהוֹרָה מִשּׁוּם טֻמְאָה בְּלוּעָה הִיא וְחַיָּה הָוְיָא כִּשְׁתֵּי טַבָּעוֹת: **גְּזֵרָה** שֶׁמָּא יוֹצִיא וָלָד רֹאשׁוֹ וְכוּ' פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס מִשּׁוּם דַּהֲרֵי הוּא כְּיָלוּד מַשְׁמַע דְּדַוְקָא נָקַט רֹאשׁוֹ וְכֵן מַשְׁמַע בְּפֶ' יוֹצֵא דֹּפֶן (נִדָּה דַּף מב:) גַּבֵּי יוֹלֶדֶת מְטַמְּאָה בִּפְנִים כְּבַחוּץ דְּקָאָמַר כְּגוֹן שֶׁהוֹצִיא וָלָד רֹאשׁוֹ חוּץ לַפְּרוֹזְדוֹר כְּדְר' אוֹשַׁעְיָא כו' מַשְׁמַע דְּר' אוֹשַׁעְיָא נָקַט דַּוְקָא רֹאשׁוֹ וְתֵימַהּ דְּאַמַּאי נָקַט רֹאשׁוֹ אֲפִי' הוֹצִיא יָדוֹ חוּץ לַפְּרוֹזְדוֹר נָמֵי נִטְמְאָה הַחַיָּה שֶׁנָּגְעָה בּוֹ אוֹ הֱסִיטָה דְּתוּ לָאו טֻמְאָה בְּלוּעָה הִיא וְי"ל דִּגְזֵרַת הַכָּתוּב הִיא דְּעַד שֶׁיְּהֵא כְּיָלוּד לֹא מְטַמְּאָה כִּדְדָרֵשׁ מֵעַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה וְהַשְׁתָּא נִיחָא הָא דְּצָרִיךְ ר' יִשְׁמָעֵאל לְמִדְרַשׁ טַעְמָא מִקְּרָא דְּטַעְמֵהּ פָּשׁוּט דְּטֻמְאָה בְּלוּעָה הִיא אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָא מְטַמֵּא בְּהוֹצִיא יָדוֹ עַד שֶׁיְּהֵא כְּיָלוּד וְר' עֲקִיבָא נָמֵי לָא פְּלִיג אֶלָּא בְּהוֹצִיא אֶת יָדוֹ וְכֵן מַשְׁמַע דְּלָא תֵּימָא אַלִּיבָּא דר"ע מַשְׁמַע דכר"ע אָתְיָא מַתְנִי' בִּפְשִׁיטוּת דִּטְמֵאָה הַחַיָּה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים דְּגָזְרִינַן כּוּלּוֹ בִּמְעֵי אִשָּׁה אַטּוּ הוֹצִיא יָדוֹ אֲבָל אִי ר"ע מְטַמֵּא עֻבָּר בִּמְעֵי אִמּוֹ אֲפִי' לֹא יָצָא לַחוּץ כְּלָל הֵיכִי מְתוֹקְמָא מַתְנִיתָא אַלִּיבֵּהּ דְּחַיָּה טְמֵאָה וְאִשָּׁה טְהוֹרָה: **גּוֹלֵל** וְדוֹפֵק מְפָרֵשׁ בְּפ"ק דִּכְתֻבּוֹת (דַּף ד: ד"ה עַל): **שְׁתֵּי** נְפָשׁוֹת וְשִׁעוּר אֶחָד וְר' יִשְׁמָעֵאל סָבַר דְּיֵשׁ אֵם לַמָּסֹרֶת וְנַפְשַׁת כְּתִיב כִּדְאָמַר בְּסַנְהֶדְרִין בפ"ק (דַּף ד.) וְקָשֶׁה דִּתְרֵי קְרָאֵי בִּרְבִיעִית דָּם ל"ל בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ: **הוֹצִיא** עֻבָּר אֶת יָדוֹ וַחֲתָכָהּ וְאַחַ"כ שָׁחַט אֶת אִמּוֹ הַבָּשָׂר טָהוֹר דְּעֻבָּר שֶׁבִּפְנִים אֲפִי' מֵת חָשִׁיב כְּחַי דְּהָא קָא מְהַנֵּי לֵיהּ שְׁחִיטַת אִמּוֹ לְהַתִּירוֹ אַף בַּאֲכִילָה: **וַחֲכָמִים** אוֹמְרִים מַגַּע טְרֵפָה שְׁחוּטָה בִּשְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִפּוּל פְּלִיגִי כִּדְאָמַר בגמ' וְקֹדֶם שְׁחִיטָה לכ"ע אָדָם שֶׁנּוֹגֵעַ בְּאֵבֶר שֶׁבַּחוּץ טָהוֹר דְּאִי מֵחַיִּים מְטַמֵּא הֵיכִי הָוָה מְהַנֵּי שְׁחִיטָה לְרַבָּנַן לְהַפְקִיעַ הַטֻּמְאָה לִטְהָרוֹת וּלְעֵיל דְּקָתָנֵי הוֹשִׁיט רוֹעֶה אֶת יָדוֹ וְנָגַע בּוֹ טָהוֹר לָאו דַּוְקָא נְקַט שֶׁהוּא בִּפְנִים דַּאֲפִי' הוֹצִיא עוּבֵר יָדוֹ לַחוּץ וְנָגַע בּוֹ הָרוֹעֶה טָהוֹר אֶלָּא לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּר' יוֹסֵי הַגְּלִילִי דַּאֲפִי' הָכִי בְּטֻמְאָה טָמֵא א"נ מוֹדוּ רַבָּנַן בְּהוֹצִיא יָדוֹ לַחוּץ וְנָגַע בּוֹ דִּבְטֻמְאָה טָמֵא דִּלְעִנְיַן מַה שֶּׁבִּפְנִים הוּא דְּמַקְשִׁינַן טֻמְאָה לִטְהוֹרָה וְלֹא לְעִנְיַן מַה שֶּׁבַּחוּץ:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פכ"ה מהל' טומאת מת הל' יב:

ב מיי' פכ"ה מהל' טומאת מת הל' ח:

ג מיי' פב' מהל' טומאת מת הל' טו:

ד מיי' פד' מהל' טומאת מת הל' א:

ה מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ט:

ו מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ט:

רבינו גרשום

והא עובר וחיה דכשתי טבעות דמו. לעובר במעי בהמה ויד חיה במעי בהמה שניהן בלועין העובר והיד וקא מטמא ליה עובר לחיה:

שאני עובר הואיל וסופו לצאת ולא מיחזי כבלוע:

טומאה זו (אינה מדברי תורה) דמטמאה עובר לחיה [אינה מד"ת]:

שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור והוי כילוד:

אי הכי אשה נמי. דאי חיישינן להא דאמרת שמא יוציא ולד א"כ אפי' האם נמי תהא טמאה:

אשה מרגשת בעצמה. כשיוצא תהא יודעת:

ותימא ליה לחיה. כלומר אמאי אמרי' החיה טמאה שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור ותימא ליה האם לחיה כשיוציא ראשו ולא תהא טמאה החיה על דתימא לה האם לחיה:

להוציא עובר שבמעי אשה. כלומר דאינו על פני השדה:

לרבות גולל ודופק. גולל זהו כסוי שעל גבי ארון של מת דופק לפנות שמטמאין כמת ולא להוציא עובר שבמעי אשה:

ורבי עקיבא לטעמיה דאמר אף רביעית דם. דר' עקיבא לא בעי ליה להאי קרא:

ושיעור א'. כלומר ורביעית אחד. ואח"כ שחט את אמו הבשר טהור. כלומר דאין מטמאה מחיים:

מסורת הש"ס

א ספרי במדבר

ב נזיר לח.; נזיר מט:; סנהדרין ד.

ג לעיל סח.

תורה אור השלם

וְכֹל אֲשֶׁר־יִגַּע עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלַל־חֶרֶב אוֹ בְמֵת אוֹ־בְעֶצֶם אָדָם אוֹ בְקָבֶר יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים [במדבר יט, טז]

כָּל־הַנֹּגֵעַ בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר־יָמוּת וְלֹא יִתְחַטָּא אֶת־מִשְׁכַּן יְהוָה טִמֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מֵי נִדָּה לֹא־זֹרַק עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה עוֹד טֻמְאָתוֹ בוֹ [במדבר יט, יג]

וְעַל כָּל־נַפְשֹׁת מֵת לֹא יָבֹא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטַּמָּא [ויקרא כא, יא]

רַק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכֹל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנָּפֶשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבָּשָׂר [דברים יב, כג]

[א]מָה מָצִינוּ בִּטְרֵפָה שֶׁשְּׁחִיטָתָהּ מְטַהַרְתָּהּ, אַף שְׁחִיטַת בְּהֵמָה תְּטַהֵר אֶת הָאֵבֶר. (א)אָמַר לָהֶם רַבִּי מֵאִיר: לֹא, אִם טִיהֲרָה שְׁחִיטַת טְרֵפָה אוֹתָהּ, דָּבָר שֶׁגּוּפָהּ, תְּטַהֵר אֶת הָאֵבֶר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ גּוּפָהּ? (ב)מִנַּיִן לִטְרֵפָה שֶׁשְּׁחִיטָתָהּ מְטַהַרְתָּהּ? בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲסוּרָה בַּאֲכִילָה, אַף טְרֵפָה אֲסוּרָה בַּאֲכִילָה, מָה בְּהֵמָה טְמֵאָה – אֵין שְׁחִיטָתָהּ מְטַהַרְתָּהּ, אַף טְרֵפָה – לֹא תְּטַהֲרֶנָּה שְׁחִיטָתָהּ! (ג)לֹא, אִם אָמַרְתָּ בִּבְהֵמָה טְמֵאָה שֶׁלֹּא הָיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר, תֹּאמַר בִּטְרֵפָה שֶׁהָיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר? טוֹל לְךָ מַה שֶּׁהֵבֵאתָ, הֲרֵי שֶׁנּוֹלְדָה טְרֵפָה מִן הַבֶּטֶן, מִנַּיִן? לֹא, אִם אָמַרְתָּ בִּבְהֵמָה טְמֵאָה שֶׁכֵּן אֵין בְּמִינָהּ שְׁחִיטָה, תֹּאמַר בִּטְרֵפָה שֶׁיֵּשׁ בְּמִינָהּ שְׁחִיטָה? [ב]בֶּן שְׁמֹנֶה חַי, אֵין שְׁחִיטָתוֹ מְטַהַרְתּוֹ, לְפִי שֶׁאֵין בְּמִינוֹ שְׁחִיטָה. גְּמָ' אַמַּאי? טוּמְאַת בֵּית הַסְּתָרִים הִיא, וְטוּמְאַת בֵּית הַסְּתָרִים לָא מְטַמְּיָא! לֵימָא רַבִּי מֵאִיר לְטַעְמֵיהּ? (ד)דִּתְנַן: שְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה שֶׁנֶּחְלַק – טָהוֹר מִן הַמִּדְרָס, אֲבָל טָמֵא מַגַּע מִדְרָס, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. [ג](ה)וְתַנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וְכִי בְּאֵיזֶה מִדְרָס נָגַע זֶה? אֶלָּא שֶׁאִם נָגַע בּוֹ זָב, שֶׁיְּהֵא טָמֵא מַגַּע זָב. [ד]לָאו אִיתְּמַר עֲלַהּ, אָמַר עוּלָּא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה שֶׁנֶּחְלַק. אֲבָל שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ הַבָּאוֹת מִבֶּגֶד גָּדוֹל – בִּשְׁעַת פְּרִישָׁתָן מֵאֲבִיהֶן, מְקַבְּלוֹת טוּמְאָה מֵאֲבִיהֶן. הָא נָמֵי בִּשְׁעַת פְּרִישָׁתָן מֵאֵבֶר, מְקַבֵּל טוּמְאָה מֵאֵבֶר. רָבִינָא אָמַר: בֶּגֶד – לָאו לַחֲתִיכָה קָאֵי, עוּבָּר – לַחֲתִיכָה קָאֵי, וְכָל הָעוֹמֵד לַחְתּוֹךְ כְּחָתוּךְ:

טהור מן המדרס מתחלה כשנטמא מדרס צריך לומר דהיה שם פשוטי כלי עץ מפסיק בין רגלו לבגד דאי אין שם פשוטי כלי עץ לא הוה פליג ר' יוסי דהא בא לו מדרס ומגע זב בבת אחת אם היה יחף או מדרס ומגע מדרס אם היה נעול וכשבא בבת אחת מודה ר' יוסי כדמשמע בהקומץ רבה (מנחות דף כד:): **אלא** שאם נגע בו הזב כו' שנגע בו מקמי מדרס איירי או שחף דרס דהוה ליה מדרס ומגע הזב בבת אחת דאי לבסוף לא אתי מגע דקיל וחייל אמדרס דחמור כדמשמע בהקומץ [רבה] (שם: ושם ד"ה כי) דקתני בברייתא מודה ר' יוסי בשני סדינים המקופלים ומונחים זה על זה וישב עליהן הזב שהעליון טמא מדרס והתחתון טמא מדרס ומגע מדרס פי' שיש אויר בין הסדינין שמונחין על גבי קנקנין זה למעלה מזה וישב זב על העליון על שהכביד העליון שנגע בתחתון וכגון שפשוטי כלי עץ מפסיק בינו ולסדינים דבעליון קדם המדרס למגע ובתחתון באים בבת אחת שהכביד על העליון על שהגיע לתחתון נטמא מדרס מחמת הזב ומגע מדרס מן הסדין העליון ושניהם באים בבת אחת ומעקרא דקא הוה בעי למפשט בעיא דעשרון שחלקו ונטמא אחד מהם והניחה בכיסא וחזר טבול יום ונגע בטמא מי אמרינן שבע ליה טומאה או לא ויטמא גם חלק השני ע"י צרוף כלי ופשיט מתני' דסדין טמא מדרס שעשאו וילון טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס אמר ר' יוסי וכי באיזה מדרס נגע זה אלא שאם נגע בו הזב טמא מאי לאו אפי' לבסוף אלמא לא ידע ברייתא דשני סדינין דמוכח בהדיא דלא חייל לבסוף מגע מדרס דקיל אמדרס דחמור וא"ת דבשלהי העור והרוטב (לקמן חולין דף קכח:) תניא החותך כזית בשר מאבר מן החי חשב עליו ואח"כ חתכו טמא ופריך טומאת בית הסתרים היא ומשני ר"מ היא והשתא היכי חייל אחר המחשבה טומאת אוכלין דקיל אטומאת אבר מן החי דחמיר וי"ל דטומאת אוכלין חמיר שראוי להצטרף עם פחות מכביצה אוכלין אבל קודם שיחשב עליהם לא היה ראוי להצטרף והרב ר' שמשון אומר דשבע ליה טומאה לא שייך בדבר שהטומאה באה מגופו וחייל שפיר אפי' קל על חמור וכפירושו משמע בהקומץ רבה (מנחות דף כד:) דבעי למפשט מההוא דב' סדינים דלא אמר שבע ליה טומאה שהרי תחתון טמא מדרס ומגע מדרס פי' אע"ג דעליון אינו טמא אלא מדרס היינו משום דלא חייל מגע דקיל אמדרס דחמור בזה אחר זה אבל מתחתון בעי למפשט כיון דבבת אחת ואי לאו הכי אפי' קל על החמור וא"כ בשניהם שוים כי ההיא דעשרון שחלקו הלים אפי' בזה אחר זה ומשני דבבת אחת ואי חייל אפי' קל על חמור אבל בזה אחר זה אפי' שניהם שוין לא חייל האחרון והשתא לפי סברת הפושט אמאי לא פשיט מר"מ דאמר גבי סדין שעשאו וילון דטמא מגע מדרס אלמא דאתי קל עם החמור בבת אחת אלא ואי כשהטומאה באה מגופו לא אמרי' שבע ליה טומאה ואתי אפי' קל על חמור אפי' בזה אחר זה ויש לדחות דלא בעי למפשט מר' מאיר דהא ר' יוסי פליג עליה מאי טעמא ולהכי לא פשיט אלא מר' יוסי: **אבל** שלש על שלש הבאות מבגד גדול בשעת פרישתן מאביהן מקבלות טמאה מאביהן דקודם שנחלק לגמרי נוגעות חתיכות זו לזו וה"ה דבשלשה על שלשה משכחת לה דמודה ר' יוסי כגון שלא הפסיק פשוטי כלי עץ בין רגלו לבגד דאתי מדרס ומגע בבת אחת ואפי' אם הפסיק נמי אם היה נכפל בשעה שדרס עליו ששני ראשיהן נוגעים זה בזה בגלוי דאין זה בית הסתרים ובבת אחת קאתו

מה מצינו כדקתני לקמיה ומנין לטרפה ששחיטתה מטהרתה: אף שחיטת בהמה תטהר את האבר גרסי': לא אם טהרה שחיטת טרפה אותה שחיטתה מן הדין הוא שהרי דבר שגופה: ומנין לטרפה ששחיטתה מטהרתה דשמא אינה מטהרתה ומן הדין אינה מטהרתה שבהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה באכילה: ומה טמאה אין שחיטתה מטהרתה מלטמא דהכי תניא בתורת כהנים ולכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה וגו' כל הנוגע בהם יטמא להביא בהמה טמאה שלא תטהרנה שחיטתה והלא דין הוא השרץ אסור באכילה ובהמה טמאה אסורה באכילה מה שרץ אין שחיטתו מטהרתו דכתיב בהו טמאים הם לכם אף בהמה טמאה לא תטהרנה שחיטתה או כלך לדרך זו בהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה מה טרפה שחיטתה מטהרתה אף בהמה טמאה כן תלמוד לומר הנוגע בהם להביא בהמה טמאה שלא תטהרנה שחיטתה: שלא היתה לה שעת הכשר לטהר מטומאתה ע"י שחיטה: תאמר בטרפה שהיתה לה שעת הכשר וכיון דחל עלה תורת שחיטה תו לא פקעה מינה והויא בכלל שאר צאן ובקר: טול לך מה שהבאת טול מכאן ראיה זו שהבאת: הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין שתטהרנה: שיש במינה שחיטה הלכך לא נפקא מכלל בקר וצאן אבל בן שמונה חי שנולד מבהמה חיה אין לנו במה לטהר אפי' נשחט לפי שאינו בכלל בקר וצאן: גמ' אמאי בשר העובר טמא והלא לא נגע האבר בבשר אלא ע"י חבורו אותו מגע חבור בית הסתרים הוא שאינו נראה: וטומאת בית הסתרים קי"ל במס' נדה (דף מב:) דלא מטמיא: לימא ר"מ לטעמיה דאית ליה טומאת בית הסתרים מטמיא: שלשה טפחים בגד שראוי למדרס והיה מדרס הזב שהוא אב הטומאה כדכתיב וכל אשר יגע במשכבו וגו': שנחלק ואינו ראוי עוד למדרס אבל ראוי הוא לשאר טומאות דקי"ל שלש אצבעות על שלש חזי לעניים ולעשירים: טהור מן המדרס מלטמא אדם וכלים: אבל טמא מגע מדרס טומאה הנוגע במדרס יש לו והוי ראשון לטומאה מפני שנגעו זה בזה בעודן מחוברין שהיו מדרס: וכי באיזה מדרס נגע זה מאחר שנחלק שהרי מגע חבורו אינו מגע לפי שהוא בית הסתרים אלא אם י"ל שיש כלום טומאה משמרת עליו לאו משום מגע מדרס: אלא שאם נגע בו הזב ברגלו ערם כשדרס עליו או לאחר שדרס עליו והוי עליו שני טומאות טומאת מדרס שהיא אב הטומאה וטומאת מגע שהיא ראשונה ואינה אלא לטמא אוכלין ומשקין ונחלק טהור מטומאת מדרס ואינו אב הטומאה עוד אבל טמא מגע הזב כ"ז שלא טבל ונפחת מג' אצבעות: לא שנו דנחלק ר' יוסי על ר' מאיר: אלא בשלשה על שלשה שנחלק דליכא למימר בשעת פרישתן זה מזה קבלו טומאת מגע זה מזה שהרי בשעת פרישתן לא יש בזה כדי לטמא בגד ולא בזה כדי לטמא בגד שהרי אין בהם שיעור אב הטומאה: אבל ג' אצבעות הבאין מבגד גדול שהיה טמא מדרס וחתכו ממנו שלש אצבעות טהרה החתיכה הקטנה מן המדרס שאין בה כשיעור וטמאה מגע מדרס אפי' לר' יוסי דאמר אין מגע החבור מגע דהא בית הסתרים היא הכא מודה משום דבשעת פרישתו מאביו אי אפשר לצמצם שלא יגע מעט מעט ובשעת פרישה אינו בית הסתרים ומקבל טומאה מאביו שיש בו שיעור אב הטומאה. והכא גבי מתני' נמי אפי' ר' יוסי מודה דמגעו מגע משום שעת פרישה כשחותך האבר מן העבר:

אלא ניחא ליה לאשכוחי טומאת מגע אפי' בבגד שיהיה עומד כל שעה מתוח והיה שם פשוטי כלי עץ המפסיק לוקמיה לרישא: **בשעת** פרישתן מקבלין טמאה מאביהן וא"ת ולקמן בהעור והרוטב (חולין דף קכח:) גבי החותך בשר מן החי לטמא ומוקי לה כר"מ דאמר טומאה דבית הסתרים מטמא נוקמה אפי' כר' יוסי דבשעת פרישתו מקבל טומאה מהאבר ודחק לומר דמיירי כגון דבמשהו ראשון שנחתך לא היה באבר כדי לעלות ארוכה וי"ל דבעי לאוקמי אף בנתז בבת אחת דלא מקבל טומאה מאביהן בשעת פרישה מאביהן וכי האי גוונא משני בפ' אמרו לו (כריתות דף טו:) ומיהו בפ' כיצד צולין (פסחים דף פה. ושם ד"ה ולרבינא) גבי אבר שיצא מקצתו דחותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך ופריך מינה דלא גזור טומאה על היוצא דא"כ הוה מטמא מה שבפנים ומשני דטומאת בית הסתרים היא ומה בכך הא בשעת פרישתה מקבלת טומאה ולא מתוקמא בנתז בבת אחת שהרי צריך לקלוף הבשר שבחוץ מעל העצם עד לפרק וי"ל דמיירי כגון שחותך בסכין רחבה שמפסקת הסכין בין מה שבחוץ למה שבפנים ואין נוגע זה בזה בשעת חתיכה וכן ההיא דהעור והרוטב (לקמן חולין דף קכח:) בעי לאוקומי אפי' בסכין רחבה ואם תאמר אמאי לא מקשה הכא לעולא כמו שמקשה לשמואל בכריתות (דף טו:) דאמר אהא דתנן בפ"ק דמס' מכשירין (משנה ה) המוסק את הכרישין מים שבתוכן אינן בכי יותן והיוצא מהן הרי הן בכי יותן אמר שמואל וכרישין עצמן הכשרו מ"ט בשעת פרישתן מהן הכשירום ופריך עלה ממתני' דהתם דקתני ערב פסח הולך אצל רופא וחותך אבר המדולדל בו על שיניח כשעורה ותוחבו בסירא ונמשך ממנו והלא עושה פסחו והרופא עושה פסחו ואי בשעת פרישתן הכשרו הכא נמי בשעת פרישתן מן האבר לטמא לאדם ומשני בנתזין בבת אחת והשתא טפי הוה ליה לאקשויי הכא לעולא מטומאה אטומאה ממה דפריך התם מטומאה אהכשר ויש לומר דאעולא דהכא לא מצי למפרך מהתם דלא דמי דהכא אפילו נתזין בבת אחת מקבלות טומאה בשעת פרישתן על שלא הבדל לגמרי נוגע קצת באביו אבל התם גבי אבר מן החי כל זמן שלא הבדל לגמרי לא מיטמא ואין לחוש לנגיעה קודם שהבדל לגמרי אבל לשמואל פריך שפיר דמיירי במים שנפלו על הכרישין שלא לרצון ולכך מוסק ומים הנבדלים מהם לגמרי הם לרצון וכי הדרי ונגעי בכרישין מכשירין אע"ג דלא ניחא ליה כדתנן (מכשירין פ"א מ"א) כל משקה שאין תחלתו לרצון וסופו לרצון הרי הוא בכי יותן ולמיא להאי דרופא לגמרי וא"ת דאמרינן בהעור והרוטב (לקמן חולין דף קכג.) טלית שהתחיל לקורעה כיון שנקרע רובה שוב אינו חבור וטהורה משמע טהורה לגמרי וכן משמע בפ' דם חטאת (זבחים דף צד:) דמייתי לה אבגד שיצא חוץ לקלעים ונטמא קורעו ומכניסו ומכבסו במקום קדוש ואם נשאר עליו שום טומאה היאך מכניסו והא אכתי טמא הוא והשתא אמאי אינה טמאה מגע מדרס כי הכא ובקונטרס תרץ שם דהיכא דאיכא עליו שתי טומאות מדרס ומגע הזב אתי חלקה למדרס דתו לא חזיא ליה ואפילו הוא יותר משלשה על שלשה אפילו הכי טהורה מן המדרס כיון דלא חזיא למלאכה ראשונה להתעטף פשה בה טומאת מגע דחזיא לג' אצבעות אבל התם איירי כשאין עליה מדרס אלא טומאת מגע בלבד וקריעה אתיא לבטולי ותו לא פקע מינה טומאה לא פשה עליה מידי ואין נראה שום סברא לחלק דמ"מ כיון דיש בה שלש על שלש שהוא שיעור טומאה לא פקע מינה טומאת מגע ומה שהביא שם בקונטרס ראיה לאע"ג דאית בו שיעור טומאה מ"מ בטלה ע"י קריעה לומיה דכלי חרס דשבירתו מטהרתו ושבריו מקבלין טומאה כדאמר באלו טרפות (לעיל חולין דף נד:) אין וקרקרותיהן ואין זו שום ראיה דהתם איירי כשניטל השברים אח"כ אבל בלא יחוד לא כמו שמפרש שם ויש מפרשים דטלית שם כלי עליה וכשנקרעה כיון דבטל שם כלי מינה טהורה לגמרי אבל הכא איירי בחתיכת בגד ולא טהרה ממגע מדרס אע"פ שטהור מן המדרס ועוד נראה לי דמיירי כשקורע בהרבה מקומות על שלא ישאר בכל אחד רחב שלש ולהכי קאמר דטהורה לגמרי לאע"פ שכל הקריעות מחוברות בסופן לאו חבור הוא כיון דכל קרע וקרע נקרע על רב הטלית והוי כאלו נגמר כל קרע וקרע על סופו וכגון שלא שייר בטלית באותו מעוט שלא נקרע כדי מעפורת פי' סודר כדאמרינן התם דאי נשאר כדי מעפורת הויא טמא מדרבנן כדאמר בפרק דם חטאת (זבחים דף צג:):

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ו:
ב מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ו:
ג מיי' פכ"ג מהל' כלים הל' ט:
ד מיי' פכ"ג מהל' כלים הל' ט:

רבינו גרשום

אמאי טומאת בית הסתרים היא. כלומר דאין אנוקין כשאר טמאות לנוגע טמא לטהור אלא מחוברין הן אמאי הבשר מגע נבלה. דתנן שלשה על שלשה שנחלקו. שהיה טמא מדרס ונחלקו טהור מאותו מדרס: אבל טמא מגע מדרס. אחר שחלק בשעת פרישתו נוגע אחד לחברו:

והא קא חזינן הכא לר' מאיר שטומאת בית הסתרים מטמאה שלומה כמי שנוגע אחד לחברו דקאמר טמא מגע מדרס:

ולא איתמר עלה אמר עולא לא שנו אלא שלשה על שלשה שנחלקו. אפי' ר' יוסי דלא מודי בשלשה על שלשה שנחלקו דתהא טמא טומאת בית הסתרים מודי באבר לטומאת בית הסתרים מטמא. מ"ט דלאו איתמר עלה אמר עולא לא שנו אלא בשלשה על שלשה דלא טמאה טומאת בית הסתרים אבל שלש על שלש הבאות כו' כלומר הבאות מבגד גדול טמא וכו':

רבינא אמר בגד לאו לחיתוכא קאי. כלומר אפי' ר' יוסי למטהר לענין בגד מטומאת בית הסתרים מטמא לענין אבר בגד לאו לחיתוכא קאי ולא דמי כמאן לחתוך ונוגע בהדי הדדי אבל אבר לחיתוכא קאי ודמו כמו לנגע בהדי הדדי:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין; לקמן עו:
ב ספרא שמיני פרשה י א; ספרא שמיני פרשה י ב-ג; ספרא שמיני פרק ו ב
ג זבחים ע.
ד משנה כלים
ה משנה כלים; לעיל סח.

גליון הש"ס

גמ' (דברי ר"מ ותניא). נראה שלא לגרוס אלו תיבות:

[א]כְּחָתוּךְ דָּמֵי. [(א)]כְּמַאן? כְּרַבִּי מֵאִיר, דִּתְנַן: כָּל יְדוֹת הַכֵּלִים שֶׁהֵן אֲרוּכּוֹת וְעָתִיד לְקָצְצָן – מַטְבִּיל עַד מְקוֹם מִדָּה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁיַּטְבִּיל אֶת כּוּלּוֹ. אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן, חִבּוּרֵי אֳכָלִין כְּמַאן דִּמְפַּרְתִּי דָּמֵי, וּנְגִיעִי בַּהֲדָדֵי. בִּשְׁלָמָא לְעוּלָּא, הַיְינוּ דְּקָתָנֵי "חֲתָכָהּ", אֶלָּא לְרָבִינָא, מַאי "חֲתָכָהּ"? אַיְּידֵי דִּתְנָא רֵישָׁא "חֲתָכָהּ", תְּנָא נָמֵי סֵיפָא "חֲתָכָהּ". וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מַגַּע טְרֵפָה שְׁחוּטָה. טְרֵפָה שְׁחוּטָה מִי מְטַמְּיָא? אִין, כְּדַאֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל: טְרֵפָה שֶׁשְּׁחָטָהּ מְטַמְּאָה בְּמוּקְדָּשִׁין. מָה מָצִינוּ בִּטְרֵפָה שֶׁשְּׁחִיטָתָהּ מְטַהַרְתָּהּ, אַף שְׁחִיטַת בְּהֵמָה תְּטַהֵר אֶת הָעוּבָּר. תַּנְיָא, אָמַר לָהֶן רַבִּי מֵאִיר: וְכִי מִי טִיהֲרוֹ לְאֵבֶר זֶה מִידֵי נְבֵלָה? שְׁחִיטַת אִמּוֹ! אִם כֵּן, תַּתִּירֶנּוּ בַּאֲכִילָה! [(ב)]אָמְרוּ לוֹ: הַרְבֵּה מַצֶּלֶת עַל שֶׁאֵינוֹ גּוּפָהּ יוֹתֵר מִגּוּפָהּ, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ: חוֹתֵךְ מִן הָעוּבָּר שֶׁבְּמֵעֶיהָ – מוּתָּר בַּאֲכִילָה, מִן הַטְּחוֹל וּמִן הַכְּלָיוֹת – אָסוּר בַּאֲכִילָה. מַאי קָאָמַר? אָמַר רָבָא, וְאָמְרִי לַהּ כְּדִי: חַסּוֹרֵי מִחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי, אָמַר לָהֶן רַבִּי מֵאִיר: וְכִי מִי טִהֲרוֹ לְאֵבֶר זֶה מִידֵי נְבֵלָה? שְׁחִיטַת אִמּוֹ, אִם כֵּן תַּתִּירֶנּוּ בַּאֲכִילָה! אָמְרוּ לוֹ: טְרֵפָה תּוֹכִיחַ, שֶׁשְּׁחִיטָתָהּ מְטַהַרְתָּהּ מִידֵי נְבֵלָה וְאֵינָהּ מַתִּירָתָהּ בַּאֲכִילָה. ב[(ג)]אָמַר לָהֶן: לֹא, אִם טִיהֲרָה שְׁחִיטַת טְרֵפָה אוֹתָהּ, דָּבָר שֶׁהִיא גּוּפָהּ, תְּטַהֵר אֶת הָאֵבֶר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ גּוּפָהּ? אָמְרוּ לוֹ: הַרְבֵּה מַצֶּלֶת עַל שֶׁאֵינוֹ גּוּפָהּ יוֹתֵר מִגּוּפָהּ, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ: חוֹתֵךְ מִן הָעוּבָּר שֶׁבְּמֵעֶיהָ – מוּתָּר בַּאֲכִילָה, מִן הַטְּחוֹל וּמִן הַכְּלָיוֹת – אָסוּר בַּאֲכִילָה. גתַּנְיָא נָמֵי הָכִי: אָמַר לָהֶן רַבִּי מֵאִיר: וְכִי מִי טִיהֲרוֹ לְאֵבֶר זֶה מִידֵי נְבֵלָה? אָמְרוּ לוֹ: שְׁחִיטַת אִמּוֹ. אִם כֵּן, תַּתִּירֶנּוּ בַּאֲכִילָה! אָמְרוּ לוֹ: טְרֵפָה תּוֹכִיחַ, שֶׁשְּׁחִיטָתָהּ מְטַהַרְתָּהּ מִידֵי נְבֵלָה וְאֵינָהּ מַתִּירָתָהּ בַּאֲכִילָה. אָמַר לָהֶן: אִם טִיהֲרָה שְׁחִיטַת טְרֵפָה אוֹתָהּ וְאֶת הָאֵבֶר הַמְדוּלְדָּל בָּהּ, דָּבָר שֶׁגּוּפָהּ, תְּטַהֵר אֶת הָעוּבָּר שֶׁאֵינוֹ גּוּפָהּ? אָמְרוּ לוֹ: הַרְבֵּה מַצֶּלֶת עַל שֶׁאֵינוֹ גּוּפָהּ יוֹתֵר מִגּוּפָהּ, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ: חוֹתֵךְ מִן הָעוּבָּר שֶׁבְּמֵעֶיהָ – מוּתָּר בַּאֲכִילָה, מִן הַטְּחוֹל וּמִן הַכְּלָיוֹת – אָסוּר בַּאֲכִילָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: כְּמַחְלוֹקֶת בְּעוּבָּרִין, כָּךְ מַחְלוֹקֶת בְּאֵיבָרִין. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מַחְלוֹקֶת בְּאֵבֶר דְּעוּבָּר, אֲבָל בְּאֵבֶר דִּבְהֵמָה – דִּבְרֵי הַכֹּל שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִיפּוּל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן? הַאי אִית לֵיהּ תַּקַּנְתָּא בַּחֲזָרָה, וְהָא לֵית לֵיהּ תַּקַּנְתָּא בַּחֲזָרָה. [(ד)]מֵיתִיבִי: אָמַר לָהֶם רַבִּי מֵאִיר: לֹא, אִם טִיהֲרָה שְׁחִיטַת טְרֵפָה אוֹתָהּ וְאֶת הָאֵבֶר הַמְדוּלְדָּל בָּהּ – דָּבָר שֶׁגּוּפָהּ, תְּטַהֵר אֶת הָעוּבָּר – דָּבָר שֶׁאֵינוֹ גּוּפָהּ?

בִּשְׁלָמָא

כְּחָתוּךְ דָּמֵי וַהֲרֵי נוֹגְעִין זֶה בָּזֶה: עַל מְקוֹם מִדָּה שֶׁהוּא עָתִיד לְקַיֵּיס וּמַה שֶׁעָתִיד לָקוּץ אֵין צָרִיךְ טְבִילָה דִּכְקָצוּץ דָּמֵי: חִבּוּרֵי אֳכָלִין שֶׁאֵין רַכִּין אֵינוֹ חָשִׁיב חִבּוּר וּכְמַאן דִּמְפָּרְתִי דָּמוּ. וּדְאָמְרִינַן בְּעָלְמָא (פְּסָחִים דַּף פה.) לְרָבִינָא חִבּוּרֵי אֳכָלִין כְּמַאן דִּמְפָּרְתִי דָּמוּ מֵהָכָא נָפְקָא: בִּשְׁלָמָא לְעוּלָּא דְּאָמַר טַעְמָא מִשּׁוּם פְּרִישָׁה הוּא: הַיְינוּ דְּקָתָנֵי מַתְנֵי' חֲתָכוֹ דְּאִי לֹא חֲתָכוֹ אֵין טָמֵא מִשּׁוּם דְּמַגַּע סְתָרִים הוּא: אַיְּידֵי דִּתְנָא רֵישָׁא חֲתָכוֹ וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט אֶת אִמּוֹ הַבָּשָׂר טָהוֹר דַּוְקָא חֲתָכוֹ קוֹדֶם שְׁחִיטָה דִּמְשָׁעָה שֶׁנִּשְׁחֲטָה וְנִרְאֵית לְטוּמְאַת אֳכָלִין לֹא נָגַע הָא לֹא חֲתָכוֹ טָמֵא: תְּנָא סֵיפָא חֲתָכוֹ וּבְלֹא חֲתָכוֹ נָמֵי טָמֵא הָעוּבָּר: מִי מְטַמְּיָא דְּקָתָנֵי בָּהּ תּוֹרַת מַגָּע: מְטַמְּאָה בְּמוּקְדָּשִׁין מִדְּרַבָּנָן: אָמְרוּ לוֹ הַרְבֵּה מַצֶּלֶת כו' לְקַמֵּיהּ מְפָרֵשׁ מַאי קָא מְהַדְּרִי לֵיהּ: וְאֶת הָאֵבֶר הַמְדוּלְדָּל בָּהּ בְּשׁוּם בְּהֵמָה שֶׁנֶּחְתַּךְ מִמֶּנּוּ אֵבֶר וּמְעוֹרֶה וְתָלוּי בְּמִקְצָת דְּאָמְרִי' בְּהָעוֹר וְהָרוֹטֶב (לְקַמָּן חוּלִּין דַּף קכז:) הָאֵבֶר הַמְדוּלְדָּל בִּבְהֵמָה וְנִשְׁחֲטָה מְטַמְּאָה טוּמְאַת אֳכָלִין וְלֹא טוּמְאַת נְבֵלוֹת מִדְּקָתָנֵי הֶכְשֵׁרוּ בְּדָמֶיהָ וְאִי נְבֵלָה מַאי הֶכְשֵׁר אִיכָּא לְמֵימַר וְאַף עַל פִּי שֶׁאֲסוּרִין בַּאֲכִילָה כִּדְקָתָנֵי לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין לְהָבִיא הָאֵבֶר וְהַבָּשָׂר הַמְדוּלְדָּלִים: דָּבָר שֶׁגּוּפָהּ כְּלוֹמַר דִּין הוּא שֶׁתְּטַהֲרֶנּוּ שֶׁהִיא גּוּפָהּ: כְּמַחְלוֹקֶת בְּאֵבֶר דְּעוּבָּרִין: כָּךְ מַחְלוֹקֶת בְּאֵבֶר הַמְדוּלְדָּל בִּבְהֵמָה דִּלְרַבִּי מֵאִיר אֵין שְׁחִיטָתוֹ מְטַהַרְתּוֹ וּלְרַבָּנָן שְׁחִיטָתוֹ מְטַהַרְתּוֹ: עוֹשָׂה נִפּוּל בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה הֲרֵי הוּא כְּנוֹפֵל מִמֶּנָּה וְאֵין שְׁחִיטָתוֹ מוֹעֶלֶת לוֹ. וּמִשּׁוּם לִישָּׁנָא דִּקְרָא דְּיָלְפִינַן לְקַמָּן מִיתָה עוֹשָׂה נִפּוּל נָקַט לָהּ: נִפּוּל גְּמַר נְפִילָה: אַלִּיבָּא דְּרַבָּנָן דִּבְאֵבֶר דְּעוּבָּר מְטַהֲרֵי וּבְאֵבֶר הַמְדוּלְדָּל בָּהּ מְטַמְּאִין: בַּחֲזָרָה כִּדְאָמַר ר' יוֹחָנָן בְּרֵישׁ פִּרְקִין (לְעֵיל חוּלִּין דַּף סח:) אֵבֶר עַצְמוֹ מוּתָּר בַּאֲכִילָה אִם הֶחֱזִיר:

מַטְבִּיל עַד מָקוֹם מִדָּה וְאִם תֹּאמַר וְאֵילָךְ לֶהֱוֵי חֲנִיכָה דְּהָוֵי מִיעוּטוֹ הַמַּקְפִּיד דְּמִיעוּטוֹ הַמַּקְפִּיד חוֹצֵץ בְּכֵלִים כְּמוֹ בְּאָדָם כִּדְמַשְׁמַע בְּמַסֶּכֶת מִקְוָאוֹת (פ"ט מ"ז) וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאַיְּירֵי בִּילוֹת הַכֵּלִים הָעֲשׂוּיִין כְּעֵין חֻלְיוֹת כְּאוֹתָן שַׁלְשְׁלָאוֹת שֶׁל בַּרְזֶל הָעֲשׂוּיִין בְּטַבָּעוֹת וְהָא דְּקָתָנֵי נָמֵי סֵיפָא בְּמַסֶּכֶת מִקְוָאוֹת (פ"י מ"ה) שַׁלְשֶׁלֶת דְּלִי גָּדוֹל אַרְבָּעָה טְפָחִים וְשֶׁל קָטָן עֲשָׂרָה טְפָחִים וּמַטְבִּיל עַל מְקוֹם מִדָּה ר' טַרְפוֹן אוֹמֵר עַל שֶׁיַּטְבִּיל כָּל הַטַּבַּעַת מִכְּלָל דְּתַ"ק לָא בָּעֵי כָּל הַטַּבַּעַת מַיְירֵי נָמֵי כְּגוֹן דְּאוֹתָהּ טַבַּעַת עַצְמָהּ עֲשׂוּיָה כַּחֻלְיוֹת מִטְבָּעוֹת קְטַנּוֹת

וְלֵיכָּא חֲנִיכָה: חִבּוּרֵי אֳכָלִים כְּמַאן דִּמְפַּרְתִּי דָּמוּ תֵּימַהּ דְּלָא מְשַׁנֵּי הָכִי בְּהָעוֹר וְהָרוֹטֶב (לְקַמָּן חוּלִּין דַּף קכח:) גַּבֵּי חִשֵּׁב עָלָיו וְאַחַ"כ חֲתָכוֹ טָמֵא וְצָרִיךְ טוּמְאַת בֵּית הַסְּתָרִים הוּא וְדָחַק לְהַעֲמִידָהּ כְּר' מֵאִיר וי"ל דְּלָא אָמְרִינַן כְּמַאן דִּמְפָּרְתִי דָּמוּ אֶלָּא הֵיכָא דְּעוֹמֵד לִקָּצֵץ כְּמוֹ הָכָא דְּאֵבֶר אָסוּר וְהַשְּׁאָר מוּתָּר וְכֵן בְּסוֹף כֵּיצַד צוֹלִין (פְּסָחִים דַּף פה.) גַּבֵּי אֵבֶר שֶׁיָּצָא מִקְצָתוֹ דְּמַה שֶּׁיָּצָא אָסוּר וּמַה שֶׁבִּפְנִים מוּתָּר אֲבָל גַּבֵּי אֵבֶר מִן הַחַי דְּהַכֹּל אָסוּר וְאֵין עוֹמֵד לַחְתֹּךְ לָא אָמְרִינַן כְּמַאן דִּמְפָּרְתִי דָּמוּ:

מסורת הש"ס

א משנה מקואות

ב משנה חולין; רש"י על דברים; לעיל סט.; לעיל סח.; לעיל נה.

ג משנה חולין; תוספתא חולין; לקמן עו:

ד משנה חולין; תוספתא חולין

עין משפט נר מצוה

א מיי' פג' מהל' מקואות הל' כה:

ב מיי' פו' מהל' טומאת אוכלים הל' יד:

ג מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ח:

רבינו גרשום

לדתנן כל ידות הכלים שהן ארוכות. וטמאין:

אפי' תימא רבנן חיבורי אוכלין כו' כלומר ודמי האבר כמי שנגע לעובר:

בשלמא לעולא היינו דקתני חתכה. בשלמא לעולא דלא (מלקי חיבורי) [אמרינן לחיבורי] אוכלין כמן (דלא מיפרתי) [דמפרתי] דמי היינו דקתני שחט את אמן ואח"כ חתכה למעיקרא לאו כחתוכה דמי:

אלא לרבינא דאמר חיבורי אוכלין כמאן דמיפרתי דמו. ודמי כחתוך מאי ואח"כ חתכה והא מעיקרא כחתוך דמי:

איידי דתנא רישא חתכה ואח"כ שחט את אמו דוקא חתכה מש"ה טהור הבשר דלא מטמא מחיים תנא סיפא נמי חתכה ולעולם אע"ג דלא חתכה כמאן דחתוך דמי:

ואת האבר המדולדל. כלומר שנחתך ממנה אבר ומעורה במקצת ושחט הבהמה מטהר את האבר עמה:

ונטהר את העובר. אבר של עובר:

כמחלוקת בעוברין. כמחלוקת ר"מ ורבנן בשחט את אמו ואח"כ חתכה הבשר מגע נבלה דשחיטה עושה ניפול ואין כוללו השחיטה עמה ורבנן סברי אין שחיטה עושה ניפול וכוללו השחיטה עמה ואין נבלה אלא טרפה שחוטה והבשר שנוגע באבר מגע טרפה שחוטה ואין מטמא אלא במוקדשין:

כך מחלוקת באיברין אבר של בהמה המדולדל דר"מ סבר אין כוללו שחיטה עמה והוי נבלה ורבנן סברי כוללו שחיט' ולא הוי נבלה אלא חשוב טרפה שחוטה:

אבל באבר דבהמה דברי הכל שחיטה עושה ניפול. ואין כוללו שחיטה עמה והוי נבלה:

דהאי אית ליה תקנתא. האבר כשמחזירו למעי אמו קודם שחיטה אבל אבר המדולדל בבהמה לית ליה תקנתא בחזרה:

בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, לְדִבְרֵיהֶם קָאָמַר לְהוּ: לְדִידִי לָא שְׁנָא אֵבֶר דְּעוּבָּר וְלָא שְׁנָא אֵבֶר דִּבְהֵמָה, כִּי הֲדָדֵי נִינְהוּ. [א]אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן, קַשְׁיָא. אֶלָּא, אִי אִתְּמַר הָכִי אִתְּמַר: אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: כְּמַחְלוֹקֶת בְּעוּבָּרִים, כָּךְ מַחֲלוֹקֶת בְּאֵיבָרִין, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מַחְלוֹקֶת בְּאֵבֶר דְּעוּבָּר, אֲבָל בְּאֵבֶר דִּבְהֵמָה – דִּבְרֵי הַכֹּל אֵין שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִיפּוּל. [ב]אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַלִּיבָּא דְּרַבִּי מֵאִיר? הַאי גּוּפָהּ, וְהַאי לָאו גּוּפָהּ. אָמַר רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַכֹּל מוֹדִים שֶׁמִּיתָה עוֹשָׂה נִיפּוּל, וְאֵין שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִיפּוּל. [ג]בְּמַאי עָסְקִינַן? אִילֵימָא בְּאֵבֶר דְּעוּבָּר – מִיפְלָג פְּלִיגִי! אֶלָּא בְּאֵבֶר דִּבְהֵמָה – מִיתָה תְּנֵינָא, שְׁחִיטָה תְּנֵינָא. (א)מִיתָה תְּנֵינָא: מֵתָה הַבְּהֵמָה – הַבָּשָׂר צָרִיךְ הֶכְשֵׁר, וְהָאֵבֶר מְטַמֵּא מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַחַי, וְאֵינוֹ מְטַמֵּא מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַנְּבֵלָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. (ב)שְׁחִיטָה נָמֵי תְּנֵינָא: נִשְׁחֲטָה בְּהֵמָה – הוּכְשְׁרוּ בְּדָמֶיהָ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא הוּכְשְׁרוּ. אִי מֵהַהִיא, הֲוָה אָמֵינָא: מַאי "הוּכְשְׁרוּ" – אַבָּשָׂר. וְהָא "הוּכְשְׁרוּ" קָתָנֵי, מַהוּ דְּתֵימָא: חַד לְבָשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַבְּהֵמָה, וְחַד לְבָשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הָאֵבֶר. וּמַאי אוּלְמֵיהּ דְּהַאי מֵהַאי? סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא, הוֹאִיל וּמְטַמֵּא טוּמְאָה חֲמוּרָה אַגַּב אָבִיו, אֵימָא לָא לִיבְעֵי הֶכְשֵׁר, קָמַשְׁמַע לַן. אָמַר רַב יוֹסֵף: נְקוֹט דְּרַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף בִּידָךְ, דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה קָאֵי כְּוָותֵיהּ. דְּתַנְיָא: "וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ" – לְהָבִיא הָאֵבֶר וְהַבָּשָׂר הַמְדוּלְדָּלִין בִּבְהֵמָה וּבְחַיָּה וּבְעוֹף, וּשְׁחָטָן, שֶׁהֵן אֲסוּרִין. וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

אֵין

בִּשְׁלָמָא לְרֵישׁ לָקִישׁ דְּאָמַר בְּאֵיבָרִין נָמֵי פְּלִיגֵי הָא אע"ג דְּר' מֵאִיר קָאָמַר לָהּ לֹא תִּקְשֶׁה וּלְדִבְרֵיהֶם דְּרַבָּנָן דִּמְטַהֲרֵי בְּעוּבָּרִין וּבְאֵבָרִין קָאָמַר לְהוּ לְאע"פ שֶׁאַתֶּם מְטַהֲרִין בְּאֵבֶר בְּהֵמָה הָיָה לָכֶם לְטַמֵּא בְּאֵבֶר הָעֻבָּר שֶׁאֵינוֹ גּוּפָהּ: אֶלָּא לְר' יוֹחָנָן דְּאָמַר דִּבְרֵי הַכֹּל אֵבֶר הַמְדֻלְדָּל טָמֵא הֵיכִי תָּנֵי וְאֶת הָאֵבֶר הַמְדֻלְדָּל: אֶלָּא אִי אִתְּמַר כו' וְהָךְ מַתְנִי' דְּקָאָמַר ר"מ לֹא אִם טְהָרָה כו' לְרֵישׁ לָקִישׁ כִּדְשַׁנִּינַן לְדִבְרֵיהֶם דְּרַבָּנָן קָאָמַר לְהוּ: אֵין שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִפּוּל וְטָהוֹר מִלְּטַמֵּא אע"פ שֶׁאֲסוּרָה בַּאֲכִילָ': מַאי טַעְמָא דְּר' יוֹחָנָן אַלִּיבָּא דר"מ דְּנוֹתֵן חִלּוּק בֵּין אֵבֶר בְּהֵמָה לְאֵבֶר הָעֻבָּר: הַכֹּל מוֹדִים ר"מ וְרַבָּנָן: שֶׁמִּיתָה עוֹשָׂה נִפּוּל אֵבֶר הַמְדֻלְדָּל בַּבְּהֵמָה וּמֵתָה הַמִּיתָה מַפֶּלֶת אוֹתוֹ וְאֵינוֹ טָמֵא כְּאֵבֶר מִן הַנְּבֵלָה אֶלָּא כְּאֵבֶר מִן הַחַי וְהֶפְרֵשׁ יֵשׁ בֵּינֵיהֶם דְּאָמְרִינַן בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קכח:) אֵבֶר מִן הַחַי בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ טָהוֹר דְּאֵין מְטַמֵּא אֶלָּא כְּשֶׁהוּא אֵבֶר שָׁלֵם בָּשָׂר גִּידִים וַעֲצָמוֹת אֲבָל נְבֵלָה כַּזַּיִת מִמֶּנָּה טָמֵא אַב הַטֻּמְאָה: מִפְלָג פְּלִיגִי ר"מ וְרַבָּנָן בִּשְׁחִיטָה: מִיתָה תְּנֵינָא דְּעוֹשָׂה נִפּוּל: שְׁחִיטָה תְּנֵינָא דְּאֵין עוֹשָׂה נִפּוּל: מֵתָה הַבְּהֵמָה שֶׁהָיוּ בָּהּ אֵבֶר וּבָשָׂר מְדֻלְדָּלִין אֵבֶר בִּפְנֵי עַצְמוֹ וּבָשָׂר בִּפְנֵי עַצְמוֹ וּמִשְׁנָה הִיא בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב: הַבָּשָׂר צָרִיךְ הֶכְשֵׁר מַיִם שֶׁאִם יִגַּע בְּטֻמְאָה יְקַבְּלֶנָּה דְּמִיתָה עוֹשָׂה נִפּוּל וַהֲוָה לֵיהּ בָּשָׂר מִן הַחַי שֶׁהַבָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ טָהוֹר וְאֵינוֹ מְטַמֵּא מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַחַי: וְאֵינוֹ מְטַמֵּא מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַנְּבֵלָה שֶׁיְּהֵא בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ טָמֵא מִשּׁוּם דְּמִיתָה עוֹשָׂה נִפּוּל כְּמוֹ שֶׁנִּגְמְרָה נְפִילָתָהּ קֹדֶם שֶׁמֵּתָה: דִּבְרֵי ר"מ וְלֵיכָּא דִּפְלִיג עָלֵיהּ בְּמִיתָה עוֹשָׂה נִפּוּל אֶלָּא לר"ש מְטַהֵר קָתָנֵי הָתָם וּמוֹקְמִינַן לֵיהּ אַפְּלוּגְתָּא אַחֲרִיתִי אֲבָל רַבִּי וַדַּאי לֹא פְּלִיגִי עָלֵיהּ אַף עַל גַּב דִּפְלִיגִי עָלֵיהּ בִּשְׁחִיטָה וְאָמְרֵי אֵין עוֹשָׂה נִפּוּל גַּבֵּי אֵבֶר דְּעֻבָּר דְּהָא ר"מ נָמֵי שְׁחִיטָה אֵין עוֹשָׂה נִפּוּל בַּבְּהֵמָה סְבִירָא לֵיהּ כְּרַבָּנָן כִּדִמְפָרֵשׁ וְאָזֵל וְקָא חָזֵינַן הָכָא דְּבְמִיתָה מוֹדֵי: הֻכְשְׁרוּ בְּדָמֶיהָ לְקַבֵּל טֻמְאַת אוֹכְלִין. אַלְמָא סְבִירָא לֵיהּ אֵין בָּהֶן טֻמְאַת עַצְמָן כְּאֵבֶר מִן הַחַי לִשְׁחִיטָה הוֹעִילָה לָהֶם אֲפִילוּ לְרַבִּי מֵאִיר דִּפְלִיג בְּאֵבֶר דְּעֻבָּר: לֹא הֻכְשְׁרוּ וּצְרִיכִין הֶכְשֵׁר אַחֵר לְקַבֵּל טֻמְאָה דְּקָסָבַר אֵין בְּהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לְאֵבֶר לְהָבִיא הֶכְשֵׁר עָלֶיהָ: אִי מֵהַהִיא הֲוָה אָמֵינָא כִּי הֵיכִי דִּפְלִיג ר"מ בְּאֵבֶר דְּעֻבָּר פְּלִיג נָמֵי בְּאֵבֶר בְּהֵמָה דִּשְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִפּוּל וּמְטַמֵּא כְּאֵבֶר מִן הַחַי: וּמַאי הֻכְשְׁרוּ דְּמַשְׁמַע דְּאֵין בָּהֶן טֻמְאָה דְּעַצְמָהּ: אַבָּשָׂר קָאָמַר דְּאִי נָמֵי סְבִירָא לַן שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִפּוּל הֲוָה לֵיהּ בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחַי וְטָהוֹר הִלְכָּךְ אִצְטְרִיכָא דְּרַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף: וְהָא הֻכְשְׁרוּ לְשׁוֹן רַבִּים קָאָמַר: אַחַד לְבָשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַבְּהֵמָה שֶׁהָיָה מְדֻלְדָּל בָּהּ קֹדֶם שְׁחִיטָה כִּדְקָתָנֵי הָאֵבֶר וְהַבָּשָׂר הַמְדֻלְדָּלִין בַּבְּהֵמָה: וְאַחַד לְבָשָׂר שֶׁיִּפְרֹשׁ מִן הָאֵבֶר לְאַחַר שְׁחִיטָה: וּמַאי אַלִּימֵיהּ דְּבָשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הָאֵבֶר מֵהַפּוֹרֵשׁ מִן הַבְּהֵמָה דְּאִצְטְרִיךְ לְמִתְנְיֵיהּ: סל"א הוֹאִיל וְעִם הָאֵבֶר מְטַמֵּא אָדָם כִּנְבֵלָה אֵימָא לֹא תִּבְעֵי הֶכְשֵׁר לְאַחַר פְּרִישָׁתָן וִיקַבֵּל טֻמְאַת אֳכָלִין בְּלֹא הֶכְשֵׁר: קמ"ל הֻכְשְׁרוּ בְּדָמֶיהָ דְּבָעֵי הֶכְשֵׁר. וְנָפְקָא מִנָּהּ לְהֵיכָא דְּנֶחְתַּךְ כָּל הָאֵבֶר קֹדֶם שְׁחִיטָה דְּלֹא הֻכְשַׁר בְּדָמֶיהָ וְאַחַ"כ פֵּרַשׁ בָּשָׂר מִמֶּנּוּ דְּבָעֵי הֶכְשֵׁר. וְאַשְׁמְעִינַן לְאע"ג דְּקַיְ"ל בְּמַסֶּכֶת נִדָּה (דַּף נא.) מָה זְרָעִים שֶׁאֵין סוֹפָן לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה וּצְרִיכִין הֶכְשֵׁר אַף כֹּל שֶׁאֵין סוֹפוֹ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה פְּרָט לְנִבְלַת עוֹף טָהוֹר שֶׁסּוֹפָהּ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה אִם אֲכָלָהּ לְפִיכָךְ אֵין צְרִיכָה הֶכְשֵׁר לְטַמֵּא טֻמְאַת אֳכָלִין דַּוְקָא סוֹפוֹ אֲבָל תְּחִלָּתוֹ כִּי הַאי דִּתְחִלָּתוֹ טָמֵא טֻמְאָה חֲמוּרָה וְאֵין סוֹפוֹ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה מִשֶּׁפֵּרַשׁ צָרִיךְ הֶכְשֵׁר: נְקוֹט דְּרַב יִצְחָק בִּידָךְ דְּאָמַר מִשְּׁמֵיהּ דְּר' יוֹחָנָן הַכֹּל מוֹדִים שֶׁאֵין שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִפּוּל וְלֹא תֶּהְדַּר לְשַׁנּוּיֵי לִשָּׁנָא דְּאָמְרִינַן בְּרֵישָׁא לְר' יוֹחָנָן דִּבְרֵי הַכֹּל שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִפּוּל: דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה קָאֵי כְּוָתֵיהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּר' יוֹחָנָן:

מַאי טַעְמָא דְּר' יוֹחָנָן אַלִּיבָּא דְּר' מֵאִיר קְצָת קָשֶׁה דְּשָׁאנֵי אֵבֶר בְּהֵמָה דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא שָׁרֵי אַף בַּאֲכִילָה כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף עד.) דְּאֵין לָהֶם אֶלָּא מִצְוַת פֵּרוּשׁ וְיֵ"ל דְּמ"מ בָּעֵי דִּכְמוֹ שֶׁגָּזְרוּ עָלָיו חֲכָמִים אִסּוּר אֲכִילָה טֻמְאָה נָמֵי הָיָה לְהוּ לִגְזֹר: **שְׁחִיטָה** תְּנֵינָא תֵּימַהּ דְּאַדְּרַבָּה תְּנֵינָא טְפֵי הֲוָה לֵיהּ לְאַקְשׁוּיֵי מִינָּהּ לְרֵישׁ לָקִישׁ: **הֻכְשְׁרוּ** בְּדָמֶיהָ אֵין לְדַקְדֵּק מִדְּמוֹעִיל הַדָּם לְהַכְשִׁיר הָאֵבֶר אַלְמָא לָא חָשִׁיב כְּנִפּוּל דְּמִזֶּה לָא הֲוָה מְשַׁנֵּי מִידֵי אֶלָּא מִדְּבָעֵי הֶכְשֵׁר לְקַבֵּל טֻמְאַת אֳכָלִין קָא דָּיֵיק כִּדְפֵירֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס אַלְמָא אֵין בּוֹ טֻמְאַת אֵבֶר מִן הַחַי וְהַיְינוּ טַעְמָא דְּדַם בְּהֵמָה מוֹעִיל לְהַכְשִׁיר הָאֵבֶר אֲפִי' הָוֵי כְּנִפּוּל מִשּׁוּם דְּאָמַר דִּבְהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לָאֵבֶר וא"ת וְכֵיוָן דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא הָאֵבֶר מֻתָּר בַּאֲכִילָה לְרַבִּי יוֹחָנָן כִּדְאָמְרִינַן בְּסָמוּךְ לִ"ל הֶכְשֵׁר מִדַּם בְּהֵמָה דְּר' יוֹחָנָן גּוּפֵיהּ אִית לֵיהּ בְּפִרְקִין (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף עד:) דְּר"מ סָבַר כְּר' שִׁמְעוֹן דִּשְׁחִיטָה מַכְשֶׁרֶת וְר' שִׁמְעוֹן נָמֵי דְּקָאָמַר לֹא הֻכְשְׁרוּ מְפָרֵשׁ רַב אַשִׁי בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קכח.) דְּטַעֲמָא דר"ש מִשּׁוּם דְּדָם לֹא מַכְשִׁיר דִּשְׁחִיטָה מַכְשְׁרָה וְלֹא דָם וּשְׁחִיטָה נָמֵי לֹא מַכְשְׁרָה הוֹאִיל וְאֵינָהּ מַתֶּרֶת בַּאֲכִילָה וְאַמַּאי וַהֲרֵי מַתֶּרֶת בַּאֲכִילָה מִן הַתּוֹרָה וְיֵ"ל דְּמִשּׁוּם דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא לֹא מַכְשֶׁרֶת שְׁחִיטָה אַפִּי' לר"ש כִּדְאָמַר לְעֵיל בְּפֶ' הַשּׁוֹחֵט (חֻלִּין דַּף לו:) עֲשָׂאוּהוּ כְּהֶכְשֵׁר מַיִם מִדְּרַבָּנַן וְכֵיוָן שֶׁאֵבֶר אָסוּר מִדְּרַבָּנַן לָא מְהַנְיָא לֵיהּ הֶכְשֵׁר שְׁחִיטָה דְּלָא הָוְיָא נָמֵי אֶלָּא מִדְּרַבָּנַן וא"ת לְהָנְהוּ דְּמוֹקְמִי פְּלֻגְתַּיְהוּ בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קכז:) לר"מ ור"ש בִּבְהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לָאֵבֶר אוֹ בְּאוֹחֵז בְּקָטָן וְאֵין גָּדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ דִּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן אֵין נַעֲשֵׂית יָד מְנָא לְהוּ דְּכֵיוָן דְּאִיכָּא לְמֵימַר דְּטַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן מִשּׁוּם דְּדָם לָא מַכְשֵׁר וְאַמַּאי פְּלִיגִי אַדְּרַב אַשִׁי וְיֵ"ל דְּדַיְקִי לִשָּׁנָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָמַר לָא הֻכְשְׁרוּ וְלָא קָאָמַר אֵין הַדָּם מַכְשִׁיר מַשְׁמַע אֲפִילוּ הָיָה הַדָּם מַכְשִׁיר הָכָא לֹא הֻכְשְׁרוּ: **אִי מֵהַהִיא** ה"א כו' וּלְעוֹלָם שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִפּוּל הִקְשָׁה הָרַב ר' שְׁמוּאֵל מוורלו"ן א"כ הֵיכִי קָאָמַר ר"ש לֹא הֻכְשְׁרוּ דְּמַשְׁמַע לע"י בְּהֵמָה הוּא דְּלָא הֻכְשְׁרוּ אֲבָל הֶכְשֵׁר מוֹעִיל לָהֶם וְהָא אֹכֶל שֶׁאִי אַתָּה יָכוֹל לְהַאֲכִילוֹ (ע"י) לַאֲחֵרִים הוּא כֵּיוָן דִּשְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִפּוּל וַהֲוֵי בָּשָׂר מִן הַחַי וְאֵין קָרוּי אֹכֶל לר"ש כִּדְאָמַר בְּסוֹף הָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קכט.) וְלֹא מְקַבֵּל טֻמְאָה וְיֵ"ל דר"ש לְדִבְרֵיהֶם דְּרַבָּנָן קָאָמַר לְהוּ לְדִידִי אֹכֶל שֶׁאִי אַתָּה יָכוֹל לְהַאֲכִילוֹ לַאֲחֵרִים הוּא וְלֹא מְקַבֵּל טֻמְאָה אֶלָּא לְדִידְכוּ אוֹדוּ לִי מִיהַת דְּלָא הֻכְשְׁרוּ: **סָלְקָא** דַּעְתָּךְ אָמֵינָא הוֹאִיל וּמְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה אַגַּב אָבִיו לָא לִבְעֵי הֶכְשֵׁר כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק בָּא סִימָן (נִדָּה דַּף נא.) מָה זְרָעִים שֶׁאֵין סוֹפָם כו' קמ"ל דַּוְקָא סוֹפוֹ אֲבָל תְּחִלָּתוֹ כִּי הַאי דִּתְחִלָּתוֹ מְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה וְאֵין עוֹד סוֹפוֹ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה מִשֶּׁפֵּרַשׁ צָרִיךְ הֶכְשֵׁר כָּךְ פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס וְהַדִּין עִמּוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ כֵּן דְּדַוְקָא כְּשֶׁפֵּרַשׁ צָרִיךְ הֶכְשֵׁר אֲבָל בְּעוֹדוֹ מְחֻבָּר אֵין צָרִיךְ הֶכְשֵׁר לְהִצְטָרֵף לִפְחוֹת מִכַּבֵּיצָה אע"ג דְּמַעֲשֶׂה עֵץ שֶׁמֶן כִּדְאָמַר בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קכט.) דְּהָא אָמְרִינַן בְּסוֹף פ' טְבוּל יוֹם (זְבָחִים דַּף קה.) דְּפָרָה וּפָרִים מְטַמְּאִים אֳכָלִין וּמַשְׁקִין מֵחֲמַת שֶׁסּוֹפָן לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה וְלָא אָמְרִינַן מַעֲשֶׂה עֵץ הוּא אַף עַל גַּב דְּטֻמְאָה חֲמוּרָה שֶׁלָּהֶן אֵינוֹ מִטַּעַם רְאוּיוֹת אֹכֶל דַּאֲפִילּוּ הָעוֹסֵק בִּשְׂרֵפַת עוֹר וַעֲצָמוֹת מְטַמֵּא בְּגָדִים וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּטַעֲמָא דְּמַעֲשֶׂה עֵץ שֶׁמֶן מְהַנְּיָא לִכְשֶׁפֵּרַשׁ שֶׁאֵין סוֹפוֹ לְטַמֵּא עוֹד טֻמְאָה חֲמוּרָה וְהָא דְּאָמַר בפ"ק דִּפְסָחִים (דַּף יח.) פָּרָה שֶׁשָּׁתְתָה מֵי חַטָּאת בָּטְלוּ בְּמֵעֶיהָ וּמְפָרֵשׁ הָתָם דְּבִטְּלוּ מִטֻּמְאָה חֲמוּרָה אֲבָל טֻמְאָה קַלָּה מְטַמְּאִים לָא חֲשִׁיבֵי הָתָם מַעֲשֶׂה עֵץ לְפִי שֶׁמִּתְּחִלָּתָן צְרִיכִין שֶׁיִּהְיוּ רְאוּיִין לִשְׁתִיָּה וְנִמְצָא שֶׁטֻּמְאָה חֲמוּרָה שֶׁלָּהֶם אֵינָהּ אֶלָּא מִטַּעַם רְאוּיוֹת לִשְׁתִיַּת אָדָם שֶׁהָיָה בָּהֶם כְּבָר שאל"כ לֹא הָיוּ רְאוּיִין לְהַזָּאָה וּלְהָכִי אֵין צְרִיכִין הֶכְשֵׁר שֶׁרֶץ אַפִּי' כְּשֶׁאֵין סוֹפָן עוֹד לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ה:

ב מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ה:

ג מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' ו, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' סב סעי' ג:

רבינו גרשום

בשלמא לר"ש בן לקיש לדבריהם דרבנן קאמר להו. כלומר מה דאמר להו לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה כלומר לרבנן כשם שמטהרין אבר לעובר כך מטהרין אבר המדולדל בבהמה:

אלא לר' יוחנן דאמר. אבל באבר דבהמה דברי הכל שחיטה עושה ניפול ונבלה היא אפי' שחט אמו למאן קאמר ר"מ לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל:

אבל באבר דבהמה אין שחיטה עושה ניפול. וכוללו השחיטה עמה [ומטהרו] מידי נבלה:

ומה דתניא אמר להן ר"מ לחכמים לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה [ואת האבר המדולדל שבה] לר' יוחנן לדברי הכל אמר להן בין לדידיה בין לחכמים:

האי גופיה והאי לאו גופיה. כלומר אבר דבהמה גופיה לפיכך כוללו בשחיטה ומטהרו והאי לאו גופיה אבר לעובר:

הכל מודים שמיתה עושה ניפול. כלומר שאם נדלדל אבר בבהמה ומתה שמיתה עושה ניפול ואין כוללת האבר המדולדל בה במיתה ואין מטמא האבר משום נבלה אלא משום אבר מן החי דחשיב כשמתה כמי שנפל האבר ממנה קודם מיתה ואבר מן החי אינו מטמא אלא במוקדשין:

ואין שחיטה עושה ניפול דאם אבר מדולדל בבהמה ושחט הבהמה כוללת השחיטה האבר ומטהרתו מידי נבלה:

אילימא באבר לעובר מיפלג פליגי במתני' בשחט את אמו ואח"כ חתכו כו'. דר"מ סבר שחיטה עושה ניפול ואין כוללת האבר [עמה] והוי נבלה ורבנן סברי אין מטמא משום נבלה:

מיתה דתנן מתה הבהמה הבשר המדולדל צריך הכשר. ואם אין מוכשר לא מטמא דמיתה עושה ניפול ואין כוללתו עמה:

שחיטה נמי תנינא. נשחטה הבהמה הוכשרו בדמיה האבר המדולדל והבשר שעל האבר:

אי מההיא הוה אמינא מאי הוכשרו הבשר הבשר. כלומר הבשר שעליה ולא האבר עצמו:

והא הוכשרו קתני. כלומר במשמע האבר והבשר שעליו:

מהו דתימא חד לבשר כו'. אבל אבר עצמו אימא לא [אלא] מטמא משום נבלה:

ומאי אולמיה דהאי מהאי. כלומר מאי אולמיה דבשר הפורש מן האבר לבשר הפורש מן הבהמה בלא אבר דאיצטריך למיתנא הבשר:

איצטריך סל"א כו'. כלומר סל"א הואיל ואין כוללת השחיטה האבר עצמו והבשר שעליו מטמא טומאה חמורה דמטמא משום נבלה על גב האבר ולא ניבעי הכשר קמ"ל דר' יוחנן דהוכשרו דקתני אחד לבשר הפורש מן האבר ואחד לאבר עצמו דאין שחיטה עושה ניפול:

נקוט לר' יצחק בר יוסף בידך. כלומר דאין שחיטה עושה ניפול ומטהרינן האבר המדולדל [illegible] משום [illegible] לאין [illegible] לאסור:

מסורת הש"ס

א משנה חולין; לקמן קכז; לקמן קכט:; לקמן קכט.

ב לקמן עו:; משנה חולין

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אי וכו' א"כ היכי קאמר ר"ש. תמוה לי הא בפשוטו לק"מ דהכי משנינן דהא ס"ד כר"ל דכך מחלוקת בעוברין ולר"מ עושה ניפול. אבל ר"ש באמת ס"ל דאין עושה ניפול ובתשובה הארכתי:

תורה אור השלם

וְאַנְשֵׁי־קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ: [שמות כב, ל]

אֵין בָּהֶן אֶלָּא מִצְוַת פְּרוּשׁ בִּלְבָד. יָתֵיב רַב יוֹסֵף קַמֵּיהּ דְּרַב הוּנָא, וְיָתֵיב וְקָאָמַר: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אֲכָלוֹ לָזֶה – לוֹקֶה. אֲמַר לֵיהּ הָהוּא מֵרַבָּנַן: לָא תְּצִיתוּ לֵיהּ, הָכִי אָמַר רַב יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מָרְתָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: אֲכָלוֹ לָזֶה – אֵינוֹ לוֹקֶה. [א]אֲמַר לֵיהּ רַב הוּנָא: אֲנַן אַמַּאן נִסְמוֹךְ? אַהְדְּרִינְהוּ רַב יוֹסֵף לְאַפֵּיהּ, אֲמַר לֵיהּ: מַאי קוּשְׁיָא? כִּי אָמְרִי אֲנָא – בְּמִיתָה, דְּעוֹשָׂה נִיפּוּל; כִּי אֲמַר אִיהוּ – בִּשְׁחִיטָה, דְּאֵינָהּ עוֹשָׂה נִיפּוּל. אָמַר רָבָא: מְנָא הָא מִלְּתָא דַּאֲמוּר רַבָּנַן: מִיתָה עוֹשָׂה נִיפּוּל, שְׁחִיטָה אֵינָהּ עוֹשָׂה נִיפּוּל, דִּכְתִיב: "וְכֹל אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו מֵהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא", לְמַעוֹטֵי מַאי? אִילֵימָא לְמַעוֹטֵי בְּחַיֵּיהֶם – מִ"נִּבְלָתָם" נָפְקָא, אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ: מִיתָה עוֹשָׂה נִיפּוּל, וְאֵין שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִיפּוּל. אֲמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה לְרָבָא: וְהָא קְרָא בִּשְׁרָצִים כְּתִיב! אֲמַר לֵיהּ: אִם אֵינוֹ עִנְיָן לִשְׁרָצִים, דְּלָאו בְּנֵי שְׁחִיטָה נִינְהוּ – תְּנֵהוּ עִנְיָן לִבְהֵמָה. וְאַכַּתִּי מִבְּעֵי לֵיהּ, כְּעֵין מִיתָה: לַחִין – מְטַמְּאִים, יְבֵשִׁים – אֵין מְטַמְּאִים! תְּרֵי "בְּמֹתָם" כְּתִיבִי. אָמַר רַב חִסְדָּא: מַחְלוֹקֶת בְּאֵבֶר דְּעוּבָּר חַי, אֲבָל בְּאֵבֶר דְּעוּבָּר מֵת – דִּבְרֵי הַכֹּל שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִיפּוּל. וְרַבָּה אָמַר: כְּמַחְלוֹקֶת בָּזֶה כָּךְ מַחְלוֹקֶת בָּזֶה. בֶּן שְׁמֹנֶה חַי. וְהָתַנְיָא: בֶּן שְׁמֹנֶה חַי יוֹכִיחַ, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בְּמִינוֹ שְׁחִיטָה – אֵין שְׁחִיטָתוֹ מְטַהַרְתּוֹ. אָמַר רַב כָּהֲנָא: יֵשׁ בְּמִינוֹ שְׁחִיטָה אַגַּב אִמּוֹ, וְתַנָּא דִּידַן מִינָא דְּאִמֵּיהּ לָא פָּרֵיךְ. (א)וּלְהַאי תַּנָּא דְּפָרֵיךְ, טְרֵפָה דִּשְׁחִיטָתָהּ מְטַהַרְתָּהּ מְנָא לֵיהּ? נָפְקָא לֵיהּ מִדְּרַב יְהוּדָה אָמַר רַב, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, וְאָמְרִי לַהּ בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: אָמַר קְרָא "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה", מִקְצָת בְּהֵמָה מְטַמְּאָה וּמִקְצָת בְּהֵמָה אֵינָהּ מְטַמְּאָה, וְאֵיזוֹ זוֹ? זוֹ טְרֵפָה שֶׁשְּׁחָטָהּ. (ב)בָּעֵי רַב הוֹשַׁעְיָא: הוֹשִׁיט אֶת יָדוֹ לִמְעֵי בְּהֵמָה, וְשָׁחַט בֶּן תִּשְׁעָה חַי, מַהוּ? תִּבְּעֵי לְרַבִּי מֵאִיר, וְתִבְּעֵי לְרַבָּנַן. תִּבְּעֵי לְרַבִּי מֵאִיר: עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי מֵאִיר בֶּן פְּקוּעָה טָעוּן שְׁחִיטָה – הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּיָצָא לַאֲוִיר הָעוֹלָם, אֲבָל בִּמְעֵי אִמּוֹ – לָא שָׁרְיָא לֵיהּ שְׁחִיטָה. אוֹ דִּילְמָא, אֲפִילּוּ לְרַבָּנַן, אַרְבָּעָה סִימָנִין אַכְשַׁר בֵּיהּ רַחֲמָנָא. אָמַר רַב חֲנַנְיָא, תָּא שְׁמַע: הֲרֵי שֶׁנּוֹלְדָה טְרֵפָה מִן הַבֶּטֶן, וְאִי אִיתָא, מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ דְּהָוְיָתָה לָהּ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר, דְּאִי בָּעֵי עַיֵּיל יְדֵיהּ וְשַׁחֲטַהּ! אֲמַר לֵיהּ רָבָא: תָּנֵי שֶׁנּוֹצְרָה טְרֵפָה מִן הַבֶּטֶן, וּמַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בְּבַעֲלַת חָמֵשׁ רַגְלַיִם. [בג]מַתְנִי' הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּהֵמָה, וּמָצָא בָהּ בֶּן שְׁמֹנֶה חַי אוֹ מֵת, אוֹ בֶּן תִּשְׁעָה מֵת – קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת דָּמוֹ. [דה]מָצָא בֶּן תִּשְׁעָה חַי – טָעוּן שְׁחִיטָה, וְחַיָּיב בְּ"אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ", דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: שְׁחִיטַת אִמּוֹ מְטַהַרְתּוֹ.

רבי

אין בהם איסור לאו של אבר מן החי: אלא מצות פירוש בעלמא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. אלמא אין שחיטה עושה ניפול: אכלו לזה האבר המדולדל: אינו לוקה דמצות פירוש בעלמא הוא: אהדרינהו בכעס: כי אמרי אנא לוקה משום אבר מן החי במיתה דעושה ניפול ואשמיעך רב דלא משום נבלה מתרינן ביה אלא משום אבר מן החי: וכל אשר בשרצים כתיב: מנבלתם נפקא וכי יפול מנבלתם: אלא הכי קאמר כל אשר יפול מהם במותם על ידי מיתה הויא נפילה מהם אברים המדולדלים בהם: בשרצים כתיב דלא שייכא בהו שחיטה והיכי ממעטת שחיטה מהאי קרא: אם אינו ענין כו' דעל כרחך במותם מיעוטא הוא דלגופיה לא איצטריך דהא במתים משתעי דנבלתם כתיב ונכתוב וכי יפול למימרא דעושים ניפול ולא בעי במותם אלא על כרחך למעוטי שחיטה: דלאו בני שחיטה נינהו ולא איצטריך במותם דהא אפילו שחיטתם מיתה היא: כעין מיתה כעין שעת מיתה שהיו לחים למעוטי שרץ שיבש: דעובר חי דיש במינו שחיטה מהניא שחיטה אף לאבר היוצא לטהרו: והתניא בתורת כהנים גבי וכי ימות מן הבהמה כו': בן ח' יוכיח שאע"פ שיש במינו שחיטה אין שחיטה מטהרתו אם נולד ושחטו אבל אגב אמו ניתר בשחיטת אמו לדברי הכל אף טרפה אע"פ שיש במינה שחיטה לא תטהרנה שחיטתה ומתני' קתני בן ח' אין במינו שחיטה: אמר רב כהנא האי דקתני תנא דברייתא יש במינו שחיטה אגב אמו קאמר שניתר בשחיטת אמו: מינא דאימיה לא פריך לא חשיבא ליה פירכא דהואיל ואין בבני ח' שחיטה אין במינו שחיטה קרינא ביה: ולהאי תנא דברייתא דפריך מינא דאימיה וסבר יש במינו שחיטה קרינא ביה: טרפה דשחיטה מטהרתה מנא ליה תיפוק ליה מבהמה טמאה דאין שחיטה מטהרתה: ושחט בה בן ט' חי ויצא אחר שחיטתו ואמו קיימת בן ח' לא קא מבעי ליה דהא אפילו יצא לאויר העולם ושחטו תנן במתניתין (לעיל חולין דף עב:) אין שחיטתו מטהרתו: אבל במעי אמו לא שריא שחיטה דילה וכ"ש לרבנן דאמרי לא שייכא ביה שחיטה כלל אפילו יצא חי לאחר שחיטה דאין שחיטה בו אלא ביצא לאויר בחיי אמו: או דלמא אפי' לרבנן שריא ליה שחיטתו דקסברי רבנן ד' סימנין אכשר ביה רחמנא באיזה שני הסימנים שישחטנו או של אמו או שלו וכ"ש לרבי מאיר דאמר שחיטה שייכא ביה: ת"ש דתנן במתני' הרי שנולדה טרפה מן הבטן תנינן וקס"ד דאפילו בנטרפה שעה אחת קודם לידתה קאמר דלא היתה לה שעת הכושר לשחט ולא חל עליה תורת שחיטה: ואם איתא לשחיטה במעי אמו שחיטה היא הרי היתה לה שעת הכושר לשחיטה קודם שנטרפה: בבעלת ה' רגלים שנוצרה. דהאי טרפות ודאי הויא בה משנוצרה וכגון שיתיר זה ברגלים האחרונים דאמר בבכורות (דף מ.) דבעלת ה' רגלים הרי זה מום ואמרי' התם לא שנו אלא שחסר או יתר בעיר אבל ברגל אפילו טרפה נמי הוי דכל יתר כנטול דמי: מתני' קורעו שאין צריך שחיטה ומוציא ר"מ בהו לאתרתו מכל בבהמה תאכלו ולאו חלקים איכא ולאו אוירא איכא הלכך לאו בהמה הוא: ומוציא את דמו דחלבו מותר כדקתני לקמן (חולין דף עה.) מה חלב ושתי הכליות האמורין בפסח מוקדש אף כל [illegible] שליל אבל דמו לא גרע מדם האברים דקיי"ל בכריתות (דף כא.) דם האברים עובר עליו בלא תעשה: טעון שחיטה וחלבים [illegible] אתרבאי מכל בבהמה תאכלו ולרבנן חלבים וגידו [illegible] לאתרבאה מכל בבהמה תאכלו: וחייב באותו ואת בנו שלא ישחטנו ביום ששחטו אמו:

אין בהם אלא מצות פרש בלבד וקרא דברייתא אינו אלא אסמכתא בעלמא וא"ת וכיון דמדאורייתא שרי באכילה אמאי נקט בברייתא דלעיל (חולין דף עג.) לא אם טהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה מה שייך שם להזכיר אבר מדולדל דשרי אף באכילה וי"ל דה"ק אבר המדולדל בה גזרו בה רבנן איסור אכילה ולא גזרו שלא תהא שחיטה מטהרתו כמו עובר דבר שאינו גופה: תרי במותם כתיבי וא"ת הא אכתי צריכי לכדדרשינן בהעור והרוטב (לקמן חולין דף קכח:) יכול בשר הפורש מן השרצים יהא טמא תלמוד לומר במותם מה מיתה שאינה עושה חליפין כו' וי"ל דכעין מותם והיא דרשה מחד במותם נפקא אי נמי דרשה דהתם מנבלתם נפקא מה נבלה שאין עושה חליפין ונקט במותם לפי שהיא דרשה פשוטה: מחלקת באבר דעבר חי ובבן ח' דאלו בן ט' כשאר בהמה הוא לר"מ וטעון שחיטה: ולהאי תנא דקפריך טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא לן קשת תמה דכולא חדא ברייתא היא בת"כ וידע רישא ולא ידע סיפא: נפקא לה מדרב יהודה כו' וא"ת דתניא בס"פ רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלו.) נאכלה להביא בן ח' שאין שחיטתו מטהרתו ורבי יוסי ור"א ברבי שמעון אומרים שחיטתו מטהרתו והשתא כולהו לא מתוקם כתנא דמתני' דאפילו ת"ק דהתם משמע דאי לאו נאכלה ה"א דשחיטה מטהרתו ולתנא דמתני' בן ח' כיון דאין במינו שחיטה ילפינן ליה מבהמה טמאה דאין שחיטה מטהרתה אבל כתנא דברייתא דהכא מתוקמא שפיר ת"ק דהתם דכיון דיש במינו שחיטה אגב אמו מקרי שפיר יש במינו שחיטה ולא מצי למילף מבהמה טמאה ולהכי צריך התם נאכלה למימר דאין שחיטה מטהרתו ומיהו סגיא דהתם לא אתיא כתנא קמא דברייתא דהכא דרבא מפרש התם טעמא דרבי יוסי ורבי אליעזר דסברי בטרפה אע"ג דמתה היא לשחיטה מטהרתה הכא נמי לא שנא ורבנן לא דמי לטרפה אפילו מן הבטן דיש במינו שחיטה הכא אין במינו שחיטה ושמא תנא דמתניתין משום קרא דלאכלה חשיב בן ח' אין במינו שחיטה אי נמי קרא דלאכלה דדריש ת"ק התם הוי אסמכתא בעלמא דהא לאביי דמוקי התם פלוגתייהו דפליגי מר סבר חי הוא ומר סבר מת הוא צריך לומר דאסמכתא היא דכיון דחשיב ליה כמת בלאו קרא אין שחיטתו מטהרתו:

מסורת הש"ס

א זבחים סט:; לקמן פה:; לקמן קכח:

ב גיטין עד:

גליון הש"ס

מתני' מצא בן תשעה חי. עי' נדה דף מד ע"א תוס' ד"ה איהו:

רש"י ד"ה כי אמרי אנא וכו' דלא משום נבלה מתרינן. תמוה לי אמאי ל"א כפשוטו דהאבר הוא כזית עם הגידים והעצמות דלגבי נבלה הוי חצי שיעור וכן נ"מ להושיטו לבן נח:

תורה אור השלם

וְכֹל אֲשֶׁר־יִפֹּל־עָלָיו מֵהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא מִכָּל־כְּלִי־עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ־עוֹר אוֹ שָׂק כָּל־כְּלִי אֲשֶׁר־יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהֵר [ויקרא יא, לב]

וְכֹל אֲשֶׁר־יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עָלָיו יִטְמָא תַּנּוּר וְכִירַיִם יֻתָּץ טְמֵאִים הֵם וּטְמֵאִים יִהְיוּ לָכֶם [ויקרא יא, לה]

וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל־כָּל־זֶרַע זֵרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא [ויקרא יא, לז]

אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל־הַשָּׁרֶץ כָּל־הַנֹּגֵעַ בָּהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, לא]

וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, לט]

וְשׁוֹר אוֹ־שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת־בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד [ויקרא כב, כח]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' ו:

ב מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' יג:

ג מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קלז, טוש"ע יו"ד סי' יג סעי' ב:

ד מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' יג:

ה מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קלז, טוש"ע יו"ד סי' יג סעי' ב:

רבינו גרשום

אכלו לזה אינו לוקה. כלומר לאבר המדולדל בבהמה:

כי אמרי במיתה דעושה ניפול. כלומר)נראה לע"ל דבמיתה ספיר לוקה וכו'. ולוקה משום אבר מן החי:

מנבלתם נפקא. כלומר לאחר מיתה מטמאין השרצים אבל בחיים אין מטמאין:

מיתה עושה ניפול. כלומר לאבר המדולדל בבהמה ומתה אין כוללתו המיתה וחייב האוכלו משום אבר מן החי:

א"ל אם אינו ענין לשרצים דלאו בני שחיטה נינהו. דלא איצטריך למכתב במותם דאין להן שחיטה אלא מיתה בלבד:

תניהו ענין לבהמה. ודריש הכי מיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול:

אבל באבר לעובר מת [ד"ה] שחיטה עושה ניפול. כלומר דאין כוללתו שחיטה עמה ומטמא משום נבלה:

יש במינו שחיטה אגב אמו. כלומר ששוחטין אמו והוא מותר אבל הוא אינו בכלל שחיטה:

ותנא דידן מינא דאימיה לא פריך. (ותנא דידן מינא דאימיה וכו')ב)אולי צ"ל דאף דבמינו לאמו יש שחיטה מ"מ בהוא עצמו וכו'. לפי שאין במינו שחיטה אבל בהוא עצמו אין במינו שחיטה:

ולהאי תנא דפריך טרפה דשחיטתה מטהרתה [מנ"ל]. כלומר ולהאי תנא דפריך אע"ג דיש במינו שחיטה אגב אמו אין שחיטתו מטהרתו טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה לאמרינן כדאמרי' במתני' תאמר בטרפה שיש במינה שחיטה (שהיא) [ולפיכך] שחיטתה מטהרתה ועכשיו דאמרי' בבן שמנה אע"ג דיש במינה שחיטה אין שחיטתה מטהרתה טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה:

או דלמא אפי' לרבנן ארבעה סימנין. כלומר אפי' לרבנן דאמרי לא בעי שחיטה (אבל) ואי שחיט סימנין דאימיה ודאי לא בעי שחיטה אבל אי שחיט סימנין [דידיה] מותר בשחיטתו:

א"ל רבא שנוצרה טרפה מן הבטן. כלומר ודאי כן הוא אי נולד טרפה מן הבטן מעינו לה שעת הכושר קודם לכן בענין זה דאי בעי שוחטו בבטן אמו אלא תני שנוצרה טרפה מן הבטן בבעל חמש רגלים להתם אפי' שוחטו במעי אמו אין לו שעת הכושר שהשתא שנוצר היה בעל חמש רגלים [illegible] יתר כנטול דמי ואין ניטלה ירך וחולה שלה (טרפה) [נבלה]:

[א](א) רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר: אֲפִילּוּ בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים וְחוֹרֵשׁ בַּשָּׂדֶה – שְׁחִיטַת אִמּוֹ מְטַהַרְתּוֹ. קְרָעָהּ וּמָצָא בָּהּ בֶּן תִּשְׁעָה חַי – טָעוּן שְׁחִיטָה, לְפִי שֶׁלֹּא נִשְׁחֲטָה אִמּוֹ. גְּמָ' אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: לֹא הִילְכוּ בּוֹ אֶלָּא עַל עִסְקֵי שְׁחִיטָה בִּלְבַד. לְמַעוּטֵי מַאי? לְמַעוּטֵי חֶלְבּוֹ וְגִידוֹ. [ב](ב) חֶלְבּוֹ דְּמַאי? אִילֵּימָא: חֶלְבּוֹ דִּשְׁלִיל, מִפְלָג פְּלִיגִי! דְּתַנְיָא: גִּיד הַנָּשֶׁה נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל וְחֶלְבּוֹ אָסוּר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל וְחֶלְבּוֹ מוּתָּר. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: מַחְלוֹקֶת בְּבֶן תִּשְׁעָה חַי, וְהָלַךְ רַבִּי מֵאִיר לְשִׁיטָתוֹ, וְרַבִּי יְהוּדָה לְשִׁיטָתוֹ. אֶלָּא, חֶלְבּוֹ דְּגִיד מִפְלָג פְּלִיגִי, דְּתַנְיָא: גִּיד הַנָּשֶׁה – מְחַטֵּט אַחֲרָיו בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא, וְחוֹתֵךְ שַׁמְנוֹ מֵעִיקָּרוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: גּוֹמְמוֹ עִם הַשּׁוּפִי. אֶלָּא אִי אִתְּמַר – הָכִי אִתְּמַר, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: לֹא הִילְכוּ בּוֹ אֶלָּא עַל עִסְקֵי אֲכִילָה בִּלְבַד, לְמַעוּטֵי רוֹבְעוֹ, וְחוֹרֵשׁ בּוֹ. [ג] אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: לְדִבְרֵי הַמַּתִּיר בְּחֶלְבּוֹ – מַתִּיר בְּדָמוֹ, לְדִבְרֵי הָאוֹסֵר בְּחֶלְבּוֹ – אוֹסֵר בְּדָמוֹ. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אַף לְדִבְרֵי הַמַּתִּיר בְּחֶלְבּוֹ – אוֹסֵר בְּדָמוֹ. אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת דָּמוֹ. אָמַר רַבִּי זֵירָא: לוֹמַר שֶׁאֵין עָנוּשׁ כָּרֵת. [ד] לְמַאן קָאָמְרִי? לְרַבִּי יְהוּדָה, לֹא יְהֵא אֶלָּא דַּם הַתַּמְצִית, דְּתַנְיָא: דַּם הַתַּמְצִית בְּאַזְהָרָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּהִכָּרֵת. תַּרְגְּמָא רַב יוֹסֵף בְּרֵיהּ דְּרַב סַלָּא חֲסִידָא קַמֵּיהּ דְּרַב פָּפָּא: אִית לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה "דָּם" וְ"כָל דָּם", כֹּל הֵיכָא דְּמִיחַיֵּיב אַדַּם הַנֶּפֶשׁ – מִיחַיֵּיב אַדַּם הַתַּמְצִית, וְכֹל הֵיכָא דְּלָא מִחַיֵּיב אַדַּם הַנֶּפֶשׁ – לָא מִחַיֵּיב אַדַּם הַתַּמְצִית. (ג) אִיבַּעְיָא לְהוּ: מַהוּ לִפְדּוֹת בְּבֶן פְּקוּעָה? אַלִּיבָּא דְּרַבִּי מֵאִיר לָא תִּיבְּעֵי לָךְ, דְּכֵיוָן דְּאָמַר טָעוּן שְׁחִיטָה – שֶׂה מְעַלְּיָא הוּא. כִּי תִּיבְּעֵי לָךְ אַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן, דְּאָמְרִי: שְׁחִיטַת אִמּוֹ מְטַהַרְתּוֹ, מַאי? כֵּיוָן דְּאָמְרִי שְׁחִיטַת אִמּוֹ מְטַהַרְתּוֹ – כְּבִשְׂרָא בְּדִיקוּלָא הוּא, אוֹ דִּילְמָא, כֵּיוָן דְּרָהֵיט וְאָזֵיל וְרָהֵיט וְאָתֵי – "שֶׂה" קָרֵינָא בֵּיהּ? [ה] מָר זוּטְרָא אָמַר: אֵין פּוֹדִין, וְרַב אָשֵׁי אָמַר: פּוֹדִין. (ד) אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְמָר זוּטְרָא: מַאי דַּעְתָּךְ? דְּגָמְרַתְּ "שֶׂה" "שֶׂה" מִפְּסָחִים? (ה) אִי מָה לְהַלָּן – זָכָר, תָּמִים, וּבֶן שָׁנָה, אַף כָּאן – זָכָר, תָּמִים, וּבֶן שָׁנָה! "תִּפְדֶּה" "תִּפְדֶּה" רִיבָּה. אִי "תִּפְדֶּה" "תִּפְדֶּה" רִיבָּה, אֲפִילּוּ כֹּל מִילֵּי נָמֵי, אִם כֵּן "שֶׂה" "שֶׂה" מַאי אַהֲנֵי לָךְ? אִיבַּעְיָא לְהוּ: מַהוּ לִמְנוֹת בּוֹ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי? (ו) רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מוֹנִין בּוֹ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אוֹמֵר: אֵין מוֹנִין בּוֹ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, נַעֲשָׂה כְּאֱגוֹז הַמִּתְקַשְׁקֵשׁ בִּקְלִיפָּתוֹ. (ז) אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: הַבָּשָׂר מַגַּע נְבֵלָה – דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מַגַּע טְרֵפָה שְׁחוּטָה. בִּשְׁלָמָא לְדִידִי, דְּאָמֵינָא חַד גּוּפָא הוּא – הַיְינוּ דְּאִיתַּכְשַׁר בִּדְמָא דְּאִמֵּיהּ, אֶלָּא לְדִידָךְ, בְּמַאי אִיתַּכְשַׁר? אֲמַר לֵיהּ: בִּשְׁחִיטָה, וּכְרַבִּי שִׁמְעוֹן. אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: עָבַר בְּנָהָר – הוּכְשַׁר, הָלַךְ לְבֵית הַקְּבָרוֹת – נִטְמָא. בִּשְׁלָמָא לְדִידִי דְּאָמֵינָא תְּרֵי גּוּפֵי נִינְהוּ, מִשּׁוּם הָכִי: הוּכְשַׁר – אִין, לֹא הוּכְשַׁר – לָא, אֶלָּא לְדִידָךְ דְּאָמְרַתְּ חַד גּוּפָא הוּא, הָא אִיתַּכְשַׁר בִּדְמָא דְּאִמֵּיהּ!

בשחיטה

ר"ש שזורי בגמרא פריך היינו תנא קמא: קרעה לבהמה בלא שחיטה: גמ' לא הלכו בו בשליל זה להקל: אלא על עסקי שחיטה בלבד אבל לשאר דבריו מודו רבנן דבהמה מעלייתא היא: למעוטי חלבו וגידו דכיון דמגלוהו הוי חלשים ואוירא גרמי לאסור חלבו וגידו: חלבו דמאי אע"פ שהוא בכל הספרים אמת הדבר שהוא שבוש ולא יש חכם אשר יושיבנו על כנו דהיכי בעי חלבו דמאי והא והאי ליכא לאוקומי מלתיה אלא אשליל דבן ט' חי דהא עליה קאי אלא בפרק גיד הנשה גרסינן ליה נכונה כי הא ואגב שטפא דגירסא אשתבשו בה למגרס' הכא. והכי גרסינן והא מפלג פליגי דתניא כו' וא"ר אלעזר א"ר אושעיא מחלוקת כו' עד ור' יהודה לשיטתו אלא אי אתמר כו' ולא גרסינן בהאי פרקא אלא חלבו דגיד אבל בפ' גיד הנשה גרסינן ליה. והכי פרושו והא מפלג פליגי בין בחלב בין בגיד דתניא גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו של שליל אסור וכדמפרש בבן ט' חי דקסבר חלשים ואוירא גרמי ואע"פ שנשחטה אמו והוציאוהו: והלך ר"מ לשיטתו דמשוי ליה בהמה לענין שחיטה: מעקרו אפי' הנבלע ונפרש בבשרה: גוממו עם השופי כלומר חותכו בשוה לשפי ונוטל את הגבוה מן השופי דדמי לגיד ואסור מדרבנן אבל שרשין של חלבו מותרין: לא הלכו בו חכמים בשליל בהתר זה דלא משוי ליה בהמה: אלא על עסקי אכילה לאוכלו בלא שחיטה ולאכול חלבו וגידו: למעוטי רובעו וחורש בו בכלאים בשור וחמור דהאי לוקה: בחלבו של שליל: קורעו ומוציא את דמו אלמא אפילו בן ח' דלכולי עלמא חלבו מותר קתני מתני' קורעו: לומר שאין ענוש כרת האי מתיר בדמו דקאמר לאו היתר לכתחלה: למאן קאמרינן מי הוא המתיר חלבו: לרבי יהודה כדקתני לעיל וחלבו מותר ולר' יהודה אמאי אין ענוש כרת על דמו דלא גרע מדם התמצית דלאו דם הנפש הוא וקמחייב עליה ר' יהודה כרת: באזהרה בפ"ק דכריתות מפרש ה' לאוין כתיבי בדם: בהכרת דנפקא ליה מריבויא דכל דם: אית ליה לר' יהודה דם וכל דם כלומר כיון דר' יהודה לדם התמצית מרבוי' דכל דם יליף אקושי מקיש כל דם לדם עצמו: כל היכא דמחייב אדם מחייב אכל דם והיכא דלא מחייב אעקר דם כגון שליל שאין בו דם הנפש לא מחייב על דם איבריו: לפדות פטר חמור: בבן פקועה בשה בן ט' חי הנמצא בבהמה שנשחטה ובפחות משויו קמבעיא ליה דהאי בשויו קיימא לן בבכורות (דף יא.) דאפילו בשלקי מפרקינן: כבשרא בדקולא הוא ותנן בבכורות (דף יב.) אין פודין בשחוטה: דגמר שה שה מפסחים ופסח בבן פקועה פסול דקיימא לן (לעיל חולין דף לח:) בקדשים כי יולד פרט ליוצא דפן: כל מילי כגון בן פקועה: מאי אהני ליה ומסתברא דהאי ממעט דכבשרא בדקולא הוא וכי מרבי בעל מום ונקבה קא מרבי: אבעיא להו נטמאה בהמה שחוטה מהו למנותה ראשון ובן ט' חי שבבטנה שני: מונין בו תרי גופי נינהו: אין מונין אלא איהו נמי הוי ראשון ונעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו שהבהמה שומר שלו: הבשר מגע נבלה בשר העובר שהיה מחובר לאבר היוצא: בדמא דאמיה דכיון שהוכשר בית השחיטה בדם הכשרה וכו': במאי אתכשר בשר העובר שיקבל טומאה מאחר: בשחיטה כיון שהוא נתר בשחיטתה הוכשר בה לטומאה וכר"ש דאמר שחיטה מכשרת ולא דם כפ"ב (לעיל חולין דף לו.): עבר בנהר בן ט' חי שנמנא בשחוטה ונגל:

חלבו דמאי בקונטרס לא גריס ליה דפשיטא דבשליל איירי ולא גרסינן אלא חלבו דגיד דלא איירי בבהמה אלא בשליל ור"ת אומר שיש ליישב הגרסא וה"פ חלבו דמאי אילימא חלבו דשליל כלומר דגוף דשליל כגון חלב הכליות ושעל הקרב ואתא לאפוקי מחלב דגיד דשליל והא מפלג פליגי דשרי ר' יהודה חלבו וגיד דשליל של בן ט' אלא חלבו דגיד דלא פליג ר"מ אלא לענין שחיטה אבל חלבו דגידו שרי והא דקאמר לעיל למעוטי חלבו וגידו כלומר היינו חלבו דגידו אי נמי וגידו נקט לקנוקנות דשרי הא פליג ר"מ ואסר אפי' חלב דגיד וקנוקנות דשליל מדקתני כל מקום שהוא משמע אפילו דשליל וקתני חותך שומנו מעקרו וגם מחטט אחריו משמע דאסר אפילו קנוקנות וכי קאמר חלבו דגיד הוה מצי למפרך מ"מ אמאי נקט רבי אושעיא אלא על עסקי שחיטה בלבד כיון דפליג נמי בחלב כליות וקרב ולגיד דשליל אלא דעדיפא פריך דבחלב גיד נמי פליגי ומהאי טעמא נמי לא קאמר למעוטי דמו דהוי לכ"ע בכרת משום דאלא על עסקי שחיטה קאמר ואכתי תקשה לן הא פליגי נמי בחלבו וגידו ולכך הצרך לומר דאלא על עסקי אכילה בלבד אתמר והא דפליגי באותו ואת בנו בכלל אכילה הוא: למעוטי רובעו לס"ל דגרע מבהמה מפרכסת דחייב רובע כדאמרינן בפ' העור והרוטב (לקמן חולין דף קכא:) אי נמי התם הני מלי כגון ישראל בטמאה ועובד כוכבי' בטהורה אבל הכא דבשחיטה זו משתריא באכילה סלקא דעתך לא מחייב: דגמר שה שה מפסח פירש בקונטרס דפסח פסול משום יוצא דפן ואי אפשר לומר כן דא"כ לר"מ היאך פודין בו דאמר לעיל דהלכה לר"מ שה מעליא הוא ופודין בו אלא מפסיל מטעם שחוטה דאין פודין בשחוטה כדאמר בפ"ק דבכורות (דף יב.):

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' טו, טוש"ע יו"ד סי' יג סעי' ג:

ב מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' ג, סמג לאוין קלו, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' ב:

ג מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' סו סעי' א:

ד מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' ד:

ה מיי' פי"ב מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ט, טוש"ע יו"ד סי' שכא סעי' ד:

רבינו גרשום

לא הילכו בו אלא על עסקי שחיטה כו'. כלומר ר' מאיר דמחייבו בשחיטה לא חושבו בהמה על הכל דלא חשבו בהמה אלא לענין שחיטה למעוטי חלבו וגידו דאין אסור:

נוהג בשליל. כלומר גיד הנשה נוהג בשליל:

והלך ר"מ לשיטתו. כלומר דר"מ חושבו כבהמה מעליא ור' יהודה אין חושבו כבהמה מעליא ואין טעון שחיטה:

גוממו עם השופי. כלומר חותכו למעלה ואין לחקור אחר השומן:

שופי טלפא:

רובעו וחורש בו. כלומר דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים ואינו חשוב בהמה לענין הרבעה וחורש בו דאינו חייב משום כלאים לחרישה דאינו חשוב בהמה דמנא לן דמיחייב אכלאים לחרישה [דכתיב] לא תחרוש בשור ובחמור יחדו (ואינו) [ובן פקועה אינו] חשוב שור דדמי כבישרא בעלמא:

איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש קורעו ומוציא את דמו כו'. והא הכא לענין מצא בה בן ט' מת דלכ"ע מותר בשחיטת אמו ואעפ"כ דמו אסור ולענין בן ט' חי נמי אע"ג לרבנן מותר בשחיטת אמו דאינו חשוב בהמה וחלבו מותר ואעפ"כ דמו אסור:

אמר ר' זירא לומר שאין ענוש כרת. כלומר ולאו אף לריש לקיש אף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו מדרבנן והאי דאמר מותר בדמו. כלומר שאין ענוש כרת:

למאן קאמרינן לר"י. כלומר מי הוא המתיר בחלבו ר' יהודה ולדבריו אמרת אין ענוש כרת. לא יהא אלא דם התמצית דם התמצית זהו נגלתא דדמא דם שבא לבסוף כשפוסק דם הנפש:

כל היכא דלא מיחייב אדם הנפש. כלומר לא מיחייב משום דם התמצית:

מהו לפדות כבן פקועה. אי שחיטה אמו ותולה בו בן ט' חי והלך וגדל כעבור מהו לפדות בו פטר חמור:

אפי' כל מילי נמי. כלומר אפי' בן פקועה:

מהו למנות בו ראשון ושני. [illegible] שלא שני או לא [illegible] ירך אמו הוא. היינו לאתכשר בבהמה לאימיה והוי העובר נבלה ואמו מגע נבלה:

בשחיטה. וכר"ש. כלומר דס"ל שחיטה מכשרתו ולא דם:

עבר בנהר. כלומר בן פקועה:

מסורת הש"ס

א מנחות ל:

ב לקמן צב:; תוספתא חולין; משנה חולין; לעיל סט.

ג בכורות יב.

ד יומא מט:

ה בכורות יב.

ו זבחים קה:

ז משנה חולין

תורה אור השלם

לֹא־תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר־וּבַחֲמֹר יַחְדָּו [דברים כב, י]

אֶת־חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּהֶמְתְּךָ לֹא־תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא־תִזְרַע כִּלְאָיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ [ויקרא יט, יט]

וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל־דָּם וְנָתַתִּי פָנַי בַּנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת אֶת־הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמָּהּ [ויקרא יז, י]

וְכָל־דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם לָעוֹף וְלַבְּהֵמָה [ויקרא ז, כו]

וְכָל־פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשֶׂה וְאִם־לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ וְכֹל בְּכוֹר אָדָם בְּבָנֶיךָ תִּפְדֶּה [שמות יג, יג]

שֶׂה תָמִים זָכָר בֶּן־שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן־הַכְּבָשִׂים וּמִן־הָעִזִּים תִּקָּחוּ [שמות יב, ה]

בִּשְׁחִיטָה יַבִּישְׁתָּא, וּדְלָא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. א(א)מַאן תַּנָּא עָבַר בְּנָהָר הוּכְשַׁר, הָלַךְ לְבֵית הַקְּבָרוֹת נִטְמָא? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הִיא, דְּתַנְיָא: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: מְטַמֵּא טוּמְאַת אֳכָלִים, וְצָרִיךְ הֶכְשֵׁר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ מְטַמֵּא טוּמְאַת אֳכָלִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא חַי, וְכָל שֶׁהוּא חַי אֵינוֹ מְטַמֵּא טוּמְאַת אֳכָלִין. וְאַזְדָּא רַבִּי יוֹחָנָן לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי וּבֵית שַׁמַּאי אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד. ב(ב)רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי – הָא דַּאֲמַרַן. בֵּית שַׁמַּאי, דִּתְנַן: דָּגִים, מֵאֵימָתַי מְקַבְּלִין טוּמְאָה? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִשֶּׁיִּצּוֹדוּ, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִשֶּׁיָּמוּתוּ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מִשָּׁעָה שֶׁאֵין יְכוֹלִין לִחְיוֹת. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דָּג מְקַרְטֵעַ אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. גבָּעֵי רַב חִסְדָּא: נוֹלְדוּ בְּדָגִים סִימָנֵי טְרֵפָה, מַהוּ? תִּיבְּעֵי לְמַאן דְּאָמַר טְרֵפָה חַיָּה, וְתִיבְּעֵי לְמַאן דְּאָמַר טְרֵפָה אֵינָהּ חַיָּה. תִּיבְּעֵי לְמַאן דְּאָמַר טְרֵפָה חַיָּה, בְּהֵמָה הוּא דִּנְפִישָׁא חַיּוּתַהּ, אֲבָל דָּגִים דְּלָא נְפִישָׁא חַיּוּתַיְיהוּ – לָא, אוֹ דִּילְמָא אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר טְרֵפָה אֵינָהּ חַיָּה, הָנֵי מִילֵּי בְּהֵמָה דְּיֵשׁ בְּמִינָהּ שְׁחִיטָה, אֲבָל דָּגִים דְּאֵין בְּמִינָן שְׁחִיטָה – אֵימָא לָא. תֵּיקוּ. דהֵטִילָה נֵפֶל, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: חֶלְבּוֹ כְּחֵלֶב בְּהֵמָה, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: חֶלְבּוֹ כְּחֵלֶב חַיָּה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: חֶלְבּוֹ כְּחֵלֶב בְּהֵמָה – אַוֵּירָא גָּרֵים. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: חֶלְבּוֹ כְּחֵלֶב חַיָּה – חֳדָשִׁים גָּרְמִי. האִיכָּא דְּאָמְרִי: כֹּל הֵיכָא דְּלֹא כָּלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו – לָא כְּלוּם הוּא. כִּי פְּלִיגִי – הֵיכָא דְּהוֹשִׁיט יָדוֹ לִמְעֵי בְּהֵמָה, וְתָלַשׁ חֵלֶב שֶׁל בֶּן תִּשְׁעָה חַי וְאָכַל. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: חֶלְבּוֹ כְּחֵלֶב בְּהֵמָה, חֳדָשִׁים גָּרְמִי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: חֶלְבּוֹ כְּחֵלֶב חַיָּה, חֳדָשִׁים וַאֲוֵירָא גָּרְמִי. (ג)אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מָה חֵלֶב וּשְׁתֵּי כְלָיוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּאָשָׁם – מוּצָא מִכְּלַל שְׁלִיל, אַף כֹּל – מוּצָא מִכְּלַל שְׁלִיל. בִּשְׁלָמָא לְדִידִי, הַיְינוּ דְּאִיצְטְרִיךְ קְרָא לְמַעוֹטֵי, אֶלָּא לְדִידָךְ, אַמַּאי אִיצְטְרִיךְ? אֲמַר לֵיהּ: טַעְמָא דִּידִי נָמֵי מֵהָכָא. ו'וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: מָה חֵלֶב וּשְׁתֵּי כְלָיוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּאָשָׁם מוּצָא מִכְּלַל שְׁלִיל, אַף כֹּל – מוּצָא מִכְּלַל שְׁלִיל. בִּשְׁלָמָא לְדִידִי, מִשּׁוּם הָכִי מַיְעֲטֵיהּ רַחֲמָנָא, אֶלָּא לְדִידָךְ – לִיקְרַב? אֲמַר לֵיהּ: מִידֵּי דַּהֲוָה אַמְחוּסַּר זְמַן. אָמַר רַבִּי אַמֵּי: הַשּׁוֹחֵט אֶת הַטְּרֵפָה וּמָצָא בָהּ בֶּן תִּשְׁעָה חַי, לְדִבְרֵי הָאוֹסֵר – מַתִּיר, לְדִבְרֵי הַמַּתִּיר – אוֹסֵר. זחרָבָא אָמַר: לְדִבְרֵי הַמַּתִּיר נָמֵי מוּתָּר, אַרְבָּעָה סִימָנִין אַכְשַׁר בֵּיהּ רַחֲמָנָא. (ד)אָמַר רַב חִסְדָּא: הַשּׁוֹחֵט אֶת הַטְּרֵפָה, וּמָצָא בָהּ בֶּן תִּשְׁעָה חַי –

טָעוּן

בִּשְׁחִיטָה יַבִּישְׁתָּא עַסְקִינַן שֶׁלֹּא יָצָא מִמֶּנָּה דָּם שֶׁאַף אִמּוֹ לֹא הֶכְשִׁרָה וּלְהַאי תַּנָּא שְׁחִיטָה בְּלֹא דָם לָא מַכְשְׁרָה וְלָא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: מַאן תְּנָא דִּמְטַמֵּי לֵיהּ אע"פ שֶׁהוּא חַי: מְטַמֵּא טֻמְאַת אֳכָלִין בֶּן פְּקוּעָה וַאֲפִילּוּ חַי אִם נָגַע בְּטֻמְאָה: וְצָרִיךְ הֶכְשֵׁר דִּתְרֵי גּוּפֵי נִינְהוּ. אַלְמָא לְר' יוֹסֵי הַגְּלִילִי מְטַמֵּא מֵחַיִּים וּכְרַבָּנַן דְּמַתְנִיתִין לָא אוֹקְמָהּ וְנֵימָא לְדִידְהוּ כִּבְשָׂרָא בְּעָלְמָא דָּמְיָא דְּקָסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן אֲפִילּוּ רַבָּנַן דִּפְלִיגִי אַדְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי בְּטֻמְאָה סְבִירָא לְהוּ כְּרַבָּנַן דְּמַתְנִיתִין בִּשְׁחִיטָה וַאֲפִלּוּ הָכִי לֹא מְטַמֵּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא חַי וְלָאו בִּפְלֻגְתָּא דְּרַבִּי מֵאִיר וְרַבָּנַן דְּמַתְנִיתִין קָמִפַּלְגִי: וְאַזְדָּא רַבִּי יוֹחָנָן לְטַעְמֵיהּ מִדְּקָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי וּבֵית שַׁמַּאי הַמְטַמְּאִין דָּגִים מֵחַיִּים אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד שְׁמַע מִנָּהּ רַבָּנַן דִּמְטַהֲרֵי בְּבֶן פְּקוּעָה לָאו מִשּׁוּם דְּס"ל דְּטָעוּן שְׁחִיטָה כר"מ דְּאִי טַעְמַיְהוּ מִשּׁוּם דְּטָעוּן שְׁחִיטָה הוּא אִינְהוּ נָמֵי בְּדָגִים דְּלָאו טְעוּנִין שְׁחִיטָה מוֹלוּ דִּמְטַמּוּ כב"ש וְהֵיכִי מַשְׁמַע דְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי וכב"ש אֲלָא: מִשֶּׁיִּצּוֹדוּ דְּכֵיוָן דְּאֵין טְעוּנִין שְׁחִיטָה הֲרֵי הֵן כְּמֵתִים: מְקַרְטֵעַ מְפַרְפֵּר וּכְגוֹן שֶׁיָּבֵשׁ בּוֹ כַּסֶּלַע וּבֵין סְנַפִּירָיו דְּתוּ לָא חַי כִּדְאָמְרִינַן בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת (דַּף קז:): נוֹלְדוּ בְּדָגִים סִימָנֵי טְרֵפָה כְּגוֹן נִקְבוּ מֵעַיִן לְרַבִּי עֲקִיבָא: מַהוּ שֶׁיִּטַּמְּאוּ: אֲבָל דָּגִים דְּאֵין בְּמִינָן טְרֵפוֹת לָא הָוֵי טְרֵפוֹת לְגַבַּיְיהוּ כְּמִיתָה: הֵטִילָה נֵפֶל בְּהֵמָה הַמַּפֶּלֶת: חֶלְבּוֹ כַּחֲלֵב בְּהֵמָה בְּכָרֵת: כַּחֲלֵב חַיָּה וְאֵין בּוֹ אֶלָּא אִסּוּר נְבֵלָה שֶׁאֵין שְׁחִיטָתוֹ מְטַהַרְתּוֹ אֲבָל חֶלְבּוֹ כִּבְשָׂרוֹ: אֲוִירָא גָּרִים לְשַׁוְּיֵהּ בְּהֵמָה וְכֵיוָן דְּנוֹלַד מִתְּסַר וַאֲפִי' לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר לְעֵיל (חֻלִּין דַּף עד.) חֶלְבּוֹ מֻתָּר הָתָם הוּא דְּלָא יָצָא לָאֲוִיר: חֶלְבּוֹ כְּחֵלֶב חַיָּה חֳדָשִׁים נָמֵי גָּרְמֵי דַּחֲדָשִׁים וַאֲוִירָא בָּעֵינַן: דְּהוֹשִׁיט יָדוֹ כו' חֳדָשִׁים גָּרְמֵי וְכֵיוָן דְּכָלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו חֶלְבּוֹ אָסוּר וּמִיהוּ כִּי שְׁחָטָהּ לְאִמּוֹ שָׁרֵי לֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה מִכָּל בִּבְהֵמָה תֹּאכֵלוּ: מַה חֵלֶב וּשְׁתֵּי הַכְּלָיוֹת כו' בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים שְׁנוּיָה בִּשְׁלָמִים אֶת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב וְלֹא אֶת הַשְּׁלִיל יָכוֹל לֹא יְהֵא בְּעֹנֶשׁ וְאַזְהָרָה אֲבָל יְהֵא בְּעַמּוּד וְהַקֶּרֶב כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר חֵלֶב וּשְׁתֵּי הַכְּלָיוֹת בְּאָשָׁם שֶׁאֵין ת"ל דְּמָה שְׁלָמִים שֶׁאֵין כָּל מִינָן טָעוּן אַלְיָה הֲרֵי הֵן טְעוּנִין חֵלֶב וּשְׁתֵּי הַכְּלָיוֹת אָשָׁם שֶׁכָּל מִינוֹ טָעוּן אַלְיָה אֵינוֹ דִּין שֶׁיִּטְעוֹן חֵלֶב וּשְׁתֵּי הַכְּלָיוֹת וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר אֶלָּא לוֹמַר לָךְ מַה חֵלֶב וּשְׁתֵּי הַכְּלָיוֹת הָאָמוּר בְּאָשָׁם מוּצָא מִכְּלַל שְׁלִיל חֵלֶב זֶה מוּצָא מִכְּלַל חֵלֶב שְׁלִיל שֶׁאֵינְךָ יָכוֹל לוֹמַר חֵלֶב שְׁלִיל יַקְרִיב הַנִּמְצָא בְּאָשָׁם שֶׁהֲרֵי אֵין אָשָׁם נְקֵבָה: אַף כֹּל אֲפִילּוּ בְּקָרְבְּנוֹת הַבָּאִין נְקֵבָה חֵלֶב הָאָמוּר בָּהֶן מוּצָא מִכְּלַל שְׁלִיל: בִּשְׁלָמָא לְדִידִי דְּאָמֵינָא חֳדָשִׁים גַּרְמֵי אִיכָּא לְאוֹקְמָא נְהָא בְּבֶן תִּשְׁעָה חַי דְּכֵיוָן דִּבְהֵמָה הוּא אִצְטְרִיךְ לְמַעוּטֵי: אֶלָּא לְדִידָךְ הָא לָאו חֵלֶב מִקְּרֵי וּפְשִׁיטָא דְּאֵינוֹ בְּעַמּוּד וְהַקֶּרֶב וְלָמָּה לִי לְמַעוּטֵיהּ: טַעְמָא דִּידִי דְּאָמֵינָא לָאו חֵלֶב הוּא: מֵהָכָא יָלְפִינַן לֵיהּ דְּהָכָא אַפְּקֵיהּ רַחֲמָנָא מִכְּלַל חֵלֶב דְּמַעֲטֵיהּ מֵהַקְרָבָה וְאִי לָאו דְּמַעֲטֵיהּ הֲוֵי אָמֵינָא דְּחֵלֶב הוּא: מִשּׁוּם הָכִי מִיעֲטֵיהּ לְאַשְׁמוּעִינַן דְּלָאו חֵלֶב הוּא אֶלָּא לְדִידָךְ דְּאָמְרַתְּ חֵלֶב הוּא לְעִנְיַן אֲכִילָה אַמַּאי מִיעֲטֵיהּ מֵהַקְרָבָה: מִידֵּי דַּהֲוָה אַמְחֻסַּר זְמַן דְּיָצָא לַאֲוִיר וְכָלוּ חֳדָשָׁיו וּלְכוּלֵּי עָלְמָא בְּהֵמָה הוּא וּפְסָלֵיהּ רַחֲמָנָא בְּהַקְרָבָה כָּל שִׁבְעָה: לְדִבְרֵי הָאוֹסֵר בֶּן תִּשְׁעָה חַי בִּכְשֵׁרָה עַל שֶׁיִּשְׁחָטֶנּוּ: מַתִּיר אֶת זֶה בַּאֲכִילָה בִּשְׁחִיטָתוֹ מְטַהַרְתּוֹ: לְדִבְרֵי הַמַּתִּיר בְּלֹא שְׁחִיטָה בְּשֶׁל כְּשֵׁרָה: אוֹסֵר בְּשֶׁל טְרֵפָה דִּשְׁחִיטָה דִּידֵיהּ לָא מְהַנְיָא בֵּיהּ וּבִשְׁחִיטַת הַטְּרֵפָה לָא מִשְׁתְּרֵי שֶׁהֲרֵי הוּא כְּאֶחָד מֵאֵיבָרֶיהָ: אַרְבָּעָה סִימָנִין הִתִּירָא הוּא דְּרַבִּי בֵּיהּ רַחֲמָנָא מִכָּל בִּבְהֵמָה תֹּאכֵלוּ שֶׁאִם רָצָה אוֹכְלוֹ בִּשְׁחִיטַת אִמּוֹ אֲבָל אִם צָרִיךְ הוּא לִשְׁחִיטַת עַצְמוֹ כְּגוֹן שְׁלִיל שֶׁל טְרֵפָה שׁוֹחֲטוֹ וּמֻתָּר שֶׁהוּא נִתַּר בְּב' מל' סִימָנִין אוֹ בַּוֶּשֶׁט וְקָנֶה שֶׁלּוֹ אוֹ בַּוֶּשֶׁט וְקָנֶה שֶׁל אִמּוֹ: בֵּין בִּדְרַבִּי אַמֵּי וּבֵין בִּדְרַב חִסְדָּא וּבֵין בִּדְתָנֵי רַבִּי חִיָּא בְּכוּלְּהוּ גָּרְסִינַן הַשּׁוֹחֵט אֶת הַטְּרֵפָה וּבַתּוֹסֶפְתָּא דְּר' חִיָּא נִמְצָא כֵּן:

מַאי בֵּינַיְיהוּ דָּג מְקַרְטֵעַ לָאו בֵּין רַבִּי עֲקִיבָא וּב"ה קָא בָּעֵי דְּמַחֲלָקְתָּן מְפֹרָשׁ בְּהֶדְיָא דְּלב"ה צְרִיכָא מִשֶּׁיָּמוּתוּ אֶלָּא בֵּין בֵּית שַׁמַּאי לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר דְּתַרְוַיְיהוּ מֵחַיִּים מְטַמּוּ וּמְפָרֵשׁ דְּאִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דָּג מְקַרְטֵעַ פֵּרוּשׁ שֶׁקּוֹפֵץ וּמְדַלֵּג בְּחֹזֶק דִּלְבֵית שַׁמַּאי טָמֵא וּלְרַבִּי עֲקִיבָא טָהוֹר כֵּיוָן דְּאִם זוֹרְקוֹ בַּמַּיִם הוּא יָכוֹל לִחְיוֹת וּמְקַרְטֵעַ לְשׁוֹן כֹּחַ וְחַיּוּת גָּדוֹל כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא בֶּעָרוּךְ מִדְּאָמַר בִּילַמְּדֵנוּ בְּפָרָשַׁת בְּהַעֲלֹתְךָ וְכֵיוָן שֶׁהוּא יוֹצֵא וְרוֹאֶה אֶת הַנֵּר מִיָּד הוּא מַתְחִיל שָׂמֵחַ וְעוֹמֵד וּמְקַרְטֵעַ לְפָנָיו תָּדוּץ דְּאָבָה (איוב מא) מְתַרְגְּמִינַן קַדְמֵהּ מְקַרְטֵעַ: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר חֶלְבּוֹ כְּחֵלֶב בְּהֵמָה וְהָא דְּשָׁרֵי רַבִּי יְהוּדָה לְעֵיל חֶלְבּוֹ שֶׁל בֶּן תִּשְׁעָה חַי ה"מ לְאַחַר שְׁחִיטָה דְּנִתַּר בִּשְׁחִיטַת אִמּוֹ: מָה חֵלֶב וּשְׁתֵּי כְלָיוֹת וְאִם תֹּאמַר מַאי קָאָמַר בת"כ שֶׁהֵבִיא בַּקּוּנְטְרֵס יָכוֹל לֹא יְהֵא בְּעֹנֶשׁ וְאַזְהָרָה אֲבָל יְהֵא בְּעַמּוּד וְהַקֶּרֶב וְהָא הַהוּא קְרָא דְּהַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב דִּמְמַעֵט מִנֵּיהּ שְׁלִיל לְעִנְיַן הַקְרָבָה כְּתִיב וְיֵ"ל דְּהָא דְּקָאָמַר בת"כ וְלֹא חֵלֶב שְׁלִיל לָאו מִשּׁוּם דְּלִמְעוּט מֵהַהוּא קְרָא אֶלָּא מִשּׁוּם דְּמִשְׁתְּרֵי מִן כָּל בִּבְהֵמָה וְאֵין חָשׁוּב חֵלֶב וּבָתַר הָכִי קָאָמַר דִּלְמָא אע"ג דְּנָפְקָא לָן מִכָּל בִּבְהֵמָה דְּאֵינוֹ בְּעֹנֶשׁ וְאַזְהָרָה מ"מ הָוֵי בְּעַמּוּד וְהַקֶּרֶב: לְדִבְרֵי הַמַּתִּיר אוֹסֵר וְהָא דִּתְנַן קְרָעָהּ טָעוּן שְׁחִיטָה אַתְיָא אֲפִילּוּ לְדִבְרֵי הַמַּתִּיר דְּהָכָא דַּוְקָא לְדִבְרֵי הַמַּתִּיר אָסוּר דִּמְהַנֵּי שְׁחִיטַת טְרֵפָה לְעִנְיַן טֻמְאָה וְהָוֵי כְּאֶחָיו שָׁחוּט וְתוּ לָא מְהַנְיָא בֵּיהּ שְׁחִיטָה אֲבָל הָתָם לֹא נִשְׁחֲטָה אִמּוֹ כְּלָל וְכֵן הָא דְּאָמְרִינַן לְעֵיל (חֻלִּין דַּף עד.) גַּבֵּי בָּעְיָא דְּהוֹשִׁיט יָדוֹ לִמְעֵי בְּהֵמָה וְשָׁחַט בָּהּ בֶּן ט' חַי מַהוּ אוֹ דִּלְמָא אֲפִילּוּ לְרַבָּנַן ד' סִימָנִין אַכְשַׁר בֵּיהּ רַחֲמָנָא לָא דָּמֵי דְּהָא דְּאָסְרִינַן הָכָא לְרַבָּנַן מִשּׁוּם דְּהָכָא כְּאֶחָיו שָׁחוּט כִּדְפָרֵשִׁית וַאֲפִילּוּ לְרָבָא דְּאָמַר הָכָא ד' סִימָנִין אַכְשַׁר בֵּיהּ רַחֲמָנָא אִיכָּא לְמִבְעֵי לְעֵיל דְּדִלְמָא שָׁאנֵי הָתָם דְּלֹא יָצָא לַאֲוִיר הָעוֹלָם וְאָסוּר אֲפִילּוּ לְרַבִּי מֵאִיר וה"נ בֵּין לְרַבִּי יוֹחָנָן בֵּין לר"ל דִּפְלִיגִי בְּתָלַשׁ חֵלֶב מִבֶּן ט' חַי מִתּוֹקְמָא הַהִיא בָּעְיָא לְעֵיל אֲפִילּוּ לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר חֳדָשִׁים גָּרְמֵי הַיְנוּ לְחֵלֶב שֶׁנִּתְלַשׁ וְיָצָא לַאֲוִיר הָעוֹלָם וְאֵין אִסּוּר חֵלֶב חָל עַל שֶׁיִּוָּלֵד כִּדְמוֹכַח בְּפֶ' גִּיד הַנָּשֶׁה (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קג.) וּבְסוֹף פ' דַּם שְׁחִיטָה (כְּרֵיתוֹת דַּף כג:) וַאֲפִי' לר"ל דְּאָמַר חֳדָשִׁים וַאֲוִירָא גָּרְמֵי אֶפְשָׁר דִּבְמְעֵי אִמּוֹ מְהַנֵּי בֵּיהּ שְׁחִיטָה כִּי הֵיכִי דִּמְהַנְיָא לֵיהּ שְׁחִיטַת אִמּוֹ:

מסורת הש"ס

א תוספתא יומא; תוספתא חולין

ב משנה עוקצים

ג ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה יד ה

ד תוספתא חולין

גליון הש"ס

גמ' רבא אמר לדברי המתיר. עי' בב"ק דף מז ע"א תוס' ד"ה מ"ט:

בעין משפט אות ד' מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות. שם איתא בהיפוך דחלבו כחלב חיה:

תורה אור השלם

[ויקרא ז, ג-ד]

שׁוֹר אוֹ־כֶשֶׂב אוֹ־עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיהֹוָה [ויקרא כב, כז]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' ו:

ב מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' ו:

ג מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' ו:

ד מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' א, סמג לאוין קצה, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' ב:

ה מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' ג:

ו מיי' פא' מהל' מעשה הקרבנות הל' יט:

ז מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' טו:

ח מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ז, סמג לאוין קלו, טוש"ע יו"ד סי' יג סעי' ג:

רבינו גרשום

בשחיטה יבשתא ולאו כר"ש. כלומר מה דאמרי' עבר בנהר הוכשר ואי לאו הוכשר לא נטמא דשחטו את אמו ולא יצא ממנה דם ולא הוכשר העובר בדם אמו ולאו כר"ש דאי כר"ש הא ס"ל אע"ג דלא יצא ממנה דם אין צריך הכשר:

מאן תנא עבר בנהר הוכשר הלך בבית הקברות נטמא כו'. כאוכלין לעלמא דלא חשוב חי אלא חשוב כשאר אוכלין לעלמא:

דג מאימתי מקבל טומאת אוכלין. דג מקרטע איכא בינייהו דג מפרפר לב"ה אין מקבל טומאת אוכלין עד שימותו ולר' עקיבא משעה שאין יכולין לחיות מקבלין טומאת אוכלים:

נולדו בדגים סימני טרפה. אחת מי"ח טרפות מהו שיטמא טומאת אוכלין. אבל דגים דלא נפישא חיותייהו לא ומשעה שנולדו בו סימני טרפה מטמאין טומאת אוכלין:

או דלמא אפי' למאן דאמר טרפה אינה חיה. כלומר הני מילי בהמה שנולדו בה סימני טרפה דלא חשובה חיה דאינה ראויה לשחיטה וכיון דאינה ראויה לשחיטה חשובה מתה אבל לענין דגים אינן חשובין מתין עד שימותו:

מה חלב ושתי כליות האמורין באשם. כלומר דאשם אינו אלא זכר וזכר אין לו שליל אף כל מוצא מכלל שליל דאין ראוין לגבי מזבח דאימורין דשליל בשלמא לדידי היינו דאיצטריך קרא למעוטי דחלבו חשוב חלב ואעפ"כ אינו ראוי לאימורין. א"ל טעם דידי דאמינא אנא דאין חשוב חלב מהכא דחזינן דמיעטיה קרא לגבוה:

מידי דהוה אמחוסר זמן דפסול לגבוה הכי נמי פסול:

לדברי האוסר מתיר לר"מ דמחמיר במתני' דאמר בן ט' צריך שחיטה דלא אמרי' עובר ירך אמו הוא הכא נמי לא אמרי' עובר ירך אמו הוא ואין חשוב טרפה. לדברי המתיר בלא שחיטה דאמר עובר ירך אמו הוא הכא נמי אמרי' לענין טרפה עובר ירך אמו ואסור:

ד' סימנין אכשר ביה רחמנא. כלומר אי שחט את אמו אי כשרה מותר הוא בשחיטתה ואי אמו טרפה ושחיטת אמו אינה ראויה שחיטת (אתו) עצמו מתירו:

טָעוּן שְׁחִיטָה, וְחַיָּיב בִּזְרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה, וְאִם מֵת – טָהוֹר מִלְּטַמֵּא בְּמַשָּׂא. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: טָעוּן שְׁחִיטָה – כְּמַאן? כְּרַבִּי מֵאִיר, וְאִם מֵת טָהוֹר מִלְּטַמֵּא בְּמַשָּׂא – כְּמַאן? כְּרַבָּנַן. וְלִיטַעְמָיךְ, הָא דְתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: הַשּׁוֹחֵט אֶת הַטְּרֵפָה וּמָצָא בָּהּ בֶּן תִּשְׁעָה חַי – טָעוּן שְׁחִיטָה, וְחַיָּיב בִּזְרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה, וְאִם מֵת – טָהוֹר מִלְּטַמֵּא בְּמַשָּׂא. טָעוּן שְׁחִיטָה כְּמַאן? כְּרַבִּי מֵאִיר, וְאִם מֵת – טָהוֹר מִלְּטַמֵּא בְּמַשָּׂא, כְּרַבָּנַן. הָא לָא קַשְׁיָא, רַבִּי חִיָּיא אִם כְּבָר מְצָאוֹ מֵת קָאָמַר, אֶלָּא לְדִידָךְ קַשְׁיָא! אֲמַר לֵיהּ: לְדִידִי נָמֵי לָא קַשְׁיָא, אַרְבָּעָה סִימָנִים אַכְשַׁר בֵּיהּ רַחֲמָנָא. (א)כִּי סָלֵיק רַבִּי זֵירָא, אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַב אַסִּי דְּיָתֵיב וְקָאָמַר לֵיהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא. אֲמַר לֵיהּ: יִישַׁר, וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן. מִכְּלָל דִּפְלִיג עֲלֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ? מִשְׁהָא הֲוָה שָׁהֵי לֵיהּ וְשָׁתֵיק לֵיהּ, וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: מִשְׁתָּא הֲוָה שָׁתֵי וְשָׁתֵיק לֵיהּ. [א]רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁזּוּרִי אוֹמֵר: אֲפִילּוּ וְכוּ'. הַיְינוּ תַּנָּא קַמָּא! אָמַר רַב כָּהֲנָא: הִפְרִיס עַל גַּבֵּי קַרְקַע אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. ב(ב)אָמַר רַב מְשַׁרְשְׁיָא: לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב, בֶּן פְּקוּעָה הַבָּא עַל בְּהֵמָה מְעַלַּיְיתָא – הַוָּלָד אֵין לוֹ תַּקָּנָה. [ג]אָמַר אַבָּיֵי: הַכֹּל מוֹדִים בְּקָלוּט בֶּן פְּקוּעָה שֶׁמּוּתָּר, מַאי טַעְמָא? כֹּל מִלְּתָא דְּתְמִיהָא מִידְכָּר דְּכִירִי לַהּ אִינָשֵׁי. אִיכָּא דְּאָמְרִי: אָמַר אַבָּיֵי: הַכֹּל מוֹדִים בְּקָלוּט בֶּן קְלוּטָה בֶּן פְּקוּעָה שֶׁמּוּתָּר, מַאי טַעְמָא? תְּרֵי תְּמִיהֵי מִידְכָּר דְּכִירִי אִינָשֵׁי. אָמַר זְעֵירִי אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁזּוּרִי, וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁזּוּרִי מַתִּיר בִּבְנוֹ וּבֶן בְּנוֹ עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: הוּא מוּתָּר, וּבְנוֹ אָסוּר. [ד]אַדָּא בַּר חָבוּ הֲוָה לֵיהּ בֶּן פְּקוּעָה דִּנְפַל דִּיבָא עֲלֵיהּ, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב אָשֵׁי. אֲמַר לֵיהּ: זִיל שַׁחְטֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: הָאָמַר זְעֵירִי אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁזּוּרִי, וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁזּוּרִי מַתִּיר בִּבְנוֹ וּבֶן בְּנוֹ עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, וַאֲפִילּוּ רַבִּי יוֹחָנָן לָא קָאָמַר אֶלָּא בְּנוֹ, אֲבָל אִיהוּ לָא! אֲמַר לֵיהּ: רַבִּי יוֹחָנָן לְדִבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁזּוּרִי קָאָמַר. (ג)וְהָאָמַר רָבִין בַּר חֲנִינָא אָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁזּוּרִי, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנָה רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁזּוּרִי בְּמִשְׁנָתֵנוּ – הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ! אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא כִּי הָא סְבִירָא לִי, דְּאָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁזּוּרִי בִּמְסוּכָּן, וּבִתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמַאי. ה(ד)מְסוּכָּן, דִּתְנַן: בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים, הַיּוֹצֵא בְּקוֹלָר וְאָמַר: "כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי", הֲרֵי אֵלּוּ יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ. חָזְרוּ לוֹמַר: אַף הַמְפָרֵשׁ וְהַיּוֹצֵא בְּשַׁיָּירָא. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁזּוּרִי אוֹמֵר: אַף הַמְסוּכָּן. ו(ה)תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמַאי, דִּתְנַן: תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמַאי שֶׁחָזְרָה לִמְקוֹמָהּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁזּוּרִי אוֹמֵר: אַף בַּחוֹל שׁוֹאֲלוֹ וְאוֹכְלוֹ עַל פִּיו.

מַתְנִי'

טָעוּן שְׁחִיטָה לְהַתִּירוֹ בַּאֲכִילָה דְּבִשְׁחִיטַת אִמּוֹ טְרֵפָה אֵינוֹ נִתָּר דא"כ הָוָה לֵיהּ כְּאֶחָד מֵאֵיבָרֶיהָ: וְחַיָּיב בִּזְרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה דְּזוֹבְחֵי הַזֶּבַח קָרֵינָא בֵּיהּ: וְאִם מֵת בְּלֹא שְׁחִיטָה: טָהוֹר מִלְּטַמֵּא דִּשְׁחִיטַת אִמּוֹ מְטַהַרְתּוֹ: כר"מ דס"ל לְרַבָּנָן לָא מְהַנְיָא לֵיהּ שְׁחִיטָה דִּידֵיהּ כְּלָל דְּהָא שׁוֹחֵט וְעוֹמֵד הוּא: כְּבָר מְצָאוֹ מֵת בִּמְעֵי אִמּוֹ קָאָמַר וְכוּלֵּהּ ר"מ אֲמָרָהּ דְּמוֹדֶה ר"מ בְּבֶן ט' מֵת דִּשְׁחִיטַת אִמּוֹ מַתִּירָתוֹ וְזֶה שֶׁאִמּוֹ טְרֵפָה הִיא מַתִּירָתוֹ מִיהָא מִידֵי נְבֵלָה כְּאֶחָד מֵאֵיבָרֶיהָ: אֶלָּא לְדִידָךְ דְּלָא מְהַדַּרְתְּ לִי כְּבָר מְצָאוֹ קָאָמֵינָא קַשְׁיָא: ד' סִימָנִים וְכוּלֵּהּ כְּרַבָּנָן וּמוֹדוּ רַבָּנָן דְּאִם בָּא לְשׁוֹחֲטוֹ שׁוֹחֵט וּמוֹעִיל לוֹ וְלֹא אָמַר שָׁחוּט וְעוֹמֵד הוּא: אַשְׁכְּחֵיהּ ר' אַסִּי לְר' זֵירָא: יִישַׁר שַׁפִּיר דְּאָמְרַתְּ דְּד' סִימָנִין כְּשֵׁרִין בּוֹ וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִכְּלָל דִּפְלִיג עֲלֵהּ רֵישׁ לָקִישׁ בָּעְיָא בָּעֵי מִינֵּהּ שְׁמַעְתָּא שֶׁנֶּחְלַק עָלָיו: מִשְׁהָא הֲוָה שָׁהֵי לֵיהּ מִנְהָגוֹ שֶׁל רֵישׁ לָקִישׁ כְּשֶׁאוֹמֵר רַבִּי יוֹחָנָן שְׁמוּעָה שֶׁאֵינוֹ מוֹדֶה לוֹ שׁוֹהֶה רֵישׁ לָקִישׁ שָׁעָה אוֹ שְׁתַּיִם קוֹדֶם שֶׁיַּחֲלוֹק עָלָיו אוּלַי יַחְזוֹר בּוֹ וּבְתוֹךְ כָּךְ יָצָא רַבִּי אַסִּי וְלֹא שָׁמַע אִם נֶחְלַק עָלָיו: מִשְׁתָּא הֲוָה שָׁתֵי שׁוֹתֶה מַיִם הָיָה כְּשֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן וּבְתוֹךְ כָּךְ יָצָא רַבִּי אַסִּי: הִפְרִיס עָמַד עַל פַּרְסוֹתָיו. לְת"ק כֵּיוָן שֶׁהָלַךְ טָעוּן שְׁחִיטָה מִדְּרַבָּנָן דְּאָתֵי לְאַחְלוֹפֵי לֶאֱכוֹל בְּהֵמָה בְּלֹא שְׁחִיטָה: לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר חֲנַנְיָא הוּא בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף עח:) דְּקָאָמַר נוֹהֵג בִּזְכָרִים: אֵין לוֹ תַּקָּנָה שֶׁהֲרֵי הוּא כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא סִימָן אֶחָד מִגַּל אִמּוֹ שֶׁהַסִּימָן הַשֵּׁנִי שָׁחוּט וְעוֹמֵד הוּא שֶׁאֵין שְׁחִיטָה נוֹהֶגֶת בּוֹ וּבְהֵמָה בְּחַד סִימָן לָא מִתַּכְשְׁרָא וְהַאי סִימָנָא בָּתְרָא לֹא מִצְטָרֵף לְקַמָּא שֶׁאֵין לְךָ שְׁהִיָּה גְּדוֹלָה מִזּוֹ שֶׁהָרִאשׁוֹן שָׁחוּט מִשֶּׁנּוֹלַד וְלֵית לֵיהּ לְרַב מְשַׁרְשְׁיָא הָא דַּאֲמַרַן לְעֵיל ד' סִימָנִים אַכְשַׁר בֵּיהּ רַחֲמָנָא: הַכֹּל מוֹדִים ת"ק דִּפְלִיג אדר"ש שְׁזוּרִי וּמַצְרִיךְ שְׁחִיטָה לְהִפְרִיס ע"ג קַרְקַע מִדְּרַבָּנָן בְּהַאי מוֹדֵי: מִדְכַּר דְּכִירֵי קוֹל יוֹצֵא עָלָיו מֵאָז קָלוּט זֶה בֶּן פְּקוּעָה הוּא וּמִתּוֹךְ שֶׁתְּמֵהִין עַל קְלִיטוּתוֹ זוֹכְרִין אֶת כָּל דְּבָרָיו: הָכִי גָּרְסִינַן אִיכָּא דְּאָמְרִי אָמַר אַבָּיֵי הַכֹּל מוֹדִים בְּקָלוּט בֶּן קְלוּטָה וְאוֹתָהּ קְלוּטָה פְּקוּעָה הָיְתָה וְזֶה הַקָּלוּט נִמְצָא בָּהּ: הֲוָה לֵיהּ בֶּן פְּקוּעָה שֶׁנִּתְקַיֵּים וְגָדַל: דִּנְפַל דִּבָּא עָלֶיהָ הַזְּאֵב טְרָפוֹ וְלֹא הָיָה יָכוֹל עוֹד לִחְיוֹת: זִיל שַׁחְטֵיהּ כְּרַבָּנָן דְּאָמְרֵי הִפְרִיס ע"ג קַרְקַע טָעוּן שְׁחִיטָה: וַאֲפִילּוּ רַבִּי יוֹחָנָן לָא קָא פְּלִיג עָלֶיהָ דִּזְעֵירִי אֶלָּא בִּבְנוֹ: בִּמְסוּכָּן וּבִתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמַאי וְתוּ לָא וְשָׁמְעִינַן מִינֵּהּ דְּהִפְרִיס עַל גַּבֵּי קַרְקַע טָעוּן שְׁחִיטָה: הַיּוֹצֵא בַּקּוֹלָר שֶׁנִּתְחַיֵּיב מִיתָה לַמַּלְכוּת: כִּתְבוּ אַף עַל גַּב דְּלָא אָמַר תְּנוּ לְדַעְתֵּיהּ שֶׁיִּתְּנוּ לָהּ וַעֲשָׂאָן שְׁלוּחִים אַף נִגְרֵשׁ אֶלָּא שֶׁהָיָה בָּהוּל עַל נַפְשׁוֹ: וְהַמְפָרֵשׁ מִן הַיִּשּׁוּב לַיָּם: וְהַיּוֹצֵא בְּשַׁיָּירָא לַמִּדְבָּרוֹת: הַמְסוּכָּן מִתּוֹךְ חָלְיוֹ: תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמַאי שֶׁחָזְרָה לִמְקוֹמָהּ וַהֲרֵי הֵן מְדֻמָּעִין שֶׁאֵין תְּרוּמָה עוֹלָה אֶלָּא בְּאֶחָד וּמֵאָה וְכָאן אֵין כָּאן אֶלָּא מֵאָה וַהֲרֵי הוּא הֶפְסֵד גָּדוֹל: אַף בְּחוֹל דְּהוֹאִיל וְאֵין כָּאן תַּקָּנָה הֵקֵילוּ לוֹ חֲכָמִים לִסְמוֹךְ עַל עַם הָאָרֶץ לְשׁוֹאֲלוֹ אִם עִשֵּׂר תְּבוּאָה שֶׁמָּכַר לוֹ וְאוֹכְלוֹ עַל פִּיו אִם אָמַר עִשַּׂרְתִּים. וְהַאי דִּנְקַט אַף בְּחוֹל מִשּׁוּם דְּקָתָנֵי רֵישָׁא הַלּוֹקֵחַ פֵּירוֹת מִי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעַשְׂרוֹת וְשָׁכַח לְעַשְּׂרוֹ דְּמַאי שׁוֹאֲלוֹ בְּשַׁבָּת דְּמִשּׁוּם כְּבוֹד שַׁבָּת הִתִּירוּ לוֹ לִסְמוֹךְ עָלָיו אִם אָמַר לוֹ עִשַּׂרְתִּים וְאוֹכֵל עַל פִּיו אוֹתָהּ סְעוּדָה לְבַדָּהּ וּלְמוֹצָאֵי שַׁבָּת לֹא יֹאכַל עַל שֶׁיְּעַשֵּׂר הֲדַר קָתָנֵי לָהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁזוּרִי:

וּלְטַעֲמָךְ הָא דְתָנֵי רַבִּי חִיָּא כו' תְּמַהּ כֵּיוָן דִּשְׁמַע לֵיהּ בָּרַיְיתָא לֵימָא בָּרַיְיתָא: בֶּן פְּקוּעָה הַבָּא עַל בְּהֵמָה מְעַלַּיְיתָא הַוָּלָד אֵין לוֹ תַּקָּנָה מַה שֶׁפֵּירֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דַּהֲרֵי הוּא כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא סִימָן אֶחָד מִגַּל אִמּוֹ וּבְהֵמָה בְּחַד סִימָן לָא מִתַּכְשְׁרָא וְגַם פֵּירֵשׁ דְּהַאי בָּתְרָא לֹא מִצְטָרֵף לְקַמָּא שֶׁאֵין לְךָ שְׁהִיָּה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִזּוֹ וְגַם פֵּירֵשׁ דִּלְרַב מְשַׁרְשְׁיָא לֵית לֵיהּ הָא דְּאָמְרִינַן לְעֵיל ד' סִימָנִים אַכְשַׁר בֵּיהּ רַחֲמָנָא וְהַכֹּל מְגֻמְגָּם דַּאֲפִילּוּ הָיְתָה הַבְּהֵמָה נִתֶּרֶת בְּסִימָן אֶחָד אֵין לְהַכְשִׁיר דְּחָשֵׁב כָּל סִימָן וְסִימָן כְּחֶצְיוֹ שָׁחוּט וְאֵין רֹב סִימָן שֶׁיְּהֵא רָאוּי לִשְׁחִיטָה וַאֲפִילּוּ לֹא הָיְתָה הַשְּׁהִיָּה פּוֹסֶלֶת בִּשְׁחִיטָה אֵין שַׁיָּיךְ לְהַתִּיר כֵּיוָן דַּחֲצִי הַגּוּף שֶׁל וָלָד הַבָּא מִכֹּחַ אִמּוֹ לֹא נִשְׁחַט כְּלָל וַאֲפִילּוּ מ"ד לְעֵיל ד' סִימָנִין אַכְשַׁר בֵּיהּ רַחֲמָנָא מוֹדֶה הָכָא דְּהָתָם שְׁחִיטַת טְרֵפָה לָא הָוְיָא שְׁחִיטָה אֲבָל כָּאן הָוֵי כְּאִלּוּ נִשְׁחַט חֶצְיוֹ וּמוֹדֶה נָמֵי לְסֻגְיָא דְּרֵישׁ פִּרְקִין (לְעֵיל חֻלִּין דַּף סט.) גַּבֵּי מַהוּ לָחוּשׁ לְזַרְעוֹ שֶׁל עֵבֶר דְּמַשְׁמַע דְּעֵבֶר הַיּוֹנֵק אֵין לוֹ תַּקָּנָה בִּשְׁחִיטָה דְּהָתָם הַסִּימָנִין כִּשְׁחוּטִין וְשׁוּב אֵינָן בְּנֵי שְׁחִיטָה לְהַתִּיר כְּלוּם וּלְפֵירוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס כּוּלֵּהּ הַהִיא סֻגְיָא דְּלָא כְּוָתֵהּ וְזֶה לֹחַק: דִּנְפַל דִּבָּא עָלֶיהָ כו' זִיל שַׁחְטֵיהָ אע"ג דְּסָבַר כְּרַבָּנָן לֹא חָשַׁשׁ מִשּׁוּם דְּרוּסַת הַזְּאֵב דַּלְּוָקָה בִּשְׁחִיטָה גָּזְרוּ דְּמִיפַּרְסְמָא אֲבָל טְרֵפוֹת דִּידֵהּ לָא מִפַּרְסְמָא כָּל כָּךְ וּבַקּוּנְטְרֵס פֵּירֵשׁ נָמֵי וְלֹא הָיָה עוֹד יָכוֹל לִחְיוֹת וַאֲפִילּוּ הָכִי שָׁרֵי וְכֵן נִרְאֶה דְּלָא עַל חִנָּם הִשְׁמִיעָנוּ דְּנָפַל דִּבָּא עָלֶיהָ: וְהָא אָמַר רָבִין אָמַר רַבִּי חֲנִינָא הֲלָכָה כר"ש שְׁזוּרִי לָא מַיְיתֵי לָהּ אֶלָּא מִשּׁוּם וְלֹא עוֹד דְּאִי לָאו הָכִי מַאי אַלִּימָא דְּרָבִין מִדִּזְעֵירִי: אֲנָא כִּי הַאי סְבִירָא לִי וְכֵן קיי"ל דְּפָסִיק כָּאן הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה וְאַהַאי סָמְכִינַן לְהַדְלִיק בְּשַׁבָּת בְּכָל שְׁמָנִים אע"ג דר"ש שְׁזוּרִי קָאָמַר בְּפ' בַּמֶּה מַדְלִיקִין (שַׁבָּת דַּף כו.) בְּעִטְרָן וּבְנֵפְט דַּוְקָא דְּאִי אַף בְּעִטְרָן קָאָמַר הַיְינוּ ת"ק: אַף בַּחוֹל שׁוֹאֲלוֹ וְאוֹכְלוֹ עַל פִּיו בִּירוּשַׁלְמִי מְפָרֵשׁ שֶׁאֵימַת דִּמּוּעַ עַל ע"ה דְּכֵיוָן שֶׁהֶפְרֵשׁ חָמוּר בְּעֵינָיו יוֹתֵר כְּשֶׁחוֹזֵר וּמִתְעָרֵב וּבְטַעְמָא דת"ק דְּלָא שָׁרֵי אֶלָּא בְּשַׁבָּת פְּלִיגֵי בִּירוּשַׁלְמִי חַד אָמַר מִפְּנֵי כְּבוֹד שַׁבָּת וְחַד אָמַר מִפְּנֵי שֶׁאֵימַת שַׁבָּת עָלָיו וְהוּא אוֹמֵר אֱמֶת וּפָרִיךְ אִי אֵימַת שַׁבָּת עָלָיו הָא דְּתַנְיָא מוֹצָאֵי שַׁבָּת לֹא יֹאכַל עַל שֶׁיְּעַשֵּׂר וְאִי אוֹמֵר אֱמֶת אַמַּאי לֹא יֹאכַל מִפְּנֵי שֶׁאֵין שַׁבָּת עָלָיו בְּאֵימָה וּלְמ"ד מִפְּנֵי כְּבוֹד שַׁבָּת נ"ל שׁוֹאֲלוֹ ע"י עַלָּה (עוֹלֶה) וְעוֹד פָּרִיךְ תַּנְיָא שׁוֹאֲלוֹ בְּחוֹל לֹא יֹאכַל בְּשַׁבָּת וּלְמַאן דְּאָמַר מִפְּנֵי כְּבוֹד שַׁבָּת אַמַּאי לֹא יֹאכַל בְּשַׁבָּת וְקָאָמַר לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּשׁוֹגֵג אֲבָל בְּמֵזִיד אָסוּר דְּתַנְיָא וְשָׁכַח לְעַשְּׂרוֹ:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קלו, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' ב:

ב טוש"ע יו"ד סי' יג סעי' ד:

ג טוש"ע יו"ד סי' יג סעי' ב:

ד טוש"ע יו"ד סי' יג סעי' ב:

ה מיי' פב' מהל' גירושין הל' יב, סמג עשין נ, טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' יז:

ו מיי' פי"ב מהל' מעשרות הל' ד:

רבינו גרשום

ואם מת טהור מלטמא במשא כרבנן. כלומר לעובר ירך אמו הוא וכשם דשחיטת טרפה מטהרתה מידי נבלה כך מטהר את העובר מידי נבלה:

הא לא קשיא ר' חייא אם כבר מצאו מת קאמר. אם כבר מצאו מת מעיקרא דהוא לדברי הכל עובר ירך אמו כדחזינן במתני' מצא בה בן ט' מת קורעו ומוציא את דמו אלא לדידך קשיא לדידך דאמרת השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה כר"מ ואם מצאו חי ואח"כ מת טהור מלטמא במשא דעובר ירך אמו הוא כרבנן:

לדידי נמי לא קשיא. כלומר כולהא)לדברי רבינו צריך ביאור לר"מ האיך מטהרו שחיטת אמו מידי נבלה וצ"ע. כר"מ ומה דאמרי' אם מת טהור מלטמא במשא ד' סימנין אכשר ביה רחמנא אם שחט העובר מותר באכילה ואם לא שחט העובר ושחט את אמו הועיל לו שחיטת אמו לטהרו מידי נבלה:

ליתיב וקאמר לה. להא שמעתא דרב חסדא:

איכא דאמרי משהא הוה שהי ליה ריש לקיש לר' יוחנן ושתיק ליה על דגמר טענתיה והדר פליג עילויה והוא נפק לברא קודם שיגמור לדבריו ר' אסי ואיכא דאמר משתא הוה שתי ריש לקיש כי אמר ר' יוחנן להא שמעתא וקודם שיגמור לשתות נפק ר' אסי:

הפריס ע"ג קרקע איכא בינייהו. כלומר לת"ק מצא בו בן ט' חי שחיטת אמו מטהרתו ובלבד שלא יפריס ע"ג קרקע ולר"ש שזורי אפי' בן ה' שנים:

הכל מודים בקלוט בן פקועה לר"ש שזורי שמותר בלא שחיטה. אפי' בן ה' שנים תרי תמיהי מידכר דכירי אינשי לקלוט וכן פקועה הוא ולא גזרינן לאי שרינן הא בלא שחיטה שרינן נמי דלא יהא בן פקועה. דתרי תמיהי מידכר דכירי אינשי:

מתיר בבנו בלא שחיטה:

ר' יוחנן לדברי ר"ש שזורי קאמר. כלומר אנא לא סבירא לי דלא הוא ולא בנו יהא מותר (ובנו) [אלא דאף לר"ש שזורי בנו] אסור:

אף המפרש בים. אף המסוכן שיש לו סכנה:

תרומת מעשר של דמאי. א"נ לספרים [illegible] בשבת על פיו ולא אפי' בחול נמי שואלו ואוכלו על פיו.

מסורת הש"ס

א שבועות מה:; שבועות מ.

ב לעיל סט.

ג מנחות ל:

ד גיטין יג:; משנה טבול יום; משנה גיטין; גיטין סה:; בבא בתרא קמו:

ה תוספתא חולין; משנה דמאי; תוספתא דמאי

תורה אור השלם

וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה [דברים יח, ג]

[אב](א)מַתְנִי׳ בְּהֵמָה שֶׁנֶּחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַטָּה – כְּשֵׁרָה, מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַעְלָה – פְּסוּלָה, וְכֵן שֶׁנִּיטַּל צוֹמֶת הַגִּידִין. נִשְׁבַּר הָעֶצֶם, אִם רוֹב הַבָּשָׂר קַיָּים – שְׁחִיטָתוֹ מְטַהַרְתּוֹ, וְאִם לָאו – אֵין שְׁחִיטָתוֹ מְטַהַרְתּוֹ. גְּמָ׳ אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב אָמַר רַבִּי חִיָּיא: לְמַטָּה – לְמַטָּה מִן הָאַרְכּוּבָּה, לְמַעְלָה – לְמַעְלָה מִן הָאַרְכּוּבָּה. בְּאֵיזוֹ אַרְכּוּבָּה אָמְרוּ? בָּאַרְכּוּבָּה הַנִּמְכֶּרֶת עִם הָרֹאשׁ. עוּלָּא אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: כְּנֶגְדּוֹ בְּגָמָל נִיכָּר. אֲמַר לֵיהּ עוּלָּא לְרַב יְהוּדָה: בִּשְׁלָמָא לְדִידִי דְּאָמֵינָא כְּנֶגְדּוֹ בְּגָמָל נִיכָּר, הַיְינוּ דְּקָתָנֵי: וְכֵן שֶׁנִּיטַּל צוֹמֶת הַגִּידִין, אֶלָּא לְדִידָךְ, מַאי וְכֵן שֶׁנִּיטַּל צוֹמֶת הַגִּידִין? אֲמַר לֵיהּ: רְכוּבָּה בְּלֹא צוֹמֶת הַגִּידִים, וְצוֹמֶת הַגִּידִים בְּלֹא רְכוּבָּה. וְהָא ”נֶחְתְּכוּ” קָתָנֵי! אִישְׁתִּיק. לְבָתַר דִּנְפַק אֲמַר: מַאי טַעְמָא לָא אֲמַרִי לֵיהּ, ”לְמַטָּה” – לְמַטָּה מִן הָאַרְכּוּבָּה, ”לְמַעְלָה” – לְמַעְלָה מִצּוֹמֶת הַגִּידִין? הֲדַר אֲמַר: וְלָא אֲמַרִי לֵיהּ, וַאֲמַר לִי: ”נֶחְתְּכוּ” קָתָנֵי? הָכָא נָמֵי, ”מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַעְלָה” קָתָנֵי. [ג]רַב פָּפָּא מַתְנֵי הָכִי: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב אָמַר רַבִּי חִיָּיא: ”לְמַטָּה” – לְמַטָּה מִן הָאַרְכּוּבָּה וּמִצּוֹמֶת הַגִּידִין, ”לְמַעְלָה” – לְמַעְלָה מִן הָאַרְכּוּבָּה וּמִצּוֹמֶת הַגִּידִין, וְכֵן שֶׁנִּיטַּל צוֹמֶת הַגִּידִין. וְאַרְכּוּבָּה גּוּפַהּ כִּדְעוּלָּא אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא. וּמִי אִיכָּא מִידֵי, דְּאִילּוּ מִדְּלֵי פָּסֵיק לֵיהּ וַחֲיָה, מִתַּתֵּי פָּסֵיק לֵיהּ וּמֵתָה? (ב)אָמַר רַב אָשֵׁי: טְרֵפוֹת קָא מְדַמֵּית לַהֲדָדֵי? אֵין אוֹמְרִין בִּטְרֵפוֹת זוֹ דּוֹמָה לָזוֹ, שֶׁהֲרֵי חוֹתְכָהּ מִכָּאן וָמֵתָה, חוֹתְכָהּ מִכָּאן וְחַיָּה. [ד]וְאֵלּוּ הֵן צוֹמֶת הַגִּידִין? רַבָּה אָמַר רַב אָשֵׁי: דְּאַגְּרָמָא וּלְבַר, רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמַר רַב אָשֵׁי: דְּאַגְּרָמָא וּלְגָיו, רָבָא בְּרֵיהּ דְּרַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמַר רַב אַסִּי: דְּעִילָּוֵי עַרְקוּמָא. [ה]יָתֵיב הָהוּא מֵרַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַבָּא, וְיָתֵיב וְקָאָמַר: דְּעַרְקוּמָא גּוּפַהּ. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא: לָא תְּצִיתוּ לֵיהּ, הָכִי אָמַר רַב יְהוּדָה: הֵיכָא דְּפָרְעִי טַבָּחֵי. וְהַיְינוּ רָבָא בְּרֵיהּ דְּרַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמַר רַב אַסִּי. [ו](ג)אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: צוֹמֶת הַגִּידִים שֶׁאָמְרוּ – מְקוֹם שֶׁהַגִּידִין צוֹמְתִין, וְעַד כַּמָּה? אֲמַר לֵיהּ הָהוּא מִדְּרַבָּנַן, וְרַב יַעֲקֹב שְׁמֵיהּ: כִּי הֲוֵינַן בֵּי רַב יְהוּדָה אֲמַר לַן: שְׁמַעוּ מִנִּי מִלְּתָא דְּמִגַּבְרָא רַבָּה שְׁמִיעַ לִי, וּמַנּוּ? שְׁמוּאֵל: צוֹמֶת הַגִּידִין שֶׁאָמְרוּ – מְקוֹם שֶׁהַגִּידִין צוֹמְתִין בּוֹ, וּמִמְּקוֹם שֶׁצּוֹמְתִין עַד מְקוֹם שֶׁמִּתְפַּשְּׁטִין. וְכַמָּה? אָמַר אַבָּיֵי: אַרְבָּעָה בַּטְדֵי בְּתוֹרָא. בְּדַקָּה מַאי? אָמַר אַבָּיֵי: בְּלִיטֵי – הָווּ צוֹמֶת הַגִּידִים, בְּלִיעֵי – לָא הָווּ צוֹמֶת הַגִּידִים. אַשּׁוּנֵי – הָווּ צוֹמֶת הַגִּידִים, רַכִּיכֵי – לָא הָווּ צוֹמֶת הַגִּידִים, אַלִּימֵי – הָווּ צוֹמֶת הַגִּידִים, קַטִּינֵי – לָא הָווּ צוֹמֶת הַגִּידִים, חִוָּורֵי – הָווּ צוֹמֶת הַגִּידִים, לָא חִוָּורֵי – לָא הָווּ צוֹמֶת הַגִּידִים.

מָר

מתני' רגליה האחרונים: ארכובה מפרש בגמ': וכן שניטל חלבו לא נחתך העצם: צומת הגידין למעלה מארכובה הוא וסמוך לה והן אותן שלשה חוטין שנוטלין מנקרי הבשר מתלוליות העצם שקורין נינקרו"ן: נשבר העצם ולא נחתך: אם רב בשר קיים מפרש בגמרא רב עביו ורב הקפו: שחיטתו מטהרתו ומותר באכילה ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו ואפילו במקום שהבהמה מותרת הוי אבר אסור משום ובשר בשדה טרפה כדאמרינן (לעיל חולין דף עג:) להביא האבר והבשר המדולדלין: שלשה עצמות בירך. התחתון והוא עצם הנחתך עם הפרסות כשמפשיטין הבהמה ואותה ארכובה נקראת ארכובה הנמכרת עם הראש. ולמעלה הימנה עצם האמצעי וצומת הגידין בתחתיתו סמוך לפרק ארכובה הנמכרת עם הראש. והעליון הוא קולית התחובה באליה: גמ' למטה דקתני מתני' כשרה: למטה מן הארכובה סמוך לה מיד קאמר דלא תימא ארכובה דמתניתין היא ארכובה העליונה שבין הקולית ועצם האמצעי ומאי למטה דקתני כשרה למטה הימנה ומכל עצם האמצעי שבו צומת הגידין קאמר דלמטה ממש ליכא למימר כשרה דהא אפי' צומת הגידין שהוא בשפולי של עצם אמצעי קתני מתניתין טרפה וכ"ש בגבוהו הא לא אמרינן אלא למטה למטה מן הארכובה סמוך לה קאמר כשרה כדמסיים מלתא ואזיל לארכובה הנמכרת עם הראש קאמר: למעלה למעלה מן הארכובה מיד קאמר טרפה דהיינו בצומת הגידין שהוא סמוך לה וכל שכן בגבוהו. ולקמן פריך מאי וכן שנטל צומת הגידין והא תנא ליה למעלה מן הארכובה טרפה: כנגדו של אותו מקום דמתני': בגמל ניכר דקסבר רבי אושעיא ארכובה דמתניתין היא ארכובה העליונה ושם בולט עצם ברך הגמל והכי תניא בבכורות (דף מא.) דאותה ארכובה ניכרת בגמל דתנן זנב העגל שאינה מגעת לערקוס ארכובה הוי מום לפסול ותני עלה קפץ העליון ולא קפץ התחתון וכנגדו בגמל ניכר: היינו דקתני וכן שנטל משום דתנא למטה מן הארכובה עליונה כשרה דהיינו נחתך עצם האמצעי אצטריך למתני וכן שנטל לאע"ג דאם נחתך בגבוהו כשרה היכא דנחתך בשפולי במקום צומת הגידין טרפה וכדמתרץ לקמן ואל תתמה שהרי חותכה מכאן ומתה וחותכה מכאן וחיה אלא לדידך דאמרת ארכובה תחתונה למעלה דקתני מתניתין למעלה מיד בסמוך משמע היינו נטל צומת הגידין: אמר ליה תנא ארכובה בלא צומת הגידין כמו נשבר העצם והגידין קיימין ותנא צומת הגידין בלא ארכובה: והא נחתכו לגמרי משמע אלמא תנא ליה תנא נטל הצומת ולמה ליה למהדר ולמתנייה והא ליכא למימר תנא רכובה עם צומת הגידין והדר תני צומת הגידין בלא ארכובה דאם כן נתני נטל צומת הגידין וכ"ש נחתכו: לבתר דנפק עולא: אמר רב יהודה לנפשיה: מאי טעמא לא אמרי דלמטה דקאמר הוא למטה מן הארכובה ומצומת הגידין ולמעלה דקתני לאו למעלה מיד משמע אלא בגבוהו של עצם למעלה מן הצומת והדר תנא וכן שנטל הצומת דאם נחתך בתוך הצומת נמי טרפה: הדר אמר שפיר עבדי דלא אמרי ליה: ולא אמרי ליה בתמיה. וכי לא אמרתי לו טעם הגון רכובה בלא צומת וצומת בלא רכובה ופרכה מלשנא דמתניתין ואמר לי נחתכו קתני והכא נמי אי הוה אמרי ליה קא הוה דייק נמי לשנא ואומר לי מן הארכובה ולמעלה קתני דמשמע בסמוך והיינו בצומת הגידין: רב פפא מתני לדרב יהודה הכי: למטה דמתניתין לאו למטה מיד קאמר דרכובה דמתניתין ברכובה עליונה מיירי הלכך למטה דידיה דהיינו עצם אמצעי זמנין דטרפה כגון בצומת הגידין אלא הכי קאמר למטה מאותה רכובה ומעצם אמצעי כלו דהיינו בעצם התחתון ואהי כשרה: למעלה למעלה מן הארכובה דהיינו בקולית ואהי טרפה כל מקום שיחתך: וכן שנטל צומת הגידין ובעצם אמצעי יש מקום שהיא טרפה כגון בצומת הגידין ויש מקום שהיא כשרה כגון למעלה מן הצומת ורכובה גופה איזו היא: כדעולא עליונה: ופרכינן לנפשה ולרב פפא ומי איכא מידי דכי מדלי פסיק לה למעלה מן הצומת הגידין בעצם אמצעי כשרה: וכי מתתי פסיק לה וכשמשפיל להו לחתכה בצומת טרפה: וכלשנא קמא דרב יהודה לחומרא ולמעלה מרכובה התחתונה כל מקום שיחתך טרפה וכן נטל צומת בלא רכובה דלא חזינן דהדר ביה רב ולקמן פסיק הלכתא הכי אפילו בנשבר העצם וכ"ש נחתך לגמרי: אלו הן צומת הגידין מהיכן מתחיל והיכן כלה חיות הגידין: דאגרמא ולבר משיוצאין הגידין מן העצם ומהלכין בבשר שהעצם למעלה מן הפרק ערום בלא בשר כשתים וג' אצבעות והגידין אדוקין בו וממקום שמתפרשין ממנו ולמעלה מתחיל וכל זמן שהן צמותין וקשורין השלשה יחד קרי צומת על מקום שמתפשטין ומתפצלין זה מזה כדמפרש לקמן: ולגו אין נקראין צומת אלא מקום אדיקתן בעצם ממקום שנאדקין בו על הפרק: דעילוי ערקומא עצם קטן הוא המחבר את הפרקים ומה שיש מן הגידין ולמעלה הימנו עד מקום שמתפשטין קרי צומת וכל מקום שיחתכו שם טרפה והאי שיעורא נפיש מכלהו שמתחיל מיד מן הערקום ולמעלה והוא למטה מסוף העצם האמצעי ואם נחתך בין עצם האמצעי לאותו ערקום טרפה: דערקומא גופה נחתכו גידין כנגד הערקום עצמו: לא תציתו ליה דמחמיר טפי: דפרעי טבחי במקום שפותחין הטבחין להפריש הבשר מן העצם כדי ליטול אותו נינקרו"ן ורוצין ליטול אותן גידין והיינו מעלוי ערקומא. לשנא אחרינא כשמפשיטין הבהמה משם מתחילין לפתח ולהפשיט העור של רגלים אחרונים: צומתין מחוברין יחד ונראין כגיד אחד: ועד כמה ארכו של צומת: ארבעה בטדי ארבע אצבעות: בליטי קודם שיבלעו בתוך הבשר: אשוני קשין: רכיכי לאחר שנכנסין לבשר נעשין רכין:

אלא לדידך מאי כו' תימה לעולא סובר כמ"ד צומת הגידין הוי דאגרמא ולבר דהיינו כשיוצא מן העצם אבל למעלה מן הארכובה לא מיטרף משום צומת הגידין וי"ל מדפריך ליה עולא מכללא דהוה פשיטא ליה דצומת הגידין הוי דאגרמא ולגו ועוד דרב יהודה דקאמר בסמוך היכא דפרעי טבחי והיינו דרבא בריה דרבה בר רב הונא דקאמר מעילוי ערקומא שהוא עליון יותר: הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני לעולא ניחא דמצי לפרש מן הארכובה ולמטה מיד אף על גב דלא בכל מקום כשרה כמו כנגד צומת הגידין מכל מקום כיון דמתוקם למטה מיד ולמעלה מיד ניחא:

מסורת הש"ס

א לעיל נז.; לעיל נז:
ב לעיל נה:; בבא בתרא קל:; לעיל מח:
ג עבודה זרה טז:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ארבעה. עי' לעיל דף נ ע"ב ברש"י ד"ה בטדי ולעיל דף מד ע"א בתוס' ד"ה כדי:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פח' מהל' שחיטה הל' יא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נה סעי' א:
ב מיי' פח' מהל' שחיטה הל' יז, טוש"ע יו"ד סי' נו סעי' א:
ג מיי' פח' מהל' שחיטה הל' יא, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נה סעי' א:
ד מיי' פח' מהל' שחיטה הל' יג, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נו סעי' ב:
ה מיי' פח' מהל' שחיטה הל' יג, טוש"ע יו"ד סי' נו סעי' ד:
ו מיי' פח' מהל' שחיטה הל' יג, טוש"ע יו"ד סי' נו סעי' ה:

רבינו גרשום

נשבר העצם אם רוב בשר קיים מן הארכובה ולמעלה.

ברכובה הנמכר' עם הראש. מקום שחותך רגל של בהמה זו היא ארכובה:

עולא א"ר אושעיא כנגדו בגמל ניכר כלומר לא רכובה הנמכרת עם הראש אלא אותה רכובה שהיא בסוף הקולית בתחלת ענקורין וניכר בגמל בסוף זנבו שזנבו קצר ואינה יכולה לכסותו:

אלא לדידך מאי וכן שניטל צומת הגידים והא למעלה מן הארכובה הנמכרת עם הראש באותו מקום הוא צומת הגידים:

והא נחתכו קתני והיאך יכלת לאוקימיה מתניתין מן הארכובה ולמעלה רכובה בלא צומת הגידים והא נחתכו קתני דמשמע לנחתכו הכל רכובה וצומת הגידים. מ"ט לא אמרי ליה למטה למטה מצומת הגידים כשרה. למעלה למעלה מצומת הגידים טרפה. וכן שניטל צומת הגידים למעלה מרכובה הנמכרת עם הראש:

הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני הכא נמי כשאין א' לא למטה למטה מצומת הגידים למעלה למעלה מצומת הגידים הוא יקשה לי מן הארכובה ולמעלה קתני ולא קתני מצומת הגידים רק למעלה במתניתין קתני כלומר(א)נראה קצ"ל כלומר למטה מן הארכובה ולמעלה מן הארכובה בעינן לאוקומי מתני' וכו'. למטה מן הארכובה בעינן לאוקומי מתניתין בקרוב לרכובה בין מלמטה ובין מלמעלה דהוי בצומת הגידים ולא בעינן לאוקומי מתניתין למעלה מן הארכובה ולמעלה ומצומת הגידים. ולמטה מן הארכובה ומצומת הגידים לפיכך לא מוקמינן למעלה מן הארכובה ולמטה מן הארכובה ברכובה הנמכרת עם הראש אלא ברכובה עליונה דבגמל ניכר ומיהו לאוקומי לא תיקשי וכן שניטל צומת הגידים והיא רכובה כעולא. ומי איכא מידי דאילו קא פסיק לה כלומר השתא דמוקמינן למעלה מן הארכובה ברכובה דעולא מי איכא מידי כו' כלומר דאמרינן למעלה מן הארכובה טרפה הא למטה מן הארכובה כשרה אע"ג דלמעלה מצומת הגידים ולבסוף קתני וכן שניטל צומת הגידים טרפה שהיא למטה:

דאגרמא ולבר גידים של מעלה מן השופי דאגרמא ולגו בגידים שבין בשר לעצם דעילוי ערקומא שקורין בלשון כנען טונ"ו שעל הרכובה עצמה עצם קטן שעל הרכובה הגידים שעליו הן צומת הגידים. היכא דפרעי טבחי שמנקרין ניקורין:

ארבע בטדי. ד' אצבעות:

בליטי שניכרין בין הבשר. אשוני קשים:

מָר בַּר רַב אָשֵׁי אָמַר: כֵּיוָן דְּזִיגֵי – אַף עַל גַּב דְּלָא חִוָּורֵי. [א]אָמַר אַמֵּימָר מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב זְבִיד: תְּלָתָא חוּטֵי הָווּ, חַד אַלִּימָא וּתְרֵי קַטִּינֵי. אִיפְּסִיק אַלִּימָא – אַזְדָא רוֹב בִּנְיָן, אִיפְּסִיק קַטִּינֵי – אַזְדָא רוֹב מִנְיָן. מָר בַּר רַב אָשֵׁי מַתְנֵי לְקוּלָּא: אִיפְּסִיק אַלִּימָא – הָאִיכָּא רוֹב מִנְיָן, אִיפְּסִיק קַטִּינֵי – הָאִיכָּא רוֹב בִּנְיָן. [ב]בְּעוֹפוֹת שִׁיתְּסַר חוּטֵי הָווּ, אִיפְּסִיק חַד מִינַּיְיהוּ – טְרֵפָה. אָמַר מָר בַּר רַב אָשֵׁי: הֲוָה קָאֵימְנָא קַמֵּיהּ דְּאַבָּא, וְאַיְיתוֹ לְקַמֵּיהּ עוֹפָא, וּבְדַק וְאַשְׁכַּח בֵּיהּ חֲמֵיסַר. הֲוָה חַד דַּהֲוָה שָׁנֵי מֵחַבְרֵיהּ, נַפְצֵיהּ וְאַשְׁכַּח תְּרֵי. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: צוֹמֶת הַגִּידִין שֶׁאָמְרוּ בְּרוּבּוֹ; מַאי רוּבּוֹ? רוֹב אֶחָד מֵהֶן. כִּי אַמְרִיתַהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אָמַר לִי: מִכְּדֵי תְּלָתָא הָווּ, כִּי מִיפְּסִיק חַד מִינַּיְיהוּ לְגַמְרֵי, הָא אִיכָּא תְּרֵי. טַעְמָא דְּאִיכָּא תְּרֵי, הָא לֵיכָּא תְּרֵי – לָא, וּפְלִיגָא דְּרַבְנַאי, דְּאָמַר רַבְנַאי אָמַר שְׁמוּאֵל: צוֹמֶת הַגִּידִים, אֲפִילּוּ לֹא נִשְׁתַּיֵּיר בָּהּ אֶלָּא כְּחוּט הַסַּרְבָּל – כְּשֵׁרָה. [ג]וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: מַאי רוּבּוֹ? רוֹב כָּל אֶחָד וְאֶחָד. כִּי אַמְרִיתַהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אָמַר לִי: מִכְּדֵי תְּלָתָא הָווּ, הָאִיכָּא תְּלָתָא דְּכֹל חַד וְחַד מְסַיַּיע לֵיהּ לְרַבְנַאי, דְּאָמַר רַבְנַאי אָמַר שְׁמוּאֵל: צוֹמֶת הַגִּידִין שֶׁאָמְרוּ, אֲפִילּוּ לֹא נִשְׁתַּיֵּיר בָּהּ אֶלָּא כְּחוּט הַסַּרְבָּל – כְּשֵׁרָה. נִשְׁבַּר הָעֶצֶם כּו'. [ד"ה]אָמַר רַב: לְמַעְלָה מִן הָאַרְכּוּבָּה, אִם רוֹב הַבָּשָׂר קַיָּים – זֶה וָזֶה מוּתָּר, וְאִם לָאו – זֶה וָזֶה אָסוּר. לְמַטָּה מִן הָאַרְכּוּבָּה, אִם רוֹב הַבָּשָׂר קַיָּים – זֶה וָזֶה מוּתָּר, אִם לָאו – אֵבֶר אָסוּר וּבְהֵמָה מוּתֶּרֶת. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה, אִם רוֹב הַבָּשָׂר קַיָּים – זֶה וָזֶה מוּתָּר, אִם לָאו – אֵבֶר אָסוּר, וּבְהֵמָה מוּתֶּרֶת. מַתְקֵיף לַהּ רַב נַחְמָן לִשְׁמוּאֵל: [ו]יֹאמְרוּ "אֵבֶר מִמֶּנָּה מוּטָּל בָּאַשְׁפָּה וּמוּתֶּרֶת"? אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בַּר רַב הוּנָא לְרַב נַחְמָן: לְרַב נָמֵי [ו]יֹאמְרוּ "אֵבֶר מִמֶּנָּה מוּטָּל בָּאַשְׁפָּה וּמוּתֶּרֶת"! אֲמַר לֵיהּ: הָכִי קָאָמֵינָא, אֵבֶר שֶׁחָיָה מִמֶּנָּה מוּטָּל בָּאַשְׁפָּה, וּמוּתֶּרֶת? שְׁלַחוּ מִתָּם: הִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ דְּרַב, הֲדוּר שְׁלַחוּ: כְּוָתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל, הֲדוּר שְׁלַחוּ: כְּוָתֵיהּ דְּרַב, וְאֵבֶר עַצְמוֹ מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא. (א)מֵתִיב רַב חִסְדָּא: לֹא, אִם טִיהֲרָה שְׁחִיטַת טְרֵפָה אוֹתָהּ וְאֶת הָאֵבֶר הַמְדוּלְדָּל בָּהּ – דָּבָר שֶׁגּוּפָהּ, תְּטַהֵר אֶת הָעוּבָּר – דָּבָר שֶׁאֵינוֹ גּוּפָהּ? (ב)אֲמַר לֵיהּ רַבָּה: הַדּוֹרֵי אַפִּירְכֵי לְמָה לָךְ? אוֹתֵיב מִמַּתְנִיתִין! נִשְׁחֲטָה בְּהֵמָה – הוּכְשְׁרוּ בְּדָמֶיהָ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא הוּכְשְׁרוּ. אֲמַר לֵיהּ: מַתְנִיתִין אִיכָּא לְדַחוּיֵי, כִּדְדָחֵינַן. כִּי סָלֵיק רַבִּי זֵירָא, אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַב יִרְמְיָה דְּיָתֵיב וְקָאָמַר לַהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא. אֲמַר לֵיהּ: יִישַׁר, וְכֵן תַּרְגְּמַהּ אַרְיוֹךְ בְּבָבֶל. אַרְיוֹךְ מַנּוּ? שְׁמוּאֵל. וְהָא מִיפְלָג פְּלִיג! הֲדַר בֵּיהּ שְׁמוּאֵל לְגַבֵּיהּ דְּרַב. [ז"ח](ג)תָּנוּ רַבָּנַן: נִשְׁבַּר הָעֶצֶם וְיָצָא לַחוּץ, אִם עוֹר וּבָשָׂר חוֹפִין אֶת רוּבּוֹ – מוּתָּר, אִם לָאו – אָסוּר. וְכַמָּה רוּבּוֹ? כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רוֹב עוֹבְיוֹ, וְאָמְרִי לַהּ: רוֹב הֶקֵּיפוֹ. אָמַר רַב פָּפָּא: הִלְכָּךְ, בָּעֵינַן רוֹב עוֹבְיוֹ וּבָעֵינַן רוֹב הֶקֵּיפוֹ. אָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עוֹר הֲרֵי הוּא כְּבָשָׂר. אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן לְעוּלָּא: וְלֵימָא מָר עוֹר מְצָרֵף לְבָשָׂר, דְּהָא "עוֹר וּבָשָׂר" קָתָנֵי! אֲמַר לֵיהּ: אֲנַן "עוֹר אוֹ בָשָׂר" תָּנֵינַן. [ח]אִיכָּא דְּאָמְרִי [אָמַר עוּלָּא], אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עוֹר מִצְטָרֵף לְבָשָׂר. אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן לְעוּלָּא: וְלֵימָא מָר עוֹר מַשְׁלִים לְבָשָׂר לְחוּמְרָא! [ט]אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא עוּבְדָא יָדַעְנָא, דְּהַהוּא בַּר גּוֹזָלָא דַּהֲוָה בֵּי רַבִּי יִצְחָק, דְּעוֹר מְצָרֵף לְבָשָׂר הֲוָה, וַאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְאַכְשְׁרֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: בַּר גּוֹזָלָא קָאָמְרַתְּ? בַּר גּוֹזָלָא דְּרַכִּיךְ שָׁאנֵי. הָנְהוּ גִּידִין רַכִּין דַּאֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּה, אָמַר רַבָּה: לְמַאי לֵיחוּשׁ לְהוּ? חֲדָא, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: גִּידִין שֶׁסּוֹפָן לְהַקְשׁוֹת

נִמְנִין

דְּזִיגֵי נְגוּלִין קלויר"ש לְבָנִים קְנֶה: תְּלָתָא חוּטֵי הָווּ נִימַת הַגִּידִין: אַזְלָא רֹב בִּנְיָן שֶׁהוּא עָב מִשְּׁנֵיהֶם וְכֵיוָן דַּאֲזַל רֻבָּא טְרֵפָה: שָׁנֵי מֵחַבְרֵיהּ עָב מֵחֲבֵרוֹ: נַפְצֵיהּ נִפְּצוֹ קרפי"ר בְּלַעַ"ז: בְּרוֹב אֶחָד מֵהֶם אִם נִפְסַק רֻבּוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם טְרֵפָה: הָא אִיכָּא תְּרֵי רֻבּוֹ קַיָּים: הַסַּרְבָּל שֶׁל צֶמֶר וּמַעֲמִידִין בֵּית הַצַּוָּאר בְּחוּט כְּמוֹ שֶׁאָנוּ עוֹשִׂין בִּרְנָעוֹת: וּכְמַר בַּר רַב אַשֵׁי קיי"ל בְּכָל דּוּכְתֵּי בַּר מִתַּרְתֵּי מִכְּתַב אוֹרַיְתָא (סַנְהֶדְרִין דַּף כט:) וּמֵיפַךְ שְׁבוּעָה (שְׁבוּעוֹת דַּף מח.). וּבְשִׁעוּר נִימַת גִּידִין אַחַר שֶׁנֶּחְלְקוּ וְלֹא אִתְפָּרַשׁ הִלְכְתָא כְּמַאן בְּשֶׁל תּוֹרָה הַלֵּךְ אַחַר הַמַּחְמִיר וּטְרֵפוֹת דְּאוֹרָיְתָא הִלְכָּךְ מֵעִלּוּי עַרְקוּמָא עַל מָקוֹם שֶׁמִּתְפַּשְּׁטִין כָּל מָקוֹם שֶׁחוֹתֵךְ שָׁם הָוֵי נִימַת הַגִּידִין וְאַפִּי' רְכוּבָה קַיֶּמֶת וְעֶצֶם קַיָּם טְרֵפָה: לְמַעְלָה מִן הָאַרְכֻּבָּה אִם נִשְׁבַּר הָעֶצֶם שָׁם וְרֹב בָּשָׂר שֶׁעַל הַשְּׁבִירָה קַיָּם. עוֹר וּבָשָׂר חוֹפִין רֹב הָעֶצֶם: זֶה וָזֶה אֵבֶר וּבְהֵמָה מֻתָּר: וְאִם לָאו זֶה וָזֶה אָסוּר וּמַתְנִי' דְּקָתָנֵי אִם לָאו אֵין שְׁחִיטָתוֹ מְטַהַרְתּוֹ דְּמַשְׁמַע אֵבֶר אָסוּר וּבְהֵמָה מֻתֶּרֶת אַלְּמַטָּה מִן הָאַרְכֻּבָּה קָאָמַר: אֵבֶר אָסוּר מִשּׁוּם מְדֻלְדָּל. וְלִשְׁמוּאֵל מַתְנִי' בֵּין לְמַעְלָה וּבֵין לְמַטָּה קָאָמַר וּשְׁנֵי לָהּ לְמִתְנֵי' בֵּין נֶחְתְּכוּ לְגַמְרֵי לְנִשְׁבַּר הָעֶצֶם מִשּׁוּם דְּהָכָא גִּידִין קָיְימִי: וּלְרַב נָמֵי בִּלְמַטָּה מִן הָאַרְכֻּבָּה יֹאמְרוּ כו': שֶׁחָיָה מִמֶּנָּה שֶׁהַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בָּהּ: מוּטָל בָּאַשְׁפָּה דְּקָאָמַר אֵבֶר אָסוּר וְאַתָּה חוֹתְכוֹ וּמַשְׁלִיכוֹ לָאַשְׁפָּה: כְּוָתֵיהּ דְּרַב דִּלְמַעְלָה מִן הָאַרְכֻּבָּה זֶה וָזֶה אָסוּר: וְאֵבֶר עַצְמוֹ מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא דִּשְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִפּוּל: מֵיתִיבִי כו' אַלְמָא אֵין שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִפּוּל: הַדּוֹרֵי אַפִּרְכֵי לְאוֹתוֹבֵי מִבָּרַיְתָא שֶׁאֵינָהּ יְדוּעָה לַכֹּל: אוֹתִיב מִמַּתְנִי' שֶׁשְּׁגוּרָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ בְּפִי כֻּלָּם דִּתְנַן בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין קכז.) הָאֵבֶר וְהַבָּשָׂר הַמְדֻלְדָּלִים נִשְׁחֲטָה הַבְּהֵמָה הֻכְשְׁרוּ לְקַבֵּל טֻמְאַת אֳכָלִין אַלְמָא אֵין בָּהּ טֻמְאַת נְבֵלוֹת: לֹא הֻכְשְׁרוּ הָתָם מְפָרֵשׁ טַעְמָא: כִּדְלָחֵינַן לְעֵיל בְּפִרְקִין (חֻלִּין דַּף עג:) מַאי הֻכְשְׁרוּ אַבָּשָׂר קָאָמַר דְּאִי נָמֵי שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִפּוּל אֵין טֻמְאַת נְבֵלָה בְּבָשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחַי דְּגִידִין וַעֲצָמוֹת בָּעֵינַן כִּדְיָלֵיף הָתָם: לְהָא שְׁמַעְתָּא דְּרַב דְּאָמַר לְעֵיל אִם לָאו זֶה וָזֶה אָסוּר דְּרַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא תַּלְמִיד דְּרַב הֲוָה וְאָמַר לָהּ לִשְׁמַעְתֵּיהּ דְּרַב: אַרְיוֹךְ קָרֵי שְׁמוּאֵל עַל שֵׁם אַרְיוֹךְ מֶלֶךְ אֶלָּסָר (בְּרֵאשִׁית יד) דְּהִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ בְּדִינֵי: רֹב עָבְיוֹ שֶׁלֹּא יָצָא רֹב עֳבִי הַשְּׁבִירָה לַחוּץ אֶלָּא מִעוּט חֲלַל הָעֶצֶם נִגְלֶה וְרֻבּוֹ נִכְסֶה: רֹב הֶקֵּפוֹ עָבְיוֹ שֶׁל עֶצֶם לֹא מַעֲלֶה וְלֹא מוֹרִיד אִם רֹב הֶקֵּף הַבָּשָׂר שֶׁסָּבִיב הָעֶצֶם עַל הַשֶּׁבֶר קַיָּם אַפִּי' נֶהְפַּךְ חֲלַל הָעֶצֶם וְיָצָא דֶּרֶךְ נֶקֶב קָטָן כָּשֵׁר וְאִם רֹב הֶקֵּף הָעֶצֶם סְבִיב הַשְּׁבִירָה מְגֻלֶּה אַפִּי' כִּיוָנָה בְּלִיטַת רֹאשׁ הַשְּׁבִירָה לְגַד בָּשָׂר הַקַּיָּם וַהֲרֵי כָּל חֲלַל הָעֶצֶם נִכְסֶה אַפִּי' הָכִי טְרֵפָה: בָּעֵינַן רֹב עָבְיוֹ נִכְסֶה שֶׁלֹּא יָצָא רֹב הֶחָלָל דֶּרֶךְ נֶקֶב הַבָּשָׂר וְשֶׁיְּהֵא רֹב הֶקֵּף הַבָּשָׂר שֶׁעַל הַשֶּׁבֶר קַיָּם: עוֹר הֲרֵי הוּא כְּבָשָׂר אִם נִטַּל הַבָּשָׂר מִתַּחַת הָעוֹר וְהָעוֹר חוֹפֶה אֶת עָבְיוֹ וְהֶקֵּפוֹ כָּשֵׁר: וְלֵימָא מַר עוֹר מִצְטָרֵף לְבָשָׂר לְחוּמְרָא לִבְעֵי חֶצְיוֹ עוֹר וְחֶצְיוֹ בָּשָׂר: אֲנַן עוֹר אוֹ בָשָׂר תְּנֵינָא בְּהַךְ בָּרַיְתָא דִּלְעֵיל: וְלֵימָא מַר עוֹר מַשְׁלִים לְבָשָׂר דִּלִבְעֵי רֹב הַכִּסּוּי בְּבָשָׂר וּמִעוּטוֹ עוֹר לְהִצְטָרֵף בֵּין שְׁנֵיהֶם לְכִסּוּי רֹב הָעֶצֶם: בַּר גּוֹזָלָא שֶׁנִּשְׁבְּרָה רַגְלוֹ: דְּרַכִּיךְ עוֹרוֹ לְפִיכָךְ חָשׁוּב כְּבָשָׂר: הָנְהוּ גִּידִין הָרַכִּין דְּהָווּ מִצְטָרְפֵי לְבָשָׂר וְחוֹפִין רֹב עֶצֶם הַנִּשְׁבָּר:

מָר בַּר רַב אָשֵׁי אָמַר כו' פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דִּכְמַר בַּר רַב אַשֵׁי קיי"ל בְּכָל דּוּכְתֵּי בַּר מִמִּכְתַּב אוֹרַיְתָא וּמֵיפַךְ שְׁבוּעָה וְכֵן יֵשׁ בְּסֵדֶר תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים ור"ח פֵּי' דְּקיי"ל כְּוָתֵיהּ בְּכָל דְּכָתִין בַּר מִמֵּיפַךְ שְׁבוּעָה וְחִוָּרֵי וְסִימָן כֻּלּוֹ הָפַךְ לָבָן וְחִוָּרֵי הַיְנוּ הָךְ דִּשְׁמַעְתִּין וְכֵן פֵּי' רַבֵּינוּ תָּם: אִפְּסִיק חַד מִנַּיְיהוּ טְרֵפָה לֹא שַׁיָּךְ לְמִתְנֵי גַּבֵּי יָתֵר עֲלֵיהֶן עוֹף (לְעֵיל חֻלִּין נו.) מִשּׁוּם דִּכְשֶׁנִּפְסַק אֶחָד מֵהֶן סוֹף כֻּלָּן לִפָּסֵק: וְאִם לָאו זֶה וָזֶה אָסוּר וְהָא דְּקָתָנֵי רֵישָׁא נֶחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה ה"ה נָמֵי נִשְׁבַּר הָעֶצֶם וְאֵין רֹב בָּשָׂר קַיָּם וְאַגַּב סֵיפָא נָקַט נֶחְתְּכוּ דִּלְמַטָּה אַפִּי' נֶחְתְּכוּ לְגַמְרֵי כְּשֵׁרָה: רֹב עָבְיוֹ וְאָמְרֵי לַהּ רֹב הֶקֵּפוֹ זִמְנִין דְּמַשְׁכַּחַת לָהּ זֶה בְּלֹא זֶה שֶׁאֵין הָעֶצֶם עָגֹל לְגַמְרֵי אֶלָּא מַרְחִיב מִצַּד אֶחָד וּמֵצַר מִצַּד אֶחָד וּבַקּוּנְטְרֵס פֵּרֵשׁ בְּעִנְיָן אַחֵר: לְמַאי לְחוּשׁ לָהּ חֲדָא דְּא"ר יוֹחָנָן כו' תֵּימָהּ דְּהָתָם גַּבֵּי פֶּסַח פְּלִיגִי מִשּׁוּם דְּמַר אָזֵל בָּתַר הַשְׁתָּא וּמַר אָזֵל בָּתַר סוֹף כִּדְמְפָרֵשׁ בְּכֵיצַד צוֹלִין (פְּסָחִים פד.) וּמַה שַּׁיָּכָא הַהִיא פְּלוּגְתָּא הָכָא לְעִנְיַן הַגִּנָּה וְיֵ"ל מִשּׁוּם דִּבְרַיְתָא קָתָנֵי אִם עוֹר וּבָשָׂר חוֹפִין אֶת רֻבּוֹ מַשְׁמַע דְּאִי חָשִׁיב בָּשָׂר מֵגֵן: גִּידִין שֶׁסּוֹפָן לְהַקְשׁוֹת בְּפֶרֶק כֵּיצַד צוֹלִין (פְּסָחִים דַּף פד.) פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס גִּידֵי צַוָּאר וְאֵין נִרְאֶה דְּהָכָא מַיְתֵי לָהּ אַגִּידֵי רֶגֶל וְעוֹד דְּגִידֵי צַוָּאר לְעוֹלָם קָשִׁין הֵן וְאֵין רְגִילוּת לְאָכְלָן כְּלָל כְּמוֹ עֲצָמוֹת כִּדְאָמְרִינַן בְּכֵיצַד צוֹלִין (שָׁם פג.) הַגִּידִין וְהַנּוֹתָר וְהָעֲצָמוֹת יִשָּׂרְפוּ לְשִׁשָּׁה עָשָׂר וּפָרִיךְ הָנֵי גִּידִין הֵיכִי דָּמֵי אִי גִּידֵי בָשָׂר נֵיכְלִינְהוּ וְאִי דְּאִיסּוּר הַיְנוּ נוֹתָר אֶלָּא פְּשִׁיטָא גִּידֵי צַוָּאר מַשְׁמַע שֶׁהֵם רְגִילִים לִהְיוֹת נוֹתָר בְּכָל שָׁעָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פח' מהל' שחיטה הל' יח, טוש"ע יו"ד סי' נו סעי' ז:

ב מיי' פח' מהל' שחיטה הל' יט, טוש"ע יו"ד סי' נו סעי' ח:

ג מיי' פח' מהל' שחיטה הל' יח, טוש"ע יו"ד סי' נו סעי' ז:

ד מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' ח:

ה מיי' פח' מהל' שחיטה הל' יב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נה סעי' ה:

ו מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' ח:

ז מיי' פח' מהל' שחיטה הל' יב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נה סעי' ה:

ח מיי' פח' מהל' שחיטה הל' יב, טוש"ע יו"ד סי' נה סעי' ז:

ט מיי' פח' מהל' שחיטה הל' יב, טוש"ע יו"ד סי' נה סעי' ז:

רבינו גרשום

כיון דזייגי נגולין:

רוב בנין. וטרפה:

צומת הגידים שאמרו ברובו לאי נפסקו צומת הגידים רוב אחד מהן טרפה:

טעמא דאיכא תרי הא ליכא תרי לא כלום הא ליכא תרי ונפסק רובו של אחד טרפה אע"ג דנשתייר בו שליש והיינו פליגא דרבנאי דסבירא ליה דשמואל אי נפסק חד מתלתא חוטי של צומת הגידים ולא נשתייר מאותו שנפסק אלא שליש כשרה. ואיכא דאמר מאי רובו רוב כל אחד ואחד שליש:

אם רוב בשר קיים על העצם:

זה וזה מותר הבהמה והאבר:

הכי קאמינא אבר שחיה ממנו. כלומר למעלה מן הארכובה שחיה ממנו מוטל באשפה כו'. מותיב רב חסדא לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה כו' והא קא חזינן הכא דאבר המדולדל בה טיהרה וכיצד אמרת האבר עצמו מטמא במשא אע"ג דשחטו את אמו:

לותביה ממתניתין נשחטה הבהמה הוכשרו בדמיה כלומר דאין שחיטה עושה ניפול וכוללתו השחיטה ומטהר מידי נבלה בין האבר המדולדל ובין הבשר המדולדל. אי ממתניתין איכא לדחוייה כדדחינן דאיכא למימר מאי הוכשרו הבשר הפורש מן האבר והבשר הפורש מן הבהמה אבל אבר לא איכא למימר דלא:

דיתיב וקאמר לה להא שמעתא דרב אם עור ובשר חופה אותו מותר האבר:

עור הרי הוא כבשר אפי' לא חופה אותו אלא עור מותר:

עור מצטרף לבשר. כלומר חציו עור וחציו בשר:

ולימא עור משלים לבשר. שיהא בבשר רוב:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין; משנה חולין; לעיל עב:; לעיל עג.

ב משנה חולין; לעיל עג:

ג שבת כ.; לעיל סה.

גליון הש"ס

גמ' אמר רב פפא הלכך. לעיל דף סה ע"א שבת דף כ ע"א:

(א)נִמְנִין עֲלֵיהֶן בַּפֶּסַח, וְעוֹד, הַתּוֹרָה חָסָה עַל מָמוֹנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. [אב]אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְרָבָא: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, וְאִיסּוּרָא דְּאוֹרָיְיתָא, וְאַתְּ אָמְרַתְּ: מַאי לֵיחוּשׁ לְהוּ?! אִישְׁתִּיק. וְאַמַּאי אִישְׁתִּיק? וְהָאָמַר רָבָא: הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּהָנֵי תְּלָת! (ב)שָׁאנֵי הָכָא, דַּהֲדַר בֵּיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְגַבֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, דַּאֲמַר לֵיהּ: אַל תַּקְנִיטֵנִי, בִּלְשׁוֹן יָחִיד אֲנִי שׁוֹנֶה אוֹתָהּ. הָהוּא נִשְׁבַּר הָעֶצֶם וְיָצָא לַחוּץ, דְּאִישְׁתְּקִיל קוּרְטִיתָא מִינֵּיהּ, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי, שֶׁהֲיֵיהּ תְּלָתָא רִיגְלֵי. [ג]אֲמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר מַתְנָא: זִיל קַמֵּיהּ דְּרָבָא בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף בַּר חָמָא, דַּחֲרִיפָא סַכִּינֵיהּ. אֲתָא לְקַמֵּיהּ, אֲמַר: מִכְּדֵי "נִשְׁבַּר הָעֶצֶם וְיָצָא לַחוּץ" תְּנַן, מָה לִי נְפַל, מָה לִי אִיתֵיהּ? [ד]אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרָבָא: מִתְלַקֵּט מַהוּ? מִתְרוֹסֵס מַהוּ? מִתְמַסְמֵס מַהוּ? הֵיכִי דָּמֵי מִתְמַסְמֵס? אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: כֹּל שֶׁהָרוֹפֵא קוֹדְרוֹ. [ה]אִיבַּעְיָא לְהוּ: נִיקַּב מַהוּ? נִקְלַף מַהוּ? נִסְדַּק מַהוּ? נִיטַּל שְׁלִישׁ הַתַּחְתּוֹן מַהוּ? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עוֹר הֲרֵי הוּא כְּבָשָׂר, דִּלְמָא דְּקָנֵה מַשְׁכָּא דִּידֵיהּ. [ו]אָמַר רַב אָשֵׁי: כִּי הֲוֵינַן בֵּי רַב פַּפֵּי, אִיבַּעְיָא לַן: נִקְדַּר כְּמִין טַבַּעַת, מַהוּ? וּפְשַׁטְנָא מֵהָא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: דָּבָר זֶה שָׁאַלְתִּי לַחֲכָמִים וְלָרוֹפְאִים, וְאָמְרוּ: מְסָרְטוֹ בְּעֶצֶם וּמַעֲלֶה אֲרוּכָה, אֲבָל פַּרְזְלָא מִזְרָף זָרֵיף. אָמַר רַב פָּפָּא: וְהוּא דְּקָנֵה גַּרְמָא דִּידֵיהּ. [זח](ג)מַתְנִי׳ הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּהֵמָה וּמָצָא בָּהּ שִׁלְיָא – נֶפֶשׁ הַיָּפָה תֹּאכְלֶנָּה, וְאֵינָהּ מְטַמְּאָה לֹא טוּמְאַת אֳכָלִין וְלֹא טוּמְאַת נְבֵלוֹת. חִישֵּׁב עָלֶיהָ – מְטַמְּאָה טוּמְאַת אֳכָלִין, אֲבָל לֹא טוּמְאַת נְבֵלוֹת. [ט-יא](ד)שִׁלְיָא שֶׁיָּצְתָה מִקְצָתָהּ – אֲסוּרָה בַּאֲכִילָה, סִימַן וָלָד בָּאִשָּׁה וְסִימַן וָלָד בַּבְּהֵמָה. [יב]הַמְבַכֶּרֶת שֶׁהִפִּילָה שִׁלְיָא – יַשְׁלִיכֶנָּה לִכְלָבִים, וּבַמּוּקְדָּשִׁין תִּקָּבֵר, וְאֵין קוֹבְרִין אוֹתָהּ בְּפָרָשַׁת דְּרָכִים, וְאֵין תּוֹלִין אוֹתָהּ בְּאִילָן, מִפְּנֵי דַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. גְּמָ׳ מְנָא הָנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנַן: "כֹּל (בהמה) [בַּבְּהֵמָה] תֹּאכֵלוּ" – לְרַבּוֹת אֶת הַשִּׁלְיָא. יָכוֹל אֲפִילּוּ יָצְתָה מִקְצָתָהּ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אוֹתָהּ" – אוֹתָהּ וְלֹא שִׁלְיָתָהּ. מִכְּדֵי אֵין שִׁלְיָא בְּלֹא וָלָד, לָמָּה לִי קְרָא? קְרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא. [יג]וְאֵינָהּ מְטַמְּאָה. בָּעֵי רַבִּי יִצְחָק בַּר נַפָּחָא: עוֹר חֲמוֹר שֶׁשְּׁלָקוֹ מַהוּ? לְמַאי? אִי לְטוּמְאַת אֳכָלִין – תְּנֵינָא,

אִי

נמנין עליהם דאפי' לא נמנה אדם עם החבורה אלא נאכל מהן יצא ידי אכילת פסח. אלמא בשר נינהו: ר"ל פליג עליה בפסחים בכיצד צולין (פסחים דף פג.) ואמר אין נמנין והכא לאכשורי טרפה קאתי ואיסורא דאורייתא היא ואת אמרת כו': ואמאי אשתיק והאמר רבא ביבמות בהחולץ הלכתא כריש לקיש בהני תלת ותו לא קנין פירות והחולץ למעוברת ומתנה באמצע כלן בהחולץ אלמא בהך גידין הרכין הלכתא כר' יוחנן דאע"ג דסופן להקשות הרי הן עכשו כבשר: שאני הכא דהדר ביה ר' יוחנן מגידין הרכין ואמר כל מילי דסופן להקשות בתר סוף אזלינן דמעיקרא הוה סמיך ר' יוחנן אהא דתנן בהעור והרוטב (לקמן חולין קכב.) עור הראש של עגל הרך הוי כבשר לטמאת אוכלין ונבלות ואע"ג דסופו להקשות והדר ביה ואוקמה להאי כיחידאה: דאמר ליה ר' יוחנן לריש לקיש בהעור והרוטב דקבעי מינה עור הראש של עגל הרך מהו שיטמא ואמר ליה אינו מטמא הואיל וסופו להקשות ואמר ליה הרי שנינו ואלו שעורותיהן כבשרן עור הראש של עגל הרך ואמר ליה אל תקניטני בה שבלשון יחיד אני שונה אותה כלומר יחידאה היא ולא סבירא לן כוותה: דאשתקיל קרטיתא לשון קרט כלומר מעט מן העצם נעקל ונפל לארץ: שהייה תלתא רגלי לשאול הלכה לחכמים הנאספים לרגל: א"ל רב אדא בר מתנה לבעל הבהמה: רבא בריה דרב יוסף בר חמא הוא רבא בר פלגתיה דאביי: דחריפא סכיניה לב פתוח לו בסברא: מכדי נשבר העצם ויצא לחוץ תנן בברייתא דלעיל מה לי נפל מינה מה לי איתיה הואיל ועור ובשר חופין את רבו כשרה: מתלקט מהו בשר הנותר לכסות הרב אינו יחד אלא כאן מעט וכאן מעט סביב העצם ואם תגרפהו הרי רב הקפו נכסה: מתרוסס מהו שהיה הבשר מרודד וקלוש וחופה את רב העצם: נתמסמס בשר הנשאר לכסוי נרקב: קודרו נוטלו בסכין כקודרת חררה: איבעיא להו ניקב אותו בשר החופה נקב קטן בלא חסרון: מהו מי הוי ריעותא או לא: נקלף מעל העצם אותו בשר החופה ואינו דבוק בעצם מהו. את"ל נקלף בלא חסרון הבשר כשר: נסדק הבשר הנותר לכסוי מהו: ניטל שליש התחתון של עבי הבשר סמוך לעצם הרי שני שלישי עליונים עומדים באויר מהו: ת"ש אלא מהנך בעיי דאמר ר' יוחנן עור הרי הוא כבשר אלמא ניטל שליש התחתון ונשאר העור ושני שלישי עומדים כל שכן דכשר: דלמא התם דקנה משכא דידיה שהחזיק העור בשלו כלומר התם לאו בניטל הבשר מתחתיו והעור עומד באויר קאמר אלא כגון שנשבר העצם בשיפולו שהוא ערום מבשר סמוך לארכובה שאין שם אלא עור והעור דבוק יפה בעצם ומחזיקו: נקדר הבשר בסכין מעל השבר בעגול כמין טבעת ורב הקפו מכסה: מהו מי אמרינן כיון דנקדר בעגול שוב אינו מעלה ארוכה או לא אמרינן: מסרטו בעצם דעלמא ומתוך שהוא מוציא דם מתחבר הבשר ונמשך זה אצל זה ומעלה ארוכה וכן דרך הרופאים: מזרף זריף עושה חריצים בבשר ומכחיב המכה: והוא דקנה גרמא דידיה שאנו רואים שהעצם מחזיק בשלו סביבות הקדירה מדבק העצם לבשר וסימן התחלת עלות ארוכה הוא: מתני' נפש היפה שאין דעתו קצה בה מחמת מאוס: תאכלנה ולא אמרינן אבר מן החי היא שגם היא נתר בשחיטת האם: ואינה מטמאה דלא חשיבא אוכל: ולא טמאת נבלות אם מתה הבהמה: חשב עליה לאכילה: מטמאה טמאת אוכלין אם נגעה בטמאה דמחשבה משויא ליה אוכל: אבל לא טמאת נבלות דלאו בשר הוא אלא כשאר אוכל בעלמא הוא: אסורה באכילה ואע"ג דלא נפק אלא פורתא וליכא למימר כל מחוי הולד היה שם שמא באותו מקצת יצא ראש הולד והרי הוא כילוד: ה"ג סימן ולד באשה וסימן ולד בבהמה: המבכרת זהו פטר רחם שלה: ישליכנה לכלבים שאין בה קדושה דאע"ג דאין שליא בלא ולד הכא רבה לאו בת מקדשה היא דדלמא נקבה הוה כדלקמן בגמרא: ובמוקדשין כגון בהמת שלמים שהפילה שליא: תקבר דכיון דאין שליא בלא ולד קדשה דבין זכר ובין נקבה דנפק מבהמת הקדש קדיש: בפרשת דרכים מקום שהדרכים מתפרשים לשנים ודרך המנחשים לקברה שם שלא תפיל עוד: דרכי האמורי נחוש וכתיב (שמות כג) ולא תעשה כמעשיהם: גמ' למה לי קרא למימר ולא שליתה פשיטא דאסורה דשמא יצא הולד ושליא בתריה אזלא ולא שריה שחיטה: אסמכתא בעלמא ולדרשא אחריתי אתא עיקר קרא לאותה מן הטחול ומן הכליות כדאמר לעיל בפרקין (חולין דף סט.): עור חמור שהוא קשה ומאוס: ששלקו בשלו הרבה מאד: אי לטמאת אוכלין אם נעשה אוכל לטמא טמאת אוכלין:

אל תקניטני דאותבה ריש לקיש לר' יוחנן מההיא דאלו שעורותיהן כבשרן כו' וא"ת לדידה גופה תקשה ליה דהא קסבר דבתר בסוף אזלינן בהך גידין שסופן להקשות וי"ל דלא דמי פסח לאכילה לטומאה דאפי' עור ששלקו מטמא טומאת אוכלין כיון דחזי לאכילה כדאמר בסמוך ואע"ג דודאי אין נמנין עליו בפסח והכי נמי גידין שסופן להקשות וכן בפרק כיצד צולין (פסחים פג.) דפריך מההיא דר' יוחנן דאמר עור הראש של עגל הרך אין מטמא טומאת אוכלין אההיא דגידין שסופן להקשות מכ"ש פריך ובירושלמי אההיא דראשו של עגל הרך א"ר יוחנן לא שנו אלא לטומאה אבל לנקות לא ור"ל אמר משנה שלמה היא זו בין לטומאה ובין לנקות ומסיק התם מחלף שיטתיה דר"ל תמן לא עביד לה בשר גבי גידין שסופן להקשות דאמר אין נמנין וכאן עביד ליה בשר א"ר בון טעמא דריש לקיש ואכלו את הבשר בשר ולא גידין משמע לפי הירושלמי דבכל מקום אזיל בתר השתא בר מגבי פסח דכתיב קרא: **בלשון** יחיד כו' היה שונה במשנה דברי ר"ש ולא כמו שפי' בקונטרס משום דאתיא כיחידאה דבפרק החולץ (יבמות דף מב:) פריך והא א"ר יוחנן הלכה כסתם משנה אע"ג דאתיא כר' יהודה וא"ת ומנא לי דמההיא דפסח הדר ביה ודלמא מההיא דלקמן הדר ביה וי"ל דמסתמא הדר ביה לגבי חבריה: **נתמסמס** מהו הא דאמר באלו טריפות (לעיל חולין נג:) נתמסמס הבשר רואין אותו כאלו הוא אינו היינו כגון בריאה ובגידין שהטריפות תלוי בהן אבל הכא שהטריפות תלוי בעצם אע"ג דנתמסמס הבשר שמא עדיין מגין: **דקנה** משכא דידיה בקונטרס גרס בדלי"ת ור"ח ור"ת גרסי בריי"ש פי' רירים לחה שלו שאז מדבק בו העור ומעלה בו ארוכה:

מסורת הש"ס

א לעיל מט:
ב פסחים פד.
ג תוספתא אהלות; משנה טהרות; תוספתא עוקצין; משנה חולין; לקמן קיז; לקמן קכא:
ד בבא קמא יא.; לעיל סח.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בלשון כו' וי"ל דמסתמא וכו'. עיין מנחות דף ז ע"ב תוס' ד"ה ומה. וע' ב"ב דף קלו ע"א וצע"ג:

תורה אור השלם

וְאִם־יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיוֹת מִשֶּׂה וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הַקָּרֹב אֶל־בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נְפָשֹׁת אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תָּכֹסּוּ עַל־הַשֶּׂה: [שמות יב, ד]

וְכָל־בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פְרָסוֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ: [דברים יד, ו]

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי' פי' מהל' קרבן פסח הל' י:
ב מיי' פח' מהל' שחיטה הל' יב, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' נה סעי' ט:
ג מיי' פח' מהל' שחיטה הל' יב, טוש"ע יו"ד סי' נה סעי' ה:
ד מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' נה סעי' י:
ה מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' נה סעי' י:
ו מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' נה סעי' יא:
ז מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' יג:
ח מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' טו:
ט מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' יג:
י מיי' פי' מהל' איסורי ביאה הל' יד, סמג לאוין קיא, סמג עשין רמג, טוש"ע יו"ד סי' קצד סעי' ד:
יא מיי' פד' מהל' בכורות הל' י, טוש"ע יו"ד סי' שטו סעי' ז:
יב מיי' פד' מהל' בכורות הל' יא:
יג מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' טז:

רבינו גרשום

ריש לקיש ואיסורא דאורייתא. איסור טרפה:

והאמר רבא הלכתא כוותיה דריש לקיש בהני תלת כלומר ותו לא:

שאני הכא דהדר ביה ר' יוחנן לגביה דריש לקיש כלומר כמה דחזינן הכא בעור הראש של עגל הרך שחישב עליו להקטירו חוץ לזמנו פסול וחייב עליו כרת וא"ר יוחנן אל תקניטני שבלשון יחיד אני שונה אותה משום אליעזר בן יהודה איש אבלים וליה לא סבירא ליה דסבר דאין חשוב כבשר כיון דסופו להקשות הכא נמי כיון דסופו להקשות אע"ג דהשתא רכין נינהו אין חשובין כבשר וטרפה:

דאישתקיל קורטיתא מיניה דניטל מן העצם מעט שיוצא לחוץ:

מה לי נפל קורטיתא מיניה מה לי איתיה כוליה:

מתלקט מהו כלומר הבשר שחופה את העצם מתלקט שאינו חופה רוב העצם במקום אחד אלא מתלקט בכמה מקומות על שחופה רובו:

מתרוסס מהו לשון מרוסס שאינו שלם על העצם. ניקב מהו כלומר הבשר שעל העצם. נקלף מהו כלומר הבשר מעל העצם. נסדק לארכו שלא ניקב בעוגל אלא לארכו. ניטל שליש התחתון שאין בו עוד לעצם בשר אלא עור גרידא:

דלמא שני התם דקניא משכא לבשר דידיה כלומר שעור דבוק לבשר אבל האי שניטל שליש התחתון אין עור דבוק לבשר:

נקדר כמו טבעת מהו. כלומר הבשר שחופה את העצם נקדר סביבו:

מסרטו בעצם. מסרטו סביבו בעצם:

והוא דקנה גרמא דידיה מה דאמרינן מסרטו בעצם כלומר שיהא דבוק בעצם ומעלה ארוכה והוא דקנה גרמא דידיה שלים עצמים:

דוקא עצם כלומר מסרטו בעצם אבל בבשר לא [illegible] מיזרף זריף [illegible] בעצם:

אבל לא טומאת נבלות דאינה מטמאה במשא:

מכדי אין שליא בלא ולד כו' כלומר [illegible] יצאה עמה ואסורה הולד [illegible] חוץ [illegible] אסור [illegible] ולא צריך קרא למיסרה:

אִי לְטוּמְאַת נְבֵלוֹת – תְּנֵינָא. א(א)טוּמְאַת אֳכָלִין, דְּתַנְיָא: הָעוֹר וְהַשִּׁלְיָא – אֵין מְטַמְּאִין טוּמְאַת אֳכָלִין, עוֹר שֶׁשְּׁלָקוֹ, וְהַשִּׁלְיָא שֶׁחִישֵּׁב עָלֶיהָ – מְטַמְּאִין טוּמְאַת אֳכָלִין. טוּמְאַת נְבֵילוֹת נָמֵי תְּנֵינָא: "בְּנִבְלָתָהּ" – וְלֹא בָּעוֹר, וְלֹא בְּעַצְמוֹתָיו, וְלֹא בַּגִּידִין, וְלֹא בַּקַּרְנַיִם, וְלֹא בַּטְּלָפַיִם. וְאָמַר רַבָּה בַּר רַב חָנָא: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא שֶׁעֲשָׂאָן צִיקֵי קְדֵרָה. לְעוֹלָם טוּמְאַת אֳכָלִין, וְשָׁאנֵי עוֹר חֲמוֹר דִּמְאִיס. שִׁלְיָא שֶׁיָּצְתָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵין עִמָּהּ וָלָד, אֲבָל יֵשׁ עִמָּהּ וָלָד – אֵין חוֹשְׁשִׁין לְוָלָד אַחֵר. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: בֵּין אֵין עִמָּהּ וָלָד בֵּין יֵשׁ עִמָּהּ וָלָד – חוֹשְׁשִׁין לְוָלָד אַחֵר. אִינִי? וְהָא אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: לְחוּמְרָא אַמְרַהּ רַבִּי אֶלְעָזָר! באֶלָּא, אִי אִתְּמַר הָכִי אִתְּמַר, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵינָהּ קְשׁוּרָה בַּוָּלָד, אֲבָל קְשׁוּרָה בַּוָּלָד – אֵין חוֹשְׁשִׁין לְוָלָד אַחֵר. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אָנוּ אֵין לָנוּ אֶלָּא שִׁלְיָא בְּלֹא וָלָד, אֲבָל יֵשׁ עִמָּהּ וָלָד, בֵּין קְשׁוּרָה בַּוָּלָד בֵּין אֵין קְשׁוּרָה בַּוָּלָד – אֵין חוֹשְׁשִׁין לְוָלָד אַחֵר, וְהַיְינוּ דְּאָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: לְחוּמְרָא אַמְרַהּ ר' אֶלְעָזָר. ג(ב)תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר: הַמַּפֶּלֶת מִין בְּהֵמָה חַיָּה וָעוֹף, וְשִׁלְיָא עִמָּהֶן, בִּזְמַן שֶׁקְּשׁוּרָה בָּהֶן – אֵין חוֹשְׁשִׁין לְוָלָד אַחֵר, אֵינָהּ קְשׁוּרָה בָּהֶן – הֲרֵינִי מֵטִיל עָלֶיהָ חוֹמֶר שְׁנֵי וְלָדוֹת. שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: שֶׁמָּא נִימּוֹחַ שָׁפִיר שֶׁל שִׁלְיָא, שֶׁמָּא נִימּוֹחָה שִׁלְיָתוֹ שֶׁל שָׁפִיר. הַמְבַכֶּרֶת שֶׁהִפִּילָה. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב אִיקָא בְּרֵיהּ דְּרַב אַמֵּי: רוֹב בְּהֵמוֹת יוֹלְדוֹת דָּבָר הַקָּדוֹשׁ בִּבְכוֹרָה, וּמִיעוּט בְּהֵמוֹת דָּבָר שֶׁאֵינוֹ קָדוֹשׁ בִּבְכוֹרָה, וּמַאי נִיהוּ? נִדְמֶה. (ג)וְכָל הַיּוֹלְדוֹת יוֹלְדוֹת מֶחֱצָה זְכָרִים וּמֶחֱצָה נְקֵבוֹת, סְמוֹךְ מִיעוּטָא דְּנִדְמֶה לְמֶחֱצָה דִּנְקֵבוֹת, וְהָווּ לְהוּ זְכָרִים מִיעוּטָא. וּבַמּוּקְדָּשִׁין תִּקָּבֵר. מַאי טַעְמָא? רוּבָּא בַּר מִיקְדָּשׁ הוּא. וְאֵין קוֹבְרִים אוֹתָהּ. אַבָּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רְפוּאָה – אֵין בּוֹ מִשּׁוּם דַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי, אֵין בּוֹ רְפוּאָה – יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם דַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. וְהָתַנְיָא: אִילָן שֶׁמַּשִּׁיר פֵּירוֹתָיו, סוֹקְרוֹ בְּסִיקְרָא וְטוֹעֲנוֹ בַּאֲבָנִים. בִּשְׁלָמָא טוֹעֲנוֹ בַּאֲבָנִים – כִּי הֵיכִי

דְּנִיכְחוּשׁ

לְטֻמְאַת נְבֵלוֹת אִם נַעֲשָׂה בָּשָׂר וְהֶחְשַׁב כְּנִבְלַת הַחֲמוֹר עִמָּהּ: לֹא נִצְרְכָה לְמַעוּטִינְהוּ דְּהָא וַדַּאי לָאו בָּשָׂר נִינְהוּ: אֶלָּא שֶׁנַּעֲשָׂה צִיקֵי קְדֵרָה בִּשְׁלָן הַרְבֵּה עִם תַּבְלִין: לְעוֹלָם לְטֻמְאַת אוֹכְלִין וּמַתְנִי' לֹא אִפְשִׁיט דְּהָתָם עוֹר שֶׁשְּׁלָקוֹ תַּנְיָא וּבְעוֹר בְּהֵמָה אַחֶרֶת קָמַיְירֵי אֲבָל עוֹר חֲמוֹר מְאִיס: אֶלָּא שֶׁאֵין עִמָּהּ וָלָד בְּאוֹתָהּ שֶׁבִּפְנִים: אֲבָל יֵשׁ עִמָּהּ וָלָד וְרוֹאִים אָנוּ רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ לִפְנִים: אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא עוֹד הָיָה וָלָד אַחֵר עִם זֶה וְיָצָא וְשִׁלְיָא זוֹ שֶׁלּוֹ הִיא וְזֶה שֶׁבִּפְנִים כְּבָר יָצְתָה שִׁלְיָתוֹ וּמִשּׁוּם הָכִי שִׁלְיָא זוֹ אֲסוּרָה דְּשֶׁמָּא שֶׁל וָלָד אַחֵר הָיְתָה: וְהָאָמַר ר' יִרְמְיָה לְחוּמְרָא אַמְרָהּ ר' אֶלְעָזָר דָּבָר זֶה שֶׁהָיָה מַחְמִיר מֵר' יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ דַּאֲסוּרָה בַּאֲכִילָה דְּמַשְׁמַע אֲפִילּוּ יֵשׁ עִמָּהּ וָלָד בִּפְנִים: אֶלָּא שֶׁאֵינָהּ קְשׁוּרָה בּוֹ דְּהָתָם אִיכָּא לְמֵימַר לָזֶה שֶׁבִּפְנִים הָיְתָה שִׁלְיָא אַחֶרֶת וְנִמּוֹחָה וְיָצְתָה וְשִׁלְיָא זוֹ שֶׁל וָלָד אַחֵר הָיְתָה וְנִמּוֹחַ וְיָצָא: אֲבָל קְשׁוּרָה בּוֹ וַדַּאי שִׁלְיָא זוֹ שֶׁלּוֹ הָיְתָה וּמוּתֶּרֶת בַּאֲכִילָה: וְר' יוֹחָנָן אָמַר אָנוּ אֵין לָנוּ שֶׁתְּהֵא אֲסוּרָה בַּאֲכִילָה: אֶלָּא שִׁלְיָא שֶׁיָּצְתָה מִקְצָתָהּ וְאֵין עִמָּהּ וָלָד בִּפְנִים דְּהָתָם חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יָצָא אָחִי הַוָּלָד שָׁם: אֲבָל יֵשׁ עִמָּהּ וָלָד אֲפִי' אֵינָהּ קְשׁוּרָה בּוֹ מוּתֶּרֶת דִּבְדִידֵיהּ תָּלִינַן לָהּ: מִין בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף וְרַבָּנָן הִיא דְּאָמְרֵי בְּמַסֶּכֶת נִדָּה (דַּף כא.) כֹּל שֶׁאֵין בּוֹ מִצּוּרַת אָדָם אֵינוֹ וָלָד: אֵין חוֹשְׁשִׁין לְוָלָד אַחֵר וְאִם נִפְתַּח הַקֶּבֶר בְּלֹא דָם דְּהָוֵאי לֵדָה יַבִּישְׁתָּא טְהוֹרָה: אֵינָהּ קְשׁוּרָה בָּהֶן הֲרֵינִי מֵטִיל עַל אִשָּׁה הַזֹּאת: חֹמֶר שְׁתֵּי וְלָדוֹת דְּחוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא הָיָה בְּשִׁלְיָא זוֹ וָלָד גָּמוּר נְקֵבָה וְתֵשֵׁב עָלָיו לִנְקֵבָה וַאֲפִי' בְּלֵדָה יַבִּישְׁתָּא טְמֵאָה שְׁבוּעַיִם כְּדִין נְקֵבָה מֵחֲמַת סְפֵק וָלָד אַחֵר וְגַם חֻמְרוֹ שֶׁל זֶה נָטִיל עָלֶיהָ וְנֹאמַר וָלָד זֶה מִשִּׁלְיָא זוֹ וְלֹא הָיָה בָּהּ וָלָד אַחֵר וְזוֹ אֵינָהּ וָלָד וְאֵין לָהּ שׁוּם יְמֵי טֹהַר וְהַיְינוּ חֹמֶר שֶׁאִם לֹא נִמְצָא זֶה עִמָּהּ קיי"ל בְּמַסֶּכֶת נִדָּה (דַּף כד:) הַמַּפֶּלֶת שִׁלְיָא תֵּשֵׁב לְזָכָר וְלִנְקֵבָה וְנוֹתְנִין לָהּ מִיהָא יְמֵי טֹהַר שֶׁל זָכָר דְּאֵין שִׁלְיָא בְּלֹא וָלָד אֲבָל לְזוֹ אֵין יְמֵי טָהֳרָה: שֶׁמָּא נִמּוֹחַ שָׁפִיר שֶׁל שִׁלְיָא זוֹ וְהוּא הָיָה וָלָד גָּמוּר: וְשֶׁמָּא נִמּוֹחָה שִׁלְיָתוֹ שֶׁל שָׁפִיר זֶה וְשִׁלְיָא זוֹ לָאו שֶׁלּוֹ הָיְתָה. אַלְמָא שָׁאנֵי לָן בֵּין קְשׁוּרָה לְשֶׁאֵינָהּ קְשׁוּרָה: מ"ט יַשְׁלִיכֶנָּה לַכְּלָבִים וְלֹא מַסְפְּקִינַן לָהּ בְּשִׁלְיַת הַבְּכוֹר: דָּבָר הַקָּדוֹשׁ בִּבְכוֹרָה אִם הָיָה זָכָר: נִדְמֶה קונטרפייט"א. רָחֵל שֶׁיָּלְדָה מִין עֵז אוֹ עֵז שֶׁיָּלְדָה דּוֹמֶה לְרָחֵל וְאָמְרִינַן בִּבְכוֹרוֹת (דַּף יב.) דְּלָא קָדִישׁ דִּכְתִיב אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר עַד שֶׁיְּהֵא הוּא שׁוֹר וּבְכוֹרוֹ שׁוֹר: וְכָל הַיּוֹלְדוֹת דַּרְכָּן לֵילֵד מֶחֱצָה זְכָרִים וּמֶחֱצָה נְקֵבוֹת הִלְכָּךְ וָלָד זֶה סְפֵק זָכָר סְפֵק נְקֵבָה וּנְקֵבָה לֹא קְדֻשָּׁה וְאִת"ל זָכָר הוּא שֶׁמָּא נִדְמֶה הוּא: הָווּ לְהוּ זְכָרִים מִעוּטָא וּלְמִעוּטָא לָא חָיְשִׁינַן: רֻבָּא בַּר מִקְדָּשׁ הוּא בֵּין זָכָר וּבֵין נְקֵבָה חוּץ מִנִּדְמֶה: יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם רְפוּאָה כְּגוֹן מַשְׁקֶה אוֹ סַם אוֹ לַחַשׁ שֶׁלּוֹחֵשׁ עַל הַמַּכָּה: אֵין בּוֹ מִשּׁוּם רְפוּאָה כְּגוֹן שֶׁעוֹשִׂין שֶׁלֹּא עַל הַחֹלִי כְּגוֹן קְבוּרַת שִׁלְיָא בְּפָרָשַׁת דְּרָכִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם שֶׁדּוֹמִין לְנִחוּשׁ:

עוֹר שֶׁשְּׁלָקוֹ מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין וא"ת א"כ יֹאכַל עוֹר בְּפֶסַח דְּהָא תְּנַן (פְּסָחִים דַּף פד.) כָּל הַנֶּאֱכָל בְּשׁוֹר גָּדוֹל בִּשְׁלָקָה נֶאֱכָל בְּגָדִי בִּגְדֵי הָרַךְ וי"ל דְּבָעֵינַן שֶׁיְּהֵא נֶאֱכָל בִּשְׁלָקָה שֶׁלֹּא ע"י הַדְּחָק: **בְּנִבְלָתָהּ** וְלֹא בָּעוֹר וְלֹא בַּעֲצָמוֹת וא"ת אַמַּאי לָא מַיְתֵי מַתְנִי' דְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין קיז:) דִּתְנַן בְּהֶדְיָא דְּהָעוֹר אֵינוֹ מִצְטָרֵף לְטַמֵּא טֻמְאַת נְבֵלוֹת וי"ל דְּמַיְתֵי מֵהָכָא מִשּׁוּם דְּרַבָּה בַּר רַב חָנָא קָאָמַר עֲלָהּ לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא עֲשָׂאָן צִיקֵי קְדֵרָה דְּאַמַּתְנִי' לָא מָצֵי לְמֵימַר דְּמַתְנִי' אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן מִשּׁוּם צֵרוּף דְּאֵין מִצְטָרְפִין: **וְלֹא בְעוֹר** כְּשֶׁאֵין עָלָיו כַּזַּיִת בָּשָׂר דְּהָכִי אָמַר בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין קכו:) וְהָתָם נָמֵי דָּרְשִׁינַן בְּנִבְלָתָהּ וְלֹא בְּקוּלִית סְתוּמָה וְשֶׁקֻּלִּין הֵן: **הַמַּפֶּלֶת** מִין בְּהֵמָה וְחַיָּה לָא הָוֵי מָצֵי לְמִינְקַט נֵפֶל מִשּׁוּם דְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה תּוֹלִין בּוֹ אֶת הַשִּׁלְיָא כִּדְאָמַר רָבָא בְּפֶ' הַמַּפֶּלֶת (נִדָּה דַּף כו:): **הֲרֵינִי** מֵטִיל עָלֶיהָ חֹמֶר ב' וְלָדוֹת בַּקּוּנְטְרֵס פֵּי' דְּאָתָא כְּרַבָּנָן אֲבָל מִתּוֹךְ הַלָּשׁוֹן דְּחֹמֶר שְׁנֵי וְלָדוֹת מַשְׁמַע כר"מ דְּחָשִׁיב וְלָדוֹת בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף וּכְגוֹן דְּהַךְ בְּהֵמָה הָוְיָא זָכָר דְּאִי הָוְיָא נְקֵבָה לָא נָפְקָא מִנַּהּ מִידֵּי בַּחֲשָׁשָׁא שֶׁל שִׁלְיָא אִם לֹא הֵיכָא דְּאַל קֹדֶם שְׁקִיעַת הַחַמָּה וְאַל לְאַחַר שְׁקִיעָה כִּדְאָמְרִינַן גַּבֵּי סַנְדָּל בְּפֶרֶק הַמַּפֶּלֶת (נִדָּה דַּף כה:) אִי נָמֵי י"ל דְּאָתְיָא מַתְנִי' כְּרַבָּנָן דְּלָא חָשְׁבִינַן לֵיהּ וָלָד וְחֹמֶר שְׁנֵי וְלָדוֹת הָוֵי מִשּׁוּם שִׁלְיָא גּוּפָהּ וְלֹא מִשּׁוּם בְּהֵמָה וְנוֹתְנִין לָהּ חֹמֶר זָכָר וּנְקֵבָה וּמִיהוּ אִי כְּרַבָּנָן אָתְיָא הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר תֵּשֵׁב לְזָכָר וְלִנְקֵבָה וּלְנִדָּה דְּשֶׁמָּא אֵין כָּאן וָלָד אֶחָד וּלְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס אָתֵי שַׁפִּיר הָא דְּלָא קָאָמַר וּלְנִדָּה דְּהַיְינוּ חֹמֶר שְׁנֵי וְלָדוֹת דְּקָאָמַר וא"ת לְפִי מַה שֶּׁפֵּרֵשׁ דְּנָקַט בְּהֵמָה וְחַיָּה דַּוְקָא אֲבָל הִפִּילָה נֵפֶל לֹא חָיְשִׁינַן לְוָלָד אַחֵר כֵּיוָן דְּיָלְדָה כִּי אוֹרְחָא הָא מַתְנִי' יָלְדָה כִּי אוֹרְחָא וְחָיְשִׁינַן בְּאֵינָהּ קְשׁוּרָה לְוָלָד אַחֵר וּמַאי סִיַּעְתָּא מַיְתֵי לְר' אֶלְעָזָר אַדְּרַבָּה קַשְׁיָא לֵיהּ מֵהַךְ בָּרַיְתָא דְּנָקַט חַיָּה וְעוֹף דַּוְקָא וְסִיַּעְתָּא לְר' יוֹחָנָן וי"ל דְּאֵין הַדָּבָר תָּלוּי בְּכִי אוֹרְחָהּ אֶלָּא פְּשִׁיטָא לֵיהּ לְמַסְדֵּר הַשַּׁ"ס דִּבְנוֹלֶדֶת אָדָם תָּלוּי הַטַּעַם שֶׁרְגִילָה שִׁלְיָתָהּ לְהִתְעַכֵּב אֲבָל אַחַר בְּהֵמָה וְחַיָּה וְעוֹף לֹא שְׁנָא בִּמְעֵי אִשָּׁה וְלֹא שְׁנָא בִּמְעֵי בְּהֵמָה אֵין הַשִּׁלְיָא רְגִילָה לְהִתְפָּרֵד מִן הַוָּלָד אֲפִי' יָלְדָה הַבְּהֵמָה בַּר קַיָּמָא וא"ת דְּהָכָא קָתָנֵי שֶׁמָּא נִמּוֹחַ מַשְׁמַע דִּסְפֵקָא הוּא וא"כ אַמַּאי אֲסוּרָה הַשִּׁלְיָא בַּאֲכִילָה כְּשֶׁיָּצְתָה מִקְצָתָהּ וְיֵשׁ עִמָּהּ וָלָד וְהָא סְפֵק סְפֵיקָא הוּא שֶׁמָּא אֵין כָּאן וָלָד אַחֵר וַאֲפִי' את"ל יֵשׁ כָּאן שֶׁמָּא אֵין בְּאוֹתוֹ מִקְצָת רֻבָּא וָלָד וּבספ"ק דְּבָבָא קַמָּא (דַּף יא.) מַשְׁמַע דִּבְסָפֵק סְפֵקָא שָׁרֵי דְּדָיְקִינַן מִנַּהּ דְּאֵין מִקְצָת שִׁלְיָא בְּלֹא וָלָד הָא יֵשׁ מִקְצָת שִׁלְיָא בְּלֹא וָלָד הֲוָה לֵיהּ לְמִשְׁרֵי מִסְּפֵק סְפֵיקָא וי"ל דִּבְבָרַיְתָא דְּקָתָנֵי שֶׁמָּא הַיְינוּ בְּשִׁלְיָא הַבָּאָה אַחַר הַוָּלָד וּלְעֵיל אַיְירֵי בְּשִׁלְיָא הַבָּאָה קֹדֶם וָלָד אִי נָמֵי אֲסוּרָה בַּאֲכִילָה מִשּׁוּם דְּגָזְרִינַן מִקְצָתָהּ אַטּוּ רֻבָּא כִּדְמַסִּיק בב"ק: **סָמוּךְ** מִעוּטָא דְּנִדְמֶה לְמֶחֱצָה דִּנְקֵבוֹת כו' וְהָא דִּתְנַן בפ"ג דִּבְכוֹרוֹת (דַּף כא:) בְּהֵמָה גַּסָּה שֶׁשָּׁפְעָה חֲרָרַת דָּם הֲרֵי זֶה תִּקָּבֵר וְנִפְטְרָה מִן הַבְּכוֹרָה וְלֹא אָמְרִינַן יַשְׁלִיכֶנָּה לַכְּלָבִים מֵהַאי טַעְמָא דְּהָכָא דְּהָתָם לֹא אָמְרִינַן תִּקָּבֵר אֶלָּא כְּדֵי לְפַרְסֵם דְּנִפְטְרָה מִן הַבְּכוֹרָה כִּדְאָמַר הָתָם וּמַה שֶּׁאֵין רוֹצֶה לוֹמַר שָׁם כֵּן אֶלָּא מִשּׁוּם קֻשְׁיָא דְּפָרִיךְ אַדְּר' חַיָּא דְּאָמַר וְכִי מֵאַחַר דְּאֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא אַמַּאי תִּקָּבֵר וּמְשַׁנֵּי כְּדֵי לְפַרְסְמָהּ כו' בְּלָאו הָכִי נָמֵי הָיָה צָרִיךְ לְטַעַם פִּרְסוּם אֶלָּא דְּאַדְּרַבִּי חַיָּא לָא נִיחָא לֵיהּ כָּל כָּךְ שֶׁתִּתְקַבֵּר מִטַּעַם פִּרְסוּם כֵּיוָן דַּאֲפִילּוּ יָלְדָה דָּבָר הַקָּדוֹשׁ לֹא בָּעֵי קְבוּרָה מִשּׁוּם דְּבָטֵל: **רֻבָּא** בַּר מִקְדָּשׁ הוּא מִשּׁוּם דְּאִיכָּא נִדְמֶה דְּלָא קָדִישׁ קָאָמַר רֻבָּא וְלֹא כֻּלָּהּ וא"ת וְהָא בִּוְלַד קָדָשִׁים הַכֹּל קָדוֹשׁ כִּדְמוֹכַח בִּתְמוּרָה בְּסוֹף פֶּרֶק (כָּל הַקָּרְבָּנוֹת) (דַּף יז.) דְּקָאָמַר אֲבָל כִּלְאַיִם טֻמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוּס אִי אַתָּה מוֹצֵא אֶלָּא בִּוְלָדוֹת קָדָשִׁים אַלְמָא כִּלְאַיִם הַנּוֹלָד מִבְּהֵמָה קְדוֹשָׁה קָדִישׁ וכ"ש נִדְמֶה כִּדְמוֹכַח בִּמְרֻבָּה (ב"ק עח.) דְּקָאָמַר הַשְׁתָּא כִּלְאַיִם מַרְבֶּה לֵיהּ נִדְמֶה מִבַּעְיָא וי"ל דְּסַגְיָא דְּהָתָם כְּמַאן דְּאָמַר וַלְדוֹת קָדָשִׁים בִּמְעֵי אִמָּן הֵן קְדוֹשִׁים וְהָכָא כְּמַאן דְּאָמַר בַּהֲוָיָתָן הֵן קְדוֹשִׁים וְהָא דְּנֵפֶל קָדוֹשׁ הָכָא הַיְינוּ מִשּׁוּם דְּיָלְפִינַן מִבְּכוֹר דְּקָדוֹשׁ בִּבְכוֹרָה כִּדְדָרְשִׁינַן בִּכְרִיתוֹת מִדִּכְתִיב שֶׁגֶר אִי נָמֵי אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר בִּמְעֵי אִמָּן הֵן קְדוֹשִׁים נָקַט הָכָא רֻבָּא מִשּׁוּם דְּאִיכָּא דְּמוּת יוֹנָה דְּלָא קָדִישׁ [וְעַ' הֵיטֵב תּוֹסְפוֹת זְבָחִים פד: בד"ה וּמוֹצִיא וְעוֹד שָׁם קיד. סד"ה וְקָסָבַר]:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' טו:

ב מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' יג:

ג מיי' פי' מהל' איסורי ביאה הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' קצד סעי' ז:

רבינו גרשום

לא נצרכה אלא אפי' שעשאן ציקי קדרה כלומר אפי' בשלן ביותר כעין ציקי קדרה שמבשלין ביותר אין מטמאין טומאת נבלות. לעולם לטומאת אוכלין מיבעי ליה [illegible] תנינא לטומאת טומאת אוכלין עור שלקו אפי' שאר עורות מטמאין טומאת אוכלין כי שלקו תיבעי ליה עדיין עור חמור דמאיס:

א"ר אלעזר לא שנו אלא שאין [illegible] עמה ולד [illegible] אין חוששין לולד אחר [illegible]

[illegible] הריני מטיל עליה חומר שני ולדות [illegible]

המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים. כלומר מותרת לישראל בהנאה.

מ"ט רובא בר קדשא הוא כלומר בין זכרים בין נקבות כולן קדשים הן אם בהמת קדשים היא שהפילה. אילן משיר פירותיו כלומר שמשיר פירותיו יותר מדאי על שסוקרין ענפי אילנו.

מסורת הש"ס

א עירובין כח:; תוספתא טהרות

ב נדה כו:

ג יבמות קיט.; בכורות כ:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה רובא וכו' והא דנפל קדוש. עיין זבחים דף פד ע"ב תוס' ד"ה ומוציא.

תורה אור השלם

וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, לט]

דְּנִיכְחוּשׁ חֵילֵיהּ, אֶלָּא סוֹקְרוֹ בְּסִיקְרָא אַמַּאי? כִּי הֵיכִי דְּלִיחְזְיוּהּ אִינָשֵׁי וְלִיבְעֵי רַחֲמֵי עִילָוֵיהּ. א(א)כִּדְתַנְיָא: "וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא" – צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ לָרַבִּים, וְרַבִּים מְבַקְּשִׁים עָלָיו רַחֲמִים. וְכֵן מִי שֶׁאֵירַע בּוֹ דָּבָר – צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ לָרַבִּים, וְרַבִּים מְבַקְּשִׁים עָלָיו רַחֲמִים. אָמַר רָבִינָא: כְּמַאן תָּלֵינַן כּוּבְסָא בְּדִיקְלָא, כְּמַאן? כִּי הַאי תַּנָּא.

הֲדַרַן עֲלָךְ בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה.

ב מַתְנִי' **אוֹתוֹ** וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּצָה לָאָרֶץ, בִּפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת, בְּחוּלִּין וּבְמוּקְדָּשִׁין. כֵּיצַד? הַשּׁוֹחֵט אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ, חוּלִּין בַּחוּץ – שְׁנֵיהֶם כְּשֵׁרִים, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. (ב)קָדָשִׁים בַּחוּץ – הָרִאשׁוֹן חַיָּיב כָּרֵת, וּשְׁנֵיהֶם פְּסוּלִים, וּשְׁנֵיהֶם סוֹפְגִים אֶת הָאַרְבָּעִים. חוּלִּין בִּפְנִים – שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים; קָדָשִׁים בִּפְנִים – הָרִאשׁוֹן כָּשֵׁר וּפָטוּר, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים וּפָסוּל. חוּלִּין וְקָדָשִׁים בַּחוּץ – הָרִאשׁוֹן כָּשֵׁר, וּפָטוּר, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים, וּפָסוּל. קָדָשִׁים וְחוּלִּין בַּחוּץ – הָרִאשׁוֹן חַיָּיב כָּרֵת וּפָסוּל, וְהַשֵּׁנִי כָּשֵׁר, וּשְׁנֵיהֶם סוֹפְגִים אֶת הָאַרְבָּעִים. חוּלִּין וְקָדָשִׁים בִּפְנִים – שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. קָדָשִׁים וְחוּלִּין בִּפְנִים – הָרִאשׁוֹן כָּשֵׁר וּפָטוּר, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים וּפָסוּל. חוּלִּין בַּחוּץ וּבִפְנִים – הָרִאשׁוֹן כָּשֵׁר, וּפָטוּר, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים, וּפָסוּל. (ג)קָדָשִׁים בַּחוּץ וּבִפְנִים – הָרִאשׁוֹן חַיָּיב כָּרֵת, וּשְׁנֵיהֶם סוֹפְגִים אֶת הָאַרְבָּעִים, וּשְׁנֵיהֶם פְּסוּלִים. חוּלִּין בִּפְנִים וּבַחוּץ – הָרִאשׁוֹן פָּסוּל, וּפָטוּר, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים, וְכָשֵׁר. קָדָשִׁים בִּפְנִים וּבַחוּץ – הָרִאשׁוֹן כָּשֵׁר, וּפָטוּר, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים, וּפָסוּל. (ד)גְּמָ' תָּנוּ רַבָּנַן: מִנַּיִן לְאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ שֶׁנּוֹהֵג בְּמוּקְדָּשִׁין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד", וּכְתִיב בָּתְרֵיהּ: "וְשׁוֹר אוֹ שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד" – לִימֵּד עַל אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ שֶׁנּוֹהֵג בְּמוּקְדָּשִׁין. וְאֵימָא: בְּמוּקְדָּשִׁין – אִין, בְּחוּלִּין – לָא! "שׁוֹר" הִפְסִיק הָעִנְיָן. וְאֵימָא: בְּחוּלִּין – אִין, בְּמוּקְדָּשִׁין – לָא! כְּתִיב: "וְשׁוֹר" – וָי"ו מוֹסִיף עַל עִנְיָן רִאשׁוֹן. אִי מָה קָדָשִׁים כִּלְאַיִם לָא, אַף אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ כִּלְאַיִם לָא? אַלְמָה תַּנְיָא: אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג בְּכִלְאַיִם וּבְכוֹי? (ה)וְעוֹד, "שֶׂה" כְּתִיב, וְאָמַר רָבָא:

זֶה

דְּנִכְחוּשׁ חֵילֵיהּ שֶׁמֵּרֹב שׁוּמְנוֹ הוּא מַשִּׁירָן: דְּלִחְזְיוּהָ אִינָשֵׁי סִימָן הוּא שֶׁמַּשִּׁיר פֵּרוֹתָיו: וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא צוֹעֵק וְאוֹמֵר טָמֵא הוּא: כַּבְסָא אֶשְׁכּוֹל תְּמָרִים וְסִימָן הוּא שֶׁמַּשִּׁיר פֵּרוֹתָיו: כִּי הַאי תַּנָּא לְבַקֵּשׁ עָלָיו רַבִּים רַחֲמִים: מַתְנִי' אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמֵימַר בְּחֻלִּין וּבַמֻּקְדָּשִׁים דְּאִצְטְרִיךְ לְמֵילַף מִקְּרָאֵי כִּדְיָלְפִינַן בַּגְּמָרָא תַּנָּא נָמֵי בָּאָרֶץ ובח"ל דְּלָא אִצְטְרִיךְ דְּהָא חוֹבַת הַגּוּף הִיא וְחוֹבַת הַגּוּף נוֹהֶגֶת בֵּין בָּאָרֶץ וּבֵין בח"ל: בִּפְנֵי הַבַּיִת בִּזְמַן הַבַּיִת. בְּפֶ' בָּתְרָא (לְקַמָּן חוּלִּין דַּף קלח:) מְפָרֵשׁ אַמַּאי נַקְטִינְהוּ: שְׁנֵיהֶם כְּשֵׁרִים מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִתְנֵי סֵיפָא שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין וּבַגְּמָרָא מְפָרֵשׁ אַמַּאי נַקְטִינְהוּ: וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג מִשּׁוּם לָאו דְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ. וְלָא שְׁנָא שָׁחַט אֶת הָאֵם תְּחִלָּה ול"ש שָׁחַט אֶת הַבֵּן תְּחִלָּה לָא שְׁנָא שַׁחְטִינְהוּ חַד גַּבְרָא וְלָא שְׁנָא תְּרֵי גַּבְרֵי יָלֵיף בַּגְּמָרָא דְּחַיָּב: הָרִאשׁוֹן חַיָּב כָּרֵת מִשּׁוּם שְׁחוּטֵי חוּץ אֲבָל הַשֵּׁנִי פָּטוּר מִן הַכָּרֵת דְּכֵיוָן דְּנִשְׁחֲטָה אִמּוֹ שׁוּב אֵינוֹ רָאוּי הַבֵּן לִשָּׁחֵט בִּפְנִים דְּפָסוּל מִשּׁוּם מְחֻסַּר זְמַן וְאֵינוֹ חַיָּב מִשּׁוּם שְׁחוּטֵי חוּץ אֶלָּא א"כ רָאוּי לִפְנִים דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא יז) וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוֹ הָרָאוּי לְפֶתַח אֹהֶל [מוֹעֵד] חַיָּבִין עָלָיו בַּחוּץ וְאִי לֹא לֹא: וּשְׁנֵיהֶם סוֹפְגִין הָרִאשׁוֹן מִשּׁוּם לָאו דִּשְׁחוּטֵי חוּץ דִּכְתִיב בְּהַעֲלָאָה (דְּבָרִים יב) הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תַּעֲלֶה וּבִזְבָחִים (דַּף קז.) יָלְפִינַן בְּהֶקֵּשׁ שׁוֹחֵט מִמַּעֲלֶה שָׁם תַּעֲלֶה וְשָׁם תַּעֲשֶׂה מַה מַעֲלֶה לֹא עָנַשׁ אֶלָּא א"כ הִזְהִיר אַף שׁוֹחֵט לֹא עָנַשׁ אֶלָּא א"כ הִזְהִיר: חֻלִּין בִּפְנִים שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין מִשּׁוּם חֻלִּין שֶׁנִּשְׁחֲטוּ בָּעֲזָרָה דִּילְפִינַן לְהוּ בְּקִדּוּשִׁין בְּפֶרֶק הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ (קִדּוּשִׁין דַּף נז:): וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ. אֲבָל מִשּׁוּם חֻלִּין שֶׁנִּשְׁחֲטוּ בָּעֲזָרָה אַזְהָרָה לֵיכָּא הִיא (דְּבָרִים יב) כִּי יִרְחַק וְזָבַחְתָּ בִּרְחוּק מָקוֹם אַתָּה זוֹבֵחַ וְלֹא בְּקֵרוּב מָקוֹם: קָדָשִׁים בִּפְנִים הַשֵּׁנִי סוֹפֵג מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ: וּפָסוּל מִשּׁוּם מְחֻסַּר זְמַן: חֻלִּין וְקָדָשִׁים בַּחוּץ לְוָקָא נָקַט הָרִאשׁוֹן חֻלִּין וְהַשֵּׁנִי קָדָשִׁים וְכֵן כָּל הַשְּׁנוּיִים בַּמִּשְׁנָה לְוָקָא נָקַט לְהוּ: וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ: קָדָשִׁים בַּחוּץ בַּתְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ חֻלִּין בַּחוּץ פָּסוּל: וְהַשֵּׁנִי כָּשֵׁר בַּאֲכִילָה וְאַיְּידֵי דְּתָנָא פָּסוּל תָּנָא כָּשֵׁר: וּשְׁנֵיהֶם סוֹפְגִין רִאשׁוֹן מִשּׁוּם שְׁחוּטֵי חוּץ וְשֵׁנִי מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ: חֻלִּין וְקָדָשִׁים בִּפְנִים שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִים רִאשׁוֹן מִשּׁוּם חֻלִּין שֶׁנִּשְׁחֲטוּ בָּעֲזָרָה וְשֵׁנִי מִשּׁוּם מְחֻסַּר זְמַן: וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ: חֻלִּין בַּחוּץ וּבִפְנִים הָרִאשׁוֹן בַּחוּץ וְהַשֵּׁנִי בִּפְנִים: קָדָשִׁים בַּחוּץ וּבִפְנִים הָרִאשׁוֹן בְּכָרֵת מִשּׁוּם שְׁחוּטֵי חוּץ: וּשְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין רִאשׁוֹן שֶׁנִּשְׁחַט בַּחוּץ וְשֵׁנִי מִשּׁוּם מְחֻסַּר זְמַן: וּשְׁנֵיהֶם סוֹפְגִין רִאשׁוֹן מִשּׁוּם שְׁחוּטֵי חוּץ וְשֵׁנִי מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ: קָדָשִׁים בִּפְנִים וּבַחוּץ הַשֵּׁנִי סוֹפֵג מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ. וּמִשּׁוּם שְׁחוּטֵי חוּץ לָא לָקֵי דִּמְחֻסַּר זְמַן הוּא וְאֵינוֹ מִתְקַבֵּל בִּפְנִים: גְּמ' יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה וּסְמִיךְ לֵיהּ אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ: שׁוֹר הִפְסִיק הָעִנְיָן דְּאִי אַקַּמָּאֵי קָאֵי נִשְׁתּוֹק מִינֵּיהּ וְנִכְתּוֹב וְאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ דְּהָא בְּשׁוֹר וָשֶׂה אַיְרֵי לְעֵיל: בְּמֻקְדָּשִׁין לֹא דְּהָא אַפְסְקֵיהּ: כִּלְאַיִם רָחֵל שֶׁיְּלָדָה מִן הַתַּיִשׁ שְׁחָטָהּ וְאֶת בְּנָהּ: וְעוֹד קַשְׁיָא לִי עֲלָהּ דְּהָא דְּקָתָנֵי נוֹהֵג בְּכִלְאַיִם דְּאָמַר רָבָא כו':

מַתְנִי' אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בח"ל אַיְּידֵי דְּבָעֵי לְמִתְנֵי בְּחֻלִּין וּבְמֻקְדָּשִׁין בִּפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת שֶׁהֵם לְצֹרֶךְ קָתָנֵי נָמֵי בָּאָרֶץ ובח"ל ואע"ג דְּהָוֵי שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ דְּחוֹבַת הַגּוּף הִיא כֵּיוָן דְּאִיכָּא אֲרִכְתָּא דְּהָוֵי לְצֹרֶךְ כְּגוֹן בְּרֵאשִׁית הַגֵּז דְּהָכִי אָמְרִינַן בְּשִׁלּוּחַ הַקֵּן (לְקַמָּן חֻלִּין קלח:) דְּבָאָרֶץ ובח"ל בְּכוּלְּהוּ שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ לְבַר מֵרֵאשִׁית הַגֵּז וּבִפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת בְּכוּלְּהוּ הָוֵי שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ לְבַר מֵאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ דְּאִצְטְרִיךְ דְּהַ"א כֵּיוָן דִּבְעִנְיַן קָדָשִׁים כְּתִיב לֹא נִנְהוֹג אֶלָּא בִּזְמַן דְּאִיכָּא קָדָשִׁים: מִנַּיִן לְאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ שֶׁנּוֹהֵג בְּמֻקְדָּשִׁים וא"ת וְאַמַּאי ס"ד דְּלָא אַיְרֵי קְרָא בְּמֻקְדָּשִׁין הָא סְתָמָא כְּתִיב וְאֵין לוֹמַר דְּאִצְטְרִיךְ שֶׁאִם צָרִיךְ לְפֶסַח וְאֵין לוֹ אֶלָּא אוֹתוֹ שֶׁנִּשְׁחַט בּוֹ בַּיּוֹם אָבִיו אוֹ בְּנוֹ לס"ד דְּאָתֵי עֲשֵׂה דְּפֶסַח וְדָחֵי לָאו דְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ וּלְהָכִי אִצְטְרִיךְ דְּלָא דָּחֵי דְּכִי הַאי גַּוְנָא אָמְרִינַן לְקַמָּן בְּשִׁלּוּחַ הַקֵּן (חֻלִּין דַּף קמא.) גַּבֵּי לְדָבָר מִצְוָה מִנַּיִן דְּהָא בִּמְחֻסַּר זְמַן אִיכָּא לָאו וַעֲשֵׂה וּבְלָאו קְרָא לָא דָּחֵי לֵיהּ עֲשֵׂה וְנִרְאֶה דְּמֵעִקָּרָא קַשְׁיָא לֵיהּ מִשּׁוּם דְּשׁוֹר הִפְסִיק הָעִנְיָן דְּמַשְׁמַע לְמַעוּטֵי מֻקְדָּשִׁין דְּלֵיכָּא לְמֵימַר מִשּׁוּם דְּלָא תֵּימָא בְּמֻקְדָּשִׁין לְוָקָא בָּא לְהַפְסִיק לא"כ לִכְתְּבֵיהּ בְּעָלְמָא שֶׁלֹּא בְּעִנְיַן דְּקָדָשִׁים וּמִמֵּילָא הֲוָה מוֹקְמִינַן לִקְרָא בְּכָל מִלֵּי וּלְפִי הַמַּסְקָנָא נ"ל דִּלְשׁוּם דְּרָשָׁה נִכְתַּב שָׁם וא"ת בְּפֶ' הַזְּרוֹעַ (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קל.) דְּדָרֵשׁ מִקְּרָא דְּאֵין מַתָּנוֹת נוֹהֲגִים בְּמֻקְדָּשִׁים שֶׁהָיָה בְּדִין שֶׁיִּנְהֲגוּ מק"ו וּפָרִיךְ בַּגְּמָרָא קְרָא ל"ל אִי מִשּׁוּם ק"ו אִכָּא לְמִפְרַךְ כו' מִכָּל מָקוֹם בְּלָא ק"ו אִי לָאו דְּמִעֵט קְרָא בְּמֻקְדָּשִׁים (לֹא) הֲוֵי מוֹקְמִינַן לִקְרָא בְּכָל מִלֵּי וְיֵ"ל מִשּׁוּם דִּקְרָא דְּמַתָּנוֹת לְעִנְיַן חֻלִּין כְּתִיב: אִי מָה קָדָשִׁים כִּלְאַיִם כו' וא"ת תִּקְשֶׁה לֵיהּ נָמֵי מַה קָדָשִׁים שֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת לֹא דְּכה"ג אַשְׁכְּחַן בְּפָ' שִׁלּוּחַ הַקֵּן (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קלח:) ס"ד אֲמֵינָא הוֹאִיל דִּלְעִנְיַן קָדָשִׁים כְּתִיב לֹא נִנְהוֹג אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ קָדָשִׁים וְיֵ"ל נְהִי דַּהֲוָה צָרִיךְ לְמִתְנֵי מ"מ לָא אִצְטְרִיךְ קְרָא נְהָכֵי לְאע"ג דְּשֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת אֵין קָדָשִׁים קְרֵבִין מ"מ מִקְּדַשׁ הַקְדֵּשִׁי: וְעוֹד שֶׂה כְּתִיב וְאָמַר רָבָא זֶה בָּנָה אָב בְּכָל רָבָה הֲוָה מָצֵי לְמִפְרַךְ וְהָא שׁוֹר וָשֶׂה כְּתִיב דְּאֵין אַתָּה יָכוֹל לְהוֹצִיא כִּלְאַיִם מִבֵּינֵיהֶם וְאִית לָן לְמַעוּטֵי כִּלְאַיִם כִּדְמוֹכַח בְּמַרְבָּה (ב"ק עז:) גַּבֵּי כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וּטְבָחוֹ אֶלָּא דַּעֲדִיפָא פָּרִיךְ וא"ת וְאַמַּאי לָא גָּמְרִינַן שׁוֹר שׁוֹר מִשַּׁבָּת וִיהֵא אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג אַף בְּחַיָּה כִּדְאַשְׁכְּחַן בְּשׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הַפָּרָה (שָׁם נד:) וְיֵ"ל כֵּיוָן דְּלָא מָצִינוּ לְמֵילַף אַף בְּהֵמָה טְמֵאָה דְּאִיתָא דְּשַׁבָּת לָא יָלְפִינַן כְּלָל וְעוֹד דְּאִי מִשַּׁבָּת יָלְפִינַן א"כ שֶׂה דִּכְתַב רַחֲמָנָא לָמָה לִי וְעוֹד דְּאִיתָא דְּקָדָשִׁים דְּלָא שַׁיָּךְ בְּחַיָּה וּמֵהַאי טַעְמָא נָמֵי הֲוָה מְמַעֲטִינַן כִּלְאַיִם אִי לָאו דִּכְתִיב אוֹ:

מסורת הש"ס

א נדה סו.; מועד קטן ה.
ב לקמן פ.
ג לקמן פ:
ד בראשית רבה
ה בבא קמא עז:

תורה אור השלם

וְהַצָּרוּעַ אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרֻמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל־שָׂפָם יַעְטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא [ויקרא יג, מה]

שׁוֹר אוֹ־כֶשֶׂב אוֹ־עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיהוָה [ויקרא כב, כז]

וְשׁוֹר אוֹ־שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת־בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד [ויקרא כב, כח]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי' מהל' טומאת צרעת הל' ו, סמג עשין רלה:
ב מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' ב, סמג לאוין קמט:

רבינו גרשום

כי היכי לניכחוש חיליה כלומר שיתיש כחו של אילן ולא יטעון פירות ביותר:
כמאן תלינן כובסא בדיקלא כלומר לקל שמשיר פירותיו תולין בו לדברי' הגלילין [בו] תמרים שגלילין התמרים יחד כאגוזין לקין ואותו הלבר שהתמרים גלילין בו שמן כובסא ותולין בו כלי שילעו רבים שמשיר פירותיו ויבקשו עליו רחמים:
סליק פירקא

אותו ואת בנו. חולין בחוץ שניהן כשרין כו' כלומר השני סופג את הארבעים משום דלאו לאותו ואת בנו:
קדשים בחוץ הראשון חייב כרת משום שוחט חוץ ושניהן פסולין דשניהן בחוץ הוו. ושניהן סופגין את הארבעים הראשון משום לאו דשחוטי חוץ ולא יזבחו עוד את זבחיהם והשני משום לאו אותו ואת בנו:
חולין בפנים שניהם פסולין כלומר דחולין בעזרה פסולין והשני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו. ופסול משום מחוסר זמן חולין וקדשים בחוץ כו' והשני סופג את הארבעים משום לאו לאותו ואת בנו ופסול דמחוסר זמן הוא:
קדשים וחולין בחוץ כו' ושניהם סופגין את הארבעים זה משום לאו דשחוטי חוץ וזה משום לאו לאותו ואת בנו:
(חולין וקדשים) [קדשים וחולין] בפנים כו' והשני סופג את הארבעים ופסול. כלומר סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו ופסול משום חולין בעזרה:
חולין בחוץ ובפנים כו' כלומר והשני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו ופסול לחולין בפנים [פסול] קדשים בחוץ ובפנים כו' ושניהן פסולין כלומר ראשון משום לקדשים בחוץ והשני פסול למחוסר זמן [הוא] ושניהן סופגין את הארבעים הראשון משום שחוטי חוץ והשני משום לאו לאותו ואת בנו. חולין בפנים ובחוץ הראשון פסול ופטור כו' כלומר ראשון פסול לחולין בפנים הוא והשני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו וכשר. קדשים בפנים ובחוץ כו' והשני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו ופסול משום לקדשים בחוץ הן ומחוסר זמן:
שור הפסיק הענין. כלומר אי כתב שור או כשב או עז כי יולד כו' אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד הוה אמרינן במוקדשין ולא בחולין השתא דכתיב שור או שה אותו ואת בנו הפסיק הענין:
ושור מוסיף על ענין ראשון לאפי' במוקדשין. אי מה קדשים אינו נוהג בכלאים כלומר דאמרינן לענין קדשים שור או כשב פרט לכלאים כל מקום שנאמר שה אינו [אלא] להוציא כלאים ולמה תניא אותו ואת בנו נוהג בכלאים אמר קרא או לרבות הכלאים. לחלק מבנו נפקא כו' כלומר בנו אפי' אחד. סבר לה כר' יונתן כו' כלומר דסבירא ליה לשור ושה בלא או משמע נמי אחד אחד בפני עצמו על שיפרט לך הכתוב יחדו:

זֶה בָּנָה אָב – כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "שֶׂה" אֵינוֹ אֶלָּא לְהוֹצִיא אֶת הַכִּלְאַיִם. אָמַר קְרָא "אוֹ" לְרַבּוֹת אֶת הַכִּלְאַיִם. הַאי "אוֹ" מִיבְּעֵי לֵיהּ לְחַלֵּק, דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: עַד דְּשָׁחֵיט שׁוֹר וּבְנוֹ שֶׂה וּבְנוֹ לָא מִיחַיַּיב, קָא מַשְׁמַע לַן. לְחַלֵּק – מִ"בְּנוֹ" נָפְקָא. (א)וְאַכַּתִּי מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: אִילּוּ נֶאֱמַר "שׁוֹר וָשֶׂה וּבְנוֹ", הָיִיתִי אוֹמֵר: עַד שֶׁיִּשְׁחוֹט שׁוֹר וָשֶׂה וּבְנוֹ, תַּלְמוּד לוֹמַר: "שׁוֹר אוֹ שֶׂה אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ". מַאי לָאו מֵ"אוֹ" נָפְקָא לֵיהּ? לָא, מֵ"אוֹתוֹ". הָנִיחָא לְרַבָּנַן, דְּמִיַּיתַּר לְהוּ "אוֹתוֹ", אֶלָּא לַחֲנַנְיָה, דְּלָא מְיַיתַּר לֵיהּ "אוֹתוֹ", לְחַלֵּק מְנָא לֵיהּ? לְחַלֵּק לָא צְרִיךְ קְרָא, דְּסָבַר לַהּ כְּרַבִּי יוֹנָתָן. (ב)דְּתַנְיָא: "אִישׁ אֲשֶׁר יְקַלֵּל אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ", אֵין לִי אֶלָּא אָבִיו וְאִמּוֹ, אָבִיו שֶׁלֹּא אִמּוֹ וְאִמּוֹ שֶׁלֹּא אָבִיו מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אָבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל" – אָבִיו קִלֵּל, אִמּוֹ קִלֵּל, דִּבְרֵי רַבִּי יֹאשִׁיָּה. רַבִּי יוֹנָתָן אוֹמֵר: מַשְׁמָע שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד, וּמַשְׁמָע אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ, עַד שֶׁיִּפְרוֹט לְךָ הַכָּתוּב "יַחְדָּו". א(ג)מַאי חֲנַנְיָה, וּמַאי רַבָּנַן? דְּתַנְיָא: אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג בִּנְקֵבוֹת, וְאֵינוֹ נוֹהֵג בִּזְכָרִים. חֲנַנְיָה אוֹמֵר: נוֹהֵג בֵּין בִּזְכָרִים וּבֵין בִּנְקֵבוֹת. (ד)מַאי טַעְמָא דְּרַבָּנַן? דְּתַנְיָא: יָכוֹל יְהֵא אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג בֵּין בִּזְכָרִים וּבֵין בִּנְקֵבוֹת? וְדִין הוּא: חַיָּיב כָּאן, וְחַיָּיב בְּאֵם עַל הַבָּנִים; מָה כְּשֶׁחַיָּיב בְּאֵם עַל הַבָּנִים – בִּנְקֵבוֹת וְלֹא בִּזְכָרִים, אַף כְּשֶׁחַיָּיב כָּאן – בִּנְקֵבוֹת וְלֹא בִּזְכָרִים. (ה)לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּאֵם עַל הַבָּנִים, שֶׁכֵּן לֹא עָשָׂה בָּהּ מְזוּמָּן כְּשֶׁאֵינוֹ מְזוּמָּן, תֹּאמַר בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ, שֶׁעָשָׂה בּוֹ מְזוּמָּן כְּשֶׁאֵינוֹ מְזוּמָּן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אוֹתוֹ" – אֶחָד וְלֹא שְׁנַיִם. אַחַר שֶׁחִלֵּק הַכָּתוּב, זָכִיתִי לְדִין: חַיָּיב כָּאן וְחַיָּיב בְּאֵם עַל הַבָּנִים – מָה כְּשֶׁחַיָּיב בְּאֵם עַל הַבָּנִים – בִּנְקֵבוֹת וְלֹא בִּזְכָרִים, אַף כְּשֶׁחַיָּיב כָּאן – בִּנְקֵבוֹת וְלֹא בִּזְכָרִים. (ו)וְאִם נַפְשְׁךָ לוֹמַר, "בְּנוֹ" – מִי שֶׁבְּנוֹ כָּרוּךְ אַחֲרָיו, יָצָא זָכָר שֶׁאֵין בְּנוֹ כָּרוּךְ אַחֲרָיו. מָה אִם נַפְשְׁךָ לוֹמַר? וְכִי תֵּימָא "אוֹתוֹ" זָכָר מַשְׁמַע, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר "בְּנוֹ" – מִי שֶׁבְּנוֹ כָּרוּךְ אַחֲרָיו, יָצָא זָכָר שֶׁאֵין בְּנוֹ כָּרוּךְ אַחֲרָיו.

וְלַחֲנַנְיָה,

אֵינוֹ אֶלָּא לְהוֹצִיא אֶת הַכִּלְאַיִם דְּיָלְפִינַן כּוּלְּהוּ מִשֶּׂה כְּשָׂבִים וְשֵׂה עִזִּים מִכְּלָל דִּכְתִיב שֶׂה כְּשָׂבִים וְעִזִּים ש"מ דְּלָא מִקְּרֵי שֶׂה עַד שֶׁיְּהוּ אָבִיו וְאִמּוֹ כְּבָשִׂים אוֹ שְׁנֵיהֶם עִזִּים אֲבָל אֶחָד כֶּשֶׂב וְאֶחָד עֵז לָא הָוֵי שֶׂה: אוֹ לְרַבּוֹת אֶת הַכִּלְאַיִם וְתִפְשׁוֹט מֵהָכָא תַּרְתֵּי קֻשְׁיָתָא: לְחַלֵּק לְחַיֵּיב עַל אֶחָד מֵהֶם שֶׁיִּשְׁחֹט אוֹ שׁוֹר וּבְנוֹ אוֹ שֶׂה וּבְנוֹ: בְּנוֹ דְּאֶחָד מַשְׁמַע: עַל שֶׁיִּשְׁחֹט שׁוֹר וָשֶׂה וּבְנוֹ שֶׁל א' מֵהֶם ת"ל שׁוֹר אוֹ וְגוֹ': מַאי לָאו מֵאוֹ נָפְקָא לֵיהּ וה"ק אִלּוּ נֶאֱמַר שׁוֹר וָשֶׂה וְלֹא נֶאֱמַר אוֹ הָיִיתִי אוֹמֵר כו': לָא מֵאוֹתוֹ נָפְקָא לֵיהּ וה"ק אִלּוּ נֶאֱמַר שׁוֹר וָשֶׂה וּבְנוֹ וְלָא כְּתִיב אוֹתוֹ הֲוָה אַמֵּינָא עַד לְשָׁחֵיט תַּרְוַיְיהוּ וּבְרֵיהּ דְּחַד מִנַּיְיהוּ ת"ל אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ חַד אָב וְחַד בֵּן אֲבָל לֹא לְכִלְאַיִם אָתָא: הָנִיחָא לְרַבָּנַן לְקַמָּן בָּעֵי מַאי חֲנַנְיָה וּמַאי רַבָּנַן: כְּר' יוֹנָתָן דְּאָמַר אע"ג דְּלָא כְּתִיב אוֹ כְּמַאן דִּכְתִיב אוֹ דָּמֵי וְכָל הֵיכָא דִּכְתִיב פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי אוֹ הַאי אוֹ הַאי מַשְׁמַע: דְּתַנְיָא אִישׁ אֲשֶׁר יְקַלֵּל אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ אֵין לִי אֶלָּא קִלֵּל שְׁנֵיהֶם אֶחָד מֵהֶם מִנַּיִן: ת"ל בְּסֵיפֵיהּ אָבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל: אָבִיו קִלֵּל וְאִמּוֹ קִלֵּל כְּלוֹמַר בִּתְחִלַּת הַמִּקְרָא סָמַךְ קְלָלָה לְאָבִיו וּבְסוֹף הַמִּקְרָא סָמַךְ קְלָלָה לְאִמּוֹ לְמֵימְרָא דְּאוֹ הַאי אוֹ הַאי: ר' יוֹנָתָן אוֹמֵר אָבִיו וְאִמּוֹ מַשְׁמַע נָמֵי אוֹ הַאי אוֹ הַאי וְסֵיפֵיהּ דִּקְרָא לִדְרָשָׁא אַחֲרִינָא לְהָבִיא אֶת הַמְקַלֵּל לְאַחַר מִיתָה שֶׁחַיָּיב: בִּפְנֵי עַצְמוֹ כְּלוֹמַר אוֹ זֶה אוֹ זֶה: בִּנְקֵבוֹת הָאֵם וּבְנָהּ: וְאֵינוֹ נוֹהֵג בִּזְכָרִים דְּאֵין חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב וְאִם שָׁחַט זָכָר מֻתָּר לִשְׁחוֹט בְּנוֹ וּבִתּוֹ: בְּאֵם עַל הַבָּנִים שִׁלּוּחַ הַקֵּן שֶׁהֻזְהַר (דְּבָרִים כב) שֶׁלֹּא לִקַּח שְׁנֵיהֶם: בִּנְקֵבוֹת דִּכְתִיב (שָׁם) וְהָאֵם רוֹבֶצֶת וְלֹא הָאָב רוֹבֵץ: לֹא עָשָׂה בָּהּ מְזֻמָּן דְּתַנְיָא (לְקַמָּן חוּלִּין דַּף קלט:) כִּי יִקָּרֵא פְּרָט לִמְזֻמָּן כְּלוֹמַר עוֹף שֶׁלּוֹ אֵינוֹ חַיָּיב בְּשִׁלּוּחַ: תֹּאמַר בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ כו' וְהוֹאִיל וְחָמוּר הוּא יִנְהֹג בִּשְׁנֵיהֶם: אוֹתוֹ אֶחָד וְלֹא שְׁנַיִם בְּאֶחָד הוּא נוֹהֵג וְלֹא בִּשְׁנַיִם. וּמֵעַתָּה שֶׁחִלֵּק הַכָּתוּב וְא"א לוֹמַר שֶׁיִּנְהֹג בִּשְׁנֵיהֶם אֶלָּא אוֹ בִּזְכָרִים אוֹ בִּנְקֵבוֹת: זָכִיתִי לְדִין מֵעַתָּה אֲנִי רַשַּׁאי לִלְמֹד מִדִּין הָרִאשׁוֹן בְּאֵי זוֹ יִנְהֹג דְּהַשְׁתָּא לֵיכָּא לְמִפְרַךְ תֹּאמַר בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ שֶׁעָשָׂה בּוֹ מְזֻמָּן כְּשֶׁאֵינוֹ מְזֻמָּן לְפִיכָךְ יִנְהֹג בִּזְכָרִים וְלֹא בִּנְקֵבוֹת דְּמַאי חוּמְרָא הִיא זוֹ לוֹמַר כֵּן מַה לִּי זְכָרִים וּמַה לִּי נְקֵבוֹת: וְאִם נַפְשְׁךָ לוֹמַר וּלְהָשִׁיב תְּשׁוּבָה עַל דִּין זֶה יֵשׁ לִי טַעַם אַחֵר הֲרֵי הוּא אוֹמֵר בְּנוֹ מַשְׁמַע שֶׁנִּרְאֶה לוֹ כְּבֵן: שֶׁכָּרוּךְ וְדָבוּק תָּמִיד וְנִלֵּךְ אַחֲרָיו וְדֶרֶךְ הַוָּלָד לִהְיוֹת כָּרוּךְ אַחַר הָאֵם: מַאי אִם נַפְשְׁךָ לוֹמַר מֶה הָיָה לוֹ לְהָשִׁיב עַל בִּנְיַן אָב הָרִאשׁוֹן:

זֶה בָּנָה אָב כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר שֶׂה אֵינוֹ אֶלָּא לְהוֹצִיא כִּלְאַיִם פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּיָלְפִינַן כּוּלְּהוּ מִשֶּׂה כְּשָׂבִים וְשֵׂה עִזִּים וְקָשֶׁה לְפֵרוּשׁוֹ דִּבְמְרֻבָּה (ב"ק עח.) מַסִּיק דְּבִנְיַן אָב דְּרָבָא אִצְטְרִיךְ לְפִדְיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר כִּדְתְנַן אֵין פּוֹדִין לֹא בְּעֵגֶל וְלֹא בְּכִלְאַיִם וּפָרִיךְ הָתָם ולר"א דְּמַתִּיר בְּכִלְאַיִם מִפְּנֵי שֶׁהוּא שֶׂה לְמַאי אֲתָא וּמְשַׁנֵּי לְטָמֵא שֶׁנּוֹלַד מִן הַטָּהוֹר וְעֻבָּרוֹ מִן הַטָּמֵא וְלָאו כְּר' יְהוֹשֻׁעַ דְּאִי כְּר' יְהוֹשֻׁעַ מִשֵּׂה כְּשָׂבִים וְשֵׂה עִזִּים נָפְקָא מַשְׁמַע בְּהֶדְיָא דְּבִנְיַן אָב דְּרָבָא לָא הֲוָה מִשֵּׂה כְּשָׂבִים וְשֵׂה עִזִּים וְנִרְאֶה דְּמִשֶּׂה דְּפֶסַח עֲבִיד בִּנְיַן אָב תֵּדַע מִדְּמַסִּיק בִּמְרֻבָּה לְפֶטֶר חֲמוֹר אִצְטְרִיךְ בִּנְיַן אָב דְּרָבָא וּבְסוֹף פ"ק דִּבְכוֹרוֹת (דַּף יב.) יָלֵיף לַהּ מִשֶּׂה שֶׁל פֶּסַח אֲבָל קָשֶׁה דְּמַאי שְׁנָא דְּהָכָא קָרֵי לַהּ בִּנְיַן אָב וּבִבְכוֹרוֹת עֲבִיד לַהּ ג"ש נֶאֱמַר כָּאן שֶׂה וְנֶאֱמַר לְהַלָּן שֶׂה וְעוֹד דְּמַאי שְׁנָא דְּנָקַט רָבָא כִּלְאַיִם טְפֵי מֵעֵגֶל וְחַיָּה טְרֵפָה וּשְׁחוּטָה דְּכוּלְּהוּ מַפִּיק הָתָם מִשֶּׂה כִּדְקָאָמַר הָתָם מָה לְהַלָּן פְּרָט לְכָל הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ וְלֵיכָּא לְמֵימַר דִּטְרֵפָה וּשְׁחוּטָה נָפְקָא מִמַּשְׁמָעוּתֵיהּ דְּשֶׂה וְלָאו דַּוְקָא נָקַט פְּרָט לְכָל הַשֵּׁמוֹת דה"נ עֵגֶל וְחַיָּה נָקַט הָתָם אע"ג דְּוַדַּאי נָפְקֵי מִמַּשְׁמָעוּתֵיהּ דְּשֶׂה אֶלָּא נִיחָא לֵיהּ לִכְלֹל כֻּלָּם יַחַד דְּהָא פַּר אֲפִי' שָׁחוּט קָרוּי פַּר כִּדְאָמְרִי' בְּפֶרֶק הוֹצִיאוּ לוֹ (יוֹמָא דַּף מט:) וְשֶׂה נָמֵי הָוֵי נִמְנִין עָלָיו אֲפִי' אַחַר שְׁחִיטָה אִי לָאו דִּכְתִיב מִהְיוֹת מִשֶּׂה מֵחַיּוּתֵהּ דְּשֶׂה כִּדְאָמַר הָתָם וּטְרֵפָה נָמֵי חֲשִׁיבָא שֶׂה דְּמִחַיֵּיב בִּמְרֻבָּה (דַּף עז:) בְּמוֹכֵר טְרֵפָה בַּד' וָה' אע"ג דְּשֶׂה כְּתִיב הָתָם וְהָכִי נָמֵי תְּנַן אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג בִּטְרֵפָה וַאֲפִי' ר"ש לָא פְּלִיג אֶלָּא מִשּׁוּם דְּהָוְיָא שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה וע"ק דִּבְאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ וּבְתַשְׁלוּמֵי ד' וָה' נְמַעֵט טְרֵפָה מִבִּנְיַן אָב ונ"ל דִּטְרֵפָה וּשְׁחוּטָה נָפְקֵי מג"ש דְּשֶׂה שֶׂה מִפֶּסַח כִּדְאָמַר בִּבְכוֹרוֹת (דַּף יב.) וְעֵגֶל וְחַיָּה מִמַּשְׁמָעוּת דְּשֶׂה וְכִלְאַיִם מִבִּנְיַן אָב דְּרָבָא דְּמִגְּזֵרָה שָׁוָה לֹא מִסְתַּבֵּר לְמַעוּטֵי כִּלְאַיִם כְּמוֹ טְרֵפָה וּשְׁחוּטָה דְּאִית לָן לְמֵימַר תִּפְלֶה תִּפְלָה רַבָּה כֵּיוָן דְּשֶׂה גָּמוּר הוּא בֵּין דְּאָזְלַת בָּתַר אָב בֵּין דְּאָזְלַת בָּתַר אֵם אֲבָל מִבִּנְיַן אָב מְמַעֵט שַׁפִּיר דְּהָכִי כְּתִיב שֶׂה תָמִים וְגוֹ' וּמִן הָעִזִּים תִּקָּחוּ דְּמַשְׁמַע עַד שֶׁיְּהֵא אָבִיו כֶּבֶשׂ וְאִמּוֹ כִּבְשָׂה וּמְיֻתָּר הוּא דִּלְגוּפֵיהּ לָא אִצְטְרִיךְ דְּמִשְּׁאָר קָדָשִׁים נָפְקָא דִּמְמַעֲטִינַן כִּלְאַיִם מֵאוֹ כֶשֶׂב אֶלָּא נְלַמֵּד בְּעָלְמָא אָתֵי דְּכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר שֶׂה אֵינוֹ אֶלָּא לְהוֹצִיא כִּלְאַיִם וְאַע"ג דִּכְתִיב נָמֵי בְּהַאי קְרָא תָּמִים דְּנָפֵק מִשְּׁאָר קָדָשִׁים לָשׁוּם דְּרָשָׁא נִכְתַּב וְהָא דְּלָא מְמַעֲטִינַן בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ וּבְתַשְׁלוּמֵי ד' וָה' טְרֵפָה בִּגְזֵרָה שָׁוָה דְּשֶׂה שֶׂה מִפֶּסַח אֶפְשָׁר דְּאֵינוֹ מֻפְנֶה וְהַשְׁתָּא נִיחָא נָמֵי כִּי בָּעֵי בִּמְרֻבָּה לר' אֱלִיעֶזֶר דְּמַתִּיר בְּכִלְאַיִם בִּנְיַן אָב דְּרָבָא לְמַאי הִלְכְתָא לְקָדָשִׁים וְלָא קָאָמַר לִטְרֵפָה וּשְׁחוּטָה דְּהָנְהוּ מִגְּזֵרָה שָׁוָה נָפְקֵי וא"ת וּבִמְרֻבָּה דְּקָאָמַר וּבִנְיַן אָב דְּרָבָא לְמַאי הִלְכְתָא אִי לְקָדָשִׁים בְּהֶדְיָא כְּתִיב בְּהוּ מַשְׁמַע דְּאִי לָא כְּתִיב בְּהוּ כִּלְאַיִם בְּהֶדְיָא הֲוָה נִיחָא וְהָא עִקַּר בִּנְיַן אָב לָא אִיתְּמַר בְּפֶסַח אֶלָּא מִשּׁוּם דְּמִקָּדָשִׁים נָפְקָא וי"ל דְּכֵן דֶּרֶךְ הַשַּׁ"ס שֶׁעוֹשֶׂה כְּאִלּוּ קִים לֵהּ בְּפֶסַח מִמָּקוֹם אַחֵר וּכְעִנְיָן זֶה יֵשׁ בְּרֵישׁ קִדּוּשִׁין (דַּף ג:) וּבְפֶרֶק נַעֲרָה (כְּתֻבּוֹת דַּף מו:) גַּבֵּי קִדּוּשֵׁי הַבַּת לְאָבִיהָ דְּקָאָמַר וְכִי תֵּימָא נֵילַף מִבֹּשֶׁת וּפְגָם וְאַע"ג דְּבֹשֶׁת וּפְגָם גּוּפֵהּ לָא קִים לָן דַּהֲוֵי דְּאָבִיהָ אֶלָּא מִקִּדּוּשִׁין בְּפֶ' אֵלּוּ נְעָרוֹת (כְּתֻבּוֹת דַּף מ: וְשָׁם ד"ה דְּאִי): **אוֹ לְרַבּוֹת אֶת הַכִּלְאַיִם** אַף עַל גַּב דְּמֵאוֹ כֶּשֶׂב מְמַעֲטִינַן כִּלְאַיִם הָתָם מֵעִנְיָן דִּקְרָא וְהָכָא מֵעִנְיָן דִּקְרָא כִּדְאָמַר בִּמְרֻבָּה (ב"ק עז:) וא"ת וְהֵיכִי פָּרִיךְ לְעֵיל וְאֵימָא בְּמֻקְדָּשִׁין אִין בְּחֻלִּין לָא הֵיכִי מָצֵי לְמֵימַר הָכִי א"כ אַמַּאי אִצְטְרִיךְ אוֹ לְרַבּוֹת כִּלְאַיִם דְּכִלְאַיִם בְּקָדָשִׁים לֵיכָּא כִּדְקָאָמַר אִי מָה כִּלְאַיִם בְּקָדָשִׁים לֹא וי"ל דְּאִי הֲוָה מוֹקְמִינַן קְרָא דְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ דַּוְקָא בְּמֻקְדָּשִׁים א"כ לָא הֲוָה דָּרְשִׁינַן אוֹ לְרַבּוֹת כִּלְאַיִם אֶלָּא הֲוָה מוֹקְמִינַן לִדְרָשָׁה אַחֲרִיתִי: **עַד שֶׁיִּפְרֹט לְךָ הַכָּתוּב יַחְדָּו** וא"ת וְר' יֹאשִׁיָּה אַמַּאי כְּתִיב קְרָא (דְּבָרִים כב) יַחְדָּו בְּלֹא תַּחֲרֹשׁ וי"ל דְּאִצְטְרִיךְ דַּהֲוָה אָסוּר אע"פ שֶׁאֵינָם קְשׁוּרִים וְכֵן גַּבֵּי לְבִישַׁת כִּלְאַיִם אִי לָא כְּתִיב יַחְדָּו הֲוָה אֲפִי' מַלְבּוּשִׁים אֶחָד שֶׁל צֶמֶר וְאֶחָד שֶׁל פִּשְׁתִּים לֹא יִלְבַּשׁ אע"פ שֶׁאֵינָם תְּפוּרִים יַחַד דְּמִיַּחְדָּו דָּרְשִׁינַן דְּתוֹכֵף תְּכִיפָה אַחַת אֵינוֹ חִבּוּר וְר' יוֹנָתָן לָא מִשּׁוּם דִּפְרַט הַכָּתוּב יַחְדָּו בְּהָנֵי דְּרֵישׁ דְּהָא אִצְטְרִיךְ כִּדְפֵי' אֶלָּא מִסְּבָרָא דְּנַפְשֵׁהּ קָאָמַר הָכִי וּלְהָכִי לָא קָאָמַר כְּדֶרֶךְ שֶׁפֵּרֵט לְךָ הַכָּתוּב בְּכִלְאַיִם כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף כח:) כְּדֶרֶךְ שֶׁפֵּרֵט לְךָ הַכָּתוּב בִּנְבֵלָה: **מָה כְּשֶׁחַיָּיב בְּאֵם עַל הַבָּנִים בִּנְקֵבוֹת וְלֹא בִּזְכָרִים** דְּאֵם דִּקְרָא מַשְׁמַע לֵיהּ דַּוְקָא וְלָא מִשּׁוּם שֶׁאוֹרְחָהּ לִהְיוֹת רוֹבֶצֶת מִדִּכְתִיב (דְּבָרִים כב) שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם הה"ל לְמִכְתַּב שַׁלֵּחַ תְּשַׁלְּחֶנָּה כֵּיוָן דִּכְתִיב כְּבָר לֹא תִקַּח הָאֵם לְכָךְ מַשְׁמַע לֵיהּ דַּוְקָא: **מִי שֶׁבְּנוֹ כָּרוּךְ אַחֲרָיו** וא"ת א"כ ל"ל דְּמִיתַּר קְרָא גַּבֵּי שִׁלּוּחַ הַקֵּן נֵילַף ק"ו מֵאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ שֶׁעָשָׂה בּוֹ מְזֻמָּן כְּשֶׁאֵינוֹ מְזֻמָּן וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאִי לָאו דְּחָזֵינַן בְּשִׁלּוּחַ הַקֵּן דְּאֵם דַּוְקָא לָא הֲוֵי דָּרְשִׁינַן בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ שֶׁבְּנוֹ כָּרוּךְ אַחֲרָיו:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' יא, סמג לאוין קמט, טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' ב:

רבינו גרשום

דתניא אביו קילל אמו קילל כו' כתיב כי איש איש אשר יקלל את אביו וגו' וכתיב אביו ואמו קילל. כלומר הרי קללה תכף לאב וקללה תכף לאם ואם מקלל אב בלא אם ואם בלא אב חייב ואם לאו בהא טעם לא היה חייב על שיקללם יחד:

ר' יונתן אמר משמע נמי אחד אחד בפ"ע עד שיפרט לך הכתוב יחדו לכתיבא)נראה דט"ס הוא וצ"ל דכתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו. (אביו ואמו קלל) יחדו הכא נמי אי הוה כתיב שור ושה אותו ואת בנו משמע נמי אחד אחד בפ"ע ולא צריך או לחלק. נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים כלומר נוהג באם ואינו נוהג באב. בנקבות ולא בזכרים כלומר דאי נטל אב מעל הבנים אינו חייב. שכן לא עשה מזומן כו' דכתיב כי יקרא קן צפור לפניך בדרך ולא במזומן כגון תרנגולת ואווזים:

אותו אחד ולא שנים כלומר באחד נוהג ולא בשנים. וכי תימא אותו זכר משמע כלומר אב ובנו ולא אם ובנה:

מסורת הש"ס

א אוצר מדרשים מדרש ויושע

ב ספרא קדושים פרק י ה; שבועות כז.; סנהדרין פה:; סנהדרין סו.

ג בכורות מה:

ד ספרא אמור פרשה ח יא

ה ספרא אמור פרשה ח יב

ו ספרא אמור פרק ח א

ז בבא קמא עז:

תורה אור השלם

זֹאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכֵלוּ שׁוֹר שֵׂה כְשָׂבִים וְשֵׂה עִזִּים [דברים יד, ד]

וְשׁוֹר אוֹ־שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת־בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד [ויקרא כב, כח]

כִּי־אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יְקַלֵּל אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ מוֹת יוּמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל דָּמָיו בּוֹ [ויקרא כ, ט]

לֹא־תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר־וּבַחֲמֹר יַחְדָּו [דברים כב, י]

כִּי יִקָּרֵא *(בספרי תימן קן בקו"ף גדולה)קַן־צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל־עֵץ אוֹ עַל־הָאָרֶץ אֶפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל־הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל־הַבֵּיצִים לֹא־תִקַּח הָאֵם עַל־הַבָּנִים [דברים כב, ו]

וְלַחֲנַנְיָה, כְּתִיב "אוֹתוֹ" דְּמַשְׁמַע זָכָר, וּכְתִיב "בְּנוֹ" – מִי שֶׁבְּנוֹ כָּרוּךְ אַחֲרָיו דְּמַשְׁמַע נְקֵבָה, הִלְכָּךְ נוֹהֵג בֵּין בִּזְכָרִים בֵּין בִּנְקֵבוֹת. א(א)אָמַר רַב הוּנָא בַּר חִיָּיא אָמַר שְׁמוּאֵל: הִלְכְתָא כַּחֲנַנְיָה, וְאַזְדָּא שְׁמוּאֵל לְטַעְמֵיהּ, דִּתְנַן: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַנּוֹלָדִים מִן הַסּוּס, אַף עַל פִּי שֶׁאֲבִיהֶן חֲמוֹר – מוּתָּרִין זֶה בְּזֶה, אֲבָל הַנּוֹלָדִין מִן הַחֲמוֹר עִם הַנּוֹלָדִין מִן הַסּוּס – אֲסוּרִין. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר אֵין חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב, אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל מִינֵי פְּרָדוֹת אַחַת הֵן. מַאן חֲכָמִים? חֲנַנְיָה הוּא, דְּאָמַר חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב, וְהַאי בַּר סוּסְיָא וַחֲמָרָא, וְהַאי בַּר חֲמָרָא וְסוּסְיָא – כּוּלְּהוּ חֲדָא מִינָא נִינְהוּ. אִיבַּעְיָא לְהוּ: מִי פְּשִׁיט לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאֵין חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב, אוֹ דִּלְמָא סְפוּקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ? לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ? (ב)לְמִישְׁרֵא פְּרִי עִם הָאֵם, אִי אָמְרַתְּ: מִיפְשָׁט פְּשִׁיטָא לֵיהּ – פְּרִי עִם הָאֵם שְׁרֵי, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ: סְפוּקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ – פְּרִי עִם הָאֵם אָסוּר. מַאי תָּא שְׁמַע: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל הַנּוֹלָדִים מִן הַסּוּס, אַף עַל פִּי שֶׁאֲבִיהֶן חֲמוֹר – מוּתָּרִין זֶה בָּזֶה. הֵיכִי דָמֵי? אִילֵימָא דַּאֲבוּהּ דְּהַאי חֲמוֹר וַאֲבוּהּ דְּהַאי חֲמוֹר – צְרִיכָא לְמֵימַר? אֶלָּא לָאו דַּאֲבוּהּ דְּהַאי סוּס וַאֲבוּהּ דְּהַאי חֲמוֹר; וְקָתָנֵי מוּתָּרִים זֶה עִם זֶה, אַלְמָא מִיפְשָׁט פְּשִׁיטָא לֵיהּ! לָא, לְעוֹלָם דַּאֲבוּהּ דְּהַאי חֲמוֹר, וַאֲבוּהּ דְּהַאי חֲמוֹר. וּדְקָאָמְרַתְּ: צְרִיכָא לְמֵימַר? מַהוּ דְּתֵימָא: אָתֵי צַד דְּסוּס מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּצַד חֲמוֹר, וְצַד חֲמוֹר מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּצַד סוּס, קָא מַשְׁמַע לַן. (ג)תָּא שְׁמַע: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, פִּרְדָּה שֶׁתָּבְעָה – אֵין מַרְבִּיעִין עָלֶיהָ לֹא סוּס וְלֹא חֲמוֹר, אֶלָּא מִינָהּ. וְאִי אָמְרַתְּ מִפְשָׁט פְּשִׁיטָא לֵיהּ לַרְבַּע עֲלַהּ מִינָא דְּאִמַּהּ! דְּלָא יָדְעִינַן מִינָא דְּאִמַּהּ מַאי נִיהוּ. בוְהָא "אֶלָּא מִינַּהּ" קָתָנֵי? הָכִי קָאָמַר: אֵין מַרְבִּיעִין עָלֶיהָ לֹא מִין סוּס וְלֹא מִין חֲמוֹר, לְפִי שֶׁאֵין יוֹדְעִין בְּמִינָהּ. וְלִיבְדּוֹק בְּסִימָנִין? דְּאָמַר אַבָּיֵי: עָבֵי קָלֵיהּ – בַּר חַמְרָא, צְנִיף קָלֵיהּ – בַּר סוּסְיָא. וְאָמַר רַב פָּפָּא: רַבְרְבָן אוּדְנֵיהּ וְזוּטְרָא גְּנוּבְתֵּיהּ – בַּר חַמְרָא, זוּטְרָן אוּדְנֵיהּ וְרַבָּה גְּנוּבְתֵּיהּ – בַּר סוּסְיָא. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן? בְּאִלֶּמֶת וְגִידֶּמֶת. גמַאי הָוֵי עֲלַהּ? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: הַכֹּל מוֹדִין בִּפְרִי עִם הָאֵם שֶׁאָסוּר. שְׁמַע מִינַּהּ סְפוּקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ, שְׁמַע מִינַּהּ. דאֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְשַׁמָּעֵיהּ: אִי מְעַיֵּילַתְּ לִי כּוּדַנְיָיתָא בְּרִיסְפַּק, עַיֵּין לְהָנָךְ דְּדָמְיָין לַהֲדָדֵי, וְעַיֵּיל לִי. אַלְמָא קָסָבַר: אֵין חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב.

וְסִימָנִין

וְאַזְדָּא שְׁמוּאֵל לְטַעְמֵיהּ דְּאִית לֵיהּ חוֹשְׁשִׁין בַּבְּהֵמוֹת לְזֶרַע הָאָב: **הַנּוֹלָדִים מִן הַסּוּס** נְקֵבָה: אע"פ שֶׁאֲבִיהֶן חֲמוֹר מוּתָּרִין פֶּרֶד זָכָר בֶּן סוּס נְקֵבָה עִם פִּרְדָּה נְקֵבָה בַּת סוּס נְקֵבָה וְלָא אָמְרִינַן אָתֵי צַד סוּס וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּצַד חֲמוֹר שֶׁבְּצַד סוּס וַחֲמוֹר יֵשׁ בִּשְׁנֵיהֶם דְּהָא לָא חָיְישִׁינַן מִמָּה נַפְשָׁךְ אִי חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב שְׁנֵיהֶם שָׁוִין שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם יֵשׁ צַד סוּס וַחֲמוֹר וְאִי אֵין חוֹשְׁשִׁין הֲרֵי כּוּלָּן מִין סוּס: **אֲבָל פְּרָדִים** הַנּוֹלָדִים מִן הַסּוּס נְקֵבָה אֲסוּרִים עִם פְּרָדִים הַנּוֹלָדִים מִן הַחֲמוֹר נְקֵבָה דְּשֶׁמָּא אֵין חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב וְהָוֵי הַאי כּוּלֵּיהּ סוּס וְהַאי כּוּלֵּיהּ חֲמוֹר: **זוֹ דִּבְרֵי ר' יְהוּדָה** דְּאָמַר (שֶׁמָּא) אֵין חוֹשְׁשִׁין לְפִיכָךְ אֲסוּרִים: **אֲבָל חֲכָמִים** אוֹמְרִים כּוּלָּן מוּתָּרִים שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם יֵשׁ ב' צְדָדִין. וּמִדְּקָרֵי שְׁמוּאֵל לַחֲנַנְיָה בִּלְשׁוֹן חֲכָמִים ש"מ סְבִירָא לֵיהּ דְּהִלְכְתָא כַּחֲנַנְיָה: **מִפְשָׁט פְּשִׁיטָא לֵיהּ** וּמִשּׁוּם הָכִי אָסַר: **אוֹ סְפוּקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ** ומשו"ה אָסַר: **נָפְקָא מִינֵּהּ** לְמִשְׁרֵי פְּרִי עִם הָאֵם פֶּרֶד בֶּן סוּס נְקֵבָה לְהַרְבִּיעַ עַל סוּס נְקֵבָה: **פְּרִי עִם הָאֵם** אָסוּר מִשּׁוּם דִּלְמָא חוֹשְׁשִׁין: **אֶלָּא לָאו** דַּאֲבוּהּ דְּהַאי סוּס וַאֲבוּהּ דְּהַאי חֲמוֹר וְהָכִי קָאָמַר ר' יְהוּדָה דְּמַרְבִּיעִים סוּס זָכוּר עַל פֶּרֶד בֶּן סוּסְיָא וּמַאי שֶׁאֲבִיהֶן חֲמוֹר אָבִיו שֶׁל פֶּרֶד קָאָמַר: **לָא לְעוֹלָם** אֵימָא לָךְ סְפוּקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ וּמִשּׁוּם הָכִי הַנּוֹלָדִים מִן הַסּוּס וּמִן הַחֲמוֹר מוּתָּרִין זֶה בָּזֶה כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל מִמָּה נַפְשָׁךְ: **מַהוּ דְּתֵימָא אָתֵי צַד סוּס וְכוּ'** מַהוּ דְּתֵימָא נִתְסְרוּ הַנּוֹלָדִים מִן הַסּוּס אוֹ מִן הַחֲמוֹר נָמֵי זֶה עִם זֶה מִשּׁוּם דִּלְמָא חָיְישִׁינַן לְזֶרַע הָאֵם וְאָתֵי צַד סוּס וְכוּ': **קמ"ל** דְּהָא לָא אָמְרֵי' שֶׁאֵין כָּאן צַד סוּס מֵאֶחָד וְצַד חֲמוֹר מֵאֶחָד הִלְכָּךְ אֵין מַזְכִּירִין כָּאן צְדָדִים דְּהָא מְבַלְבֵּל זַרְעֵיהּ וּמִינָא בְּאַפֵּי נַפְשֵׁיהּ הוּא דְּמִקְרֵי וְהוּא מִין בִּפְנֵי עַצְמוֹ מֵעֵין סוּס וַחֲמוֹר: **אֶלָּא מִינֵּהּ** פֶּרֶד: **וְהָא אֶלָּא מִינַּהּ קָתָנֵי** וְאִי לָא יָדְעִינַן אִי בַּת סוּסְיָא וְאִי בַּת חֲמוֹרָה מַאי פֶּרֶד מַרְבְּעִינַן עֲלֵיהּ דְּהָאָמַר ר' יְהוּדָה הַנּוֹלָדִים מִן הַסּוּסְיָא אֲסוּרִין בַּנּוֹלָדִין מִן הַחֲמוֹרָה: **לֹא מִין סוּס** לֹא סוּס גָּמוּר וְלֹא פֶּרֶד בֶּן סוּסְיָא: **אֶלָּא מִינָהּ** כְּלוֹמַר עַד שֶׁיִּוָּדַע לָךְ מֵאֵיזֶה מִין הוּא: **בַּר חַמְרָא** אִמּוֹ הָיְתָה חֲמוֹרָה: **צְנִיף** גָּלוּל וְהוּא לְשׁוֹן צַעֲקַת הַסּוּס: **גְּנוּבְתֵּהּ** זְנָבוֹ: **גִּדֶּמֶת** מִזְּנָב וּמֵאָזְנַיִם: **בְּרִיסְפַּק** עֲגָלָה שֶׁהָיָה רוֹכֵב בָּהּ: **דְּדָמְיָין לַהֲדָדֵי** בְּאָזְנַיִם וּבְזָנָב מִשּׁוּם מַנְהִיג בְּכִלְאַיִם: **קָסָבַר אֵין חוֹשְׁשִׁין** וְהָוֵי כִּלְאַיִם בְּנֵי הַחֲמוֹרָה וּבְנֵי הַסּוּסְיָא דְּאִי חוֹשְׁשִׁין כּוּלָּן שָׁוִין שֶׁבְּכוּלָּן יֵשׁ ב' צְדָדִים:

וְלַחֲנַנְיָה כְּתִיב אוֹתוֹ וּכְתִיב בְּנוֹ וא"ת וְלִשְׁתּוֹק מֵאוֹתוֹ וּמִבְּנוֹ וְלִכְתּוֹב בֵּן וי"ל דְּלָא מִדִּכְתִיב אֶת בְּנוֹ וְלָא כְּתִיב בֵּן קָדָרֵשׁ אֶלָּא בֵּן נָמֵי מַשְׁמַע דְּכָרוּךְ אַחֲרָיו: **מַהוּ דְּתֵימָא אָתֵי צַד סוּס וּמִשְׁתַּמֵּשׁ כו'** קמ"ל לָא דָּמֵי לְחֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין (חֲגִיגָה דַּף ב:) דְּאָסוּר בְּחֶצְיָהּ שִׁפְחָה וְחֶצְיָהּ בַּת חוֹרִין מִשּׁוּם דְּאָתֵי צַד עַבְדוּת וּמְשַׁמֵּשׁ בְּצַד חֵירוּת דְּהָכָא כִּלְאַיִם אָמַר רַחֲמָנָא דְּבָעֵינָא תְּרֵי מִינֵי וְכָל פְּרָדוֹת הַבָּאִין מִסּוּס וַחֲמוֹר מִין אֶחָד הוּא: **עָיֵיל הָנָךְ דְּדָמְיָין לַהֲדָדֵי** מַשְׁמַע דְּרַבִּי אַבָּא סָבַר כְּרַבִּי יְהוּדָה וְכֵן אַבַּיֵּי דְּאָמַר עָבֵי קָלֵיהּ בַּר חַמְרָא וְכֵן רַב פָּפָּא דְּאָמַר רַבְרְבָן אוּדְנֵיהּ וְזוּטְרָא גְּנוּבְתֵּיהּ בַּר חַמְרָא כּוּלְּהוּ סְבִירָא לְהוּ כְּרַבִּי יְהוּדָה וּבְפֶרֶק ב' דַּיָּינֵי גְּזֵרוֹת (כְּתֻבּוֹת דַּף קיא:) אָמְרִינַן הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בִּפְרָדוֹת וְשׁוֹר אוֹ שֶׂה לְאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ מִתַּרְגְּמִינַן תּוֹרְתָּא אוֹ שִׂיתָּא (וַיִּקְרָא כב) מַשְׁמַע דְּאֵין נוֹהֵג בִּזְכָרִים וְהַיְינוּ דְּלָא כַּחֲנַנְיָה וּמִיהוּ שְׁמוּאֵל פָּסַק כַּחֲנַנְיָה וְעוֹד דִּסְתָם מַתְנִיתִין דְּסוֹף פֶּרֶק אֵלּוּ מוּמִין (בְּכוֹרוֹת מה:) אֵלּוּ כְּשֵׁרִים בָּאָדָם וּפְסוּלִים בַּבְּהֵמָה אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ מוּקֵי לַהּ הָתָם כַּחֲנַנְיָה וְעוֹד דַּחֲנַנְיָה כְּרַבִּי יוֹנָתָן וּבְפֶרֶק הַשּׁוֹאֵל (ב"מ דַּף צה:) אָמַר דְּאַבַּיֵּי סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יֹאשִׁיָּה. וְרָבָא סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יוֹנָתָן וקי"ל כְּרָבָא לְגַבֵּי דְּאַבַּיֵּי וּמִיהוּ אֲפִילּוּ קַיְימָא לַן כְּרַבִּי יְהוּדָה בִּפְרָדוֹת כִּדְפָסִיק בס"פ בָּתְרָא דִּכְתֻבּוֹת (דַּף קיא:) אֵין לְהַתִּיר אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ בִּזְכָרִים דְּהָא מַסְּקִינַן הָכָא דְּרַבִּי יְהוּדָה סְפוּקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ וא"ת דְּמַסְּקִינַן בִּשְׁמַעְתִּין בְּסָמוּךְ דְּבֵין לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּבֵין לְרַבָּנָן סְפוּקֵי מְסַפְּקָא לְהוּ אִי חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב אִי לָאו וְאַמַּאי מְסַפְּקָא לְהוּ וְהָא אָמְרִינַן לְקַמָּן בְּפֶרֶק הַזְּרוֹעַ (חוּלִּין דַּף קלב.) גַּבֵּי מַתָּנוֹת לְר' אֱלִיעֶזֶר מִבָּעֵי לֵיהּ אִם שׁוֹר אִם שֶׂה לְחַלֵּק וְרַבָּנָן נָפְקָא לְהוּ לְחַלֵּק מֵאֵת זוֹבְחֵי הַזֶּבַח וּלְר' אֱלִיעֶזֶר מֵאֵת זוֹבְחֵי הַזֶּבַח אֲתָא לִכְדְרָבָא דְּהַדִּין עִם הַטַּבָּח וא"כ מִדְּבָעֵי לְהוּ קְרָא לְחַלֵּק מִכְּלָל דְּאֵין חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב כִּדְמַשְׁמַע לְעֵיל וְיֵ"ל דְּוַדַּאי אִי חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב לֹא צָרִיךְ קְרָא לְחַלֵּק אֲבָל מִשּׁוּם דִּמְסַפְּקָא לְהוּ שֶׁמָּא אֵין חוֹשְׁשִׁין קָבָעֵי קְרָא לְחַלֵּק מִשּׁוּם דִּלְמָא אֵין חוֹשְׁשִׁין וַאֲתָא קְרָא לְחַלֵּק וְאִי חוֹשְׁשִׁין לְרַבָּנָן אֲתָא קְרָא דְּמֵאֵת זוֹבְחֵי הַזֶּבַח לִכְדְרָבָא דְּהַדִּין עִם הַטַּבָּח וְלר' אֱלִיעֶזֶר אֲתָא אִם שֶׂה לְחַיֵּיב בְּמַתָּנוֹת כִּדְדָרְשֵׁי רַבָּנָן וּמִשּׁוּם דִּמְסַפְּקָא לֵיהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אִי אֲתָא לְחַלֵּק אוֹ לְחַיֵּיב בְּמַתָּנוֹת פָּטַר ר' אֱלִיעֶזֶר דְּהַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה וא"ת הָא דְּקָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָתָם דְּדָרְשֵׁי רַבָּנָן אִם שֶׂה לְרַבּוֹת אֶת הַכּוֹי דְּחַיָּיב בְּמַתָּנוֹת הֵיכִי דָּמֵי אִי בְּגָדִי הַבָּא עַל הַתְּיָשָׁה כִּדְמַסִּיק בִּשְׁמַעְתִּין דִּבְהָכִי פְּלִיגִי וְהָתָם נָמֵי בְּרֵישׁ הַהוּא שְׁמַעְתָּא אָמְרִינַן הָכִי א"כ סָבְרִי דְּחוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב וַאֲתָא קְרָא לְרַבּוּיֵי דְּחַיָּיב בְּכָל הַמַּתָּנוֹת דְּאִי אֵין חוֹשְׁשִׁין א"כ לֹא צָרִיךְ רִבּוּי וא"כ לֹא צָרִיךְ קְרָא לְחַלֵּק וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דִּלְרַבִּי יוֹחָנָן כּוֹי דְּהָתָם לֹא מִתּוֹקַם אֶלָּא בְּתַיִשׁ הַבָּא עַל הַצְּבִיָּה וּבֵין חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב וּבֵין אֵין חוֹשְׁשִׁין אִצְטְרִיךְ קְרָא לְחַיֵּב בְּכָל הַמַּתָּנוֹת וא"ת דְּמַשְׁמַע הָתָם דְּלָא פָּטַר ר' אֱלִיעֶזֶר אֶלָּא מִמַּתָּנוֹת וְכִסּוּי אֲבָל אַחָא דְּאָמְרוּ רַבָּנָן חֶלְבּוֹ אָסוּר כְּחֵלֶב בְּהֵמָה לֹא פְּלִיג מִדְּלָא קָאָמַר נָמֵי מֻתָּר וְאַמַּאי וְהָא אֲפִילּוּ חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב הָא אִית לֵיהּ לר"א דְּשֶׂה וְלֹא מִקְצָת שֶׂה וא"כ תַּיִשׁ הַבָּא עַל הַצְּבִיָּה נִשְׁתְּרֵי חֶלְבּוֹ וְכִי תֵּימָא דְּקָסָבַר ר' יוֹחָנָן דִּלְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר נָמֵי אָמְרִינַן שֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה א"כ אַמַּאי פָּטַר הָכָא בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ וְיֵ"ל דְּסָבַר ר' יוֹחָנָן דִּפְלִיגִי הָכָא בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לְמַלְקוּת וּבְגָדִי הַבָּא עַל הַתְּיָשָׁה דִּלְרַבָּנָן אֲפִילּוּ לְמַלְקוּת אָמְרִינַן שֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה ור"א פָּטַר מִמַּלְקוּת דִּמְסַפְּקָא לֵיהּ אִי אָמְרִינַן שֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה אֲבָל מוֹדֶה דְּאִיכָּא אִסּוּרָא אִי נָמֵי לְעוֹלָם סְבִירָא לֵיהּ דְּשֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה לֹא אָמְרִינַן וְשָׁאנֵי חֵלֶב דְּרַבִּי קְרָא כִּדְדָרְשִׁינַן בְּרֵישׁ פֶּרֶק בָּתְרָא דְּיוֹמָא (דַּף עד.) כָּל חֵלֶב לְרַבּוֹת כּוֹי וַחֲצִי שִׁעוּר וּמִיהוּ קָשֶׁה בְּתַיִשׁ הַבָּא עַל הַצְּבִיָּה אַמַּאי פָּטַר ר' אֱלִיעֶזֶר מִכִּסּוּי וְהָא דִּלְמָא אֵין חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב וְהָוֵי כּוּלּוֹ צְבִי וְנ"ל דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר לֹא קָאֵי אֶלָּא אַמַּתָּנוֹת וְכֵן מַשְׁמַע לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה בְּמַסֶּכֶת בִּכּוּרִים (פ"ב מ"י) דִּתְנַן ר' אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר שֶׁהַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה וְכֵן כָּתַב רַבֵּינוּ תָּם בִּפְרָדוֹת כְּרַבִּי יְהוּדָה וְאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג בִּזְכָרִים לְאִסּוּרָא וְלֹא לְמַלְקוּת:

מסורת הש"ס

א משנה כלאים

ב לקמן צא.

ג כתובות קיא:; תוספתא כלאים

תורה אור השלם

אֶת־חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּהֶמְתְּךָ לֹא־תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא־תִזְרַע כִּלְאָיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ [ויקרא יט, יט]

לֹא־תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר־וּבַחֲמֹר יַחְדָּו [דברים כב, י]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט' מהל' כלאים הל' ו, סמג לאוין רפב, טוש"ע יו"ד סי' רצז סעי' ט:

ב מיי' פט' מהל' כלאים הל' ו, סמג לאוין רפב, טוש"ע יו"ד סי' רצז סעי' ט:

ג מיי' פט' מהל' כלאים הל' ו, סמג לאוין רפב, טוש"ע יו"ד סי' רצז סעי' ט:

ד מיי' פט' מהל' כלאים הל' ו, סמג לאוין רפב, טוש"ע יו"ד סי' רצז סעי' ט:

רבינו גרשום

הילכך נוהג בין בזכרים כו' כלומר בין באב ובנו בין באם ובנה:

אמר שמואל הלכה כחנניה. כלומר כשם שהלכה כמותו לעיל כך בהלכה זו הלכה כחנניה כלומר לחושש לזרע האב:

ואזדא שמואל לטעמיה כלומר דשמואל תני לחנניה בלשון חכמים ומלתני בלשון חכמים ש"מ הלכה כחנניה:

דתניא ר' יהודה אומר הנולדים מן הסוס כו' כלומר הנולדים מן הסוסי' אע"פ שאביהן חמור כלומר דאין חוששין לזרע האב. והנולדין מן החמור כלומר מהחמורה עם הנולדין מן הסוסיא אסורין. למשרא פרד עם האם כלומרא)נראה לחסר כאן וצ"ל מפשט פשיטא ליה כלומר וכו'. והולד כלומר דאין חוששין לאב אלא אי אמרת ספוקי מספקא ליה כו' כלומרב)נראה דצ"ל כלומר אי חוששין לזרע האב ובר חמור הוא ואסור. אי בר חמור הוא חוששין לזרע האב ואסור:

לא מין סוס ולא מין חמור אלא מינה כלומר פרד מרביעין עליה:

עבי קליה בר חמרא כלומ' בר חמרתא:

כי מעיילת לי כודנייתא בריספקי כלומר דכלאים בחרישה אסור אע"ג דכתיב לא תחרוש בשור ובחמור ילפינן שור שור משבת מה להלן כל בהמה בכלל דכתיב וכל בהמתך אף כאן כל בהמת כלאי' בכלל חריש'. וסימנין לאורייתא כלומר הני סימנין דאמרי' רברבן אודניה זוטרן גנובתיה:

וְסִימָנִין דְּאוֹרָיְיתָא. [א](א) תָּנוּ רַבָּנַן: אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג בְּכִלְאַיִם וּבְכוֹי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כִּלְאַיִם הַבָּא מִן הָעֵז וּמִן הָרָחֵל – אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג בּוֹ, כּוֹי – אֵין אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג בּוֹ. אָמַר רַב חִסְדָּא: אֵיזֶהוּ כּוֹי שֶׁנֶּחְלְקוּ בּוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וַחֲכָמִים? זֶה הַבָּא מִן הַתַּיִשׁ וּמִן הַצְּבִיָּה. [ב]הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא בְּתַיִשׁ הַבָּא עַל הַצְּבִיָּה, וְיָלְדָה, וְקָא שָׁחֵיט לַהּ וְלִבְרַהּ – וְהָאָמַר רַב חִסְדָּא: הַכֹּל מוֹדִים בְּהִיא צְבִיָּה וּבְנָהּ תַּיִשׁ, שֶׁפָּטוּר! שֶׂה וּבְנוֹ אָמַר רַחֲמָנָא, וְלֹא צְבִי וּבְנוֹ! אֶלָּא בִּצְבִי הַבָּא עַל הַתְּיָישָׁה וְיָלְדָה, וְקָא שָׁחֵיט לַהּ וְלִבְרַהּ, וְהָאָמַר רַב חִסְדָּא: הַכֹּל מוֹדִים בְּהִיא תְּיָישָׁה וּבְנָהּ צְבִי – שֶׁחַיָּיב, "שֶׂה" אָמַר רַחֲמָנָא, וּבְנוֹ כֹּל דְּהוּ! לְעוֹלָם, בְּתַיִשׁ הַבָּא עַל הַצְּבִיָּה, וְיָלְדָה בַּת, וּבַת יָלְדָה בֵּן, וְקָא שָׁחֵיט לַהּ וְלִבְרַהּ. [ג]רַבָּנַן סָבְרִי: חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב, וְשֶׂה – וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: אֵין חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב, וְ"שֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה" – לָא אָמְרִינַן. וְלִיפְלוֹג בְּחוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב, בִּפְלוּגְתָּא דַּחֲנַנְיָה וְרַבָּנַן? אִי פְּלִיגִי בְּהָהִיא, הֲוָה אָמֵינָא: בְּהָא אֲפִילּוּ רַבָּנַן מוֹדוּ, דְּ"שֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה" לָא אָמְרִינַן, קָא מַשְׁמַע לַן. (ב)וְהָא דִּתְנַן: כּוֹי אֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב, וְאִם שְׁחָטוֹ – אֵין מְכַסִּין אֶת דָּמוֹ. בְּמַאי עָסְקִינַן? אִילֵימָא בְּתַיִשׁ הַבָּא עַל הַצְּבִיָּה וְיָלְדָה, בֵּין לְרַבָּנַן בֵּין לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר – לִשְׁחוֹט וְלִיכַסֵּי, צְבִי וַאֲפִילּוּ מִקְצָת צְבִי. אֶלָּא בִּצְבִי הַבָּא עַל הַתְּיָישָׁה וְיָלְדָה, אִי לְרַבָּנַן – לִשְׁחוֹט וְלִיכַסֵּי, אִי לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר – לִשְׁחוֹט וְלָא לִיכַסֵּי. (ג)לְעוֹלָם בִּצְבִי הַבָּא עַל הַתְּיָישָׁה, וְרַבָּנַן סַפּוּקֵי מְסַפְּקָא לְהוּ אִי חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב אִי אֵין חוֹשְׁשִׁין. וּמִדִּלְרַבָּנַן מְסַפְּקָא לְהוּ, לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פְּשִׁיטָא לֵיהּ. (ד)וְהָא דְּתַנְיָא: הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה נוֹהֲגִים בְּכוֹי וּבְכִלְאַיִם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כִּלְאַיִם הַבָּא מִן הָעֵז וּמִן הָרָחֵל – חַיָּיב בְּמַתָּנוֹת, מִן הַכּוֹי – פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת. בְּמַאי עָסְקִינַן? אִילֵימָא בְּתַיִשׁ הַבָּא עַל הַצְּבִיָּה וְיָלְדָה, בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּפָטַר, קָסָבַר "שֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה" לָא אָמְרִינַן. אֶלָּא לְרַבָּנַן, נְהִי דְּקָסָבְרִי "שֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה", בִּשְׁלָמָא פַּלְגָא לָא יָהֵיב לֵיהּ, אִידַּךְ פַּלְגָא לֵימָא לֵיהּ: אַיְיתִי רְאָיָה דְּחוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב, וּשְׁקוֹל. אֶלָּא, בִּצְבִי הַבָּא עַל הַתְּיָישָׁה וְיָלְדָה. בִּשְׁלָמָא לְרַבָּנַן, מַאי "חַיָּיב" – בַּחֲצִי מַתָּנוֹת; אֶלָּא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, לִיחַיֵּיב בְּכוּלְּהִי מַתָּנוֹת? לְעוֹלָם בִּצְבִי הַבָּא עַל הַתְּיָישָׁה וְיָלְדָה, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר נָמֵי סַפּוּקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ אִי חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב אוֹ לָא, וְכֵיוָן דִּלְרַבָּנַן מְסַפְּקָא לְהוּ וּלְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְסַפְּקָא לֵיהּ, בְּמַאי פְּלִיגִי?

בְּשֶׂה

וְסִימָנִין דְּאוֹרָיְיתָא מִדְּסָמִיךְ אַסִּימָנִין וְשָׁרֵי אִסּוּרָא עֲלַיְיהוּ ש"מ הָא דְּסָמְכִינַן אַסִּימָנִין בַּחֲזָרַת אֲבֵדָה כִּדְאָמְרִינַן בְּאֵלּוּ מְצִיאוֹת (ב"מ דַּף כז.) דְּאוֹרָיְיתָא הִיא דְּאִי דְּרַבָּנָן נְהִי לַעֲבוּד רַבָּנָן תַּקַּנְתָּא בְּמָמוֹנָא בְּאִסּוּרָא מִי מָצוּ מְתַקְּנִי אֶלָּא ש"מ דְּאוֹרָיְיתָא הִיא וְהָתָם בְּאֵלּוּ מְצִיאוֹת מִבַּעְיָא לַן סִימָנִין דְּאוֹרָיְיתָא אוֹ דְּרַבָּנַן: כּוֹי מִן הַתַּיִשׁ וּמִן הַצְּבִיָּה וְאַע"פ דְּשׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב כְּתִיב (וַיִּקְרָא כב) וְלָא כְּתִיב צְבִי וְאַיָּל: ה"ג רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כִּלְאַיִם הַבָּא מִן הָעֵז וּמִן הָרָחֵל אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג בּוֹ מִן הַכּוֹי אֵין אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג בּוֹ וְכֵן הוּא בַּתּוֹסֶפְתָּא וְלָא גָּרְסִינַן מִן הַתַּיִשׁ וּמִן הַצְּבִיָּה אֵין אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג בּוֹ דְּא"כ מַאי אֲתָא רַב חִסְדָּא לְאַשְׁמוֹעִינַן: אֵיזֶהוּ כּוֹי שֶׁנֶּחְלְקוּ בּוֹ כו' לְאַפּוֹקֵי מִמַּאן דְּאָמַר כּוֹי בְּרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמוֹ הוּא: וּבְנָהּ תַּיִשׁ שֶׁיְּלָדָה מִן הַתַּיִשׁ: שֶׂה אָמַר רַחֲמָנָא וּבְנוֹ כֹּל דְּהוּ עַל הָאֵם הִקְפִּיד שֶׁתְּהֵא בְּהֵמָה אֲבָל עַל הַבֵּן לֹא הִקְפִּיד וַאֲפִילּוּ הוּא חַיָּה: וּבַת יָלְדָה בֵּן הַאי בֵּן לָאו דַּוְקָא דְּה"ה לְבַת: חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב וְיֵשׁ בָּאֵם הַזֹּאת מִקְצָת שֶׂה וְשֶׂה דְּאָמַר רַחֲמָנָא אֲפִילּוּ בְּמִקְצָת שֶׂה מַשְׁמַע: וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר אֵין חוֹשְׁשִׁין הִלְכָּךְ שֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה לָא אָמְרִינַן כְּלוֹמַר לֵיכָּא לְמֵימַר בָּהּ: וְלִפְלְגוּ בְּחוֹשְׁשִׁין בִּפְלוּגְתָּא דַּחֲנַנְיָה וְנֵימָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֵינוֹ נוֹהֵג בִּזְכָרִים וְנֵימְרוּ רַבָּנָן נוֹהֵג: הֵ"א בְּהָא אֲפִילּוּ רַבָּנַן מוֹדוּ דְּאַע"ג דְּחוֹשְׁשִׁין לֵיכָּא אֶלָּא מִקְצָת שֶׂה וְשֶׂה אֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה לָא אָמְרִינַן: אֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בְּיו"ט לְפִי שֶׁאֵין יָכוֹל לְכַסּוֹתוֹ וּלְחַלּוֹת יו"ט מִסָּפֵק אִם שְׁחָטוֹ: לִשְׁחוֹט וְלִכְסֵי דְּהָא מִצַּד הָאֵם הוּא צְבִי וְהַכֹּל מוֹדִים דְּחוֹשְׁשִׁין לָאֵם וְאִי נָמֵי חוֹשְׁשִׁין לָאָב מִקְצָת צְבִי מִיהָא אִיכָּא וְהָא אָמְרַן דְּלְדִבְרֵי הַכֹּל כִּי אִיכָּא מִקְצָת מִחַיֵּיב בְּמַתָּנוֹת דְּשָׁוֵי כִּי בֵּיהּ כֵּיוָן דְּאָמַר רַחֲמָנָא צְבִי חַיָּיב בְּכִסּוּי אֲפִילּוּ מִקְצָת צְבִי בַּמַּשְׁמָע: אֶלָּא בִּצְבִי הַבָּא כו' דְּלֵית בֵּהּ צַד צְבִי אֶלָּא מִן הָאָב מַאי אֵין שׁוֹחֲטִין: אִי לְרַבָּנָן דְּאָמְרִי חוֹשְׁשִׁין בַּר כִּסּוּי הוּא: וְאִי לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּהֵמָה גְּמוּרָה הִיא וְאֵין כָּאן סָפֵק: לְעוֹלָם הָא בִּצְבִי הַבָּא עַל הַתְּיָישָׁה וְרַבָּנָן הִיא וְאַע"ג דִּמְחַיְּיבִי לְעֵיל מִשּׁוּם חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב לָאו מִפְשָׁט פְּשִׁיטָא לְהוּ אֶלָּא מְסַפְּקָא לְהוּ הִלְכָּךְ גַּבֵּי אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ בְּתַיִשׁ הַבָּא עַל הַצְּבִיָּה לְחוּמְרָא וְאָמְרִינַן חוֹשְׁשִׁין וְאִיכָּא מִקְצָת שֶׂה וְגַבֵּי כִּסּוּי נָמֵי לְחוּמְרָא בִּצְבִי הַבָּא עַל הַתְּיָישָׁה נָמֵי לָא יִשְׁחוֹט בְּיו"ט שֶׁמָּא חוֹשְׁשִׁין וַאֲנַן צְבִי וַאֲפִילּוּ מִקְצָת צְבִי קִים לָן וְצָרִיךְ כִּסּוּי וְהוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְכַסּוֹת שֶׁמָּא אֵין חוֹשְׁשִׁין וּמְחַלֵּל יו"ט: וּפָרְכִינַן מִדִּלְרַבָּנָן מְסַפְּקָא לְהוּ מִכְּלָל דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר אֵין נוֹהֵג אֲפִילּוּ מְסַפְּקָא קָאָמַר דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ דְּאֵין חוֹשְׁשִׁין וְהָא דְּתַנְיָא כו': זְרוֹעַ וּלְחָיַיִם וְקֵבָה אִם שׁוֹר אִם שֶׂה כְּתִיב בְּהוּ (דְּבָרִים יח) וּמַשְׁמַע דְּאֵין נוֹהֲגִין בְּחַיָּה: אִי נֵימָא בְּתַיִשׁ הַבָּא עַל הַצְּבִיָּה וְיָלְדָה דְּאִי אֵין חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב אֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה לֵיכָּא: בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּפָטַר קָסָבַר שֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה לָא אָמְרִינַן בֵּהּ בְּהַאי כְּדַאֲמָרָן דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ דְּאֵין חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב הִלְכָּךְ אֲפִילּוּ מִקְצָתוֹ לֵיכָּא: אֶלָּא לְרַבָּנָן נְהִי נָמֵי דְּקָסָבְרֵי שֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה אָמְרִינַן הֵיכָא דְּצַד שֵׂיוֹת מִן הָאֵם מִיהוּ הָכָא דְּאֵין צַד שֵׂיוֹת אֶלָּא מִן הָאָב וְאוֹקְמָנָא דְּלְרַבָּנָן מְסַפְּקָא לְהוּ אִי חוֹשְׁשִׁין אִי לָא: בִּשְׁלָמָא פַּלְגָא לָא יָהֵיב לֵיהּ גָּרְסִינַן כְּלוֹמַר בִּשְׁלָמָא פַּלְגָא דְּמַתָּנוֹת לָא פָּרְכִינַן עֲלַיְיהוּ מַאי דְּוַדַּאי פְּשִׁיטָא לֵיהּ דְּלָא יָהֵיב לֵיהּ דְּאִי נָמֵי חוֹשְׁשִׁין וְשֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה לָא מִחַיַּיב אֶלָּא פַּלְגָא דְּצַד שֵׂיוֹת דְּכֵיוָן דְּאֶפְשָׁר לְמִפְלְגִינְהוּ יָהֵיב פַּלְגָא דְּשֵׂיוֹת וּמְעַכֵּב פַּלְגָא דְּצַד צְבִי דְּאִיכָּא לְמֵ"ל הָכִי בְּפֶרֶק הַזְּרוֹעַ (לְקַמָּן חוּלִּין דַּף קלב.) וְהַאי דְּקָתָנֵי לְרַבָּנָן נוֹהֲגִין בְּפַלְגָא מַתָּנוֹת קָאָמְרִי וּמִשּׁוּם דִּלְמָא חוֹשְׁשִׁין אֶלָּא הָא קַשְׁיָא לָן אִידַּךְ פַּלְגָא גּוּפֵיהּ דְּקָא מְחַיְּיבִי רַבָּנָן לְמֵיתְבֵיהּ לְכֹהֵן אַמַּאי וְהָא כֹּהֵן מוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ הוּא וְקַיְ"ל בְּכָל דָּבָר סָפֵק הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה וְנֵימָא הַאי יִשְׂרָאֵל לַכֹּהֵן אַיְיתֵי רְאָיָה דְּחוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב וּשְׁקוֹל פַּלְגָא דְּצַד שֵׂיוֹת וְכָל כַּמָּה דְּלָא אַיְיתֵית רְאָיָה אֲפִילּוּ פַּלְגָא לֵית לָךְ דַּאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה לֵיכָּא: אֶלָּא בִּצְבִי הַבָּא כו' דְּאִיכָּא צַד שֵׂיוֹת מִן הָאֵם: בִּשְׁלָמָא לְרַבָּנָן אַף עַל גַּב דִּמְסַפְּקָא לָן שֶׁמָּא חוֹשְׁשִׁין וְלָא הָוֵי כּוּלֵּיהּ שֶׂה וְאִיכָּא לְמִפְרַךְ אַמַּאי יָהֵיב לֵיהּ כּוּלֵּיהּ אִיכָּא לְתָרוֹצֵי מַאי חַיָּיב דְּקָאָמְרִי רַבָּנָן חַיָּיב בַּחֲצִי מַתָּנוֹת מִשּׁוּם צַד שֵׂיוֹת דְּאֵם וְאִידַּךְ פַּלְגָא אָמְרִינַן לֵיהּ אַיְיתִי רְאָיָה דְּאֵין חוֹשְׁשִׁין וַהֲוֵי כּוּלֵּיהּ שֶׂה וּשְׁקוֹל: לִיחַיַּיב בְּכוּלְּהוּ דְּהָא פְּשִׁיטָא לֵיהּ דְּאֵין חוֹשְׁשִׁין וְכוּלֵּיהּ שֶׂה הוּא: הָכִי גָּרְסִינַן לְעוֹלָם בִּצְבִי הַבָּא כו': סַפּוּקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ כו' וּלְקַמֵּיהּ מְתָרֵץ רַב פָּפָּא לְכוּלְּהוּ מַתְנְיָיתָא בֵּין דְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ וּבֵין דְּכִסּוּי וּבֵין דְּמַתָּנוֹת:

אִילֵימָא דִּשְׁחָטָהּ לַהּ וְלִבְרַהּ וְהָאָמַר רַב חִסְדָּא הַכֹּל מוֹדִים בְּהִיא צְבִיָּה כו'. תֵּימָה וְלֵימָא דְּשָׁחִיט לֵיהּ לְתַיִשׁ וּבְנוֹ וּפְלִיגִי אִם חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב וְנוֹהֵג בִּזְכָרִים אִי לָא וְהָא דִּפְלִיגִי בְּכוֹי לְאַשְׁמוֹעִינַן דִּבְנוֹ וַאֲפִילּוּ כָּל דְּהוּ: וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר אֵין חוֹשְׁשִׁין כו'. ה"מ לְמֵימַר לְכוּלֵּי עָלְמָא חוֹשְׁשִׁין וּבְשֶׂה אֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה פְּלִיגִי וַאֲפִילּוּ בִּצְבִי הַבָּא עַל הַתְּיָישָׁה שֶׁיָּלְדָה בַּת וּבַת יָלְדָה בֵּן אֶלָּא דְּנִיחָא לְאוֹקוֹמֵי פְּלוּגְתָּא בְּחוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב דְּמָצִינוּ פְּלוּגְתָּא דְּתַנָּאֵי אֲבָל בְּשֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה לָא אַשְׁכְּחַן פְּלוּגְתָּא דְּתַנָּאֵי: בֵּין לְרַבָּנַן בֵּין לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לִשְׁחוֹט וְלִיכַסֵּי צְבִי וַאֲפִילּוּ מִקְצָת צְבִי. הִקְשָׁה הָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל מוורדו"ן הָא גַּבֵּי מַתָּנוֹת כִּי אָמְרִינַן שֶׂה וַאֲפִי' מִקְצָת שֶׂה לָא חָשִׁיב מִשּׁוּם הָכִי כּוּלּוֹ שֶׂה לְהִתְחַיֵּיב בְּכָל הַמַּתָּנוֹת אִם כֵּן הָכָא נָמֵי לָא חָשִׁיב כְּאִלּוּ הוּא כּוּלּוֹ דַּם צְבִי אֶלָּא חֶצְיוֹ וּבְפֶרֶק קַמָּא דְּבֵיצָה (דַּף ח:) אָמְרִינַן לָא כּוֹי בִּלְבַד אָמְרוּ אֶלָּא אֲפִילּוּ שָׁחַט בְּהֵמָה חַיָּה וָעוֹף וְנִתְעָרְבוּ דָּמָם זֶה בָּזֶה אָסוּר לְכַסּוֹת בְּיו"ט וְיֵ"ל דְּאָמְרִינַן הָתָם בכל"א בִּשְׁתֵּי דְּקִירוֹת אֲבָל בִּדְקִירָה אַחַת חַיָּיב לְכַסּוֹת וְהָכָא נָמֵי כֵּיוָן שֶׁכָּל מַשֶּׁהוּ שֶׁבּוֹ חֶצְיוֹ דַּם צְבִי חַיָּיב לְכַסּוֹת: וּמִדִּלְרַבָּנָן מְסַפְּקָא לְהוּ מִכְּלָל דְּלְר' אֱלִיעֶזֶר פְּשִׁיטָא לֵיהּ אֶלָּא הָא דְּתַנְיָא כו' מַשְׁמַע מִשּׁוּם דִּלְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פְּשִׁיטָא לֵיהּ קָשֶׁה לֵיהּ מֵהַךְ בָּרַיְיתָא דְּמַתָּנוֹת וְתֵימַהּ דְּאַפֵּי' מְסַפְּקָא לֵיהּ נָמֵי יָכוֹל לְהַקְשׁוֹת כָּל כַּמָּה דְּלָא מוֹקְמִינַן פְּלוּגְתַּיְיהוּ בְּשֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה: לֵימָא לֵהּ אַיְיתִי רְאָיָה וְאַע"ג דְּרַב אַסִּי קָאָמַר בפ"ק דב"ק (דַּף ט.) וּבְפֶרֶק בֵּית כּוֹר (ב"ב קז.) גַּבֵּי אַחִין שֶׁחָלְקוּ וּבָא ב"ח וְטָרַף חֶלְקוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם דְּנוֹטֵל רְבִיעַ בְּקַרְקַע וּרְבִיעַ בְּמָעוֹת מִשּׁוּם דִּמְסַפְּקָא לֵיהּ אִי יוֹרְשִׁין הָווּ אִי לָקוֹחוֹת הָווּ וְנוֹטֵל מִסְפֵּיקָא מֶחֱצָה מִמַּה שֶּׁהָיָה לוֹ לִיטּוֹל וְלָא מָצֵי אָמַר לֵיהּ אַיְיתִי רְאָיָה דְּיוֹרְשִׁין הָווּ וּשְׁקוֹל יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁתִּקְּנוּ חֲכָמִים מֵחֲמַת הַסָּפֵק שֶׁיִּטּוֹל מֶחֱצָה וּבְהַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת (שָׁם ע.) מְפוֹרָשׁ בָּאֹרֶךְ:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' ח, סמג לאוין קמט, טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' ז:
ב מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' ח:
ג מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' ח:

רבינו גרשום

במאי עסקינן אילימא בתייש הבא על הצבייה וילדה כו'. כלומר בין לרבנן בין לר' אליעזר לשחוט ולכסויה דהא אמרת הכל מודים דהיא צבייה ובנה תיש דבני צבי גמור הוא אלא בצבי הבא על התיישה כו'. כלומר אי לרבנן דאמרי חוששין לזרע האב לשחוט ולכסויה כו': לר' אליעזר פשיטא ליה. דאין חוששין לזרע האב:

בשלמא ר' אליעזר דפטר קסבר שה אפי' מקצת שה לא אמרינן דאין חוששין לזרע האב:

אלא לרבנן נהי נמי כו'. אלא לרבנן דמספקא להו בשלמא פלגא (נראה דלפני רבינו היה הגי' בשלמא פלגא לא יהיב ליה (תוס' ד"ה) ז"ל כתב הגירסא בשלמא פלגא לא יהיב ליה ור"ל דאפוקי מגי' רבינו) ויהיו מספיקא דשמא חוששין לזרע האב ויתן ליתן פלגא משום דהוי ממון המוטל בספק וחולקין אבל אידך פלגא כו'. ובזה יתיישב קושית התוס' בד"ה בשלמא. יהיב אידך פלגא ליה לימא ליה איתי ראיה דחוששין לזרע האב ושקול. (הגהת רלב"ן)

אלא בצבי הבא על התיישה וילדה כו'. כלומר בשלמא לרבנן דמספקא להו אלא לר' אליעזר בחצי מתנות אלא מאי חייב בכוליה כלומר כיון דלאין חוששין לזרע האב:

מסורת הש"ס

א לקמן קלב; בכורות טו.
ב לקמן פד; תוספתא חולין; תוספתא ביצה; לקמן פג; משנה חולין; ביצה ח.
ג לקמן קלב.
ד לקמן קלב.

תורה אור השלם

וְשׁוֹר אוֹ־שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת־בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד [ויקרא כב, כח]

וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צֵיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת־דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר [ויקרא יז, יג]

וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה [דברים יח, ג]

(א)בְּשֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה, רַבָּנַן סָבְרִי: "שֶׂה" – וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: "שֶׂה" – וְלֹא מִקְצָת שֶׂה. [א]אָמַר רַב פָּפָּא: הִלְכָּךְ, לְעִנְיַן כִּסּוּי הַדָּם וּמַתָּנוֹת, לָא מַשְׁכַּחַתְּ אֶלָּא בִּצְבִי הַבָּא עַל הַתְּיָישָׁה. דְּבֵין לְרַבָּנַן, וּבֵין לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, מְסַפְּקָא לְהוּ אִי חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב אוֹ לָא. וְקָא מִיפַּלְגִי בְּ"שֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה". לְעִנְיַן אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ, מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בֵּין בְּתַיִישׁ הַבָּא עַל הַצְּבִיָּיה, וּבֵין בִּצְבִי הַבָּא עַל הַתְּיָישָׁה. [ב]בְּתַיִישׁ הַבָּא עַל הַצְּבִיָּיה, וּלְאִיסּוּרָא דְּרַבָּנַן סָבְרִי: דִּילְמָא חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב, "שֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה" אָמְרִינַן, וְאָסוּר. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: נְהִי נָמֵי דְּחוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב, "שֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה" לָא אָמְרִינַן. [ג]בִּצְבִי הַבָּא עַל הַתְּיָישָׁה, וּלְמַלְקוּת. רַבָּנַן סָבְרִי: נְהִי נָמֵי דְּחוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב, "שֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה" אָמְרִינַן, וּמַלְקֵינַן לֵיהּ. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: אִיסּוּרָא אִיכָּא, מַלְקוּת לֵיכָּא. אִיסּוּרָא אִיכָּא, דִּלְמָא אֵין חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב, וְהַאי שֶׂה מְעַלְּיָא הוּא. מַלְקוּת לֵיכָּא, דִּלְמָא חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב. וְ"שֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה" לָא אָמְרִינַן. (ב)אָמַר רַב יְהוּדָה: כּוֹי – בְּרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ הִיא, וְלֹא הִכְרִיעוּ בָּהּ חֲכָמִים אִם מִין בְּהֵמָה הִיא אִם מִין חַיָּה הִיא. רַב נַחְמָן אָמַר: כּוֹי – זֶה אֵיל הַבָּר. [ד]כְּתַנָּאֵי: כּוֹי – זֶה אַיִל הַבָּר, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: זֶה הַבָּא מִן הַתַּיִישׁ וּמִן הַצְּבִיָּיה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כּוֹי בְּרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ הִיא, וְלֹא הִכְרִיעוּ בָּהּ חֲכָמִים אִם מִין חַיָּה אִם מִין בְּהֵמָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִין בְּהֵמָה הִיא, וְשֶׁל בֵּית דּוּשַׁאי הָיוּ מְגַדְּלִין מֵהֶן עֲדָרִים עֲדָרִים. [ה]אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַב סַפְרָא אָמַר רַב הַמְנוּנָא: הָנֵי עִזֵּי דְּבָאלָא כְּשֵׁרוֹת לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, סָבַר לַהּ כִּי הָא דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: עֶשֶׂר בְּהֵמוֹת מָנָה הַכָּתוּב, וְתוּ לָא. וְהָנֵי מִדְּלָא קָחָשֵׁיב לְהוּ בַּהֲדֵי חַיּוֹת – שְׁמַע מִינַּהּ דְּעֵז נִינְהוּ. מַתְקֵיף לַהּ רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: וְאֵימָא "אַיָּל וּצְבִי" – פְּרַט, "כָּל בְּהֵמָה" – כְּלַל. פְּרַט וּכְלַל – נַעֲשָׂה כְּלָל מוּסָף עַל הַפְּרָט, אִיכָּא טוּבָא. אִם כֵּן, כֹּל הָנֵי פְּרָטֵי לְמָה לִי? מַתְקֵיף לַהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא: וְדִלְמָא מִינָא דְּאַקּוֹ נִינְהוּ! אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי, וְאָמְרִי לַהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אַוְיָא לְרַב אָשֵׁי: דִּלְמָא מִינָא דִּתְאוֹ אוֹ מִינָא דְּזֶמֶר נִינְהוּ? אֲמַר לֵיהּ רַב חָנָן לְרַב אָשֵׁי: אַמֵּימָר שָׁרֵי תַּרְבַּיְיהוּ. (ג)בְּעָא מִינֵּיהּ אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרַב מְנָיָמִין בַּר חִיָּיא מֵרַב הוּנָא בַּר חִיָּיא: הָנֵי עִזֵּי דְּבָאלָא מַהוּ לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ? אֲמַר לֵיהּ: עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבִּי יוֹסֵי וְרַבָּנַן אֶלָּא בְּשׁוֹר הַבָּר. [ו]דִּתְנַן: שׁוֹר הַבָּר מִין בְּהֵמָה הוּא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מִין חַיָּה. דְּרַבָּנַן סָבְרִי: מִדְּמִתַּרְגְּמִינַן "תּוֹרְבָּלָא", מִינָא דִּבְהֵמָה הוּא, וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר: מִדְּקָא חָשֵׁיב לֵיהּ בַּהֲדֵי חַיּוֹת, מִינָא דְּחַיָּה הוּא. אֲבָל הָנֵי, דִּבְרֵי הַכֹּל מִינָא דְּעֵז נִינְהוּ. מַתְקֵיף לַהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא: וְדִלְמָא מִינָא דְּאַקּוֹ נִינְהוּ! אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: וְדִלְמָא מִינָא דִּתְאוֹ, אוֹ מִינָא דְּזֶמֶר נִינְהוּ! אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן לְרַב אָשֵׁי: אַמֵּימָר שָׁרֵי תַּרְבַּיְיהוּ. (ד)כֵּיצַד הַשּׁוֹחֵט וְכוּ'. אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: כּוּלַּהּ מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, מִמַּאי? מִדְּקָא תָנֵי: קָדָשִׁים בַּחוּץ הָרִאשׁוֹן חַיָּיב כָּרֵת, וּשְׁנֵיהֶם פְּסוּלִים, וּשְׁנֵיהֶם סוֹפְגִים אֶת הָאַרְבָּעִים. מִכְּדִי שָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָמַר: שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה – לֹא שְׁמָהּ שְׁחִיטָה,

קַמָּא

בשה ואפי' מקצת שה וכדמפרש רב פפא ואזיל: הלכך לענין כסוי הדם כו' כלומר הואיל ואוקימנא דלתרוייהו מספקא להו ובשה ואפילו מקצת שה פליגי: לענין כסוי הדם דקתני אין שוחטין דמשמע ואי שחיט חייב בכסוי ספק פטור ולענין מתנות דפליגי בה: לא משכחת לה אלא בצבי הבא על התישה וכו' והא דקתני אין שוחטין רבנן היא ומשום שמא חוששין וחייב בכסוי דאית להו צבי ואפי' מקצת צבי ושמא אין חוששין ופטור מן הכסוי דאפילו מקצת צבי ליכא דבתיש הבא על הצביה ליכא לאוקומיה דתתוקם כרבנן דהא ודאי איכא מקצת צבי ולשחוט ולכסי לרבנן. ולרבי אליעזר ודאי הויא מצי לאוקמא בתיש הבא על הצביה שמא חוששין וליכא אלא מקצת צבי ומקצת לית ליה ושמא אין חוששין וכוליה צבי הוא ובעי כסוי אבל ניחא ליה לאוקמא כרבנן. ולענין מתנות נמי בצבי הבא על התישה ולר"א פטור לגמרי דשמא חוששין וליכא אלא מקצת שה דאם ושה ואפי' מקצת שה לית ליה וכיון דמספקא לן המוציא מחבירו עליו הראיה וא"ל איתי ראיה דאין חוששין וכוליה שה הוא ושקול ולרבנן חייב מיהא בחצי מתנות ממה נפשך דאי אין חוששין כוליה שה הוא ואי חוששין מקצת שיות דאם מיהא איכא ורבנן אית להו שה ואפילו מקצת שה ושקיל פלגא דשיות ואידך פלגא אימא ליה איתי ראיה דאין חוששין וכוליה שה הוא ושקול. ובתיש הבא על הצביה ליכא לאוקומיה דא"כ לרבנן נמי לפטר דנהי נמי דאפי' מקצת שה אמרינן מי לימא לן דאיכא מקצת שה דלמא אין חוששין וכוליה צבי הוא המוציא מחבירו עליו הראיה: לענין אותו ואת בנו משכחת לה לפלוגתייהו דלעיל בין בתיש כו': בתיש הבא על הצביה ולאיסורא בעלמא קאמרי רבנן דנוהג ואסור לשוחטה לנקבה הבאה מן התיש והצביה עם בנה משום שמא חוששין ואיכא מקצת שה ורבנן אית להו מקצת שה אבל מלקות ליכא דשמא אין חוששין ואפילו מקצת שה ליכא הלכך הויא לה התראת ספק ולא שמה התראה ואין מלקות בלא התראה ולר"א מותר לכתחלה דא"נ חוששין ואיכא מקצת שה לית ליה מקצת שה: נהי נמי דחוששין איכא מקצת שה דאם: בריה בפני עצמה ולא מכלאי בהמה וחיה הוא בא דקי"ל אין חיה מתעברת מבהמה ולא בהמה מחיה וה"נ אמרינן בב"ק (דף עח.). ומיהו רב יהודה נמי אליבא דר' אליעזר ורבנן נקט מלתא דאינהו ודאי סבירא להו דמכלאי בהמה וחיה הוא בא והכי נמי אמרינן בב"ק חוץ מרבי אליעזר ומחלוקתו שהיו אומרים חיה מתעברת מבהמה: איל הבר איל זכר הגדל ביערים: בית דושאי משפחה נקראת על שם אביה: עזי דבאלא עזי הלבנון. באלא יער: כשרות לגבי מזבח דלאו חיות נינהו אלא בהמות: עשר בהמות מנה הכתוב להתיר אכילה שור שה כשבים ושה עזים איל וצבי ויחמור ואקו ודישן ותאו וזמר (דברים יד) ואין לנו עוד בהמה וחיה כשרה בעולם והשתא להנהו עזי דבאלא ליכא לספוקי שמא מין חיה הוא שלא הזכירה כאן דהא תו ליכא ומדלא מנינהו להנך בהדי חיות ש"מ בכלל עז הן ועז בהמה הוא: מתקיף לה רב אחא נהי נמי דאין עוד מין חיה שלא הזכירה כאן אכתי מנא לך דמינא דעז הוא דלמא מינא דאקו נינהו ולא ידעינן מאי ניהו או תאו או זמר הנך דלא בקיאינן בהו ודלמא הני נינהו: שרי תרבייהו באכילה דס"ל חיות נינהו: תאו מתרגמינן תורבלא שור הלבנון: אבל הני דלא מנינהו בהדי חיות דברי הכל מין עז נינהו: ר"ש שמעינן ליה במתניתין (לקמן חולין דף פה:) שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ולא מחייב עלה משום אותו ואת בנו דקתני ר' שמעון פוטר בשוחט שור הנסקל:

כוי בריה בפני עצמה היא אמתניתין דכסוי הדם (לקמן חולין פג.) קאי דתנן ונוהג בכוי מפני שהוא ספק ואין שוחטין אותו בי"ט ואם שחטו כו' ולא אכוי שנחלקו בו ר' אליעזר ורבנן קאי כדפרש בקונטרס: **ולא** הכריעו בו חכמים אם מין בהמה או מין חיה וא"ת ולבדוק בסימנין דקרנים וי"ל דאפשר דלא היו יכולין לברר בקרניו שפיר אם חלולות וכרוכות יפה: **זה** איל הבר וסבר רב נחמן ות"ק דברייתא שהוא ודאי חיה ושוחטים אותו בי"ט ומכסין דמו ופליגי אמתניתין (לקמן חולין דף פג:) אבל אין לומר דלדידהו בהמה הויא דאם כן ת"ק היינו רשב"ג: **מדחשיב** ליה בהדי חיות ש"מ דחיה הוא משמע דאי לאו דחשיב ליה בהדי חיות הוי בהמה לכ"ע משום דנקרא שור וקשה קצת דאיל הבר הוי חיה כדפי' לעיל אף על גב דנקרא איל: **ודלמא** מינא דתאו הוא וקסבר רב אחא דתאו מין חיה הוא כרבי יוסי דאמר בסמוך שור הבר מין חיה דאי כרבנן דאמרי מין בהמה הוא א"כ כי הוי נמי מין תאו הוי כשר לגבי מזבח: **חולין** בחוץ שניהם כשרים ס"ל דמפסל שני משום לא תאכל כל תועבה כדאמר בפרק כל הבשר (לקמן חולין דף קטו.): **הראשון** חייב כרת ושניהם סופגין את הארבעים דלא כר' יצחק אתיא דאמר בפרק אלו הן הלוקין (מכות דף כג.) חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתם ועוד הוה מצי למתני חולין וקדשים בחוץ ובפנים וכן קדשים וחולין וחולין וקדשים בפנים ובחוץ וכן קדשים וחולין ואי בכל הני דתני יש חיוב אכא למימר דלא תנא להני משום דליכא בהו שום חיוב ואי ליכא חיוב בכל הני דתני צ"ל תני ושייר:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ה, סמג עשין קמב, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' יח:

ב מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' ח, סמג לאוין קמט, טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' ח:

ג מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' ח, סמג לאוין קמט, טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' ח:

ד מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' יג:

ה מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ח:

ו מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' ח:

רבינו גרשום

אמר רב פפא הילכך לענין כסוי הלם. כוי אין שוחטין אותו ביום טוב ואם שחטו אין מכסין את דמו דמספקא להו ואזלינן לחומרא ולענין מתנות קא מיפלגי בשה אפי' מקצת שה:

בתיש הבא על הצבייה לאיסורא. כלומר כיון דאתו צבייה איסורא איכא מלקות ליכא:

(אלא איסורא היכא) בצבי הבא על התיישה ולמלקות כלומר כיון [דאתו] תיישה מלקות נמי איכא לרבנן:

ושל בית דושאי מקום:

עיזי דבאלא אותו יער ששמו באלא:

עשר בהמות מנה הכתוב שור שה כשבים ושה עזים איל וצבי וגו' עשרה הן בין בהמות וחיות:

ואיכא טובא. כלומר ואיכא טובא חיות:

א"כ כל הני פרטי למה לי. כל הני פרטי איל וצבי ויחמור וגו' למה לי אלא מדמנה הני פרטי ש"מ דליכא חיות טהורות עוד:

אמימר שרא תרבייהו כלומר דסבירא ליה דמין חיה הוא מדקא חשיב ליה בהדי חיות. כלומר דכתיב ותאו וזמר ומתרגמינן תורבלא:

מסורת הש"ס

א לקמן קלב.

ב שבת כח:

ג סנהדרין כה:

ד משנה חולין; לעיל עח.

גליון הש"ס

גמ' הני עיזי דבאלא. עי' סוכה די"ג ע"א תוד"ה משום:

תורה אור השלם

[דברים יד, ד-ה]

אַיָּל וּצְבִי וְיַחְמוּר וְאַקּוֹ וְדִישֹׁן וּתְאוֹ וָזָמֶר [דברים יד, ה]

קַמָּא מִיקְטָל קַטְלֵיהּ, שֵׁנִי מִתְקַבֵּל בִּפְנִים הוּא, כָּרֵת נָמֵי לִיחַיֵּיב. חוּלִּין בִּפְנִים – שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. מִכְּדֵי שָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָמַר: שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה – לֹא שְׁמָהּ שְׁחִיטָה, קַמָּא מִיקְטָל קַטְלֵיהּ, שֵׁנִי אַמַּאי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים? קָדָשִׁים בִּפְנִים – הָרִאשׁוֹן כָּשֵׁר וּפָטוּר, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים, וּפָסוּל. (א)מִכְּדֵי שָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָמַר: שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לֹא שְׁמָהּ שְׁחִיטָה, שְׁחִיטַת קָדָשִׁים נָמֵי שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה הִיא, דְּכַמָּה דְּלָא זָרֵיק דָּם – לָא מִישְׁתְּרֵי בָּשָׂר. שֵׁנִי אַמַּאי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים, וּפָסוּל? אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ דְּלָא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. פְּשִׁיטָא דְּהָכִי אִיתַהּ? שְׁחִיטַת קָדָשִׁים אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: שְׁחִיטַת קָדָשִׁים שְׁחִיטָה רְאוּיָה הִיא, דְּהָא אִי נָחַר וְזָרֵיק דָּם – לָא מִישְׁתְּרֵי בָּשָׂר, וְכִי שָׁחַט – מִישְׁתְּרֵי בָּשָׂר, וּשְׁחִיטָה רְאוּיָה הִיא; קָא מַשְׁמַע לַן. וְלִילְקֵי נָמֵי מִשּׁוּם לָאו דִּמְחוּסַּר זְמַן, דְּתַנְיָא: מִנַּיִן לְכָל הַפְּסוּלִין שֶׁבַּשּׁוֹר וְשֶׁבַּשֶּׂה שֶׁהוּא בְּ״לֹא יֵרָצֶה״? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְשׁוֹר וָשֶׂה שָׂרוּעַ וְקָלוּט וְגוֹ׳״, לִימֵּד עַל הַפְּסוּלִין שֶׁבַּשּׁוֹר וְשֶׁבַּשֶּׂה, שֶׁהוּא בְּ״לֹא יֵרָצֶה״! כִּי קָא חָשֵׁיב לָאוֵי דְּ״אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ״ – לָאוֵי נוּכְרָאֵי לָא קָא חָשֵׁיב. (ב)וְלָא? וְהָא קָדָשִׁים בַּחוּץ, דְּלָאוֵי נוּכְרָאֵי נִינְהוּ, וְקָא חָשֵׁיב, דְּקָתָנֵי: קָדָשִׁים בַּחוּץ – הָרִאשׁוֹן חַיָּיב כָּרֵת, וּשְׁנֵיהֶם סוֹפְגִין אֶת הָאַרְבָּעִים. בִּשְׁלָמָא שֵׁנִי, מִשּׁוּם לָאו דְּ״אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ״, אֶלָּא רִאשׁוֹן אַמַּאי סוֹפֵג? לָאו מִשּׁוּם לָאו דִּשְׁחוּטֵי חוּץ? כֹּל הֵיכָא דְּלֵיכָּא לָאו דְּ״אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ״ – חָשֵׁיב לָאוֵי נוּכְרָאֵי, וְכֹל הֵיכָא דְּאִיכָּא לָאו דְּ״אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ״ – לָא חָשֵׁיב לָאוֵי נוּכְרָאֵי. רַבִּי זֵירָא אָמַר: הַנַּח לִמְחוּסַּר זְמַן, דְּהַכָּתוּב

נִתְּקוֹ

קמא מיקטל קטלה לשחיטת קדשים בחוץ שחיטה שאינה ראויה היא ונהי לענין שחוטי חוץ להתחייב כרת הויא שחיטה לגזרת הכתוב היא אבל לכל מלי לאו שחיטה היא כדאמרינן בפ' כסוי הדם (לקמן חולין דף פה.) דגמר מטבוח טבח והכן וכיון דלאו שחיטה היא מותר לשחוט את בנה ולא מחסר זמן הוא דבאותו ואת בנו שחיטה כתיבא ושני נמי נחייב כרת: חולין בפנים כו' קמא מקטיל קטלה לאו דוקא דה"ה לבתרא: ופסול משום מחסר זמן: שחיטת קדשים שחיטה שאינה ראויה היא דכל כמה דלא זריק דם כו' כלומר לא מבעיא לענין מלקות דלא בעי למלקי משום שחיטת שני דאי אית ליה אותו ואת בנו נוהג בקדשים הויא ליה שחיטת שני שאינה ראויה דהא מחסר זמן הוא ופסול אלא אפילו אותו ואת בנו נמי לר"ש לא נהיגא בקדשים דהא שחיטת ראשון אינה ראויה דאינה מתרת בלא זריקה ושני אמאי פסול להקרבה ומאי סופג נמי דקאמר: ולילקי נמי האי שני דקדשים בפנים: משום לאו דשוחט מחסר זמן לגבוה דאף על גב דלא אקרביה מחייב אשחיטה מיד דגבי כל פסולים ילפינן בתמורה (דף ו:) עובר משום חמשה שמות משום בל תקדישו ומשום בל תשחטו ומשום בל תזרקו ומשום בל תקטירו כלו ומשום בל תקטירו מקצתו:

קדשים שחיטה שאינה ראויה היא וא"ת והא בפרק כסוי הדם (לקמן חולין דף פה.) מפרש טעמא לר"ש דיליף מטבוח טבח והכן ופריך וניליף משחוטי חוץ ומשני דנין חולין מחולין ואין דנין חולין מקדשים א"כ הכא דבקדשים נילף קדשים מקדשים וי"ל כיון דעיקר אותו ואת בנו בחולין כתיבא דשור הפסיק הענין על כרחך שחיטה דכתיב ביה בשחיטה הראויה איירי משום דילפינן חולין מחולין: שחיטה שאינה ראויה היא דכל כמה כו' פי' הקונטרס לא מבעיא לענין מלקות דלא בעי למלקי משום שחיטת שני אם אותו ואת בנו נוהג בקדשים דהשתא הוי מחסר זמן ופסול אלא אפילו אי אין אותו ואת בנו נוהג בקדשים משום דשחיטת ראשון אינה ראויה דאינה מתרת בלא זריקה שני אמאי פסול דהשתא לא הוי מחסר זמן ומאי סופג נמי דקאמר ומטעם זה מחק ספרים לקמן שהיה כתוב בהן אין מלקות דאותו ואת בנו נוהג בקדשים משום התראת ספק דלמה לי טעם דהתראת ספק תפוק ליה משום דלא הוה ראויה משום שהוא מחסר זמן ואין נראה דכיון דאסר הכתוב אותו ואת בנו בקדשים מוי"ו מוסיף על ענין ראשון (לעיל חולין דף עח.) הרי גזרת הכתוב דלילקי אע"ג דלאו שחיטה ראויה היא דהוי מחסר זמן כיון דליכא פסול אחרינא כמו שחוטי חוץ דחייב אפילו לרבי שמעון אף על גב דלשאר מילי חשיבא שחיטה שאינה ראויה ועוד דבהדיא תנן בפרק בתרא דזבחים (דף קיב:) אותו ואת בנו קדשים ומחסר זמן רבי שמעון אומר הרי הן בלא תעשה משום דחשיבא שחיטה ועובר בלאו דלא תשחטו לכך נראה דלא מוכח הכא אלא מן הראשון דשחיטת קדשים אינה ראויה היא והרי כאלו מקטל קטלה לקמא והשני כשר גמור הוא ולא מצי למפרך לרבי אושעיא ואפילו לרב המנונא דבסמוך מפרק בתרא דזבחים דמשמע לר"ש אותו ואת בנו נוהג בקדשים דאיכא לאוקומי כשהראשון הוה חולין ושני קדשים דהוי שחיטת ראשון שחיטה ראויה: דכמה דלא זרק דם לא משתרי בשר ואפילו שחט שני אחר שנזרק דם הראשון חשיב שחיטה ראשונה אינה ראויה כיון דבשעת שחיטה אכתי לא היתה ראויה ואע"ג דלרבי שמעון כל העומד לזרק כזרוק דמי היינו דוקא לאחר שנתקבל בכוס כדאמר בפ"ק דפסחים (דף יג:) ועוד כיון דעל ידי שחיטה גרידא לא משתרי בשר אלא משום דכזרוק דמי לא חשיבא שחיטה ראויה ואם תאמר דבמרבה (ב"ק עו.) משמע דשחיטת קדשים הויא שחיטה ראויה אפילו נשפך הדם דפריך אמתניתין דמחייב רבי שמעון ארבעה וחמשה בקדשים שחייב באחריותן שחיטה שאינה ראויה היא ומוקי רב לימי בשוחט תמימים לשם בעלים בפנים דהא חזרה קרן לבעלים כשנשפך הדם ופריך וכי שחיטה מתרת זריקה מתרת ומשני כל העומד לזרק כזרוק דמי ולכך הויא שחיטה ראויה ורבי אושעיא גופיה אית ליה בפרק המנחות והנסכים (מנחות קב.) דלרבי שמעון כל העומד לזרק כזרוק דמי גבי נותר וי"ל דדוקא להתחייב נותר אבל שאתה יכול להאכילו לאחרים אית ליה לרבי אושעיא דכזרוק דמי אבל לשויה שחיטה ראויה משום דכזרוק דמי לית ליה והיא דמרבה הוה משני רבי אושעיא כר"ל בשוחט בעלי מומין בחוץ ומשום דלכל העומד לפלות כפלוי דמי ואע"ג דלית ליה כל העומד לזרק כזרוק דמי היינו משום דזריקה תלויה בשחיטה ושחיטה צריכה לזריקה אבל פדיה אינה תלויה בשחיטה דאף קודם שחיטה יכול לפלותה ובמסקנא דהכא הויא נמי שחיטת קדשים שחיטה ראויה משום דכזרוק דמי כמו במרבה (ב"ק עו:) דמסיק דאותו ואת בנו נוהג בקדשים אלא דליכא מלקות משום דהתראת ספק היא שמא לא יזרק הדם ואז הוי שחיטה שאינה ראויה ואע"ג דבמרבה אמרינן דשחיטה ראויה היא אפילו נשפך הדם דלכל העומד לזרק כזרוק דמי הכא דמחסר זמן הוא ואינו ראוי לזרוק דאסור לזרוק לא הוי כזרוק והכי אמרינן בהמביא אשם תלוי (כריתות כב.) אימור דאמר רבי שמעון כזרוק דמי במידי דעומד לזרוק ובפרק המנחות והנסכים (מנחות דף קב:) בשלמא פרה מניה לפלותה פירוש בשמא נאה היימנה ולכך כפלוי דמי אלא מנחות מניה לפלותם ואם תאמר אמאי לא פריך לרבי אושעיא כדפריך לקמן לרב המנונא וי"ל דרבי אושעיא לא אמר אלא דמתניתין דקדשים בפנים לא אתיא כרבי שמעון והש"ס הוא דקאמר שני אמאי סופג ופסול אבל לרבי אושעיא אפשר דלא קייא אלא מסופג את הארבעים לחוד אמאי סופג והא התראת ספק היא כמו שישאר במסקנא לכך לא פריך אלא לרב המנונא דאמר בהדיא דאין אותו ואת בנו נוהג בקדשים משום דשחיטת קדשים הוי שחיטה שאינה ראויה ור"ת לא גרים הכא ופסול אלא אמאי סופג ותו לא ומכח התראת ספק מלקלק כמו שהוא לפי המסקנא ואם תאמר ולימא דסופג ארבעים לאו משום לאו דלא תשחטו אותו ואת בנו אלא משום לאו דמחסר זמן דלא תעשון דאמר בפרק בתרא דזבחים (דף קיד:) ללקי לרבי שמעון וי"ל דלא חשיב בכל מתניתין דקתני והשני סופג הארבעים אלא לאו דאותו ואת בנו: ולילקי נמי משום מחסר זמן תימה היכי לילקי הא הוי לאו שבכללות שאין לוקין עליו כי היכי דלא יאכל כי קדש הם דדרשינן מינה כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו וקרי ליה בפרק כל שעה (פסחים דף כד.) לאו שבכללות: הנח למחסר זמן שהכתוב נתקו לעשה פירש בקונטרס דלא דמי לעשה דשלוח דהוי מיעקרא אבל האי עשה על כרחך אחר הלאו הוא דהלאו הוי תוך שבעה והעשה אחר כך משמע שרוצה לפרש כמו שאר נתק לעשה שבש"ס ותימה דלא דמי לנותר וגזלה דהתם אחר שעבר הלאו בא העשה לתקן מה שעבר אבל כי היא דהכא לא תיקנו ומיהו תיקנו לעשה במאי דאמר קרא לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה אבל אינה ראיה חלא דאביי פליג עליה ואמר דלכולי עלמא לאו מעליא הוא ואפילו לרבי ירמיה דאיכא מאן דקרי ליה נתק לעשה היינו התם דנכתב לעשה מיד אחר הלאו אבל עשה דמיום השמיני אינו נכתב מיד אחר הלאו דלא ירצה ונראה לפרש הנח למחסר זמן דהכתוב נתקו מלאוי דלא ירצה ולא הוי בכלל שאר פסולים דהוו בלאו דלא ירצה אלא נתקו לעשה ולית ביה אלא עשה דמיום השמיני ירצה ולית לן למימר דאתא קרא דירצה שיש בו גם עשה עם הלאו דבכל היכא דאיכא למדרש לא מוקמינן ליה בלאוי יתירי ואית לן לאוקומי הלאו בשאר פסולין והוי האי נתק לעשה כי ההוא דפסחים דפרק אלו דברים (פסחים דף סז.) דאמרינן מצרע שנכנס לפנים ממחיצתו פטור שנאמר בדד ישב הכתוב נתקו לעשה פי' נתקו משאר טמאים דהוו בלא יטמאו מחניהם להעמיד בעשה דבדד ישב וכן החולץ ליבמתו דהוי בלא יבנה ובא להוציאו מכרת דאשת אח וכן הבערה ללאו יצתה לר' יוסי והשתא ניחא סוגיא דפ' פרת חטאת (זבחים ד' קיב:) דקאמר רבי שמעון אותו ואת בנו ומחסר זמן בלא תעשה ומפרש בגמרא טעמא מקרא דלא תעשון ככל וגו' איש כל הישר בעיניו אמר להן משה כשתבאו לא"י ותקריבו חובות לא תקריבו מכל הישר דרך ישרות ובגלגל לגבי שילה מחסר זמן הוא ואמר רחמנא לא תעשון ופריך אי הכי מלקי נמי נלקי אלמה א"ר זירא הכתוב נתקו לעשה פי' כיון דאמרינן דאיכא בהדיא לאו במחסר זמן א"כ נלקי עליה דליכא למימר דנתקו לעשה התם כי הכא דהתם לגלות אעשה דלא ירצה לא קאי אמחסר זמן אלא אשאר פסולין דכיון דכתב ביה לאו בפני עצמו לא שייך למימר הכי אבל לפי' הקונטרס כי היכי דלא ירצה הוי נתק לעשה ה"נ לא תעשון ואם כן מאי פריך והר"ר שמואל מוורדו"ן היה אומר דהכי פירושו כיון דאית ביה נמי לאו דלא תעשון נלקי דלא אתי חד עשה ומנתק תרי לאוי כדאמר במסכת תמורה (דף ו:) דלא אתי עשה לוקה הוא ותמורתו יהיה קדש ועקר תרי לאוי דלא יחליפנו ולא ימיר אתו וא"א לומר כן דהיינו דוקא היכא דשני לאוין סמוכין זה לזה תדע דאמר בפרק אלו הן הלוקין (מכות דף יז:) דלא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו ומייתי מוישלחו מן המחנה וגו' ולא יטמאו את מחניהם ותנא אלו הן הלוקין טמא הבא למקדש ומה ראיה היא דלמא התם משום דאיכא תרי לאוי לא יטמאו וגו' ואיכא נמי לאו דואל המקדש לא תבא ועוד דאמרינן בההוא פרקא דלא לקי אלאו דלא תגזל משום דנתק לעשה דוהשיב את הגזלה אשר גזל דאיכא נמי לאו דלא תעשק דאמר רבא בפ' המקבל (ב"מ קיא.) היינו עשק היינו גזל ולמה כתבה בשני שמות לעבור עליו בשני לאוין אלא ודאי דוקא היכא דשני לאוין סמוכין קאמר דלא עקר להו חד עשה ועוד נראה הא דלא עקר תרי לאוי היינו כי ההוא דתמורה דלא הוי נתוק גמור דאין שם מעשה לתקן הלאו לוקה קדש לאו עשיה הוא דמעליו קדוש דאם היה אומר הכתוב ואם ימיר יקריב אז הוי נתוק ובלאו הכי קשה שם הסוגיא וצ"ל שם דכולהו דמייתי התם לא הוי נתוק גמור ואין להאריך כאן:

רבינו גרשום

שני סופג את הארבעים כו' כלומר אמאי סופג את הארבעים ותו לא כרת נמי ליחייב דאינו חשוב אותו ואת בנו דקמא מקטל קטליה ולא חשוב שוחט ושני אם היה שוחטו בפנים היה מקובל וקדשים גמורים שחט בחוץ וכרת נמי ליחייב ותו חולין בפנים שניהם פסולין והשני סופג את הארבעים והא ראשון לא חשוב שחיטה תדע דכמה דלא מיזדריק דם לא מישתרי בשר כלומר כיון דבשביל שחיטה לא מישתרי בשר שחיטה שאינה ראויה היא:

א)נראה דצ"ל ושחיטה ראויה היא כלומר אפי' לר"ש קמ"ל דאינה שחיטה ראויה. קמ"ל כלומר ושחיטה ראויה היא אפי' לר' שמעון קמ"ל דאינה שחיטה ראויה:

ולילקי נמי משום לאו דמחוסר זמן כו' כלומר קדשים בפנים דאמרי' השני סופג את הארבעים ופסול כלומר דסופג את הארבעים משום לאו דאותו ואת בנו:

לילקי נמי משום לאו דמחוסר זמן הוא. הא כיצד לילה לקודשה כו'. כלומ' יכול להקדישו בליל שמיני:

מסורת הש"ס

א בבא קמא עו.

ב לעיל עח.

תורה אור השלם

וְשׁוֹר וָשֶׂה שָׂרוּעַ וְקָלוּט נְדָבָה תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ וּלְנֵדֶר לֹא יֵרָצֶה [ויקרא כב, כג]

[א]נִתְּקוֹ לַעֲשֵׂה. מַאי טַעְמָא? דְּאָמַר קְרָא: "מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה" – מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי אִין, מֵעִיקָּרָא לָא. לָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה – עֲשֵׂה. (א)וְהָא מִיבַּעְיָא לֵיהּ לְכִדְרַבִּי אַפְּטוֹרִיקִי, דְּרַבִּי אַפְּטוֹרִיקִי רָמֵי: כְּתִיב "וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ", הָא לַיְלָה חֲזֵי, וּכְתִיב "מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה" – מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה אִין, לַיְלָה לָא! הָא כֵּיצַד? לַיְלָה לִקְדוּשָּׁה, יוֹם לְהַרְצָאָה. כְּתִיב קְרָא אַחֲרִינָא: "כֵּן תַּעֲשֶׂה לְשֹׁרְךָ לְצֹאנֶךָ". (ב)אָמַר רַב הַמְנוּנָא: אוֹמֵר הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֵין אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג בְּקָדָשִׁים, מַאי טַעְמָא? כֵּיוָן דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לֹא שְׁמָהּ שְׁחִיטָה, שְׁחִיטַת קָדָשִׁים נָמֵי שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה הִיא. (ג)מֵתִיב רָבָא: אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ קָדָשִׁים בַּחוּץ, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שֵׁנִי בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל הָרָאוּי לָבֹא לְאַחַר זְמַן – הֲרֵי הוּא בְּלֹא תַעֲשֶׂה וְאֵין בּוֹ כָּרֵת, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כֹּל שֶׁאֵין בּוֹ כָּרֵת – אֵינוֹ בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְקַשְׁיָא לַן: קָדָשִׁים בַּחוּץ, שֵׁנִי בְּלֹא תַעֲשֶׂה? קַמָּא מִיקְטָל קְטַל, שֵׁנִי מִתְקַבֵּל בִּפְנִים הוּא, כָּרֵת נָמֵי לִיחַיֵּיב! וְאָמַר רָבָא, וְאָמְרִי לַהּ כְּדִי: חַסּוֹרֵי מִיחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי: קָדָשִׁים שְׁנֵיהֶם בַּחוּץ, לְרַבָּנַן – רִאשׁוֹן עָנוּשׁ כָּרֵת, שֵׁנִי פָּסוּל וּפָטוּר מִלָּאו דִּשְׁחוּטֵי חוּץ. לְרַבִּי שִׁמְעוֹן – שְׁנֵיהֶם עֲנוּשִׁים כָּרֵת. אֶחָד בַּחוּץ וְאֶחָד בִּפְנִים: לְרַבָּנַן – רִאשׁוֹן עָנוּשׁ כָּרֵת, שֵׁנִי פָּסוּל וּפָטוּר; לְרַבִּי שִׁמְעוֹן – שֵׁנִי כָּשֵׁר. אֶחָד בִּפְנִים וְאֶחָד בַּחוּץ: לְרַבָּנַן – רִאשׁוֹן כָּשֵׁר וּפָטוּר, שֵׁנִי פָּסוּל וּפָטוּר, לְרַבִּי שִׁמְעוֹן – שֵׁנִי בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְאִי סָלְקָא דַעְתָּךְ אֵין "אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ" נוֹהֵג בְּקָדָשִׁים, שֵׁנִי אַמַּאי בְּלֹא תַעֲשֶׂה וְתוּ לָא? כָּרֵת נָמֵי לִיחַיַּיב! אֶלָּא אָמַר רָבָא, הָכִי קָא אָמַר רַב הַמְנוּנָא: אֵין מַלְקוֹת "אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ" נוֹהֵג בְּקָדָשִׁים, כֵּיוָן דְּכַמָּה דְּלָא זָרֵיק דָּם – לָא מִישְׁתְּרֵי בָּשָׂר, מֵעִידָּנָא דְּקָא שָׁחֵיט הָוֵאי הַתְרָאַת סָפֵק, וְהַתְרָאַת סָפֵק – לֹא שְׁמָהּ הַתְרָאָה. וְאַזְדָּא רָבָא לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר רָבָא: הִיא חוּלִּין וּבְנָהּ שְׁלָמִים, שָׁחַט חוּלִּין וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט שְׁלָמִים – פָּטוּר. שְׁלָמִים וְאַחַר כָּךְ חוּלִּין – חַיָּיב, וְאָמַר רָבָא: הִיא חוּלִּין וּבְנָהּ עוֹלָה, לָא מִיבַּעְיָא שָׁחַט חוּלִּין וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט עוֹלָה דְּפָטוּר, אֶלָּא

נִתְּקוֹ לַעֲשֵׂה דְּמַשְׁמַע בְּתוֹךְ זְמַנּוֹ בְּלֹא יֵרָצֶה מונולד לֹא יֵרָצֶה אֶלָּא הִנִּיחוֹ לְאַחַר זְמַנּוֹ וְיֵרָצֶה דְּעַל כָּרְחָךְ עֲשֵׂה זֶה לָאו מֵעִקָּרָא מַשְׁמַע כִּי הַהִיא דְּשִׁלּוּחַ הַקֵּן דְּאָמְרִינַן (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קמא.) מֵעִקָּרָא מַשְׁמַע שַׁלַּח הָאֵם וְלֹא תִּקָּחֶנָּה וְלָא הָוֵי לָאו הַנִּתָּק לַעֲשֵׂה וְלוֹקִין עָלָיו אֲבָל כָּאן הַלָּאו קוֹדֵם לַעֲשֵׂה שֶׁהַלָּאו בְּתוֹךְ זְמַנּוֹ וְהָעֲשֵׂה לְאַחַר זְמַנּוֹ: מִבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְר' אַפְּטוֹרִיקִי וְלָאו לַעֲשֵׂה אֲתָא: הָא כֵּיצַד לַיְלָה שְׁמִינִי כְּשֶׁעָבַר שְׁבִיעִי: לִקְדוּשָּׁה מוּתָּר לְהַקְדִּישׁוֹ מִשֶּׁחֲשֵׁכָה וְאֵינוֹ עוֹבֵר מִשּׁוּם בַּל תַּקְדִּישׁ פְּסוּלִים: שֵׁנִי בְּלֹא תַעֲשֶׂה דִּשְׁחוּטֵי חוּץ וְאַע"פ שֶׁאֵינוֹ בְּכָרֵת דְּלָאו מִתְקַבֵּל בִּפְנִים הוּא מ"מ בְּלֹא תַעֲשֶׂה הוּא הוֹאִיל וְרָאוּי לְאַחַר זְמַן. וְלָאו דִּידֵיהּ מְפָרֵשׁ בְּפֶרֶק בָּתְרָא דִּזְבָחִים (דַּף קיב.) לֹא תַעֲשׂוּן כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עֹשִׂים וְגוֹ': קַמָּא מִקְטָל קַטְלֵיהּ לְר' שִׁמְעוֹן דְּהָא שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה הִיא: וְאָמַר רָבָא גָּרְסִינַן: לְרַבָּנַן דְּאָמְרֵי שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה שְׁמָהּ שְׁחִיטָה: שֵׁנִי פָּסוּל וּפָטוּר מִכָּרֵת דְּלָא מִתְקַבֵּל בִּפְנִים הוּא: לְרַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁנֵיהֶם עֲנוּשִׁין כָּרֵת קַמָּא מִקְטָל קַטְלֵיהּ וְשֵׁנִי מִתְקַבֵּל בִּפְנִים הוּא וּלְעִנְיַן שְׁחוּטֵי חוּץ אַף עַל גַּב דְּאֵינָהּ רְאוּיָה מְחַיֵּיב דַּאֲפִילּוּ אַסַּךְ שְׁחִיטָה חַיְּבֵיהּ רַחֲמָנָא: אֶחָד בַּחוּץ תְּחִלָּה וְאַחַ"כ אֶחָד בִּפְנִים: שֵׁנִי פָּסוּל וּפָטוּר מִכָּרֵת. וּבְלָאו דְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לָא מַיְירֵי הָתָם דְּגַבֵּי שְׁחוּטֵי חוּץ קָאֵי. וְהָא פָּטוּר לָא אִצְטְרִיךְ אֶלָּא אַיְּידֵי דְּתָנֵי רִאשׁוֹן חַיָּב תָּנָא שֵׁנִי פָּטוּר: לְר' שִׁמְעוֹן שֵׁנִי כָּשֵׁר דְּקַמָּא מִקְטַל קַטְלֵיהּ וְשֵׁנִי לָאו מְחֻסַּר זְמַן הוּא. כָּל הָנָךְ פְּטוּרֵי דְּהָכָא מִשְּׁחוּטֵי חוּץ קָאָמַר וְלָא אַיְירֵי בְּלָאו דְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ כְּלָל: שֵׁנִי פָּסוּל וּפָטוּר דְּלָאו מִתְקַבֵּל בִּפְנִים הוּא: שֵׁנִי בְּלֹא תַעֲשֶׂה וְלֹא בְּכָרֵת דְּלָאו מִתְקַבֵּל בִּפְנִים הוּא דְּהָא קַמָּא שְׁחִיטָה רְאוּיָה הֲוַאי: הַתְרָאַת סָפֵק דִּלְמָא לָא אָתֵי לִידֵי זְרִיקָה וְהָוְיָא לֵיהּ שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה הִלְכָּךְ לְר' שִׁמְעוֹן אִסּוּרָא אִכָּא מַלְקוּת לֵיכָּא וּמ"מ לָאו מִתְקַבֵּל בִּפְנִים הוּא שֶׁהָרִאשׁוֹן שֶׁנִּשְׁחַט וְנִזְרַק הַדָּם כְּבָר קוֹדֶם שְׁחִיטָתוֹ שֶׁל שֵׁנִי שְׁחִיטָה רְאוּיָה הֲוָה כָּךְ שָׁמַעְתִּי. וְקַשְׁיָא לִי מַאי הַתְרָאַת סָפֵק דְּקָאָמַר הָא וַדַּאי שְׁחִיטַת שֵׁנִי אֵינָהּ רְאוּיָה דְּכֵיוָן דְּאִסּוּר אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג בְּקָדָשִׁים הֲוָה לֵיהּ שֵׁנִי מְחֻסַּר זְמַן וְאֵין שְׁחִיטָתוֹ רְאוּיָה וְאֵין כָּאן הַתְרָאָה כְּלָל. וְנִרְאֶה בְּעֵינַי דְּלָא גָּרְסִינַן לֵיהּ לְהַאי מ"ט אֶלָּא אֵין מַלְקוֹת אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג בְּקָדָשִׁים וְתוּ לָא מִידֵּי וְטַעֲמָא מִשּׁוּם דְּאֵין שְׁחִיטַת הַשֵּׁנִי רְאוּיָה מִכֵּיוָן שֶׁנִּשְׁחַט רִאשׁוֹן וְנִזְרַק דָּמוֹ הָוְיָא לָהּ שְׁחִיטַת הָרִאשׁוֹן רְאוּיָה דְּלֵית לָן הָא דִּלְעֵיל דְּר' אוֹשַׁעְיָא וְלַשֵּׁנִי אֵינָהּ רְאוּיָה דְּהָוְיָא לֵיהּ מְחֻסַּר זְמַן וְאֵין דָּמוֹ נִזְרָק וּפִי' מְשֻׁבָּשׁ הוּא מֵחָכָם חָרִיף וּמְפַלְפֵּל: וְאַזְדָּא רָבָא לְטַעְמֵיהּ דְּאָמַר שְׁחִיטַת אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ הַתְרָאַת סָפֵק הוּא: וְאַחַ"כ שָׁחַט שְׁלָמִים בּוֹ בַּיּוֹם: פָּטוּר דְּהַתְרָאַת סָפֵק הוּא וְאַלִּיבָּא דְּר' שִׁמְעוֹן נָקַט מִלְּתֵיהּ: שְׁלָמִים בִּפְנִים וְאַחַ"כ חֻלִּין בַּחוּץ: חַיָּב דְּהַתְרָאַת וַדַּאי הִיא שֶׁכְּבָר נִזְרַק דָּמוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן וְהַשֵּׁנִי אֵינוֹ מְחֻסַּר זְרִיקָה:

יוֹם לְהַרְצָאָה וא"ת מִבְּיוֹם צַוּוֹתוֹ נָפְקָא (מְגִלָּה דַּף כ:) בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה וי"ל דְּמֵהַהוּא קְרָא לָא הֲוָה פָּסְלִינַן לַיְלָה שֶׁאַחַר שִׁבְעָה אֶלָּא כְּמוֹ שְׁאָר לֵילוֹת וְאִם עָלָה לֹא יֵרֵד לְהָכִי צָרִיךְ קְרָא דְּהָכָא דְּהָוֵי מְחֻסַּר זְמַן וְאִם עָלָה יֵרֵד וְתֵימַהּ לר"ש הוּא דְּאִית לֵיהּ בְּהַמִּזְבֵּחַ מְקַדֵּשׁ (זְבָחִים פד.) וְאִי רַבִּי אַפְּטוֹרִיקִי כר"ש מַאי פָּרִיךְ מִנֵּיהּ דְּסַגְיָא דְּהָכָא דְּפָרִיךְ וְלִילְקֵי נָמֵי מִשּׁוּם מְחֻסַּר זְמַן לָא פָּרֵיךְ אֶלָּא לְרַבָּנַן דְּלר' שִׁמְעוֹן הָכִי נָמֵי דְּלָקֵי כִּדְאָמַר בְּפֶ' בָּתְרָא דִּזְבָחִים (דַּף קיב:) וְשֶׁמָּא ר' זֵירָא דְּהָכָא סָבַר לֵיהּ כְּרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק דְּאָמַר הָתָם דְּלר' שִׁמְעוֹן נַמֵּי לָא לָקֵי וְעוֹד י"ל דְּנָפְקָא מִנֵּיהּ הָא דְּפָסוּל מִשּׁוּם מְחֻסַּר זְמַן דְּפָסוּל אַף בְּבָמָה אֲבָל פְּסוּל לַיְלָה לֵיכָּא בְּבָמָה כִּשְׁמוּאֵל בִּשְׁלְהֵי זְבָחִים (דַּף קכ.):

מסורת הש"ס

א זבחים יב.

ב בבא קמא עו.

ג זבחים קיב:; תוספתא פסחים; מעילה יב.; משנה זבחים

גליון הש"ס

תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) הנח כו' היכא דשני לאוין סמוכין. הוא תמוה דהא לא תעשוק ולא תגזול סמוכים הם. וכן הקשה בספר לוית חן על התורה פ' קדושים ובשער המלך הלכות חמץ ומצה.

תורה אור השלם

שׁוֹר אוֹ־כֶשֶׂב אוֹ־עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיהוָה [ויקרא כב, כז]

כֵּן־תַּעֲשֶׂה לְשֹׁרְךָ לְצֹאנֶךָ שִׁבְעַת יָמִים יִהְיֶה עִם־אִמּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִּתְּנוֹ־לִי [שמות כב, כט]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פג' מהל' איסורי המזבח הל' ח:

רבינו גרשום

כתיב קרא אחרינא וביום השמיני תתנו לי. כלומר הכתוב נתקו לעשה לפי' אינו לוקה על אותו לאו:

שחיטה קדשים נמי שחיטה שאינה ראויה היא. כלומר כדאמרי' לעיל דכמה דלא מיזדריק דם לא מישתרי בשר:

ר' שמעון אומר שני בלא תעשה. כלומר ולא יזבחו עוד את זבחיהם אבל אין בו כרת למחוסר זמן הוא דאותו ואת בנו הוא:

הכי גרסי' שני מתקבל בפנים הוא וכרת נמי ניחייב:

ואמר רבא ואמרי לה כדי כלומר לרבנן ראשון ענוש כרת ופסול שני פסול ופטור כלומר פסול דאותו ואת בנו הוא דרבנן סברי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ולא אמרינן דקמא מיקטל קטליה ואין חשוב אותו ואת בנו:

לר' שמעון שני (הן) [נמי] ענוש כרת דהוא סב' שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ואינו חשוב אותו ואת בנו דאמרינן קמא מיקטל קטליה ושני מתקבל בפנים הוא. אחד בחוץ ואחד בפנים כו' כלומר קדשים (אחד בחוץ ואחד בפנים) [שניהם בחוץ] לרבנן דאמרי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה שני פסול משום אותו ואת בנו ופטור מכרת דלא הוה מתקבל בפנים דמחוסר זמן הוא:

לר' שמעון שני ענוש כרת. כלומר דסבירא ליה שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה וקמא מיקטל קטליה ושני אינו חשוב אותו ואת בנו לפיכך ענוש כרת משום שוחט חוץ:

אחד בחוץ ואחד בפנים לרבנן ראשון ענוש כרת כו'. כלומר ענוש כרת משום שוחט חוץ ופסול דלא שחטו בעזרה:

שני פסול ופטור. כלומר פסול משום אותו ואת בנו ופטור ששחטו בפנים לר' שמעון שני כשר וכו' כלומר שני כשר דאמרי' קמא מיקטל קטליה ואין חשוב אותו ואת בנו. אחד בפנים ואחד בחוץ כו' שני פסול משום אותו ואת בנו ופטור מכרת דלא הוה מתקבל בפנים ואין חשוב קדשים גמורים:

לר' שמעון שני בלא תעשה ואינו חייב כרת:

אין מלקות אותו ואת בנו נוהג בקדשים אבל אותו ואת בנו נוהג לפיכך אינו חייב [מלקות] (או אינו חייב) אלא [עובר] בלא תעשה:

והאי כי קא שחיט הוי התראת ספק. כלומר כששוחט (הזרק) [הזהר] שלא תזרק הדם שלא תתחייב באותו ואת בנו לפי שספק הוא כששוחט אם ישפך הדם והתראת ספק לאו שמה התראה:

ואזלא רבא לטעמיה. כלומר רבא דאומר התראת ספק לאו שמה התראה אזלא לטעמיה דאמר רבא [היא] חולין ואח"כ שלמים פטור שחיטת קדשים לאו שמה שחיטה על שיזרוק הדם ובעידנא דקא שחיט הוי התראת ספק שאין אנו יודעין אם ישפך הדם אם לאו שלמים ואח"כ חולין חייב כלומר ששחט וזרק כהלכתו ואח"כ שחט חולין אותו ואת בנו חייב:

אֶלָּא אֲפִילּוּ שָׁחַט עוֹלָה וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט חוּלִּין – פָּטוּר, שְׁחִיטָה קַמַּיְיתָא לָאו שְׁחִיטָה בַּת אֲכִילָה הִיא. וְרַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֲכִילַת מִזְבֵּחַ שְׁמָהּ אֲכִילָה. מַאי טַעְמָא? דְּאָמַר קְרָא: "וְאִם הֵאָכֹל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר זֶבַח שְׁלָמָיו". בִּשְׁתֵּי אֲכִילוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר, אֶחָד אֲכִילַת אָדָם וְאֶחָד אֲכִילַת מִזְבֵּחַ. [א](א)מַתְנִי' הַשּׁוֹחֵט וְנִמְצָא טְרֵפָה, הַשּׁוֹחֵט לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְהַשּׁוֹחֵט פָּרַת חַטָּאת, וְשׁוֹר הַנִּסְקָל, וְעֶגְלָה עֲרוּפָה – רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר, וַחֲכָמִים מְחַיְּיבִין. [ב]הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבְּלָה בְּיָדוֹ, וְהַנּוֹחֵר, וְהַמְעַקֵּר – פָּטוּר מִשּׁוּם "אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ". [ג]גְּמָ' אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁשָּׁחַט רִאשׁוֹן לַעֲבוֹדָה זָרָה וְשֵׁנִי לְשֻׁלְחָנוֹ, אֲבָל רִאשׁוֹן לְשֻׁלְחָנוֹ וְשֵׁנִי לַעֲבוֹדָה זָרָה – פָּטוּר, דְּקָם לֵיהּ בִּדְרַבָּה מִינֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: זוֹ, אֲפִילּוּ תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן יוֹדְעִין אוֹתָהּ! אֶלָּא, פְּעָמִים שֶׁאֲפִילּוּ שָׁחַט רִאשׁוֹן לְשֻׁלְחָנוֹ וְשֵׁנִי לַעֲבוֹדָה זָרָה – חַיָּיב. כְּגוֹן דְּאַתְרוּ בֵּיהּ מִשּׁוּם "אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ", וְלֹא אַתְרוּ בֵּיהּ מִשּׁוּם עֲבוֹדָה זָרָה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: כֵּיוָן דְּכִי אַתְרוּ בֵּיהּ – פָּטוּר, כִּי לָא אַתְרוּ בֵּיהּ נָמֵי – פָּטוּר. [ד]וְאָזְדוּ לְטַעְמַיְיהוּ, דְּכִי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר: חַיָּיבֵי מִיתוֹת שׁוֹגְגִין, וְחַיָּיבֵי מַלְקוֹת שׁוֹגְגִין, וְדָבָר אַחֵר – רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: חַיָּיב, וְרֵישׁ לָקִישׁ אוֹמֵר: פָּטוּר. [ה]רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: חַיָּיב, דְּהָא לָא אַתְרוּ בֵּיהּ; וְרֵישׁ לָקִישׁ אוֹמֵר: פָּטוּר, דְּכֵיוָן דְּכִי אַתְרוּ בֵּיהּ פָּטוּר – כִּי לָא אַתְרוּ בֵּיהּ נָמֵי פָּטוּר. וּצְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמוּעִינַן בְּהָא – בְּהָא קָאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, אֲבָל בְּהָא – אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן. וְאִי אִיתְּמַר בְּהָא, בְּהָא קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֲבָל בְּהָא אֵימָא מוֹדֵי לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, צְרִיכָא. (ב)וּפָרַת חַטָּאת שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה הִיא? וְהָתַנְיָא: רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: פָּרָה מְטַמְּאָה טוּמְאַת אֳכָלִין, הוֹאִיל וְהָיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר.

וְאָמַר

אֶלָּא אֲפִלּוּ שָׁחַט עוֹלָה וְזָרַק דָּמָהּ וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט חֻלִּין פָּטוּר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן: בִּשְׁתֵּי אֲכִילוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר לְעִנְיַן פִּגּוּל שֶׁאִם שָׁחַט ע"מ לֶאֱכֹל חוּץ לִזְמַנּוֹ אוֹ עַל מְנָת לְהַקְטִיר חוּץ לִזְמַנּוֹ פִּגּוּל: מַתְנִי' הַשּׁוֹחֵט פָּרַת חַטָּאת פָּרָה אֲדֻמָּה דְּלָאו לַאֲכִילָה הִיא: וְשׁוֹר הַנִּסְקָל לְאַחַר שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ דְּקַיְמָא לָן דְּאָסוּר בַּהֲנָאָה אֲפִלּוּ שְׁחָטוֹ בְּקִדּוּשִׁין (דַּף נו:) וּבִפְסָחִים (דַּף כב:): וְעֶגְלָה עֲרוּפָה דִּסְבִירָא לֵהּ דְּנֶאֱסֶרֶת מֵחַיִּים וַאֲפִלּוּ שְׁחָטָהּ אֲסוּרָה: רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר דִּשְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה הִיא: וְנִתְנַבְּלָה בְּיָדוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעַת: וְהַנּוֹחֵר וְהַמְעַקֵּר סִימָנִין מִדַּעַת פָּטוּר וַאֲפִלּוּ לְרַבָּנָן דְּהָא לֵיכָּא שְׁחִיטָה כְּלָל וְלָא דָּמְיָא לִשְׁחִיטָה דִּלְעֵיל כְּלָל דְּהָתָם שְׁחִיטָה מְעַלַּיְיתָא אִיכָּא וְדָבָר אַחֵר גּוֹרֵם לָהּ לִפָּסֵל: גְּמ' לֹא שָׁנוּ לְשׁוֹחֵט לַעֲבוֹדָה זָרָה חַיָּב מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לְרַבָּנָן: אֶלָּא שֶׁשָּׁחַט רִאשׁוֹן לַעֲבוֹדָה זָרָה וְחָזַר וְשָׁחַט אֶת הַשֵּׁנִי לְשֻׁלְחָנוֹ לֶאֱכֹל דְּדָיְנִינַן לֵהּ בְּרֵישָׁא אַהַתְרָאָה דְּשֵׁנִי דְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ וּמַלְקִינַן לֵהּ וַהֲדַר דָּיְנִינַן אַהַתְרָאָה דִּשְׁחִיטָה קַמַּיְיתָא לַעֲבוֹדָה זָרָה וְקַטְלִינַן לֵהּ אִי נָמֵי בִּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם. אֲבָל שֵׁנִי לַעֲבוֹדָה זָרָה דִּבְהַךְ שְׁחִיטָה בָּתְרָיְתָא דְּמִחַיֵּב עֲלָהּ מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ אָתֵי נָמֵי דִּין קְטָלָא עִלָּוֵהּ: פָּטוּר מִמַּלְקוּת כִּדְקַיְמָא לָן בִּכְתֻבּוֹת בְּאֵלּוּ נְעָרוֹת (כְּתֻבּוֹת דַּף לה.) מִקְּרָאֵי דְּתַרְתֵּי לָא עָבְדִינַן בֵּהּ: זוֹ אֲפִלּוּ תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן יוֹדְעִין דְּתַרְתֵּי לָא עָבְדִינַן בֵּהּ: אֶלָּא אִם הָיָה לְךָ לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּבַר טַעַם עַל מִשְׁנָתֵנוּ כָּךְ הָיָה לְךָ לוֹמַר: פְּעָמִים שֶׁמַּלְקוּת שֶׁל מִשְׁנָתֵנוּ אֲפִלּוּ בָּרִאשׁוֹן לְשֻׁלְחָנוֹ וְשֵׁנִי לַעֲבוֹדָה זָרָה וְלֹא אַתְרוּ בּוֹ מִשּׁוּם עֲבוֹדָה זָרָה וְלֹא מִקְטָל. וּלְרֵישׁ לָקִישׁ כֵּיוָן דְּאִלּוּ אַתְרוּ בֵּהּ הָוֵי מִקְטִיל וּפָטוּר מִמַּלְקוּת כִּי לָא אַתְרוּ בֵּהּ נָמֵי אע"ג דְּלָא מִקְטִיל הוֹאִיל וּבְהַךְ אִסּוּרָא אִיכָּא גַּם מִיתָה לָא לָקֵי וּבִכְתֻבּוֹת (שָׁם) יָלֵיף טַעְמָא מִקְּרָאֵי בְּאֵלּוּ נְעָרוֹת: חַיָּבֵי מִיתוֹת שׁוֹגְגִין אוֹ חַיָּבֵי מַלְקִיּוֹת שׁוֹגְגִין וְדָבָר אַחֵר אַתַּרְוַיְיהוּ קָאֵי. חַיָּבֵי מִיתוֹת שׁוֹגְגִין וְדָבָר אַחֵר עָבַר עֲבֵרָה בְּלֹא הַתְרָאָה דְּהַיְנוּ שׁוֹגֵג וְיֵשׁ בָּהּ דִּין מִיתָה אִם הָיוּ מַתְרִים בּוֹ וְיֵשׁ בָּהּ עוֹד חִיּוּב דָּבָר אַחֵר כְּגוֹן מַלְקוּת שֶׁהִתְרוּ בּוֹ לְמַלְקוּת כִּי הָא דַּאֲמָרָן אוֹ יֵשׁ בָּהּ חִיּוּב מָמוֹן: רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר חַיָּב בְּאוֹתוֹ דָּבָר אַחֵר שֶׁטַּעַם הַמִּיתָה הוֹאִיל וְאֵינוֹ נֶהֱרָג. וְכֵן חַיָּבֵי מַלְקִיּוֹת שׁוֹגְגִין וְדָבָר אַחֵר שֶׁעָבַר עֲבֵרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מַלְקוּת וּמָמוֹן כְּגוֹן אָכַל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁל חֲבֵרוֹ בִּגְבוּלִין אוֹ נְבֵלָה וּטְרֵפָה שֶׁל חֲבֵרוֹ וְלֹא הִתְרוּ בּוֹ לְמַלְקוּת: בְּהָא קָאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ דְּפָטוּר מִמַּלְקוּת הוֹאִיל וְיֵשׁ בִּשְׁחִיטָה זוֹ גַּם מִיתָה פָּקַע לֵהּ תּוֹרַת מַלְקוּת מִנֵּהּ דְּתַרְתֵּי בְּגוּפָא לָא רָמוּ עֲלֵיהּ הִלְכָּךְ אֲפִלּוּ לָא אַתְרוּ בֵּהּ לְמִיתָה לֵיכָּא מַלְקוּת אֲבָל חַיָּבֵי מִיתוֹת שׁוֹגְגִין וְדָבָר אַחֵר כְּגוֹן מָמוֹן דַּחֲדָא בְּגוּפָא וַחֲדָא בְּמָמוֹנָא אֵימָא תַּרְוַיְיהוּ רָמוּ עֲלֵיהּ וּמִיהוּ הֵיכָא דְּמִקְטִיל לָא מְשַׁלֵּם מִשּׁוּם דְּקָם לֵהּ בִּדְרַבָּה מִנֵּהּ אֲבָל הֵיכָא דְּלָא מִקְטִיל מְשַׁלֵּם: אֲבָל בְּהַךְ דִּלְעֵיל אֵימָא מוֹדֵי לֵהּ לְרֵישׁ לָקִישׁ דְּלָא רַמְיָא תּוֹרַת מַלְקוּת בַּעֲבֵרָה שֶׁל מִיתָה כְּלָל: פָּרָה מְטַמְּאָה טֻמְאַת אֳכָלִין דְּאַע"ג דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּפֶרֶק קַמָּא דִּבְכוֹרוֹת (דַּף ט:) דְּאִסּוּרֵי הֲנָאָה כְּגוֹן שׁוֹר הַנִּסְקָל וּפֶטֶר חֲמוֹר אֵין מְטַמְּאִין טֻמְאַת אֳכָלִין וְנָפְקָא לֵהּ מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֹכֶל שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְהַאֲכִילוֹ לַאֲחֵרִים קָרוּי אֹכֶל מוֹדֶה הוּא דְּפָרָה אֲדֻמָּה מְקַבֶּלֶת טֻמְאַת אֳכָלִין לְטַמֵּא אֲחֵרִים: הוֹאִיל וְהָיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר לְהַאֲכִילָהּ אַף לְעַצְמוֹ מִשֶּׁנִּשְׁחֲטָה. וּמַהוּ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר שֶׁלָּהּ:

עוֹלָה לָאו בַּת אֲכִילָה הִיא תֵּימָה א"כ הֵיכִי מַשְׁכַּחַת לר"ש טֻמְאָה בְּעוֹלָה וּבַחֲמוֹרִים דַּהֲוֵי אֹכֶל שֶׁאִי אַתָּה יָכוֹל לְהַאֲכִילוֹ לַאֲחֵרִים כֵּיוָן דַּאֲכִילַת מִזְבֵּחַ לֹא שְׁמָהּ אֲכִילָה וכ"ת דְּאַחֲבַת הַקֹּדֶשׁ מְשַׁוְּיָא לֵהּ אֹכֶל אִם כֵּן לָמָּה לֵהּ לר"ש גַּבֵּי פָּרָה טַעְמָא דְּהוֹאִיל וְהָיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר תִּפּוֹק לֵהּ דְּאַחֲבַת הַקֹּדֶשׁ מְשַׁוְּיָא לֵהּ אוֹכְלָא לע"כ מְהַנְּיָא בֵּהּ אַחֲבַת הַקֹּדֶשׁ כִּדְאָמַר בְּהַמְּנָחוֹת וְהַנְּסָכִים (מְנָחוֹת קב:) אֶלָּא וַדַּאי לָא מְהַנֵּי בֵּהּ אַחֲבַת הַקֹּדֶשׁ אֶלָּא לְעִנְיַן דְּאַף עַל גַּב דִּכְשָׂרוּף דָּמֵי מְשַׁוְּיָא לֵהּ אֹכֶל אֲבָל לָא מְהַנֵּי לַעֲשׂוֹת אֹכֶל הָאָסוּר כְּמוּתָּר וְיֵשׁ לוֹמַר דִּלְעִנְיַן טֻמְאָה מוֹדֶה דַּאֲכִילַת מִזְבֵּחַ שְׁמָהּ אֲכִילָה אֲבָל לְעִנְיַן שְׁחִיטָה רְאוּיָה לָא הָוְיָא שְׁחִיטָה רְאוּיָה אֶלָּא הָרְאוּיָה לְאָדָם דּוּמְיָא (בְּרֵאשִׁית מ"ג:ט"ז) לִטְבוֹחַ טֶבַח וְהָכֵן: כֵּיוָן דְּאִלּוּ אַתְרוּ בֵּהּ פָּטוּר כו' תֵּימָה מְנָלַן הָא בִּשְׁלָמָא חַיָּבֵי מִיתוֹת שׁוֹגְגִין וּמָמוֹן נָפְקָא לָן (כְּתֻבּוֹת דַּף לה.) מִדְּתָנֵי דְּבֵי חִזְקִיָּה דְּלָא חִלַּקְתָּ בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין מֵזִיד לְפָטְרוֹ מָמוֹן אֶלָּא מַלְקוּת מְנָלַן וכ"ת דְּיָלֵיף מִמָּמוֹן כִּי הֵיכִי דְּלָא חִלַּקְתָּ בְּמָמוֹן הָכִי נָמֵי בְּמַלְקוּת אִם כֵּן מַאי קָאָמַר בְּסָמוּךְ אִי אַשְׁמוּעִינַן בְּהָא בְּהָא קָאָמַר ר"ל דְּפָטוּר פֵּי' הַקּוּנְטְרֵס גַּבֵּי מַלְקוּת אֲבָל גַּבֵּי מָמוֹן אֵימָא דְּחַיָּב וְהָא בְּמַלְקוּת לָא יָדְעִינַן דְּפָטוּר אֶלָּא מִמָּמוֹן וְעוֹד קָשֶׁה לְפִי' הַקּוּנְטְרֵס דְּקָאָמַר וְאִי אִתְּמַר בְּהָא בְּהָא קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מַשְׁמַע דִּלְרֵישׁ לָקִישׁ לָא מָצֵי לְמֶעְבַּד צְרִיכוּתָא הָא אִיכָּא לְמֶעְבַּד צְרִיכוּתָא אִיפְּכָא דַּהֲוָה אָמֵינָא דְּוַדַּאי מִמָּמוֹן פָּטוּר מִשּׁוּם דְּחַד בְּגוּפֵהּ וְחַד בְּמָמוֹנֵהּ לָא עָבְדִינַן אֲבָל בְּמַלְקוּת אֵימָא דְּמוֹדֶה דְּחַיָּב דְּמִיתָה אֲרִיכְתָּא הִיא כִּדְקָעָבִיד לָהּ בְּאֵלּוּ נְעָרוֹת (כְּתֻבּוֹת דַּף לז:) לְרַבִּי מֵאִיר דְּאִית לֵהּ תַּרְתֵּי קְרָאֵי לְמִיתָה וּמָמוֹן וּמִיתָה וּמַלְקוּת אֶלָּא מִשּׁוּם דִּגְבֵי מֵזִיד אִיכָּא קְרָאֵי דְּלָא עָבְדִינַן תַּרְתֵּי לָא בְּגוּפֵהּ וְלָא בְּמָמוֹנֵהּ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בָּהֶם צְרִיכוּתָא אַחֲרִינָא וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ אִי אִיתְּמַר בְּהַהִיא דְּאֵלּוּ נְעָרוֹת דְּפָטַר רֵישׁ לָקִישׁ בְּחַיָּבֵי מִיתוֹת שׁוֹגְגִין וְדָבָר אַחֵר הֲוָה אָמֵינָא הָתָם פָּטַר מִדְּתַנְיָא דְּבֵי חִזְקִיָּה אֲבָל בְּמַלְקוּת אֵימָא לָא וְאִי אִתְּמַר בְּהָא בְּהָא קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אֲבָל בְּהָא דְּמָמוֹן אֵימָא מוֹדֶה לְרֵישׁ לָקִישׁ מִדְּתַנְיָא דְּבֵי חִזְקִיָּה: פָּרָה מְטַמְּאָה כו' מַה שֶּׁהִקְשָׁה הַקּוּנְטְרֵס לָמָּה לִי קַבָּלַת טֻמְאָה וַהֲלֹא הִיא עַצְמָהּ מְטַמְּאָה אָדָם וּבְגָדִים אֵין נִרְאֶה קֻשְׁיָא זוֹ דְּהָא אֵין מְטַמְּאָה אֶלָּא מִתְעַסְּקִים בָּהּ בִּלְבַד כִּדְתְנַן בְּמַסֶּכֶת פָּרָה (פ"ח מ"ג) הַשּׂוֹרֵף אֶת הַפָּרָה וּפָרִים וְהַמְשַׁלֵּחַ אֶת הַשָּׂעִיר מְטַמֵּא בְּגָדִים וְהֵן עַצְמָן פָּרָה וּפָרִים וְשָׂעִיר אֵין מְטַמְּאִין בְּגָדִים וַהֲרֵי זֶה אוֹמֵר מְטַמְּאֶיךָ לֹא טִמְּאוּנִי וְאַתְּ טִמֵּאתַנִי וּמִיהוּ יֵשׁ לוֹמַר דְּדַעַת הַקּוּנְטְרֵס הִיא כֵּיוָן דִּמְטַמֵּא אָדָם וּבְגָדִים דְּהַיְנוּ מִתְעַסְּקִין בָּהּ אִם כֵּן כֵּיוָן דְּסוֹפוֹ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה מְטַמְּאָה טֻמְאַת אֳכָלִין וּמִיהוּ י"ל לְאַע"פ שֶׁסּוֹפוֹ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה לֹא הָיָה מְטַמֵּא טֻמְאַת אֳכָלִין וּמַשְׁקִין דְּמָה שֶׁסּוֹפוֹ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה לֹא מְהַנְּיָא אֶלָּא לְעִנְיַן דְּלָא צָרִיךְ הֶכְשֵׁר מַיִם וְשֶׁרֶץ אֲבָל לֹא מְהַנְּיָא לְהַחְשִׁיבוֹ אֹכֶל לְהָכִי צָרִיךְ טַעְמָא דְּשֶׁהָיָה לָהּ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר כֵּיוָן דַּחֲשִׁיבָא אֹכֶל מְטַמֵּא אֳכָלִין וּמַשְׁקִין בְּלֹא הֶכְשֵׁר מַיִם וְשֶׁרֶץ מִשּׁוּם דְּסוֹפוֹ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה וְגָרְסִינַן מְטַמֵּא וְלֹא מִטַּמֵּא דִּלְעִנְיַן טֻמְאָה חֲמוּרָה עַצְמָהּ אֵין נַפְקוּתָא וּבִמְרֻבָּה (ב"ק דַּף עו.) מְפֹרָשׁ בְּאָרֶךְ וְכֵן יֵשׁ בַּתּוֹסֶפְתָּא [פָּרָה פ"ו] בְּהֶדְיָא דְּפָרָה וּפָרִים מְטַמֵּא אֳכָלִין וּמַשְׁקִין וּמִפִּי' הַקּוּנְטְרֵס נָמֵי מַשְׁמַע דְּגָרְסִינַן מְטַמֵּא וְאַע"ג דְּהִקְשָׁה לָמָּה לִי קַבָּלַת טֻמְאָה לֹא מִשּׁוּם דְּגָרְסִינַן דְּמִטַּמֵּא אֶלָּא סר"ל אִי מֵחֲמַת עַצְמָהּ מְטַמְּאָה לָמָּה לִי שְׁעַת הַכֹּשֶׁר: הוֹאִיל וְהָיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר תֵּימָה דְּמַשְׁמַע דְּהַשְׁתָּא לָאו בַּת פְּדִיָּה הִיא וְהָא אִית לֵהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בִּשְׁבוּעוֹת (דַּף יא:) דְּפָרָה קָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת הִיא וְאִית לֵהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן נָמֵי דְּקָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת לָא הָווּ בִּכְלַל הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּמַיְירֵי לְאַחַר הַזָּאָה דְּאֵין סְבָרָא שֶׁתְּהֵא בַּת פְּדִיָּה אַחַר שֶׁהֻזָּה כְּבָר דָּמָהּ וַאֲפִלּוּ הָכִי מְטַמְּאָה טֻמְאַת אֳכָלִין הוֹאִיל וְהָיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר קֹדֶם הַזָּאָה וא"ת וְהָא כָּל הָעוֹמֵד לְהַזּוֹת כְּמֻזֶּה דָּמֵי וְי"ל דְּקֹדֶם קַבָּלָה לָאו כְּמֻזֶּה דָּמֵי כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל וא"ת וְאַמַּאי לָא אָמְרִינַן דְּכָל הַקֳּדָשִׁים יְקַבְּלוּ טֻמְאָה מֵחַיִּים כֵּיוָן דְּמִצְוָה לְשׁוֹחֲטָן וְנֵימָא דְּכֹל הָעוֹמֵד לִשָּׁחֵט כְּשָׁחוּט דָּמֵי וְי"ל דַּאֲפִלּוּ נִשְׁחַט לֹא אָמַר כְּזָרוּק דָּמֵי עַד שֶׁיִּתְקַבֵּל בְּכוֹס כ"ש כְּשֶׁעֲדַיִן לֹא נִשְׁחַט וּמִיהוּ שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ קָשֶׁה לר"י שֶׁיְּטַמֵּא מֵחַיִּים טֻמְאַת אֳכָלִין לְמַאן דְּשָׁרֵי אֵבָרִים בַּהֲנָאָה לְרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּכֵיוָן דְּעוֹמֵד לִדְחוֹת לַצּוּק כִּדְחוּי דָּמֵי וְי"ל מִדֵּי דַּהֲוָה אַבֶּן פְּקוּעָה וְגִידִים שֶׁהֵן מֻתָּרִין בְּלֹא שְׁחִיטָה וַאֲפִלּוּ הָכִי חַיּוּתָהּ מְטַהַרְתָּהּ לְרַבָּנָן דִּפְלִיגֵי אַדְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי בְּפֶרֶק בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף עה.):

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' ו, סמג לאוין קמט:
ב מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' ג, סמג לאוין קמט, טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' ט:
ג מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' ז:
ד מיי' פג' מהל' גניבה הל' א, סמג עשין ע, טוש"ע חו"מ סי' תכ סעי' ג:
ה מיי' פג' מהל' גניבה הל' א, סמג עשין ע, טוש"ע חו"מ סי' תכ סעי' ג:

רבינו גרשום

מ"ט דקם ליה בדרבה מיניה כלומר שהוא חייב משום ע"ז ומשום הכי פטור מאותו ואת בנו:

חייבי מיתות שוגגין ודבר אחר כגון הגונב כיס בשבת והיה מגרר ויוצא מרשות היחיד לרשות הרבים דפטור ושגג לענין שבת:

חייבי מלקות שוגגין ודבר אחר גזל חמץ ועבר עליו הפסח ושגגא)לדברי רבינו אלו משולל הבנה למאי ענין זה לחייבי מלקיות שוגגין דהא הגזילה היה קודם הפסח וכבר נתחייב בהשבה ועוד דבמשנה דב"ק צו משמע דהליא לחייב נשלם אם ליתא בעין וצ"ע. לענין לאו דלא יראה. וצריכא דאי איתמר בהא. כלומר דאי איתמר בהא בשוחט לע"ז למיתה ומלקות הוה אמינא בהא קאמר כיון דאתרו כלומר דמשמע שעתיד להתרות ביה פטור כי לא אתרו ביה נמי פטור למלקות דבר חמור הוא וגזרינן כי לא אתרו ביה אטו כי אתרו ביה דאי אמרינן כי לא אתרו ביה משום ע"ז יהא חייב מלקות הוה אמרינן כי אתרו ביה נמי ליהא חייב מלקות לפי' גזרינן כי לא אתרו ביה [לא] יהא מלקות אטו כי אתרו ביה:

צריכא לפטור וגזרינן:

ב)צ"ל ואי אתמר בהא גבי ממון הו"א בהא קאמר ר"י לחייב לפרוע ממון וכו'. לאי איתמר מר' יוחנן דהוא א' לחייב לפרוע ממון משום דקל הוא אבל הכא אימא מודי:

השוחט פרת חטאת. כלומר לא שחטה לשום פרת חטאת אלא שחטה לשום חולין דהוא שחיטה שאינה ראויה:

מסורת הש"ס

א כריתות כה:, ספרא אמור פרק ח
ב שבועות יא:, מנחות קא:, בבא קמא עו:

תורה אור השלם

וְאִם הֵאָכֹל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר־זֶבַח שְׁלָמָיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יֵרָצֶה הַמַּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יֵחָשֵׁב לוֹ פִּגּוּל יִהְיֶה וְהַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מִמֶּנּוּ עֲוֹנָהּ תִּשָּׂא [ויקרא ז, יח]

וְכִי־יִגַּח שׁוֹר אֶת־אִישׁ אוֹ אֶת־אִשָּׁה וָמֵת סָקוֹל יִסָּקֵל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכֵל אֶת־בְּשָׂרוֹ וּבַעַל הַשּׁוֹר נָקִי [שמות כא, כח]

[דברים כא]

וְשׁוֹר אוֹ־שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת־בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד [ויקרא כב, כח]

וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: אוֹמֵר הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, פָּרָה נִפְדֵּית עַל גַּבֵּי מַעֲרַכְתָּהּ. אָמַר רַב שֶׁמֶן בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: פָּרַת חַטָּאת אֵינָהּ מִשְׁנָה. א(א)וְעֶגְלָה עֲרוּפָה, לָאו שְׁחִיטָה רְאוּיָה הִיא? וְהָתְנַן: נִמְצָא הַהוֹרֵג עַד שֶׁלֹּא תֵּעָרֵף הָעֶגְלָה – תֵּצֵא וְתִרְעֶה בָּעֵדֶר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מִשּׁוּם רַבִּי יַנַּאי: עֶגְלָה עֲרוּפָה אֵינָהּ מִשְׁנָה. ב(ב)וּמִי אָמַר רַבִּי יַנַּאי הָכִי? וְהָאָמַר רַבִּי יַנַּאי: גְּבוּל שָׁמַעְתִּי בָּהּ, וְשָׁכַחְתִּי, וְנָסְבִין חַבְרַיָּא לוֹמַר: יְרִידָתָהּ לְנַחַל אֵיתָן אוֹסַרְתָּהּ. וְאִם אִיתָא, לִישַׁנֵּי: כָּאן קוֹדֶם יְרִידָה, כָּאן לְאַחַר יְרִידָה. אָמַר רַב פִּנְחָס בְּרֵיהּ דְּרַב אַמֵּי: אֲנַן מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מַתְנֵינַן לַהּ, עֶגְלָה עֲרוּפָה אֵינָהּ מִשְׁנָה. אָמַר רַב אָשֵׁי: כִּי הֲוֵינַן בֵּי רַב פַּפֵּי קַשְׁיָא לַן, מִי אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ הָכִי? גוְהָא אִיתְּמַר, צִפּוֹרֵי מְצוֹרָע מֵאֵימָתַי נֶאֱסָרִין? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מִשְּׁעַת שְׁחִיטָה, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: מִשְּׁעַת לְקִיחָה, וְאָמְרִינַן: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ? גָּמַר "קִיחָה" "קִיחָה" מֵעֶגְלָה עֲרוּפָה. אֶלָּא אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עֶגְלָה עֲרוּפָה אֵינָהּ מִשְׁנָה. ד(ג)מַתְנִי' שְׁנַיִם שֶׁלָּקְחוּ פָּרָה וּבְנָהּ, אֵיזֶה שֶׁלָּקַח רִאשׁוֹן יִשְׁחוֹט רִאשׁוֹן, וְאִם קָדַם הַשֵּׁנִי – זָכָה. גְּמָ' אָמַר רַב יוֹסֵף: לְעִנְיַן דִּינָא תְּנַן, תְּנָא: אִם קָדַם הַשֵּׁנִי – הֲרֵי זֶה זָרִיז וְנִשְׂכָּר, זָרִיז – דְּלָא עֲבַד אִיסּוּרָא, וְנִשְׂכָּר – דְּקָאָכֵיל בִּשְׂרָא. המַתְנִי' שָׁחַט פָּרָה וְאַחַר כָּךְ שְׁנֵי בָנֶיהָ – סוֹפֵג שְׁמוֹנִים, שָׁחַט שְׁנֵי בָנֶיהָ וְאַחַר כָּךְ שְׁחָטָהּ – סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים, שְׁחָטָהּ וְאֶת בִּתָּהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ – סוֹפֵג שְׁמוֹנִים. (ד)שְׁחָטָהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ, וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט בִּתָּהּ – סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. סוּמְכוֹס אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: סוֹפֵג שְׁמוֹנִים. ו(ה)גְּמָ' אַמַּאי? "אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ" אָמַר רַחֲמָנָא, וְלֹא בְּנוֹ וְאוֹתוֹ! לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּתַנְיָא: "אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ" – אֵין לִי אֶלָּא אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ, אוֹתוֹ וְאֶת אִמּוֹ מִנַּיִן? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "לֹא תִשְׁחֲטוּ" – הֲרֵי כָּאן שְׁנַיִם, הָא כֵּיצַד? אֶחָד הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפָּרָה, וְאֶחָד הַשּׁוֹחֵט אֶת אִמָּהּ, וְאֶחָד הַשּׁוֹחֵט אֶת בְּנָהּ – שְׁנַיִם הָאַחֲרוֹנִים חַיָּיבִין.

הַאי

וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ אוֹמֵר הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּרָה נִפְדֵּית אִם מָצָא נָאָה הֵימֶנָּה אֲפִילּוּ עַל גַּב מַעֲרַכְתָּהּ אֲפִילּוּ שְׁחָטָהּ כְּהִלְכָתָהּ עַל מַעֲרֶכֶת שֶׁל עֵצִים שֶׁהִיא נִשְׁחֶטֶת עָלֶיהָ כִּדְאָמְרִי' בְּמַס' פָּרָה (פ"ג מ"ט) וְקָסָבַר ר"ש כָּל הָעוֹמֵד לִפְדּוֹת כְּפָדוּי דָּמֵי וְקָרֵינָא בֵּהּ שֶׁחַטָּה יָכוֹל לְהַאֲכִילוֹ. וְאִי קַשְׁיָא לָמָּה לִי קַבָּלַת טֻמְאָה הִיא גּוּפָהּ מְטַמְּאָה אָדָם וּבְגָדִים מְפָרְשִׁינַן כה"ג בִּכְרִיתוֹת בְּפֶרֶק דַּם שְׁחִיטָה (כְּרִיתוֹת דַּף כא:) כְּגוֹן בָּשָׂר שֶׁחִפָּהוּ בְּפָחוֹת מִכַּבֵּיצָה בָּצֵק אִי מִשַּׁוֵּית לֵיהּ אוֹכֶל מִצְטָרֵף בַּהֲדֵי בָּצֵק וּמְקַבֵּל הַאי בָּצֵק טֻמְאָה אִם יִגַּע בְּטֻמְאָה וּמְטַמֵּא שְׁאָר אֳכָלִין וְאִי לָאו אוֹכֶל הוּא לֹא מְקַבֵּל הַאי בָּצֵק טֻמְאָה דְּלֵית בֵּהּ שִׁיעוּרָא וְכִי נָגְעוּ בֵּהּ אֳכָלִין אֲחֵרִים טְהוֹרִים הֵן שֶׁאֵינָם נוֹגְעִין בַּנְּבֵלָה אֶלָּא בַּבָּצֵק: אֵינָהּ מִשְׁנָה לֹא נִשְׁנֵית בְּמִשְׁנָתֵנוּ: וְתִרְעֶה בָּעֵדֶר כִּשְׁאָר חוּלִין. אַלְמָא אֵינָהּ נֶאֱסֶרֶת מֵחַיִּים וְכִי שְׁחָטָהּ מוּתֶּרֶת: הָכִי גָּרְסִינַן אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ א"ר יַנַּאי עֶגְלָה עֲרוּפָה אֵינָהּ מִשְׁנָה: והא"ר יַנַּאי בְּקִדּוּשִׁין וּבִכְרִיתוֹת בְּפֶרֶק בָּתְרָא (דַּף כה.): גְּבוּל מֵאֵימָתַי נֶאֱסֶרֶת: חַבְרַיָּא בְּנֵי הַיְשִׁיבָה: צִפּוֹרֵי מְצוֹרָע קי"ל בְּקִדּוּשִׁין בְּהָאִישׁ מְקַדֵּשׁ (קִדּוּשִׁין דַּף נז:) דַּאֲסוּרִין בַּהֲנָאָה: מִשְּׁעַת שְׁחִיטָה וְנֶאֱסֶרֶת שְׁחוּטָה אֲבָל הַמְּשֻׁלַּחַת מוּתֶּרֶת דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא יד) וְשִׁלַּח אֶת הַצִּפֹּר הַחַיָּה וְגוֹ' וְלֹא אָמְרָה תּוֹרָה שַׁלַּח לְתַקָּלָה: מִשְּׁעַת קִיחָה וּשְׁתֵּיהֶן נֶאֱסָרוֹת עַל שֶׁיְּשַׁלַּח: גָּמַר קִיחָה קִיחָה כו' מַה עֶגְלָה עֲרוּפָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ קִיחָה (דְּבָרִים כא) וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִיא עֶגְלַת בָּקָר אֲסוּרָה מֵחַיִּים אַף וְלָקַח לַמִּטַּהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת (וַיִּקְרָא יד) אֲסוּרוֹת מֵחַיִּים וּמִיהוּ עֶגְלָה עֲרוּפָה יֵשׁ לָהּ גְּבוּל לֵאָסֵר בִּירִידָתָהּ לְנַחַל אֵיתָן אֲבָל אֵלּוּ אֵין בָּהֶן מַעֲשֶׂה מִלְּקִיחָה וְעַד שְׁחִיטָה וְכֵיוָן דְּנֶאֱסָרוֹת מֵחַיִּים עַל כָּרְחָךְ מִשְּׁעַת לְקִיחָה: אֶלָּא הָא תְּיוּבְתָּא דְּמִתָּרֵץ אֵינָהּ מִשְׁנָה לָאו רֵישׁ לָקִישׁ אֲמָרָהּ אֶלָּא ר' יוֹחָנָן אֲמָרָהּ לר"ש בֶּן לָקִישׁ מִתַּסְרָא מֵחַיִּים וְהָא דִּתְנַן תֵּצֵא וְתִרְעֶה בָּעֵדֶר מַקְשִׁינַן לָהּ בִּכְרִיתוֹת וּמוֹקְמִינַן לָהּ כְּתַנָּאֵי: לְעִנְיַן דִּינָא תְּנַן הָא דְּקָתָנֵי מַתְנֵי' מִי שֶׁלָּקַח רִאשׁוֹן יִשְׁחוֹט רִאשׁוֹן לָאו לְעִנְיַן אִסּוּר וְהֶתֵּר שֶׁאִם רָצָה הַשֵּׁנִי לִשְׁחוֹט רִאשׁוֹן וְהָרִאשׁוֹן יַמְתִּין עַד מָחָר מוּתָּר אֲבָל דִּין הוּא אִם בָּאוּ לב"ד שֶׁבָּא הָאֶחָד לִשְׁחוֹט וַחֲבֵרוֹ אוֹמֵר אֲנִי צָרִיךְ יוֹתֵר מִמְּךָ אָנוּ אוֹמְרִים לָהֶם הַלּוֹקֵחַ רִאשׁוֹן יִשְׁחוֹט שֶׁעַל מְנָת כֵּן לָקַח שֶׁאִלּוּ לֹא מְכָרָהּ בַּעַל הַבַּיִת לַשֵּׁנִי וְעִכֵּב לְעַצְמוֹ הָיָה הַלּוֹקֵחַ שׁוֹחֵט וְכֵן שָׁנִינוּ בַּתּוֹסֶפְתָּא (פ"ה ה"א) הַלּוֹקֵחַ מבעה"ב הוּא קוֹדֵם לבעה"ב שֶׁעַל מְנָת כֵּן לָקַח: דְּלָא עֲבַד אִסּוּרָא שֶׁהִקְדִּים בְּעַצְמוֹ שֶׁלֹּא יָבֹא לִידֵי אִסּוּר: נִשְׂכָּר יֵשׁ לוֹ רֶוַח שֶׁאוֹכֵל הַיּוֹם בָּשָׂר: מַתְנֵי' וְאַח"כ שְׁחָטָהּ סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים דְּאֵין כָּאן שְׁחִיטַת אִסּוּר אֶלָּא אַחַת. וּבַגְּמָרָא יָלֵיף דִּבְנוֹ וְאוֹתוֹ נָמֵי חַיָּיב: שְׁחָטָהּ וְאֶת בִּתָּהּ וְאַחַר כָּךְ אֶת בַּת בִּתָּהּ יֵשׁ כָּאן שְׁנֵי אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ: שְׁחָטָהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ אֵין כָּאן עֲדַיִין אִסּוּר וְאַח"כ שָׁחַט אֶת בִּתָּהּ וְיֵשׁ בִּשְׁחִיטָה זוֹ שְׁנֵי אִסּוּרִין אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ מִשּׁוּם אִמָּהּ וּבְנוֹ וְאוֹתוֹ מִשּׁוּם בִּתָּהּ שֶׁל זוֹ שֶׁכְּבָר נִשְׁחֲטָה: סוֹפֵג אַרְבָּעִים דְּחַד לָאו הוּא וַחֲדָא הַתְרָאָה וְחַד מַעֲשֶׂה: שְׁמוֹנִים וְטַעֲמָא דְּסוּמְכוֹס מְפָרֵשׁ בַּגְּמָ': גְּמ' לֹא תִשְׁחֲטוּ לְשׁוֹן רַבִּים מַשְׁמַע: הֲרֵי כָּאן שְׁנַיִם הִזְהִיר אֶת שְׁנֵיהֶם בֵּין אִם שׁוֹחֵט הָאֵם וּבֵין אִם שׁוֹחֵט הַבַּת וְלָא מַשְׁכַּחַת לָהּ שְׁנַיִם עוֹבְרִין אֶלָּא בְּשָׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת וְהָא כֵּיצַד בַּת וְאֵם וּבַת דְּאִי אֵם וּשְׁנֵי בָנֶיהָ לָמָּה לִי קְרָא פְּשִׁיטָא מַה לִּי חַד וּמַה לִּי תְּרֵי דְּכִי הֵיכִי דְּמִחַיֵּיב אַהַאי מִחַיֵּיב אַהַאי וְאִי בְּפָרָה וּבִתָּהּ וּבַת בִּתָּהּ פְּשִׁיטָא תַּרְוַיְיהוּ אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נִינְהוּ אֶלָּא עַל כָּרְחָךְ בְּאֶחָד שׁוֹחֵט פָּרָה וְהַשֵּׁנִי אֶת אִמָּהּ וְהַשְּׁלִישִׁי אֶת בִּתָּהּ קָאָמַר לְאַשְׁמוּעִינַן דְּאַבְּנוֹ וְאוֹתוֹ נָמֵי מִחַיֵּיב:

וְהָתְנַן נִמְצָא הַהוֹרֵג וא"ת וְהֵיאַךְ מְלַקֵּק מִכָּאן דְּלָא מִתַּסְרָא מֵחַיִּים דִּלְמָא הַיְינוּ טַעֲמָא דְּאַדַּעְתָּא שֶׁיִּמָּצֵא הַהוֹרֵג לֹא הִקְדִּישׁוּהָ כִּי הַהִיא דִּתְנַן בְּפֶ' בָּתְרָא דִּכְרִיתוֹת (דַּף כג:) הַמֵּבִיא אָשָׁם תָּלוּי וְנוֹדַע לוֹ שֶׁלֹּא חָטָא אִם עַד שֶׁלֹּא נִשְׁחַט כו' וְיִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב אָשָׁם וַדַּאי אֵינוֹ כֵּן אֶלָּא עַד שֶׁלֹּא נִשְׁחַט יֵצֵא וְיִרְעֶה בָּעֵדֶר כו' עֶגְלָה עֲרוּפָה אֵינָהּ כֵּן וּמְפָרֵשׁ בגמ' טַעְמָא דְּאָשָׁם תָּלוּי מִשּׁוּם דְּלִבּוֹ נוֹקְפוֹ וְגָמַר וּמַקְדִּישׁוֹ מִסָּפֵק אֲבָל אָשָׁם וַדַּאי כִּי אַקְדְּשֵׁיהּ אַדַּעְתָּא דְּחָטָא אַקְדִּישׁ וְאִגַּלַּאי מִלְּתָא לְמַפְרֵעַ דְּהֶקְדֵּשׁ טָעוּת הֲוֵה וְדִלְמָא הַיְינוּ טַעְמָא נָמֵי דְּעֶגְלָה עֲרוּפָה וְלָא מִשּׁוּם דְּלָא מִיתַּסְרָא מֵחַיִּים וּלְעוֹלָם אִם נִשְׁחֲטָה אֲסוּרָה וְי"ל דִּסְבָרָא דְּגָמְרִי וּמַקְשֵׁי דְּלָא מַסְּקֵי אַדַּעְתַּיְיהוּ שֶׁיִּמָּצֵא הַהוֹרֵג וא"ת וְאַמַּאי לָא מְשַׁנֵּי דְּעַד שֶׁלֹּא תֵּעָרֵף הַיְינוּ עַד שֶׁלֹּא נִרְאֵית לַעֲרִיפָה קֹדֶם יְרִידָתָהּ לְנַחַל אֵיתָן כִּדְמְשַׁנֵּי בְּפֶ' בָּתְרָא דִּכְרִיתוֹת (דַּף כה.) וי"ל דִּסְמִיךְ אַמַּאי דְּדָיֵיק הָתָם (ג"ז שָׁם) מִסֵּיפָא דְּלָא מִיתְּסַר מֵחַיִּים דְּקָתָנֵי סֵיפָא מִשֶּׁנֶּעֶרְפָה תִּקָּבֵר שֶׁמִּתְּחִלָּה לֹא בָּאָה אֶלָּא עַל הַסָּפֵק כִּפְּרָה סְפֵקָהּ וְהָלְכָה לָהּ: **עֶגְלָה** עֲרוּפָה אֵינָהּ מִשְׁנָה וא"ת וְלָמָּה דָּחַק לוֹמַר אֵינָהּ מִשְׁנָה לֵימָא תַּנָּאֵי הִיא כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶ' בָּתְרָא דִּכְרִיתוֹת (דַּף כה.) דְּתַנָּאֵי פְּלִיגִי בְּהָכִי וי"ל דְּכָךְ הָיְתָה קַבָּלָה בְּיָדָם הִקְשָׁה הָ"ר מֹשֶׁה מבונלי"ש אַמַּאי לָא קָאָמַר דְּשׁוֹחֵט דְּמַתְנֵי' הַיְינוּ עוֹרֵף וּפָטוּר לר"ש מִשּׁוּם דְּלָא חַזְיָא לַאֲכִילָה וּלְרַבָּנָן חַיָּיב מִשּׁוּם דַּעֲרִיפָה זוֹ הִיא שְׁחִיטָה כִּדְאָמְרִי' בְּרֵישׁ פ' שְׁנֵי שְׂעִירֵי (יוֹמָא דַּף סב.) גַּבֵּי שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ דִּדְחִיָּיתוֹ לְצוּק הַיְינוּ שְׁחִיטָתוֹ וְחַיָּיב מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ וּבְפֶ' חַטַּאת הָעוֹף (זְבָחִים דַּף ע:) אָמְרִינַן. דַּעֲרִיפָה מְטַהֶרֶת מִידֵי נְבֵלָה וְתֵרֵץ ר"ת דא"כ לָא הֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי הַשּׁוֹחֵט אֶלָּא הָעוֹרֵף וְדַחַק הוּא דִּלְמָא תְּנָא שׁוֹחֵט מִשּׁוּם אַחֲרִינֵי פָּרַת חַטָּאת וְשׁוֹר הַנִּסְקָל כִּדְאָמְרִינַן בפ"ב (לְעֵיל חֻלִּין דַּף כט.) דְּסֵיפָא בְּקָדָשִׁים וְחַיְּילֵי דְּסָלֵיק מִבְּהֵמָה תְּנָא שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה וְלָא קָתָנֵי מְלִיקָתוֹ: **אָמַר** רַבִּי יַנַּאי גְּבוּל שָׁמַעְתִּי בָּהּ רַבִּי יַנַּאי לְטַעְמֵיהּ דְּאִית לֵיהּ בפ"ב דְּקִדּוּשִׁין (דַּף נז.) דְּכַפָּרָה כְּתִיב בָּהּ כְּקָדָשִׁים וּלְהָכִי מִתַּסְרָא מֵחַיִּים כְּמוֹ שְׁאָר קָדָשִׁים דְּמִתַּסְרֵי מֵחַיִּים וְעָרְפוּ שָׁם דְּדָרְשִׁינַן (כְּרִיתוֹת דַּף ו.) מִנֵּהּ שָׁם תְּהֵא קְבוּרָתָהּ אִצְטְרִיךְ לְאַחַר עֲרִיפָה דְּלָא נֵימָא דִּשְׁרָיָא מִשּׁוּם שֶׁנַּעֲשֵׂית מִצְוָתָהּ: **לִישַׁנֵּי** כָּאן קֹדֶם יְרִידָה כָּאן לְאַחַר יְרִידָה תֵּימַהּ הָא עַל כָּרְחָךְ מַתְנֵי' דִּכְרִיתוֹת (דַּף כג:) מוֹכְחָא דְּלָא מִיתְּסַר מֵחַיִּים כִּדְדָיֵיק הָתָם (בפ"ב) מִסֵּיפָא דְּקָתָנֵי דְּכַפָּרָה סְפֵקָהּ וְהָלְכָה לָהּ: **גָּמַר** קִיחָה קִיחָה מַסְקָנָא לָא קַיְימָא הָכִי בְּפֶרֶק ב' דְּקִדּוּשִׁין (דַּף נז.) אֶלָּא מַסִּיק לר"ל כְּתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּיָלֵיף הָכִי נֶאֱמַר מַכְשִׁיר וּמְכַפֵּר בִּפְנִים פִּי' מַכְשִׁיר בִּפְנִים אָשָׁם מְצוֹרָע מְכַפֵּר שְׁאָר קָרְבָּנוֹת וְנֶאֱמַר מַכְשִׁיר וּמְכַפֵּר בַּחוּץ פֵּירוּשׁ מַכְשִׁיר צִפּוֹרֵי מְצוֹרָע מְכַפֵּר עֶגְלָה עֲרוּפָה וְשָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ וּבְפֶרֶק בָּתְרָא דִּכְרִיתוֹת (דַּף כה.) מוֹקֵי לָהּ נָמֵי רַב הַמְנוּנָא דְּאָמַר עֶגְלָה עֲרוּפָה מִתַּסְרָא מֵחַיִּים כְּתַנָּא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל וְתֵימַהּ הֵיאַךְ מַשְׁמַע מִמִּלְּתֵיהּ דְּר' יִשְׁמָעֵאל דְּמִתַּסְרָא מֵחַיִּים וְי"ל דְּדָיֵיק מִשּׁוּם דְּלָא אִצְטְרִיךְ לְמֵילַף מַכְשִׁיר מִמְּכַפֵּר אֶלָּא לֵיאָסֵר מֵחַיִּים דִּלְאַחַר שְׁחִיטָה יָדְעִינַן מִזֶּה אֲשֶׁר [לֹא] תֹאכְלוּ לְרַבּוֹת הַשְּׁחוּטָה כו': **סוּמְכוֹס** אוֹמֵר מִשּׁוּם ר"מ סוֹפֵג שְׁמוֹנִים אַרֵישָׁא נָמֵי פְּלִיג כִּדְפֵי' בַּקּוּנְטְרֵס וכה"ג אָמַר בְּפֶ' קַמָּא דִּיבָמוֹת (דַּף ט:) חָלוּק הָיָה ר"ש אַף בָּרִאשׁוֹנָה וְסֵיפָא נָקַט מִשּׁוּם רְבוּתָא דְּרַבָּנָן דְּלאע"ג דְּאִיכָּא שְׁתֵּי שֵׁמוֹת דְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ וּבְנוֹ וְאוֹתוֹ לָא לָקֵי אֶלָּא אַרְבָּעִים כֵּיוָן דְּנָפְקֵי תַּרְוַיְיהוּ מֵחַד קְרָא דְּלָא תִשְׁחֲטוּ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ח:

ב מיי' פי' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ו:

ג מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הל' ז:

ד מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' יג, סמג לאוין קמט, טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' ו:

ה מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' יב:

ו מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' יב, סמג לאוין קמט, טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' א:

רבינו גרשום

פרה נפדית על גבי מערכתה. כלומר אם אירע בה פיסול או במלאכה או בשום דבר:

תנא. כלומר עם שאר בהמות של חולין:

קשיא לר"ש בן לקיש אלר"ש בן לקיש. כלומר הכא אמר ריש לקיש עגלה ערופה אינה משנה והכא אמר משעת קיחה ואסורה מאותה שעה השחוטה.א)נראה לחסר כאן אזה תיבות וצ"ל וא"כ שפיר אמר מתני' דהוי שחיטה שאינה וכו'. שחיטה שאינה ראויה היא:

אמר רב יוסף לענין דינא תנן. כלומר דין הוא שישחוט ראשון:

[שחט] שני בניה ואח"כ שחטה סופג את הארבעים. כלומר שאותן שני לאוין כולל בשחיטה אחת:

ולא בנו ואותו. כלומר והיכא דשחט שני בניה ואח"כ שחטה אמאי סופג את הארבעי':

שנים אחרונים חייבין. כלומר אחד משום בנו ואותו ואחד משום אותו ואת בנו:

מסורת הש"ס

א סוטה מז.

ב כריתות כה.; קידושין נז.

ג תוספתא חולין

ד כריתות טו.

ה שבועות יא:; מנחות קא:; ספרא אמור פרק ח ב-ג; בבא קמא עו:

גליון הש"ס

מתני' סופג שמונים. עי' כריתות דף ט' ע"ב תוס' ד"ה והיא. קדושין דף עז ע"ב תוס' ד"ה הרי:

תוס' ד"ה עגלה וכו' דעריפה מטהרת מידי נבלה. עיין מנחות דף קא ע"ב תוס' ד"ה ועגלה:

תורה אור השלם

וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמִּטַּהֵר שְׁתֵּי־צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהֹרוֹת וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזֹב [ויקרא יד, ד]

וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל־הֶחָלָל וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא עֶגְלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא־עֻבַּד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא־מָשְׁכָה בְּעֹל [דברים כא, ג]

וְשׁוֹר אוֹ־שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת־בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד [ויקרא כב, כח]

הַאי מִיבְּעֵי לֵיהּ לְגוּפֵיהּ? אִם כֵּן, לִיכְתּוֹב "לֹא תִשְׁחוֹט", מַאי "לֹא תִשְׁחֲטוּ"? וְאַכַּתִּי מִיבְּעֵי לֵיהּ, דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "לֹא תִשְׁחוֹט" הֲוָה אָמֵינָא: חַד – אִין, תְּרֵי – לָא. כְּתַב רַחֲמָנָא "לֹא תִשְׁחֲטוּ", וַאֲפִילּוּ תְּרֵי! אִם כֵּן, לִכְתּוֹב "לֹא יִשְׁחֲטוּ"! מַאי "לֹא תִשְׁחֲטוּ"? שְׁמַע מִינַּהּ תַּרְתֵּי. שְׁחָטָהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ, אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף: מַאי טַעְמָא דְּסוּמְכוֹס? קָא סָבַר סוּמְכוֹס: אָכַל שְׁנֵי זֵיתֵי חֵלֶב בְּהֶעְלֵם אֶחָד – חַיָּיב שְׁתֵּי חַטָּאוֹת. וּבְדִין הוּא דְּלַישְׁמְעִינַן בְּעָלְמָא, וְהַאי דְּקָא מַשְׁמַע לַן בְּהָא, לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחָן דְּרַבָּנַן, דְּאַף עַל גַּב דְּגוּפִין מוּחְלָקִין – פָּטְרִי רַבָּנַן. אוֹ דִלְמָא קָסָבַר סוּמְכוֹס: אָכַל שְׁנֵי זֵיתֵי חֵלֶב בְּהֶעְלֵם אֶחָד אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת, וְהָכָא הַיְינוּ טַעְמָא – הוֹאִיל וְגוּפִין מוּחְלָקִין? אֲמַר לֵיהּ: אִין, קָסָבַר אָכַל שְׁנֵי זֵיתֵי חֵלֶב בְּהֶעְלֵם אֶחָד חַיָּיב שְׁתֵּי חַטָּאוֹת. מִמַּאי? מִדִּתְנַן: הַזּוֹרֵעַ כִּלְאַיִם כִּלְאַיִם לוֹקֶה. מַאי לוֹקֶה? אִילֵימָא לוֹקֶה אַחַת – פְּשִׁיטָא! וְעוֹד, מַאי כִּלְאַיִם כִּלְאַיִם? אֶלָּא פְּשִׁיטָא שְׁתֵּי מַלְקִיּוֹת. א(א)בְּמַאי עָסְקִינַן? אִילֵימָא בְּזֶה אַחַר זֶה וּבִשְׁתֵּי הַתְרָאוֹת – תְּנֵינָא: נָזִיר שֶׁהָיָה שׁוֹתֶה יַיִן כָּל הַיּוֹם אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת, אָמְרוּ לוֹ: 'אַל תִּשְׁתֶּה!' וְהוּא שׁוֹתֶה, 'אַל תִּשְׁתֶּה!' וְהוּא שׁוֹתֶה – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. אֶלָּא פְּשִׁיטָא בְּבַת אַחַת וּבְהַתְרָאָה אַחַת. מַנִּי? אִילֵימָא רַבָּנַן דִּפְלִיגִי עֲלֵיהּ דְּסוּמְכוֹס – הַשְׁתָּא, וּמָה הָתָם דְּגוּפִין מוּחְלָקִין פָּטְרִי רַבָּנַן, הָכָא לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא לָאו סוּמְכוֹס הִיא? לָא, לְעוֹלָם רַבָּנַן, וּמִילְּתָא אַגַּב אוֹרְחֵיהּ קָא מַשְׁמַע לַן דְּאִיכָּא תְּרֵי גַּוְונֵי כִּלְאַיִם. ב(ב)וּלְאַפּוּקֵי מִדְּרַבִּי יֹאשִׁיָּה, דְּאָמַר רַבִּי יֹאשִׁיָּה: עַד שֶׁיִּזְרַע חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְחַרְצָן בְּמַפּוֹלֶת יָד, קָא מַשְׁמַע לַן דְּכִי זָרַע חִטָּה וְחַרְצָן וּשְׂעוֹרָה וְחַרְצָן נָמֵי מְחַיֵּיב. תָּא שְׁמַע: אָכַל מִזֶּה כְּזַיִת וּמִזֶּה כְּזַיִת – סוֹפֵג שְׁמוֹנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ סוֹפֵג אֶלָּא אַרְבָּעִים. הֵיכִי דָמֵי? אִילֵימָא בְּזֶה אַחַר זֶה וּבִשְׁתֵּי הַתְרָאוֹת – מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה? הַתְרָאַת סָפֵק הִיא, וְשָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר: הַתְרָאַת סָפֵק לֹא שְׁמָהּ הַתְרָאָה. (ג)דְּתַנְיָא: הִכָּה אֶת זֶה וְחָזַר וְהִכָּה אֶת זֶה, קִלֵּל אֶת זֶה וְחָזַר וְקִלֵּל אֶת זֶה, אוֹ שֶׁהִכָּה שְׁנֵיהֶם בְּבַת אַחַת, אוֹ שֶׁקִּלֵּל שְׁנֵיהֶם בְּבַת אַחַת – חַיָּיב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּבַת אַחַת – חַיָּיב, בְּזֶה אַחַר זֶה – פָּטוּר. אֶלָּא פְּשִׁיטָא בְּבַת אַחַת וּבְהַתְרָאָה אַחַת. וּמַאן תַּנָּא קַמָּא? אִילֵימָא רַבָּנַן דִּפְלִיגִי עֲלֵיהּ דְּסוּמְכוֹס – הַשְׁתָּא, וּמָה הָתָם דְּגוּפִין מוּחְלָקִין פָּטְרִי רַבָּנַן, הָכָא לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא לָאו סוּמְכוֹס הִיא! לָא, לְעוֹלָם בְּזֶה אַחַר זֶה, וְרַבָּנַן, וְהַאי תַּנָּא סָבַר לַהּ כְּאִידַּךְ תַּנָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה. (ד)דְּאָמַר: הַתְרָאַת סָפֵק שְׁמָהּ הַתְרָאָה, דְּתַנְיָא: "לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהַנֹּתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ" –

בָּא

הזורע כלאים כלאים לוקה תמה דמשמע הכא דבחד כלאים לא לקי אלא חדא ואמאי לא לקי נמי משום לא תסיג גבול רעך (דברים י"ט:י"ד) דלענין איסור כלאים דריש לה בשבת בפ' ר' עקיבא (שבת דף פה.) וי"ל דכיון דאתא נמי לאזהרה דמסיג גבול אין לוקין עליו משום כלאים כמו שאין לוקין על השגת גבול דניתן להשבון ועוד דהוי לאו שבכללות: **תנינא** נזיר שהיה שותה כו' אע"ג דהך דהזורע כלאים ברייתא היא ובכמה ברייתות שונה מה שבמשנה מ"מ היה לו לשנות בלשונו ענין ששונה במשנה וכה"ג אשכחן בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עד.) גבי אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי דפריך תנינא מה טיבו של עבר זה כו' ופי' שם בקונטרס דהכי פריך תנינא כלומר התם הוה ליה למתני: **אלא** פשיטא בבת אחת ובהתראה אחת פי' או בהתראה אחת ואפי' בזה אחר זה דאפילו בהא פטרי רבנן כמו נזיר שהיה שותה כל היום דאינו חייב אלא אחת: **ולאפוקי** מדרבי יאשיה דאמר אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפלת יד נראה דאינו חייב משום כלאי הכרם דאמר אבל מודה דמשום כלאי זרעים מחייב בתרי מינין בחטה ושעורה לחודייהו וכן משמע דכי קאמר קמ"ל דכי זרע חטה וחרצן ושעורה וחרצן נמי חייב ולא נקט חטה ושעורה משמע דמודי בה ר' יאשיה ועוד נראה לפרש דקרי תרי גווני כלאים כלאי זרעים וכלאי הכרם חטה ושעורה וחטה וחרצן ובחד גוונא מודי רבי יאשיה ובחד פליג אבל חטה וחרצן ושעורה וחרצן כולה חד גוונא הוא ויש ספרים שכתוב בהם בהדיא או שעורה וחרצן ואפילו לספרים דכתיב בהם ושעורה יש לפרש כמו או שעורה ולהכי לא מצי לאוקומי כלאים בבת אחת כמו חטה ושעורה וחרצן דלהכי תרתי לאפוקי מדרבי יאשיה דהא לרבי יאשיה נמי לקי תרתי וכן משמע בירושלמי במס' כלאים בפ"ט דקאמר על דעתה דר' יאשיה כתיב שדך לא תזרע כלאים ולאיזה דבר נאמר לא תזרע כרמך פי' כיון דבלא חרצן מחייב משום שדך דאי לא מחייב ר' יאשיה בכלאי זרעים בלא כרם מאי קא בעי ומשני משום שדך לוקה ומשום כרמך לוקה וטעמא דר' יאשיה דבכלאי הכרם לא מחייב אלא בג' מינים ובכלאי זרעים מחייב בב' מפרש ר"י משום דזריעת כלאים משמע שני מיני זרעים וחרצן לאו מין זרע הוא אבל אין לפרש דמשמע ליה לא תזרע בהדי כרמך כלאים אבל שדך בלא שום זרע קרוי שדה דהא לא שייך לפרש כן גבי בהמתך ומיהו ר' יהודה במס' כלאים (פ"א מ"ט) לא מחייב בכלאי זרעים עד שיזרע חטה ושעורה וכסמת או שני חטים ושעורה או שני שעורים וחטה דבעי כלאי זרעים בהדי שדך והא דאמר בריש פרק בתרא דבכורות (דף נג:) יצהר ותירוש אין מעשרין מזה על זה דאמר קרא כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן אמרה תורה תן חלב לזה וחלב לזה אין לי אלא תירוש ויצהר תירוש ודגן דגן ודגן מנין אמרת ק"ו ומה תירוש ויצהר שאין כלאים זה בזה אין מעשרין כו' ולרבי יאשיה מייתי לה הכי ומה תירוש ויצהר שאין כלאים זה בזה (אפי' ע"י דבר אחר) אין מעשרין מזה על זה תירוש ודגן דגן ודגן שהם כלאים ע"י דבר אחר כו' לא נקט דבר אחר אלא משום תירוש ודגן: **מאי** טעמא דרבי יהודה התראת ספק היא וא"ת והא מסקנא בפ' גיד הנשה (לקמן חולין דף צח.) דמתפשט פשיטא ליה לרבי יהודה דשל ימין וי"ל דהכא בעי למימר דתפשוט מהכא דלא מספקא ליה ומסיק דלעולם לא תפשוט וסבר ליה כאידך כו':

אבל תרי לא שחט אחד האם ואחד הבת אפילו אחרון פטור קא משמע לן: **לא ישחטו** דמשמע לא על ידי אחד ולא ע"י שנים לא יהיו נשחטין: **מאי לא תשחטו** דמשמע דתרוייהו עבדי איסורא: **בהעלם אחד** שלא נודע לו בנתיים ששחטה ובשוגג חייב שתי חטאות וה"ה נמי דמחייב בהתראה אחת ובלאו אחד שני מלקיות: **דלשמעינן** בעלמא היכא דאין גופין מחולקים כגון בשני זיתי חלב: **לאע"ג** דגופין מחולקים שעל ידי שתי פרות באין לו שני מלקיות הללו. ופליג סומכוס בסיפא וה"ה לרישא דקתני שחט שני בניה ואח"כ שחטה סופג מ' לסומכוס סופג פ' וכך מצאתי בתוספתא (פ"ה ה"א) שחט ה' בניה ואחר כך שחטה סומכוס אומר משום רבי מאיר חייב משום חמשה לאוין: **הזורע** בכלאים כלאים משמע שזרע וחזר וזרע: ועוד מאי כלאים כלאים אלא זריעה נמי מחייב אלא: **בבת אחת** בילו אחת חטה וחרצן ובילו אחת שעורה וחרצן: **אלא לאו** סומכוס ושמע מינה אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד חייב: **לעולם** רבנן ובב' התראות ודקשיא לך פשיטא הא קמ"ל דאיכא תרי גווני כלאים דבין חטה וחרצן ובין שעורה וחרצן הוו כלאים ולאפוקי מדרבי יאשיה דבעי שלשתן כאחד: **אכל** מזה כזית ומזה כזית משני גיד הנשה של שתי ירכות של בהמה אחת: **ארבעים** ר' יהודה לטעמיה דאמר בפ' גיד הנשה אינו נוהג אלא באחת: **מאי טעמא** לרבי יהודה דאמר אינו סופג אלא ארבעים לא הוה ליה למלקי כלל כל חדא וחדא התראת ספק הוא דהא מספקא ליה לר' יהודה באיזו מהן נוהג בשל ימין או בשל שמאל דקתני התם והדעת מכרעת שהוא של ימין ואבעיא להו פשיטא ליה של ימין ומאי לדעת תורה או ספוקי מספקא ליה ומאי לדעת נוטה ומילתא פסטיה מהא דמפשט פשיטא ליה ש"מ לאו בשתי התראות קאמר דהא שמעינן ליה דאמר התראת ספק לא שמה התראה: **הכה זה** וחזר והכה זה מי שלא שהתה אחר גיטה שלשה חדשים וניסת וילדה ספק בן תשעה לראשון וספק בן שבעה לאחרון וכשגדל הכה את האחד וחזר והכה את חברו: **חייב** דקסבר התראת ספק שמה התראה: **בבת אחת** הרים שתי ידיו והכה זה באחת וזה באחת: **חייב** דהתראת ודאי היא: **בבת אחת** דהויא התראת ודאי וקאמר ת"ק סופג שמונים: **אלא לאו סומכוס** היא דלא אשכחן תנא דאית ליה הא סברא אלא הוא: **באש תשרפו** עשה הוא ולאו שנתק לעשה אין לוקין עליו והמותיר בפסח פטור:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ה מהל' נזירות הל' י, סמג לאוין רנ:

ב מיי' פ"י מהל' כלאים הל' ב, סמג לאוין רפ, טוש"ע יו"ד סי' רצו סעי' א:

רבינו גרשום

חד אין תרי לא. כלומר אי (אחאר) כן אדם [אחד שחטן] יהא חייב אבל אי אחד [שחטן] אותו (ולאחר שחטן) את בנו לא יהא חייב. כתב רחמנא לא תשחטו לאפוקי תרי:

ש"מ תרתי. לאפוקי בנו ואותו:

אע"ג דגופין מוחלקין פטורי. כלומר כיון דכלל שני איסורין בשמעתא אחת אע"ג דאיכא אותו ואת בנו לאיכא אינו סופג אלא ארבעים:

אלא לאו סומכוס היא. כלומר וחייב על כל אחת ואחת אע"ג דבבת אחת ובהתראה אחת:

לא לעולם רבנן היא. כלומר ומאי לוקה לוקה אחת כיון דבבת אחת ובהתראה אחת היא אינו לוקה אלא אחת והא קמ"ל דאיכא תרי גווני כלאים ואי לא בבת אחת היה מחייב תרתי:

והיינו למי תרי גווני כלאים. כלומר חטה וחרצן ובילו אחת חטה שעורה וחרצן ובילו אחת חרצן:

כמה לוקה ר' יהודה סופג ארבעים. כלומר אפי' ארבעים לר' יהודה אינו סופג דהתראת ספק היא דכיון דהוי מספק דלא תיכול לספק לכך לא יהיה מחייב אלא אחת על כל חד:

הכה אחד זה פטור. כלומר ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון:

בזה אחר זה פטור. כלומר דהתראת ספק היא שאין אנו יודעין של זה אחיו או של זה:

אלא לאו סומכוס היא. כלומר מה דאמרי' סופג שמונים זהו סומכוס דאמר שנים באותו ואת בנו כשחיטה אחת נמי מחייב שמונים ואע"ג דבבת אחת:

מסורת הש"ס

א משנה מכות; נזיר לח:; משנה נזיר

ב לקמן צו.; לקמן צא.; משנה חולין

ג תוספתא יבמות; מכות טז.; יבמות קא.

ד מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; פסחים פד.; לקמן קמא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ולאפוקי וכו' אבל מודה. עי' לעיל דף ס' ע"ב תוס' ד"ה הרכיב:

תורה אור השלם

וְשׁוֹר אוֹ־שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת־בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד [ויקרא כב, כח]

אֶת־חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּהֶמְתְּךָ לֹא־תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא־תִזְרַע כִּלְאָיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ [ויקרא יט, יט]

עַל־כֵּן לֹא־יֹאכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנָּשֶׁה אֲשֶׁר עַל־כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה [בראשית לב, לג]

וּמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת [שמות כא, יז]

וּמַכֵּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת [שמות כא, טו]

וְלֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְהַנֹּתָר מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ [שמות יב, י]

אב(א)בָּא הַכָּתוּב לִיתֵּן עֲשֵׂה אַחַר לֹא תַעֲשֶׂה, לוֹמַר שֶׁאֵין לוֹקִין עָלָיו, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. (ב)רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה, אֶלָּא מִשּׁוּם דַּהֲוָה לֵיהּ לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה, וְכָל לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה – אֵין לוֹקִין עָלָיו. ג(ג)תָּא שְׁמַע: אָכַל שְׁנֵי גִידִין מִשְּׁתֵּי יְרֵכוֹת מִשְּׁתֵּי בְהֵמוֹת – סוֹפֵג שְׁמוֹנִים; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ סוֹפֵג אֶלָּא אַרְבָּעִים. הֵיכִי דָמֵי? אִילֵימָא בְּזֶה אַחַר זֶה וּבִשְׁתֵּי הַתְרָאוֹת – מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר: אַרְבָּעִים וְתוּ לָא? אֶלָּא פְּשִׁיטָא בְּבַת אַחַת וּבַחֲדָא הַתְרָאָה. מַאן תַּנָּא קַמָּא? אִילֵימָא רַבָּנַן דִּפְלִיגִי עֲלֵיהּ דְּסוֹמְכוֹס – וּמָה הָתָם, דְּגוּפִין מוּחְלָקִין, פָּטְרִי רַבָּנַן, הָכָא לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא לָאו סוֹמְכוֹס הִיא! ד(ד)לְעוֹלָם בְּזֶה אַחַר זֶה, וּדְקָאָמְרַתְּ: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה? כְּגוֹן דְּלֵית בֵּיהּ כְּזַיִת, דְּתַנְיָא: אֲכָלוֹ וְאֵין בּוֹ כְּזַיִת – חַיָּיב, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ כְּזַיִת. ה־ז(ה)מַתְנִי׳ בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים בַּשָּׁנָה, הַמּוֹכֵר בְּהֵמָה לַחֲבֵירוֹ צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ: "אִמָּהּ מָכַרְתִּי לִשְׁחוֹט", "בִּתָּהּ מָכַרְתִּי לִשְׁחוֹט". וְאֵלּוּ הֵן: עֶרֶב יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל חַג, וְעֶרֶב יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, וְעֶרֶב עֲצֶרֶת, וְעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וּכְדִבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, אַף עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים בַּגָּלִיל. ח׳אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתַי – בִּזְמַן שֶׁאֵין לוֹ רֶיוַח, אֲבָל יֵשׁ לוֹ רֶיוַח – אֵין צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ. וּמוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה בְּמוֹכֵר אֶת הָאֵם לֶחָתָן וְאֶת הַבַּת לַכַּלָּה – שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ, בְּיָדוּעַ שֶׁשְּׁנֵיהֶם שׁוֹחֲטִין בְּיוֹם אֶחָד. יא(ו)בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים אֵלּוּ מַשְׁחִיטִין אֶת הַטַּבָּח בְּעַל כָּרְחוֹ, אֲפִילּוּ שׁוֹר שָׁוֶה אֶלֶף דִּינָרִים וְאֵין לוֹ לְלוֹקֵחַ אֶלָּא דִּינָר – כּוֹפִין אוֹתוֹ לִשְׁחוֹט. לְפִיכָךְ, אִם מֵת – מֵת לַלּוֹקֵחַ. אֲבָל בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה אֵינוֹ כֵּן, לְפִיכָךְ אִם מֵת – מֵת לַמּוֹכֵר. גְּמָ׳ תָּנָא, אִם לֹא הוֹדִיעוֹ – הוֹלֵךְ וְשׁוֹחֵט וְאֵינוֹ נִמְנָע. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתַי. לָמָּה לִי לְמִיתְנֵי אֶת הָאֵם לֶחָתָן וְאֶת הַבַּת לַכַּלָּה? מִלְּתָא אַגַּב אוֹרְחֵיהּ קָמַשְׁמַע לַן, דְּאוֹרַח אַרְעָא לְמִטְרַח בֵּי חַתְנָא טְפֵי מִבֵּי כַּלְּתָא. בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים אֵלּוּ, וְהָא לֹא מָשַׁךְ! אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: כְּשֶׁמָּשַׁךְ. אִי הָכִי, אֵימָא סֵיפָא: אֲבָל בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה אֵינוֹ כֵּן, לְפִיכָךְ אִם מֵת – מֵת לַמּוֹכֵר, וְהָא מָשַׁךְ! אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: לְעוֹלָם שֶׁלֹּא מָשַׁךְ, וּכְגוֹן שֶׁזִּיכָּה לוֹ עַל יְדֵי אַחֵר, בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים אֵלּוּ דִּזְכוּת הוּא לוֹ – זָכִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה דְּחוֹב הוּא לוֹ – אֵין חָבִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. יב(ז)רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים אֵלּוּ הֶעֱמִידוּ חֲכָמִים דִּבְרֵיהֶם עַל דִּין תּוֹרָה. (ח)דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דְּבַר תּוֹרָה – מָעוֹת קוֹנוֹת, וּמָה טַעַם אָמְרוּ מְשִׁיכָה קוֹנָה – גְּזֵירָה שֶׁמָּא יֹאמַר לוֹ "נִשְׂרְפוּ חִטֶּיךָ בַּעֲלִיָּה". יג(ט)מַתְנִי׳ "יוֹם אֶחָד" הָאָמוּר בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ – הַיּוֹם הוֹלֵךְ אַחַר הַלַּיְלָה. אֶת זוֹ דָּרַשׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן זוֹמָא: נֶאֱמַר בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית "יוֹם אֶחָד", וְנֶאֱמַר בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ "יוֹם אֶחָד" – מָה "יוֹם אֶחָד" הָאָמוּר בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית הַיּוֹם הוֹלֵךְ אַחַר הַלַּיְלָה, אַף "יוֹם אֶחָד" הָאָמוּר בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ הַיּוֹם הוֹלֵךְ אַחַר הַלַּיְלָה. גְּמָ׳ תָּנוּ רַבָּנַן: אֶת זוֹ דָּרַשׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן זוֹמָא, לְפִי שֶׁכָּל הָעִנְיָן כּוּלּוֹ אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בְּקָדָשִׁים, וּבְקָדָשִׁים לַיְלָה הוֹלֵךְ אַחַר הַיּוֹם, יָכוֹל אַף זֶה כֵּן? נֶאֱמַר כָּאן "יוֹם אֶחָד", וְנֶאֱמַר בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית "יוֹם אֶחָד", מָה "יוֹם אֶחָד" הָאָמוּר בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית – הַיּוֹם הוֹלֵךְ אַחַר הַלַּיְלָה, אַף יוֹם הָאָמוּר בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ – הַיּוֹם הוֹלֵךְ אַחַר הַלַּיְלָה.

רַבִּי

בָּא הַכָּתוּב לִתֵּן עֲשֵׂה טַעְמָא דְּבָא הַכָּתוּב הָא לָאו הָכִי לָקֵי אַע"ג דְּהַתְרָאַת סָפֵק הִיא דְּכָל אֵימַת דְּאַתְרוּ בֵּהּ מָצֵי אָמַר אַכַּתִּי לֵילְיָא הוּא: לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה לֹא מִטַּעַם זֶה הוּא פָּטוּר: שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה יָשַׁב לוֹ וְלֹא אָכַל וּמֵאֵלָיו נַעֲשָׂה נוֹתָר: מִשְּׁתֵּי יְרֵכוֹת שֶׁל שְׁתֵּי בְּהֵמוֹת וּמִדְּנָקַט שְׁתֵּי בְהֵמוֹת שְׁמַע מִנָּהּ בִּימִינוֹת קָאָמַר ות"ק דְּהָכָא כְּרַבִּי יְהוּדָה ס"ל דְּאֵין נוֹהֵג אֶלָּא בְּאַחַת. וּמֵהָא פָּשְׁטִינַן בְּפֶרֶק גִּיד הַנָּשֶׁה (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף צָח.) דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ לְר' יְהוּדָה דִּבְיָמִין: דְּלֵית בֵּיהּ כַּזַּיִת בְּקַמָּא אוֹ בְּבָתְרָא אֶלָּא בַּחַד מִינַּיְהוּ ות"ק מְחַיֵּיב דְּקָסָבַר בְּרִיָּה הוּא וּבְרִיָּה [אֵין] צְרִיכָה שִׁעוּר כִּדְתְנַן בְּמַסֶּכֶת מַכּוֹת (דַּף יג.) אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן אִי אַתֶּם מוֹדִים לִי בְּאוֹכֵל נְמָלָה כָּל שֶׁהוּא [שֶׁהוּא] חַיָּב אָמְרוּ לוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִיא כִּבְרִיָּתָהּ. וְאִית דִּמְפָרְשִׁי דְּלֵית בֵּיהּ כַּזַּיִת בַּחַד מִינַּיְהוּ אֶלָּא בְּתַרְוַיְיהוּ וְאֵין נִרְאֶה בְּעֵינַי שֶׁיְּהוּ שְׁתֵּי הַתְרָאוֹת מִצְטָרְפוֹת דְּאִי אָכֵיל לֵיהּ לְבָתְרָא בְּתוֹךְ כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס הַיְינוּ בְּבַת אַחַת וְאִי לְאַחַר כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס תּוּ לָא מִצְטָרְפֵי: עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ כְּזַיִת דְּקָסָבַר לָאו בְּרִיָּה חֲשִׁיב אֶלָּא כַּחֲתִיכָה מִן הַבְּהֵמָה: מַתְנִי' בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים בַּשָּׁנָה דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת סְעוּדוֹת וּסְתָם הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה אֵינוֹ לוֹקֵחַ אֶלָּא לְשׁוֹחֲטָהּ מִיַּד לְפִיכָךְ הַמּוֹכֵר בְּהֵמָה לַחֲבֵרוֹ וּמָכַר תְּחִלָּה אִמָּהּ אוֹ בִּתָּהּ בּוֹ בַּיּוֹם צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר לַשֵּׁנִי דַּע לְךָ שֶׁהַיּוֹם מָכַרְתִּי אִמָּהּ לִשְׁחֹט אוֹ בִּתָּהּ מָכַרְתִּי לִשְׁחֹט שֶׁמָּא כְּבָר נִשְׁחֲטָה: בַּיּוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל חַג הָיוּ מַרְבִּין בְּשִׂמְחָה מִפְּנֵי שֶׁרֶגֶל לְעַצְמוֹ הוּא וְחָבִיב עֲלֵיהֶן: שֶׁאֵין לוֹ רֶוַח הֶפְסֵק בֵּינְתַיִם שֶׁמָּכַר הָאֵם הַיּוֹם: אֲבָל יֵשׁ לוֹ רֶוַח שֶׁמָּכַר אֶת הָרִאשׁוֹנָה אֶתְמוֹל וְהַשְּׁנִיָּה הַיּוֹם: אֵין צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ שֶׁאֲנִי אוֹמֵר אֶתְמוֹל שָׁחַט הָרִאשׁוֹן: וּמוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה כו' אַע"פ שֶׁלָּקַח זֶה הַיּוֹם וְזֶה לְמָחָר: מַשְׁחִיטִין הַטַּבָּח בְּעַל כָּרְחוֹ כִּדְמְפָרֵשׁ וְאָזֵיל שֶׁאִם קִבֵּל דִּינָר מִלּוֹקֵחַ לִתֵּן לוֹ בְּדִינָר בָּשָׂר: אֲפִלּוּ שׁוֹר שָׁוֶה אֶלֶף זוּז שׁוֹחֲטוֹ עַל כָּרְחוֹ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹקְחִין לִשְׁאָר וּבַגְּמָרָא מְפָרֵשׁ טַעְמָא: וְאֵין לַלּוֹקֵחַ בּוֹ אֶלָּא דִּינָר שֶׁנָּתַן דִּינָר לַטַּבָּח: מֵת לַלּוֹקֵחַ וּמַפְסִיד הַדִּינָר: אֵינוֹ כֵּן דִּבְעִינַן מְשִׁיכָה וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא מָשַׁךְ חוֹזֵר בּוֹ הַטַּבָּח: גְּמָ' לָמָּה לִי לְמִתְנֵי אֶת הָאֵם לֶחָתָן לִתְנֵי בְּמוֹכֵר זוֹ לְחָתָן וְזוֹ לַכַּלָּה וּמַאי פִּסְקָא דְּנָקַט לֶחָתָן אֵם וְלַכַּלָּה בַּת: לְמִטְרַח בֵּי חַתְנָא וְלַעֲשׂוֹת סְעוּדָה טְפֵי מִכַּלְּתָא: שֶׁזִּכָּה לוֹ ע"י אַחֵר הַמּוֹכֵר הַזֶּה מָסַר אֶת הַשּׁוֹר לְאָדָם אַחֵר שֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַלּוֹקֵחַ וְאָמַר לוֹ זְכֵי בְּשׁוֹר זֶה לִפְלוֹנִי לִהְיוֹת לוֹ בְּדִינָר בָּשָׂר: דִּזְכוּת הוּא לוֹ מְסִירָה זוֹ זְכוּת הִיא לוֹ דְּהָא לָא סַגִּי לֵיהּ בְּלָא בָּשָׂר: חוֹב הוּא לוֹ לְהוֹצִיא הוֹצָאוֹת הֶפְסֵד הוּא לוֹ: אֵין חָבִין לוֹ דְּאֵין אָדָם נַעֲשֶׂה שָׁלִיחַ לַחֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ לְהַפְסִידוֹ אֲבָל לְהַרְוִיחוֹ אֲנַן סָהֲדֵי דְּנִיחָא לֵיהּ לְפִיכָךְ זָכִין וְאֵין חָבִין: עַל דִּין תּוֹרָה שֶׁקּוֹנִין לוֹ מְעוֹתָיו בְּלֹא מְשִׁיכָה: דְּבַר תּוֹרָה מָעוֹת קוֹנוֹת מִכֵּיוָן שֶׁנָּתַן מָעוֹת לַמּוֹכֵר אֵין אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל לַחֲזוֹר דִּגְמְרִינַן מֵהֶקְדֵּשׁ דִּכְתִיב וְנָתַן הַכֶּסֶף וְקָם לוֹ: וּמָה טַעַם אָמְרוּ מְשִׁיכָה קוֹנָה כו' דְּאִי מוֹקְמַתְּ לְהוּ לְפֵירֵי בְּאַחְרָיוּת הַלּוֹקֵחַ מִשֶּׁנָּתַן מָעוֹת אִי מִתְרַמֵּי דְּלֵקָה בְּבֵית הַמּוֹכֵר שֶׁהַפֵּרוֹת שָׁם לֹא טָרַח לְאַצּוֹלִינְהוּ אֲבָל סְתָם מוֹשֵׁךְ מַמְטֵי לְהוּ לְבֵיתֵהּ: מַתְנִי' הַיּוֹם הוֹלֵךְ אַחַר הַלַּיְלָה שָׁחַט הָאֵם מִשֶּׁחֲשֵׁכָה לֹא יִשְׁחֹט הַבַּת כָּל הַלַּיְלָה וְכָל הַיּוֹם הַמָּחֳרָת אֲבָל שָׁחַט הָאֵם בַּיּוֹם שׁוֹחֵט הַבַּת בַּלַּיְלָה דְּאֵין הַלַּיְלָה הוֹלֵךְ אַחַר יוֹם: אֶת זוֹ דָּרַשׁ מִשּׁוּם דִּבְעִנְיָנָא דְּקָדָשִׁים כְּתִיב אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ אִצְטְרִיךְ לְמִדְרְשֵׁהּ כִּדְתַנְיָא בַּגְּמָרָא: מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר בְּרֵישָׁא עֶרֶב וַהֲדַר בֹּקֶר: גְּמ' לְפִי שֶׁכָּל הָעִנְיָן הַפָּרָשָׁה הַזֹּאת סְמוּכָה לְקָדָשִׁים דִּכְתִיב יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה וּסְמִיךְ לֵיהּ אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ: בְּקָדָשִׁים לַיְלָה הוֹלֵךְ אַחַר הַיּוֹם דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא ז) בְּיוֹם קָרְבָּנוֹ יֵאָכֵל לֹא יַנִּיחַ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר אַלְמָא לַיְלָה שֶׁלְּאַחֲרָיו קָרֵי יוֹם קָרְבָּנוֹ עַל הַבֹּקֶר:

וּכְדִבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אַף עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים בַּגָּלִיל תֵּימָה דִּבְרֵישׁ כְּתֻבּוֹת (דַּף ה.) פָּרִיךְ יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשֵּׁנִי בַּשַּׁבָּת יְקָהֶה גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִשְׁחֹט בֶּן עוֹף וְאַמַּאי לָא פָּרִיךְ מִשְּׁאָר יָמִים טוֹבִים דְּקָוֵי לכ"ע וְאוֹמֵר ר"ת דְּבִשְׁאָר עֶרֶב יו"ט שׁוֹחֲטִין בְּהֵמוֹת כִּדְאָמַר הָכָא אֲבָל עֶרֶב יוה"כ לֹא הָיוּ אוֹכְלִין אֶלָּא בְּשַׂר עוֹף וְדָגִים כִּדְאָמַר בב"ר גַּבֵּי הַהוּא דְּזַבֵּן נוּנָא וְהָא דְּלָא חָשִׁיב הָכָא עֶרֶב יו"ט רִאשׁוֹן שֶׁל חַג אוֹמֵר ר"ת מִשּׁוּם דְּכֻלֵּי עָלְמָא טְרִידֵי בְּסֻכָּה וְלוּלָב וְאֵין לָהֶן פְּנַאי לְהַרְבּוֹת בִּשְׁחִיטָה כָּל כָּךְ: וּמוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה תֵּימָה לְמַאן מוֹדֶה דְּאֵימָתַי דְּרַבִּי יְהוּדָה לְפָרֵשׁ הוּא כִּדְאָמְרִינַן בְּסַנְהֶדְרִין בְּפֶרֶק זֶה בּוֹרֵר (סַנְהֶדְרִין דַּף כה.):

מסורת הש"ס

א נדרים עג.; מכות ד:; תמורה ד:; לקמן צא.

ב סנהדרין סג.; מכות כ:; תמורה ג:; מכות טז.; שבועות כא.; מכות ב:; פסיקתא רבתי; פסחים סג:; שבועות ג:; סנהדרין י.; זבחים כט:; בבא מציעא צא.

ג תוספתא חולין

ד לקמן צו.; תוספתא מכות

ה ספרא אמור פרק ח ח-ט; תוספתא חולין; עבודה זרה ה:

ו עירובין פא:

ז עירובין פא:

ח בבא מציעא מו:

ט ספרא אמור פרק ח ט

י מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; פסחים פד.; לקמן קמא:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי' מהל' קרבן פסח הל' יא:

ב מיי' פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הל' ט:

ג מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' ג:

ד מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' ג:

ה מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' יד:

ו מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' טו:

ז מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' טז, סמג לאוין קמט, טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' ו:

ח מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' יד:

ט מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' טו:

י מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' טז, סמג לאוין קמט, טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' ו:

יא מיי' פט' מהל' מכירה הל' ז, סמג עשין פב, טוש"ע חו"מ סי' קצט סעי' ג:

יב מיי' פט' מהל' מכירה הל' ז, סמג עשין פב, טוש"ע חו"מ סי' קצט סעי' ג:

יג מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' יז, סמג לאוין קמט, טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' ד:

רבינו גרשום

לעולם בזה אחר זה ובשתי התראות כו'. לעולם בזה אחר זה ובשתי התראות ורבנן ומש"ה אמרי' סופג שמונים (ואם פרכת והא ר' יהודה אמר סופג ארבעים והתראת ספק לאו שמה התראה) ואי פרכינן לר' יהודה אמאי סופג ארבעים והא התראת ספק הוא. סבר לה כאידך דר' יהודה. דתניא לא תותירו ממנו על בקר והנותר וגו' בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה. כלומר לעשה זו והנותר [ממנו וגו' באש תשרפו] ולא תעשה זו לא תותירו ועכשיו)אולי צ"ל ועכשיו דאף דמה שיש ספק ולא ידעינן אם יותיר אם לאו מ"מ היה חייב מלקות אעפ"כ משום עשה דבאש תשרופו שבא אחריו אינו חייב. זה ספק לא ידעינן אם יותיר אם לאו ואעפ"כ חייב מלקות ומשום הנותר שבה אחריו אינו חייב ודברי ר' יעקב יביא כאן משום גררה:

אלא לאו סומכוס היא. כלומר וש"מ אכל ב' זיתי חלב בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת:

ערב יו"ט אחרון של חג כו'. כלומר דהשתא שתמא למלתא ולאי מאי דהוה ליה אכל בימים שעברו ואינו קונה אותה אלא לשחוט לפיכך צריך להודיעו:

אימתי בזמן שאין לו ריוח. כלומר בערב יו"ט קנאה לודאי באותו יום ישחטנה לפיכך צריך להודיעו:

אבל יש לו ריוח בינתים. כגון שקנאה שנים או שלשה ימים קודם לחג א"צ להודיעו מאן נימא לן דבאותו יום ישחוט שמא למחר או ליום אחר ישחוט:

ואין ללוקח אלא דינר. כלומר שלא נתן לו ללוקח אלא דינר כופין אותו לשחוט וישלם לו את השאר ושל לוקח חשוב:

מלתא אגב אורחיה קמ"ל דאורחא למלתא למיטרח כו'. כלומר לחזינן המוטב לחתן והגרוע לכלה:

ב)לבור זה שייך אחר ל"ה גזירה. היום הולך אחר הלילה. כלומר לילה ויום שאם שחט אותו ביום מותר לשחוט בנו בלילה אבל אם שחט בלילה אסור לשחוט בנו ביום שלאחר הלילה:

הכא במאי עסקינן כגון שזיכה לו ע"י אחר. כלומר שנתן לו לוקח דינר והלך לדרכו וזיכה לו מוכר ללוקח על יד אחר שלא בפניו שאמר לו טול שור ברשותך שתהא מזכה לו לפלוני:

בארבעה פרקים אלו לזכות הוא לו. כלומר שחייב לקנות בשר בשביל שמחת יו"ט וזכין לאדם שלא בפניו:

בשאר ימות השנה לחובה הוא. כלומר ללוקח הוא חוב ולא זכות אין זכין לו לאדם אלא בפניו:

לדבר תורה מעות קונות. כלומר לכתיב או קנה מיד עמיתך לדבר הנקנה מיד ליד דהיינו מעות ומפני מה אמרו משיכה קונה לאינו קונה שום אדם על שימשך:

גזירה שמא יאמר המוכר נשרפו חטיך בעלייה. ויהיו לו החטין קנויין בעל כרחו:

עכשיו אמרו חכמים שאינן חשובין של לוקח על שימשוך כדי שישמרם המוכר אותם יפה יפה על שיבואו ברשותו:

ובקדשים לילה הולך אחר היום. תודה שנאכלת ליום ולילה על חגית וכגון זבחי שלמי צבור:

יום המיוחד טעון כרח כגון הני ארבעה פרקים:

סליק פירקא

תורה אור השלם

וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם אֶחָד [בראשית א, ה]

וְשׁוֹר אוֹ־שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת־בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד [ויקרא כב, כח]

וּבְשַׂר זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמָיו בְּיוֹם קָרְבָּנוֹ יֵאָכֵל לֹא־יַנִּיחַ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר [ויקרא ז, טו]

(א)רַבִּי אוֹמֵר: "יוֹם אֶחָד" – יוֹם הַמְיוּחָד טָעוּן כָּרוֹז, מִכָּאן אָמְרוּ: בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים בַּשָּׁנָה הַמּוֹכֵר בְּהֵמָה לַחֲבֵירוֹ צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ.

הֲדַרַן עֲלָךְ אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ.

(ב)מַתְנִי' **כִּסּוּי** הַדָּם נוֹהֵג בָּאָרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ, בִּפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת, בְּחוּלִּין אֲבָל לֹא בְּמוּקְדָּשִׁין, וְנוֹהֵג בַּחַיָּה וּבָעוֹף, בִּמְזוּמָּן וּבְשֶׁאֵינוֹ מְזוּמָּן, וְנוֹהֵג בְּכוֹי מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק. (ג)וְאֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב, וְאִם שְׁחָטוֹ – אֵין מְכַסִּין אֶת דָּמוֹ.

א(ד)גְּמָ' מוּקְדָּשִׁין מַאי טַעְמָא לָא? אִילֵימָא מִשּׁוּם דְּרַבִּי זֵירָא, דְּאָמַר רַבִּי זֵירָא: הַשּׁוֹחֵט צָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן עָפָר לְמַטָּה וְעָפָר לְמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר" – "עָפָר" לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא "בְּעָפָר", מְלַמֵּד שֶׁהַשּׁוֹחֵט צָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן עָפָר לְמַטָּה וְעָפָר לְמַעְלָה. וְהָכָא לָא אֶפְשָׁר, הֵיכִי לֶיעְבֵּיד? לֵיתֵיב וְלִיבַטְלֵיהּ – קָמוֹסֵיף אַבִנְיָן, וּכְתִיב: "הַכֹּל בִּכְתָב מִיַּד ה' עָלַי הִשְׂכִּיל". לָא לִיבַטְלֵיהּ – קָא הָוֵי חֲצִיצָה. נְהִי דִּלְמַטָּה לָא אֶפְשָׁר, לְמַעְלָה אֶפְשָׁר, לֶיעְבֵּיד כִּסּוּי! [ב]מִי לָא תַּנְיָא, רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵף אוֹמֵר: שָׁחַט חַיָּה וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט בְּהֵמָה – פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת, בְּהֵמָה וְאַחַר כָּךְ חַיָּה – חַיָּיב לְכַסּוֹת. (ה)כִּדְרַבִּי זֵירָא, דְּאָמַר רַבִּי זֵירָא: כָּל הָרָאוּי לְבִילָּה – אֵין בִּילָּה מְעַכֶּבֶת בּוֹ, וְכֹל שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְבִילָּה – בִּילָּה מְעַכֶּבֶת בּוֹ. וְלִיגְרְרֵיהּ וְלִיכַסְּיֵהּ? מִי לָא תְּנַן: דָּם הַנִּיתָּז וְשֶׁעַל הַסַּכִּין חַיָּיב לְכַסּוֹת? אַלְמָא דְּגָרֵיר וּמְכַסֵּי לֵיהּ, הָכָא נָמֵי נִגְרוֹר וּנְכַסֵּי לֵיהּ! (ו)אִי בְּקָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ – הָכִי נָמֵי, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן? בְּקָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת.

וְלִיפְרְקִינְהוּ

רבי אומר יום אחד יום המיוחד טעון כרוז ימים מיוחדים יש בשנה דהיינו ארבעה פרקים שאדם מוזהר להכריז אמה מכרתי לשחוט. קרי ביה לא תשחיטו לא תגרום לו לשחוט בימים הללו היא ובנה אי נמי מדכתיב יום אחד דמשמע יום מיוחד למאי יחלינהו אי לאו להטעין כרוז: מתני' כסוי הדם משום דבעי למתני בחולין אבל לא במוקדשין נקט לכולהו: במוקדשין חטאת העוף ועולת העוף: במזומן ובשאינו מזומן משום דגבי שלוח הקן איצטריך למתני לקמן (חולין דף קלח:) שאינו מזומן אבל לא במזומן. מזומן עוף הגדל בבית: ונוהג בכוי גרס: ואין שוחטין אותו ביום טוב משום דלמא בעי כסוי ומספקא לא מחללינן י"ט אם שחטו: גמ' עפר למטה עפר תחוח ולא על קרקע קשה: וכסהו עפר משמע דלא בעי עפר אלא בכסוי. בעפר משמע כולו עטוף בעפר תחוח: והכא לא אפשר ליתן עפר למטה על המזבח: ולבטליה להניחו שם לעולם: קמוסיף אבנין להגביהו והרי כל ארך ורחב ורום הבנין נמסר לדוד על פי נביאים: דכתיב בדברי הימים דקאמר ליה דוד לשלמה הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכת התבנית עלי השכיל אותי למד: קא הוי חציצה בין דם למזבח ונמצא שלא נמצה דמו בקיר המזבח: ופרכינן נהי דלמטה קודם מליקה אי אפשר ליתן עפר משום חציצה כדאמרת אבל למעלה לאחר שמלק יכסנו דלאו חציצה מאי איכא למימר: פטור מלכסות שהרי דם בהמה למעלה ומה יכסה: חייב לכסות ואע"ג דליכא עפר למטה בינו לדם הבהמה והכא נמי אע"ג שאין למטה יתן למעלה: כל הראוי לבלה אין בלה מעכבת בו במס' מנחות (דף קג:) אמרינן אין מביאין בכלי אחד מנחה של ששים ואחד עשרונים ומפרשינן טעמא מפני שאמרה תורה הבא מנחה שיכולה לבלל וששים נבללין בכלי אחד אבל ששים ואחד קים להו לרבנן דאין יכולין לבלל והוינן בה וכי אין נבללין מאי הוי והתנן לא בלל כשר ותרץ רבי זירא ראוי לבלה מיהא בעינן ומי שהוא ראוי לבלה אין בלה מעכבת ואפילו לא בלל כשר אבל כשאינו ראוי לבלה בלה מעכבת בו. והכא נמי ראוי היה ליתן עפר למטה בין דם הבהמה לדם החיה קודם ששחט החיה הלכך אף על פי שלא נתן אין הכסוי בטל אבל מוקדשין שאין ראוי ליתן עפר למטה מניעת עפר למטה מעכבת בו: ולגרריה מעל המזבח לאחר הזאה ויתננו למטה ויכסנו: דם הניתז למרחוק חוץ לגומא ששוחט בה ודם שעל הסכין חייב לכסות וע"כ דם הסכין לא יכסנו אלא א"כ גוררו תחלה מעל הסכין ומכסי ליה: בקדשי מזבח כגון חטאת העוף: הכי נמי דחייב לכסות הואיל ושחיטה ראויה הן שנאכלות לכהנים ומתניתין בעופות שהקדישן לבדק הבית ושחטם דאסורים בהנאה ומשום דשחיטה שאינה ראויה פטר להו מכסוי:

מתני' כסוי הדם: ונוהג בחיה ובעוף למעוטי בהמה קא אתי דלא תימא שיהא בכלל חיה: במזומן ובשאינו מזומן פי' בקונטרס דמשום שלוח הקן איצטריך למתני דתנן לקמן דאינו נוהג אלא בשאינו מזומן וקשה לפירושו דאם כן בכל הני פרקין הוה ליה למתני באותו ואת בנו (לעיל חולין דף עח.) ובגיד הנשה (לקמן חולין דף פט:) ובכל הבשר (לקמן חולין דף קג:) ונראה לפרש דאיצטריך למתנייה הכא משום דכתיב (ויקרא יז) (כי) [אשר] יצוד דלא תימא דוקא באינו מזומן: במוקדשין מ"ט לא בקדשי מזבח נמי קא בעי כדמוכח הסוגיא ואף על גב דהנוחר והמעקר פטור מלכסות (לקמן חולין דף פה.) היינו משום דאסור באכילה אבל הכא משתרי באכילה במליקתו וגבי כסוי הדם לא כתיבא שחיטה אלא שפיכה: צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה עפר שלמעלה מניה שיתן הוא דהא כסהו ונתגלה פטור מלכסות וכסהו הרוח ונתגלה חייב לכסות (לקמן חולין דף פז.) אבל עפר שלמטה אין צריך שיתן הוא אם יש עפר הרי כאלו נתן הוא העפר והא דאמרינן לעיל בפ"ב (חולין דף כח.) דמזמני לכלה בקתא היינו במקום שהיה הקרקע קשה היה חופר משום דבעינן שיהיה עפר תחוח ומיהו לעיל פירש בקונטרס שהיה מזמינו בפה לכך: קא מוסיף אבנין והא דאמרינן בפ' קדשי קדשים (זבחים דף סא:) שכשעלו בני גולה הוסיפו על המזבח ד' אמות מן הדרום התם קרא אסמכה ודריש מה בית ששים אף מזבח ששים ור"ת מפרש דקא מוסיף אבנין ולא הוה מרבע והתם יליף דרבוע מזבח מעכב ואין נראה דאכתי כשבא לכסות ידביק עפר גם סביב המזבח על שיהא מרובע ועוד דקרא דרבוע יהיה הוה ליה לאתויי ולא קרא דהכל בכתב וגו': שחט חיה ואחר כך בהמה פטור מלכסות תימה דלגרריה ולכסיה וכן בהמה ואח"כ חיה דלגרריה ולכסיה כדם הניתז ושעל הסכין: דאמר רבי זירא כל הראוי לבלה כו' מילתא דר' זירא בפ' המנחות והנסכים (מנחות דף קג:) גבי הא דתנן הרי עלי ס"א עשרונים כו' כדפירש בקונטרס ותימה מאי פריך והא תנן אם לא בלל כשר דניהי דכשר מ"מ מניה נבלל לכך יביא בשני כלים דוקא דהא כי אמר הרי עלי להביא בכלי אחד תנן התם לעיל דלא יביא בשני כלים אבל סתם יביא כמו שירצה וי"ל דהא סיפא לס"א קאי אהך דקתני רישא מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ס"א כו' כלומר מנחה של ס"א דהשתא כיון דקאמר מנחה לקרבן בלול קא מכוין והוי כאלו אמר בכלי אחד לכך פריך כיון דאם לא בלל כשר צריך להביא בכלי אחד: אין בלה מעכבת בו תימה והלא שנה הכתוב בלילה בכמה מקומות ובשנים עשר נשיאים תנא בה י"ב זמנין ואמר בהקומץ רבה (מנחות דף יט.) בכל מקום שהחזיר הכתוב בתורה מנחה אינה אלא לעכב ושמא יש שום דרש דדרשינן מינה דבלה לא מעכבא או שמא כולהו צריכי ואע"ג דבלה לא מעכבא מ"מ סברא הוא דכל הפחות דראוי בעינן כיון שהזכיר הכתוב בלה וכן לענין כסוי דהכא וכן בקריאת חליצה בפרק מצות חליצה (יבמות דף קד.) ובקריאת בכורים בפרק השפינה (ב"ב דף פא:) ובפרק נערה בנדרים (דף עג.) דחרש לא מצי מיפר אפילו לא הוי ושמע אישה דוקא מ"מ ראוי לשמוע בעינן דסברא הוא בכל כי הני שיש שום דרשה בהן דלא הוי דוקא ולא מעכבא מ"מ ראוי בעינן וכן בפ"ק דקדושין (דף כה.) גבי בית הסתרים דבעי ראוי לביאת מים משום דהזכיר ביאת מים דכתיב כל בשרו אף על פי שמיעט בית הסתרים כדדרשינן מה בשרו מאבראי מ"מ כיון דאיכא כל דמרבה אפילו טמון לכל הפחות י"ל לענין הכי מרבה דבעינן ראוי לביאת מים והא דאמרינן דטמאין משלחין קרבנותיהן אע"ג דאינו סומך ולא אמרינן דנבעי ראוי לסמיכה שמא יש שום יתור דלא בעינן אפילו ראוי אי נמי הא חזי בימי טהרה ומה שיש מקומות שחשו על הסמיכה ויש מקומות שלא חשו מפרש בכל הגט (גטין דף כח: ל"ה והא) מיהו בנגמר הדין (סנהדרין דף מה:) גבי נקטעה יד העדים פטור ואיכא דמחייב התם [דלא] בעי קרא כדכתיב צריך לתן טעם למה (בעי):

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' יד, סמג עשין סד, טוש"ע יו"ד סי' כח סעי' ה:

ב טוש"ע יו"ד סי' כח סעי' יד:

רבינו גרשום

כסוי הדם. בזמן שבית המקדש קיים:

במזומן ובשאינו מזומן. כלומר בייתות ומדבריות:

והכא לא אפשר היכי ליעביד ליבטליה. כלומר לא אפשר ליתן עפר למטה [illegible]

[illegible]

מסורת הש"ס

א בספרא אמור פרק ח ז-ח

ב משנה בכורות; משנה חולין; בכורות נג.; לקמן קל.

ג תוספתא חולין; תוספתא ביצה; לעיל עט:

ד ביצה ז:; לעיל לא.

ה נדרים עג.; מכות יח:; קידושין כה:; מנחות קג:; בבא בתרא פא:

ו לקמן קלה.

תורה אור השלם

ושור או־שה אתו ואת־בנו לא תשחטו ביום אחד [ויקרא כב, כח]

ואיש איש מבני ישראל ומן־הגר הגר בתוכם אשר יצוד ציד חיה או־עוף אשר יאכל ושפך את־דמו וכסהו בעפר [ויקרא יז, יג]

הכל בכתב מיד יהוה עלי השכיל כל מלאכות התבנית [דברי הימים א כח, יט]

[א]וְלִיפְרְקִינְהוּ וְלִיכַסִּינְהוּ? בָּעֵינַן הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה. וּכְמַאן? אִי כְּרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: הַכֹּל הָיוּ בִּכְלַל הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה – הָאָמַר: שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה שְׁמָהּ שְׁחִיטָה! אִי כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּאָמַר: שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לֹא שְׁמָהּ שְׁחִיטָה – הָאָמַר: לֹא הָיוּ בִּכְלַל הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה? אָמַר רַב יוֹסֵף: רַבִּי הִיא, וְנָסֵיב לַהּ אַלִּיבָּא דְּתַנָּאֵי; בִּשְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה – סָבַר לַהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּהַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה – סָבַר לַהּ כְּרַבִּי מֵאִיר. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: כּוּלַּהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, וְשָׁאנֵי הָכָא דְּאָמַר קְרָא "וְשָׁפַךְ וְכִסָּה", מִי שֶׁאֵינוֹ מְחוּסָּר אֶלָּא שְׁפִיכָה וְכִסּוּי, יָצָא זֶה שֶׁמְּחוּסָּר שְׁפִיכָה פְּדִיָּה וְכִסּוּי. [ב]וְהַשְׁתָּא דַּאֲתֵית לְהָכִי, אֲפִילּוּ תֵּימָא קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ, מִי שֶׁאֵינוֹ מְחוּסָּר אֶלָּא שְׁפִיכָה וְכִסּוּי – יָצָא זֶה, שֶׁמְּחוּסָּר שְׁפִיכָה, גְּרִירָה, וְכִסּוּי. מָר בַּר רַב אַשֵׁי אָמַר: אָמַר קְרָא "חַיָּה אוֹ עוֹף", מָה חַיָּה אֵינָהּ קֹדֶשׁ, אַף עוֹף אֵינוֹ קֹדֶשׁ. אִי מָה חַיָּה שֶׁאֵין בְּמִינוֹ קֹדֶשׁ, אַף עוֹף שֶׁאֵין בְּמִינוֹ קֹדֶשׁ, אוֹצִיא תּוֹרִין וּבְנֵי יוֹנָה, שֶׁיֵּשׁ בְּמִינָן קֹדֶשׁ! לָא, כְּחַיָּה – מָה חַיָּה לֹא חִלַּקְתָּ בָּהּ, אַף עוֹף לֹא תַּחְלוֹק בּוֹ. אֲמַר לֵיהּ יַעֲקֹב מִינָאָה לְרָבָא: קַיְימָא לַן חַיָּה בִּכְלַל בְּהֵמָה לְסִימָנִין, אֵימָא נָמֵי בְּהֵמָה בִּכְלַל חַיָּה לְכִסּוּי. אֲמַר לֵיהּ: עָלֶיךָ אָמַר קְרָא "עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם", מָה מַיִם לָא בָּעֵי כִּסּוּי, אַף הַאי נָמֵי לָא בָּעֵי כִּסּוּי. [ג]אֶלָּא מֵעַתָּה, יַטְבִּילוּ בּוֹ? אָמַר קְרָא: "אַךְ מַעְיָן וּבוֹר מִקְוֵה מַיִם יִהְיֶה טָהוֹר", הָנֵי אִין, מִידֵּי אַחֲרִינָא לָא. וְאֵימָא: הָנֵי מִילֵּי לְמַעוּטֵי שְׁאָר מַשְׁקִין, דְּלָא אִיקְּרוֹ מַיִם, אֲבָל דָּם דְּאִיקְּרֵי מַיִם – הָכִי נָמֵי? תְּרֵי מִיעוּטֵי כְּתִיבֵי: "מַעְיַן מַיִם" "וּבוֹר מַיִם". אֵימָא: אִידֵּי וְאִידֵּי לְמַעוּטֵי שְׁאָר מַשְׁקִין, חַד לְמַעוּטֵי זוֹחֲלִין, וְחַד לְמַעוּטֵי מְכוּנָּסִין! תְּלָתָא מִיעוּטֵי כְּתִיבֵי: "מַעְיַן מַיִם", "וּבוֹר מַיִם", "מִקְוֵה מַיִם". תָּנוּ רַבָּנַן: "אֲשֶׁר יָצוּד", אֵין לִי אֶלָּא אֲשֶׁר יָצוּד, נִצּוֹדִין וְעוֹמְדִין מֵאֲלֵיהֶן מִנַּיִן, כְּגוֹן אֲוָזִין וְתַרְנְגוֹלִים? [ד](א)תַּלְמוּד לוֹמַר "צַיִד", מִכָּל מָקוֹם. אִם כֵּן, מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "אֲשֶׁר יָצוּד"? לִמְּדָה תוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שֶׁלֹּא יֹאכַל אָדָם בָּשָׂר אֶלָּא בַּהַזְמָנָה הַזֹּאת. [ה](ב)תָּנוּ רַבָּנַן: "כִּי יַרְחִיב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ" – לִמְּדָה תוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שֶׁלֹּא יֹאכַל אָדָם בָּשָׂר אֶלָּא לְתֵאָבוֹן. יָכוֹל יִקַּח אָדָם מִן הַשּׁוּק וְיֹאכַל? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ". יָכוֹל יִזְבַּח כָּל בְּקָרוֹ וְיֹאכַל, כָּל צֹאנוֹ וְיֹאכַל? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִבְּקָרְךָ" – וְלֹא כָּל בְּקָרְךָ, "מִצֹּאנְךָ" – וְלֹא כָּל צֹאנְךָ. [ו]מִכָּאן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָנֶה – יִקַּח לְפָסוֹ לִיטְרָא יָרָק, עֲשָׂרָה מָנֶה – יִקַּח לְפָסוֹ לִיטְרָא דָּגִים, חֲמִשִּׁים מָנֶה – יִקַּח לְפָסוֹ לִיטְרָא בָּשָׂר, מֵאָה מָנֶה – יִשְׁפְּתוּ לוֹ קְדֵרָה בְּכָל יוֹם. וְאִינָךְ אֵימַת? מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת. אָמַר רַב: צְרִיכִין אָנוּ לָחוּשׁ לְדִבְרֵי זָקֵן. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַבָּא מִמִּשְׁפַּחַת בְּרִיאִים הֲוָה, אֲבָל כְּגוֹן אָנוּ, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פְּרוּטָה בְּתוֹךְ כִּיסוֹ – יְרִיצֶנָּה לַחֶנְוָנִי. אָמַר רַב נַחְמָן: כְּגוֹן אָנוּ לוֹוִין וְאוֹכְלִין. (ג)"כְּבָשִׂים לִלְבוּשֶׁךָ" – מִגֵּז כְּבָשִׂים יְהֵא מַלְבּוּשֶׁךָ, "וּמְחִיר שָׂדֶה עַתּוּדִים" – לְעוֹלָם יִמְכּוֹר אָדָם שָׂדֶה וְיִקַּח עַתּוּדִים, וְאַל יִמְכּוֹר אָדָם עַתּוּדִים וְיִקַּח שָׂדֶה. "וְדֵי חֲלֵב עִזִּים" – דַּיּוֹ לְאָדָם שֶׁיִּתְפַּרְנֵס מֵחֲלֵב גְּדָיִים וּטְלָאִים שֶׁבְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. (ד)"לְלַחְמְךָ לְלֶחֶם בֵּיתֶךָ" – לַחְמְךָ קוֹדֶם לְלֶחֶם בֵּיתֶךָ. "וְחַיִּים לְנַעֲרוֹתֶיךָ" – אָמַר מָר זוּטְרָא בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן: תֵּן חַיִּים לְנַעֲרוֹתֶיךָ, מִיכָּן לִמְּדָה תוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁלֹּא יְלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ בָּשָׂר וְיַיִן. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

הָרוֹצֶה

וְלִפְרְקִינְהוּ וְיִהְיוּ מֻתָּרִים בַּאֲכִילָה וַהֲדַר לִכְסְיֵיהּ לְדָם: בָּעֵינַן הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה אֵין פּוֹדִין אֶת הַקֳּדָשִׁים לְאַחַר מִיתָה מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב בָּהֶן (וַיִּקְרָא כז) וְהֶעֱמִיד אֶת הַבְּהֵמָה לִפְנֵי הַכֹּהֵן (וְהִיא) [וְהֶעֱרִיךְ] אוֹתָהּ הַכֹּהֵן וּלְאַחַר מִיתָה אֵינָהּ יְכוֹלָה לַעֲמֹד: וּכְמַאן מוּקֶמֶת לְמַתְנִיתִין דְּתַרְוַיְיהוּ לָא בָּעֵינַן תְּרֵי טַעְמֵי שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לָאו שְׁחִיטָה הִיא וּבָעֵינַן הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה: אִי כְּר"מ דְּאָמַר בפ"ב דִּתְמוּרָה (דַּף לב: ע"ש): הַכֹּל הָיוּ בִּכְלַל הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה אֶחָד קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ שֶׁנָּפַל בָּהֶם מוּם וְאֶחָד קָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת: הָאָמַר בְּמַתְנִי' (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף פה.) הַשּׁוֹחֵט וְנִמְצֵאת טְרֵפָה חַיָּב לְכַסּוֹת אַלְמָא שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה שְׁמָהּ שְׁחִיטָה: ר"ש סְבִירָא לֵיהּ הָתָם קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ בִּכְלַל הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה קָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת לֹא הָיוּ: רַבִּי הִיא מַתְנִיתִין רַבִּי סְתָמָהּ לְפִי דַּעְתּוֹ וְנָסֵב מִלְּתֵיהּ כִּי הָנֵי תְּרֵי תַּנָּאֵי בַּחֲדָא כְּמַר שֶׁרָאָה דְּבָרָיו שֶׁל זֶה בְּזוֹ וְשֶׁל זֶה בְּזוֹ: וְהַשְׁתָּא דַּאֲתֵית לְהָכִי דְּדָרְשִׁינַן כה"ג: אֲפִלּוּ תֵּימָא בְּקָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ וּדְקָאָמְרַתְּ לִגְרְרֵיהּ וְלִכְסְיֵיהּ אֲמַר קְרָא כו': מַה חַיָּה סְתָמָא אֵינָהּ קֹדֶשׁ שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְהַקְרִיב: אוֹצִיא תּוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה מִדִּין כִּסּוּי וַאֲפִלּוּ הֵן שֶׁל חֻלִּין: הוֹאִיל וְיֵשׁ בְּמִינָן קֹדֶשׁ אֶלָּא לָא גָּרְסִי': לֹא חִלַּקְתָּ בָּהּ דְּכֻלָּן חַיָּבוֹת בְּכִסּוּי דְּהָא אֵין בָּהּ קְדֻשָּׁה: אַף עוֹפוֹת לֹא תַּחֲלֹק בָּהֶם לוֹמַר מִין זֶה חַיָּב וּמִין זֶה פָּטוּר וּמִיהוּ חֻלִּין בָּעֵינַן כְּחַיָּה: לְסִימָנִין שֶׁאֵין סִימָנֵי חַיָּה מְפֹרֶשֶׁת אֶלָּא בִּבְהֵמָה כְּתִיב (דְּבָרִים יד) כָּל בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְגוֹ': אֵימָא נָמֵי בְּהֵמָה בִּכְלַל חַיָּה לְכִסּוּי דְּהָא יָלְפִינַן בִּבְהֵמָה הַמְקַשָּׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף ע:) דְּאַף בְּהֵמָה בִּכְלַל חַיָּה: אֶלָּא מֵעַתָּה יַטְבִּילוּ בּוֹ כֵּיוָן דְּמַיִם אִקְרֵי: אַךְ מַעְיָן וּבוֹר בְּפָרָשַׁת שְׁרָצִים כְּתִיב דְּמַשְׁמַע אַךְ מַעְיָן וּבוֹר יְטַהֵר אֶת מִי שֶׁנִּטְמָא בִּשְׁרָצִים: אֲבָל דָּם דְּאִקְרֵי מַיִם ה"נ דְּמַטְבִּילִין: זוֹחֲלִין שְׁאָר מַשְׁקִין שֶׁנְּתָנָן בְּמָקוֹם מִדְרוֹן וְהִזְחִילָן לַמִּקְוֶה דְּאִלּוּ גַּבֵּי מַיִם קי"ל בִּתְמוּרָה בפ"ק (דַּף יב:) הַשְּׁאִיבָה מְטַהֶרֶת בְּרִבּוּיָהּ וְהַמַּשָּׁקָה אִם רַבּוּ מֵי גְּשָׁמִים עַל כ"א סְאִין מַמְשִׁיךְ לְתוֹכָן שְׁאוּבִין בִּזְחִילָה י"ט סְאִין: תְּלָת מִעוּטֵי דְּמַיִם אַכּוּלְּהוּ קָאֵי: מַעְיַן מַיִם וְלֹא שְׁאָר מַשְׁקִין וַאֲפִלּוּ זוֹחֲלִים: בּוֹר מַיִם וְלֹא שְׁאָר מַשְׁקִין וַאֲפִלּוּ מְכֻנָּסִין: מִקְוֵה מַיִם וְלֹא דָּם: אֶלָּא בְּהַזְמָנָה הַזֹּאת כְּאִלּוּ הוּא צַיִד שֶׁאֵינָהּ מְזֻמֶּנֶת לוֹ כְּלוֹמַר לֹא יֹאכַל בָּשָׂר תָּדִיר שֶׁלֹּא יַעֲנִי: מִבְּקָרְךָ אִם יֵשׁ לוֹ בְּעֶדְרוֹ יִקַּח וְאִם לָאו לֹא יִקְנֶה בַּשּׁוּק: כָּל בְּקָרוֹ אִם אֵין לוֹ אֶלָּא שׁוֹר אֶחָד יִזְבָּחֶנּוּ: לְפָסוֹ לִקְדֵרָתוֹ. לְשׁוֹן אִלְפָּס: מִשְׁקַל לִיטְרָא יָרָק אֲבָל בָּשָׂר לֹא יֹאכַל: דָּגִים הָיוּ בְּזוֹל בִּמְקוֹמָם יוֹתֵר מִן הַבָּשָׂר: יִשְׁפֹּת כְּשֶׁנּוֹתְנִין קְדֵרָה עַל הַכִּירָה קָרֵי שְׁפִיתָה: וְאֵינָךְ אֵימַת אִלּוּ הָאֲחֵרִים שֶׁאָמְרוּ לִיטְרָא דָּגִים וְלִיטְרָא בָּשָׂר אֵימַת יֹאכְלוּהָ אִם לֹא בְּכָל יוֹם: לָחוּשׁ וּלְהִסְתַּפֵּק בִּמְזוֹנוֹת קַלִּים: אַבָּא מִמִּשְׁפַּחַת בְּרִיאִים רַבִּי יוֹחָנָן קָרֵי לְרַב אַבָּא: כְּגוֹן אָנוּ שֶׁאֵין אָנוּ בְּרִיאִים: מִי שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא פְּרוּטָה יְרִיצֶנָּה לַחֶנְוָנִי וְלֹא יְסַגֵּף עַצְמוֹ בְּעִנּוּי וְיִצְטָרֵךְ לִבְרִיאוּת יוֹתֵר: אָמַר רַב נַחְמָן כְּגוֹן אָנוּ רַב נַחְמָן אַחַר דּוֹרוֹ שֶׁל ר' יוֹחָנָן הָיָה וְתָמִיד הָעוֹלָם הָיָה מִשְׁתַּנֶּה וְהוֹלֵךְ וְלֹא הָיָה בָּרִיא כְּאוֹתָן שֶׁבִּימֵי רַבִּי יוֹחָנָן וּלְפִיכָךְ הוּא אוֹמֵר כְּגוֹן אָנוּ אֲפִלּוּ אֵין לָנוּ הַפְּרוּטָה עָלֵינוּ לִלְווֹת וְלֶאֱכֹל: כְּבָשִׂים לִלְבוּשֶׁךָ מִקְרָא הוּא בְּסֵפֶר מִשְׁלֵי. קְנֵה לְךָ צֹאן וִיהֵא לְךָ הַגִּיזִין לִלְבֹּשׁ: וַיִּקַּח עַתּוּדִים צֹאן שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵהֶם חָלָב לְפַרְנָסָה וְגִזִּין לִלְבֹּשׁ: דַּיּוֹ לָאָדָם הָכִי מַשְׁמַע דֵּי חֲלֵב עִזִּים דַּי לְךָ בַּחֲלָבָם וְלֹא תִּשְׁחָטֵם וְתֹאכְלֵם: תֵּן חַיִּים לְנַעֲרוֹתֶיךָ לִבְנֵי בֵּיתְךָ לָמֵד דַּרְכֵי חַיִּים לְהִסְתַּפֵּק בִּמְזוֹנוֹת קַלִּים:

וְלִפְרְקִינְהוּ וְלִכְסִינְהוּ תֵּימַהּ מְנָלַן שֶׁצָּרִיךְ לְפַלּוֹתוֹ וּלְחַיְּבוֹ בְּכִסּוּי וְעוֹד דְּמַתְנִיתִין וְאֵין נוֹהֵג בְּמֻקְדָּשִׁין קָתָנֵי וְאִי פָּרֵיק לְהוּ אֵין זֶה מֻקְדָּשִׁין וְיֵ"ל דְּהָכִי פָּרֵיךְ כֵּיוָן שֶׁסּוֹפוֹ לְפַלּוֹתוֹ מִשּׁוּם הֶפְסֵד קָדָשִׁים לִכְשֶׁיִּפְּדֶה הֲוָה לְמַפְרֵעַ שְׁחִיטָה רְאוּיָה א"כ לְכַסִּינְהוּ וַאֲפִלּוּ קֹדֶם פְּדִיָּה וְעוֹד דְּאִית לֵיהּ לְר"ש כָּל הָעוֹמֵד לִפְדּוֹת כְּפָדוּי דָּמֵי וַאֲפִלּוּ לֹא יִפְדֶּה לְבַסּוֹף הָוְיָא שְׁחִיטָה רְאוּיָה מִשּׁוּם שְׁחִיטַת קָדָשִׁים דְּהָוְיָא שְׁחִיטָה רְאוּיָה לר"ש אֲפִלּוּ נִשְׁפַּךְ מִשּׁוּם דְּכָל הָעוֹמֵד לִזְרוֹק כְּזָרוּק דָּמֵי כִּדְאָמְרִינַן בִּמְרֻבָּה (ב"ק דַּף עו:): בָּעֵינַן הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה וא"ת וְהָא כָּל זְמַן שֶׁמְּפַרְכֶּסֶת בְּנֵי הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה נִינְהוּ כִּדְאָמַר לְעֵיל בְּפֶרֶק ב' (חֻלִּין דַּף ל.) וכ"ת בָּעֵינַן הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה הָא תְּנַן שָׁחַט בָּהּ שְׁנַיִם אוֹ רֹב שְׁנַיִם וּמְפַרְכֶּסֶת הֲרֵי הִיא כְּחַיָּה לְכָל דְּבָרֶיהָ וְאֵין לוֹמַר דְּהָכָא אַיְירֵי בְּעוֹף דְּאֵין בּוֹ חִיּוּת כָּל כָּךְ דְּהֶכְשֵׁרוֹ בְּסִימָן אֶחָד דְּאֵין סְבָרָא לְחַלֵּק וּמְפָרֵשׁ ה"ר שְׁמַעְיָה דְּשָׁחַט בָּהּ שְׁנַיִם אוֹ רֹב שְׁנַיִם הַיְינוּ כִּדְאָמְרִינַן בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קכא.) דְּיִשְׂרָאֵל בִּטְמֵאָה וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בִּטְהוֹרָה כִּדְפֵרֵשׁ ר"ח לְעֵיל בפ"ב (חֻלִּין דַּף ל.) וְהָתָם דַּוְקָא מְפַרְכֶּסֶת הִיא כְּחַיָּה לע"י שְׁחִיטָה אֵינָהּ נִתֶּרֶת בַּאֲכִילָה וְהָוְיָא כְּחַיָּה עַל שֶׁתָּמוּת וְכֵן הָא דְּקָאָמַר הָתָם בפ"ב מִדְּמֵי פֶּסַח מִי אִידְחוּ וַחֲשׁוּבָה מְפַרְכֶּסֶת כְּחַיָּה כְּשֶׁלֹּא גָּמַר שְׁחִיטָה אַיְירֵי דִּבְשְׁחִיטָה פְּרָתָא לָא מִשְׁתַּרְיָא בַּאֲכִילָה אֲבָל הָכָא דִּבְשְׁחִיטָה זוֹ מִשְׁתְּרֵי בַּאֲכִילָה לָאו בְּנֵי הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה נִינְהוּ: יָצָא זֶה שֶׁמְּחֻסָּר שְׁפִיכָה גְּרִירָה וְכִסּוּי וְלָא דָּמֵי לְדָם הַנִּתָּז (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף פז:) דְּהָתָם אִם לֹא הָיָה נִתָּז לֹא הָיָה צָרִיךְ גְּרִירָה אֲבָל כָּאן אִי אֶפְשָׁר בְּלֹא גְּרִירָה: מַה חַיָּה שֶׁאֵינָהּ קֹדֶשׁ וא"ת וְהָא אֲפִלּוּ קָדָשִׁים טְעוּנִים כִּסּוּי דִּתְנַן בְּפִרְקִין (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף פה.) קָדָשִׁים בַּחוּץ רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּב וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאֵינָהּ קֹדֶשׁ בִּפְנִים קָאָמַר: עֲשָׂרָה מָנֶה יִקַּח לִטְרָא דָּגִים נ' מְנָיִן יִקַּח לִטְרָא בָּשָׂר בִּמְקוֹמָם הָיוּ דָּגִים בְּזוֹל יוֹתֵר מִן הַבָּשָׂר כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס אֲבָל בַּמִּדְרָשׁ אוֹמֵר אוֹרְחִים יוֹם רִאשׁוֹן אַוָּזִין וְתַרְנְגוֹלִים יוֹם ב' דָּגִים יוֹם שְׁלִישִׁי בָּשָׂר [רְבִיעִי] קִטְנִית:

מסורת הש"ס

א תנא דבי אליהו זוטא נספחים לסדר אליהו זוטא מבוא ח; ספרא אחרי מות פרק יא ג

ב תוספתא ערכין

ג אוצר מדרשים מדרש לעולם

ד תנא דבי אליהו זוטא נספחים לסדר אליהו זוטא מבוא ח

גליון הש"ס

גמ' מי שאינו מחוסר. כעין זה לקמן דף קלה ע"א:

תורה אור השלם

[ויקרא כז, יא-יב]

[דברים יד, ד-ו]

רַק הַדָּם לֹא תֹאכֵלוּ עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם [דברים יב, טז]

[דברים יב, כא-כד]

אַךְ מַעְיָן וּבוֹר מִקְוֵה־מַיִם יִהְיֶה טָהוֹר וְנֹגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא [ויקרא יא, לו]

וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צֵיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת־דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר [ויקרא יז, יג]

כִּי־יַרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לָךְ וְאָמַרְתָּ אֹכְלָה בָשָׂר כִּי־תְאַוֶּה נַפְשְׁךָ לֶאֱכֹל בָּשָׂר בְּכָל־אַוַּת נַפְשְׁךָ תֹּאכַל בָּשָׂר [דברים יב, כ]

כִּי־יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל אַוַּת נַפְשֶׁךָ [דברים יב, כא]

כְּבָשִׂים לִלְבוּשֶׁךָ וּמְחִיר שָׂדֶה עַתּוּדִים [משלי כז, כו]

וְדֵי חֲלֵב עִזִּים לְלַחְמְךָ לְלֶחֶם בֵּיתֶךָ וְחַיִּים לְנַעֲרוֹתֶיךָ [משלי כז, כז]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פה' מהל' ערכים וחרמין הל' יב:

ב מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' ב:

ג מיי' פד' מהל' מקואות הל' ב, סמג עשין רמח, טוש"ע יו"ד סי' רא סעי' א:

ד מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' ב, סמג לאוין סד, טוש"ע יו"ד סי' כח סעי' א:

ה מיי' פה' מהל' דעות הל' י:

ו מיי' פה' מהל' דעות הל' י:

רבינו גרשום

וליפרוקינהו וליכסיה. כלומר וליפרוקינהו לחולין ולכסייה:

בעינן העמדה והערכה. כלומר והעמיד והעריך [כתיב] והא לא אפשר לכבר נשחט:

אי כר"מ דאמר הכל היו בכלל העמדה והערכה כו'. כלומר בקרא לא חזינן והעמיד והעריך אלאא)עי' בתמורה ל"ג לנל"ה הך קרא דאם כל בהמה טמאה וגו' דכתיב ביה והעמיד והעריך לאו דוקא בהמה טמאה ממש אלא ר"ל דאינה ראויה לקרבן רק דפליגי ר"ש ורבנן אי מיירי בקדושת בה"ב או דמיירי בקדשי מזבח שהוממו ולכן דברי רבינו צ"ע. בבהמה טמאה ועכשיו אי ר"מ היא דאמר הכל היו בכלל העמדה והערכה והוא אינו יכול להעמיד ולהעריך הא אמר דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ואע"ג דלא פרקיה ליבעי כסוי אי כר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ולא בעי כסוי ולפיכך אינו נוהג בקדשים לדבריו לפרוקינהו וליכסייה לדבריו לא בעי העמדה והערכה:

אמר רב יוסף רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי. כלומר מה דאמרי' דאינו נוהג במוקדשין מוקמינן לה בקדשי בדק הבית ורבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי בהעמדה והערכה סבר לה כר"מ דבעי העמדה והערכה ואי אמרת אי סבר לה כר"מ הא סבר כר"ש שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ואע"ג דלא פרקיה ליבעי כסוי סבר לה כר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה: ואי בעית אימא כולה כר"ש ואי פריכנן אי כר"ש הא אית לפרוקינהו ליפרקינהו ולכסינהו:

שאני הכא דאמר קרא ושפך וכסה כו'. אפי' בקדשים חזות אין נוהג (לאו אין נוהג) מתעוט זה מי שאינו מחוסר אלא שפיכה:

אוציא תורים ובני יונה שיש במינן קודשין. כלומר דאפי' חולין אינן חייבין בכסוי כיון שיש במינן קודש:

כחיה מה חיה לא חלקתה בה כו'. כלומר דכל חיות חייבות בכסוי אף כל עופות חייבות בכסוי ואפי' דחולין:

קי"ל חיה בכלל בהמה לסימנין. כלומר בבהמה כתיב כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה:

אלא מעתה יטבלו בו כו'. כלומר השתא דאיתקש למים יטבילו בו:

איידי חד למעוטי זוחלין כו'. כלומר לשאר משקין אבל דם לא תלתא מעוטי כתיבי חד למעוטי זוחלין דשאר משקין וחד למעוטי מכונסין וחד למעוטי דם:

אלא בהזמנה הזאת. שעורה קודם שיאכל:

מי שיש לו מנה יקח לפסו כו'. לפסו לשון אלפס:

ומיהו מנה לטרא והוא אונקיות. מאה זוזי חדא זה משקל זהוב:

(והנך חאימת) צריכין אנו לחוש לדברי זקן. כלומר לדברי ר' אלעזר בן עזריה:

ממשפחת בריאים הוא. כלומר אבא הוה רב:

מגז כבשים יהא מלבושך. כלומר מגזה תעשה מכבשיך:

ימכור אדם שדה ויקח עתודים. כלומר לחוזין [ונקראין] עתודים שמעתדים את בעליהן:

לחמך קודם ללחם ביתך. כלומר שלך קודם משל כל אדם.

הָרוֹצֶה שֶׁיִּתְעַשֵּׁר יַעֲסוֹק בִּבְהֵמָה דַּקָּה. אָמַר רַב חִסְדָּא, מַאי דִּכְתִיב: "וְעַשְׁתְּרֹת צֹאנֶךָ" – שֶׁמְּעַשְּׁרוֹת אֶת בַּעֲלֵיהֶן. (א)וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּסָא דְּחָרָשִׁין, וְלָא כָּסָא דְּפוֹשְׁרִין. וְהָנֵי מִילֵּי בִּכְלֵי מַתָּכוֹת, אֲבָל בִּכְלֵי חֶרֶשׂ לֵית לַן בַּהּ. וּבִכְלֵי מַתָּכוֹת נָמֵי לָא אֲמַרַן, אֶלָּא דְּלָא שָׁדֵי בְּהוּ צִיבַיָּא, אֲבָל שָׁדֵי בְּהוּ צִיבַיָּא לֵית לַן בַּהּ. וְכִי לָא שָׁדֵי בְּהוּ צִיבַיָּא נָמֵי לָא אֲמַרַן, אֶלָּא דְּלָא צִיץ, אֲבָל צִיץ לֵית לַן בַּהּ. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִי שֶׁהִנִּיחַ לוֹ אָבִיו מָעוֹת וְרוֹצֶה לְאַבְּדָן – יִלְבַּשׁ כְּלֵי פִשְׁתָּן, וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלֵי זְכוּכִית, וְיִשְׂכּוֹר פּוֹעֲלִים וְאַל יֵשֵׁב עִמָּהֶן. יִלְבּוֹשׁ כְּלֵי פִשְׁתָּן – בְּכִיתָּנָא רוֹמִיתָא. וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלֵי זְכוּכִית – בְּזוּגִּיתָא חִיוָּרְתָּא. וְיִשְׂכּוֹר פּוֹעֲלִים וְאַל יָשַׁב עִמָּהֶן – בְּתוֹרֵי דְּנָפִישׁ פְּסֵידַיְיהוּ.

א(ב)דָּרֵשׁ רַב עֲוִירָא, זִימְנִין אָמַר לַהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי, וְזִימְנִין אָמַר לַהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי אַסִּי: מַאי דִּכְתִיב "טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמַלְוֶה יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט"? לְעוֹלָם יֹאכַל אָדָם וְיִשְׁתֶּה פָּחוֹת מִמַּה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ, וְיִלְבַּשׁ וְיִתְכַּסֶּה בְּמַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ, וִיכַבֵּד אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ, שֶׁהֵן תְּלוּיִין בּוֹ וְהוּא תָּלוּי בְּמִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. (ג)דָּרֵשׁ רַב עֵינָא אַפִּתְחָא דְּבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא: הַשּׁוֹחֵט לַחוֹלֶה בְּשַׁבָּת חַיָּיב לְכַסּוֹת. אֲמַר לְהוּ רַבָּה: אֶשְׁתּוֹמָא קָאָמַר, לִישְׁמְטוּהּ לְאָמוֹרֵיהּ מִינֵּיהּ, דְּתַנְיָא: רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כּוֹי אֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב, וְאִם שְׁחָטוֹ אֵין מְכַסִּין אֶת דָּמוֹ. (ד)מִקַּל וָחוֹמֶר: וּמָה מִילָה שֶׁוַּדָּאָהּ דּוֹחֶה שַׁבָּת, אֵין סְפֵיקָהּ דּוֹחֶה יוֹם טוֹב, כִּסּוּי שֶׁאֵין וַדָּאוֹ דּוֹחֶה שַׁבָּת, אֵין דִּין שֶׁאֵין סְפֵקוֹ דּוֹחֶה יוֹם טוֹב? אָמַר לוֹ: תְּקִיעַת שׁוֹפָר בִּגְבוּלִים תּוֹכִיחַ, שֶׁאֵין וַדָּאָהּ דּוֹחֶה שַׁבָּת, וּסְפֵיקָהּ דּוֹחֶה יוֹם טוֹב! הֵשִׁיב רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר בְּרִיבִּי תְּשׁוּבָה: מָה לְמִילָה שֶׁכֵּן אֵינָהּ נוֹהֶגֶת בְּלֵילֵי יָמִים טוֹבִים, תֹּאמַר בְּכִסּוּי שֶׁנּוֹהֵג בְּלֵילֵי יָמִים טוֹבִים! (ה)אָמַר רַבִּי אַבָּא: זֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁאָמַר רַבִּי חִיָּיא "אֵין לִי עֲלֵיהֶם תְּשׁוּבָה", וְהֵשִׁיב רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר בְּרִיבִּי תְּשׁוּבָה. בקָתָנֵי מִיהַת, כִּסּוּי שֶׁאֵין וַדָּאוֹ דּוֹחֶה שַׁבָּת. מַאי וַדָּאוֹ דְּכִסּוּי דְּלָא דָּחֵי שַׁבָּת? לָאו הַשּׁוֹחֵט לְחוֹלֶה בְּשַׁבָּת? וְדִלְמָא דְּעָבַר וְשָׁחַט? דּוּמְיָא דְּמִילָה: מָה מִילָה בִּרְשׁוּת, אַף כִּסּוּי נָמֵי בִּרְשׁוּת. אָמְרוּ לוֹ: תְּקִיעַת שׁוֹפָר בַּגְּבוּלִין תּוֹכִיחַ, שֶׁאֵין וַדָּאָהּ דּוֹחֶה שַׁבָּת, וּסְפֵיקָהּ דּוֹחֶה יוֹם טוֹב. מַאי סְפֵיקָהּ? אִילֵימָא סָפֵק חוֹל סָפֵק יוֹם טוֹב – הַשְׁתָּא וַדַּאי יוֹם טוֹב דָּחֲיָא, סָפֵק יוֹם טוֹב סָפֵק חוֹל מִיבַּעְיָא?

אֶלָּא

כסא לחרשין ולא כסא לפושרין טוב לשתות כוס של מכשפות ולא לשתות כוס של מים פושרין שרעים הם לגוף: ציביא שרשי עשבים ותבלין: ציץ הרתיח: מי שהניח לו אביו מעות כלומר מי שלא טרח בממון וקל בעיניו לאבדו זהו אבודו: ילבש כלי פשתן שהן יקרים. ולפי דרכנו למדנו שהעושה אלה מאבד ממון ויזהר אדם מהם: כיתנא רומיתא יקר היה: בתורי ישכור פועלים וימסור להן שוורים שלו לחרוש והם יכחישו השוורים ויסקבום ביערות ובכרמים והמלאכה לא תעלה לכלום שאינן חוששין לכך: טוב איש חונן דלים ומלוה אותם וטוב המכלכל דבריו במשפט לפי היכולת הוא עומד על צרכיו ולא בכל תאות לבו: פחות ממה שיש לו פחות מכדי היכולת וילבש ויתכסה לפי היכולת שלא יתבייש ויכבד אשתו יותר מלפי היכולת: לחולה שיש בו סכנה: חייב לכסות דכיון דנתנה שבת לדחות אצל שחיטה זו נדחית לכל מניעה של שחיטה זו: אשתומא קאמר דבר תמה הוא אומר לשון (לעיל חלין דף כח.) אשתומם כשעה חדא אסטורדישו"ן: לשמטוה לאמוריה יחתכו את לשונו שאמר בה. ל"א גרסינן אי לשמא קאמר אם בשמו הוא אומר לשמטוה לאמוריה ישמטו את האמורא מלפניו לביישו: שודאה דוחה שבת דאתיא בקל וחומר מה צרעת שדוחה עבודה ועבודה דוחה שבת מילה דוחה אותה. כדאיתא במסכת שבת (דף קלב:): אין ספיקה דוחה יו"ט כגון נולד בין השמשות דקי"ל בפ' רבי אליעזר (שבת דף קלז.) דנמול לתשעה וחל ספק שמיני ספק תשיעי שלו ביו"ט אינו נמול על עשירי דתנן נולד בין השמשות נמול לתשעה כלומר לספק תשיעי בין השמשות של ערב שבת נמול לעשרה חל יו"ט להיות אחר אותה שבת שהוא עשירי נמול לאחד עשר משום דמילה שלא בזמנה לא דחיא דנפקא לן מהוא לבדו הוא ולא מכשיריו לבדו ולא מילה שלא בזמנה בסנהדרין: כסוי שאין ודאו דוחה שבת לקמיה מפרש: בגבולין דקיימא לן בראש השנה (דף כט:) בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה: וספקה דוחה י"ט דתניא טומטום ואנדרוגינוס חייבים אף על פי שהוא ספק אשה ואינה חייבת: בריבי אדם גדול: תשובה על קל וחומר דרבי יוסי: מילה אינה בלילה אלא ביום דיום כתיב בה (ויקרא יב): זה אחד מן הדברים שהיה רבי חייא אומר שלא היה לו שום תשובה עליהם והא דרבי יוסי חדא מנייהו והא דאהדרו רבנן תקיעת שופר בגבולים תוכיח לא חשיב לה פירכא כדמפרש לקמיה: ודלמא דעבר ושחט לבריא דלא נתנה שבת לדחות קאמר דלא יכסה אבל לחולה דנתנה שבת לדחות שרי: דומיא דמילה על כרחך בחולה קאמר דומיא דמילה דברשות ותיובתא היא לרב עינא: ספק י"ט וספק חול כגון שני ימים טובים של ראש השנה שהאחד ספק:

הרוצה שיתעשר יעסק בבהמה דקה וא"ת דאמרינן בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נ:) העוסק בבהמה דקה אינו רואה סימן ברכה ואומר ר"ת דהתם בישוב ומשום עין הרע אבל הכא איירי בחורשין דלא שלטא בהו עינא: בזוגיתא חוורתא וא"ת משמע דזכוכית לבנה היתה בימי ר' יוחנן וכן בריש אין עומדין (ברכות דף לא.) ההוא דתבר זכוכית לבנה בחתונת בנו ובפ' עגלה ערופה (סוטה דף מח:) תנא משחרב בהמ"ק בטלה שירא פרנגא וזכוכית לבנה וי"ל דלא לגמרי בטלה אלא דאינה מצויה כמו בזמן בית המקדש וכן צריך לומר גבי שירא פרנגא דאמר בפרק במה מדליקין (שבת דף כ:) דרבין ואביי הוו יתבי קמיה דרב נחמיה ריש גלותא חזייה דהוה לביש מטכסא אמר ליה רבין לאביי היינו כלך דתנן אמר ליה אנן שירא פרנגא קרינא ליה ומיהו ר"ת מפרש דאכלך דמתניתין קאי דקרי לה שירא פרנגא: בתורי ר"ח גרים בתוורי פרוש בקרים שאינם מעמיקים המחרישה כראוי ומפסיד כל מה שזורע: כסוי שאין ודאו דוחה שבת להנך תרי טעמי דמפרש בפרק קמא דביצה (דף ח:) דכוי אין מכסין דמו ביום טוב משום דאפר כירה דעתו לודאי ואין דעתו לספק אי נמי משום התרת חלבו אי אפשר לישב ק"ו זה דמה שאין ודאי דוחה שבת לא הוי משום מקצה דאפי' הכינו מבעוד יום אין מכסין ולא שייך נמי שם התרת חלב כיון שהיא ודאי חיה אבל טעמא דמפרש התם דבדקר נעוץ בודאי התירו ביו"ט ואע"ג דאיכא אסורא מדרבנן בחופר גומא וא"ן אגא לעפרה אבל בספק לא התירו אתי ק"ו דהכא שפיר דכיון דלא התירו בודאי שידחה שבת כ"ש דאין ספק דוחה יו"ט ומיהו סוגיא דביצה מוכח דאפילו ספק נמי שרי בדאיכא דקר נעוץ וי"ל דלאו ק"ו הכי כסוי שאין ודאו דוחה שבת אפילו הזמינו לכך מ"מ אסרו משום טורח אינו דין שאין ספקו דוחה יו"ט משום אסור גומא דרבנן או משום מקצה דאין דעתו לספק אבל באפר שהכינו אין לאסור ספק ביו"ט מק"ו דשבת דאין לדמות טורח יו"ט לשבת ולישנא דמשום התרת חלבו ואסר אע"ג דהכינו אע"ג דליכא ק"ו מ"מ יש לחוש שיטעו הרואים ויעשו ק"ו משבת כיון דאין ודאו דוחה שבת אפילו בהכינו כ"ש שספק אין דוחה יו"ט ומדמכסים אותו ודאי חיה היא ויתירו חלבו: תקיעת שופר בגבולין תוכיח שאין ודאה דוחה שבת כו' וא"ת והא טעמא דשופר בשבת משום שמא יעבירנו ארבע אמות ברה"ר והא לא שייך בי"ט וי"ל דשייך נמי בי"ט דאם אשה היא זה הטמטום אסור להוציא לצרכה דהא לא מחייבא ואין להתיר מטעם אוכל והתירה הוצאה לצורך התירה נמי שלא לצורך דהיינו דוקא היכא דהוי צורך היום קצת אבל הכא ליכא צורך היום כלל אי נמי ה"ק שאין ודאה דוחה שבת משום גזירה דרבנן שמא יעבירנו וספקה דוחה יום טוב אף על גב דאיכא נמי אסורא דרבנן בתקיעה שהיא חכמה ואינה מלאכה ונדחה אסור זה מספק. [וע"ע תוספות ר"ה כט: ד"ה דלית]:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פה' מהל' דעות הל' י:

ב מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' ד, סמג עשין סד, טוש"ע יו"ד סי' כח סעי' טז:

רבינו גרשום

א"ר יוחנן כסא לחרשין כו'. בשביל הלכות דר' יוחנן מביא הלכה זאת:

לא אמרן אלא דלא שדי בהו ציביא. כלומר בכלי מתכות נמי לא אמרן (אלא) דלא ליסתי פושרין אלא דלא שדי בהו תבלין:

אבל שדי בהו תבלין. לית לן בה:

ולא אמרן אלא דלא ציץ. כלומר דלא רתח:

ורוצה לאבדן. כלומר אינו רוצה לאבדן ביד אלא רוצה לאבדן כלאחר יד ומעט מעט רוצה לאבדן:

בכיתנא רומא. רע הוא (וכן בכ"י רומא רע הוא ומסבר מהר):

בתורי דנפיש פסידייהו. כלומר שסוכר את השוורים לחרוש ולזרוע שלהן ואינו יושב עמו (וחורשו) [ואינו חורש] חורע לו חרישה חריעה יפה לזו היא פסידא דלא הדר:

טוב איש חונן ומלוה. כלומר שמלוה את בניו כשהן קטנים שהן תלויין בו:

אי לשמא קאמר לישמטוה. כלומר אי משמא דנפשיה קאמר דלא אמר משמיה דרביה לישמטוה לאמוריה לשון אמורא הוא שדורש בפניו לישמטו מיניה:

ואית דאמר אישתומא קאמר. כלומר שינוי קאמר ליחתכו לשונו אמוריה זהו לשונו שאמר הדבר:

אין ספיקה דוחה יו"ט. כלומר אם נולד בין השמשות שמנה ימים קודם יו"ט דלא ידעינן אי יו"ט שמיני ואי ערב יו"ט שמיני:

כיסוי שאין ודאי דוחה שבת כו'. כדבעינן לפרושי קמן:

דלמא דעבר ושחט. כלומר מה דאמרי' שאין ודאי דוחה את השבת דלא מוקמינן בשוחט לחולה אלא דעבר ושחט לבריא:

אף כסוי ברשות. כלומר והיכי דמי דשחט לחולה:

מסורת הש"ס

א עירובין כט:; פסחים קיב:; פסחים קיא.; ברכות סא.; ברכות ח:; בבא מציעא כט:

ב אוצר מדרשים פרקי רבינו הקדוש; אוצר מדרשים מדרש לעולם; אוצר מדרשים חופת אליהו חופת אליהו רבה קג

ג תוספתא חולין; תוספתא ביצה; לעיל עט:; ביצה ח.

ד ספרא תזריע פרשת יולדת פרק א ה

ה תוספתא ביצה

תורה אור השלם

וַאֲהֵבְךָ וּבֵרַכְךָ וְהִרְבֶּךָ וּבֵרַךְ פְּרִי־בִטְנְךָ וּפְרִי־אַדְמָתֶךָ דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ שְׁגַר־אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרֹת צֹאנֶךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ לָתֶת לָךְ [דברים ז, יג]

טוֹב־אִישׁ חוֹנֵן וּמַלְוֶה יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט [תהילים קיב, ה]

אֶלָּא סָפֵק אִישׁ סָפֵק אִשָּׁה. [א(א)]וְרַבִּי יוֹסֵי לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר: אִשָּׁה וַדָּאִית נָמֵי תָּקְעָה. דְּתַנְיָא: בְּנֵי יִשְׂרָאֵל סוֹמְכִין, וְלֹא בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל סוֹמְכוֹת. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: נָשִׁים סוֹמְכוֹת רְשׁוּת. אָמַר רָבִינָא: וּלְמַאי דְּקָאָמְרִי רַבָּנַן נָמֵי אִית לֵיהּ פִּירְכָא, מָה לִתְקִיעַת שׁוֹפָר שֶׁכֵּן וַדָּאָהּ דּוֹחֶה שַׁבָּת בַּמִּקְדָּשׁ, תֹּאמַר בְּכִיסּוּי דְּלֵיתֵיהּ כְּלָל! הֵשִׁיב רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר בְּרִיבִּי: מָה לְמִילָה שֶׁכֵּן אֵינָהּ נוֹהֶגֶת בְּלֵילֵי יָמִים טוֹבִים. בְּלֵילֵי יָמִים טוֹבִים הוּא דְּלָא נָהֲגָא, בִּשְׁאָר לֵילֵי נָהֲגָא? [(ב)]אֶלָּא, מָה לְמִילָה – שֶׁכֵּן אֵינָהּ נוֹהֶגֶת בַּלֵּילוֹת כְּבַיָּמִים, תֹּאמַר בְּכִסּוּי – שֶׁנּוֹהֵג בַּלֵּילוֹת כְּבַיָּמִים! אָמַר רַבִּי אַבָּא: זֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁאָמַר רַבִּי חִיָּיא אֵין עֲלֵיהֶן תְּשׁוּבָה, וְהֵשִׁיב רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי תְּשׁוּבָה.

[ב(ג)]מַתְנִי' הַשּׁוֹחֵט וְנִמְצֵאת טְרֵיפָה, וְהַשּׁוֹחֵט לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְהַשּׁוֹחֵט חוּלִּין בִּפְנִים וְקָדָשִׁים בַּחוּץ, חַיָּה וָעוֹף הַנִּסְקָלִים – רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּיב, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִים. [ג]הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבְּלָה בְּיָדוֹ, הַנּוֹחֵר וְהַמְעַקֵּר – פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת. גְּמָ' אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רָאָה רַבִּי דְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי מֵאִיר בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ, וּשְׁנָאוֹ בִּלְשׁוֹן חֲכָמִים, וּדְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּכִסּוּי הַדָּם, וּשְׁנָאוֹ בִּלְשׁוֹן חֲכָמִים. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ? אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: גָּמַר שְׁחִיטָה שְׁחִיטָה מִשְּׁחוּטֵי חוּץ. [ד]מָה הָתָם – שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה שְׁמָהּ שְׁחִיטָה, אַף הָכָא נָמֵי – שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה שְׁמָהּ שְׁחִיטָה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן, מַאי טַעְמָא? אָמַר רַבִּי מָנִי בַּר פַּטִּישׁ: גָּמַר מִ"טְּבוֹחַ טֶבַח וְהָכֵן", מָה לְהַלָּן שְׁחִיטָה רְאוּיָה, אַף כָּאן שְׁחִיטָה רְאוּיָה. וְרַבִּי מֵאִיר נָמֵי, לִיגְמַר מִ"טְּבוֹחַ"? דָּנִין שְׁחִיטָה מִשְּׁחִיטָה, וְאֵין דָּנִין שְׁחִיטָה מִטְּבִיחָה. [(ד)]מָה נָפְקָא מִינַּהּ? הָא תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "וְשָׁב הַכֹּהֵן" "וּבָא הַכֹּהֵן" – זוֹ הִיא שִׁיבָה זוֹ הִיא בִּיאָה. הָנֵי מִילֵּי – הֵיכָא דְּלֵיכָּא דְּדָמֵי לֵיהּ, אֲבָל אִיכָּא דְּדָמֵי לֵיהּ – מִדְּדָמֵי לֵיהּ יָלְפִינַן. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן נָמֵי לִיגְמַר מִשְּׁחוּטֵי חוּץ? דָּנִין חוּלִּין מֵחוּלִּין, וְאֵין דָּנִין חוּלִּין מִקֳּדָשִׁים. וְרַבִּי מֵאִיר: אַטּוּ אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ בְּקָדָשִׁים מִי לָא נָהֵיג? הַיְינוּ דְּקָאָמַר רַבִּי חִיָּיא: רָאָה רַבִּי דְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי מֵאִיר בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ, וּשְׁנָאוֹ בִּלְשׁוֹן חֲכָמִים. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר בְּכִסּוּי הַדָּם? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: גָּמַר שְׁפִיכָה שְׁפִיכָה מִשְּׁחוּטֵי חוּץ, מָה לְהַלָּן – שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה שְׁמָהּ שְׁחִיטָה, אַף כָּאן – שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה שְׁמָהּ שְׁחִיטָה. [ה]וְרַבִּי שִׁמְעוֹן: "אֲשֶׁר יֵאָכֵל" כְּתִיב, וְרַבִּי מֵאִיר: הָהוּא לְמַעוּטֵי עוֹף טָמֵא הוּא דַּאֲתָא, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן: עוֹף טָמֵא מַאי טַעְמָא – דְּלָאו בַּר אֲכִילָה הוּא, טְרֵפָה נָמֵי – לָאו בַּר אֲכִילָה הוּא. וְהַיְינוּ דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא: רָאָה רַבִּי דְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּכִסּוּי הַדָּם, וּשְׁנָאוֹ בִּלְשׁוֹן חֲכָמִים. אָמַר רַבִּי אַבָּא:

לא

אֶלָּא סָפֵק אִישׁ וְלוֹאֶה יוֹם טוֹב גָּמוּר: **וְר' יוֹסֵי** דְּלָא חֲשִׁיבָא לֵיהּ הָא פִּירְכָא מִשּׁוּם דְּאָזֵל לְטַעְמֵיהּ דְּאָמַר אֲפִלּוּ אִשָּׁה וַדָּאִית תָּקְעָה וְאַע"ג דְּלָא מִחַיְּיבָא אֲבָל בְּכִסּוּי דְּאִילּוּ יָדְעִינַן דִּבְהֵמָה הִיא בְּיו"ט אָסוּר לְכַסּוֹת כּוֹי מִסָּפֵק לָא מְחַלְּלִין עָלֶיהָ יו"ט: **סוֹמְכוֹת רְשׁוּת** וְאַע"ג דְּלָא מִחַיְּיבָא וְלָא אָמְרִינַן עֲבוֹדָה עוֹבֶדֶת בְּקָדָשִׁים. וְהָכָא נָמֵי לָא אָמְרִינַן מְחַלֶּלֶת יוֹם טוֹב הִיא: **וּלְמַאי דְּקָאָמְרִי רַבָּנַן** נָמֵי דְּאִשָּׁה אֲסוּרָה לִתְקוֹעַ וְטֻמְטוּם דְּסָפֵק הוּא לוֹאֶה אִית לֵהּ פִּירְכָא לִתְשׁוּבָה שֶׁלָּהֶם: **מָה לִתְקִיעַת שׁוֹפָר** שֶׁכֵּן וַדָּאָהּ דּוֹחֶה שַׁבָּת בַּמִּקְדָּשׁ לְפִיכָךְ סְפֵקָהּ דּוֹחֶה יוֹם טוֹב בִּגְבוּלִין: **תֹּאמַר בְּכִסּוּי** שֶׁאֵין וַדָּאוֹ דּוֹחֶה שַׁבָּת כְּלָל: **הָא בִּשְׁאָר לֵילֵי נָהֲגָא** בִּתְמִיהַ: **מַתְנִי' חַיָּה וְעוֹף הַנִּסְקָלִין** כְּגוֹן שֶׁנִּרְבְּעוּ וְנִגְמַר דִּינָן וּשְׁחָטָן: **וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין** דִּשְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לָא שְׁמָהּ שְׁחִיטָה וְאַע"ג דִּבְכִסּוּי שְׁפִיכָה כְּתִיבָא אֲפִלּוּ הָכִי אֲשֶׁר יֵאָכֵל כְּתִיב. וְטַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא: **גְּמ' רָאָה רַבִּי** דְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי מֵאִיר בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ דִּשְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה שְׁמָהּ שְׁחִיטָה לְחַיְּבוֹ: **וּשְׁנָאָהּ בִּלְשׁוֹן חֲכָמִים** כִּדְתְנַן בָּהּ (לְעֵיל חוּלִּין דַּף פא:) רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר וַחֲכָמִים מְחַיְּיבִין וּבְכִסּוּי תְּנַן ר' מֵאִיר מְחַיֵּיב וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. וּלְקַמֵּיהּ מְפָרֵשׁ וְאָזֵל מַאי שְׁנָא דְּרָאָה אִלּוּ כָּאן וְאִלּוּ כָּאן: **מָה לְהַלָּן** שְׁחִיטָה רְאוּיָה כִּדְכְתִיב (בְּרֵאשִׁית מג) כִּי אִתִּי יֹאכְלוּ: **וְשָׁב הַכֹּהֵן** וּבָא הַכֹּהֵן בְּנִגְעֵי בָּתִּים כְּתִיב וְיָלְפִינַן מִינָּהּ גְּזֵירָה שָׁוָה בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים נֶאֱמַר וְשָׁב הַכֹּהֵן וְנֶאֱמַר וּבָא הַכֹּהֵן מַה שִּׁיבָה חוֹלֵץ וְקוֹצֶה וְטָח וְנוֹתֵן לוֹ שָׁבוּעַ אַף בִּיאָה כו' וּכְבָר פֵּירַשְׁתִּיהָ יָפֶה בְּעֵירוּבִין (בְּכֵיצַד מְעַבְּרִין) (דַּף נא.): **בִּשְׁחוּטֵי חוּץ** כְּתִיב (וַיִּקְרָא יז) דָּם שָׁפָךְ:

נָשִׁים סוֹמְכוֹת רְשׁוּת הַיְינוּ בְּאַקְפּוּיֵי יְדָא כִּדְאָמַר בְּאֵין דּוֹרְשִׁין (חֲגִיגָה דַּף טז:) אֲבָל בְּכָל כֹּחוֹ מוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי דְּאָסוּר וּמַיְיתִי הָכָא כִּי הֵיכִי דְּשָׁרֵי רַבִּי יוֹסֵי לִסְמוֹךְ לְנָשִׁים בְּאַקְפּוּיֵי יְדָא אע"ג דְּנִרְאֶה כַּעֲבוֹדָה בְּקָדָשִׁים ה"נ תְּקִיעָה לֵיכָּא אֶלָּא אִסּוּרָא דְּרַבָּנַן שָׁרֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּנָשִׁים: **מָה לְמִילָה** שֶׁכֵּן אֵינָהּ נוֹהֶגֶת בַּלֵּילוֹת כְּבַיָּמִים וְאִם תֹּאמַר כֵּיוָן שֶׁאֵין הַפִּירְכָא מֵעֵין ק"ו שֶׁתָּלוּי בִּדְחִיָּה נָשִׁים הַפִּירְכָא בְּתוֹךְ הק"ו כְּמוֹ בְּכֵיצַד הָרֶגֶל (ב"ק דַּף כה:) דְּבָעֵי לְמֵילַף שֶׁיְּהֵא קֶרֶן בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם מִשֵּׁן וְרֶגֶל וְלָא פָּרְכִינַן מַה לְשֵׁן וְרֶגֶל שֶׁכֵּן הֶזֵּיקוֹ מָצוּי מִשּׁוּם שֶׁאֵין הַפִּירְכָא מֵעֵין ק"ו דְּהָוֵי מִתַּשְׁלוּמִין וְיֵ"ל דְּהָתָם סְבָרָא בְּעָלְמָא הִיא אֲבָל חוּמְרָא וְקוּלָּא דִּכְתִיבָא כְּמוֹ שֶׁאֵינָהּ נוֹהֶגֶת בַּלֵּילוֹת כְּבַיָּמִים דְּהָכָא פָּרְכִינַן אע"ג דְּלָא הָוֵי מֵעֵין ק"ו וְכֵן בְּפֶרֶק קַמָּא דִּזְבָחִים (דַּף י.) דְּיָלֵיף שׁוֹחֵט ע"מ לִזְרוֹק שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ פָּסוּל מק"ו דְּשׁוֹחֵט עַל מְנָת לִזְרוֹק חוּץ לִזְמַנּוֹ וּפָרִיךְ מָה לְחוּץ לִזְמַנּוֹ שֶׁכֵּן בְּכָרֵת: **דָּנִין שְׁחִיטָה מִשְּׁחִיטָה** וְאֵין דָּנִין שְׁחִיטָה מִטְּבִיחָה הִקְשָׁה הר"ר נָתָן דְּגַבֵּי תַּשְׁלוּמֵי ד' וָה' (ב"ק דַּף עא.) מְחַיְּיבִי רַבָּנַן בִּשְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה כְּגוֹן שָׁחַט בְּשַׁבָּת אוֹ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בְּטוֹבֵחַ ע"י אַחֵר וּבְשׁוֹחֵט וְנִמְצֵאת טְרֵפָה וְהָתָם הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף טְבִיחָה מִטְּבִיחָה דִּוְטָבְחוֹ כְּתִיב וְיֵ"ל דְּהָתָם דָּנִין טְבִיחָה בַּעֲבֵרָה מִשְּׁחִיטָה בַּעֲבֵרָה וְאֵין דָּנִין טְבִיחָה בַּעֲבֵרָה מִטְּבִיחָה דְּהֶתֵּר וְהָכָא אִצְטְרִיךְ לְמֵימַר דָּנִין שְׁחִיטָה מִשְּׁחִיטָה אֲפִי' אִם נִמְצֵאת הָרִאשׁוֹנָה טְרֵפָה דְּהָוֵי שְׁחִיטַת הֶתֵּר אֲבָל אִם נִמְצֵאת הַשְּׁנִיָּה טְרֵפָה שֶׁהִיא שְׁחִיטַת עֲבֵרָה לֹא הָיָה צָרִיךְ לְטַעְמָא דִּשְׁחִיטָה מִשְּׁחִיטָה א"נ י"ל דָּנִין דָּבָר הַנֶּאֱמַר בְּסִינַי מִדָּבָר הַנֶּאֱמַר בְּסִינַי וְלֹא מִטְּבוֹחַ טֶבַח וְהָכֵן שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בְּסִינַי וְאַע"ג דְּהָוֵי טְבִיחָה מִטְּבִיחָה וְהָכָא נָמֵי מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי הָכִי אֶלָּא דִּבְלָאו הָכִי מְשַׁנֵּי שַׁפִּיר וְא"ת דִּבְרֵישׁ פ"ב דִּיבָמוֹת (דַּף יז:) אָמְרִינַן דָּנִין אַחִים מֵאַחִים וְאֵין דָּנִין אַחִים מֵאָחִיךְ אע"ג דְּאַחִים דִּבְנֵי יַעֲקֹב לֹא נֶאֱמַר בְּסִינַי וְיֵ"ל דְּכֵיוָן דְּיָלְפִינַן הָכָא דִּשְׁמָהּ שְׁחִיטָה תּוּ אֵין לָנוּ לְמֵימַר בְּכָל דּוּכְתֵּי דִּשְׁמָהּ שְׁחִיטָה וְלֵיכָּא לְמֵימַר דְּאַדְּרַבָּה נֵילַף טְבִיחָה מִטְּבִיחָה הָתָם דְּלָא שְׁמָהּ שְׁחִיטָה וְכֵן נֹאמַר בְּכָל דּוּכְתֵּי דְּהָא כֵּיוָן דְּאִיכָּא לְמֵימַר הָכִי וְאִיכָּא לְמֵימַר הָכִי אִית לָן לְמֵימַר דָּנִין דָּבָר הַנֶּאֱמַר בְּסִינַי מִדָּבָר הַנֶּאֱמַר בְּסִינַי אֲבָל אִי לָאו דְּיָלְפִינַן הָכָא שְׁחִיטָה מִשְּׁחִיטָה הֲוָה יָלְפִינַן בְּאַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה (ב"ק דַּף עא.) טְבִיחָה מִטְּבִיחָה אע"ג דְּלָא נֶאֱמַר בְּסִינַי כְּדְאִיתָא נָמֵי בְּיַבָמוֹת וְא"ת וְר"מ לָמָּה לֵיהּ לְמֵילַף מִשְּׁחוּטֵי חוּץ נֵילַף מִגּוּפֵיהּ דְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג בְּקָדָשִׁים אע"ג דְּלָאו שְׁחִיטָה רְאוּיָה הִיא דְּהָא הָוֵי מְחֻסַּר זְמַן וְיֵ"ל דְּנִיחָא לֵיהּ לְמֵילַף מִשְּׁחוּטֵי חוּץ מִשּׁוּם דְּמִגּוּפֵיהּ אִיכָּא לְמִדְחֵי דְּלָא אָסַר רַחֲמָנָא אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ בְּקָדָשִׁים אֶלָּא כְּשֶׁרִאשׁוֹן קָדָשִׁים וְשֵׁנִי חוּלִּין דִּשְׁחִיטָה רְאוּיָה הִיא: **וְאֵין דָּנִין חוּלִּין מִקֳּדָשִׁים** וּמ"מ בְּקָדָשִׁים נָמֵי פָּטַר בִּשְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה מִשּׁוּם דְּעִיקַּר קְרָא דְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ בְּחוּלִּין כְּתִיב וְתֵימַהּ דִּבְפֶרֶק תָּמִיד נִשְׁחָט (פְּסָחִים דַּף סג.) תְּנַן רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הַשּׁוֹחֵט פֶּסַח בי"ד עַל הֶחָמֵץ לִשְׁמוֹ חַיָּיב שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ פָּטוּר וּמְפָרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס מִשּׁוּם דְּהָוֵי פָּסוּל וְר"שׁ לְטַעְמֵיהּ דְּאָמַר שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לֹא שְׁמָהּ שְׁחִיטָה וְהַשְׁתָּא הָתָם הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף מִשְּׁחוּטֵי חוּץ דִּשְׁמָהּ שְׁחִיטָה דְּהָוְיָא קָדָשִׁים מִקָּדָשִׁים: **וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אֲשֶׁר יֵאָכֵל** כְּתִיב אֲבָל אִם לֹא אֲשֶׁר יֵאָכֵל מִטְּבִיחָה לֹא גָּמַר מִשּׁוּם דְּלָא דָּמֵי שְׁפִיכָה לִטְבִיחָה כְּמוֹ שְׁחִיטָה לִטְבִיחָה הִקְשָׁה הר"ר אֱלִיעֶזֶר ממיי"ן אֵימָא דְּהַאי אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲתָא לְמַעוּטֵי אוֹכֶל שֶׁאֵין אַתָּה יָכוֹל לְהַאֲכִילוֹ לַאֲחֵרִים כִּדְדָרֵשׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן מִכָּל הָאוֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל בְּפֶרֶק הַמְּנָחוֹת וְהַנְּסָכִים (מְנָחוֹת דַּף קא:) וּבְפֶרֶק הָעוֹר וְהָרוֹטֵב (לְקַמָּן חוּלִּין דַּף קכט.) וּמְרַבֵּינַן אֲפִילּוּ עוֹף טָמֵא כֵּיוָן דְּמוּתָּר בַּהֲנָאָה וְיֵ"ל דְּהָתָם כְּתִיב מִכָּל הָאוֹכֶל דִּמְרַבֶּה כָּל אוֹכֶל אֲפִילּוּ אָסוּר בַּהֲנָאָה וַאֲתָא אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְמֵימַר שֶׁיְּהֵא מוּתָּר בַּהֲנָאָה אֲבָל הָכָא לֹא כְּתִיב כָּל אֲשֶׁר יֵאָכֵל מַשְׁמַע הַמּוּתָּר לְיִשְׂרָאֵל לֶאֱכוֹל:

מסורת הש"ס

א ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה ב ב; ראש השנה לג.; עירובין צו:

ב תוספתא ביצה

ג ספרא אחרי מות פרק יא ז; ספרא אמור פרק ח ו

ד נזיר ה.; מנחות ד.; עירובין נא.; יבמות יז:; מכות יג:; מנחות מה:; ספרא מצורע פרשה ז ז; הוריות ח:; נדה כב:; יומא ב:; בכורות לב.

גליון הש"ס

גמ' גמר שפיכה שפיכה. עיין לעיל דף כז ע"ב תוס' ד"ה בשפיכה:

שם למעוטי עוף טמא. עי' תוס' רי"ד קדושין דף נו ע"ב ד"ה המקדש בערלה:

תורה אור השלם

[ויקרא א, ב-ד]

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי־יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיהֹוָה מִן־הַבְּהֵמָה מִן־הַבָּקָר וּמִן־הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת־קָרְבַּנְכֶם [ויקרא א, ב]

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בִּבְהֵמָה מוֹת יוּמָת וְאֶת־הַבְּהֵמָה תַּהֲרֹגוּ [ויקרא כ, טו]

וְשׁוֹר אוֹ־שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת־בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד [ויקרא כב, כח]

אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אוֹ־כֶשֶׂב אוֹ־עֵז בַּמַּחֲנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמַּחֲנֶה [ויקרא יז, ג]

וַיַּרְא יוֹסֵף אִתָּם אֶת־בִּנְיָמִין וַיֹּאמֶר לַאֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ הָבֵא אֶת־הָאֲנָשִׁים הַבָּיְתָה וּטְבֹחַ טֶבַח וְהָכֵן כִּי אִתִּי יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בַּצָּהֳרָיִם [בראשית מג, טז]

וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּקִירֹת הַבָּיִת [ויקרא יד, לט]

וּבָא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בַּבָּיִת צָרַעַת מַמְאֶרֶת הִוא בַּבַּיִת טָמֵא הוּא [ויקרא יד, מד]

וְאֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוֹ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לַיהֹוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהֹוָה דָּם יֵחָשֵׁב לָאִישׁ הַהוּא דָּם שָׁפָךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ [ויקרא יז, ד]

וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צֵיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת־דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר [ויקרא יז, יג]

וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל־דָּם וְנָתַתִּי פָנַי בַּנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת אֶת־הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמָּהּ [ויקרא יז, י]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פג' מהל' מעשה הקרבנות הל' ח, סמג עשין קפג:

ב מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' י, סמג עשין סד, טוש"ע יו"ד סי' כח סעי' יז:

ג מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' י, סמג עשין סד, טוש"ע יו"ד סי' כח סעי' יז:

ד מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' ו:

ה מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' י:

רבינו גרשום

ור' יוסי לטעמיה דאמר ודאי אשה נמי תקעה כו'. כלומר ר' יוסי למייתי מק"ו ממילה שאין מכסין דם כוי ביו"ט הוא אזיל לטעמיה דלא מצי למימר תקיעת שופר בגבולין יוכיח שאין ודאה דוחה שבת וספיקא דוחה יו"ט ה"נ נימא לענין כוי שיהא ספיקו דוחה יו"ט. דהכא לענין ספק איש ספק אשה דין הוא שיהא ספק דוחה יו"ט דודאי אשה נמי תקעה:

שכן דוחה שבת במקדש. גרסי': ראה רבי דבריו של ר"מ באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים. כלומר השוחט ונמצאת טרפה השוחט פרת חטאת כו'. ר"ש פוטר וחכמים מחייבין)צ"ל וראה לדבריו של ר"ש בכסוי הדם ותני במתני' ר"מ וכו'. דזהו ר"מ לדבריו של ר"ש בכסוי הדם ר"מ מחייב וחכמים פוטרין:

מה התם שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה. כלומר שחוטי חוץ שחיטה שאינה ראויה היא וקרי ליה שחיטה:

גמר מטבוח טבח והכן מה להלן שחיטה ראויה דאמרן בחולין נ"א מאי טבח פרע להן בית השחיטה:

ור"ש אשר יאכל כתיב. כלומר היכא מחייב בכסוי בשחיטה שראויה לאכילה דכתיב אשר יאכל:

לֹא לַכֹּל אָמַר רַבִּי מֵאִיר שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה שְׁמָהּ שְׁחִיטָה: מוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר שֶׁאֵין מַתִּירָתָהּ בַּאֲכִילָה; וְלֹא לַכֹּל אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לֹא שְׁמָהּ שְׁחִיטָה: מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁמְּטַהַרְתָּהּ מִידֵי נְבֵלָה. אָמַר מָר: לֹא לַכֹּל אָמַר רַבִּי מֵאִיר שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה שְׁמָהּ שְׁחִיטָה, מוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר שֶׁאֵין מַתִּירָתָהּ בַּאֲכִילָה. פְּשִׁיטָא! טְרֵפָה בִּשְׁחִיטָה מִי מִישְׁתַּרְיָא? לָא צְרִיכָא, לְשׁוֹחֵט אֶת הַטְּרֵפָה וּמָצָא בָּהּ בֶּן תִּשְׁעָה חַי; סָלְקָא דַעְתָּךְ אָמֵינָא: הוֹאִיל דְּאָמַר רַבִּי מֵאִיר: שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה שְׁמָהּ שְׁחִיטָה, תַּהֲנֵי לֵיהּ שְׁחִיטַת אִמּוֹ וְלָא לִיבְעֵי שְׁחִיטָה, קָמַשְׁמַע לַן. וְתִסְבְּרָא? וְהָאָמַר רַבִּי מֵאִיר: בֶּן פְּקוּעָה טָעוּן שְׁחִיטָה! לָא צְרִיכָא, דְּרַבִּי סָבַר לַהּ כְּרַבִּי מֵאִיר וְסָבַר לַהּ כְּרַבָּנַן. סָבַר לַהּ כְּרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה שְׁמָהּ שְׁחִיטָה, וְסָבַר לַהּ כְּרַבָּנַן, דְּאָמְרִי: שְׁחִיטַת אִמּוֹ מְטַהַרְתּוֹ. כֵּיוָן דַּאֲמוּר רַבָּנַן שְׁחִיטַת אִמּוֹ מְטַהַרְתּוֹ, תַּהֲנֵי לֵיהּ שְׁחִיטַת אִמּוֹ וְלָא לִיבְעֵי שְׁחִיטָה, קָא מַשְׁמַע לַן. (א)וְלֹא לַכֹּל אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לֹא שְׁמָהּ שְׁחִיטָה, מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁמְּטַהַרְתָּהּ מִידֵי נְבֵלָה. פְּשִׁיטָא! דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, וְאָמְרִי לַהּ בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה", מִקְצָת בְּהֵמָה מְטַמְּאָה וּמִקְצָת בְּהֵמָה אֵינָהּ מְטַמְּאָה, וְאֵי זוֹ זוֹ – טְרֵפָה שֶׁשְּׁחָטָהּ. [א]לָא צְרִיכָא, לְשׁוֹחֵט אֶת הַטְּרֵפָה וְהִיא חוּלִּין בַּעֲזָרָה. דְּתַנְיָא: הַשּׁוֹחֵט אֶת הַטְּרֵפָה, וְכֵן הַשּׁוֹחֵט וְנִמְצֵאת טְרֵיפָה, זֶה וָזֶה חוּלִּין בַּעֲזָרָה – רַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר בַּהֲנָאָה, וַחֲכָמִים אוֹסְרִין. סָלְקָא דַעְתָּךְ אָמֵינָא, הוֹאִיל וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מוּתָּר בַּהֲנָאָה, אַלְמָא לָאו שְׁחִיטָה הִיא כְּלָל, אֵימָא: מִידֵי נְבֵלָה נָמֵי לָא מְטַהֲרָה, קָא מַשְׁמַע לַן. (ב)אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: וְסָבַר רַבִּי שִׁמְעוֹן חוּלִּין בַּעֲזָרָה דְּאוֹרָיְיתָא הִיא? אֲמַר לֵיהּ: אִין, וְהָתְנַן רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: חוּלִּין שֶׁנִּשְׁחֲטוּ בַּעֲזָרָה יִשָּׂרְפוּ בָּאֵשׁ, וְכֵן חַיָּה שֶׁנִּשְׁחֲטָה בָּעֲזָרָה. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא דְּאוֹרָיְיתָא – הַיְינוּ דְּגָזְרִינַן חַיָּה אַטּוּ בְּהֵמָה. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ דְּרַבָּנַן, בְּהֵמָה מַאי טַעְמָא? דִּילְמָא אָתֵי לְמֵיכַל קָדָשִׁים בַּחוּץ, הִיא גּוּפַהּ גְּזֵרָה, וַאֲנַן נֵיקוּם וְנִגְזוֹר גְּזֵירָה לִגְזֵירָה? רַבִּי חִיָּיא נְפַל לֵיהּ יָאנִיבָא בְּכִיתָּנֵיהּ, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי, אֲמַר לֵיהּ: שְׁקוֹל עוֹפָא וּשְׁחוֹט עַל בּוּבִיתָא דְּמַיָּא, דְּמוֹרַח דְּמָא וְשָׁבֵיק לֵיהּ. ב(ג)הֵיכִי עָבֵיד הָכִי? וְהָתַנְיָא: הַשּׁוֹחֵט וְצָרִיךְ לַדָּם – חַיָּיב לְכַסּוֹת. כֵּיצַד יַעֲשֶׂה? אוֹ נוֹחֲרוֹ, אוֹ עוֹקְרוֹ. כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר: "צֵא טְרוֹף" אָמַר לֵיהּ, כִּי אֲתָא רָבִין אָמַר: "צֵא נְחוֹר" אֲמַר לֵיהּ. לְמַאן דְּאָמַר "צֵא טְרוֹף", מַאי טַעְמָא לָא אָמַר "צֵא נְחוֹר"? (ד)וְכִי תֵּימָא, קָסָבַר אֵין שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה, וּנְחִירָתוֹ זוֹ הִיא שְׁחִיטָתוֹ, וְהָתַנְיָא: רַבִּי אוֹמֵר: "כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ" – מְלַמֵּד שֶׁנִּצְטַוָּה מֹשֶׁה עַל הַוֶּשֶׁט וְעַל הַקָּנֶה, וְעַל רוֹב אֶחָד בָּעוֹף, וְעַל רוֹב שְׁנַיִם בַּבְּהֵמָה.

לָא

לא לכל אמר רבי מאיר לא לכל הדברים אמר רבי מאיר שמה שחיטה כדמפרש דמודי ר"מ שאינה מתירתה באכילה ולקמן פריך פשיטא: **בן ט' חי** דלאו ירך אמו הוא כאלו האי ולענין שחיטה משתרי בשחיטת האם: **סל"א** האי נמי נשתרי בשחיטת הטרפה: **קמ"ל** דאינה מתירתה ובעי למשחטיה ושחיטת עצמו מתירתו כדקי"ל (לעיל חולין דף עד.) דארבעה סימנין אכשר ביה רחמנא בבן תשעה חי: **והא אמר ר"מ** בפרק בהמה המקשה (לעיל חולין דף עד.): **בן פקועה** אפילו היא כשרה טעון שחיטה: **לא צריכא** הא דר' אבא אלא משום דרבי סבר לה כר' מאיר באותו ואת בנו כדאמר לעיל: **וסבר לה כרבנן** בבן פקועה דלא שמעינן ליה דפליג מהו לתימא כיון דבן ט' הוא ושחיטת עצמו מתירתו אפילו לרבי שמעון כדקי"ל בפרק בהמה המקשה (שם) ארבעה סימנין אכשר ביה רחמנא הלכך לאו ירך אמו הוא לאתסורי משום טרפות דידה ואימא לרבי דסבר ליה כרבי מאיר תהני ליה שחיטת אמו ולא נבעי למשחטיה דהא שחוטה היא קמ"ל: **את הטרפה** כגון נחתכו רגליה טרפות הנכר: **ונמצאת טרפה** בבני מעין: **מתיר בהנאה** דשחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ולא קרינא בהו חולין שנשחטו בעזרה דזביחה כתיב בהו (דברים יב) כי ירחק וזבחת ברחוק מקום אתה זובח כו' (קדושין דף נז:): **וסבר ר' שמעון חולין** שנשחטו בעזרה דאורייתא מוזבחת כדפרשינן דקבעי שחיטה ראויה דאי רבנן וטעמא דאסירי משום דמאן דחזי דנשחטו בפנים סבר קדשים נינהו וחזי דקאכלי להו בחוץ ואתי למשרי אכילת קדשים בחוץ מה לי ראויה ומה לי אינה ראויה הא אתי לאתחלופי מקדשים פסולים: **אין והתנן** בניחותא: **וכן חיה** אע"ג דכולי עלמא ידעי דלאו קדשים נינהו: **היינו דגזרינן חיה אטו בהמה** אטו סיפא נקט האי לישנא דהא ודאי מהיכא דאתרבי בהמה בקדשים אתרבי חיה וה"ק אפילו לא כתיב בדין הוא דנגזור: **יאניבא** תולעת האוכלת פשתן. טיינ"א בלע"ז: **על בוביתא דמיא** מי המשרה שהפשתן שם: **דמורח דמא** יריח התולעת ויברח ששונא הוא לדם עוף: **והיכי עביד הכי** דלא מכסי ליה: **וצריך לדם** כגון זה: **חייב לכסות** ולא יעשה ממנו צרכיו: **כיצד** הוא עושה ויהא פטור מן הכסוי: **נוחרו** חונקו: **עוקרו** עוקר סימנים: **צא טרוף** עשהו תחלה טרפה ואח"כ שחוט דתהוי שחיטה שאינה ראויה: **צא נחור** א"ל רבי לר"ח: **זו היא שחיטתו** וצריך כסוי: **כאשר צויתך** מכלל שנצטוה בעל פה הלכות שחיטה שהרי בתורה לא מצינו שניהו:

אימא תהני לה שחיטת אמו לזוקא נקט בן ט' חי אבל מת או בן ח' פשיטא דהוי ירך אמו שהיא טרפה ואע"ג דאמר דאלו טרפות (לעיל חולין דף נח.) דולד טרפה לא הוי ירך אמו היינו לפי שהוא חי ואין חיותו תלוי באמו וא"ת והיכי ס"ל דמשום דרבי סבר לה כר"מ באותו ואת בנו דתהני ליה שחיטת אמו הא בכסוי הדם סבר לה כרבי שמעון וי"ל דבכלל מילי סבר לה כר"מ דאשכחנא במרבה (ב"ק דף ע.) דסתם לן כר' מאיר בתשלומי ארבעה וחמשה:

פשיטא דאמר רב יהודה וכי ימות מן הבהמה כו' והא דלא מייתי מתניתין דבהמה המקשה (לעיל חולין דף עב:) לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה כו' משום דההיא מצי למפרך בן ח' חי יוכיח:

סלקא דעתך אמינא הואיל וא"ר שמעון מותר בהנאה לא מצי למינקט שוחט טרפה והיא אותו ואת בנו וסל"א דכיון דפטור הוא לאו שחיטה היא כלל ולא מטהרה מידי נבלה דאיכא למימר דלענין שוחט הוא דלא הויא שחיטה אבל לענין גופה הויא שחיטה לכך מייתי ראיה דאף לענין גופה שמתחשב חולין בעזרה לאסור בהנאה לא הויא שחיטה: **אין** והתנן רבי שמעון אומר כו' משנה היא בפ' בתרא דתמורה (דף לג:) ומתני' דהכא דפטרינן חולין בעזרה מכסוי לא מייתי משום דלא נזכר בה ר"ש אלא וחכמים פוטרים ורבי קתני לה אבל מתני' דמרבה (ב"ק דף ע.) דפטר רבי שמעון חולין בעזרה מארבעה וחמשה הוה מצי למיתי דאי לא הויא דאורייתא הוה חייב כדמוכח התם בגמרא (דף עב:) שמא הכא בעי לאוכוחי דאסור בהנאה וה"ק מכלל דסבר רבי שמעון דחולין בעזרה אסורים בהנאה דאורייתא לכך לא מייתי ההיא דמרבה (שם דף ע.) דמהתם לא הוה מצי למיפרך אסור הנאה אלא אסור אכילה וא"ת ומאי קשה ליה דקא מתמה וסבר רבי שמעון חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא וי"ל משום דאיכא ברייתא בהאיש מקדש (קדושין דף נח.) דקאמר רבי שמעון דהמקדש בחולין שנשחטו בעזרה מקודשת ומוכח ההיא דמייתי מוקי התם בטרפה ואין נראה דא"כ הוה ליה לאתויי הכא ההיא ברייתא ולאוקמי בטרפה כדמוקי התם ונראה לר"ת דקס"ל הך מתניתין גופה דמייתי דקתני וכן חיה משמע דחיה הוי דרבנן מדקתני וכן וא"כ בהמה נמי דרבנן וקתני וכן משום דגזרינן חיה אטו בהמה דאי מדאורייתא חיה נמי דאורייתא ומאי וכן ומשני אין והתנן כלומר ומתוך דמהאי גופה יש לדקדק שהיא דאורייתא דאי דרבנן הוי חיה גזרה לגזרה: **היינו** דגזרינן חיה אטו בהמה בהאיש מקדש (שם דף נח.) מייתי נמי מהך מתניתין דסבר ר"ש דחולין בעזרה דאורייתא ואין מאריך שם כמו כאן ופרש בקונט' דדייק מדהויא בשרפה דאי דרבנן לא הוה טעון שרפה ואי אפשר לומר כן דבהדיא מדקדק כאן מוכח חיה וא"ת דהכא משמע דאפילו הויא דאורייתא הויא חיה דרבנן והתם מייתי קרא לאסור בהמה חיה ועוף וי"ל דרבי שמעון פליג אההיא ברייתא ועי"ל דלא פליגי ונפרש כאן כפירוש הקונטרס דהתם ואשרפה קאי הכא דאי אמרת בשלמא דאורייתא בין בהמה ובין חיה ועוף היינו דגזרינן הכא בחיה שרפה אטו בהמה אע"ג דבהמה גופה לא הויא בשרפה אלא גזרה אטו קדשים שיצאו לחוץ שהם בשרפה ובחיה ליכא למטעי אטו קדשים ולא חשיבא גזרה לגזרה כיון דאסירא מיהא דאורייתא והויא כולה חדא גזרה אבל אי דרבנן אמאי חיה בשרפה:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שחיטה הל' ב, סמג עשין סג:

ב מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' י, סמג עשין סד, טוש"ע יו"ד סי' כח סעי' יח:

רבינו גרשום

הכי גרסי' וסבר ר"ש חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא כו'. כלומר דחזינן הכא השוחט טרפה חולין בעזרה ר"ש מתיר בהנאה. (כלומר) משום דטרפה הוה דלא חשובה שחיטה. אבל אי שחט חולין כשרה בעזרה ס"ל דאסורה בהנאה:

בהמה טעמא מאי דלמא אתי למיכל קדשים בחוץ. כלומר דאי שרינן חולין בעזרה הוה קא שרו נמי קדשים בחוץ:

היא גופא גזירה. כלומר בהמת חולין בעזרה גזירה ואנן ניקום נגזור גזירה לגזירה. כלומר חיה אטו בהמה:

יניבא טיינא בלע"ז. כלומר הפשתן היה במשרה בתוך המים ולשם הות ביה יניבא:

על בוביתא דמיא. כלומר על המשרה:

לא טרוף א"ל. כלומר עשה בה אחד מי"ח טרפות קודם שחיטתו ואח"כ שחיטה שאינה ראויה ולא אתה צריך לכסות:

וכי תימא קסבר אין שחיטה לעוף מן התורה ונחירתו זו היא שחיטתו. כלומר אם היה נוחר היה צריך לכסות. כלומר לא תכסה לא נחר ולא תאמרי וכו' [illegible] חייב לכסות. לא תיבעיא לא נחור:

יש שחיטה לעוף מן התורה. כלומר דלא תאמרי נחירה זו היא שחיטה ואם חייב לכסות אבל לא טרוף כו':

מסורת הש"ס

א זבחים סט:, שבת צב: לקמן קכח: לעיל עד.

ב עירובין קג:, מנחות נד:, מנחות לט:, תמורה לג:, משנה תמורה, ברכות כ:

ג לעיל כג:

ד יומא עה:; לעיל כח.

גליון הש"ס

גמ' אתא לקמיה דרבי. עיין ירושלמי פרק ה' דמעשר שני:

תורה אור השלם

וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, לט]

כִּי־יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל אַוַּת נַפְשֶׁךָ [דברים יב, כא]

לָא מִיבַּעְיָא קָאָמַר: לָא מִיבַּעְיָא "צֵא נְחוֹר" דְּלָאו שְׁחִיטָה הִיא כְּלָל, אֲבָל "צֵא טְרוֹף" אֵימָא שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה שְׁמָהּ שְׁחִיטָה וְלִיבְעֵי כִּסּוּי, קָא מַשְׁמַע לַן כִּדְרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא. וּלְמַאן דְּאָמַר "צֵא נְחוֹר", מַאי טַעְמָא לָא אָמַר "צֵא טְרוֹף"? וְכִי תֵּימָא קָסָבַר שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה שְׁמָהּ שְׁחִיטָה, וְהָא אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רָאָה רַבִּי דְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּכִסּוּי הַדָּם, וּשְׁנָאוֹ בִּלְשׁוֹן חֲכָמִים! לָא מִיבַּעְיָא קָאָמַר: לָא מִיבַּעְיָא "צֵא טְרוֹף", דִּשְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לֹא שְׁמָהּ שְׁחִיטָה, אֲבָל "צֵא נְחוֹר" – אֵימָא: אֵין שְׁחִיטָה לָעוֹף מִן הַתּוֹרָה, וּנְחִירָתוֹ זוֹ הִיא שְׁחִיטָתוֹ, וְלִיבְעֵי כִּסּוּי, קָא מַשְׁמַע לַן "כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ". וּמִי נְפַל לֵיהּ יָאנִיבָא בְּכִיתָּנֵיהּ? וְהָאָמַר רָבִין בַּר אַבָּא, וְאָמְרִי לַהּ אָמַר רַבִּי אָבִין בַּר שְׁבָא: מִשֶּׁעָלוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה פָּסְקוּ הַזִּיקִין וְהַזְוָעוֹת וְהָרוּחוֹת וְהָרְעָמִים, וְלֹא הֶחְמִיץ יֵינָם, וְלֹא לָקָה פִּשְׁתָּנָם, וְנָתְנוּ חֲכָמִים עֵינֵיהֶם בְּרַבִּי חִיָּיא וּבָנָיו. (א)כִּי מַהְנְיָא זְכוּתַיְיהוּ – אַעָלְמָא, אַדִּידְהוּ – לָא, כִּדְרַב יְהוּדָה אָמַר רַב, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: בְּכָל יוֹם וָיוֹם בַּת קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמֶרֶת: כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ נִיזּוֹן בִּשְׁבִיל חֲנִינָא בְּנִי, וַחֲנִינָא בְּנִי דַּי לוֹ בְּקַב חָרוּבִין מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת. [א]מַתְנִי' חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁשָּׁחֲטוּ, וַאֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָם – חַיָּיב לְכַסּוֹת. בֵּינָן לְבֵין עַצְמָן – פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת. [ב](ב)וְכֵן לְעִנְיַן אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ, שֶׁשְּׁחָטוּ וַאֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָן – אָסוּר לִשְׁחוֹט אַחֲרֵיהֶם, בֵּינָן לְבֵין עַצְמָן – רַבִּי מֵאִיר מַתִּיר לִשְׁחוֹט אַחֲרֵיהֶן, וַחֲכָמִים אוֹסְרִים, וּמוֹדִים שֶׁאִם שָׁחַט – שֶׁאֵינוֹ סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. (ג)גְּמָ' וְרַבָּנַן, מַאי שְׁנָא רֵישָׁא דְּלָא פְּלִיגִי, וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא דִּפְלִיגִי? רֵישָׁא, אִי אָמְרִינַן חַיָּיבִין לְכַסּוֹת, אָמְרִי: שְׁחִיטָה מְעַלַּיְיתָא הִיא, וְאָתֵי לְמֵיכַל מִשְּׁחִיטָתָן. סֵיפָא נָמֵי, כֵּיוָן דְּקָאָמְרִי רַבָּנַן אָסוּר לִשְׁחוֹט אַחֲרֵיהֶם, אָמְרִי: שְׁחִיטָה מְעַלַּיְיתָא הִיא, וְאָתֵי לְמֵיכַל מִשְּׁחִיטָתָן! (ד)סֵיפָא, אָמְרִי: בִּשְׂרָא דְּלָא קָא מִיבַּעְיָא לֵיהּ. רֵישָׁא נָמֵי, אָמְרִי: לְנַקֵּר חֲצֵירוֹ הוּא צָרִיךְ! (ה)שָׁחַט בְּאַשְׁפָּה, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? בָּא לִימָּלֵךְ, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? וְלִיטַעְמָיךְ, סֵיפָא נָמֵי, בָּא לִימָּלֵךְ – מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? (ו)אֶלָּא, רַבָּנַן אַכּוּלַּהּ מִילְּתָא פְּלִיגִי, וְנָטְרֵי לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר עַד דְּמַסֵּיק לַהּ לְמִילְּתָא, וַהֲדַר פְּלִיגִי עִילָּוֵיהּ. בִּשְׁלָמָא רַבָּנַן לְחוּמְרָא, אֶלָּא רַבִּי מֵאִיר – מַאי טַעְמָא? אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְחַיֵּיב הָיָה רַבִּי מֵאִיר עַל שְׁחִיטָתָן מִשּׁוּם נְבֵלָה. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַבִּי אַמֵּי: הוֹאִיל וְרוֹב מַעֲשֵׂיהֶן מְקוּלְקָלִים. (ז)אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, וְאָמְרִי לַהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַב פָּפָּא: מַאי אִירְיָא רוֹב? אֲפִילּוּ מִיעוּט נָמֵי, דְּהָא רַבִּי מֵאִיר חָיֵישׁ לְמִיעוּטָא, סְמוֹךְ מִיעוּטָא לַחֲזָקָה, וְאִתְרַע לֵיהּ רוּבָּא? [ג](ח)דִּתְנַן: תִּינוֹק שֶׁנִּמְצָא בְּצַד הָעִיסָּה וּבָצֵק בְּיָדוֹ, רַבִּי מֵאִיר מְטַהֵר, וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין, מִפְּנֵי שֶׁדַּרְכּוֹ שֶׁל תִּינוֹק לְטַפֵּחַ. וְאָמְרִינַן: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר? קָסָבַר: רוֹב תִּינוֹקוֹת מְטַפְּחִין, וּמִיעוּט אֵין מְטַפְּחִין, וְעִיסָּה זוֹ בְּחֶזְקַת טָהֳרָה עוֹמֶדֶת,

סְמוֹךְ

לָא מִבַּעְיָא קָאָמַר רַב דִּימִי מוֹדֶה הוּא בִּנְחִירָה דְּלָא בָּעֵי כִּסּוּי אֶלָּא הָכִי אָמַר רַב דִּימִי דִּבְנָא טָרוּף סַנְיָא וְכָל שֶׁכֵּן בְּנָא נָחוֹר: אֵימָא זוֹ הִיא שְׁחִיטָתוֹ קָא מַשְׁמַע לַן נָא נָחוֹר וְרַבִּי לְטַעְמֵיהּ דְּאָמַר יֵשׁ שְׁחִיטָה לָעוֹף מִכַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ: וּמִי נָפַל יַאֲנִיבָא בְּכִתָּנֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּא: בְּנֵי הַגּוֹלָה לָאו אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה קָאָמַר אֶלָּא בְּהָנָךְ דּוֹרוֹת אַחֲרוֹנִים קָאָמַר שֶׁהִתְחִילוּ לִנְקוֹת בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּיֵינָם וּבְפִשְׁתָּנָם מִפְּנֵי שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ דּוֹרוֹת וּמִשֶּׁעָלוּ מִבָּבֶל לְכָאן שֶׁהָיוּ חֲסִידִים פָּסְקוּ כָּאן הַזְוָעוֹת: וְנָתְנוּ חֲכָמִים עֵינֵיהֶם בְּרַבִּי חִיָּא וּבָנָיו שֶׁבִּזְכוּתָם בָּאתָה טוֹבָה זֹאת. רַבִּי חִיָּא וּבָנָיו מִבָּבֶל עָלוּ כִּדְאָמְרִי' בְּשִׁלְהֵי פ"ק דְּסֻכָּה (דַּף כ.): זִקִּים וּזְוָעוֹת וּרְעָמִים וְרוּחוֹת מְפָרֵשׁ בִּבְרָכוֹת בְּהָרוֹאֶה (בְּרָכוֹת דַּף נט.) דְּכֻלָּן לְקַלָּלָה: זְוָעוֹת הָאָרֶץ מִזְדַּעְזַעַת: רוּחוֹת זַעֲפָא אשטרובי"ל: כִּדְרַב יְהוּדָה דְּאָמַר זְכוּתָא דְּצַדִּיקֵי לַאֲחֲרֵינֵי מְהַנֵּי וְלָא לְדִידְהוּ בְּהַאי עָלְמָא: חֲנִינָא בְּנִי הוּא רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא וּבְיָמָיו הָיָה קוֹל זֶה יוֹצֵא: דַּי בְּקַב חָרוּבִין מִתְפַּרְנֵס בְּנַעַר וּבְנֶאֱמָנוּס: מַתְנִי' וַאֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָן דַּאֲמָרָן בְּרֵישׁ מְכִילְתִּין (דַּף ב.) דִּשְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה אוֹתָן אֲחֵרִים חַיָּבִין לְכַסּוֹת כִּדְתְנַן לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף פז.) שָׁחַט וְלֹא כִּסָּה וְרָאָהוּ אַחֵר חַיָּב לְכַסּוֹת: פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת וְטַעְמָא מְפָרֵשׁ בַּגְּמָ' לר"מ חָשִׁיב לֵהּ כִּנְבֵלָה גְּמוּרָה: וַחֲכָמִים אוֹסְרִין שֶׁמָּא יָפֶה שְׁחָטוֹ וְהָוְיָא לֵהּ שְׁחִיטָה מְעַלַּיְיתָא: שֶׁאֵינוֹ סוֹפֵג דְּהַתְרָאַת סָפֵק הִיא: גְּמָ' מַאי שְׁנָא רֵישָׁא דְּלָא פְּלִיגִי וְלִחַיְּבוּ לְכַסּוֹת מִסָּפֵק: סֵיפָא אָמְרִי בִּשְׂרָא הוּא דְּלָא מִבַּעְיָא לֵהּ הָרוֹאֶה שֶׁאֵין שׁוֹחֲטִין בְּנוֹ אַחֲרָיו אֵין מֵבִין שֶׁמִּשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ הוּא אֶלָּא אוֹמֵר אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָשָׂר: רֵישָׁא נָמֵי לִיחַיְּבוּהוּ לָרוֹאֶה לְכַסּוֹת מִסָּפֵק וְאַפ"ה לָא אָתֵי לְמֵיכַל מִנֵּהּ דְּאָמְרֵי כִּסּוּי זֶה אֵינוֹ אֶלָּא כְּדֵי לְנַקֵּר חֲצֵרוֹ: הָכִי גָּרְסִי' שָׁחַט בְּאַשְׁפָּה מַאי אִכָּא לְמֵימַר שָׁחַט בָּאַשְׁפָּה הַכֹּל יוֹדְעִים שֶׁהַכִּסּוּי לָאו לְנַקֵּר הוּא: אִם בָּא לִמָּלֵךְ לְבֵית דִּין הָרוֹאֶה שֶׁשְּׁחָטוֹ וְהַדָּם מְגֻלֶּה וְאָמַר כְּלוּם אֲנִי חַיָּב לְכַסּוֹת וְאָנוּ אוֹמְרִים לוֹ כַּסֵּה אוֹמֵר בְּלִבּוֹ שֶׁהִיא שְׁחִיטָה וְאָתֵי לְמֵיכַל: סֵיפָא נָמֵי בָּא לִמָּלֵךְ מָה אֲנִי לִשְׁחוֹט אַחֲרֵיהֶם אֶת בְּנוֹ וְאָנוּ אוֹמְרִים לוֹ אָסוּר הוּא סָבוּר שֶׁהִיא שְׁחִיטָה: אֶלָּא רַבָּנַן לָאו לְהָכִי חָיְשִׁי וּבְרֵישָׁא נָמֵי פְּלִיגִי: לְחוּמְרָא בְּמִלְּתָא דִּסְפֵיקָא אָזְלִינַן לְחוּמְרָא: מְחַיֵּב מַלְקוּת דִּסְבִירָא לֵהּ וַדַּאי נְבֵלָה הִיא וְהָאוֹכְלָהּ לוֹקֶה: מַאי אִרְיָא רַב אֲפִלּוּ מִעוּט מַעֲשֵׂיהֶם מְקֻלְקָלִין וְרֻבָּן מְתֻקָּנִין הֲוָה פְּשִׁיטָא לָן דִּנְבֵלָה הִיא לר"מ דְּהָא שָׁמְעִינַן לֵהּ דְּחָיֵשׁ לְמִעוּטָא וְסָמוּךְ מִעוּטָא לַחֲזָקָה שֶׁבְּהֵמָה זוֹ בְּחֶזְקַת אִסּוּר אֵבֶר מִן הַחַי הָיְתָה עוֹמֶדֶת וְלֹא נוֹדַע לָךְ שֶׁנִּשְׁחֲטָה: וְאִתְרַע לֵהּ רֻבָּא תִּקּוּן מַעֲשֵׂיהֶם: דִּתְנַן כִּי הַאי גַּוְנָא: שֶׁדַּרְכּוֹ שֶׁל תִּינוֹק לְטַפֵּחַ יָדָיו בָּאַשְׁפּוֹת שֶׁשְּׁרָצִים מְצוּיִים שָׁם וְטִמֵּא אֶת הָעִסָּה שֶׁאָנוּ רוֹאִין שֶׁנָּגַע בָּהּ:

סֵיפָא נָמֵי כֵּיוָן דְּאָמְרִי רַבָּנַן אָסוּר לִשְׁחוֹט אַחֲרֵיהֶם אָמְרִי שְׁחִיטָה מְעַלַּיְתָא הִיא תֵּמַהּ דְּמִשּׁוּם גְּזֵרָה דִּלְמָא אָתֵי לְמֵיכַל נְבֵלָה יֵשׁ לִי לְהַתִּיר לָאו דְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ מִסָּפֵק מַה לִּי לָאו דְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ וּמַה לִּי לָאו דִּנְבֵלָה וְלָא דָּמֵי לְרֵישָׁא דְּפָטְרִינַן לְכַסּוֹת מִסָּפֵק דְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה בְּעָלְמָא הוּא וְדִלְמָא אָתֵי לְמֵיכַל וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאִי לָאו דְּרֹב מַעֲשֵׂיהֶם מְקֻלְקָלִים לֹא הָיוּ פּוֹטְרִים מִלְּכַסּוֹת מִשּׁוּם גְּזֵרָה דִּלְמָא אָתֵי לְמֵיכַל אֶלָּא שֶׁלֹּא נַחְמִיר לְהַטְעִין כִּסּוּי אָמְרִי' דְּפָטוּר מִשּׁוּם דִּלְמָא אָתֵי לְמֵיכַל וְכֵיוָן דְּרֹב מַעֲשֵׂיהֶם מְקֻלְקָלִין יֵשׁ לָנוּ לְהַתִּיר נָמֵי לִשְׁחֹט אַחֲרֵיהֶם דִּלְמָא אָתֵי לְמֵיכַל:

מַאי טַעְמָא דְּר' מֵאִיר הוֹאִיל וְרֹב מַעֲשֵׂיהֶן מְקֻלְקָלִין הִקְשָׁה הָר"ר שְׁמוּאֵל מִוֶּרְדִּין וְרַבָּנַן מַאי טַעְמַיְהוּ אִם רֹב מַעֲשֵׂיהֶם מְתֻקָּנִין א"כ יְהֵא מֻתָּר לֶאֱכֹל מִשְּׁחִיטָתָם וְעוֹד הַשּׁוֹחֵט אַחֲרֵיהֶם אַמַּאי אֵינוֹ סוֹפֵג אַרְבָּעִים וְאִי פַּלְגָא וּפַלְגָא אִם סָמוּךְ פַּלְגָא דִּמְקֻלְקָלִין לַחֲזָקָה דְּעוֹמֵד בְּחֶזְקַת אִסּוּר וְאִתְרַע לֵהּ מֶחֱצָה דִּמְתֻקָּנִים אִם כֵּן יְהֵא מֻתָּר לִשְׁחֹט אַחֲרֵיהֶם וְגַם יִתְחַיְּבוּ עַל שְׁחִיטָתָן מִשּׁוּם נְבֵלָה וי"ל דִּמְסַפְּקָא לְהוּ לְרַבָּנַן אִי רֹב מַעֲשֵׂיהֶם מְקֻלְקָלִין אִי רֹב מַעֲשֵׂיהֶם מְתֻקָּנִין וְהַשְׁתָּא לָא מְהַנְיָא חֲזָקָה מִידֵי וּלְרַבִּי מֵאִיר פְּשִׁיטָא לֵהּ דְּרֹב מַעֲשֵׂיהֶם מְקֻלְקָלִין וְאִם תֹּאמַר וְאַף עַל גַּב דְּרֹב מַעֲשֵׂיהֶם מְקֻלְקָלִין מ"מ רַבִּי מֵאִיר כֵּיוָן דְּחָיֵשׁ לְמִעוּטָא אַמַּאי לָקֵי מִשּׁוּם נְבֵלָה וְאַמַּאי מֻתָּר לִשְׁחֹט אַחֲרֵיהֶם וי"ל דְּסָמוּךְ חֲזָקָה לְרֹב מְקֻלְקָלִין וַהֲוָה לֵהּ מִעוּטָא דִּמְתֻקָּנִין מִעוּטָא דְּמִעוּטָא וּלְמִעוּטָא דְּמִעוּטָא לָא חָיֵשׁ רַבִּי מֵאִיר: רֹב תִּינוֹקוֹת מְטַפְּחִים פֵּי' בְּקוּנְטְרֵס מְטַפְּחִים בָּאַשְׁפּוֹת אֲבָל בְּעִסָּה וַדַּאי נָגַע שֶׁהֲרֵי הָעִסָּה בְּיָדוֹ ור"ת מְפָרֵשׁ דְּרֹב תִּינוֹקוֹת מְטַפְּחִים בָּעִסָּה דְּטִפּוּחַ שַׁיָּךְ בָּאֳכָלִים וּמַשְׁקִין כִּדְאָמְרִינַן בע"ז בְּפֶרֶק רַבִּי יִשְׁמָעֵאל (עֲבוֹדָה זָרָה דַּף ס:) אוֹ שֶׁהָיָה מְטַפֵּחַ ע"פ חָבִית וְכֵן אִיתָא בִּירוּשַׁלְמִי בְּהֶדְיָא מִפְּנֵי שֶׁדַּרְכּוֹ שֶׁל תִּינוֹקוֹת לְטַפֵּחַ בָּעִסָּה אֲבָל תִּינוֹק וַדַּאי טָמֵא דִּסְתָם תִּינוֹקוֹת וַדַּאי טְמֵאִים דְּאָמְרִי' בַּתּוֹסֶפְתָּא (דִּטְהָרוֹת פ"ג) שֶׁסְּתָם תִּינוֹקוֹת טְמֵאִים מִפְּנֵי שֶׁנָּשִׁים נִדּוֹת מְגַפְּפוֹת וּמְנַשְּׁקוֹת אוֹתָם ור"מ דִּמְטַהֵר מִשּׁוּם דְּאִית לַן לְמִתְלֵי בְּאָדָם טָהוֹר שֶׁבָּא נָשָׂם וְנָטַל מִן הָעִסָּה וְנָתַן לוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יְטַמֵּא הָעִסָּה וְכִי הַאי גַּוְנָא אָמַר בְּמַס' טְהָרוֹת בפ"ג (מ"ז) לְעֵיל מֵהַךְ תִּינוֹק דְּהָכָא תִּינוֹק שֶׁנִּמְצָא בְּצַד בֵּית הַקְּבָרוֹת וְשׁוֹשַׁנִּים בְּיָדוֹ אע"פ שֶׁאֵין הַשּׁוֹשַׁנִּים אֶלָּא מִמְּקוֹם הַטֻּמְאָה טָהוֹר שֶׁאֲנִי אוֹמֵר אָדָם טָהוֹר נָתַן לוֹ אע"פ שֶׁסְּתָם תִּינוֹק טָמֵא הַיְנוּ מִמַּגַּע נִדָּה וְהָתָם טָהוֹר מִטֻּמְאַת מֵת קָאָמַר אִי נָמֵי מַיְרֵי בְּתִינוֹק שֶׁהוּא טָהוֹר בְּוַדַּאי שֶׁהִנִּיחַתּוּ אִמּוֹ מְלֻכְלָךְ. כִּדְתַנְיָא (בַּתּוֹסֶפְתָּא שָׁם) תִּינוֹק שֶׁהִנִּיחַתּוּ אִמּוֹ וּבָאָה וּמְצָאַתּוּ כְּמוֹ שֶׁהוּא טָהוֹר בל"א שֶׁהִנִּיחַתּוּ מְלֻכְלָךְ אֲבָל הִנִּיחַתּוּ נָקִי טָמֵא מִפְּנֵי שֶׁנָּשִׁים נִדּוֹת מְגַפְּפוֹת וּמְנַשְּׁקוֹת אוֹתוֹ וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּצֵק בְּיָדוֹ מְטַמְּאִים חֲכָמִים דְּתַנְיָא בַּתּוֹסֶפְתָּא (שָׁם) תִּינוֹק שֶׁנִּמְצָא עוֹמֵד בְּצַד קֻפָּה שֶׁל בָּצֵק אוֹ בְּצַד חָבִית שֶׁל מַשְׁקִין רַבִּי מֵאִיר מְטַהֵר וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין שֶׁדֶּרֶךְ הַתִּינוֹק לְטַפֵּחַ אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אִם יָכוֹל לִפְשֹׁט יָדוֹ וְלִקַּח טָמֵא וְאִם לָאו טָהוֹר וְלָא נָקַט הָכָא בָּצֵק בְּיָדוֹ אֶלָּא לְרַבּוּתָא דר"מ דַּאֲפִלּוּ הָכֵי תּוֹלִין בְּאָדָם טָהוֹר:

מסורת הש"ס

א ברכות יז:

ב יבמות לח.

ג כתובות עח.; גיטין סה.; קידושין סד.; בבא מציעא עח.

ד ביצה ח:

ה שבועות ח.

ו מנחות קח:

ז עבודה זרה לד:

ח קידושין פ.; נדה יח:; משנה טהרות

תורה אור השלם

כִּי־יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהֹוָה לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל אַוַּת נַפְשֶׁךָ [דברים יב, כא]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' י, טוש"ע יו"ד סי' כח סעי' יז:

ב מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' ד, סמג לאוין קמב, טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' ט:

ג מיי' פט"ז מהל' שאר אבות הטומאות הל' ג:

רבינו גרשום

קמ"ל דר' חייא בר אבא. כלומר דראה רבי דבריו של ר"ש בכסוי הדם לבעינן שחיטה ראויה:

וכי תימא קסבר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה. כלומר ואי טורף אעפ"כ צריך לכסות דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה:

והא [אמר] ר' חייא א"ר יוחנן כו'. היזקין כוכבא דשביט כדמפרש בברכות (דף נח א): זועות. מירתת ארעא:

רעמים. זו ברל שקורין טונדיר"א:

בינן לבין עצמן פטורים מלכסות. כלומר אם שחטו דאמרי' דקלקלו בשחיטתן ואינה ראויה השחיטה:

מאי שנא רישא דלא פליגי כו'. כלומר מ"ש לענין כסוי דם דלא פליגי רבנן [דאם שחטו] בינן לבין עצמן פטורין מלכסות דלא חשובה שחיטה ולענין אותו ואת בנו אוסרין לשחוט אחריהן לחשובה שחיטה:

רישא נמי אמרי לנקר חצירו הוא צריך. כלומר אע"פ שבני אדם מכסין דם שחיטה ששחטו בינן לבין עצמן לא אתי למיכל אחריהן דאמרי בני אדם מה שהוא מכסה אינו עושה מטעם ששחיטתו שחיטה אלא לנקר חצירו הוא צריך אינו רוצה שיהא דם בחצירו:

סיפא נמי בא להימלך מאי איכא למימר. כלומר סיפא דקא פליגי רבנן ואמרי לאסור לשחוט אחריהן דאמרי אינשי בשרא הוא דלא צריך ולא אתי למיכל משחיטתן:

בא להימלך לבני אדם. שישאל לבני אדם אשחוט בנו אחריהם:

מאי איכא למימר. אם לא ישחוט בשביל אותו ואת בנו אתי למיכל משחיטתן לאחריהן ולא שחיטתו שחיטה ולא אתי למיכל משחיטתן:

והדר פליגי עלויה. כלומר כשם דפליגי רבנן אאותו ואת בנו דאמרי אסור לשחוט אחריהם כך פליגי אכסוי דאמרי אחרים חייבין לכסות כל אדם הרואה את הדם:

מאי אירייא רוב אפי' מיעוט נמי. כלומר מאי אירייא דקאמר רוב מעשיהן מקולקלין אפי' מיעוט מעשיהן מקולקלין ורוב מעשיהן כשרים:

סמוך מיעוטא דמקולקלין לחזקה. דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואתרע לה רובא דכשרין ואיכא חזקה ומיעוטא דמקולקלין לגבי רובא דכשרים הכל מיהא מותר לשחוט אחריהם:

סָמוּךְ מִיעוּטָא לַחֲזָקָה וְאִיתְרַע לֵיהּ רוּבָּא. אִם אָמְרוּ סְפֵק טוּמְאָה לְטַהֵר, יֹאמְרוּ סְפֵק אִיסּוּר לְהַתִּיר? הוֹרָה רַבִּי כְּרַבִּי מֵאִיר, וְהוֹרָה רַבִּי כַּחֲכָמִים. הֵי מִינַּיְיהוּ דְּאַחֲרִיתָא? תָּא שְׁמַע: דְּרַבִּי אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא וְרַבִּי זֵירָא הֲווֹ קָיְימִי בְּשׁוּקָא דְּקֵיסָרִי, אַפִּתְחָא דְּבֵי מִדְרְשָׁא. נְפַק רַבִּי אַמֵּי אַשְׁכְּחִינְהוּ, אֲמַר לְהוּ: לָאו אָמֵינָא לְכוּ בְּעִידָּן בֵּי מִדְרְשָׁא לָא תִּקִימוּ אַבָּרַאי, דִּילְמָא אִיכָּא אִינָשׁ דְּמִיצְטַרְכָא לֵיהּ שְׁמַעְתָּא וְאָתֵי לְאִיטְרוֹדֵי. (א)רַבִּי זֵירָא עָל, רַבִּי אַבָּא לָא עָל. יָתְבִי וְקָא מִיבַּעְיָא לְהוּ: הֵי מִינַּיְיהוּ אַחְרִיתָא? אֲמַר לְהוּ רַבִּי זֵירָא: לָא שְׁבַקְתּוּן לִי דְּאֶישַׁיְּילֵיהּ לְסָבָא, דִּילְמָא שְׁמִיעַ לֵיהּ מֵאֲבוּהּ, וַאֲבוּהּ מִינֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, דְּרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא כֹּל תְּלָתִין יוֹמִין קָא מַהְדַּר תַּלְמוּדֵיהּ קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן. מַאי הָוֵי עֲלַהּ? תָּא שְׁמַע, דְּשָׁלַח רַבִּי אֶלְעָזָר לַגּוֹלָה: הוֹרָה רַבִּי כְּרַבִּי מֵאִיר. וְהָא כְּרַבָּנַן נָמֵי אוֹרִי! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ הָא דְּאַחֲרִיתָא? שְׁמַע מִינַּהּ. א(ב)מַתְנִי׳ שָׁחַט מֵאָה חַיּוֹת בְּמָקוֹם אֶחָד – כִּסּוּי אֶחָד לְכוּלָּן, מֵאָה עוֹפוֹת בְּמָקוֹם אֶחָד – כִּסּוּי אֶחָד לְכוּלָּן, חַיָּה וָעוֹף בְּמָקוֹם אֶחָד – כִּסּוּי אֶחָד לְכוּלָּן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שָׁחַט חַיָּה – יְכַסֶּנָּה, וְאַחַר כָּךְ יִשְׁחוֹט אֶת הָעוֹף. גְּמָ׳ תָּנוּ רַבָּנַן: חַיָּה – כֹּל מַשְׁמַע חַיָּה, בֵּין מְרוּבָּה וּבֵין מוּעֶטֶת; עוֹף – כֹּל מַשְׁמַע עוֹף, בֵּין מְרוּבֶּה וּבֵין מוּעָט; מִכָּאן אָמְרוּ: שָׁחַט מֵאָה חַיּוֹת בְּמָקוֹם אֶחָד – כִּסּוּי אֶחָד לְכוּלָּן, מֵאָה עוֹפוֹת בְּמָקוֹם אֶחָד – כִּסּוּי אֶחָד לְכוּלָּן, חַיָּה וָעוֹף בְּמָקוֹם אֶחָד – כִּסּוּי אֶחָד לְכוּלָּן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שָׁחַט חַיָּה – יְכַסֶּנָּה, וְאַחַר כָּךְ יִשְׁחוֹט אֶת הָעוֹף, שֶׁנֶּאֱמַר: "חַיָּה אוֹ עוֹף". (ג)אָמְרוּ לוֹ: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר "כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ בְנַפְשׁוֹ הוּא", מַאי קָא מְהַדְּרִי לֵיהּ? הָכִי קָאָמְרִי לֵיהּ רַבָּנַן: הַאי "אוֹ" מִיבְּעֵי לֵיהּ לְחַלֵּק. וְרַבִּי יְהוּדָה: לְחַלֵּק – מִ"דָּמוֹ" נָפְקָא, וְרַבָּנַן: "דָּמוֹ" טוּבָא מַשְׁמַע, דִּכְתִיב: "כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ בְנַפְשׁוֹ הוּא". אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מוֹדֶה הָיָה רַבִּי יְהוּדָה לְעִנְיַן בְּרָכָה, שֶׁאֵינוֹ מְבָרֵךְ אֶלָּא בְּרָכָה אַחַת. אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא, וְאָמְרִי לַהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: מַאי שְׁנָא מִתַּלְמִידֵי דְּרַב? ב(ד)דְּרַב בְּרוֹנָא וְרַב חֲנַנְאֵל תַּלְמִידֵי דְּרַב הֲווֹ יָתְבִי בִּסְעוֹדְתָּא, קָאֵי עֲלַיְיהוּ רַב יֵיבָא סָבָא, אֲמַרוּ לֵיהּ: הַב לִיבָרֵיךְ. הֲדוּר אֲמַרוּ לֵיהּ: הַב לִישְׁתֵּי. אֲמַר לְהוּ רַב יֵיבָא סָבָא: הָכִי אָמַר רַב, כֵּיוָן דַּאֲמַר "הַב לִיבָרֵיךְ" אִיתְּסַר לֵיהּ לְמִשְׁתֵּי חַמְרָא. הָכָא נָמֵי, כֵּיוָן דְּאִיטַּפַּל לֵיהּ לְכִסּוּי אִיחַיַּיב לֵיהּ לִבְרָכָה.

הָכִי

וְאִתְרַע לֵיהּ רֻבָּא אַלְמָא אָמְרִינַן הָכִי וה"נ לָמָּה לִי רֹב: וּמְשַׁנֵּי אִם אָמְרוּ סְפֵק טֻמְאָה לְטַהֵר ע"י חֲזָקָה וּמִיעוּט: יֹאמְרוּ סְפֵק אִסּוּר לְהַתִּיר הִילְכָּךְ אִי לָאו דְּרֹב מַעֲשֵׂיהֶם מְקֻלְקָלִין דְּאִיכָּא רֻבָּא וַחֲזָקָה לֹא הָיָה מַתִּיר לִשְׁחֹט אַחֲרֵיהֶם דר"מ חָיֵישׁ לְמִעוּטָא וְשֶׁמָּא יָפֶה שָׁחֲטוּ: הֵי מִינַּיְהוּ דַּאֲחֲרִיתָא אֵיזוֹ מִן הַהוֹרָאוֹת אַחֲרוֹנָה דְּסָמְכִינַן עָלֶיהָ דְּנֵימָא הֲדַר בֵּיהּ מִקַּמַּיְתָא: וְאָתֵי לְאִיטְרוּדֵי שֶׁמָּא לֹא תְּהֵא בָּרוּר הַשְּׁמוּעָה לְאוֹתָם שֶׁבִּפְנִים לְהָשִׁיב לַשּׁוֹאֵל וְאִם הֱיִיתֶם שָׁם הֱיִיתֶם אוֹמְרִים אוֹתָהּ: לָא שְׁבַקְתּוּן דְּאִישַׁיְּלֵיהּ לֹא הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁהָיְתָה שְׁאֵלָה זוֹ בִּפְנִים בְּעוֹדִי אֵצֶל רַבִּי אַבָּא וְהָיִיתִי שׁוֹאֲלוֹ: ת"ש דְּשָׁלַח רַבִּי אֶלְעָזָר הָווּ יוֹדְעִים שֶׁהוֹרָה רַבִּי כְּרַבִּי מֵאִיר וְהָאַחֶרֶת לֹא חָשׁ לְהוֹדִיעָם: מַתְנִי' שָׁחַט מֵאָה חַיּוֹת כו' מְפָרֵשׁ טַעְמַיְהוּ בְּבָרַיְתָא בַּגְּמָרָא: גְּמ' כָּל מַשְׁמַע חַיָּה הַכֹּל מַשְׁמַע: בֵּין מְרֻבֶּה חַיּוֹת הַרְבֵּה: בֵּין מוּעֶטֶת אַחַת: חַיָּה אוֹ עוֹף הִפְסִיק זֶה מִזֶּה לְהַטְעִין כִּסּוּי לְכָל אֶחָד וְאֶחָד: מִבְּעֵי לֵיהּ לְחַלֵּק דְּאִי לָאו אוֹ הֲוָה אֲמִינָא אֵין צָרִיךְ כִּסּוּי אֶלָּא א"כ שָׁחַט שְׁנֵיהֶן: לְעִנְיַן בְּרָכָה עַל הַשְּׁחִיטָה אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְאַחַר כִּסּוּי: קָאֵם עֲלַיְהוּ מְשַׁמֵּשׁ בִּסְעוּדָה הָיָה: הַב לִיבָרֵיךְ מְזוֹג כּוֹס לְבִרְכַּת הַמָּזוֹן וְחָזְרוּ וְנִמְלְכוּ וְאָמְרוּ מְזוֹג לִשְׁתּוֹת: כֵּיוָן דַּאֲמַר הַב לִיבָרֵיךְ גַּלְיָא בְּדַעְתֵּיהּ דִּגְמָרָה סְעוּדָתָא וְאָסוּר לִשְׁתּוֹת עַד שֶׁיְּבָרֵךְ לְפָנָיו שֶׁאֵין מִצְטָרֶפֶת לִסְעוּדָה רִאשׁוֹנָה: כֵּיוָן דְּאִטְּפַל לְכִסּוּי הַפְּסָקָה הִיא מִלִּשְׁחֹט וְכִי הֲדַר שָׁחֵט אִחַיַּב לֵיהּ בִּבְרָכָה:

סָמוּךְ מִעוּטָא לַחֲזָקָה וְאִתְרַע לֵהּ רֻבָּא וּבִיבָמוֹת בְּפֶ' בָּתְרָא (דַּף קיט.) מַשְׁמַע דַּהֲוָה לֵיהּ פַּלְגָא וּפַלְגָא וְטַעַם דִּסְפֵק טֻמְאָה לְטַהֵר ואע"פ שֶׁבְּטֻמְאָה נָמֵי אִיכָּא אִסּוּר אִם הָיָה תְּרוּמָה מְפָרֵשׁ רַבֵּינוּ חַיִּים מִשּׁוּם דְּתִינוֹק הָוֵי דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת לִשָּׁאֵל גָּמְרִינַן מִסּוֹטָה לְטַהֵר אֲפִלּוּ ברה"י ואע"ג דְּלֵיכָּא חֲזָקָה כְּגוֹן הָכָא דְּכִי סָמְכִינַן מִעוּטָא לַחֲזָקָה הָוֵי פַּלְגָא וּפַלְגָא וא"ת אַמַּאי קא"ר יוֹחָנָן בְּפֶרֶק עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף פ.) דִּלְרַבָּנַן עָשׂוּ תִּינוֹק כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת לִשָּׁאֵל וְהָא לְרַבָּנַן בְּלָאו הָכִי אָתֵי שַׁפִּיר דִּמְטַמּוּ דְּלָא חָיְשֵׁי לְמִעוּטָא וְרֻבָּא וַחֲזָקָה רֻבָּא עֲדִיף וי"ל דְּרֹב תִּינוֹקוֹת מְטַפְּחִין לָא הָוֵי רֹב גָּמוּר וּמִשּׁוּם דְּנִרְאֶה כְּאִלּוּ הוּא רֹב עֲשָׂאוּהוּ כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת לִשָּׁאֵל וּלְהָכִי קא"ר יוֹחָנָן דְּאֵין שׂוֹרְפִין עָלָיו תְּרוּמָה וְקָדָשִׁים וְאִי הָוֵי רֹב גָּמוּר אַמַּאי אֵין שׂוֹרְפִין כְּמוֹ בְּהָנְהוּ דְּפֶרֶק כָּל הַיָּד (נִדָּה דַּף יח.) דְּא"ר יוֹחָנָן בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָלְכוּ חֲכָמִים אַחַר הָרֹב וַעֲשָׂאוּם כְּוַדַּאי לִשְׂרֹף עָלָיו כו' וְהָתָם נָמֵי קָאָמַר אִי לְמַעוּטֵי הַךְ דְּתִינוֹק הָא א"ר יוֹחָנָן חֲדָא זִמְנָא דְּאֵין שׂוֹרְפִין עָלָיו תְּרוּמָה וְקָדָשִׁים וְהַיְנוּ טַעְמָא דְּהָתָם הָוֵי רֹב גָּמוּר וא"ת לָמָּה לֵיהּ לְמֵימַר לר"מ סְמֹךְ מִעוּטָא לַחֲזָקָה בְּלָא חֲזָקָה נָמֵי הוּא מְטַהֵר דְּכֵיוָן דְּחָיֵישׁ לְמִעוּטָא אִם כֵּן הָוֵי סָפֵק וְיֵשׁ לְטַהֵר כֵּיוָן דְּהָוֵי דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת לִשָּׁאֵל וְלֵיכָּא לְמֵימַר אַף עַל גַּב דְּהָוֵי סָפֵק מ"מ לָא גָּמְרִינַן מִסּוֹטָה לְטַהֵר אֶלָּא בְּפַלְגָא וּפַלְגָא דִּנְהִי דְּמִסּוֹטָה לָא נֵילַף מִדְּרַב גִּידֵּל דְּדָרֵשׁ (סוֹטָה דַּף כט.) אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא וַדַּאי טָמֵא הָא סָפֵק יֵאָכֵל וּמוֹקֵי לָהּ בְּאֵין בּוֹ דַּעַת לִשָּׁאֵל וי"ל דִּבְלָא חֲזָקָה נָמֵי טָהוֹר וְלָא נָקַט סְמֹךְ מִעוּטָא לַחֲזָקָה אֶלָּא לוֹמַר דַּחֲזָקָה לָא הָוְיָא בַּהֲדֵי רֻבָּא דְּאִי הָוְיָא בַּהֲדֵי רֻבָּא הָוֵי מִעוּטָא דְּמִעוּטָא וּלְמַאי דְּפָרִיךְ לְעֵיל בְּפ"ק (חֻלִּין דַּף יא) לר"מ דְּלָא חָיֵישׁ לְמִעוּטָא אֶלָּא מִדְּרַבָּנַן לְהַחְמִיר אָתֵי שַׁפִּיר דִּבְלָא חֲזָקָה לָא הֲוָה חָיֵישׁ לְמִעוּטָא לְטַהֵר אֲבָל עִם הַחֲזָקָה חָיֵישׁ לְמִעוּטָא מִן הַתּוֹרָה לְכָךְ מְטַהֵר: (יֹאמְרוּ סְפֵק אִסּוּר לְהַתִּיר) וא"ת בְּפֶ' אֵין מַעֲמִידִין (ע"ז דַּף לג:) אָסַר ר"מ גְּבִינוֹת בֵּית אוּנְיָיקֵי וּמְפָרֵשׁ טַעְמָא בגמ' מִפְּנֵי שֶׁרֹב עֲגָלִים שֶׁבְּאוֹתָהּ עִיר נִשְׁחָטִין לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּפָרִיךְ מַאי אִרְיָא רֹב אֲפִלּוּ מִעוּט נָמֵי דְּהָא ר"מ חָיֵישׁ לְמִעוּטָא וּמַאי קֻשְׁיָא אִם אֵין רֹב נִשְׁחָטִים א"כ מִעוּטָא דְּנִשְׁחָטִים מִעוּטָא דְּמִעוּטָא דְּאִיכָּא לִגְבִינָה חֶזְקַת הֶתֵּר דִּמְסַיֵּעַ לְרֹב וּמִיהוּ אִכָּא לְמִפְרַךְ מַאי אִרְיָא רֹב אֲפִלּוּ פַּלְגָא וּפַלְגָא נָמֵי: לְחַלֵּק מִדָּמוֹ נָפְקָא ואע"ג דִּבְפֶרֶק אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ (לְעֵיל חֻלִּין דַּף עט.) מְסַפְּקָא לֵהּ לְרַבִּי יְהוּדָה אִי חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב אוֹ לָא הָכָא דְּאִצְטְרִיךְ לְחַלֵּק הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּשֶׁמָּא אֵין חוֹשְׁשִׁין:

אָסוּר לְכוּ לְמִשְׁתֵּי פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וְכֵן רַבֵּינוּ חֲנַנְאֵל אִם לֹא תְּבָרְכוּ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן אֲבָל עַל יְדֵי בִּרְכַּת בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן שָׁרֵי לְמִשְׁתֵּי קֹדֶם בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְהַשְׁתָּא מַיְיתֵי שַׁפִּיר דְּכִי הֵיכִי דְּהַב לָן וּנְבָרֵךְ הָוֵי גְּמַר וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ אִם רוֹצֶה לִשְׁתּוֹת הָכִי נָמֵי כִּסּוּי הָוֵי גְּמַר וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל הַשְּׁחִיטָה וְכֵן בְּעַרְבֵי פְּסָחִים (דַּף קג.) מַיְיתֵי רְאָיָה מֵהַךְ עֻבְדָּא לְמַאן דִּמְבָרֵךְ אַכָּסָא קַמָּא וְאַכָּסָא דְּבִרְכְּתָא וְכֵן בְּפֶרֶק כָּל הַבָּשָׂר (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קז:) אָמְרִינַן דְּשַׁמָּשׁ מְבָרֵךְ עַל כָּל פְּרוּסָה וּפְרוּסָה אֵין נִרְאֶה דְּצָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּכָל פַּעַם בהמ"ז אֶלָּא בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא וְאַמַּאי צָרִיךְ לְבָרֵךְ וְהָא דְּאָמַר לְהוּ רַב יֵיבָא אָסוּר לְכוּ לְמִשְׁתֵּי אע"פ שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ אִם רוֹצִים לְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן תְּחִלָּה מִכָּל מָקוֹם הָיָה מוֹרֶה לָהֶם שֶׁלֹּא יִטְעוּ וְיִשְׁתּוּ בְּלֹא בְּרָכָה וְהָא דְּאָמַר בְּעַרְבֵי פְּסָחִים דִּבְשֶׁלֹּא הֵנִיחוּ זָקֵן אוֹ חוֹלֶה כְּשֶׁהֵן יוֹצְאִין טְעוּנִין בְּרָכָה לְמַפְרֵעַ וּכְשֶׁהֵן חוֹזְרִין טְעוּנִין בְּרָכָה לְכַתְּחִלָּה הָתָם עֲנֵה טוֹבָה קמ"ל דְּשֶׁמָּא יִשְׁהוּ הַרְבֵּה עַד שֶׁיְּהוּ רְעֵבִים וְשׁוּב לֹא יוּכְלוּ לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל אוֹתָהּ סְעוּדָה כִּדְאָמַר בִּבְרָכוֹת (דַּף נג:) וְכֵן מַשְׁמַע דְּלָא הָוְיָא אֶלָּא עֲנֵה טוֹבָה דְּאִם צְרִיכִין לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן כְּשֶׁיָּצְאוּ א"כ כְּשֶׁיַּחְזְרוּ פְּשִׁיטָא דִּטְעוּנִין בְּרָכָה לְכַתְּחִלָּה וא"ת דְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶק כֵּיצַד מְבָרְכִין (בְּרָכוֹת דַּף מב.) רָבָא וְרַבִּי זֵירָא אִקְּלְעוּ לְבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא בָּתַר דְּסַלִּיקוּ תַּכָּא מִקַּמַּיְיהוּ אַיְתוּ לְקַמַּיְיהוּ כו' רָבָא אָכַל אֲמַר תְּנָא תַּכָּא דְּרֵישׁ גָּלוּתָא קָא סָמְכִי וְרַבִּי זֵירָא לָא אָכַל וְהַשְׁתָּא אַמַּאי לֹא אָכַל כֵּיוָן דְּלָא בָּעֵי בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אֶלָּא בְּרָכָה שֶׁבַּתְּחִלָּה וי"ל דִּבְאוֹתוֹ מַאֲכָל הָיָה מְעוֹרָב בּוֹ לֶחֶם וְהָיָה קָשֶׁה לוֹ לִטּוֹל אֶת יָדָיו וּלְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא וְהָא דְּתַנְיָא בַּתּוֹסֶפְתָּא דִּבְרָכוֹת (פ"ל) בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה אוֹכֵל קְרָאוֹ חֲבֵרוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְמַפְרֵעַ הִפְלִיג צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְמַפְרֵעַ וּכְשֶׁהוּא חוֹזֵר מְבָרֵךְ לְכַתְּחִלָּה לֹא לְאַחַר שֶׁהִפְלִיג קָאָמַר דְּצָרִיךְ לְבָרֵךְ לְמַפְרֵעַ כִּדְמַשְׁמַע לִשְׁנָא אֶלָּא הִפְלִיג הַיְנוּ שֶׁקְּרָאוֹ לְהַפְלִיג וְלֵילֵךְ עִמּוֹ רָחוֹק וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מָתַי יַחֲזֹר לְכָךְ צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְמַפְרֵעַ קֹדֶם שֶׁיֵּצֵא שֶׁמָּא יִשְׁהֶה עַד שֶׁיְּהֵא רָעֵב וְכֵן מַשְׁמַע בְּפֶרֶק שְׁלִישִׁי (יוֹמָא דַּף ל.) דְּקָאָמַר דִּבֵּר עִם חֲבֵרוֹ וְהִפְלִיג צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם מַשְׁמַע אֲבָל בהמ"ז לֹא צָרִיךְ אֶלָּא נְטִילָה וְהַמּוֹצִיא וּמַיְרֵי כְּשֶׁיָּצָא לֹא יָדַע שֶׁיַּפְלִיג וְאֵין הֲלָכָה כְּאוֹתָהּ בָּרַיְתָא אֶלָּא כְּרַב חִסְדָּא דְּתַנְיָא כְּוָתֵהּ בְּעַרְבֵי פְּסָחִים (דַּף קא.) דִּדְבָרִים הַטְּעוּנִים בְּרָכָה לְאַחֲרֵיהֶן בִּמְקוֹמָן אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ אֲפִלּוּ בְּרָכָה לְכַתְּחִלָּה דְּלִקְבִיעֵהּ קַמָּא הָדַר וְהַךְ בָּרַיְתָא אַתְיָא כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּמַצְרִיךְ שֶׁיַּנִּיחוּ שָׁם זָקֵן אוֹ חוֹלֶה:

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' ה, טוש"ע יו"ד סי' כח סעי' ט:

ב מיי' פד' מהל' ברכות הל' ח, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קעט סעי' א:

רבינו גרשום

ואם אמרו ספק טומאה לטהר. כלומר אם אזיל ר"מ אחר מיעוט ספק טומאה לטהר העיסה ילך אחר מיעוט לענין אותו ואת בנו שיאמר אם רוב מעשיהן מתוקנים ומיעוט מעשיהם מקולקלים שאין חשובה שחיטה ומותר לשחוט אחריהן: שהוא ספק איסור להתיר:

הורה רבי כר"מ כו'. לענין אותו ואת בנו כר"מ למתיר לשחוט אחריהם:

הי מינייהו לאחריתא. כלומר איזו הוראה הורה באחרונה:

לא שבקיתו לי לאשיילה לסבא. כלומר לר' אבא בריה דר' חייא בר אבא:

בין מרובה בין מועטת. כלומר בין [שחט] חיות הרבה בין שחט חיות מעט:

או מיבעי לחלק. כלומ' חיה או עוף לאמינא על לשחוט חיה ועוף לא הוה חייב לכסות (בכיסוי) אתא או לחלק:

לענין ברכה שאינו מברך אלא ברכה אחת. כלומר אע"ג דא"ר יהודה לענין כיסוי צריך חלוק לענין לברך על השחיטה אינו צריך לחיה ועוף אלא ברכה אחת:

ה"נ כיון דאיטפל לה לכיסוי כו'. כלומר דהיכא [אמר] דאע"ג דלענין כסוי צריך חלוק לר' יהודה מ"מ אינו צריך לברך על השחיטה אלא ברכה אחת שאם שחט חיה ואח"כ עוף מיפטר בברכה אחת אמאי כיון דאיטפל ליה לכיסוי לחיה דמי כמי שכיסהו ומפסיק הכיסוי בין ברכה לחיה לברכה דעוף וצריך לברך נמי על העוף קודם שישחוט כדחזינן ברב ייבא סבא:

מסורת הש"ס

א ברכות לח:

ב ספרא אחרי מות פרק יא ה

ג בבא קמא נג:

ד פסחים קג.; פסחים קה.

ה קידושין פ.; נדה יח:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לחלק וכו' משום דשמא אין חוששין. ע' בב"ק דף נד ע"א ודף ס ע"א:

תורה אור השלם

כִּי־נֶפֶשׁ כָּל־בָּשָׂר דָּמוֹ בְנַפְשׁוֹ הוּא וָאֹמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דַּם כָּל־בָּשָׂר לֹא תֹאכֵלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל־בָּשָׂר דָּמוֹ הִוא כָּל־אֹכְלָיו יִכָּרֵת [ויקרא יז, יד]

וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צֵיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת־דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר [ויקרא יז, יג]

(א) הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם מִשְׁתְּיָא וּבָרוֹכֵי בַּהֲדֵי הֲדָדֵי לָא אֶפְשָׁר, הָכָא אֶפְשָׁר דְּשָׁחֵיט בַּחֲדָא וּמְכַסֵּי בַּחֲדָא. [א][ב] מַתְנִי׳ שָׁחַט וְלֹא כִּסָּה, וְרָאָהוּ אַחֵר – חַיָּיב לְכַסּוֹת. כִּסָּהוּ וְנִתְגַּלָּה – פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת. (כִּסָּהוּ) [כִּסַּתּוּ] הָרוּחַ – חַיָּיב לְכַסּוֹת. [ג] גְּמָ׳ תָּנוּ רַבָּנַן: "וְשָׁפַךְ וְכִסָּה" – מִי שֶׁשָּׁפַךְ יְכַסֶּה. שָׁחַט וְלֹא כִּסָּה, וְרָאָהוּ אַחֵר, מִנַּיִן שֶׁחַיָּיב לְכַסּוֹת? שֶׁנֶּאֱמַר: "וָאֹמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל" – אַזְהָרָה לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. [ד][ה](ב) תַּנְיָא אִידַּךְ: "וְשָׁפַךְ וְכִסָּה", בַּמֶּה שֶׁשָּׁפַךְ – בּוֹ יְכַסֶּה, שֶׁלֹּא יְכַסֶּנּוּ בָּרֶגֶל, שֶׁלֹּא יִהְיוּ מִצְוֹת בְּזוּיוֹת עָלָיו. תַּנְיָא אִידַּךְ: "וְשָׁפַךְ וְכִסָּה", מִי שֶׁשָּׁפַךְ – הוּא יְכַסֶּנּוּ. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁשָּׁחַט, וְקָדַם חֲבֵירוֹ וְכִסָּה, וְחִיְּיבוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל לִיתֵּן לוֹ עֲשָׂרָה זְהוּבִים. אִיבַּעְיָא לְהוּ: שְׂכַר מִצְוָה אוֹ שְׂכַר בְּרָכָה? לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ? לְבִרְכַּת הַמָּזוֹן. אִי אָמְרַתְּ שְׂכַר מִצְוָה – אַחַת הִיא, וְאִי אָמְרַתְּ שְׂכַר בְּרָכָה – הָוְיָין אַרְבָּעִים. מַאי? תָּא שְׁמַע, דַּאֲמַר לֵיהּ הָהוּא מִינָא לְרַבִּי: מִי שֶׁיָּצַר הָרִים לֹא בָּרָא רוּחַ, וּמִי שֶׁבָּרָא רוּחַ לֹא יָצַר הָרִים, דִּכְתִיב: "כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבֹרֵא רוּחַ". אֲמַר לֵיהּ: שׁוֹטֶה, שְׁפֵיל לְסֵיפֵיהּ דִּקְרָא – "ה׳ צְבָאוֹת שְׁמוֹ". אֲמַר לֵיהּ: נְקוֹט לִי זִימְנָא תְּלָתָא יוֹמֵי וּמַהְדַּרְנָא לָךְ תְּיוּבְתָּא. יְתֵיב רַבִּי תְּלָת תַּעֲנִיָּתָא. כִּי הֲוָה קָא בָּעֵי מִיבְרָא, אֲמַרוּ לֵיהּ: מִינָא קָאֵי אַבָּבָא. אֲמַר: "וַיִּתְּנוּ בְּבָרוּתִי רוֹשׁ וְגוֹ׳". אֲמַר לֵיהּ: רַבִּי, מְבַשֵּׂר טוֹבוֹת אֲנִי לָךְ, לֹא מָצָא תְּשׁוּבָה אוֹיִבְךָ וְנָפַל מִן הַגַּג וָמֵת. אָמַר לוֹ: רְצוֹנְךָ שֶׁתִּסְעוֹד אֶצְלִי? אָמַר לוֹ: הֵן. לְאַחַר שֶׁאָכְלוּ וְשָׁתוּ, אָמַר לוֹ: כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה אַתָּה שׁוֹתֶה אוֹ אַרְבָּעִים זְהוּבִים אַתָּה נוֹטֵל? אָמַר לוֹ: כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה אֲנִי שׁוֹתֶה. יָצְתָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה: כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה שָׁוֶה אַרְבָּעִים זְהוּבִים. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: עֲדַיִין יֶשְׁנָהּ לְאוֹתָהּ מִשְׁפָּחָה בֵּין גְּדוֹלֵי רוֹמִי, וְקוֹרְאִין אוֹתָהּ מִשְׁפַּחַת בַּר לוּוְיָאנוּס. [ו] כִּסָּהוּ וְנִתְגַּלָּה. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: מַאי שְׁנָא מֵהֲשָׁבַת אֲבֵדָה, דְּאָמַר מָר: "הָשֵׁב" – אֲפִילּוּ מֵאָה פְּעָמִים. אֲמַר לֵיהּ: הָתָם לָא כְּתִיב מִיעוּטָא, הָכָא כְּתִיב מִיעוּטָא "וְכִסָּהוּ". [ז](ג) כִּסָּהוּ הָרוּחַ. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁחָזַר וְנִתְגַּלָּה, אֲבָל לֹא חָזַר וְנִתְגַּלָּה – פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת. וְכִי חָזַר וְנִתְגַּלָּה מַאי הָוֵי? הָא אִידְּחִי לֵיהּ! אָמַר רַב פָּפָּא: זֹאת אוֹמֶרֶת אֵין דִּיחוּי אֵצֶל מִצְוֹת. [ח] וּמַאי שְׁנָא מֵהָא דְּתַנְיָא: הַשּׁוֹחֵט וְנִבְלַע דָּם בַּקַּרְקַע – חַיָּיב לְכַסּוֹת. הָתָם כְּשֶׁרִשּׁוּמוֹ נִיכָּר. [ט][י](ד) מַתְנִי׳ דָּם שֶׁנִּתְעָרֵב בְּמַיִם, אִם יֵשׁ בּוֹ מַרְאִית דָּם – חַיָּיב לְכַסּוֹת. נִתְעָרֵב בְּיַיִן – רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִילּוּ הוּא מַיִם. נִתְעָרֵב בְּדַם הַבְּהֵמָה

אוֹ

מִשְׁתְּיָא וּבָרוֹכֵי בַּהֲדָדֵי לָא אֶפְשָׁר הִלְכָּךְ כִּי אָמַר הַב לִיבָרֵךְ נָתְנוּ דַעְתָּם לִפְסוֹק מִלִּשְׁתּוֹת אֲבָל זֶה אע"פ שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁיְּכַסֶּה דָּם רִאשׁוֹן לֹא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִן הַשְּׁחִיטָה וְכָל שַׁעְתָּא זְמַן שְׁחִיטָה הִיא לוֹ אֲפִילּוּ בִּשְׁעַת כִּסּוּי אֶפְשָׁר לִשְׁחוֹט בַּחֲדָא יָדֵיהּ וּמְכַסֵּי בַּחֲדָא יָדֵיהּ: גמ׳ וְאוֹמֵר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרָשַׁת כִּסּוּי הוּא: בַּמֶּה שֶׁשָּׁפַךְ בְּיָדוֹ: שֶׁלֹּא יְכַסֶּנּוּ בָּרֶגֶל גָּרְסִינַן: לִיתֵּן לוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִפְסִידוֹ שָׂכָר וּלְקַמָּן בָּעֵי שְׂכַר מִצְוַת מַעֲשֶׂה אוֹ שְׂכַר הַבְּרָכָה: בִּרְכַּת הַמָּזוֹן ד׳ בְּרָכוֹת הֵן וְאִיכָּא אַרְבָּעִים זְהוּבִים וְאִי בָּתַר מִצְוָה אָזְלַתְּ כּוּ׳ חֲדָא מִצְוָה הִיא: ה׳ צְבָאוֹת שְׁמוֹ אַלְמָא חֲדָא הוּא לְתַרְוַיְיהוּ: נְקוֹט לִי זִימְנָא תֵּן לִי זְמַן: כִּי הֲוָה בָּעֵי רַבִּי מִבָּרֵךְ כְּשֶׁהָיָה רַבִּי רוֹצֶה לֶאֱכוֹל: אָמְרוּ לֵיהּ בְּנֵי בֵיתֵיהּ הַהוּא צְדוֹקִי שֶׁקָּבַעְתָּ לוֹ זְמַן קָאֵי אַבָּבָא: אָמַר רַבִּי עַל עַצְמוֹ מִקְרָא הַזֶּה: וַיִּתְּנוּ בְּבָרוּתִי רֹאשׁ בִּסְעוּדָתִי נוֹתְנִין מָרָה: לְבַסּוֹף אִשְׁתְּכַח דְּלָאו אִיהוּ הוּא אֶלָּא צְדוֹקִי אַחֵר הַבָּא לְבַשְּׂרוֹ עַל הָרִאשׁוֹן שֶׁעָלָה לַגַּג וּמֵת: אַרְבָּעִים זְהוּבִים שְׂכַר אַרְבַּע בְּרָכוֹת שֶׁעָנָה אַחֲרֵיהֶם אָמֵן: לְאוֹתָהּ מִשְׁפָּחָה שֶׁל מְבַשֵּׂר: דְּאָמַר מָר בְּאֵלּוּ מְצִיאוֹת (ב"מ דַּף לא.) הָשֵׁב אֲפִילּוּ מֵאָה פְּעָמִים מַשְׁמַע וּתְשִׁיבֵם מַפְּקִינַן לִדְרָשָׁא אַחֲרִינָא. הָכָא נָמֵי וְכִסָּה טוּבָא מַשְׁמַע: כְּתִיב מִיעוּטָא אִי הֲוָה כְּתִיב וְכִסָּה הֲוָה מַשְׁמַע שֶׁיְּהֵא נִכְסֶה כָּל שָׁעָה וַאֲפִי׳ מֵאָה זִמְנִין אֲבָל וְכִסָּהוּ מִיעוּטָא הוּא כִּסּוּי זֶה וְתוּ לָא: פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת דְּהָא מְכֻסֶּה וְעוֹמֵד הוּא: הָא אִדְּחִי לֵיהּ מִכִּסּוּי דְּהָא כִּסָּהוּ וְנִתְגַּלָּה פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת: אֵין דִּחוּי אֵין אָמְרִינַן דִּחוּי אֵצֶל מִצְוֹת וְכִי אָמְרִינַן דִּחוּי בִּפְסוּל קָרְבָּן הוּא דְּאָמְרִינַן: חַיָּב לְכַסּוֹת אַף עַל גַּב דְּלֹא חָזַר וְנִתְגַּלָּה: מַתְנִי׳ נִתְעָרֵב בְּיַיִן שֶׁהוּא אָדֹם וְאֵין מַרְאֶה הַדָּם נִכָּר בּוֹ: רוֹאִין אוֹתוֹ יַיִן כְּאִלּוּ הוּא מַיִם וְאִם הָיָה מַרְאִית דָּם נִכָּר בַּמַּיִם כְּשִׁעוּר הַזֶּה חַיָּב לְכַסּוֹת: נִתְעָרֵב בְּדַם הַבְּהֵמָה דְּלָאו בַּר כִּסּוּי הוּא וְרֻבּוֹ דַּם בְּהֵמָה:

מִשְׁתְּיָא וּבָרוֹכֵי בַּהֲדֵי הֲדָדֵי לָא אֶפְשָׁר מִכָּאן הָיָה אוֹמֵר הָר"ר יוֹם טוֹב שֶׁאִם עָמַד מֵאֲכִילָתוֹ וְהִתְפַּלֵּל כְּשֶׁחוֹזֵר וּבָא לֶאֱכוֹל צָרִיךְ לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְלִטּוֹל יָדָיו וּלְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא מִשּׁוּם דְּמֵיכָל וּצְלוּיֵי בַּהֲדֵי הֲדָדֵי לָא אֶפְשָׁר וְאֵין נִרְאֶה דְּלָא דָּמֵי כְּלָל מִשּׁוּם דְּהָכָא הַב וּנְבָרֵךְ הָוֵי גְּמַר דָּבָר וְהָוֵי הֶפְסֵק וְכֵן כִּסּוּי אִי לָאו דְּאֶפְשָׁר בַּהֲדֵי הֲדָדֵי אֲבָל תְּפִלָּה לָא הָוֵי גְּמַר לִסְעוּדָה דְּאַטּוּ אִם בֵּרַךְ בִּסְעוּדָה עַל הָרְעָמִים אוֹ אֲפִילּוּ בפה"ג יִצְטָרֵךְ לִטּוֹל יָדָיו וּלְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא מִשּׁוּם דְּמֵיכָל וּבָרוֹכֵי בַּהֲדֵי הֲדָדֵי לָא אֶפְשָׁר וּבְהֶדְיָא אָמְרִינַן בְּעַרְבֵי פְּסָחִים (דַּף קב.) דְּאִם הֵנִיחוּ מִקְצָת חֲבֵרִים וְעָקְרוּ רַגְלֵיהֶן לֵילֵךְ לבהכ"נ כְּשֶׁהֵם חוֹזְרִין אֵין טְעוּנִין בְּרָכָה לֹא לְמַפְרֵעַ וְלֹא לְכַתְּחִלָּה אַף עַל פִּי שֶׁהִתְפַּלְּלוּ בֵּינְתַיִם: וּמְכַסֵּי בַּחֲדָא יְדָא יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק אִם סָח בֵּין שְׁחִיטָה לִשְׁחִיטָה אִם צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ כְּמוֹ גַּבֵּי תְּפִלִּין דְּאִם סָח בֵּין תְּפִלִּין לִתְפִלִּין דִּמְבָרֵךְ שְׁתַּיִם לְרַשִׁ"י לְהָנִיחַ עַל שֶׁל יָד וְעַל מִצְוַת עַל שֶׁל רֹאשׁ וּלְדִבְרֵי ר"ת מְבָרֵךְ עַל שֶׁל רֹאשׁ שְׁתַּיִם אוֹ שֶׁמָּא אֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ כְּמוֹ בְּאֶמְצַע סְעוּדָה שֶׁיָּכוֹל לְדַבֵּר וְא"צ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא וּמִיהוּ אִם אוֹמֵר מֵעִנְיַן שְׁחִיטָה כְּמוֹ תָּבִיא עוֹף לִשְׁחוֹט אוֹ הַסַּכִּין פְּשִׁיטָא דְּאֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ כְּמוֹ (בְּרָכוֹת דַּף מ.) טוֹל בָּרוּךְ גְּבִיל לְתוֹרֵי וְאִם צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ כְּמוֹ בִּתְפִלִּין אָז אָסוּר לְדַבֵּר בֵּין שְׁחִיטָה לִשְׁחִיטָה כְּמוֹ בִּתְפִלִּין כִּדְאָמַר בְּהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף לו.) דַּעֲבֵירָה הִיא בְּיָדוֹ וְחוֹזֵר עָלֶיהָ מֵעוֹרְכֵי הַמִּלְחָמָה וְאֵין רְאָיָה מִתְּפִלִּין דְּהָתָם הִיא מִצְוָה אַחַת וְאֵין לוֹ לְהַפְסִיק אֲבָל בִּשְׁחִיטָה אִי בָּעֵי שָׁחֵט אִי בָּעֵי שָׁבֵק לֵיהּ ומ"מ נִרְאֶה לְאִסּוּרָא הוּא לְהָבִיא עַצְמוֹ לִידֵי לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ כִּדְמוּכַח בְּפֶרֶק אֵלּוּ נֶאֱמָרִין (סוֹטָה דַּף מא.) דִּתְנַן נוֹטֵל ס"ת וְקוֹרֵא בּוֹ אַחֲרֵי מוֹת וְאַךְ בֶּעָשׂוֹר וּבֶעָשׂוֹר שֶׁבְּחֻמַּשׁ הַפְּקוּדִים קוֹרֵא עַל פֶּה וּפָרִיךְ בַּגְּמָרָא וְנַיְתֵי ס"ת וְנִקְרֵי בֵּהּ וּמְשַׁנֵּי ר"ל מִשּׁוּם בְּרָכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה וְנִרְאֶה הֵיכָא דְּצָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ כְּגוֹן שֶׁהִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִלִּשְׁחוֹט שֶׁצָּרִיךְ לְכַסּוֹת קוֹדֶם מַה שֶּׁכְּבָר שָׁחַט דְּהָא אַשְׁכְּחַן ר׳ יְהוּדָה שֶׁמַּצְרִיךְ לְכַסּוֹת בֵּין חַיָּה לְעוֹף אַף עַל פִּי שֶׁא"צ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ: וְחִיְּיבוֹ ר"ג לִיתֵּן עֲשָׂרָה זְהוּבִים וְלֹא הָיָה יָכוֹל לִפְטוֹר עַצְמוֹ בַּמֶּה שֶׁהָיָה נוֹתֵן לוֹ עוֹף אַחֵר לִשְׁחוֹט דְּזֹאת מִצְוָה אַחֶרֶת הִיא וּמִצְוָה רִאשׁוֹנָה הָלְכָה לָהּ וְהָוֵי מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לִתְקֹן וּמִיהוּ לָא דָּיְינִינַן הַשְׁתָּא לְחַיֵּב עֲשָׂרָה זְהוּבִים דִּבְמִלְּתָא דְּלֵית בָּהּ חֶסְרוֹן כִּיס לָא עָבְדִינַן שְׁלִיחוּתַיְהוּ כִּדְאָמַר בְּהַחוֹבֵל (ב"ק דַּף פד:) וְאֶחָד שֶׁעָמַד בִּמְקוֹם חֲבֵרוֹ לִקְרוֹא בַּתּוֹרָה פָּטוּר בְּלָאו הַאי טַעְמָא וַאֲפִילּוּ תָּפַס מַפְּקִינַן מִנֵּהּ מִשּׁוּם דְּכֻלָּם חַיָּבִים בִּקְרִיאַת הַתּוֹרָה וְכֵן פֵּרֵשׁ רִיבָ"א וַאֲפִילּוּ עָמַד בִּמְקוֹם כֹּהֵן דְּהָא דְּדָרְשִׁינַן (נְדָרִים דַּף סב.) וְקִדַּשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה לִפְתֹּחַ רִאשׁוֹן וּלְבָרֵךְ רִאשׁוֹן אַסְמַכְתָּא הִיא: אוֹ אַרְבָּעִים זְהוּבִים אַתָּה נוֹטֵל שְׁתִיָּה לֹא שַׁיְּיכָא לִשְׂכַר בְּרָכָה אֶלָּא הָיָה רוֹצֶה לְסַלְּקוֹ מִבִּרְכַּת הַמָּזוֹן לְפִי שֶׁהָיָה צְדוֹקִי וא"ת אוֹ נ׳ זְהוּבִים ה"ל לְמֵימַר דְּהָא אִיכָּא בִּרְכַּת בפה"ג שֶׁלְּאַחַר בהמ"ז וְיֵ"ל דְּסָבַר כמ"ד בְּעַרְבֵי פְּסָחִים (דַּף קג: וְשָׁם ד"ה לָאו) דְּאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ אַכָּסָא אַכָּסָא דְּבִרְכְתָא אֶלָּא אַכָּסָא קַמָּא וְתוּ לָא: רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּא מַיִם בְּפ׳ הַתַּעֲרוֹבוֹת (זְבָחִים דַּף עח:) אָמַר דְּלָאו רוֹאִין לְדַם קָדָשִׁים קָאָמַר אֶלָּא רוֹאִין לְיַיִן וּלְדַם בְּהֵמָה וְחַיָּה קָאָמַר דְּרוֹאִין כְּאִלּוּ הוּא מַיִם כִּדְפָרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וְהִקְשָׁה הר"ר שְׁמוּאֵל מוורדו"ן דִּבְפֶ׳ הַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף כב.) מְפָרֵשׁ טַעְמָא דְּרַבָּנַן וְר׳ יְהוּדָה מִדִּכְתִיב וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וּמִדַּם הַשָּׂעִיר גָּלוּי וְיָדוּעַ שֶׁדַּם הַפָּר מְרֻבֶּה מִדַּם הַשָּׂעִיר מִכָּאן לְעוֹלִין שֶׁאֵין מְבַטְּלִין זֶה אֶת זֶה וְר׳ יְהוּדָה אוֹמֵר מִכָּאן לְמִין בְּמִינוֹ שֶׁאֵינוֹ בָּטֵל וְהַשְׁתָּא הֵיכִי מוֹכַח דַּאֲפִילּוּ מְבַטְּלִין עוֹלִין זֶה אֶת זֶה וּמִין בְּמִינוֹ בָּטֵל הָכָא לָא בָּטֵיל שֶׁאֲפִילּוּ הָיָה דַּם הַפָּר הָיָה נִכָּר אַדְמוּמִית דַּם הַשָּׂעִיר וְיֵ"ל דְּאִם דַּם הַפָּר הָיָה מַיִם לֹא יְהֵא בְּדַם הַשָּׂעִיר מַרְאִית דָּם גָּמוּר אֶלָּא יִהְיֶה דֵּיהֶה מַרְאֵיהוּ וּבָטֵל כִּדְאָמְרִי׳ בְּפ׳ הַתַּעֲרוֹבוֹת (זְבָחִים דַּף עח:) דְּלִי שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹכוֹ יַיִן לָבָן וְחָלָב ר׳ יְהוּדָה אוֹמֵר רוֹאִין לְיַיִן וְחָלָב כְּאִלּוּ יַיִן אָדֹם וְאִם דֵּיהָה מַרְאֵיהֶן (כָּשֵׁר אֲבָל) דָּם לְתוֹךְ מַיִם רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן בָּטֵל וה"נ אָמְרִינַן בְּפ"ה דע"ז (דַּף עג.) כִּי אֲתָא רַב דִּימִי א"ר יוֹחָנָן הַמְעָרֶה יֵין נֶסֶךְ מֵחָבִית לַבּוֹר אֲפִילּוּ כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן בָּטֵל וּבְפֶרֶק בָּתְרָא דְּנָזִיר (דַּף עח:) גַּבֵּי דַּם תְּבוּסָה הֵיכָא דְּפָסַק שֶׁאֵין הוֹלֵךְ בְּלֹא הֶפְסֵק אָמְרִינַן רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן בָּטֵל וְקַשְׁיָא דְּאָמַר בְּפֶרֶק הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה (בְּכוֹרוֹת דַּף כב.) הַלּוֹקֵחַ צִיר מֵעַם הָאָרֶץ מַשִּׁיקוֹ בְּמַיִם וְטָהוֹר מִמָּה נַפְשָׁךְ אִי רַבָּא מַיָּא נִינְהוּ בָּטְלֵי אִי רַבָּא צִיר נִינְהוּ צִיר לָאו בַּר קַבּוֹלֵי טֻמְאָה הוּא וְאִי מִשּׁוּם מִיעוּטָא דְּמַיִם דִּבְצִיר בָּטְלֵי בְּרוּבָּא וְקָאָמַר רַב דִּימִי בְּשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לְטַבֵּל פִּתּוֹ אֲבָל לִקְדֵרָה חוֹזֵר וְנֵיעוֹר אַלְמָא דַּאֲפִילּוּ טְהוֹרָה מְעוֹרֶרֶת טֻמְאָה כ"ש דִּטְמֵאָה מְעוֹרֶרֶת טֻמְאָה וַאֲפִילּוּ לְאַבָּיֵי דְּקָאָמַר וְכִי טֻמְאָה שֶׁבְּטֵלָה חוֹזֶרֶת וְנֵיעוֹרָה הַיְינוּ מֵחֲמַת טְהוֹרָה אֲבָל בְּטֻמְאָה דִּמְעוֹרֶרֶת טֻמְאָה לֵיכָּא מַאן דִּפְלִיג וְכָל שֶׁכֵּן דְּאִסּוּר מְעוֹרֵר אִסּוּר כִּדְאָמַר לְעֵיל (חֻלִּין דַּף פו:) אִם אָמְרוּ סָפֵק טֻמְאָה לְטַהֵר כו׳ וּבְהָעָרֵל (יְבָמוֹת דַּף פב:) נָמֵי אָמְרִי׳ נָתַן סְאָה וְנָטַל סְאָה עַד רֻבּוֹ אַלְמָא טְפֵי מֵרֻבּוֹ לָא אָמְרִינַן דְּרִאשׁוֹן רִאשׁוֹן בָּטֵל אע"ג דְּהָוֵי בְּהֶפְסֵק וְיֵ"ל לרכ"מ אָמְרִינַן דְּחוֹזֵר וְנֵיעוֹר אֲפִילּוּ בְּהֶפְסֵק וְדַם תְּבוּסָה דְּמִפְלַג בֵּין פָּסַק לְלֹא פָּסַק מִשּׁוּם דְּכֻלּוֹ תְּבוּסָה דְּרַבָּנַן הִיא וְהָכָא בְּקָדָשִׁים דְּזָקָה אָמְרִינַן רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן בָּטֵל דְּכֵיוָן שֶׁנִּדְחָה בְּקָדָשִׁים שׁוּב אֵינוֹ חוֹזֵר וְנִרְאֶה וְהַהִיא דִּבְפֶרֶק בָּתְרָא דע"ז (דַּף עג.) מְפָרֵשׁ ר"י דְּרִאשׁוֹן רִאשׁוֹן בָּטֵל וְאֵין נֶאֱסָר בְּכָל שֶׁהוּא עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ נוֹתֵן טַעַם כְּמוֹ בִּשְׁאָר אִסּוּרִין וְקָאֵי אַמַּתְנִיתִין דְּקָאָמַר וְאֵלּוּ אֲסוּרִין וְאוֹסְרִין בְּכָל שֶׁהוּא יֵין נֶסֶךְ כו׳ מְפָרֵשׁ רַב דִּימִי דְּהַיְינוּ דַּוְקָא כִּי נָפַל הֶתֵּרָא לְגוֹ אִסּוּרָא כִּדְקָאָמַר בָּתַר הָכִי אֲבָל אִסּוּרָא לְגוֹ הֶתֵּרָא אֵינוֹ אָסוּר בְּכָל שֶׁהוּא דְּרִאשׁוֹן רִאשׁוֹן בָּטֵל כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ שִׁשִּׁים בְּהֶתֵּר וּפָרִיךְ תְּנַן וְאֵלּוּ אֲסוּרִין וְאוֹסְרִין בְּכָל שֶׁהוּא יֵין נֶסֶךְ כו׳ מַאי לָאו אִסּוּרָא לְגוֹ הֶתֵּרָא לָא הֶתֵּרָא לְגוֹ אִסּוּרָא ת"ש יַיִן בְּמַיִם בנ"ט מַאי לָאו חַמְרָא דְּאִסּוּרָא לְגוֹ מַיָּא דְּהֶתֵּרָא וּמַהֲדַר גּוּפָהּ לָא פָּרִיךְ דְּמוֹדֶה רַבִּי יוֹחָנָן דִּבְנוֹתֶנֶת טַעַם חוֹזֵר וְנֵיעוֹר תַּלְיָא דְּהָא טַעַם כְּעִיקָּר בְּמִין שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ מִן הַתּוֹרָה כִּדְאָמַר בְּהַתַּעֲרוֹבוֹת (זְבָחִים דַּף עח:) וּבְאֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דַּף מד:) וּבְפ׳ שְׁלֹשָׁה מִינִין (נָזִיר דַּף לז.) אֶלָּא ה"פ מִדְּסֵיפָא אִסּוּרָא לְתוֹךְ הֶתֵּרָא ה"נ רֵישָׁא דְּיַיִן בְּיַיִן בְּכָל שֶׁהוּא וּמְשַׁנֵּי לֹא בְּנָפַל חַמְרָא דְּהֶתֵּרָא לְגוֹ מַיָּא דְּאִסּוּרָא וּפָרִיךְ מִדְּרֵישָׁא בְּמַיָּא דְּאִסּוּרָא סֵיפָא נָמֵי בְּמַיָּא דְּאִסּוּרָא וְקָתָנֵי מַיִם בְּיַיִן בנ"ט פֵּרוּשׁ וְכִי הֵיכִי דְּהָךְ סֵיפָא בְּאִסּוּרָא לְגוֹ הֶתֵּרָא ה"ה רֵישָׁא דְּיַיִן בְּיַיִן בְּכָל שֶׁהוּא וּמְשַׁנֵּי דְּכוּלָּהּ בְּהֶתֵּרָא לְגוֹ אִסּוּרָא אַיְירֵי וּבנ"ט דְּקָאָמַר דְּמַשְׁמַע דְּכִי לֵיכָּא בְּנוֹתֵן טַעַם לְשָׁרֵי הַיְינוּ כְּגוֹן שֶׁנָּפַל הַרְבֵּה מִן הַהֶתֵּר בְּבַת אַחַת לְתוֹךְ הָאִסּוּר שֶׁנִּתְבַּטֵּל הָאִסּוּר בְּבַת אַחַת וא"ת אַמַּאי נָקַט מֵחָבִית לַבּוֹר מִשּׁוּם דְּרִאשׁוֹן רִאשׁוֹן בָּטֵל בְּלָאו הָכִי שָׁרֵי כֵּיוָן דִּלְבַסּוֹף נִשְׁאַר שִׁשִּׁים שֶׁל הֶתֵּר וְיֵ"ל דִּלְרְוָחָא נָקַט מֵחָבִית לַבּוֹר דְּלָא נָפִישׁ עַמּוּדֵיהּ כּוּלֵּי הַאי אע"ג דְּנָפִישׁ טְפֵי מִנַּצְרָנוֹר אֲבָל הֵיכָא דְּנָפִישׁ עַמּוּדֵיהּ טוּבָא לָא בָּטֵיל אֲפִילּוּ יֵשׁ שִׁשִּׁים בְּהֶתֵּר:

מסורת הש"ס

א סוכה לג.

ב ספרא אחרי מות פרק יא ח; שבת כב.; בבא קמא צא:

ג סוכה לג.; עבודה זרה מז.

ד משנה זבחים; זבחים עז:; מנחות כב.; תוספתא זבחים

גליון הש"ס

גמ׳ דא"ל ההוא צדוקי לרבי מי שיצר כו׳. עי׳ ברבינו יונה פ"ק דברכות דף ז ע"ב הביא הנוסחא מי שברא אור לא ברא חשך ומי שברא חשך לא ברא אור א"ל שפיל לסיפיה דקרא ה׳ צבאות שמו ובאמת בקרא דהתם לא כתוב בסיפא דקרא ה׳ צבאות שמו ואולי דט"ס הוא וצ"ל לסיפיה דקרא כי אני ה׳ עושה כל אלה:

תורה אור השלם

וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צֵיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת־דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר [ויקרא יז, יג]

כִּי־נֶפֶשׁ כָּל־בָּשָׂר דָּמוֹ בְנַפְשׁוֹ הוּא וָאֹמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דַּם כָּל־בָּשָׂר לֹא תֹאכֵלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל־בָּשָׂר דָּמוֹ הִוא כָּל־אֹכְלָיו יִכָּרֵת [ויקרא יז, יד]

עַל־כֵּן אָמַרְתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא־תֹאכַל דָּם וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם לֹא־יֹאכַל דָּם [ויקרא יז, יב]

כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבֹרֵא רוּחַ וּמַגִּיד לְאָדָם מַה־שֵּׂחוֹ עֹשֵׂה שַׁחַר עֵיפָה וְדֹרֵךְ עַל־בָּמֳתֵי אָרֶץ יְהוָה אֱלֹהֵי־צְבָאוֹת שְׁמוֹ [עמוס ד, יג]

וַיִּתְּנוּ בְּבָרוּתִי רֹאשׁ וְלִצְמָאִי יַשְׁקוּנִי חֹמֶץ [תהילים סט, כב]

לֹא־תִרְאֶה אֶת־שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת־שֵׂיוֹ נִדָּחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ [דברים כב, א]

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פי"ד מהל׳ שחיטה הל׳ טו, סמג עשין סד, טוש"ע יו"ד סי׳ כח סעי׳ ח:

ב מיי׳ פי"ד מהל׳ שחיטה הל׳ ז, ש"ע יו"ד סי׳ כח סעי׳ יא:

ג מיי׳ פי"ד מהל׳ שחיטה הל׳ טו, טוש"ע יו"ד סי׳ כח סעי׳ ח:

ד מיי׳ פי"ד מהל׳ שחיטה הל׳ טז, טוש"ע יו"ד סי׳ כח סעי׳ ו:

ה מיי׳ פז׳ מהל׳ חובל ומזיק הל׳ יד, סמג עשין סד, טוש"ע חו"מ סי׳ שפב סעי׳ א:

ו מיי׳ פי"א מהל׳ גזילה ואבידה הל׳ יד, סמג עשין עד, טוש"ע חו"מ סי׳ רסז סעי׳ ב:

ז מיי׳ פי"ד מהל׳ שחיטה הל׳ ז, סמג עשין סד, טוש"ע יו"ד סי׳ כח סעי׳ יא:

ח מיי׳ פי"ד מהל׳ שחיטה הל׳ ט, טוש"ע יו"ד סי׳ כח סעי׳ י:

ט מיי׳ פי"ד מהל׳ שחיטה הל׳ ו, סמג עשין סד, טוש"ע יו"ד סי׳ כח סעי׳ יב:

י מיי׳ פב׳ מהל׳ פסולי המוקדשין הל׳ כב, ש"ע יו"ד סי׳ כח סעי׳ יג:

רבינו גרשום

הכי השתא התם מישתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר. כלומר וכיון דאמר הבו ניבריך מפסיק הברכה בין ברכת היין שבירך תחלה ליין ששותה עתה ובעי לברך בתחלה על היין אבל הכא לא מפסיק הכיסוי של חיה לברכת שחיטת העוף קודם ששחוט דיכול לכסות דם חיה בחדא ידא ולשחוט עוף בחדא ידא ולא חשוב כסוי דם חיה הפסק לפיכך א"צ אלא ברכה אחת לחיה ועוף:

במה ששפך יכסה. כלומר ביד:

ארבע הווין. כלומר בברכת המזון איכא ד׳ ברכות. ברכת הזן וברכת הארץ בונה ירושלים והטוב והמטיב:

למיברא. כלומר להבריא:

מ"ש מהא דתניא השוחט ונבלע דם בקרקע חייב לכסות. כלומר הכא נמי כיסהו הרוח אע"ג דלא חזר ונתגלה יהא חייב מלכסות:

התם בשרישומו ניכר. כלומר מה דאמרי׳ נבלע דם בקרקע חייב לכסות בשרישומו ניכר אבל אין רישומו ניכר פטור מלכסות:

נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא מים. כלומר אם יש בו מראית דם חייב לכסות:

(א)אוֹ בְּדַם הַחַיָּה – רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִילּוּ הֵן מַיִם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין דָּם מְבַטֵּל דָּם. [א]דָּם הַנִּיתָּז וְשֶׁעַל הַסַּכִּין – חַיָּיב לְכַסּוֹת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁאֵין שָׁם דָּם אֶלָּא הוּא, אֲבָל יֵשׁ שָׁם דָּם שֶׁלֹּא הוּא – פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת. גְּמָ' תְּנַן הָתָם: דָּם שֶׁנִּתְעָרֵב בְּמַיִם, אִם יֵשׁ בּוֹ מַרְאִית דָּם – כָּשֵׁר. נִתְעָרֵב בְּיַיִן – רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִילּוּ הוּא מַיִם. נִתְעָרֵב בְּדַם בְּהֵמָה אוֹ בְּדַם הַחַיָּה – רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִילּוּ הוּא מַיִם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין דָּם מְבַטֵּל דָּם. [ב]אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁנָּפְלוּ מַיִם לְתוֹךְ דָּם, אֲבָל נָפַל דָּם לְתוֹךְ מַיִם – רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן בָּטֵל. אָמַר רַב פָּפָּא: וּלְעִנְיַן כִּסּוּי אֵינוֹ כֵּן, אֵין דִּחוּי אֵצֶל מִצְוֹת. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל מַרְאֵה אַדְמוּמִית – מְכַפְּרִין, וּמַכְשִׁירִין, וְחַיָּיבִין בְּכִסּוּי. מַאי קָמַשְׁמַע לַן? מְכַפְּרִין – תְּנֵינָא, חַיָּיבִין בְּכִסּוּי – תְּנֵינָא! (ב)מַכְשִׁירִין אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ. מַכְשִׁירִין נָמֵי, אִי דָּם – אַכְשׁוּרֵי מַכְשַׁר, אִי מַיָּא – אַכְשׁוּרֵי מַכְשְׁרִי! לָא צְרִיכָא, שֶׁתִּמְדּוּ בְּמֵי גְשָׁמִים. מֵי גְשָׁמִים נָמֵי, כֵּיוָן דְּשָׁקֵיל וְרָמֵי, אַחְשְׁבִינְהוּ. לָא צְרִיכָא, שֶׁנִּתְמְדוּ מֵאֲלֵיהֶן. (ג)רַבִּי אַסִּי מִנְּהַרְבִּיל אוֹמֵר: בִּצְלַלְתָּא דִּדְמָא. רַבִּי יִרְמְיָה מִדִּפְתִּי אָמַר: עָנוּשׁ כָּרֵת, וְהוּא דְּאִיכָּא כְּזַיִת. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: מְטַמְּאִים בְּאֹהֶל, וְהוּא דְּאִיכָּא רְבִיעִית. [גד](ד)תְּנַן הָתָם: כָּל מַשְׁקֵה הַמֵּת טְהוֹרִין, חוּץ מִדָּמוֹ, וְכָל מַרְאֵה אַדְמוּמִית שֶׁבּוֹ מְטַמְּאִין בְּאֹהֶל. וּמַשְׁקֵה הַמֵּת טְהוֹרִין? וּרְמִינְהוּ: מַשְׁקֵה טְבוּל יוֹם, מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מִמֶּנּוּ כְּמַשְׁקִין שֶׁנּוֹגֵעַ בָּהֶן,

וְאֵלּוּ

אוֹ בְּדַם הַחַיָּה בְּדַם הָקֵן שֶׁל חַיָּה: רוֹאִין אוֹתוֹ שֶׁאֵינוֹ טָעוּן כִּסּוּי: כְּאִלּוּ הוּא מַיִם וְאִם הָיָה הַדָּם הַזֶּה שֶׁל שְׁחִיטַת הַחַיָּה וְהָעוֹף נִכָּר בּוֹ חַיָּיב לְכַסּוֹת: אֵין דָּם מְבַטֵּל דָּם וַאֲפִלּוּ אֵין מַרְאִית דָּם נִכֶּרֶת בַּמַּיִם כַּמּוּת דַּם בְּהֵמָה זֶה אֵין דַּם הַחַיָּה בָּטֵיל דְּקָסָבַר מִין בְּמִינוֹ לֹא בָּטֵל: דָּם הַנִּתָּז חוּץ לַגּוּמָא: גְּמָ' תְּנַן הָתָם בִּשְׁחִיטַת קָדָשִׁים: כָּשֵׁר לִזְרִיקָה: נִתְעָרֵב בְּדַם הַבְּהֵמָה שֶׁל חֻלִּין: אוֹ בְּדַם הַחַיָּה מַמָּשׁ דִּסְתָמָא חֻלִּין: רוֹאִין אוֹתוֹ לְדַם הַפָּסוּל: כְּאִלּוּ הוּא מַיִם וְאִם הָיָה דָּם הַכָּשֵׁר נִכָּר בּוֹ כָּשֵׁר: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁנָּפְלוּ מַיִם לְתוֹךְ דָּם לְפִיכָךְ כָּל טִפָּה וְטִפָּה כְּשֶׁנּוֹפֶלֶת בְּטֵלָה הִלְכָּךְ עַל שֶׁלֹּא תְהֵא בּוֹ מַרְאִית דָּם כְּשֵׁרָה: אֵינוֹ כֵּן שֶׁאֲפִלּוּ נָפַל דָּם לְתוֹךְ מַיִם חַיָּיב לְכַסּוֹת שאע"פ שֶׁבָּטֵל וְנִדְחָה רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן אַפֵּ"ה כְּשֶׁהָלַךְ וְרָבָה עַל שֶׁנֶּהְפְּכָה מַרְאִית הַמַּיִם לְדָם חָזַר דָּם הַבָּטֵל וְנֵעוֹר וְחָשׁוּב דָּם וְלָא אָמְרִינַן הוֹאִיל וְנִדְחָה יִדָּחֶה שֶׁאֵין תּוֹרַת דִּחוּי אֵצֶל מִצְוֹת: כָּל מַרְאֶה אַדְמוּמִית כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ בַּדָּם מַרְאֶה אַדְמוּמִית הָוֵי דָּם לְכַפָּרָה וְלִזְרִיקָה וּלְהַכְשִׁיר אֶת הַזְּרָעִים וּלְקַמֵּיהּ פָּרִיךְ אִי מַיִם הוּא נָמֵי אַכְשׁוּרֵי מַכְשְׁרֵי: שֶׁנִּתְמְדוּ שֶׁעָרְבוּ עִם מֵי גְשָׁמִים שֶׁאֵינָם מַכְשִׁירִים אֶלָּא הֵיכָא דְּאַחְשְׁבִינְהוּ נָזֵל עַל הַפֵּרוֹת וְהָכָא מִשּׁוּם דָּם דַּהֲוֵי מַשְׁקֶה אע"ג דְּלָא אַחְשְׁבֵהּ נָזֵל עַל הַפֵּרוֹת מַכְשִׁיר דִּתְנַן (מַכְשִׁירִין פ"א מ"א) כָּל מַשְׁקֶה שֶׁתְּחִלָּתוֹ לְרָצוֹן שֶׁנֶּחְשַׁב לִמְלוּאָה אע"פ שֶׁאֵין סוֹפוֹ לְרָצוֹן מַכְשִׁיר: וּפָרְכִינַן מֵי גְשָׁמִים נָמֵי כֵּיוָן דְּשָׁקֵיל בְּמָנָא: וְרָמֵי לְתוֹךְ הַדָּם אַחְשְׁבִינְהוּ לְכָךְ: בִּצְלַלְתָּא דִּדְמָא בְּאוֹתָן מַיִם שֶׁהֵם מִן הַדָּם עַצְמָן כְּשֶׁהוּא נִקְרָשׁ יֵשׁ סְבִיבוֹתָיו צָלוּל כַּמַּיִם וְאִם יֵשׁ בּוֹ מַרְאִית דָּם מַכְשִׁיר וְאִי לָא לָא: עָנוּשׁ כָּרֵת הָאוֹכְלוֹ: וְהוּא דְּאִיכָּא כְּזַיִת דָּם גָּמוּר: וּמְטַמֵּא בְּאֹהֶל כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַרְאִית דָּם אִם שֶׁל מֵת הוּא: וְהוּא דְּאִיכָּא רְבִיעִית מִן הַדָּם גָּמוּר וְהוּא שִׁעוּר לְטֻמְאַת אֹהֶל דִּכְתִיב (בַּמִּדְבָּר ו) עַל נֶפֶשׁ מֵת וּבְשִׁעוּר רְבִיעִית הַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה: מַשְׁקֵה הַמֵּת כְּגוֹן דִּמְעַת עֵינוֹ וַחֲלֵב אִשָּׁה: כָּל מַרְאֶה אַדְמוּמִית שֶׁבּוֹ מְטַמֵּא כְּלוֹמַר צְלַלְתָּא דִּדְמָא כָּל זְמַן שֶׁמַּרְאֵהוּ אָדֹם טָמֵא: מַשְׁקֵה טְבוּל יוֹם אוֹתָן מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ הֲרֵי הֵן כְּמַשְׁקִין שֶׁהוּא נוֹגֵעַ בָּהֶן:

שֶׁנִּתְמְדוּ מֵאֲלֵיהֶן הוּא הַדִּין דַּהֲוֵי תָּנֵי לְמֵימַר דִּתְמָלָן בְּמֵי פֵּרוֹת דְּלָא מַכְשְׁרֵי:

וְהוּא דְּאִיכָּא כְּזַיִת. וְהוּא דְּאִיכָּא רְבִיעִית אַצְּלַלְתָּא דִּדְמָא קָאֵי כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וקמ"ל דאע"פ שֶׁכֻּלּוֹ דָּם לָא מִחַיֵּיב כָּרֵת עַד דְּאִיכָּא כְּזַיִת דָּם גָּמוּר וְלָא מְטַמֵּא בְּאֹהֶל עַד דְּאִיכָּא רְבִיעִית דָּם גָּמוּר דְּאִי בְּדָם שֶׁעִם מֵי גְשָׁמִים פְּשִׁיטָא דְּצָרִיךְ כְּזַיִת וּרְבִיעִית: תְּנַן הָתָם תֵּימַהּ אִי מִשְׁנָה הִיא הָא דְּקָאָמַר לְעֵיל (בְּמַתְנִיתִין) תָּנָא וּמְטַמֵּא בְּאֹהֶל וְקָאָמַר עֲלָהּ וְהוּא דְּאִיכָּא רְבִיעִית הו"ל לְאַתְוֹיֵי מַתְנִיתִין דְּהָכָא וְנִרְאֶה דְּבָרַיְיתָא הִיא וה"נ אַשְׁכְּחַן בְּהַחוֹלֵץ (יְבָמוֹת דַּף לו:) דְּקָאָמַר תְּנַן רשב"ג אוֹמֵר כׇּל שֶׁשָּׁהָה ל' יוֹם כו' וְאֵינָהּ מִשְׁנָה בְּשׁוּם מָקוֹם וּבְפֶרֶק רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה (שַׁבָּת דַּף קלה:) גָּרְסִינַן בְּכׇל הַסְּפָרִים תַּנְיָא: כׇּל מַשְׁקֵה הַמֵּת טְהוֹרִין דְּלָא גָּזְרוּ עֲלֵיהֶן כְּמוֹ שֶׁגָּזְרוּ עַל שֶׁל הַזָּב כִּדְמְפָרֵשׁ בַּמַּסְקָנָא מִשּׁוּם דְּזָב לָא בְּדִילֵי מִנֵּיהּ וא"ת וַהֲלֹא כְּשֶׁיּוֹצְאִין מִן הַמֵּת נוֹגְעִין בּוֹ וּמְקַבְּלִים טֻמְאָה מִמֶּנּוּ בְּמַגַּע דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא דִּמְעַת עֵינוֹ וְדַם מַגֵּפָתוֹ וַחֲלֵב הָאִשָּׁה חֲשִׁיבֵי מַשְׁקִין כִּדְיָלֵיף בְּפֶ' דַּם הַנִּדָּה (נִדָּה דַּף נה:) מִקְּרָאֵי וְעוֹד קָשֶׁה דְּקָאָמַר הָתָם דִּמְטַמֵּא טֻמְאַת מַשְׁקִים בִּרְבִיעִית וַהֲלֹא מַשְׁקִין מְטַמְּאִין בְּכׇל שֶׁהוּא כִּדְמוּכָח בפ"ק דִּפְסָחִים (דַּף יז.) גַּבֵּי מִימֵיהֶם שֶׁל כֹּהֲנִים לֹא נִמְנְעוּ לִשְׂרוֹף אֶת הַבָּשָׂר שֶׁנִּטְמָא בִּוְלַד הַטֻּמְאָה עִם בָּשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּאַב הַטֻּמְאָה אע"פ שֶׁמּוֹסִיפִין עַל טֻמְאָתוֹ כו' דְּמוֹקֵי לָהּ דְּאִיכָּא מַשְׁקֶה בַּהֲדֵי בָּשָׂר דְּקָא מְטַמֵּא בָּשָׂר מֵחֲמַת מַשְׁקִין וּמִסְתָּמָא אֵין בְּאוֹתָם מַשְׁקִים רְבִיעִית וְאָמְרִינַן נָמֵי בְּהַהוּא פִּרְקָא (שָׁם דַּף יז:) וּמַיִם נָמֵי לָא אֲמַרַן אֶלָּא רְבִיעִית דַּחֲזֵי לְהַטְבִּיל בָּהֶן מְחָטִין וְצִנּוֹרוֹת אֲבָל בְּצִיר מֵרְבִיעִית טְמֵאִים וּבִבְרָכוֹת בְּפֶרֶק אֵלּוּ דְּבָרִים (בְּרָכוֹת דַּף נב.) שֶׁמָּא יִטַמְּאוּ מַשְׁקִין שֶׁאֲחוֹרֵי הַכּוֹס מֵחֲמַת יָדַיִם וְיַחְזְרוּ וִיטַמְּאוּ אֶת הַכּוֹס וְי"ל דְּהָכָא מַיְירֵי כְּשֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ דֶּרֶךְ שְׁפוֹפֶרֶת וּבְעוֹדָן בְּגוּפוֹ לֹא מְקַבְּלֵי טֻמְאָה דְּאֵין תּוֹרַת מַשְׁקִין עֲלֵיהֶם עַד שֶׁיֵּצְאוּ לַחוּץ וְכִי נָפְקֵי דֶּרֶךְ שְׁפוֹפֶרֶת טְהוֹרוֹת מה"ת כֵּיוָן שֶׁלֹּא נָגְעוּ בּוֹ אֶלָּא מִדְּרַבָּנַן גָּזְרוּ בְּיָצְאוּ מִן הַזָּב הֵיכָא דְּאִיכָּא רְבִיעִית אע"ג דְּלָא נָגְעוּ בּוֹ אִי נָמֵי הָנְהוּ קְרָאֵי דְּנִדָּה אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא נִינְהוּ וּמִן הַתּוֹרָה אֵין עֲלֵיהֶן תּוֹרַת מַשְׁקִין וּלְכָךְ לֹא גָּזְרוּ אֶלָּא בִּרְבִיעִית וא"ת דְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶק אָמְרוּ לוֹ (כְּרִיתוֹת דַּף יג.) הָאִשָּׁה שֶׁנָּטַף חָלָב מִדַּדֶּיהָ לְתוֹךְ הַתַּנּוּר טָמֵא וּפָרִיךְ בְּמַאי מִתַּכְשַׁר א"ר יוֹחָנָן בְּטִפָּה הַמִּתְגַּלְגֶּלֶת עַל פִּי הַדַּד וְהַשְׁתָּא כֵּיוָן דְּצָרִיךְ הֶכְשֵׁר אַלְמָא חֲשִׁיבָא אֹכֶל לְפִי שֶׁמְּיוּחָד לַאֲכִילַת תִּינוֹק אִם כֵּן תַּנּוּר אַמַּאי טָמֵא הָא אֵין אֹכֶל מְטַמֵּא כֵּלִים אֶלָּא עַל כׇּרְחָךְ מְטַמֵּא מֵחֲמַת הַטִּפָּה הַמִּתְגַּלְגֶּלֶת ע"פ הַדַּד שֶׁמִּתְעָרֶבֶת עִם שְׁאָר חָלָב שֶׁנּוֹטֵף בַּתַּנּוּר שֶׁיֵּשׁ מַשְׁקֶה עָלֶיהָ וּמַשְׁקִין מְטַמְּאִין כֵּלִים גְּזֵרָה מִשּׁוּם מַשְׁקֵה זָב וְזָבָה כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק קַמָּא דְּשַׁבָּת (דַּף יד:) אַלְמָא מְטַמְּאָה הַטִּפָּה לַתַּנּוּר אע"ג דְּלֵית בָּהּ רְבִיעִית וְכֵן בְּאֵין דּוֹרְשִׁין (חֲגִיגָה דַּף כ.) בְּאִשָּׁה שֶׁבָּאתָה לִפְנֵי ר' יִשְׁמָעֵאל וְאָמְרָה לוֹ מַפָּה זוֹ אָרַגְתִּי בְּטָהֳרָה וּמִתּוֹךְ הַדְּבָרִים שֶׁדִּבְּרָה אָמְרָה לוֹ נִימָא נִפְסְקָה וּקְשַׁרְתִּיהָ בַּפֶּה הֲרֵי אע"פ שֶׁלֹּא הָיָה בָּרֹק שֶׁבְּפִיהָ רְבִיעִית נִטְמָא מִיָּדַיִם שֶׁהָיוּ מְסוֹאָבוֹת וְטִמֵּא אֶת הַמַּפָּה וי"ל דִּתְרוּמָה וְקָדָשִׁים מְטַמּוּ בְּפָחוֹת מֵרְבִיעִית וְדַוְקָא לְחֻלִּין הוּא דְּבָעֵי רְבִיעִית: מַשְׁקֶה טְבוּל יוֹם מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מִמֶּנּוּ כְּמַשְׁקִין שֶׁנּוֹגֵעַ בָּהֶן אוֹמֵר ר"ת דְּהָנֵי מַשְׁקִין שֶׁנָּגַע בָּהֶן דְּקָאָמַר לָא מִתּוֹקְמָא אֶלָּא בְּמַשְׁקִין דִּתְרוּמָה דְּאִלּוּ חֻלִּין לֹא מְטַמֵּא וַאֲפִלּוּ בְּמַעֲשֵׂר נָמֵי שָׁרֵי כִּדְאָמְרִינַן (יְבָמוֹת דַּף עד:) טָבַל וְעָלָה אוֹכֵל בְּמַעֲשֵׂר וּבְמַשְׁקִין דְּקֹדֶשׁ נָמֵי לָא קָאָמַר דִּתְנַן בפ"י דְּנִדָּה (דַּף עא:) בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים הַיּוֹשֶׁבֶת עַל דַּם טֹהַר מְעָרָה מַיִם לְפֶסַח פֵּרוּשׁ אֲבָל לֹא נוֹגַעַת דְּחֻלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ כְּקֹדֶשׁ דָּמוּ כִּדְמְפָרֵשׁ בגמ' חָזְרוּ לוֹמַר הֲרֵי הִיא כְּמַגַּע טְמֵא מֵת לְקָדָשִׁים פֵּרוּשׁ דַּוְקָא לְקָדָשִׁים וְלֹא לְחֻלִּין דְּלָאו כְּקֹדֶשׁ דָּמוּ אַלְמָא טְבוּל יוֹם הֲוָה רִאשׁוֹן לְקָדָשִׁים כְּאִלּוּ נָגַע בִּטְמֵא מֵת דְּיוֹשֶׁבֶת עַל דַּם טֹהַר הִיא טְבוּלַת יוֹם אָרוֹךְ וא"כ מַשְׁקִים קוֹדֶשׁ שֶׁנָּגַע בִּטְבוּל יוֹם הָוֵי שֵׁנִי וּמְטַמֵּא אֶת הַקֳּדָשִׁים לַעֲשׂוֹת רְבִיעִי וְהָכָא קָתָנֵי אֵלּוּ וָאֵלּוּ אֵין מְטַמְּאִין וְהַךְ מַשְׁקֵה טְבוּל יוֹם עַל כׇּרְחָךְ כְּחָזְרוּ לוֹמַר דְּהָתָם חֲדָא מִדְּקָתָנֵי בְּסֵיפָא הָתָם וְאִם נָפַל מֵרוֹקָהּ אוֹ מִדַּם טׇהֳרָהּ שֶׁלָּהּ עַל כִּכָּר שֶׁל תְּרוּמָה טָהוֹר וְקָאָמַר עֲלָהּ בַּגְּמָרָא כִּדְתְנַן מַשְׁקֵה טְבוּל יוֹם כו' וְאֵלּוּ וָאֵלּוּ אֵין מְטַמְּאִין וְלָא מָצֵי נָמֵי לְמֵימַר דְּמַיְירֵי הָכָא בְּמַשְׁקִין דְּחֻלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ דְּתוֹרַת חֻלִּין גְּמוּרִין יֵשׁ לָהֶם כְּחָזְרוּ לוֹמַר דַּאֲפִלּוּ נוֹגַעַת בַּמַּיִם לֹא פָּסְלֵי וְהָכָא קָתָנֵי אֵין מְטַמְּאִין קָדָשִׁים אֲבָל מִפְסָל פָּסְלֵי אֶלָּא בְּמַשְׁקִין תְּרוּמָה אַיְירֵי וְהָא דְּקָתָנֵי וְאֵלּוּ וָאֵלּוּ אֵין מְטַמְּאִין הַיְינוּ אֵין מְטַמְּאִים קֹדֶשׁ אֲבָל תְּרוּמָה מִפְסָל נָמֵי לָא פָּסְלֵי כִּדְתְנַן הָתָם נָפַל מֵרוֹקָהּ אוֹ מִדַּם טׇהֳרָהּ עַל כִּכָּר שֶׁל תְּרוּמָה טָהוֹר וא"ת דְּהָכָא מַשְׁמַע דִּטְבוּל יוֹם מְטַמֵּא מַשְׁקֶה דְּקָדָשִׁים לַעֲשׂוֹת רְבִיעִי בַּקֹּדֶשׁ וְאִם כֵּן הֵיכִי בָּעֵי לְמֵימַר בפ"ק דִּפְסָחִים (דַּף יז.) גַּבֵּי הָא דְּהוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר מִימֵיהֶם שֶׁל כֹּהֲנִים לֹא נִמְנְעוּ מִלְּהַדְלִיק אֶת הַשֶּׁמֶן שֶׁנִּפְסַל בִּטְבוּל יוֹם לְהַדְלִיק בְּנֵר שֶׁנִּטְמָא בִּטְמֵא מֵת וּמוֹקֵי לָהּ הַשַּׁ"ס בְּנֵר כְּלֵי מַתָּכוֹת דַּהֲוָה כְּחָלָל חֶרֶב וַאֲבִי אֲבוֹת הַטֻּמְאָה וְהַיְינוּ דְּמוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָא וּפָרִיךְ וְנוּקְמָהּ בִּכְלֵי חֶרֶס וּמַאי מוֹסִיף דְּאִלּוּ הָתָם הַיְינוּ הָא דְּרַבִּי חֲנִינָא דְּאָמַר לֹא נִמְנְעוּ לִשְׂרוֹף הַבָּשָׂר טָמֵא וְטָמֵא וְהָכָא שֶׁמֶן שֶׁנִּפְסַל בִּטְבוּל יוֹם פָּסוּל וְטָמֵא אַמַּאי קָרֵי פָּסוּל לְשֶׁמֶן שֶׁנִּפְסַל בִּטְבוּל יוֹם הָא אָמַר הָכָא דְּפוֹסֵל קֹדֶשׁ וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָתָם מַיְירֵי מִדְּאוֹרַיְיתָא וְהָכָא מִדְּרַבָּנַן וְעוֹד י"ל דְּהָכִי קָאָמַר הָתָם שֶׁזֶּה טָמֵא לְמִינוֹ לַקֹּדֶשׁ וְזֶה פּוֹסֵל בִּתְרוּמָה שֶׁהוּא מִינוֹ וְעוֹד נִרְאֶה דְּהָכָא וּמַתְנִיתִין דְּנִדָּה כְּאַבָּא שָׁאוּל דְּאָמַר טְבוּל יוֹם תְּחִלָּה לַקֹּדֶשׁ וְרַבִּי עֲקִיבָא דִּפְסָחִים כְּרַבָּנַן דִּמְעִילָה (דַּף ח:) דִּטְבוּל יוֹם אֲפִלּוּ קֹדֶשׁ לֹא מְטַמֵּא אֶלָּא פּוֹסֵל דִּתְנַן חַטַּאת הָעוֹף מוֹעֲלִין בָּהּ מִשֶּׁהֻקְדְּשָׁה נִמְלְקָה הֻכְשְׁרָה לִפָּסֵל בִּטְבוּל יוֹם וְדַיֵּיק לִפָּסֵל אֵין לְטַמּוֹיֵי לָא מַנִּי רַבָּנַן הִיא כו' וּבְהֶדְיָא תַּנְיָא בְּפֶרֶק (כֵּיצַד דַּף כט) דְּרַבִּי עֲקִיבָא כְּרַבָּנַן הוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָא הַסֹּלֶת וְהַקְּטֹרֶת וְהַלְּבוֹנָה וְהַגֶּחָלִים שֶׁאִם נָגַע טְבוּל יוֹם בְּמִקְצָתָן פָּסַל אֶת כֻּלָּן מַשְׁמַע דְּדַוְקָא פָּסַל אֲבָל מְטַמֵּא לֹא:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ד מהל' שחיטה הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' כח סעי' טו:

ב מיי' פב' מהל' פסולי המוקדשין הל' כב:

ג מיי' פג' מהל' טומאת מת הל' יג:

ד מיי' פי' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ד:

רבינו גרשום

נתערב בדם בהמה רואין אותו כאילו הוא מים. כלומר משערין שיעור שאם היה מים היה מבטל דם העוף ולא היה בו מראה אדמומית פטור מלכסות ואי (כמיעוט) דם הבהמה [מועט] שאם היה מים לא היה מבטל דם העוף והיה בו מראה אדמומית חייב לכסות:

ר' יהודה אומר אין דם מבטל דם. כלומר דם העוף אינו מבטל דם הבהמה(פי' רבינו בזה תמוה לכאורה כיון דאין דם מבטל דם לעולם חייב לכסות וכמו שפי' רש"י ואולי קט"ס יש כאן וצ"ע). ופטור מלכסות:

תנן התם דם שנתערב במים כו'. לענין זבח אם נתערב במים ויש בו מראה דם כשר לכפרה:

לא שנו אלא שנפלו מים לתוך הדם כו'. לא שנו דאמרי' אם יש בו מראית דם כשר אלא שנפלו מים לתוך הדם אבל נפל דם לתוך מים כיון שהוא עיקר ראשון ראשון בטל במים:

לא צריכא שתמדו כמי גשמים. כלומר דבעינן לגעת מהו דתימא כיון דתמדו מאליהן והוא לא תימנן לא אחשבינהו ולא ניכשרו קמ"ל דמכשרי':

רב (יוסף) [אסי] מנהרביל בי גלגלתא דדמא. כלומר אם הסננו כל מראה אדמומית שבו מכפרין ומכשירין כי נגלתא דדמא:

(דם התבוסה) מטמאין באהל והוא דאיכא רביעית. כלומר הך נגלתא דדמא דאמר אם של מת הוא מטמאין באהל:

משקין היוצאין ממנו כמשקין הנוגע בהן. כלומר משקין היוצאין מטבול יום שטבל ולא היה בו עדיין הערב שמש כמשקין טבול יום נוגע בהן:

מסורת הש"ס

א ספרא אחרי מות פרק יא י

ב בבא בתרא צז.

ג משנה נדה

ד משנה טבול יום; נדה עא:

ה משנה זבחים; זבחים עז:; מנחות כב.; תוספתא זבחים

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תנן וכו' ונראה דברייתא היא. עי' באר שבע פ"א דהוריות סי' ל"ז:

תורה אור השלם

כִּי־נֶפֶשׁ כָּל־בָּשָׂר דָּמוֹ בְנַפְשׁוֹ הוּא וָאֹמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דַּם כָּל־בָּשָׂר לֹא תֹאכֵלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל־בָּשָׂר דָּמוֹ הִוא כָּל־אֹכְלָיו יִכָּרֵת [ויקרא יז, יד]

וְאֵלּוּ וָאֵלּוּ אֵין מְטַמְּאִין, וּשְׁאָר כָּל הַטְּמֵאִין, בֵּין קַלִּין בֵּין חֲמוּרִין – מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן כְּמַשְׁקֶה הַנּוֹגֵעַ בָּהֶן, וְאֵלּוּ וָאֵלּוּ תְּחִלָּה, חוּץ מִן הַמַּשְׁקֶה שֶׁהוּא אַב הַטּוּמְאָה. [א]מַאי קַלִּין וּמַאי חֲמוּרִין? מַאי לָאו: קַלִּין – שֶׁרֶץ וְזָב, וַחֲמוּרִין – מֵת? לָא, קַלִּין – שֶׁרֶץ, וַחֲמוּרִין – זָב. (א)מַאי שְׁנָא זָב, דִּגְזַרוּ בֵּיהּ רַבָּנַן, וּמַאי שְׁנָא מֵת דְּלָא גְּזַרוּ בֵּיהּ רַבָּנַן? זָב דְּלָא בְּדִילִי אִינָשֵׁי מִינֵּיהּ – גְּזַרוּ בֵּיהּ רַבָּנַן, מֵת דִּבְדִילִי אִינָשֵׁי מִינֵּיהּ – לָא גְּזַרוּ בֵּיהּ רַבָּנַן. (ב)דָּם הַנִּיתָּז וְשֶׁעַל הַסַּכִּין, תָּנוּ רַבָּנַן: "וְכִסָּהוּ" – מְלַמֵּד שֶׁדַּם הַנִּיתָּז וְשֶׁעַל הַסַּכִּין חַיָּיב לְכַסּוֹת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁאֵין שָׁם דָּם אֶלָּא הוּא, אֲבָל יֵשׁ שָׁם דָּם שֶׁלֹּא הוּא – פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת. תַּנְיָא אִידַךְ: "וְכִסָּהוּ" – מְלַמֵּד שֶׁכָּל דָּמוֹ חַיָּיב לְכַסּוֹת, מִכָּאן אָמְרוּ: דָּם הַנִּיתָּז וְשֶׁעַל אֲגַפַּיִים חַיָּיב לְכַסּוֹת. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – שֶׁלֹּא כִּסָּה דַּם הַנֶּפֶשׁ, אֲבָל כִּסָּה דַּם הַנֶּפֶשׁ – פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת. בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי? רַבָּנַן סָבְרִי: "דָּמוֹ" – כָּל דָּמוֹ, רַבִּי יְהוּדָה סָבַר: "דָּמוֹ" – וַאֲפִילּוּ מִקְצָת דָּמוֹ, וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: "דָּמוֹ" – הַמְיוּחָד. בג(ג)מַתְנִי׳ בַּמֶּה מְכַסִּין וּבַמֶּה אֵין מְכַסִּין? מְכַסִּין בְּזֶבֶל הַדַּק, וּבְחוֹל הַדַּק, בְּסִיד, וּבְחַרְסִית, וּבִלְבֵנָה וּבִמְגוּפָה שֶׁכְּתָשָׁן, אֲבָל אֵין מְכַסִּין לֹא בְּזֶבֶל הַגַּס, וְלֹא בְּחוֹל הַגַּס, וְלֹא בִּלְבֵנָה וּבִמְגוּפָה שֶׁלֹּא כְּתָשָׁן, וְלֹא יִכְפֶּה עָלָיו אֶת הַכְּלִי. כְּלָל אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: דָּבָר שֶׁמְּגַדֵּל בּוֹ צְמָחִים – מְכַסִּין בּוֹ, וְשֶׁאֵינוֹ מְגַדֵּל צְמָחִים – אֵין מְכַסִּין בּוֹ. גְּמָ׳ הֵיכִי דָּמֵי חוֹל הַדַּק? אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כֹּל שֶׁאֵין הַיּוֹצֵר צָרִיךְ לְכָתְשׁוֹ. וְאִיכָּא דְּמַתְנֵי לַהּ אַסֵּיפָא: אֲבָל אֵין מְכַסִּין לֹא בְּזֶבֶל הַגַּס וְלֹא בְּחוֹל הַגַּס. הֵיכִי דָּמֵי חוֹל הַגַּס? אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כֹּל שֶׁהַיּוֹצֵר צָרִיךְ לְכָתְשׁוֹ. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דִּצְרִיךְ וְלָא צְרִיךְ, דְּמִיפְּרִיךְ אִיפְּרוֹכֵי. דה(ד)תָּנוּ רַבָּנַן: "וְכִסָּהוּ", יָכוֹל יְכַסֶּנּוּ בַּאֲבָנִים אוֹ יִכְפֶּה עָלָיו אֶת הַכְּלִי? תַּלְמוּד לוֹמַר: "בֶּעָפָר". וְאֵין לִי אֶלָּא עָפָר, מִנַּיִן לְרַבּוֹת זֶבֶל הַדַּק, וְחוֹל הַדַּק, וּשְׁחִיקַת אֲבָנִים, וּשְׁחִיקַת חַרְסִית, וּנְעוֹרֶת פִּשְׁתָּן דַּקָּה,

וּנְסוֹרֶת

וְאֵלּוּ וְאֵלּוּ אֵין מְטַמְּאִין דְּלָא גְּזוּר בְּהוּ רַבָּנַן טֻמְאָה: וְאֵלּוּ וְאֵלּוּ תְּחִלָּה שֶׁאֲפִלּוּ שֵׁנִי מְטַמֵּא מַשְׁקִין לִהְיוֹת תְּחִלָּה כִּדְתְנַן (לְעֵיל חוּלִּין דַּף לג.) כָּל הַפּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה דְּהַיְינוּ שֵׁנִי מְטַמֵּא מַשְׁקִין וְעוֹשֶׂה אוֹתָן תְּחִלָּה חוּץ מִן הַטְּבוּל יוֹם: תְּחִלָּה רִאשׁוֹן לְטַמֵּא שֵׁנִי וְהַשֵּׁנִי שְׁלִישִׁי: חוּץ מִמַּשְׁקֶה שֶׁהוּא אַב הַטֻּמְאָה כְּגוֹן שְׁלֹשָׁה מַעְיָנוֹת הַזָּב הַמְנוּיִין בְּמַס׳ נִדָּה בְּפֶרֶק דַּם הַנִּדָּה (נִדָּה דַּף נה:) שֶׁהֵן אַב הַטֻּמְאָה לְטַמֵּא אָדָם וְכֵלִים זוֹבוֹ וְרֻקּוֹ וּמֵימֵי רַגְלָיו וְשִׁכְבַת זַרְעוֹ שֶׁל כָּל אָדָם דְּיָלְפִינַן מֵרוֹק דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא ט"ו:ח׳) וְכִי יָרֹק הַזָּב מַה רוֹק שֶׁהוּא מִתְעַגֵּל וּמִתְאַסֵּף יַחַד וְאַחַר כָּךְ יוֹצֵא אַף כָּל שֶׁהוּא מִתְעַגֵּל וְיוֹצֵא וּמַשְׁקִין אֲחֵרִים יוֹצְאִין מִמֶּנּוּ שֶׁאֵינָם אַב הַטֻּמְאָה לְפִי שֶׁאֵינָם מִתְעַגְּלִים וְיוֹצְאִין כְּרוֹק וְאֵלּוּ הֵן דִּמְעַת עֵינוֹ דַּם מַגֵּפָתוֹ וַחֲלֵב הָאִשָּׁה: הָכִי גָּרְסִינַן מַאי לָאו קַלִּין שֶׁרֶץ וְזָב וַחֲמוּרִין מֵת מֵת חָמוּר הוּא שֶׁהוּא אֲבִי אֲבוֹת הַטֻּמְאָה: שֶׁרֶץ כְּגוֹן מֵימֵי רַגְלָיו שֶׁל שֶׁרֶץ הַנִּמְצָאִים בְּשַׁלְפּוּחִית שֶׁלּוֹ: לָא קַלִּין שֶׁרֶץ וַחֲמוּרִין זָב אֲבָל מַשְׁקֶה הַמֵּת טְהוֹרִים חוּץ מִדָּמוֹ שֶׁהוּא מְטַמֵּא מִן הַתּוֹרָה כִּדְכְתִיב (בַּמִּדְבָּר ו) עַל נֶפֶשׁ מֵת: מַאי שְׁנָא זָב דִּגְזוּר רַבָּנַן מִיהָא טֻמְאָה מִתְּחִלָּה בְּמַשְׁקִין שֶׁאֵינָן אַב הַטֻּמְאָה מַעְיָנוֹת וּמַאי שְׁנָא מֵת דְּלָא גְּזוּר: זָב לְפִי שֶׁהוּא חַי לָא בְּדִילֵי אִינָשֵׁי מִנֵּהּ וְעוֹד שֶׁאֵינוֹ נִכָּר לַכֹּל: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה כו׳ לְקַמֵּהּ מְפָרֵשׁ טַעְמֵהּ: אֲגַפַּיִם כָּתְלֵי בֵּית הַשְּׁחִיטָה. וּלְשׁוֹן אֲגַפַּיִם כְּמוֹ אֲגַפֵּי הַמַּיִם גְּלוֹתֶיהָ: אֲבָל כִּסָּה דַּם הַנֶּפֶשׁ כו׳ וְשָׁלֹשׁ מַחֲלוֹקוֹת הֵן רַבָּנַן סָבְרִי כּוּלֵּהּ בָּעֵי כִּסּוּי וּלְרַבִּי יְהוּדָה אֲפִילּוּ דַּם הַנֶּפֶשׁ לָא בָּעֵי כִּסּוּי אֶלָּא מִקְצָתוֹ כִּדְקָתָנֵי דְּדַם הַנִּתָּז פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת וַאֲפִלּוּ הוּא דַּם הַנֶּפֶשׁ וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא שָׁם דָּם אַחֵר וּלְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דַּם הַנֶּפֶשׁ כּוּלֵּהּ בָּעֵי כִּסּוּי: רַבָּנַן סָבְרִי דָּמוֹ כָּל דָּמוֹ מַשְׁמַע: מַתְנִי׳ חַרְסִית שְׁחִיקַת חֲרָסִים: מְגוּפָה שֶׁעַל פִּי חָבִית: גְּמ׳ אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דִּצְרִיךְ וְלָא צְרִיךְ לִישָּׁנָא קַמָּא דְּאָמַר אֵין צָרִיךְ קָרֵי חוֹל הַדַּק וּמֻתָּר הַאי נָמֵי בִּכְלַל אֵין צָרִיךְ הוּא וְתוֹרַת חוֹל הַדַּק עָלָיו וּמֻתָּר וְלִישָּׁנָא בַּתְרָא דְּקָרֵי חוֹל הַגַּס וְאָסוּר כֹּל שֶׁצָּרִיךְ לְכָתְשׁוֹ הַאי נָמֵי בִּכְלַל צָרִיךְ לְכָתְשׁוֹ הוּא וְחוֹל הַגַּס שְׁמוֹ וְאָסוּר: דְּמִפְּרִיךְ אִפְּרוֹכֵי בַּיָּד: נְעֹרֶת אריסט"א שֶׁמְּנַעֲרִין מִן הַפִּשְׁתָּן:

רַבָּנַן סָבְרִי דָּמוֹ כָּל דָּמוֹ וְאַע"ג דְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶק זֶה בּוֹרֵר (סַנְהֶדְרִין דַּף כה.) דְּאֵימָתַי דְּרַבִּי יְהוּדָה לְפָרֵשׁ הַיְינוּ דַּוְקָא בַּמִּשְׁנָה אֲבָל בַּבָּרַיְיתָא לֹא דִּבְכָל הַסְּפָרִים גָּרְסִינַן בְּסוֹף אַלּוֹן (עֵירוּבִין פח:) כָּל מָקוֹם שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּמִשְׁנָתֵנוּ אֵימָתַי וְכוּ׳ וְאוֹמֵר ר"ת דְּהָכָא הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּמַתְנִיתִין כְּוָתֵיהּ אַתְיָא דְּאַע"ג דְּבַבָּרַיְיתָא עַל כָּרְחָךְ בָּא לַחֲלוֹק בְּמַתְנִיתִין אָתָא לְפָרֵשׁ וּמִיהוּ לְרָמִי בַּר חָמָא (וְרַב חִסְדָּא) מַשְׁמַע בְּזֶה בּוֹרֵר (סַנְהֶדְרִין דַּף כה.) דְּאַף בַּמִּשְׁנָה הָוֵי אֵימָתַי לַחֲלוֹק הֵיכָא דְּמוּכָח וְהָכָא מוּכָח כֵּיוָן דְּבַבָּרַיְיתָא בְּהֶדְיָא פְּלִיגֵי רַבָּנָן וּלְרַבִּי יִרְמְיָה בפ"ק דְּגִטִּין (דַּף ז: וְשָׁם ד"ה אוֹמֵר) הָוֵי לַחֲלוֹק אַע"ג דְּלָא מוּכָח גַּבֵּי סְפִינָה דִּמְשַׁנֵּי הָא רַבִּי יְהוּדָה וְהָא רַבָּנַן וְהִיא מִשְׁנָה בְּמַסֶּכֶת חַלָּה (פ"ב מ"ב) ויי"ס דְּגָרְסִי בַּבָּרַיְיתָא קַמַּיְיתָא וְכִסָּהוּ מְלַמֵּד שֶׁדַּם הַנִּתָּז וְשֶׁעַל אֲגַפַּיִם חַיָּב לְכַסּוֹת אָמַר רַבִּי יְהוּדָה כו׳ תַּנְיָא אִידַךְ וְכִסָּהוּ מְלַמֵּד שֶׁכָּל דָּמוֹ חַיָּב לְכַסּוֹת מִכָּאן אָמְרוּ כו׳ רשב"ג אוֹמֵר כו׳ וּלְפִי גִּרְסָא זוֹ יָכוֹל לִהְיוֹת דִּבְרַיְיתָא בָּאָה לְפָרֵשׁ וְהָא דְּקָאָמַר וְרַבָּנָן סָבְרִי אַדְּרַבָּנָן דְּרשב"ג קָאֵי: וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר דָּמוֹ וַאֲפִילּוּ מִקְצָת דָּמוֹ תֵּימַהּ דִּבְפ"ק דִּבְכוֹרוֹת (דַּף ג.) סְבָרָתָם הֲפוּכָה דְּרַבָּנָן סָבְרִי בְּכוֹר אֲפִילּוּ מִקְצָת בְּכוֹר כְּתִיב כָּל עַד דְּאִיכָּא כּוּלֵּהּ וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר בְּכוֹר כּוּלֵּהּ בְּכוֹר כְּתִיב כֹּל לַאֲפִילּוּ כָּל דְּהוּ וְאוֹמֵר ר"ת דְּהָכָא הָוֵי כְּמוֹ הָתָם דְּמִשּׁוּם דְּדָם כּוּלֵּיהּ דָּם מַשְׁמַע קא"ר יְהוּדָה דָּמוֹ מִקְצָת דָּמוֹ דְּוָי"ו דְּדָמוֹ אֲתָא לְאַפּוּקֵי מִמַּשְׁמְעוּתֵיהּ דְּדָם כִּדְאָמְרִינַן הָתָם כָּתַב כֹּל לַאֲפִילּוּ כָּל דְּהוּ וְקָשֶׁה לְפֵירוּשׁוֹ דְּהָא לְעֵיל קָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה דָּמוֹ לְחַלֵּק וְעוֹד לְפִי מַה שֶׁפּוֹסֵק ר"ת הָכָא כְּרַבִּי יְהוּדָה קָשֶׁה הִלְכְתָא אַהִלְכְתָא דְּאָמְרִינַן בִּבְכוֹרוֹת (שָׁם:) לֵית דְּחָשׁ לְהָא דְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר שֻׁתָּפוּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים חַיָּב בִּבְכוֹרָה לָכֵן נִרְאֶה שֶׁאֵין לְדַמּוֹת הַדְּרָשׁוֹת אֶלָּא מַה שֶּׁהַשַּׁ"ס מְדַמֶּה כִּי הַהִיא דִּבְתוּלָה מִקְצָת בְּתוּלִים דִּמְדַמֶּה בְּפֶרֶק אַלְמָנָה נִזּוֹנֵית (כְּתֻבּוֹת נז:) לִפְלוּגְתָּא דְּמִקְצָת כֶּסֶף כְּכָל כֶּסֶף דְּהָווּ עִנְיָן אֶחָד דִּכְשֶׁנִּתְמַעֲטוּ בְּתוּלֶיהָ וְנִשְׁאֲרוּ מִקְצָתָן כְּאִלּוּ נִשְׁאֲרוּ כֻּלָּן וְכֵן כֶּסֶף אִשָּׁה בִּכְתֻבָּתָהּ כְּשֶׁנִּשְׁאַר מִקְצָתָהּ יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת כְּאִלּוּ נִשְׁאַר כֻּלָּהּ אֲבָל שֶׂה מִקְצָת שֶׂה דִּפְלִיגֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבָּנָן וּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא וְרַבָּנַן בְּכָל נֶפֶשׁ וְחָמֵשׁ וְלֹא חֲצִי חָמֵשׁ וַחֲמִשָּׁה בָקָר וְלֹא חֲמִשָּׁה חֲצָאֵי בָקָר אֵין לְדַמּוֹתָם יַחַד וְעוֹד יֵשׁ לְתָרֵץ דְּלָא תִּקְשֶׁה דְּרַבִּי יְהוּדָה אַדְּרַבִּי יְהוּדָה דִּבְכוֹרוֹת דְּהָתָם דַּוְקָא מַשְׁמַע לֵיהּ בְּכוֹר כּוּלֵּיהּ בְּכוֹר דִּקְרָא מִסְתָּמָא מִשְׁתָּעֵי בִּסְתָם בְּהֵמוֹת דְּכוּלָּהּ דְּיִשְׂרָאֵל בְּבֶהֱמַת יִשְׂרָאֵל א"נ מִשּׁוּם דִּכְתִיב כָּל בְּכוֹר בְּיִשְׂרָאֵל מַשְׁמַע כּוּלֵּיהּ דְּיִשְׂרָאֵל כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק מִצְוַת חֲלִיצָה (יְבָמוֹת דַּף קב.) בְּיִשְׂרָאֵל עַד שֶׁיְּהֵא אָבִיו וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל: חַרְסִית פֵּי׳ בַּקּוּנְטְרֵס בִּמְרֻבָּה (ב"ק דַּף סט.) לְבֵנָה כְּתוּשָׁה וא"א לוֹמַר כֵּן דְּהָכָא חָשֵׁיב תַּרְוַיְיהוּ וְכָאן פֵּי׳ בַּקּוּנְטְרֵס חַרְסִית שְׁחִיקַת חֲרָסִין וְגַם עַל זֶה קָשֶׁה דִּבְרַיְיתָא דִּגְמָרָא חָשֵׁיב תַּרְוַיְיהוּ: כָּל דָּבָר הַמְגַדֵּל צְמָחִים כו׳ לָאו לִפְלוּגֵי אַתָא אֶלָּא לַעֲשׂוֹת כְּלָל לְדָבָר וְאִם תֹּאמַר וְהָא חַרְסִית אֵין מְגַדֵּל צְמָחִים כִּדְמַשְׁמַע בִּמְרֻבָּה (שָׁם) דְּאָמַר סִימָנָא כִּי חַרְסִית דְּלֵיכָּא הֲנָאָה מִינֵּהּ וְאוֹמֵר ר"ת דִּלְעוֹלָם מְגַדֵּל וְלֵיכָּא הֲנָאָה מִינֵּהּ דְּקָאָמַר הַיְינוּ שֶׁאֵינוֹ מוֹצִיאָה כְּדֵי נְפִילָה וְאֵין רְאָיָה מִן הַמִּדְרָשׁ דְּקָאָמַר אִם חַרְסִית הִיא פֵּרוֹתֶיהָ רָזִין דְּהָא קָאָמַר נָמֵי וְאִם עוּנְמָא הִיא פֵּרוֹתֶיהָ שְׁמֵנִים וְעוּנְמָא לָאו בַּר זְרָעִים הִיא כִּדְקָאָמְרִינַן בְּאֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דַּף מז:) אֶלָּא כְּעֵין חַרְסִית וּכְעֵין עוּנְמָא קָאָמַר:

מסורת הש"ס

א ביצה לט.

ב משנה חולין; ספרא אחרי מות פרק יא י

ג ספרא אחרי מות פרק יא יב

ד משנה טבול יום; נדה עא:; ספרא אחרי מות פרק יא יא

גליון הש"ס

רש"י ד"ה איכא בינייהו וכו' הול הדק. עיין שו"ת ח"צ סימן סא:

תורה אור השלם

וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צֵיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת־דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר [ויקרא יז, יג]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ד:

ב מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' יא:

ג מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' יב, סמג עשין סד, טוש"ע יו"ד סי' כח סעי' כג:

ד מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' יא:

ה מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' יב, סמג עשין סד, טוש"ע יו"ד סי' כח סעי' כג:

רבינו גרשום

ואלו ואלו אין מטמאין לטבול יום פוסל ואינו מטמא בין תרומה ובין קדש ושאר כל הטמאין בין קלין כו' כלומר בין שרץ ובין מת משקין היוצאין ממנו כמשקין הנוגע בהן ואלו ואלו תחלה כיצד שרץ שנגע במשקין משקים תחלה שהוא אב הטומאה ומשקים תחלה לטומאה ומשקי' הנוגע במת אע"פ שהמת אבי אבות הטומאה המשקים אינו אלא תחלה חוץ מן המשקין שהוא אב הטומאה כלומר שכבת זרעו:

ושעל אגפים. אגפי שחיטה. ובלבינה ובמגופה שכתשן כלומר לבינה שעושין מן עפר מגופה של כלי חרס:

איכא בינייהו צריך ולא צריך לרישא יפה לכסות כיון דמיפרכא מעצמה לסיפא לא' כל שהיוצר צריך לכתשו אין מכסין בו והאי כל כמה דלא מיפרכא צריך לכתשו קרינן ביה ואין מכסין. ושחיקת חרסין כלומר כלי חרס וחרסית עפר לבן ומעורה באבנים דקין ומורסן רע מסובין:

(א)וְנְסוֹרֶת שֶׁל חָרָשִׁין דַּקָּה, וְסִיד, וְחַרְסִית לְבֵנָה וּמְגוּפָה שֶׁכְּתָשָׁן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְכִסָּהוּ". יָכוֹל שֶׁאֲנִי מְרַבֶּה אַף זֶבֶל הַגַּס, וְחוֹל הַגַּס, וּשְׁחִיקַת כְּלֵי מַתָּכוֹת, וּלְבֵנָה וּמְגוּפָה שֶׁלֹּא כְּתָשָׁן, וְקֶמַח, וְסוּבִּין, וּמוּרְסָן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "בֶּעָפָר". (ב)וּמָה רָאִיתָ לְרַבּוֹת אֶת אֵלּוּ וּלְהוֹצִיא אֶת אֵלּוּ? אַחַר שֶׁרִיבָּה הַכָּתוּב וּמִיעֵט, מְרַבֶּה אֲנִי אֶת אֵלּוּ שֶׁהֵן מִין עָפָר, וּמוֹצִיא אֲנִי אֶת אֵלּוּ שֶׁאֵינָן מִין עָפָר. (ג)אֵימָא: "וְכִסָּהוּ" – כָּלַל, "עָפָר" – פָּרַט, כְּלָל וּפְרָט – אֵין בַּכְּלָל אֶלָּא מַה שֶּׁבַּפְּרָט, עָפָר – אִין, מִידֵּי אַחֲרִינָא – לָא! אָמַר רַב מָרִי: מִשּׁוּם דְּהָוֵה כְּלָל הַצָּרִיךְ לִפְרָט, וְכָל כְּלָל הַצָּרִיךְ לִפְרָט – אֵין דָּנִין אוֹתוֹ בִּכְלָל וּפְרָט. (ד)דָּרַשׁ רַב נַחְמָן בַּר רַב חִסְדָּא: אֵין מְכַסִּים אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁזּוֹרְעִין בּוֹ וּמַצְמִיחַ. אָמַר רָבָא: הַאי בּוּרְכָא! אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְרָבָא: מַאי בּוּרְכָתֵיהּ? אֲנָא אַמְרִיתַהּ נִיהֲלֵיהּ, וּמֵהָא מַתְנִיתָא אַמְרִיתַהּ נִיהֲלֵיהּ: הָיָה מְהַלֵּךְ בַּמִּדְבָּר, וְאֵין לוֹ אֵפֶר לְכַסּוֹת – שׁוֹחֵק דִּינַר זָהָב וּמְכַסֶּה. הָיָה מְהַלֵּךְ בִּסְפִינָה, וְאֵין לוֹ עָפָר לְכַסּוֹת – שׂוֹרֵף טַלִּיתוֹ וּמְכַסֶּה. בִּשְׁלָמָא שׂוֹרֵף טַלִּיתוֹ וּמְכַסֶּה, אַשְׁכַּחַן אֵפֶר דְּאִיקְּרִי עָפָר, אֶלָּא דִּינַר זָהָב מְנָלַן? אָמַר רַבִּי זֵירָא: "וְעַפְרֹת זָהָב לוֹ". [אב]תָּנוּ רַבָּנַן: אֵין מְכַסִּין אֶלָּא בְּעָפָר, דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מָצִינוּ אֵפֶר שֶׁקָּרוּי עָפָר, שֶׁנֶּאֱמַר "וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר שְׂרֵיפַת". וּבֵית שַׁמַּאי: עֲפַר שְׂרֵיפָה אִיקְּרִי, עָפָר סְתָמָא לָא אִיקְּרִי. [גד]תָּנָא: הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶן הַשְּׁחוֹר, וְהַכְּחוֹל, וְנִקְרַת פִּיסּוֹלִין, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אַף הַזַּרְנִיךְ. (ה)אָמַר רָבָא: בִּשְׂכַר שֶׁאָמַר אַבְרָהָם אָבִינוּ "וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר", זָכוּ בָּנָיו לִשְׁתֵּי מִצְוֹת: אֵפֶר פָּרָה, וַעֲפַר סוֹטָה. וְלִיחְשׁוֹב נָמֵי עֲפַר כִּסּוּי הַדָּם? הָתָם הֶכְשֵׁר מִצְוָה אִיכָּא, הֲנָאָה לֵיכָּא. וְאָמַר רָבָא: בִּשְׂכַר שֶׁאָמַר אַבְרָהָם אָבִינוּ "אִם

נְסֹרֶת שֶׁמְּגָרְרִין נַגָּרִים בִּמְגֵירָה פְּגוּמָה וְקוֹצְצִים בָּהּ עֵצִים וְהִיא מְסֹרֶת נְסֹרֶת דַּקָּה כְּעָפָר: ת"ל וְכִסָּהוּ בִּפְנֵי עַצְמוֹ נִדְרָשׁ מִלְּלָא כְּתִיב וְשָׁפַךְ דָּמוֹ וּבְעָפָר יְכַסֶּנּוּ דַּהֲוֵי מַשְׁמַע עָפָר וְלֹא דָּבָר אַחֵר דְּלָא כְּתִיב כִּסּוּי אֶלָּא לְבָתַר עָפָר אֲבָל הַשְׁתָּא מִקְּרִיא וְכִסָּהוּ בְּאַנְפֵּי נַפְשֵׁיהּ: וּשְׁחִיקַת כְּלֵי מַתָּכוֹת דְּלָא אִקְּרִי עָפָר: סֻבִּין שֶׁהַנָּפָה קוֹלֶטֶת: מֻרְסָן קְלִפָּה הַיּוֹצֵאת כְּשֶׁכּוֹתְשִׁים בַּמַּכְתֶּשֶׁת: לְאַחַר שֶׁרִבָּה הַכָּתוּב וּמִיעֵט שֶׁכָּתַב לְךָ שְׁנֵי מִקְרָאוֹת אֶחָד לְרַבּוֹת וְאֶחָד לְמַעֵט אֲמַרְתָּ מֵעַתָּה יֵשׁ לְךָ לוֹמַר כָּל הָנָךְ דִּלְעֵיל מִין עָפָר נִינְהוּ מַה עָפָר מְיֻחָד שֶׁמְּגַדֵּל צְמָחִין אַף כֹּל שֶׁמְּגַדֵּל צְמָחִים וְכָל הָנָךְ קִים לְהוּ לְרַבָּנַן שֶׁמְּגַדְּלִין צְמָחִין: מִידֵּי אַחֲרִינָא לָא וְאַע"ג דִּמְגַדֵּל צְמָחִין: כְּלָל הַצָּרִיךְ לִפְרָט דְּלָא סַגִּי לֵיהּ לִכְלָל בְּלָאו פְּרָטָא דְּאִי הֲוָה כְּתִיב וְכִסָּהוּ הֲוֵי מַשְׁמַע יְכַפֶּה עָלָיו אֶת הַכְּלִי כִּדְקָתָנֵי רֵישָׁא וְאִצְטְרִיךְ עָפָר לְהוֹרוֹת שֶׁאֵין כִּסּוּי זֶה אֶלָּא בְּדָבָר הַמִּתְעָרֵב וְנִבְלָע בּוֹ כְּגוֹן עָפָר וְכַיּוֹצֵא בּוֹ וְכִי דָּיְנִינַן לֵיהּ בִּכְלָל וּפְרָט הֵיכָא דִּכְלָלָא לָא מִשְׁתַּמַּע אֶלָּא בְּחַד עִנְיָנָא וּמְרַבֵּי מִילֵּי טוּבָא וַהֲדַר אָתֵי פְּרָט לְמַעוּטֵי כָּל מִילֵּי דִּכְלָל אֲבָל הָכָא דְּמִשְׁתַּמַּע כְּלָלָא בִּתְרֵי עִנְיָנֵי ב' כִּסּוּיִין שֶׁאֵין דּוֹמִים זֶה לָזֶה כְּגוֹן כִּסּוּי דָּבָר שָׁלֵם כְּגוֹן כְּלִי וְכִסּוּי דָּבָר דַּק כְּגוֹן עָפָר תּוּ לָא אָתֵי פְּרָטָא אֶלָּא לְפָרוּשֵׁי כִּסּוּי קַמָּא דְּלָאו בְּדָבָר שָׁלֵם הוּא וְלָאו לְמַעוּטֵי לְגַמְרֵי: כְּלָל הַצָּרִיךְ לִפְרָט נִלְמַד כְּלָל מִן הַפְּרָט כִּדְאָמְרִי' (מו"ק דַּף כח.) רַבִּים צְרִיכִין לוֹ תַּלְמִיד וְצָרִיךְ לוֹ רַבּוֹ (ב"מ דַּף לג.) וְדֻגְמָתוֹ שָׁנִינוּ בִּבְכוֹרוֹת (דַּף יט.) מִכְּלָל הַצָּרִיךְ לִפְרָט כֵּיצַד קַדֶּשׁ לִי כָל בְּכוֹר יָכוֹל אֲפִלּוּ נְקֵבָה בְּמַשְׁמָע ת"ל זָכָר אִי זָכָר יָכוֹל אֲפִלּוּ יָצְאָה נְקֵבָה לְפָנָיו הֲוָה לֵיהּ בְּכוֹר לִזְכָרִים תַּלְמוּד לוֹמַר פֶּטֶר רֶחֶם הֲרֵי פְּרָט שֶׁהַכְּלָל צָרִיךְ לִלְמֹד הֵימֶנּוּ: אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁזּוֹרְעִין בּוֹ וּמַצְמִיחַ לְמַעוּטֵי אֶרֶץ מְלֵחָה: הַאי בְּרָכָה אֵינוֹ עִקָּר. לְשׁוֹן בּוּר: בַּמִּדְבָּר אֶרֶץ צִיָּה שֶׁאֵינָהּ מַצְמַחַת: דִּינַר זָהָב לְקַמֵּהּ יָלֵיף וְעַפְרֹת זָהָב לוֹ: שְׁחִיקָה אֵין אֲבָנִים לָא גָּרְסִינַן: אַשְׁכְּחַן אֵפֶר דְּאִקְּרִי עָפָר מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת: הַשָּׁחוֹר פֶּחָמִין כְּתוּשִׁין: נִקְרַת פִּסּוּלִין עָפָר שֶׁמְּנַקְּרִין מִן הָרֵחַיִם:

הַזַּרְנִיךְ אורפימנ"ט: הֲנָאָה לֵיכָּא בְּמִצְוָה זוֹ דִּבְלָאו כִּסּוּי נָמֵי הֲוָה מִשְׁתְּרֵי בָּשָׂר אֲבָל בְּאֵפֶר פָּרָה אִיכָּא הֲנָאָה שֶׁמִּטַּהֲרוֹ מִטֻּמְאָתוֹ דְּאִי לָאו אֵפֶר אֵין לוֹ טָהֳרָה עוֹלָמִית. עֲפַר סוֹטָה מֵטִיל שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ וְנִקְּתָה וְנִזְרְעָה זָרַע:

שְׁחִיקַת כְּלֵי מַתָּכוֹת וא"ת וְהָא מְגַדֵּל צְמָחִים הוּא דִּתְנַן בְּפֶרֶק כָּל הַצְּלָמִים (ע"ז דַּף מג:) רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר שׁוֹחֵק וְזוֹרֶה לָרוּחַ אָמְרוּ לוֹ אַף הִיא נַעֲשֵׂית זֶבֶל וּבְשֶׁל מַתָּכוֹת אַיְרֵי דְּמַיְיתֵי עֲלָהּ קְרָא דְּעֵגֶל וי"ל דִּכְפ"ע אֵין מְגַדֵּל צְמָחִים אֶלָּא שֶׁמּוֹעִיל לְזֶבֶל ור"ת תֵּרֵץ לע"י שְׂרֵפָה מְגַדֵּל צְמָחִים דְּהָתָם ע"י שְׂרֵפָה אַיְרֵי דְּכָל עֲבוֹדָה זָרָה תְּחִלָּתָהּ בִּשְׂרֵפָה כְּדִמְיָיא דְּעֵגֶל: **כְּלָל** הַצָּרִיךְ לִפְרָט פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס לְפִי שֶׁיֵּשׁ לְפָרֵשׁ הַכְּלָל בִּשְׁנֵי דְּרָכִים כְּמוֹ בִּכְלִי אוֹ בְּדָבָר הַמִּתְעָרֵב וּבָא הַפְּרָט וּמְפָרְשׁוֹ וְכֵן בְּסוֹף פֶּרֶק שֵׁנִי דִּבְכוֹרוֹת (דַּף יט.) תַּנְיָא מִכְּלָל שֶׁהוּא צָרִיךְ לִפְרָט וּמִפְּרָט שֶׁהוּא צָרִיךְ לִכְלָל כֵּיצַד קַדֶּשׁ לִי כָל בְּכוֹר יָכוֹל אֲפִלּוּ נְקֵבָה ת"ל זָכָר אִי זָכָר יָכוֹל אֲפִלּוּ יָצְאָה נְקֵבָה לְפָנָיו דַּהֲוָה לֵיהּ בְּכוֹר לִזְכָרִים ת"ל פֶּטֶר רֶחֶם אִי פֶּטֶר רֶחֶם יָכוֹל אֲפִלּוּ אַחַר יוֹצֵא דֹפֶן ת"ל בְּכוֹר וְהַשְׁתָּא זָכָר לָאו פֵּרוּשׁ הַכְּלָל הוּא דִּכְלָל וּפְרָט גָּמוּר הוּא דִּבְכוֹר כְּלָל זָכָר פְּרָט וְאֵין בַּכְּלָל אֶלָּא מַה שֶׁבַּפְּרָט אֶלָּא פְּרָט דְּפֶטֶר רֶחֶם הוּא מְפָרֵשׁ אֶת הַכְּלָל שֶׁיֵּשׁ לְפָרֵשׁ כְּלָל לְכַמָּה צְדָדִין בְּכוֹר לְכָל הַוְּלָדוֹת אוֹ בְּכוֹר לְרַחֲמִים אַע"פ שֶׁאֵינוֹ בְּכוֹר לִוְּלָדוֹת כְּגוֹן שֶׁיָּצָא דֶּרֶךְ רֶחֶם אַחַר יוֹצֵא דֹפֶן אוֹ בְּכוֹר לִזְכָרִים אַע"פ שֶׁיָּצָאת נְקֵבָה לְפָנָיו דֶּרֶךְ הָרֶחֶם בָּא הַפְּרָט דְּלָא הָוֵי בְּכוֹר בְּיָצְאָה נְקֵבָה לְפָנָיו אֶלָּא שֶׁיְּהֵא בְּכוֹר לְרַחֲמִים וּלְאַפּוּקֵי דְּאִית לֵיהּ הָתָם בְּכוֹר לְדָבָר אֶחָד לָא הָוֵי בְּכוֹר עַד שֶׁיְּהֵא בְּכוֹר לְכָל הַוְּלָדוֹת מכ"מ צָרִיךְ לְפָרֵשׁ הוּא דְּאִי לָאו פְּרָט הֲוָה אָמֵינָא דַּאֲפִלּוּ יוֹצֵא דֹּפֶן חָשִׁיב בְּכוֹר כֵּיוָן דַּהֲוֵי בְּכוֹר לִוְּלָדוֹת אע"ג דְּלָא הָוֵי בְּכוֹר לְרָחֲמִים וְעוֹד נִרְאֶה לְפָרֵשׁ דִּלְאַפּוּקֵי בְּכוֹר וּפֶטֶר רֶחֶם תַּרְוַיְיהוּ כְּלָל וְתַרְוַיְיהוּ פְּרָט דְּתַרְוַיְיהוּ צְרִיכִי לַהֲדָדֵי וּבְכָל אֶחָד אַתָּה מוֹצֵא כְּלָל הַצָּרִיךְ לִפְרָט וּפְרָט הַצָּרִיךְ לִכְלָל שֶׁכָּל אֶחָד סוֹתֵם דָּבָר אֶחָד וּמְפָרֵשׁ דָּבָר אֶחָד דִּבְכוֹר מַשְׁמַע אֲפִלּוּ יוֹצֵא דֹּפֶן וּפֶטֶר רֶחֶם מְמַעֵט לֵיהּ וּפֶטֶר רֶחֶם מַשְׁמַע לֵיהּ אֲפִלּוּ יוֹצֵא אַחַר יוֹצֵא דֹּפֶן וּבְכוֹר מְמַעֵט לֵיהּ וְרַבֵּינוּ תָּם מְפָרֵשׁ דְּהָכָא וְהָתָם חָשׁוּב כְּלָל וּפְרָט גָּמוּר כְּמוֹ בְּעָלְמָא דִּבְכוֹר מַשְׁמַע בֵּין הָכִי וּבֵין הָכִי וַאֲתָא פְּרָטָא לְמַעוּטֵי וְכִסָּהוּ נָמֵי מַשְׁמַע בֵּין כִּסּוּי כְּלִי בֵּין כִּסּוּי עָפָר בְּמָה שֶׁיִּרְצֶה וּפְרָטָא מַשְׁמַע עָפָר דַּוְקָא וּמָה שֶׁחוֹשְׁבוֹ צָרִיךְ לִפְרָט לָאו אַכְּפִיַּת כְּלִי דְּהַךְ בָּרַיְתָא קָאֵי אֶלָּא אַהָא דְּדָרְשִׁינַן לְעֵיל (חֻלִּין דַּף פג:) מִבְּעָפָר צָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן עָפָר לְמַעְלָה וּלְמַטָּה דְּמוֹכְסֵהוּ לֹא מַשְׁמַע לְמַטָּה אֶלָּא לְמַעְלָה וּמִשּׁוּם הָכִי חָשִׁיב לֵיהּ צָרִיךְ לִפְרָט וּבִבְכוֹרוֹת לָאו לְפָרֵשׁ כְּלָל הַצָּרִיךְ לִפְרָט אַתָּא אֶלָּא לְפָרוּשֵׁי פְּרָט הַצָּרִיךְ לִכְלָל כִּדְקָתָנֵי סֵיפָא אִי פֶּטֶר רֶחֶם יָכוֹל אֲפִלּוּ יוֹצֵא אַחַר יוֹצֵא דֹפֶן ת"ל בְּכוֹר אע"ג דְּקָתָנֵי מִכְּלָל שֶׁהוּא צָרִיךְ לִפְרָט וּמִפְּרָט שֶׁהוּא צָרִיךְ לִכְלָל כֵּיצַד דְּמַשְׁמַע דַּאֲתָא לְפָרוּשֵׁי תַּרְוַיְיהוּ עִקָּרָא דְּמִלְּתָא לָא נַקְטֵיהּ אֶלָּא מִשּׁוּם פְּרָט הַצָּרִיךְ לִכְלָל: **אֶלָּא** בְּדָבָר שֶׁזּוֹרְעִין בּוֹ וּמַצְמִיחַ לְמַעוּטֵי עֲפַר מִדְבָּר קָאָתֵי דְּלָא שָׁמְעִינַן מִמַּתְנִי' דִּצְמָחִין גְּדֵלִין בּוֹ מֵאֲלֵיהֶן אֶלָּא דְּמָה שֶׁזּוֹרְעִין בּוֹ אֵינוֹ מַצְמִיחַ א"נ אִי מִמַּתְנִיתִין ה"א דִּמְכַסִּין בּוֹ כֵּיוָן דַּהֲוֵי מִמִּין הַמְגַדֵּל צְמָחִים וא"ת וּמַאי פָּרִיךְ רַבִּי יוֹסֵי לְרַבָּנַן בְּפֶרֶק כָּל הַצְּלָמִים (ע"ז דַּף מג:) מוֹאֶת חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם וְגוֹ' שָׁאנֵי הָתָם דִּבְמִדְבָּר הָווּ דְּמָה שֶׁזּוֹרְעִין בּוֹ אֵינוֹ מַצְמִיחַ וי"ל דְּשֶׁמָּא אָז כְּשֶׁבָּאוּ שָׁם יִשְׂרָאֵל הָיָה מַצְמִיחַ: **שׁוֹחֵק** דִּינַר זָהָב וּמְכַסֶּה וּלְעֵיל דְּאָמַר אֵין מְכַסִּין בִּשְׁחִיקַת כְּלֵי מַתָּכוֹת הַיְינוּ בְּכָל שְׁאָר מַתָּכוֹת חוּץ מִזָּהָב דְּאִקְּרִי עָפָר מִדִּכְתִיב וְעַפְרֹת זָהָב לוֹ וְאַע"ג דְּלָא מְגַדֵּל צְמָחִין כֵּיוָן דְּאִקְּרִי עָפָר מְכַסִּין בּוֹ דְּאִי הֲוָה מְגַדֵּל צְמָחִין לָא צָרִיךְ לְטַעְמָא דְּאִקְּרִי עָפָר וְכֵן אֵפֶר טַלִּית וְחַטָּאת וא"ת וְכֵיוָן דְּעָפָר דִּקְרָא אַיְרֵי אֲפִלּוּ בְּעָפָר דְּלָא מְגַדֵּל צְמָחִין אִם כֵּן יֵשׁ לְרַבּוֹת מוֹכְסֵהוּ אֲפִלּוּ הָנָךְ דְּלָא מְגַדְּלֵי צְמָחִין דְּאֵין לְמַעֵט מִפְּרָט דְּעָפָר וי"ל דְּעָפָר דִּקְרָא לָא אַיְרֵי אֶלָּא בִּסְתָם עָפָר דִּמְגַדֵּל צְמָחִין וּמְרַבּוּיָא דְּוְכִסָּהוּ מְרַבֵּינַן כָּל מִידֵּי דִּמְגַדֵּל צְמָחִין אוֹ מִילֵי דְּאִקְּרִי עָפָר אע"ג דְּלָא מְגַדֵּל צְמָחִין וְעַפְרוֹת זָהָב וְאֵפֶר טַלִּית אע"פ שֶׁנִּקְרְאוּ עָפָר לָא הֲוָה מְרַבֵּינַן לְהוּ אִי לָאו רִבּוּיָא דְּוְכִסָּהוּ וְהַשְׁתָּא א"ש הָא דְּאִבַּעְיָא לָן בְּסוֹטָה בְּפֶרֶק הָיָה מֵבִיא (סוֹטָה דַּף טז.) אֵין שָׁם עָפָר מַהוּ שֶׁיִּתֵּן אֵפֶר לב"ה דַּחֲשִׁיבֵי לֵיהּ עָפָר לְגַבֵּי כִּסּוּי ת"ש דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּג' מְקוֹמוֹת הֲלָכָה עוֹקֶרֶת אֶת הַמִּקְרָא בְּכִסּוּי הַתּוֹרָה אָמְרָה בְּעָפָר וַהֲלָכָה בְּכָל דָּבָר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל פְּלִיג אַבָּרַיְתָא דְּהָכָא דְּמַסְפִּיק בְּכָל דָּבָר מוֹכְסֵהוּ וְאִיהוּ אִית לֵיהּ דְּהָוֵי מֵהֲלָכָה וְקָאָמַר וְאִם אִיתָא לִחְשׁוֹב נָמֵי הַאי וְאִי מִמַּשְׁמָעוּת עָפָר נָפֵק הֵיכִי קָאָמַר לִחְשׁוֹב נָמֵי הַאי בֵּין הָנְהוּ דַּהֲלָכָה בְּכָל דָּבָר אֶלָּא וַדַּאי מוֹכְסֵהוּ נָפֵק לְבָרַיְתָא דְּהָכָא וּלְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל מֵהֲלָכָה: **מָצִינוּ** אֵפֶר שֶׁקָּרוּי עָפָר וא"ת דְּהָכָא פְּלִיגֵי ב"ש וב"ה וּבפ"ק דְּבֵיצָה (דַּף ב. וְשָׁם) תְּנַן וּמוֹדִים שֶׁאִם שָׁחַט שֶׁיַּחְפֹּר בַּדֶּקֶר וִיכַסֶּה שֶׁאֵפֶר כִּירָה מוּכָן הוּא וְאוֹמֵר ר"ת דְּאֵפֶר כִּירָה שֶׁבָּא מִן הָעֵצִים מְגַדֵּל צְמָחִין וְלָא דָּמֵי לְאֵפֶר אוֹכָלִין וְטַלִּית דְּלָא מְגַדֵּל צְמָחִין וְרַבֵּינוּ שְׁמוּאֵל מְפָרֵשׁ דְּפָרִיךְ הָתָם בַּגְּמָרָא אֵפֶר כִּירָה מַאן דְּכַר שְׁמֵיהּ וְקָאָמַר חַסּוֹרֵי מִחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי וְאֵפֶר כִּירָה מוּכָן הוּא וּמִלְּתָא בְּאַפֵּיהּ נַפְשֵׁיהּ הִיא וְלָא אָתְיָא כב"ש: **וְנִקְרַת** פִּסּוּלִין פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס עָפָר שֶׁמְּנַקְּרִים מִן הָרֵחַיִם וְאֵין זֶה שְׁחִיקַת אֲבָנִים דְּהָא בְּבָרַיְתָא לְעֵיל חָשִׁיב לֵיהּ שְׁחִיקַת אֲבָנִים וְהָאי הוֹסִיפוּ קָאֵי אַבָּרַיְתָא דִּלְעֵיל וְלֹא אַמַּתְנִיתִין מִדְּלָא חָשִׁיב הָכָא כָּל הָנְהוּ דַּחֲשִׁב בְּבָרַיְתָא דִּלְעֵיל:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' יב:

ב מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' יג, סמג עשין סד, טוש"ע יו"ד סי' כח סעי' כג:

ג מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' יב:

ד מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' יג, סמג עשין סד, טוש"ע יו"ד סי' כח סעי' כג:

רבינו גרשום

משום דהוה כלל הצריך לפרט כו' כלומר דאי לא כתב וכסהו בעפר מאי הוה למיכתב אי כתב ושפך את דמו בעפר לא ידעינן מאי קאמר:

השחור פחמין כבויין ונקרת פסילין כלומר מי שחוצב אבנים מנסר עפר אבנים דקה. הזרניך זהב:

מסורת הש"ס

א נדה מ:

ב ספרא מצורע פרשת זבים פרק ב ו; מנחות כה:; ספרא בחוקתי פרק י יב; ספרא שמיני פרשה ו ד; ספרא אחרי מות פרק ט ו; ספרא שמיני פרשה ו ה; ספרא ויקרא דבורא דחובה פרק כב י; ספרא מצורע פרשת זבים פרק ב ד; יומא מב:; זבחים לט:; ספרא מצורע פרשת זבים פרשה ב ח; זבחים פד.; ספרא אמור פרק כ ו; ספרא מצורע פרשת זבים פרק ח ג; זבחים כז:; ספרא ויקרא דבורא דחובה פרק כ ב; ספרא צו פרק א ח

ג כריתות כא.

ד כתובות סג:; שבועות יב:

ה ספרא אחרי מות פרק יא יא; במדבר רבה

תורה אור השלם

מְקוֹם־סַפִּיר אֲבָנֶיהָ וְעַפְרֹת זָהָב לוֹ [איוב כח, ו]

וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מַיִם חַיִּים אֶל־כֶּלִי [במדבר יט, יז]

וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמַר הִנֵּה־נָא הוֹאַלְתִּי לְדַבֵּר אֶל־אֲדֹנָי וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר [בראשית יח, כז]

[במדבר יט]

וְלָקַח הַכֹּהֵן מַיִם קְדֹשִׁים בִּכְלִי־חָרֶשׂ וּמִן־הֶעָפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל־הַמָּיִם [במדבר ה, יז]

"אִם מִחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ נַעַל", זָכוּ בָּנָיו לִשְׁתֵּי מִצְוֹת: לְחוּט שֶׁל תְּכֵלֶת, וּרְצוּעָה שֶׁל תְּפִילִּין. (א)בִּשְׁלָמָא רְצוּעָה שֶׁל תְּפִילִּין, כְּתִיב: "וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ", וְתַנְיָא: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר: אֵלּוּ תְּפִילִּין שֶׁבָּרֹאשׁ, אֶלָּא חוּט שֶׁל תְּכֵלֶת מַאי הִיא? (ב)דְּתַנְיָא, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מָה נִשְׁתַּנָּה תְּכֵלֶת מִכָּל הַצִּבְעוֹנִין? מִפְּנֵי שֶׁתְּכֵלֶת דּוֹמֶה לַיָּם, וְיָם דּוֹמֶה לָרָקִיעַ, וְרָקִיעַ דּוֹמֶה לְאֶבֶן סַפִּיר, וְאֶבֶן סַפִּיר דּוֹמֶה לְכִסֵּא הַכָּבוֹד, דִּכְתִיב: "וַיִּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלָיו וְגוֹ'", וּכְתִיב: "כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא". אָמַר רַבִּי אַבָּא: קָשֶׁה גָּזֵל הַנֶּאֱכָל, שֶׁאֲפִילּוּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָן יְכוֹלִין לְהַחְזִירוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "בִּלְעָדַי רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים". (ג)אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא דְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי בַּהַגָּדָה – עֲשֵׂה אָזְנֶיךָ כַּאֲפַרְכֶּסֶת. "לֹא מֵרֻבְּכֶם מִכָּל הָעַמִּים חָשַׁק ה' בָּכֶם וְגוֹ'" – אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: חוֹשְׁקַנִי בָּכֶם, שֶׁאֲפִילּוּ בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי מַשְׁפִּיעַ לָכֶם גְּדוּלָּה – אַתֶּם מְמַעֲטִין עַצְמְכֶם לְפָנַי. נָתַתִּי גְּדוּלָּה לְאַבְרָהָם – אָמַר לְפָנַי: "וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר", לְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן – אָמַר: "וְנַחְנוּ מָה", לְדָוִד – אָמַר: "וְאָנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ". אֲבָל אוּמּוֹת הָעוֹלָם אֵינָן כֵּן, נָתַתִּי גְּדוּלָּה לְנִמְרוֹד – אָמַר: "הָבָה נִבְנֶה לָּנוּ עִיר", לְפַרְעֹה – אָמַר: "מִי ה'", לְסַנְחֵרִיב – אָמַר: "מִי בְּכָל אֱלֹהֵי הָאֲרָצוֹת וְגוֹ'", לִנְבוּכַדְנֶצַּר – אָמַר: "אֶעֱלֶה עַל בָּמֳתֵי עָב", לְחִירָם מֶלֶךְ צוֹר – אָמַר: "מוֹשַׁב אֱלֹהִים יָשַׁבְתִּי בְּלֵב יַמִּים". אָמַר רָבָא, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יוֹחָנָן: גָּדוֹל שֶׁנֶּאֱמַר בְּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּאַבְרָהָם, דְּאִילּוּ בְּאַבְרָהָם כְּתִיב: "וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר", וְאִילּוּ בְּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כְּתִיב: "וְנַחְנוּ מָה". וְאָמַר רָבָא, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יוֹחָנָן: אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּים אֶלָּא בִּשְׁבִיל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, כְּתִיב הָכָא: "וְנַחְנוּ מָה", וּכְתִיב הָתָם: "תּוֹלֶה אֶרֶץ עַל בְּלִימָה". אָמַר רַבִּי אִילְעָא: אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּים אֶלָּא בִּשְׁבִיל מִי שֶׁבּוֹלֵם אֶת עַצְמוֹ בִּשְׁעַת מְרִיבָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "תּוֹלֶה אֶרֶץ עַל בְּלִימָה". רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר: מִי שֶׁמֵּשִׂים עַצְמוֹ כְּמִי שֶׁאֵינוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּמִתַּחַת זְרוֹעוֹת עוֹלָם". אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מַאי דִּכְתִיב "הַאֻמְנָם אֵלֶם צֶדֶק תְּדַבֵּרוּן מֵישָׁרִים תִּשְׁפְּטוּ בְּנֵי אָדָם"? מָה אוּמָּנוּתוֹ שֶׁל אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה – יָשִׂים עַצְמוֹ כְּאִלֵּם. יָכוֹל אַף לְדִבְרֵי תוֹרָה? תַּלְמוּד לוֹמַר "צֶדֶק תְּדַבֵּרוּן". יָכוֹל יָגִיס דַּעְתּוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר "מֵישָׁרִים תִּשְׁפְּטוּ בְּנֵי אָדָם". אָמַר רַבִּי זְעִירָא, וְאִיתֵּימָא רַבָּה בַּר יִרְמְיָה: מְכַסִּין בַּעֲפַר עִיר הַנִּדַּחַת. וְאַמַּאי? אִיסּוּרֵי הֲנָאָה הוּא! (ד)אָמַר זְעִירִי: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לַעֲפַר עֲפָרָהּ, דִּכְתִיב: "וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל תּוֹךְ רְחֹבָהּ וְשָׂרַפְתָּ", מִי שֶׁאֵינוֹ מְחוּסָּר אֶלָּא קְבִיצָה וּשְׂרֵפָה, יָצָא זֶה שֶׁמְּחוּסָּר תְּלִישָׁה, קְבִיצָה וּשְׂרֵפָה. וְרָבָא אָמַר: מִצְוֹת לָאו לֵיהָנוֹת נִיתְּנוּ. [א](ה)יָתֵיב רָבִינָא וְקָאָמַר לַהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא, אֵיתִיבֵיהּ רַב רְחוּמִי לְרָבִינָא: שׁוֹפָר שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה לֹא יִתְקַע בּוֹ. מַאי לָאו, אִם תָּקַע לֹא יָצָא? לָא, אִם תָּקַע יָצָא. [ב]לוּלָב שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה לֹא יִטּוֹל. מַאי לָאו, אִם נָטַל לֹא יָצָא? לָא, אִם נָטַל יָצָא. וְהָתַנְיָא: תָּקַע לֹא יָצָא, נָטַל לֹא יָצָא! אָמַר רַב אָשֵׁי: הָכִי הַשְׁתָּא? הָתָם שִׁיעוּרָא

אִם מִחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ שֶׁלֹּא רָצָה לֵיהָנוֹת מִן הַגָּזֵל: שְׂרוֹךְ רְצוּעָה: חוּט שֶׁל תְּכֵלֶת לְצִיצִית: רְצוּעָה שֶׁל תְּפִלִּין לִקְשֹׁר: בִּשְׁלָמָא רְצוּעָה שֶׁל תְּפִלִּין אִיכָּא הֲנָאָה דִּכְתִיב וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ: אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁבָּרֹאשׁ אוֹת הֵן לַכֹּל כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ: מַאי הִיא מַאי הֲנָאָה אִיכָּא: מַה נִּשְׁתַּנָּה תְּכֵלֶת שֶׁהִזְקִיקַתָּה תּוֹרָה לְצִיצִית: שֶׁהַתְּכֵלֶת דּוֹמָה לַיָּם שֶׁהַחִלָּזוֹן מִן הַיָּם הוּא עוֹלֶה אַחַת לְשִׁבְעִים שָׁנָה וּמַרְאִית דָּמוֹ דּוֹמֶה לַיָּם וְיָם אָנוּ רוֹאִין שֶׁדּוֹמֶה לָרָקִיעַ וְרָקִיעַ לַסַּפִּיר וְסַפִּיר לְכִסֵּא הַכָּבוֹד דִּכְתִיב וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר וְהוּא כְּעֶצֶם הַשָּׁמַיִם אַלְמָא שָׁמַיִם דּוֹמִין לַסַּפִּיר וְסַפִּיר הוּא כִּסֵּא הַכָּבוֹד דִּכְתִיב כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא וּכְשֶׁהקב"ה מִסְתַּכֵּל בְּכִסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁלּוֹ נִזְכָּר בְּמִצְוָה זוֹ שֶׁהִיא כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת: הַנֶּאֱכָל הַגּוֹזֵל וְאוֹכֵל קָשֶׁה הוּא לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה: כַּאֲפַרְכֶּסֶת טרמוייא"ה: לֹא מֵרֻבְּכֶם לְפִי שֶׁאֵין אַתֶּם מַרְבִּין עַצְמְכֶם אֶלָּא מְמַעֲטִין לְפִיכָךְ חָשַׁק בָּכֶם כִּי אַתֶּם הַמְעַט מְמַעִיטִין עַצְמְכֶם בַּעֲנָוָה: נִמְרוֹד מֶלֶךְ בְּדוֹר הַפַּלָּגָה הָיָה וּלְכָךְ נִקְרָא שְׁמוֹ נִמְרֹד שֶׁהִמְרִיד כָּל הָעוֹלָם בְּמַלְכוּתוֹ עַל הקב"ה: מוֹשַׁב אֱלֹהִים יָשַׁבְתִּי שֶׁבָּנָה לוֹ שִׁבְעָה רְקִיעִים שֶׁל נְחֹשֶׁת וְעָלָה וְיָשַׁב עֲלֵיהֶם: תּוֹלֶה אֶרֶץ עַל זְכוּת אוֹתָן שֶׁנֶּחְשָׁבוּ לִבְלִימָה: שֶׁבּוֹלֵם עַצְמוֹ סוֹגֵר אֶת פִּיו וְדוֹמֶה לוֹ בִּבְכוֹרוֹת (דַּף מ:) פִּיו בָּלוּם וְרַגְלָיו מְבֻלָּמוֹת: וּמִתַּחַת מִי שֶׁנִּגְרַם תַּחַת הַכֹּל הוּא זְרוֹעוֹת עוֹלָם: הַאֻמְנָם אִלֵּם אֻמָּנוּת יָפָה הִיא הָאִלּוּם אֲבָל צֶדֶק דְּהַיְנוּ לְדִבְרֵי תוֹרָה אוֹתוֹ תְּדַבֵּרוּן: מֵישָׁרִים כְּמִישׁוֹר אֶרֶץ חֲלָקָה שֶׁנּוֹחָה לַדָּרֵס: בַּעֲפַר עִיר הַנִּדַּחַת קס"ל אֵפֶר שְׂרֵפָתָהּ: וְהָא אִסּוּרֵי הֲנָאָה נִינְהוּ דִּכְתִיב לֹא יִדְבַּק וְגוֹ' וּבְעִיר הַנִּדַּחַת כְּתִיב: עֲפַר עֲפָרָהּ עֲפַר קַרְקָעָהּ: וְרָבָא אָמַר אֲפִילּוּ בַּעֲפַר עֲפָרָהּ נָמֵי מוּתָּר שֶׁכִּסּוּי הַדָּם מִצְוָה וְלֹא הֲנָאָה שֶׁהַמִּצְוֹת שֶׁנִּתְּנוּ לְיִשְׂרָאֵל לֹא לֵיהָנוֹת נִתְּנוּ לָהֶם לֹא לְשֵׁם הֲנָאָה נִתְּנוּ לָהֶם אֶלָּא גְּזֵרַת מֶלֶךְ הִיא עֲלֵיהֶם: לָא אִם תָּקַע יָצָא דְּלָאו הֲנָאָה הִיא וּלְכַתְּחִלָּה מִיהָא לֹא יִתְקַע מִשּׁוּם דְּמָאִיס:

יָצָא זֶה שֶׁמְּחֻסָּר תְּלִישָׁה כו' מִכָּאן נִרְאֶה לִפְסֹל גֵּט שֶׁנִּכְתַּב עַל הַקְּלָף וְאַחַ"כ חֲתָכוֹ דְּהָתָם נָמֵי דְּרֵישׁ וְכָתַב וְנָתַן מִי שֶׁמְּחֻסָּר כְּתִיבָה וּנְתִינָה יָצָא כו' דִּטְפֵי נִרְאֶה חִבּוּר גֵּט הַמְחֻבָּר לַקְּלָף גָּלוּל מֵחִבּוּר עָפָר לְעִיר הַנִּדַּחַת דַּחֲשִׁיב הָכָא מְחֻסַּר תְּלִישָׁה וְאָם בפ"ב דְּגִטִּין (דַּף כח:) כָּתוּב בְּאֹרֶךְ כָּל הַצֹּרֶךְ: **וְהָתַנְיָא** תָּקַע לֹא יָצָא נָטַל לֹא יָצָא ה"ל לְאֵתוּיֵי מַתְנִי' דְּלוּלָב הַגָּזוּל (סֻכָּה דַּף כט:) שֶׁל אֲשֵׁרָה וְשֶׁל עִיר הַנִּדַּחַת פָּסוּל אֶלָּא נִיחָא לֵיהּ לְהָבִיא הַךְ בָּרַיְתָא דְּקָתָנֵי בָּהּ שׁוֹפָר וְלוּלָב וא"ת דִּבְפֶרֶק רְאוּהוּ ב"ד (ר"ה דַּף כח.) אָמַר רַב שׁוֹפָר שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לֹא יִתְקַע בּוֹ וְאִם תָּקַע בּוֹ יָצָא וְכֵן בְּפֶ' מִצְוַת חֲלִיצָה (יְבָמוֹת דַּף קג:) אָמַר רָבָא הַחוֹלֶצֶת בְּסַנְדָּל שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה וְלָא אָמְרִינַן דִּמְכַתַּת שִׁיעוּרֵיהּ וְי"ל דְּהָכָא בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְּאֵין לָהּ בִּטּוּל אֲבָל דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּיֵשׁ לָהּ בִּטּוּל לָא מְכַתַּת שִׁיעוּרֵיהּ וְכִי הַאי גַּוְנָא מְשַׁנֵּי פֶּרֶק לוּלָב הַגָּזוּל (סֻכָּה דַּף לא:) הָא דְּאָמַר רָבָא לוּלָב שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אִם נָטַל יָצָא וּפָרִיךְ מִמַּתְנִיתִין דְּלוּלָב שֶׁל אֲשֵׁרָה פָּסוּל וּמְשַׁנֵּי בַּאֲשֵׁרָה דְּמֹשֶׁה וא"ת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים מִכִּי אַגְבְּהָהּ הָוְיָא דְּיִשְׂרָאֵל כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק כָּל הַצְּלָמִים (ע"ז דַּף מב.) גְּזֵרָה דִּלְמָא מַגְבִּיהַּ לָהּ וַהֲדַר מְבַטֵּל לָהּ וְי"ל כְּגוֹן שֶׁהִגְבִּיהַּ הַשּׁוֹפָר וְהַסַּנְדָּל עַל מְנָת שֶׁלֹּא לִקְנוֹתוֹ דְּהָא תְּנַן בְּמִנְעָל שֶׁאֵין שֶׁלּוֹ חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה וְלוּלָב אַיְּרֵי בי"ט שֵׁנִי וּבְסֻכָּה הֲוָה מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי דְּמַתְנִיתִין בי"ט רִאשׁוֹן וְלָא הֲוָה צָרִיךְ לְאוֹקְמָהּ בַּאֲשֵׁרָה דְּמֹשֶׁה אֶלָּא מִשּׁוּם דְּקָתָנֵי אֲשֵׁרָה דּוּמְיָא דְּעִיר הַנִּדַּחַת דַּאֲפִי' בי"ט הַשֵּׁנִי ור"ת מְפָרֵשׁ דְּכוּלְּהוּ בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְכָאן קֹדֶם בִּטּוּל וְהָתָם לְאַחַר בִּטּוּל וּלְאַחַר בִּטּוּל נָמֵי לְכַתְּחִלָּה לֹא יִטֹּל וְלֹא יִתְקַע וְלֹא יַחֲלֹץ דִּמְאִיס לְעִנְיַן מִצְוָה לְפִי שֶׁהָיָה עָלֶיהָ שֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אֲפִי' אִת"ל דְּשָׁרֵי לְכַסּוֹת בַּעֲפַר עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לְכַתְּחִלָּה כְּמוֹ בְּשֶׁל עִיר הַנִּדַּחַת לָא דָּמֵי כִּסּוּי לַחֲלִיצָה דִּלְעִנְיַן כִּסּוּי לָא חָיְשִׁינַן מִמַּאי דִּמְאִיס וְהָא דִּמְשַׁנֵּי בְּסֻכָּה בַּאֲשֵׁרָה דְּמֹשֶׁה וְלָא מְשַׁנֵּי בִּדְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְקֹדֶם בִּטּוּל מִשּׁוּם דְּמִכִּי נִקְטַן הַלּוּלָב מִן הָאֶקֶל נִתְבַּטֵּל וּבְפֶרֶק מִצְוַת חֲלִיצָה (יְבָמוֹת קג:) דִּמְפַלֵּג בֵּין סַנְדָּל שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לְסַנְדָּל שֶׁל תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים דְּאֵין לוֹ בִּטּוּל וְלָא מְפַלֵּג בְּנָטַל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים גּוּפֵהּ בֵּין אַחַר בִּטּוּל לְקֹדֶם בִּטּוּל וְיֵשׁ לוֹמַר מִלְּתָא אַגַּב אוֹרְחֵהּ קָא מַשְׁמַע לַן דְּתִקְרֹבֶת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אֵינָהּ בְּטֵלָה עוֹלָמִית וְהַהוּא דִּרְאוּהוּ ב"ד קָשֶׁה טְפֵי דִּמְפַלֵּג הָתָם רָבָא בֵּין שׁוֹפָר שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לְשֶׁל עִיר הַנִּדַּחַת דִּבְשֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים גּוּפֵהּ הָיָה יָכוֹל לְחַלֵּק לְפֵרוּשׁ רַבֵּינוּ תָּם בֵּין אַחַר בִּטּוּל לְקֹדֶם בִּטּוּל וּמִיהוּ עַל כָּרְחָךְ צָרִיךְ לְאוֹקְמָהּ לְאַחַר בִּטּוּל כְּדִבְרֵי ר"ת לִסְפָרִים דְּגָרְסֵי רַב יְהוּדָה דְּאִי קֹדֶם בִּטּוּל הָא רַב יְהוּדָה אִית לֵיהּ הָתָם דִּבְשׁוֹפָר שֶׁל שְׁלָמִים לֹא יָצָא מִשּׁוּם דְּמִצְוֹת לֵיהָנוֹת נִתְּנוּ אַךְ נִרְאֶה דְּרָבָא גָּרְסִינַן וְלָא רַב יְהוּדָה דְּהָא מְפָרֵשׁ הָתָם טַעְמָא דִּבְשׁוֹפָר שֶׁל עִיר הַנִּדַּחַת לֹא יָצָא מִשּׁוּם דִּכְתוּתֵי מְכַתַּת שִׁיעוּרֵיהּ וּלְרַב יְהוּדָה הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר מִשּׁוּם דְּמִצְוֹת לֵיהָנוֹת נִתְּנוּ:

מסורת הש"ס

א ברכות נז.

ב ספרי במדבר; מנחות מג:; במדבר רבה

ג אוצר מדרשים נמוקי רב נחמן א

ד סנהדרין קיב.

ה ראש השנה כח.

גליון הש"ס

גמ' מחוט. עיין רש"י בחומש פ' תולדות ט' כג ובראב"ם שם:

תורה אור השלם

אִם־מִחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ־נַעַל וְאִם־אֶקַּח מִכָּל־אֲשֶׁר־לָךְ וְלֹא תֹאמַר אֲנִי הֶעֱשַׁרְתִּי אֶת־אַבְרָם [בראשית יד, כג]

וְרָאוּ כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יְהֹוָה נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ [דברים כח, י]

וַיִּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לָטֹהַר [שמות כד, י]

וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁם כְּמַרְאֵה אֶבֶן־סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה [יחזקאל א, כו]

בִּלְעָדַי רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים וְחֵלֶק הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ אִתִּי עָנֵר אֶשְׁכֹּל וּמַמְרֵא הֵם יִקְחוּ חֶלְקָם [בראשית יד, כד]

לֹא מֵרֻבְּכֶם מִכָּל־הָעַמִּים חָשַׁק יְהֹוָה בָּכֶם וַיִּבְחַר בָּכֶם כִּי־אַתֶּם הַמְעַט מִכָּל־הָעַמִּים [דברים ז, ז]

וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמַר הִנֵּה־נָא הוֹאַלְתִּי לְדַבֵּר אֶל־אֲדֹנָי וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר [בראשית יח, כז]

וּבֹקֶר וּרְאִיתֶם אֶת־כְּבוֹד יְהֹוָה בְּשָׁמְעוֹ אֶת־תְּלֻנֹּתֵיכֶם עַל־יְהֹוָה וְנַחְנוּ מָה כִּי (תלונו) [תַלִּינוּ] עָלֵינוּ [שמות טז, ז]

וְאָנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא־אִישׁ חֶרְפַּת אָדָם וּבְזוּי עָם [תהילים כב, ז]

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתֵת יְהֹוָה לָכֶם בָּעֶרֶב בָּשָׂר לֶאֱכֹל וְלֶחֶם בַּבֹּקֶר לִשְׂבֹּעַ בִּשְׁמֹעַ יְהֹוָה אֶת־תְּלֻנֹּתֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם מַלִּינִם עָלָיו וְנַחְנוּ מָה לֹא־עָלֵינוּ תְלֻנֹּתֵיכֶם כִּי עַל־יְהֹוָה [שמות טז, ח]

וַיֹּאמְרוּ הָבָה נִבְנֶה־לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה־לָּנוּ שֵׁם פֶּן־נָפוּץ עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ [בראשית יא, ד]

וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה מִי יְהֹוָה אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקֹלוֹ לְשַׁלַּח אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַעְתִּי אֶת־יְהֹוָה וְגַם אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלֵּחַ [שמות ה, ב]

אֶעֱלֶה עַל־בָּמֳתֵי עָב אֶדַּמֶּה לְעֶלְיוֹן [ישעיהו יד, יד]

בֶּן־אָדָם אֱמֹר לִנְגִיד צֹר כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהֹוִה יַעַן גָּבַהּ לִבְּךָ וַתֹּאמֶר אֵל אָנִי מוֹשַׁב אֱלֹהִים יָשַׁבְתִּי בְּלֵב יַמִּים וְאַתָּה אָדָם וְלֹא־אֵל וַתִּתֵּן לִבְּךָ כְּלֵב אֱלֹהִים [יחזקאל כח, ב]

מִי בְּכָל־אֱלֹהֵי הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר־הִצִּילוּ אֶת־אַרְצָם מִיָּדִי כִּי־יַצִּיל יְהֹוָה אֶת־יְרוּשָׁלַםִ מִיָּדִי [מלכים ב יח, לה]

נֹטֶה צָפוֹן עַל־תֹּהוּ תֹּלֶה אֶרֶץ עַל־בְּלִי־מָה [איוב כו, ז]

מְעֹנָה אֱלֹהֵי קֶדֶם וּמִתַּחַת זְרֹעֹת עוֹלָם וַיְגָרֶשׁ מִפָּנֶיךָ אוֹיֵב וַיֹּאמֶר הַשְׁמֵד [דברים לג, כז]

הַאֻמְנָם אֵלֶם צֶדֶק תְּדַבֵּרוּן מֵישָׁרִים תִּשְׁפְּטוּ בְּנֵי אָדָם [תהילים נח, ב]

וְלֹא־יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן־הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יְהֹוָה מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן־לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ [דברים יג, יח]

וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל־תּוֹךְ רְחֹבָהּ וְשָׂרַפְתָּ בָאֵשׁ אֶת־הָעִיר וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ כָּלִיל לַיהֹוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָיְתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבָּנֶה עוֹד [דברים יג, יז]

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא־קֹדֶשׁ [ויקרא כג, כד]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' שופר וסוכה ולולב הל' ג, סמג עשין מב, טוש"ע או"ח סי' תקפו סעי' ג:

ב מיי' פח' מהל' שופר וסוכה ולולב הל' א, סמג עשין מד, טוש"ע או"ח סי' תרמט סעי' ג:

רבינו גרשום

כאפרכסת זו היא קופה מנוקבת שעל גבי הרחיים שמקבלת כל החטים שמביאין לטחון. וכתיב תולה ארץ על בלימה כלומר לדבר שהוא כאין. שבולם עצמו כלומר ששותק. ת"ל מישרים תשפטו בני אדם כלומר לענין תורה שהיא מישרים תשפטו צריכה שלא תגיסו דעתכם עליה. אלא לעפר עפרה כו' קרקע ששרפה עיר הנדחת עליה יצא זה שמחוסר תלישה כלומר שאינו חשוב עיר הנדחת:

רבא אמר מצות לא ליהנות ניתנו. כלומר לא תימא דמעפר עפרה מכסין אלא מעפרה ממש מכסין דמצוה אין חשוב הנאה. יתיב רבינא וקאמר לה להא שמעת'. כלומר הא שמעת' דרבא. לולב ושופר שיעורא בעינן כלומר לולב בעינן ד' טפחים ושופר כדי שיאחזנו ויראה טפח לכאן וטפח לכאן הכא אדרבה כל מה דמיכתת שיעורא כו' כלומר ואע"ג דלענין שופר ולולב לא יצא לענין כסוי עפר עיר הנדחת כל מה שמכתת שיעוריה עלויי מעלי לכסוי:

סליק פירקא

[אב]שִׁיעוּרָא בָּעֵינַן, וַעֲבוֹדָה זָרָה כַּתּוּתֵי מִכַּתַּת שִׁיעוּרַהּ. הָכָא, כֹּל מָה דְּמִכַּתַּת מַעֲלֵי לְכִסּוּי. [גד]

הֲדַרַן עֲלָךְ כִּסּוּי הַדָּם.

[ה]מַתְנִי' **גִּיד** הַנָּשֶׁה נוֹהֵג בָּאָרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ, בִּפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת, בַּחוּלִּין וּבַמּוּקְדָּשִׁין, וְנוֹהֵג בִּבְהֵמָה וּבְחַיָּה, בְּיָרֵךְ שֶׁל יָמִין וּבְיָרֵךְ שֶׁל שְׂמֹאל, וְאֵינוֹ נוֹהֵג בָּעוֹף – מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ כַּף. וְנוֹהֵג בַּשְּׁלִיל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל, וְחֶלְבּוֹ מוּתָּר. וְאֵין הַטַּבָּחִין נֶאֱמָנִין עַל גִּיד הַנָּשֶׁה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נֶאֱמָנִין עָלָיו וְעַל הַחֵלֶב. גְּמָ' מוּקְדָּשִׁין – פְּשִׁיטָא! מִשּׁוּם דְּאַקְדְּשֵׁיהּ פְּקַע לֵיהּ אִיסּוּר גִּיד מִינֵּיהּ? (א)וְכִי תֵּימָא יֵשׁ בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם, וְאָתֵי אִיסּוּר מוּקְדָּשִׁין וְחָיֵיל אַאִיסּוּר גִּיד, הַאי "מוּקְדָּשִׁין נוֹהֵג בְּגִיד" מִיבְּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא קָסָבַר אֵין בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם, וּבְמוּקְדָּשִׁין אִיסּוּר גִּיד אִיכָּא, אִיסּוּר מוּקְדָּשִׁין לֵיכָּא. (ב)וְסָבַר תַּנָּא דִּידַן אֵין בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם? וְהָתְנַן: יָרֵךְ שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל בָּהּ גִּיד הַנָּשֶׁה, אִם יֵשׁ בָּהּ בְּנוֹתֵן טַעַם – הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה! אֶלָּא, הָכָא בְּוַלְדוֹת קָדָשִׁים עָסְקִינַן, וְקָסָבַר נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל, וְקָסָבַר וַלְדוֹת קָדָשִׁים בִּמְעֵי אִמָּן הֵן קְדוֹשִׁים, דְּאִיסּוּר גִּיד וְאִיסּוּר מוּקְדָּשִׁין בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתֵי. וּמִי מָצֵית מוֹקְמַתְּ לַהּ בִּשְׁלִיל, וְהָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא "נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל", מִכְּלָל דְּרֵישָׁא לָאו בִּשְׁלִיל עָסְקִינַן! הָכִי קָאָמַר: דָּבָר זֶה מַחְלוֹקֶת דְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבָּנַן. [ז](ג)וּמִי מָצֵית אָמְרַתְּ דְּתַרְוַיְיהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתוּ? וְהָתְנַן: עַל אֵלּוּ טוּמְאוֹת הַנָּזִיר מְגַלֵּחַ, עַל הַמֵּת וְעַל כְּזַיִת מִן הַמֵּת. [ו]וְקַשְׁיָא לַן: עַל כְּזַיִת מִן הַמֵּת מְגַלֵּחַ, עַל כּוּלּוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן? וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לְנֵפֶל שֶׁלֹּא (נקשרו) [נִתְקַשְּׁרוּ] אֵבָרָיו בְּגִידִין.

אַלְמָא

שעורא בעינן בשופר כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן כדאמרינן בראש השנה (דף כז:) ולולב מפרש במסכת סכה (דף לב:) שעור הדס וערבה שלשה טפחים ולולב ארבעה. ועבודת כוכבים כיון דלשריפה קיימא כל העומד לשרף כשרוף דמי הלכך שעורא הוא דכתותי מכתת אבל הכא כמה דשריף ומכתת מעלי לכסוי ומשום הנאה ליכא דמצות לאו ליהנות נתנו: מתני' גיד הנשה: ובמוקדשין לקמן (חולין דף צ.) פליגי בה איכא למאן דאמר אפילו בעולה ואיכא למ"ד בקדשים הנאכלין: שאין לו כף בגמרא מפרש אית ליה ולא עגיל: כף פוליפ"א הנכרכת סביבות עצם הקולית העליונה סביב בעגול אבל עוף אינו כן שהבשר שעל הקולית ברחב הוא ואינו דומה לכף: כף שעל גב הירך: ונוהג בשליל בן תשעה חי הנמצא בבהמה: וחלבו של שליל מותר: ואין הטבחים נאמנים לומר נטלנוהו מפני שטורח הוא להם לחטט אחריו: גמ' אסור גיד נוהג בבהמה משעה שנוצר: יש בגידין בנותן טעם בבשר ואשמעינן האי תנא דהאוכל גיד הנשה של מוקדשין לוקה שתים אחת משום גיד שאפילו עץ הוא התורה חייבה עליו ואחת משום מוקדשין שיש בו טעם ונהנה מן המוקדשין ואשמעינן תנא תרתי חדא דקסבר יש בגידין בנותן טעם וחדא דאיסור חל על איסור ולאפוקי ממאן דאמר בהאי פירקא (לקמן חולין צט:) אין בגידין בנותן טעם: א"כ הכי קבעי ליה למתני מוקדשין נוהגות בגיד: אלא אשמעינן האי תנא דאין בגידין בנותן טעם והכי קאמר איסור גיד הנשה לבדו נוהג במוקדשין אבל איסור מוקדשין אין בו: אם יש בנותן טעם שערו חכמים בששים כל נותן טעם קתני: בולדות קדשים בהמת שלמים שילדה ואשמעינן תנא דמתניתין דלא תימא איסור מוקדשין קדים וגיד אינו נוהג בשליל וכי תימא נולדה לא אתי גיד חייל עליה דאין איסור חל על איסור אלא תרוייהו חיילי דקסבר ולדות קדשים משעת יצירתן במעי אמן הן קדושים וגיד הנשה נוהג בשליל ואשתכח דבהדדי קאתו חלו בעינייהו: מכלל דרישא לאו בשליל עסקינן דהא מרישא שמעינן דנוהג בשליל סיפא למה ליה למתנייה: ה"ק כו' כלומר רישא דהאי אשמעינן דנוהג בשליל דאי אין נוהג בשליל קדים ליה איסור מוקדשין ותו לא אתי איסור גיד וחייל עליה והדר תנא כללא דאשמעינן דבר זה שהשמיענו תחלה נוהג בשליל לאו דברי הכל היא אלא מחלוקת רבי יהודה ורבנן: הנזיר מגלח אם נטמא לאחר שמנה מקצת נזירותו סותר כל מה שמנה ומגלח וחוזר ומתחיל ומונה כדכתיב (במדבר ו) והימים הראשונים יפלו: על המת כו' אבל לא על שאר טומאות כגון נבלה ושרץ דמת כתיב בפרשה (שם) וכי ימות מת עליו: לנפל שכלו קיים ועדיין לא נתקשרו איבריו בגידין שאחרי כל איבריו נוצרים ועדיין אין עליו כזית בשר:

גיד הנשה: מוקדשין פשיטא כולהו נמי פשיטא אלא דצריך שיהא אחד לנרך והגבה תני כולהו: ואתי איסור מוקדשין וחייל על איסור גיד ואע"ג דתנן (לקמן חולין דף ק:) ואינו נוהג בטמאה דאין איסור גיד חייל על איסור טמאה איסור מוקדשין דחמיר דאית ביה כרת אם אכלו בטמאה כדפרש"י לקמן (חולין דף ק.) חייל טפי אאיסור גיד: אלא קסבר אין בגידים בנותן טעם ולא הוה יכול לאקשויי והתנן (לקמן חולין דף ק:) אינו נוהג בטמאה דמשמע אין גיד הנשה נוהג בטמאה דאין איסור גיד חל על איסור טמאה אלמא דיש בגידין בנ"ט דהוה מצי למימר דטעמא כדאמר רבי שמעון בגמרא (שם דף קא.) מי שגידו אסור ובשרו מותר ומה שמקשה רבי יהודה והלא אף לבני יעקב נאסר שפיר פריך דכיון דלבני יעקב נאסר אף בטמאה לא מסתבר למימר דאחרי כן כשנאסרו בטמאה פקע מינו איסור גיד הנשה א"נ אפילו הוה יכול לדקדק מהם דיש בגידין בנותן טעם ניחא ליה למפרך מירך שנתבשל בה גיד הנשה ששנויה קודם: איסור גיד איכא איסור מוקדשין ליכא והכי פירושו איסור גיד הנשה לבדו נוהג במוקדשין ולא איסור אחר וא"ת ולימא דקסבר יש בגידין בנותן טעם ואפילו הכי לא אתי איסור מוקדשין וחייל אאיסור גיד דלית ליה איסור חל על איסור אף באיסור חמור ואיסור כולל וכי תימא משום דמתניתין כר"מ דאמר דנוהג בשליל ובסוף פרקין (חולין דף קא.) מחייב רבי מאיר שתים באוכל גיד הנשה של נבלה אלמא אית ליה איסור חל על איסור דהשתא נמי דקאמר אין בגידין בנותן טעם לא אתיא כרבי מאיר דהא רבי מאיר סבר יש בגידין בנותן טעם מדמחייב באוכל גיד משום נבלה וי"ל דאין נראה לו שתחלק כך סתמא דמתניתין אסתמא דכריתות פרק אמרו לו (כריתות דף יג:) דיש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם אחד דסברה דאיסור חל על איסור באיסור כולל אי נמי לא בעי לשנויי הכי משום דאכתי תקשה ליה לא"כ אין מוקדשין נוהג בגיד מבעי ליה והשתא דקאמר דקסבר אין בגידין בנותן טעם הוה מצי למפרך אין מוקדשין נוהג בגיד מבעי ליה אלא דעדיפא מניה פריך: אם יש בה בנותן טעם אסורה תימה דלמא אסורה משום שמנו של גיד אבל בגידין אין בהן בנותן טעם ולפירוש הר' מאיר אתי שפיר דפרש דאין להחמיר ולאסר בשמן שבגיד כיון שהגיד עצמו אינו אוסר ור"ת מפרש דבשמנו של גיד לא הוה קרי גיד סתמא וקשה לפירושו דלקמן (חולין דף צח.) גבי ההיא דגידין ישרפו לששה עשר מוקי לה רב אשי בשמן של גיד: בולדות קדשים עסקינן דבהדי הדדי קאתו וא"ת והיכי אתו בהדי הדדי הא איסור גיד אינו חל עד שיהא בן ט' חדשים כדאמר לקמן בפרקין (חולין דף נב:) א"ר אושעיא מחלוקת בבן ט' חי והלך רבי מאיר לשיטתו כו' וי"ל דהא דשרי ר"מ בגיד בשליל בן ח' היינו לאחר שנשחטה האם דנתר בשחיטת האם אבל כל זמן שלא נשחטה האם איכא איסור גיד בשליל ומיהו קשה דבפרק בהמה המקשה (לעיל חולין דף עה.) אפליגו רבי יוחנן ור"ל בתולש חלב מבן ט' חי אבל מבן ח' חי משמע דלכולי עלמא אין בו איסור חלב וה"נ אין איסור גיד כי היכי דליכא איסור חלב וא"כ איסור מוקדשין קדים ויש לומר דדוקא איסור חלב אין בו משום דכתיב (ויקרא ז) כל חלב שור וכשב ובן ח' לא מקרי שור וכשב אבל איסור גיד יש בו אי נמי ניחא ליה למפרך מתניתין דנזיר דמשמע בהדיא דלאו בהדדי אתו וא"ת ואמאי לא פריך ממתניתין דאינו נוהג בטמאה אלמא דאיסור טמאה קדים וי"ל דהתם"ל דטעמא משום דבשרו אסור כדקאמר רבי שמעון כדפי' לעיל: והא מדקתני סיפא דנוהג בשליל מכלל דרישא כו' תימה מאי פריך הא סיפא בשליל שנשחטה אמו ורישא בשלא נשחטה ועוד דמאי קא משני דבר זה מחלוקת רבי יהודה ורבנן והלא אף רבי יהודה מודה דאסור כי לא נשחטה האם דדוקא בנשחטה פליגי דהא רבי יוחנן אית ליה בפרק בהמה המקשה (גם זה שם) דתולש חלב מבן ט' חי דחלבו כחלב בהמה אע"פ שאם נשחטה האם הכל מותר אפילו חלבו וגידו מכל בבהמה תאכלו: ואמר רבי יוחנן לא נצרכה אלא לנפל כו' תימה דבנזיר פרק כהן גדול (נזיר דף נ.) גרסינן בכל הספרים כדא"ר יוחנן כו' משמע דרבי יוחנן לא אמר אההיא דנזיר ונראה דהכא נמי גרסינן כדא"ר יוחנן ודר' יוחנן אפשר דאתמר אמתניתין דאהלות (פ"ב מ"א) דתנן אלו מטמאים באהל המת כו' ורבינו שמואל מיישב גרסת הספרים דהתם גרסינן כדאמר והכא גרסינן ואמר דהתם על ברכא דעל כזית מגלח על כולו לא כל שכן אמר רב יוסף לא נצרכה אלא למת שאין עליו אפילו כזית בשר והדר פריך ואכתי על אבר ממנו מגלח על כולו לא כל שכן ומשני כדאמר ר' יוחנן לא נצרכה פירוש כדאמר רבי יוחנן על ברכא קמייתא דעל כזית כו' דכיון שלא נתקשרו איבריו עדיין אין עליו כזית הכא נמי כו' והכא דלא מייתי אלא ברכא קמייתא קאמר וא"ר יוחנן משום דאברכא קמייתא אתמר מלתיה דרבי יוחנן:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' א:
ב מיי' פו' מהל' מעשה הקרבנות הל' ד, סמג לאוין קלט, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' ב:
ג מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' א, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' ג:
ד מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' ג, סמג לאוין קלח, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' ה:
ה מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' כא:
ו מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' ז, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' יד:
ז מיי' פו' מהל' נזירות הל' ב:
ח מיי' פו' מהל' נזירות הל' ב:

רבינו גרשום

אמרי הכא בשליל עסקי'. כלומר מה דאמרינן גיד הנשה נוהג במוקדשין בשליל דבהמת קדשים דבהדי הדדי קאתו. אלא לנפל שלא נתקשרו איבריו בגידין. כלומר דאינו ולד גמור אלמא חזינן דבשר קדים לגיד לענין אהל וכן לענין שליל אלמא איסור מוקדשין קדים. הוי תירוץ אע"ג דאיסור וכו' לענין דבשליל מוקמת ליה ואתי איסור גיד וכו' ותרוייהו בהדי הדדי קאתו. והא מתניתין דלא כרבי יהודה דקתני נוהג בבהמה ובחיה וכו' וק"ל דרבי יהודה סבר דאינו נוהג אלא בירך של ימין הוא תנא סבר לה כותי' כהלכה כו' (כלומר סבר לה כותיה כהלכה):

מסורת הש"ס

א לקמן ק:
ב לקמן צג:; משנה חולין
ג נזיר מט:; מועד קטן ה.; משנה נזיר

תורה אור השלם

על־כן לא־יאכלו בני־ישראל את־גיד הנשה אשר על־כף הירך עד היום הזה כי נגע בכף־ירך יעקב בגיד הנשה [בראשית לב, לג]

אַלְמָא אִיסּוּר מוּקְדָּשִׁין קָדֵים! (א)אַף עַל גַּב דְּאִיסּוּר מוּקְדָּשִׁין קָדֵים, אָתֵי אִיסּוּר גִּיד חָיֵיל עֲלַיְיהוּ, שֶׁכֵּן אִיסּוּרוֹ נוֹהֵג בִּבְנֵי נֹחַ. מַאן שָׁמְעַתְּ לֵיהּ הַאי סְבָרָא? רַבִּי יְהוּדָה, וְהָא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּקָתָנֵי: נוֹהֵג בִּבְהֵמָה וּבְחַיָּה, בְּיָרֵךְ שֶׁל יָמִין וּבְיָרֵךְ שֶׁל שְׂמֹאל! הַאי תַּנָּא סָבַר לַהּ כְּוָתֵיהּ בַּחֲדָא, וּפְלִיג עֲלֵיהּ בַּחֲדָא. אֵימַר דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה בְּטֻמְאָה, דְּאִיסּוּר לָאו, קָדָשִׁים דְּאִיסּוּר כָּרֵת – מִי שָׁמְעַתְּ לֵיהּ? אֶלָּא, הָכָא בִּמְבַכֶּרֶת עָסְקִינַן, דְּבָרֶחֶם קָדוֹשׁ. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: וַלְדוֹת קָדָשִׁים בַּהֲוָויָתָן הֵן קְדוֹשִׁים. [א]אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר יוֹסֵף: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא קָדָשִׁים הַנֶּאֱכָלִין, אֲבָל קָדָשִׁים שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין – אֵין אִיסּוּר גִּיד נוֹהֵג בָּהֶן. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֶחָד קָדָשִׁים הַנֶּאֱכָלִין וְאֶחָד קָדָשִׁים שֶׁאֵין נֶאֱכָלִין – אִיסּוּר גִּיד נוֹהֵג בָּהֶן. אָמַר רַב פָּפָּא: וְלָא פְּלִיגִי, כָּאן – לְהַלְקוֹתוֹ, כָּאן – לְהַעֲלוֹתוֹ. אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב פָּפָּא: וְלָא פְּלִיגִי – כָּאן לְחָלְצוֹ, וְכָאן לְהַעֲלוֹתוֹ. [בג]רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: לְהַעֲלוֹתוֹ פְּלִיגִי, דְּתַנְיָא: "וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל הַמִּזְבֵּחָה" – לְרַבּוֹת הָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִין וְהַקְּרָנַיִם וְהַטְּלָפַיִם. יָכוֹל אֲפִילּוּ פֵּרְשׁוּ, תַּלְמוּד לוֹמַר "וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם". אִי בָּשָׂר וָדָם, יָכוֹל יַחְלוֹץ גִּידִים וַעֲצָמוֹת וְיַעֲלֶה בָּשָׂר לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל הַמִּזְבֵּחָה". הָא כֵּיצַד? מְחוּבָּרִין – יַעֲלוּ, פֵּרְשׁוּ, אֲפִילּוּ בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ – יֵרְדוּ. וּמַאן תַּנָּא דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ דְּאָמַר פֵּרְשׁוּ יֵרְדוּ? רַבִּי הִיא, דְּתַנְיָא: "וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל" – לְרַבּוֹת הָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים וְהַקְּרָנַיִם וְהַטְּלָפַיִם, וַאֲפִילּוּ פֵּרְשׁוּ. [ד]וְהָא, מָה אֲנִי מְקַיֵּים "וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם"? בְּפוֹקְעִין. הָא כֵּיצַד? עִיכּוּלֵי בָשָׂר – אַתָּה מַחֲזִיר, וְאִי אַתָּה מַחֲזִיר עִיכּוּלֵי גִּידִים וַעֲצָמוֹת. (ב)רַבִּי אוֹמֵר: כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר "וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל" – רִיבָּה, וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר "וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם" – מִיעֵט, הָא כֵּיצַד? מְחוּבָּרִין – יַעֲלוּ, פֵּרְשׁוּ – אֲפִילּוּ בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ יֵרְדוּ. וְרַבָּנַן, מְחוּבָּרִין לָא אִיצְטְרִיךְ קְרָא לְרַבּוּיֵי, מִידֵּי דַּהֲוֵה אַרֹאשָׁהּ שֶׁל עוֹלָה, כִּי אִיצְטְרִיךְ קְרָא לְפֵרְשׁוּ. וְרַבִּי, מְחוּבָּרִין דְּהֶיתֵּירָא

לָא

אַלְמָא אִסּוּר מֻקְדָּשִׁין קָדֵם דְּמִשָּׁעָה שֶׁנּוֹצַר הוּא קָדוֹשׁ וַעֲדַיִן לֹא נוֹצַר הַגִּיד דְּהָא חָזֵינַן דִּיצִירַת עֻבָּר קוֹדֶמֶת לִיצִירַת גִּיד: וּמְשַׁנֵּינַן אע"ג דְּאִסּוּר מֻקְדָּשִׁים קָדֵם אָתֵי אִסּוּר גִּיד וְחָיֵיל הוֹאִיל וְאִסּוּר חָמוּר הוּא שֶׁנּוֹהֵג בִּבְנֵי נֹחַ כִּדְקָתָנֵי מַתְנִיתִין (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף ק:) וַהֲלֹא לִבְנֵי נֹחַ נֶאֱסַר גִּיד הַנָּשֶׁה: וּפָרְכִינַן מַאן שָׁמְעַת לֵיהּ הָא סְבָרָא דְּנוֹהֵג בִּבְנֵי נֹחַ רַבִּי יְהוּדָה בִּשְׁלָהֵי מַתְנִי' (שָׁם): וְהָאִי תַּנָּא דְּרֵישָׁא דְּמַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּקָתָנֵי בְּיָרֵךְ שֶׁל יָמִין וְשֶׁל שְׂמֹאל וְאִלּוּ רַבִּי יְהוּדָה שָׁמְעִינַן לֵיהּ לְקַמָּן דְּאָמַר אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בְּאֶחָד: סָבַר לָהּ כְּוָתֵהּ בַּחֲדָא דְּנוֹהֵג בִּבְנֵי נֹחַ: וּפְלִיג עֲלֵהּ בַּחֲדָא דְּנוֹהֵג בִּשְׁתֵּי יְרֵכוֹת: אֵימוֹר דְּשָׁמַעְתְּ לֵיהּ לְר' יְהוּדָה דְּאָמַר דְּמִשּׁוּם חֻמְרֵיהּ דְּגִיד דְּנוֹהֵג בִּבְנֵי נֹחַ חָיֵיל נַמִּי אַאִסּוּר אַחֲרִינָא: בְּטֻמְאָה שָׁמְעַת לֵיהּ דְּאָתֵי אִסּוּר גִּיד וְחָיֵיל אַאִסּוּר טֻמְאָה לאע"ג דְּאִסּוּר טֻמְאָה מִמְּעֵי אִמֵּיהּ וְאִסּוּר גִּיד אֵינוֹ עַד שֶׁיִּוָּלֵד דְּהָא רַבִּי יְהוּדָה אֵין נוֹהֵג בִּשְׁלִיל קָאָמַר בְּמַתְנִיתִין אֲפִלּוּ הָכֵי חָיֵיל גִּיד אַטֻּמְאָה מִשּׁוּם דְּאִסּוּר טֻמְאָה לָאו בְּעַלְמָא הוּא וְאִסּוּר גִּיד חָמוּר שֶׁכֵּן נוֹהֵג בִּבְנֵי נֹחַ: קָדָשִׁים דְּאִסּוּר כָּרֵת שֶׁעַל יְדֵי קָדָשִׁים בָּא לִידֵי כָּרֵת כְּגוֹן אֲכָלוֹ בְּטֻמְאָה אוֹ פִּגּוּל וְנוֹתָר: מִי שָׁמְעַת לֵיהּ דְּחָיֵיל גִּיד עֲלַיְהוּ: אֶלָּא הָכָא בִּמְבַכֶּרֶת עָסְקִינַן דְּלָא קָדוֹשׁ וָלָד אֶלָּא בָּרֶחֶם בִּיצִיאָתוֹ וְאַשְׁמְעִינַן תַּנָּא דִּידַן דְּאע"ג דְּאֵין גִּיד נוֹהֵג בִּשְׁאָר מֻקְדָּשִׁים דְּהָא אִסּוּר מֻקְדָּשִׁים קָדִים כִּדַאֲמָרַתְּ דִּיצִירַת עוֹבֵר קוֹדֶמֶת וְתוּ לָא אָתֵי אִסּוּר גִּיד וְחָיֵיל אֲפִלּוּ הָכֵי יֵשׁ מֻקְדָּשִׁים שֶׁהַגִּיד נוֹהֵג בָּהֶן כְּגוֹן בְּכוֹר מִמָּה נַפְשָׁךְ אִי נוֹהֵג בִּשְׁלִיל אִסּוּר גִּיד קוֹדֵם וְתוּ לָא פָּקַע וְאִי אֵין נוֹהֵג בִּשְׁלִיל תַּרְוַיְהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי אָתוּ: וְאִיבָּעֵית אֵימָא בִּוְלָדוֹת קָדָשִׁים וְאַשְׁמוּעִינַן תַּנָּא דִּידַן דְּלָא קָדְשֵׁי בִּמְעֵי אִמָּן אֶלָּא בַּהֲוָיָתָן בִּיצִיאָתָן הִלְכָּךְ אִסּוּר גִּיד נוֹהֵג בְּכֻלָּן מִשּׁוּם דְּאִיהוּ קָדִים דְּנוֹהֵג בִּשְׁלִיל וְתוּ לָא פָּקַע דְּלָא תֵּימָא בִּמְעֵי אִמָּן קְדוֹשִׁים וְאִסּוּר מֻקְדָּשִׁין קָדִים כִּדַאֲמָרַן בְּנֵפֶל שֶׁלֹּא נִתְקַשְּׁרוּ אֵבָרָיו בְּגִידִין וְתוּ לָא אָתֵי אִסּוּר גִּיד וְחָיֵיל. וְהָכֵי נָקַט בַּהֲוָיָתָן מִשּׁוּם לִישָּׁנָא דִּקְרָא דְּיָלְפִינַן מִינֵּהּ קְדֻשַּׁת וְלָדוֹת קָדָשִׁים בפ"ב דִּבְכוֹרוֹת (דַּף יג:) רַק קָדָשֶׁיךָ אֵלּוּ תְּמוּרוֹת אֲשֶׁר יִהְיוּ לְךָ אֵלּוּ הַוְּלָדוֹת: הַנֶּאֱכָלִים חַטָּאת וְאָשָׁם וּשְׁלָמִים: שֶׁאֵין נֶאֱכָלִין עוֹלָה: לְהַלְקוֹתוֹ לָקֵי אִם אֲכָלוֹ: לְהַעֲלוֹתוֹ לַמִּזְבֵּחַ אֵין אִסּוּר גִּיד נוֹהֵג כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן דְּלָא כְּתִיב וְלֹא יֹאכַל הַמִּזְבֵּחַ: לִישָּׁנָא אַחֲרִינָא כָּאן לְחָלְצוֹ כָּאן לְהַעֲלוֹתוֹ מַאן דְּאָמַר אֵין נוֹהֵג בְּעוֹלָה לְחָלְצוֹ קָאָמַר שֶׁאֵינוֹ מִצְוָה לְחָלְצוֹ מִן הַיָּרֵךְ וּמַאן דְּאָמַר נוֹהֵג לְהַעֲלוֹתוֹ קָאָמַר דְּאָסוּר לְהַעֲלוֹתוֹ בִּפְנֵי עַצְמוֹ אִם פֵּרַשׁ מִן הַיָּרֵךְ: רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר לְחָלְצוֹ פְּלִיגִי דמ"ל נוֹהֵג קָסָבַר מִצְוָה לְחָלְצוֹ. וְלִלִּישָּׁנָא קַמָּא לְהַעֲלוֹתוֹ פְּלִיגִי מ"ל נוֹהֵג קָסָבַר לְהַעֲלוֹתוֹ נַמִּי אָסוּר עִם הַיָּרֵךְ כִּדְפְלִיגִי רַבִּי וְרַבָּנַן לְקַמָּן דִּלְרַבִּי שָׁרֵי כִּדְמוֹקֵי לְקַמָּן אַלִּיבָּא דְּרַבִּי כִּי אִצְטְרִיךְ קְרָא לְמִשְׁרֵי גִּיד הַנָּשֶׁה בִּמְחֻבָּר וּלְרַבָּנַן אָסוּר דְּבָעֵינַן מִן הַמֻּתָּר לְיִשְׂרָאֵל: הַכֹּל רִבּוּיָא הוּא: אֲפִלּוּ פֵּרְשׁוּ מִן הַבָּשָׂר הָנָךְ גִּידִין. בְּגִידִין הַמֻּתָּרִין קָאָמַר וְהוּא הַדִּין לַעֲצָמוֹת: וּמַאן שָׁמְעַת לֵיהּ כו' כְּלוֹמַר וְהָךְ מַתְנִיתִי' לָאו לְדִבְרֵי הַכֹּל הִיא אֶלָּא רַבִּי הִיא וּפְלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ וְכִדְתַנְיָא כו' וּמִפְּלֻגְתַּיְהוּ שָׁמְעִינַן דִּלְרַבִּי גִּיד הַנָּשֶׁה מֻתָּר וּלְרַבָּנַן אָסוּר כִּדְמְפָרֵשׁ וְאָזֵיל: וּמָה אֲנִי מְקַיֵּם הַבָּשָׂר וְהַדָּם וְלֹא גִּידִין: בְּפוֹקְעִין מֵעַל הָאוּר. אסקלנ"ט: מִידֵי דַּהֲוֵי אַרֹאשָׁהּ שֶׁל עוֹלָה דְּצָרִיךְ שֶׁיַּקְרִיבֶנּוּ שָׁלֵם כְּדִכְתִיב (וַיִּקְרָא א) וְאֶת הָרֹאשׁ וַהֲרֵי עֲצָמוֹת הַרְבֵּה יֵשׁ:

אַלְמָא אִסּוּר מֻקְדָּשִׁין קָדֵם אוֹמֵר ר"ת מִשּׁוּם דְּמִתְּחִלָּה הַכֹּל הוּא בָּשָׂר וְהַבָּשָׂר עַצְמוֹ מִתְקַשֶּׁה אַחֲרֵי כֵן וּמִתְלַבֵּן וְנַעֲשֶׂה גִּיד וּבַקּוּנְטְרֵס פֵּי' לְקַמָּן דְּמִתְּחִלָּה כְּשֶׁהַגִּיד נוֹצָר אֵינוֹ עַל הַכַּף וְלָא חָיֵיל עַד שֶׁיָּבֹא וְיִתְקַשֶּׁה עַל הַכַּף וְאע"ג דְּהַשְׁתָּא ר"ל דְּאֵין אִסּוּר גִּיד חָל עַל אִסּוּר מֻקְדָּשִׁים עַל אִסּוּר אֵבֶר מִן הַחַי דְּלָא חֲמִיר כְּמֻקְדָּשִׁים חָיֵיל וְעוֹד דְּאִי אֶפְשָׁר לְאִסּוּר גִּיד לִהְיוֹת בְּעִנְיָן אַחֵר וְעוֹד דְּאֵין אִסּוּר אֵבֶר מִן הַחַי חָל עַד שֶׁיִּוָּלֵד דְּאָמַר בְּסוֹף פִּרְקִין (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קג.) כְּגוֹן שֶׁנִּטְרְפָה עִם יְצִיאַת רֻבָּהּ דְּאִסּוּר טְרֵפָה וְאִסּוּר אֵבֶר מִן הַחַי חָיֵיל בַּהֲדֵי הֲדָדֵי: וְהָא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּקָתָנֵי נוֹהֵג בְּשֶׁל יָמִין כו' ה"מ לְמֵימַר מִדְּקָתָנֵי נוֹהֵג בִּשְׁלִיל וּפְלִיג ר' יְהוּדָה אֶלָּא רֵישָׁא דְּמִלְּתָא נָקַט: קָדָשִׁים דְּאִסּוּר כָּרֵת מִי שָׁמְעַתְּ לֵהּ מַשְׁמַע דַּאֲפִילּוּ בִּשְׁלָמִים וּלְאַחַר זְרִיקָה דְּשָׁרֵי אַף לְזָרִים בָּעֵי לְמֵימַר דְּלָא חָיֵיל כְּלָל אִסּוּר גִּיד וְשָׁרֵי בַּאֲכִילָה אע"ג דִּלְאַחַר זְרִיקָה פָּקַע אִסּוּר קָדָשִׁים מִלְּהָא אַשְׁכְּחַן דְּחָיֵיל אֶלָּא בִּמְבַכֶּרֶת וְתֵימַהּ כֵּיוָן דְּהַשְׁתָּא לֵיכָּא אִסּוּר קָדָשִׁים אע"ג דְּיָכוֹל לָבֹא לִידֵי אִסּוּר כָּרֵת כְּגוֹן אִם אוֹכְלוֹ בְּטֻמְאַת הַגּוּף אַמַּאי לֹא יָחוּל אִסּוּר גִּיד דְּאֵין כָּאן אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק אַרְבָּעָה אַחִין (יְבָמוֹת דַּף לב.) דַּאֲחוֹת אִשָּׁה מִתְנָא תָּנֵי וְקָאֵי כו' וְי"ל כֵּיוָן דְּמֵחַיִּים לָא חָיֵיל אִסּוּר גִּיד דְּאִיכָּא אִסּוּר מֻקְדָּשִׁין דְּיָכוֹל לָבֹא לִידֵי כָּרֵת עַל יְדֵי פִּגּוּל וְנוֹתָר וְטָמֵא תּוּ לָא חָיֵיל אִסּוּר גִּיד לְאַחַר שְׁחִיטָה וּזְרִיקָה דִּבְעֵינַן שֶׁיָּחוּל מֵחַיִּים אִסּוּר גִּיד דּוּמְיָא דְּיַעֲקֹב שֶׁנָּשָׁה לוֹ גִּידוֹ מֵחַיִּים וא"ת וְנֵימָא מִגּוֹ דְּאִתּוֹסַף אִסּוּר גִּיד לִבְנֵי נֹחַ אִתּוֹסַף נַמִּי לְיִשְׂרָאֵל וְי"ל דְּהָא דְּנֶאֱסַר לִבְנֵי נֹחַ הַיְנוּ דַּוְקָא לִבְנֵי יַעֲקֹב דְּקֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה אִקְּרוֹ בְּנֵי נֹחַ וַאֲפִילּוּ נֶאֱסַר מִתְּחִלָּה לְכָל אוּמּוֹת הָעוֹלָם הָא אָמַר בְּפ' אַרְבַּע מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף נט.) כָּל מִצְוָה שֶׁנֶּאֶמְרָה לִבְנֵי נֹחַ וְלֹא נִשְׁנֵית בְּסִינַי לְיִשְׂרָאֵל נֶאֶמְרָה וְלֹא לִבְנֵי נֹחַ וא"כ לְאַחַר מַתַּן תּוֹרָה שָׁרוּ לְכוּלְּהוּ לְבַר מִיִּשְׂרָאֵל וא"ת וְנֵימָא מִגּוֹ דְּאִתּוֹסַף אִסּוּר גִּיד לְגָבוֹהַּ דְּאָסוּר לְהַעֲלוֹתוֹ אִתּוֹסַף נַמִּי לְהֶדְיוֹט אִסּוּר אֲכִילָה וְי"ל דְּאִיכָּא לְמַאן דְּאָמַר בְּסָמוּךְ מְחֻבָּרִין יַעֲלוּ: הָכָא בִּמְבַכֶּרֶת עָסְקִינַן דְּבָרֶחֶם קָדוֹשׁ וּבַהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתוּ וְקמ"ל דְּלָא מְבַטֵּל אִסּוּר קָדָשִׁים הֶחָמוּר אִסּוּר גִּיד הַקַּל מִלָּחוּל עִמּוֹ וא"ת וְהָא אִסּוּר גִּיד לְרַבִּי יוֹחָנָן קָדִים דְּאָמַר (לְעֵיל חֻלִּין דַּף עה.) תְּנָא חֵלֶב מִבֶּן תִּשְׁעָה חַי דְּחֶלְבּוֹ כְּחֵלֶב בְּהֵמָה וַהֲדַר אָתָא אִסּוּר מֻקְדָּשִׁין דַּחֲמִיר וְחָיֵיל עָלֶיהָ וא"כ לְרַבִּי יוֹחָנָן מֻקְדָּשִׁין נוֹהֲגִין בְּגִיד מִדְּבָעֵי לֵהּ וְנִרְאֶה דְּלר' יוֹחָנָן לָא חָיֵיל אִסּוּר גִּיד וְאִסּוּר חֵלֶב עַד שֶׁיֵּצֵא לַחוּץ מִמְּעֵי אִמּוֹ לַאֲוִיר הָעוֹלָם וְכֵן מַשְׁמַע דְּבְסוֹף פִּרְקִין (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קג.) דְּקָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן גּוּפֵהּ כְּשֶׁנִּטְרְפָה עִם יְצִיאַת רֻבָּהּ דְּאִסּוּר אֵבֶר וְאִסּוּר חֵלֶב וְאִסּוּר טְרֵפָה בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתוּ אַלְמָא דְּלֵיכָּא אִסּוּר חָל בִּמְעֵי אִמּוֹ: פֵּרְשׁוּ יֵרְדוּ רַבִּי הִיא דְּתַנְיָא כו' תֵּימַהּ אַמַּאי מַיְיתֵי הַךְ בָּרַיְתָא קַמַּיְיתָא וְנִרְאֶה דְּאִי לָאו בָּרַיְתָא קַמַּיְיתָא הֲוָה אָמֵינָא דְּרַבָּנַן סָבְרֵי שֶׁיֵּשׁ לְרַבּוֹת כָּל מַה שֶּׁיָּכוֹל לְרַבּוֹת וַאֲפִילּוּ פֵּרְשׁוּ לְאִסּוּרָא וְלֵית לָן לְמַעוּטֵי אֶלָּא פּוֹקְעִים גְּרֵידָא שֶׁהוּא סוֹף הָעֲלִיָּה וְרַבִּי סָבַר דְּרִבּוּיָא וּמִעוּטָא אִית לָן לְאוֹקוּמֵי בִּתְחִלַּת הָעֲלִיָּה וְלֹא נִמְעַט כְּמוֹ כֵן אֶלָּא דָּבָר אֶחָד דְּהַיְנוּ פֵּרְשׁוּ לְאִסּוּרָא אֲבָל מְחֻבָּרִים לְאִסּוּרָא וּפֵרְשׁוּ לְהֶתֵּירָא יַעֲלוּ וּלְהָכִי מַיְיתֵי בָּרַיְתָא קַמַּיְיתָא דְּגִידִים לְהֶתֵּירָא נַמִּי כְּשֶׁפֵּרְשׁוּ יֵרְדוּ דּוּמְיָא דַּעֲצָמוֹת לְהֶתֵּירָא וְעַל כָּרְחָךְ רַבִּי הִיא אַלְמָא לָא מְרַבֵּי רַבִּי כָּל מַה שֶּׁיָּכוֹל לְהַרְבּוֹת דְּהָא אוֹקֵי נַמִּי מִעוּט בְּפָרְשׁוּ לְהֶתֵּירָא וְהָכִי נַמִּי לְרַבָּנַן לָא מְרַבֵּי כָּל מַה שֶּׁיְּכוֹלִין לְהַרְבּוֹת אֶלָּא מְמַעֲטִין לְאִסּוּרָא אֲפִילּוּ בִּמְחֻבָּרִין:

מסורת הש"ס

א לקמן ק:

ב ספרא אמור פרק יב ה

תורה אור השלם

[בראשית לב, כה-לג]

וְקִרְבּוֹ וּכְרָעָיו יִרְחַץ בַּמָּיִם וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחוֹחַ לַיהֹוָה [ויקרא א, ט]

וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל־מִזְבַּח יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ וְדַם־זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ עַל־מִזְבַּח יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַבָּשָׂר תֹּאכֵל [דברים יב, כז]

וְעָרְכוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֵת הַנְּתָחִים אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַפָּדֶר עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ [ויקרא א, ח]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' א:

ב מיי' פג' מהל' פסולי המוקדשין הל' טז:

ג מיי' פו' מהל' מעשה הקרבנות הל' ב, סמג עשין קפ:

ד מיי' פו' מהל' מעשה הקרבנות הל' ג:

רבינו גרשום

לאע"ג לאיסור מוקדשין קדים אתי איסור גיד וחייל שכן איסורו נוהג בבני נח:

ופליג עליה בחדא דהוא סבר אינו נוהג אלא בירך של ימין ותנא דידן סבר בין בימין בין בשמאל:

אימור דשמעת ליה לר' יהודה בטומאה כו'. כלומר דהוא אמר במתני' איסור גיד נוהג בטמאה דאיסור גיד חל על איסור טומאה דאיסור לאו. כלומר טומאה איסור לאו הוא ואיסור קל הוא לפי' איסור גיד חל עליו. בקדשים דאיסור כרת מי שמעת ליה דאיסור גיד חל על איסור קדשים דחמור:

אלא הכא במ"ע במבכרת. כלומר דאינו קדוש אלא ביציאתו מן הרחם דביציאתו מן הרחם יש עליו גיד ובהדדי קאתיין:

ואיבעית אימא לעולם בולדות קדשים. כלומר ואי פרכת והא לא אתי איסור גיד וחייל אאיסור קדשים קסבר ולדות קדשים בהווייתן [הן] קדושים ולא במעי אמן אלא בשעת הווייתן לעולם שהוא בשעת לידתן דגיד וקדושה בהדי הדדי קאתו:

לא שנו אלא קדשים הנאכלין דגיד הנשה נוהג בהן אבל קדשים שאין נאכלין כגון עולה אין גיד הנשה נוהג בהן:

כאן להלקות כו'. כלומר מה דאמרי' אין גיד הנשה נוהג בהן להלקותו מי שאוכלו דכיון שאין ראוי לאכילה אין חייב מלקות אבל איסורא עבד אבל להעלותו ע"ג המזבח להקטירו גיד הנשה נוהג בהן דאין מקטירין אותו:

רב נחמן בר יצחק אמר להעלותו פליגי. כלומר אפי' להעלותו פליגי דמאן דאמר אין גיד הנשה נוהג בהן מעלין אותו להקטיר:

יכול אפי' פירשו. כלומר יכול אפי' ניטלו מן הבשר:

ת"ל ועשית עולותיך הבשר והדם. כלומר הבשר אין אבל גידים ועצמות לא:

הא מה אני מקיים ועשית עולותיך וגו' בפוקעין. כלומר דאברים ופדרים שנתעכלו מע"ג המזבח דאותן אתה מחזיר אבל עיכולי גידים ועצמות אי אתה מחזיר:

לָא אִיצְטְרִיךְ קְרָא לְרַבּוֹיֵי, כִּי אִיצְטְרִיךְ קְרָא לְגִיד הַנָּשֶׁה בִּמְחוּבָּר. וְרַבָּנַן, "מִמַּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל" – מִן הַמּוּתָּר לְיִשְׂרָאֵל. וְרַבִּי, מִידֵּי דְּהָוֵה אַחֵלֶב וָדָם. וְרַבָּנַן, מִצְוָתָן בְּכָךְ שָׁאנֵי. [א]אָמַר רַב הוּנָא: גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁל עוֹלָה חוֹלְצוֹ לַתַּפּוּחַ. אָמַר רַב חִסְדָּא: מָרֵי דֵּיכִי, מִי כְּתִיב "עַל כֵּן לֹא יֹאכַל הַמִּזְבֵּחַ"? "עַל כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל" כְּתִיב. וְרַב הוּנָא, "מִמַּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל" – מִן הַמּוּתָּר לְיִשְׂרָאֵל. מֵיתִיבִי: גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁל שְׁלָמִים – מְכַבְּדוֹ לָאַמָּה, וְשֶׁל עוֹלָה – מַעֲלֵהוּ. מַאי לָאו, מַעֲלֵהוּ וּמַקְטִירוֹ? לֹא, מַעֲלֵהוּ וְחוֹלְצוֹ. וּמֵאַחַר שֶׁחוֹלְצוֹ לָמָּה מַעֲלֵהוּ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר "הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ". תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב הוּנָא: גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁל שְׁלָמִים – מְכַבְּדוֹ לָאַמָּה, וְשֶׁל עוֹלָה – חוֹלְצוֹ לַתַּפּוּחַ. (א)תְּנַן הָתָם: תַּפּוּחַ הָיָה בְּאֶמְצַע הַמִּזְבֵּחַ, פְּעָמִים הָיָה עָלָיו כִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת כּוֹר. אָמַר רָבָא: גּוּזְמָא. הִשְׁקוּ אֶת הַתָּמִיד בְּכוֹס שֶׁל זָהָב, אָמַר רָבָא: גּוּזְמָא. אָמַר רַבִּי אַמֵּי: דִּבְּרָה תוֹרָה לְשׁוֹן הֲוַאי, דִּבְּרוּ נְבִיאִים לְשׁוֹן הֲוַאי, דִּבְּרוּ חֲכָמִים לְשׁוֹן הֲוַאי. דִּבְּרוּ חֲכָמִים לְשׁוֹן הֲוַאי – הָא דַּאֲמַרַן. דִּבְּרָה תוֹרָה לְשׁוֹן הֲוַאי – "עָרִים גְּדוֹלוֹת וּבְצוּרוֹת בַּשָּׁמַיִם", דִּבְּרוּ נְבִיאִים לְשׁוֹן הֲוַאי – "וַתִּבָּקַע הָאָרֶץ לְקוֹלָם". אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָנִי אָמַר שְׁמוּאֵל: בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת דִּבְּרוּ חֲכָמִים לְשׁוֹן הֲוַאי, אֵלּוּ הֵן: תַּפּוּחַ, גֶּפֶן, וּפָרוֹכֶת. תַּפּוּחַ – הָא דַּאֲמַרַן. (ב)גֶּפֶן – דִּתְנַן: גֶּפֶן שֶׁל זָהָב הָיְתָה עוֹמֶדֶת עַל פִּתְחוֹ שֶׁל הֵיכָל, מוּדְלָה עַל גַּבֵּי כְּלוֹנְסוֹת, וְכָל מִי שֶׁהָיָה מִתְנַדֵּב גַּרְגִּיר אוֹ אֶשְׁכּוֹל – מֵבִיא וְתוֹלֶה בָּהּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק: מַעֲשֶׂה הָיָה, וְנִמְנוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֹּהֲנִים לְפַנּוֹתָהּ. ב(ג)פָּרוֹכֶת, דִּתְנַן: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן הַסְּגָן – פָּרוֹכֶת עוֹבְיָהּ טֶפַח, וְעַל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם נִירִים נֶאֱרֶגֶת, וְעַל כָּל נִימָה וְנִימָה עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חוּטִין. אָרְכָּהּ אַרְבָּעִים בָּאַמָּה, וְרָחְבָּהּ עֶשְׂרִים בְּאַמָּה, וּמִשְּׁמוֹנִים וּשְׁתֵּי רִבּוֹא נַעֲשֵׂית, וּשְׁתַּיִם עוֹשִׂים בְּשָׁנָה, וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֹּהֲנִים מַטְבִּילִין אוֹתָהּ. (ד)בְּיָרֵךְ שֶׁל יָמִין וּבְיָרֵךְ שֶׁל שְׂמֹאל. מַתְנִיתִין לָא כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּתַנְיָא: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בְּאַחַת, וְהַדַּעַת מַכְרַעַת אֶת שֶׁל יָמִין. אִיבַּעְיָא לְהוּ: מִיפְשַׁט פְּשִׁיטָא לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה, וּמַאי דַּעַת? דַּעַת תּוֹרָה, אוֹ דִּלְמָא סַפּוֹקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ, וּמַאי דַּעַת? דַּעַת נוֹטָה. ג(ה)תָּא שְׁמַע: הָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים וְהַנּוֹתָר יִשָּׂרְפוּ לְשִׁשָּׁה עָשָׂר. וְהָוֵינַן בַּהּ: הָנֵי גִּידֵי מַאי עֲבִידְתַּיְיהוּ? אִי גִּידֵי בָשָׂר – לֵיכְלִינְהוּ, וְאִי דְּאִיַּיתּוּר – הַיְינוּ נוֹתָר! אֶלָּא גִּידֵי צַוָּאר, אִי לָאו בָּשָׂר נִינְהוּ – לִישְׁדִּינְהוּ? וְאָמַר רַב חִסְדָּא: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לְגִיד הַנָּשֶׁה, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר: אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בְּאַחַת. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא סַפּוֹקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ – שַׁפִּיר, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ מִיפְשַׁט פְּשִׁיטָא לֵיהּ דְּהֶיתֵּירָא – לֵיכְלֵיהּ, דְּאִיסּוּרָא – לִישְׁדְּיֵיהּ! אָמַר רַב אִיקָא בַּר חֲנִינָא: לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ מִיפְשַׁט פְּשִׁיטָא לֵיהּ, וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – כְּשֶׁהוּכְּרוּ וּלְבַסּוֹף נִתְעָרְבוּ.

רַב

מִמַּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל מִקְרָא הוּא בְּסֵפֶר יְחֶזְקֵאל שֶׂה אֶחָד מִן הַצֹּאן מִן הַמָּאתַיִם מִמַּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל וּלְעִנְיַן קָרְבָּנוֹת וְנִסְכֵּיהֶם כְּתִיב וּמְפָרְשִׁינַן לֵיהּ בִּפְסָחִים בְּפֶרֶק אֵלּוּ עוֹבְרִין מִן הַמּוּתָּר לְיִשְׂרָאֵל אֲבָל גִּיד הַנָּשֶׁה לֹא וְכִי רַבִּי קְרָא פֵּרְשׁוּ דְּהֶתֵּירָא רַבִּי וְלֹא מְחַבְּרִין דְּאִיסּוּרָא: מִידֵּי דַּהֲוָה אַחֵלֶב וָדָם דַּאֲסוּרִין לֶאֱכוֹל וּקְרֵבִים לְגָבוֹהַּ וְכִי כְּתִיב מִן הַמּוּתָּר לְיִשְׂרָאֵל לְמַעוּטֵי טְרֵפָה אֲבָל מִין הַבָּשָׂר קָרֵב כֻּלּוֹ: מִצְוָתָן בְּכָךְ חֵלֶב וָדָם הוּא עִקַּר הַקָּרְבָּן: חוֹלְצוֹ (מִן הַתַּפּוּחַ) חוֹלְצוֹ מִן הַיָּרֵךְ וּמַשְׁלִיכוֹ לַתַּפּוּחַ. צִבּוּר הָאֵפֶר שֶׁבְּאֶמְצַע הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהָיוּ גּוֹרְפִין הָאֵפֶר תָּמִיד וְצוֹבְרִין שָׁם וּכְשֶׁהוּא רַבָּה מוֹצִיאִין אוֹתוֹ לַחוּץ וְהוּא נִקְרָא תַּפּוּחַ כִּדְלְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין: מָרֵי דֵּיכִי בַּעַל שְׁמוּעָה זוֹ הָבִין דְּבָרֶיךָ וְכִי נֶאֱמַר לֹא יֹאכַל הַמִּזְבֵּחַ: שְׁלָמִים שֶׁהַיָּרֵךְ נֶאֱכָל חוֹלֵץ הַגִּיד וּמְכַבְּדוֹ לָאַמָּה שֶׁבָּעֲזָרָה וְאֵינוֹ מְעָנֵהוּ לְשָׂרְפוֹ מִשּׁוּם נוֹתָר דְּכִי כְּתִיב שְׂרֵפָה בְּנוֹתָר בְּדָבָר הָרָאוּי לַאֲכִילָה כְּתִיב כִּדְכְתִיב (ויקרא יט) יֵאָכֵל וְהַנּוֹתָר יִשָּׂרֵף. וְקָשֶׁה לִי יָרֵךְ שֶׁל שְׁלָמִים לָמָּה נֶחְתָּךְ בָּעֲזָרָה וַהֲלֹא נֶאֱכָל בְּכָל הָעִיר וְנִרְאֶה בְּעֵינַי דְּחַטָּאת וְאָשָׁם גָּרְסִינַן שֶׁהֵן נֶאֱכָלִין בָּעֲזָרָה אִי נָמֵי מִשּׁוּם חָזֶה וָשׁוֹק שֶׁל כֹּהֲנִים וְהַגִּיד בְּתוֹכוֹ וְרֹב אֲכִילָתָן וְדִירָתָן בָּעֲזָרָה וּבְלִשְׁכוֹתֵיהֶם שֶׁשָּׁם הָיוּ יְשֵׁנִים נָקֵט נָמֵי שְׁלָמִים: מַעֲלֵהוּ עִם הַיָּרֵךְ כְּמוֹת שֶׁהִיא שְׁלֵמָה וְאַחַר כָּךְ חוֹלְצוֹ בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ שֶׁגְּנַאי הוּא לְהָבִיא יָרֵךְ מְפוֹרַעַת לַמִּזְבֵּחַ מִשּׁוּם הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ: כִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת כּוֹר דֶּשֶׁן שֶׁל צִבּוּר גָּדוֹל שֶׁמְּסַלְּקִין לוֹ מִן הַגְּדָלִין קָרֵי תַּפּוּחַ וְכֵן גַּבֵּי יֶקֶב בְּמַסֶּכֶת ע"ז (דף נה:) דּוֹרְכִין עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בַּגַּת וְאַע"ג שֶׁנּוֹטֵל בְּיָדוֹ וְנוֹתֵן לַתַּפּוּחַ: גּוּזְמָא מִלְּתָא בְּעָלְמָא וְלָאו דַּוְקָא דְּמֵעוֹלָם לֹא הִגִּיעַ לִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת כּוֹר: הִשְׁקוּ אֶת הַתָּמִיד כְּשֶׁבָּאִין לְשׁוֹחֲטוֹ מַשְׁקִין אוֹתוֹ וְהוּא נוֹחַ לְהַפְשִׁיט: גּוּזְמָא דְּלָאו כּוֹס שֶׁל זָהָב דַּוְקָא: לְשׁוֹן הֲוַאי לְשׁוֹן הֶדְיוֹט שֶׁאֵינוֹ מְדַקְדֵּק בִּדְבָרָיו וּמוֹצִיא בְּפִיו דָּבָר שֶׁאֵינוֹ וְלֹא שֶׁיִּתְכַּוֵּן לְשַׁקֵּר אֶלָּא לָאו דַּק: בַּשָּׁמַיִם אַלְמָא לָאו דַּק. וְכֵן וַתִּבָּקַע הָאָרֶץ דַּאֲלוֹנִיָּה דְּנִרְאֶה מִקּוֹל הֶהָמוֹן כְּאִלּוּ הִיא נִבְקַעַת אשטורני"ר בְּלַע"ז: בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת כו' אֲבָל כּוֹס שֶׁל זָהָב דְּתָמִיד דַּוְקָא הוּא דְּאֵין עֲנִיּוּת בִּמְקוֹם עֲשִׁירוּת: גֶּפֶן כְּמִין גֶּפֶן הָיָה עָשׂוּי שֶׁקּוֹרִין טריי"לא שֶׁמֻּדְלָה עַל הַכְּלוֹנְסוֹת: שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֹּהֲנִים גּוּזְמָא: נִירִין ליצ"ש: כ"ד חוּטִין מִקְּרָאֵי יָלְפִינַן בְּמַסֶּכֶת יוֹמָא בְּפֶרֶק בָּא לוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל (יומא דף עא:) שֶׁחוּטָהּ כָּפוּל עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה: אָרְכָּהּ מ' וְרָחְבָּהּ עֶשְׂרִים אָרְכָּהּ לְגָבְהוֹ שֶׁל פֶּתַח אוּלָם וּרְחָבָה לְרָחְבּוֹ שֶׁפֶּתַח הָאוּלָם גָּבְהוֹ מ' וְרָחְבּוֹ כ' וּפָרוֹכֶת פְּרוּסָה נֶגְדּוֹ לִצְנִיעוּת בְּעָלְמָא כָּךְ שָׁמַעְתִּי. ול"נ שֶׁאַף פָּרוֹכֶת הַדְּבִיר כָּךְ מִדָּתוֹ רָחְבּוֹ לְרָחְבּוֹ שֶׁל הֵיכָל שֶׁהוּא כ' אַמָּה וְגָבְהוֹ לְגָבְהוֹ מִן הָעֲלִיָּה וְעַל הָרִצְפָּה: וּמִשְּׁמוֹנִים וּשְׁתַּיִם רִבּוֹא חוּטִין. לִשְׁנָא אַחֲרִינָא רִיבּוֹת נְעָרוֹת הָעוֹסְקוֹת בָּהּ: וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֹּהֲנִים מַטְבִּילִין אוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא נִטְמֵאת וְהַיְינוּ לְשׁוֹן הֲוַאי דְּלָא בָּעֵי כּוּלֵּי הַאי: וְהַדַּעַת מַכְרַעַת לְקַמֵּיהּ בָּעֵי לָהּ: מִפְשַׁט פְּשִׁיטָא לֵיהּ שֶׁל יָמִין: דַּעַת תּוֹרָה כִּדְיָלֵיף לְקַמֵּיהּ: דַּעַת נוֹטָה לְשׁוֹן סָפֵק אֲבָל נִרְאֶה בְּמִקְצָת סוֹסְפֵּינְסִי"ר. דִּסְתָם הַנֶּאֱבָק עִם חֲבֵרוֹ כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן יְמִינוֹ לִשְׂמֹאל חֲבֵרוֹ וְחוֹבְקוֹ יָדוֹ מַגַּעַת מֵאֲחוֹרָיו עַל יָרֵךְ יְמִינוֹ: הָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִין שֶׁל פֶּסַח אוֹ בָּשָׂר הַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ: יִשָּׂרְפוּ לְשִׁשָּׁה עָשָׂר וְלֹא בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר דְּקַיְימָא לָן (שַׁבָּת דַּף כד:) אֵין שׂוֹרְפִין קָדָשִׁים בְּיוֹם טוֹב. וְהָנָךְ עֲצָמוֹת כְּשֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מוֹחַ קָאָמַר וּמִפְּנֵי שֶׁשִּׁמְּשׁוּ אֶת הַנּוֹתָר דְּמוֹחַ הָוֵי כְּבָשָׂר וּלְפִיכָךְ טְעוּנִין שְׂרֵפָה כְּנוֹתָר עַצְמוֹ אֲבָל דְּלָאו בַּר אֲכִילָה אֵין טָעוּן שְׂרֵפָה דִּכְתִיב לֹא תוֹתִירוּ וְגוֹ' כֹּל דְּקָרֵינַן בֵּיהּ לֹא תוֹתִירוּ קָרֵינַן בֵּיהּ תִּשְׂרְפוּ וְאִידָךְ לֹא: גִּידֵי בָשָׂר כָּל גִּידִין הָרַכִּין הַנִּפְשָׁטִים בַּבָּשָׂר: וְלֵיכְלִינְהוּ בְּלֵילֵי פֶסַח וְלָמָּה מוֹתִירָן: וְאִי בְּאַלְאַקְרִי וְאִיתּוּר הָא תָּנָא לֵיהּ נוֹתָר: אֶלָּא גִּידֵי צַוָּאר דְּקָשִׁין כַּעֲצָמוֹת וְדַרְכָּן לְשַׁיְּירָן עַל כָּרְחוֹ וְאוֹרְחָא דְּתַנָּא לְמִתְנִינְהוּ בְּאַנְפֵּי נַפְשַׁיְהוּ כַּעֲצָמוֹת: לִשְׁדִּינְהוּ לָאַשְׁפָּה כֵּיוָן דְּלָאו בָּשָׂר נִינְהוּ: וְאָמַר רַב חִסְדָּא גָּרְסִינַן: וְאַלִּיבָּא דְּר' יְהוּדָה דִּמְסַפְּקָא לֵיהּ הֵי אָסוּר וְהֵי שָׁרֵי וְהִלְכָּךְ עַל כָּרְחֵיהּ מְשַׁיֵּיר לְהוּ וְתַרְוַיְיהוּ בָּעֵי שְׂרֵפָה לְכָל חַד וְחַד מְסַפְּקִינַן לֵיהּ בְּהֶיתֵּירָא וְהָוֵי נוֹתָר שַׁפִּיר מִשּׁוּם הָכִי בָּעֵי לְשַׁיּוֹרִינְהוּ וּלְמִשְׂרְפִינְהוּ: שֶׁהוּכְּרוּ לָאו דַּוְקָא: נִתְעָרְבוּ שֶׁאֵין יוֹדְעִין אֵיזֶה נִטַּל מִן הַיָּמִין וְאֵיזֶה מִן הַשְּׂמֹאל:

שֶׁל שְׁלָמִים מְכַבְּדוֹ לָאַמָּה פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּגַרְסִינַן חַטָּאת וְאָשָׁם מִשּׁוּם דִּשְׁלָמִים נֶאֱכָלִים בְּכָל הָעִיר וּמַה טִּיבוֹ בָּעֲזָרָה וְנִרְאֶה מִשּׁוּם דְּשׁוֹק וְחָזֶה נִתָּן לַכֹּהֲנִים שֶׁשָּׁם גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁהַשּׁוֹק הוּא בָּרֶגֶל וְלֹא בָּעֵי כְּדִתְנַן לְקַמָּן בְּהַזְּרוֹעַ (חולין דף קלא:) וְהֵם הָיוּ רְגִילִין לֶאֱכוֹל מַתְּנוֹתֵיהֶם בָּעֲזָרָה א"נ בִּשְׁלָמִים שֶׁל כֹּהֲנִים שֶׁכָּל קָדְשֵׁיהֶם הָיוּ רְגִילִין לֶאֱכוֹל בָּעֲזָרָה: בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת דִּבְּרוּ חֲכָמִים לְשׁוֹן הֲוַאי אֲבָל הַהִיא דְּתָמִיד (דף ל.) קָסָבַר דְּאֵין זֶה הֲוַאי כִּדְמְפָרֵשׁ בְּמַסֶּכֶת תָּמִיד מִשּׁוּם שֶׁאֵין עֲנִיּוּת בִּמְקוֹם עֲשִׁירוּת: שָׁלֹשׁ מֵאוֹת כֹּהֲנִים מַטְבִּילִין אוֹתָהּ וְאִית דְּאָמַר סוֹף פ"ק דְּבֵיצָה (דף יא:) מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ וִילוֹן טָמֵא מִפְּנֵי שֶׁהַשַּׁמָּשׁ מִתְחַמֵּם כְּנֶגְדּוֹ וְהָאִי פָּרֹכֶת לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ שֶׁיִּתְחַמְּמוּ כְּנֶגְדּוֹ לֶאֱסוֹר לֵהָנוֹת מִמֶּנּוּ וְאַמַּאי מַטְבִּילִין אוֹתָהּ וְלֵיכָּא לְמֵימַר דְּכֵיוָן שֶׁנֶּאֶרְגָה הָיוּ מַטְבִּילִין אוֹתָהּ כִּדְאָמַר בְּפ' חוֹמֶר בַּקֹּדֶשׁ (חֲגִיגָה דַּף כג.) דְּכֵלִים הַנִּגְמָרִים בְּטָהֳרָה צְרִיכִין טְבִילָה לַקֹּדֶשׁ דְּהָתָם לָא מַיְירֵי אֶלָּא בְּכֵלִים הַמְקַבְּלִין טֻמְאָה דְּמִשּׁוּם חוֹמֶר הַקֹּדֶשׁ הֶחְמִירוּ לְהַטְבִּילָן כְּאִלּוּ נִטְמְאוּ אֲבָל פָּרֹכֶת דְּלָא מְקַבֵּל טֻמְאָה לָא וְעוֹד דִּבְמַסֶּכֶת שְׁקָלִים בְּפֶרֶק כָּל הָרָקִין (דַּף יב:) מַשְׁמַע דְּהָאִיָּא דְּפָרֹכֶת מְקַבֵּל טֻמְאָה דִּתְנַן פָּרֹכֶת שֶׁנִּטְמֵאת בְּאַב הַטֻּמְאָה מַטְבִּילִין אוֹתָהּ בַּחוּץ נִטְמֵאת בִּוְלַד הַטֻּמְאָה מַטְבִּילִין אוֹתָהּ בִּפְנִים וי"ל דִּמְקַבֵּל טֻמְאָה לְפִי שֶׁהוּא אֹהֶל כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק קַמָּא דְּסֻכָּה (דַּף ז:) וְסַכּוֹת עַל הָאָרוֹן דְּכַיֵּיף לֵיהּ מֵיסָךְ עִלָּוֵיהּ דְּאָרוֹן וּמִיהוּ יֵשׁ סְפָרִים דְּגַרְסִי בְּפֶרֶק קַמָּא דְּבֵיצָה (דַּף יא:) מִפְּנֵי מָה וִילוֹן אָסוּר וְכֵן גָּרְסִינַן בַּהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת פֵּרוּשׁ מִפְּנֵי מָה אָסוּר לַעֲשׂוֹת וִילוֹן מִכִּלְאַיִם:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פ"ו מהל' מעשה הקרבנות הל' ד:
ב מיי' פ"ז מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' טז:
ג מיי' פי"ט מהל' פסולי המוקדשין הל' ה:

רבינו גרשום

כי איצטריך קרא לגיד הנשה במחובר. שמותר להקטיר:
ורבנן האיא לא נעית אמרת כו'. ממשקה ישראל. ממשקה ישראל כתב ביחזקאל מן הצאן מן המאתים ממשקה ישראל ואמרו חכמים מן הצאן ולא מן [illegible] בנותים מן המאתים ממותר מיכן לערלה שבטלה במאתים ממשקה ישראל הביאו נסכים ממשקה ישראל ממותר לישראל ח"נ אין ראוי להקטיר אלא ממותר לישראל:
ורבי מידי דהוה אחלב ודם. כלומר שאין מותר לישראל ואעפ"כ מקטיר:
חולצו לתפוח. [illegible] כתפוח:
מכבדו לאמה. כלומר נחל קטן שהיה נוס והולך לנחל קדרון:
מעלהו ע"ג המזבח. משום שנאמר הקריבהו נא לפחתך. [illegible] ע"ג המזבח:
השקו את התמיד כו'. כלומר קודם שחיטתו שיהא נוח להפשיט:
דברו נביאים לשון הואי ועלו כל העם אחריו והעם וגו'. [illegible] ותבקע הארץ בקולם:
כלונסות. טורדים.
וכל מי שמתנדב עולה. כלומר עלה של זהב:
גרגיר. גרגיר. של זהב:
מעשה היה ונמנו עליה כו'. נחושת:
ושמונים ושתים ריבות. כלומר פ"ה בתולות אורגות ושלש מאות כהנים מטבילין אותה בתמה:
אי אמרת בשלמא ספוקי מספקא ליה. כלומר ומש"ה לא אכיל ולא שדי ליה:
הכא במאי עסקינן כשהוכרו ולבסוף נתערבו ולא שדי ליה [illegible] ואכיל להו שנתערבו עם גידי לאיסורא:

מסורת הש"ס

א תמיד כט:, משנה תמיד
ב משנה מדות; תמיד כט:
ג משנה שקלים
ד תוספתא חולין
ה פסחים פג:

תורה אור השלם

וְשֶׂה־אַחַת מִן־הַצֹּאן מִן־הַמָּאתַיִם מִמַּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל לְמִנְחָה וּלְעוֹלָה וְלִשְׁלָמִים לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם נְאֻם אֲדֹנָי יֱהֹוִה [יחזקאל מה, טו]

עַל־כֵּן לֹא־יֹאכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנָּשֶׁה אֲשֶׁר עַל־כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה [בראשית לב, לג]

וְכִי־תַגִּשׁוּן עִוֵּר לִזְבֹּחַ אֵין רָע וְכִי תַגִּישׁוּ פִּסֵּחַ וְחֹלֶה אֵין רָע הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ הֲיִרְצְךָ אוֹ הֲיִשָּׂא פָנֶיךָ אָמַר יְהֹוָה צְבָאוֹת [מלאכי א, ח]

אָנָה אֲנַחְנוּ עֹלִים אַחֵינוּ הֵמַסּוּ אֶת־לְבָבֵנוּ לֵאמֹר עַם גָּדוֹל וָרָם מִמֶּנּוּ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצוּרֹת בַּשָּׁמָיִם וְגַם־בְּנֵי עֲנָקִים רָאִינוּ שָׁם [דברים א, כח]

וַיַּעֲלוּ כָל־הָעָם אַחֲרָיו וְהָעָם מְחַלְּלִים בַּחֲלִלִים וּשְׂמֵחִים שִׂמְחָה גְדוֹלָה וַתִּבָּקַע הָאָרֶץ בְּקוֹלָם [מלכים א א, מ]

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתָּה עֹבֵר הַיּוֹם אֶת־הַיַּרְדֵּן לָבֹא לָרֶשֶׁת גּוֹיִם גְּדֹלִים וַעֲצֻמִים מִמֶּךָּ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצֻרֹת בַּשָּׁמָיִם [דברים ט, א]

וְלֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְהַנֹּתָר מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ [שמות יב, י]

[א]רַב אָשֵׁי אָמַר: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לְשָׁמְנוֹ, דְּתַנְיָא: שָׁמְנוֹ מוּתָּר, וְיִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים נָהֲגוּ בּוֹ אִיסּוּר. [ב](א)רָבִינָא אָמַר: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לְכִדְרַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, שְׁנֵי גִידִין הֵן: פְּנִימִי סָמוּךְ לְעֶצֶם – אָסוּר, וְחַיָּיבִין עָלָיו; חִיצוֹן סָמוּךְ לְבָשָׂר – אָסוּר, וְאֵין חַיָּיבִין עָלָיו. (ב)תָּא שְׁמַע: אָכַל מִזֶּה כְּזַיִת וּמִזֶּה כְּזַיִת – סוֹפֵג שְׁמוֹנִים, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ סוֹפֵג אֶלָּא אַרְבָּעִים. (ג)אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא מִיפְשָׁט פְּשִׁיטָא לֵיהּ – שַׁפִּיר, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ סַפּוּקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ – הָוְיָא לַהּ הַתְרָאַת סָפֵק, וְשָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר: הַתְרָאַת סָפֵק לֹא שְׁמָהּ הַתְרָאָה. (ד)דְּתַנְיָא: הִכָּה אֶת זֶה, וְחָזַר וְהִכָּה אֶת זֶה, קִלֵּל אֶת זֶה, וְחָזַר וְקִלֵּל אֶת זֶה, הִכָּה שְׁנֵיהֶם בְּבַת אַחַת, אוֹ שֶׁקִּלֵּל שְׁנֵיהֶם בְּבַת אַחַת – חַיָּיב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּבַת אַחַת – חַיָּיב, בְּזֶה אַחַר זֶה – פָּטוּר. הַאי תַּנָּא סָבַר לַהּ כְּאִידַּךְ תַּנָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר: הַתְרָאַת סָפֵק שְׁמָהּ הַתְרָאָה. (ה)דְּתַנְיָא: "לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְגוֹ'" – בָּא הַכָּתוּב לִיתֵּן עֲשֵׂה אַחַר לֹא תַעֲשֶׂה, לוֹמַר שֶׁאֵין לוֹקִין עָלָיו, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. (ו)רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּהָוֵה לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה, וְכָל לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה – אֵין לוֹקִין עָלָיו. (ז)תָּא שְׁמַע: אָכַל שְׁנֵי גִידִין מִשְׁתֵּי יְרֵכוֹת מִשְׁתֵּי בְהֵמוֹת – סוֹפֵג שְׁמוֹנִים; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ סוֹפֵג אֶלָּא אַרְבָּעִים. מִדְּקָאָמַר מִשְׁתֵּי יְרֵכוֹת מִשְׁתֵּי בְהֵמוֹת, פְּשִׁיטָא דִּתְרַוַיְיהוּ לְאִיסּוּרָא, וּלְרַבִּי יְהוּדָה אִיצְטְרִיךְ. שְׁמַע מִינַּהּ מִיפְשָׁט פְּשִׁיטָא לֵיהּ, שְׁמַע מִינַּהּ. (ח)וְאִי פְּשִׁיטָא לֵיהּ, אַמַּאי סוֹפֵג אַרְבָּעִים וְתוּ לָא? לִילְקֵי שְׁמוֹנִים! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – כְּגוֹן דְּלֵית בּוֹ כְּזַיִת, דְּתַנְיָא: אֲכָלוֹ וְאֵין בּוֹ כְּזַיִת – חַיָּיב, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ כְּזַיִת. וְטַעְמָא מַאי? אָמַר רָבָא: אָמַר קְרָא "הַיָּרֵךְ" – הַמְיוּמֶּנֶת שֶׁבַּיָּרֵךְ. וְרַבָּנַן, הַהוּא דְּפָשֵׁיט אִיסּוּרֵיהּ בְּכוּלֵּיהּ יָרֵךְ, לְאַפּוּקֵי חִיצוֹן דְּלָא. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: אָמַר קְרָא "בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ" – כְּאָדָם שֶׁחוֹבֵק אֶת חֲבֵירוֹ, וְיָדוֹ מַגַּעַת לְכַף יְמִינוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ. [ג]רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר: כְּגוֹי נִדְמָה לוֹ, דְּאָמַר מָר: יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּטְפַּל לוֹ גּוֹי בַּדֶּרֶךְ – טוֹפְלוֹ לִימִינוֹ. [ד]רַב שְׁמוּאֵל בַּר אַחָא קַמֵּיהּ דְּרַב פָּפָּא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא בַּר עוּלָּא אָמַר: כְּתַלְמִיד חָכָם נִדְמָה לוֹ, דְּאָמַר מָר: הַמְהַלֵּךְ לִימִין רַבּוֹ – הֲרֵי זֶה בּוּר. וְרַבָּנַן, מֵאֲחוֹרֵיהּ אֲתָא, וְנַשְׁיֵיהּ בִּתְרַוַיְיהוּ. וְרַבָּנַן, הַאי "בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ" מַאי דָּרְשִׁי בֵּיהּ? מִבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְאִידַּךְ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מְלַמֵּד שֶׁהֶעֱלוּ אֲבַק מַרְגְּלוֹתָם עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד, כְּתִיב הָכָא "בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ", וּכְתִיב הָתָם "וְעָנָן אֲבַק רַגְלָיו". וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ גִּיד הַנָּשֶׁה? שֶׁנָּשָׁה מִמְּקוֹמוֹ וְעָלָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "נָשְׁתָה גְבוּרָתָם הָיוּ לְנָשִׁים". אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: מַאי דִּכְתִיב "דָּבָר שָׁלַח בְּיַעֲקֹב וְנָפַל בְּיִשְׂרָאֵל"? "דָּבָר שָׁלַח בְּיַעֲקֹב" – זֶה גִּיד הַנָּשֶׁה, "וְנָפַל בְּיִשְׂרָאֵל" – שֶׁפָּשַׁט אִיסּוּרוֹ בְּכָל יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: מַאי דִּכְתִיב "וּטְבוֹחַ טֶבַח וְהָכֵן"? פְּרַע לָהֶן בֵּית הַשְּׁחִיטָה, "וְהָכֵן" – טוֹל גִּיד הַנָּשֶׁה בִּפְנֵיהֶם, כְּמַאן דְּאָמַר גִּיד הַנָּשֶׁה נֶאֱסָר לִבְנֵי נֹחַ. "וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ", אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שֶׁנִּשְׁתַּיֵּיר עַל פַּכִּין קְטַנִּים, מִכָּאן לַצַּדִּיקִים שֶׁחָבִיב עֲלֵיהֶם מָמוֹנָם יוֹתֵר מִגּוּפָם, וְכָל כָּךְ לָמָּה? לְפִי שֶׁאֵין פּוֹשְׁטִין יְדֵיהֶן בְּגָזֵל. [ה]"וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר", אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מִכָּאן לְתַלְמִיד חָכָם שֶׁלֹּא יֵצֵא יְחִידִי בַּלַּיְלָה. רַבִּי אַבָּא בַּר כָּהֲנָא אָמַר מֵהָכָא:

"הִנֵּה

רב אשי אמר מהכא לא תפשוט וטעמא לאו משום ספיקא דגיד הוא אלא מפשט פשיטא לה והכא בשמן הגיד קאמר דמותר מדאורייתא: וישראל קדושים נהגו בו איסור והלכך על כרחיך מסייר ליה משום מנהגא ושריפה בעי הואיל ומדאורייתא בר אכילה הוא: פנימי הסמוך לעצם הוא גיד ארוך ונתון לארכו של שופי כשפורעין את הירך ופושט בכל הירך ראשו אחד מחבר בעצם האליה ומשם נפשט לארך השופי על מקום חבור הקולית ועצם הירך ושם הוא סמוך לעצם: אסור מן התורה: וחייבין עליו מלקות כדיליף לקמן מהירך ועוד שהוא על הכף שהכף הוא בשר עגול הסובב את הקולית דבוקה בה ועל שם שהוא בגל פנימי של ירך גל שכלפי ירך חברתה כשהבהמה מחוברת קרי לה פנימי: ואין חייבים עליו דלאו היינו על הכף אלא בתוך הכף ובההוא חיצון עסקינן ומסייר ליה על כרחה ושריפה בעי דהא מדאורייתא חזי: וחיצון גיד קצר הנתון לרחב השופי בסופו מבלע בכף הסובבת את הקולית והוא נתון בגל חיצון של ירך: אסור מדרבנן: מזה כזית ומזה כזית משל ימין ומשל שמאל. ומדנקט אכל מזה כזית ומזה כזית ולא נקט אכל ב' זיתים משניהם ש"מ שתי אכילות ושתי התראות הוו: אי אמרת בשלמא פשיטא ליה משום הכי לקי אימנית: הכה את זה ספק בן ט' לזה וספק בן ז' לזה: בבת אחת בהכאה אחת: חייב דהתראת ודאי היא: בא הכתוב כו' כבר פרשתי באותו ואת בנו דכל מותיר התראת ספק היא דכי מתרינן ביה אל תותיר מספקא לן אם עובר על התראה ואם לאו דשמא קודם עלות השחר יאכלנו: משתי בהמות מדנקט משתי בהמות כי היכי דנהוי תרוייהו ימניות נקט דאי ימין ושמאל מה לי שתי בהמות ומה לי אחת: ולר' יהודה איצטריך לאע"ג דתרוייהו דאיסורא קא פטר ליה בחד מלקות וטעמא כדמפרש לקמיה שאין בין שניהם אלא כזית ואי מספקא ליה אמאי לקי אפילו חדא דלמא תרוייהו דהתירא הואיל ושתיהן ימניות: אכלו גיד שלם חייב כאוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב משום דבריה הוא וחשיב אסור: טעמא מאי פשיטא לה לרבי יהודה דשל ימין: ההוא קא דכתיב הירך לאשמועינן אתא דבההוא גיד קאי: דפשיט איסוריה בכוליה ירך הוא וקנוקנותיו ושרשיו נפשטין בכל הירך והיינו גיד הפנימי הגלול הנמצא בתחלת פריעת הירך: שחובק את חברו מלפניו: וידו הימנית מגעת לכף ירך ימנית של חברו מאחוריו: כעובד כוכבים נדמה לו כסבור היה יעקב שהוא עובד כוכבים וטפלו לימינו כדי שיהא מזומן לאחזו אם יקום עליו ודרך הסמוכה לו נגע: טופלו לימינו מחברו לימין: כת"ח נדמה לו והלך לו יעקב כבוד כאלו הוא רבו וטפלו לימינו כדי שיהא יעקב לשמאל המלאך: ה"ז בור אין בו חכמת דרך ארץ: ורבנן דפליגי אדרבי יהודה ואסרי בתרוייהו קסברי מאחוריה אתא ונשייה בתרוייהו הכהו בשתיהם על שנשו ממקומם ועלו: האי בהאבקו מאי דרשת ביה למה לי למכתביה כלל אי לאו למימרא דכדרך המאבקים נגע בו: נשה ממקומו קפץ: נשתה גבורתם קפצה גבורתם: היו לנשים חלשים כנשים: דבר השלח ביעקב נפל בישראל בכל ישראל: ופרע להן בית השחיטה שלא יאמרו בשר הנחירה אני אוכל לפי שבני יעקב שומרי מצות היו דאף על פי שלא נתנה תורה מקבלין היו מאבותיהם: כמאן דאמר במתניתין (לקמן חולין דף ק:) גיד הנשה נאסר להם בעודם בני נח: שנשתייר על פכים קטנים דכל כלים החשובים ומקנה כבר העבירן את נחל יבק כדכתיב לעיל מיניה ויעבר את כל אשר לו והוא נשאר על פכין קטנים שלא הספיק להעביר וחשכה לו: מדקאמר על עלות השחר שמע מינה לא נתנה רשות למזיק להזיק ביום לפיכך לא הוצרך שמירה: מכאן לתלמיד חכם כו' שהרי יעקב נשאר יחידי והוזק:

רב אשי אמר לא נצרכא אלא לשמנו של גיד לא קאי אדרב חסדא דמוקי לה כר' יהודה ולפי מה שאמר לקמן דלר' יהודה שמנו של גיד אפילו מדרבנן שרי לא אתיא אלא כרבי מאיר והא דלא קאמר רב אשי אליבא דר"מ משום דבברייתא דמייתי לא הזכיר בה ר"מ וכן רבינא דמוקי לה בגיד החיצון דהוי מדרבנן לכאורה לא אתי כרבי יהודה דלקמן מפיק לה מהירך דפשיט ליה בכוליה ירך לאפוקי חיצון דלא ורבי יהודה דריש הירך המיומנת שבירך אם לא נאמר דתרתי שמעת מינה דבלאו הכי דריש ליה לקמן (חולין דף צו:) לדרשה אחריתי ונימא דכולהו מפיק מינה: **אלא** אי אמרת ספוקי מספקא לה כו' ולא בעי לאוקומי שאכל שניהם בבת אחת דהשתא לא הויא התראת ספק כי היכי דלא נפשוט בעיא דאכל שני זיתי חלב בהעלם אחד לס"פ אותו ואת בנו (לעיל חולין דף פב:): **כמאן** דאמר גיד הנשה נאסר לבני נח וא"ת דלמא לא נאסר ואפילו הכי היו מקיימין כמו שחיטה דקאמר ליה פרע להם בית השחיטה וי"ל מדקאמר והכן משמע דבלאו הכי לא משתרי אי נמי פרע להו בית השחיטה היינו נחירה שנצטוו על הנחירה: **מכאן** לתלמיד חכם שלא יצא יחידי בלילה אומר ר"ת דדוקא נקט תלמיד חכם משום דמזיקין מתקנאים בהם כדאמרינן ג' צריכין שימור מלך ות"ח וחתן והא דאמרן בריש פסחים (דף ב.) לעולם יכנס אדם בכי טוב כו' דמשמע כל אדם מדלא נקט תלמיד חכם התם מיירי ברחוק מן העיר מפני המכשולות והלסטים:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין; לקמן צג:; לעיל פב:

ב לקמן צו.; משנה חולין; בבא מציעא קט:

ג שבועות ג:; לעיל עט.; בכורות מא:

ד יבמות קא.; תוספתא יבמות

ה מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; מכות ד:; תמורה ד:; נדרים עג.; לעיל פג.

ו פסחים סג:; תמורה ג:; זבחים כט:; סנהדרין י.; שבועות כא.; שבועות ג:; מכות טז.; מכות כ:; סנהדרין סג.; מכות ב:; פסיקתא רבתי; בבא מציעא צא.

ז תוספתא מכות

ח לקמן צו.

תורה אור השלם

וְלֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְהַנֹּתָר מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ [שמות יב, י]

עַל־כֵּן לֹא־יֹאכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנָּשֶׁה אֲשֶׁר עַל־כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה [בראשית לב, לג]

וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַּע בְּכַף־יְרֵכוֹ וַתֵּקַע כַּף־יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ [בראשית לב, כו]

יְהֹוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם (וגדול) [וּגְדָל־]כֹּחַ וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה יְהֹוָה בְּסוּפָה וּבִשְׂעָרָה דַּרְכּוֹ וְעָנָן אֲבַק רַגְלָיו [נחום א, ג]

חָדְלוּ גִבּוֹרֵי בָבֶל לְהִלָּחֵם יָשְׁבוּ בַּמְּצָדוֹת נָשְׁתָה גְבוּרָתָם הָיוּ לְנָשִׁים הִצִּיתוּ מִשְׁכְּנֹתֶיהָ נִשְׁבְּרוּ בְרִיחֶיהָ [ירמיהו נא, ל]

דָּבָר שָׁלַח אֲדֹנָי בְּיַעֲקֹב וְנָפַל בְּיִשְׂרָאֵל [ישעיהו ט, ז]

וַיַּרְא יוֹסֵף אִתָּם אֶת־בִּנְיָמִין וַיֹּאמֶר לַאֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ הָבֵא אֶת־הָאֲנָשִׁים הַבָּיְתָה וּטְבֹחַ טֶבַח וְהָכֵן כִּי אִתִּי יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בַּצָּהֳרָיִם [בראשית מג, טז]

וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר [בראשית לב, כה]

[בראשית לג, כד]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' א, סמג לאוין קלט, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' ח:

ב מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' א, סמג לאוין קלט, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' ח:

ג מיי' פי"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ז, סמג עשין עט, טוש"ע יו"ד סי' קנג סעי' ג:

ד מיי' פו' מהל' תלמוד תורה הל' ה, טוש"ע יו"ד סי' רמב סעי' יז:

ה מיי' פה' מהל' דעות הל' ט:

רבינו גרשום

לא צריכא אלא לשמנו. כלומר מה דאמרי' הגידין ישרפו לששה עשר לשמנו לא שלי ליה דמותר לא אכיל ליה דישראל קדושים נהגו בו איסור:

רבינא אמר לא צרכא [אלא] כדרב יהודה אמר שמואל (לא) [כו'] שני גידים הן כו'. כלומר מה דאמרי' ישרפו לששה עשר זהו חיצון לאסור ואין חייבין עליו. לא שלי ליה לאין חייבין עליו ולא אכיל לאסור הלכך ישרפו לששה עשר:

האי תנא סבר לה כאידך דר' יהודה כו'. כלומר ולעולם מספקא ליה דתניא לא תותירו ממנו עד בקר כו' כדפרשינן לעיל בפ' אותו ואת בנו:

פשיטא דתרוייהו לאיסורא כו'. כלומר שתי ירכות של ימין משתי בהמות ולר' יהודה איצטריך לאמר אין גיד הנשה נוהג אלא בשל ימין:

המיומנת שבירך. כלומר שהוא ימין:

כאדם שחובק את חבירו כו'. כלומר ידו של שמאל מגעת לכף ירך ימין:

טופלו לימינו כו'. כלומרא)נראה דצ"ל וכן יעקב כשבא לקראתו המלאך טפלו לימינו והיה ירך ימינו וכו'. והוא עשק כשבא לקראתו טופלו לימינו והוא ירך ימינו כנגד יד ימינו ונשקו בו:

כתלמיד חכם נדמה לו. והלך יעקב לשמאל רבו והיה ימין ירכו של יעקב בנגד שמאלו ונשקו המלאך ביד שמאלו בימין ירכו של יעקב:

שנשה ממקומו. כלומר הגיד נשה ממקומו:

כמאן דאמר גיד הנשה נאסר לבני נח. כלומר כר' יהודה דמתני':

על עלות השחר מכאן לתלמיד חכם. כלומר בלילה שלט בו ביום לא שלט בו:

"הִנֵּה הוּא זֹרֶה אֶת גֹּרֶן הַשְּׂעֹרִים". רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר מֵהָכָא: "וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת וְגוֹ'". (א)וְרַבָּנַן אָמְרִי מֵהָכָא: "לֶךְ נָא רְאֵה אֶת שְׁלוֹם אַחֶיךָ וְאֶת שְׁלוֹם וְגוֹ'". רַב אָמַר מֵהָכָא: "וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ". (ב)אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: שָׁאַלְתִּי אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְאֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בָּאִיטְלִיז שֶׁל אִימָאוּם, שֶׁהָלְכוּ לִיקַּח בְּהֵמָה לְמִשְׁתֵּה בְּנוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל. כְּתִיב "וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ", וְכִי שֶׁמֶשׁ לוֹ לְבַד זָרְחָה? וַהֲלֹא לְכָל הָעוֹלָם זָרְחָה! (ג)אָמַר רַבִּי יִצְחָק: שֶׁמֶשׁ הַבָּאָה בַּעֲבוּרוֹ זָרְחָה בַּעֲבוּרוֹ, דִּכְתִיב: "וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה", וּכְתִיב: "וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם". כִּי מְטָא לְחָרָן אָמַר: אֶפְשָׁר עָבַרְתִּי עַל מָקוֹם שֶׁהִתְפַּלְּלוּ אֲבוֹתַי וַאֲנִי לֹא הִתְפַּלַּלְתִּי? כַּד יָהֵיב דַּעְתֵּיהּ לְמִיהְדַּר, קְפַצָה לֵיהּ אַרְעָא, מִיָּד – "וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם". כַּד צַלִּי, בָּעֵי לְמֶיהְדַּר, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: צַדִּיק זֶה בָּא לְבֵית מְלוֹנִי, וְיִפָּטֵר בְּלֹא לִינָה? מִיָּד, "בָּא הַשֶּׁמֶשׁ". כְּתִיב "וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם", וּכְתִיב "וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן". אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מְלַמֵּד שֶׁנִּתְקַבְּצוּ כָּל אוֹתָן אֲבָנִים לְמָקוֹם אֶחָד, וְכָל אַחַת וְאַחַת אוֹמֶרֶת: "עָלַי יַנִּיחַ צַדִּיק זֶה רֹאשׁוֹ". תָּנָא: וְכוּלָּן נִבְלְעוּ בְּאֶחָד. (ד)"וַיַּחֲלֹם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה", תָּנָא: כַּמָּה רָחְבּוֹ שֶׁל סוּלָּם? שְׁמוֹנַת אֲלָפִים פַּרְסָאוֹת, דִּכְתִיב: "וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עוֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ", "עוֹלִים" – שְׁנַיִם, "וְיוֹרְדִים" – שְׁנַיִם, וְכִי פָּגְעוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי הָווּ לְהוּ אַרְבָּעָה. וּכְתִיב בֵּיהּ בְּמַלְאָךְ "וּגְוִיָּתוֹ כְתַרְשִׁישׁ", וּגְמִירִי דְּתַרְשִׁישׁ תְּרֵי אַלְפֵי פַּרְסֵי הָוֵי. תָּנָא: עוֹלִין וּמִסְתַּכְּלִין בִּדְיוֹקְנוֹ שֶׁל מַעְלָה, וְיוֹרְדִין וּמִסְתַּכְּלִין בִּדְיוֹקְנוֹ שֶׁל מַטָּה. בְּעוֹ לְסַכּוֹנֵיהּ, מִיָּד "וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו". אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: אִלְמָלֵא מִקְרָא כָּתוּב אִי אֶפְשָׁר לְאָמְרוֹ, כְּאָדָם שֶׁמֵּנִיף עַל בְּנוֹ. "הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ וְגוֹ'", מַאי רְבוּתֵיהּ? אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מְלַמֵּד שֶׁקִּפְּלָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהִנִּיחָהּ תַּחַת יַעֲקֹב אָבִינוּ, שֶׁתְּהֵא נוֹחָה לִיכָּבֵשׁ לְבָנָיו. (ה)"וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר", אָמַר לוֹ: גַּנָּב אַתָּה אוֹ קוּבְיוּסְטוּס אַתָּה שֶׁמִּתְיָירֵא מִן הַשַּׁחַר? אָמַר לוֹ: מַלְאָךְ אֲנִי, וּמִיּוֹם שֶׁנִּבְרֵאתִי לֹא הִגִּיעַ זְמַנִּי לוֹמַר שִׁירָה עַד עַכְשָׁיו. (ו)מְסַיֵּיעַ לֵיהּ לְרַב חֲנַנְאֵל אָמַר רַב, דְּאָמַר רַב חֲנַנְאֵל אָמַר רַב: שָׁלֹשׁ כִּתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אוֹמְרוֹת שִׁירָה בְּכָל יוֹם, אַחַת אוֹמֶרֶת "קָדוֹשׁ", וְאַחַת אוֹמֶרֶת "קָדוֹשׁ", וְאַחַת אוֹמֶרֶת "קָדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת". (ז)מֵיתִיבֵי: חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, שֶׁיִּשְׂרָאֵל אוֹמְרִים שִׁירָה בְּכָל שָׁעָה, וּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אֵין אוֹמְרִים שִׁירָה אֶלָּא פַּעַם אַחַת בַּיּוֹם, וְאָמְרִי לַהּ פַּעַם אַחַת בְּשַׁבָּת, וְאָמְרִי לַהּ פַּעַם אַחַת בְּחוֹדֶשׁ, וְאָמְרִי לַהּ פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה, וְאָמְרִי לַהּ פַּעַם אַחַת בְּשָׁבוּעַ, וְאָמְרִי לַהּ פַּעַם אַחַת בְּיוֹבֵל, וְאָמְרִי לַהּ פַּעַם אַחַת בָּעוֹלָם. (ח)וְיִשְׂרָאֵל מַזְכִּירִין אֶת הַשֵּׁם אַחַר שְׁתֵּי תֵּיבוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' וְגוֹ'", וּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אֵין מַזְכִּירִין אֶת הַשֵּׁם אֶלָּא לְאַחַר שָׁלֹשׁ תֵּיבוֹת, כִּדְכְתִיב: "קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת". וְאֵין מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אוֹמְרִים שִׁירָה לְמַעְלָה, עַד שֶׁיֹּאמְרוּ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּרָן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר", וַהֲדַר "וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים". אֶלָּא, אַחַת אוֹמֶרֶת "קָדוֹשׁ", וְאַחַת אוֹמֶרֶת "קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ", וְאַחַת אוֹמֶרֶת "קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת". וְהָאִיכָּא "בָּרוּךְ"!

"בָּרוּךְ"

מְהָכָא וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר בְּרוֹב סְפָרִים כְּתִיב וַיַּחֲבֹשׁ אֶת חֲמוֹרוֹ וְקַשְׁיָא דְּהַיְינוּ קְרָא בַּעֲקֵדָה וְשָׁם לֹא הָיָה יְחִידִי דְּהָיוּ שְׁנֵי נְעָרָיו עִמּוֹ וְיִצְחָק בְּנוֹ וְעוֹד דַּאֲפִילּוּ הָיָה יָחִיד אֵין לָחוּשׁ מִן הַמַּזִּיקִין דִּשְׁלוּחֵי מִצְוָה אֵינָן נִזּוֹקִין וְעוֹד דְּמִקְרָא דַּעֲקֵדָה יָלֵיף בְּרֵישׁ פְּסָחִים (דַּף ד.) גַּבֵּי בְּדִיקַת חָמֵץ דְּלָא אָמְרִינַן זְרִיזִין מַקְדִּימִין לְמִצְוָה טְפֵי מִגְּמָרָא מִדְּלָא הִשְׁכִּים אַבְרָהָם טְפֵי מִגְּמָרָא וְהֵיכִי מוֹכַח הָתָם דִּלְמָא שָׁאנֵי הָתָם דְּהָוֵי מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יֵצֵא יְחִידִי בַּלַּיְלָה וּלְכָךְ לֹא הִקְדִּים לְכָךְ נִרְאֶה דְּהָכָא גָּרְסִינַן וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר אֶל הַמָּקוֹם וְגוֹ' (בְּרֵאשִׁית יט) וְלָא גָּרְסִינַן וַיַּחֲבֹשׁ אֶת חֲמוֹרוֹ וּמַיְתִי קְרָא מִמָּקוֹם שֶׁהָלַךְ לְהִתְפַּלֵּל עַל הֲפִיכַת סְדוֹם שֶׁהָיְתָה בַּבֹּקֶר וְהָיָה לוֹ לְהַקְדִּים לְהִתְפַּלֵּל בַּלַּיְלָה אֶלָּא שֶׁלֹּא רָצָה לָצֵאת יְחִידִי בַּלַּיְלָה וְהָלַךְ יְחִידִי לְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם וְלֹא רָצָה שֶׁיֵּצֵא שׁוּם אָדָם עִמּוֹ בִּשְׁעַת תְּפִלָּה אִי נָמֵי לֹא הָיָה שׁוּם אָדָם רַשַּׁאי לִרְאוֹת בַּהֲפִיכַת סְדוֹם וּבִפְסָחִים מַיְתֵי קְרָא דַּעֲקֵדָה שֶׁלֹּא הָיָה יְחִידִי אֶלָּא דְּלָא הָיָה צָרִיךְ לְהַקְדִּים טְפֵי מִגְּמָרָא: **כְּתִיב** וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן לְפִי פְּשׁוּטוֹ יֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁלָּקַח אֶבֶן אַחַת מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם: **עוֹלִין** וּמִסְתַּכְּלִין בִּדְיוֹקְנוֹ שֶׁל מַעְלָה וְיוֹרְדִים מַשְׁמַע שֶׁאוֹתָם שֶׁעוֹלִים הֵם שֶׁיּוֹרְדִים וּלְעֵיל מַשְׁמַע שֶׁאֲחֵרִים הָיוּ דְּקָאָמַר עוֹלִין תְּרֵי וְיוֹרְדִין תְּרֵי כִּי פָּגְעִי בַּהֲדֵי הֲדָדֵי הָווּ אַרְבָּעָה: **קוּבְיוּסְטוּס** פֵּרֵשׁ בְּקוּנְטְרֵס גּוֹנֵב נְפָשׁוֹת וְקָשֶׁה לְפֵירוּשׁוֹ דְּאָמַר בִּבְכוֹרוֹת (דַּף ה.) דְּקָאָמַר קוּנְטְרֵיקוּס הֶגְמוֹן לְר' יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי מֹשֶׁה רַבְּכֶם גַּנָּב הָיָה אוֹ קֻבְיוּסְטוּס הָיָה אוֹ שֶׁאֵינוֹ בָּקִי בְּחֶשְׁבּוֹנוֹת הָיָה נָתַן מֵאָה וְנָטַל מֵאָה וּמֵאָה שֶׁלֵּם לֹא הֶחֱזִיר וּמַה שַּׁיָּךְ שָׁם גּוֹנֵב נְפָשׁוֹת וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים דְּקָאֵי אַשְּׁאֵלָה רִאשׁוֹנָה דְּקָאָמַר בְּפִרְטָן שֶׁל לְוִיִּם אַתָּה מוֹצֵא כ"ב אֶלֶף וְג' מֵאוֹת וּבִכְלָלָן אִי אַתָּה מוֹצֵא אֶלָּא כ"ב אֶלֶף אוֹתָן ג' מֵאוֹת לְהֵיכָן הָלְכוּ וְעַל זֶה אָמַר לֵיהּ קוּבְיוּסְטוּס כְּלוֹמַר גּוֹנֵב לְוִיִּם וּמַה שֶׁלֹּא אָמַר לֵיהּ בִּשְׁאֵלָה רִאשׁוֹנָה מִשּׁוּם דְּהִמְתִּין עַד שֶׁסִּיֵּם כָּל שְׁאֵלוֹתָיו אֲבָל עוֹד קָשֶׁה דְּאָמַר בְּפֶרֶק הַמּוֹכֵר פֵּרוֹת (ב"ב דַּף נג:) וּבְפֶרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף יח.) סִמְפּוֹן בַּעֲבָדִים לֵיכָּא נִמְצָא גַּנָּב אוֹ קֻבְיוּסְטוּס הִגִּיעוֹ פֵּרוּשׁ דְּרָבָא הָכִי אִיתְּנְהוּ וְהַשְׁתָּא וְכִי רֹב עֲבָדִים הֵם גּוֹנְבֵי נְפָשׁוֹת לָכֵן נִרְאֶה כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ ר"ח קוּבְיוּסְטוּס מְשַׂחֵק בְּקוּבְיָא וְהָא דְּקָאָמַר הָכָא יַעֲקֹב לַמַּלְאָךְ וְכִי קוּבְיוּסְטוּס אַתָּה שֶׁאַתָּה מִתְיָרֵא מִן הַשַּׁחַר לְפִי שֶׁדֶּרֶךְ מְשַׂחֵק בְּקוּבְיָא חַיָּב לְכַמָּה בְּנֵי אָדָם וּמַטְמִין עַצְמוֹ מִפְּנֵי נוֹשָׁיו: **מְסַיֵּעַ** לֵיהּ לְרַב חֲנַנְאֵל פֵּרוּשׁ בְּמַה שֶׁאוֹמֵר שֶׁהַמַּלְאָכִים אוֹמְרִים שִׁירָה אִי נָמֵי הָא דְּקָאָמַר שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנִּי מִיּוֹם שֶׁנִּבְרֵאתִי לוֹמַר שִׁירָה עַד עַכְשָׁו הָכִי נָמֵי קָאָמַר רַב חֲנַנְאֵל שֶׁאֵינָם רַשָּׁאִין לְהַרְבּוֹת בְּשִׁירָה דְּקָאָמַר אֶחָד אוֹמֵר קָדוֹשׁ וְתוּ לָא וְכֵן מִסְתַּמָּא לֹא הָיוּ אוֹמְרִים שִׁירָה אֶלָּא פַּעַם אַחַת:

הִנֵּה הוּא זוֹרֶה ווני"ר בְּלַעַ"ז. דִּכְתִיב וַיְהִי בְּשָׁכְבוֹ וְגוֹ' אָמְרָה לָהּ דְּעַד שֶׁאַחַר שֶׁיִּגְמֹר לִזְרוֹת לֹא יָבֹא לְבֵיתוֹ לִשְׁכּוֹב שֶׁנְּהֲגִי הוּא לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים לָצֵאת בַּלַּיְלָה וְיִשְׁכַּב בַּגֹּרֶן: וַיַּשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר וְלֹא קֹדֶם הַיּוֹם וְאַע"ג דְּלָאו יָחִיד הֲוָה וכ"ש יְחִידִי: לֵךְ נָא רְאֵה בְּעֵת שֶׁאָדָם יָכוֹל לִרְאוֹת: אִטְלִיז שׁוּק שֶׁמּוֹכְרִין בּוֹ בָּשָׂר: אֵימָאוּם שֵׁם מָקוֹם: שֶׁמֶשׁ הַבָּאָה בַּעֲבוּרוֹ שֶׁשָּׁקְעָה בַּעֲבוּרוֹ קֹדֶם זְמַנָּהּ. וּמְפָרֵשׁ וְאָזֵיל לָמָּה שָׁקְעָה: כְּתִיב וַיֵּלֶךְ חָרָנָה דְּמַשְׁמַע דִּמְטָא לְחָרָן וַהֲדַר כְּתִיב וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם דְּהַיְינוּ בֵּית אֵל דַּאֲכַתִּי לֹא מְטָא לְחָרָן: שֶׁהִתְפַּלְּלוּ בּוֹ אֲבוֹתַי הַאי בֵּית אֵל לֹא הַסָּמוּךְ לָעַי הוּא אֶלָּא יְרוּשָׁלַיִם וְעַל שֵׁם יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים קְרָאוֹ בֵּית אֵל וְהוּא הַר הַמּוֹרִיָּה שֶׁהִתְפַּלֵּל בּוֹ אַבְרָהָם וְהוּא שָׂדֶה שֶׁהִתְפַּלֵּל בּוֹ יִצְחָק דִּכְתִיב (בְּרֵאשִׁית כד) לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה דְּהָכִי אָמְרִינַן בִּפְסָחִים (דַּף פח.) אֶל הַר ה' וְאֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב מַאי שְׁנָא יַעֲקֹב אֶלָּא לֹא כְּאַבְרָהָם שֶׁקְּרָאוֹ הַר דִּכְתִיב בְּהַר ה' וְלֹא כְּיִצְחָק שֶׁקְּרָאוֹ שָׂדֶה דִּכְתִיב לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה אֶלָּא כְּיַעֲקֹב שֶׁקְּרָאוֹ בַּיִת: קָפְצָה לְשׁוֹן (דְּבָרִים ט"ו:ז') לֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ. נִתְקַצְּרָה וְנִתְקַמְּצָה לוֹ: וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם כְּאָדָם הַפּוֹגֵעַ בַּחֲבֵרוֹ שֶׁבָּא כְּנֶגְדּוֹ וְדָרְשִׁינַן לֵיהּ נַמֵּי לְשׁוֹן תְּפִלָּה כְּדִכְתִיב (רוּת א) אַל תִּפְגְּעִי בִי: מִיַּד בָּא הַשֶּׁמֶשׁ כְּדִכְתִיב וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ לָמָּה לֵיהּ לְמִכְתַּב כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ אֶלָּא לְלַמְּדֵנוּ שֶׁשָּׁקְעָה קֹדֶם זְמַנָּהּ: מֵאַבְנֵי מַשְׁמַע טוּבָא וּכְתִיב וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן: נִבְלְעוּ בְּאֶחָד נַעֲשׂוּ אֶבֶן אַחַת: עוֹלִים מַשְׁמַע כִּי הַדְדֵי וְלֹא זֶה אַחַר זֶה וְכֵן יוֹרְדִים: וְכִי פָּגְעוּ בַּהֲדָדֵי הָווּ לְהוּ אַרְבָּעָה צָרִיךְ רֹחַב הַסֻּלָּם לְהַחֲזִיק אַרְבַּעְתָּן: גְּוִיָּתוֹ כְּתַרְשִׁישׁ דִּיחֶזְקֵאל תַּרְשִׁישׁ יָם שֶׁשְּׁמוֹ תַּרְשִׁישׁ כִּדְמְתַרְגְּמִינַן (יְחֶזְקֵאל א) תַּרְשִׁישׁ כְּרוּם יַמָּא מַרְאֵה הַיָּם וּכְתִיב (יוֹנָה א) אֳנִיָּה בָּאָה תַּרְשִׁישׁ: בִּדְיוֹקָנוֹ שֶׁל מַעְלָה פַּרְצוּף אָדָם שֶׁבְּאַרְבַּע חַיּוֹת בִּדְמוּת יַעֲקֹב: בָּעוּ לְסַכּוּנֵיהּ מֵחֲמַת קִנְאָה: נִצָּב עָלָיו לְשָׁמְרוֹ: שֶׁמֵּנִיף עַל בְּנוֹ בִּמְנִיפָה לְהַצִּילוֹ מִן הַשָּׁרָב: מַאי רְבוּתֵיהּ אַרְבַּע אַמּוֹת מִשְׁכָּבוֹ הִבְטִיחוֹ לָתֵת לְבָנָיו: שֶׁתְּהֵא נוֹחָה לִכָּבֵשׁ לְבָנָיו כָּל' אַמּוֹת: קוּבְיוּסְטוּס גּוֹנֵב נְפָשׁוֹת: שְׁלֹשָׁה כִּתּוֹת חֲדָשִׁים מִיּוֹם אֶל יוֹם: אַחַר שְׁתֵּי תֵּבוֹת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' וְגוֹ': וּמַלְאָכִים אֵין מַזְכִּירִים אֶת הַשֵּׁם בְּשִׁירָתָם עַל לְאַחַר שָׁלֹשׁ תֵּבוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ ה': כּוֹכְבֵי בֹקֶר יִשְׂרָאֵל הַמְּשׁוּלִים לַכּוֹכָבִים: קָתָנֵי מִיהַת אַחַר שָׁלֹשׁ תֵּבוֹת וְאַתְּ אָמַרְתְּ קָדוֹשׁ ה': וְהָאִיכָּא בָּרוּךְ דְּהֻזְכַּר אַחַר ב' תֵּבוֹת כְּדִכְתִיב בָּרוּךְ כְּבוֹד ה'. וּמְשַׁנֵּי בָּרוּךְ הָאוֹפַנִּים הוּא דְּאָמְרֵי לֵיהּ שֶׁהֵם מְכַסְּאַ הַכָּבוֹד עַצְמוֹ וְכִי אָמְרִינַן אֲנַן בַּמַּלְאָכִים:

רבינו גרשום

הנה הוא זורה את גורן השעורים. כלומר בלילה תמצאו אותו בביתו שאין דרכן של בני אדם לילך בלילה:

לך נא ראה את שלום אחיך. בשעה שיכול לראות [דהיינו] ביום:

באיטליז של אימאום. בשוק של אותו מקום:

רבא אמר מהכא. כלומר לחזינן כשבא השמש לן במקום [ההוא] ולא הלך אנה ואנה:

וגויתו כתרשיש. כלומר כים על שם באה אניה באה תרשיש:

עולין ומסתכלין לדיוקנו של מעלה. כלומר דמות יעקב חקוק בכסא הכבוד:

בעו לסכוניה. כלומר דמות דיוקנו החקוק בכסא הכבוד כביכול יהא למטה [ולכן] בעו לסכוניה:

שמניף במניפה על גופו. כלומר שמחממין אותו בחמם ומצננו במניפה:

מסייע ליה לרב חננאל כו'. כלומר לחזינן הכא שלש כתות של מלאכי השרת נבראין בכל יום שאומרים שירה להקב"ה לפיכך המלאכים הנבראים מששת ימי בראשית אינן מספקין (ניתן שיר) [לומר שירה] כל ימיהן אלא פעם אחת בעולם:

ברן יחד כוכבי בוקר ויריע כל בני אלהים. כשמרננין שמשולים ככוכבי בקר:

מסורת הש"ס

א בראשית רבה

ב מכות יד.; סנהדרין צה:; כריתות טו.; ספרא ויקרא דבורא דחובה פרק א ח; משנה כריתות

ג סנהדרין צה:

ד בראשית רבה

ה אוצר מדרשים קדושא קדושא ליחיד ז

ו אוצר מדרשים היכלות פרק מפרקי היכלות ג

ז פסחים פו.

ח אוצר מדרשים מדרשי רבי עקיבא מדרש רבי עקיבא בן יוסף ד; אוצר מדרשים פסיקתא פסיקתא חדתא ו

גליון הש"ס

גמ' כד צלי בעי למיהדר. עי' ברכות כו ע"ב תוס' ד"ה יעקב:

תורה אור השלם

[רות ג, ב-ג]

וְעַתָּה הֲלֹא בֹעַז מֹדַעְתָּנוּ אֲשֶׁר הָיִית אֶת־נַעֲרוֹתָיו הִנֵּה־הוּא זֹרֶה אֶת־גֹּרֶן הַשְּׂעֹרִים הַלָּיְלָה [רות ג, ב]

וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־חֲמֹרוֹ וַיִּקַּח אֶת־שְׁנֵי נְעָרָיו אִתּוֹ וְאֵת יִצְחָק בְּנוֹ וַיְבַקַּע עֲצֵי עֹלָה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים [בראשית כב, ג]

וַיֹּאמֶר לוֹ לֶךְ־נָא רְאֵה אֶת־שְׁלוֹם אַחֶיךָ וְאֶת־שְׁלוֹם הַצֹּאן וַהֲשִׁבֵנִי דָּבָר וַיִּשְׁלָחֵהוּ מֵעֵמֶק חֶבְרוֹן וַיָּבֹא שְׁכֶמָה [בראשית לז, יד]

וַיִּזְרַח־לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת־פְּנוּאֵל וְהוּא צֹלֵעַ עַל־יְרֵכוֹ [בראשית לב, לב]

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה [בראשית כח, י]

וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי־בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא [בראשית כח, יא]

וַיַּשְׁכֵּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת־הָאֶבֶן אֲשֶׁר־שָׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיָּשֶׂם אֹתָהּ מַצֵּבָה וַיִּצֹק שֶׁמֶן עַל־רֹאשָׁהּ [בראשית כח, יח]

וַיַּחֲלֹם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ [בראשית כח, יב]

וּגְוִיָּתוֹ כְתַרְשִׁישׁ וּפָנָיו כְּמַרְאֵה בָרָק וְעֵינָיו כְּלַפִּידֵי אֵשׁ וּזְרֹעֹתָיו וּמַרְגְּלֹתָיו כְּעֵין נְחֹשֶׁת קָלָל וְקוֹל דְּבָרָיו כְּקוֹל הָמוֹן [דניאל י, ו]

כָּל־קֳבֵל דְּנָה מַלְכָּא דָּרְיָוֶשׁ רְשַׁם כְּתָבָא וֶאֱסָרָא [דניאל ו, י]

וְהִנֵּה יְהוָה נִצָּב עָלָיו וַיֹּאמַר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֶךָ [בראשית כח, יג]

וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלֵּחֲךָ כִּי אִם־בֵּרַכְתָּנִי [בראשית לב, כז]

וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת מְלֹא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ [ישעיהו ו, ג]

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד [דברים ו, ד]

בְּרָן־יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל־בְּנֵי אֱלֹהִים [איוב לח, ז]

וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַבֶּט־נָא הַשָּׁמַיְמָה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים אִם־תּוּכַל לִסְפֹּר אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ [בראשית טו, ה]

וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וָאֶשְׁמַע אַחֲרַי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל בָּרוּךְ כְּבוֹד־יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ [יחזקאל ג, יב]

"בָּרוּךְ" – אוֹפַנִּים הוּא דְּאָמְרִי לֵיהּ. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: כֵּיוָן דְּאִתְיְהִיב רְשׁוּתָא, אִתְיְהִיב. "וַיָּשַׂר אֶל מַלְאָךְ וַיֻּכָל בָּכָה וַיִּתְחַנֶּן לוֹ" – אֵינִי יוֹדֵעַ מִי נַעֲשָׂה שַׂר לְמִי, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים" – הֱוֵי אוֹמֵר יַעֲקֹב נַעֲשָׂה שַׂר לַמַּלְאָךְ. "בָּכָה וַיִּתְחַנֶּן לוֹ" – אֵינִי יוֹדֵעַ מִי בָּכָה לְמִי, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי", הֱוֵי אוֹמֵר: מַלְאָךְ בָּכָה לְיַעֲקֹב. "כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְעִם אֲנָשִׁים", אָמַר רַבָּה: רֶמֶז רָמַז לוֹ שֶׁעֲתִידִים שְׁנֵי שָׂרִים לָצֵאת מִמֶּנּוּ, רֹאשׁ גּוֹלָה שֶׁבְּבָבֶל וְנָשִׂיא שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִכָּאן רָמַז לוֹ גָּלוּת. "וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִים", אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַב: אֵלּוּ שְׁלֹשָׁה שָׂרֵי גֵּאִים הַיּוֹצְאִים מִיִּשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, פְּעָמִים שֶׁשְּׁנַיִם כָּאן וְאֶחָד בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, פְּעָמִים שֶׁשְּׁנַיִם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד כָּאן. יְהִיבוּ רַבָּנַן עֵינַיְיהוּ בְּרַבָּנָא עוּקְבָא וְרַבָּנָא נְחֶמְיָה בְּנֵי בְרַתֵּיהּ דְּרַב. רָבָא אָמַר: אֵלּוּ שְׁלֹשָׁה שָׂרֵי גוֹיִם, שֶׁמְּלַמְּדִים זְכוּת עַל יִשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. תַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: "גֶּפֶן" – זֶה הָעוֹלָם, "שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִים" – זֶה אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, "וְהִיא כְפֹרַחַת עָלְתָה נִצָּהּ" – אֵלּוּ הָאִמָּהוֹת, "הִבְשִׁילוּ אַשְׁכְּלֹתֶיהָ עֲנָבִים" – אֵלּוּ הַשְּׁבָטִים. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: וְכִי מַרְאִין לוֹ לְאָדָם מַה שֶּׁהָיָה? וַהֲלֹא אֵין מַרְאִין לוֹ לְאָדָם אֶלָּא מַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת! אֶלָּא "גֶּפֶן" – זֶה תּוֹרָה, "שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִים" – אֵלּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּמִרְיָם, "וְהִיא כְפֹרַחַת עָלְתָה נִצָּהּ" – אֵלּוּ סַנְהֶדְרִין, "הִבְשִׁילוּ אַשְׁכְּלֹתֶיהָ עֲנָבִים" – אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: עֲדַיִין צְרִיכִין אָנוּ לַמּוֹדָעִי, דְּמוֹקֵים לֵיהּ כּוּלֵּיהּ בְּחַד מָקוֹם. רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי אוֹמֵר: "גֶּפֶן" – זֶה יְרוּשָׁלַיִם, "שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִים" – זֶה מִקְדָּשׁ, מֶלֶךְ, וְכֹהֵן גָּדוֹל, "וְהִיא כְפֹרַחַת עָלְתָה נִצָּהּ" – אֵלּוּ פִּרְחֵי כְהוּנָּה, "הִבְשִׁילוּ אַשְׁכְּלֹתֶיהָ עֲנָבִים" – אֵלּוּ נְסָכִים. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מוֹקֵים לַהּ בְּמַתָּנוֹת, דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: "גֶּפֶן" – זוֹ תּוֹרָה, "שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִים" – זֶה בְּאֵר, עַמּוּד עָנָן, וּמָן, "וְהִיא כְפֹרַחַת עָלְתָה נִצָּהּ" – אֵלּוּ הַבִּכּוּרִים, "הִבְשִׁילוּ אַשְׁכְּלֹתֶיהָ עֲנָבִים" – אֵלּוּ נְסָכִים. רַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר: "גֶּפֶן" – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "גֶּפֶן מִמִּצְרַיִם תַּסִּיעַ". "שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִים" – אֵלּוּ שְׁלֹשָׁה רְגָלִים שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹלִין בָּהֶן בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. "וְהִיא כְפֹרַחַת עָלְתָה נִצָּהּ" – הִגִּיעַ זְמַנָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לִפְרוֹת וְלִרְבּוֹת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ". "עָלְתָה נִצָּהּ" – הִגִּיעַ זְמַן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לִיגָּאֵל, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְיֵז נִצְחָם עַל בְּגָדַי וְכָל מַלְבּוּשַׁי אֶגְאָלְתִּי", "הִבְשִׁילוּ אַשְׁכְּלֹתֶיהָ עֲנָבִים" – הִגִּיעַ זְמַנָּהּ שֶׁל מִצְרַיִם לִשְׁתּוֹת כּוֹס הַתַּרְעֵלָה. וְהַיְינוּ דְּאָמַר רָבָא: שְׁלֹשָׁה כּוֹסוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּמִצְרַיִם לָמָּה? אֶחָד, שֶׁשָּׁתָת בִּימֵי מֹשֶׁה, וְאֶחָד שֶׁשָּׁתָת בִּימֵי פַּרְעֹה נְכֹה, וְאֶחָד שֶׁעֲתִידָה לִשְׁתּוֹת עִם כָּל הַגּוֹיִם. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְרַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא: כִּי דָּרֵישׁ לְהוּ רַב לְהָנֵי קְרָאֵי בְּאַגַּדְתָּא, כְּוָותָךְ דָּרֵישׁ לְהוּ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: אוּמָּה זוֹ כְּגֶפֶן נִמְשְׁלָה. זְמוֹרוֹת שֶׁבָּהּ – אֵלּוּ בַּעֲלֵי בָתִּים, אֶשְׁכּוֹלוֹת שֶׁבָּהּ – אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, עָלִין שֶׁבָּהּ – אֵלּוּ עַמֵּי הָאָרֶץ, קְנוֹקָנוֹת שֶׁבָּהּ – אֵלּוּ רֵיקָנִים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל. וְהַיְינוּ דְּשַׁלְחוּ מִתָּם: לִיבְעֵי רַחֲמִים אִיתְכַּלַיָּא עַל עָלַיָּא, דְּאִילְמָלֵא עָלַיָּא לָא מִתְקַיְּימָן אִיתְכָּלַיָּא. "וָאֶכְּרֶהָ לִּי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר כָּסֶף", אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק: אֵין "כִּירָה" אֶלָּא לְשׁוֹן מְכִירָה, שֶׁנֶּאֱמַר "בְּקִבְרִי אֲשֶׁר כָּרִיתִי לִי". "בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר" – זֶה חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּנִיסָן שֶׁבּוֹ נִגְאֲלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, "כָּסֶף" – אֵלּוּ צַדִּיקִים, וְכֵן הוּא אוֹמֵר "צְרוֹר הַכֶּסֶף לָקַח בְּיָדוֹ". "חוֹמֶר שְׂעוֹרִים וְלֶתֶךְ שְׂעוֹרִים" – אֵלּוּ אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה צַדִּיקִים שֶׁהָעוֹלָם מִתְקַיֵּים בָּהֶם, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם שְׁלֹשִׁים כָּאן וַחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאִם שְׁלֹשִׁים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַחֲמִשָּׁה עָשָׂר כָּאן. כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "וָאֶקְחָה שְׁלֹשִׁים הַכֶּסֶף וָאַשְׁלִיךְ אֹתוֹ בֵּית ה' אֶל הַיּוֹצֵר" – הֱוֵי אוֹמֵר: שְׁלֹשִׁים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַחֲמִשָּׁה עָשָׂר כָּאן. אָמַר אַבָּיֵי: וְרוּבַּיְיהוּ מִשְׁתַּכְחִי בְּבֵי כְנִישְׁתָּא דְּתוּתֵי אַפְּתָא, וְהַיְינוּ דִּכְתִיב: "וָאֹמַר אֲלֵיהֶם אִם טוֹב בְּעֵינֵיכֶם הָבוּ שְׂכָרִי וְאִם לֹא חֲדָלוּ וַיִּשְׁקְלוּ אֶת שְׂכָרִי שְׁלֹשִׁים כָּסֶף". רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵלּוּ שְׁלֹשִׁים צַדִּיקֵי אוּמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁאוּמּוֹת הָעוֹלָם מִתְקַיְּימִים עֲלֵיהֶם. עוּלָּא אָמַר: אֵלּוּ שְׁלֹשִׁים מִצְוֹת שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם בְּנֵי נֹחַ, וְאֵין מְקַיְּימִין אֶלָּא שְׁלֹשָׁה. אַחַת

שֶׁאֵין

כֵּיוָן דְּאִתְיְהִיב רְשׁוּתָא לְהַזְכִּיר לִדְבַר הִזְכִּירוּהוּ בְּקָלוֹשׁ לְאַחַר שָׁלֹשׁ תֵּבוֹת שֶׁל שֶׁבַח: אִתְיְהִיב רְשׁוּתָא לְאַדְכּוֹרֵהּ לְהָלְיָא: וַיָּשַׂר אֶל מַלְאָךְ מִקְרָא הוּא בִּתְרֵי עָשָׂר: וַיּוּכַל אֵינִי יוֹדֵעַ עַל מִי זֶה מֵהֶם הוּא אוֹמֵר וַיּוּכַל שֶׁנִּצַּח וְנַעֲשָׂה שַׂר אִם יַעֲקֹב לְמַלְאָךְ וְהָכִי קָאָמַר וַיָּשַׂר יַעֲקֹב אֶל מַלְאָךְ וַיּוּכַל יַעֲקֹב אוֹ הָכִי קָאָמַר וַיָּשַׂר אֶל יַעֲקֹב מַלְאָךְ כְּלוֹמַר נִשְׂתָּרֵר לְעֻמָּתוֹ הַמַּלְאָךְ וַיּוּכַל הַמַּלְאָךְ וְנִצְּחוֹ: כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר כִּי שָׂרִיתָ וַתּוּכַל הֲוֵי יַעֲקֹב נִצְּחוֹ לְמַלְאָךְ: שָׂרִית עִם אֱלֹהִים נָשִׂיא שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁסְּמוּכִים הֵם וְנִקְרָאִים אֱלֹהִים עַל הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם (שמות כב) וְעִם אֲנָשִׁים רֹאשׁ הַגּוֹלָה: וּבַגֶּפֶן יִשְׂרָאֵל נִמְשְׁלוּ לְגֶפֶן דִּכְתִיב גֶּפֶן מִמִּצְרַיִם תַּסִּיעַ (תהלים פ): שָׂרֵי גֵּאִים עֲשִׁירִים וּקְרוֹבִים לַמַּלְכוּת: אֵלּוּ ג' שָׂרֵי גוֹיִם מַלְאָכִים: עָלְתָה נִצָּהּ אֵין חָשׁוּב נֵץ כָּל כָּךְ כַּשָּׂרִיגִים שֶׁהֵם עֲנָפִים קָשִׁים: אֵלּוּ פִּרְחֵי כְּהֻנָּה הַמְשָׁרְתִים בַּמִּקְדָּשׁ: בְּמַתָּנוֹת שֶׁנָּתַן הקב"ה לְיִשְׂרָאֵל: אֵלּוּ הַבִּכּוּרִים שֶׁהִכְנִיסָן לָאָרֶץ טוֹבָה וּמְלֵאָה פֵּרוֹת וּמְבִיאִין מִמֶּנָּה בִּכּוּרִים בִּפְרִיחַת גְּמַר בִּשּׁוּלָם: הִגִּיעַ זְמַנָּן לָצֵאת מִכָּאן וְלִפְרוֹת וְלִרְבּוֹת: עָלְתָה נִצָּהּ עָלְתָה זְמַן הַנִּצָּה לְהַזּוֹת דַּם נִצְחָן שֶׁל מִצְרַיִם: ג' כּוֹסוֹת בְּסִפּוּר הַחֲלוֹם וְכוֹס פַּרְעֹה וְגוֹ': בִּימֵי פַּרְעֹה נְכֹה שֶׁהֶחֱרִיבָהּ נְבוּכַדְנֶצַּר דִּכְתִיב (ירמיהו מז) לָבֹא נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וְגוֹ': אוּמָּה זוֹ יִשְׂרָאֵל: נִמְשְׁלָה כְּגֶפֶן גֶּפֶן מִמִּצְרַיִם תַּסִּיעַ: זְמוֹרוֹת שֶׁבָּהּ אֵלּוּ בַּעֲלֵי בָתִּים לָמָּה הַזְּמוֹרָה הַזּוֹ מוֹנִיחָה לוּלָבִין וַעֲלִים וּפְרִי וְהוּא עִקַּר הַגֶּפֶן כָּךְ בַּעֲלֵי בָתִּים גּוֹמְלֵי חֶסֶד וּמַחֲזִיקִים יְדֵי עֲנִיִּים וּמְפַזְּרִים מָמוֹנָם לַמַּלְכוּת בִּשְׁבִיל אֲחֵיהֶם וּמִתְקַיְּימִים עַל יָדָם: עָלִין שֶׁבַּגֶּפֶן סוֹבְלִין הָרוּחַ וּמְגִנִּים עַל הָאֶשְׁכּוֹלוֹת שֶׁלֹּא יַכֵּם שָׁרָב וְשֶׁמֶשׁ וְרוּחוֹת כָּךְ עַמֵּי הָאָרֶץ חוֹרְשִׁין וְזוֹרְעִין וְקוֹצְרִין מַה שֶּׁתַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוֹכְלִים: קְנוֹקְנוֹת וידייל"ש דְּלָא חֲזוּ לְמִידֵי: וָאֶכְּרֶהָ לִּי הקב"ה אוֹמֵר קָנִיתִי לִי יִשְׂרָאֵל בט"ו בְּנִיסָן בִּשְׁבִיל הַצַּדִּיקִים: אֲשֶׁר כָּרִיתִי לִי קָנִיתִי כִּדְאָמְרִי' בפ"ק דְּסוֹטָה (דף יג.) לְיַעֲקֹב זַבְנָהּ מֵעֵשָׂו: צְרוֹר הַכֶּסֶף בְּחֵלֶק (סנהדרין דף צו:) מְפָרְשִׁינַן לֵיהּ בַּצַּדִּיקִים דְּשָׁלְחוּ לֵיהּ עַמּוֹן וּמוֹאָב לִנְבוּכַדְנֶצַּר כְּדִשְׁמְעוּ לַנְּבִיאִים דְּאִתְנַבּוּ בְּחוּרְבָּנָא תָּא אַחְרְבִינְהוּ שָׁלַח לְהוּ מִסְתְּפִינָא מֵאֱלָהֲהוֹן שָׁלְחוּ לֵיהּ כִּי אֵין הָאִישׁ בְּבֵיתוֹ שָׁלַח לְהוּ בְּקָרִיבָא אָתֵי שָׁלְחוּ לֵיהּ הָלַךְ בְּדֶרֶךְ לְמֵרָחוֹק שָׁלַח לְהוּ אִיכָּא צַדִּיקֵי דְּבָעֵי רַחֲמֵי שָׁלְחוּ לֵיהּ צְרוֹר הַכֶּסֶף לָקַח בְּיָדוֹ צַדִּיקִים שֶׁבָּהֶם הֲמִיתָם: חֹמֶר שְׁלֹשִׁים סְאִין: לֶתֶךְ ט"ו סְאִין: כָּאן בְּבָבֶל: וָאֶקַּח אֶת שְׁלֹשִׁים הַכֶּסֶף וְנִקְבְּעוּ אוֹתָם צַדִּיקִים לְדוֹרוֹת בְּיִשְׂרָאֵל: אֶל בֵּית ה' בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: וְרֻבַּיְיהוּ לְצַדִּיקֵי דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: אַפְּתָא יָנִיעַ: וָאוֹמַר אֲלֵיהֶם בִּנְבוּאַת זְכַרְיָה כְּתִיב גַּבֵּי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וָאֶקַּח אֶת מַקְלִי אֶת נֹעַם וָאֶגְדַּע אֹתוֹ לְהָפֵר אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת הָעַמִּים וָאוֹמַר אֲלֵיהֶם וְגוֹ': הָבוּ שְׂכָרִי הַחֲזִירוּ לִי אֶת הַצַּדִּיקִים שֶׁהֱיִיתֶם מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם שָׂכָר וַיִּשְׁקְלוּ וְגוֹ': שְׁלֹשִׁים מִצְוֹת לֹא נִתְפָּרְשׁוּ וּמֵהָכָא הוּא דְּקָא יָלֵיף:

בָּרוּךְ אוֹפַנִּים הוּא דְּאָמְרִי לֵהּ אֲבָל קָדוֹשׁ אוֹמְרִים שְׂרָפִים כִּדְכְתִיב (יְשַׁעְיָהוּ ו) שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ וְגוֹ' וּכְתִיב בָּתְרֵהּ וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ וְכוּ' וּמַה שֶּׁאָנוּ אוֹמְרִים בִּתְפִלַּת יוֹצֵר וְהָאוֹפַנִּים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ כוּ' לְחַיּוֹת נָמֵי אוֹמְרִים בָּרוּךְ לַעֲדִיפֵי מִשְּׂרָפִים וּקְרָא נָמֵי מוּכָח לְחַיּוֹת וְאוֹפַנִּים אוֹמְרִים בָּרוּךְ דְּבָתַר קְרָא דְּבָרוּךְ כְּתִיב וְקוֹל כַּנְפֵי הַחַיּוֹת מַשִּׁיקוֹת אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ וְקוֹל הָאוֹפַנִּים לְעֻמָּתָם קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל וּבְכָל דּוּכְתָּא מַשְׁמַע דְּהָאוֹפַנִּים בָּתַר חַיּוֹת גְּרִירֵי דִּכְתִיב (יְחֶזְקֵאל א) וּבְלֶכֶת הַחַיּוֹת יֵלְכוּ הָאוֹפַנִּים אֶצְלָם וּבְהִנָּשֵׂא הַחַיּוֹת מֵעַל הָאָרֶץ יִנָּשְׂאוּ הָאוֹפַנִּים וּכְתִיב נָמֵי כִּי רוּחַ הַחַיָּה בָּאוֹפַנִּים וְאִם תֹּאמַר דִּילְפִינַן הַשְׁתָּא לְפָרוֹשׁ זֶה לְחַיּוֹת וּשְׂרָפִים אֵין הַכֹּל אֶחָד וּבְפֶרֶק אֵין דּוֹרְשִׁין (חֲגִיגָה דַּף יג:) אוֹמֵר פָּסוּק אֶחָד אוֹמֵר שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאֶחָד וּפָסוּק אֶחָד אוֹמֵר אַרְבַּע כְּנָפַיִם לְאֶחָד וּמַאי קֻשְׁיָא הָא הַאי קְרָא דְּשֵׁשׁ כְּנָפַיִם בִּשְׂרָפִים כְּתִיב וְהַאי בְּחַיּוֹת כְּתִיב וְיֵ"ל דְּמִסְתַּבֵּר לֵיהּ שֶׁאֵין מְשֻׁנִּים בְּכַנְפֵיהֶם וְכה"ג פָּרִיךְ בְּפ' בָּא לוֹ (יוֹמָא דַּף עב:) כְּתִיב וְעָשִׂיתָ לְּךָ אֲרוֹן עֵץ וּכְתִיב וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אע"פ שֶׁהָיָה אָרוֹן אַחֵר מִסְתַּמָּא כְּמוֹ שֶׁהָיָה זֶה כָּךְ הָיָה זֶה וְכֵן בְּהַמּוֹכֵר פֵּרוֹת (ב"ב דַּף צט.) לְמ"ד פְּנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו וְהָכְתִיב וּפְנֵיהֶם אֶל הַבַּיִת מִכְּרוּבִים שֶׁל שְׁלֹמֹה אַכְּרוּבִים שֶׁל מֹשֶׁה פָּרִיךְ דְּמִסְתַּמָּא לֹא נִשְׁתַּנּוּ זֶה מִזֶּה:

תורה אור השלם

וְקוֹל כַּנְפֵי הַחַיּוֹת מַשִּׁיקוֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחוֹתָהּ וְקוֹל הָאוֹפַנִּים לְעֻמָּתָם וְקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל [יחזקאל ג, יג]

וַיָּשַׂר אֶל־מַלְאָךְ וַיֻּכָל בָּכָה וַיִּתְחַנֶּן־לוֹ בֵּית־אֵל יִמְצָאֶנּוּ וְשָׁם יְדַבֵּר עִמָּנוּ [הושע יב, ה]

וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׂרִיתָ עִם־אֱלֹהִים וְעִם־אֲנָשִׁים וַתּוּכָל [בראשית לב, כט]

וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלֵּחֲךָ כִּי אִם־בֵּרַכְתָּנִי [בראשית לב, כז]

וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם וְהִוא כְפֹרַחַת עָלְתָה נִצָּהּ הִבְשִׁילוּ אַשְׁכְּלֹתֶיהָ עֲנָבִים [בראשית מ, י]

[דברים כו]

[במדבר כא]

וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים הַהֹלֵךְ לִפְנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עַמּוּד הֶעָנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֹד מֵאַחֲרֵיהֶם [שמות יד, יט]

גֶּפֶן מִמִּצְרַיִם תַּסִּיעַ תְּגָרֵשׁ גּוֹיִם וַתִּטָּעֶהָ [תהילים פ, ט]

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֹתָם [שמות א, ז]

שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל־זְכוּרְךָ אֶל־פְּנֵי הָאָדֹן יְהֹוָה [שמות כג, יז]

פּוּרָה דָּרַכְתִּי לְבַדִּי וּמֵעַמִּים אֵין־אִישׁ אִתִּי וְאֶדְרְכֵם בְּאַפִּי וְאֶרְמְסֵם בַּחֲמָתִי וְיֵז נִצְחָם עַל־בְּגָדַי וְכָל־מַלְבּוּשַׁי אֶגְאָלְתִּי [ישעיהו סג, ג]

וְכוֹס פַּרְעֹה בְּיָדִי וָאֶקַּח אֶת־הָעֲנָבִים וָאֶשְׂחַט אֹתָם אֶל־כּוֹס פַּרְעֹה וָאֶתֵּן אֶת־הַכּוֹס עַל־כַּף פַּרְעֹה [בראשית מ, יא]

לְמִצְרַיִם עַל־חֵיל פַּרְעֹה נְכוֹ מֶלֶךְ מִצְרַיִם אֲשֶׁר־הָיָה עַל־נְהַר־פְּרָת בְּכַרְכְּמִשׁ אֲשֶׁר הִכָּה נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל בִּשְׁנַת הָרְבִיעִית לִיהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה [ירמיהו מו, ב]

וָאֶכְּרֶהָ לִּי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר כָּסֶף וְחֹמֶר שְׂעֹרִים וְלֶתֶךְ שְׂעֹרִים [הושע ג, ב]

אָבִי הִשְׁבִּיעַנִי לֵאמֹר הִנֵּה אָנֹכִי מֵת בְּקִבְרִי אֲשֶׁר כָּרִיתִי לִי בְּאֶרֶץ כְּנַעַן שָׁמָּה תִּקְבְּרֵנִי וְעַתָּה אֶעֱלֶה־נָּא וְאֶקְבְּרָה אֶת־אָבִי וְאָשׁוּבָה [בראשית נ, ה]

צְרוֹר־הַכֶּסֶף לָקַח בְּיָדוֹ לְיוֹם הַכֵּסֶא יָבֹא בֵיתוֹ [משלי ז, כ]

וַיֹּאמֶר יְהֹוָה אֵלַי הַשְׁלִיכֵהוּ אֶל־הַיּוֹצֵר אֶדֶר הַיְקָר אֲשֶׁר יָקַרְתִּי מֵעֲלֵיהֶם וָאֶקְחָה שְׁלֹשִׁים הַכֶּסֶף וָאַשְׁלִיךְ אֹתוֹ בֵּית יְהֹוָה אֶל־הַיּוֹצֵר [זכריה יא, יג]

וָאֹמַר אֲלֵיהֶם אִם־טוֹב בְּעֵינֵיכֶם הָבוּ שְׂכָרִי וְאִם־לֹא חֲדָלוּ וַיִּשְׁקְלוּ אֶת־שְׂכָרִי שְׁלֹשִׁים כָּסֶף [זכריה יא, יב]

רבינו גרשום

הדר ויריעו כל בני אלהים:

אלו שלשה שרי גוים כו'. כלומר גוים כשרין כגון אדרכן דשמשיה דרב:

הבשילו אשכלותיה ענבים אלו הנסכים. וגם הם היו מתנה לגבי מזבח:

וכן הוא אומר ויז נצחם על בגדי. נצה דורש נצחם:

שלש כוסות האמורין במצרים. וכוס פרעה בידי וגו':

אומה זו כגפן נמשלה. כלומר ישראל:

קנוקנות. סופי ענבים שהם ענבים קשים:

שאלמלא עלייה. כלומר שחורשין וזורעין שאלמלא כן רעב יבא בעולם:

חומר שעורים ולתך שעורים. חומר שלשים סאה לתך ט"ו סאין ואלו הן סך הכל מ"ה סאין ואותם מ"ה סאין אלו מ"ה צדיקים:

דתותי אפתא. אפגרין בלע"ז:

ואומר אליהם אם טוב בעיניכם הבו שכרי:

שֶׁאֵין כּוֹתְבִין כְּתוּבָּה לִזְכָרִים, וְאַחַת שֶׁאֵין שׁוֹקְלִין בְּשַׂר הַמֵּת בְּמָקוֹלִין, וְאַחַת שֶׁמְּכַבְּדִין אֶת הַתּוֹרָה. וְאֵינוֹ נוֹהֵג בָּעוֹף. וְהָא קָא חָזֵינַן דְּאִית לֵיהּ? אִית לֵיהּ, וְלָא עָגִיל. [א]בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: אִית לֵיהּ לְעוֹף וְעָגִיל, אִית לֵיהּ לִבְהֵמָה וְלָא עָגִיל, מַאי? בָּתַר דִּידֵיהּ אָזְלִינַן, אוֹ בָּתַר מִינֵיהּ אָזְלִינַן? תֵּיקוּ. וְנוֹהֵג בַּשְּׁלִיל. אָמַר שְׁמוּאֵל: וְחֶלְבּוֹ מוּתָּר לְדִבְרֵי הַכֹּל. (א)חֶלְבּוֹ דְּמַאי? אִילֵימָא דִּשְׁלִיל – וְהָא מִיפְלָג פְּלִיגִי בֵּיהּ, דְּתַנְיָא: נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל, וְחֶלְבּוֹ אָסוּר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל, וְחֶלְבּוֹ מוּתָּר. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: מַחְלוֹקֶת בְּבֶן תִּשְׁעָה חַי, וְהָלַךְ רַבִּי מֵאִיר לְשִׁיטָתוֹ, וְרַבִּי יְהוּדָה לְשִׁיטָתוֹ. [ב]וְאֶלָּא חֶלְבּוֹ דְּגִיד? הָא מִיפְלָג פְּלִיגִי בָּהּ, דְּתַנְיָא: גִּיד הַנָּשֶׁה מְחַטֵּט אַחֲרָיו בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא, וְחוֹתֵךְ שָׁמְנוֹ מֵעִיקָּרוֹ – דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: גּוֹמְמוֹ עִם הַשּׁוֹפִי. לְעוֹלָם חֶלְבּוֹ דְּגִיד, מוֹדֶה שְׁמוּאֵל דִּלְרַבִּי מֵאִיר מִדְּרַבָּנַן אָסוּר, דְּתַנְיָא: וְשָׁמְנוֹ מוּתָּר, וְיִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים נָהֲגוּ בּוֹ אִיסּוּר. מַאי לָאו רַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר: מוּתָּר מִן הַתּוֹרָה וְאָסוּר מִדְּרַבָּנַן? מִמַּאי דִּילְמָא רַבִּי יְהוּדָה הִיא, אֲבָל לְרַבִּי מֵאִיר מִדְּאוֹרָיְיתָא נָמֵי אָסִיר! לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּתַנְיָא: גִּיד הַנָּשֶׁה מְחַטֵּט אַחֲרָיו בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא, וְשָׁמְנוֹ מוּתָּר. מַאן שָׁמַעְתְּ לֵיהּ דְּאִית לֵיהּ חֲטִיטָה? רַבִּי מֵאִיר, וְקָאָמַר: שָׁמְנוֹ מוּתָּר. [ג,ד]אָמַר רַב יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מָרְתָא, אָמַר רַב: לֹא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא קְנוֹקָנוֹת שֶׁבּוֹ. עוּלָּא אָמַר: עֵץ הוּא, וְהַתּוֹרָה חִיְּיבָה עָלָיו. אָמַר אַבָּיֵי: כְּוָותֵיהּ דְּעוּלָּא מִסְתַּבְּרָא, דְּאָמַר רַב שֵׁשֶׁת אָמַר רַב אַסִּי: חוּטִין שֶׁבַּחֵלֶב אֲסוּרִין, וְאֵין חַיָּיבִין עֲלֵיהֶן, אַלְמָא "חֵלֶב" אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא חוּטִין, הָכָא נָמֵי "גִּיד" אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא קְנוֹקָנוֹת. [ה]גּוּפָא: אָמַר רַב שֵׁשֶׁת אָמַר רַב אַסִּי: חוּטִין שֶׁבַּחֵלֶב אֲסוּרִין, וְאֵין חַיָּיבִין עֲלֵיהֶן. שֶׁבַּכּוּלְיָא אֲסוּרִין, וְאֵין חַיָּיבִין עֲלֵיהֶן. לוֹבֶן כּוּלְיָא – רַבִּי וְרַבִּי חִיָּיא: חַד אָסַר, וְחַד שָׁרֵי. [ו]רַבָּה מְמַרְטֵט לֵיהּ, רַבִּי יוֹחָנָן מְמַרְטֵט לֵיהּ, רַבִּי אַסִּי גָּאֵים לֵיהּ. אָמַר אַבָּיֵי: כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי אַסִּי מִסְתַּבְּרָא, דְּאָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל:

חֵלֶב

שֶׁאֵין כּוֹתְבִין כְּתֻבָּה לִזְכָרִים לְאַע"פ שֶׁחֲשׁוּדִין לְמִשְׁכַּב זָכוּר וּמְיַחֲדִין לָהֶם זָכָר לְתַשְׁמִישָׁן אֵין נוֹהֲגִין קַלּוּת רֹאשׁ בְּמִצְוָה זוֹ כָּל כָּךְ שֶׁיִּכְתְּבוּ לָהֶם כְּתֻבָּה: בְּשַׂר הַמֵּת שֶׁל אָדָם: בְּמָקוּלִין בְּאִטְלִיז שֶׁאֵין אוֹכְלִין אוֹתוֹ בְּפַרְהֶסְיָא כָּל כָּךְ. וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי בְּשַׂר הַמֵּת בְּשַׂר בְּהֵמָה שֶׁמֵּתָה מֵעַצְמָהּ: דְּאִית לֵיהּ כַּף בָּשָׂר סְבִיבוֹת הַקּוּלִית הָעֶלְיוֹנָה: וְלָא עָגִיל הַבָּשָׂר סְבִיבוֹת הָעֶצֶם וְאֵינוֹ דּוֹמֶה לְכַף. כָּל בָּשָׂר גָּבוֹהַּ וְעָגוֹל קָרֵי כַּף כִּדְאָמְרִינַן בְּנִדָּה (דַּף מז.) עַל שֶׁתִּתְמַעֵךְ הַכַּף גַּבֵּי סִימָנֵי בַּגְרוּת: אָמַר שְׁמוּאֵל וְחֶלְבּוֹ מֻתָּר דְּקָתָנֵי מַתְנֵי' לְדִבְרֵי הַכֹּל הִיא: נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל וְחֶלְבּוֹ שֶׁל שְׁלִיל אָסוּר: בְּבֶן תִּשְׁעָה חַי שֶׁחַי וְעָמַד לְפָנֵינוּ מִשֶּׁנִּשְׁחֲטָה וְנִקְרְעָה אִמּוֹ: לְשִׁיטָתוֹ דְּאָמַר בְּפֶרֶק בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף עד.) טָעוּן שְׁחִיטָה וְכֵיוָן דְּלָא מִשְׁתְּרֵי בִּשְׁחִיטַת אִמּוֹ לָאו שְׁלִיל הוּא דְּלִקְרֵי בֵּהּ כָּל בַּבְּהֵמָה תֹּאכֵלוּ (וַיִּקְרָא יא) וְאַפִּי' חֶלְבּוֹ וְגִידוֹ אֶלָּא חֶלְבּוֹ דְּגִיד שֶׁל כָּל בְּהֵמָה קָאָמַר מַתְנֵי' וּמוֹקֵי לָהּ שְׁמוּאֵל כְּדִבְרֵי הַכֹּל: מֵעִיקָּרוֹ מִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא נִבְלָע וְנִשְׁרָשׁ בַּבָּשָׂר: גּוֹמְמוֹ עִם הַשּׁוֹפִי הַחֵלֶב הַגָּבוֹהַּ וְנִרְאֶה עַל הַשּׁוֹפִי גּוֹמְמוֹ וּמַשְׁלִיכוֹ מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן שֶׁלֹּא יֵרָאֶה כְּאוֹכֵל גִּיד אֲבָל עִקָּרוֹ וְשָׁרְשׁוֹ שֶׁל שֻׁמָּן וְשֶׁל גִּיד מֻתָּרִין: עִם הַשּׁוֹפִי בְּשָׁוֶה לַשּׁוֹפִי יַחְתְּכֶנּוּ: לְעוֹלָם חֶלְבּוֹ דְּגִיד קָאָמַר שְׁמוּאֵל לְדִבְרֵי הַכֹּל מֻתָּר: וּמוֹדֶה שְׁמוּאֵל לְאַע"ג דְּמִן הַתּוֹרָה מֻתָּר דְּאָסַר לֵיהּ ר' מֵאִיר מִדְּרַבָּנָן: מַאי לָאו רַבִּי מֵאִיר הִיא מִדְּקָתָנֵי נָהֲגוּ בּוֹ אִסּוּר דְּאִילּוּ לְרַבִּי יְהוּדָה אֲפִי' מִנְהָגָא לֵיכָּא וְקָאָמַר ר"מ דְּמֻתָּר מִדְּאוֹרַיְתָא כִּשְׁמוּאֵל: חֲטִיטָה לְר' מֵאִיר הוּא דִּשְׁמַעִינַן לֵיהּ לְעֵיל: קְנוֹקָנוֹת גִּידִין דַּקִּין הַהוֹלְכִין בְּאֹרֶךְ הַיָּרֵךְ מִתַּחַת הַבָּשָׂר מִגִּיד הַחִיצוֹן לְגִיד הַפְּנִימִי וְהֵן הֵן הָאֲסוּרִין לְפִי שֶׁהֵן רַכִּין וְנוֹתְנִין טַעַם אֲבָל גִּיד עַצְמוֹ שֶׁהוּא בְּרֹאשׁ הַשּׁוֹפִי קָשֶׁה הוּא וְעֵץ בְּעָלְמָא הוּא: עוּלָּא אָמַר אַע"פ שֶׁעֵץ הוּא הַתּוֹרָה חִיְּבָה עָלָיו: חוּטִים שֶׁבַּחֵלֶב כְּגוֹן חוּטֵי הַכְּסָלִים וְגַם בְּחֵלֶב שֶׁעַל הַקֶּרֶב יֵשׁ חוּטִים דַּקִּין: אֲסוּרִין מִדְּרַבָּנָן: וְאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶם כָּרֵת: לֹבֶן כּוּלְיָא שֶׁבְּתוֹךְ הֶחָרִיץ וּמִתְפַּשֵּׁט וְהוֹלֵךְ בְּתוֹךְ הַכּוּלְיָא: מְמַרְטֵט לֵיהּ מְשָׁרֵשׁ אַחֲרָיו: גָּאֵים לֵיהּ הַחִפּוּי אֲבָל בְּכוּלְיָא אָכַל:

אִלֵּימָא חֶלְבּוֹ דִּשְׁלִיל וְא"ת וּמַאי שְׁנָא דִּבְגִיד דִּשְׁלִיל פְּלִיגִי וּבְחֶלְבּוֹ דִּשְׁלִיל מוֹדוּ וְי"ל מִשּׁוּם דְּלָא מִקְרֵי חֵלֶב כֵּיוָן דְּאֵינוֹ בְּעַמּוּד וְהַקֶּרֶב כִּדְאָמַר בְּפ' בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף עה.) מַה חֵלֶב וּשְׁתֵּי הַכְּלָיוֹת הָאֲמוּרִים בְּקָדָשִׁים מוֹצִיא מִכְּלָל שְׁלִיל: וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא כו' הֻצְרַךְ לְאַתּוּיֵי דְּרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאִי לָאו דְּרַבִּי אֶלְעָזָר הֲוָה אֲמִינָא חֶלְבּוֹ דְּקָתָנֵי בַּבָּרַיְתָא הַיְנוּ חֶלְבּוֹ דְּגִיד דְּעָלְמָא וְלֹא חֶלְבּוֹ דִּשְׁלִיל לְכָךְ מַיְתֵי דְּר' אֶלְעָזָר דְּהָלְכוּ לְשִׁיטָתָם מַשְׁמַע דְּאַכּוּלָּהּ מִלְּתָא קָאָמַר בְּגִיד וּבְחֵלֶב דִּבְתַרְוַיְיהוּ דִּפְלִיגִי בְּהוּ הָלְכוּ לְשִׁיטָתָם וְעוֹד דְּאִי אַגִּיד לְחוּדֵיהּ קָאֵי אַמַּתְנִי' הֲוָה לֵיהּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר לְמֵימַר מִלְּתֵיהּ אַע"ג דְּלָא הֻזְכַּר בְּמַתְנִיתִין רַבִּי מֵאִיר מִכָּל מָקוֹם שְׁמַעִינַן ר"מ מֵר' יְהוּדָה אֶלָּא לְהָכִי אֲמָרָהּ אַבָּרַיְתָא דְּאַכָּל מִלְּתָא דִּפְלִיגִי קָאֵי דִּבְחֵלֶב נָמֵי הָלְכוּ לְשִׁיטָתָם: גּוֹמְמוֹ עִם הַשּׁוֹפִי פֵּי' הַקּוּנְט' חֵלֶב הַגָּבוֹהַּ וְגִיד הַנִּרְאֶה עַל הַשּׁוֹפִי גּוֹמְמוֹ וּמַשְׁלִיכוֹ מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן שֶׁלֹּא יֵרָאֶה כְּאוֹכֵל גִּיד אֲבָל עִקָּרוֹ וְשָׁרָשָׁיו שֶׁל שֻׁמָּן וְשֶׁל גִּיד מֻתָּרִין וּלְפִי זֶה לֹא פְּלִיגִי בְּחֶלְבּוֹ דְּבֵין לְרַבִּי מֵאִיר וּלְר' יְהוּדָה כָּל מָקוֹם שֶׁהַגִּיד אָסוּר חֶלְבּוֹ נָמֵי אָסוּר וְכָל שֶׁכֵּן דְּפָרִיךְ טְפֵי שַׁפִּיר לִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר חֶלְבּוֹ מֻתָּר לְדִבְרֵי הַכֹּל דְּהָכָא אֲפִלּוּ רַבִּי יְהוּדָה דְּמֵיקֵל קָאָסַר חֶלְבּוֹ אֲבָל הַלָּשׁוֹן קָשֶׁה דְּקָאָמַר אֶלָּא חֶלְבּוֹ דְּגִיד וְהָא מִפְלָג פְּלִיגִי מַשְׁמַע דִּלְרַבִּי יְהוּדָה אֲפִילוּ בְּמָקוֹם שֶׁהַגִּיד אָסוּר חֶלְבּוֹ שָׁרֵי כְּמוֹ שֶׁאָמַר שְׁמוּאֵל אֶלָּא דְּרַבִּי מֵאִיר פָּלִיג וּלְכָךְ נִרְאֶה דְּגוֹמְמוֹ אַגִּיד לְחוּדֵיהּ קָאֵי וְלֹא אַחֶלְבּוֹ [וּלְמַאי] דְּבָעֵי לְאוֹקוֹמֵי בָּרַיְתָא דְּנָהֲגוּ בּוֹ אִסּוּר כְּר' יְהוּדָה מַה שֶּׁלֹּא א"ר יְהוּדָה גּוֹמְמוֹ אֶלָּא אַגִּיד מִשּׁוּם דְּחֶלְבּוֹ תָּלוּי בְּמִנְהָגָא הֵיכָא דְּאַחְמוּר אַחְמוּר כִּדְאָמַר (נִדָּה דַּף סו.) גַּבֵּי חוּמְרָא דְּרַבִּי זֵירָא דְּשִׁבְעָה נְקִיִּים [אִי] נָמֵי נֹאמַר דְּגוֹמְמוֹ דְּרַבִּי יְהוּדָה נָמֵי קָאֵי אַחֵלֶב וּמַאי דְּבָעֵי לְמֵימַר דְּהַךְ בָּרַיְתָא כְּרַבִּי יְהוּדָה אֲבָל לר"מ סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּאָסוּר מִדְּאוֹרַיְתָא מִדְּמַחְמִיר לַחֲטוֹטוֹ וּלְשָׁרֵשׁ אַחֲרָיו דְּקָאָמַר חוֹתֵךְ שָׁמְנוֹ מֵעִקָּרוֹ וּלְבַסּוֹף מַסִּיק בָּרַיְתָא כר"מ ומ"מ לָא אָסִיר מִדְּאוֹרַיְתָא לר"מ אֶלָּא דְּיִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים הֵם אֲבָל לְרַבִּי יְהוּדָה שָׁרֵי לְגַמְרֵי וְהָא דִּתְנַן נֶאֱמָנִים עָלָיו וְעַל הַחֵלֶב הַיְנוּ בִּסְתָם חֵלֶב וְלֹא בְּחֶלְבּוֹ שֶׁל גִּיד דְּכֵיוָן דִּלְרַבִּי יְהוּדָה שָׁרֵי לְגַמְרֵי לֹא שַׁיָּךְ בֵּהּ נֶאֱמָנוּת וּלְקַמָּן (חֻלִּין דַּף צג:) אֲפָרֵשׁ בע"ה: עוּלָּא אָמַר עֵץ הוּא וְהַתּוֹרָה כו' פְּלוּגְתָּא דְּיֵשׁ בְּגִידִים בנ"ט וּפְלוּגְתָּא דר"מ וְרַבִּי יְהוּדָה דִּפְלִיגִי בַּחֲטִיטָה לָא הָוֵי כִּפְלוּגְתָּא דְּרַב וְעוּלָּא אֶלָּא קָסָבַר רַב דְּהָא דִּפְלִיגִי תַּנָּאֵי בְּיֵשׁ בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם בַּקְּנוֹקָנוֹת הוּא דִּפְלִיגִי אֲבָל גִּיד לכ"ע עֵץ הוּא וְרַב וְעוּלָּא סָבַר כְּמַאן דְּאָמַר יֵשׁ בָּהֶן בנ"ט דִּלְמ"ד אֵין בְּגִידִין בנ"ט מַה לִּי גִּיד וּמַה לִּי קְנוֹקָנוֹת וְכֵן פְּלוּגְתָּא דר"מ וְרַבִּי יְהוּדָה דִּפְלִיגִי בַּחֲטִיטָה וְהַהוּא תַּנָּא דִּפְלִיג אַדְּרַבִּי יְהוּדָה וְאִית לֵיהּ דְּלָא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא שֶׁעַל הַכַּף בִּלְבַד כָּל זֶה יַעֲמִיד רַב בַּקְּנוֹקָנוֹת וְעוּלָּא סָבַר דְּכָל הָנָךְ פְּלֻגְתָּא בְּגִיד עַצְמוֹ וְלֹא בַּקְּנוֹקָנוֹת דִּקְנוֹקָנוֹת שָׁרוּ לְכוּלֵּי עָלְמָא דְּגִיד אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא קְנוֹקָנוֹת וְעוּלָּא נַמִי סָבַר כמ"ד אֵין בְּגִידִין בנ"ט מִדְּקָאָמַר עֵץ הוּא: כְּוָתֵהּ דְּעוּלָּא מִסְתַּבְּרָא בִּשְׁאִלְתּוֹת דְּרַב אַחַאי בְּפָרָשַׁת וַיִּשְׁלַח לְאַע"ג דְּקָאָמַר מִסְתַּבְּרָא כְּעוּלָּא אָסְרִינַן קְנוֹקָנוֹת מִדְּרַבָּנָן מַשְׁמַע דִּלְעוּלָּא אֲפִילוּ מִדְּרַבָּנָן שָׁרֵי: אָמַר אַבָּיֵי כְּוָתֵהּ דְּרַבִּי אַסִּי מִסְתַּבְּרָא מַשְׁמַע דְּהָכִי הִלְכְתָא דְּלֹבֶן כּוּלְיָא שָׁרֵי וְאֵין צָרִיךְ לִגְמוֹס אֶלָּא מַה שֶּׁחוּץ לְכוּלְיָא וּבַקּוּנְטְרֵס נָמֵי כָּתַב דְּהַמֵּיקֵל לֹא הִפְסִיד וּבִשְׁאִלְתּוֹת נָמֵי בְּפָרָשַׁת וַיִּשְׁלַח הֵבִיאוּ לְדִבְרֵי הַמַּתִּיר וְלֹא לְדִבְרֵי הָאוֹסֵר וְגָרַס רַבָּה מְחַטֵּט לֵיהּ וְלָא גָּרְסִינַן רַבָּה דְּא"כ הָיָה הֲלָכָה כְּרַבָּה לְגַבֵּי אַבַּיֵּי וּבְכָל הַסְּפָרִים כְּתִיב רַבָּה וּמִיהוּ כָּתַב בַּקּוּנְטְרֵס. דִּלְבֶן כּוּלְיָא הָלַךְ אַחַר הַמַּחְמִיר לְשָׁרֵשׁ אַחֲרָיו כֵּיוָן דְּלָא אִתְּמַר הִלְכְתָא כְּאַבַּיֵּי וְהַמַּחְמִיר יַחְמִיר וְהַמּוֹנֵעַ לֹא הִפְסִיד וּבְחֵלֶב שֶׁהַבָּשָׂר חוֹפֶה אוֹתוֹ מַשְׁמַע מִתּוֹךְ פֵּרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס שֶׁפָּשׁוּט לוֹ שֶׁהוּא מֻתָּר אַף עַל גַּב שֶׁבְּלֹבֶן כּוּלְיָא לֹא פָּסַק בְּהֶדְיָא שֶׁיְּהֵא מֻתָּר וְשֶׁמָּא סוֹבֵר דְּכוּלְּהוּ אִית לְהוּ לִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר חֵלֶב שֶׁהַבָּשָׂר חוֹפֶה אוֹתוֹ מֻתָּר וְצָרִיךְ לִתֵּן טַעַם למ"ש זֶה מִזֶּה דְּאִי דָּרְשִׁינַן שֶׁעַל הַכְּסָלִים אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא שֶׁבְּתוֹךְ הַכְּסָלִים הָכָא נָמֵי אָמַר רַחֲמָנָא שֶׁעַל הַכְּלָיוֹת וְלֹא שֶׁבְּתוֹךְ הַכְּלָיוֹת וְאַף עַל גַּב דְּחוּטִין שֶׁבַּחֵלֶב אֲסוּרִים מִדְּרַבָּנָן יֵשׁ לִגְזוֹר בְּהוּ טְפֵי בְּחוּטֵי חֵלֶב אַטּוּ חֵלֶב מִבְּלֹבֶן כּוּלְיָא וְיֵשׁ לִסְתּוֹר מִכָּאן לְדִבְרֵי ר"א מִמִּי"ץ שֶׁהָיָה אוֹמֵר דְּשֻׁמָּן שֶׁעַל יוֹתֶרֶת הַכָּבֵד אָסוּר אַף לְאַחַר שֶׁיִּטֹּל הַקְּרוּם מֵעָלָיו מִדְּתַנְיָא בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים כִּי כָּל אֹכֵל חֵלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ מִמֶּנָּה וְגוֹ' אֵין לִי אֶלָּא חֵלֶב תְּמִימִים שֶׁהֵם כְּשֵׁרִים לִקְרָב חֵלֶב בַּעֲלֵי מוּמִין מִנַּיִן תַּלְמוּד לוֹמַר מִן הַבְּהֵמָה חֵלֶב חֻלִּין מִנַּיִן תַּלְמוּד לוֹמַר כִּי כָּל אֹכֵל חֵלֶב אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ מִמֶּנָּה לוֹמַר לָךְ חֵלֶב שֶׁכָּמוֹהוּ כָּשֵׁר לִקְרֵב אָמַרְתִּי לָךְ חֵלֶב דְּפָנוֹת שֶׁאֵין רְאוּיָה לִקְרֵב לֹא אָמַרְתִּי לָךְ מַשְׁמַע שֶׁהָיִיתִי אוֹסֵר חֵלֶב הַדְּפָנוֹת אִי לָאו מִשּׁוּם דְּאֵינוֹ קָרֵב וא"כ חֵלֶב הַיּוֹתֶרֶת שֶׁהוּא קָרֵב עִם הַיּוֹתֶרֶת אָסוּר וּלְפִי זֶה הָיָה לָן לֶאֱסֹר לֹבֶן כּוּלְיָא שֶׁהוּא קָרֵב עִם הַכּוּלְיָא וְהָכָא שָׁרֵינַן לֵיהּ וּמִיהוּ אִיכָּא לְמֵימַר שָׁאנֵי לֹבֶן כּוּלְיָא שֶׁמְּמַעֵט לֵיהּ קְרָא שֶׁעַל הַכְּלָיוֹת וְלֹא שֶׁבְּתוֹךְ הַכְּלָיוֹת ומ"מ קָשֶׁה לְפִי' לִתְּסַר שֻׁמַּן הָאַלְיָה שֶׁקָּרֵב עִם הָאַלְיָה וְאַף עַל גַּב דְּקָאָמַר בְּפֶרֶק כָּל הַבָּשָׂר (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קיז.) דְּחֵלֶב הָאַלְיָה מִקְרֵי חֵלֶב סְתָמָא לָא מִקְרֵי מ"מ לִתְּסַר מִטַּעַם שֶׁקָּרֵב לְכָךְ נִרְאֶה לִי דִּלְדוּקָא חֵלֶב דְּפָנוֹת שֶׁדּוֹמֶה לִשְׁאָר חֵלֶב וְשֶׁמָּא אַף תּוֹתַב קְרוּם וְנִקְלָף הוּא הֲוָה מִתְּסַר אִי הֲוָה קָרֵב אֲבָל חֵלֶב יוֹתֶרֶת וְלֹבֶן כּוּלְיָא וְשֻׁמַּן הָאַלְיָה שֶׁאֵין דּוֹמִין כְּלָל לְחֵלֶב לֹא מִתַּסְרֵי דְּאֵין קְרֵבִין בְּתוֹרַת חֵלֶב אֶלָּא אַגַּב יוֹתֶרֶת וְכוּלְיָא וְאַלְיָה:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' ד, סמג לאוין קלט, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' ה:

ב מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' ח:

ג מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' י:

ד מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' ק סעי' ב:

ה מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ו, סמג לאוין קלז, סמג לאוין קלח, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' י:

ו מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ז, ש"ע יו"ד סי' סד סעי' יב:

ז מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ז, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' יב:

רבינו גרשום

שאין כותבין כתובה לזכרים. כלומר כשעושין משכב זכור אין כותבין לזה כתובה:

ואחת שאין שוקלין בשר המת במקולין. כלומר למוכרין בשר המת בצנעה אבל לא בפרהסיא בשוק:

תקנו שאין לו כף. כלומר שאין ירך שלו עגול ככף כבהמה:

והלך ר' מאיר לשיטתו. כלומר ר"מ דסבירא ליה דחלבו אסור הלך לשיטתו דאמר תשעה חי טעון שחיטה כבהמה בעלמא:

ר' יהודה אומר גוממו עם השופי. כלומר אין צריך לחטט אחריו אלא חותכו עם השופי למעלה:

לעולם חלבו דגיד. כלומר למותר ולא"ג דאמר שמואל לדברי הכל מותר מודי שמואל לר' מאיר דאסור מדרבנן אבל מדאורייתא מותר:

מאי לאו ר"מ היא. כלומר מה דאמרי' קדושים נהגו בו איסור כר"מ היא:

לא אסרה תורה אלא קנוקנות שבו. כלומר גידין דקין שמתפרשין מן הגיד ואילך ואילך שבהן יש בהן טעם אבל גיד עצמו כעץ הוא ואין בו טעם [illegible] התורה:

אלמא חלב אמר רחמנא ולא חוטין. כלומר דלבנן דחוטין לחוד וה"נ גיד לחוד וקנוקנות לחוד [illegible] רחמנא דאפי' אוכל הגיד לחודיה כגון חייב וכ"ש קנוקנות:

ולא נימא קנוקנות ולא גיד אלא [גיד] וקנוקנות:

ממרטט ליה. כלומר מחטט אחריו ומוציאו:

רב אסי גאים ליה. כלומר [illegible] ואין מחטט אחריו. בהמה בחייה פרוקי מיפרקה. כלומר כשהיא הולכת [illegible] ולא חשיב תרבא תחת הבשר שאין [illegible]:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין; לעיל עד:; לעיל סט.

גליון הש"ס

גמ' ר' יוחנן ממרטט ליה. ע"ל צז ע"א תוס' ד"ה כוליא:

תורה אור השלם

עַל־כֵּן לֹא־יֹאכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנָּשֶׁה אֲשֶׁר עַל־כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה [בראשית לב, לג]

[א]חֵלֶב שֶׁהַבָּשָׂר חוֹפֶה אוֹתוֹ מוּתָּר, אַלְמָא שֶׁעַל הַכְּסָלִים אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא שֶׁבְּתוֹךְ הַכְּסָלִים, הָכָא נָמֵי שֶׁעַל הַכְּלָיוֹת אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא שֶׁבְּתוֹךְ הַכְּלָיוֹת. [ב]גּוּפָא, אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: חֵלֶב שֶׁהַבָּשָׂר חוֹפֶה אוֹתוֹ – מוּתָּר. אִינִי? וְהָאָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הַאי תַּרְבָּא דְּתוּתֵי מָתְנֵי – אֲסִיר! אָמַר אַבָּיֵי: בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ פָּרוֹקֵי מִיפַּרְקָא. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֲנָא לָאו טַבָּחָא אֲנָא וְלָאו בַּר טַבָּחָא אֲנָא, וּנְהִירְנָא דְּהָכִי הֲווֹ אָמְרִי בֵּי מִדְרְשָׁא: בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ פָּרוֹקֵי מִיפַּרְקָא. [ג]אָמַר רַבִּי אַבָּא, אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׁמוּאֵל: חֵלֶב שֶׁעַל הֶמְסֵס וּבֵית הַכּוֹסוֹת (אסורין) [אָסוּר], וְעָנוּשׁ כָּרֵת, וְזֶהוּ חֵלֶב שֶׁעַל הַקֶּרֶב. אָמַר רַבִּי אַבָּא, אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׁמוּאֵל: הַאי תַּרְבָּא דְּקְלִיבוּסְתָּא אָסוּר, וְעָנוּשׁ כָּרֵת, וְזֶהוּ חֵלֶב שֶׁעַל הַכְּסָלִים. [ה]וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׁמוּאֵל: חוּטִין שֶׁבַּיָּד אֲסוּרִין. אָמַר רַב סָפְרָא: מֹשֶׁה, מִי אָמַר רַחֲמָנָא "לָא תֵיכוּל בִּישְׂרָא"? אָמַר רָבָא: מֹשֶׁה, מִי אָמַר רַחֲמָנָא "אֲכוֹל דְּמָא"? חַתְכֵיהּ וּמַלְחֵיהּ, אֲפִילּוּ לִקְדֵירָה נָמֵי שַׁפִּיר דָּמֵי. [ו]אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׁמוּאֵל: רֵישׁ מְעַיָּא בְּאַמְּתָא בָּעֵי גְּרִירָה, וְזֶהוּ חֵלֶב שֶׁעַל הַדַּקִּין. [ז]וְאָמַר רַב יְהוּדָה: חוּטִין שֶׁבָּעוֹקֶץ אֲסוּרִין. חַמְשָׁא חוּטֵי אִית בֵּיהּ בְּכַפְלָא, תְּלָתָא מִיַּמִּינָא וְתַרְתֵּי מִשְּׂמָאלָא. תְּלָתָא מִפַּצְלִי לִתְרֵי תְּרֵי, תְּרֵי מִפַּצְלִי לִתְלָתָא תְּלָתָא. נָפְקָא מִינַּהּ, דְּאִי שָׁלֵיף לְהוּ עַד דְּחַמִּימֵי – מִשְׁתַּלְּפִי, וְאִי לָא – בָּעֵי חַטּוֹטֵי בָּתְרַיְיהוּ. אָמַר אַבָּיֵי, וְאִיתֵּימָא רַב יְהוּדָה: חַמְשָׁא חוּטֵי הָווּ, תְּלָתָא מִשּׁוּם תַּרְבָּא, וּתְרֵין מִשּׁוּם דְּמָא. דִּטְחָלֵי וְדִכַפְלֵי וְדִכוּלְיָתָא – מִשּׁוּם תַּרְבָּא, דִּידָא וּדְלוֹעָא – מִשּׁוּם דְּמָא. לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ – הָנֵי דְּמִשּׁוּם דְּמָא, אִי מְחַתֵּךְ לְהוּ וּמָלַח לְהוּ – שַׁפִּיר דָּמֵי, הָנָךְ – לֵית לְהוּ תַּקַּנְתָּא. אָמַר רַב כָּהֲנָא, וְאִיתֵּימָא רַב יְהוּדָה: חַמְשָׁא קְרָמֵי הָווּ, תְּלָתָא מִשּׁוּם תַּרְבָּא, וּתְרֵי מִשּׁוּם דְּמָא. דִּטְחָלֵי דְּכַפְלֵי וְדִכוּלְיָתָא מִשּׁוּם תַּרְבָּא, דְּבֵיעֵי וּדְמוֹקְרָא מִשּׁוּם דְּמָא. [ח]רַב יְהוּדָה בַּר אוֹשַׁעְיָא הֲוָה קָא קָלֵיף לֵיהּ טְחָלָא לְלֵוִי בְּרֵיהּ דְּרַב הוּנָא בַּר חִיָּיא, הֲוָה קָא גָּאֵים לֵיהּ מֵעִילָּאֵי. אֲמַר לֵיהּ: חוּת בֵּיהּ טְפֵי. אֲתָא אֲבוּהּ אַשְׁכְּחֵיהּ, אֲמַר לֵיהּ: הָכִי אָמַר אֲבוּהּ דְּאִמָּךְ מִשּׁוּם דְּרַב, וּמַנּוּ רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא: לֹא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא שֶׁעַל הַדַּד בִּלְבָד. [ט]אִינִי? וְהָאָמַר רַב הַמְנוּנָא: תָּנָא קְרוּם שֶׁעַל הַטְּחוֹל אָסוּר, וְאֵין חַיָּיבִים עָלָיו. הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא שֶׁעַל הַדַּד – אַמַּאי אֵין חַיָּיבִין עָלָיו? אֶלָּא דְּכוּלֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ: אִי תַּנְיָא – תַּנְיָא. גּוּפָא, אָמַר רַב הַמְנוּנָא: תָּנָא, קְרוּם שֶׁעַל הַטְּחוֹל אָסוּר וְאֵין חַיָּיבִין עָלָיו, קְרוּם שֶׁעַל גַּבֵּי כּוּלְיָא אָסוּר וְאֵין חַיָּיבִין עָלָיו. וְהַתַּנְיָא: חַיָּיבִין עָלָיו! טְחוֹל אַטְּחוֹל לָא קַשְׁיָא: הָא כְּנֶגֶד הַדַּד, הָא שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד הַדַּד. [י]כּוּלְיָא אַכּוּלְיָא נָמֵי לָא קַשְׁיָא: הָא בְּעִילָּאָה, הָא בְּתַתָּאָה. בֵּיעֵי חֲשִׁילָתָא, רַב אַמֵּי וְרַב אַסִּי – חַד אָסַר וְחַד שָׁרֵי. מַאן דְּאָסַר,

מִדְּלָא

רש"י

חלב שהבשר חופה אותו חלב שעל הכסלים שתחת הכליות ונראה בגובה הכסלים ואח"כ נבלע תחת הבשר אלא רך ומתפשט תחת אותו בשר בכל הכסלים ומשהבשר חופהו מותר וכשהלכה למטה אותו בשר יוצא ממנו קרום עב ולבן לבד קרום רך וקלוש המתפשט בכל הכסלים שאסור משום חלב כדלקמן ותחת אותו קרום עב יש חלב ויש שנוהגים איסור באותו חלב לפי שאותו קרום אינו חשוב חיפוי בשר שרך הוא אבל בארץ אשכנז נוהגין בו היתר וגם בעיני נראה דחיפוי גמור הוא. ובלבן כולה הלך אחר המחמיר לשרש אחריו כיון דלא איתוקם הלכתא כרבי אסי והמחמיר יחמיר והמונע לא הפסיד: האי תרבא דתותי מתני זה עליונו וגבהו של אותו חלב שפרשתי קודם שיכסהו הבשר ואותו גבה עצמו מכוסה במתנים שקורין לונביל"ש שרחבן מרחיב למטה מצלעות קטנות ומכסהו וכשהטבח מפרישו נראה אותו חלב: פרוקי מפרקא כשהיא הולכת איבריה נעים והמתנים פעמים שהן נמשכים כלפי מעלה והכסלים נמשכין כלפי מטה ואין החלב נכסה בהן: המסס ובית הכוסות בסוף הקרב ולא זה הוא עקר חלב המכסה את הקרב שקורין טייל"א שהוא תותב קרום ונקלף אבל אותו חלב המכסה את הקרב דבוק לחלב שעל המסס ובית הכוסות: תרבא דקליבוסתא עצם קטן הוא ומונח על עצם שקורין הנק"א ומחובר לחליית האליה מלמעלה ועליו יש חלב תחת ראש המתן שקורין לונבי"ל: חוטין שביד שאנו נוטלין מן הכתף: משה תלמיד חכם: ריש מעיא כשהדקין יוצאין מן הקיבה צריך לגרר חלב שעליהן ארך אמה: וזהו חלב שעל הדקין שנחלקו בו רבי ישמעאל ורבי עקיבא באלו טרפות (לעיל דף מט:): שבעוקץ היינו ה' חוטי דכפלי פלונקס"א: עוקץ הנק"א: בעי לחטוטי בתריהו על שימנא במספר הזה וראשן אחד מחובר בשדרה וראשי הפנימיין נדבקין תחת החזה בראשי הצלעות: ה' חוטי הוו ה' מקומות ובהן חוטים של איסור: דטחלא טחול: דידא שביד: ודלועא שבלחי. וחוטים דקין הוא דקחשיב הלכך לא תנא מזרקי הצואר שאף הם משום דם: דביעי ביצים של זכר: דמוקרא שעל המוח: חות בה טפי שלא היה קולפו אלא בגבהו במקום עביו שהוא מחובר שם לכרס ולחלב ואמר לו קלוף ורד על מטה: על הדד קרום שעל מקום עביו: אמאי והא חלב הקרב הוא: אלא לאו דכוליה של טחול כוליה: עלאה חלב ממש שעל הכליות יש עליו קרום רך והוא חלב גמור: תתאה קרום: ביעי חשילתא ביצי זכר המעורים בגופו: אי אסר משום אבר מן החי לאע"ג דתלו בה כחתוכין דמו:

תוספות

משה מי אמר רחמנא לא תאכל בשרא לס"ל דאסר להו אפילו חתכו ומשום חלב:

חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי מכלל דעל האסכלא משמע דלא הוה מירי לקדרה אלא לצלי ואפילו הכי קאמר דאסור לפי שלא חתכה והא דקאמר לקמן גבי בשרא דאסמיק שפדיה בשפודא מלב דאיב דמא וכן ביעי וכן מזרקי ופרש בקונטרס בלא חתכיה ומלחיה לא בעי למימר שלא עשה לא חתיכה ולא מליחה דהא חתיכה בעי אף לצלי כדמשמע הכא אלא ר"ל שלא עשה שתיהם אלא חתיכה לבדה ובקונטרס נקט לשון הגמ' דקאמר חתכיה ומלחיה ולצלי אין צריך חתכיה ומלחיה ולאו לחלק דהתם מירי במזרקי בפני עצמן כשהוא חוץ לצואר לכך לא בעי חתיכה לצלי שדרך מקום חתך שלהם יצא הדם אבל הכא מירי שהחוטין שלמין בתוך הי"ל לכך (לא) בעי חתיכה לצלי ואם היינו אומרים כן היה קשה לפרוש ר"ת לפרש שכמו שנהגו העולם לבשל כבד בקדרה אחר צליה כן מותר לבשלו בקדרה אחר מליחה כששהה שעור מליחה משום דמליח הרי הוא כרותח והיינו כרותח דצלי מדנתן ה"ג שעור לשהיית מליחה כשעור צליה והשתא לא יתכן דאם לא היה צריך כאן חתיכה לצלי אם כן לא היה ראיה מצלי למליחה דהא צלי מפלט טפי ממליחה דלצלי לא בעי חתיכה ויהא מותר לבשלו בקדרה ועם המליחה בעיא חתיכה לקדרה: **חמשה** חוטי איתא בכפלי פירש בקונטרס שמחוברים בראשי צלעות שתחת החזה וצריך לזהר אותם הקונים חלק של פנים לחטט אחריהם על החזה:

בעי לחטוטי בתריהו חטיטה לא הוי אלא מדרבנן אלא דהא חלב אמר רחמנא ולא חוטין ועוד שעל הכסלים ולא תוך הכסלים ומ"מ צריך לחטט אחריהם מדרבנן ולא דמי לבשר החופה את החלב דשרי דהכא בהמה בחייה פרוקי מפרקא ונמשכין החוטין בהליכתה ומתגלים אי נמי כיון דבלאו הכי רבן גלויים אף מה שבתוך הבשר אסור מדרבנן:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' ז, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' ד:

ב מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' ז:

ג מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' ו, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' ח:

ד מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' ז, ש"ע יו"ד סי' סד סעי' ו:

ה מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' יג, סמג לאוין קלח, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' א:

ו מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' ט, סמג לאוין קלח, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' טו:

ז מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' יא, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' יג:

ח מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' יא, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' י:

ט מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' יא, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' י:

י מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' יב, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' יב:

רבינו גרשום

ונהירנא. כלומר זכור אנא:

דקליבוסתא הנייס:

חוטין שביד אסורין. כלומר גידין שבזרוע:

משה מי קאמר רחמנא לא תיכול בשרא. כלומר בלשון כבוד כלומר אדם חשוב:

ריש מעיא באמתא בעי גרירה. ואיזהו ריש מעיא מן המקום ולמטה כשמתחיל בני מעים מן הכרס באורך אמה חשוב ככרס עצמו ובעינן שיגררנו מן החלב למעלה:

חוטין שבעוקץ. כלומר שבאליה אלו החוטין שבכפלי:

הנך לית ליה תקנתא למשום תרבא אינון:

דביעי ודמוקרא. כלומר מביצים של בהמה שקרמא למעלה מן הביצים. ודמוקרא חוטא דמתנח ביה מוחא דהוא אסור משום דמא:

אלא שעל הדד בלבד חוט גדול של חלב שמעורה בטחול אלא לאו דכוליה אסור [ואינו] חייב עליו:

ביעי חשילתא. כלומר ביצים המעוכים כמו מעוך וכתות. בבהמה שחשוב כמי שנטולין מן הבהמה וחשוב כאבר מן החי:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה וזהו וכו' באלו טרפות. וע"ש ברש"י ד"ה אף כל וצ"ע:

תורה אור השלם

וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכְּסָלִים וְאֶת־הַיֹּתֶרֶת עַל־הַכָּבֵד עַל־הַכְּלָיוֹת יְסִירֶנָּה [ויקרא ג, ד]

וְהִקְרִיב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אִשֶּׁה לַיהֹוָה אֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב [ויקרא ג, ג]

מִדְּלָא קָא בָּרְיָין, הָנֵי אֵבֶר מִן הַחַי נִינְהוּ. מַאן דְּשָׁרֵי, מִדְּלָא קָא מַסְרְחָן, הָנֵי חִיּוּתָא אִית בְּהוּ. וְאִידָךְ, הַאי דְּלָא קָא מַסְרְחָן – דְּלָא קָא שָׁלֵיט בְּהוּ אַוֵּירָא, וְאִידָךְ – הַאי דְּלָא בָּרְיָין, כְּחִישׁוּתָא הוּא דְּנָקֵט לְהוּ. [א]אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרַב שֶׁמֶן בַּר אַבָּא: הָנֵי בֵּיעֵי חֲשִׁילְתָא שַׁרְיָין, וְאַתְּ לָא תֵּיכוֹל מִשּׁוּם "וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ". [ב](א)אָמַר מָר בַּר רַב אָשֵׁי: הָנֵי בֵּיעֵי דְּגַדְיָא, עַד תְּלָתִין יוֹמִין שַׁרְיָין בְּלָא קְלִיפָּה, מִכָּאן וְאֵילָךְ – אִי אַזְרַעַן אֲסוּרִין, וְאִי לָא אַזְרַעַן שַׁרְיָין. מְנָא יָדְעִינַן? אִי אִית בְּהוּ שׁוּרְיָיקֵי סוּמָּקֵי – אֲסִירָן, לֵית בְּהוּ שׁוּרְיָיקֵי סוּמָּקֵי – שַׁרְיָין. (ב)אוּמְצֵי בֵּיעֵי וּמְזִירְקֵי, פְּלִיגֵי בַּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא. בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, רָבִינָא לְקוּלָּא וְרַב אַחָא לְחוּמְרָא, וְהִלְכְתָא כְּרָבִינָא לְקוּלָּא, לְבַר מֵהָנֵי תְּלָת דְּרַב אַחָא לְקוּלָּא וְרָבִינָא לְחוּמְרָא, וְהִלְכְתָא כְּרַב אַחָא לְקוּלָּא. [ג]אוּמְצָא דְּאַסְמֵיק, חַתְכַהּ וּמַלְחַהּ – אֲפִילּוּ לְקִדְרָה נָמֵי שַׁפִּיר דָּמֵי. תַּלְיַיהּ נָמֵי בְּשַׁפּוּדָא, דָּאֵיב דְּמָא. אַגּוּמְרֵי – פְּלִיגֵי בַּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא: חַד אָמַר: מִשְׁאָב שָׁאִיבֵי לֵיהּ, וְחַד אָמַר: מִצְמָת צָמְתִי לֵיהּ. וְכֵן בֵּיעֵי, וְכֵן מְזִירְקֵי. [ד]רֵישָׁא בְּכִיבְשָׁא, אוֹתְבֵיהּ אַבֵּית הַשְּׁחִיטָה – דָּיֵיב דְּמָא וּשְׁרֵי. אַצְּדָדִין – מִיקְפָּא קָפֵי וַאֲסִיר. אוֹתְבֵיהּ אַנְּחִירֵיהּ, דָּץ בֵּיהּ מִידֵּי – שְׁרֵי, וְאִי לָא – אֲסִיר. אִיכָּא דְּאָמְרִי: אַנְּחִירֵיהּ וְאַבֵּית הַשְּׁחִיטָה – דָּאֵיב, אַצְּדָדִין – אִי דָּץ בֵּיהּ מִידֵּי – שְׁרֵי, וְאִי לָא – אֲסִיר. (ג)אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, שְׁנֵי גִּידִין הֵן: הַפְּנִימִי סָמוּךְ לָעֶצֶם – אָסוּר, וְחַיָּיבִין עָלָיו; חִיצוֹן סָמוּךְ לַבָּשָׂר – אָסוּר, וְאֵין חַיָּיבִין עָלָיו. וְהָתַנְיָא: פְּנִימִי סָמוּךְ לַבָּשָׂר! אָמַר רַב אַחָא אָמַר רַב כָּהֲנָא: אִיקְלוּדֵי מִיקְלִיד. וְהָא תַּנְיָא: חִיצוֹן הַסָּמוּךְ לָעֶצֶם! אָמַר רַב יְהוּדָה: הֵיכָא דְּפָרְעֵי טַבָּחֵי. אִיתְּמַר: טַבָּח שֶׁנִּמְצָא חֵלֶב אַחֲרָיו, רַב יְהוּדָה אָמַר: בִּכְשְׂעוֹרָה, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: בִּכְזַיִת. אָמַר רַב פָּפָּא: וְלָא פְּלִיגֵי, כָּאן – לְהַלְקוֹתוֹ, כָּאן – לְעַבְּרוֹ. [ה]אָמַר מָר זוּטְרָא: כִּשְׂעוֹרָה בְּמָקוֹם אֶחָד, כְּזַיִת – אֲפִילּוּ בִּשְׁנַיִם וּבִשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת. וְהִלְכְתָא: לְהַלְקוֹתוֹ – בִּכְזַיִת, לְעַבְּרוֹ – בִּכְשְׂעוֹרָה. אֵין הַטַּבָּחִין נֶאֱמָנִין [וְכוּ']. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חָזְרוּ לוֹמַר נֶאֱמָנִין. אָמַר רַב נַחְמָן: אִכַּשּׁוּר דָּרֵי? מֵעִיקָּרָא דַּהֲווֹ סָבְרִי לַהּ כְּרַבִּי מֵאִיר – לָא הֲווֹ מְהֵימְנֵי, וּלְבַסּוֹף סָבְרִי כְּרַבִּי יְהוּדָה. אִיכָּא דְּמַתְנֵי לַהּ אַסֵּיפָא, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נֶאֱמָנִין עָלָיו וְעַל הַחֵלֶב. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חָזְרוּ לוֹמַר אֵין נֶאֱמָנִין. אָמַר רַב נַחְמָן: בִּזְמַן הַזֶּה נֶאֱמָנִין. אִכַּשּׁוּר דָּרֵי? מֵעִיקָּרָא סַבְרוּהָ כְּרַבִּי יְהוּדָה, הֲדַר סַבְרוּהָ כְּרַבִּי מֵאִיר. כַּמָּה דַּהֲווֹ דְּכִירֵי לַהּ לִדְרַבִּי יְהוּדָה – לָא מְהֵימְנֵי, וְהַשְׁתָּא דְּאַנְשְׁיוּהָ לִדְרַבִּי יְהוּדָה – מְהֵימְנֵי. וְעַל הַחֵלֶב – חֵלֶב, מַאן דְּכַר שְׁמֵיהּ? הָכִי קָאָמַר: אֵין נֶאֱמָנִין עָלָיו וְעַל הַחֵלֶב, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נֶאֱמָנִין עָלָיו וְעַל הַחֵלֶב. [ו](ד)מַתְנִי' שׁוֹלֵחַ אָדָם יָרֵךְ לְגוֹי שֶׁגִּיד הַנָּשֶׁה בְּתוֹכָהּ, מִפְּנֵי שֶׁמְּקוֹמוֹ נִיכָּר. גְּמָ' שְׁלֵמָה – אִין, חֲתוּכָה – לָא. בְּמַאי עָסְקִינַן? אִילֵימָא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכְרִיזִין,

חֲתוּכָה

אַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ מִנְהַג מְקוֹמְךָ שֶׁאַתָּה מִבָּבֶל וְשָׁם נוֹהֲגִין בּוֹ אִסּוּרָא דְּהָא אִפְלִיגוּ בַּהּ רַב אַמֵּי וְרַב אַסִּי: **הָנֵי בֵּיעֵי** דְּגַדְיָא עַל תְּלָתִין יוֹמִין מִשֶּׁנּוֹלַד: **שַׁרְיָין** בְּלֹא קְלִיפַּת הַקְּרוּם דְּאַכַּתִּי לֹא נְפִישׁ דָּמֵיהּ נִבְלָע בְּאֵיבָרָיו. גַּדְיָא לָאו דַּוְקָא: **אַזְרַעַן** יֵשׁ בָּהֶן זֶרַע אֲסוּרִין דִּבְיָדוּעַ שֶׁיֵּשׁ דָּם: **אוּמְצָא** בֵּיעֵי וּמְזִרְקֵי לְקַמֵּהּ מְפָרֵשׁ פְּלוּגְתַּיְהוּ: **בְּכָל** הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא חַד אָמַר הָכִי וְחַד אָמַר הָכִי בְּכוּלְּהוּ הֲוָה דְּמֵיקֵל רָבִינָא וְהֲוָה דְּמַחְמְרָא רַב אַחָא: **דְּאַסְמִיק** סנקוטרא"ו: **חֲתָכָהּ** חֲתִיכוֹת הַרְבֵּה: **תְּלָיֵיהּ** בְּשַׁפּוּדָא בְּתוֹךְ הַתַּנּוּר לִצְלוֹת בְּלֹא חֲתָכָהּ וּמְלָחָהּ אֶלָּא כְּדֵי מְלִיחַת צְלִי דָּבָר מוּעָט: **דָּאֵב** דָּמָא הוֹאִיל וְתָלוּי שַׁפִּיר דָּמֵי: **שָׁאִיבֵי** שׁוֹאֲבִים אֶת הַדָּם: **מְצַמֶּתֶת** צָמִית איסטריינ"ט נוֹמְתִין הַבָּשָׂר וְאֵינוֹ מוֹצִיא אֶת דָּמוֹ וְהוּא נִבְלָע בְּתוֹכוֹ וְאָסוּר: **מִזְרְקֵי** חוּטֵי הַצַּוָּאר וְרִידִין: **רֵישָׁא** בְּכִבְשָׁא הָרֹאשׁ כְּשֶׁרוֹצִין לְהָסִיר שְׂעָרוֹ נוֹתְנִין עָלָיו מַיִם וּמַטְמִינִין אוֹתוֹ בְּרֶמֶץ: **כִּבְשָׁא** הַטְמָנָה: **אוֹתְבֵהּ** אַבֵּית הַשְּׁחִיטָה שֶׁבֵּית הַשְּׁחִיטָה מִלְּמַטָּה: **דָּיֵיב** דָּמָא דֶּרֶךְ הַחֲתָךְ וְשַׁפִּיר דָּמֵי: **אַצְּדָדִים** עַל לְחָיָיו: **מִקְפָּא** קָפֵי דָּמָא בְּתוֹכוֹ וְאָסוּר: **קָפֵי** כְּמוֹ (אִיּוֹב י) וְכַגְּבִינָה תַּקְפִּיאֵנִי: **אוֹתְבֵהּ** אַנְּחִירֵהּ נִקְבֵי הַחֹטֶם לְמַטָּה: **דָּץ** בֵּהּ בְּנֶקֶב הַחֹטֶם מִדֵּי שֶׁלֹּא יִסָּתֵם: **פְּנִימִי** גִּיד הָאָרֹךְ וְהוּא בְּצַד פְּנִימִי שֶׁל יָרֵךְ: **חִיצוֹן** גִּיד הַקָּצָר שֶׁבְּסוֹף הַשּׁוֹפִי לְרָחְבּוֹ וְהוּא צַד חִיצוֹן שֶׁל יָרֵךְ: **וְהָתַנְיָא** פְּנִימִי קָרֵי מִבְלָע בַּבָּשָׂר: **אִקְלוּדֵי** מִקְלִיד אוֹתוֹ גִּיד הָאָרֹךְ חוֹזֵר וְנִכְנָס בַּבָּשָׂר וְהָתָם קָרֵי לֵהּ סָמוּךְ לַבָּשָׂר: **אִקְלוּדֵי** לְשׁוֹן מַפְתֵּחַ הַנִּכְנָס בַּפּוֹתַחַת: **וְהָתַנְיָא** דְּחִיצוֹן קָרֵי סָמוּךְ לָעֶצֶם דְּמַשְׁמַע גָּלוּי הוּא וְאֵינוֹ מִבְלָע בַּבָּשָׂר: **אָמַר** רַב יְהוּדָה הֵיכָא דְּפָרְעֵי טַבָּחֵי הָוֵי גְּלוּיָה בִּמְקוֹם חֲתַךְ הַיָּרֵךְ כְּשֶׁנֶּחְתֶּכֶת וְנִפְרֶשֶׁת מִן הָאַלְיָה הָוֵי רֹאשׁ אוֹתוֹ גִּיד מְחֻבָּר לְבוּקָא שֶׁל קוּלִיָּא כָּךְ שָׁמַעְתִּי: **טַבָּח** שֶׁנִּמְצָא אַחֲרָיו חֵלֶב דֶּרֶךְ הַטַּבָּח לְנַקֵּר הַבָּשָׂר: **לְהַלְקוֹתוֹ** בִּכְזַיִת: **לְעַבְּרוֹ** בִּכְשְׂעוֹרָה: **אִכַּשּׁוּר** דָּרֵי דְּמִלְקָמַאר חָזְרוּ לוֹמַר מִכְּלָל דְּמֵעִיקָּרָא הֲוָה קי"ל כְּרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר אֵין נֶאֱמָנִים וְחָזְרוּ לוֹמַר נֶאֱמָנִים וְכִי אִכַּשּׁוּר דָּרֵי בִּתְמִיהַּ: **כְּרַבִּי** מֵאִיר דְּבָעֵי חֲטִיטָה וּטְרִיחָא לְהוּ מִלְּתָא לָא מְהֵימְנֵי וְצָרִיךְ לִבְדּוֹק אַחֲרֵיהֶם: **מֵעִיקָּרָא** סָבְרֵי לָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה וּלְפִיכָךְ אָמְרוּ חֲכָמִים דְּנֶאֱמָנִין וּלְבַסּוֹף סָבְרֵי דְּבָעֵי חֲטִיטָה וְאָמְרוּ אֵין נֶאֱמָנִים: **וְכַמָּה** דַּהֲווּ דְּכִירֵי לְדְר' יְהוּדָה וּגְרִירֵי בָּתְרֵהּ אָמְרוּ אֵין נֶאֱמָנִין מִשּׁוּם דִּסְבִירָא לָן כְּר' מֵאִיר וּבַזְּמַן הַזֶּה דְּאַנְשְׁיוּהָ לְדְרַבִּי יְהוּדָה וְהֶחֱזִיק הַמִּנְהָג כְּרַבִּי מֵאִיר אָמְרוּ נֶאֱמָנִין: **הָכִי** קָאָמַר רַבִּי מֵאִיר אֵין נֶאֱמָנִים לֹא עָלָיו וְלֹא עַל הַחֵלֶב מִפְּנֵי שֶׁטֹּרַח הוּא לָהֶם וַחֲכָמִים אוֹמְרִים נֶאֱמָנִין עָלָיו וְעַל הַחֵלֶב: **מַתְנִי'** שׁוֹלֵחַ אָדָם יָרֵךְ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים כו' וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יַחֲזוֹר וְיִמְכְּרֶנָּה לְיִשְׂרָאֵל וְיֹאכְלֶנָּה בְּגִידָהּ דְּכֵיוָן דִּשְׁלֵמָה הִיא מְקוֹמוֹ שֶׁל גִּיד הַנָּשֶׁה הָיָה נִכָּר אִם נֶחְטַט הֵימֶנָּה וְהַלּוֹקֵחַ מֵבִין שֶׁלֹּא נִטַּל וְנוֹטְלוֹ. וּבַגְּמָרָא פָּרֵיךְ הֵיכִי זָבְנִי יִשְׂרָאֵל בָּשָׂר מֵעוֹבֵד כּוֹכָבִים: **גְּמ'** יָרֵךְ שְׁלֵמָה מַשְׁמַע: **חֲתוּכָה** לֹא אֶלָּא אִם כֵּן נִטַּל גִּידָהּ דְּכֵיוָן דַּחֲתוּכָה הִיא סָבַר הַלּוֹקְחָהּ מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁנִּטַּל גִּידָהּ וְאוֹכְלָהּ בְּגִידָהּ: **בְּמָקוֹם** שֶׁאֵין מַכְרִיזִין שֶׁכָּל הַטַּבָּחִים שֶׁל אוֹתוֹ מָקוֹם יִשְׂרְאֵלִים הֵם וּכְשֶׁבָּאָה טְרֵפָה לְיָדָם אֵין מַכְרִיזִין לוֹמַר נָפְלָה טְרֵפָה בְּאִטְלִיז לִמְכּוֹר לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּבְאוֹתוֹ מָקוֹם אֵין לוֹקְחִין בָּשָׂר מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּשֶׁמָּא מָכְרוּ לוֹ הַטַּבָּחִים טְרֵפָה וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים אִם בָּאת הַיּוֹם טְרֵפָה לְיָדָם:

מִדְּלָא קָא בָּרְיָין הָנֵי אֵבֶר מִן הַחַי נִינְהוּ מִן הַתּוֹרָה לֹא הָוֵי אֵבֶר מִן הַחַי כֵּיוָן שֶׁמְּחֻבָּרִים הֵם מְעַט הֵם נִתָּרִין בִּשְׁחִיטָה כַּאֲבָרִים הַמְדֻלְדָּלִים וְאֵין בָּהֶם אֶלָּא מִגְעַת פְּרָשׁ בִּנְבָל כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף עג.): **מִשּׁוּם** אַל תִּטֹּשׁ סָבַר כְּרַב אַשִׁי דְּאָמַר בפ"ק (לְעֵיל חֻלִּין דַּף יח:) דְּהֵיכָא דְּלַעְתֵּהּ לַחֲזוֹר נוֹתְנִין עָלָיו חֻמְרֵי מָקוֹם שֶׁיָּצָא מִשָּׁם א"נ ככ"ע וְאַתְּ לָא תֵּיכוֹל בִּמְקוֹמוֹ קָאָמַר: **רֵישָׁא** בְּכִבְשָׂא יֵשׁ שֶׁנּוֹתְנִים תַּרְנְגֹלֶת בְּמַיִם אַחַר שְׁחִיטָה וְטוֹמְנִין אוֹתָהּ בְּרֶמֶץ לְהָסִיר הַנּוֹצָה אע"ג דִּבְרֵישָׁא בְּכִבְשָׂא לָא שָׁרֵי אֶלָּא הֵיכָא דְּאוֹתְבֵהּ אַנְּחִירֵהּ הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּיֵשׁ בָּרֹאשׁ עֲצָמוֹת הַרְבֵּה וּדְבָרִים הַמְעַכְּבִים אֶת הַדָּם מִלָּצֵאת אֲבָל בְּתַרְנְגֹלֶת הָדֵם מִשְׁאָב שָׁאֵב דָּמָא וּבה"ג כָּתוּב הָכִי מַאן דְּמִטְוֵי רֵישָׁא צָרִיךְ לְאַתְנוּחֵי לְבֵית הַשְּׁחִיטָה מִתַּתַּאי כִּי הֵיכִי דְּנִדּוּב דָּמָא וְאִי אִשְׁתְּלֵי וַהֲפָכֵיהּ מוּקְרָא הוּא לְאָסוּר בַּאֲכִילָה וְרֵישָׁא גּוּפֵהּ שָׁרֵי מַשְׁמַע דְּלָא אָסוּר אֶלָּא מִשּׁוּם קְרוּם שֶׁל מוֹחַ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דָּם וּלְכָךְ גַּם הַמּוֹחַ אָסוּר שֶׁמִּתְבַּשֵּׁל בְּדַם הַקְּרוּם אֲבָל תַּרְנְגֹלֶת לֵיכָּא לְמֵימַר הָכִי שָׁרְיָא וְנִרְאֶה דְּגַם חוּטִין שֶׁבַּצָּלִי אֲסוּרִין אִם לֹא חֲתָכָן מִתְּחִלָּה שֶׁגַּם הֵם אֲסוּרִין מִשּׁוּם דָּם כִּדְאָמַר לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף קלג.): **שְׁנֵי** גִּידִים הֵם כָּאן פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דְּקָרֵי לֵהּ פְּנִימִי מִשּׁוּם דְּמִבְלָע הַרְבֵּה עַל סָמוּךְ לָעֶצֶם וְחִיצוֹן מִשּׁוּם דְּסָמוּךְ לַבָּשָׂר וְאֵינוֹ מִבְלָע כָּל כָּךְ וּבְרֵישׁ פִּרְקִין פֵּרֵשׁ בְּעִנְיָן אַחֵר: **נֶאֱמָנִין** עָלָיו וְעַל הַחֵלֶב בִּסְתָם חֵלֶב אַיְירֵי דְּחֶלְבּוֹ שֶׁל גִּיד שָׁרֵי ר' יְהוּדָה לְגַמְרֵי וְלָא שַׁיָּיךְ לְמֵימַר בֵּהּ נֶאֱמָנוּת כִּדְפָרַשְׁתִּי וְעוֹד דְּאִי בְּחֵלֶב דְּגִיד אַיְירֵי הֲוָה לֵיהּ לְאַקְשׁוּיֵי מִמַּתְנִי' לִשְׁמוּאֵל דְּשָׁרֵי לְדִבְרֵי הַכֹּל וְהָכָא אָסַר נל"ה וּלְשַׁנּוּיֵי דְּמִתָּר דְּקָאָמַר שְׁמוּאֵל מִן הַתּוֹרָה קָאָמַר כִּדְמְשַׁנֵּי לְעֵיל אַבָּרַיְיתָא וְעוֹד דְּהוֹל"ל עָלָיו וְעַל חֶלְבּוֹ אִי אַחֶלְבּוֹ דְּגִיד קָאֵי אֶלָּא בִּסְתָם חֵלֶב אַיְירֵי וּפְלִיגֵי דְּרַבִּי מֵאִיר סָבַר דְּאֵין נֶאֱמָנִין בְּגִיד הַנָּשֶׁה דְּצָרִיךְ חֲטִיטָה וְאִיכָּא טִירְחָא וּבְחֵלֶב נָמֵי אע"ג דְּלֵיכָּא טִירְחָא כּוּלֵּי הַאי כְּמוֹ בְּגִיד הֶחְמִירוּ עָלֶיהָ שֶׁלֹּא לְהַאֲמִינוֹ כֵּיוָן דְּהֶחְמִיר אִסּוּרֵהּ וְאִיכָּא בֵּהּ נָמֵי טִירְחָא לְכָךְ אֵין נֶאֱמָנִין וּלְרַבִּי יְהוּדָה נֶאֱמָנִין בְּגִיד מִשּׁוּם דְּלָא בָּעֵי אֶלָּא גְּמִימָה וּבְחֵלֶב נָמֵי אע"ג דְּאִיכָּא בֵּהּ טִירְחָא טְפֵי מִבְּגִיד לְרַבִּי יְהוּדָה מִכָּל מָקוֹם לֵית בֵּהּ טִירְחָא כְּמוֹ בְּגִיד לְרַבִּי מֵאִיר: **חָזְרוּ** לוֹמַר נֶאֱמָנִין אַגִּיד קָאֵי וְלָא אַחָלָב: **חֵלֶב** מַאן דְּכַר שְׁמֵהּ לְעֵיל (חֻלִּין דַּף פט:) דְּקָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵינוֹ נוֹהֵג בַּשָּׁלִיל וְחֶלְבּוֹ מֻתָּר לָא פָּרֵיךְ הָכִי מִשּׁוּם דְּחֶלְבּוֹ מֻתָּר מִלְּתָא בְּאַפֵּי נַפְשֵׁהּ הִיא כִּדְמְפָרֵשׁ שְׁמוּאֵל (לְעֵיל חֻלִּין צב:) אֲבָל הָכָא חֲדָא מִלְּתָא הִיא וְנֶאֱמָנִין עָלָיו וְעַל הַחֵלֶב דְּנֶאֱמָנִין קָאֵי אַתַּרְוַיְיהוּ וּמַשְׁמַע דִּבְתַרְוַיְיהוּ קָאָתֵי לְפְלוּגֵי עֲלֵהּ דְּרַבִּי מֵאִיר:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' ז, סמג לאוין קלו, טוש"ע יו"ד סי' סב סעי' ד:

ב מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קלו, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' ד:

ג מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' יג, סמג לאוין קלו, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' א ד:

ד מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קלו, טוש"ע יו"ד סי' סח סעי' א ב:

ה מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' כא, סמג לאוין קלט, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' כא:

ו מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קלט, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' יא:

מסורת הש"ס

א ברכות ז.
ב פסחים עד:
ג תוספתא חולין; פסחים פג:; לעיל צא.
ד פסחים כב.

גליון הש"ס

גמ' והלכתא כרבינא לקולא. ויצא מן הכלל הזה סוטה כה ע"א ע"ז כז ע"ב ודף לג ע"ב ודף עה ע"ב:

תורה אור השלם

שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאַל־תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ [משלי א, ח]

רבינו גרשום

ואידך האי דלא קא מסרחן. כלומר האי דאסר סבר האי דלא קא מסרחן כו':

ואידך האי דלא קא בריין:

משום אל תטוש תורת אמך. כלומר נוי חכמים דהא חזינן דמחלוקת חכמים היא לחד אסר:

סריין בלא קליפה. משום דמא:

אומצא ביעי ומזרקי כו' אומצא דאסמיק. שמכין את הבהמה בחייה ונעכר הדם באותו מקום:

משאב שייבי ליה. כלומר הגחלים שואבים הדם ממנו:

וכן ביעי. ביצים של בהמה דאית בהו שורייקי סומקי:

וכן מזרקי גידים גלולים שבצואר שהן מלאין דם:

רישא בכיבשא. כלומר כשרוצין לגרד שער מראש של בהמה טומנין אותו ברמץ שיהא השער רך לגרד וכשטומנין אותו אותביה אבית השחיטה וכו' ואיכא דאמר כשצולין אותו בתנור שלם אותביה אבית השחיטה וכו':

מקפה קפי ואסיר. כלומר הדם קפוי במקום אחד ואין יוצא חוץ ואסיר:

אי דץ ביה מידי. כלומר שלא יסתם הנקב:

היכא דפרעי טבחי. כלומר מקום שמתחילין השופי לחתוך כשמנקרין אותו:

אמר רב כהנא אקלודי מיקלד. כלומר קנוקנות הן שמפצלין סמוך לבשר:

כאן לעברו. כלומר מן הטבחות על שיעור כזית:

כשעורה במקום אחד. כלומר אפי' כשעורה במקום אחד מלקין אותו כזית אפי' בשלש מקומות:

אכשור דרי. מעיקרא סברוה כר"מ דמחמיר דאמר צריך שיטול את כולו ולפיכך אין נאמנין דמחמרין [בהו] ולבסוף סבורה כר' יהודה דאמר ליקיים בו מצות [נטילה] ול"נ לחטט אחריו ולפיכך מקילינן בהו ונאמנין:

מעיקרא סבורה כר' יהודה. כלומר מעיקרא נאמנין דסבירא לן כר' יהודה דמיקל ולפיכך מהימנינן להו ולבסוף סבורה כר"מ דמחמיר כמה הוו דכירי ליה לר' יהודה דמיקל לא הוו מהימני דמקילי אנפשי בגיד הנשה והשתא דאנשיוה לר' יהודה מחמירי אנפשי כר"מ ומהימני:

מפני שמקומו ניכר כו':

א)דברי רבינו בזה משוללי הבנה דאיכן מצינו חילוק בזמן זה בין מעיקרא ובין לבסוף ואולי דגירסא אחרת היה לו לרבינו בכאן. מעיקרא סברינן. כלומר דלא חיישינן שמא מחזין ליה לישראל במקומו לגיד הנשה ניכר ולבסוף סברינן דכיון דמקומו ניכר מיחזי כגונב דעתו של עובד כוכבים דגיד עץ בעלמא הוא:

אילימא במקום שאין מכריזין כו'. כלומר שאין רגילין באותו מקום להכריז כשיש טרפה לישראל נפל בשרא לגוי חולא כלחזינן דקמן אפי' חתוכה נמי לאיין ניכר גיד הנשה דירך לשדר ליה דבמקום שאין רגילין להכריז אין קונין בשר על הכל מעובד כוכבים. אלא במקום שמכריזין כלומר במקום שרגילין להכריז כשיש טרפה לישראל:

מסורת הש"ס

א תוספתא בבא בתרא; תוספתא בבא קמא; מסכת דרך ארץ רבה
ב מסכת דרך ארץ רבה
ג תוספתא חולין

חֲתוּכָה נָמֵי לִישַׁדַּר לֵיהּ, דְּהָא לָא אָתוּ לְמִזְבַּן מִינֵּיהּ! אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁמַּכְרִיזִין, שְׁלֵימָה נָמֵי לָא לִישַׁדַּר לֵיהּ, דְּחָתֵיךְ לֵיהּ וּמְזַבֵּין לֵיהּ. אִי בָּעֵית אֵימָא – בְּמָקוֹם שֶׁמַּכְרִיזִין, וְאִי בָּעֵית אֵימָא – בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכְרִיזִין. אִיבָּעֵית אֵימָא בְּמָקוֹם שֶׁמַּכְרִיזִין – חִיתּוּכָא דְּגוֹי מִידַע יְדִיעַ. [א]וְאִיבָּעֵית אֵימָא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכְרִיזִין – גְּזֵירָה שֶׁמָּא יִתְּנֶנָּה לוֹ בִּפְנֵי יִשְׂרָאֵל אַחֵר. [ב-ד]וְאִי בָּעֵית אֵימָא, מִשּׁוּם דְּקָא גָּנֵיב לֵיהּ לְדַעְתֵּיהּ, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: אָסוּר לִגְנוֹב דַּעַת הַבְּרִיּוֹת, וַאֲפִילּוּ דַּעְתּוֹ שֶׁל גּוֹי. וְהָא דִּשְׁמוּאֵל, לָאו בְּפֵירוּשׁ אִיתְּמַר, אֶלָּא מִכְּלָלָא אִיתְּמַר. דִּשְׁמוּאֵל הֲוָה קָא עָבַר בְּמַבָּרָא, אֲמַר לֵיהּ לְשַׁמָּעֵיהּ: "פַּיְּיסֵיהּ לְמַבּוֹרָיָה", פַּיְּיסֵיהּ, וְאִיקְפַּד. [ה-ו]מַאי טַעְמָא אִיקְפַּד? אָמַר אַבַּיֵי: תַּרְנְגוֹלֶת טְרֵפָה הֲוַאי, וְיַהֲבַהּ נִיהֲלֵיהּ בְּמָר דִּשְׁחוּטָה. רָבָא אָמַר: אַנְפָּקָא אֲמַר לֵיהּ (לאשקויי) [לְאַשְׁקוֹיֵיהּ], וְאַשְׁקְיֵיהּ חַמְרָא מְזִיגָא. וְכִי מִכְּלָלָא מַאי? לְמַאן דְּאָמַר טְרֵפָה הֲוַאי, אֲמַר לֵיהּ: אַמַּאי תְּשַׁהֵא אִיסּוּרָא? לְמַאן דְּאָמַר אַנְפָּקָא אֲמַר לֵיהּ לְאַשְׁקוֹיֵי, אַנְפָּקָא חַיָּיא מַשְׁמַע. [ח-י](א)תַּנְיָא, הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַל יְסַרְהֵב אָדָם לַחֲבֵירוֹ לִסְעוֹד אֶצְלוֹ, וְיוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁאֵינוֹ סוֹעֵד, וְלֹא יַרְבֶּה לוֹ בְּתִקְרוֹבֶת, וְיוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל. [יא]וְלֹא יִפְתַּח לוֹ חָבִיּוֹת הַמְּכוּרוֹת לְחֶנְוָנִי, אֶלָּא אִם כֵּן הוֹדִיעוֹ. וְלֹא יֹאמַר לוֹ סוּךְ שֶׁמֶן מִפַּךְ רֵיקָן. וְאִם בִּשְׁבִיל כְּבוֹדוֹ – מוּתָּר. אִינִי? וְהָא עוּלָּא אִיקְלַע לְבֵי רַב יְהוּדָה, פָּתַח לוֹ חָבִיּוֹת הַמְּכוּרוֹת לַחֶנְוָנִי! אוֹדוֹעֵי אוֹדְעֵיהּ, וְאִיבָּעֵית אֵימָא: שָׁאנֵי עוּלָּא דַּחֲבִיב לֵיהּ לְרַב יְהוּדָה, דִּבְלָאו הָכִי נָמֵי (פַּתּוֹחֵי) מִפְתָּח [הֲוָה פָּתַח] לֵיהּ. [יב]תָּנוּ רַבָּנַן: לֹא יֵלֵךְ אָדָם לְבֵית הָאֵבֶל, וּבְיָדוֹ לָגִין הַמִּתְקַשְׁקֵשׁ. וְלֹא יְמַלְאֶנּוּ מַיִם, מִפְּנֵי שֶׁמַּטְעֵהוּ. וְאִם יֵשׁ שָׁם חֶבֶר עִיר – מוּתָּר. [יג]תָּנוּ רַבָּנַן: לֹא יִמְכּוֹר אָדָם לַחֲבֵירוֹ סַנְדָּל שֶׁל מֵתָה בִּכְלַל שֶׁל חַיָּה שְׁחוּטָה, מִפְּנֵי שְׁנֵי דְבָרִים: אֶחָד – מִפְּנֵי שֶׁמַּטְעֵהוּ, וְאֶחָד – מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה. וְלֹא יְשַׁגֵּר אָדָם לַחֲבֵירוֹ חָבִית שֶׁל יַיִן וְשֶׁמֶן צָף עַל פִּיהָ. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁשִּׁיגֵּר לַחֲבֵירוֹ חָבִית שֶׁל יַיִן וְשֶׁמֶן צָף עַל פִּיהָ, וְהָלַךְ וְזִימֵּן עָלֶיהָ אוֹרְחִין, וְנִכְנְסוּ, מְצָאָהּ שֶׁהִיא שֶׁל יַיִן, וְחָנַק אֶת עַצְמוֹ. [יד]וְאֵין הָאוֹרְחִין רַשָּׁאִין לִיתֵּן מִמַּה שֶּׁלִּפְנֵיהֶם לִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, אֶלָּא אִם כֵּן נָטְלוּ רְשׁוּת מִבַּעַל הַבַּיִת. (ב)וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁזִּימֵּן שְׁלֹשָׁה אוֹרְחִין בִּשְׁנֵי בַצּוֹרֶת, וְלֹא הָיָה לוֹ לְהַנִּיחַ לִפְנֵיהֶם אֶלָּא כְּשָׁלֹשׁ בֵּיצִים. בָּא בְּנוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, נָטַל אֶחָד מֵהֶן חֶלְקוֹ וּנְתָנוֹ לוֹ, וְכֵן שֵׁנִי, וְכֵן שְׁלִישִׁי. בָּא אָבִיו שֶׁל תִּינוֹק, מְצָאוֹ שֶׁעוֹזֵק אֶחָד בְּפִיו וּשְׁתַּיִם בְּיָדוֹ, חֲבָטוֹ בַּקַּרְקַע וָמֵת. כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה אִמּוֹ, עָלְתָה לַגַּג וְנָפְלָה וָמֵתָה, אַף הוּא עָלָה לַגַּג וְנָפַל וָמֵת. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: עַל דָּבָר זֶה נֶהֶרְגוּ שָׁלֹשׁ נְפָשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל. מַאי קָמַשְׁמַע לַן? דְּכוּלַּהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הִיא. [טו]תָּנוּ רַבָּנַן: הַשּׁוֹלֵחַ יָרֵךְ לַחֲבֵירוֹ, שְׁלֵימָה – אֵינוֹ צָרִיךְ שֶׁיִּטּוֹל הֵימֶנָּה גִּיד הַנָּשֶׁה. חֲתוּכָה – צָרִיךְ לִיטּוֹל הֵימֶנָּה גִּיד הַנָּשֶׁה. וּבְגוֹי, בֵּין חֲתוּכָה וּבֵין שְׁלֵימָה – אֵין צָרִיךְ לִיטּוֹל הֵימֶנָּה גִּיד הַנָּשֶׁה. (ג)וּמִפְּנֵי שְׁנֵי דְבָרִים אָמְרוּ אֵין מוֹכְרִין נְבֵילוֹת וּטְרֵפוֹת לְגוֹי: אֶחָד – מִפְּנֵי שֶׁמַּטְעֵהוּ, וְאֶחָד – שֶׁמָּא יַחְזוֹר וְיִמְכְּרֶנָּה לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר. וְלֹא יֹאמַר אָדָם לְגוֹי "קַח לִי בְּדִינָר זֶה בָּשָׂר", מִפְּנֵי שְׁנֵי דְבָרִים:

אֶחָד

חֲתוּכָה נָמֵי לִשַׁדַּר עִם גִּידָהּ דְּלֵיכָּא לְמִיחַשׁ שֶׁמָּא יִמְכְּרֶנָּה לְיִשְׂרָאֵל דְּהָא לָא זָבְנִי מִנֵּהּ דְּחָיְישִׁינַן לִטְרֵפָה: אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁמַּכְרִיזִין שֶׁיִּשְׂרָאֵל מוּתָּר לִקַּח שָׁם בְּאוֹתוֹ מָקוֹם מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים כֵּיוָן שֶׁלֹּא הִכְרִיזוּ דִּלְמַאי נָחוּשׁ לָהּ הַטַּבָּחִים יִשְׂרְאֵלִים הֵם וְלִטְרֵפָה לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ דְּהָא לֹא הִכְרִיזוּ הַיּוֹם: שְׁלֵמָה נָמֵי לֹא לִשַׁדַּר לָהּ עַל שֶׁיִּטּוֹל גִּידָהּ דְּאַע"פ שֶׁמְּקוֹמוֹ נִכָּר אִיכָּא לְמֵיחַשׁ דִּלְמָא חָתַךְ לָהּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמְזַבֵּן וְסָבוּר זֶה שֶׁנָּטַל גִּידָהּ: חִיתּוּכָא דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּרַךְ אֵינוֹ עָשׂוּי כְּשֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא פּוֹרְעָהּ כְּלֶךְ שֶׁהַגִּיד מֻנָּח. וְעַל דָּא סָמִיךְ רַבִּי בְּשׁוֹלֵחַ יָרֵךְ לַחֲבֵרוֹ עַל יַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְלֹא עָשָׂה בָּהּ חוֹתָם לִכְשֵׁרָה הִיא אִם הָיְתָה חֲתוּכָה כְּלֶךְ שֶׁיִּשְׂרָאֵל חוֹתְכָהּ אַחַר חֲטִיטַת הַגִּיד אֲבָל בְּאֵבֶר אַחֵר שֶׁחִתּוּךְ עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְחִתּוּךְ יִשְׂרָאֵל שָׁוִין בּוֹ אָסוּר עַל שֶׁיְּהֵא בּוֹ חוֹתָם: וְאִיבָּעֵית אֵימָא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכְרִיזִין וּדְקַשְׁיָא לָךְ חֲתוּכָה נָמֵי לִשְׁדַּר דְּהָא לָא זָבִין לָהּ יִשְׂרָאֵל גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִתְנַנָּה לוֹ בִּפְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאוֹתוֹ הָרוֹאֶה שֶׁזֶּה נְתָנָהּ לוֹ לוֹקֵחַ הֵימֶנּוּ וּכְסָבוּר נִטַּל גִּידָהּ: וְאִיבָּעֵית אֵימָא טַעְמָא דְּמַתְנִי' דְּקָאָמַר חֲתוּכָה לֹא לִשְׁדַּר עִם גִּידָהּ: מִשּׁוּם דְּגוֹנֵב דַּעְתּוֹ דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים כְּסָבוּר שֶׁיִּשְׂרָאֵל זֶה אוֹהֲבוֹ מֵאַל שֶׁתִּקְּנָהּ וְטָרַח בָּהּ לִטּוֹל גִּידָהּ עַל שֶׁנִּרְאֵית לְעַצְמוֹ וְאַחַ"כ נְתָנָהּ לוֹ וְהוּא לֹא נְטָלוֹ וְנִמְצָא מַחְזִיק לוֹ טוֹבָה חִנָּם: מַבָּרָא סְפִינָה רְחָבָה שֶׁעוֹבְרִין בָּהּ אֶת הַנָּהָר: פַּיְסֵהּ לִמְבוֹרֵהּ תֵּן שְׂכָרוֹ לְבַעַל הַמַּעְבֶּרֶת: בְּמַר דִּשְׁחוּטָה בְּחִלּוּף שְׁחוּטָה בְּחֶזְקַת שְׁחוּטָה וַחֲבֵרוֹ בִּבְכוֹרוֹת (דף ל.) הָהוּא טַבָּחָא דְּמִזַּבֵּן תַּרְבָּא לְאַטְמָא בְּמַר דְּכַנְתָּא. וְלִי נִרְאֶה דִּלְשׁוֹן תְּמוּרָה הוּא. דְּהַאי לִטְרֵפָה לָאו דַּוְקָא לִטְרֵפָה בִּשְׁחוּטָה לֹא מַחְלְפָא אֶלָּא כְּלוֹמַר טְרֵפָה שְׁחוּטָה נָתַן לוֹ בְּמַר לִכְשֵׁרָה שְׁחוּטָה: וְאַשְׁקְיֵהּ חַמְרָא מְזִיגָא וְהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים סָבוּר שֶׁהַיַּיִן חַי: וְכִי מִכְלָלָא מַאי מַה לָּנוּ אִי אִיתְּמַר מִכְּלָל אִי בְּפֵרוּשׁ הָא מֵהָא כְּלָלָא שַׁפִּיר שָׁמְעִינַן וְאַמַּאי אַשְׁמְעִינַן גְּמָרָא דְּלָאו בְּפֵרוּשׁ אִתְּמַר וּמַה יֵּשׁ לָנוּ לְנַמְגֵּם בִּכְלָל זֶה: לְמ"ד טְרֵפָה הֲוַאי אִכָּא לְמֵימַר דְּלָאו מִשּׁוּם גְּנֵבוּת דַּעַת אִקְפִּיד אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאַשְׁהִיָּה גַּבֵּהּ עַל הַשְּׁתָא: אַנְפָּקָא חַיָּא מַשְׁמַע מִשּׁוּם יְקָרָא דִּילֵהּ אִקְפִּיד שֶׁעָבַר עַל דְּבָרָיו: לֹא יְסָרְהֵב לֹא יַפְצִיר בּוֹ הוֹאִיל וְיוֹדֵעַ שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה מִשּׁוּם דְּגוֹנֵב דַּעְתּוֹ לְהַחְזִיק לוֹ טוֹבָה בְּחִנָּם כְּסָבוּר שֶׁמִּן הַלֵּב מְסָרְהֵב לוֹ כֵּן: וְלֹא יִפְתַּח לוֹ כו' כָּל חָבִיּוֹתֵיהֶם מְגוּפוֹת הָיוּ וּכְשֶׁבָּא אָדָם חָשׁוּב אֶצְלוֹ פּוֹתֵחַ לוֹ חָבִית לְהַשְׁקוֹתוֹ יַיִן חָזָק וְאִם מָכַר חָבִית לְחֶנְוָנִי שְׁלֵמָה וַעֲדַיִן הִיא אֶצְלוֹ לֹא יִפְתָּחֶנָּה לְאוֹרֵחַ הַבָּא לוֹ מִפְּנֵי שֶׁגּוֹנֵב לִבּוֹ לְהַחְזִיק לוֹ טוֹבָה חִנָּם כְּסָבוּר זֶה הֶפְסֵד גָּדוֹל נִפְסַל ע"י שֶׁהֲרֵי תִּשָּׁאֵר חָבִית זוֹ חֲסֵרָה וְתִתְקַלְקֵל יֵינָהּ וְזֶה יִמְסְרֶנָּה מִיָּד לַחֶנְוָנִי שֶׁיִּמְכְּרֶנָּה לוֹ: אא"כ הוֹדִיעוֹ מְכַרְתִּיהָ לַחֶנְוָנִי וְאֵינִי נִפְסָל: לֹא יָבִיא לוֹ פַּךְ רֵיקָן וַיֹּאמַר לוֹ סוּךְ שֶׁמֶן מִפְּנֵי שֶׁיּוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁאֵינוֹ סָךְ וְגוֹנֵב דַּעְתּוֹ כְּסָבוּר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שֶׁמֶן: וְאִם בִּשְׁבִיל כְּבוֹדוֹ שֶׁל אוֹרֵחַ לְהוֹדִיעַ לַבְּרִיּוֹת שֶׁחָבִיב הוּא עָלָיו מֻתָּר: הַמִּתְקַשְׁקֵשׁ חָסֵר. לְפִי שֶׁזֶּה סָבוּר שֶׁהוּא מָלֵא: שֶׁמַּטְעֵהוּ גּוֹנֵב דַּעְתּוֹ: וְאִם יֵשׁ שָׁם חֶבֶר עִיר חֲבוּרוֹת עִיר שֶׁיֵּשׁ שָׁם רַבִּים וְזֶה מִתְכַּוֵּן לְהַחְשִׁיב אֶת הָאָבֵל בְּעֵינֵיהֶן שֶׁיֹּאמְרוּ כַּמָּה חָשׁוּב זֶה שֶׁזֶּה מְכַבְּדוֹ כ"כ: מֻתָּר דְּגָדוֹל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת: סַנְדָּל שֶׁל עוֹר בְּהֵמָה שֶׁמֵּתָה חַיָּה מֵאֵלֶיהָ אֵין עוֹרָהּ חָזָק כְּשֶׁל בְּרִיאָה שְׁחוּטָה: חַיָּה שְׁחוּטָה בְּרִיאָה שְׁחוּטָה: הַסַּכָּנָה שֶׁמָּא מֵחֲמַת נְשִׁיכַת נָחָשׁ מֵתָה וְהָאֶרֶס נִבְלָע בָּעוֹר: וְשֶׁמֶן צָף עַל פִּיהָ כְּסָבוּר שֶׁהַכֹּל שֶׁמֶן וּמְזַמֵּן עָלָיו אוֹרְחִים וּבָטוּחַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֶׁמֶן הַרְבֵּה לְצָרְכָם: וְחָנַק אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ מַה לְהַאֲכִילָם וּבוֹשׁ מֵהֶם: שֶׁעָזַק סוֹגֵר כְּמוֹ וַיְעַזְּקֵהוּ (יְשַׁעְיָהוּ ה): שְׁלֵמָה אֵין צָרִיךְ לִטּוֹל מִפְּנֵי שֶׁנִּכָּר שֶׁלֹּא נִטַּל וְהָאוֹכְלָהּ נוֹטְלוֹ: וּבְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בֵּין שְׁלֵמָה כו' לְקַמֵּהּ מְפָרֵשׁ לָהּ: אֵין מוֹכְרִין טְרֵפָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בִּסְתָם אא"כ הוֹדִיעוֹ שֶׁהִיא טְרֵפָה דְּתוּ לֵיכָּא גְּנֵבַת דַּעַת. וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין מַכְרִיזִין דְּלֵיכָּא לְמֵיחַשׁ לְשֶׁמָּא יִמְכְּרֶנָּה לְיִשְׂרָאֵל אוֹ בְּמָקוֹם שֶׁמַּכְרִיזִין וּבְיוֹם שֶׁהִכְרִיזוּ הָכִי מִתּוֹקְמָא לְקַמָּן:

חִיתּוּכָא דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים מִידַע יְדִיעַ פֵּרֵשׁ בְּקוּנְטְרֵס דְּחִתּוּךְ דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּרַךְ אֵינוֹ עָשׂוּי כְּשֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא פּוֹרְעָהּ כְּלֶךְ שֶׁהַגִּיד מֻנָּח וְעַל דָּא סָמִיךְ רַבִּי בְּשׁוֹלֵחַ יָרֵךְ עַל יַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים לַחֲבֵרוֹ וְלֹא עָשָׂה בּוֹ חוֹתָם לִכְשֵׁרָה הִיא אִם חֲתוּכָה כְּלֶךְ שֶׁיִּשְׂרָאֵל חוֹתְכָהּ אַחַר חֲטִיטַת גִּיד עכ"ל וְתֵימַהּ דְּאִם כֵּן לוֹקְמֵיהּ אַף כְּשֶׁאֵין מַכְרִיזִין וַחֲתוּכָה לֹא לִשְׁדַּר לֵיהּ דִּלְמָא אָתֵי לְזַבּוֹנֵי לְיִשְׂרָאֵל דְּכֵיוָן דְּחִתּוּךְ דְּיִשְׂרָאֵל מִידַּע יְדִיעַ לֹא יָחוּשׁ יִשְׂרָאֵל הַבָּא לִקְנוֹתָהּ שֶׁמָּא טְרֵפָה הִיא דְּאִם כֵּן לָמָּה פְּתָחָהּ וַחֲתָכָהּ כְּלֶךְ שֶׁעוֹשִׂין כְּדֵי לִטּוֹל הַגִּיד וְכִי תֵּימָא דְּחָיֵישׁ יִשְׂרָאֵל שֶׁמָּא אַחַר כָּךְ נוֹדַע לוֹ שֶׁהִיא טְרֵפָה לְאַ"כ מִטַּעַם זֶה נֶאֱסַר בְּשׁוֹלֵחַ יָרֵךְ לַחֲבֵרוֹ ע"י עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁמָּא נִזְדַּמְּנָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים יָרֵךְ אַחֶרֶת שֶׁלֹּא נוֹדַע לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהָיְתָה טְרֵפָה עַל אַחַר שֶׁנִּטַּל גִּידָהּ וְהֶחֱלִיפָהּ בְּזֹאת וי"ל דִּכְלֵי הַאי לָא חָיְישִׁינַן דְּלָא שְׁכִיחַ שֶׁיִּזְדַּמֵּן כָּךְ לְיַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים אֲבָל הֵיכָא דְּיִשְׂרָאֵל שָׁלַח לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים חָיֵישׁ יִשְׂרָאֵל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכְרִיזִין אע"פ שֶׁנִּטַּל גִּידָהּ דִּלְמָא דִּלְכָךְ שְׁלָחָהּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְפִי שֶׁנּוֹדַע לוֹ אַחַר נִקּוּר לִטְרֵפָה הִיא: **טְרֵפָה** הֲוַאי וְיַהֲבַהּ נִהֲלֵהּ בְּמָר דִּשְׁחוּטָה וא"ת לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ דְּמֻתָּר לִגְנֹב דַּעְתּוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְאִקְפֵּד מִשּׁוּם דְּקָאָמַר לוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׁחוּטָה הִיא וְאִיכָּא לְמִגְזַר שֶׁמָּא יִתְּנֶנָּה לוֹ בִּפְנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְנֶה מִמֶּנּוּ וי"ל דְּמ"מ אִיכָּא לְמֵילַק מִנֵּהּ דְּאָסוּר לִגְנֹב דַּעְתּוֹ דְּאִי שָׁרֵי לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ שֶׁמָּא יִקְנֶה מִמֶּנּוּ יִשְׂרָאֵל דְּיָחוּשׁ דְּלִגְנֹב דַּעְתּוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים אוֹמֵר כֵּן:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' יד, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' יא:
ב מיי' פב' מהל' דעות הל' ו:
ג מיי' פי"ח מהל' מכירה הל' א:
ד מיי' פי"ח מהל' מכירה הל' ג, סמג לאוין קנה, טוש"ע חו"מ סי' רכח סעי' ו:
ה מיי' פב' מהל' דעות הל' ו:
ו מיי' פי"ח מהל' מכירה הל' א:
ז מיי' פי"ח מהל' מכירה הל' ג, סמג לאוין קנה, טוש"ע חו"מ סי' רכח סעי' ו:
ח מיי' פב' מהל' דעות הל' ו:
ט מיי' פי"ח מהל' מכירה הל' א:
י מיי' פי"ח מהל' מכירה הל' ג, סמג לאוין קנה, טוש"ע חו"מ סי' רכח סעי' ו:
יא טוש"ע חו"מ סי' רכח סעי' ז:
יב טוש"ע חו"מ סי' רכח סעי' ז:
יג מיי' פב' מהל' דעות הל' ו, טוש"ע חו"מ סי' רכח סעי' ח:
יד מיי' פז' מהל' ברכות הל' י, טוש"ע או"ח סי' קע סעי' יט:
טו מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קלט, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' יא:

רבינו גרשום

שלימה נמי לא לישדר דילמא מחתך ליה כו' דבמקום שרגילין להכריז ביום שאין מכריז קונה ישראל בשר מא"י ושמא מחתך לה ואין מקומה ניכר ומוכר אותה לישראל:

איבעי' אימא במקום שמכריזין ואי פרכת שלמין לא לישדר דילמא מחתיך לה ומזבין לה לישראל חיתוכא לעובד כוכבים מידע ידיע:

ואיבעית אימא מקום שאין מכריז ואי פרכת חתוכה נמי לישדר דלא אתי למיזבן מיניה גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל אחר כו':

ואיבעית אימא משום דקא גניב ליה לדעתיה כלומר למה אמרי' שולח אדם ירך לעובד כוכבים שלימה אין חתוכה לא דגיד עז בעלמא הוא [משו"ה משדר ליה שלימה א)נראה לנ"ל אי משדר ליה שלימה לא גניב ליה לדעתיה דהא מקומו ניכר אבל וכו'. כגונב ליה לדעתיה למקומו ניכר אבל אי משדר חתוכה גניב ליה לדעתיה דסבר ישראל עצמו חתכה ונטל ממנו גיד הנשה והכל כשר:

תרנגולת טרפה יהב ליה כו' כלומר בשכר המעבר וא"ל לאחר לשחוטה כשרה הוות:

אנפקא א"ל לאשקוייה כלומר יין חי א"ל שמואל לשמעיה לאשקוייה ואשקייה יין מזוג. וא"ל אנפקא זהו אספרגוס:

לאי מכללא מאי כלומר אמרת והא דשמואל לאו בפירוש איתמר לאסור לגנוב דעת הבריות אלא מכללא למעברא דאיקפד בשביל שמעיה דנתן לא"י תרנגולת טרפה בכלל שחוטה מהאי קפידא איתמר משמיה דשמואל ב)נראה לנ"ל איתמר משמיה דשמואל לאסור לגנוב דעת הבריות אפי' כו' כן הוא לאל"ה אמאי איקפיד: אי לאביי וכו'. אפי' איתמר משמיה מההוא קפידא מאי ולאי כן הוא ואינו דאיקפד אי לאביי תרנגולת כו' כלומר אפי' דחזינן דאיקפד לא אמרינן משמיה בפירוש לאסור לגנוב דעת הבריות אי משום דאיקפד לא איקפד לשמעיה בשביל דגנב דעתו של א"י אלא א"ל לא ניבעי ליה כו' אי לרבא אנפקא חייא משמע כלומר שאינו מזוג ומיחזי כגזל גמור:

ולא ירבה בתקרובת. כלומר לא יסגר לו לורונות:

לא יפתח לו חביות כו'. כלומר הוא מכר חביותיו לחנוני וחנוני עומד לפותחן למוכרן מיד ובא אוהבו לביתו ויבקש ממנו מכור לי יין מאותו חבית אל יאמר לו אם לא בשביל אהבתך לא הייתי פותחו וגונב דעתו שהחנוני עתיד למוכרו:

ואל יאמר לו סך שמן. כלומר הפך של שמן יהיה בידו ואין בו כלום שהריק השמן ממנו אל יאמר לו רוצה [אתה] לסוך שמן מן הפך הזה ואין בו כלום וגונב דעתו:

ואם בשביל כבודו. כלומר ישבו שם בני אדם וחולק לו כבוד בשביל בני אדם:

לגין המתקשקש. כלומר שאין בו אלא מעט יין:

ואם יש בו חבר עיר. כלומר תלמיד חכם ודאי בשביל כבודו הוא עושה ואין לו יכולת למלאתו יין מותר:

סנדל של מתה. כלומר סנדל של עור בהמה שמתה מאיליה בכלל סנדל בהמה שנשחטה שאין סנדל של מתה טוב כשל שחוטה:

מפני הסכנה. שמא נשכה נחש וישב הארס בבשר (אדם). ושמן צף על פיה כלומר יין ומיעוט שמן על היין:

והניח בפניהם כשלש ביצים. כלומר פת כשלש ביצים. שהוא עוזק כו' כלומר שהוא כוסס:

חתוכה צריך ליטול הימנה גיד הנשה. כלומר כיון דהירך חתוך סבר בר ישראל חברו שגיד הנשה מנוקר ממנו ולא יטלנו:

אחד מפני האנסין. כלומר שמא יעשה לו אונס לטבח ישראל ליתן לו יותר משנותן לאחרים:

אֶחָד מִפְּנֵי הָאַנָּסִין, וְאֶחָד שֶׁמָּא מוֹכְרִין לוֹ נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת. אָמַר מָר: וּבְגוֹי, בֵּין שְׁלֵימָה בֵּין חֲתוּכָה – אֵינוֹ צָרִיךְ לִיטּוֹל הֵימֶנָּה גִּיד הַנָּשֶׁה. בְּמַאי עָסְקִינַן? אִילֵימָא בְּמָקוֹם שֶׁמַּכְרִיזִין – חֲתוּכָה אַמַּאי אֵינוֹ צָרִיךְ לִיטּוֹל הֵימֶנָּה גִּיד הַנָּשֶׁה? כֵּיוָן דְּלָא אַכְרוּז, אָתֵי לְמִיזְבַּן מִינֵּיהּ. אֶלָּא פְּשִׁיטָא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכְרִיזִין, אֵימָא מְצִיעֲתָא: מִפְּנֵי שְׁנֵי דְבָרִים אָמְרוּ אֵין מוֹכְרִין נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת לְגוֹי: אֶחָד מִפְּנֵי שֶׁמַּטְעֵהוּ, וְאֶחָד שֶׁמָּא יַחְזוֹר וְיִמְכְּרֶנָּה לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר. וְאִי בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכְרִיזִין – הָא לָא אָתֵי לְמִיזְבַּן מִינֵּיהּ! אֶלָּא פְּשִׁיטָא בְּמָקוֹם שֶׁמַּכְרִיזִין. אֵימָא סֵיפָא: לֹא יֹאמַר אָדָם לְגוֹי "קַח לִי בְּדִינָר זֶה בָּשָׂר" מִפְּנֵי שְׁנֵי דְבָרִים, אֶחָד – מִפְּנֵי הָאַנָּסִין, וְאֶחָד – שֶׁמָּא מוֹכְרִין לוֹ נְבֵילוֹת וּטְרֵפוֹת, וְאִי בְּמָקוֹם שֶׁמַּכְרִיזִין, אִי אִיתָא דַּהֲוָה טְרֵפָה – אַכְרוּזֵי הֲווֹ מַכְרְזִי! אֶלָּא פְּשִׁיטָא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכְרִיזִין, רֵישָׁא וְסֵיפָא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכְרִיזִין, מְצִיעֲתָא בְּמָקוֹם שֶׁמַּכְרִיזִין! אָמַר אַבָּיֵי: אִין, רֵישָׁא וְסֵיפָא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכְרִיזִין, מְצִיעֲתָא בְּמָקוֹם שֶׁמַּכְרִיזִין. רָבָא אָמַר: כּוּלַּהּ בְּמָקוֹם שֶׁמַּכְרִיזִין. רֵישָׁא וְסֵיפָא – שֶׁהִכְרִיזוּ, מְצִיעֲתָא – שֶׁלֹּא הִכְרִיזוּ. [א]רַב אָשֵׁי אָמַר: כּוּלַּהּ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכְרִיזִין, וּמְצִיעֲתָא גְּזֵירָה שֶׁמָּא יִמְכְּרֶנָּה בִּפְנֵי יִשְׂרָאֵל. הֵיכִי מַכְרְזִינַן? אָמַר רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף: נְפַל בִּישְׂרָא לִבְנֵי חֵילָא. וְלֵימָא: נְפַל טְרֵיפְתָא לִבְנֵי חֵילָא! לָא זָבְנִי. [ב]וְהָא קָמַטְעֵי לְהוּ? אִינְהוּ הוּא דְּקָמַטְעוּ נַפְשַׁיְיהוּ. כִּי הָא דְּמָר זוּטְרָא בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן הֲוָה קָאָזֵיל מִסִּיכְרָא לְבֵי מָחוֹזָא, וְרָבָא וְרַב סָפְרָא הֲווֹ קָא אָתוּ לְסִיכְרָא, פָּגְעוּ אַהֲדָדֵי. הוּא סָבַר לְאַפֵּיהּ הוּא דְּקָאָתוּ, אֲמַר לְהוּ: לָמָּה לְהוּ לְרַבָּנַן דִּטְרוּחַ וַאֲתוֹ כּוּלֵּי הַאי? אֲמַר לֵיהּ רַב סָפְרָא: אֲנַן לָא הֲוָה יָדְעִינַן דְּקָאָתֵי מָר, אִי הֲוָה יָדְעִינַן טְפֵי הֲוָה טָרְחִינַן. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: מַאי טַעְמָא אֲמַרְתְּ לֵיהּ הָכִי, דְּאַחְלֵישְׁתֵּיהּ לְדַעְתֵּיהּ? אֲמַר לֵיהּ: וְהָא קָא מַטְעֵינַן לֵיהּ! אִיהוּ הוּא דְּקָא מַטְעֵי נַפְשֵׁיהּ. הָהוּא טַבָּחָא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ:

אִי

אחד מפני האנסים שעובד כוכבים אנס הוא ומעכב הדינר בידו וגוזל את הטבח: כיון דלא אכרוז היום והכל יודעים שאין היום טרפה באטליז: אתי למזבן מינה ואוכלה בגידה כסבור שנטל: אלא פשיטא במקום שאין מכריזין דלא זבני מינה אימא מציעתא כו': אלא במקום שמכריזין והיום ארע להם אנס שלא הכריזו הלכך אתי ישראל למזבן מינה: אכרוזי הוו מכרזי ומדלא אכרוז לאו טרפה היא ויאכל ומה בכך: רבא אמר כולה במקום שמכריזין רישא דקתני ובעובד כוכבים אפילו חתוכה אין צריך ליטול כשהכריזו היום שאותו היום לא יקח ישראל בשר מעובד כוכבים וסיפא נמי דאסור לשלח דינר ביד עובד כוכבים כשהכריזו היום דהואיל ויש טרפה ימכרנה לו: מציעתא כשלא הכריזו שארע להם אנס ולא הכריזו על טרפה שנפלה להם לפיכך אסור למכרה לעובד כוכבים שמא ימכרנה לישראל דהואיל ומקום שמכריזין הוא והיום לא הכריזו אתי למזבן מינה: כולה במקום שאין מכריזין ולא זבין ישראל מעובד כוכבים בשר הלכך רישא א"צ ליטול גידה וסיפא נמי אסור לשלח עובד כוכבים ולקח בשר דכיון דאין מכריזין יש לחוש שמא יש טרפה באטליז ואין אנו יודעין: ומציעתא דקתני אסור למכור לעובד כוכבים אם לא הודיעו: גזרה שמא ימכרנה לו הטבח בפני ישראל וזה הרואה לא שמע מן הטבח שהיא טרפה סבור שהיא כשרה. ומיהו ברישא גבי שולח ירך לעובד כוכבים לא גזר שמא יתננה לו בפני ישראל ויקחנה מידו ויאכלנה בגידה דבשלמא גבי מכירת טבח באטליז קמזבן ליה לעובד כוכבים התם ישראל טובא קיימי וחזו וחיישינן דלמא חד מנייהו הדר וזבן לה מינה אבל שולח לעובד כוכבים בביתו הוא ומי רואה ואת"ל יראנה אדם לא גזרינן כולי האי שמא יקחנה זה דכ"ע לא זבני בשרא ותנא דמתני' פליג אתנא דברייתא וגזר בה כדאוקמנא לעיל גזרה שמא יתננה לו כו': נפל בשרא לבני חילא בא לידינו בשר לעובדי כוכבים: לא זבני דגנאי הוא להם מאחר שאין אנו רוצים לאוכלה: אינהו הוא דקא מטעו אנפשייהו דלא משיילי אי טרפה אי כשרה. והאי דקתני לעיל מפני שמטעהו במוכר לו בחזקת שחוטה וכן הפותח חביות המכורות לחנוני דאומר לו בשבילך אני פותחם דודאי גונב דעתו: הוו אתו לסכרא פגעו אהדדי וכסבור מר זוטרא שלקראתו יצאו: כולי האי יצאתם יותר מדאי: לא הוה ידעינן ולעשות עסקינו ונילך למקום אחר יצאנו: דאחלשתה לדעתיה שהיה סבור תחלה שכבדוהו: והא קמטעינן ליה אם לא הייתי מגלהו היה מחזיק לנו טובה חנם: איהו הוא דמטעי אנפשיה אחרי שאנו לא אמרנו לו לקראתך יצאנו:

אמר אביי אין רישא וסיפא במקום שאין מכריזין תימה לאביי ורבא ורב אשי ברישא היכי משכחת ליה חתוכה הא לעיל אמרי' חתוכה אסור גזרה שמא יתננה לו בפני ישראל אי נמי משום דגונב ליה דעתיה וי"ל דלית להו להנך שינויי אלא שינויא קמא דאוקי במקום שמכריזין ואיתוך דעובד כוכבים מידע ידיע ובחנם פירש בקונטרס אמילתיה דרב אשי דפליג תנא דמתני' אתנא דברייתא דיכול לומר רב אשי בשינויא קמא דלעיל כדפרשית והא דקתני מציעתא דאין מוכרין נבלות וטרפות לעובד כוכבים מפני שמטעהו דוקא במכירה הוא דאסור לפי שהעובד כוכבים נתן מעות בתורת שחוטה אבל בשולח דורון לא חיישינן וסיפא דחייש שמא ימכרו לו נבלות וטרפות לא שימכרו בתורת שחוטה אלא שמא ימכרו לו ויוליעוהו שהיא טרפה והעובד כוכבי' לא יגיד לו ולהא חיישי אמוראי דהכא והא דקתני ואחד שמא יחזור וימכרנה לישראל לאביי ורבא איירי במקום שמכריזין ולא הכריזו אבל במקום שאין מכריזין לא חיישינן דלמא הדר זבין לה ישראל מינה אפילו במכירת טבח באטליז דאיכא ישראל טובא ורב אשי חייש כיון דטובא ישראל קיימי התם דלמא חד מנייהו הדר זבין לה מינה כדפירש בקונטרס ומיהו להאי שינויא דמשני לעיל גזרה שמא יתננה לו בפני ישראל קשה רישא דהך ברייתא ולאו למימר דפליג ומפרש ר"ת דלעיל במתניתין איירי באומר הישראל לעובד כוכבים שהיא מנוקרת והתם הוא דאסור משום דגונב דעתו אבל שלמה הא חזי ליה עובד כוכבים שלא נטל הגיד אע"פ שישראל אמר לו שנטל יודע עובד כוכבים שהוא משקר ולכך חיישינן נמי בחתוכה שמא יתננה לו בפני ישראל ויקנה ישראל מן העובד כוכבים אף במקום שאין מכריזין ויאכלנה בגידה ולא חייש דלמא טרפה היא מאחר שאומר ישראל בשעה שנותנה לעובד כוכבים שתקנה וטרח בה לטול הגיד על שראוי לעצמו דאפי' יהא מותר לגנב דעת העובד כוכבים מ"מ לא מסיק אדעתיה שלהטעותו אומר לו כן והא דקא מקפיד שמואל דאסור לגנב דעתו יודע היה שמואל שבנבלה נתן לו ולא היה לו לחוש שמא רואה ישראל אחר אלא משום גנבת דעתו וברייתא דקתני ובעובד כוכבים בין חתוכה ובין שלמה א"צ לטול הימנה גיד הנשה התם כשנתן לו סתם ולא אמר לו שהיא מנוקרת דאיהו דאטעי אנפשיה וגם ליכא למיחש דלמא חזי ליה ישראל וזבין ליה מן העובד כוכבים דבמקום שאין מכריזין איירי וחייש שמא אחר שנטל הגיד נודע לו שהיא טרפה ולכך נותנה לעובד כוכבים אבל היכא דאמר לעובד כוכבים שהיא מנוקרת לא חייש דלמא טרפה היא דאי טרפה היא מאי נפקא מינה דנקור הרי אינה ראויה לעצמו ומציעתא דאין מוכרין נבלות וטרפות לעובד כוכבים היינו כשאומר לו דכשרה היא ולכך אסור משום דמטעהו וגם משום שמא יקנה ישראל ממנו במקום שמכריזין ולא הכריזו אבל במקום שאין מכריזין לא חיישינן דאפילו ראהו שאמר לו הישראל כך לא חשיב ישראל הרואה להשביח מקחו אומר לו כן דכשרה דמיה יקרים דראויה למכר לישראל אבל כשאומר דנטל גיד הימנה לא שייך טעם זה דלא עדיפא בהכי ורב אשי סבר דאפילו במקום שאין מכריזין חיישינן דישראל השומע לא חסיך אדעתיה דלהשביח מקחו אומר כן וא"ת ולפלוג ולתני בדידה בגיד ובמקום שאין מכריזין דבהכי איירי רישא לאביי דכשאומר לו שהיא מנוקרת אין לשלח על שיטול הימנה גיד הנשה מפני שני דברים אחד מפני שמטעהו ואחד שמא יחזור וימכרנה לישראל וי"ל דנקט נבלה וטרפה לרבותא דקא ס"ד דלא אסור מפני שמטעהו כשמוכר לו בחזקת שחוטה לפי שיודע להשביח מקחו אומר כן: אינהו דקא מטעו אנפשייהו כי הא פי' בקונטרס והא דקתני לעיל מפני שמטעהו במוכר לו בחזקת שחוטה וכן הפותח חביות המכורות לחנוני כשאומר לו בשבילך אני פותחן דודאי גונב דעתו ואין נראה דהא אלא אם כן הודיעו קתני דמשמע אפילו בסתם אסור ולא שרי אלא בכה"ג ועוד דמאי פריך מרב יהודה דפתח ליה לעולא דהא ודאי שלא היה מטעהו רב יהודה לומר לו בשבילך אני פותחן לכך נראה דהתם בסתם ואסור משום דאין לאורח לאסוקי אדעתיה דמכורות לחנוני אבל הכא אבעי [להו] לאסוקי אדעתייהו דטרפה היא ומר זוטרא אבעי ליה לאסוקי אדעתיה שלא לקראתו היו באים אלא לצרך עצמם: והא קא מטעינן ליה וא"ת והא אין זה טעות כיון דבלאו הכי היו באים לכבודו כדקאמר ליה טפי הוה טרחנא דכה"ג אמרינן לעיל שאני עולא דחביב ליה לרב יהודה וי"ל דלא דמי כלל דלעיל נהי דליכא פסידא כל כך במה שפותחן כיון שהיו מכורות לחנוני מ"מ בעבורו פתחן וכיון דאפילו לא היו מכורות היה פותחן בעבורו לא הוצרך להודיעו כלל אבל הכא לא באו כלל בעבורו:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קלט, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' יא:

ב טוש"ע חו"מ סי' רכח סעי' ו:

רבינו גרשום

אלא פשיטא במקום שאין מכריזין כלומר במקום שאין רגילין להכריז באותו מקום אין קונה על הכל ישראל מא"י בשר לפיכך בא"י בין שלימה ובין חתוכה אין צריך ליטול ממנה גיד הנשה דלא אתי ישראל מיזבן מיניה. אלא פשיטא במקום שמכריזין כלומר במקום שרגילין להכריז ביום שלא הכריזו לא ימכור לו נבלות וטרפות לא"י שמא יחזור וימכרנה לישראל. ומציעתא בשלא הכריזו כלומר במקום שרגילין להכריז ביום שלא הכריזו אין מוכרין נבלות וטרפות לא"י שמא ימכרנה לישראל ורב אשי אמר כולה במקום שאין מכריזין. ואי פרכת (אי) במקום שאין רגילין להכריז אמאי אין מוכרין נבלות וטרפות לא"י והא לא אתי ישראל למיזבן מיניה גזרה שמא ימכרנה לו בפני ישראל:

אינהו הוא דקא מטעו כו' כלומר הן יודעין שטרפה והא דלא קא מכרזי נפל טרפתא לבני חילא כי היכי דלא מימאסו:

הא קא מטעינן ליה. כלומר דאנן אמרי' ליה דאנן נפקינן לקדמותיה וקא מטעינן ליה:

איהו הוא דקא מטעי נפשיה כלומר שהוא יודע דלא נפקינן לקדמותיה ואף על פי כן קאמר אמאי איטרח רבנן:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמר וכו' היינו כשאומר לו דכשרה היא. עי' לקמן דף קו ע"א ובמהרש"א שם:

אִי הֲוָה פָּיְיסַתְּ מִינַּאי, מִי לָא סְפַיֵּי לָךְ מִשּׁוֹר שֶׁל פַּטָּם דַּעֲבַדִי אֶתְמוֹל? אֲמַר לֵיהּ: אֲכַלִי מִשּׁוּפְרֵי שׁוּפְרֵי. אֲמַר לֵיהּ: מְנָלָךְ? אֲמַר לֵיהּ: דִּזְבַן פְּלוֹנִי גּוֹי וּסְפָא לִי. אֲמַר לֵיהּ: תְּרֵי עֲבַדִי, וְהַהוּא טְרֵפָה הֲוָה. אָמַר רַבִּי: בִּשְׁבִיל שׁוֹטֶה זֶה שֶׁעָשָׂה שֶׁלֹּא כַּהוֹגֶן, אָנוּ נֶאֱסוֹר כָּל הַמָּקוֹלִין?! רַבִּי לְטַעְמֵיהּ, דַּאֲמַר: מָקוֹלִין וְטַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל, בָּשָׂר הַנִּמְצָא בְּיַד גּוֹי – מוּתָּר. אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַבִּי: מִפְּנֵי שׁוֹטֶה זֶה דְּאִיכַּוַּון לְצַעוּרֵיהּ לְחַבְרֵיהּ, אָנוּ נֶאֱסוֹר כָּל הַמָּקוֹלִין?! [אב]טַעְמָא דְּאִיכַּוַּון לְצַעוּרֵיהּ לְחַבְרֵיהּ, הָא לָאו הָכִי, אָסוּר. וְהָתַנְיָא: רַבִּי אוֹמֵר: מָקוֹלִין וְטַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל, בָּשָׂר הַנִּמְצָא בְּיַד גּוֹי מוּתָּר! שָׁאנֵי הָכָא, דְּאִיתַּחְזַק אִיסּוּרָא. [גד]אָמַר רַב: בָּשָׂר, כֵּיוָן שֶׁנִּתְעַלֵּם מִן הָעַיִן – אָסוּר. מֵיתִיבִי: רַבִּי אוֹמֵר: מָקוֹלִין וְטַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל, בָּשָׂר הַנִּמְצָא בְּיַד גּוֹי – מוּתָּר. נִמְצָא בְּיַד גּוֹי – שָׁאנֵי. [ה](א)תָּא שְׁמַע: תֵּשַׁע חֲנוּיוֹת, כּוּלָּן מוֹכְרוֹת בְּשַׂר שְׁחוּטָה, וְאַחַת מוֹכֶרֶת בְּשַׂר נְבֵלָה, וְלָקַח מֵאַחַת מֵהֶן וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה מֵהֶן לָקַח – סְפֵקוֹ אָסוּר, וּבְנִמְצָא הַלֵּךְ אַחַר הָרוֹב. הָכָא נָמֵי – בְּנִמְצָא בְּיַד גּוֹי. (ב)תָּא שְׁמַע: מָצָא בָּהּ בָּשָׂר (אִם חַי) – הַלֵּךְ אַחַר רוֹב טַבָּחִים, וְאִם מְבוּשָּׁל – הַלֵּךְ אַחַר רוֹב אוֹכְלֵי בָשָׂר. וְכִי תֵּימָא: הָכָא נָמֵי בְּנִמְצָא בְּיַד גּוֹי, מְבוּשָּׁל הַלֵּךְ אַחַר רוֹב אוֹכְלֵי בָשָׂר? וְנֶחְזֵי: אִי דְּגוֹי נָקֵיט לֵיהּ, אִי דְּיִשְׂרָאֵל נָקֵיט לֵיהּ! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן: בְּעוֹמֵד וְרוֹאֵהוּ. [ו]תָּא שְׁמַע: נִמְצָא בַּגְּבוּלִין, אֵבָרִים – נְבֵלוֹת, חֲתִיכוֹת – מוּתָּרוֹת. וְכִי תֵּימָא: הָכָא נָמֵי בְּעוֹמֵד וְרוֹאֵהוּ, אֵבָרִים נְבֵלוֹת – אַמַּאי? מִידֵּי הוּא טַעְמָא אֶלָּא לְרַב, הָא אִיתְּמַר עֲלַהּ: רַב אָמַר מוּתָּרוֹת מִשּׁוּם נְבֵלָה, וְלֵוִי אָמַר מוּתָּרוֹת בַּאֲכִילָה. וְהָא דְּרַב, לָאו בְּפֵירוּשׁ אִתְּמַר, אֶלָּא מִכְּלָלָא אִתְּמַר. דְּרַב הֲוָה יָתֵיב אַמַּבָּרָא דְּאִישְׁתַּטְיָא, חֲזַיֵּיהּ לְהָהוּא גַּבְרָא דַּהֲוָה קָא

מְחַוֵּור

אִי הֲוַת פַּיְּסַתְּ מִינַּאי אִם הָיִיתָ שָׁלֵם עִמִּי. שׂוֹנְאִים הָיוּ זֶה לָזֶה: לְעַבְדֵי אֶתְמוֹל שֶׁשָּׁחַטְתִּי אֶתְמוֹל: שֶׁעָשָׂה שֶׁלֹּא כַּהוֹגֶן שֶׁמָּכַר טְרֵפָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְמָכְרָהּ בְּמָקוֹלִין וְהִטְעָה אֶת חֲבֵרוֹ וְלָקַח מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים: אָנוּ נֶאֱסֹר בִּתְמִיהַ מִלִּקַּח בָּשָׂר הַיּוֹם מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּמָקוֹלִין הוֹאִיל וְרֹב טַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל: מַקֻּלִּין מייסל"ת: מַקֻּלִּין וְטַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל כְּלוֹמַר מַקֻּלִּין הָעוֹמְדִין בָּעִיר וְטַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל מִתְעַסְּקִין בָּהֶם: בָּשָׂר הַנִּמְצָא בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים שָׁם שֶׁלּוֹקְחוֹ מִן הַטַּבָּחִים לְהִשְׂתַּכֵּר בּוֹ דְּהוּא וַדַּאי לֹא שְׁחָטוֹ: מֻתָּר דְּבָתַר רֹב טַבָּחִים אָזְלִינַן וְלִטְרֵפָה לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ דְּאִם אִיתָא דְּאִיכָּא טְרֵפָה לָא הֲוָה מְזַבֵּן לֵהּ כְּדֵי לְמָכְרָהּ בְּמָקוֹלִין: דְּאִכַּוַּן לְצַעוּרֵהּ לַחֲבֵרֵהּ וְשֶׁקֶר דִּבֵּר: אָנוּ נֶאֱסֹר הַיּוֹם אֶת הַמָּקוֹלִין שֶׁבָּעִיר וְנִקַּח בָּשָׂר מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים אַף הַיּוֹם מֻתָּרִים הוֹאִיל וְלֹא הִכְרִיזוּ: וּמַקְשִׁינַן טַעְמָא דְּלְצַעוּרֵהּ הָא אֱמֶת דְּבָרָיו נֶאֱסָרִין וְהַתַּנְיָא כו' וְכֵיוָן דִּבְחֶזְקַת הֶתֵּר הֵן מִשּׁוּם חַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים מִי מִתַּסְרִי כֻּלְּהוּ: דְּאִתַּחְזַק אִסּוּרָא דִּטְרֵפָה וְזֶה לֹא נִזְהַר בָּהּ שֶׁהֲרֵי מְכָרָהּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְיֵשׁ לָחוּשׁ שֶׁמָּכַר הֵימֶנָּה לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים הַרְבֵּה: שֶׁנִּתְעַלֵּם מִן הָעַיִן שֶׁהָיָה שָׁעָה אַחַת שֶׁלֹּא רָאָהוּ וַאֲפִלּוּ הָיָה מֻנָּח עַל שֻׁלְחָנוֹ: נִמְצָא בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים שָׁאנֵי שֶׁהָיְתָה בְּחֶזְקַת הַמִּשְׁתַּמֵּר וְהוּא לֹא שְׁחָטָהּ וּטְרֵפָה לֹא מָכְרוּ לוֹ לְמָכְרָהּ כָּאן אֲבָל בָּשָׂר הַמֻּנָּח שֶׁמָּא עוֹרְבִים הֲלָפוּהוּ: סְפֵקוֹ אָסוּר דְּנָפְקָא לָן מִקְּרָאֵי בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּיוֹמָא (דַּף פד:) וּבְפ"ק דִּכְתֻבּוֹת (דַּף טו.) כָּל קָבוּעַ כְּמֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה דָּמֵי וְזֶה מִן הַקָּבוּעַ לָקַח אֲבָל נִמְצָא דְּנַיֵּיד הָלַךְ אַחַר הָרֹב דְּהַשְׁתָּא לָאו קָבוּעַ הוּא: מָצָא בָּהּ בָּשָׂר מִשְׁנָה הִיא בִּטְהָרוֹת עִיר שֶׁיִּשְׂרָאֵל וְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דָּרִין בָּהּ: הָלַךְ אַחַר רֹב טַבָּחִים אִם רֻבָּן יִשְׂרָאֵל כָּשֵׁר: וְאִם מְבֻשָּׁל אע"פ שֶׁהַטַּבָּחִים רֻבָּן יִשְׂרָאֵל אַחַר רֹב אוֹכְלֵי בָשָׂר שֶׁבָּעִיר אָזְלִינַן דִּמְבֻשָּׁל לָאו מִטַּבָּחִים נָפַל וַאֲפִלּוּ רֹב טַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל אָסוּר דְּשֶׁמָּא עוֹבֵד כּוֹכָבִים בִּשְּׁלוֹ: אִי עוֹבֵד כּוֹכָבִים נָקֵט לֵיהּ אָסוּר דְּבִסְתָמָא הוּא בִּשְּׁלוֹ אֶלָּא וַדַּאי בְּנִמְצָא מֻטָּל לָאָרֶץ קָאָמַר וְקָאָמַר בְּרֹב טַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל מֻתָּר: בְּעוֹמֵד וְרוֹאֵהוּ מִשָּׁעָה שֶׁנָּפַל מִיַּד הָאָדָם לְשָׁם וּבְעוֹלוֹ בְּיַד הַבְּעָלִים לֹא נֶאֱסַר וַאֲפִי' הָיָה עוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּהָא נִמְצָא בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים מֻתָּר: נִמְצָא בַּגְּבוּלִין מִשְׁנָה הִיא בְּמַסֶּכֶת שְׁקָלִים בָּשָׂר הַנִּמְצָא בָּעֲזָרָה אֵבָרִים עוֹלוֹת שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ לְנַתְּחָהּ לִנְתָחִים נִמְצָא בַּגְּבוּלִין אֵבָרִים נְבֵלוֹת שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ לְחָתְכָהּ לְאֵבָרִים וּלְהַשְׁלִיכָהּ לָאַשְׁפָּה: חֲתִיכוֹת מֻתָּרוֹת וּבְרֹב טַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל קָאָמַר וְכֵיוָן דְּנֶחְתְּכוּ לַחֲתִיכוֹת וַדַּאי לַאֲכִילָה קָיְמִי: מֻתָּרוֹת מִשּׁוּם נְבֵלָה דְּלָא מְטַמְּאֵי וְאִי אָכִיל לָהּ לָא לָקֵי דְּסָפֵק הוּא וּמִיהוּ בַּאֲכִילָה אֲסוּרָה וְאַלּוּ אֵבָרִים נִינְהוּ מַחְזְקִינַן לְהוּ בְּוַדַּאי נְבֵלָה וְלָקֵי: וְהָא דְּרַב דְּנִתְעַלֵּם מִן הָעַיִן: אַמַּבָּרָא דְּאִשְׁתַּטְּיָא עַל מְקוֹם מַעֲבָר שֶׁל אוֹתוֹ נָהָר:

אֲנַן נֶאֱסַר אֶת כָּל הַמָּקוֹלִין מַקֻּלִּין הֵם אוֹתָם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁלּוֹקְחִין בָּשָׂר מִן הַטַּבָּח לְהִשְׂתַּכֵּר בּוֹ וְקָאָמַר דְּאֵין לָנוּ לֶאֱסֹר מִלִּקַּח בָּשָׂר הַיּוֹם מִשְּׁאָר מַקֻּלִּין וְלָחוּשׁ שֶׁכְּמוֹ שֶׁמְּכָרָהּ לָזֶה טְרֵפָה לְמָכְרָהּ בְּמָקוֹלִין אע"פ שֶׁלֹּא הִכְרִיזוּ כֵּן מָכַר לַאֲחֵרִים הַמּוֹכְרִים בְּמָקוֹלִין אוֹ כְּמוֹ שֶׁמָּכַר זֶה הַטַּבָּח טְרֵפָה כְּמוֹ כֵן עָשׂוּ שְׁאָר טַבָּחִים זֶה אֵין לָחוּשׁ וְשָׁרוּ שְׁאָר מַקֻּלִּין הוֹאִיל וְרֹב טַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל לְבַד מֵהַהוּא עוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּזַבְנָהּ מִנֵּהּ: רַבִּי לְטַעְמֵהּ דַּאֲמַר מָקוֹלִין וְטַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל בָּשָׂר הַנִּמְצָא בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים מֻתָּר וְלָא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יָבִיא עוֹבֵד כּוֹכָבִים מִנְּבֵלָה שֶׁבְּבֵיתוֹ לִמְכֹּר בְּמָקוֹלִין אוֹ אִם מָכַר אֶחָד מִן הַטַּבָּחִים טְרֵפָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים הַבָּא לִקְנוֹת מִמֶּנּוּ לַאֲכִילָה וְלֹא כְּדֵי לִמְכֹּר בְּמָקוֹלִין אֵין לֶאֱסֹר בִּשְׁבִיל כָּךְ מַקֻּלִּין דְּעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דְּבָתַר רֹב בָּשָׂר אָזְלִינַן שֶׁקּוֹנִים מִטַּבָּחִים יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לִמְכֹּר בְּמָקוֹלִין שֶׁהִיא כְּשֵׁרָה: טַעְמָא דְּאִכַּוַּן לְצַעוּרֵהּ הָא לָאו הָכִי אָסוּר וְהָתַנְיָא כו' פֵּרוּשׁ דְּשָׁרֵינַן בָּשָׂר הַנִּמְצָא בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּאָזְלִינַן בָּתַר רֻבָּא וְלָא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא הֵבִיא נְבֵלָה מִבֵּיתוֹ לִמְכֹּר בְּמָקוֹלִין הָכָא נָמֵי נֵיזִיל בָּתַר רֻבָּא וְלָא נִחוּשׁ לִשְׁאָר מַקֻּלִּין וּמְשַׁנֵּי שָׁאנֵי הָתָם דְּאִתַּחְזַק אִסּוּרָא פֵּרוּשׁ הֻחְזַק שֶׁיֵּשׁ אִסּוּר בְּמָקוֹלִין: אָמַר רַב בָּשָׂר שֶׁנִּתְעַלֵּם מִן הָעַיִן אָסוּר וַאֲפִלּוּ בְּעִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ רֹב טַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל דְּחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא עוֹרְבִין הֵבִיאוּ נְבֵלָה מֵרֻבָּא דְּעָלְמָא וַחֲלָפוּהָ וְחוּמְרָא בְּעָלְמָא הוּא מִשּׁוּם עֻבְדָּא דַּהֲוָה כִּדְלְקַמָּן: סְפֵקוֹ אָסוּר דְּכָל קָבוּעַ כְּמֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה דָּמֵי וְהָא דְּקַיְי"ל מִדְּאוֹרַיְתָא חַד בִּתְרֵי בָּטֵל הַיְנוּ הֵיכָא שֶׁמְּעֹרָב וְאֵינוֹ נִכָּר הָאִסּוּר אֲבָל הָכָא יָדוּעַ הָאִסּוּר בִּמְקוֹמוֹ וַחֲנוּת הַמּוֹכֶרֶת בְּשַׂר נְבֵלָה וּבְדָבָר חָשׁוּב אֲפִי' מְעֹרָב לָא בָּטֵיל וְאָמַר כָּל קָבוּעַ כו' כִּדְאָמַר בְּפֶ' הַתַּעֲרֹבֶת (זְבָחִים עג.) גַּבֵּי תַּעֲרֹבֶת בַּעֲלֵי חַיִּים דַּחֲשִׁיבֵי וְלָא בָּטְלֵי דְּפָרִיךְ וְנִמְשׁוֹךְ וְנַקְרֵב חַד מִנַּיְהוּ וְנֵימָא כֹּל דְּפָרֵישׁ מֵרֻבָּא פָּרֵישׁ וּמְשַׁנֵּי נִמְשׁוֹךְ בִּתְמִיהַ הֲוָה לֵיהּ קָבוּעַ וְכֹל קָבוּעַ כו' וְעִקַּר הַטַּעַם אֵינוֹ מִשּׁוּם קָבוּעַ אֶלָּא מִשּׁוּם דְּבַעֲלֵי חַיִּים לָא בָּטְלֵי כְּמוֹ דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לִמָּנוֹת: וּבְנִמְצָא הָלַךְ אַחַר הָרֹב וא"ת דִּבְמָקוֹם שֶׁמַּכְרִיזִין וְהִכְרִיזוּ מִשּׁוּם טְרֵפָה אַחַת אָסְרִינַן כָּל הַמָּקוֹלִין שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְלָא אָזְלִינַן בָּתַר דְּיִשְׂרָאֵל דַּהֲוֵי רֻבָּא וְכָשֵׁר וְכֵן בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכְרִיזִין לָא אָזְלִינַן בָּתַר רֹב כְּשֵׁרִים וּמִיהוּ אִיכָּא לְמֵימַר דְּהָתָם מִשּׁוּם דְּמַקֻּלִּין הָווּ לְהוּ קָבוּעַ אֲבָל קָשֶׁה דְּבָשָׂר הַנִּמְצָא בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁלֹּא בְּמָקוֹלִין אָסוּר בַּיּוֹם שֶׁהִכְרִיזוּ וְלָא אָמְרִינַן הָלַךְ אַחַר הָרֹב אע"ג דְּשָׁרֵינַן הָכָא נִמְצָא בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּמִסְתַּבְּרָא דְּהָא דְּאָמַר רַבִּי לְעֵיל מָקוֹלִין וְטַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל בָּשָׂר הַנִּמְצָא בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים מֻתָּר הַיְנוּ בְּמָקוֹם שֶׁמַּכְרִיזִין וְלֹא הִכְרִיזוּ אֲבָל הִכְרִיזוּ אָסוּר אַף עַל גַּב דְּקָתָנֵי נִמְצָא דְּמַשְׁמַע שֶׁלֹּא בְּמָקוֹלִין וְעוֹד דְּאָסְרִינַן בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכְרִיזִין לִקְנוֹת מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּמָקוֹלִין אע"פ שֶׁרֹב טַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל דְּחָיְישִׁינַן דִּלְמָא אִתְרְמִי לְטַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל טְרֵפָה וְלָא אָזְלִינַן בָּתַר רֹב בְּהֵמוֹת דִּכְשֵׁרוֹת אע"ג דִּלְקַמָּן שָׁרֵי כַּבְדֵי וְכוּלְיָתָא דְּשָׁלוּ עוֹרְבֵי בְּמַעֲלֵי יוֹמָא דְּכִפּוּרֵי מִשּׁוּם דְּהֶתֵּרָא שְׁכִיחַ טְפֵי וְלָא חָיְישִׁינַן דִּלְמָא שֶׁל טְרֵפוֹת הֵן כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס הָתָם לְקַמָּן מִשּׁוּם דְּרֹב בְּהֵמוֹת אֵינָן טְרֵפוֹת וְנִרְאֶה דְּתַקַּנְתָּא בְּעָלְמָא הוּא שֶׁעָשׂוּ חֲכָמִים בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכְרִיזִין שֶׁלֹּא לִקְנוֹת מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לְכַתְּחִלָּה אע"פ שֶׁרֹב טַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל וְכֵן בְּמָקוֹם שֶׁמַּכְרִיזִין וְהִכְרִיזוּ שֶׁלֹּא לִקְנוֹת מִשּׁוּם עוֹבֵד כּוֹכָבִים כִּי הַהִיא דְּאָמַר (נִדָּה דַּף סח:) בֶּגֶד שֶׁאָבַד בּוֹ כִּלְאַיִם לֹא יִמְכְּרֶנּוּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים דִּלְמָא אָתֵי לְזַבּוֹנֵי לְיִשְׂרָאֵל אע"ג דְּמִן הַדִּין לָא הֲוָה לָן לְמֵיחַשׁ דְּאָזְלִינַן בָּתַר רֻבָּא: הָכָא נָמֵי כְּשֶׁנִּמְצָא בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים וא"ת דְּאָמַר בפ"ק דִּפְסָחִים (דַּף ט: וְשָׁם ל"ה הָיִינוּ) תִּשְׁעָה צִבּוּרִים שֶׁל מַצָּה וְאֶחָד שֶׁל חָמֵץ וַאֲתָא עַכְבָּר וְשָׁקַל כו' הַיְנוּ תִּשְׁעָה חֲנֻיּוֹת דִּסְפֵקוֹ אָסוּר פֵּרֵשׁ וַאֲתָא עַכְבָּר וְשָׁקַל הַיְנוּ סֵיפָא וְהַשְׁתָּא כִּי שָׁקַל נָמֵי עַכְבָּר מִן הַצִּבּוּרִים לִשְׁתְּרֵי כִּי הָכָא דְּשָׁרֵינַן נִמְצָא בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּמָה לִי נִמְצָא בְּפִי עַכְבָּר וּמָה לִי נִמְצָא בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּאָזְלִינַן בָּתַר הָרֹב וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָתָם אַיְרֵי שֶׁרָאִינוּ שֶׁלָּקַח מִן הַצִּבּוּרִים שֶׁנּוֹלַד הַסָּפֵק בִּמְקוֹם הַקְּבִיעוּת וּבְפֶ' הַתַּעֲרֹבֶת (זְבָחִים דַּף עג:) דְּפָרִיךְ וְנִכְבְּשִׁינְהוּ וְנִנַּיְּדוּ וְנֵימָא כֹּל דְּפָרֵישׁ מֵרֻבָּא פָּרֵישׁ וּמַאי קַשְׁיָא וַהֲלֹא כֵּיוָן דְּחָזֵינַן בְּשָׁעָה שֶׁפֵּרַשׁ דְּמִתְיַלֵּד סְפֵקָא בִּמְקוֹם קְבִיעוּת הָוֵי כְּמֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה יֵשׁ לוֹמַר דְּהָתָם פָּרִיךְ שֶׁנַּעֲשָׂה בְּעִנְיָן זֶה שֶׁלֹּא נִרְאֶה בְּשָׁעָה שֶׁיִּפְרֹשׁ וא"ת דְּהָתָם מְשַׁנֵּי גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִקַּח מִן הַקָּבוּעַ אַמַּאי לָא אָסְרִינַן הָכָא נָמֵי גַּבֵּי נִמְצָא בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים מִשּׁוּם גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִקַּח מִן הַקָּבוּעַ וכ"ת דְּהָתָם נָמֵי אִם פֵּרְשׁוּ מֵעַצְמָם שָׁרוּ אֶלָּא דִּלְכַתְּחִלָּה הוּא דְּאָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִקַּח מִן הַקָּבוּעַ דְּא"כ אַמַּאי יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ כֵּיוָן דְּפֵרְשׁוּ מֵעַצְמָם מֻתָּרִים וְתוּ הָא דְּאָמְרִינַן הָתָם כּוֹס שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁנָּפַל לְאוֹצָר מָלֵא כּוֹסוֹת כֻּלָּן אֲסוּרִים פֵּרֵשׁ א' מֵהֶם לְרִבּוֹא וּמֵרִבּוֹא לְרִבּוֹא מֻתָּרִין לָמָּה לִי נִתְעָרֵב בְּרִבּוֹא כֵּיוָן דְּפֵרַשׁ הוּא מֻתָּר דְּמֵרֻבּוֹ פָּרֵישׁ אֶלָּא מַשְׁמַע דְּאָסוּר גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִקַּח מִן הַקָּבוּעַ וְאֵין סְבָרָא לְחַלֵּק בֵּין קָדָשִׁים וַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לִשְׁאָר אִסּוּרִים וְיֵ"ל דְּהָכָא לֹא שַׁיָּךְ כְּלָל לְמִגְזַר שֶׁמָּא יִקַּח מִן הַקָּבוּעַ כֵּיוָן שֶׁהָאִסּוּר יָדוּעַ בִּמְקוֹמוֹ וְאֵין חֲנוּת הַמּוֹכֶרֶת נְבֵלָה מְעֹרֶבֶת אֶלָּא יְדוּעָה בִּמְקוֹמָהּ אֲבָל כְּשֶׁהָאִסּוּר מְעֹרָב אִי שָׁרֵי לֵיהּ כִּי פָּרֵשׁ אָתֵי לִקַּח מִן הַקָּבוּעַ וְדַוְקָא הָתָם שֶׁהָאִסּוּר מְעֹרָב בְּהֶתֵּר ור"ת הָיָה מַתִּיר כְּשֶׁנִּכְנַס זְאֵב בָּעֵדֶר וְטָרַס שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה טְלָאִים כָּל חַד וְחַד מִטַּעַם כָּל דְּפָרֵישׁ מֵרֻבָּא קָפָרֵישׁ וְאֵין נִרְאֶה אֶלָּא דַּוְקָא כְּשֶׁהָאִסּוּר יָדוּעַ כִּדְפֵרַשְׁתִּי:

מסורת הש"ס

א פסחים ט:; ויקרא רבה; נדה יח.; כתובות טו.; קוהלת רבה

ב משנה מכשירין

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' יא:

ב מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' יב, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' סג סעי' א:

ג מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' יא:

ד מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' יב, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' סג סעי' א:

ה מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' יא, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' קי סעי' ג:

ו מיי' פי"ט מהל' פסולי המוקדשין הל' ד:

רבינו גרשום

אי היה פייסת מינאי כלומר אי היה עבדת לי נוח נפשאי:

מפני שוטה זה שעשה שלא כהוגן. כלומר שמכר בשוק טרפה במקום שמוכרין כשרה אנו נאסור כל המקולין הא ע"ג דטבחי ישראל בשר שנמצא ביד ע"י יהא אסור שמכרה לו טרפה:

הא לאו הכי אסור כלומר היכא דלא איכוין לצעוריה ואיכא טרפה אחת במקולין בשר שנמצא ביד ע"י ליכא למימר לאותה טרפה מכרה לו והתניא רבי אומר מקולין כו' שאני התם דאיתחזק טרפה כלומר כי איתחזק טרפה במקולין לא אמרי' בשר שנמצא ביד עובד כוכבים שרי:

מיתיבי ר' אומר מקולין וטבחי ישראל כו' כלומר והא הכא נתעלם מן העין ומותר:

נמצא ביד עובד כוכבים שאני. כלומר דאמרי' ליה מאין יהיב לך את הבשר. אי ישראל יהיב ליה מותר ואי עובד כוכבים יהיב ליה אסור:

ובנמצא הלך אחר הרוב כלומר אע"ג דנתעלם מן העין:

ת"ש מצא בה בשר כלומר בעיר מצא הלך אחר רוב טבחים כלומר כיון דרוב טבחים ישר' מותר ואי מבושל הלך אחר רוב אוכלי בשר כלומר ואם אומות העולם רוב אוכלי בשר אסור והכא חזינן דאי חי הוא הלך אחר רוב טבחים ואע"פ שנתעלם מן העין. וכי תימא הכא נמי בנמצא ביד עובד כוכבים [illegible]

[illegible]

מידי הוא טעמא אלא לרב. כלומר בתחלת הלכתא הא איתמר עלה רב אמר מותרות [illegible]

והא דרב לא בפירוש איתמר. [illegible] אמעברא דאישתטיא נהר:

מְחַוּוּר רֵישָׁא, נְפַל מִינֵּיהּ, אֲזַל אַיְיתִי סִילְתָּא שְׁדָא אַסֵּיק תְּרֵין, אָמַר רַב: עָבְדִי נָמֵי הָכִי, אַסְרִינְהוּ נִיהֲלֵיהּ. אָמְרִי לֵיהּ רַב כָּהֲנָא וְרַב אַסִּי לְרַב: דְּאִיסּוּרָא שְׁכִיחִי, דְּהֶתֵּירָא לָא שְׁכִיחִי? אֲמַר לְהוּ: דְּאִיסּוּרָא שְׁכִיחִי טְפֵי. וְכִי מִכְּלָלָא, מַאי? פַּרְווֹתָא דְגוֹיִם הֲוַאי, תֵּדַע, דְּקָאָמַר לְהוּ: "דְּאִיסּוּרָא שְׁכִיחִי טְפֵי". [א]אֶלָּא רַב, הֵיכִי אֲכַל בִּשְׂרָא בְּשַׁעְתֵּיהּ, דְּלָא (עלים) [מַעֲלֵים] עֵינֵיהּ מִינֵּיהּ? אִיבָּעֵית אֵימָא: בְּצַיְירָא וַחֲתִימָא, וְאִי נָמֵי: בְּסִימָנָא, כִּי הָא דְּרַבָּה בַּר רַב הוּנָא מְחַתֵּךְ לֵיהּ אַתְּלָת קַרְנָתָא. רַב הֲוָה קָאָזֵיל לְבֵי רַב חָנָן חַתְנֵיהּ, חֲזָא מַבָּרָא דְּקָאָתֵי לְאַפֵּיהּ, אֲמַר: מַבָּרָא קָאָתֵי לְאַפַּי, יוֹמָא טָבָא לְגוֹ. אֲזַל, קָם אַבָּבָא, אוֹדֵיק בְּבִזְעָא דְּדַשָּׁא, חֲזָא חֵיוְתָא דְתַלְיָא, טְרַף אַבָּבָא, נְפוּק אֲתוֹ כּוּלֵּי עָלְמָא לְאַפֵּיהּ, אֲתָא טַבָּחֵי נָמֵי, לָא עַלֵּים רַב עֵינֵיהּ מִינֵּיהּ, אֲמַר לְהוּ: אִיכּוֹ הַשְׁתָּא סְפִיתוּ לְהוּ אִיסּוּרָא לִבְנֵי בְּרַת. לָא אֲכַל רַב מֵהָהוּא בִּישְׂרָא. מַאי טַעְמָא? אִי מִשּׁוּם אִיעַלּוֹמֵי – הָא לָא אִיעַלַּים, אֶלָּא דְּנַחֵישׁ. [בג]וְהָאָמַר רַב: כָּל נַחַשׁ שֶׁאֵינוֹ כֶּאֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם וּכְיוֹנָתָן בֶּן שָׁאוּל – אֵינוֹ נַחַשׁ! אֶלָּא סְעוּדַת הָרְשׁוּת הֲוַאי, וְרַב לָא מִתְהֲנֵי מִסְּעוּדַת הָרְשׁוּת. [ד]רַב בָּדֵיק בְּמַבָּרָא, וּשְׁמוּאֵל בָּדֵיק בְּסִפְרָא, רַבִּי יוֹחָנָן בָּדֵיק בְּיָנוֹקָא. כּוּלְּהוּ שְׁנֵי דְּרַב, הֲוָה כָּתַב לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן "לְקֳדָם רַבֵּינוּ שֶׁבְּבָבֶל". כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ, הֲוָה כָּתַב לִשְׁמוּאֵל "לְקֳדָם חֲבֵירֵינוּ שֶׁבְּבָבֶל". אֲמַר: לָא יָדַע לִי מִידֵּי דְּרַבֵּיהּ אֲנָא? כְּתַב שַׁדַּר לֵיהּ עִיבּוּרָא דְּשִׁיתִּין שְׁנֵי. אֲמַר: הַשְׁתָּא חוּשְׁבָּנָא בְּעָלְמָא יָדַע. כְּתַב שַׁדַּר לֵיהּ תְּלֵיסַר גַּמְלֵי סְפֵקֵי טְרֵיפְתָּא, אֲמַר: אִית לִי רַב בְּבָבֶל, אֵיזִיל אִיחְזְיֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ לְיָנוֹקָא: פְּסוֹק לִי פְּסוּקָךְ, אֲמַר לֵיהּ: "וּשְׁמוּאֵל מֵת", אֲמַר: שְׁמַע מִינַּהּ נָח נַפְשֵׁיהּ דִּשְׁמוּאֵל. וְלָא הִיא, לָא שְׁכֵיב שְׁמוּאֵל, אֶלָּא כִּי הֵיכִי דְּלָא לִיטְרַח רַבִּי יוֹחָנָן. [ה(א)]תַּנְיָא: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בַּיִת, תִּינוֹק, וְאִשָּׁה – אַף עַל פִּי שֶׁאֵין נַחַשׁ, יֵשׁ סִימָן. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: וְהוּא דְּאִיתַּחְזַק תְּלָתָא זִימְנֵי, דִּכְתִיב: "יוֹסֵף אֵינֶנּוּ וְשִׁמְעוֹן אֵינֶנּוּ וְאֶת בִּנְיָמִן תִּקָּחוּ". בְּעָא מִינֵּיהּ רַב הוּנָא מֵרַב: בַּחֲרוּזִין מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ: אַל תְּהִי שׁוֹטֶה, בַּחֲרוּזִין הֲרֵי זֶה סִימָן. אִיכָּא דְּאָמְרִי: אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: בַּחֲרוּזִין הֲרֵי זֶה סִימָן. רַב נַחְמָן מִנְּהַרְדְּעָא אִיקְלַע לְגַבֵּי רַב כָּהֲנָא לְפוּם נַהֲרָא בְּמַעֲלֵי יוֹמָא דְכִפּוּרֵי, אֲתוֹ עוֹרְבֵי שָׁדוּ כַּבְדֵי וְכוּלְיָתָא, אֲמַר לֵיהּ: שְׁקוֹל וֶאֱכוֹל, הָאִידָּנָא דְהֶיתֵּרָא שְׁכִיחַ טְפֵי. [ו]רַב חִיָּיא בַּר אָבִין אִיתְּבַד לֵיהּ כַּרְכְּשָׁא בֵּי דִינָא, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב הוּנָא. אֲמַר לֵיהּ: אִית לָךְ סִימָנָא בְּגַוֵּיהּ? אֲמַר לֵיהּ: לָא. אִית לָךְ טְבִיעוּת עֵינָא בְּגַוֵּיהּ? אֲמַר לֵיהּ: אִין. אִם כֵּן, זִיל שְׁקוֹל. רַב חֲנִינָא חוֹזָאָה אִיתְּבַד לֵיהּ גַּבָּא דְבִשְׂרָא, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן. אֲמַר לֵיהּ: אִית לָךְ סִימָנָא בְּגַוֵּיהּ? אֲמַר לֵיהּ: לָא. אִית לָךְ טְבִיעוּת עֵינָא בְּגַוֵּיהּ? אֲמַר לֵיהּ: אִין. אִם כֵּן, זִיל שְׁקוֹל. רַב נָתָן בַּר אַבָּיֵי אִיתְּבַד לֵיהּ קִיבּוּרָא דִּתְכַלְתָּא, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב חִסְדָּא. אֲמַר לֵיהּ: אִית לָךְ סִימָנָא בְּגַוֵּיהּ? אֲמַר לֵיהּ: לָא. אִית לָךְ טְבִיעוּת עֵינָא בְּגַוֵּיהּ? אֲמַר לֵיהּ: אִין. אִם כֵּן, זִיל שְׁקוֹל. אָמַר רָבָא: מֵרֵישָׁא הֲוָה אָמֵינָא סִימָנָא עֲדִיף מִטְּבִיעוּת עֵינָא, דְּהָא מַהְדְּרִינַן אֲבֵידְתָּא בְּסִימָנָא,

וְלָא

מְחֻוָּר מְחַלְּלוֹ וּמְלִיחוֹ בַּמַּיִם: סִלְתָּא סַל: עָבְדִי נָמֵי הָכִי וְכִי דֶּרֶךְ הוּא כֵּן שֶׁהַמְּבַקֵּשׁ חֵפֶץ אֶחָד מוֹצֵא שְׁנַיִם כְּלוֹמַר אֲחֵרִים הָווּ נָמֵי הָתָם בְּרֵישָׁא: דְּהֶתֵּירָא לָא שְׁכִיחֵי בִּתְמִיהַּ הַאי נָמֵי דְּהֶתֵּירָא הוּא: וְכִי מִכְּלָלָא מַאי לְעֵיל קָאֵי דְּקָאָמְרִי לָאו בְּפֵרוּשׁ אִתְּמַר מַאי בֵּין פְּרוּשָׁא לִכְלָלָא וְהָא שַׁפִּיר שָׁמְעִינַן מִנֵּהּ דְּכֵיוָן שֶׁנִּתְעַלֵּם אָסוּר מִלְּאָסַר לְרֹאשׁ הַמִּנְהָג: וּמְשַׁנֵּי אִכָּא בֵּינַיְהוּ דְּלֵיכָּא לְמִסְמַךְ אַמִּלְּתָא כְּגוֹן הַאי דְּאִיכָּא לְמֵימַר בְּרוֹב טַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל מוֹדֶה דְּמֻתָּר וְהָכָא מִשּׁוּם דְּפַרְוָתָא דְּעוֹבְדֵי כוֹכָבִים הֲוַאי. נָמֵל פור"ט וּשְׁכִיחֵי דְּאִסּוּרָא טְפֵי: אֶלָּא רַב הֵיכִי אָכִיל בִּשְׂרָא הוֹאִיל וּבְהֶעְלֵמָה אָסַר לֵיהּ: וּמְשַׁנֵּי בְּשַׁעְתֵּהּ מִיַּד כְּשֶׁנִּשְׁחַט: אַתְּלָת קַרְנָתָא לְכָל חֲתִיכָה ג' קְרָנוֹת וּמִשּׁוּם סִימָן שֶׁלֹּא יִגְנְבוּ מִמֶּנָּה אַנְשֵׁי בֵיתוֹ: חֲזָא מַבָּרָא מַעְבֹּרֶת הַנָּהָר שֶׁהָיְתָה בָּאָה מֵעֵבֶר הַשֵּׁנִי לְעֵבֶר זֶה: אָמַר מַבָּרָא אָתֵי לְאַפַּאי יוֹמָא טָבָא לְגוֹ סִימָן טוֹב הוּא לְעוֹבְרֵי דְּרָכִים כְּשֶׁהַמַּעְבֹּרֶת בָּאָה לִקְרָאתָן מֵאֵלֶיהָ קֹדֶם שֶׁיִּזְמְנוּהָ יוֹם טוֹב לָהֶם בְּבֵית אֲשֶׁפִּיזָם בְּאוֹתָהּ לַיְלָה כְּשֶׁיָּלִינוּ: אוֹדֵק בְּבִזְעָא דְּדַשָּׁא הֵצִיץ דֶּרֶךְ סֶדֶק שֶׁבַּדֶּלֶת: אִיכּוּ הַשְׁתָּא כְּלוֹמַר אִם בִּשְׁמִירַתְכֶם הַשְׁתָּא: סְפִיתוּ לְהוּ אִסּוּרָא לִבְנֵי בְּנוֹתַי שֶׁהֶעֱלַמְתֶּם עֵינֵיכֶם: דְּנַחֵשׁ אַמַּעְבָּרָא דַּאֲתָא לְאַפֵּהּ דְּאָמַר יוֹמָא טָבָא לְגוֹ: כָּל נָחָשׁ שֶׁאֵינוֹ סוֹמֵךְ עָלָיו מַמָּשׁ כֶּאֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם שֶׁאִם תַּשְׁקֵנִי אֲדַבֵּר בָּהּ וְאִם לָאו לֹא אֲדַבֵּר בָּהּ: וּכְיוֹנָתָן בֶּן שָׁאוּל אִם יֹאמְרוּ (אֵלֵינוּ עֲלוּ) וְעָלִינוּ: סְעוּדַת הָרְשׁוּת בַּת ת"ח לע"ה כְּאֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים מט.): בָּדִיק בְּמַבָּרָא אִם מְזֻמֶּנֶת לוֹ אָזַל וְאִם בְּקֹשִׁי מוֹצְאָהּ לֹא אָזַל: בְּיָנוֹקָא דְּשָׁאֵיל לֵיהּ פְּסוֹק לִי פְּסוּקָךְ: כּוּלְּהוּ שְׁנֵי דַּהֲוָה רַב קַיָּים בְּבָבֶל כִּי הֲוָה כָּתַב ר' יוֹחָנָן מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁאֵלָה אוֹ תְּשׁוּבָה הָיָה כּוֹתֵב בְּאִגַּרְתּוֹ לְקַדֵּם רַבֵּינוּ שֶׁבְּבָבֶל: אָמַר שְׁמוּאֵל: לָא יְדִיעַ לִי מִדֵּי דְּרַבֵּהּ אֲנָא לֹא אוּכַל לְחַפֵּשׂ דָּבָר שֶׁאֶהְיֶה אֲנִי בָּקִי בּוֹ וְהוּא לֹא שֶׁנַּאוֹ וְאֶהְיֶה רַבּוֹ: תְּרֵיסַר גַּמְלֵי לָאו דַּוְקָא: סָפְקֵי טְרֵיפְתָּא מִינֵי סְפֵק טְרֵפוֹת. וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי הָנָךְ סָפְקֵי עוֹפוֹת טְמֵאִים דְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת (לְעֵיל חֻלִּין דַּף סב:): בַּיִת תִּינוֹק וְאִשָּׁה בָּנָה בַּיִת אוֹ נוֹלַד לוֹ בֵּן אוֹ נָשָׂא אִשָּׁה: אע"פ שֶׁאֵין נָחָשׁ שֶׁאָסוּר לְנַחֵשׁ וְלִסְמֹךְ עַל הַנָּחָשׁ: יֵשׁ סִימָן סִימָנָא בְּעָלְמָא הָוֵי מִיהָא דְּאִי מַצְלַח בִּסְחוֹרָה רִאשׁוֹנָה אַחַר שֶׁבָּנָה בַּיִת אוֹ שֶׁנּוֹלַד הַתִּינוֹק אוֹ שֶׁנָּשָׂא אִשָּׁה סִימָן הוּא שֶׁהוֹלֵךְ וּמַצְלִיחַ וְאִי לֹא אַל יַרְגִּיל לָצֵאת יוֹתֵר מִדַּאי שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ שֶׁלֹּא יַצְלִיחַ: תְּלָתָא זִמְנֵי הִצְלִיחַ אוֹ לֹא הִצְלִיחַ: יוֹסֵף אֵינֶנּוּ וְשִׁמְעוֹן אֵינֶנּוּ הֲרֵי שְׁתַּיִם אִם אֶת בִּנְיָמִין תִּקְחוּ מִיָּד עָלַי הָיוּ כֻלָּנָה וְאֵין לְךָ צָרָה שֶׁאֵינָהּ עוֹבֶרֶת עָלַי: בַּחֲרוּזִין מַהוּ נָתַן בָּשָׂר בַּחֲרוּזִין ריסט"ש וְנִתְעַלֵּם מִן הָעַיִן: אַל תְּהִי שׁוֹטֶה בַּחֲרוּזִים בִּשְׁאֵלָה זוֹ דְּוַדַּאי זֶה סִימָן לְשׁוֹן מוֹרִי. לִשָּׁנָא אַחֲרִינָא אַל תְּהִי שׁוֹטֶה דְּבַחֲרוּזִין הֲרֵי זֶה סִימָן: אִיכָּא דְּאָמְרֵי לָאו בַּעְיָא הוּא אֶלָּא שְׁמַעְתָּא אִתְּמַר אָמַר רַב הוּנָא כו': שָׁדוּ הָיוּ מַשְׁלִיכִין: הָאִידָּנָא דְּהֶתֵּרָא שְׁכִיחַ טְפֵי דְּהַיּוֹם רֹב שׁוֹחֲטִים יִשְׂרְאֵלִים הֵם וּלְסַפֵּק טְרֵפָה לָא חָיְישִׁינַן דְּרֹב בְּהֵמוֹת אֵינָן טְרֵפוֹת: כַּרְכְּשָׁא טבחיי"א: רַב הוּנָא ס"ל כְּרַב רַבֵּהּ דְּאָסַר בְּהַעֲלָמָה וְלָא קי"ל כְּוָתֵהּ דְּהָא אֶלָּא אַמַּתְנִיתִין סָמְכִינַן נִמְצָא בַּגְּבוּלִים מָנָא בּוֹ בָּשָׂר וְאע"ג דְּשַׁנְיְהוּ בְּעוֹמֵד וְרוֹאֵהוּ שִׁנּוּיֵי דְּחִיקֵי נִינְהוּ וְכִי קי"ל הִלְכְתָא כְּרַב בְּאִסּוּרֵי גַּבֵּי פְּלוּגְתָּא דִּשְׁמוּאֵל הוּא דְּאָמְרִינַן אֲבָל גַּבֵּי מַתְנִיתִין לֹא וְרַב כָּהֲנָא הָא קָא חָזֵינַן לֵא"ל שְׁקוֹל אֱכוֹל: קִיבּוּרָא נימוייסי"ל: תְּכַלְתָּא צָרִיךְ לְהַכִּירָהּ שֶׁלֹּא תִּתְחַלֵּף בְּקָלָא אִילָן: דְּהָא מְהַדְּרִינַן אֲבֵידְתָּא לְכָל אָדָם בְּסִימָנִין וְלָא מְהַדְּרִינַן אֲבֵידְתָּא בִּטְבִיעוּת עֵינָא אֶלָּא לְצוּרְבָא מֵרַבָּנָן בְּאֵלּוּ מְצִיאוֹת (ב"מ דַּף כג:):

אַסֵּק תְּרֵין אָמַר רַב עָבְדִי נָמֵי הָכִי אַסְרִינְהוּ נִהֲלֵהּ וְאִי לָא אַסִּיק אֶלָּא חַד לֹא הָיָה אוֹסֵר שֶׁהֲרֵי רָאָה שֶׁלֹּא הָיָה שָׁם עוֹרֵב וְהָא לָא הֲוָה לְמֵחַשׁ שֶׁמָּא שֶׁלּוֹ נֶאֱבַד בַּמַּיִם וְזֶהוּ אַחֵר אֲבָל הַשְׁתָּא דְּאַסִּיק תְּרֵי אָסְרִינַן אע"פ שֶׁרֹב טַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל הָווּ שָׁם לְחַיֵּישׁ שֶׁמָּא עוֹרֵב הֵבִיא מֵרֻבָּא דְּעָלְמָא וְהַיְינוּ דְּקָאָמַר דְּאִסּוּרָא שְׁכִיחַ טְפֵי כְּלוֹמַר בַּמְּקוֹמוֹת הָרְחוֹקִים שֶׁיְּכוֹלִים עוֹרְבִין לְהָבִיא מִשָּׁם וּלְקַמָּן דְּשָׁרֵי רַב כָּהֲנָא כְּבֵדֵי וְכוּלְיָתָא דְּמַיְיתוּ עוֹרְבִין וְשָׁלוּ מִשּׁוּם דְּהֶתֵּרָא שְׁכִיחָא הָתָם בְּכָל מְקוֹמוֹת שֶׁסָּבִיב שֶׁהָיוּ עוֹרְבִין יְכוֹלִים לְהָבִיא מִשָּׁם הָיוּ רֹב טַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל: לָא עַלֵּם רַב עֵינֵהּ מִנֵּהּ לֹא הָיָה יָכוֹל לְדַקְדֵּק מִכָּאן דְּסָבַר רַב דְּבָשָׂר שֶׁנִּתְעַלֵּם מִן הָעַיִן אָסוּר דִּלְמָא רֹב טַבָּחֵי עוֹבְדֵי כוֹכָבִים הָיוּ שָׁם:

כֶּאֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם וְאִם תֹּאמַר אֱלִיעֶזֶר הֵיאַךְ נִיחֵשׁ לְמ"ל בְּפֶ' אַרְבָּעָה מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף נו:) כָּל הָאָמוּר בְּפָרָשַׁת מְכַשֵּׁף בֶּן נֹחַ מֻזְהָר עָלָיו וי"ל דְּהַהוּא תַּנָּא סָבַר שֶׁלֹּא נָתַן לָהּ הַצְּמִידִים עַד שֶׁהִגִּידָה לּוֹ בַּת מִי הִיא וְאע"ג דִּכְתִיב (בְּרֵאשִׁית כד) וַיִּקַּח הָאִישׁ נֶזֶם זָהָב וְגוֹ' וַהֲדַר כְּתִיב וַיֹּאמֶר בַּת מִי אַתְּ אֵין מֻקְדָּם וּמְאֻחָר בַּתּוֹרָה וְכֵן מוּכָח כְּשֶׁסִּפֵּר דִּכְתִיב וָאֶשְׁאַל אֹתָהּ וָאֹמַר בַּת מִי אַתְּ: וּכְיוֹנָתָן בֶּן שָׁאוּל וא"ת הֵיאַךְ נִיחֵשׁ וְיֵשׁ לוֹמַר לְזָרֵז אֶת נַעֲרוֹ אָמַר כֵּן וּבְלָאו הָכִי נָמֵי הָיָה עוֹלֶה: תְּרֵיסַר גַּמְלֵי ור"ח גָּרֵיס גְּוִילֵי כְּלוֹמַר תְּרֵיסַר גְּוִילִין כְּתוּבִין שְׁאֵלוֹת: בַּחֲרוּזִים הֲרֵי זֶה סִימָן מַשְׁמַע דְּאֵין דֶּרֶךְ לַחֲרֹז בָּשָׂר וא"ת דְּבַתּוֹסֶפְתָּא [ב"מ פ"ב] קָתָנֵי מָנָא חֲרוּזִין שֶׁל דָּגִים וְשֶׁל בָּשָׂר הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָכָא סָמְכִינַן בְּדָבָר מוּעָט:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' יב, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' סג סעי' א:

ב מיי' פי"א מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד, סמג לאוין לא, טוש"ע יו"ד סי' קעט סעי' ד:

ג מיי' פה' מהל' דעות הל' ב:

ד מיי' פי"א מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ה, טוש"ע יו"ד סי' קעט סעי' ד:

ה מיי' פי"א מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ה, טוש"ע יו"ד סי' קעט סעי' ד:

ו מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' יג, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' סג סעי' א:

רבינו גרשום

מחלל רישא כלומר רוחץ במים ראש של בהמה. אייתי סילתא כלומר חתיכה של עץ הושיטו לתוך המים והביא שני ראשים. אמר רב עבדי נמי כי האי גוונא כלומר איכא לאיסתרויי כי האי גוונא:

ואי מכללא מאי כלומר אפי' לא אמר בפירוש אלא מאותו מעשה מינין למיגמר מיניה דבשר כיון שנתעלם מן העין אסור. פרוותא לעובדי כוכבים הוה כלומר מאותו מעשה לא מינין למיגמר דפרוותא לעובדי כוכבים הוה:

ואלא רב היכי אכיל בשר כלומר כיון דקאמר בשר כיון שנתעלם אסור היכי אכיל בשרא. איבעית תימא בציירא וחתימא כלומר שצרור וחתום ומאותו בשר הוא אוכל. יומא טבא לגו כלומר סימן טוב שהספינה באה לקראתנו:

הוה בי בזעא סלק כלומר בפתח דהוה יכיל למיחזי בביתא. א"ל קא ספית איסורא לבני ברת כו' כלומר אי לאו לחזאי דרך בזעא ולא איעלמי עיינא מינה מחיותא:

ספית איסורא לבני ברת. לרב חנן בר רבא חתניה הוה והיא הוה ברתיה:

אלא משום לנחש במברא לאמר מעברא לאתי לאפאי יומא טבא לגו ובשביל שניחש לא רצה לאכול מאותו בשר. וכי יהונתן בן שאול כו' שמנינו ביהונתן בן שאול שניחש בפלשתים והיה אם יאמרו לנו עלו אלינו נעלה אליהם כו' ואם יאמרו לנו נעלה אליכם לא נעלה אליהם שולאי הן ינצחו:

בדיק במברא כדאמרינן אי מברא אתי לאפיה הולך ומצליח ואי לא לא אזיל:

שמואל בדיק בספרא אם חזר בפסוק טוב ואם לאו. בדיק בינוקא כלומר הולך לתינוקות של בית רבן בשעה שמחזיק בדרך ושואל לו הפסוק שבאותה שעה לומר אם טוב הולך ואם לאו אינו הולך:

בית תינוק ואשה כלומר כשמחנך ביתו אם יארע לו טוב ג' פעמים ולאי במזל טוב חינכו. וכן שנולד לו תינוק וכן שנשא אשה אם יארע לו בתחלה ג"כ אם טוב ואם רע ולאי כשם שאירע לו ג"פ מתחלה כן יארע לו תדיר (תדיר):

בשר בחרוזין מהו. כלומר אמרינן בשר כיון שנתעלם מן העין כו' ואם יש בשר בחרוזין כמו שתולין הקצבין החתיכות ועשה בו הלוקח סימן באותן חרוזין מהו ויכיר החרוזין מהו:

האידנא דהיתרא שכיחי טפי כלומר שישראל שוחטין בכל מקומות:

אית לך טביעות עינא. כלומר מכיר אתה אותה:

גבא דבשרא. כלומר גבא של בהמה חתיכה שלימה שקנה:

מסורת הש"ס

א בראשית רבה

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כאליעזר כו' וא"ת. עי' ברד"ק שמואל א' י"ד ט' בארוכה:

תורה אור השלם

וְהָיָה הַנַּעֲרָ אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיהָ הַטִּי־נָא כַדֵּךְ וְאֶשְׁתֶּה וְאָמְרָה שְׁתֵה וְגַם־גְּמַלֶּיךָ אַשְׁקֶה אֹתָהּ הֹכַחְתָּ לְעַבְדְּךָ לְיִצְחָק וּבָהּ אֵדַע כִּי־עָשִׂיתָ חֶסֶד עִם־אֲדֹנִי [בראשית כד, יד]

[שמואל א יד, ח-יב]

וְעֵמֶק הַשִּׂדִּים בֶּאֱרֹת בֶּאֱרֹת חֵמָר וַיָּנֻסוּ מֶלֶךְ־סְדֹם וַעֲמֹרָה וַיִּפְּלוּ־שָׁמָּה וְהַנִּשְׁאָרִים הֶרָה נָּסוּ [בראשית יד, י]

לֹא תֹאכְלוּ עַל־הַדָּם לֹא תְנַחֲשׁוּ וְלֹא תְעוֹנֵנוּ [ויקרא יט, כו]

וּשְׁמוּאֵל מֵת וַיִּסְפְּדוּ־לוֹ כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיִּקְבְּרֻהוּ בָרָמָה וּבְעִירוֹ וְשָׁאוּל הֵסִיר הָאֹבוֹת וְאֶת־הַיִּדְּעֹנִים מֵהָאָרֶץ [שמואל א כח, ג]

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֹתִי שִׁכַּלְתֶּם יוֹסֵף אֵינֶנּוּ וְשִׁמְעוֹן אֵינֶנּוּ וְאֶת־בִּנְיָמִן תִּקָּחוּ עָלַי הָיוּ כֻלָּנָה [בראשית מב, לו]

וְלָא מַהְדְּרִינַן בִּטְבִיעוּת עֵינָא. הַשְׁתָּא דִּשְׁמַעְתִּינְהוּ לְהָנֵי שְׁמַעְתָּתָא, אָמֵינָא: טְבִיעוּת עֵינָא עֲדִיפָא. (א)דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, הֵיאַךְ סוּמֵא מוּתָּר בְּאִשְׁתּוֹ, וּבְנֵי אָדָם אֵיךְ מוּתָּרִין בִּנְשׁוֹתֵיהֶן בַּלַּיְלָה? אֶלָּא בִּטְבִיעוּת עֵינָא דְּקָלָא, הָכָא נָמֵי בִּטְבִיעוּת עֵינָא. אָמַר רַב יִצְחָק בְּרֵיהּ דְּרַב מְשַׁרְשְׁיָא: תֵּדַע, דְּאִילּוּ אָתוּ בִּתְרֵי וְאָמְרִי: פְּלָנְיָא, דְּהַאי סִימָנֵיהּ וְהַאי סִימָנֵיהּ, קְטַל נַפְשָׁא – לָא קָטְלִינַן לֵיהּ, וְאִילּוּ אָמְרִי: אִית לַן טְבִיעוּת עֵינָא בְּגַוֵּיהּ – קָטְלִינַן לֵיהּ. אָמַר רַב אָשֵׁי: תֵּדַע, דְּאִילּוּ אָמַר לֵיהּ אִינִישׁ לִשְׁלוּחֵיהּ: קַרְיֵיהּ לִפְלָנְיָא, דְּהַאי סִימָנֵיהּ וְהַאי סִימָנֵיהּ – סָפֵק יָדַע לֵיהּ, סָפֵק לָא יָדַע לֵיהּ, וְאִילּוּ אִית לֵיהּ טְבִיעוּת עֵינָא בְּגַוֵּיהּ – כִּי חָזֵי לֵיהּ, יָדַע לֵיהּ. אמַתְנִי' הַנּוֹטֵל גִּיד הַנָּשֶׁה, צָרִיךְ שֶׁיִּטּוֹל אֶת כּוּלּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדֵי לְקַיֵּים בּוֹ מִצְוַת נְטִילָה. בג(ב)הָאוֹכֵל מִגִּיד הַנָּשֶׁה כְּזַיִת – סוֹפֵג אַרְבָּעִים. אֲכָלוֹ וְאֵין בּוֹ כְּזַיִת – חַיָּיב. אָכַל מִזֶּה כְּזַיִת וּמִזֶּה כְּזַיִת – סוֹפֵג שְׁמוֹנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ סוֹפֵג אֶלָּא אַרְבָּעִים. גְּמָ' בַּר פָּיוֹלֵי הֲוָה קָאֵי קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, וְקָא מְנַקַּר אַטְמָא. הֲוָה קָא גָּאֵים לֵיהּ, אֲמַר לֵיהּ: חוּת בֵּיהּ טְפֵי, הַשְׁתָּא לָא חֲזֵיתָךְ – סְפֵית לִי אִיסּוּרָא! אִירְתַת, נְפַל סַכִּינָא מִידֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: לָא תִּירְתַת, דְּאוֹרִי לָךְ כְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹרִי לָךְ. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: מַאי דִּשְׁקַל בַּר פָּיוֹלֵי – דְּאוֹרָיְיתָא, לְרַבִּי יְהוּדָה. מִכְּלָל דְּשַׁיַּיר – דְּרַבָּנַן, לְרַבִּי יְהוּדָה. אֶלָּא, דְּאוֹרִי לֵיהּ כְּמַאן אוֹרִי לֵיהּ? אֶלָּא אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: מַאי דִּשְׁקַל בַּר פָּיוֹלֵי – דְּאוֹרָיְיתָא, וּמַאי דְּשַׁיַּיר – דְּרַבָּנַן, לְרַבִּי מֵאִיר; דְּאִי רַבִּי יְהוּדָה – אֲפִילּוּ מִדְּרַבָּנַן שְׁרֵי. דהָאוֹכֵל מִגִּיד הַנָּשֶׁה [וְכוּ']. אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא שֶׁעַל הַכַּף בִּלְבַד, שֶׁנֶּאֱמַר: "עַל כַּף הַיָּרֵךְ". (ג)אָמַר רַב פָּפָּא: כְּתַנָּאֵי, אֲכָלוֹ וְאֵין בּוֹ כְּזַיִת – חַיָּיב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ כְּזַיִת. מַאי טַעְמָא דְּרַבָּנַן? בְּרִיָּה (בִּפְנֵי עַצְמָהּ) הִיא.

וְרַבִּי

לְהָנֵי שְׁמַעְתָּתָא דְּשָׁרֵי אִסּוּר בִּטְבִיעוּת עֵינָא: **בִּטְבִיעוּת עֵינָא דְּקָלָא** שֶׁנָּתַן דַּעְתּוֹ לְהַכִּירָהּ בְּקוֹל וּמַחֲזִיקָהּ לָא יָלְפִינַן דְּהָתָם מִשּׁוּם חִבּוּל הַמָּמוֹן חָיְישִׁינַן דִּלְמָא מְשַׁקֵּר דְּאָמַר מַר (מַכּוֹת דַּף כג:) גָּזֵל וַעֲרָיוֹת נַפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם מִתְאַוָּה לָהֶם וּמְחַמַּדְתָּן: **תֵּדַע** דִּטְבִיעוּת עֵינָא עֲדִיפָא: **פְּלָנְיָא** דְּהָכִי סִימָנֶיהָ פְּלוֹנִי הָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ וְאֵין אָנוּ מַכִּירִין בּוֹ מֵעוֹלָם אֶלָּא סִימָנִין כָּךְ וְכָךְ הָיוּ בְּגוּפוֹ וּבְכֵלָיו שֶׁל הוֹרֵג: **טְבִיעוּת עֵינָא אִית לָן בְּגַוֵּיהּ** וּמַכִּירִין אָנוּ בּוֹ: **וְאִלּוּ אִית לֵהּ** לַשָּׁלִיחַ: טְבִיעוּת עֵינָא בְּגַוֵּיהּ שֶׁמַּכִּירוֹ: **מַתְנִי' שֶׁיִּטּוֹל אֶת כֻּלּוֹ** יְחַטֵּט אַחֲרָיו וּסְתַם מִשְׁנָה ר"מ דְּאָמַר (לְעֵיל חֻלִּין דַּף נב:) חֲטִיטָה בָּעֵי: **אֲכָלוֹ וְאֵין בּוֹ כְּזַיִת** מִשּׁוּם דִּבְרִיָּה הוּא וְחַיָּב בְּכָל שֶׁהוּא וּכְדְאָמְרִינַן בְּמַסֶּכֶת מַכּוֹת (דַּף יג.) אִי אַתֶּם מוֹדִים לִי בְּאוֹכֵל נְמָלָה כָּל שֶׁהוּא שֶׁהוּא חַיָּב אָמְרוּ לוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִיא כִּבְרִיָּתָהּ: **אֵינוֹ סוֹפֵג אֶלָּא אַרְבָּעִים** דְּאֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בְּאַחַת: **גְּמ' בַּר פְּיוֹלֵי** כָּךְ שְׁמוֹ: **גָּאִים לֵיהּ** כְּרַבִּי יְהוּדָה לֹא הָיָה מְחַטֵּט אֶלָּא גּוֹמֵם מִלְמַעְלָה: **אֲמַר לֵיהּ לָא תִּרְתַּת** לֹא בע"ה וְלֹא בְּרֶשַׁע אֲנִי חוֹשְׁדֶךָ: **דְּאוֹרֵי לָךְ** לַעֲשׂוֹת כֵּן כְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹרֵי לָךְ: **וּמַאי דְּשַׁיֵּיר דְּרַבָּנָן לר"מ** דְּמִדְּרַבָּנָן הוּא דְּבָעֵי רַבִּי מֵאִיר חֲטִיטָה: **שֶׁעַל הַכַּף** לאע"פ שֶׁהַגִּיד אָרֵךְ אֵין אָסוּר אֶלָּא מַה שֶּׁשּׁוֹכֵב עַל הַכַּף: **כַּף** בָּשָׂר הַסּוֹבֵב אֶת הַקּוּלִית וְדָבוּק לָעֶצֶם וְהַגִּיד הָאָרֵךְ שׁוֹכֵב מִקְצָתוֹ עַל גַּבֵּי אוֹתוֹ בָּשָׂר: **אָמַר רַב פָּפָּא כְּתַנָּאֵי** כְּלִמְפָרֵשׁ וְאָזֵל דְּרַבָּנָן אִית לְהוּ דִּשְׁמוּאֵל וְרַבִּי יְהוּדָה לֵית לֵהּ דִּשְׁמוּאֵל: סְתָם אֲכִילָה בִּכְזַיִת:

וְלָא מַהְדְּרִינַן בִּטְבִיעוּת עֵינָא תֵּימַהּ דְּשָׁאנֵי הָתָם דְּחָשְׁדִינַן לֵיהּ דִּלְמָא מְשַׁקֵּר שֶׁאֵינָהּ שֶׁלּוֹ דְּהָא לְצוּרְבָא מֵרַבָּנָן מְהַדְּרִינַן בִּטְבִיעוּת עֵינָא וְי"ל דְּהָכָא מַיְירֵי בִּטְבִיעוּת עַיִן כָּל דְּהוּ וְהָא דִּמְהַדְּרִינַן לְצוּרְבָא מֵרַבָּנָן בִּטְבִיעוּת עֵינָא דְּהַיְינוּ בִּטְבִיעוּת עַיִן גָּמוּר דְּכָל הָנֵי אָמוֹרָאֵי דְּהָכָא לֹא הָיָה לָהֶם טְבִיעוּת עַיִן גָּמוּר דְּאִי לָאו הָכִי מָה הָיָה לָהֶם לִשְׁאוֹל אִי הֲווּ יָדְעֵי בְּוַדַּאי לָא הֲווּ מְסַפְּקִים כְּלָל: **פְּלָנְיָא** דְּהַאי סִימָנֵהּ וְהַאי סִימָנֵהּ קְטַל נַפְשָׁא לָא קָטְלִינַן לֵהּ וְא"ת וְהָא מַשִּׂיאִין אִשָּׁה עַל פִּי סִימָנִים לְהָךְ לִישָּׁנָא דְּאָמַר רָבָא סִימָנִין דְּאוֹרָיְתָא בְּפֶ' בָּתְרָא דִּיבָמוֹת (דַּף קכ.) וְאִם לְאַחַר שֶׁנִּשֵּׂאת בָּאוּ עֵדִים שֶׁזִּנְּתָה קָטְלִינַן לָהּ דְּסָמְכִינַן אַסִּימָנִין לְהַחֲזִיקָהּ בְּחֶזְקַת אֵשֶׁת אִישׁ מִן הַשֵּׁנִי וַאֲפִילּוּ נִתְבָּרֵר ע"י עֵדִים שֶׁבַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן כְּבָר הָיָה מֵת בִּשְׁעַת הַזְּנוּת וְלֹא אָמְרִינַן שֶׁמָּא בַּעְלָהּ הָיָה חַי בִּשְׁעַת קִדּוּשֶׁיהָ וְאֵין קִדּוּשֶׁיהָ קִדּוּשִׁין וְיֵ"ל דְּבִכִי הַאי גַּוְנָא נָמֵי לֹא סָמְכִינַן אַסִּימָנִין לְמִקְטְלָה וּלְהַחֲזִיקָהּ בְּאֵשֶׁת אִישׁ מִן הַשֵּׁנִי אֶלָּא אָמְרִינַן שֶׁמָּא הָיָה חַי בַּעְלָהּ וְלֹא הָווּ קִדּוּשֶׁיהָ קִדּוּשִׁין וְכֵן אִם נִשֵּׂאת עַל פִּי עֵד אֶחָד וְזִנְּתָה לֹא קָטְלִינַן לָהּ אע"פ שֶׁבַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן נוֹדַע שֶׁהָיָה מֵת כְּבָר בִּשְׁעַת הַזְּנוּת דְּלֹא לְכָל דָּבָר מְהֵימְנִינַן לֵהּ דְּאֵין הָאַחִין יוֹרְדִים לְנַחֲלָה עַל פִּיו וְגַם צָרָתָהּ אֲסוּרָה וְא"ת וְהֵיאַךְ מַחֲזִירִין שְׁטַר חוֹב בְּסִימָנִים וְהָא אִי אָתוּ סָהֲדֵי וְאָמְרֵי פְּלוֹנִי דְּהַאי סִימָנֵהּ וְהַאי סִימָנֵהּ לָוָה מִפְּלוֹנִי לֹא מַפְּקִינַן וְי"ל דְּלָא דָּמֵי שְׁטָר שֶׁאֵין אָדָם מַחֲזִיק בּוֹ שֶׁיֹּאמַר שֶׁלִּי הוּא מְהַדְּרִינַן שַׁפִּיר אֲבָל מָמוֹן שֶׁבְּגִיל הַבְּעָלִים אֵין לְהוֹצִיא ע"י סִימָנִין דְּה"נ לֹא הֲוָה מַפְּקִינַן חֵפֶץ מִיַּד בְּעָלִים אִי אָתוּ סָהֲדֵי וְאָמְרֵי דְּהַהוּא חֵפֶץ דְּהַאי סִימָנֵהּ וְהַאי סִימָנֵהּ דִּפְלָנְיָא הוּא: **צָרִיךְ** שֶׁיִּטֹּל אֶת כֻּלּוֹ לְעִנְיַן חֲטִיטָה סְתָם כְּר' מֵאִיר וּלְעִנְיַן דְּנֶאֱמָנִים סְתָם כְּרַבִּי יְהוּדָה לְעֵיל (חֻלִּין דַּף פט:) דְּקָתָנֵי וַחֲכָמִים אוֹמְרִים נֶאֱמָנִים: **מִכְּלָל** דְּשַׁיֵּיר דְּרַבָּנָן לר' יְהוּדָה לִכְאוֹרָה מַשְׁמַע דִּלְרַבִּי יְהוּדָה נָמֵי אִית לֵהּ דְּאוֹרָיְתָא וּדְרַבָּנָן ולר"מ הָוֵי דְּאוֹרָיְתָא כָּל כַּמָּה שֶׁאוֹסֵר רַבִּי יְהוּדָה כִּדְאָמְרַן בְּסָמוּךְ דְּשָׁקַל דְּאוֹרָיְתָא לר"מ וּלְרַבִּי יְהוּדָה דְּרַבָּנָן נָמֵי לֹא שַׁיֵּיר אֲבָל אֵין נִרְאֶה לוֹמַר כֵּן דְּאִם כֵּן הָווּ שְׁלֹשָׁה מַחֲלוֹקוֹת בִּדְאוֹרָיְתָא דְּר' יְהוּדָה פְּלִיג אַהַהוּא תַּנָּא דְּאָמַר לֹא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא שֶׁעַל הַכַּף בִּלְבַד כִּדְאָמַר בְּסָמוּךְ וְלֹא מִסְתַּבְּרָא לוֹמַר כֵּן דִּבְשְׁלָמָא רַבִּי יְהוּדָה ות"ק דִּידֵהּ פְּלִיגִי בְּדָרֵשׁ דְּעַל כַּף הַיָּרֵךְ כִּשְׁמוּאֵל אֶלָּא רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה בְּמַאי פְּלִיגִי וא"ת וּמְנָא לָן דְּשָׁקַל בַּר פְּיוֹלֵי דְּאוֹרָיְתָא לר"מ דִּלְמָא סָבַר ר' מֵאִיר דְּלָא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא שֶׁעַל הַכַּף בִּלְבַד וְלֵיכָּא אֶלָּא שְׁנֵי מַחֲלוֹקוֹת וְיֵשׁ לוֹמַר כֵּיוָן דְּמַחְמִיר ר' מֵאִיר בַּחֲטִיטָה לֹא מִסְתַּבְּרָא דְּמֵיקֵל בִּדְאוֹרָיְתָא טְפֵי מִדְּרַבִּי יְהוּדָה וְתַנָּא קַמָּא דְּר' יְהוּדָה וַדַּאי אֵין מַחְמִיר בַּחֲטִיטָה כֵּיוָן דְּמֵיקֵל בִּדְאוֹרָיְתָא וא"ת וְהָא שְׁמוּאֵל סָבַר כְּר' מֵאִיר דְּאָמַר לֵהּ חוּת בֵּהּ טְפֵי וְקָאָמְרִינַן לְקַמָּן דִּשְׁמוּאֵל קָאָמַר לְהַהוּא שְׁמַעְתָּא דְּלָא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא שֶׁעַל הַכַּף בִּלְבַד וְיֵשׁ לוֹמַר דִּשְׁמוּאֵל אַלִּבָּא דְּתַנָּא דְּמַתְנִיתִין דְּאָמַר אֲכָלוֹ וְאֵין בּוֹ כְּזַיִת חַיָּב קָאָמַר וְלֹא אָסְרָה תּוֹרָה כו' וְלֵהּ לָא סְבִירָא לֵהּ וכה"ג אָמַר שְׁמוּאֵל בְּפֶרֶק אַלְמָנָה נִזּוֹנֶת (כְּתֻבּוֹת דַּף נז.) דִּמְנִיחַת אַלְמָנָה לְעַצְמָהּ וְהַיְינוּ כְּאַנְשֵׁי יְהוּדָה כִּדְמוֹכַח הָתָם וּבְפֶרֶק נַעֲרָה שֶׁנִּתְפַּתְּתָה (כְּתֻבּוֹת דַּף נג.) שָׁמְעִינַן לֵהּ לִשְׁמוּאֵל שֶׁפּוֹסֵק בְּהֶדְיָא דַּהֲלָכָה כְּאַנְשֵׁי גָּלִיל: **מַאי** טַעְמָא דְּרַבָּנָן בְּרִיָּה הִיא וּבְסוֹף פִּרְקִין (חֻלִּין דַּף קב:) נָמֵי אָמְרִינַן כִּי הַאי גַּוְנָא אָכַל צִפּוֹר טְהוֹרָה בְּחַיֶּיהָ בְּכָל שֶׁהוּא בְּמִיתָתָהּ בִּכְזַיִת אָכַל צִפּוֹר טְמֵאָה בֵּין בְּחַיֶּיהָ בֵּין בְּמִיתָתָהּ בְּכָל שֶׁהוּא דְּאֵבֶר מִן הַחַי וְעוֹף טָמֵא חֲשִׁיבָא לְהוּ בְּרִיָּה וא"ת מַאי שְׁנָא דְּאֵבֶר מִן הַחַי וְעוֹף טָמֵא וְגִיד וְשֶׁרֶץ חֲשִׁיבֵי טְפֵי בְּרִיָּה מִנְּבֵלָה טְהוֹרָה בְּמִיתָתָהּ בִּכְזַיִת וְלָא חֲשִׁיבָא בְּרִיָּה וְכֵן טֶבֶל לָא חָשְׁבֵי לֵהּ רַבָּנָן בְּרִיָּה בְּמַכּוֹת (דַּף יז.) וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהַיְינוּ טַעְמָא דְּהָנֵי דְּכִי אָמַר רַחֲמָנָא לֹא תֹּאכַל גִּיד וְלֹא תֹּאכַל עוֹף טָמֵא וְכֵן בְּאֵבֶר מִן הַחַי כְּאִלּוּ פֵּרֵשׁ בֵּין גָּדוֹל וּבֵין קָטָן דְּכֻלְּהוּ מִקְּרוּ גִּיד וְעוֹף וּבִלְבַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁלֵמִים אֲבָל נְבֵלָה חֲתִיכָה נָמֵי מַשְׁמַע נְבֵלָה וְכֵן טֶבֶל דְּאִי הֲוָה כְּתִיב אַל תֹּאכַל חִטָּה שֶׁל טֶבֶל אָז הֲוָה חָשִׁיב בְּרִיָּה וְכֵן מַשְׁמַע פֶּרֶק שְׁלִישִׁי דִּשְׁבוּעוֹת (דַּף כח:) דְּקָאָמַר הֵיכָן מָצִינוּ בְּאוֹכֵל כָּל שֶׁהוּ שֶׁחַיָּב וּפָרִיךְ וְלָא וַהֲרֵי מְפָרֵשׁ פֵּרוּשׁ שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֹכַל כָּל שֶׁהוּא וּמְשַׁנֵּי מְפָרֵשׁ נָמֵי כִּבְרִיָּה דָּמֵי מַשְׁמַע דְּטַעֲמָא דִּבְרִיָּה הָוֵי כְּאִלּוּ פֵּרֵשׁ הַכָּתוּב שֶׁלֹּא תֹּאכַל בֵּין גָּדוֹל וּבֵין קָטָן וא"ת דִּתְנַן בְּפֶרֶק אֵלּוּ הֵן הַלּוֹקִין (מַכּוֹת יג.) כַּמָּה יֹאכַל מִן הַטֶּבֶל וִיהֵא חַיָּב ר' שִׁמְעוֹן אוֹמֵר בְּכָל שֶׁהוּא וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בִּכְזַיִת אָמַר לָהֶם ר"ש אִי אַתֶּם מוֹדִים בְּאוֹכֵל נְמָלָה כָּל שֶׁהוּא שֶׁחַיָּב אָמְרוּ לוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִיא כִּבְרִיָּתָהּ אָמַר לָהֶם אַף חִטָּה כִּבְרִיָּתָהּ וּמַסִּיק בַּגְּמָרָא לר"ש כָּל שֶׁהוּא לְמַכּוֹת אֲפִילּוּ קֶמַח וּלְדִבְרֵיהֶם דְּרַבָּנָן קָאָמַר אוֹלוּ לִי מִיהַת לְחִטָּה אַחַת כִּבְרִיָּתָהּ בְּכָל שֶׁהוּא וְרַבָּנָן בְּרִיַּת נְשָׁמָה חֲשִׁיבָא לְחִטָּה לָא חֲשִׁיבָא וְהַשְׁתָּא קָשֶׁה הֲרֵי גִּיד וְאֵבֶר מִן הַחַי דַּחֲשִׁיבֵי בְּרִיָּה אַלְמָא לָא תַּלְיָא מִלְּתָא בִּנְשָׁמָה וַאֲפִילּוּ הֲוֵה נְשָׁמָה בְּחִטָּה לָא חֲשִׁיבָא בְּרִיָּה כִּדְפָרֵשִׁית דְּלָא דָּמֵי לִמְפָרֵשׁ דְּלָא תֹּאכַל טֶבֶל כְּתִיב וְלָא כְּתִיב לֹא תֹּאכַל חִטָּה שֶׁל טֶבֶל וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּרַבָּנָן לְדִבְרֵי ר"ש קָא מַהְדְּרֵי לֵהּ לְדִידָן אֲפִילּוּ הֲוֵה חִטָּה נְשָׁמָה לָא חֲשִׁיבֵי לֵהּ בְּרִיָּה דְּלָא דָּמֵי לִמְפָרֵשׁ כִּדְפָרֵשִׁית אֶלָּא לְדִידָךְ דְּחָשַׁבְתְּ לֵהּ בְּרִיָּה אַלְמָא לֵית לָךְ טַעְמָא דִּמְפָרֵשׁ מ"מ לָא דָּמֵי לִנְמָלָה דִּלְנְמָלָה אִיכָּא נְשָׁמָה וְקָשֶׁה הֵיכָן מָצִינוּ כָּזֶה שֶׁמְּשִׁיבִין טַעַם לִדְבָרָיו וְהֵם עַצְמָם אֵינָם סוֹבְרִין שֶׁיִּהְיֶה הַדָּבָר תָּלוּי בִּנְשָׁמָה וְי"ל דְּכִי הַאי גַּוְנָא אַשְׁכְּחַן בְּפֶרֶק הַתַּעֲרֹבֶת (זְבָחִים עז.) דִּתְנָיָא אֵבְרֵי תְּמִימִים שֶׁנִּתְעָרְבוּ בְּאֵבְרֵי בַּעֲלַת מוּם ר' אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יִקְרְבוּ וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת בְּשַׂר בַּעֲלַת מוּם כְּאִלּוּ הֵם עֵצִים וחכ"א לֹא יִקְרְבוּ וע"כ ר' אֱלִיעֶזֶר גּוּפֵהּ לֵית לֵהּ הַאי טַעְמָא דְּהָא בְּרוֹבֵעַ וְנִרְבָּע מוֹדֶה דְּלָא יִקְרְבוּ וְלָא קָאָמַר רוֹאֶה אֲנִי אוֹתָם כְּאִלּוּ הֵם עֵצִים אֶלָּא עִקַּר טַעְמָא כִּדְמְפָרֵשׁ בגמ' מוּם בָּם לֹא יֵרָצוּ הָא ע"י תַּעֲרוֹבוֹת יֵרָצוּ וּלְדִבְרֵיהֶם דְּרַבָּנָן קָאָמַר לְהוּ כִּדְאָמַר הָתָם וּמִיהוּ שָׁם מְיֻשָּׁב יוֹתֵר דְּמִתּוֹךְ הַבָּרַיְיתָא אוֹמֵר כֵּן הַגְּמָרָא אֲבָל בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּמַכּוֹת (דַּף יז.) מִי לָחַץ הַשַּׁ"ס לוֹמַר דְּרַבָּנָן מְשִׁיבִין תְּשׁוּבָה לר"ש לִדְבָרָיו מַה שֶּׁאֵינָן סוֹבְרִין כֵּיוָן דְּאֵינוֹ לֹא בַּמִּשְׁנָה וְלֹא בַּבָּרַיְיתָא וא"ת ור"ש דְּחָשֵׁב חִטָּה בְּרִיָּה הֵיאַךְ תְּרוּמָה עוֹלָה בק"א הָא אָמְרִינַן לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף ק.) דִּבְרִיָּה לֹא בָּטְלָה גַּבֵּי גִּיד וְכִי תֵּימָא דְּהָתָם הַיְינוּ טַעְמָא דִּכְשֶׁנּוֹלַד נוֹלַד הָאִסּוּר עִמּוֹ כְּמוֹ גִּיד וּשְׁרָצִים וְאֵבֶר מִן הַחַי וְעוֹפוֹת טְמֵאִים אֲבָל תְּרוּמָה מֻתָּר עַד שֶׁיִּמָּרֵחַ אַכָּתִי עָרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם לֹא לִיבַּטְלוּ. [וְעַ"ע תּוֹס' זְבָחִים עב. ד"ה וְלִבְטְלוּ]:

מסורת הש"ס

א גיטין כג.

ב תוספתא מכות; לעיל פב:; לעיל צא.

ג תוספתא חולין; תוספתא מכות; לעיל פג.; לעיל צא.

גליון הש"ס

תד"ה פלניא (בסה"ד) דפלניא הוא. עיין בב"מ ע ע"א תד"ה אתא:

תורה אור השלם

עַל־כֵּן לֹא־יֹאכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנָּשֶׁה אֲשֶׁר עַל־כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה [בראשית לב, לג]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' ז, סמג לאוין קלט, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' ח:

ב מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' ב:

ג מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' ג:

ד מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' ב, טוש"ע יו"ד סי' ק סעי' א:

רבינו גרשום

קיבורא לתכלתא. ליתס"ל לתכלת דבעינן טוייה לשמה דכתיב ועשו להם ציצית בעינן עשייה לשמה. בר פיולי גרסינן וקא מנקר אטמא קא מנקר הירך מגיד הנשה חזייה דקא גיים. כלומר שהיה גוממו עם השופי ולא מחטט אחריו:

דאורי לך כר' יהודה אורי לך. כלומר דחזינן דמיקל דאמר כדי לקיים בו מצות נטילה:

מאי דשקיל בר פיולי דאורייתא כלומ' מה דשקיל בר פיולי אסור מן התורה לר' יהודה מכלל דשייר כו' כלומר מכלל דמאי דשייר אסור מדרבנן לר' יהודה ואלא דאורי ליה דלא היה מחטט אחריו אלא היה גוממו כמאן אורי ליה כיון דמאי דשייר אסור מדרבנן כמאן אורי ליה:

לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד. כלומר שעל השופי בלבד לאפוקי סוף הגיד שחוץ לשופי שמותר מדאורייתא:

וְרַבִּי יְהוּדָה – אֲכִילָה כְּתִיבָה בֵּיהּ, וְרַבָּנַן – הַהִיא אֲכִילָה דְּכִי אִית בֵּיהּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה זֵיתִים וַאֲכַל חַד כְּזַיִת מִיחַיַּיב. וְרַבִּי יְהוּדָה, מֵ"אֲשֶׁר עַל כַּף הַיָּרֵךְ" נָפְקָא. וְרַבָּנַן, הַהוּא מִיבְּעֵי לֵיהּ לִכְדִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא שֶׁעַל כַּף הַיָּרֵךְ. וְרַבִּי יְהוּדָה – "הַיָּרֵךְ" כְּתִיב, דְּכוּלַּהּ יָרֵךְ. וְרַבָּנַן, הַהוּא דְּפָשֵׁיט אִיסּוּרֵיהּ בְּכוּלַּיהּ יָרֵךְ, לְאַפּוֹקֵי חִיצוֹן דְּלָא, וּלְעוֹלָם שֶׁעַל הַכַּף. וְהַאי "כַּף" מִיבְּעֵי לֵיהּ לְמַעוֹטֵי עוֹף, דְּלֵית לֵיהּ כַּף! תְּרֵי "כַּף" כְּתִיבִי. [א](א)מַתְנִי' יָרֵךְ שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל בָּהּ גִּיד הַנָּשֶׁה, אִם יֵשׁ בָּהּ בְּנוֹתֵן טַעַם – הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה. כֵּיצַד מְשַׁעֲרִין אוֹתָהּ? כְּבָשָׂר בְּלֶפֶת. [ב]גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל עִם הַגִּידִים, בִּזְמַן שֶׁמַּכִּירוֹ – בְּנוֹתֵן טַעַם, וְאִם לָאו – כּוּלָּן אֲסוּרִין, וְהָרוֹטֶב בְּנוֹתֵן טַעַם. וְכֵן חֲתִיכָה שֶׁל נְבֵלָה, וְכֵן חֲתִיכָה שֶׁל דָּג טָמֵא שֶׁנִּתְבַּשְּׁלָה עִם הַחֲתִיכוֹת, בִּזְמַן שֶׁמַּכִּירָן – בְּנוֹתֵן טַעַם, וְאִם לָאו – כּוּלָּן אֲסוּרוֹת, וְהָרוֹטֶב בְּנוֹתֵן טַעַם. [ג]גְּמָ' אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל בָּהּ, אֲבָל נִצְלָה בָּהּ – קוֹלֵף וְאוֹכֵל עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַגִּיד. אִינִי? וְהָאָמַר רַב הוּנָא: גְּדִי שֶׁצְּלָאוֹ בְּחֶלְבּוֹ – אָסוּר לֶאֱכוֹל אֲפִילּוּ מֵרֹאשׁ אָזְנוֹ!

שָׁאנֵי

ורבנן ההוא לאשמועינן אתא לאע"ג דלא אכיל כוליה מיחייב בכזית דלא תימא לא מחייב עד דאכיל לכוליה ולעולם כל היכא דאכל כוליה לא בעינן כזית: **ור' יהודה** ההוא לא אצטריך לאשמועינן דמאשר על כף הירך נפקא דלא בעינן עד דאכיל ליה לכוליה דאפילו לא אכל אלא מה שעל הכף חייב ובלבד שתהא שם אכילה: **דכוליה ירך** ולית ליה דשמואל אלא כל מקום שיאכל ממנו כזית חייב: **ורבנן ההוא** הירך לאשמועינן אתא דאין אסור אלא פנימי דפשיט איסוריה בכוליה ירך: **מתני' כבשר בלפת** רואין כאילו הירך לפתות והגיד בשר ואילו היה נותן טעם בשר כשעור הגיד בלפתות הירך אסור דשעורין הלכה למשה מסיני וגמירי דבהכי משערינן דאף ע"פ שאילו היה כרוב או קפלוט היה צריך פחות או יותר: **שנתבשל עם הגידים** של היתר: **בזמן שמכירו** משליכו לחוץ ואין כאן אלא פליטתו: **בנותן טעם** אם יש בנ"ט בכל אלו: **כולן אסורין** ולקמן מפרש דנותן טעם במין במינו שאין אדם יכול להבחינו שעורוהו בששים: **ואם לאו כולן אסורין** דבכל אחד יש לומר זה הוא ובגמרא פריך לבטיל ברובא: **בזמן שמכירן** לחתיכות האסור משערינן בנותן טעם ואי אין בהן כדי לתת טעם בשל היתר הרי השאר מותרות ואם אין מכירן כל החתיכות אסורות דבכל אחת יש לחוש ולומר שמא זו היא. והרוטב מותר אם אין בחתיכות האסור כדי לתת טעם בכל החתיכות והקיפה והרוטב: **גמ' לא שנו** דכי יש בו בנותן טעם כל הירך אסורה: **אלא שנתבשל** שהרוטב מעלה הטעם בכל הבשר: **אבל נצלה** עמו נצמת בתוכו ואינו מפעפע ויוצא בבשר: **קולף ואוכל** כלומר חותך עליון ואוכל עד שמגיע לגיד: **בחלבו** שלא נטל חלב הכליות: **אפילו מראש אזנו** שאין שם חלב אלמא פשיט איסוריה בכוליה:

ורבי יהודה אכילה כתיב בה וא"ת והרי נמלה ושאר שרצים דכתיב בהו אכילה ומחייב בכל שהוא כדתנן בפרק בתרא דמכות (דף יג.) ולא פליג ר' יהודה וי"ל דאכילה דהתם אצטריך דאי איכא ד' או חמשה זיתים דחייב באחד זית אבל הכא אמרינן דלר' יהודה מאשר על הכף נפקא והכי אמרינן במעילה פרק קדשי מזבח (מעילה דף טז:) אבל שרצים לוקה עליו בכזית דאכילה כתיב בהו וא"ת דאמרינן באלו הן הלוקין (מכות טז:) רסק תשעה נמלים ואחד חי והשלימו לכזית לוקה שש חמש משום בריה דשרץ ואחת משום נבלה למה לי שיהא אחד חי דהויא בריה בלאו הכי נמי כיון שיש בהם כזית לוקה ה' משום שרץ כיון דאכילה כתיב בה כדפרשית ואחד משום נבלה וי"ל דנהי דאלאוי דשרצים דכתיב בלשון אכילה לקי משום כזית שרץ אלא יש לאו דשרץ דלא כתיב בהו אכילה כגון אל תשקצו (ויקרא יא) והאי לא לקי אלא בחי משום בריה וא"ת ואכתי ל"ל חי אפילו מת נמי חשיב בריה כדאמרינן בס"פ (לקמן חולין קב:) טמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא וי"ל דלא נקט חי לאפוקי מת אלא פרוש חי שלם לאפוקי רסק כדאמר גבי כלים שבירתן זו היא מיתתן וא"ת הא אמרינן בסוף פרקין (שם.) אבר מן החי צריך שיאכל כזית דאכילה כתיב ביה דלמא הא דכתיב ביה אכילה למימר דמחייב בכזית אע"ג דאית ביה ד' או ה' זיתים וי"ל דלעולם לא מחייב עד שיאכל אבר שלם דהיינו בשר גידים ועצמות מדלא אשכחן בס"פ (לקמן חולין דף קג:) לריש לקיש דפטר חלקו מבפנים דמחייב אלא בגרומיתא זעירתא והיינו טעמא דלא תאכל הנפש עם הבשר דדרשינן מינה (לקמן חולין דף קב:) אבר מן החי לאסור משמע על שיאכל אבר שלם: **דפשיט** אסורה בכוליה ירך לשון אסורה לא אתי שפיר דלא אסרינן אלא שעל הכף בלבד ובספר רבינו גרשם כתיב דמשיך בכוליה ירך ויש ליישב לשון אסורה דהכי קאמר דפשיט גיד של אסור בכוליה ירך: **אם** יש בה בנ"ט הרי זו אסורה לאו בגיד לחודיה משערינן דבכדי קליפה שסביביו מסייע לגיד לאסור דמשעה שנמלח נאסר כדי קליפה סמוך לו ולפירוש רבינו אפרים שמפרש דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשה נבלה אלא בבשר בחלב אתי שפיר. משמע קצת דאין הרוטב מסייע לשאר חתיכות אם יש בהם לבטל הגיד אלא הירך לבדו מדלא קאמר אם יש בהן וברוטב בנותן טעם כו' והאי לפירוש הקונטרס ניחא דפירש פרק כל הבשר (לקמן חולין דף קח.) גבי טפת חלב כו' דקאמר בגמרא לא שנו אלא שנער וכסה אבל לא נער וכסה חתיכה עצמה נעשה נבלה כו' ופירש בקונטרס דכי נער הקדרה מוליך הוא הטפה בכל הקדרה ומסייע כל מה שבתוכה לבטל הטפה וכן כי כסה הקדרה עולות הרתיחות משוליה לפיה ומוליכות הטפה בכל הקדרה משמע שר"ל שאפילו החתיכה שנפלה הטפה עליה היא מקנחה בתוך הרוטב אי לא נער וכסה אין מסייע הרוטב והחתיכות אחרות לבטלה ומיירי הכא בשלא נער וכסה ולר"י נראה דכשהחתיכה שנפל האסור עליה היא מקנחה ברוטב לא בעינן נער וכסה והתם איירי כשהחתיכה כלה חוץ לרוטב דאז אין מתפשט אלא בנער וכסה והוה מצי למימר לא שנו אלא בחתיכה מקנחה ברוטב אלא מלתא דפסיקא ליה נקט כשנער וכסה דאז בכל ענין הרוטב מכסה כל החתיכות ואפילו היתה כלה חתיכה חוץ לרוטב והכא דקאמר אם יש בה בנ"ט היינו על ידי שלא היה בה עם הרוטב ששים לבטל טעם הגיד: **אבל** נצלה קולף ואוכל עד שמגיע כו' וא"ת מאי קמ"ל פשיטא דלא מצי למימר הוא הדין נגלה דא"כ למה לי נתבשל דמשעת מליחה נאסר דמליח הרי הוא כרותח דצלי כדאמר בסמוך ובלא מליחה אי אפשר לבשל דאין הבשר יוצא מידי דמו עד שימלחנו יפה יפה וי"ל דקמ"ל דלא נאמר נתבשל דמתניתין היינו נגלה דאשכחן דקרי לצליה בשול דכתיב (ד"ה ב' לה) ויבשלו (את) הפסח וכן הא דתנן (לקמן חולין דף קטו:) הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בשולו ובעי למילף מינה בריש כיצד צולין (פסחים עד:) דכבולעו כך פולטו אלמא לאחר בשולו דקתני היינו לאחר צלייתו דאי בקדרה הכל אסור אם אין פי קנה חוץ לקדרה: **עד** שמגיע לגיד לאו דוקא עד שמגיע לגיד ממש דהא צריך שיניח כדי קליפה סמוך לגיד ואפילו כדי נטילה צריך שיניח כדאמר בפרק כיצד צולין (פסחים דף עה:) נטף מרטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו ולא סגי בקליפה אם לא נאלך דשמא רטב מתפשט יותר מגיד ומיהו לא אשכחן בשום מקום שיהא סגי לצלי בקליפה דלא מצינו קליפה נזכרת לענין צלי אלא בכיצד צולין (שם דף עו.) בחם לתוך צונן דשמואל אמר קולף דתתאה גבר אדמיקר לה בלע ואפשר דרותח דצלי בלע טפי ולקמן בפרק כל הבשר (חולין דף קיב.) דאמר רב ההוא בר גוזלא דנפל לגו כדא דכמכא דצלי בעי קליפה התם אפילו בצונן איירי ומשום דבר יונה רכיך טובא ובלע וגבי כורך אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ואינו חושש ובלבד שלא יהיו נוגעות זו בזו ואמרינן (לקמן חולין דף קז:) בגמרא וכי נוגעות זו בזו מאי הוי צונן וצונן הוא ומשני נהי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי ולאו משום דצלי סגי ליה בקליפה אלא ה"ק נהי דקליפה לא בעי כמו בחם לתוך צונן הדחה מי לא בעי וכן הא דאמר לעיל בפ"ק (חולין דף ח:) דלמ"ד בית השחיטה רותח קולף שאני התם לשמנונית שעל הסכין דבר מועט הוא כדאמרינן פרק כיצד צולין (פסחים דף עה:) סכו בשמן של תרומה אם חבורת כהנים יאכלו ואם של ישראל אם צלי הוא יקלוף את החיצון ומפרש אפילו למאן דאמר תתאה גבר שאני סיכה דמשהו עבדי ליה: **אפילו** מריש אזנו שרחוק מן החלב ולאו דוקא משום דראש הגדי למטה בשעה שצולין אותו בשפוד בתנור דכן דרך כדמשמע בריש כיצד צולין (פסחים עד.) שתוחבו לתוך פיו עד בית נקובתו וצד העב של שפוד הופך למטה כדי שלא יפול ומלב לאב החלב על הראש אלא אפילו היה הראש למעלה אסור דמפעפע חלב למעלה דהא צונן לתוך חם אסור למאן דאמר תתאה גבר ולא סגי בקליפה ומה שנהגו כשמולחים בשר הרבה ומניחין בגיגית ופעמים חתיכה אחת חציה לתוך הציר וחציה חוץ לציר וחותכין מה שבתוך הציר ומשליכין לאסור ומה שחוץ לציר מותר ולא אמרינן שיפעפע הדם למעלה ויאסר כל החתיכה כדאמר גבי חלב י"ל דאין דרכו של דם לפעפע אלא אדרבה אמרינן דדם משרק שריק כשנופל על הבשר ולא מבלע דרך הליכתו כ"ש דלא מפעפע למעלה ואפילו יש שמן בבשר שבתוך הציר לא אמרינן דנעשה נבלה מחמת הדם וחוזר ואוסר מה שחוץ לציר דמפעפע לפי מה שמפרש הרב רבינו אפרים דלא שייך חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב ובלאו הכי נמי כיון דלא אסר האסור להתפשט חוץ לציר שרי דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת את כל החתיכות אלא במקום שהאסור מתפשט בכל החתיכה דומיא דטפת חלב תדע דבכל מקום שאנו אוסרין כדי קליפה אמאי אין אותו כדי קליפה חוזר ואוסר מה שאצלו ובענין זה יאסר הכל אלא היינו טעמא לפי שאין טעם האסור עובר כלל יותר מכדי קליפה והרב רבי אליעזר ממי"ץ היה מחלק משום דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשה נבלה במקצת חתיכה אלא בכל החתיכה ואין זה טעם ועוד תדע דאי לא תימא הכי אין לך בשר מותר לעולם דהא קיימא לן דכל הבשר הנמלח כששהה במלחו יום או יומים יש בו טעם מלח יותר ואפ"ה לא אמרינן דמלח שעל הבשר הנאסר מחמת הדם יחזור ויאסר את הבשר אלא נ"ל משום דאע"פ שנבלע בבשר טעם הדם שבמלח אין נבלע בו כלל:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ו, סמג לאוין קלח, סמג לאוין קלט, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' ט:

ב מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ו, סמג לאוין קלט, טוש"ע יו"ד סי' ק סעי' ב:

ג סמג לאוין קלט, טור יו"ד סי' קה:

רבינו גרשום

ורבנן ההוא לאי הוה ארבעה וחמשה זיתים במקום אחד ואכל מיניה כזית חייב אע"ג דלא אכלו כולו אבל אי שלם ולית ביה כזית חייב:

ור' יהודה מאשר על כף הירך נפקא. כלומר מה דאמרת דאי הוו ד' וה' זיתים ואכל מיניה כזית חייב ההוא מאשר על כף הירך נפקא כמה דהוי על כף הירך אפי' הולך הגיד חוץ לירך דאין אוכל אלא אשר על כף הירך שלים או רביע חייב:

ההוא לא מנית אמרת. דלא יהא חייב אלא על הגיד שעל הכף בלבד דהירך דכולה ירך משמע אפי' חוץ לשופי:

כיצד משערין אותה כבשר בלפת. רואין כאילו הירך לפת והגיד בשר אם יש בו בנותן טעם לזהו בששים ומותר אבל בפחות מששים אסור:

בזמן שמכירו בנותן טעם. כלומר בזמן שמכירו יסלקנו מן האחרים והרוטב בנותן טעם:

קולף ואוכל עד שמגיע לגיד כלומר קולף הבשר למעלה למעלה עד שמגיע לגיד וכשמגיע לגיד יזרקנו:

איני והאמר רב הונא גדי שצלאו בחלבו כו' כלומר לא צריך למימר שמגופו כולו אין יכול לאכול דאמרי מפעפע החלב הגוף כלו אלא אפילו מראש אזניו דאיכא למימר דחלב לאזניו לא מטא אפילו הכי אסור:

מסורת הש"ס

א לעיל פט:

גליון הש"ס

תוד"ה אבל וכו' דאשכחן וכו'. כדאיתא בנדרים מט ע"א: ד"ה עד וכו' דבר יונה רכיך. עיין פסחים עח ע"ב תוד"ה ואם: בא"ד רכיך טובא. כדלעיל דף עו ע"ב ועיין בהרא"ש שם בשם ר"ח דה"ה בכל עוף:

מְפַעְפֵּעַ בְּלַעַ"ז טריסנלס"ט מְבַקְבֵּק וְהוֹלֵךְ וּמִתְפַּשֵּׁט בְּכָל הַבָּשָׂר: **כּוּלְיָא בְּחֶלְבָּהּ** הֲוָה וְשַׁרְיַא מִשּׁוּם דְּמַפְסִיק קְרָמָא: **כִּילְכִּית** שֶׁקֶן קָנִים קְטַנִּים: **בְּאִלְפָּס שֶׁל בָּשָׂר: לִטְעֲמֵיהּ** קַפִּילָא נַחְתּוֹם עוֹבֵד כּוֹכָבִים. וְאַשְׁמוֹעִינַן דְּמוּתָּר לִסְמוֹךְ עָלָיו לְפִי תּוּמוֹ וְלֹא יוֹדִיעוּהוּ שֶׁצְּרִיכִין לוֹ לִדְבַר אִסּוּר וְהֶתֵּר: **טְעִים לָהּ כֹּהֵן** שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם מַתִּירִין לוֹ הַחֻלִּין וְהַתְּרוּמָה: **אֲמוֹר רַבָּנַן בְּטַעֲמָא** בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת שֶׁשָּׁנִינוּ בְּנוֹתֵן טַעַם: **וַאֲמוֹר רַבָּנַן בְּקַפִּילָא** כִּדְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

[א]**שָׁאנֵי** חֵלֶב, דִּמְפַעְפַּע. [ב]וּבְחֵלֶב אָסוּר? וְהָאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: עוֹבָדָא הֲוָה קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן בִּכְנִישְׁתָּא דְּמָעוֹן, בִּגְדִי שֶׁצְּלָאוֹ בְּחֶלְבּוֹ, וַאֲתוֹ וְשַׁיְּילוּהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן, וְאָמַר: קוֹלֵף וְאוֹכֵל עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְחֶלְבּוֹ! הָהוּא כָּחוּשׁ הֲוָה. [ג]רַב הוּנָא בַּר יְהוּדָה אָמַר: כּוּלְיָא בְּחֶלְבָּהּ הֲוָה, וְשַׁרְיַא. רָבִין בַּר רַב אַדָּא אָמַר: כִּילְכִּית בְּאִילְפָּס הֲוָה, וַאֲתוֹ שַׁיְּילוּהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן, וַאֲמַר לְהוּ: לִיטְעֲמֵיהּ קַפִּילָא אֲרַמָּאָה. [ד][ה](א)אָמַר רָבָא: מֵרֵישׁ הֲוָה קָא קַשְׁיָא לִי הָא דְּתַנְיָא: קְדֵרָה שֶׁבִּשֵּׁל בָּהּ בָּשָׂר – לֹא יְבַשֵּׁל בָּהּ חָלָב, וְאִם בִּשֵּׁל – בְּנוֹתֵן טַעַם; תְּרוּמָה – לֹא יְבַשֵּׁל בָּהּ חוּלִּין, וְאִם בִּשֵּׁל – בְּנוֹתֵן טַעַם. [ו]בִּשְׁלָמָא תְּרוּמָה, טָעֵים לַהּ כֹּהֵן, אֶלָּא בָּשָׂר בְּחָלָב – מַאן טָעֵים לֵיהּ? הַשְׁתָּא דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: סָמְכִינַן אַקַּפִּילָא אֲרַמָּאָה, הָכָא נָמֵי סָמְכִינַן אַקַּפִּילָא אֲרַמָּאָה. דְּאָמַר רָבָא: אֲמוּר רַבָּנַן בְּטַעְמָא, וַאֲמוּר רַבָּנַן בְּקַפִּילָא, וַאֲמוּר

שָׁאנֵי חֵלֶב דִּמְפַעְפֵּעַ לְכָךְ אָסוּר אֲפִילּוּ הָרֹאשׁ וְהָא דְּאָמְרִינַן נָטַף מֵרָטְבּוֹ עַל הַחֶרֶס וְחָזַר אֵלָיו יִטּוֹל אֶת מְקוֹמוֹ וְתוּ לָא הַיְינוּ מִשּׁוּם דְּרֹטֶב אֵינוֹ מְפַעְפֵּעַ כָּל כָּךְ דְּנָגִיד בְּעָלְמָא הוּא וְלֹא שָׁמֵן וא"ת אִם כֵּן בְּמַתְנִיתִין אִיכָּא שָׁמָן הַגִּיד דִּמְפַעְפֵּעַ וַאֲפִילּוּ נִגְלֶה נָמֵי לִתְסַר כּוּלֵּיהּ וְנִרְאֶה לר"ת דְּשַׁמְנוֹ שֶׁל גִּיד אֵינוֹ מְפַעְפֵּעַ וְהָרַב ר"מ מְפָרֵשׁ כֵּיוָן דְּשָׁמָן הַגִּיד לֹא מִיתְּסַר אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן לְגָזְרוּ בֵּהּ אַטּוּ הַגִּיד כְּשֶׁאֵין הַגִּיד אוֹסֵר גַּם בּוֹ לֹא הֶחְמִירוּ וּלְפֵרוּשׁוֹ לְמַאי דְּקַיְימָא לָן (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף נט:) דְּאֵין בְּגִידִין בנ"ט אֲפִילּוּ נִתְבַּשֵּׁל לֹא אוֹסֵר כְּמוֹ שֶׁאֵין הַגִּיד אוֹסֵר וְרָבִינָא דְּאָסַר בְּסָמוּךְ גַּבֵּי הָנְהוּ אַטְמָהָתָא צ"ל דְּסָבַר דְּיֵשׁ בְּגִידִין בנ"ט כְּתַנָּא דְּמַתְנִיתִין: **הַהוּא כָּחוּשׁ** הֲוָה מְפָרֵשׁ ר"ת כָּחוּשׁ הֲוָה וּלְכָךְ שָׁרֵי דְּחֵלֶב כָּחוּשׁ אֵינוֹ מְפַעְפֵּעַ ועי"ל כָּחוּשׁ הֲוָה וְיֵשׁ בּוֹ מְעַט חֵלֶב וּבָטֵל בְּשִׁשִּׁים: **כּוּלְיָא** בְּחַלְבָּא הֲוָה וְשַׁרְיָא לְפִי שֶׁהָיָה הַקְּרוּם מַפְסִיק וְנִרְאֶה שֶׁצָּרִיךְ לְהָסִיר מִן הַכּוּלְיָא כְּדֵי קְלִיפָה לְפִי שֶׁהַקְּרוּם עַצְמוֹ מִבְלַע מִן הַחֵלֶב כִּדְאָמְרִינַן לְעֵיל (חֻלִּין דַּף נג.) תְּלָתָא קְרָמֵי הֲוָה וא"ת לִתְסַר כּוּלְיָא מִשּׁוּם דִּמְפַעְפֵּעַ בָּהּ לֶבֶן כּוּלְיָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן גּוּפֵהּ חָסֵר לְעֵיל (חֻלִּין דַּף נג:) לֶבֶן כּוּלְיָא כִּדְאָמְרִינַן דִּמְמָרֵט לֵיהּ וְיֵ"ל כֵּיוָן דְּלָא אָסוּר אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן אֵינוֹ אוֹסֵר אֶת הַכּוּלְיָא: **אֲבָל בָּשָׂר בְּחָלָב מַאן טָעֵים לֵיהּ** וְהָא דְּלָא פָּרִיךְ אַמַּתְנִיתִין (לְעֵיל חֻלִּין דַּף צו:) דְּיָרֵךְ שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל בָּהּ גִּיד הַנָּשֶׁה מַאן טָעֵים לֵיהּ מִשּׁוּם דִּמְשַׁעֲרִינַן לֵיהּ כְּבָשָׂר בְּלֶפֶת אֲבָל קָשֶׁה לְאַמַּתְנִי' דְּפֶרֶק כָּל הַבָּשָׂר (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קח.) דְּטִפַּת חָלָב שֶׁנָּפְלָה עַל חֲתִיכַת בָּשָׂר אִם יֵשׁ בָּהּ בנ"ט וְכוּ' הֲוָה מָצֵי לְמִפְרַךְ וְכֵן אַמַּתְנִי' דְּפֶרֶק בַּתְרָא דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף עג.) יַיִן בְּמַיִם וּמַיִם בְּיַיִן בנ"ט וְיֵ"ל דְּהָתָם קַל לְשַׁעֵר בַּס' אֲבָל הָכָא אֵין קַל לְשַׁעֵר מַה שֶּׁבָּלוּעַ בַּקְּדֵרָה אֶלָּא עַל יְדֵי טְעִימָה אִי נָמֵי דְּמַשְׁמַע לֵיהּ דְּהָךְ בְּרַיְיתָא עַל יְדֵי טְעִימָה אַיְירֵי קָיְימָא דִּתְרוּמָה דְּטָעֵים לָהּ כֹּהֵן: **סָמְכִינַן** אַקַּפִּילָא אע"ג דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים הוּא כֵּיוָן דְּקַפִּילָא הוּא לֹא מְשַׁקֵּר שֶׁלֹּא יַפְסִיד אוּמָנוּתוֹ: **אָמַר** רָבָא כו' וַאֲמוּר רַבָּנַן בַּס' לְקַמָּן בְּפ' כָּל הַבָּשָׂר פָּסַק הַקּוּנְטְרֵס כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּמִין בְּמִינוֹ לֹא בָּטֵיל מִדְּקָם לֵיהּ רַבִּי בְּשִׁיטָתֵהּ דְּקָאָמַר נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה וְרַב וּשְׁמוּאֵל נָמֵי דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ כָּל אִסּוּרִים שֶׁבַּתּוֹרָה בְּמִינוֹ בְּמַשֶּׁהוּ וְתַנְיָא כְּוָתַיְיהוּ בְּמַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה בְּפֶרֶק בַּתְרָא (דַּף עג.) ואע"ג דְּאַפְלִיגוּ עֲלַיְיהוּ רַבִּי יוֹחָנָן ור"ל הָתָם וְתַנְיָא נָמֵי כְּוָתַיְיהוּ שָׁמְעִינַן נָמֵי לְאַבַּיֵי וְרָבָא דְּבָתְרָאֵי הָווּ דְּקָמוּ כְּרַב וּשְׁמוּאֵל דְּאִתְּמַר חַלָּא לְגוֹ חַמְרָא כוּ' בְּמַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה פֶּרֶק בַּתְרָא (דַּף סו.) וּבְמַסֶּכֶת פְּסָחִים (דַּף ל.) נָמֵי פְּסִיק רָבָא הִלְכְתָא חָמֵץ בִּזְמַנּוֹ בֵּין בְּמִינוֹ בֵּין שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ בְּמַשֶּׁהוּ כְּרַב וְטַעְמָא דְּרַב מְפָרֵשׁ הָתָם דְּרַב לְטַעְמֵיהּ דְּאָמַר כָּל אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה בְּמִינוֹ בְּמַשֶּׁהוּ וְשֶׁלֹּא בְּמִינוֹ גָּזַר רַב אַטּוּ בְּמִינוֹ בְּחָמֵץ מִשּׁוּם דְּלָא בְּדִילֵי אִינָשֵׁי מִנֵּהּ וְאָתוּ לְזַלְזוּלֵי בֵּהּ עַד כָּאן לְשׁוֹן הַקּוּנְטְרֵס ור"ת אוֹמֵר דְּכָל זֶה אֵינוֹ רְאָיָה דְּאֵין הֲלָכָה לֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה וְלֹא כְּרַב וּשְׁמוּאֵל דַּהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן לְגַבֵּי רַב כִּדְאָמַר בְּרֵישׁ בֵּיצָה (דַּף ד:) וְגַבֵּי שְׁמוּאֵל כִּדְאָמַר בְּמִי שֶׁהוֹצִיאוּהוּ (עֵרוּבִין מז:) וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי נָמֵי אִית לֵהּ לְקַמָּן (חֻלִּין קח.) בִּשְׁמַעְתִּין דְּמִין בְּמִינוֹ נָמֵי בָּטֵיל דְּיָלֵיף מִזְּרוֹעַ בְּשֵׁלָה דְּהָוֵי מִין בְּמִינוֹ וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בַּר סַמְכָא הוּא וַהֲלָכָה כְּמוֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם וַאֲפִילּוּ לְגַבֵּי ר' יוֹחָנָן כִּדְמַשְׁמַע בְּפֶרֶק בַּתְרָא דִּמְגִלָּה (דַּף כז.) דְּאָמַר רַב פַּפִּי מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא מִבֵּי כְּנִישְׁתָּא לְבֵי רַבָּנַן שָׁרֵי מִבֵּי רַבָּנַן לְבֵי כְּנִישְׁתָּא אָסוּר וְרַב פָּפָּא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא אָמַר אִיפְּכָא וְקָאָמַר הָתָם כְּוָתֵהּ דְּרַב פַּפִּי מִסְתַּבְּרָא דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בֵּית הַכְּנֶסֶת מֻתָּר לַעֲשׂוֹתוֹ בֵּית הַמִּדְרָשׁ ואע"ג דְּרַבִּי יוֹחָנָן פָּלִיג עֲלֵהּ כִּדְאִיתָא הָתָם מַיְיתֵי רְאָיָה מר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי וּמִיהוּ ר"ת בְּעַצְמוֹ הָיָה דּוֹחֶה דְּהָא דִּפְלִיג רַבִּי יוֹחָנָן הָתָם דְּקָאָמַר אֶת הַבַּיִת הַגָּדוֹל בֵּית שֶׁמְּגַדְּלִין בּוֹ תְּפִלָּה קָאָמַר לְהָכִי מַיְיתֵי מִדְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי דִּלְרַב פָּפָּא דְּאָמַר אִיפְּכָא לָא הָוֵי לֹא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי וְלֹא כְּרַבִּי יוֹחָנָן ומ"מ יֵשׁ רְאָיָה דִּבְסֵדֶר תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים פּוֹסֵק הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּכָל מָקוֹם וְהַהִיא דְּחַמְרָא לְגוֹ חַלָּא וְחַמְרָא חַלְתָּא בְּעִנְבֵי אוֹמֵר ר"ת דְּאִיכָּא לְאוֹקוֹמֵי בְּטֶבֶל וְיַיִן נֶסֶךְ דְּמוֹדֵי בְּהוּ רַבִּי יוֹחָנָן כִּדְאָמְרִינַן בְּמַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה (דַּף עג:) תֵּדַע דְּהָא רָבָא גּוּפֵהּ אִית לֵהּ הָכָא דְּמִין בְּמִינוֹ דְּלֵיכָּא לְמֵיקַם אַטַּעְמֵיהּ בַּס' וְרַבֵּינוּ אֶפְרַיִם הָיָה דּוֹחֶה דְּהָכָא אַיְירֵי בְּחַמְרָא חַלְתָּא בְּעִנְבֵי וְקָרֵי לֵיהּ מִין בְּמִינוֹ לְפִי שֶׁטַּעְמָם שָׁוֶה וְיֵשׁ לָהֶם דִּין מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ דְּהָא רָבָא אָזֵיל בְּפֶרֶק בַּתְרָא דְּמַסֶּכֶת ע"ז בָּתַר שְׁמָא וְאֵין נִרְאֶה לוֹמַר כֵּן דְּכֵיוָן דְּאָזֵל בָּתַר שְׁמָא לֹא הָיָה קוֹרֵא אוֹתוֹ מִין בְּמִינוֹ וּבְהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת כג.) נָמֵי קָאָמַר רָבָא קָסָבַר רַבִּי יְהוּדָה כָּל מִין וּמִינוֹ וְדָבָר אַחֵר כוּ' מִכְּלָל דְּרָבָא גּוּפֵהּ לֹא סְבִירָא לֵהּ הָכִי וּבְפֶרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף ל.) דְּאָמַר רָבָא הִלְכְתָא חָמֵץ בִּזְמַנּוֹ בֵּין בְּמִינוֹ בֵּין שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ בְּמַשֶּׁהוּ כְּרַב לֹא גָּרַס ר"ת בְּמַשֶּׁהוּ כְּרַב וְכֵן מַשְׁמַע בה"ג שֶׁלֹּא הָיָה כָּתוּב בִּסְפָרִים כְּרַב שֶׁכָּתַב שָׁם מִלְּתָא יְהִיב רָבָא שִׁעוּרָא לְמִלְּתֵיהּ ס"מ לְאָסוּר בְּמַשֶּׁהוּ כְּרַב וְעַל פִּי ה"ג מָגִיהַּ בִּסְפָרִים אֶלָּא גָּרְסִינַן אָסוּר פִּי' בְּנוֹתֵן טַעַם כְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּהָתָם וְשָׁם מְפָרֵשׁ אַמַּאי לֹא פְּסִיק בְּהֶדְיָא כר' יוֹחָנָן וְכֵן פָּסַק בִּשְׁאִלְתּוֹת דְּרַב אַחַאי דְּרָבָא כְּרַבִּי יוֹחָנָן ומ"מ לֹא הָיָה ר"ת פּוֹסֵק הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה לְחָמֵץ בְּפֶסַח וּכְשֶׁהָיוּ מוֹצְאִין חִטָּה בְּתַרְנְגֹלֶת רוֹתַחַת בְּפֶסַח הָיָה מַצְרִיךְ לְהַשְׁהוֹתָהּ עַד אַחַר הַפֶּסַח וְאוֹר"ת דְּאע"ג דִּתְנַן בְּאֹהָלוֹת (פי"א מ"ז) בְּעוֹפוֹת וּבְקָנִים כְּדֵי שֶׁתִּפֹּל לָאוּר וְתִשָּׂרֵף דִּבְרֵי ר"ש אֲפִי' יָלְפִינַן אִסּוּר מִטּוּמְאָה דַּחֲשִׁיב כִּמְעֻכָּל הָא פְּלִיג הָתָם ר' יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא וְקָאָמַר בְּעוֹפוֹת וּבְקָנִים מֵעֵת לְעֵת וּבְשֶׁל תּוֹרָה הַלֵּךְ אַחַר הַמַּחְמִיר וַאֲפִי' גָּרֵס בְּמַשֶּׁהוּ כְּרַב דִּלְמָא שָׁאנֵי חָמֵץ דַּחֲמִיר טְפֵי דְּעוֹבֵר בְּבַל יֵרָאֶה וְלָא בְּדִילֵי מִנֵּהּ ואע"ג דְּהָא מְפָרֵשׁ הָתָם טַעְמָא דְּקָאָמַר רַב לְטַעְמֵיהּ כוּ' רָבָא פְּסִיק כְּרַב וְלָא מִטַּעְמֵיהּ וְטַעְמֵיהּ דְּרַב מִשּׁוּם דְּסָבַר בְּעָלְמָא דְּמִין בְּמִינוֹ בְּמַשֶּׁהוּ וְגָזְרִינַן בְּפֶסַח שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ אַטּוּ מִינוֹ אֲבָל לְרָבָא אע"ג דִּבְכָל אִסּוּרִין הָוֵי בְּנוֹתֵן טַעַם אֲפִי' בְּמִינוֹ מַחְמִיר לֶאֱסֹר בְּפֶסַח בְּמַשֶּׁהוּ אֲפִי' שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ וְעוֹד דִּבְסְפָרִים יְשָׁנִים לֹא גָּרְסִינַן רַב לְטַעְמֵיהּ אֶלָּא ה"ג וְהָא רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ כָּל אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ בְּנוֹתֵן טַעַם וּמְשַׁנֵּי רַב גָּזַר בְּחָמֵץ שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ אַטּוּ מִינוֹ וְהָא דְּלָא חָשִׁיב חָמֵץ בְּפֶסַח בַּהֲדֵי טֶבֶל וְיַיִן נֶסֶךְ בַּבְּרַיְיתָא דִּמְסַיֵּיעַ לְרַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם דְּטֶבֶל וְיַיִן נֶסֶךְ הָוֵי שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ בְּנוֹתֵן טַעַם וְחָמֵץ אֲפִי' שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ בְּמַשֶּׁהוּ וְאַף רַבִּי יְהוּדָה גָּאוֹן פָּסַק דְּוַדַּאי בְּחָמֵץ קָאֵי רָבָא כְּרַב אֲבָל בִּשְׁאָר אִסּוּרִין הִילְכְתָא כְּרַבִּי יוֹחָנָן ור"ל וְעוֹד הֵבִיא ר"ת רְאָיָה דִּבְפֶרֶק הַתַּעֲרֹבֶת (זְבָחִים עט:) בִּשְׁמַעְתָּא דְּאַחֲרָן סָבַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב דְּמִין בְּמִינוֹ בָּטֵל וּמִשְׁנַת ראב"י קַב וְנָקִי וּסְתָמָא דִּגְמָרָא נָמֵי קָאָמַר הָכִי בִּשְׁלֹהֵי בֵּיצָה (דַּף לח:) גַּבֵּי ר' אַבָּא דְּאָמַר מִי שֶׁנִּתְעָרֵב לוֹ קַב חִטִּים כוּ' דְּקָאָמַר שַׁפִּיר עֲבִידוּ דְּאַחִיכוּ עֲלֵיהּ דְּמ"ס חִטִּים בִּשְׂעוֹרִין דְּלָא דְּמִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ בָּטֵל חִטִּין בְּחִטִּין נָמֵי נְהִי דְּלַר' יְהוּדָה לֹא בָּטֵל לְרַבָּנַן מִבְטָל בָּטֵל מַשְׁמַע דְּהָכִי הִלְכְתָא וּלְהָכִי אַחִיכוּ עֲלֵיהּ אע"ג דְּר' יְהוּדָה מַיְירֵי הָתָם מִכְּלָל דְּרֵישָׁא רַבָּנַן מ"מ רַבָּנַן הָתָם לֹא אַיְירֵי בְּמִין בְּמִינוֹ וּבה"ג שֶׁל אַסְפַּמְיָא פּוֹסֵק דַּחֲתִיכָה בַּחֲתִיכוֹת בנ"ט וּמִלְּתָא דְּרָבָא דַּאֲמוּר רַבָּנַן בַּס' אִיתָא לְפִסְקָא הֲלָכָה וּבְקוּנְטְרֵס גּוּפֵהּ פָּסַק בְּפֶרֶק בַּתְרָא דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף סו.) גַּבֵּי פְּלוּגְתָּא דְּאַבַּיֵי וְרָבָא דְּהִלְכְתָא כר' יוֹחָנָן דְּסָבַר בְּנוֹתֵן טַעַם וְיַיִן נֶסֶךְ דְּקָאָמַר הָתָם בְּמַשֶּׁהוּ אוֹמֵר ר"ת דְּדַוְקָא בְּיַיִן שֶׁנִּתְנַסֵּךְ לִפְנֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים דְּהָא אַמַּתְנִיתִין דְּיַיִן בְּיַיִן וּמַיִם בְּמַיִם קָאֵי וּמַיִם בְּמַיִם אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת אֶלָּא בְּנִתְנַסֵּךְ וּבִתְשׁוּבַת הַגְּאוֹנִים [בִּכְתָב יָד] רַבֵּינוּ יוֹסֵף ט"ע מָנָה ר"ת יַיִן נֶסֶךְ שֶׁנִּתְנַסֵּךְ לִפְנֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אָסוּר בַּהֲנָאָה וְאֵינוֹ בָּטֵל אֲפִילּוּ בְּאֶלֶף כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ וְאֵלּוּ אֲסוּרִין וְאוֹסְרִין בְּכָל שֶׁהוּא וְכוּ' מִכְּלָל דִּסְתָם יֵינָם וּשְׁאָר אִסּוּרִין חוּץ מִטֶּבֶל וְיַיִן נֶסֶךְ בֵּין בְּמִינוֹ בֵּין שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ בְּנוֹתֵן טַעַם וְקָשֶׁה מִתּוֹסֶפְתָּא דְּקָתָנֵי אֲגַרְדְּמִין עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁטָּעַם מִן הַכּוֹס וְהֶחֱזִיר לֶחָבִית אָסוּר קָלַח בְּמֵינֶקֶת וְנָפְלָה מִמֶּנּוּ טִפָּה אָסוּר מִפְּנֵי שֶׁטִּיפַּת יַיִן אֲסוּרָה וְאוֹסֶרֶת בְּכָל שֶׁהוּא מַשְׁמַע דִּסְתָם יֵינָם אוֹסֵר בְּכָל שֶׁהוּא וְיֵ"ל דְּאָתְיָא כר' יְהוּדָה דְּאָמַר מִין בְּמִינוֹ לֹא בָּטֵל וְהַהִיא דְּקוּנְיָקָנִין דִּקְדֵירָס וּפְסִיק עוֹבֵד כּוֹכָבִים אָסוּר בְּפֶרֶק בַּתְרָא דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף עב:) אע"ג דְּלָא מִיתְּסַר אֶלָּא טִפָּה הַנּוֹגַעַת בְּפִיו דְּקָסָבַר נִצּוֹק אֵינוֹ חִבּוּר מִלְּשָׁרֵי בַּקְּדֵירָס וּפָסַק יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּהָאי אָסוּר דְּקָאָמַר הַיְינוּ דְּאָסוּר לְכַתְּחִלָּה לַעֲשׂוֹת דְּאֵין מְבַטְּלִין אִסּוּר לְכַתְּחִלָּה אִי נָמֵי לְמ"ד מִין בְּמִינוֹ בְּכָל שֶׁהוּא קָאָמַר דְּאָסוּר:

מסורת הש"ס

א תוספתא תרומות; זבחים צו:; לקמן קיא:

גליון הש"ס

תוד"ה שאני וכו' ולא שומן. מ"מ קשה להמקשן דפריך והא אמר ר"ה ורצה להוכיח דכל צלי מפעפע יקשה ממתני' זו דנטף מרוטבו:

ד"ה אמר וכו' אומר ר"ת דדוקא. עיין ע"ז נו ע"ב תוד"ה אבל:

עין משפט נר מצוה

א טור יו"ד סי' קה:

ב מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' לב, טוש"ע יו"ד סי' קה סעי' ה:

ג טוש"ע יו"ד סי' קה סעי' ח:

ד מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' יא, סמג לאוין קלא, טוש"ע יו"ד סי' צג סעי' א:

ה מיי' פט"ו מהל' תרומות הל' יט:

ו מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' כט:

רבינו גרשום

רב הונא בר יהודה אמר כוליא בחלבה הוה. כלומר הא עובדא בכנישתא דמעון לא גדי שצלאו בחלבו הוה לאי הוה [הכי] ולאי הוה אסור דמפעפע אלא כוליא בחלבה הוה דהכוליא לא בלעאא)לכאורה אינו מובן דא"כ בגדי נמי י"ל דמיסב סייבי ועוד דמיסב סייבי לא שייך רק בדם אבל לא בשמנונית וצ"ע. לגומרי מיסב סייבי:

רב אדא בר אהבה אמר כולכית באילפס הוה כלומר דג טמא שבישלו עם דגים טהורים ואתו שאלו וכו':

קפילא ארמאי. אופה נכרי:

מין שאינו מינו להיתרא כו' כגון חולין ותרומה לטעמיה כהן:

לאיסורא בקפילא כגון בשר בחלב דהוא מין בשאינו מינו. מין במינו לליכא למיקם אטעמא כגון חתיכה של נבלה שנתבשלה עם חתיכות טהורות:

[א]וַאֲמוּר רַבָּנַן בְּשִׁשִּׁים. הִלְכָּךְ, מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ דְּהֶיתֵּרָא – בְּטַעְמָא, דְּאִיסּוּרָא – בְּקַפִּילָא. וּמִין בְּמִינוֹ, דְּלֵיכָּא לְמֵיקַם אַטַּעְמָא, אִי נָמֵי מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ דְּאִיסּוּרָא, דְּלֵיכָּא קַפִּילָא – בְּשִׁשִּׁים. הָנְהוּ אַטְמָהָתָא דְּאִימְּלִיחוּ בֵּי רֵישׁ גָּלוּתָא בְּגִידָא נַשְׁיָא, רָבִינָא אָסַר, רַב אַחָא בַּר רַב אָשֵׁי שָׁרֵי. אֲתוֹ שַׁיְילוּהָ לְמָר בַּר רַב אָשֵׁי, אֲמַר לְהוּ: אַבָּא שָׁרֵי. [ב] [ה(א)]אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בַּר רַב לְרָבִינָא: מַאי דַּעְתִּיךְ – דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: מָלִיחַ הֲרֵי הוּא כְּרוֹתֵחַ, כָּבוּשׁ הֲרֵי הוּא כִּמְבוּשָּׁל. וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל בָּהּ, אֲבָל נִצְלָה בָּהּ – קוֹלֵף וְאוֹכֵל עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַגִּיד. וְכִי תֵּימָא, מַאי כְּרוֹתֵחַ דְּקָאָמַר? כְּרוֹתֵחַ דִּמְבוּשָּׁל! וְהָא מִדְּקָאָמַר כָּבוּשׁ הֲרֵי הוּא כִּמְבוּשָּׁל, מִכְּלָל דְּרוֹתֵחַ דִּצְלִי קָאָמַר. קַשְׁיָא. [ו]אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: כְּשֶׁהֵן מְשַׁעֲרִין, מְשַׁעֲרִין בְּרוֹטֶב וּבַקִּיפֶה וּבַחֲתִיכוֹת וּבִקְדֵרָה. אִיכָּא דְּאָמְרִי: בִּקְדֵרָה עַצְמָהּ, וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: בְּמַאי דְּבָלְעָה קְדֵרָה. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל אִיסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה (מְשַׁעֲרִינַן) [מְשַׁעֲרִין אוֹתָן] כְּאִילּוּ הֵן בָּצָל וְקַפְלוֹט. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְאַבָּיֵי: וּלְשַׁעֲרִינְהוּ בְּפִלְפְּלִין וְתַבְלִין, דַּאֲפִילּוּ בְּאֶלֶף לֹא בָּטְלִין! אָמַר לֵיהּ: שִׁיעֲרוּ חֲכָמִים דְּאֵין נוֹתֵן טַעַם בְּאִיסּוּרִין יוֹתֵר מִבָּצָל וְקַפְלוֹט. [ז-ט]אָמַר רַב נַחְמָן: גִּיד בְּשִׁשִּׁים, וְאֵין גִּיד מִן הַמִּנְיָן; כְּחָל בְּשִׁשִּׁים, וּכְחָל מִן הַמִּנְיָן; בֵּיצָה בְּשִׁשִּׁים, וְאֵין בֵּיצָה מִן הַמִּנְיָן. [י]אָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרֵיהּ דְּרַב מְשַׁרְשְׁיָא: וּכְחָל עַצְמוֹ אָסוּר, וְאִי נָפַל לִקְדֵרָה אַחֶרֶת – אוֹסֵר. אָמַר רַב אָשֵׁי: כִּי הֲוֵינַן בֵּי רַב כָּהֲנָא, אִיבַּעְיָא לַן: כִּי מְשַׁעֲרִינַן בְּדִידֵיהּ מְשַׁעֲרִינַן, אוֹ בְּמַאי דְּנָפֵק מִינֵּיהּ מְשַׁעֲרִינַן? [יא]פְּשִׁיטָא דִּבְדִידֵיהּ מְשַׁעֲרִינַן, דְּאִי בְּמָה דְּנָפֵק מִינֵּיהּ – מְנָא יָדְעִינַן? אֶלָּא מֵעַתָּה, נָפַל לִקְדֵרָה אַחֶרֶת – לֹא יֵאָסֵר? [יב]כֵּיוָן דְּאָמַר רַב יִצְחָק בְּרֵיהּ דְּרַב מְשַׁרְשְׁיָא: וּכְחָל עַצְמוֹ אָסוּר, שַׁוְּיוּהָ רַבָּנַן כַּחֲתִיכָה דִּנְבֵלָה. בֵּיצָה בְּשִׁשִּׁים, וְאֵין בֵּיצָה מִן הַמִּנְיָן. אֲמַר לֵיהּ רַב אִידִי בַּר אָבִין לְאַבָּיֵי: לְמֵימְרָא דְּיָהֲבָה טַעְמָא? וְהָא אָמְרִי אִינָשֵׁי: כִּי מַיָּא דְּבֵיעֵי בְּעָלְמָא! אֲמַר לֵיהּ: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן?

בְּבֵיצַת

וַאֲמוּר רַבָּנַן בְּשִׁשִּׁים בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף סט.) פָּסְקִינַן הִלְכְתָא בְּכָל אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה (בְּשִׁשִּׁים) בֵּין בָּשָׂר בְּחָלָב וּבֵין שְׁאָר אִסּוּרִין בְּשִׁשִּׁים: **מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ** שֶׁהָאָדָם יָכוֹל לְהַבְחִין טַעְמוֹ וּשְׁנֵיהֶם שֶׁל הֶתֵּר שֶׁיָּכוֹל כֹּהֵן בְּרִית לְטַעֲמוֹ כְּגוֹן תְּרוּמָה וְחֻלִּין: **בְּטַעֲמָא** יְטַעֲמֶנּוּ כֹּהֵן אִם אֵין תְּרוּמָה נוֹתֶנֶת טַעַם בְּחֻלִּין יֹאכַל הַתַּבְשִׁיל אַף לְזָרִים: **דְּאִסּוּרָא** כְּגוֹן בָּשָׂר בְּחָלָב שֶׁאֵין כֹּהֵן בְּרִית יָכוֹל לְטַעֲמוֹ סָמְכִינַן אַקַּפִּילָא: **וּמִין בְּמִינוֹ** בֵּין דְּהֶתֵּרָא וּבֵין דְּאִסּוּרָא דְּלֵיכָּא לְהַבְחִין טַעְמוֹ: **אִי נָמֵי מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ** דְּאִסּוּרָא **וְלֵיכָּא קַפִּילָא** עוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּלִטְעֲמֵהּ מְשַׁעֲרִינַן בְּשִׁשִּׁים: **מַאי דַּעְתָּךְ** דַּאֲסַרְתְּ לֵיהּ אִי מִשּׁוּם דִּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר כו' וְהָא רוֹתֵחַ גִּיד דְּהָכָא שָׁרֵי דְּהָאָמַר שְׁמוּאֵל קוֹלֵף וְאוֹכֵל: **כָּבוּשׁ** בְּחֹמֶץ וְתַבְלִין וְכָבַשׁ בָּהֶן אִסּוּר וְהֶתֵּר יַחַד. סוליני"ר בְּלַעַ"ז: **כְּשֶׁהֵן** מְשַׁעֲרִין הָאִסּוּר בְּשִׁשִּׁים וּמְשַׁעֲרִינַן אוֹתוֹ שֶׁיְּהֵא בּוֹ אֶחָד מִשִּׁשִּׁים בְּרֹטֶב וְקִפֶּה וּבַחֲתִיכוֹת וּבִקְדֵרָה: **קִפֶּה** פּוּנְדְרִיל"א דַּק דַּק שֶׁל בָּשָׂר וְתַבְלִין הַמִּתְאַסֵּף בְּשׁוּלֵי קְדֵרָה: **בְּמַאי דְּבָלְעָה קְדֵרָה** אִם רְאִינוּהוּ כְּשֶׁנָּפַל שָׁם קֹדֶם שֶׁנִּתְמַעֵט וַאֲנַן מְשַׁעֲרִינַן אוֹתוֹ לְאַחַר שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל לִכְמוּת שֶׁנָּפַל שָׁם וְאֵין בַּהֶתֵּר שִׁשִּׁים בּוֹ אוֹמְדִים כַּמָּה בָּלְעָה קְדֵרָה מִן הַהֶתֵּר לְפִי שֶׁכְּשֶׁנָּפַל שָׁם הָיָה הֶתֵּר הַרְבֵּה וְנִתְמַעֵט בִּבְלִיעַת הַקְּדֵרָה אֲבָל בִּקְדֵרָה עַצְמָהּ לָא מְשַׁעֲרִינַן. וְכֵיוָן דְּאִפְּלִיגוּ לִשְׁנֵי וְאִסּוּרָא דְּאוֹרַיְיתָא הִיא אָזְלִינַן לְחוּמְרָא וְלָא מְשַׁעֲרִינַן בִּקְדֵרָה וְעִקַּר הַדָּבָר כְּמוֹת שֶׁהוּא בָּא לְפָנֵינוּ מְשַׁעֲרִינַן לֵיהּ וְלָא מְשַׁעֲרִינַן בְּמַאי דְּבָלְעָה קְדֵרָה מִן הַהֶתֵּר לְפִי שֶׁאַף מִן הָאִסּוּר נִבְלַע וְנִתְמַעֵט מִכְּמוֹת שֶׁהָיָה וְכִדְאָמְרִי' לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף נח.) אַטּוּ דְּהֶתֵּרָא בָּלַע דְּאִסּוּרָא לָא בָּלַע: **כָּל אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה** לְבַד גִּיד הַנָּשֶׁה דִּכְבָשָׂר בְּלֶפֶת הוּא: **מְשַׁעֲרִינַן** אוֹתָם כְּאִלּוּ הָאִסּוּר בָּצָל אוֹ קַפְלוֹט וְאִלּוּ הָיָה נוֹתֵן טַעַם בַּהֶתֵּר זֶה שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל עִמּוֹ אוֹסְרוֹ. וּבְהַךְ אִסּוּרֵי דְּלָא מָצֵי לְמִטְעֲמִינְהוּ קָאָמַר כְּגוֹן מִין וּמִינוֹ וְאִי נָמֵי שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ דְּאִסּוּרָא וְלֵיכָּא קַפִּילָא וְאַכַּתִּי לָא אַפְסִיק הִלְכְתָא בְּשִׁשִּׁים: **פִּלְפְּלִין** נוֹתְנִים טַעַם בָּאֶלֶף כְּמוֹתָן: **שִׁעֲרוּ** חֲכָמִים אֵין בָּאִסּוּרִין בנ"ט יוֹתֵר מִבָּצָל וְקַפְלוֹט: **וְאֵין גִּיד מִן הַמִּנְיָן** דְּבָעֵינַן שִׁשִּׁים דְּהֶתֵּר לְבַד מִנֵּיהּ אֲבָל כְּחָל הוֹאִיל וּמִין הֶתֵּר הוּא אִם נִתְבַּשֵּׁל עִם הַבָּשָׂר מְשַׁעֲרִינַן לֵיהּ בְּשִׁשִּׁים לְבַהֲדֵי דִּידֵיהּ: **בֵּיצָה** שֶׁל עוֹף טָמֵא: **וּכְחָל עַצְמוֹ אָסוּר** שֶׁהֲרֵי הַבָּשָׂר נָתַן בּוֹ טַעַם וְהוּא לֹא נָתַן טַעַם בַּבָּשָׂר לְפִי שֶׁמּוּעָט הָיָה: **בְּדִידֵיהּ מְשַׁעֲרִינַן** דְּבָעֵינַן שֶׁיְּהֵא בַּהֶתֵּר שִׁשִּׁים כְּמוֹתוֹ: **אוֹ בְּמַאי דְּנָפֵק מִנֵּיהּ** אֵין צְרִיכִין שֶׁיְּהֵא בַּהֶתֵּר אֶלָּא בְּשִׁשִּׁים מַה שֶּׁפָּלַט זֶה דְּהַאי מַאי דְּאָתֵי קַמָּן לָאו בַּקְּדֵרָה הוּא וּמִיסְלָק סָלֵינַן לֵיהּ לְבַר: **אֶלָּא מֵעַתָּה** הוֹאִיל וּבְדִידֵיהּ מְשַׁעֲרִינַן הָא אַבְטִיל כּוּלֵּיהּ שֶׁהָלַךְ כָּל עַצְמוֹ בַּתַּבְשִׁיל דְּאִי לָאו הָכִי אַמַּאי בָּעֵית שִׁשִּׁים כְּמוֹת כֻּלּוֹ וְכֵיוָן דְּכוּלֵּיהּ בַּטְלֵיהּ נָפַל בִּקְדֵרָה אַחֶרֶת אַל יֶאֱסַר: **כֵּיוָן דְּאָמַר רַב יִצְחָק כו'** מִפְּנֵי שֶׁבַּתְּחִלָּה נֶאֱסַר עַל שֶׁלֹּא נִצְטַמֵּק מִשֶּׁנִּתְּנָה הַקְּדֵרָה בּוֹ טַעַם מִיָּד נֶאֱסַר וּמֵאָז שַׁוְּיוּהָ רַבָּנַן כַּחֲתִיכַת אִסּוּר שֶׁהִיא לְעוֹלָם אֲסוּרָה כִּדְאָמַר בְּמַתְנִיתִין בִּזְמַן שֶׁמַּכִּירוֹ כו': **לְמֵימְרָא דְּיָהֲבָה טַעְמָא** כִּי מְבַשְּׁלָהּ בַּהֲדֵי אַחֲרֵינֵי:

אִכָּא דְּאָמְרִי בִּקְדֵרָה עַצְמָהּ תֵּמַהּ אִם שִׁעוּר עֹבִי הַקְּדֵרָה כַּחֲמִשִּׁים זֵיתִים וְנָתַן בָּהּ מַיִם כְּשִׁעוּר עֲשָׂרָה זֵיתִים וּבִשֵּׁל בְּאוֹתָן הַמַּיִם כַּזַּיִת חֵלֶב הֵיאַךְ יִתְבַּטֵּל אוֹתוֹ כַּזַּיִת חֵלֶב בַּמַּיִם הָא פְּשִׁיטָא שֶׁיֵּשׁ בַּמַּיִם טַעַם חֵלֶב וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּהָכָא מַיְירֵי כְּגוֹן דְּלֵיתֵיהּ לְאִסּוּרָא בְּעֵינֵיהּ דְּנִבְלַע בָּהּ בַּקְּדֵרָה כַּזַּיִת חֵלֶב וְהִיא הָיְתָה כְּבָר בְּלוּעָה מֵהֶתֵּר וְאַחַ"כ חָזַר וּבִשֵּׁל הֶתֵּר דִּמְשַׁעֲרִינַן בַּקְּדֵרָה עַצְמָהּ לְבַטֵּל הָאִסּוּר שֶׁנִּבְלַע בָּהּ: **כָּל** אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה מְשַׁעֲרִינַן אוֹתָן כְּאִלּוּ הֵן בָּצָל וְקַפְלוֹט מִדְּלָא נָקַט כְּבָשָׂר בְּלֶפֶת כִּדְקָתָנֵי בְּמַתְנִיתִין (לְעֵיל חֻלִּין דַּף צו:) גַּבֵּי גִּיד הַנָּשֶׁה מַשְׁמַע דְּאֵין שִׁעוּרָן שָׁוֶה דְּגִיד לָא יָהֵיב טַעְמָא כֻּלֵּי הַאי הוּא דִּמְשַׁעֲרִינַן כְּבָשָׂר בְּלֶפֶת אֲבָל שְׁאָר אִסּוּרִים דְּיָהֲבֵי טַעְמָא טְפֵי מְשַׁעֲרִינַן בְּבָצָל וְקַפְלוֹט וּמִדְּאָמַר רַב נַחְמָן גִּיד בְּשִׁשִּׁים מַשְׁמַע דְּבָשָׂר בְּלֶפֶת הָוֵי שִׁעוּרָהּ בְּשִׁשִּׁים וּלְפִי זֶה פְּלִיג רַבִּי יוֹחָנָן אַדְּרַבָּא דִּלְעֵיל דְּאָמַר כָּל אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה בְּשִׁשִּׁים וּכְרָבָא קיי"ל דְּהוּא בָּתְרָא וְכֵן פָּסְקִינַן בְּפֶ' בָּתְרָא דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף סט.) גַּבֵּי עַכְבָּרָא בְּשִׁכְרָא: **וּכְחָל** מִן הַמִּנְיָן וא"ת כֵּיוָן דִּכְחָל עַצְמוֹ אָסוּר כִּדְאָמְרִינַן בְּסָמוּךְ א"כ נֵימָא חֲתִיכָה עַצְמָהּ נַעֲשֵׂית נְבֵלָה וְלִבְעֵי שִׁשִּׁים לְבַד מִכְּחָל וְי"ל דְּהַאי דְּאָסוּר לָאו מִשּׁוּם שֶׁיְּהֵא טַעַם חָלָב בַּכְּחָל יוֹתֵר מִבִּשְׁאָר בָּשָׂר אֶלָּא לְפִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גֻּמּוֹת וְהֶחָלָב כָּנוּס לְתוֹכוֹ וְיֵשׁ בְּאוֹתוֹ חָלָב טַעַם בָּשָׂר וְאִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִישׁוֹ מִן הַכְּחָל מֵאַחַר שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל דְּתוּ לָא מְהַנְיָא לֵיהּ קְרִיעָה וא"ת וּמַה טַעַם הַכְּחָל עַצְמוֹ אָסוּר וַהֲלֹא כָּל הֶחָלָב הַכָּנוּס לְתוֹכוֹ בַּגֻּמּוֹת נִפְלַט לַחוּץ וְנִתְפַּשֵּׁט וְנִפְלָט בְּשָׁוֶה לְכָל הַחֲתִיכוֹת כִּדְאָמַר דִּמְשַׁעֲרִינַן בְּכוּלֵּיהּ וּפָרִיךְ נָמֵי אֶלָּא מֵעַתָּה נָפַל לִקְדֵרָה אַחֶרֶת לֹא יֵאָסֵר מַשְׁמַע דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ שֶׁיּוֹצֵא כֻּלּוֹ כְּמוֹ שֶׁאֲפָרֵשׁ בְּסָמוּךְ וְי"ל לְפִי שֶׁמִּתְחִלַּת בִּשּׁוּלוֹ קֹדֶם שֶׁיָּצָא הֶחָלָב לְגַמְרֵי נֶאֱסַר הֶחָלָב שֶׁבַּכְּחָל מִפְּנֵי טַעַם הַבָּשָׂר שֶׁבּוֹ וְאָז לֹא הָיָה יָכוֹל לָצֵאת בִּקְרִיעָה הִלְכָּךְ אַף לְאַחַר שֶׁנִּגְמַר בִּשּׁוּלוֹ שֶׁכְּבָר יָצָא כֻּלּוֹ תּוּ לָא שַׁרְיֵי דְּאֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ אָסוּר וַאֲפִילּוּ לְמ"ד אֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ מֻתָּר הָכָא גָּזְרִינַן שֶׁמָּא יֹאכְלֶנּוּ קֹדֶם שֶׁיֵּצֵא כֻּלּוֹ וְאַע"ג דְּגַבֵּי בִּשְׂרָא דְּאַסְמִיק (לְעֵיל חֻלִּין דַּף נג:) שָׁרֵינַן כִּי שֶׁפְּדָיֵהּ בְּשַׁפּוּדָא לְבָתַר שֶׁנִּצְלָה לְגַמְרֵי וְלָא גָּזְרִינַן דִּלְמָא אָתֵי לְמֵיכַל קֹדֶם גְּמַר צְלִיָּתוֹ שָׁאנֵי הָתָם שֶׁדֶּרֶךְ הַדָּם לָצֵאת עַל יְדֵי מְלִיחָה וּצְלִיָּה וּלְכָךְ צְלָאֵהוּ כְּדֵי לְהוֹצִיא דָמוֹ גַּם לְבַסּוֹף פֵּרַשׁ כָּל הַדָּם לְגַמְרֵי וְנוֹפֵל לַחוּץ אֲבָל הָכָא כְּשֶׁיָּצָא נָמֵי כָּל הֶחָלָב מ"מ נִשְׁאַר הוּא בַּקְּדֵרָה אֶלָּא שֶׁמִּתְבַּטֵּל וְאִי שָׁרְיָא לְבַסּוֹף אָתֵי לְמִיכְלִינֵהּ קֹדֶם: **וּכְחָל** עַצְמוֹ אָסוּר יֵשׁ סְפָרִים דְּגַרְסֵי אָסוּר הֵיכָא דְּלָא קַרְעֵהּ וּבַשְּׁלֵהּ בַּהֲדֵי בָּשָׂר וא"ת כִּי בָּשִׁיל לֵיהּ נָמֵי לְחוּדֵיהּ לִתְּסַר מִשּׁוּם טַעַם בָּשָׂר הַכְּחָל שֶׁבֶּחָלָב שֶׁבַּגֻּמּוֹת וְי"ל מִשּׁוּם לִשְׁנָא קַמָּא דְּרַב בְּפֶ' כָּל הַבָּשָׂר (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קט:) דְּאָמַר לֹא קְרָעוֹ אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו וּמֻתָּר לְכָךְ צָרִיךְ לְהַעֲמִיד כְּשֶׁנִּתְבַּשֵּׁל עִם הַבָּשָׂר: **אֶלָּא** מֵעַתָּה נָפַל לִקְדֵרָה אַחֶרֶת לֹא יֵאָסֵר דְּכֵיוָן דִּבְכוּלֵּיהּ מְשַׁעֲרִינַן א"כ נָפֵק כּוּלֵּיהּ אֲבָל אִי בְּמָה דְּנָפֵק מִנֵּיהּ מְשַׁעֲרִינַן א"ש דְּאוֹסֵר קְדֵרָה אַחֶרֶת דְּלָא נָפֵק כּוּלֵּיהּ וא"ת וְלֵימָא הָא דִּמְשַׁעֲרִינַן בְּכוּלֵּיהּ מִשּׁוּם דְּמִסְפְּקָא לַן אִי נָפֵק כּוּלֵּיהּ וּלְכָךְ נָפַל לִקְדֵרָה אַחֶרֶת אוֹסֵר מִשּׁוּם דְּדִלְמָא לָא נָפֵק כּוּלֵּיהּ וְי"ל דְּזֶה פָּשׁוּט לוֹ וְאֵין סָפֵק בַּדָּבָר וְיָדוּעַ הָיָה לָהֶם אִם יוֹצֵא כֻּלּוֹ אוֹ מִקְצָתוֹ וְעוֹד דְּמִסָּפֵק לֹא הָיָה אוֹסֵר קְדֵרָה אַחֶרֶת כֵּיוָן דַּחֲלֵב שְׁחוּטָה דְּרַבָּנַן וְעוֹד נִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּאֶלָּא מֵעַתָּה קָאֵי אַהָא דְּאָמַר וּכְחָל מִן הַמִּנְיָן אַלְמָא לָא חָשְׁבִינַן לֵיהּ חֲתִיכָה דְּאִסּוּרָא וְלֹא אָסִיר אֶלָּא מִשּׁוּם חָלָב הַכָּנוּס בַּגֻּמּוֹת שֶׁבְּתוֹכוֹ וא"כ נָפַל לִקְדֵרָה אַחֶרֶת לֹא יֶאֱסֹר דְּכָל מַה שֶּׁסּוֹפוֹ לָצֵאת מִן הֶחָלָב יָצָא בַּקְּדֵרָה רִאשׁוֹנָה: **נָפַל** לִקְדֵרָה אַחֶרֶת אַל יֶאֱסֹר הָא לָא פָּרִיךְ הוּא גּוּפֵהּ לָא לִתְּסַר כִּדְפֵי' לְעֵיל: **בֵּיצָה** בָּס' וה"ה בִּשְׁאָר אִסּוּרִין וּבֵיצָה אִצְטְרִיךְ לֵיהּ מִשּׁוּם דְּאִיכָּא בֵּיצָה טְמֵאָה דְּלָא חֲסֵרָה כִּדְאָמְרִי אִינָשֵׁי דְּמַיָּא בְּעָלְמָא הוּא:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ל, סמג לאוין קלח, טוש"ע יו"ד סי' קה סעי' א:

ב מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' קה סעי' ד:

ג מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' לד:

ד מיי' פט"ו מהל' תרומות הל' ט:

ה מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' י, ש"ע יו"ד סי' קה סעי' א:

ו מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' כד, סמג לאוין קלח, טוש"ע יו"ד סי' קה סעי' א:

ז מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג לאוין קלח, טוש"ע יו"ד סי' קה סעי' ב:

ח מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' צח סעי' ח:

ט מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' יט, טוש"ע יו"ד סי' צח סעי' ו:

י מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' צ סעי' ו:

יא מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' יח, טוש"ע יו"ד סי' צח סעי' ד:

יב מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' יח, טוש"ע יו"ד סי' צ סעי' א:

רבינו גרשום

לאמר שמואל מלוח הרי הוא כרותח. כלומר [illegible] לגיד מחמת המלח:

וכי תימא מאי כרותח כרותח דמבושל. כלומר מאי כרותח [illegible]:

כשהן משערין כו'. כלומר כשהן משערין בששים:

ואיכא דאמרי בקדירה עצמה. כלומר שמשערים בקדירה עצמה עולה למנין ששים:

כל איסורין שבתורה משערין אותן כאילו הן בצל וקפלוט [illegible] ששים אבל יותר מששים לא יהיב טעם [illegible] וגיד הנשה:

ביצה בששים. כגון ביצה דאית בה אפרוח שהיא נבילה שנתבשלה עם ביצים טהורים:

בדידיה משערינן. כלומר בכחל שנתבשל עם הבשר:

אלא מעתה נפל מתוך קדירה אחרת כו'. כלומר [illegible] אחרת אל יאסר דהא בטל הוא מתחילה:

מסורת הש"ס

א פסחים עו.

גליון הש"ס

גמ' והא אמרי אינשי. ע"ל דף סה ע"ב ברש"י ד"ה גיעולי ביצים:

תוס' ד"ה וכחל מן המנין וכו' דאפשר לסוחטו אסור. לא זכיתי להבין הא בשר הכחל לא נאסר רק החלב קבל טעם בשר ונאסר החלב והוא בגומות ונאסר לאכול הכחל מצד שאוכל ג"כ החלב ואחר גמר בישולו שיוצא החלב לחוץ ממילא יהיה מותר דהא הבשר לא נאסר כלל ומה שייך לאפשר לסוחטו אסור:

[א]בְּבֵיצַת אֶפְרוֹחַ, אֲבָל טְמֵאָה – לָא. אֵיתִיבֵיהּ: בֵּיצִים טְהוֹרוֹת שֶׁשְּׁלָקָן עִם בֵּיצִים טְמֵאוֹת, אִם יֵשׁ בָּהֶן בְּנוֹתֵן טַעַם – כּוּלָּן אֲסוּרוֹת. הָכָא נָמֵי בְּבֵיצַת אֶפְרוֹחַ, וְאַמַּאי קָרֵי לַהּ "טְמֵאָה"? כֵּיוָן דְּאִית בַּהּ אֶפְרוֹחַ, קָרֵי לַהּ "טְמֵאָה". וְהָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא: בֵּיצִים שֶׁשְּׁלָקָן וְנִמְצָא אֶפְרוֹחַ בְּאַחַת מֵהֶן, אִם יֵשׁ בָּהֶן בְּנוֹתֵן טַעַם – כּוּלָּן אֲסוּרוֹת, מִכְּלָל דְּרֵישָׁא דְּלֵית בַּהּ אֶפְרוֹחַ עָסְקִינַן. פֵּירוּשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ: בֵּיצִים טְהוֹרוֹת שֶׁשְּׁלָקָן עִם בֵּיצִים טְמֵאוֹת, אִם יֵשׁ בָּהֶן בְּנוֹתֵן טַעַם – כּוּלָּן אֲסוּרוֹת. כֵּיצַד? כְּגוֹן שֶׁשְּׁלָקָן וְנִמְצָא אֶפְרוֹחַ בְּאַחַת מֵהֶן. (א)הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ רֵישָׁא דְּלֵית בַּהּ אֶפְרוֹחַ – הַשְׁתָּא דְּלֵית בַּהּ אֶפְרוֹחַ אֲסוּרָה, דְּאִית בַּהּ אֶפְרוֹחַ מִיבַּעְיָא? (ב)אִי מִשּׁוּם הָא לָא אִירְיָא, תְּנָא סֵיפָא לְגַלּוֹיֵי רֵישָׁא, שֶׁלֹּא תֹּאמַר: רֵישָׁא – דְּאִית בַּהּ אֶפְרוֹחַ, אֲבָל לֵית בַּהּ אֶפְרוֹחַ – שַׁרְיָא, תְּנָא סֵיפָא דְּאִית בַּהּ אֶפְרוֹחַ, מִכְּלָל דְּרֵישָׁא דְּלֵית בַּהּ אֶפְרוֹחַ, וַאֲפִילּוּ הָכִי אֲסִירָא. [ב]הָהוּא כְּזֵיתָא תַּרְבָּא דִּנְפַל בְּדִיקוּלָא דְּבִשְׂרָא, סָבַר רַב אַסִּי לְשַׁעוֹרֵיהּ בְּמַאי דִּבְלַע דִּיקוּלָא, אָמְרִי לֵיהּ רַבָּנַן לְרַב אָשֵׁי: אַטּוּ דְּהֶיתֵּרָא בָּלַע, דְּאִיסּוּרָא לָא בָּלַע? [ג־ד]הָהוּא פַּלְגָא דְּזֵיתָא דְּתַרְבָּא דִּנְפַל בְּדִיקוּלָא דְּבִשְׂרָא, סָבַר מָר בַּר רַב אָשֵׁי לְשַׁעוֹרֵיהּ בִּתְלָתִין פַּלְגֵי דְּזֵיתָא. אֲמַר לֵיהּ אֲבוּהּ: לָאו אָמֵינָא לָךְ לָא תְּזַלְזֵל בְּשִׁיעוּרִין דְּרַבָּנַן? וְעוֹד, הָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חֲצִי שִׁיעוּר אָסוּר מִן הַתּוֹרָה. [ה]אָמַר רַב שֶׁמֶן בַּר אַבָּא, אָמַר רַב אִידִי בַּר גֵּרְשׂוֹם, אָמַר לֵוִי בַּר פְּרָטָא, אָמַר רַבִּי נַחוּם, אָמַר רַבִּי בִּירְיִים מִשּׁוּם זָקֵן אֶחָד, וְרַבִּי יַעֲקֹב שְׁמֵיהּ, דְּבֵי נְשִׂיאָה אָמְרוּ: בֵּיצָה בְּשִׁשִּׁים – אֲסוּרָה, בְּשִׁשִּׁים וְאַחַת – מוּתֶּרֶת. אָמַר רַבִּי זֵירָא לְרַב שֶׁמֶן בַּר אַבָּא: רְאֵה שֶׁאַתָּה מֵטִיל בָּהּ גְּבוּל הֶיתֵּר, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵי גְּדוֹלֵי הַדּוֹר לֹא פֵּירְשׁוּ אֶת הַדָּבָר. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, תַּרְוַיְיהוּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמְרִי: בֵּיצָה בְּשִׁשִּׁים – אֲסוּרָה, בְּשִׁשִּׁים וְאַחַת – מוּתֶּרֶת. וְאִיבַּעְיָא לְהוּ: בְּשִׁשִּׁים וְאַחַת, בַּהֲדֵי דִּידַהּ, אוֹ דִּילְמָא לְבַר מִינַּהּ? וְלָא פְּשׁוּט, וּמָר פָּשֵׁיט לַהּ מִפְּשָׁט. אִתְּמַר, אָמַר רַבִּי חֶלְבּוֹ אָמַר רַב הוּנָא: בֵּיצָה בְּשִׁשִּׁים וְהִיא – אֲסוּרָה, בְּשִׁשִּׁים וְאַחַת וְהִיא – מוּתֶּרֶת. הָהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל בַּר רַבִּי, אֲמַר לֵיהּ: אַבָּא לֹא שִׁיעֵר בְּאַרְבָּעִים וָשֶׁבַע, וַאֲנִי אֲשַׁעֵר בְּאַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ. הָהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי, אֲמַר לֵיהּ: אַבָּא לֹא שִׁיעֵר בְּאַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ, וַאֲנִי אֲשַׁעֵר בְּאַרְבָּעִים וְשָׁלֹשׁ. הָהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא, אֲמַר לֵיהּ: כְּלוּם יֵשׁ שְׁלֹשִׁים? טַעְמָא דְּלֵיכָּא שְׁלֹשִׁים, הָא אִיכָּא שְׁלֹשִׁים – מְשַׁעֲרִין? אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: גּוּזְמָא. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מִשּׁוּם בַּר קַפָּרָא: כָּל אִיסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה בְּשִׁשִּׁים. אָמַר לְפָנָיו רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: רַבִּי, אַתָּה אוֹמֵר כֵּן? הָכִי אָמַר רַב אַסִּי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מִשּׁוּם בַּר קַפָּרָא: כָּל אִיסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה בְּמֵאָה! (ג)וּשְׁנֵיהֶם לֹא לְמָדוּהָ אֶלָּא מִ"זְּרוֹעַ בְּשֵׁלָה", דִּכְתִיב: "וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת הַזְּרֹעַ בְּשֵׁלָה וְגוֹ'", וְתַנְיָא: "בְּשֵׁלָה" –

אֵין

אֶפְרוֹחַ שֶׁהַבָּשָׂר נוֹתֵן טַעַם וְלָא שְׁנָא טְמֵאָה ול"ש טְהוֹרָה דִּנְבֵלָה הִיא: **אֲבָל** טְמֵאָה בְּלֹא אֶפְרוֹחַ לֹא: **כֵּיוָן דְּאִית** בַּהּ אֶפְרוֹחַ קָרֵי לַהּ טְמֵאָה וַאֲפִילּוּ שֶׁל עוֹף טָהוֹר: **בֵּיצִים** טְהוֹרוֹת שֶׁשְּׁלָקָן כו': **מִכְּלָל דְּרֵישָׁא** דְּנָקַט טְמֵאָה טְמֵאָה מַמָּשׁ קָאָמַר וְלָאו אֶפְרוֹחַ דְּאִי בִּטְהוֹרָה וְאֶפְרוֹחַ תַּרְתֵּי לָמָּה לִי: **כֵּיצַד** שֶׁשְּׁלָקָן וְנִמְצָא אֶפְרוֹחַ בְּאַחַת מֵהֶם וְזוֹ הִיא טֻמְאָתוֹ וְכֻלָּן מִן הַטָּהוֹר: **הַשְׁתָּא דְּלֵית בַּהּ אֶפְרוֹחַ** אַשְׁמוֹעִינַן דְּיָהֲבָא טַעְמָא וַאֲסוּרָה וְאע"ג דְּמַיָּא בְּעָלְמָא הוּא: **יֵשׁ בָּהּ** אֶפְרוֹחַ אֲפִילּוּ טְהוֹרָה: **מִיבַּעְיָא** כ"ש דְּיָהֲבָא טַעְמָא דְּהָא אֶפְרוֹחַ נְבֵלָה הִיא: **בְּדִיקוּלָא** קַלַּחַת: **סָבַר רַב אַשִּׁי** לְשַׁעוּרֵהּ הֶתֵּרָא וּלְאוֹסוֹפֵי עֲלָהּ מַה שֶּׁבָּלְעָה קְדֵרָה כְּדֵי לְבַטֵּל אֶת הָאִסּוּר וְהָאִסּוּר הָיָה מְשַׁעֵר כְּמוֹ שֶׁהוּא בָּא לְפָנֵינוּ מְצֻמְצֶמֶת: **רַבָּנָן** תַּלְמִידִים: **דְּאִסּוּרָא לֹא בָּלַע** בִּתְמִיהַּ. אַף הָאִסּוּר נִצְטַמֵּק וּכְשֶׁנָּפַל הָיָה בּוֹ יוֹתֵר אֶלָּא הַכֹּל מְשַׁעֲרִים כְּמוֹת שֶׁאָנוּ רוֹאִים: **בִּתְלָתִין פַּלְגֵי** דְּזֵיתֵי מִשּׁוּם דְּלָא הָיָה כַּשִּׁעוּר הָיָה מְזַלְזֵל בְּבִטּוּלוֹ וְלָא בָּעֵי שִׁשִּׁים: **לֹא תְזַלְזֵל בְּשִׁעוּרֵי דְּרַבָּנָן** כְּלוֹמַר אֲפִילּוּ בְּמִידֵי דְּלָא מִיתְּסַר מִדְּאוֹרַיְתָא לֹא תְזַלְזֵל בְּשִׁעוּרֵהּ וְעוֹד הָא מִדְּאוֹרַיְתָא אָסוּר דַּחֲצִי שִׁעוּר אָסוּר מִן הַתּוֹרָה וַחֲצִי שִׁעוּר מִנַּיִן ת"ל כָּל חֵלֶב בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּיוֹמָא (דַּף עד.): **רְאֵה שֶׁאַתָּה מֵטִיל בָּהּ גְּבוּל** רְאֵה מָה אַתָּה עוֹשֶׂה שֶׁלֹּא תִּטְעֶה וְתַכְשִׁיל הַסְּמוּכִים עָלֶיךָ שֶׁאַתָּה מֵטִיל בָּהּ גְּבוּל לְהַתִּירָהּ בְּס' וְאַחַת וְאֵינְךָ מְפָרֵשׁ אִי בַּהֲדֵי דִּידָהּ אִי לְבַר מִנָּהּ וְהַשּׁוֹמְעִים יַעֲלֶה עַל דַּעְתָּם בַּהֲדֵי דִּידֵהּ וַהֲרֵי שְׁנֵי גְדוֹלֵי הַדּוֹר נִשְׁאֲלָה מֵהֶם וְלֹא פֵּרְשׁוּהָ וּמַאן נִינְהוּ רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי: וְאִבַּעְיָא לְהוּ גָּרְסִינַן: **פְּשִׁיט מִפְּשָׁט** שֶׁאֵינְךָ מֵטִיל שׁוּם סָפֵק בַּדָּבָר לוֹמַר וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם הִיא מִן הַמִּנְיָן שֶׁל ס"א אוֹ לֹא: **בְּס'** וְאַחַת וְהִיא דְּהָווּ לְהוּ ס"ב: **הַהוּא דַּאֲתָא כו'** פַּלְגָא דְּזֵיתָא דְּאִסּוּרָא הֲוָה וְכֵן עֻבְדָּא דר"ש בַּר רַבִּי: **אַבָּא הֲלֹא** בָּא מַעֲשֶׂה כָּזֶה לְפָנָיו וְלֹא מָצָא אֶלָּא מ"ז וְהִתִּיר שְׁמַע מִנָּהּ לָאו ס' בָּעֵי אַף אֲנִי מַתִּיר בָּזֶה שֶׁאֵינִי מוֹצֵא בּוֹ אֶלָּא מ"ה. וְלִי נִרְאֶה דְּהָכִי קָאָמַר אַבָּא לֹא שִׁעֵר בְּאַרְבָּעִים וָשֶׁבַע אֲנִי אֲשַׁעֵר בְּמ"ה בִּתְמִיהַּ אַבָּא בָּא לְפָנָיו מַעֲשֶׂה וְהָיָה יָכוֹל לְבַטְּלוֹ בְּמ"ז וְלֹא שִׁעֲרוּ לְהַתִּיר וְאָסַר וַאֲנִי אַתִּירֶנּוּ בְּמ"ה וּלְשׁוֹן זֶה אֵין צָרִיךְ לְפָרֵשׁ בַּחֲצִי זַיִת אֶלָּא אַף בְּשִׁעוּר שָׁלֵם: **הָא אִיכָּא שְׁלֹשִׁים מְשַׁעֲרִינַן** בִּתְמִיהַּ וְכוּלֵּי הַאי מִי מְזַלְזְלִין: **גּוּזְמָא** כְּלוֹמַר לָמָּה בָּאתָ לִשְׁאֹל עָלָיו וַהֲלֹא אֲפִילּוּ שְׁלֹשִׁים אֵין בּוֹ בַּהֶתֵּר כְּמוֹת הָאִסּוּר וְלָאו דַּוְקָא קָאָמַר לֵיהּ אֶלָּא דָּבָר שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד כְּלוֹמַר כְּלוּם יֵשׁ שָׁם אֲפִילּוּ שְׁלֹשִׁים וְאע"פ שֶׁאֵינוֹ נִתָּר בְּכָךְ: **בְּס'** הֵיכָא דִּבְדִקְנֵהּ וְלָא יָהֵיב טַעְמָא אִי נָמֵי לֵיכָּא לְמֵיקַם אַטַּעְמָא כְּגוֹן מִין וּמִינוֹ אֲבָל הֵיכָא דִּבְדִקְנֵהּ וְיָהֵיב טַעְמָא לְעוֹלָם טַעְמָא לָא בְּטִיל כִּדְאָמַר בְּכַמָּה דּוּכְתִּין וּלְקַמָּן (חֻלִּין דַּף צט.) נָמֵי אָמְרִינַן יֵשׁ בָּהֶן בְּנוֹתֵן טַעַם בֵּין שֶׁיֵּשׁ לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאֶחָד וּבֵין שֶׁאֵין כו' אָסוּר וְכִי לָא יָהֵיב טַעְמָא בָּעֵינַן שִׁשִּׁים לְבִטּוּלֵהּ כִּדְלְקַמָּן דְּקָתָנֵי אֵין בָּהֶן בנ"ט בֵּין שֶׁיֵּשׁ לְהַעֲלוֹת כו' מֻתָּר דְּאָמְרִינַן אֵין בָּהֶן לְהַעֲלוֹת בק"א אֶלָּא בְּמַאי לָאו בְּשִׁשִּׁים אַלְמָא כִּי לָא יָהֵיב טַעְמָא נָמֵי בָּעֵינַן שִׁשִּׁים לְמַר וּמֵאָה לְמַר: **וּשְׁנֵיהֶם לֹא לְמָדוּהָ כו'** ואע"ג דְּלָאו אָתֵי לְמֵילַף מִנֵּהּ מְנָיָת לְמֵילַף אֲפִילּוּ הֵיכָא דְּיָהֵיב טַעְמָא דְּהָא הָכָא אִיכָּא לְמֵימַר דְּאִי שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ הֲוָה יָהֵיב טַעְמָא אֲפִילּוּ הָכֵי רַבָּנָן אַחְמוּר וְאָמַר טַעְמָא לָא בְּטִיל: **זְרוֹעַ** שֶׁל אַיִל נָזִיר הוּא הַמּוּרָם מִמֶּנּוּ וּמְנִיפִין אוֹתוֹ וְנִתָּן לַכֹּהֵן וְאָסוּר לְזָרִים וְהָאַיִל כֻּלּוֹ נֶאֱכָל לִבְעָלָיו דְּהָא שְׁלָמִים הוּא:

בְּבֵיצַת אֶפְרוֹחַ וה"ה בְּבָשָׂר בְּנִמְצָא בָּהּ דָּם דְּשָׁדָא תִּכְלָא בְּכֻלָּהּ וְנִרְאֶה דִּטְמֵאָה שֶׁהִיא קְלוּפָה אֶפְשָׁר דַּאֲסוּרָה וּבִירוּשַׁלְמִי גַּבֵּי גִּעוּלֵי בֵּיצִים מַשְׁמַע דְּיֵשׁ חִלּוּק בֵּין קְלוּפוֹת לְשֶׁאֵין קְלוּפוֹת וְשֶׁמָּא לְעִנְיָן זֶה נָמֵי יֵשׁ חִלּוּק וְהָא דְּלָא מְשַׁנֵּי הָכָא הָא בִּקְלוּפָה הָא בְּשֶׁאֵינָהּ קְלוּפָה מִשּׁוּם דִּסְתָם בֵּיצִים מְבַשְּׁלִים אוֹתָן בִּקְלִפָּתָן: **פֵּרוּשֵׁי** קָא מְפָרֵשׁ הָכָא לָא פָּרֵיךְ א"ה אֲסוּרוֹת לָמָּה לִי וְכֵן בְּכַמָּה דּוּכְתִּין וּבְכַמָּה דּוּכְתִּין פָּרֵיךְ: **דִּנְפַל** בְּדִיקוּלָא דְבִשְׂרָא בְּעָרוּךְ חִבְּרוֹ בַּהֲדֵי הִיא נַיְמָא וְדִיקוּלָא שָׁפֵל פֵּרוּשׁ קִלְּתָא וְכָתוּב בִּתְשׁוּבַת הַגְּאוֹנִים דְּהָכִי קָאָמַר דְּנָפַל לְיוֹרָה גְּדוֹלָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שִׁעוּר דִּיקוּלָא וְקָשֶׁה כֵּיוָן דְּלָאו לְדִיקוּלָא נָפַל מַאי קָאָמַר סָבַר רַב אַשִּׁי לְשַׁעוּרֵהּ בְּמַאי דְּבָלְעָה דִּיקוּלָא וּבַקּוּנְטְרֵס פֵּרֵשׁ דִּיקוּלָא קַלַּחַת וְקַלַּחַת הוּא כְּלִי שֶׁמְּבַשְּׁלִין בָּהּ בָּשָׂר כִּדְאָמַר בְּהַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה (ב"ב עג.) כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם מְהַפֵּךְ לָהֶם גֵּיהִנֹּם כְּבָשָׂר בְּקַלַּחַת וְאֶפְשָׁר דְּקָרֵי לֵהּ דִּיקוּלָא מִשּׁוּם הָרְתִיחוֹת שֶׁעוֹלוֹת בְּתוֹכוֹ שֶׁנִּקְרָאִים דְּקֻלֵּי כִּדְאָמַר פֶּרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף לט:) אָמַר רַב יוֹסֵף לָא נַחֲלֹט אִינִישׁ תַּרְתֵּי חִטֵּי בַּהֲדֵי הֲדָדֵי דִּילְמָא אָזַל חֲדָא בְּגַוֵּי חֲבֶרְתָּהּ וְלָא סָלֵיק לֵהּ דִּקוּלָא דְּמַיָּא מִל' רוּתְחָא: **וְאִבַּעְיָא** לְהוּ בְּשִׁשִּׁים וְאֶחָד כו' וּמִדְּלָא פֵּרֵשׁ בְּהֶדְיָא בְּשִׁשִּׁים וְהִיא מֻתֶּרֶת לֵיכָּא לְמִפְשַׁט מִידֵי דְּשֶׁמָּא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי עַצְמוֹ הוּא מְסַפֵּק וּמִיהוּ קָשֶׁה דִּלְקַמָּן קָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כָּל אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה בְּשִׁשִּׁים מַשְׁמַע בְּשִׁשִּׁים שֶׁל הֶתֵּר כְּמוֹ גִּיד בְּשִׁשִּׁים וְאֵין גִּיד מִן הַמִּנְיָן וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָתָם מִשְּׁמֵהּ דְּבַר קַפָּרָא קָאָמַר לֵהּ אֲבָל הָכָא מִדְּקָאָמַר בְּשִׁשִּׁים אָסוּר מַשְׁמַע שַׁפִּיר דִּבְשִׁשִּׁים שֶׁל הֶתֵּר נָמֵי אָסוּר לְהָכִי אִית לָן לְמֵימַר דִּלְדִידֵהּ הֲוָה מְסֻפֶּקֶת לֵהּ:

כָּל אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה בְּשִׁשִּׁים פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּאַף כִּי לָא יָהֵיב טַעְמָא בָּעֵי שִׁשִּׁים וְאֵין נִרְאֶה וּמַה שֶּׁהֵבִיא רְאָיָה מִלְּקַמָּן אֲפָרֵשׁ לְקַמָּן בְּעֶזְרַת הַשֵּׁ"י:

מסורת הש"ס

א קידושין ח.; גיטין מב.; בבא קמא צח:

ב בבא מציעא ק.

ג ספרי במדבר

תורה אור השלם

וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזְּרֹעַ בְּשֵׁלָה מִן־הָאַיִל וְחַלַּת מַצָּה אַחַת מִן־הַסַּל וּרְקִיק מַצָּה אֶחָד וְנָתַן עַל־כַּפֵּי הַנָּזִיר אַחַר הִתְגַּלְּחוֹ אֶת־נִזְרוֹ [במדבר ו, יט]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' יט, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' פו סעי' ה ו:

ב מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ט, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' צט סעי' ד:

ג טוש"ע יו"ד סי' צח סעי' ו:

ד מיי' פי"ד מהל' מאכלות אסורות הל' ב:

ה מיי' פב' מהל' שביתת עשור הל' ג:

ו מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' יט, סמג לאוין קלב, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' צח סעי' ז:

רבינו גרשום

סבר רב אשי לשעוריה במאי לבלע נמי ליקולא. כלומר ליקולא היה רותח ונפל כזיתא תרבא לתוך ליקולא רותח וסבר רב אשי לשעוריה ששים במאי לבלע כו'. ההוא (כי) פלגא זיתא כו' כלומר נפל לליקולא רותח. לשעוריה בתלתין פלגי לזיתי כלומר לאי היו שם שלשים חצאי זיתא לבישרא היה מתירו שהיה מקיל ביותר. ההוא לאתא לקמיה לרבן גמליאל. כלומר חצי זית חלב שנפל לתוך יורה של בשר רותחת. אבא לא שיער כו' שהיה מקיל בחצי שיעור:

אֵין "בְּשֵׁלָה" אֶלָּא שְׁלֵמָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר: אֵין "בְּשֵׁלָה" אֶלָּא שֶׁנִּתְבַּשְּׁלָה עִם הָאַיִל. דְּכוּלֵּי עָלְמָא בַּהֲדֵי אַיִל מְבַשֵּׁל לַהּ, מָר סָבַר: מְחַתֵּךְ לַהּ וַהֲדַר מְבַשֵּׁל לַהּ, וּמָר סָבַר: מְבַשֵּׁל לַהּ וַהֲדַר מְחַתֵּךְ לַהּ. וְאִי בָּעֵית אֵימָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא מְחַתֵּךְ לַהּ וַהֲדַר מְבַשֵּׁל לַהּ, מִיהוּ מָר סָבַר: בַּהֲדֵי אַיִל מְבַשֵּׁל לַהּ, וּמָר סָבַר: בִּקְדֵרָה אַחֶרֶת מְבַשֵּׁל לַהּ. לְלִישָּׁנָא קַמָּא – אַלִּיבָּא דְּדִבְרֵי הַכֹּל, לְלִישָּׁנָא בָּתְרָא – אַלִּיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי. אמַאן דְּאָמַר בְּשִׁשִּׁים, סָבַר: בָּשָׂר וַעֲצָמוֹת בַּהֲדֵי בָּשָׂר וַעֲצָמוֹת מְשַׁעֲרִינַן, וְהָוֵה לֵיהּ בְּשִׁשִּׁים. מַאן דְּאָמַר בְּמֵאָה, סָבַר: בָּשָׂר בַּהֲדֵי בָּשָׂר מְשַׁעֲרִינַן, וְהָוֵה לֵיהּ בְּמֵאָה. וּמִי יָלְפִינַן מִינַּהּ? וְהָתַנְיָא: זֶהוּ הֶיתֵּר הַבָּא מִכְּלַל אִיסּוּר, "זֶהוּ" לְמַעוֹטֵי מַאי? לָאו לְמַעוֹטֵי כָּל אִיסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה! אָמַר אַבָּיֵי: לֹא נִצְרְכָא אֶלָּא לְרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר מִין בְּמִינוֹ לֹא בָּטֵיל, קָא מַשְׁמַע לַן דְּהָכָא בָּטֵיל. וְלִיגְמַר מִינֵּיהּ? גַּלִּי רַחֲמָנָא "וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וּמִדַּם הַשָּׂעִיר", תַּרְוַיְיהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי נִינְהוּ וְלָא בָּטְלִי. וּמַאי חָזֵית דְּגָמְרִינַן מֵהַאיְךְ, לִיגְמַר מֵהַאי? חִדּוּשׁ הוּא, וּמֵחִדּוּשׁ לָא גָּמְרִינַן. אִי הָכִי, לְמֵאָה וְשִׁשִּׁים נָמֵי לָא לִיגְמַר? אַטּוּ אֲנַן לְקוּלָּא גָּמְרִינַן? לְחוּמְרָא גָּמְרִינַן, דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא בְּרוּבָּא בָּטֵיל. רָבָא אָמַר: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לְטַעַם כְּעִיקָּר, דִּבְקָדָשִׁים אָסוּר, קָא מַשְׁמַע לַן דְּהָכָא שָׁרֵי.

וְלִיגְמַר

אֵין בְּשֵׁלָה אֶלָּא שְׁלֵמָה לֹא נִתְפָּרֵשׁ בְּאֵיזֶה לָשׁוֹן: **לכ"ע ת"ק ור"ש: בַּהֲדֵי אַיִל מְבַשֵּׁל לַהּ** דְּאֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִידֵי פְּשׁוּטוֹ וּקְרָא מַשְׁמַע דְּעִם הָאַיִל מְבַשְּׁלוֹ: **ת"ק סָבַר מְחַתֵּךְ לָהּ** מִן הָאַיִל וַהֲדַר מְבַשֵּׁל לָהּ בַּהֲדֵיהּ וְאַשְׁמוֹעִינַן שְׁלֵמָה מְבַשְּׁלָהּ וְאֵינוֹ מְחַתְּכָהּ לַחֲתִיכוֹת. ור"ש אֲתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּכַמּוֹת שֶׁהִיא מְחֻבֶּרֶת לָאַיִל מְבַשְּׁלָהּ: **לְלִישָּׁנָא קַמָּא כו'** וְהַשְׁתָּא קָא מְסַיֵּם לְמִלְּתֵיהּ דַּאֲמַרַן לְעֵיל וּשְׁנֵיהֶם לֹא לְמָלוּהָ. לְלִישָּׁנָא קַמָּא דְּאוֹקְמִינַן דְּבֵין ת"ק וּבֵין ר"ש בַּהֲדֵי אַיִל מְבַשֵּׁל לַהּ יָלְפִי הָנָךְ אָמוֹרָאֵי דִּלְעֵיל מִזְּרוֹעַ בְּשֵׁלָה אַלִּיבָּא דְּדִבְרֵי הַכֹּל: **וּלְלִישָּׁנָא בָּתְרָא** דְּאוֹקְמִינַן ת"ק דְּבִקְדֵרָה אַחֶרֶת מְבַשֵּׁל לָהּ יָלְפִי מִלְּתַיְיהוּ מלר"ש דְּחָזֵינַן דְּבָשֵׁיל הֶיתֵּר בַּהֲדֵי אִיסּוּר וּבִזְרוֹעַ יֵשׁ עֶצֶם הַרְבֵּה וּבָשָׂר מוּעָט שֶׁהַכָּתֵף אֵינוֹ בִּכְלַל זָרוֹעַ דִּתְנַן בְּפֶרֶק הַזְּרוֹעַ (לְקַמָּן חוּלִּין דַּף קלד:) אֵיזֶהוּ זָרוֹעַ מִן הַפֶּרֶק שֶׁל אַרְכֻּבָּה עַד כַּף שֶׁל יָד אספלדו"ן: **בָּשָׂר וְעֶצֶם** דִּזְרוֹעַ: **בַּהֲדֵי בָּשָׂר וַעֲצָמוֹת** דְּאַיִל מְשַׁעֲרִינַן וְקִים לְהוּ לְרַבָּנַן דְּבְשִׁשִּׁים אִיכָּא וְשַׁרְיֵיהּ רַחֲמָנָא: **ומ"ד מֵאָה** סָבַר עֶצֶם לָא בָּעְיָא לְשִׁיעוּרֵיהּ דְּהָא לָא פָּלִיט טַעְמָא מִינֵּהּ וְכִי מְשַׁעֲרַת בָּשָׂר דִּזְרוֹעַ בַּהֲדֵי בָּשָׂר דְּאַיִל אִיכָּא מֵאָה: **זֶהוּ הֶיתֵּר הַנִּתָּר** מִכְּלַל אִיסּוּר שֶׁהֲרֵי בָּלַע אַיִל מִן הַזְּרוֹעַ וְהִתִּירוֹ לְךָ הַכָּתוּב: **לָאו לְמַעוּטֵי שְׁאָר אִיסּוּרִים** דְּלָא יָלְפִינַן לְהוּ מִינֵּהּ: **לָא נִצְרְכָא הַאי זֶהוּ: אֶלָּא לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר** בִּמְנָחוֹת (דַּף כב:) מִין בְּמִינוֹ לֹא בָּטֵל וּבְהַאי אַיִל בָּטֵיל לְהָכִי אָמַר זֶהוּ דְּלָא יָלְפִינַן מִינֵּהּ דְּלִיבַּטֵּל מִין בְּמִינוֹ אֲבָל מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ יָלְפִינַן מִינֵּהּ לְמֵאָה וְשִׁשִּׁים לְמָר כִּדְאִית לֵיהּ וּלְמָר כִּדְאִית לֵיהּ: **וְלִגְמַר מִינֵּהּ** לְבַטּוֹלֵי מִין בְּמִינוֹ: **וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וּמִדַּם הַשָּׂעִיר** בְּאַחֲרֵי מוֹת גַּבֵּי קַרְנוֹת מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְקָסָבַר רַבִּי יְהוּדָה שֶׁמְּעָרֶה דַּם שְׁנֵיהֶם לִכְלִי אֶחָד וְהַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁדַּם הַפָּר מְרֻבֶּה מִדַּם הַשָּׂעִיר וְקָרֵי לֵיהּ דַּם הַשָּׂעִיר אַלְמָא לָא מְבַטֵּל לֵיהּ: **חִדּוּשׁ** הוּא דִּלְכַתְּחִלָּה הֶתֵּר לְבַטֵּל הָאִיסּוּר: **אַטּוּ אֲנַן** הָא דְּנָמְרִינַן מִינֵּהּ מֵאָה אוֹ שִׁשִּׁים קֻלָּא הוּא דְּתֵימָא חִדּוּשׁ הוּא דְּחַדֵּשׁ רַחֲמָנָא וְאַקִּיל גַּבֵּהּ וְלָא נָמְרִינַן מִינֵּהּ: **הָא חוּמְרָא הִיא** דְּלָא תֵּימָא לִבְטוֹל בְּרֻבָּא וְחוּמְרָא שַׁפִּיר נָמְרִינַן מִינֵּהּ לכ"ש הוּא וּמַה אַיִל נָזִיר דְּאַקִּיל גַּבֵּהּ לָא אַקֵּיל אֶלָּא בְּמֵאָה אוֹ בְּשִׁשִּׁים כ"ש בְּאִסּוּרֵי אַחֲרֵנֵי: **דְּמִדְּאוֹרַיְתָא** כְּלוֹמַר אִי לָאו מֵהַאי נָמְרִינַן וּמַשְׁוֵינַן בִּטּוּל טַעַם כִּשְׁאָר בַּטְּלֵי דְּאוֹרַיְתָא בְּרֻבָּא הֲוָה לָן לְבַטּוֹלֵי כִּדְכְתִיב (שְׁמוֹת כג) אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת: **לְטַעַם כְּעִקָּר** נוֹתֵן טַעַם קִים לָן דְּאָסוּר בְּקָדָשִׁים כְּעִקָּר מַמָּשׁוֹ שֶׁל אִיסּוּר וּלְהָא מִלְּתָא קָתָנֵי זֶהוּ לְמַעוּטֵי שְׁאָר קָדָשִׁים אֲבָל חֻלִּין שַׁפִּיר נָמְרִינַן מִינֵּהּ לְמֵאָה וְשִׁשִּׁים דְּהָא קִים לָן מֵאַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת דְּבָטְלֵי בְּרֻבָּא וְיָלְפִינַן מֵהָכָא לְהַחְמִיר דְּלָא לִבְטִיל אֶלָּא בְּמֵאָה וְרָבָא לֵית לֵיהּ טַעַם כְּעִקָּר בְּחֻלִּין כִּדְמְפָרֵשׁ וְאָזֵיל מִדְּאוֹרַיְתָא בְּרֻבָּא בָּטֵיל אֶלָּא מִדְּרַבָּנַן וְהָכִי נָמֵי שָׁמְעִינַן לֵיהּ לְר' יוֹחָנָן בְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף סז.) כָּל שֶׁטַּעְמוֹ וְלֹא מַמָּשׁוֹ אֵין לוֹקִין עָלָיו. וְהָא דְּיָלְפִינַן לֵיהּ בִּפְסָחִים (דַּף מד.) מִנָּזִיר וּמִשְׁרַת לִתֵּן טַעַם כְּעִקָּר סְבִירָא לְהוּ אָמוֹרָאֵי בָּתְרָאֵי דְּאַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הוּא וְלָאו מֵילָף הוּא דְּהָווּ לְהוּ נָזִיר וְגִעוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים ב' כְּתוּבִין הַבָּאִין כְּאֶחָד אִי נָמֵי גִּעוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים חִדּוּשׁ הוּא כִּדְאָמְרִינַן הָתָם וּמִשְׁרַת לְהֶתֵּר מִצְטָרֵף לְאִסּוּר:

אֵין בְּשֵׁלָה אֶלָּא שְׁלֵמָה פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּלֹא נִתְפָּרֵשׁ בְּאֵיזֶה לָשׁוֹן וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּמַשְׁמַע בְּשֵׁלָה כְּמוֹ בָּשֵׁל לָהּ לְמ"ד דְּגוֹשָׁהּ וּמַפִּיק ה"א כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהּ כְּלוֹמַר כְּמוֹ שֶׁהִיא: **דְּכוּלֵּי עָלְמָא בַּהֲדֵי** אַיִל מְבַשֵּׁל לַהּ דְּאֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִידֵי פְּשׁוּטוֹ אֲבָל לְאִיכָּא דְּאָמְרִי דְּבִקְדֵרָה אַחֶרֶת מְבַשֵּׁל לָהּ לְתַנָּא קַמָּא מוֹצִיא אוֹתוֹ מִידֵי פְּשׁוּטוֹ: **מָר סָבַר מְחַתֵּךְ** לַהּ וַהֲדַר מְבַשֵּׁל לַהּ פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּהַיְינוּ ת"ק וּשְׁלֵמָה דְּקָאָמַר הַיְינוּ דְּאֵין מְחַתְּכִין לַחֲתִיכוֹת וְהַשְׁתָּא לָא הָוֵי מַר סָבַר תַּנָּא קַמָּא לְלִישָּׁנָא קַמָּא כמ"ס תַּנָּא קַמָּא דְּאִיכָּא דְּאָמְרִי דְּהָוֵי ר"ש וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ מָר סָבַר מְחַתֵּךְ לַהּ וַהֲדַר מְבַשֵּׁל לַהּ הַיְינוּ ר"ש בֶּן יוֹחַאי אֲבָל ת"ק סָבַר דִּמְבַשֵּׁל וַהֲדַר מְחַתֵּךְ וְהַיְינוּ שְׁלֵמָה דְּקָאָמַר שֶׁתְּהֵא מְחֻבֶּרֶת לְאַחַר בִּשּׁוּל וְהַשְׁתָּא הָוֵי מַר סָבַר תַּנָּא קַמָּא ר"ש בֶּן יוֹחַאי כְּמוֹ לְאִידָךְ לִשָּׁנָא וּמִיהוּ לְלִישָּׁנָא בָּתְרָא צָרִיךְ לוֹמַר שְׁלֵמָה הַיְינוּ שֶׁלֹּא יַחְתְּכֶנָּה חֲתִיכוֹת: **וּמַאן דְּאָמַר בְּשִׁשִּׁים** סָבַר בָּשָׂר וַעֲצָמוֹת כו' לָאו דְּרָשָׁא גְּמוּרָה הִיא לְמֵילַף מִינָּהּ לְעִנְיַן מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ דְּטַעַם כְּעִקָּר דְּאוֹרַיְתָא דְּהָכָא מִין בְּמִינוֹ הוּא דְּמִדְּאוֹרַיְתָא בְּטֵלָה בְּרֻבָּא אֶלָּא בְּשִׁשִּׁים וּמֵאָה קַבָּלָה הָיְתָה בְּיָדָם וְאַסְמְכוּהָ אַהַאי קְרָא וּמִכָּל מָקוֹם פָּרִיךְ שַׁפִּיר מֵהָא דְּתַנְיָא זֶהוּ הֶתֵּר הַבָּא מִכְּלַל אִסּוּר דְּמַשְׁמַע שֶׁיֵּשׁ כָּאן הֶתֵּר דִּבְעָלְמָא אָסוּר כַּיּוֹצֵא בּוֹ: **לָאו לְמַעוּטֵי כָּל אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה** וא"ת וּמַאי קָשְׁיָא דִּלְמָא הַיְינוּ דַּוְקָא לְעִנְיַן שֶׁאֵין מְבַטְּלִין אִסּוּר לְכַתְּחִלָּה וְהָכָא שָׁרֵי וי"ל דִּלְשׁוֹן זֶהוּ הֶתֵּר הַבָּא מִכְּלַל אִסּוּר מַשְׁמַע מִכְּלַל דָּבָר הָאָסוּר לַאֲכִילָה: **מַאי חָזֵית דְּגָמְרִינַן מֵהָא כו'** וְאַף עַל גַּב דִּלְחֻמְרָא מַקְשִׁינַן כֵּיוָן דְּאִיכָּא לְאוֹקוֹמֵי קְרָא דְּדַם הַפָּר בְּעוֹלִין כְּרַבָּנַן בְּהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף כב:) אִית לָן לְמֵילַף מִזְּרוֹעַ בְּשֵׁלָה אע"ג דִּלְקֻלָּא וְכֵן בְּסָמוּךְ פָּרִיךְ דְּאַדְּרַבָּה נִגְמַר מֵהָכָא לְקֻלָּא דְּאִיכָּא לְאוֹקוֹמֵי קְרָא דְּחַטָּאת וּדְמִשְׁרַת לְהֶתֵּר מִצְטָרֵף לְאִסּוּר וּצְרִיכִי כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק שְׁלֹשָׁה מִינִין (נָזִיר דַּף לז:): **לְחֻמְרָא** גָּמְרִינַן דְּמִדְּאוֹרַיְתָא בְּרֻבָּא בָּטֵל וא"ת הָא תִּינַח בְּמִינוֹ אֲבָל בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ לָא בָּטֵיל לְטַעַם כְּעִקָּר דְּאוֹרַיְתָא וי"ל דְּלָאו דְּרָשָׁא גְּמוּרָה הִיא כִּדְפָרֵשִׁית וּלְעִנְיַן מִין בְּמִינוֹ נָמְרִינַן לְחוּמְרָא וּבְשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ קִים לְהוּ דְּבְיוֹתֵר מִשִּׁשִּׁים לְמָר וּמֵאָה לְמָר פּוֹסֵק הַטַּעַם וְאַסְמְכִינְהוּ נָמֵי אַהַאי קְרָא וְעוֹד דִּזְמְנִין פּוֹסֵק בְּפָחוֹת מִשִּׁשִּׁים אוֹ מִמֵּאָה א"כ הָא דְּיָלְפִינַן לֶאֱסֹר עַד שִׁשִּׁים וּמֵאָה חוּמְרָא בְּעָלְמָא הוּא: **רָבָא** אָמַר לֹא נִצְרְכָא אֶלָּא לְטַעַם כְּעִקָּר דִּבְקָדָשִׁים אָסוּר פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּזֶהוּ לְמַעוּטֵי שְׁאָר קָדָשִׁים אֲבָל חֻלִּין שַׁפִּיר יָלְפִינַן מִינָּהּ לְמֵאָה וְשִׁשִּׁים דְּמִדְּאוֹרַיְתָא בָּטְלֵי בְּרֹב וְיָלְפִינַן מֵהָכָא לְהַחְמִיר דְּלָא לְבַטֵּל אֶלָּא בְּמֵאָה וְשִׁשִּׁים מַשְׁמַע דר"ל דְּטַעַם כְּעִקָּר דְּקָאָמַר לָאו לְטַעַם גָּמוּר הוּא דְּהָא בָּטֵיל בְּמֵאָה וְשִׁשִּׁים אֶלָּא טַעַם כָּל דְּהוּ קָאָמַר וְגַם צ"ל לכה"ג אָסוּר בְּקָדָשִׁים וְאע"ג דְּלָא הָוֵי אֶלָּא מַשֶּׁהוּ וְכִי פָּרִיךְ וְלִגְמַר מִינָּהּ הַיְינוּ לְלִשְׁתְּרוֹ אַף בְּשַׂר קָדָשִׁים בְּק' וְס' כִּזְרוֹעַ בְּשֵׁלָה וְהַשְׁתָּא תֵּימַהּ כֵּיוָן דְּהָכָא לָא אַיְירֵי בְּטַעַם גָּמוּר אֶלָּא בְּכָל שֶׁהוּא מִי דְּחָקוֹ לְפָרֵשׁ דְּרָבָא אִית לֵיהּ טַעַם כְּעִקָּר בְּחֻלִּין לָאו דְּאוֹרַיְתָא כֵּיוָן דְּהָכָא לָא אַיְירֵי בְּטַעַם גָּמוּר אֶלָּא בְּכָל שֶׁהוּא כִּדְפָרֵשִׁית וְעוֹד תֵּימַהּ לְעַל כָּרְחָךְ אֵין כָּל שֶׁהוּא אוֹסֵר בְּקָדָשִׁים דְּלָא אָסַר בְּמַשֶּׁהוּ אֶלָּא עוֹלִין דּוּקָא לְרַבָּנַן וּמִין בְּמִינוֹ לְר' יְהוּדָה כִּדְאָמְרִינַן בְּהֶדְיָא בְּהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף כב. כג.) וְכֵן בְּפֶ' הַתַּעֲרֹבֶת (זְבָחִים עח.) אָמַר ר"ל הַפִּגּוּל וְהַנּוֹתָר וְהַטָּמֵא שֶׁבְּלָלָן זֶה בָּזֶה וַאֲכָלָן פָּטוּר וְקָאָמַר שְׁמַע מִינָּהּ נוֹתֵן טַעַם בְּרֹב לָאו דְּאוֹרַיְתָא אַלְמָא מַשְׁמַע דַּאֲפִילּוּ כְּדֵי נְתִינַת טַעַם לֹא אָסַר בְּמִינוֹ וּזְרוֹעַ בְּשֵׁלָה וְחַטָּאת דִּשְׁמַעְתִּין בְּמִינוֹ עָסְקִינַן וְעוֹד אָמַר בְּהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף כג:) שְׁתֵּי מְנָחוֹת שֶׁנִּקְמְצוּ וְנִתְעָרְבוּ דְּבָטֵל בְּרוֹב לְרַבָּנַן דְּאָמְרֵי מִין בְּמִינוֹ בָּטֵל אַלְמָא אֵין כָּל שֶׁהוּא אוֹסֵר בְּקָדָשִׁים וְכֵן בְּכַמָּה דּוּכְתִּין וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּהָכָא אַיְירֵי בְּטַעַם גָּמוּר דְּבְקָדָשִׁים אָסוּר מִקְּרָא דְּחַטָּאת וְהוּא הַדִּין דִּבְחֻלִּין אָסוּר מִקְּרָא דְּמִשְׁרַת אֶלָּא נָקַט קָדָשִׁים מִשּׁוּם דְּבִזְרוֹעַ בְּשֵׁלָה דְּהָוֵי קָדָשִׁים קָאֵי וְהָכָא שָׁרֵי דְּפַעֲמִים שֶׁהַזְּרוֹעַ וּמִקְצָת מִן הָאַיִל הָיוּ חוּץ לָרֹטֶב וְנוֹתֵן הַזְּרוֹעַ טַעַם בַּמֶּה שֶׁחוּץ וּזְמַנִּין נָמֵי שֶׁיֵּשׁ מִשְּׁמוֹנִית הַזְּרוֹעַ הַרְבֵּה עַל אוֹתוֹ מִקְצָת עַל שֶׁלֹּא יְהֵא רַב בְּאוֹתוֹ מִקְצָת לְבַטְּלוֹ וּבְכָל עִנְיָן שֶׁיְּבַשֵּׁל הִתִּיר הַכָּתוּב וְרָבָא לָא פְּלִיג אַר' יוֹחָנָן דְּמִשְׁרַת אָתָא לְטַעַם כְּעִקָּר וּדְרָשָׁה גְּמוּרָה הִיא וְלָא אַסְמַכְתָּא לְמַלְר"ע נִשְׁמַע לְרַבָּנַן דְּדָרֵשׁ לָהּ לְהֶתֵּר מִצְטָרֵף לְאִסּוּר לְהָכִי וְהוּא הַדִּין לְרַבָּנַן דְּמוֹקֵי לָהּ לְטַעַם כְּעִקָּר נָמֵי לְהָכִי וְהָא דְּאָמַר אַבַּיֵי בְּפֶרֶק כָּל הַבָּשָׂר (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קח.) ס"מ טַעְמוֹ וְלֹא מַמָּשׁוֹ בְּעָלְמָא דְּאוֹרַיְתָא דְּאִי דְּרַבָּנַן מִבָּשָׂר בְּחָלָב מַאי טַעְמָא לָא גָּמְרִינַן לְהוּ דְּחִדּוּשׁ הוּא אִי חִדּוּשׁ הוּא אע"ג דְּלֵיכָּא נוֹתֵן טַעַם נָמֵי אָמַר לָךְ רָבָא דֶּרֶךְ בִּשּׁוּל אָסְרָה תּוֹרָה פֵּרוּשׁ לְעוֹלָם דְּרַבָּנַן הָתָם דְּחִיּוּב בְּעָלְמָא הוּא כְּלוֹמַר מֵהָכָא לָא תָּלוּךְ וּבְפֶרֶק בָּתְרָא דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף סז.) דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן טַעְמוֹ וְלֹא מַמָּשׁוֹ אָסוּר וְאֵין לוֹקִין עָלָיו וְהַיְינוּ בְּמִינוֹ דְּמִדְּאוֹרַיְתָא בְּרֻבָּא בָּטֵל וְטַעְמוֹ וּמַמָּשׁוֹ דְּקָאָמַר הָתָם דְּלוֹקִין כְּגוֹן שֶׁהָאִסּוּר בְּעַיִן וּמַכִּירוֹ וְכִי קָתָנֵי טַעְמוֹ וְלֹא מַמָּשׁוֹ אָסוּר וְאֵין לוֹקִין עָלָיו ה"ה אֲפִלּוּ טַעְמוֹ וּמַמָּשׁוֹ אִם אֵין מַכִּירוֹ אֶלָּא מִלְּתָא דִּפְסִיקָא נָקַט בְּכָל עִנְיָן אִי נָמֵי נָקַט וְלֹא מַמָּשׁוֹ לְרַבּוּתָא דְּאַפְּ"ה אָסוּר וְעוֹד י"ל דְּהָתָם אַיְירֵי בְּשֶׁלֹּא בְּמִינוֹ וְהֵיכָא דְּאִיכָּא כְּזַיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס קָרֵי לֵהּ טַעְמוֹ וּמַמָּשׁוֹ וְהֵיכָא דְּלֵיכָּא כְּזַיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס קָרֵי לֵהּ טַעְמוֹ וְלֹא מַמָּשׁוֹ וְהָרַב רַבִּי יוֹסֵף מֵאוֹרְלייני"ש הָיָה מְפָרֵשׁ דְּאע"ג דְּטַעַם כְּעִקָּר דְּאוֹרַיְתָא לָא לָקֵי אַטַּעַם אַפִּי' שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ דְּרַבִּי יוֹחָנָן סָבַר לָהּ כר"ע דְּיָלֵיף טַעַם כְּעִקָּר מִגִּעוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְלֵיכָּא אֶלָּא עֲשֵׂה דְּתַעֲבִירוּ בָּאֵשׁ דְּמַצְרִיךְ לִבּוּן וְהַגְעָלָה ור"ת הֵשִׁיב לוֹ דְּאִית לָן לְמֵימַר דְּאַהְדְּרִינְהוּ לְאִסּוּרֵיהּ כִּדְאָמְרִי' בַּלּוֹקֵחַ עוּבַּר פָּרָתוֹ (בְּכוֹרוֹת טו:) דִּתְנַן הַגּוֹזֵז וְהָעוֹבֵד פִּי' בִּפְסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים וְאע"ג דְּלָא נָפְקָא לָן אֶלָּא מִתִּזְבַּח וְלֹא גִּזָּה אֶלָּא הַיְינוּ טַעְמָא מִשּׁוּם דְּאַהְדְּרֵיהּ לְאִסּוּרֵיהּ דְּלָא תַּעֲבֹד וְלֹא תָּגֹז מִיהוּ לָא דָּמֵי כָּל כָּךְ דְּהָתָם מַשְׁמַע וַדַּאי דְּאַהְדְּרֵיהּ וְהָכִי קָאָמַר תִּזְבַּח זְבִיחָה הִתַּרְתִּי לָךְ בְּקָדָשִׁים שֶׁהוּמְמוּ וְלֹא גִּזָּה וְהָא דְּקָאָמַר בִּירוּשַׁלְמִי דְּעָרְלָה בְּפֶ' שֵׁנִי אָמַר ר' יוֹחָנָן כָּל נוֹתְנֵי טַעַם אֵין לוֹקִין עֲלֵיהֶם חוּץ מִנּוֹתֵן טַעַם דְּנָזִיר י"ל דִּבְהֶתֵּר מִצְטָרֵף לְאִסּוּר אַיְירֵי דְּהָכִי אִיתָא בְּהֶדְיָא בְּפֶ' וְאֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דַּף מג:) וּבְפֶרֶק שְׁלֹשָׁה מִינִין (נָזִיר לה:) אָמַר ר' אֲבָהוּ א"ר יוֹחָנָן כָּל אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה אֵין הֶתֵּר מִצְטָרֵף לְאִסּוּר חוּץ מֵאִסּוּרֵי נָזִיר וְקָרֵי לֵהּ בִּירוּשַׁלְמִי נוֹתֵן טַעַם וא"ת אִם טַעַם כְּעִקָּר דְּאוֹרַיְתָא מַאי פָּרִיךְ בְּפֶ' אֵלּוּ עוֹבְרִין וּבְפֶ' שְׁלֹשָׁה מִינִין גַּבֵּי שְׁתֵּי קֻפּוֹת אַחַת שֶׁל חֻלִּין וְאַחַת שֶׁל תְּרוּמָה וְלִפְנֵיהֶן שְׁתֵּי סְאִין כו' וּפָרִיךְ מִינָּהּ וְאִי אָמְרַתְּ כְּזַיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס דְּאוֹרַיְתָא אַמַּאי אָמְרִינַן שֶׁאֲנִי אוֹמֵר וְהַשְׁתָּא כִּי נָמֵי אָמְרִינַן כְּזַיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס לָאו דְּאוֹרַיְתָא תִּקְשֶׁה לֵיהּ אַמַּאי אָמַר שֶׁאֲנִי אוֹמֵר כֵּיוָן דְּטַעַם כְּעִקָּר דְּאוֹרַיְתָא וי"ל דְּהָתָם אַיְירֵי בְּמִינוֹ וְכֵן מַשְׁמַע בְּסוֹף הֶעָרֵל (יְבָמוֹת פב.) דְּמוֹקֵי לָהּ ר"ל וְהוּא שֶׁרַבּוּ חֻלִּין עַל הַתְּרוּמָה וּמִין שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ לֹא שַׁיָּךְ רִבּוּי וא"ת וְאִי בְּמִינוֹ כֵּיוָן דְּרַבּוּ לְהוּ בְּרֻבָּא בָּטְלֵי לְהוּ אַפִּי' אִיכָּא כְּזַיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס וי"ל דְּמ"מ פָּרִיךְ דְּאִי כְּזַיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס דְּאוֹרַיְתָא יֵשׁ לָנוּ לְהַחְמִיר אַף בְּמִינוֹ וְלֵית לָן לְמֵימַר שֶׁאֲנִי אוֹמֵר כֵּיוָן דִּלְקֵי בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ וּמִיהוּ קָשֶׁה דִּסְנְיָא דְּאֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דַּף מג:) וּדְפֶרֶק שְׁלֹשָׁה מִינִין (נָזִיר דַּף לה:) אַלִּיבָּא דְּר' יוֹחָנָן וְר' יוֹחָנָן מוֹקֵי לָהּ בְּהֶעָרֵל (יְבָמוֹת דַּף פב.) אע"ג דְּלָא רַבּוּ וא"כ כִּי נָמֵי כְּזַיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס לָאו דְּאוֹרַיְתָא תִּקְשֵׁי לֵיהּ אַמַּאי אָמְרִינַן שֶׁאֲנִי אוֹמֵר דְּכֵיוָן דְּלָא רַבּוּ סְפֵיקָא דְּאוֹרַיְתָא הִיא וי"ל דַּהֲוָה מָצֵי לְמֵימַר וְלִיטַעְמִיךְ וְכִי הַאי גַּוְנָא יֵשׁ בְּכַמָּה דּוּכְתֵּי:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' כא:

רבינו גרשום

אין בשלה אלא שלימה. כלומר ללישנא קמא שלימה שבשלימה נתבשל עם האיל כלומר חתך לה והדר מבשלה עם האיל. ואיבעית תימא לכ"ע מחתך חתך לה ומבשל לה. מר סבר בהדי איל זהו רשב"י ומר סבר בקדרה לחוד וזהו ת"ק. ומאי דקאמר אין בשלה אלא שלימה לשלימה נותן לו ומבשלה בקדרה לחוד. ללישנא קמא אליבא לדברי הכל למלוה מן הזרוע בשלה ר' חייא בר אבא בששים ור' שמואל בר רב יצחק במאה. מאן דאמר בששים קסבר כלומר בשר ועצמות ולא הוי אלא ששים לפי שעצם גדול יש בו בזרוע ולא הוה ליה כל האיל אלא בששים ונגמרין מיניה לאיסור נתבשל עם היתר ולא נאסר ההיתר. קסבר בשר לבהדי בשר משערי' כו' לבזרוע מעט בשר יש בו והוי באיל מאה חלקים בשר כבזרוע:

מיתיבי זהו היתר הבא מכלל איסור. כלומר הזרוע שנתבשל עם האיל זהו היתר הבא מכלל איסור שהזרוע מוקדשין ואין מותר לישראל שמתנה לכהן הוא והאיל של חולין נתבשל עמו ואעפ"כ מותר לישראל למעוטי מאי לאו למעוטי כו' כלומר לאו למעוטי כל איסורין שבתורה שאם נתבשל עם היתר שאסור אפי' בששים. אמר אביי לא נריכא לר' יהודה כו'. כלומר הא דתנן זהו היתר הבא מכלל איסור לאו למעט כל איסורין שבתורה. אלא לר' יהודה איצטריך למיתנא. ולינמר מיניה כו' כלומר ולינמר מיניה ר' יהודה מן הזרוע בשלה דכמה שתם בטל אע"פ שהוא מין במינו כך יהו בטלין כל איסורין שבתורה אע"ג דמין במינו. הא גלי רחמנא ולקח הכהן מדם הפר כו' כלומר שדם השעיר מועט ודם הפר מרובה וכשמערבן לקרנות המזבח מזכיר הכתוב דם השעיר כדם הפר שהוא מין במינו ולא בטל ומיניה נמר ר' יהודה דמין במינו לא בטיל:

מסורת הש"ס

א ספרי במדבר

תורה אור השלם

וְיָצָא אֶל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי־יְהֹוָה וְכִפֶּר עָלָיו וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וּמִדַּם הַשָּׂעִיר וְנָתַן עַל־קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב [ויקרא טז, יח]

[א]וְלִיגְמַר מִינֵּיהּ? גַּלֵּי רַחֲמָנָא גַּבֵּי חַטָּאת: "כֹּל אֲשֶׁר יִגַּע בִּבְשָׂרָהּ יִקְדָּשׁ", לִהְיוֹת כָּמוֹהָ – שֶׁאִם פְּסוּלָה תִּפָּסֵל, וְאִם כְּשֵׁרָה תֵּאָכֵל כֶּחָמוּר שֶׁבָּהּ. וּמַאי חָזֵית דְּגָמְרִינַן מֵהָאֵיךְ, לִיגְמַר מֵהַאי? חִדּוּשׁ הוּא, וּמֵחִדּוּשׁ לָא גָּמְרִינַן. אִי הָכִי, לְמֵאָה וְשִׁשִּׁים נָמֵי לָא לִיגְמַר? אַטּוּ אֲנַן לְקוּלָּא קָא גָּמְרִינַן? לְחוּמְרָא קָא גָּמְרִינַן, דְּמִדְּאוֹרָיְיתָא בְּרוּבָּא בָּטֵיל. רָבִינָא אָמַר: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לִמְקוֹם חֲתָךְ, דְּאָמַר: מְקוֹם חֲתָךְ בְּעָלְמָא אָסוּר, וְהָכָא שְׁרֵי. יָתֵיב רַב דִּימִי, וְקָאָמַר לַהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא. (א)אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְכָל אִיסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה בְּמֵאָה? וְהָתְנַן: לָמָּה אָמְרוּ כָּל הַמְחַמֵּץ וּמְתַבֵּל וּמְדַמֵּעַ לְהַחְמִיר – מִין וּמִינוֹ, לְהָקֵל וּלְהַחְמִיר – מִין וְשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ. [ב]וְקָתָנֵי סֵיפָא לְהָקֵל וּלְהַחְמִיר מִין וְשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ, כֵּיצַד? גְּרִיסִין שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ עִם הָעֲדָשִׁים, אִם יֵשׁ בָּהֶם בְּנוֹתֵן טַעַם, בֵּין יֵשׁ בָּהֶן לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאֶחָד, בֵּין אֵין בָּהֶן לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאֶחָד – אָסוּר. אֵין בָּהֶן בְּנוֹתֵן טַעַם, בֵּין שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאֶחָד, בֵּין אֵין בָּהֶן לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאֶחָד – מוּתָּר. אֵין בָּהֶן לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאֶחָד, אֶלָּא בְּמַאי? לָאו בְּשִׁשִּׁים?

לָא,

וְלִגְמַר מִנֵּהּ לְמִשְׁרֵי אַף שְׁאָר קָדָשִׁים בְּשִׁשִּׁים אוֹ מֵאָה כְּגוֹן נוֹתָר אוֹ פִּגּוּל: **לִהְיוֹת כָּמוֹהָ** הַנּוֹגֵעַ בָּהּ וּבָלַע מִמֶּנָּה: **שֶׁאִם פְּסוּלָה** הִיא יִפָּסֵל הַבּוֹלֵעַ: **וְאִם כְּשֵׁרָה** הִיא תֵּאָכֵל זוֹ כֶּחָמוּר שֶׁבְּחַטָּאת שֶׁאֲפִי' הֵן שְׁלָמִים אֲסוּרִין לֵאָכֵל אֶלָּא לְזִכְרֵי כְהֻנָּה לְיוֹם וָלַיְלָה וְלִפְנִים מִן הַקְּלָעִים. וּמֵהָכָא גָּמְרִינַן לְכָל אִסּוּרֵי קָדָשִׁים דְּלָא בָּטְלֵי לְגַמְרֵי: **לִגְמַר מֵהַאי** וְלִבְטְלוּ בְּקִ': **אֶלָּא חִדּוּשׁ הוּא** ל"ג אֶלָּא: **חִדּוּשׁ הוּא** כִּלְפָרֵשִׁית דִּלְכַתְּחִלָּה מְבַטְּלִינַן לֵיהּ וּמַיְתִינַן לֵיהּ לִידֵי כָךְ בְּיָדַיִם: **לָא נִצְרְכָא** זֶהוּ: **אֶלָּא לִמְקוֹם חָתָךְ** דִּבְעָלְמָא בְּכָל אִסּוּר וְהֶתֵּר הַמְחֻבָּרִים כְּגוֹן הוֹצִיא הָעֻבָּר אֶת יָדוֹ וּכְגוֹן אֵבֶר הַמְדֻלְדָּל כֻּלָּן אֲסוּרִין כִּדְאָמְרִינַן בִּבְהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף סח:): **לְהָא שְׁמַעְתָּא** דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: **לָמָּה אָמְרוּ הַמְחַמֵּץ** לְאֵיזוֹ אִסּוּר אָמְרוּ לִתְרוּמָה שֶׁהַמְחַמֵּץ חֻלִּין בִּשְׂאוֹר שֶׁלָּהּ אוֹ מְתַבֵּל קְדֵרָה חֻלִּין בְּתַבְלֵי תְרוּמָה אוֹ מְדַמֵּעַ וּמְבַשֵּׁל חֻלִּין וּתְרוּמָה יַחַד שֶׁאָנוּ הוֹלְכִים אַחֲרָיו לְהַחְמִיר: **לְמִין וּמִינוֹ** אָמְרוּ כֵּן דְּאָזְלִינַן בֵּהּ לְחוּמְרָא כִּדְקָתָנֵי לְקַמֵּהּ: **וְלָמָּה אָמְרוּ לְהָקֵל וּלְהַחְמִיר** שֶׁפְּעָמִים לְהָקֵל וּפְעָמִים לְהַחְמִיר: **מִין וְשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ** עַל זֶה אָמְרוּ פְּעָמִים לְהָקֵל וּפְעָמִים לְהַחְמִיר: **גְּרִיסִין** שֶׁל פּוֹל דִּתְרוּמָה: **שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ עִם עֲדָשִׁים** שֶׁל חֻלִּין וּטְעַמְנוּס וְיֵשׁ בָּהֶם טַעַם תְּרוּמָה בְּחֻלִּין אע"פ שֶׁיֵּשׁ בְּחֻלִּין מֵאָה וְאֶחָד שֶׁתְּרוּמָה דִּינָהּ לְבַטֵּל בְּכָךְ דְּנָפְקָא לָן בְּסִפְרֵי מִקְּרָאֵי מִכָּל חֶלְבּוֹ אֶת מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ שֶׁאִם נָפַל בְּתוֹכוֹ הֲרֵי הוּא מְקַדְּשׁוֹ וּבִתְרוּמַת מַעֲשֵׂר מִשְׁתָּעֵי קְרָא שֶׁהִיא אֶחָד מִמֵּאָה וְקָאָמַר שֶׁאִם חָזְרָה לְתוֹךְ הַתִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה מְקַדַּשְׁתָּן מִכָּאן אָמְרוּ תְּרוּמָה בְּמֵאָה עִם הָאִסּוּר אֲסוּרָה בְּמֵאָה וְהִיא מֻתֶּרֶת וְהָכָא כֵּיוָן דְּנוֹתֶנֶת טַעַם אע"פ שֶׁיֵּשׁ כָּאן הֶתֵּר כְּדֵי לְבַטֵּל אִסּוּר אָסוּר דְּטַעֲמָא לָא בָּטֵיל הֲרֵי לְהַחְמִיר: **אֵין בָּהֶן בְּנוֹתֵן טַעַם** אע"פ שֶׁאֵין כָּאן הֶתֵּר כְּדֵי לְבַטֵּל מֻתָּר דְּכִי בָּעֵינַן אֶחָד מִמֵּאָה הֵיכָא דְּאִסּוּרָא בְּעֵינֵהּ הוּא כְּגוֹן חִטִּין בְּחִטִּין אוֹ כָּל דָּבָר שֶׁלֹּא נִתְבַּשֵּׁל אֲבָל הָכָא דְּלֵיתֵהּ בְּעֵינֵהּ לָא בָּעֵינַן אֶחָד וּמֵאָה הֲרֵי לְהָקֵל אֲבָל מִין וּמִינוֹ לְעוֹלָם לְהַחְמִיר כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן דְּלָא מִשְׁתְּרֵי עַד דְּאִיכָּא תַּרְתֵּי לְטֵיבוּתָא אֵין נוֹתֵן טַעַם וְאֶחָד וּמֵאָה: **קָתָנֵי מִיהָא** דְּכִי לָא יָהֵיב טַעְמָא לָא בָּעֵינַן מֵאָה וְאֶחָד וּבְמַאי בָּטֵיל לָאו בְּשִׁשִּׁים אַלְמָא בְּטוּלָא הֵיכָא דְּלֵיכָּא טַעְמָא בְּשִׁשִּׁים הוּא:

גַּלֵּי רַחֲמָנָא גַּבֵּי חַטָּאת כו' הִקְשָׁה ר"ת דְּהַאי קְרָא דְּחַטָּאת מַיְיתֵי הָכָא לְטַעַם כְּעִקָּר וּבְפֶ' אֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דַּף מה.) מוּקִי לְהֶתֵּר מִצְטָרֵף לְאִסּוּר לְכ"ע וְטַעַם כְּעִקָּר מַפִּיק לֵיהּ מִמִּשְׁרַת וּלְר"ע מִגִּעוּלֵי עוֹבְדֵי כוֹכָבִים לְכָךְ נִרְאֶה לְר"ת דְּגָרְסִינַן הָכָא לֹא נִצְרְכָא אֶלָּא לְהֶתֵּר מִצְטָרֵף לְאִסּוּר דִּבְכָל עִנְיָן הִתִּיר הַכָּתוּב וַאֲפִילּוּ יֵשׁ חֲצִי זַיִת בְּעֵין מִשְׁמְנוּנִית שֶׁל זְרוֹעַ עַל חֲתִיכַת הָאַיִל שֶׁחוּץ לָרֹטֶב וּמִיהוּ א"צ לְהַגִּיהַּ הַסְּפָרִים דְּאִיכָּא לְמֵימַר דְּנָקַט הַדְּרָשָׁה הַפְּשׁוּטָה דְּאִי לָאו קְרָא דְּמִשְׁרַת וּדְגִעוּלֵי עוֹבְדֵי כוֹכָבִים דְּאָתוּ לְטַעַם כְּעִקָּר הֲוָה מוּקְמֵי קְרָא דְּחַטָּאת לְטַעַם כְּעִקָּר וְלֹא לְהֶתֵּר מִצְטָרֵף לְאִסּוּר וְכִי הַאי גַּוְנָא אִיכָּא בְּכַמָּה דּוּכְתִּין וְעוֹד י"ל דִּסְגְיָא דְּהָכָא אָתְיָא כִּי סֻגְיָא דְּנָזִיר פ' שְׁלֹשָׁה מִינִין (נָזִיר דַּף לז:) דְּגָרְסִינַן הָתָם וְרַבָּנָן תִּפּוֹק לְהוּ דְּהֶתֵּר מִצְטָרֵף לְאִסּוּר מֵחַטָּאת וּמְשַׁנֵּי הָתָם נָמֵי לְטַעַם כְּעִקָּר הוּא דַּאֲתָא וְאע"ג דְּמִשְׁרַת נָמֵי אָתֵי לְטַעַם כְּעִקָּר מִצְרָךְ צְרִיכֵי דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא חַטָּאת הֲוָה אָמֵינָא נָזִיר לָא אָתֵי מִנֵּהּ דְּנָזִיר מִקֳּדָשִׁים לָא יָלְפִינַן וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא נָזִיר הֲוָה אֲמִינָא חַטָּאת מִנָּזִיר לָא יָלְפִינַן דַּחֲמִיר אִסּוּרוֹ דַּאֲפִי' חַרְצָן אֲסִיר לֵיהּ: **תֹּאכַל** כַּחֲמוּר שֶׁבָּהּ רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל גָּרֵיס תֹּאכַל כֶּחָמוּר שֶׁבָּהֶן מַשְׁמַע דְּאִיכָּא חוּמְרָא בִּשְׁלָמִים דְּלֵיכָּא בְּחַטָּאת כְּגוֹן שֶׁבִּשֵּׁל שְׁלָמִים דְּאֶתְמוֹל בִּקְדֵרָה דְּחַטָּאת דְּהַיּוֹם דְּרָמֵינַן עֲלַיְהוּ חוּמְרָא דְּחַטָּאת לְאֶסֹר לְזָרִים לְנָשִׁים וְלַעֲבָדִים וְחוּמְרָא דִּשְׁלָמִים שֶׁאֵין נֶאֱכָלִין אֶלָּא עַל הַלַּיְלָה וְחַטָּאת שֶׁל הַיּוֹם זְמַן אֲכִילָתָהּ עַל לְמָחָר: **לָא** נִצְרְכָא אֶלָּא לִמְקוֹם חָתָךְ דִּבְעָלְמָא אָסוּר כְּגוֹן שֶׁהוֹצִיא הָעֻבָּר אֶת יָדוֹ לַחוּץ דְּנָפְקָא לָן בְּפֶ' בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף סח:) דִּמְקוֹם חֲתָךְ אָסוּר מִדְּאִצְטְרִיךְ פַּרְסָה הֶחֱזִיר אֶכֹל מְקוֹם חֲתָךְ מִכְּלָל דְּאִי לֹא הֶחֱזִירָהּ אָסוּר וְנִרְאֶה דִּשְׁאָר קָדָשִׁים כְּגוֹן חָזֶה וְשׁוֹק וְאֵמוּרִין שָׁרֵי נָמֵי מְקוֹם חֲתָךְ שֶׁלָּהֶם דְּהָא לָא אַשְׁכְּחַן קְרָא בִּזְרוֹעַ בְּשֵׁלָה יוֹתֵר מִבִּשְׁאָר קָדָשִׁים וְאִי יָלְפֵי בְּהוּ מֵעֻבָּר דְּאָסוּר מְקוֹם חָתָךְ בִּזְרוֹעַ בְּשֵׁלָה נָמֵי לִתְסַר אֶלָּא בְּכֻלָּן לֹא אָסַר הַכָּתוּב מְקוֹם חֲתָךְ דִּזְרוֹעַ בְּשֵׁלָה וְחָזֶה וָשׁוֹק וְאֵמוּרִים גִּלָּה הַכָּתוּב לְהָסִיר וְלֹא מְקוֹם חֲתָךְ וְהָא דְּקָאָמַר הָכָא דִּבְעָלְמָא אָסוּר הַיְנוּ בְּאֵבֶר שֶׁיָּצָא לַחוּץ וְהָכָא שָׁרֵי בְּכָל הַקֳּדָשִׁים וּלְכָךְ לֹא פָּרֵיךְ הָכָא מַאי חָזֵית דִּגְמָרַת כו' כִּדְפָרֵיךְ אַחִינָךְ: **אֵין** בָּהֶם בְּנוֹתֵן טַעַם אע"פ שֶׁאֵין בָּהֶן כְּדֵי לְהַעֲלוֹת מֻתָּר פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס וְכִי בָּעֵינַן מֵאָה וְאֶחָד הַיְנוּ הֵיכָא דְּאִסּוּר בְּעֵינֵהּ אֲבָל הָכָא דְּלֵיתֵהּ בְּעֵינֵהּ לָא בָּעֵינַן מֵאָה וְאֶחָד אַלְמָא נ"ל לְפֵרוּשׁוֹ דְּהָכָא מַיְירֵי כְּגוֹן שֶׁהֵסִיר הַגְּרִיסִים מִתּוֹךְ הָעֲדָשִׁים דְּאָז אִי אֶפְשָׁר לַהֲסִירָם שֶׁאֵינוֹ מַכִּירָן וְאִיכָּא מַמָּשׁוּת הָאִסּוּר הָיָה צָרִיךְ מֵאָה וְאֶחָד וְקָשֶׁה לְפֵרוּשׁוֹ אַמַּאי נָקַט רֵישָׁא שְׂאוֹר שֶׁל חִטִּים שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ עִסָּה שֶׁל חִטִּין דַּהֲוֵי מִין בְּמִינוֹ אֲפִי' בְּשֶׁלֹּא בְּמִינוֹ נָמֵי בָּעֵינַן מֵאָה וְאֶחָד הֵיכָא דְּאִיתֵהּ לְאִסּוּר בְּעֵינֵהּ וי"ל דְּנָקַט מִין בְּמִינוֹ לַאֲפִילּוּ הֵסִיר אַחֲרֵי כֵן הַשְּׂאוֹר בָּעֵינַן מֵאָה וְאֶחָד לְבַטֵּל אֲבָל שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ לָא בָּעֵינַן וְנִרְאֶה לא"צ לוֹמַר כֵּן דְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ בָּטֵל בְּשִׁשִּׁים כִּשְׁאָר אִסּוּרִין אֲפִילּוּ אִיתֵהּ לְאִסּוּרָא בְּעֵינֵהּ כֵּיוָן דְּאֵינוֹ מַכִּירוֹ וּבְמִינוֹ הוּא דְּבָעֵינַן מֵאָה וְאֶחָד דְּהָא דְּדָרְשִׁינַן בְּסִפְרֵי אֶת מִקְדָּשׁוֹ מִמֶּנּוּ שֶׁנָּפַל לְתוֹכוֹ הֲרֵי הוּא מְקַדְּשׁוֹ בְּמִינוֹ כְּתִיב: **אֶלָּא** בְּמַאי לָאו בְּשִׁשִּׁים וא"ת הָא דְּבָטֵל הָכָא בְּשִׁשִּׁים הַיְינוּ לְטַעְמֵהּ כֹּהֵן וַאֲפִי' בִּפְחוֹת הָיָה בָּטֵל אִי טַעְמֵהּ כֹּהֵן וְאֵין נוֹתֵן טַעַם וְלֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס לְעֵיל אֲבָל בִּסְתָמָא בָּעֵינַן מֵאָה וְאֶחָד לְבַטְּלָהּ דְּהָא רֵישָׁא נָמֵי דְּקָתָנֵי אִם יֵשׁ בָּהֶן בְּנוֹתֵן טַעַם אָסוּר אֲפִי' יֵשׁ בָּהֶן לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאֶחָד עַל כָּרְחָךְ אַיְירֵי בִּטְעָמֵיהּ כֹּהֵן וי"ל דְּמִתְּנַיְתָא יְתֵרָה דַּיֵּיק דִּבְסֵיפָא הֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי אֵין בָּהֶן בְּנוֹתֵן טַעַם מֻתָּר וְתוּ לָא וְשַׁפִּיר יָדְעִינַן דְּאָבִין יֵשׁ לוֹ לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאֶחָד וּבֵין אֵין לוֹ לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאֶחָד לְאַרֵישָׁא קָאֵי אֶלָּא לְהָכִי הָדַר תָּנָא לְאַשְׁמוּעִינַן דְּבִדְבַר מֵמֵאָה וְאֶחָד יֵשׁ שִׁעוּר לְבַטֵּל נְתִינַת טַעַם:

מסורת הש"ס

א משנה ערלה

תורה אור השלם

כֹּל אֲשֶׁר־יִגַּע בִּבְשָׂרָהּ יִקְדָּשׁ וַאֲשֶׁר יִזֶּה מִדָּמָהּ עַל־הַבֶּגֶד אֲשֶׁר יִזֶּה עָלֶיהָ תְּכַבֵּס בְּמָקוֹם קָדֹשׁ [ויקרא ו, כ]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פח' מהל' מעשה הקרבנות הל' טו:

ב מיי' פי"ג מהל' תרומות הל' ב:

רבינו גרשום

ליגמר מהכא. כלומר מן הזרוע בשלה:

אלא חדוש הוא כו'. כלומר חדוש הוא שאיסור נתבשל עם היתר מוקדשין שאסור לישראל [נתבשל] עם החולין ואינו אוסרו:

דמדאורייתא' בטל ברובא. כלומר כדחזינן בקרא אחרי רבים להטות. אמר רבא לא נצרכא [אלא] לטעם כעיקר כלומר מה דתנא זהו היתר הבא מכלל איסור לאו למעוטי כל איסורין שבתורה אלא לטעם כעיקר כו':

ואם כשרה יאכל כחמור שבה שאם מבשל שום קדשים עם חטאת אפי' אותן קדשים שמבשל עם החטאת יהיו נאכלין לשני ימים ולילה אחד כיון שבשלו עם חטאת יהא נאכל ליום ולילה כחטאת דנותן טעם כעיקר חשוב:

רבינא אמר לא נצרכא אלא למקום חתך כלומר הא דאמרי' זהו היתר הבא מכלל איסור דאפי' מקום חתך הזרוע מותר דאמר מקום חתך בעלמא אסור כגון שהוציא עובר את ידו ושחט את אמו ואח"כ החזירה אסור אפי' במקום חתך והכא שרי אפי' במקום חתך:

א"ל אביי וכל איסורין שבתורה במאה והתנן כל המתבל כלומר מתבל בקדרה של חולין תבלין של תרומה ומחמץ בשאור של תרומה עיסה של חולין ומדמע תרומה עם חולין:

גריסין שנתבשלו עם עדשים כלומר גריסין של תרומה שנתבשלו עם עדשים של חולין בין שיש בהן להעלות באחד ומאה כלומר שיש מאה של חולין לבד מן התרומה בין שאין להעלות באחד ומאה שאין מאה של חולין לבד מן התרומה אבל בכלל התרומה יש מאה אסור לפי שיש באיסור בנותן טעם הא מדרישא במאה הוי סיפא בששים כלומר הא מדרישא במאה הוי להחמיר ולאיסור מכלל דסיפא להקל דתני מותר בששים. דאי במאה אנן בעינן להקל ובמאה לאו להקל הוא דאנן להחמיר אמרינן במאה ואי להקל במאה מותר [ולהחמיר במאה אסור] ובאחד ומאה (אסור) [מותר] אין בינתים אלא אחד אין זה להקל אלא לאו בששים:

לָא, בְּמֵאָה. [א] וְהָא מִדְּרֵישָׁא בְּמֵאָה הָוֵי, סֵיפָא בְּשִׁשִּׁים! דְּקָתָנֵי רֵישָׁא: לְהַחְמִיר מִין וּמִינוֹ כֵּיצַד? שְׂאוֹר שֶׁל חִטִּין שֶׁנָּפַל לְעִיסַּת חִטִּין, וְיֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחַמֵּץ, בֵּין יֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאֶחָד, בֵּין אֵין בּוֹ כְּדֵי לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאֶחָד – אָסוּר. אֵין בּוֹ לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאֶחָד, בֵּין שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחַמֵּץ, בֵּין אֵין בּוֹ כְּדֵי לְחַמֵּץ – אָסוּר. רֵישָׁא וְסֵיפָא בְּמְאָה? לָא, רֵישָׁא בִּמְאָה וְחַד, וְסֵיפָא בִּמְאָה. וְכִי יֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחַמֵּץ בִּמְאָה וְחַד, אַמַּאי לָא בְּטֵיל? אִישְׁתִּיק. [ב] אֲמַר לֵיהּ: דִּלְמָא שָׁאנֵי שְׂאוֹר דְּחִימּוּצוֹ קָשֶׁה. אֲמַר לֵיהּ: אַדְכַּרְתַּן מִילְּתָא דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: לֹא כָּל הַשִּׁיעוּרִין שָׁוִין, שֶׁהֲרֵי צִיר שִׁיעוּרוֹ קָרוֹב לְמָאתַיִם. דִּתְנַן: דָּג טָמֵא צִירוֹ אָסוּר, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: רְבִיעִית בְּסָאתַיִם. וְהָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מִין בְּמִינוֹ לֹא בָּטֵיל? שָׁאנֵי צִיר, דְּזֵיעָה בְּעָלְמָא הוּא. כֵּיצַד מְשַׁעֲרִינַן? אָמַר רַב הוּנָא: כְּבָשָׂר בְּרָאשֵׁי לְפָתוֹת. מַתְנִיתִין דְּלָא כְּהַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא: רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: אֵין בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם. הָהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי חֲנִינָא, הֲוָה יָתֵיב רַבִּי יְהוּדָה בַּר זְבִינָא אַבָּבָא. כִּי נְפַק, אֲמַר לֵיהּ: מַאי אֲמַר לָךְ? אֲמַר לֵיהּ: שַׁרְיָא נִיהֲלֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ הֲדַר עַיְילֵיהּ לְקַמֵּיהּ, אֲמַר: מַאן הַאי דְּקָא מְצַעַר לִי? זִיל אֵימָא לֵיהּ לְמַאן דְּיָתֵיב אַבָּבָא: אֵין בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם. [ג] כִּי אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי, מְשַׁדַּר לְהוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יִצְחָק בֶּן חֲלוּב, דְּמוֹרֵי בַּהּ לְהֶיתֵּירָא מִשּׁוּם דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, וְלֵיהּ לָא סְבִירָא לֵיהּ. וְהִלְכְתָא: אֵין בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם. גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל. וְלִיבְטוֹל בְּרוּבָּא! בְּרִיָּה

לא בְּמֵאָה וְהָכִי קָאָמַר אֵין בָּהֶן אֶחָד וּמֵאָה שֶׁל הֶתֵּר אֶלָּא מֵאָה שֶׁל הֶתֵּר לְבַד הָאִיסּוּר מוּתָּר: וְהָא מִדְּרֵישָׁא שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ בּוֹ כָּל שָׁעָה לְהַחְמִיר בְּמִין וּמִינוֹ אַפֵּ"ה בָּטֵיל בְּמֵאָה כִּי לֵיכָּא נוֹתֵן טַעַם מִכְּלָל דְּסֵיפָא בְּמִין וְשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ בְּשִׁשִּׁים שֶׁהֲרֵי זֶה חִלּוּק שֶׁבֵּינֵיהֶם שֶׁזֶּה אֵינוֹ צָרִיךְ מֵאָה וְאֶחָד כְּשֶׁאֵינוֹ נוֹתֵן טַעַם וְזֶה צָרִיךְ: דְּקָתָנֵי רֵישָׁא שְׂאוֹר שֶׁל חִטִּים כו' דְּהַיְינוּ מִין וּמִינוֹ: יֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחַמֵּץ דְּהַיְינוּ נוֹתֵן טַעַם לְעוֹלָם אָסוּר: אֵין בּוֹ אֶחָד וּמֵאָה אֲפִילּוּ אֵין בּוֹ כְּדֵי לְחַמֵּץ אָסוּר וְהַיְינוּ לְהַחְמִיר דְּהָא בְּמִין וְשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ אָמְרוּ כִּי לֵיכָּא טַעְמָא לָא בָּעֵי ק"א וְהָכָא בָּעֵינַן ק"א אַלְמָא בְּהָא דְּקָא חָמִיר מִנָּהּ אִי אִיכָּא ק"א שָׁרֵי וְקָא סַלְקָא דַּעְתָּךְ בק"א בַּהֲדֵי אִיסּוּרָא קָאָמַר אַלְמָא בְּמֵאָה בָּטֵיל: רֵישָׁא וְסֵיפָא בְּמֵאָה בִּתְמִיהַ: לָא רֵישָׁא בִּמְאָה וְחַד לְבַד מֵאִיסּוּרָא: וְסֵיפָא בְּמֵאָה לְבַד מֵאִיסּוּרָא: וּפָרְכִינַן אִי רֵישָׁא בְּמֵאָה וְחַד דְּהֶתֵּר קָאָמַר אַמַּאי קָתָנֵי יֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחַמֵּץ אע"פ שֶׁיֵּשׁ מֵאָה וְאֶחָד אָסוּר וְכִי אִיכָּא דְּיָהֵיב טַעְמָא כְּגוֹן הַאי: אִשְׁתִּיק רַב דִּימִי: אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: דִּלְמָא שָׁאנֵי שְׂאוֹר שֶׁחִמּוּצוֹ קָשֶׁה וְיֵשׁ שֶׁקָּשֶׁה מֵחֲבֵרוֹ: לֹא כָּל הַשִּׁיעוּרִים שָׁוִים לִתֵּן טַעַם: רְבִיעִית שֶׁל צִיר טָמֵא אוֹסֵר סָאתַיִם שֶׁל צִיר טָהוֹר אוֹ שֶׁל דָּבָר אַחֵר וְסָאתַיִם הָווּ מָאתָן רְבִיעִיּוֹת נְכֵי תַּמְנֵי. קַב אַרְבָּעָה לוּגִּין וְלוֹג ד' רְבִיעִיּוֹת הֵם עֶשְׂרֵה לְקַב וּסְאָה שֵׁשֶׁת קַבִּין לִשְׁלֹשָׁה קַבִּין מ"ח רְבִיעִיּוֹת וְכֵן אַרְבָּעָה זִמְנִין: בְּרָאשֵׁי לְפָתוֹת יָרָק שֶׁל לֶפֶת. וְלִי נִרְאֶה שֶׁרֹאשׁ הַלֶּפֶת מָתוֹק מִזְּנָבוֹ וְטַעַם הַבָּשָׂר נִכָּר בִּזְנָבוֹת הַלֶּפֶת בְּשִׁיעוּר מוּעָט אֲבָל בְּרָאשֵׁי לְפָתוֹת אֵינוֹ נִכָּר אֶלָּא בְּשִׁיעוּר גָּמוּר: מַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי גִּיד אַף ע"פ שֶׁמַּכִּירוֹ אוֹסֵר אֶת הַתַּבְשִׁיל מִפְּנֵי טַעְמוֹ דְּלָא כִּי הַאי תַּנָּא: אֵין בְּגִידִים בְּנוֹתֵן טַעַם וּמַשְׁלִיכוֹ וְהַשְּׁאָר מוּתָּר: וְלֵיהּ לָא סְבִירָא לֵיהּ לְרַבִּי אַמֵּי לְאַכְשׁוּרִינְהוּ וּמִיהוּ כֵּיוָן דְּמִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי שָׁרֵי לֵיהּ לָא מָחֵי בִּידַיְהוּ: וְהִילְכְתָא אֵין בְּגִידִים בְּנוֹתֵן טַעַם וּבֵין נִתְבַּשֵּׁל וּבֵין נִמְלַח וּבֵין נִצְלָה מַשְׁלִיכוֹ וּמוּתָּר. וַדְּוָקָא בּוֹ אֲבָל שַׁמְנוֹ יֵשׁ בּוֹ בנ"ט וְאִם לֹא נָטַל שַׁמְנוֹ אוֹסֵר: וְלִבְטֹל בְּרַבָּה כִּי אֵין מַכִּירוֹ:

לֹא בְּמֵאָה פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס וְהָכִי קָאָמַר אֵין בָּהֶן לְהַעֲלוֹת בק"א שֶׁל הֶתֵּר אֶלָּא מֵאָה שֶׁל הֶתֵּר לְבַד הָאִיסּוּר מוּתָּר וּפָרִיךְ וְהָא מִדְּרֵישָׁא מִין בְּמִינוֹ שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ בּוֹ כָּל שָׁעָה לְהַחְמִיר אַפֵּ"ה בָּטֵיל בְּמֵאָה כִּי לֵיכָּא נוֹתֵן טַעַם דְּקָתָנֵי אֵין בָּהֶן לְהַעֲלוֹת כו' בֵּין אֵין בּוֹ כְּדֵי לְהַחְמִיץ אָסוּר וס"ל מֵאָה וְאֶחָד בַּהֲדֵי אִיסּוּר קָאָמַר אַלְמָא בְּמֵאָה בָּטֵיל מִכְּלָל דְּסֵיפָא בְּשִׁשִּׁים דְּחִלּוּק זֶה בֵּינֵיהֶם דְּזֶה אֵינוֹ צָרִיךְ ק"א כְּשֶׁאֵין נוֹתֵן טַעַם וְזֶה צָרִיךְ וְזֶה הַפֵּירוּשׁ דָּחוּק מְאֹד דְּמַאי ס"ל דִּמְסַדֵּר הַשַּׁ"ס שֶׁיְּהֵא לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה מְשֻׁנֶּה סֵיפָא מֵרֵישָׁא דְּכֵיוָן שֶׁפֵּרַשׁ ק"א דְּסֵיפָא הַיְינוּ מֵאָה וְאֶחָד שֶׁל הֶתֵּר לָמָּה לֹא יִהְיֶה מֵאָה וְאֶחָד דְּרֵישָׁא דְּמִין בְּמִינוֹ מֵאָה וְאֶחָד שֶׁל הֶתֵּר כְּמוֹ שֶׁמְּתָרֵץ לְבַסּוֹף וְלֹא הָיָה לוֹ לִטְעוֹת בְּכָךְ וְעוֹד דְּפָרִיךְ בְּמֵאָה וְאֶחָד אַמַּאי לָא בָּטֵיל מִי דְּחָקוֹ לְהַצְרִיךְ מֵאָה וְאֶחָד שֶׁל הֶתֵּר וְנִרְאֶה דְּמִשּׁוּם הַאי פִּרְכָא דְּחָקוֹ בַּקּוּנְטְרֵס לְפָרֵשׁ בק"א שֶׁל הֶתֵּר מִדְּפָרִיךְ עָלֶיהָ כֵּיוָן דְּמַקְמַתְּ בק"א שֶׁל הֶתֵּר אַמַּאי לָא בָּטֵיל וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ לָא בְּמֵאָה כְּלוֹמַר מֵאָה עִם הָאִיסּוּר וְהַמַּקְשֶׁה סָלְקָא דַּעְתֵּיהּ דְּמֵאָה בְּלֹא אִיסּוּר קָאָמַר לְכָךְ פָּרִיךְ מִדְּרֵישָׁא בק"א וְאֵין לְהַעֲלוֹת בק"א אָסוּר הַיְינוּ בְּמֵאָה שֶׁל הֶתֵּר וְאַחַד שֶׁל אִיסּוּר כְּמוֹ בְּכָל דּוּכְתִּין דִּתְרוּמָה עוֹלָה בק"א הַיְינוּ עִם הָאִיסּוּר כִּדְדָרְשִׁינַן מִמֶּנּוּ שֶׁנָּפַל בְּתוֹכוֹ הֲרֵי הוּא מַקְדְּשׁוֹ הָוֵי סֵיפָא בְּשִׁשִּׁים דְּאִי בק"א מַאי חוּמְרָא בְּמִין בְּמִינוֹ מִמִּין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ דְּתַרְוַיְיהוּ בק"א שֶׁל הֶתֵּר בָּטְלֵי בִּפְחוּת לָא בָּטְלֵי וּמְשַׁנֵּי דְּרֵישָׁא בָּעֵי' ק"א עִם הָאִיסּוּר וְסֵיפָא מֵאָה עִם הָאִיסּוּר וְאֵין בּוֹ לְהַעֲלוֹת בק"א דְּרֵישָׁא וְסֵיפָא הָוֵי פֵּירוּשׁוֹ ק"א עִם הָאִיסּוּר וְהָא דְּפָרִיךְ וְכִי יֵשׁ בּוֹ לְהַחְמִיץ בק"א אַמַּאי לָא בָּטְלֵי מִלְּתָא בְּאַפֵּי נַפְשָׁהּ הִיא וְלָאו אַמַּאי דִּמְשַׁנֵּי קָאֵי וּמִשּׁוּם דְּחִמּוּץ אֵין בּוֹ נְתִינַת טַעַם גָּמוּר כִּשְׁאָר נְתִינַת טַעַם קַשְׁיָא לֵיהּ אַמַּאי לָא בָּטֵיל בק"א דְּלָא הָוֵי אֶלָּא כְּמוֹ הַעֲמָדָה דְּחָלָב בְּעָלְמָא דִּתְנַן בְּפֶרֶק כָּל הַבָּשָׂר (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קטז.) הַמַּעֲמִיד בְּעוֹר הַקֵּבָה אִם יֵשׁ בָּהּ בְּנוֹתֵן טַעַם אֲסוּרָה מַשְׁמַע הָא לֵיכָּא נוֹתֵן טַעַם שָׁרֵי אע"פ שֶׁהֶעֱמִיד הֶחָלָב מִשּׁוּם דְּהַעֲמָדָה לָא חֲשִׁיבָא טַעְמָא וְהוּא הַדִּין חִמּוּץ וּמְשַׁנֵּי שְׂאוֹר שָׁאנֵי דְּחִמּוּצוֹ קָשֶׁה:

וְהָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה מִין בְּמִינוֹ לֹא בָּטֵל הִקְשָׁה ר"ת לִישַׁנֵּי הָא לִידֵיהּ הָא לְרַבֵּיהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל כִּדְמְשַׁנֵּי בְּפ' הַתַּעֲרוֹבוֹת (זְבָחִים עט.) וְי"ל דְּהָכָא אִית לֵיהּ שִׁנּוּיָא אַחֲרִיתִי וא"ת וַהֲלֹא סְתָם צִיר יֵשׁ בּוֹ מַיִם כִּדְאָמְרִינַן בְּהַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה (בְּכוֹרוֹת כב.) הַלּוֹקֵחַ צִיר מֵעַם הָאָרֶץ מַשִּׁיקוֹ בְּמַיִם וְהוּא טָהוֹר וא"כ אָמַרְתָּ סַלֵּק אֶת מִינוֹ כְּמִי שֶׁאֵינוֹ וְשֶׁאֵין מִינוֹ רַבֶּה עָלָיו וּמְבַטְּלוֹ וְי"ל דְּהָכָא מַיְירֵי בְּצִיר שֶׁאֵין בּוֹ מַיִם דְּקָתָנֵי רֵישָׁא דָּג טָמֵא שֶׁכְּבָשׁוֹ עִם דָּג טָהוֹר כָּל גָּרָב שֶׁהוּא מַחֲזִיק סָאתַיִם אִם יֵשׁ בּוֹ מִשְׁקַל עֲשָׂרָה זוּזִים בִּיהוּדָה שֶׁהוּא חָמֵשׁ זוּזִים בַּגָּלִיל דָּג טָמֵא צִירוֹ אָסוּר פֵּי' דָּג טָמֵא צִירוֹ אָסוּר וּבְגָרָב עַצְמוֹ שֶׁל דָּגִים אֵין נוֹתֵן מַיִם פֶּן יִתְקַלְקְלוּ הַדָּגִים אִי נַמֵּי י"ל מִדְּקָאָמַר שִׁיעוּרוֹ קָרוֹב לְמָאתַיִם אַלְמָא כָּל הַמָּאתַיִם מְבַטְּלִים הָרְבִיעִית דְּאִי לָא בָּטְלֵי לֵיהּ אֶלָּא הַמַּיִם לְחוּדַיְיהוּ א"כ לָא הָווּ קָרוֹב לְמָאתַיִם:

שָׁאנֵי צִיר דְּזֵיעָה בְּעָלְמָא הוּא פֵּי' לֹא אָסוּר אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן וּמִיהוּ צִיר שְׁרָצִים אָסוּר לְאוֹרָיְתָא דְּתַנְיָא בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין קכ.) הַטְּמֵאִים לֶאֱסֹר צִירָן וְרָטְבָּן וְקִיפָּה שֶׁלָּהֶן וּדְרָשָׁה גְּמוּרָה הִיא דְּהָא קָאָמַר הָתָם וּצְרִיכִי דְּאִי כְּתַב שְׁרָצִים כו' וּבפ"ק דִּבְכוֹרוֹת (דַּף ו:) דְּפָרִיךְ טַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא גָּמָל גָּמָל ולר"ש אֶת הַגָּמָל הָא לָאו הָכִי הֲוָה אָמֵינָא חָלָב בְּהֵמָה טְמֵאָה שָׁרֵי וְהָתַנְיָא הַטְּמֵאִים לֶאֱסֹר צִירָן וְרָטְבָּן כו' אע"ג דְּבְתוֹרַת כֹּהֲנִים דָּרֵישׁ נַמֵּי גַּבֵּי דָּגִים שֶׁקֶץ לֶאֱסֹר צִירָן וְרָטְבָּן וְקִיפָּה שֶׁלָּהֶן אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הִיא וְהָא דְּפָרִיךְ פֶּרֶק כָּל הַבָּשָׂר (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קיב:) לְרַב דְּאָסַר בְּשַׂר שְׁחוּטָה דְּאִתְמְלַח עִם בְּשַׂר טְרֵפָה מֵהַטְּמֵאִים לֶאֱסֹר צִירָן וּפָרִיךְ לֵיהּ מִדָּג טָהוֹר שֶׁמְּלָחוֹ עִם דָּג טָמֵא מוּתָּר פָּרִיךְ שַׁפִּיר מִדָּג אַבָּשָׂר דְּהָא לְכֹל הַפָּחוֹת צִירוֹ אָסוּר מִדְּרַבָּנָן אֶלָּא ס"מ דְּהָא דְּשָׁרֵי הָכָא בְּשֶׁמְּלָחָן זֶה עִם זֶה מִשּׁוּם דְּלָא בָּלַע הוּא וּקְצָת תֵּימַהּ כֵּיוָן דִּצְרִיךְ קְרָא בְּשֶׁרֶץ וּבִבְהֵמָה טְמֵאָה נָמֵי דָּרֵישׁ לֵיהּ בת"כ מִדִּכְתִיב טְמֵאִים הֵם לָכֶם וְדָגִים דְּלֵיכָּא קְרָא לָא אֲסִיר מִדְּאוֹרָיְתָא הֵיכִי מַיְיתֵי רָבָא הָתָם רְאָיָה מֵהַטְּמֵאִים לֶאֱסֹר צִיר שֶׁל טְרֵפָה:

בְּרָאשֵׁי לְפָתוֹת פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס יָרָק שֶׁל לֶפֶת וְאֵין מַשְׁמַע כֵּן בְּסַנְהֶדְרִין בְּפֶרֶק כ"ג (סַנְהֶדְרִין דַּף יט:) דְּקָאָמַר שֶׁנַּעֲשָׂה בְּשָׂרוֹ כְּרָאשֵׁי לְפָתוֹת מַשְׁמַע שֶׁהֵן הַשָּׁרָשִׁין שֶׁבַּקַּרְקַע וְכֵן בְּשַׁבָּת (דַּף קיח:) אָמְרִינַן מְכַבְּדוֹ בְּרָאשֵׁי שׁוּמִין וְדָגִים גְּדוֹלִים:

וְהִלְכְתָא אֵין בְּגִידִין בנ"ט לְמַאי דְּקַיְימָא לָן אֵין בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם גִּיד הַנָּשֶׁה אָסוּר בַּהֲנָאָה דְּהָכִי מְפָרֵשׁ פֶּרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף כב.) דְּפָרִיךְ לְרַבִּי אֲבָהוּ דְּאָמַר כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תֹאכְלוּ כו' מַשְׁמַע נַמֵּי אִסּוּר הֲנָאָה וּפָרִיךְ וַהֲרֵי גִּיד כו' וּמְשַׁנֵּי כְּשֶׁהֻתְּרָה נְבֵלָה הִיא וְגִידָהּ הֻתְּרָה וּמַסִּיק דִּלְמַאן דְּאָמַר אֵין בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם ה"נ דְּאָסוּר וְאֵין לִתְמֹהַּ עַל מַה שֶּׁמּוֹכְרִין נִקּוּר בָּשָׂר לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים אע"פ שֶׁמְּעֹרָב בּוֹ גִּיד דְּעוֹבֵד כוֹכָבִים אֵינוֹ נוֹתֵן מָעוֹת אֶלָּא עַל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טַעַם וְלֹא עַל הַגִּיד וּמִיהוּ יָרֵךְ שְׁלֵמָה אָסוּר לִשְׁלֹחַ לְעוֹבֵד כוֹכָבִים לְפִי שֶׁמִּתְכַּבֵּד בּוֹ טְפֵי כְּשֶׁהוּא שָׁלֵם וּמַתְנִיתִין (לְעֵיל חֻלִּין דַּף נג:) דְּשׁוֹלֵחַ אָדָם יָרֵךְ לְעוֹבֵד כוֹכָבִים כו' מוּקֵי לָהּ הָתָם דְּלָא כר"ש דְּאָמַר אֵין בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם וְגִיד הַנָּשֶׁה אָסוּר בַּהֲנָאָה: **וְהִלְכְתָא** אֵין בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם פֵּי' הַקּוּנְטְרֵס דַּוְקָא בּוֹ אֲבָל שַׁמְנוֹ יֵשׁ בּוֹ נוֹתֵן טַעַם וְאִי לֹא נָטַל שַׁמְנוֹ אָסוּר וּלְעֵיל (חֻלִּין דַּף צז. ד"ה שָׁאנֵי) פֵּרַשְׁתִּי בְּשֵׁם הָרַב ר"מ דְּלָא הֶחְמִירוּ בְּשֻׁמָּן יוֹתֵר מִגִּיד גַּבֵּי שָׁאנֵי חֵלֶב דְּמִפַּעְפֵּעַ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ב:

ב מיי' פג' מהל' מאכלות אסורות הל' כב, סמג לאוין קלב, טוש"ע יו"ד סי' פג סעי' ה:

ג מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' יז, סמג לאוין קלט, טוש"ע יו"ד סי' ק סעי' ב:

רבינו גרשום

רישא וסיפא במאה כלומר רישא לאיסור ולהחמיר וסיפא להיתר ולהקל תרווייהו במאה רישא במאה וחד כלומר במאה וחד להיתר וחד לאיסור לאע"ג למאה וחד להיתר לא בטל האיסור:

סיפא במאה בטל כלומר (דבכלום)א אולי צ"ל דאף דאין בהיתר רק מאה בלבד אעפ"כ בטל. לאיסור מאה אעפ"כ בטל. ר' יהודה אמר רביעית בסאתים סאה שש קבין קב ד' לוגין לוג ו' ביצים אלו הן ד' רביעיות שרביעית ביצה ומחצה סך הכל בסאה מאה רביעיות פחות ד' וכן בסאה האחרת הרי מאתים רביעיות חסר ח':

כבשר בראשי לפתות כלומר לא בעלי לפתות כלומר דבעלין אפי' בששים לא בטל. ועכשיו לא משערינן בעלין אלא בלפת:

ההוא דאתא לקמיה דר' חנינא כלומר בגיד שנתבשל בירך. כי אתו לקמיה דר' אמי כלומר גיד שנתבשל בה גיד הנשה. דמורי להו משמיה דר' יהושע להתירא כלומר דקסבר אין בגידין בנותן טעם:

(ואמר לי בטל) [ולבטול] כלומר אמרת בזמן שאין מכירו כולן אסורין והרוטב בנותן טעם לאם יש ששים הרוטב מותר וליבטל נמי גיד בששים ויהיו כולן גידין מותרין אע"ג שאין מכירו. בריה שאני כלומר דבר החשוב בפ"ע. הניחא למ"ד כל שדרכו לימנות שנינו כלומר דלא בטל שם איסורין בנפל בהיתר' ונתערבו כיון שאין מכירו לפיכך כולן אסורין. אלא למ"ד את שדרכו לימנות שנינו דבר החשוב כגון ביצה טמאה וכגון רמונים ותפוחין אם נטמאו טומאת אוכלין ונתערבו עם טהורין לא בטלי וכולן אסורין אבל חתיכה של נבלה לאין דרכה לימנות בטלה מאי איכא למימר:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שאני וכו' לא אסור אלא מדרבנן. עיין ע"ז מ ע"א תוס' ד"ה כמחלוקת וע"ל דף קטז ע"ב ברש"י ד"ה הרי זו אסורה:

[א]בְּרִיָּה שָׁאנֵי. [ב]וְכֵן חֲתִיכָה שֶׁל נְבֵלָה [וְכוּ']. וְתִבְטֵיל בְּרוּבָּא! [ג](א)הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר, כֹּל שֶׁדַּרְכּוֹ לִימָּנוֹת שָׁנִינוּ, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לִימָּנוֹת שָׁנִינוּ, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? שָׁאנֵי חֲתִיכָה, הוֹאִיל וּרְאוּיָה לְהִתְכַּבֵּד בָּהּ לִפְנֵי הָאוֹרְחִים. וּצְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן גִּיד – מִשּׁוּם דִּבְרִיָּה הִיא, אֲבָל חֲתִיכָה – אֵימָא לָא. וְאִי אַשְׁמְעִינַן חֲתִיכָה, הוֹאִיל וּרְאוּיָה לְהִתְכַּבֵּד בָּהּ לִפְנֵי הָאוֹרְחִים, אֲבָל גִּיד – אֵימָא לָא. צְרִיכָא. [ד]דָּרֵשׁ רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: חֲתִיכָה שֶׁל נְבֵלָה וְשֶׁל דָּג טָמֵא אֵינָהּ אוֹסֶרֶת, עַד שֶׁתִּתֵּן טַעַם בָּרוֹטֶב וּבַקִּיפָה וּבַחֲתִיכוֹת. (ב)אוֹקֵי רַב אָמוֹרָא עֲלֵיהּ, וּדְרַשׁ: כֵּיוָן שֶׁנָּתַן טַעַם בַּחֲתִיכָה – חֲתִיכָה עַצְמָהּ נַעֲשֵׂית נְבֵלָה, וְאוֹסֶרֶת כָּל הַחֲתִיכוֹת כּוּלָּן מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִינָהּ. אֲמַר לֵיהּ רַב סָפְרָא לְאַבָּיֵי: מִכְּדֵי רַב כְּמַאן אַמְרַהּ לִשְׁמַעְתֵּיהּ? כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר מִין בְּמִינוֹ לֹא בָּטֵיל. מַאי אִירְיָא כִּי נָתַן טַעַם? אֲפִילּוּ כִּי לֹא נָתַן טַעַם נָמֵי! אֲמַר לֵיהּ: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – בְּשֶׁקָּדַם וְסִלְּקוֹ. רָבָא אָמַר: אֲפִילּוּ

הָנִיחָא לְמ"ד בְּמַסֶּכֶת בֵּיצָה (דַּף ג:): **כֹּל שֶׁדַּרְכּוֹ** לִמָּנוֹת שָׁנִינוּ בְּמַסֶּכֶת עָרְלָה (פ"ג מִשְׁנָה ו) גַּבֵּי חֲבִילֵי תִּלְתָּן דְּלָא בְּטִיל הָא נָמֵי פְּעָמִים שֶׁנִּמְנֵית דְּאָדָם עָשׂוּי לִמְנוֹת חֲתִיכוֹתָיו לְמִנְיַן אוֹרְחִים שֶׁזִּמֵּן: **אֶלָּא לְמ"ד אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ** מְיוּחָד לְמִנְיָן הוּא דְּלָא בָּטֵל כְּגוֹן תַּבְלִין אֲבָל דָּבָר הֶעָשׂוּי לִנָּתֵן בְּאוֹמֶד אע"פ שֶׁנִּמְנָה לִפְעָמִים בָּטֵל אַמַּאי לֹא בָּטְלָה: **חֲתִיכָה שֶׁל נְבֵלָה** וּמְכִירָהּ: **אֵינָהּ אוֹסֶרֶת** בִּפְלִיטָתָהּ עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ כְּדֵי לִתֵּן טַעַם בָּרֹטֶב וּבַקֵּיפָה וּבַחֲתִיכוֹת: **אוֹקֵי רַב אָמוֹרָא עֲלֵהּ** הֶעֱמִיד מְתֻרְגְּמָן לְפָנָיו לִדְרוֹשׁ וּלְהַשְׁמִיעַ לָרַבִּים שֶׁלֹּא יִלְמְדוּ מֵרַבָּה בַּר בַּר חָנָה: **כֵּיוָן שֶׁנָּתְנָה טַעַם בַּחֲתִיכָה** אַחַת שֶׁהָיְתָה בְּנֶגְדָּהּ תָּמִיד אוֹ שֶׁנִּתְבַּשְּׁלָה תְּחִלָּה עִמָּהּ קֹדֶם שֶׁיִּתֵּן שְׁאָר הַחֲתִיכוֹת בַּקְּדֵרָה וְלֹא הָיָה בָּזוֹ שִׁשִּׁים בָּאִסּוּר וְנָתְנָה הַנְּבֵלָה טַעַם בָּהּ וְאַחַ"כ נָתַן שְׁאָר הַחֲתִיכוֹת בַּקְּדֵרָה: **חֲתִיכָה** זוֹ שֶׁקִּבְּלָה טַעַם הַנְּבֵלָה נַעֲשֵׂת נְבֵלָה עַצְמָהּ: **וְאוֹסֶרֶת כָּל הַחֲתִיכוֹת כֻּלָּן מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִינָהּ** וְקָא ס"ל מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִינָהּ לָא בָּטְלֵי וַאֲפִילּוּ יֵשׁ בָּהֶן כְּדֵי בִּטּוּל שִׁשִּׁים: **רַב** דְּאָמַר מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִינָהּ כְּמַאן אֲמָרָהּ כוּ': **אֲפִילּוּ לֹא נָתְנָה טַעַם** בַּחֲתִיכָה שֶׁבְּנֶגְדָּהּ לֹא בָּטְלָה נָמֵי דְּהָא נְבֵלָה גּוּפָהּ מִינַיְהוּ הִיא וְלֹא בָּטְלָה: **בְּשֶׁקָּדַם וְסִלְּקוֹ** לָאִסּוּר וְסִלֵּק רֹטֶב קֹדֶם שֶׁיִּתֵּן הָאֲחֵרוֹת בַּקְּדֵרָה הִלְכָּךְ נָתְנָה טַעַם בָּרִאשׁוֹנָה הֲרֵי זוֹ חוֹזֶרֶת וְאוֹסַרְתָּן וְאִי לָאו בְּמַאי מִתַּסְרִי וְאַשְׁמוֹעִינַן דַּחֲתִיכָה עַצְמָהּ נַעֲשֵׂת נְבֵלָה לֶאֱסֹר חַבְרוֹתֶיהָ בִּפְלִיטָתָהּ:

בְּרִיָּה שָׁאנֵי וַאֲפִילּוּ בְּאֶלֶף לָא בְּטִיל וְכֵן חֲתִיכָה הָרְאוּיָה לְהִתְכַּבֵּד לֹא בָּטְלָה כִּדְאָמַר הָכָא וְהֵיכָא דְּפָרֵשׁ אַחַד מִינַּיְהוּ נָמֵי אָסוּר גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִקַּח מִן הַקָּבוּעַ כֵּיוָן שֶׁאֵין הָאִסּוּר נִכָּר כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל (חֻלִּין דַּף צה.) וְדָבָר שֶׁאֵינוֹ לֹא בְּרִיָּה וְלֹא חֲתִיכָה הָרְאוּיָה לְהִתְכַּבֵּד בָּטֵל בְּרֹב וַאֲפִילּוּ אִסּוּר מִדְּרַבָּנָן לֵיכָּא כִּדְמַשְׁמַע הָכָא וּמִיהוּ שֶׁמָּא לְאַחַר גַּבְרָא הָיָה אָסוּר: **שָׁאנֵי** חֲתִיכָה הוֹאִיל וּרְאוּיָה לְהִתְכַּבֵּד וא"ת אִם כֵּן אַמַּאי אָמַר בְּפֶרֶק הֶעָרֵל (יְבָמוֹת פא:) דַּחֲתִיכָה שֶׁל חַטָּאת טְמֵאָה בְּמֵאָה שֶׁל חַטָּאוֹת טְהוֹרוֹת תַּעֲלֶה וְכִי תֵּימָא שָׁאנֵי חֲתִיכָה דִּנְבֵלָה דִּרְאוּיָה לְהִתְכַּבֵּד לִפְנֵי אוֹרְחִין עוֹבְדֵי כּוֹכָבִי' אֲבָל שֶׁל חַטָּאת טְמֵאָה אָסוּר בַּהֲנָאָה דְּהָא חֲתִיכַת בָּשָׂר בְּחָלָב תְּנַן בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף עד.) דְּלָא בָּטְלָה אע"ג דְּאָסוּר בַּהֲנָאָה כִּדְקָאָמַר הָתָם וְיֵשׁ לוֹמַר דְּכָל דָּבָר הָרָאוּי לְהִתְכַּבֵּד אִם הָיָה מִתְבַּטֵּל חָשִׁיב וְלָא בָּטִיל אֲבָל בְּהֶעָרֵל (יְבָמוֹת פא:) אֲפִילּוּ תִּתְבַּטֵּל בְּחַטָּאוֹת טְהוֹרוֹת הָתָם אֵינָהּ רְאוּיָה אֶלָּא לַכֹּהֲנִים וְלָא חֲשִׁיבָא דְּכֹהֲנִים אֵין מַחֲזִיקִין טוֹבָה זֶה לָזֶה שֶׁכֻּלָּן שָׁוִין דִּלְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה אִישׁ כְּאָחִיו כְּתִיב (וַיִּקְרָא ז) אֲבָל שֶׁל חַטָּאת בְּשֶׁל חֻלִּין קָאָמַר הָתָם דְּלָא תַּעֲלֶה וא"ת דְּמַשְׁמַע הָכָא דַּחֲתִיכַת נְבֵלָה לֹא בָּטְלָה וּבְפֶרֶק בָּתְרָא דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף עד.) מַשְׁמַע דְּבָטְלָה דְּפָרִיךְ הָאִי תָּנָא מַאי קָא חָשֵׁיב אִי דָּבָר שֶׁבְּמִנְיָן קָא חָשֵׁב לִתְנֵי נָמֵי חֲתִיכַת נְבֵלָה וְאִי אִסּוּרֵי הֲנָאָה קָא חָשֵׁב לִתְנֵי נָמֵי חָמֵץ בְּפֶסַח וּמְשַׁנֵּי דְּתַרְתֵּי אִית לֵהּ דָּבָר שֶׁבְּמִנְיָן וְאִסּוּרֵי הֲנָאָה וּמְפָרֵשׁ נָמֵי הָתָם דַּהֲרֵי אִלּוּ אֲסוּרִין לְמַעוּטֵי דָּבָר שֶׁבְּמִנְיָן וְלָאו אִסּוּרֵי הֲנָאָה אִי נָמֵי אִסּוּרֵי הֲנָאָה וְלָאו דָּבָר שֶׁבְּמִנְיָן וְיֵ"ל דְּהָתָם לָא קָאָמַר אֶלָּא דְּלָא אַיְירִי בְּהוּ תַּנָּא דְּמַתְנִיתִין דְּהָתָם וְלָאו מִשּׁוּם דְּסָבַר דְּבָטְלֵי וְהָא דְּקָאָמַר לְמַעוּטֵי הַיְנוּ לְמַעוּטֵי דְּלָא חֲשִׁיב לְהוּ וכה"ג יֵשׁ בְּרֵישׁ פ"ק דְּבָבָא קַמָּא (דַּף ה:) דְּמִנְיָנָא דְּמַתְנִיתִין לְמַעוּטֵי דְּרַבִּי חִיָּא וּדְרַבִּי הוֹשַׁעְיָא וְלֹא מִשּׁוּם דִּפְלִיגֵי אֲבָל קָשֶׁה דְּכִי פָּרִיךְ הָתָם וְלִתְנֵי נָמֵי חֲתִיכַת נְבֵלָה אַמַּאי לֹא מְשַׁנֵּי דְּלָא תָּנֵי לָהּ מִשּׁוּם דִּכְבָר תְּנָא לֵיהּ הָכָא בְּמַתְנִיתִין כִּדְמְשַׁנֵּי הָתָם אַהָא דְּפָרִיךְ הָתָם וְלִתְנֵי נָמֵי אֱגוֹזֵי פֶּרֶךְ וְרִמּוֹנֵי בָּאדָן וּמְשַׁנֵּי הָא תְּנָא הָתָם הָרָאוּי לְעָרְלָה וְכוּ' וְיֵ"ל דְּהָכִי פָּרִיךְ הָתָם וְלִתְנֵי נָמֵי חֲתִיכַת נְבֵלָה וְאִי מִשּׁוּם דִּכְבָר תְּנָא לֵיהּ הָכָא א"כ לָא לִתְנֵי חֲתִיכַת בָּשָׂר בְּחָלָב כֵּיוָן דִּכְבָר אַשְׁמוֹעִינַן הָכָא דַּחֲתִיכַת אִסּוּר לֹא בָּטְלָה מִשּׁוּם דְּהָוֵי דָּבָר שֶׁבְּמִנְיָן וּמְשַׁנֵּי דְּהַהוּא תַּנָּא תַּרְתֵּי אִית לֵהּ וּלְפֵרוּשׁ זֶה צָרִיךְ לְפָרֵשׁ דְּדָבָר שֶׁבְּמִנְיָן וְלֹא אִסּוּר הֲנָאָה בָּטֵל לְהַהוּא תַּנָּא וּלְכָךְ לֹא נָקַט אֶלָּא חֲתִיכַת בָּשָׂר בְּחָלָב וּפְלִיג אַתַּנָּא דְּהָכָא: **חֲתִיכָה** עַצְמָהּ נַעֲשֵׂית נְבֵלָה פֵּי' בְּקוּנְטְרֵס שֶׁנִּתְבַּשְּׁלָה תְּחִלָּה עִמָּהּ קֹדֶם שֶׁנָּתַן שְׁאָר חֲתִיכוֹת בַּקְּדֵרָה וְלֹא הָיָה בָּזוֹ שִׁשִּׁים בָּאִסּוּר וְנָתְנָה הַנְּבֵלָה טַעַם בָּהּ וְאַחַ"כ נָתַן שְׁאָר הַחֲתִיכוֹת בַּקְּדֵרָה חֲתִיכָה זוֹ שֶׁקִּבְּלָה טַעַם הַנְּבֵלָה חֲתִיכָה עַצְמָהּ נַעֲשֵׂת נְבֵלָה וְאוֹסֶרֶת כָּל הַחֲתִיכוֹת כֻּלָּן מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִינָהּ וְקָשֶׁה לְפֵרוּשׁוֹ דְּא"כ גַּם הָרֹטֶב שֶׁהָיָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נֶאֱסַר מִתְּחִלָּה ע"י טַעַם הַנְּבֵלָה וּבְסָמוּךְ מַשְׁמַע דִּמְבַטְּלִינַן לַחֲתִיכוֹת ע"י רֹטֶב דְּהָוֵי שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ וַהֲלֹא רֹטֶב עַצְמוֹ נֶאֱסַר מִתְּחִלָּה וְנַעֲשֵׂת נְבֵלָה וְאוֹסֵר כָּל הָרֹטֶב שֶׁאַחֲרֵי כֵן מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִינוֹ וְיִצְטָרֵךְ שֶׁיְּהֵא שִׁשִּׁים בַּחֲתִיכוֹת שֶׁנָּתַן אַחֲרֵי כֵן לְבַטֵּל הָרֹטֶב דְּמֵעִיקָּרָא אֶלָּא יֵ"ל דְּמַיְירֵי כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ חֲתִיכָה שֶׁל הֶתֵּר כֻּלָּהּ חוּץ לָרֹטֶב וַחֲתִיכַת נְבֵלָה מֻנַּחַת עָלֶיהָ חוּץ לָרֹטֶב וְנַעֲשֵׂת חֲתִיכַת הֶתֵּר נְבֵלָה לְפִי שֶׁבּוֹלַעַת טַעַם נְבֵלָה דְּאֵין בָּהֶן שִׁשִּׁים לְבַטֵּל הַטַּעַם וְאַחֲרֵי כֵן כְּשֶׁמְּנַעֵר הַקְּדֵרָה אוֹסֶרֶת כָּל הַחֲתִיכוֹת מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִינָהּ: **בְּשֶׁקָּדַם** וְסִלְּקוֹ אֶת הָאִסּוּר וא"ת לָמָּה לִי שֶׁחֲתִיכָה שֶׁל הֶתֵּר קִבְּלָה טַעַם מִן הַנְּבֵלָה אֲפִלּוּ לֹא נָתְנָה טַעַם נָמֵי דְּהָא בְּמִינָהּ אוֹסֶרֶת בְּכָל דְּהוּ וְאוֹמֵר ר"ת דִּנְהִי דְּהִיא גּוּפָהּ מִתַּסְרָא בְּכָל שֶׁהוּא מ"מ לֹא אָמְרִינַן שֶׁתֵּעָשֶׂה נְבֵלָה לֶאֱסֹר כָּל הָאֲחֵרוֹת כֵּיוָן שֶׁהִיא עַצְמָהּ לֹא נֶאֶסְרָה אֶלָּא ע"י כָּל שֶׁהוּא וְרַבֵּינוּ אֶפְרַיִם הָיָה אוֹמֵר מִתּוֹךְ כָּךְ דַּאֲפִילּוּ כִּי נָתְנָה בָּהּ טַעַם אֵין הַהֶתֵּר נַעֲשֶׂה נְבֵלָה שֶׁיִּצְטָרֵךְ שִׁשִּׁים כְּנֶגֶד כָּל הַחֲתִיכָה אֶלָּא כְּנֶגֶד הָאִסּוּר הַבָּלוּעַ הִלְכָּךְ לְרַב דְּאָמַר הָכָא דְּמִין בְּמִינוֹ לָא בָּטֵיל כְּשֶׁחֲתִיכַת הֶתֵּר קִבְּלָה טַעַם מִן הַנְּבֵלָה חָשִׁיב הָאִסּוּר כְּאִלּוּ הוּא בְּעַיִן וְאוֹסֶרֶת כָּל הַחֲתִיכוֹת בְּמַשֶּׁהוּ אֲבָל כִּי לֹא נָתְנָה הַנְּבֵלָה טַעַם בָּהּ לֹא הָיְתָה אוֹסֶרֶת הַחֲתִיכוֹת מִפְּנֵי שֶׁהֵם מִינָהּ שֶׁהֲרֵי אֵין צָרִיךְ לְבַטֵּל אֶלָּא הָאִסּוּר לְבַד וְכֵיוָן שֶׁלֹּא נָתְנָה טַעַם בַּחֲתִיכָה הָוֵי הָאִסּוּר כְּמַאן דְּלֵיתֵיהּ דְּלָא הָוֵי כְּאִלּוּ הוּא בְּעַיִן וְלֹא אָסַר אֶלָּא חֲתִיכָה רִאשׁוֹנָה שֶׁאֵין הַהֶתֵּר נַעֲשֶׂה אָסוּר וְלֹא אָסַר שְׁאָר חֲתִיכוֹת וְרַאֲיָה גַּבֵּי טִפַּת חָלָב אָמְרִינַן לְקַמָּן בְּפֶרֶק כָּל הַבָּשָׂר (חֻלִּין דַּף קח.) דַּחֲתִיכָה עַצְמָהּ נַעֲשֵׂית נְבֵלָה וְצָרִיךְ שִׁשִּׁים כְּנֶגֶד כָּל הַחֲתִיכָה וְלָא סַגִּי בְּבִטּוּל טִפָּה לְחוּד מִשּׁוּם דְּכָל חַד וְחַד בְּאַפֵּיהּ נַפְשֵׁהּ שָׁרֵי וְכִי אִיתַנְהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי אָסוּר הִלְכָּךְ הַבָּשָׂר עַצְמוֹ נַעֲשֶׂה אָסוּר וְלוֹקֶה אִם אָכַל חֲצִי זַיִת מֵחָלָב וַחֲצִי זַיִת מִבָּשָׂר וּלְכָךְ צָרִיךְ בָּרֹטֶב שִׁשִּׁים לְבַטֵּל כָּל הַחֲתִיכָה שֶׁנָּפְלָה עָלֶיהָ טִפַּת חָלָב אֲבָל חֲתִיכַת הֶתֵּר שֶׁבָּלְעָה טַעַם נְבֵלָה וְנֶאֶסְרָה וְחָזְרָה וְנָתְנָה טַעַם בָּרֹטֶב אֵין צָרִיךְ אֶלָּא שִׁשִּׁים לְבַטֵּל הָאִסּוּר שֶׁנִּבְלַע בַּחֲתִיכָה וְאֵין צָרִיךְ שִׁעוּר שִׁשִּׁים שֶׁל אוֹתָהּ חֲתִיכָה וְקָשֶׁה לְפֵרוּשׁוֹ לְרָבָא דִּמְשַׁנֵּי אֲפִלּוּ תֵּימָא לֹא קָדַם וְסִלְּקוֹ מַאי מְהַנֵּי לֵיהּ חֲתִיכָה שֶׁל הֶתֵּר שֶׁנֶּאֶסְרָה מִתְּחִלָּה וְנַעֲשֵׂת נְבֵלָה וַהֲלֹא לְעוֹלָם אֵין צָרִיךְ ס' בָּרֹטֶב אֶלָּא כְּדֵי לְבַטֵּל חֲתִיכָה שֶׁל נְבֵלָה לְבַדָּהּ וְלֹא בָּעֵינַן שִׁשִּׁים לְבַטֵּל שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת שֶׁל נְבֵלָה וְשֶׁל הֶתֵּר שֶׁנֶּאֶסְרָה עַל יָדָהּ וְיֵ"ל כְּגוֹן שֶׁנִּתְמַעֲטָה הַנְּבֵלָה הַרְבֵּה מִכְּמוֹ שֶׁהָיְתָה קֹדֶם שֶׁנִּבְלַע טַעְמוֹ בַּחֲתִיכָה שֶׁל הֶתֵּר וְהַשְׁתָּא לְפִי שֶׁנָּתְנָה טַעַם בְּשֶׁל הֶתֵּר צָרִיךְ ס' כְּנֶגֶד כָּל מַה שֶּׁהָיְתָה מִתְּחִלָּה וְאֵין שִׁעוּר בָּרֹטֶב לְבַטְּלָהּ אֲבָל לֹא נָתְנָה בָּהּ טַעַם אֵין צָרִיךְ ס' אֶלָּא כְּנֶגֶד מַה שֶּׁנִּשְׁאַר בַּנְּבֵלָה וְיֵשׁ שִׁעוּר בָּרֹטֶב לְבַטְּלָהּ וְרַב דְּאָתָא לְאַפְלוּגֵי אַדְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה לֹא הָיָה צָרִיךְ רַב לוֹמַר אֶלָּא חֲתִיכָה שֶׁל נְבֵלָה אוֹסֶרֶת כָּל הַחֲתִיכוֹת מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִינָהּ אֶלָּא אַגַּב אוֹרְחֵהּ אַשְׁמוֹעִינַן דְּלַדְּוְקָא נָתְנָה בָּהּ טַעַם נְבֵלָה אֲבָל לֹא נָתְנָה לֹא וְרַבֵּינוּ אֶפְרַיִם עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָיָה מֵבִיא רְאָיָה מֵהָא דְּאָמַר לְעֵיל (חֻלִּין דַּף צז.) הַהוּא כְּזַיְתָא דְּתַרְבָּא דִּנְפַל לְקִדְרָא דְּבִשְׂרָא וְקִדְרָא הוּא סַל מָלֵא חֲתִיכוֹת שֶׁל בָּשָׂר רוֹתֵחַ וְלֹא אָמַר שֶׁתֵּעָשֶׂה נְבֵלָה אוֹתָהּ חֲתִיכָה שֶׁנָּפַל עָלֶיהָ כַּזַּיִת חֵלֶב וְתֶאֱסֹר שְׁאָר חֲתִיכוֹת שֶׁאֵין בָּהֶן שִׁשִּׁים כְּנֶגֶד כֻּלָּהּ לְפִי שֶׁבְּאוֹתָהּ חֲתִיכָה עַצְמָהּ לֹא הָיָה בָּהּ כְּדֵי לְבַטֵּל הַכַּזַּיִת אֶלָּא מְשַׁעֲרִינַן הַכַּזַּיִת בְּכָל הַבָּשָׂר שֶׁבַּסַּל וְאֵין מִשָּׁם רְאָיָה כְּלָל דְּקִדְרָא הַיְנוּ קְלַחַת וְכִדְפֵרֵשׁ הַקּוּנְטְרֵס וְכִדְפָרַשְׁנוּ לְעֵיל וַאֲפִלּוּ אִם נֹאמַר דְּקִדְרָא הוּא סַל כִּדְמַשְׁמַע הָכָא וּבְכָל דּוּכְתָּא אֵין רְאָיָה מִשָּׁם דְּמִמָּה נַפְשָׁךְ אִם אֵין חָלָב מְפַעְפֵּעַ מֵחֲתִיכָה לַחֲתִיכָה כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ לְעֵיל א"כ אֵין אָסוּר אֶלָּא הַחֲתִיכָה שֶׁנָּפְלָה עָלֶיהָ הַחֵלֶב וְהַשְּׁאָר מֻתָּרוֹת וְאִם הוּא מְפַעְפֵּעַ מֵחֲתִיכָה לַחֲתִיכָה א"כ בְּדִין הוּא שֶׁכָּל הַחֲתִיכוֹת מְסַיְּעוֹת לְבַטֵּל וְלֹא אָמְרִינַן שֶׁתֵּעָשֶׂה נְבֵלָה אוֹתָהּ חֲתִיכָה שֶׁנָּפְלָה עָלֶיהָ חֵלֶב מֵאַחַר שֶׁסּוֹפוֹ לְהִתְפַּשֵּׁט בְּכָל הַחֲתִיכוֹת מִידֵי דַּהֲוָה אַטִּפַּת חָלָב שֶׁנָּפְלָה עַל חֲתִיכַת בָּשָׂר דְּאִם אֵין נ"ט מֻתָּר אע"פ שֶׁקֹּדֶם שֶׁתִּתְפַּשֵּׁט הַטִּפָּה נ"ט בִּמְקוֹם נְפִילָתָהּ וְלֹא אָמְרִינַן שֶׁיֵּעָשֶׂה אוֹתוֹ הַבָּשָׂר נְבֵלָה כֵּיוָן דְּסוֹף הַטִּפָּה לְהִתְפַּשֵּׁט בְּכָל הַחֲתִיכָה מִיהוּ לְפִי מַה שֶּׁפֵּי' לְעֵיל בְּשֵׁם הָרַב רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִמִּי"ץ דִּבְחַנֵּי חֲתִיכָה אֵין שַׁיָּךְ לוֹמַר שֶׁתֵּעָשֶׂה נְבֵלָה אֵין רְאָיָה מִשָּׁם וְאֵין רְאָיָה לְרַבֵּינוּ אֶפְרַיִם מֵהָא דְּאָמַר (תְּרוּמוֹת פ"ה מִשְׁנָה ו) אֵין הַמְּדֻמָּע מְדַמֵּעַ אֶלָּא לְפִי חֶשְׁבּוֹן וְלֹא אָמְרִינַן שֶׁיֵּעָשֶׂה הַכֹּל תְּרוּמָה דְּיֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין דָּבָר יָבֵשׁ לְדָבָר הַנֶּאֱסָר ע"י בְּלִיעָה וּלְפֵרוּשׁוֹ נִיחָא הָא דְּאָמַר גַּבֵּי יֵין נֶסֶךְ בְּסוֹף מַסֶּכֶת ע"ז (דַּף עג.) יֵין נֶסֶךְ שֶׁנָּפַל לַבּוֹר דְּאִיכָּא לְמַאן דְּאָמַר אֲפִלּוּ נָפַל שָׁם קִיתוֹן שֶׁל מַיִם לְבַסּוֹף רוֹאִין הַהֶתֵּר כְּאִלּוּ אֵינוֹ וּשְׁאָר מַיִם רַבִּים עָלָיו וּמְבַטְּלִין אוֹתוֹ וְלֹא אָמַר שֶׁיַּיִן עַצְמוֹ שֶׁל הֶתֵּר נַעֲשֶׂה אָסוּר לֵחָשֵׁב כְּאִלּוּ הוּא יֵין נֶסֶךְ וְיִצְטָרֵךְ מִן הַמַּיִם כְּדֵי לְבַטֵּל כָּל הַיַּיִן וּמִיהוּ יֵ"ל דְּהָתָם מַיְירֵי כְּגוֹן שֶׁלֹּא הָיָה שָׁם יֵין נֶסֶךְ כְּדֵי לִתֵּן טַעַם בְּשֶׁל הֶתֵּר שֶׁבַּבּוֹר וְלֹא נֶאֱסַר אֶלָּא ע"י כָּל שֶׁהוּא וְכֵיוָן דְּלָא הָוֵי אֶלָּא מַשֶּׁהוּ לֹא אָמְרִינַן חֲתִיכָה עַצְמָהּ נַעֲשֵׂית נְבֵלָה כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל אע"ג דְּלָא דָּמֵי לְעֵיל לֹא אָמְרִינַן אֶלָּא לְעִנְיַן שֶׁלֹּא יֵאָסְרוּ הָאֲחֵרוֹת אֲבָל הִיא עַצְמָהּ נֶאֱסֶרֶת בְּמַשֶּׁהוּ וְכֵיוָן שֶׁנֶּאֶסְרָה אֲסוּרָה לְעוֹלָם לְמ"ד (לְהַלָּן חֻלִּין דַּף קח.) אֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ אָסוּר וּמ"מ יֵשׁ לוֹמַר דְּהָהוּא דְּשָׁרֵי בע"ז אֲפִילּוּ נָפְלוּ הַמַּיִם לְבַסּוֹף וְיִסְבֹּר אֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ מֻתָּר וְהָיָה מֻתָּר כְּמוֹ כֵן חֲתִיכָה עַצְמָהּ וּמִדְּקָאָמַר הָתָם נָפַל חַמְרָא לְהֶתֵּירָא הָוָה מַאי לְאוֹסוּרָהּ בְּגוֹן בכנ"ט וְכִי לֵיכָּא נ"ט שָׁרֵי אֵין רְאָיָה לְפֵרוּשׁוֹ דְּאִיכָּא לְמֵימַר דְּאַיְירִי כְּגוֹן שֶׁנָּפַל כָּל הַהֶתֵּר בְּבַת אַחַת שֶׁנִּתְבַּטֵּל לְאַלְתַּר הָאִסּוּר אֲבָל אִם לֹא נָפַל בְּבַת אַחַת רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן נַעֲשֶׂה אָסוּר וְעוֹשֶׂה יֵין נֶסֶךְ לַאֲשֶׁר הַבָּא אַחֲרָיו כִּדְפָרֵשׁ' בְּפֶרֶק כִּסּוּי הַדָּם (לְעֵיל חֻלִּין פז.) וּלְפִי פֵּרוּשׁ רַבֵּינוּ אֶפְרַיִם וְאִלּוּ הַמַּיִם מָה שֶׁנִּמְצָא הַכָּתוּב לְהַגְעִיל כְּלֵי מִדְיָן דִּכְתִיב וְהַשְׁתָּא יוֹרָה גְּדוֹלָה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגְעִיל בְּתוֹךְ כְּלִי אַחֵר הֵיכִי מִשְׁתַּרְיָא הָא אֵין בַּמַּיִם ס' לְבַטֵּל הָאִסּוּר וְאִי שֶׁחוֹזֵר וּמַגְעִילָהּ בְּשְׁנִיָּה וְהַלֹּא הַמַּיִם הָרִאשׁוֹנִים נַעֲשׂוּ נְבֵלָה וְחוֹזְרִין וְאוֹסְרִין וְאִי לֹא מְשַׁעֲרִינַן אֶלָּא בְּאִסּוּר עַצְמוֹ נִיחָא דְּזֶה אֵין לוֹמַר דִּכְבָשִׁין בַּת יוֹמָא מַגְעִילִין אוֹתָהּ דְּהָא לֹא אָסְרָה תּוֹרָה בַּת יוֹמָא וְאֵין רְאָיָה מִגְּעוּלֵי מִדְיָן דְּאִיכָּא לְמֵימַר דְּלֹא אָסְרָה תּוֹרָה לְהַגְעִיל אֶלָּא כֵּלִים קְטַנִּים בְּתוֹךְ כְּלִי גָּדוֹל שֶׁיִּהְיֶה בַּמַּיִם שִׁשִּׁים כְּדֵי לְבַטֵּל הָאִסּוּר וְכָתַב רַבֵּינוּ יְהוּדָה דְּנִרְאֶה לְר"י לְהַחְמִיר בַּדָּבָר כֵּיוָן דְּאֵין רְאָיָה בְּרוּרָה:

מסורת הש"ס

א זבחים עב.; יבמות פא.; ביצה ג:

ב לקמן קח.

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ו, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' ק סעי' ב:

ב מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ה, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' קא סעי' א:

ג מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ה, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' קא סעי' א:

ד טוש"ע יו"ד סי' צב סעי' ד:

רבינו גרשום

שאני חתיכה הואיל וראויה כו' כלומר לדבר חשוב הוא:

וצריכא דאי אשמעינן גיד. כלומר דלא בטיל:

למה לי נותן טעם כלומר הכי סבר רב דאמר אפילו לא נותן טעם אלא בחתיכה אחת חתיכה עצמה נעשת נבלה [וע"כ] בשאין מכירו עסיק' ואי בשאין מכירו למה נותן טעם אפילו לא נתן טעם נמי האמרינן כולן אסורות:

הכא במאי עסיקינן בשהכירו וקדם וסילקו כלומר רב דאמר בנותן טעם לא אמר בשאין מכירו דאי בשאין מכירו אפילו לא נתן טעם נמי אלא הכא במאי עסיקינן בשהכירו וקדם וסילקו לפי' אינו אסור עד שיתן טעם בחתיכה ואותה חתיכה אוסרת שאר חתיכות:

רבא אמר אפי' לא קדם וסילקו כלומר אפי' לא קדם וסילקו אם אינו נותן טעם בחתיכות וברוטב הוה מין ומינו ודבר אחר רוטב זהו דבר אחר שאינו מינו רבה עליו כלומר אם אינו נותן טעם ברוטב:

(א)אֲפִילּוּ תֵּימָא לֹא קָדַם וְסִלְּקוֹ, הָוֵי מִין וּמִינוֹ וְדָבָר אַחֵר. וְכָל מִין וּמִינוֹ וְדָבָר אַחֵר – סַלֵּק אֶת מִינוֹ כְּמִי שֶׁאֵינוֹ, וְשֶׁאֵין מִינוֹ רָבֶה עָלָיו וּמְבַטְּלוֹ. [א][ב]**מַתְנִי'** נוֹהֵג בִּטְהוֹרָה, וְאֵינוֹ נוֹהֵג בִּטְמֵאָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף בִּטְמֵאָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: וַהֲלֹא מִבְּנֵי יַעֲקֹב נֶאֱסַר גִּיד הַנָּשֶׁה, וַעֲדַיִין בְּהֵמָה טְמֵאָה מוּתֶּרֶת לָהֶן? אָמְרוּ לוֹ: בְּסִינַי נֶאֱמַר, אֶלָּא שֶׁנִּכְתַּב בִּמְקוֹמוֹ. (ב)**גְּמָ'** וְסָבַר רַבִּי יְהוּדָה אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר? וְהָתַנְיָא: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יָכוֹל תְּהֵא נִבְלַת עוֹף טָמֵא מְטַמְּאָה בְּגָדִים בְּבֵית הַבְּלִיעָה? [ג](ג)תַּלְמוּד לוֹמַר "נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה בָהּ" – מִי שֶׁאִיסּוּרוֹ מִשּׁוּם "כָּל תֹּאכַל נְבֵלָה", יָצָא זֶה שֶׁאֵין אִיסּוּרוֹ מִשּׁוּם "כָּל תֹּאכַל נְבֵלָה" אֶלָּא מִשּׁוּם "כָּל תֹּאכַל טְמֵאָה". (ד)וְכִי תֵּימָא, קָסָבַר אֵין בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם, וּבִטְמֵאָה נָמֵי אִיסּוּר גִּיד אִיכָּא, אִיסּוּר טוּמְאָה לֵיכָּא. [ד]"וְסָבַר רַבִּי יְהוּדָה אֵין בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם? וְהָתַנְיָא: הָאוֹכֵל גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁל בְּהֵמָה טְמֵאָה – רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּיב שְׁתַּיִם, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר! לְעוֹלָם, קָסָבַר יֵשׁ בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם, וְקָסָבַר נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל, דְּאִיסּוּר גִּיד וְאִיסּוּר טוּמְאָה בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתֵי. (ה)וּמִי מָצֵית אָמְרַתְּ נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל? וְהָתְנַן: נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל, וְחֶלְבּוֹ מוּתָּר! הָנֵי מִילֵּי גַּבֵּי טְהוֹרָה, דְּרַחֲמָנָא אָמַר: "כֹּל בַּבְּהֵמָה תֹּאכֵלוּ", אֲבָל בִּטְמֵאָה נוֹהֵג. (ו)וּמִי מָצֵית אָמְרַתְּ דְּתַרְוַיְיהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתוּ? וְהָתְנַן: עַל אֵלּוּ טוּמְאוֹת הַנָּזִיר מְגַלֵּחַ, עַל הַמֵּת וְעַל כְּזַיִת מִן הַמֵּת. וְקַשְׁיָא לַן: עַל כְּזַיִת מִן הַמֵּת מְגַלֵּחַ, עַל הַמֵּת כּוּלּוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן? וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא נִצְרְכָא אֶלָּא לְנֵפֶל שֶׁלֹּא נִתְקַשְּׁרוּ אֵבָרָיו בְּגִידִין. אַלְמָא אִיסּוּר טוּמְאָה קָדֵים! (ז)אַף עַל גַּב דְּאִיסּוּר טוּמְאָה קָדֵים, אָתֵי אִיסּוּר גִּיד חָיֵיל עֲלֵיהּ, שֶׁכֵּן אִיסּוּרוֹ נוֹהֵג בִּבְנֵי נֹחַ. (ח)דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: וַהֲלֹא מִבְּנֵי יַעֲקֹב נֶאֱסַר גִּיד הַנָּשֶׁה, וַעֲדַיִין בְּהֵמָה טְמֵאָה מוּתֶּרֶת לָהֶם. (ט)גּוּפָא: הָאוֹכֵל גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁל בְּהֵמָה טְמֵאָה – רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּיב שְׁתַּיִם,

וְרַבִּי

הָוֵי מִין וּמִינוֹ וְדָבָר אַחֵר כו' אוֹמֵר רַשְׁבָּ"ס דִּכְמוֹ שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בָּרֹטֶב כְּדֵי לְבַטֵּל הַחֲתִיכָה דְּאִסּוּר כָּךְ צָרִיךְ נָמֵי שֶׁיִּהְיֶה ס' בַּחֲתִיכָה שֶׁל הֶתֵּר לְבַטֵּל מִן הָרֹטֶב כְּשִׁעוּר ב' הַחֲתִיכוֹת דְּמִכֵּיוָן שֶׁנִּבְלַע הָרֹטֶב בַּחֲתִיכַת הָאִסּוּר נַעֲשָׂה נְבֵלָה וּכְשֶׁנִּפְלַט אַחֲרֵי כֵן מִמֶּנָּה אוֹסֵר שְׁאָר הָרֹטֶב מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִינוֹ דְּהָכִי אָמְרִינַן בְּפֶרֶק כָּל הַבָּשָׂר (לְקַמָּן חוּלִּין דַּף קח.) גַּבֵּי כְּזַיִת בָּשָׂר שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ יוֹרָה שֶׁל חָלָב אָמַר רַב בָּשָׂר אָסוּר חָלָב מוּתָּר וְאִי אָמְרַתְּ אֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ אָסוּר אַמַּאי חָלָב מוּתָּר חָלָב נְבֵלָה הִיא פֵּרוּשׁ דְּחָלָב שֶׁנִּבְלַע בַּבָּשָׂר נַעֲשָׂה נְבֵלָה וּכְשֶׁנִּפְלַט אַחַ"כ אוֹסֵר כָּל הֶחָלָב מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִינוֹ: **סַלֵּק אֶת מִינוֹ כְּמִי שֶׁאֵינוֹ וְאֶת שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ רָבֶה עָלָיו וּמְבַטְּלוֹ** הִקְשָׁה רַבֵּינוּ אֶפְרַיִם דְּאָמַר בְּפֶרֶק הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה (בְּכוֹרוֹת כב.) הַלּוֹקֵחַ יַיִן שֶׁל ע"ה מַשִּׁיקוֹ בַּמַּיִם וְטָהוֹר אִי רֻבָּא מַיִם טָהַר לְהוּ בְּהַשָּׁקָה וְאִי רֻבָּא יַיִן לָאו בַּר קִבּוּלֵי טֻמְאָה הוּא וְהָנָךְ מִעוּטָא דְּמַיִם בָּטְלֵי בְּרֻבָּא וְקָאָמַר לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לִטְבֹּל בּוֹ פִּתּוֹ אֲבָל לַקְּדֵרָה אָסוּר מִין אֶת מִינוֹ וְנֵעוֹר וְהַשְׁתָּא הֵיאַךְ נֵעוֹר הָא לָא קָאָמַר סַלֵּק אֶת מִינוֹ כְּמִי שֶׁאֵינוֹ וְשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ דְּהַיְינוּ הַיַּיִן רָבֶה עַל הַמַּיִם טְמֵאִים וּמְבַטְּלָן לְעוֹלָם הַיַּיִן שֶׁהוּא רַב מְבַטֵּל אוֹתָם מַיִם הַטְּמֵאִים וי"ל דְּלָא דָּמֵי דְּהָכָא אֵין מִינוֹ נֶאֱסָר אֶלָּא מִכֹּחַ הָאִסּוּר שֶׁנִּתְעָרֵב בּוֹ וְאִי אֶפְשָׁר לְהַבְדִּילוֹ וּבְכָל מָקוֹם שֶׁיֶּשְׁנוֹ הֶתֵּר הוּא וּלְפִיכָךְ שַׁיָּךְ לוֹמַר שָׁם סַלֵּק אֲבָל הָתָם דְּמִינוֹ עַצְמוֹ מְטַמֵּא מֵחֲמַת מַגַּע מַיִם טְמֵאִים אֵין שַׁיָּךְ לוֹמַר סַלֵּק: **וְכִי תֵּימָא** אֵין בְּגִידִין בנ"ט לְפִי זֶה הָיָה יָכוֹל לְהַקְשׁוֹת מִמַּתְנִיתִין דְּמַאי קָאָמַר ר' יְהוּדָה וַהֲלֹא מִבְּנֵי יַעֲקֹב נֶאֱסַר וַעֲדַיִן בְּהֵמָה טְמֵאָה מֻתֶּרֶת לָהֶן דְּמַשְׁמַע דְּמִטַּעַם זֶה יֵשׁ לָחוּל אִסּוּר גִּיד אַאִסּוּר טֻמְאָה כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בְּסָמוּךְ בַּמַּסְקָנָא וְאָמַר דַּיְקָא נָמֵי דְּקָתָנֵי כו' וְכֵן הָיָה יָכוֹל לְהַקְשׁוֹת לְמַאי דְּבָעֵי מֵעִקָּרָא לְמֵימַר דְּטַעֲמָא דְּר' יְהוּדָה מִשּׁוּם דְּאִסּוּר חָל עַל אִסּוּר בְּכָל מָקוֹם וְנִרְאֶה לְהָרַב רַבֵּינוּ שְׁמוּאֵל דְּיֵשׁ לְיַשֵּׁב דס"ל דְּר' יְהוּדָה דְּטַעֲמָא לת"ק כְּר' שִׁמְעוֹן דִּבְסָמוּךְ מִשּׁוּם מִי שֶׁגִּידוֹ אָסוּר וּבְשָׂרוֹ מֻתָּר יָצָא כו' וּלְהָכִי פָּרִיךְ ר' יְהוּדָה וַהֲלֹא אַף לִבְנֵי יַעֲקֹב נֶאֱסַר וַעֲדַיִן בְּהֵמָה טְמֵאָה בְּשָׂרָהּ מֻתֶּרֶת: **אֲבָל** בִּטְמֵאָה נוֹהֵג הָיָה יָכוֹל לְהַקְשׁוֹת דְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶק בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חוּלִּין דַּף עה.) הִפִּילָה נֵפֶל חֶלְבּוֹ כַּחֵלֶב חַיָּה לַחֲלָשִׁים קָא גָּרְמִי לָהּ אֶלָּא עֲלִיפָא מִינֵּהּ פָּרִיךְ דְּאִיכָּא לְמ"ד הָתָם דְּאָסוּר לַאֲוִירָא גָּרִים וּבְהֵמָה טְמֵאָה כַּאֲוִירָא דָּמְיָא כֵּיוָן דְּלָא שַׁיָּךְ בָּהּ כָּל בִּבְהֵמָה תֹּאכֵלוּ וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר דִּלְמָא שָׁאנֵי חֵלֶב דְּרַחֲמָנָא אָמַר כָּל חֵלֶב שׁוֹר אוֹ כֶּשֶׂב אוֹ עֵז וְאֵין זֶה קָרוּי שׁוֹר וָכֶשֶׂב וָעֵז אֲבָל גִּיד אָסַר הַכָּתוּב כָּל מָקוֹם שֶׁיֶּשְׁנוֹ עַל הַכַּף:

אֲפִלּוּ תֵּימָא בְּשֶׁלֹּא קָדַם וְסִלְּקוֹ וְלָא מִתַּסְרֵי אַחַר חֲתִיכוֹת אֶלָּא מִשּׁוּם חֲתִיכַת הֶתֵּר קַמַּיְיתָא: **דְּכָל מִין וּמִינוֹ** כְּגוֹן נְבֵלָה וּשְׁחוּטָה: **וְדָבָר אַחֵר** כְּגוֹן תַּבְלִין וְרֹטֶב מִינוֹ דְּהֶתֵּר אֵינוֹ מְבַטְּלוֹ לְאִסּוּר וְלָא מוֹסִיפוֹ אֶלָּא סַלְּקֵהוּ כְּמִי שֶׁאֵינוֹ בִּקְדֵרָה זוֹ וְנִשְׁאֲרוּ הַנְּבֵלָה וְהָרֹטֶב וּבְטֵלָה נְבֵלָה בָּרֹטֶב וּבְקֵפֶה. הִלְכָּךְ נָתְנָה טַעַם בָּרִאשׁוֹנָה תְּחִלָּה בְּעוֹד שֶׁלֹּא רַבָּה הָרֹטֶב עָלֶיהָ וְאַחַ"כ נָתַן מַיִם וְקֵפֶה וַחֲתִיכוֹת נִתּוֹסְפָה חֲתִיכָה רִאשׁוֹנָה עַל הַנְּבֵלָה וְאוֹסֶרֶת הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִינָהּ וְלָא מָנוּ חֲתִיכוֹת לְבַטְּלָהּ וְאע"פ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן יוֹתֵר מִשִּׁשִּׁים וְהָרֹטֶב לְבַדּוֹ אֵין בּוֹ כְּדֵי לְבַטֵּל שְׁנֵיהֶם: **מַתְנִי' וְאֵינוֹ נוֹהֵג בִּטְמֵאָה** שֶׁאִם אָכַל גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁל טְמֵאָה לְמ"ד יֵשׁ בְּגִידִין טַעַם לוֹקֶה מִשּׁוּם טְמֵאָה וְלָאו מִשּׁוּם גִּיד וּלְמ"ד אֵין טַעַם בְּגִידִין פָּטוּר מִכְּלוּם דְּבִטְהוֹרָה עֵץ הוּא וְהַתּוֹרָה חִיְּבָה עָלָיו אֲבָל בִּטְמֵאָה אֵינוֹ נוֹהֵג: **מִבְּנֵי יַעֲקֹב נֶאֱסַר** דִּכְתִיב (בְּרֵאשִׁית לב) עַל כֵּן וְגוֹ' וַעֲדַיִן טְמֵאָה מֻתֶּרֶת לָהֶן עַד מַתַּן תּוֹרָה: **אָמְרוּ לוֹ** פָּסוּק זֶה שֶׁהִזְהִירוּ עָלָיו בְּסִינַי נֶאֱמַר וְעַל סִינַי לֹא הֻזְהֲרוּ אֶלָּא שֶׁנִּכְתַּב בִּמְקוֹמוֹ לְאַחַר שֶׁנֶּאֱמַר בְּסִינַי וְכָתַב וְסִדֵּר מֹשֶׁה אֶת הַתּוֹרָה כָּתַב הַמִּקְרָא הַזֶּה עַל הַמַּעֲשֶׂה עַל כֵּן הֻזְהֲרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי כֵן שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ גִּיד: **גמ' אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר** דְּקָא ס"ל מִשּׁוּם טֻמְאָה וּמִשּׁוּם גִּיד קָמְחַיֵּב לֵיהּ: **ה"ג יָכוֹל תְּהֵא נִבְלַת עוֹף טָמֵא מְטַמֵּא בְּבֵית הַבְּלִיעָה ת"ל (כו')** נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה בָהּ מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְטַמֵּא בַּאֲכִילָה זוֹ וּבְנִבְלַת עוֹף מְתוֹקָּם בת"כ וּבְמַסֶּכֶת נִדָּה (דַּף מב:) וְהָכָא ה"ק יָכוֹל אַף נִבְלַת עוֹף טָמֵא בַּמַּשְׁמָע ת"ל נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה מִי שֶׁאִסּוּרוֹ מִשּׁוּם בַּל תֹּאכַל נְבֵלָה אֲנִי אוֹמֵר לְךָ שֶׁמְּטַמֵּא בָהּ יָצָא זֶה שֶׁאֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם נְבֵלָה אֶלָּא מִשּׁוּם עוֹף טָמֵא. וּמִדְּקָאָמַר אֵין אִסּוּרוֹ מִשּׁוּם נְבֵלָה אַלְמָא סְבִירָא לֵיהּ לָא אָתְיָא אִסּוּר נְבֵלָה וְחָיֵיל אַאִסּוּר טֻמְאָה: **וְכִי תֵּימָא קָסָבַר אֵין בְּגִידִין בנ"ט** וְאֵין כָּאן אִסּוּר טֻמְאָה אֶלָּא אִסּוּר גִּיד: **ור"ש פּוֹטֵר** לְגַמְרֵי מַשְׁמַע וּלְקַמֵּהּ מְפָרֵשׁ טַעְמָא: **ה"ג לְעוֹלָם קָסָבַר יֵשׁ בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם וְקָסָבַר נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל** דְּאִסּוּר גִּיד וְאִסּוּר טֻמְאָה כו' מִשְּׁעַת יְצִירַת וָלָד חָלוּ שְׁנֵיהֶם לְפִיכָךְ חַיָּב לְעוֹלָם עַל שְׁנֵיהֶם: **אֵינוֹ נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל** וְעַל כָּרְחָךְ אִסּוּר טֻמְאָה חָל עַל הַשְּׁלִיל שֶׁהֲרֵי כָּל יְצִירָתוֹ טֻמְאָה וְאִסּוּר גִּיד אֵינוֹ חָל עַל שֶׁנּוֹלַד וְהֵיכִי חָיֵיל אַאִסּוּר טֻמְאָה: **כֹּל בַּבְּהֵמָה** וַאֲפִילּוּ חֶלְבּוֹ וְגִידוֹ דְּמֵהַאי קְרָא נָפְקָא לָן הֶתֵּר שְׁלִיל בִּשְׁחִיטַת הָאֵם בְּפֶרֶק בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חוּלִּין סט.): **הַנָּזִיר מְגַלֵּחַ** אִם הֶאֱהִיל עֲלֵיהֶם נִטְמָא נִזְרוֹ דִּכְתִיב (בַּמִּדְבָּר ו) וְהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים יִפְּלוּ וּמְגַלֵּחַ וְחוֹזֵר וּמוֹנֶה כִּדְכְתִיב וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ: **שֶׁלֹּא נִתְקַשְּׁרוּ** דְּלֵיכָּא עֲלַיִן כַּזַּיִת בָּשָׂר בְּכוּלֵּיהּ וְכֵיוָן דְּאִיתֵיהּ שָׁלֵם מְטַמֵּא בְּאֹהֶל. אַלְמָא תְּחִלָּה נוֹצָרִין אֵבָרִים קֹדֶם לַגִּידִין וש"מ שֵׁם טֻמְאָה קָדִים חָיֵיל עֲלַיְיהוּ: **וּמְשַׁנֵּי אע"ג דְּאִסּוּר טֻמְאָה קָדֵים אָתֵי אִסּוּר גִּיד וְחָיֵיל עָלֶיהָ שֶׁכֵּן** אִסּוּר חָמוּר הוּא וְיֵשׁ בּוֹ כֹּחַ לָחוּל עַל אֲחֵרִים וּמַהוּ חָמְרוֹ שֶׁנּוֹהֵג בִּבְנֵי נֹחַ לְר' יְהוּדָה כִּדְתְנַן וַהֲלֹא מִבְּנֵי יַעֲקֹב כו': **דַּיְקָא נָמֵי** דְּטַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה מִשּׁוּם הַאי טַעְמָא הוּא מִדְּיָלֵיף מִבְּנֵי יַעֲקֹב דְּקֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה בְּנֵי נֹחַ הָווּ:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' א:

ב מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' ה, סמג לאוין קלט:

ג מיי' פג' מהל' שאר אבות הטומאות הל' א:

ד מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' יח:

ה מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' ה:

רבינו גרשום

וסבר ר' יהודה איסור חל על איסור כלומר איסור (טומאה) [גיד] חל על איסור (גיד) [טומאה] כלומר שמתחילה נאסר גיד הנשה ולבסוף נאסרה להם בסיני בהמה טמאה ואתי איסור בהמה טמאה חל על איסור גיד. דיקא נמי דקתני והלא מבני יעקב נאסר גיד הנשה כו' כלומר דמשום חומרא דאיסורו נוהג בבני נח חייל אאיסור טומאה:

מסורת הש"ס

א מנחות כג.

ב ספרא שמיני פרשה י ז; ספרא אחרי מות פרק יב ה; זבחים סט:; ספרא אמור פרק ד יב

ג שבועות כו.; פסחים לה:; ספרא אחרי מות פרק יב ז

ד לעיל פט:; פסחים כב.

ה משנה חולין

ו מועד קטן ה:; משנה נזיר; נזיר מט:

ז לעיל צ.

ח משנה חולין

ט פסחים כב.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה (בע"א) בשקדם וכו' יסבור אפשר לסוחטו מותר. ק"ל הא מרא דהאי שמעתא בע"ז הוא ר"י דסבר במפורש דאפשר לסוחטו אסור:

תורה אור השלם

נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה־בָהּ אֲנִי יְהֹוָה [ויקרא כב, ח]

וְכָל־בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פְרָסוֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ [דברים יד, ו]

עַל־כֵּן לֹא־יֹאכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנָּשֶׁה אֲשֶׁר עַל־כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה [בראשית לב, לג]

וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. (א)וְרַבִּי שִׁמְעוֹן, מָה נַפְשָׁךְ? אִי אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר – לִיחַיַּיב נָמֵי מִשּׁוּם גִּיד, אִי אֵין אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר – לִיחַיַּיב מִשּׁוּם טוּמְאָה דִּקְדֵים, וְאִי אֵין בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם – לִיחַיַּיב מִשּׁוּם גִּיד. אָמַר רָבָא: לְעוֹלָם קָסָבַר אֵין בְּגִידִים בְּנוֹתֵן טַעַם, וְשָׁאנֵי הָתָם דְּאָמַר קְרָא: "עַל כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה", מִי שֶׁגִּידוֹ אָסוּר וּבְשָׂרוֹ מוּתָּר, יָצְתָה זוֹ שֶׁגִּידוֹ אָסוּר וּבְשָׂרוֹ אָסוּר. [א]אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב: הָאוֹכֵל גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁל נְבֵלָה – רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּיב שְׁתַּיִם, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. [ב]וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר בְּאוֹכֵל גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁל עוֹלָה וְשֶׁל שׁוֹר הַנִּסְקָל, שֶׁחַיָּיב שְׁתַּיִם. וּמַאן הַאי תַּנָּא, דִּבְאִיסּוּר כּוֹלֵל – אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר לֵית לֵיהּ, אִיסּוּר כּוֹלֵל בְּאִיסּוּר חָמוּר – אִית לֵיהּ. [ג](ב)אָמַר רָבָא: רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הִיא, דִּתְנַן: טָמֵא שֶׁאָכַל קֹדֶשׁ, בֵּין קֹדֶשׁ טָמֵא בֵּין קֹדֶשׁ טָהוֹר – חַיָּיב. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: טָמֵא שֶׁאָכַל אֶת הַטָּהוֹר – חַיָּיב, טָמֵא שֶׁאָכַל אֶת הַטָּמֵא – פָּטוּר, שֶׁלֹּא אָכַל אֶלָּא דָּבָר טָמֵא. אָמְרוּ לוֹ: אַף טָמֵא שֶׁאָכַל אֶת הַטָּהוֹר, כֵּיוָן שֶׁנָּגַע בּוֹ, טִמְּאָהוּ. שַׁפִּיר קָא אָמְרִי לֵיהּ רַבָּנַן לְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, וְאָמַר רָבָא: בְּנִטְמָא הַגּוּף וְאַחַר כָּךְ נִטְמָא בָּשָׂר – כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּחַיָּיב, דְּאִיסּוּר כָּרֵת קָדֵים. כִּי פְּלִיגִי בְּנִטְמָא בָּשָׂר, וְאַחַר כָּךְ נִטְמָא הַגּוּף. רַבָּנַן אִית לְהוּ אִיסּוּר כּוֹלֵל, דְּמִגּוֹ דְּמִיחַיַּיב אַחֲתִיכוֹת טְהוֹרוֹת דְּעָלְמָא, מִיחַיַּיב נָמֵי אַחֲתִיכָה טְמֵאָה. וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי לֵית לֵיהּ אִיסּוּר כּוֹלֵל, דְּמִגּוֹ לָא אָמְרִינַן. וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, נְהִי דְּאִיסּוּר כּוֹלֵל לֵית לֵיהּ, בְּאִיסּוּר קַל יָבֹא אִיסּוּר חָמוּר יָחוּל עַל אִיסּוּר קַל, וּמַאי נִיהוּ? טוּמְאַת הַגּוּף, שֶׁהֲרֵי טוּמְאַת הַגּוּף בְּכָרֵת. אָמַר רַב אָשֵׁי: מַאן לֵימָא לַן דְּטוּמְאַת הַגּוּף חֲמוּרָה, דִּלְמָא טוּמְאַת בָּשָׂר חֲמוּרָה, דְּלֵית לֵיהּ טָהֳרָה בְּמִקְוֶה.

וְרַבִּי

ה"ג מַה נַפְשָׁךְ אִי קָסָבַר אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר לִחַיֵּיב נָמֵי מִשּׁוּם גִּיד וְאִי אֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר לִחַיֵּיב מִשּׁוּם טֻמְאָה דִּקְדֵים וְאִי קָסָבַר אֵין בְּגִידִין בנ"ט לִחַיֵּיב מִשּׁוּם גִּיד כְּלוֹמַר וְאִי אֵין בְּגִידִין בנ"ט ומש"ה פָּטוּר מִשּׁוּם טֻמְאָה לְחַיְּבֵהּ מִשּׁוּם גִּיד דְּהָא לֵיכָּא לְמִפְטְרֵהּ הָכָא מִשּׁוּם דְּאֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר דְּהָא לֵיכָּא טֻמְאָה: **אָמַר רָבָא לְעוֹלָם קָסָבַר אֵין בְּגִידִין בנ"ט** לְפִיכָךְ אֵין כָּאן טֻמְאָה וּמִשּׁוּם גִּיד נָמֵי לֵיכָּא דְּקָסָבַר אֵינוֹ נוֹהֵג בִּטְמֵאָה וְטַעְמָא לָאו מִשּׁוּם דְּאֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר אֶלָּא דְּמַעֲטֵיהּ קְרָא בְּהֶדְיָא דְּאָמַר קְרָא כו': **ה"ג אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב הָאוֹכֵל גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁל נְבֵלָה ר"מ מְחַיֵּיב שְׁתַּיִם כו' וּמוֹדִים חֲכָמִים בְּאוֹכֵל גִּיד שֶׁל עוֹלָה** לַחֲמִיר אִסּוּרֵהּ אוֹ שֶׁל שׁוֹר הַנִּסְקָל וּמַאי חֻמְרַיְהוּ שֶׁאֲסוּרִין בַּהֲנָאָה: **דִּמְחַיֵּיב שְׁתַּיִם** וְטַעְמָא כִּדְמְפָרֵשׁ: **וּמַאן הַאי תַּנָּא חֲכָמִים: דִּבְאִסּוּר כּוֹלֵל אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר לֵית לֵיהּ וְאִסּוּר כּוֹלֵל בְּאִסּוּר חָמוּר אִית לֵיהּ** ה"ג וְהַיְינוּ פֵּרוּשֵׁהּ אִסּוּר גִּיד חָל מִשֶּׁנּוֹלְדָה וְקֹדֶם שֶׁנִּתְנַבְּלָה הָיָה גִּידָהּ אָסוּר וּבְשָׂרָהּ מֻתָּר וּכְשֶׁנִּתְנַבְּלָה נֶאֱסַר אַף בְּשָׂרָהּ ואע"ג דְּשֵׁם נְבֵלָה ה"ל לְמֵחַל נָמֵי עַל גִּיד מִשּׁוּם טַעְמָא דְּכוֹלֵל שֶׁהוּא כּוֹלֵל אֶת הַבָּשָׂר עִמּוֹ לֶאֱסֹר וְאִיכָּא לְמֵימַר אֲפִלּוּ לְמַאן דְּאָמַר אֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר הַאי אִסּוּר נְבֵלָה חָיֵיל דְּמִגּוֹ דְּחָיֵיל אַבָּשָׂר דַּהֲוָה מֻתָּר חָיֵיל נָמֵי אַגִּיד שֶׁכּוֹלְלוֹ עִם הַבָּשָׂר אַפֵּ"ה אָמְרוּ רַבָּנַן דְּלָא חָיֵיל: **וְאִסּוּר כּוֹלֵל בְּאִסּוּר חָמוּר אִית לֵיהּ** וְהֵיכָא דְּאִסּוּר אַחֲרוֹן אִית בֵּהּ תַּרְתֵּי כּוֹלֵל וּמוֹסִיף כְּגוֹן עוֹלָה אוֹ שׁוֹר הַנִּסְקָל דְּמֵעִקָּרָא כְּשֶׁנּוֹלְדָה הָיָה גִּידָהּ אָסוּר וּבְשָׂרָהּ מֻתָּר הִקְדִּישָׁהּ אוֹ נָגְחָה נֶאֱסַר אַף בְּשָׂרָהּ הֲרֵי זֶה כּוֹלֵל וְהַגִּיד הַזֶּה מִתְּחִלָּה הָיָה אָסוּר בַּאֲכִילָה וּמֻתָּר בַּהֲנָאָה וּכְשֶׁהִקְדִּישׁ חָל עָלָיו אִסּוּר הֶקְדֵּשׁ לְאָסְרוֹ בַּהֲנָאָה שֶׁאֵין כָּאן אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר שֶׁמָּה שֶׁשִּׁיֵּר הָרִאשׁוֹן מוֹסִיף הַשֵּׁנִי וְכִי הֵיכִי דְּחָיֵיל עָלֶיהָ שֵׁם הֶקְדֵּשׁ לְאָסְרוֹ בַּהֲנָאָה עַל כָּרְחָךְ חָל עָלָיו אַף בַּאֲכִילָה שֶׁאִם אֲכָלוֹ יִתְחַיֵּיב שְׁתַּיִם ואע"ג דַּאֲכִילָה אָסוּר וְעוֹמֵד הָיָה וְאֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר הַאי הוֹאִיל וְחָיֵיל לַהֲנָאָה חָיֵיל נָמֵי אַף לַאֲכִילָה: **רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הִיא** דִּשְׁמַעִינַן לֵיהּ דְּלֵית לֵיהּ כּוֹלֵל בְּאִסּוּר קַל וּמִיהוּ בְּאִסּוּר חָמוּר לָא שְׁמַעִינֵהּ דִּפְלִיג: **חַיָּב** חַטָּאת שֶׁהָאוֹכֵל קָדָשִׁים בְּטֻמְאַת הַגּוּף זְדוֹנוֹ כָּרֵת כְּדִכְתִיב (וַיִּקְרָא ז) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר וְגוֹ': **כֵּיוָן שֶׁנָּגַע בּוֹ טִמְּאָהוּ** קֹדֶם שֶׁיֹּאכְלֶנּוּ וַאֲפֵּ"ה חַיְּבֵהּ קְרָא: וְאָמַר רָבָא גָּרְסִינַן: **בְּנִטְמָא הַגּוּף וְאַחַ"כ נִטְמָא הַבָּשָׂר** דְּטָמֵא שֶׁאָכַל טָהוֹר וְטִמְּאָהוּ בְּמַגָּעוֹ שֶׁקָּדְמָה טֻמְאַת גּוּפוֹ לְטֻמְאַת קֹדֶשׁ מוֹדֵי רַבִּי יוֹסֵי דְּחַיָּב דְּכֵיוָן דְּאִטַּמִּי גּוּפֵהּ אִתְּסַר בְּקֹדֶשׁ זֶה בְּאִסּוּר כָּרֵת וְכִי הָדַר וְאִטַּמִּי בָּשָׂר אִסּוּר כָּרֵת דְּטֻמְאַת הַגּוּף לֹא פָּקְעָה: **ה"ג לכ"ע לָא פְּלִיגֵי דְּחַיָּב דְּאִסּוּר כָּרֵת קָדֵים כִּי פְּלִיגֵי בְּנִטְמָא הַבָּשָׂר** תְּחִלָּה וְנֶאֱסַר עַל כֹּהֲנִים כֻּלָּם בְּעָלְמָא וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע וְגוֹ' רַבָּנַן אִית לְהוּ אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר ע"י כּוֹלֵל וְהַאי אִסּוּר טֻמְאַת הַגּוּף כּוֹלֵל הוּא דְּכוֹלֵל טְהוֹרוֹת שֶׁהָיוּ מֻתָּרוֹת לוֹ וְהַטְּמֵאוֹת שֶׁהָיוּ אֲסוּרוֹת לוֹ וּמִגּוֹ דְּחָיֵיל אַטְּהוֹרוֹת חָיֵיל נָמֵי אַטְּמֵאוֹת וְיֵשׁ כָּאן אִסּוּר כּוֹלֵל:

וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר מַאי קָסָבַר אִי קָסָבַר אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר כו' הֲמ"ל הָא רַבִּי שִׁמְעוֹן לֵית לֵהּ אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר אֲפִלּוּ בְּאִסּוּר כּוֹלֵל וַאֲפִילוּ חָמוּר עַל קַל גַּבֵּי הָאוֹכֵל נְבֵלָה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים אֶלָּא דִּבְלָאו הָכִי פָּרֵיךְ שַׁפִּיר: **מַאן הַאי תַּנָּא דִּבְאִסּוּר כּוֹלֵל אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר לֵית לֵהּ** אִסּוּר כּוֹלֵל הוּא זֶה כְּשֶׁנִּתְנַבְּלָה וא"ת אִסּוּר מוֹסִיף הוּא דְּמִגּוֹ דְּאִתּוֹסַף בָּהּ אִסּוּר לְגָבוֹהַּ כְּשֶׁנִּתְנַבְּלָה אִתּוֹסַף נָמֵי לְהֶדְיוֹט וי"ל דְּקָסָבַר כמ"ד בְּרֵישׁ פִּרְקִין (חֻלִּין דַּף צ.) דְּגִיד נָמֵי אָסוּר לְגָבוֹהַּ: **אִסּוּר** כּוֹלֵל בְּאִסּוּר חָמוּר אִית לֵהּ הָא דְּאָמְרִינַן בְּפֶ' אָמְרוּ לוֹ (כְּרִיתוֹת יג.) הַקְדָּשָׁה מִגּוֹ דְּאִתּוֹסַף בֵּהּ אִסּוּר הֲנָאָה לָא נָקַט לָשׁוֹן אִתּוֹסַף מִשּׁוּם דְּחָשֵׁיב בְּכָךְ אִסּוּר מוֹסִיף דְּהָא קָרֵי לֵהּ הָכָא אִסּוּר כּוֹלֵל אֶלָּא כְּלוֹמַר אִתּוֹסַף בָּהּ חוּמְרָא זוֹ וְאֵין לוֹמַר דְּאִסּוּר כּוֹלֵל דְּקָאָמַר הָכָא לָאו דַּוְקָא אֶלָּא אִסּוּר הֲנָאָה חָשִׁיב אִסּוּר מוֹסִיף כֵּיוָן דְּמֵעִקָּרָא הֲוָה שָׁרֵי בַּהֲנָאָה דְּאִם כֵּן אַדְּמַיְתֵי הָכָא רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי דְּלָא שָׁמְעִינַן אֶלָּא דְּלֵית לֵהּ אִסּוּר כּוֹלֵל בְּאִסּוּר קַל אֲבָל הָא דְּאִית לֵהּ בְּאִסּוּר חָמוּר לָא אַשְׁכְּחַן אֶלָּא מִסְּבָרָא אָמְרִינַן דְּאִית לֵהּ מִשּׁוּם דְּלָא שָׁמְעִינַן לֵהּ דִּפְלִיג כִּי הֵיכִי דְּשָׁמְעִינַן לֵהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן גַּבֵּי הָאוֹכֵל נְבֵלָה בי"ה הֲוָה לֵיהּ לְאֵתוּיֵי רַבִּי יוֹסֵי דְּאִית לֵיהּ בְּפֶרֶק ד' אַחִין (יְבָמוֹת לב.) אֵשֶׁת אִישׁ וְנַעֲשֵׂית חֲמוֹתוֹ נִדּוֹן מִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ דְּלֵית לֵהּ אִסּוּר כּוֹלֵל וְאָמְרִינַן דְּמוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי בְּאִסּוּר מוֹסִיף וְעוֹד אִי אִסּוּר הֲנָאָה אִסּוּר מוֹסִיף הוּא מַאי פָּרֵיךְ בְּסָמוּךְ וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי נְהִי דְּאִסּוּר כּוֹלֵל לֵית לֵהּ יָבֹא אִסּוּר חָמוּר וְיָחוּל עַל אִסּוּר קַל וְלִדְמָא לֵית לֵהּ אִסּוּר כּוֹלֵל אֲפִלּוּ בְּאִסּוּר חָמוּר וְאִסּוּר מוֹסִיף אִית לֵהּ אֶלָּא וַדַּאי אִסּוּר הֲנָאָה לָא חָשִׁיב אִסּוּר מוֹסִיף אֶלָּא אִסּוּר חָמוּר בְּעָלְמָא וְכֵן צָרִיךְ לְפָרֵשׁ בְּסוֹף פֶּרֶק כָּל הַבָּשָׂר (לְקַמָּן חֻלִּין קיג:) גַּבֵּי הָא דְּפָרֵיךְ וְסָבַר שְׁמוּאֵל אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר: **שַׁפִּיר** קָאָמְרִי לֵהּ רַבָּנַן לְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי יוֹלְעִין הָיוּ דְּלָא אַיְרֵי כְּשֶׁתָּחַב לוֹ חֲבֵרוֹ לְתוֹךְ פִּיו מִדְּקָאָמְרִי לֵהּ הָכִי: **בְּנִטְמָא** הַגּוּף וְאַחַ"כ נִטְמָא הַבָּשָׂר כ"ע לָא פְּלִיגֵי דְּחַיָּב דְּאִסּוּר כָּרֵת קָדֵים וְתוּ לָא פָּקַע וְלָא גָּרְסִינַן דְּאִסּוּר מוֹסִיף הוּא דְּלָא אַיְרֵי הָכָא לְאִחִיּוּבֵי תַּרְתֵּי אֶלָּא לְאִחִיּוּבֵי חַטָּאת מִשּׁוּם טֻמְאַת הַגּוּף וְהָא דְּקָאָמְרִי לֵהּ רַבָּנַן כֵּיוָן שֶׁנָּגַע בּוֹ טִמְּאָהוּ הָיוּ סְבוּרִין רַבָּנַן דְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי פָּטַר מִשּׁוּם דִּמְחֻלָּל וְעוֹמֵד הוּא וְגָמַר מִתְּרוּמָה דְּפָטְרִינַן בְּפֶ' כָּל הַבָּשָׂר (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קיג:) טָמֵא הָאוֹכֵל תְּרוּמָה טְמֵאָה מִשּׁוּם דִּכְתִיב וּמֵתוּ בוֹ כִּי יְחַלְּלֻהוּ פְּרָט לָזוֹ שֶׁמְּחֻלֶּלֶת וְעוֹמֶדֶת וא"ת לְרַבָּנַן דְּפָרְכִי מִכִּי נָגַע בּוֹ טִמְּאָהוּ הֵיכִי מַשְׁכַּחַת טָמֵא שֶׁאָכַל תְּרוּמָה שֶׁיְּהֵא בְּמִיתָה הָא מִכִּי נָגַע בָּהּ טְמֵאָה וי"ל כְּגוֹן שֶׁתָּחַב לוֹ חֲבֵרוֹ וְהָכָא לָא פָּרְכִי לֵהּ רַבָּנַן אֶלָּא מִשּׁוּם דְּיָדְעִי דְּלָא אַיְרֵי בְּתָחַב לוֹ כִּדְפֵרַשְׁנוּ א"נ בְּשֶׁלֹּא נִכְשְׁרָה אוֹ בִּנְלוֹשָׁה בְּמֵי פֵּרוֹת וְעוֹד לְפִי הָאֱמֶת אֲפִילוּ הֻכְשְׁרָה מַשְׁכַּחַת לָהּ כְּגוֹן שֶׁנִּטְמָא הַגּוּף וְאַחַ"כ נִטְמְאָה הַתְּרוּמָה כִּדְאָמְרִינַן הָכָא וְאִצְטְרִיךְ קְרָא דְּפָטַר בִּמְחֻלֶּלֶת שֶׁנִּטְמָא תְּחִלָּה וְאִצְטְרִיךְ קְרָא לְאַשְׁמוּעִינַן דְּיָלְפִינַן מֵהָתָם בְּעָלְמָא דְּאֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר וּלְמ"ד אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר בְּעָלְמָא שָׁאנֵי הָתָם דְּגַלֵּי קְרָא וְכֵן מַשְׁמַע לְקַמָּן בְּפֶ' כָּל הַבָּשָׂר (שָׁם) [וְע"ע תּוֹס' סַנְהֶדְרִין פג: ד"ה פְּרָט לָזוֹ]:

מסורת הש"ס

א זבחים ע.; קידושין עז:

ב ספרא אחרי מות פרק י ז; זבחים קו.; משנה זבחים

ג פסחים כב.

תורה אור השלם

עַל־כֵּן לֹא־יֹאכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנָּשֶׁה אֲשֶׁר עַל־כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה [בראשית לב, לג]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' ו:

ב מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' ו:

ג מיי' פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הל' יג:

רבינו גרשום

אי קסבר יש בגידים בנותן טעם ליחייב משום (לנותן טעם) טומאה אי קסבר אין בגידים בנותן טעם ליחייב משום גיד כלומר לאע"ג דעץ הוא התורה חייבה עליו:

מאן האי תנא לאיסור חל על איסור לית ליה כו' כלומר לאיסור נבלה לא חייל אאיסור גיד ואיסור כולל לית ליה כלומר דלא אמרינן מגו דמיחייב אחתיכה דנבלה דעלמא מיחייב אגיד משום נבלה ובאיסור חמור איסור כולל אית ליה כו' כלומר ובאיסור חמור כגון עולה ושור הנסקל דאסורין אפי' בהנאה איסור כולל אית ליה דאמרינן מיגו דמיחייב אשאר חתיכות משום עולה ומשום שור הנסקל מיחייב נמי אגיד משום עולה ומשום שור הנסקל:

אמר רבא ר' יוסי הגלילי היא דתנן הטמא שאכל בין קדש טמא כו' כלומר חייב כרת על הטמא במי שאכל בשר (טהו') [טמא]. ר' יוסי הגלילי אמר טמא שאכל את הטהור חייב וכו' כלומר חייב כרת דכתיב ונפש אשר תגע בכל טמא בנבלת אדם או בבהמה טמאה ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה' ונכרתה:

יבא איסור חמור וחייל על איסור קל כלומר אפי' נטמא הבשר ואח"כ נטמא הגוף יבא איסור כרת וחייל על איסור לאו שטומאת הבשר אינו אלא לאו שנאמר והבשר אשר תגע בכל טמא לא יאכל. אמר רב אשי מאן לימא לן לטומאת הגוף חמירא כו':

וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי לֵית לֵיהּ אִיסּוּר כּוֹלֵל? אב(א)וְהָתַנְיָא: שַׁבָּת וְיוֹם הַכִּפּוּרִים, שָׁגַג וְעָשָׂה מְלָאכָה, מִנַּיִן שֶׁחַיָּיב עַל זֶה בְּעַצְמוֹ וְעַל זֶה בְּעַצְמוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "שַׁבָּת הִיא", "יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא", דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. שְׁלַח רָבִין מִשּׁוּם דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: כָּךְ הַצָּעָה שֶׁל מִשְׁנָה, וְאֵיפוֹךְ. שְׁלַח רַב יִצְחָק בַּר יַעֲקֹב בַּר גִּיוֹרֵי מִשּׁוּם דְּרַבִּי יוֹחָנָן: לְדִבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, לְמַאי דַּאֲפַכַן, שָׁגַג בְּשַׁבָּת וְהֵזִיד בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים – חַיָּיב, הֵזִיד בְּשַׁבָּת וְשָׁגַג בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים – פָּטוּר. מַאי טַעְמָא? אָמַר אַבָּיֵי: שַׁבָּת קְבִיעָא וְקַיְימָא, יוֹם הַכִּפּוּרִים – בֵּי דִינָא דְּקָא קָבְעִי לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: סוֹף סוֹף, תַּרְוַיְיהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתוּ. אֶלָּא אָמַר רָבָא: שְׁמָדָא הֲוָה, וּשְׁלַחוּ מִתָּם דְּיוֹמָא דְּכִפּוּרֵי דְּהָא שַׁתָּא שַׁבְּתָא הוּא. וְכֵן כִּי אֲתָא רָבִין וְכֹל נָחוֹתֵי אַמְרוּהָ כְּרָבָא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: וַהֲלֹא מִבְּנֵי יַעֲקֹב [וְכוּ']. תַּנְיָא, אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה: וְכִי נֶאֱמַר "עַל כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְּנֵי יַעֲקֹב"? וַהֲלֹא לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", וְלֹא נִקְרְאוּ "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" עַד סִינַי! אֶלָּא בְּסִינַי נֶאֱמַר, אֶלָּא שֶׁנִּכְתַּב בִּמְקוֹמוֹ לֵידַע מֵאֵיזֶה טַעַם נֶאֱסַר לָהֶם. מֵתִיב רָבָא: "וַיִּשְׂאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יַעֲקֹב אֲבִיהֶם", לְאַחַר מַעֲשֶׂה. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: מֵהָהִיא שַׁעְתָּא לִיתְּסַר. אֲמַר לֵיהּ: וְכִי תוֹרָה פְּעָמִים פְּעָמִים נִיתְּנָה? הָהוּא שַׁעְתָּא לָאו שְׁעַת מַעֲשֶׂה הֲוַאי, וְלָא שְׁעַת מַתַּן תּוֹרָה הֲוַאי. תָּנוּ רַבָּנַן: אֵבֶר מִן הַחַי נוֹהֵג בִּבְהֵמָה, חַיָּה וָעוֹף, בֵּין טְמֵאִין וּבֵין טְהוֹרִין, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בִּטְהוֹרִין. (ב)אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וּשְׁנֵיהֶן מִקְרָא אֶחָד דָּרְשׁוּ, "רַק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכֹל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנָּפֶשׁ

לֹא

ור' יוסי לית לה [אסור] כולל ולא חייל אסור טומאת גוף על אסור טומאת בשר ואין כאן כרת אלמא שמעינן ליה דלית ליה כולל הלכך תנא לעיל דלית ליה כולל ר' יוסי הגלילי היא ואשמועינן תנא לעיל דבאסור חמור אית ליה כולל. ופרכינן יבא אסור חמור דכרת ויחול עליה דהא אמרת דמודה הוא באסור חמור והכא אתוסף ביה כרת. ומשני דילמא הא אמירא דלית ליה טהרה במקוה והיא לעיל איכא לאוקומיה אליביה דלא שמעינן ליה באסור חמור דלית ליה כולל. ואע"ג דלרבי שמעון נמי שמעינן בעלמא דלית ליה כולל דתניא רבי שמעון אומר האוכל נבלה ביום הכפורים פטור מחטאת שאין יוה"כ חל על אסור נבלה ואע"ג דאסורו אסור כולל הוא שכולל אסור והתר לאסרן יחד אפ"ה אליביה לא מצינו לאוקומיה משום דהא אף באסור חמור אית ליה דלא חייל דהא יום הכפורים כרת ונבלה לאו בעלמא הוא ואפלו הכי לא חייל ותנא לעיל סבר דבאסור חמור אמרינן כולל: **שבת ויום הכפורים** שחל להיות בשבת: **שבת היא לה'** בשבת בראשית כתיב דמשמע שאם בא אסור אחר עמה יתחייב על שמה בפני עצמה כדכתיב היא וכן גבי יום הכפורים דכתיב הוא והני אסור בת אחת נינהו דהא בהדי הדדי אתו כשקדש היום. מיהו אי אמרת בשלמא אית לה לרבי יוסי הגלילי באסור כולל או מוסיף דחיילי אשאר אסורין איכא למימר מש"ה מתחייב אתרווייהו דהא אי נמי הוה אפשר דקדמיה חד לחבריה הוה אתי חבריה וחייל עליה דשבת לגבי יוה"כ אסור מוסיף הוא דאי הוה יוה"כ קדים הוה חייב על זדון מלאכה כרת וכי אתי שבת אתוסף ביה מיתת ב"ד ויוה"כ לגבי שבת אסור כולל דשבת אסורה במלאכה ומותר באכילה מנו לאתסר באכילה משום יום הכפורים אתסר ליה נמי מלאכה משום יום הכפורים אלא אי אמרת באסור כולל ואסור מוסיף לא חיילי כי אתו אהדדי אמאי חיילי תרוייהו: **שלח רבין כך** ואלו הצעת המשנה במקום ששנויות שם אבל משבשת היא ואפוך וה"ה דקתני למימר לס"ל לר"י הגלילי לאע"ג דאסור כולל לא חייל אסור בת אחת חייל ומיהו ר' יוסי בר' חנינא סבר דמאן דלית ליה אסור כולל לית ליה נמי אסור בת אחת ופלוגתא היא ביבמות בפ"ג (דף לג.) כך נראה בעיני. ואני שמעתי דשבת חשיב לה כקודמת משום דקביעא וקיימא ויום הכפורים חשיב אחרון משום דבי דינא מקדשי ליה כדלקמן ורבי יוסי הגלילי דמחייב תרתי טעמיה משום כולל וקשיא לי בגויה למאי דקא מותיב רבא לקמן לרב יצחק לבתר דאפכוה סוף סוף תרווייהו בהדי הדדי קאתו מאי תיובתיה הא רב יצחק לדברי ר' יוסי הגלילי קאמר ורבי יוסי הגלילי מקפטר ליה ש"מ לאו אסור בת אחת חשיב לה וכי פטר ליה מיום הכפורים פטר ליה וכי הזיד בשבת על כרחיך פטור משניהם לדברי רבי יוסי הגלילי: **למאי דאפכנא** ומוקמינא דאיהו פטר: **שגג בשבת** ששכח שהוא שבת: **והזיד באסור יום הכפורים** שהיה יודע שהוא יום הכפורים: **חייב חטאת** משום שוגג שבת. אבל שגג באסור יום הכפורים ששכח שהוא יום הכפורים אבל יודע הוא שהוא שבת פטור משתיהן וטעמא מפרש ואזיל: **אמר אביי** קסבר רבי יוחנן דההוא חטאת דמחייב ליה רבי יוסי [הגלילי] בשגג בזה ובזה אשבת קמחייב ליה דאיהו קדמיה ואדיום הכפורים הוא דפטר ליה הלכך כי הזיד בשבת ושגג ביום הכפורים פטור לגמרי דאין מביאין קרבן על המזיד: **סוף סוף תרווייהו בהדי הדדי קאתו** ואין כאן אחרון ועל כרחך כי פטר ליה רבי יוסי הגלילי משום דקסבר כיון דבכולל ומוסיף אין אסור חל על אסור באסור בת אחת נמי לא מחייב אלא חדא ואי נמי הזיד באחד מהן הרי שגגת חברו עומדת וחייב: **אלא אמר רבא** הא דשלח רב יצחק דאדיום הכפורים מפטר לאו בפלוגתא דרבי יוסי הגלילי קאי ומאן דאמר בה לדברי רבי יוסי הגלילי לא היו דברים מעולם אלא שמדא הוה וגזרו שלא לעשות יום הכפורים: **ושלחו מתם יום הכפורים דהאידנא שבתא הוא** עשו יום הכפורים בשבת אע"פ שאינו חל להיות בו כדי שלא תשתכח תורת יוה"כ והאויבים לא יבינו בו משום דבכל שבת נמי לא עבדי מלאכה ואההוא יוה"כ קאמר רב יצחק דאם שגג בו והזיד בשבת פטור דהא לאו יום הכפורים הוא ואין שגגתו שגגה: **ולא נקראו בני ישראל על הר סיני** ולקמיה מקשי ליה: **אלא** מקרא זה לא נאמר על סיני אלא לאחר שקבלו משה בסיני ובא לכתוב את התורה כתב אותה אזהרה אצל המעשה לדע כו': **לאחר מעשה** לאחר אותו מעשה שנאבק עמו לזמן מרובה בבואו מפדן ארם והקב"ה קראו ישראל דכתיב (בראשית לה) לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל וגו': **מההיא שעתא** דוישאו בני ישראל לתסר:

ואסור כולל לית לה והתניא כו' פי' בקונטרס ואע"נ לאסור בת אחת הוא מאן דלית לה אסור כולל לית לה אסור בת אחת ואין נראה לר"י דהא בפרק ארבעה אחים (יבמות לג:) פריך השתא באסור כולל מחייב תרתי באסור בת אחת מבעיא אלמא אפילו מאן דלית לה אסור כולל מני סבר אסור בת אחת לכך נראה לר"י דהשתא ס"ל דלאו אסור בת אחת הוא אלא חשיב שבת קדים משום דקביעא וקיימא אבל קשה דאי לא אסור בת אחת הוא א"כ שבת היא למה לי פשיטא דחייב משום דשבת קדים: **תלמוד** לומר שבת היא יוה"כ הוא וא"ת ומאי פריך שאני הכא דגלי קרא וי"ל דפריך ונגמר מינה וליכא למימר דאדרבה נגמר מתרומה דפטרינן בפרק כל הבשר (לקמן חלין דף קיג:) מומתו בו כי יחללוהו דלאחמרא מקשינן וילפינן מהכא והא דאמר התם בעלמא קסבר שמואל אין אסור חל על אסור וגבי בשר בחלב שאני דגלי קרא גדי לרבות חלב מתה ולא יליף מבשר בחלב לחומרא היינו משום דבשר בחלב חדוש הוא ואית ספרים דגרסי התם ונגמר מינה חדוש הוא: **רבי עקיבא אומר** אינו חייב אלא אחת למאי דפרש בקונטרס שהוא אסור בת אחת וכן הוא במסקנא קשה דתנן בפרק דם שחיטה (כריתות כג.) חתיכת חלב חלין וחתיכת חלב קדש ואכל אחת מהם ואינו יודע איזה מהם אכל מביא חטאת ור' עקיבא אומר אף אשם תלוי אלמא אית לה אסור חל על אסור וכ"ש אסור בת אחת ומיהו יש לומר דקדשים שאני כדאמר התם בסוף פרקא דאפילו מאן דלית ליה בעלמא דאין אסור חל על אסור בקדשים אית לה אך הקשה הרב רבינו שמואל מוורדו"ן מהא דתנן בפרק כל הבשר (לקמן חלין דף קיג.) רבי עקיבא אומר חיה ועוף אינם מה"ת שנאמר לא תבשל גדי ג' פעמים פרט לחיה ועוף ובהמה טמאה ופריך בגמרא (שם דף קטז.) הני הא אפקינהו לכדשמואל ומשני קסבר רבי עקיבא אסור חל על אסור וחלב מתה לא צריך קרא והכא משמע דאפילו בבת אחת לית לה ואע"ג דאמר הכא איפוך לאו מכח קושיא זאת אמר הכי ועוד למאי דפרשנא דהכא פריך משום דס"ל דלא הוי אסור בת אחת למאי דמסיק רבא דהוי בת אחת לא אמר איפוך וי"ל דהתם פריך משום שמואל דאי ס"ל כר"ע בחיה ועוף ובהמה טמאה היכי דריש ומשני דקסבר שמואל אסור חל על אסור בלאו קרא: **הזיד בשבת ושגג** ביוה"כ פטור וא"ת והא לרבי עקיבא נמי פטור דהא אינו שב מידיעתו דמזיד הוא על השבת דאחמיר דבסקילה וי"ל דאפ"ה חמיר ליה יוה"כ לפי שהוא יום כפרה ומחילה: **יום הכפורים דהאי שתא שבתא הוא** ולא שייך כאן אתם ואפי' מזידים כיון דלא נקבע בעשור לחדש ודוקא אקביעות החדש אמרינן ליה: **לאחר מעשה** פרש בקונטרס לאחר אותו מעשה שנאבק עמו לזמן מרובה בבואו מפדן ארם והקב"ה קראו ישראל והא דקאמר לעיל לא נקרא ישראל על סיני היינו לענין מצות ופריך מההיא שעתא לתסר מההיא דוישאו בני ישראל ומשני ההיא שעתא לא שעת מעשה היה דנשית גיד ולא שעת מתן תורה ולא גרסינן מההוא מעשה לתסר דמשמע מעשה דנשית הגיד כמו לאחר מעשה דקאי אנשית גיד ואם נאמר דלאחר מעשה קאי אברכה שברכו המלאך והסכים הקדוש ברוך הוא על ידו של מלאך וכן מההיא מעשה לתסר מ"מ לא הוי כמו האי שעתא לאו שעת מעשה הוי דקאי אנשית גיד:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פד' מהל' שגגות הל' א:

ב מיי' פו' מהל' שגגות הל' ו:

ג מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' א:

רבינו גרשום

[ורבי יוסי הגלילי לית ליה איסור כולל] כלומר הא קא חזינן הכא דאי חמור כרת מטומאת בשר הא הוה חייל איסור חמור על איסור קל. וזהו שאמרנו ואיסור חמור באיסור כולל אית ליה לר' יוסי הגלילי. ולית ליה לר' יוסי הגלילי איסור כולל אלא באיסור חמור והא הכא ביוה"כ דקיל משבת לזה מיתה וזה כרת וקא חייל יום הכפורים על שבת. כך היא הצעה של משנה זו כלומר דאין איסור חל על איסור. ואימא ר' יוסי הגלילי אמר אינו חייב אלא אחת דאין איסור חל על איסור ולמאי דאמר כלומר לר' יוסי הגלילי דאינו חייב אלא אח' דאין איסור חל על איסור:

שגג בשבת כו' כלומר היה לו שגגה אצל שבת והזיד אצל יוה"כ חייב חטאת אבל הזיד בשבת ושגג ביוה"כ פטור מ"ט אין אדם חייב חטאת אלא בשגגה ועכשיו היה שבת ויוה"כ כיון דאין איסור יוה"כ חל על איסור שבת ויוה"כ [הוי כמו] שאינו בעינן שיהא לו שגגה על שבת אבל אם היה שוגג אצל יוה"כ פטור מחטאת. אלא אמר רבא שמדא הוי כלומר היכא פליגי ר' עקיבא ור' יוסי הגלילי לא פליגי בענין זה שחל יוה"כ בשבת דאי בזה ענין לא חשיב איסור חל על איסור אלא שמדא הוה ונזרו שלא יקיימו יוה"כ ואותה שנה עשו יוה"כ בשבת שלא [תשתכח תורת יוה"כ] והוא הוה איסור חל על איסור:

לאחר מעשה כלומר לאחר שאמר לו הקב"ה לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך והיה לאחר שאבק עם המלאך אבל באותה שעה לא הוה ישראל שמו:

מסורת הש"ס

א ספרא אמור פרשה ט ח

ב סנהדרין נט.; מכות כג:

תורה אור השלם

שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ שַׁבָּת הִוא לַיהֹוָה בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם [ויקרא כג, ג]

אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה לַיהֹוָה [ויקרא כג, כז]

עַל־כֵּן לֹא־יֹאכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנָּשֶׁה אֲשֶׁר עַל־כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה [בראשית לב, לג]

וַיָּקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיִּשְׂאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם וְאֶת־טַפָּם וְאֶת־נְשֵׁיהֶם בָּעֲגָלוֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח פַּרְעֹה לָשֵׂאת אֹתוֹ [בראשית מו, ה]

וַיֹּאמֶר־לוֹ אֱלֹהִים שִׁמְךָ יַעֲקֹב לֹא־יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל [בראשית לה, י]

רַק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכֹל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנָּפֶשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבָּשָׂר [דברים יב, כג]

(א)"לא תאכל הנפש עם הבשר". רבי יהודה ורבי אלעזר סברי: כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על אבריו, והני טמאין נמי, הואיל ואתה מצווה על דמן אתה מצווה על אברין. ורבנן סברי: "לא תאכל הנפש עם הבשר", אלא בשר לחודיה, כל שבשרו מותר – אתה מצווה על אבריו, וכל שאין בשרו מותר – אי אתה מצווה על אבריו. ורבי יהודה, למה ליה קרא? ליתי איסור אבר ליחול על איסור טומאה, שכן איסורו נוהג בבני נח! אין הכי נמי, וכי איצטריך קרא לרבי אלעזר. תניא נמי הכי: אבר מן החי נוהג בבהמה חיה ועוף, בין טמאה בין טהורה, שנאמר "רק חזק לבלתי אכל הדם". כל שאתה מצווה על דמו – אתה מצווה על אבריו, וכל שאי אתה מצווה על דמו – אי אתה מצווה על אבריו, דברי רבי אלעזר. וחכמים אומרים: אינו נוהג אלא בטהורין, שנאמר "לא תאכל הנפש עם הבשר", אלא בשר לחודיה, כל שבשרו מותר – אתה מצווה על אבריו, וכל שאין בשרו מותר – אין אתה מצווה על אבריו. רבי מאיר אומר: אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד. (סימן: שמואל, שילא, שימי). אמר רבה בר שמואל אמר רב חסדא, ואיתימא רב יוסף, ואמרי לה אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא, ואיתימא רב יוסף, ואמרי לה רבה בר שימי אמר רב חסדא, ואיתימא רב יוסף: מאי טעמא דרבי מאיר? אמר קרא "וזבחת מבקרך ומצאנך". אמר רב גידל, אמר רב: מחלוקת בישראל, אבל בבן נח – דברי הכל מוזהר על הטמאין כטהורין. תניא נמי הכי: אבר מן החי – בן נח מוזהר עליו על הטמאים כטהורים, וישראל אינו מוזהר אלא על הטהורין בלבד. איכא דאמרי "טהורה", ורבי מאיר. איכא דאמרי "טהורים", ורבנן. (ב)אמר רב שיזבי: אף אנן נמי תנינא, אכל אבר מן החי ממנה אינו סופג ארבעים, ואין שחיטה מטהרתה. במאי? אילימא בישראל – פשיטא דאין שחיטה מטהרתה! אלא לאו בבני נח, מכלל דאסור. רבי מני בר פטיש רמי רישא אסיפא, ומשני: רישא בישראל, וסיפא בבן נח. [א]אמר רב: אבר מן החי צריך כזית, מאי טעמא? אכילה כתיבה ביה. (ג)מתיב רב עמרם: אכל אבר מן החי ממנה – אינו סופג את הארבעים, ואין שחיטה מטהרתה. ואי סלקא דעתך בעינן כזית – תיפוק ליה דקאכל כזית. [ב]כדאמר רב נחמן, במשהו בשר גידין ועצמות, הכא נמי במשהו בשר גידין ועצמות. תא שמע, דאמר רב: אכל

לא תאכל הנפש עם הבשר לא תאכל ממנו בעוד שהנפש עמו וזו היא אזהרה לאבר מן החי: **טמאין** אתה מצווה על דמן בכריתות בפרק דם שחיטה (כריתות דף כא.) לא ימעטו מכלל אזהרתו אלא שרצים ודגים וחגבים ומהלכי שתים: **לא תאכל הנפש עם הבשר** משמע הא אין דם הנפש עמו אכול: **שכן** איסורו נוהג בבני נח שאף הם הוזהרו עליו דכתיב (בראשית ט) אך בשר בנפשו דמו וגו' ור' יהודה הא שמעינן ליה גבי גיד לעיל (חולין דף ק:) דמשום האי טעמא חייל אטמאה שכן איסורו נוהג בבני נח: **כי איצטריך** קרא לאסרו לר' אלעזר איצטריך דאסר ליה בטמאה כר' יהודה ולית ליה איסור חל על איסור באיסור חמור אי לאו דכתביה קרא: **תניא** נמי הכי כר' יוחנן דרבי אלעזר ורבנן מהאי קרא ילפי: **וכל שאי** אתה מצווה על דמו דגים וחגבים: **אלא בבהמה טהורה** ולא בחיה ועוף ואע"פ שהן טהורין: **מבקרך ומצאנך** וכתיב בתריה אבר מן החי: **אבל בן נח** מוזהר על הכל דכל דקרינא ביה בשר לחודיה אכול קרינא ביה אבר מן החי לא תאכל: **אית** דאמרי טהורה קתני ובהמה קאי כר' מאיר ואית דאמרי טהורים קתני ואף חיה ועוף במשמע: **אף אנן נמי** תנינא במסכת טהרות דבן נח מוזהר על הטמאין והתם (פ"א מ"א) קאמר י"ג דבר נאמרו בנבלת עוף טהור וכך וכך בנבלת עוף טמא וזו היא מהן: **אכל אבר** מן החי ממנה בעוף טמא קא מיירי: **אינו סופג** וקסבר אינו נוהג בטמאים כרבנן: ה"ג ואין שחיטתה מטהרתה ובעוף טמא קאי וקאמר דאין שחיטתה מטהרתה והא דנקט לה לשון נקבה משום דרישא אתחיל בה לשון נקבה דתנן בה הכי נבלת עוף טמא צריכה מחשבה כו': **במאי** קתני סיפא אין שחיטתו מטהרתו אי נימא בישראל פשיטא דהא טמא הוא והא ליכא לפרושי מטהרתו מידי טומאת נבלות דעוף טמא אין לו שום טומאה אפילו בבית הבליעה וע"כ אין מתירתו באכילה קאמר אלא לבן נח קאמר שאין שחיטתו מתירתו לו באכילה כל זמן שהוא מפרכס כדאמרינן בפ"ב (לעיל חולין דף לג.) דבן נח לאו בשחיטה תליא מלתא כו' וגבי טהורה הוא דאמרינן שחיטה מכשרה ליה לבן נח מגו דמכשרא ליה לישראל דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור שמעינן מינה דאפילו רבנן מודו דבן נח מוזהר על הטמאה באבר מן החי: **רמי רישא אסיפא** קתני רישא אינו סופג אלמא אין אבר מן החי נוהג בטמאין והדר תני אין שחיטתו מטהרתו וליכא לאוקומא אלא באבר מן החי אלמא נוהג: **רישא בישראל וסיפא בבן נח** ורבנן היא. ומעיקרא כי רמייה הוה משמע ליה נמי סיפא בבן נח ומיהו לא הוה ידע טעמא והדר פשטה לאפי' למ"ד אין נוהג בטמאין בישראל הוא דקאמר דקרינא ביה כל שאין בשרו מותר אי אתה מצווה על אבריו אבל בבן נח מודה: **אבר מן החי צריך כזית** אע"ג דתרי קראי כתיבי חד לאבר מן החי וחד לבשר מן החי לא תימא לאתרבי אבר אע"ג דאין בו שעור אלא ואי יש בו שעור בעינן דאין אכילה בפחות מכזית: **אינו סופג** דאינו נוהג בטמאין ועל כרחך בדאיכא שעור דאיסור אבר מן החי בטהורה עסקינן דאי ליכא שעור פשיטא דאינו סופג ואי ס"ד אסור אבר מן החי בכזית וה"נ דאכל כזית אמאי אינו סופג והא איכא כזית ואיכא לאו דלא (יאכל כי) שקץ הם (ויקרא יא): **כדאמר רב נחמן** לקמן: **במשהו בשר וגידין ועצמות** משלימין לכזית דמשום טומאה לא מחייב דאין בגידין ועצמות טעם טמא ומשום אבר מחייב דלהכי פלגינהו קרא לאבר מן החי ובשר מן החי דמחייב אאבר אף על גב דאין שעור בשר ואבשר אע"פ שאינו אבר:

ורבי יהודה למה לה קרא ליתי אסור אבר מן החי ולחול אאסור טמאה שכן איסורו נוהג בבני נח פי' כדשמעינן ליה לעיל (חולין דף ק:) גבי גיד דמהאי טעמא חייל אאסור טמאה וא"ת ולמא מהכא יליף וי"ל דלא מצי למילף מהכא דאסור מוסיף הוא דאתוסף ביה אסור אבר מן החי לבני נח אבל גיד לא נאסר אלא לבני יעקב ולא הוי אלא אסור חמור: **כי** אצטריך לר' אלעזר וא"ת אי קסבר בהמה בחייה לאברים עומדת אם כן אסור בת אחת היא ואפי' למאן דלית ליה בחמור על קל מודה וי"ל דאסור טמאה קדים בעוד שלא נקשרו אברים בגידים: **ורבי** מאיר אומר אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד הקשה רבינו אפרים דתנן בריש מסכת טהרות י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור כו' והאוכל אבר מן החי ממנה סופג את הארבעים ומליקתה ושחיטתה מטהרת טרפתה מטמאתה דברי ר' מאיר וי"ל דלדברי ר' מאיר לא קאי אכולה מלתא אלא לענין שחיטה ומליקה נקט ליה דפליג עליה ר' יהודה בזבחים בס"פ טבול יום (זבחים דף קה:) דהא דקתני נמי התם דמטמא טומאת אוכלין בכביצה לא אתי כרבי מאיר ולא אמרינן מדסיפא ר' מאיר רישא נמי ר"מ ומיהו לפי מה שרגה הש"ס לדקדק שם מדסיפא רבי מאיר רישא נמי ר' מאיר קשה דאדרבה מדמתניתא דאבר מן החי לאו ר' מאיר רישא נמי לאו ר' מאיר וי"ל דהוה מצי למימר וליטעמיך וק"ק לשון הגמרא התם דקאמר מאן שמעת ליה דאית ליה דמליקתה ושחיטתה מטהרת טרפתה מטמאתה ר"מ אמאי צריך לדקדק בענין זה הא קתני בה בהדיא דברי ר"מ: **אלא** לאו בבני נח דאין שחיטתו מתירתו באכילה כל זמן שמפרכסת גבי נבלת עוף טהור דקתני רישא ושחיטתה מטהרת טרפתה מטמאתה ולא קתני דאין שחיטה מטהרתו כדקתני סיפא גבי טהורה דווקא הוא דאמר שחיטה מכשרה ליה לבני נח מגו דמכשרה לישראל דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור ותימה דתקשה מהך משנה לרב אחא בר יעקב דאמר לעיל בפ"ב (חולין דף לג.) דאין מזמנין עובד כוכבים על בני מעים ומיהו בלאו הכי אמר לעיל דתניא דלא כותיה וקשית המשנה אינה פשוטה כל כך:

מסורת הש"ס

א בבא מציעא פח:

ב משנה טהרות

ג משנה טהרות

תורה אור השלם

רַק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכֹל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנָּפֶשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבָּשָׂר [דברים יב, כג]

כִּי־יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהֹוָה לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל אַוַּת נַפְשֶׁךָ [דברים יב, כא]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' ג, סמג לאוין קלג, סמג לאוין קלד, טור יו"ד סי' סב:

ב מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' ג, סמג לאוין קלג, סמג לאוין קלד, טור יו"ד סי' סב:

רבינו גרשום

ליתי איסור אבר ויחול על איסור טומאה כו'. כלומר שכן איסורו נוהג בבני נח:

של אבר מן החי. כלומר דזו היא אחת משבע מצות שנצטוו בני נח דכתיב ויצו אלהים על האדם אכל תאכל זה אבר מן החי. כלומר מה שראוי לאכילה לאחר מיתה אבל מחיים אין ראוי לאכילה:

תניא נמי הכי אבר מן החי וכו'. לדר' יהודה לא איצטריך קרא אלא לר' אלעזר:

אבר מן החי כו':

מ"ט דר"מ דכתיב וזבחת מבקרך ומצאנך. כלומר באותה פרשה דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר וזהו אבר מן החי דבר הלמד מענינו. במה הכתוב מדבר בבקרך ובצאנך וזהו בבהמה טהורה:

אבל בבן נח מוזהר על הטמאין כטהורין. כלומר שבהמה טמאה (היתה) [היא] מותרת לכן כטהורה:

איכא דאמרי טהורין ורבנן. כלומר חיה ועוף טהורין:

אמר רב שיזבי אף אנן נמי תנינא. כלומר דבן נח מוזהר על הטמאין כטהורין:

האוכל אבר מן החי הימנה. כלומר מצפור טמאה:

ואין שחיטתה מטהרתה שלא תהא מטמאה אבל אע"פ ששחטה מטמאה:

אלא לאו בבן נח. כלומר לא היה סופג את הארבעים אבל היה נהרג שאזהרתן היא מיתתן שלא היה לבני נח שום לאו בעולם אלא מיתה דכתיב שופך דם האדם באדם דמו ישפך:

ר' מני בר פטיש רמי רישא אסיפא ומשני כו'. כלומר דקתני רישא דהאוכל מנבלת עוף טהור ואבר מן החי הימנה סופג את הארבעים וסיפא דקתני האוכל אבר מן החי הימנה אינו סופג את הארבעים וכיצד רמי רישא אסיפא רישא קתני דאפי' מנבלת עוף טהור סופג את הארבעים א)דברי רבינו בכאן צ"ע דמאי רומיא דהא גבי עוף טהור בוודאי נוהג אבר מן החי גם לישראל וע"כ צריך לפרש כפירש"י ומנה לייסב. וסיפא קתני דאפי' מנבלת עוף טמא אינו סופג את הארבעים אלא (לא) רישא דקתני דהאוכל מנבלת עוף טהור או אבר מן החי הימנה היה סופג את הארבעים בישראל. וסיפא דקתני האוכל אבר מן החי מעוף טמא אינו סופג את הארבעים בבן נח דאינו סופג את הארבעים אבל היה נהרג:

מותיב רב עמרם האוכל אבר מן החי ממנה כו'. כלומר אע"ג דבבן נח מוקמינן לה ישראל נמי אם אכל אבר מעוף טמא אינו סופג את הארבעים דאמרי' לעיל כל שבשרו מותר אתה מצווה על איבריו כל שאין בשרו מותר אי אתה מצווה על איבריו והא אין בשרו מותר:

הכא נמי משהו בשר גידים ועצמות. כלומר מה דאמרי' האוכל אבר מן החי אינו סופג את הארבעים דלא אכל כזית בשר אבל אכל כזית (בשר) מכולם בין בשר וגידים ועצמות ולא הוה אלא משהו בשר ולפיכך אינו סופג את הארבעים משום טומאה דלא הוה כזית בשר:

[אב]אָכַל צִפּוֹר טְהוֹרָה בְּחַיֶּיהָ – בְּכָל שֶׁהוּא, בְּמִיתָתָהּ – בִּכְזַיִת, וּטְמֵאָה בֵּין בְּחַיֶּיהָ בֵּין בְּמִיתָתָהּ – בְּכָל שֶׁהוּא, הָכָא נָמֵי בְּמַשֶּׁהוּ בָּשָׂר גִּידִים וַעֲצָמוֹת. תָּא שְׁמַע: נָטַל צִפּוֹר שֶׁאֵין בּוֹ כְּזַיִת וַאֲכָלוֹ – רַבִּי פּוֹטֵר, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי שִׁמְעוֹן מְחַיֵּיב. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: קַל וָחוֹמֶר, עַל אֵבֶר מִמֶּנָּה חַיָּיב, עַל כּוּלָּהּ לֹא כָּל שֶׁכֵּן! חֲנָקָהּ וַאֲכָלָהּ – דִּבְרֵי הַכֹּל בִּכְזַיִת. עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי, אֶלָּא דְּמָר סָבַר: בְּחַיֶּיהָ לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת, וּמָר סָבַר: בְּחַיֶּיהָ לָאו לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת. דְּכוּלֵּי עָלְמָא מִיהָא לָא בָּעֵינַן כְּזַיִת, אָמַר רַב נַחְמָן: בְּמַשֶּׁהוּ בָּשָׂר, גִּידִים וַעֲצָמוֹת. וּמִי אִיכָּא מִידֵּי, דִּבְכוּלֵּיהּ לֵית בֵּיהּ כְּזַיִת בָּשָׂר, וּבְחַד אֵבֶר אִית כְּזַיִת בְּמַשֶּׁהוּ בָּשָׂר גִּידִין וַעֲצָמוֹת? אָמַר רַב שֵׁרֶבְיָא: אִין, בְּקַלָּנִיתָא. אֵימָא סֵיפָא: חֲנָקָהּ וַאֲכָלָהּ, דִּבְרֵי הַכֹּל בִּכְזַיִת, וְהָא קְלָנִיתָא עוֹף טָמֵא הוּא, וְאָמַר רַב: טְמֵאָה, בֵּין בְּחַיֶּיהָ בֵּין בְּמִיתָתָהּ, בְּמַשֶּׁהוּ! אֶלָּא כְּעֵין קְלָנִיתָא. אָמַר רָבָא: אִם תִּימְצֵי לוֹמַר סָבַר רַבִּי מַחְשֶׁבֶת אֳכָלִין שְׁמָהּ מַחְשָׁבָה, חִישֵּׁב לְאוֹכְלָהּ אֵבֶר אֵבֶר, וַאֲכָלָהּ כּוּלָּהּ – חַיָּיב. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וּמִי אִיכָּא מִידֵּי, דְּאִילּוּ אָכֵיל לֵיהּ אַחֵר – לָא מִיחַיַּיב, וְאָכֵיל לֵיהּ הַאי – מִיחַיַּיב? אֲמַר לֵיהּ: זֶה לְפִי מַחְשַׁבְתּוֹ, וְזֶה לְפִי מַחְשַׁבְתּוֹ. וְאָמַר רָבָא: אִם תִּמְצֵי לוֹמַר סָבַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי שִׁמְעוֹן מַחְשֶׁבֶת אֳכָלִין שְׁמָהּ מַחְשָׁבָה, חִישֵּׁב לְאוֹכְלָהּ מֵתָה, וַאֲכָלָהּ חַיָּה – פָּטוּר. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וּמִי אִיכָּא מִידֵּי, דְּאִילּוּ אָכֵיל לֵיהּ אַחֵר מְחַיֵּיב, וְאָכֵיל לֵיהּ הַאי פָּטוּר? אֲמַר לֵיהּ: זֶה לְפִי מַחְשַׁבְתּוֹ, וְזֶה לְפִי מַחְשַׁבְתּוֹ. [ג]אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "לֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר" – זֶה אֵבֶר מִן הַחַי, "וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ" – זֶה בָּשָׂר מִן הַחַי וּבָשָׂר מִן הַטְּרֵפָה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: "לֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר" – זֶה אֵבֶר מִן הַחַי וּבָשָׂר מִן הַחַי, "וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ" – זֶה בָּשָׂר מִן הַטְּרֵפָה. [ד]אָכַל אֵבֶר מִן הַחַי וּבָשָׂר מִן הַחַי – לְרַבִּי יוֹחָנָן חַיָּיב שְׁתַּיִם, לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. אָכַל בָּשָׂר מִן הַחַי וּבָשָׂר מִן הַטְּרֵפָה – לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ חַיָּיב שְׁתַּיִם, לְרַבִּי יוֹחָנָן אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. אָכַל אֵבֶר מִן הַחַי וּבָשָׂר מִן הַטְּרֵפָה – לְדִבְרֵי הַכֹּל חַיָּיב שְׁתַּיִם. וּרְמִינְהוּ:

אָכַל

בחייה בכל שהוא משום אבר מן החי. אלמא לא בעינן בה כזית: **במיתתה** בכזית דנבלה אכילה כתיבא וכל אכילה בכזית בר מאבר מן החי דרביה קרא וקפל אאבר לחודיה: **טמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא** חייב דבריה היא ולא צריכה שעור כדתנן באלו הן הלוקין (מכות דף יג.) באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב משום שהיא כבריתה אלמא בריה אסורה בכל שהוא אבל לאו דנבלה ליכא לחיובי משום בריה דכשנבראת לא היה עליה שם נבלה הלכך אלאו דנבלה לא מחייב על כזית. קתני מיהא בטהורה בחייה בכל שהוא: **נטל צפור** והיא טהורה: **רבי פוטר** מפרש ואזיל דקסבר אין אבר מן החי בשלמה דלאו אבר מקריא ומיהו אי איכא כזית הוה מחייב דלא גרע מבשר מן החי דמחייב עלה בכזית דהא נמי בשר הוא: **ורבי אלעזר ברבי שמעון** מחייב דקסבר שלמה אין לך אבר מן החי גדול מזה ובאבר לא בעינא כזית: **חנקה ואכלה** אין כאן אלא איסור נבלה ואנבלה לא מחייב משום בריה וכזית בעינן: **לאברים עומדת** לנתחה עומדת הלכך כל אבר ואבר שבה קרוי אבר בפני עצמו ויש כאן משום אבר מן החי דמחייב בכל דהו ומיהו חדא הוא דמחייב דחדא התראה היא: **לאו לאברים עומדת** על שתשחט ואין כאן שם אבר אא"כ הפרישו אבל לכ"ע לאבר לא בעינן כזית כדקתני ק"ו על אבר ממנה חייב ולא פליג רבי: **במשהו בשר** הא דקתני שאין בו כזית כשאין בו כזית בשר אלא משהו וגידין ועצמות משלימין לכזית: **מי איכא** מידי עוף כחוש כל כך: **דבכוליה ליכא** כזית בשר והוא גדול שבאחת מאבריו איכא כזית במשהו בשר וגידין ועצמות משלימין דקתני על אבר ממנה חייב ואמרת דבכזית עסקינן ורישא קתני שאין בו כזית ומוקמינן דליכא כזית בשר: **קלניתא** עוף כחוש מאד: **קלניתא עוף טמא הוא** ונהי דליכא איסור נבלה בפחות מכזית איסור טמא מיהא איכא דבריה היא דאמר רב טמאה בין בחייה ובין במיתתה בכל שהוא: **כעין קלניתא** עוף טהור שהוא כחוש כעין קלניתא: **את"ל** אם תמצא באחד מדבריו של רבי בעלמא דאית ליה מחשבת אוכלין אם חשב לאוכלן כענין זה: **שמה מחשבה** ואזלינן בתרה: **חשב לאכלה** לצפור זה שאין בה כזית: **אבר אבר** גלי אדעתיה דלאברים עומדת וכי אכלה שלמה נמי אבר קרינא ביה: **אכל ליה אחר לא מחייב** דלא אבר מקריא לחייב עליה בכל שהוא: **לאוכלה מתה** דגלי דעתיה דבחייה לאו לאברים עומדת: **לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי** דאבר חי מקרינן נפש שאם יחתכנו אינו עושה חליפין שלא ישוב עוד כנפש הנטולה שאינה חוזרת והכי משמע לא תאכל הנפש בעודו עם הבשר בעוד החיות עם הבשר: **ובשר בשדה** משמע שפירש ממקומו זהו בשר מן החי וטרפה כמשמעו: **וריש לקיש אמר לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי ובשר** מן החי והכי משמע לא תאכל הנפש ולא תאכל הבשר כל זמן שזה עם זה: **לר' יוחנן חייב שתים** דתרי לאוי איכא ואע"ג דבחדא אכילה וחדא התראה אכלינהו מחייב תרתי: **אלא אחת** דחד לאו הוא וכיון דבחדא אכילה וחדא התראה וחד לאו הוא חדא הוא דמחייב וכן כלן: **לדברי הכל חייב שתים** דבין למר ובין למר מתרי קראי נפקי:

אכל צפור כו' הכא נמי במשהו בשר גידים ועצמות ובין הכל צריך שיהא כזית ולא הוי כמשהו דסיפא דהוי בריה והוי משהו ממש: **שאין** בו כזית ואכלו רבי פוטר פי' בקונטרס דקסבר דאין אבר מן החי בשלמה ומיהו אי איכא כזית הוה מחייב דלא גרע מבשר מן החי דמחייב בכזית דהא נמי בשר הוא וקשה לפרושו דאמר בסמוך אכל אבר מן החי ובשר מן הטרפה רבי יוחנן אמר חייב שתים וריש לקיש אמר אינו חייב אלא אחת ומוקי לה בבהמה אחת ונטרפה עם יציאת רובה וקסבר ר"ל דלאו לאברים עומדת ולא אתי איסור אבר מן החי וחייל אאיסור טרפה והשתא מ"מ לחייב שתים משום טרפה ובשר מן החי דקאתו בהדי הדדי ויש לדחות כגון שאין באבר זה כזית בשר דלא מחייב משום בשר מן החי והא דחייב משום טרפה היינו כשלקח בשר מטרפה אחרת והשלים לכזית ולאו הוא ועוד דא"כ אמאי לא חייל עלה איסור אבר מן החי כיון דליכא מטרפה אלא חצי שעור דבפ' בתרא דיומא (דף עג:) ובפרק ג' דשבועות (דף כח:) תניא שבועה שלא אוכל טרפות ונבלות שקצים ורמשים חייב ומוקי לה ר"ל במפרש חצי שעור אלמא אע"ג דלא חייל איסור שבועה אכזית משום דמושבע ועומד הוא מ"מ חייל אחצי כזית ונראה לפרש כי היכי דלאו לאברים עומדת הכי נמי לאו לחתיכת בשר עומדת והא דנקט צפור שאין בו כזית לרבותא דרבי אלעזר נקט דאפ"ה מחייב ועוד נראה לר"י דאפילו למ"ד לאברים עומדת מודה דלאו לחתיכת בשר עומדת בחייה דאמר ר' יוחנן בסמוך אכל חלב מן החי מן הטרפה חייב שלשה ומוקי לה בנטרפה עם יציאת רובה ובהמה לאברים עומדת דאתי איסור טרפה וחלב ואבר מן החי בהדי הדדי והשתא אמאי נקט טרפה בלאו טרפה איכא ג' אבר מן החי ובשר מן החי וחלב אלא ודאי בהמה בחייה לאו לחתיכת בשר עומדת ולא אתי וחייל על שאר איסורין: **ובשר** בשדה טרפה זה בשר מן החי מדכתיב בשדה דריש דמשמע שפירש ממקומו ואף על גב דאצטריך לבשר שיצא חוץ ממחיצתו כדאמר בפ' בהמה המקשה (לעיל חולין דף סח:) כולהו דריש מינה: **אכל** אבר מן החי ובשר מן החי לר' יוחנן חייב שתים ואע"ג דאין לוקין על לאו שבכללות ה"מ היכא דלא מפרש בקרא כגון (שמות יב) אל תאכלו כי אם נאי אש ומכל אשר יעשה מגפן היין (במדבר ו) אבל ובשר בשדה טרפה דמפרשינן בשר וטרפה לא חשיב ליה לאו שבכללות כמו נא ומבשל וחרצן וזג דמפרשי בקרא לאו וכגון אלמנה וגרושה דלקי לכ"ע: **לרבי** יוחנן אינו חייב אלא אחת משום דמחד קרא נפקי ואף על גב דחנא ומבשל לקי שתים שאני התם דכתיב בוי"ו ובשל דקאי אאל תאכלו והכא נמי אי הוה כתיב בשדה וטרפה לא תאכלו הוה לוקה שתים לרבי יוחנן משום בשר מן החי ובשר מן הטרפה:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' ג:

ב מיי' פב' מהל' מאכלות אסורות הל' כא:

ג מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' א, טור יו"ד סי' סב:

ד מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג לאוין קלב, ש"ע יו"ד סי' סב סעי' ב:

ה מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' ו, סמג לאוין קלד:

רבינו גרשום

תא שמע לאמר רבא אכל צפור טהורה בחייה בכל שהוא. כלומר כיון אמרת אבר מן החי צריך כזית:

חנקה ואכלה לדברי הכל בכזית. דנבלה שיעורא בכזית:

אלא למר סבר בהמה בחייה לאיברים עומדת. כלומר ר"א ב"ר שמעון הוא סבר לאיברין עומדת לפיכך אכל אבר ממנה חייב:

לכ"ע לא בעינן כזית. כלומר אם אכל אבר הימנה לא בעינן כזית:

ומי איכא מידי דבכולה לית בה כזית ובחד אבר. כלומר לאמרי' נטל צפור שאין בו כזית ואכלו ר"א ב"ר שמעון מחייב מק"ו דעל אבר הימנה חייב ואמרי' אם באחת ענין חייב למשהו בשר גידים ועצמות בחד אבר ומי איכא מידי דבכולה לית ביה כזית לחזינן נטל צפור שאין בו כזית ובחד אבר יהא בו כזית בין בשר גידים ועצמות:

אמר רב שרביה בקלניתא. פינפנא דעצמות שלה גסות ואין בה בשר אלא מעט:

אלא כעין קלניתא. כלומר עוף טהור כעין קלניתא דעצמותיה גסות ובשר מעט:

אמר רבא אם תמצא לומר סבר רבי מחשבת אוכלין שמה מחשבה חישב לאוכלה. כלומר רבי דפוטר דבחייה לאו לאיברין עומדת:

אם תמצא לומר דסבר רבי מחשבת אוכלין שמה מחשבה חישב לאוכלה אבר אבר כו'. כלומר אע"ג דאכלה כולה שלימה אזלינן בתר מחשבתו וחייב משום אבר מן החי:

ואמר רבא אם תמצא לומר סבר ר"א ב"ר שמעון מחשבת אוכלין. כלומר ר"א ב"ר שמעון דסבר נטל צפור שאין בו כזית בחייה ואכלה חייב חושב לאוכלה מתה דלאו חייב אלא בכזית דנבלה היא ואכלה חיה פחות מכזית פטור דאזלינן בתר מחשבתו דמחשבתו היתה לאוכלה נבלה:

ובשר מן הטרפה אפי' בחייה. כגון שאירע בה אחת משמונה עשרה טרפות:

אכל אבר מן החי ובשר מן החי לר' יוחנן חייב שתים דמפיק להו משני לאוין לר"ש בן לקיש אינו חייב שתים אלא אחת דמפיק להו לתרוייהו מלאו אחד:

אכל בשר מן החי ובשר מן הטרפה לריש לקיש חייב שתים דמפיק להו מתרי קראי:

תורה אור השלם

רַק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכֹל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנָּפֶשׁ וְלֹא-תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם-הַבָּשָׂר [דברים יב, כג]

וְאַנְשֵׁי-קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ [שמות כב, ל]

(א)אָכַל אֵבֶר מִן הַחַי מִן הַטְּרֵפָה, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: חַיָּיב שְׁתַּיִם, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי יוֹחָנָן נִיחָא, אֶלָּא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ קַשְׁיָא. אָמַר רַב יוֹסֵף: לָא קַשְׁיָא, כָּאן בִּבְהֵמָה אַחַת, כָּאן בִּשְׁתֵּי בְּהֵמוֹת. בִּשְׁתֵּי בְּהֵמוֹת מִיחַיַּיב שְׁתַּיִם, בִּבְהֵמָה אַחַת פְּלִיגִי. בִּבְהֵמָה אַחַת, בְּמַאי פְּלִיגִי? אָמַר אַבָּיֵי: כְּגוֹן שֶׁנִּטְרְפָה עִם יְצִיאַת רוּבָּהּ, מָר סָבַר: בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת, וְאִיסּוּר טְרֵפָה וְאִיסּוּר אֵבֶר בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתוּ. וּמָר סָבַר, בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ לָאו לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת, וְלָא אָתֵי אִיסּוּר אֵבֶר חָיֵיל אַאִיסּוּר טְרֵפָה. וְאִיבָּעֵית אֵימָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ לָאו לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת, וּבְמֵיתֵי אִיסּוּר אֵבֶר מֵיחַל אַאִיסּוּר טְרֵפָה קָא מִיפַּלְגִי: מָר סָבַר אָתֵי אִיסּוּר אֵבֶר חָיֵיל אַאִיסּוּר טְרֵפָה, וּמָר סָבַר לָא אָתֵי אִיסּוּר אֵבֶר חָיֵיל אַאִיסּוּר טְרֵפָה. אִיבָּעֵית אֵימָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת, וּכְגוֹן שֶׁנִּטְרְפָה לְאַחַר מִכָּאן, וּבְמֵיתֵי אִיסּוּר טְרֵפָה חָיֵיל אַאִיסּוּר אֵבֶר קָא מִיפַּלְגִי. מָר סָבַר אָתֵי וְחָיֵיל, וּמַר סָבַר לָא אָתֵי וְחָיֵיל. [א]רָבָא אָמַר: כְּגוֹן שֶׁתָּלַשׁ מִמֶּנָּה אֵבֶר וּטְרָפָהּ בּוֹ. מָר סָבַר: בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ לְאֵבָרִים אֵינָהּ עוֹמֶדֶת, אִיסּוּר אֵבֶר וְאִיסּוּר טְרֵפָה בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתוּ. וּמָר סָבַר, בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת, וְלָא אָתֵי אִיסּוּר טְרֵפָה חָיֵיל אַאִיסּוּר אֵבֶר. [ב]אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָכַל חֵלֶב מִן הַחַי מִן הַטְּרֵפָה – חַיָּיב שְׁתַּיִם. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַמֵּי: וְלֵימָא מָר שָׁלֹשׁ, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר שָׁלֹשׁ. אִיתְּמַר נָמֵי, אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָכַל חֵלֶב מִן הַחַי מִן הַטְּרֵפָה – חַיָּיב שָׁלֹשׁ. בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי, כְּגוֹן שֶׁנִּטְרְפָה עִם יְצִיאַת רוּבָּהּ. מַאן דְּאָמַר שָׁלֹשׁ, קָסָבַר: בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת, דְּאִיסּוּר חֵלֶב וְאִיסּוּר אֵבֶר וְאִיסּוּר טְרֵפָה בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתוּ. וּמַאן דְּאָמַר שְׁתַּיִם, קָסָבַר בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ לָאו לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת, וְאִיסּוּר חֵלֶב וְאִיסּוּר טְרֵפָה – אִיכָּא, אִיסּוּר אֵבֶר – לָא אָתֵי חָיֵיל. וְאִי בָּעֵית אֵימָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ לָאו לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת, וּבְמֵיתֵי אִיסּוּר אֵבֶר וְחָיֵיל אַאִיסּוּר חֵלֶב וְאַאִיסּוּר טְרֵפָה קָא מִיפַּלְגִי, מָר סָבַר אָתֵי חָיֵיל, וּמַר סָבַר לָא אָתֵי חָיֵיל. וְאִי בָּעֵית אֵימָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת, וּכְגוֹן שֶׁנִּטְרְפָה לְאַחַר מִכָּאן, וּבְמֵיתֵי אִיסּוּר טְרֵפָה מֵיחַל אַאִיסּוּר אֵבֶר קָא מִיפַּלְגִי. (ב)מָר סָבַר: אָתֵי חָיֵיל, מִידֵּי דְּהָוֵה אַחֵלֶב, דְּאָמַר מָר: הַתּוֹרָה אָמְרָה יָבֹא אִיסּוּר נְבֵלָה יָחוּל עַל אִיסּוּר חֵלֶב, וְיָבֹא אִיסּוּר טְרֵפָה יָחוּל עַל אִיסּוּר חֵלֶב. וְאִידַּךְ, אַחֵלֶב הוּא דְּחַיָּיב, דְּהוּתַּר מִכְּלָלוֹ,

ה"ג אָכַל אֵבֶר מִן הַחַי מִן הַטְּרֵפָה ר' יוֹחָנָן אָמַר חַיָּב שְׁתַּיִם כו' בְּהֵמָה טְרֵפָה מֵחַיִּים וְאָכַל מִמֶּנָּה אֵבֶר בְּחַיֶּיהָ: לְרֵישׁ לָקִישׁ קַשְׁיָא דְּהָא אֲפִילּוּ לְדִידֵיהּ מִתְּרֵי קְרָאֵי נָפְקֵי וְלִחַיֵּיב תַּרְתֵּי: בִּשְׁתֵּי בְּהֵמוֹת אֵבֶר מִן הַחַי מִזּוֹ וּבָשָׂר טְרֵפָה מִזּוֹ: חַיָּב שְׁתַּיִם ואע"ג דַּאֲכָלָא אֲכִילָה וּבְחַד הַתְרָאָה אַכְלִינְהוּ דְּהָא תְּרֵי לָאוֵי אִיכָּא: בִּבְהֵמָה אַחַת טְרֵפָה שֶׁאָכַל מִמֶּנָּה אֵבֶר מִן הַחַי פְּלִיגִי וּמְפָרֵשׁ וְאָזֵיל: בְּמַאי פְּלִיגִי אַמַּאי פָּטוּר וְהָא תְּרֵי לָאוֵי נִינְהוּ: עִם יְצִיאַת רֻבָּהּ כְּשֶׁהוֹלָדָה נִטְרְפָה: לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת וּבְשָׁעָה שֶׁנּוֹלְדָה חָל עָלֶיהָ שֵׁם אִסּוּר אֵבֶר וְאִסּוּר טְרֵפָה: לָאו לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת וְלֹא הָיָה עָלֶיהָ אִסּוּר אֵבֶר עַד שֶׁהִפְרִישׁוֹ מִמֶּנָּה וַהֲרֵי כְּבָר טְרֵפָה הִיא וְאֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר אֲבָל בִּשְׁתֵּי בְּהֵמוֹת לֵיכָּא לְמֵימַר הָכִי דְּזוֹ מִשּׁוּם טְרֵפָה וְזוֹ מִשּׁוּם אֵבֶר שֶׁל כְּשֵׁרָה וְאֵין כָּאן אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר: דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָאו לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת וְכֵיוָן דִּבְשָׁעַת לֵדָתָהּ נִטְרְפָה אִסּוּר טְרֵפָה קָדִים: וּבְמֵיתֵי אִסּוּר אֵבֶר כְּשֶׁחֲתָכוֹ וְחָיֵיל אַטְּרֵפָה קָא מִפַּלְגִי: מַר סָבַר חָיֵיל שֶׁכֵּן אִסּוּרוֹ נוֹהֵג בִּבְנֵי נֹחַ וּמַר סָבַר לָא חָיֵיל: וְאִי בָּעֵית אֵימָא לכ"ע לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת וְאִסּוּר אֵבֶר קָדִים: וּכְגוֹן שֶׁנִּטְרְפָה לְאַחַר מִכָּאן וְרַבִּי יוֹחָנָן סָבַר אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר וְאָתֵי אִסּוּר טְרֵפָה וְחָיֵיל אַאִסּוּר אֵבֶר מֵחַיִּים וְרֵישׁ לָקִישׁ סָבַר אֵין אִסּוּר טְרֵפָה חָל עַל הַבְּהֵמָה עַד שֶׁתִּשָּׁחֵט דְּאִסּוּר מִיתְלָא תָּלֵי וְקָאֵי וְכִי פָּקַע אִסּוּר חִיּוּת אָתֵי אִסּוּר טְרֵפָה וְחָיֵיל: כְּגוֹן שֶׁתָּלַשׁ כו' כְּגוֹן חָתַךְ רַגְלֶיהָ מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה רַבִּי יוֹחָנָן סָבַר מִתְּחִלָּה לָאו לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת וּכְשֶׁחֲתָכָן חָלוּ שְׁנֵיהֶן ור"ל סָבַר מֵעִקָּרָא הָוָה בָּהּ אִסּוּר אֵבֶר: חַיָּב שְׁתַּיִם ואע"ג דְּאִיכָּא תְּלָתָא אִסּוּרֵי אֵבֶר וְחֵלֶב וּטְרֵפָה אֵין לוֹקֶה אֶלָּא שְׁתַּיִם וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ הֵי מִינַּיְהוּ קָא פָּטַר לֵיהּ: א"ל רַבִּי אַמִּי לְרַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא לֵימָא מַר שָׁלֹשׁ שֶׁהֲרֵי אֲנִי אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁחַיָּב שָׁלֹשׁ: אִתְּמַר נָמֵי כְּרַבִּי אַמִּי כְּשֶׁנּוֹלְדָה חָל אִסּוּר חֵלֶב דְּהָא חֵלֶב הַשָּׁלִיל מֻתָּר דִּכְתִיב כֹּל בִּבְהֵמָה תֹּאכֵלוּ וְאָמְרִינַן (לְעֵיל חֻלִּין דַּף סט.) לְרַבּוֹת אֶת הַוָּלָד דִּכְתִיב כֹּל: ומ"ד שְׁתַּיִם קָסָבַר לָאו לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת וְאִסּוּר טְרֵפָה וְחֵלֶב חָלוּ בְּעֵת לֵדָתָהּ אֲבָל אִסּוּר אֵבֶר לֹא בָּא עַד יוֹם שֶׁהִפְרִישׁ הִלְכָּךְ לָא מָצֵי חָיֵיל: מ"ס אָתֵי חָיֵיל קָסָבַר אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר: מִדֵּי דַּהֲוֵי אַחֵלֶב כְּלוֹמַר כִּי הֵיכִי דְּקִים לָן דְּאָתֵי אִסּוּר טְרֵפָה וְחָיֵיל אַאִסּוּר חֵלֶב: דְּאָמַר מַר רַבָּה אֲמָרָהּ בִּזְבָחִים בְּפֶרֶק חַטַּאת הָעוֹף (זְבָחִים דַּף ע.): הַתּוֹרָה אָמְרָה כו' וְאָכוֹל לֹא תֹאכְלוּהוּ (וַיִּקְרָא ז) לָמָּה לִי דִּכְתִיב הָא בְּחֵלֶב כְּשֵׁרָה הִזְהִירוּ כָּל חֵלֶב וְכָל דָּם לֹא תֹאכֵלוּ (וַיִּקְרָא ג) אֶלָּא הַתּוֹרָה אָמְרָה כו' וְהַאי וְאָכוֹל לֹא תֹאכְלוּהוּ מִשּׁוּם דִּנְבֵלָה אַזְהַרִינְהוּ וְאַשְׁמוֹעִינַן דְּיָחוּל עַל אִסּוּר חֵלֶב וְאַף עַל גַּב דְּאִסּוּר חֵלֶב קָדִים מִשֶּׁנּוֹלְדָה. וה"נ אע"ג דְּאִיכָּא אִסּוּר אֵבֶר בַּהֲדֵי אִסּוּר חֵלֶב אָתֵי אִסּוּר טְרֵפָה וְחָיֵיל עֲלֵהּ:

מַר סָבַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת וְאִסּוּר אֵבֶר וְאִסּוּר טְרֵפָה בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָא אָתוּ מַשְׁמַע דְּאִי לָאו לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת דְּאִסּוּר טְרֵפָה קָדִים לֹא אָתֵי אִסּוּר אֵבֶר וְחָיֵיל עֲלֵהּ אע"ג דְּאִסּוּר מוֹסִיף הוּא דְּאָסוּר לִבְנֵי נֹחַ וּתְמַהּ דִּבְפֶרֶק ג' דִּשְׁבוּעוֹת (דַּף כח:) וּבְפ' בָּתְרָא דְּיוֹמָא (דַּף עג:) גַּבֵּי שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּכוֹלֵל דְּבָרִים הַמֻּתָּרִים עִם הַדְּבָרִים הָאֲסוּרִים אַלְמָא אִית לֵהּ אִסּוּר כּוֹלֵל וא"כ כ"ש אִסּוּר מוֹסִיף כִּדְמוֹכַח בְּפֶרֶק אַרְבָּעָה אַחִין (יְבָמוֹת דַּף לב:) וי"ל אַף עַל גַּב שֶׁפֵּרֵשׁ רַבִּי יוֹחָנָן מַתְנִיתִין דְּהָתָם בְּכוֹלֵל לְדִידֵהּ לָא ס"ל הָכִי: וּמַר סָבַר לָאו לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת וְלָא אָתֵי אִסּוּר אֵבֶר וְחָיֵיל אַאִסּוּר טְרֵפָה וא"ת כְּמַאן ס"ל אִי כְּרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמַר לְעֵיל (חֻלִּין דַּף קב.) כֹּל שֶׁאַתָּה מְנַוֶּה עַל דָּמוֹ אַתָּה מְנַוֶּה עַל אֵבָרָיו אִם כֵּן לִחַיֵּב נָמֵי הָכָא טְרֵפָה מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַחַי וְאִי כְּרַבָּנָן דְּאָמְרִי כֹּל שֶׁבִּבְשָׂרוֹ מֻתָּר כו' אִם כֵּן לָמָּה לָן טַעְמָא דְּלָאו לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת וי"ל דְּדָרְשִׁינַן כָּל מִין שֶׁבִּבְשָׂרוֹ מֻתָּר: דְּאִסּוּר חֵלֶב וְאִסּוּר אֵבֶר וְאִסּוּר טְרֵפָה בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתוּ פֵּי' הַקּוּנְטְרֵס דִּכְשֶׁנּוֹלְדָה חָל אִסּוּר חֵלֶב דְּהָא חֵלֶב שָׁלִיל מֻתָּר מִכָּל בִּבְהֵמָה תֹּאכֵלוּ וְקָשֶׁה דְּהָא א"ר יוֹחָנָן בְּפֶ' בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף עה.) תָּלַשׁ חֵלֶב בֶּן ט' חַי חֶלְבּוֹ כְּחֵלֶב בְּהֵמָה א"כ אִסּוּר חֵלֶב קָדִים וְיֵ"ל דְּמ"מ אִסּוּר טְרֵפָה וְאֵבֶר חָיְלִי אַאִסּוּר חֵלֶב דְּקִיל שֶׁהֻתַּר מִכְּלָלוֹ וּבַהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתוּ לֹא נָקַט אֶלָּא מִשּׁוּם טְרֵפָה וְאֵבֶר וּמִיהוּ קָשֶׁה דִּבְסוֹף דַּם שְׁחִיטָה (כְּרִיתוּת דַּף כג:) אָמְרִינַן דִּבְקָדָשִׁים אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר דִּכְתִיב כָּל חֵלֶב לַה' לְרַבּוֹת אֵמוּרֵי קָדָשִׁים קַלִּים לִמְעִילָה דְּאָתֵי אִסּוּר מְעִילָה וְחָיֵיל אַאִסּוּר חֵלֶב וּפָרִיךְ לָמֶ"ל אַף בְּקָדָשִׁים אֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר ל"ל כָּל חֵלֶב וּמוּקֵי לָהּ בִּוְלָדוֹת קָדָשִׁים וְקָסָבַר בַּהֲוָיָתָן הֵן קְדוּשִׁין וּבַהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתוּ וְהַשְׁתָּא אַכַּתִּי לְרַבִּי יוֹחָנָן הָא אִסּוּר חֵלֶב קָדִים דְּחָל בִּמְעֵי אִמּוֹ וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּדַוְקָא נָקַט תָּלַשׁ חֵלֶב וְהוֹצִיאוֹ מִמְּעֵי אִמּוֹ לַחוּץ הוּא דְּמִקְרֵי חֵלֶב וְהָא דְּאָמַר קָדָשִׁים הוּא דִּגְרְמִי וְלָא אֲוִירָא אֲוִירָא דִּבְהֵמָה הוּא דְּלָא בָּעֵי אֲבָל אֲוִירָא דְּחָלָב בָּעֵינַן וְהַשְׁתָּא נִיחָא הָכָא דְּכֻלְּהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתוּ וְהָא דְּקָאָמַר כְּשֶׁנִּטְרְפָה עִם יְצִיאַת רֻבָּהּ הוּא הַדִּין נִטְרְפָה בִּמְעֵי אִמָּהּ דְּלָא מִחַיֵּב מִשּׁוּם טְרֵפָה עַל שֶׁיִּוָּלֵד כְּמוֹ חֵלֶב אֶלָּא לָא אָתֵי אֶלָּא לְאַפּוֹקֵי נִטְרְפָה לְאַחַר יְצִיאַת רֻבָּהּ וא"ת לְרָבָא דְּאָמַר לְעֵיל כְּגוֹן שֶׁתָּלַשׁ מִמֶּנָּה אֵבֶר וּטְרָפָהּ בּוֹ וְלָאו לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת דְּהַשְׁתָּא בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתוּ מַשְׁמַע דְּאִם נִטְרְפָה קֹדֶם שֶׁנִּתְלַשׁ הָאֵבֶר לָא אָתֵי אִסּוּר אֵבֶר וְחָיֵיל עַל אִסּוּר טְרֵפָה א"כ הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ שָׁלֹשׁ הָכָא לְר' יוֹחָנָן כֵּיוָן דְּלָאו לְאֵיבָרִים עוֹמֶדֶת וְאֵין אִסּוּר אֵבֶר חָל עַל אִסּוּר טְרֵפָה וי"ל כְּגוֹן שֶׁתָּלַשׁ מִמֶּנָּה אֵבֶר וּטְרָפָהּ בּוֹ דְּמִגּוֹ דְּאָתֵי אִסּוּר טְרֵפָה וְחָיֵיל אַאִסּוּר חֵלֶב חָיֵיל נַמֵּי אִסּוּר אֵבֶר עָלָיו ומ"ד שְׁתַּיִם לֵית לֵהּ הַאי מִגּוֹ אֶלָּא דַּוְקָא אִסּוּר טְרֵפָה דְּגַבֵּי קְרָא חָיֵיל וְלֹא אִסּוּר אֵבֶר וא"ת לְהַהוּא לִשָּׁנָא דְּקָאָמַר לְעֵיל לכ"ע לָאו לְאֵבָרִים עוֹמֶדֶת וּלְרַבִּי יוֹחָנָן אִסּוּר אֵבֶר חָיֵיל אַאִסּוּר טְרֵפָה א"כ הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ דְּלָא מִחַיֵּב אֶלָּא שְׁתַּיִם בְּאָכַל חֵלֶב מִן הַחַי וּמִן הַטְּרֵפָה וְיֵ"ל כְּגוֹן שֶׁעִם יְצִיאַת רֻבָּהּ נִטְרְפָה וְאִסּוּר אֵבֶר שֶׁבָּא לְבַסּוֹף נְהִי דְּחָיֵיל אַאִסּוּר טְרֵפָה דְּקִיל עַל אִסּוּר חֵלֶב דַּחֲמִיר דִּכְבָרֵת לָא חָיֵיל:

מסורת הש"ס

א שבת עא:

ב לעיל לז.; זבחים ע.

תורה אור השלם

וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה לְכָל־מְלָאכָה וְאָכֹל לֹא תֹאכְלֻהוּ [ויקרא ז, כד]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' ה:

ב מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' ה:

רבינו גרשום

מיתיבי אכל אבר מן החי מן הטרפה. כלומר אמרי' לעיל אכל אבר מן החי ובשר מן הטרפה לדברי הכל חייב שתים והא הכא [ס"ל נר"ל] דאינו חייב אלא אחת:

ובמיתי איסור אבר מיחל אאיסור טרפה. כלומר בהא קא מיפלגי ר' יוחנן וריש לקיש אי אתי איסור אבר וחייל אאיסור טרפה ר' יוחנן סבר אתי איסור אבר וכו':

אכל חלב מן החי מן הטרפה חייב שתים כו'. כדבעינן למימר קמן:

לחלב הותר מכללו. כלומר אגל חיה:

מִכְּלָלוֹ, אֲבָל אֵבֶר דְּלֹא הוּתַּר מִכְּלָלוֹ – לָא. כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר: בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מֵרַבִּי יוֹחָנָן: חִלְּקוֹ מִבַּחוּץ, מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ: פָּטוּר. [א]מִבִּפְנִים, מַאי? אֲמַר לֵיהּ: חַיָּב. כִּי אֲתָא רָבִין אָמַר: חִלְּקוֹ מִבַּחוּץ – פָּטוּר, מִבִּפְנִים – רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר חַיָּב, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר פָּטוּר. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: חַיָּב, הֲרֵי נֶהֱנָה גְּרוֹנוֹ בִּכְזַיִת. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: פָּטוּר, אֲכִילָה בְּמֵעָיו בָּעֵינַן וְלֵיכָּא. אֶלָּא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ דִּמְחַיֵּיב? אָמַר רַב כָּהֲנָא: בִּגְרוֹמִיתָא זְעֵירְתָּא. [ב]וְרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: אֲפִילּוּ חִלְּקוֹ מִבַּחוּץ נָמֵי חַיָּיב, מְחוּסַּר קְרִיבָה לָאו כִּמְחוּסַּר מַעֲשֶׂה דָּמֵי. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: כְּזַיִת שֶׁאָמְרוּ – חוּץ מִשֶּׁל בֵּין הַשִּׁינַּיִם, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אַף עִם בֵּין הַשִּׁינַּיִם. [ג]אָמַר רַב פָּפָּא: בְּשֶׁל בֵּין שִׁינַּיִם – דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי, כִּי פְּלִיגִי – בֵּין הַחֲנִיכַיִים. מָר סָבַר: הֲרֵי נֶהֱנָה גְּרוֹנוֹ בִּכְזַיִת, וּמָר סָבַר: אֲכִילָה בְּמֵעָיו בָּעֵינַן. אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָכַל חֲצִי זַיִת וֶהֱקִיאוֹ, וְחָזַר וְאָכַל חֲצִי זַיִת אַחֵר – חַיָּיב. מַאי טַעְמָא? הֲרֵי נֶהֱנָה גְּרוֹנוֹ בִּכְזַיִת. בְּעָא רַבִּי אֶלְעָזָר מֵרַבִּי אַסִּי: אָכַל חֲצִי זַיִת וֶהֱקִיאוֹ וְחָזַר וַאֲכָלוֹ, מַהוּ? מַאי קָא מִיבַּעְיָא לֵיהּ? אִי הָוֵי עִיכּוּל אִי לָא הָוֵי עִיכּוּל, וְתִיבְּעֵי לֵיהּ כְּזַיִת! אֶלָּא, אִי בָּתַר גְּרוֹנוֹ אָזְלִינַן, אִי בָּתַר מֵעָיו אָזְלִינַן. וְתִפְשׁוֹט לֵיהּ מִדְּרַבִּי אַסִּי! [ד]רַבִּי אַסִּי גְּמָרֵיהּ אִיעֲקַר לֵיהּ, וַאֲתָא רַבִּי אֶלְעָזָר לְאַדְכּוֹרֵיהּ, וְהָכִי קָאָמַר לֵיהּ: לָמָּה לִי חֲצִי זַיִת אַחֵר? לֵימָא מָר בְּדִידֵיהּ, דְּאִיכָּא לְמִשְׁמַע מִינַּהּ תַּרְתֵּי: שָׁמְעִינַן מִינַּהּ דְּלָא הָוֵי עִיכּוּל, וְשָׁמְעִינַן מִינַּהּ דַּהֲרֵי נֶהֱנָה גְּרוֹנוֹ בִּכְזַיִת. אִישְׁתִּיק וְלָא אֲמַר לֵיהּ וְלָא מִידֵּי, אֲמַר לֵיהּ: מוֹפֵת הַדּוֹר, לָא זִימְנִין סַגִּיאִין אָמְרַתְּ קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, וְאָמַר לָךְ: הֲרֵי נֶהֱנָה גְּרוֹנוֹ בִּכְזַיִת?

הֲדְרָן עֲלָךְ גִּיד הַנָּשֶׁה.

ה־ז מַתְנִי' **כָּל** הַבָּשָׂר אָסוּר לְבַשֵּׁל בְּחָלָב, חוּץ מִבְּשַׂר דָּגִים וַחֲגָבִים, וְאָסוּר לְהַעֲלוֹת עִם הַגְּבִינָה עַל הַשֻּׁלְחָן, חוּץ מִבְּשַׂר דָּגִים וַחֲגָבִים.

הַנּוֹדֵר

מִכְּלָלוֹ אֵצֶל חַיָּה: **חֶלְקוֹ מִבַּחוּץ** לְכַזַּיִת אֵבֶר מִן הַחַי נֶחֱלָק לִשְׁנַיִם קֹדֶם שֶׁיִּתְּנֶנּוּ לְתוֹךְ פִּיו וְאָכַל זֶה לְבַדּוֹ וְאַחַ"כ חֶצְיוֹ הַשֵּׁנִי: **מַהוּ** מִי מִצְטָרְפִי לְחִיּוּבֵהּ כְּכָל שְׁאָר אִסּוּרִים דְּקַיְמָא לָן דְּמִצְטָרְפִי שִׁעוּרַיְהוּ לַחֲצָאִין בְּתוֹךְ כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּיוֹמָא (דַּף פ:) אוֹ דִּלְמָא כֵּיוָן דְּחִדּוּשׁ הוּא דְּהָא גִּידִין וַעֲצָמוֹת דְּעָלְמָא לָא מִחַיֵּב עֲלַיְהוּ וְהָכָא מִחַיֵּב וְאֵימָא אֵין לְךָ בּוֹ אֶלָּא חִדּוּשׁוֹ וְכִי אָכִיל לֵיהּ בְּבַת אַחַת מִחַיֵּב דִּסְתָם אֲכִילָה בְּבַת אַחַת מַשְׁמַע אֲבָל לַחֲצָאִין לֹא: **מִבִּפְנִים** לְאַחַר שֶׁבָּא סָמוּךְ לְבֵית בְּלִיעָתוֹ בְּלָעוֹ לַחֲצָאִין: **אֲכִילָה בְּמֵעָיו** כְּשֶׁהוּא יוֹרֵד לְתוֹךְ מֵעָיו צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא בּוֹ שִׁעוּר אֲכִילָה: **הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ דִּמְחַיֵּב** בִּכְזַיִת הָא אִי אֶפְשָׁר לִלְעוֹס אֲכִילָה כֻּלָּהּ יַחַד: **בִּגְרוּמִיתָא זְעֵירְתָּא** עֶצֶם קָטָן שֶׁעַל כַּף הַיָּרֵךְ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַשֶּׁהוּ בָּשָׂר וְגִיד וְעֶצֶם מַשְׁלִימוֹ לְכַזַּיִת וְאֵין אָדָם לוֹעֲסוֹ אֶלָּא בּוֹלְעוֹ: **מְחֻסַּר קְרִיבָה** שֶׁנִּתְרַחֲקוּ זֶה מִזֶּה מְעַט: **מְחֻסַּר מַעֲשֶׂה** נָמֵי שֶׁלֹּא אָכַל אֶלָּא חֲצִי זַיִת: **חוּץ מִשֶּׁל בֵּין הַשִּׁנַּיִם** צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא כַּזַּיִת בַּמֶּה שֶׁהוּא בּוֹלֵעַ לְבַד הַנִּשְׁאָר בַּשִּׁנַּיִם: **בְּשֶׁל בֵּין הַשִּׁנַּיִם** אֲפִילּוּ רַבִּי יוֹחָנָן מוֹדֶה דְּלָא מִחְשַׁב בַּהֲדֵהּ דְּהָא אֵין נֶהֱנֶה לֹא גְּרוֹנוֹ וְלֹא מֵעָיו שֶׁאֵין אָדָם טוֹעֵם עַד שֶׁיְּהֵא סָמוּךְ לְבֵית הַבְּלִיעָה כִּדְכְתִיב (אִיּוֹב יב) וְחֵךְ (יִטְעַם אוֹכֶל): **בֵּין הַחֲנִיכַיִם** הַמְּדַבֵּק בְּחִכּוֹ שֶׁגְּרוֹנוֹ נֶהֱנֶה בּוֹ וּמֵעָיו לֹא נֶהֱנוּ: **חַיָּב** וְאַע"ג דְּלָא בָּא בְּמֵעָיו זַיִת שָׁלֵם לֹא בְּבַת אַחַת וְלֹא בְּזֶה אַחַר זֶה: **הֲרֵי נֶהֱנֶה גְּרוֹנוֹ** בְּטַעַם שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים. וְהָא דְּרַבִּי אַסִּי פְּלִיגָא אַדְּרַב דִּימִי וְרָבִין דְּאָמְרִי לְעֵיל מִשְּׁמֵהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן חֶלְקוֹ מִבַּחוּץ פָּטוּר. וְהַאי נֶהֱנֶה גְּרוֹנוֹ מִשּׁוּם דַּהֲנָאַת גְּרוֹנוֹ הַיְנוּ טְעִימָה וַהֲרֵי טַעַם שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים וְאַע"ג דְּזֶה אַחַר זֶה הוּא לֹא אִכְפַּת לָן הוֹאִיל וּבִכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס הֲוַאי אֲבָל הֲנָאַת מֵעַיִם אֵינָהּ אֶלָּא בְּמִלּוּי כֶּרֶס וְאַע"ג דְּבָלַע שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים לֹא נִתְמַלֵּא כְּרֵסוֹ אֶלָּא בַּחֲצִי זַיִת שֶׁכְּשֶׁבְּלָעוֹ לָזֶה יָצָא כְּבָר זֶה: **אִי הָוֵי עִכּוּל** בִּבְלִיעָתוֹ וְהָוֵי פִּרְשָׁא בְּעָלְמָא וַאֲכִילָה שְׁנִיָּה לָאו כְּלוּם הִיא: **תִּבְעֵי לֵיהּ כַּזַּיִת** וּלְחַיְּבוֹ ב' מַלְקִיּוֹת: **אֶלָּא אִי בָּתַר גְּרוֹנוֹ אָזְלִינַן** דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ דְּלָאו עִכּוּל הוּא וְקָא מִבַּעְיָא לֵיהּ מִי אָמְרִינַן הֲרֵי נֶהֱנֶה גְּרוֹנוֹ אוֹ דִּלְמָא הֲרֵי לֹא נֶהֱנוּ מֵעָיו אֶלָּא בַּחֲצִי זַיִת: **תִּפְשׁוֹט לֵיהּ מִדְּרַבִּי אַסִּי** דְּבָתַר גְּרוֹנוֹ אָזְלִינַן: **רַבִּי אַסִּי גְּמָרֵהּ אִיעֲקַר לֵיהּ** כְּלוֹמַר רַבִּי אֶלְעָזָר תַּרְוַיְהוּ פְּשִׁיטָא לֵיהּ וְלֹא הֻצְרַךְ לִשְׁאֵל כְּלוּם אֶלָּא שְׁמַעְיָהּ לְרַבִּי אַסִּי שֶׁשָּׁכַח שְׁמוּעָתוֹ שֶׁשָּׁמְעוּ שְׁנֵיהֶם מִפִּי ר' יוֹחָנָן שֶׁאֲפִלּוּ חָזַר וְאָכַל אוֹתוֹ כַּזַּיִת עַצְמוֹ חַיָּב וְשָׁמְעֵהּ לְרַבִּי אַסִּי דְּקָא נָקֵט כַּזַּיִת אַחֵר אֲבָל הַהוּא לֹא אַלְמָא הָוֵי עִכּוּל וַאֲתָא לְאַדְכּוֹרֵהּ וְשָׁאַל לוֹ בִּלְשׁוֹן בַּעְיָא מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ אֲכָלוֹ לְאוֹתוֹ עַצְמוֹ מַהוּ כְּלוֹמַר הִזָּכֵר מַה שֶּׁשָּׁמַעְתָּ עַל כָּךְ: **אִשְׁתִּיק רַבִּי אַסִּי:** **א"ל ר' אֶלְעָזָר:** **מוֹפֵת הַדּוֹר** גְּדוֹל הַדּוֹר כְּמוֹ (זְכַרְיָה ג) אַנְשֵׁי מוֹפֵת הֵמָּה: **זִמְנִין סַגִּיאִין אָמַרְתְּ** דָּבָר זֶה לִפְנֵי רַבִּי יוֹחָנָן דַּאֲפִילּוּ בְּהַהוּא עַצְמוֹ חַיָּב וְהוֹדָה לִדְבָרֶיךָ וְאָמַר הֲרֵי נֶהֱנֶה גְּרוֹנוֹ בִּכְזַיִת: **מַתְנִי' כָּל הַבָּשָׂר אָסוּר לְבַשֵּׁל בְּחָלָב** דְּאַע"ג דְּאָמַר רַחֲמָנָא גְּדִי הוּא הַדִּין לְחַיָּה וְעוֹף וּמִפְלָג פְּלִיגִי בָּהּ לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף קיג.) אִיכָּא לְמ"ד דְּאוֹרַיְתָא וְאִיכָּא לְמַ"ד דְּרַבָּנָן: **וְאָסוּר לְהַעֲלוֹת** דִּלְמָא אָתֵי לְמֵיכְלִינְהוּ כִּי הֲדָדֵי דְּקָא נָגְעִי וּבָלְעִי מֵהֲדָדֵי וְאַע"ג שֶׁמֻּתָּר לֶאֱכֹל בָּשָׂר אַחַר גְּבִינָה כִּדְאָמְרִינַן בַּגְּמָרָא:

חֶלְקוֹ מִבַּחוּץ פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס כַּזַּיִת אֵבֶר מִן הַחַי חֶלְקוֹ לִשְׁנַיִם קֹדֶם שֶׁיִּתְּנֶנּוּ לְתוֹךְ פִּיו וְאָכַל זֶה לְבַדּוֹ וְאַחַ"כ אָכַל חֶצְיוֹ הַשֵּׁנִי מַשְׁמַע דְּאִם נָתַן שְׁנֵי הַחֲלָקִים בְּפִיו וּבְלָעָן בְּבַת אַחַת חַיָּב לְכ"ע וְאֵין נִרְאֶה דְּאִם כֵּן מַאי קַשְׁיָא לֵיהּ לְרֵישׁ לָקִישׁ הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ דְּמִחַיֵּב וְכִי אֵינוֹ יָכוֹל לִבְלֹעַ כַּזַּיִת בְּבַת אַחַת וְהָא אָמְרִינַן בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּיוֹמָא (דַּף פ.) דְּבֵית הַבְּלִיעָה מַחֲזִיק כְּבֵיצַת תַּרְנְגֹלֶת לִגְדוֹלָה יוֹתֵר מִגְּרוֹגֶרֶת כִּדְמוּכָח בְּפֶרֶק חַלּוֹן (עֵירוּבִין דַּף פ:) דְּאִיכָּא כַּמָּה גְּרוֹגָרוֹת בִּסְעוּדָה שֶׁל עֵרוּב וּגְרוֹגֶרֶת גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִכַּזַּיִת כִּדְמוּכָח בְּפֶרֶק הַמַּצְנִיעַ (שַׁבָּת דַּף צא.) וְאָמְרִי' בְּפָ' אָמְרוּ לוֹ (כְּרִיתוֹת דַּף יד.) דְּאֵין בֵּית הַבְּלִיעָה מַחֲזִיק יוֹתֵר מִשְּׁנֵי זֵיתִים מַשְׁמַע לִשְׁנֵי זֵיתִים מַחֲזִיק וְעוֹד דְּכִי הֵיכִי דְּאַע"פ שֶׁחֲלָקוֹ מִבַּחוּץ וְהִנִּיחָם בְּבַת אַחַת לְתוֹךְ פִּיו מִחַיֵּב לְר' יוֹחָנָן דְּאָזֵיל בָּתַר אֲכִילַת פִּיו לְפִי שֶׁנֶּהֱנֶה גְּרוֹנוֹ כַּזַּיִת בְּבַת אַחַת ה"נ אֲפִלּוּ בְּלָעָן בְּזֶה אַחַר זֶה יִתְחַיֵּב לְרֵישׁ לָקִישׁ דְּאָזֵיל בָּתַר אֲכִילַת מֵעָיו כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ כַּזַּיִת בְּבַת אַחַת בְּמֵעָיו קֹדֶם שֶׁיִּתְעַכֵּל דְּאֵינוֹ מְמַהֵר לְהִתְעַכֵּל כִּדְמוּכָח בְּסָמוּךְ וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּחֶלְקוֹ מִבַּחוּץ פָּטוּר וַאֲפִלּוּ אֲכָלוֹ בְּבַת אַחַת דִּבְעֵינַן שֶׁיְּהֵא מְחֻבָּר בְּפִיו וְיִהְיֶה עָלָיו שֵׁם אֵבֶר מִשּׁוּם דְּהָכָא חִדּוּשׁ הוּא כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְט' דִּבְעָלְמָא לָא מִחַיֵּב אַגִּידִין וַעֲצָמוֹת וְהָכָא מִחַיֵּב וְאֵין לְךָ בּוֹ אֶלָּא חִדּוּשׁוֹ אֲבָל חֶלְקוֹ בִּפְנִים חַיָּב דְּדֶרֶךְ הוּא שֶׁנֶּחֱלַק בְּפִיו בִּשְׁעַת לְעִיסָה וְרֵישׁ לָקִישׁ פָּטַר וַאֲפִי' חֶלְקוֹ בִּפְנִים וּלְכָךְ דּוֹחֵק הַשַּׁ"ס אַלִּיבֵּהּ הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ שֶׁיִּתְחַיֵּב בְּדֶרֶךְ אֲכִילָה וּמְשַׁנֵּי בִּגְרוּמִיתָא זְעֵירְתָּא דְּאֵין אָדָם לוֹעֲסוֹ אֶלָּא בּוֹלְעוֹ וּמִיהוּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר וַדַּאי חַיָּב חֶלְקוֹ מִבַּחוּץ דַּאֲפִילּוּ אָכַל זֶה אַחַר זֶה מִחַיֵּב:

מַתְנִי' כָּל הַבָּשָׂר אָסוּר לְבַשֵּׁל בְּחָלָב תֵּימַהּ דְּלָא תָּנֵי בָּאָרֶץ וּבְחוּ"ל בִּפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת בְּחֻלִּין וּבְמֻקְדָּשִׁין כְּמוֹ בְּהָנָךְ פִּרְקִין וּבַתּוֹסֶפְתָּא תָּנֵי לְהוּ וְשֶׁמָּא מַאי דְּשַׁיֵּר בְּמַתְנִיתִין פֵּרֵשׁ בַּבָּרַיְתָא וְאַשְׁמְעִינַן דְּחָיֵל אִסּוּר בָּשָׂר בְּחָלָב אַאִסּוּר מֻקְדָּשִׁין וְרַשְׁבָּ"ם פֵּי' דְּאִצְטְרִיךְ מִשּׁוּם חוּ"ל דְּס"ל דְּאֵינוֹ נוֹהֵג בְּח"ל מִשּׁוּם דְּאִתַּקַּשׁ לְבִכּוּרִים (שְׁמוֹת כג) בְּחַד קְרָא רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ וּלְפֵרוּשׁוֹ נִיחָא הָא דְּאָמַר בְּפָ' רֵאשִׁית הַגֵּז (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קלו.) דְּאַרְעָךְ דְּבִכּוּרִים אָתָא לְמַעוּטֵי חוּ"ל דְּאַע"ג דְּהִיא מִצְוָה הַתְּלוּיָה בָּאָרֶץ אִצְטְרִיךְ מִשּׁוּם דְּאִתַּקִּישׁ לְבָשָׂר בְּחָלָב: **וְאָסוּר** לְהַעֲלוֹת עִם הַגְּבִינָה עַל הַשֻּׁלְחָן חוּץ מִבְּשַׂר דָּגִים וַחֲגָבִים הַאי חוּץ לָא אִצְטְרִיךְ דַּאֲפִילּוּ לְבַשֵּׁל שָׁרֵי אֶלָּא אַגַּב רֵישָׁא נַקְטֵהּ:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' ד:

ב מיי' פה' מהל' מאכלות אסורות הל' ד:

ג מיי' פי"ד מהל' מאכלות אסורות הל' ג:

ד מיי' פי"ד מהל' מאכלות אסורות הל' ג:

ה מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ד:

ו מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ה, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' פז סעי' ב ג:

ז מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' כ, טוש"ע יו"ד סי' פח סעי' א:

רבינו גרשום

חלקו מבחוץ. כלומר היה כזית חלב וחלקו מבחוץ אכל חצי זית וחזר ואכל חצי זית מהו. פטור שלא אכל השיעור בצירוף:

מבפנים חייב. כלומר הכניס השיעור השלם לתוך פיו וחלקו בפיו לחצאין ובלעו אעפ"כ חייב:

ר' יוחנן אמר חייב הרי נהנה גרונו בכזית. ואע"ג דחלקו בפיו בגרונו הרי נהנה גרונו בכזית:

ור"ש בן לקיש אמר פטור אכילה במעיו. כלומר בעינן שיבלענו יחד במעיו:

אלא לריש לקיש היכי משכחת לה למיחייב. כלומר לריש לקיש דאמר חלקו בפיו פטור היכי משכחת לה בשום דבר גם שאוכל כשיעור איסורא [בבת אחת] והא אי אפשר שיבלענו יחד שלא יוותר בפיו קצת והדר בולע בפעם אחרת:

אמר רב כהנא בגרומיתא זעירתא. כלומר בשומן שעל הארכובה שדבוק בארכובה שבולעו יחד העצם והשומן שאותו שומן חשוב חלב:

מחוסר קריבה. שמחוסר להקריבו לאו כמחוסר מעשה דמי. כלומר אע"ג דאינו יחד ואינו בצירוף כיון דאוכלו השיעור כולו אין אנו חוששין וחייב:

בשל בין השנים לא פליגי. כלומר לא פליגי דלא מצטרף כי פליגי בשל בין החניכים הדבוק לחיך לפנים מן השינים:

מר סבר אפי' במעיו בעינן כזית. והאי לאו במעיו הוא:

מאי קא מיבעיא ליה אי הוה עיכול כו'. כלומר קא מיבעיא ליה כיון דהקיאו אי חשוב בפעם ראשונה כמעוכל וכיון דהדר אכלו לא חשוב אכילה דהוי כעפרא אי לא הוי עיכול:

תיבעי ליה כזית. כלומר תיבעי ליה שמתחלה אכל כזית והקיאו והדר אכלו אי חייב שתים דלא הוי עיכול או אין חייב אלא אחת דהוי עיכול:

אלא בתר מעיו אזלינן כו'. כלומר אי בתר מעיו אזלינן ואין במעיו אלא חצי שיעור אי בתר גרונו אזלינן והרי נהנה גרונו בכזית:

תפשוט ליה מדר' אסי. דבתר גרונו אזלינן:

א"ל מופת הדור דלאו זימנין סגיאין. כלומר אדם חשוב אמרתה קמיה דר' יוחנן בענין זה שאכל חצי זית והקיאו וחזר ואכלו:

ואמר לך הרי נהנה גרונו בכזית. וחייב:

סליק פירקא

גליון הש"ס

גמ' והקיאו וחזר ואכלו. עי' יומא מא ע"א ובת"י שם ומנחות סט ע"א תד"ה דבלע ובר"ש פי"ז מ"ז דאהלות:

א(א)הַנּוֹדֵר מִן הַבָּשָׂר מוּתָּר בִּבְשַׂר דָּגִים וַחֲגָבִים. (ב)גְּמָ' הָא עוֹף אָסוּר מִדְּאוֹרָיְיתָא, כְּמַאן? דְּלָא כְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאִי רַבִּי עֲקִיבָא – הָאָמַר: חַיָּה וָעוֹף אֵינוֹ מִן הַתּוֹרָה. (ג)אֵימָא סֵיפָא: הַנּוֹדֵר מִן הַבָּשָׂר – מוּתָּר בִּבְשַׂר דָּגִים וַחֲגָבִים, הָא עוֹף אָסוּר, אֲתָאן לְרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: כֹּל מִילֵּי דְּמִימְּלִיךְ עֲלֵיהּ שָׁלִיחַ – בַּר מִינֵּיהּ הוּא. ב(ד)דְּתַנְיָא: הַנּוֹדֵר מִן הַיָּרָק, מוּתָּר בַּדְּלוּעִין, וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹסֵר. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא: וַהֲלֹא אוֹמֵר אָדָם לִשְׁלוּחוֹ "קַח לָנוּ יָרָק", וְהוּא אוֹמֵר "לֹא מָצָאתִי אֶלָּא דְּלוּעִין"! אָמַר לָהֶן: כֵּן הַדָּבָר, כְּלוּם אוֹמֵר "לֹא מָצָאתִי אֶלָּא קִטְנִית"?! אֶלָּא שֶׁדְּלוּעִין בִּכְלַל יָרָק, וְאֵין קִטְנִית בִּכְלַל יָרָק. רֵישָׁא רַבָּנַן, וְסֵיפָא רַבִּי עֲקִיבָא! אָמַר רַב יוֹסֵף: רַבִּי הִיא, וְנָסֵיב לַהּ אַלִּיבָּא דְּתַנָּאֵי, בִּנְדָרִים סָבַר לַהּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא, בְּבָשָׂר בְּחָלָב סָבַר לַהּ כְּרַבָּנַן. ג־הרַב אָשֵׁי אָמַר: כּוּלַּהּ רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, וְהָכִי קָאָמַר: כָּל הַבָּשָׂר אָסוּר לְבַשֵּׁל בְּחָלָב, מֵהֶן מִדִּבְרֵי תוֹרָה וּמֵהֶן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, חוּץ מִבְּשַׂר דָּגִים וַחֲגָבִים, שֶׁאֵינָם לֹא מִדִּבְרֵי תוֹרָה וְלֹא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. וְאָסוּר לְהַעֲלוֹת [וְכוּ']. אָמַר רַב יוֹסֵף: שְׁמַע מִינַּהּ בְּשַׂר עוֹף בְּחָלָב דְּאוֹרָיְיתָא, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּרַבָּנַן – אֲכִילָה גּוּפַהּ גְּזֵירָה, וַאֲנַן נִגְזַר הַעֲלָאָה אַטּוּ אֲכִילָה? וּמְנָא תֵּימְרָא דְּלָא גָּזְרִינַן גְּזֵירָה לִגְזֵירָה? דִּתְנַן: חַלַּת חוּצָה לָאָרֶץ

נֶאֱכֶלֶת

הַנּוֹדֵר מִן הַבָּשָׂר כָּל הַנּוֹדֵר אֵין דַּעְתּוֹ אֶלָּא אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם שֶׁהוּא קוֹרֵא שֵׁם הַדָּבָר כָּךְ וְאַשְׁמוֹעִינַן מַתְנִי' דְּכָל מִין בָּשָׂר אָדָם קוֹרְאוֹ בָּשָׂר חוּץ מִבְּשַׂר דָּגִים וַחֲגָבִים: גְּמָ' קס"ל הַאי אִסּוּר דְּמַתְנִיתִין מִדְּאוֹרַיְתָא קָאָמַר: לר"ע בְּמַתְנִיתִין הִיא בְּהַאי פִּרְקָא (לְקַמָּן חוּלִּין דַּף קיג.): מֻתָּר בִּבְשַׂר דָּגִים שֶׁאֵין קוֹרְאוֹ בָּשָׂר: הָא עוֹף אָסוּר דִּבְנְדָרִים אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם אָנוּ צְרִיכִין לְהַלֵּךְ וְאַשְׁמוֹעִינַן מַתְנִי' דְּדֶרֶךְ לִקְרוֹתוֹ בָּשָׂר: כָּל מִדֵּי דְּמִמְּלִיךְ עָלֶיהָ שָׁלִיחַ כָּל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ נִשְׁמָע מִן הַסְּתָם לֹא בְּתוֹךְ הַכְּלָל וְלֹא מוּצָא [מִן] הַכְּלָל וְצָרִיךְ הַשָּׁלִיחַ לַחֲזוֹר וּלְפָרֵשׁ וְלִשְׁאֹל רוֹצֶה אַתָּה בָּזֶה: מִינֵּהּ הוּא חָשׁוּב לְעִנְיַן נְדָרִים מֵאוֹתוֹ הַמִּין כְּגוֹן הָכָא שֶׁהָאוֹמֵר לִשְׁלוּחוֹ קְנֵה לָנוּ בָּשָׂר מִן הַשּׁוּק אֵינוֹ נִשְׁמָע לוֹ מִן הַסְּתָם בְּשַׂר עוֹף וְהוּא נִמְלַךְ בְּבַעַל הַבַּיִת וְשׁוֹאֵל כְּלוּם אֲנִי לוֹקֵחַ בְּשַׂר עוֹף: מִינֵּהּ הוּא מִין בָּשָׂר הוּא שֶׁהֲרֵי אָמַר לוֹ קְנֵה לִי בָּשָׂר וְאִם לֹא הָיָה עוֹף מִין בָּשָׂר לֹא הָיָה נִמְלַךְ אִם יִקַּח מִמֶּנּוּ דְּהָא לָאו בָּשָׂר הוּא: לֹא מָצָאתִי אֶלָּא דְּלוּעִין וְאֵינוֹ לוֹקְחָן מִיָּד כְּשֶׁמּוֹצְאָן אַלְמָא לָא קָרוּ לֵיהּ אִינָשֵׁי יָרָק דְּהָא הַאי יָרָק סְתָם קָאָמַר לֵיהּ וְאִי בִּכְלַל יָרָק הוּא לֹא הָיָה צָרִיךְ לִמָּלֵךְ: אָמַר לָהֶם כֵּן הַדָּבָר וּמִשָּׁם אֲנִי מֵבִיא רְאָיָה שֶׁהוּא מִין יָרָק שֶׁאִלּוּ לֹא מָצָא אֶלָּא קִטְנִית לֹא הָיָה מְשִׁיבוֹ לֹא מָצָאתִי אֶלָּא קִטְנִית אֶלָּא לֹא מָצָאתִי יָרָק וּבִדְלוּעִין הָיָה אוֹמֵר לֹא מָצָאתִי יָרָק אַחֵר אֶלָּא דִּילוּעִין וְלָמָּה הָיָה אוֹמֵר כֵּן אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לְךָ לִלְמֹד שֶׁהַדְּלוּעִין נִקְרָאִים יָרָק וְאֵין הַקִּטְנִית בִּכְלַל יָרָק: סָבַר לָהּ כְּר"ע לְאע"ג דְּצָרִיךְ לְאִמְּלוּכֵי (וְלָא שְׁקִיל) מִינֵּהּ הוּא דְּאִי לָאו מִינֵּהּ הוּא לֹא הֲוָה אָמַר אֶשְׁקֹל מֵהַאי: וְיֵשׁ מֵהֶן מה"ת בְּשַׂר בְּהֵמָה: וְיֵשׁ מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים חַיָּה וָעוֹף: ש"מ מִדְּאָסַר עוֹף בְּהַעֲלָאָה מִשּׁוּם גְּזֵרַת אֲכִילָה ש"מ אִסּוּר אֲכִילָה דִּילֵיהּ מִדְּאוֹרַיְתָא וְלֹא כְּרַב אַשִׁי: אֲכִילָה גּוּפָהּ גְּזֵרָה אַטּוּ בְּשַׂר בְּהֵמָה: חַלַּת חו"ל אֵינָהּ אֲסוּרָה לְזָרִים אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן אֲבָל חַלַּת הָאָרֶץ תְּרוּמָה קַרְיֵהּ רַחֲמָנָא וַאֲסוּרָה לְזָרִים מִוְּכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ (וַיִּקְרָא כב):

הַנּוֹדֵר מִן הַבָּשָׂר מֻתָּר בִּבְשַׂר דָּגִים וַחֲגָבִים בַּגְּמָרָא מוֹקֵי לָהּ כְּר"ע דְּכָל מִלֵּי דְּמִמְּלִיךְ עֲלֵהּ שָׁלִיחַ בַּר מִינֵּהּ הוּא וּבְפֶ' הַנּוֹדֵר מִן הַיָּרָק (נְדָרִים דַּף נב:) פָּרִיךְ דְּבִבְשַׂר דָּגִים נָמֵי מִמְּלַךְ וּמוֹקֵי מַתְנִיתִין דְּהָכָא בְּמַאן דִּכְאֵיב לֵיהּ עֵינֵיהּ וּבְיוֹמָא דְּהַקָּזָה דְּלָא אָכֵל אִינִישׁ דָּגִים אֲבָל עוֹף אָכִיל בִּשְׁלָמָא וּמִיהוּ בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּתַעֲנִית (דַּף כ.) לָא קַיְמָא שְׁנוּיָא דְּהַקָּזָה אֶלָּא מַסִּיק בְּמַאן דִּכְאֵיב לֵיהּ עֵינֵיהּ אֲבָל בִּשְׁאָר יָמִים הַנּוֹדֵר מִן הַבָּשָׂר אָסוּר נָמֵי בְּדָגִים: הָא עוֹף אָסוּר מִדְּאוֹרָיְתָא ה"נ ה"מ לְמִנְקַט חַיָּה וְנִרְאֶה דְּהָא דְּקס"ל שֶׁהוּא דְּאוֹרַיְתָא מִשּׁוּם דְּסָמִיךְ אַסֵּיפָא דְּגָזַר הַעֲלָאָה אַטּוּ אֲכִילָה כִּדְדַיֵּיק רַב יוֹסֵף בְּסָמוּךְ אֲבָל אֵין לוֹמַר דְּדַיֵּיק מִדְּקָתָנֵי כָּל הַבָּשָׂר דְּמַשְׁמַע לֵיהּ שֶׁכָּל הַבָּשָׂר שָׁוֶה זֶה כָּזֶה בְּשַׂר עוֹף כִּבְשַׂר בְּהֵמָה דְּהָא הַנּוֹדֵר מִן הַבָּשָׂר אֵין כָּל הַבָּשָׂר שָׁוֶה דַּאֲפִלּוּ ר"ע מוֹדֶה דְּלָא מִתְסַר בִּבְשַׂר עוֹף מִדְּאוֹרַיְתָא כְּדְאָמַר בְּפֶרֶק הַנּוֹדֵר מִן הַיָּרָק (נְדָרִים דַּף נב.) דְּמוֹדֶה ר"ע דְּלָא לָקֵי: וּמְנָא תֵּימְרָא דְּלֹא גָּזְרִינַן גְּזֵרָה לִגְזֵרָה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת אָמַר הִיא גּוּפָהּ גְּזֵרָה וַאֲנַן נֵיקוּם וְנִגְזוֹר גְּזֵרָה לִגְזֵרָה בְּפ"ק דְּשַׁבָּת (דַּף יא:) וּבְפֶ' בַּמֶּה מַדְלִיקִין (שַׁבָּת דַּף כא.) וּבְרֵישׁ בֵּיצָה (דַּף ג.) וְהָכָא בְּעִינַן לְאֵתוּיֵי רְאָיָה לְעִנְיַן גְּזֵרָה דְּהַעֲלָאָה אַטּוּ אֲכִילָה וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת נָמֵי דְּגָזְרִינַן גְּזֵרָה לִגְזֵרָה וְלָא חָיְישִׁינַן אֵין לְדַמּוֹת גְּזֵרוֹת חֲכָמִים זוֹ לָזוֹ אֶלָּא בִּמְקוֹמוֹת שֶׁהַשַּׁ"ס מְדַמֶּה: חַלַּת חוּצָה לָאָרֶץ נֶאֱכֶלֶת עִם הַזָּר עַל הַשֻּׁלְחָן אֵין הַמִּשְׁנָה שְׁנוּיָה כֵּן אֶלָּא הַגְּמָרָא מְבִיאָהּ בְּקִצּוּר וְכֵן הִיא שְׁנוּיָה בְּפ' בָּתְרָא דְּמַס' חַלָּה (מִשְׁנָה ח) אָמַר ר"ג שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לְחַלָּה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַד כְּזִיב חַלָּה אַחַת מִכְּזִיב עַל הַנָּהָר וְעַל אֲמָנָה שְׁתֵּי חַלּוֹת אַחַת לָאוּר וְאַחַת לְכֹהֵן שֶׁל אוּר יֵשׁ לָהּ שִׁעוּר וְשֶׁל כֹּהֵן אֵין לָהּ שִׁעוּר מִנָּהָר וְעַל אֲמָנָה וּלְפָנִים שְׁתֵּי חַלּוֹת אַחַת לָאוּר וְאַחַת לְכֹהֵן שֶׁל אוּר אֵין לָהּ שִׁעוּר וְשֶׁל כֹּהֵן יֵשׁ לָהּ שִׁעוּר וּטְבוּל יוֹם אוֹכְלָהּ רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אֵין צָרִיךְ טְבִילָה וַאֲסוּרָה לְזָבִים וְלְזָבוֹת וְלְנִדּוֹת וְלְיוֹלְדוֹת וְנֶאֱכֶלֶת עִם הַזָּר עַל הַשֻּׁלְחָן וְנִתֶּנֶת לְכָל כֹּהֵן שֶׁיִּרְצֶה וְהָכִי פֵּרוּשׁוֹ מִכְּזִיב עַל הַנָּהָר וְעַל אֲמָנָה שֶׁהָיוּ סְמוּכִים לְאֶרֶץ הָעַמִּים וְאֵין יְכוֹלִין לִשְׁמֹר עַצְמָם וּפֵרוֹתֵיהֶם בְּטָהֳרָה וְהָיוּ חַלּוֹתֵיהֶם טְמֵאוֹת וּטְעוּנוֹת שְׂרֵפָה וּלְכָךְ צְרִיכִין לְהַפְרִישׁ שְׁתֵּי חַלּוֹת אַחַת לָאוּר שֶׁהִיא חַלָּה דְּאוֹרַיְתָא דְּפֵרוֹתֵיהֶן גְּדֵלִין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּלְכָךְ נָמֵי יֵשׁ לָהּ שִׁעוּר כִּדְמְפָרֵשׁ בִּירוּשַׁלְמִי מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִדִּבְרֵי תּוֹרָה וְאַחַת לְכֹהֵן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּכַּח תּוֹרַת חַלָּה וּלְפִי שֶׁהִיא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים אֵין לָהּ שִׁעוּר מִנָּהָר וְעַל אֲמָנָה וּלְפָנִים שֶׁהוּא חוּצָה לָאָרֶץ שְׁתֵּי חַלּוֹת וּשְׁתֵּיהֶן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים אַחַת לָאוּר מִשּׁוּם דִּסְמוּכִין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמִתַּחְזְיָא חַלָּה דִּלְהוּ כְּחַלַּת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל גָּזְרוּ עָלֶיהָ שֶׁלֹּא לְאָכְלָהּ כְּלָל אֲפִלּוּ כֹּהֵן טָהוֹר גָּמוּר כְּמוֹ בְּחַלַּת אוּר דְּא"י וְאַחַת לְכֹהֵן שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּכַּח וְיֵשׁ לָהּ שִׁעוּר לְפִי שֶׁהִיא נֶאֱכֶלֶת וּטְבוּל יוֹם אָכְלָהּ וְאֵין צָרִיךְ הָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ שֶׁלֹּא הֶחֱמִירוּ בָּהּ כְּמוֹ בִּתְרוּמָה דְּאוֹרַיְתָא רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אֵין צָרִיךְ טְבִילָה וַאֲפִלּוּ בְּטֻמְאָה דְּקֶרִי דְּבְטֻמְאָה הַיּוֹצְאָה מִגּוּפוֹ שָׁרֵי רַבִּי יוֹסֵי מִדְּלָא חָשִׁיב בַּעַל קֶרִי בְּאִסּוּרָא דְּזָבִין וְזָבוֹת וַאֲסוּרָה לְזָבִין וְזָבוֹת כו' בְּלֹא טְבִילָה אֲחֵרֵי מִדְּקָאָמַר עֲלָהּ בִּירוּשַׁלְמִי דְּלְרַבִּי יוֹסֵי נִצְרְכָה וְנִרְאֶה דְּלְרַבָּנָן נָמֵי דְּבָעוּ טְבִילָה דַּוְקָא לְבַעַל קֶרִי שֶׁטֻּמְאָה יוֹצְאָה לוֹ מִגּוּפוֹ אֲבָל טָמֵא מֵת שָׁרֵי בְּלֹא טְבִילָה כְּרַבִּי יוֹסֵי דְּאִי מִצְרְכֵי נָמֵי טְבִילָה בִּטְמֵא מֵת תִּקְשֶׁה לְהוּ כְּדְמַקְשֶׁה גְמ' בְּפֶ' עַל מַה (בְּכוֹרוֹת דַּף כז:) וְכִי הַזָּאָה יֵשׁ לָנוּ וּמָה תּוֹעִיל טְבִילָה בִּטְמֵא מֵת וּמִסְתַּמָּא טַמֵּאי מֵתִים הָיוּ כַּמָּה פְּעָמִים כִּי אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לִזָּהֵר מִטֻּמְאַת מֵת דְּנְהִי דְּמִטֻּמְאַת מֵת עַצְמוֹ צְרִיכִין לִזָּהֵר מֵחֲמַת כְּהֻנָּתָם מִטֻּמְאַת חֶרֶב הֲרֵי הוּא כֶּחָלָל אֵין יְכוֹלִים כְּלָל לִזָּהֵר דִּבְשׁוּם בַּיִת שֶׁהָיָה בּוֹ מֵת מֵעוֹלָם נַעֲשָׂה כְּחָלָל כָּל הַמַּתָּכוֹת שֶׁבְּתוֹכוֹ וְהָוֵי כְּמַאֲהִיל עַל הַמֵּת כִּדְאָמְרִינַן בַּנָּזִיר בְּפ' כ"ג (דַּף נג:) וְגַם לֹא הָיוּ צְרִיכִין לִזָּהֵר מִטֻּמְאַת חֶרֶב הֲרֵי הוּא כֶּחָלָל כֵּיוָן שֶׁאֵין הַנָּזִיר מְגַלֵּחַ עָלֶיהָ כִּדְמוּכַח בְּרֵישׁ תּוֹסֶפְתָּא דְּאַהֲלוֹת וא"כ כֻּלָּן צְרִיכִין הַזָּאָה וְאֵין סְבָרָא כְּלָל שֶׁתִּקְּנוּ חֲכָמִים חַלַּת חו"ל שֶׁלֹּא יַאַכְלוּהָ א"כ יֵלֵךְ וְיַזֶּה בא"י וּלְהָכִי מִסְתַּבֵּר שֶׁבְּלֹא הַזָּאָה וּטְבִילָה הָיוּ אוֹכְלִין אוֹתָהּ אֲפִלּוּ לְרַבָּנָן דְּרַבִּי יוֹסֵי וּבְבָבֶל וְכֵן לְדִידָן שֶׁרְחוֹקִין מֵא"י א"ן שְׁתֵּי חַלּוֹת אֶלָּא אַחַת כִּדְאָמְרִינַן בְּפ' עַל מַה (בְּכוֹרוֹת דַּף כז.) וְנוֹתְנָהּ לְכֹהֵן קָטָן וַאֲכִיל לָהּ דְּכִי לֵיכָּא כֹּהֵן קָטָן דַּוְקָא קָאָמַר הָתָם דְּמַפְרִישׁ אַחֶרֶת וְנוֹתְנָהּ לְכֹהֵן גָּדוֹל וְרִאשׁוֹנָה שׂוֹרְפָהּ וְחַלָּה שֶׁל אוּר מִנָּהָר וְעַל אֲמָנוֹן וְלְפָנִים אֵינָהּ מֻתֶּרֶת לְכֹהֵן קָטָן אֶלָּא לְעוֹלָם נִשְׂרֶפֶת דּוּמְיָא דְּחַלַּת אוּר א"י מִשּׁוּם דִּסְמוּכִין לְא"י וּמִתַּחְזְיָא כְּחַלַּת א"י כְּלַפְרִישִׁית ומש"ה צָרִיךְ לְעוֹלָם שְׁתַּיִם אֲבָל בִּרְחוֹקִים כְּגוֹן דְּבָבֶל וְדִידָן דְּלָא מִתַּחְזְיָא חַלָּה דִּלְהוּ כְּחַלַּת הָאָרֶץ טְמֵאָה נוֹתֵן לְכֹהֵן קָטָן וּמִסְתַּבֵּר דְּאַף לְכֹהֵן גָּדוֹל שֶׁטָּבַל לְקִרְיוֹ וְלֹא בְּעִינַן הָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ דְּאֵין לְהַחֲמִיר בָּהּ מִבְּחַלָּה שֶׁל כֹּהֵן בִּסְמוּכִין לְא"י וכ"כ בה"ג בְּהִלְכוֹת חַלָּה אָמַר רַבִּינָא הִלְכָּה נָדָה קוֹנָה לָהּ חַלָּה וַאֲכִיל לָהּ כֹּהֵן קָטָן אוֹ מָאן דְּטָבִיל לְקִרְיוֹ וְיֵשׁ קְצָת תֵּמָה אַמַּאי קָאָמַר דְּנוֹתְנָהּ לְכֹהֵן קָטָן כֵּיוָן דַּאֲפִלּוּ כֹּהֵן גָּדוֹל יָכוֹל לְאָכְלָהּ אַחַר שֶׁטָּבַל אוֹ לְבַטְּלָהּ בְּרֹב כְּמוֹ תְּרוּמָה דְּאָמְרִינַן בְּפ' עַל מַה (שָׁם) רַבָּה הָוָה מְבַטֵּל לָהּ בְּרֹב וַאֲכִיל לָהּ בִּימֵי טֻמְאָה וְנִרְאֶה דְּדַוְקָא חַלַּת חו"ל לְפִי שֶׁאֵין לָהּ שִׁעוּר וְדָבָר מוּעָט הוּא קָאָמַר דְּיָכוֹל לִתְּנָהּ לְכֹהֵן קָטָן כ"שׁ אִם יֵשׁ כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁטָּבַל אוֹ רוֹצֶה לְבַטְּלָהּ שֶׁיָּכוֹל לִתְּנָהּ לוֹ וְכֵן מַשְׁמַע דְּדָבָר מוּעָט הוּא דְּקָאָמַר הָתָם דְּשָׁקַל לָהּ בְּרֵישׁ מַסָּא אֲבָל תְּרוּמָה שֶׁהִיא מִתְּבוּאָה אוֹ מִיַּיִן וְשֶׁמֶן אֵין לִתֵּן לְכֹהֵן קָטָן לְפִי שֶׁהוּא מְאַבְּדָהּ וְעוֹד יֵשׁ לָהּ שִׁעוּר כְּמוֹ בִּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וּלְכָךְ אֵין לִתְּנָהּ לְקָטָן אֶלָּא לְכֹהֵן גָּדוֹל שֶׁטָּבַל אוֹ רוֹצֶה לְבַטְּלָהּ בְּרֹב וא"צ לְהַפְרִישׁ שְׁנִיָּה דְּלֹא תִּשְׁתַּכַּח כֵּיוָן דְּמַפְרִישִׁין אַחַת כְּמוֹ בְּחַלָּה הֵיכָא דְּאִיכָּא כֹּהֵן קָטָן שֶׁלֹּא מָצִינוּ בְּכָל הַשַּׁ"ס שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְפָרֵשׁ שְׁתֵּי תְּרוּמוֹת אֶלָּא דַּוְקָא חַלָּה כִּי לֵיכָּא כֹּהֵן קָטָן אוֹ גָּדוֹל שֶׁטָּבַל שֶׁאָז הִיא נִשְׂרֶפֶת וּלְכָךְ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ חַלָּה שְׁנִיָּה שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּכַּח תּוֹרַת חַלָּה אֲבָל תְּרוּמָה דְּאֵין נוֹתְנִין אוֹתָהּ אֶלָּא לְכֹהֵן גָּדוֹל שֶׁטָּבַל אוֹ רוֹצֶה לְבַטְּלָהּ בְּרֹב א"צ לְהַפְרִישׁ שְׁנִיָּה דְּלֹא תִּשְׁתַּכַּח כֵּיוָן שֶׁמַּפְרִישִׁין אַחַת וּמִיהוּ נִרְאֶה דְּגַם בִּסְמוּכִים לְא"י שֶׁמַּפְרִישִׁין לְעוֹלָם שְׁתֵּי חַלּוֹת לֹא הָיוּ מַפְרִישִׁין אֶלָּא תְּרוּמָה אַחַת לְכָךְ נִרְאֶה שֶׁבְּחַלָּה יֵשׁ לָחוּשׁ יוֹתֵר שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּכַּח מִשּׁוּם דְּשַׁיָּיכָא בְּכָל אָדָם הַמְגַלְגֵּל עִסָּתוֹ אֲבָל תְּרוּמָה אֵין רְגִילִין בָּהּ אֶלָּא בַּעֲלֵי קַרְקָעוֹת וּמַמְרִיחֵי תְּבוּאוֹת וְהָכָא דְּלֵיכָּא כֹּהֵן קָטָן שֶׁשּׂוֹרְפָהּ וּמַפְרִישׁ שְׁנִיָּה נוֹתְנָהּ לְכֹהֵן טָמֵא אֲפִלּוּ הוּא זָב דְּלָא מַפְלִיג הָתָם בְּשׁוּם טֻמְאָה וְלָא דָּמְיָא לְחַלָּה שְׁנִיָּה בִּסְמוּכִין לְא"י דְּהָתָם לְעוֹלָם צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ אֲבָל בִּרְחוֹקִים אִי אִיכָּא כֹּהֵן קָטָן אוֹ גָּדוֹל שֶׁטָּבַל לְקִרְיוֹ אֵין צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ חַלָּה שְׁנִיָּה כְּלָל וְהִיא קַלָּה בְּיוֹתֵר אֶלָּא שֶׁאֲסוּרָה לְזָרִים דְּלָא אַשְׁכְּחַן דִּשְׁרֵי לָהּ אֶלָּא לַכֹּהֲנִים וְנִרְאֶה שֶׁאֵינָהּ טוֹבֶלֶת שֶׁהֲרֵי יֵשׁ כַּמָּה מְקוֹמוֹת דְּלָא מַפְרְשֵׁי לָהּ כְּלָל וַאֲפִלּוּ לֵיכָּא כֹּהֵן קָטָן וְעַל אוֹתָן מְקוֹמוֹת יֵשׁ קְצָת תֵּמַהּ אֶלָּא לְפִי שֶׁאֵינָהּ טוֹבֶלֶת וְצָרִיךְ לְשׁוֹמְרָהּ מִלְּהַאֲכִילָהּ לְזָרִים נִמְנְעוּ מִלְּהַפְרִישׁ וְשֶׁמָּא אֲפִלּוּ אֵינָהּ מְדַמַּעַת וְאַף עַל פִּי שֶׁהָרִאשׁוֹנָה נִרְאֶה קְצָת דִּמְדַמַּעַת מִדְּתַנְיָא בְּפֶרֶק רַבִּי יִשְׁמָעֵאל (מְנָחוֹת דַּף סז.) תְּרוּמַת עוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּחו"ל אֵינָהּ מְדַמַּעַת דְּמַשְׁמַע הָא דְּיִשְׂרָאֵל מְדַמַּעַת מ"מ הַשְּׁנִיָּה שֶׁהִיא קַלָּה בְּיוֹתֵר שֶׁמָּא אֵינָהּ מְדַמַּעַת וּכְמוֹ שֶׁלֹּא גָּזְרוּ עַל תַּעֲרוֹבוֹת דְּמַאי כְּמוֹ כֵן שֶׁמָּא לֹא גָּזְרוּ בָּהּ כֵּיוָן שֶׁהִיא קַלָּה כָּל כָּךְ:

מסורת הש"ס

א תוספתא נדרים

ב משנה חולין

ג סוכה ו:

ד נדרים נד.; משנה נדרים

גליון הש"ס

גמ' אמר ר"י רבי היא. מגילה דף ט ע"ב וש"נ:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט' מהל' נדרים הל' ו, טוש"ע יו"ד סי' ריז סעי' ח:

ב מיי' פט' מהל' נדרים הל' י, טוש"ע יו"ד סי' ריז סעי' ד:

ג מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ג, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' פז סעי' ב:

ד מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ד:

ה מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ה, ש"ע יו"ד סי' פז סעי' ג:

רבינו גרשום

אי ר' עקיבא האמר חיה ועוף אינן מה"ת. במשנה עצמה)לקמן לף קיג.:

כל מידי דמימליך עליה שליח כו'. כיצד מימליך עליה שליחא דאי א"ל רבו לך קנה לי בשר והוא חזר ואמר לא מצאתי אלא עופות ולאי בר מיניה דבשר הוא כדאשכחן בדילועין:

ואין הקיטנית בכלל ירק. כלומר הכא נמי לענין עופות אומר לא מצאתי אלא עופות מכלל דעופות בכלל בשר:

ומנא תימרא דלא גזרינן גזירה לגזירה:

[א]נֶאֱכֶלֶת עִם הַזָּר עַל הַשֻּׁלְחָן, וְנִיתֶּנֶת לְכָל כֹּהֵן שֶׁיִּרְצֶה. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: בִּשְׁלָמָא אִי אַשְׁמוֹעִינַן חַלַּת חוּצָה לָאָרֶץ בָּאָרֶץ, דְּאִיכָּא לְמִיגְזַר מִשּׁוּם חַלַּת הָאָרֶץ דְּאוֹרַיְיתָא, וְלָא גָּזְרִינַן – אִיכָּא לְמִשְׁמַע מִינַּהּ. אֶלָּא חוּצָה לָאָרֶץ, מִשּׁוּם דְּלֵיכָּא לְמִיגְזַר הוּא. אֲבָל הָכָא, אִי שָׁרֵית לֵיהּ לְאַסּוֹקֵי עוֹף וּגְבִינָה, אָתֵי לְאַסּוֹקֵי בָּשָׂר וּגְבִינָה, וּמֵיכַל בָּשָׂר בְּחָלָב דְּאוֹרַיְיתָא. מַתְקִיף לַהּ רַב שֵׁשֶׁת: סוֹף סוֹף צוֹנֵן בְּצוֹנֵן הוּא! אָמַר אַבָּיֵי: גְּזֵירָה שֶׁמָּא יַעֲלֶה בְּאִילְפָּס רוֹתֵחַ. סוֹף סוֹף, כְּלִי שֵׁנִי הוּא, וּכְלִי שֵׁנִי אֵינוֹ מְבַשֵּׁל! אֶלָּא גְּזֵירָה שֶׁמָּא יַעֲלֶה בְּאִילְפָּס רִאשׁוֹן. [ב](א)מַתְנִי' הָעוֹף עוֹלֶה עִם הַגְּבִינָה עַל הַשּׁוּלְחָן, וְאֵינוֹ נֶאֱכָל, דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: לֹא עוֹלֶה וְלֹא נֶאֱכָל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: זוֹ מִקּוּלֵּי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל. [ג]בְּאֵיזֶה שׁוּלְחָן אָמְרוּ? בְּשׁוּלְחָן שֶׁאוֹכֵל עָלָיו, אֲבָל בְּשׁוּלְחָן שֶׁסּוֹדֵר עָלָיו אֶת הַתַּבְשִׁיל – נוֹתֵן זֶה בְּצַד זֶה, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. גְּמָ' רַבִּי יוֹסֵי הַיְינוּ תַּנָּא קַמָּא? וְכִי תֵּימָא: אֲכִילָה גּוּפַהּ אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ, דְּקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא: בְּהַעֲלָאָה קָא מִיפַּלְגִי, בַּאֲכִילָה לָא פְּלִיגִי, וְאָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי: אֲכִילָה גּוּפַהּ מִקּוּלֵּי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל. וְהָתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: שִׁשָּׁה דְּבָרִים מִקּוּלֵּי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל, וְזוֹ אַחַת מֵהֶן – עוֹף עוֹלֶה עִם הַגְּבִינָה עַל הַשּׁוּלְחָן, וְאֵינוֹ נֶאֱכָל, דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: לֹא עוֹלֶה וְלֹא נֶאֱכָל! (ב)אֶלָּא, הָא קָמַשְׁמַע לַן: מַאן תַּנָּא קַמָּא? רַבִּי יוֹסֵי – כָּל הָאוֹמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ מֵבִיא גְּאוּלָּה לָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר "וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מָרְדֳּכָי". [ד]תְּנָא אַגְרָא חֲמוּהּ דְּרַבִּי אַבָּא: עוֹף וּגְבִינָה נֶאֱכָלִין בְּאַפִּיקוֹרָן. הוּא תָּנֵי לַהּ, וְהוּא אָמַר לַהּ: בְּלֹא נְטִילַת יָדַיִם וּבְלֹא קִינּוּחַ הַפֶּה. רַב יִצְחָק בְּרֵיהּ דְּרַב מְשַׁרְשְׁיָא אִיקְּלַע לְבֵי רַב אָשֵׁי, אַיְיתוֹ לֵיהּ גְּבִינָה – אֲכַל, אַיְיתוֹ לֵיהּ בִּשְׂרָא – אֲכַל, וְלָא מְשָׁא יְדֵיהּ. אָמְרִי לֵיהּ: וְהָא תָּאנֵי אַגְרָא חֲמוּהּ דְּרַבִּי אַבָּא: עוֹף וּגְבִינָה נֶאֱכָלִין בְּאֶפִּיקוֹרֶן, עוֹף וּגְבִינָה – אִין, בָּשָׂר וּגְבִינָה – לָא! [ה]אֲמַר לְהוּ: הָנֵי מִילֵּי בְּלֵילְיָא, אֲבָל בִּימָמָא הָא חָזֵינָא. תַּנְיָא: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְקַנֵּחַ, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מֵדִיחַ. מַאי "מְקַנֵּחַ" וּמַאי "מֵדִיחַ"?

אִילֵימָא

נֶאֱכֶלֶת לַכֹּהֵן עִם הַזָּר וְלֹא גָּזְרִינָן דִּילְמָא שָׁקִיל זָר מִינֵּיהּ וְאָכִיל דְּהָא אֲכִילָה גּוּפָהּ לֹא מִתְסְרָא בָּהּ אֶלָּא מִשּׁוּם גְּזֵרַת אֲכִילַת חַלַּת הָאָרֶץ: לְכָל כֹּהֵן שֶׁיִּרְצֶה. אֲפִלּוּ לְעַם הָאָרֶץ שֶׁאֵין מְשַׁמְּרָהּ בְּטָהֳרָה מָה שֶׁאֵין כֵּן בַּחֲלַת הָאָרֶץ דִּכְתִיב (דִּבְרֵי הַיָּמִים ב ל"א:ד') לָתֵת מְנַת הַכֹּהֲנִים לַמַּחֲזִיקִים בְּתוֹרַת ה' מַחֲזִיקִים יֵשׁ לָהֶם מְנָת וְלֹא שֶׁאֵין מַחֲזִיקִין. אַלְמָא בִּדְרַבָּנָן לֹא גָּזְרִינָן הַעֲלָאָה אַטּוּ אֲכִילָה: בִּשְׁלָמָא אִי אַשְׁמוּעִינָן חַלַּת חו"ל בָּאָרֶץ שֶׁהֱבִיאָהּ לָאָרֶץ וְאַשְׁמוּעִינָן דְּאַע"ג דְּיֵשׁ כָּאן חַלָּה דְּאוֹרָיְתָא וְאִיכָּא לְמִגְזַר הָא אַטּוּ הָא דְּאִי מַסְּקַת חַלַּת חוּצָה לָאָרֶץ (לָאָרֶץ) אָתֵי לְאַסּוֹקֵי חַלַּת הָאָרֶץ וּמַכְלָהּ הַזָּר הָוָה אֵיכָא לְמִשְׁמַע מִינָהּ מַתְנִיתִין נָמֵי אִי לָאו דַּאֲכִילַת עוֹף דְּאוֹרָיְתָא לֹא הָוָה גָּזַר הַעֲלָאָתוֹ אַטּוּ אֲכִילָתוֹ וְלֹא אַטּוּ דִּבְהֵמָה אֶלָּא בְּחוּצָה לָאָרֶץ טַעְמָא מִשּׁוּם דְּלֵיכָּא לְמִגְזַר אַטּוּ שׁוּם אִסּוּר דְּאוֹרָיְתָא הוּא: אֲבָל הָכָא אַע"ג דְּלָא אִיבָּעֵי לַן לְמִגְזַר הַעֲלָאָתוֹ אַטּוּ אֲכִילָתוֹ אִיכָּא לְמִגְזַר הַעֲלָאָתוֹ אַטּוּ הַעֲלָאַת וַאֲכִילַת בְּשַׂר בְּהֵמָה דְּכִי מַסִּיק לְהוּ הַיְנוּ אֲכִילָה דְּאָתֵי לְמֵיכְלִינְהוּ בַּהֲדָדֵי: מַתְקִיף לָהּ רַב שֵׁשֶׁת אֲפִלּוּ אִת"ל בְּשַׂר עוֹף בְּחָלָב דְּאוֹרָיְתָא עֲדַיִן מִשְׁכַּחַת לָהּ גְּזֵרָה לִגְזֵרָה דְּהָא הַעֲלָאָה דְּרַבָּנָן מִשּׁוּם אֲכִילָה וַאֲכִילָה גּוּפָהּ דְּרַבָּנָן דְּהָא סוֹף סוֹף צוֹנֵן וְצוֹנֵן הוּא וַאֲפִי' אָכִיל לְהוּ כִּי הֲדָדֵי לֵיכָּא אִסּוּר דְּאוֹרָיְתָא דְּדֶרֶךְ בִּשּׁוּל אָסְרָה תּוֹרָה: גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַעֲלֶה בְּשַׂר בְּהֵמָה עִם הַגְּבִינָה בְּתוֹךְ אִילְפָּס רוֹתֵחַ דְּהָוֵי בִּשּׁוּל: מַתְנִי' וְאֵינוֹ נֶאֱכָל עִם הַגְּבִינָה: א"ר יוֹסֵי דָּבָר זֶה כו' בְּגמ' פָּרִיךְ הַיְנוּ תַּנָּא קַמָּא: בְּשֻׁלְחָן שֶׁאוֹכֵל עָלָיו דְּאִילֵי דְּמִמַּשְׁמְשֵׁי בֵּיהּ יָדָא אָתֵי לְאִיתְנוּחֵי זֶה ע"ג זֶה: גְּמ' רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר ו' דְּבָרִים כו' יֵשׁ אֲחֵרוֹת הַרְבֵּה אֲבָל בְּאֵלּוּ שִׁשָּׁה לֹא הָיוּ מוֹדִים לוֹ חֲבֵירָיו שֶׁיִּהְיוּ ב"ש מְקִילִין וּבֵית הִלֵּל מַחֲמִירִין: כָּל הָאוֹמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אֹמְרוֹ וְהַתַּנָּא שָׁכַח וְלֹא הִזְכִּיר שְׁמוֹ בַּתְּחִלָּה וְחָזַר וְהִזְכִּיר שְׁמוֹ: בְּאֶפִּיקוֹרֶן דֶּרֶךְ הֶפְקֵר שֶׁאֵינוֹ נִזְהָר בָּהֶן וּכְלִמְפָרֵשׁ: הוּא תָּנֵי כָּךְ קַבָּלָה סְדוּרָה מֵרַבּוֹ: וְהוּא אָמַר לָהּ וְהוּא פֵּרְשָׁהּ מִסְּבָרָא שֶׁלּוֹ דְּמַאי אֶפִּיקוֹרֶן: בְּלֹא קִנּוּחַ הַפֶּה שֶׁאִם אָכַל זֶה וּבִקֵּשׁ לֶאֱכֹל זֶה אֵין צָרִיךְ לִטֹּל יָדָיו וּלְקַנֵּחַ. אֲבָל בִּבְשַׂר בְּהֵמָה בָּעֵי קִנּוּחַ כִּדְלְקַמָּן שֶׁלֹּא יְהֵא נִדְבָּק כְּלוּם מִן הָרִאשׁוֹן בַּחֲנִיכָיו: הָא קָא חָזֵינָן יָדַיִם רֵיקָנִיּוֹת שֶׁאֵין דָּבוּק בָּהֶם כְּלוּם:

וְנִתֶּנֶת לְכָל כֹּהֵן שֶׁיִּרְצֶה פֵּרֵשׁ בְּקֻנְטְרֵס דַּאֲפִלּוּ אֵינוֹ מַחֲזִיק בְּתוֹרַת ה' יִתְּנוּ לוֹ חַלַּת חוּצָה לָאָרֶץ וְאֵין נִרְאֶה לְר"י דְּהָא הָווּ דּוּמְיָא דְּהָנְהוּ שֶׁשְּׁנוּיָה אַחַר מִשְׁנָה זֹאת וְאֵלּוּ נִתָּנִין לְכָל כֹּהֵן שֶׁיִּרְצֶה כו' וְחָשִׁיב בַּהֲדַיְהוּ הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה וְאָמְרִינָן לְקַמָּן בְּפֶרֶק הַזְּרוֹעַ (חֻלִּין דַּף קל:) שֶׁאֵינָן נְתָנוֹת לְמִי שֶׁאֵינוֹ מַחֲזִיק בְּתוֹרַת ה' לָכֵן נִרְאֶה לְרַבֵּנוּ יִצְחָק דְּהָכָא מַיְרֵי בִּדְלֵיכָּא כֹּהֵן חָבֵר אִי נָמֵי אֵיכָּא כֹּהֵן חָבֵר שֶׁהוּא עָשִׁיר וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל וַאֲפִלּוּ רוֹצֶה לְקַבֵּל כֵּיוָן דְּאֵין צָרִיךְ וְזֶה ע"ה עָנִי וְצָרִיךְ שֶׁמַּתָּנוֹת לְהַחֲיוֹתוֹ שֶׁאִם לֹא יִתְּנוּ לוֹ יִצְטָרְכוּ לָתֵת לוֹ חֻלִּין וקמ"ל דְּיָכוֹל לִיתֵּן אע"פ שֶׁאֵין בָּקִי בְּטֻמְאָה וְטָהֳרָה וְלֹא חָיְשִׁינָן שֶׁמָּא יֹאכְלֶנּוּ בִּימֵי טֻמְאָתוֹ אֲבָל חַלַּת הָאָרֶץ אֵינָהּ נִתֶּנֶת אֶלָּא לְכֹהֵן חָבֵר שֶׁיִּשְׁמְרֶנָּה בְּטָהֳרָה אֲפִי' לֵיכָּא עַתָּה כֹּהֵן חָבֵר אַל יִתְּנֶנָּה לַכֹּהֵן ע"ה אֶלָּא יַמְתִּין עַל שֶׁיִּזְדַּמֵּן לוֹ כֹּהֵן חָבֵר: **מַתְקִיף** לָהּ רַב שֵׁשֶׁת לֹא אַאַבַּיֵי קָא פָּרִיךְ אֶלָּא אַרַב יוֹסֵף חֲבֵירוֹ פָּרִיךְ כְּלַפֵּי' בְּקֻנְטְרֵס: **רַבִּי** יוֹסֵי הַיְינוּ ת"ק אַבֵּית הִלֵּל לֹא פָּרִיךְ הַיְינוּ ת"ק דְּהָכִי קָאָמַר דָּבָר זֶה מַחֲלֹקֶת ב"ש וב"ה וְאֵין זֶה סְתָמָא וְאַח"כ מַחְלֹקֶת לב"ש בִּמְקוֹם בֵּית הִלֵּל אֵינָהּ מִשְׁנָה:

עוֹף וּגְבִינָה אֵין בָּשָׂר וּגְבִינָה לֹא תֵּימָה דְּהֵיכֵי פָּרִיךְ מִגְּבִינָה אַחַר בָּשָׂר אַבָּשָׂר אַחַר גְּבִינָה דְּרַב יִצְחָק גְּבִינָה וְאַח"כ בָּשָׂר אָכִיל וְלֹא דָּמֵי כִּדְאָמַר בְּסָמוּךְ וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָכִי פָּרִיךְ דִּבְרַיְתָא דְּאַגְרָא מַשְׁמַע עוֹף וּגְבִינָה נֶאֱכָלִין בְּאֶפִּיקוֹרֶן בְּלִי נְטִילַת יָדַיִם וּבְלֹא קִנּוּחַ הַפֶּה אֲבָל שְׁאָר בָּשָׂר בָּעֵי נְטִילָה וְקִנּוּחַ הַפֶּה וְהֵיכִי דָּמֵי אִי בָּשָׂר תְּחִלָּה אֲפִלּוּ בִּנְטִילָה וְקִנּוּחַ לֹא סַגִּי עַד סְעוּדָה אַחֲרִיתִי כִּדְאָמַר בְּסָמוּךְ אֶלָּא לָאו אַגְּבִינָה תְּחִלָּה וְהָא דְּנָקַט הָכָא בָּשָׂר וּגְבִינָה לֹא דַּק אֶלָּא גְּבִינָה וּבָשָׂר לֹא וְאַגַּב דְּמַזְכִּיר בִּבְרַיְתָא עוֹף תְּחִלָּה נָקַט נָמֵי הָכָא בָּשָׂר תְּחִלָּה וּבְרַיְתָא נָקַט עוֹף תְּחִלָּה דַּאֲפִלּוּ עוֹף תְּחִלָּה נֶאֱכָל בְּאֶפִּיקוֹרֶן וְר"ת מְפָרֵשׁ וְכֵן הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת דַּאֲכַל בָּשָׂר אָסוּר לֶאֱכֹל גְּבִינָה הַיְנוּ בְּלֹא נְטִילָה וְקִנּוּחַ אֲבָל בִּנְטִילָה וְקִנּוּחַ שָׁרֵי אָכַל גְּבִינָה מֻתָּר לֶאֱכֹל בָּשָׂר אַף בְּלֹא נְטִילָה וְקִנּוּחַ וּמַר עֻקְבָא דְּלֹא אָכִיל עַל סְעוּדָה אַחֲרִיתִי הַיְנוּ בְּלֹא נְטִילָה וְקִנּוּחַ אִי נָמֵי מַחְמִיר עַל עַצְמוֹ הָיָה וּלְפֵרוּשׁוֹ קָשֶׁה מַאי פָּרִיךְ הָכָא אַדְּרַב יִצְחָק וי"ל לְפֵרוּשׁוֹ דִּלְעִנְיַן נְטִילַת יָדַיִם אֵין חִלּוּק בֵּין בָּשָׂר תְּחִלָּה לִגְבִינָה תְּחִלָּה וּלְגַבֵּי קִנּוּחַ דַּוְקָא יֵשׁ חִלּוּק וְהָעוֹלָם נָהֲגוּ שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל גְּבִינָה אַחַר בָּשָׂר כְּלָל וַאֲפִלּוּ אַחַר עוֹף וְאַע"ג דְּתָנֵי אַגְרָא עוֹף וּגְבִינָה נֶאֱכָלִין בְּאֶפִּיקוֹרֶן דְּמַשְׁמַע עוֹף תְּחִלָּה דִּילְמָא מִשּׁוּם דְּסָבַר בְּשַׂר עוֹף בְּחָלָב לָאו דְּאוֹרָיְתָא וְלָא קַיְמָא לַן הָכִי וּמִיהוּ קָשֶׁה בְּרַיְתָא דְּאַגְרָא כְּמַאן אִי כְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הָא אַף לְכַתְּחִלָּה שָׁרֵי לְבַשֵּׁל וְלֶאֱכֹל זֶה עִם זֶה כִּדְאָמַר לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף קטז.) דִּבִמְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הָיוּ אוֹכְלִין בְּשַׂר עוֹף בְּחָלָב וְאִי כְּר"ע הָוָה לֵיהּ לְמִיתְנֵי חַיָּה בַּהֲדֵי עוֹף וְלוֹחֵק לְהַעֲמִידָהּ כְּב"ש דְּאָמְרֵי הָעוֹף עוֹלֶה וְאֵינוֹ נֶאֱכָל וּמִיהוּ אַשְׁכַּחַן נָמֵי לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּר' צָדוֹק דְּתַנְיָא בְּתוֹסֶפְתָּא כְּב"ש אִי נָמֵי כְּר"ע וְנָקַט עוֹף מִשּׁוּם דִּשְׁכִיחַ וְהוּא הַדִּין חַיָּה דְּהָכִי נָמֵי קָאָמַר לְעֵיל הָא עוֹף אָסוּר מִדְּאוֹרָיְתָא כְּמַאן דְּלָא כְּר"ע וְהָוֵה לֵיהּ לְמִנְקַט נָמֵי חַיָּה וְר"ת מְפָרֵשׁ טַעֲמָא דְּאַגְרָא מִשּׁוּם דְּעוֹף אֵינוֹ נִדְבָּק בַּיָּדַיִם וּבַשִּׁנַּיִם וַחֲנִיכַיִם:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פה' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יב, טוש"ע יו"ד סי' שכג סעי' א:

ב מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' כ, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' פח סעי' א:

ג מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' כ, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' פח סעי' א:

ד מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' כז, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' פט סעי' ב:

ה מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' כז, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' פט סעי' ב:

רבינו גרשום

לדתנן חלת חו"ל נאכלת עם הזר על השלחן כו'. כלומר חלת חוצה לארץ אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים וגזרו חלת חו"ל משום חלת הארץ שלא יאכלו בה וחזינן דלא גזרינן דנאכלת עם הזר על השלחן הכא נמי אי עוף לא הוה אסור מדברי תורה אלא משום לגזירה לבשר בחלב לא גזרינן שלא יהא נאכל עם (הזר) [הגבינה] על השלחן. א"ל אביי אי אשמעי' חלת חוצה לארץ בארץ דהביאה מחו"ל בארץ ובארץ נאכלת עם הזר על השלחן דלא גזרינן גזירה לגזירה איכא למשמע מינה דאין גוזרין גזירה לגזירה אבל הכא בחו"ל דנאכלת עם הזר על השלחן ליכא למשמע דאין גוזרין גזירה לגזירה דהאי דנאכלת עם הזר על השלחן בחו"ל היינו משום דליכא למיגזר משום חלת הארץ בארץ דזו בארץ וזו בחו"ל:

ה"נ לגזרינן. כלומר לגזרינן העלאה אטו אכילה:

גזירה שמא יעלה באילפס ראשון. כלומר היכא דרותח באור:

א)נראה דצ"ל עוף וגבינה נאכלין באפיקורן כו' כדמפרש לקמן וכו'. אבל אכיל לא. כלומר באכילה מודו ב"ש לב"ה דלא נאכל עם העוף באפיקורן כו'. כדמפרש לקמן בלא קינוח הפה ובלא נט"י:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין; שבת יג.

ב תנא דבי אליהו זוטא נספחים לסדר אליהו זוטא פרקי דרך ארץ ב; מסכת כלה רבתי; משנה אבות

תורה אור השלם

וַיִּוָּדַע הַדָּבָר לְמָרְדֳּכַי וַיַּגֵּד לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מָרְדֳּכָי [אסתר ב, כב]

אִילֵימָא בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְקַנֵּחַ וְלָא בָּעֵי מֵדִיחַ, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מֵדִיחַ וְלָא בָּעֵי מְקַנֵּחַ. אֶלָּא הָא דְּאָמַר רַבִּי זֵירָא: אֵין קִינּוּחַ פֶּה אֶלָּא בְּפַת, כְּמַאן? כְּבֵית שַׁמַּאי! אֶלָּא, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְקַנֵּחַ וְלָא בָּעֵי מֵדִיחַ, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אַף מֵדִיחַ. הָוֵי לֵיהּ מִקּוּלֵּי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל, וְלִתְנְיֵיהּ גַּבֵּי קוּלֵּי בֵּית שַׁמַּאי וְחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל! [א]אֶלָּא, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְקַנֵּחַ, וְהוּא הַדִּין לְמֵדִיחַ, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מֵדִיחַ, וְהוּא הַדִּין לִמְקַנֵּחַ. מָר אָמַר חֲדָא, וּמָר אָמַר חֲדָא, וְלָא פְּלִיגִי. גּוּפָא, אָמַר רַבִּי זֵירָא: אֵין קִינּוּחַ הַפֶּה אֶלָּא בְּפַת. וְהָנֵי מִילֵּי בִּדְחִיטֵי, אֲבָל בְּדִשְׂעָרֵי – לָא. [ב]וּדְחִיטֵי נָמֵי לָא אֲמַרַן, אֶלָּא בִּקְרִירָא, אֲבָל בְּחַמִּימָא – מִשְׁטָר שָׁטְרִי. וְהָנֵי מִילֵּי בְּרַכִּיכָא, אֲבָל בְּאַקּוּשָׁא – לָא. וְהִלְכְתָא בְּכֹל מִילֵּי הָוֵי קִינּוּחַ, לְבַר מִקִּמְחָא, תַּמְרֵי וְיַרְקָא. בְּעָא מִינֵּיהּ רַב אַסִּי מֵרַבִּי יוֹחָנָן: כַּמָּה יִשְׁהֶה בֵּין בָּשָׂר לִגְבִינָה? אָמַר לוֹ: וְלֹא כְּלוּם. אִינִי? וְהָא אָמַר רַב חִסְדָּא: אָכַל בָּשָׂר – אָסוּר לֶאֱכוֹל גְּבִינָה, גְּבִינָה – מוּתָּר לֶאֱכוֹל בָּשָׂר! אֶלָּא כַּמָּה יִשְׁהֶה בֵּין גְּבִינָה לְבָשָׂר? אֲמַר לֵיהּ: וְלֹא כְּלוּם. [ג ד]גּוּפָא, אָמַר רַב חִסְדָּא: אָכַל בָּשָׂר – אָסוּר לֶאֱכוֹל גְּבִינָה, גְּבִינָה – מוּתָּר לֶאֱכוֹל בָּשָׂר. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בַּר יוֹסֵף לְרַב חִסְדָּא: בָּשָׂר שֶׁבֵּין הַשִּׁינַּיִם מַהוּ? [ה]קָרֵי עֲלֵיהּ "הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם". [ו]אָמַר מָר עוּקְבָא: אֲנָא, לְהָא מִלְּתָא, חַלָּא בַּר חַמְרָא לְגַבֵּי אַבָּא, דְּאִילּוּ אַבָּא כִּי הֲוָה אָכֵיל בִּשְׂרָא הָאִידָּנָא, לָא הֲוָה אָכֵל גְּבִינָה עַד לְמָחַר עַד הַשְׁתָּא, וְאִילּוּ אֲנָא – בְּהָא סְעוּדְתָּא הוּא דְּלָא אָכֵילְנָא, לִסְעוּדְתָּא אַחְרִיתָא – אָכֵילְנָא. אָמַר שְׁמוּאֵל: אֲנָא, לְהָא מִלְּתָא, חַלָּא בַּר חַמְרָא לְגַבֵּי אַבָּא, דְּאִילּוּ אַבָּא הֲוָה סָיַיר נִכְסֵיהּ תְּרֵי זִמְנֵי בְּיוֹמָא, וַאֲנָא לָא סָיַירְנָא אֶלָּא חֲדָא זִימְנָא. שְׁמוּאֵל לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: מַאן דְּסָיַיר נִכְסֵיהּ כֹּל יוֹמָא מַשְׁכַּח אִסְתֵּירָא. אַבָּיֵי הֲוָה סָיַיר נִכְסֵיהּ כֹּל יוֹמָא וְיוֹמָא. יוֹמָא חַד פְּגַע בַּאֲרִיסֵיהּ דְּדָרֵי פִּתְכָּא דְּאוּפֵי. אֲמַר לֵיהּ: הָנֵי לְהֵיכָא? אֲמַר לֵיהּ: לְבֵי מָר. אֲמַר לֵיהּ: כְּבָר קַדְמוּךְ רַבָּנַן. רַב אַסִּי הֲוָה סָיַיר נִכְסֵיהּ כֹּל יוֹמָא, אָמַר: הֵיכָא נִינְהוּ כֹּל הָנֵי אִסְתֵּירֵי דְּמָר שְׁמוּאֵל? יוֹמָא חַד חֲזָא צִינּוֹרָא דְּבִדְקָא בְּאַרְעֵיהּ, שַׁקְלֵיהּ לִגְלִימֵיהּ, כַּרְכֵיהּ אוֹתְבֵיהּ בְּגַוֵּהּ, רְמָא קָלָא, אֲתוֹ אִינָשֵׁי סַכְרוּהָ, [אֲמַר]: אַשְׁכַּחְתִּינְהוּ לְכוּלְּהוּ אִיסְתֵּירֵי דְּמָר שְׁמוּאֵל. [ז]אָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין, אָמַר רַב יִצְחָק בַּר אַשְׁיָין: מַיִם רִאשׁוֹנִים מִצְוָה, וְאַחֲרוֹנִים חוֹבָה. [ח]מֵיתִיבִי: מַיִם רִאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים חוֹבָה, אֶמְצָעִיִּים רְשׁוּת. מִצְוָה לְגַבֵּי רְשׁוּת – חוֹבָה קָרֵי לַהּ. [ט]גּוּפָא: מַיִם רִאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים – חוֹבָה, אֶמְצָעִיִּים – רְשׁוּת. רִאשׁוֹנִים – נוֹטְלִין בֵּין בִּכְלִי בֵּין עַל גַּבֵּי קַרְקַע, אַחֲרוֹנִים – אֵין נוֹטְלִין אֶלָּא בִּכְלִי, וְאָמְרִי לַהּ: אֵין נוֹטְלִין עַל גַּבֵּי קַרְקַע. [י]מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ קִינְסָא. [יא]מַיִם רִאשׁוֹנִים נוֹטְלִין בֵּין בְּחַמִּין בֵּין בְּצוֹנֵן, אַחֲרוֹנִים אֵין נוֹטְלִין אֶלָּא בְּצוֹנֵן, מִפְּנֵי שֶׁחַמִּין מְפַעְפְּעִין אֶת הַיָּדַיִם וְאֵין מַעֲבִירִין אֶת הַזּוּהֲמָא. מַיִם רִאשׁוֹנִים נוֹטְלִין בֵּין בְּחַמִּין בֵּין בְּצוֹנֵן, אָמַר רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יַנַּאי: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵין הַיָּד

סוֹלֶדֶת

אִילֵימָא בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מְקַנֵּחַ פִּיו: וְלֹא מֵדִיחַ בַּמַּיִם שֶׁהַקִּינּוּחַ יָפֶה מִן הַהֲדָחָה וְלֹא הֻזְכְּרָה כָּאן הֲדָחָה: וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מֵדִיחַ וְלֹא בָּעֵי קִנּוּחַ דְּלָא סָגֵי לֵיהּ בְּקִנּוּחַ אֶלָּא מֵדִיחַ בַּמַּיִם וְהוּא עִקָּר וְאֵין צָרִיךְ קִנּוּחַ: אֵין קִנּוּחַ פֶּה לְהַכְשִׁיר לֶאֱכֹל בָּשָׂר אַחַר גְּבִינָה: אֶלָּא אִם כֵּן קִנְּחוֹ בְּפַת לְקִינּוּחַ הַפַּת שֶׁאוֹכֵל הַפַּת בֵּינְתַיִם הִיא יָפָה: נִמְצָא בֵּית שַׁמַּאי הִיא דְּאִי בֵּית הִלֵּל הֲדָחָה בָּעֵי וְלֹא הֻזְכַּר קִנּוּחַ: אַף מֵדִיחַ תַּרְוַיְהוּ בְּעֵינַן וְקָאָמַר רַבִּי זֵירָא דְּקִינּוּחַ בֵּין לְמַר וּבֵין לְמַר בְּפַת הוּא: וְלִיתְנְיֵיהּ בְּמַסֶּכֶת עֵדֻיּוֹת (פ"ד ופ"ה) שֶׁכָּל קוּלֵּי ב"ש וְחֻמְרֵי ב"ה נִשְׁנוּ שָׁם: וְהוּא הַדִּין לְתַרְוַיְהוּ בְּעֵינָן: בְּדִשְׂעָרֵי לֹא מִפְּנֵי שֶׁמִּתְפָּרֵר בְּתוֹךְ הַפֶּה וְאֵינוֹ נִקְשָׁר יַחַד כְּשֶׁלּוֹעֲסוֹ לְפִיכָךְ אֵינוֹ מְקַנֵּחַ: שָׁטָר נַעֲשָׂה רַךְ וְנִדְבָּק בַּחֵיךְ. וְלָגְמָתוֹ בְּהַשּׂוֹכֵר (ב"מ דַּף פה:) אִשְׁטֶר מִיסְטַר תַּחְבֹּשֶׁת עַל הָעַיִן: אַקּוּשָׁא קָשֶׁה יוֹתֵר מִדַּאי וְגַם הוּא מִתְפָּרֵר בְּתוֹךְ הַפֶּה כְּשֶׁל שְׂעוֹרִים: קִמְחָא תַּמְרֵי וְיַרְקָא רַכִּין הֵן: בֵּין בָּשָׂר לִגְבִינָה מַשְׁמַע שֶׁאָכַל בָּשָׂר וְרוֹצֶה לֶאֱכֹל גְּבִינָה: אָסוּר לֶאֱכֹל גְּבִינָה מִשּׁוּם דְּבָשָׂר מוֹצִיא שֻׁמָּן וְהוּא נִדְבָּק בַּפֶּה וּמַאֲרִיךְ בְּטַעְמוֹ: בָּשָׂר שֶׁבֵּין הַשִּׁנַּיִם מִי חָשִׁיב בָּשָׂר שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל גְּבִינָה עִמּוֹ עַל שֶׁיִּטַּלְנוּ: הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ אַלְמָא מִקְרֵי בָּשָׂר: אֲנָא לְהָא מִלְּתָא חַלָּא בַּר חַמְרָא לְדָבָר זֶה אֲנִי גָּרוּעַ מֵאָבִי כְּחֹמֶץ בֶּן יַיִן: לְמָחָר כִּי הַשְׁתָּא מֵעֵת לְעֵת: סָיַר הוֹלֵךְ וְרוֹאֶה קַרְקְעוֹתָיו מָה הֵן צְרִיכוֹת: מַשְׁכַּח אִיסְתֵּירָא מוֹצֵא סֶלַע מִפְּנֵי שֶׁמְּתַקְּנָם בְּכָל הַצָּרִיךְ: פַּתְכָא לְאֹפֵי מַשּׂוּי עֵצִים שֶׁהָיָה גּוֹנְבוֹ: קַדְמוּךְ שֶׁאָמְרוּ שֶׁיְּהֵא אָדָם רוֹאֶה נְכָסָיו בְּכָל יוֹם וְיִרְאֶה מָה יַּעֲשֶׂה: צִנּוֹרָא דְּבִדְקָא הַמַּיִם יוֹצְאִין חוּץ לִגְבוּלוֹתֵיהֶן וּבָאִין לִשְׁטֹף פֵּרוֹתָיו דֶּרֶךְ פַּחַת שֶׁבִּשְׂפַת הָאַמָּה: רָמָא קָלָא הֵרִים קוֹל וְצָוַח: מִצְוָה לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי חֲכָמִים: חוֹבָה עֲדִיפָא מִמִּצְוָה. וּלְקַמֵּיהּ מְפָרֵשׁ מַאי חוֹבוֹתַיְהוּ: אֶמְצָעִיִּים שֶׁנּוֹטְלִין בֵּין תַּבְשִׁיל לְתַבְשִׁיל בַּעֲלְמָא: מִצְוָה לְגַבֵּי רְשׁוּת חוֹבָה קְרִי לָהּ מִשּׁוּם דְּתָנֵי אֶמְצָעִים בַּהֲדַיְיהוּ קְרִי לָרִאשׁוֹנִי' חוֹבָה לְאַע"פ שֶׁאֵינָן אֶלָּא מִצְוָה חֲשִׁיבוּת הֵן אֵצֶל הָרְשׁוּת לְקָרוֹתָם חוֹבָה: בֵּין בִּכְלִי מִתַּחְתֵּיהֶם לְקַבְּלָם: קִינְסָא אִם נוֹתֵן שִׁפָּאֵי עֵצִים וְקִסְמִין תַּחְתֵּיהֶן לְמַאן דְּאָמַר כְּלִי הָכָא לָאו כְּלִי הוּא וּלְמ"ד אֵין נוֹטְלִין עַל גַּבֵּי קַרְקַע שַׁפִּיר דָּמֵי וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ מִשּׁוּם דְּרוּחַ רָעָה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶן כְּשֶׁהֵן עַל גַּבֵּי קַרְקַע: מְפַעְפְּעִין אשטנ"ט מְרַכְּכִין אֶת הַיָּדַיִם וּמַבְלִיעִין בָּהֶן אֶת זֹהַם הַתַּבְשִׁיל:

אִילֵימָא ב"ש אוֹמְרִים מְקַנֵּחַ וְלֹא בְּעֵי מֵדִיחַ פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס שֶׁהַקִּינּוּחַ יָפֶה מִן הַהֲדָחָה וְלֹא הֻזְכַּר כָּאן הֲדָחָה וּב"ה אוֹמְרִים מֵדִיחַ וְלֹא בָּעֵי מְקַנֵּחַ וְלֹא סַגֵּי לֵיהּ בְּקִנּוּחַ אֶלָּא מֵדִיחַ בַּמַּיִם וְהוּא עִקָּר וְאֵינוֹ צָרִיךְ קִנּוּחַ וְקָשֶׁה לְפֵרוּשׁוֹ דְּלֹא הָוֵה לֵיהּ לְמֵימַר וְלֹא בְּעֵי אֶלָּא מְקַנֵּחַ וְלֹא מֵדִיחַ מֵדִיחַ וְלֹא מְקַנֵּחַ וְעוֹד אַמַּאי דָּחִיק לְאוֹקוּמֵי דְּלֹא פְּלִיגֵי לֵימָא דִּלְבֵית שַׁמַּאי עָדִיף קִנּוּחַ וּבֵית הִלֵּל סָבְרֵי דְּאַף בַּהֲדָחָה לְחוּדֵיהּ סַגֵּי כְּמוֹ בְּקִנּוּחַ לְחוּדֵיהּ לָכֵן נִרְאֶה דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ לְמַסְקָנַת הַשַּׁ"ס דַּהֲדָחָה עָדִיף מִקִּנּוּחַ וְהָכִי פֵּרוּשָׁא בֵּית שַׁמַּאי סָבְרֵי מְקַנֵּחַ וְלֹא בְּעֵי מֵדִיחַ כְּלוֹמַר בְּקִנּוּחַ סַגֵּי אע"ג דְּגָרַע וְלֹא בְּעֵי מֵדִיחַ דְּעָדִיף וּב"ה סָבְרֵי מֵדִיחַ לְחוּדֵיהּ בְּעֵינַן וְהַשְׁתָּא הָוֵה לֵיהּ לְמֵימַר וְלֹא סַגֵּי בִּמְקַנֵּחַ דְּגָרַע אֶלָּא אַיְּדֵי דְּנָקַט לב"ש וְלֹא בְּעֵי נָקַט נָמֵי לְבֵית הִלֵּל וְהַשְׁתָּא קָא לֵיהּ לְמִפְרַךְ אִם כֵּן הָא לֵיהּ מִקּוּלֵּי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחֻמְרֵי ב"ה אֶלָּא דְּאֵית לֵיהּ פִּרְכָא אַחֲרִיתִי וְלֹא מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי דְּבֵית שַׁמַּאי תַּרְתֵּי בָּעֵי וְנָקַט מְקַנֵּחַ וְהוּא הַדִּין דְּבָעֵי מֵדִיחַ בַּהֲדֵיהּ וּבֵית הִלֵּל סָבְרֵי דְּסַגֵּי בְּחַד אוֹ מֵדִיחַ אוֹ מְקַנֵּחַ דְּאִם כֵּן הָווּ לְהוּ לְבֵית הִלֵּל לְמִינְקַט מְקַנֵּחַ דְּהָוֵי רְבוּתָא טְפֵי דְּגָרַע מִמֵּדִיחַ: מְקַנֵּחַ וה"ה לְמֵדִיחַ תַּרְוַיְהוּ בְּעֵינָן כִּלְפֵי' בְּקוּנְט' וכ"פ ר"ח: לִסְעוּדְתָּא אַחֲרִיתָא אֲכִילְנָא לָאו בִּסְעוּדָתָא שֶׁרְגִילִין לַעֲשׂוֹת אַחַת שַׁחֲרִית וְאַחַת עַרְבִית אֶלָּא אֲפִלּוּ לְאַלְתַּר אִם סִלֵּק הַשֻּׁלְחָן וּבֵרֵךְ מֻתָּר דְּלֹא פְּלוּג רַבָּנָן: מַיִם רִאשׁוֹנִים מִצְוָה וְאַחֲרוֹנִים חוֹבָה כו' בִּבְרָכוֹת בְּסוֹף פֶּרֶק אֵלּוּ דְּבָרִים (בְּרָכוֹת דַּף נג: וְשָׁם) דָּרֵישׁ תַּרְוַיְהוּ מִקְּרָא וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם אֵלּוּ מַיִם רִאשׁוֹנִים וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים אֵלּוּ מַיִם אַחֲרוֹנִים וְאַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הוּא דְּהָא טַעֲמָא דְּמַיִם אַחֲרוֹנִים הָוֵי מִשּׁוּם מֶלַח סְדוֹמִית כִּדְאָמַר בְּסָמוּךְ וְאָנוּ לְפִי שֶׁאֵין מֶלַח סְדוֹמִית מָצוּי בֵּינֵינוּ לֹא נָהֲגוּ בַּמַּיִם אַחֲרוֹנִים וַהֲכִי נָמֵי כִּי דָּרֵישׁ הָתָם כִּי קָדוֹשׁ זֶה שֶׁמֶן שֶׁהָיוּ סָכִין אֶת יְדֵיהֶן לְהַעֲבִיר אֶת הַזֻּהֲמָא הָוֵי אַסְמַכְתָּא דְּלֹא מָצִינוּ בְּשׁוּם מָקוֹם שֶׁיְּהֵא שֶׁמֶן לֹא חוֹבָה וְלֹא מִצְוָה וְהָא דְּאָמַר הָתָם כְּשֵׁם שֶׁהַמְזֻהָם פָּסוּל לָעֲבוֹדָה כָּךְ יָדַיִם מְזֻהָמוֹת פְּסוּלִין לִבְרָכָה הַיְנוּ לָהֶם שֶׁהָיָה הַדָּבָר עֲלֵיהֶם חוֹבָה לִטֹּל אַחַר סְעוּדָה לְפִיכָךְ נֶחֱשָׁבוֹת כִּמְזֻהָמוֹת וְצָרִיךְ לְהַקְדִּים וְלִטֹּל קֹדֶם בְּרָכָה וא"ת לְמַאי נַפְקָא מִינָּה הָא דְּרִאשׁוֹנִים מִצְוָה וְאַחֲרוֹנִים חוֹבָה מָה לִי מִצְוָה מָה לִי חוֹבָה הָא תַּרְוַיְהוּ חוֹבָה כִּדְקָתָנֵי בְּבָרַיְתָא וְלֹא רְשׁוּת וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ תָּם דְּנַפְקָא מִינָּה לְעִנְיַן מִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת דִּתְנַן בְּפ"ק דְּעֵירוּבִין (דַּף יז.) דִּפְטוּרִין מֵרְחִיצַת יָדַיִם וְקָאָמַר רַב חִיָּא בַּגְּמ' לֹא שָׁנוּ אֶלָּא מַיִם רִאשׁוֹנִים אֲבָל אַחֲרוֹנִים לֹא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַב חִיָּא מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ מַיִם אַחֲרוֹנִים חוֹבָה מִפְּנֵי שֶׁמֶּלַח סְדוֹמִית כו' וּבַהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת פֵּרֵשׁ דְּרִאשׁוֹנִים שֶׁהֵם מִצְוָה מִשּׁוּם סֶרֶךְ תְּרוּמָה טְעוּנִין בְּרָכָה אֲבָל אַחֲרוֹנִים שֶׁהֵם לְצֹרֶךְ אָדָם מִשּׁוּם מֶלַח סְדוֹמִית אֵין טְעוּנִין בְּרָכָה וּמִכָּאן כָּתַב רַבֵּנוּ יְהוּדָה בְּפֶרֶק בַּמֶּה מַדְלִיקִין בְּתוֹסְפ' שֶׁאֵין לְבָרֵךְ עַל קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁלִּפְנֵי מִטָּתוֹ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לִקְרוֹת שְׁמַע וְאִם תֹּאמַר אֶמְצָעִים כְּגוֹן בֵּין גְּבִינָה לְבָשָׂר שֶׁהֵן לְצֹרֶךְ מִצְוָה יִהְיוּ טְעוּנִין בְּרָכָה וי"ל דְּאֵין זֶה כִּי אִם הֶכְשֵׁר אֲכִילָה כְּמוֹ נִקּוּר חֵלֶב וּמְלִיחַת בָּשָׂר:

תורה אור השלם

הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם טֶרֶם יִכָּרֵת וְאַף יְהוָה חָרָה בָעָם וַיַּךְ יְהוָה בָּעָם מַכָּה רַבָּה מְאֹד [במדבר יא, לג]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' כו, טוש"ע יו"ד סי' פט סעי' ב:
ב מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' כו, טוש"ע יו"ד סי' פט סעי' ב:
ג מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' כח, טוש"ע יו"ד סי' פט סעי' א:
ד מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' כו, ש"ע יו"ד סי' פט סעי' ב:
ה מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' כח, טוש"ע יו"ד סי' פט סעי' א:
ו טור יו"ד סי' פט:
ז מיי' פו' מהל' ברכות הל' ב, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קפא סעי' א:
ח מיי' פו' מהל' ברכות הל' ג, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קעג סעי' א:
ט מיי' פו' מהל' ברכות הל' טז, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קפא סעי' ב:
י מיי' פו' מהל' ברכות הל' טז, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קפא סעי' ב:
יא מיי' פו' מהל' ברכות הל' טז, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קפא סעי' א:

רבינו גרשום

ב"ש אומרים מקנח. כלומר בפת:

ואי בעי תימא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. כלומר ב"ש אומרים מקנח זו היא הפה וב"ה אומרים מדיח אלו ידיו אבל בפה מודו ב"ה לב"ש דאין קנוח הפה אלא בפת:

בשר של בין השינים מהו. כלומר אם יש לו בשר בין השינים מהו שיאכל גבינה:

פתכא דאופתא. כלומר עץ גדול:

פתכא דאופי. משאוי של עצים היה נושא לביתו בלא ידיעתו דאביי:

אמר ליה כבר קדמוך רבנן. כלומר רבנן דאמרי למאן לסייר נכסי מישתכח ביה איסתרא קדמוך דאנא חזיתיך דאי לא הוה חזיתיך הוית מגנבו ממני:

חזא צינורא דבדקא. כלומרא)אולי צ"ל דנפחת הגדר ושטפי מיא לארעיה. רבוע ארעא ושטפי מיא לארעיה:

מצוה לגבי רשות חובה קרי לה:

ניטלין בין בכלי בין על גבי קרקע. כלומר בין שמקבלין אותו בכלי בין שניטלין ע"ג קרקע:

אחרונים אין ניטלין. אא"כ מקבלין אותן המים ששופכין על הידים בכלי דבעינן למימר קמן דרוח רעה שורה עליהן ואמרי לה אין ניטלין ע"ג קרקע:

איכא בינייהו קינסא כו'. כלומר דמקבלין אותן ע"ג חתיכה של עץ למ"ד אין ניטלין אלא בכלי ע"ג קינסא לאו כלי הוא למ"ד דאין ניטלין ע"ג קרקע ע"ג קינסא שפיר דמי:

בין בחמין בין בצונן. כלומר בין מים חמין בין מים צונן:

סוֹלֶדֶת בָּהֶן, אֲבָל הַיָּד סוֹלֶדֶת בָּהֶן אֵין נוֹטְלִין בָּהֶן. [א]וְאִיכָּא דְּמַתְנֵי לַהּ אַסֵּיפָא, אַחֲרוֹנִים אֵין נוֹטְלִין אֶלָּא בְּצוֹנֵן, אֲבָל בְּחַמִּין – לֹא. אָמַר רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יַנַּאי: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁהַיָּד סוֹלֶדֶת בָּהֶן, אֲבָל אֵין הַיָּד סוֹלֶדֶת בָּהֶן – נוֹטְלִין. מִכְּלָל דְּרִאשׁוֹנִים, אַף עַל פִּי שֶׁהַיָּד סוֹלֶדֶת בָּהֶן – מוּתָּר. [ב(א)]אֶמְצָעִיִּים רְשׁוּת. אָמַר רַב נַחְמָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בֵּין תַּבְשִׁיל לְתַבְשִׁיל, אֲבָל בֵּין תַּבְשִׁיל לִגְבִינָה – חוֹבָה. אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ מַיִם אַחֲרוֹנִים חוֹבָה? שֶׁמֶּלַח סְדוֹמִית יֵשׁ, שֶׁמְּסַמֵּא אֶת הָעֵינַיִם. אָמַר אַבָּיֵי: וּמִשְׁתַּכַּח כִּי קוּרְטָא בְּכוֹרָא. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: כָּל מִלְחָא מַאי? אֲמַר לֵיהּ: לָא מִבַּעְיָא. [ג]אָמַר אַבָּיֵי: מֵרֵישׁ הֲוָה אָמֵינָא, הַאי דְּלָא מָשׁוּ מַיָּא בָּתְרָאֵי עַל אַרְעָא – מִשּׁוּם זוּהֲמָא. אֲמַר לִי מָר: מִשּׁוּם דְּשָׁרְיָא רוּחַ רָעָה עֲלַיְיהוּ. וְאָמַר אַבָּיֵי: מֵרֵישׁ הֲוָה אָמֵינָא, הַאי דְּלָא שָׁקֵיל מִידֵּי מִפָּתוֹרָא כִּי נָקֵיט אִינִישׁ כָּסָא לְמִשְׁתֵּי, שֶׁמָּא יֶאֱרַע דְּבַר קַלְקָלָה בַּסְּעוּדָה. אֲמַר לִי מָר: מִשּׁוּם דְּקָשֵׁי לְרוּחַ צְרָדָא. (ב)וְלָא אֲמַרַן, אֶלָּא דְּשָׁקֵיל וְלָא מַהְדַּר, אֲבָל מִשְׁקַל וְאַהְדּוֹרֵי – לֵית לַן בַּהּ. וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת, אֲבָל תּוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – לֵית לַן בַּהּ. וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא מִידֵּי דִּצְרִיךְ לִסְעוֹדְתָּא, אֲבָל מִידֵּי דְּלָא צְרִיךְ לִסְעוֹדְתָּא – לֵית לַן בַּהּ. מָר בַּר רַב אָשֵׁי קָפֵיד אֲפִילּוּ אַאֲסִיתָא וּבוּכְנָא דְּתַבְלֵי, מִידֵּי דִּצְרִיכִי לִסְעוֹדְתָּא. [ד]וְאָמַר אַבָּיֵי: מֵרֵישׁ הֲוָה אָמֵינָא, הַאי דְּכָנְשִׁי נִשְׁוָורָאָה – מִשּׁוּם מְנַקִּירוּתָא. אֲמַר לִי מָר: מִשּׁוּם דְּקָשֵׁי לַעֲנִיוּתָא. הָהוּא גַּבְרָא דַּהֲוָה מְהַדַּר עֲלֵיהּ שָׂרָא דַּעֲנִיוּתָא, וְלָא הֲוָה יָכֵיל לֵיהּ, דְּקָא זְהִיר אַנִּשְׁוָורָא טוּבָא. יוֹמָא חַד כְּרַךְ לִיפְתָּא אַיַּבְלֵי, אֲמַר: הַשְׁתָּא וַדַּאי נָפֵל בִּידַאי. בָּתַר דְּאָכֵיל, אַיְיתִי מָרָא עַקְרִינְהוּ לְיַבְלֵי, שְׁדִינְהוּ לְנַהֲרָא. שַׁמְעֵיהּ דְּקָאָמַר: וַי דְּאַפְּקֵיהּ הָהוּא גַּבְרָא מִבֵּיתֵיהּ. וְאָמַר אַבָּיֵי: מֵרֵישׁ הֲוָה אָמֵינָא, הַאי דְּלָא שָׁתֵי אוּפְיָא – מִשּׁוּם מְאִיסוּתָא. אֲמַר לִי מָר: מִשּׁוּם דְּקָשֵׁי לְכַרְסָם. מִישְׁתְּיֵהּ – קָשֶׁה לְכַרְסָם, מִינְפַּח בֵּיהּ – קַשְׁיָא לְרֵישָׁא, מִדְחֲיֵיהּ – קַשְׁיָא לַעֲנִיוּתָא. מַאי תַּקַּנְתֵּיהּ? לְשַׁקְעֵיהּ שַׁקּוֹעֵי. לְכַרְסָם דְּחַמְרָא – שִׁיכְרָא, דְּשִׁיכְרָא – מַיָּא, דְּמַיָּא – לֵית לֵיהּ תַּקַּנְתָּא, וְהַיְינוּ דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי: בָּתַר עַנְיָא אָזְלָא עַנְיוּתָא. וְאָמַר אַבָּיֵי: מֵרֵישׁ הֲוָה אָמֵינָא, הַאי דְּלָא אָכְלִי יַרְקָא מִכִּישָׁא דְּאָסַר גִּינָּאָה, מִשּׁוּם דְּמִיחֲזֵי כְּרַעַבְתָנוּתָא. אֲמַר לִי מָר: מִשּׁוּם דְּקָשֵׁי לִכְשָׁפִים. רַב חִסְדָּא וְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא הֲווֹ קָאָזְלִי בְּאַרְבָּא, אֲמַרָה לְהוּ הָהִיא מַטְרוֹנִיתָא: אוֹתְבַן בַּהֲדַיְיכוּ. לָא אוֹתְבוּהָ. אֲמַרָה מִלְּתָא, אֲסַרְתַּהּ לְאַרְבָּא. אֲמַרוּ אִינְהוּ מִילְּתָא, שַׁרְיוּהָ. אֲמַרָה לְהוּ: מַאי אֶיעְבֵּיד לְכוּ, דְּלָא מְקַנַּח לְכוּ בְּחַסְפָּא, וְלָא קְטִיל לְכוּ כִּינָּה אַמָּנַיְיכוּ, וְלָא אֲכִיל לְכוּ יַרְקָא מִכִּישָׁא דְּאָסַר גִּינָּאָה. וְאָמַר אַבָּיֵי: מֵרֵישׁ הֲוָה אָמֵינָא, הַאי דְּלָא אָכְלִי יַרְקָא דְּנָפַל (אַתַּכָּא) [מִתַּכָּא], מִשּׁוּם מְאִיסוּתָא. אֲמַר לִי מָר: מִשּׁוּם דְּקָשֶׁה לְרֵיחַ הַפֶּה. וְאָמַר אַבָּיֵי: מֵרֵישׁ הֲוָה אָמֵינָא, הַאי דְּלָא יָתְבִי תּוּתֵי מַרְזֵיבָא, מִשּׁוּם שׁוֹפְכִים. אֲמַר לִי מָר: מִשּׁוּם דִּשְׁכִיחִי מַזִּיקִין. הָנְהוּ שָׁקוֹלָאֵי דַּהֲווֹ דָּרוּ חָבִיתָא דְּחַמְרָא, בְּעוֹ לְאִיתְפּוּחֵי, אוֹתְבוּהָ תּוּתֵי מַרְזֵיבָא, פְּקַעָה. אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּמָר בַּר רַב אָשֵׁי, אַפֵּיק שִׁיפּוּרֵי שַׁמְתֵיהּ. אֲתָא לְקַמֵּיהּ, אֲמַר לֵיהּ: אַמַּאי תַּעֲבֵיד הָכִי? אֲמַר לֵיהּ: הֵיכִי אֶעֱבֵיד, כִּי אוֹתְבֵיהּ בְּאוּנַּאי? אֲמַר לֵיהּ: אַתְּ בְּדוּכְתָּא דִּשְׁכִיחִי רַבִּים מַאי בָּעֵית? אַתְּ הוּא דְּשַׁנֵּית, זִיל שַׁלֵּים! אֲמַר לֵיהּ: הַשְׁתָּא נָמֵי לִיקְבַּע לִי מָר זִימְנָא וְאֶפְרַע. קְבַע לֵיהּ זִימְנָא. כִּי מְטָא זִימְנָא, אִיעַכַּב. כִּי אֲתָא, אֲמַר לֵיהּ: אַמַּאי לָא אֲתֵית בִּזְמַנָּךְ? אֲמַר לֵיהּ: כֹּל מִילֵּי דִּצְיִיר וַחֲתִים וּכְיִיל וּמְנֵי, לֵית לַן רְשׁוּתָא לְמִשְׁקַל מִינֵּיהּ, עַד דְּמַשְׁכְּחִינַן מִידֵּי דְּהֶפְקֵרָא. וְאָמַר אַבָּיֵי: מֵרֵישׁ הֲוָה אָמֵינָא, הַאי דְּשָׁדֵי מַיָּא מִפּוּמָּא דְּחַצְבָּא – מִשּׁוּם צִיבְתָּא. אֲמַר לִי מָר: מִשּׁוּם דְּאִיכָּא מַיִם הָרָעִים. הָהוּא בַּר שֵׁידָא דַּהֲוָה בֵּי רַב פָּפָּא, אֲזַל לְאֵתוֹיֵי מַיָּא מִנַּהֲרָא, אִיעַכַּב. כִּי אֲתָא, אֲמַרוּ לֵיהּ: אַמַּאי אִיעַכַּבְתְּ? אֲמַר לְהוּ: עַד דְּחָלְפִי מַיִם הָרָעִים. אַדְּהָכִי

חֲזָנְהוּ

סוֹלֶדֶת נְכְוֵית. אִם הַיָּד סוֹלֶדֶת בָּהֶן בָּטְלוּ וְנִשְׁתַּנּוּ מִתּוֹרַת מַיִם: אִיכָּא דְּמַתְנֵי לָהּ אַסֵּיפָא לֹא שָׁנוּ דְּאַחֲרוֹנִים בְּחַמִּין לֹא: מִכְּלָל כו' דִּבְהָךְ דְּאָסַר לַאֲחֲרוֹנִים שָׁרֵי לָרִאשׁוֹנִים: שֶׁמֶּלַח סְדוֹמִית יֵשׁ וְאָמְרוּ חֲכָמִים עַל כָּל אֲכִילָתְךָ אֱכֹל מֶלַח וְכֵיוָן דְּנָגַע בְּמֶלַח כִּי הָדַר יָהֵיב יָדוֹ אָעֵינָיו מְסַמָּא לְהוּ וּלְפִיכָךְ צָרִיךְ לְנָטְלָן: וּמִשְׁתַּכְּחָא כִּי קוּרְטָא בְּכוֹרָא אֵינָהּ מְנוּיָה אֶלָּא קוֹרֶט בְּכוֹר: כָּל מִילְחָא מֵהַאי מֶלַח כְּמוֹ (שְׁמוֹת ט"ז:י"ח) וַיָּמוֹדּוּ בָעֹמֶר וְכָלוּ בְּעָמְרָא: מַאי צָרִיךְ לִטּוֹל אַחֲרָיו אוֹ לֹא: מִשּׁוּם זוּהֲמָא שֶׁרֵיחָן מַסְרִיחַ וְנִרְאוֹת מְאוּסוֹת: לְמִשְׁתֵּי כְּשֶׁאָדָם שׁוֹתֶה אֵין לוֹקְחִין כְּלוּם מִלְּפָנָיו: דְּבַר קַלְקָלָה שֶׁמָּא יִכְעֹס הַשּׁוֹתֶה שֶׁחָפֵץ בְּאוֹתוֹ דָבָר הַנִּטָּל וְכִי יִכְעֹס יִסְתַּכֵּן וְיֵחָנֵק: רוּחַ צְרָדָא אַשְׁטוֹרְדִּישׁו"ן: חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁמּוֹצִיאוֹ חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל שֻׁלְחָן: דְּכָנְשֵׁי נְשׁוֹרָאָה שֶׁמְּכַבְּדִין פֵּרוּרֵי אוֹכְלִין מִן הַבַּיִת: מְנַקִּירוּתָא לְנַקֵּר הַבַּיִת נִקָּיוֹן: מְהַדֵּר אַבָּתְרֵיהּ שָׂרָא דַּעֲנִיוּתָא שַׂר הַמְּמֻנֶּה עַל הָעֲנִיּוּת הָיָה רוֹדֵף לְאוֹכְלוֹ וְלַהֲבִיאוֹ לִידֵי עֲנִיּוּת: אִיבְּלֵי עַל עֲשָׂבִים שֶׁבֶּחָצֵר: נָפַל בִּידָאֵי שֶׁלֹּא יוּכַל לְנַקֵּט הַפֵּרוּרִין מִבֵּין הָעֲשָׂבִים וְיֵהוּ לְמִרְמַס רַגְלַיִם וַאֲלַכְלְכֵנוּ בְּכָךְ: שַׁמְעֵיהּ הַהוּא גַּבְרָא לְהַהוּא שָׂרָא: דְּקָאָמַר וַי דְּאַפְּקִיהּ מִבֵּיתֵיהּ הוֹנִיאַנִי זֶה מִמְּקוֹם מְנוּחָתִי: אוּפְיָא אַסְקוּמ"א: לְכַרְסֵם רִרִין הַבָּאִין מִן הַחֹטֶם: מִדְּחִיֵּיהּ אִילוּ נִגְרָרִין: לִישְׁקַעֵיהּ שְׁקוּעֵי בְּתוֹךְ הַמַּשְׁקֶה עַל שֶׁיִּכְלֶה מֵאֵלָיו: לְכַרְסֵם דְּחַמְרָא שֶׁבָּא לוֹ מֵחֲמַת אֶפְיָא דְּחַמְרָא: שִׁכְרָא רְפוּאָתוֹ לִשְׁתּוֹת שֵׁכָר: לְכַרְסֵם דְּשִׁכְרָא שֶׁבָּא מֵחֲמַת אֶפְיָא דְּשִׁכְרָא לִישְׁתֵּי מַיָּא: בָּתַר עַנְיָא זֶה שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ אֶלָּא מַיִם לִשְׁתּוֹת: מִכִּישָׁא דְּאָסַר גִּינָאָה שֶׁאֵין מוֹצִיאִין שׁוּם אוֹ כְּרֵישִׁין מֵאֲגֻדָּה שֶׁאוֹגְדִין מוֹכְרֵי יָרָק לְאָכְלוֹ: כְּרַעַבְתָּנוּתָא שֶׁאֵין יָכֹל לְהַמְתִּין עַל שֶׁיַּתִּירֶנּוּ: לִכְשָׁפִים הָרוֹאֶה אוֹתוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לוֹ כְּשָׁפִים וְהַנִּשְׁמָר מִמֶּנּוּ אֵין כְּשָׁפִים נוֹחִין לָחוּל עָלָיו: מַטְרוֹנִיתָא נָכְרִית: אוֹתְבַן בַּהֲדַיְיכוּ הוֹשִׁיבוּנִי עִמָּכֶם בַּסְּפִינָה: אָמְרָה מִילְּתָא לַחַשׁ שֶׁל מְכַשְּׁפוֹת: אֲסַרְתַּהּ לְאַרְבָּא שֶׁלֹּא זָזָה מִמְּקוֹמָהּ: אָמְרֵי אִינְהוּ מִלְּתָא אַף הֵן הָיוּ בְּקִיאִין בַּדָּבָר וְעוֹשִׂין לְהַצִּיל עַצְמָם מִיַּד הַמִּכְשׁוֹל. וְאִיכָּא דְּאָמְרֵי שֶׁאָמְרוּ שֵׁם וְלֹא מִכְּחָא מִלְּתָא: מַאי אֶעְבֵּד לְכוּ שֶׁאֵין מְכַשְּׁפוֹת שׁוֹלֶטֶת בָּכֶם שֶׁאַתֶּם נִשְׁמָרִין מִכָּל דָּבָר הַקָּשֶׁה לָהֶן: דְּלָא מְקַנַּח לְכוּ בְּחַסְפָּא אֵין אַתֶּם מְקַנְּחִין עַצְמְכֶם בְּחֶרֶס בְּבֵית הַכִּסֵּא וְאֵין אַתֶּם הוֹרְגִין כִּנָּה בְּמַלְבּוּשְׁכֶם: מַרְזֵיבָא צִנּוֹר הַמְּקַלֵּחַ מַיִם מִן הַגַּג: שׁוֹפְכִין שֶׁמָּא יֵרְדוּ עָלָיו מַיִם מְאוּסִין הַמְּקַלְּחִים מִתַּשְׁמִישׁ הַמִּשְׁתַּמְּשִׁין עַל הַגַּג וְשׁוֹפְכִין מֵי תַּשְׁמִישׁ וְהֵן בָּאִין לַצִּנּוֹר: שְׁקוּלָאֵי נוֹשְׂאֵי מַשָּׂאוֹת בְּשָׂכָר: פְּקַעָה שֶׁנִּשְׁבְּרָה הַמַּזִּיק: שַׁמְתֵּיהּ לַמַּזִּיק: דְּאוֹתְבֵיהּ בְּאוּנַאי הוֹשִׁיבוּהָ בְּאָזְנַי שֶׁהָיִיתִי יָשֵׁן שָׁם: דְּצָיַיר וַחֲתִים כְּלוֹמַר בְּאֶחָד מִכָּל אֵלּוּ אֵין לָנוּ רְשׁוּת: דְּשָׁדוּ מַיָּא הַשּׁוֹתֶה בְּכַד שׁוֹפֵךְ תְּחִלָּה מִן הַמַּיִם לָאָרֶץ: מִשּׁוּם צִיבְתָּא קִסְמִין וְקַשִּׁין שֶׁעַל פְּנֵי הַמַּיִם: מַיִם רָעִים פְּעָמִים שֶׁשָּׁתָה מֵהֶן שֵׁד וְזוֹ תַּקָּנָתָן: דַּהֲוָה בֵּי רַב פָּפָּא שֶׁהָיָה מְשַׁמְּשׁוֹ: עַד דְּחָלְפֵי מַיִם הָרָעִים שֶׁשָּׁתוּ הַמַּזִּיקִין מֵהֶן:

לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בֵּין תַּבְשִׁיל לְתַבְשִׁיל אוֹמֵר רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל דְּמַיְירֵי בִּשְׁנֵיהֶם שֶׁל בָּשָׂר אוֹ שְׁנֵיהֶם שֶׁל גְּבִינָה אֲבָל בֵּין תַּבְשִׁיל שֶׁל בָּשָׂר לִגְבִינָה שֶׁלְּפָנָיו חוֹבָה אֲבָל לִגְבִינָה שֶׁל אַחֲרָיו לֹא קָאָמַר דַּאֲפִלּוּ בִּנְטִילַת יָדַיִם אָסוּר לֶאֱכֹל עַל סְעוּדָה אַחֶרֶת כִּדְאָמַר לְעֵיל אָכַל בָּשָׂר אָסוּר לֶאֱכֹל גְּבִינָה וְאֵין נִרְאֶה לְר"ת דְּבֵין תַּבְשִׁיל לִגְבִינָה מַשְׁמַע תַּבְשִׁיל תְּחִלָּה כִּדְאָמַר לְעֵיל כַּמָּה יִשְׁהֶה בֵּין בָּשָׂר לִגְבִינָה וְלֹא כְּלוּם וּפָרִיךְ וְהָא אָמַר רַב חִסְדָּא אָכַל בָּשָׂר אָסוּר לֶאֱכֹל גְּבִינָה אֶלָּא כַּמָּה יִשְׁהֶה בֵּין גְּבִינָה לְבָשָׂר כו' וְעוֹד בֵּין תַּבְשִׁיל לְתַבְשִׁיל בִּשְׁנֵיהֶם שֶׁל בָּשָׂר אוֹ שֶׁל גְּבִינָה לָמָּה יֵשׁ לוֹ לִטֹּל כְּלָל וּמְפָרֵשׁ ר"ת דְּבֵין תַּבְשִׁיל לְתַבְשִׁיל הַיְינוּ בֵּין תַּבְשִׁיל דְּבָשָׂר לְתַבְשִׁיל שֶׁל גְּבִינָה דְּכֵיוָן דְּאֵין הַבָּשָׂר וְהַגְּבִינָה בָּעַיִן וְלֵיכָּא אֶלָּא טַעַם לֹא הֶחֱמִירוּ שֶׁיְּהֵא חוֹבָה לִטֹּל יָדָיו בֵּינְתַיִם וְאֵינוֹ אֶלָּא רְשׁוּת אֲבָל בֵּין תַּבְשִׁיל דְּבָשָׂר לִגְבִינָה שֶׁהַגְּבִינָה בְּעַיִן חוֹבָה וְיִתָּכֵן פֵּרוּשׁ זֶה אַף לְדִבְרֵי הָאוֹסְרִין לֶאֱכֹל גְּבִינָה אַחַר בָּשָׂר בְּאוֹתָהּ סְעוּדָה אֲפִי' בִּנְטִילָה וְקִנּוּחַ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פו' מהל' ברכות הל' טז, טוש"ע או"ח סי' קס סעי' ו:

ב מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' כו, סמג לאוין קמא, טוש"ע או"ח סי' פט סעי' ג:

ג מיי' פו' מהל' ברכות הל' טז, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קפא סעי' ב:

ד טוש"ע או"ח סי' קפ סעי' ד:

רבינו גרשום

לא שנו אלא שאין היד סולדת בהן. כלומר אלא שאין היד נכוית בהן אבל היד נכוית בהן אסור:

כי קורטא בכורא. כלומר כקרטון של מלח בשלשים סאין:

שמא יארע דבר קלקלה בסעודה. כלומר שמא יקפיל בשעה לנקיט כסא בידיה או מאכל או משקה וישפכנו ויארע קלקלה בסעודה:

דקשי לרוח צרדא. שנופל מאותו חולי:

ולא אמרן אלא חוץ לד' אמות. כלומר הא דאמרן דלא לישקול איניש מידי מפתורא כי נקיט איניש כסא ויתיב אתכא:

חוץ לד' אמות. כלומר שרוצה ליטלו חוץ לד' אמות מן השלחן ואי עביד קשה לרוח צרדא למאן דנקיט כסא בידיה:

האי דכנשי נשורא. כלומר האי דמיכנשי פירורין מתחת השלחן:

משום מנקרותא. כלומר שרוצה לנקר ביתו:

א"ל מר. זהו רבה:

הוה קא אכיל נהמא (איכלא) [איבלי]. כלומר בינו עשבים:

אפקיה להאוא גברא מביתיה. כלומר לעניות:

אופיא. אסקומא בלע"ז:

לכרסם. קדרן בלע"ז מי שאינו יכול להוציא ניעו זהו קדרן בלע"ז:

מנפחביה קשי לרישא. כלומר לחולי של ראש:

מלחיה קשי לעניותא. כלומר מלחהו בילו קשי לעניותא:

שיכרא מעבר ליה. כלומר לישתי שיכרא אחריו וירפא:

לשיכרא מים. כלומר מאן דשתי אופיא משיכרא לישתי מיא בתריה וירפא:

למים לית ליה תקנתא:

[בתר עניא]. לעני אורחיה למישתי מיא:

מכישא דאסר גינאה. כלומר מאותו קישור שקשר בעל הגינה למכור:

אמרה מלתא אסרה לארבא. כלומר אמרה מלתא דכשפים:

לא קטיל לכו כינה. על בגד שלך:

תותי מרזבא. צינור:

משום שופכין. כלומר ששופך הצינור מים עליו:

הנהו שקולאי. בני אדם שנושאין משואות:

בעו לאיתפוחי תותי מרזבא. [את הוא דשנית]. כלומר אתה עשית שינוי דבמקום רבים הזקתה:

האי דשדי מיא מפומא דחצבא. כלומר כשאדם רוצה לשתות ושופך מעט מים תחלה קודם שישתה:

משום ציבותא. כלומר כשראיתי ששופכין מים בתחלה אמרתי משום ציבי דאית ביה במיא עושין כן:

משום דאיכא מים הרעים. כלומר דשרי עלייהו רוח רעה:

מסורת הש"ס

א עירובין יז:

ב פסחים קיא.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה איבלי על עשבים. וכן גיטין דף סח ע"ב חילפא דימא ויבלא:

תורה אור השלם

לכנים. הפיכת עפרה של מצרים לכנים היתה המכה האחרונה שנתבצעה על ידי אהרן. אין ספק שמדובר כאן בבעלי־חיים זעירים, שהרי הם מתהווים מן העפר, אבל שונות הן הדעות באשר למשמעה המדויק של המלה. לפי המסורת הארץ־ישראלית המשמע הוא כנים במובן המקובל גם היום. כך בתרגומים כאן, אצל יוסף בן מתתיהו48קדמוניות היהודים ב', יד, ג (המ'). ואצל חז"ל49לשון יחיד - כינה - ראה שבת יב ע"א; ערובין סה ע"א; חגיגה ח ע"א; חולין קה ע"ב; זבחים יט ע"א, ובלשון רבים - כנים: שבת קז ע"ב; פסחים קיב ע"ב; קדושין מט ע"ב; ע"ז ג ע"ב; נדה כ ע"ב. וראה בבא קמא ב ע"ב וב"מ קז ע"ב, שם מדובר בכינה שבבני־המעיים (המ').. לפי פילון50De Vita Mosis I, 19 (המ') בכתה"י עמ' 118 ש' 16. הרי זה חרק זעיר אך מטריד ביותר שלא רק פוצע את העור וגורם גירוי בלתי־נעים, אלא גם חודר לגוף האדם דרך האף והאוזן, ואפילו דרך העיניים, ומזיק51החדשים מפרשים כינים כיתוש עוקץ אשר מהווה לפי תיאוריהם של נוסעים גם היום מכת־מדינה איומה במצרים. גם תרגומם־פירושם של השבעים ושל פילון אינו מבוסס על מסורת כלשהי, אבל הוא לקוח מתנאי הארץ כפי שהיו ידועים להם. אנחנו תרגמנו על פי רמב"ן באורח סתמי Ungeziefer.. ואולם מסתבר שהכתוב משתמש כאן בלשון "כנים" לציון תופעה בלתי־רגילה, שכן דבר השכיח במצרים לא היה מביא את החרטומים להכריז "אצבע אלהים הוא"52פסוק טו (המ').. [פירושי רד"צ הופמן על שמות ח:יב, א]

חֲזָנְהוּ דְּקָא שָׁדוּ מַיָּא מִפּוּמָּא דְּחַצְבָּא, אָמַר: אִי הֲוָה יָדַעְנָא דְּרְגִילִיתוּ לְמֶיעֱבַד הָכִי, לָא אִיעַכְּבִי. (א)כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר: מַיִם הָרִאשׁוֹנִים הֶאֱכִילוּ בְּשַׂר חֲזִיר, אַחֲרוֹנִים הוֹצִיאוּ אֶת הָאִשָּׁה מִבַּעְלָהּ. כִּי אֲתָא רָבִין אָמַר: רִאשׁוֹנִים הֶאֱכִילוּ בְּשַׂר נְבֵלָה, אַחֲרוֹנִים הָרְגוּ אֶת הַנֶּפֶשׁ. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: וְסִימָנָיךְ – אֲתָא רַב דִּימִי אַפְּקַהּ, אֲתָא רָבִין קַטְלַהּ. רַבִּי אַבָּא מַתְנֵי חֲדָא מֵהָנֵי, וַחֲדָא מֵהָנֵי, לְחוּמְרָא. [א]אִיתְּמַר, חַמֵּי הָאוּר: חִזְקִיָּה אָמַר אֵין נוֹטְלִים מֵהֶן לַיָּדַיִם, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר נוֹטְלִין מֵהֶם לַיָּדַיִם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שָׁאַלְתִּי אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי, וְאוֹכֵל טְהָרוֹת, וְאָמַר לִי כָּל גְּדוֹלֵי גָּלִיל עוֹשִׂין כֵּן. [ב]חַמֵּי טְבֶרְיָא, חִזְקִיָּה אָמַר: אֵין נוֹטְלִין מֵהֶם לַיָּדַיִם, אֲבָל מַטְבִּילִין בָּהֶם הַיָּדַיִם. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כָּל גּוּפוֹ טוֹבֵל בָּהֶן, אֲבָל לֹא פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו. (ב)הַשְׁתָּא כָּל גּוּפוֹ טוֹבֵל בָּהֶם, פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אָמַר רַב פָּפָּא: בִּמְקוֹמָן – דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּשָׁרֵי, מִשְׁקַל מִינַּיְיהוּ בְּמָנָא – דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דַּאֲסִיר. כִּי פְּלִיגִי – דְּפַסְקִינְהוּ בְּבַת בִּירְתָא: מָר סָבַר גָּזְרִינַן בַּת בִּירְתָא אַטּוּ מָנָא, וּמָר סָבַר לָא גָּזְרִינַן. [ג]כְּתַנָּאֵי: מַיִם שֶׁנִּפְסְלוּ מִשְּׁתִיַּית בְּהֵמָה, בְּכֵלִים – פְּסוּלִים, בַּקַּרְקַע – כְּשֵׁרִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף בַּקַּרְקַע, טוֹבֵל בָּהֶן כָּל גּוּפוֹ, אֲבָל לֹא פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו. הַשְׁתָּא, כָּל גּוּפוֹ טוֹבֵל בָּהֶן, יָדָיו וְרַגְלָיו לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא לָאו דְּפַסְקִינְהוּ בְּבַת בִּירְתָא, וּבְהָא פְּלִיגִי: דְּמָר סָבַר גָּזְרִינַן בַּת בִּירְתָא אַטּוּ מָנָא, וּמָר סָבַר לָא גָּזְרִינַן. אָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין, אָמַר רַב יִצְחָק בַּר אַשְׁיָאן: נְטִילַת יָדַיִם לְחוּלִּין, מִפְּנֵי סֶרֶךְ תְּרוּמָה. וְעוֹד מִשּׁוּם מִצְוָה. מַאי מִצְוָה? אָמַר אַבַּיֵּי: מִצְוָה לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי חֲכָמִים. רָבָא אָמַר: מִצְוָה לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ, דִּכְתִיב: "וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַזָּב וְיָדָיו לֹא שָׁטַף בַּמָּיִם". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ: מִכָּאן סָמְכוּ חֲכָמִים לִנְטִילַת יָדַיִם מִן הַתּוֹרָה. אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: מַאי מַשְׁמַע? דִּכְתִיב "וְיָדָיו לֹא שָׁטַף בַּמַּיִם", הָא שָׁטַף – טָהוֹר? הָא טְבִילָה בָּעֵי! אֶלָּא הָכִי קָאָמַר: וְאַחֵר שֶׁלֹּא שָׁטַף – טָמֵא. [ד]אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: לֹא אָמְרוּ נְטִילַת יָדַיִם לְפֵירוֹת אֶלָּא מִשּׁוּם נְקִיּוּת. סְבוּר מִינָּהּ: חוֹבָה הוּא דְּלֵיכָּא, הָא מִצְוָה אִיכָּא. אֲמַר לְהוּ רָבָא: לֹא חוֹבָה וְלֹא מִצְוָה, אֶלָּא רְשׁוּת. וּפְלִיגָא דְּרַב נַחְמָן, דְּאָמַר רַב נַחְמָן: הַנּוֹטֵל יָדָיו לְפֵירוֹת אֵינוֹ אֶלָּא מִגַּסֵּי הָרוּחַ. [הו](ג)אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: הֲוָה קָאֵימְנָא קַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי, אַיְיתוֹ לְקַמַּיְיהוּ כַּלְכַּלָּה דְּפֵירֵי, וַאֲכַלוּ וְלָא מָשׁוּ יְדַיְיהוּ, וְלָא יְהַבוּ לִי מִידֵּי, וּבָרֵיךְ חַד חַד לְחוֹדֵיהּ. שְׁמַע מִינַּהּ תְּלָת: שְׁמַע מִינַּהּ אֵין נְטִילַת יָדַיִם לְפֵירוֹת, וּשְׁמַע מִינַּהּ אֵין מְזַמְּנִין עַל הַפֵּירוֹת, וּשְׁמַע מִינַּהּ שְׁנַיִם שֶׁאָכְלוּ – מִצְוָה לֵיחָלֵק. [ז]תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: שְׁנַיִם שֶׁאָכְלוּ – מִצְוָה לֵיחָלֵק. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם סוֹפְרִים, אֲבָל אֶחָד סוֹפֵר וְאֶחָד בּוּר – סוֹפֵר מְבָרֵךְ וּבוּר יוֹצֵא. [ח־ט]תָּנוּ רַבָּנַן: נְטִילַת יָדַיִם לְחוּלִּין – עַד הַפֶּרֶק, לִתְרוּמָה –

עַד

הֶאֱכִילוּ בְּשַׂר חֲזִיר שֶׁהָיָה חֶנְוָנֵי יִשְׂרָאֵל מוֹכֵר בְּשַׂר שְׁחוּטָה לְיִשְׂרָאֵל וּמְבַשֵּׁל וּמַאֲכִילָם וּכְשֶׁהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בָּא בַּחֲנוּתוֹ מַאֲכִילוֹ נְבֵלוֹת וּבָא יְהוּדִי אֶחָד לֶאֱכוֹל וְלֹא נָטַל יָדָיו וּכְסָבוּר זֶה שֶׁעוֹבֵד כּוֹכָבִים הוּא וְהֶאֱכִילוֹ בְּשַׂר חֲזִיר: הוֹצִיאוּ אִשָּׁה מִבַּעְלָהּ וְהָרְגוּ אֶת הַנֶּפֶשׁ בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּיוֹמָא בְּעֶגְלָא דְּכִלּוֹר אִיכָּא לְמ"ד קַטְלָהּ וְאִיכָּא לְמ"ד לֹא קַטְלָהּ אֶלָּא אַפְּקָהּ: וְסִימָנֶיךָ שֶׁלֹּא תִּטְעֶה מִי מֵהֶם אָמַר הוֹצִיאוּ וּמִי מֵהֶם אָמַר הָרְגוּ: אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר אַפְּקָהּ אֲתָא רָבִין אָמַר קַטְלָהּ הָרִאשׁוֹן הוֹצִיאָהּ וְהַשֵּׁנִי הֲרָגָהּ אֱחוֹז הַסִּימָן כְּאִלּוּ שְׁנֵיהֶם נַעֲשׂוּ בָּהּ גֵּרוּשִׁין וַהֲרִיגָה וְשׁוּב לֹא תִּטְעֶה דְּוַדַּאי אֵין לְהַחֲלִיף וְלוֹמַר הָרִאשׁוֹן הֲרָגָהּ וְהַשֵּׁנִי הוֹצִיאָהּ וְהֵם הָיוּ יוֹדְעִין דְּרַב דִּימִי אֲתָא מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִקַּמֵּי רָבִין: חֲדָא מֵהָנֵי כו' לְחוּמְרָא רִאשׁוֹנִים בְּשַׂר חֲזִיר כְּרַב דִּימִי אַחֲרוֹנִים הָרְגוּ כְּרָבִין. בְּשַׂר חֲזִיר חָמוּר מִנְּבֵלָה דְּאִית בֵּיהּ תְּרֵי אִסּוּרֵי: אֵין נוֹטְלִין מֵהֶם מַיִם הָרִאשׁוֹנִים וּפְלִיג אַדִּלְעֵיל וְחִזְקִיָּה תַּנָּא הוּא: רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּרַבִּי בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי וְאוֹכֵל טָהֳרוֹת הָיָה: חַמֵּי טְבֶרְיָא חִזְקִיָּה אָמַר אֵין נוֹטְלִין מֵהֶם לַיָּדַיִם אֲבָל מַטְבִּילִין בָּהֶן הַיָּדַיִם אִי אִיכָּא מ' סְאָה: כָּל גּוּפוֹ טוֹבֵל בָּהֶן אִם נִטְמָא רְאוּיוֹת הֵן לִטְבִילַת כָּל גּוּפוֹ: אֲבָל לֹא פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו אִם טָבַל בָּהֶם פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו אֵין טְבִילָה עוֹלָה לַיָּדַיִם וְלַאֲכִילָה: הַשְׁתָּא כָּל גּוּפוֹ כו' הֲלֹא אַף טְבִילָה עוֹלָה לַיָּדַיִם יוֹתֵר מִן הַנְּטִילָה כִּדְאָמְרִינַן בַּחֲגִיגָה (דַּף יח:) נוֹטְלִין לַיָּדַיִם לְחוּלִּין וּלְמַעֲשֵׂר וּלְקֹדֶשׁ מַטְבִּילִין אַלְמָא טְבִילַת יָדַיִם עֲדִיפָא וּלְכָל גּוּפוֹ חָזוּ לִטְבִילָה לְיָדָיו לֹא כָּל שֶׁכֵּן: בִּמְקוֹמָן בְּחִבּוּרָן אִם בָּא לְהַטְבִּיל יָדָיו בָּהֶן: לכ"ע שַׁפִּיר דָּמֵי דְּשֵׁם טְבִילָה עֲלֵיהֶם כְּכָל מַעְיָנוֹת וּמִקְוָאוֹת: מִשְׁקַל מִינַּיְיהוּ בְּמָנָא לִשְׁפּוֹךְ עַל יָדָיו כְּדִין הַנְּטִילָה: לכ"ע אָסוּר דְּכִי תַּקּוּן רַבָּנָן נְטִילָה לָאו בְּחַמִּין תַּקּוּן וְהָנֵי גְּרִיעֵי מֵחַמֵּי הָאוּר שֶׁלֹּא הָיְתָה לָהֶן שְׁעַת הַכּשֶׁר: דְּאַפְסְקִינְהוּ בְּבַת בִּירְתָא חָרִיץ קָצָר וְהַמַּיִם פּוֹנִים שָׁם וְאֵין שָׁם שִׁיעוּר מִקְוֶה אֲבָל מְחוּבָּרִין לְמִקְוֶה דִּגְזֵרָה בְּעָלְמָא הוּא אַטּוּ מָנָא: שֶׁנִּפְסְלוּ מִשְּׁתִיַּית בְּהֵמָה כְּגוֹן סְרוּחִין אוֹ חַמֵּי טְבֶרְיָא: בְּקַרְקַע כְּשֵׁרִין לְהַטְבִּיל יָדָיו דְּהָא מִקְוֶה נִינְהוּ אֲבָל נְטִילָה לֹא תִּקְּנוּ רַבָּנָן אֶלָּא בִּרְאוּיִן לִשְׁתִיַּית בְּהֵמָה: אֲבָל לֹא פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו אֲפִילּוּ דֶּרֶךְ טְבִילָה. פָּנָיו וְרַגְלָיו מִשּׁוּם יָדָיו נָקַט לְהוּ וְאוּרְחָא בְּעָלְמָא נָקַט: נט"י לְחוּלִּין מִפְּנֵי סֶרֶךְ תְּרוּמָה הַגְּזֵרָה שֶׁהַיָּדַיִם שְׁנִיּוֹת וּפוֹסְלוֹת אֶת הַתְּרוּמָה אֲבָל חוּלִּין לֹא מְהַנֵּי בְּהוּ שֵׁנִי וּמִפְּנֵי סֶרֶךְ תְּרוּמָה שֶׁיַּרְגִּילוּ אוֹכְלֵי תְּרוּמָה לִטּוֹל יְדֵיהֶם הַנּוֹהֶגֶת בְּחוּלִּין: מִצְוָה לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי חֲכָמִים שֶׁתִּקְּנוּהָ: רָבָא אָמַר דְּאוֹרַיְיתָא הִיא מִצְוָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ: מִכָּאן סָמְכוּ כִּדְמְפָרֵשׁ וְאָזֵיל: הָא שָׁטַף בַּמַּיִם אֶת יָדָיו טָהוֹר מִנְּגִיעָתוֹ בַּזָּב בִּתְמִיָּה: אֶלָּא ה"ק הַנּוֹגֵעַ בַּזָּב וּמִי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹטֵף אֶת יָדָיו שְׁנֵיהֶם טְמֵאִין וְאַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הִיא: וּפְלִיגָא דְּרַב נַחְמָן דְּאָמַר גַּסּוּת הוּא וְאָסוּר לִנְהוֹג עַצְמוֹ בְּגַסּוּת הָרוּחַ וְלָאו רְשׁוּת הִיא: וְלֹא יָהֲבוּ לִי מִידֵּי שֶׁלֹּא חָשׁוּ לְצָרְפֵנִי עִמָּהֶם לְזִמּוּן דְּקָסָבְרֵי אֵין מְזַמְּנִין עַל הַפֵּרוֹת לוֹמַר נְבָרֵךְ: וש"מ מִדְּבָרְכוּ כָּל חַד וְחַד לְחוּדֵיהּ לְאַחֲרֵיהֶם וְלֹא יָצָא הָאֶחָד בְּבִרְכַּת חֲבֵירוֹ שְׁמַע מִינָּהּ בִּשְׁנַיִם מִצְוָה לֵיחָלֵק הוֹאִיל וְאֵין כָּאן שְׁלֹשָׁה: עַל הַפֶּרֶק הַשֵּׁנִי שֶׁבְּאֶמְצַע אֶצְבָּעוֹת דְּכֵיוָן דְּמִשּׁוּם סֶרֶךְ תְּרוּמָה בְּעָלְמָא הוּא דַּיּוֹ אִם נָטַל בְּמָה שֶׁנּוֹגֵעַ בַּמַּאֲכָל דְּהַיְינוּ רָאשֵׁי אֶצְבָּעוֹת: לִתְרוּמָה עַל הַפֶּרֶק פֶּרֶק הַשְּׁלִישִׁי וְהוּא כְּנֶגֶד הַיָּד:

חִזְנְהוּ דְּהָווּ שָׁדוּ מַיָּא מִפּוּמָא דְּחַצְבָּא וְהָא דְּאִיעַכַּב וְלֹא עָשָׂה בְּעַצְמוֹ כֵּן אוֹ שֶׁלֹּא הוֹדִיעָם לְפִי שֶׁהָיָה יָרֵא שֶׁיַּקְפִּידוּ עָלָיו שְׁאָר הַשֵּׁלִים אִם הָיָה מוֹדִיעַ אִי נָמֵי אֵין מוֹעִיל אא"כ שָׁדֵי לְהוּ הַהוּא גַּבְרָא גּוּפֵיהּ לִשְׁתֵּי: **חַמֵּי הָאוּר** חִזְקִיָּה אָמַר אֵין נוֹטְלִין מֵהֶם לַיָּדַיִם וְהָא דִּתְנָיָא לְעֵיל (חֻלִּין דַּף קה.) מַיִם רִאשׁוֹנִים נוֹטְלִין בֵּין בְּחַמִּין בֵּין בְּצוֹנֵן מוֹקֵי חִזְקִיָּה כְּלִישָּׁנָא קַמָּא דְּר' יַנַּאי דִּלְעֵיל כְּשֶׁאֵין הַיָּד סוֹלֶדֶת וְכָאן אֲפִילּוּ כְּשֶׁהַיָּד סוֹלֶדֶת בָּהֶן וְרַבִּי יוֹחָנָן דְּשָׁרֵי הָכָא כְּלִשָּׁנָא בָּתְרָא דְּמוֹקֵי לָהּ אע"פ שֶׁהַיָּד סוֹלֶדֶת מֻתָּר וּכְהַאי פֵּרֵשׁ בְּקוּנְטְרֵס דְּחִזְקִיָּה תַּנָּא הוּא וּפְלִיג אַבָּרַיְיתָא דִּלְעֵיל: **דְּפַסְקִינְהוּ** בְּבַת בִּירְתָא וְהָא דְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶק ג' מִינִין (נָזִיר לח.) דִּרְבִיעִית דְּמִקְוֶה בָּטְלֵי בְּטֵלָה הַיְינוּ לְעִנְיַן מְחִטִּין וְצִנּוֹרוֹת אֲבָל שָׁרֵי לְהַטְבִּיל בָּהֶן יָדָיו א"נ לְגַמְרֵי בְּטֵלוֹ אַף לְיָדַיִם וְהָכָא בִּמְחוּבָּרִין לַמִּקְוֶה וְכֵן פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס: **מַיִם שֶׁנִּפְסְלוּ** מִשְּׁתִיַּית בְּהֵמָה בְּכֵלִים פְּסוּלִין בְּקַרְקַע כְּשֵׁרִין בפ"ב דִּזְבָחִים (דַּף כב.) אָמְרִינַן כָּל הַמַּשְׁלִים לְמֵי מִקְוֶה מַשְׁלִים לְמֵי בְּאֵר וְלִרְבִיעִית אֵינוֹ מַשְׁלִים לְמַעוּטֵי מַאי אִילֵימָא לְמַעוּטֵי טִיט הַנָּרוֹק הֵיכִי דָּמֵי אִי דְּפָרָה שׁוֹחָה וְשׁוֹתָה מִמֶּנּוּ אֲפִילּוּ לִרְבִיעִית נָמֵי מַשְׁלִים פֵּרֵשׁ שָׁם בַּקּוּנְטְרֵס וּכְשֵׁרִים הֵן לְיָדַיִם כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק כָּל הַבָּשָׂר מַיִם שֶׁנִּפְסְלוּ מִשְּׁתִיַּית בְּהֵמָה בֵּין בְּכֵלִים בֵּין בְּקַרְקַע פְּסוּלִין הָא לֹא נִפְסְלוּ כְּשֵׁרִין וְאַגַּב רִיהֲטָא לֹא עִיֵּין כֵּן וְאִם תֹּאמַר דְּהָתָם קָאָמַר וְאִי דְּאֵין פָּרָה שׁוֹחָה וְשׁוֹתָה מִמֶּנּוּ אֲפִילּוּ לְמִקְוֶה נָמֵי לָא וְהָכָא מַשְׁמַע דְּלכ"ע טוֹבֵל בָּהֶן כָּל גּוּפוֹ וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּהָתָם מַיְירֵי שֶׁנִּפְסְלוּ מִשְּׁתִיַּית בְּהֵמָה מֵחֲמַת שֶׁהַטִּיט עָב כָּל כָּךְ שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לִשְׁתּוֹת דְּאָז אֵין שָׁם מַיִם עָלָיו אֲבָל הָכָא אִירֵי בִּצְלוּלִין הַרְבֵּה אֶלָּא דִּמְאִיס וּמַסְרְחֵי וּמֵחֲמַת כָּךְ אֵין הַפָּרָה יְכוֹלָה לִשְׁתּוֹת: **מִצְוָה** לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי חֲכָמִים וא"ת וַהֲלֹא מִשּׁוּם סֶרֶךְ תְּרוּמָה תִּקְּנוּהָ וא"כ מַאי וְעוֹד וי"ל דְּתִקְּנוּ מִשּׁוּם נְקִיּוּת: **מִצְוָה** לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ פֵּרוּשׁ דְּאַסְמְכֵיהּ אַקְּרָא דְּלָאו דְּרָשָׁה גְּמוּרָה דְּעִקַּר קְרָא אָתָא לְכִדְדָרְשִׁינַן בְּנִדָּה (דַּף מג.) מָה יָדָיו מֵחַבְּרָאִי: **וּשְׁמַע** מִינָּהּ שְׁנַיִם שֶׁאָכְלוּ מִצְוָה לֵיחָלֵק תֵּמַהּ לר"י מְנָא לֵיהּ דְּמִצְוָה לֵיחָלֵק דִּילְמָא רְשׁוּת כמ"ד בְּרֵישׁ פ' שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ (בְּרָכוֹת מה.) דְּאִם רָצוּ לְזַמֵּן מְזַמְּנִין דִּפְלֻגְתָּא הִיא דְּרַב וְרַבִּי יוֹחָנָן וְעוֹד קָשֶׁה דְּהָתָם לֹא פְּלִיגֵי אֶלָּא בְּפַת שֶׁיֵּשׁ עָלָיו תּוֹרַת זִמּוּן בְּג' אֲבָל פֵּרוֹת דְּאֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶן כְּלָל כִּדְאָמַר ש"מ דְּאֵין מְזַמְּנִין עַל הַפֵּרוֹת פְּשִׁיטָא דְּמִצְוָה לֵיחָלֵק וי"ל דה"ק ש"מ אֵין מְזַמְּנִין עַל הַפֵּרוֹת פֵּרוּשׁ אֵין חוֹבָה לְזַמֵּן עַל הַפֵּרוֹת אֲפִילּוּ כְּשֶׁהֵן שְׁלֹשָׁה מִדְּלָא נָתְנוּ לוֹ וְאֵין חִלּוּק בַּפֵּרוֹת בֵּין ג' לְב' וַאֲכַתִּי לֹא יָדְעִינַן אִם יָכוֹל לְזַמֵּן בִּשְׁנַיִם בְּפַת אוֹ בַּפֵּרוֹת אֲפִילּוּ בְּג' אוֹ אָסוּר כמ"ד אִם רָצוּ לְזַמֵּן אֵין מְזַמְּנִין אֶלָּא מִדְּבָרֵיךְ כָּל חַד וְחַד לְחוּדֵיהּ שְׁמַע מִינָּהּ דְּמִצְוָה לְחַלֵּק דְּאִם אִיתָא דְּמֻתָּר לְזַמֵּן לֹא הָיָה מְבָרֵךְ כָּל אֶחָד לְעַצְמוֹ אֶלָּא הָיָה מְבָרֵךְ אֶחָד לַחֲבֵירוֹ וְאוֹמֵר נְבָרֵךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ כְּדֵי לְהוֹסִיף שֶׁבַח לַמָּקוֹם וַאֲכַתִּי לֹא יָדְעִינַן אֶלָּא שֶׁבִּשְׁנַיִם אָסוּר לוֹמַר נְבָרֵךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ אֲבָל בְּלֹא נְבָרֵךְ שֶׁמָּא יָכוֹל אֶחָד לְבָרֵךְ וְלִפְטוֹר חֲבֵירוֹ אֲבָל מִדְּתַנְיָא שְׁנַיִם שֶׁיָּשְׁבוּ מִצְוָה לְחַלֵּק כל"א כו' אֶלָּא דְּבִשְׁנֵיהֶם יוֹדְעִים לְבָרֵךְ חַיָּבִים שְׁנֵיהֶם לְבָרֵךְ וְא"ת וּמ"ש בְּרָכָה לְבַסּוֹף דְּכָל אֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ מִבְּרָכָה דְּבַתְּחִלָּה דְּאֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּן כִּדְמוּכָח בְּכֵיצַד מְבָרְכִין (בְּרָכוֹת דַּף לט.) גַּבֵּי תַּלְמִידֵי (דְּרַב) דַּהֲווּ יָתְבֵי קַמֵּיהּ דְּבַר קַפָּרָא וְאַיְיתוּ קַמַּיְיהוּ פַּרְגִּיּוֹת כְּרוּב וְלוֹרְמִסְקִין וְנָתַן בַּר קַפָּרָא רְשׁוּת לְאֶחָד מֵהֶן לְבָרֵךְ וּבַסּוֹף אֵלּוּ דְּבָרִים (בְּרָכוֹת דַּף נג.) תַּנְיָא הָיוּ יוֹשְׁבִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הֵבִיאוּ מָאוֹר לִפְנֵיהֶם בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים אֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּן וּבְפֶרֶק כֵּיצַד מְבָרְכִין (בְּרָכוֹת מב:) תְּנַן גַּבֵּי מֻגְמָר דְּאֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּן וְיֵשׁ לוֹמַר דְּשָׁאנֵי בְּרָכָה דִּלְכַתְּחִלָּה שֶׁכָּל אֶחָד מֵרִיחַ בְּאוֹתָהּ בְּרָכָה שֶׁע"י כֵּן מַתְּרִין לֶאֱכוֹל וְלֵהָנוֹת לְפִיכָךְ מִצְטָרְפִין לָהּ אֲבָל בַּסּוֹף שֶׁכְּבָר אָכְלוּ לֹא מִצְטָרְפִין וְהָא דְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶק כֵּיצַד מְבָרְכִין (בְּרָכוֹת דַּף לז.) רַבָּן גַּמְלִיאֵל וּזְקֵנִים שֶׁהָיוּ מְסֻבִּים בַּעֲלִיָּה בִּירִיחוֹ וְהֵבִיאוּ לִפְנֵיהֶם כּוֹתָבוֹת וְאָכְלוּם וְנָתַן ר"ג רְשׁוּת לְר' עֲקִיבָא לְבָרֵךְ וְקָפַץ וּבֵרֵךְ בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין ג' הַיְינוּ מִשּׁוּם דְּר"ג לְטַעְמֵיהּ דְּחָשִׁיב לְהוּ כְּפַת דְּקָאָמַר הָתָם כָּל שֶׁהוּא מִז' הַמִּינִים רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר ג' בְּרָכוֹת וְאע"ג דְּר' עֲקִיבָא כְּרַבָּנָן סְבִירָא לֵיהּ דְּאָמְרֵי בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין ג' לֹא בִּשְׁבִיל לְהוֹצִיא כֻּלָּם בֵּרֵךְ אֶלָּא בֵּרֵךְ לְעַצְמוֹ בְּקוֹל רָם לְהוֹדִיעַ לָהֶם דַּהֲלָכָה כְּרַבָּנָן וּמָה שֶׁאֵין אָנוּ נוֹהֲגִין עַכְשָׁיו לְבָרֵךְ בַּתְּחִלָּה אֶחָד לְכֻלָּן אֶלָּא כְּפַת לַחוּלְיָא לְפִי שֶׁאֵין אָנוּ קוֹבְעִים עַצְמֵנוּ לְהָסֵב עַל הַיַּיִן וְעַל הַפֵּרוֹת וַאֲפִילּוּ גַּבֵּי פַּת תְּנַן בְּכֵיצַד מְבָרְכִין (שָׁם דַּף מב.) הָיוּ יוֹשְׁבִין כָּל אֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ הֵסֵבּוּ אֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּן וְגַבֵּי יַיִן פְּלִיגֵי הָתָם בַּגְּמָרָא (דַּף מג.) רַב וְר' יוֹחָנָן דְּרַב סָבַר לָא מְהַנְיָא לֵיהּ הֲסִבָּה וְאִיכָּא דְּאָמְרֵי לָא בָּעֵיָא הֲסִבָּה וְר' יוֹחָנָן אָמַר מְהַנְיָא לֵיהּ הֲסִבָּה וּמִיהוּ צָרִיךְ עִיּוּן דִּפְשַׁט הַמִּשְׁנָה מַשְׁמַע דְּמַיְירֵי בִּבְרָכָה דִּלְכַתְּחִלָּה וּבַגְּמָרָא מַשְׁמַע דְּמַיְירֵי בִּבְרָכָה דְּבַסּוֹף גַּבֵּי תַּלְמִידֵי דְּרַב דְּאָמְרֵי נֵיכוֹל לַחְמָא אַנְּהַר דֵּינָק בָּתַר דִּכְרִיכוּ יָתְבֵי וְקָא מִבַּעְיָא לְהוּ הֵסֵבּוּ לָא אוֹ דִּלְמָא כו' מַשְׁמַע דְּלכ"ע דִּבְרָכָה דִּלְכַתְּחִלָּה הָוֵה פְּשִׁיטָא לְהוּ דְּלֹא בָּעֵי הֲסִבָּה דְּלֹא נִסְתַּפְּקוּ אֶלָּא לְבִרְכַּת הַמָּזוֹן לְבָתַר דִּכְרִיכוּ וְעוֹד דְּאִי בִּבְרָכָה דִּלְכַתְּחִלָּה פְּלִיגֵי רַב וְרַבִּי יוֹחָנָן לְרַב מ"ש יַיִן מִמֻּגְמָר וְאוּר דְּאֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּן וי"ל מִשּׁוּם דְּמֻגְמָר וְאוּר בָּא לָהֶם הֲנָאָה בְּבַת אַחַת אֲבָל קָשֶׁה דְּבַהֲדְיָא תְּנַן הָתָם בָּא לָהֶם יַיִן לְאַחַר הַמָּזוֹן אֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּם ואע"ג דְּאִיכָּא לְמֵימַר דְּשָׁאנֵי הָתָם דְּמִגּוֹ דְּמַהַנְיָא הֲסִבָּה לְפַת מַהַנְיָא נָמֵי לְיַיִן דַּהֲכֵי נָמֵי מְשַׁנֵּי הָתָם כִּי פָּרִיךְ לֵיהּ לְרַב מִבְּרַיְיתָא דְּאוֹרְחִין מ"מ הֲוָה לֵיהּ לְאַקְשׁוּיֵי טְפֵי לְרַב מִמַּתְנִיתִין וְלִשְׁנוּיֵי הָכִי אֶלָּא לְהָכִי לֹא פָּרִיךְ לֵיהּ מִמַּתְנִיתִין דְּעַל כָּרְחָךְ אַחַר בִּבְרָכָה דְּמַתְחָלָה דּוּמְיָא דְּיַיִן שֶׁבְּתוֹךְ הַמָּזוֹן אֲבָל בְּרַיְיתָא ע"כ אַחַר בִּבְרָכָה דְּבַסּוֹף מִדְּבָעֵי הֲסִבָּה וּלְפִי זֶה בִּבְרָכָה דִּלְכַתְּחִלָּה לֹא בָּעֵי לְאַקְבּוּעֵי דּוּכְתָּא לֹא בְּפַת וְלֹא בִּשְׁאָר דְּבָרִים וּבִבְרָכָה דְּבַסּוֹף בָּעֵי לְאַקְבּוּעֵי דּוּכְתָּא בֵּין בְּפַת בֵּין בִּשְׁאָר דְּבָרִים דַּהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן וּמִיהוּ יֵשׁ לְיַשֵּׁב כּוּלָּהּ מִלְּתָא בִּבְרָכָה דְּבַתְּחִלָּה וְהָא דְּפָרִיךְ לְרַב מִבְּרַיְיתָא וְלֹא מִמַּתְנִיתִין מִשּׁוּם דְּמִבְּרַיְיתָא פָּרִיךְ לְתַרְוֵי לִישְׁנֵי דְּרַב וּמָה שֶׁלֹּא נִסְתַּפְּקוּ תַּלְמִידֵי דְּרַב עַל אַחַר הַמָּזוֹן לְפִי שֶׁבַּתְּחִלָּה לֹא בָּאוּ בְּבַת אַחַת לִנְהַר דֵּינָק אֶלָּא הָיוּ מִתְקַבְּצִין שָׁם לִיסַּע מִשָּׁם בְּבַת אַחַת וְכָל אֶחָד שֶׁהָיָה מַגִּיעַ שָׁם הָיָה יוֹשֵׁב וְאוֹכֵל וְהָיָה מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ וְהָא דְּמַיְיתֵי שָׁם רְאָיָה מִמַּתְנִיתִין דְּמַיְירֵי בִּבְרָכָה דִּלְכַתְּחִלָּה אע"ג דְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן בִּשְׁנַיִם מִצְוָה לְחַלֵּק וּלְבַתְּחִלָּה אֶחָד מְבָרֵךְ לַחֲבֵירוֹ מ"מ מַיְיתֵי רְאָיָה דְּכִי אָמְרֵי נֵיזִל וְנֵיכוֹל נַהֲמָא בְּדוּכְתָּא פְּלוֹנִי כְּהַסִּבָּה דָּמְיָא וַהֲוֵי קְבִיעוּת וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהָאֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּם בֵּין בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה בֵּין בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה אֵין מְבָרֵךְ אֶחָד לְכֻלָּם עַל דִּקְבִיעוּ:

מסורת הש"ס

א יומא פג:

ב יומא מו:; יומא נ.; שבת קמו:; עירובין נב.; שבת לט.; יומא י:; לעיל יב.; עירובין פט.; שבת נט:

ג ברכות מה:

גליון הש"ס

גמ' האכילו בשר חזיר. עיין ב"י י"ד סי' קיז:

תורה אור השלם

וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע־בּוֹ הַזָּב וְיָדָיו לֹא־שָׁטַף בַּמָּיִם וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב [ויקרא טו, יא]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פו' מהל' ברכות הל' טז, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קס סעי' ו:

ב מיי' פו' מהל' ברכות הל' ט, טוש"ע או"ח סי' קס סעי' ז:

ג מיי' פו' מהל' ברכות הל' ט, טוש"ע או"ח סי' קס סעי' ט:

ד מיי' פו' מהל' ברכות הל' ג, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קנח סעי' ה:

ה טוש"ע או"ח סי' ריג סעי' א:

ו מיי' פה' מהל' ברכות הל' טו, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קצג סעי' א:

ז מיי' פה' מהל' ברכות הל' טו, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קצג סעי' א:

ח מיי' פו' מהל' ברכות הל' ד, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קסא סעי' ד:

ט מיי' פי"א מהל' תרומות הל' ז:

י מיי' פי"א מהל' מקואות הל' יא:

רבינו גרשום

מים ראשונים האכילו בשר חזיר. א)נ"ל דהוא ישב על השולחן לאכול ולא נטל ידיו וכו'. כלומר ההוא דישב לשלחן כי לא נטל ידיו וכסבור לעובד כוכבים הוה והביאו לפניו בשר חזיר:

אחרונים הוציאו אשה מבעלה. דההוא דאפקיד כסא לאינתתיה אכל עדשים ויצא לשוק בלא נטל ידיו מים אחרונים והיה רשע אחד שראה כשנתן הבעל הכיס לאשתו ובא לאשה ואמר לה תני לי הכיס שנתן ליך בעליך א"ל תן לי סימן נתן לה שאכל עדשים וכשבא לביתו וסיפרה לו הדברים וגירשה. חד מהני וחד מהני לחומרא. כלומר מים הראשונים האכילו בשר חזיר אחרונים הרגו את הנפש כלומר לא סבירא ליה לגירשה אלא קטלה:

חמי האור חזקיה אמר אין נוטלין מהם לידים. כלומר מים ראשונים:

פסקינהו במנא. כלומר לנטל מהם בכלי:

דפסקינהו בבת בירתא כלומר שהיו עושין בגידי הנהר כמו צינורות שהולכות לשדות ומשקין מהם שלוחיו דלא היו המים במקום רביתא דנהרא אלא בצינורות דהיא בת בירתא ובאותו מקום פליגי אם יכול אדם ליטול ידיו אם לאו:

מים שנפסלו משתיית בהמה. כלומר שלא היו נקיים בכלים פסולים ליטול מהם ידיו בקרקע כשרים:

טובל בהם כל גופו אבל לא ידיו ורגליו לענין קידוש ידיו ורגליו לעבוד עבודה:

מר סבר גזרינן כלומר לר' שמעון בן אלעזר סבר אבל לא ידיו ורגליו דגזרינן אטו מנא ות"ק סבר בקרקע כשרים אפי' בבר בירתא דלא גזרינן:

הא אחר שלא שטף ידיו טמא כלומר אפי' טהור שלא שטף ידיו טמא לאכול אפי' חולין. ופליגא דרב נחמן כלומר מה דאמרינן רשות הוא ליטול ידיו לפירות (והא) פליגא דרב נחמן דאמר רב נחמן כו' כלומר דאפי' רשות ליטול ידיו לא שבקינן ליה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"א מהל' מקואות הל' ב, טוש"ע או"ח סי' קסא סעי' א:

ב מיי' פה' מהל' ביאת מקדש הל' טז:

ג מיי' פו' מהל' ברכות הל' יז, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קסד סעי' א:

רבינו גרשום

לחולין על לפרק. על פרק העליון של אצבעות:

לתרומה על פרק שני. לקדוש ידים ורגלים במקדש על לפרק שלישי:

על כאן לחולין כלומר על פרק ראשון לחולין על פרק שני לתרומה:

א) לכאורה נ"ל ורב ששת לאמר וכו' ואמנם אפשר דרבינו היה גורס בדברי שמואל בין לתרומה לקולא. ושמואל לאמר ע"כ בין לחולין ובין לתרומה לקולא. כלומר על פרק ראשון:

לחומרא. על פרק שלישי:

[אב]עַד הַפֶּרֶק. קִידּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם בַּמִּקְדָּשׁ – עַד הַפֶּרֶק, וְכָל דָּבָר שֶׁחוֹצֵץ בִּטְבִילָה בַּגּוּף – חוֹצֵץ בִּנְטִילַת יָדַיִם לְחוּלִּין, וּבְקִידּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם בַּמִּקְדָּשׁ. אָמַר רַב: עַד כָּאן לְחוּלִּין, עַד כָּאן לִתְרוּמָה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: עַד כָּאן בֵּין לְחוּלִּין בֵּין לִתְרוּמָה, לְחוּמְרָא. וְרַב שֵׁשֶׁת אָמַר: עַד כָּאן בֵּין לְחוּלִּין בֵּין לִתְרוּמָה, לְקוּלָּא. אָמַר בַּר הֶדְיָא: הֲוָה קָאֵימְנָא קַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי, וְאָמַר: עַד כָּאן בֵּין לְחוּלִּין בֵּין לִתְרוּמָה לְחוּמְרָא, וְלָא תֵּימָא רַבִּי אַמֵּי מִשּׁוּם דְּכֹהֵן הוּא, דְּהָא רַבִּי מְיָישָׁא בַּר בְּרֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הוּא לֵיוַאי, וְאָמַר: עַד כָּאן בֵּין לְחוּלִּין בֵּין לִתְרוּמָה לְחוּמְרָא. [ג]אָמַר רַב: נוֹטֵל אָדָם אֶת שְׁתֵּי יָדָיו שַׁחֲרִית, וּמַתְנֶה עֲלֵיהֶן כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ. אֲמַר לְהוּ רַבִּי אֲבִינָא לִבְנֵי

פַּקְתָּא

קִידּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם מִן הַכִּיּוֹר: עַל הַפֶּרֶק הָעֶלְיוֹן מְקוֹם חִבּוּר הַיָּד וְהַזְּרוֹעַ: עַל כָּאן לַחֻלִּין מַרְאֶה הָיָה בְּיָדוֹ כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי: וּשְׁמוּאֵל אָמַר פֶּרֶק הַחֻלִּין וְהַתְּרוּמָה שָׁוִין וּלְחֻמְרָא בַּפֶּרֶק הַשְּׁלִישִׁי וְהוּא שֶׁבְּגַב הַיָּד: מִשּׁוּם דְּכֹהֵן הוּא וְרָגִיל בִּתְרוּמָה לְפִיכָךְ הֶחֱמִיר עַל עַצְמוֹ לְהַרְגִּיל אַף בְּחֻלִּין כֵּן כְּדֵי שֶׁיְּהֵא רָגִיל בָּהּ: וּמַתְנֶה לַאֲכִילָה וּבִלְבַד שֶׁיִּזָּהֵר מִלְּטַנְּפָם וּמִלְּטַמְּאָם:

וְכָל דָּבָר שֶׁחוֹצֵץ בִּטְבִילָה חוֹצֵץ בִּנְטִילַת יָדַיִם לַחוּלִּין הִקְשָׁה הָרַב ר' אַבְרָהָם בֶּן הָרַב ר' מֹשֶׁה דִּבְתּוֹסֶפְתָּא דְּמִקְוָאוֹת תַּנְיָא בְּפֶרֶק ז' כָּל הַחוֹצֵץ בְּכֵלִים חוֹצֵץ בְּנִדָּה וּבְגֵר בִּשְׁעַת טְבִילָה וּבְחֻלִּין אֵין חוֹצְצִין וְהָכָא קָאָמַר דְּחוֹצְצִין וְיֵ"ל דְּהָכָא אַיְרֵי לַאֲכִילָה כִּדְמוּכָח כֻּלֵּיהּ שְׁמַעְתָּא וְהֶחֱמִירוּ בַּאֲכִילָה כְּמוֹ בִּטְבִילָה וְהָתָם בִּנְגִיעָה וְאַיְרֵי אַף בְּחֻלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה דְּלֹא הֶחֱמִירוּ וְצָרִיךְ לִזָּהֵר בִּשְׁעַת נְטִילָה מִטִּיט וּבָצֵק שֶׁתַּחַת הַצִּפֹּרֶן דְּחוֹצְצִין בִּטְבִילָה כִּדְתַנְיָא בְּמַסֶּכֶת מִקְוָאוֹת (פ"ט מ"ב) וְכָל דָּבָר שֶׁחוֹצֵץ בִּטְבִילָה צָרִיךְ כְּמוֹ כֵן לִזָּהֵר בִּנְטִילָה לַאֲכִילָה אֲבָל בְּמִיעוּט שֶׁאֵינוֹ מַקְפִּיד אֵין לָחוּשׁ דְּבִטְבִילָה נָמִי אֵינוֹ חוֹצֵץ כִּדְאָמְרִינַן בְּפ"ק דְּעֵירוּבִין (דַּף ל:): **אָמַר** רַב עַד כָּאן לְחֻלִּין וְעַד כָּאן לִתְרוּמָה כִּדְקָתָנֵי בִּבְרַיְיתָא לְחֻלִּין עַל הַפֶּרֶק לִתְרוּמָה עַל הַפֶּרֶק כו' וְהָיָה מַרְאֶה רַב בְּיָדָיו וּפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּעַל הַפֶּרֶק לְחֻלִּין הוּא פֶּרֶק ב' שֶׁבְּאֶמְצַע אֶצְבָּעוֹת וְלִתְרוּמָה עַל הַפֶּרֶק שֶׁבְּגַב הַיָּד וּבְקִדּוּשׁ יָדַיִם עַל הַפֶּרֶק הָעֶלְיוֹן מְקוֹם חִבּוּר הַיָּד וְהַזְּרוֹעַ וְלֹא רָצָה לְפָרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּפֶרֶק דְּחֻלִּין הוּא פֶּרֶק רִאשׁוֹן שֶׁבְּרֹאשׁ הָאֶצְבָּעוֹת לְפִי שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה בְּכָל הָאֶצְבָּעוֹת כְּמוֹ בַּאֲגוּדָל אֲבָל פֶּרֶק הָאֶמְצָעִי שָׁוֶה בְּכֻלָּם וּשְׁמוּאֵל אָמַר דְּפֶרֶק דְּחֻלִּין וְלִתְרוּמָה שָׁוִין לְחֻמְרָא וְלֹא פְּלִיג אַבְּרַיְיתָא אֶלָּא מִשּׁוּם דְּכֹהֵן הוּא וְרָגִיל בִּתְרוּמָה לְכָךְ הֶחֱמִיר עַל עַצְמוֹ לְהַרְגִּיל אַף בְּחֻלִּין אֲבָל לְרַב שֵׁשֶׁת קָשֶׁה דְּאָמַר עַד כָּאן בֵּין לְחֻלִּין בֵּין לִתְרוּמָה לְקוּלָּא וְיֵ"ל דְּרַב שֵׁשֶׁת מְפָרֵשׁ הַבְּרַיְיתָא בַּפֶּרֶק הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּרֹאשׁ אֶצְבָּעוֹת לְחוּלִּין וְשֵׁנִי לִתְרוּמָה שֶׁהוּא פֶּרֶק אֶמְצָעִי וְלֹא לְהָקֵל עַל הַבְּרַיְיתָא קָאָמַר אֶלָּא אַדְּרַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי דְּפֶרֶק דִּתְרוּמָה הוּא מְקוֹם חִבּוּר אֶצְבָּעוֹת וּתְפִיסַת הַיָּד וְר"ת פֵּרֵשׁ ע"כ לְחוּלִּין פֶּרֶק רִאשׁוֹן כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַב שֵׁשֶׁת וּלְפֵרוּשׁ זֶה קָשֶׁה בְּרַיְיתָא לְרַב שֵׁשֶׁת דִּלְפֵרוּשׁוֹ צָרִיךְ לוֹמַר דִּלְרַב שֵׁשֶׁת דְּחֻלִּין וּתְרוּמָה בְּפֶרֶק רִאשׁוֹן לְקוּלָּא וּמִיהוּ יֵשׁ לִדְחוֹת דְּלִשְׁמוּאֵל לְחֻמְרָא הַיְינוּ פֶּרֶק שֶׁבְּגַב הַיָּד כְּמוֹ קִדּוּשׁ יָדַיִם וּבָא רַב שֵׁשֶׁת לְהָקֵל מִשְּׁמוּאֵל אֲבָל אֵין לְפָרֵשׁ כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ הָרַב ר' אַבְרָהָם דְּחֻלִּין עַל פֶּרֶק שְׁלִישִׁי דְּאֶצְבָּעוֹת וְלִתְרוּמָה כָּל פִּסַּת הַיָּד פֵּרוּשׁ עַל הַקָּנֶה וְלְקִדּוּשׁ יָדַיִם עַל הָעֲנָנָה שֶׁקּוֹרִין קול"א בלע"ז וְהֵבִיא רְאָיָה מִסֵּפֶר הַזָּהִיר שֶׁכָּתוּב שָׁם אָמַר שְׁמוּאֵל לְחוּלִּין כָּל הַיָּד וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן מִדְּתַנְיָא בְּפֶרֶק הָאוֹמֵר מִשְׁקְלֵי עָלַי (עֲרָכִין יט:) מִשְׁקַל יָדִי וּמִשְׁקַל רַגְלַי עָלַי ר' יְהוּדָה אוֹמֵר מְמַלֵּא חָבִית וּמַכְנִיס יָדוֹ עַל הָאַצִּיל וּבְרֶגֶל עַל הָאַרְכּוּבָּה וּפָרִיךְ וּבְיָד עַד הָאַצִּיל וּרְמִינְהוּ קְלוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם בַּמִּקְדָּשׁ עַל הַפֶּרֶק וּמְשַׁנֵּי דְּאוֹרַיְיתָא עַל הַפֶּרֶק בִּנְדָרִים הָלַךְ אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם אַלְמָא אֵין קְלוּשׁ יָדַיִם עַל הָאַצִּיל וּמִיהוּ יִתָּכֵן פֵּרוּשׁוֹ לְפִי מָה שֶׁמְּפָרֵשׁ שָׁם דְּאַצִּיל הַיְינוּ אִישִׁיל"א וְהוּא בֵּית הַשֶּׁחִי מְקוֹם חִבּוּר הַזְּרוֹעַ וְהַכָּתֵף וְכֵן פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס בְּפֶרֶק הַזְּרוֹעַ (לְקַמָּן חֻלִּין קלד:) אֲבָל קָשֶׁה לְר"ת דְּאָמַר בִּזְבָחִים (דַּף יח:) וְלֹא יַחְגְּרוּ בְּיֶזַע אֵין חוֹגְרִין בְּמָקוֹם שֶׁמַּזִּיעִין לֹא לְמַטָּה מִמָּתְנֵיהֶם וְלֹא לְמַעְלָה מֵאַצִּילֵיהֶם אֶלָּא כְּנֶגֶד אַצִּילֵי יְדֵיהֶם וְהַיְינוּ כְּנֶגֶד קוּדָ"א שֶׁשָּׁם דֶּרֶךְ לַחֲגֹר דְּאִי בְּמָקוֹם שֶׁחַי הַלְּדָבָה הוּא מְקוֹם זֵעָה יוֹתֵר וְעוֹד לְמָה לֵיהּ לוֹמַר וְלֹא לְמַעְלָה דִּלְמַעְלָה הָוֵי נָאֵר וְאֵיךְ יַחְגְּרוּ שָׁם וְעוֹד דְּבַעֲרָכִין (דַּף יט:) קָאָמַר בַּיָּד עַל הָאַצִּיל וּבָרֶגֶל עַל הָאַרְכּוּבָּה מַשְׁמַע דְּאַצִּיל בְּאֶמְצַע הַיָּד כְּמוֹ הָאַרְכּוּבָּה בְּאֶמְצַע הָרֶגֶל וְעוֹד דְּבַאֲהָלוֹת (פ"א מ"ח) כִּשְׁמוֹנָה רמ"ח אֵבָרִים קָתָנֵי ל' בְּפִסַּת הַיָּד שִׁשָּׁה בְּכָל אֶצְבַּע שְׁנַיִם בַּקָּנֶה וּשְׁנַיִם בְּמַרְפֵּק אֶחָד בַּזְּרוֹעַ וְאַרְבָּעָה בַּכָּתֵף מַשְׁמַע דְּמַרְפֵּק הוּא קוּדָ"א שֶׁכֵּן הוּא הַסֵּדֶר וּמַרְפֵּק וְאַצִּיל הַכֹּל אֶחָד דְּהָא בַּעֲרָכִין (דַּף יט.) קָתָנֵי ר' יְהוּדָה בְּמַתְנִיתִין דְּהָתָם מַכְנִיס יָדוֹ עַל מַרְפְּקוֹ וְתַרְגּוּם כָּל אַצִּילֵי יָדַיִם דִּיחֶזְקֵאל (יג) כָּל מַרְפּוֹקֵי יְדַיָּא וְאֵין לְפָרֵשׁ דְּקִדּוּשׁ יָדַיִם הוּא עַל בֵּית הַשֶּׁחִי דְּהַיְינוּ עַל הַכָּתֵף דְּהָא פָּרִיךְ בַּעֲרָכִין וְלְאוֹרַיְיתָא עַל הַפֶּרֶק וְהָא גַּבֵּי תְּפִלִּין כְּתִיב יָדְךָ וְתָנֵי דְּבֵי מְנַשֶּׁה יָדְךָ זוֹ קִבֹּרֶת וּמְשַׁנֵּי דְּאוֹרַיְיתָא קִבֹּרֶת כו' קִדּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם הִלְכְתָא גְּמִירֵי לָהּ מַשְׁמַע דְּפֶרֶק דְּקִדּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם אֵין מַגִּיעַ עַל קִבֹּרֶת וְקִבֹּרֶת מְפָרֵשׁ רַבֵּנוּ תָּם קְבוּצַת בָּשָׂר שֶׁבַּזְּרוֹעַ כְּמוֹ (ב"ב דַּף ה.) קִבּוּרָא דְּאַהִינָא שֶׁהוּא לְשׁוֹן קְבוּצַת תְּמָרִים: **נוֹטֵל** אָדָם יָדָיו שַׁחֲרִית וּמַתְנֶה עֲלֵיהֶן כָּל הַיּוֹם תֵּימָה דְּאָמְרִינַן בְּעַרְבֵי פְּסָחִים (דַּף קו:) הַנּוֹטֵל יָדָיו לֹא יְקַדֵּשׁ מִשּׁוּם דְּקִדּוּשׁ מַפְסִיק בֵּין נְטִילַת יָדַיִם לִסְעוּדָה וְאָמַר בַּפֶּרֶק אֵלּוּ דְּבָרִים (בְּרָכוֹת נב:) ב"ה אוֹמְרִים מוֹזְגִין כּוֹס וְאַחַ"כ נוֹטְלִין מִשּׁוּם לְתֵכֶף לִנְטִילַת יָדַיִם סְעוּדָה וְהַשְׁתָּא הָא מוֹעִיל תְּנַאי אֲפִלּוּ כָּל הַיּוֹם וְאוֹמֵר ר"ת דְּהָנֵי מִילֵּי כְּשֶׁמַּתְנֶה שַׁחֲרִית וְעוֹד י"ל דְּלְעַ"ג דְּמוֹעִיל תְּנַאי לְרַב אַף שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַדְּחָק הַיְינוּ אִם אֵין מַיִם בְּסָמוּךְ לוֹ אִי נָמֵי יֵשׁ לוֹ וְצָרִיךְ לִדְבָרִים אֲחֵרִים:

[א]פַּקְתָּא דַּעֲרָבוֹת: כְּגוֹן אַתּוּן דְּלָא שְׁכִיחִי לְכוּ מַיָּא, מְשׁוּ יְדַיְיכוּ מִצַּפְרָא וְאַתְנוּ עֲלַיְיהוּ לְכוּלֵּא יוֹמָא. אִיכָּא דְּאָמְרִי: בִּשְׁעַת הַדְּחָק – אִין, שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַדְּחָק – לָא, וּפְלִיגָא דְּרַב. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: אֲפִילּוּ שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַדְּחָק נָמֵי, וְהַיְינוּ דְּרַב. [ב]אָמַר רַב פָּפָּא: הַאי אֲרִיתָא דְּדָלָאֵי, אֵין נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לַיָּדַיִם, דְּלָא אָתוּ מִכֹּחַ גַּבְרָא. וְאִי מְקָרֵב לְגַבֵּי דַּוְלָא, דְּקָאָתוּ מִכֹּחַ גַּבְרָא – נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לַיָּדַיִם. [גד]וְאִי בְּזִיעַ דַּוְלָא, בְּכוֹנֵס מַשְׁקֶה, מֵילַף לָיְיפִי, וּמַטְבִּיל בָּהּ אֶת הַיָּדַיִם. וְאָמַר רָבָא: כְּלִי שֶׁנִּיקַּב בְּכוֹנֵס מַשְׁקֶה – אֵין נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לַיָּדַיִם. [ה]וְאָמַר רָבָא: כְּלִי שֶׁאֵין בּוֹ רְבִיעִית – אֵין נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לַיָּדַיִם. אִינִי? וְהָאָמַר רָבָא: כְּלִי שֶׁאֵין מַחְזִיק רְבִיעִית – אֵין נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לַיָּדַיִם, הָא מַחְזִיק – אַף עַל גַּב דְּלֵית בֵּיהּ. [וז](א)לָא קַשְׁיָא: הָא לְחַד, הָא לִתְרֵי, דְּתַנְיָא: מֵי רְבִיעִית נוֹטְלִין לַיָּדַיִם לְאֶחָד, וַאֲפִילּוּ לִשְׁנַיִם. [ח]אֲמַר לֵיהּ רַב שֵׁשֶׁת לְאַמֵּימָר: קָפְדִיתוּ אַמָּנָא? אֲמַר לֵיהּ: אִין. אַחֲזוּתָא? אֲמַר לֵיהּ: אִין. אַשִּׁיעוּרָא? אֲמַר לֵיהּ: אִין. אִיכָּא דְּאָמְרִי, הָכִי אֲמַר לֵיהּ: אַמָּנָא וְאַחֲזוּתָא – קָפְדִינַן, אַשִּׁיעוּרָא – לָא קָפְדִינַן, דְּתַנְיָא: מֵי רְבִיעִית נוֹטְלִין לַיָּדַיִם לְאֶחָד, וַאֲפִילּוּ לִשְׁנַיִם. [ט]וְלָא הִיא, שָׁאנֵי הָתָם, מִשּׁוּם דְּקָאָתוּ מִשְּׁיָרֵי טָהֳרָה. אַתְקֵין רַב יַעֲקֹב מִנְּהַר פְּקוֹד נַטְלָא בַּת רְבִיעֲתָא, אַתְקֵין רַב אָשֵׁי בְּהוּצָל כּוּזָא בַּת רְבִיעֲתָא. [י](ב)וְאָמַר רָבָא: מְגוּפַת חָבִית שֶׁתִּקְּנָהּ – נוֹטְלִין מִמֶּנָּה לַיָּדַיִם. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: מְגוּפַת חָבִית שֶׁתִּקְּנָהּ – נוֹטְלִין מִמֶּנָּה לַיָּדַיִם. חֵמֶת וּכְפִישָׁה שֶׁתִּקְּנָן – נוֹטְלִין מֵהֶם לַיָּדַיִם. שַׂק וְקוּפָּה, אַף עַל פִּי שֶׁמְּקַבְּלִים – אֵין נוֹטְלִין מֵהֶם לַיָּדַיִם. אִיבַּעְיָא לְהוּ: מַהוּ לֶאֱכוֹל בְּמַפָּה? מִי חָיְישִׁינַן דִּלְמָא נָגַע, אוֹ לָא? (ג)תָּא שְׁמַע, וּכְשֶׁנָּתְנוּ לוֹ לְרַבִּי צָדוֹק אוֹכֶל פָּחוֹת מִכְּבֵיצָה, נוֹטְלוֹ בְּמַפָּה וְאוֹכְלוֹ חוּץ לַסּוּכָּה, וְאֵין מְבָרֵךְ אַחֲרָיו. מַאי לָאו – הָא כְּבֵיצָה בָּעֵי נְטִילַת יָדַיִם? דִּלְמָא הָא כְּבֵיצָה – בָּעֵי סוּכָּה, וּבָעֵי בְּרָכָה. [יא]תָּא שְׁמַע: דִּשְׁמוּאֵל אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַב דְּקָאָכֵיל בְּמַפָּה, אֲמַר לֵיהּ:

עָבְדִין

פַּקְתָּא לַעֲרָבוֹת בִּקְעָה שֶׁל אוֹתָהּ מְדִינָה וְאֵין מַיִם מְצוּיִין לָהֶם: וּפְלִיגָא דְּרַב דְּשָׁרֵי אֲפִי' בְּלֹא דְּחָק: הַאי אֲרִיתָא דְּדָלָאֵי נָגוּר שֶׁשּׁוֹפְכִין לוֹ מַיִם מִן הַיְאוֹר בִּכְלִי וְהוּא מוֹלִיךְ מַיִם לַשָּׁלוֹת: אֵין נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לַיָּדַיִם לָתֵת יָדָיו לְתוֹכוֹ וְיִקָּלְחוּ הַמַּיִם לְתוֹכָן דְּלָאו מִכֹּחַ גַּבְרָא אָתוּ שֶׁכְּבָר עָבַר כֹּחַ הַשּׁוֹפֵךְ וְהֵן מְקַלְּחִין מֵאֲלֵיהֶם וְאֵין כָּאן לֹא נְטִילָה וְלֹא טְבִילָה נְטִילָה דְּלָאו מִכֹּחַ גַּבְרָא קָאָתוּ טְבִילָ' נָמֵי בְּנָגוּר לֵיתָא שֶׁאֵין כָּאן שִׁעוּר מִקְוֶה: וְאִי מְקָרֵב גַּבֵּי דּוּלָא כְּשֶׁהַדּוּלָה שׁוֹפֵךְ וְזֶה נוֹתֵן יָדָיו סָמוּךְ לִמְקוֹם הַשְּׁפִיכָה וְהַמַּיִם מְקַלְּחִין מִכֹּחַ הַשְּׁפִיכָה לְתוֹךְ יָדָיו שַׁפִּיר דָּמֵי: וְאִי בְּזִיעַ דּוּלָא בְּכוֹנֵס מַשְׁקֶה כְּשֶׁהַנֶּקֶב מַכְנִיס מַשְׁקֶה גָּדוֹל הוּא קְנַת וְקִלּוּחַ הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ נִרְאֶה וְהַשּׁוֹפֵךְ שׁוֹפֵךְ דֶּרֶךְ פִּיו לַנָּגוּר וְהַנֶּקֶב מְקַלֵּחַ מֵאֲחוֹרָיו לַיְאוֹר: מֵילַף לַיְיף הַנָּגוּר עִם הַיְאוֹר ע"י דְּלִי וּמַטְבִּילִין בַּנָּגוּר אֶת הַיָּדַיִם דְּלָאו טְבִילָה גְּמוּרָה הִיא וְלַיָּהּ בַּחִבּוּר זֶה וְלֹא בָּעֵינָן כְּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד כְּדִין עֵירוּב מִקְוָאוֹת לְעָלְמָא: כְּלִי שֶׁנִּקַּב כו' לָאו כְּלִי הוּא לְרַבָּנָן כְּלִי תִּקּוּן: הָא לַחַד וְהָא לִתְרֵי לַחַד רְבִיעִית בָּעֵינָן מִתְּחִלָּה אֲבָל לִתְרֵי שֶׁהָיָה בּוֹ רְבִיעִית וְנָטַל הָרִאשׁוֹן וְאַחַ"כ נָטַל הַשֵּׁנִי אע"ג דְּלָא הָוֵי רְבִיעִית בִּנְטִילַת שֵׁנִי שַׁפִּיר דָּמֵי הוֹאִיל וּמִשְּׁיָרֵי טָהֳרָה אָתוּ כִּדְמְפָרֵשׁ לְקַמֵּיהּ מֵי רְבִיעִית: קַפְּדִיתוּ אַמְּנָא שֶׁיְּהֵא כְּלִי שָׁלֵם: אַחֲזוּתָא שֶׁיְּהֵא בָּהֶן מַרְאֵה מַיִם: אַשִּׁיעוּרָא לִרְבִיעִית: דְּקָאָתוּ מִשְּׁיָרֵי טָהֳרָה אֲבָל מֵעִיקָּרָא צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא בּוֹ רְבִיעִית: נַטְלָא בַּת רְבִיעִית שֶׁל זְכוּכִית קָרֵי נַטְלָא וְהָיְתָה מֻצְנַעַת לְשַׁעֵר בָּהּ כְּלִי שֶׁל כָּל אִישׁ וְאִישׁ שֶׁמִּתְקַנּוֹ לִטּוֹל יָדָיו: כּוּזָא שֶׁל חֶרֶס: שֶׁתִּקְּנָהּ חֲקָקָהּ לְקַבֵּל רְבִיעִית אַף עַל גַּב דְּמֵעִיקָּרָא לָאו לְאִשְׁתַּמּוּשֵׁי בְּגַוָּהּ עֲבִידָא וְאֵין חֲלָלָהּ עָשׂוּי לְתוֹכוֹ: חֵמֶת וּכְפִישָׁה מִינֵי נוֹדוֹת שֶׁל עוֹר הֵן: שַׂק וְקֻפָּה אֵין מְלַאכְתָּן לְמַיִם דְּרוּבָּן אֵין מְקַבְּלִין מַיִם: בְּמַפָּה מִי שֶׁלֹּא נָטַל יָדָיו מַהוּ לִפְרֹשׂ מַפָּה עַל יָדָיו וְלֹא יִגַּע בָּאוֹכְלִין וְיֹאכַל: וּכְשֶׁנָּתְנוּ לוֹ לְר' צָדוֹק בְּמַסֶּכֶת סֻכָּה כְּשֶׁהָיוּ נוֹתְנִין לוֹ לְרַבִּי צָדוֹק אֹכֶל שֶׁהוּא פָּחוֹת מִכְּבֵיצָה נוֹטְלוֹ בְּמַפָּה וְאוֹכְלוֹ וְלֹא הָיָה נוֹטֵל יָדָיו וְלֹא הָיָה מַצְרִיכוֹ סֻכָּה וְלֹא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן: לָא הָא דְּנָקַט פָּחוֹת מִכְּבֵיצָה מִשּׁוּם סֻכָּה וּבְרָכָה נָקַט לֵיהּ:

הַאי אֲרִיתָא פי' בְּקוּנְטְרֵס נָגוּר שֶׁשּׁוֹפְכִין לוֹ מַיִם מִן הַיְאוֹר בִּכְלִי וְהוּא מוֹלִיךְ מַיִם בַּשָּׂדֶה אֵין ר"ל שֶׁיְּהֵא הַנָּגוּר קָרוּי אֲרִיתָא דְּהָא יְאוֹרִים מְתַרְגְּמִינַן אֲרִיתִי וּבפ' הַפָּרָה (ב"ק נ:) אָמַר הַהוּא תּוֹרָא דְּנָפַל לְאֲרִיתָא וּמַשְׁמַע שָׁם שֶׁהוּא עָמֹק עֲשָׂרָה טְפָחִים: דְּלָא אָתוּ מִכֹּחַ גַּבְרָא פֵּרֵשׁ בַּהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁמֻּתָּר לְהַטְבִּיל יָדַיִם בְּתוֹךְ הַכְּלִי דַּחֲשִׁיבָא נְטִילָה וְהֵבִיא רְאָיָה מפ"ב דִּזְבָחִים (דַּף כא.) דְּאִיבַּעְיָא לְהוּ מַהוּ לְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו בַּכִּיּוֹר מִמֶּנּוּ אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא לְתוֹכוֹ מַשְׁמַע דְּבְקִדּוּשׁ יָדַיִם מִבָּעֵי לֵיהּ מִשּׁוּם דִּכְתִיב מִמֶּנּוּ אֲבָל בִּנְטִילַת יָדַיִם אֲפִלּוּ בְּתוֹכָן מֻתָּר וְקָשֶׁה לְפֵרוּשׁוֹ דְּהָכָא אָמַר אֵינוֹ נוֹטֵל מִמֶּנּוּ דְּלָא אָתֵי מִכֹּחַ גַּבְרָא מַשְׁמַע דְּבָעֵינָן כֹּחַ גַּבְרָא הַשּׁוֹפֵךְ וּמִיהוּ י"ל דְּבָעֵינָן נְטִילָה מִן הַכְּלִי בֵּין טוֹבֵל יָדָיו בְּתוֹךְ הַכְּלִי וּבֵין שׁוֹפֵךְ מִן הַכְּלִי עַל יָדָיו יֵשׁ כָּאן נְטִילָה מִן הַכְּלִי אֲבָל הָכָא יָדָיו חוּץ לַכְּלִי הֵן וּכְבָר פָּסַק כֹּחַ הַכְּלִי כְּשֶׁהַמַּיִם בָּאִים עָלָיו הִלְכָּךְ אֵין כָּאן נְטִילָה מִן הַכְּלִי וְגַם טְבִילָה אֵין כָּאן שֶׁהֵן שְׁאוּבִין וְהָא דְּנָקַט דְּלָא אָתוּ מִכֹּחַ גַּבְרָא לָאו דַּוְקָא מִכֹּחַ גַּבְרָא אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָא אָתוּ מִכֹּחַ כְּלִי דְּבָעֵינָן נְטִילָה מִן הַכְּלִי א"נ מִשּׁוּם דִּתְנַן בְּמס' יָדַיִם בפ"ק (מ"ה) הַכֹּל כְּשֵׁרִין לִתֵּן מַיִם לַיָּדַיִם אֲפִלּוּ חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן וּמַנִּיחַ חָבִית בֵּין בִּרְכָּיו וְנוֹטֵל וּמַנִּיחַ חָבִית עַל צִדּוֹ וְנוֹטֵל הַקּוֹף נוֹתֵן לַיָּדַיִם רַבִּי יוֹסֵי פּוֹסֵל בִּשְׁנֵיהֶם פֵּרוּשׁ בְּקוֹף וּבְחָבִית נוֹטֶה עַל צִדּוֹ וְהַמַּיִם נִשְׁפָּכִים מֵאֲלֵיהֶן דְּבָעֵי רַבִּי יוֹסֵי מִכֹּחַ גַּבְרָא ות"ק לֹא בָּעֵי אֶלָּא שֶׁיְּהֵא כֹּחַ כְּלִי וְהַשְׁתָּא שְׁמַעְתָּא דְּנָקַט כֹּחַ גַּבְרָא אָתֵי כְּרַבִּי יוֹסֵי אֲבָל הַהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת אִי אֶפְשָׁר לְהַעֲמִיד אֶלָּא כְּרַבָּנָן וְצָרִיךְ לְהַחְמִיר כֵּיוָן דְּסָגְיָא דִּשְׁמַעְתִּין כְּרַבִּי יוֹסֵי וְאִם אָדָם נוֹטֵל יָדוֹ אַחַת וְחוֹזֵר וּמְשַׁפְשֵׁף בַּחֲבֶרְתָּהּ צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִטּוֹל כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק שֵׁנִי דְּיָדַיִם (מ"ג) נָטַל יָדוֹ אַחַת וְשִׁפְשֵׁף בַּחֲבֶרְתָּהּ טְמֵאָה וְאִם שָׁרָה פִּתּוֹ בְּמַיִם אוֹ הֵדִיחַ בָּהֶן אֶת הַכֵּלִים פְּסוּלִים לִנְטִילָה וְאִם הֵדִיחַ בָּהֶן יָדָיו כְּשֵׁרִין דְּהָכִי תְּנַן בְּמַסֶּכֶת יָדַיִם וְצָרִיךְ לִשְׁפֹּךְ מַיִם עַל יָדָיו ג' פְּעָמִים פַּעַם רִאשׁוֹנָה כְּדֵי לְהַעֲבִיר טִיט וְדָבָר הַחוֹצֵץ מֵעַל יָדָיו וּפַעַם שְׁנִיָּה לְטַהֵר יָדָיו וּפַעַם שְׁלִישִׁית לְטַהֵר אוֹתָן מַיִם וְכֵן מוּכָח בְּכַמָּה דּוּכְתִּין בְּמַסֶּכֶת יָדַיִם שֶׁצָּרִיךְ מַיִם רִאשׁוֹנִים וּשְׁנִיִּים וּמִיהוּ אִם בְּפַעַם אַחַת שׁוֹפֵךְ מַיִם הַרְבֵּה כְּשִׁעוּר רְבִיעִית יָדָיו טְהוֹרוֹת דִּתְנַן בְּמַסֶּכֶת יָדַיִם (פ"ב מ"א) ידו אַחַת בִּשְׁטִיפָה אַחַת יָדוֹ טְהוֹרָה שְׁתֵּי יָדָיו מִשְּׁטִיפָה אַחַת ר"מ מְטַמֵּא עַד שֶׁיִּטּוֹל מֵי רְבִיעִית פֵּרוּשׁ וַאֲפִלּוּ בְּאֵין מִשְּׁיָרֵי טָהֳרָה דְּלָא בָּעוּ רְבִיעִית כְּשֶׁנּוֹטֵל בִּשְׁתֵּי שְׁטִיפוֹת וְהַשְׁתָּא לֵיכָּא אֶלָּא שְׁטִיפָה אַחַת צָרִיךְ רְבִיעִית בִּשְׁטִיפָה זוֹ אֲבָל בְּנוֹטֵל יָדוֹ אַחַת לֹא צָרִיךְ רְבִיעִית כִּי אָתוּ מִשְּׁיָרֵי טָהֳרָה אֶלָּא שֶׁתְּהֵא אוֹתָהּ שְׁטִיפָה מְרֻבָּה כִּשְׁתַּיִם: וְאִי בְּזִיעַ דּוּלָא בְּכוֹנֵס מַשְׁקֶה מֵילַף לֵיפֵי וְאַע"ג דִּלְעִנְיַן טְבִילַת כָּל גּוּפוֹ לָא מַהֲנֵי מִתְּרֵי טַעְמֵי דְּנִצּוֹק אֵינוֹ חִבּוּר וְגַם בָּעֵינָן כִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד לְעִנְיַן עֵירוּב מִקְוָאוֹת גַּבֵּי רְבִיעִית יָדַיִם לֹא הֶחֱמִירוּ: קַפְּדִיתוּ אַחֲזוּתָא וְהָא דִּתְנַן בְּמַסֶּכֶת יָדַיִם (פ"א מ"ג) נָפַל בָּהֶן דְּיוֹ אוֹ קַנְקַנְתּוֹם וְנִשְׁתַּנּוּ מַרְאֵיהֶן פְּסוּלִין לְמַאי הָנֵי מִילֵּי לִתְרוּמָה: וְלָא הִיא שָׁאנֵי הָתָם דְּקָא אָתוּ מִשְּׁיָרֵי טָהֳרָה מַשְׁמַע דְּמֵעִיקָּרָא בָּעֵי לְמֵימַר דַּאֲפִלּוּ הָרִאשׁוֹן לֹא בָּעֵי שִׁעוּר וְתֵימָה דְּהָא בְּהֶדְיָא קָתָנֵי מֵי רְבִיעִית לְאֶחָד וי"ל דְּמַתְנִיתִין לִתְרוּמָה וְהוּא דַּיֵּיק מִינֵּיהּ דְּכִי הֵיכִי דַּאֲפִלּוּ לִתְרוּמָה לֹא בָּעֵינָן שִׁעוּר לַשֵּׁנִי ה"ה בְּחֻלִּין אַף לָרִאשׁוֹן וּמְסִיק לְשָׁאנֵי הָתָם דְּאָתוּ מִשְּׁיָרֵי טָהֳרָה: מְגוּפַת חָבִית שֶׁתִּקְּנָהּ פי' בְּקוּנְטְרֵס שֶׁחֲקָקָהּ נִרְאֶה דִּבְלֹא חֲקִיקָה הָיָה רְבִיעִית אֶלָּא שֶׁמְּשֻׁפַּעַת הִיא וְאֵינָהּ יוֹשֶׁבֶת אֶלָּא מְסֻמֶּכֶת כְּעֵין כִּסּוּי כּוֹסוֹת שֶׁל כֶּסֶף וְכִסּוּי קַנְקַנִּים וְתַקָּנָה הַיְנוּ שֶׁהִרְחִיבָהּ מִלְּמַטָּה עַל שֶׁיּוֹשֶׁבֶת שֶׁלֹּא מְסֻמֶּכֶת וְקֹדֶם שֶׁתִּקְּנָהּ אֵין נוֹטְלִין מִמֶּנָּה דְּאֵין בֵּית קִבּוּל שֶׁלָּהּ חָשׁוּב כֵּיוָן שֶׁאִם בָּא לְהוֹשִׁיב בְּלֹא סְמִיכָה הָיוּ הַמַּיִם נִשְׁפָּכִין וְאֵין נִשְׁאָר בָּהֶם רְבִיעִית וְאָמַר לְעֵיל כְּלִי שֶׁאֵין מַחֲזִיק רְבִיעִית אֵין נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ וְכֵן מַשְׁמַע בְּמַסֶּכֶת יָדַיִם (שָׁם מ"ב) דְּחָשִׁיב מְגוּפַת חָבִית בַּהֲדֵי דְּפָנוֹת הַכֵּלִים דְּאֵין מְחַסְּרִין חֲקִיקָה אֶלָּא לְפִי שֶׁאֵין יוֹשְׁבִין שֶׁלֹּא מְסֻמָּכִין כִּדְפָרִישִׁית: וְלָא בֵּרַךְ אַחֲרָיו סָבַר כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּבָעֵי כְּבֵיצָה דְּדָרֵישׁ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ אֲכִילָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׂבִיעָה דְּהַיְנוּ כְּבֵיצָה בְּפֶרֶק ג' שֶׁאָכְלוּ (בְּרָכוֹת מט:) וְדַוְקָא לְאַחֲרָיו אֲבָל לְפָנָיו מַשְׁמַע דִּמְבָרֵךְ וְכֵן לר"מ דְּפוֹטֵר בְּפָחוֹת מִכְּזַיִת הַיְנוּ דַּוְקָא לְבַסּוֹף אֲבָל בַּתְּחִלָּה מְבָרֵךְ אַף בְּפָחוֹת מִכְּזַיִת וּבְהֶדְיָא מְדַקְדֵּק בִּירוּשַׁלְמִי הָכִי וְאַע"ג דִּפְרִישׁ בְּאֵילוּ מְבָרְכִין (בְּרָכוֹת לה.) נַפְקָא לָן בְּרָכָה לְבַתְּחִלָּה מק"ו מִבְּרָכָה לְבַסּוֹף כְּשֶׁהוּא שָׂבֵעַ מְבָרֵךְ כְּשֶׁהוּא רָעֵב לֹא כ"ש מ"מ לֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר דַּיּוֹ וּמְבָרֵךְ בַּתְּחִלָּה אַמַּשֶּׁהוּ וְאַע"ג דְּלָא מְבָרֵךְ בַּסּוֹף דְּאוֹתוֹ ק"ו אֵינוֹ אֶלָּא גִּלּוּי בְּעָלְמָא דִּבְרָכָה דִּלְפָנָיו לָאו דְּאוֹרָיְתָא כִּדְתְנַן בְּפֶרֶק מִי שֶׁמֵּתוֹ (בְּרָכוֹת דַּף כ:) בַּעַל קֶרִי עַל הַמָּזוֹן מְבָרֵךְ לְאַחֲרָיו וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ לְפָנָיו וְכֵן בְּפֶרֶק הָיָה קוֹרֵא (בְּרָכוֹת טז.) תַּנְיָא הַפּוֹעֲלִים שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים מְלָאכָה אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת וְאוֹכְלִין פִּתָּן אֵין מְבָרְכִים לִפְנֵיהֶם אֲבָל מְבָרְכִים לְאַחֲרֵיהֶם שְׁתֵּי בְּרָכוֹת: מַאי לָאו הָא כְּבֵיצָה בָּעֵי נְטִילַת יָדַיִם תֵּימָה הֵיכִי מָצֵי לְמֵימַר הָכִי הָא ע"כ בִּתְרוּמָה אֲפִי' כְּבֵיצָה לֹא בָּעֵי נְטִילַת יָדַיִם דְּהָא הִתִּירוּ מַפָּה לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה דְּרַבִּי צָדוֹק כֹּהֵן הָיָה כִּדְמוּכָח בפ' מִי שֶׁמֵּתוֹ (בְּרָכוֹת כ:) גַּבֵּי מְדַלְּגִים הָיִינוּ ע"ג אֲרוֹנוֹת כו' וּבפ' כָּל פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין (בְּכוֹרוֹת לו.) גַּבֵּי הַהוּא בּוּכְרָא דַּהֲוָה לֵיהּ לְר' צָדוֹק וּבספ"ק דִּיבָמוֹת (דַּף טו:) וְהָיָה אוֹכֵל חֻלִּין עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה וי"ל דַּהֲוָה מָצֵי לְמֵימַר וְלִיטַעְמֵיךְ. [ע' תּוֹס' יוֹמָא עט: ד"ה הָא וְתוֹס' סֻכָּה כז. ד"ה הָא כְּבֵיצָה]:

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי' פו' מהל' ברכות הל' יז:
ב מיי' פו' מהל' ברכות הל' יד, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קנט סעי' ז:
ג מיי' פו' מהל' ברכות הל' יא:
ד מיי' פו' מהל' ברכות הל' יב, טוש"ע או"ח סי' קס סעי' יג:
ה מיי' פו' מהל' ברכות הל' יא:
ו מיי' פו' מהל' ברכות הל' יב, טוש"ע או"ח סי' קס סעי' יג:
ז מיי' פי"א מהל' מקואות הל' ח, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קס סעי' יג:
ח מיי' פו' מהל' ברכות הל' ז, טוש"ע או"ח סי' קס סעי' א:
ט מיי' פו' מהל' ברכות הל' יא, טוש"ע או"ח סי' קנט סעי' ג:
י מיי' פו' מהל' ברכות הל' יא, טוש"ע או"ח סי' קנט סעי' ד:
יא מיי' פו' מהל' ברכות הל' יח, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קסג סעי' א:

רבינו גרשום

לבני פקתא לערבות כו'. פקתא לערבות אין בו מים: ואתנו עלייהו כולי יומא. אתנו לאימת שתרצו ביום תאכלו לחם על אותה נטילה:

בשעת הדחק אין. כלומר היכא דלא שכיחי מיא. האי אריתא דדלאי אין נוטלין כו' כיצד הם עושין דולין מן הבור וממלאין צינורות סביביו להשקות השלות וה"ק כשממלאין הצינורות אין נוטלין מצינורות ואין מטבילין בה ידים מי שהיו ידיו טמאות. ואי מקרב לגבי דוולא כו' כלומר כשהדולה שופך אי מקריב ידיו לגבי דוולא כו'. ואי בזיע דוולא בכונס משקה כו' כלומר אם נקוב דוולא כשממלא מן האריתא בכונס משקה:

מילף לייפי חשובין כמחוברין לאריתא ואף מטבילין:

כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין ממנו לידים כלומר דלאו חשוב כלי:

ל"ק הא לחד הא לתרי כלומר לחד אע"ג דלית ביה לתרי אי אית ביה רביעית אין אי לא לא. קפדיתו אמנא כלומר דאי נקיב בכונס משקה (אין) [את] לא נטליתו מיניה:

קפדיתו אחזותא שיהא להן מראה יפה:

קפדיתו אשיעורא שיהא בו רביעית:

ולא היא התם דקא אתו משירי טהרה. כלומר אם יש בו רביעית מתחלה נוטלין ממנו אפי' לשנים אע"ג דלא מטו לכל חד וחד אלא חצי רביעית דקא אתו משירי טהרה מרביעית אבל אם אין בו מתחלה אלא חצי רביעית או משהו פחות מרביעית כיון דמתחלה לא היה בם כלי טהרה אין נוטלין:

נטלא בת רביעית. כלומר כלי שמחזיק רביעית ליטול בה ידים. כוזא כלי חרס:

מגופת חבית שתיקנה (בו) [הוא] דבר שסותמין בו כלי חרס ותיקן המגופה עצמה. חמת וכפישה. חמת כלי עור הוא. כפישה שמתקנין למים. הסל והקופה. כלומר מפני שמנוקבין:

מהו לאכול במפה. כלומר [מי] שלא נטל ידיו מהו שיכרוך ידו במפה כדי שלא יגע בפת ויאכל מי חיישינן שמא יגע או לא:

נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה כלו' בלא נ"י אכלו והיכן הלכה זו במס' סוכה:

מסורת הש"ס

א משנה ידים
ב תוספתא ידים
ג משנה סוכה; יומא עט.; סוכה כו:

גליון הש"ס

גמ' ואי בזיע. ויקרעו שמלותם (בראשית מב) מתרגמינן ובזעו לבושיהון:

תוס' ד"ה ואי כו' לא החמירו. עי' נדה דף מט ע"א תוס' ד"ה אם:

תורה אור השלם

וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת־יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ עַל־הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ [דברים ח, י]

בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל־הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת [ויקרא כג, מב]

עָבְדִין כְּדֵין? אֲמַר לֵיהּ: דַּעְתִּי קְצָרָה עָלַי. כִּי סְלֵיק רַבִּי זֵירָא, אַשְׁכְּחִינְהוּ לְרַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי דְּקָאָכְלִי בִּבְלָאֵי חֲמָתוֹת. אֲמַר: תְּרֵי גַּבְרֵי רַבְרְבֵי כְּוָותַיְיכוּ, לִיטְעוֹ בִּדְרַב וּשְׁמוּאֵל? הָא "דַּעְתִּי קְצָרָה" קָאָמַר! אִשְׁתְּמִיטְתֵּיהּ הָא דְּאָמַר רַב תַּחְלִיפָא בַּר אֲבִימִי אָמַר שְׁמוּאֵל: הִתִּירוּ מַפָּה לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה, וְלֹא הִתִּירוּ מַפָּה לְאוֹכְלֵי טְהָרוֹת, וְרַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי כֹּהֲנִים הֲווֹ. אִיבַּעְיָא לְהוּ: אוֹכֵל מֵחֲמַת מַאֲכִיל, צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם אוֹ לָא? תָּא שְׁמַע, דְּרַב הוּנָא בַּר סְחוֹרָה הֲוָה קָאֵי קַמֵּיהּ דְּרַב הַמְנוּנָא, בְּלַם לֵיהּ אוּמְצָא וְאָכֵיל. אֲמַר לֵיהּ: אִי לָאו דְּרַב הַמְנוּנָא אַתְּ, לָא סָפֵינָא לָךְ. מַאי טַעְמָא, לָאו מִשּׁוּם דְּזָהִיר וְלָא נָגַע? לָא, דִּזְרִיז קָדֵים וּמָשֵׁי יְדֵיהּ מֵעִיקָּרָא. [אב]תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַב: לֹא יִתֵּן אָדָם פְּרוּסָה לְתוֹךְ פִּיו שֶׁל שַׁמָּשׁ, אֶלָּא אִם כֵּן יוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁנָּטַל יָדָיו. וְהַשַּׁמָּשׁ מְבָרֵךְ עַל כָּל כּוֹס וָכוֹס, וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ עַל כָּל פְּרוּסָה וּפְרוּסָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מְבָרֵךְ עַל כָּל פְּרוּסָה וּפְרוּסָה. [ג]אָמַר רַב פָּפָּא: בִּשְׁלָמָא דְּרַב וְרַבִּי יוֹחָנָן לָא קַשְׁיָא, הָא דְּאִיכָּא אָדָם חָשׁוּב, הָא דְּלֵיכָּא אָדָם חָשׁוּב. מִכָּל מָקוֹם, הָא קָאָמַר: אֶלָּא אִם כֵּן יוֹדֵעַ שֶׁנָּטַל יָדָיו! שָׁאנֵי שַׁמָּשׁ, דִּטְרִיד. [ד]תָּנוּ רַבָּנַן: לֹא יִתֵּן אָדָם פְּרוּסָה לַשַּׁמָּשׁ, בֵּין שֶׁהַכּוֹס בְּיָדוֹ בֵּין שֶׁהַכּוֹס בְּיָדוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, שֶׁמָּא יֶאֱרַע דְּבַר קַלְקָלָה בַּסְּעוּדָה. וְהַשַּׁמָּשׁ שֶׁלֹּא נָטַל יָדָיו – אָסוּר לִיתֵּן פְּרוּסָה לְתוֹךְ פִּיו. אִיבַּעְיָא לְהוּ: מַאֲכִיל, צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם, אוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ? [ה]תָּא שְׁמַע, דְּתָנֵי דְּבֵי מְנַשֶּׁה: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִשָּׁה מְדִיחָה אֶת יָדָהּ אַחַת בַּמַּיִם, וְנוֹתֶנֶת פַּת לִבְנָהּ קָטָן. אָמְרוּ עָלָיו עַל שַׁמַּאי הַזָּקֵן שֶׁלֹּא רָצָה לְהַאֲכִיל בְּיָדוֹ אַחַת, וְגָזְרוּ עָלָיו שֶׁיַּאֲכִיל בִּשְׁתֵּי יָדָיו. אָמַר אַבָּיֵי: הָתָם מִשּׁוּם שִׁיבְתָּא. תָּא שְׁמַע, דַּאֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל אַשְׁכְּחֵיהּ לִשְׁמוּאֵל דְּקָא בָּכֵי. אֲמַר לֵיהּ: אַמַּאי קָא בָּכֵית? דְּמַחְיַין רַבַּאי. אַמַּאי? דְּאָמַר לִי: קָא סָפֵית לִבְרַאי וְלָא מְשֵׁית יְדָךְ. וְאַמַּאי לָא מְשֵׁית? אֲמַר לֵיהּ: הוּא אָכֵיל וַאֲנָא מָשֵׁינָא?! [ו]אֲמַר לֵיהּ: לָא מִיסְתְּיֵיהּ דְּלָא גְּמִיר, מִימְחָא נָמֵי מָחֵי! וְהִלְכְתָא: אוֹכֵל מֵחֲמַת מַאֲכִיל – צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם, מַאֲכִיל – אֵינוֹ צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם. [זח](א)מַתְנִי׳ צוֹרֵר אָדָם בָּשָׂר וּגְבִינָה בְּמִטְפַּחַת אַחַת, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהוּ נוֹגְעִין זֶה בָּזֶה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שְׁנֵי אַכְסְנָאִין אוֹכְלִין עַל שֻׁלְחָן אֶחָד, זֶה בָּשָׂר וְזֶה גְּבִינָה, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין. [ט]גְּמָ׳ וְכִי נוֹגֵעַ זֶה בָּזֶה, מַאי הָוֵי? צוֹנֵן בְּצוֹנֵן הוּא! אָמַר אַבָּיֵי: נְהִי דִּקְלִיפָה לָא בָּעֵי, הֲדָחָה מִי לָא בָּעֵי? [י]רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שְׁנֵי אַכְסְנָאִין אוֹכְלִין עַל שׁוּלְחָן וְכוּ׳. אָמַר רַב חָנָן בַּר אַמֵּי אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵין מַכִּירִין זֶה אֶת זֶה, אֲבָל מַכִּירִין זֶה אֶת זֶה – אָסוּר. (ב)תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שְׁנֵי אַכְסְנָאִים שֶׁנִּתְאָרְחוּ לְפוּנְדָּק אֶחָד, זֶה בָּא מִן הַצָּפוֹן וְזֶה בָּא מִן הַדָּרוֹם, זֶה בָּא בַּחֲתִיכָתוֹ וְזֶה בָּא בִּגְבִינָתוֹ, אוֹכְלִין עַל שֻׁלְחָן אֶחָד, זֶה בָּשָׂר וְזֶה גְּבִינָה, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין. [יא]וְלֹא אָסְרוּ אֶלָּא בִּתְפִיסָה אַחַת. תְּפִיסָה אַחַת סָלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא כְּעֵין תְּפִיסָה אַחַת. אֲמַר לֵיהּ רַב יֵימַר בַּר שֶׁלֶמְיָא לְאַבָּיֵי: שְׁנֵי אַחִין, וּמַקְפִּידִין זֶה עַל זֶה, מַהוּ? (ג)אֲמַר לֵיהּ: יֹאמְרוּ כָּל הַסְּרִיקִין אֲסוּרִין, וּסְרִיקֵי בַּיְיתּוֹס מוּתָּרִין?! [יב](ד)וּלְטַעְמָיךְ, הָא דְּאָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִי שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא חָלוּק אֶחָד מוּתָּר לְכַבְּסוֹ בְּחוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד. יֹאמְרוּ:

כָּל

בָּלֵם לֵיהּ אֻמְצָא פֵּרוּשׁ וּפַת עִמָּהּ: הָתָם מִשּׁוּם שִׁיבְתָּא פֵּרֵשׁ בְּקֻנְטְרֵס רוּחַ רָעָה שׁוֹרָה עַל הַיָּדַיִם שֶׁלֹּא נָטְלוּ שַׁחֲרִית וְרַבֵּנוּ תָּם מְפָרֵשׁ דִּבְלֹא נְתִינַת פַּת לְתִינוֹק מֻתָּר לִטֹּל יָדָיו שַׁחֲרִית בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים דְּלֹא גָּרַע מִמְּלֻכְלָכוֹת בְּטִיט וּבְצוֹאָה דְּאָמְרִינָן שֶׁרוֹחֵץ כְּדַרְכּוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ וְאֵין לָךְ מְלֻכְלָכוֹת יוֹתֵר מִזֶּה שֶׁאֵין יָכוֹל לִיגַּע בְּפִיו וּבְעֵינָיו בְּחָטְמוֹ וּבְאָזְנָיו דִּבְכֻלְּהוּ אָמְרִינָן בִּפ' שְׁמוֹנָה שְׁרָצִים (שַׁבָּת דַּף קט.) דְּתִתְקַצֵּץ יָדוֹ מִשּׁוּם בַּת מֶלֶךְ וְשִׁיבְתָּא דְּהָכָא יֵשׁ לְפָרֵשׁ כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ ר"ח שֶׁהוּא רוּחַ רָעָה הַשּׁוֹרָה עַל הָאֹכֶל כְּשֶׁבָּא לִתֵּן הַפַּת לְתִינוֹק בֶּן ל' וה' שָׁנִים וְחוֹנֶקֶת אוֹתוֹ אִם לֹא נָטַל יָדָיו בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אע"פ שֶׁנָּטַל שַׁחֲרִית וּמָה שֶׁאֵין אָנוּ נִזְהָרִים עַכְשָׁו מִזֶּה לְפִי שֶׁאֵין אוֹתָהּ רוּחַ רָעָה מְצוּיָה בֵּינֵינוּ כְּמוֹ שֶׁאֵין אָנוּ נִזְהָרִין עַל הַזּוּגוֹת וְעַל הַגִּלּוּי: כְּעֵין תְּפִיסָה אַחַת וְאִם יֵשׁ דָּבָר מַפְסִיק לֹא הָוֵי כְּעֵין תְּפִיסָה אַחַת כִּדְהִיא דְּמַסֶּכֶת ע"ז בְּפֶרֶק רַבִּי יִשְׁמָעֵאל (עֲבוֹדָה זָרָה דַּף נ.) גַּבֵּי אַבְנֵי מַרְקוּלִיס דְּאָמַר כָּאן בִּתְפִיסָה אַחַת כָּאן בִּשְׁתֵּי תְּפִיסוֹת וְהֵיכִי דָּמֵי כְּגוֹן דְּאִיכָּא גַּבָּהּ בֵּינֵי וּבֵינֵי וּלְפִיכָךְ נוֹהֲגִין עַכְשָׁו כְּשֶׁזֶּה אוֹכֵל בָּשָׂר וְזֶה אוֹכֵל גְּבִינָה עַל שֻׁלְחָן אֶחָד מַנִּיחִין לֶחֶם אוֹ קַנְקַן אוֹ שְׁאָר כֵּלִים לְהַפְסִיק בֵּינְתַיִם אוֹ אוֹכֵל עַל מַפָּה אַחֶרֶת דְּהָוֵי כְּעֵין שְׁתֵּי תְּפִיסוֹת וי"מ דְּלֹא אָסְרוּ אֶלָּא בִּתְפִיסָה אַחַת כְּלוֹמַר שֶׁהֵן בְּהוֹנָאָה אַחַת כְּגוֹן אַחִים שֶׁקָּנוּ אֶתְרוֹג בִּתְפִיסַת הַבַּיִת דְּיֵשׁ נוֹחֲלִין (ב"ב קלז:) וּפָרִיךְ תְּפִיסָה אַחַת ס"ל מָה לִי בְּהוֹנָאָה אַחַת וּמָה לִי בִּשְׁתֵּי הוֹנָאוֹת אִם מַכִּירִין זֶה אֶת זֶה וּמְשַׁנֵּי כְּעֵין תְּפִיסָה אַחַת דְּהַיְנוּ שֶׁמַּכִּירִין זֶה אֶת זֶה וּלְפִי' זֶה לֹא הֲוֵי כְּלָל שֶׁיְּהֵא מֻתָּר לֶאֱכֹל עַל שֻׁלְחָן אֶחָד בִּשְׁבִיל הַפְסֵק שֶׁבֵּינְתַיִם:

עָבְדִין כְּדֵין וְכִי עוֹשִׂין כֵּן לֶאֱכֹל בְּלֹא נְטִילָה: דַּעְתִּי קְצָרָה אִסְטְנִיס אֲנִי וְאע"פ שֶׁנָּטַלְתִּי יָדַי אִי אֶפְשִׁי לֶאֱכֹל בְּיָדַי: בִּבְלָאֵי חֲמָתוֹת חֲמָתוֹת בְּלוּיִין וְכוֹרְכִין יְדֵיהֶן בָּהֶם וְאוֹכְלִים בְּלֹא נְטִילַת יָדַיִם: לִטְעוּ בִּדְרַב [וּשְׁמוּאֵל] כִּסְבוּרִים אַתֶּם דְּהָא דְּאַשְׁכַּחְיֵהּ שְׁמוּאֵל לְרַב דְּאָכִיל בְּמַפָּה מִשּׁוּם דְּלֹא נָטַל יָדָיו הוּא: וְהָא דַּעְתִּי קְצָרָה קָאָמַר לֵיהּ אַלְמָא נָטַל יָדָיו: הִתִּירוּ מַפָּה לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה דְּהַכֹּהֲנִים זְרִיזִין הֵן וְלֹא נָגְעִי: וְלֹא הִתִּירוּ לְאוֹכְלֵי חֻלֵּיהֶם בְּטָהֳרָה לְפִי שֶׁאֵינָם לְמוּדִין לְהִשָּׁמֵר כְּמוֹ כֹּהֲנִים: אֹכֶל מֵחֲמַת מַאֲכִיל אָדָם שֶׁאוֹכֵל מִיַּד חֲבֵירוֹ הַתּוֹחֵב לְתוֹךְ פִּיו צָרִיךְ הָאֹכֶל נְטִילַת יָדַיִם אוֹ אֵין צָרִיךְ: בָּלַם לֵיהּ אֻמְצָא חָתַךְ לוֹ חֲתִיכַת בָּשָׂר: בָּלֶם בְּמ"ס סְתוּמָה כְּמוֹ (תְּהִלִּים לב) עָלָיו לִבְלֹם שֶׁהַמֶּתֶג וְהָרֶסֶן מַחְתְּכִין עָלָיו (לִבְלֹם) שֶׁל סוּס וְלִי נִרְאֶה בָּלֶם לֵיהּ אֻמְצָא לְשׁוֹן הַטְמָנָה בַּגְּנָבִים כְּמוֹ (בְּכוֹרוֹת דַּף מ:) פִּיו בָּלוּם גַּבֵּי מוּמִין שֶׁל בְּכוֹר שֶׁפִּיו סָגוּר שֶׁאֵין יָכוֹל לְפָתְחוֹ אֶלָּא מְעַט וְרַגְלָיו מְבֻלָּמוֹת: אִי לָאו לְרַב הַמְנוּנָא אַתְּ אָדָם חָכָם וְזָרִיז כִּדְמְפָרֵשׁ וְאָזֵיל לֹא הוֹינָא סְפֵינָא לָךְ בְּלֹא נְטִילָה: מַאי חָכְמָתֵיהּ: לָאו לְזָהִיר וְלֹא נָגַע אַלְמָא אֵין צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִגַּע: לֹא הָכִי קָא"ל אִי לָאו לְרַב הַמְנוּנָא אַתְּ וְיוֹדֵעַ אֲנִי בָּךְ שֶׁנָּטַלְתָּ יָדֶיךָ. זָרִיז עָדִיף מִזָּהִיר זָהִיר שֶׁיּוֹדֵעַ לְהִזָּהֵר בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עַל הַמִּצְוָה זָרִיז הָרוֹאֶה אֶת הַנּוֹלָד וּמְתַקֵּן עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יָבֹא לִידֵי כָּךְ וְהַיְנוּ דְּאָמְרִינָן בע"ז (דַּף כ:) זְהִירוּת מְבִיאָה לִידֵי זְרִיזוּת: הַשַּׁמָּשׁ מְבָרֵךְ עַל כָּל כּוֹס וָכוֹס לְפִי שֶׁאֵין קֶבַע לִשְׁתִיַּת הַשַּׁמָּשׁ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם יִתְּנוּ לוֹ עוֹד הִלְכָּךְ אַסַּח דַּעְתֵּיהּ מִן הַשְּׁתִיָּה: וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ עַל כָּל פְּרוּסָה וּפְרוּסָה דְּבָטוּחַ הוּא שֶׁלֹּא יִמְנְעוּ מִמֶּנּוּ לֶחֶם: אִי אִיכָּא אָדָם חָשׁוּב בַּסְּעוּדָה בָּטוּחַ הַשַּׁמָּשׁ שֶׁיִּתֵּן לוֹ לֶחֶם כָּל הַצֹּרֶךְ: דְּטָרִיד לְשַׁמֵּשׁ אֶת הַמְסֻבִּין וְשׁוֹכֵחַ שֶׁלֹּא נָטַל וְנוֹגֵעַ בָּאוֹכְלִין שֶׁיֹּאכַל. וְאע"פ שֶׁנּוֹגֵעַ בְּכָל הַסְּעוּדָה לֹא אִכְפַּת לָן שֶׁלֹּא הִצְרִיכוּ נְטִילָה לַנּוֹגְעִין אֶלָּא לָאוֹכְלִין: לֹא יִתֵּן אָדָם פְּרוּסָה לַשַּׁמָּשׁ בְּאֶחָד מִן הָאוֹרְחִים קָאָמַר שֶׁלֹּא יִכְעֹס בעה"ב כְּשֶׁהוּא שׁוֹתֶה חוֹנְקוֹ לוֹ יַיִן וּמַזִּיק לוֹ וּבְלָאו כַּעַס נָמֵי מִתּוֹךְ שֶׁחוֹשֵׁשׁ שֶׁלֹּא יִכְלֶה הַלֶּחֶם לָאוֹרְחִים הוּא מַבִּיט וּמְעַיֵּן בַּמָּה שֶׁזֶּה נוֹתֵן וְהַכּוֹס נִשְׁפָּךְ מִיָּדוֹ וַאֲפִלּוּ הַכּוֹס בְּיַד הַשַּׁמָּשׁ שֶׁמָּא יִשְׁפְּכֶנּוּ: אִשָּׁה מְדִיחָה יָדָהּ בַּמַּיִם בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים דְּאע"פ שֶׁאָסוּר בִּרְחִיצָה הִתִּירוּ לְאִשָּׁה לְהָדִיחַ יָדָהּ אַחַת וְלִיגַּע בַּפַּת: שֶׁלֹּא רָצָה לְהַאֲכִיל בְּיָדוֹ אַחַת אֲפִלּוּ יָדוֹ אַחַת לֹא רָצָה לְהָדִיחַ כְּדֵי לִיתֵּן פַּת לְתִינוֹק בְּיוה"כ וּמוֹנֵעַ מִלְּהַאֲכִילוֹ. אַלְמָא מַאֲכִיל צָרִיךְ נְטִילָה: הָתָם מִשּׁוּם שִׁיבְתָּא רוּחַ רָעָה שׁוֹרָה עַל יָדַיִם שֶׁלֹּא נָטְלוּ שַׁחֲרִית אֲבָל נָטַל יָדָיו שַׁחֲרִית וְלֹא נִזְהַר בָּהֶן וּבָא לְהַאֲכִיל אֶת חֲבֵירוֹ אֵין צָרִיךְ נְטִילָה וְלֹא אָמְרִינָן דְּאִסְתָּם נוֹתֵן לְתוֹךְ פִּיו תִּקּוּן רַבָּנַן נְטִילָה: דְּמַחְיָן רַבָּאִי: קָא סָפֵית לִבְרָאִי בְּלֹא מְשִׁית הֶאֱכַלְתָּ אֶת בְּנִי וְלֹא רָחַצְתָּ יָדַיִם תְּחִלָּה: לֹא מִסְתַּיֵּיהּ דְּלֹא גָּמִיר לֹא דַּי לוֹ שֶׁאֵינוֹ בָּקִי בְּהִלְכוֹת נְטִילָה שֶׁהַמַּאֲכִיל אֵין צָרִיךְ לִטֹּל: מַתְנִי' שְׁנֵי אַכְסְנָאִין אֵין לָחוּשׁ שֶׁיֹּאכַל זֶה מִשֶּׁל חֲבֵירוֹ: גְּמ' זֶה בָּא מִן הַצָּפוֹן כו' אַלְמָא דַּוְקָא בְּשֶׁאֵין מַכִּירִין זֶה אֶת זֶה קָאָמַר: וְלֹא אָסְרוּ לְהַעֲלוֹת בָּשָׂר עִם הַגְּבִינָה עַל הַשֻּׁלְחָן: אֶלָּא בִּתְפִיסָה אַחַת בְּכֶרֶךְ אֶחָד: תְּפִיסָה אַחַת ס"ד הָא בְּלֹא שֻׁלְחָן אֹכֶל עָלָיו נָמֵי אָסוּר: מַהוּ כֵּיוָן דְּמַקְפִּידִין שֶׁאֵין זֶה אֹכֶל מִשֶּׁל זֶה מֻתָּר אוֹ לֹא:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פו' מהל' ברכות הל' יט, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קסט סעי' א:
ב מיי' פז' מהל' ברכות הל' ז, ש"ע או"ח סי' קסט סעי' ג:
ג מיי' פז' מהל' ברכות הל' ז, טוש"ע או"ח סי' קסט סעי' ג:
ד טוש"ע או"ח סי' קסט סעי' א:
ה מיי' פג' מהל' שביתת עשור הל' ב:
ו מיי' פו' מהל' ברכות הל' יח, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קסג סעי' ב:
ז מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' יז, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' צא סעי' א:
ח מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' כא, טוש"ע יו"ד סי' פח סעי' ב:
ט מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' יז, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' צא סעי' א:
י מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' כא, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' פח סעי' ב:
יא מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' כא, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' פח סעי' ב:
יב מיי' פז' מהל' שביתת יום טוב הל' כא, סמג לאוין עה, טוש"ע או"ח סי' תקלד סעי' א:

מסורת הש"ס

א שבת יג.
ב תוספתא חולין
ג מועד קטן יד.
ד תענית כט:; מועד קטן יח.

רבינו גרשום

א"ל דעתי קצרה כלומר אני נטלתי ידיי אלא מה שאני אוכל במפה לדעתי אנינא ואין אני יכול ליגע באוכל:

דקא אכלי בבלאי חמתות כלומר כרכי ידייהו בחמת ישן ואכלי בלא נ"י:

תרי גברי רברבי כרבנן ליטעו בדרב ושמואל כלו' דסבורין אתון דרב אכיל בלא נטילת ידים במפה הא קאמר ליה דעתי קצרה ונטל ידיו:

ולא התירו מפה לאוכלי טהרות כלומר לאוכלי חולין שנעשו על טהרת הקדש:

אוכל מחמת מאכיל צריך נ"י כלומר אם האוכל צריך נ"י:

בלם ליה אומצא. כלומר תיקן אומצא:

מאי לאו משום דזהיר ומשי ידיה מעיקרא. א)נראה דצ"ל לא יתן אדם פרוסה וכו' אא"כ יודע בו שנטל ידיו כלומר והא קא חזינן כו'. כלומר והא קא חזינן הכא לאוכל מחמת מאכיל צריך נט"י:

הא דאיכא אדם חשוב כו' כלומר אם השמש אדם חשוב דיתנו לו פת כל צרכו אינו צריך לברך על כל פרוסה ופרוסה אבל אם אין אדם חשוב דלא יתנו לו כל צרכו אלא פרוסה אחת כי אחרין ונותנין לו פרוסה אחרת דומה כנמלך ושוב צריך לברך:

שאני שמש דטריד כלו' וחיישינן שמא יגע:

מברך על כוס וכוס כלומר דעל כוס וכוס דמי כנמלך דעבדי אינשי דלא שתו אלא חד כסא ובאידך כסא דמי כנמלך. שמא יארע דבר קלקלה בסעודה כלומר שמא כשיטול הבעל הבית הכוס בידו יקפיד על אותה פרוסה שיתנו לשמש וישפוך מחמת כעס הכוס מידו ויקלקל הסעודה. מליחה אשה ידה כו'. כלומר לא רצה ליטול ידו אחת וגזרו עליו שיטול שתי ידיו כשיאכיל בנו:

התם משום שיבתא כלומר משום רוח רעה שלא נטל ידיו שחרית משום יוה"כ שאסור להושיט אצבעו במים ואסור ליגע בפת מי שלא נטל ידיו בשחרית אבל אדם שנוטל ידיו שחרית אינו צריך ליטול ידיו בשביל שמאכיל אחר:

נהי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי כלומר אם יהו נוגעים זה בזה נהי דלא בעי קליפה דצונן ובצונן הוא אבל הדחה מי לא בעי מקום מגען:

לא אסרו אלא בתפיסה אחת כלומר בהדי הדדי:

בתפיסה אחת סלקא דעתך כלומרב)נראה דצ"ל בתפיסה אחת אפי' שלא על שולחן אחד אסור. בלא תפיסה על שלחן אחד מי שרי. אלא כעין תפיסה אחת שמכירין זה את זה. יאמרו כל הסריקין אסורין דאמרינן במס' פסחים מפני מה אמרו כל הסריקין אסור מפני שהאשה שוהה עליהן ומחמצתן ואיבעי' להו מהו שיקבענה בדפוס שעושה סריקין בבת אחת כשהיו עושין בבית ביתוס. יאמרו כל הסריקים אסורים וסריקי בייתוס כו' הכא נמי יאמרו כל האחים אסורין לאכול על שלחן אחד בשר וגבינה מפני שסתם אחין אין מקפידין זה על זה ואחין המקפידין זה על זה יהו מותרין שמא יבוא הדבר לידי תקלה לפי שכל אדם אין יודעין שמקפידין זה על זה ויהיו מקילין במקום אחר:

כָּל הַסְּרִיקִין אֲסוּרִין וּסְרִיקֵי בַּיְיתוֹס מוּתָּרִין? הָתָם, הָא אָמַר מָר בַּר רַב אָשֵׁי: אֵיזוֹרוֹ מוֹכִיחַ עָלָיו. אב(א)מַתְנִי' טִיפַּת חָלָב שֶׁנָּפְלָה עַל הַחֲתִיכָה, אִם יֵשׁ בָּהּ בְּנוֹתֵן טַעַם בְּאוֹתָהּ חֲתִיכָה – אָסוּר. נִיעֵר אֶת הַקְּדֵרָה, אִם יֵשׁ בָּהּ בְּנוֹתֵן טַעַם בְּאוֹתָהּ קְדֵרָה – אָסוּר. גְּמָ' אָמַר אַבָּיֵי: טַעְמוֹ וְלֹא מַמָּשׁוֹ בְּעָלְמָא – דְּאוֹרָיְיתָא. דְּאִי סָלְקָא דַעְתָּךְ דְּרַבָּנַן, מִבָּשָׂר בְּחָלָב מַאי טַעְמָא לָא גָּמְרִינַן? דְּחִדּוּשׁ הוּא. אִי חִדּוּשׁ הוּא, אַף עַל גַּב דְּלֵיכָּא נוֹתֵן טַעַם נָמֵי! אֲמַר לֵיהּ רָבָא: דֶּרֶךְ בִּשּׁוּל אָסְרָה תּוֹרָה. (ב)אָמַר רַב: כֵּיוָן שֶׁנָּתַן טַעַם בַּחֲתִיכָה, חֲתִיכָה עַצְמָהּ נַעֲשֵׂית נְבֵלָה, וְאוֹסֶרֶת כָּל הַחֲתִיכוֹת כּוּלָּן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִינָהּ. אֲמַר לֵיהּ מָר זוּטְרָא בְּרֵיהּ דְּרַב מָרִי לְרָבִינָא: מִכְּדֵי רַב כְּמַאן אָמַר לִשְׁמַעְתֵּיהּ? כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר מִין בְּמִינוֹ לֹא בָּטֵיל, לֵימָא פְּלִיגָא אַדְּרָבָא? (ג)דְּאָמַר רָבָא: קָסָבַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל שֶׁהוּא מִין וּמִינוֹ וְדָבָר אַחֵר – סַלֵּק אֶת מִינוֹ כְּמִי שֶׁאֵינוֹ, וְשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ רָבֶה עָלָיו וּמְבַטְּלוֹ. אֲמַר לֵיהּ: אִי דִּנְפַל בְּרוֹטֶב רַכָּה – הָכִי נָמֵי, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – דִּנְפַל בְּרוֹטֶב עָבָה. וּמַאי קָסָבַר? אִי קָסָבַר אֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ מוּתָּר, חֲתִיכָה אַמַּאי נַעֲשֵׂית נְבֵלָה? אֶלָּא קָסָבַר אֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ אָסוּר. דְּאִיתְּמַר: רַב וְרַבִּי חֲנִינָא וְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמְרִי: אֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ – אָסוּר, שְׁמוּאֵל וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי וְרֵישׁ לָקִישׁ דְּאָמְרִי: אֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ – מוּתָּר. 'וְסָבַר רַב אֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ אָסוּר? וְהָאִיתְּמַר: כְּזַיִת בָּשָׂר שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ יוֹרָה שֶׁל חָלָב, אָמַר רַב: בָּשָׂר אָסוּר וְחָלָב מוּתָּר, וְאִי סָלְקָא דַעְתָּךְ אֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ אָסוּר, חָלָב

כָּל הַסְּרִיקִין אֲסוּרִין לְעִנְיַן מַצּוֹת דְּפֶסַח תַּנְיָא אֵין עוֹשִׂין סְרִיקִין הַמְצוּיָּרִין בְּפֶסַח מִפְּנֵי שֶׁהָאִשָּׁה שׁוֹהָה עֲלֵיהֶן וּמַחְמִיצָתָן וְנַחְתּוֹם אֶחָד וּבַיְיתוֹס שְׁמוֹ הָיָה לוֹ דְּפוּס אֶחָד מְצוּיָּר וְהָיָה מוֹשִׁיב לְתוֹכוֹ אֶת הַסְּרִיק וְהוּא מְצוּיָּר מִיָּד אָמַר לָהֶם אֶפְשָׁר יַעֲשֶׂנָּה בִּדְפוּס וְיִקְבָּעֶנָּה מִיָּד אָמְרוּ לוֹ א"כ יֹאמְרוּ כָּל הַסְּרִיקִין אֲסוּרִין וּסְרִיקֵי בַּיְיתוֹס מֻתָּרִין. וְהָכָא נָמֵי יֹאמְרוּ כָּל הָאַחִין אֲסוּרִין וְאֵלּוּ מֻתָּרִין: אֵזוֹרוֹ מוֹכִיחַ עָלָיו הָאֵזוֹר תָּמִיד הוּא קָבוּעַ בַּחֲלוּקוֹ וּכְשֶׁהוּא פּוֹשֵׁט חֲלוּקוֹ וְלוֹבֵשׁ חָלוּק אַחֵר נוֹטֵל הָאֵזוֹר מִזֶּה וְקוֹבְעוֹ בָּזֶה וְזֶה שֶׁאֵין לוֹ אַחֵר מְכַבְּסוֹ עִם אֵזוֹרוֹ וְהָרוֹאֶה כְּשֶׁהוּא מְכַבְּסוֹ וְאֵזוֹרוֹ עִמּוֹ יוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ חָלוּק אַחֵר וּלְכָךְ הִתִּירוּ לוֹ חֲכָמִים: מַתְנִי' טִפַּת חָלָב שֶׁנָּפְלָה עַל הַחֲתִיכָה בְּתוֹךְ הַקְּדֵרָה עַל אַחַת מִן הַחֲתִיכוֹת וְלֹא הֵגִיס אֶת הַקְּדֵרָה וְלֹא נֶחְלַק טַעַם הַטִּפָּה אֶלָּא לְאוֹתָהּ חֲתִיכָה בִּלְבַד: אִם יֵשׁ בָּהּ בְּנוֹתֵן טַעַם בְּאוֹתָהּ חֲתִיכָה כְּלוֹמַר שֶׁאֵין בְּאוֹתָהּ חֲתִיכָה לְבַדָּהּ שִׁשִּׁים לְבַטֵּל הַטִּפָּה מִיָּד נֶאֱסֶרֶת הַחֲתִיכָה. וּבִשְׁאָר חֲתִיכוֹת דִּקְדֵרָה לָא אַיְרֵי תַּנָּא דְּמַתְנִי' וּבַגְּמָרָא פְּלִיגִי בָּהּ אִם אוֹסֶרֶת אוֹתָהּ חֲתִיכָה וְאוֹסַרְתָּן אוֹ לָאו: נִעֵר אֶת הַקְּדֵרָה הֵגִיס בָּהּ מִיָּד קֹדֶם שֶׁקִּבְּלָה הַחֲתִיכָה טַעַם מִן הַטִּפָּה דְּהַשְׁתָּא נִתְעָרְבָה הַטִּפָּה בְּכֻלָּן: אִם יֵשׁ בָּהּ בנ"ט בְּאוֹתָהּ קְדֵרָה כְּלוֹמַר אֵין כֹּחַ בְּטִפָּה לֶאֱסֹר כֻּלָּן אא"כ יֵשׁ בְּנ"ט לִתֵּן בְּכָל הַקְּדֵרָה: גְּמ' אָמַר אַבַּיֵּי טַעְמוֹ וְלֹא מַמָּשׁוֹ בְּעָלְמָא דְּאוֹרָיְתָא הָא דְּאַסְרִינָן בְּכָל אִסּוּרִין מִשֶּׁנָּתְנוּ טַעַם בְּהֶתֵּר אע"פ שֶׁאֵין אוֹכֵל מַמָּשׁ כְּגוֹן סִלֵּק הָאִסּוּר וְאֵין כָּאן אֶלָּא טַעְמוֹ דְּאוֹרָיְתָא הִיא דְּגָמְרִינָן מִבָּשָׂר בְּחָלָב דְּאַסְרֵיהּ רַחֲמָנָא בַּאֲכִילָה כִּדְגָמְרִינָן לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף קטו:) מִלֹּא תְבַשֵּׁל שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה ואע"ג דְּכִי מְסַלֵּק זֶה מִתּוֹךְ זֶה לְאַחַר בִּשּׁוּלוֹ אֵין כָּאן אֶלָּא הַטַּעַם וּמִינֵיהּ גָּמְרִינָן לְכָל אִסּוּרִין בְּמָה מָצִינוּ: דְּאִי ס"ל בְּכָל שְׁאָר אִסּוּרִין טַעְמוֹ דְּרַבָּנָן הִיא דְּלָא גָּמְרִינָן לְהוּ מִבָּשָׂר בְּחָלָב: מ"ט לָא גָּמְרִינָן מִינֵיהּ מִשּׁוּם דְּחָדוּשׁ הוּא דִּשְׁנֵיהֶם מִין הֶתֵּר זֶה לְבַדּוֹ וְזֶה לְבַדּוֹ וּכְשֶׁנִּתְעָרְבוּ נֶאֶסְרוּ וְעוֹד שֶׁדֶּרֶךְ בִּשּׁוּל נֶאֶסְרוּ בְּלָא אֲכִילָה הִלְכָּךְ לָא גָּמְרִינָן אִמְרָא מִנֵּיהוּ: אִי חָדוּשׁ הוּא אַמַּאי קַתְנֵי מַתְנִי' דְּבְעִיָא טַעֲמָא בְּלָא נוֹתֵן טַעַם נָמֵי אָסוּר דְּהָא חֲדוּשָׁא חָלֵישׁ בֵּיהּ רַחֲמָנָא וַאֲפִי' כָּל דְּהוּ דְּהָא בָּשָׂר בְּחָלָב הוּא אֶלָּא שׁ"מ לָאו חֲדוּשָׁא דְּאַהָכֵי קָפֵיד רַחֲמָנָא דּוּמְיָא דְּכִלְאֵי הַכֶּרֶם דְּמִתְסְרֵי נָמֵי מִשּׁוּם כִּלְאֵי תַּעֲרֹבֶת דְּכֵין דְּלָאו חָדוּשׁ הוּא גָּמְרִינָן לֵיהּ (לְעֵיל חֻלִּין דַּף נח.) מִזְּרוֹעַ בְּשֵׁלָה דְּמִישְׁתְּרֵי כָּל כַּמָּה דְּלֵיכָּא טַעֲמָא: אָמַר לֵיהּ רָבָא לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ חָדוּשׁ הוּא וּדְקָאָמְרַתְּ אע"ג דְּלֵיכָּא טַעֲמָא לִיתְסַר דְּהָא לֵיכָּא לְמִגְמְרֵיהּ מִזְּרוֹעַ בְּשֵׁלָה עַל כָּרְחָךְ בְּגוּפֵיהּ גְּלֵי קְרָא דִּבְעֵינָן טַעֲמָא מִדְּלָא אָסַרְתּוֹ תּוֹרָה אֶלָּא דֶּרֶךְ בִּשּׁוּל שֶׁאָסַר הַבָּשָׂר לְהִתְבַּשֵּׁל בְּחָלָב וְאֵין לָךְ כְּגוֹן זוֹ שֶׁלֹּא יִתֵּן טַעַם: אָמַר רַב הָא דִּתְנַן בְּמַתְנִיתִין אִם יֵשׁ בְּנוֹתֵן טַעַם בְּאוֹתָהּ חֲתִיכָה לֶאֱסֹר אֶת כָּל הַקְּדֵרָה דְּכֵיוָן דְּנֶאֶסְרָה הַחֲתִיכָה הִיא עַצְמָהּ כֻּלָּהּ נַעֲשֵׂית אִסּוּר וְאוֹסֶרֶת כָּל הַחֲתִיכוֹת כֻּלָּן וַאֲפִלּוּ יֵשׁ בָּהֶן כְּדֵי לְבַטֵּל הַחֲתִיכָה כֻּלָּהּ נֶאֱסָרוֹת כֻּלָּן: מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִינָהּ וְרַב סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר מִין בְּמִינוֹ לֹא בָּטֵיל: לֵימָא פְּלִיגָא אַדְּרָבָא דְּאָמַר בפ' גִּיד הַנָּשֶׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף ק:) קָסָבַר רַבִּי יְהוּדָה כָּל מִין וּמִינוֹ וְדָבָר אַחֵר שֶׁעִם מִינוֹ כְּלוֹמַר מִין דְּאִסּוּר שֶׁנִּתְעָרֵב עִם מִינוֹ וּבְשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ דְּהֶתֵּר סַלֵּק אֶת מִינוֹ דְּהֶתֵּר כְּמִי שֶׁאֵינוֹ מוֹעִיל לֹא לְבַטְּלוֹ לְאִסּוּר דְּמִין בְּמִינוֹ לֹא בָּטֵיל וְלֹא תּוֹסֶפֶת הוּא נוֹסָף עָלָיו לִהְיוֹת שְׁנֵיהֶם אִסּוּר וְלֹא יוּכַל מִין הָאַחֵר לְרַבּוֹת עָלָיו וּלְבַטְּלוֹ אֶלָּא סַלְּקֵיהוּ כְּאִלּוּ אֵינוֹ כָּאן וְיִרְבֶּה שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ שֶׁל הֶתֵּר עַל הָאִסּוּר וִיבַטְּלֶנּוּ וְהָכָא נָמֵי יֵשׁ כָּאן רֹטֶב שֶׁיּוּכַל לְבַטֵּל אֶת כָּל הַחֲתִיכָה הַנֶּאֱסֶרֶת וְאַמַּאי אוֹסֶרֶת: בְּרֹטֶב עָבֶה דַּק דַּק שֶׁל בָּשָׂר וְשֻׁמָּן דְּכוּלֵּיהּ מִין בָּשָׂר הוּא: וּמַאי קָסָבַר רַב בְּאֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ בְּאִסּוּר שֶׁנִּבְלַע בְּהֶתֵּר וְנָתַן בּוֹ טַעַם וַאֲסָרוֹ וְחָזַר וּבִשֵּׁל הַהֶתֵּר הַזֶּה עִם הֶתֵּר אַחֵר שֶׁאֶפְשָׁר הָאִסּוּר הַנִּבְלָע בָּזֶה לִסְחֹט מִמֶּנּוּ וּלְחַלֵּק בַּהֶתֵּר הָאַחֲרוֹן וְאֵין בּוֹ כְּשִׁעוּר לֶאֱסֹר אֶת הָאַחֲרוֹן: אִי קָסָבַר הֶתֵּר גַּם הָרִאשׁוֹן מִפְּנֵי שֶׁנִּפְלַט הָאִסּוּר מִמֶּנּוּ וּלְכַתְּחִלָּה הוּא דְּאָסוּר שֶׁאֵין מְבַטְּלִין אִסּוּר לְכַתְּחִלָּה וּמִיהוּ דִּיעֲבַד שָׁרֵי לֶאֱכֹל אַף הָרִאשׁוֹן: אַמַּאי חֲתִיכָה נַעֲשֵׂית נְבֵלָה הָא אֶפְשָׁר הִיא לִסְחֹט מִמֶּנָּה וּלְחַלֵּק לַאֲחֵרִים שֶׁלֹּא קִבְּלוּ מִמֶּנָּה כְּלוּם וְאֵין לָנוּ לֶאֱסֹר עַל שֶׁיִּתֵּן הֶחָלָב טַעַם בְּכֻלָּן דְּלֵיכָּא לְמֵימַר אֶפְשָׁר לִסְחֹט מִזֶּה וְלִבְלֹעַ בָּזֶה שֶׁהֲרֵי כֻּלָּן שָׁוִין בְּטַעְמוֹ וְאֵיזֶה תַּתִּיר וְאֵיזֶה תֶּאֱסֹר: אֶלָּא קָסָבַר מִשֶּׁנֶּאֶסְרָה הַחֲתִיכָה שׁוּב אֵין לָהּ הֶתֵּר בִּסְחִיטָה וְאַשְׁמוּעִינַן אַף הַהֶתֵּר שֶׁבָּהּ נַעֲשָׂה אִסּוּר לִהְיוֹת כָּאן שִׁעוּר גָּדוֹל לֶאֱסֹר אֲחֵרִים הַרְבֵּה: מֻתָּר אַף הָרִאשׁוֹן שֶׁנֶּאֱסַר: בָּשָׂר אָסוּר שֶׁנָּתַן הֶחָלָב טַעַם בּוֹ:

טִפַּת חָלָב שֶׁנָּפְלָה עַל חֲתִיכַת בָּשָׂר אִם יֵשׁ בְּנוֹתֵן טַעַם בְּאוֹתָהּ חֲתִיכָה נֶאֱסֶרֶת כְּשֶׁהַחֲתִיכָה כֻּלָּהּ חוּץ לָרֹטֶב אַיְרֵי כְּדְאָמְרִינָן בְּפ' גִּיד הַנָּשֶׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף צו:) וּלְכָךְ מְשַׁעֲרִינָן בְּאוֹתָהּ חֲתִיכָה לְבַטֵּל הַטִּפָּה וְלֹא בִּשְׁאָר חֲתִיכוֹת מִשּׁוּם דְּחָלָב מְפַעְפֵּעַ עַל כָּל הַחֲתִיכָה וְאֵין מְפַעְפֵּעַ מֵחֲתִיכָה לַחֲבֶרְתָּהּ אֶלָּא ע"י נִעוּר וְכִסּוּי כְּדְאָמְרִינָן בַּגְּמ' אִילֵימָא לֹא נִעֵר כְּלָל אַמַּאי כָּל הַחֲתִיכוֹת אֲסוּרוֹת מִבְלָע בָּלַע מִפְלָט לֹא פָּלִיט: מִבָּשָׂר בְּחָלָב מ"ט לֹא גָּמְרִינָן כו' וא"ת דְּהָכָא מַשְׁמַע דְּנָפְקָא לֵיהּ לְאַבַּיֵּי טַעַם כְּעִקָּר מִבָּשָׂר בְּחָלָב וְאִלּוּ בְּפ' אֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דַּף מד:) וּבְפ' ג' מִינִין (נָזִיר דַּף לז.) פְּלִיגֵי ר' עֲקִיבָא וְרַבָּנָן לְמַר נַפְקָא לֵיהּ טַעַם כְּעִקָּר מִמִּשְׁרַת וּלְמַר מִגִּעוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְאַבַּיֵּי אַיְרֵי בְּהַהִיא סוּגְיָא מַשְׁמַע דְּיָדַע לְהַאי בְּרַיְתָא וְי"ל דְּאַבַּיֵּי קִבְּלָהּ מֵרַבָּא שֶׁדָּחָה לוֹ וְחָזַר בּוֹ: דְּחָדוּשׁ הוּא פי' בְּקֻנְטְרֵס דִּשְׁנֵיהֶן מִין הֶתֵּר זֶה לְבַדּוֹ וְזֶה לְבַדּוֹ וּכְשֶׁנִּתְעָרְבוּ נֶאֱסָרִין וְטַעַם זֶה לֹא קָאָמַר בְּאֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דַּף מד:) וּבְפ' ג' מִינִים (נָזִיר דַּף לז.) דְּהָא כִּלְאַיִם נָמֵי הָכִי הָווּ וּמַסִּיק דְּהַיְינוּ חִדּוּשׁוֹ דְּאִי תָּרוּ לֵיהּ כּוּלֵּיהּ יוֹמָא בְּחַלְבָּא שָׁרֵי אע"ג שֶׁנִּבְלַע הֶחָלָב בַּבָּשָׂר אע"פ שֶׁהוּא צוֹנֵן לְפִי שֶׁהוּא צָלוּל וְהַבָּשָׂר שׁוֹהֶה בְּתוֹכוֹ וְכִי בְּשִׁיל לֵיהּ אָסוּר: אָמַר רָבָא דֶּרֶךְ בִּשּׁוּל אָסְרָה תּוֹרָה לִיחוּיָא בְּעָלְמָא הוּא דְּמֵהָכָא לֵיכָּא לְמֵילַף אֲבָל טַעַם כְּעִקָּר הָוֵי דְּאוֹרָיְתָא כְּדְפֵי' (בְּקֻנְטְרֵס) פ' גִּיד הַנָּשֶׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף נח: ד"ה רָבָא): דְּאָמַר רָבָא קסבר רַבִּי יְהוּדָה כו' פי' בְּקֻנְטְרֵס דְּאָמַר רָבָא בְּפ' גִּיד הַנָּשֶׁה (חֻלִּין דַּף ק:) וְאֵין לָשׁוֹן זֶה שָׁם אֲבָל בְּפ' הַקֹּמֶץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף כג. וְשָׁם ד"ה אָמַר) אִיתְיָהּ גַּבֵּי רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִנְחַת כֹּהֲנִים כְּמִנְחַת כֹּהֵן מָשִׁיחַ כו' וּמִדְּרָבָא דְּאָמַר הָכִי בְּפ' גִּיד הַנָּשֶׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף ק:) אַלִּיבָּא דְּרַב לָא בָּעֵי לְאַקְשׁוּיֵי הָכָא דְּרַב אַדְּרַב דְּאִיכָּא לְשַׁנּוּיֵי כִּדְמְשַׁנֵּי אַבַּיֵּי הָתָם כְּשֶׁקָּדַם וְסִלְּקוֹ אֲבָל בְּהַהִיא דְּהַקֹּמֶץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף כג.) לֵיכָּא טַעֲמָא אַחֲרִינָא לְרַבִּי יְהוּדָה אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁמְּפָרֵשׁ רָבָא וּלְהָכִי פָּרִיךְ שַׁפִּיר מִינָּהּ וא"ת אַמַּאי לֹא פָּרִיךְ מִדְּרַבִּי יְהוּדָה גּוּפֵיהּ דִּלְקַמָּן קָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה בִּבְרַיְתָא הַאי לִישְׁנָא גּוּפֵיהּ דְּקָאָמַר רַב הָכָא אַדְּרָבָא דִּמְפָרֵשׁ טַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה וְי"ל דְּלֹא שָׁמִיעַ לֵיהּ בְּרַיְתָא כִּי הֵיכִי דְּלֹא שָׁמִיעַ לֵיהּ לְרַב דְּאִי יָדַע לֵיהּ רַב לֹא הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר אֶלָּא הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה וְתוּ לֹא וְעוֹד י"ל דִּבְרַיְתָא דְּרַבִּי יְהוּדָה מַשְׁמַע שַׁפִּיר דְּאֵין בָּרֹטֶב שִׁשִּׁים לְבַטֵּל הַחֲתִיכָה מִדְּאָמוּר רַבָּנָן עַל שֶׁתִּתֵּן טַעַם בָּרֹטֶב וּבַחֲתִיכוֹת מַשְׁמַע דְּלֵיכָּא בָּרֹטֶב לְחוּדֵיהּ כְּדֵי לְבַטֵּל: אֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ מֻתָּר פי' דִּיעֲבַד אִי נִסְחַט הָאִסּוּר וְנִתְבַּטֵּל מֻתֶּרֶת עִם הַחֲתִיכָה שֶׁכְּבָר נֶאֱסֶרֶת אֲבָל לְכַתְּחִלָּה אֵין מְבַטְּלִין אִסּוּר כִּדְמְפָרֵשׁ בְּקֻנְטְרֵס:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין

ב לעיל ק.

ג מנחות כג.

ד מועד קטן יד.

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ח:

ב מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' צב סעי' ב:

ג מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' צב סעי' א:

רבינו גרשום

התם איזורו מוכיח עליו כלומר הא קא חזינן דלית ליה המיינא ומדהמיינא מנחא בביתיה וליתיה עילויה ש"מ דלית ליה חלוק אחר:

טיפת חלב שנפלה על חתיכה כו' כלומר הקדירה של בשר היתה אצל האור והיתה מבשלת ונפלה טיפת חלב על חתיכה של בשר בקדירה:

ש"מ טעמו ולא ממשו בעלמא. [דאורייתא] כגון ירך שנתבשל בה גיד הנשה ושאר איסורין כגון נבלה שבישלה עם בשר טהור דהוא בנותן טעם:

מבשר בחלב מ"ט לא גמרינן לחידוש הוא. כלומר מאי חדושו דאי זה בפ"ע וזה בפ"ע מותר ואם נתבשל בשר בחלב אסור:

דרך בישול אסרה תורה. כלומר ומאי דרך בישול דכל דבר שמתבשל בקדירה דרכו ליתן טעם והאי נמי לא אסרה תורה אלא דרך בישול:

אמר רב כיון שנתן טעם באותה חתיכה כו'. כלומר לא צריך ליתן טעם בכל הקדירה כולה. אלא כיון שנותן טעם בחתיכה אחת כו':

כל מין ומינו ודבר אחר כו' כלומר מין ומינו זהו חתיכה שנפל עליה החלב ושאר חתיכות ודבר אחר זהו הרוטב. כלומר דכיון דחלב אינו נותן טעם אלא בחתיכה אחת ולא ברוטב הרוטב רבה עליו ומבטלו:

הכא במאי עסקינן ברוטב עבה כלומר דדמי כבשר ואינו דומה כמי שאינו מינו:

ומאי קסבר אפשר לסוחטו כו' כלומר מאי קסבר רב אי קסבר אף על פי שנפלה חלב על חתיכה כיון שנסחט ממנו ברתיחת מירתח החתיכה דליכא לאיסורא בעיניה אמאי חתיכה נעשית נבילה ואי סלקא דעתך אפשר לסוחטו אסור כלומר אע"פ שנסחט החלב ממנו ברתיחה אסור הבשר חלב אמאי שרי כו':

חָלָב אַמַּאי מוּתָּר? חָלָב נְבֵלָה הוּא! לְעוֹלָם קָסָבַר רַב אֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ אָסוּר, וְשָׁאנֵי הָתָם דְּאָמַר קְרָא "לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ" – גְּדִי אָסְרָה תּוֹרָה, וְלֹא חָלָב. וְסָבַר רַב גְּדִי אָסְרָה תּוֹרָה וְלֹא חָלָב? וְהָא אִיתְּמַר: חֲצִי זַיִת בָּשָׂר וַחֲצִי זַיִת חָלָב שֶׁבִּשְּׁלָן זֶה עִם זֶה, אָמַר רַב: לוֹקֶה עַל אֲכִילָתוֹ, וְאֵינוֹ לוֹקֶה עַל בִּשּׁוּלוֹ. וְאִי סָלְקָא דַעְתָּךְ גְּדִי אָסְרָה תּוֹרָה וְלֹא חָלָב, אַאֲכִילָה אַמַּאי לוֹקֶה? חֲצִי שִׁיעוּר הוּא! [א]אֶלָּא, לְעוֹלָם קָסָבַר רַב חָלָב נָמֵי אָסוּר, וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן? כְּגוֹן שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ יוֹרָה רוֹתַחַת, דְּמִבְלָע בָּלַע, מִפְלָט לָא פָּלֵט. [ב]סוֹף סוֹף כִּי נָיַיח, הֲדַר פָּלֵיט! כְּשֶׁקָּדַם וְסִילְּקוֹ. גּוּפָא: חֲצִי זַיִת בָּשָׂר וַחֲצִי זַיִת חָלָב שֶׁבִּשְּׁלָן זֶה עִם זֶה, אָמַר רַב: לוֹקֶה עַל אֲכִילָתוֹ, וְאֵינוֹ לוֹקֶה עַל בִּשּׁוּלוֹ. מָה נַפְשָׁךְ? אִי מִצְטָרְפִין – אַבִּשּׁוּל נָמֵי לִילְקֵי, אִי לֹא מִצְטָרְפִין – אַאֲכִילָה נָמֵי לָא לִילְקֵי. לְעוֹלָם לָא מִצְטָרְפִי, וּבְבָא מִיּוֹרָה גְּדוֹלָה. [ג]וְלֵוִי אָמַר: אַף לוֹקֶה עַל בִּשּׁוּלוֹ, וְכֵן תָּנֵי לֵוִי בְּמַתְנִיתִין: כְּשֵׁם שֶׁלּוֹקֶה עַל אֲכִילָתוֹ כָּךְ לוֹקֶה עַל בִּשּׁוּלוֹ, וּבְאֵי זֶה בִּשּׁוּל אָמְרוּ? בְּבִשּׁוּל שֶׁאֲחֵרִים אוֹכְלִין אוֹתוֹ מֵחֲמַת בִּשּׁוּלוֹ. וְאֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ עַצְמוֹ – תַּנָּאֵי הִיא, דְּתַנְיָא: טִפַּת חָלָב שֶׁנָּפְלָה עַל הַחֲתִיכָה, כֵּיוָן שֶׁנָּתְנָה טַעַם בַּחֲתִיכָה – הַחֲתִיכָה עַצְמָהּ נַעֲשֵׂית נְבֵלָה, וְאוֹסֶרֶת כָּל הַחֲתִיכוֹת כּוּלָּן מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִינָהּ, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁתִּתֵּן טַעַם בָּרוֹטֶב וּבַקִּיפָּה וּבַחֲתִיכוֹת. [ד]אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּשֶׁלֹּא נִיעֵר וְשֶׁלֹּא כִּסָּה, וְדִבְרֵי חֲכָמִים בְּשֶׁנִּיעֵר וְכִסָּה. מַאי "לֹא נִיעֵר וְלֹא כִּסָּה"? אִילֵימָא לֹא נִיעֵר כְּלָל, וְלֹא כִּסָּה כְּלָל – מִבְלָע בָּלַע, מִפְלָט לָא פָּלֵט. [ה]וְאֶלָּא, לֹא נִיעֵר בַּתְּחִלָּה אֶלָּא בַּסּוֹף, וְלֹא כִּסָּה בַּתְּחִלָּה אֶלָּא בַּסּוֹף, אַמַּאי? הָא בָּלַע וְהָא פָּלֵט! [ו]קָסָבַר אֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ אָסוּר.

מִכְּלָל

אמאי מותר חלב נבלה הוא מכאן היה מדקדק רבנו שמואל דלמ"ד מין במינו לא בטיל צריך תרי ששים ששים ברוטב לבטל טעם חתיכת נבלה וששים בחתיכת היתר לבטל רוטב היוצא מן הנבלה וקשה לר"י לדבריו דמשני גדי אסרה תורה ולא חלב והלא בעלמא חתיכה של היתר נעשית נבלה מדרבנן וצריך ששים כנגד כלה דמדאורייתא לא צריך ס' אלא כנגד האסור הנבלע בה א"כ אע"ג דגדי אסרה תורה ולא חלב מ"מ מדרבנן החלב עצמו נאסר כשאר אסורין דמאי שנא משאר אסורין ויאסר כל חלב שבקדרה אלא ודאי כיון שהחלב הנפלט מן הבשר לא נעשה נבלה אלא מטעם בשר המעורב בו אין לו דין חלב טמא אלא מתבטל בחלב שבקדרה כמו שמתבטל טעם בשר האסור ולא חשיב מין במינו והכי נמי רוטב הנפלט מן הנבלה אין לו דין מים אסורין שלא להתבטל במים אחרים אלא יש לו דין בשר נבלה שמתבטל שפיר במים שבקדרה והא דקאמר חלב נבלה הוא והאי הכי במסקנא היינו דוקא בבשר בחלב שכל אחד לבדו היתר וכשנתבשל יחד עשה הכתוב הכל כנבלה והוא כחלב היוצא מן הטרפה ולכך לוקה על חצי זית חלב הנבלע מחצי זית שמנונית בשר אבל מים הנפלטים מן הנבלה אין נאסרין אלא מחמת טעם הנבלה המעורב בהן ואין מצטרפין ללקות עליהן משום נבלה ומכאן יש להוכיח דתבלין הבלועים מחלב או מדם ונפלו לקדרה מתבטלין בששים ואע"ג דנותנין טעם אפי' באלף מותר דאינו חמור מן האסור הנבלע בהן: **גדי** אסרה תורה ולא חלב והא דנקט כזית בשר בתוך יורה גדולה משום דאם נפל לתוך חלב מועט היה נחשב הכל כגלי משום שמנונית הבשר המעורב בחלב ולא נתבטל:

שנפל לתוך יורה רותחת דמבלע בלע מפלט לא פלט תימה דדבר הנראה לעינים הוא דפליט דכשנותנין ירק בקדרה רותחת משתנה מראית המים מן הירק וכן בשר שמן נמוח לתוכה ונראה השמנונית על הרוטב ופי' רבנו שמואל דהא דקאמר מפלט לא פליט היינו עד שיהא שבע מלבלע אבל לאחר ששבע חוזר ופולט וכן פירש הרב רבנו שמעיה סוף סוף כי נייח הדר פליט היינו כי נייח מבליעתו ומשני שקדם וסלקו קודם שגמר בליעתו ואותן כלים וקערות האסורות כשמגעילים אותם בתוך יורה גדולה ומניחין אותן מבפנים כשהמים רותחין היה מצריך רבנו שמואל להניחם שעה גדולה על כלי שיהא להם שהות לגמור בליעה ולחזור ולפלוט אח"כ ודבר תמה הוא דמי בקי לידע שעור זה ואומר ר"ת דהא דקאמר הכא מבלע בלע מפלט לא פליט היינו לא פליט מה שבלע עכשו אבל מה שהיה בלוע מקודם פליט ואין להתיר מטעם זה להגעיל כלי שהוא בן יומו כשאין במים ששים לבטל האסור ולהניחן בפנים כשהן רותחין משום דמים מבלע בלעי האסור שבכלי ולא פלטי דבמים שהן צלולים לא שייך לומר בליעה דלא בלעי אלא שמתערב בהן האסור וגם אין סברא לומר דכי היכי דאמר מבלע בלע מפלט לא פליט מה שבלע הכי נמי מפלט פליט מבלע לא בלע מה שפלט ועוד דא"כ יהא אסור להגעיל שני כלים זה אחר זה דבהגעלת הראשון נאסרו המים והשני יבלע מן המים האסורין דולאי פליטת עצמו לא יבלע אבל פליטת כלי אחר יבלע וגם כלי הראשון אינו מכניס כלו בבת אחת במים רותחים וא"כ מה שנכנס תחלה פולט ועל השני שמכניס אח"כ בולע מה שפלט עלו הראשון לכך נראה דאין להגעיל כלי בן יומו כשאין במים ס' לבטל והגעלה דמדין דלא אסרה תורה אלא בן יומו לא הגעילו אלא כלים קטנים בתוך הגדולים שהיה במים ששים לבטל האסור ובערב פסח קודם ארבע שעות מותר להגעיל כלי של חמץ אע"פ שאין במים ס' דאיכא ג' נותני טעם של היתר החמץ נ"ט בכלי והכלי נ"ט במים והמים חוזרין ונבלעין בכלי ועדיין הוא היתר שהוא קודם הפסח:

חלב אמאי מותר הרי חלב מעט שנבלע בבשר נעשה נבלה שהרי נאסר וכשחזר ונפלט בשאר החלב הוה ליה מין במינו חלב אסור בחלב היתר ורב אית ליה מין במינו לא בטיל: **חלב נבלה הוא** זה שנבלע ונסחט: **גדי אסרה תורה ולא חלב** ואפילו חלב מותר ואפילו היה בבשר שעור גדול לתת טעם בשר בכל החלב ס"ל נמי לרב דחלב מותר: **חצי זית חלב** הכי משערינן יין וחלב וכל משקה לשערו בכזית מביא כוס מלא משקין ומביא זית ונותן לתוכו הזית והמשקה יוצא לחוץ והיוצא דנפיק הוי כזית וכך היא שנויה בתוספתא בפרק נזיר שאכל: **לוקה על אכילתו** דכזית אסור אכל: **ואינו לוקה על בשולו** לקמן מפרש טעמא בשמעתין: **אלא לעולם קסבר רב חלב נמי אסור** גרסי' היכא דיש בו טעם אסור או אסור מינו בלא טעם: **והכא במאי עסקינן** דאמר רב לעיל בשר אסור חלב מותר כגון שנפל אותו זית לתוך יורה רותחת דמה שבולע אינו פולט שכל זמן שאינו נח מרתיחותיו אינו פולט: **כשקדם וסלקו** לאותו זית קודם שתנוח: **לעולם לא מצטרפי** לעשות אסור אא"כ היה בו בתחלה כשעור וכי אמר רב לוקה על אכילתו שבא מיורה גדולה ובגדלין אמר רב למילתיה אבל חצי זית בשר וחצי זית חלב הבא מיורה גדולה שנתבשל בה שעור מזה ומזה ונאסרו לוקה על אכילתו שאכל שעור שלם אסור של שם אחד ואין לוקה על בשולו דאם בשל כחצי זית בשר וכחצי זית חלב זה עם זה לפי שאין מצטרפין מכלל היתרן לקרות אסור עד שיהא בכל אחד לעשות אסור לעצמו: **אחרים** עובדי כוכבים. כלומר שנתבשל כל צרכו: **כיון שנתנה טעם באותה חתיכה** כלומר כיון שיש בה כדי לתן טעם באותה חתיכה הכל אסור ואפילו נער את הקדרה דאיכא למימר נחלק לכלן והרי אין בו כדי לאסר אפ"ה אסור וטעמא מפרש לקמיה: **מפני שהן מינה** לפיכך אוסרת כלן ואפילו הן אלף שיש בהן כדי לבטל חתיכת האסור כו' דכיון דמינו נינהו לא בטיל טעמא דבשר דנפיק מיניה שאף טעם הבשר נאסר: **וחכ"א עד שתתן טעם כו'** קס"ל דאטפה קימי עד שיהא בה כדי לתן טעם בכלם אין כאן אסור אפילו בחתיכה ראשונה מפני שהוא חוזר ונסחט: **קיפה** דק דק של בשר שיורד לשולי קדרה: **נראין כו'** מפרש לקמיה כלה מלתא דרבי: **נער** הגיס בה במגיס. המנער את הקדרה מתפשט הטעם בכלה וכן המכסה אותה מפני שמי השולים עולין על פה ויורדין: **אילימא לא נער כלל** אמאי נאסרות האחרות: **מבלע בלע** ההיא חתיכה: **מפלט לא פליט** באחרות את טעם החלב שהחלב בגגה של חתיכה הוה: **לא נער בתחלה** וקבלה החתיכה את הטעם ואח"כ נער וחזרה ופלטתה באחרות: **הא בלע והא פלט** מה שבלעה וחזרה להתירה והאסור שיצא ממנה אין בו כשעור לאסר: **קסבר אפשר לסוחטו אסור** מפני שכלה נעשית אסור וכל הנסחט ממנה אסור וכל הנשאר בה אסור וכיון דאף טעם בשר שבה נאסר חוזר ואוסר האחרות אפילו הן אלף דמין במינו לא בטיל:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' צב סעי' א:

ב מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' צב סעי' א:

ג מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' א:

ד מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' צב סעי' ב:

ה מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' צב סעי' ב:

ו מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' צב סעי' ב:

רבינו גרשום

רב אמר לוקה על אכילתו. כלומר לאכול כשיעור בין בשר ובין חלב ואינו לוקה על בישולו כלומר דלא בשיל אלא חצי שיעור:

לעולם לא מצטרפי והכא במאי עסקינן בבא מיורה גדולה של בשר. בחלב מבושל ולקח חצי זית מאותו בשר וחצי זית מאותו חלב וחזר ובישלן פעם אחת אבישולו לא לקי דכבר מבושל אאכילה לקי דאכיל כזית איסור. באי זה בישול אמרו כל שאחרים אוכלין אותו כלומר דמתחלה לא נתבשל כל צרכו ובא הוא ונטל חצי זית מזה וחצי זית מזה ובישלו כל צרכו:

ואפשר לסוחטו עצמו תנאי היא. כלומר ר' יהודה לס"ל חתיכת עצמה נעשית נבילה הוא [ס"ל] אפשר לסוחטו אסור וחכמים דסבירא להו עד שיתן טעם ברוטב כלומר אינון סבירא להו אפשר לסוחטו מותר לפי' אין אסור עד שיתן טעם ברוטב:

א"ר נראין דברי רבי יהודה בשלא ניער כו'. כלומר ר' יהודה דסבירא ליה חתיכה עצמה נעשית נבלה נראין דבריו בשלא ניער כו' כי לא ניער ולא כיסה לא אזלי ניעות בכל הקדרה ובלעה חתיכה ונעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות ודברי חכמים בשניער וכסה דאזלי ניעות בכל הקדירה ולא מצי למיבלע בחתיכה אחת ואזיל החלב בכולהו חתיכות ואינו אסור עד שיתן טעם בכולהו חתיכות ובקיפה וברוטב:

תורה אור השלם

ראשית בכורי אדמתך תביא בית יהוה אלהיך לא־תבשל גדי בחלב אמו [שמות כג, יט]

לא תאכלו כל־נבלה לגר אשר־בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך לא־תבשל גדי בחלב אמו [דברים יד, כא]

מִכְּלָל דְּרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: כִּי נִיעֵר מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף וְכִסָּה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף – אָסוּר, אַמַּאי? הָא לָא בָּלַע כְּלָל! אֵימָא: לֹא נִיעֵר יָפֶה יָפֶה, וְלֹא כִּסָּה יָפֶה יָפֶה. אָמַר מָר, וְדִבְרֵי חֲכָמִים כְּשֶׁנִּיעֵר וְכִסָּה. מַאי "נִיעֵר" וּמַאי "כִּסָּה"? אִילֵימָא נִיעֵר בַּסּוֹף וְלֹא נִיעֵר בַּתְּחִלָּה, וְכִסָּה בַּסּוֹף וְלֹא כִּסָּה בַּתְּחִלָּה – הָאָמְרַתְּ נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּהָא! אֶלָּא נִיעֵר מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף, וְכִסָּה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף. מִכְּלָל דְּרַבָּנַן סָבְרִי: נִיעֵר בַּסּוֹף וְלֹא נִיעֵר בַּתְּחִלָּה, כִּסָּה בַּסּוֹף וְלֹא כִּסָּה בַּתְּחִלָּה – מוּתָּר. אַלְמָא קָסָבְרִי אֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ מוּתָּר. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא מִדִּיפְתִּי לְרָבִינָא: מִמַּאי דְּבְאֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ פְּלִיגִי? דִּלְמָא אֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ דִּבְרֵי הַכֹּל אָסוּר, וְהָכָא בְּמִין בְּמִינוֹ קָא מִיפַּלְגִי, וְרַבִּי יְהוּדָה לְטַעְמֵיהּ דְּאָמַר: מִין בְּמִינוֹ לֹא בָּטֵיל, וְרַבָּנַן לְטַעְמַיְיהוּ דְּאָמְרִי: מִין בְּמִינוֹ בָּטֵיל! הַאי מַאי? אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא דְּרַבָּנַן בְּמִין בְּמִינוֹ הָכָא כְּרַבִּי יְהוּדָה סְבִירָא לְהוּ, וּבְאֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ פְּלִיגִי – הַיְינוּ דְּקָאָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּהָא, וְדִבְרֵי חֲכָמִים בְּהָא. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ: אֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ דִּבְרֵי הַכֹּל אָסוּר, וְהָכָא בְּמִין בְּמִינוֹ קָמִיפַּלְגִי – הַאי נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה וְאֵין נִרְאִין מִבְּעֵי לֵיהּ, וְתוּ לָא מִידֵּי.

אב(א) מַתְנִי' הַכָּחָל – קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת חֶלְבּוֹ. לֹא קְרָעוֹ – אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו. הַלֵּב – קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת דָּמוֹ, לֹא קְרָעוֹ – אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו.

גְּמָ'

ופרכינן מכלל דר' יהודה סבר כי נער כו' נמי אסירי דמלקאמר רואה אני לדברי ר' יהודה כשלא נער בתחלה אבל איני רואה את מה שהוא אוסר אף כשנער מכלל דאיהו אף כשנער אסר מדלא קתני אמר רבי לא אמר ר' יהודה אלא כשלא נער: הא לא בלעה חתיכה ראשונה יותר מן האחרונה ובטפה הזאת אין שיעור לאסור את כולן: שמא לא נער תחלה יפה ובלעה ואח"כ פלטה כשנער בסוף ובהא גזרה לא סבר לה רבי כותיה אבל בדאפשר לסוחטו אסור ובמין במינו לא בטיל סבר לה כותיה: אמר מר ודברי חכמים המתירין את הכל נראין לרבי כשנער אבל כשלא נער לא נראה לו מכלל דהם מתירין אף כשלא נער: ומאי נער דקאמר רבי: אילימא נער בסוף ולא בתחלה לא"ג דקבלה את הטעם קאמר רבי דרואה הוא את דברי המתירין הואיל ונער בסוף וחזר ונסחט דקסבר אפשר לסוחטו מותר האמרת נראין דברי ר' יהודה בהא: נער מתחלה ועד סוף ראה את דברי המתירין בזו דכיון דפשט מתחלה הטעם בכולה קדרה ואין בה כדי לאסור את כולה מותר ולא ראה דברי ר' יהודה החושש שמא לא נער יפה יפה: מכלל דרבנן סברי כו' מדקאמר רואה אני את דבריהם בשנער בתחלה ואין אני רואה את דבריהם מה שהתירו בשלא נער מתחלה והן מתירין אותו בנעור שבסוף ומשום סחיטה מכלל דקסברי אפשר לסוחטו מותר: וממאי דבאפשר לסוחטו פליגי והאי על שתתן דקאמרי רבנן אטיפה קאי ושרי אף החתיכה דילמא אחתיכה קמייתא נמי אסירא ואסיפא דמילתיה דרבי יהודה דאסר את השאר אפילו הן אלף מפני שהן מנה פליגי רבנן ואמרי לעולם אין חתיכה זו אוסרת את השאר עד שיהא בחתיכה כדי ליתן טעם בכולן דמין במינו נמי בטיל ורבי הכי קאמר רואה אני את דברי רבי יהודה לאסור אף בשאר החתיכות בשלא נער בתחלה וקבלה טעם האיסור ונעשת אסור אלא בסוף וחזרה ופלטה באחרות ומין במינו לא בטיל ואין אני רואה דבריו בשנער בתחלה דהא לא נעשת אסור ולשמא לא נער יפה לא חיישינן ורואה אני את דברי המתירין כשנער בתחלה כדפרישית דלא נעשת אסור ולשמא לא נער לא חיישינן ואין אני רואה היתר אפילו באחרות בשלא נער בתחלה אלא בסוף דנעשת אסור מתחלה ואוסרת בסוף את חברותיה במשהו דמין במינו לא בטיל: האי מאי אי אמרת בשלמא במין במינו כולם מודים דלא בטיל ובחתיכה קמייתא שרו רבנן משום דאפשר לסוחטו מותר ועל שתתן דקתני אטיפה קאי: היינו דשייך למימר נראין דברי חכמים המתירין בשניער בתחלה דלא בלעה: אלא אי אמרת אפשר לסוחטו לרבנן נמי אסור והאי דקשרו רבנן בין שנער בתחלה ובין שלא נער בתחלה אשארא הוא דקשרו ומשום דמין במינו בטל ועל שתתן דקתני אחתיכה קאי היכי מתני רבי למיתני נראין דברי חכמים בשנער והא רבנן נמי אסרי לה לחתיכה דאית להו גזרה שמא לא נער יפה יפה ורבי מדתלי טעמא דהתרא בשנער מכלל דשרי אף בקמייתא משום דלא בלעה ואין נראין לו בה לא דברי רבי יהודה האוסר בכולן ולא דברי חכמים המתירין באחרות ואוסרין מיהא בראשונה ואם בא רבי להשמיענו דמין במינו לא בטיל ועוד דלא חיישינן לשמא לא נער יפה הכי איבעי ליה למיתני נראין דברי רבי יהודה שאוסר בכולן בשלא נער בתחלה אלא נער בסוף דכיון שקבלה הטעם ונאסרה אוסרת חברותיה בכל שהוא דמין במינו לא בטיל ואין נראין דבריו כשנער דאיהו חושש לשמא לא נער יפה ואוסרת כולן דכיון דנער לא חיישינן להכי ואף הראשונה מותרת ומדקאמר נראין דברי חכמים מכלל דרבנן בקמייתא נמי שרו ועל שתתן אטיפה קאי וקסברי אפשר לסוחטו מותר ולא נעשית החתיכה נבלה: ותו לא מידי אין לשנות את הסוגיא. והשתא דקם ליה רבי בשיטתיה דר' יהודה דאפשר לסוחטו אסור ורב ורבי יוחנן ורבי חנינא נמי כותיה סברי אע"ג דאפליגו עליהו שמואל ור"ל הא אמרינן שמואל באסורי במקום רב ליתא וכן לגבי רבי יוחנן ליתא ועבדינן כרבי יהודה בין בטפת חלב שנפל על החתיכה ולא נער ויש בה כדי ליתן טעם באותה חתיכה ובין בחלב הדבוק בחתיכת בשר ויש בו ליתן טעם בה ואפילו אין בו כזית דהוי אני שיעור אסור מן התורה והחתיכה עצמה נעשית נבלה ואין מועילין שאר החתיכות לבטלה דכולן נאסרות ואפילו הן אלף דהא נמי קיימא לן כרבי יהודה דמין במינו לא בטיל דהא קם ליה רבי בשיטתיה ורב ושמואל נמי בשיטתיה קיימי דרב ושמואל דאמרי תרויהו כל אסורין שבתורה במינו במשהו ותניא כותיהו במסכת עבודה זרה (דף עג:) ואע"ג דאיפלוג עלייהו רבי יוחנן ור"ל התם ותניא נמי כותיהו שמעינן לאביי ורבא דבתראי הוו דקמו כרב ושמואל דאיתמר חלא נגו חמרא כו' במסכת עבודה זרה (דף סו.) ובפסחים (דף ל.) נמי פסק רבא הלכתא כרב דמין במינו במשהו דאמר רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו במשהו ומפרשינן טעמא במינו במשהו רב לטעמיה דאמר כל אסורין שבתורה במינו במשהו ובשלא במינו גזר רב בחמץ אטו מינו משום דלא בדילי אנשי מיניה ואתו לזלזולי ביה שמע מינה בתרוייהו הלכה כר' יהודה בין באפשר לסוחטו אסור וכולה נעשית נבלה בין במין במינו לא בטיל אבל אם יש ברוטב לבדו יותר מששים בכל החתיכה שקבלה את הטעם הרוטב מבטלה ומשליכה וכולן מותרות דהא אפי' רבי יהודה מודי דכל מין ומינו ודבר אחר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו. ואית ספרים דמתניא בהו איפכא אמר רבי נראין דברי רבי יהודה בשניער וכסה כו' ולא אפשר לאוקמא לא"כ כולהו מודו בקמייתא דאסירא דכיון דמוקי פלוגתיהו נמי בשלא נער כלל א"כ על כרחך לרבנן נמי קמייתא אסורה דהא בלע ולא פלט ואין כאן מחלוקת אלא באחרונות ולא אתרי באפשר לסוחטו מלי הלכך לא גרסינן לה: מתני' לא קרעו אינו עובר על אכילתו בלקות ולא על בשולו דלאו חלב מקרי. ובגמרא מפרש אי אסא מיהא אסורא דרבנן או לא: הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו להיות בכרת ובמס' כריתות (דף כב.) מוקים לה בלב עוף שאין בדמו כזית אבל בבהמה חייב כרת אם לא קרעו לאחר בשולו אבל בשרו אינו נאסר שהלב חלק הוא ואינו בולע והכי נמי אמרינן בפסחים (דף עד:) שאני לב דשיע:

ודברי חכמים כשנער מאי נער אילימא נער בסוף ולא בתחלה ה"מ למפרך מכלל לדרבנן אפילו לא נער כלל מבלע בלע מפלט לא פליט אלא דפריך טפי שפיר:

נראין דברי ר' יהודה ואין נראין מבעיא ליה תמה לימא לכ"ע מין במינו לא בטיל וה"ק נראין דברי ר' יהודה לחכמים בשלא נער בתחלה אלא בסוף שחכמים לא נחלקו עליו אלא כשנער מתחלה ועד סוף דכי האי גוונא משני לעיל בפרק קמא (חולין דף יב.) גבי אכלו לו גדייו ותרנגוליו ובפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף עט.) גבי בור ושובך ובכמה דוכתין ויש לומר דלא קאמר אלא היכא דלא אפשר ליה למימר בענין אחר:

הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו פירש בקונטרס במס' כריתות (דף כב.) מוקי לה בלב עוף דאין בדמו כזית אבל בבהמה חייב כרת אם לא קרעו לאחר בשולו ואי אפשר לומר כן דבהדיא אמרינן בהקומץ רבה (מנחות דף כא.) דדם שבשלו אינו עובר עליו אם אכלו והא דמוקי לה בפ' דם שחיטה (כריתות דף כב.) בלב עוף משום דבכל ענין קתני מתניתין דאינו עובר עליו בין חי בין מבושל ומה שפירש בקונטרס דבשר הלב אינו נאסר שהלב חלק הוא ואינו בולע דהכי אמרינן בפסחים (דף עד:) שאני לב דשיע אומר ר"ת דאין לסמוך על זה לעשות מעשה דלדחויה בעלמא הוא בפ' כיצד צולין (פסחים דף עד:) דהוה בעי למפשט מיניה דאמרינן כבלעו כך פלטו מדקתני קורעו לאחר בשולו ואי שאני לב דשיע אבל למאי דמסיק דכבלעו כך פולטו תו לא אמרי' דשיע ולא בלע וקורעו לאחר בשולו היינו לאחר גלייתו דשייך ביה כבלעו כך פלטו שהדם נופל לחוץ אבל בקדרה אסור ולא אמרינן דשיע ולא בלע:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' יב, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' צ סעי' א:

ב מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' ו, סמג לאוין קלז, טוש"ע יו"ד סי' עב סעי' א:

רבינו גרשום

מכלל דר' יהודה סבר אפי' ניער מתחלה כו'. כלומר מדאמר ר' נראין דברי ר' יהודה בהא מכלל דר' יהודה מחמיר טפי ואפי' ניער כו' מכלל דרבנן סבירא להו אפי' ניער בסוף ולא בתחלה לא כיסה בסוף ולא כיסה בתחלה אף לככר בלע מתחלה יותר כיון דלבסוף נכנס אף דפלטו ואפי' ניער בסוף ולא ניער בתחלה דבלע ולא פלטו כיסה בסוף ולא כיסה בתחלה מותר כיון דלבסוף נכנס ומתחו האיסור דקסברי אפשר לסוחטו מותר:

ורבי יהודה לטעמיה' מין במינו לא בטיל. כלומר לפי' חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן לא צריך ליתן טעם בכל החתיכות כולן אלא באותה חתיכה ויהא אוסרת חתיכות אחרות. ורבנן לטעמייהו דאמרי מין במינו בטל לפי' לא יהא אסור עד שיתן טעם בחתיכות כולן:

האי מאי אי אמרת בשלמא רבנן דהכא במין ומינו כר' יהודה סבירא להו ובאפשר לסוחטו פליגי היינו דקאמר ר' נראין דברי ר' יהודה בהא. כלומר בשלא נער בתחלה ונער בסוף ולא כסה בתחלה ודברי חכמים בהא שניער בתחלה ונעשית כתחלה והכא מתחלה ועד סוף לא בלעה חתיכה כלל ואלא אי אמרת אפשר לסוחטו לכולי עלמא אסור ולא פליגי אלא במין במינו לאו היינו דקאמר נראין דברי ר' יהודה אלא אין נראין דברי ר' יהודה בהא ודברי חכמים בהא:

הכחל קורעו ומוציא את חלבו. כלומר לענין בישול בפני עצמו:

א(א) גְּמָ' אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַב: אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו וּמוּתָּר. וְהָא אֲנַן תְּנַן אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו – מִיעְבָּר הוּא דְּלָא עָבַר, הָא אִיסּוּרָא אִיכָּא! (ב)בְּדִין הוּא דְּאִיסּוּרָא נָמֵי לֵיכָּא, וְאַיְּידֵי דְּבָעֵא לְמִיתְנֵא סֵיפָא: הַלֵּב קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת דָּמוֹ, לֹא קְרָעוֹ – אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו. הָתָם מִיעְבָּר הוּא דְּלָא עָבַר, הָא אִיסּוּרָא אִיכָּא, תְּנָא נָמֵי רֵישָׁא אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו. (ג)לֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ: הַכְּחָל – קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת חֶלְבּוֹ, לֹא קְרָעוֹ – אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו. הַלֵּב – קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת דָּמוֹ, לֹא קְרָעוֹ – קוֹרְעוֹ לְאַחַר בִּשּׁוּלוֹ וּמוּתָּר. לֵב הוּא דְּבָעֵי קְרִיעָה, אֲבָל כְּחָל לָא בָּעֵי קְרִיעָה. דִּלְמָא לֵב הוּא דְּסַגֵּי לֵיהּ בִּקְרִיעָה, אֲבָל כְּחָל – לָא סַגֵּי לֵיהּ בִּקְרִיעָה. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַב: אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו, וְאָסוּר. לֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ: "אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו" – מִיעְבָּר הוּא דְּלָא עָבַר, הָא אִיסּוּרָא אִיכָּא. בְּדִין הוּא דְּאִיסּוּרָא נָמֵי לֵיכָּא, וְאַיְּידֵי דְּבָעֵא לְמִיתְנֵא סֵיפָא: הַלֵּב קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת דָּמוֹ, לֹא קְרָעוֹ – אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו, דְּהָתָם מִיעְבָּר הוּא דְּלָא עָבַר, הָא אִיסּוּרָא אִיכָּא, תְּנָא נָמֵי רֵישָׁא "אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו". בתָּא שְׁמַע: הַכְּחָל – קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת חֶלְבּוֹ, לֹא קְרָעוֹ – אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו. הַלֵּב – קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת דָּמוֹ, לֹא קְרָעוֹ – קוֹרְעוֹ לְאַחַר בִּשּׁוּלוֹ, וּמוּתָּר. לֵב הוּא דְּבָעֵי קְרִיעָה, אֲבָל כְּחָל – לָא בָּעֵי קְרִיעָה! דִּלְמָא לֵב הוּא דְּסַגֵּי לֵיהּ בִּקְרִיעָה, אֲבָל כְּחָל לָא סַגֵּי לֵיהּ בִּקְרִיעָה. גתַּנְיָא כְּלִישְׁנָא קַמָּא דְּרַב: כְּחָל שֶׁבִּשְּׁלוֹ בַּחֲלָבוֹ – מוּתָּר, קֵיבָה שֶׁבִּשְּׁלָהּ בַּחֲלָבָהּ – אָסוּר. וּמָה הֶפְרֵשׁ בֵּין זֶה לָזֶה? זֶה כָּנוּס בְּמֵעָיו, וְזֶה אֵין כָּנוּס בְּמֵעָיו. דכֵּיצַד קוֹרְעוֹ? אָמַר רַב יְהוּדָה: קוֹרְעוֹ שְׁתִי וָעֵרֶב, וְטָחוֹ בַּכּוֹתֶל. אָמַר לֵיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר לְשַׁמָּעֵיהּ: קְרַע לִי, וַאֲנָא אֵיכוֹל. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? מַתְנִיתִין הִיא! הָא קָא מַשְׁמַע לַן: דְּלָא בָּעֵינַן שְׁתִי וָעֵרֶב וְטָחוֹ בַּכּוֹתֶל. אֲמַרָה לֵיהּ יַלְתָּא לְרַב נַחְמָן: מִכְּדֵי, כֹּל דַּאֲסַר לַן רַחֲמָנָא שְׁרָא לַן כְּוָותֵיהּ, אֲסַר לַן דְּמָא – שְׁרָא לַן כַּבְדָּא, נִדָּה – דַּם טוֹהַר. חֵלֶב בְּהֵמָה – חֵלֶב חַיָּה, חֲזִיר – מוֹחָא דְּשִׁיבּוּטָא, גִּירוּתָא – לִישָּׁנָא דְּכַוְורָא. אֵשֶׁת אִישׁ – גְּרוּשָׁה בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ, אֵשֶׁת אָח – יְבָמָה, גּוֹיָה – יְפַת תֹּאַר, בָּעֵינַן לְמֵיכַל בִּשְׂרָא בַּחֲלָבָא. אֲמַר לְהוּ רַב נַחְמָן לְטַבָּחֵי: זַוִּיקוּ לַהּ כַּחְלֵי. וְהָאֲנַן תְּנַן: קוֹרְעוֹ! הָהוּא לִקְדֵרָה. וְהָא קָתָנֵי: שֶׁבִּשְּׁלוֹ – דִּיעֲבַד אִין, לְכַתְּחִלָּה לָא? הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה, וְאַיְּידֵי דְּקָא בָּעֵי לְמִיתְנֵא סֵיפָא קֵיבָה

שֶׁבִּשְּׁלָהּ

אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו וּמֻתָּר פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּמֻתָּר אִם בִּשְּׁלוֹ מִשּׁוּם דְּחֵלֶב שְׁחוּטָה דְּרַבָּנָן הוּא וְהַאי כֵּיוָן דְּהֻבְלַע וְלֹא פֵּרֵשׁ אֲפִלּוּ אִסּוּרָא דְּרַבָּנָן לֵיכָּא מַשְׁמַע שֶׁרוֹצֶה לְהַעֲמִיד כֻּלָּהּ שְׁמַעְתְּתָא דְּכַחַל בְּגַוְנֵי דְּאִי לִקְדֵרָה אַמַּאי מֻתָּר הָא יָצָא חָלָב וְחָזַר וְנִבְלַע וְכֵן פֵּרֵשׁ לְקַמָּן בְּהַהִיא גַּבֵּי זוּיקוּ לַהּ כַּחְלֵי דְּפָרֵיךְ וְהָא בִּשְּׁלוֹ קָתָנֵי דִּיעֲבַד וּפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וְהָא וַדַּאי בְּגַוְנֵי הוּא מִדְּקָתָנֵי מֻתָּר דְּאִי בִּקְדֵרָה אַמַּאי מֻתָּר הָא יָצָא הֶחָלָב וְחָזַר וְנִבְלַע וּלְקַמָּן בָּתַר שְׁמַעְתְּתָא דְּכָבֵד פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס וְהִלְכוֹת כַּחַל כְּבָר אָמַרְנוּ לְמַעְלָה דִּלְגַוְנֵי בָּעֵי קְרִיעָה שְׁתִי אוֹ עֵרֶב וְאִי לֹא קְרָעוֹ מֻתָּר כְּלִישְׁנָא קַמָּא דְּרַב דְּהָא תַּנְיָא כְּוָתֵיהּ וְלִקְדֵרָה קוֹרְעוֹ שְׁתִי וָעֵרֶב וְטָחוֹ בַּכֹּתֶל וּמָה שֶׁכָּתוּב בַּסְּפָרִים בְּפ' גִּיד הַנָּשֶׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף צז:) כַּחַל עַצְמוֹ אָסוּר הֵיכָא דְּלָא קַרְעֵיהּ וּבַשְּׁלֵיהּ בַּהֲדֵי בִּשְׂרָא ל"ג לֵיהּ דַּאֲפִי' בַּשְּׁלֵיהּ לְחוּדֵיהּ אָסוּר לְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס לְפִי שֶׁפֵּרֵשׁ וְחָזַר וְנִבְלַע וּמִיהָא גַּם לְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס הֵיכָא דְּאִיכָּא ס' בַּמַּיִם שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל בָּהֶן הַכַּחַל לֹא הָיָה נֶאֱסַר הַכַּחַל הֵיכָא שֶׁבִּשְּׁלוֹ לְחוּדֵיהּ לְפִי שֶׁהֶחָלָב הַנִּפְלָט נִתְבַּטֵּל בַּמַּיִם אֲבָל הֵיכָא דְּבִשְּׁלוֹ עִם בָּשָׂר אָסוּר מִשּׁוּם טַעַם בָּשָׂר הַנִּבְלָע בֶּחָלָב שֶׁבַּכַּחַל וְכֵן יֵשׁ סְפָרִים דְּגָרְסִי בְּסָמוּךְ כַּחַל שֶׁבִּשְּׁלוֹ בַּחֲלָבוֹ מֻתָּר הֵיכָא דְּבַשְּׁלֵיהּ לְחוּדֵיהּ בְּלֹא בָּשָׂר וְיֵשׁ לְהַעֲמִידוֹ לְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס שֶׁיֵּשׁ בַּמַּיִם שִׁשִּׁים כִּדְפָרִישִׁית שֶׁמִּתְבַּטֵּל בָּהֶן חָלָב הַיּוֹצֵא מִן הַכַּחַל: הָא אִסּוּרָא אִיכָּא וא"ת לְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס דִּלְמָא הָא אִסּוּרָא אִיכָּא לִקְדֵרָה אֲבָל לְגַוְנֵי מֻתָּר וי"ל לא"כ ה"ל לְמִתְנֵי דְּאִם לֹא קְרָעוֹ מֻתָּר דְּהָוֵי חָלוּק וּמִיהָא הֲוָה מוֹקְמִינַן לֵיהּ בְּגַוְנֵי: לֵב הוּא דְּבָעֵי קְרִיעָה אֲבָל כְּחָל לֹא בָּעֵי קְרִיעָה וא"ת אַדְּרַבָּה דּוּק מִינָּהּ אִיפְּכָא אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו הָא אִסּוּרָא אִיכָּא כִּדְדָיֵיק לְעֵיל דְּהָכָא לֹא שַׁיָּךְ לְמֵימַר אַיְּידֵי דְּבָעֵי לְמֵימַר בְּסֵיפָא כִּדְקָאָמַר לְעֵיל וי"ל דִּלְמָא אַיְּידֵי דְּקָתָנֵי בְּמַתְנִיתִין וְאֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו נָקַט נָמֵי בִּבְרַיְתָא הָכִי: הָא כְּחָל לֹא בָּעֵי קְרִיעָה מִדְּלָא קָתָנֵי קוֹרְעוֹ לְאַחַר בִּשּׁוּלוֹ וְהָוֵה מוֹקְמִינַן לָהּ בְּגַוְנֵי כִּדְקָתָנֵי גַּבֵּי לֵב וא"ת וּמַאי קָסָבַר אִי מְהַנְיָא בֵּיהּ קְרִיעָה אַחַר בִּשּׁוּל אַמַּאי מֻתָּר בְּלֹא קְרִיעָה יוֹתֵר מִקֹּדֶם בִּשּׁוּל דְּצָרִיךְ קְרִיעָה וְאִי לֹא מְהַנְיָא בֵּיהּ קְרִיעָה הֵיכִי מַיְתֵי סִיַּעְתָּא לְרַב מֵהָךְ בְּרַיְתָא מִדְּלָא קָתָנֵי קוֹרְעוֹ לְאַחַר בִּשּׁוּלוֹ הָא אֵין קְרִיעָה מוֹעֶלֶת לוֹ כְּלוּם לְאַחַר שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל וי"ל דְּוַדַּאי ס"ל דְּמוֹעֶלֶת לוֹ קְרִיעָה לְאַחַר בִּשּׁוּלוֹ וְהָא דְּקָאָמַר רַב וְאֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו וּמֻתָּר בְּלֹא קְרִיעָה בִּמְבֻשָּׁל וּבְחַי קְרָעוֹ הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּכִי נִתְבַּשֵּׁל כְּבָר פָּלַט בְּמִקְצָת אֲבָל חַי שֶׁיֵּשׁ לוֹ רֹב חָלָב בָּעֵי קְרִיעָה: דִּלְמָא לֵב הוּא דְּסַגֵּי לֵיהּ בִּקְרִיעָה פֵּרוּשׁ מִשּׁוּם דְּשִׁיעַ וְלֹא בָּלַע אֲפִלּוּ לִקְדֵרָה אוֹ לְגַוְנֵי מִשּׁוּם דִּכְבָלְעוֹ כָּךְ פּוֹלְטוֹ כְּמַסְקָנָא דִּפְסָחִים (דַּף עו:) אֲבָל כַּחַל לֹא סַגֵּי לֵיהּ בִּקְרִיעָה אֲפִלּוּ לְגַוְנֵי מִשּׁוּם דִּכְבָלְעוֹ כָּךְ פּוֹלְטוֹ לֹא שַׁיָּךְ בִּשְׁאָר אִסּוּרִים אֶלָּא בְּדָם לְחוּדֵיהּ: נִדָּה דַּם טֹהַר בְּפִיּוּט שֶׁל פָּרָשַׁת פָּרָה יָסַד ר' אֱלִיעֶזֶר הַקָּלִיר מִן הַדָּם טְחוֹל הַדָּם מִטֻּמְאַת נִדָּה (אִשָּׁה) טָהֳרַת בְּתוּלֵי אִשָּׁה וּמֵאֵשֶׁת אִישׁ יְפַת תֹּאַר לְאִישׁ וּכְנֶגֶד כּוּתִית לֹא פֵּרֵשׁ וְהַכֹּל עָשָׂה ע"פ הַיְרוּשַׁלְמִי: זוּיקוּ לַהּ כַּחְלֵי פֵּרֵשׁ בֶּעָרוּךְ כְּמוֹ זִיקִים מְלֵאִים וְדָמֵי לְזוּיקְנֵי דְּאַרְמָאֵי בְּפ' שֵׁנִי דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף לא:) כְּלוֹמַר נְפוּחִין וְכֵן הָכָא כַּחַל כְּמוֹ נוֹד נָפוּחַ מָלֵא חָלָב וְלֹא נִקְרַע וּבַקּוּנְטְרֵס פֵּרֵשׁ שַׁפּוּדוּ תְּנוּ לָהּ כַּחַל בְּשַׁפּוּד: הַהוּא לִקְדֵרָה פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּרַב נַחְמָן ס"ל כְּלִישְׁנָא בַּתְרָא דְּרַב וּבְרַיְתָא מוּקֵי לָהּ בְּגַוְנֵי כִּדְכְתִיב וַיְבַשְּׁלוּ (אֶת) הַפֶּסַח בְּדִבְרֵי הַיָּמִים וְאֵין זֶה דּוֹחַק דְּה"נ מוּקְמִינַן בְּפ' כֵּיצַד צוֹלִין (פְּסָחִים דַּף עו.) קוֹרְעוֹ לְאַחַר בִּשּׁוּלוֹ הַיְנוּ אַחַר צְלִיָּתוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לוֹמַר דְּסָבַר לְגַמְרֵי כְּלִישְׁנָא בַּתְרָא דְּהָא מֵיקַל טְפֵי אֲפִלּוּ מִלִּישְׁנָא קַמָּא דְּשָׁרֵי אֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה אֶלָּא בְּפֵרוּשׁ דְּמַתְנִיתִין סָבַר כְּלִישְׁנָא בַּתְרָא דְּכֵיוָן דְּשָׁרֵי רַב נַחְמָן בְּגַוְנֵי לְכַתְּחִלָּה בְּלֹא קְרִיעָה א"כ הָא דְּקָתָנֵי קְרָעוֹ הַיְנוּ לִקְדֵרָה כִּדְקָאָמַר הָכָא וְכִי קָתָנֵי לֹא קְרָעוֹ אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו ע"כ אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו וְאָסוּר כֵּיוָן דְּמַיְרֵי לִקְדֵרָה וְרַבֵּנוּ תָּם פֵּרֵשׁ דְּהָא דְּצָרִיךְ קְרִיעַת שְׁתִי וָעֵרֶב וְטָחוֹ בַּכֹּתֶל לִקְדֵרָה הַיְנוּ קְדֵרָה עִם בָּשָׂר דְּלִקְדֵרָה מַשְׁמַע עִם בָּשָׂר כִּדְתְנַן אִם בְּנוֹתֵן טַעַם בִּקְדֵרָה אֲבָל לִקְדֵרָה בְּלֹא בָּשָׂר אוֹ לְגַוְנֵי שָׁרֵי לְכַתְּחִלָּה בִּקְרִיעָה קְצָת וְטַעְמָא דְּהֶחְמִירוּ בָּהּ עִם הַבָּשָׂר לְפִי דְּטַעַם הֶחָלָב נִכְנָס בַּבָּשָׂר וּמִשְׁתַּנֶּה טַעַם הַבָּשָׂר וְיֵשׁ בּוֹ טַעַם בָּשָׂר בְּחָלָב וּלְכָךְ גָּזְרוּ חֲכָמִים וּכְשֶׁאֵין הַבָּשָׂר עִם הַכַּחַל בַּקְּדֵרָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קְרָעוֹ שְׁתִי וָעֵרֶב כֵּיוָן שֶׁקְּרָעוֹ קְצָת לְכַתְּחִלָּה מֻתָּר דְּאֵין הֶחָלָב בְּעֵינֵיהּ עוֹד בַּכַּחַל כְּמוֹ שֶׁהָיָה קֹדֶם וְאַע"פ שֶׁנִּפְלָט וְחוֹזֵר וְנִבְלָע תּוֹךְ הַכַּחַל לֹא גָּזְרוּ בּוֹ חֲכָמִים כֵּיוָן שֶׁאֵין שָׁם בָּשָׂר אַחֵר וְלֹא נִשְׁתַּנָּה טַעְמוֹ שֶׁל כַּחַל מִפְּנֵי בְּלִיעָה זוֹ וְלֹא אָתֵי לְמֵיכַל בָּשָׂר בְּחָלָב וּבְדִיעֲבַד שָׁרֵי אֲפִלּוּ לֹא קְרָעוֹ כְּלָל וְאֵין חִלּוּק בֵּין גַּוְנֵי לִקְדֵרָה בְּלֹא בָּשָׂר דְּאֵין בּוֹ שׁוּם טַעַם לְהָקֵל בְּגַוְנֵי יוֹתֵר דִּבְגַוְנֵי נָמֵי נוֹטֵף הֶחָלָב וְנוֹפֵל עַל הַכַּחַל מִבַּחוּץ וְחוֹזֵר וְנִבְלָע וְלֹא שַׁיָּךְ כִּבְלָעוֹ כָּךְ פּוֹלְטוֹ אֶלָּא בַּדָּם אֲבָל טִפַּת חָלָב שֶׁנָּפְלָה עַל חֲתִיכַת צָלִי לֹא כְּמוֹ בְּשַׁמְנוּנִית דִּנְבֵלָה דַּאֲפִלּוּ צָלִי אֵינוֹ חוֹזֵר וּפוֹלֵט שַׁמְנוּנִית שֶׁבָּלַע וְהָכִי פֵּרוּשׁוֹ הַכַּחַל קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת חֲלָבוֹ פֵּרוּשׁ שְׁתִי וָעֵרֶב וְטָחוֹ בַּכֹּתֶל כִּדְמְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא דְּמוֹקֵי לֵיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר לִקְדֵרָה וְהַיְנוּ עִם בָּשָׂר כִּדְפָרִישִׁית וּמוֹקֵי לָהּ הָכִי מִשּׁוּם דְּמַתְנִיתִין סְתָמָא קָתָנֵי מַשְׁמַע שֶׁבָּא לְהַתִּיר בְּכָל עִנְיַן בִּשּׁוּל לֹא קְרָעוֹ פֵּרוּשׁ לֹא עָשָׂה דִּין קְרִיעָה שֶׁלֹּא קְרָעוֹ שְׁתִי וָעֵרֶב וְטָחוֹ בַּכֹּתֶל אֶלָּא קְרִיעָה קְצָת אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו וּמֻתָּר כֵּיוָן דִּקְּרָעוֹ קְצָת אֲבָל אִם לֹא קְרָעוֹ כְּלָל וּבִשְּׁלוֹ בַּהֲדֵי בָּשָׂר אָסוּר מִדְּרַבָּנָן כִּדְאָמְרִינַן בְּפ' גִּיד הַנָּשֶׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף צז:) כַּחַל בְּס' דְּחֵלֶב שְׁחוּטָה אָסוּר מִדְּרַבָּנָן כֵּיצַד קְרָעוֹ אַמַּתְנִיתִין קָאֵי אָמַר לֵיהּ ר' אֶלְעָזָר קְרַע לִי וַאֲנָא אֵכוֹל פִּי' קְרַע לִי קְרִיעָה קְצָת וַאֲנָא אֵכוֹל בִּקְדֵרָה בְּלֹא בָּשָׂר מַאי קמ"ל דְּלֹא בָּעֵי שְׁתִי וָעֵרֶב אֶלָּא לִקְדֵרָה בַּהֲדֵי בָּשָׂר אָמַר לָהוּ רַב נַחְמָן זוּיקוּ לָהּ כַּחְלֵי פֵּרוּשׁ בַּשְּׁלוּ לָהּ בִּקְדֵרָה בְּלֹא בָּשָׂר כַּחְלֵי נְפוּחִים כְּגֻלּוֹת פֵּרוּשׁ שֶׁלֹּא נִקְרְעוּ שְׁתִי וָעֵרֶב אֶלָּא קְרִיעָה קְצָת מ"מ קְרֵי זַיְקוּ לְפִי שֶׁלֹּא נִקְרְעוּ שְׁתִי וָעֵרֶב וְהָא אֲנַן תְּנַן קוֹרְעוֹ פֵּרוּשׁ שְׁתִי וָעֵרֶב אֲבָל קְרִיעָה קְצָת לֹא מַתְנֵי הַהוּא לִקְדֵרָה פֵּרוּשׁ בַּהֲדֵי בָּשָׂר וְהָא קָתָנֵי כַּחַל שֶׁבִּשְּׁלוֹ בַּחֲלָבוֹ מֻתָּר אַלְמָא אֲפִלּוּ בִּקְדֵרָה בְּלֹא בָּשָׂר אָסוּר לְכַתְּחִלָּה לְבַשֵּׁל דִּבְלֹא בָּשָׂר מַיְרֵי מִדְּקָתָנֵי שֶׁבִּשְּׁלוֹ בַּחֲלָבוֹ דְּמַשְׁמַע דְּלֵיכָּא אִסּוּרָא אֶלָּא אִיהוּ גּוּפֵיהּ וְרַב נַחְמָן מַתִּיר לְכַתְּחִלָּה כו' וְהוּא מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי דְּמַיְרֵי בְּשֶׁלֹּא קְרָעוֹ כְּלָל אֶלָּא לַעֲדִיפָא מְשַׁנֵּי וא"ת הֵיכִי מַיְתֵי סִיַּעְתָּא מֵהָךְ בְּרַיְתָא לְלִישְׁנָא קַמָּא דְּרַב וְהָא רַב שָׁרֵי אֲפִלּוּ בִּקְדֵרָה בַּהֲדֵי בָּשָׂר וּבְרַיְתָא אָסְרָה בִּקְדֵרָה בְּלֹא בָּשָׂר כִּדְפָרִישִׁית וְיֵשׁ לוֹמַר מִשּׁוּם לְלִישְׁנָא בַּתְרָא דְּרַב קָאָמַר אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו וְאָסוּר בֵּין בְּלֹא בָּשָׂר בֵּין בַּהֲדֵי בָּשָׂר וְהַךְ בְּרַיְתָא שָׁרְיָא מִיהָא בְּלֹא בָּשָׂר וּמִשּׁוּם דִּפְלִיגָא אֱלִישְׁנָא בַּתְרָא קָאָמַר תַּנְיָא כְּלִישְׁנָא קַמָּא וְהַשְׁתָּא רַב נַחְמָן כְּלִישְׁנָא קַמָּא דְּתַנְיָא כְּוָתֵיהּ וְהִילְכְתָא כְּוָתֵיהּ וּלְמַאי דְּפָרִישִׁית דְּמַתְנִיתִין אַיְרֵי נָמֵי בִּקְדֵרָה בַּהֲדֵי בָּשָׂר מִשּׁוּם דְּקָתָנֵי סְתָמָא א"כ רֵישָׁא דִּבְרַיְתָא דְּקָתָנֵי נָמֵי הַכַּחַל קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת חֲלָבוֹ הָוֵי נָמֵי אֲפִלּוּ בַּהֲדֵי בָּשָׂר וְלֹא הָוֵי דּוּמְיָא דְּלֵב קְרָעוֹ קוֹרְעוֹ לֹא קְרָעוֹ קוֹרְעוֹ לְאַחַר בִּשּׁוּלוֹ דְּלָא אַיְרֵי בַּהֲדֵי בָּשָׂר דְּאִי בַּהֲדֵי בָּשָׂר נַעֲשָׂה הַבָּשָׂר נְבֵלָה וְחוֹזֵר וְאוֹסֵר אֶת הַלֵּב דְּטַעַם דְּלֵב דְּשִׁיעַ לָא קָאֵי לְפִי הַמַּסְקָנָא דִּפְסָחִים (דַּף עו:) לְפֵרוּשׁ ר"ת:

אָמַר רַב אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו מִדְּאוֹרָיְתָא וּמֻתָּר לְכַתְּחִלָּה בַּאֲכִילָה אִם בִּשְּׁלוֹ וְלֹא אָמְרִינַן אָסוּר מִיהָא מִדְּרַבָּנָן דְּהָא אֲפִלּוּ נִסְחַט מִמֶּנּוּ וְיָצָא אָמְרִינַן לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף קיא.) חֲלַב שְׁחוּטָה מִדְּרַבָּנָן הוּא וְהַאי כֵּיוָן דְּמֻבְלָע וְלֹא פֵּרֵשׁ אֲפִי' אִסּוּר דְּרַבָּנָן לֵיכָּא: דְּהָתָם מֵעֲבַר הוּא דְּלָא עָבַר לִלְקוֹת דְּאֵין בּוֹ כַּזַּיִת: הָא אִסּוּרָא אִיכָּא דַּחֲצִי שִׁעוּר אָסוּר מה"ת: הָא כָּחָל לֹא בָּעֵי קְרִיעָה לְאַחַר הַבִּשּׁוּל מִדְּלָא תָּנָא בֵּיהּ לֹא קְרָעוֹ קוֹרְעוֹ לְאַחַר בִּשּׁוּלוֹ: דִּלְמָא מִשּׁוּם הָכִי לֹא תָּנְיֵהּ מִשּׁוּם דְּלֵב הוּא דְּסַגֵּי לֵיהּ בִּקְרִיעָה דִּלְאַחַר בִּשּׁוּל מִשּׁוּם דְּבִשְׁעַת בִּשּׁוּל לֹא בָּלַע דְּשִׁיעַ: אֲבָל כָּחָל שֶׁהוּא רַךְ כְּבָר נִבְלַע בּוֹ הֶחָלָב ע"י בִּשּׁוּל וְלֹא סַגֵּי לֵיהּ תּוּ בִּקְרִיעָה: קֵבָה שֶׁל טָלֶה אוֹ שֶׁל עֵגֶל שֶׁיּוֹנְקִים הֶחָלָב לְתוֹךְ קֵבָתָן: זֶה כָּנוּס בְּמֵעָיו וּמִשֶּׁיָּצָא מִדַּדֵּי הַבְּהֵמָה חָלָב הוּא וְכַחַל אֵינוֹ כָּנוּס בְּמֵעָיו שֶׁלֹּא יָצָא מִדַּדֵּי הַבְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ וְלֹא נֶאֱסַף אֶלָּא מֻבְלָע בַּבָּשָׂר הוּא וְלֹא בָּא לִכְלַל חָלָב וּמִיהוּ לְכַתְּחִלָּה בָּעֵי קְרִיעָה מִדְּרַבָּנָן: וְטָחוֹ בַּכֹּתֶל כּוֹבְשׁוֹ בְּיָדָיו לַכֹּתֶל כְּדֵי שֶׁיִּסְחַט חֶלְבּוֹ: קְרַע לִי כַּחַל קוֹדֶם שֶׁתְּבַשְּׁלֵנוּ וַאֲנָא אֵכֹל: מַתְנִיתִין הִיא דְּקוֹרְעוֹ מִתְּחִלָּתוֹ וּמֻתָּר: הָא קמ"ל קְרִיעָה בְּעָלְמָא קא"ל אוֹ שְׁתִי אוֹ עֵרֶב לְפִי שֶׁהֶחָלָב הַנּוֹטֵף יוֹצֵא לְמַטָּה וּמִשֶּׁיָּצָא הֲרֵי הוּא חָלָב לֹא חָזַר וְלֹא בָּעֵי שְׁתִי וָעֵרֶב אֶלָּא לִקְדֵרָה דְּהָתָם וַדַּאי צָרִיךְ לְהוֹצִיא כֻּלּוֹ מִתְּחִלָּה לְפִי שֶׁכְּשֶׁהוּא יוֹצֵא הֲרֵי הוּא חָלָב גָּמוּר וְחוֹזֵר וּמִתְבַּשֵּׁל עִמּוֹ וּדְקָתָנֵי לְעֵיל שֶׁבִּשְּׁלוֹ מֻתָּר בְּגַוְנֵי קָאָמַר דְּגַוְנֵי נָמֵי קְרֵי בִּשּׁוּל דִּכְתִיב בְּדִבְרֵי הַיָּמִים (ב לה) וַיְבַשְּׁלוּ (אֶת) הַפֶּסַח: יַלְתָּא אִשְׁתּוֹ: הַכָּבֵד כֻּלּוֹ דָּם הוּא קָרוּשׁ טַעַם דָּם לוֹ: דַּם טֹהַר שֶׁל בְּתוּלִין וְשֶׁל יְמֵי טֹהַר שֶׁל יוֹלֶדֶת: מוֹחַ שֶׁל דָּג שֶׁשְּׁמוֹ שִׁיבּוּטָא טַעְמוֹ כְּטַעַם חֲזִיר: גֵּרוּתָא עוֹף טָמֵא הוּא: לִישָׁנָא דְּכַוְרָא יֵשׁ לוֹ טַעַם גֵּרוּתָא: אָסַר לָן אֵשֶׁת אִישׁ שָׁרָא לָן גְּרוּשָׁה וְאַע"פ שֶׁבַּעְלָהּ חַי: בָּעֵינָא לְמֵיכַל בִּשְׂרָא בַּחֲלָבָא וּמַה אֶמְצָא הֶתֵּר לְעֻמָּתוֹ: זוּיקוּ שַׁפּוּדוּ. תְּנוּ לָהּ כַּחַל בַּשַּׁפּוּד: וְהָא אֲנַן קָרְעוֹ תְּנַן הַהוּא לִקְדֵרָה דְּכִי נָפִיק מִינֵּיהּ הָוֵי חֲלַב שְׁחוּטָה וְכִי הָדַר וּמִבְלַע לֵיהּ אָסַר לֵיהּ. וּדְקָתָנֵי לֹא קְרָעוֹ אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו רַב נַחְמָן סְבִירָא לֵיהּ כְּלִישָׁנָא בַּתְרָא דְּרַב וּבְרַיְתָא מוֹקֵי לָהּ בְּגַוְנֵי דִּכְתִיב וַיְבַשְּׁלוּ (אֶת) הַפֶּסַח בְּדִבְרֵי הַיָּמִים: וְהָא קָתָנֵי שֶׁבִּשְּׁלוֹ בְּדִיעֲבַד וְהָא וַדַּאי בְּגַוְנֵי הוּא מִדְּקָתָנֵי מֻתָּר דְּאִי בִּקְדֵרָה אַמַּאי מֻתָּר הָא יָצָא הֶחָלָב וְחָזַר וְנִבְלַע:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' יב, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' צ סעי' א:

ב מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' ו, סמג לאוין קלז, טוש"ע יו"ד סי' עב סעי' ב:

ג מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' טו, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' פז סעי' ט:

ד מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' יב, סמג לאוין קמח, טוש"ע יו"ד סי' צ סעי' א:

רבינו גרשום

לימא מסייע ליה לרב. זה אינו כנוס במעיו כלומר הכחל אינו כנוס (ואינו) [אלא] בולע אבל קיבה כיון לחלב כנוס בקיבה בולעת:

אי נמי לקדירה. כלומר דאי קורעו אפי' לקדרה מותר:

דשיבוטא. מין דג:

גירותא. עוף טמא:

דם טהור כלומר כל מה שרואה אשה בכל ימי טהרה טהור:

זויקו לה כחלא כלומר שפדו לה כחלא וצלו לה דלמי כבישול בשר בחלב:

והא קתני שבישלו דיעבד אין כו' כלומר אפילו קורעו דיעבד אין לכתחלה לא והיאך אמר רב נחמן ההוא לקדרה כלומר קורעו אפי' לכתחלה:

א) שייך לדף שאחר זה. אין איכא תנא דאתניה לרב כחל. כלומר לאמר אינו עובר עליו ואסור:

מסורת הש"ס

א בבא מציעא קיב.; בבא מציעא צ.

ב כריתות כב.

ג פסחים עד:

תורה אור השלם

[דברים כא, י-יד]

שֶׁבִּשְּׁלָהּ בַּחֲלָבָהּ – אֲסוּרָה, דַּאֲפִילּוּ דִּיעֲבַד נָמֵי לָא, תְּנָא נָמֵי רֵישָׁא שֶׁבִּשְּׁלָהּ. (א)כִּי סְלֵיק רַבִּי אֶלְעָזָר, אַשְׁכְּחֵיהּ לִזְעֵירִי, אֲמַר לֵיהּ: אִיכָּא תַּנָּא דְּאַתְנְיֵיהּ לְרַב כְּחָל? אַחְוְיֵיהּ לְרַב יִצְחָק בַּר אֲבוּדִימִי. אֲמַר לֵיהּ: אֲנִי לֹא שָׁנִיתִי לוֹ כְּחָל כָּל עִיקָּר, וְרַב – בִּקְעָה מָצָא וְגָדַר בָּהּ גָּדֵר. דְּרַב אִיקְּלַע לְטַטְלְפוּשׁ, שַׁמְעַהּ לְהַהִיא אִיתְּתָא דְּקָאָמְרָה לַחֲבִירְתַּהּ: רִיבְעָא דְּבִשְׂרָא כַּמָּה חֲלָבָא בָּעֵי לְבַשּׁוּלֵי? אָמַר: לָא גְּמִירִי דְּבָשָׂר בְּחָלָב אָסוּר, אִיעַכַּב (וְקָאָסַר) [וַאֲסַר] לְהוּ כַּחְלֵי. רַב כָּהֲנָא מַתְנֵי הָכִי. רַבִּי יוֹסֵי בַּר אַבָּא מַתְנֵי: אֲנָא, כְּחָל שֶׁל מְנִיקָה שָׁנִיתִי לוֹ, וּמִפִּלְפּוּלוֹ שֶׁל רַב חִיָּיא שְׁנָה לֵיהּ כְּחָל סְתָם. (ב)רָבִין וְרַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אִיקְּלַעוּ לְבֵי רַב פַּפֵּי, אַיְיתוֹ לְקַמַּיְיהוּ תַּבְשִׁילָא דִּכְחָל. רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אֲכַל, רָבִין לָא אֲכַל. אָמַר אַבָּיֵי: רָבִין תַּכְלָא, אַמַּאי לָא אֲכַל? מִכְּדֵי, דְּבֵיתְהוּ דְּרַב פַּפֵּי בְּרַתֵּיהּ דְּרַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא הֲוַאי, וְרַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא מָרֵיהּ דְּעוּבְדָא הֲוָה, אִי לָאו דְּשַׁמִּיעַ לַהּ מִבֵּי נָשָׁא לָא הֲוָה עָבְדָא. בְּסוּרָא לָא אָכְלִי כַּחְלֵי, בְּפוּמְבְּדִיתָא אָכְלִי כַּחְלֵי. רָמֵי בַּר תַּמְרֵי, דְּהוּא רָמֵי בַּר דִּיקוּלֵי, מִפּוּמְבְּדִיתָא אִיקְּלַע לְסוּרָא בְּמַעֲלֵי יוֹמָא דְּכִפּוּרֵי. אַפְּקִינְהוּ כּוּלֵּי עָלְמָא לְכַחְלִינְהוּ שַׁדְיִנְהוּ, אֲזַל אִיהוּ נַקְטִינְהוּ אַכְלִינְהוּ. (ג)אַיְיתוּהּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב חִסְדָּא, אֲמַר לֵיהּ: אַמַּאי תַּעֲבֵיד הָכִי? אֲמַר לֵיהּ: מֵאַתְרָא דְּרַב יְהוּדָה אֲנָא, דְּאָכֵיל. אֲמַר לֵיהּ: וְלֵית לָךְ נוֹתְנִין עָלָיו חוּמְרֵי הַמָּקוֹם שֶׁיָּצָא מִשָּׁם וְחוּמְרֵי הַמָּקוֹם שֶׁהָלַךְ לְשָׁם? אֲמַר לֵיהּ: חוּץ לַתְּחוּם אֲכַלְתִּינְהוּ. [א]וּבְמָה טְוִיתִינְהוּ? אֲמַר לֵיהּ: בְּפוּרְצָנֵי. וְדִלְמָא מִיֵּין נֶסֶךְ (הָוְיָא) [הֲווֹ]? אֲמַר לֵיהּ: לְאַחַר שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ הֲווֹ. [בג]וְדִלְמָא דְּגָזֵל הֲוָה? אֲמַר לֵיהּ: יֵאוּשׁ בְּעָלִים הֲוָה, דְּקָדְחוּ בְּהוּ חִילְפֵי. [ד]חַזְיֵיהּ דְּלָא הֲוָה מַנַּח תְּפִילִּין, אֲמַר לֵיהּ: מַאי טַעְמָא לָא מַנְחַתְּ תְּפִילִּין? אֲמַר לֵיהּ: חוֹלֵי מֵעַיִין הוּא, וְאָמַר רַב יְהוּדָה: חוֹלֵי מֵעַיִין פָּטוּר מִן הַתְּפִילִּין. חַזְיֵיהּ דְּלָא הֲוָה קָא רָמֵי חוּטֵי, אֲמַר לֵיהּ: מַאי טַעְמָא לֵית לָךְ חוּטֵי? אֲמַר לֵיהּ: טַלִּית שְׁאוּלָה הִיא, וְאָמַר רַב יְהוּדָה:

טַלִּית

אכא תנא בהאי דוכתא: דאתנייה לרב כחל יש כאן מי ששנה לרב כחל שבשלו בלא קריעה אסור באכילה ולישנא בתרא דרב הוה שמיעא ליה לרבי אלעזר: אחויה בני המקום: לרב יצחק אמרו לו לרבי אלעזר זה שנאה לו: אני לא שניתי לו כחל כל עקר כלומר שום כחל לא שניתי לו לאסור בין כחל מניקה ובין כחל שאינה מניקה: ורב ששנה להם כחל שאסור: בקעה מצא כלומר ראה שהיו מזלזלים באיסור בשר בחלב והחמיר עליהן: לטטלפוש: רבעא ליטרא: רב כהנא מתני הכי כמו שאמרנו שכן השיבו רב יצחק לרבי אלעזר לא שניתי לו כל עקר: כחל מניקה שהיתה מניקה ויש בדדיה חלב כנוס הרבה: ומתוך פלפולו של רבי חייא שהוא מחלק מאלו ומבין מעצמו וכסבור שתלמידיו מחלקין כמותו כשחזר ושנאה לפני ר' חייא שנה לו סתם וסבור שיבין רב שאין אסור אלא מניקה ולא הבין: תכלא שכל קובר את בניו: מרא דעבדא זהיר במעשים טובים: לא אכלי כחלי נגמרי אפילו צלי ואפילו קרעו: במאי טויתינהו היכן הוו לך שם ענים: בפורצני חרצנים שאצל היקבים והבערתים: לאחר שנים עשר חדש הוה ותנן במס' ע"ז (דף לב.) לחים אסורין יבשין מותרין ואלו הם לחים כל שנים עשר חדש: דקדחו בהו חלפי גדלו בהם מחמת שנרקבו ונעשו עפר: חלפי אורטיי"ש והואיל ומתקלקלין ונרקבין ולא נטלו משם ש"מ אינו חושש: פטור מן התפלין מפני שצריך לחנגן תדיר: דלא הוה רמי חוטי לא הטיל ציצית לטליתו:

איכא תנא דאתנייה לרב כחל אחיה ליה לרב יצחק בר אבודימי וכן בפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פז.) איכא תנא דאתנייה לרב מלות אתוי ליה רב יצחק בר אבודימי והקשה רבינו שמואל דהא רב יצחק בר אבודימי היה רבו של רבא כדאמר בריש יבמות (דף ג.) ובריש פ' אלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עו.) אמר רבא א"ל רב יצחק בר אבודימי אתיא הנה הנה וכו' ואיך יתכן דרב יצחק בר אבודימי שהיה רבו של רב שהיה חי על רבא והלא ביום שמת רב יהודה שהיה תלמידו של רב נולד רבא וגרס התם רבינו שמואל איכא תנא דאתנייה רב מלות וקשה לר"ת דהכא בשמעתין אין שייך לומר כן דקאמר אני לא שניתי לו ומיהו יש לפרש לו כמו ממנו כמו (ב"מ דף לג.) תלמיד ורבו צריך לו אבל הא דקאמר ומתוך פלפולו של רבי חייא שנה לו כחל סתם לא אתי שפיר ואור"ת דשנים היו אחד היה בימי רבינו הקדוש דאמרינן פרק כירה (שבת דף מ:) דאמר רב יצחק בר אבודימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ ואותו יכול להיות שהיה רבו של רב וקשה קצת דאם רב יצחק בר אבודימי דהמוכר את הספינה היה רבו של רב היכי קאמר לרבי אלעזר התם הא איתמר עלה אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן והלא ר' יוחנן שהיה רבו של ר' אבהו היה קורא לרב רבינו כדאמרינן באלו טרפות (לעיל חולין דף נג): דאתנייה לרב כחל פי' בקונטרס יש כאן מי ששנה לרב כחל שבשלו בלא קריעה אסור באכילה ולישנא בתרא דרב הוה שמיע ליה לר' אלעזר ונראה דלא קאי אהנהו לישני דלעיל אלא שמע שהיה רב אוסר כחל ואפילו בקריעת שתי וערב כדאמרינן בסמוך בסורא לא אכלי כחלי אע"ג דמתניתין שריא ליה בקריעה והיה תמיה ר"א והשיב לו רבי יצחק בר אבודימי דרב בקעה מצא וגדר בה גדר ורב יוסף קאמר דכחל מניקה שנה לו לאסור אפילו בקריעה ומתניתין כשאינה מניקה ור' חייא שנה לו כחל סתם והיה סבור שיבין רב מעצמו ולא הבין וטעה בדבריו והיה סבור שמכח שום ברייתא היה בא לחלוק על משנתנו לאסור כל כחל אפילו בקריעה ואנן דאכלינן כחלי אפילו של מניקה בקריעה סמכינן אלישנא דרב בקעה מצא ואין חלוק בין מניקה לשאינה מניקה וגם אעובדא דרבין ורב יצחק בר יוסף דאייתו קמייהו תבשיל דכחלי ואכל רב יצחק ומסתמא של מניקה היה מדלא רצה רבין לאכול ורב יצחק עקר מדקאמר אביי רבין תכלא אמאי לא אכל וגם מעובדא דרמי בר תמרי דנקטינהו לכולהו כחלי ואפילו של מניקה ואכל:

מסורת הש"ס

א בבא בתרא פז.
ב פסחים ע:
ג פסחים נא.; לעיל יח:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"א מהל' מאכלות אסורות הל' יד, סמג לאוין קמט, טוש"ע יו"ד סי' קכג סעי' יד:
ב מיי' פה' מהל' גזילה ואבידה הל' ד:
ג מיי' פי"ג מהל' גזילה ואבידה הל' טז, סמג עשין עג, טוש"ע חו"מ סי' רס סעי' א:
ד מיי' פד' מהל' תפילין ומזוזה וספר תורה הל' יג, סמג עשין כב, טוש"ע או"ח סי' לח סעי' א:

רבינו גרשום

בקעה מצא וגדר בה גדר. כלומר עמי הארץ מצא שהיו מקילין בבשר בחלב והחמיר להן:

לטטלפוש ריבעא לבשרא. כלומר ליטרא לבשרא:

אני כחל מיניקת שניתי לו. לאסור למלא חלב:

אבין תכלא. כלומר אמאי קרי ליה אבין תכלא שמתו בניו ובשביל עגמת נפש היו קורין אותו תכלא:

מרי לעובדא הוה. כלומר אדם גדול היה:

מבי נשא. מבית אביה:

ובאתריה דרב אכלי כחלי. דהוא סבר אינו עובר עליו ומותר והאי דקאמרינן דרב סבר אינו עובר עליו ואסור בקעה מצא וגדר בה גדר:

לאחר י"ב חדש הוו. כלומר לאחר י"ב חדש חשובין כעץ:

דקדיח בהו חילפי. כלומר צמחו עליו עשבים דשמייהו אורטיים:

חזיה. דלית ליה חוטי ציצית:

פטורה מן הציצית כל ל' יום. כלומר כתוב ל' יום אבל אם שאלה יותר מל' יום חייבת בציצית:

[א]טַלִּית שְׁאוּלָה כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם פְּטוּרָה מִן הַצִּיצִית. [ב]אַדְּהָכִי, אַיְיתוּהּ לְהָהוּא גַּבְרָא דְּלָא הֲוָה מוֹקַר אֲבוּהּ וְאִמֵּיהּ, כַּפְתוּהּ. אֲמַר לְהוּ: שִׁבְקוּהּ, דְּתַנְיָא: כָּל מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁמַּתַּן שְׂכָרָהּ בְּצִדָּהּ – אֵין בֵּית דִּין שֶׁלְּמַטָּה מוּזְהָרִין עָלֶיהָ. אֲמַר לֵיהּ: חֲזֵינָא לָךְ דַּחֲרִיפַתְּ טוּבָא. אֲמַר לֵיהּ: אִי הֲוֵית בְּאַתְרֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה, אַחְוִינָא לָךְ חוּרְפַּאי. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב סָפְרָא: כִּי סָלְקַתְּ לְהָתָם, בְּעִי מִינַּיְיהוּ: כַּבְדָּא, מָה אַתּוּן בֵּיהּ? כִּי סְלֵיק, אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַב זְרִיקָא. אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא שְׁלַקִי לֵיהּ לְרַבִּי אַמֵּי, וַאֲכַל. כִּי אֲתָא לְגַבֵּיהּ, אֲמַר לֵיהּ: לְמֵיסַר נַפְשַׁהּ – לָא קָא מִיבַּעְיָא לִי, כִּי קָמִבַּעְיָא לִי – לְמֵיסַר חֲבֵירְתַּהּ. [ג]מַאי שְׁנָא לְמֵיסַר נַפְשַׁהּ דְּלָא מִיבַּעְיָא לָךְ – דִּתְנַן: אֵינָהּ נֶאֱסֶרֶת, לְמֵיסַר חֲבֵירְתַּהּ נָמֵי לָא תִּבְעֵי לָךְ! דִּתְנַן: הַכָּבֵד אוֹסֶרֶת וְאֵינָהּ נֶאֱסֶרֶת, מִפְּנֵי שֶׁהִיא פּוֹלֶטֶת וְאֵינָהּ בּוֹלַעַת. אֲמַר לֵיהּ: דִּילְמָא הָתָם בְּכַבְדָּא דְּאִיסּוּרָא,

וּמִשּׁוּם

כפתיהו על העמוד להלקותו כדתניא (כתובות דף פו.) בל"א דארבעים ויתו לא במצות לא תעשה שכבר נעשית העבירה אבל מצות עשה שלפניו ואינו רוצה לקיימה כגון אומרין לו עשה סוכה ואינו עושה עשה לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו: שמתן שכרה בצדה למען יאריכון ימיך (שמות כ) לכך פירש מתן שכרה לומר אם לא תקיימנה זהו ענשו שלא תטול שכר זה: כבדא מה אתם נוהגין בו מותר לבשל בקדרה או אסור מפני שפולט דם ואע"פ שכולו דם אפ"ה לאחר שפירש ויצא הרי הוא דם ואסור: כי סליק רב ספרא: אשכחיה לרבי זריקא ובעא מיניה: אמר ליה ר' זריקא: אנא שלקי לר' אמי ואכל בשלתי לו הכבד ואכלו: כי אתא רב ספרא: לגביה דאביי ספר לו מה ששמע: א"ל אביי: למסר נפשה שיהא דם הנפלט ממנה חוזר לתוכה ואוסרת: לא מיבעיא לי דפשיטא לי דכיון דטרודה היא לפלוט ולהוציא כל שעה לא בלעה: כי קמיבעיא לי למיסר חבירתה אם דם היוצא ממנה אוסר בשר אחר המתבשל עמו: דתנן הכבד [אוסרת] ואינה נאסרת כלומר מדפשוט לך בדידה דשריא אלמא שמיעא לך הא מתני' אם כן למיסר נמי חבירתה לא תבעי לך דהא הך משנה גופה תנן בה דאוסרת ובסדר זרעים היא: אמר ליה דלמא ההיא בכבדא דאיסורא כגון דטרפה:

טלית שאולה פטורה כל שלשים יום כו' מדאורייתא פטורה לעולם כדקאמר בראשית הגז (לקמן חולין דף קלז.) כסותך ולא של אחרים אלא לפי שנראית כשלו חייבוהו חכמים משלשים יום ואילך דאין דרך לשאול יותר משלשים יום ומכאן מדקדק ר"ת דסתם שאלה שלשים יום כמו הלואה דאמרינן במכות (דף ג:) המלוה את חבירו סתם אין רשאי לתובעו פחות משלשים יום ונראה דאין ראיה מזה דה"נ אמרינן בהתכלת (מנחות דף מד.) השוכר בית בחוצה לארץ כל שלשים יום פטור מן המזוזה אע"ג דסתם שכירות לא הויא שלשים יום ולענין ברכה נראה שאין לברך על השאלה אע"פ שאומר ר"ת דנשים מברכות אסוכה אע"ג דפטורות דהוי אינה מצווה ועושה מדאשכחן רב יוסף דאמר מאן דאמר לי הלכה כרבי יהודה דאמר סומא פטור מן המצות עבידנא יומא טבא לרבנן ואם לא היה יכול לברך כל הברכות לא היה שמח בדבר מ"מ לא דמי לטלית שאולה דהתם אדם אחר היה חייב שאינו סומא או שאינה אשה אבל הכא כל אדם פטור כשאינו שלו ואעפ"כ המברך לא הפסיד וי"מ דאם היא של כלאים כגון תכלת דאסורה כיון דפטורה מדאורייתא ואומר ר"ת דאין לחוש מדאמרינן בריש התכלת (מנחות דף מ:) ותכלת אין בה משום כלאים ואפילו בטלית פטורה ומסיק כגון שהטיל למטלת פרוש טלית שיש בה זוית כבר ולא בעי למימר כגון שאחר כך הסיר הראשונים וקמ"ל דלא הויא פסולה משום תעשה ולא מן העשוי דאם כן למה ליה למימר אין בה משום כלאים לימא הטיל למטלת כשרה אלא הא קמ"ל כל טלית דאשתרי בה כלאים דהיינו בתכלת מותר בכל ענינים בין להתעטף בין להציע תחתיו בין לו בין לחבירו בין לאשתו בין ביום בין בלילה דלגמרי שרא ביה כלאים והא דאמרינן בפרק במה מדליקין (שבת דף כה:) גזרה משום כסות לילה לא כמו שפירש בקונטרס שמא יתכסה בה בלילה אלא גזרה משום כסות המיוחד ללילה דלא אשתרי בה כלאים כלל דאימעיט מוראיתם ור' אלעזר ממי"ן הקשה לו דאמר בריש ערכין (דף ג:) הכל חייבים בציצית כהנים לוים וישראלים ומפרש דכהנים אצטריך ליה דסלקא דעתך אמינא הואיל ואשתרי כלאים גבייהו לא ליחייבו קמ"ל נהי דאישתרי בעידן עבודה שלא בעידן עבודה לא אישתרי ולא אמרינן דאישתרי בכל ענין ואומר ר"ת דהתם נמי אישתרו בכל ענין אפילו שלא בעידן עבודה כדאמרינן בפרק בא לו (יומא דף סט.) גבי בגדי כהונה נתנו ליהנות בהם או לא ת"ש לא היו ישנים בבגדי כהונה שינה הוא דלא הא הלוכי מהלכי ועוד תניא התם גבי בגדי כהונה דלצאת בהם במדינה אסור פרוש משום אסור הקדש ובמקדש מותר בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה והא דקאמר נהי דאשתרו בשעת עבודה כלומר בגדים שלובשים בשעת עבודה שלא בשעת עבודה פרוש בגדי חול מי אשתרו בכלאים ומיהו משמע התם דלא שרו אלא דרך לבישה דבעי למידק התם דנתנו ליהנות בהם מדקתני פושטים אותם ומקפלים ומניחין אותם תחת ראשיהם ודחי לא תימא תחת ראשיהם אלא אימא כנגד ראשיהם וה"נ מסתברא דאי ס"ד תחת ראשיהם נהי דנתנו ליהנות בהם תיפק ליה משום כלאים ולפי זה בטלית שאולה היה אסור להציעו תחתיו ומיהו נראה שיש לחלק בין טלית שכל עקר לבישתה לצרך הנאתו ובין בגדי כהונה שעקר לבישתן לצרך עבודה: כל מצות עשה שמתן שכרה כו' וא"ת והרי צדקה דכתיב פתוח תפתח את ידך וגו' כי בגלל הדבר הזה יברכך וגו' (דברים טו) ואמרינן בפ"ק דב"ב (דף ח:) דרבא אכפיה לרב נתן בר אמי ואפיק מיניה ארבע מאות זוז לצדקה ואמר ר"ת דאכפיה היינו בדברים כדאשכחן פ' נערה בכתובות (דף נג.) אכפיה ועל ועוד דבצדקה נמי איכא לאו לא תקפץ ולא תאמץ (דברים טו): כבדא מה אתון ביה אומר ר"ת דכולה הך שמעתא איירי בכבד שלא נמלח דאי בתר מליחה ושהייה במלח פשיטא דשרי לבשלה בהדי בשר שעל ידי מליחה יצא כל הדם שכך נוהגין העולם לבשל אחר צליה והוא הדין דשרי אחר מליחה לשעור מליחה פי' בה"ג דהוי כשעור צליה משום דמליח הרי הוא כרותח דצלי ופולט על ידי מליחה כמו שפולט על ידי צליה אבל בלא מליחה מיבעיא ליה אי שרי לבשל עם בשר דשמא דם הכבד אע"פ שפרש מותר אע"פ שדם שאר האברים שפרש אסור כדאמרינן בפ' קמא דכריתות (דף ד:) אבל דם האברים ולכך אמרינן לקמן (חולין דף קיג.) דאין מולחין בשר אלא בכלי מנוקב דם הכבד שמא שרי דהא כל הכבד דם הוא ושריה רחמנא כדאמר לעיל (חולין דף קט:) שרא לן כבדא ונראה דמדאורייתא פשיטא ליה דדם הכבד מותר אף על פי שפירש משום דכולו דם הוא כדפרשתי מדלא חשיב פרק דם שחיטה (כריתות דף כא:) דם הכבד דקתני דם הטחול ודם הכליות ודם האברים הרי אלו בלא תעשה אלא מדרבנן מבעיא ליה ואפילו נאסר מדרבנן דם היוצא ממנו על ידי מליחה לפי שהוא בעין גזרה אטו שאר דם כי היכי דגזרינן בדם מהלכי שתים דאמרינן (שם דף כא:) שבין השנים מוצצו שעל הככר גוררו מ"מ מיבעיא ליה בבשול לפי שאינו נכר הדם כלל ולכך יהא מותר ולא נגזר בשול כבד אטו בשול בשר אחר בלא מליחה ועוד יש לומר בע"א דבלא מליחה פשיטא דאסור ועל ידי מליחה הוא דמבעיא ליה כיון שיש בכבד רב דם שמא אינו יוצא כלו על ידי מליחה או שמא יוצא ומיהו קשה קצת דקאמר בסמוך למיסר חבירתה נמי לא תבעי לך דתנן הכבד אוסרת הא אכא לאוקמי בשלא נמלחה ולפרוש רבינו תם ניחא וי"ל דמשמע ליה דמיירי אחר מליחה כמו שדרך לבשל בשר ולקמן (חולין דף קיא.) גבי בר שבא דאייתו לקמיה כבדא שליקא ולא אכל לפרוש ר"ת צריך לומר דיודע היה שלא נמלחה הכבד והא נמי דפשיט מההוא דקריבי דקניא בקפיה יודע היה שלא נמלחה הכבד אף על פי שנ"ל כי הראה והלב שהיו עם הכבד נמלחו ואין לתמוה על זה דכמה דברים היו עושין כדי להראות הלכה לתלמידים אי נמי כל שלשתן נמלחו אלא דלכבד לא מהניא מליחה אלא בקריעת שתי וערב וחתוכיה לתחת כדקאמר בסמוך ולקמן (שם) נמי דקאמר אבל לטחול שומנא בעלמא הוא ומייתי מדשמואל דעבדי ליה תבשילא דטחלי ביומא דהקזה היו יודעים דבלא מליחה היו עושין לו דבמליחה כבדא נמי שרי א"נ התם קאי אקריעה שתי וערב הני מילי כבדא אבל טחלא לא בעי קריעה כי הא דשמואל כו' ויודעין היו דמטחול שלם עבדי ליה ורב אלפס כתב שמנהג בכל ישראל שלא לבשל כבד אפילו אחר מליחה בלא צליה: דתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא כו' משנה היא במסכת תרומות (פ"י מי"א) ותמה רב ספרא מעיקרא מאי סבר שלא הביא לו המשנה כמו שמביאה לבסוף דבסתמא גם מתחלה היה יודע דמשניות אפילו דזרעים ולטהרות היו שגורות בפיהם כדאמרי' בפרק תולין (שבת דף קלח:) גבי עתידה תורה שתשתכח מישראל הא נמי מתניתין היא השרץ שנמצא בתנור הפת שבתוכו שניה מפני שהתנור תחלה ויש לומר דגם בתחלה היה יודע המשנה אבל היה סבור שאביי היה מסופק בשלוקה אם נאסרת או אינה נאסרת כמבושלת דפליגי בה תנאי בסמוך והיה מסופק היאך הלכה ועל כן הביא לו ראיה מר' זריקא ור' אמי שלקו ליה ואכיל והשיב לו אביי דלמיסר נפשה לא קמיבעיא ליה דאינה נאסרת כת"ק דרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה וכסתם מתניתין דתרומות והשיב לו למה אין פשוט לך מתוך אותה משנה עצמה שאותה למד ממנה שאינה נאסרת אפילו בשליקה שאפילו בבשול אוסרת חבירתה:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פג' מהל' ציצית הל' ד, סמג עשין פו, טוש"ע או"ח סי' יד סעי' ג:

ב מיי' פה' מהל' ממרים הל' טו:

ג מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' ז, סמג לאוין קלז, טוש"ע יו"ד סי' עג סעי' א:

רבינו גרשום

אין ב"ד שלמטה מוזהרין עליה. כלומר או מתן שכרה בצידה למען יאריכון:

דלמא התם בכבדא דאיסורא. לרב ספרא לא מיירי באינה נאסרת אלא הכי קאמר ליה לר' זירא דלמא מה דאמר אוסרת בכבדא דאיסורא ומשום שמנונית:

גליון הש"ס

גמ' מ"ש למיסר נפשה. כעין זה לעיל דף יב ע"ב:

רש"י ד"ה כפתוהו וכו' אבל מצות עשה. עי' ברא"ם פרשת יתרו י"ח פסוק ב:

תוס' ד"ה טלית וכו' דנשים מברכות. עי' בהגהות אשר"י פ"ג דסוכה סי' לד:

תורה אור השלם

כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לְמַעַן יַאֲרִיכֻן יָמֶיךָ וּלְמַעַן יִיטַב לָךְ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ [דברים ה, טז]

כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ לְמַעַן יַאֲרִכוּן יָמֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ [שמות כ, יב]

וּמִשּׁוּם שַׁמְנוּנִיתָא. מִשּׁוּם דָּמָא, מַאי? כִּי הֲדַר סְלֵיק, אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַבִּי זְרִיקָא, אֲמַר לֵיהּ: הַאי נָמֵי לָא תִּבְעֵי לָךְ, דַּאֲנָא וְיַנַּאי בְּרֵיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי אִיקַּלְעַן לְבֵי יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פַּזִּי, וְקָרִיבוּ לַן קַנְיָא בְּקוּפֵיהּ, וַאֲכַלְנָא. [א]מַתְקֵיף לַהּ רַב אָשֵׁי, וְאִיתֵּימָא רַבִּי שְׁמוּאֵל מִזְּרוּקִינְיָא: וְדִלְמָא פִּי קָנֶה חוּץ לִקְדֵרָה הֲוָה, אִי נָמֵי מִיחְלָט הֲוָה חָלֵיט לֵיהּ מֵעִיקָּרָא, כִּי הָא דְּרַב הוּנָא חָלְטִי לֵיהּ בְּחַלָּא, וְרַב נַחְמָן חָלְטִי לֵיהּ בְּרוֹתְחִין. וּסְבַר רַב פָּפָּא קַמֵּיהּ דְּרָבָא לְמֵימַר: חַלָּא אֲסִיר. אֲמַר לֵיהּ: אִי חַלָּא אֲסִיר – אִיהוּ נָמֵי אֲסִיר, כִּי הֵיכִי דְּפָלֵיט – הֲדַר בָּלַע. רַב בַּר שְׁבָא אִיקְלַע לְבֵי רַב נַחְמָן, אַיְיתוּ לֵיהּ כַּבְדָּא שְׁלִיקָא, וְלָא אֲכַל. אֲמַרוּ לֵיהּ: בַּר בֵּי רַב דִּלְגִיו לָא אָכֵיל, וּמַנּוּ? רַב בַּר שַׁבָּא. אֲמַר לְהוּ רַב נַחְמָן: גָּאמוּ לְשַׁבָּא. כְּתַנָּאֵי: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַכָּבֵד אוֹסֶרֶת וְאֵינָהּ נֶאֱסֶרֶת, מִפְּנֵי שֶׁפּוֹלֶטֶת וְאֵינָהּ בּוֹלַעַת. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: מְתוּבֶּלֶת – אוֹסֶרֶת וְנֶאֱסֶרֶת, שְׁלוּקָה – אוֹסֶרֶת וְנֶאֱסֶרֶת. (א)רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אִקְלַע לְבֵי רַבָּה בַּר רַב נַחְמָן, אַיְיתִי לְקַמֵּיהּ תְּלָת סָאוֵי טַחְאֵי, אֲמַר לְהוּ: מִי הֲוָה יָדְעִיתוּ דְּאָתֵינָא? אֲמַרוּ לֵיהּ: מִי עֲדִיפַתְּ לַן מִינַּהּ, דִּכְתִיב: "וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג"! [ב־ד]אַדְהָכִי, אַשְׁכַּח הָהוּא כַּבְדָּא דַּהֲוָה בַּהּ סִמְפּוֹנָא דִּבְלִיעָא דְּמָא, אֲמַר לְהוּ: אַמַּאי עֲבַדִיתוּ הָכִי? אֲמַרוּ לֵיהּ: אֶלָּא הֵיכִי נַעֲבֵיד? אֲמַר לְהוּ: קָרְעוּ שְׁתִי וָעֵרֶב, וְחִיתוּכָא לְתַחַת. וְהָנֵי מִילֵּי כַּבְדָּא, אֲבָל טְחָלָא – שׁוּמְנָא בְּעָלְמָא הוּא, כִּי הָא דִּשְׁמוּאֵל עָבְדִי לֵיהּ תַּבְשִׁילָא דִּטְחָלֵי בְּיוֹמָא דְּעָבֵיד מִלְּתָא. אִתְּמַר: כַּבְדָּא עִילָּוֵי בִּשְׂרָא – שְׁרֵי, דְּמָא מִשְׁרָק שָׁרֵיק. כַּחְלָא עִילָּוֵי בִּשְׂרָא – אָסוּר. מַאי טַעְמָא? חָלָב סָרוֹכֵי מְסָרֵיךְ. רַב דִּימִי מִנְּהַרְדְּעָא מַתְנֵי אִפְּכָא: כַּחְלָא עִילָּוֵי בִּשְׂרָא – שְׁרֵי, מַאי טַעְמָא? חֲלֵב שְׁחוּטָה דְּרַבָּנַן, כַּבְדָּא עִילָּוֵי בִּשְׂרָא – אֲסִיר, דָּם דְּאוֹרָיְיתָא. דָּרֵשׁ מָרִימָר: הִלְכְתָא, בֵּין כַּבְדָּא בֵּין כַּחְלָא, תּוּתֵי בִּשְׂרָא – שְׁרֵי, עִילָּוֵי בִּשְׂרָא – דִּיעֲבַד אִין, לְכַתְּחִלָּה לָא. רַב אָשֵׁי אִיקְלַע לְבֵי רָמֵי בַּר אַבָּא חֲמוּהּ, חַזְיֵיהּ לִבְרֵיהּ דְּרָמֵי בַּר אַבָּא דְּקָא

שָׁפֵיד

וּמִשּׁוּם שַׁמְנוּנִית קָאָמַר דְּאוֹסֶרֶת אֶת הַמִּתְבַּשֵּׁל עִמָּהּ לְפִי שֶׁבּוֹלַעַ מִן הַטְּרֵפָה וְאֵינָהּ נֶאֱסֶרֶת אִם שֶׁל הֶתֵּר הָיָה וּבִשְּׁלָהּ עִם טְרֵפָה אֵינָהּ נֶאֱסֶרֶת לְפִי שֶׁטְּרוּדָה לִפְלוֹט כָּל שָׁעָה וְאֵינָהּ בּוֹלַעַת כְּלוּם אֲבָל דְּמָא דְּנָפִיק מִינָּהּ דִּכְשֵׁרָה מִיבַּעְיָא לִי אִי אָסִיר אַחֲרִינֵי אִי לָא דְּאִכָּא לְמֵימַר דְּמָא דְּהֶיתֵּירָא הוּא שֶׁהֲרֵי עִקָּרָהּ דָּם וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ פְּשִׁיטָא לִי דְּמֻתָּר וְכִי פֵּרֵשׁ מִיבַּעְיָא לִי מַאי: קַנְיָא בְּקוּפְיָהּ הַקָּנֶה עִם כָּל הַמְּחֻבָּר לוֹ הָרֵאָה וְהַלֵּב וְכָבֵד וְכֻלָּן נִתְבַּשְּׁלוּ יַחַד: דִּלְמָא פִּי קָנֶה חוּץ לַקְּדֵרָה הָוָה וְסִימְפּוֹנֵי הַכָּבֵד שׁוֹפְכִין דֶּרֶךְ קְנֵה הַכָּבֵד לְתוֹךְ קָנֶה הַגָּדוֹל שֶׁל רֵאָה וְיוֹצֵא דָּם דֶּרֶךְ חֲלָלוֹ חוּץ לַקְּדֵרָה: אִי נָמֵי חָלִיט הָוָה מֵעִקָּרָא וְנִתְבַּשֵּׁל דָּמוֹ בְּתוֹכוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְלוֹט עוֹד כְּשֶׁיְּבַשְּׁלֵהוּ עִם הָאַחֵר וְדָמוֹ הַמֻּבְלָע בְּתוֹכוֹ מֻתָּר כָּל זְמַן שֶׁלֹּא יָצָא: חָלְטִי לֵיהּ בְּחַלָּא נוֹתְנוֹ בְּחוֹמֶץ שֶׁהַחוֹמֶץ נוֹתְנוֹ אשטרויינ"ט וְשׁוּב אֵינוֹ פּוֹלֵט עוֹלָמִית וְהָדַר מְבַשְּׁלֵי לֵיהּ עִם בָּשָׂר אַחֵר: חַלָּא אָסִיר אוֹתוֹ חוֹמֶץ שֶׁנִּצְמֵת בּוֹ אָסוּר דְּקָסָבַר מוֹצִיא מִקְצָת מִן הַדָּם: כִּי הֵיכִי דְּפָלִיט הָדַר בָּלַע מֵאוֹתוֹ חוֹמֶץ עַצְמוֹ דְּכֵיוָן שֶׁנִּצְמֵת וְאֵינוֹ טָרוּד לִפְלוֹט חוֹזֵר וּבוֹלֵעַ: אָמְרוּ לֵיהּ בַּר בֵּי רַב דִּלְגִיו לֹא אָכֵיל אָמְרוּ לוֹ לְרַב נַחְמָן תַּלְמִיד שֶׁנִּתְאָרֵחַ אֶצְלְךָ אֵינוֹ אוֹכֵל מָה שֶׁהֵבִיאוּ לְפָנָיו: גָּאמוּ לְשַׁבָּא הַגְמִיאֵהוּ וְהַלְעִיטֵהוּ לְשַׁבָּא עַל כָּרְחוֹ. עַל שֵׁם אָבִיו קְרָאוֹ: מְתֻבֶּלֶת הַתַּבְלִין מְרַכְּכִין אוֹתָהּ: שְׁלוּקָה הַרְבֵּה מְאֹד: נֶאֱסֶרֶת לְפִי שֶׁלְּאַחַר שֶׁנִּגְמְרָה פְּלִיטָתָהּ חוֹזֶרֶת וּבוֹלַעַת: תְּלָת סָאוֵי טַחְאֵי שָׁלֹשׁ סְאִין פַּת נְקִיָּה פָּנֶיהָ טוּחִין בְּשֶׁמֶן וּדְבַשׁ: מִי עֲדִיפַת לָן מִינָּהּ יוֹם הַשַּׁבָּת הָיָה: אַמַּאי עֲבַדִיתוּ הָכִי אע"פ שֶׁדָּם הַנִּבְלָע בּוֹ הֶתֵּר הוּא מִיהוּ דָּם הַכָּנוּס בְּסִמְפּוֹנוֹת דָּם הוּא: וְחִיתוּכָא לְתַחַת חֲתוּכוֹ לְמַטָּה כְּשֶׁנּוֹתְנוּהוּ בַּתַּנּוּר לִצְלוֹת כְּדֵי שֶׁיָּזוּב הַדָּם וְיֵצֵא: וְהָנֵי מִילֵּי דְּבָעֵי קְרִיעָה בְּכַבְדָּא מִפְּנֵי שֶׁדָּם כָּנוּס לְתוֹכוֹ אֲבָל טְחָלָא אֵין בּוֹ דָּם וַאֲפִילּוּ לִקְדֵרָה שָׁרֵי: כִּי עָבֵיד מִילְּתָא הַקָּזָה: כַּבְדָּא עִלּוּי בִּשְׂרָא בַּתַּנּוּר הָיוּ צוֹלִין כָּל צָלִי שֶׁלָּהֶן וְאוֹתוֹ שֶׁל שַׁפּוּד תָּלוּי לְמַטָּה וּכְשֶׁהַכָּבֵד נָתוּן תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ הַבָּשָׂר נִמְצָא הַכָּבֵד עֶלְיוֹן כְּשֶׁתּוֹלִין אוֹתוֹ: דְּמָא מִשְׁרָק שָׁרִיק אע"פ שֶׁזָּב מִן הַכָּבֵד עַל הַבָּשָׂר אֵין בְּכָךְ כְּלוּם לְפִי שֶׁהַדָּם ע"י צָלִי אֵינוֹ נוֹחַ לִבָּלַע אֶלָּא מַחֲלִיק וְנוֹפֵל: מְסָרֵךְ סָרִיךְ נִדְבַּק וְנִבְלָע: הִלְכְתָא כו' וּלְדִידָן אָסוּר לְגַמְרֵי לְכַתְּחִלָּה לְפִי שֶׁשַּׁפּוּדִים שֶׁלָּנוּ אֵינָן תְּלוּיִין אֶלָּא שׁוֹכְבוֹת וּפְעָמִים שֶׁמֵּרִים זְנַב הַשַּׁפּוּד וְנִמְצָא הַתַּחְתּוֹן עֶלְיוֹן וּפְעָמִים שֶׁמַּשְׁפִּילוֹ וְנִמְצָא חֲבֵרוֹ עֶלְיוֹן הִלְכָּךְ בֵּין שֶׁהַכָּבֵד לְצַד הָרֹאשׁ וּבֵין שֶׁהוּא לְצַד הַזָּנָב אָסוּר:

כִּי הָא דְּרַב הוּנָא חָלְטִי לֵיהּ בְּחַלָּא וְרַב נַחְמָן חָלְטִי לֵיהּ בְּרוֹתְחִין וא"ת וְתִפְשׁוֹט מִינָּהּ לֶאֱסוֹר מִדְּהוּ צְרִיכִי לְמַחְלְטֵיהּ וי"ל דִּלְדִידְהוּ נָמֵי הָוָה מְסַפְּקָא לְהוּ וּלְכָךְ הָיוּ מַחְמִירִין וְדַוְקָא לְבַשֵּׁל עִם הַבָּשָׂר הָווּ חָלְטִי לֵיהּ שֶׁלֹּא תֶּאֱסֹר הַבָּשָׂר אֲבָל בִּפְנֵי עַצְמָהּ אֵינָהּ נֶאֱסֶרֶת: רַב בַּר שְׁבָא אִקְלַע לְבֵי רַב נַחְמָן אַיְיתוּ לֵיהּ כַּבְדָּא שְׁלִיקָא וְלָא אֲכַל צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁלֹּא הָיָה נֶחְלָט בְּרוֹתְחִין וּלְפִי שֶׁלֹּא הָיָה בָּשָׂר אַחֵר עִמּוֹ לֹא הֻצְרְכוּ לְחַלְטוֹ אע"פ שֶׁפּוֹלֵט דָּם וְאוֹסֵר הָרֹטֶב וְהַכֵּלִים מִזֶּה לֹא הָיוּ חוֹשְׁשִׁין כֵּיוָן שֶׁהַכָּבֵד עַצְמוֹ מֻתָּר שֶׁאֵין לוֹמַר שֶׁנֶּחְלַט וע"י כֵּן הָיָה רַב נַחְמָן מַתִּירוֹ אֲבָל אִם לֹא נֶחְלַט הָיָה אוֹסְרוֹ וּבַר שְׁבָא הָיָה סָבוּר דַּחֲלִיטָה אֵינָהּ מוֹעֶלֶת א"כ לֹא מַיְתֵי שַׁפִּיר כְּתַנָּאֵי דְּתַנָּאִים לֹא נֶחְלְקוּ בָּזֶה: וַחֲתוּכֶיהָ לְתַחַת לְבַשְּׁלוֹ בִּקְדֵרָה אַחַר צְלִיָּיתוֹ אוֹ מְלִיחָתוֹ אַחֲרֵי דְּאִי לְאָכְלוֹ צָלִי לָמָּה לִי חֲתִיכָה דְּמָה שֶׁפּוֹלֵט שָׁרִיק וְנוֹפֵל דְּמָה שֶׁלֹּא נִפְלָט הָוֵי דַּם הָאֵבָרִים שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ וְשָׁרֵי פ' דַּם שְׁחִיטָה (כְּרִיתוֹת דַּף כא) וְאִי מִשּׁוּם דַּם סִמְפּוֹנוֹת הַכָּבֵד צָרִיךְ קְרִיעָה אַף לִצְלִי דְּהָוֵי בְּכָרֵת אע"פ שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ א"כ בְּטָחוֹל נָמֵי אִי אִכָּא סִמְפּוֹנוֹת לָמָּה לֹא יִצְטָרֵךְ קְרִיעָה וְעוֹד דִּמְדִבְּרָא הוּא דְּאֵין בְּטָחוֹל סִמְפּוֹנוֹת וא"כ מָה בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ אֲבָל דִּטְחָלָא לָא ובה"ג כָּתַב הַאי מָאן דְּמַצְלֵי כַּבְדָּא בִּשְׁלוֹמֵיהּ צָרִיךְ לַחֲתוּכֵיהּ מ"ט דְּאָזֵיל דָּמָא וּמַכְנִיס בְּסִמְפּוֹנוֹת וְהֵיכָא דְּלָא קַרְעֵיהּ לִקְרְעֵיהּ לְאַחַר בִּשּׁוּלוֹ וְחוֹתֵךְ וְיֵצֵא דַּם הַכָּנוּס בַּסִּמְפּוֹנוֹת וְלֹא חָיְישִׁינָן שֶׁמָּא דַּם הַסִּמְפּוֹנוֹת חָזַר וְנִבְלַע בַּכָּבֵד דְּהָא מַסְקִינָן בְּכֵיצַד צוֹלִין (פְּסָחִים דַּף עד:) דִּכְבַלְעוֹ כָּךְ פָּלְטוֹ: אֲבָל טְחָלָא שֻׁמְנָא בְּעָלְמָא הוּא הַיְינוּ דְּוַדַּאי גּוּף הַטָּחוֹל הוּא שֻׁמָּן אֲבָל דָּם הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ אָסוּר כְּדִתְנְיָא פ' דַּם שְׁחִיטָה (כְּרִיתוֹת דַּף כא:): דְּמָא מִשְׁרָק שָׁרִיק וא"ת לָמָּה לִי הַאי טַעְמָא תִּפּוֹק לֵיהּ דִּכְבַלְעוֹ כָּךְ פָּלְטוֹ וכ"ת דְּאִצְטְרִיךְ לְהַתִּיר אֲפִילּוּ לְמָאן דְּלֵית לֵיהּ בְּכֵיצַד צוֹלִין (נז"ש) כְּבַלְעוֹ כָּךְ פָּלְטוֹ אַכַּתִּי קָשֶׁה דְּמַסְקִינָן הָתָם דְּמוּלְיָיתָא שַׁרְיָא אֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה מֵהַאי טַעְמָא וְהָכָא פָּסְקִינָן לֶאֱסוֹר לְכַתְּחִלָּה לְכוּלֵּי עָלְמָא וְאִי מִשּׁוּם דִּפְעָמִים נִצְלָה הַבָּשָׂר שֶׁלְּמַטָּה מִן הַכָּבֵד תְּחִלָּה וְהַכָּבֵד עֲדַיִין פּוֹלֶטֶת וְנוֹפֵל עַל הַבָּשָׂר וּכְשֶׁמְּסִירִין הַבָּשָׂר הֲרֵי בָּלַע וְלֹא הָיָה לוֹ שְׁהוּת לִפְלוֹט א"כ בִּשְׂרָא עִלּוּי בִּשְׂרָא נָמֵי לִיתְסַר מֵהַאי טַעְמָא כְּשֶׁהַתַּחְתּוֹן נִצְלָה קֹדֶם וּמְסִירִין אוֹתוֹ מִן הַשַּׁפּוּד וְיֵשׁ לוֹמַר דְּכָבֵד שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שֶׁפַע דָּם לֹא אָמְרִינָן כְּבַלְעוֹ כָּךְ פּוֹלְטוֹ וְהָא דְּאָמְרִינָן בְּכֵיצַד צוֹלִין (נז"ש) דְּלֵב קוֹרְעוֹ אַחַר בִּשּׁוּלוֹ מִשּׁוּם דִּכְבַלְעוֹ כָּךְ פָּלְטוֹ אע"פ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שֶׁפַע דָּם הַלֵּב מִתְבַּשֵּׁל וּמִתְיַבֵּשׁ בִּמְקוֹמוֹ בַּחֲלַל הַלֵּב: **כַּבְדָּא** עִלּוּי בִּשְׂרָא אָסוּר לְכַתְּחִלָּה אָסוּר לכ"ע אע"ג דְּבִשְׂרָא עִלּוּי בִּשְׂרָא שָׁרֵי אֲפִי' לְמָאן דְּלֵית לֵיהּ בְּפֶרֶק כֵּיצַד צוֹלִין (פְּסָחִים דַּף עד:) כְּבוֹלְעוֹ כָּךְ פּוֹלְטוֹ מִשּׁוּם דְּדָם מִישְׁרַק שָׁרִיק בְּכָבֵד שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רֹב דָּם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לָצֵאת ע"י מְלִיחָה כְּמוֹ בִּשְׁאָר בָּשָׂר כִּדְמַשְׁמַע כּוּלָּהּ שְׁמַעְתִּין לָא שָׁרִיק שַׁפִּיר וּלְפֵרוּשׁ ר"ת לֹא נִיחָא כֻּלֵּי הַאי דִּבְכוּלָּהּ שְׁמַעְתִּין לֹא נִסְתַּפֵּק בְּדַם הַכָּבֵד כ"א לְהָקֵל וּלְהַתִּיר בְּלֹא מְלִיחָה וְלֹא לְהַחֲמִיר ואע"פ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ לְעֵיל שֶׁאֵינָהּ בּוֹלַעַת מֵחֲמַת שֶׁטְּרוּדָה לִפְלוֹט לְעוֹלָם מ"מ עִקַּר הַשְּׁמוּעָה אֵינָהּ מְדַבֵּר זֶה וְלִכְאוֹרָה מַשְׁמַע שֶׁמֵּאוֹתוֹ טַעַם שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בְּכָל הַשְּׁמוּעָה הוּא בָּא לֶאֱסֹר כַּבְדָּא עִלּוּי בִּשְׂרָא וּמִיהוּ י"ל דְּקָאֵי אַהַאי דְּאָמְרִינָן מִקַּמֵּי הָךְ מִילְּתָא הָנֵי מִילֵּי כַּבְדָּא שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רֹב דָּם אֲבָל טְחָלָא שׁוּמְנָא בְּעָלְמָא הוּא: **דָּם** דְּאוֹרַיְיתָא אע"ג דְּאָמַר בְּהַקּוֹמֶץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף כא.) דָּם שֶׁבִּשְּׁלוֹ אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו מ"מ תְּחִלָּה כְּשֶׁנִּפְלַט עַד שֶׁלֹּא נִתְבַּשֵּׁל הָיָה דְּאוֹרַיְיתָא אֲבָל חֵלֶב שְׁחוּטָה תְּחִלָּתוֹ דְּרַבָּנָן וּמִיהוּ קָשֶׁה לְפִי מָה שֶׁפֵּירֵשׁ הַקּוּנְטְרֵס לְעֵיל דְּדַם כָּבֵד אֲפִילּוּ פֵּרֵשׁ לָאו דְּאוֹרַיְיתָא מִדְּלָא חָשִׁיב לֵיהּ בְּפֶרֶק דַּם שְׁחִיטָה (כְּרִיתוֹת דַּף כא:) בַּהֲדֵי לֵב וְטָחוֹל וּכְלָיוֹת: **תּוּתֵי** בִּשְׂרָא שְׁרֵי וא"ת כְּחַל הֵיאַךְ מֻתָּר תּוּתֵי בִּשְׂרָא וַהֲלֹא שַׁמְנוּנִית הַבָּשָׂר נוֹטֵף עַל הַכְּחַל וְאִי בְּקָרְעוֹ שְׁתִי וָעֵרֶב וְטָחוֹ בַּכּוֹתֶל א"כ עִלּוּי בִּשְׂרָא נָמֵי לִישְׁתְּרֵי דְּהָא מֻתָּר לְבַשְּׁלוֹ עִם הַבָּשָׂר בִּקְדֵרָה וי"ל דְּהָכָא גָּרַע טְפֵי לאע"פ שֶׁקְּרָעוֹ עֲדַיִין נוֹטֵף הֶחָלָב מִן הַכְּחַל עַל הַבָּשָׂר וְנִכָּר שֶׁהוּא בְּעַיִן וְיֵשׁ לִלְמוֹד מִכָּאן הֶתֵּר פָּשׁוּט דְּהֵיכָא דְּקָרְעוֹ שְׁתִי וָעֵרֶב וְטָחוֹ בַּכּוֹתֶל דְּמֻתָּר לְבַשְּׁלוֹ עִם בָּשָׂר בִּקְדֵרָה כְּדִבְרֵי ר"ת וְלֹא כְּמוֹ בְּקוּנְט' שֶׁחוֹלֵק עָלָיו בְּזֶה דְּהָא בְּהַלְיָה שְׁרֵי הָכָא תּוּתֵי בִּשְׂרָא אע"פ שֶׁשַּׁמְנוּנִית הַבָּשָׂר עַל הַכְּחַל וּמָה שֶׁנִּזְהָרִים שֶׁלֹּא לַחְתּוֹךְ כְּחַל רוֹתֵחַ בְּסַכִּין שֶׁל בָּשָׂר מִנְהָג שֶׁל הֶבֶל הוּא דַּאֲפִי' בְּשַׁפּוּד אֶחָד שָׁרִינַן הָכָא לְכַתְּחִלָּה כְּשֶׁהַכְּחַל לְמַטָּה וַאֲפִי' עִלּוּי בִּשְׂרָא לְכַתְּחִלָּה הוּא דְּאָסוּר מִטַּעַם דִּפְרִישַׁת חָלָב אֲבָל בְּדִיעֲבַד שָׁרֵי:

מסורת הש"ס

א שבת קיט.

תורה אור השלם

אִם־תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְהֹוָה מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר [ישעיהו נח, יג]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' ז, סמג לאוין קלז, טוש"ע יו"ד סי' עג סעי' ב:

ב טוש"ע יו"ד סי' עג סעי' א:

ג מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' ט, סמג לאוין קלז, טוש"ע יו"ד סי' עד סעי' א:

ד מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' צ סעי' ד:

רבינו גרשום

קריבו ליה קניא בקופיה ואכלן. כלומר קריבו ליה הכבד עם הריאה והקיבה והלב לבשלן כמו שהוא ואכלן ש"מ דאינה נאסרת:

דלמא פי קנה חוץ לקדרה הוה. כלומר שהדם פלט חוץ לקדרה:

אי נמי מחלט הוה חליט מעיקרא. כלומר חלטי ליה בחלא מעיקרא דשלקי ליה דנפק כולי דמא מעיקרא דשלקי לה:

חלא אסיר. כלומר דפליט דמא בחלא:

גמעוה לשבא. כלומר אכלוה בעל כרחיה:

מתובלת אוסרת ונאסרת. כלומר דמחמת תבלין יש בה סלקין ובולעת:

טחיי. מיני מאכל:

דמא מסריך סריך. כלומר הדם של כבד משלשל למטה ואינו זב לבשר שקרוב לו:

חלבא מסריך סריך. כלומר אינו זב למטה אלא סריך למעלה ונכנס לבשר ובולע הבשר:

שָׁפֵיד כַּבְדָּא עִילָּוֵי בִּשְׂרָא, אָמַר: כַּמָּה יְהִיר הַאי מֵרַבָּנַן! אֵימַר דַּאֲמוּר רַבָּנַן דִּיעֲבַד, לְכַתְחִלָּה מִי אֲמוּר? וְאִי אִיכָּא בֵּי דוּגֵי, בִּשְׂרָא עִילָּוֵי כַּבְדָּא נָמֵי אֲסִיר. וּמַאי שְׁנָא מִדְּמָא דְּבִשְׂרָא? דְּמָא דְּבִשְׂרָא – שָׁכֵן, דְּמָא דְּכַבְדָּא – קָפֵי. [א]אָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר שְׁמוּאֵל: סַכִּין שֶׁשָּׁחַט בָּהּ, אָסוּר לַחְתּוֹךְ בָּהּ רוֹתֵחַ. צוֹנֵן – אָמְרִי לַהּ בָּעֲיָא הֲדָחָה, וְאָמְרִי לַהּ לָא בָּעֲיָא הֲדָחָה. [ב]אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: קְעָרָה שֶׁמָּלַח בָּהּ בָּשָׂר, אָסוּר לֶאֱכוֹל בָּהּ רוֹתֵחַ, וּשְׁמוּאֵל לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: מָלִיחַ הֲרֵי הוּא כְּרוֹתֵחַ, וְכָבוּשׁ הֲרֵי הוּא כִּמְבוּשָּׁל. כִּי אֲתָא רָבִין, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מָלִיחַ אֵינוֹ כְּרוֹתֵחַ, וְכָבוּשׁ אֵינוֹ כִּמְבוּשָּׁל. אָמַר אַבָּיֵי: הָא דְּרָבִין לֵיתַהּ, דְּהַהִיא פִּינְכָּא דַּהֲוָה בֵּי רַבִּי אַמֵּי, דְּמָלַח בֵּיהּ בִּשְׂרָא, וְתַבְרֵיהּ. מִכְּדֵי, רַבִּי אַמֵּי תַּלְמִיד דְּרַבִּי יוֹחָנָן הֲוָה, מַאי טַעְמָא תַּבְרֵיהּ? לָאו מִשּׁוּם דִּשְׁמִיעָא לֵיהּ מִינֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר: מָלִיחַ הֲרֵי הוּא כְּרוֹתֵחַ! יָתֵיב רַב כָּהֲנָא אֲחוּהּ דְּרַב יְהוּדָה קַמֵּיהּ דְּרַב הוּנָא, וְיָתֵיב וְקָאָמַר: קְעָרָה שֶׁמָּלַח בָּהּ בָּשָׂר – אָסוּר לֶאֱכוֹל בָּהּ רוֹתֵחַ, וּצְנוֹן שֶׁחֲתָכוֹ בְּסַכִּין – מוּתָּר לְאָכְלוֹ בְּכוּתָּח. מַאי טַעְמָא? אָמַר אַבָּיֵי: הַאי – הֶיתֵּרָא בָּלַע, וְהַאי – אִיסּוּרָא בָּלַע. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: כִּי בָּלַע הֶיתֵּרָא, מַאי הָוֵי? סוֹף סוֹף, הַאי הֶיתֵּרָא דְּאָתֵי לִידֵי אִיסּוּרָא הוּא, דְּאִיסּוּרָא קָאָכֵיל! אֶלָּא אָמַר רָבָא: הַאי אֶפְשָׁר לְמִטְעֲמֵיהּ, וְהַאי לָא אֶפְשָׁר לְמִטְעֲמֵיהּ. (א)אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְרָבָא: וְלִיטְעֲמֵיהּ קַפִּילָא אֲרַמָּאָה, מִי לָא תְּנַן: קְדֵרָה שֶׁבִּישֵּׁל בָּהּ בָּשָׂר לֹא יְבַשֵּׁל בָּהּ חָלָב, וְאִם בִּשֵּׁל – בְּנוֹתֵן טַעַם, בִּשֵּׁל בָּהּ תְּרוּמָה לֹא יְבַשֵּׁל בָּהּ חוּלִּין, וְאִם בִּשֵּׁל – בְּנוֹתֵן טַעַם. וְאָמְרִינַן: בִּשְׁלָמָא תְּרוּמָה – טָעֵים לַהּ כֹּהֵן, אֶלָּא בָּשָׂר בְּחָלָב – מַאן טָעֵים לַהּ? וַאֲמַר לַן: לִיטְעֲמֵיהּ קַפִּילָא! הָכִי נָמֵי לִיטְעֲמֵיהּ קַפִּילָא! הָכִי נָמֵי, כִּי קָאָמֵינָא – דְּלֵיכָּא קַפִּילָא. אִיתְּמַר: דָּגִים שֶׁעָלוּ בַּקְּעָרָה, רַב אָמַר: אָסוּר לְאָכְלָן בְּכוּתָּח, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: מוּתָּר לְאָכְלָן בְּכוּתָּח. רַב אָמַר: אָסוּר, נוֹתֵן טַעַם הוּא; וּשְׁמוּאֵל אָמַר: מוּתָּר, נוֹתֵן טַעַם בַּר נוֹתֵן טַעַם הוּא. וְהָא דְּרַב, לָאו בְּפֵירוּשׁ אִיתְּמַר, אֶלָּא מִכְּלָלָא אִיתְּמַר. דְּרַב אִיקְלַע לְבֵי רַב שִׁימִי בַּר חִיָּיא בַּר בְּרֵיהּ, חַשׁ (בְּעֵינָיו) [בְּעֵינֵיהּ], עֲבַדוּ לֵיהּ שְׁיָיפָא בְּצָעָא, בָּתַר הָכִי רְמוֹ לֵיהּ בִּשּׁוּלָא בְּגַוֵּוהּ, טָעֵים לֵיהּ טַעֲמָא דִּשְׁיָיפָא, אֲמַר: יָהֵיב טַעְמָא כּוּלֵּי הַאי. וְלָא הִיא, שָׁאנֵי הָתָם דִּנְפִישׁ מְרָרֵהּ טְפֵי. רַבִּי אֶלְעָזָר הֲוָה קָאֵים קַמֵּיהּ דְּמָר שְׁמוּאֵל, אַיְיתוֹ לְקַמֵּיהּ דָּגִים שֶׁעָלוּ בַּקְּעָרָה, וְקָא אָכֵיל בְּכוּתָּח. יָהֵיב לֵיהּ וְלָא אֲכַל, אֲמַר לֵיהּ: לְרַבָּךְ יְהַבִי לֵיהּ וַאֲכַל, וְאַתְּ לָא אָכְלַתְּ? אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב, אֲמַר לֵיהּ: הֲדַר בֵּיהּ מָר מִשְּׁמַעְתֵּיהּ? אֲמַר לֵיהּ: חַס לֵיהּ לְזַרְעֵיהּ דְּאַבָּא בַּר אַבָּא דְּלִיסְפֵּי לִי מִידֵּי וְלָא סְבִירָא לִי. רַב הוּנָא וְרַב חִיָּיא בַּר אָשֵׁי הֲווֹ יָתְבִי, חַד בְּהַאי גִּיסָא דְּמַבָּרָא דְּסוּרָא, וְחַד בְּהַאי גִּיסָא דְּמַבָּרָא. לְמָר אַיְיתוֹ לֵיהּ דָּגִים שֶׁעָלוּ בַּקְּעָרָה וַאֲכַל בְּכוּתָּח, לְמָר אַיְיתוֹ לֵיהּ תְּאֵנִים וַעֲנָבִים בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה, וַאֲכַל וְלָא בָּרֵיךְ. [גב]מָר אֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: יַתְמָא! עֲבַד רַבָּךְ הָכִי? וּמָר אֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: יַתְמָא! עֲבַד רַבָּךְ הָכִי? מָר אֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: אֲנָא כִּשְׁמוּאֵל סְבִירָא לִי, וּמָר אֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: אֲנָא כְּרַבִּי חִיָּיא סְבִירָא לִי, דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: פַּת פּוֹטֶרֶת כָּל מִינֵי מַאֲכָל, וְיַיִן פּוֹטֵר כָּל מִינֵי מַשְׁקִין. [דה]אָמַר חִזְקִיָּה מִשּׁוּם אַבָּיֵי: הִלְכְתָא דָּגִים שֶׁעָלוּ בַּקְּעָרָה – מוּתָּר לְאוֹכְלָן בְּכוּתָּח, צְנוֹן שֶׁחֲתָכוֹ בְּסַכִּין שֶׁחָתַךְ בָּהּ בָּשָׂר – אָסוּר לְאוֹכְלוֹ בְּכוּתָּח. וְהָנֵי מִילֵּי צְנוֹן,

דְּאַגַּב

מָלִיחַ אֵינוֹ כְּרוֹתֵחַ וְהָא דְּתַנְיָא (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קיג.) דְּטָמֵא מָלִיחַ וְטָהוֹר תָּפֵל אָסוּר הַיְנוּ בְּדָגִים דְּרַפּוּ קַרְמַיְיהוּ: אָמַר אַבַּיֵּי הַאי הֶתֵּרָא בָּלַע כו' לָא ר"ל מִשּׁוּם דְּהָוֵי נוֹתֵן טַעַם בַּר נוֹתֵן טַעַם כְּמוֹ דָּגִים שֶׁעָלוּ בַּקְּעָרָה דְּאַבַּיֵּי לְטַעְמֵיהּ דְּחָשִׁיב לֵיהּ חַד טַעְמָא מִשּׁוּם חָרְפֵּיהּ דְּצָנוֹן וְאע"ג דִּלְקַמָּן אָסַר אַבַּיֵּי אַלִּיבָּא דְּרַב כַּהֲנָא קָאָמַר לָהּ: וְלֹא הִיא שָׁאנֵי הָתָם דְּנָפִישׁ מְרִירֵיהּ כְּלוֹמַר מִכָּאן אֵין לְהוֹכִיחַ אֲבָל הוּא בְּפֵרוּשׁ אֲמָרָהּ כִּדְמוּכָח בְּסָמוּךְ: אַבָּא בַּר אַבָּא אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל הָוָה כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק מִי שֶׁמֵּתוּ (בְּרָכוֹת דַּף יח:): כְּרַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא ס"ל אֵין הֲלָכָה כֵּן אֶלָּא כִּדְפָסְקִינַן בְּפֶרֶק כֵּיצַד מְבָרְכִין (בְּרָכוֹת דַּף מא:): הִלְכְתָא דָּגִים שֶׁעָלוּ בַּקְּעָרָה שֶׁל בָּשָׂר מֻתָּר לְאוֹכְלָן בְּכוּתָּח אִם הַקְּעָרָה וְהַדָּגִים צוֹנְנִים לֹא אִיצְטְרִיךְ לְמִפְסַק דְּלֵיכָּא מַאן דִּפְלִיג אֶלָּא כְּשֶׁהָאֶחָד מֵהֶן רוֹתֵחַ דְּבֵין עִלָּאָה גָּבַר בֵּין תַּתָּאָה גָּבַר קְלִפָּה מִיהָא בָּעֵי כִּדְאָמְרֵי' בְּפ' כֵּיצַד צוֹלִין (פְּסָחִים דַּף עו.) אַלְמָא קָא בָּלַע. בְּשֵׁם רַשִׁ"י פֵּי' רִיבָ"ן אֲפִלּוּ לֹא עָלוּ שָׁרוּ אֲבָל נִתְבַּשְּׁלוּ אָסוּר דְּכַחַד טַעְמָא חָשִׁיב וּבָא מַעֲשֶׂה לְפָנָיו בְּבֵיצִים שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ בִּקְדֵרָה שֶׁל חָלָב וְאָסַר לַעֲשׂוֹת מֵהֶם מוּלְיָיתָא שֶׁל בָּשָׂר וְיֵשׁ לְהָבִיא רְאָיָה לִדְבָרָיו מִצְּנוֹן שֶׁחֲתָכוֹ בְּסַכִּין דְּאָסוּר לְאָכְלוֹ בְּכוּתָּח מִשּׁוּם דְּאַגַּב חָרְפֵיהּ בָּלַע טְפֵי וַחֲשִׁיב כְּחַד טַעְמָא וְנִתְבַּשְּׁלוּ לֹא גָּרַע מִצְּנוֹן וּמִיהוּ לְפֵרוּשׁ לָשׁוֹן אַחֵר שֶׁפֵּי' בְּקוּנְטְ' דְּטַעֲמָא דְּאָסוּר מִשּׁוּם שֶׁהַשֻּׁמָּן קָרוּשׁ עַל הַסַּכִּין וְאֵינוֹ נִכָּר וְהָוֵי טַעַם רִאשׁוֹן בְּצָנוֹן אֵין רְאָיָה מִשָּׁם וּמִתּוֹךְ לְשׁוֹן הַקּוּנְטְ' מַשְׁמַע דְּאֵין חִלּוּק בֵּין עָלוּ לְנִתְבַּשְּׁלוּ דִּלְעֵיל גַּבֵּי נוֹתֵן טַעַם בַּר נוֹתֵן טַעַם פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּאִם הָיוּ מְבֻשָּׁלִים עִם בָּשָׂר מַמָּשׁ אוֹ נֶאֱכַל חָלָב בַּקְּעָרָה מוֹדֶה שְׁמוּאֵל דְּאָסוּר דְּהָוֵי נוֹתֵן טַעַם רִאשׁוֹן מַשְׁמַע מִתּוֹךְ פֵּרוּשׁוֹ דִּמְבֻשָּׁלִים עִם בָּשָׂר הוּא דְּאָסוּר אֲבָל מְבֻשָּׁלִים עִם הַקְּעָרָה שָׁרֵי וְהָא דְּאַמְרִינַן פֶּרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף ל:) אֵין טָשִׁין הַתַּנּוּר בְּאַלְיָה וְאִם טָשׁ כָּל הַפַּת אֲסוּרָה עַד שֶׁיּוּסַּק הַתַּנּוּר וְלָא סַגִּי בְּקִנּוּחַ אֵין רְאָיָה מִשָּׁם דְּנִתְבַּשֵּׁל אָסוּר מִדְּלָא חָשִׁיב לֵיהּ בְּקִנּוּחַ נוֹתֵן טַעַם בַּר נוֹתֵן טַעַם דְּאוֹמֵר ר"ת דְּלַאו אֶפְשָׁר לַתַּנּוּר לְהִתְקַנֵּחַ יָפֶה כְּשֶׁנִּדְבַּק בּוֹ הַשַּׁמְנוּנִית וְהָוֵי בְּעַיִן עַד שֶׁיּוּסַּק וְיֵשׁ לְדַקְדֵּק דַּאֲפִלּוּ נִתְבַּשְּׁלוּ שָׁרֵי כִּדְאָמְרִינַן פֶּרֶק דַּם חַטָּאת (זְבָחִים דַּף צז.) דְּכָל יוֹם וָיוֹם נַעֲשֶׂה גִּעוּל לַחֲבֵירוֹ וּמֻתָּר לְבַשֵּׁל שְׁלָמִים הָאִידְנָא בִּקְדֵרָה שֶׁבִּשֵּׁל בָּהּ שְׁלָמִים אֶתְמוֹל דְּלָא אָמְרִינַן דְּקָא מְמַעֵט בַּאֲכִילַת שְׁלָמִים דְּהָאִידְנָא מִשּׁוּם דְּטַעַם שֵׁנִי הוּא וְנִתְבַּטֵּל קֹדֶם שֶׁיָּבֹא לִידֵי אִסּוּר וְאֵין לוֹמַר דְּשָׁאנֵי הָתָם דְּהָוֵי טַעַם שְׁלִישִׁי לְפִי שֶׁיֵּשׁ מַיִם בַּקְּדֵרָה מִטַּעַם זֶה יִהְיוּ נַמִּי הַבֵּיצִים מֻתָּרִים שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ בְּמַיִם בַּקְּדֵרָה וְעוֹד דְּגַבֵּי שַׁפּוּד וְאַסְכָּלָה מַיְיתֵי בְּסוֹף מַסֶּכֶ' ע"ז (דַּף עו.) הַהִיא דְּכָל יוֹם וָיוֹם נַעֲשֶׂה גִּעוּל לַחֲבֵירוֹ וּמִיהוּ ע"כ אֵין רְאָיָה מִשָּׁם דְּהָא אֲפִלּוּ בִּשֵּׁל בָּהּ חַטָּאת שָׁרֵי לְבַשֵּׁל בְּאוֹתָהּ קְדֵרָה שְׁלָמִים בְּסוֹף מַסֶּכֶת ע"ז (שָׁם) וַהֲרֵי מְמַעֵט בַּאֲכִילָתָהּ דְּמִתְסְרֵי לְזָרִים וּלְנָשִׁים וְלַעֲבָדִים דְּאֵין נֶאֱכֶלֶת אֶלָּא לְזִכְרֵי כְהֻנָּה וְגַם מִפְּסְלֵי בַּיּוֹצֵא דְּהָוֵי טַעַם שֵׁנִי בְּאִסּוּר וְעַל כָּרְחִיךְ הָתָם הָוֵי טַעְמָא מִשּׁוּם דְּמִין בְּמִינוֹ מִדְּאוֹרַיְיתָא בָּטֵל בְּרֹב וּבִכְלֵי מִקְדָּשׁ אוֹקְמוּהּ אַדְּאוֹרַיְיתָא וּקְעָרוֹת שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁין בָּהֶן בָּשָׂר שֶׁאֲכָלוּ בְּמַחֲבַת שֶׁל חָלָב בִּכְלִי רִאשׁוֹן וּשְׁנֵיהֶם בְּנֵי יוֹמָן יֵשׁ לֶאֱסֹר אֲפִלּוּ אִם נֹאמַר לָאו דַּוְקָא עָלוּ אֶלָּא אֲפִלּוּ נִתְבַּשְּׁלוּ אִם הַשַּׁמְנוּנִית בְּעַיִן עַל הַקְּעָרוֹת דְּהָוֵי כְּסַכִּין שֶׁלֹּא נִתְקַנֵּחַ דְּאָסַר בְּקֻנְטְרֵס לְלָשׁוֹן אַחֵר וַאֲפִלּוּ אֵין שַׁמְנוּנִית בְּעַיִן אָסוּר דְּהַקְּעָרוֹת נוֹגְעוֹת בַּמַּחֲבַת וְנִפְלַט טַעַם מִזֶּה לָזֶה וְהָוֵי טַעַם שֵׁנִי בְּאִסּוּר וְעוֹד דְּלָא דָּמֵי כְּלָל לְדָגִים שֶׁעָלוּ בַּקְּעָרָה דְּהָא כְּשֶׁהַטַּעַם שֵׁנִי שֶׁל בָּשָׂר וְשֶׁל חָלָב נִכְנָס בַּמַּיִם מִיָּד נֶאֶסְרוּ הַמַּיִם וְחוֹזְרִין וְאוֹסְרִין הַקְּעָרוֹת וְהַמַּחֲבַת וְאִם הָאֶחָד אֵינוֹ בֶּן יוֹמוֹ אָז אוֹתוֹ שֶׁהוּא בֶּן יוֹמוֹ מֻתָּר:

שַׁפִּיר נוֹתֵן בַּשַּׁפּוּד וְלֹא הָיָה חָשׁ לָמָה שֶׁהַכָּבֵד יִהְיֶה עֶלְיוֹן: בֵּי דוּגֵי שֶׁנּוֹתְנִין כְּלִי לְקַבֵּל הַשֻּׁמָּן כְּדֶרֶךְ שֶׁאָנוּ עוֹשִׂין לַאֲוָזִין וְהוּא נִקְרָא בֵּי דוּגִי בְּלָשׁוֹן אֲרַמִּי: בִּשְׂרָא עִלָּוֵי כַּבְדָּא נָמֵי אָסוּר לְפִי שֶׁדַּם הַכָּבֵד נוֹטֵף לְתוֹךְ הַבֵּי דוּגֵי וְנִמְצָא אוֹכְלוֹ: וּמ"ש מִדְּמָא דְּבִשְׂרָא וַהֲרֵי אַף דַּם הַבָּשָׂר כְּשֶׁאֵין שָׁם כָּבֵד זָב עִם הַשֻּׁמָּן וְאָנוּ אוֹכְלִין אוֹתוֹ: וּמְשַׁנֵּי דְּמָא דְּבִשְׂרָא שָׁכֵן יוֹרֵד לְשׁוּלֵי הַכְּלִי וְהַשֻּׁמָּן צָף לְמַעְלָה וּמַנִּיחִין לְתוֹךְ הַכְּלִי מַרְאָה אֲדַמְדֶּמֶת שֶׁבַּשּׁוּלַיִם: קָפֵי צָף לְמַעְלָה כְּמוֹ (מְלָכִים ב ו) וַיָּצֶף הַבַּרְזֶל וּמְתַרְגְּמִינַן וּקְפָא פַּרְזְלָא. וְהִלְכוֹת כָּחָל כְּבָר כָּתַבְנוּ לְמַעְלָה דְּלָא בָּעֵי קְרִיעָה שְׁתִי וָעֵרֶב וְאִם לֹא קְרָעוֹ מֻתָּר כְּלִישְׁנָא קַמָּא דְּרַב דְּהָא תַּנְיָא כּוּתְחָהּ וְלִקְדֵרָה קְרָעוֹ שְׁתִי וָעֵרֶב וְטָחוֹ בַּכֹּתֶל: סַכִּין שֶׁשָּׁחַט בָּהּ אַיְּדֵי דְּבֵית הַשְּׁחִיטָה רוֹתֵחַ בּוֹלֵעַ הַסַּכִּין מִן הַדָּם וְאָסוּר לַחְתֹּךְ בָּהּ רוֹתֵחַ מִפְּנֵי שֶׁחוֹזֵר וּפוֹלֵט בּוֹ: צוֹנֵן וְאִם חָתַךְ בָּהּ צוֹנֵן: בָּעֵי הֲדָחָה הַהוּא צוֹנֵן: קְעָרָה שֶׁמָּלַח בָּהּ בָּשָׂר אָסוּר לֶאֱכֹל בָּהּ דָּבָר רוֹתֵחַ לְפִי שֶׁנִּבְלַע בָּהּ הַדָּם וְנוֹתֵן טַעַם רִאשׁוֹן הָוֵי כְּאִסּוּר גָּמוּר: הָא דְּרַבִּין דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מֵיקַל לֵיתָא: דְּהַהִיא פִּינְכָּא גָּרְסִינַן קְעָרָה שֶׁל חֶרֶס שֶׁאֵין לָהּ תַּקָּנָה בְּהַגְעָלָה: מִכְּדֵי רַבִּי אַמֵּי תַּלְמִיד דר' יוֹחָנָן כו' אַבַּיֵּי מְסִיק לֵיהּ לְמִילְּתֵיהּ: וְצָנוֹן שֶׁחֲתָכוֹ בְּסַכִּין אע"ג דְּאַגַּב חָרְפֵיהּ דְּצָנוֹן אִיגר"שׁ בלע"ז הוּא בּוֹלֵעַ מִשַּׁמְנוּנִית הַסַּכִּין הַקָּרוּשׁ עָלָיו וַהֲוֵי הַאי צָנוֹן נְתִינַת טַעַם רִאשׁוֹן שֶׁהֲרֵי בָּלַע אִסּוּר מַמָּשׁ וַהֲוֵי כְּבָשָׂר: מֻתָּר לְאָכְלוֹ לְאוֹתוֹ צָנוֹן בְּכוּתָּח שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְסִיוּבֵי דְּחַלְבָא כִּדְמְפָרֵשׁ טַעֲמָא דְּכֵיוָן שֶׁבָּלַע מִן הַשַּׁמְנוּנִית דְּהֶתֵּרָא בָּלַע: וְהַאי אִסּוּרָא בָּלַע קְעָרָה בָּלְעָה דָּם: סוֹף סוֹף הַאי הֶיתֵּרָא לִידֵי אִסּוּרָא אָתֵי כְּשֶׁנּוֹתְנוֹ בַּכּוּתָּח: הַאי צָנוֹן אֶפְשָׁר לוֹ לְיִשְׂרָאֵל לְטַעֲמוֹ קֹדֶם שֶׁיִּתְּנֶנּוּ בַּכּוּתָּח וְהָאִי מֻתָּר דְּקָאָמַר כְּגוֹן שֶׁטְּעָמוֹ בַּתְּחִלָּה וְלֹא הָיָה בּוֹ טַעַם שַׁמְנוּנִית: וְהַאי דַּם הַקְּעָרָה לֹא אֶפְשַׁר לְמִטְעֲמֵיהּ לְפִי שֶׁאָסוּר הוּא הִלְכָּךְ אֵין לוֹ תַּקָּנַת הֶתֵּר: קַפִּילָא נַחְתּוֹם עוֹבֵד כּוֹכָבִים: כִּי קָאָמִינָא דְּאָסוּר לֶאֱכֹל בָּהּ רוֹתֵחַ בִּדְלֵיכָּא קַפִּילָא: דָּגִים שֶׁעָלוּ בַּקְּעָרָה מִן הָאוֹר כְּשֶׁהָיוּ רוֹתְחִין נְתָנָן לְתוֹךְ הַקְּעָרָה שֶׁאָכְלוּ בָּהּ בָּשָׂר: אָסוּר לְאָכְלָן בְּכוּתָּח לְפִי שֶׁהַבָּשָׂר נוֹתֵן בָּהֶם טַעַם: נוֹתֵן טַעַם בַּר נוֹתֵן טַעַם הוּא אִם הָיוּ מְבֻשָּׁלִים עִם בָּשָׂר מַמָּשׁ הָיָה אָסוּר לְאוֹכְלָן בְּכוּתָּח אִי נָמֵי מוֹדֶה שְׁמוּאֵל שֶׁאָסוּר לֶאֱכֹל חָלָב רוֹתֵחַ בַּקְּעָרָה דְּנוֹתֵן טַעַם רִאשׁוֹן הָוֵי כְּבָשָׂר גָּמוּר אֲבָל קְעָרָה זוֹ הִיא עַצְמָהּ אֵינָהּ בָּשָׂר אֶלָּא עַל יְדֵי נוֹתֵן טַעַם וְאֵינָהּ כְּבָשָׂר: שְׁיָיפָא מְשִׁיחָה מִסַּמְמָנִים: בְּצָעָא קְעָרָה: רָמוּ בִּישׁוּלָא בְּאוֹתָהּ קְעָרָה לְאַחַר זְמַן: אָמַר יָהֵיב טַעְמָא בַּקְּעָרָה: כּוּלֵּי הַאי שֶׁחוֹזֵר וְנוֹתֵן טַעַם בַּבִּשּׁוּל. וּמַאן דְּשָׁמַע סָבַר דְּאִית לֵיהּ לְרַב נְתִינַת טַעַם בַּר נְתִינַת טַעַם נָמֵי בְּעָלְמָא: וְלָא הִיא דְּגַבֵּי סַמְמָנִים נָפִישׁ מְרִירֵיהוּ מָרִים הֵם מְאֹד: קָאִים קַמֵּיהּ מְשַׁמֵּשׁ לְפָנָיו בַּסְּעוּדָה: לְרַבָּךְ רַב שֶׁלָּמַדְתָּ מִמֶּנּוּ שֶׁאָסוּר: אַבָּא בַּר אַבָּא אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל הָוָה וְחָסִיד גָּדוֹל הָיָה: דְּלִיסְפֵּי לִי מִדֵּי דְּלָא סְבִירָא לִי לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם: בְּהַךְ גִּיסָא דְּמִדְבְּרָא דְּסוּרָא שֶׁהָיָה הַנָּהָר מַפְסִיקָן: תְּאֵנִים וַעֲנָבִים לֹא אָתוּ לְלִפְתָּן וְקַיְימָא לַן (בְּרָכוֹת דַּף מא:) דְּבָרִים הַבָּאִים לְאַחַר סְעוּדָה כְּלוֹמַר הָרְגִילִים לָבֹא לְאַחַר סְעוּדָה טְעוּנִין בְּרָכָה בֵּין לִפְנֵיהֶם וּבֵין לְאַחֲרֵיהֶם אֲפִלּוּ הֱבִיאָן בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה דְּכֵיוָן דְּאֵינָן לִפְתָּן אֵין הַפַּת פּוֹטַרְתָּן: יַתְמָא בְּלֹא דַּעַת:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' כ, סמג לאוין קלז, טוש"ע יו"ד סי' י סעי' ב:

ב מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' כא, סמג לאוין קלז, טוש"ע יו"ד סי' סט סעי' טז:

ג מיי' פד' מהל' ברכות הל' ו, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קעד סעי' ב:

ד מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' כג, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' צה סעי' א:

ה מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' כד, טוש"ע יו"ד סי' צו סעי' א:

רבינו גרשום

אסור לחתוך בה רותח:

ואי איכא בי דוגי. כלי שמשימין תחת השפוד לקבל בו השומן אסור משום דמא דכבדא:

ומ"ש מדמא דבשרא. כלומר שמשימין כלי תחת הבשר לקבל בו את השומן. דמא דבשרא שכן ולא מתערב בההי שומן אלא שכן לתחת ומיסרא כל השומן ולא יאכל דם אבל דמא דכבדא קפי ומתערב בההי שומן ואסור:

אסור לחתוך כו'. כלומר דמחמת דהוא רותח בולע הדם שבסכין:

צונן אמרי לה בעי הדחה. הסכין:

אסור לאכול בה רותח. כלומר דמחמת רתיחא בולע הדם שבקערה:

שמואל לטעמיה דאמר מלוח הרי הוא כרותח. כלומר מחמת מלח בלעה הקערה הדם:

כבוש הרי הוא כמבושל לענין בישולי עובדי כוכבים דאם עובד כוכבים כובש שלקות כאילו מבשלן:

צנון שחתכו בסכין שחתך בה בשר מותר לאכול אותו צנון בכותח. מ"ט (אמר אביי האי היתרא בלע מאי) אמרי' קערה שמלח בה בשר אסור לאכול רותח דאמרי' מחמת מלח בלע קערה הדם והכא לענין סכין מקילין בצנון:

אמר אביי האי היתרא בלע. כלומר סכין בלע דהיתרא הבשר שמותר לאכול אבל הקערה בלעה דם לאסור:

סוף סוף איסור קא בלע אכיל. כלומר כי חתך הצנון בסכין ויש בו טעם בשר דבלע צנון מחמת חורפיה כי אכיל ליה בכותח איסורא אכיל. האי אפשר למיטעמיה) צ"ל והאי לא אפשר למטעמיה אי איכא דם. לאיטעמיה אוכל דם:

קפילא. אופה:

דגים שעלו בקערה. כלומר קערה שאוכלין בה תבשיל של בשר אסור לאוכלן בכותח בקערה יש בה נותן טעם בשר. נותן טעם בר נותן טעם הוא:

שייפא. קילורית:

בצעא. כלומר קערה:

א"ל הדר ביה מר משמעתיה. דהוא היה בר אבא:

אנא עבדי כשמואל. דאמר דגים שעלו בקערה מותר לאוכלן בכותח:

מסורת הש"ס

א תוספתא תרומות; לעיל צז.; זבחים צו:

ב ברכות מא:; עבודה זרה יג:

[א]דְאַגַּב חוּרְפֵּיהּ בָּלַע, אֲבָל קִישּׁוּת – גָּרֵיר לְבֵי פְּסָקֵיהּ וְאָכֵיל. [ב]קִילְחֵי דְּלִיפְתָּא – שְׁרֵי, דְּסִילְקָא – אֲסִירִי, וְאִי פְּתַךְ בְּהוּ דְּלִיפְתָּא – שַׁפִּיר דָּמֵי. [ג]בְּעָא מִינֵּיהּ רַב דִּימִי מֵרַב נַחְמָן: מַהוּ לְאַנּוּחֵי כַּדָּא דְמִלְחָא גַּבֵּי כַּדָּא דְכַמְכָּא? אֲמַר לֵיהּ: אָסוּר. דְּחַלָּא מַאי? אֲמַר לֵיהּ: שְׁרֵי. וּמַאי שְׁנָא לְכִי תֵּיכוּל עֲלַהּ כּוֹרָא דְמִלְחָא? מַאי טַעְמָא? הַאי – אִיתֵיהּ (איסורא) [לְאִיסּוּרָא] בְּעֵינֵיהּ, וְהַאי – לֵיתֵיהּ (איסורא) [לְאִיסּוּרָא] בְּעֵינֵיהּ. [ד(א)]הָהוּא בַּר גּוֹזָלָא דִּנְפַל לְכַדָּא דְכַמְכָּא, שַׁרְיֵיהּ רַב חִינָּנָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא מִפַּשְׁרוּנְיָא. אָמַר רָבָא: מַאן חַכִּים לְמִישְׁרֵי כִּי הַאי גַּוְונָא, אִי לָאו רַב חִינָּנָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא מִפַּשְׁרוּנְיָא? קָסָבַר: כִּי אָמַר שְׁמוּאֵל "מָלִיחַ הֲרֵי הוּא כְּרוֹתֵחַ", הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּאֵינוֹ נֶאֱכָל מֵחֲמַת מִלְחוֹ, אֲבָל הַאי כּוּתָּחָא הֲרֵי נֶאֱכָל מֵחֲמַת מִלְחוֹ. [ה]וְהָנֵי מִילֵּי חַי, אֲבָל צָלִי – בָּעֵי קְלִיפָּה, וְאִי אִית בֵּיהּ פִּילֵי – כּוּלֵּיהּ אָסוּר, וְאִי מְתַבַּל בְּתַבְלִין – כּוּלֵּיהּ אָסוּר. אָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר שְׁמוּאֵל: כִּכָּר שֶׁחָתַךְ עָלֶיהָ בָּשָׂר – אָסוּר לְאָכְלָהּ, וְהָנֵי מִילֵּי דְּאַסְמֵיק, וְהָנֵי מִילֵּי דְּאַבְרְיֵהּ, וְהָנֵי מִילֵּי דְּאַסְמְכֵיהּ, אֲבָל קְלִישְׁתָּא – לֵית לַן בַּהּ. [ו(ב)]שְׁמוּאֵל שָׁדֵי לֵיהּ לְכַלְבֵּיהּ, רַב הוּנָא יָהֵיב לֵיהּ לְשַׁמָּעֵיהּ. מָה נַפְשָׁךְ? אִי שְׁרֵי – לְכוּלֵּי עָלְמָא שְׁרֵי, אִי אֲסִיר – לְכוּלֵּי עָלְמָא אֲסִיר! שָׁאנֵי רַב הוּנָא דַּאֲנִינָא דַּעְתֵּיהּ. רָבָא אָכֵיל לֵיהּ, וְקָרֵי לֵיהּ "חֲמַר בָּשָׂר". [ז]אָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין מַנִּיחִין כְּלִי תַּחַת בָּשָׂר עַד שֶׁיִּכְלֶה כָּל מַרְאֵה אַדְמוּמִית שֶׁבּוֹ. מְנָא יָדְעִינַן? מָר זוּטְרָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב פָּפָּא אָמַר: מִשֶּׁתַּעֲלֶה תִּימָרְתוֹ. מַתְקֵיף לַהּ רַב אָשֵׁי: וְדִלְמָא תַּתָּאָה מְטָא, עִילָּאָה לָא מְטָא? אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: לֵית לֵיהּ תַּקַּנְתָּא, אֶלָּא מִשְׁדָּא בֵּיהּ תַּרְתֵּי גַּלְלֵי מִלְחָא,

וּמִשְׁפְּיֵיהּ.

קִישּׁוּת מְתוּקָה הִיא וְאֵינוֹ נִבְלָע בְּתוֹכָהּ אֶלָּא הַשַּׁמְנוּנִית צָף וְעוֹמֵד עַל מְקוֹם הַחֲתָךְ הִלְכָּךְ גְּרִיר לְבֵי פִּסְקֵיהּ לִמְקוֹם חֲתָךְ גּוֹרֵר מְעַט בְּסַכִּין וְאָכִיל אַף בְּכוּתָּח. הִלְכָּךְ דָּגִים שֶׁעָלוּ בִּקְעָרָה מֻתָּר לְאוֹכְלָן בְּכוּתָּח כִּדְאָמַר דְּאֵין נוֹתֵן טַעַם הַבָּא מִן הַמַּמָּשׁ אֶלָּא נוֹתֵן טַעַם הַבָּא מִנּוֹתֵן טַעַם דִּסְתָם קְעָרָה מְקַנְּחִין אוֹתָהּ מִשֶּׁמֶן הַקָּרוּשׁ עָלֶיהָ מִשּׁוּם מֵאוּס אֲבָל לְסַכִּין פְּעָמִים שֶׁהַשַּׁמְנוּנִית קָרוּשׁ עָלָיו וְאֵינוֹ נִכָּר וּכְשֶׁחוֹתֵךְ בְּצְנוֹן הָוֵי נוֹתֵן טַעַם הַבָּא מִן הַמַּמָּשׁ וְעוֹד דְּמִשּׁוּם חָרְפִּיָּה בָּלַע טְפֵי מִדָּגִים הָרוֹתְחִים וְאַגַּב דַּחְקָא דְּסַכִּינָא פָּלִיט סַכִּינָא וּבָלַע צְנוֹן: קַלְחֵי קְלָחִים: לִיפְתָּא לֶפֶת אֵינוֹ חָרִיף אֶלָּא מָתוֹק וְאֵין טַעַם שֶׁמֶן נִכָּר בּוֹ: דְּסִילְקָא אֲסִירִי לְפִי שֶׁנּוֹתֵן טַעַם בָּהֶן: וְאִי פָּתַךְ בָּהוּ דְּלִיפְתָּא עֲרְבָן בְּעֵת חֲתָכָן שֶׁחָתַךְ אַחַת שֶׁל לֶפֶת וְאַחַת שֶׁל תְּרָדִין הַלֶּפֶת מְבַטֵּל טַעַם הַשַּׁמְנוּנִית מִן הַסַּכִּין וְאֵין הַתְּרָדִין מְקַבְּלִין טַעַם הֵימֶנּוּ: כְּמַכָּא כּוּתָּח. מִי חָשִׁינָן שֶׁמָּא יִפּוֹל מִן הַכּוּתָּח בְּמֶלַח וְהוּא לֹא יֵדַע וְיִמְלְחוּ מִמֶּנּוּ קְדֵרַת בָּשָׂר: דְּחַלָּא מַאי דֶּרֶךְ לָתֵת חֹמֶץ לְתוֹךְ הַתַּבְשִׁיל. מִי חָיְישִׁינָן שֶׁמָּא יִפּוֹל מִן הַכּוּתָּח בְּחֹמֶץ וְיַחֲזוֹר וְיִתֵּן מִמֶּנּוּ לַתַּבְשִׁיל: לְכִי תִּכּוֹל כְּשֶׁתִּמְדּוֹד לִי עָלֶיהָ כּוֹר שֶׁל מֶלַח בִּשְׂכָרִי אוֹמַר לְךָ טַעְמוֹ שֶׁל דָּבָר: הָאִי כּוּתָּח הַנּוֹפֵל בְּמֶלַח נִרְאֶה וְנִכָּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָב וְלֹא בָּטֵיל אֲבָל כּוּתָּח הַנּוֹפֵל בְּחֹמֶץ לֵיתֵיהּ בְּעֵינֶיהָ וְטַעְמָא נָמֵי לֹא יָהֵיב כּוּתָּח בְּחֹמֶץ: שָׁרְיֵיהּ רַב חִנְנָא אע"פ שֶׁהַכּוּתָּח מָלִיחַ הוּא: דְּאֵינוֹ נֶאֱכָל מֵחֲמַת מִלְחוֹ אֵינוֹ נוֹחַ לֶאֱכוֹל מֵרוֹב מֶלַח שֶׁבּוֹ עַד שֶׁשּׁוֹרִין וּמְדִיחִין אוֹתוֹ בְּמַיִם כְּעֵין מְלִיחַת בָּשָׂר לְהַצְנִיעַ: נֶאֱכָל מֵחֲמַת מִלְחוֹ הוּא כְּלוֹמַר נֶאֱכָל בְּמִלְחוֹ הוּא: קְלִיפָּה מִלְמַעְלָה סָבִיב: וְאִי אִית בֵּיהּ פִּילֵי בְּקָעִים וְהוּא צָלִי לָא סַגִּיא לֵיהּ בִּקְלִיפָּה לְפִי שֶׁבּוֹלֵעַ דֶּרֶךְ הַנְּקָבִים וְכוּלּוֹ אָסוּר: וְאִי מְתַבֵּל בְּתַבְלִין הַתַּבְלִין שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ עִמּוֹ מְרַכְּכִין אוֹתוֹ וְנוֹחַ לִבְלוֹעַ וּכְשֶׁנָּפַל לַכּוּתָּח הָיָה נוֹחַ לִבְלוֹעַ וּבָלַע: שֶׁחָתַךְ עָלֶיהָ בָּשָׂר כְּשֶׁהוּא חוֹתֵךְ מִן הַצָּלִי: אָסוּר לְאָכְלָהּ מִפְּנֵי שֶׁהַדָּם יוֹצֵא וְנִבְלָע בּוֹ: וה"מ דְּאַסְמִיק שֶׁהָיָה הַבָּשָׂר אָדוֹם שֶׁנִּקְטְרוֹל"א: וְהָנֵי מִילֵּי דְּאַבְרְיָהּ שֶׁנָּקַב הַדָּם אֶת הַכִּכָּר כְּלוֹמַר עָבַר מִצִּדּוֹ לְצִדּוֹ עַד שֶׁנִּרְאָה מִשְּׁנֵי צְדָדִין: הָכִי גָּרְסִינָן וְהָנֵי מִילֵּי דְּאַסְמְכֵיהּ שֶׁהָיָה אוֹתוֹ מוֹהַל הַיּוֹצֵא מִן הַבָּשָׂר עָבֶה אֲבָל צָלוּל לָאו דָּם הוּא: שָׁדֵי לֵיהּ לְכַלְבֵּיהּ לְהַהוּא כִּכָּר: מָה נַפְשָׁךְ דְּאִיהוּ לָא בָּעֵי לְמֵיכְלֵיהּ וּלְשַׁמָּעֵיהּ סָפֵי לֵיהּ אִסּוּרָא: דַּאֲנִינָא דַּעְתֵּיהּ הַאי דְּלָא אָכִיל לֵיהּ מִשּׁוּם דְּאִיסְטְנִיס הֲוָה וְלָאו מִשּׁוּם אִסּוּרָא: חֲמַר בָּשָׂר יֵין הַבָּשָׂר: אֵין מַנִּיחִין כְּלִי בֵּי דוּגֵי דִּלְעֵיל (חולין דף קיא:): עַד שֶׁיִּכְלֶה שֶׁיֵּצֵא כָּל דָּמוֹ כְּבָר נִפְלַט מִמֶּנּוּ: מִשֶּׁתַּעֲלֶה תִּמְרָתוֹ שֶׁהַבָּשָׂר מַעֲלֶה עָשָׁן. לִישְׁנָא אַחֲרִינָא שֶׁיִּהְיוּ הַגֶּחָלִים מַעֲלִין עָשָׁן שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהַדָּם שׁוֹתֵת עֲלֵיהֶן אֵינָן אֶלָּא כָּבִין וְהוֹלְכִים אֲבָל כְּשֶׁהַשֶּׁמֶן נוֹטֵף הֵן מַעֲלִין עָשָׁן. לְשׁוֹן מוֹרִי: וְדִילְמָא תַּתָּאָה מְטָא צַד הַתַּחְתּוֹן שֶׁל צַד גֶּחָלִים נִצְלָה וְהָעֶלְיוֹן לֹא נִצְלָה: תַּרֵי גַּלְלֵי דְּמַלְחָא בֵּין עַל הַבָּשָׂר וּבֵין בְּתוֹךְ הַכְּלִי וְהַדָּם נִגְרָר אֵצֶל הַמֶּלַח לַשּׁוּלַיִם:

אַגַּב חָרְפִּיהּ בָּלַע יֵשׁ נִזְהָר שֶׁלֹּא לַחְתּוֹךְ שׁוּמִין כְּרֵישִׁין וּבְצָלִים בְּסַכִּין חוֹלֶבֶת מִשּׁוּם דַּחֲרִיפֵי טוּבָא וְהֵיכָא דְּחָתַךְ וּנְתָנָן בִּקְדֵרָה מְלֵאָה מַיִם רוֹתַחַת מֻתָּר בְּשִׁשִּׁים לְבַטֵּל טַעַם הַבָּלוּעַ בַּיָּרָק וְנִפְלַט מִן הַסַּכִּין אֲבָל חֲתָכוֹ בְּסַכִּין שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים נַעֲשָׂה הַיָּרָק כֻּלּוֹ נְבֵלָה וְצָרִיךְ שִׁשִּׁים לְבַטֵּל הַיָּרָק וְצָרִיךְ עִיּוּן אִם הַסַּכִּין מְקֻנָּח וְאֵין בֶּן יוֹמוֹ אִי חָרְפָּא דִּיהוּ מַחֲלִיא לְשֶׁבַח כִּדְאָמַר גַּבֵּי חֲלָתִית פֶּרֶק אֵין מַעֲמִידִין (ע"ז דף לט.):

מַהוּ לְאַנּוּחֵי כַּדָּא דְּמַלְחָא בַּהֲדֵי כַּדָּא דְּכַמְכָּא א"ל אָסוּר אֵין לֶאֱסֹר מִטַּעַם זֶה לְהַנִּיחַ בְּתֵבָה אַחַת כַּל שֶׁל בָּשָׂר אֵצֶל כַּל שֶׁל חָלָב דְּהָתָם נִזְהַר יָפֶה שֶׁלֹּא יִפּוֹל מִזֶּה עַל זֶה אֲבָל הָכָא לָא מַסְּקֵי אַדַּעְתַּיְיהוּ לִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִפּוֹל מִן הַכּוּתָּח בְּמֶלַח וְלֹא יֵדַע וַיִּמְלַח מִמֶּנּוּ בָּשָׂר וְכֵן דְּחַלָּא כִּי דֶּרֶךְ לָתֵת חֹמֶץ בַּתַּבְשִׁיל וְחָיְישִׁינָן שֶׁמָּא יִפּוֹל מִן הַכּוּתָּח לְתוֹכוֹ וְיַחֲזוֹר וְיִתֵּן לְתוֹךְ הַתַּבְשִׁיל: הֵנֵי מִילֵּי דְּאֵינוֹ נֶאֱכָל מֵחֲמַת מִלְחוֹ הר"ר יַעֲקֹב יִשְׂרָאֵל הִתִּיר פַּעַם אַחַת גְּגִית מְלֵאָה בָּשָׂר שֶׁנִּמְלְחָה יָפֶה עִם חֲתִיכַת נְבֵלָה וְאָמַר דְּלֹא חָשִׁיב אֵינוֹ נֶאֱכָל מֵחֲמַת מִלְחוֹ אא"כ נִמְלַח כְּעֵין עִבּוּד כִּדְאָמַר פֶּרֶק כְּלָל גָּדוֹל (שַׁבָּת דַּף עה:) הַאי מַאן דִּמְלַח בִּישְׂרָא בְּשַׁבָּת חַיָּב מִשּׁוּם מְעַבֵּד וּמוֹקֵי לָהּ דְּבָעֵי לְאָרְחָא אֲבָל לְבֵיתָא לָא מְשַׁוִּי אִינִישׁ מֵיכְלֵיהּ עֵץ וּבְקֻנְטְרֵס נָמֵי פֵּרֵשׁ אֵינוֹ נֶאֱכָל מֵרֹב מֶלַח שֶׁבּוֹ עַל שֶׁשּׁוֹרֵהוּ וּמְדִיחוֹ בְּמַיִם כְּעֵין בָּשָׂר שֶׁמּוֹלְחִים לְהַצְנִיעַ וְקָשְׁיָא לר"ת דְּאַטּוּ הָנְהוּ אַטְמָהָתָא דְּאַמְלִיחוּ בְּגִילָא דִּנְשִׂיא בֵּי רֵישׁ גָּלוּתָא בְּפֶרֶק גִּיד הַנָּשֶׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף צז:) דְּמַיְתֵי עֲלָהּ מָלִיחַ הֲרֵי הוּא כְּרוֹתֵחַ וְכִי נִמְלְחוּ לְאָרְחָא וְכֵן (לְעֵיל חֻלִּין דַּף קיא:) קְעָרָה שֶׁנִּמְלַח בָּהּ בָּשָׂר אָסוּר לֶאֱכוֹל בָּהּ רוֹתֵחַ וְהַהִיא פִּנְכָּא דַּהֲוָה בֵּי רַבִּי אַמִּי וְכֵן רַב מָרִי דְּאִמְלַח לֵיהּ בָּשָׂר שְׁחוּטָה בַּהֲדֵי טְרֵפָה בְּסָמוּךְ אַטּוּ כָּל הָנֵי הָווּ לְאָרְחָא אוֹ לְהַצְנִיעַ כְּפִי' הַקֻּנְטְרֵס וְאוֹר"ת דְּכָל מְלִיחוּת שֶׁאָנוּ עוֹשִׂין לִקְדֵרָה חֲשִׁיבֵי אֵין נֶאֱכָלִין מֵחֲמַת מִלְחָן מִדְּפָרֵשׁ בַּהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת דְּשִׁעוּר מְלִיחָה כְּשִׁעוּר צְלִיָּה מִשּׁוּם דְּמָלִיחַ הֲרֵי הוּא כְּרוֹתֵחַ דִּצְלִי וְכֵן מַשְׁמַע בְּהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף כא.) דְּקָאָמַר טַעְמָא דְּמַעֲטֵיהּ קְרָא הָא לָאו הָכֵי [הו"א] דָּם לִיבְעֵי מֶלַח וְהָא נָפֵק לֵיהּ מִתּוֹרַת דָּם דְּאָמַר רַב יְהוּדָה דָּם שֶׁמְּלָחוֹ אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו אַלְמָא מְלִיחַת קָדָשִׁים הָוֵי אֵין נֶאֱכָל מֵחֲמַת מִלְחוֹ מִדְּפָטַר דָּם שֶׁמְּלָחוֹ כְּמוֹ דָּם שֶׁבִּשְּׁלוֹ דְּאָמְרִינָן הָתָם דְּאֵין עוֹבֵר עָלָיו וְקָאָמַר הָתָם רַבָּה עַל מְלִיחַת קָדָשִׁים וְכֵן לִקְדֵרָה אַלְמָא לִמְלִיחַת קְדֵרוֹת צָרִיךְ שֶׁלֹּא יְהוּ נֶאֱכָלִים מֵחֲמַת מִלְחָן: תַּרֵי גַּלְלֵי דְּמַלְחָא וּמִשְׁפְּיָהּ שֶׁהַדָּם נִגְרָר אֵצֶל הַמֶּלַח בַּשּׁוּלַיִם וַאֲפִלּוּ לְמ"ד (לְעֵיל חֻלִּין דַּף קח:) אֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ אָסוּר יֵשׁ לְהַתִּיר כָּאן וְלֹא אָמְרִינָן מִיָּד כְּשֶׁנּוֹטֵף הַשֶּׁמֶן מִן הַבָּשָׂר נֶאֱסַר מֵחֲמַת דָּם הַמְעֹרָב בּוֹ וְשׁוּב לֹא יוֹעִיל לוֹ תַּרֵי גַּלְלֵי דְּמַלְחָא דְּכֵיוָן שֶׁהַדָּם נִפְרָשׁ מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי אֵין נִשְׁאַר בּוֹ טַעַם וַאֲפִלּוּ מַשֶּׁהוּ דְּכָךְ הָיוּ בְּקִיאִין בְּדָבָר הַמֻּתָּר וְלֹא דָּמֵי לְאֶפְשָׁר לְסוֹחֲטוֹ דִּלְעֵיל דְּהָתָם אֵין הָאִסּוּר יוֹצֵא לְגַמְרֵי אֶלָּא שֶׁמִּתְבַּטֵּל וְעַכְשָׁו אֵין לְהַתִּיר עַל יְדֵי תַּרֵי גַּלְלֵי דְּמַלְחָא לְפִי מַה שֶּׁפֵּרֵשׁ בַּהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת דְּקָאָמַר נָקַט תַּרֵי גַּלְלֵי אֲבָל הַרְבֵּה מֶלַח פּוֹסֵק כֹּחַ הַדָּם וְאֵין אָנוּ בְּקִיאִין בְּדָבָר שֶׁלֹּא לְהַרְבּוֹת וְשֶׁלֹּא לְמַעֵט:

מסורת הש"ס

א פסחים עו.
ב עבודה זרה לא:

רבינו גרשום

אבל קישות גריר ליה לפסקיה. כלומר גורר קישות במקום חתך ואח"כ מותר לאוכלה בכותח:

קולסי לליפתא שרי. כלומר סכין שחתך בה בשר ופסק בה קולסא לליפתא שרי למיכליה בכותח דאין בה חורפא כל כך ולא בלע אבל דסילקא לא דבלע:

ואי פתק בהו לליפתא כו'. כלומר סכין שחתך בה בשר וקודם שנחתך סלקא חתך בו לליפתא למה שהיה בו טעם בשר בסכין העביר הליפתא אחרי כן שרי למיפסקיה סלקא ומיכליה בכותח:

מהו לאנוחי כלא למלחא. כלומר מילחא שמולחין בו בשר מהו לאנוחי גבי כלא דכמכא. כלומר כמכא עשוי הוא מחלב ומיבעיא ליה מי חיישינן אי מניחו גבי כלא דכמכא דלמא נפל (טפה) [מיניה] במילחא ומולח בו בשר ובלע הבשר חלב שבמלח:

דחלא מאי. כלומר חלא שחולטין בו בשר:

האי אית ליה איסורא בעיניה. כלומר במלח [איתא] איסורא בעיניה אבל בחלא ליתא לאיסורא בעיניה לנימס בחלא:

ההוא בר יונה דנפל לכדא דכמכא. אי נפל לא צלי ולא מבושל אבל מליח היה:

הני מילי דאינו נאכל מחמת מלחו. כלומר דמלוח יותר מלאי דאין כל אדם יכול לאוכלו מפני מלח שבו:

אבל האי נאכל מחמת מלחו. כלומר האי בר יונה לא היה מליח ביותר ולא בלע חי:

והני מילי חי אבל צלי בעי קליפה. כלומר דמחמת צלייה בלע:

ואי מתבל בתבלי כוליה אסור. כלומר דמחמת תבלין בולע:

הני מילי דאסמיק. כלומר דאסמיק הבשר מחיים שהכו הבהמה באותו מקום ונצרר הדם:

והני מילי דאבריה. כלומר [illegible]:

והני מילי דאסמכיה אבל קלישתא [illegible]:

שאני רב הונא דאנינא דעתיה. [illegible]:

אין מניחין כלי תחת הבשר. כלומר תחת השפוד בשעת צלייתו:

משתעלה תמרתו. [illegible]:

ודלמא תתאה מטא. [illegible]:

אלא אמר רב אשי לית ליה תקנתא. כלומר אין לו תקנה [illegible]:

ובתר הכי שדי ליה. כלומר [illegible]:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' כד, טוש"ע יו"ד סי' צו סעי' א:
ב מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' כד, טוש"ע יו"ד סי' צו סעי' ה:
ג מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' כה, טוש"ע יו"ד סי' צה סעי' ה:
ד מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' צא סעי' ה:
ה מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' יט, טוש"ע יו"ד סי' צא סעי' ה:
ו מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג לאוין קל, טוש"ע יו"ד סי' עו סעי' ה:
ז מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' טו, טוש"ע יו"ד סי' עו סעי' ו:

וּמְשְׁפְּיֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא לְרַב אָשֵׁי: וּמִי אָמַר שְׁמוּאֵל הָכִי? וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל: כִּכָּר שֶׁחָתַךְ עָלֶיהָ בָּשָׂר אָסוּר לְאָכְלָהּ! שָׁאנֵי הָתָם, דְּאַגַּב דּוּחְקָא דְסַכִּינָא פָּלֵיט. [א]אָמַר רַב נַחְמָן: דָּגִים וְעוֹפוֹת שֶׁמְּלָחָן זֶה עִם זֶה – אֲסוּרִין. הֵיכִי דָּמֵי? אִי בִּכְלִי שֶׁאֵינוֹ מְנוּקָּב – אֲפִילּוּ עוֹפוֹת וְעוֹפוֹת נָמֵי אֲסִירִי, אִי בִּכְלִי מְנוּקָּב – אֲפִילּוּ דָּגִים וְעוֹפוֹת נָמֵי שְׁרֵי. לְעוֹלָם בִּכְלִי מְנוּקָּב, וְדָגִים מִשּׁוּם דִּרְפוּ קְרָמַיְיהוּ קָדְמִי וּפָלְטִי, וְעוֹפוֹת קְמִיטִי, בָּתַר דְּנָיְחִי דָּגִים פָּלְטִי עוֹפוֹת, וַהֲדַר בָּלְעִי מִינֵּיהּ. רַב מָרִי בַּר רָחֵל אִימְּלַח לֵיהּ בְּשַׂר שְׁחוּטָה בַּהֲדֵי בְּשַׂר טְרֵפָה, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא. [ב]אֲמַר לֵיהּ: "הַטְּמֵאִים" – לֶאֱסוֹר צִירָן, וְרוּטְבָּן, וְקִיפָּה שֶׁלָּהֶן. וְלֵימָא

וּמְשְׁפְּיֵיהּ כְּמוֹ (ב"מ דַּף ס.) הַשּׁוֹפֶה יַיִן לַחֲבֵירוֹ קוֹלִי"ר כְּלוֹמַר יְעָרֶה הַשֶּׁמֶן הָעֶלְיוֹן בְּנַחַת מִכְּלִי אֶל כְּלִי כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעָרֵב הַדָּם בּוֹ. וְרָאִיתִי בַּהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת דְּלֵיקָא נָקֵט תְּרֵי גְּלָלֵי כְּלוֹמַר מְעַט מֶלַח אֲבָל מֶלַח הַרְבֵּה פּוֹסֵק כֹּחַ הַדָּם וְעוֹשֵׂהוּ כְּמַיִם וְהוּא נֶעְכָּר וּמִתְעָרֵב עִם הַשֶּׁמֶן: וּמִי אָמַר שְׁמוּאֵל הָכִי דִּלְאַחַר שֶׁיִּכְלֶה כָּל מַרְאָה אַדְמוּמִית שֶׁבּוֹ מֻתָּר: וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל כו' וְהָאִי בָּשָׂר כְּבָר נִצְלָה: שָׁאנִי הָתָם דְּאַגַּב דַּחְקָא דְּסַכִּינָא פָּלֵיט לְעוֹלָם כְּשֶׁתַּעֲלֶה תִּמְרָתוֹ אֵין הַדָּם יוֹצֵא מִמֶּנּוּ ע"י הָאוּר וְשַׁמְנוּנִית הוּא וּמֻתָּר אֲבָל כְּשֶׁחוֹתְכוֹ וְכוֹבֵשׁ עָלָיו אֶת הַסַּכִּין הוּא דּוֹחֲקוֹ וְאִם נִשְׁאַר בּוֹ דָּם דַּחֲקוֹ וְהוּא יוֹצֵא: דָּגִים וְעוֹפוֹת לָאו דַּוְקָא עוֹפוֹת דְּכָל שֶׁכֵּן בָּשָׂר אַחֵר לְפִי שֶׁהוּא קָשֶׁה מִבְּשַׂר עוֹפוֹת: אֲסוּרִין [הַדָּגִים לְבַדָּן] שֶׁהַדָּם יוֹצֵא מִן הַבָּשָׂר וְנִבְלָע בַּדָּגִים: אֲפִילּוּ עוֹפוֹת וְעוֹפוֹת [נָמֵי] אֲסִירֵי כִּדְאָמְרִינָן לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף קיג.) אֵין מוֹלְחִין בָּשָׂר אֶלָּא עַל גַּבֵּי כְּלִי מְנֻקָּב לְפִי שֶׁהַדָּם הַיּוֹצֵא נִשְׁאָר בַּכְּלִי וְחוֹזֵר וְנִבְלָע בַּבָּשָׂר: אֲפִילּוּ עוֹפוֹת וְדָגִים [נָמֵי] שָׁרֵי שֶׁהֲרֵי הַדָּם יוֹצֵא דְּמָה לִי דָּגִים וּמָה לִי שְׁאָר שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת הַנִּמְלָחוֹת זוֹ עַל גַּב זוֹ שֶׁאַע"ג שֶׁהַדָּם יוֹצֵא מֵעֶלְיוֹנָה לַתַּחְתּוֹנָה אֵין נֶאֱסָרִין אִם הַכְּלִי מְנֻקָּב: לְעוֹלָם בִּכְלִי מְנֻקָּב וְהַיְינוּ טַעֲמָא דְּדָגִים אֲסוּרִין: מִשּׁוּם דְּדָגִים רָפוּ קַרְמַיְיהוּ קְרוּם שֶׁלָּהֶן רַךְ: וְקָדְמֵי וּפַלְטֵי מְמַהֲרִין לִפְלוֹט צִיר שֶׁלָּהֶן: וְעוֹפוֹת קְמִיטֵי עוֹמְדִין אַשְׁטְרִינ"ט. כְּלוֹמַר אֵין מְמַהֲרִין לִפְלוֹט וּכְבָר נָחוּ הַדָּגִים מִלִּפְלוֹט וַעֲדַיִן עוֹפוֹת פּוֹלְטִין הִלְכָּךְ בָּלְעֵי דָּגִים אֲבָל בָּשָׂר וּבָשָׂר כַּמָּה שֶׁזֶּה שׁוֹהֶה לִפְלוֹט כָּךְ זֶה שׁוֹהֶה לִפְלוֹט וּשְׁנֵיהֶם פּוֹלְטִין יַחַד וְכָל זְמַן שֶׁהַתַּחְתּוֹן טָרוּד בִּפְלִיטָה אֵינוֹ בּוֹלֵעַ: אִמְּלַח לֵיהּ בָּשָׂר שְׁחוּטָה בַּהֲדֵי בָּשָׂר נְבֵלָה וּבִכְלִי מְנֻקָּב כְּמִשְׁפַּט הַמּוֹלְחִים בָּשָׂר וְקָמִיבַּעְיָא לֵיהּ מִי אָמְרִינָן כִּי הֵיכִי דְּגַבֵּי דָּם לֹא חָיְישִׁינַן לִדְלְמָא פָּלֵט עֶלְיוֹן וּבָלַע תַּחְתּוֹן דְּאָמְרִינָן כָּל זְמַן שֶׁטְּרוּדִים בִּפְלִיטָה אֵינָן בּוֹלְעִין וּשְׁנֵיהֶם נָחִין יַחַד מִפְּלִיטָתָן ה"נ לֹא שְׁנָא אוֹ לֹא: אָמַר לֵיהּ הַטְּמֵאִים ה"א יְתֵירָא לְגַבֵּי הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ (וַיִּקְרָא יא): לֶאֱסֹר צִירָן וְרִטְבָּן וְקִפָּה פֵּירְמָא בָּשָׂר וְתַבְלִין הַנִּקְפֶּה בְּשׁוּלֵי הַקְּדֵרָה וְכֵיוָן דְּצִירָן אָסוּר מִתְּסַר הַבָּשָׂר הַשָּׁחוּט מֵחֲמַת צִיר הַטְּרֵפָה שֶׁהוּא נוֹחַ לִבָּלַע מִן הַדָּם:

דָּגִים וְעוֹפוֹת שֶׁמְּלָחָן זֶה עִם זֶה אֲסוּרִין הַדָּגִים לְבַדָּן וְהִקְשָׁה רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל דְּא"כ הוֹל"ל דָּגִים שֶׁמְּלָחָן עִם עוֹפוֹת אֲסוּרִין וי"ל דְּא"כ הֲוָה מַשְׁמַע אֲפִילּוּ הָעוֹפוֹת תְּפֵלִין וְהַדָּגִים מְלוּחִים כְּמוֹ דָּג טָהוֹר שֶׁמְּלָחוֹ עִם דָּג טָמֵא דִּבְסָמוּךְ דְּאָמְרֵי בְּטָהוֹר מָלִיחַ וְטָמֵא תָּפֵל וְזֶה אֵינוֹ כִּי בְּעִנְיָן זֶה לֹא הָיוּ הַדָּגִים אֲסוּרִין וְנִרְאֶה דְּאֵין הָעוֹפוֹת נֶאֱסָרִים מֵהַדָּגִים שֶׁנֶּאֶסְרוּ אֲפִילּוּ לְאוֹתוֹ פֵּירוּשׁ שֶׁבְּכָל אִסּוּרִין אָמְרִינַן חֲתִיכָה עַצְמָהּ נַעֲשֵׂית נְבֵלָה אִם הָאִסּוּר עַצְמוֹ הוֹלֵךְ וּמִתְפַּשֵּׁט וְנֶאֱמַר שֶׁגַּם מִן הַדָּם שֶׁנִּבְלַע בַּדָּגִים נִפְלַט מִקְצָת עִם צִיר הַדָּגִים וְנִבְלַע בָּעוֹפוֹת אַף עַל פִּי שֶׁכָּלָה אֵין פּוֹלְטִין לִהְיוֹת מֻתָּרִין עַל יְדֵי כֵן כֵּיוָן דִּכְבָר נִגְמְרוּ פְּלִיטָתָן ומ"מ אֵין סְבָרָא לֶאֱסֹר הָעוֹפוֹת דְּדָם מַסְרֵק שָׂרִיךְ בִּמְלִיחָה כְּמוֹ בְּגַנְיָה וּבְדָגִים דִּרְפוּ קַרְמַיְיהוּ הוּא דְּקָאָמַר לְעֵיל דְּלָא שָׂרִיךְ דַּם עוֹפוֹת מִנַּיְיהוּ: **וְדָגִים** רָפוּ קַרְמַיְיהוּ וּפַלְטֵי וְעוֹפוֹת קְמִיטֵי פֵּרֵשׁ בְּקוּנְטְרֵס אֲבָל בָּשָׂר וּבָשָׂר כְּמוֹ שֶׁזֶּה שׁוֹהֶה לִפְלוֹט כָּךְ זֶה שׁוֹהֶה לִפְלוֹט וּשְׁנֵיהֶם פּוֹלְטִין יַחַד וְכָל זְמַן שֶׁהַתַּחְתּוֹן טָרוּד לִפְלוֹט אֵינוֹ בּוֹלֵעַ וּכְמוֹ כֵן פֵּרֵשׁ בְּסָמוּךְ (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קיג.) גַּבֵּי רַב שֵׁשֶׁת דְּמַלַּח גַּרְמָא גַּרְמָא דְּמַפְסִיק אֶלָּא לֹא שָׁנָא וּפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס ל"ש וּמֻתָּר דְּכָל זְמַן שֶׁטְּרוּדִים לִפְלוֹט אֵינָן בּוֹלְעִים וּכְשֶׁנָּח זֶה כְּבָר נָח זֶה וּלְפֵרוּשׁוֹ תֵּמַהּ כְּשֶׁמּוֹלְחִין הַרְבֵּה חֲתִיכוֹת יַחַד זוֹ אַחַר זוֹ וּמַנִּיחִין שְׁנִיָּה עַל הָרִאשׁוֹנָה וְכֵן שְׁלִישִׁית וְכֵן רְבִיעִית אֲפִילּוּ יֵשׁ כַּמָּה חֲתִיכוֹת אַע"פ שֶׁהָרִאשׁוֹנָה גּוֹמֶרֶת פְּלִיטָתָהּ תְּחִלָּה וּפְשָׁטֵיהּ דְּאֶלָּא לָא שְׁנָא (נָמֵי) מַשְׁמַע (שֶׁמֻּתָּר לִמְלוֹחַ כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְכֵן מְפָרֵשׁ ר"ת אֶלָּא לֹא שְׁנָא) שֶׁאַע"פ שֶׁהַתַּחְתּוֹן פּוֹלֵט תְּחִלָּה אֵינוֹ נֶאֱסָר וְלָמָּה מֻתָּר כֵּיוָן שֶׁפְּלִיטַת הַתַּחְתּוֹן קוֹדֶמֶת וְנִרְאֶה דְּהַיְינוּ טַעֲמָא מִשּׁוּם דְּדָם מַסְרֵק שָׂרִיךְ בִּמְלִיחָה כְּמוֹ בְּגַנְיָה וְכִי הֵיכִי דְּשָׁרֵי בְּגַנְיָה בִּשְׂרָא עִלּוּי בִּשְׂרָא אֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה אַע"פ שֶׁכָּלָה תְּחִלָּה פְּלִיטָתָהּ בְּגַב הַתַּחְתּוֹן שֶׁל גַּב הָאֵשׁ מִשּׁוּם דִּמְסָרֵק שָׂרִיךְ הוּא הַדִּין נָמֵי בִּמְלִיחָה דְּשָׁרֵי כה"ג וְדָגִים דַּוְקָא מִשּׁוּם דְּרָפוּ קַרְמַיְיהוּ אֲסִירֵי מִשּׁוּם דְּרַכִּיכֵי וְנִבְלַע הַדָּם בְּתוֹכָן וְלֹא שָׂרִיךְ מִינַּיְיהוּ וּמִיהוּ הֵיכָא דְּאִיכָּא גּוּמוֹת בְּגַב עֶלְיוֹן שֶׁל תַּחְתּוֹנוֹת דְּלָא מַנֵּי שָׂרִיךְ קָשֶׁה לָמָּה יְהֵא מוּתָּרִין דְּמַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם שֶׁמּוֹלְחִין גּוּמוֹת [בַּחֲתִיכוֹת] הַתַּחְתּוֹנוֹת מְלֵאוֹת צִיר וְנוֹהֲגִין בְּדָבָר הֶתֵּר וי"מ מִשּׁוּם דִּפְלִיטַת צִיר מוֹשֶׁכֶת הַרְבֵּה אַחַר פְּלִיטַת הַדָּם וְכָל זְמַן שֶׁמּוֹשֵׁךְ פְּלִיטַת הַצִּיר פּוֹלְטוֹת מַה שֶּׁבּוֹלְעוֹת מִן הָעֶלְיוֹנוֹת אַחַר פְּלִיטַת דָּמָן וּמַה שֶּׁנִּמְצָא בַּגּוּמוֹת צִיר הוּא וְלֹא דָּם אֲבָל בְּדָגִים אֵין לוֹמַר כֵּן לְפִי שֶׁפְּלִיטַת דַּם הָעוֹפוֹת מוֹשֶׁכֶת אַחַר פְּלִיטַת צִיר הַדָּגִים וְה"ר יוֹסֵף מֵאוֹרְלִינ"שׂ הָיָה אוֹמֵר לְפִי שֶׁפְּלִיטַת הַדָּגִים נִגְמַר קוֹדֶם הַתְחָלַת פְּלִיטַת הָעוֹפוֹת לְכָךְ אֵינָן פּוֹלְטִין עוֹד מַה שֶּׁבּוֹלְעִין מִן הָעוֹפוֹת אֲבָל בָּשָׂר וּבָשָׂר כֵּיוָן שֶׁלֹּא נִגְמַר פְּלִיטַת דַּם תַּחְתּוֹן קוֹדֶם הַתְחָלַת בְּלִיעָתָהּ מִן הָעֶלְיוֹן אֵין דֶּרֶךְ פְּלִיטָתָהּ נִסְתֶּמֶת דְּהוֹאִיל וּפָתוּחַ לִפְלוֹט לֹא יִסָּתֵם עַד גְּמַר פְּלִיטַת הַחֲתִיכָה שֶׁעָלֶיהָ וְכֵן אִם מְלָחוֹ שְׁלִישִׁית וְנָתְנוּ עַל הָעֶלְיוֹנוֹת קוֹדֶם גְּמַר פְּלִיטָתָהּ הַתַּחְתּוֹנָה פּוֹלֶטֶת עַד שֶׁתִּגָּמֵר הַשְּׁלִישִׁית פְּלִיטָתָהּ וְכֵן לְעוֹלָם כָּל מַה שֶּׁיִּתְּנוּ עָלֶיהָ תִּבְלַע וְתִפְלוֹט כֵּיוָן שֶׁלֹּא נָחָה רֶגַע אַחַת וא"ת נְהִי דִּלְפִי שְׁנֵי הַטְּעָמִים הָאֵלּוּ אֵין נֶאֱסָר מֵחֲמַת פְּלִיטַת חֲתִיכָה הָעֶלְיוֹנָה מ"מ נֶאֱסָר מֵחֲמַת דַּם הַבָּלוּעַ בַּמֶּלַח שֶׁבֵּין חֲתִיכָה לַחֲתִיכָה שֶׁנִּמְחָה בַּצִּיר שֶׁבַּגּוּמוֹת אַחַר פְּלִיטַת כָּל הַדָּם וְהַצִּיר דִּבְשְׁלָמָא בְּכָל חֲתִיכָה מְלוּחָה לְעַצְמָהּ אֵין הַמֶּלַח שֶׁעָלֶיהָ אוֹסְרָהּ לְפִי שֶׁמּוּעָט הוּא הַדָּם הַבָּלוּעַ בַּמֶּלַח וְאֵינוֹ יָכוֹל עוֹד לָזוּז מִשָּׁם כְּלָל אֲבָל כָּאן שֶׁנִּמְחָה הַמֶּלַח בַּצִּיר שֶׁבַּגּוּמָא וְנַעֲשָׂה נָזוּל הָיָה לוֹ לְדָם זֶה לֶאֱסֹר כְּדֵי קְלִיפָּה וְשֶׁמָּא לֹא אָמְרִינָן מָלִיחַ הֲרֵי הוּא כְּרוֹתֵחַ אֶלָּא בִּשְׁעַת פְּלִיטָה אֲבָל אַחַר גְּמַר פְּלִיטָה לֹא חָשִׁיב כְּרוֹתֵחַ דְּפָסַק כֹּחַ הַמֶּלַח מֵחֲמַת שֶׁהִפְלִיט אֶת הַבָּשָׂר וְיוֹצֵא כֹּחַ הַמֶּלַח עִם הַדָּם אִי נָמֵי י"ל שֶׁהַמֶּלַח שֶׁעַל הַבָּשָׂר מְעַכֵּב הַדָּם הַזֶּה מִלִּכָּנֵס בַּבָּשָׂר וּלְפִי אוֹתָן הַשְּׁנֵי טְעָמִים שֶׁפֵּרַשְׁתִּי דְּכָל זְמַן שֶׁהַתַּחְתּוֹנָה פּוֹלֶטֶת צִיר בּוֹלַעַת וּפוֹלֶטֶת דַּם הָעֶלְיוֹנוֹת עִם צִיר שֶׁלָּהּ אָז כָּל זְמַן שֶׁפְּתוּחָה לִפְלוֹט בּוֹלַעַת וּפוֹלֶטֶת צָרִיךְ לְהַמְתִּין לַתַּחְתּוֹנָה עַד שֶׁתִּשְׁהֶה הָעֶלְיוֹנָה שִׁעוּר צְלִיָּה שֶׁעַל אוֹתָהּ שָׁעָה אֵין הַתַּחְתּוֹנָה יוֹצֵאת מִידֵי דָּמָהּ וּמִיהוּ עֲדַיִן י"ל טַעַם אַחֵר דְּכָל זְמַן שֶׁהַבָּשָׂר טָרוּד לִפְלוֹט צִיר אֵין בּוֹלֵעַ דָּם וּזְמַן פְּלִיטַת הַצִּיר אֵינוֹ כָּלֶה כָּל כָּךְ מְהֵרָה וּמִכָּל מָקוֹם בָּשָׂר שֶׁבְּתוֹךְ הַצִּיר כְּגוֹן בִּכְלִי שֶׁאֵינוֹ מְנֻקָּב אֵין לְהַתִּיר מִטַּעַם זֶה דְּאֵין לוֹ שָׁם כֹּחַ לִפְלוֹט מֵחֲמַת שֶׁהוּא שָׁקוּעַ בְּתוֹךְ הַצִּיר וּבוֹלֵעַ וְהַיְינוּ טַעֲמָא דִּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף קיג.) אֵין מוֹלְחִין אֶלָּא בִּכְלִי מְנֻקָּב דְּאַע"ג דַּעֲדַיִן לֹא נִגְמַר הַבָּשָׂר פְּלִיטַת דָּמוֹ בּוֹלֵעַ כִּדְפָרִישִׁית וְהֵיכָא דְּחֶצְיָהּ שֶׁל חֲתִיכָה בְּתוֹךְ הַצִּיר וְחֶצְיָהּ בַּחוּץ מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ אָסוּר וּמַה שֶּׁבַּחוּץ מֻתָּר כִּדְפָרִישִׁית לְעֵיל בְּפֶרֶק גִּיד הַנָּשֶׁה (חֻלִּין דַּף צז:) גַּבֵּי גַּדְיָא שֶׁצְּלָאוֹ בְּחֶלְבּוֹ וְהֵיכָא שֶׁשָּׁהָה הַבָּשָׂר בְּמֶלַח כְּשִׁעוּר צְלִיָּה עַל דַּף אֶחָד וְאַחַ"כ הוּשַׂם בִּגִיגִית וְשָׁהָה שָׁם כָּל הַלַּיְלָה וְאַחַר כָּךְ נִמְצָא הַכְּלִי מָלֵא מַיִם מִן הַמָּלִיחַ שֶׁיָּצָא מִן הַבָּשָׂר אֵירַע מַעֲשֶׂה בְּבֵיתוֹ שֶׁל רַשִׁ"י וְהֵשִׁיב דְּמֵאַחַר שֶׁשָּׁהָה הַבָּשָׂר בְּמֶלַח כְּדֵי שִׁעוּר קוֹדֶם שֶׁהוּשַׂם בִּכְלִי אֵין הַמַּיִם הַנִּמְצָאִים בִּכְלִי מִין דָּם אֶלָּא מוֹהַל בְּעָלְמָא וְכֵן נִרְאֶה וְתֵדַע שֶׁאוֹתוֹ הַמּוֹהַל הוּא הֶתֵּר מִיָּד כְּשֶׁשָּׁהָה שִׁעוּר צְלִיָּה הוּא מֻתָּר לַהֲדִיחוֹ וּלְבַשְּׁלוֹ בִּקְדֵרָה אַע"פ שֶׁלֹּא נִפְלַט מִמֶּנּוּ הַמּוֹהַל הַיּוֹצֵא אַחַ"כ וְאֵין לֶאֱסֹר נָמֵי הַמּוֹהַל מֵחֲמַת הַמֶּלַח שֶׁעַל הַבָּשָׂר שֶׁנִּמְחָה בְּתוֹכוֹ דְּאִם מִכֹּחַ זֶה בָּאנוּ לֶאֱסֹר בָּשָׂר הַנּוֹפֵל בְּאוֹתוֹ מוֹהַל לְפִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רַב מֶלַח שֶׁעַל הַבָּשָׂר וְאֵין נֶאֱכָל מֵחֲמַת מִלְחוֹ לֶחָשֵׁב כְּרוֹתֵחַ וְאוֹסֵר אֶת הַבָּשָׂר א"כ גַּם מִטַּעַם זֶה יֵאָסֵר כָּל הַבָּשָׂר שֶׁבָּעוֹלָם כְּשֶׁמַּנִּיחִין אוֹתוֹ בְּתוֹךְ הַכְּלִי לַהֲדִיחוֹ שֶׁנִּמְחָה הַמֶּלַח שֶׁעַל הַבָּשָׂר בַּמַּיִם דְּמָה לִי מַיִם מָה לִי מוֹהַל כֵּיוָן דִּשְׁנֵיהֶם שֶׁל הֶיתֵּר אֶלָּא צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁהַדָּם שֶׁבַּמֶּלַח מִתְיַבֵּשׁ בּוֹ וְאֵין בּוֹ כֹּחַ לִבָּלַע בַּבָּשָׂר אֶלָּא עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ אַע"פ שֶׁנִּמְחָה בְּתוֹךְ אוֹתוֹ מוֹהַל כְּמוֹ שֶׁפֵּי' גַּבֵּי אוֹתָן גּוּמוֹת שֶׁבַּבָּשָׂר דְּמָה לִי גּוּמָא מְלֵאָה צִיר וּמָה לִי כָּל הַבָּשָׂר בְּתוֹךְ הַצִּיר אוֹ מִטַּעַם שֶׁפָּסַק כֹּחַ הַמֶּלַח מֵחֲמַת שֶׁהִפְלִיט הַבָּשָׂר וְלֹא חָשִׁיב כְּרוֹתֵחַ כִּדְפָרִישִׁית לְעֵיל וּמ"מ אֵין לְהָקֵל שֶׁכְּבָר נָהֲגוּ הָעָם אִסּוּר: **הַטְּמֵאִים** לֶאֱסֹר צִירָן דְּרָשָׁה גְּמוּרָה הִיא גַּבֵּי שְׁרָצִים וּבְהֵמָה חוּץ מִגַּבֵּי דָּגִים כִּדְפָרִישִׁית בְּפֶרֶק גִּיד הַנָּשֶׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף צט:) גַּבֵּי שָׁאנֵי צִיר דְּזֵיעָה בְּעָלְמָא הוּא: **וְרָטְבָּן** וְקִיפָּה שֶׁלָּהֶן וא"ת וְתִיפּוֹק לֵיהּ מִתּוֹרַת לִיתֵּן טַעַם כְּעִקָּר דְּמִשָּׁם אַתָּה דָּן לְכָל הַתּוֹרָה כִּדְאִיתָא פֶּרֶק אֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דַּף מד:) וי"ל דְּעִקָּר דְּרָשָׁה לֹא אִיצְטְרִיךְ אֶלָּא לְצִירָן וּשְׁאָר הָווּ אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא כִּדְאָמַר פֶּרֶק אֵלּוּ מְצִיאוֹת (ב"מ דַּף ל:) גַּבֵּי וְהִתְעַלַּמְתָּ דְּעִקָּר קְרָא לְזָקֵן וְאֵינוֹ לְפִי כְּבוֹדוֹ אִי נָמֵי אִיצְטְרִיךְ נָמֵי לְרָטְבָּן וְקִיפָּה וְאַשְׁמְעִינַן דְּמַחְוֵי כְּמַמָּשׁ אִם הִמְחָה אֶת הַשֶּׁרֶץ וְגַמְעוֹ דְּהָוֵי כַּאֲכִילָה דְּס"ד דִּשְׁתִיָּה לֹא מְחַיֵּב כֵּיוָן דַּאֲכִילָה כְּתִיבָא בֵּיהּ וְהָכִי אִיתָא בְּהָעוֹר וְהָרוֹטֶב (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קכ.) דְּמַיְיתִי לָהּ אִם הִמְחָה אֶת הַחֵלֶב וְגַמְעוֹ וְאִם תֹּאמַר אִם כֵּן הֵיכִי דְּרֵישׁ מִינָהּ לְצִירָן אָסוּר כֵּיוָן דְּאִיצְטְרִיךְ לְהָכִי וְיֵשׁ לוֹמַר דְּשִׁקּוּלִים הֵם וּמִצִּיר גּוּפֵיהּ לֹא הֲוָה שָׁמְעִינַן דְּלָהֲוֵי שְׁתִיָּה כַּאֲכִילָה דְּהָוֵי מְעַיְּנָן לְאוֹקוֹמֵי כְּשֶׁהִקְפִּיאוֹ וַאֲכָלוֹ: **וְקִיפָּה** שֶׁלָּהֶן בְּהָעוֹר וְהָרוֹטֶב (גז"ש) מְפָרֵשׁ קִפָּה פֵּירְמָא וּפָרִיךְ הוּא עַצְמוֹ לְטֻמְאָה טֻמְאַת אוֹכְלִין אֶלָּא מַאי קִיפָּה תַּבְלִין וְהָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת בֵּין פֵּירְמָא בֵּין תַּבְלִין דְּאָתָא לְאַשְׁמוּעִינַן דִּשְׁתִיָּתָהּ כַּאֲכִילָתָהּ וְכֵן פֵּרֵשׁ בְּקוּנְטְרֵס פֵּירְמָא בָּשָׂר וְתַבְלִין הַנִּקְפֶּה בְּשׁוּלֵי הַקְּדֵרָה וּמִיהוּ לֹא הָיָה לוֹ לוֹמַר הַנִּקְפֶּה:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' טז, סמג לאוין קלז, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' ע סעי' א:

ב מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' לד, טוש"ע יו"ד סי' ע סעי' ג:

רבינו גרשום

מי אמר שמואל הכי והאמר שמואל ככר שחתך. כלומר מי אמר שמואל אין מניחין כלי תחת הבשר (כלומר) [עד שיכלה וכו'] הא כלה אדמומית מניחין ומותר אע"ג דעדיין לא נצלה כל צרכו והאמר שמואל ככר שחתך עליה כו' והא הכא נגמר צלי הוא ואף על פי כן אסור:

אגב (חורפיה) [דוחקא] דסכינא פליט הדם:

הטמאין לרבות צירן. כלומר אלה הטמאין וגו' טמאים לא כתיב אלא הטמאים לרבות צירן והוא ציר כשיוצא ממנו כשהוא מלוח:

רוטב. שומנא:

קיפא. כדמפרש בהעור והרוטב פירמא. [והוא] בשר מבושל יותר מדאי שאינו דומה שיהא בשר אעפ"כ טמא:

גליון הש"ס

גמ' אר"נ דגים וכו'. ברי"ף והרא"ש הגי' ואר"נ א"ש:

שם לאסור צירן ורוטבן וכו'. ע"ל דף קכב ע"ב תוס' ד"ה למינהו ודף קכו ע"ב תוס' ד"ה בנבלתה:

תורה אור השלם

לְכָל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִוא מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֶׁסַע אֵינֶנָּה שֹׁסַעַת וְגֵרָה אֵינֶנָּה מַעֲלָה טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל־הַנֹּגֵעַ בָּהֶם יִטְמָא [ויקרא יא, כו]

אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל־הַשָּׁרֶץ כָּל־הַנֹּגֵעַ בָּהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, לא]

וְלֵימָא לֵיהּ מִדִּשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: מָלִיחַ הֲרֵי הוּא כְּרוֹתֵחַ, וְכָבוּשׁ הֲרֵי הוּא כִּמְבוּשָּׁל! אִי מִדִּשְׁמוּאֵל, הֲוָה אָמֵינָא: הָנֵי מִילֵּי – דָּמָן, אֲבָל צִירָן וְרוֹטְבָן – לָא, קָמַשְׁמַע לַן. מֵיתִיבִי: דָּג טָהוֹר שֶׁמְּלָחוֹ עִם דָּג טָמֵא – מוּתָּר. מַאי לָאו שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶן מְלוּחִין? לָא, כְּגוֹן שֶׁהָיָה טָהוֹר מָלִיחַ וְטָמֵא תָּפֵל. וְהָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא: אֲבָל אִם הָיָה טָהוֹר מָלִיחַ וְטָמֵא תָּפֵל, מִכְּלָל דְּרֵישָׁא בְּשֶׁשְּׁנֵיהֶם מְלוּחִין עָסְקִינַן! פָּרוֹשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ: טָהוֹר שֶׁמְּלָחוֹ עִם דָּג טָמֵא – מוּתָּר, כֵּיצַד? שֶׁהָיָה טָהוֹר מָלִיחַ וְטָמֵא תָּפֵל. הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ רֵישָׁא שְׁנֵיהֶם מְלוּחִים – הַשְׁתָּא שְׁנֵיהֶם מְלוּחִים שְׁרֵי, טָהוֹר מָלִיחַ וְטָמֵא תָּפֵל מִיבַּעְיָא? אִי מִשּׁוּם הָא לָא אִירְיָא, תְּנָא סֵיפָא לְגַלּוֹיֵי רֵישָׁא, דְּלָא תֵּימָא רֵישָׁא טָהוֹר מָלִיחַ וְטָמֵא תָּפֵל, אֲבָל שְׁנֵיהֶם מְלוּחִין אָסוּר, תְּנָא סֵיפָא טָהוֹר מָלִיחַ וְטָמֵא תָּפֵל, מִכְּלָל דְּרֵישָׁא שְׁנֵיהֶן מְלוּחִין, וַאֲפִילּוּ הָכִי שְׁרֵי. תָּא שְׁמַע מִסֵּיפָא דְּסֵיפָא: אֲבָל אִם הָיָה טָמֵא מָלִיחַ וְטָהוֹר תָּפֵל – אָסוּר. טָמֵא מָלִיחַ וְטָהוֹר תָּפֵל הוּא דְּאָסוּר, הָא שְׁנֵיהֶן מְלוּחִין – שְׁרֵי. אַיְּידֵי דִּתְנָא רֵישָׁא: טָהוֹר מָלִיחַ וְטָמֵא תָּפֵל, תְּנָא נָמֵי סֵיפָא: טָמֵא מָלִיחַ וְטָהוֹר תָּפֵל. (סִימָן: בִּישְׂרָא דְּמַנַּח נַפְקוּתָא). [אב]אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין הַבָּשָׂר יוֹצֵא מִידֵי דָמוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן מוֹלְחוֹ יָפֶה יָפֶה, וּמְדִיחוֹ יָפֶה יָפֶה. אִתְּמַר: רַב הוּנָא אָמַר: מוֹלֵחַ וּמֵדִיחַ. בְּמַתְנִיתָא תְּנָא: מֵדִיחַ וּמוֹלֵחַ וּמֵדִיחַ. וְלָא פְּלִיגִי, הָא דְּחַלְלֵיהּ בֵּי טַבָּחָא, הָא דְּלָא חַלְלֵיהּ בֵּי טַבָּחָא. רַב דִּימִי מִנְּהַרְדְּעָא מָלַח לֵיהּ בְּמִילְחָא גְּלָלְנִיתָא, וּמְנַפֵּיץ לֵיהּ. [ג]אָמַר רַב מְשַׁרְשְׁיָא: אֵין מַחֲזִיקִין דָּם בִּבְנֵי מֵעַיִם. תַּרְגְּמָא אַכַּרְכְּשָׁא וּמְעַיָּא וְהַדְרָא דְּכַנְתָּא. [ד]אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין מַנִּיחִין בָּשָׂר מָלִיחַ אֶלָּא עַל גַּבֵּי כְּלִי מְנוּקָּב. [ה]רַב שֵׁשֶׁת מָלַח לֵיהּ גַּרְמָא גַּרְמָא. תְּרֵי מַאי טַעְמָא לָא? מִשּׁוּם דְּפָרֵישׁ מֵהַאי וּבָלַע הַאי? חַד נָמֵי פָּרֵישׁ מֵהַאי גִּיסָא וּבָלַע הַאי גִּיסָא! אֶלָּא לָא שְׁנָא. אָמַר שְׁמוּאֵל, מִשּׁוּם רַבִּי חִיָּיא: הַשּׁוֹבֵר מַפְרַקְתָּהּ שֶׁל בְּהֵמָה קוֹדֶם שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ – הֲרֵי זֶה מַכְבִּיד אֶת הַבָּשָׂר, וְגוֹזֵל אֶת הַבְּרִיּוֹת, וּמַבְלִיעַ דָּם בָּאֵבָרִים. [ו]אִיבַּעְיָא לְהוּ: הֵיכִי קָאָמַר? מַכְבִּיד אֶת הַבָּשָׂר, וְגוֹזֵל אֶת הַבְּרִיּוֹת מִשּׁוּם דְּמַבְלִיעַ דָּם בָּאֵבָרִים – הָא לְדִידֵיהּ שַׁפִּיר דָּמֵי, אוֹ דִּלְמָא לְדִידֵיהּ נָמֵי אָסִיר? תֵּיקוּ. מַתְנִי' הַמַּעֲלֶה אֶת הָעוֹף עִם הַגְּבִינָה עַל הַשֻּׁלְחָן – אֵינוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. גְּמָ' הָא אוֹכְלוֹ – עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁמַע מִינַּהּ: בְּשַׂר עוֹף בְּחָלָב דְּאוֹרָיְיתָא! אֵימָא: הַמַּעֲלֶה אֶת הָעוֹף עִם הַגְּבִינָה עַל הַשּׁוּלְחָן – אֵינוֹ בָּא לִידֵי לֹא תַעֲשֶׂה. [זח(א)]מַתְנִי' בְּשַׂר בְּהֵמָה טְהוֹרָה בַּחֲלֵב בְּהֵמָה טְהוֹרָה – אָסוּר לְבַשֵּׁל וְאָסוּר בַּהֲנָאָה. בְּשַׂר בְּהֵמָה טְהוֹרָה בַּחֲלֵב בְּהֵמָה טְמֵאָה, בְּשַׂר בְּהֵמָה טְמֵאָה בַּחֲלֵב בְּהֵמָה טְהוֹרָה – מוּתָּר לְבַשֵּׁל וּמוּתָּר בַּהֲנָאָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: חַיָּה וָעוֹף אֵינָם מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ" שָׁלֹשׁ פְּעָמִים – פְּרָט לְחַיָּה, וּלְעוֹף, וּבְהֵמָה טְמֵאָה. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: נֶאֱמַר "לֹא תֹאכְלוּ כָל נְבֵלָה", וְנֶאֱמַר "לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ", אֶת שֶׁאָסוּר מִשּׁוּם נְבֵלָה אָסוּר לְבַשֵּׁל בְּחָלָב. עוֹף שֶׁאָסוּר מִשּׁוּם נְבֵלָה, יָכוֹל יְהֵא אָסוּר לְבַשֵּׁל בְּחָלָב? תַּלְמוּד לוֹמַר "בַּחֲלֵב אִמּוֹ" – יָצָא עוֹף שֶׁאֵין לוֹ חֲלֵב אֵם. גְּמָ' מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אָמַר קְרָא "וַיִּשְׁלַח יְהוּדָה אֶת גְּדִי הָעִזִּים",

כָּאן

הָנֵי מִילֵּי דָּמָן כְּלוֹמַר הָנֵי מִילֵּי לְגַבֵּי דָּם וְכִגוֹן בִּכְלִי שֶׁאֵינוֹ מְנוּקָּב לְבָתַר דִּפְלַט הָדַר בָּלַע: אֲבָל צִירָן זֵעָה הוּא וְלֹא מִתְּסַר וַהֲוָה אָדָם יָכוֹל לְמֵיחַשׁ דִּמְנֻקָּב הוּא וְאַף עַל פִּי כֵן כְּשֵׁרָה וּכְשֵׁרָה נָמֵי: קמ"ל דְּצִיר אָסוּר וְצִיר נוֹחַ לִבְלַע הוּא: מַאי לָאו שְׁנֵיהֶם מְלוּחִים וְשָׁמַע מִינָּהּ צִיר נָמֵי לֹא מִבָּלַע כָּל זְמַן שֶׁעֲסוּקִים בִּפְלִיטָה: וש"מ צִירָן מֻתָּר לֹא גָּרְסִינָן: תָּפֵל מִבְּלִי מֶלַח דְּהַשְׁתָּא לֹא פָּלִיט טָמֵא מִידֵּי אֲבָל שְׁנֵיהֶם מְלוּחִים דְּטָמֵא נָמֵי פְּלִיט אָסוּר וכ"ש טָמֵא מָלִיחַ וְטָהוֹר תָּפֵל: הָא שְׁנֵיהֶם מְלוּחִים שָׁרֵי דִּשְׁנֵיהֶם טְרוּדִים בִּפְלִיטָה: רַב הוּנָא דְּלָא בָּעֵי הַדָּחָה בְּרֵישָׁא בְּדַחֲלָלֵיהּ בֵּי טַבְחָא. כָּל רְחִיצַת הַבָּשָׂר מְתַרְגְּמִינַן חֲלוּל: מִילְחָא גְּלָלְנִיתָא מֶלַח גַּסָּה שלמי"א: וּמְנַפֵּץ לֵיהּ לְמִילְחָא לְאַחַר זְמַן מִפְּנֵי שֶׁהַדָּם נִבְלַע בָּהּ אֲבָל מֶלַח דַּקָּה אֵין צָרִיךְ לְנַפֵּץ שֶׁהִיא נַתֶּכֶת מֵעַצְמָהּ: אֵין מַחֲזִיקִין דָּם אֵינָן בְּחֶזְקַת דָּם לֵיאָסֵר אִם לֹא נִמְלְחוּ: הַדְּרָא דְּכַנְתָּא דַּקִּין שֶׁסְּבִיב הַכַּנְתָּא אנטרי"ל: וּמְעַיָּא קֵבָה וְכֶרֶס וּשְׁאָר הַדַּקִּין: וכרכשא טבחיי"א. אֲבָל הַלֵּב וְהָרֵאָה וְהַכָּבֵד וְכַנְתָּא גּוּפָהּ יֵשׁ בָּהֶן דָּם וּצְרִיכִין לִמְלֹחַ: אֶלָּא ל"ש וּמֻתָּר וְטַעְמָא כִּדְפָרְשִׁינָן לְעֵיל (חֻלִּין דַּף קיב: ל"ה וְעוֹפוֹת) דְּכָל זְמַן שֶׁטְּרוּדִים לִפְלֹט אֵינָן בּוֹלְעִים וּכְשֶׁנָּח זֶה כְּבָר נָח זֶה: הֲרֵי זֶה מַכְבִּיד אֶת הַבָּשָׂר לְפִי שֶׁבִּשְׁעַת שְׁחִיטָתָהּ הִיא טְרוּדָה לְהוֹצִיא דָּם וּכְשֶׁשּׁוֹבֵר מַפְרַקְתָּהּ מִתּוֹךְ צָרָתָהּ אֵין בָּהּ כֹּחַ לְהִתְאַנֵּחַ וּלְהוֹצִיא דָּם וְהִיא נָחָה וְשׁוֹקֶטֶת וְהַדָּם נִבְלָע בַּאֲבָרֶיהָ וּמַכְבִּיד הַבָּשָׂר וְנִמְצָא גּוֹזֵל אֶת הַבְּרִיּוֹת כְּשֶׁהוּא מוֹכְרָהּ בְּמִשְׁקָל וְהַדָּם שׁוֹקֵל: אִיבַּעְיָא לְהוּ הֵיכִי קָאָמַר הַאי וּמַבְלִיעַ דָּם דְּקָתָנֵי כּוּלֵּיהּ אַל אִסּוּרָא הוּא וה"ק מַכְבִּיד אֶת הַבָּשָׂר וְנִמְצָא גּוֹזֵל אֶת הַבְּרִיּוֹת הוּא מִשּׁוּם דְּמַבְלִיעַ דָּם שֶׁמַּכְבִּיד אֶת מִשְׁקָלָהּ וְהַבְלָעַת דָּם לְפָרוּשֵׁי גּוֹזֵל אֶת הַבְּרִיּוֹת נָקַט לָהּ: הָא לְדִידֵיהּ דְּלֵיכָּא לְמֵימַר מִשּׁוּם גְּזֵלָה שָׁרֵי לְפִי שֶׁהוּא חוֹזֵר וְיוֹצֵא ע"י מֶלַח: אוֹ דִּילְמָא לְדִידֵיהּ נָמֵי אָסוּר וְתַרְתֵּי אִסּוּרֵי קָחָשִׁיב חֲדָא דְּגוֹזֵל אֶת הַבְּרִיּוֹת וַחֲדָא דְּמַבְלִיעַ דָּם וְשׁוּב אֵינוֹ יוֹצֵא וְאוֹכֵל דָּם: מַתְנִי' אֵינוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה הִיא גּוּפָהּ לֹא אִיצְטְרִיךְ דְּהַעֲלָאָה לָאו דְּאוֹרָיְיתָא אֶלָּא דִּיּוּקָא דִּילָהּ אִיצְטְרִיךְ לְמִידַק מִינָּהּ הָא אוֹכֵל עוֹף בְּחָלָב עוֹבֵר וְלַאֲפוּקֵי מִדְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר פְּרָט לְעוֹפוֹת: גמ' אֵינוֹ בָּא לִידֵי לֹא תַעֲשֶׂה כְּלוֹמַר אֵין לָחוּשׁ שֶׁמָּא יֹאכְלֶנּוּ וְיַעֲבֹר עָלָיו דְּאִי נָמֵי אָכִיל לֵיהּ לֹא עָבַר: מַתְנִי' מֻתָּר לְבַשֵּׁל וּמֻתָּר בַּהֲנָאָה דְּאֵין בּוֹ מִשּׁוּם בָּשָׂר בְּחָלָב כִּדְיָלֵיף בַּגְּמָרָא. וַאֲכִילָה מִיהָא אָסוּר מִשּׁוּם אִסּוּר טֻמְאָה: פְּרָט לְעוֹף וְחַיָּה וּבְהֵמָה טְמֵאָה גְּדִי פְּרָט לְעוֹף שֶׁאֵינוֹ בְּהֵמָה. גְּדִי פְּרָט לְחַיָּה שֶׁאֵינָהּ בְּהֵמָה לאע"ג דְּחַיָּה בִּכְלָל בְּהֵמָה אָתָא קְרָא יְתֵירָא וּמַפְקִיעַ. גְּדִי וְלֹא אֶת הַבְּהֵמָה טְמֵאָה אֲבָל בְּהֵמָה טְהוֹרָה דְּלָאו גְּדִי כְּגוֹן פָּרָה וְרָחֵל אִיתְרַבַּאי מִקְּרָאֵי כִּדְקָתָנֵי בְּבָרַיְיתָא בַּגְּמָרָא: נֶאֱמַר לֹא תֹאכְלוּ כָּל נְבֵלָה וְנֶאֱמַר בְּאוֹתוֹ פָּסוּק עַצְמוֹ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ דְּמַשְׁמַע כָּל שֶׁנּוֹהֵג בּוֹ אִסּוּר נְבֵלָה יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם בָּשָׂר בְּחָלָב: גמ' מְנָהָנֵי מִילֵּי דְּכָל בְּהֵמָה בְּמַשְׁמָע:

וְלֵימָא לֵיהּ מִדִּשְׁמוּאֵל אע"ג דְּבָרַיְיתָא עֲדִיפָא בְּבָרַיְיתָא לְחוּד לָא סַגִּי אֶלָּא מִכֹּחַ מִילְּתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל דְּמַיְיתֵי בַּהֲדָהּ אֲבָל בְּלִשְׁמוּאֵל לְחוּד סַגִּי וּמְשַׁנֵּי הֲוָה אָמִינָא הָנֵי מִילֵּי דָּמָן וְכָאן אֵין שַׁיָּךְ לֶאֱסֹר מִשּׁוּם דְּמִשְׁרָק שָׁרִיק אוֹ כְּבוֹלְעוֹ כָּךְ פּוֹלְטוֹ: מַאי לָאו שְׁנֵיהֶם מְלוּחִין אַלְמָא לָא בָּלַע וְלָא גַּרְסִינַן וש"מ דְּצִירָן מֻתָּר דְּהָא מִשְׁנָה שְׁלֵמָה הִיא בְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף לט) דְּדָג טָמֵא צִירוֹ אָסוּר וּבְסֵיפָא דְּהָךְ בָּרַיְיתָא נָמֵי קָתָנֵי טָמֵא מָלִיחַ וְטָהוֹר תָּפֵל אָסוּר: טָהוֹר מָלִיחַ וְטָמֵא תָּפֵל מֻתָּר גַּבֵּי מָלִיחַ כְּרוֹתֵחַ לָא שַׁיָּךְ לָא עִילָּאָה גָּבַר וְלָא תַּתָּאָה גָּבַר וַאֲפִילּוּ קְלִיפָה לָא בָּעֵי אע"ג דְּאָמְרִינָן (פְּסָחִים דַּף עו.) גַּבֵּי עִילָּאָה וְתַתָּאָה דַּאֲמִיקַר לֵיהּ בָּלַע וְיֵשׁ לוֹמַר מִכָּאן לא"צ לְהַגְעִיל דְּפוּסֵי גְּבִינוֹת הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמֻתָּר לַעֲשׂוֹת בָּהֶם גְּבִינוֹת לְיִשְׂרָאֵל וּלְמָלְחָן בְּתוֹכָן דְּהָוֵי כְּמוֹ טָהוֹר מָלִיחַ וְטָמֵא תָּפֵל דְּאֵין שַׁיָּךְ מְלִיחָה בְּעֵץ וְלֹא נַעֲשָׂה עֵץ רוֹתֵחַ ע"י מְלִיחָה וּמַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם דְּמֶלַח בִּקְעָרָה שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁין בָּהּ בָּשָׂר לוֹקְחִים מִמֶּנּוּ לָתֵת מִמֶּנּוּ בְּחָלָב וְהַמַּחְמִיר תָּבֹא עָלָיו בְּרָכָה: אֵין מַחֲזִיקִין דָּם בִּבְנֵי מֵעַיִם לֶאֱסֹר מִטַּעַם זֶה לִמְלֹחַ בְּנֵי מֵעַיִם עִם שְׁאָר בָּשָׂר מִשּׁוּם דְּלָא טְרִידֵי לִפְלֹט דְּבָלְעֵי דָּם כְּמוֹ דָּגִים דְּהָכָא דָּם מִשְׁרָק שָׁרִיק אֲבָל דָּגִים רָפוּ קַרְמַיְיהוּ כִּדְפִי' לְעֵיל (חֻלִּין דַּף קיב: ל"ה וְדָגִים) וְאֵין לְהַתִּיר מִטַּעַם שְׁרִיקָה אִם הָיוּ שׁוֹפְכִין דָּם עַל הַבָּשָׂר בִּשְׁעַת צְלִיָּה דְּדַוְקָא דָּם הַנִּפְלָט נוֹפֵל עִם הַצִּיר ע"י צְלִיָּה אוֹ ע"י מְלִיחָה כִּדְאָמַר לְעֵיל (חֻלִּין דַּף קיא.) דִּשְׁרִיק אֲבָל הֵיכָא דְּהָוֵי הַדָּם בְּעֵינֵיהּ לָא אַשְׁכְּחַן: אֶלָּא ל"ש וּמֻתָּר בְּכָל עִנְיָן אע"פ שֶׁמַּנִּיחַ הַשְּׁנִיָּה עַל אוֹתָהּ שֶׁנִּמְלְחָה תְּחִלָּה כִּדְפָרִישִׁית לְעֵיל: בָּשָׂר בְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּחָלָב בְּהֵמָה טְהוֹרָה כו' הוּא הַדִּין בְּשַׂר עוֹף לְרַבָּנָן דְּאָסוּר מִן הַתּוֹרָה דְּדַוְקָא ר"ע הוּא דְּאָמַר חַיָּה וְעוֹף אֵינָם מִן הַתּוֹרָה וְנַפְקָא לָן מִדְּדָרִישׁ לְקַמָּן אֶת שֶׁאָסוּר מִשּׁוּם נְבֵלָה אָסוּר לְבַשְּׁלוֹ בְּחָלָב:

מסורת הש"ס

א לקמן קטז.; תוספתא חולין; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי

תורה אור השלם

רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ [שמות כג, יט]

רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ [שמות לד, כו]

לֹא תֹאכְלוּ כָל־נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר־בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ [דברים יד, כא]

וַיִּשְׁלַח יְהוּדָה אֶת־גְּדִי הָעִזִּים בְּיַד רֵעֵהוּ הָעֲדֻלָּמִי לָקַחַת הָעֵרָבוֹן מִיַּד הָאִשָּׁה וְלֹא מְצָאָהּ [בראשית לח, כ]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' י, סמג לאוין קלז, טוש"ע יו"ד סי' סט סעי' א:

ב מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' יא, ש"ע יו"ד סי' סט סעי' ז:

ג מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' יח, סמג לאוין קלז, טוש"ע יו"ד סי' עה סעי' א:

ד מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' יא, סמג לאוין קלז, טוש"ע יו"ד סי' סט סעי' טז:

ה מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' יא, סמג לאוין קלז, טוש"ע יו"ד סי' ע סעי' א:

ו מיי' פו' מהל' מאכלות אסורות הל' ט, סמג לאוין קלז, טוש"ע יו"ד סי' סז סעי' ג:

ז מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ג, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' פז סעי' ג:

ח מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ד:

רבינו גרשום

שהיה טהור מליח וטמא תפל. כלומר טמא שאינו מלוח שמתלוח יוצא ציר ומתפל אינו יוצא ציר:

טמא מליח וטהור תפל הוא לאסור. כלומר דתפל בולע הא שניהם מלוחין שרו דאינו בולע:

הא דחללי בי טבחא. כלומר מליח ומדיח. הא דלא חללי בי טבחא מדיח ומליח ומדיח ומה לשון חללי רוחצין כדמתרגם וירחץ את הקרב וחללי ית גוא:

מלח ליה במילחא גללניתא. כלומר מלח ליה מילחא גסה ומניח המלח שעה בתוך הבשר שיוציא הדם ואח"כ מנפץ ליה למלח בהדי דם ולא בעי הדחה אחריתי:

הדרא דכנתא. אלו הדקין אבל כנתא עצמה שסמו אינטריליו בלע"ז בו מחזיקים דם וצריך למולחו יפה ולהדיחו יפה:

דאי בעי למיכל מיניה אומנא אסור כלומר על שיליחנו וימלחנו:

ואסור בהנאה. כלומר ואפי' להשליכו לכלבו:

מנהני מילי. דכל בשר בכל מיני חלב אסור אע"ג דלא חזינן בקרא אלא גדי:

כָּאן גְּדִי עִזִּים, הָא כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר גְּדִי סְתָם – אֲפִילּוּ פָּרָה וְרָחֵל בְּמַשְׁמָע. [א]וְלֵילַף מִינֵּיהּ? כְּתִיב קְרָא אַחֲרִינָא: "וְאֵת עֹרֹת גְּדָיֵי הָעִזִּים" – כָּאן "גְּדָיֵי הָעִזִּים", הָא כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "גְּדִי" סְתָם – אֲפִילּוּ פָּרָה וְרָחֵל בְּמַשְׁמָע. (א)וְלֵילַף מִינֵּיהּ? הָווּ לְהוּ שְׁנֵי כְתוּבִין הַבָּאִין כְּאֶחָד, וְכָל שְׁנֵי כְתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד – אֵין מְלַמְּדִין. (ב)הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר אֵין מְלַמְּדִין, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר מְלַמְּדִין, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? תְּרֵי מִיעוּטֵי כְּתִיבֵי: "עִזִּים", "הָעִזִּים". [ב][ג]אָמַר שְׁמוּאֵל: "גְּדִי" – לְרַבּוֹת אֶת הַחֵלֶב, "גְּדִי" – לְרַבּוֹת אֶת הַמֵּתָה, "גְּדִי" – לְרַבּוֹת אֶת הַשְּׁלִיל. [ד][ה]"גְּדִי" – לְהוֹצִיא אֶת הַדָּם, "גְּדִי" – לְהוֹצִיא אֶת הַשִּׁלְיָא, "גְּדִי" – לְהוֹצִיא אֶת הַטְּמֵאָה. [ו]"בַּחֲלֵב אִמּוֹ" – וְלֹא בַּחֲלֵב זָכָר, "בַּחֲלֵב אִמּוֹ" – וְלֹא בַּחֲלֵב שְׁחוּטָה, "בַּחֲלֵב אִמּוֹ" – וְלֹא בַּחֲלֵב טְמֵאָה. הָא תְּלָתָא "גְּדִי" כְּתִיבֵי, וַאֲנַן שִׁיתָּא דָּרְשִׁינַן! קָסָבַר שְׁמוּאֵל אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר, וְאִיסּוּר חֵלֶב וּמֵתָה מֵחַד קְרָא נָפְקִי. דָּם נָמֵי לָאו "גְּדִי" הוּא, וְשִׁלְיָא נָמֵי פִּירְשָׁא בְּעָלְמָא הוּא. פָּשׁוּ לְהוּ תְּרֵי: חַד לְרַבּוֹת אֶת הַשְּׁלִיל, וְחַד לְמַעוּטֵי בְּהֵמָה טְמֵאָה. [ח](ג)וְסָבַר שְׁמוּאֵל אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר? וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר: מִנַּיִן לְכֹהֵן טָמֵא שֶׁאָכַל תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁאֵינוֹ בְּמִיתָה? שֶׁנֶּאֱמַר "וּמֵתוּ בוֹ כִּי יְחַלְּלֻהוּ" – פְּרָט לָזוֹ שֶׁמְּחוּלֶּלֶת וְעוֹמֶדֶת. אִיבָּעֵית אֵימָא: בְּעָלְמָא אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר, וְשָׁאנֵי הָתָם דְּמִיעֵט רַחֲמָנָא "וּמֵתוּ בוֹ". אִיבָּעֵית אֵימָא: בְּעָלְמָא קָסָבַר שְׁמוּאֵל אֵין אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר, וְשָׁאנֵי הָכָא דְּרַבִּי רַחֲמָנָא "גְּדִי". וְאִיבָּעֵית אֵימָא: הָא דִּידֵיהּ, הָא דְּרַבֵּיהּ. בְּעָא מִינֵּיהּ רַב אַחֲדְבוּי בַּר אַמֵּי מֵרַב: הַמְבַשֵּׁל בַּחֲלֵב גְּדִי שֶׁלֹּא הֵנִיקָה, מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ: מִדְּאִיצְטְרִיכָא לִשְׁמוּאֵל לְמֵימַר "בַּחֲלֵב אִמּוֹ" – וְלֹא בַּחֲלֵב זָכָר, זָכָר הוּא דְּלָא אָתֵי לִכְלַל אֵם, אֲבָל הַאי, כֵּיוָן דְּבָא לִכְלַל אֵם – אָסוּר. (ד)אִתְּמַר: הַמְבַשֵּׁל חֵלֶב בְּחָלָב, רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי – חַד אָמַר: לוֹקֶה, וְחַד אָמַר: אֵינוֹ לוֹקֶה. לֵימָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, דְּמַאן דְּאָמַר לוֹקֶה קָסָבַר: אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר, וּמַאן דְּאָמַר אֵינוֹ לוֹקֶה קָסָבַר: אֵין אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר. [ט]לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא אֵין אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר, אַאֲכִילָה דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּלָא לָקֵי, כִּי פְּלִיגִי אַבִּשּׁוּל. מַאן דְּאָמַר לוֹקֶה – חַד אִיסּוּרָא הוּא, וּמַאן דְּאָמַר אֵינוֹ לוֹקֶה – לְהָכִי אַפְּקַהּ רַחֲמָנָא לַאֲכִילָה בִּלְשׁוֹן בִּישּׁוּל,

כֵּיוָן

אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר שְׁנֵי כְתוּבִים כו' טוּבָא כְּתִיבִי אֶלָּא כָּל הָנְהוּ לְרִבְקָה חֲשִׁיב לְהוּ כְּאַחַד וְכֵן הָנְהוּ דִּיהוּדָה כְּאַחַד: עַזִּים הָעִזִּים תֵּימָה דְּבְאַחַד מִיעוּטָא סַגִּי וְכֵן לְקַמָּן בְּסוֹף פִּרְקִין (חוּלִּין דַּף קיז:) גַּבֵּי תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן: קָסָבַר שְׁמוּאֵל אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר בְּחִנָּם מוֹחֵק בַּקּוּנְטְרֵס זֹאת הַגִּרְסָא דִּלְהָכִי קָאָמַר דְּקָסָבַר שְׁמוּאֵל אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר דְּאִי הָוֵה ס"ל בְּעָלְמָא דְּאֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר אֶלָּא הָוֵה יָלִיף מֵהָכָא לֹא הָוֵה מַפִּיק חָלָב וּמֵתָה תַּרְוַיְהוּ מֵחַד קְרָא אֶלָּא הָוֵה מוֹקֵי קְרָא בִּדְלְמֵי וּלְמַאי דִּמְשַׁנֵּי בְּסָמוּךְ דִּבְעָלְמָא קָסָבַר אֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר נָפְקֵי תַּרְוַיְהוּ מֵחַד קְרָא כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְט' מִשּׁוּם דְּתַרְוַיְהוּ מִין גְּדִי הֵם: דָּם לָאו גְּדִי הוּא וְאִם תֹּאמַר מִכָּל מָקוֹם לֹא אַמְעִיט אֶלָּא מִגְּדִי וי"ל דַּאֲפִילּוּ לֹא הָא כְּתִיב אֶלָּא לֹא תְבַשֵּׁל בָּשָׂר בְּחָלָב אִמּוֹ הָוֵה מְמַעֲטִינָן דָּם דְּלֹא אִקְרֵי בָּשָׂר כְּדְאָמַר בְּפ' כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף כג:) כְּשֶׁהֻתְּרָה נְבֵלָה הִיא וַחֲלָבָהּ וְגִידָהּ הֻתְּרָה אֲבָל דָּמָהּ לֹא קָאָמַר שֶׁהֻתְּרָה דְּלָאו בִּכְלַל נְבֵלָה הִיא: וְשָׁאנִי הָכָא דְּרַבִּי רַחֲמָנָא גְּדִי אִי לָאו גְּדִי לֹא הָוֵה יָלְפִינָן שֶׁיָּחוּל אִסּוּר בָּשָׂר בְּחָלָב עַל אִסּוּר חֵלֶב מִדְּאָמְרִינָן סוֹף פֶּרֶק גִּיד הַנָּשֶׁה (לְעֵיל חוּלִּין דַּף קג.) יָבֹא אִסּוּר נְבֵלָה וְאִסּוּר טְרֵפָה וְיָחוּל עַל אִסּוּר חֵלֶב דְּשָׁאנִי נְבֵלָה דִּמְטַמְּאָה וּטְרֵפָה נָמֵי מִשּׁוּם דִּמְחַיֵּים דְּכה"ג אָמְרִינָן בִּזְבָחִים פֶּרֶק חַטַּאת הָעוֹף (זְבָחִים דַּף ע.) וְהָא דְּאָמַר בְּפ' גִּיד הַנָּשֶׁה (לְעֵיל חוּלִּין דַּף קג.) דְּאִסּוּר טְרֵפָה חָל עַל אִסּוּר אֵבֶר מִן הַחַי דְּהָוֵה אַאִסּוּר חָלָב אע"ג דְּאֵבֶר מִן הַחַי מְטַמֵּא מ"מ כֵּיוָן דְּחֵלֶב בְּכָרֵת וְאפ"ה חָיֵיל עֲלֵיהּ כָּל שֶׁכֵּן אֵבֶר מִן הַחַי:

כָּאן פֵּרֵשׁ לְךָ הַכָּתוּב שֶׁגְּדִי זֶה מֵעִזִּים הָיָה: הָא אִם לֹא פֵּרֵשׁ יֵשׁ בְּמַשְׁמָע אַף שְׁאַר בְּהֵמָה מִדְּאִיצְטְרִיךְ בֵּיהּ לְפָרוֹשֵׁי: וְנֵילַף גְּזֵרָה שָׁוָה מִינֵּיהּ מַה גְּדִי הָאָמוּר כָּאן עִזִּים אַף גְּדִי הָאָמוּר בְּבָשָׂר וְחָלָב עִזִּים הוּא: תְּרֵי מִעוּטֵי כְּתִיבֵי ה"א דִּכְתִיב בְּכָל חַד מִעוּטָא הוּא: אָמַר שְׁמוּאֵל קְרָא יַתִּירָא כְּתִיב לִדְרָשָׁה וְדָרְשִׁינָן לֵהּ. וּלְקַמָּן פָּרֵיךְ תְּלָתָא קְרָאֵי כְּתִיבֵי וּשְׁמוּאֵל שִׁיתָּא דָּרֵישׁ: לְרַבּוֹת אֶת הֶחָלָב שֶׁאִם בִּשֵּׁל חָלָב בְּחָלָב וַאֲכָלוֹ עוֹבֵר מִשּׁוּם חָלָב וּמִשּׁוּם בָּשָׂר בְּחָלָב: אֶת הַמֵּתָה שֶׁאִם בִּשֵּׁל בָּשָׂר נְבֵלָה בְּחָלָב וַאֲכָלוֹ עָבַר מִשּׁוּם בָּשָׂר בְּחָלָב וְאַף עַל גַּב דִּבְעָלְמָא אֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר וְכָאן הֲרֵי קָדְמוּ אִסּוּר חָלָב וְאִסּוּר נְבֵלָה לְאִסּוּר בָּשָׂר בְּחָלָב אָתָא קְרָא וְרַבִּינְהוּ: לְהוֹצִיא אֶת הַטְּמֵאָה בְּשַׂר בְּהֵמָה טְמֵאָה שֶׁבִּשֵּׁל אֲפִילּוּ בַּחֲלֵב בְּהֵמָה טְהוֹרָה: וְלֹא בַּחֲלֵב זָכָר שֶׁהָיָה לוֹ חָלָב מוּעָט מִן הַדַּדִּים כְּגוֹן אִם נִשְׁתַּנָּה וְהָיוּ לוֹ דַּדִּים: וְלֹא בַּחֲלֵב שְׁחוּטָה דְּאִמּוֹ מַשְׁמַע הָרְאוּיָה לִהְיוֹת אֵם וְלֹא מִשֶּׁנִּשְׁחֲטָה: בַּחֲלֵב אִמּוֹ מַשְׁמַע שֶׁלֹּא נֶאֱסַר חָלָב אֶלָּא מִמִּין שֶׁנֶּאֱסַר בָּשָׂר וּגְדִי הָא אִיתְרַבַּאי בֵּיהּ כָּל בְּהֵמָה טְהוֹרָה וְלֹא טְמֵאָה הִלְכָּךְ חָלָב כִּגְדִי דְּהָא אִמּוֹ כְּתִיב וְקָא מְמַעֵט חָלָב טְמֵאָה אֲפִילּוּ הַבָּשָׂר טָהוֹר: אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר אֲנִי שָׁמַעְתִּי דְּגָרֵס לֵיהּ וְהָכִי פֵּרוּשׁוֹ אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר וְלֹא אִצְטְרִיךְ קְרָא לֹא לְחָלָב וְלֹא לְמֵתָה: מֵחַד קְרָא כְּלוֹמַר מֵהַהוּא קְרָא דְּאָתָא לְגוּפֵיהּ נָפְקֵי דְּאִם בִּשֵּׁל חָלָב אוֹ בָּשָׂר נְבֵלָה בְּחָלָב אַף הֵם בְּמַשְׁמָע. וְקַשְׁיָא לִי הָא דְּאָמְרִינָן לְקַמָּן בְּפִרְקִין (חוּלִּין דַּף קטז.) לר"ע מִשּׁוּם דְּאִית לֵיהּ אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר מְיַתְּרֵי לֵיהּ כֻּלְּהוּ תְּלָתָא גְּדִי לִדְרָשָׁה וְאָמְרִינָן חָלָב וּמֵתָה לֹא צְרִיכֵי קְרָא וְהָכָא לִשְׁמוּאֵל נָמֵי דְּאִית לֵיהּ אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר אָמְרִינָן חָלָב וּמֵתָה מֵחַד קְרָא נָפְקֵי וְלֹא מְיַתְּרֵי כֻּלְּהוּ אֶלָּא תְּרֵי. וְנִרְאֶה בְּעֵינַי דְּלֹא גָּרְסִינָן לְהַאי קָסָבַר שְׁמוּאֵל אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר אֶלָּא הָכִי גָּרְסִינָן חָלָב וּמֵתָה מֵחַד קְרָא נָפְקֵי כו' דְּכֻלְּהוּ תְּלָתָא גְּדִי מְיַתְּרֵי לִדְרָשָׁה דְּהוּא לֵיהּ לְמִכְתַּב לֹא תְבַשֵּׁל בַּחֲלֵב אִמּוֹ כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חָלָב אֵם בְּהֵמָה כֵּיוָן דְּסוֹפֵינוּ לְהָבִיא בְּמַשְׁמַע גְּדִי אַף עֵגֶל וְטָלֶה כִּדְאַמְרָן לְעֵיל וּמִדִּכְתָב גְּדִי לִדְרָשָׁה אָתֵי חַד לְחָלָב וּמֵתָה לְאַשְׁמוּעִינָן שֶׁיְּהֵא אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר וְאִתְרַבּוּ לְהוּ תַּרְוַיְהוּ דְּהָא מִין גְּדִי הֵן וַהֲוֵי מִינַיְהוּ מַסֶּקֶת וְחַד לִשְׁלִיל וְחַד לְמַעוּטֵי טְמֵאָה וּלְקַמָּן נָמֵי בִּשְׁמַעְתִּין אָמְרִינָן שָׁאנֵי הָכָא דְּרַבִּי רַחֲמָנָא גְּדִי אַלְמָא אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר לִשְׁמוּאֵל הָכָא מִגְּדִי נַפְקָא לֵיהּ מֵרִבּוּיָא וְהָא דְּפָרֵיךְ לְקַמָּן וְסָבַר שְׁמוּאֵל אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר הָא קַשְׁיָא לֵיהּ דִּמְדְּרַבֵּי שְׁמוּאֵל חָלָב וּמֵתָה אַלְמָא אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר: דָּם וְשִׁלְיָא לֹא בְּעָיָא קְרָא לְמַעוּטִינְהוּ דְּהָא לָאו גְּדִי נִינְהוּ וּמֵהֵיכָא תֵּיתֵי לְאָסוּרָא: וּמֵתוּ בוֹ בְּאוֹכֵל תְּרוּמָה בְּטֻמְאַת גּוּפוֹ כְּתִיב דְּהָא לְעֵיל מִינֵּיהּ כְּתִיב אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע וְגוֹ': פְּרָט לָזוֹ כו' אַלְמָא לֹא אָתֵי אִסּוּר טֻמְאַת הַגּוּף שֶׁהוּא בְּמִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם וְחָיֵיל אַאִסּוּר טֻמְאַת תְּרוּמָה שֶׁאֲסוּרָה וְעוֹמֶדֶת עָלָיו בְּאִסּוּר עֲשֵׂה כִּדְמְפָרֵשׁ בִּיבָמוֹת בְּפ' הֶעָרֵל (יְבָמוֹת דַּף עג:) מִדִּצְרִיךְ תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר לְמַשְׁמַע טָמֵא וְטָהוֹר אוֹכְלִין בִּקְעָרָה אַחַת בְּשַׂר פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין לְאַחַר פִּדְיוֹנָן דְּאֵין בָּהֶן אִסּוּר טֻמְאָה וּכְתִיב תֹּאכְלֶנּוּ לָזֶה וְלֹא לְאַחֵר כְּלוֹמַר בָּזֶה הִתַּרְתִּי לְטָהוֹר לֶאֱכֹל עִם הַטָּמֵא וְאַע"פ שֶׁאוֹכֵל בָּשָׂר טָמֵא שֶׁמֻּתָּר לֶאֱכֹל פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין בֵּין בְּטֻמְאַת הַגּוּף וּבֵין בְּטֻמְאַת עַצְמָן אֲבָל בִּתְרוּמָה לֹא הִתַּרְתִּי לְךָ לֶאֱכֹל בְּטֻמְאַת עַצְמָהּ וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה עֲשֵׂה. אֲבָל אוֹכֵל תְּרוּמָה בְּטֻמְאַת הַגּוּף מְפֹרָשׁ בּוֹ לֹא תַעֲשֶׂה דִּכְתִיב בַּקֳּדָשִׁים לֹא יֹאכַל וּכְתִיב בַּתְרֵיהּ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר וְאַחַר יֹאכַל וְגוֹ' וּמוֹקְמִינָן לֵיהּ בִּתְרוּמָה בִּיבָמוֹת (דַּף עד:): ה"ג בְּעָלְמָא סָבַר שְׁמוּאֵל אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר וְשָׁאנֵי הָכָא דְּגַלֵּי רַחֲמָנָא וּמֵתוּ בוֹ כִּי יְחַלְּלֻהוּ וְאִבע"א בְּעָלְמָא קָסָבַר אֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר וְשָׁאנֵי הָכָא דְּרַבִּי רַחֲמָנָא גְּדִי וְלָשׁוֹן שֶׁשָּׁמַעְתִּי קַשְׁיָא לִי כֵּיוָן דְּאָתֵי לְגוּפֵיהּ הֵי רַבִּי וְהֵי מְיַתֵּר וְהָא דְּרַשִׁינְהוּ: הָא דְּרַבֵּיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁאָמַר לְעֵיל שְׁמוּאֵל מִשְּׁמוֹ וְכָל הֵיכָא דְּקָתָנֵי מִשּׁוּם פְּלוֹנִי לֹא שָׁמַע מִפִּיו אֶלָּא מִפִּי אֲחֵרִים שֶׁאָמְרוּ מִפִּיו וּשְׁמוּאֵל לֹא רָאָה אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר מִיָּמָיו דְּר' אֶלְעָזָר בַּחֻרְבָּן הָיָה (גִּטִּין דַּף נו.) מִתַּלְמִידֵי רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וּשְׁמוּאֵל מִדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים הָיָה בְּסוֹף שְׁנוֹתָיו דְּרַבִּי: שֶׁלֹּא הֵנִיקָה לֹא יָלְדָה מֵעוֹלָם וְיֵשׁ לָהּ חָלָב כְּשֶׁהִיא קְרוֹבָה לִימֵי לֵדָתָהּ מִי דָּיְקִינָן אִמּוֹ שֶׁהָיְתָה אִמּוֹ כְּבָר אוֹ לֹא: חַד אָמַר לוֹקֶה קס"ד דְּאַאֲכִילָה קָאָמַר (וְהֵם) הִתְרוּ בוֹ מִשּׁוּם בָּשָׂר בְּחָלָב: אֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר וְלֹא נָפִיק מִקְּרָא דִּלְגוּפֵיהּ וּקְרָא יַתִּירָא לֵית לַן לְרַבּוּיֵי דַּאֲכִלָה לְמֵימַר חַד לְרַבּוּיֵי שְׁלִיל אָתָא דְּאַל אִסּוּר הוּא דַּאֲכִלָה וְחַד לְמַעוּטֵי שִׁלְיָא אָתָא דְּלָא ס"ל פִּרְשָׁא הוּא וּבְעֵי קְרָא לְמַעוּטֵי דְּאִלּוּ לְמַעוּטֵי דָּם וּטְמֵאָה לֹא אִיצְטְרִיךְ דְּכֵיוָן דְּאֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר מֵהֵיכָא תֵּיתֵי לַן לְאִתְסְרוּ דִּבְעֵי לְמַעוּטִינְהוּ: כִּי פְּלִיגֵי אַבִּשּׁוּל שֶׁהֲרֵי הֶחָלָב וְכָל שְׁאָר אִסּוּרִין לֹא נֶאֶסְרוּ לְבַשֵּׁל אֶלָּא בָּשָׂר בְּחָלָב הִלְכָּךְ גַּבֵּי בִּשּׁוּל אֵין כָּאן אֶלָּא אִסּוּר בָּשָׂר בְּחָלָב:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ג, טוש"ע יו"ד סי' פז סעי' ב:

ב מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ו:

ג מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ז, טוש"ע יו"ד סי' פז סעי' ו ז:

ד מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ו:

ה מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ז, טוש"ע יו"ד סי' פז סעי' ו ז:

ו מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ו:

ז מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ז, טוש"ע יו"ד סי' פז סעי' ו ז:

ח מיי' פז' מהל' תרומות הל' א:

ט מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ז:

רבינו גרשום

ונילף מיניה כו'. מאותו גדי עזים ולא נרבי בשר בחלב אלא גדי בחלב אמו:

תרי מיעוטי כתיבי עזים העזים. כלומר מאי למיכתב תרווייהו עזים למה כתב העזים כאן עזים אבל במקום אחר שנאמר גדי סתם אפי' פרה ורחל:

גדי לרבות את החלב. כלומר שאם בישל חלב בחלב עובר בלאו:

גדי לרבות את המתה. כלומר בהמה שמתה מאליה:

גדי להוציא את הדם. כלומר שאם בישל דם בחלב פטור:

ולא בחלב זכר. שיש לו חלב מעט וכך העידו לפנינו שראו חלב בזכר:

ולא בחלב שחוטה. כלומר שהוציאו מן הדדים חלב לאחר שנשחטה:

חלב ומתה מחד קרא נפקא. כלומר מתחלה היה חייב בכזית של חלב משום חלב בישלו חייב נמי משום בשר בחלב וכן במתה מתחלה היה חייב משום נבלה בכזית בישלו חייב משום בשר בחלב מחד קרא נפקא מחד גדי:

דם ושליא פירשא בעלמא נינהו. כלומר ולא צריך קרא לאפוקי:

מנין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה. כלומר אם לא היה טמא ואכל תרומה טמאה עובר בלאו כדאשכחן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל וכן בתרומה(ה)ביבמות דף עג ע"ב מבואר דבתרומה טמאה ליכא איסור לאו רק איסור עשה וע"ש ברש"י ד"ה מה שאין כן בתרומה ובתוס' שם ד"ה ואוכלן וצ"ע. ועכשיו כי נטמא טומאת הגוף אי איסור חל על איסור ליתי איסור מיתה וליחול על איסור לאו:

שאני הכא דגלי רחמנא גדי. כלומר לרבות החלב והמתה:

הא דידיה הא דרביה. כלומר דרביה [סבר] אין איסור חל על איסור:

המבשל חלב בחלב. איבעית אימא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי כלומר מ"ד לוקה אבישול אבל אאכילה לא לקי. ומ"ד אינו לוקה אאכילה דאין איסור חל על איסור אבל אבישול לקי. מיתיבי המבשל במי חלב כו' הפיגול והנותר והא הכא חזינן דאיסור בשר בחלב חל על פיגול ועל נותר:

מסורת הש"ס

א זבחים נז.; גיטין עו.; פסחים כו.; לעיל סא:; לקמן קיז.; קידושין מב:; שבועות כו:; קידושין לד:; זבחים מו.; פסחים מה.; סנהדרין סז:; נזיר לז:; קידושין לז:; קידושין נח.; יומא ס.; בכורות מט.; ערכין יד:

ב מעילה יא:

ג סנהדרין פג.

ד קידושין עז:

גליון הש"ס

גמ' שאינו במיתה שנאמר. עי' יבמות דף צ ע"א רש"י ד"ה תרומה טמאה ובגיטין דף נד ע"א ברש"י ד"ה דאכל מיניה וצ"ע ועי' לעיל דף קא ע"א תוס' ד"ה בנטמא ועי' פי"א משנה ג' דפרה ובר"ש שם:

רש"י ד"ה הא דרביה וכו' שאמרו וכו'. עי' ב"ב דף קיד ע"ב ברשב"ם ד"ה משום ר"י:

תורה אור השלם

וְאֵת עֹרֹת גְּדָיֵי הָעִזִּים הִלְבִּישָׁה עַל־יָדָיו וְעַל חֶלְקַת צַוָּארָיו [בראשית כז, טז]

וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי וְלֹא־יִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא וּמֵתוּ בוֹ כִּי יְחַלְּלֻהוּ אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם [ויקרא כב, ט]

כֵּיוָן דְּעַל אֲכִילָה לָא לָקֵי, אַבִּישּׁוּל נָמֵי לָא לָקֵי. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: אַבִּישּׁוּל – כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּלָקֵי, כִּי פְּלִיגִי אַאֲכִילָה. מַאן דְּאָמַר אֵינוֹ לוֹקֶה – דְּהָא אֵין אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר, וּמַאן דְּאָמַר לוֹקֶה – לְהָכִי אַפְּקַהּ רַחֲמָנָא לַאֲכִילָה בִּלְשׁוֹן בִּישּׁוּל, כֵּיוָן דְּאַבִּישּׁוּל לָקֵי – אַאֲכִילָה נָמֵי לָקֵי. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: מָר אֲמַר חֲדָא, וּמָר אֲמַר חֲדָא, וְלָא פְּלִיגִי. [אב](א)מֵיתִיבִי: הַמְבַשֵּׁל בְּמֵי חָלָב – פָּטוּר, דָּם שֶׁבִּשְּׁלוֹ בְּחָלָב – פָּטוּר, הָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים וְהַקַּרְנַיִם וְהַטְּלָפַיִם שֶׁבִּשְּׁלָן בְּחָלָב – פָּטוּר. הַפִּגּוּל, וְהַנּוֹתָר, וְהַטָּמֵא, שֶׁבִּשְּׁלָן בְּחָלָב – חַיָּיב! הַאי תַּנָּא סָבַר אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר. [גד]הַמְבַשֵּׁל בְּמֵי חָלָב פָּטוּר, מְסַיֵּיעַ לֵיהּ לְרֵישׁ לָקִישׁ, דִּתְנַן: מֵי חָלָב הֲרֵי הֵן כְּחָלָב, וְהַמּוֹחַל הֲרֵי הוּא כְּשֶׁמֶן. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לְהַכְשִׁיר אֶת הַזְּרָעִים, אֲבָל לְעִנְיַן בִּישּׁוּל בָּשָׂר בְּחָלָב – מֵי חָלָב אֵינוֹ כְּחָלָב. תָּנוּ רַבָּנַן: "בַּחֲלֵב אִמּוֹ" – אֵין לִי אֶלָּא בַּחֲלֵב אִמּוֹ, בַּחֲלֵב פָּרָה וְרָחֵל מִנַּיִן? אָמַרְתָּ, קַל וָחוֹמֶר: וּמָה אִמּוֹ, שֶׁלֹּא נֶאֶסְרָה עִמּוֹ בְּהַרְבָּעָה – נֶאֶסְרָה עִמּוֹ בְּבִשּׁוּלוֹ, פָּרָה וְרָחֵל, שֶׁנֶּאֶסְרוּ עִמּוֹ בְּהַרְבָּעָה – אֵינוֹ דִּין שֶׁנֶּאֶסְרוּ עִמּוֹ בְּבִשּׁוּלוֹ! תַּלְמוּד לוֹמַר "בַּחֲלֵב אִמּוֹ". (ב)וְהָא לְמָה לִי קְרָא? הָא אָתְיָא לֵיהּ! (ג)אָמַר רַב אָשֵׁי: מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמֵימַר מֵעִיקָּרָא דְּדִינָא פִּירְכָא, מֵהֵיכָא קָא מַיְיתֵית לַהּ? מֵאִמּוֹ, מָה לְאִמּוֹ שֶׁכֵּן נֶאֶסְרָה עִמּוֹ בִּשְׁחִיטָה, תֹּאמַר בְּפָרָה שֶׁלֹּא נֶאֶסְרָה עִמּוֹ בִּשְׁחִיטָה? תַּלְמוּד לוֹמַר "בַּחֲלֵב אִמּוֹ". תַּנְיָא אִידַּךְ: "בַּחֲלֵב אִמּוֹ" – אֵין לִי אֶלָּא בַּחֲלֵב אִמּוֹ, בַּחֲלֵב אֲחוֹתוֹ גְּדוֹלָה מִנַּיִן? אָמַרְתָּ קַל וָחוֹמֶר, וּמָה אִמּוֹ שֶׁנִּכְנֶסֶת עִמּוֹ לְדִיר לְהִתְעַשֵּׂר – נֶאֶסְרָה עִמּוֹ בְּבִשּׁוּל, אֲחוֹתוֹ שֶׁלֹּא נִכְנְסָה עִמּוֹ לְדִיר לְהִתְעַשֵּׂר – אֵינוֹ דִּין שֶׁנֶּאֶסְרָה עִמּוֹ בְּבִשּׁוּל! תַּלְמוּד לוֹמַר "בַּחֲלֵב אִמּוֹ". וְהָא לְמָה לִי קְרָא, הָא אָתְיָא לֵיהּ? אָמַר רַב אָשֵׁי: מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמֵימַר מֵעִיקָּרָא דְּדִינָא פִּירְכָא, מֵהֵיכָא קָא מַיְיתֵית לַהּ? מֵאִמּוֹ, מָה לְאִמּוֹ, שֶׁכֵּן נֶאֶסְרָה עִמּוֹ בִּשְׁחִיטָה, תֹּאמַר בַּאֲחוֹתוֹ גְּדוֹלָה, שֶׁלֹּא נֶאֶסְרָה עִמּוֹ בִּשְׁחִיטָה? תַּלְמוּד לוֹמַר "בַּחֲלֵב אִמּוֹ". אַשְׁכְּחַן אֲחוֹתוֹ גְּדוֹלָה, אֲחוֹתוֹ קְטַנָּה מִנַּיִן? אָתְיָא מִבֵּינַיָּא. (ד)מֵהֵי תֵּיתֵי? תֵּיתֵי מֵאִמּוֹ – מָה לְאִמּוֹ שֶׁכֵּן נֶאֶסְרָה עִמּוֹ בִּשְׁחִיטָה? אֲחוֹתוֹ גְּדוֹלָה תּוֹכִיחַ. מָה לַאֲחוֹתוֹ גְּדוֹלָה שֶׁלֹּא נִכְנְסָה עִמּוֹ לְדִיר לְהִתְעַשֵּׂר? אִמּוֹ תּוֹכִיחַ. (ה)וְחָזַר הַדִּין, לֹא רְאִי זֶה כִּרְאִי זֶה, וְלֹא רְאִי זֶה כִּרְאִי זֶה, הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן: שֶׁהוּא בָּשָׂר, וְאָסוּר לְבַשֵּׁל בְּחָלָב, אַף אֲנִי אָבִיא אֲחוֹתוֹ קְטַנָּה, שֶׁהוּא בָּשָׂר, וְאָסוּר לְבַשֵּׁל בְּחָלָב. אִי הָכִי, אֲחוֹתוֹ גְּדוֹלָה נָמֵי תֵּיתֵי מִבֵּינַיָּא. אִין הָכִי נָמֵי, אֶלָּא "בַּחֲלֵב אִמּוֹ" לְמָה לִי? מִבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: "בַּחֲלֵב אִמּוֹ" – אֵין לִי אֶלָּא בַּחֲלֵב אִמּוֹ,

הִיא

ומר אמר חדא כו' מ"ל לוקה קאי אבישול לחדא אסורא הוא ומ"ל אין לוקה קאי אאכילה דאם לא התרו בו משום אכילת חלב אלא משום בשר בחלב אינו לוקה דלא אתי איסור בשר בחלב וחייל אאיסור חלב: במי חלב מיתנ"א בלע"ז: הפגול והנותר אלמא אע"ג דאסירי וקימי אתי איסור בשר בחלב וחייל עלייהו והוא הדין נמי אם בשל חלב בחלב אלמא מרבויא דגדי נפקא לן דחייל על כל אסורין: האי תנא נמי סבר בכל אסורין דאיסור חל על איסור ואינהו סברי לה כמ"ד אין איסור חל על איסור ותנאי טובא אפליגו בה: הרי הן כחלב להכשיר את הזרעים וחלב נקרא משקה דכתיב (שופטים ד) ותפתח את נאד החלב ותשקהו: והמוחל משקה הזב מן הזיתים: הרי הוא כשמן ושמן איקרי משקה דכתיב (ישעיהו כה) משתה שמנים: אין לי אלא בחלב אמו כלומר עז: ת"ל מקרא שני: בחלב אמו דמייתר לרבויי כל חלב בהמה טהורה דהאי תנא לא מצריך ליה לכדשמואל דחלב זכר וחלב שחוטה וחלב טמאה מחד קרא דלגופי' נפקי דהא אמו כתיב ולא שחוטה ולא זכר ולא טמאה דהא גדי כתיב ובטהורה משתעי כדאמרן להוציא את הטמאה ועל כרחיך אמו נמי טהורה דאי אמו טמאה לא הוי איהו טהור הלכך להכי לא אתא וגדי משמע ליה גדי דוקא ובשר חיה ושאר בהמות מגדי יתירא נפקי לאסורא דאי סבירא ליה גדי הכל במשמע אפילו עגל וטלה למה ליה לרבויי חלב פרה ורחל והא אמו כתיב ולקמן (חולין דף קטז.) דמשמע לן יתורא דגדי גדי לר"ע למעוטי חיה ועוף הני מילי למאן דמשמע ליה גדי ואפילו עגל וטלה אתי קרא יתירא למעוטי אבל למאן דמשמע ליה גדי דוקא קראי יתירי לרבויי אתו דאי למעוטי לא איצטריך ואל למעוטי טמאה ונבילה לא איצטריך קרא דממשמעות יליף ליה כדאשכחנא גבי ר"ע לקמן דאמר נבילה גדי מעליא: הא אתיא ליה שפיר בק"ו: מעיקרא דדינא מתחלת הדין דקתני מה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה נאסרה עמו בבשול זהו תחלתו של ק"ו ויש להקשות מה לאמו שכן נאסרה לשחט עמו ביום אחד. ולהכי נקט מעיקרא דדינא פירכא משום דפעמים מקשה על סוף הדין כגון דקתני סיפא פרה ורחל שנאסרו עמו בהרבעה אינו דין שנאסרו עמו בבשול זהו סוף הדין ואם היה מקשה ואומר בהמה טמאה תוכיח שנאסרה עמו בהרבעה ולא נאסרה עמו בבשול אף אתה אל תתמה על פרה ורחל כו' זו היא פירכא על סוף הדין: חלב אחותו גדולה מנין אני שמעתי דהינו פרה שהיא מין בהמה כמותה אבל מין גדול הוא ומהאי קרא גופיה דריש ותנא אחרינא הוא ולישניה הוא דשני ועוד דלא נפק ליה פרה ורחל מיתורא דאל קרא אלא פרה לאחיה דחלוקה מן הגדי בשני חלוקין חדא דנאסרה עמו בהרבעה וחדא דאין נכנסת עמו לדיר להתעשר אבל רחל שנכנסת עמו לדיר להתעשר דהא מעשר בקר וצאן כתיב (ויקרא כז) וכל צאן במשמע לא נפקא ליה מיניה שתאסר עמו בבשול הלכך יליף בריישא פרה והדר אתיא ליה רחל בהאי הצד השוה כדלקמן. בקר אינו נכנס עם הצאן להתעשר בפרק בתרא דבכורות (דף נג.): ומה אמו שאינה חלוקה ממנו לענין מעשר דהא מינה היא ואע"פ שכבר ילדה עדין היא ראויה לכנס עמו לדיר להתעשר דגדיה יולדת בתוך שנתה ונכנסת עם בנה לדיר להתעשר כשעדין לא נכנסה להתעשר כדתניא בבכורות (דף כ:) גדיה שילדה שלש בנות וכל בנותיה ילדו שלש [שלש] כולן נכנסות לדיר להתעשר ואפ"ה חלוקה הכתוב ממנו לאוסרה עמו בבשול: אחותו גדולה פרה שאינה נכנסת כו': תלמוד לומר בחלב אמו קרא יתירא לרבויי כל חלב ומילא איתרבאי פרה דאשכחן דנחלקה ממנו לענין מעשר תחלק ממנו לבשול: אחותו קטנה רחל: מבינייא מאמו ומאחותו גדולה: תיתי מאמו דמה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה נאסרה עמו בבשול אחותו קטנה שנאסרה עמו בהרבעה אינו דין שנאסרה עמו בבשול: מה לאמו כו': אי הכי אחותו גדולה נמי תיתי מבינייא מאמו ומאחותו קטנה ומהאי הדין שהרי אין להשיב עליו דהכי דנינן מה אמו שנכנסת עמו לדיר נאסרה עמו בבשול אחותו גדולה לא כל שכן וכי פרכת מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה תאמר באחותו גדולה אחותו קטנה תוכיח ותו ליכא למפרך מה לאחותו קטנה שכן לא נכנסה כו' אלמא מפלגי דינא נפקא לן כך שמעתי וקשיא לי היכי נימא אחותו קטנה תוכיח הא אכתי לא קיימא לן אחותו קטנה לאיסורא. ואני שמעתי דהכי פריך מאי חזית דאחותו גדולה נפקא לן מקרא וקטנה מבינייא תפך ליה אחותו קטנה מרבויא דקרא וגדולה מבינייא וקשיא לי חדא דמסתברא קרא כי רבי לאחותו גדולה לאיסורא רבי שנאסרה עמו במעשר אבל קטנה לא ועוד מאי קא מותיב לקמיה בחלב אמו למאי אתא טובא איצטריך לאחותו קטנה. ורואה אני את דברי ר' יוסף טוב עלם ז"ל שראיתי תשובת כתב ידו דאחותו גדולה ואחותו קטנה אמינו ממש קאמר שהן מין גדי כמותו וגדולה זו היא זקנה שכבר נתעשרה וקטנה זו היא גדיה שלא נתעשרה עדין והאי תנא היינו תנא גופיה דלעיל דאתיא ליה פרה ורחל מהאי מקראי יתירי והשתא קא דריש לאידך וה"ק אחותו גדולה שנתעשרה כבר מנין וע"כ נקט גדולה משום דסופו יליף לה מרבויא וקטנה לא מיתרביא ליה מיניה משום דמסתברא כי רבי קרא לאיסורא גדולה רבי דנאסרה עמו במעשר דאלו מקרא יתירא קמא לא מני לרבויי דהכא למימר כי רבי לאיסורא לא רבי אלא פרה ורחל דאסורין עמו בהרבעה אבל אחותו לא ולהכי אשמעינן קרא אחרינא לאחותו גדולה וקטנה אתיא מבינייא: אי הכי דקטנה אתיא לה מבינייא: אחותו גדולה נמי לא תבעי קרא ותיתי מבינייא דאמו ופרה ודרוש הכי מה אמו שנכנסה עמו לדיר נאסרה עמו בבשול אחותו גדולה לא כ"ש מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה פרה תוכיח מה לפרה שכן נאסרה עמו בהרבעה ובמעשר אמו תוכיח שמותרת עמו בהרבעה ובמעשר וחזר הדין הצד השוה שבהן שיש חלב כו' ואתיא מבינייא בין אחותו גדולה ובין קטנה: אלא קרא שלישי למאי אתא קמא לגופיה תנינא לפרה ורחל ואידך למאי:

כיון דעל אכילה לא לקי תימה מאי קפרכא כדאמר בסמוך כיון דאבשול לקי אאכילה נמי לקי: המבשל במי חלב פטור אסורא מיהא איכא דהא כותח מנסיובי דחלבא עבדי ליה כדאמר בריש אלו עוברין (פסחים דף מב.) ואמרינן לעיל (חולין דף קיא:) דאסור לאכל בשר בכותח: בחלב פרה ורחל מנין לא איצטריך ליה אלא לרבות בשאין מינו כגון פרה בחלב גדי או גדי בחלב פרה אבל פרה בחלב עצמה הא דרשינן לעיל (חולין דף קיג:) כל מקום שנאמר גדי אפילו פרה ורחל במשמע ובחנם דחק בקונטרס: פרה ורחל שנאסרו עמה בהרבעה וא"ת חיה ועוף יוכיחו לר' עקיבא או עוף לחוליה לר' יוסי הגלילי דנאסרו בהרבעה עם שאינו מינו כדאמרינן בסוף שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נה.) ולא נאסרו בבשול וי"ל דעליפא פריך: מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה תימה לרבנן חיה תוכיח דאין אותו ואת בנו נוהג בחיה: תלמוד לומר בחלב אמו עוד דריש מינה בסמוך היא עצמה בחלבה אע"ג דשמואל דריש ליה למלתיה לעיל (חולין דף קיג:) הכא דריש מבחלב דתרי מיניה מיתרי דהוה מצי למכתב באמו ואנא ידענא דבחלב אמו קאמר כיון דבחד מינייהו הוה כתיבא בחלב אמו ורבי יוסי הגלילי דממעט עוף שאין לו חלב אם מוי"ו דאמו קא דריש:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין
ב קידושין ד:
ג מנחות ו.
ד קידושין עח.; מנחות ס:; קידושין כא.; סוטה כט:; זבחים ה.; שבת כח.; זבחים יב:; זבחים טז.; נזיר מ.; קידושין ה:; זבחים יא.; מנחות ו.; סנהדרין סו.; ברכות לה.; בבא מציעא פז:; עבודה זרה מו.; בבא מציעא ד.; בבא מציעא סא.
ה בבא קמא פח.

תורה אור השלם

וְשׁוֹר אוֹ־שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת־בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד [ויקרא כב, כח]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ו:
ב מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' ז, סמג לאוין קמא, טוש"ע יו"ד סי' פז סעי' ו:
ג מיי' פי' מהל' טומאת אוכלים הל' ד:
ד מיי' פי' מהל' טומאת אוכלים הל' יג:

רבינו גרשום

והמוחל שמרים של שמן כו' פ"א מוחל שבא תחלה כשדורכין הזיתים לעשות שמן מה שבא תחלה כמים הוא ואין שמן גמור. תאמר בפרה ורחל שלא נאסרה עמו בשחיטה הואיל ואינו נאסרה עמו בשחיט' עם הגדי לא יאסר עמו בבישול ת"ל בחלב אמו כל שיש לו חלב אסר. בחלב אחותו גדולה מנין כגון פרה. אחותו גדולה שלא נכנסה עמו לדיר להתעשר כלומר כל מעשר בקר וצאן בקר בפ"ע וצאן בפ"ע. מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה תאמר באחותו הקטנה ברחל שלא נאסרה עמו בשחיטה אחותו גדולה תוכיח שלא נאסרה עמו בשחיטה ואסורה עמו בבשול אף אני אוסר אחותו קטנה מה לאחותו קטנה כו' אי הכי אחותו גדולה נמי תיתי מבינייא כו' כלומר מאמו מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה תאמר באחותו גדולה שלא נאסרה עמו בשחיטה אחותו קטנה תוכיח שלא נאסרה עמו בשחיטה ונאסרה עמו בבישול ואם נקשי מה לאחותו קטנה שלא נכנסה עמו לדיר להתעשר אין אנו יכולין להקשות שהיא נכנסה עמו לדיר להתעשר. במקום שלא נאסר פרי עם פרי בשחיטה שני בנים מותר לשחוט ביום אחד אבל אותו ואת בנו אסורין. מקום שנאסר פרי עם פרי בבישול חלב עם הגדי. סוס בן סוסה אחי פירדה יוכיח שאסור פרי עם פרי כלומר לסוס בן סוסה אסור עם פרדה שבא חמור על סוסה וילדה פירדה שכן הסוס אסור עם אחותו הפירדה שבת חמור היא משום כלאים ומותר עם אמו שהוא סוס והוא סוסה דהא פרד בן סוסה אחי פירדה יוכיח שמותר פרי עם פרי כו' כלומר חמור שבא על סוסה וילדה פרד ובא גם עליה והוליד פירדה שמותר פרד עם פרדה ואסור פרד עם האם. כלאי זרעים יוכיח שאסור פרי עם פרי חטה עם שעורה ומותר פרי עם האם זה בעצמו לזרוע בקרקע וזה בעצמו לזרוע בלא כלאים. כלום נאסר פרי עם פרי כלומר אלא ע"י קרקע בזריעה מה לפרי עם פרי שכן שני גופין חלב וגדי תאמר בפרי עם האם כלומר היא עצמה בחלבה:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' טו, סמג לאוין קלט:

ב מיי' פי' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד:

רבינו גרשום

כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכלו וכו' והכא בבשר בחלב כתיב לא תאכל כל תועבה. אחד גר ואחד עובד כוכבים בין במכירה בין בנתינה כלומר כתיב לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לעובד כוכבים שלי תתננה או מכור לגר ותתננה או מכור לעובד כוכבים שבאמצע גר ועובד כוכבים שניהם נתינה ומכירה מלאסר רחמנא כלאים לגבוה. והיכן אסר רחמנא שור או כשב פרט לכלאים:

הִיא עַצְמָהּ בַּחֲלָבָהּ מִנַּיִן? אָמַרְתָּ קַל וָחוֹמֶר: וּמָה בִּמְקוֹם שֶׁלֹּא נֶאֱסַר פְּרִי עִם פְּרִי בִּשְׁחִיטָה, נֶאֱסָר פְּרִי עִם הָאֵם בִּשְׁחִיטָה, מְקוֹם שֶׁנֶּאֱסַר פְּרִי עִם פְּרִי בְּבִשּׁוּל – אֵינוֹ דִּין שֶׁנֶּאֱסַר פְּרִי עִם הָאֵם בְּבִשּׁוּל? תַּלְמוּד לוֹמַר "בַּחֲלֵב אִמּוֹ". הָא לָמָּה לִי קְרָא, הָא אָתְיָא לַהּ? אָמַר רַב אַחָדְבוֹי בַּר אַמֵּי: מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמֵימַר, סוּס בֶּן סוּסְיָא אֲחִי פִּרְדָּה יוֹכִיחַ, שֶׁאָסוּר פְּרִי עִם פְּרִי, וּמוּתָּר פְּרִי עִם הָאֵם. הָתָם, זֶרַע הָאָב הוּא דְּקָא גָּרֵים. דְּהָא פֶּרֶד בֶּן סוּסְיָא אֲחִי פִּרְדָּה יוֹכִיחַ, שֶׁמּוּתָּר פְּרִי עִם פְּרִי, וְאָסוּר פְּרִי עִם הָאֵם. אֶלָּא אָמַר מָר בְּרֵיהּ דְּרָבִינָא: מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמֵימַר, עֶבֶד בֶּן שִׁפְחָה אֲחִי מְשׁוּחְרֶרֶת יוֹכִיחַ, שֶׁאָסוּר פְּרִי עִם פְּרִי, וּמוּתָּר פְּרִי עִם הָאֵם! הָתָם גֵּט שִׁיחְרוּר הוּא דְּקָא גָּרֵים, דְּהָא עֶבֶד בֶּן מְשׁוּחְרֶרֶת אֲחִי שִׁפְחָה יוֹכִיחַ, שֶׁמּוּתָּר פְּרִי עִם פְּרִי, וְאָסוּר פְּרִי עִם הָאֵם. אֶלָּא אָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין: מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמֵימַר, כִּלְאֵי זְרָעִים יוֹכִיחוּ, שֶׁאָסוּר פְּרִי עִם פְּרִי, וּמוּתָּר פְּרִי עִם הָאֵם. כְּלוּם נֶאֱסָר פְּרִי עִם פְּרִי אֶלָּא עַל יְדֵי הָאֵם? דְּהָא חִיטֵּי וּשְׂעָרֵי בְּכַדָּא וְלָא מִיתַּסְרוּ. אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמֵימַר, מָה לִפְרִי עִם פְּרִי, שֶׁכֵּן שְׁנֵי גּוּפִים, תֹּאמַר בִּפְרִי עִם הָאֵם, שֶׁכֵּן גּוּף אֶחָד, מִשּׁוּם הָכִי אִיצְטְרִיךְ קְרָא. (א)אָמַר רַב אָשֵׁי: מִנַּיִן לְבָשָׂר בְּחָלָב שֶׁאָסוּר בַּאֲכִילָה? שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה" – כֹּל שֶׁתִּעַבְתִּי לָךְ הֲרֵי הוּא בְּבַל תֹּאכַל. א(ב)וְאֵין לִי אֶלָּא בַּאֲכִילָה, בַּהֲנָאָה מִנַּיִן? כִּדְרַבִּי אֲבָהוּ, דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא יֵאָכֵל", "לֹא תֹאכַל", "לֹא תֹאכְלוּ" – אֶחָד אִיסּוּר אֲכִילָה וְאֶחָד אִיסּוּר הֲנָאָה בַּמַּשְׁמָע, עַד שֶׁיִּפְרוֹט לְךָ הַכָּתוּב, כְּדֶרֶךְ שֶׁפָּרַט לְךָ בִּנְבֵלָה לַגֵּר בִּנְתִינָה וְלַגּוֹי בִּמְכִירָה. (ג)דְּתַנְיָא: "לֹא תֹאכְלוּ כָל נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכוֹר לְנָכְרִי" – אֵין לִי אֶלָּא לְגֵר בִּנְתִינָה, וּלְגוֹי בִּמְכִירָה; לְגֵר בִּמְכִירָה מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לַגֵּר תִּתְּנֶנָּה אוֹ מָכוֹר". [ב]לְגוֹי בִּנְתִינָה מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "תִּתְּנֶנָּה... אוֹ מָכוֹר לְנָכְרִי". נִמְצָא אֶחָד גֵּר וְאֶחָד גּוֹי, בֵּין בִּמְכִירָה בֵּין בִּנְתִינָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: דְּבָרִים כִּכְתָבָן, לְגֵר בִּנְתִינָה וְלַגּוֹי בִּמְכִירָה. (ד)מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה? אִי סָלְקָא דַעְתָּךְ כִּדְקָאָמַר רַבִּי מֵאִיר, לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא "לֹא תֹאכְלוּ כָל נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ וּמָכוֹר" – "אוֹ" לָמָּה לִי? שְׁמַע מִינַּהּ לִדְבָרִים כִּכְתָבָן הוּא דַּאֲתָא: לְגֵר בִּנְתִינָה, וְלַגּוֹי בִּמְכִירָה. וְרַבִּי מֵאִיר אָמַר לָךְ: הַאי "אוֹ" לְהַקְדִּים נְתִינָה דְּגֵר לִמְכִירָה דְּגוֹי. וְרַבִּי יְהוּדָה, לְהַקְדִּים נְתִינָה דְּגֵר לִמְכִירָה דְּגוֹי לָא צְרִיךְ קְרָא, סְבָרָא הוּא: זֶה אַתָּה מְצֻוֶּוה לְהַחֲיוֹתוֹ, וְזֶה אִי אַתָּה מְצֻוֶּוה לְהַחֲיוֹתוֹ. (סִימָן: שַׁבָּת, חוֹרֵשׁ, וְכִלְאֵי זְרָעִים, אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ, וְשִׁילּוּחַ הַקֵּן). אֶלָּא מֵעַתָּה,

מַעֲשֵׂה

הִיא עַצְמָהּ בַּחֲלָבָהּ שֶׁאֵינָהּ מִמִּינָהּ בְּעוֹלָה חַיָּה מִנַּיִן כו'. וְאַף מִדְּרָשָׁה זוֹ נִרְאִין הַדְּבָרִים דִּלְאֲחוֹתוֹ מַמָּשׁ מַצְרִיךְ תַּלְמוּדָא אוֹ מִקְרָא אוֹ מִבִּנְיָנָא דְּהָא אֲפִילּוּ לְהִיא עַצְמָהּ מַצְרְכִינָן תַּלְמוּדָא אַלְמָא לָא נָפְקָא לַן מִקְּרָא דִּלְגוּפֵיהּ כָּל מִין גְּדִי אֶלָּא אִמּוֹ דַּוְקָא אֲבָל הִיא עַצְמָהּ לֹא וה"ה אֲחוֹתוֹ גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה: פְּרִי עִם פְּרִי בִּשְׁחִיטָה שֶׁשּׁוֹחֲטִין שְׁנֵי בְּנֵי פָּרָה אַחַת בְּיוֹם אֶחָד: פְּרִי עִם פְּרִי בְּבִשּׁוּל גְּדִי עִם הֶחָלָב: אָמַר רַב אַחְדְּבוֹי כו' הָכָא לֹא אָמְרֵי מֵעִקָּרָא דְּדִינָא פִּרְכָא כִּדְלְעֵיל מִשּׁוּם דְּמַקְשֵׁי עַל סוֹף הַדִּין: אָחִי פִּרְדָּה שֶׁיְּלָדַתָּה הַסּוּסְיָא מִן הַחֲמוֹר וְהָיָה לָהּ בֵּן אַחֵר מִן הַסּוּס הֲרֵי בֵּן מֻתָּר עִם אִמּוֹ וְאָסוּר עִם אֲחוֹתוֹ: הָתָם זֶרַע אָב קָא גָּרִים וְאִסּוּרָא לָאו מִשּׁוּם פְּרִי עִם פְּרִי הוּא אֶלָּא מִשּׁוּם פְּרִי עִם שֶׁאֵינוֹ פְּרִי כְּלוֹמַר מִשּׁוּם צַד אֲבִיהֶן שֶׁהוּא חָלוּק אֲבָל גְּדִי בְּחָלָב אִמּוֹ שְׁנֵיהֶם עַל שֵׁם אִמָּן קְרָאָן הַכָּתוּב וְאַפ"ה אַסְרִינְהוּ. וְתֵדַע דְּטַעֲמָא מִשּׁוּם חִלּוּק הָאָב הוּא דְּהָא זִמְנִין דְּהָוֵי אִסּוּר אִפְכָא דִּפְרִי עִם הָאֵם אָסוּר וּפְרִי עִם פְּרִי מֻתָּר: דְּהָא פֶּרֶד בֶּן סוּסְיָא שֶׁיְּלָדַתּוּ מִן הַחֲמוֹר וְהוּא אָחִי פִּרְדָּה שֶׁהָיְתָה לָהּ לְסוּסְיָא זוֹ עוֹד בַּת אַחַת מִן הַחֲמוֹר: עֶבֶד בֶּן שִׁפְחָה מֻתָּר בְּמִין אִמּוֹ וְאָסוּר בְּבַת חוֹרִין: וּפָרְכִינָן הָתָם גֵּט שִׁחְרוּר קָא גָּרֵים וְלָאו מִשּׁוּם פְּרִי עִם פְּרִי הוּא דְּהָא זִמְנִין דְּהָוֵי אִפְכָא וּמִתְסַר: כִּלְאֵי זְרָעִים חִטִּין עִם עֲדָשִׁין שֶׁאָסוּר לִזְרֹעַ זֶה עִם זֶה: וּמֻתָּר לִזְרֹעַ כָּל אֶחָד עִם אִמּוֹ עִם הַקַּרְקַע: וּפָרְכִינָן הָתָם פְּרִי עִם פְּרִי מִי מִתְסַר כְּלוּם נֶאֱסַר פְּרִי עִם פְּרִי אֶלָּא בִּזְרִיעָה דְּהַיְנוּ ע"י הָאֵם: הָא חִטֵּי וְשַׂעֲרֵי בְּכַדָּא שֶׁהִנִּיחַ בְּכַד לְהַצְנִיעַ שָׁם: כָּל שֶׁתִּעַבְתִּי לָךְ כָּל שֶׁאָסַרְתִּי לָךְ לְתַעֲבוֹ וּלְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ: הֲרֵי הוּא בְּבַל תֹּאכַל עוֹלָמִית בְּכָל עִנְיָנִין שֶׁהוּא בֵּין שֶׁבָּא בַּעֲבֵרָה וּבֵין שֶׁלֹּא בָּא בַּעֲבֵרָה כְּגוֹן ע"י קָטָן אוֹ ע"י עוֹבֵד כּוֹכָבִים מֵאַחַר שֶׁתִּעַבְתִּי לָךְ אָסוּר וְהָאִי הֲרֵי תִּעַבְתִּיו לָךְ לְהִתְרַחֵק מִבִּשּׁוּלוֹ שֶׁלֹּא לְבַשְּׁלָם יַחַד: עַד שֶׁיִּפְרֹט לְךָ הַכָּתוּב שֶׁהוּא מֻתָּר בַּהֲנָאָה כְּדֶרֶךְ שֶׁפָּרַט לְךָ בִּנְבֵלָה שֶׁאַע"פ שֶׁלֹּא כָּתַב לְךָ אֶלָּא לֹא תֹאכַל הֻצְרַךְ לְפָרֵשׁ בָּהּ הֶתֵּר הֲנָאָה הָא כָּל מָקוֹם שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ לְךָ בָּהּ הֶתֵּר הֲנָאָה הָוֵי בְּמַשְׁמַע אִסּוּר הֲנָאָה מִלֹּא תֹאכַל: מִדִּכְתִיב מְכִירָה וּנְתִינָה בָּאֶמְצַע שְׁמַע מִינָּהּ אֶחָד מְכִירָה וְאֶחָד נְתִינָה קָיְמֵי בֵּין אַגֵּר וּבֵין אָעוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּאִי דַּוְקָא כְּתִיב הֲוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב הָכִי תִּתְּנֶנָּה לְגֵר וְתִמְכְּרֶנָּה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים:

(לְעֵיל) כָּל שֶׁתִּעַבְתִּי לָךְ הֲרֵי הוּא בְּבַל תֹּאכַל וא"ת הֵיאַךְ אָנוּ אוֹכְלִין אֵילִים אֲפִילּוּ סֵרְסָן עוֹבֵד כּוֹכָבִים מ"מ מְבַשֵּׂר בְּחָלָב וי"ל מִלְּאַסַּר רַחֲמָנָא מָעוּךְ וְכָתוּת לְגָבוֹהַּ מִכְּלָל לְהֶדְיוֹט שָׁרֵי וא"ת נוֹרֵס אֹזֶן בְּכוֹר לִיתְסַר אֲפִילּוּ גְּרָמוֹ עוֹבֵד כּוֹכָבִים וי"ל דְּשָׁרֵי רַחֲמָנָא קָדָשִׁים שֶׁהוּמְמוּ כִּצְבִי וְאַיָּל א"כ אֵינוֹ דָּבָר מְתֹעָב: עַד שֶׁיִּפְרֹט לְךָ הַכָּתוּב כְּדֶרֶךְ שֶׁפָּרַט לְךָ בִּנְבֵלָה בְּפֶרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף כא:) אָמְרִינָן דְּלָא מִתְקַמְּמָא דְּרַבִּי אַבָּהוּ אֶלָּא כר"מ דִּלְרַבִּי יְהוּדָה אִיצְטְרִיךְ לִדְבָרִים כִּכְתָבָן וּלְר' יְהוּדָה נָפְקָא לָן מִלַּכֶּלֶב תַּשְׁלִיכוּן אוֹתוֹ אוֹתוֹ אַתָּה מַשְׁלִיךְ לַכֶּלֶב וְאִי אַתָּה מַשְׁלִיךְ לַכֶּלֶב כָּל אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה וא"ת לר"מ נָמֵי הֵיכִי יָלִיף מִינֵּיהּ דְּלָא תֹאכְלוּ מַשְׁמַע אִסּוּר הֲנָאָה מִדִּפְרַט הֶתֵּר הָא אִיצְטְרִיךְ קְרָא לְהַקְדִּים נְתִינַת גֵּר לִמְכִירַת עוֹבֵד כּוֹכָבִים וַיֵּ"ל דִּמְסַבְּרָא בְּלֹא שׁוּם קְרָא הֲוָה יָדְעִינָן לְהַקְדִּים אֶלָּא הַשְׁתָּא דִּכְתִיב נְתִינָה וּמְכִירָה נְלַמֵּד בְּעָלְמָא אִסּוּר הֲנָאָה אִי לָאו דִּכְתִיב אוֹ לְהַקְדִּים ה"א דְּאָתָא קְרָא לְהַשְׁווֹתָם וא"ת וְלֹא לִכְתֹּב אֶלָּא חַד מִנַּיְהוּ אוֹ מְכִירָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים אוֹ נְתִינָה לְגֵר וְלֹא יִצְטָרֵךְ אוֹ לְהַקְדִּים כֵּיוָן דְּיָלְפֵי לֵיהּ מִסְּבָרָא וי"ל דה"א דְּאָתֵי קְרָא לְמַעוּטֵי נְתִינָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וא"ת וְיִכְתֹּב נְתִינָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וי"ל דה"א דְּאָתֵי לְמַעוּטֵי נְתִינָה לְגֵר דְּלָא נִסְפּוֹ לֵיהּ אע"פ דְּלָא קִבֵּל עָלָיו אֶלָּא לֶאֱכֹל נְבֵלוֹת כְּדֵי שֶׁיְּמַהֵר לְהִתְגַּיֵּר וְדַוְקָא נְבֵלָה בְּא"י שֶׁאֵין עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מְצוּיִין שָׁם וְאִם בָּא לְמָכְרָהּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים צָרִיךְ לִתְּנָהּ בְּדָמִים מוּעָטִין נְתִינַת גֵּר קוֹדֶמֶת אֲבָל פְּשִׁיטָא שֶׁאִם יֵשׁ חֵפֶץ לְאָדָם לִמְכֹּר קֹדֶם יִמְכְּרֶנּוּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים מִמָּה שֶׁיִּתְּנֶנּוּ אֲפִילּוּ לְיִשְׂרָאֵל חֲבֵרוֹ: כְּדֶרֶךְ שֶׁפָּרַט לְךָ בִּנְבֵלָה לֹא גָּרַס לַגֵּר בִּנְתִינָה וּלְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בִּמְכִירָה כִּדְפֵרֵשׁ בְּקוּנְטְ' בִּפְסָחִים (שָׁם) דְּא"כ הֲוָה מַשְׁמַע דְּאָתְיָא אַלִּיבָּא דְּר' יְהוּדָה דְּאָמַר דְּבָרִים כִּכְתָבָן וּלְר' אַבָּהוּ לֹא מִתְקַמְּמָא אֶלָּא כר"מ כִּדְפְרִישִׁית וְאִי גָּרַס לֵיהּ יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּלִישָּׁנָא דִּקְרָא בְּעָלְמָא נָקַט וְלֹא מִשּׁוּם דְּלֶהֱווּ דְּבָרִים כִּכְתָבָן אִי נָמֵי נָקַט הָכִי מִשּׁוּם דִּנְתִינַת הַגֵּר קוֹדֶמֶת: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר דְּבָרִים כִּכְתָבָן וְאָסוּר לִתֵּן לִכְנַעֲנִי עוֹבֵד כּוֹכָבִים מַתְּנַת חִנָּם וְעַל זֶה מְבִיאָהּ בְּפ"ק דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף כ.) וא"ת וְהָתְנַן (לְעֵיל חֻלִּין דַּף צג:) שׁוֹלֵחַ אָדָם לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים יָרֵךְ שֶׁגִּיד הַנָּשֶׁה בְּתוֹכָהּ וְשׁוֹלֵחַ מַשְׁמַע בְּחִנָּם וּבְפֶרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף כב.) מַשְׁמַע דְּאָתְיָא אֲפִילּוּ כְּר' יְהוּדָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּתַנְיָא בְּתוֹסֶפְתָּא אִם הָיָה שְׁכֵנוֹ מֻתָּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמוֹכְרוֹ לוֹ: אוֹ לָמָּה לִי ש"מ לִדְבָרִים כִּכְתָבָן מַשְׁמַע דְּאִי לָאו אוֹ הֲוָה אָמִינָא תִּתְּנֶנָּה וּמָכוֹר אַגֵּר לְעֵיל וְאַעֲבֵד כּוֹכָבִים וַהֲכִי נָמֵי אָמְרִינָן בְּרֵישׁ אֵיזֶהוּ נֶשֶׁךְ (ב"מ דַּף סא.) וּבְמַרְבִּית קָאֵי אַכֶּסֶף וְאָאוֹכֶל דִּבַתְרֵיהּ וְתֵימָה דִּבְפֶרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף לב:) הָכָא פְּלוּגְתָּא דְּתַנָּאֵי גַּבֵּי קִימָה וְהִדּוּר דְּשֵׂיבָה וְזָקֵן דְּהָכָא לְמ"ד דְּלָא קָיְמֵי אַתַּרְוַיְיהוּ מִשּׁוּם דִּכְתִיב מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן וְיֵשׁ לוֹמַר מִשּׁוּם דְּאֵין לָשׁוֹן מִפְּנֵי נוֹפֵל עַל וְהָדַרְתָּ וְלֹא לְשׁוֹן פְּנֵי נוֹפֵל עַל תָּקוּם וְאִם תֹּאמַר דִּבְפֶרֶק הוֹצִיאוּ לוֹ (יוֹמָא נב.) קָאָמַר אִיסִי בֶּן יְהוּדָה חָמֵשׁ פְּסוּקִים אֵין לָהֶם הֶכְרֵעַ שְׂאֵת מָחָר אָרוּר מְשֻׁקָּדִים וְקָם וְאַמַּאי לֹא קָאֵי אַלְעֵיל וּלְתַחַת וְעוֹד דְּאִיסִי גּוּפֵיהּ סָבַר בְּקִדּוּשִׁין דְּקִימָה וְהִדּוּר קָיְמֵי אַתַּרְוַיְיהוּ וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָכָא וּבְאֵיזֶהוּ נֶשֶׁךְ (ב"מ סא.) וּפֶרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף לב:) דְּאִיכָּא תְּרֵי מִילֵּי קָאֵי חַד וַדַּאי אַלְעֵיל וְחַד וַדַּאי אַלְתַּחַת אִית לָן לְמֵימַר דְּאַתַּרְוַיְיהוּ קָיְמֵי אַהָכָא וְהָכָא אֲבָל הָתָם אִית לָן לְמֵימַר דְּקָאֵי אַחַד דּוּכְתָּא אוֹ אַלְעֵיל אוֹ אַלְתַּחַת וּבִזְבָחִים בפ"ב (דַּף כה.) דִּפְלִיגֵי תַּנָּאֵי גַּבֵּי וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן דְּאִיכָּא דְּמוֹקֵי אֶצְבַּע אַשֶּׁלְּפָנָיו אַלְּקַח וְלֹא אַנְּתִינָה שֶׁל אַחֲרָיו וְאִיכָּא דְּמוֹקֵי לָהּ אַנְּתִינָה שֶׁל אַחֲרָיו וְלֹא אַלְּקִיחָה דִּלְפָנָיו וְאִיכָּא דְּמוֹקֵי לָהּ אַתַּרְוַיְיהוּ הַיְנוּ טַעֲמָא דִּפְשָׁטֵיהּ דִּקְרָא מַשְׁמַע טְפֵי אַלְּקִיחָה דִּלְקַמֵּיהּ וְאַשְׁכְּחָן בְּדוּכְתָּא אַחֲרִינָא וְלָקַחְתָּ מִדַּם הַפָּר וְנָתַתָּה עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּאֶצְבָּעֶךָ דְּהָוֵי אֶצְבַּע אַנְּתִינָה וְהַשְׁתָּא פְּלִיגֵי דְּחַד מוֹקֵי אַלְּקִיחָה כְּמַשְׁמָעוּתֵיהּ דִּקְרָא וְחַד מוֹקֵי לָהּ אַנְּתִינָה דְּיָלִיף סָתוּם מִן הַמְּפֹרָשׁ וְלָא בָּעֵי נָמֵי לְאוֹקוֹמֵי אַלְּקִיחָה דְּלֹא שַׁיָּךְ לְקִיחָה בְּאֶצְבַּע אֶלָּא בִּלְעֵבֶל אֹזֶן בִּשְׂפַת הַמִּזְרָק וְהָךְ דְּמוֹקֵי אַתַּרְוַיְיהוּ אַלְּקִיחָה מִשּׁוּם מַשְׁמָעוּתָא וְאַנְּתִינָה דְּיָלִיף נָמֵי מִן הַמְּפֹרָשׁ וְצָרִיךְ עִיּוּן כָּל הֵיכָא דְּאָמַר מִקְרָא נִדְרָשׁ לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו אִם נוּכַל לְיַשֵּׁב שֶׁלֹּא יַקְשֶׁה לָמָּה יִדְרְשֶׁנּוּ לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו יוֹתֵר מֵאוֹתָם שֶׁאֵין לָהֶם הֶכְרֵעַ:

מסורת הש"ס

א עבודה זרה סו.

ב פסחים כא:; בבא קמא מא.

ג עבודה זרה כ.

ד אוצר מדרשים מדרש שני כתובים

תורה אור השלם

אֶת־חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּהֶמְתְּךָ לֹא־תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא־תִזְרַע כִּלְאָיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ [ויקרא יט, יט]

לֹא תֹאכַל כָּל־תּוֹעֵבָה [דברים יד, ג]

לֹא תֹאכְלוּ כָל־נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר־בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ [דברים יד, כא]

מַעֲשֵׂה שַׁבָּת לִיתַּסְרוּ, דְּהָא "תִּיעַבְתִּי לְךָ" הוּא. אָמַר קְרָא: "כִּי קֹדֶשׁ הִיא לָכֶם" – הִיא קֹדֶשׁ, וְאֵין מַעֲשֶׂיהָ קֹדֶשׁ. חוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמוֹר, וְחוֹסֵם פִּי פָרָה וְדָשׁ בָּהּ, לִיתַּסְרוּ, דְּהָא "תִּיעַבְתִּי לְךָ" הוּא! הַשְׁתָּא, וּמָה שַׁבָּת דַּחֲמִירָא, מַעֲשֶׂיהָ מוּתָּרִים; הָנֵי, לֹא כָּל שֶׁכֵּן? כִּלְאֵי זְרָעִים לִיתַּסְרוּ, דְּהָא "תִּיעַבְתִּי לְךָ" הוּא! מִדְּגַלֵּי רַחֲמָנָא גַּבֵּי כִּלְאֵי הַכֶּרֶם "פֶּן תִּקְדַּשׁ" – "פֶּן תּוּקַד אֵשׁ", מִכְּלָל דְּכִלְאֵי זְרָעִים שְׁרוּ. וְאֵימָא: כִּלְאֵי כֶרֶם אֲסוּרִין בֵּין בַּאֲכִילָה בֵּין בַּהֲנָאָה, כִּלְאֵי זְרָעִים בַּאֲכִילָה אֲסִירִי, בַּהֲנָאָה שְׁרוּ. אִיתַּקּוּשׁ לְכִלְאֵי בְהֵמָה, דִּכְתִיב: "בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם", מָה בְּהֶמְתְּךָ – הַיּוֹצֵא מִמֶּנָּה מוּתֶּרֶת, אַף שָׂדְךָ – הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ מוּתָּר. וְכִלְאֵי בְהֵמָה גּוּפַיְיהוּ מְנָא לַן? מִדַּאֲסַר רַחֲמָנָא כִּלְאַיִם לַגָּבוֹהַּ, מִכְּלָל דְּלַהֶדְיוֹט שְׁרֵי. אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לִיתְּסַר! מִדַּאֲסַר רַחֲמָנָא מְחוּסַּר זְמַן לַגָּבוֹהַּ, מִכְּלָל דְּלַהֶדְיוֹט שְׁרֵי. שִׁילּוּחַ הַקֵּן לִיתְּסַר! לֹא אָמְרָה תוֹרָה "שַׁלַּח" לְתַקָּלָה. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: מִנַּיִן לְבָשָׂר בְּחָלָב שֶׁאָסוּר? תַּלְמוּד לוֹמַר "אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל מְבֻשָּׁל", שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר "מְבֻשָּׁל". מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "מְבֻשָּׁל"? לוֹמַר לְךָ יֵשׁ לְךָ בִּשּׁוּל אַחֵר שֶׁהוּא כָּזֶה, וְאֵי זֶה – זֶה בָּשָׂר בְּחָלָב. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן:

כְּעוּרָה

מַעֲשֵׂה שַׁבָּת כְּגוֹן הַמְּבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת לִתְסְרוּ בַּאֲכִילָה לְכָל יִשְׂרָאֵל דְּהָא הִזְהַרְתִּיךָ לְתַעֲבוֹ וּלְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ וַאֲנַן תְּנַן בְּמֵזִיד לֹא יֹאכַל הוּא מִשּׁוּם קְנָס אֲבָל אֲחֵרִים אוֹכְלִין בפ"ק (לְעֵיל חֻלִּין טו.): לִיתְסְרוּ הַזְּרָעִים וְהַדַּיִשָׁה דְּהָא הִרְחַקְתִּיךָ מֵהֶם כָּל הָנֵךְ דְּקָאָמֵר לִיתְסְרוּ בַּאֲכִילָה וּבַהֲנָאָה קָאָמַר דְּלִיתְסְרוּ: הָנֵי לֹא כ"ש אֲבָל בְּבָשָׂר בְּחָלָב לֹא אָמְרִינַן הַאי ק"ו דְּהָא כְּתִיב לֹא תֹאכַל כָּל שֶׁתִּעַבְתִּי לָךְ וּמִסְתַּבְּרָא דְּאִיסּוּרָא דְּקָרָא עָלֶיהָ קָאָמַר דְּהָא אָכִיל תּוֹעֵבָה גּוּפָהּ אֲבָל הַאי לֹא אָכִיל הַחֲרִישָׁה עַצְמָהּ אֶלָּא הַבָּא מִמֶּנָּה וְהַחוֹסֵם וְהַדָּשׁ נָמִי לָאו חֲסִימָה גּוּפָהּ קָאָכִיל אֶלָּא מַעֲשֶׂה הַבָּא עַל יָדָהּ וְיָלְפִינַן מִשַּׁבָּת דְּאֵין הַבָּא מִכֹּחָהּ קֹדֶשׁ: כִּלְאֵי זְרָעִים הֵן עַצְמָן תּוֹעֵבָה וְלִתְסְרוּ: כִּלְאַיִם אֲסִירֵי לְגָבוֹהַּ דְּתַנְיָא שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז פְּרָט לְכִלְאַיִם בַּגְּמָרָא דְּהַשּׁוֹחֵט (לְעֵיל חֻלִּין לח:): אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ אֵינוֹ אֶלָּא מְחוּסַּר זְמַן שֶׁהַיּוֹם אָסוּר וּמָחָר מוּתָּר: שִׁלּוּחַ הַקֵּן לִיתְסַר כְּגוֹן נָטַל אֶת הָאֵם מֵעַל הַבָּנִים וּבָא לְפָנֵינוּ וְחִיַּבְנוּהוּ לְשַׁלֵּחַ כִּדְתְנַן לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף קמא.) מְשַׁלֵּחַ וְאֵינוֹ לוֹקֶה תֵּאָסֵר לַאֲכִילָה עוֹלָמִית דְּהָא נֶעֶבְדָה בָּהּ עֲבֵרָה: לֹא אָמְרָה תּוֹרָה שַׁלַּח לְתַקָּלָה וְכָאן הֲרֵי אָמְרָה שַׁלַּח דִּכְתִיב (דְּבָרִים כב) לֹא תִקַּח הָאֵם וְהָדָר שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח דְּאִם לָקַחְתָּ אוֹתָהּ חֲזוֹר וְשַׁלְּחָהּ וְאִם הָיְתָה אֲסוּרָה לֹא הָיָה אוֹמֵר לָךְ שַׁלְּחֶנָּה וְיִכָּשְׁלוּ בָהּ בְּנֵי אָדָם וה"ה דְּמָצֵי לְמֵימַר נָמִי בְּכָל הָנֵי מָה שַׁבָּת דַּחֲמִירָא כו' וּמִיהוּ מִידֵי דְּמִשְׁכַּח פִּירוּקָא מִגּוּפֵיהּ לֹא יָלֵיף מֵאַחֲרִינֵי לִישָּׁנָא אַחֲרִינָא שִׁלּוּחַ הַקֵּן לִיתְּסַר כָּל שִׁלּוּחַ הַקֵּן לִיתְּסַר הָאֵם לְעוֹלָם וַאֲפִלּוּ שִׁלְּחָהּ דְּהָא כָּל שֶׁתִּעַבְתִּי לָךְ הֲרֵי הוּא לָךְ לְעוֹלָם בְּבַל תֹּאכַל וַהֲרֵי אֲסַרְתִּיהָ לָךְ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וְזֶה נִרְאֶה לִי עִקָּר דְּהָא לֹא קָאָמַר רַב אָשֵׁי דְּכָל דָּבָר שֶׁנֶּעֶבְדָה בּוֹ עֲבֵרָה וּמִתְּחִלָּה הוּא מוּתָּר אָסוּר דְּאִם כֵּן הַחוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וַחֲמוֹר וְהַמַּרְבִּיעַ כִּלְאַיִם וְהַחוֹסֵם יֵאָסְרוּ הַבְּהֵמוֹת וַאֲנַן לֹא פָּרְכִינַן מִנַּיְיהוּ מִידֵי אֶלָּא מִן הַיּוֹצֵא מֵהֶן: שֶׁהוּא כָּזֶה שֶׁאָסוּר בַּאֲכִילָה כָּזֶה:

הִיא קֹדֶשׁ וְאֵין מַעֲשֶׂיהָ קֹדֶשׁ וא"ת וְאֵימָא לְמִשְׁרֵי בַּהֲנָאָה אֲבָל בַּאֲכִילָה אֲסִירֵי כִּדְפָרֵיךְ בְּסָמוּךְ גַּבֵּי זְרָעִים וי"ל דְּהֶתֵּר הֲנָאָה נַפְקָא לַן מִלָּכֶם כְּדְאָמַר בִּמְרֻבֶּה (ב"ק דַּף עא.) וּבְאֵלּוּ נְעָרוֹת (כְּתֻבּוֹת לד.) אֲפִלּוּ לְרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר דְּאוֹסֵר בַּמְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת וּקְצָת תֵּמַהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן לָמָּה לֵיהּ לְמֵימַר מִקְּדָשׁ דְּמַעֲשֵׂה שַׁבָּת אֲסִירֵי תִּפּוֹק לֵיהּ מִכָּל שֶׁתִּעַבְתִּי וְהֶתֵּר הֲנָאָה מִלָּכֶם: חוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וַחֲמוֹר וְחוֹסֵם פִּי פָרָה וְדָשׁ בָּהּ לִתְסְרוּ פִּי' הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר וְיֵשׁ סְפָרִים דְּגָרְסֵי הַשְׁתָּא לַגָּבוֹהַּ שָׁרוּ לְהֶדְיוֹט מִבַּעְיָא וְלַגָּבוֹהַּ מְנָא לַן דְּשָׁרוּ דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא כג) וּמִיַּד בֶּן נֵכָר לֹא תַקְרִיבוּ אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל אֵלֶּה מִכָּל אֵלֶּה אִי אַתָּה מַקְרִיב פִּי' מָעוּךְ וְכָתוּת וְנָתוּק וְכָרוּת אֲבָל אַתָּה מַקְרִיב קֳדָשִׁים שֶׁנֶּעֶבְדָה בָּהֶן עֲבֵרָה וא"ת הַזְּרָעִים וְהַדַּיִשָׁה לִתְסְרוּ דְּמִקְּרָא דְּאֵלֶּה עַל כָּרְחָךְ לֹא מִשְׁתְּרוּ לַגָּבוֹהַּ אֶלָּא בַּעֲלֵי חַיִּים דְּאִי כָּל מִילֵּי א"כ כָּל מַעֲשֵׂה שַׁבָּת נָמִי תִּפּוֹק לֵיהּ מֵאֵלֶּה ול"ל הִיא קֹדֶשׁ וי"ל דְּלָא שַׁיָּךְ מִכָּל שֶׁתִּעַבְתִּי לָךְ הַזְּרָעִים וְהַדַּיִשָׁה דְּלֹא תַחְסֹם אָסוּר מִשּׁוּם בְּהֵמָה וְכֵן לֹא תַחֲרֹשׁ וְלֹא מִשּׁוּם חֲרִישָׁה וּזְרִיעָה דַּאֲפִלּוּ בְּלָאו חֲרִישָׁה אָסוּר לְהַנְהִיג בְּשׁוֹר וַחֲמוֹר וא"ת וּבְסָמוּךְ בְּסֻגְיָין פָּרֵיךְ שִׁלּוּחַ הַקֵּן לִיתְּסַר תִּפּוֹק לֵיהּ דְּאַף לַגָּבוֹהַּ שָׁרֵי מֵהַאי קְרָא דְּאֵלֶּה וי"ל דִּקְרָא דְּאֵלֶּה בִּבְהֵמָה כְּתִיב וְלֹא בְּעוֹפוֹת וְעוֹף מִבְּהֵמָה לֹא אָתֵי מִשּׁוּם דְּאֵין גַּדְלוּת וְקַטְנוּת פּוֹסֵל בִּבְהֵמָה כְּמוֹ בְּתוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה וא"ת לָמָּה לִי קְרָא דְּאֵלֶּה הָא מִדְּאִיצְטְרִיךְ קְרָא בְּפֶרֶק כָּל הָאֲסוּרִין (תְּמוּרָה כח:) מִן הַבְּהֵמָה לְהוֹצִיא הָרוֹבֵעַ וְהַנִּרְבָּע מִכְּלָל דִּשְׁאָר קֳדָשִׁים שֶׁנֶּעֶבְדָה בָּהֶן עֲבֵרָה לֹא אֲסִירֵי מִכָּל שֶׁתִּעַבְתִּי וְכִי תֵּימָא דְּלָא אָתָא מִן הַבְּהֵמָה אֶלָּא לְאַשְׁמְעִינַן מִכְּלָל דִּלְהֶדְיוֹט שָׁרֵי וְלֹא מִתְּסַר מִכָּל שֶׁתִּעַבְתִּי מ"מ נֵילַף חוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וַחֲמוֹר וְחוֹסֵם פִּי פָרָה בק"ו מֵרוֹבֵעַ וְנִרְבָּע דִּבְמִיתָה וְשָׁרֵי לְהֶדְיוֹט וי"ל דְּאִי לָאו אֵלֶּה הֲוָה אָסְרִינַן לְהוּ מִדִּכְתִיב מִן הַבָּקָר כִּי הֵיכִי דִּמְמַעֲטִינַן מִינֵּיהּ נֶעֱבָד וְאִית סְפָרִים דְּגָרְסֵי וּמָה שַׁבָּת דַּחֲמִירָא אָמְרַתְּ הִיא קֹדֶשׁ וְאֵין מַעֲשֶׂיהָ קֹדֶשׁ הָנֵי לֹא כָּל שֶׁכֵּן וְכֵן גְּרִיס בְּקוּנְטְרֵס וּפִי' דִּבְבָשָׂר וְחָלָב לֹא אָמְרִינַן הַאי קַשְׁיָא דְּמִסְתַּבְּרָא דְּכָל שֶׁתִּעַבְתִּי עָלֶיהָ רְמֵינַן דְּקָא אָכִיל תּוֹעֵבָה גּוּפָהּ אֲבָל הַאי לָא אָכִיל הַחֲרִישָׁה עַצְמָהּ וְכֵן חוֹסֵם לָאו חֲסִימָה גּוּפָהּ קָאָכִיל אֶלָּא הַבָּא עַל יָדָהּ מִמֶּנָּה וְיָלְפִינַן מִשַּׁבָּת דְּאֵין הַבָּא מִכֹּחָהּ קֹדֶשׁ וְקָשֶׁה דְּלָמָּה לֹא יֵחָשֵׁב בִּשּׁוּל שֶׁל שַׁבָּת תּוֹעֵבָה גּוּפָהּ כְּמוֹ בִּשּׁוּל שֶׁל בָּשָׂר בְּחָלָב וְנִרְאֶה דְּהַיְינוּ טַעְמָא מִשּׁוּם דִּבְבָשָׂר בְּחָלָב הַבִּשּׁוּל נִכָּר אֲבָל מַעֲשֵׂה שַׁבָּת אֵין נִכָּר שֶׁנַּעֲשָׂה בְּשַׁבָּת וְאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ וְשִׁלּוּחַ הַקֵּן דִּפְרֵיךְ לֵיהּ מִינַּיְיהוּ נ"ל דְּנִכָּר בָּהֶם הָאִסּוּר יוֹתֵר מִמָּה שֶׁנִּכָּר בְּחוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וַחֲמוֹר וְחוֹסֵם פִּי פָרָה וְדָשׁ בָּהּ: פֶּן תִּקְדַּשׁ פֶּן תּוּקַד אֵשׁ וא"ת וְהָא אִיצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן דְּמִצְוָתוֹ בִּשְׂרֵפָה הָא כִּלְאֵי זְרָעִים אֵין מִצְוָתָן בִּשְׂרֵפָה אֲבָל בַּהֲנָאָה אֲסִירֵי וי"ל דִּבְלָאו הָכִי פָּרֵיךְ שַׁפִּיר א"נ לִכְתּוֹב פֶּן תִּשָּׂרֵף וּמִדִּכְתִיב תִּקְדַּשׁ מַשְׁמַע דְּאָתָא לֶאֱסֹר הֲנָאָה כְּקֹדֶשׁ: כִּלְאֵי זְרָעִים בַּאֲכִילָה אֲסִירֵי בַּהֲנָאָה שָׁרוּ וא"ת לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף קטז.) גַּבֵּי מַעֲבִיר עָצִיץ דְּלָא מִתְּסַר כִּי אִם בְּהוֹסִיף מָאתַיִם אֲבָל לֹא הוֹסִיף שָׁרֵי בַּאֲכִילָה מִדִּכְתִיב תְּרֵי קְרָאֵי הַמְּלֵאָה וְהַזֶּרַע נֵימָא ה"מ בַּהֲנָאָה אֲבָל בַּאֲכִילָה אֲסִירֵי מִכָּל שֶׁתִּעַבְתִּי לָךְ כִּדְבָעֵי לְמֵימַר הָכָא וי"ל דִּמֵהַאי דְּאַשְׁכְּחַן כִּלְאֵי זְרָעִים דִּשְׁרוּ בַּאֲכִילָה דְּאִיתְקוּשׁ לִבְהֵמָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם אֲסוּרִין אִם כֵּן סְבָרָא הוּא בְּלֹא הוֹסִיף כֵּיוָן דְּלֹא מִתְּסַר לְגַמְרֵי כִּשְׁאָר כָּל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם יֵשׁ לוֹ לְהַתִּיר אַף בַּאֲכִילָה כְּמוֹ בְּכִלְאֵי זְרָעִים: מִדַּאֲסַר רַחֲמָנָא כִּלְאַיִם לַגָּבוֹהַּ מִכְּלָל דְּלַהֶדְיוֹט שְׁרֵי וא"ת וְלָמָּה אִיצְטְרִיךְ קְרָא לְהַקְדִּישָׁהּ וְאַחַ"כ הִרְבִּיעָהּ כִּלְאַיִם כְּדְאָמַר פֶּרֶק כָּל הָאֲסוּרִים (תְּמוּרָה כט.) גַּבֵּי טְרֵפָה דְּאִיצְטְרִיךְ לֶאֱסֹר לַגָּבוֹהַּ הֵיכָא דְּהִקְדִּישָׁהּ וְאַחַ"כ נִטְרְפָה וי"ל דמ"מ הָכָא אִי אֲתֵינַן לְמֵיסַר שֶׁל הֶדְיוֹט מִכָּל שֶׁתִּעַבְתִּי לָךְ כ"ש דִּלְגָבוֹהַּ אֲסִירָא מִכָּל שֶׁתִּעַבְתִּי לָךְ אע"ג דְּהִקְדִּישׁ תְּחִלָּה וְכֵן י"ל גַּבֵּי אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ בְּסָמוּךְ אִי נָמִי מִגְּלֵי לָךְ בִּטְרֵפָה שֶׁאֵין חִלּוּק ה"ה בְּכִלְאַיִם וּמְחוּסַּר זְמַן: מִדַּאֲסַר רַחֲמָנָא מְחוּסַּר זְמַן לַגָּבוֹהַּ דִּכְתִיב וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה דְּאָמַר לְעֵיל בְּפֶרֶק אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ (חֻלִּין דַּף פא.) נִתְּקוֹ הַכָּתוּב לְלָאו דְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לַעֲשֵׂה: לֹא אָמְרָה תּוֹרָה שַׁלַּח לְתַקָּלָה תֵּימָה דְּשָׁרֵינַן הָכָא מֵהָא סְבָרָא בְּלֹא שׁוּם קְרָא וּבְסוֹף פֶּרֶק שֵׁנִי דְּקִדּוּשִׁין (דַּף נז.) גַּבֵּי צִפֳּרֵי מְצוֹרָע דָּרֵישׁ כָּל צִפּוֹר טְהוֹרָה תֹּאכֵלוּ לְרַבּוֹת הַמְשֻׁלַּחַת וְזֹאת אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ לְרַבּוֹת הַשְּׁחוּטָה וּפָרֵיךְ וְאֵיפוֹךְ אֲנָא וּמְשַׁנֵּי רָבָא לֹא אָמְרָה תּוֹרָה שַׁלַּח לְתַקָּלָה וְהַשְׁתָּא לָמָּה לַן קְרָא דְּכָל צִפּוֹר טְהוֹרָה תֹּאכֵלוּ לְהַתִּיר דְּהָכָא שָׁרֵינַן מֵהַאי טַעְמָא שִׁלּוּחַ הַקֵּן וי"ל דְּהָתָם כֵּיוָן דִּכְתִיב לֹא תֹאכְלוּ לֶאֱסֹר הָאַחַת הֲוָה אָמֵינָא לְאִידָךְ נָמִי אֲסִירָא מִשּׁוּם דְּאִתְקוּשׁ צִפֳּרִים אַהֲדָדֵי וְלֹא הֲוָה שָׁרֵינַן מִטַּעַם דְּלֹא אָמְרָה תּוֹרָה שַׁלַּח לְתַקָּלָה אִי לָאו דְּאִיכָּא עֲדַיִין יְתֵירָא דְּכָל צִפּוֹר טְהוֹרָה תֹּאכֵלוּ וְלֹא דָּמֵי לְכָל שֶׁתִּעַבְתִּי לָךְ דְּהָכָא דְּלֹא כְּתִיב בְּהֶדְיָא אֶשְׁלַח הַקֵּן וּמֵהָךְ סְבָרָא אִיכָּא לְאוֹקוֹמֵי בְּמִילֵּי אַחֲרִינֵי: שֶׁאֵין ת"ל מְבֻשָּׁל לֵית לֵיהּ לר"ל הָנֵךְ דְּרָשׁוֹת דְּדָרְשִׁינַן בְּסוֹף פֶּרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף מא.) מְנָא צְלָאוֹ וְאַחַ"כ בִּשְּׁלוֹ אוֹ לִשְׁאָר מַשְׁקִים כו':

תורה אור השלם

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִוא לָכֶם מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת כִּי כָּל־הָעֹשֶׂה בָהּ מְלָאכָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמֶּיהָ [שמות לא, יד]

לֹא־תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר־וּבַחֲמֹר יַחְדָּו [דברים כב, י]

לֹא־תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ [דברים כה, ד]

לֹא־תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם פֶּן־תִּקְדַּשׁ הַמְלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרָע וּתְבוּאַת הַכָּרֶם [דברים כב, ט]

אֶת־חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּהֶמְתְּךָ לֹא־תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא־תִזְרַע כִּלְאָיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ [ויקרא יט, יט]

שׁוֹר אוֹ־כֶשֶׂב אוֹ־עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיהֹוָה [ויקרא כב, כז]

[דברים כב, ו-ז]

שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת־הָאֵם וְאֶת־הַבָּנִים תִּקַּח־לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים [דברים כב, ז]

אַל־תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל מְבֻשָּׁל בַּמָּיִם כִּי אִם־צְלִי־אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל־כְּרָעָיו וְעַל־קִרְבּוֹ [שמות יב, ט]

רבינו גרשום

מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה. דכתיב מיום השמיני והלאה:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' א, טוש"ע יו"ד סי' פז סעי' א:

מסורת הש"ס

א ספרי במדבר; סוטה לא:; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי

ב לעיל סג.

ג קידושין נז:; מכילתא דרבי ישמעאל מַסֶּכְתָּא דְכַסְפָּא

ד פסחים כד:

ה זבחים ס:; מכות יט.; תמורה כא.; זבחים י:

(א)כְּעוּרָה זוֹ שֶׁשָּׁנָה רַבִּי? "לֹא תֹאכְלֶנּוּ" – בְּבָשָׂר בְּחָלָב הַכָּתוּב מְדַבֵּר. (ב)אַתָּה אוֹמֵר בְּבָשָׂר בְּחָלָב הַכָּתוּב מְדַבֵּר, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּאֶחָד מִכָּל הָאִיסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה? אָמַרְתָּ: צֵא וּלְמַד מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בָּהֶן, דָּבָר הַלָּמֵד מֵעִנְיָנוֹ. בַּמֶּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר? בִּשְׁנֵי מִינִין, אַף כָּאן בִּשְׁנֵי מִינִין. אִי מֵהָהִיא – הֲוָה אָמֵינָא: הָנֵי מִילֵּי בַּאֲכִילָה, אֲבָל בַּהֲנָאָה – לָא; קָמַשְׁמַע לַן. וְרַבִּי, בַּהֲנָאָה מְנָא לֵיהּ? נָפְקָא לֵיהּ מֵהָכָא: נֶאֱמַר כָּאן "כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה'", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "וְלֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל", מָה לְהַלָּן בַּהֲנָאָה, אַף כָּאן בַּהֲנָאָה. דְּבֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר תָּנָא: "לֹא תֹאכְלוּ כָל נְבֵלָה [וְגוֹ']", אָמְרָה תּוֹרָה: כְּשֶׁתִּמְכְּרֶנָּה – לֹא תְּבַשְּׁלֶנָּה וְתִמְכְּרֶנָּה. (ג)דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא: "לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ" שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, אֶחָד לְאִיסּוּר אֲכִילָה, וְאֶחָד לְאִיסּוּר הֲנָאָה, וְאֶחָד לְאִיסּוּר בִּשּׁוּל. (ד)תַּנְיָא, אִיסִי בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר: מִנַּיִן לְבָשָׂר בְּחָלָב שֶׁאָסוּר? נֶאֱמַר כָּאן "כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ", מָה לְהַלָּן אָסוּר, אַף כָּאן אָסוּר. וְאֵין לִי אֶלָּא בַּאֲכִילָה, בַּהֲנָאָה מִנַּיִן? אָמַרְתָּ קַל וָחוֹמֶר: וּמָה עָרְלָה שֶׁלֹּא נֶעֶבְדָה בָּהּ עֲבֵירָה – אֲסוּרָה בַּהֲנָאָה, בָּשָׂר בְּחָלָב שֶׁנֶּעֶבְדָה בּוֹ עֲבֵירָה – אֵינוֹ דִּין שֶׁאָסוּר בַּהֲנָאָה! מָה לְעָרְלָה, שֶׁכֵּן לֹא הָיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר. חָמֵץ בְּפֶסַח יוֹכִיחַ, שֶׁהָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר, וְאָסוּר בַּהֲנָאָה. מָה לְחָמֵץ בְּפֶסַח, שֶׁכֵּן עָנוּשׁ כָּרֵת. כִּלְאֵי הַכֶּרֶם יוֹכִיחוּ, שֶׁאֵין עָנוּשׁ כָּרֵת, וְאָסוּר בַּהֲנָאָה. לְמָה לִי גְּזֵירָה שָׁוָה? לַיְיתֵי כּוּלָּהּ בְּקַל וָחוֹמֶר מֵעָרְלָה: וּמָה עָרְלָה, שֶׁלֹּא נֶעֶבְדָה בָּהּ עֲבֵירָה, אֲסוּרָה בֵּין בַּאֲכִילָה בֵּין בַּהֲנָאָה; בָּשָׂר בְּחָלָב, שֶׁנֶּעֶבְדָה בּוֹ עֲבֵירָה, אֵינוֹ דִּין שֶׁאָסוּר בֵּין בַּאֲכִילָה בֵּין בַּהֲנָאָה! מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמֵימַר: חוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמוֹר, וְחוֹסֵם פִּי פָרָה וְדָשׁ בָּהּ יוֹכִיחַ, שֶׁנֶּעֶבְדָה בָּהֶם עֲבֵירָה וּשְׁרוּ. לְמָה לִי לְמֵימַר "כִּלְאֵי הַכֶּרֶם יוֹכִיחוּ", לֵימָא "עָרְלָה תּוֹכִיחַ", וְלִיהְדַּר דִּינָא וְלֵיתֵי בְּמָה הַצַּד. אָמַר רַב אָשֵׁי: מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמֵימַר, נְבֵלָה תּוֹכִיחַ, שֶׁאֲסוּרָה בַּאֲכִילָה וּמוּתֶּרֶת בַּהֲנָאָה. אֲמַר לֵיהּ רַב מָרְדֳּכַי לְרַב אָשֵׁי: הָכִי אָמְרִינַן מִשְּׁמֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ: כָּל "מָה הַצַּד" – מִגּוּפוֹ פָּרְכִינַן, מֵעָלְמָא לָא פָּרְכִינַן. (ה)אִי הָכִי, תֵּיתֵי בְּמָה הַצַּד? מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לְהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן – שֶׁכֵּן גִּדּוּלֵי קַרְקַע. [א]אִי הָכִי, הַשְׁתָּא נָמֵי אִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לְכִלְאֵי הַכֶּרֶם, שֶׁכֵּן גִּדּוּלֵי קַרְקַע? אֲמַר לֵיהּ רַב מָרְדֳּכַי לְרַב אָשֵׁי: הָכִי אָמְרִינַן מִשְּׁמֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ: כֹּל מָה הַצַּד פָּרְכִינַן כֹּל דְּהוּ, לֹא אִם אָמַרְתָּ חֲדָא מֵחֲדָא – קַל וָחוֹמֶר פָּרְכִינַן, כֹּל דְּהוּ – לָא פָּרְכִינַן. וְלִיפְרוֹךְ לְכוּלְּהוּ, מָה לְכוּלְּהוּ שֶׁכֵּן גִּדּוּלֵי קַרְקַע! אֶלָּא, אֲמַר לֵיהּ רַב מָרְדֳּכַי לְרַב אָשֵׁי, הָכִי אָמְרִינַן מִשְּׁמֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ:

חֲדָא

כְּעוּרָה זוֹ שֶׁשָּׁנָה רַבִּי כְּלוֹמַר וְכִי מְכוֹעֶרֶת הִיא בְּעֵינֶיךָ מִשְׁנָה זוֹ שֶׁשָּׁנָה רַבִּי וּלְמָדָהּ לְבָשָׂר בְּחָלָב מִמִּקְרָא הַזֶּה: לֹא תֹאכְלֶנּוּ יְתֵירָא דִּכְתִיב בְּרֵישָׁא אָנְכִי גַּבֵּי פְּסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין שֶׁנִּפְדּוּ (דְּבָרִים יב, טו) רַק הַדָּם לֹא תֹאכֵלוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם וַהֲדַר כְּתִיב (דְּבָרִים יב, כה) לֹא תֹאכְלֶנּוּ לְמַעַן יִיטַב לְךָ וְגוֹ' לְדָם לֹא אִיצְטְרִיךְ דְּהָא כְּתִיבִי קְרָאֵי טוּבָא וּמוֹקֵי לֵיהּ לְבָשָׂר בְּחָלָב: דָּבָר הַלָּמֵד מֵעִנְיָנוֹ דָּבָר סָתוּם שֶׁאֵין מְפֹרָשׁ בּוֹ בְּמָה מְדַבֵּר הֱוֵי לוֹמְדוֹ מִן הָעִנְיָן פָּרָשָׁה שֶׁנִּכְתַּב בָּהּ בְּמָה הָעִנְיָן מַיְירֵי: בִּשְׁנֵי מִינִין פְּסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין שֶׁנִּפְדּוּ שְׁנֵי מִינִין הֵן מֻתָּרִין בַּאֲכִילָה כְּחוּלִּין וַאֲסוּרִין בִּגְזָה וַעֲבוֹדָה כְּקָדָשִׁים כְּדְאָמַר בִּבְכוֹרוֹת (דַּף טו.) תִּזְבַּח וְלֹא גִּזָּה בָּשָׂר וְלֹא חָלָב: אֲבָל בַּהֲנָאָה לֹא קמ"ל מֵהַאי קְרָא דִּכְתִיבָא אַזְהָרָה דִּידֵיהּ גַּבֵּי פֶּסַח מָה פֶּסַח מְבֻשָּׁל אָסוּר בַּאֲכִילָה וּבַהֲנָאָה דְּכָל קָדָשִׁים שֶׁאֵינָם רְאוּיִם לַאֲכִילָה תְּעֻבַּר צוּרָתָן וְיֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרֵפָה אַף זֶה אָסוּר בַּהֲנָאָה: כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי: מָה לְהַלָּן בַּהֲנָאָה [דִּבְעִילָה] הֲנָאָה הִיא: לֹא תֹאכְלוּ כָּל נְבֵלָה בְּסֵיפֵיהּ דִּקְרָא כְּתִיב בָּשָׂר בְּחָלָב: לֹא תְבַשְּׁלֶנָּה בְּחֶלְבּוֹ וְתִמְכְּרֶנָּה אַלְמָא אֲסוּרָה בַּהֲנָאָה: שֶׁנֶּעֶבְדָה בּוֹ עֲבֵרָה בְּבִשּׁוּל: לֹא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר פְּרִי הָעָרְלָה בְּאִסּוּר גָּדֵל אֲבָל בָּשָׂר בְּחָלָב הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר קֹדֶם שֶׁנִּתַּן בָּשָׂר בְּחָלָב: כִּלְאֵי הַכֶּרֶם יוֹכִיחוּ לְקַמָּן פָּרִיךְ ל"ל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם נֵימָא עָרְלָה תּוֹכִיחַ וְחָזַר הַדִּין וְעוֹד פָּרִיךְ נֵימָא מָה לְכִלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁכֵּן לֹא הָיְתָה [לָהֶן] שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר: לָמָּה לִי גז"שׁ לְאִסּוּר אֲכִילָה כִּי הֵיכִי דְּיָלֵיף לְאִסּוּר הֲנָאָה מֵעָרְלָה נֵילַף נָמֵי לְאִסּוּר אֲכִילָה: מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמֵימַר חוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמוֹר יוֹכִיחַ שֶׁנֶּעֶבְדָה בּוֹ עֲבֵרָה וּמֻתָּר בַּאֲכִילָה אֲבָל הַשְׁתָּא דְּקַיְימָא לָן אֲכִילָה מִגז"שׁ יַלְפִינַן הֲנָאָה בק"ו וְלֵיכָּא לְמֵימַר חוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וַחֲמוֹר יוֹכִיחַ דְּמָה לְחוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וַחֲמוֹר דְּמֻתָּר בַּאֲכִילָה תֹּאמַר בְּבָשָׂר בְּחָלָב שֶׁאָסוּר בַּאֲכִילָה: לָמָּה לֵיהּ לְמֵימַר לְעֵיל כִּלְאַיִם יוֹכִיחַ דְּאִיצְטְרִיךְ לֵיהּ לְאַהֲדוּרֵי אַכִּלְאַיִם דְּהוּא לֵיהּ נָטַל חֲדָא מִתְּלָת בָּשָׂר בְּחָלָב מֵעָרְלָה וְחָמֵץ וְכִלְאַיִם לֵימָא עָרְלָה תּוֹכִיחַ וְתֵיתֵי חֲדָא מִתַּרְתֵּי שַׁפִּיר: וְלִיהְדַּר דִּינָא וּכְשֶׁיַּחֲזוֹר הַדִּין מָה לְעָרְלָה שֶׁכֵּן לֹא הָיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר חָמֵץ יוֹכִיחַ מָה לְחָמֵץ שֶׁכֵּן כָּרֵת עָרְלָה תּוֹכִיחַ וְגָמְרִינַן וּמַיְתִינַן לָהּ בְּמָה הַצַּד כְּגוֹן לֹא רְאִי עָרְלָה כִּרְאִי חָמֵץ וְלֹא רְאִי חָמֵץ כִּרְאִי עָרְלָה הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן שֶׁאֲסוּרִין בַּאֲכִילָה וַאֲסוּרִין בַּהֲנָאָה אַף אֲנִי אָבִיא בָּשָׂר בְּחָלָב דְּהוֹאִיל וְאָסוּר בַּאֲכִילָה מגז"שׁ יְהֵא אָסוּר אַף בַּהֲנָאָה: הָכִי אָמְרִינַן מִשְּׁמֵיהּ דר"ל הַאי נְבֵלָה תּוֹכִיחַ אֵינָהּ תְּשׁוּבָה דְּכָל הַבָּאָה בְּמָה הַצַּד מִגּוּפֵיהּ פָּרְכִינַן אִם יֵשׁ לְהָשִׁיב בִּשְׁנֵיהֶם מָה לְהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם שֶׁכֵּן כָּךְ וְכָךְ יֵשׁ בָּהֶם תֹּאמַר בְּזֶה שֶׁלֹּא הֻשְׁוָה לָהֶן בְּמִדָּה זוֹ (הִיא) פָּרְכִינַן אֲבָל מֵעָלְמָא כְּגוֹן פְּלוֹנִי יוֹכִיחַ לֹא פָּרְכִינַן: שֶׁכֵּן גִּדּוּלֵי קַרְקַע אע"ג דְּאֵין חוֹמֶר לִהְיוֹת נֶאֱסָרִין בְּכָךְ אפ"ה אָמְרִינַן: כָּל מָה הַצַּד פָּרְכִינַן כָּל דְּהוּ כָּל דָּבָר הַנִּמְצָא בְּהַצַּד הַשָּׁוֶה וְיֵשׁ לְהָשִׁיב שׁוּם דָּבָר שֶׁהַמִּתְלַמְּדִין שָׁוִין בּוֹ וְהַמְּלַמֵּד אֵינוֹ שָׁוֶה לָהֶן בּוֹ אֲפִלּוּ שֶׁאֵינוֹ לֹא קַל וְלֹא חָמוּר פָּרְכִינַן לֵיהּ: לֹא אִם אָמַרְתָּ כו' אִי הֲוָה הֲדַר דִּינָא וְאָתֵי בְּמָה הַצַּד הָוֵה פָּרְכִינַן כָּל דְּהוּ אֲבָל הַשְׁתָּא דְּאָתֵי מִכִּלְאַיִם וְאָתָא בָּא לְהָשִׁיב לֹא אִם אָמַרְתָּ בְּכִלְאַיִם שֶׁכֵּן גִּדּוּלֵי קַרְקַע אֵין זוֹ תְּשׁוּבָה דְּקוּלָּא וַחֲמִרָא פָּרְכִינַן אִם אָנוּ צְרִיכִין לִלְמוֹד קַלָּה יֵשׁ לְךָ לְהָשִׁיב לֹא אִם אָמַרְתָּ בָּזֶה שֶׁכֵּן יֵשׁ בּוֹ צַד קַל אַחֵר וְאִם אָנוּ לוֹמְדִים חוֹמֶר צָרִיךְ אַתָּה לְהָשִׁיב לֹא אִם אָמַרְתָּ בְּזֶה שֶׁכֵּן יֵשׁ בּוֹ צַד חָמוּר כְּגוֹן הָנֵי דְּאָמְרִינַן לְעֵיל מָה לְעָרְלָה שֶׁכֵּן לֹא הָיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר וּכְגוֹן חָמֵץ בְּפֶסַח שֶׁהֲשַׁבְנוּ לֹא אִם אָמַרְתָּ בְּחָמֵץ בְּפֶסַח שֶׁכֵּן כָּרֵת אֲבָל כָּל דְּהוּ כִּי הַאי שֶׁכֵּן גִּדּוּלֵי קַרְקַע לָאו פִּרְכָא הִיא: וְלִפְרוֹךְ לְכֻלְּהוּ כו' דְּכֵיוָן דְּלָאו חֲדָא מֵחֲדָא הִיא אֶלָּא אַף מִתְּחִלַּת כְּמָה הַצַּד דָּמֵי הִלְכָּךְ נִפְרוֹךְ בְּכֻלְּהוּ וְאע"ג דְּלָאו קוּלָּא וַחֲמִרָא הִיא דְּקָא ס"ד דְּהָכִי אָמְרִינַן בְּלֹא אִם אָמַרְתָּ דְּלָא פָּרְכִינַן בֵּיהּ כָּל דְּהוּ ה"מ הֵיכָא דְּאַתְיָא חֲדָא מֵחֲדָא כְּגוֹן בְּרֵישׁ מִלְּתָא דְּבָעֵי לְאַתּוּיֵי מֵעָרְלָה לְחוּדָהּ אֲבָל חֲדָא מִתַּרְתֵּי אוֹ מִתְּחִלַּת כְּמָה הַצַּד דָּמְיָא וְאַף עַל גַּב דְּלָא אָמְרִינַן וְחָזַר הַדִּין פָּרְכִינַן לְכֻלְּהוּ פִּרְכָא כָּל דְּהוּ:

בִּשְׁנֵי מִינִין פי' בַּקֻּנְטְרֵס מֻתָּרִין בַּאֲכִילָה כְּחוּלִּין וַאֲסוּרִין בִּגְזָה וַעֲבוֹדָה כְּקָדָשִׁים וְאֵין נִרְאֶה דְּלָא שַׁיָּךְ מִשּׁוּם הָכִי לְמִקְרֵי שְׁנֵי מִינִים אֶלָּא נִרְאֶה מִשּׁוּם דְּאִתְקַשׁ לִצְבִי וְאַיָּל חָשִׁיב לְהוּ כִּשְׁנֵי מִינִין כְּדְאָמַר פ' אֵלּוּ הֵן הַלּוֹקִין (מַכּוֹת דַּף כב.) אָמַר רַבִּי יִצְחָק הַמַּרְבִּיעַ שׁוֹר פְּסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין לוֹקֶה וְר' אוֹשַׁעְיָא נָמֵי קָאָמַר הַמַּנְהִיג שׁוֹר פְּסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין לוֹקֶה גּוּף אֶחָד הוּא וַעֲשָׂאוֹ הַכָּתוּב ב' גּוּפִים פֵּרוּשׁ שֶׁעֲשָׂאוֹ הַכָּתוּב כִּצְבִי וְאַיָּל וּבְהָכִי מְיַשֵּׁב ר"ת הָא דְּאָמַר בְּפ' כָּל פְּסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין (בְּכוֹרוֹת לג.) תְּלָת צְבִי וְאַיָּל כְּתִיבֵי חַד לְכִדְרַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי אוֹשַׁעְיָא וּפִי' שָׁם בַּקֻּנְטְרֵס דְּלֹא אִתְפָּרֵשׁ הֵיכָא: וְנֶאֱמַר לְהַלָּן לֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ וְאִי לָאו קְרָא דְּלֹא תֹאכְלֶנּוּ ה"א דַּהֲנָאַת הַגּוּף בְּלֹא אֲכִילָה אָסַר הַכָּתוּב: וּמָה עָרְלָה לֵיכָּא לְמִפְרַךְ מָה לְעָרְלָה שֶׁכֵּן צָרִיךְ מָאתַיִם לְבַטְּלָהּ דְּמִדְּרַבָּנָן הוּא דִּצְרִיךְ מָאתַיִם: מָה לְחָמֵץ בְּפֶסַח שֶׁכֵּן כָּרֵת וְכָרֵת גּוּפֵיהּ לָא שַׁיָּךְ לְמֵילַף שֶׁאֵין עוֹנְשִׁין מִן הַדִּין: כִּלְאֵי הַכֶּרֶם יוֹכִיחוּ מִכִּלְאֵי הַכֶּרֶם גְּרֵידָא הֲוָה מָצֵי לְמֵילַף בְּמָה מָצִינוּ אֶלָּא נִיחָא לֵיהּ לְמֶעְבַּד תְּחִלַּת הַדִּין בק"ו וְאֵין לְהַקְשׁוֹת מָה לְעָרְלָה וְחָמֵץ וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁכֵּן בִּשְׂרֵפָה כְּדִתְנַן בִּתְמוּרָה (דַּף לג:) דְּהָא גּוּפָהּ נָפַק וְעוֹד דְּהַיְינוּ דַּוְקָא לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר אֵין בִּעוּר חָמֵץ אֶלָּא שְׂרֵפָה אֲבָל לְרַבָּנָן לָא הָוֵי חָמֵץ בִּשְׂרֵפָה הִקְשָׁה ה"ר יַעֲקֹב מֵאוֹרְלִיינ"שׂ מָה לְכֻלְּהוּ שֶׁכֵּן לֹא הֻתְּרוּ מִכְּלָלָן תֹּאמַר בְּבָשָׂר בְּחָלָב שֶׁהֻתַּר מִכְּלָלוֹ אֵצֶל בְּהֵמָה טְמֵאָה וַחֲלֵב בְּהֵמָה טְמֵאָה וְטוּבָא דְּאָמַר לְעֵיל וְי"ל דְּאֵין זֶה קָרוּי הֻתַּר מִכְּלָלוֹ דַּוְקָא חֵלֶב דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא ג) כָּל חֵלֶב דְּמַשְׁמַע אֲפִלּוּ דְּחַיָּה וַהֲדַר שָׁרָא דְּחַיָּה זֶה חָשִׁיב הֻתַּר מִכְּלָלוֹ אֲבָל בְּבָשָׂר בְּחָלָב לֹא כְּתִיב כָּל: חוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וַחֲמוֹר כו' אֲבָל הַשְׁתָּא עַבְדִינַן ק"ו דִּכְנֵס שֶׁאָסוּר בַּאֲכִילָה אָסוּר בַּהֲנָאָה: וְלִפְרוֹךְ מָה לְכֻלְּהוּ שֶׁכֵּן גִּדּוּלֵי קַרְקַע וְאע"ג דְּמִכִּלְאֵי הַכֶּרֶם הֲוָה לְמֵילַף בְּמָה מָצִינוּ וְלָא פָּרְכִינַן כָּל דְּהוּ מ"מ הָא דְּיָלֵיף בק"ו מִשַּׁלְשְׁתָּן פָּרִיךְ:

רבינו גרשום

כעורה זו ששנה ר' לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמי' לא תאכלנו למען ייטב לך ואמר ר' למה כתב שני פעמים לא תאכלנו אח' לא תאכלנו מדבר בבשר בחלב:

במה הכתוב מדבר בשני מינין. כלומר דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר אלו שני מינין בשר ודם והוא אבר מן החי אף כאן בשני מינין בבשר בחלב אבל בהנאה אימא לא קמ"ל:

כל מקום שנאמר לא תאכל לא יאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה:

לא יהיה קדש מבני ישראל מה להלן הנאה כלומר הנאה לתשמיש המטה אף כאן הנאה דאפי' בהנאה אסור:

אמרה תורה כשתמכרנה לא תבשלנה ותמכרנה כלומר כתיב לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך וגו' לא תבשל גדי בחלב אמו כלומר כשתמכרנה לא תבשלנה בחלב ותמכרנה דאם תבשלנה בחלב לא תוכל למוכרה דאסורה בהנאה:

מה להלן אסור כלומר לטרפה אסורה באכילה. מה לערלה שלא היתה לה שעת הכושר כו' כלומר תאמר בבשר בחלב שהיתה לה שעת הכושר דאפילו משנתן הבשר בחלב לא נאסר בענין דיכול להדיחו אבל לאחר שנתבשל אסור:

למה לי למימר כלאי הכרם יוכיח כשאמר מה לחמץ בפסח שכן ענוש כרת נימא ערלה תוכיח שאין ענוש כרת ואסורה בין באכילה ובין בהנאה ואי פריך מה לערלה שכן לא היתה שעת הכושר נימא חמץ בפסח יוכיח ונימא חזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שאסורין בין באכילה ובין בהנאה אף אני אביא בשר בחלב שהוא אסור ואסור בין באכילה ובין בהנאה:

א"ל רב מרדכי לרב אשי כל מן הצד כו' כלומר משום פירכא זו שאתה אומר משום דאיכא למימר נבלה תוכיח לא הוה למישבק למהדר דינא וליתי מן הצד דלא מצית למיפרך נבלה תוכיח דהכי אמרינן משמא דריש לקיש כל מן הצד מגופיה פרכינן כלומר כל וחזר הדין כו' והצד השוה שבהן כו' אי מצינן למיפרך מה להצד השוה שבהן מגופיה דדינא פרכינן אבל אי לא מצינן למיפרך לא פרכינן פירכא אחריתי לפיכך לא פרכינן נבילה תוכיח שהיא אסורה באכילה:

אי הכי תיתי מן הצד. כלומר כיון דאמרת דלא יכלינן למיפרך נבילה תוכיח תיתי מן הצד לערלה וחמץ דבשר בחלב והא אסור בהנאה:

אי הכי (כיון) [השתא נמי] דאמרת כלאי הכרם יוכיח איכא למיפרך שכן גדולי קרקע. א"ל רב מרדכי לרב אשי כל במה הצד פרכינן כל דהוא כלומר אי הוה אתי בשר בחלב במה הצד מערלה ומחמץ מצינו למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן גדולי קרקע השתא דלא אתי במה הצד לא מצינן למפרך. בלא אם אמרת קולא וחומרא פרכינן כו' כלומר כגון הכא דבעינן לאפוקי בשר בחלב מערלה ואמרינן מה לערלה שלא היתה לו שעת הכושר תאמר בבשר בחלב שהיתה לו שעת הכושר. חמץ בפסח יוכיח לא אם אמרת חמץ בפסח שכן ענוש כרת תאמר בבשר וחלב שאין ענוש כרת קולא וחומרא פרכינן אי מצינן למיפרך כל דהו לא פרכינן. כלומר ולא מצינן למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן גדולי קרקע דהלא פירכא לאו קולא וחומרא הוא:

וליפרוך מה לכולהו שכן גדולי קרקע כלומר לערלה וחמץ וכלאי הכרם:

אלא אמר ריש לקיש חדא מחדא. כלומר כדבעינן לאפוקי חדא מחדא קולא וחומרא פרכינן דאי בעינן לאפוקי בשר בחלב מערלה ומחמץ קולא וחומרא פרכינן כלומר אי אית לן פירכא דמצינן למיפרך מה לערלה שכן חמור כך וכך תאמר בבשר בחלב שקיל כך וכך הלא היא פירכא פרכינן. אבל פירכא אחרינא לא כגון מה לכולהו לערלה שכן גדולי קרקע דהיא לא קולא ולא חומרא:

תורה אור השלם

לֹא תֹאכְלוּ כָל־נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר־בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ [דברים יד, כא]

רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ [שמות לד, כו]

רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ [שמות כג, יט]

לֹא תֹּאכְלֶנּוּ עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם [דברים יב, כד]

לֹא תֹּאכְלֶנּוּ לְמַעַן יִיטַב לְךָ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ כִּי־תַעֲשֶׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהֹוָה [דברים יב, כה]

לֹא־תִהְיֶה קְדֵשָׁה מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא־יִהְיֶה קָדֵשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל [דברים כג, יח]

כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהֹוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בָּחַר יְהֹוָה לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכֹּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה [דברים יד, ב]

וְאַנְשֵׁי־קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ [שמות כב, ל]

וְכִי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ וּנְטַעְתֶּם כָּל־עֵץ מַאֲכָל וַעֲרַלְתֶּם עָרְלָתוֹ אֶת־פִּרְיוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל [ויקרא יט, כג]

לֹא־תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם פֶּן־תִּקְדַּשׁ הַמְלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרָע וּתְבוּאַת הַכָּרֶם [דברים כב, ט]

לֹא־תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר־וּבַחֲמֹר יַחְדָּו [דברים כב, י]

לֹא־תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ [דברים כה, ד]

גליון הש"ס

גמ' ומה ערלה שלא וכו'. עיין בב"מ דף נג ע"א תוס' ד"ה ועולה:

רש"י ד"ה משום דאיכא למימר וכו' דמה לחורש. עי' נדה נה ע"ב תוס' ד"ה כי:

תוס' ד"ה כלאי וכו' ואין להקשות מה לערלה. עי' סוכה דף לה ע"א תוס' ד"ה לפי:

חֲדָא מֵחֲדָא קוּלָּא וְחוּמְרָא פָּרְכִינַן, כֹּל דְּהוּ לָא פָּרְכִינַן, חֲדָא מִתַּרְתֵּי אֲפִילּוּ כֹּל דְּהוּ פָּרְכִינַן. (א)חֲדָא מִתְּלָת, אִי הָדַר דִּינָא וְאָתֵי בְּמָה הַצַּד – פָּרְכִינַן כֹּל דְּהוּ, וְאִי לָא – קוּלָּא וְחוּמְרָא פָּרְכִינַן, כֹּל דְּהוּ לָא פָּרְכִינַן. וְלִפְרוֹךְ: מָה לְכִלְאֵי הַכֶּרֶם, שֶׁכֵּן לֹא הָיְתָה לָהֶן שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר? אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: זֹאת אוֹמֶרֶת – כִּלְאֵי הַכֶּרֶם עִיקָּרָן נֶאֱסָר, וְהָיְתָה לָהֶן שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר קוֹדֶם הַשְׁרָשָׁה. מֵתִיב רַב שְׁמַעְיָה בַּר זְעֵירָא: הַמַּעֲבִיר עָצִיץ נָקוּב בַּכֶּרֶם, אִם הוֹסִיף מָאתַיִם – אָסוּר. הוֹסִיף – אִין, לֹא הוֹסִיף – לָא. אָמַר אַבָּיֵי: תְּרֵי קְרָאֵי כְּתִיבִי, כְּתִיב "פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלֵאָה", וּכְתִיב "הַזֶּרַע". [אב]הָא כֵּיצַד? זָרוּעַ מֵעִיקָּרוֹ – בְּהַשְׁרָשָׁה, זָרוּעַ וּבָא, הוֹסִיף – אִין, לֹא הוֹסִיף – לָא. (ב)מַתְנִיתִין דְּלָא כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: בָּשָׂר בְּחָלָב אָסוּר בַּאֲכִילָה וּמוּתָּר בַּהֲנָאָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן: "וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי". מָה לְהַלָּן אָסוּר בַּאֲכִילָה וּמוּתָּר בַּהֲנָאָה, אַף כָּאן אָסוּר בַּאֲכִילָה וּמוּתָּר בַּהֲנָאָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: חַיָּה וָעוֹף וְכוּ'. הָנֵי – הָא אַפְּקִינְהוּ לְכִדְשְׁמוּאֵל. (ג)קָסָבַר רַבִּי עֲקִיבָא: אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר, חֵלֶב וּמֵתָה לָא צְרִיכִי קְרָא, שְׁלִיל – גְּדִי מְעַלְּיָא הוּא, אִיַּיתַּרוּ לְהוּ כּוּלְּהוּ – פְּרָט לְחַיָּה, וְעוֹף, וְלִבְהֵמָה טְמֵאָה. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: נֶאֱמַר "לֹא תֹאכְלוּ". מַאי אִיכָּא בֵּין רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי לְרַבִּי עֲקִיבָא? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ חַיָּה: רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי סָבַר חַיָּה דְּאוֹרָיְיתָא, וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר חַיָּה דְּרַבָּנַן. אִיבָּעֵית אֵימָא, עוֹף אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ: רַבִּי עֲקִיבָא סָבַר חַיָּה וָעוֹף אֵינָן מִן הַתּוֹרָה, הָא מִדְּרַבָּנַן אֲסִירִי, וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי סָבַר עוֹף אֲפִילּוּ מִדְּרַבָּנַן נָמֵי לָא אֲסִיר. (ד)תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָיוּ כּוֹרְתִין עֵצִים לַעֲשׂוֹת פֶּחָמִין לַעֲשׂוֹת בַּרְזֶל, בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הָיוּ אוֹכְלִין בְּשַׂר עוֹף בְּחָלָב. לֵוִי אִיקְּלַע לְבֵי יוֹסֵף רִישְׁבָּא, אַיְיתוֹ לְקַמֵּיהּ רֵישָׁא דְּטַוָּוסָא בַּחֲלָבָא, וְלָא אֲמַר לְהוּ וְלָא מִידֵּי. כִּי אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי, אֲמַר לֵיהּ: אַמַּאי לָא תְּשַׁמְּתִינְהוּ? אֲמַר לֵיהּ: אַתְרֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא הוּא, וְאָמֵינָא: דָּרַשׁ לְהוּ כְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, דְּאָמַר: יָצָא עוֹף שֶׁאֵין לוֹ חֲלֵב אֵם. [ג]מַתְנִי' קֵבַת גּוֹי וְשֶׁל נְבֵלָה – הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה. הַמַּעֲמִיד בְּעוֹר שֶׁל קֵבָה כְּשֵׁרָה,

אִם

חֲדָא מֵחֲדָא כְּגוֹן בְּרֵישׁ מִילְּתָא דִּבְעֵי לְאִתוּיֵי מֵעָרְלָה לְחוּלִּין פָּרְכִינָן קוּלָּא וְחֻמְרָא וְלָא כָּל דְּהוּ: חֲדָא מִתַּרְתֵּי כְּגוֹן שֶׁהֲשַׁבְנוּ מָה לְעָרְלָה שֶׁכֵּן לֹא הָיְתָה כו' וְסִיַּעְתָּנוּ רְאָיַת דְּבָרֵינוּ בְּדָבָר אַחֵר כְּגוֹן חָמֵץ בְּפֶסַח יוֹכִיחַ פָּרְכִינָן אֲפִלּוּ כָּל דְּהוּ אִם לֹא הָיָה בְּיָדֵינוּ תְּשׁוּבַת קוּלָּא וְחֻמְרָא שֶׁהֲשַׁבְנוּ מָה לְחָמֵץ בְּפֶסַח שֶׁכֵּן כָּרֵת וְהָיָה בְּיָדֵינוּ תְּשׁוּבָה כָּל דְּהוּ הַשָּׁוֶה בִּשְׁנֵי הַמְּלַמְּדִין הָיִינוּ מְשִׁיבִין אוֹתָהּ אע"פ שֶׁלֹּא חָזַר הַדִּין וְלֹא בָּאנוּ לְהַצַּד הַשָּׁוֶה: אֲבָל חֲדָא מִתְּלָת כְּגוֹן זוֹ שֶׁאָמַרְנוּ כִּלְאַיִם יוֹכִיחוּ אִי הָדַר דִּינָא וְאָתֵי בְּמָה הַצַּד אִם הָיָה בְּיָדֵינוּ תְּשׁוּבַת קוּלָּא וְחֻמְרָא לְהָשִׁיב עַל כִּלְאַיִם כְּגוֹן מָה לְכִלְאַיִם שֶׁכֵּן כָּךְ וְכָךְ דְּלִיצְטְרִיךְ מְהַדֵּר דִּינָא וּמַיְתֵי בְּמָה הַצַּד פָּרְכִינָן כָּל דְּהוּ עַל מָה הַצַּד אֲבָל כָּל כַּמָּה דְּלָא הָדַר דִּינָא לֹא פָּרְכִינָן כָּל דְּהוּ אֲפִלּוּ שָׁוִים בְּכֻלְּהוּ כָּךְ הַמִּלּוֹת מְסוּרוֹת בְּיָדֵינוּ מִסִּינַי: וְלִפְרוֹךְ מָה לְכִלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁכֵּן לֹא הָיְתָה לָהֶם שְׁעַת הַכֹּשֶׁר דְּקס"ד אֵין הַזְּרִיעָה נֶאֱסֶרֶת אֶלָּא הַגִּדּוּלִים וְלָהֶם לֹא הָיְתָה שְׁעַת הַכֹּשֶׁר מֵעוֹלָם: זֹאת אוֹמֶרֶת מִלְּתָא פָּרִיךְ הָכִי ש"מ כִּלְאֵי הַכֶּרֶם עִקָּרָן נֶאֱסַר אֲפִלּוּ הַזְּרִיעָה עַצְמָהּ נֶאֱסֶרֶת מִשֶּׁנִּשְׁרְשָׁה: עִקָּרָן הַשְׁרָשָׁתָן נֶאֱסֶרֶת וְלַזְּרִיעָה הַזֹּאת הָיְתָה לָהּ שְׁעַת הֶתֵּר כָּל יָמֶיהָ מִשֶּׁבָּאָה לָעוֹלָם עַד שֶׁנִּשְׁרְשָׁה: עָצִיץ נָקוּב וּזְרָעִים בּוֹ וְהֶעֱבִירוֹ בַּכֶּרֶם וְכֵיוָן דְּנָקוּב הוּא יוֹנֵק מִן הַכֶּרֶם: הוֹסִיף מָאתַיִם הוֹסִיף בְּתוֹךְ הַכֶּרֶם אֶחָד מִמָּאתַיִם שֶׁגָּדַל הַיָּרָק אוֹ גַּרְעִינֵי הַזְּרָעִים בְּתוֹכוֹ דַּהֲווּ לְהוּ מֵאָה וְתִשְׁעִים וְתִשְׁעָה דְּהֶתֵּר וְחֵלֶק הַמָּאתַיִם הוֹי אִסּוּר אָסוּר וְכָל שֶׁכֵּן אִם הוֹסִיף יוֹתֵר דְּכִלְאֵי הַכֶּרֶם אֵין בְּטֵלִים עַד שֶׁיְּהוּ בּוֹ מָאתַיִם דְּהֶתֵּר וְהָאֶחָד (וּמָאתַיִם) שֶׁל אִסּוּר: לֹא הוֹסִיף מָאתַיִם אֶלָּא פָּחוֹת כָּל דְּהוּ וּכְגוֹן שֶׁיֵּשׁ בְּהֶתֵּר מָאתַיִם בּוֹ דַּהֲוֵי אִיהוּ אֶחָד וּמָאתַיִם מֻתָּר: הַמְּלֵאָה מַשְׁמַע מִלּוּיוֹ וְתוֹסֶפְתּוֹ: וּכְתִיב הַזֶּרַע דְּמַשְׁמַע זְרִיעָה עַצְמָהּ: זָרוּעַ מֵעִקָּרוֹ בְּתוֹךְ הַכֶּרֶם נֶאֱסַר מִיָּד בְּהַשְׁרָשָׁה: זָרוּעַ וּבָא שֶׁהָיָה נִשְׁרָשׁ כְּבָר בְּהֶתֵּר חוּץ לַכֶּרֶם בְּעִינַן מְלֵאָה: מַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי בָּשָׂר בְּחָלָב אָסוּר בַּהֲנָאָה דְּלָא כִּי הַאי תַּנָּא: מָה לְהַלָּן מֻתָּר בַּהֲנָאָה דִּכְתִיב בֵּיהּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִיכוּן אוֹתוֹ: הָא דְּרַשִׁינְהוּ לִכְדִשְׁמוּאֵל אַתְּ לְחָלָב וּמֵתָה וְאַתְּ לְרַבּוֹת שְׁלִיל וְאַתְּ לְהוֹצִיא טְמֵאָה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף קיג:): קָסָבַר ר"ע כו' וְכָל הָנֵי גְּדִי קְרָאֵי יְתֵירֵי נִינְהוּ לִדְרָשָׁה מִלְּהָוֵה לֵיהּ לְמִכְתַּב בְּכֻלְּהוּ לֹא תְּבַשֵּׁל בְּהֵמָה וּכְתַב גְּדִי שְׁמַע מִינָּהּ לִדְרָשָׁה פְּרָט לִבְהֵמָה טְמֵאָה וּלְחַיָּה וּלְעוֹף וְחָלָב וּמֵתָה מִמַּשְׁמָעוּתֵיהּ דִּגְדִי מַשְׁמַע נָמֵי חָלָב וּמֵתָה וְאִי מִשּׁוּם דַּאֲסִירֵי וְקַיְמֵי וְאֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר אִי לֹא כְּתִיב רִבּוּיָא קָסָבַר ר"ע אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר הִלְכָּךְ חָלָב וּמֵתָה לֹא צְרִיכֵי קְרָא לְרַבּוּיֵי וְאַתּוּ מִמַּשְׁמָעוּתָא וְכֵן שְׁלִיל: מַאי אִיכָּא בֵּין ר"ע דְּנָפְקָא לֵיהּ מִגְּדִי פְּרָט לְעוֹף וּבֵין רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי דְּנָפְקָא לֵיהּ מִבַּחֲלֵב אִמּוֹ: רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי סָבַר חַיָּה דְּאוֹרָיְתָא דְּכָל שֶׁהוּא אָסוּר מִשּׁוּם נְבֵלָה נוֹהֵג בּוֹ בָּשָׂר בְּחָלָב חוּץ מִן הָעוֹף שֶׁאֵין לוֹ חָלָב אֵם: עוֹף אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ ר"ע דְּפָרִישׁ דְּאֵינוֹ מִן הַתּוֹרָה מַשְׁמַע הָא מִדְּרַבָּנָן יֵשׁ לוֹ אֲבָל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי דְּלָא פָּרִישׁ הַאי לִישָּׁנָא שָׁרֵי לֵיהּ לְגַמְרֵי: תַּנְיָא נָמֵי הָכִי דִּלְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אֲפִלּוּ אִסּוּרָא דְּרַבָּנָן לֵית לֵיהּ בְּעוֹף: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אִית לֵיהּ מַכְשִׁירֵי מִצְוָה דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת בְּמִצְוָה שֶׁלּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת וְאִם אֵין לוֹ אִזְמֵל לְמוּלוֹ בְּשַׁבָּת כּוֹרְתִין עֵצִים לַעֲשׂוֹת פֶּחָמִין וְעוֹשִׂין אִזְמֵל: רִישְׁבָּא צַיָּיד עוֹפוֹת רִישְׁבָּא לָשׁוֹן אֵין פּוֹרְסִין רִישְׁבִין לְיוֹנִים: טַוְוסָא פוֹאו"ן: מַתְנִי' קֵבָה זֶהוּ חָלָב קָרוּשׁ שֶׁבְּתוֹךְ הַקֵּבָה: וְשֶׁל נְבֵלָה בַּגְּמָרָא פָּרִיךְ אַטּוּ דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים לָאו נְבֵלָה הִיא: הַמַּעֲמִיד חָלָב: בְּעוֹר הַקֵּבָה דְּהוּא בָּשָׂר:

חָדָא מִתַּרְתֵּי אֲפִלּוּ כָּל דְּהוּ פַּרְכִינָן מַשְׁמַע אע"ג דְּלָא הָדַר דִּינָא וא"ת א"כ מִיָּד כְּשֶׁאָמַר חָמֵץ בְּפֶסַח יוֹכִיחַ נִפְרוֹךְ שֶׁכֵּן גִּדּוּלֵי קַרְקַע וְשׁוּב לֹא יוּכַל לוֹמַר כִּלְאֵי הַכֶּרֶם יוֹכִיחַ וי"ל דְּמִתְּחִלָּה הָיָה יָכוֹל לוֹמַר חָמֵץ בְּפֶסַח וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם יוֹכִיחוּ דְּהָווּ לְהוּ תַּלְתָּא וְעוֹד דְּהוּא מָצֵי לְמֵימַר בָּשָׂר תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים יוֹכִיחַ וְכִי תֵּימָא מָה לְתִקְרֹבֶת שֶׁכֵּן מְטַמֵּא הָא דִּמְטַמֵּא הַיְינוּ מִדְּרַבָּנָן כִּדְפָרִישִׁית בפ"ק (לְעֵיל חֻלִּין דַּף יג: ד"ה תִּקְרֹבֶת): עִקָּרָן נֶאֱסַר מַשְׁמַע שֶׁאַף הַקַּשִּׁים וְהָעֵץ נֶאֱסָרִין וְכֵן מַשְׁמַע בְּפֶרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף כו:) דְּאָמְרִינָן תַּנּוּר שֶׁהִסִּיקוּהוּ בִּקְלִיפֵּי עָרְלָה אוֹ בְּקַשִּׁים שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם חָדָשׁ יוּתַּץ וְתֵימָה דִּבְפֶרֶק הָאִשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ לָהּ נְכָסִים (כְּתֻבּוֹת דַּף פ.) מַשְׁמַע דְּשָׁרוּ גַּבֵּי הַמּוֹצִיא הוֹצָאוֹת עַל נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ עָבַד רַב יְהוּדָה עוּבְדָּא בַּחֲבִילֵי זְמוֹרוֹת רַב יְהוּדָה לְטַעְמֵיהּ דְּאָמַר אֲכָלָהּ עָרְלָה שְׁבִיעִית וְכִלְאַיִם הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה פֵּרוּשׁ דְּאָז אֵינוֹ יָכוֹל לֶאֱכֹל אֶלָּא זְמוֹרוֹת וי"ל דְּקַשִּׁין וְעֵץ שֶׁהָיוּ קֹדֶם שֶׁנִּזְרַע כִּלְאַיִם מֻתָּר עַד שֶׁיּוֹסִיף מָאתַיִם וְרֹב פְּעָמִים שֶׁהַפֵּרִי הוֹסִיף מָאתַיִם וְנֶאֶסְרוּ הַקַּשִּׁין וְהָעֵץ שֶׁהָיוּ מִקֹּדֶם כְּבָר גְּדוּלִין וְשׁוּב לֹא יוֹסִיפוּ מָאתַיִם אֲבָל וַדַּאי כָּל מַה שֶּׁגָּדַל אַחַר שֶׁנִּזְרַע כִּלְאַיִם אָסוּר אַף הַקַּשִּׁין וְהָעֵץ: וְהָיְתָה לָהֶם שְׁעַת הַכֹּשֶׁר קֹדֶם הַשְׁרָשָׁה הִקְשָׁה הָרַב רַבִּי מֹשֶׁה כֹּהֵן דְּבפ"ק דִּמְנָחוֹת (דַּף ו.) אָמַר אִי מִמַּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל ה"א הֵיכָא דְּלֹא הָיְתָה לָהֶן שְׁעַת הַכֹּשֶׁר דּוּמְיָא דְּעָרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם וְהָכָא מַשְׁמַע דְּהָיְתָה לָהֶן שְׁעַת הַכֹּשֶׁר וְי"ל דְּהָתָם מַיְירֵי בְּיַיִן שֶׁעוֹשִׂין מִמֶּנּוּ נְסָכִים לַמִּזְבֵּחַ דְּבָעֵי שֶׁיִּהְיֶה מִמַּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל וְאוֹתוֹ לֹא הָיָה לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר דְּמַה שֶּׁגָּדַל לְאַחַר זְרִיעַת הַכִּלְאַיִם הוּא אָסוּר (וְאוֹתוֹ לֹא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר) וּמַה שֶּׁגָּדַל קֹדֶם מֻתָּר וְאֵינוֹ נֶאֱסָר כְּשֶׁהוֹסִיף מָאתַיִם אֶלָּא מִשּׁוּם תַּעֲרֹבֶת שֶׁנִּתְעָרֵב עִם מַה שֶּׁגָּדַל אַחַ"כ וְהַגַּרְעִינִים שֶׁנִּזְרְעוּ הוּא דְּהָיְתָה לָהֶן שְׁעַת הַכֹּשֶׁר: מָה לְהַלָּן אָסוּר בַּאֲכִילָה וּמֻתָּר בַּהֲנָאָה אע"ג דְּאִיכָּא לְמֵילַף אִסּוּר הֲנָאָה בְּקַל וָחֹמֶר כִּדְלְעֵיל קָא סָבַר אֵין ג"ש לְמֶחֱצָה וְיָלֵיף מִינֵּיהּ אַף הֶתֵּר הֲנָאָה וְהַהוּא דִּלְעֵיל סָבַר דְּאָתְיָא ג"ש וַאֲתָאנֵי ק"ו אִי נָמֵי מִשּׁוּם דִּבְהַהוּא קְרָא דִּטְרֵפָה אַיְירֵי נָמֵי בְּקָדָשִׁים שֶׁיָּצְאוּ חוּץ לִמְחִצָּתָן כִּדְאָמַר פֶּרֶק בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף סח:) דַּאֲסִירֵי אַף בַּהֲנָאָה וְגַלֵּי לַן ק"ו דְּיָלְפִינַן מִינַּיְיהוּ ור"ש דְּהָכָא סָבַר דִּפְשָׁטֵיהּ דִּקְרָא בִּטְרֵפָה מַיְירֵי: הַמַּעֲמִיד בְּעוֹר שֶׁל קֵבָה אִם יֵשׁ בָּהּ כו' תֵּימָה דְּבַגְּמָרָא מְפָרֵשׁ טַעֲמָא דְּאָסְרוּ גְּבִינוֹת הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָם בְּעוֹר קֵבַת נְבֵלָה מַאי אִירְיָא נְבֵלָה אֲפִלּוּ כְּשֵׁרָה נָמֵי וְיֵשׁ לוֹמַר דְּמִשּׁוּם בָּשָׂר בְּחָלָב לֹא הָיוּ אֲסוּרִין מִסָּפֵק מִשּׁוּם דְּלֵיכָּא אֶלָּא אִסּוּרָא דְּרַבָּנָן דְּדֶרֶךְ בִּשּׁוּל אָסְרָה תּוֹרָה:

מסורת הש"ס

א פסחים כה.

ב מנחות קא:; קידושין נז:; בכורות י.

ג משנה חולין; לעיל קיג.

ד שבת קל.; יבמות יד.

תורה אור השלם

לֹא־תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם פֶּן־תִּקְדַּשׁ הַמְלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרָע וּתְבוּאַת הַכָּרֶם [דברים כב, ט]

וְאַנְשֵׁי־קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ [שמות כב, ל]

כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהֹוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בָּחַר יְהֹוָה לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכֹּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה [דברים יד, ב]

רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ [שמות כג, יט]

רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ [שמות לד, כו]

לֹא תֹאכְלוּ כָל־נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר־בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ [דברים יד, כא]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פה' מהל' כלאים הל' יג:

ב מיי' פה' מהל' כלאים הל' כג, טוש"ע יו"ד סי' רצו סעי' ט יז:

ג מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' יט:

ד מיי' פט' מהל' מאכלות אסורות הל' טז, סמג לאוין קלד, טוש"ע יו"ד סי' פז סעי' יא:

רבינו גרשום

חדא מתרתי פרכינן אפי' כל דהו. אע"ג דלא הדר דינא:

חדא מתלת. כגון הכא דמפקינן בשר בחלב לאסור בהנאה מתלת מערלה וחמץ וכלאי הכרם אי הדר דינא ואתי מן הצד פרכינן אפי' פירכא אחרינא אע"ג דלית חומרא וקולא כגון מה לכולהו שכן גדולי קרקע אבל אי לא אתי במה הצד כגון הכא דלא אתי במה הצד קולא וחומרא פרכינן פרכא אחרינא לא פרכינן מה לכולהו שכן גדולי קרקע דהיא לא קולא ולא חומרא הוא:

ולפרוך מה לכלאי הכרם שכן לא היתה להן שעת הכושר כו'. כלומר תאמר בבשר וחלב שהיתה להן שעת הכושר דהיא קולא וחומרא:

זאת אמרת כלאי הכרם עיקרן נאסר כלומר. משעה שנשרש עיקרו נאסר ולא נאסר קודם השרשה והיתה לו שעת הכושר קודם השרשה:

מתיב רב שמעיה כו' המעביר עציץ נקוב בכרם כלומר עציץ נקוב שיש בו זרע והוא כלאים בכרם:

אם הוסיף במאתים כלומר שהוסיף בכרם במאה ותשעים ותשע חלקים כלומר אצבעות והתוספת משלים למאתים הרי זה [אסור] על שיהא במאתים בכרם לבל תוספת הזרע שהוא מאתים ואחד:

הוסיפא)נראה לנ"ל הוסיף אין כלומר אם הוסיף אז נאסר לא הוסיף לא. ולאי בטל לא הוסיף לא וכיצד אמרת לנאסר משעת השרשה:

אמר רבא תרי קראי כתיבי פן תקדש המלאה וכתיב הזרע. כלומר המלאה משמע על שתוסיף. הזרע משמע משעה שזרע דהוא משעת השרשה:

הא כיצד זרוע מעיקרו בהשרשה. כגוב)נראה לנ"ל כגון שזרע בתוך הכרם דהוא זרוע מעיקרא בהשרשה זרוע ובא כגון המעביר עציץ נקוב בכרם הוסיף אין וכו': המעביר עציץ בכרם דהוא זרוע מעיקרא זרוע ובא הוסיף אין לא הוסיף לא:

מתניתין דלא כי האי תנא כו' כלומר מתניתין דקתני בשר בחלב אסור בהנאה דלא כי האי תנא. קא סבר ר' עקיבא איסור חל על איסור כו' כלומר ולא צריכי לכדשמואל בין ר' יוסי הגלילי לר' עקיבא איכא בינייהו חיה כו'. כלומר לר' יוסי הגלילי חיה (חייב בבהמה) [נוהג בשר בחלב כבהמה] שהיא אסורה משום נבלה כבהמה:

רישבא נ"ל:

(א)אִם יֵשׁ בְּנוֹתֵן טַעַם – הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה. כְּשֵׁרָה שֶׁיָּנְקָה מִן הַטְּרֵפָה – קֵבָתָהּ אֲסוּרָה. טְרֵפָה שֶׁיָּנְקָה מִן הַכְּשֵׁרָה – קֵבָתָהּ מוּתֶּרֶת, מִפְּנֵי שֶׁכָּנוּס בְּמֵעֶיהָ. גְּמָ׳ אַטּוּ קֵבַת גּוֹי לָאו נְבֵלָה הִיא? אָמַר רַב הוּנָא: הָכָא בְּלוֹקֵחַ גְּדִי מִן הַגּוֹי עָסְקִינַן, וְחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יָנַק מִן הַטְּרֵפָה. (ב)וּמִי חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יָנַק מִן הַטְּרֵפָה? וְהָתְנַן: לוֹקְחִים בֵּיצִים מִן הַגּוֹיִם, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לֹא מִשּׁוּם נְבֵלָה וְלֹא מִשּׁוּם טְרֵפָה! אֶלָּא אֵימָא: חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יָנַק מִן הַטְּמֵאָה. וּמַאי שְׁנָא טְרֵפָה דְּלָא חָיְישִׁינַן, וּמַאי שְׁנָא טְמֵאָה דְּחָיְישִׁינַן? טְרֵפָה לָא שְׁכִיחָא, טְמֵאָה שְׁכִיחָא. (ג)אִי שְׁכִיחָא, אֲפִילּוּ גַּבֵּי דִּידַן נֵיחוּשׁ! אֲנַן דְּבָדְלִינַן מִינַּיְיהוּ, וְכִי חָזֵינַן לְהוּ מַפְרְשִׁינַן לְהוּ – לָא גְּזַרוּ בְּהוּ רַבָּנַן. אִינְהוּ דְּלָא בְּדִילֵי מִינַּיְיהוּ, וְכִי חָזוּ לְהוּ לָא מַפְרְשֵׁי לְהוּ – גְּזַרוּ בְּהוּ רַבָּנַן. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: חֲדָא קָתָנֵי, קֵבַת שְׁחִיטַת גּוֹי – נְבֵלָה. (ד)וּמִי אָמַר שְׁמוּאֵל הָכִי? וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל: מִפְּנֵי מָה אָסְרוּ גְּבִינַת הַגּוֹיִם – מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ בְּעוֹר קֵבַת נְבֵלָה. הָא קֵבָה גּוּפַהּ שַׁרְיָא! לָא קַשְׁיָא: כָּאן – קוֹדֶם חֲזָרָה, כָּאן – לְאַחַר חֲזָרָה. כְּשֵׁרָה שֶׁיָּנְקָה מִן הַטְּרֵפָה [וְכוּ׳]. וְהָא קָתָנֵי רֵישָׁא: קֵבַת גּוֹי וְשֶׁל נְבֵלָה הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה? אָמַר רַב חִסְדָּא: רֵישָׁא נִרְאֶה כְּאוֹכֵל נְבֵלוֹת, הָכָא אִיכָּא שְׁחִיטָה. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: וְלָאו כֹּל דְּכֵן הוּא? וּמָה נְבֵלָה דִּמְאִיסָה, דְּאִי שָׁרֵית לֵיהּ קֵבָתָהּ לָא אָתֵי לְמֵיכַל מִינַּהּ, אָמְרַתְּ לָא. טְרֵפָה שְׁחוּטָה, דְּאִי שָׁרֵית אָתֵי לְמֵיכַל מִינַּהּ, לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא אָמַר רַב יִצְחָק, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לָא קַשְׁיָא, כָּאן קוֹדֶם חֲזָרָה, כָּאן לְאַחַר חֲזָרָה, וּמִשְׁנָה לֹא זָזָה מִמְּקוֹמָהּ. (ה)אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַעֲמִידִין בְּקֵבַת נְבֵלוֹת, וְאֵין מַעֲמִידִין בְּקֵבַת שְׁחִיטַת גּוֹי. אָמַר לְפָנָיו רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא: כְּמַאן? כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמַר סְתָם מַחְשֶׁבֶת גּוֹי לַעֲבוֹדָה זָרָה. אֲמַר לֵיהּ: וְאֶלָּא כְּמַאן? כִּי אֲתָא רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַעֲמִידִין בֵּין בְּקֵבַת נְבֵלָה, בֵּין בְּקֵבַת שְׁחִיטַת גּוֹי, שֶׁלֹּא לָחוּשׁ לְדִבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אב(ו)וְהִלְכְתָא: אֵין מַעֲמִידִין בְּעוֹר קֵבַת נְבֵלָה, אֲבָל מַעֲמִידִין בְּקֵבַת נְבֵלָה, וּבְקֵבַת שְׁחִיטַת גּוֹי, וּבְקֵבַת כְּשֵׁרָה שֶׁיָּנְקָה מִן הַטְּרֵפָה, וְכָל שֶׁכֵּן בְּקֵבַת טְרֵפָה שֶׁיָּנְקָה מִן הַכְּשֵׁרָה. מַאי טַעְמָא? חָלָב הַמְכוּנָּס בָּהּ פִּירְשָׁא בְּעָלְמָא הוּא. (ז)מַתְנִי׳ חוֹמֶר בַּחֵלֶב מִבַּדָּם, וְחוֹמֶר בַּדָּם מִבַּחֵלֶב. חוֹמֶר בַּחֵלֶב – שֶׁהַחֵלֶב

מוֹעֲלִין

חַיְישִׁינַן שֶׁמָּא יָנַק מִן הַטְּמֵאָה לֹא קַיְימָא לַן הָכִי דַּהֲלָכָה כִּשְׁמוּאֵל דִּמְשַׁנֵּי מַתְנִיתִין בְּשִׁנּוּיָא אַחֲרִינָא וְאָנוּ מַעֲמִידִין בְּקֵבַת עֲגָלִים שֶׁאָנוּ לוֹקְחִים מִן הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וְלֹא חַיְישִׁינַן שֶׁמָּא יָנַק מִן הַטְּמֵאָה: חֲדָא קָתְנֵי תֵּימָה מַאי קָא מַשְׁמַע לַן דְּקֵבַת עוֹבֵד כוֹכָבִים נְבֵלָה הָא שָׁמְעִינַן מִפֶּרֶק קַמָּא בְּמַתְנִיתִין וְלֹא הֲוָה לֵיהּ לְמִיתְנֵי הָכָא אֶלָּא קֵבַת עוֹבֵד כוֹכָבִים אֲסוּרָה: וּמִי אָמַר שְׁמוּאֵל הָכִי בְּלָאו הָכִי הֲוָה מָצֵי לְמִפְרַךְ מִמַּתְנִיתִין עַל שְׁמוּאֵל אֶלָּא הָא עֲדִיפָא לֵיהּ דְּמִתְפָּרֵשׁ שְׁמוּאֵל מַתְנִיתִין אַלְמָא סָבַר כְּוָתָהּ: כָּאן לְאַחַר חֲזָרָה וּלְפִי זֶה שְׁרֵיָא קֵבַת נְבֵלָה אֶלָּא עַכְשָׁו נָהֲגוּ הָעוֹלָם הַדָּבָר לֶאֱסוֹר וְאֵין לְהָקֵל לִקַּח קֵבַת עוֹבֵד כוֹכָבִים וּבְדִיעֲבַד מֻתָּר דַּאֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה שְׁרֵי הֵיכָא דְּיָדְעִינַן שֶׁלֹּא נִמְלְחָה בְּעוֹרָהּ אִם לֹא שֶׁמְּכֹעָר הַדָּבָר הוּא וְהֶחֱזִיקוּ בּוֹ אִסּוּר וּמִיהוּ הֵיכָא דְּנִמְלְחָה הַקֵּבָה בְּעוֹרָהּ אֲסוּרָה וַדַּאי מִשּׁוּם בָּשָׂר בְּחָלָב: הָכִי גַּרְסִינַן בְּרֹב סְפָרִים וְהִלְכְתָא אֵין מַעֲמִידִין בְּעוֹר קֵבַת נְבֵלָה אֲבָל מַעֲמִידִין בְּקֵבַת נְבֵלָה וּבְקֵבַת שְׁחִיטַת עוֹבֵד כוֹכָבִים וּבְקֵבַת כְּשֵׁרָה שֶׁיָּנְקָה מִן הַטְּרֵפָה וכ"ש בְּקֵבַת טְרֵפָה שֶׁיָּנְקָה מִן הַכְּשֵׁרָה מ"ט חָלָב הַמְכֻנָּס בָּהּ פִּרְשָׁא בְּעָלְמָא הוּא וּלְכָאוֹרָה נִגְרְסָא זוֹ קַשְׁיָא מַתְנֵי׳ דְּתַנְיָא כְּשֵׁרָה שֶׁיָּנְקָה מִן הַטְּרֵפָה קֵבָתָהּ אֲסוּרָה וְכֵן בְּרַיְיתָא דִּלְעֵיל בְּפִרְקִין (חֻלִּין דַּף קטו:) קֵבָה שֶׁבִּשְּׁלָהּ בַּחֲלָבָהּ אֲסוּרָה וְאוֹמֵר ר"ת דְּהָנֵי מִילֵּי חָלָב נָגוּל שֶׁבְּתוֹךְ הַקֵּבָה דְּלֹא חָשׁוּב פִּרְשָׁא אֲבָל הַקָּרוּשׁ שֶׁבְּתוֹךְ הַקֵּבָה חָשׁוּב פִּרְשָׁא וְאוֹתוֹ הַקָּרוּשׁ לְפִי דְּבָרָיו אֲפִלּוּ נִמְלַח בְּתוֹךְ הַקֵּבָה מֻתָּר:

אִם יֵשׁ בָּהּ כְּדֵי לִתֵּן טַעַם בְּחָלָב: הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה וְחָלָב הַנִּמְצָא קָרוּשׁ בְּעוֹר הַקֵּבָה שֶׁמּוֹלְחִין אוֹתָהּ בְּעוֹרָהּ בֵּין שֶׁנּוֹתְנִין עִמּוֹ חָלָב אַחֵר וּבֵין שֶׁמּוֹלְחִין אוֹתָהּ עִמָּהּ נִרְאֶה בְּעֵינַי אִסּוּר גָּמוּר כְּבָשָׂר בְּחָלָב מַמָּשׁ לֶאֱסֹר הַגְּבִינָה אִסּוּר גָּמוּר וְאֵין בְּיָדִי כֹּחַ לְהַתִּיר וְיֵשׁ מַתִּירִין אוֹתוֹ וּמְבִיאִין רְאָיָה מִדָּגִים שֶׁעָלוּ בַּקְּעָרָה שֶׁפָּסַקְנוּ (לְעֵיל חֻלִּין דַּף קיא:) שֶׁמֻּתָּר לְאָכְלָן בְּכוּתָּח מִשּׁוּם דְּהָוֵה לֵיהּ נוֹתֵן טַעַם בַּר נוֹתֵן טַעַם שֶׁחֲלֵב הַקֵּבָה לֹא נֶאֱסַר אֶלָּא מִשּׁוּם נְתִינַת טַעַם וְכִי הָדַר יָהִיב טַעְמָא בִּגְבִינָה הוּא לֵיהּ נוֹתֵן טַעַם בַּר נוֹתֵן טַעַם וּרְחוֹקוֹת זוֹ מִזּוֹ כְּרָחוֹק מִזְרָח מִמַּעֲרָב מֵהַאי טַעְמָא דְּדָגִים שֶׁעָלוּ בַּקְּעָרָה אע"פ שֶׁבָּלְעוּ אֶת טַעְמָהּ עֲדַיִן הֶתֵּר גָּמוּר הֵן לְאָכְלָן וּכְשֶׁבָּא לְאָכְלָן בְּכוּתָּח לָמָּה אַתָּה אוֹסֵר עָלָיו מִפְּנֵי טַעַם בָּשָׂר שֶׁלָּהּ הַהוּא טַעַם בָּשָׂר לָאו טַעַם הוּא שֶׁהֲרֵי לֹא בָּא מִן הַמַּמָּשׁ אֶלָּא מִנ"ט אַחֵר אֲבָל חָלָב הַנִּמְלָח בְּבָשָׂר מִשֶּׁנָּתְנוּ טַעַם זֶה בָּזֶה נַעֲשׂוּ שְׁנֵיהֶם אִסּוּר כִּדְקַיְימָא לַן (לְעֵיל חֻלִּין דַּף קח.) חֲתִיכָה עַצְמָהּ נַעֲשֵׂית נְבֵלָה וְכָל טַעַם הַיּוֹצֵא עוֹד מִן הֶחָלָב בֵּין טַעַם חָלָב שֶׁבּוֹ בֵּין טַעַם בָּשָׂר שֶׁבּוֹ הַכֹּל אָסוּר לְפִי שֶׁכֻּלָּהּ נְבֵלָה וּכְשֶׁמִּתְעָרֵב חָלָב זֶה עִם חֲלֵב הַגְּבִינוֹת הָוֵה לֵיהּ מִין בְּמִינוֹ חָלָב נְבֵלָה בַּחֲלֵב הֶתֵּר וּכְבָר פָּסַקְנוּ חֲתִיכָה עַצְמָהּ נַעֲשֵׂית נְבֵלָה וְאוֹסֶרֶת כָּל הַחֲתִיכוֹת כֻּלָּן וְלֹא אָמְרִינַן נוֹתֵן טַעַם בַּר נוֹתֵן טַעַם הוּא מִפְּנֵי שֶׁאַף טַעַם חָלָב שֶׁבּוֹ שֶׁהָיָה מִתְּחִלָּה נַעֲשָׂה כֻּלּוֹ נְבֵלָה וְכֵן הֲלָכָה כְּרַב וְגַם פָּסַקְנוּ בִּפְסָחִים (דַּף כט:) הֲלָכָה כְּמִין בְּמִינוֹ בְּכָל שֶׁהוּא וַאֲנִי הָיִיתִי נוֹהֵג הֶתֵּר עַל הַנָּהּ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְּנוּ בָּהּ חָלָב אַחֵר וְטוֹעֶה הָיִיתִי בְּכָךְ שֶׁהָיִיתִי סָבוּר כִּדְאָמְרִינַן בע"ז (דַּף כט:) גַּבֵּי קֵבַת עוֹלָה כֹּהֵן שֶׁדַּעְתּוֹ יָפָה שׂוֹרְפָהּ חַיָּה שְׁמַע מִינָהּ פִּרְשָׁא בְּעָלְמָא הִיא וְלֹא מִיתְסְרָא וְלֹא הִיא חָלָב גָּמוּר הוּא מִדְּתָנְיָא בְּמַתְנִיתִין כְּשֵׁרָה שֶׁיָּנְקָה מִן הַטְּרֵפָה קֵבָתָהּ אֲסוּרָה שְׁמַע מִינָהּ חָלָב הוּא וְתַנְיָא נָמֵי קֵבָה שֶׁבִּשְּׁלָהּ בַּחֲלָבָהּ אֲסוּרָה וְקֵבַת עוֹלָה דְּשָׁרְיָא מִשּׁוּם דְּלָאו גּוּפָהּ הִיא אֶלָּא שֶׁיַּנְקָתוֹ מֵאִמּוֹ וַהֲוָה לֵיהּ כָּנוּס בְּמֵעֶיהָ כְּנָתוּן בַּקְּעָרָה וּמֻתָּר כִּדְתָנְיָא טְרֵפָה שֶׁיָּנְקָה מִן הַכְּשֵׁרָה קֵבָתָהּ מֻתֶּרֶת מִפְּנֵי שֶׁכָּנוּס בְּמֵעֶיהָ וּדְמַיְיתִי רְאָיָה בְּמַסֶּכֶת ע"ז מִינָהּ לְאִסּוּרֵי הֲנָאָה שָׁרֵי פִּרְשַׁיְיהוּ וְגַבֵּי עֶגְלֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לֶאֱסוֹר פִּרְשַׁיְיהוּ מִדְּקָתְנֵי קֵבַת עֶגְלֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אֲסִירָא לָאו מִשּׁוּם דְּקֵבָה פִּרְשָׁא חָשִׁיב לָהּ לְעִנְיַן עִכּוּל דְּתֶהֱוֵי כְּפִרְשָׁא לְמִפְקַע שֵׁם חֲלֵב מִינָהּ אֶלָּא הָכִי מַיְיתֵי רְאָיָה מִינָהּ מִדְּאִתְסַר קֵבַת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים ש"מ פִּרְשָׁא אָסוּר דְּהָא קֵבָתָהּ נָמֵי לָאו גּוּפָהּ הִיא וּמִתְסַר מִשּׁוּם דְּנִיחָא לֵיהּ בִּנְפַח כְּשֶׁהַבְּהֵמָה נִרְאֵית שְׁמֵנָה וְיָפָה לַעֲבוֹדָה זָרָה וה"ה לִשְׁאָר הַפֶּרֶשׁ וּמִדְּשָׁרֵי לָהּ גַּבֵּי עוֹלָה ש"מ לֹא מִתְסַר אֶלָּא גּוּפָהּ אֲבָל פִּרְשָׁא שָׁרֵי כִּי הַאי גַּוְנָא דְּהָאֵין קְדֻשָּׁה חָלָה אֶלָּא עַל הָרָאוּי מִמֶּנָּה לַמִּזְבֵּחַ מִלֵּי דְּהָוֵי הָעוֹר שֶׁל עוֹלָה שֶׁהוּא מִתְחַלֵּק לַכֹּהֲנִים כֵּן מָצָאתִי בְּנִמּוּקֵי רַבֵּנוּ שְׁלֹמֹה בְּרַבִּי מֵאִיר: גמ׳ בְּלוֹקֵחַ גְּדִי מִן הָעוֹבֵד כוֹכָבִים וְשָׁחֲטוֹ קָרֵי לֵיהּ קֵבַת עוֹבֵד כוֹכָבִים וַאֲסוּרָה: חַיְישִׁינַן שֶׁמָּא יָנַק חָלָב זֶה מִן הַטְּרֵפָה: לֹא מִשּׁוּם נְבֵלוֹת שֶׁמָּא נִמְצָא בְּתַרְנְגֹלֶת נְבֵלָה: וְלֹא מִשּׁוּם טְרֵפָה שֶׁמָּא מֵעוֹף טְרֵפָה הִיא דְּאָמְרִינַן בְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת (לְעֵיל חֻלִּין דַּף נח.) וּמוֹלִידִים בְּבִנַת טְרֵפָה שֶׁאֲסוּרָה: גַּבֵּי דִּידַן גְּדָיִים שֶׁלָּנוּ נָמֵי תְּהֵא אֲסוּרָה קֵבָתָן מִשּׁוּם דְּחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יָנַק חָלָב זֶה מִן (הַטְּמֵאָה) בְּהֵמָה טְמֵאָה: חֲדָא קָתְנֵי מִשּׁוּם דְּשֶׁל נְבֵלָה הִיא אָסַר לָהּ: וּמִי אָמַר שְׁמוּאֵל קֵבַת נְבֵלָה אֲסוּרָה אַלְמָא כְּגוּפָהּ דָּמֵי: וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל בְּמַסֶּכֶת ע"ז מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ בְּעוֹר קֵבַת נְבֵלָה הָא קֵבָה גּוּפָהּ חָלָב הַקָּרוּשׁ קָרֵי קֵבָה וְקָאָמַר דִּשְׁרְיָא: כָּאן קֹדֶם חֲזָרָה כו׳ בְּפֶרֶק אֵין מַעֲמִידִין (ע"ז דַּף כט:) שָׁאַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִפְּנֵי מָה אֲסוּרִין גְּבִינוֹת הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים אָמַר לוֹ מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ בְּקֵבַת נְבֵלָה כְּלוֹמַר בֶּחָלָב הַקָּרוּשׁ שֶׁבָּהּ אָמַר לוֹ וַהֲלֹא קֵבַת הָעוֹלָה חֲמוּרָה מִקֵּבַת נְבֵלָה וְאָמְרוּ כָּל כֹּהֵן שֶׁדַּעְתּוֹ יָפָה שׂוֹרְפָהּ חַיָּה אָמַר לוֹ מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ בְּקֵבַת עֶגְלֵי עֲבוֹדָה זָרָה אַלְמָא חָזַר בּוֹ מִקֵּבַת נְבֵלָה מִשּׁוּם דְּלָאו גּוּפָהּ הִיא וַאֲסוּרָה מִשּׁוּם עֲבוֹדָה זָרָה דַּאֲפִלּוּ פִּרְשָׁא דִּידָהּ אָסוּר כִּדְמִפָּרֵשׁ הָתָם מִשּׁוּם דְּנִיחָא לֵיהּ בִּנְפַחֵיהּ הִלְכָּךְ מִשְׁנָתֵנוּ זֹאת נִשְׁנֵית קֹדֶם חֲזָרָה וּמִשּׁוּם הָכִי אָסַר וְכִי אִתְמַר לִשְׁמוּאֵל לְעוֹר קֵבָה הוּא דְּאָסוּר הָא קֵבָה שָׁרְיָא לְאַחַר חֲזָרָה קָאָמַר וּמִשְׁנָתֵנוּ זֹאת מִכֵּיוָן שֶׁנִּשְׁנֵית אַף עַל פִּי שֶׁחָזַר בּוֹ לֹא זָזָה מִמְּקוֹמָהּ וְלֹא סִלְּקוּהָ וְלֹא אָמְרוּ שֶׁלֹּא לְשָׁנוֹתָהּ עוֹד: וְהָא קָתְנֵי רֵישָׁא קֵבַת נְבֵלָה אֲסוּרָה וְהָדַר קָתְנֵי קֵבַת טְרֵפָה מֻתֶּרֶת דְּקָתְנֵי טְרֵפָה שֶׁיָּנְקָה מִן הַכְּשֵׁרָה קֵבָתָהּ מֻתֶּרֶת: הָכָא שְׁחִיטָה וְלֹא מְאִיסָה כְּלַפֵּי הַאי כִּנְבֵלָה וְאָסוּר אֵין כָּאן לֹא בָּזוֹ וְלֹא בָּזוֹ כִּדְקָתְנֵי מִפְּנֵי שֶׁכָּנוּס בְּמֵעֶיהָ נֶאֱסַף הוּא בְּמֵעֶיהָ מִן אֲחֵרִים וְלֹא מִשֶּׁל עַצְמָהּ: מִשְׁנָה הָרִאשׁוֹנָה קֹדֶם חֲזָרָה נִשְׁנֵית וְכֵיוָן שֶׁנִּשְׁנֵית לֹא זָזָה מִמְּקוֹמָהּ וְחָזְרוּ וְשָׁנוּ אַחֲרוֹנָה לְהֶתֵּר: מַחְשֶׁבֶת עוֹבֵד כוֹכָבִים לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים הִלְכָּךְ אַף עַל גַּב דְּלָאו גּוּפָהּ הוּא מִתְסַר כִּדְפָרִישִׁית דַּאֲפִלּוּ פִּרְשָׁא מִיתְסַר מִשּׁוּם דְּנִיחָא לֵיהּ בִּנְפַחֵיהּ: וְאֶלָּא כְּמַאן כְּלוֹמַר לֹא הֶעֱרַכְתָּ לִשְׁאֹל: מַעֲמִידִין בֵּין בְּקֵבַת נְבֵלָה כו׳ דְּלָאו מִגּוּפָהּ הוּא אֶלָּא כָּנוּס בְּמֵעֶיהָ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ יט, טוש״ע יו״ד סי׳ פז סעי׳ י:

ב מיי׳ פט׳ מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ טו, טוש״ע יו״ד סי׳ פא סעי׳ ו:

רבינו גרשום

ולא משום נבלות ולא משום טרפות כלומר אין חוששין שמא מנבלות או מטרפות היו אותן ביצים. אי שכיחי אפי׳ גבי דידן כו׳ כלומר אפי׳ דידן קיבתו תהא אסורה ניחוש שמא יינק מן הטמאה:

קיבת שחיטת עובד כוכבים נבלה. כלומר אפי׳ ישראל ששחט לעובד כוכבים כלומרא)לדברי רבינו צריך באור לאף לקמן בסמוך אמרינן לר״י לאמר לאין מעמידין וכו׳ כר״א אתיא מ״מ שמואל גם בנבילה גרידא אוסר דהא אוקמינן למיירי קודם חזרה: דאמרינן סתם מחשבת עובד כוכבים לע״ז:

הא קיבה גופה שריא כלומר דאמרינן פירשא בעלמא לא קשיא כאן קודם חזרה [דאיתא התם] מפני מה אסרו גבינת עובדי כוכבים א״ל מפני שמעמידין אותו בקיבת נבלה ופרכה ר׳ ישמעאל וחזר וא״ל ר׳ יהושע מפני שמעמי׳ אותו בקיבת עגלי ע״ז. והכי קאמר [הכא] קודם חזרה אוסר שמואלב)נראה לנ״ל לאחר חזרה לא אסר רק מפני שמעמידין אותה בעור הקיבה אבל וכו׳. לאחר חזרה משום עור קיבה אבל משום קיבה לא אסר:

והקתני רישא קיבת העובד כוכבים ושל נבלה הרי זו אסורה. כלומ׳ כיצד אמרת טרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת והא קא חזינן הכא ושל נבלה הרי זו [אסורה] מה לי נבלה ומה לי טרפה:

סיפא שחוטה היא. כלומר טרפה שינקה מן הכשרה שחוטה היא:

אלא א״ר יצחק א״ר יוחנן לא קשיא כאן קודם חזרה. כלומר מה דאמרינן ושל נבלה הרי זו אסורה קודם חזרה אוסר ומתיר כדאמרינן לעיל ומה דאמרינן טרפה קיבתה מותרת לאחר חזרה ומשנה לא זזה ממקומה כלומר אע״פ שחזר אוסר למתיר משנה שנישנית קודם לכן לקיבת נבלה אסורה לא זזה ממקומה:

ואין מעמידין בקיבת שחיטת עובד כוכבים ישראל ששחט גדי לעובד כוכבים:

שהחלב מועלין בו וחייבין עליו משום פיגול כלומר האוכל אמורין חייב שתים אחד שאוכל חלב חייב כרת וחייב מעילה כשאר קדשים ואם אוכלו פיגול ונותר וטמא חייב כשאר קדשים:

מסורת הש״ס

א תוספתא חולין

ב לעיל סג:

ג נדה לב.

ד שיר השירים רבה

ה משנה חולין

ו תוספתא חולין

ז אוצר מדרשים השכם מדרש השכם כ

גליון הש״ס

רש״י ד״ה הרי זו וכו׳ הוה ליה מין במינו. עי׳ לעיל דף צט ע״ב תד״ה שאני:

תד״ה ומי וכו׳ בלאו הכי וכו׳. עי׳ כתובות נה ע״ב תד״ה מתנת יבמות דף כז ע״ב תד״ה ורב ולקמן קכא ע״ב תד״ה ומי:

א-ה[א]מוֹעֲלִין בּוֹ, וְחַיָּיבִין עָלָיו מִשּׁוּם פִּיגּוּל וְנוֹתָר וְטָמֵא, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּדָּם. וְחוֹמֶר בַּדָּם, שֶׁהַדָּם נוֹהֵג בִּבְהֵמָה וְחַיָּה וָעוֹף, בֵּין טְמֵאִים וּבֵין טְהוֹרִים, וְחֵלֶב אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בִּבְהֵמָה טְהוֹרָה בִּלְבַד. [ב]גְּמָ' מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי יַנַּאי: דְּאָמַר קְרָא "כַּאֲשֶׁר יוּרַם מִשּׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים", וְכִי מָה לָמַדְנוּ מִשּׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים מֵעַתָּה? הֲרֵי זֶה בָּא לְלַמֵּד, וְנִמְצָא לָמֵד, מַקִּישׁ שׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים לְפַר כֹּהֵן מָשִׁיחַ: מָה פַּר כֹּהֵן מָשִׁיחַ יֵשׁ בּוֹ מְעִילָה, אַף שׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים יֵשׁ בּוֹ מְעִילָה. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי חֲנִינָא: כְּעוּרָה זוֹ שֶׁשָּׁנָה רַבִּי, "כָּל חֵלֶב לַה'" – לְרַבּוֹת אֵימוּרֵי קָדָשִׁים קַלִּים לִמְעִילָה? [ג]אָמַר אַבָּיֵי: אִיצְטְרִיךְ, דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "חֵלֶב", הֲוָה אָמֵינָא: חֵלֶב – אִין, יוֹתֶרֶת וּשְׁתֵּי כְלָיוֹת – לָא. כְּתַב רַחֲמָנָא "כַּאֲשֶׁר יוּרַם". וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "כַּאֲשֶׁר יוּרַם", הֲוָה אָמֵינָא: חֵלֶב אַלְיָה דְּלֵיתַהּ בְּשׁוֹר – לָא, כְּתַב רַחֲמָנָא "כָּל חֵלֶב". אֲמַר לֵיהּ רַב מָרִי לְרַב זְבִיד: אִי אַלְיָה אִיקְּרַאי "חֵלֶב", תִּיתְּסַר בַּאֲכִילָה! אֲמַר לֵיהּ: עָלֶיךָ אָמַר קְרָא "כָּל חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וָעֵז" – דָּבָר הַשָּׁוֶה בְּשׁוֹר וְכֶשֶׂב וָעֵז. רַב אָשֵׁי אָמַר: "חֶלְבּוֹ הָאַלְיָה" אִיקְּרַאי, "חֵלֶב" סְתָמָא לָא אִיקְּרַאי. אֶלָּא מֵעַתָּה, לֹא יִמְעֲלוּ בָּהּ! אֶלָּא מְחַוַּורְתָּא כִּדְרַב זְבִיד. [ד]מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּדָּם, מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר עוּלָּא: דְּאָמַר קְרָא "לָכֶם", שֶׁלָּכֶם יְהֵא. דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא: "לְכַפֵּר" – לְכַפָּרָה נְתַתִּיו, וְלֹא לִמְעִילָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אָמַר קְרָא: "הוּא", הוּא לִפְנֵי כַפָּרָה כִּלְאַחַר כַּפָּרָה, מָה לְאַחַר כַּפָּרָה אֵין בּוֹ מְעִילָה, אַף לִפְנֵי כַפָּרָה אֵין בּוֹ מְעִילָה. וְאֵימָא הוּא לְאַחַר כַּפָּרָה כְּלִפְנֵי כַפָּרָה: מָה לִפְנֵי כַפָּרָה – יֵשׁ בּוֹ מְעִילָה, אַף לְאַחַר כַּפָּרָה – יֵשׁ בּוֹ מְעִילָה! אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁנַּעֲשָׂה מִצְוָתוֹ וּמוֹעֲלִין בּוֹ. [ה]וְלָא? וַהֲרֵי תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן, דְּנַעֲשָׂה מִצְוָתוֹ, וּמוֹעֲלִין בּוֹ, דִּכְתִיב: "וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ"! [ו]מִשּׁוּם דְּהָוֵאי תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן וּבִגְדֵי כְהוּנָּה (שְׁנֵי כְתוּבִין הַבָּאִין כְּאֶחָד), וְכָל שְׁנֵי כְתוּבִין הַבָּאִין כְּאֶחָד אֵין מְלַמְּדִין. [ז]הָנִיחָא לְרַבָּנַן דְּאָמְרִי: "וְהִנִּיחָם שָׁם" – מְלַמֵּד שֶׁטְּעוּנִין גְּנִיזָה, אֶלָּא לְרַבִּי דוֹסָא דְּאָמַר שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן לְיוֹם הַכִּפּוּרִים אַחֵר, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? [ח]אֶלָּא, מִשּׁוּם דְּהָוֵאי תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן וְעֶגְלָה עֲרוּפָה שְׁנֵי כְתוּבִים הַבָּאִין כְּאֶחָד, וְכָל שְׁנֵי כְתוּבִים הַבָּאִין כְּאֶחָד אֵין מְלַמְּדִין. [ט]הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר אֵין מְלַמְּדִין, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר מְלַמְּדִין, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? תְּרֵי

מִיעוּטֵי

מתני' מועלין בו אם קרבן הוא דהא קדשי ה' הן ואינם לכהנים והדם אין מועלין בו כדיליף בגמרא: וטמא אם אכלו בטומאת הגוף חייב שתי חטאות אחת משום חלב ואחת משום טומאת הגוף שהיא בכרת: משא"כ בדם מפרש בגמרא: אלא בבהמה טהורה כדכתיב (ויקרא ז׳:כ״ה) מן הבהמה אשר יקריבו ממנה וגו': גמ' מנה"מ דחלב יש בו מעילה ולא מפליג דאפילו חלב קדשים קלים אע"ג דאין בהן מעילה בחייהן דהא ממון בעלים הן יש בו מעילה באימוריהם לאחר שנזרק דמן: כאשר יורם באימורי פר כהן משיח כתיב: ומה למדנו דקאמר ככל מה שמפרישים אימורים משלמים כך יפרשו מזה אף כאן האימורים מפרשים את החלב המכסה [על הקרב] ואת כל החלב ואת שתי הכליות וגו': מה פר כהן משיח יש מעילה באימורים דהא מחיים הוה ביה מעילה דקדשי קדשים הוא: יש בו מעילה בחלבו: כל חלב לה' בקדשים קלים כתיב ולהכי כתיב בהו לה' למימרא דקדשי ה' קרינא ביה לענין מעילה: יותרת ושתי הכליות לא דלאו חלב איקרו: כאשר יורם למד על כל האימורים שהקשו לאימורי פר כהן משיח: אליה דליתא בשור לא נמעלו בה כי מייתו כבש לשלמים דאלית הכבש קרינא ביה כתב רחמנא כל חלב ואשכחן אליה דאקרי חלב דכתיב (ויקרא ג) חלבו האליה תמימה: תתסר כל אלית כבש באכילה: כל חלב שור וכשב ועז לא אסרה תורה אלא הנוהג בכולן ואליה אינה נוהגת לא בשור ולא בעז: לא ימעלו בה דהא מעילה מכל חלב לה' נפקא לן והא אמרת דלאו חלב איקראי: לכם ואני נתתיו לכם וגו' שלכם יהא אלמא לאו קדשי גבוה הוא: לכפרה נתתיו ולא שיהא קרוי שלי למעול בו שאינה עומדת אלא לכפר בשבילכם: הוא משמע בהווייתו יהא לעולם דינו שוה בין לפני כפרה ובין לאחר כפרה שנתן מתנותיו ונשארו השירים: מה לאחר כפרה אין מעילה בשירים כדלקמן דאין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו שהרי כבר נעשה צרך גבוה ממנו ולאו קדשי ה' קרינא ביה: תרומת הדשן כל בקר תורם מלא מחתה ונותנו בצדי המזבח ונבלעת שם במקומה כדכתיב והרים את הדשן אשר תאכל האש וגו' ושמו אצל המזבח מלמד שטעון שמה וגניזה אלמא אסור בהנאה: בגדי כהונה ארבעה בגדי לבן שכ"ג נכנס בהן לפני ולפנים ביום הכפורים וטעונין גניזה עולמית ואין הדיוט עובד בהן כל השנה ולא [כ"ג] ליום כפורים אחר כדכתיב ופשט את בגדי הבד והניחם שם: אלא לרבי דוסא דאמר כשרין הן לכהן הדיוט כל השנה שכהן הדיוט משמש בהן בארבעה כלים ומה ת"ל והניחם שם מלמד שלא ישתמש הוא ליוה"כ אחר מאי איכא למימר: עגלה ערופה אף על פי שנעשה מצותה אסורה בהנאה דכתיב וערפו שם שם תהא קבורתה (כריתות דף ו.):

אמר רבי ינאי דאמר קרא כאשר יורם כו' בפרק איזהו מקומן (זבחים דף מט:) מוקמינן לה לדבר הלמד בהקש שאינו חוזר ומלמד בהקש דיותרת ושתי הכליות ילפינן בשעיר עבודה זרה מפר העלם דבר של צבור ופר העלם מפר כהן משיח ואיתר כאשר יורם בפר כהן משיח לאוקומי בפר העלם דבר למהוי כמאן דכתיב בגופיה דלא ליהוי שעיר עבודה זרה למד מן הלמד ורבי ינאי דהכא סבר לה כמאן דיליף בפרק ב"ש (זבחים דף מח:) ית ושתי הכליות בשעירי עבודה זרה מעשה לפר כו' ועוד י"ל דרבי ינאי דהכא אסמכתא בעלמא הוא [דהא] במעלה בפרק קדשי מזבח (מעלה דף טו.) א"ר ינאי אין חייבין משום מעילה אלא קדשי בדק הבית בלבד ולא בקדשי מזבח דאית בהו לכהנים ולבעלים ופריך ליה ממתניות טובא ומוקי לה מדרבנן ופריך והא קרא קא נסיב פי' כל חלב לרבות האימורים ומשני אסמכתא בעלמא וה"ה קרא דהכא והא דתנן בפרק אמרו לו (כריתות יג:) יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם הכא לאוקומי בעולה ואע"פ דעורה לכהנים אין לחוש כיון דכל הבשר למזבח: **הוא** לפני כפרה כלאחר כפרה הקשה ר"ת דבמעלה פ' ולד חטאת (מעלה דף יב:) אמרינן המקיז דם לבהמת קדשים מועלין בו אלמא יש מעילה בדם ותרץ דהתם מחיים דלא שייכא כפרה אבל לאחר שחיטה אף לפני כפרה אין מועלין וא"ת דהתם תנן (דף יא.) ומייתי לה בפרק כל שעה (פסחים דף כב.) דם בתחלה אין מועלין בו יצא לנחל קדרון מועלין בו וי"ל דמעלה דהתם מדרבנן היא וא"ת א"כ בריש מעלה (דף ב:) דבעיק לאשכוחי מעלה מדרבנן ליתי מהך משנה וי"ל דהתם אקדשים ששחטן בדרום קאי דכחנקינהו דמי וכי האי גוונא דאיך לאתויי דתקון רבנן (כמה) מעלה אע"ג דבדילי מינייהו ומייתי ראיה מר' יוחנן דאמר קדשים שמתו יצאו מידי מעלה דבר תורה וא"ת בסוף תמורה (דף לג:) גבי מקדיש עולה לבדק הבית קאמר אי מדרבנן אמאי סיפא ומועלין בה שתי מעלות ואי מדרבנן אמאי ומאי קושיא הא איכא מעלה דרבנן בדם ובקדשים שמתו וי"ל דהתם שיש מעילה דאורייתא משום עולה אין לחכמים לתקן שם מעילה כיון דבלאו הכי בדילי מינייהו ומשני ראוי למעול בו ב' מעלות בבשר מעילה דאורייתא משום עולה ובעור דליכא מעלה דאורייתא לא בדילי מיניה ותקנו רבנן מעלה: **אין** לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו וא"ת אדרבה לא נמעט לפני כפרה דאין לך דבר שלא נעשה מצותו שלא ימעלו בו ואע"ג דאיכא קדשים קלים היינו משום דלא איקרו קדשי שמים וי"ל דאשכחן טובא דהא דשן אין מועלין בו על שעת תרומה ועגלה ערופה על לאחר ירידתה: **ולא** והרי תרומת הדשן וא"ת דתנן במעלה פרק ולד חטאת (מעלה דף יא.) דישון מזבח פנימי והמנורה לא נהנים ולא מועלין וקאמר בגמרא בשלמא מזבח החיצון דכתיב ביה ושמו אלא מזבח פנימי מנלן משמע דמושמו דריש דאין מועלין ובשמעתין אדרבה משמע ליה מושמו דמועלין וי"ל דמתניתין דהתם משמע דאין מועלין בדשון הפנימי שהדישון מוציאו מידי מעילה אבל קודם מועלים א"כ מצוה לדשן ועל זה קאמר בשלמא חיצון דכתיב ושמו לכך מצוה לדשן ומ"מ אף לאחר הרמה איכא מעלה כדדרשינן בסוף מעלה (דף לג.) ושמו בנחת שלא יפזר אלא פנימי מנא לן דמצוה לדשן שהתם אומר שהדישון מוציאו מידי מעלה ומשני דאמר קרא והסיר מוראתו והשליך אותה אל מקום הדשן אם לענין מזבח החיצון לא צריך דהא כתיב ושמו אצל המזבח כו' והתם פריך והא איצטריך למזבח החיצון לקבוע לו מקום דכתיב קדמה: **משום** דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה כו' במעילה בפרק ולד חטאת (מעילה דף יא:) מאריך יותר ומסקינן כי הכא:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין; ספרא אמור פרשה ד א

ב זבחים מד:

ג סנהדרין עג:; פסחים עט:; מנחות כו.

ד מעילה יא:; זבחים מו:; יומא נט:

ה פסחים כו.

ו שבועות כו:; קידושין נח:; נזיר לז:; פסחים מה.; סנהדרין סז:; סנהדרין עב:; קידושין מב:; קידושין לז:; גיטין עו:; בכורות מט.

ז יומא יב:

ח מעילה יא:; זבחים נז:; לעיל קיג:

ט אוצר מדרשים השכם מדרש השכם כ; קידושין לד:; קידושין נח:; מעילה יא:

תורה אור השלם

נֶפֶשׁ כִּי־תִמְעֹל מַעַל וְחָטְאָה בִּשְׁגָגָה מִקָּדְשֵׁי יְהוָה וְהֵבִיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אַיִל תָּמִים מִן־הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף־שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל־הַקֹּדֶשׁ לְאָשָׁם [ויקרא ה, טו]

כַּאֲשֶׁר יוּרַם מִשּׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהִקְטִירָם הַכֹּהֵן עַל מִזְבַּח הָעֹלָה [ויקרא ד, י]

[ויקרא ד, ח-ט]

וְהִקְטִירָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לֶחֶם אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ כָּל־חֵלֶב לַיהוָה [ויקרא ג, טז]

וְהִקְרִיב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אִשֶּׁה לַיהוָה חֶלְבּוֹ הָאַלְיָה תְמִימָה לְעֻמַּת הֶעָצֶה יְסִירֶנָּה וְאֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב [ויקרא ג, ט]

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל־חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וָעֵז לֹא תֹאכֵלוּ [ויקרא ז, כג]

כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בַּדָּם הִוא וַאֲנִי נְתַתִּיו לָכֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי־הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר [ויקרא יז, יא]

וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי־בַד יִלְבַּשׁ עַל־בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת־הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת־הָעֹלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ [ויקרא ו, ג]

וּבָא אַהֲרֹן אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת־בִּגְדֵי הַבָּד אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֹאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם [ויקרא טז, כג]

[דברים כא, א-ט]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פג' מהל' מעילה הל' א:

ב מיי' פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הל' ז:

ג מיי' פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הל' יז:

ד מיי' פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הל' כד:

ה מיי' פב' מהל' מעילה הל' יא:

ו מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' א, סמג לאוין קלח, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' א:

רבינו גרשום

מה שאין בדם שאין בו מעילה כדבעינן למימר בגמרא:

ואין בו משום פיגול)נראה דצ"ל לנותר אינו אלא בבשר דכתיב והנותר מבשר הזבח וגו' ופיגול לא צריך קרא דפיגול אינו רק בדבר שיש לו מתירין ודם גופיה מתיר הוא וכדאמרינן בזבחים דף מו: ונותר אלא בבשר והנותר מבשר הזבח פיגול:

וכי מה למדנו משור זבח השלמים. כלומר והלא בפר כהן משוח נמי כתיבי ביה אימורין:

מה פר כהן משיח יש בו מעילה. כלומר לקדשי קדשים הוא שכולו נשרף ואין בו אכילה אף שור זבח השלמים לקדשים קלים הוא אפי' הכי יש בו מעילה:

כתב רחמנא כאשר יורם. כלומר כל מה שיורם:

דבר השוה בשור וכשב וזהו חלב ויותרת אבל אליה ליתיה בשור:

אלא מעתה אל ימעלו בו כלומר כיון דלאו חשוב חלב ולאו חשוב אימורין אל ימעלו בו בקדשים קלים כשאר בשר שאוכלים הבעלים:

אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא. כלומר דבר השוה בשור וכשב ועז אסור באכילה ולא אליה ליתא בשור:

אמר קרא לכם. כלומר ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר:

אלא לר' יוסא לאחר שלא ישתמש בהן כלומר אבל ראוין הן לכהן הדיוט כולה:

ואין מועלין בהן ובכולו לא הוו תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובים הבאין כאחד:

מִיעוּטֵי כְּתִיבִי: הָכָא כְּתִיב "וְשָׂמוֹ", הָתָם כְּתִיב "הָעֲרוּפָה". [אב]וּתְלָתָא קְרָאֵי לָמָּה לִי בְּדָם? [גד]חַד לְמַעוּטֵי מִנּוֹתָר, וְחַד לְמַעוּטֵי מִמְּעִילָה, וְחַד לְמַעוּטֵי מִטּוּמְאָה. [ה(א)]אֲבָל מִפִּגּוּל לָא צְרִיךְ קְרָא, דִּתְנַן: כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַתִּירִין, בֵּין לְאָדָם וּבֵין לְמִזְבֵּחַ – חַיָּיבִין עָלָיו מִשּׁוּם פִּגּוּל, וְדָם גּוּפֵיהּ מַתִּיר הוּא.

הֲדַרַן עֲלָךְ כָּל הַבָּשָׂר.

[ב]מַתְנִי' **הָעוֹר,** וְהָרוֹטֶב, וְהַקִּיפָה, וְהָאָלָל, וְהָעֲצָמוֹת, וְהַגִּידִין, וְהַקַּרְנַיִם, וְהַטְּלָפַיִם – מִצְטָרְפִין לְטַמֵּא טוּמְאַת אֳכָלִין, אֲבָל לֹא טוּמְאַת נְבֵלוֹת. [ו-ח(ג)]כַּיּוֹצֵא בוֹ, הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה טְמֵאָה לְגוֹי וּמְפַרְכֶּסֶת, מְטַמְּאָה טוּמְאַת אֳכָלִין, אֲבָל לֹא טוּמְאַת נְבֵלוֹת עַד שֶׁתָּמוּת אוֹ עַד שֶׁיַּתִּיז אֶת רֹאשָׁהּ. רִיבָּה לְטַמֵּא טוּמְאַת אֳכָלִין מִמַּה שֶּׁרִיבָּה לְטַמֵּא טוּמְאַת נְבֵלוֹת. [ד]רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָאָלָל הַמְכוּנָּס, אִם יֵשׁ בּוֹ כְּזַיִת בְּמָקוֹם אֶחָד – חַיָּיב עָלָיו. גְּמָ' תְּנֵינָא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנַן: שׁוֹמְרִים לְטוּמְאָה קַלָּה, וְלֹא שׁוֹמְרִים לְטוּמְאָה חֲמוּרָה. [ה]שׁוֹמְרִים לְטוּמְאָה קַלָּה מְנָלַן? דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "עַל כָּל זֶרַע זֵרוּעַ" – כְּדֶרֶךְ שֶׁבְּנֵי אָדָם מוֹצִיאִין לִזְרִיעָה: חִטָּה בִּקְלִיפָּתָהּ, וּשְׂעוֹרָה בִּקְלִיפָּתָהּ, וַעֲדָשִׁים בִּקְלִיפָּתָן. [ו]וְלֹא שׁוֹמְרִים לְטוּמְאָה חֲמוּרָה מְנָלַן? דְּתָנוּ רַבָּנַן: "בְּנִבְלָתָהּ" – וְלֹא בְּעוֹר שֶׁאֵין עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר.

יָכוֹל

תרי מיעוטי כתיבי תמה דבחל סגי וכן לעיל גבי העזים (דף קיג:): חד למעוטי מנותר וחד למעוטי מטמאה תמה דנותר וטמאה סגי בחל מעוטא דילפינן מהללי חלול חלול אף נקולא כדאמרה בסוף פרק בית שמאי בזבחים (דף מה:): מתני' העור והרוטב משום דתנן פרק בהמה המקשה (לעיל חולין דף עז.) אשליא ואינה מטמאה טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות תנא העור והרוטב ומאי דאפסקיה משום דתנא פרק בהמה המקשה (לעיל חולין דף עב.) מצא בה בן ט' חי טעון שחיטה וחייב באותו ואת בנו תנא אח"כ אותו ואת בנו ואיידי דאיירי ביה בשחיטה שאינה ראויה תנא בתריה כסוי הדם ואיידי דתנא בכסוי הדם ונוהג בחיה ובעוף תנא גיד הנשה דנוהג בחיה ולא בעוף ואיידי דאיירי ביה בירך שנתבשל בה גיד הנשה בבליעת איסור תנא כל הבשר ובתריה הדר לענינא קמייתא: **האלל** אלא דמפרש בגמרא אף מרטקא ופי' בקונטרס גיד הצואר ואי תנא גידין ולא מרטקא הוה אמינא דמרטקא שהיא קשה לא מצטרף דלא הוי בכלל שאר גידים ואי תנא אלל ה"א שאר גידים מטמו אפילו טומאת נבילות בצרוף: **הקרנים** בגמרא מפרש מקום שחותכו ויוצא דם: **והטלפים** ול"ג וצפרנים דלא שייכי אלא בעוף ומתניתין לא איירי במילי דעוף מדלא קתני והחרטום כדקתני במשנה דמייתי בגמרא (שם) ואפשר דגרס וצפרנים וחרטום דלא פריש הכא [פריש] במשנה אחריתי ועל צפרנים מפרש בגמרא מקום המבלע בבשר ועל טלפים לא מפרש מידי ואפשר דבטלפים אף מה שאין מבלע בבשר צריך לבשר טפי מבצפרנים: **שומר** לטמאה קלה מנלן דתנא דבי רבי ישמעאל וכו' ולהוציא ולהכניס לא איצטריך דמטמי דמיד נפיק כדמסיק וכי איצטריך לצרוף: **חטה** בקלפתה והא דאמר בסוף כתובות (דף קיא:) חטה שנקברה ערומה ה"ק אף כשנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושים: **ולא** שומר לטמאה חמורה מנלן וא"ת נ"ל קרא דמזרעים לא אתי שכן טומאתן מרבה כדפריך בסמוך וי"ל דס"ל לרבויי מרבויא דיטמא וא"ת דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף לג:) ענבים שנטמאו דורכן פחות פחות מכביצה דקסבר משקין מפקד פקידי ולא נטמאו המשקין עם האכל ואמאי לא נטמאו בנגיעת הטמאה לקלפה משום שומר וי"ל דאין שם משקין עליהם עד שיצאו לחוץ:

מיעוטי כתיבי אפילו למ"ד בעלמא מלמדין הני אין מלמדין דמיעוטי כתיבי בהו דמשמע הני ולא אחריני: תלתא קראי בדם למה לכפרה הוא: לנותר שאם נתותר ושגג בין בדם ובין בנותר ואכלו אינו חייב אלא משום דם: מטמאה אם אכלו בטומאת הגוף אינו חייב אלא משום דם: אבל מפגול לא צריך למעוטי דאם היה הזבח פגול ואכל מדמו פשיטא לן דאין בו משום פגול: דתנן כל שיש לו מתירין שדבר אחר מתיר אותו בין שהוא מתירו לאדם כגון בשר קדשים שהדם מתירו לכהנים בזריקתו ובין שיש לו מתירין למזבח ולא לאדם כגון עולה שדמה מתירה למזבח דאם לא נזרק דמה אין אבריה נקטרים כדכתיב (ויקרא יז) וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' והדר והקטיר החלב לריח ניחוח: חייבין עליו משום פגול אם פיגל את הזבח באחת מארבע עבודות הדם ואח"כ אכל מן הבשר שהיה בכלל היתר הדם או מן האמורים שאף הן בהיתר הדם חייב כרת אבל כל דבר שאין אחר מתירו אלא הוא מתיר עצמו כגון הדם והקמץ והקטרת ומנחת כהנים שכולה כליל אין חייבין עליהם משום פגול משום דעקר פגול בשלמים כתיב ומינייהו ילפינן מה שלמים יש להם מתירין לאדם ולמזבח חייבין עליהם משום פגול אף כל כו': מתני' העור והרוטב העור של בהמה שחוטה כגון פחות מכביצה בשר ועורה חלוק בה ומשלימה לכביצה מצטרף מפני שהוא שומר ובגמרא ילפינן שהשומרים מצטרפין לטומאה קלה טומאת אוכלין: רוטב גלייר"א שאינה אוכל לקבל טומאה בפני עצמה אבל מצטרפת להשלים לפי שדרך לאכלה כשהיא קרושה על הבשר: הקיפה תבלין והן עצמן לאו אוכלין חשיבי אבל לאצטרופי מצטרפין: והאלל בגמרא מפרש: והעצמות שיש בהן מוח והוא אוכל והעצם שומר לו לפיכך מצטרף עמו: והקרנים מפרש בגמרא כל שחותכו ויוצא מהם דם אצל עקרן מלמטה שהן רכין ומיהו באנפי נפשייהו לאו אכלא נינהו: והטלפים משום שומר: אבל לא טומאת נבלות אם מנבלה הן אין מטמאין ואין מצטרפין לכזית להשלים שעור נבלה לטמא דתניא בנבלתה ולא בעצמות ולא בגידים ולא בעור ואע"ג דשומר הויא אין שומר מצטרף לטומאה חמורה כדמפרש בגמרא וכן קיפה ורוטב לאו מנבלה נינהו ואלל וגידים לאו בשר הן אבל אוכלין בעלמא הוו בהדי בשר: כיוצא בו יש שהוא מטמא טומאת אוכלין להיות מקבל טומאה מן השרץ ומטמא אוכלין אחרים ואינו מטמא מאליו טומאת נבלות לטמא אחרים: השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ולוקח ישראל ולוקח שחיטה ולוקח טמאה ולוקח לעובד כוכבים ישראל ששחט בהמה טמאה לנכרי עובד כוכבים ועולה מפרכסת אף על גב דלא חזיא לעובד כוכבים דבמיתה תליא מלתא לבני נח ולא שריא להו שחיטה על שתמות אפ"ה הואיל וישראל שחט שחיטה מעלייתא היא ואשכחן לגבי ישראל דשחיטה שריא לגביה בטהורה הלכך משויא ליה מחשבתו אוכלא בשחיטה אף בטמאה לעובד כוכבים אבל עובד כוכבים בשחיטה לא משויא ליה מחשבתו אוכלא דלא אשכחן שחיטה לגביה וכן ישראל בנחירה לאו אוכלא משויא ליה דלא אשכחן נחירה גביה והכי תניא נחרה אין בה טמאה של כלום ובטהורה לישראל לא איצטריך למתני לכ"ש דהויא אוכלא מיד בשחיטתה וטמאה לישראל לא משיא ליה אוכלא דבטלה מחשבתו: אבל לא טומאת נבלות עד שתמות דהא וכי ימות מן הבהמה כתיב (ויקרא יא): עד שיתיז את ראשה דהוה ליה גיסטרא ונבלה היא דחשובה מתה ואפילו היא מפרכסת: רבה הכתוב לטמא טומאת אוכלין ממה שרבה כו' דהא אכא כל הני דלגבי אוכלין אוכלא נינהו ונבלה לא מיקריא אע"ג דשייכי בה: המכונס הנאסף במקום אחד דהואיל ואחשביה לא בטיל וחשיב הבשר נבלה וחייב עליו אם נגע ונכנס למקדש או אכל קדש: גמ' תנינא במתניתין דעור עצמו אין מצטרף לכזית דנבלה אע"ג דשומרין הן: להא דתנו רבנן שומרין יש לטומאה קלה שהשומרין האוכל מצטרפין לכביצה לטמאת אוכלין אבל לא לכזית דנבלה שהיא טומאה חמורה לטמאות אדם וכלים: על כל זרע זרוע לגבי טומאת אוכלין כתיב ואע"ג דבההוא קרא טהור הוא כתיב ביה טעמא משום דלא הכשר דסמיך ליה וכי יתן מים על זרע דהכשר טמא הוא: קליפה הוא שומר לאכל והיא קליפה החיצונה החופה אותה בעודה שבולת אבל הנושרת כשכותשין במכתשת אוכל גמור הוא מדתנן לקמן (חולין דף קיט:) המלאין שבשבלין לא הוו שומר מכלל דהויא שומר וכן עלשין אותה קליפה שהעשה חבויה לתוכה שאין מקפידין עליה בשעת זריעה אלא בשעת אכילה ומשום הכי נקט אשר יזרע:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פד' מהל' טומאת אוכלים הל' ד:
ב מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ז:
ג מיי' פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הל' יז:
ד מיי' פב' מהל' מעילה הל' יא:
ה מיי' פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הל' ז:
ו מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' ו:
ז מיי' פג' מהל' טומאת אוכלים הל' ד:
ח מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' א:

רבינו גרשום

תרי מיעוטי כתיבי. כלומר בהני תרתי מועלין בהן אבל לאחריני לא מועלין בהן:

אלא תלתא קראי דכתיב בדם למה לי כלומר תלתא מעוטי דכתיב ביה למה לי אחד למעוטי מנותר כלומר האוכלו כדאמרינן לעיל אבל מפגול לא צריך קרא כלומר (לחייבין) [לאין חייבין] עליו משום פגול דתנן כל שיש לו מתירין כו' לאדם קומץ למתיר שירי מנחה לכהנים אחר הקטרתו למזבח. [למזבח דהיינו] הדם שאין מקטיר אימורין על שיזרוק הדם:

סליק פירקא

העור והרוטב כו' כולן מפרש לקמן מצטרפין לטומאת אוכלין לכביצה אבל לא טומא' נבלות לכזית. כיוצא בו השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים כו' כלומר אע"פ שעדיין מפרכסת מטמא טומאת אוכלין:

תנינא להא דת"ר שומרין לטומאה קלה כלומר תנינא במתניתין מה דת"ר במקום אחר שומרין לטומאה כו' כלומר שומר מצטרף לאוכלין לטמא טומאת אוכלין שהוא (חשוב) טומאה קלה:

ואין מצטרף לטומאת נבלות שהיא טומאה חמורה שמטמא במשא. מנלן דשומר מצטרף לטומאה קלה דתנא דבי ר' ישמעאל כו' חטה בקליפתה ושעורה בקליפתה זהו שומר:

ולא שומר לטומאה חמורה מנלן. כלומר דאין מצטרף שומר:

דת"ר בנבלתה ולא בעור. כלומר עור זהו שומר לבשר:

מאי קאמר כלומר בעור שאין עליו כזית בשר אמרינן:

מסורת הש"ס

א משנה זבחים מד.; זבחים מו.; זבחים מג.; יומא ס.
ב לעיל עז; תוספתא עוקצין; משנה טהרות; משנה חולין
ג תוספתא אהלות
ד לקמן קכב; לקמן קכא.
ה מנחות ע.
ו ספרא שמיני פרשה י ו
ז לעיל קיג.
ח קידושין נח.; מעילה יא.

תורה אור השלם

וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי־בַד יִלְבַּשׁ עַל־בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת־הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת־הָעֹלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ [ויקרא ו, ג]

וְכֹל זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא הַקְּרֹבִים אֶל־הֶחָלָל יִרְחֲצוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל־הָעֶגְלָה הָעֲרוּפָה בַנָּחַל [דברים כא, ו]

כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בַּדָּם הִוא וַאֲנִי נְתַתִּיו לָכֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי־הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר [ויקרא יז, יא]

וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל־כָּל־זֶרַע זֵרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא [ויקרא יא, לז]

וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, לט]

יָכוֹל הַנּוֹגֵעַ כְּנֶגֶד בָּשָׂר מֵאֲחוֹרָיו לֹא יְהֵא טָמֵא? תַּלְמוּד לוֹמַר: "יִטְמָא". [א]מַאי קָאָמַר? אָמַר רָבָא, וְאָמְרִי לַהּ כְּדִי: חַסּוֹרֵי מִיחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי: "בְּנִבְלָתָהּ" – וְלֹא בְּעוֹר שֶׁאֵין עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר, וְעוֹר מַשְׁלִימוֹ לִכְזַיִת. יָכוֹל שֶׁאֲנִי מוֹצִיא אַף עוֹר שֶׁיֵּשׁ עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר, הַנּוֹגֵעַ כְּנֶגֶד בָּשָׂר מֵאֲחוֹרָיו יָכוֹל לֹא יְהֵא טָמֵא, וַאֲפִילּוּ מַעֲשֵׂה יָד נָמֵי לָא עָבֵיד. [ב]תַּלְמוּד לוֹמַר "יִטְמָא". [ג]תְּנַן הָתָם: כֹּל שֶׁהוּא יָד וְלֹא שׁוֹמֵר – טָמֵא וּמְטַמֵּא, וְאֵינוֹ מִצְטָרֵף. (א)שׁוֹמֵר, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ יָד – טָמֵא וּמְטַמֵּא וּמִצְטָרֵף; לֹא יָד וְלֹא שׁוֹמֵר – לֹא טָמֵא וְלֹא מְטַמֵּא. [ד]יָדוֹת הֵיכָא כְּתִיבִי? דִּכְתִיב "וְכִי יֻתַּן מַיִם עַל זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם", "לָכֶם" – לְכֹל שֶׁבְּצָרְכֵיכֶם, לְרַבּוֹת אֶת הַיָּדוֹת. וּכְתִיב: "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם", "לָכֶם" – לְכֹל שֶׁבְּצָרְכֵיכֶם, לְרַבּוֹת אֶת הַיָּדוֹת, יָד לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא. שׁוֹמֵר לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא – לָא צְרִיךְ קְרָא, קַל וָחוֹמֶר מִיָּד אָתֵי: וּמָה יָד, שֶׁאֵינָהּ מְגִינָּה – מַכְנֶסֶת וּמוֹצִיאָה, שׁוֹמֵר – לֹא כָּל שֶׁכֵּן? שׁוֹמֵר דִּכְתַב רַחֲמָנָא, לְמָה לִי? שְׁמַע מִינַּהּ לְצָרֵף. וְאֵימָא: יָד לְהַכְנִיס וְלֹא לְהוֹצִיא, שׁוֹמֵר לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא, אֲבָל יָד לְהוֹצִיא וְשׁוֹמֵר לְצָרֵף – לָא. (ב)יָד לְהַכְנִיס וְלֹא לְהוֹצִיא, לָא מָצֵית אָמְרַתְּ, הַשְׁתָּא עַיּוֹלֵי מְעַיְּילָא, אַפּוֹקֵי מִיבַּעְיָא?! וְאֵימָא: יָד לְהוֹצִיא וְלֹא לְהַכְנִיס, שׁוֹמֵר לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִיס, אֲבָל יָד לְהַכְנִיס וְשׁוֹמֵר לְצָרֵף – לָא. יָד יַתִּירָא כְּתִיב, "תַּנּוּר וְכִירַיִם יוּתַּץ וְגוֹ'". לָכֶם" – לְכֹל שֶׁבְּצָרְכֵיכֶם, לְרַבּוֹת אֶת הַיָּדוֹת. הֵי מִינַּיְיהוּ מְיַיתַּר? לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא בִּזְרָעִים, וְלֵיתוֹ הָנָךְ מִינַּיְיהוּ – מָה לִזְרָעִים, שֶׁכֵּן טוּמְאָתָן מְרוּבָּה. לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא בְּתַנּוּר, וְלֵיתֵי הָנָךְ מִינֵּיהּ – מָה לְתַנּוּר, שֶׁכֵּן מְטַמֵּא מֵאֲוִירוֹ. לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא בִּנְבֵלָה, וְלֵיתֵי הָנָךְ מִינַּהּ – מָה לִנְבֵלָה שֶׁכֵּן מְטַמְּאָה אָדָם, וּמְטַמְּאָה בְּמַשָּׂא, וְטוּמְאָה יוֹצְאָה מִגּוּפָהּ. (ג)חֲדָא מֵחֲדָא לָא אָתְיָא, תֵּיתֵי חֲדָא מִתַּרְתֵּי. הֵי תֵּיתֵי? לָא לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא בִּזְרָעִים, וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ! מָה לְהָנָךְ – שֶׁכֵּן מְטַמְּאִין שֶׁלֹּא בְּהֶכְשֵׁר, תֹּאמַר בִּזְרָעִים – שֶׁאֵין מְטַמְּאִין אֶלָּא בְּהֶכְשֵׁר! אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: פֵּירוֹת שֶׁלֹּא הוּכְשְׁרוּ, כְּתַנּוּר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ דָּמֵי. אֶלָּא פָּרֵיךְ הָכִי: מָה לְהָנָךְ, שֶׁכֵּן מְטַמְּאִין שֶׁלֹּא בִּנְגִיעָה, תֹּאמַר בִּזְרָעִים, שֶׁאֵין מְטַמְּאִין אֶלָּא בִּנְגִיעָה! (ד)לָא לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא בְּתַנּוּר, וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ, מָה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן אוֹכֶל. לָא לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא בִּנְבֵלָה, וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ? אִין הָכִי נָמֵי. אֶלָּא יָד דִּנְבֵלָה לְמָה לִי? אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְיַד נְבֵלָה, תְּנֵהוּ עִנְיָן לְיָד דְּעָלְמָא. יָד לְהַכְנִיס, יָד לְהוֹצִיא, שׁוֹמֵר לְצָרֵף. וְאַכַּתִּי, יָד דִּנְבֵלָה אִצְטְרִיךְ, דְּאִי לָא כְּתַב רַחֲמָנָא בִּנְבֵלָה, הֲוָה אָמֵינָא: דַּיּוֹ לַבָּא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כַּנִּדּוֹן, מָה הָנָךְ לָא מְטַמּוּ אָדָם, אַף נְבֵלָה לָא מְטַמְּאָה אָדָם. אֶלָּא, יָד דִּנְבֵלָה מִיצְרָךְ צְרִיךְ, וְשׁוֹמֵר דִּנְבֵלָה הוּא דְּלָא צְרִיךְ. לְמַאי הִלְכְתָא כַּתְבֵיהּ רַחֲמָנָא? אִי לְאִיצְטְרוֹפֵי – אָמְרַתְּ לָא מִצְטָרֵף, וּלְהוֹצִיא – קַל וָחוֹמֶר מִיָּד אָתֵי. אֶלָּא, אִם אֵין עִנְיָן לְשׁוֹמֵר דִּנְבֵלָה, תְּנֵהוּ עִנְיָן לְיָד דִּנְבֵלָה, וְאִם אֵינוֹ עִנְיָן לְיָד דִּנְבֵלָה, תְּנֵהוּ עִנְיָן לְיָד דְּעָלְמָא: יָד לְהוֹצִיא, יָד לְהַכְנִיס, וְשׁוֹמֵר לְצָרֵף.

וְאֵימָא:

מַאי קָאָמַר רֵישָׁא קָתָנֵי וְלֹא בְּעוֹר אַלְמָא לָאו נְבֵלָה מִקְרֵי וּפָחוֹת מִכַּזַּיִת לָאו שִׁעוּרָא הוּא וַהֲדַר תָּנֵי דְּמִטַּמָּא: וְעוֹרָהּ מַשְׁלִימוֹ לִכְזַיִת וְאַשְׁמְעִינַן דְּאֵין שׁוֹמֵר מִצְטָרֵף לְטוּמְאַת נְבֵלוֹת: יָכוֹל שֶׁאֲנִי מוֹצִיא כּוּ' שֶׁהַנּוֹגֵעַ כְּנֶגֶד הַבָּשָׂר לֹא יְהֵא טָמֵא דַּאֲפִלּוּ מַעֲשֵׂה יָד לֹא עָבֵד לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא טוּמְאָה לֹא נַעֲבִיד הַאי שׁוֹמֵר דְּכֵין דְּאִימְעִיט מֵאִיצְטְרוֹפֵי אֲפִלּוּ תּוֹרַת יָד הָאֹכֶל לֹא נֶהֱוֵי לֵיהּ דְּאִם נָגַע יַד הָאֹכֶל הַטָּמֵא בְּדָבָר אַחֵר יַלְפִינַן לְקַמָּן דְּמוֹצִיאָה טוּמְאָה מִן הַטָּמֵא לַטָּהוֹר וְהַאי שׁוֹמֵר לָאו יָד הוּא וּשְׁמִירָתוֹ לֹא תֶּחְשְׁוֵיהּ אֲפִלּוּ לַחֲשִׁיבוּת יָד תַּלְמוּד לוֹמַר יִטְמָא: כָּל שֶׁהוּא יָד עֶצֶם שֶׁאֵין בּוֹ מוֹחַ וּבְרֹאשׁוֹ הָאֶחָד בָּשָׂר: טָמֵא אִם הָיָה טָהוֹר וְנָגַע הַיָּד בַּשֶּׁרֶץ מַכְנֶסֶת טוּמְאָה לָאֹכֶל דְּאע"ג דְּאִיהוּ לָאו אֹכֶל הוּא מְקַבֵּל טוּמְאָה כְּאֹכֶל עַצְמוֹ: וּמְטַמֵּא אִם אֹכֶל טָמֵא הוּא וְנָגַע יָדוֹ בְּאֹכֶל טָהוֹר מְטַמְּאוֹ: וְאֵינוֹ מִצְטָרֵף לִכְבֵיצָה: וְכָל שֶׁהוּא שׁוֹמֵר אע"פ שֶׁאֵינוֹ יָד כְּגוֹן עוֹר שֶׁכְּנֶגְדּוֹ כְּזַיִת בָּשָׂר: טָמֵא אִם הָיָה טָהוֹר מְקַבֵּל טוּמְאָה וּמַכְנִיסָהּ לָאֹכֶל: וּמְטַמֵּא אִם הָיָה אֹכֶל טָמֵא וְנָגַע שׁוֹמְרוֹ בְּטָהוֹר מוֹצִיא שׁוֹמֵר אֶת הַטּוּמְאָה מִזֶּה לָזֶה: לֹא יָד וְלֹא שׁוֹמֵר כְּגוֹן שֵׂעָר: טָמֵא הוּא לָכֶם לְכֹל שֶׁבְּצָרְכֵיכֶם לְכָל דָּבָר שֶׁהוּא צוֹרֵךְ לָכֶם בָּאֹכֶל הַזֶּה הַכֹּל טָמֵא הֲרֵי לְךָ שֶׁהַיָּד מְבִיאָה טוּמְאָה לָאֹכֶל דְּהָא יָד גַּבֵּי הֲבָאַת טוּמְאָה כְּתִיב: וְכִי יָמוּת וְגוֹ' הֲרֵי יָד לְהוֹצִיא דְּהָא נְבֵלָה לָאו בַּת הַכְנָסָה הִיא שֶׁהַטּוּמְאָה מִגּוּפָהּ וְיָד דִּכְתִיב בָּהּ לְטַמּוּיֵי אַחֲרִינֵי כְּתִיב: יָד לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא כְּלוֹמַר הֲרֵי לָנוּ יָד לְהַכְנִיס דְּטוּמְאַת אוֹכְלִין וְיַד נְבֵלָה לְהוֹצִיא: שׁוֹמֵר דִּכְתַב רַחֲמָנָא לְעֵיל מֵעַל כָּל זֶרַע זֵרוּעַ לָמָּה לִי: ה"ג וְאֵימָא יָד לְהַכְנִיס וְלֹא לְהוֹצִיא וְשׁוֹמֵר לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא כְּלוֹמַר יָד הָאֲמוּרָה בְּאוֹכְלִין לְהַכְנִיס הִיא אֲבָל לֹא לְהוֹצִיא וּמִנְּבֵלָה לֹא יָלְפָא לְהוֹצִיא כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן דְּשָׁאנֵי נְבֵלָה דְּטוּמְאָה חֲמוּרָה הִיא וְכִי כָּתַב שׁוֹמֵר לְהוֹצִיא כְּתִיב דִּלְהַכְנִיס אָתֵי בק"ו מִיָּד אֲבָל יָד לְהוֹצִיא וְשׁוֹמֵר לְצָרֵף לֵית לָךְ: וּמְשַׁנֵּי יָד לְהַכְנִיס וְלֹא לְהוֹצִיא לֹא מָצִית אָמְרַת דְּהַשְׁתָּא עִיּוּלֵי מְעַיְּלָא וְאע"פ שֶׁעֲלַיִן לֹא יָרְדָה לוֹ טוּמְאָה אַפּוֹקֵי מִיבַּעְיָא הִלְכָּךְ כֵּיוָן דְּמַכְנֶסֶת כ"ש דְּמוֹצִיאָה וְשׁוֹמֵר אָתֵי לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא בק"ו וְהַאי דִּכְתָבֵיהּ רַחֲמָנָא לְצָרֵף כְּתָבֵיהּ: וְאֵימָא יָד דִּכְתִיבָא בְּאוֹכְלִים לְהוֹצִיא כְּתִיבָא וְלֹא לְהַכְנִיס וְהַכְנָסָה לֹא אָתֵי מֵהוֹצָאָה וּכְתַב שׁוֹמֵר לְרַבּוֹת בּוֹ אַף הַכְנָסָה אֲבָל יָד לְהַכְנִיס וְשׁוֹמֵר לְצָרֵף לָא וּלְקַמֵּיהּ מְשַׁנֵּי מֵעִקָּרָא כִּי כְּתִיבָא יָד בְּאוֹכְלִין אַתְחָלַת טוּמְאָה כְּתִיבָא דְּהִיא הַכְנָסָה וּמִיהוּ הַשְׁתָּא מְשַׁנֵּי לֵיהּ שִׁנּוּיָא אַחֲרִינָא: יָד יְתֵירָא כְּתִיבָא וְעַל כָּרְחָךְ תַּרְתֵּי לְהוֹצָאָה לֹא אִיצְטְרִיךְ לַל חַד מִנַּיְהוּ לְהַכְנָסָה וְכֵיוָן דְּאִיתָא הַכְנָסָה וְהוֹצָאָה בַּיָּד יָלִיף שׁוֹמֵר בק"ו וְכִי כְּתָבֵיהּ רַחֲמָנָא לְצָרֵף כְּתָבֵיהּ: הֵי מִינַיְהוּ מְיַתַּר כֻּלְּהוּ לְהוֹצָאָה צְרִיכֵי: וְלִיתוֹ הָנָךְ תַּנּוּר וּנְבֵלָה: זְרָעִים טוּמְאָה מְרֻבָּה שֶׁמְּקַבְּלִין טוּמְאָה מוּלְדֵי טוּמְאָה תֹּאמַר בְּתַנּוּר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טוּמְאָה אֶלָּא מֵאַב הַטּוּמְאָה וְכֵן מִנְּבֵלָה מְרֻבָּה טוּמְאַת אוֹכְלִין כִּדְתְנַן מַתְנִיתִין רַבָּה לְטַמֵּא טוּמְאַת אוֹכְלִין מִמָּה שֶׁרַבָּה לְטַמֵּא טוּמְאַת נְבֵלוֹת: תַּנּוּר מְטַמֵּא אוֹכְלִין בַּאֲוִירוֹ שֶׁהַתַּנּוּר תְּחִלָּה הָוֵי וְאוֹכְלִין שְׁנִיִּים כִּדְתַנְיָא בִּפְסָחִים בְּפֶרֶק רִאשׁוֹן (דַּף כ:) דת"ר תּוֹכוֹ אע"פ שֶׁלֹּא נָגַע מַה תּוֹכוֹ הָאָמוּר לְטַמֵּא כּוּ' אַלְמָא תַּנּוּר מְטַמֵּא לָאוֹכְלִין אע"פ שֶׁאֵינָן נוֹגְעִין בּוֹ תֹּאמַר בִּנְבֵלָה וּבִזְרָעִים טְמֵאִין שֶׁאֵינָן מְטַמְּאִין אֲחֵרִים אא"כ נָגְעוּ בָּהֶן כָּל הָנֵךְ דְּקָאָמַר תֵּיתֵי מִינֵיהּ בְּבִנְיַן אָב קָאָמַר טָמֵא כָּאן וְטָמֵא כָּאן מָה מָצִינוּ כָּאן שֶׁהַיָּד מוֹצִיאָה טוּמְאָה לַאֲחֵרִים אַף כָּאן יָד מוֹצִיאָה טוּמְאָה לַאֲחֵרִים: הֵי תֵּיתֵי אֵיזוֹ מֵהֶן לֹא תִּכְתֹּב וְתֵיתֵי מִינַיְהוּ: וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶם שֶׁהֵן טְמֵאִין וְיָדָן מוֹצִיאָה טוּמְאָתָן לַאֲחֵרִים אַף אֲנִי אָבִיא זְרָעִים טְמֵאִים שֶׁתְּהֵא יָדָן מוֹצִיאָה טוּמְאָתָן לַאֲחֵרִים: אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ הָא דְּהֶכְשֵׁר לָאו פִּרְכָא הִיא דְּהַיְינוּ גְּמַר מְלָאכָה דִּידְהוּ וְתַנּוּר נָמֵי בְּלָאו גְּמַר מְלָאכָה לָאו טָמֵא הוּא: מָה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן מְטַמְּאִין קִבְּלוּ הַטּוּמְאָה שֶׁלֹּא בִּנְגִיעָה דְּהָא אָמְרַן בְּכָל הַבָּשָׂר (לְעֵיל חֻלִּין דַּף קטו:) דְּמָה הַצַּד פָּרְכִינָן כָּל דְּהוּ: אֶלָּא יָד דִּנְבֵלָה מְיַתַּר דְּתֵיתֵי מֵהָנָךְ דְּכִי פָּרְכַתְּ מָה לִזְרָעִים שֶׁכֵּן טוּמְאָתָן מְרֻבָּה תַּנּוּר יוֹכִיחַ מָה לְתַנּוּר שֶׁכֵּן מְטַמֵּא אֲחֵרִים מֵאֲוִירוֹ זְרָעִים יוֹכִיחוּ וְחָזַר הַדִּין הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן שֶׁהֵן טְמֵאִין וְיָדָן מוֹצִיאָה טוּמְאָה לַאֲחֵרִים אַף אֲנִי אָבִיא נְבֵלָה אַלְמָא מְיַתַּר יָד דִּנְבֵלָה לְהוֹצִיא: לָמָּה לִי דְּאִם אֵינוֹ עִנְיָן לָהּ דְּהָא אַתְיָא בְּמָה הַצַּד: תְּנֵהוּ עִנְיָן לְיַד דְּעָלְמָא לְאוֹכְלִין וְאִם אֵינוֹ עִנְיָן לְהוֹצָאָה דְּהָא בְּדִידְהוּ יָד כְּתִיבָא תְּנֵהוּ לְהַכְנָסָה הֲרֵי יָד לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא וְשׁוֹמֵר לְצָרֵף: שֶׁלֹּא תֹּאמַר דַּיּוֹ אִי לָא הָוָה כְּתִיבָא בְּגוּפָהּ וּגְמָרָהּ מֵהָנָךְ הֲוָה אָמֵינָא דַּיּוֹ לְיַד נְבֵלָה הַלְּמֵדָה מֵאֵלּוּ לִהְיוֹת כְּאֵלּוּ דְּמָה אֵלּוּ לֹא מְטַמְּאוּ אָדָם אַף נְבֵלָה הוֹאִיל וְיָד דִּידַהּ מֵהָנָךְ אַתְיָא לֹא תְּטַמֵּא אָדָם דֶּרֶךְ יָדָהּ כְּגוֹן תָּפַס קֶרֶס בְּכַזַּיִת בָּשָׂר נְבֵלָה לִהְיוֹת לוֹ יָד וְנָגַע אָדָם בּוֹ לֹא יִטְמָא עַל שֶׁיִּגַּע בִּנְבֵלָה עַצְמָהּ וְכֵן עֶצֶם שֶׁל נְבֵלָה עַצְמָהּ נָמֵי דְּהָוְיָא יָד: וְשׁוֹמֵר דִּנְבֵלָה דְּרַבִּינַן לָהּ לְעֵיל דְּקָאָמַר יָכוֹל אַף עוֹר שֶׁיֵּשׁ עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר הַנּוֹגֵעַ כְּנֶגֶד בָּשָׂר מֵאֲחוֹרָיו לֹא יְהֵא טָמֵא ת"ל יִטְמָא לֹא צָרִיךְ לְמִכְתְּבֵיהּ לְמַאי הִלְכְתָא כְּתָבֵיהּ: אִי לְאִצְטְרוֹפֵי הָא מְעַטְיֵהּ מֵהָכִי דְּקָתָנֵי רֵישָׁא בְּנִבְלָתָהּ וְלֹא בְּעוֹר שֶׁאֵין עָלָיו כַּזַּיִת בָּשָׂר וְעוֹר מַשְׁלִימוֹ לִכְזַיִת: תְּנֵהוּ עִנְיָן לְיַד דִּנְבֵלָה שֶׁאַף ע"פ שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר תּוֹצִיא: וְאִם אֵינוֹ עִנְיָן לָהּ דְּהָא בְּגוּפָהּ כְּתִיבָא תְּנֵהוּ עִנְיָן לְיַד דְּעָלְמָא וּלְהוֹצִיא לֹא אִצְטְרִיךְ אֶלָּא לְהַכְנִיס. הַאי דְּנָקַט תְּנֵהוּ עִנְיָן לְיַד דִּנְבֵלָה וַהֲדַר אִיצְטְרִיךְ לֵיהּ לְמֵימַר תְּנֵהוּ עִנְיָן לְיַד דְּעָלְמָא וְלָא נָקַט הָכִי אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְשׁוֹמֵר דִּנְבֵלָה תְּנֵהוּ עִנְיָן לְיַד דְּעָלְמָא הָכִי שַׁיָּיךְ לְמִיתְנֵי שַׁפִּיר מִדְּכֵיוָן דְּיִתּוּרָא דְשׁוֹמֵר בִּנְבֵלָה כְּתִיבָא תְּנֵהוּ עִנְיָן לִנְבֵלָה דִּנְבֵלָה וּנְבֵלָה הִיא וְכֵיוָן דִּמְשׁוּם יָד אַתָּא תְּנֵהוּ עִנְיָן לְיַד דְּעָלְמָא דְּיָד וְיָד הוּא אֲבָל שׁוֹמֵר דִּנְבֵלָה לִהְיוֹת עִנְיָן לְיַד דְּעָלְמָא לֹא שַׁיָּיךְ לְמֵימַר:

שׁוֹמֵר דִּכְתַב רַחֲמָנָא לָמָּה לִי ש"מ לְצָרֵף וא"ת לְפִי ר"ת וְרַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל דְּבָעוּ כְּבֵיצָה לְקַבֵּל טוּמְאָה מְנָלַן צֵירוּף בְּשׁוֹמֵר לְהַכְנִיס דְּאֵימָא קְרָא אָתָא לְהוֹצִיא וי"ל כֵּיוָן דְּיָד מַכְנִיס וּמוֹצִיא וְשׁוֹמֵר מַכְנִיס וּמוֹצִיא לְעִנְיַן צֵירוּף שׁוֹמֵר נָמֵי לָא שְׁנָא:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ז:

ב מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' יא:

ג מיי' פה' מהל' טומאת אוכלים הל' ה:

ד מיי' פה' מהל' טומאת אוכלים הל' ה:

רבינו גרשום

הנוג' כנגד בשר מאחוריו לאינו טמא ונסיב לה קרא לטמא:

חסורי מחסרא והכי קתני וכו' לאפי' מעשה יד נמי לא עביד כלומר להעור לא יהא חשוב אפי' יד לנבלה. ת"ל יטמא להעור חשוב כיד וטמא:

כל שהוא יד ולא שומר כגון יחות של שבלים ועוקצין של פרי טמא ומטמא ואין מצטרף כלומר טמא מחמת אוכל שאם נטמא האוכל מטמא היד:

ומטמא. שאם נטמא היד מטמא האוכל:

ואין מצטרף. כלומר שאם אין באוכל כביצה אלא בכלל יד אין מצטרף עמו לטמא טומאת אוכלין:

שומר אע"פ שאין יד. כגון קליפה של אגוזים וקליפה של רמונים:

לא יד ולא שומר. כגון נץ של רמון ושל תמר עליו לקין שעל הפרי בראשו:

ידות היכא כתיבן. כלומר דיד יהא כאוכל:

דכתיב וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה. זו היא יד נבלה:

יד להכנים ולהוציא כלומר להכנים הטומאה מן הידות לאוכלין דאי נטמא היד נטמא האוכל. ולהוציא כלומר להוציא את הטומאה מן האוכל לידות דאי נטמא האוכל נטמא היד:

שומר שמנין. כלומר שמגין על הפרי:

ואימא יד להכנים ולא להוציא שומר להכנים ולהוציא כלומר שומר לפרי. אבל יד להוציא ושומר לצרף לא כלומר שומר לפרי. יד יתירא כתיב ביה כלומר מאותו יד יתירא מפקינן יד להכנים [ולהוציא] ומעל זרע זרוע מפקינן שומר לצרף:

מה לזרעין שכן טומאתן מרובה. כלומר כשמינו במתניתי' ריבה לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה לטמא טומאת נבלות:

אמר רב הונא בריה דר' יהושע פירות שלא הוכשרו כו' כלומר את אמרת תאמר בזרעים שכן אין מטמא אלא בהכשר ודבר קל הוא ואין למדין קל מחמור להחמיר אלא להקל בענין זה אין תנור חמור מזרעים שפירות שלא הוכשרו כתנור שלא נגמרה מלאכתו:

מה להנך. שמטמאין שלא בנגיעה דתנור מטמא מאוירו ונבלה מיטמאה מעצמה:

לא לכתוב רחמנא בנבלה ותיתי מהנך. דהיא חמורה מכולן:

אם אינו ענין ליד נבלה. כלומר לנפיק מתנור ומזרעים:

מסורת הש"ס

א משנה עוקצים

ב ספרא שמיני פרשה י ו

ג קידושין ה.; לקמן קכ.; קידושין מא:; בבא מציעא סא.; בכורות מג.

ד זבחים נ.

גליון הש"ס

גמ' יד יתירא כתיב. עיין נדה דף כו ע"א תוס' ד"ה מן התנור:

תורה אור השלם

וְלְאֵלֶּה תִּטַּמָּאוּ כָּל־הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, כד]

וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, לט]

וְכִי יֻתַּן־מַיִם עַל־זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם [ויקרא יא, לח]

[ויקרא יא, לז-לח]

וְכֹל אֲשֶׁר־יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עָלָיו יִטְמָא תַּנּוּר וְכִירַיִם יֻתָּץ טְמֵאִים הֵם וּטְמֵאִים יִהְיוּ לָכֶם [ויקרא יא, לה]

וְאֵימָא: אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְשׁוֹמֵר דִּנְבֵלָה, תְּנֵהוּ עִנְיָן לְשׁוֹמֵר דְּעָלְמָא, שׁוֹמֵר לְהַכְנִיס וְשׁוֹמֵר לְצָרֵף, אֲבָל יָד לְהַכְנִיס לֹא! אֶלָּא, מֵעִיקָּרָא כִּי כְּתִיבָא יָד, אַהַכְנָסָה כְּתִיבָא. אֶלָּא שׁוֹמֵר דִּנְבֵלָה, לְמָה לִי? לְגוּפֵיהּ. (א)וּלְמַאי? אִי לְאִצְטְרוּפֵי – אָמְרַתְּ לָא מִצְטָרֵף! אִי לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא – קַל וָחוֹמֶר מִיָּד אָתְיָא! מִילְּתָא דְּאָתְיָא בְּקַל וָחוֹמֶר – טָרַח וְכָתַב לַהּ קְרָא. (ב)אִי הָכִי, שׁוֹמֵר דְּעָלְמָא, אֵימָא לָךְ: לְהַכְנִיס, וּמִלְּתָא דְּאָתֵי בְּקַל וָחוֹמֶר – טָרַח וְכָתַב לַהּ קְרָא. הֵיכָא דְּאִיכָּא לְמִידְרַשׁ, דָּרְשִׁינַן. רַב חֲבִיבָא אָמַר: שָׁאנֵי שׁוֹמֵר דִּנְבֵלָה, כֵּיוָן דְּמַעֲשֵׂה יָד קָא עָבֵיד, אַיָּד שָׁדֵינַן לֵיהּ. [א](ג)מַתְקֵיף לַהּ רַב יְהוּדָה בַּר יִשְׁמָעֵאל, הָא דִּתְנַן: הַפִּיטְמָא שֶׁל רִמּוֹן מִצְטָרֶפֶת, וְהַנֵּץ שֶׁלּוֹ אֵין מִצְטָרֵף. וְאַמַּאי? קְרִי כָּאן "עַל כָּל זֶרַע זֵרוּעַ", וְלֵיכָּא! וְתוּ, הָא דִּתְנַן: הָעוֹר וְהָרוֹטֶב וְהַקֵּיפָה וְכוּ'. מִצְטָרֵף לְטַמֵּא טוּמְאַת אֳכָלִים – מְנָלַן? [ב]אֶלָּא תְּלָתָא קְרָאֵי כְּתִיבִי: "עַל כָּל זֶרַע", "זֵרוּעַ", "אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ", חַד לְשׁוֹמֵר דִּזְרָעִים, וְחַד לְשׁוֹמֵר דְּאִילָנוֹת, אִידַּךְ לְשׁוֹמֵר בָּשָׂר וּבֵיצִים וְדָגִים. (ד)אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אָשֵׁי, אָמַר רַב: יֵשׁ יָד לְטוּמְאָה, וְאֵין יָד לְהֶכְשֵׁר. [ג]וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יֵשׁ יָד לְטוּמְאָה וּלְהֶכְשֵׁר. (ה)בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? אִיבָּעֵית אֵימָא סְבָרָא, אִיבָּעֵית אֵימָא קְרָא. (ו)אִיבָּעֵית אֵימָא קְרָא, מָר סָבַר: מִקְרָא נִדְרָשׁ לְפָנָיו, וְלֹא לִפְנֵי פָנָיו. וּמָר סָבַר: מִקְרָא נִדְרָשׁ לְפָנָיו, וְלִפְנֵי פָנָיו. אִיבָּעֵית אֵימָא סְבָרָא, מָר סָבַר: הֶכְשֵׁר תְּחִלַּת טוּמְאָה הוּא, וּמָר סָבַר: הֶכְשֵׁר לָאו תְּחִלַּת טוּמְאָה הוּא. [ד]תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: כְּשֵׁם שֶׁיֵּשׁ יָד לְטוּמְאָה, כָּךְ יֵשׁ יָד לְהֶכְשֵׁר, וּכְשֵׁם שֶׁאֵין מְקַבְּלִין טוּמְאָה אֶלָּא לִכְשֶׁיִּתָּלְשׁוּ, כָּךְ אֵין מְקַבְּלִין הֶכְשֵׁר אֶלָּא עַד שֶׁיִּתָּלְשׁוּ. אָמַר רַב: אֵין יָד לְפָחוֹת מִכְּזַיִת, וְאֵין שׁוֹמֵר לְפָחוֹת מִכְּפוֹל. [ה]וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יֵשׁ יָד לְפָחוֹת מִכְּזַיִת, וְיֵשׁ שׁוֹמֵר לְפָחוֹת מִכְּפוֹל. [ו]מֵיתִיבִי: שְׁתֵּי עֲצָמוֹת, וַעֲלֵיהֶן שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים, וְהִכְנִיס רָאשֵׁיהֶן (שנים) [הַשְּׁנַיִם] לְבַיִת, וְהַבַּיִת מַאֲהִיל עֲלֵיהֶן – הַבַּיִת טָמֵא. יְהוּדָה בֶּן נָקוֹסָא אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יַעֲקֹב: הֵיאַךְ שְׁנֵי עֲצָמוֹת מִצְטָרְפִין לִכְזַיִת?

וְרַב

ואמאי אם אינו ענין לשומר דנבלה תנהו ענין לשומר דאוכל דהא שומר ושומר הוא לאע"ג דכתיב בהו שומר אחרינא אל להכניס דהא לא כתיבא ביד דליתי שומר מינה ואל לצרף ושומר להוציא מיד יליף אבל יד להכניס לא איתרבאי: **אלא** מעקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא כלומר הא דפרכינן מרישא אמא יד להוציא ולא להכניס לאו פרכא היא דכי כתבא יד באוכלין אתחלת טמאתן כתבא כשהן מקבלין אותה מן השרץ וכיון דמכנסת כל שכן דמוציאה ושומר להכניס ולהוציא מק"ו אתי שומר דזרעים לצרף: **אלא** שומר דנבלה ל"ל בשלמא כלהו צריכי ואפילו יד דנבלה שלא תאמר דיו אלא שומר דנבלה למה לי הא לא מצטרף: **ואי** להכניס ולהוציא בא כיון דכתיבא יד בנבלה אתי שומר בק"ו מינה: **א"ה** דאמרת טרח וכתב שומר מנא לך דמצטרף הא לאו צרוף בהדיא כתיבא ומשום דלא אצטריך להכניס ולהוציא שדית ליה אצירוף אימא להכניס ולהוציא אתא ואע"ג דבקל וחומר מיד אתי מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא: **רב חביבא** אמר לעולם כדאמרינן מעקרא דשומר דנבלה דלא איצטריך תנהו ענין ליד ודקפרכת אמא תנהו ענין לשומר דעלמא אבל יד להכניס לא אשכחן לאו פרכא היא דכיון דמעשה יד עביד שאין מצטרף כשאר שומרים אלא מכנים ומוציא כמעשה יד מסתברא דיתורא דידיה דלא איצטריך: **איד** שדינן ליה להיות ענין ליד דעלמא והשתא כלהו צריכי כל ידות דכתיבי להוציא צריכי דהדא מאידך לא אתיא כדאמרן ודנבלה משום שלא תאמר דיו שומר דנבלה להיות ענין ליד דהכנסה ושומר דאוכלים לצרף: **הפיטמא** של רמון הוא שומר על פיו והנץ שומר אחר ע"ג הפיטמא כמו שיש על אגוזים שומר ע"ג שומר: **אין** מצטרף דאין שומר ע"ג שומר כדאמרינן לקמן פטמא מיהא מצטרף ואמאי הא ליכא למימר כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה הא לאו זרעים נינהו וכשנוטעין אילן אין נוטעין אלא יחור ואם נוטעין רמון כבר נשרה אותה פטמא שהיא כעין פרח שבראש התפוחים ומתניתין נמי דקתני עור מצטרף משום שומר הא לא כתיב שומר אלא בזרעים וטעמא משום דזרעי ליה בהדיה הוא: **ג'** קראי זרע זרוע יזרע: **יש** יד לטמאה להכניס ולהוציא כדאמרינן: **ואין** יד להכשר אין תורת יד לענין הכשר שאם הכשירה היד לא הכשרו הזרעים: **מקרא** נדרש לכל דנפקי ידות מיניה נדרש לפניו אטמא הוא ולא לפני פניו אכי יותן מים דהוא רישא דקרא: **תחלת** טמאה הוא ויש לו יד טמאה: **וכשם** שאין זרעים מקבלין טמאה אלא לכשיתלשו כדאמרינן בת"כ אם אתה אומר מחברין טמאין טמאת את הכל שאין לך מחברין שאין שרצים מצויין אצלם: **פול** פחות הרבה מכזית: **אין** יד לפחות מכזית אם יש אכל פחות מכזית כגון פול או חצי זית בשר ולו יד והרי הן עם אוכלין כביצה ונגעה טמאה ביד הואיל ועקרו אינו כזית ביחד אין חשוב להיות לו יד והכל טהור אבל יש שומר לפחות מכזית ובלבד שיהא כפול: **וכן** אין שומר לפחות מכפול לא להצטרף לענין כביצה ולא להכניס ולהוציא כגון עצם ובו מוח פחות מכפול והוא עם אוכלין כביצה או עדשים בשרביטיהם: **ורבי יוחנן** אמר כו' ויש שומר לפחות מכפול אבל יד לפחות מכפול לא מדלא ערבינהו ותני יש יד ויש שומר לפחות מכפול: **והכניס** ראשיהן השנים אותן ראשין שאין בשר עליהן והן של מת: **הבית** טמא האהיל על היד כמאהיל על הבשר עצם בלא בשר מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל: **היאך** שני עצמות אם היה עצם אחד ובראשו אחד כזית מודינא דיש לו יד להביא טמאה לבית אבל יד לפחות מכזית לא אמרינן:

מעקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא הקשה רבי אליהו מנלן ידות בכלים דעלמא דמיד דזרעים ותנור ונבלה לא אתו דמה להנך שאין להם טהרה במקוה ונראה משום דדרשינן בתורת כהנים והנוגע בהן לרבות את הידות והוה אפשר דלשאר כלים איצטריך ואי לא כתיב אלא ההוא קרא לחודיה הוה מוקמינן ליה במסתבר טפי:

וכשם שאין מקבלין טמאה אלא לכשיתלשו וא"ת אדרבה יותר ראוי לתלות טמאה בהכשר דמה שאין מטמא זה תלוי בהכשר דמעקרא לא הכשרו וכ"ת דאפשר באילן מלא פרות שנתלש והכשר וחזר ונטעו אי אפשר לומר כן דהא כשחזר ונטעו בטל ליה הכשר כשהשרישו שאפילו טמאה בטלה כדאמרינן (תרומות פ"ט מ"ז) גבי גדולי תרומה וי"ל דפשיטא ליה שאין מקבלין טמאה אלא לכשיתלשו כדפי' בקונטרס שאם אמר מחברין טמאין טמאת [את] הכל וקאמר דה"נ אין מקבלין הכשר אלא לכשיתלשו אפילו לקבל טמאה אחר התלישה וא"ת מהאי טעמא דפשוט לו בטמאה תפשט לו בהכשר שאם אתה אומר כן הכשרת הכל במחבר וי"ל דאין זה תמה כל כך אם נאמר דהכשר הכל במחבר ע"י גשמים שנופלין על הזרעים: **אין** יד לפחות מכזית פי' בקונטרס כגון פול או חצי זית בשר ולו יד והרי הוא עם כביצה אוכלין ואין נראה דאפילו היה נוגע בחצי זית עצמו לא היה טמא מדאמרי' בפ"ק (לעיל חולין דף כד:) התורה העידה על כלי חרס אפילו הוא מלא חרדל אלמא אי לאו אויר כלי חרס לא הוי כמו במחבר אע"פ שנוגעין יחד ותנן נמי בפרק בתרא דחגיגה (דף כ:) הכלי מצרף כל מה שבתוכו לקדש אבל לא לתרומה ומבעיא לן בהקומץ רבה (מנחות דף כד.) אי דווקא דנגעי אהדדי או לא ואי נגיעה חשיב כמחבר א"כ פשיטא דבלא נגיעה אחרי דבנגיעה לא היה צריך צרוף כלי ונראה לפרש שזה חצי זית מחבר עם כביצה אוכלין אבל אינו מחבר כל כך ואם היה מגביה אותו היה נתק אותו כביצה אוכלין מאותו פחות מכזית דלא הוי יד לשאר אכל אלא לפחות מכזית ולפי' הקונטרס שמפרש בעלמא דאכל כל שהוא מקבל טמאה א"נ לומר שהוא מחבר עם שאר אוכלין אלא בעי אם מכנים טמאה לאותו חצי זית אבל להוציא אפילו היה זית שלם ונגע בו לא היה טמא דצריך כביצה ואפילו אם אין מקבל טמאה בכל שהוא מדאוריתא איכא למימר דמבעיא ליה אי מקבל טמאה מדרבנן דמדרבנן מקבל טמאה בכל שהוא:

והבית מאהיל עליה הבית טמא ויד למת נפקא לן במה הצד מנבלה ותנור דמה נבלה שאין מטמא באהל כו' ואי פרכת מה לנבלה שכן אוכל תאמר במת שאין אוכל כדאמרינן בפרק דם שחיטה תנור יוכיח מה לתנור שכן מטמא מאוירו נבלה תוכיח הצד השוה שבהם שמטמא וידיהם כיוצא בהם כו' וא"ת לענין אהל נימא דיו וי"ל דמעקרא ודאי לא אשכחן בטמאה חמורה ידות הוה פרכינן על נבלה דיו אבל השתא דאשכחן יד בטמאה חמורה דהוי כגוף לענין מת נמי משינן יד כגוף:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פה' מהל' טומאת אוכלים הל' כא:
ב מיי' פה' מהל' טומאת אוכלים הל' ד:
ג מיי' פה' מהל' טומאת אוכלים הל' ג:
ד מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' א:
ה מיי' פי"ב מהל' טומאת אוכלים הל' א:
ו מיי' פה' מהל' טומאת אוכלים הל' ג:
ז מיי' פד' מהל' טומאת מת הל' ט:

מסורת הש"ס

א קידושין ד.
ב פסחים עז:
ג משנה עוקצים
ד לקמן קכח.
ה סנהדרין ל.
ו שבת לב:

רבינו גרשום

יד להוציא ויד להכניס שומר לצרף. כלומר יד להוציא מיד דכתיב בהו בזרעים ויד להכניס מיד לנבלה ושומר לצרף שומר לאוכלין מעל כל זרע זרוע אשר יזרע וגו' כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה. ושומר לנבלה הוא דלא צריך ומי הוא שומר לנבלה הנוגע בנבלתה טמא לאוקימנא בעור שהוא שומר ואם אינו ענין [ליד לנבלה תנהו ענין] ליד דעלמא יד להוציא ויד להכניס ושומר לצרף מעל כל זרע זרוע אשר יזרע:

אלא מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא כי יותן מים על זרע וכו' טמא הוא לכם דאפקינן ידות לאוכלין מעיקרא כי כתב יד אהכנסה כתיב שמכניס הטומאה מן הידות לאוכלין ומה דאמרינן למוציא את הטומאה מאוכלין לידות מק"ו אתי השתא עיולי מעיילא אפוקי מיבעיא:

אלא שומר לנבלה למה לי אי לאיצטרופי כלומר מעיקרא אמרינן שומר בנבלה ואיצטריך יד להוציא ויד להכניס והשתא אמרת מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיב והוצאה ק"ו א"כ שומר לנבלה לא איצטריך אלא לגופיה:

אי להכניס ולהוציא ק"ו מיד אתי. כלומר מה יד שאינה מגינה מכנסת ומוציאה:

אי הכי שומר דעלמא נמי אימא להכניס ולהוציא כלומר ולא לצרף:

כל היכא דאיכא למידרש דרשינן ומאי דרשא דרשינן ביה לצרף. רב חביבא אמר שומר לנבלה כו' כלומר לא מצית למיפרך ואימא אם אינו ענין לשומר לנבלה תנהו ענין לשומר דעלמא אלא ליד דעלמא שדינן שומר לנבלה להוציא ולהכניס מ"ט כיון דמעשה יד קעביד דהעור שהוא שומר מעשה יד קא עביד שיכול לאוחזו בעור ונמשך הבשר בכלל העור:

הפיטמה של רימון זו היא קליפה שומר של רימון:

קרי כאן על כל זרע זרוע וליכא. כלומר דבעינן כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה וליכא:

אלא תלתא קראי כתיבי ואלו הן תלתא קראי. זרע זרוע אשר יזרע ג' פעמים חד לשומר דזרעים. כלומר שמצטרף להשלים האוכל. וחד לשומר דאילנות כלומר שומר של פרי וחד לשומר דבשר בצים ודג כלומר כולן מצטרפין להשלים. שומר דבשר העור. שומר דביצים הקליפה. שומר דדגים הקשקשים:

ידות לטומאה כלומר להוציא ולהכניס:

ואין יד להכשר. דאי הוכשר היד לא הוכשר האוכל:

מר סבר מקרא נדרש לפניו כלומר כתיב וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם אלו הידות ונדרש לפניו כלומר היכא אמרי' לכם לרבות את הידות לענין טומאה שלפניו לכם הוא ולא לפני פניו וכי יותן זה הוא ההכשר והוא לפני פניו לכם:

מר סבר הכשר תחלת טומאה היא. כלומר כשם שיד לטומאה כך יד להכשר:

אין מקבלין הכשר אלא לכשיתלשו. כלומר שאם הוכשר במחובר לא חשוב הכשר:

אמר רב אין שומר לפחות מכפול. כלומר מה דאמרי' דשומר מכניס ומוציא ומצטרף אין חשוב שומר לפחות מכפול ואין יד לפחות מכזית כלומר מה דאמרי' דיד מוציא ומכניס אין חשוב יד לפחות מכזית אוכלין. מיתיבי שני עצמות ועליהן שני חצאי זיתים. כלומר והכניס הידות לבית והבית מאהיל עליהן הבית טמא אע"ג דשני חצאי זיתים חוץ לבית דאמרי' דמצטר זה [illegible]:

יהודה בן נקוסא אומר היאך שני עצמות כו'. כלומר [כיון] דאין כשיעור על עצם אחד הבית טהור:

תורה אור השלם

וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל־כָּל־זֶרַע זֵרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא: [ויקרא יא, לז]
וְכִי יֻתַּן־מַיִם עַל־זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם: [ויקרא יא, לח]
וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב: [ויקרא יא, לט]
[ויקרא יא, לז-לח]

גליון הש"ס

גמ' ואין שומר לפחות מכפול. ע"ל דף קכד ע"ב תוס' ד"ה אבל:

וְרַב הַאי בְּמַאי מוֹקֵים לַהּ? אִי בְּיָד, קַשְׁיָא רֵישָׁא! אִי בְּשׁוֹמֵר – קַשְׁיָא סֵיפָא. אִיבָּעֵית אֵימָא בְּשׁוֹמֵר, אִיבָּעֵית אֵימָא בְּיָד. אִיבָּעֵית אֵימָא בְּיָד, וְהוּא דְּאָמַר כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן נָקוֹסָא, וְאִיבָּעֵית אֵימָא בְּשׁוֹמֵר, וְהוּא דְּאָמַר כְּתַנָּא קַמָּא. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כּוּלַּהּ בְּיָד, וְהוּא דְּאָמַר כְּתַנָּא קַמָּא. [א]תָּא שְׁמַע: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, קוּלִית שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ כְּזַיִת בָּשָׂר – גּוֹרֶרֶת כּוּלָּהּ לְטוּמְאָה. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: אֲפִילּוּ אֵין עָלֶיהָ אֶלָּא כְּפוֹל – גּוֹרֶרֶת כּוּלָּהּ לְטוּמְאָה. וְרַב הַאי בְּמַאי מוֹקֵים לַהּ? אִי בְּיָד – קַשְׁיָא סֵיפָא, אִי בְּשׁוֹמֵר – קַשְׁיָא רֵישָׁא. אִיבָּעֵית אֵימָא בְּיָד – וְהוּא דְּאָמַר כְּרַבִּי יְהוּדָה, וְאִיבָּעֵית אֵימָא בְּשׁוֹמֵר – כַּאֲחֵרִים. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כּוּלַּהּ בְּשׁוֹמֵר, וְהוּא דְּאָמַר כַּאֲחֵרִים. אֲחֵרִים, הָא "כְּפוֹל" קָא אָמְרִי! אַיְּידֵי דְּקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא שִׁיעוּרָא, קָאָמְרִי אִינְהוּ נָמֵי שִׁיעוּרָא. אָמַר רָבָא: דַּיְקָא נָמֵי דִּבְשׁוֹמֵר עָסְקִינַן, דְּקָתָנֵי "קוּלִית", שְׁמַע מִינַּהּ. אִיתְּמַר, רַבִּי חֲנִינָא אָמַר: זֶהוּ שִׁיעוּר, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵין זֶה שִׁיעוּר. אֵין זֶה שִׁיעוּר, וְהָא קָתָנֵי "כְּפוֹל"! אַיְּידֵי דְּקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא שִׁיעוּרָא, קָאָמְרִי אִינְהוּ נָמֵי שִׁיעוּרָא. (א)תָּא שְׁמַע: רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מְטַהֵר בְּשֶׁל פּוֹל, וּמְטַמֵּא בְּשֶׁל קִטְנִית, מִפְּנֵי שֶׁרוֹצֶה בְּמִשְׁמְשָׁן! כִּדְאָמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא, בְּקוּלְחָא, וּמִשּׁוּם יָד. הָכָא נָמֵי בְּקוּלְחָא, וּמִשּׁוּם יָד, וּמַאי "בְּמִשְׁמְשָׁן"? בְּתַשְׁמִישָׁן. ב(ב)תָּא שְׁמַע, דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "עַל כָּל זֶרַע זֵרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ", כְּדֶרֶךְ שֶׁבְּנֵי אָדָם מוֹצִיאִין – חִטָּה בִּקְלִיפָּתָהּ, וּשְׂעוֹרָה בִּקְלִיפָּתָהּ, וַעֲדָשִׁים בִּקְלִיפָּתָן! בְּרִיָּה – שָׁאנֵי. בָּעֵי רַב אוֹשַׁעְיָא:

שְׁנֵי

וְרַב הָאי בְּמַאי מוֹקִים לָהּ שֶׁלֹּא יְהֵא אֶחָד מֵאֵלּוּ חָלוּק עָלָיו: אִי בַּיָּד שֶׁבְּעֶנֶס הַזֶּה אֵין בּוֹ מוֹחַ אֲבָל בָּשָׂר יֵשׁ בְּרֹאשׁוֹ הָאֶחָד: קַשְׁיָא רֵישָׁא דְּקָתָנֵי הַבַּיִת טָמֵא אַלְמָא יֵשׁ יָד לְפָחוֹת מִכְּזַיִת: וְאִי בְּשׁוֹמֵר כְּגוֹן בַּעֲצָמוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מוֹחַ וְהִכְנִיס שְׁנֵי רָאשֵׁיהֶן הָרֵקָנִין לַבַּיִת וּמִשּׁוּם הָכִי הַבַּיִת טָמֵא דְּיֵשׁ שׁוֹמֵר לַחֲצִי זַיִת וְאַע"פ שֶׁאֵין הַמּוֹחַ בַּבַּיִת שׁוֹמֵר מַכְנִיס וּמוֹצִיא טֻמְאָה וּמְבִיאָהּ לַבַּיִת. וְא"ת עֶנֶס הַזֶּה הַנִּכְנָס לַבַּיִת אֵינוֹ שׁוֹמֵר לַמּוֹחַ שֶׁהֲרֵי אֵין הַמּוֹחַ כְּנֶגְדּוֹ אֶלָּא בְּרֹאשׁוֹ הָאַחֵר וַאֲנַן תְּנַן הַנּוֹגֵעַ כְּנֶגֶד הַבָּשָׂר מֵאֲחוֹרָיו דְּלָא הָוֵי שׁוֹמֵר אֶלָּא מָה שֶׁכְּנֶגֶד הָאֹכֶל עַל כָּרְחָךְ שׁוֹמֵר הוּא שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהַקּוּלִית סְתוּמָה אֹכֶל שֶׁבְּתוֹכָהּ נִשְׁמָר נִפְתְּחָה אֵין מָה שֶׁבְּתוֹכָהּ נִשְׁמָר: קַשְׁיָא סֵיפָא דְּקָא מְטַהֵר ר' יְהוּדָה בֶּן נָקוֹסָא וְרַב אָמַר לְעֵיל אֵין שׁוֹמֵר לְפָחוֹת מִכָּפוּל הָא לְכָפוּל יֵשׁ שׁוֹמֵר וַחֲצִי זַיִת יָתֵר עַל כָּפוּל. וְאַר' יוֹחָנָן נָמִי הָוָה מָצֵי לְאַקְשׁוּיֵי מֵרַבִּי יְהוּדָה בֶּן נָקוֹסָא כָּל הֵיכִי דְּמוּקֶמֶת לָהּ אִי בְּיָד אִי בְּשׁוֹמֵר מִתַּנָּא קַמָּא אִי בְּשׁוֹמֵר מוּקְמִינַן לָהּ דְּמַלְקֵט שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים מַשְׁמַע דְּבָד' וְה' עֲצָמוֹת וּבְכָל אַחַת פָּחוֹת מִכָּפוּל מוֹדֵי הוּא דְּטָהוֹר וְר' יוֹחָנָן אָמַר יֵשׁ שׁוֹמֵר לְפָחוֹת מִכָּפוּל וּמִיהוּ לַחַד מִינַּיְהוּ פָּרִיךְ וְהָדָר מִתָּרְצֵי לָהּ תַּרְוַיְיהוּ מַר לְטַעְמֵיהּ וּמַר לְטַעְמֵיהּ: אִיבָּעֵית אֵימָא בְּיָד כו' בֵּין בְּיָד בֵּין בְּשׁוֹמֵר לֵיכָּא לְאוֹקְמָה לא"כ רַב דְּאָמַר כְּמָאן הָא רַב בְּיָד מְטַהֵר וּבְשׁוֹמֵר מְטַמֵּא וְת"ק מְטַמֵּא בִּתְרַוַיְיהוּ וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן נָקוֹסָא מְטַהֵר בִּתְרַוַיְיהוּ אֶלָּא כְּחַדָא מוֹקִים וְקָאֵים כְּחַד מִינַּיְהוּ. אִיבָּעֵית אֵימָא בְּיָד קָאֵי וְהוּא דְּאָמַר כְּרַבִּי יְהוּדָה אֲבָל בַּשּׁוֹמֵר אֲפִילּוּ רַבִּי יְהוּדָה מוֹדֵי: וְאִיבָּעֵית אֵימָא בַּשּׁוֹמֵר מוֹקֵי לָהּ: וְהוּא דְּאָמַר כְּתַנָּא קַמָּא וּבְיָד אֲפִילּוּ תַּנָּא קַמָּא מוֹדֵי: וְר' יוֹחָנָן מוֹקֵי לָהּ בַּיָּד וְאַשְׁמְעִינַן תַּנָּא קַמָּא דְּיֵשׁ יָד לְפָחוֹת מִכְּזַיִת דְּאִי בְּשׁוֹמֵר אֲפִילּוּ בְּד' עֲצָמוֹת נָמִי הָוֵי מְטַמְּאָה דְּיֵשׁ שׁוֹמֵר לְפָחוֹת מִכָּפוּל אֶלָּא בְּיָד קָאֵי הִלְכָּךְ בָּעֵי חֲצִי זַיִת דְּנֶהֱוֵי מֵיהָא כָּפוּל דְּמוֹדֵי ר' יוֹחָנָן דְּאֵין יָד לְפָחוֹת מִכָּפוּל כִּדְפָרֵישִׁית לְעֵיל מִקַּלָּא עָרֵיב וְתַנָּא לָהוּ בְּשׁוֹמֵר לָא מָצֵי לְאוֹקוֹמָהּ דְּקַשְׁיָא לֵיהּ אִם כֵּן אֲפִילּוּ ל' עֲצָמוֹת נָמִי דְּיֵשׁ שׁוֹמֵר לְפָחוֹת מִכָּפוּל: קוּלִית הוּא עֶצֶם עֶלְיוֹן שֶׁל יָרֵךְ וּבוֹ מוֹחַ תָּמִיד רֵיוּנְלִי"ל בלע"ז: גּוֹרֵר אֶת כֻּלָּהּ לְטֻמְאָה אוֹתוֹ זַיִת גּוֹרֵר אֶת כָּל הַקּוּלִית לְטֻמְאָה שֶׁאִם הָיָה עִם כַּבֵּיצָה אוֹכְלִין וְנָגַע הַשֶּׁרֶץ בָּהּ בְּכָל מָקוֹם שֶׁבָּהּ טָמֵא: קַשְׁיָא סֵיפָא לַאֲחֵרִים דְּהָאָמַר רַב אֵין יָד לְפָחוֹת מִכְּזַיִת: אִי בְּשׁוֹמֵר קַשְׁיָא רֵישָׁא דְּקָאָמַר ת"ק כַּזַּיִת אֵין בְּצִיר מִכְּזַיִת לָא וְרַב אָמַר אֵין שׁוֹמֵר לְפָחוֹת מִכָּפוּל הָא לְכָפוּל יֵשׁ שׁוֹמֵר: וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר לָךְ כֻּלָּהּ בַּשּׁוֹמֵר וְהוּא דְּאָמַר כַּאֲחֵרִים דְּיֵשׁ שׁוֹמֵר מֵאָה לְפָחוֹת מִכְּזַיִת: הָא כָּפוּל קָאָמְרֵי וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר יֵשׁ שׁוֹמֵר לְפָחוֹת מִכָּפוּל: אָמְרֵי אִינְהוּ נָמֵי שִׁעוּר וּלְעוֹלָם לְפָחוֹת מִכָּפוּל נָמֵי אָמְרֵי. וְכָל שֶׁכֵּן דְּאִי הֲוָה מוֹקֵי לָהּ ר' יוֹחָנָן בְּיָד הָוָה נִיחָא לֵיהּ טְפֵי הוֹאִיל וְהוּא דְּאָמַר כַּאֲחֵרִים אֶלָּא מִשּׁוּם דְּקָתָנֵי קוּלִית וְלָא נָקַט עֶצֶם אַחֵר אִי הֲוָה מוֹקֵי לָהּ בַּיָּד וְדַוְקָא כָּפוּל קָאָמְרֵי אֲחֵרִים הֲוָה מַקְשִׁינָן לֵיהּ וַהֲלֹא קוּלִית קָתָנֵי וּסְתָם קוּלִית שׁוֹמֵר הִיא וַאֲפִילּוּ הָכִי קָאָמְרֵי אֲחֵרִים כָּפוּל וְרַבִּי יוֹחָנָן הָכִי גְּמִיר לָהּ לַאֲחֵרִים לָאו דַּוְקָא כָּפוּל אָמְרוּ כִּדְאָמַר לְקַמָּן רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֵין זֶה שִׁעוּר הִלְכָּךְ מוֹקֵי לָהּ בַּשּׁוֹמֵר: דַּיְקָא נָמֵי דִּבְשׁוֹמֵר עָסְקִינַן מִדְּקָתָנֵי קוּלִית וּסְתָם קוּלִית יֵשׁ בָּהּ מוֹחַ: אִתְּמַר רַבִּי חֲנִינָא אָמַר הַאי כָּפוּל דְּקָאָמְרֵי אֲחֵרִים דַּוְקָא קָאָמְרֵי וְזֶה הוּא שִׁעוּר דִּבְצִיר מִכָּפוּל לֵיכָּא שׁוֹמֵר כְּרַב: אֵין זֶה שִׁעוּר לָאו דַּוְקָא קָאָמְרֵי: רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מְטַהֵר בַּשּׁוֹמֵר שֶׁל פּוֹל דְּלָאו שׁוֹמֵר הוּא כְּגוֹן אוֹתָן הַשַּׁרְבִּיטִים שֶׁהַפּוֹלִים גְּדֵלִין בָּהֶן קוס"ט בלע"ז מִפְּנֵי שֶׁהַפּוֹלִין גַּסִּין וְאֵין צְרִיכִין לְשׁוֹמֵר דְּנוֹחַ לְמַשְׁמְשָׁן וּלְנַקְּרָן לְפִיכָךְ אֵין שׁוֹמֵר זֶה מַכְנִיס וּמוֹצִיא וּמִצְטָרֵף כִּשְׁאָר שׁוֹמְרִין: וּמְטַמֵּא בְּשֶׁל קִטְנִית דְּשׁוֹמֵר הוּא דְּדַקִּים הֵן וְאֵין יְכוֹלִין לְנַקְּרָן וְנוֹחַ לֵיהּ שֶׁיְּהוּ בְּאוֹתָם שַׁרְבִּיטִין וְאַל יִתְעָרֵב בָּהֶן פְּסֹלֶת: בְּמַשְׁמִישָׁן שֶׁמְּמַשְׁמֵשׁ בָּהֶן עַל יְדֵי הַשַּׁרְבִּיטִין. וְרֵישָׁא דְּהַךְ מַתְנִיתִין הָכִי שַׁרְבִּיט שֶׁרִקְּנוֹ טָהוֹר שִׁיֵּר בּוֹ גַּרְגִּיר אֶחָד טָמֵא שֶׁיֵּשׁ שַׁרְבִּיטִין הַרְבֵּה וּכְגוֹן שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַשַּׁרְבִּיט וְהַפּוֹל כַּבֵּיצָה ר' אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מְטַהֵר בְּשֶׁל פּוֹל דְּאֵין שׁוֹמֵר מִצְטָרֵף לוֹ לְכַבֵּיצָה וּמְטַמֵּא בְּשֶׁל קִטְנִיּוֹת. אַלְמָא יֵשׁ שׁוֹמֵר לְפָחוֹת מִכָּפוּל: בְּקֻלְחָא הָא דִּמְטַמְּאָה בְּשֶׁל קִטְנִית לָאו בְּשַׁרְבִּיט וּמִשּׁוּם שׁוֹמֵר אֶלָּא בְּקֶלַח נָגְעָה טֻמְאָה וּמִשּׁוּם יָד דְּהַשְׁתָּא הָוֵי הַאי יָד יָד לְדָבָר חָשׁוּב שֶׁהוּא יוֹתֵר מִכַּזַּיִת שֶׁהֲרֵי כָּל הַשַּׁרְבִּיטִים מְחֻבָּרִין בּוֹ וּבְפּוֹל הוֹאִיל וְגַסִּים הֵן לָא אִכְפַּת לֵיהּ דְּלִיהֱוֵי לְהוּ יָד: בְּתַשְׁמִישָׁן שֶׁמְּטַלְטְלָן בְּאוֹתוֹ קֶלַח וְאוֹתוֹ קֶלַח תַּשְׁמִישׁ לָאֹכֶל: עֲדָשִׁים בִּקְלִפָּתָן אַלְמָא יֵשׁ שׁוֹמֵר לְפָחוֹת מִכָּפוּל: בְּרִיָּה שָׁאנֵי וְכִי קָאָמַר רַב שֶׁאֵין שׁוֹמֵר לְפָחוֹת מִכָּפוּל כְּגוֹן חֲצִי פּוֹל שֶׁאֵין בְּרִיָּתוֹ שְׁלֵמָה אוֹ בָּשָׂר שִׁעוּר חֲצִי פּוֹל וְעוֹר עָלָיו שֶׁמַּשְׁלִימוֹ לְכַבֵּיצָה. וּלְעֵיל נָמֵי גַּבֵּי שַׁרְבִּיטִין מָצֵי לְתָרוּצֵי בְּרִיָּה שָׁאנֵי:

וְרַב בְּמַאי מוֹקֵי לָהּ אִי בְּיָד קַשְׁיָא רֵישָׁא ה"מ לְמֵימַר לְר' יוֹחָנָן אִי בְּיָד אִי בְּשׁוֹמֵר קַשְׁיָא סֵיפָא וְלָאו קֻשְׁיָא גְּמוּרָה הִיא דִּמְקַשֶּׁה לְרַב אֶלָּא פֵּרוּשׁ בְּעָלְמָא דִּמְפָרֵשׁ מִילְּתֵיהּ אַלִּיבָּא דְּכֻלְּהוּ תַּנָּאֵי:

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר כֻּלָּהּ בְּיָד וכת"ק ה"מ לְמֵימַר כֻּלָּהּ בְּשׁוֹמֵר וכת"ק דְּלת"ק אֲפִילּוּ בִּשְׁלֹשָׁה עֲצָמוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל אֶחָד פָּחוֹת מִכָּפוּל מִצְטָרְפִין לְכַזַּיִת וּשְׁנֵי עֲצָמוֹת דְּנָקַט לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּר' יְהוּדָה בֶּן נָקוֹסָא אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאָמַר הַשַּׁ"ס לְרַב אִי בְּיָד קַשְׁיָא רֵישָׁא קָאָמַר דְּרַבִּי יוֹחָנָן מוֹקֵי לָהּ בְּיָד וְלָא קַשְׁיָא רֵישָׁא הוּא הַדִּין בְּשׁוֹמֵר וּמִשּׁוּם דִּלְרַבִּי יוֹחָנָן א"ש בֵּין בְּיָד בֵּין בְּשׁוֹמֵר כת"ק דַּיְּיק מֵעִקָּרָא אַלִּיבָּא דְּרַב:

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר כֻּלָּהּ בַּשּׁוֹמֵר וְהוּא דְּאָמַר כַּאֲחֵרִים וּבְיָד לָא בָּעֵי לְאוֹקוּמֵי אע"ג דַּהֲוָה נִיחָא טְפֵי כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס מִשּׁוּם דְּמַשְׁמַע דִּבְשׁוֹמֵר מַיְרֵי וְהָא דְּמוֹקֵי לָהּ בַּיָּד לְרַב כִּי הֵיכִי דְּלוֹקְמָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּהִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ לְגַבֵּי ר"מ דַּאֲחֵרִים הַיְנוּ ר' מֵאִיר: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֵין זֶה שִׁעוּר אֵין לְהַקְשׁוֹת הָא א"ר יוֹחָנָן לְעֵיל (חֻלִּין קיח:) יֵשׁ יָד לְפָחוֹת מִכְּזַיִת וְשׁוֹמֵר לְפָחוֹת מִכָּפוּל וא"כ ע"כ אֲחֵרִים לָאו שִׁעוּרָא קָאָמְרִי כִּדְאַקְשִׁינָן וְשַׁנֵּינָן לְעֵיל דְּהָכָא אָתָא לְפָרוּשֵׁי מִלְּתָא דַּאֲחֵרִים דְּלָא תִּטְעֶה לְאוֹקְמֵיהּ בַּיָּד וּלְמֵימַר דְּהָוֵי דַּוְקָא וּמֵהָךְ מִילְּתָא לָא הֲוָה שָׁמְעִינַן דִּסְבִירָא לֵיהּ כַּאֲחֵרִים דִּלְמָא הָא דְּאִיצְטְרִיךְ לַאֲחֵרִים דְּאֵין זֶה שִׁעוּר מִשּׁוּם דְּהָכִי הָא שָׁמִיעַ לֵיהּ מֵרַבֵּיהּ דְּהַשְׁתָּא נָמִי דְּסָבַר ר' יוֹחָנָן הָכִי צ"ל כִּדְפֵי' מִלְּתָא מוֹקֵי לָהּ בַּיָּד וְהָוֵי כָּפוּל דַּוְקָא כִּי הֵיכִי דְּמוֹקֵי לָהּ רַב בַּיָּד לְמֵקָם כְּר' יְהוּדָה אַף ע"ג דְּמַשְׁמַע דִּבְשׁוֹמֵר מַיְרֵי הָכִי נָמִי ה"ל לְר' יוֹחָנָן לְאוֹקוֹמֵי בַּיָּד כִּי הֵיכִי דְּלֶהֱוֵי כָּפוּל דַּוְקָא: שַׁרְבִיט שֶׁרִקְּנוֹ פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס קוֹפָא קוס"ט וְלָא מַשְׁמַע כֵּן דְּהָא כְּתִיב בְּכָל הַסְּפָרִים שִׁיֵּר גַּרְגִּיר אֶחָד בְּכָל שׁוֹמֵר טָמֵא מִכְּלָל דְּשַׁרְבִיט לָאו הַיְנוּ קוֹפָא שֶׁהוּא שׁוֹמֵר עַצְמוֹ אֶלָּא הוּא הַקַּנָּה שֶׁהַשּׁוֹמְרִים דְּבוּקִים בּוֹ שֶׁקּוֹרִין ריי"ם שֶׁרִקְּנוֹ שֶׁהוֹצִיא הָאֹכֶל מִן הַשּׁוֹמְרִים טָהוֹר: שִׁיֵּר גַּרְגִּיר אֶחָד לְכָל שׁוֹמֵר וְשׁוֹמֵר טָמֵא וקס"ל הַמַּקְשֶׁה דְּמַיְרֵי כְּשֶׁנָּגַע טֻמְאָה בַּשּׁוֹמֵר וְכָל הַגַּרְגְּרִין שֶׁבִּשְׁאָר שׁוֹמְרִים מִצְטָרְפִין לְכַבֵּיצָה אַלְמָא יֵשׁ שׁוֹמֵר לְפָחוֹת מִכָּפוּל וְקַשְׁיָא לְרַבִּי חֲנִינָא דְּאָמַר הֲרֵי זֶה שִׁעוּר וְאַע"ג דְּאַלִּיבָּא דַּאֲחֵרִים קָאָמַר מ"מ פָּרִיךְ ה"ל לְפָרוּשֵׁי מַלְתַּיְיהוּ כְּמוֹ שֶׁמְּפָרֵשׁ רַבִּי יוֹחָנָן דְּאֵין זֶה שִׁעוּר וְלָא לִפְלוּגֵי אֲחֵרִים אַהָךְ בְּרַיְתָא וּמְשַׁנֵּי בְּקֻלְחָא דְּנָגַע בְּקֻלְחָא וּמִשּׁוּם יָד וְלָא בְּשׁוֹמֵר וּלְפִי מָה שֶׁפֵּי' מַיְתֵי מִנָּהּ שַׁפִּיר רְאָיָה לְקַמָּן גַּבֵּי אֹכֶל לקס"ל דְּמַיְרֵי כְּגוֹן שֶׁנָּגַע בַּשּׁוֹמְרִים וּמִשּׁוּם שׁוֹמֵר וּמִצְטָרְפִין כָּל הַשּׁוֹמְרִים יַחַד אֲבָל לְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס דְּגָרִים שִׁיֵּר בָּהּ גַּרְגִּיר אֶחָד טָמֵא צ"ל דִּלְקַמָּן ס"ל דְּמַיְרֵי בְּהַרְבֵּה שַׁרְבִיטִים כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס לְקַמָּן דְּאִי לָא מַיְרֵי אֶלָּא בְּחַד א"כ לָא הֲרֵי מַאי בְּצָרוּף דְּלָא הֲרֵי אֶלָּא בְּשׁוֹמֵר אֶחָד: הָכָא נָמִי בְּקֻלְחָא וּמִשּׁוּם יָד וְאִם תֹּאמַר א"כ מ"ל רִקְּנוֹ וּמָה לִי לָא רִקְּנוֹ כֵּיוָן דְּקֻלְחָא הָוֵי יָד לְיוֹתֵר מִכְּזַיִת דִּלְמַאי לס"ל מֵעִקָּרָא נִיחָא דְּקַמַּשְׁמַע לַן דְּאַף עַל גַּב דְּלֵיכָּא כָּפוּל הָוֵי שׁוֹמֵר וְיֵשׁ לוֹמַר דְּקַמַּשְׁמַע לַן דְּאַף עַל גַּב דְּלֵיכָּא כְּזַיִת בְּמָקוֹם אֶחָד אֶלָּא כָּאן גַּרְגִּיר וְכָאן גַּרְגִּיר הָוֵי קֻלְחָא יָד:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פה' מהל' טומאת אוכלים הל' טז:

ב מיי' פה' מהל' טומאת אוכלים הל' ד:

מסורת הש"ס

א משנה עוקצים

ב מנחות ע:

רבינו גרשום

ורב האי במאי מוקים ליה אי ביד קשיא רישא. כלומר אי מוקים [שיש] עליהן שני חצאי זיתים בשר על העצמות קשיא רישא דברישא חזינן דכחצי זית חשוב יד והוא סבר אין יד לפחות מכזית:

אי בשומר. למוקים [שיש] עליהן שני חצאי זיתים במוח שבתוכן קשיא סיפא דהוא סבר אין חשוב שומר לפחות מכפול הא כפול חשוב שומר ובסיפא לר' יהודה בן נקוסא [דאמר] היאך שני זיתים כו' [הרי] דלא חשוב שומר פחות מכזית ואין מביא את הטומאה. ולר' יוחנן קשיא סיפא דהוא אמר יש שומר לפחות מכפול ואנן חזינן בסיפא דאין חשוב שומר לפחות מכזית:

איבעית אימא ביד הוא דאמר כר' יהודה בן נקוסא כו'. כלומר איבעי תימא מוקים לה כולה ביד והוא דאמר כר' יהודה בן נקוסא [דאמר] דאין יד לפחות מכזית:

ואיבעית אימא בשומר והוא דאמר כת"ק. כלומר דת"ק סבר יש שומר לפחות מכזית כרב דאמר אין שומר לפחות מכפול הא כפול יש שומר אע"ג דפחות מכזית:

ור' יוחנן אמר כולה ביד. כלומר כולה ברייתא (מוקיסא)נראה דצ"ל כולה ברייתא ת"ק ור"י בן נקוסא מוקי לה ביד והוא דאמר כת"ק וכו'. לה כר' יהודה בן נקוסא ות"ק) והוא דאמר כתנא דיש יד לפחות מכזית:

ת"ש קולית שיש עליה כזית בשר כו' כלומר גוררת כולה לטומאה אפי' הטומאה בראש הקולית מי שנוגע בגל אחר טמא ורב האי במאי מוקים לה אי ביד למוקים שיש עליה כזית בשר וחשוב הקולית יד קשיא סיפא לרב סבר אין יד לפחות מכזית ואנן חזינן בסיפא אפי' אין עליה אלא כפול גוררת כולה לטומאה. אי בשומר כלומר למוקמינן לה קולית שיש עליה כזית בשר במוח והוי קולית שומר קשיא רישא לרב סבר אין שומר לפחות מכפול הא כפול חשוב שומר ומכניס ומוציא הטומאה לגל אחר קשיא רישא דברישא חזינן כזית בשר גוררת כולה לטומאה אבל פחות מכזית לא:

איבעית אימא ביד כו' כלומר כולה מוקים לה ביד והוא דאמר כתנא קמא דס"ל כזית אין פחות מכזית לא:

ואיבעית אימא בשומר והוא דאמר כאחרים דסברי לה כפול הוי שומר כרב:

ור' יוחנן כולה בשומר כלומר כולה מוקים לה בשומר והוא דאמר כאחרים:

אחרים הא כפול אמרי כלומר והוא סבר יש שומר לפחות מכפול. איידי דקאמר ת"ק שיעורא כלומר כזית קאמרי אחרים נמי כפול ולא אמרי דוקא אלא סבירא להו אפי' פחות מכפול:

מלקתני קולית. כלומר מאי שנא דקתני קולית יותר משאר אלא ש"מ בקולית שיש בו מוח איירי ומשום שומר נגעו בה:

איתמר ר' חנינא אמר זהו שיעור כלומר אין שומר לפחות מכפול הא כפול יש שומר:

אין זה שיעור והא קתני כפול כלומר לאחרים:

איידי דקאמר ת"ק כזית קאמרי אחרים כפולב)אולי צ"ל אחרים כפול אבל באמת אפי' לפחות וכו'. ואפי' לפחות מכפול יש שומר ומוציא ומכניס ומצטרף:

ת"ש ר' אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול. כלומר שאם נטמא השומר לא נטמא האוכל שבתוכו שאין חשוב לו שומר שאין צריך לו שהפול גס הוא יכול לטלטלו בלא קליפה. ומטמא בשל קטנית כלומר בשל עדשין שאם נטמא הקליפה נטמא האוכל והא הכא לפחות מכפול וחשוב לו שומר וכיצד א"ר חנינא זהו שיעור:

בקולחא ומשום יד. כלומר מה ששנינו ומטמא בשל קטנית לאו בשומר אלא בקלח ומשום יד דיד מכניס הטומאה לאוכל. ומאי במשמושן בתשמישן שמטלטלו בידות. ת"ש דתנא דבי ר' ישמעאל על כל זרע זרוע אשר יזרע כו'. כלומר והא הכא לחטה ושעורה הוא פחות מכפול וחשוב שומר:

בריה שאני כלומר אבל בשר אם יש בעור פחות מכפול אין חשוב לו העור שומר ואין מכנים ומוציא את הטומאה:

תורה אור השלם

וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל־כָּל־זֶרַע זֵרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא [ויקרא יא, לז]

שְׁנֵי שׁוֹמְרִין מַהוּ שֶׁיִּצְטָרְפוּ? [א]הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא בְּזֶה עַל גַּב זֶה – וּמִי אִיכָּא שׁוֹמֵר עַל גַּב שׁוֹמֵר? [ב(א)]וְהָתְנַן: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ קְלִיפּוֹת בְּבָצָל – פְּנִימִית, בֵּין שְׁלֵמָה בֵּין קְדוּרָה – מִצְטָרֶפֶת; אֶמְצָעִית, שְׁלֵמָה – מִצְטָרֶפֶת, קְדוּרָה – אֵין מִצְטָרֶפֶת; חִיצוֹנָה, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ – טְהוֹרָה. רַב אוֹשַׁעְיָא, שׁוֹמֵר אוֹכֶל שֶׁחִלְּקוֹ קָמִיבַּעְיָא לֵיהּ. [ג]כֵּיוָן דְּהַאי לָא מַגֵּין אַהַאי, וְהַאי לָא מַגֵּין אַהַאי, לָא מִצְטָרֵף. אוֹ דִלְמָא, כֵּיוָן דְּהַאי מַגֵּין אַדִּידֵיהּ, וְהַאי מַגֵּין אַדִּידֵיהּ, מִצְטָרְפִין. תָּא שְׁמַע: רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מְטַהֵר בְּשֶׁל פּוֹל, וּמְטַמֵּא בְּשֶׁל קִטְנִית, מִפְּנֵי שֶׁרוֹצֶה בְּמִשְׁמְשָׁן. אָמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא: בְּקוּלְחָא, וּמִשּׁוּם יָד, וּמַאי "בְּמִשְׁמְשָׁן" – בְּתַשְׁמִישָׁן. תָּא שְׁמַע, דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "עַל כָּל זֶרַע זֵרוּעַ (אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ)", כְּדֶרֶךְ שֶׁבְּנֵי אָדָם מוֹצִיאִין לִזְרִיעָה – חִטָּה בִּקְלִיפָּתָהּ, וּשְׂעוֹרָה בִּקְלִיפָּתָהּ, וַעֲדָשִׁים בִּקְלִיפָּתָן. כִּדְאָמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא, בְּקוּלְחָא, וּמִשּׁוּם יָד. הָכָא נָמֵי, בְּשִׁדְרָה, וּמִשּׁוּם שׁוֹמֵר. בִּשְׁלָמָא עִילָּיָתָא צְרִיכִי לְתַתָּיָתָא, אֶלָּא תַּתָּיָתָא מַאי צְרִיכִי לְעִילָּיָתָא? בְּחַד דָּרָא. וּמִי אִיכָּא כְּבֵיצָה אֳכָלִין בְּחַד דָּרָא? בְּחִטֵּי דְּשִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח. הַשְׁתָּא דְּאָתֵית לְהָכִי, חֲדָא חִטָּה נָמֵי בְּחִטֵּי דְּשִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח. גּוּפָא: שְׁנֵי עֲצָמוֹת וַעֲלֵיהֶן שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים, וְהִכְנִיס רָאשֵׁיהֶן שְׁנַיִם לְבַיִת, וְהַבַּיִת מַאֲהִיל עֲלֵיהֶן – הַבַּיִת טָמֵא. יְהוּדָה בֶּן נָקוֹסָא אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יַעֲקֹב: הֵיאַךְ שְׁנֵי עֲצָמוֹת מִצְטָרְפִין לִכְזַיִת? אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא עֶצֶם, דְּהָוֵי יָד, אֲבָל נִימָא לָא הָוְיָא יָד. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ נִימָא נָמֵי הָוְיָא יָד. (ב)אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: עוֹר שֶׁיֵּשׁ עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר, הַנּוֹגֵעַ בְּצִיב הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, וּבִשְׂעָרָה שֶׁכְּנֶגְדּוֹ – טָמֵא. מַאי לָאו, מִשּׁוּם יָד? לָא, מִשּׁוּם שׁוֹמֵר. וּמִי אִיכָּא שׁוֹמֵר עַל גַּבֵּי שׁוֹמֵר? חַלְחוּלֵי מְחַלְחֵל. [ד]מַתְקֵיף לַהּ רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: אֶלָּא מֵעַתָּה, תְּפִילִּין הֵיכִי כָּתְבִינַן? הָא בָּעֵינַן כְּתִיבָה תַּמָּה, וְלֵיכָּא! [ה]אִשְׁתְּמִיטְתֵּיהּ הָא דְּאָמְרִי בְּמַעַרְבָא: כָּל נֶקֶב שֶׁהַדְּיוֹ עוֹבֵר עָלָיו – אֵינוֹ נֶקֶב. וְאִיבָּעֵית אֵימָא, כּוּלֵּיהּ מִשּׁוּם יָד, כִּדְאָמַר רַבִּי אִלְעָא: בִּמְלַאי שֶׁבֵּין הַמְּלָאִים. הָכִי נָמֵי, בְּנִימָא שֶׁבֵּין הַנִּימִין. (ג)וְהֵיכָא אִתְּמַר דְּרַבִּי אִלְעָא? אַהָא: מְלַאי שֶׁבַּשִּׁבֳּלִים מִיטַּמְּאִין וּמְטַמְּאִין, וְאֵינָן מִצְטָרְפִין. מְלַאי לְמַאי חֲזֵי? אָמַר רַבִּי אִלְעַאי: בִּמְלַאי שֶׁבֵּין הַמְּלָאִים. לִישָּׁנָא אַחֲרִינָא אָמְרִי לַהּ. הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, דְּמִשּׁוּם שׁוֹמֵר, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ מִשּׁוּם יָד – נִימָא אַחַת לְמַאי חֲזֵי? כִּדְאָמַר רַבִּי אִלְעָא: בִּמְלַאי שֶׁבֵּין הַמְּלָאִין, הָכָא נָמֵי – בְּנִימָא שֶׁבֵּין הַנִּימִין. [ו]וְהֵיכָא אִיתְּמַר דְּרַבִּי אִלְעַאי? אַהָא דִּתְנַן: הַמְּלַאי שֶׁבַּשִּׁבֳּלִים מִיטַּמְּאִין וּמְטַמְּאִין וְאֵין מִצְטָרְפִין. מְלַאי לְמַאי חֲזֵי? אָמַר רַבִּי אִלְעַאי: בִּמְלַאי שֶׁבֵּין הַמְּלָאִים. וְאִיכָּא דְּמַתְנֵי לַהּ אַמַּתְנִיתִין:

שומר אכל שחלקו לא שחלקו לגמרי דא"כ פשיטא דלא מצטרף כדפרישית לעיל ולהכי נקט נמי דוקא חלקו אבל שני אגוזים שהן שני אוכלים שלמים פשיטא דלא מצטרפין אלא מרי כגון שיש כאן בשר ועליו עור וחלקו לעור והיה חציו מגל זה וחציו מגל זה ומייתי ראיה מר' אלעזר בן עזריה דמטמא בשל קטנית משום דכל השומרים שבשרביט מצטרפין אע"ג דכל אחד לא מגין אלא אדידיה וא"ת ואמאי לא משני דאין השומרין מצטרפין ומיירי כגון שיש בין כל הגרגרין כביצה בלא שומרין והשומרין מכניסין ומוציאין ואין מצטרפין ואמאי משני ליה בקולחא ומשום יד וי"ל דבלאו הכי ניחא ליה טפי לאוקומי בקולחא ומשום יד ומעיקרא לא הוה מוקי לה משום שומר אלא משום דבמשמשן הוה משמע ליה משום שומר אבל השתא דמפרש מאי במשמשן בתשמישן ניחא ליה טפי לאוקומא בקולחא: **בחטי** דר"ש בן שטח ועדשים נמי כעדשים לר' שמעון בן שטח שהיו כדינרי זהב ועם שומריהם יש בהם כביצה: **לא** משום שומר וא"ת אמאי קאמר ר"ש לעיל אבל נימא לא הוי יד מטעם שומר מיהא ליטמא וי"ל דלעיל מיירי בנוגע בנימא שלא כנגד הבשר וכן פירש בקונטרס וא"ת ורבי יוחנן דמוקי לה משום יד אמאי נקט ובשער שכנגדו וי"ל דכשכנגדו לאו דוקא כדפירש בקונטרס:

איכא דמתני לה אמתניתין כו' עד לא שנו אלא עצם וה"נ הוה מצי למימר לא שנו אלא קרנים וטלפים שהן עצמן משום שומר אלא אידי דנקט לעיל לא שנו אלא עצם נקט נמי הכא עצם:

שני שומרין מהו שיצטרפו לאכל שבתוכן לכביצה: פנימית היינו אותה לבנה הראשונה הראויה לאכל: קדורה נקובה: מצטרפת שהרי היא עצמה אכל: אמצעית שומר היא: שלמה מצטרפת דהוי שומר: קדורה אינה מצטרפת דלא הויא שומר: חיצונה טהורה שאין שומר על גבי שומר חשוב שומר: שומר אכל שחלקו כגון אכל כביצה ושומרו עליו וחלקו או כגון שני בצלים קטנים שאין בשניהם אלא כביצה עם שומריהם וקמבעיא ליה אי מצטרפי הני שומרין עם האכל אי לא: ומטמא בשל קטנית הא סלקא דעתיה ששנים ושלשה שרביטים מצטרפין לכביצה עם אוכלין שבהן דודאי אין בשרביט אחד כביצה אלמא שני שומרין מצטרפין עם שני אוכלין לכביצה אע"ג דהאי לא מגין אהאי: בקולחא האי מטמא ומטהר בקולחא קאי ומשום יד דהוי יד לכולהו שרביטין: חטין בקליפתן אלמא חטין עם שומריהן מצטרפין לכביצה אלמא שני שומרין מצטרפין וה"ה לאכל שחלקו. וה"נ הוה מצי לתרוצי בריה שאני אלא תרוצא דחיקא הוא: כדאמר רב אחא בקולחא ומשום יד ליל אחד הוא: הך קליפה נמי בשדרה קאמר בסאסא דשבלתא שהחטין קבועין בשדרה בהקף סביב ומשום שומר דכל השבלת שלמה וכל הסאסא הויא אל שומר דכולן צריכין זה לזה שאם יפול אחד כולם נופלין ולא הוו שומרין: בשלמא עילייתא צריכי לתתייתא כלומר דשורות עליונות שהחטין קבועין בהן צריכות שיהו שורות התחתונות קיימות שאם נשרה הקליפה התחתונה של שבלת נושרת הקליפה הסמוכה לה עד שיפלו כל הקליפות והחטין על ראש השבלת: אלא דרא תתייתא מי צריכי לעילייתא דלא עלייתא נמי מקיימי תתייתא ואפילו הכי מצטרפין שומרים דדרי עלייתא בהדי אוכלים תתאי ושומרין תתאי: בחד דרא קאמר דמצטרפי שומרים דחד שומר הוא דמתוך שקבועים בלחק מתקיימת ואם יטל אחד מבינתים יש ריוח לחבירו לפול: חטי דשמעון בן שטח כשתי כליות של שור הגדול במס' תענית (ד' כג. ע"ש): השתא דאתית להכי מתריצנא לך נמי הא דקאמר חטין בקליפתן לאו דמצטרפו שני חטין עם שומריהם אלא אם יש בין חטה אחת וקליפתה כביצה כגון חטי דשמעון בן שטח מצטרף שומר לחטין: לא שנו אלא עצם דהוי יד אבל נימא אחת לא חשיבא למהוי יד דפסקא אלא שומר הויא ויש אומר בה"ל מבשומר דיל מביאה את הטומאה בכל ענין שהיא אבל שומר אם יש חתיכת עור ועליה בראשה אחד כזית בשר ונגע באחד מן הנימין בראש האחר טהור דשומר אין מביא טומאה כמעשה יד אא"כ נגע כנגד הבשר כדאמרינן בריש פרקין (לעיל חלין דף קיח.) הנוגע כנגד הבשר מאחוריו: ורבי יוחנן אמר אפילו נימא הויא יד ומביאה טומאה אפילו נגע בנימא שלא כנגד הבשר: בציב חוט הבשר: מאי לאו משום יד ושכנגדו לאו דוקא: לא משום שומר כיון דאיכא כזית עביד שומר מעשה יד להכניס ולהוציא: שומר על גבי שומר נימא על גבי עור: חלחולי מחלחל ומנקיב נימא לעור ויורד על הבשר ולא הוי שומר ע"ג שומר: אי חלחולי מחלחל תפלין היכי כתבינן והלא העור חלול כנגד השער ובעינן כתיבה תמה שלמה ולא פסוקה דכתיב (דברים ו) וכתבתם שיהא כתיבה תמה: אבעית אימא כולה ציב ושערה משום יד וכי קאמר דהוי יד בנימא שבין הנימין דאיכא נימין הרבה דאי מטלטל הבשר ע"י נימין לא פסקי: מלאי זקן העליון של שבלת: מטמאין ומטמאין ואין מצטרפין דיל היא ואינה שומר: למאי חזי הא נפסק מאליו כשאוחזין בו: שבין המלאין שאוחז בכל המלאין של שבלת ולא באחד מהן: לישנא אחרינא אמרי לה כו' מאן דתני הך לישנא סבר דבנימין הרבה אמר ריש לקיש נמי דלא הוי יד ולותביה מהא מתניתא ותרין ליה משום (יד) שומר והכי נמי מסתברא דמשום שומר מדקתני שערה דאי משום יד נימא אחת למאי חזיא לעולם משום יד ומאי שערה דקתני נימא שבין הנימין: המלאין שבשבלין מטמאין ומטמאין מוציאין ומכניסין טומאה לשבולותיה ואין מצטרפין דאינן שומר אלא יד: ואיכא דמתני לה להא פלוגתא דר' יוחנן ור"ל:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פה' מהל' טומאת אוכלים הל' י:

ב מיי' פה' מהל' טומאת אוכלים הל' יא:

ג מיי' פה' מהל' טומאת אוכלים הל' ג:

ד מיי' פא' מהל' תפילין ומזוזה וספר תורה הל' כ, סמג עשין פב, טוש"ע או"ח סי' לב סעי' יג:

ה מיי' פא' מהל' תפילין ומזוזה וספר תורה הל' כ, סמג עשין פב, טוש"ע או"ח סי' לב סעי' יג:

ו מיי' פה' מהל' טומאת אוכלים הל' כ:

רבינו גרשום

בעי רב אושעיא שני שומרין מהו שיצטרפו. לכביצה לטומאת אוכלין:

ומי איכא שומר על גבי שומר. כלומר ומי חשוב שומר על גבי שומר להצטרף:

קדורה לשון נקובה. פנימית בין קדורה כלומר לחשוב כאוכל עצמו:

שומר אוכל שחלקו כו'. כלומר שחלק האוכל עם השומר קא מיבעיא ליה:

ת"ש ר' אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול כו' כלומר והא הכא בקליפה של קיטנית מיחזי כשומר אוכל שחלקו וקתני ומטמא בשל קיטנית למכנים ומוציא הטומאה ומצטרף כולו. ת"ש על כל זרע זרוע כו' והא הכא חטה בקליפה דלמי השבולת כשומר אוכל שחלקו וחזינן לחשוב כשומר לכל האוכל:

הכא נמי בשדרה ומשום שומר כלומר לאו כלסברת להשדראות של שבולת ארבעתן והן מיצטרפין ומכניסין ומוציאין את הטומאה שדרה אחת לחברתה אלא כל שדרה בפני עצמה מכנסת ומביאה הטומאה ומיצטרפא. בשלמא עילייתא צריכין לתתייתא כלומר אמרת לשדרה חשובה שומר לעצמה בשלמא שדראות עליות כו' חשובות שומר שהתחתונות צריכות להן להגן עליהן אלא תתייתא מי צריכי להעליונות שיהו חשובות שומר. בחד דרא כלומר לא כלסברת חטה בקליפה לקליפה חשוב שומר בשיבולת של ארבע שדראות שהיו שומר אוכל שחלקו אלא בחד דרא כלומר לא כלסברת חטה בקליפתה ליהוי שומר וליהוי מכנים ומוציא חלא שדרה לשדראות אחרות אלא ולאי אין מכנסת ומוציא ומצטרפת אלא שדרה לעצמה. ומי איכא כביצה אוכלין בחד דרא כלומר אמרת שדרה הוי שומר לעצמה לענין להכנים ולהוציא ולהצטרף לכביצה:

ומי איכא כביצה אוכלין בחד דרא:

השתא דאתי להכי בחדא חטה נמי כלומר האי דאמרינן חטה על כאן נמצא בכ"י וחבל על דאבדין.

תם ונשלם העתקת פירוש רגמ"ה על מס' מנחות, בכורות, ערכין, כריתות, תמורה, מעילה, תמיד וחולין, ותהי השלמתו ברומא בבית אוצר הספרים באנגייליקא מכתב יד אחד חסר בראשו וסופו ביום רביעי י"א לחדש סיון שנת ומשיר"י אהולנ"ו לפר"ק. המעתיק מרדכי יעקב יוסף בן הה"ה כ' אברהם יצחק מקאפוסה ז"ל.

מסורת הש"ס

א משנה עוקצים

ב לקמן קכד.; משנה חולין

ג משנה עוקצים

תורה אור השלם

וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל־כָּל־זֶרַע זֵרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא [ויקרא יא, לז]

אַמַּתְנִיתִין: "הָעוֹר וְהָרוֹטֶב וְהַקֵּיפָה וְכוּ'" מִצְטָרְפִין לְטַמֵּא טוּמְאַת אֳכָלִין. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא עֶצֶם, דְּהָוֵי שׁוֹמֵר, אֲבָל נִימָא לָא הָוְיָא שׁוֹמֵר. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ נִימָא נָמֵי הָוְיָא שׁוֹמֵר. אֲמַר לֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: וּמִי אִיכָּא שׁוֹמֵר עַל גַּבֵּי שׁוֹמֵר? חַלְחוּלֵי מְחַלְחֵל. מַתְקֵיף לַהּ רַב אַחָא: אֶלָּא מֵעַתָּה, תְּפִילִּין הֵיכִי כָּתְבִינַן? הָא בָּעֵינַן כְּתִיבָה תַּמָּה, וְלֵיכָּא! אִישְׁתְּמִיטְתֵּיהּ הָא דְּאָמְרִי בְּמַעְרְבָא: כָּל נֶקֶב שֶׁהַדְּיוֹ עוֹבֵר עָלָיו – אֵינוֹ נֶקֶב. (א)אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: עוֹר שֶׁיֵּשׁ עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר, הַנּוֹגֵעַ בְּצִיב הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, וּבְשַׂעֲרָה שֶׁכְּנֶגְדּוֹ – טָמֵא. מַאי לָאו מִשּׁוּם שׁוֹמֵר? לָא, מִשּׁוּם יָד. נִימָא אַחַת לְמַאי חַזְיָא? כִּדְאָמַר רַבִּי אִילְעָא: בְּמִלַּאי שֶׁבֵּין הַמְּלָאִין, הָכִי נָמֵי בְּנִימָא שֶׁבֵּין הַנִּימִין. וְהֵיכָא אִיתְּמַר דְּרַבִּי אִילְעָא? אַהָא דִּתְנַן: הַמִּלַּאי שֶׁבַּשִּׁבֳּלִין מְטַמְּאִין וּמִיטַּמְּאִין וְאֵין מִצְטָרְפִין. מִלַּאי לְמַאי חֲזֵי? אָמַר רַבִּי אִילְעָא: בְּמִלַּאי שֶׁבֵּין הַמְּלָאִין. וְהָרוֹטֶב. מַאי רוֹטֶב? אָמַר רָבָא: שׁוּמְנָא. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: הוּא עַצְמוֹ יְטַמֵּא טוּמְאַת אֳכָלִין! אֶלָּא חֵלֶב דִּקְרִישׁ. [א]מַאי אִירְיָא קְרִישׁ? כִּי לָא קְרִישׁ נָמֵי! דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: צִיר שֶׁעַל גַּבֵּי יָרָק מִצְטָרֵף לִכְכוֹתֶבֶת בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. הָתָם מִשּׁוּם יַתּוֹבֵי דַּעְתָּא הוּא, בְּכֹל דְּהוּ מִיַּתְבָא דַּעְתֵּיהּ. הָכָא מִשּׁוּם אִיצְטְרוֹפֵי הוּא, אִי קְרִישׁ – מִצְטָרֵף, אִי לָא קְרִישׁ – לָא מִצְטָרֵף. וְהַקֵּיפָה, מַאי קֵיפָה? אָמַר רַבָּה: פֵּירְמָא. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: הוּא עַצְמוֹ יְטַמֵּא טוּמְאַת אֳכָלִין! אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא: תַּבְלִין. (ב)תְּנַן הָתָם: הִקְפָּה אֶת הַדָּם וַאֲכָלוֹ, אוֹ שֶׁהִמְחָה אֶת הַחֵלֶב וּגְמָעוֹ – חַיָּיב. בִּשְׁלָמָא הִקְפָּה אֶת הַדָּם וַאֲכָלוֹ, כֵּיוָן דְּאַקְפְּיֵהּ אַחְשׁוּבֵי אַחְשְׁבֵיהּ, אֶלָּא הִמְחָה אֶת הַחֵלֶב וּגְמָעוֹ – אֲכִילָה כְּתִיבָא בֵּיהּ, וְהָא לָאו אֲכִילָה הִיא! אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: אָמַר קְרָא "נֶפֶשׁ" – לְרַבּוֹת אֶת הַשּׁוֹתֶה. [בג](ג)תַּנְיָא נָמֵי גַּבֵּי חָמֵץ כְּהַאי גַּוְנָא: הִמְחָהוּ וּגְמָעוֹ – אִם חָמֵץ הוּא, עָנוּשׁ כָּרֵת; אִם מַצָּה הִיא, אֵין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסַח. בִּשְׁלָמָא אִם מַצָּה הִיא אֵין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסַח, "לֶחֶם עֹנִי" אָמַר רַחֲמָנָא, וְהַאי לָאו לֶחֶם עֹנִי הוּא. אֶלָּא אִם חָמֵץ הוּא עָנוּשׁ כָּרֵת, אֲכִילָה כְּתִיבָא בֵּיהּ! אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: אָמַר קְרָא "נֶפֶשׁ" – לְרַבּוֹת אֶת הַשּׁוֹתֶה. [ד](ד)וְתַנְיָא נָמֵי גַּבֵּי נִבְלַת עוֹף טָהוֹר כְּהַאי גַּוְנָא: הִמְחָהוּ בָּאוּר – טָמֵא, בַּחַמָּה – טָהוֹר. וְהָוֵינַן בַּהּ: אֲכִילָה כְּתִיב בֵּיהּ! אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: אָמַר קְרָא "נֶפֶשׁ" – לְרַבּוֹת אֶת הַשּׁוֹתֶה. אִי הָכִי, בַּחַמָּה נָמֵי? בַּחַמָּה אַסְרוּחֵי מַסְרַח. וּצְרִיכִי, דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא חֵלֶב – חָמֵץ לָא אָתֵי מִינֵּיהּ, שֶׁכֵּן לֹא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר; נְבֵלָה לָא אָתֵי מִינֵּיהּ, שֶׁכֵּן עָנוּשׁ כָּרֵת. וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא חָמֵץ – חֵלֶב לָא אָתֵי מִינֵּיהּ, שֶׁכֵּן לֹא הוּתַּר מִכְּלָלוֹ, וּנְבֵלָה לָא אָתְיָא מִינֵּיהּ, שֶׁכֵּן עָנוּשׁ כָּרֵת. (ה)וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא בִּנְבֵלָה – הָנָךְ לָא אָתְיָא מִינַּהּ, שֶׁכֵּן מְטַמְּאָה. (ו)חֲדָא מֵחֲדָא לָא אָתְיָא, תֵּיתֵי חֲדָא מִתַּרְתֵּי! הֵי תֵּיתֵי? לָא לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא בִּנְבֵלָה וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ – מָה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן עָנוּשׁ כָּרֵת! (ז)לָא לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא בְּחָמֵץ, וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ – מָה לְהָנָךְ, שֶׁכֵּן לֹא הָיְתָה לָהֶן שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר! (ח)לָא לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא בְּחֵלֶב, וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ – מָה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן לֹא הוּתַּר מִכְּלָלָן, תֹּאמַר בְּחֵלֶב שֶׁהוּתַּר מִכְּלָלוֹ! וּמַאי נִיהוּ? אִילֵּימָא חֵלֶב בְּהֵמָה לַגָּבוֹהַּ – נְבֵלָה נָמֵי אִשְׁתְּרַאי מְלִיקַת עוֹף לַגָּבוֹהַּ. וְאֶלָּא חֵלֶב חַיָּה לְהֶדְיוֹט – נְבֵלָה נָמֵי אִשְׁתְּרַאי מְלִיקָה דְּחַטַּאת הָעוֹף לַכֹּהֲנִים! לְעוֹלָם חֵלֶב חַיָּה לְהֶדְיוֹט, וּדְקָא קַשְׁיָא לָךְ כֹּהֲנִים – כֹּהֲנִים מִשֻּׁלְחַן גָּבוֹהַּ קָא זָכוּ. (ט)וְהָא דְּתַנְיָא: "הַטְּמֵאִים" – לֶאֱסוֹר צִירָן וְרוֹטְבָן וְקֵיפָה שֶׁלָּהֶן, לָמָּה לִי? לִיגְמַר מֵהָנֵי! צְרִיכִי, דְּאִי לָא כְּתַב רַחֲמָנָא – הֲוָה אָמֵינָא: דַּיּוֹ לַבָּא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כַּנִּדּוֹן, מָה הָתָם – עַד דְּאִיכָּא כְּזַיִת, אַף הָכָא נָמֵי – עַד דְּאִיכָּא כְּזַיִת.

וְלִיכְתּוֹב

אַמַּתְנִיתִין דְּקָתְנֵי עֲצָמוֹת מִצְטָרְפִין וְעַל כָּרְחָךְ מִשּׁוּם שׁוֹמֵר דְּהָא יָד לֹא מִצְטָרֵף אֲבָל נִימָא לֹא הָוֵי שׁוֹמֵר וְלֹא מִצְטָרֵף דְּאֵין שׁוֹמֵר עַל גַּבֵּי שׁוֹמֵר: שׁוּמְנָא שֶׁמֶן שֶׁעַל הַמָּרָק: אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי שֶׁמֶן לָמָּה לִי לְאַצְטְרוֹפֵי דְּקָתְנֵי מִצְטָרְפִין לְטַמָּא טֻמְאַת אוֹכְלִין בַּהֲדֵי בָּשָׂר הָא בִּפְנֵי עַצְמוֹ לֹא וְשֶׁמֶן אַמַּאי לֹא אוֹכֶל מְעַלְיָא הוּא: חָלָב דִּקְרִישׁ לְאַחַר שֶׁיּוֹצֵא מִן הַבָּשָׂר שֶׁקּוֹרִין גְּלַייר"א: צִיר שֶׁעַל גַּבֵּי יָרָק מַשְׁקֶה הַיּוֹצֵא מִן הַיָּרָק. ל"א צִיר שֶׁהָיוּ מַטְבִּילִין מַאֲכָלָן בַּצִּיר: מִצְטָרְפִין לִכְכוֹתֶבֶת וְאַע"ג דְּלֹא קָרִישׁ כֵּיוָן דִּבְהֲדֵי אֹכֶל מִיחַבַּר אֹכֶל הוּא: וּמְשַׁנֵּי הָתָם טַעֲמָא דְּיוֹה"כ לָאו מִשּׁוּם אֲכִילָה הוּא דְּאִי נָמֵי לָאו אֲכִילָה כֵּיוָן דְּמִיַּתְּבָא דַּעְתֵּיהּ מְחַיֵּיב דְּהָא לֹא תְעֻנֶּה כְּתִיב (וַיִּקְרָא כג) וְזֶה לֹא הִתְעַנֶּה אֲבָל הָכָא אֹכֶל וּמַשְׁקֶה אֵין מִצְטָרְפִין דְּהָא לֹא שָׁווּ שִׁעוּרֵיהוּ. וְאַע"ג דְּהָתָם נָמֵי תְּנַן (יוֹמָא דַּף עג:) אָכַל וְשָׁתָה אֵין מִצְטָרְפִין ה"מ אָכַל וְשָׁתָה דְּקִים לְהוּ לְרַבָּנָן דְּלֹא מִיַּתְּבָא דַּעְתֵּיהּ בְּהָכִי אֲבָל צִיר שֶׁע"ג יָרָק קִים לְהוּ לְרַבָּנָן דְּמִיַּתְּבָא: קִיפָה פוֹנְדְרַייל"א דַּק שֶׁבַּבָּשָׂר שֶׁנּוֹפֵל לִיסוֹד הַקְּדֵרָה שֶׁקּוֹרִין פוֹנְדְרַייל"א: תַּבְלִין דְּאַנְפֵי נַפְשַׁיְהוּ וְלֹא אַכְלִי לְהוּ אִינְשֵׁי: הִקְפָּה הִקְרִישׁוֹ עַל גַּבֵּי הָאוּר: לְרַבּוֹת אֶת הַשּׁוֹתֶה מִדִּכְתִיב (וַיִּקְרָא ז) וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ נֶפֶשׁ מַשְׁמַע כָּל דָּבָר הַמְּיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם וַאֲפִילּוּ שׁוֹתֶה כְּמוֹ (בְּרֵאשִׁית כג) אִם יֵשׁ אֶת נַפְשְׁכֶם שֶׁהִיא לְשׁוֹן תַּאֲוָה וְקוֹרַת רוּחַ שֶׁהַנֶּפֶשׁ נֶהֱנָה מִמֶּנּוּ: הִמְחָהוּ הִתִּיכוֹ לְעוֹף טָהוֹר בָּאוּר שֶׁקּוֹרִין פוּנְדר"א וּגְמָעוֹ מְטַמֵּא בְּגָדִים אַבֵּית הַבְּלִיעָה: הִמְחָהוּ בַּחַמָּה וּגְמָעוֹ טָהוֹר וְטַעֲמָא מְפָרֵשׁ לְקַמָּן: וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבֵלָה וְגוֹ' גַּבֵּי נִבְלַת עוֹף טָהוֹר כְּתִיב (וַיִּקְרָא יז): מִשֻּׁלְחָן גָּבוֹהַּ זָכוּ וְהֶתֵּרָא מִשּׁוּם גָּבוֹהַּ הוּא אֲבָל לְגַבֵּי הֶדְיוֹט לֹא אַשְׁכְּחָן דְּהוּתַּר: הַטְּמֵאִים בַּשְּׁרָצִים כְּתִיב וה"א יְתֵירָא קָא דָּרֵישׁ: לִגְמַר מֵחֵלֶב וְחָמֵץ וּנְבֵלָה דְּמִחוּי שֶׁלָּהֶם כְּמוֹתָם:

הוא עַצְמוֹ יִטַּמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר יִטַּמֵּא טֻמְאַת נְבֵלוֹת א"נ טֻמְאַת נְבֵלוֹת לֹא מְטַמֵּא דְּאִכָּא מִילֵּי טוּבָא דִּמְטַמְּאִי טֻמְאַת אוֹכְלִין וְלֹא מְטַמְּאִי טֻמְאַת נְבֵלוֹת כִּדְתְנַן (לְעֵיל חוּלִין דַּף קיז:) הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמְפַרְכֶּסֶת כוּ': **הקפה** הַדָּם וַאֲכָלוֹ הִקְפָּהוּ בַּחַמָּה מַיְירֵי כִּדְמְפָרְשִׁינָן בְּהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף כא.) אֲבָל בָּאוּר לֹא דְּדָם שֶׁבִּשְּׁלוֹ אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו: **לרבות** הַשּׁוֹתֶה וא"ת וְלָמָּה לִי קְרָא הָא שְׁתִיָּה הָוְיָא בִּכְלַל אֲכִילָה כִּדְדָרְשִׁי' בפ"ג דִּשְׁבוּעוֹת (דַּף כג.) מִדִּכְתִיב וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי וְגוֹ' מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְקָרֵי תִּירוֹשׁ אֲכִילָה וי"ל דְּהָתָם בְּמִילֵּי דִּשְׁתִיָּה כְּגוֹן יַיִן וְשֶׁמֶן וְהָכָא בְּמִילֵּי דְּבַר אֲכִילָה דְּמַמְחִי לְהוּ וְשָׁתֵי לְהוּ: **לחם** עֹנִי אָמַר רַחֲמָנָא הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר נָמֵי אֲכִילָה כְּתִיב בֵּיהּ: **אלא** אִם חָמֵץ הוּא עָנוּשׁ כָּרֵת הָא אֲכִילָה כְּתִיב בֵּיהּ אע"ג דַּהֲוָה אָסוּר בַּהֲנָאָה הֲנָאַת חָמֵץ לֵית בֵּיהּ כָּרֵת אֶלָּא לָאו: **חמץ** לָא אָתֵי מִינֵּיהּ שֶׁכֵּן לֹא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר וא"ת חָלָב נָמֵי הָוֵי לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר כְּשֶׁהָיָה בִּמְעֵי אִמּוֹ דַּאֲפִילּוּ רַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר (לְעֵיל חוּלִין דַּף עה.) תָּלַשׁ חָלָב מִבֶּן ט' חַי בַּחֲלָשִׁים גַּרְמֵי בְּבֶן ח' מוֹדֶה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּחָמֵץ כְּמוֹ שֶׁהוּא עַתָּה הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר וְשׁוּב לֹא נִשְׁתַּנָּה אֲבָל חָלָב אַחַר שֶׁיָּצָא לַאֲוִיר הָעוֹלָם לֹא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר לְהֶתֵּר: **חלב** לָא אָתֵי מִינֵּיהּ שֶׁלֹּא הֻתַּר מִכְּלָלוֹ הִקְשָׁה הר"ר שְׁמוּאֵל מוורדו"ן לְר' יוֹסֵי דְּלֹא חָיֵישׁ לְהָא פִּרְכָא בִּפְסָחִים (דַּף כג:) וַחֲשִׁיב חָלָב לֹא הֻתַּר מִכְּלָלוֹ דְּקָאָמַר וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אָנָן בִּבְהֵמָה קָאָמְרִינַן בִּבְהֵמָה מִיהָא לֹא אִשְׁתְּרֵי וְלֵיכָּא לְמִפְרַךְ נָמֵי מָה לְחָמֵץ שֶׁכֵּן אָסוּר בַּהֲנָאָה דְּהָא לְר' יוֹסֵי הַגְּלִילִי חָמֵץ מֻתָּר בַּהֲנָאָה כְּדְאָמַר הָתָם וי"ל דִּלְרַבִּי יוֹסֵי [הַגְּלִילִי] וְלַאי אֲתָא נֶפֶשׁ לִדְרָשָׁה אַחֲרִיתִי: **מה** לְהָנָךְ שֶׁכֵּן לֹא הָיְתָה לָהֶם שְׁעַת הַכֹּשֶׁר דִּנְבֵלָה כְּמוֹ שֶׁהִיא עַתָּה מֵתָה לֹא הָיָה לָהּ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר א"נ מֵחַיִּים הָיָה בָּהּ אִסּוּר אֵבֶר מִן הַחַי וַאֲפִילּוּ לְמ"ד (לָאו) לְאֵיבָרִים עוֹמֶדֶת הָיָה בָּהּ אִסּוּר שֶׁאֵינָהּ זְבוּחָה: **והא** דִּתְנַן הַטְּמֵאִים כו' דְּתַנְיָא גָּרְסִינַן דְּאֵינָהּ מִשְׁנָה:

מסורת הש"ס

א משנה חולין; לקמן קכד.

ב מנחות כא.

ג פסחים לה.; סוכה לה.; מנחות עה.; ברכות לז:

ד נזיר נ.

ה זבחים יז.

ו קידושין מא:; קידושין ה.; בבא מציעא סא.; בכורות מג.; לעיל קיח.

ז זבחים נ.

ח מנחות ו.

ט נדה לב:

גליון הש"ס

גמ' תנן התם הקפה. עי' שבועות דף כג ע"א תוס' ד"ה גמר וצ"ע:

תוס' ד"ה לרבות וכו' ושתי להו. עי' נדה דף לב ע"א תוס' ד"ה שתיה:

תורה אור השלם

אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה לַיהוָה [ויקרא כג, כז]

חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם כָּל־חֵלֶב וְכָל־דָּם לֹא תֹאכֵלוּ [ויקרא ג, יז]

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל־חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וָעֵז לֹא תֹאכֵלוּ [ויקרא ז, כג]

וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ [ויקרא ז, כ]

כִּי כָּל־אֹכֵל חֵלֶב מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יַקְרִיב מִמֶּנָּה אִשֶּׁה לַיהוָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מֵעַמֶּיהָ [ויקרא ז, כה]

וַיְדַבֵּר אִתָּם לֵאמֹר אִם־יֵשׁ אֶת־נַפְשְׁכֶם לִקְבֹּר אֶת־מֵתִי מִלְּפָנַי שְׁמָעוּנִי וּפִגְעוּ־לִי בְּעֶפְרוֹן בֶּן־צֹחַר [בראשית כג, ח]

[דברים כג]

לֹא־תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל־עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת־יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ [דברים טז, ג]

וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלָאכָה לֹא־יֵעָשֶׂה בָהֶם אַךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל־נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה לָכֶם [שמות יב, טז]

שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְּׂאֹר מִבָּתֵּיכֶם כִּי כָּל־אֹכֵל חָמֵץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשֹׁן עַד־יוֹם הַשְּׁבִעִי [שמות יב, טו]

וְכָל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבֵלָה וּטְרֵפָה בָּאֶזְרָח וּבַגֵּר וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהֵר [ויקרא יז, טו]

אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל־הַשָּׁרֶץ כָּל־הַנֹּגֵעַ בָּהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, לא]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שביתת עשור הל' ז, סמג לאוין סט, טוש"ע או"ח סי' תריב סעי' ג:

ב מיי' פא' מהל' חמץ ומצה הל' א, סמג לאוין טו:

ג מיי' פז' מהל' חמץ ומצה הל' ו, טוש"ע או"ח סי' תסא סעי' ד:

ד מיי' פג' מהל' שאר אבות הטומאות הל' י:

(א)וְלִיכְתּוֹב רַחֲמָנָא בִּשְׁרָצִים, וְלֵיתוֹ הָנָךְ וְלִיגְמְרוּ מִינַּיְיהוּ! מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לִשְׁרָצִים, שֶׁכֵּן טוּמְאָתָן בְּמַשֶּׁהוּ. [א]וְהָא דְּתַנְיָא: הַטֶּבֶל, וְהֶחָדָשׁ, וְהַהֶקְדֵּשׁ, וְהַשְּׁבִיעִית, וְהַכִּלְאַיִם – כּוּלָּן מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן כְּמוֹתָן. מְנָלַן? וְכִי תֵּימָא: לִיגְמַר מֵהָנָךְ? מָה לְהָנָךְ – שֶׁכֵּן אִיסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו הָווּ. תֵּינַח הֵיכָא דְּאִיסּוּר בָּא מֵאֵלָיו, הֵיכָא דְּלָאו אִיסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו – מְנָלַן? גָּמְרִינַן מִבִּכּוּרִים, וּבִכּוּרִים גּוּפַיְיהוּ מְנָלַן? [ב](ב)דְּתָנֵי רַבִּי יוֹסֵי: "פְּרִי" – פְּרִי אַתָּה מֵבִיא, וְאִי אַתָּה מֵבִיא מַשְׁקֶה. הֵבִיא עֲנָבִים וּדְרָכָן – מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "תָּבִיא". אִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לְבִכּוּרִים שֶׁכֵּן טְעוּנִין קְרִיָּיה וְהַנָּחָה! אֶלָּא גָּמַר מִתְּרוּמָה. וּתְרוּמָה גּוּפַהּ מְנָלַן? דְּאִיתַּקַּשׁ לְבִכּוּרִים, דְּאָמַר מָר: "וּתְרוּמַת יָדֶךָ" – אֵלּוּ בִּכּוּרִים. מָה לִתְרוּמָה, שֶׁכֵּן חַיָּיבִין עָלֶיהָ מִיתָה וָחוֹמֶשׁ? אֶלָּא, גָּמַר מִתַּרְוַיְיהוּ, מִתְּרוּמָה וּבִכּוּרִים – מָה לִתְרוּמָה וּבִכּוּרִים, שֶׁכֵּן חַיָּיבִין עֲלֵיהֶם מִיתָה וָחוֹמֶשׁ! אֶלָּא, אָתְיָא מִתְּרוּמָה וְחַד מֵהָנָךְ, אוֹ מִבִּכּוּרִים וְחַד מֵהָנָךְ. [ג](ג)וְהָא דִּתְנַן: דְּבַשׁ תְּמָרִים, וְיֵין תַּפּוּחִים, וְחוֹמֶץ סִיתְוָונִיּוֹת, וּשְׁאָר מִינֵי פֵּירוֹת שֶׁל תְּרוּמָה – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב קֶרֶן וָחוֹמֶשׁ, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. (ד)בְּמַאי פְּלִיגִי? בְּדוּן מִינַּהּ וּמִינַּהּ, וּבְדוּן מִינַּהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרַהּ קָמִיפַּלְגִי. דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: דּוּן מִינַּהּ וּמִינַּהּ, מָה בִּכּוּרִים – מַשְׁקִין הַיּוֹצֵא מֵהֶן כְּמוֹתָן, אַף תְּרוּמָה נָמֵי – מַשְׁקִין הַיּוֹצֵא מֵהֶן כְּמוֹתָן, וּמִינַּהּ – מָה בִּכּוּרִים אֲפִילּוּ שְׁאָר מִינִין, אַף תְּרוּמָה נָמֵי אֲפִילּוּ שְׁאָר מִינִין. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סָבַר, דּוּן מִינַּהּ: מָה בִּכּוּרִים – מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן כְּמוֹתָן, אַף תְּרוּמָה – מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן כְּמוֹתָן. וְאוֹקֵי בְּאַתְרַהּ: מָה מַשְׁקִין דְּקָדָשִׁים בִּתְרוּמָה, תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר – אִין, מִידֵּי אַחֲרִינָא – לָא, אַף מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן כְּמוֹתָן, תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר – אִין, מִידֵּי אַחֲרִינָא – לָא. וְהָא דִּתְנַן: אֵין מְבִיאִין בִּכּוּרִים מַשְׁקֶה אֶלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים – מַנִּי? רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִיא, דְּאָמַר: דּוּן מִינַּהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרַהּ, וְגָמַר לְהוּ לְבִכּוּרִים מִתְּרוּמָה. [ד](ה)וְהָא דִּתְנַן: אֵין סוֹפְגִין אֶת הָאַרְבָּעִים מִשּׁוּם עָרְלָה, אֶלָּא עַל הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים – מַנִּי? רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִיא, דְּאָמַר: דּוּן מִינַּהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרַהּ, וְגָמַר לְהוּ לְבִכּוּרִים מִתְּרוּמָה,

וַהֲדַר

לִכְתֹּב בַּשְּׁרָצִים וְלִיתוֹ הִנְךְ כו' וּבַמֶּה הַצַּד חַד מִכֻּלְּהוּ לָא אָתֵי דְּחָמֵץ מִכֻּלְּהוּ לֹא אָתֵי שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר וְחֵלֶב נָמֵי לָא אָתֵי מִכּוּלְּהוּ שֶׁכֵּן לֹא הוּתְּרוּ מִכְּלָלָן אַךְ קָשֶׁה לְאֵיתוֹיֵי נְבֵלָה מִכֻּלְּהוּ וְשֶׁמָּא לֹא הָיִיתִי אוֹמֵר אֶלָּא לְעִנְיַן אִסּוּר אֲכִילָה אֲבָל לְעִנְיַן טֻמְאַת נִבְלַת עוֹף טָהוֹר לֹא וְאַע"ג דְּאַפְקֵיהּ בִּלְשׁוֹן אֲכִילָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה בָהּ: **שֶׁכֵּן** טֻמְאָתָן בְּמַשֶּׁהוּ תֵּמַהּ דִּבְכָל מָקוֹם מַזְכִּיר כַּעֲדָשָׁה וְכָאן נָקַט מַשֶּׁהוּ וְכֵן בְּפֶרֶק הַשּׁוֹחֵט וְהַמַּעֲלֶה (זְבָחִים דַּף קו:) דְּפָרִיךְ לָאו בְּחֵלֶב לָמָּה לִי כו' תֵּיתֵי מִשְּׁרָצִים טְמֵאִין מָה לִשְׁרָצִים טְמֵאִין שֶׁכֵּן מְטַמֵּא בְּכָל שֶׁהוּא וּמֵיהוּ בְּלָאו הָכִי הָתָם נִרְאֶה דְּלֹא גָּרְסִינַן לֵיהּ דְּלֹא הֻצְרַךְ לְהַזְכִּיר מַשֶּׁהוּ גַּבֵּי חֵלֶב דְּהָא חֵלֶב לֹא מְטַמֵּא כְּלָל וְסוֹפְרִים שִׁבְּשׁוּ מִשּׁוּם דְּבָתַר הָכִי קָאָמַר וְאִי מִשְּׁרָצִים טְהוֹרִים מָה לִשְׁרָצִים טְהוֹרִים שֶׁכֵּן אִסּוּרָן בְּמַשֶּׁהוּ פֵּרוּשׁ מִשּׁוּם בְּרִיָּה וְכָתְבוּ כְּמוֹ כֵן גַּבֵּי טְמֵאִים: **הֵיכָא** דְּלָאו אִסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו מְנָלַן וְא"ת בְּהֵי מַבְּעֲיָא לֵיהּ דְּחָדָשׁ וּשְׁבִיעִית אִסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו וְאִי טֶבֶל הָא יָלֵיף חָלוּל חָלוּל מִתְּרוּמָה בְּסוֹף אֵלּוּ הֵן הַנִּשְׂרָפִין (סַנְהֶדְרִין דַּף פג.) וּתְרוּמָה יָלְפִינַן מִבִּכּוּרִים וּבְסָמוּךְ מַשְׁמַע דְּצָרִיךְ לְמֵילַף בְּמָה הַצַּד וְאִי כִּלְאַיִם הָא לָא כְּתִיב בְּהוּ אֲכִילָה וְהֶקְדֵּשׁ נָמֵי לֹא כְּתִיב בֵּיהּ אֲכִילָה וְעוֹד דְּאֵיכָּא לְמֵילַף חֵטְא חֵטְא מִתְּרוּמָה וי"ל דְּאַכִּלְאַיִם בָּעֵי דְּאַע"ג דְּלֹא כְּתִיב בְּהוּ אֲכִילָה סְבָרָא הִיא דְּלֹא אַסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא כְּשֶׁהָאִסּוּר בְּעֵין וּלְעֵיל דְּפָרִיךְ אֶלָּא חֵלֶב אֲכִילָה כְּתִיב בֵּיהּ בְּלָאו הָכִי ה"מ לְמִפְרַךְ אֶלָּא כֵּיוָן דְּכָתַב בָּהּ בְּהַאי אֲכִילָה פָּרִיךְ מִינָהּ וה"ר שְׁמוּאֵל הָיָה אוֹמֵר דְּגַבֵּי חֵלֶב שֶׁהִמְחָהוּ אִי לֹא הֲוֵה כְּתִיב בֵּיהּ אֲכִילָה הָוָה מְחַיְּבִין כֵּיוָן שֶׁהוּא גּוּף הַחֵלֶב וְכֵן הֶחָמֵץ אֶלָּא שֶׁנִּמּוֹחַ אֲבָל מַשְׁקֶה הַיּוֹצֵא מִכִּלְאַיִם אֲפִילּוּ לֹא כְּתִיב בְּהוּ אֲכִילָה כְּמַאן דִּכְתִיב בְּהוּ דָּמֵי שֶׁאֵין זֶה גּוּף הַפְּרִי וּמָה שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּכֻלְּהוּ קָרֵי אִסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו לְבַר מֵהֶקְדֵּשׁ אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן אֶלָּא אַכִּלְאַיִם קָאָמַר כִּדְפֵרַשְׁתִּי שֶׁאֵין זֶה אִסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו שֶׁע"י מַעֲשֶׂה שֶׁל זְרִיעָה נֶאֱסָרִין הַכִּלְאַיִם וְגַם הָעֲבֵרָה הָיָה בִּשְׁעַת זְרִיעָה וְא"ת וּשְׁבִיעִית הֵיכִי אָתֵי מִכֻּלְּהוּ דְּאִית בְּהוּ לָאו וּבִשְׁבִיעִית עֲשֵׂה כַּלֵּה לַחַיָּה מִן הַשָּׂדֶה כו' וי"ל דְּיָלְפִינַן מִטֻּמְאַת שְׁרָצִים דְּלֹא שַׁיָּךְ בְּהוּ לָאו: **הֵבִיא** עֲנָבִים וּדְרָכָן כו' אַע"ג דִּשְׁתִיָּה בִּכְלַל אֲכִילָה בַּעֲנָבִים וְזֵיתִים לְעִנְיַן הֲבָאַת בִּכּוּרִים לֹא כְּתִיבָא אֲכִילָה דְּתֶהֱוֵי שְׁתִיָּה בִּכְלַל פְּרִי: **מָה** לִתְרוּמָה שֶׁכֵּן חַיָּב עָלֶיהָ מִיתָה וְחֹמֶשׁ לְרַבִּי דְּאָמַר בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף פג.) הֵזִיד בִּמְעִילָה בְּמִיתָה ע"כ לָאו אַהֶקְדֵּשׁ בָּעֵי לְעֵיל כְּלַפֵּי' בְּקוּנְט' דְּהָא בְּהֶקְדֵּשׁ נָמֵי אֵיכָּא מִיתָה וְחֹמֶשׁ לְרַבִּי: **אֶלָּא** אִי מִתְּרוּמָה וְחַד מֵהַנְךְ כו' פי' מִנְּבֵלָה וּבִכּוּרִים אוֹ תְּרוּמָה אוֹ מִשְּׁרָצִים וּבִכּוּרִים אוֹ תְּרוּמָה אֲבָל לֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס חָמֵץ וּבִכּוּרִים אוֹ תְּרוּמָה דְּמָה לְהַנְךְ שֶׁכֵּן יֵשׁ בָּהֶן נְטִילַת נְשָׁמָה מִיתָה וְכָרֵת וְכֵן מֵחֵלֶב וּתְרוּמָה אוֹ בִּכּוּרִים לֹא אָתֵי מֵהָאי טַעְמָא: **דּוּן** מִינָהּ וּמִינָהּ פי' בַּקּוּנְטְרֵס דְּלָאו דַּוְקָא וּמֵיהוּ אֶפְשָׁר דְּהָוֵי דַּוְקָא מִשּׁוּם דָּגָן שֶׁהִמְחָהוּ דִּתְרוּמַת דָּגָן דְּאוֹרַיְיתָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב דָּגָן מִדְּאוֹרַיְיתָא וּשְׁאָר מִינִין מִדְּרַבָּנָן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר בְּדָגָן שֶׁהִמְחָהוּ דְּלוֹן מִינָהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר אֵין שְׁאָר מִינִין לֹא וַאֲפִילּוּ דָּגָן וּלְהָכִי פָּטַר נָמֵי בִּשְׁאָר מִינִין שֶׁאֵין לְהַחֲמִיר בָּהֶן יוֹתֵר מִדָּגָן: **אַף** תְּרוּמָה אֲפִילּוּ שְׁאָר מִינִין וְאִם תֹּאמַר הָכְתִי אֵימָא דַּוְקָא שִׁבְעָה מִינִים שֶׁהַבִּכּוּרִים נוֹהֲגִים בָּהֶן וְיַיִן תַּפּוּחִים מְנָלַן וי"ל כֵּיוָן דְּהָוְיָא אֲפִילּוּ בְּמִילֵּי דְּרַבָּנָן הָוְיָא בְּכֻלְּהוּ:

שְׁרָצִים אִסּוּר אֲכִילָתָם בְּכַעֲדָשָׁה כְּטֻמְאָתָן דְּתָנֵי ר' יוֹסֵי בְּר' חֲנִינָא וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לַטְּמֵאָה וגו' פָּתַח הַכָּתוּב בַּאֲכִילָה וְסִיֵּם בְּטֻמְאָה לוֹמַר לָךְ מָה טֻמְאָה בְּכַעֲדָשָׁה אַף אֲכִילָה בְּכַעֲדָשָׁה בִּמְעִילָה בְּפֶרֶק קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ (מְעִילָה דַּף טז:) הִלְכָּךְ אִי לֹא כְּתִיב מִחוּי בְּגוּפַיְהוּ וְיָלֵיף מֵהַנְךְ ה"א לֹא מְחַיֵּב אַמִּיחוּיִין בִּפְחוֹת מִכְּזַיִת: **מָה** לִשְׁרָצִים דִּין הוּא שֶׁיְּהֵא מִחוּי שֶׁלָּהֶן כְּמוֹתָן: **שֶׁכֵּן** טֻמְאָתָן וְאִסּוּרָן בְּמַשֶּׁהוּ: **הֶחָדָשׁ** קֹדֶם שֶׁקָּרַב הָעֹמֶר וְעוֹשֶׂה שֵׁכָר מִן הַשְּׂעוֹרִין: **וְהַשְּׁבִיעִית** מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן נוֹהֶגֶת בָּהֶן שְׁבִיעִית וְחַיָּבִין בְּבִעוּר כְּמוֹתָן: **מֵהַנְךְ** חֵלֶב וְחָמֵץ וּנְבֵלָה: **שֶׁכֵּן** אִסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו וְתֵינַח לְמֵילַף מִינַיְהוּ טֶבֶל וְחָדָשׁ וּשְׁבִיעִית וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם אֲבָל הֶקְדֵּשׁ לֹא אָתֵי מִינַיְהוּ: **בִּכּוּרִים** אֵין אִסּוּרָן בָּא מֵאֵלָיו שֶׁע"י שֶׁמַּפְרִישָׁן הֵן קְדוֹשִׁים: **פְּרִי** מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי: **תָּבִיא** אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאַרְצְךָ דְּהָוֵה לֵיהּ לְמִכְתַּב אֲשֶׁר מֵאַרְצְךָ: **בִּכּוּרִים** טְעוּנִין קְרִיָּיה אֲרַמִּי אוֹבֵד אָבִי: **וְהַנָּחָה** עַל הָרִצְפָּה וְהִנַּחְתּוֹ לִפְנֵי ה': **מָה** לִתְרוּמָה וּבִכּוּרִים שֶׁכֵּן חַיָּבִים עֲלֵיהֶן מִיתָה בְּמֵזִיד וְחֹמֶשׁ בְּשׁוֹגֵג וְכִי פָּרְכַתְּ מָה לִתְרוּמָה שֶׁכֵּן חַיָּבִין עָלֶיהָ מִיתָה וְחֹמֶשׁ לֵיכָּא לְמֵימַר בִּכּוּרִים יוֹכִיחוּ: **מִתְּרוּמָה** וְחַד מֵהַנְךְ חָמֵץ אוֹ נְבֵלָה דְּכִי פָּרְכַתְּ מָה לִתְרוּמָה שֶׁכֵּן מִיתָה נְבֵלָה תּוֹכִיחַ מָה לִנְבֵלָה שֶׁכֵּן אִסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו תְּרוּמָה תּוֹכִיחַ וְחָזַר הַדִּין הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן שֶׁאֲסוּרִין הֵן עַצְמָן וּמַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן כְּמוֹתָן אַף אֲנִי אָבִיא אֶת אֵלּוּ: **סִיתְוָנִיּוֹת** עֲנָבִים הַנִּמְצָאִין בַּגְּפָנִים בִּימוֹת הַחֹרֶף שֶׁאֵין מִתְבַּשְּׁלִין לְעוֹלָם וְעוֹשִׂין מֵהֶן חֹמֶץ: **וּשְׁאָר** כָּל מִינֵי פֵּרוֹת חוּץ מֵעֲנָבִים וְזֵיתִים שֶׁדַּרְכָּן בְּכָךְ: **מְחַיֵּב** קֶרֶן וְחֹמֶשׁ אִם אֲכָלָן בְּשׁוֹגֵג: **בְּמַאי** קָמִיפַּלְגֵי הוֹאִיל דְּיָלְפִינַן תְּרוּמָה מִבִּכּוּרִים לְמַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן כְּמוֹתָן: **בְּדוּן** מִינָהּ וּמִינָהּ בְּכָל גְּזֵרוֹת שָׁווֹת וּבִנְיַן אָב שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁאָנוּ לְמֵדִים דָּבָר מֵחֲבֵירוֹ אִי דָּיְינִינַן לֵיהּ וְגָמְרִינַן לֵיהּ לְכָל מִילֵּי אוֹ דּוּן מִינָהּ מָה שֶׁאָנוּ צְרִיכִין לוֹ וְאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ לְמִילֵּי אַחֲרִינְתָא דִּמְפָרְשֵׁי בְּגוּפֵיהּ קָמִיפַּלְגֵי: **בִּכּוּרִים** מְבִיאִין מִכָּל שִׁבְעַת הַמִּינִין: **אַף** תְּרוּמָה נָמֵי שֶׁהִפְרִישָׁהּ בְּפֵרוֹת כְּגוֹן תְּמָרִים וְתַפּוּחִים כֵּיוָן דִּתְרוּמָה נוֹהֶגֶת בְּפֵרִי אַף עַל גַּב דְּאֵינָהּ נוֹהֶגֶת בְּמַשְׁקִין שֶׁלָּהֶן אֶלָּא בְּתִירוֹשׁ וְיִצְהָר בִּלְבַד הַנְךְ מַשְׁקִין כֵּיוָן דְּמִפֵּרוֹת תְּרוּמָה אָתוּ הֲרֵי הֵן כִּתְרוּמָה. וְהַאי דּוּן מִינָהּ וּמִינָהּ לָאו דַּוְקָא קָאָמַר דְּהָא תְּמָרִים וְתַפּוּחִים גּוּפַיְהוּ אֵין תְּרוּמָתָן מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וְהָכִי הוּא דְּקָאָמְרִינַן כֵּיוָן דִּבְמִילֵּי דְּאוֹרַיְיתָא אִית לָן דּוּן מִינָהּ וּמִינָהּ וְאִי הוֹאִיל תְּרוּמַת תְּמָרִים דְּאוֹרַיְיתָא הָוְיָא גָּמְרֵי לָהּ מִבִּכּוּרִים לְמַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן כְּמוֹתָן הָכִי נָמֵי רַבָּנָן בְּדִידְהוּ כְּעֵין דְּאוֹרַיְיתָא תִּקּוּן: **וְרַבִּי** יְהוֹשֻׁעַ סָבַר אִי נָמֵי הוּא דְּאוֹרַיְיתָא לֹא הָוֵין מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן כְּמוֹתָן דְּאִית לַן דּוּן מִינָהּ וּמִינָהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ דּוּן מִינָהּ לְמָה שֶׁהִיא צְרִיכָה לִלְמֹד הֵימֶנָּה דְּהַיְינוּ שֶׁיְּהוּ הַמַּשְׁקִין מִמֶּנָּה כְּמוֹתָהּ וְתוּ לֹא תְּלוּן מִינָהּ אֶלָּא הַעֲמֵד אוֹתָהּ בִּמְקוֹמָהּ: **תִּירוֹשׁ** וְיִצְהָר כְּתִיבֵי בָּהּ וְלֹא שְׁאָר מַשְׁקִין וְהַנְךְ מַשְׁקִין דְּנָהֲגוּ בָּהּ תְּרוּמָה הוּא דְּיָלְפִינַן מִבִּכּוּרִים דְּאִם קָרָא עֲלֵיהֶן שֵׁם תְּרוּמָה קֹדֶם שֶׁדְּרָכָן נֶאֱסָרִין מַשְׁקֶה הַיּוֹצֵא מֵהֶן אֲבָל שְׁאָר מַשְׁקִין דְּלֹא כְּתִיבָא בְּהוּ תְּרוּמָה אֲפִילּוּ הִיא כְּתִיבָא בְּפֵרוֹת עַצְמָן לֹא: **אֵין** מְבִיאִין בִּכּוּרִים מַשְׁקֶה לְגָמְרֵי מַשְׁמַע אֲפִילּוּ הֵבִיא פֵּרוֹת וּדְרָכָן דְּאִי בִּדְרוּכִין וְעוֹמְדִין אֲפִילּוּ עֲנָבִים נָמֵי לֹא דְּהָא אָמְרָן פְּרִי אַתָּה מֵבִיא וְאִי אַתָּה מֵבִיא מַשְׁקֶה: **רַבִּי** יְהוֹשֻׁעַ הִיא דְּאָמַר גַּבֵּי תְּרוּמָה לֹא קַיְישֵׁי דְּאִית לֵיהּ דּוּן מִינָהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ וְכֵיוָן דְּבִתְרוּמָה לֹא מִתְסְרֵי הָדַר גָּמַר לְבִכּוּרִים מִינָהּ דְּהָא דְּרַבִּי רַחֲמָנָא בְּהוּ תָּבִיא זֵיתִים וַעֲנָבִים הוּא דְּרַבִּי: **אֵין** סוֹפְגִין מִשּׁוּם מַשְׁקֶה הַבָּא מִפֵּרוֹת עָרְלָה: **רַבִּי** יְהוֹשֻׁעַ הִיא דְּאָמַר בִּתְרוּמָה לֹא מִיתַּסְרֵי וְאָתוּ בִּכּוּרִים גָּמְרֵי מִתְּרוּמָה בְּהֶקֵּשָׁא דְּאִיקְּרוּ תְּרוּמָה וְאָתְיָא עָרְלָה וְגָמַר מִבִּכּוּרִים מִגְּזֵרָה שָׁוָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי' מהל' מאכלות אסורות הל' כב:

ב מיי' פב' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ד:

ג מיי' פי"א מהל' תרומות הל' ב:

ד מיי' פי' מהל' מאכלות אסורות הל' כב:

מסורת הש"ס

א שבת קלב.

ב ערכין יא.

ג משנה תרומות; ברכות לח.

ד מנחות קז.; מנחות סב.; שבועות לא.

ה משנה תרומות; פסחים כד:

גליון הש"ס

גמ' דאיתקש לבכורים. ע' מנחות דף יח ע"א תוס' ד"ה לחם:

תורה אור השלם

וְלֶחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד־עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הֲבִיאֲכֶם אֶת־קָרְבַּן אֱלֹהֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם [ויקרא כג, יד]

וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל־פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וְשַׂמְתָּ בַטֶּנֶא וְהָלַכְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם [דברים כו, ב]

וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה וַיָּגָר שָׁם בִּמְתֵי מְעָט וַיְהִי־שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עָצוּם וָרָב [דברים כו, ה]

וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטֶּנֶא מִיָּדֶךָ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי מִזְבַּח יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ [דברים כו, ד]

לֹא־תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ וְכָל־נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדֹּר וְנִדְבֹתֶיךָ וּתְרוּמַת יָדֶךָ [דברים יב, יז]

וְאִישׁ כִּי־יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיָסַף חֲמִשִׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת־הַקֹּדֶשׁ [ויקרא כב, יד]

וַהֲדַר מַיְיתֵי לַהּ לְעָרְלָה "פְּרִי" "פְּרִי" מִבִּכּוּרִים. וְהָאָלָל. מַאי אָלָל? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מַרְטְקָא, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: בָּשָׂר שֶׁפְּלָטַתּוּ סַכִּין. מֵיתִיבִי: "וְאוּלָם אַתֶּם טֹפְלֵי שָׁקֶר רֹפְאֵי אֱלִל כֻּלְּכֶם". בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר מַרְטְקָא – הַיְינוּ דְּלָאו בַּר רְפוּאָה הוּא, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר בָּשָׂר שֶׁפְּלָטַתּוּ סַכִּין – בַּר רְפוּאָה הוּא! בְּאָלָל דִּקְרָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי; כִּי פְּלִיגִי – בְּאָלָל דְּמַתְנִיתִין. (א)תָּא שְׁמַע, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָאָלָל הַמְכוּנָּס, אִם יֵשׁ כְּזַיִת בְּמָקוֹם אֶחָד – חַיָּיבִין עָלָיו, וְאָמַר רַב הוּנָא: וְהוּא שֶׁכִּנְּסוֹ. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר בָּשָׂר שֶׁפְּלָטַתּוּ סַכִּין, הַיְינוּ דְּכִי אִיכָּא כְּזַיִת מִיחַיַּיב, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר מַרְטְקָא, כִּי אִיכָּא כְּזַיִת מַאי הָוֵי? עֵץ בְּעָלְמָא הוּא! אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה לָא פְּלִיגִי, כִּי פְּלִיגִי אַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מַרְטְקָא נָמֵי מִצְטָרֵף, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: דַּוְקָא בָּשָׂר שֶׁפְּלָטַתּוּ סַכִּין, אֲבָל מַרְטְקָא לָא מִצְטָרֵף. [א]הַאי בָּשָׂר שֶׁפְּלָטַתּוּ סַכִּין, הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּחָשֵׁיב עֲלֵיהּ – אֲפִילּוּ בְּאַנְפֵּי נַפְשֵׁיהּ מִיטַּמֵּא, וְאִי דְּלָא חָשֵׁיב עֲלֵיהּ – בַּטּוֹלֵיהּ בַּטְלֵיהּ! [בג]רַבִּי אָבִין וְרַבִּי מְיָישָׁא, חַד אָמַר: מִקְצָתוֹ חִישֵּׁב עָלָיו. [דה]וְחַד אָמַר: מִקְצָתוֹ פְּלָטַתּוּ חַיָּה, וּמִקְצָתוֹ פְּלָטַתּוּ סַכִּין. [ו]תְּנַן הָתָם: הַחַרְטוֹם וְהַצִּפָּרְנַיִם מִיטַּמְּאִין וּמְטַמְּאִין וּמִצְטָרְפִין. חַרְטוֹם – עֵץ בְּעָלְמָא הוּא! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בְּחַרְטוֹם תַּחְתּוֹן. תַּחְתּוֹן נָמֵי עֵץ בְּעָלְמָא הוּא! אָמַר רַב פָּפָּא: תַּחְתּוֹן שֶׁל עֶלְיוֹן. צִפָּרְנַיִם, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מָקוֹם (המובלעים) [הַמּוּבְלָע] בַּבָּשָׂר. קַרְנַיִם, אָמַר רַב פָּפָּא: בְּמָקוֹם שֶׁחוֹתְכִין וְיוֹצֵא מֵהֶן דָּם. [ז]כְּיוֹצֵא בּוֹ, הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה. אָמַר רַבִּי אַסִּי: שׁוֹנִין יִשְׂרָאֵל בִּטְמֵאָה, וְגוֹי בִּטְהוֹרָה – צְרִיכִין מַחְשָׁבָה וְהֶכְשֵׁר מַיִם מִמָּקוֹם אַחֵר. [חט]הֶכְשֵׁר לְמָה לִי? סוֹפוֹ לְטַמֵּא טוּמְאָה חֲמוּרָה, וְכֹל שֶׁסּוֹפוֹ לְטַמֵּא טוּמְאָה חֲמוּרָה – לָא בָּעֵי הֶכְשֵׁר. (ב)דְּתָנֵי דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "וְכִי יֻתַּן מַיִם עַל זֶרַע", מָה זְרָעִים שֶׁאֵין סוֹפָן לְטַמֵּא טוּמְאָה חֲמוּרָה צְרִיכִין הֶכְשֵׁר, אַף כֹּל שֶׁאֵין סוֹפוֹ לְטַמֵּא טוּמְאָה חֲמוּרָה צָרִיךְ הֶכְשֵׁר. (ג)וְתַנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ נִבְלַת עוֹף טָהוֹר צְרִיכָה מַחְשָׁבָה וְאֵינָהּ צְרִיכָה הֶכְשֵׁר? מִפְּנֵי שֶׁסּוֹפָהּ

מַרְטְקָא גִּיד הַשִּׁדְרָה וְהַצַּוָּאר וְהוּא רָחָב וְלָבָן וְקָשֶׁה מְאֹד וְקוֹרִין אוֹתוֹ ייבו"ל: בָּשָׂר שֶׁפְּלָטַתּוּ סַכִּין כְּשֶׁמַּפְשִׁיטִין אֶת הַבְּהֵמָה פְּעָמִים שֶׁהַסַּכִּין פּוֹלֵט מִן הַבָּשָׂר אֵצֶל הָעוֹר וְלֹא חָשִׁיב. וּלְקַמֵּיהּ פָּרִיךְ הֵיכִי דָּמֵי דְּאַגְּרוּפֵי מִצְטָרֵף וּבְאַפֵּי נַפְשֵׁיהּ אֵין מְקַבֵּל טֻמְאָה: וְאוּלָם אַתֶּם טוֹפְלֵי שֶׁקֶר אִיּוֹב אָמַר לַחֲבֵירָיו מְחַבְּרֵי דִּבְרֵי שֶׁקֶר אַתֶּם וְדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ רְפוּאָה אַתֶּם אוֹמְרִין לִרְפוּאָתִי. וּמַרְטֵקָא מִשֶּׁנִּפְסַק אֵין לוֹ רְפוּאָה לְהִתְחַבֵּר עוֹד: בָּשָׂר שֶׁפְּלָטַתּוּ סַכִּין בַּר רְפוּאָה הוּא הַמְקַלֵּף בָּשָׂר מִן הַחַי פְּעָמִים שֶׁקּוֹשְׁרִין אוֹתוֹ בִּמְקוֹמוֹ וְהוּא נִדְבָּק וּמַעֲלֶה אֲרֻכָּה: הַמְכֻנָּס הַנֶּאֱסָף יַחַד יָפֶה: חַיָּבִין עָלָיו מִשּׁוּם נְבֵלָה בֵּין שֶׁאֲכָלוֹ בֵּין שֶׁנּוֹגֵעַ בּוֹ וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ וּפְלִיג אַמַּתְנִי' דְּקָתָנֵי אֲבָל לֹא טֻמְאַת נְבֵלוֹת: וְהוּא שֶׁכִּנְּסוֹ דְּאַחְשְׁבֵיהּ וְגַלֵּי דַּעְתֵּיהּ דְּלָא בַּטְלֵיהּ מֵעִקָּרָא אֲבָל מִתְכַּנֵּס מֵאֵלָיו אוֹ ע"י תִּינוֹקוֹת שֶׁלֹּא בְּמִתְכַּוֵּין לֹא פָּלִיג ר' יְהוּדָה דְּלִיהֱוֵי נְבֵלָה: בִּשְׁלָמָא לְמ"ד אָלָל הַיְינוּ בָּשָׂר שֶׁפְּלָטַתּוּ סַכִּין הַיְינוּ דְּמִחַיַּיב דְּאִיכָּא לְמֵימַר כֵּיוָן דְּכִנְּסוֹ אַחְשְׁבֵיהּ וְהָדַר לְמִלְתֵיהּ וְגַלֵּי דַּעְתֵּיהּ דְּלָא בַּטְלֵיהּ מֵעִקָּרָא: בְּאָלָל דְּר' יְהוּדָה לָא פְּלִיגִי דְּוַדַּאי רַבִּי יְהוּדָה אֲבָשָׂר שֶׁפְּלָטַתּוּ סַכִּין קָאֵי וְרַבִּי יוֹחָנָן נָמֵי מוֹדֵי דְּבָשָׂר שֶׁפְּלָטַתּוּ סַכִּין אִיקְרֵי אָלָל וּבְמַרְטְקָא הוּא דִּפְלִיגִי וְלת"ק ר' יוֹחָנָן אָמַר מַרְטְקָא נָמֵי מִקְרֵי אָלָל כְּדַאֲשְׁכַּחַן בִּקְרָא וְאָלָל דְּמַתְנִי' דְּקָאָמַר מִצְטָרֵף בִּכְלֵיהוּ אָלָל קָאָמַר דְּמִצְטָרְפֵי וּבְאַפֵּי נַפְשַׁיְיהוּ לָא מִטַּמּוּ וְאָתָא רַבִּי יְהוּדָה לְמֵימַר דְּאָלָל מַרְטְקָא מוֹדִינָא דְּלָא הָוֵי בָּשָׂר בְּאַנְפֵּי נַפְשֵׁיהּ לְעִנְיַן נְבֵלוֹת אֲבָל בָּשָׂר שֶׁפְּלָטַתּוּ סַכִּין אִם חָזַר וְכִנְּסוֹ גַּלֵּי אַדַּעְתֵּיהּ דְּלָא בַּטְלֵיהּ וְחַיָּבִין עָלָיו מִשּׁוּם נְבֵלָה: אֲבָל מַרְטְקָא לָא מִצְטָרֵף דְּעֵץ בְּעָלְמָא הוּא: אִי דְּחָשִׁיב עָלֶיהָ אֲפִילּוּ בָּתַר הָכִי: בְּאַנְפֵּי נַפְשֵׁיהּ נָמֵי לְטַמָּא טֻמְאַת אוֹכָלִין דְּקַיְ"ל דְּמַחֲשָׁבָה שַׁוְיָא אֲכִילָה כָּל מִילֵּי דְּמָנֵי לְמִיכְלֵיהּ וְאַע"ג דְּלָאו אוֹרְחֵיהּ כִּדְאָמְרָן בְּפֶרֶק בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף עז:) עוֹר שֶׁשְּׁלָקוֹ וְשַׁוְיָא שֶׁחִשֵּׁב עָלֶיהָ מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכָלִין וְנַהִי דְּהָתָם לָא הָדַר הָוֵי בָּשָׂר לְעִנְיַן טֻמְאַת נְבֵלוֹת דְּהָא נַעֲשָׂה עוֹר בְּבִטּוּלוֹ הָרִאשׁוֹן אֲבָל לְאָכְלוֹ מֵיהָא הָוֵי לְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכָלִין אִם נָגַע בַּשֶּׁרֶץ דְּלָא גָּרַע מֵעוֹר שֶׁשְּׁלָקוֹ: מִקְצָתוֹ חִשֵּׁב עָלָיו וְלֹא פי' אֵיזֶה קְצָת הִלְכָּךְ כְּבֵיצָה מִינֵיהּ לֹא מְקַבֵּל טֻמְאָה דְּהָא לֹא חִשֵּׁב עַל כֻּלּוֹ אֲבָל כִּי מִצְטָרֵף בַּהֲדֵי שְׁאָר אוֹכָלִין מִצְטָרֵף דְּהוּא קְצָת מַחֲשָׁבָה דְּאִית בֵּיהּ לְאַשְׁלוּמֵי שִׁיעוּרָא:

פְּלָטַתּוּ חַיָּה נְשָׁכָהּ כֶּלֶב וְלִדַּלֵּל מִן הַבָּשָׂר אֵצֶל הָעוֹר וְאַחַ"כ שְׁחָטָהּ וְהִפְלִיט גַּם הַסַּכִּין עוֹד וְאֵין יָדוּעַ אֵי זֶה מֵהֶן פְּלָטָה חַיָּה וְאֵי זֶה סַכִּין וְהַהוּא דִּפְלָטַתּוּ חַיָּה לָא בְּטִיל מִקְּמֵי מִיתָה וְהַהוּא דְּסַכִּין בַּטְלֵיהּ מִדַּעַת וְכֵיוָן דְּלָא חָשִׁיב עָלֶיהָ הִלְכָּךְ כִּי הָוֵי בַּהֲדֵי שְׁאָר אוֹכָלִין מִצְטָרֵף הַהוּא קְצָת דְּחַיָּה בַּהֲדַיְיהוּ וּלְטֻמְאַת נְבֵלוֹת לָא וְאַע"ג דִּפְלָטַתּוּ חַיָּה דְּמַתְנִיתִין רַבִּי עֲקִיבָא הִיא דְּאָמַר הָעוֹר מְבַטְּלוֹ מִטֻּמְאַת נְבֵלוֹת וַאֲפִילּוּ פְּלָטַתּוּ חַיָּה לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף קכב.): תְּנַן הָתָם בְּמַסֶּכֶת טְהָרוֹת (פ"א מ"ב) בְּסֵדֶר טַהֲרוֹת גַּבֵּי נִבְלַת עוֹף טָהוֹר: הַחַרְטוֹם בי"ק בלע"ז: מִטַּמְּאִין אִם קִבֵּל הָעוֹף טֻמְאָה מִן הַשֶּׁרֶץ אֵלּוּ נַעֲשִׂין יָד לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא טֻמְאָה. עוֹף אֵין לוֹ טֻמְאַת מַגָּע מִשּׁוּם נְבֵלָה אא"כ קִבְּלָה מֵאֲחֵרִים שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ אֶלָּא הָאָמוּר בָּהּ טֻמְאַת אֲכִילָה לְטַמֵּא בְּבֵית הַבְּלִיעָה: וּמִצְטָרְפִין לִכְבֵיצָה: תַּחְתּוֹן שֶׁל עֶלְיוֹן קְלִפַּת רְצוּעָה דַּקָּה יֵשׁ בְּתוֹךְ הַפֶּה דְּבוּקָה לַחַרְטוֹם בָּעֶלְיוֹן לְאָרְכּוֹ: צִפָּרְנַיִם הֵיכָא הֲווּ אֹכֶל: מָקוֹם הַמֻּבְלָע בַּבָּשָׂר שָׁרְשֵׁי הַצִּפָּרְנַיִם: הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה טְמֵאָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים הָא פְּרִישִׁית לֵהּ (לְעֵיל חֻלִּין קיז:) דְּכֵיוָן דִּלְדִידֵיהּ בִּשְׁחִיטַת יִשְׂרָאֵל בִּטְהוֹרָה מְשַׁוְּיָא לָהּ אֲכִילָה בְּעוֹדָהּ מְפַרְכֶּסֶת וּלְיִשְׂרָאֵל שָׁרְיָא דְּהָא בִּשְׁחִיטָה תַּלְיָא לְהוּ מִילְּתָא הַשְׁתָּא נָמֵי הוֹאִיל וְיִשְׂרָאֵל שָׁחֲטָהּ שְׁחִיטָה מְעַלְיָא אע"ג דִּבְטֵמְאָה לָא שַׁיְּיכָא שְׁחִיטָה וּלְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לָא מִשְׁתְּרֵי עַד שֶׁתָּמוּת דְּאֵבֶר מִן הַחַי הוּא גַּבֵּיהּ אפ"ה מְהַנְיָא מַחְשֶׁבֶת יִשְׂרָאֵל לְהַאֲכִילָהּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְשַׁוְּיָא אֲכִילָה בְּעוֹדָהּ מְפַרְכֶּסֶת וְכ"שׁ טְהוֹרָה שֶׁאוֹכֵל הֶתֵּר גָּמוּר הוּא בְּעוֹדָהּ מְפַרְכֶּסֶת וְהָא דְּאָמְרִינַן אָסוּר לֶאֱכוֹל מִבְּהֵמָה קֹדֶם שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ מִדְּרַבָּנַן הוּא וְכֵן עוֹבֵד כּוֹכָבִים בִּטְהוֹרָה תַּנְיָא נָמֵי לְקַמָּן דְּהוֹאִיל וּטְהוֹרָה הִיא וַאֲשְׁכַּחַן הֶתֵּר בִּטְהוֹרָה מְפַרְכֶּסֶת שֶׁשְּׁחָטָהּ יִשְׂרָאֵל הַשְׁתָּא נָמֵי כִּי שְׁחָטָהּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים הָוְיָא אוֹכֶל לְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכָלִין מִן הַשֶּׁרֶץ שֶׁאִם תַּחֲזוֹר וְתִגַּע בָּאוֹכָלִין אֲחֵרִים קֹדֶם שֶׁתָּמוּת וְתַעֲשֶׂה נְבֵלָה תְּטַמְּאֵם אֲבָל יִשְׂרָאֵל בִּטְהוֹרָה אֵין צְרִיכָה מַחְשָׁבָה וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בִּטְמֵאָה לֹא מְהַנְיָא לָהּ מַחְשָׁבָה בְּעוֹדָהּ מְפַרְכֶּסֶת דְּלָא אַשְׁכַּחַן הֵיתֵּר בִּלְכְווֹתָהּ: שׁוֹנִים יֵשׁ תַּנָּאִים שֶׁשּׁוֹנִים שֶׁיִּשְׂרָאֵל בִּטְמֵאָה צָרִיךְ מַחֲשָׁבָה לְהַאֲכִילָהּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְאִי לֹא חָשַׁב לֹא הָוְיָא אֹכֶל עַל שֶׁתָּמוּת וְכֵן עוֹבֵד כּוֹכָבִים בִּטְהוֹרָה: וְהֶכְשֵׁר מִמָּקוֹם אַחֵר הֶכְשֵׁר מַיִם דְּדַם שְׁחִיטָה דִּילָהּ לֹא מַכְשִׁר לָהּ דְּלָא אִקְרֵי מַשְׁקֶה אֶלָּא דַּם חֻלִּין כִּדְאָמְרִינַן בְּהַשּׁוֹחֵט (לְעֵיל חֻלִּין דַּף לה:) וּמַיְיהוּ דַּם שְׁחִיטָה הוֹגֶנֶת מַכְשִׁיר דְּאִיתַּקַּשׁ לְמַיִם דִּכְתִיב עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם כִּדְאָמְרִינַן בְּהַשּׁוֹחֵט (שָׁם) אֲבָל דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים לָאו דַּם חֻלִּין הוּא וְלָא דַּם שְׁחִיטָה הוּא וְהָוֵי כְּדַם מַגֵּפָתוֹ וּכְדַם הַמֵּת דַּחֲלָל לָא מִקְרֵי אֶלָּא עַל יְדֵי גִּיסְטְרָא וּמִנְּאַר כִּדְאָמְרִינַן בְּסוֹטָה (דַּף מה:) לָתֵת אוֹתָהּ עַל צַוְּארֵי חַלְלֵי רָשָׁע: הֲרֵי סוֹפָהּ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה אָדָם וְכֵלִים בְּכַזַּיִת וַאֲפִילּוּ בְּמַשָּׂא כְּשֶׁתָּמוּת: זְרָעִים אֵינָן נַעֲשִׂין אַב הַטֻּמְאָה עוֹלָמִית וַאֲפִילּוּ נָגְעוּ בְּמֵת שֶׁהוּא אֲבִי אָבוֹת וְאֵינָן נַעֲשִׂין אָב לְטַמֵּא אָדָם וְכֵלִים דְּמֵהֵיכָא נַפְקָא דְּנוֹגֵעַ בְּמֵת מְטַמֵּא אָדָם מֵהַאי קְרָא דִּכְתִיב (בְּמִדְבַּר יט) וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ הַנּוֹגַעַת בְּאוֹתוֹ טָמֵא תִּטְמָא עַד הָעֶרֶב וְכִי כְּתִיב הַאי קְרָא בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ טָהֳרָה בְּהַזָּאָה וּבִטְבִילָה כְּתִיב דִּכְתִיב לְעֵיל מִינֵּיהּ וְהִזָּה הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא וְגוֹ' וּבְהַהוּא טָמֵא קָאֵי וְהַנֶּפֶשׁ הַנּוֹגַעַת יָצְאוּ אוֹכָלִין וּמַשְׁקִין וּכְלֵי חֶרֶס הוֹאִיל וְאֵין לָהֶם טָהֳרָה בְּמִקְוֶה אֵין נַעֲשִׂין אַב הַטֻּמְאָה: נִבְלַת עוֹף טָהוֹר צְרִיכָה מַחֲשָׁבָה לְקַבֵּל טֻמְאַת אוֹכָלִים מִן הַשֶּׁרֶץ שֶׁאִם לֹא חָשַׁב עָלֶיהָ לַאֲכִילָה אֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה וְאִם חָזְרָה וְנָגְעָה בָּאוֹכָלִים לֹא נִטְמְאוּ: וְאֵינָהּ צְרִיכָה הֶכְשֵׁר מִשְׁנָה הִיא בְּמַסֶּכֶת טְהָרוֹת (פ"א מ"א) שְׁלֹשָׁה עָשָׂר דְּבָרִים נֶאֶמְרוּ בְּעוֹף טָהוֹר וְזוֹ אַחַת מֵהֶן:

וְהָדָר מַיְתֵי [לה] לַעֲרְלָה פְּרִי פְּרִי מִבִּכּוּרִים וא"ת לכפ' כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים כב:) פָּשִׁיט מֵהֶךְ מִשְׁנָה דְּכָל אִסּוּרִים שֶׁבַּתּוֹרָה אֵין לוֹקִין עֲלֵיהֶם אֶלָּא כְּדֶרֶךְ הֲנָאָתָן וְהָכָא קָאָמַר מִשּׁוּם דְּגָמַר לָהּ מִבִּכּוּרִים וי"ל דְּרַבּוּי דְּהָכָא צְרִיכִי דְּלָא נִמָא זֵעָה בְּעָלְמָא הוּא: **מַרְטְקָא** פי' ר"ח בָּשָׂר מֵת וְכֵן נִרְאֶה לר"ת וְלֹא כְּפִי' הַקּוּנְטְרֵס שֶׁפִּי' גִּידֵי הַצַּוָּאר מִדְּאָמְרִינָן פֶּרֶק כָּל הַפְּסוּלִים (זְבָחִים דַּף לה.) פֶּגֶל בְּאָלָל נִתְפַּגְּלָה מוֹרָאָהּ פֶּגֶל בְּמוֹרָאָהּ לֹא נִתְפַּגְּלָה אָלָל וּבָעוֹף אֵין גִּידֵי צַוָּאר קָשִׁין וּמוֹרָאָה לֹא שַׁיָּךְ אֶלָּא בָּעוֹף וּלְמַאן דִּמְפָרֵשׁ בָּשָׂר שֶׁפְּלָטַתּוּ סַכִּין לֹא קָשֶׁה לֵיהּ מֵהָתָם דְּהָא אָמְרִי' בְּסָמוּךְ לְכ"ע מַרְטְקָא נָמֵי הָוֵי אָלָל: **ר' יְהוּדָה** אוֹמֵר חַיָּבִים עָלָיו הָא דְּלָא קָאָמַר מְטַמֵּא טֻמְאַת נְבֵלוֹת דְּלָא תֵּימָא מִדְּרַבָּנָן לְהָכִי קָאָמַר חַיָּבִין עָלָיו: **וְהוּא** שֶׁכִּנְּסוֹ תֵּימָה מָה שַׁיְּיכָא מַחֲשָׁבָה לְאִסּוּר דְּגַבֵּי טֻמְאָה שַׁיָּךְ לְחַלֵּק דְּאִי מְבַטֵּל לֵיהּ עֵץ בְּעָלְמָא הוּא אֲבָל מִשּׁוּם דִּבְטָלֵיהּ לֹא מִשְׁתְּרֵי בַּאֲכִילָה לָכֵן נִרְאֶה דְּחַיָּבִין עָלָיו לֹא מַיְירֵי לְעִנְיַן אֲכִילָה דְּלָא צָרִיךְ כִּנְּסוֹ אֶלָּא לְעִנְיַן אִם נִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ כְּמוֹ שֶׁפֵּי' בְּקוּנְטְרֵס בְּלָשׁוֹן אַחֵר וְהָא דְּלָא נָקַט טָמֵא דְּלָא תֵּימָא מִדְּרַבָּנָן כִּדְפֵי' וְכֵן נִרְאֶה דְּאִי לַאֲכִילָה הָא כֵּיוָן דְּאָכְלוֹ אֵין לְךָ כִּנּוּס גָּדוֹל מִזֶּה: **וְרַבִּי** יוֹחָנָן אָמַר אַף מַרְטְקָא מִצְטָרֵף וְלָאו בכה"ג דְּהָוֵי שׁוֹמֵר דְּא"כ מ"ט דר"ל עוֹר וְעֶצֶם מִצְטָרְפִים מִשּׁוּם שׁוֹמֵר וְצָרוּף שׁוֹמֵר מִקְרָאֵי דְּרָשִׁינָן לְעֵיל (חֻלִּין דַּף קיח.) אֶלָּא מַיְירֵי כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ בְּרֹאשׁוֹ כְּזַיִת בָּשָׂר דְּאַע"ג דְּלָא הָוֵי שׁוֹמֵר מִצְטָרֵף דְּרָאוּי הוּא שֶׁיֹּאכַל אַגַּב בָּשָׂר וְרֵישׁ לָקִישׁ סָבַר דְּלָא מִצְטָרֵף דְּאֵין רָאוּי לַאֲכִילָה דְּעֵץ בְּעָלְמָא הוּא: **ה"ג** בַּמִּשְׁנָה בְּטַהֲרוֹת הַחַרְטוֹם וְהַצִּפָּרְנַיִם מְטַמְּאִין כו' וְלֹא גַּרְסִינָן בָּהּ קַרְנַיִם וְקַרְנַיִם דִּמְפָרֵשׁ בָּהּ רַב פָּפָּא בְּסָמוּךְ אַמַּתְנִי' דְּהָכָא קָאֵי:

מסורת הש"ס

א משנה חולין; לעיל קיז:
ב כריתות כא.; זבחים קה.; נדה נא.; תוספתא עוקצין
ג בכורות י.

תורה אור השלם

וְכִי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ וּנְטַעְתֶּם כָּל־עֵץ מַאֲכָל וַעֲרַלְתֶּם עָרְלָתוֹ אֶת־פִּרְיוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל [ויקרא יט, כג]

וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל־פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וְשַׂמְתָּ בַטֶּנֶא וְהָלַכְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם [דברים כו, ב]

וְאוּלָם אַתֶּם טֹפְלֵי־שָׁקֶר רֹפְאֵי אֱלִל כֻּלְּכֶם [איוב יג, ד]

וְכִי יֻתַּן־מַיִם עַל־זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם [ויקרא יא, לח]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פג' מהל' טומאת אוכלים הל' ג:
ב מיי' פד' מהל' טומאת אוכלים הל' ד:
ג מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ח:
ד מיי' פד' מהל' טומאת אוכלים הל' ד:
ה מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ח:
ו מיי' פג' מהל' טומאת אוכלים הל' ג:
ז מיי' פג' מהל' טומאת אוכלים הל' ד:
ח מיי' פג' מהל' טומאת אוכלים הל' ד:
ט מיי' פג' מהל' טומאת אוכלים הל' ג:

שֶׁסּוֹפָהּ לְטַמֵּא טוּמְאָה חֲמוּרָה! אָמַר חִזְקִיָּה: הוֹאִיל וְיָכוֹל לְגוֹרְרָהּ, וּלְהַעֲמִידָהּ עַל פָּחוֹת מִכְּזַיִת. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי זֵירָא: וּמִי אָמַר חִזְקִיָּה הָכִי? וְהָא אִיתְּמַר: שָׁחַט בָּהּ שְׁנַיִם אוֹ רוֹב שְׁנַיִם, וַעֲדַיִין הִיא מְפַרְכֶּסֶת – חִזְקִיָּה אָמַר: אֵינָהּ לְאֵבָרִים, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יֶשְׁנָהּ לְאֵבָרִים. חִזְקִיָּה אָמַר אֵינָהּ לְאֵבָרִים: מֵתָה הִיא. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר יֶשְׁנָהּ לְאֵבָרִים: לָאו מֵתָה הִיא. אֲמַר לֵיהּ: יָצְתָה מִכְּלַל חַיָּה, וְלִכְלַל מֵתָה לֹא בָּאת. גּוּפָא: שָׁחַט בָּהּ שְׁנַיִם, אוֹ רוֹב שְׁנַיִם, וַעֲדַיִין הִיא מְפַרְכֶּסֶת – חִזְקִיָּה אָמַר: אֵינָהּ לְאֵבָרִים, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יֶשְׁנָהּ לְאֵבָרִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: נְקוֹט לְהָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן בְּיָדְךָ, דְּתָנֵי רַב אוֹשַׁעְיָא כְּוָותֵיהּ. [א(א)]דְּתָנֵי רַב אוֹשַׁעְיָא: יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁחַט בְּהֵמָה טְמֵאָה לְגוֹי, שָׁחַט בָּהּ שְׁנַיִם אוֹ רוֹב שְׁנַיִם, וּמְפַרְכֶּסֶת – מְטַמְּאָה טוּמְאַת אֳכָלִין, אֲבָל לֹא טוּמְאַת נְבֵלוֹת. אֵבֶר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה, כְּפוֹרֵשׁ מִן הַחַי, וּבָשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה, כְּבָשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחַי, וְאָסוּר לִבְנֵי נֹחַ, וַאֲפִילּוּ לְאַחַר שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ. [ב]שָׁחַט בָּהּ אֶחָד, אוֹ רוֹב אֶחָד – אֵינָהּ מְטַמְּאָה טוּמְאַת אֳכָלִין; נְחָרָהּ – אֵין בָּהּ טוּמְאָה שֶׁל כְּלוּם. [ג(ב)]וְגוֹי שֶׁשָּׁחַט בְּהֵמָה טְהוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, וּמְפַרְכֶּסֶת – מְטַמְּאָה טוּמְאַת אֳכָלִין, אֲבָל לֹא טוּמְאַת נְבֵלָה. אֵבֶר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה, כְּפוֹרֵשׁ מִן הַחַי, וּבָשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה, כְּפוֹרֵשׁ מִן הַחַי, וְאָסוּר לִבְנֵי נֹחַ, וַאֲפִילּוּ לְאַחַר שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ. שָׁחַט בָּהּ אֶחָד אוֹ רוֹב אֶחָד – אֵינָהּ מְטַמְּאָה טוּמְאַת אֳכָלִין, נְחָרָהּ – אֵין בָּהּ טוּמְאָה שֶׁל כְּלוּם. [ד]שָׁחַט גּוֹי בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה, וּבָא יִשְׂרָאֵל וּגְמָרָהּ – כְּשֵׁרָה. שָׁחַט יִשְׂרָאֵל, בֵּין בְּמָקוֹם שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה, וּבֵין בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה, וּבָא גּוֹי וְגָמַר שְׁחִיטָתוֹ – פְּסוּלָה. [ה(ג)]הָרוֹצֶה שֶׁיֹּאכַל מִבְּהֵמָה קוֹדֶם שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ, חוֹתֵךְ כְּזַיִת בָּשָׂר מִבֵּית שְׁחִיטָתָהּ, וּמוֹלְחוֹ יָפֶה יָפֶה, וּמְדִיחוֹ יָפֶה יָפֶה, וּמַמְתִּין לָהּ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ, וְאוֹכְלוֹ. אֶחָד גּוֹי וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל מוּתָּרִין בּוֹ. מְסַיַּיע לֵיהּ לְרַב אִידִי בַּר אָבִין, דְּאָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין אָמַר רַב יִצְחָק בַּר אַשְׁיָין: הָרוֹצֶה שֶׁיַּבְרִיא, חוֹתֵךְ כְּזַיִת בָּשָׂר מִבֵּית שְׁחִיטָה, וּמוֹלְחוֹ יָפֶה יָפֶה, וּמְדִיחוֹ יָפֶה יָפֶה, וּמַמְתִּין לָהּ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ, אֶחָד גּוֹי וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל מוּתָּרִים בּוֹ. [(ד)]בָּעֵי רַבִּי אֶלְעָזָר: שָׁהָה בָּהּ, דָּרַס בָּהּ – מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ הָהוּא סָבָא: הָכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: צְרִיכָה הֶכְשֵׁר שְׁחִיטָה כִּבְהֵמָה טְהוֹרָה. הֶכְשֵׁר לְמַאי? אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק: בְּדִיקַת סַכִּין. בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי זֵירָא מֵרַב שֵׁשֶׁת: מַהוּ שֶׁתַּצִּיל עַל הַבְּלוּעִין שֶׁבְּתוֹכָהּ? אֲמַר לֵיהּ מְטַמְּאָה טוּמְאַת אֳכָלִין, וּמַצֶּלֶת? אֲמַר לֵיהּ: אֵינָהּ מְטַמְּאָה טוּמְאַת נְבֵלוֹת, וְלֹא תַּצִּיל? [ו]אָמַר אַבָּיֵי: אֵינָהּ מַצֶּלֶת עַל הַבְּלוּעִים שֶׁבְּתוֹכָהּ, דְּהָא מְטַמְּאָה טוּמְאַת אֳכָלִין, וְהָרוֹבְעָהּ חַיָּיב, דְּהָא אֵינָהּ מְטַמְּאָה טוּמְאַת נְבֵלָה. [ז]רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָאָלָל [וְכוּ']. אָמַר רַב הוּנָא: וְהוּא שֶׁכִּנְּסוֹ. [ט]וְאָמַר רַב הוּנָא: שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים שֶׁיֶּשְׁנָן עַל גַּבֵּי הָעוֹר – הָעוֹר מְבַטְּלָן,

אַלִּיבָּא

שֶׁסּוֹפָהּ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה אָדָם וּבְגָדִים אִם יֹאכְלֶנָּה הִלְכָּךְ אֵינָהּ צְרִיכָה הֶכְשֵׁר דִּילְפִינַן מִזְּרָעִים. וְטַעֲמָא דְּמַחֲשָׁבָה מִשּׁוּם דִּסְתָמָא לָאו לַאֲכִילָה קַיְּמָא וּבִכְפָרִים קַיְּמִינַן שֶׁאֵין רְגִילִים לֶאֱכֹל עוֹפוֹת אֲבָל בִּכְרַכִּים תְּנַן (עוּקְצִים פ"ג מִשְׁנָה ג) דְּאֵין צְרִיכִין מַחֲשָׁבָה דִּסְתָמָא לַאֲכִילַת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים עוֹמֶדֶת: אָמַר חִזְקִיָּה שֶׁאֲנִי מַתְנִיתִין דִּבִמְפַרְכֶּסֶת קַיְּמִינַן שֶׁעֲדַיִן אֵין בָּהּ טֻמְאָה חֲמוּרָה וְסוֹפָהּ נָמִי שֶׁמָּא לֹא תָּבֹא לִידֵי טֻמְאָה חֲמוּרָה שֶׁהֲרֵי הוּא יָכוֹל לְגוֹרְרָהּ לִגְרוּרִים דַּקִּים פְּחוּתִים פְּחוּתִים מִכְּזַיִת עַד שֶׁתִּכְלֶה כֻּלָּהּ וְשׁוּב לֹא תְּטַמֵּא טֻמְאַת נְבֵלוֹת אֲבָל נִבְלַת עוֹף טָהוֹר כְּבָר מֵתָה וּרְאוּיָה לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה: וּמִי אָמַר חִזְקִיָּה הָכִי אַלְמָא סְבִירָא לֵיהּ לְחִזְקִיָּה הָא דִּתְנַן דְּאֵין טֻמְאַת נְבֵלוֹת בִּמְפַרְכֶּסֶת: שָׁחַט בָּהּ בִּטְמֵאָה: אֵינָהּ לְאֵבָרִים אֵין בֶּן נֹחַ מֻזְהָר עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַחַי וכ"ש בִּטְהוֹרָה דְּלֵיכָּא מִידֵי דְּלְיִשְׂרָאֵל שָׁרֵי וּלְעוֹבֵד כּוֹכָבִים אָסוּר וַאֲפִלּוּ רַבִּי יוֹחָנָן מוֹדֵי בָּהּ בִּטְהוֹרָה: א"נ מוֹדֶה חִזְקִיָּה דְּאֵינָהּ מְטַמְּאָה כִּנְבֵלָה וְאַע"פ שֶׁמֻּתֶּרֶת לִבְנֵי נֹחַ דְּיָצְאָה מִכְּלַל חַיָּה וְלִכְלַל מֵתָה לֹא בָּאתָ וּבְטֻמְאַת נְבֵלוֹת כְּתִיב וְכִי יָמוּת: דְּתָנֵי רַב אוֹשַׁעְיָא כְּוָתֵיהּ דַּאֲסוּרָה לִבְנֵי נֹחַ: מְטַמְּאָה טֻמְאַת אֳכָלִין אִם נָגְעָה בְּשֶׁרֶץ וְחָזְרָה וְנָגְעָה בָּאֳכָלִין הוֹאִיל וְיִשְׂרָאֵל שְׁחָטָהּ שְׁחִיטָה מְעַלְּיָתָא וְחִשֵּׁב עָלֶיהָ לְהַאֲכִילָהּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים כִּדְפָרִישִׁית לְעֵיל: כְּפוֹרֵשׁ מִן הַחַי וּמְטַמֵּא מִיָּד כְּאֵבֶר מִן הַנְּבֵלָה דְּאָמְרִי' בְּהַאי פִּירְקָא (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קכח:) אֵבֶר מִן הַחַי מְטַמֵּא כִּנְבֵלָה: וּבָשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה כְּפוֹרֵשׁ מִן הַחַי אֵין בּוֹ טֻמְאָה דְּבָשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחַי טָהוֹר וּלְהָכִי הָוֵי כְּמִן הַחַי שֶׁאָסוּר לִבְנֵי נֹחַ: אֲפִלּוּ לְאַחַר שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ הוֹאִיל וְנֶחְתַּךְ מֵחַיִּים וְהַיְינוּ כְּר' יוֹחָנָן: שָׁחַט בָּהּ אֶחָד אֵינָהּ מְטַמְּאָה טֻמְאַת אֳכָלִין דְּלֹא אַשְׁכְּחַן הֶתֵּר אֲכִילָה בְּדַכְוָתָהּ לֹא לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא לִבְנֵי נֹחַ וְכֵן בִּנְחָרָה וְעוֹדָהּ מְפַרְכֶּסֶת: מְטַמְּאָה טֻמְאַת אֳכָלִין הוֹאִיל וְיֵשׁ הֶתֵּר אֲכִילָה בְּדֻגְמָתָהּ אִם שְׁחָטָהּ יִשְׂרָאֵל הַשְׁתָּא נָמִי מְהַנְיָא לָהּ הַךְ מַחֲשֶׁבֶת עוֹבֵד כּוֹכָבִים לְצֹרֶךְ יִשְׂרָאֵל לְשַׁוְּיָהּ אֹכֶל: בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה כְּגוֹן חֲצִי קָנֶה: שָׁחַט יִשְׂרָאֵל וְגָמַר עוֹבֵד כּוֹכָבִים הוֹאִיל וְנִגְמְרוּ בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים טְרֵפָה: יָפֶה יָפֶה יוֹתֵר מִבָּשָׂר אַחֵר מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִסְפִּיק דָּמוֹ לָצֵאת וּכְשֶׁחֲתָכוֹ נִבְלַע בְּתוֹכוֹ לְפִי שֶׁכְּשֶׁהַבְּהֵמָה מוֹנַחַת נְשָׁמָה הִיא מִתְאַנַּחַת וּמוֹצִיאָה דָּמָהּ יָפֶה: וּמַמְתִּין לָהּ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ כִּדְתַנְיָא בְּאַרְבַּע מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף סג.) מִנַּיִן לְאֹכֵל מִבְּהֵמָה קֹדֶם שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ שֶׁהוּא בְּלֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם וְאַסְמַכְתָּא דְּרַבָּנַן בְּעָלְמָא הִיא: אֶחָד עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל מֻתָּרִים בּוֹ דְּהוֹאִיל וּמֻתָּר לְיִשְׂרָאֵל הֻתַּר אַף לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּלֵיכָּא מִידֵי דְּלְיִשְׂרָאֵל שָׁרֵי וּלְעוֹבֵד כּוֹכָבִים אָסוּר. אֲבָל הָנָךְ דִּלְעֵיל שְׁחִיטַת טְמֵאָה וְכֵן שְׁחִיטַת עוֹבֵד כּוֹכָבִים בִּטְהוֹרָה אֵין בָּהּ הֶתֵּר לְיִשְׂרָאֵל וּלְעוֹבֵד כּוֹכָבִים נָמִי לָא מִשְׁתַּרְיָא דְּחַיָּה הִיא: מְסַיֵּעַ לֵיהּ לְרַב אִידִי הָא דְּקָתָנֵי שֶׁאַף הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים מֻתָּר בּוֹ: שֶׁיַּבְרִיא בָּשָׂר זֶה טוֹב לִרְפוּאָה: בְּעֵי רַבִּי אֶלְעָזָר מַתְנִיתִין דְּיִשְׂרָאֵל בִּטְמֵאָה וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בִּטְהוֹרָה דְּטַעֲמָא דִּמְשַׁוֵּינָן לָהּ אֳכָלָא מִשּׁוּם שְׁחִיטָה הִיא דְּהָא נְחָרָה אֵין בָּהּ טֻמְאָה: שָׁהָה בָּהּ אוֹ דָּרַס מַהוּ מִי הָוֵי כִּנְחִירָה וְלֹא מְטַמְּאָה: כִּבְהֵמָה טְהוֹרָה כְּאִלּוּ מְטַהֲרָה לַאֲכִילָה: לְמַאי הִלְכְתָא קָא בָּעֵי לֵיהּ הַאי הֶכְשֵׁר שְׁחִיטָה בִּטְהוֹרָה: מַהוּ שֶׁתַּצִּיל עַל הַבְּלוּעִין שֶׁבְּתוֹכָהּ יִשְׂרָאֵל בִּטְמֵאָה וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בִּטְהוֹרָה וּמְפַרְכֶּסֶת וּבָלְעָה כֵּלִים בְּחַיֶּיהָ וַהֲרֵי הִיא בְּאֹהֶל הַמֵּת מַהוּ שֶׁתַּצִּיל עֲלֵיהֶן כִּדְאָמְרָן בִּבְהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף עא:) בָּלַע טַבַּעַת טְהוֹרָה וְנִכְנַס לְאֹהֶל הַמֵּת לֹא נִטְמְאָה הָכָא מַאי כֵּיוָן דְּאֵינָהּ מְטַמְּאָה טֻמְאַת נְבֵלוֹת חַיָּה הִיא אוֹ דִּילְמָא כֵּיוָן דִּמְטַמְּאָה טֻמְאַת אֳכָלִין אֵינָהּ מַצֶּלֶת דְּלָאו בָּלוּעַ הוּא. וּבְיִשְׂרָאֵל בִּטְהוֹרָה לָא מִבָּעֵי לָן דְּוַדַּאי אֵינָהּ מַצֶּלֶת הוֹאִיל וְאַף בַּאֲכִילָה מֻתֶּרֶת וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בִּטְמֵאָה פְּשִׁיטָא לָן דְּמַצֶּלֶת הוֹאִיל וְאֵין בָּהּ טֻמְאָה שֶׁל כְּלוּם אַלְמָא חַיָּה הִיא: א"נ מְטַמְּאָה טֻמְאַת אֳכָלִין אַלְמָא מֵתָה הִיא: וּמַצֶּלֶת בִּתְמִיָּה: אָמַר אַבַּיֵּי אֵינָהּ מַצֶּלֶת כו' לְאַחְרָא: חַיָּב מִיתָה בְּמֵזִיד וְחַטָּאת בְּשׁוֹגֵג: וְהוּא שֶׁכְּנָסוֹ דְּגַלֵּי דַּעְתֵּיהּ דְּלָא בַּטְלֵיהּ מֵעִקָּרָא אֲבָל נִתְכַּנֵּס מֵאֵלָיו כְּמוֹ שֶׁכְּנָסוּהוּ תִּינוֹקוֹת אַחַר הַפְּשֵׁט לֹא הוֹאִיל וּבָטֵל מִתְּחִלָּה וְנַעֲשֶׂה עוֹר תּוּ לֹא הָדַר הָוֵי בָּשָׂר דִּלְטֻמְאַת אֳכָלִין הוּא דִּמְהַנְיָא מַחֲשָׁבָה לְשַׁוְּיֵהּ אֳכָלָא דַּאֲפִלּוּ עוֹר שֶׁשְּׁלָקוֹ מְטַמֵּא טֻמְאַת אֳכָלִין אַחֲרֵי שֶׁעֲשָׂאוֹ רַךְ אֲבָל לְשַׁוְּיֵהּ בָּשָׂר לֹא:

הוֹאִיל וְיָכוֹל לְגוֹרְרָהּ וּלְהַעֲמִידָהּ עַל פָּחוֹת מִכְּזַיִת פ"ה שֶׁיָּכוֹל לַחְתְּכָהּ בַּחֲתִיכוֹת קְטַנּוֹת פְּחוּתוֹת מִכְּזַיִת בְּעוֹדָהּ מְפַרְכֶּסֶת וְלֹא הָיָה צָרִיךְ לְפָרֵשׁ כֵּן אֶלָּא אֲפִלּוּ חֲתִיכוֹת גְּדוֹלוֹת וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ אֲבָרִים דְּבָשָׂר מִן הַחַי לֹא מְטַמֵּא כְּדְאָמַר לְקַמָּן בְּפִרְקִין (חֻלִּין דַּף קכח:) וְעַל הַנְּבֵלָה הוּא דְּקָאָמַר צָרִיךְ שֶׁיְּשַׁיֵּר וְיַעֲמִיד עַל (טֻמְאָה) פָּחוֹת מִכְּזַיִת: וּלְהַעֲמִידָהּ עַל מִדָּה עַל פָּחוֹת מִכְּזַיִת וא"ת הַשְׁתָּא נָמִי סוֹפוֹ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה כֵּיוָן דְּאִלּוּ מִצְטָרֵף לֵיהּ עִם חֲצִי זַיִת אַחֵר מְטַמֵּא כְּדְאָמַר פ' דַּם שְׁחִיטָה (כְּרִיתוֹת דַּף כא.) וי"ל דְּהָתָם בִּנְבֵלָה שֶׁמֵּתָה לִגְמָרֵי מַהֲנֵי צֵרוּף אֲבָל הָכָא הוֹאִיל וְסוֹפוֹ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה אַחַר שֶׁתָּמוּת שֶׁיְּצָרְפֶנָּה לִכְזַיִת לֹא אָמְרִי': וּמִי אָמַר חִזְקִיָּה הָכִי דְּחִזְקִיָּה אַחִזְקִיָּה נִיחָא לֵיהּ לְאַקְשׁוּיֵי אע"ג דַּהֲוֵי מָצֵי לְאַקְשׁוּיֵי בְּלָאו הָכִי מִמַּתְנִיתִין דְּקָתָנֵי אֲבָל לֹא טֻמְאַת נְבֵלוֹת אַחִזְקִיָּה דְּאָמַר מֵתָה הִיא: נְחָרָהּ אֵין בָּהּ טֻמְאָה שֶׁל כְּלוּם הַיְינוּ נָמִי אֵין מְטַמְּאָה טֻמְאַת אוֹכְלִין דְּקָתָנֵי גַּבֵּי שָׁחַט בָּהּ סִימָן אֶחָד אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלֹא עָשָׂה בָּהּ דֶּרֶךְ שְׁחִיטָה נָקַט הַאי לִישָּׁנָא כְּלוֹמַר נְחָרָהּ וְהָתָם פָּשׁוּט דְּאֵין בָּהּ טֻמְאָה כְּלָל כֵּיוָן דְּלֹא עָבֶד כְּלָל דֶּרֶךְ שְׁחִיטָה: וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁשָּׁחַט בְּהֵמָה טְהוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל רְבוּתָא נָקַט דַּאֲפִי' לְיִשְׂרָאֵל דְּבִשְׁחִיטָה תַּלְיָא מִילְּתָא אֵבֶר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה כְּפוֹרֵשׁ מִן הַחַי: אַבַּיֵּי אָמַר אֵינָהּ מַצֶּלֶת כו' וְטַעְמָא מִשּׁוּם דְּכִי חַיָּה הִיא לְכָל דְּבָרֶיהָ וּלְכָךְ רְבָעָהּ חַיָּב ומ"מ מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין כֵּיוָן דְּבַת אֲכִילָה הִיא וּבְקוּנְט' פֵּרֵשׁ מִשּׁוּם דִּלְחֻמְרָא וְתָמֵהַּ אִי סְפֵיקָא הִיא אַמַּאי רְבָעָהּ חַיָּב:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פג' מהל' טומאת אוכלים הל' ד:

ב מיי' פג' מהל' טומאת אוכלים הל' ד:

ג מיי' פג' מהל' טומאת אוכלים הל' ד:

ד מיי' פד' מהל' שחיטה הל' יג, טוש"ע יו"ד סי' ב סעי' י:

ה מיי' פא' מהל' שחיטה הל' ב, סמג לאוין קלו, טוש"ע יו"ד סי' כז סעי' א:

ו מיי' פכ' מהל' טומאת מת הל' ג:

ז מיי' פא' מהל' איסורי ביאה הל' יב:

ח מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ח:

ט מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' יב:

מסורת הש"ס

א תוספתא אהלות

ב לעיל עז.; משנה חולין

ג לעיל לג.

ד לעיל כח:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ומי וכו' ניחא ליה. עי' לעיל דף קטז ע"ב תוד"ה ומי:

אַלִּיבָּא דְּמַאן? אִי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל – הָאָמַר לֹא מְבַטֵּל עוֹר. וְאִי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא – פְּשִׁיטָא, הָאָמַר מְבַטֵּל עוֹר. לְעוֹלָם אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וְכִי אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל לֹא מְבַטֵּל עוֹר – הָנֵי מִילֵּי שֶׁפְּלָטַתּוּ חַיָּה, אֲבָל פְּלָטַתּוּ סַכִּין – בָּטֵיל. (א)תָּא שְׁמַע, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָאָלָל הַמְכוּנָּס, אִם יֵשׁ כְּזַיִת בְּמָקוֹם אֶחָד – חַיָּיבִין עָלָיו, וְאָמַר רַב הוּנָא: וְהוּא שֶׁכִּנְּסוֹ. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא פְּלָטַתּוּ סַכִּין, לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל נָמֵי לָא בָּטֵיל, רַב הוּנָא דְּאָמַר כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ פְּלָטַתּוּ סַכִּין, לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בָּטֵיל, רַב הוּנָא דְּאָמַר כְּמַאן? אֶלָּא לְעוֹלָם פְּלָטַתּוּ סַכִּין, לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל לֹא בָּטֵיל, וְרַב הוּנָא דְּאָמַר כְּרַבִּי עֲקִיבָא! פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא, כִּי קָאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא – הָנֵי מִילֵּי פְּלָטַתּוּ סַכִּין, אֲבָל פְּלָטַתּוּ חַיָּה – לָא בָּטֵיל. קָא מַשְׁמַע לַן טַעְמָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹר מְבַטְּלָן, לָא שְׁנָא (פלט) [פְּלָטַתּוּ] חַיָּה, וְלָא שְׁנָא (פלט) [פְּלָטַתּוּ] סַכִּין, כִּדְקָתָנֵי סֵיפָא: מִפְּנֵי מָה רַבִּי עֲקִיבָא מְטַהֵר בְּעוֹר? מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹר מְבַטְּלָן. [אב]מַתְנִי' אֵלּוּ שֶׁעוֹרוֹתֵיהֶן כִּבְשָׂרָן: עוֹר הָאָדָם, וְעוֹר חֲזִיר שֶׁל יִשּׁוּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף עוֹר חֲזִיר הַבָּר. וְעוֹר חֲטֶרֶת שֶׁל גָּמָל הָרַכָּה, וְעוֹר הָרֹאשׁ שֶׁל עֵגֶל הָרַךְ, וְעוֹר הַפְּרָסוֹת, וְעוֹר בֵּית הַבּוֹשֶׁת, וְעוֹר הַשְּׁלִיל, וְעוֹר שֶׁל תַּחַת הָאַלְיָה, וְעוֹר הָאֲנָקָה וְהַכֹּחַ וְהַלְּטָאָה וְהַחוֹמֶט. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַלְּטָאָה כְּחוּלְדָּה. [גד](ב)וְכוּלָּן שֶׁעִבְּדָן, אוֹ שֶׁהִילֵּךְ בָּהֶן כְּדֵי עֲבוֹדָה – טְהוֹרִין, חוּץ מֵעוֹר הָאָדָם. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: שְׁמוֹנָה שְׁרָצִים יֵשׁ לָהֶן עוֹרוֹת. (ג)גְּמָ' אָמַר עוּלָּא: דְּבַר תּוֹרָה עוֹר אָדָם טָהוֹר, וּמָה טַעַם אָמְרוּ טָמֵא? גְּזֵירָה שֶׁמָּא יַעֲשֶׂה אָדָם עוֹרוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ שְׁטִיחִין. וְאִיכָּא דְּמַתְנֵי לַהּ אַסֵּיפָא, וְכוּלָּן שֶׁעִיבְּדָן אוֹ שֶׁהִילֵּךְ בָּהֶן כְּדֵי עֲבוֹדָה טְהוֹרִין, חוּץ מֵעוֹר אָדָם. אָמַר עוּלָּא: דְּבַר תּוֹרָה עוֹר אָדָם שֶׁעִבְּדוֹ טָהוֹר, וּמָה טַעַם אָמְרוּ טָמֵא? גְּזֵירָה שֶׁמָּא יַעֲשֶׂה אָדָם עוֹרוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ שְׁטִיחִין. מַאן דְּמַתְנֵי לַהּ אַרֵישָׁא, כָּל שֶׁכֵּן אַסֵּיפָא, וּמַאן דְּמַתְנֵי אַסֵּיפָא, אֲבָל אַרֵישָׁא – טוּמְאָה דְּאוֹרָיְיתָא. וְעוֹר חֲזִיר [וְכוּ']. בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? מָר סָבַר: הַאי אָשׁוּן וְהַאי רַכִּיךְ, וּמָר סָבַר: הַאי נָמֵי רַכִּיךְ. עוֹר חֲטֶרֶת שֶׁל גָּמָל הָרַכָּה, וְכַמָּה גָּמָל הָרַכָּה? אָמַר עוּלָּא, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל זְמַן שֶׁלֹּא טָעֲנָה. בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: הִגִּיעַ זְמַנָּהּ לִטְעוֹן וְלֹא טָעֲנָה, מַהוּ? בָּעֵי אַבָּיֵי: לֹא הִגִּיעַ זְמַנָּהּ לִטְעוֹן וְטָעֲנָה, מַהוּ? תֵּיקוּ. יָתֵיב רֵישׁ לָקִישׁ וְקָמִיבַּעְיָא לֵיהּ: כַּמָּה גָּמָל הָרַכָּה? אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר אַבָּא: הָכִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל זְמַן שֶׁלֹּא טָעֲנָה. אֲמַר לֵיהּ: תִּיב לְקִבְלִי. יָתֵיב רַבִּי זֵירָא וְקָמִיבַּעְיָא לֵיהּ: כַּמָּה גָּמָל הָרַכָּה? אֲמַר לֵיהּ רָבִין בַּר חִינָּנָא: הָכִי אָמַר עוּלָּא, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל זְמַן שֶׁלֹּא טָעֲנָה. הֲוָה קָתָנֵי לַהּ. אֲמַר לֵיהּ: חֲדָא הָוְיָא לָךְ אֲמַרְתְּ. תָּא חֲזִי, מָה בֵּין תַּקִּיפֵי אַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל, לַחֲסִידֵי דְּבָבֶל. וְעוֹר הָרֹאשׁ וְכוּ'. וְכַמָּה עֵגֶל הָרַךְ? עוּלָּא אָמַר: בֶּן שְׁנָתוֹ, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כָּל זְמַן שֶׁיּוֹנֵק. אִיבַּעְיָא לְהוּ: הֵיכִי קָאָמַר עוּלָּא? בֶּן שְׁנָתוֹ וְהוּא שֶׁיּוֹנֵק,

וַאֲמַר

פלוגתא דר' ישמעאל ור"ע בפרקין (לקמן חולין דף קכב.) במתני' דקתני היו עליו שני חגאי זיתים מטמאין במשא שהרי נשא כזית נבלה ואין מטמא במגע דאין נוגע וחוזר ונוגע ור"ע אומר לא במגע ולא במשא אלמא לר' ישמעאל לא מבטל עור ולר"ע מבטל: ה"ג אי אליבא דר"ע פשיטא דהא מתניתין היא: לעולם אליבא דרבי ישמעאל ואשמועינן רב הונא דכי אמר רבי ישמעאל לא מבטל עור הני מילי בפלטתו חיה שנעשה שלא מדעת אבל פלטתו סכין מדעת בטלו: ואמר רב הונא והוא שכנסו אחר הפשט דגלי דעתיה דלא בטליה מעקרא אבל לא כנסו לא. מדמוקים לה בשכנסו מכלל דבשפלטתו סכין בשנים ושלשה מקומות קאמר וקתני חייבין עליו אלמא אי בטלינהו איהו במתכוין בטילי אבל עור לא מבטל להו דאי בטלינהו עור תו לא הדרי למהוי נבלה: אי אמרת בשלמא פלטתו סכין לרבי ישמעאל נמי לא מבטל עור: רב הונא דאוקמה לרבי יהודה בשהיה זית מתחלה לחלאין ואפ"ה לא בטלינהו עור מעקרא הוא דאמר כרבי ישמעאל דאוקמיה לרבי יהודה אליבא דרבי ישמעאל ורבנן כר"ע: אלא אי אמרת פלטתו סכין רבי ישמעאל מודי דמבטל עור: רב הונא דאוקמה לדר' יהודה כשהיה זית זה מתחלה לחלאין ואפ"ה לר' יהודה לא בטיל: דאמר כמאן בשלמא אי לא דרב הונא דאמר והוא שכנסו הוה מוקמינא לר' יהודה בשפלטתו תחלה ביחד ומש"ה לא בטיל דכי פליגי רבי ישמעאל ור"ע בשתי חלאי זיתים פליגי אבל בכזית שלם מודו כדקתני ריש פלוגתיהו עור שיש עליו כזית בשר כו' ורבנן סברי כי מודו רבי ישמעאל ור"ע בכזית שלם הני מילי בפלטתו חיה אבל פלטתו סכין אפילו כזית בטל אבל השתא דאוקמה רב הונא בשני חלאי זיתים דאמר כמאן: הכי גרסינן אלא לעולם פלטתו סכין לרבי ישמעאל נמי לא בטיל ורב הונא דאמר אליבא דר"ע כלומר הא דאמר רב הונא לעיל העור מבטלו אליבא דר"ע אמרה והאיך דר' יהודה אליבא דר' ישמעאל: קמ"ל רב הונא דאפי' פלטתו חיה מפני שהעור מבטלו משמע טעמא בעור תליא ואף על גב דלא בטלינהו איהו: מתני' אלו שעורותיהן מטמאין כבשרן: ועור חזיר של ישוב מפני שהוא רך ואוכלין אותו: חטרת אלגרוב"א שיש לו לגמל: גמל הרכה מפרש בגמרא עד כמה נקראת רכה: עגל הרך נמי מפרש בגמרא עד כמה: ועור הפרסות כעין שחותכין הרגלים וכל אותו העור רך הוא: בית הבשת בית הרחם של נקבה: ועור של תחת האליה עור הזנב מתחת מקום שאין שער מפני שהוא רך: האנקה הריצו"ן: הלטאה ליזיירד"א: חומט לימצ"א שתחלת בריתו כבעלשה נא ובלק בתיק שלה שנגלל והולך עמה תחלתו כעלשה ממש הוא בשוליו: הלטאה כחולדה עורה חלוק מבשרה: וכלן שעבדן כל אלו שאמרו שהן מטמאין כבשר אם עבדן נעשה עור ובטלו מתורת בשר וטהורין: או שהלך בהן ששטחן לדרס עליהן ברגלים שהוא קנת עבודן: יש להן עורות ואין מטמאין כבשרן: גמ' דבר תורה עור האדם טהור דלאו בשר הוא ולא הוי בכלל מת: שטיחין למטה ולקתדרא לישב עליהן ששוטחין עור על גבי מטה במקום חבלים: מאן דמתני לה לדעולא: ארישא דאפילו כי לא עבדו נמי לא מטמא אלא מדרבנן כל שכן אסיפא דהא דקתני חוץ מעור האדם דאף על גב דעבדו טמא מדרבנן הוא ומשום דעולא: ומאן דמתני לה גזירה דעולא אסיפא: אבל ארישא כשלא עבדו סבירא ליה דטומאתו מן התורה: אשון קשה: שלא טענה משוי: תיב לקבלי שאמרת לי דבר טעם ויישר כחך: הוה קתני לה חוזר ושונה פעם שניה כסבור שלא שמעה: חדא הויא לך אמרת דבר חלוש אחד היה בידך שאין בידינו הרי אמרתו ולמה תחזור ותשננו פעם שניה להראות חכמתך: ר"ל מתקיפי דארעא דישראל הוה כדאמרינן בפרק קמא דיומא (דף ט:) מאן דמשתעי ריש לקיש בהדיה יהבי ליה עסקא בלא סהדי והכא א"ל תיב לקבלי ורבי זירא דמתבדל סלק להכא כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פה.) רבי זירא אותיב מאה תעניתי דנשתכח מיניה תלמודא דבבלאי ומחסידי דבבל הוה כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (שם) רבי זירא (אותיב) כל תלתין יומין בדיק נפשיה ושגר תנורא וסליק בגויה חזי מאי אכספיה להוא מדרבנן: והוא שיונק אבל פרש מלינק אף על פי שעדין הוא בתוך שנתו כבר הקשה עורו ואם עבר שנתו נמי אף על פי שיונק לא דתרתי בעינן:

אי אמרת בשלמא פלטתו סכין לרבי ישמעאל לא בטלה רב הונא דאמר כר' ישמעאל וא"ת והא ר' ישמעאל בלא כנסו קאמר ור' יהודה בעי כנוס כדאמר רב הונא וי"ל דפלוגתיהו דר' ישמעאל ור"ע בפלטתו חיה לכך לא בעי ר' ישמעאל כנוס אבל פלטתו סכין אי לא בטל לרבי ישמעאל צריך נמי כניסה ועוד דרבי ישמעאל נמי בכנסו איירי ואין זה דוחק כמו דמפרש מילתיה דרבי יהודה הכי: רב הונא דאמר כמאן לעיל (חולין דף קכא.) כי קאמר וחד אמר מקצת פלטתו חיה ומקצת פלטתו סכין דבעי למימר דפלטתו סכין הוי פלוגתא דר' יהודה ורבנן דלר' יהודה לא בטל לא מצי למפרך דאמר כמאן אי אמרת לר' ישמעאל דבטל כדפריך הכא דאיכא לאוקומי דר' יהודה דאית ביה כזית יחד אבל לרב הונא פריך שפיר כדפי' בקונט': דאמר כמאן וא"ת ודילמא הא דאמר רב הונא ב' חלאי זיתים שישנן על העור מבטלו מיירי בלא כנסו אבל כנסו מודה דלא בטל וי"ל דהא פשיטא ולא איצטריך ליה לרב הונא לאשמועינן דעור מבטלן (ועוד דהעור מבטלן משמע מתחלה העור מבטל ותו לא מהני להו כנוס): עור אדם טהור כדמפרש טעמא בריש דם הנדה (נדה דף נה.) דלא הוי דומיא דעצם אדם דעור גזעו מחליף: עורות אביו ואמו שטיחין כו' ואע"ג דמת אסור בהנאה ובכל אדם אסור לעשות מעורו שטיחין כו' מ"מ לא הוו גזרי רבנן משום הך חששא שיהיה טמא אלא משום אביו ואמו דחמיר טובא וא"נ נומר דנקט אביו ואמו משום דשכיחי גביה: אבל רישא טמאה דאורייתא היא והשתא חשיב עור אין גזעו מחליף משום דמקומו נעשה צלקת על בשר כדאמרינן פרק דם הנדה (גז"ש):

מסורת הש"ס

א משנה חולין; לעיל קיז.
ב פסחים מו:, נדה נה.
ג נדה נה.

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ט:
ב מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' כא:
ג מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ט:
ד מיי' פד' מהל' מאכלות אסורות הל' כא:

וַאֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל זְמַן שֶׁיּוֹנֵק. אוֹ דִלְמָא, עוּלָּא בֶּן שְׁנָתוֹ קָאָמַר, בֵּין יוֹנֵק וּבֵין שֶׁאֵינוֹ יוֹנֵק, וַאֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: בֶּן שְׁנָתוֹ וְהוּא שֶׁיּוֹנֵק? תָּא שְׁמַע, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כָּל זְמַן שֶׁיּוֹנֵק, וְאִם אִיתָה – "וְהוּא שֶׁיּוֹנֵק" מִיבְּעֵי לֵיהּ! שְׁמַע מִינַּהּ. (א)בְּעָא מִינֵּיהּ רֵישׁ לָקִישׁ מֵרַבִּי יוֹחָנָן: עוֹר הָרֹאשׁ שֶׁל עֵגֶל הָרַךְ, מַהוּ שֶׁיִּטַּמֵּא? אֲמַר לֵיהּ: אֵינוֹ מְטַמֵּא. (ב)אֲמַר לֵיהּ, לִימַּדְתָּנוּ רַבֵּינוּ: אֵלּוּ שֶׁעוֹרוֹתֵיהֶן כִּבְשָׂרָן, וְעוֹר הָרֹאשׁ שֶׁל עֵגֶל הָרַךְ! אֲמַר לֵיהּ: אַל תַּקְנִיטֵנִי, בִּלְשׁוֹן יָחִיד אֲנִי שׁוֹנֶה אוֹתָהּ. (ג)דְּתַנְיָא: הַשּׁוֹחֵט אֶת הָעוֹלָה לְהַקְטִיר כְּזַיִת מֵעוֹר שֶׁתַּחַת הָאַלְיָה, חוּץ לִמְקוֹמוֹ – פָּסוּל, וְאֵין בּוֹ כָּרֵת; חוּץ לִזְמַנּוֹ – פִּיגּוּל, וְחַיָּיבִין עָלָיו כָּרֵת. (ד)אֶלְעָזָר בֶּן יְהוּדָה אִישׁ אֶבְלַיִם אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יַעֲקֹב, וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר עִיכּוֹס אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֶחָד עוֹר פְּרָסוֹת, וְאֶחָד עוֹר הָרֹאשׁ שֶׁל עֵגֶל הָרַךְ, וְאֶחָד עוֹר שֶׁל תַּחַת הָאַלְיָה, וְכָל שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים גַּבֵּי טוּמְאָה שֶׁעוֹרוֹתֵיהֶן כִּבְשָׂרָן, לְהָבִיא עוֹר שֶׁל בֵּית הַבּוֹשֶׁת. חוּץ לִמְקוֹמוֹ – פָּסוּל, וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. חוּץ לִזְמַנּוֹ – פִּיגּוּל, וְחַיָּיבִין עָלָיו כָּרֵת. וְעוֹר בֵּית הַפְּרָסוֹת. מַאי בֵּית הַפְּרָסוֹת? רַב אָמַר: בֵּית הַפְּרָסוֹת מַמָּשׁ, רַבִּי חֲנִינָא אָמַר: רְכוּבָּה הַנִּמְכֶּרֶת עִם הָרֹאשׁ. וְעוֹר הָאֲנָקָה, תָּנוּ רַבָּנַן: "הַטְּמֵאִים" – לְרַבּוֹת עוֹרוֹתֵיהֶן כִּבְשָׂרָן. יָכוֹל אֲפִילּוּ כּוּלָּן, תַּלְמוּד לוֹמַר "אֵלֶּה". וְהָא "אֵלֶּה" אַכּוּלְּהוּ כְּתִיבִי! אָמַר רַב: "לְמִינֵהוּ" הִפְסִיק הָעִנְיָן. וְלִיחְשׁוֹב נָמֵי תִּנְשֶׁמֶת? אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק: רַב תַּנָּא הוּא, וְתָנֵי תִּנְשֶׁמֶת. וְהָא תַּנָּא דִּידַן לָא תָּנֵי תִּנְשֶׁמֶת? אָמַר רַב שֵׁשֶׁת בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: תַּנָּא דִּידַן סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָזֵיל בָּתַר גִּישְׁתָּא. וּבְגִישְׁתָּא דְּהַלְטָאָה קָמִיפַּלְגִי. וְכוּלָּן שֶׁעִיבְּדָן [וְכוּ']. הִילֵּךְ אִין, לֹא הִילֵּךְ לָא? וְהָא תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: אוֹזֶן חֲמוֹר שֶׁטְּלָאָהּ לְקוּפָּתוֹ טְהוֹרָה, טְלָאָהּ – אַף עַל גַּב דְּלָא הִילֵּךְ! לֹא: טְלָאָהּ, הִילֵּךְ – אִין, לֹא הִילֵּךְ – לָא. כַּמָּה כְּדֵי עִבּוּד? אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַבִּי יַנַּאי: אַרְבַּעַת מִילִין. א(ה)רַבִּי אֲבָהוּ מִשּׁוּם דְּרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: לְגַבָּל, בוְלִתְפִלָּה וְלִנְטִילַת יָדַיִם – אַרְבַּעַת מִילִין. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק:

אַיְבוּ

וְקָאָמַר לֵיהּ ר' יוֹחָנָן כָּל זְמַן שֶׁיּוֹנֵק וַאֲפִילּוּ לְאַחַר שֶׁנָּתַן לִדְבַהֲנָקָה נָמֵי תַּלְיָא מִלְּתָא דְּחָדָא הוּא דִּבְעֵינָן וה"ק ר' יוֹחָנָן דְּבֶן שְׁנָתוֹ שַׁפִּיר קָאָמְרַתְּ דַּהֲוֵי רַךְ אֲבָל הֲנָקָה לֹא הֻזְכַּר לִפְחוֹת דְּאִם פֵּירַשׁ בְּתוֹךְ שְׁנָתוֹ לֹא יְהֵא רַךְ אֶלָּא לְהוֹסִיף אֲפִילּוּ לְאַחַר שְׁנָתוֹ: אוֹ דִּילְמָא עוּלָּא בֶּן שְׁנָתוֹ קָאָמַר אֲבָל הֲנָקָה לֹא מַעֲלָה וְלֹא מוֹרִיד וְקָאָמַר לֵיהּ ר' יוֹחָנָן אַף הֲנָקָה נָמֵי בָּעֵינָן: כָּל זְמַן מַשְׁמַע לְהוֹסִיף בָּא: אַל תַּקְנִיטֵנִי לְהָשִׁיב לִי מִמֶּנָּה: שֶׁבִּלְשׁוֹן יָחִיד אֲנִי שׁוֹנֶה אוֹתָהּ מִשְׁנָה וְלֹא בִּלְשׁוֹן סְתָם מִשְׁנָה שֶׁאֲנִי אוֹמֵר אֶלְעָזָר בֶּן יְהוּדָה אֲמָרָהּ כִּדְתַנְיָא: הַמְחַשֵּׁב בְּדָבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לֶאֱכֹל כְּגוֹן לֶאֱכֹל לְמָחָר דָּבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְכָךְ כְּגוֹן חֵלֶב אוֹ לְהַקְטִיר לְמָחָר דָּבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהַקְטִיר כְּגוֹן בְּשַׂר שְׁלָמִים וְחַטָּאת וְאָשָׁם וְשִׁירֵי מִנְחָה אוֹ עוֹר הָעוֹלָה אֵינוֹ לֹא נִפְסָל וְלֹא לְפַגֵּל עַל שֶׁיִּשְׁחַט לֶאֱכֹל לְמָחָר דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכֹל אוֹ לְהַקְטִיר לְמָחָר דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לְהַקְטִיר וְעוֹר שֶׁתַּחַת הָאַלְיָה הֲרֵי הוּא כְּבָשָׂר וְדָבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לְהַקְטִיר קָרֵינָא בֵּיהּ אִם עוֹלָה הִיא וּמוֹעִיל לְפַגֵּל אֶת הַקָּרְבָּן בְּמַחֲשֶׁבֶת חוּץ לִזְמַנּוֹ אוֹ לִפְסֹל בְּמַחֲשֶׁבֶת חוּץ לִמְקוֹמוֹ: וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת הָאוֹכֵל מִמֶּנּוּ אֲפִילּוּ בִּזְמַנּוֹ: וְכָל שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים לְעִנְיַן טֻמְאָה שֶׁהוּא כְּבָשָׂר שֶׁלֹּא מְנָאוּם כָּאן וְיֶשְׁנוֹ בִּבְהֵמָה טְהוֹרָה: לְהָבִיא עוֹר בֵּית הַבֹּשֶׁת שֶׁל נְקֵבָה בְּחַטָּאת אוֹ בִּשְׁלָמִים וְהַאי דְּלָא מָנְיֵהּ בְּרֵישָׁא כִּי הָנָךְ מִשּׁוּם דְּלֵיתֵיהּ בְּעוֹלָה וְתַנָּא בְּעוֹלָה קָאֵי. אַלְמָא הַאי תַּנָּא הוּא דְּחָשִׁיב לְהוּ בָּשָׂר אֲבָל ת"ק לֹא קָרֵי בָּשָׂר אֶלָּא עוֹר שֶׁתַּחַת הָאַלְיָה לְחוּדֵיהּ: עוֹר הַפְּרָסוֹת מַמָּשׁ וְלֹא עוֹר שֶׁעַל עֶצֶם הַשּׁוֹק מִן הַקַּרְסֻלַּיִם עַל הָאַרְכּוּבָּה: רְכוּבָּה הַנִּמְכֶּרֶת עִם הָרֹאשׁ כָּל עוֹר שֶׁעַל עֶצֶם הַשּׁוֹק מֵאַרְכּוּבָּה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁחוֹתְכִין בִּשְׁעַת הַפְשָׁטַת בְּהֵמָה: הַטְּמֵאִים ה"א יְתֵירָא קָדָרִישׁ: לְרַבּוֹת עוֹרוֹת שְׁרָצִים הָרַכִּין שֶׁיְּהוּ כְּבָשָׂר וּמֵהַאי ה"א יְתֵירָא נָמֵי רַבֵּינַן (לְעֵיל חֻלִּין דַּף קיב:) צִירָן וְרָטְבָּן וְקִיפָה שֶׁלָּהֶן וְעוֹר הָרַךְ נָמֵי אִיתָא בַּהֲדַיְיהוּ דְּהַאי מִנַּיְיהוּ מִפֵּקֶת אִיהוּ נָמֵי אֲכִילָה הוּא: הָאִי הַטְּמֵאִים בָּתַר דַּחֲשִׁבִינְהוּ לְכֻלְּהוּ כְּתִיב: הִפְסִיק הָעִנְיָן וְלֹא קָאֵי הַאי אֵלֶּה אֶלָּא אַקְּרָא בָּתְרָא הָאֲנָקָה וְהַכֹּחַ וְהַלְּטָאָה וְהַחוֹמֶט וְהַתִּנְשָׁמֶת אֵלֶּה הַטְּמֵאִים וְגוֹ' וְלָאו אַקְּרָא קַמָּא דִּלְמִינֵהוּ הָאָמוּר בְּסוֹף פָּסוּק רִאשׁוֹן הִפְסִיקוֹ לוֹמַר שֶׁאֵינָן מִין אֶחָד אוֹתָן הָאֲמוּרִים בְּפָסוּק רִאשׁוֹן חֲלוּקִים מֵהָאֲמוּרִים בְּפָסוּק הַשֵּׁנִי: וְלִיחְשַׁב נָמֵי בְּמַתְנִיתִין: תִּנְשֶׁמֶת דְּהָא אִיהוּ נָמֵי בַּקְּרָא בָּתְרָא כְּתִיב: רַב תַּנָּא הוּא וְתָנֵי תִּנְשֶׁמֶת רַב דְּשַׁנִּי לְמִינֵהוּ הִפְסִיק אַלְמָא הַטְּמֵאִים דְּכֹל תָּנֵי לִקְרָא בָּתְרָא קָאֵי תַּנָּא הוּא וְתָנֵי תִּנְשֶׁמֶת בְּעוֹרוֹתֵיהֶן כִּבְשָׂרָן: תַּנָּא דִּידַן סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה כְּלוֹמַר לֹא יָלֵיף טַעְמָא מֵהַטְּמֵאִים אֶלָּא מִסְּבָרָא דְּגִישְׁתָּא כָּל שֶׁאֵין מַמָּשׁ בְּעוֹרָן שֶׁהוּא רַךְ וְאֵין לוֹ מַמָּשׁ עוֹר קָרֵי בָּשָׂר כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר הַלְּטָאָה כַּחֻלְדָּה אַלְמָא לָאו אַקְּרָא סָמֵיךְ וְהַאי דְּלָא מוֹנֵי לֵיהּ תַּנָּא דִּידַן לְהַלְּטָאָה בְּהֶדְיָא פְּלוּגְתָּא הִיא תַּנָּא קַמָּא סָבַר לָאו גִּישְׁתָּא הוּא וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר גִּישְׁתָּא הוּא: שֶׁטְּלָאָהּ לְשֵׁם טִלּוּי. אַלְמָא חַיְינָן שֶׁנִּטְלָה מְחוּבֶּרֶת בָּשָׂר וְנַעֲשֵׂית לְתוֹרַת עוֹר בְּטֵלָה וְהַאי נָמֵי כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁחַט לִפְנֵי הַלּוֹרְסָן אוֹ שֶׁכְּרָכָן עַל רַגְלוֹ לְהַלֵּךְ בָּהֶן אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִלֵּךְ: טְלָאָהּ הָוֵי מַעֲשֶׂה לְבַטְּלוֹ: (עֲבָל) לְגַבֵּל הַלָּשׁ עִסָּתוֹ בְּטָהֳרָה וְהוּא שָׂכִיר לְבַעַל הַבַּיִת וְצָרִיךְ לְמַיִם לְהַטְבִּיל כֵּלָיו יַטְרִיחַ עַצְמוֹ אַרְבָּעָה מִלִּין עַד שֶׁיַּגִּיעַ לַמִּקְוֶה וְיַטְבִּיל וְיוֹתֵר מִכָּאן אֵין עָלָיו לִטְרֹחַ מִן הַסְּתָם אֶלָּא אִם כֵּן נוֹתֵן לוֹ בַּעַל הַבַּיִת שְׂכַר הֲלִיכָה: וְלִתְפִלָּה הַמְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וְגָמַר בְּלִבּוֹ וְרוֹצֶה לָלוּן מִבְּעוֹד יוֹם אִם יֵשׁ בֵּית הַכְּנֶסֶת לְפָנָיו עַד אַרְבַּעַת מִלִּין יַטְרִיחַ וְיֵלֵךְ שָׁם כְּדֵי שֶׁיִּתְפַּלֵּל: וְלִנְטִילַת יָדַיִם לַאֲכִילָה וְאֵין לוֹ מַיִם וְיֵשׁ מַיִם לְפָנָיו לְסוֹף אַרְבָּעָה מִלִּין יַמְתִּין עַד שֶׁיַּגִּיעַ לַמַּיִם:

וְאִם אֵיתָא וְהוּא שֶׁיּוֹנֵק מִבְּעֵי לֵיהּ תֵּימָה אַכְתִּי ה"מ לְמִבְּעֵי אוֹ דִּילְמָא ה"ק עוּלָּא בֶּן שְׁנָתוֹ בֵּין יוֹנֵק בֵּין שֶׁאֵין יוֹנֵק וְאָמַר לֵיהּ ר' יוֹחָנָן כָּל זְמַן שֶׁיּוֹנֵק בֵּין בֶּן שְׁנָתוֹ בֵּין שֶׁאֵין בֶּן שְׁנָתוֹ וי"ל דְּלָא מִסְתַּבְּרָא דְּבָעֵי לְאִיפְּלוּגֵי בְּכֵי הַאי וּלְהָכִי לָא בָּעֵי הָכִי וה"ר יַעֲקֹב מִקּוֹרְבֵי"ל תֵּירֵץ דְּכוּלָּהּ שְׁמַעְתִּין סְבָרָה לְיוֹתֵר קָשֶׁה אֲפִילּוּ תּוֹךְ שְׁנָתוֹ כְּשֶׁאֵין יוֹנֵק מִיּוֹנֵק אַחַר שְׁנָתוֹ וּלְכָךְ כֵּיוָן דְּר' יוֹחָנָן כָּל זְמַן שֶׁיּוֹנֵק קָאָמַר א"כ בִּפְשִׁיטָא דְּעוּלָּא וְהוּא שֶׁיּוֹנֵק קָאָמַר דְּאִי תּוֹךְ שְׁנָתוֹ בֵּין יוֹנֵק בֵּין שֶׁאֵינוֹ יוֹנֵק קָאָמַר א"כ כ"ש לְאַחַר שְׁנָתוֹ אִם הוּא יוֹנֵק דַּחֲשִׁיב לֵיהּ רַךְ א"כ מָה הוֹסִיף ר' יוֹחָנָן כָּל זְמַן שֶׁיּוֹנֵק הָא עוּלָּא מוֹדֶה דְּכָל שֶׁכֵּן הוּא:

עוֹר הָרֹאשׁ שֶׁל עֵגֶל הָרַךְ מַהוּ שֶׁיִּטַּמֵּא עַל מַעֲשֶׂה הָיָה שׁוֹאֵל הֵיאַךְ הֲלָכָה דְּמַתְנִי' הוּא יָדַע כִּדְפָרֵיךְ מִנָּהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן בְּסָמוּךְ:

לְמִנְהוּ הִפְסִיק הָעִנְיָן תֵּימָה דְּאָמַר לְעֵיל (חֻלִּין דַּף קיב:) דְּהַאי הַטְּמֵאִים לְאָסַר צִירָן וְרוֹטְבָן דְּהָתָם נָמֵי לְמִינֵהוּ הִפְסִיק הָעִנְיָן דְּפָסוּק אַחֵר הוּא לְפֵרוּשׁ הַקּוּנְט' וְי"ל דְּהָכָא כָּל הָנֵהוּ דִּמְמַעֲטִינַן אִית לְהוּ גִּישְׁתָּא סְבָרָא הוּא לְאוֹקוֹמֵי אֶהֶנָךְ דִּכְתִיב בָּתַר לְמִינֵהוּ וְאַע"ג דִּכְתִיבָא תִּנְשֶׁמֶת בַּהֲדַיְיהוּ דְּלֵית לַהּ גִּישְׁתָּא וּמְרַבִּינַן לַהּ אֲבָל צִירָן וְרוֹטְבָן דִּלְעֵיל סְבָרָא הוּא לְאוֹקוֹמֵי בְּכוּלְּהוּ:

לְמִינֵהוּ הִפְסִיק הָעִנְיָן קְצָת תֵּימָה כֵּיוָן דְּהִפְסִיק הָעִנְיָן לָמָּה לִי אֵלֶּה:

כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָזֵיל בָּתַר גִּישְׁתָּא פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּלֵית לֵיהּ דְּרָשָׁה דְּהַטְּמֵאִים וּלְפֵירוּשׁוֹ לָא הֲוֵי תַּנָּא דִּבְרַיְיתָא לָא רַבִּי יְהוּדָה וְלָא בַּר פְּלוּגְתֵּיהּ וּבְחִנָּם קָאָמַר רַב תַּנָּא הוּא וּפְלִיג דְּהָא תַּנָּא דִּבְרַיְיתָא כְּוָותֵיהּ וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּכוּלְּהוּ אִית לְהוּ דְּרָשָׁה דְּהַטְּמֵאִים וּמוֹקֵי מִסְּבָרָא רִבּוּיָא בְּהָנֵהוּ דְּלֵית לְהוּ גִּישְׁתָּא וּמִיעוּטָא בְּהָנְהוּ דְּאִית לְהוּ גִּישְׁתָּא וְלֵית לְהוּ לְמִינֵהוּ הִפְסִיק הָעִנְיָן אֲבָל רַב דְּאִית לֵיהּ לְמִינֵהוּ הִפְסִיק הָעִנְיָן ע"כ פְּלִיג עֲלַיְיהוּ וְחָשִׁיב תִּנְשֶׁמֶת:

אֹזֶן חֲמוֹר שֶׁטְּלָאָהּ לְקֻפָּה טָהוֹר וְנִתְבַּטֵּל הַבָּשָׂר שֶׁהָיָה בָּאֹזֶן פ"ה דְּפָרֵיךְ דְּהָכָא נָמֵי בְּמַתְנִי' לֶהֱוֵי סַגֵּי בַּהֲנָחָה לִפְנֵי הַלּוֹרְסָן בְּלֹא הָלוּךְ וְתֵימָה א"כ מַאי מְשַׁנֵּי טְלָאָהּ אֲפִילּוּ דְּלָא הֵילֵךְ דְּאַכַּתִּי תִּקְשֶׁה לִיתְנֵי בְּמַתְנִי' הֲנָחָה לִפְנֵי הַלּוֹרְסָן בְּלֹא הָלַךְ ע"כ נִרְאֶה לְה"פ הֵילֵךְ אֵין טְלָאָהּ לֹא מִדְּלָא קָתְנֵי בְּמַתְנִיתִין טְלָאָהּ לס"ל דִּטְלָאָהּ גָּרַע מֵהֵילָךְ וּמְשַׁנֵּי טְלָאָהּ אַף עַל גַּב דְּלָא הֵלֵךְ כְּלוֹמַר כָּךְ לִי זֶה כְּמוֹ זֶה וְאֵין חִלּוּק בָּזֶה יוֹתֵר מִבָּזֶה:

לְגַבָּל פ"ה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְגַבֵּל עִסַּת חֲבֵירוֹ בְּטָהֳרָה צָרִיךְ לִטְרֹחַ עַל ד' מִילִין לְהַטְבִּיל כֵּלָיו וּלְפִי זֶה לָא קָאֵי לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו אַגַּבָּל דְּאֵין רְגִילוּת לְהַשְׂכִּיר אָדָם בַּדֶּרֶךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ עִסָּה וְנִרְאֶה כְּפֵירוּשׁ הֶעָרוּךְ דְּפִי' אִם יֵשׁ גַּבָּל הָעוֹשֶׂה עִסָּה בְּטָהֳרָה בְּרָחוֹק ד' מִלִּין יַמְתִּין עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְאוֹתוֹ גַּבָּל וּמַיְירֵי בְּאָדָם הַהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וּמִיהוּ מָה שֶׁפֵּירֵשׁ בֶּעָרוּךְ לִתְפִלָּה לִרְחֹץ יָדָיו לִתְפִלָּה אֵין נִרְאֶה דְּהֵיכִי דָּמֵי אִי דְּמָטָא זְמַן צְלוֹיֵי הָא לָיֵיט עָלָהּ אַבַּיֵּי בִּבְרָכוֹת (דַּף טו.) אַמַּאן דִּמְהַדֵּר אַמַּיָּא בְּעִידָּן צְלוֹתָא דִּכְתִיב אֶרְחַץ בְּנִקָּיוֹן כַּפַּי כָּל מִילֵּי דִּמְנַקֵּי וְאִי לָא מָטָא זְמַן תְּפִלָּה מַאי אִירְיָא ד' מִלִּין אֲפִילּוּ טוּבָא נָמֵי וְנִרְאֶה כְּפֵירוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס לְעִנְיַן לְהִתְפַּלֵּל בַּעֲשָׂרָה אֲחֵרֵי וְתֵימָה דְּאַמַּאי לָא חָשִׁיב עֲבוֹדָה דִּבְסָמוּךְ וְעוֹד לְמַאן דְּחָשִׁיב עֲבוֹדָה אַמַּאי לָא חָשִׁיב שְׁלֹשִׁים רִיס דְּפֶרֶק לֹא יַחְפֹּר (ב"ב דַּף כג.) דְּמִדַּת הַמִּיל ז' וּמֶחֱצָה רִיס ור"ח פִּי' לִתְפִלָּה לִטְבֹּל לִתְפִלָּתוֹ לאע"ג דְּקַיְי"ל (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קלו:) כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא בְּדִבְרֵי תּוֹרָה ה"מ לִגְמֹל וְלק"ש אֲבָל לִתְפִלָּה לֹא אִי נָמֵי לָא סְבִירָא לֵיהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא וּלְפֵירוּשׁ ר"ח נִיחָא דְּלָא חָשִׁיב עֲבוֹדָה דְּלָא חָשִׁיב אֶלָּא הָנָךְ תְּלָתָא שֶׁהֵן עִנְיַן טָהֳרָה מַאן דְּחָשִׁיב עֲבוֹדָה שֶׁהִיא כְּמוֹ מֵעִנְיַן טָהֳרָה שֶׁמְּטַהֵר הָעוֹר מִן הַטֻּמְאָה וּלְהָכִי חָשִׁיב לַהּ וְלָא חָשִׁיב הַהִיא דִּשְׁלֹשִׁים רִיס:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ח מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יא:

ב מיי' פ"ד מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ב, סמג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' קסג סעי' א:

מסורת הש"ס

א פסחים פד.

ב לעיל נה:

ג תוספתא מנחות; זבחים סד; תוספתא זבחים; מנחות יג; זבחים כט; מנחות נט; מנחות כו; משנה זבחים; מנחות יד; זבחים כז; משנה מנחות; מנחות יב; מנחות יז; מעילה ט; זבחים כח.

ד תוספתא בבא בתרא; משנה חולין

ה פסחים מו.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לגבל כו' דמדת המיל ז' ומחצה ריס. כדאיתא ביומא דף סז ע"א:

תורה אור השלם

אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל־הַשָּׁרֶץ כָּל־הַנֹּגֵעַ בָּהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא עַד־הָעָרֶב: [ויקרא יא, לא]

אִיבּוּ אַמְרָהּ, וְאַרְבְּעֵי אֲמַר בַּהּ, וַחֲדָא מִינַּיְיהוּ עֲבוֹדָה. (א)אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לְפָנָיו, אֲבָל לְאַחֲרָיו – אֲפִילּוּ מִיל אֶחָד אֵינוֹ חוֹזֵר. רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר, וּמִינַּהּ: מִיל הוּא דְּאֵינוֹ חוֹזֵר, הָא פָּחוֹת מִמִּיל – חוֹזֵר. תָּנוּ רַבָּנַן: לִיגְיוֹן הָעוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְנִכְנַס לְבַיִת – הַבַּיִת טָמֵא, שֶׁאֵין לְךָ כָּל לִיגְיוֹן וְלִיגְיוֹן שֶׁאֵין לוֹ כַּמָּה קַרְקַפְלִין. וְאַל תִּתְמַהּ, שֶׁהֲרֵי קַרְקַפְלוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל מוּנָּח בְּרֹאשׁ מְלָכִים. [א(ב)]מַתְנִי׳ הַמַּפְשִׁיט בַּבְּהֵמָה וּבַחַיָּה, בַּטְּהוֹרָה וּבַטְּמֵאָה, בַּדַּקָּה וּבַגַּסָּה – לְשָׁטִיחַ, כְּדֵי אֲחִיזָה. וּלְחֵמֶת – עַד שֶׁיַּפְשִׁיט אֶת הֶחָזֶה. [ב]הַמַּרְגִּיל – כּוּלּוֹ חִבּוּר לַטּוּמְאָה, לִיטַּמֵּא וּלְטַמֵּא. עוֹר שֶׁעַל הַצַּוָּאר – רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: אֵינוֹ חִבּוּר, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: חִבּוּר עַד שֶׁיַּפְשִׁיט אֶת כּוּלּוֹ. גְּמָ׳ מִכָּאן וְאֵילָךְ מַאי? [ג]אָמַר רַב: טָהוֹר הַמּוּפְשָׁט, רַבִּי אַסִּי אָמַר: טֶפַח הַסָּמוּךְ לַבָּשָׂר טָמֵא. מֵיתִיבִי: הַמַּפְשִׁיט כְּשִׁיעוּר הַזֶּה, מִכָּאן וְאֵילָךְ, הַנּוֹגֵעַ בַּמּוּפְשָׁט טָהוֹר. מַאי לָאו אֲפִילּוּ בְּטֶפַח הַסָּמוּךְ לַבָּשָׂר? לָא, לְבַר מִטֶּפַח הַסָּמוּךְ לַבָּשָׂר. תָּא שְׁמַע: בְּעוֹר שֶׁכְּנֶגֶד הַבָּשָׂר – טָמֵא. עוֹר שֶׁכְּנֶגֶד הַבָּשָׂר – טָמֵא, הָא בְּטֶפַח הַסָּמוּךְ לַבָּשָׂר – טָהוֹר. תָּנָא: כָּל טֶפַח הַסָּמוּךְ לַבָּשָׂר, עוֹר שֶׁכְּנֶגֶד הַבָּשָׂר קָרֵי לֵיהּ. תָּא שְׁמַע: הַמַּפְשִׁיט בַּבְּהֵמָה וּבַחַיָּה, בַּטְּהוֹרָה וּבַטְּמֵאָה, בַּדַּקָּה וּבַגַּסָּה, לְשָׁטִיחַ – כְּדֵי אֲחִיזָה, וְטֶפַח הַסָּמוּךְ לַבָּשָׂר – טָהוֹר. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן? בְּטֶפַח רִאשׁוֹן. תָּנָא: כַּמָּה כְּדֵי אֲחִיזָה? טֶפַח. וְהָא תַּנְיָא: טְפָחַיִים! [ד]אָמַר אַבָּיֵי: טֶפַח כָּפוּל. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: כַּמָּה כְּדֵי אֲחִיזָה? טֶפַח כָּפוּל. [ה(ג)]תְּנַן הָתָם: טַלִּית שֶׁהִתְחִיל בָּהּ לְקוֹרְעָהּ, כֵּיוָן שֶׁנִּקְרַע רוּבָּהּ – שׁוּב אֵינוֹ חִבּוּר, וּטְהוֹרָה. [ו]אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּטַלִּית טְבוּלַת יוֹם. דְּמִיגּוֹ דְּלָא חַס עֲלַהּ וְאַטְבְּלַהּ, לָא חָיֵיס עֲלַהּ וְקָרַע לַהּ רוּבַּהּ. אֲבָל טַלִּית שֶׁאֵינָהּ טְבוּלַת יוֹם – לָא, גְּזֵירָה דִּלְמָא לָא אָתֵי לְמִיקְרְעַהּ רוּבַּהּ. אָמַר רַבָּה: שְׁתֵּי תְשׁוּבוֹת בַּדָּבָר: חֲדָא – שֶׁמָּא יֹאמְרוּ טְבִילָה בַּת יוֹמָא עוֹלָה, וְעוֹד –

עוֹלַת

אִיבּוּ אָמְרָהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא מִשְּׁמֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ וְהַשּׁוֹמֵעַ טָעָה בֵּין אִיבּוּ לְאַבָּהוּ: וְאַרְבָּעִי אָמַר בָּהּ וְאַרְבָּעָה דְּבָרִים הָיָה אוֹמֵר בָּהּ בְּשִׁעוּר ל' מִלִּין: עֲבוֹדָה הָאִי כְּדֵי עֲבוֹדָה דְּמַתְנִיתִין: לִגְיוֹן גְּדוּד הָעוֹבְרִים לְהִלָּחֵם עַל בֵּית מִלְחַמְתָּם: קַרְקְפְּלִין עוֹר רֹאשׁ אָדָם מֵת וְזֶה לִמְכַשְּׁפוּת בַּמִּלְחָמָה: מַתְנִי' הַמַּפְשִׁיט בִּבְהֵמָה וּבְחַיָּה בִּטְהוֹרָה שְׁחוּטָה וְהוּא טָמֵא אוֹ בִּטְמֵאָה נְבֵלָה וְהוּא טָהוֹר אִם מַפְשִׁיטוֹ לַעֲשׂוֹת מִן הָעוֹר שָׁטִיחַ לְמַטָּה וְשֻׁלְחָן דְּמַפְשִׁיטוֹ פָּשׁוּט כְּדֶרֶךְ שֶׁאָנוּ עוֹשִׂין: כְּדֵי אֲחִיזָה הָוֵי חִבּוּר יָד לְהוֹצִיא טֻמְאָה מִן הַנְּבֵלָה אִם נוֹגֵעַ בּוֹ וּלְהַכְנִיס טֻמְאָה לַבָּשָׂר אִם טְהוֹרָה הִיא וְטְפֵי מֵהָכָא לֹא הָוֵי יָד לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא טֻמְאָה. וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ כַּמָּה כְּדֵי אֲחִיזָה: וּלְחֵמֶת אִם מַפְשִׁיטוֹ כָּפוּל לְצֹרֶךְ חֵמַת כְּעֵין אוֹתָן שֶׁעוֹשִׂין לְצֹרֶךְ דְּבַשׁ וּמַתְחִיל מִפִּיהָ וְהוֹפְכוֹ כְּלַפֵּי זְנָבָהּ: עַד שֶׁיַּפְשִׁיט אֶת הֶחָזֶה הָוֵי חִבּוּר וְהַנּוֹגֵעַ בָּעוֹר כְּנוֹגֵעַ בַּבָּשָׂר בֵּין לְטַמֵּא בֵּין לְטַמֵּא מִפְּנֵי שֶׁהֶחָזֶה קָשֶׁה לְהַפְשִׁיט מִכָּל הָאֲבָרִים: הַמַּרְגִּיל שֶׁהִתְחִיל לַחְתְּכוֹ מֵרַגְלֶיהָ כְּלַפֵּי רֹאשָׁהּ וּמַפְשִׁיטָהּ כָּפוּל לַחֵמֶת כֻּלּוֹ חִבּוּר מִפְּנֵי שֶׁהֶחָזֶה לְסוֹף הַפֶּשֶׁט הוּא לְפִיכָךְ כֻּלּוֹ חִבּוּר וְהַנּוֹגֵעַ אַף בָּעוֹר הַמֻּפְשָׁט כְּנוֹגֵעַ בַּבָּשָׂר: עוֹר שֶׁעַל הַצַּוָּאר מֵעַצְמוֹ נִפְשָׁט לְפִיכָךְ אֵינוֹ חִבּוּר לַעֲשׂוֹת הַמֻּפְשָׁט הָרִאשׁוֹן חִבּוּר כְּדֶרֶךְ שֶׁהֶחָזֶה עוֹשֶׂה דְּהָא כֻּלּוֹ חִבּוּר דְּקָתָנֵי לָאו דַּוְקָא כֻּלּוֹ אֶלָּא עַל הֶחָזֶה: גְּמ' מִכָּאן וָאֵילָךְ מִשֶּׁהִפְשִׁיט כְּדֵי אֲחִיזָה בְּפָשׁוּט עַל פְּנֵי כֻּלּוֹ לְאַחַר שֶׁסִּלְּקוֹ מִן הַצַּוָּאר עַל הַזָּנָב בָּאֶמְצָעִית כְּדֶרֶךְ הַמַּפְשִׁיטִין וְהִפְשִׁיט כְּדֵי אֲחִיזָה סְבִיבוֹת כֻּלּוֹ: טָהוֹר הַמֻּפְשָׁט עַל מְקוֹם חִבּוּרוֹ אֲבָל מֵחִבּוּרוֹ וָאֵילָךְ הוּא טָמֵא מִשּׁוּם שׁוֹמֵר כְּדַאֲמְרָן בְּנוֹגֵעַ כְּנֶגֶד הַבָּשָׂר מֵאֲחוֹרָיו: טֶפַח מִן הָעוֹר הַמֻּפְשָׁט סָמוּךְ לִמְקוֹם חִבּוּר סְבִיבוֹת כֻּלּוֹ הָוֵי בֵּית יָד וְטָמֵא מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ לוֹ שֶׁאוֹחֵז שָׁם וּמוֹשֵׁךְ וּמַפְשִׁיט מֵאֵלָיו וּלְרַב לָאו יָד חָשִׁיב לֵיהּ אַף עַל גַּב דִּמְטַלְטְלִין בּוֹ אֶת הָאֹכֶל: כְּשִׁעוּר הַזֶּה כְּדֵי אֲחִיזָה: בָּעוֹר שֶׁכְּנֶגֶד הַבָּשָׂר שֶׁלֹּא נִפְשַׁט עֲדַיִן: בְּטֶפַח רִאשׁוֹן הַסָּמוּךְ לִכְדֵי אֲחִיזָה כְּגוֹן שֶׁלֹּא הִפְשִׁיט אֶלָּא טְפָחַיִם דְּאוֹתוֹ טֶפַח הַסָּמוּךְ לִכְדֵי אֲחִיזָה אֵינוֹ אוֹחֵז בּוֹ וּמוֹשֵׁךְ לְפִי שֶׁנּוֹחַ לוֹ לֶאֱחֹז בִּשְׂפַת הָעוֹר וְלִמְשֹׁךְ וְלֹא זֶה וְלֹא זֶה טוֹב לוֹ אֶלָּא מַפְשִׁיט בְּסַכִּין אֲבָל לְאַחַר שֶׁהִפְשִׁיט קְצָת שְׁלֹשָׁה טְפָחִים וְאַרְבָּעָה וְהָעוֹר הַמֻּפְשָׁט מַכְבִּיד כְּלַפֵּי מַטָּה אוֹחֵז בַּטֶּפַח הַסָּמוּךְ לַבָּשָׂר וּמוֹשֵׁךְ וְכֹבֶד הָעוֹר מְסַיְּעוֹ: יֵשׁ טֶפַח שֶׁשִּׁעוּרוֹ כָּפוּל: טַלִּית שֶׁהִתְחִיל בָּהּ לְקָרְעָהּ שֶׁנִּטְמְאָה וּבָא לְקוֹרְעָהּ לְבַטְּלָהּ מִתּוֹרַת טַלִּית וּמֵאַחַר שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לַמְּלָאכָה הָרִאשׁוֹנָה וְאֵין שְׁמָהּ עָלֶיהָ מִטַּהֶרֶת אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בִּשְׁיָרֶיהָ שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ וַעֲדַיִן רְאוּיָה לְקַבֵּל טֻמְאָה טְהוֹרָה מִטֻּמְאָתָהּ רִאשׁוֹנָה דּוּמְיָא דִּכְלִי חֶרֶס דִּשְׁבִירָתוֹ מְטַהַרְתּוֹ וּשְׁבָרָיו מְקַבְּלִין טֻמְאָה כִּדְאָמְרִי' בְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת (לְעֵיל חֻלִּין דַּף נד:) הֵן וְקַרְקְרוֹתֵיהֶן וְדָפְנוֹתֵיהֶן. וְאַף עַל גַּב דְּאָמַר בִּבְהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף עב:) שְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה שֶׁהָיָה טָמֵא מִדְרָס וּמַגַּע הַזָּב וַחֲלָקוֹ טָהוֹר מִן הַמִּדְרָס וַעֲדַיִן טָמֵא מַגַּע הַזָּב אַלְמָא טֻמְאַת שְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה דַּחֲזֵי לֵיהּ לֹא בָּטְלָה מִינֵּיהּ הָתָם הוּא דַּהֲווּ עָלֶיהָ ב' טֻמְאוֹת טֻמְאַת מִדְרָס חֲמוּרָה וְטֻמְאַת מַגָּע קַלָּה הַהִיא לֵיהּ חֲלֻקָּה לְבַטֵּל מִמֶּנּוּ טֻמְאַת מִדְרָס דְּהָא לָא חָזֵי לֵיהּ וּפָשָׂה לָהּ טֻמְאַת מַגָּע דַּחֲזְיָא לְשָׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת אֲבָל הָכָא אַל שֶׁמָּא הוּא כֻּלָּהּ טְמֵאָה דִּשְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה הִיא וּקְרִיעָה מַהֲנְיָא לְבַטּוּלֵי שְׁמָא מִינָּהּ דְּהָא לֹא פָּשׁ עָלָהּ מִידֵּי: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּטַלִּית טְבוּלַת יוֹם שֶׁנִּטְמְאָה וְהִטְבִּילָהּ וְצָרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ טָהֳרוֹת קֹדֶם שֶׁיַּעֲרִיב שִׁמְשָׁהּ וּלְפִיכָךְ בָּא לְקוֹרְעָהּ דְּהָכָא הוּא דְּלֹא גָּזְרִינָן דְּלִיקְרְעֵיהּ כֻּלָּהּ אֲבָל רוּבָּא לֹא דִּילְמָא חַיִּים עָלָהּ וְלֹא אָתֵי לְמִקְרַע רוּבָּא דְּכֵיוָן דְּלֹא חָס עָלֶיהָ אַטְבִּילָהּ שֶׁהַמַּיִם קָשִׁין לָהּ וְלֹא חָס לְכָךְ לֹא חַיִּים עָלָהּ נָמֵי וְקָרַע רוּבָּא: אֲבָל טְמֵאָה וְלֹא הִטְבִּילָהּ וּבָא לְטַהֲרָהּ בִּקְרִיעָה זוֹ לֹא סָגֵי לָהּ בְּרוּבָּא עַד שֶׁיִּקְרָעֶנָּה כֻּלָּהּ: דִּילְמָא לֹא אָתֵי לְמֶעְבַּד רוּבָּא אֶלָּא פַּלְגָא וְאָמַר רוּבָּא הוּא: חֲדָא בִּטְבוּלַת יוֹם נִיכָּא לְאוֹקוּמָהּ וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בַּיּוֹם שֶׁהַטְבִּילָהּ שֶׁהָרוֹאֶה אֵינוֹ מֵבִין בָּהּ שֶׁנִּקְרְעָה לְטַהֵר וְסָבוּר עַל יְדֵי טְבִילָתָהּ מִשְׁתַּמְּשִׁין בָּהּ וְיֹאמְרוּ טְבִילָה בַּת יוֹמָא עוֹלָה בְּלֹא הָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ וְעַל כָּרְחָךְ מַתְנִיתִין לָאו בְּיוֹם טְבִילָה עָסְקִינַן אֶלָּא בְּשֶׁלֹּא הֻטְבְּלָה כָּל עִקָּר וְקָרְעָהּ בַּיּוֹם הַמָּחֳרָת לְטֻמְאָתָהּ דְּהָרוֹאֶהוּ מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ אוֹמֵר שֶׁהִטְבִּילָהּ אֶתְמוֹל: וְעוֹד דְּקָאָמְרַתְּ גְּזֵרָה רוּבָּהּ אַטּוּ חֶצְיָהּ:

טָהוֹר הַמֻּפְשָׁט לְמַאי דְּפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּסָבַר רַב דְּכָל יָד שֶׁאֵין מְטַלְטְלִין בּוֹ אֶת הָאֹכֶל אֵינוֹ יָד תֵּימָה דְּאַמַּאי עַל כְּדֵי אֲחִיזָה חָשִׁיב יָד טְפֵי וְנִרְאֶה מִשּׁוּם דִּבִכְדֵי אֲחִיזָה וָאֵילָךְ יָכוֹל לֶאֱחֹז בַּבָּשָׂר עַצְמוֹ וּלְטַלְטְלוֹ אִי נָמֵי מִשּׁוּם דְּכָל זְמַן שֶׁלֹּא הִפְשִׁיט כְּדֵי אֲחִיזָה הוּא קָשֶׁה לְהַפְשִׁיטוֹ וּפְעָמִים שֶׁמַּנִּיחוֹ כָּךְ וְצָרִיךְ לוֹ לְטַלְטְלוֹ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם אֲבָל מִשֶּׁהִפְשִׁיט כְּדֵי אֲחִיזָה שׁוּב אֵין קָשֶׁה לְהַפְשִׁיט וְאֵין זָז מִשָּׁם עַד שֶׁיַּפְשִׁיט כֻּלּוֹ וְכֵן בְּחֵמֶת עַד שֶׁיַּפְשִׁיט אֶת הֶחָזֶה לְפִי שֶׁהֶחָזֶה קָשֶׁה לְהַפְשִׁיט וּלְכָךְ לִפְעָמִים מַנִּיחוֹ כָּךְ שָׁעָה אַחַת וְתוֹךְ כָּךְ יִצְטָרֵךְ לְטַלְטְלוֹ אֲבָל מִשֶּׁהֻפְשַׁט הֶחָזֶה אֵין דֶּרֶךְ לְהַנִּיחוֹ כָּךְ וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ טַעְמָא דְּרַב דְּאָמַר מִכָּאן וָאֵילָךְ טָהוֹר הַמֻּפְשָׁט מִפְּנֵי שֶׁכְּדֵי אֲחִיזָה צָרִיךְ הָעוֹר לִהְיוֹת יָד לְצֹרֶךְ הַפְּשָׁטָה אֲבָל בְּיוֹתֵר מִכְּדֵי אֲחִיזָה לֹא לְפִי שֶׁאִם מַחֲזִיק בִּשְׂפַת הָעוֹר אֵין יָכוֹל לִמְשֹׁךְ בְּכֹחַ וּלְהַפְשִׁיט וּבִכְדֵי אֲחִיזָה סָמוּךְ לַבָּשָׂר אֵין יָכוֹל לְהַחֲזִיק בְּיָדוֹ הָעוֹר הֵיטֵב וְלִמְשֹׁךְ הִלְכָּךְ עַל [כְּדֵי] אֲחִיזָה יָכוֹל לְהַחֲזִיק וְלִמְשֹׁךְ בִּשְׂפַת הָעוֹר טְפֵי לֹא כְּלַפֵּי' הַקּוּנְט' גַּבֵּי הָא דִּמְשַׁנֵּי בְּסָמוּךְ הַהוּא בְּטֶפַח רִאשׁוֹן שֶׁכְּשֶׁהִפְשִׁיט שְׁלֹשָׁה טְפָחִים שֶׁאֵין יָכוֹל לְהַחֲזִיק לֹא בִּשְׂפַת הָעוֹר וְלֹא בְּאֶמְצַע הָעוֹר וְי"מ כֻּלָּהּ מַתְנִי' מִשּׁוּם שׁוֹמֵר דְּעַד כְּדֵי אֲחִיזָה הָוֵי חִבּוּר וְכ"ש פָּחוֹת אִם נָגַע שֶׁרֶץ בָּעוֹר הַמֻּפְשָׁט מַכְנִיס טֻמְאָה לַבָּשָׂר מִשּׁוּם שׁוֹמֵר וְאע"ג דְּאָמַר לְעֵיל (חֻלִּין דַּף קיח.) דְּעוֹר כְּנֶגֶד הַבָּשָׂר דַּוְקָא הָוֵי שׁוֹמֵר הָכָא חָשִׁיב כְּנֶגֶד הַבָּשָׂר כֵּיוָן דְּחָשִׁיב הַכֹּל כִּמְחֻבָּר וְכֵן לַחֵמֶת כָּל זְמַן שֶׁהֶחָזֶה מְחֻבָּר חָשִׁיב הַכֹּל מְחֻבָּר אֲבָל מִשּׁוּם יָד אֵין לְפָרֵשׁ דְּלְרַב אַסִּי דְּאָמַר טֶפַח סָמוּךְ לַבָּשָׂר טָמֵא מִשּׁוּם יָד דִּלְחֵמֶת אַמַּאי כָּל הָעוֹר חִבּוּר לֹא הָיָה לְטַמֵּא אֶלָּא טֶפַח הַסָּמוּךְ לֶחָזֶה דְּמַאי שְׁנָא בֵּין חָזֶה לִשְׁאָר אֲבָרִים אֶלָּא וַדַּאי מִשּׁוּם שׁוֹמֵר הָוֵי דַּחֲשִׁיב כָּל הָעוֹר מְחֻבָּר וְכֵן לָשׁוֹן דַּהֲרֵי זֶה חִבּוּר מַשְׁמַע דְּהָוֵי מִשּׁוּם שׁוֹמֵר דְּבִיל מָה שַּׁיָּךְ לָשׁוֹן חִבּוּר וַהֲכִי מוּכָח בְּת"כ דְּתַנְיָא הָתָם בְּנִבְלָתָהּ וְלֹא בַּמַּפְשִׁיט לְשָׁטִיחַ כְּדֵי אֲחִיזָה וּלְחֵמֶת עַד שֶׁיּוֹצִיא כָּל הֶחָזֶה יָכוֹל שֶׁאֲנִי מוֹצִיא פָּחוֹת מִכַּשִּׁעוּר ת"ל יִטְמָא אַלְמָא דְּטַעְמָא דְּשָׁטִיחַ כְּדֵי אֲחִיזָה הָוֵי מִשּׁוּם שׁוֹמֵר דְּהָא מִטְמָא דָּרְשִׁינַן לְעֵיל (שָׁם) שׁוֹמֵר דִּנְבֵלָה וְיָד דָּרֵישׁ לְעֵיל מִלָּכֶם כָּךְ פִּי' הָרַב רַבֵּנוּ יַעֲקֹב מֵאוֹרְלִינ"שׂ וְאֵין הַגִּי' כֵּן בְּת"כ וּלְפִי פֵּרוּשׁוֹ לֹא מִטַּמֵּא בְּת"כ וְגַם בִּשְׁמַעְתִּין אֶלָּא עַל כְּדֵי אֲחִיזָה וְלֹא כְּדֵי אֲחִיזָה בִּכְלָל דְּהַיְינוּ פָּחוֹת מִכַּשִּׁעוּר שֶׁמַּזְכִּיר לְשָׁם: כְּפֵרוּשׁ ר"ח גָּרְסִינַן בְּטֶפַח הַסָּמוּךְ לְבָשָׂר טָמֵא וּפָרִיךְ לְרַב דְּאָמַר טָהוֹר הַמֻּפְשָׁט וּמְשַׁנֵּי הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן בְּטֶפַח רִאשׁוֹן פֵּרוּשׁ טֶפַח רִאשׁוֹן כְּשֶׁמַּתְחִיל לְהַפְשִׁיט הָעוֹר עַל כְּדֵי אֲחִיזָה וְטֶפַח הָוֵי טֶפַח כָּפוּל כְּמוֹ שֶׁמְּפָרֵשׁ בְּסָמוּךְ וּפֵרוּשׁ הָכָא מְפָרֵשׁ עַל כַּמָּה כְּדֵי אֲחִיזָה הַיְינוּ טֶפַח סָמוּךְ לְבָשָׂר: טַלִּית שֶׁהִתְחִיל בָּהּ לְקוֹרְעָהּ כו' פר"ת כֵּיוָן שֶׁנִּקְרַע רוּבָּהּ הוּאִיל טְהוֹרָה לְמַפְרֵעַ מִתְּחִלַּת קְרִיעָה וּלְשׁוֹן שֶׁהִתְחִיל לְקוֹרְעָהּ מַשְׁמַע כְּפֵרוּשׁוֹ וּמַה שֶּׁקָּשֶׁה לְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס מְפֹרָשׁ בְּפֶרֶק בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף עב: ד"ה בִּשְׁעַת):

מסורת הש"ס

א ברכות טו.
ב תוספתא חולין
ג משנה כלים
ד פסחים מו.

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' י:
ב מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' י:
ג מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' י:
ד מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' י:
ה מיי' פכ"ג מהל' כלים הל' יא:
ו מיי' פכ"ג מהל' כלים הל' יא:

עוֹלַת הָעוֹף לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן לִיגְזַר, דִּילְמָא לָא אָתֵי לְמֶעְבַּד רוֹב שְׁנַיִם. אֲמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף: דְּקָא אָמְרַתְּ גְּזֵירָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ טְבִילָה בַּת יוֹמָא עוֹלָה – קְרָעָהּ מוֹכִיחַ עָלֶיהָ. וּדְקָא אָמְרַתְּ, עוֹלַת הָעוֹף לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן לִיגְזַר – כֹּהֲנִים זְרִיזִים הֵן. (א)תָּא שְׁמַע: הַמַּפְשִׁיט בַּבְּהֵמָה וּבַחַיָּה, בַּטְּמֵאָה וּבַטְּהוֹרָה, בַּדַּקָּה וּבַגַּסָּה, לְשָׁטִיחַ – כְּדֵי אֲחִיזָה. הָא יָתֵר מִכְּדֵי אֲחִיזָה – טָהוֹר, אַמַּאי? לִיגְזַר, דִּילְמָא לָא אָתֵי לְמֶעְבַּד אֶלָּא כְּדֵי אֲחִיזָה, וְקָא נָגַע בְּטוּמְאָה, וְקָא מְטַהֲרִינַן לֵיהּ! אִי בְּטוּמְאָה דְאוֹרָיְיתָא – הָכִי נָמֵי, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן? בְּטוּמְאָה דְרַבָּנַן. תֵּינַח טָמֵא בַּטְּהוֹרָה, טָהוֹר בִּטְמֵאָה – טוּמְאָה דְאוֹרָיְיתָא הִיא! בִּטְרֵפָה. טְרֵפָה בַּת טַמּוֹיֵי הִיא? אִין, כִּדְאַבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל: טְרֵפָה שֶׁשְּׁחָטָהּ מְטַמְּאָה בְּמוּקְדָּשִׁין. [א]תָּא שְׁמַע: רַבִּי דּוֹסְתַּאי בֶּן יְהוּדָה מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הַמַּפְשִׁיט בִּשְׁרָצִים – חִבּוּר, עַד שֶׁיַּפְשִׁיט אֶת כּוּלּוֹ. הָא בְּגָמָל – אֵינוֹ חִבּוּר. לָא תֵימָא הָא בְּגָמָל אֵינוֹ חִבּוּר, אֶלָּא אֵימָא: בְּעוֹר שֶׁעַל הַצַּוָּאר אֵינוֹ חִבּוּר, וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי הִיא. (ב)אָמַר רַב הוּנָא מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי יוֹסֵי: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁלֹּא שִׁיֵּיר בָּהּ כְּדֵי מַעֲפוֹרֶת, אֲבָל שִׁיֵּיר בָּהּ כְּדֵי מַעֲפוֹרֶת – חִבּוּר. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא טַלִּית, אֲבָל עוֹר – חָלִים. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ עוֹר נָמֵי לָא חָלִים. [ב](ג)אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: עוֹר טָמֵא מִדְרָס, חִישֵּׁב עָלָיו לִרְצוּעוֹת וְסַנְדָּלִים – כֵּיוָן שֶׁנָּתַן בּוֹ אִיזְמֵל טָהוֹר, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁיְּמַעֲטֶנּוּ מֵחֲמִשָּׁה טְפָחִים. כִּי מְמַעֵיט לֵיהּ מִיהָא טָהוֹר, אַמַּאי? לֵימָא חָלִים! כִּי קָאָמְרִי דְּחָלִים, הֵיכָא דְּקָא צָרֵי לֵיהּ לְהֶדְיָא, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – בִּמְקַצֵּעַ וּבָא לוֹ דֶּרֶךְ סְבִיבוֹתָיו. (ד)מֵתִיב רַבִּי יִרְמְיָה: הַמַּפְשִׁיט בַּבְּהֵמָה וּבַחַיָּה, בַּטְּהוֹרָה וּבַטְּמֵאָה, בַּדַּקָּה וּבַגַּסָּה, לְשָׁטִיחַ כְּדֵי אֲחִיזָה – הָא יָתֵר מִכְּדֵי אֲחִיזָה טָהוֹר, וְאַמַּאי? לֵימָא חָלִים! תַּרְגְּמַהּ רַבִּי אָבִין: רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן עוֹשֶׂה נִיפּוּל. מֵתִיב רַב יוֹסֵף: עוֹר שֶׁעַל הַצַּוָּאר, רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר אֵינוֹ חִבּוּר. אַמַּאי? הָא חָלִים וְקָאֵי! אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אֵימָא סֵיפָא, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: חִבּוּר. אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי: בְּשׁוֹמֵר הֶעָשׂוּי לִנָּתֵק מֵאֵלָיו קָא מִיפַּלְגִי, מָר סָבַר: הָוֵי שׁוֹמֵר, וּמָר סָבַר: לָא הָוֵי שׁוֹמֵר. [ג](ה)מֵתִיב רַבִּי יִרְמְיָה: תַּנּוּר שֶׁנִּטְמָא כֵּיצַד מְטַהֲרִין אוֹתוֹ? חוֹלְקוֹ לִשְׁלֹשָׁה, וְגוֹרֵר אֶת הַטְּפֵילָה

עַד

עולת העוף לרבי אלעזר בר' שמעון לגזור וא"ת ומאי קשיא שאני התם דגזרת הכתוב הוא שלא להבדיל וי"ל דמשמע דלא מצריך אלא רוב מנהגם ולהכי פריך דלגזור וה"ל לאצרוכי רוב הנראה לעינים: **דלמא** לא אתי למעבד כדי אחיזה תימה לר"י דמאי פריך הא לא חייס עלה דמפשיט הבהמה והיה רוצה שיהיה כולה מופשט וי"ל דהכא חייס שלא להפשיט הרבה שאז הוא נוח לטלטל ולהפשיט: **אבל** שייר בה כדי מעפורת לא בפרק דם חטאת (זבחים דף צד:) אמרינן אפילו שייר בה כדי מעפורת אינו טמא אלא מדרבנן: **לא** שנו אלא טלית אבל עור חלים ור' יוחנן אמר אפילו עור נמי לא חלים נראה לר' יוחנן לא סגי בעור כדי מעפורת כמו בטלית אלא כל אחד למאי דחשיב לגבי דידיה סגי וצריך בעור ה' על ה' והשתא פריך שפיר בסמוך כי אמעט ליה מה' טפחים טהור דאי בעור נמי סגי לרבי יוחנן כדי מעפורת לא יתיישב בסמוך דאי כדי מעפורת פחות מה' כמו שמשמע באיכא דאמרי תקשה ליה לר' יוחנן אמאי טהור כי ממעט ליה מה' ואם הוא יותר מה' כשיש בו נמי ה' אמאי טמא הא אין בו כדי מעפורת ומיהו יש ליישב דלהאי לישנא סגי לר' יוחנן בעור בחשיבות מעפורת שהוא פחות מה' כדמשמע לקמן והא דקאמר וכי ממעט ליה מה' טהור אע"פ שיש בו כדי מעפורת כגון דקא בעי ליה למושב זב כדאמר לקמן לר"ל אבל לאיכא דאמרי לרבי יוחנן ודאי בעי ה': **הא** יותר מכדי אחיזה טהור ואמאי והא חלים תימה לר"י דהיכי מדמה דין זה להא דאמרי ביה לעיל וי"ל דנראה לו לדמות דהכי היכי דאמרינן דעור הקרוע חשוב כמחובר הכי נמי נימא דעור המופשט נחשב כמחובר ולהוי ליה כאלו לא הופשט:

עור שעל הצואר רבי יוחנן בן נורי אומר אינו חבור ואמאי הא חלים וקאי וא"ת לרבי יוחנן נמי דאמר עור לא חלים מודה היכא שכבר תפר שטמא וכ"ש היכא שלא נקרע מעולם וי"ל דקס"ד שעל גב הצואר אע"פ שהוא נתק מאליו לא גרע מעור שעדיין לא נתפר ולא נתחבר דהוי כמחובר וכי היכי דעור הנקרע הוי כחלים עור שעל גב הצואר נמי אע"ג דנתק מאליו הוי ליה למימר דהוי חבור ומשני כיון דעשוי לנתק מאליו גרע מעור הנקרע ולא הוי חבור:

עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון דאמר (בהשוחט) בפ"ק (לעיל חולין דף כח.) רוב שנים דוקא ואסור למלוק כל השנים דגמר מחטאת דכתיב ביה לא יבדיל היכי שרינן הכי לגזור דילמא לא אתי למעבד רובא: בטומאה דרבנן שהיה המפשיט טמא טומאה דרבנן כגון הנך דגבי שמונה עשר דבר (שבת דף יג:) הבא ראשו ורובו במים שאובים ובהמה זו קדשים היא ואם נגע בה טומאה מדרבנן הלכך לא מחמרינן בה כולי האי: תנא טמא בטהורה טהור בטומאה טומאה דאורייתא היא דהא מתניתין בין בטומאה בין בטהורה קתני תנא טהורה לענין הכנסת טומאה לקבלה מן המפשיט ותנא טמאה לענין הוצאת טומאה שתטמא היא את המפשיט הראשון הנוגע בכדי אחיזה ולטהר את השני המפשיט מכדי אחיזה ואילך ולא נגע בבשר והכא לגזר דהא כל בהמה טמאה נבלה היא אפי' שחטה וטומאתה דאורייתא: בטרפה האי טמאה דמתני' לאו בהמה טמאה אלא בהמה טהורה טרפה ושחטה והיא מטמאתו אם נוגע בה כדמפרש ואזיל: מטמאה במוקדשין כלומר אם של מוקדשין היא: שרצים אין נוחין להפשיט: כלו חבור ואפילו יותר מכדי אחיזה הנוגע במופשט טמא. מדנקט שרצים טעמא משום דקשים להפשיט אבל גמל לא ואע"פ שטומאתו דאורייתא היא שעור הפשטה בכדי אחיזה ולא גזרינן משום פחות מכדי אחיזה וקשיא לרב נחמן דגזר דילמא לא אתי למעבד שעורא: לא תימא הא בגמל ביותר מכדי אחיזה אינו חבור אלא הך דיוקא דדייקינן למעוטי גמל אעור הצואר הוא דדייקינן והכי קאמר שרצים הוא דעד שיפשיט את כלו אבל גמל שהפשיט על הצואר אינו חבור ובמפשיט לחמת ובמרגיל קאי ולעולם לשטיח אף ביותר מכדי אחיזה טמא דגזרינן בבהמה טמאה הואיל וטומאתה דאורייתא: ור' יוחנן בן נורי היא דאמר במתני' אינו חבור והכא ליכא למגזר מידי דלמא לא אתי למעבד על הצואר דהיכרא טובא איכא אבל בין פלגא לרובא לא מוכחא מלתא וכן בין כדי אחיזה לפחות מכדי אחיזה: מעפורת סודר. ויתחפש באפר דכתיב גבי מיכה (מלכים א כ) מתרגמינן ואישתני במעפרתא: שייר בההוא מעוט שלא נקרע כדי מעפורת חשוב הוא להיות חבור: לא שנו דכי לא שייר הוי חבור: אלא טלית דכיון שנקרע בטל שמה דאפי' חוזר ותופרה אינה חוזרת לקדמותה: אבל עור שנטמא וסלקו ושר מקנת: חלים חזק הוא ע"י אותו מקנת וכשחוזר ותופרו הרי הוא כבתחלה הלכך לא בטל שמו מעליו: שנתן בו איזמל שהתחיל לבטלו טהרו ואע"פ שעדיין יש בגדול חמשה על חמשה טפחים שהן שעור למדרס עור כדאמרינן בסוכה (דף יז:) הבגד שלשה על שלשה השק ד' על ד' העור ה' על ה': עד שימעיטנו דלא דמי לטלית דהתם קודם קריעה היה שמה טלית ועומדת להתכסות ובקריעתה בטל שמה הלכך אף על גב דשיריים בני קבולי טומאה טהרו מטומאה ראשונה אבל הכא כל שעה שם עור עליו הלכך עד שיבטלנו מכשעור: כי מיעטו מיהא טהור ואע"פ שלא סלקו כלו אלא באחד מראשיו: דקא צרי ליה להדיא סלקו לארכו או לרחבו. צרי לשון סדק כמו צריא דחיטי בפסחים (דף מ.) וכמו טיליא חריפא דמצרי זיקי במס' ע"ז (דף ל.): דרך סביבותיו דתו לא חלים שפיר: חלים מחבר ועומד הוא לבשר: ראשון ראשון המופשט עושה נפל הוי כנפרש לגמרי דהא אין סופו לחזור לבשר עוד: הא חלים וקאי דהא לא הופשט וקאמר דאינו חבור והנוגע בעור כנגד הצואר אינו טמא: א"ל אביי ואלמותבת מדרבי יוחנן בן נורי סייעיה מדרבנן: אלא אמר אביי אי סבירא לן דחלים דכולי עלמא הוי חבור והכא טעמא משום דלא חלים והוא שעשוי לנתק מאליו בשומר העשוי לנתק קא מפלגי דרבנן סברי אפ"ה לא בטיל תורת שומר מיניה כל זמן שלא נתק: תנור תחלתו עשוי כלי כקדרה ומטלטל וכשבא לקובעו מעמידו בארץ ומדביק טיט סביביו ומעבהו וקרי ליה טפילה שמטפלה ומחברה לו פלסטר"א בלע"ז: חלקו לשלשה דכלי עצמו מבפנים דאי לשנים הגדול טמא דאיכא רובא: וגורר את הטפלה שסביב עליו שגם הוא מחברתו ואע"פ שעדיין הוא עומד טהור:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' י:
ב מיי' פכ"ד מהל' כלים הל' ח:
ג מיי' פט"ז מהל' כלים הל' ב:

מסורת הש"ס

א משנה חולין; תוספתא חולין
ב זבחים צד:
ג משנה כלים
ד משנה כלים; משנה חולין; תוספתא חולין
ה ספרא שמיני פרק י ב; משנה כלים

עַד שֶׁיְּהֵא בָּאָרֶץ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא לִגְרוֹר אֶת הַטְּפֵילָה וְלֹא עַד שֶׁיְּהֵא בָּאָרֶץ, אֶלָּא מְמַעֲטוֹ מִבִּפְנִים (מארבע) [מֵאַרְבָּעָה] טְפָחִים. כִּי מְמַעֵט לַהּ (מארבע) [מֵאַרְבָּעָה] מִיהָא טָהוֹר, אַמַּאי? לֵימָא: הָא חֲלִים וְקָאֵי! אֲמַר לֵיהּ רָבָא: וְאֵימָא מִדְּרַבָּנַן – גּוֹרֵר אֶת הַטְּפֵילָה עַד שֶׁיְּהֵא בָּאָרֶץ. אֶלָּא אָמַר רָבָא: הָכִי קָאָמַר, תַּנּוּר שֶׁנִּטְמָא כֵּיצַד מְטַהֲרִין אוֹתוֹ? דִּבְרֵי הַכֹּל חוֹלְקוֹ לִשְׁלֹשָׁה, וְגוֹרֵר אֶת הַטְּפֵילָה עַד שֶׁיְּהֵא בָּאָרֶץ. וְהָרוֹצֶה שֶׁלֹּא יָבֹא תַּנּוּרוֹ לִידֵי טוּמְאָה, כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? חוֹלְקוֹ לִשְׁלֹשָׁה, וְגוֹרֵר אֶת הַטְּפֵילָה עַד שֶׁיְּהֵא בָּאָרֶץ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא לִגְרוֹר אֶת הַטְּפֵילָה וְלֹא עַד שֶׁיְּהֵא בָּאָרֶץ, אֶלָּא מְמַעֲטוֹ מִבִּפְנִים מֵאַרְבָּעָה טְפָחִים. אָמַר מָר: חוֹלְקוֹ לִשְׁלֹשָׁה. [א(א)]וּרְמִינְהוּ: תַּנּוּר, תְּחִלָּתוֹ אַרְבָּעָה, וּשְׁיָרָיו אַרְבָּעָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. [ב]וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּגָדוֹל, אֲבָל בְּקָטָן – תְּחִלָּתוֹ כָּל שֶׁהוּא, מִשֶּׁתִּגָּמֵר מְלַאכְתּוֹ – שְׁיָרָיו בְּרוּבּוֹ. וְכַמָּה "כָּל שֶׁהוּא"? אָמְרִי דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי: טֶפַח, שֶׁכֵּן עוֹשִׂים (תנורים) [תַּנּוּרֵי] בָּנוֹת טֶפַח. טַעְמָא דְּאִיכָּא שְׁיָרָיו אַרְבַּע, הָא לֵיכָּא שְׁיָרָיו אַרְבַּע – טָהוֹר. אָמְרִי: הָתָם, דְּצַלְקֵיהּ מִצְלָק; הָכָא, דַּעֲבַדֵיהּ גִּיסְטְרָא. אָמַר מָר: שְׁיָרָיו בְּרוּבּוֹ, רוּבּוֹ דְּטֶפַח לְמַאי הָוֵי? אָמַר אַבָּיֵי: שְׁיָרֵי גָּדוֹל בְּרוּבּוֹ, וְהָאָמְרִי רַבָּנַן אַרְבָּעָה? לָא קַשְׁיָא: הָא בְּתַנּוּרָא בַּר תִּשְׁעָה, הָא בְּתַנּוּרָא בַּר שִׁבְעָה. לִישָּׁנָא אַחֲרִינָא אָמְרִי לַהּ: אָמַר רַב הוּנָא מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: וַאֲפִילּוּ שִׁיֵּיר בָּהּ כְּדֵי מַעְפּוֹרֶת. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא טַלִּית, אֲבָל עוֹר – חֲשִׁיב, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ עוֹר נָמֵי לָא חֲשִׁיב. [(ב)]אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: עוֹר טָמֵא מִדְרָס, חִישֵּׁב עָלָיו לִרְצוּעָה וְסַנְדָּלִין – כֵּיוָן שֶׁנָּתַן בּוֹ אִיזְמֵל טָהוֹר, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁיְּמַעֲטֶנּוּ מֵחֲמִשָּׁה טְפָחִים. כִּי מְמַעֵט מִיהָא טָהוֹר, אַמַּאי? לֵימָא חֲשִׁיב! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – דְּקָא בָּעֵי לֵיהּ לְמוֹשַׁב זָב. [ג(ג)]מַתְנִי' עוֹר שֶׁיֵּשׁ עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר, הַנּוֹגֵעַ בְּצִיב הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, וּבְשַׂעֲרָה שֶׁכְּנֶגְדּוֹ – טָמֵא. [ד(ד)]הָיוּ עָלָיו כִּשְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים, מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא וְלֹא בְּמַגָּע, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לֹא בְּמַגָּע וְלֹא בְּמַשָּׂא. וּמוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָא בִּשְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים שֶׁתְּחָבָן בְּקֵיסָם וֶהֱסִיטָן, שֶׁהוּא טָמֵא. וּמִפְּנֵי מָה רַבִּי עֲקִיבָא מְטַהֵר בָּעוֹר? מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹר מְבַטְּלָן. [ה(ה)]גְּמָ' אָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא פְּלָטַתּוּ חַיָּה, אֲבָל פְּלָטַתּוּ סַכִּין – בָּטֵיל. אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן לְעוּלָּא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אֲפִילּוּ כְּתַרְטָא? אֲמַר לֵיהּ: אִין. וַאֲפִילּוּ כְּנַפְיָא? אֲמַר לֵיהּ: אִין. אֲמַר לֵיהּ: הָאֱלֹהִים! אִם אֲמַר לִי רַבִּי יוֹחָנָן מִפּוּמֵּיהּ – לָא צָיֵיתְנָא לֵיהּ. כִּי סְלֵיק רַב אוֹשַׁעְיָא, אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַבִּי אַמֵּי, אַמְרַהּ לִשְׁמַעְתָּיהּ קַמֵּיהּ: הָכִי אֲמַר עוּלָּא, וְהָכִי אַהְדַּר לֵיהּ רַב נַחְמָן. אֲמַר לֵיהּ: וּמִשּׁוּם דְּרַב נַחְמָן חַתְנֵיהּ דְּבֵי נְשִׂיאָה הוּא, מְזַלְזֵל בִּשְׁמַעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן?! זִמְנִין אַשְׁכְּחֵיהּ דְּיָתֵיב וְקָאָמַר לַהּ אַסֵּיפָא: הָיוּ עָלָיו שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים – מְטַמְּאִים בְּמַשָּׂא וְלֹא בְּמַגָּע, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לֹא בְּמַגָּע וְלֹא בְּמַשָּׂא. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא פְּלָטַתּוּ חַיָּה, אֲבָל פְּלָטַתּוּ סַכִּין – בָּטֵיל. אֲמַר לֵיהּ מָר אַסֵּיפָא מַתְנֵי לַהּ? אֲמַר לֵיהּ: אִין. וְאֶלָּא עוּלָּא אַרֵישָׁא אַמְרַהּ נִיהֲלַיְיכוּ? אֲמַר לֵיהּ: אִין. אֲמַר לֵיהּ: הָאֱלֹהִים, אִי אֲמַר לִי יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מִשְּׁמֵיהּ – לָא צָיֵיתְנָא לֵיהּ! [ו]כִּי אֲתָא רָבִין וְכָל נָחוֹתֵי, אַמְרוּהָ אַרֵישָׁא. וְאֶלָּא קַשְׁיָא? כִּדְאָמַר רַב פָּפָּא:

בִּמְרוּדָד,

עַד שֶׁיְּהֵא בָּאָרֶץ כְּלוֹמַר עַד הַקַּרְקַע מַפִּילָהּ: הָא חֲלִים וְקָאֵי שֶׁהַטְּפֵילָה מַעֲמִידוֹ יָפֶה: וְאִימָּא מִדְּרַבָּנַן אַדְּמוֹתֶבֶת לֵיהּ מדר"מ סַיְּיעֵיהּ מִדְּרַבָּנַן: אֶלָּא אָמַר רָבָא בְּשֶׁנִּטְמָא כ"ע לָא פְּלִיגֵי דְּכָל כַּמָּה דַּחֲלִים לָא טָהַר וְהָכָא הָכִי קָאָמַר: כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה מִתְּחִלָּתוֹ שֶׁלֹּא יְהֵא שֵׁם תַּנּוּר עָלָיו: ר"מ אוֹמֵר דְּהָא שֶׁעֲדַיִין לֹא יָרַד טוּמְאָה אֵינוֹ צָרִיךְ לִגְרֹר כו': תַּנּוּר תְּחִלָּתוֹ ד' אֵין תַּנּוּר פָּחוֹת מֵאַרְבָּעָה וַאֲפִילּוּ נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ: וְשִׁירָיו אִם הָיָה גָּדוֹל וְנִטְמָא וְשִׁבְּרוֹ צָרִיךְ שֶׁלֹּא יְהֵא בּוֹ שֶׁבֶר שֶׁל ד': בד"א דִּתְחִלָּתוֹ אַרְבָּעָה וְשִׁירָיו ד': בְּגָדוֹל הַתַּנּוּרִים הָעֲשׂוּיִים לֶאֱפוֹת וְלִצְלוֹת כְּדַרְכָּן. אֲבָל קָטָן שֶׁעוֹשִׂין לַתִּינוֹקוֹת תְּחִלָּתוֹ כָּל שֶׁהוּא: שֶׁתִּגָּמֵר מְלַאכְתּוֹ לְאַחַר שֶׁנִּגְמַר וְהִסִּיקוֹ אֲפִילּוּ הוּא טֶפַח מְקַבֵּל טוּמְאָה: קָתָנֵי מִיהָא בד"א בְּגָדוֹל דְּשִׁירָיו ד' אֲבָל בָּצִיר מֵאַרְבָּעָה לָא טָמֵא הוּא וְהָתָם קָתָנֵי חוֹלְקוֹ לִשְׁלֹשָׁה אֲבָל לִשְׁתַּיִם לָא סַגֵּי וְאַע"ג דְּאִיכָּא בְּחֶצְיוֹ ד' דְּמַלְקָא מֵיקַל ר"מ וְאוֹמֵר אֵינוֹ צָרִיךְ אֶלָּא מְמַעֲטוֹ מִבִּפְנִים מִד' מִכְּלָל דְּרַבָּנַן נָמֵי בְּהָא פְּלִיגֵי דְּאַע"ג דְּלָא הָוֵי הַשֶּׁבֶר ד' אֲפ"ה בָּעֵינַן דְּלָא לֶהֱוֵי רוּבָּא: הָתָם דְּקָתָנֵי דְּבָעֵינַן ד' וְאִי לָא לָא הָוֵי טָמֵא: דְּצַלְקֵיהּ מִצְלָק לְרָחְבּוֹ דְּשׁוּב אֵינוֹ עוֹמֵד יָפֶה: הָכָא דְּקָתָנֵי בְּרוּבָּא טָמֵא וְאַע"ג דְּלָא הָוֵי ד': דַּעֲבַדֵיהּ גִּיסְטְרָא שֶׁחֲלָקוֹ לְאָרְכּוֹ בְּגָבְהוֹ כָּזֶה: ה"ג אָמַר מַר שִׁירָיו בְּרֻבּוֹ: הָא אָמְרֵי רַבָּנַן ד' דְּקָתָנֵי בד"א בְּגָדוֹל אַלְמָא בֵּין אַתְּחִלָּתוֹ בֵּין אַשִּׁירָיו מוֹדוּ לֵיהּ לְר"מ בְּגָדוֹל: בְּתַנּוּרָא בַּר שִׁבְעָה קָאָמְרֵי ד' הוֹאִיל וְרֻבּוֹ בָּצִיר מִד' הוּא לָא מְטַמְּאִינַן לֵיהּ בְּרֻבּוֹ דְּלָא אַמְרֵי שִׁירָיו מִתְּחִלָּתוֹ דְּהָא תְּחִלָּתוֹ כְּשֶׁהוּא שָׁלֵם לָא הָוֵי תַּנּוּר בָּצִיר מֵאַרְבָּעָה: וְהַאי דְּקָתָנֵי רֻבּוֹ בְּתַנּוּר בַּר תִּשְׁעָה דְּאַע"ג דְּבְחֶצְיוֹ אִיכָּא אַרְבָּעָה לָא מְטַמֵּא עַד דְּהָוֵי רוּבָּא וּבְהָא רַבָּנַן לְקוּלָּא: לָא שָׁנוּ דְּאַע"ג דְּשִׁיֵּיר בָּהּ כְּדֵי מַעְפּוֹרֶת בְּטֵלָה אֶלָּא טַלִּית: אֲבָל עוֹר כִּי הַאי שִׁיעוּרָא חָשִׁיב וְלָא בָּטֵיל: לְמוֹשַׁב זָב פַּלַּאסְטְר"א וּבְבָצִיר מֵהָכִי לָא חָזֵי לְמִילְּתֵיהּ: מַתְנִי' עוֹר שֶׁיֵּשׁ עָלָיו כַּזַּיִת בָּשָׂר בְּמָקוֹם אֶחָד: הַנּוֹגֵעַ בְּצִיב הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ הַיְינוּ בְּאוֹתוֹ בָּשָׂר אוֹ בְּשַׂעֲרָה שֶׁכְּנֶגֶד אוֹתוֹ בָּשָׂר: טָמֵא דְּשַׂעֲרָה הָוֵי שׁוֹמֵר כִּדְאַמְרִינַן (לְעֵיל חוּלִּין דַּף קיט:) אַלְאוּלֵי מְאַלְאֵל: צִיב רְצוּעָה וְתַלְתַּל הַיּוֹצֵא מֵאוֹתוֹ בָּשָׂר וְתָלוּי וְדָבוּק בְּמִקְצָת וּבְאוֹתוֹ צִיב לֵיכָּא כַּזַּיִת אֲבָל מְעוֹרֶה הוּא לִכְזַיִת: מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא שֶׁהֲרֵי נָשָׂא כְּזַיִת נְבֵלָה: וְלֹא בְּמַגָּע דְּאִי אֶפְשָׁר לִיגַּע בְּיַחַד וּשְׁתֵּי נְגִיעוֹת אֵין מִצְטָרְפוֹת: לָא בְּמַגָּע וְלֹא בְּמַשָּׂא כִּדְמְפָרֵשׁ שֶׁהָעוֹר מְבַטְּלוֹ: וּמוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָא דְּאַע"ג דְּלָא הָוֵי כְּזַיִת מְעוֹרֶה בְּמָקוֹם אֶחָד דְּלָאו עוֹר חִבּוּר שֶׁהִמְסִיט שְׁתֵּי חֲצָאֵי זֵיתִים בְּיַחַד טָמֵא: גְּמ' לָא שָׁנוּ דִּכְזַיִת שָׁלֵם דִּבְרֵי הַכֹּל לָא בָּטֵיל אֶלָּא פְּלָטָתוֹ חַיָּה: כַּתַּרְטָא רֹבַע הַקַּב לְשׁוֹן מוֹרִי. ל"א כַּף מֹאזְנַיִם: זִימְנִין פַּעַם אַחֶרֶת: אַשְׁכְּחֵיהּ רַב אוֹשַׁעְיָא לְר' אַמֵּי: דְּיָתִיב וְקָאָמַר לָא שָׁנוּ דִּשְׁתֵּי חֲצָאֵי זֵיתִים לְר' יִשְׁמָעֵאל לָא בָּטְלֵי אֶלָּא פְּלָטָתוֹ חַיָּה: מַר אַסֵּיפָא אִשְׁתֵּי חֲצָאֵי זֵיתִים: מַתְנֵי לָהּ לְדר' יוֹחָנָן דִּפְלָטָתוֹ סַכִּין בָּטֵל הָכִי מִתּוֹקְמָא שַׁפִּיר אִי הֲווּ תָּנֵי לָהּ קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן הָכִי לָא הֲוָה מְזַלְזֵל בָּהּ: א"ל ר' אַמֵּי וְאֶלָּא עוּלָּא אַרֵישָׁא דְּמַיְירֵי בִּכְזַיִת שָׁלֵם: מַתְנֵי לָהּ בִּתְמִיָּה: וְאֶלָּא קַשְׁיָא אִי כַּזַּיִת שָׁלֵם בָּטֵיל לְעוֹלָם בָּטֵיל וַאֲפִילּוּ כְּתַרְטָא וְהָא לֵיכָּא לְמֵימַר דְּכֻלֵּי הַאי מְבַטֵּל אֵינִישׁ:

כִּי מְמַעֵט לֵיהּ מִד' מִיהָא הָוֵי טָהוֹר וְאַמַּאי וְהָא חֲלִים וְקָאֵי ה"נ הַאי תַּנּוּר דְּקָאֵי ע"י טְפֵילָה לָא חָשִׁיב וְהָוֵי כְּעוֹר שֶׁלֹּא נִתְחַבֵּר: הָכִי גַּרְסִינַן בְּמִשְׁנַת כֵּלִים (בפ"ק) וחכ"א בד"א בְּגָדוֹל אֲבָל בְּקָטָן תְּחִלָּתוֹ כָּל שֶׁהוּא שִׁירָיו בְּרֻבּוֹ מִשֶּׁתִּגָּמֵר מְלַאכְתּוֹ וְלָא קָאֵי מִשֶּׁתִּגָּמוֹר מְלַאכְתּוֹ אַשִּׁירָיו בְּרֻבּוֹ אֶלָּא אַשְּׁנֵי תַּנּוּרִים גָּדוֹל וְקָטָן הַשְּׁנוּיִים בָּהּ קָאֵי דְּאֵין טָמֵא עַד שֶׁתִּגָּמֵר מְלַאכְתּוֹ וּבָתַר הָכִי מְפָרֵשׁ אֵיזֶהוּ גְּמַר מְלַאכְתּוֹ: הָא בְּתַנּוּרָא בַּר תִּשְׁעָה וְהָא בְּתַנּוּרָא בַּר שִׁבְעָה כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס לְקוּלָּא כֵּן נִרְאֶה דְּאֵין לְפָרֵשׁ לְחוּמְרָא דְּבַר תִּשְׁעָה בְּאַרְבָּעָה וּבַר שִׁבְעָה בְּרֻבּוֹ דְּלָא עָדִיף שִׁירָיו מִתְּחִלָּתוֹ דְּהָוֵי בְּאַרְבָּעָה וְהָכָא נָמֵי בָּעֵי לְשַׁנּוּיֵי הָא דְּצַלְקֵיהּ מִצְלָק בְּאַרְבָּעָה הָא דַּעֲבַדֵיהּ גִּיסְטְרָא בְּרֻבּוֹ דְּכֵיוָן דְּמִשְׁנָה אַחַת הִיא מִסְתַּבֵּר בְּעִנְיָן אֶחָד מַיְירֵי אוֹ תַּרְוַיְיהוּ דְּצַלְקֵיהּ מִצְלָק אוֹ תַּרְוַיְיהוּ דַּעֲבַדֵיהּ גִּיסְטְרָא הִלְכָּךְ צָרִיךְ לְתָרֵץ בְּב' תַּנּוּרִים וּבְעִנְיָן אֶחָד רִיבָ"א: אֲבָל פְּלָטָתוֹ סַכִּין בָּטֵל וְא"ת לְמַאן דְּמַתְנֵי לָהּ אַרֵישָׁא דַּאֲפִי' כְּזַיִת פְּלָטָתוֹ סַכִּין בְּטֵלָה הֵיכִי מוֹקֵי מִילְּתֵיהּ דְּר' יְהוּדָה דְּאָמַר הָאֶלֶל הַמְּכֻנָּס כו' אִי כְּשֶׁכְּנָסוֹ וְכִי עָדִיף כִּנְסוֹ מִפְּלָטָתוֹ יַחַד כְּזַיִת וי"ל דְּאֵין ה"נ אִי נָמֵי לְדִידֵיהּ ר' יְהוּדָה פְּלִיג אר' יִשְׁמָעֵאל וְר' עֲקִיבָא וס"ל בִּכְזַיִת אֲפִילּוּ פְּלָטָתוֹ סַכִּין לָא בָּטֵל ות"ק דְּר' יְהוּדָה כְּר' יִשְׁמָעֵאל ור"ע דַּאֲפִי' בִּכְזַיִת בִּפְלָטָתוֹ סַכִּין בָּטֵל וּלְמַאן דְּתָנֵי לָהּ אַסֵּיפָא א"ש דְּהָא דְּקָאָמַר הָכָא בָּטֵל הַיְינוּ בְּלֹא כְּנָסוֹ אֲבָל אִם כְּנָסוֹ לָא בָּטֵיל:

מסורת הש"ס

א נדה כו:; משנה כלים
ב משנה כלים
ג לעיל קיט:; לעיל קכ.
ד ספרא שמיני פרשה י ו
ה ספרא שמיני פרק י ב; משנה כלים

גליון הש"ס

גמ' וכמה כל שהוא. ע' ב"ב דף קנ ע"א תוס' ד"ה מכל:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פט"ז מהל' כלים הל' א:
ב מיי' פט"ז מהל' כלים הל' א:
ג מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' יב:
ד מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' יא:
ה מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' יא:
ו מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' יא:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פד' מהל' טומאת מת הל' ח:

בִּמְרוּדָּד, הָכָא נָמֵי בִּמְרוּדָּד. הָיוּ עָלָיו. אָמַר בַּר פְּדָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא מֵאַחֲרָיו, אֲבָל מִלְּפָנָיו – יֵשׁ נוֹגֵעַ וְחוֹזֵר וְנוֹגֵעַ. (א)וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵין נוֹגֵעַ וְחוֹזֵר וְנוֹגֵעַ, וְאַזְדָּא רַבִּי יוֹחָנָן לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבִּי דוֹסָא בֶּן הַרְכִּינָס אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד. (ב)רַבִּי יִשְׁמָעֵאל – הָא דַּאֲמַרַן; רַבִּי דוֹסָא בֶּן הַרְכִּינָס – דִּתְנַן: כָּל הַמְטַמְּאִין בְּאֹהֶל, שֶׁנֶּחְלְקוּ וְהִכְנִיסָן לְתוֹךְ הַבַּיִת – רַבִּי דוֹסָא בֶּן הַרְכִּינָס מְטַהֵר, וַחֲכָמִים מְטַמְּאִים. לָאו אָמַר רַבִּי דוֹסָא בֶּן הַרְכִּינָס הָתָם, אֵין מַאֲהִיל וְחוֹזֵר וּמַאֲהִיל, הָכָא נָמֵי אֵין נוֹגֵעַ וְחוֹזֵר וְנוֹגֵעַ. וּמִדְּרַבִּי דוֹסָא בֶּן הַרְכִּינָס כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, רַבָּנַן כְּרַבִּי עֲקִיבָא? וְהָא רַבִּי עֲקִיבָא טַהוֹרֵי קָא מְטַהַר! (ג)עַד כָּאן לָא קָא מְטַהַר רַבִּי עֲקִיבָא אֶלָּא בְּעוֹר, אֲבָל בְּעָלְמָא מְטַמֵּא, כִּדְקָתָנֵי סֵיפָא: וּמוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָא בִּשְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים שֶׁתְּחָבָן בְּקֵיסָם וֶהֱסִיטָן שֶׁהוּא טָמֵא. וּמִפְּנֵי מָה רַבִּי עֲקִיבָא מְטַהֵר בָּעוֹר? מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹר מְבַטְּלָן. מֵתִיב רַב עוּקְבָא בַּר חָמָא: "בְּנִבְלָתָם" – וְלֹא בְּעוֹר שֶׁיֵּשׁ עָלָיו שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים. (ד)"יָכוֹל אַף בְּמַשָּׂא? תַּלְמוּד לוֹמַר "וְהַנּוֹשֵׂא יִטְמָא" – דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "הַנּוֹגֵעַ" "וְהַנּוֹשֵׂא" – אֶת שֶׁבָּא לִכְלַל מַגָּע, בָּא לִכְלַל מַשָּׂא; לֹא בָּא לִכְלַל מַגָּע, לֹא בָּא לִכְלַל מַשָּׂא. וְאִם אִיתָא, הֲרֵי בָּא לִכְלַל מַגָּע מִלְּפָנָיו? אָמַר רָבָא: הָכִי קָאָמַר, אֶת שֶׁבָּא לִכְלַל מַגָּע בְּכָל צַד – בָּא לִכְלַל מַשָּׂא, לֹא בָּא לִכְלַל מַגָּע בְּכָל צַד – לֹא בָּא לִכְלַל מַשָּׂא. בְּעָא מִינֵּיהּ רַב אַוְיָא סָבָא מֵרַבָּה בַּר רַב הוּנָא: קוּלִית סְתוּמָה, לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, מַהוּ שֶׁתְּטַמֵּא? אִית לֵיהּ לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל: אֶת שֶׁבָּא לִכְלַל מַגָּע – בָּא לִכְלַל מַשָּׂא, לֹא בָּא לִכְלַל מַגָּע – לֹא בָּא לִכְלַל מַשָּׂא, וְהָכָא הַיְינוּ טַעְמָא מִשּׁוּם דְּבָא לִכְלַל מַגָּע מִלְּפָנָיו. אוֹ דִּלְמָא לֵית לֵיהּ? אֲמַר לֵיהּ: עוֹרְבָא פָּרַח. (ה)אֲמַר לֵיהּ רָבָא בְּרֵיהּ: וְלָאו הַיְינוּ רַב אַוְיָא סָבָא מִפּוּמְבְּדִיתָא, דִּמְשַׁבַּח לַן מָר בְּגַוֵּיהּ דְּגַבְרָא רַבָּה הוּא? אֲמַר לֵיהּ: אֲנִי הַיּוֹם "סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת", וּבְעָא מִינַּאי מִילְּתָא דְּבָעֵי טַעְמָא. אָמַר עוּלָּא: שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים שֶׁתְּחָבָן בְּקֵיסָם, אֲפִילּוּ מוֹלִיךְ וּמֵבִיא כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ – טָהוֹר. מַאי טַעְמָא? כְּתִיב "וְנִשָּׂא" וְקָרֵינַן "נוֹשֵׂא", בָּעֵינַן "נוֹשֵׂא" וְהוּא דְּנִישָּׂא בְּבַת אַחַת. (ו)תְּנַן: הָיוּ עָלָיו שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים – מְטַמְּאִין בְּמַשָּׂא וְלֹא בְּמַגָּע, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. אַמַּאי? וְהָא לָאו נִישָּׂא הוּא! אָמַר רַב פָּפָּא: בִּמְרוּדָּד. (ז)תָּא שְׁמַע: מוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָא בִּשְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים שֶׁתְּחָבָן בְּקֵיסָם וֶהֱסִיטָן שֶׁהוּא טָמֵא. אַמַּאי? וְהָא לָאו נִישָּׂא הוּא! הָכִי נָמֵי בִּמְרוּדָּד. (ח)כְּתַנָּאֵי: אֶחָד הַנּוֹגֵעַ וְאֶחָד הַמֵּסִיט, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַף הַנּוֹשֵׂא. אַטּוּ נוֹשֵׂא לָאו מֵסִיט הוּא? אֶלָּא לָאו הָכִי קָאָמַר: אֶחָד הַנּוֹגֵעַ וְאֶחָד הַמֵּסִיט בְּלֹא נִישָּׂא, וַאֲתָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְמֵימַר: וְהוּא דְּנִישָּׂא, וּמַאי "אַף"? אֵימָא: וְהוּא דְּנִישָּׂא. מַתְנִי' קוּלִית הַמֵּת

וְקוּלִית

אֲבָל מִלְּפָנָיו יֵשׁ נוֹגֵעַ וְחוֹזֵר וְנוֹגֵעַ וְסָבַר כת"ק דַּאֲחֵרִים דְּרֵישׁ פִּירְקִין (חוּלִּין דַּף קיט.) דְּאֵין שׁוֹמֵר לְפָחוֹת מִכְּזַיִת: אֵין מַאֲהִיל וְחוֹזֵר וּמַאֲהִיל וא"ת מ"ש אֹהֶל מִמַּשָּׂא וי"ל דְּמַשָּׂא מַרְבֵּינָן' בְּסָמוּךְ מִטְּמָא דְּקָתָנֵי יָכוֹל אַף בְּמַשָּׂא כֵּן ת"ל וְהַנּוֹשֵׂא יִטְמָא וא"ג דִּבְמַגָּע נָמִי כְּתִיב יִטְמָא יְתֵירָא דְּאָמְרִינָן בְּרֵישׁ פִּירְקִין (חוּלִּין דַּף קיח:) מִילְתָא דְּאָתְיָא בק"ו טָרַח וְכָתַב לָהּ קְרָא וְלָא מוֹקְמִינָן לַנּוֹגֵעַ וְחוֹזֵר וְנוֹגֵעַ וְנִרְאֶה דְּגַבֵּי מַשָּׂא אַרְבִּינָן מִלְּהוּ לֵיהּ לְמִכְתַּב וְהַנּוֹגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעֶרֶב וְהַנּוֹשֵׂא יִטְמָא דְּסֵיפָא לָמָּה לִי אֶלָּא לְאוֹסוֹפֵי טֻמְאָה בְּנוֹשֵׂא שֶׁאֵין בְּנוֹגֵעַ: (לְעֵיל) שֶׁהֵם תְּחוּבִים בְּקֵיסָם וְהֵסִּיטָן וה"ה בְּלֹא תְחוּבִים וְנָגַע בָּהֶם לְטָמָא דְּאִי לֹא תֵּימָא הָכִי אֲפִילּוּ בְּמַשָּׂא לֹא לִטְמוֹ דְּאֵת שֶׁבָּא לִכְלַל מַגָּע בָּא לִכְלַל מַשָּׂא לר"ע כְּדְאָמַר בַּגְּמָרָא וְקָסָבַר יֵשׁ נוֹגֵעַ וְחוֹזֵר וְנוֹגֵעַ אֶלָּא מִשּׁוּם דִּפְלִיג ר"ע אַדְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּעוֹר שֶׁיֵּשׁ עָלָיו שְׁתֵּי חֲצָאֵי זֵיתִים קָאָמַר דִּבְקֵיסָם כה"ג מוֹדֶה לֵיהּ: רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר הַנּוֹגֵעַ וְהַנּוֹשֵׂא כו' לר"ע גּוּפֵיהּ לֹא צָרִיךְ קְרָא דְּאֵיהוּ ס"ל דְּעוֹר מְבַטְּלָם אֶלָּא לְדִבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל קָאָמַר לְדִידָךְ דְּלֵית לָךְ עוֹר מְבַטְּלוֹ תִּפּוֹק לֵיהּ מֵיהָא דְּכֵיוָן דְּאֵין בָּא לִכְלַל מַגָּע כו': וְהָכָא הָיְינוּ טַעֲמָא מִשּׁוּם דְּבָא לִכְלַל מַגָּע לְפָנָיו רַב אַוְיָא סָבַר כְּבַר פָּדָא דְּאִית לֵיהּ נוֹגֵעַ וְחוֹזֵר וְנוֹגֵעַ: אָמַר רַב פַּפָּא בִּמְרֻדָּד וא"ת וְאִי חָשִׁיב מְרוּדָּד לִצְרוּפִינְהוּ לִשְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים כְּגוֹן שֶׁאֵינוֹ מְרוּדָּד יוֹתֵר מִדַּאי בְּמַגָּע נָמִי לִטְמָא וְאִי לֹא חָשִׁיב בְּמַשָּׂא נָמִי לֹא לִטְמָא דְּלָאו נִשָּׂא הוּא וכ"ת דְּאָתְיָא כְּבַר"א דְּאָמַר לֹא שָׁנוּ אֶלָּא מִלְּאַחֲרָיו כו' וְקָסָבַר כֵּיוָן דְּלֹא מִצְטָרֵף אֶלָּא ע"י מְרוּדָּד לֹא חָשִׁיב לְמֶהֱוֵי שׁוֹמֵר ומ"מ נִשָּׂא הוּא מ"מ תִּקְשֶׁה דְּהָא רֵישָׁא דְּעוֹר שֶׁיֵּשׁ עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר אוֹקִימְנָא בִּמְרֻדָּד וְקָאָמַר הַנּוֹגֵעַ בִּשְׂעָרָה שֶׁכְּנֶגְדּוֹ טָמֵא אַלְמָא דְּהָכָא שׁוֹמֵר אֲפִילּוּ לִמְרוּדָּד וְדוֹחַק לוֹמַר דְּהַאי מְרוּדָּד דְּהָכָא גָּרַע מֵאוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה וְנִרְאֶה דְּקָסָבַר אוֹחֵז בְּקָטָן וְאֵין גָּדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ אֵין כְּמוֹהוּ וה"נ אֲרִי בְּאוֹחֵז בְּקָטָן וְאֵין גָּדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ לְכָךְ אֵין מְטַמֵּא בְּמַגָּע אֲבָל בְּמַשָּׂא מְטַמֵּא דְּנִשָּׂא הוּא: אִמָּא וְהוּא דְּנִשָּׂא תֵּמַהּ אַמַּאי מַגִּיהַּ הַבָּרַיְתָא אִמָּא אִיפְכָא דְּרַבָּנָן סָבְרֵי אֶחָד הַנּוֹגֵעַ וְאֶחָד הַמֵּסִיט וְהוּא דְּנִשָּׂא אֲבָל לֹא נִשָּׂא לָא וְאָתָא ר' אֱלִיעֶזֶר לְמֵימַר אַף הַנּוֹשֵׂא אע"פ שֶׁאֵין נִשָּׂא וְיִתְיַשֵּׁב שַׁפִּיר לְשׁוֹן אַף וְנִרְאֶה דְּסָבַר הַשַּׁ"ס דְּמֵסִיט בְּכָל עִנְיָן אֲפִילּוּ אֵין נִשָּׂא לְכָךְ דָּחַק לְפָרֵשׁ כֵּן:

בִּמְרֻדָּד דַּק וְקָלוּשׁ וְאָרֹךְ וְרָחָב דְּכִי מְגָרְרַת לֵיהּ הָוֵי כַּזַּיִת וּמִיהוּ לֹא טָרַח אִינִישׁ וּמְגָרֵר לֵיהּ וּמִיהוּ פְּלֻטְתּוֹ חַיָּה דְּלָאו אֵיהוּ בְּטַלְיֵהּ לֹא בָּטִיל: מְרֻדָּד לְשׁוֹן וַיְּרַקְּעוּ (שְׁמוֹת לט) וּרְדִידוֹ: לֹא שָׁנוּ לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּאָמַר לאע"ג דְּלָא בָּטְלֵי לְעִנְיַן מַשָּׂא בְּמַגָּע לֹא מְטַמּוּ: אֶלָּא מֵאֲחוֹרָיו שֶׁלֹּא נוֹגֵעַ בַּבָּשָׂר אֶלָּא בָּעוֹר מֵאֲחוֹרָיו דְּכֵיוָן דְּלָא הָוֵי כְּזַיִת שָׁלֵם יַחַד אֵין לוֹ יָד וְלֹא שׁוֹמֵר. ואע"ג דְּאָמְרָן לְעֵיל (חוּלִּין דַּף קיח:) אֵין שׁוֹמֵר לְפָחוֹת מִכְּפוּל הָא כָּפוּל יֵשׁ שׁוֹמֵר הָא אִכָּא ת"ק דַּאֲחֵרִים דִּפְלִיג כִּדְאָמְרִינָן לְעֵיל אֵין זֶה שׁוֹמֵר וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל ס"ל כְּת"ק דַּאֲחֵרִים: יֵשׁ נוֹגֵעַ וְחוֹזֵר וְנוֹגֵעַ כְּלוֹמַר שְׁתֵּי נְגִיעוֹת מִצְטָרְפוֹת: כָּל הַמְטַמְּאִים בְּאֹהֶל כְּגוֹן כַּזַּיִת מִן הַמֵּת וְרֹבַע עֲצָמוֹת וּמְלֹא תַּרְוָד רָקָב: שֶׁנֶּחְלְקוּ הַשִּׁעוּר נֶחְלַק לִשְׁנַיִם וְהִכְנִיס שְׁתֵּי הַחֲצָאִים לְתוֹךְ הַבַּיִת: מְטַהֵר דְּאֵין לוֹ אֲהִלוֹת מִצְטָרְפִין שֶׁהַבַּיִת מַאֲהִיל כָּאן וְחוֹזֵר וּמַאֲהִיל כָּאן. מִדְּקָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבִּי דוֹסָא אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד אַלְמָא טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל מִשּׁוּם אֵין נוֹגֵעַ וְחוֹזֵר וְנוֹגֵעַ: וּפָרְכִינָן מִדְּרַבִּי דוֹסָא כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל מִכְּלָל דְּרַבָּנָן דִּפְלִיגֵי עֲלֵיהּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא קַיְמֵי וְהָא ר"ע טְפֵי מֵיקֵל: כִּדְקָתָנֵי סֵיפָא דְּטַעְמֵיהּ דר"ע דְּעוֹר מְבַטְּלוֹ הוּא אֲבָל בְּעָלְמָא אֲפִילּוּ בְּמַגָּע נָמִי מְטַמֵּא דְּאִי לֹא מְטַמֵּא בְּמַגָּע לֹא הָוֵה מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא דְּהָאָמַר ר"ע לְקַמָּן אֶת שֶׁבָּא לִכְלַל מַגָּע בָּא לִכְלַל מַשָּׂא: וְתָחְבָן בְּקֵיסָם נָמִי רְחוֹקִין זֶה מִזֶּה קָאָמַר דְּנוֹגֵעַ וְחוֹזֵר וְנוֹגֵעַ הוּא כִּדְלְקַמָּן אַמִּילְתֵיהּ דְּעוּלָּא: וְלֹא בְּעוֹר שֶׁיֵּשׁ עָלָיו שְׁנֵי חֲצָאִים דְּלָא קָרֵינָא בֵּיהּ הַנּוֹגֵעַ בְּנִבְלָתָם (וַיִּקְרָא יא) דְּאֵין בְּכָל נְגִיעָה כְּשִׁעוּר נְבֵלָה: יָכוֹל אַף הַנּוֹשֵׂא ת"ל וְהַנּוֹשֵׂא יִטְמָא וַהֲרֵי זֶה נוֹשֵׂא אֶת הַנְּבֵלָה: וְהַנּוֹגֵעַ וְהַנּוֹשֵׂא קְרָאֵי גַּבֵּי הֲדָדֵי כְּתִיבֵי בְּהַהִיא נְבֵלָה דִּכְתִיב בָּהּ הַנּוֹגֵעַ יִטְמָא אַהַהִיא קָאֵי וְהַנּוֹשֵׂא יִטְמָא: לֹא בָּא לִכְלַל מַגָּע כְּלוֹמַר לְדִידָךְ כֵּיוָן דְּאָמַרְתְּ לֹא מְטַמֵּא בְּמַגָּע תּוּ לֵית לָךְ לְטַמּוּיֵי בְּמַשָּׂא: וְאִם אִיתָא לְבַר פָּדָא מַאי קָמְהַדַּר לֵיהּ ר"ע לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל הָא מוֹדֵי דְּבָא לִכְלַל מַגָּע מִלְּפָנָיו: בְּכָל צַד אַף מֵאֲחוֹרָיו דְּהָא בְּהַהוּא קְרָא דִּלְעֵיל כְּתִיבָא נָמִי נְגִיעַת אֲחוֹרַיִם כִּדְאָמְרִינָן בְּרֵישׁ פִּירְקִין (חוּלִּין דַּף קיח.) יָכוֹל אֲפִילּוּ יֵשׁ עָלָיו כַּזַּיִת הַנּוֹגֵעַ בָּעוֹר שֶׁכְּנֶגֶד הַבָּשָׂר מֵאֲחֹרָיו לֹא יְהֵא טָמֵא ת"ל יִטְמָא: קוּלִית סְתוּמָה וְאֵין עָלֶיהָ בָּשָׂר וְיֵשׁ בְּתוֹכָהּ מוֹחַ וּתְנַן בְּמַתְנִיתִין קוּלִית נְבֵלָה וְקוּלִית הַשֶּׁרֶץ סְתוּמִים טְהוֹרִין אַף מִן הַמַּשָּׂא דְּלָא בָּאוּ לִכְלַל מַגָּע מִי פְּלִיג עָלֶיהָ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹ לֹא מִי אָמְרִינָן אִית לֵיהּ לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל כו': וְהָכָא בְּעוֹר שֶׁל שְׁנֵי חֲצָאִין הַיְינוּ טַעֲמָא דִּמְטַמֵּא בְּמַשָּׂא מִשּׁוּם דְּבָא לִכְלַל מַגָּע מִלְּפָנָיו אֲבָל גַּבֵּי קוּלִית לֹא בָּא לִכְלַל מַגָּע כְּלָל דְּהָא עֲצָמוֹת נְבֵלָה אֵין לָהֶם טֻמְאָה כִּדְאַמְרָן בְּנִבְלָתָהּ וְלֹא בַּעֲצָמוֹת וּבַמּוֹחַ אֵינוֹ יָכוֹל לִינַּגַּע דְּהָא סְתוּמָה הִיא: עוֹרְבָא פָּרַח רָאָה עוֹרֵב פּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר כְּלוֹמַר הִשִּׂיאוֹ לְדָבָר אַחֵר: סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת כְּלוֹמַר צְרִיכָנִי חִזּוּק לְפִי שֶׁסָּר כֹּחִי מִכֹּחַ הַדְּרָשָׁה שֶׁדָּרַשְׁתִּי הַיּוֹם בָּרַבִּים דְּשַׁבַּת הָרֶגֶל הָיְתָה: מוֹלִיךְ וּמֵבִיא שֶׁנּוֹשְׂאָן כָּל הַיּוֹם: כְּתִיב נָשָׂא וְהַנָּשָׂא אֶת נִבְלָתָהּ חָסֵר הוּא בְּלֹא וי"ו וּסְתַם קְרִיאָתוֹ כֵּיוָן דְּלָא כָּתַב וי"ו נִקְרָא נִשָּׂא וַאֲנַן קָרֵינַן נוֹשֵׂא: וְהוּא דְּנִשָּׂא שֶׁיְּהֵא כַּזַּיִת מְחֻבָּר הַנִּטָּל כֻּלּוֹ כְּאֶחָד בְּלֹא בֵּית יָד אַחֵר: דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אַלְמָא כֵּיוָן דְּאֵין עוֹר מְבַטְּלוֹ מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא וְאַף עַל גַּב דְּלָאו מְחֻבָּר הוּא כְּיַחַד: בִּמְרֻדָּד שֶׁיֵּשׁ כָּאן חֲצִי זַיִת וְרָחוֹק מִמֶּנּוּ חֲצִי זַיִת וּרְצוּעַת בָּשָׂר מְרֻדָּד מִזֶּה לָזֶה וּמְחַבַּרְתּוֹ: אֶחָד הַנּוֹגֵעַ בִּשְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים: וְאֶחָד הַמֵּסִיטָן טָמֵא בְּלֹא נִשָּׂא אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מְחֻבָּרִין יַחַד: וְהוּא דְּנִשָּׂא וְקָאֵי בֵּין אַמַּגָּע בֵּין אַמַּשָּׂא דְּאֵין מְטַמְּאִין אֲפִילּוּ בְּמַשָּׂא אא"כ מְחֻבָּרִין: מַתְנִי' קוּלִית הַמֵּת טָמֵא דְּהָא עֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה בַּמֵּת מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא כִּדְכְתִיב אוֹ בְעֶצֶם אָדָם:

מסורת הש"ס

א נדה כז:; בבא מציעא מז:
ב משנה אהלות; משנה עדיות
ג משנה חולין; ספרא שמיני פרשה י ו
ד נדרים עו:; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; משנה חולין
ה ביצה כא.
ו משנה חולין
ז ספרא שמיני פרשה י ו
ח משנה זבים

תורה אור השלם

[ויקרא יא, כד-כה]

וְכָל־הַנֹּשֵׂא מִנִּבְלָתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, כה]

סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּחִים כִּי־חוֹלַת אַהֲבָה אָנִי [שיר השירים ב, ה]

וְהָאֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב וְהַנֹּשֵׂא אֶת־נִבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, מ]

[א]וְקוּלִית הַמּוּקְדָּשִׁין, הַנּוֹגֵעַ בָּהֶן, בֵּין סְתוּמִים בֵּין נְקוּבִים – טָמֵא. (א)קוּלִית נְבֵלָה וְקוּלִית הַשֶּׁרֶץ, הַנּוֹגֵעַ בָּהֶם סְתוּמִים – טְהוֹרִים, נְקוּבִים כָּל שֶׁהוּא – מְטַמֵּא בְּמַגָּע. מִנַּיִן שֶׁאַף בְּמַשָּׂא? תַּלְמוּד לוֹמַר "הַנּוֹגֵעַ ... וְהַנּוֹשֵׂא", אֶת שֶׁבָּא לִכְלַל מַגָּע – בָּא לִכְלַל מַשָּׂא, לֹא בָּא לִכְלַל מַגָּע – לֹא בָּא לִכְלַל מַשָּׂא. גְּמָ' נוֹגֵעַ – אִין, אֲבָל מַאֲהִיל – לָא. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאִיכָּא כְּזַיִת בָּשָׂר – בְּאֹהֶל נָמֵי לִיטַמֵּא! דְּלֵיכָּא כְּזַיִת בָּשָׂר. [ב]וְאִי דְּאִיכָּא כְּזַיִת מוֹחַ מִבִּפְנִים – טוּמְאָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה, בְּאֹהֶל נָמֵי לִיטַמֵּא! דְּלֵיכָּא כְּזַיִת מוֹחַ בִּפְנִים. וְאִי מוֹחַ מִבִּפְנִים מַעֲלֶה אֲרוּכָה מִבַּחוּץ, אֵבֶר מְעַלְיָא הִיא, בְּאֹהֶל נָמֵי לִיטַמֵּא! אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא: זֹאת אוֹמֶרֶת, מוֹחַ בִּפְנִים אֵינוֹ מַעֲלֶה אֲרוּכָה מִבַּחוּץ. בְּמַאי אוֹקֵימְתַּהּ? דְּלֵיכָּא כְּזַיִת. אִי הָכִי, בְּמוּקְדָּשִׁים אַמַּאי מְטַמֵּא? וְתוּ, קוּלִית נְבֵלָה וְקוּלִית הַשֶּׁרֶץ כִּי נִיקְבוּ, אַמַּאי מְטַמְּאוּ? הָא לָא קַשְׁיָא, רֵישָׁא דְּלֵיכָּא כְּזַיִת, סֵיפָא דְּאִיכָּא כְּזַיִת. וּמַאי קָא מַשְׁמַע לַן? מִילֵּי מִילֵּי קָא מַשְׁמַע לַן. (ב)רֵישָׁא קָא מַשְׁמַע לַן דְּמוֹחַ מִבִּפְנִים אֵינוֹ מַעֲלֶה אֲרוּכָה מִבַּחוּץ. מוּקְדָּשִׁין מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? שִׁימּוּשׁ נוֹתָר מִילְּתָא הִיא, דְּאָמַר מָרִי בַּר אֲבוּהּ אָמַר רַבִּי יִצְחָק: עַצְמוֹת קָדָשִׁים שֶׁשִּׁימְּשׁוּ נוֹתָר, מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם, הוֹאִיל וְנַעֲשָׂה בָּסִיס לְדָבָר הָאָסוּר. נְבֵלָה, אַף עַל גַּב דְּאִיכָּא כְּזַיִת, נִיקְבָה – אִין, לֹא נִיקְבָה – לָא. אַבָּיֵי אָמַר: לְעוֹלָם מוֹחַ מִבִּפְנִים מַעֲלֶה אֲרוּכָה מִבַּחוּץ, וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – בְּשֶׁשְּׁפָהּ. וּכְדְרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: קוּלִית שֶׁשְּׁפָהּ לְאָרְכָּהּ – טְמֵאָה, לְרָחְבָּהּ – טְהוֹרָה, וְסִימָנָיךְ – דִּיקְלָא. [ג-ד]וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לְעוֹלָם דְּאִיכָּא כְּזַיִת, וּמוֹחַ מִבִּפְנִים מַעֲלֶה אֲרוּכָה מִבַּחוּץ, וּמַאי נוֹגֵעַ דְּקָתָנֵי – מַאֲהִיל. וְאִי מוֹחַ מִבִּפְנִים מַעֲלֶה אֲרוּכָה מִבַּחוּץ, קוּלִית נְבֵלָה וְקוּלִית הַשֶּׁרֶץ כִּי לֹא נִקְבוּ, אַמַּאי טְהוֹרִים? [ה-ח]אָמַר רַבִּי בִּנְיָמִין בַּר גִּידֵּל, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, כְּגוֹן דְּאִיכָּא כְּזַיִת מוֹחַ הַמִּתְקַשְׁקֵשׁ, גַּבֵּי מֵת – טוּמְאָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה, נְבֵלָה – כֵּיוָן דְּמִתְקַשְׁקֵשׁ הוּא, נִיקְבָה – אִין, לֹא נִיקְבָה – לָא. [ט](ג)אָמַר רַבִּי אָבִין, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יוֹסֵי בַּר אָבִין: אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא – הַנּוֹגֵעַ בְּכַחֲצִי זַיִת, וּמַאֲהִיל עַל חֲצִי זַיִת, אוֹ חֲצִי זַיִת מַאֲהִיל עָלָיו – טָמֵא. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא חַד שְׁמָא הוּא – מִשּׁוּם הָכִי מִצְטָרֵף. [י]אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ תְּרֵי שְׁמֵי נִינְהוּ – מִי מִצְטָרֵף? וְהָתְנַן: זֶה הַכְּלָל, כֹּל שֶׁהוּא מִשֵּׁם אֶחָד – מִצְטָרֵף וְטָמֵא, מִשְּׁנֵי שֵׁמוֹת – טָהוֹר! [יא]אֶלָּא מַאי חַד שְׁמָא הוּא? אֵימָא סֵיפָא: אֲבָל

הַנּוֹגֵעַ

וְקוּלִית הַמֻּקְדָּשִׁים בְּמַסֶּכֶת פְּסָחִים (דַּף קכ:) תְּנַן הַפִּגּוּל וְהַנּוֹתָר מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם לִגְזֵרִי בְּהוּ רַבָּנָן מִשּׁוּם חַשְׁדֵי כְּהֻנָּה וְעַצְלֵי כְּהֻנָּה כִּדְמְפָרֵשׁ הָתָם וְגָזְרוּ אַף בַּעֲצָמוֹת שֶׁשִּׁמְּשׁוּ נוֹתָר: נְבֵלָה אֵין עַצְמוֹתֶיהָ מְטַמְּאִים דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא יא) בְּנִבְלָתָהּ וְלֹא בַּעֲצָמוֹת וְכֵן שֶׁרֶץ הִלְכָּךְ סְתוּמִים טְהוֹרִים אַף מִלְּטַמֵּא בְּמַשָּׂא וכ"ש מַגָּע דְּאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִיגַּע ואע"ג דְּשׁוֹמֵר מַכְנִיס וּמוֹצִיא טֻמְאָה ה"מ בְּדָבָר שֶׁאֶפְשָׁר לִיגַּע בַּטֻּמְאָה עַצְמָהּ וַאֲפִלּוּ לֹא נָגַע בָּהּ אֶלָּא בַּשּׁוֹמֵר טָמֵא אֲבָל הֵיכָא דְּאִי אֶפְשָׁר לִיגַּע בַּטֻּמְאָה עַצְמָהּ אֵין שׁוֹמֵר מְטַמֵּא: נְקוּבִים כָּל שֶׁהוּא אֲפִלּוּ כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה שֶׁאֶפְשָׁר לְהַכְנִיס בּוֹ חוּט הַשַּׂעֲרָה שֶׁל רֹאשׁוֹ אוֹ זְקָנוֹ וַהֲרֵי הוּא מְטַמֵּא בְּכָךְ כִּדְלְקַמָּן: גמ' וְאִי דְּאִכָּא כְּזַיִת מוֹחַ מִבִּפְנִים טֻמְאָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה קַשְׁיָא הִיא אַמַּאי אֵין מְטַמֵּא בָּאֹהֶל הֲרֵי אֵין לָהּ חָלָל טֶפַח וְקַיְימָא לַן בִּבְרָכוֹת (דַּף יט:) כָּל חָלָל שֶׁאֵין בּוֹ טֶפַח אֵינוֹ חוֹצֵץ בִּפְנֵי הַמֵּת: וְאִי קָסָבַר מוֹחַ שֶׁבִּפְנִים מַעֲלָה אֲרֻכָּה לְבָשָׂר מִבַּחוּץ אע"ג דְּלֵיכָּא מוֹחַ הוֹאִיל וּבִמְחֻבָּר לְחַי סוֹף הַמּוֹחַ לָבֹא שֶׁהֲרֵי פְּעָמִים שֶׁהַמּוֹחַ כֻּלּוֹ כָּלֶה וְחוֹזֵר וע"י הַמּוֹחַ גָּדֵל הַבָּשָׂר מִלְּמַעְלָה א"כ בְּלֹא בָּשָׂר וּבְלֹא מֹחַ חָשִׁיב אֵבֶר כָּל עֶצֶם חָלוּל וּתְנַן (אֳהָלוֹת פ"א מ"ז) הָאֲבָרִים אֵין לָהֶן שִׁעוּר אֲפִלּוּ פָּחוֹת מִכְּזַיִת מִן הַמֵּת וּפָחוֹת מִכַּעֲדָשָׁה מִן הַשֶּׁרֶץ: קָסָבַר אֵין מוֹחַ שֶׁבִּפְנִים מַעֲלָה אֲרֻכָּה לְבָשָׂר מִבַּחוּץ וְהָכָא הוֹאִיל וְלֵיכָּא בָּשָׂר אֵין סוֹפוֹ לְהַעֲלוֹת אֲרֻכָּה בְּחַי וְלֹא אֵבֶר מִקְרֵי: א"ה בְּמֻקְדָּשִׁין אַמַּאי טְמֵאִים הֲרֵי לֹא שִׁמְּשׁוּ נוֹתָר דְּאֵין נוֹתָר בְּפָחוֹת מִכְּזַיִת: כִּי נָקְבוּ אַמַּאי טַמְאִין הָא אָמְרַתְּ דְּאֵין שׁוֹמְרִין מִצְטָרְפִין לְטֻמְאָה חֲמוּרָה: רֵישָׁא דְּקוּלִית הַמֵּת: דְּלֵיכָּא כְּזַיִת לְפִיכָךְ אֵין מְטַמֵּא בָּאֹהֶל: סֵיפָא מֻקְדָּשִׁים וְשֶׁרֶץ וּנְבֵלָה: דְּאִכָּא כְּזַיִת לְפִיכָךְ גַּבֵּי מֻקְדָּשִׁין אִיכָּא שִׁעוּר נוֹתָר וְגַבֵּי נְבֵלָה וְשֶׁרֶץ אִכָּא שִׁעוּר לְטַמֵּא: וּמַאי קמ"ל כֵּיוָן דְּרֵישָׁא בְּלֵיכָּא כְּזַיִת אַכְתִּי לֹא אַשְׁמְעִינַן דְּעֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה מְטַמֵּא בְּמַגָּע וְלֹא בְּאֹהֶל וּכְזַיִת מִן הַנְּבֵלָה מְטַמֵּא: מִילֵּי מִילֵּי כָּל דָּבָר שֶׁשָּׁנָה בְּמִשְׁנָתֵנוּ אַשְׁמְעִינַן טַעֲמָא בְּכָל חַד וְחַד מָה שֶׁהֶרְאָה זֶה לֹא הֶרְאָה זֶה: רֵישָׁא אַשְׁמְעִינָן מִלְּתָא טוּבָא דְּאֹהֶל עַל כָּרְחָיךְ שָׁמַעְתָּ מִינָהּ דְּמוֹחַ שֶׁבִּפְנִים אֵין מַעֲלָה אֲרֻכָּה מִבַּחוּץ דְּאִי מַעֲלָה בֵּין אִית בֵּיהּ בֵּין לֵית בֵּיהּ מְטַמֵּא: מִלְּתָא הִיא כְּנוֹתָר עַצְמוֹ וְאִיצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינָן דְּהָכִי הוּא כִּדְרַב מָרִי מִשּׁוּם דְּבִפְסָחִים (דַּף קכ:) לֹא תְּנַן אֶלָּא הַפִּגּוּל וְהַנּוֹתָר אֲבָל שִׁמּוּשׁוֹ לֹא תְּנַן וְאַשְׁמְעִינָן מַתְנִיתִין דְּמִשּׁוּם דְּשִׁמְּשׁוֹ כְּזַיִת נוֹתָר מְטַמְּאָה אֲפִי' כְּשֶׁהִיא סְתוּמָה וְלֹא נָגַע בַּמּוֹחַ טָמֵא מִשּׁוּם עֶצֶם שֶׁשִּׁמֵּשׁ אֶת הַנּוֹתָר: לֹא נִקְבָה לֹא דִּבְעִינָן אֶפְשָׁר לִיגַּע כִּדְתָנֵי טַעֲמָא בְּהַאי לְקַמָּן: אַבָּיֵי אָמַר לְעוֹלָם מוֹחַ מַעֲלָה אֲרֻכָּה וּמַתְנִיתִין בְּשֶׁשָּׁפָהּ נִסְרָהּ בְּמַגָּל אוֹ בְּסַכִּין דְּתוּ לֹא מַעֲלָה אֲרֻכָּה וְהִלְכָּךְ כֵּיוָן דְּלֵיכָּא כְּזַיִת מוֹחַ דִּמְטַמֵּא בָּאֹהֶל מִשּׁוּם שִׁעוּר לֹא מְטַמֵּא אֵבֶר וּבְמֻקְדָּשִׁין נְבֵלָה וְשֶׁרֶץ בִּדְאִכָּא כְּזַיִת כִּדְאוֹקִימְנָא וְאַבָּיֵי לֹא פְּלִיג אֶלָּא בְּמַעֲלָה אֲרֻכָּה: לְאָרְכָּהּ לְעָבְיָהּ שִׁיֵּיר בָּהּ רְצוּעָה שֶׁלֹּא שָׁפָהּ: טְמֵאָה וַאֲפִלּוּ אֵין בָּהּ לֹא בָּשָׂר וְלֹא מוֹחַ דְּמוֹחַ שֶׁהָיָה עָתִיד לָבֹא מִבִּפְנִים מַעֲלָה אֲרֻכָּה וְכֵיוָן דִּלְכוּתָהּ בְּבַעֲלֵי חַיִּים מַעֲלָה אֲרֻכָּה הַשְׁתָּא נָמֵי אֵבֶר הוּא וְלֹא בָּעֵי שִׁעוּר: לְרָחְבָּהּ סָבִיב סָבִיב וַאֲפִלּוּ בְּמָקוֹם אֶחָד: דֶּקֶל אִם תִּטּוֹל מִמֶּנּוּ רְצוּעָה סָבִיב הוּא מִתְיַבֵּשׁ שֶׁלֹּא הִנַּחְתָּ דֶּרֶךְ לַשְּׂרָף לַעֲלוֹת מִן הַקַּרְקַע לְמַעְלָה מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְלַף וְאִם תְּקַלְּפֶנּוּ לְאָרְכּוֹ וּתְשַׁיֵּר גָּלוֹ אֶחָד יֵשׁ דֶּרֶךְ לַשְּׂרָף לַעֲלוֹת: לְעוֹלָם רֵישָׁא דְּאִכָּא כְּזַיִת דְּלָא מוֹקְמִינַן מַתְנִיתִין בִּתְרֵי טַעֲמֵי וא"נ לֵיכָּא כְּזַיִת הֲוָיָא מְטַמְּאָה בְּאֹהֶל דְּמוֹחַ שֶׁבִּפְנִים מַעֲלָה אֲרֻכָּה: וּמַאי נוֹגֵעַ מַאֲהִיל נָמֵי בְּמַשְׁמַע כִּדְמְפָרֵשׁ וְאָזִיל דְּהָכָא תַּנָּא דְּקָרֵי לְמַאֲהִיל נוֹגֵעַ: אַמַּאי טְהוֹרִים עֶצֶם גּוּפֵיהּ אֵבֶר הוּא וּבְלֹא מוֹחַ נָמֵי מְטַמֵּא וּסְתִימָה מַאי אַהֲנְיָא: הַמִּתְקַשְׁקֵשׁ יָבֵשׁ וְנֶעֱקַר בְּתוֹךְ הֶחָלָל דְּהוּא לֹא מַעֲלָה אֲרֻכָּה: גַּבֵּי מֵת אַף עַל גַּב דְּאֵינוֹ מַעֲלָה אֲרֻכָּה מְטַמֵּא בָּאֹהֶל דְּהָא בְּלֹא חֲשִׁיבוּת אֵבֶר הָא אִכָּא שִׁעוּר וּסְתִימָה לָא מַהַנְיָא בֵּיהּ לְטֻמְאָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה וּמֻקְדָּשִׁים הֲרֵי שִׁמְּשׁוּ נוֹתָר: נְבֵלָה כֵּיוָן דְּמִתְקַשְׁקֵשׁ הוּא וְשׁוּב אֵינוֹ מַעֲלָה אֲרֻכָּה לָאו אֵבֶר הוּא הִלְכָּךְ נִקְבוּ דְּאֶפְשָׁר לִיגַּע מְטַמְּאִים מִשּׁוּם שִׁעוּר לֹא נִקְבוּ לָא דְּלָאו אֵבֶר הוּא דְּהַשְׁתָּא גָּרַע מִקּוּלִית שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כַּעֲדָשָׁה מוֹחַ לֹא דְהָוֵא מַעֲלָה אֲרֻכָּה הוּא: אַף אֲנַן נָמֵי תָּנֵינָא דְּקָרֵי לְמַאֲהִיל נוֹגֵעַ: הַנּוֹגֵעַ בַּחֲצִי זַיִת וּמַאֲהִיל עַל חֲצִי זַיִת בְּבַת אַחַת יָדוֹ נוֹגַעַת כָּאן וְהַשְּׁנִיָּה מַאֲהֶלֶת כָּאן: אוֹ חֲצִי זַיִת מַאֲהִיל עָלָיו כְּגוֹן שֶׁנָּתוּן בְּקֵיסָם וְתָחוּב בַּכֹּתֶל וְזֶה עוֹמֵד תַּחְתָּיו:

נוֹגֵעַ אִין מַאֲהִיל לָא וא"ת מְנָא לֵיהּ לְמֵידַק מַאֲהִיל לָא אִי מִשּׁוּם דְּלָא קָתְנֵי לָהּ הָא לָא קָתְנֵי נָמֵי מַשָּׂא ואע"ג דְּעֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא וי"ל דְּמַשָּׂא לֹא אִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי אֲבָל אֹהֶל הֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי כֵּיוָן דְּאֵין עֶצֶם מְטַמֵּא בָּאֹהֶל אע"ג דְּלֹא מִתְנֵי לֵיהּ בַּמֻּקְדָּשִׁין מ"מ הֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי בְּאַפֵּי נַפְשֵׁיהּ אֶמֶת אע"ג דְּלָא הָוֵי אֹהֶל דּוּמְיָא דְּנוֹגֵעַ דְּנוֹגֵעַ בְּכָל מָקוֹם טָמֵא אֲבָל מַאֲהִיל לֹא מְטַמֵּא אֶלָּא כְּנֶגֶד הַמּוֹחַ מ"מ בְּמַאי דְּהָוֵי לִתְנְיֵיהּ וְאִם תֹּאמַר וְלִשְׁנֵי לֵיהּ הָא מַנִּי רַבִּי יוֹסֵי דְּלֵית לֵיהּ טֻמְאָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין וְשֶׁמָּא לֹא מִסְתַּבֵּר לֵיהּ לְאוֹקְמָהּ כְּר' יוֹסֵי: **וְאִי מוֹחַ שֶׁבִּפְנִים** מַעֲלָה אֲרֻכָּה מִבַּחוּץ פֵּרֵשׁ הַקּוּנְטְרֵס אע"ג דְּלֵיכָּא מוֹחַ כְּלָל וְזֶה דָּחוּק מִלְּתָא מוּקֵי לָהּ דְּלֵית בֵּיהּ מוֹחַ וּבְהֶדְיָא דָּחוּק דְּמַדְנָקַט קוּלִית מַשְׁמַע דְּמַיְירֵי דְּאִיכָּא מוֹחַ קְצָת: **אִי הָכִי** מֻקְדָּשִׁים כּוּ' פֵּרוּשׁ בִּשְׁלָמָא אִי אַיְרֵי בְּדְאִיכָּא כְּזַיִת א"ש מֻקְדָּשִׁין אֲפִי' לְמ"ד בְּעַרְבֵי פְּסָחִים (פְּסָחִים קכא.) נוֹתָר בְּכַבֵּיצָה דְּכָל חַד אַיְרֵי בְּשִׁעוּר דִּידֵיהּ אֶלָּא כֵּיוָן דְּבְמֵת אַיְרֵי בְּדְלֵיכָּא שִׁעוּר מֻקְדָּשִׁין אַמַּאי כּוּ' תֵּימָה דְּמַאי קמ"ל רַב מָרִי מַתְנִיתִין הִיא וְעוֹד דִּבְפ' כֵּיצַד צוֹלִין (פְּסָחִים דַּף פג.) מַיְיתֵי סַעְתָּא לְרַב מָרִי וְאַמַּאי לָא מַיְיתֵי הָךְ מַתְנִיתִין דְּהָכָא וְנִרְאֶה דְּרַב מָרִי אַשְׁמוּעִינָן עֲצָמוֹת שֶׁשִּׁמְּשׁוּ נוֹתָר כְּבָר אֲפִי' אֵין בָּהֶן עַכְשָׁיו כְּלוּם וּמַתְנִי' אִכָּא לְאוֹקוּמֵי בִּדְאִיכָּא הַשְׁתָּא כְּזַיִת וּמ"מ חִדּוּשׁ הוּא דְּאִיכָּא שִׁמּוּשׁ נוֹתָר בָּעוֹלָם וּבִפְסָחִים דִּבְעֵי לְאַתְוֵיי מֵעֲצָמוֹת פֶּסַח דְּקָאָמַר אֶלָּא לָאו דְּאִית בֵּיהּ מוֹחַ הַיְנוּ שֶׁהָיָה בָּהּ מוֹחַ כְּבָר דְּעַכְשָׁיו לֹא קָאָמַר דִּפְשִׁיטָא דִּטְעוּנִין שְׂרֵפָה מִשּׁוּם מוֹחַ: **הָכָא** בְּמַאי עָסְקִינַן בְּשֶׁשִּׁיפָהּ דְּתוּ לֹא מַעֲלָה אֲרֻכָּה וְהִלְכָּךְ כֵּיוָן דְּלֵיכָּא כְּזַיִת מוֹחַ לֹא מְטַמֵּא בָּאֹהֶל דְּלֵיכָּא שִׁעוּר וְלֹא הָוֵי נָמֵי אֵבֶר וְאַשְׁמוּעִינָן דְּשִׁיפָה אֵינוֹ מְטַמֵּא בָּאֹהֶל: **וּמַאי** נוֹגֵעַ דְּקָתְנֵי מַאֲהִיל וקמ"ל דְּנוֹגֵעַ הַיְנוּ מַאֲהִיל וּמִצְטָרְפִין וא"ת לִיתְנֵי כַּזַּיִת מִן הַמֵּת הַנּוֹגֵעַ בּוֹ טָמֵא וַהֲוָה יָדְעִינָא דְּנוֹגֵעַ הַיְנוּ מַאֲהִיל וי"ל דְּלָא הָוֵה שָׁמְעִינָן לֵיהּ מֵהָכָא אֶלָּא מִשּׁוּם דְּקִים לַן בְּעָלְמָא דִּכְזַיִת מִן הַמֵּת מְטַמֵּא בָּאֹהֶל אֲבָל הַשְׁתָּא דְּקָתְנֵי קוּלִית מִן הַמֵּת וְקָתְנֵי נוֹגֵעַ מוֹכִיחַ דְּנוֹגֵעַ הַיְנוּ מַאֲהִיל דְּאִי אֶפְשָׁר לִיגַּע בַּמּוֹחַ מַמָּשׁ בְּתוֹךְ הַקּוּלִית אֶלָּא ע"י אֹהֶל: **הָכָא** בְּמַאי עָסְקִינַן בִּכְזַיִת מוֹחַ הַמִּתְקַשְׁקֵשׁ הָא דְּלָא קָאָמַר כְּשֶׁשָּׁפָהּ כִּדְאָמַר לְעֵיל אֶפְשָׁר דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּשָׁפָהּ מַעֲלָה אֲרֻכָּה מִבַּחוּץ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פח' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ד:

ב מיי' פא' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ד:

ג מיי' פב' מהל' טומאת מת הל' ה:

ד מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' יא:

ה מיי' פד' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ט:

ו מיי' פב' מהל' טומאת מת הל' ה:

ז מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' יא:

ח מיי' פד' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ט:

ט מיי' פד' מהל' טומאת מת הל' יד:

י מיי' פד' מהל' טומאת מת הל' יד:

יא מיי' פד' מהל' טומאת מת הל' יד:

מסורת הש"ס

א נדרים עו:; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי

ב פסחים פג.

ג משנה עדיות; משנה אהלות

גליון הש"ס

גמ' וקולית השרץ. לאו דוקא דהא שרץ מטמא בכעדשה אלא דעיקר פירכא מנבלה ושרץ דנקט אשגירות לישנא הוא. רמב"ן בחידושי ב"ב דף ע"ז ד"ה אין אותיות:

תורה אור השלם

וְכֹל הוֹלֵךְ עַל־כַּפָּיו בְּכָל־הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל־אַרְבַּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל־הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, כז]

[ויקרא יא, לט-מ]

הַנּוֹגֵעַ בִּכְחֲצִי זַיִת, וְדָבָר אַחֵר מַאֲהִיל עָלָיו וְעַל כַּחֲצִי זַיִת – טָהוֹר. וְאִי חַד שְׁמָא הוּא, אַמַּאי טָהוֹר? אֶלָּא, קַשְׁיָא רֵישָׁא. אָמַר רַבִּי זֵירָא: בְּטוּמְאָה רְצוּצָה בֵּין שְׁנֵי מִגְדָּלִים עָסְקִינַן, וְאֵין בֵּינֵיהֶן פּוֹתֵחַ טֶפַח, דְּכוּלַּהּ נְגִיעָה הִיא. [א]וּמַאן תַּנָּא דְּקָרֵי לְאֹהֶל "נוֹגֵעַ"? רַבִּי יוֹסֵי הִיא, דְּתַנְיָא: רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מְלֹא תַּרְווֹד רָקָב מְטַמֵּא בְּמַגָּע, וּבְמַשָּׂא, וּבְאֹהֶל. בִּשְׁלָמָא בְּמַשָּׂא וּבְאֹהֶל, הָא קָא טָעֵין לֵיהּ לְכוּלֵּיהּ, וְהָא קָא מַאֲהֵיל אַכּוּלֵּיהּ. אֶלָּא נוֹגֵעַ – הָא לָא נָגַע בְּכוּלֵּיהּ! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ: מַאי "נוֹגֵעַ" – מַאֲהִיל. וְהָא קָתָנֵי "נוֹגֵעַ", וְהָא קָתָנֵי "מַאֲהִיל"! אָמַר אַבָּיֵי: לְמַטָּה מִטֶּפַח – אֹהֶל נְגִיעָה, לְמַעְלָה מִטֶּפַח – אֹהֶל גְּרֵידָא. רָבָא אָמַר: אֲפִילּוּ לְמַעְלָה מִטֶּפַח נָמֵי אֹהֶל נְגִיעָה הוּא, וְהֵיכִי דָּמֵי אֹהֶל גְּרֵידָא? בְּהַמְשָׁכָה. אָמַר רָבָא: מְנָא אָמֵינָא לַהּ? דִּתְנַן, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: חֲבִילֵי מִטָּה וּסְרִיגֵי חַלּוֹנוֹת חוֹצְצִין בֵּין הַבַּיִת לַעֲלִיָּיה, שֶׁלֹּא לְהַכְנִיס טוּמְאָה לְצַד שֵׁנִי. (א)פְּרָסָן עַל פְּנֵי הַמֵּת בָּאֲוִיר, הַנּוֹגֵעַ כְּנֶגֶד הַנֶּקֶב – טָמֵא, שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד הַנֶּקֶב – טָהוֹר. הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא לְמַטָּה מִטֶּפַח, שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד הַנֶּקֶב – אַמַּאי טָהוֹר? מֵת בִּכְסוּתוֹ הִיא, וּמֵת בִּכְסוּתוֹ מְטַמֵּא! אֶלָּא לָאו לְמַעְלָה מִטֶּפַח, וְקָא קָרֵי לֵיהּ "נוֹגֵעַ". אָמַר אַבָּיֵי: לְעוֹלָם לְמַטָּה מִטֶּפַח, וּדְקָאָמְרַתְּ: מֵת בִּכְסוּתוֹ הוּא – מֵת בִּכְסוּתוֹ מְבַטֵּל לֵיהּ, הַאי לָא מְבַטֵּל לֵיהּ. וְתֶהֱוֵי כְּטוּמְאָה טְמוּנָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה? קָסָבַר רַבִּי יוֹסֵי: טוּמְאָה טְמוּנָה אֵינָהּ בּוֹקַעַת. [ב](ב)וּמְנָא תֵּימְרָא? דִּתְנַן: תֵּיבַת הַמִּגְדָּל שֶׁיֵּשׁ בָּהּ פּוֹתֵחַ טֶפַח וְאֵין בִּיצִיאָתָהּ פּוֹתֵחַ טֶפַח, טוּמְאָה בְּתוֹכָהּ – הַבַּיִת טָמֵא; טוּמְאָה בַּבַּיִת – מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ טָהוֹר. מִפְּנֵי שֶׁדֶּרֶךְ טוּמְאָה לָצֵאת, וְאֵין דֶּרֶךְ טוּמְאָה לִיכָּנֵס. וְרַבִּי יוֹסֵי מְטַהֵר, מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל הוּא לְהוֹצִיאָהּ לַחֲצָאִין, אוֹ לְשׂוֹרְפָהּ בִּמְקוֹמָהּ. וְקָתָנֵי סֵיפָא: הֶעֱמִידָהּ בַּפֶּתַח, וּפְתָחָהּ לַחוּץ – טוּמְאָה בְּתוֹכָהּ, הַבַּיִת טָהוֹר; טוּמְאָה בַּבַּיִת, מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ טָהוֹר.

וְתָנֵי

ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית כגון חצי זית מוטל ע"ג קרקע והוא עומד אצלו ודף אחד מאהיל על שניהם: אמאי טהור הלא זה אהל גמור ועיקר אהל האמור בתורה זה הוא כל הבא אל האהל (במדבר י"ט:י"ד) שהבית מאהיל עליו ועל מת כאחד: רצוצה כל דבר שאין לו מקום ריוח קרי רצוץ ופחות מטפח לאו חלל הוא ונקרא מה שבתוכו רצוץ: מגדלים של עץ: דכולה נגיעה היא אפילו הוא מאהיל למעלה מן הבשר הרבה כגון שהיו המגדלים גבוהים והטומאה למטה והוא מאהיל סמוך לראשיהן קרי נגיעה דכיון דהלמ"מ היא דטומאה רצוצה בוקעת הוי כמאן דמלי טומאה כל חלל שבין שני המגדלים ומהא לא תסייעיה לרבי יוחנן: ומאן תנא דמתניתין לרבי יוחנן דאוקי דהנוגע היינו מאהיל: תרווד כף: רקב עפר הנמצא בארון של מת שהוא רקבוביתו של מת. ושיעור מלא תרווד הלמ"מ: הא לא נגע בכוליה דהא כל העפר אינו מחובר יחד והנוגע בצד זה לא נגע בצד זה וכל חד וחד עפרא באפי נפשיה הוא: אמר אביי המאהיל למטה מטפח שאין טפח בין ידו לטומאה קרי לה אהל נגיעה. ולאביי לא מיתוקמא מתניתין כרבי יוחנן דלא מיקרי מאהיל נוגע אלא למטה מטפח דהוי כנגיעה ואכתי הדר לוקין קמא לדוכתיה נוגע אין אבל מאהיל אהל גרידא למעלה מטפח לא ואי דאיכא כזית באהל נמי לטמא. ואביי לא מהדר לאוקמא לדרבי יוחנן דהא אביי אוקמה למתניתין בשאין בה כזית ובשיפה והכא קא מהדר לתרוצי מילתיה דרבי יוסי דקתני גבי רקב מגע ואהל וקשיא לן הא לא נגע בכוליה ומוקי ליה אביי באהל נגיעה: רבא אמר אפי' למעלה מטפח אהל נגיעה מיקרי ושפיר מיתוקמא מתני' כר' יוחנן ורבי יוסי היא: בהמשכה דבר אחר מאהיל עליו ועל הטומאה דהוא אינו מאהיל על הטומאה ולא הטומאה מאהלת עליו אלא דבר אחר ממשיך את הטומאה עליו: מנא אמינא לה דאפילו למעלה מטפח קרי ליה רבי יוסי אהל נגיעה: חבלי מטה המסרגים שמסרגים מטות כמין קליעה. וכן סריגי חלונות שנותנים עצים דקים או טסי ברזל בחלונות בסרוג בקליעה שלא יכנס אדם בהן: חוצצין בין בית לעלייה אם שטחו מקרה לחברתה נעשו תקרה ובטלו ואין מקבלין טומאה וחוצצין בפני הטומאה שלא תכנס טומאה לצד שני שעליה כלומר לעלייה ואע"פ שנקובים הרי אין בנקבים פותח טפח וכל נקב העשוי לאויר שיעורו כמלא אגרוף וכל נקב שבין בית לבית או בין בית לעלייה שיעורו בפותח טפח ואף הנוגע כנגד הנקב טהור: היו פורסים על המת באויר שנטלו מן המטה כמו שהן מסרגות ופרסן על המת באויר: הנוגע כנגד הנקב טמא דעכשיו לא נעשו תקרה להיות הכל כסתום לפיכך הנוגע כנגד הנקב טמא שהרי מאהיל על המת. שלא כנגד הנקב טהור דחבלים בלא מטה אינן מקבלין טומאה הלכך חוצצין: אילימא ששטחן על המת למטה מטפח שאין בינן ולמת טפח: לא מבטל ליה להיות כסותו של מת: ותהוי כטומאה טמונה אי למטה מטפח עסקינן הרי נמי דלא מבטל ליה מיהא טמאה טמונה שאין לה חלל טפח דקי"ל (אהלות פי"ז מ"ו) בוקעת ועולה עד לרקיע אא"כ תמצא חציצה למעלה מטפח: תיבת מגדל של עץ הוא שקורין אורמוי"ר ועושין אותו תיבות תיבות קטנות להצניע בהן כלים ומשקין: שיש בה בחלל פותח טפח. ה"ג לא במשנה דאהלות שיש בה פותח טפח דלא הויא טומאה טמונה: ואין ביציאתה בחור פתח אין בו טפח: טומאה בתוכה הבית טמא ואע"פ שפתחה קטן כדמפרש טעמא מפני שדרך טומאה לצאת על כרחך סופה לצאת דרך פתח זה לפיכך מטמאה מיד דרך יציאתה ומדרבנן: מה שבתוכה טהור הואיל ואין ביציאתה פותח טפח והרי אין סופו להכנס לה מת: רבי יוסי מטהר דכמפרש לשמא אין סופה לצאת דרך פתח זה שיש בה שיעור טומאה שיכול להוציאה לחצאין או לשורפה במקומה: וקתני סיפא העמידה בפתח וכו' בבית אלא שפתחה לחוץ: טומאה בתוכה הבית טהור דחשוב כמאן דסתימי מה שבתוכה לגמרי והא טומאת אהל ליכא דיש בה פותח טפח ולא טמונה היא ומשום יציאתה נמי לא מטמאה דהא אין יציאתה לפנים:

אמר ר' זירא רישא בטמאה רצוצה בין ב' מגדלים עסקינן הוה מצי למימר בטמאה למטה מטפח עסקינן כדאמרינן בסמוך אלא משמעות אהל משמע ליה למעלה מטפח אי נמי לית ליה סברא דלקמן וא"ת אי בטמאה רצוצה דוקא עסקינן אמאי נקט בסיפא המשכה ע"י דבר אחר טהור ה"ל למנקט אבל אם אינה רצוצה טהור וי"ל דאתא לאשמועינן דאפילו בין שני מגדלים דומיא דרישא לא הוי טמאה רצוצה בהמשכה ע"י דבר אחר דתרתי בעינן בין ב' מגדלים וגם שהוא עצמו מאהיל על הטמאה או הטמאה עליו: ומאן תנא דקרי לאהל נוגע רבי יוסי היא פי' בקונט' דלא מייתי ראיה אלא אליבא דרבא וכן עיקר דהא לאביי מאי משני לע"כ צריך לאוקומי מתניתין בכל ענין דאם לא כן מאי דחה רבי זירא לעיל בטמאה בין שני מגדלים נוקי נמי מתניתין בכה"ג אלא ע"כ צריך לפרש בכל ענין דלא תקשה אכתי נוגע אין מאהיל בלא טמאה רצוצה לא הלכך אליבא דאביי לא מיתוקמא כיון דאיכא אהל למעלה מטפח דלא הוי נגיעה אבל רבא דלא מפיק אלא אהל דהמשכה ניחא למפרך מידי דמתני' לא איירי בהמשכה מדקתני הנוגע משמע אהל דומיא דנוגע דאיהו גופיה ולא ע"י דבר אחר ואביי ורבא לית להו דרבי זירא דשני לעיל בטמאה בין שני מגדלים דאי אית להו מנא לן לפרש כדמפרש דלמא בטמאה רצוצה בין שני מגדלים עסקינן אלא ודאי לית להו וא"ת וכיון דלית להו דרבי זירא והאי דלעיל מתקמא לאביי כדאית ליה ולרבא כדאית ליה ואתיא טפי שפיר לרבא דמתקמא בפשיטות דרישא מצטרפין דכולו נגיעה היא כיון שאין בהמשכה ובסיפא דאין מצטרפין כיון דע"י המשכה היא וא"כ אמאי איצטריך להביא מהכא מהיא דלעיל יכול להביא ראיה דקרי לאהל מגע לפי סברת רבא וי"ל דניחא ליה טפי לאתויי מהכא שנזכר בה שם אהל:

שלא כנגד הנקב טהור וא"ת כיון דלא מבטל להו כלפי' בקונטרס יהא טמא אפילו שלא כנגד הנקב כדאמרינן פרק לא יחפר (ב"ב דף יט:) דכל מידי דלא מבטל ליה אין חוצץ בפני הטמאה ומיהו שם פירש דכל דבר שסותם כל החלון א"צ בטול ושם (כ. ל"ה היא) מפרש:

קסבר רבי יוסי טמאה אינה בוקעת ועולה וא"ת היכי מוקמינן לעיל מתניתין כותיה והא מתניתין סבר דבוקעת ועולה דקתני בקולית סתומה הנוגע בה טמא ואוקמינן דמאי נוגע מאהיל וי"ל אע"ג דסבר רבי יוסי טמאה טמונה אינה בוקעת מודה בקולית סתומה שמטמאה באהל כמו במת בכסותו דמודה רבי יוסי דמטמא:

טמאה בבית מה שבתוכה טהור שהמגדל חוצץ בין הטמאה ובין מה שבתוכו דאינו מקבל טמאה דעשוי לנחת הוא:

יכול הוא להוציאה ולשורפה במקומה נראה דמודה רבי יוסי בהא דאמרינן בביצה (דף י.) המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים מפני שסוף טומאה לצאת דרך שם דקתם במת שלם דאין דרך לשורפו ולנתחו פחות פחות:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פכ' מהל' טומאת מת הל' יא:

ב מיי' פי"ח מהל' טומאת מת הל' ד:

מסורת הש"ס

א תוספתא אהלות

ב תוספתא אהלות; משנה אהלות

גליון הש"ס

גמ' קסבר ר' יוסי טומאה טמונה. עי' עירובין דף עט ע"א תוס' ד"ה הרי הוא:

וְתָנֵי עֲלַהּ: רַבִּי יוֹסֵי מְטַהֵר. אַהֵיָּיא? אִילֵימָא אַסֵּיפָא – תַּנָּא קַמָּא נָמֵי טַהוֹרֵי קָא מְטַהַר! אֶלָּא, דְּקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא: טוּמְאָה בְּתוֹכָהּ – הַבַּיִת טָמֵא, אִי מִשּׁוּם דְּדֶרֶךְ טוּמְאָה לָצֵאת, וְאִי מִשּׁוּם דְּטוּמְאָה טְמוּנָה בּוֹקַעַת. וְקָאָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי: וּדְקָאָמְרַתְּ דֶּרֶךְ טוּמְאָה לָצֵאת – יָכוֹל הוּא לְהוֹצִיאָהּ לַחֲצָאִין אוֹ לְשׂוֹרְפָהּ בִּמְקוֹמָהּ, וּדְקָאָמְרַתְּ טוּמְאָה טְמוּנָה בּוֹקַעַת – טוּמְאָה טְמוּנָה אֵינָהּ בּוֹקַעַת. וְרָמֵי דְּרַבִּי יוֹסֵי אַדְּרַבִּי יוֹסֵי. (א)דְּתְנַן: הַכֶּלֶב שֶׁאָכַל בְּשַׂר מֵת, וּמֵת הַכֶּלֶב, וּמוּטָּל עַל הָאִסְקוּפָּה – רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אִם יֵשׁ בְּצַוָּארוֹ פּוֹתֵחַ טֶפַח – מֵבִיא אֶת הַטּוּמְאָה, וְאִם לָאו – אֵינוֹ מֵבִיא אֶת הַטּוּמְאָה. [א]רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: רוֹאִין מִכְּנֶגֶד הַשָּׁקוֹף וְלִפְנִים – הַבַּיִת טָמֵא, מִכְּנֶגֶד הַשְּׁקוֹף וְלַחוּץ – הַבַּיִת טָהוֹר. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: פִּיו לִפְנִים הַבַּיִת – טָהוֹר, פִּיו לַחוּץ הַבַּיִת – טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁטּוּמְאָה יוֹצְאָה דֶּרֶךְ שׁוּלָיו. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, הַבַּיִת טָמֵא. מַאי לָאו, אַאֵין בְּצַוָּארוֹ פּוֹתֵחַ טֶפַח קָאֵי רַבִּי יוֹסֵי? וּשְׁמַע מִינַּהּ: טוּמְאָה טְמוּנָה בּוֹקַעַת! אָמַר רָבָא: רוֹאִין אֶת חֲלַל הַטּוּמְאָה קָתָנֵי, וְרַבִּי יוֹסֵי בְּתַרְתֵּי פְּלִיג, וְקָאָמַר לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר: דְּקָאָמְרַתְּ כִּי יֵשׁ בְּצַוָּארוֹ פּוֹתֵחַ טֶפַח מֵבִיא אֶת הַטּוּמְאָה – אֲנַן בָּתַר חֲלָלַהּ אָזְלִינַן. וּדְקָא אָמְרַתְּ הַבַּיִת כּוּלּוֹ טָמֵא – מִכְּנֶגֶד הַשְּׁקוֹף וְלִפְנִים הַבַּיִת טָמֵא, מִכְּנֶגֶד הַשְּׁקוֹף וְלַחוּץ הַבַּיִת טָהוֹר. רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא מַתְנֵי לַהּ בְּהֶדְיָא: רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: רוֹאִין אֶת חֲלַל הַטּוּמְאָה. (ב)וּמַאן תַּנָּא דִּפְלִיג עֲלֵיהּ? רַבִּי שִׁמְעוֹן הוּא, דְּתַנְיָא: רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ

ה"ג ותני עלה ורבי יוסי מטהר אהייא אי נימא אסיפא תנא קמא נמי טהורי מטהר אלא דקאמר ת"ק הבית טמא אי משום דדרך טומאה לצאת כו' ולא גרסינן אלא לאו ארישא דהא ברישא בהדיא תנן בה ורבי יוסי מטהר: אי נימא אסיפא וכלקתני הא ת"ק נמי מטהר: אלא שמעיה לת"ק דקאמר הבית טמא כל היכא דמשכחת חדא מהנך תרי טעמי אי משום דרך טומאה לצאת כגון רישא דיש בה פותח טפח דאין כאן טומאה טמונה אלא משום דסופה לצאת ואי משום דטומאה טמונה בוקעת מדנקט רישא יש בה פותח טפח ותנא סיפא עלה העמידה בפתח ופתחה לחוץ הבית טהור ושמעינן מינה טעמא דיש בה פותח טפח דאין כאן אהל טומאה טמונה הא אין בה פותח טפח אפילו העמידה בפתח ופתחה לחוץ הבית טמא מפני שטומאה טמונה בוקעת והוי כאילו מוטלת בקרקע הבית והבית מאהיל עליה: הבית טמא השתא קס"ל אלאין בצוארו טפח קאי דקאמר ר"מ הבית טהור וקא"ל רבי יוסי אם הטומאה מן המשקוף ולפנים אע"פ שאין בצוארו רחב להיות הוא אהל הרי יש כאן אהל גדול שהבית מאהיל על הטומאה וסתם חלל הגרון אין בו טפח והוי לה טומאה טמונה: וקא"ל ר' יוסי ברישא דקאמרת גבי יש בה פותח טפח הבית טמא מפני שדרך טומאה לצאת יכול הוא להוציאה לחצאין: ולקאמרת בסיפא הבית טהור וטעמא משום דנקט ברישא יש בה פותח טפח הא אין בה פותח טפח הבית טמא משום דטומאה טמונה בוקעת לאו מילתא היא דטומאה טמונה אינה בוקעת: הכלב שאכל בשר המת ומת הכלב דאילו חי אפילו נכנס לבית הבית טהור כדאמר בבהמה המקשה (לעיל חולין דף עא.) דטומאה הבלועה בבעלי חיים אינה מטמאה: ומוטל על האסקופה וצוארו לפנים: אם יש בצוארו פותח טפח רחב טפח בצוארו: מביא את הטומאה משום דדפנו העליון מאהיל על הטומאה וראשו השני ממשיך האהל לבית ויוצאה דרך פיו לבית ואע"ג דאין לה אהל שחללו טפח סבר ר"מ דממשיך אוהל ורחבו טפח: ואם לאו אין מביא את הטומאה דכל שאין בו רחב טפח אינו אהל כדתנן (אהלות פ"ג מ"ז) טפח על טפח על רום טפח מרובע מביא את הטומאה: רבי יוסי אומר רואים את הטומאה קס"ל לה"ק בודקין בגופו את מקום הטומאה אם היה מן המשקוף ולפנים: הבית טמא השתא קס"ל אלאין בצוארו טפח קאי דקאמר ר"מ הבית טהור וקא"ל רבי יוסי אם הטומאה מן המשקוף ולפנים אע"פ שאין בצוארו רחב להיות הוא אהל הרי יש כאן אהל גדול שהבית מאהיל על הטומאה וסתם חלל הגרון אין בו טפח והויא לה טומאה טמונה: מן המשקוף ולחוץ הבית טהור שהרי אין כאן לא בית מאהיל ולא אהל טפח שיהא ממשיכה לתוך הבית: פיו לפנים ונקב זנבו לחוץ הבית טהור אם טומאה מבחוץ ומשום המשכה לא מטמאינן ליה שהרי אין דרך מאכל לצאת דרך הפה אלא דרך השולים נקב הריעי: פיו לחוץ ושוליו לפנים: הבית טמא שהרי דרך פתח קטן הזה על כרחך היא סופה לצאת: בין כך ובין כך פיו לפנים או פיו לחוץ בין טומאה מכנגד המשקוף ולפנים בין שהוא לחוץ בין שבצוארו טפח בין אין בצוארו טפח ואכולהו פליג פיו לפנים טמא ואע"פ שאין סופו לצאת דרך כאן דקסבר אף בדרך כניסתה היא מוציאה טומאתה אי נמי פעמים שהיה מקיא וכן שוליו לפנים מפני שדרכה לצאת דרך זה: מאי לאו אאין בצוארו טפח קאי רבי יוסי ואמר דאם טומאה מן המשקוף ולפנים טמא ואע"פ שאין כאן המשכה מטמא ליה משום שהבית מאהיל על טומאה טמונה: אמר רבא ר' יוסי לאו אאין בצוארו טפח קאי ולאפוקי דהתם אפי' טומאה בפנים הבית טהור דטומאה טמונה אינה בוקעת אלא איש בצוארו פותח טפח קאי ולקולא דקאמר ר"מ אהל הצואר ממשיך הטומאה לבית אוהיל ורחבו טפח ואע"פ שאין חללו טפח וקאמר ליה רבי יוסי רואין את חלל הטומאה חלל הצואר אם יש בחללו טפח ממשיך ואם לאו אינו ממשיך. והאי רואין את הטומאה לאו רואין את מקום שכיבת הטומאה קאמר דאמקום שכיבתה לא חיישינן דלא שני לן אם בבית אם לחוץ לבית שאין טומאת הבית אלא משום המשכה אלא רואין את חללה קאמר ודקמסיים בספא אם מכנגד המשקוף ולפנים כו' מלתא אחריתי היא: ובתרתי פליג וה"ק ליה לר"מ דקאמרת לענין המשכה אם יש בצוארו כלו עם עבי דפנותיו רחב טפח ממשיך אנן חלל טפח בעינן: ודקאמרת על האסקופה כלה הבית טמא ואע"פ שאין פיו מן השקוף ולפנים דקחשבת כל האסקופה כלפנים והאסקופה רחבה ושקוף מחתך בו שהדלת נוקף ושוקף בו כשסוגרין אותו ומההוא שקוף ולפנים הוי כלפנים: שקוף בטוי"ל בלע"ז כמו שאנו עושין למפתן ולמשקוף העליון מקום שהדלת נוקש עליהן. ולשון שקיפה היא הכאה שנוקש דבר על חבירו כדמתרגמינן חבורה (שמות כא) משקופי עלה נגף (ויקרא כו) טרפא דשקיף שדופות קדים (בראשית מא) שקיפן קדום חבוטות ברוח: מאן תנא דלעיל (חולין דף קכה:) דהנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל חצי זית דקתני טהור דלא מצטרפי אלמא מגע ואהל לאו חד שמא הוא ופליג אדר' יוסי דקרי לאהל נוגע:

אם יש בצוארו פותח טפח כו' תימה אי צוארו של כלב חשיב דבר שאין מקבל טומאה כי יש בצוארו פותח טפח מאי הוי נהי דרבי מאיר אית ליה חוקקים להשלים מ"מ הא ממעט הבשר את האויר מטפח ואינה יכולה טומאה לבא ואי חשיב דבר המקבל טומאה היכי קאמר ר' יוסי רואים את חלל הטומאה הא אם אין בחללה טפח אינו מביא ואמאי והא אינו יכול לחוץ והרי הוא כפתוח לבית ומיהו אפשר דמ"מ לרבי יוסי הבית טהור דכיון שאין בחלל טפח אין כאן אהל שימשך טומאה לבית ופוסקת הטומאה בחוץ אך קשה נהי דבשר אפשר שאינו חוצץ עצמות אמאי אין חוצצים וי"ל כיון דאית ליה לר"מ חוקקין ויש בהם אויר קצת דהעצמות אין סותמים כל הנקב אלא ממעטין ומסתמא אין מבטלין וסופו להוציאם משם לא חייצי כדפרישית פ' לא יחפר (ב"ב דף יט:):

מאי לאו אאין בצוארו פותח טפח ורואין היינו רואין את הטומאה אם היא כנגד השקוף או לא:

אמר רבא ה"ק כו' לא הוה מצי למימר דאיש בצוארו פותח טפח קאי ולא בא לחלק אלא דלא חשיב לשקוף אהל ורואין אצואר כלב קאי דלא שייך למימר לשון רואין אהא דהא מונח קמן אלא אטומאה שהיא בפנים או אחללה שייך לומר רואין:

אנן בתר חלל אזלינן ור"מ דלא בעי חלל טפח לטעמיה דאית ליה בפ"ק דסוכה (דף ז:) דחוקקין להשלים גבי זרק ונח בחור כל שהוא ונהי דבפ"ק דערכין (דף יח:) גבי כפה לא אמר חוקקין להשלים אלא כשיש ברגליה ארבע ה"מ גבי מזוזה דכתיב (דברים יא) ובשעריך ובעינן שער חשוב אבל בעלמא אפי' אין שם ל' חוקקין ונ"ע שם ונראה דהך שמעתא מיירי כשאין טפח מן השקוף ולחוץ וכשסוגרים הדלת הוא כאהל בפני עצמו ואין אהל פחות מטפח ור' אלעזר אמר פיו לפנים הבית טהור לחוץ הבית טמא מפני שטומאה יוצאה דרך שוליו ונראה דר' אלעזר לאו אכלב דרבי יוסי קאי דר' יוסי בכלב שיש בצוארו חלל פותח טפח ארי ורבי אלעזר שאין בחלל פותח טפח מדקאמר פיו לפנים הבית טהור אלמא בסתם כלבים איירי שאין בצוארם פותח טפח:

מאן תנא דפליג עליה דרבי יוסי ר"ש היא פ"ה מאן תנא דאמר לעיל נוגע בחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל חצי זית טהור דלא מצטרף אלמא תרי שמי נינהו דאהל לאו היינו נגיעה וקשה דהתם אפי' רבי יוסי מודה בין לאביי בין לרבא דהא למעלה מטפח אהל בהמשכה הוא ונראה לפרש דאמאי דקאמר לעיל מאן האי תנא דחשיב לאהל נגיעה ר' יוסי מכלל דאיכא דפליג עליה וקאמר מאן הוי האי תנא:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פכ"ה מהל' טומאת מת הל' ז:

מסורת הש"ס

א משנה אהלות

ב תוספתא אהלות

שָׁלֹשׁ טוּמְאוֹת פּוֹרְשׁוֹת מִן הַמֵּת, שְׁתַּיִם בְּכָל אַחַת וּשְׁלִישִׁית אֵין בָּהֶן, וְאֵלּוּ הֵן: מְלֹא תַרְוָד רָקָב, וְעֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה, וְגוֹלֵל וְדוֹפֵק. מְלֹא תַרְוָד רָקָב – מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא וּבְאֹהֶל, וְאֵינוֹ מְטַמֵּא בְּמַגָּע, וְהֵיכָן מַגָּעוֹ? עִם אַחַת מֵהֶן. עֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה – מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא וּבְמַגָּע, וְאֵינוֹ מְטַמֵּא בְּאֹהֶל, וְהֵיכָן אָהֳלוֹ? עִם אַחַת מֵהֶן. הַגּוֹלֵל וְדוֹפֵק – מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְאֹהֶל, וְאֵינוֹ מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא, וְהֵיכָן מַשָּׂאוֹ? עִם אֶחָד מֵהֶן. קוּלִית נְבֵלָה וְקוּלִית הַשֶּׁרֶץ וְכוּ'. תָּנוּ רַבָּנַן: "בְּנִבְלָתָהּ" – וְלֹא בְּקוּלִית סְתוּמָה. יָכוֹל אֲפִילּוּ נִיקְּבָה? תַּלְמוּד לוֹמַר "הַנּוֹגֵעַ ... יִטְמָא", אֶת שֶׁאֶפְשָׁר לִיגַּע – טָמֵא, וְאֶת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִיגַּע – טָהוֹר. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא לְאַבָּיֵי: אֶלָּא מֵעַתָּה, בְּהֵמָה בְּעוֹרָהּ לֹא תְּטַמֵּא? פּוּק חֲזִי כַּמָּה נְקָבִים יֵשׁ בָּהּ! אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְרָבָא: אֶלָּא מֵעַתָּה, כּוּלְיָא בְּחֶלְבָּהּ לֹא תְּטַמֵּא? תָּא חֲזִי כַּמָּה חוּטִין נִמְשָׁכִין הֵימֶנָּה. א(א)בָּעֵי רַב אוֹשַׁעְיָא: חִישֵּׁב עָלֶיהָ לְנוּקְבָהּ וְלֹא נִיקְּבָהּ, מַהוּ? מְחוּסַּר נְקִיבָה כִּמְחוּסַּר מַעֲשֶׂה דָּמֵי, אוֹ לָא? הֲדַר פַּשְׁטַהּ: מְחוּסַּר נְקִיבָה לָאו כִּמְחוּסַּר מַעֲשֶׂה דָּמֵי. בג(ב)מַתְנִי' בֵּיצַת הַשֶּׁרֶץ הַמְרוּקֶּמֶת טְהוֹרָה, נִיקְּבָה כָּל שֶׁהוּא – טָמֵא. עַכְבָּר שֶׁחֶצְיוֹ בָּשָׂר וְחֶצְיוֹ אֲדָמָה – הַנּוֹגֵעַ בַּבָּשָׂר טָמֵא, בָּאֲדָמָה טָהוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הַנּוֹגֵעַ בָּאֲדָמָה שֶׁכְּנֶגֶד הַבָּשָׂר טָמֵא. גְּמָ' תָּנוּ רַבָּנַן: "הַטְּמֵאִים" – לְרַבּוֹת בֵּיצַת הַשֶּׁרֶץ וְקוּלִית הַשֶּׁרֶץ. (ג)יָכוֹל אֲפִילּוּ לֹא רִיקְמָה? תַּלְמוּד לוֹמַר "הַשֶּׁרֶץ" – מָה שֶּׁרֶץ שֶׁרִקֵּם, אַף בֵּיצַת הַשֶּׁרֶץ שֶׁרִקְמָה. יָכוֹל אֲפִילּוּ לֹא נִיקְּבוּ? תַּלְמוּד לוֹמַר "הַנּוֹגֵעַ ... יִטְמָא", אֶת שֶׁאֶפְשָׁר לִיגַּע – טָמֵא, וְאֶת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִיגַּע – טָהוֹר. וְכַמָּה נְקִיבָתָהּ? כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה, שֶׁאֶפְשָׁר לִיגַּע כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה. דעַכְבָּר שֶׁחֶצְיוֹ [וְכוּ']. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: וְהוּא שֶׁהִשְׁרִיץ עַל פְּנֵי כּוּלּוֹ. אִיכָּא דְּמַתְנֵי לַהּ אַסֵּיפָא – רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הַנּוֹגֵעַ בָּאֲדָמָה שֶׁכְּנֶגֶד בָּשָׂר טָמֵא, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: וְהוּא שֶׁהִשְׁרִיץ עַל פְּנֵי כּוּלּוֹ. (ד)מַאן דְּמַתְנֵי לַהּ אַרֵישָׁא, כָּל שֶׁכֵּן אַסֵּיפָא, וּמַאן דְּמַתְנֵי לַהּ אַסֵּיפָא – אֲבָל רֵישָׁא, אַף עַל גַּב דְּלָא הִשְׁרִיץ. (ה)תָּנוּ רַבָּנַן: מִתּוֹךְ שֶׁנֶּאֱמַר "עַכְבָּר", שׁוֹמֵעַ אֲנִי אֲפִילּוּ עַכְבָּר שֶׁבַּיָּם, שֶׁשְּׁמוֹ עַכְבָּר. וְדִין הוּא: טִימֵּא בְּחוּלְדָּה וְטִימֵּא בְּעַכְבָּר, מָה חוּלְדָּה מִין הַגָּדֵל עַל הָאָרֶץ, אַף עַכְבָּר מִין הַגָּדֵל עַל הָאָרֶץ. (ו)אוֹ כְלָךְ לְדֶרֶךְ זוֹ: טִימֵּא בְּחוּלְדָּה וְטִימֵּא בְּעַכְבָּר, מָה חוּלְדָּה כֹּל שֶׁשְּׁמָהּ "חוּלְדָּה", אַף עַכְבָּר כֹּל שֶׁשְּׁמוֹ "עַכְבָּר", אֲפִילּוּ עַכְבָּר שֶׁבַּיָּם שֶׁשְּׁמוֹ "עַכְבָּר". תַּלְמוּד לוֹמַר "עַל הָאָרֶץ". אִי "עַל הָאָרֶץ", יָכוֹל עַל הָאָרֶץ – יִטַּמֵּא, יָרַד לַיָּם – לֹא יִטַּמֵּא,

תַּלְמוּד

שלש טמאות פורשות כו' טמאות הרבה פורשות מן המת כגון כזית בשר ושדרה וגולגולת שלא חסרו ורובע עצמות ומלא תרווד רקב ועצם כשעורה ורוב המנין והבנין אלא שלש טמאות פורשות ממנו ששוות בדבר זה שיש בכל אחת שתים מטומאותיו של מת או מגע ומשא בלא אהל או מגע ואהל בלא משא או משא ואהל בלא מגע והשלישית אין בה: ואלו הן הג' הפורשות שהמשפט הזה נוהג בהן: מלא תרווד רקב ועצם כשעורה וגולל ודופק גולל זה כסוי העליון דף שנותנין על המת דופק זה דף הניתן בצדיו ורבינן להו מקראי בפ' בהמה המקשה (לעיל חולין דף עב.) והנך תרי חדא טומאה נינהו ששניהם יוצאים ממקרא אחד וטומאתן שוה אבל שאר פורשים מן המת כל ג' טומאות המת נוהגים בהם: מלא תרווד רקב מטמא במשא ואהל שהרי נושא את כולו: ואינו מטמא במגע שאין נוגע בכולן. והיינו פלוגתא דר' יוסי דאמר מלא תרווד רקב מטמא במגע דקריה לאהל מגע: והיכן מגעו של מת: באחת מהן בכל אחת מאלו השתים הנותרות: עצם כשעורה הלמ"מ דמגע ומשא אית ליה ולא אהל כדאמרינן בנזיר (דף נג:) עצם כשעורה הלכה: והיכן אהלו של מת: גולל ודופק נמי הלכה גמירי לה בבהמה המקשה (לעיל חולין דף עב.). ולמאן דנפקא ליה התם מקרא לא ידענא מהיכן אמעיט משא: יכול אפי' נקבה לא הוי טמא: ת"ל הנוגע יטמא יו"ד יתירא דריש: את שאפשר ליגע טמא שם טומאה עליו הלכך אע"פ דלא נגע אלא בעצם טמא דשומר מכניס ומוציא טומאה: בהמה בתוך עורה כל זמן שלא הפשטה כולה: לא תטמא דהא אי אפשר ליגע בבשר: כמה נקבים יש בה הפה והחוטם והעינים: חלב אינו טמא כדכתיב יעשה לכל מלאכה ותניא בגמרא דכל שעה בפסחים (דף כג.) מלאכה מה ת"ל לכל מלאכה שיכול למלאכת הדיוט יהא טהור למלאכת גבוה יהא טמא ת"ל לכל מלאכה: כוליא המכוסה בחלבה לא תטמא הואיל ואי אפשר ליגע בה: נמשכין הימנה באמצעיתה והן בשר: מתני' ביצת השרץ יש שרץ שהוא מטיל ביצים כגון הלטאה והומט: המרוקמת שנולד בה אפרוח: טהורה לפי שאי אפשר ליגע בה: נקבה כל שהוא טמאה ואע"פ שלא נגע אלא שהשומר מוציא טומאה: יש מין עכבר שאינו פרה ורבה אלא מעצמו נוצר מאדמה כאשפה המסרחת תולעים ואם עדיין לא נברא העכבר אלא צדו אחד הימני או השמאלי הנוגע בבשר טמא באדמה שכנגדו טהור: גמ' הטמאים אלה הטמאים ה"א יתירא נדרשת לכמה דרשות לאסור ציר ורוטב (לעיל חולין דף קיב:) ולעורותיהן כבשרן (לעיל חולין דף קכב:) ולביצת השרץ: ת"ל השרץ הטמאים לכם בכל השרץ: כחוט השערה שער ראשו וזקנו אם יכניסו לתוכו הרי נגע וטמא שהשער המחובר הרי הוא כבשר בין שער טהור הנוגע בטמאה בין שער טמא שנגע בו הטהור טמא. דתניא בת"כ הנוגע בבשר הזב ולא בנוצה שעליו ולא בקלקלין. הוא ערבוב שער תלוש המתקשה ונאסף בשערו שעל החזה ושעל השחי פולטרי"ן בלע"ז ואינם מחוברין לבשר להכי קרי ליה קלקלין מה קלקלין זה מקשר כנגד החוץ אף הני שערות קשורין ומכסין שם כך מצאתי בדברי רב האי. יכול שאני מוציא את השער ואת הצפורן ת"ל טמא הא למעלה שהשער הטמא הרי הוא כבשרו. והשער הטהור נמי תניא התם וכל אשר יגע בו הזב בו ולא בנוצה שעליו ולא בקלקלין שעליו יכול שאני מוציא את השער ואת הצפורן ת"ל יטמא: והוא שהשריץ חציו על פני ארכו של שרץ מראשו ועל רגליו כלומר שמצד א' הוא נעשה בשר ולהכי טמא אם נגע בבשר דחשיב שרץ הוא: מאן דמתני לה להא דר' יהושע ארישא דמירי בנוגע בבשר ואפ"ה מטהר ליה ריב"ל אם לא השריץ על פני כלו: כ"ש אסיפא אדר' יהודה דמירי בנוגע באדמה דאשמעינן דלא טמא ר' יהודה בעפר אלא אם כן השריץ על פני כלו דהכי מסתבר שפיר. ולקמן תנא כל שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה: עכבר שבים לא הוא דומה לעכבר ועכבר שמו: ודין הוא מילתא נפקא ליה דלא מטמא ולא צריכא קרא: מה חולדה מין הגדל על הארץ ולא שבים שהרי אין חולדה בים: אף עכבר אף על פי שיש ממינו בים לא טמא אלא מין הארץ: אי על הארץ יכול על הארץ יטמא כלומר אמר אני לא אדרשנו לך במדה זו אלא לכך בא לומר על הארץ יטמא בין עכבר הים בין עכבר היבשה אם על הארץ נגע בטהור יטמאנו ואם נפל לים ושם נגע בטהור לא יטמא:

עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא אבל לא באהל פי' בקונטרס דהלמ"מ הוא ואי אפשר לומר כן דמקראי ילפינן לה בנזיר פרק כהן גדול (נזיר דף נג:) ולא הוי הלכה אלא מה שהנזיר מגלח עליו אע"ג דלא מטמא באהל: **גולל** ודופק מטמא במגע ובאהל ואין מטמא במשא למ"ד בפרק בהמה המקשה (לעיל חולין דף עב.) דגולל ודופק הוו מהלכה איכא למימר דהכי גמירי לה אלא למאן דמייתי לה מעל פני השדה קשה מנא לן ונראה משום דהוא קרא דכל אשר יגע על פני השדה מוקמינן בנזיר (דף נג:) באהל הלכך מטמא באהל ובמגע נמי מטמא משום דאפקיה בלשון נגיעה אבל במשא לא מצינו שיטמא: **בנבלתה** ולא בקולית סתומה מהאי קרא נמי ממעטינן בפ' בהמה המקשה (לעיל חולין עז:) עצמות וגידין וקשה לר"י היכי נמעט מיניה קולית סתומה ומיהו כיון דלא מרבינן שומר אלא בנקבה שיכול ליגע ממילא כי אמעיטו עצמות אמעיט נמי קולית סתומה אע"פ דשומר הוי כסתום כגון חטה בקליפתה התם מרבינן מקרא דזרע אשר יזרע כדרך שבני אדם מוציאים לזריעה אבל הכא גלי קרא דשומר לא הוי אלא בשאפשר ליגע וכן גבי שרצים מרבינן לקמן מטמא דשרצים קולית השרץ נקובה ואע"ג דמהטמאים דרשינן לקמן לרבות קולית השרץ וביצת השרץ עקר קרא לא אתא אלא לביצת השרץ אבל קולית נפקא מטמא ואע"ג דמהטמאים דרשינן דרשות טובא אפשר דדרשינן מטמא טמאים הטמאים או טובא טמאים כתיב התם: **יכול** אפילו לא רקמה ת"ל השרץ וא"ת ולרקמה למה לי קרא לענין טומאה הא לענין אכילה פשיטא לן דלא קרא בפרק אלו טרפות (לעיל חולין דף סז.) שאם רקמה ואכלה לוקה משום השרץ השורץ על הארץ אלמא שרץ איקרי ויש לומר דודאי רקמה שרץ איקרי אבל גב ועכבר לא איקרי וכה"ג אמרינן בפ' בהמה המקשה (לעיל חולין עה.) גבי חלב דלא איקרי חלב שור כשב ועז על שליא העבר לאויר העולם אי נמי מקרא דהכא קים לן דאלו טרפות לענין אכילה שלוקה:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' יב:

ב מיי' פד' מהל' שאר אבות הטומאות הל' י:

ג מיי' פד' מהל' שאר אבות הטומאות הל' יא:

ד מיי' פד' מהל' שאר אבות הטומאות הל' יא:

מסורת הש"ס

א זבחים קה.

ב ספרא שמיני פרשה ה ו

ג תוספתא אהלות

ד כתובות לד:; כתובות טז:; כתובות כג.; כתובות יב.; בבא קמא קיב.

ה ספרא שמיני פרשה ה ד

ו ברכות מט.

תורה אור השלם

וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, לט]

אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל־הַשָּׁרֶץ כָּל־הַנֹּגֵעַ בָּהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, לא]

וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא בַּשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ הַחֹלֶד וְהָעַכְבָּר וְהַצָּב לְמִינֵהוּ [ויקרא יא, כט]

דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ [ויקרא יא, ב]

תַּלְמוּד לוֹמַר "הַשּׁוֹרֵץ" – כָּל מָקוֹם שֶׁשּׁוֹרֵץ. (א)אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא "הַשּׁוֹרֵץ" – יָכוֹל כָּל הַמַּשְׁרִיץ יְטַמֵּא, שֶׁאֵין מַשְׁרִיץ לֹא יְטַמֵּא? אוֹצִיא עַכְבָּר שֶׁחֶצְיוֹ בָּשָׂר וְחֶצְיוֹ אֲדָמָה, שֶׁאֵין פָּרֶה וְרָבֶה. וְדִין הוּא: טִימֵּא בְּחוּלְדָה וְטִימֵּא בְּעַכְבָּר, מָה חוּלְדָה – כֹּל שֶׁשְּׁמָהּ חוּלְדָה, אַף עַכְבָּר – כֹּל שֶׁשְּׁמוֹ עַכְבָּר, אָבִיא עַכְבָּר שֶׁחֶצְיוֹ בָּשָׂר וְחֶצְיוֹ אֲדָמָה. אוֹ כְּלָךְ לְדֶרֶךְ זוֹ: מָה חוּלְדָה פָּרָה וְרָבָה, אַף עַכְבָּר פָּרֶה וְרָבֶה? תַּלְמוּד לוֹמַר "בַּשֶּׁרֶץ". אֲמַר לֵיהּ הָהוּא מִדְּרַבָּנַן לְרָבָא: אֵימָא "בַּשֶּׁרֶץ", לְאֵתוֹיֵי עַכְבָּר שֶׁחֶצְיוֹ בָּשָׂר וְחֶצְיוֹ אֲדָמָה, "הַשּׁוֹרֵץ" – כֹּל שֶׁהוּא שׁוֹרֵץ, וַאֲפִילּוּ עַכְבָּר שֶׁבַּיָּם, וְאִי מִשּׁוּם "עַל הָאָרֶץ" – עַל הָאָרֶץ יְטַמֵּא, יָרַד לַיָּם – לֹא יְטַמֵּא. אֲמַר לֵיהּ: וּמֵאַחַר דְּשַׁוִּיתֵיהּ לְיָם מְקוֹם טוּמְאָה, מָה לִי הָכָא, מָה לִי הָכָא. וְהַאי "עַל הָאָרֶץ" מִיבְּעֵי לֵיהּ לְהוֹצִיא סְפֵק טוּמְאָה צָפָה, דְּאָמַר רַב יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי: "עַל הָאָרֶץ" – לְהוֹצִיא סְפֵק טוּמְאָה צָפָה! תַּרְתֵּי "עַל הָאָרֶץ" כְּתִיבִי. (ב)תָּנוּ רַבָּנַן: "הַצָּב לְמִינֵהוּ" – לְהָבִיא הֶעָרוֹד, וְכֵן הַנְּפִילִים וְסָלָמַנְדְּרָא. וּכְשֶׁהָיָה רַבִּי עֲקִיבָא מַגִּיעַ לְפָסוּק זֶה, אוֹמֵר: "מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה'"! יֵשׁ לְךָ בְּרִיּוֹת גְּדֵלוֹת בַּיָּם, וְיֵשׁ לְךָ בְּרִיּוֹת גְּדֵלוֹת בַּיַּבָּשָׁה. שֶׁבַּיָּם – אִילְמָלֵי עוֹלוֹת (בַּיַּבָּשָׁה) [לַיַּבָּשָׁה] מִיָּד מֵתוֹת, שֶׁבַּיַּבָּשָׁה – אִילְמָלֵי יוֹרְדוֹת לַיָּם מִיָּד מֵתוֹת. יֵשׁ לְךָ בְּרִיּוֹת גְּדֵלוֹת בָּאוּר, וְיֵשׁ לְךָ בְּרִיּוֹת גְּדֵלוֹת בָּאֲוִיר. שֶׁבָּאוּר – אִילְמָלֵי עוֹלוֹת לָאֲוִיר מִיָּד מֵתוֹת, שֶׁבָּאֲוִיר – אִילְמָלֵי יוֹרְדוֹת לָאוּר מִיָּד מֵתוֹת. "מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה'". תָּנוּ רַבָּנַן: כֹּל שֶׁיֵּשׁ בַּיַּבָּשָׁה יֵשׁ בַּיָּם, חוּץ מִן הַחוּלְדָּה. אָמַר רַבִּי זֵירָא: מַאי קְרָאָה? "הַאֲזִינוּ כָּל יֹשְׁבֵי חָלֶד". אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: בִּיבְרֵי דְּנָרֶשׁ אֵינָן מִן הַיִּשּׁוּב. אָמַר רַב פָּפָּא: בְּשַׁמְתָּא נָרֶשׁ, תַּרְבֵּיהּ מַשְׁכֵיהּ וְאַלְיְתֵיהּ. "אֶרֶץ אֶרֶץ אֶרֶץ שִׁמְעִי דְּבַר ה'" – אָמַר רַב פָּפָּא: לֹא אָבָה נָרֶשׁ שְׁמוֹעַ דְּבַר ה'. אָמַר רַב גִּידֵּל, אָמַר רַב: נַרְשָׁאָה נַשְׁקָךְ – מְנֵי כַּכָּיךְ; נְהַר פְּקוֹדָאָה לַוְיָיךְ – מִגְּלִימָא שַׁפִּירָא דְּחָזֵי עֲלָךְ; פּוּמְבְּדִיתָאָה לַוְיָיךְ – אַשְׁנֵי אוּשְׁפִּיזָךְ. אָמַר רַב הוּנָא בַּר תּוֹרְתָא: פַּעַם אַחַת הָלַכְתִּי לַוַּועַד, וְרָאִיתִי נָחָשׁ שֶׁהוּא כָּרוּךְ עַל הַצָּב, לְיָמִים יָצָא עָרוֹד מִבֵּינֵיהֶם. וּכְשֶׁבָּאתִי לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן הֶחָסִיד, אָמַר לִי: אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֵם הֵבִיאוּ בְּרִיָּה שֶׁלֹּא בָּרָאתִי בְּעוֹלָמִי, אַף אֲנִי אָבִיא עֲלֵיהֶם בְּרִיָּה שֶׁלֹּא בָּרָאתִי בְּעוֹלָמִי. וְהָאָמַר מָר: כֹּל שֶׁתַּשְׁמִישָׁן וְעִיבּוּרָן שָׁוֶה – יוֹלְדִין וּמְגַדְּלִין זֶה מִזֶּה, וְכֹל שֶׁאֵין תַּשְׁמִישָׁן וְעִיבּוּרָן שָׁוֶה – אֵין יוֹלְדִין וּמְגַדְּלִין זֶה מִזֶּה. אָמַר רַב: נֵס בְּתוֹךְ נֵס. הַאי פּוּרְעָנוּתָא הוּא? מַאי נֵס בְּתוֹךְ נֵס – לְפוּרְעָנוּת. [א]מַתְנִי' הָאֵבֶר וְהַבָּשָׂר הַמְדוּלְדָּלִין בַּבְּהֵמָה, מְטַמְּאִין טוּמְאַת אֳכָלִין בִּמְקוֹמָן, וּצְרִיכִין הֶכְשֵׁר. נִשְׁחֲטָה

ת"ל הַשּׂוֹרֵץ הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא בְּשֶׁרֶץ הָאָרֶץ וּכְתִיב בְּשֶׁרֶץ הַשּׂוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ אַיְּתַר לֵיהּ הַשּׂוֹרֵץ לִדְרֹשׁ כָּל מָקוֹם שֶׁהוּא יָכוֹל לִשְׁרֹץ לִרְחֹשׁ וְלָנוּעַ וַהֲרֵי אַף בַּיָּם הוּא שָׁט שֶׁמִּינוֹ עַכְבָּר הָאָרֶץ הִלְכָּךְ ע"כ עַל הָאָרֶץ לְמִין הָאָרֶץ הוּא דַּאֲתָא וְלָאו לְמַעוּטֵי יָרֵד לַיָּם: אוֹ אֵינוֹ אוֹמֵר הַשּׂוֹרֵץ לִדְרָשָׁה זוֹ אֶלָּא לְמַעוּטֵי עַכְבָּר הַנּוֹצָר מֵאֲדָמָה: שֶׁאֵין פָּרֶה וְרָבֶה כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא הָיָה מִפְרִיָּה וְרִבְיָה שֶׁל עַכְבָּר לְפִי שֶׁנּוֹצָר מֵאֵלָיו הוֹאִיל שֶׁאֵינוֹ מַשְׁרִיץ טָהוֹר דְּהַאי שׁוֹרֵץ לְשׁוֹן פְּרוּ וְיִשְׁרְצוּ הוּא (שְׁמוֹת א) וְלָא לְשׁוֹן רְחוּשׁ וְנִעְנוּעַ וּלְעוֹלָם יָרַד לַיָּם לֹא יִטְמָא דְּהָכִי קָאָמַר עַל הָאָרֶץ וַאֲפִלּוּ עַכְבָּר הַיָּם יָרַד לַיָּם לֹא יִטְמָא וַאֲפִלּוּ שֶׁל יַבָּשָׁה וְהַשּׂוֹרֵץ וּפָרֶה וְרָבָה יִטְמָא שֶׁאֵינוֹ שׁוֹרֵץ לֹא יִטְמָא: וְדִין הוּא דְּלָא נִימַעֲטֵיהּ מִכְּלַל טֻמְאָה וְלָא נִדְרֹשׁ הָכִי דְּהָא טִימָּא כָּל שֶׁשְּׁמוֹ עַכְבָּר וְנִיחָא לֵיהּ לְמִדְרַשׁ הַשּׂוֹרֵץ לְרַבּוּיֵי יָרֵד לַיָּם וְלָא לְמַעוּטֵי הָאי. וּלְקַמֵּיהּ פָּרִיךְ הָא מְטַהֵר עַכְבָּר הַיָּם מִמְּעוּטָא דְּעַל הָאָרֶץ וּמַאי חֲזֵית דְּמִעוּטָא לְעַכְבָּר הַיָּם וְרִבּוּי לְיָרֵד לַיָּם: בְּשֶׁרֶץ קְרָא יְתֵירָא הוּא דְּהָא כְּתִיב בִּתְרְוַיְיהוּ אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ: וְאִמָּא הַשּׂוֹרֵץ לָא דָּרְשִׁינַן לֵיהּ הָכִי כָּל מָקוֹם שֶׁהוּא רוֹחֵשׁ וּלְרַבּוֹת עַכְבָּר הָאָרֶץ שֶׁיָּרַד לַיָּם אֶלָּא הָכִי דָּרְשִׁינַן הַשּׂוֹרֵץ כָּל שֶׁהוּא פָּרֶה וְרָבֶה לְרַבּוֹת עַכְבָּר הַיָּם וּמִעוּט דְּעַל הָאָרֶץ דְּמַשְׁמַע עַל הָאָרֶץ יִטְמָא וְלָאו שֶׁרֶץ הַיָּם אָתָא לְאוֹרוּיֵי דְּאֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה עַל הָאָרֶץ יִטְמְאוּ יָרְדוּ לַיָּם אֵין מְטַמְּאִין: א"ל וּמֵאַחַר דְּשַׁוִּיתֵיהּ לַיָּם מְקוֹם טֻמְאָה דְּמַרְבִּית מִין הַיָּם לְטֻמְאָה: מָה לִי בְּעוֹלוֹ בַּיָּם מָה לִי יָצָא לַחוּץ אֵין נַחַ לִדְרֹשׁ הַמִּקְרָאוֹת בְּמִדָּה זוֹ אֶלָּא לוֹמַר דָּבָר הַמְקֻבָּל: וּפָרְכִינַן הָאי עַל הָאָרֶץ מִיבְּעֵי לֵיהּ לְהוֹצִיא סְפֵק טֻמְאָה צָפָה שֶׁרֶץ מֵת צָף עַל הַמַּיִם סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע אַף בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד סְפֵקוֹ טָהוֹר וּמֵהָכִי קְרָא נַפְקָא לַן בְּפֶרֶק בַּתְרָא דְּנָזִיר (דַּף סד.) כְּתִיב הַשֶּׁרֶץ כָּל מָקוֹם שֶׁשּׁוֹרֵץ וַאֲפִלּוּ עַל הַמַּיִם וּכְתִיב עַל הָאָרֶץ הָא כֵּיצַד כָּאן בְּטֻמְאַת וַדַּאי כָּאן בְּטֻמְאַת סָפֵק: עָרוֹד מִן הַצָּב וּמִן הַנָּחָשׁ הוּא בָּא כִּדְלְקַמָּן: וְכֵן הַנְּפִילִים שֶׁרֶץ מִין צָב: וְסַלְמַנְדְּרָא שֶׁרֶץ הַנּוֹצָר מִן הָאוּר מֵעֲצֵי הֲדַס עַל יְדֵי כְּשָׁפִים וְהַסָּךְ מִדָּמוֹ אֵין הָאוּר שׁוֹלֵט בּוֹ וְקִים לֵיהּ לְר"ע דְּמִינָא דְּצָב הוּא: לְפָסוּק זֶה מִשּׁוּם דְּמַיְירֵי בְּסַלְמַנְדְּרָא: יֵשׁ לְךָ בְּרִיּוֹת גְּדֵלוֹת בָּאוּר סַלְמַנְדְּרָא: יוֹשְׁבֵי חֶלֶד יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ שֶׁהוּא מָקוֹם מְיֻשָּׁב לַחֲלָדוֹת: בִּיבְרֵי דְּנָרֶשׁ חַיּוֹת הַמְּצוּיוֹת בְּאוֹתוֹ מָקוֹם בִּיבְרוֹנ"שׁ בלע"ז: אֵינָן מִן הַיִּשּׁוּב אֵינָן גְּדֵלוֹת אֶלָּא בַּמַּיִם: בְּשַׁמְתָּא נָרֶשׁ כְּלוֹמַר כָּל יוֹשְׁבֶיהָ רְשָׁעִים כֻּלָּם יִהְיוּ בְּשַׁמְתָּא: תַּרְבֵּיהּ מַשְׁכֵיהּ וְאַלְיְתֵיהּ הַחֵלֶב וְהָעוֹר עִם הַבָּשָׂר וְהָאַלְיָה כְּלוֹמַר כֻּלָּן כְּקָטָן כְּגָדוֹל: לֹא אַבָּה נָרֶשׁ כו' לְפִי שֶׁכֻּלָּן הָיוּ רְשָׁעִים: נַרְשָׁאָה נַשְׁקָךְ מְנֵי כַּכָּיךְ אִם נְשָׁקְךָ אֶחָד מִיּוֹשְׁבֵי נָרֶשׁ מְנֵה שִׁנֶּיךָ אִם תִּמְצָאֵם כֻּלָּם כִּי מֻחְזָק גַּנָּב הוּא: נְהַר פְּקוֹדָאָה אִם מִיּוֹשְׁבֵי נְהַר פְּקוֹד: לְוְיָךְ נִתְלָה עִמְּךָ בַּדֶּרֶךְ: מִגְּלִימָא שַׁפִּירָא דְּחָזֵי עֲלָךְ מֵחֲמַת שֶׁרָאָה לְךָ טַלִּית נָאָה וְדַעְתּוֹ לְגָנְבוֹ נִתְחַבֵּר עִמְּךָ: אַשְׁנֵי אוּשְׁפִּיזָךְ שֶׁלֹּא יֵדַע הֵיכָן תִּשְׁכַּב שֶׁגַּנָּבִים מְמִתִין הֵם: נוֹעַל מְקוֹם רְשָׁעִים וּמַרְבִּיעֵי כִּלְאַיִם: כָּרוּךְ עַל הַצָּב כָּל שָׁעָה הָיָה מָנוּי אֶצְלוֹ וְהָיָה נִזְקָק עִמּוֹ כִּדְאָמְרִינַן בְּקִדּוּשִׁין (דַּף עט:) בִּכְרוּכִין אַחֲרֶיהָ וּבִבְכוֹרוֹת (דַּף כז.) חֲזִיר שֶׁכָּרוּךְ אַחַר רָחֵל כְּלוֹמַר נִמְשָׁךְ וְשׁוֹכֵן אֶצְלוֹ תָּמִיד: יָצָא עָרוֹד מִבֵּינֵיהֶם וְהָיָה נוֹשֵׁךְ בְּנֵי אָדָם וּמֵמִית כִּדְאָמְרִינַן בִּבְרָכוֹת (דַּף לג.) גַּבֵּי עָרוֹד דְּרַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא: אַנְשֵׁי וַעַד הֵן הֵבִיאוּ כו' מְזֻוָּגֵי כִּלְאַיִם הָיוּ: אַף אֲנִי אָבִיא עֲלֵיהֶם בְּרִיָּה כו' וְהַיְינוּ עָרוֹד: תַּשְׁמִישָׁן שָׁוֶה שֶׁמְּשַׁמְּשִׁין שְׁנֵיהֶם פָּנִים כְּנֶגֶד פָּנִים כְּגוֹן אָדָם אוֹ פָּנִים כְּנֶגֶד עֹרֶף כְּגוֹן בְּהֵמָה: וְעִבּוּרָן יְמֵי עִבּוּר: יוֹלְדִים זֶה מִזֶּה מִתְעַבְּרִים זֶה מִזֶּה: וּמְגַדְּלִין מְנִיקִים זֶה בְּנוֹ שֶׁל זֶה. וִימֵי עִבּוּרוֹ שֶׁל נָחָשׁ אֵינוֹ שָׁוֶה לֹא לְשֶׁרֶץ וּבְהֵמָה וְחַיָּה כִּדְאָמְרִינַן בְּפ"ק דִּבְכוֹרוֹת (דַּף ח.) שׁוּעָל וְכָל מִינֵי שְׁרָצִים לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים וְנָחָשׁ לְשֶׁבַע שָׁנִים וַאֲמְרִינַן הָתָם וּלְאוֹתוֹ רָשָׁע נָחָשׁ לֹא מְצָאוֹ חָבֵר וְהֵיאַךְ יָצָא אוֹתוֹ עָרוֹד מִצָּב וּמִנָּחָשׁ: נֵס בְּתוֹךְ נֵס לְפֻרְעָנוּת כְּדֵי לִפָּרַע מִן הָרְשָׁעִים: מַתְנִי' הַמְּדֻלְדָּלִין בַּבְּהֵמָה נִתְלַשׁ מִמֶּנָּה אֵבֶר בָּשָׂר גִּידִים וַעֲצָמוֹת אוֹ נִתְלַשׁ מִמֶּנָּה בָּשָׂר לְבַדּוֹ וַעֲדַיִין הֵן מְעֹרִים בָּהּ בְּמִקְצָת. וְיֵשׁ הֶפְרֵשׁ בֵּין אֵבֶר מִן הַחַי לְבָשָׂר מִן הַחַי שֶׁהָאֵבֶר מְטַמֵּא אָדָם וְכֵלִים כִּנְבֵלָה וְהַבָּשָׂר שֶׁאֵינוֹ אֵבֶר טָהוֹר מִכְּלוּם כִּדִּילְפִינַן לְקַמָּן בְּפִרְקִין (חֻלִּין דַּף קכח:): בִּמְקוֹמָן אע"פ שֶׁהֵן מְחֻבָּרִין אִם חִשֵּׁב עֲלֵיהֶן לְהַאֲכִילָן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים הָוֵי אוֹכֶל לְקַבֵּל טֻמְאָה וּלְטַמֵּא אֲחֵרִים דְּטֻמְאַת עַצְמָן אֵין כָּאן עַד שֶׁיִּתְלְשׁוּ כֻּלָּן כִּדִּילְפִינַן בַּגְּמָרָא אֲבָל מְקַבְּלִים טֻמְאָה מִן הַשֶּׁרֶץ וּמְטַמְּאִין בָּהּ אֶת אֲחֵרִים: וּצְרִיכִין הֶכְשֵׁר נָבָא בַּמַּיִם פַּעַם אַחַת לְאַחַר שֶׁנִּדַּלְדְּלוּ וְשׁוּב מְקַבְּלִים טֻמְאָה עוֹלָמִית. וְלֵיכָּא לְמֵימַר בְּהַאי אֵבֶר שֶׁסּוֹפוֹ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה דְּאֵינוֹ מְטַמֵּא טֻמְאַת אֵבֶר מִן הַחַי עַד שֶׁיָּמוּת וְשֶׁמָּא לֹא יָבֹא לִידֵי טֻמְאָה חֲמוּרָה דְּשֶׁמָּא יִשְׁחָטֶנָּה וְאֵין שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נְבֵלָה:

תַּלְמוּד לוֹמַר בְּשֶׁרֶץ וא"ת לָמָּה לִי קְרָא דִּבְשֶׁרֶץ מִמֵּילָא כֵּיוָן דְּאָתָא לְאַקּוּשֵׁי לְקוּלָּא וּלְחֻמְרָא לְחֻמְרָא מַקְשִׁינַן דְּהָא לְעֵיל אִי לָא עַל הָאָרֶץ לְמַעוּטֵי עַכְבָּר שֶׁבַּיָּם הֲוָה אָזְלִינַן לְחֻמְרָא וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ יִצְחָק דְּאִצְטְרִיךְ בְּשֶׁרֶץ לְעַכְבָּר שֶׁחֶצְיוֹ בָּשָׂר וְחֶצְיוֹ אֲדָמָה מִשּׁוּם דְּהַשּׂוֹרֵץ מַשְׁמַע טְפֵי כָּל שֶׁהוּא מַשְׁרִיץ: מָה לִי הָכָא וּמָה לִי הָכָא וּמ"מ אִצְטְרִיךְ הַשּׂוֹרֵץ כָּל מָקוֹם שֶׁשּׁוֹרֵץ דְּלָא נִמְעַט מֵעַל הָאָרֶץ תַּרְוַיְיהוּ יָרַד לַיָּם וְעַכְבָּר שֶׁבַּיָּם: הָנֵי בִּיבְרֵי דְּנָרֶשׁ אֵינָן מִן הַיִּשּׁוּב פֵּרֵשׁ בְּקוּנְטְרֵס בִּיבְרוֹנ"שׁ בלע"ז שֶׁאֵין נוֹקִים עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם הַשֶּׁרֶץ הַשּׂוֹרֵץ שֶׁהֵן גְּדֵלוֹת בַּמַּיִם וְר"ת אוֹמֵר דְּגָרְסִינַן בִּיבְרֵי וְנָרֶשׁ וַעֲיָרוֹת הֵן כְּדְמַשְׁמַע בְּכֵיצַד מְעַבְּרִין (עֵרוּבִין דַּף נו.) הָנֵי מַעֲלוֹת וּמוֹרָדוֹת דְּבִיבְרֵי וְנָרֶשׁ אַחְזְקִינַן וּבפ"ק דְּסוֹטָה (דַּף י.) גַּבֵּי וַיֵּרֶד שִׁמְשׁוֹן תִּמְנָתָה וַיַּעַל יְהוּדָה תִּמְנָתָה אָמַר רַב פַּפָּא חָדָא תִּמְנַת הוּאִי דְּמֵהַאי גִּיסָא סָלְקֵי וּמֵהַאי נַחְתֵּי כְּמוֹ [שָׁם] וְרִלְיָנָא וּבִיבְרֵי [וְשׁוּקָא] דְּנָרֶשׁ וְקַאִי הָכָא אַקְּרָא דְּאַיְתֵי לְעֵיל הַאֲזִינוּ כָּל יוֹשְׁבֵי חֶלֶד וְקָאָמַר דְּהָנֵי אֵינָן מִן הַיִּשּׁוּב כְּלוֹמַר בִּכְלַל יוֹשְׁבֵי חֶלֶד כִּי רְשָׁעִים הֵם וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה אָמַר פ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף מ:) כָּל שֶׁאֵינוֹ לֹא בַּמִּקְרָא וְלֹא בַּמִּשְׁנָה וְלֹא בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ אֵינוֹ מִן הַיִּשּׁוּב וְהַיְינוּ דְּאָמַר רַב פַּפָּא בְּסָמוּךְ בְּשַׁמְתָּא נָרֶשׁ כו':

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ה:

מסורת הש"ס

א ספרא שמיני פרשה ה ו
ב ספרא שמיני פרשה ה ז

תורה אור השלם

וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא בַּשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ הַחֹלֶד וְהָעַכְבָּר וְהַצָּב לְמִינֵהוּ [ויקרא יא, כט]

[ויקרא יא]

מָה־רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְהֹוָה כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ [תהילים קד, כד]

שִׁמְעוּ־זֹאת כָּל־הָעַמִּים הַאֲזִינוּ כָּל־יֹשְׁבֵי חָלֶד [תהילים מט, ב]

וְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל [ויקרא יא, מא]

אֶרֶץ אֶרֶץ אָרֶץ שִׁמְעִי דְּבַר־יְהֹוָה [ירמיהו כב, כט]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ה:
ב מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ה:
ג מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ה:
ד מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' ה:
ה מיי' פח' מהל' שבת הל' ד:
ו מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' ג:
ז מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' ג:
ח מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' ד:
ט מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' ו:

דְּרַחֲמָנָא אָמַר כִּי יִפֹּל עַד שֶׁיִּפֹּל תְּמָה מַאי מַשְׁמַע כִּי יִפֹּל לְעִנְיָן זֶה לָאֵבֶר הַמְדֻלְדָּל וְעוֹד דְּהַאי קְרָא בִּשְׁרָצִים כְּתִיב וְנִרְאֶה דְּהָכִי קָרִישׁ כִּי יִפֹּל מֵהֶם בְּמוֹתָם וְאָמַר בְּפֶרֶק בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף עג.) מִיתָה עוֹשָׂה נֵפֶל וא"כ מִמֵּילָא שָׁמְעִינָן דְּקֹדֶם מִיתָה אֵינָהּ עוֹשָׂה נֵפֶל וְאַבְּהֵמָה דָּרְשִׁי לֵיהּ דְּאָמַר הָתָם מִיתָה עוֹשָׂה נֵפֶל וְאֵין שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נֵפֶל וּפֵרֵשׁ בְּקֻנְטְרֵס דְּמִקְרָא יְתֵירָא דָּרְשִׁינָן וְאִם אֵינוֹ עִנְיָן לִשְׁרָצִים תְּנֵהוּ עִנְיָן לִבְהֵמָה דְּבַת שְׁחִיטָה הִיא: **טֻמְאַת** נְבֵלָה שֶׁמַּזְכִּיר כָּאן הַשַּׁ"ס לָאו דַּוְקָא אֶלָּא הַיְנוּ טֻמְאַת אֵבֶר מִן הַחַי: **מְסַיֵּעַ** לֵיהּ לְרַב חִיָּא כו' וא"ת לְמַאי מַיְתֵי לֵיהּ סַיְעְתָּא אִי לְהָא דְּאָמַר תְּאֵנִים שֶׁנָּמְקוּ בְּאִבֵּיהֶן מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין טְפֵי הֲוָה לֵיהּ לְמִסַּיְּעֵיהּ מִמַּתְנִיתִין וְנִרְאֶה דְּמַיְתִי סַיְעְתָּא אַמַּאי דְּקָאָמַר הַתּוֹלֵשׁ מֵהֶן בְּשַׁבָּת חַיָּב חַטָּאת דְּמַשְׁמַע נָמֵי מִבָּרַיְתָא דְּלָאו לְכָל מִילֵּי הָוֵי כְּתָלוּשׁ מִדְּקָא מְמַעֵט טֻמְאַת נְבֵלָה כְּלוֹמַר טֻמְאַת אֵבֶר מִן הַחַי וּמִקְרָא מְמַעֵט לֵיהּ וּבְמַתְנִיתִין לֵיתֵיהּ בְּפֵרוּשׁ אֶלָּא מִדְּיוּקָא שָׁמְעִינָן לֵיהּ טֻמְאַת אוֹכְלִין אִין טֻמְאַת נְבֵלוֹת לָא: **לֵימָא** מְסַיַּע לֵיהּ יְרָקוֹת שֶׁצָּמְקוּ הָא מַיְתִי שַׁפִּיר אֲפִלּוּ אַטֻּמְאַת אוֹכְלִין וּמַיְתִי סַיְעְתָּא אָהָא דְּנָמְקוּ הָוֵי כִּמְדֻלְדָּלִים: **וְקַצְצָן** עַל מְנַת לְיַבְּשָׁן אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ וא"ת לִיתְנֵי הָכִי כְּרוּב וְדַלַּעַת שֶׁקְּצָצָן עַל מְנַת לְיַבְּשָׁן מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין לָמָּה לֵיהּ לְמִתְנֵי רֵישָׁא שֶׁנָּמְקוּ בְּאִבֵּיהֶן וי"ל דְּהָכִי מַתְנֵי לֵיהּ טְפֵי שַׁפִּיר הַכְּרוּב וְהַדַּלַּעַת שֶׁנָּמְקוּ כו' וְאִם לֹא נָמְקוּ אֶלָּא קְצָצָן ע"מ לְיַבְּשָׁם כו': **וּמָר** סָבַר אֵין בְּהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לָאֵבֶר נִרְאֶה דְּרַבָּה מַנִּי סָבַר כְּר"ש שְׁחִיטָה מַכְשֶׁרֶת וְלֹא דָּם וה"ק אֵין בְּהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לָאֵבֶר הָא אִם נַעֲשֵׂית יָד לָאֵבֶר הָיָה מֻכְשָׁר מִשְּׁחִיטַת בְּהֵמָה אע"פ שֶׁהוּא אָסוּר בַּאֲכִילָה מִדְּרַבָּנָן וְכֵן סְבָרֵי כֻּלְּהוּ אָמוֹרָאֵי דִּמְפָרְשֵׁי מַתְנִיתִין לְבַר מֵר' אַחָא דְּאָמַר בְּנִתְקַנַּח הַדָּם בֵּין סִימָן לְסִימָן קָמִיפַּלְגֵי דִּלְדִידֵיהּ דָּם מַכְשִׁיר לר"ש וְנ"ל דְּרַב אַחָא לֹא שָׁמִיעַ לֵיהּ בָּרַיְתָא דְּהַשּׁוֹחֵט (לְעֵיל חֻלִּין דַּף לו.) דְּשָׁמְעִינָן מִינֵּיהּ דְּר' שִׁמְעוֹן שְׁחִיטָה מַכְשִׁיר וְלֹא דָּם אֲבָל שְׁאָר אָמוֹרָאֵי דְּהָכָא הֲווּ יָדְעֵי לָהּ שַׁפִּיר דְּהָא רַב פַּפָּא נָמֵי מְפָרֵשׁ לָהּ לִפְלֻגְתַּיְהוּ בְּסָמוּךְ וּבְפֶרֶק הַשּׁוֹחֵט (גז"ש) אָמַר רַב פַּפָּא עָלָה דִּבְרַיְתָא הַכֹּל מוֹדִים הֵיכָא דְּאִיתֵיהּ לְדָם כו' אַלְמָא יָדַע לָהּ:

א(א)נִשְׁחֲטָה הַבְּהֵמָה – הוּכְשְׁרוּ בְּדָמֶיהָ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא הוּכְשְׁרוּ. ב(ב)מֵתָה הַבְּהֵמָה – הַבָּשָׂר צָרִיךְ הֶכְשֵׁר, הָאֵבֶר מְטַמֵּא מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַחַי, וְאֵינוֹ מְטַמֵּא מִשּׁוּם אֵבֶר נְבֵלָה – דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר. גְּמָ' טוּמְאַת אֳכָלִין – אִין, טוּמְאַת נְבֵלָה – לָא. הֵיכִי דָמֵי? אִי דְּמַעֲלִין אֲרוּכָה – אֲפִילּוּ טוּמְאַת אֳכָלִין נָמֵי לָא לִיטַמּוּ, וְאִי דְּאֵין מַעֲלִין אֲרוּכָה – טוּמְאַת נְבֵלָה נָמֵי לִיטַמּוּ! גלְעוֹלָם, דְּאֵין מַעֲלִין אֲרוּכָה, וְשָׁאנֵי טוּמְאַת נְבֵלָה, דְּרַחֲמָנָא אָמַר "כִּי יִפּוֹל", עַד שֶׁיִּפּוֹל. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: הָאֵבֶר וְהַבָּשָׂר הַמְּדוּלְדָּלִין בִּבְהֵמָה וּמְעוֹרִין בְּחוּט הַשַּׂעֲרָה, יָכוֹל יְטַמְּאוּ טוּמְאַת נְבֵלָה? תַּלְמוּד לוֹמַר "יִפּוֹל" – עַד שֶׁיִּפּוֹל, וַאֲפִילּוּ הָכִי טוּמְאַת אֳכָלִין מְטַמּוּ. דהמְסַיְּיעָ לֵיהּ לְרַב חִיָּיא בַּר אָשֵׁי, דְּאָמַר רַב חִיָּיא בַּר אָשֵׁי אָמַר שְׁמוּאֵל: תְּאֵנִים שֶׁצָּמְקוּ בְּאִיבֵּיהֶן – מְטַמְּאוֹת טוּמְאַת אֳכָלִין, וְהַתּוֹלֵשׁ מֵהֶן בְּשַׁבָּת חַיָּיב חַטָּאת. ו(ג)לֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ: יְרָקוֹת שֶׁצָּמְקוּ בְּאִיבֵּיהֶן, כְּגוֹן הַכְּרוּב וְהַדַּלַּעַת – אֵין מְטַמְּאִין טוּמְאַת אֳכָלִין; קְצָצָן וְיִבְּשָׁן – מְטַמְּאִין טוּמְאַת אֳכָלִין. זקְצָצָן וְיִבְּשָׁן, סָלְקָא דַּעְתָּךְ?! עֵץ בְּעָלְמָא הוּא! וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: בְּעַל מְנָת לְיַבְּשָׁן. טַעְמָא דִּכְרוּב וְדַלַּעַת הוּא, כֵּיוָן דְּיִבְּשָׁן לָאו בְּנֵי אֲכִילָה נִינְהוּ, הָא שְׁאָר פֵּירוֹת מְטַמְּאִי. הֵיכִי דָמֵי? אִי דְּיִבְּשָׁן הֵן וְעוּקְצֵיהֶן – פְּשִׁיטָא! אֶלָּא לָאו – בְּלֹא עוּקְצֵיהֶן. לְעוֹלָם הֵן וְעוּקְצֵיהֶן, וּקְצָצָן עַל מְנָת לְיַבְּשָׁן אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ. חתָּא שְׁמַע: אִילָן שֶׁנִּפְסַח וּבוֹ פֵּירוֹת – הֲרֵי הֵן כִּתְלוּשִׁין, יָבְשׁוּ – הֲרֵי הֵן כִּמְחוּבָּרִין. מַאי לָאו: מָה תְּלוּשִׁין לְכָל דִּבְרֵיהֶן, אַף מְחוּבָּרִין לְכָל דִּבְרֵיהֶן? מִידֵּי אִירְיָא? הָא כִּדְאִיתָא, וְהָא כִּדְאִיתָא. נִשְׁחֲטָה הַבְּהֵמָה [וְכוּ']. בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי? טאָמַר רַבָּה: בִּבְהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לְאֵבֶר קָמִיפַּלְגִי: מָר סָבַר אֵין בְּהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לְאֵבֶר, וּמָר סָבַר בְּהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לְאֵבֶר. אַבָּיֵי אָמַר: בְּאוֹחֵז בְּקָטָן וְאֵין גָּדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ קָמִיפַּלְגִי. מָר סָבַר: אוֹחֵז בְּקָטָן וְאֵין גָּדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ – הֲרֵי הוּא כָּמוֹהוּ, וּמָר סָבַר: אֵינוֹ כָּמוֹהוּ. וְאַף רַבִּי יוֹחָנָן סָבַר, בְּאוֹחֵז בְּקָטָן וְאֵין גָּדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ קָא מִיפַּלְגִי. (ד)דְּרַבִּי יוֹחָנָן רָמֵי דְּרַבִּי מֵאִיר אַדְּרַבִּי מֵאִיר: מִי אָמַר רַבִּי מֵאִיר, אוֹחֵז בְּקָטָן וְאֵין גָּדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ הֲרֵי הוּא כָּמוֹהוּ? וּרְמִינְהוּ: אוֹכֶל שֶׁנִּפְרַס וּמְעוֹרֶה בְּמִקְצָת,

רַבִּי

נִשְׁחֲטָה הַבְּהֵמָה נִטְהֲרוּ מִלְּטַמֵּא עוֹד מִשּׁוּם נְבֵלָה וְאַע"פ שֶׁאֲסוּרִין בַּאֲכִילָה כִּדְאָמְרִינַן בִּבְהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף עג:) מֻכְשָׁר בִּשְׁלֵה טְרֵפָה וּמְלֵי נְבֵלָה טָהֲרוּ דְּאֵין שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נֵפֶל וְהֻכְשְׁרוּ בְּדָמֶיהָ לְקַבֵּל טֻמְאָה בְּלֹא הֶכְשֵׁר אַחֵר: **מֵתָה** הַבְּהֵמָה הַבָּשָׂר שֶׁנִּדַּלְדֵּל צָרִיךְ הֶכְשֵׁר לְקַבֵּל טֻמְאָה מִן הַשֶּׁרֶץ אִם לֹא הֻכְשַׁר מִשֶּׁנִּדַּלְדֵּל דְּטֻמְאַת נְבֵלָה אֵין בּוֹ כִּדְאָמַר בִּבְהֵמָה הַמַּקְשָׁה (שָׁם דַּף עג:) דְּמִיתָה עוֹשָׂה נֵפֶל וְאֵינוֹ מִתְנַבֵּל עִמָּהּ בְּמִיתָתָהּ אֶלָּא כְּפָרוּשׁ מֵחַיִּים וּבָשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחַי טָהוֹר: **הָאֵבֶר** מְטַמֵּא מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַחַי כו' כִּדְפָרִישִׁית טַעְמָא דְּמִיתָה עוֹשָׂה נֵפֶל כְּמוֹ שֶׁנּוֹפֵל סָמוּךְ לְמִיתָה וְאֵינוֹ נְבֵלָה הִלְכָּךְ אֵינוֹ מְטַמֵּא מִשּׁוּם נְבֵלָה. וּבַגְּמָרָא מְפָרֵשׁ מַאי אִכָּא בֵּין אֵבֶר מִן הַחַי לְאֵבֶר מִן הַנְּבֵלָה: **ור"ש** מְטַהֵר בַּגְּמָרָא מְפָרֵשׁ טַעְמֵיהּ: **גמ'** טֻמְאַת נְבֵלוֹת לֹא דְּלָא הָוֵי כִּתְלוּשִׁין לְגַמְרֵי דְּלִטְמָא הָאֵבֶר כִּשְׁאָר אֵבֶר מִן הַחַי דְּאָמַר לְקַמָּן שֶׁהוּא מְטַמֵּא אָדָם וְכֵלִים: **כִּי** יִפֹּל מִנִּבְלָתָם אֵינוֹ קָרוּי נְבֵלָה עַד שֶׁיִּפֹּל לְגַמְרֵי וְגַבֵּי שְׁרָצִים כְּתִיב דְּאֵבֶר מִן הַחַי דִּידְהוּ נָמֵי מְטַמֵּא כִּדְלְקַמָּן וּבִתְרֵי קְרָאֵי כְּתִיב גַּבֵּי שְׁרָצִים כִּי יִפֹּל אַף כִּי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עָלָיו יִטְמָא (וַיִּקְרָא יא) וּכְתִיב (שָׁם) וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע וְגוֹ' אַף לְאֵבֶר מִן הַבְּהֵמָה דְּמִיתָה עוֹשָׂה נֵפֶל אָתָא: **וְאַפ"ה** טֻמְאַת אוֹכְלִין מְטַמּוּ בְּנִיחוּתָא. כְּלוֹמַר וְאַע"ג דִּמְחֻבָּרִין חֲשִׁיבִי לְעִנְיַן טֻמְאַת נְבֵלוֹת קָתָנֵי מַתְנִיתִין דִּלְעִנְיַן טֻמְאַת אוֹכְלִין תְּלוּשִׁין נִינְהוּ וּמְקַבְּלִין טֻמְאָה כִּשְׁאָר אוֹכְלִין: **מְסַיֵּעַ** לֵיהּ כו' שֶׁנָּמְקוּ בְּאִבֵּיהֶן שֶׁיָּבְשׁוּ בָּאִילָן: **חַיָּב** חַטָּאת אִם לֹא יָבְשׁוּ עֻקְצֵיהֶן. אַלְמָא אַע"ג דִּלְעִנְיַן שַׁבָּת מְחֻבָּרִין נִינְהוּ מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין: **לֵימָא** מְסַיֵּעַ לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל: **כְּגוֹן** הַכְּרוּב וְהַדַּלַּעַת שֶׁלְּאַחַר שֶׁהֵן יְבֵשִׁים הֲרֵי הֵן כְּעֵץ וְאֵינָן רְאוּיִין לַאֲכִילָה: **אֵין** מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין דְּהָא לָאו אוֹכֶל נִינְהוּ וְהָא ס"ד דְּהַאי גּוּפָהּ לֹא אִיצְטְרִיךְ דְּעֵץ לֹא יִטְמָא אֶלָּא לְמִמְרָא דְּהַנֵּי הוּא דְּכִי נָמְקוּ בְּאִבֵּיהֶן טְהוֹרִין אֲבָל שְׁאָר פֵּרוֹת הַנֶּאֱכָלִין בְּנִמּוּקָן מְקַבְּלִין טֻמְאָה וְאַשְׁמְעִינָן דִּכְתְלוּשִׁין דָּמוּ: **קְצָצָן** לַחִין עַל מְנַת לְיַבְּשָׁן אַע"פ שֶׁאֵין עוֹמְדִין לְמַאֲכָל אֶלָּא לָעֵץ כְּגוֹן דְּלַעַת לַעֲשׂוֹת הֵימֶנָּה כְּלִי וּכְרוּב לְהַסָּקָה אפ"ה כָּל זְמַן שֶׁהֵן לַחִין מְטַמְּאִין: **קָתָנֵי** רֵישָׁא מִיהַת יְרָקוֹת שֶׁנָּמְקוּ בְּאִבֵּיהֶן כְּגוֹן הַכְּרוּב וְהַדְּלַעַת טַעְמָא דְּהָנֵי כִּי יָבְשׁוּ לָאו אוֹכְלִין נִינְהוּ הָא שְׁאָר פֵּרוֹת מְטַמְּאִין בְּאִבֵּיהֶן: **וְהֵיכִי** דָּמֵי הַךְ מַתְנִיתָא דְּקָתָנֵי דִּכְרוּב וְדַלַּעַת הוּא דְּלָא מְטַמּוּ הָא אַחֲרִינֵי מְטַמּוּ: **אִי** דְּיָבְשׁוּ הֵן וְעוּקְצֵיהֶן דְּאַף לְעִנְיַן שַׁבָּת תְּלוּשִׁין הֵן: **פְּשִׁיטָא** דְּמִטַּמּוּ לָמָּה לֵיהּ לְמִתְנְיֵיהּ לֹא אִיהִי גּוּפָהּ אִיצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינָן דְּעֵץ לֹא יִטְמָא וְלָאו דְּיוּקָא דִּידֵיהּ אִיצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינָן דְּאַחֲרִינֵי מִטַּמּוּ דְּהָא תְּלוּשִׁין גְּמוּרִין הֵן: **אֶלָּא** לָאו בְּלֹא עֻקְצֵיהֶן וּמִשּׁוּם דּוּקְיָא דִּידֵיהּ אִצְטְרִיךְ לְמִתְנְיֵיהּ דְּאַע"פ דִּלְעִנְיַן שַׁבָּת מְחֻבָּרִין הֵן לְעִנְיַן טֻמְאָה תְּלוּשִׁין הֵן כִּשְׁמוּאֵל וְהַיְנוּ מְסַיֵּעַ לֵיהּ: **לְעוֹלָם** הֵן וְעוּקְצֵיהֶן וּדְקָא קַשְׁיָא לָן מַאי קמ"ל מִשּׁוּם סֵיפָא תָּנְיֵיהּ דְּאַשְׁמְעִינָן קְצָצָן לַחִין ע"מ לְיַבְּשָׁן מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִים: **שֶׁנִּפְסַח** נִתְלַשׁ מִמֶּנּוּ עָנָף וּבְאוֹתוֹ עָנָף יֵשׁ פֵּרוֹת: **הֲרֵי** הֵן כִּתְלוּשִׁין וַאֲפִלּוּ הֵן לַחִין: **יָבְשׁוּ** פֵּרוֹת הָאִילָן שֶׁלֹּא נִפְסַח הֲרֵי הֵן כִּמְחֻבָּרִין: **מַאי** לָאו אַף מְחֻבָּרִין דְּקָאָמַר לְכָל דִּבְרֵיהֶם קָאָמַר וַאֲפִלּוּ לְעִנְיַן טֻמְאָה וְקַשְׁיָא לִשְׁמוּאֵל: **הָא** כִּדְאִיתָא וְהָא כִּדְאִיתָא תְּלוּשִׁין שֶׁנִּפְסַח לְכָל דִּבְרֵיהֶם הָווּ תְּלוּשִׁין בֵּין לְעִנְיַן חִיּוּב טֻמְאָה בֵּין לְעִנְיַן שַׁבָּת וּמְחֻבָּרִין דְּקָתָנֵי גַּבֵּי יָבְשׁוּ לְשַׁבָּת קָאָמַר וְלֹא לְטֻמְאָה וְהַיְנוּ כִּשְׁמוּאֵל: **בְּמַאי** קָא מִפַּלְגֵי ר' מֵאִיר וְר' שִׁמְעוֹן לְגַבֵּי הֶכְשֵׁר: **אָמַר** רַבָּה בִּבְהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לְאֵבֶר קָמִיפַּלְגֵי וְתַרְוַיְיהוּ אִית לְהוּ יֵשׁ יָד לְהֶכְשֵׁר וּמִיהוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר אֵין בְּהֵמָה כֻּלָּהּ נַעֲשֵׂית יָד לְאֵבֶר אֶחָד הִלְכָּךְ לֹא הֵבִיאָה לוֹ הֶכְשֵׁר וְרַבִּי מֵאִיר סָבַר בְּהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לָאֵבֶר: **אַבָּיֵי** אָמַר אֵין טַעֲמַיְהוּ מִשּׁוּם יָד לכ"ע אֵין בְּהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לְאֵבֶר אֶחָד אֶלָּא טַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר מִשּׁוּם דְּכֻלָּהּ חֲדָא חֲשִׁיבָא לֵיהּ וְאַע"ג דְּכִי אוֹחֵז אֶת הַקָּטָן בָּאֵבֶר וּבָשָׂר הַמְדֻלְדָּל אֵין גָּדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ אֶלָּא נִתְלָשׁ מִיָּד הוֹאִיל וּכְשֶׁאוֹחֵז בְּגָדוֹל עוֹלֶה קָטָן עִמּוֹ חַד הוּא וְר' שִׁמְעוֹן סָבַר אֵינוֹ כָּמוֹהוּ: **אֹכֶל** תְּרוּמָה: שֶׁנִּפְרַס לְשׁוֹן פְּרוּסָה נִשְׁבַּר:

מסורת הש״ס

א לקמן קכט:
ב לעיל עג:; משנה חולין; לקמן קכט:
ג תוספתא עוקצין
ד משנה טבול יום

גליון הש״ס

גמ׳ והתולש מהן. עי׳ שבת דף קנ ע״ב תוס׳ ד״ה במחובר:

תורה אור השלם

וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל־כָּל־זֶרַע זֵרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא [ויקרא יא, לז]

[א]רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אִם אוֹחֵז בַּקָּטָן וְגָדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ – הֲרֵי הוּא כָּמוֹהוּ, וְאִם לָאו – אֵינוֹ כָּמוֹהוּ. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מוּחְלֶפֶת הַשִּׁיטָה. וּמַאי קוּשְׁיָא? דִּילְמָא שָׁנֵי לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר בֵּין טְבוּל יוֹם לִשְׁאָר טוּמְאוֹת. תַּנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: אֶחָד טְבוּל יוֹם וְאֶחָד שְׁאָר טוּמְאוֹת. וְדִילְמָא, לְרַבִּי לָא שָׁנֵי לֵיהּ, וּלְרַבִּי מֵאִיר שָׁנֵי לֵיהּ? אָמַר רַבִּי יֹאשִׁיָּה, הָכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לְדִבְרֵי רַבִּי מוּחְלֶפֶת הַשִּׁיטָה. רָבָא אָמַר: בְּיֵשׁ יָד לְטוּמְאָה, וְאֵין יָד לְהֶכְשֵׁר, קָמִיפַּלְגִי. (א)מָר סָבַר יֵשׁ יָד לְטוּמְאָה וְאֵין יָד לְהֶכְשֵׁר, וּמָר סָבַר יֵשׁ יָד לְטוּמְאָה וּלְהֶכְשֵׁר. רַב פַּפָּא אָמַר: בְּהֶכְשֵׁר קוֹדֶם מַחֲשָׁבָה קָמִיפַּלְגִי. (ב)דִּתְנַן, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: כָּךְ הָיָה רַבִּי עֲקִיבָא שׁוֹנֶה – חֵלֶב שְׁחוּטָה בַּכְּפָרִים צָרִיךְ מַחֲשָׁבָה, וְאֵין צָרִיךְ הֶכְשֵׁר, שֶׁכְּבָר הוּכְשַׁר בִּשְׁחִיטָה. [ב]אָמַרְתִּי לְפָנָיו: לִמַּדְתָּנוּ רַבֵּינוּ, עוּלְשִׁין שֶׁלְּקָטָן וְהֵדִיחָן לַבְּהֵמָה, וְנִמְלַךְ עֲלֵיהֶן לָאָדָם – צְרִיכוֹת הֶכְשֵׁר שֵׁנִי. וְחָזַר רַבִּי עֲקִיבָא לִהְיוֹת שׁוֹנֶה כְּרַבִּי יְהוּדָה. מָר סָבַר לַהּ כְּמֵעִיקָּרָא, וּמָר סָבַר לַהּ כַּחֲזָרָה. (ג)רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא אָמַר: בְּנִתְקַנֵּחַ הַדָּם בֵּין סִימָן לְסִימָן קָמִיפַּלְגִי. מָר סָבַר יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף, וְהַאי דַּם שְׁחִיטָה הוּא, וּמָר סָבַר אֵינָהּ לִשְׁחִיטָה אֶלָּא לְסוֹף, וְהַאי דַּם מַכָּה הוּא. רַב אָשֵׁי אָמַר: בִּשְׁחִיטָה מַכְשֶׁרֶת וְלֹא דָּם קָמִיפַּלְגִי. בָּעֵי רַבָּה: בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ, מַהוּ שֶׁתֵּעָשֶׂה יָד לָאֵבֶר? תֵּיקוּ. [ג](ד)אָמַר אַבָּיֵי: הֲרֵי אָמְרוּ, קִישׁוּת שֶׁנְּטָעָהּ בְּעָצִיץ וְהִגְדִּילָה וְיָצְאת חוּץ לֶעָצִיץ – טְהוֹרָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: וְכִי מָה טִיבָהּ לְטַהֵר? אֶלָּא הַטָּמֵא בְּטוּמְאָתוֹ, וְטָהוֹר בְּטָהֳרָתוֹ. בָּעֵי אַבָּיֵי: מַהוּ שֶׁתֵּעָשֶׂה יָד לַחֲבֶרְתָּהּ? תֵּיקוּ. אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: הֲרֵי אָמְרוּ הַמִּשְׁתַּחֲוֶה לַחֲצִי דַּלַּעַת אֲסָרָהּ, בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה:

מַהוּ

הֲרֵי הוּא כָּמוֹהוּ וְאִם נָגַע טְבוּל יוֹם בְּאֶחָד מִן הַשְּׁבָרִים פָּסַל אֶת חֲבֵירוֹ: וְאִם לָאו חֲבֵירוֹ טָהוֹר וְאַע"פ שֶׁנּוֹגְעִין זֶה בָּזֶה אֵין שְׁלִישִׁי עוֹשֶׂה רְבִיעִי בִּתְרוּמָה. וּגְבֵי טְבוּל יוֹם תְּנֵינָא לָהּ בְּמַסֶּכֶת יוֹמָא (דַּף יט.): מוּחְלֶפֶת הַשִּׁיטָה כָּאן הֶחֱלִיף ר"מ שִׁיטָתוֹ דַּהֲוָה בְּעַלְמָא ס"ל אוֹחֵז בְּקָטָן וְאֵין גָּדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ הֲרֵי הוּא כָּמוֹהוּ וּמִדְּקָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי ש"מ דְּס"ל דִּבְאוֹחֵז בְּקָטָן וְאֵין גָּדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ קָא מִיפַּלְגִי: וּמְהַדַּר הַשַּׁ"ס וּמַאי קָשְׁיָא לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן דִּלְמָא אע"ג דְּמֵיקֵל ר"מ בִּטְבוּל יוֹם שֶׁהוּא טוּמְאָה דְּרַבָּנָן מַחֲמִיר הוּא בְּטוּמְאָה חֲמוּרָה: תַּנְיָא רַבִּי אוֹמֵר תַּרְוַיְיהוּ הוּא כְּלוֹמַר הָא תָּנֵי רַבִּי דְּלָא שָׁנֵי לֵיהּ: אֶחָד טְבוּל יוֹם וְאֶחָד שְׁאָר טוּמְאוֹת אֵין חִלּוּק בִּנְגִיעָתָם דְּהַקְּרוּיָה בִּשְׁאָר טוּמְאוֹת נְגִיעָה הוֹי בִּטְבוּל יוֹם נָמֵי נְגִיעָה: לְדִבְרֵי רַבִּי דְּלָא שָׁנֵי לֵיהּ הֶחֱלִיף ר"מ שִׁיטָתוֹ דְּהָא כָּל הֵיכָא דְּהָוְיָא נְגִיעָה בִּטְבוּל יוֹם הָוְיָא נְגִיעָה בִּשְׁאָר טוּמְאוֹת וְהָא שְׁמַעִינָן לר"מ דְּמַתְנִיתִין לְאע"ג דְּאֵין גָּדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ חִבּוּר הוּא: רַבָּא אָמַר בְּיֵשׁ יָד לְהֶכְשֵׁר כִּי הֵיכִי דִּילְפִינַן יָד לְטוּמְאָה בְּרֵישׁ פִּרְקִין (חֻלִּין דַּף קיח.) קָמִיפַּלְגִי ולכ"ע בְּהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לְאֵבֶר: בְּהֶכְשֵׁר קוֹדֶם מַחֲשָׁבָה קָמִיפַּלְגִי ולכ"ע יֵשׁ יָד לְטוּמְאָה וּלְהֶכְשֵׁר אֶלָּא שֶׁשְּׁחָטָהּ קוֹדֶם שֶׁחִשֵּׁב לְהַאֲכִילוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּקָדַם הֶכְשֵׁר לְמַחֲשָׁבָה ר"ש סָבַר כֵּיוָן דִּבְשַׁעַת הֶכְשֵׁר אַכַּתִּי לָאו בַּר קַבּוֹלֵי טוּמְאָה הוּא דִּסְתָמֵיהּ לָאו לַאֲכִילָה קָאֵי שֶׁאַף לְבֶן נֹחַ אָסוּר הוּא הֶכְשֵׁר נָמֵי לֹא מְקַבֵּל: חָלָב אֵין דַּרְכּוֹ לְאָכְלוֹ בַּכְּפָרִים מִפְּנֵי שֶׁהָעָם מוּעָט וְיֵשׁ לָהֶם בָּשָׂר הַרְבֵּה לְצֹרֶךְ סִפּוּקָן אֲבָל בִּכְרַכִּים הָעָם מְרֻבֶּה וְאֵין לָהֶם בָּשָׂר לְכָל הַצֹּרֶךְ אוֹכְלִין אוֹתוֹ ע"י הַדְּחָק. א"נ מִשּׁוּם הָכִי אֵין דַּרְכָּן לְאָכְלוֹ בַּכְּפָרִים מִשּׁוּם דַּעֲנִיִּים הֵם אֲבָל בְּנֵי כְּרַכִּים שֶׁהֵם עֲשִׁירִים אוֹכְלִין אוֹתוֹ: הוּכְשַׁר בִּשְׁחִיטָה וְאַע"ג דְּקָדֵם הֶכְשֵׁר לְמַחֲשָׁבָה: עוּלְשִׁים עֵשֶׂב שֶׁקּוֹרִין קרשפיל"א: שֶׁלְּקָטָן לַבְּהֵמָה וְהֶכְשִׁירוּ וְאַחַ"כ נִמְלַךְ עֲלֵיהֶם לְאָדָם צְרִיכִין הֶכְשֵׁר שֵׁנִי מִפְּנֵי שֶׁקָּדַם הֶכְשֵׁר לְמַחֲשָׁבָה ור"מ סָבַר לָהּ כִּי הֵיכִי דְּלא"ר עֲקִיבָא מֵעִיקָּרָא מַאֲכַל בְּהֵמָה אֵינוֹ מְקַבֵּל טוּמְאָה: בְּנִתְקַנֵּחַ הַדָּם כו' ולכ"ע אֵין יָד לְהֶכְשֵׁר אֲבָל יֵשׁ יָד לְטוּמְאָה וּפְלוּגְתַּיְיהוּ בְּשֶׁנִּתַּן הַדָּם עַל הָאֵבֶר וְקִנְּחוֹ בֵּין סִימָן לְסִימָן: דַּם מַכָּה אֵינוֹ מַכְשִׁיר דַּם חֲלָלִים קָרוּי מַשְׁקֶה וְלֹא דַּם מַכָּה: רַב אָשֵׁי אָמַר לכ"ע אִית יָד לְהֶכְשֵׁר וְהַאי אֵבֶר אִית לֵיהּ יָד דִּבְהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לְאֵבֶר א"נ ס"ל אוֹחֵז בְּקָטָן וְאֵין גָּדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ הֲרֵי הוּא כָּמוֹהוּ וּכְשֶׁנִּתַּן הַדָּם עַל הָאֵבֶר וְלֹא נִתְקַנֵּחַ קָא מִפַּלְגִי ר"מ סָבַר דַּם מַכְשִׁיר וַהֲרֵי הוּכְשַׁר ור"ש לְטַעְמֵיהּ דְּאָמַר בְּפֶרֶק שֵׁנִי (לְעֵיל חֻלִּין לו.) שְׁחִיטָה מַכְשֶׁרֶת וְלֹא דָּם וְהַאי אֵבֶר כֵּיוָן דְּלָא מַהַנְיָא לֵיהּ שְׁחִיטָה לְהַתִּירוֹ בַּאֲכִילָה אע"ג דְּמַהַנְיָא לֵיהּ לְטַהוֹרֵיהּ מִידֵי נְבֵלָה לֹא מַכְשְׁרָה לֵיהּ לְטוּמְאָה דְּטַעְמָא דִּשְׁחִיטָה מַכְשֶׁרֶת הַיְינוּ מִשּׁוּם דְּכֵיוָן דְּמִשְׁוְיָא לֵיהּ אָכְלָא לְעִנְיַן הֶתֵּר אֲכִילָה מִשְׁוְיָא לֵיהּ נָמֵי אָכְלָא לְעִנְיַן טוּמְאָה וְהָכָא לֵיכָּא לְמֵימַר הָכִי: בָּעֵי רַבָּה כו' רַבָּה אוֹקִים פְּלוּגְתַּיְיהוּ לְעֵיל בִּבְהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לְאֵבֶר בָּעֵי רַבָּה לר"מ דְּאָמַר בְּהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לְאֵבֶר בִּשְׁחִיטָה לְעִנְיַן הֶכְשֵׁר בְּחַיֶּיהָ מַהוּ שֶׁתֵּעָשֶׂה יָד לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא טוּמְאָה הֵיכָא דְּהוּכְשַׁר בְּמַיִם לְאַחַר דְּלוּלוֹ דְּאָמְרִינַן בְּמַתְנִיתִין דִּמְקַבְּלִין טוּמְאָה בִּמְקוֹמָן וְאִם נָגַע טוּמְאָה בַּבְּהֵמָה מַהוּ שֶׁתֵּעָשֶׂה יָד לְהָבִיא טוּמְאָה לָאֵבֶר מִי אָמְרִינַן כֵּיוָן דְּבַעֲלֵי חַיִּים לֹא מְקַבְּלֵי טוּמְאָה יָד נָמֵי לֹא הָוֵי אוֹ דִּילְמָא נְהִי דְּאִיהִי גּוּפָהּ טְהוֹרָה יָד לָאֵבֶר מִיהָא הָוְיָא כִּי הֵיכִי דְּאָמְרִינַן גַּבֵּי עֶצֶם דְּבָשָׂר וְאוֹכֵל עָלָיו שֶׁהוּא יָד לְבָשָׂר לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא טוּמְאָה אע"פ שֶׁאֵין עֶצֶם בְּלֹא בָּשָׂר מְקַבֵּל טוּמְאָה: קִישׁוּת שֶׁנְּטָעָהּ בְּעָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב כִּתְלוּשָׁה דָּמְיָא וּמְקַבֶּלֶת טוּמְאָה כִּשְׁאָר אוֹכְלִין אוֹ אִם הָיְתָה טְמֵאָה הֲרֵי הִיא בְּטֻמְאָתָהּ וְאִם הִגְדִּילָה וְיָצְאָה נוֹפָהּ לַחוּץ וְנוֹטָה עַל הָאָרֶץ וְיוֹנֵק מֵרֵיחַ הָאָרֶץ דֶּרֶךְ אֲוִיר כִּמְחֻבָּר דָּמְיָא וְטָהֲרָה כָּל הַקִּישׁוּת שֶׁבָּעָצִיץ לְפִי שֶׁחוֹזְרִים וְיוֹנְקִין מִן הַנּוֹף הַנּוֹטֶה חוּץ לֶעָצִיץ: הַטָּמֵא בְּטֻמְאָתוֹ מָה שֶׁבְּתוֹךְ הֶעָצִיץ מְקַבֵּל טוּמְאָה לְפִי שֶׁהוּא כִּתְלוּשׁ: וְהַטָּהוֹר הַנּוֹף שֶׁיָּצָא לַחוּץ וְיוֹנֶקֶת מֵרֵיחַ הָאָרֶץ דֶּרֶךְ אֲוִיר כִּמְחֻבָּר וּטְהוֹרָה: לר"ש מַהוּ שֶׁיֵּעָשֶׂה נוֹף הַטָּהוֹר יָד לְקִישׁוּת לְהָבִיא לָהּ טוּמְאָה: הַמִּשְׁתַּחֲוֶה לַחֲצִי דְּלַעַת אֲסָרָהּ בַּהֲנָאָה מִשּׁוּם עֲבוֹדָה זָרָה וּלְר"ש אִסּוּרֵי הֲנָאָה אֵין מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין דִּנְפָקָא לֵיהּ לְקַמָּן (חֻלִּין דַּף קכט.) מִכָּל הָאוֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל דְּבָעֵינַן שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְהַאֲכִילוֹ לַאֲחֵרִים וְהָא הַדְּלַעַת אִסּוּרֵי הֲנָאָה הִיא וְתוּ לֹא מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין וְנְהִי דְּטֻמְאָה יוֹצְאָה לָהּ מִגּוּפָהּ דְּהָא עֲבוֹדָה זָרָה מְטַמְּאָה כְּשֶׁרֶץ שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ז) שַׁקֵּץ תְּשַׁקְּצֶנּוּ וּלְר"ע מְטַמְּאָה כְּנִדָּה שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָהוּ ל) תִּזְרֵם כְּמוֹ דָּוָה מִיהוּ הַהִיא טֻמְאָה דְּרַבָּנָן הִיא כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק ר"ע (שַׁבָּת דַּף פג:) וּקְרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הוּא:

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אִם אוֹחֵז בְּקָטָן וְגָדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ ה"ג בַּסְּפָרִים וּבְפֵי' ר"ת וּבְמַסֶּכֶת טְבוּל יוֹם (פ"ג מ"א) אֵינוֹ כֵּן דְּגַרְסִינַן ר"מ אוֹמֵר אִם אוֹחֵז בְּגָדוֹל וְקָטָן עוֹלֶה עִמּוֹ הֲרֵי הוּא כָּמוֹהוּ רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם אוֹחֵז בְּקָטָן וְגָדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ הֲרֵי הוּא כָּמוֹהוּ וּלְהַךְ גִּרְסָא תֵּימָה מַאי פָּרִיךְ הָכָא לר"מ אדר"מ וְלֹא מִסְתַּבֵּר לְפָרֵשׁ דְּר' יוֹחָנָן דְּאָמַר בְּאוֹחֵז בְּקָטָן וְאֵין גָּדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ אַלִּיבָּא דר"מ לָאו דַּוְקָא אֶלָּא גַּם הַקָּטָן אֵין עוֹלֶה עִם הַגָּדוֹל דְּלֹא מַשְׁמַע הָכִי:

בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ מַהוּ שֶׁתֵּעָשֶׂה יָד לָאֵבֶר תֵּימָה מַאי מִבַּעְיָא לֵיהּ אִי מִשּׁוּם דִּבְהֵמָה בְּחַיֶּיהָ לָאו בַּת קַבּוֹלֵי טֻמְאָה הִיא כָּל יָדוֹת שֶׁבָּעוֹלָם נָמֵי לֹא מְקַבְּלֵי טֻמְאָה אֶלָּא שֶׁמַּכְנִיסוֹת וּמוֹצִיאוֹת טֻמְאָה וי"ל דְּלֹא דָּמֵי לִשְׁאָר יָדוֹת דְּמַאי דְּלֹא מְקַבְּלֵי טֻמְאָה מִשּׁוּם שֶׁאֵינָן אֹכֶל אֲבָל בַּעֲלֵי חַיִּים כִּי נָמֵי הָוֵי אֹכֶל כְּגוֹן בֶּן פְּקוּעָה אֲכָּה לְמ"ד פֶּרֶק בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף עה.) דְּלֹא מְקַבֵּל טֻמְאָה: קִישׁוּת שֶׁנְּטָעָהּ בְּעָצִיץ וְהִגְדִּילָה וְיָצְאָה חוּץ לֶעָצִיץ טְהוֹרָה וְאַע"ג דְּאָמַר בְּפֶרֶק הַמֵּבִיא גֵּט (גִּטִּין כב. ע"ש) אִילָן בָּאָרֶץ וְנוֹפוֹ נוֹטֶה בְּחוּצָה לָאָרֶץ בָּתַר עִקָּרוֹ אָזְלִינַן הָתָם מְרֻבָּה יְנִיקָתוֹ בִּמְקוֹם הָעִקָּר אֲבָל עִקָּרוֹ בֶּעָצִיץ אֵין יְנִיקַת הַשָּׁרָשִׁים מְרֻבָּה וְאֵין הַנּוֹפוֹת יוֹנְקוֹת מִן הֶעָצִיץ: אֶלָּא הַטָּמֵא בְּטֻמְאָתוֹ וְהַטָּהוֹר בְּטָהֳרָתוֹ וְאַע"ג דְּבֶעָצִיץ נָקוּב אָמְרִינַן בְּהַמַּצְנִיעַ (שַׁבָּת נה:) דִּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן הָוֵי כִּמְחֻבָּר לְעִנְיַן הֶכְשֵׁר זְרָעִים וּמִסְתַּמָּא הוּא הַדִּין לְעִנְיַן טֻמְאָה הָתָם ע"י הַנֶּקֶב הָוֵי כִּמְחֻבָּר אֲבָל הָכָא ע"י מַה שֶּׁיּוֹצֵא לַחוּץ לֹא יְהֵא מַה שֶּׁבִּפְנִים כִּמְחֻבָּר: הֲרֵי אָמְרוּ הַמִּשְׁתַּחֲוֶה לַחֲצִי דְּלַעַת אֲסָרָהּ בָּעֵי רַבִּי זֵירָא מַהוּ שֶׁתֵּעָשֶׂה יָד לַחֲבֶרְתָּהּ לְפֵי' שֵׁנִי שֶׁבְּקוּנְטְרֵס דְּמִבַּעְיָא לֵיהּ אִי הָוְיָא חֶצְיָהּ שֶׁלֹּא הִשְׁתַּחֲוָה לָהּ יָד לְהוֹצִיא טֻמְאָה אוֹ לֹא כְּגוֹן נַעֲשָׂה יָד אֹכֶל לְאֹכֶל אַחֵר אוֹ לֹא תֵּימָה דִּבְכוּלָּהּ שְׁמַעְתִּין מוּכָח דְּאֹכֶל נַעֲשָׂה יָד לְאֹכֶל לְקַמָּן כְּגוֹן כּוּלְיָא שֶׁל נְבֵלָה בְּחֶלְבָּהּ נַעֲשָׂה הַחֵלֶב יָד לְכוּלְיָא וּלְעֵיל נָמֵי לֹא פְּלִיגִי אֶלָּא בִּבְהֵמָה אִם נַעֲשֵׂית יָד לָאֵבֶר מִשּׁוּם שֶׁהַבְּהֵמָה דָּבָר גָּדוֹל וְאֵינָהּ רְאוּיָה לִהְיוֹת יָד אֲבָל אִם הָיוּ שָׁוִין הַבְּהֵמָה וְהָאֵבֶר הָוְיָא יָד לכ"ע וְעוֹד אַמַּאי נָקַט דְּלַעַת לִיבְּעֵי בִּשְׁתֵּי חֲתִיכוֹת בָּשָׂר הַמְדֻבָּקִין בָּעוֹר וְנִטְמְאָה אַחַת מֵהֶן בְּשֶׁרֶץ וְאֵין לוֹמַר נָמֵי דִּבְדְלַעַת מְחֻבֶּרֶת אַיְירֵי וְהַחֵצִי טָמֵא מִידֵי דַּהֲוָה אַאֲשֵׁרָה וְהָא מִבַּעְיָא לֵיהּ אִי הָוֵי יָד אֵלֶךְ לְהוֹצִיא טֻמְאָה כֵּיוָן שֶׁהוּא מְחֻבָּר כִּדְמִבַּעְיָא לֵיהּ בְּקִישׁוּת שֶׁנְּטָעָהּ בָּעָצִיץ דְּאַכַּתִּי אַמַּאי נָקַט דְּלַעַת לֵימָא הַמִּשְׁתַּחֲוֶה לַחֲצִי אִילָן וְנִרְאֶה כַּלָּשׁוֹן רִאשׁוֹן שֶׁפֵּרֵשׁ בְּקוּנְטְרֵס דְּבָעֵי אִם נָגַע שֶׁרֶץ בַּחֲצִי שֶׁהִשְׁתַּחֲוָה אִם נַעֲשֵׂית יָד לַחֲצִי הָאַחֵר הוֹאִיל וְאֵין רָאוּי לְקַבֵּל טֻמְאָה לר"ש דְּאָמַר אֹכֶל שֶׁאֵין יָכוֹל לְהַאֲכִילוֹ לַאֲחֵרִים אֵינוֹ אֹכֶל וְלֹא דָּמֵי לִשְׁאָר יָדוֹת דְּהָתָם אֵין מְקַבְּלוֹת טֻמְאָה לְפִי שֶׁאֵינָן רְאוּיוֹת לַאֲכִילָה וְעֵץ בְּעָלְמָא הֵן אֲבָל הָכָא אֹכֶל גָּמוּר הוּא אֲבָל דָּבָר אַחֵר גּוֹרֵם לוֹ שֶׁאֵין רָאוּי לְהַאֲכִילוֹ לַאֲחֵרִים כִּדְפָרִישִׁית לְעֵיל גַּבֵּי בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ מַהוּ כו':

מסורת הש"ס

א לעיל קיח:
ב תוספתא עוקצין
ג לעיל לו.
ד משנה עוקצים

גליון הש"ס

גמ' צריכות הכשר שני. עיין נדה דף נ' ע"א תוס' ד"ה שזרען:

רש"י ד"ה ומהדר וכו' שהוא טומאה דרבנן. תמוה לי הא ט"י הוא טמא דאורייתא לפסול תרומה בנגיעה. עיין סוטה דף כח ובתוס' שם והו"ל לרש"י לומר דט"י קליש טומאתו וצ"ע גדול:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פו' מהל' טומאת אוכלים הל' ט:
ב מיי' פג' מהל' טומאת אוכלים הל' ג:
ג מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' ט:

מַהוּ שֶׁתַּעֲשֶׂה יָד לַחֲבֶרְתָּהּ? תֵּיקוּ. [א(א)]אָמַר רַב פָּפָּא: הֲרֵי אָמְרוּ יִחוּר שֶׁל תְּאֵנָה שֶׁנִּפְשַׁח וּמְעוֹרֶה בִּקְלִיפָּתָהּ – רַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אִם יָכוֹל לִחְיוֹת – טָהוֹר, וְאִם לָאו – טָמֵא. [ב]בָּעֵי רַב פָּפָּא: מַהוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה יָד לַחֲבֵירוֹ? תֵּיקוּ. [ג(ב)]אָמַר רַבִּי זֵירָא, הֲרֵי אָמְרוּ: אֶבֶן שֶׁבַּזָּוִית, כְּשֶׁהוּא חוֹלֵץ – חוֹלֵץ אֶת כּוּלָּהּ, וּכְשֶׁהוּא נוֹתֵץ – נוֹתֵץ אֶת שֶׁלּוֹ וּמַנִּיחַ אֶת שֶׁל חֲבֵירוֹ. [ד]בָּעֵי רַבִּי זֵירָא: מַהוּ שֶׁתַּעֲשֶׂה יָד לַחֲבֶרְתָּהּ? תֵּיקוּ. מֵתָה הַבְּהֵמָה. מַאי אִיכָּא בֵּין אֵבֶר מִן הַחַי לְאֵבֶר (שֶׁל) [מִן] הַנְּבֵלָה? [ה]אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ (מֵאֵבֶר בְּהֵמָה), דְּאִילּוּ בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מֵאֵבֶר מִן הַחַי – לֹא מְטַמֵּא, מֵאֵבֶר מִן הַנְּבֵלָה – מְטַמֵּא. אֵבֶר מִן הַחַי דִּמְטַמֵּא, מַאי קְרָא? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה". [(ג)]וְהַאי מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִאידַךְ דְּרַב יְהוּדָה אָמַר רַב, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, וְאָמְרִי לַהּ בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה" – מִקְצָת בְּהֵמָה מְטַמְּאָה, וּמִקְצָת בְּהֵמָה אֵינָהּ מְטַמְּאָה, וְאֵיזוֹ זוֹ? זוֹ טְרֵפָה שֶׁשְּׁחָטָהּ! אִם כֵּן, לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא "מִבְּהֵמָה", מַאי "מִן הַבְּהֵמָה"? שְׁמַע מִינַּהּ תַּרְתֵּי. [ו(ד)]אִי הָכִי, אֲפִילּוּ בָּשָׂר נָמֵי? לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּתַנְיָא: יָכוֹל יְהֵא בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחַי טָמֵא? תַּלְמוּד לוֹמַר "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה" – מָה מִיתָה שֶׁאֵינָהּ עוֹשָׂה חֲלִיפִין, אַף כֹּל שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה חֲלִיפִין, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "בְּהֵמָה", מָה בְּהֵמָה – גִּידִים וַעֲצָמוֹת, אַף כֹּל – גִּידִים וַעֲצָמוֹת. רַבִּי אוֹמֵר: "בְּהֵמָה" מָה בְּהֵמָה – בָּשָׂר גִּידִים וַעֲצָמוֹת, אַף כֹּל – בָּשָׂר גִּידִים וַעֲצָמוֹת. מַאי אִיכָּא בֵּין רַבִּי לְרַבִּי עֲקִיבָא? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ אַרְכוּבָּה. בֵּין רַבִּי עֲקִיבָא לְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, מַאי אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ? אָמַר רַב פָּפָּא: כּוּלְיָא וְנִיב שְׂפָתַיִם אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. [ז]תַּנְיָא נָמֵי גַּבֵּי שְׁרָצִים כְּהַאי גַּוְונָא: יָכוֹל בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַשְּׁרָצִים יְהֵא טָמֵא? תַּלְמוּד לוֹמַר "בְּמוֹתָם" – מָה מִיתָה שֶׁאֵינָהּ עוֹשָׂה חֲלִיפִין, אַף כֹּל שֶׁאֵינָהּ עוֹשָׂה חֲלִיפִין. דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "שֶׁרֶץ", מָה שֶׁרֶץ – גִּידִים וַעֲצָמוֹת, אַף כֹּל – גִּידִים וַעֲצָמוֹת. רַבִּי אוֹמֵר: "שֶׁרֶץ", מָה שֶׁרֶץ – בָּשָׂר גִּידִים וַעֲצָמוֹת, אַף כֹּל – בָּשָׂר גִּידִים וַעֲצָמוֹת. בֵּין רַבִּי לְרַבִּי עֲקִיבָא אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ אַרְכוּבָּה. בֵּין רַבִּי עֲקִיבָא לְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי מַאי אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ? אָמַר רַב פָּפָּא: כּוּלְיָא וְנִיב שְׂפָתַיִם אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. [(ה)]וּצְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן בְּהֵמָה – הַיְינוּ טַעְמָא דְּלֹא מְטַמֵּא מֵחַיִּים, מִשּׁוּם דְּלֹא מְטַמֵּא בְּכַעֲדָשָׁה, אֲבָל שֶׁרֶץ דִּמְטַמֵּא בְּכַעֲדָשָׁה – אֵימָא לְטַמֵּא מֵחַיִּים. וְאִי אַשְׁמוֹעִינַן שֶׁרֶץ, מִשּׁוּם דְּלָא מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא – לֹא מְטַמֵּא מֵחַיִּים, אֲבָל בְּהֵמָה, דִּמְטַמֵּא בְּמַשָּׂא – אֵימָא תְּטַמֵּא מֵחַיִּים, צְרִיכָא. [(ו)]תָּנוּ רַבָּנַן: הַחוֹתֵךְ כְּזַיִת בָּשָׂר מֵאֵבֶר מִן הַחַי, חֲתָכוֹ וְאַחַר כָּךְ חִישֵּׁב עָלָיו – טָהוֹר. חִישֵּׁב עָלָיו, וְאַחַר כָּךְ חֲתָכוֹ – טָמֵא. [(ז)]רַבִּי אַסִּי לָא עָל לְבֵי מִדְרְשָׁא, אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַבִּי זֵירָא, אֲמַר לֵיהּ: מַאי אֲמוּר בְּבֵי מִדְרְשָׁא? אֲמַר לֵיהּ: מַאי קַשְׁיָא לָךְ? אֲמַר לֵיהּ, דְּקָתָנֵי: חִישֵּׁב וְאַחַר כָּךְ חֲתָכוֹ טָמֵא.

טוּמְאַת

מַהוּ שֶׁתַּעֲשֶׂה יָד לַחֲבֶרְתָּהּ לְעִנְיַן טֻמְאָה דְּאוֹרַיְתָא לְקַבֵּל טֻמְאָה מִן הַשֶּׁרֶץ כְּדֵי לַהֲבִיאָהּ לַחֲבֶרְתָּהּ לִהְיוֹת חֲבֶרְתָּהּ רִאשׁוֹנָה כְּאִלּוּ נָגַע עַצְמָהּ בַּטֻּמְאָה. שְׁנִיָּה לְטֻמְאָה פְּשִׁיטָא לָן דְּלָא הָוְיָא הָהִיא חֲבֶרְתָּהּ שֶׁהֲרֵי זוֹ לֹא קִבְּלָה טֻמְאָה לְעַצְמָהּ. לִישָּׁנָא אַחֲרִינָא לְעִנְיַן טֻמְאַת עֲבוֹדָה זָרָה קָמִיבַּעְיָא לֵיהּ דְּזוֹ שֶׁנַּעֲשֵׂית עֲבוֹדָה זָרָה הֲרֵי הִיא כְּשֶׁרֶץ וְאֶחָיהָ הַשֵּׁנִי מִי הָוֵה לָהּ יָד וְהַנּוֹגֵעַ בָּהּ כְּנוֹגֵעַ בַּעֲבוֹדָה זָרָה אוֹ דִּילְמָא לֹא הָוֵי לָהּ יָד וְטָהוֹר הַנּוֹגֵעַ בָּהּ כְּגוֹן אִם לֹא הֻכְשְׁרָה דְּאֵין עָלֶיהָ תּוֹרַת אֹכֶל לְקַבֵּל טֻמְאָה מֵחֲבֶרְתָּהּ אִי נָמִי הֻכְשְׁרָה הָוְיָא לָהּ אִיהִי רִאשׁוֹן וְהַנּוֹגֵעַ בָּהּ הָוֵי שֵׁנִי נַעֲשָׂה הָאֹכֶל יָד לְאֹכֶל אַחֵר אוֹ לֹא: יִחוּר נוֹף: רַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר דַּאֲכַתִּי מְחֻבָּר הוּא: אִם יָכוֹל לִחְיוֹת הָוֵי מְחֻבָּר וְטָהוֹר: וְאִם לָאו הֲרֵי הוּא כְּתָלוּשׁ וְטָמֵא: מַהוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה יָד לַחֲבֵירוֹ אִם נִפְשַׁח מִיִּחוּר זֶה יִחוּר אַחֵר וּמְעֹרֶה בּוֹ בִּקְלִפָּתוֹ וְאֵינוֹ יָכוֹל לִחְיוֹת וַהֲוֵי תָּלוּשׁ וְהָרִאשׁוֹן יָכוֹל לִחְיוֹת מַהוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה זֶה שֶׁיָּכוֹל לִחְיוֹת וְאֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה בֵּית יָד לָזֶה הַתָּלוּשׁ וּמֵבִיא לוֹ טֻמְאָה. א"נ אִם יִחוּר זֶה אֵינוֹ יָכוֹל לִחְיוֹת מַהוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ הָאִילָן יָד לְהָבִיא טֻמְאָה עַל פֵּרוֹת שֶׁבְּיִחוּר: אֶבֶן הַמְנֻגַּעַת: שֶׁבַּזָּוִית שֶׁנִּרְאֶה בְּבַיִת זֶה וּבְבַיִת זֶה שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַזָּוִיּוֹת לָתֵת שָׁם אֲבָנִים גְּלוּלוֹת הַמַּחֲזִיקִים אֶת כָּל עֳבִי הַכֹּתֶל וְנִרְאֶה מִשְּׁנֵי צְדָדִים: כְּשֶׁהוּא חוֹלֵץ לְסוֹף שָׁבוּעַ שֶׁל הֶסְגֵּר כְּדִכְתִיב (וַיִּקְרָא יד) וְחִלְּצוּ אֶת הָאֲבָנִים: חוֹלֵץ אֶת כֻּלּוֹ דְּהָא אֶבֶן כְּתִיב כְּמוֹת שֶׁהִיא אוֹ גְּדוֹלָה אוֹ קְטַנָּה: וּכְשֶׁהוּא נוֹתֵץ אִם הֶחְלַט הַבַּיִת וּבָא לְנוֹתְצוֹ: נוֹתֵץ אֶת שֶׁלּוֹ חוֹלֵץ אֶת הָאֶבֶן וְנוֹתֵץ אֶת צַד שֶׁלּוֹ: וּמַנִּיחַ אֶת חֵלֶק חֲבֵירוֹ דְּהָא כְּתִיב (שָׁם) וְנָתַץ אֶת הַבַּיִת וְלֹא שְׁתֵּי בָתִּים: מַהוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה חֵלֶק הַטָּהוֹר בֵּית יָד לָזֶה לְהַכְנִיס טֻמְאָה לְבֵית חֲבֵירוֹ דְּהָא אֶבֶן הַמְנֻגַּעַת מְטַמְּאָה בְּאֹהֶל כְּדִכְתִיב (שָׁם) וְהַבָּא אֶל הַבַּיִת: אִיכָּא בֵּינַיְהוּ בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הָאֵבֶר לְאַחַר זְמַן. בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחַי לֹא מְטַמֵּא אֶלָּא א"כ הָוֵי אֵבֶר עִם הַגִּידִים וְהָעֲצָמוֹת כִּדְיָלִיף לְקַמָּן וכ"ש בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן אֵבֶר מִן הַחַי: מֵאֵבֶר מִן הַנְּבֵלָה מְטַמֵּא דְּהָא אִיכָּא כְּזַיִת נְבֵלָה: מִן הַבְּהֵמָה מִמִּקְצָת בְּהֵמָה כְּגוֹן אֵבֶר מִמֶּנָּה מִדִּכְתִיב וְכִי יָמוּת מִן דְּמַשְׁמַע כְּעֵין מִיתָה שֶׁאֵינָהּ עוֹשָׂה חֲלִיפִין וְהַיְנוּ אֵבֶר וְסֵיפֵיהּ דִּקְרָא הַנּוֹגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא: וּמִקְצָת בְּהֵמָה אֵינָהּ מְטַמְּאָה וְאַף עַל פִּי שֶׁהִיא כְּמֵתָה כְּגוֹן טְרֵפָה שֶׁשְּׁחָטָהּ: וְכִי יָמוּת מִינֵּיהּ נָפְקָא לַן אֵבֶר כִּדְאָמְרִינַן וּקְרָיֵיהּ מֵתָה אַלְמָא כְּעֵין מִיתָה בָּעֵינַן שֶׁאֵינָהּ חוֹזֶרֶת: עוֹשָׂה חֲלִיפִין חוֹזֶרֶת לְקַדְמוּתָהּ וּבָשָׂר עוֹשֶׂה חֲלִיפִין אִם יִתָּלֵשׁ בָּשָׂר מִן הַבְּהֵמָה אַחֵר עוֹלֶה תַּחְתָּיו: מָה בְּהֵמָה גִּידִין וַעֲצָמוֹת לְקַמֵּיהּ מְפָרֵשׁ מַאי בֵּינַיְהוּ: ה"ג רַבִּי אוֹמֵר בְּהֵמָה מָה בְּהֵמָה בָּשָׂר גִּידִים וַעֲצָמוֹת כו': בֵּין רַבִּי לר"ע א"ב רְכוּבָּה רְכוּבָּה הַנִּמְכֶּרֶת עִם הָרֹאשׁ אֵין בָּהּ בָּשָׂר כְּלָל אֶלָּא גִּידִים וַעֲצָמוֹת לר"ע אֵבֶר הוּא וכ"ש לְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי דְּהָא אֵינוֹ עוֹשֶׂה חֲלִיפִין וּלְרַבִּי לָאו אֵבֶר מִן הַחַי הוּא דְּהָא אֵין בּוֹ בָּשָׂר: בֵּין ר"ע לְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אִיכָּא בֵּינַיְהוּ כּוּלְיָא וְנִיב שְׂפָתַיִם דְּאֵין עוֹשִׂין חֲלִיפִין וְאֵין בָּהֶן עֶצֶם לְרַבִּי יוֹסֵי הָווּ אֵבֶר לְר"ע לָאו אֵבֶר נִינְהוּ: בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַשְּׁרָצִים מִן הַחַי דְּאֵבֶר מִן הַחַי נוֹהֵג בָּהֶן: דְּאִי אַשְׁמוּעִינַן בְּהֵמָה הַיְנוּ טַעֲמָא דְּלָא מְטַמֵּא בָּשָׂר מִן הַחַי דִּידָהּ מִשּׁוּם דְּלָא מְטַמֵּא בְּכַעֲדָשָׁה: שֶׁרֶץ לֹא כְּתִיב בֵּיהּ מַשָּׂא בְּהֵמָה כְּתִיב בָּהּ מַשָּׂא: הַחוֹתֵךְ כְּזַיִת בָּשָׂר מֵאֵבֶר מִן הַחַי בְּתוֹסֶפְתָּא לֹא גַּרְסִינַן כְּזַיִת אֶלָּא הַחוֹתֵךְ בָּשָׂר מֵאֵבֶר מִן הַחַי וּכְגוֹן דְּאִיכָּא כְּבֵיצָה: חֲתָכוֹ וְאַחַר כָּךְ חִשֵּׁב עָלָיו לְהַאֲכִילוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים: טָהוֹר דְּהָא בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מֵאֵבֶר מִן הַחַי טָהוֹר הִלְכָּךְ טֻמְאַת עַצְמוֹ אֵין בּוֹ וּמִשֶּׁחִשֵּׁב עָלָיו לֹא נָגַע בַּטֻּמְאָה שֶׁיְּקַבְּלֶנָּה אֲבָל חִשֵּׁב עָלָיו וְהוֹרִידוֹ בְּאָבִיו בָּאֵבֶר לְתוֹרַת אֹכֶל וְאַחַר כָּךְ חֲתָכוֹ קִבֵּל טֻמְאָה מֵאָבִיו קֹדֶם לָכֵן מִטֻּמְאָה חֲמוּרָה שֶׁהָיְתָה עָלָיו בְּעוֹדוֹ אֵבֶר שָׁלֵם כְּשֶׁחֲתָכוֹ וְהָלְכָה לָהּ טֻמְאָה חֲמוּרָה נִשְׁאֲרָה עָלָיו הַקַּלָּה שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ עַד עַתָּה: (מַאי קַשְׁיָא לָךְ) א"ל הָכִי קַשְׁיָא לִי דְּקָתָנֵי בְּהַהִיא בְּרַיְתָא חִשֵּׁב כו' וְאַמַּאי הִיא טְמֵאָה כו':

רַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר הָא דְּאָמַר לְעֵיל (חֻלִּין דַּף קכז:) תְּאֵנִים שֶׁנִּמְקוּ בְּאִבֵּיהֶן מְטַמְּאָה טֻמְאַת אוֹכְלִין אַתְיָא דְּלָא כְּרַבִּי יְהוּדָה א"נ נִמְקוּ לֹא הָוֵי אֲפִלּוּ כִּמְעֹרֶה: כּוּלְיָא וְנִיב שְׂפָתַיִם אִכָּא בֵּינַיְהוּ פֵּרוּשׁ כּוּלְיָא שְׁלֵמָה וְנִיב שְׂפָתַיִם שָׁלֵם אֲבָל חֲצִי כּוּלְיָא וַחֲצִי נִיב שְׂפָתַיִם אע"פ שֶׁאֵין עוֹשֶׂה חֲלִיפִין אֵינוֹ מְטַמֵּא דְּגָמְרִינַן מִבְּהֵמָה מֵתָה שֶׁהִיא דָּבָר חָשׁוּב אַף אֵבֶר שֶׁהוּא חָשׁוּב וְאע"ג דְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי לֹא יָלִיף מִבְּהֵמָה לְעִנְיַן דִּבְעֵי חֲשִׁיבוּת קְצָת יָלִיף אֲבָל אֵין לוֹמַר שֶׁאֲפִלּוּ חֲצִי כּוּלְיָא וַחֲצִי נִיב שְׂפָתַיִם הוֹאִיל וְאֵין עוֹשִׂין חֲלִיפִין מְטַמּוּ דְּהָא עֶצֶם אֵין עוֹשֶׂה חֲלִיפִין וְאִם נִשְׁבַּר וְנָפַל מִבְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ מִסְתַּמָּא לֹא מְטַמֵּא דְּלָא עָדִיף עֶצֶם מִן הַחַי מֵעֶצֶם דִּנְבֵלָה דְּאָמַר בְּנִבְלָתָהּ וְלֹא בַּעֲצָמוֹת וְעֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה מִן הַמֵּת מְטַמֵּא אֲבָל פָּחוֹת לֹא אע"ג דְּאֵין עוֹשֶׂה חֲלִיפִין וא"ת דְּהָכָא אָמַר דְּבָשָׂר עוֹשֶׂה חֲלִיפִין חוּץ מִכּוּלְיָא וְנִיב שְׂפָתַיִם וּבְפֶרֶק דַּם הַנִּדָּה (נִדָּה דַּף נה.) אָמַר מָה עֶצֶם שֶׁאֵין גִּזְעוֹ מַחֲלִיף וּפָרִיךְ וַהֲרֵי בָּשָׂר כו' וּמְשַׁנֵּי דִּמְקוֹמוֹ נַעֲשָׂה צַלֶּקֶת וי"ל דְּהָכָא מֵעִנְיָנֵיהּ דִּקְרָא וְהָתָם מֵעִנְיָנֵיהּ הָתָם דּוּמְיָא דְּעֶצֶם שֶׁמִּתְרַפֵּא קְצָת אֲבָל אֵין מִתְרַפֵּא כְּבַתְּחִלָּה וּבָשָׂר נָמֵי נַעֲשָׂה צַלֶּקֶת וְהָכָא דּוּמְיָא דְּמִיתָה שֶׁאֵינָהּ עוֹשָׂה חֲלִיפִין כְּלָל וּלְכָךְ נָקַט הָכָא לְשׁוֹן חֲלִיפִין וְהָתָם נָקַט גִּזְעוֹ מַחֲלִיף: בֵּין רַבִּי לר"ע אִכָּא בֵּינַיְהוּ בָּשָׂר אִית' סְפָרִים דְּגַרְסֵי רְכוּבָּה וְכֵן נִרְאֶה דְּמִשּׁוּם הָכִי לֹא בָּעֵי ר"ע בָּשָׂר דְּאִיכָּא אֵבֶר בִּבְהֵמָה דְּהַיְנוּ רְכוּבָּה שֶׁאֵין עָלָיו בָּשָׂר וְרַבִּי לֹא אָזִיל אֶלָּא בָּתַר רֹב אֲבָרִים וְלֹא מְטַמֵּא אֲפִלּוּ בִּרְכוּבָּה גּוּפָהּ אֲבָל אִי לָאו רְכוּבָּה לֹא הֲוָה יָדְעִינַן טַעֲמָא דר"ע מ"ט לֹא דָּרֵישׁ נָמֵי מִבְּהֵמָה דְּנִבְעֵי בָּשָׂר דְּטַעֲמָא דְּר' יוֹסֵי הַגְּלִילִי נִיחָא דְּלָא דָּרֵישׁ מִידֵּי מִבְּהֵמָה וְרִיבָּ"א פֵּי' דִּבְרְכוּבָּה כ"ע לֹא פְּלִיגֵי כֵּיוָן שֶׁנִּבְרֵאת כָּךְ בְּלֹא בָּשָׂר לֹא גָּרְעָה מִשְּׁאָר אֲבָרִים וְלֹא פְּלִיגֵי אֶלָּא דַּוְקָא בָּאֵבֶר שֶׁהָיָה עָלָיו בָּשָׂר וְהוּסַר:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' ב:
ב מיי' פב' מהל' טומאת אוכלים הל' ב:
ג מיי' פט"ו מהל' טומאת צרעת הל' ה:
ד מיי' פט"ו מהל' טומאת צרעת הל' ה:
ה מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ה:
ו מיי' פב' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ג:
ז מיי' פד' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ה:

מסורת הש"ס

א משנה עוקצים
ב ספרא מצורע פרק ה ג
ג לעיל פה:; לעיל עד.; זבחים סט:
ד ספרא שמיני פרשה ד ו; ספרא שמיני פרשה ו ג
ה לעיל לו:
ו תוספתא עוקצין
ז יבמות מב:; עירובין מז.

תורה אור השלם

וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, לט]

וְכֹל אֲשֶׁר־יִפֹּל־עָלָיו מֵהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא מִכָּל־כְּלִי־עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ־עוֹר אוֹ שָׂק כָּל־כְּלִי אֲשֶׁר־יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהֵר [ויקרא יא, לב]

אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל־הַשָּׁרֶץ כָּל־הַנֹּגֵעַ בָּהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יא, לא]

טוּמְאַת בֵּית הַסְּתָרִים הִיא, וְטוּמְאַת בֵּית הַסְּתָרִים לָא מְטַמְּיָא. אֲמַר לֵיהּ: אַף לְדִידִי קַשְׁיָא לִי, וּשְׁאֵילְתֵּיהּ לְרַבִּי אַבָּא בַּר מֶמֶל, וְאָמַר לִי: הָא מַנִּי? רַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר: טוּמְאַת בֵּית הַסְּתָרִים מְטַמְּיָא. אֲמַר לֵיהּ: וְלָאו זִימְנִין סַגִּיאִין אַמְרַהּ קַמַּאי, וַאֲמַרִי לֵיהּ: שָׁנֵי לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר בֵּין טוּמְאָה דְּבָעֲיָא הֶכְשֵׁר וּבֵין טוּמְאָה דְּלָא בָּעֲיָא הֶכְשֵׁר. אָמַר רָבָא: וּמַאי קוּשְׁיָא? דִּלְמָא בְּשֶׁהוּכְשַׁר. אֲמַר לֵיהּ רַבָּה בַּר רַב חָנָן לְרָבָא: לְמָה לִי הֶכְשֵׁר, הֲרֵי מְטַמֵּא טוּמְאָה חֲמוּרָה אַגַּב אָבִיו? אֲמַר לֵיהּ: כְּשֶׁשִּׁימֵּשׁ, מַעֲשֵׂה עֵץ שִׁימֵּשׁ. אָמַר אַבָּיֵי: הֲרֵי אָמְרוּ כּוֹפֶת שְׂאוֹר שֶׁיִּחֲדָהּ לִישִׁיבָה – בָּטְלָה. טוּמְאָתָהּ לָאו דְּאוֹרָיְיתָא, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּאוֹרָיְיתָא, מָצִינוּ לָאֳכָלִין שֶׁמְּטַמְּאִין טוּמְאָה חֲמוּרָה, כְּשֶׁשִּׁימֵּשׁ – מַעֲשֵׂה עֵץ שִׁימֵּשׁ. אָמַר אַבָּיֵי: הֲרֵי אָמְרוּ תִּקְרוֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל אֳכָלִין מְטַמְּאִין בְּאוֹהֶל, טוּמְאָתָהּ לָאו דְּאוֹרָיְיתָא, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּאוֹרָיְיתָא – מָצִינוּ לָאֳכָלִין שֶׁמְּטַמְּאִין טוּמְאָה חֲמוּרָה! כְּשֶׁשִּׁימֵּשׁ – מַעֲשֵׂה עֵץ שִׁימֵּשׁ. אָמַר אַבָּיֵי: הֲרֵי אָמְרוּ חִבּוּרֵי אֳכָלִין כְּכֵלִים דָּמוּ, טוּמְאָתָן לָאו דְּאוֹרָיְיתָא, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּאוֹרָיְיתָא – מָצִינוּ לְאוֹכֶל שֶׁמְּטַמֵּא טוּמְאָה חֲמוּרָה! כְּשֶׁשִּׁימֵּשׁ – מַעֲשֵׂה עֵץ שִׁימֵּשׁ. (א)אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְרָבָא: הָא דְּתַנְיָא, חֵלֶב נְבֵלָה בִּכְפָרִים צָרִיךְ מַחְשָׁבָה וְהֶכְשֵׁר, טוּמְאָתוֹ אַגַּב כּוּלְיָא לָאו דְּאוֹרָיְיתָא, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּאוֹרָיְיתָא, מָצִינוּ לְאוֹכֶל שֶׁמְּטַמֵּא טוּמְאָה חֲמוּרָה! כְּשֶׁשִּׁימֵּשׁ – מַעֲשֵׂה עֵץ שִׁימֵּשׁ. אָמַר רַב מַתְנָה: הֲרֵי אָמְרוּ בַּיִת שֶׁסִּכְּכוֹ בִּזְרָעִים – טָהֲרוּ. טוּמְאָתוֹ לָאו דְּאוֹרָיְיתָא, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּאוֹרָיְיתָא – מָצִינוּ לִזְרָעִים שֶׁמְּטַמְּאִין טוּמְאָה חֲמוּרָה! כְּשֶׁשִּׁימֵּשׁ – מַעֲשֵׂה עֵץ שִׁימֵּשׁ. רַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר. (ב)מָה נַפְשָׁךְ: אִי מִיתָה עוֹשָׂה נִיפּוּל – לִיטַמֵּא מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַחַי, אִי אֵין מִיתָה עוֹשָׂה נִיפּוּל – לִיטַמֵּא מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַנְּבֵלָה! רַבִּי שִׁמְעוֹן אַרֵישָׁא קָאֵי: הָאֵבֶר וְהַבָּשָׂר הַמְדוּלְדָּלִין בִּבְהֵמָה מְטַמֵּא טוּמְאַת אֳכָלִין בִּמְקוֹמָן, וּצְרִיכִין הֶכְשֵׁר, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר. (ג)אָמַר רַבִּי אַסִּי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? אָמַר קְרָא "מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל", אוֹכֶל שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְהַאֲכִילוֹ לַאֲחֵרִים – קָרוּי אוֹכֶל, אוֹכֶל שֶׁאִי אַתָּה יָכוֹל לְהַאֲכִילוֹ

לַאֲחֵרִים

טֻמְאַת בֵּית הַסְּתָרִים הִיא הֵיאַךְ קִבֵּל טֻמְאָה בִּמְחֻבָּר וַהֲלֹא מַגָּעוֹ בַּסֵּתֶר וקיי"ל בְּנִדָּה (דַּף מא:) מִקְרָא לְטֻמְאַת בֵּית הַסְּתָרִים לֹא מְטַמְּיָא: ר"מ הִיא בִּבְהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חֻלִּין עב.) הוֹצִיא עוּבָּר אֶת יָדוֹ וְשָׁחַט אֶת אִמּוֹ וְאַחַ"כ חֲתָכוֹ בְּשַׂר הָעוּבָּר מַגַּע נְבֵלָה שֶׁקִּבֵּל טֻמְאָה מֵאֵבֶר הַיּוֹצֵא שֶׁהָיָה מְחֻבָּר לוֹ וְהוּא מְטַמֵּא כְּאֵבֶר מִן הַחַי: א"ל רַבִּי אַסִּי לְר' זֵירָא בְּתָא לְר' אַבָּא בַּר מָמָל לֹא אִכְפַּת לִי דְּהָא זִמְנִין סְגִיאִין אֲמָרָהּ לְהַאי טַעְמָא קַמַּאי וְאָמְרִי לֵיהּ אֲנָא: שָׁנֵי לֵיהּ לר"מ בֵּין טֻמְאָה דִּבְעְיָא הֶכְשֵׁר כו' הַהִיא דִּבְהֵמָה הַמַּקְשָׁה הֻכְשַׁר הָעוּבָּר בִּשְׁחִיטַת אִמּוֹ וַעֲדַיִן הָאֵבֶר הַטָּמֵא מְחֻבָּר בּוֹ וְטִמְּאוֹ אֲבָל מִשְׁנָתֵינוּ תְּנַן הַבָּשָׂר צָרִיךְ הֶכְשֵׁר וְכֵיוָן דְּצָרִיךְ הֶכְשֵׁר לֹא הֻכְשַׁר קֹדֶם חֲתִיכָה וְהֵיאַךְ מְקַבֵּל טֻמְאָה מֵאָבִיו: כְּשֶׁהֻכְשַׁר קֹדֶם חֲתִיכָה קָתָנֵי הַךְ בָּרַיְתָא דְּטֻמְאָה: הֲרֵי מְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה אַגַּב אָבִיו בְּעוֹלוֹ מְחֻבָּר בְּאֵבֶר הָיָה אַב הַטֻּמְאָה לְטַמֵּא אָדָם וְכֵלִים וְתַנְיָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל לְעֵיל בְּפִרְקִין (חֻלִּין דַּף קכח.) מָה זְרָעִים שֶׁאֵין סוֹפָן לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה צָרִיךְ הֶכְשֵׁר אַף כָּל שֶׁאֵין סוֹפוֹ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה צָרִיךְ הֶכְשֵׁר אֲבָל מִי שֶׁסּוֹפוֹ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה כְּגוֹן נִבְלַת עוֹף טָהוֹר לֹא וכ"ש זֶה שֶׁכְּבָר טָמֵא: כְּשֶׁשִּׁמֵּשׁ אוֹתוֹ שִׁמּוּשׁ טֻמְאָה חֲמוּרָה לָאו בְּתוֹרַת אֹכֶל שִׁמְּשָׁה שֶׁאֵין הָאֵבֶר מְטַמֵּא כְּלוּם ע"י אוֹתוֹ בָּשָׂר אֶלָּא בְּתוֹרַת עֵץ שִׁמֵּשׁ שֶׁנֶּחְשָׁב וְנִמְנֶה עִם הַגִּידִין וְהָעֲצָמוֹת לַעֲשׂוֹת אֵבֶר וְהֵן כְּעֵץ וְהַשְׁתָּא אִתְעֲבִיד לֵיהּ אֹכֶל וּפָנִים חֲדָשׁוֹת בָּאוּ לְכָאן וְלֹא דָּמֵי לְנִבְלַת עוֹף טָהוֹר שֶׁהִיא מְטַמְּאָה אָדָם עַל יְדֵי אֲכִילָה: הֲרֵי אָמְרוּ בִּפְסָחִים בְּאֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דַּף מה:): כּוֹפַת שְׂאוֹר מוטוי"ל בלע"ז: שֶׁיִּחֲדָהּ לִישִׁיבָה בְּטֵלָה מִתּוֹרַת חָמֵץ וְאֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו בְּפֶסַח מִשּׁוּם שְׂאוֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם אַלְמָא לָאו אֹכֶל הוּא וְנַעֲשֵׂית כְּלִי וּמְטַמְּאָה מוֹשַׁב הַזָּב שֶׁהֲרֵי אֵין אוֹמְרִין לוֹ עֲמוֹד וְנַעֲשֶׂה מְלַאכְתֵּנוּ שֶׁהֲרֵי יִחֲדָהּ לְכָךְ אוֹמֵר אֲנִי דְּטֻמְאָה שֶׁאָנוּ מְטַמְּאִין אוֹתוֹ מִשּׁוּם מוֹשַׁב הַזָּב לָאו דְּאוֹרַיְיתָא אֶלָּא דְּרַבָּנָן הִיא דְּאָמוּר רַבָּנָן בְּטֵלָה וְנַעֲשֵׂית כְּלִי: דְּאִי ס"ד דְּאוֹרַיְיתָא א"כ מָצִינוּ אוֹכְלִין שֶׁסּוֹפָן לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה מֵאַחַר שֶׁיָּרְדוּ לְתוֹרַת אוֹכְלִים וַאֲנַן אָמְרִינַן מָה זְרָעִים שֶׁאֵין סוֹפָן לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה כו': וּמְשַׁנֵּי לְעוֹלָם טֻמְאָתָם דְּאוֹרַיְיתָא וּדְקָאָמְרַת מָצִינוּ לְאוֹכְלִים שֶׁמְּטַמְּאִים כו' כְּשֶׁשִּׁמֵּשׁ אוֹתוֹ שִׁמּוּשׁ טֻמְאָה חֲמוּרָה לָאו בְּתוֹרַת אֹכֶל שִׁמְּשָׁה אֶלָּא מַעֲשֵׂה עֵץ שִׁמֵּשׁ ע"י מַעֲשֵׂה עֵץ הוּא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ שֶׁבָּטֵל מִתּוֹרַת אֹכֶל וְנַעֲשָׂה עֵץ: הֲרֵי אָמְרוּ תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁל אוֹכְלִין מְטַמֵּא בְּאֹהֶל וְקָאָמַר אַבַּיֵּי אוֹמֵר אֲנִי טֻמְאָה זוֹ לָאו דְּאוֹרַיְיתָא וּקְרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא: דְּאִי דְּאוֹרַיְיתָא מָצִינוּ אוֹכְלִין שֶׁסּוֹפָן לְטַמֵּא אָדָם: מַעֲשֵׂה עֵץ שֶׁאֲסוּרִים בַּהֲנָאָה וּבָטְלוּ מֵאֲכִילָה וְנַעֲשׂוּ כָּעֵצִים הַנֶּעֱבָדִים: הֲרֵי אָמְרוּ בְּאֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים מה:): חִבּוּרֵי אוֹכְלִים שֶׁבְּכֵלִים הֲרֵי הֵם כְּכֵלִים וְאִם נָגְעָה טֻמְאָה בָּאֹכֶל נִטְמָא הַכְּלִי דִּתְנַן (שָׁם) בָּצֵק שֶׁבְּסִדְקֵי עֲרֵבָה לְעִנְיַן הַטֻּמְאָה אִם רוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ הֲרֵי הֵן כַּעֲרֵבָה וְאוֹמֵר אֲנִי טֻמְאָתוֹ זוֹ שֶׁהוּא נַעֲשָׂה כְּלִי וְאִם נָגַע בְּמֵת חוֹזֵר וּמְטַמֵּא אָדָם לָאו דְּאוֹרַיְיתָא: חֵלֶב נְבֵלָה דִּבְהֵמָה טְהוֹרָה אֵינוֹ מְטַמֵּא כִּנְבֵלָה דְּנָפְקָא לַן מִיֵּעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה וּלְעִנְיַן לְקַבֵּל טֻמְאָה מִן הַנְּבֵלָה אוֹ מִן הַשֶּׁרֶץ: כְּפָרִים שֶׁעַמָּם מוּעָטִין וְחֵלֶב לָאו בַּר אֲכִילָה הוּא אֲפִלּוּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֶלָּא ע"י לֶחֶם: צָרִיךְ מַחֲשָׁבָה וַהֲוֵי אֹכֶל וְכֵיוָן דְּחָלָב יוֹרֵד לְתוֹרַת אֹכֶל אוֹמֵר אֲנִי טֻמְאָתוֹ אַגַּב כִּלְיָא מָה שֶׁהוּא מְטַמֵּא אָדָם מִשּׁוּם מַגַּע נְבֵלָה שֶׁהוּא שׁוֹמֵר הַכִּלְיָא כְּשֶׁהַכִּלְיָא טְמוּנָה בּוֹ כִּדְאָמַר לְעֵיל (חֻלִּין דַּף קכו:) כַּמָּה חוּטִין נִמְשָׁכִים הֵימֶנָּה לָאו דְּאוֹרַיְיתָא דְּאִי דְּאוֹרַיְיתָא מָצִינוּ דָּבָר שֶׁיּוֹרֵד לְתוֹרַת אֹכֶל כְּגוֹן חָלָב שֶׁחִשֵּׁב עָלָיו וַעֲדַיִן הַכִּלְיָא טְמוּנָה בּוֹ: מְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה וַאֲנַן תְּנַן כָּל שֶׁסּוֹפוֹ לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה אֵין צָרִיךְ הֶכְשֵׁר וְזֶה לְעִנְיַן טֻמְאַת אוֹכְלִין אֹכֶל הוּא וְקָתָנֵי צָרִיךְ הֶכְשֵׁר: מַעֲשֵׂה עֵץ שִׁמֵּשׁ לָאו בְּתוֹרַת אֹכֶל הוּא מְטַמֵּא אֶלָּא בְּתוֹרַת שׁוֹמֵר לְאֹכֶל כְּעֵצִים וּכְקַרְנַיִם וּכְטְלָפַיִם: הֲרֵי אָמְרוּ בַּיִת שֶׁסִּכְּכוֹ בִּזְרָעִים כְּלוֹמַר הֲרֵי הִזְכִּירוּ בַּיִת הַמְסֻכָּךְ בִּזְרָעִים דַּהֲוֵי בַּיִת. וְלֹא יָדַעְנָא הֵיכָן אָמְרוּ: הַמְסַכֵּךְ בִּזְרָעִים כְּגוֹן שֶׁסִּכֵּךְ בֵּיתוֹ בְּשִׁבֳּלִים וּבָהֶם הַזְּרָעִים וְכֵיוָן שֶׁעָשָׂה מֵהֶם סְכָךְ בָּטֵל הַזְּרָעִים וְנַעֲשָׂה אֹהֶל חָשׁוּב וְאִם פָּרְחָה צָרַעַת בְּאוֹתוֹ בַּיִת הֲרֵי כָּל הַבַּיִת טָמֵא כְּתָלָיו וְאֹהֶל שֶׁלּוֹ לְטַמֵּא אָדָם וְכֵלִים: טֻמְאָתוֹ לָאו דְּאוֹרַיְיתָא אוֹתָהּ טֻמְאָה שֶׁהַבַּיִת חָשׁוּב אֹהֶל לְטַמֵּא אָדָם לָאו דְּאוֹרַיְיתָא הִיא. וְאִית דְּגָרְסֵי בַּיִת שֶׁסִּכְּכוֹ בִּזְרָעִים טָהֲרוּ כְּלוֹמַר טָהֲרוּ מִטֻּמְאַת אוֹכְלִים וְנַעֲשׂוּ עֵץ דִּבְטָלוּ אַגַּב הַסִּכּוּךְ טֻמְאָתוֹ לָאו דְּאוֹרַיְיתָא כִּדְפָרֵישִׁית: אִי אֵין מִיתָה עוֹשָׂה נִפּוּל וַהֲרֵי נִתְנַבֵּל עִמָּהּ לְטַמֵּא מִשּׁוּם נְבֵלָה: מ"ט דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דִּמְטַהֵר הַמְעֹרֶה בְּבַעֲלֵי חַיִּים:

וְטֻמְאַת בֵּית הַסְּתָרִים לֹא מְטַמֵּא פֵּרוּשׁ בְּפֶרֶק בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (לְעֵיל חֻלִּין עב: ד"ה בִּשְׁעַת): וְלֹא שָׁנֵי לֵיהּ לְר' מֵאִיר בֵּין טֻמְאָה דִּבְעֵי הֶכְשֵׁר כו' הַלָּשׁוֹן אֵין מְיֻשָּׁב דְּלָא ה"ל לְמֵימַר טְפֵי אֶלָּא הָכָא לֹא הֻכְשַׁר: לָמָּה לִי הֶכְשֵׁר וְהָא מְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה אַגַּב אָבִיו תֵּימָה אַמַּאי לֹא פָּרִיךְ נָמֵי לֵיהּ לְאוֹקוּמְיָה כר"מ הָא מְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה אַגַּב אָבִיו וְאֵין צָרִיךְ לֹא הֶכְשֵׁר מַיִם וְלֹא הֶכְשֵׁר שֶׁרֶץ כְּדְאָמַר פֶּרֶק בָּא סִימָן (נִדָּה דַּף נ:): כְּשֶׁשִּׁמֵּשׁ מַעֲשֵׂה עֵץ שִׁמֵּשׁ פֵּרוּשׁ מֵאוֹתוֹ שֵׁם שֶׁהָיָה מְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה דְּהַיְנוּ מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַחַי עַתָּה אֵין אֵבֶר מִן הַחַי שֶׁאֵין בּוֹ אֶלָּא בָּשָׂר וְאֵין קָרוּי אֵבֶר ול"ל לְנִבְלַת עוֹף טָהוֹר וּפָרִים הַנִּשְׂרָפִים שֶׁכְּשֶׁמְּטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה הָיָה מִשּׁוּם שׂוֹרֵף פָּרִים וְהַשְׁתָּא נָמֵי הֵם פָּרִים וה"פ כְּשֶׁשִּׁמֵּשׁ מַעֲשֵׂה עֵץ שִׁמֵּשׁ לֹא מִתּוֹרַת אֹכֶל כְּמוֹ שֶׁהוּא עַתָּה אֶלָּא מִתּוֹרַת עֵץ בְּעָלְמָא וא"ת אע"ג דְּמַעֲשֵׂה עֵץ שִׁמֵּשׁ לְטַמֵּא דְּנִגְמַר מִזְּרָעִים שֶׁאֵין סוֹפָן לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה בְּשׁוּם עִנְיָן וי"ל דִּזְרָעִים נָמֵי סוֹפָן לְטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה ע"י שִׁמּוּשׁ עֵץ כִּדְאָמַר בְּסָמוּךְ כּוֹפַת שְׂאוֹר שֶׁיִּחֲדָהּ לֵישֵׁב עָלֶיהָ בְּטֵלָה וּמְטַמְּאָה טֻמְאַת מִדְרָס: טֻמְאָתָהּ לָאו דְּאוֹרַיְיתָא תֵּימָה דְּאִי לָאו מִדְּאוֹרַיְיתָא בְּטֵלָה אַמַּאי מוּתָּר לְהַנִּיחָהּ בְּבֵיתוֹ: בַּיִת שֶׁסְּכָכוֹ בִּזְרָעִים טָהֲרוּ מִכָּאן קָשֶׁה עַל פֵּרוּשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל בפ"ק דְּסֻכָּה (דַּף יג:) דְּאָמַר יְרָקוֹת שֶׁאָדָם יוֹצֵא בָּהֶן יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסַח אֵין חוֹצְצִין בִּפְנֵי הַטֻּמְאָה אֲבָל מְבִיאִין הַטֻּמְאָה וּפוֹסְלִין הַסֻּכָּה מִשּׁוּם אֲוִיר פֵּרוּשׁ וְלֹא מִשּׁוּם סְכָךְ פָּסוּל דִּסְכָךְ פָּסוּל בְּאַרְבָּעָה וַאֲוִיר בִּשְׁלֹשָׁה וְאָמַר הָתָם מַאי טַעְמָא כֵּיוָן דְּכִי יַבְשֵׁי נַפְלֵי כְּמַאן דְּמִפָּרְשֵׁי דָּמוּ וּפֵרֵשׁ רַבֵּנוּ שְׁמוּאֵל דְּהָא דְּקָאָמַר מַאי טַעְמָא לָאו אַאֵין חוֹצְצִין בִּפְנֵי הַטֻּמְאָה קָאֵי מִשּׁוּם דְּהָוֵי אוֹכֶל וּמְקַבֵּל טֻמְאָה וְאֵין חוֹצֵץ בִּפְנֵי הַטֻּמְאָה אֶלָּא אַפּוֹסְלִים אֶת הַסֻּכָּה קָאֵי וְקָשֶׁה לְפֵרוּשׁוֹ דְּהָכָא מַשְׁמַע דִּבְטֵלֵי לְגַבֵּי בַּיִת וְלֹא מְקַבְּלֵי טֻמְאָה וּמִיהוּ יֵשׁ לוֹמַר לְפֵרוּשׁוֹ דְּמִילֵי מִילֵי קָתָנֵי וְאֵין חוֹצְצִין לָאו כְּשֶׁסִּכֵּךְ בָּהֶם קָאָמַר אֲבָל מִכָּל מָקוֹם לֹא הָיָה צָרִיךְ לְפָרֵשׁ כֵּן דְּאַדְּרַבָּה לְפֵרוּשֵׁי כְּשֶׁסִּכֵּךְ בָּהֶן וְלֹא מְקַבְּלֵי טֻמְאָה וְהַאי דְּאֵין חוֹצְצִין כִּדְמְפָרֵשׁ הָתָם מִשּׁוּם דְּכִי יַבְשֵׁי נַפְלֵי וְכֵן פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס שָׁם:

מסורת הש"ס

א משנה עוקצים

ב לעיל עג:

ג מנחות קא:; בכורות ט:

גליון הש"ס

גמ' אמר אביי הרי אמרו. ע"ל דף יג ע"ב תוס' ד"ה תקרובת:

תורה אור השלם

מִכָּל־הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא וְכָל־מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל־כְּלִי יִטְמָא [ויקרא יא, לד]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פב' מהל' טומאת מת הל' ו:

ב מיי' פב' מהל' טומאת מת הל' ו:

כְּזַיִת בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מֵאֵבֶר מִן הַחַי ר' אֱלִיעֶזֶר מְטַמֵּא לִכְאוֹרָה נִרְאֶה דְּאֵבֶר הָאָדָם מִן הַחַי מִבִּנְיָן אָב דִּשְׁרָצִים וּבְהֵמָה אָתֵי אֲבָל בַּמִּשְׁנָה לֹא מַשְׁמַע כֵּן מִדְּאָמְרוּ לֵיהּ לְר' אֱלִיעֶזֶר הַשָּׁוֶה מִלּוֹתֶיךָ וְקָא יָהִיב טַעֲמָא אַמַּאי מַרְבֶּה בָּשָׂר וּמְמַעֵט עֶצֶם וְצָרִיךְ לוֹמַר מִקְרָא אֶחָד דְּרָשִׁינַן מַר מוֹקֵי לֵיהּ בְּבָשָׂר וּמַר מוֹקֵי לֵיהּ בְּעֶצֶם כִּדְיָהִיב טַעֲמָא וּמַר דָּרִישׁ לְדַרְשָׁא אַחֲרִינָא אֲבָל אִי מִבִּנְיָנָא דִּשְׁרָצִים וְדִבְהֵמָה אָתֵי אַמַּאי אָמְרוּ לֵיהּ לְר' אֱלִיעֶזֶר מַאי טַעֲמָא מַרְבֶּה בָּשָׂר וּמְמַעֵט עֶצֶם: בֵּין תַּנָּא קַמָּא לְר' שִׁמְעוֹן נָמֵי כְּזַיִת בָּשָׂר וְעֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה אִכָּא בֵּינַיְיהוּ פֵּרוּשׁ אוֹ עֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה דְּהָא תַּרְוַיְיהוּ לֵיכָּא לְמֵימַר לְת"ק טָמֵא דְּאִם כֵּן מַאי אִכָּא בֵּין אֵבֶר מִן הַמֵּת לְאֵבֶר מִן הַחַי:

לַאֲחֵרִים – אֵין קָרוּי אוֹכֶל. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא לְרַבִּי אַסִּי: דִּילְמָא טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הָתָם, הוֹאִיל וּמְעוֹרֶה – מְעוֹרֶה. (א)דְּתַנְיָא: יִחוּר שֶׁל תְּאֵנָה שֶׁנִּפְשַׁח וּמְעוֹרֶה בַּקְּלִיפָּה – רַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אִם יָכוֹל לִחְיוֹת – טָהוֹר, וְאִם לָאו – טָמֵא. וְאָמְרִינַן לָךְ: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה? וְאָמַרְתְּ לַן: הוֹאִיל וּמְעוֹרֶה – מְעוֹרֶה. (ב)אֲמַר לֵיהּ, אַמְצִיעֲתָא: נִשְׁחֲטָה הַבְּהֵמָה, הוּכְשְׁרָה בְּדָמֶיהָ – דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא הוּכְשְׁרוּ. (אָמַר רַבִּי אַסִּי) אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? אָמַר קְרָא "מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל" – אוֹכֶל שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְהַאֲכִילוֹ לַאֲחֵרִים – קָרוּי אוֹכֶל, אוֹכֶל שֶׁאֵין אַתָּה יָכוֹל לְהַאֲכִילוֹ לַאֲחֵרִים – אֵין קָרוּי אוֹכֶל. וְדִילְמָא טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּהַהִיא אִי כִּדְרָבָא, אִי כִּדְרַבִּי יוֹחָנָן? אֶלָּא, לְעוֹלָם אַסֵּיפָא, וְלָאו אַאֵבֶר, אֶלָּא אַבָּשָׂר. מֵתָה הַבְּהֵמָה – הַבָּשָׂר צָרִיךְ הֶכְשֵׁר, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר. (ג)אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? אָמַר קְרָא "מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל", אוֹכֶל שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְהַאֲכִילוֹ לַאֲחֵרִים – קָרוּי אוֹכֶל, אוֹכֶל שֶׁאִי אַתָּה יָכוֹל לְהַאֲכִילוֹ לַאֲחֵרִים – אֵין קָרוּי אוֹכֶל.

(א)(ד)מַתְנִי' הָאֵבֶר וְהַבָּשָׂר הַמְּדוּלְדָּלִין בְּאָדָם – טְהוֹרִים. מֵת הָאָדָם – הַבָּשָׂר טָהוֹר. הָאֵבֶר מְטַמֵּא מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַחַי, וְאֵינוֹ מְטַמֵּא מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַמֵּת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר. גְּמָ' וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מָה נַפְשָׁךְ? אִי מִיתָה עוֹשָׂה נִיפּוּל – לִיטַמֵּא מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַחַי, וְאִי אֵין מִיתָה עוֹשָׂה נִיפּוּל – לִיטַמֵּא מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַמֵּת! רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּעָלְמָא קָאֵי, דְּקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא: הָאֵבֶר מְטַמֵּא מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַחַי וְאֵין מְטַמֵּא מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַמֵּת, אַלְמָא אֵבֶר הַמֵּת בְּעָלְמָא מְטַמֵּא, וַאֲמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֵבֶר הַמֵּת בְּעָלְמָא לֹא מְטַמֵּא. (ה)דְּתַנְיָא: אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: שָׁמַעְתִּי שֶׁאֵבֶר מִן הַחַי מְטַמֵּא. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מִן הַחַי וְלֹא מִן הַמֵּת? וְקַל וָחוֹמֶר – וּמָה חַי שֶׁהוּא טָהוֹר, אֵבֶר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ טָמֵא; מֵת שֶׁהוּא טָמֵא, לֹא כָּל שֶׁכֵּן? כָּתוּב בִּמְגִילַּת תַּעֲנִית: "פִּסְחָא זְעִירָא דְּלָא לְמִסְפַּד", הָא רַבָּה לְמִסְפַּד?! אֶלָּא כָּל דְּכֵן! הָכָא נָמֵי, כָּל דְּכֵן! אֲמַר לֵיהּ: כָּךְ שָׁמַעְתִּי. (ו)וּמַאי אִיכָּא בֵּין אֵבֶר מִן הַחַי לְאֵבֶר מִן הַמֵּת? כְּזַיִת בָּשָׂר וְעֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה הַפּוֹרֵשׁ מֵאֵבֶר מִן הַחַי אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. (ב)דִּתְנַן: כְּזַיִת בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מֵאֵבֶר מִן הַחַי – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַמֵּא, וְרַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְטַהֲרִין. עֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה הַפּוֹרֵשׁ מֵאֵבֶר מִן הַחַי – רַבִּי נְחוּנְיָא מְטַמֵּא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְטַהֲרִין. (ז)הַשְׁתָּא דְּאָתֵית לְהָכִי, בֵּין תַּנָּא קַמָּא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן נָמֵי, כְּזַיִת בָּשָׂר וְעֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ.

הֲדַרַן עֲלָךְ הָעוֹר וְהָרוֹטֶב.

מַתְנִי'

לַאֲחֵרִים לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים: קָרוּי אֹכֶל לְעִנְיַן טֻמְאַת אוֹכָלִין וַאֵבֶר מִן הַחַי אֵין אַתָּה יָכוֹל לְהַאֲכִילוֹ לַאֲחֵרִים בְּהֶתֵּר: וְדִילְמָא טַעֲמָא דְּר' שִׁמְעוֹן וְלָמָּה לִי קְרָא לְהָכִי: הוֹאִיל וּמְעֹרָה בְּבַעֲלֵי חַיִּים שֶׁאֵין טֻמְאָה נוֹהֶגֶת בָּהֶם כִּדְאַמְרִינַן לְגַבֵּי יִחוּר דְּהוֹאִיל וְהַתְּאֵנָה מְעוֹרָה בְּיִחוּר חִבּוּר הוּא אע"פ שֶׁהַיִּחוּר נִפְשַׁח מִן הָאִילָן שֶׁהַקְּלִיפָּה מוֹעֶלֶת בּוֹ לַעֲשׂוֹת חִבּוּר הָכָא נָמִי הוֹאִיל וְהָאֵבֶר מְעֹרֶה בַּבְּהֵמָה כָּל דְּהוּ טָהוֹר הוּא: נִשְׁחֲטָה הַבְּהֵמָה אֵין הַמְּדֻלְדָּל נִתָּר לֹא לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא לִבְנֵי נֹחַ: לֹא הֻכְשְׁרוּ וְקִמְפָרֵשׁ רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם דְּלָאו בְּנֵי קַבּוּלֵי טֻמְאָה נִינְהוּ דְּלָא מַסְּיָא לְהוּ שְׁחִיטָה אֲכִילָה הוֹאִיל שֶׁאֵינוֹ קָרוּי אֹכֶל: וְדִלְמָא לְעוֹלָם בְּנֵי קַבּוּלֵי טֻמְאָה נִינְהוּ וְטַעֲמָא דְּר"ש אִי כִּדְרָבָא דִּמְפָרֵשׁ לְעֵיל (חֻלִּין דַּף קכז:) טַעֲמָא דר"ש מִשּׁוּם דְּאֵין בְּהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לְהַכְשִׁיר הָאֵבֶר אִי כִּדְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר נָמִי לְעֵיל אֵין יָד לְהֶכְשֵׁר וּכְשֶׁאוֹחֵז בַּקָּטָן וְאֵין גָּדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ פְּלִיגִי וּמִשּׁוּם הֶכְשֵׁר: אֶלָּא לְעוֹלָם אִי אִיתְּמַר דְּר' אַסִּי אֲסֵיפָא דְּמַתְנִיתִין אִיתְּמַר אָמְתָה הַבְּהֵמָה וְר' שִׁמְעוֹן מְטַהֵר אֲפִלּוּ הֻכְשַׁר הַבָּשָׂר אֵין מְקַבֵּל טֻמְאָה וכ"ש דִּפְלִיג אַרֵישָׁא כְּשֶׁהֵן מְחֻבָּרִין וּמִיהוּ קְרָא לֹא אִיצְטְרִיךְ לֵיהּ אֶלָּא מִשּׁוּם סֵיפָא דְּאִי מִשּׁוּם רֵישָׁא הָא אִית לֵיהּ טַעַם אַחֵר כִּדְאַמְרִינַן: מַתְנִי' הַמְּדֻלְדָּלִין בָּאָדָם טְהוֹרִים דְּכִי יָמוּת כְּתִיב: מֵת הָאָדָם הַבָּשָׂר הַמְּדֻלְדָּל טָהוֹר דְּמִיתָה עוֹשָׂה נִפּוּל וּבָשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחַי טָהוֹר וּכְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְר' נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה מִיתוֹקְמָא דִּמְטַהֲרִים לְקַמָּן בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מֵאָדָם חַי: הָאֵבֶר מְטַמֵּא מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַחַי כו' בַּגְּמָרָא מְפָרֵשׁ מַאי אִכָּא בֵּין אֵבֶר מִן הַחַי לְאֵבֶר מִן הַמֵּת אֵבֶר מֵאָדָם חַי מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא וּבְאֹהֶל אֲבָל כְּזַיִת בָּשָׂר וְעֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה הַפּוֹרֵשׁ מֵאֵבֶר מִן הַחַי אֵינוֹ מְטַמֵּא וּמֵאֵבֶר מִן הַמֵּת מְטַמֵּא: גמ' בְּעָלְמָא קָאֵי וַאֲפִלּוּ אָאֵבֶר מִן הַמֵּת דְּעָלְמָא פְּלִיגִי דְּלָא מְטַמֵּא אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ בּוֹ כְּזַיִת בָּשָׂר דְּמְטַמֵּא מִשּׁוּם בָּשָׂר: א"ל ר' יְהוֹשֻׁעַ וְכִי מִפְּנֵי שֶׁשָּׁמַעְתָּ מִן הַחַי סָבוּר אַתָּה לוֹמַר מִן הַחַי דַּוְקָא וְלֹא מֵת בִּתְמִיָּה וַהֲלֹא כְּתִיב בִּמְגִלַּת תַּעֲנִית פִּסְחָא זְעִירָא כו' פֶּסַח שֵׁנִי שֶׁבְּאִיָּר: הָא רַבָּה פֶּסַח נִיסָן: לְמִסְפַּד בִּתְמִיָּה: ה"נ כָּל דְּכֵן שָׁמַעְתָּ: א"ל כָּךְ שָׁמַעְתִּי שֶׁאֵבֶר מִן הַחַי מְטַמֵּא וְלֹא אֵבֶר מִן הַמֵּת: ה"ג וּמַאי אִכָּא בֵּין אֵבֶר מִן הַחַי לְאֵבֶר מִן הַמֵּת וְאַמַּתְנִיתִין קָאֵי: כְּזַיִת בָּשָׂר וְעֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה הַפּוֹרֵשׁ מֵאֵבֶר מִן הַחַי אִכָּא בֵּינַיְיהוּ תַּנָּא דְּמַתְנִיתִין סְבִירָא לֵיהּ כְּר' יְהוֹשֻׁעַ דִּמְטַהֵר לְקַמָּן בֵּין בַּבָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ בֵּין בָּעֶצֶם הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחַי דְּהָא מַתְנִיתִין ר' יְהוֹשֻׁעַ הִיא דִּמְטַמֵּא בָּאֵבֶר מִן הַמֵּת הִלְכָּךְ בְּבָשָׂר מִן הַחַי וּבְעֶצֶם מִן הַחַי שֶׁאֵינוֹ אֵבֶר נָמִי כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סְבִירָא לֵיהּ. טַעֲמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְר' יְהוֹשֻׁעַ וְר' נְחוּנְיָא מְפָרֵשׁ בְּעֵדִיּוֹת (פ"ו מ"ג) מָה רָאָה כָּל אֶחָד לְטַמֵּא בָּזֶה וּלְטַהֵר בָּזֶה וּמָה רָאָה ר' יְהוֹשֻׁעַ לְטַהֵר בִּשְׁנֵיהֶם דִּתְנַן הָתָם אָמְרוּ לוֹ לְר' אֱלִיעֶזֶר הַשָּׁוֶה מִלּוֹתֶיךָ אוֹ תְּטַמֵּא בִּשְׁנֵיהֶם אוֹ תְּטַהֵר בִּשְׁנֵיהֶם אָמַר לָהֶם מַרְבֶּה אֲנִי טֻמְאַת בָּשָׂר מִטֻּמְאַת עֲצָמוֹת שֶׁהַבָּשָׂר נוֹהֵג בִּנְבֵלוֹת וּבִשְׁרָצִים מָה שֶׁאֵין כֵּן בַּעֲצָמוֹת אָמְרוּ לוֹ לְר' נְחוּנְיָא הַשָּׁוֶה מִלּוֹתֶיךָ אָמַר לָהֶם מַרְבֶּה אֲנִי טֻמְאַת עֲצָמוֹת מִטֻּמְאַת בָּשָׂר שֶׁהַבָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחַי טָהוֹר וַאֵבֶר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ וְהוּא כִּבְרִיָּתוֹ טָמֵא אָמְרוּ לוֹ לְר' יְהוֹשֻׁעַ מָה רָאִיתָ לְטַהֵר בִּשְׁנֵיהֶם וְהָא שְׁנֵיהֶם בְּמֵת טְמֵאִין אָמַר לָהֶם לֹא אִם אֲמַרְתֶּם בְּמֵת שֶׁהֲרֵי יֵשׁ בּוֹ רֹבַע וְרֹב וְרָקָב דְּרֹבַע הַקַּב עֲצָמוֹת מֵת טְמֵאִים בְּאֹהֶל וְרֹב בִּנְיָנוֹ אוֹ רֹב מִנְיָנוֹ מְטַמֵּא וּמְלֹא תַּרְוָד רָקָב מְטַמֵּא בְּאֹהֶל תֹּאמְרוּ בְּחַי שֶׁאֵין בּוֹ רֹבַע וְרֹב וְרָקָב כו': הַשְׁתָּא דְּאָתֵית לְהָכִי דְּאַדְכַּרְתַּן עֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה וּבָשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מֵהַשְׁתָּא אֵימָא לָךְ דְּר"ש נָמֵי אַאֵבֶר מִן הַמֵּת פְּלִיג אֶלָּא בֵּין תַּנָּא קַמָּא לר"ש דְּמַתְנִיתִין נָמֵי כְּזַיִת בָּשָׂר וְעֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דְּהָא פְּלִיגִי אִם אֵבֶר מִן הַחַי חָלוּק מֵאֵבֶר מִן הַמֵּת בִּשְׁתֵּיהֶן אוֹ בְּאַחַת מֵהֶן דִּלְתַנָּא קַמָּא אֵינוֹ חָלוּק אֶלָּא בְּאַחַת מֵהֶן דְּת"ק סָבַר אִי כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דִּמְטַמֵּא בְּבָשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מֵאֵבֶר מִן הַחַי וּבְעֶצֶם כִּשְׂעוֹרָה הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ מְטַהֵר אִי כְּר' נְחוּנְיָא דְּאָמַר אִפְּכָא וְהָכִי קָאָמַר הָאֵבֶר טָמֵא מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַחַי וּבָשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ טָמֵא וְהָעֶצֶם טָהוֹר כְּר' אֱלִיעֶזֶר אוֹ הָעֶצֶם טָמֵא וְהַבָּשָׂר טָהוֹר כְּרַבִּי נְחוּנְיָא וְלֹא מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַמֵּת דִּשְׁנֵיהֶם טְמֵאִין בּוֹ וְר' שִׁמְעוֹן מְטַהֵר בֵּין בְּעֶצֶם בֵּין בַּבָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ דְּסָבַר כְּר' יְהוֹשֻׁעַ דִּמְטַהֵר בִּשְׁנֵיהֶם אֲבָל אֵבֶר עַצְמוֹ ה"נ דִּמְטַמֵּא לר"ש:

מסורת הש"ס

א משנה עוקצים

ב משנה חולין; לעיל קכז:

ג בכורות ט:

ד לעיל עג:; לעיל קכז:

ה מגילת תענית אייר ד

ו משנה עדיות

ז מנחות קא:; בכורות ט:

תורה אור השלם

מִכָּל־הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא וְכָל־מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל־כְּלִי יִטְמָא [ויקרא יא, לד]

אב(א) מַתְנִי' **הַזְּרוֹעַ** וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה נוֹהֲגִין בָּאָרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ, בִּפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת, בַּחוּלִּין אֲבָל לֹא בַּמּוּקְדָּשִׁין. (ב)שֶׁהָיָה בַּדִּין, וּמָה אִם הַחוּלִּין, שֶׁאֵינָן חַיָּיבִים בְּחָזֶה וָשׁוֹק – חַיָּיבִים בְּמַתָּנוֹת, קָדָשִׁים, שֶׁחַיָּיבִים בְּחָזֶה וָשׁוֹק – אֵינוֹ דִּין שֶׁחַיָּיבִים בְּמַתָּנוֹת? (ג)תַּלְמוּד לוֹמַר: "וָאֶתֵּן אֹתָם לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו לְחָק עוֹלָם" – אֵין לוֹ אֶלָּא מַה שֶּׁאָמוּר בָּעִנְיָן. ג־ ה(ד)כָּל הַקֳּדָשִׁים שֶׁקָּדַם מוּם קָבוּעַ לְהֶקְדֵּשָׁן, וְנִפְדּוּ – חַיָּיבִין בַּבְּכוֹרָה וּבַמַּתָּנוֹת, וְיוֹצְאִין לְחוּלִּין לְהִגָּזֵז וּלְהֵעָבֵד, וּוְלָדָן וַחֲלָבָן מוּתָּר לְאַחַר פִּדְיוֹנָן. ו־ט וְהַשּׁוֹחֲטָן בַּחוּץ פָּטוּר, וְאֵין עוֹשִׂין תְּמוּרָה, וְאִם מֵתוּ – יִפָּדוּ, חוּץ מִן הַבְּכוֹר וּמִן הַמַּעֲשֵׂר. (ה)כֹּל שֶׁקָּדַם הֶקְדֵּשָׁן אֶת מוּמָן, אוֹ מוּם עוֹבֵר קוֹדֵם לְהֶקְדֵּשָׁן, וּלְאַחַר מִכָּאן נוֹלַד לָהֶם מוּם קָבוּעַ, וְנִפְדּוּ – פְּטוּרִין מִן הַבְּכוֹרָה וּמִן הַמַּתָּנוֹת, וְאֵינָן יוֹצְאִין לְחוּלִּין לְהִגָּזֵז וּלְהֵעָבֵד. וּוְלָדָן וַחֲלָבָן אָסוּר לְאַחַר פִּדְיוֹנָן, וְהַשּׁוֹחֲטָן בַּחוּץ – חַיָּיב, וְעוֹשִׂין תְּמוּרָה, וְאִם מֵתוּ – יִקָּבֵרוּ. גְּמָ' טַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא "אוֹתָם", הָא לָאו הָכִי הֲוָה אָמֵינָא קָדָשִׁים חַיָּיבִין בְּמַתָּנוֹת? אִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לְחוּלִּין שֶׁכֵּן חַיָּיבִין בִּבְכוֹרָה! תֵּיתֵי מִזְּכָרִים – מָה לִזְכָרִים, שֶׁכֵּן חַיָּיבִין בְּרֵאשִׁית הַגֵּז! מִתְּיָישִׁים – מָה לִתְיָישִׁים, שֶׁכֵּן נִכְנָסִין לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר! מִזְּקֵנִים – מָה לִזְקֵנִים, שֶׁכֵּן נִכְנְסוּ לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר! מִלָּקוּחַ וְיָתוֹם – מָה לְלָקוּחַ וְיָתוֹם, שֶׁכֵּן נִכְנָסִין בְּמִינָן לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר! בְּמִינָן קָאָמְרַתְּ? קָדָשִׁים נָמֵי, בְּמִינָן נִכְנָסִין לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר. וִיהְווּ חוּלִּין חַיָּיבִין בְּחָזֶה וָשׁוֹק מִקַּל וָחוֹמֶר: וּמָה קָדָשִׁים, שֶׁאֵין חַיָּיבִים בְּמַתָּנוֹת, חַיָּיבִין בְּחָזֶה וָשׁוֹק; חוּלִּין, שֶׁחַיָּיבִין בְּמַתָּנוֹת, אֵינוֹ דִּין שֶׁחַיָּיבִין בְּחָזֶה וָשׁוֹק? (ו)אָמַר קְרָא: "וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים", "זֶה" – אִין, מִידֵּי אַחֲרִינָא – לָא. (ז)אֶלָּא טַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא "זֶה", הָא לָאו הָכִי הֲוָה אָמֵינָא חוּלִּין חַיָּיבִין בְּחָזֶה וָשׁוֹק? וְהָא בָּעֵי תְּנוּפָה, הֵיכָא לִינוּפִינְהוּ? אִי אַבָּרַאי – "לִפְנֵי ה'" כְּתִיב,

אִי

מִתְנִי' הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם: בָּאָרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ מִשּׁוּם דִּבְעֵי לְמֵימַר בְּחוּלִּין אֲבָל לֹא בַּמּוּקְדָּשִׁין נָקַט לְהוּ: בִּפְנֵי הַבַּיִת בְּעוֹלוֹ קַיָּים: חוּלִּין אֵינָן חַיָּיבִין בְּחָזֶה וָשׁוֹק אֶלָּא קָדָשִׁים לְחוּדַיְיהוּ: וְאֶתֵּן אוֹתָם בְּחָזֶה וָשׁוֹק כְּתִיב. אוֹתָם מִעוּטָא הוּא חָזֶה וָשׁוֹק אִין וְלֹא דָּבָר אַחֵר: כָּל הַקֳּדָשִׁים שֶׁקָּדַם מוּם קָבוּעַ לְהֶקְדֵּשָׁן הֲרֵי הֵן כְּמַקְדִּישׁ עֵצִים וַאֲבָנִים לְדָמֵיהֶם וְאֵין בָּהֶן קְדֻשַּׁת הַגּוּף וְאִם נִפְדּוּ הֲרֵי הֵן כְּחוּלִּין גְּמוּרִים וְחַיָּיבִים בִּבְכוֹרָה אִם יָלְדוּ בְּכוֹר הֲרֵי הוּא קָדוֹשׁ וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא נִפְדּוּ לֹא כְּדַאֲמַר בִּבְכוֹרוֹת פ"ב (דַּף יד.) קְסָבַר הַאי תַּנָּא קְדֻשַּׁת דָּמִים מַלְקָה מִן הַבְּכוֹרָה דְּאֵין קְדֻשָּׁה חָלָה עַל קְדֻשָּׁה: וּוְלָדָן וַחֲלָבָן מוּתָּר לְאַחַר פִּדְיוֹנָם מָה שֶׁאֵין כֵּן בְּמַקְדִּישׁ תְּמִימִים וְנִסְתָּאֲבוּ וּפָלְגִין דְּאָמְרִי' בִּבְכוֹרוֹת (דַּף טו.) רַק בְּכָל אַוַּת נַפְשְׁךָ תִּזְבַּח וְאָכַלְתָּ בָּשָׂר בִּפְסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין לְאַחַר פִּדְיוֹנָן הַכָּתוּב מְדַבֵּר מִדְּאִיצְטְרִיךְ קְרָא לְמֵימַר בְּהוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יֹאכְלֶנּוּ וּכְתִיב תִּזְבַּח וְאָכַלְתָּ בָּשָׂר תִּזְבַּח וְלֹא גִּזָּה וְאָכַלְתָּ וְלֹא לִכְלָבֶיךָ בָּשָׂר וְלֹא חָלָב וּוְלָדָן דִּתְמִימִים שֶׁנִּסְתָּאֲבוּ וְנִפְדּוּ תְּנַן בְּמַתְנִיתִין דְּאָסוּר וּבִבְכוֹרוֹת (דַּף יד.) מוֹקְמִינַן כְּגוֹן דְּאִיעַבַּר לִפְנֵי פִּדְיוֹנָן וְאוֹלִיד לְאַחַר פִּדְיוֹנָן בֵּין רֵישָׁא דְּקָתָנֵי מוּתָּר בֵּין סֵיפָא דְּקָתָנֵי אָסוּר: וְיוֹצְאִין לְחוּלִּין ע"י פִּדְיוֹנָן לִהְיוֹת כְּחוּלִּין גְּמוּרִים אֲפִלּוּ לִגְזָז וּלְעַבֵּד מָה שֶׁאֵין כֵּן בְּקָדַם הֶקְדֵּשָׁן אֶת מוּמָן כִּדִלְקַמָּן בְּמַתְנִיתִין: וְהַשּׁוֹחֲטָן בַּחוּץ פָּטוּר וְאִלּוּ בְּקָדַם הֶקְדֵּשָׁן אֶת מוּמָן תְּנַן מַתְנִיתִין לְקַמָּן דְּחַיָּיב אִם שָׁחַט בַּחוּץ קוֹדֶם פִּדְיוֹנָן ואע"ג דְּאֵינָן רְאוּיִם לְפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד דְּהָא בַּעֲלֵי מוּמִין נִינְהוּ וּתְנַן (זְבָחִים דַּף קיב.) הָרָאוּי לְפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד חַיָּיבִין עָלָיו בַּחוּץ וְשֶׁאֵינוֹ רָאוּי בִּפְנִים אֵין חַיָּיבִין עָלָיו בַּחוּץ הָא מוֹקְמִינַן לָהּ בִּבְכוֹרוֹת (דַּף טז.) בְּלוּקִין שֶׁבָּעַיִן וְאַלִּיבָּא דר"ע דְּאָמַר אִם עָלוּ לֹא יֵרְדוּ הִלְכָּךְ הוֹאִיל וּבִפְנִים לֹא יֵרְדוּ חַיָּיבִין עֲלֵיהֶן בַּחוּץ. וְכוּלָּהּ הָךְ מַתְנִי' מִיתְנְיָא בִּבְכוֹרוֹת בְּפֶרֶק שֵׁנִי (דַּף יד.) וְהָתָם תָּנֵי לָהּ מִשּׁוּם בְּכוֹרוֹת וְהָכָא תָּנֵי לָהּ מִשּׁוּם מַתָּנוֹת: וְאֵין עוֹשִׂין תְּמוּרָה אֲפִלּוּ קוֹדֶם פִּדְיוֹנָן. וּבִבְכוֹרוֹת מְפָרֵשׁ טַעְמָא טוֹב מֵעִקָּרוֹ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה וַאֲפִלּוּ נַעֲשָׂה רַע אַחַר שֶׁהִקְדִּישׁוֹ אֲבָל רַע מֵעִקָּרוֹ אֵינוֹ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה: וְאִם מֵתוּ יִפָּדוּ ואע"פ שֶׁאֵינָם רְאוּיִם אֶלָּא לִכְלָבִים וְאֵין פּוֹדִין אֶת הַקֳּדָשִׁים לְהַאֲכִילָן לִכְלָבִים כִּדְפָרֵישִׁית לְעֵיל וַאֲכַלְתָּ וְלֹא לִכְלָבֶיךָ ה"מ בַּקֳּדָשִׁים שֶׁקָּדַם הֶקְדֵּשָׁן אֶת מוּמָן אֲבָל הַנֵּי כְּדִיקְלָא בְּעָלְמָא נִינְהוּ וְלֹא נָחַת לְהוּ קְדֻשַּׁת הַגּוּף וְעוֹד אַשְׁמוּעִינַן דְּלֹא בָּעֵינַן הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה וְקָסָבַר קָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת לֹא הָיוּ בִּכְלַל הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה דִּכְתִיב בְּפִדְיוֹן קָדָשִׁים שֶׁנִּסְתָּאֲבוּ לְאַחַר כָּךְ וְהֶעֱמִיד אֶת הַבְּהֵמָה (וַיִּקְרָא כז) וְכֵיוָן דְּמֵתָה אִי אֶפְשָׁר לְהַעֲמִידָהּ: חוּץ מִן הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר דְּאע"ג שֶׁקָּדַם מוּמָן לְהֶקְדֵּשָׁן חָלָה עֲלֵיהֶם קְדֻשָּׁה גְּמוּרָה לְכָל דִּבְרֵיהֶם אֶלָּא שֶׁאֵין כְּשֵׁרִים לִיקְרַב דִּבְכוֹר בְּרֶחֶם תְּלָה רַחֲמָנָא לֹא שָׁנָא תָּם וְלֹא שָׁנָא בַּעַל מוּם קַדֵּישׁ תָּם קְרֵב וּבַעַל מוּם נֶאֱכָל לְכֹהֵן כִּדְיַלְפִינַן בִּבְכוֹרוֹת (דַּף כח.) וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָּךְ בְּשָׂרָם תְּרֵי מַשְׁמַע לִמֵּד עַל בְּכוֹר בַּעַל מוּם שֶׁמַּתָּנָה לַכֹּהֵן וּמַעֲשַׂר בְּהֵמָה נָמִי כְּתִיב בֵּיהּ (וַיִּקְרָא כז) הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹּדֶשׁ לֹא יְבַקֵּר בֵּין טוֹב לָרַע טוֹב הַיְינוּ תָּם רַע הַיְינוּ בַּעַל מוּם: אוֹ מוּם עוֹבֵר קוֹדֶם לְהֶקְדֵּשָׁן דְּמוּם עוֹבֵר כְּמָאן דְּלֵיתֵיהּ דָּמֵי: פְּטוּרִין מִן הַבְּכוֹרָה ואע"פ שֶׁנִּפְדּוּ וְיָצְאוּ לְחוּלִּין לְהֶתֵּר אֲכִילָה פְּטוּרִין מִן הַבְּכוֹרָה אִם יָלְדוּ דִּכְתִיב בְּהוּ (דְּבָרִים יב) כַּצְּבִי וְכָאַיָּל וּצְבִי וְאַיָּל פְּטוּרִים מִן הַבְּכוֹרָה דְּהָא בָּקָר וְצֹאן כְּתִיב: וּמִן הַמַּתָּנוֹת זְרוֹעַ וּלְחָיַיִם וְקֵבָה דְּאֵין נוֹהֲגִין בִּצְבִי וְאַיִל דִּכְתִיב (שָׁם יח) אִם שֶׂה: וְאֵין יוֹצְאִין לְחוּלִּין בְּפִדְיוֹן: לִיגָּזֵז וְלֵיעָבֵד כִּדְפָרֵישִׁית לְעֵיל תִּזְבַּח וְאָכַלְתָּ אֵין בָּהֶן אֶלָּא הֶתֵּר זְבִיחָה וַאֲכִילָה בִּלְבַד אֲבָל גִּיזָּה וַעֲבוֹדָה לֹא: וּוְלָדָן וַחֲלָבָן אָסוּר בִּבְכוֹרוֹת (דַּף יד.) מוּקֵי לָהּ דְּאִיעַבַּר לִפְנֵי פִּדְיוֹנָן וְאוֹלִיד לְאַחַר פִּדְיוֹנָן דְּאִי אִיעַבַּר וְאוֹלִיד לְאַחַר פִּדְיוֹנָן וְלַד צְבִי וְאַיִל הוּא וְאִם נוֹלַד לִפְנֵי פִּדְיוֹנָן מַאי אִירְיָא הַנֵּי אֲפִלּוּ קָדַם מוּמִים לְהֶקְדֵּשָׁן נָמִי וְלָדָן לִפְנֵי פִּדְיוֹנָן אָסוּר: וְהַשּׁוֹחֲטָן בַּחוּץ חַיָּיב כִּדְפָרֵישִׁית לְעֵיל בְּלוּקִין שֶׁבָּעַיִן וְקוֹדֶם פִּדְיוֹנָן: וְעוֹשִׂין תְּמוּרָה קוֹדֶם פִּדְיוֹנָן דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא כז) טוֹב בְּרָע אוֹ רַע בְּטוֹב: מֵתוּ מֵעַצְמָן: יִקָּבְרוּ אוֹ מִשּׁוּם דְּבָעֵינַן הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה אוֹ מִשּׁוּם דְּאֵין פּוֹדִין אֶת הַקֳּדָשִׁים לְהַאֲכִילָם לִכְלָבִים: גְּמָ' הֲוָה אָמֵינָא קָדָשִׁים חַיָּיבִין בְּמַתָּנוֹת מִקַּל וָחוֹמֶר מֵחוּלִּין כִּדְאָמְרַן בְּמַתְנִיתִין וְהֵיכִי מָצִינַן לְמֵימַר הָכִי הָא אִיכָּא לְמִפְרַךְ בְּהַאי ק"ו מָה לְחוּלִּין כו' וְקָרָא לָמָּה לִי: בְּכוֹר אֵינוֹ נוֹהֵג בַּמּוּקְדָּשִׁים דִּבְקָרְךָ וְצֹאנְךָ כְּתִיב (דְּבָרִים טו) וְלֹא הֶקְדֵּשׁ וְעוֹד תַּקְדִּישׁ כְּתִיב (שָׁם) וְלֹא שֶׁכְּבָר קָדוֹשׁ: תֵּיתֵי מִזְּכָרִים כְּלוֹמַר אִי לָאו אוֹתָם דִּקְרָא הֲוָה אָמֵינָא תֵּיתֵי בְּק"ו מִזְּכָרִים דְּחוּלִּין דְּלֵיכָּא לְמִפְרַךְ בְּהוּ שֶׁכֵּן חַיָּיבִין בִּבְכוֹרָה שֶׁאֵין יוֹלְדִין: רֵאשִׁית הַגֵּז אֵינוֹ נוֹהֵג בַּמּוּקְדָּשִׁים דְּהָא לָאו בְּנֵי גִּיזָּה נִינְהוּ דִּכְתִיב (שָׁם יח) גֵּז צֹאנְךָ וְלֹא הֶקְדֵּשׁ: רֵאשִׁית הַגֵּז כָּל הַשָּׁנָה כְּשֶׁהוּא גּוֹזֵז צָרִיךְ נוֹתֵן לַכֹּהֵן דָּבָר מוּעָט כִּדְמְפָרֵשׁ לְקַמָּן (חוּלִּין דַּף קלה.) שִׁעוּרָא וְקָרֵי לֵיהּ רֵאשִׁית כִּי הֵיכִי דְּקָרֵי תְּרוּמָה (שָׁם) רֵאשִׁית דְּגָנְךָ: תְּיָשִׁים זְכָרִים אֵין בָּהֶם לֹא בְּכוֹרָה וְלֹא רֵאשִׁית הַגֵּז וְאִי לָאו אוֹתָם מְחַיְּבִינַן מַתָּנוֹת בַּקֳּדָשִׁים מק"ו מִתְּיָשִׁים חוּלִּין: מַעֲשַׂר בְּהֵמָה אֵינוֹ בַּמּוּקְדָּשִׁין דִּכְתִיב יִהְיֶה קֹדֶשׁ וְלֹא שֶׁכְּבָר קָדוֹשׁ בפ"ב דִּבְכוֹרוֹת (דַּף נג.) הִלְכָּךְ לָא אָתֵי בק"ו דְּאִיכָּא לְמִפְרַךְ תֹּאמַר בַּמּוּקְדָּשִׁין שֶׁאֵין נִכְנָסִין לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר: מִזְּקֵנִים אִי לָאו אוֹתָם הֲוָה מַיְתֵינַן לֵיהּ מק"ו מִתְּיָשִׁים זְקֵנִים דְּחוּלִּין שֶׁכְּבָר נִתְעַשְּׂרוּ וְאֵין צְרִיכִין עוֹד לְהִכָּנֵס לַדִּיר: מָה לִזְקֵנִים תְּיָשִׁים זְקֵנִים דְּחוּלִּין בְּדִין הוּא שֶׁהֵן חַיָּיבִין בְּמַתָּנוֹת: שֶׁכֵּן נִכְנְסוּ כְּבָר לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר תֹּאמַר בַּקֳּדָשִׁים שֶׁלֹּא נִכְנְסוּ כְּבָר לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר. וּמְהַדַּר אִי לָאו אוֹתָם הֲוָה מַיְתֵינַן לְהוּ בק"ו מִלָּקוּחַ וְיָתוֹם. הַלָּקוּחַ פָּטוּר מִמַּעֲשַׂר בְּהֵמָה אִם לָקַח עֲשָׂרָה טְלָאִים מִן הַשּׁוּק פָּטוּר מִלְּעַשֵּׂר דִּבְקָרְךָ וְצֹאנְךָ אָמַר רַחֲמָנָא וְהַיָּתוֹם שֶׁמֵּתָה אִמּוֹ בִּשְׁעַת לֵידָה כְּגוֹן זֶה פֵּרֵשׁ לְמִיתָה וְזֶה פֵּרֵשׁ לַחַיִּים כִּדְאָמַר בְּהַשּׁוֹחֵט (לְעֵיל חוּלִּין דַּף לח:) פָּטוּר מִמַּעֲשַׂר בְּהֵמָה דְּאֵינוֹ רָאוּי לְקֹדֶשׁ דִּכְתִיב תַּחַת אִמּוֹ פְּרָט לְיָתוֹם וְיָלְפִינַן מַעֲשַׂר בְּהֵמָה מִינֵּיהּ בפ"ב דִּבְכוֹרוֹת (דַּף נז.) ר' יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל ר' יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר נֶאֱמַר כָּאן תַּחַת אִמּוֹ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן תַּחַת הַשֵּׁבֶט מָה כָּאן פְּרָט לְכָל הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ כִּלְאַיִם וְנִדְמֶה וְיוֹצֵא דֹּפֶן וְיָתוֹם דְּכוּלְּהוּ מִימְּעִטֵי מֵהַאי קְרָא דְּשׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אַף לְהַלָּן לְעִנְיַן מַעֲשֵׂר פְּרָט לְכָל הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ אע"ג דְּבַעַל מוּם נִכְנָס לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר אֵלּוּ אֵין נִכְנָסִים: ה"ג בְּמִינָן קָאָמְרַתְּ קָדָשִׁים נָמִי בְּמִינָן כְּגוֹן חוּלִּין נִכְנָסִין לַדִּיר הִלְכָּךְ אִי לָאו אוֹתָם אָתֵי בק"ו: מָה קָדָשִׁים שֶׁאֵין חַיָּיבִים בְּמַתָּנוֹת דְּהָא מְמַעֲטִינַן לְהוּ מֵאוֹתָם דִּכְתִיב גַּבֵּי חָזֶה וָשׁוֹק אוֹתָם וְלֹא מַתָּנוֹת: אָמַר קְרָא בְּמַתְּנוֹת חוּלִּין זֶה יִהְיֶה דָּבָר זֶה נוֹהֵג בְּחוּלִּין וְאֵין חָזֶה וָשׁוֹק נוֹהֲגִין בָּהֶן: בְּחָזֶה וָשׁוֹק כְּתִיבָא תְּנוּפָה לִפְנֵי ה': אִי אַבְּרַאי חוּץ לָעֲזָרָה:

מִתְנִי' הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם: תַּלְמוּד לוֹמַר וְאֶתֵּן אוֹתָם וְאִי לָאו קַל וָחֹמֶר לֹא הֲוָה צָרִיךְ קְרָא אע"ג דִּסְתָמָא כְּתִיב בֵּין בְּחוּלִּין בֵּין בַּמּוּקְדָּשִׁים דה"א דָּבָר הַלָּמֵד מֵעִנְיָנוֹ בַּמֶּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר בַּחוּלִּין דִּכְתִיב לְעֵיל מִינֵּיהּ קְרָא דְּגָנְךָ תִּירוֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְגוֹ' גֵּז צֹאנְךָ וְרֵאשִׁית הַגֵּז אֵינוֹ נוֹהֵג בַּמּוּקְדָּשִׁין כִּדְאָמַר לְקַמָּן פֶּרֶק רֵאשִׁית הַגֵּז (חוּלִּין דַּף קלה.):

תֵּיתֵי מִלָּקוּחַ וְיָתוֹם הָוֵה מָצֵי לְמֵימַר נָמִי תֵּיתֵי מִכִּלְאַיִם וּטְרֵפָה וְיוֹצֵא דוֹפֶן דִּתְנַן בְּפֶרֶק מַעֲשַׂר בְּהֵמָה (בְּכוֹרוֹת דַּף נז.)

שֶׁאֵין נִכְנָסִין לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר: זֶה אִין מִידֵּי אַחֲרִינָא לָא תֵּימָה דְּקָאֵי בְּמַתָּנוֹת וּמְמַעֵט חָזֶה וָשׁוֹק אַדְּרַבָּה ה"ל לְמַעוּטֵי מִינֵּיהּ מוּקְדָּשִׁין מִמַּתָּנוֹת וְיֵשׁ לוֹמַר דִּכְבָר אַמְעִיטוּ מֵאוֹתָם וכה"ג פָּרֵשׁ' בפ"ק (לְעֵיל חוּלִּין דַּף כל.) גַּבֵּי וְזֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' א, סמג עשין קמב, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' כא יט:

ב מיי' פה' מהל' בכורות הל' ח:

ג מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ב:

ד מיי' פא' מהל' מעילה הל' ט:

ה מיי' פא' מהל' איסורי המזבח הל' יא:

ו מיי' פי"ח מהל' מעשה הקרבנות הל' ו:

ז מיי' פא' מהל' תמורה הל' יג:

ח מיי' פא' מהל' איסורי המזבח הל' יא:

ט מיי' פא' מהל' מעילה הל' ט:

מסורת הש"ס

א משנה בכורות; משנה חולין; לעיל פג:; בכורות נג.

ב ספרא צו פרק יז ו

ג ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרק טז י

ד תמורה לג:; תוספתא בכורות; משנה בכורות; תמורה י:; בכורות יד.

ה תוספתא חולין; רש"י על דברים; בכורות טו:

ו לקמן קלה:; בבא קמא י:

ז מנחות פא.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה הזרוע והלחיים וכו' משום דבעי וכו'. עי' לקמן דף קלח ע"ב ברש"י ד"ה לבד מראשית הגז:

תורה אור השלם

וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה [דברים יח, ג]

כִּי אֶת־חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה לָקַחְתִּי מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵיהֶם וָאֶתֵּן אֹתָם לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו לְחָק־עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [ויקרא ז, לד]

[שמות יג]

רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן־לּוֹ [דברים יח, ד]

יָדָיו תְּבִיאֶינָה אֵת אִשֵּׁי יְהֹוָה אֶת־הַחֵלֶב עַל־הֶחָזֶה יְבִיאֶנּוּ אֵת הֶחָזֶה לְהָנִיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהֹוָה [ויקרא ז, ל]

אִי אַגּוּאֵי – קָא מְעַיֵּיל חוּלִּין לָעֲזָרָה, הִלְכָּךְ לָא אֶפְשָׁר. אֶלָּא "זֶה" לְמָה לִי? לְכִדְרַב חִסְדָּא, דְּאָמַר רַב חִסְדָּא: הַמַּזִּיק מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה אוֹ שֶׁאֲכָלָן – פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם. [א]גּוּפָא, אָמַר רַב חִסְדָּא: הַמַּזִּיק מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה, אוֹ שֶׁאֲכָלָן – פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם. מַאי טַעְמָא? אִיבָּעֵית אֵימָא דִּכְתִיב "זֶה", וְאִיבָּעֵית אֵימָא מִשּׁוּם דְּהָוֵה לֵיהּ מָמוֹן שֶׁאֵין לוֹ תּוֹבְעִים. מֵיתִיבִי: "וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים" – מְלַמֵּד שֶׁהַמַּתָּנוֹת דִּין. לְמַאי הִלְכְתָא? לָאו לְהוֹצִיאָן בְּדַיָּינִין? לָא, לְחוֹלְקָן בְּדַיָּינִין. [ב]וְכִדְרַב שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, דְּאָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: מִנַּיִן שֶׁאֵין נוֹתְנִין מַתָּנָה לְכֹהֵן עַם הָאָרֶץ? שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר לָעָם לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם לָתֵת מְנָת לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם לְמַעַן יֶחֶזְקוּ בְּתוֹרַת ה'", כָּל הַמַּחֲזִיק בְּתוֹרַת ה' – יֵשׁ לוֹ מְנָת, וְשֶׁאֵינוֹ מַחֲזִיק בְּתוֹרַת ה' – אֵין לוֹ מְנָת. תָּא שְׁמַע: רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר: "מִשְׁפָּט" – מְלַמֵּד שֶׁהַמַּתָּנוֹת דִּין. יָכוֹל אֲפִילּוּ חָזֶה וָשׁוֹק דִּין? תַּלְמוּד לוֹמַר "זֶה". לְמַאי? אִילֵימָא לְחוֹלְקוֹ בְּדַיָּינִין – אַטּוּ חָזֶה וָשׁוֹק לָאו בְּדַיָּינִין מִיחַלְּקוּ? אֶלָּא לָאו (להוציא) [לְהוֹצִיאוֹ] בְּדַיָּינִין. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, דְּאָתוּ לִידֵיהּ. אִי דְּאָתוּ לִידֵיהּ, מַאי לְמֵימְרָא? דְּאָתוּ לִידֵיהּ בְּטִבְלַיְיהוּ, וְקָסָבַר הַאי תַּנָּא: מַתָּנוֹת שֶׁלֹּא הוּרְמוּ – כְּמִי שֶׁהוּרְמוּ דָּמְיָין. (א)תָּא שְׁמַע: בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְצָרִיךְ לִיטּוֹל לֶקֶט, שִׁכְחָה, וּפֵאָה, וּמַעְשַׂר עָנִי – נוֹטֵל, וְלִכְשֶׁיַּחְזוֹר יְשַׁלֵּם, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אָמַר רַב חִסְדָּא: מִדַּת חֲסִידוּת שָׁנוּ כָּאן. אָמַר רָבָא: תַּנָּא תָּנֵי "יְשַׁלֵּם", וְאַתְּ אָמְרַתְּ מִדַּת חֲסִידוּת שָׁנוּ כָּאן?! וְעוֹד, מִדְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לֵיקוּם וְלִיתֵּיב? [ג]אֶלָּא מִסֵּיפָא, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עָנִי הָיָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, טַעְמָא דְּעָנִי, הָא עָשִׁיר – מְשַׁלֵּם. אַמַּאי? לֶיהֱוֵי כְּמַזִּיק מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה אוֹ שֶׁאֲכָלָן! אָמַר רַב חִסְדָּא: מִדַּת חֲסִידוּת שָׁנוּ כָּאן. [ד]תָּא שְׁמַע: מִנַּיִן לְבַעַל הַבַּיִת שֶׁאָכַל פֵּירוֹתָיו טְבָלִין, וְכֵן לֵוִי שֶׁאָכַל מַעַשְׂרוֹתָיו טְבָלִים, מִנַּיִן שֶׁפָּטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ" – אֵין לְךָ בָּהֶן אֶלָּא מִשְּׁעַת הֲרָמָה וְאֵילָךְ. הָא מִשְּׁעַת הֲרָמָה וְאֵילָךְ מִיהָא מְשַׁלֵּם, אַמַּאי? לֶיהֱוֵי כְּמַזִּיק מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה אוֹ שֶׁאֲכָלָן! הָכָא נָמֵי

דַּאֲתוֹ

קָא מְעַיֵּיל חֻלִּין לָעֲזָרָה מִידֵי דְּלָא אִיתְעֲבִיד בֵּיהּ צֹרֶךְ גָּבוֹהַּ: הַמַּזִּיק מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה קֹדֶם שֶׁנְּתָנָן לְכֹהֵן הִשְׁלִיכָם לָאוּר אוֹ לַיָּם: דִּכְתִיב בְּהוּ זֶה דְּמַשְׁמַע בְּעוֹדָן קַיָּימוֹת חַיָּיב לִתְּנָן אֲבָל אֵינָן קַיָּימוֹת לֹא חִיֵּיב הַכָּתוּב בָּהֶן תַּשְׁלוּמִין: שֶׁאֵין לוֹ תּוֹבְעִים אֵין לוֹ בְּעָלִים שֶׁיּוּכְלוּ לְתוֹבְעוֹ בַּדִּין שֶׁהוּא יָכוֹל לוֹמַר לוֹ לְכֹהֵן אַחֵר אֲנִי נוֹתְנָן וְלֹא לָךְ: מִשְׁפָּט מְלַמֵּד שֶׁהַמַּתָּנוֹת דִּין דַּיָּינִין נִזְקָקִין לָהֶן לְהוֹצִיאָן בְּדַיָּינִין. אַלְמָא כֹּהֵן רִאשׁוֹן הַתּוֹבְעָן מוֹצִיאָן מִיָּדוֹ וְקַשְׁיָא לְרַב חִסְדָּא דְּאָמַר דְּמַתְּנוֹת כְּהֻנָּה מָמוֹן שֶׁאֵין לוֹ תּוֹבְעִין הוּא: לְחָלְקָן בְּדַיָּינִין דַּיָּינִין אוֹמְרִים לוֹ לְיִשְׂרָאֵל לָזֶה תֵּן הַמַּתָּנוֹת שֶׁהוּא חָבֵר וְאַל תִּתֵּן לָזֶה שֶׁהוּא עַם הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר לָעָם בִּיהוֹשָׁפָט כְּתִיב בְּדִבְרֵי הַיָּמִים. סֵיפֵיהּ דִּקְרָא לְמַעַן יֶחֶזְקוּ בְּתוֹרַת ה': מְנַת חֵלֶק כְּהֻנָּה: אַטּוּ חָזֶה וָשׁוֹק מִי לֹא בְּדַיָּינִין מִחַלְּקוּ בְּלוּס הָיָה יָכוֹל לִתְּנָם לְכֹהֵן עַם הָאָרֶץ וְהָא מְנַת נִינְהוּ: אֶלָּא לָאו לְהוֹצִיאוֹ בְּדַיָּינִין אַלְמָא דְּמָמוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ תּוֹבְעִין הוּא מִשּׁוּם הָכִי מְמַעֵט חָזֶה וָשׁוֹק דְּכֵיוָן דִּלְכַפָּרָה וּלְרַצּוּיֵי בָּא לֹא שְׁכִיחַ דִּמְעַכֵּב: הָכָא בְּמַאי עַסְקִינַן דְּאָתוּ לִידֵיהּ דְּכֹהֵן וְאַחַר כָּךְ גְּזָלָם זֶה מִמֶּנּוּ דְּהָוֵה לֵיהּ מָמוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ תּוֹבְעִין שֶׁכְּבָר זָכָה זֶה בָּהֶן וּדְמִי כְּמַאן דְּגָזַל מִינֵּיהּ גְּלִימֵיהּ: וּפָרִיךְ אִי דְּאָתוּ לִידֵיהּ דְּכֹהֵן מַאי לְמֵימְרָא פְּשִׁיטָא דְּיָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ בְּדַיָּינִין. וּקְמַהְדַּר דְּאָתוּ לִידֵיהּ בְּטִיבְלַיְיהוּ הַבְּהֵמָה שֶׁלֹּא הָיְתָה מֻנַּחַת אֶצְלוֹ וְזָכָה בַּמַּתָּנוֹת מִן הַהֶפְקֵר: כְּמִי שֶׁהוּרְמוּ דָּמְיָין וְזָכָה בָּהֶן. בְּמַתָּנוֹת שָׁוִים לְכָל הַכֹּהֲנִים מַהֲנֵי זְכִיָּה אִם קָדַם אֲבָל חָזֶה וָשׁוֹק אֵינוֹ אֶלָּא לְאוֹתוֹ בֵּית אָב וְלֹא מַהֲנֵי: בַּעַל הַבַּיִת עָשִׁיר שֶׁהָיָה עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם: וְצָרִיךְ לִטּוֹל כו' וְנִצְרָךְ לִמְזוֹנוֹת נוֹטֵל לֶקֶט כִּשְׁאָר עֲנִיִּים הוֹאִיל שֶׁעַכְשָׁיו עָנִי הוּא: וְכִשֶׁיַּחֲזוֹר יְשַׁלֵּם אַלְמָא כָּל מַה דְּחַיְּבֵיהּ רַחֲמָנָא לְמֵיתַב לַעֲנִיִּים הַבָּא רִאשׁוֹן יָכוֹל לְתוֹבְעוֹ וְהוּא הַדִּין לְמַתְּנוֹת כְּהֻנָּה: מִדַּת חֲסִידוּת שָׁנוּ כָּאן אִם חָסִיד הוּא יְשַׁלֵּם: תַּנָּא תָּנֵי יְשַׁלֵּם דְּמַשְׁמַע עַל כָּרְחוֹ וְאַתְּ אָמְרַתְּ כו': וְעוֹד מִי סָבְרַתְּ מִדְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר קָמוֹתִיב דְּמָצִינַן לְמֵימַר דְּרַב חִסְדָּא מְשַׁנֵּי עֲלָהּ מִדַּת חֲסִידוּת שָׁנוּ כָּאן אֶלָּא מִדְּרַבָּנַן מוֹתִיב וַעֲלָהּ מְשַׁנֵּי רַב חִסְדָּא מִדַּת חֲסִידוּת (שָׁנוּ כו': כָּאן - הָא) דְּקָתָנֵי עָנִי הָיָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה דְּמַשְׁמַע דְּתִדּוּק מִינָּהּ דְּעָשִׁיר בְּעֵי שַׁלּוּמֵי לָאו בְּדַיָּינִין קָאָמַר אֶלָּא אִם חָסִיד הוּא צָרִיךְ לְשַׁלֵּם לָצֵאת יְדֵי שָׁמַיִם: וְכֵן לֵוִי שֶׁאָכַל מַעַשְׂרוֹתָיו טְבָלִים שֶׁלֹּא הִפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר: אֶת קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַה' אֵין לְךָ בָּהֶן אֶלָּא מִשְּׁעַת הֲרָמָה הָכִי גַּרְסִינַן לֵיהּ בְּתוֹסֶפְתָּא:

אִי אָגוּאֵי הָא קָא מְעַיֵּיל חֻלִּין בְּעֲזָרָה מִשּׁוּם דְּכָל חֻלִּין מִדְּאוֹרַיְיתָא אָסוּר לְהָבִיא בָּעֲזָרָה וְכֵן אָמַר בְּהַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה (ב"ב דַּף פא:) גַּבֵּי בִּכּוּרִים וְלֹא מִסְתַּבֵּר דְּהָתָם אֲגוּדָלוֹת דְּמַיְיתֵי בַּהֲדַיְיהוּ קָפִיד דְּאֶפְשָׁר דְּמַתְנֵי עֲלַיְיהוּ וּמְבִיאָם נְדָבָה וְכֵן בְּפ' הַתּוֹדָה (מְנָחוֹת דַּף פ:) גַּבֵּי תּוֹדָה שֶׁנִּתְעָרְבָה בִּתְמוּרוֹת קָאָמַר וְלַיְיתֵי לֶחֶם כו' הָא קָא מַכְנִיס חֻלִּין לָעֲזָרָה וּמִדְּקָאָמַר שֶׁאֵין לָהּ תַּקָּנָה ש"מ הָוֵי מִדְּאוֹרַיְיתָא וְתֵימָה דִּבְפ' כָּל הַתָּדִיר (זְבָחִים דַּף צ:) אָמְרִינָן וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יְהוּ הַכֹּהֲנִים רַשָּׁאִים לְשַׁנּוֹת בַּאֲכִילָתָן וּלְאָכְלָן צְלוּיִין שְׁלוּקִין וּמְבֻשָּׁלִים וְלָתֵת לְתוֹכָן תַּבְלִין שֶׁל חֻלִּין וְאָמַר בְּהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף כא:) יֹאכְלוּהָ שֶׁיֹּאכְלוּ עִמָּהּ חֻלִּין וּתְרוּמָה כְּדֵי שֶׁתְּהֵא נֶאֱכֶלֶת עַל הַשּׂוֹבַע וְנִרְאֶה דְּדַוְקָא חָזֶה וָשׁוֹק וְכֵן בִּכּוּרִים דְּדֶרֶךְ קְלוֹסָה מַיְיתֵי לְהוּ לַעֲבִיד בְּהוּ תְּנוּפָה וְכֵן לֶחֶם לְצֹרֶךְ תּוֹדָה שֶׁהוּא הֶכְשֵׁר קָרְבָּן יֵשׁ קְפִידָא טְפֵי בַּהֲבָאָתָהּ בָּעֲזָרָה שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ:

ואב"א מִשּׁוּם דְּהָוֵי לֵיהּ מָמוֹן שֶׁאֵין לוֹ תּוֹבְעִין וּלְהַאי לִישְׁנָא אִיתַּר וְזֶה יִהְיֶה לִכְדְאָמַר לְקַמָּן בְּסָמוּךְ שֶׁהַמַּתָּנוֹת דִּין וְאֵין חָזֶה וָשׁוֹק דִּין וּלְלִישְׁנָא קַמָּא אִיכָּא לְמֵימַר דְּתַרְתֵּי שְׁמַע מִינָּהּ וּדְרִישׁ בְּסָמוּךְ מִדִּכְתִיבֵיהּ אֵצֶל מִשְׁפָּט דְּמַשְׁמַע זֶה מִשְׁפָּט וְזֶה אֵין מִשְׁפָּט וְאִיכָּא בֵּין הָנֵי תְּרֵי לִישָּׁנֵי דִּלְהַאי לִישְׁנָא דְּאֵין לוֹ תּוֹבְעִין נְהִי דְּאֵין יָכוֹל לְתוֹבְעוֹ בְּדַיָּינִין בְּדִינֵי שָׁמַיִם מִיהָא מִחַיֵּיב וְלִלִישְׁנָא קַמָּא דִּדְרִישׁ לֵיהּ מִזֶּה אֲפִילּוּ בְּדִינֵי שָׁמַיִם נָמֵי לֹא מִחַיֵּיב: **מִנַּיִן** שֶׁאֵין נוֹתְנִין מַתָּנוֹת לַכֹּהֵן ע"ה כו' הַיְינוּ דַּוְקָא כְּשֶׁיֵּשׁ כֹּהֵן חָבֵר אֲבָל אִי לֵיכָּא כֹּהֵן חָבֵר אֶלָּא ע"ה יִתְּנוּ לוֹ וְאַל יַמְתִּין עַד שֶׁיִּזְדַּמֵּן לוֹ חָבֵר כִּדְתְנַן בְּמַסֶּכֶת חַלָּה (פ"ד מ"ט) אֵלּוּ נוֹתְנִין לְכָל מִי שֶׁיִּרְצֶה הַחֲרָמִים וְהַבְּכוֹרוֹת וּפִדְיוֹן הַבֵּן וּפֶטֶר חֲמוֹר וְהַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה וְרֵאשִׁית הַגֵּז כו' וְאֵין נִפְרָשׁ לְכָל כֹּהֵן בֵּין לְאַנְשֵׁי מִשְׁמָר בֵּין לִשְׁאָר כֹּהֲנִים דְּהָא בִּירוּשַׁלְמִי בְּפֶרֶק שְׁתֵּי נָשִׁים קָאָמַר דְּיֵשׁ מֵהֶן נִתָּנִין לְכָל כֹּהֵן וְיֵשׁ מֵהֶן נִתָּנִין לְאַנְשֵׁי מִשְׁמָר א"כ ע"כ לְכָל כֹּהֵן דְּקָאָמַר הַיְינוּ בֵּין כֹּהֵן חָבֵר בֵּין כֹּהֵן ע"ה וְהַיְינוּ הֵיכָא דְּלֵיכָּא חָבֵר אוֹ אִיכָּא וְאֵין רוֹצֶה לְקַבֵּל כִּדְפָרִישִׁית בְּרֵישׁ כָּל הַבָּשָׂר (לְעֵיל חֻלִּין דַּף קל:) אֲבָל אֵין לְתָרֵץ דְּרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי דְּהָכָא כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּגַרְסִינָן בִּירוּשַׁלְמִי ר' יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין נוֹתְנִין אוֹתָהּ אֶלָּא לְחָבֵר דְּהָתָם אַבִּכּוּרִים קָאֵי כְּדְאָמַר הָתָם לְעֵיל מִנָּהּ רַבִּי אִלָּא אוֹסֵר בְּבִכּוּרִים: **וּכְשֶׁיַּחֲזֹר לְבֵיתוֹ יְשַׁלֵּם** לְלִישְׁנָא בַּתְרָא דְּקָאָמַר מִשּׁוּם דְּהָוֵי מָמוֹן שֶׁאֵין לוֹ תּוֹבְעִין פָּרִיךְ שַׁפִּיר דִּיְשַׁלֵּם מַשְׁמַע שֶׁיָּכוֹל לְהוֹצִיאוֹ בְּדַיָּינִין וְלִלִישְׁנָא קַמָּא נָמֵי דְּפָטַר מִשּׁוּם דִּכְתִיב זֶה פַּרְכִינָן דְּכֵיוָן דִּבְמַתָּנוֹת פָּטוּר מִשּׁוּם דִּכְתִיב זֶה מִסְּבָרָא אֵין לָנוּ לְחַלֵּק בֵּין מַתָּנוֹת לְלֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה וּלְקַמָּן בְּפִרְקִין (חֻלִּין דַּף קל.) פָּרִיךְ מִסָּפֵק לֶקֶט דְּחַיָּיב מִשּׁוּם עָנִי וָרָשׁ הַצְדִּיקוּ לָאו דְּאָמַר אֵין סָפֵק מַתָּנוֹת לַכֹּהֵן: **אָמַר רָבָא** גָּרֵס וְלֹא גָּרְסִינָן אָמַר לֵיהּ רָבָא דְּהוּא מַשְׁמַע דִּלְרַב חִסְדָּא דָּבָר וְאִם כֵּן מַאי קָאָמַר לְבַסּוֹף מִדַּת חֲסִידוּת שָׁנוּ כָּאן הֲלֹא כְּבָר שָׁמַע הַתֵּירוּץ וְלָמָּה חָזַר וְאָמַר רַב חִסְדָּא אֶלָּא רָבָא שָׁמַע בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הַקּוּשְׁיָא וְהַתֵּירוּץ בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא אֲרֵישָׁא וְהֵשִׁיב לָהֶם דַּאֲרֵישָׁא לֹא שַׁיָּיךְ לְשַׁנּוּיֵי וְלֹא לְאוֹתוּבֵי מִינֵּיהּ אֶלָּא מִסֵּיפָא הִקְשָׁה לְרַב חִסְדָּא וְעַל זֶה תֵּירֵץ רַב חִסְדָּא וי"ס שֶׁכָּתוּב בָּהֶן וְאָמַר רַב חִסְדָּא בוי"ו בְּסוֹף מִילְּתֵיהּ דְּרָבָא וְכֵן מַשְׁמַע דְּאִי לְרַב חִסְדָּא הֲוָה מְדַבֵּר לֹא הָיָה אוֹמֵר וְאַתְּ אָמַרְתְּ אֶלָּא וּמָר אָמַר מִדַּת חֲסִידוּת שָׁנוּ כָּאן: **תַּנָּא** תָּנֵי יְשַׁלֵּם וְאַתְּ אָמְרַתְּ כו' וְא"ת וְהָאָמַר בְּפֶרֶק קַמָּא דְּב"ק (דַּף ז.) א"ל אַבַּיֵּי מִי כְּתִיב יְשַׁלֵּם יְשַׁלֵּם כְּתִיב מִדַּעְתּוֹ וְאָמַר נָמֵי פֶּרֶק הַפּוֹעֲלִים (ב"מ דַּף צח.) גַּבֵּי חוֹסֵם פִּי פָּרָה וְדָשׁ בָּהּ לוֹקֶה וּמְשַׁלֵּם אַרְבָּעָה קַבִּין לְפָרָה כו' וּבְעֵי לְמֵימַר מְשַׁלֵּם לָצֵאת יְדֵי שָׁמַיִם וּלְלִישְׁנָא קַמָּא דִּלְעֵיל דְּפָטוּר אֲפִילּוּ לָצֵאת יְדֵי שָׁמַיִם פָּרִיךְ שַׁפִּיר וּמִיהוּ לְהָהוּא לִישְׁנָא נָמֵי דְּאֵין לוֹ תּוֹבְעִין דְּחַיָּיב לָצֵאת יְדֵי שָׁמַיִם אִיכָּא לְמֵימַר דְּהַיְינוּ דַּוְקָא בְּמַזִּיק מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה אוֹ אֲכָלָן שֶׁלְּקָחָן בְּאִסּוּר אֲבָל הָכָא שֶׁלְּקָחָן בְּהֶתֵּר שֶׁהָיָה אָז עָנִי אֲפִילּוּ לָצֵאת יְדֵי שָׁמַיִם לֹא מִחַיֵּיב לְהָכִי פָּרִיךְ שַׁפִּיר וְאַתְּ אָמְרַתְּ מִדַּת חֲסִידוּת שָׁנוּ כָּאן וְלֹא מִחַיֵּיב אֲפִילּוּ לָצֵאת יְדֵי שָׁמַיִם וּמִיהוּ בְּסָמוּךְ קָשֶׁה דְּקָאָמַר טַעְמָא דְּעָנִי הָא עָשִׁיר חַיָּיב וּמַאי קָשְׁיָא אִימָא עָנִי פָּטוּר אֲפִילּוּ מִלָּצֵאת יְדֵי שָׁמַיִם אֲבָל עָשִׁיר חַיָּיב וּמְפָר"ת לה"ק תַּנָּא תָּנֵי יְשַׁלֵּם לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבָּנַן פְּלִיגִי עֲלֵיהּ וְאַתְּ אָמְרַתְּ מִדַּת חֲסִידוּת כו' דְּעַל מִדַּת חֲסִידוּת לֹא הָוֵי פְּלִיגֵי רַבָּנַן: **אֵין לְךָ** בָּהֶן אֶלָּא מִשְּׁעַת הֲרָמָה וְאִם תֹּאמַר וְהָא קְרָא לָאו לְאַחַר הֲרָמָה אָתֵי אֶלָּא בְּעָתִיד לִיתָּרֵם דְּמַפְקִינַן מִינֵּיהּ בְּפֶרֶק [אֵלּוּ] הַנִּשְׂרָפִים (סַנְהֶדְרִין דַּף פג.) דְּטֶבֶל בְּמִיתָה חָלוּל חָלוּל מִתְּרוּמָה דִּדְרִישׁ לֹא יְחַלְּלוּ אֶת קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת אֲשֶׁר יָרִימוּ בָּעֲתִידִים לִיתָּרֵם הַכָּתוּב מְדַבֵּר וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָכָא דָּרִישׁ מִדִּסְמַךְ יָרִימוּ אֵצֶל לַה' לוֹמַר לָךְ שֶׁאֵין לַגָּבוֹהַּ בָּהֶן אֶלָּא מִשְּׁעַת הֲרָמָה אִי נָמֵי מִשּׁוּם דְּקָאֵי אַקְּרָא דִּסְמִיךְ לֵיהּ וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ דְּאַיְירֵי לְאַחַר הֲרָמָה:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יד, סמג עשין קמב, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' טו לא:

ב טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' ז:

ג מיי' פט' מהל' מתנות עניים הל' טו, טוש"ע יו"ד סי' רנג סעי' ד:

ד מיי' פא' מהל' מעשרות הל' ה:

מסורת הש"ס

א משנה פאה

ב מנחות פא.

גליון הש"ס

גמ' או שאכלן פטור. עי' לקמן דף קלו ע"ב תוס' ד"ה עד: שם מתנה לכהן ע"ה. עי' מנחות דף יח ע"ב תוס' ד"ה מודה:

תורה אור השלם

וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה: [דברים יח, ג]

וַיֹּאמֶר לָעָם לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַםִ לָתֵת מְנָת הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם לְמַעַן יֶחֶזְקוּ בְּתוֹרַת יְהוָה: [דברי הימים ב לא, ד]

וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת־קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת אֲשֶׁר־יָרִימוּ לַיהוָה: [ויקרא כב, טו]

[במדבר יח]

דַּאֲתוֹ לִידֵיהּ בְּטִבְלַיְיהוּ, וְקָסָבַר הַאי תַּנָּא: מַתָּנוֹת שֶׁלֹּא הוּרְמוּ – כְּמִי שֶׁהוּרְמוּ דָּמְיָין. (א)תָּא שְׁמַע: הֲרֵי שֶׁאָנְסוּ בֵּית הַמֶּלֶךְ גָּרְנוֹ, אִם בְּחוֹבוֹ – חַיָּיב לְעַשֵּׂר, אִם בַּאֲנְפָּרוּת – פָּטוּר מִלְּעַשֵּׂר. שָׁאנֵי הָתָם, דְּקָא מִשְׁתַּרְשֵׁי לֵיהּ. (ב)תָּא שְׁמַע, אָמַר לוֹ: מְכוֹר לִי בְּנֵי מֵעֶיהָ שֶׁל פָּרָה, וְהָיָה בָּהֶן מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה – נוֹתְנָן לַכֹּהֵן, וְאֵינוֹ מְנַכֶּה לוֹ מִן הַדָּמִים. לָקַח הֵימֶנּוּ בְּמִשְׁקָל – נוֹתְנָן לַכֹּהֵן, וּמְנַכֶּה לוֹ מִן הַדָּמִים. אַמַּאי? לֶיהֱוֵי כְּמַזִּיק מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה אוֹ שֶׁאֲכָלָן! שָׁאנֵי הָתָם, דְּאִיתַנְהוּ בְּעֵינַיְהוּ. תָּא שְׁמַע: תִּשְׁעָה נִכְסֵי כֹהֵן – תְּרוּמָה, וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, וְחַלָּה, רֵאשִׁית הַגֵּז, וּמַתָּנוֹת, וְהַדְּמַאי, וְהַבִּכּוּרִים, וְהַקֶּרֶן, וְהַחוֹמֶשׁ. אב(ג)לְמַאי, לָאו לְהוֹצִיאָן בְּדַיָּינִין? לָא, לִכְדִתְנַן: לָמָּה אָמְרוּ נִכְסֵי כֹהֵן? שֶׁקּוֹנֶה בָּהֶן עֲבָדִים וְקַרְקָעוֹת וּבְהֵמָה טְמֵאָה, וּבַעַל חוֹב נוֹטְלָן בְּחוֹבוֹ, וְאִשָּׁה בִּכְתוּבָּתָהּ, וְסֵפֶר תּוֹרָה. הָהוּא לֵיוָאָה דַּהֲוָה חָטֵיף מַתְנָתָא, אֲתוֹ אֲמַרוּ לֵיהּ לְרַב, אֲמַר לְהוּ: לָא מִסְתַּיֵּיהּ דְּלָא שָׁקְלִינַן מִינֵּיהּ, אֶלָּא מִיחְטָף נָמֵי חָטֵיף?! וְרַב, אִי אִיקְרוֹ "עַם" – מִשְׁקָל נָמֵי לִשְׁקוֹל מִינַּיְיהוּ. אִי לָא אִיקְרוֹ "עַם" – רַחֲמָנָא פַּטְרִינְהוּ! גמְסַפְּקָא לֵיהּ אִי אִיקְרוֹ "עַם" אִי לָא אִיקְרוֹ "עַם". דיָתֵיב רַב פָּפָּא וְקָאָמַר לַהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא, אֵיתִיבֵיהּ רַב אִידִי בַּר אָבִין לְרַב פָּפָּא: אַרְבַּע מַתְּנוֹת עֲנִיִּים שֶׁבַּכֶּרֶם – הַפֶּרֶט, וְהָעוֹלֵלוֹת, וְהַשִּׁכְחָה, וְהַפֵּאָה; וְשָׁלֹשׁ שֶׁבַּתְּבוּאָה – הַלֶּקֶט, וְהַשִּׁכְחָה, וְהַפֵּאָה; שְׁנַיִם שֶׁבָּאִילָן – הַשִּׁכְחָה וְהַפֵּאָה. הכּוּלָּן אֵין בָּהֶם טוֹבַת הֲנָאָה לַבְּעָלִים, וַאֲפִילּוּ עָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ. זח(ד)מַעְשַׂר עָנִי הַמִּתְחַלֵּק בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ – יֵשׁ בּוֹ טוֹבַת הֲנָאָה לַבְּעָלִים, וַאֲפִילּוּ עָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדוֹ, וּשְׁאָר מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה, כְּגוֹן הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה – אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן מִיָּדוֹ, לֹא מִכֹּהֵן לְכֹהֵן וְלֹא מִלֵּוִי לְלֵוִי. אַרְבַּע מַתָּנוֹת שֶׁבַּכֶּרֶם: הַפֶּרֶט, וְהָעוֹלֵלוֹת, וְהַשִּׁכְחָה, וְהַפֵּאָה, דִּכְתִיב: "וְכַרְמְךָ לֹא תְעוֹלֵל וּפֶרֶט כַּרְמְךָ לֹא תְלַקֵּט". וּכְתִיב: "כִּי תִבְצֹר כַּרְמְךָ לֹא תְעוֹלֵל אַחֲרֶיךָ", אָמַר רַבִּי לֵוִי: "אַחֲרֶיךָ" – זוֹ שִׁכְחָה. פֵּאָה – גָּמַר "אַחֲרֶיךָ" "אַחֲרֶיךָ" מִזַּיִת, דִּכְתִיב: "כִּי תַחְבֹּט זֵיתְךָ לֹא תְפָאֵר אַחֲרֶיךָ", וְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: שֶׁלֹּא תִּטּוֹל תִּפְאַרְתּוֹ מִמֶּנּוּ. שְׁלֹשָׁה שֶׁבַּתְּבוּאָה: הַלֶּקֶט, הַשִּׁכְחָה,

לָאתוּ לִידֵיהּ דְּכֹהֵן: בְּטִבְלַיְיהוּ שֶׁהִפְקִיר הַטֶּבֶל חֶלְקוֹ: כְּמִי שֶׁהוּרְמוּ דָּמְיָן זָכָה בָּהֶם מִן הַהֶפְקֵר שֶׁהֲרֵי קָדַם. נ"א שֶׁמָּסַר לוֹ אֶת הַטֶּבֶל לִזְכּוֹת בַּתְּרוּמָה שֶׁבּוֹ: אִם בְּחוֹבוֹ שֶׁהָיָה חַיָּב לוֹ דָּבָר קָצוּב מָמוֹן: חַיָּב לְעַשֵּׂר מִמָּקוֹם אַחֵר וְלִתֵּן לַכֹּהֵן שֶׁהֲרֵי הוּא כְּמוֹכֵר: וְאִם בָּאַנְפָּרוּת בְּהֶפְסֵד וְעַל חִנָּם פָּטוּר מִלְּעַשֵּׂר. קָתָנֵי מִיהַת אִם בְּחוֹבוֹ חַיָּב לְעַשֵּׂר אַלְמָא יֵשׁ לוֹ תּוֹבְעִין דְּאִי לָאו דִּינָא הוּא שֶׁיְּשַׁלֵּם לוֹ עַל כָּרְחוֹ מַאי חִיּוּב מְנָיָה אִיכָּא הָא לָא פַּשׁ גַּבֵּיהּ מִדֵּי: שָׁאנֵי הָתָם דְּקָא מִשְׁתַּרְשֵׁי לֵיהּ הָתָם לָאו בְּהוֹנָאָה בְּדַיָּינִין תְּנַן בָּהּ אֶלָּא חִיּוּבָא בְּעַלְמָא כִּשְׁאָר חִיּוּבֵי מַעַשְׂרוֹת וְחִיּוּבָא דְּהַאי אַכָּא עָלֶיהָ דְּהָא מִשְׁתַּרְשֵׁי לֵיהּ כְּלוֹמַר מִשְׂתַּכֵּר הוּא בָּהּ שֶׁהֲרֵי הָיָה צָרִיךְ לִפְרוֹעַ מָעוֹת: א"נ לַטַּבָּח: מְכוֹר לִי בְּנֵי מֵעֶיהָ בְּנֵי מַעְיָהּ שֶׁל פָּרָה זוֹ: וְהָיוּ בָּהֶן מַתְּנוֹת הַקֵּבָה: נוֹתְנָן: לוֹקֵחַ זֶה לַכֹּהֵן: וְאֵין הַמּוֹכֵר מְנַכֶּה לוֹ לַלּוֹקֵחַ מִן הַדָּמִים שֶׁהֲרֵי הָיָה יוֹדֵעַ הַלּוֹקֵחַ שֶׁהַמַּתָּנוֹת שָׁם וְזֶה לֹא מָכַר לוֹ הַקֵּבָה: לָקַח הֵימֶנּוּ בְּמִשְׁקָל הַלִּיטְרָא כָּךְ וְכָךְ וְשָׁקַל לוֹ הַקֵּבָה: נוֹתְנָן לוֹ לוֹקֵחַ לַכֹּהֵן שֶׁהֲרֵי הַגָּזֵל אֶצְלוֹ וְצָרִיךְ לְהָשִׁיב: וְהַטַּבָּח יְנַכֶּה לוֹ מִן הַדָּמִים עַל כָּרְחוֹ שֶׁמָּכַר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ: וְאַמַּאי נוֹתְנָן לַכֹּהֵן לֶהֱוֵי כְּמַזִּיק כו': תִּשְׁעָה נִכְסֵי כֹּהֵן לֹא יָדַעְתִּי הֵיכָן שְׁנוּיָה וּבִסְפָרִים אֵינָהּ כְּתוּבָה בְּשָׁוֶה וּמוֹנֶה אֲנִי ט"ו מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה שֶׁכֻּלָּן נִכְסֵי כֹּהֵן לַעֲשׂוֹת בָּהֶן כָּל צְרָכָיו הַתְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמַאי וְהַחַלָּה וְהַבִּכּוּרִים וְרֵאשִׁית הַגֵּז וּמַתָּנוֹת שֶׁל חֻלִּין וְשֶׁל קָדָשִׁים וְהַקֶּרֶן וְהַחֹמֶשׁ שֶׁל גֶּזֶל הַגֵּר וּשְׂדֵה אֲחֻזָּה וּשְׂדֵה חֲרָמִים וּבְכוֹר בַּעַל מוּם וּפִדְיוֹן הַבֵּן וּפִדְיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר וְנִרְאֶה בְּעֵינַי שֶׁכֻּלָּן שְׁנוּיִם בָּהּ וְחָשֵׁיב תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וְהַדְּמַאי וְחַלָּה כְּחָדָא דְּכֻלְּהוּ תְּרוּמָה נִינְהוּ וּבְכוֹר וּפִדְיוֹן הַבֵּן וּפִדְיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר כְּחָדָא וְקֶרֶן וְחֹמֶשׁ דְּגֶזֶל הַגֵּר חָדָא וְכֻלְּהוּ הָנָךְ מַתָּנָה לַכֹּהֵן הֵן וּלְקַמָּן בְּפִרְקִין (חולין דף קלג:) חָשֵׁיב כָּל כ"ד מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה. הַגּוֹזֵל אֶת הַגֵּר וְנִשְׁבַּע לוֹ וּמֵת הַגֵּר וְאַחַ"כ הוֹדָה וְנִשְׁבַּע לַשֶּׁקֶר דְּאָמַר רַחֲמָנָא וְאִם אֵין לָאִישׁ גּוֹאֵל וְגוֹ' וְכִי יֵשׁ לְךָ אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין לוֹ גּוֹאֲלִים אֶלָּא זֶהוּ גֵּר שֶׁמֵּת וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁין וּכְתִיב הָאָשָׁם הַמּוּשָׁב לַה' לַכֹּהֵן וְתַנְיָא בְּפֶרֶק הַגּוֹזֵל בב"ק (דף קי.) הָאָשָׁם זֶה קֶרֶן הַמּוּשָׁב זֶה חֹמֶשׁ דְּגַבֵּי נִשְׁבַּע לַשֶּׁקֶר בְּפִקָּדוֹן אוֹ בְּגֶזֶל כְּתִיב בֵּיהּ חֹמֶשׁ בֵּין בְּגוֹזֵל חֲבֵירוֹ בְּפָרָשַׁת וַיִּקְרָא בֵּין בְּגֶזֶל הַגֵּר בְּפָרָשַׁת נָשֹׂא: לָמָּה אָמְרוּ לְמַאי הִלְכְתָא: וס"ת אע"פ שֶׁאֵינוֹ לַאֲכִילָה וְלֹא לְדָבָר שֶׁיָּבֹא לִידֵי אֲכִילָה. וְלִבִּי מְנַמְנֵם לְמַאי תְּנָיֵהּ הוֹאִיל וְתָנָא לְחַפֵּי' בְּהֵמָה טְמֵאָה לוֹקֵחַ מֵהֶן: חָטֵיף מַתְנְתָא כְּשֶׁהָיוּ הַתִּינוֹקוֹת מוֹלִיכִין הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה לַכֹּהֵן חוֹטְפָם מִיָּדָם: לָא מִסְתַּיֵּיהּ לָא דַּי דִּכְשֶׁהוּא שׁוֹחֵט אֶת בְּהֶמְתּוֹ אֵין אָנוּ כּוֹפִין אוֹתוֹ לִתֵּן מַתָּנוֹת לְכֹהֵן אַחֵר: אֶלָּא מֵחְטַף נָמֵי חָטֵיף בִּתְמִיָּה: וְרַב מַאי דַּעְתֵּיהּ דְּאָמַר לָא מִסְתַּיֵּיהּ דְּלָא שָׁקְלִינַן מִינֵּיהּ דְּמַשְׁמַע שֶׁהָיִינוּ יְכוֹלִין לָכוֹף לְכָךְ וְנִמְנָעִין אָנוּ: אִי אִקְרוּ עַם לִשְׁקוֹל מִינֵּיהּ דְּהָא מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זוֹבְחֵי הַזֶּבַח כְּתִיב (דברים יח) וְאִי לָא אִקְרוּ עַם רַחֲמָנָא פַּטְרֵיהּ וּמַאי טִיבוּתָא עֲבַדִינַן גַּבֵּיהּ: מְסַפְּקָא לֵיהּ לְרַב וּמִשּׁוּם סְפֵיקָא פָּטַר לֵיהּ דְּהַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה: לְהָא שְׁמַעְתָּא דְּרַב דִּמְסַפְּקָא לֵיהּ: ד' מַתָּנוֹת עֲנִיִּים הַנּוֹהֲגוֹת בַּכֶּרֶם וְאֵלּוּ הֵן: הַפֶּרֶט וְהָעוֹלֵלוֹת כִּדְכְתִיב (ויקרא יט) וְכַרְמְךָ לֹא תְעוֹלֵל וּפֶרֶט כַּרְמְךָ לֹא תְלַקֵּט וּבְמַס' פֵּאָה (פ"ז מ"ל) מְפָרֵשׁ אֵיזוֹ הִיא עוֹלֶלֶת כָּל שֶׁאֵין לָהּ לֹא כָּתֵף וְלֹא נָטֵף: וְהַשִּׁכְחָה וְהַפֵּאָה כֻּלְּהוּ יְלִיף לְקַמָּן. פֶּרֶט עֲנָבִים הַנּוֹשְׁרִין בִּשְׁעַת בְּצִירָה: לֶקֶט הַנּוֹשֵׁר בִּשְׁעַת קְצִירָה: שְׁתַּיִם בָּאִילָן לְקַמָּן יְלִיף לְהוּ: אֵין בָּהֶן טוֹבַת הֲנָאָה לַבְּעָלִים אֵין בְּיָדָם לִתֵּן לְכָל מִי שֶׁיִּרְצוּ אֶלָּא כָּל הַקּוֹדֵם זָכָה וּלְקַמֵּיהּ מְפָרֵשׁ טַעֲמָא: מוֹצִיאִין אֶת שֶׁלּוֹ מִיָּדוֹ אִם הָיָה לוֹ כֶּרֶם אוֹ תְּבוּאָה אוֹ אִילָן כּוֹפִין אוֹתוֹ לִתֵּן. אֲבָל מַעֲשַׂר עָנִי הוֹאִיל וּמִתְחַלֵּק בְּתוֹךְ הַבַּיִת לְאַחַר שֶׁהִכְנִיס תְּבוּאָתוֹ לַבַּיִת: יֵשׁ בָּהֶן טוֹבַת הֲנָאָה לַבְּעָלִים שֶׁבְּיָדוֹ לִתֵּן לְאֵיזֶה עָנִי שֶׁיִּרְצֶה וַחֲבֵירוֹ אוֹמֵר לוֹ הֵילָךְ סֶלַע זֶה וְתֵן כָּל מַעַשְׂרוֹתֶיךָ לִקְרוֹבֵי עָנִי וְהַיְינוּ טוֹבַת הֲנָאָה דָּבָר מוּעָט: ד' מַתָּנוֹת בְּרֵישָׁא מְפָרֵשׁ לָהּ לְכֻלָּהּ בְּרַיְיתָא וְהָדַר מוֹתִיב תְּיוּבְתָא: אַחֲרֶיךָ זוֹ שִׁכְחָה שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא מֵאַחֲרָיו כִּדְתְנַן (פֵּאָה פ"ו מ"ל) שֶׁלְּפָנָיו אֵינוֹ שִׁכְחָה שֶׁלְּאַחֲרָיו שִׁכְחָה זֶה הַכְּלָל כָּל שֶׁהוּא בְּבַל תָּשׁוּב שִׁכְחָה שֶׁאֵינוֹ בְּבַל תָּשׁוּב אֵינוֹ שִׁכְחָה. פֵּאָה בַּכֶּרֶם גָּמַר אַחֲרֶיךָ אַחֲרֶיךָ מִזַּיִת דִּכְתִיב בֵּיהּ לֹא תְפָאֵר אַחֲרֶיךָ. וְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל שֶׁלֹּא תִּטּוֹל תִּפְאַרְתּוֹ הֵימֶנּוּ כְּלוֹמַר לֹא תִּטּוֹל כָּל פְּאֵרוֹ לָשׁוֹן (איוב לא) וּבְכָל תְּבוּאָתִי תְּשָׁרֵשׁ דְּמַשְׁמַע עֲקִירָה וְלָשׁוֹן (דברים כה) וַיְזַנֵּב בְּךָ נָטַל אֶת זְנָבְךָ. אַסְפִּי"ר בלע"ז וְהַיְינוּ שֶׁלֹּא תִּטּוֹל פֵּאָה:

דְּאָתוּ לִידֵיהּ בְּטִבְלַיְיהוּ וְקָסְבַר הַאי תַּנָּא מַתָּנוֹת שֶׁלֹּא הוּרְמוּ כְּמִי שֶׁהוּרְמוּ דָּמְיָין וּמַשְׁמַע הֲרָמָה וָאֵילָךְ הַיְינוּ מִכִּי אָתוּ לִידֵיהּ אֲפִילּוּ בְּטִבְלַיְיהוּ וא"ת אַמַּאי לָא מַשְׁנֵי דִּפְשִׁיטָא דִבְרַיְיתָא דְּקָתָנֵי פָּטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין הַיְינוּ דְּאָתוּ לְיַד כֹּהֵן בְּטִבְלַיְיהוּ וְקָסָבַר הַאי תַּנָּא מַתָּנוֹת שֶׁלֹּא הוּרְמוּ לָאו כְּמִי שֶׁהוּרְמוּ דָּמְיָין ומשה"ה פָּטוּר דְּאֵין לוֹ לַכֹּהֵן אֶלָּא מִשְּׁעַת הֲרָמָה מַמָּשׁ וְהָוֵה נִיחָא טְפֵי דְּהָוֵי לְשׁוֹן הֲרָמָה דַּוְקָא וְי"ל דְּאִי הֲוָה מוֹקֵי לָהּ הָכִי אָז לֹא הָיָה חָשׁוּשׁ הַדִּיּוּק כְּלָל דְּהָא מִשְּׁעַת הֲרָמָה וָאֵילָךְ מְשַׁלֵּם דְּהָא פְּשִׁיטָא דִּמְשַׁלֵּם כֵּיוָן דְּאָתוּ לְיַד כֹּהֵן וְהוּרְמוּ אֲבָל הַשְׁתָּא עִיקַּר הַבְּרַיְיתָא מַשְׁמִיעֵנוּ דְּמַזִּיק מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה אוֹ שֶׁאֲכָלָן פָּטוּר וְדִיּוּקָא קמ"ל דְּאַע"ג דְּאָתוּ לִידֵיהּ בְּטִבְלַיְיהוּ חַיָּיב דִּכְמִי שֶׁהוּרְמוּ דָּמְיָין: **שָׁאנֵי** הָתָם דְּקָא מִשְׁתַּרְשֵׁי לֵיהּ דִּבְמָקוֹם זֶה הִנִּיחַ לוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁאַר מָמוֹן וְאִם תֹּאמַר מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה כְּשֶׁאֲכָלָם מִשְׁתַּרְשֵׁי לֵיהּ שֶׁבִּמְקוֹם זֶה לֹא אָכַל דָּבָר אַחֵר וְאַמַּאי פָּטוּר וי"ל דְּלָא דָּמֵי דְּאַנְסוּ בֵּית הַמֶּלֶךְ גָּרְנוֹ דְּתַחְתֵּיהֶן לֹא נָקַח מִשֶּׁלּוֹ אֲבָל בַּאֲכִילָה אֶפְשָׁר דְּלֹא מִשְׁתַּרְשֵׁי לֵיהּ שֶׁהָיָה מִתְעַנֶּה: **הָכִי** גַּרְסִי' בְּפֵי' ר"ח שִׁבְעָה נִכְסֵי כֹּהֵן וְלֹא חָשֵׁיב הָכָא כָּל כ"ד מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה דְּחָשֵׁיב לְקַמָּן בְּפִרְקִין (חולין דף קלג:) דְּלָא חָשֵׁיב הָכָא אֶלָּא הָנָךְ דַּאֲסוּרִים לְזָרִים וְהֵם מָמוֹן כֹּהֵן וְהָא דְּחָשֵׁיב מַתָּנוֹת אַע"פ שֶׁמֻּתָּרוֹת לְזָרִים מִשּׁוּם דְּטַבְלֵי וְדָמוּ לִתְרוּמָה כְּדְאָמַר לְקַמָּן (חולין קלב:) אע"ג דְּלֵית הִלְכְתָא הָכִי הַיְינוּ דְּלָא הָוֵי כְּאוֹכֵל טְבָלִים אֲבָל מ"מ אִסּוּרָא אִיכָּא לֶאֱכֹל מִבְּהֵמָה שֶׁלֹּא הוּרְמָה מַתְּנוֹתֶיהָ א"נ לֹא חָשֵׁיב אֶלָּא מִידֵי דְּבַר אֲכִילָה וְהָא דְּלָא חָשֵׁיב בְּכוֹר מִשּׁוּם דְּאָכְתֵי לָאו בַּר אֲכִילָה הוּא שֶׁצָּרִיךְ שְׁחִיטָה: **מַעֲשַׂר** עָנִי הַמִּתְחַלֵּק בְּתוֹךְ הַבַּיִת דַּוְקָא נָקַט הַמִּתְחַלֵּק בְּתוֹךְ הַבַּיִת דִּשְׁנֵי מִינֵי מַעֲשֵׂר הֵם אֶחָד מִתְחַלֵּק תּוֹךְ הַבַּיִת וְאֶחָד מִתְחַלֵּק בְּתוֹךְ הַגְּרָנוֹת כְּדְמַשְׁמַע בפ"ב דִּנְדָרִים (דף פד:) וְאוֹתוֹ הַמִּתְחַלֵּק תּוֹךְ הַגְּרָנוֹת אֵין לַבְּעָלִים בּוֹ טוֹבַת הֲנָאָה אֶלָּא בְּאוֹתוֹ הַמִּתְחַלֵּק בְּתוֹךְ הַבַּיִת וּבְסִפְרֵי מְפָרֵשׁ לְהוּ מִקְּרָאֵי כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר מִקְצֵה שָׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת כָּל מַעְשַׂר תְּבוּאָתְךָ וְהִנַּחְתָּ אַלְמָא צָרִיךְ לְהַנִּיחוֹ בַּגֹּרֶן וּבָאִין עֲנִיִּים וְנוֹטְלִין אוֹתוֹ וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר כִּי תְכַלֶּה לְעַשֵּׂר וְגוֹ' וְנָתַתָּ לַלֵּוִי וְגוֹ' אַלְמָא בְּתוֹךְ הַבַּיִת מְחַלְּקוֹ מִדִּכְתִיב וְנָתַתָּ הָא כֵּיצַד עַל הַפֶּסַח שֶׁהוּא זְמַן גְּשָׁמִים וְאִם מַנִּיחוֹ בַּחוּץ נִפְסָד מְחַלְּקוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְזֶה מַעְשַׂר עָנִי הַמִּתְחַלֵּק בְּתוֹךְ הַבַּיִת מִכָּאן וָאֵילָךְ שֶׁהוּא יְמֵי הַקַּיִץ מַנִּיחוֹ בַּחוּץ בִּגְרָנוֹת וַעֲנִיִּים בָּאִים וְנוֹטְלִין אוֹתוֹ: **יֵשׁ** בּוֹ טוֹבַת הֲנָאָה לַבְּעָלִים נִרְאֶה דְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טוֹבַת הֲנָאָה לַבְּעָלִים אֲפִילּוּ בָּא עָנִי וּלְקָחוֹ מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ וְדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ טוֹבַת הֲנָאָה לַבְּעָלִים לְקָחוֹ אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ וּמִיהוּ אִם לֹא לְקָחוֹ וּבָא עָנִי וּשְׁאָלוֹ מִמֶּנּוּ אִם יִרְצֶה לֹא יִתֵּן לוֹ דִּקְרֵי לֵיהּ לְעֵיל מָמוֹן שֶׁאֵין לוֹ תּוֹבְעִין וְאִם הָיָה צָרִיךְ לִתְּנוֹ לְתוֹבְעוֹ א"כ הָוֵי יֵשׁ לוֹ תּוֹבְעִין: **גָּמַר** אַחֲרֶיךָ אַחֲרֶיךָ מִזַּיִת וְאַע"ג דְּאִצְטְרִיכוּ לְמִכְתַּב וְלָא הָוֵי מֻפְנֶה גִּלּוּי מִילְּתָא בְּעַלְמָא הוּא דִּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה אַחֲרֶיךָ פֵּאָה ה"נ יֵשׁ בָּזֶה אַחֲרֶיךָ פֵּאָה וְלָאו ג"ש מַמָּשׁ הִיא אִי נָמֵי מִדִּכְתִיב שִׁכְחָה בִּלְשׁוֹן אַחֲרֶיךָ ש"מ לג"ש אָתָא וְצ"ע לָמָּה לֹא גַּמְרִינָן בְּג"ש דְּאַחֲרֶיךָ דְּלֶהֱוֵי פֶּרֶט בְּזַיִת כְּמוֹ בְּכֶרֶם וְנַהֲי דִּלְעִנְיַן עוֹלְלוֹת לֹא אֶפְשָׁר לְמֵילַף בְּאִילָן דְּלָא שַׁיָּיךְ בֵּיהּ אֵיזֶהוּ עוֹלְלוֹת כָּל שֶׁאֵין לוֹ לֹא כָּתֵף וְלֹא נָטֵף:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' כ:

ב מיי' פא' מהל' בכורות הל' ג, סמג עשין קמב, סמג עשין ריא, טוש"ע יו"ד סי' שו סעי' ו:

ג מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' כג:

ד מיי' פא' מהל' מתנות עניים הל' ז:

ה מיי' פא' מהל' מתנות עניים הל' ה:

ו מיי' פו' מהל' מתנות עניים הל' י:

ז מיי' פא' מהל' מתנות עניים הל' ה:

ח מיי' פו' מהל' מתנות עניים הל' י:

מסורת הש"ס

א גיטין מד.

ב לקמן קלח.; משנה חולין; תוספתא חולין; בבא קמא קטו.

ג משנה ביכורים

ד תוספתא פאה

גליון הש"ס

גמ' אי איקרו עם. עי' שבועות דף יד ע"א תוס' ד"ה כולן:

תורה אור השלם

וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה [דברים יח, ג]

וְכַרְמְךָ לֹא תְעוֹלֵל וּפֶרֶט כַּרְמְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהֹוָה אֱלֹהֵיכֶם [ויקרא יט, י]

כִּי תִבְצֹר כַּרְמְךָ לֹא תְעוֹלֵל אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה [דברים כד, כא]

כִּי תַחְבֹּט זֵיתְךָ לֹא תְפָאֵר אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה [דברים כד, כ]

הַשִּׁכְחָה, וְהַפֵּאָה, דִּכְתִיב: "וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ בְּקֻצְרֶךָ וְלֶקֶט קְצִירְךָ וְגוֹ'", "כִּי תִקְצֹר קְצִירְךָ בְשָׂדֶךָ וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר בַּשָּׂדֶה". שְׁנַיִם שֶׁבָּאִילָן: הַשִּׁכְחָה וְהַפֵּאָה, דִּכְתִיב "כִּי תַחְבֹּט זֵיתְךָ לֹא תְפָאֵר אַחֲרֶיךָ", וְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: שֶׁלֹּא תִּטּוֹל תִּפְאַרְתּוֹ מִמֶּנּוּ, "אַחֲרֶיךָ" – זוֹ שִׁכְחָה. וְכוּלָּן אֵין בָּהֶן טוֹבַת הֲנָאָה לַבְּעָלִים, מַאי טַעְמָא? "עֲזִיבָה" כְּתִיבָא בְּהוּ. וַאֲפִילּוּ עָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל, מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדוֹ, דִּכְתִיב: "וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם", לְהַזְהִיר עָנִי עַל שֶׁלּוֹ. וּמַעְשַׂר עָנִי הַמִּתְחַלֵּק בְּתוֹךְ הַבַּיִת יֵשׁ בּוֹ טוֹבַת הֲנָאָה לַבְּעָלִים, מַאי טַעְמָא? "נְתִינָה" כְּתִיבָא בֵּיהּ. וַאֲפִילּוּ עָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדוֹ, דְּאָמַר רַבִּי אִילְעָא: גָּמַר "לַגֵּר" "לַגֵּר" מֵהָתָם, מָה לְהַלָּן מוּזְהָר עָנִי עַל שֶׁלּוֹ, אַף כָּאן מוּזְהָר עָנִי עַל שֶׁלּוֹ. וּשְׁאָר מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה, כְּגוֹן הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה, אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן לֹא מִכֹּהֵן לְכֹהֵן וְלֹא מִלֵּוִי לְלֵוִי. הָא מִלֵּוִי לְכֹהֵן מוֹצִיאִין, אַלְמָא אִיקְּרוּ "עַם". כְּגוֹן הַזְּרוֹעַ וְלֹא זְרוֹעַ, וּמַאי נִיהוּ – מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן. [אב][א]מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן דְּלֵוִי הוּא? כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, דְּתַנְיָא: תְּרוּמָה לַכֹּהֵן, מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לַלֵּוִי, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: אַף לַכֹּהֵן. [ג]אֵימַר דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אַף לַכֹּהֵן, לַכֹּהֵן וְלֹא לַלֵּוִי מִי אָמַר? אִין, לְבָתַר דְּקַנְסִינְהוּ עֶזְרָא. אֵימַר דְּקַנְסִינְהוּ עֶזְרָא – דְּלָא יָהֲבִינַן לְהוּ מִשְׁקַל מִינַּיְיהוּ מִי אָמַר?! אֶלָּא, כְּגוֹן זְרוֹעַ וְלֹא זְרוֹעַ, וּמַאי נִיהוּ – רֵאשִׁית הַגֵּז. תָּא שְׁמַע, זֶה הַכְּלָל: כָּל דָּבָר שֶׁהוּא בִּקְדוּשָּׁה, כְּגוֹן תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וְחַלָּה – מוֹצִיאִין אוֹתָן מִיָּדָם, וְכָל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ בִּקְדוּשָּׁה, כְּגוֹן הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה – אֵין מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדָם. כְּגוֹן זְרוֹעַ וְלֹא זְרוֹעַ, וּמַאי נִיהוּ – מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, וּלְבָתַר דְּקַנְסִינְהוּ עֶזְרָא. תָּא שְׁמַע: הַשּׁוֹחֵט לְכֹהֵן וּלְגוֹי – פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת, הָא לְלֵוִי וּלְיִשְׂרָאֵל – חַיָּיב? לָא תֵּימָא הָא לְלֵוִי וּלְיִשְׂרָאֵל חַיָּיב, אֶלָּא אֵימָא: הָא לְיִשְׂרָאֵל – חַיָּיב. (ב)אֲבָל לְלֵוִי מַאי פָּטוּר? אִי הָכִי, לִיתְנֵי "הַשּׁוֹחֵט לַלֵּוִי וְלַגּוֹי פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת". וְעוֹד, הָא תַּנְיָא: הַשּׁוֹחֵט לַכֹּהֵן וְלַגּוֹי – פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת, לַלֵּוִי וּלְיִשְׂרָאֵל – חַיָּיב! תְּיוּבְתָּא דְּרַב. (ג)אָמַר לָךְ רַב: תַּנָּאֵי הִיא, דְּתַנְיָא: "וְכִפֶּר אֶת מִקְדַּשׁ הַקֹּדֶשׁ" – זֶה לִפְנַי וְלִפְנִים. "אֹהֶל מוֹעֵד" – זֶה הֵיכָל, "מִזְבֵּחַ" – כְּמַשְׁמָעוֹ, "יְכַפֵּר" – אֵלּוּ עֲזָרוֹת, "כֹּהֲנִים" – כְּמַשְׁמָעוֹ, "עַם הַקָּהָל" – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, "יְכַפֵּר" – אֵלּוּ הַלְוִיִּם. וְתַנְיָא אִידַּךְ: "יְכַפֵּר" – אֵלּוּ עֲבָדִים. מַאי לָאו בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר אִיקְּרוּ "עַם", וּמָר סָבַר לָא אִיקְּרוּ "עַם". וְרַב, אִי סְבִירָא לֵיהּ כְּהַאי תַּנָּא – לֵימָא, וְאִי סְבִירָא לֵיהּ כְּהַאי תַּנָּא – לֵימָא! מְסַפְּקָא לֵיהּ אִי כְּהַאי תַּנָּא אִי כְּהַאי תַּנָּא. (ד)דְּרַשׁ מָרֵימָר: הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב, וְהִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא. [ה]עוּלָּא הֲוָה יָהֵיב מַתְּנָתָא לְכָהַנְתָּא, אֵיתִיבֵיהּ רָבָא לְעוּלָּא: מִנְחַת כֹּהֶנֶת – נֶאֱכֶלֶת, מִנְחַת כֹּהֵן – אֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת. וְאִי אָמְרַתְּ "כֹּהֵן" וַאֲפִילּוּ כֹּהֶנֶת, וְהָכְתִיב: "וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל"! אֲמַר לֵיהּ: רַבִּי, מְטוּנָךְ:

כֻּלְּהוּ עֲזִיבָה כְּתִיבָא בְּהוּ שֶׁצָּרִיךְ לְהַנִּיחַ שָׁם בְּהֶפְקֵר וְלֹא שֶׁיְּחַלְּקֵם. הָנָךְ דִּכְתִיב בְּהוּ תַּעֲזֹב הֲרֵי עֲזִיבָה וְהָנָךְ נָמִי כְּתִיב בְּהוּ יִהְיֶה הַיְינוּ בַּעֲזִיבָה דְּמַשְׁמַע בַּהֲוָיָתוֹ יְהֵא דְּלָא כְּתִיבָא בְּהוּ נְתִינָה: לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר וְגוֹ' וּמַשְׁמַע לֹא תְלַקֵּט אֲנִי מַזְהִיר לֶעָנִי: נְתִינָה כְּתִיבָא בֵּיהּ וְנָתַתָּ לַלֵּוִי לַגֵּר וְלַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה (שָׁם כו): גָּמַר לַגֵּר לַגֵּר מֵהָתָם מוֹלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר: מָה לְהַלָּן עָנִי מֻזְהָר כִּדְאָמְרִינַן לְהַזְהִיר עָנִי עַל שֶׁלּוֹ: הָא מִלֵּוִי לְכֹהֵן מוֹצִיאִין אַלְמָא לְוִיִּם אִיקְּרוּ עַם וְאַמַּאי מוֹצִיאִין אִי מְסַפְּקָא לֵיהּ לְרַב אִי אִיקְּרוּ עַם אִי לָא: וּמְתָרֵץ כְּגוֹן הַזְּרוֹעַ וְלֹא זְרוֹעַ כְּלוֹמַר שְׁאָר מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה שֶׁאֵין מַתָּנָה לַכֹּהֵן בְּזוֹ קָאָמַר דְּמוֹצִיאִין וְלֹא זְרוֹעַ עַצְמָהּ דִּילְמָא לָא מִיקְּרוּ עַם: וּמַאי נִיהוּ דְּמוֹצִיאִין מִלֵּוִי לְכֹהֵן מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן: וּפָרִיךְ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן דְּלֵוִי הוּא וְאַמַּאי מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדוֹ לְתִתּוֹ לַכֹּהֵן: אַף לְכֹהֵן דְּבְכ"ד מְקוֹמוֹת נִקְרְאוּ כֹּהֲנִים לְוִיִּם הִלְכָּךְ אַע"ג דִּבְמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לֵוִי כְּתִיבָא בֵּיהּ כֹּהֲנִים נָמִי מַשְׁתַּמְּעֵי: וְקַמְּסַיֵּים מִילְּתֵיהּ אִימַר דְּאָמַר כו': בָּתַר דְּקַנְסִינְהוּ עֶזְרָא בִּיבָמוֹת (דַּף פו:) אָמַר מִפְּנֵי מָה קָנְסוּ לְוִיִּם בְּמַעֲשֵׂר מִפְּנֵי שֶׁלֹּא עָלוּ בִּימֵי עֶזְרָא דִּכְתִיב וָאָבִינָה בָעָם וּבַכֹּהֲנִים וּמִבְּנֵי לֵוִי לֹא מָצָאתִי שָׁם. אֲבָל מִקְרָא מְפֹרָשׁ לֹא מָצָאתִי שֶׁקְּנָסָם אֲבָל דֻּגְמָא יֵשׁ לַדָּבָר שֶׁכָּתוּב בְּעֶזְרָא בְּסוֹפוֹ (נְחֶמְיָה י) וְהָיָה הַכֹּהֵן בֶּן אַהֲרֹן עִם הַלְוִיִּם בְּמַעְשַׂר הַלְוִיִּם לָמַדְנוּ שֶׁלֹּא הֶאֱמִינוּם עַל תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְלֹא הָיוּ חוֹלְקִין לָהֶן מַעֲשֵׂר בַּגֹּרֶן אֶלָּא (דְּקַנְסִינְהוּ) בִּפְנֵי הַכֹּהֲנִים: וּמְהַדֵּר אִימַר דְּקַנְסִינְהוּ כו' מִשְׁקַל נָמִי מִינַּיְיהוּ מִי אָמַר בִּתְמִיָּה. אַדְּתֵי הַדְרָא אַתְקַפְתָּא לְקוּשְׁיֵיהּ הָא מִלֵּוִי לְכֹהֵן מוֹצִיאִין: אֶלָּא הָכִי תָּרִיץ כְּגוֹן הַזְּרוֹעַ מוֹצִיאִין מִלֵּוִי לַכֹּהֵן וְלֹא זְרוֹעַ עַצְמוֹ. וּמַאי נִיהוּ כְּגוֹן זְרוֹעַ רֵאשִׁית הַגֵּז דְּהָתָם לֹא כְּתִיב עַם וְאִי נָמִי לֹא אִקְּרוּ עַם מְחַיְּבֵי: כָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁאָסוּר לְזָרִים כְּגוֹן תְּרוּמָה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן מוֹצִיאִין מִיַּד לֵוִי לַכֹּהֵן: וְשֶׁאֵין בָּהּ מִשּׁוּם קְדֻשָּׁה כְּגוֹן הַזְּרוֹעַ כו' שֶׁבָּאִין מִבְּהֵמוֹת שֶׁל חוּלִין אֵין מוֹצִיאִין מִיַּד לֵוִי לַכֹּהֵן. אַלְמָא פְּשִׁיטָא לַן דְּלָא אִקְּרוּ עַם וְאַמַּאי מְסַפְּקָא לֵיהּ לְרַב: כְּגוֹן זְרוֹעַ וְלֹא זְרוֹעַ דִּזְרוֹעַ מוֹצִיאִין דְּאִיקְּרוּ עַם וְהַאי דְּקָתָנֵי דְּאֵין מוֹצִיאִין בְּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן קָאָמַר וּבָתַר דְּקַנְסִינְהוּ עֶזְרָא וְאִיצְטְרִיךְ לֵיהּ לְאַשְׁמוּעִינָן דְּאַע"ג דְּקַנְסִינְהוּ עֶזְרָא דְּלָא לְמִיתְנֵי לְהוּ דִּידְהוּ מִיהָא לָא שָׁקְלִינַן מִינַּיְהוּ: הַשּׁוֹחֵט לְכֹהֵן לְהָכִי נָקַט הַשּׁוֹחֵט לְכֹהֵן דְּעָלֶיהָ דְּטַבָּח רַמְיָא דִּכְתִיב (דְּבָרִים יח) מֵאֵת זוֹבְחֵי הַזֶּבַח: וְלִתְנֵי לְלֵוִי וּלְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וַאֲנָא יָדַעְנָא לכ"ש כֹּהֵן: וְכִפֶּר אֶת מִקְדַּשׁ הַקֹּדֶשׁ בַּעֲבוֹדַת יוֹם הַכִּפּוּרִים: לִפְנַי וְלִפְנִים מְכַפֶּרֶת עֲבוֹדָה זוֹ עַל הַטֻּמְאָה שֶׁאֵרְעָה בִּפְנִים דְּפַר וְשָׂעִיר שֶׁל יוה"כ מְכַפְּרִים עַל טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו כִּדְאָמְרִינַן בִּשְׁבוּעוֹת (דַּף ב.): מִזְבֵּחַ כְּמַשְׁמָעוֹ עַל מִי שֶׁעָבַר בְּטֻמְאָה בְּמִזְבֵּחַ בְּלֹא חִיּוּב מִקְדָּשׁ כְּגוֹן נִטְמָא בְּמִקְדָּשׁ דְּעָבַר בְּלֹא שְׁהִיָּה דְּאֵין כָּאן טֻמְאַת מִקְדָּשׁ דְּהָכָא דְּנִטְמָא בָּעֲזָרָה קַיְ"ל בִּשְׁבוּעוֹת (דַּף טז.) הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי דְּלֹא מְחַיֵּב עַל שְׁהִיָּה כְּדֵי הִשְׁתַּחֲוָאָה: יְכַפֵּר אֵלּוּ הָעֲזָרוֹת עַל טֻמְאָה שֶׁאֵרְעָה בָּעֲזָרָה עַל הַכֹּהֲנִים שֶׁשָּׁגְגוּ וְנִכְנְסוּ טְמֵאִים לָעֲזָרָה. וְכֵן לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים וַעֲבָדִים קְרָאֵי יְתֵירֵי קְדָרִישׁ: עֲבָדִים כְּנַעֲנִים דְּאֵינְהוּ נָמִי בְּעֵי כַּפָּרָה דְּכָל מִצְוֹת שֶׁהָאִשָּׁה חַיֶּבֶת בָּהֶן עֶבֶד חַיָּב בָּהֶן וְכָל מָקוֹם דִּכְתִיב עוֹנֶשׁ אִישׁ וְאִשָּׁה שָׁוִין: דְּמָר סָבַר אִיקְּרוּ עַם וְהָווּ בִּכְלָל עַם הַקָּהָל הִלְכָּךְ וְכִפֶּר יְתֵירָא אַעֲבָדִים אָתָא: וּמַר סָבַר לֹא אִקְּרוּ עַם וּבְעֵי קְרָא: הִילְכְתָא כְּרַב וְלָא שָׁקְלִינַן מִינַּיְהוּ: וּכְרַב חִסְדָּא דְּאָמַר מַזִּיק מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה אוֹ אֲכָלָן פָּטוּר: לְכַהֶנֶת בַּת כֹּהֵן אֲפִלּוּ אֵשֶׁת אִישׁ דְּכֵיוָן דִּקְדֻשָּׁה לֵית לְהוּ דְּאֵינָן אֲסוּרִים לְזָרִים הֲרֵי מֻתֶּרֶת בָּהֶן וְלָא דָּמֵי לִתְרוּמָה וְאִי מִשּׁוּם וְנָתַן לַכֹּהֵן (וַיִּקְרָא כב) קַסָּבַר אֲפִלּוּ כַּהֶנֶת מַשְׁמָע: מִנְחַת כֹּהֶנֶת נֶאֱכֶלֶת הַשִּׁירַיִם כְּמִנְחַת יִשְׂרָאֵל: מִנְחַת כֹּהֵן אֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת דְּכֻלָּהּ כָּלִיל דִּכְתִיב (שָׁם ו) כָּלִיל תִּהְיֶה:

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי' פו' מהל' מתנות עניים הל' ב:

ב מיי' פו' מהל' תרומות הל' א, סמג לאוין רנד:

ג מיי' פא' מהל' מעשרות הל' ד:

ד מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' כ, סמג עשין קמב, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' ח:

ה מיי' פי"ב מהל' מעשה הקרבנות הל' י:

מסורת הש"ס

א יבמות פה:; כתובות כו.; בבא בתרא פא:

ב לעיל לח:

ג ספרא אחרי מות פרשה ד א; יומא סא.; ספרא אחרי מות פרק ח ח; שבועות יג:

ד סנהדרין מח:

גליון הש"ס

גמ' ומ"מ לא איקרו עם. עי' ברש"י בחומש בפ' ובריתך ינצורו דשבט לוי מלו בניהם במדבר וביהושע ה' ה' וכל העם הילודים במדבר לא מלו משמע דלוים לא איקרו עם:

תורה אור השלם

וּבְקֻצְרְכֶם אֶת־קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא־תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ בְּקֻצְרֶךָ וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהֹוָה אֱלֹהֵיכֶם [ויקרא כג, כב]

כִּי תִקְצֹר קְצִירְךָ בְשָׂדֶךָ וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר בַּשָּׂדֶה לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ [דברים כד, יט]

כִּי תַחְבֹּט זֵיתְךָ לֹא תְפָאֵר אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה [דברים כד, כ]

כִּי תְכַלֶּה לַעְשֵׂר אֶת־כָּל־מַעְשַׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנָתַתָּה לַלֵּוִי לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׂבֵעוּ [דברים כו, יב]

וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה [דברים יח, ג]

רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן־לוֹ [דברים יח, ד]

וְכִפֶּר אֶת־מִקְדַּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ יְכַפֵּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל־כָּל־עַם הַקָּהָל יְכַפֵּר [ויקרא טז, לג]

וְכָל־מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל [ויקרא ו, טז]

מְטוּנָךְ: "אַהֲרֹן וּבָנָיו" כְּתוּבִין בַּפָּרָשָׁה. דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא: "כֹּהֵן" – וְלֹא כֹּהֶנֶת, וְיִלְמוֹד סָתוּם מִן הַמְפוֹרָשׁ. (א)דְּבֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב תָּנָא: "כֹּהֵן", וַאֲפִילּוּ כֹּהֶנֶת – הָוֵי מִיעוּט אַחַר מִיעוּט, וְאֵין מִיעוּט אַחַר מִיעוּט אֶלָּא לְרַבּוֹת. [א]רַב כָּהֲנָא אָכַל בִּשְׁבִיל אִשְׁתּוֹ, רַב פָּפָּא אָכַל בִּשְׁבִיל אִשְׁתּוֹ, רַב יֵימַר אָכַל בִּשְׁבִיל אִשְׁתּוֹ, רַב אִידִי בַּר אָבִין אָכַל בִּשְׁבִיל אִשְׁתּוֹ. אָמַר רָבִינָא: אֲמַר לִי מָרֵימָר, הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב, וְהִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא, וְהִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּעוּלָּא. [ב]וְהִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: לְוִיָּה שֶׁיָּלְדָה – בְּנָהּ פָּטוּר מֵחָמֵשׁ סְלָעִים. [ג](ב)תָּנוּ רַבָּנַן: הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה נוֹהֲגִים בְּכִלְאַיִם וּבְכוֹי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כִּלְאַיִם הַבָּא מִן הָעֵז וּמִן הָרָחֵל – חַיָּיב בְּמַתָּנוֹת, מִן הַתַּיִשׁ וּמִן הַצְּבִיָּיה – פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת. (ג)מִכְּדֵי קַיְימָא לַן דִּלְעִנְיַן כִּסּוּי הַדָּם וּמַתָּנוֹת לָא מַשְׁכַּחַתְּ לֵיהּ אֶלָּא בִּצְבִי הַבָּא עַל הַתְּיָישָׁה, וּבֵין לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֵּין לְרַבָּנַן מְסַפְּקָא לְהוּ אִי חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב, אִי אֵין חוֹשְׁשִׁין. (ד)וּבְשֶׂה וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה קָמִיפַּלְגִי: מָר סָבַר: "שֶׂה" – וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה, וּמָר סָבַר: "שֶׂה" וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה לָא אָמְרִינַן. [ד]בִּשְׁלָמָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּפָטַר, קָסָבַר "שֶׂה" וְלֹא מִקְצָת שֶׂה, אֶלָּא לְרַבָּנַן, נְהִי נָמֵי דְּקָסָבְרִי "שֶׂה" וַאֲפִילּוּ מִקְצָת שֶׂה, פַּלְגָא לִשְׁקוֹל, וְאִידָךְ פַּלְגָא לֵימָא לֵיהּ: אַיְיתִי רְאָיָה דְּאֵין חוֹשְׁשִׁין לְזֶרַע הָאָב וּשְׁקוֹל! אָמַר רַב הוּנָא בַּר חִיָּיא: מַאי חַיָּיב נָמֵי דְּקָא אָמַר – חַיָּיב בַּחֲצִי מַתָּנוֹת. (ה)מֵתִיב רַבִּי זֵירָא: כּוֹי – יֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שָׁוִין לַבְּהֵמָה, וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שָׁוִין לַחַיָּה, וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שָׁוִין לַחַיָּה וְלַבְּהֵמָה. [ה][ו]כֵּיצַד? חֶלְבּוֹ אָסוּר כְּחֵלֶב בְּהֵמָה, וְדָמוֹ חַיָּיב לְכַסּוֹת כְּדַם הַחַיָּה, דְּרָכִים שָׁוִין לַבְּהֵמָה וְלַחַיָּה – שֶׁדָּמוֹ וְגִידוֹ אֲסוּרִין כִּבְהֵמָה וְחַיָּה, וְחַיָּיב בִּזְרוֹעַ וּלְחָיַיִם וְהַקֵּבָה, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר. וְאִם אִיתָא, חַיָּיב בַּחֲצִי מַתָּנוֹת מִבְּעֵי לֵיהּ! אַיְּידֵי דִּתְנָא חֶלְבּוֹ וְדָמוֹ, דְּלָא מִתְנֵי "חֲצִי" "חֲצִי", מִשּׁוּם הָכִי לָא קָא תָנֵי "חֲצִי". כִּי אֲתָא רָבִין, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כּוֹי לְרַבָּנַן חַיָּיב בְּכוּלְּהוּ מַתָּנוֹת, דְּתַנְיָא: "שׁוֹר", מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "אִם שׁוֹר" – לְרַבּוֹת אֶת הַכִּלְאַיִם. "שֶׂה", מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "אִם שֶׂה" – לְרַבּוֹת אֶת הַכּוֹי. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הַאי "אִם" לְמָה לִי? מִיבְּעֵי לֵיהּ לְחַלֵּק. וְרַבָּנַן, לְחַלֵּק מְנָא לְהוּ? נָפְקָא לְהוּ מֵ"אֵת זוֹבְחֵי הַזֶּבַח". וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הַאי "מֵאֵת זוֹבְחֵי הַזֶּבַח" מַאי עָבֵיד לֵיהּ? מִבְּעֵי לֵיהּ לִכְדְרָבָא, דְּאָמַר רָבָא: הַדִּין עִם הַטַּבָּח. [ו]מַתְנִי' בְּכוֹר שֶׁנִּתְעָרֵב בְּמֵאָה, בִּזְמַן שֶׁמֵּאָה שׁוֹחֲטִין אֶת כּוּלָּן – פּוֹטְרִים אֶת כּוּלָּן, אֶחָד שׁוֹחֵט אֶת כּוּלָּן – פּוֹטְרִים לוֹ אֶחָד. [ט]הַשּׁוֹחֵט לַכֹּהֵן וְלַגּוֹי – פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת, וְהַמִּשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶן – צָרִיךְ שֶׁיִּרְשׁוֹם, וְאִם אָמַר: "חוּץ מִן הַמַּתָּנוֹת" – פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת. (ו)אָמַר: "מְכוֹר לִי בְּנֵי מֵעֶיהָ שֶׁל פָּרָה", וְהָיוּ בָּהֶן מַתָּנוֹת – נוֹתְנָן לַכֹּהֵן, וְאֵינוֹ מְנַכֶּה לוֹ מִן הַדָּמִים. לְקָחָן הֵימֶנּוּ בְּמִשְׁקָל – נוֹתְנָן לַכֹּהֵן, וּמְנַכֶּה לוֹ מִן הַדָּמִים. (ז)גְּמָ' וְאַמַּאי? יָבֹא עָלָיו כֹּהֵן מִשְּׁנֵי צְדָדִין, וְלֵימָא לֵיהּ: אִי בְּכוֹר הוּא – כּוּלֵּיהּ דִּידִי הוּא, וְאִי לָאו בְּכוֹר הוּא – הַב לִי מַתְּנָתַאי.

אָמַר

מְטוּנָךְ הִגַּעְתִּיךְ. מִשּׁוּם הָכִי אָמְרִינָן גַּבֵּי מִנְחַת כֹּהֶנֶת דְּנֶאֱכֶלֶת דְּאַהֲרֹן וּבָנָיו כְּתוּבִין בַּפָּרָשָׁה וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה הַקְרֵב אוֹתָהּ בְּנֵי אַהֲרֹן וְגוֹ' וְכֵיוָן דִּכְתִיב בְּהַהִיא בְּנֵי אַהֲרֹן לְמַעוּטֵי בְּנוֹת אַהֲרֹן אֲבָל מַתָּנוֹת לָא כְּתִיב בְּהוּ אֶלָּא כֹּהֵן גְּרֵידָא וּמַשְׁמַע כֹּהֵן וַאֲפִילּוּ כֹּהֶנֶת: סָתוּם מִן הַמְפוֹרָשׁ. כֹּהֵן סְתָם דִּכְתִיב גַּבֵּי מַתָּנוֹת מִמְּפוֹרָשׁ מִבְּנֵי אַהֲרֹן דִּכְתִיב גַּבֵּי מִנְחָה דְּמָה לְהַלָּן כֹּהֵן וְלֹא כֹּהֶנֶת דְּאַהֲרֹן וּבָנָיו כְּתוּבִין אַף הָכָא כֹּהֵן וְלֹא כֹּהֶנֶת: דְּבֵי ר' אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב תָּנָא בְּעָלְמָא כֹּהֵן וְלֹא כֹּהֶנֶת אֲבָל כֹּהֵן דִּכְתִיב גַּבֵּי מַתָּנוֹת אֲפִילּוּ כֹּהֶנֶת בְּמַשְׁמַע מַאי טַעֲמָא הָוֵי מִיעוּט כוּ' דִּבְרֵישֵׁיהּ דִּקְרָא כְּתִיב וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים דְּמַשְׁמַע כֹּהֲנִים וְלֹא כֹּהֲנוֹת וּכְתִיב בְּסֵיפֵיהּ דִּקְרָא וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרוֹעַ וְגוֹ' דְּמַשְׁמַע נָמֵי כֹּהֵן לְמַעוּטֵי כֹּהֶנֶת וְאֵין מִיעוּט אַחַר מִיעוּט כוּ': רַב כַּהֲנָא יִשְׂרָאֵל הֲוָה וְאִשְׁתּוֹ כֹּהֶנֶת: אָכִיל מַתְּנָתָא: בִּשְׁבִיל אִשְׁתּוֹ שֶׁהָיְתָה כֹּהֶנֶת דְּסָבַר כֹּהֵן וַאֲפִי' כֹּהֶנֶת: הִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא דְּאָמַר לְעֵיל (חוּלִּין דַּף קל:) הַמַּזִּיק מַתָּנוֹת אוֹ שֶׁאֲכָלָן פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם: וְהִלְכְתָא כְּרַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה דְּפָטַר נָמֵי בְּנָהּ שֶׁל לְוִיָּה מִפִּדְיוֹן הַבֵּן כִּבְנוֹ שֶׁל לֵוִי דִּתְנַן כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם פְּטוּרִים בפ"ב דִּבְכוֹרוֹת (דַּף ג:) וְאַשְׁמְעִינַן רַב אַדָּא דִּלְוִיָּה כְּלֵוִי אַלִּיבָּא דְּמַר בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף דְּמוֹקֵי לָהּ לִדְרַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה בְּפ' יֵשׁ בְּכוֹר לַנַּחֲלָה (שָׁם דַּף מז.) אֲפִי' אִיעַבְּרָא מִיִּשְׂרָאֵל דִּבְפֶטֶר רֶחֶם תָּלָא רַחֲמָנָא וַהֲרֵי רֶחֶם שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ לָאו דְּחִיּוּבָא הוּא וְלַאֲפוּקֵי מִדְּרַב פַּפָּא דְּמוֹקִים לָהּ דְּאִיעַבְּרָא מֵעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֲבָל אִיעַבְּרָא מִיִּשְׂרָאֵל בָּתַר אָב אַזְלִינַן לֵיהּ וְחַיָּב: מִן הַתַּיִשׁ וּמִן הַצְּבִיָּה פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת דְּשֶׂה כְּתִיב וְלָא צְבִי: מִכְּדֵי קַיְ"ל בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ (לְעֵיל חוּלִּין דַּף פ.) דִּלְעִנְיַן כִּסּוּי הַדָּם וּמַתָּנוֹת לָא מַשְׁכַּחַת לָהּ פְּלֻגְתַּיְהוּ דְּר' אֱלִיעֶזֶר וְרַבָּנָן אֶלָּא בִּצְבִי כוּ' ר' אֱלִיעֶזֶר סָבַר שֶׂה וְלֹא מִקְצָת שֶׂה: בִּשְׁלָמָא ר' אֱלִיעֶזֶר דְּפָטַר כִּלְאַיִם הַבָּא מִן הַתַּיִשׁ וּמִן הַצְּבִיָּה סְבִירָא לֵיהּ שֶׂה וְלֹא מִקְצָת שֶׂה: אֶלָּא פְּלַגָּא לֵימָא לֵיהּ יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן אַיְתִי כוּ': מַאי חַיָּב נָמֵי דְּקָמְחַיְּבִי רַבָּנָן: חֶלְבּוֹ אָסוּר כְּחֵלֶב בְּהֵמָה דְּאַזְלִינַן לְחוּמְרָא בְּכוּלְּהוּ: וְאִם אִיתָא כִּדְקָאָמְרַתְּ דִּמְחַיְּבֵי רַבָּנָן בַּחֲצִי מַתָּנוֹת אַמַּאי קָתָנֵי הָכָא וְחַיָּב בִּזְרוֹעַ לְחָיַיִם וְקֵבָה דְּמַשְׁמַע בְּכוּלְּהוּ חַיָּב: וּמְהַדַּר לָאו דַּוְקָא קָתָנֵי חַיָּב בִּזְרוֹעַ כוּ' אֶלָּא אַיְדֵי דְּתָנָא רֵישָׁא דְּדָמוֹ כּוּלּוֹ טָעוּן כִּסּוּי וְחֶלְבּוֹ אָסוּר דְּלָא מָצֵי לְמִתְנֵי חֲצִי דְּהָא לָא אֶפְשָׁר שֶׁחֲצִי חֶלְבּוֹ אָסוּר וַחֲצִי מוּתָּר וה"נ דַּחֲצִי דָּמוֹ טָעוּן כִּסּוּי וַחֲצִי דָּמוֹ אֵינוֹ טָעוּן וּמִשּׁוּם רֵישָׁא תָּנָא סֵיפָא וְלָא מִשּׁוּם דַּוְקָא דְּה"ה דְּאֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא בַּחֲצִי מַתָּנוֹת: שׁוֹר הָוָה מָצֵי לְמֵימַר: לְחַלֵּק דְּאִי לָא הֲוָה כְּתִיב אִם הֲוָה אָמִינָא דְּאֵינוֹ חַיָּב בְּמַתָּנוֹת עַד שֶׁיִּשְׁחוֹט שֶׂה קמ"ל אִם שֶׁאָדָם שׁוֹחֵט שׁוֹר בִּפְנֵי עַצְמוֹ חַיָּב לִתֵּן מַתָּנוֹת: הַזֶּבַח מַשְׁמַע אֲפִילּוּ זֶבַח אֶחָד: הַדִּין עִם הַטַּבָּח דִּינוֹ שֶׁל כֹּהֵן לִתְבּוֹעַ מִן הַטַּבָּח הַמַּתָּנוֹת וְאַע"פ שֶׁאֵין הַבְּהֵמָה שֶׁל טַבָּח אֶלָּא מִשֶּׁל אֲחֵרִים: מַתְנִי' בְּכוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְעָרֵב בְּמֵאָה בְּהֵמוֹת אֲחֵרוֹת: בִּזְמַן שֶׁמֵּאָה בְּנֵי אָדָם שׁוֹחֲטִין אֶת הַבְּהֵמוֹת פּוֹטְרִים אֶת כֻּלָּן מִמַּתְּנוֹת כְּהֻנָּה דְּכָל אֶחָד וְאֶחָד יָכוֹל לִדְחוֹת אֶת עַצְמוֹ וְלוֹמַר לַכֹּהֵן בְּכוֹר שֶׁלִּי הוּא וְכֵן שֵׁנִי וְכֵן שְׁלִישִׁי: וְאִם אֶחָד שׁוֹחֵט אֶת כֻּלָּן אֵין פּוֹטְרִין אוֹתָם מֵאָה בְּהֵמוֹת מִלִּתֵּן מַתָּנוֹת לַכֹּהֵן אֶלָּא אֶחָד הוֹאִיל שֶׁהוּא שׁוֹחֵט אֶת כֻּלָּן אֲבָל אֶחָד יָכוֹל לִפְטוֹר מִן הַמַּתָּנוֹת שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יְהֵא הַבְּכוֹר אֶחָד מֵהֶן וְיָכוֹל לוֹמַר זֶה הוּא וּמִן הַבְּכוֹר אֵין נוֹתְנִים שֶׁאֵין קְדֻשָּׁה חָלָה עַל קְדֻשָּׁה: צָרִיךְ שֶׁיִּרְשׁוֹם שֶׁיַּעֲשֶׂה בּוֹ סִימָן שֶׁיָּבִינוּ הָרוֹאִים שֶׁאֵינוֹ כֻּלּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל: אִם אָמַר כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל אֲנִי מוֹכֵר לְךָ פָּרָה זוֹ חוּץ מִן הַמַּתָּנוֹת שֶׁבָּהּ פָּטוּר יִשְׂרָאֵל מִן הַמַּתָּנוֹת: וְאִם אָמַר יִשְׂרָאֵל לַחֲבֵירוֹ טַבָּח מָכוּר לִי כוּ' כִּדְפָרֵישְׁנָא לְעֵיל (חוּלִּין דַּף קלא.): גְּמ' אַמַּאי פּוֹטְרִים אֶת כֻּלָּן הָא יָכוֹל לָבֹא כֹּהֵן עָלָיו מִשְּׁנֵי צְדָדִין כְּלוֹמַר בִּשְׁנֵי כֹּחוֹת וְלֵימָא לֵיהּ אִי בְּכוֹר הוּא כּוּלֵּיהּ דִּידִי הוּא:

דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא כֹּהֵן וְלֹא כֹּהֶנֶת נִרְאֶה דְּלָא מְמַעֵט אֶלָּא בִּנְשָׂאת לְזָר אֲבָל לֹא נְשָׂאת כֵּיוָן דְּאָכְלָה בִּתְרוּמָה דַּחֲמִירָא כ"ש דְּיָהֲבֵי לֵיהּ מַתָּנוֹת וּמֵיהוּ אֶפְשָׁר דְּלָא יָהֲבִינַן לָהּ לְר' יִשְׁמָעֵאל: רַב כַּהֲנָא אָכַל בִּשְׁבִיל אִשְׁתּוֹ זֶהוּ רַב כַּהֲנָא שֶׁגָּלָה מִבָּבֶל לא"י דְּפֶרֶק הַגּוֹזֵל בָּתְרָא (ב"ק דַּף קיז.) שֶׁלֹּא הָיָה כֹּהֵן כִּדְאָמְרִינָן בְּסוֹף אֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דַּף מט.) אָמַר רַב כַּהֲנָא אִי לָאו דִּנְסַבִי כַּהֲנְתָּא לָא גְּלַאי וְאַחֵר יֵשׁ שֶׁהָיָה כֹּהֵן בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף ח.) רַב כַּהֲנָא שָׁקַל סוּדְרָא בְּפִדְיוֹן הַבֵּן. [וע"ע תוֹס' קִדּוּשִׁין ח. ד"ה ר"כ וְתוֹס' ב"ב קי. ד"ה וְלָא וּבִפְסָחִים מט: ד"ה אָמַר]: ה"ג מַאי נוֹהֲגִין נָמֵי דְּקָתָנֵי בַּחֲצִי מַתָּנוֹת: חֶלְבּוֹ אָסוּר כְּחֵלֶב בְּהֵמָה וְדָמוֹ טָעוּן כִּסּוּי כְּחַיָּה וְחַיָּב בְּמַתָּנוֹת כִּבְהֵמָה הָא דְּלָא קָתָנֵי הָנֵי תַּרְתֵּי דְּשָׁוֶה לִבְהֵמָה בְּיַחַד מִשּׁוּם דְּנִיחָא לֵיהּ לְמִתְנֵי דָּם וְחֵלֶב בָּזֶה אַחַר זֶה שֶׁסְּמוּכִין בְּכָל מָקוֹם: וְאִם אִיתָא חַיָּב בַּחֲצִי מַתָּנוֹת מִבְּעֵי לֵיהּ בְּהַהִיא דִּלְעֵיל נִיחָא לֵיהּ טְפֵי דְּלָא תָּנֵי בָּהּ חַיָּב אֶלָּא נוֹהֲגִין: בִּזְמַן שֶׁמֵּאָה שׁוֹחֲטִים כֻּלָּן פְּטוּרִים ע"כ כְּשֶׁכֻּלָּן בַּעֲלֵי מוּמִין אַיְירֵי דְּאֵין שׁוֹחֲטִין בְּכוֹר אא"כ נָפַל בּוֹ מוּם וּמִדְּנִתְעָרֵב וְאֵין מַכִּירִין בּוֹ א"כ גַּם הָאֲחֵרִים בַּעֲלֵי מוּמִין הֵם: וְצָרִיךְ לִרְשׁוֹם סִימָן עַל הַבָּשָׂר רְגִילִין הָיוּ לִרְשׁוֹם בָּשָׂר שֶׁפָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת וְהָיוּ מַכִּירִין רִשּׁוּמֵיהֶן וא"ת כֵּיוָן דְּלֵית לֵיהּ לַכֹּהֵן אֶלָּא חֲצִי חֲצִי לִפְטַר וַחֲצִי לִיחַיֵּב מַאי דְּהוֹי אַגַּבֵּי הַבָּא עַל הַתְּיָשָׁה דִּמְחַיְּבֵי רַבָּנָן בַּחֲצִי מַתָּנוֹת וי"ל דְּהָתָם כָּל שִׁיּוּת שֶׁבּוֹ מְחַיֵּב וְהָכָא לֹא מְחַיֵּב כָּל שִׁיּוּת שֶׁבּוֹ לְכָךְ פָּטְרֵי לְגַמְרֵי: אַמַּאי יָבֹא עָלָיו מִשְּׁנֵי צְדָדִים בפ"ב דִּבְכוֹרוֹת (דַּף יח:) אִיכָּא פְּלֻגְתָּא גַּבֵּי שְׁתֵּי רְחֵלוֹת אַחַת בִּכְּרָה וְאַחַת לֹא בִּכְּרָה וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לַכֹּהֵן וְהַשֵּׁנִי יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב וְחַיָּב בְּמַתָּנוֹת וְר' יוֹסֵי פּוֹטֵר וְהַךְ סְתָמָא כְּר"מ דִּבְתוֹסֶפְתָּא (פ"ב דִּבְכוֹרוֹת) מְסַיֵּים בָּהּ דִּבְרֵי ר"מ וּמְפָרֵשׁ בִּגְמ' טַעֲמָא דְּר"מ מִשּׁוּם דְּבָא עָלָיו כֹּהֵן מִשְּׁנֵי צְדָדִין וְאַע"ג שֶׁכְּבָר לָקַח אֶחָד וְהַשְׁתָּא לָא מִבַּעְיָא לְר"מ דִּפְרִיךְ הָכָא שַׁפִּיר אֶלָּא אֲפִילּוּ רַבִּי יוֹסֵי דִּפְלִיג הָתָם הַיְינוּ מִשּׁוּם דְּלָא מָצֵי אָמַר אי בכור הוא כוליה דידי הוא שכבר לקח אחד אבל הכא מודי משום דמצי אמר אי בכור הוא כוליה דידי הוא ומשני שמחזיקו לישראל במומו ואפי' לר"מ מחייב התם משום דמדמה נפקא אית ליה מתנות גבי אבל הכא ספק גמור והמוציא מחבירו עליו הראיה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' כ, סמג עשין קמב, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' ח:

ב מיי' פ"א מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ו, סמג עשין קמב, טוש"ע יו"ד סי' שה סעי' יח:

ג מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ה, סמג עשין קמב, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' יז:

ד מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ה, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' יח:

ה מיי' פא' מהל' מאכלות אסורות הל' יג, סמג לאוין קלח, טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' א:

ו מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' ד, סמג עשין סג, טוש"ע יו"ד סי' כח סעי' ג:

ז מיי' פח' מהל' מאכלות אסורות הל' ו, סמג לאוין קלט, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' ט:

ח מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ד, סמג עשין קמב, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' ח:

ט מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' י, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' כו:

י מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' טו, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' לב:

מסורת הש"ס

א מכות טו:; סנהדרין מו.; סנהדרין טו.; סנהדרין פו.; יומא מג:; מגילה כג:; מנחות סז:; שבועות ז:; בבא קמא פו:

ב לעיל עט:

ג לעיל עט:

ד לעיל פ.

ה משנה ביכורים; קידושין ג.

ו תוספתא חולין; לקמן קלח.; בבא קמא קטו.

ז בכורות יח.

גליון הש"ס

גמ' אהרן ובניו כתובין. ע' סוטה דף כג ע"ב תוס' ד"ה כהן:

תורה אור השלם

וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה הַקְרֵב אֹתָהּ בְּנֵי־אַהֲרֹן לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ [ויקרא ו, ז]

וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה [דברים יח, ג]

[א]אָמַר רַב אוֹשַׁעְיָא: בְּבָא לִידֵי כֹּהֵן וּמְכָרוֹ לְיִשְׂרָאֵל בְּמוּמוֹ. [ב](א)הַשּׁוֹחֵט לַכֹּהֵן וְלַגּוֹי, פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת. וְלִיתְנֵי: כֹּהֵן וְגוֹי פְּטוּרִין מִן הַמַּתָּנוֹת? אָמַר רָבָא: זֹאת אוֹמֶרֶת, הַדִּין עִם הַטַּבָּח. דָּרֵשׁ רָבָא: "מֵאֵת הָעָם" – וְלֹא מֵאֵת הַכֹּהֲנִים, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "מֵאֵת זוֹבְחֵי הַזֶּבַח" – הֱוֵי אוֹמֵר אֲפִילּוּ טַבָּח כֹּהֵן בַּמַּשְׁמָע. אוּשְׁפִּיזְכָנֵיהּ דְּרַבִּי טַבְלָא כֹּהֵן הֲוָה, וַהֲוָה דְּחִיק לֵיהּ מִלְּתָא. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי טַבְלָא, אֲמַר לֵיהּ: זִיל אִישְׁתַּתַּף בַּהֲדֵי טַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל, דְּמִגּוֹ דְּמִפַּטְרִי מִמַּתְּנָתָא, מִשְׁתַּתְּפִי בַּהֲדָךְ. חַיְּיבֵיהּ רַב נַחְמָן, אֲמַר לֵיהּ: וְהָא רַבִּי טַבְלָא פַּטְרַן! אֲמַר לֵיהּ: זִיל אַפֵּיק, וְאִי לָא – מַפֵּיקְנָא לָךְ רַבִּי טַבְלָא מֵאוּנָּךְ. [ג]אֲזַל רַבִּי טַבְלָא קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אֲמַר לֵיהּ: מַאי טַעְמָא עָבֵיד מָר הָכִי? אֲמַר לֵיהּ: דְּכִי אֲתָא רַבִּי אַחָא בַּר חֲנִינָא מִדָּרוֹמָא, אֲמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, זִקְנֵי דָרוֹם אָמְרוּ: כֹּהֵן טַבָּח – שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ שַׁבָּתוֹת פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת, מִכָּאן וְאֵילָךְ חַיָּיב בְּמַתָּנוֹת. [ד]אֲמַר לֵיהּ: וְלַעֲבֵיד לֵיהּ מָר מִיהַת כְּרַבִּי אַחָא בַּר חֲנִינָא! אֲמַר לֵיהּ: הָנֵי מִילֵּי דְּלָא קְבַע מְסַחְתָּא, אֲבָל הָכָא הָא קְבַע מְסַחְתָּא. אָמַר רַב חִסְדָּא: הַאי כָּהֲנָא דְּלָא מַפְרֵישׁ מַתְּנָתָא – לֶיהֱוֵי בְּשַׁמְתָּא דֶּאֱלָהֵי יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבָּה בַּר רַב שֵׁילָא: הָנֵי טַבָּחֵי דְּהוּצָל קָיְימִי בְּשַׁמְתָּא דְּרַב חִסְדָּא הָא עֶשְׂרִים וְתַרְתֵּי שְׁנִין. (ב)לְמַאי הִלְכְתָא? אִילֵימָא דְּתוּ לָא מְשַׁמְּתִינַן לְהוּ – וְהָא תַּנְיָא: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה, אֲבָל בְּמִצְוַת עֲשֵׂה, כְּגוֹן אוֹמְרִים לוֹ "עֲשֵׂה סוּכָּה" וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה, "לוּלָב" וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה, "עֲשֵׂה צִיצִית" וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה – מַכִּין אוֹתוֹ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ! אֶלָּא, דְּקָנְסִינַן לְהוּ בְּלָא אַתְרַיְיתָא, כִּי הָא דְּרָבָא קָנֵיס אַטְמָא, רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק קָנֵיס גְּלִימָא. [ה]וְאָמַר רַב חִסְדָּא: זְרוֹעַ לְאֶחָד, וְקֵבָה לְאֶחָד, לְחָיַיִם לִשְׁנַיִם. אִינִי? וְהָא כִּי אֲתָא רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אָמַר: בְּמַעְרְבָא פָּלְגִינַן לְהוּ גַּרְמָא גַּרְמָא! הָתָם בְּדִתוֹרָא. [ו]אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָסוּר לֶאֱכוֹל מִבְּהֵמָה שֶׁלֹּא הוּרְמָה מַתְּנוֹתֶיהָ. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הָאוֹכֵל מִבְּהֵמָה שֶׁלֹּא הוּרְמָה מַתְּנוֹתֶיהָ – כְּאִילּוּ אוֹכֵל טְבָלִים, וְלֵית הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ. [ז]אָמַר רַב חִסְדָּא: מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה אֵין נֶאֱכָלוֹת אֶלָּא צָלִי, וְאֵין נֶאֱכָלוֹת אֶלָּא בְּחַרְדָּל. מַאי טַעְמָא? אָמַר קְרָא: "לְמָשְׁחָה" – לִגְדוּלָּה, כְּדֶרֶךְ שֶׁהַמְּלָכִים אוֹכְלִים. (ג)וְאָמַר רַב חִסְדָּא: עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה, כָּל כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ בָּקִי בָּהֶן – אֵין נוֹתְנִין לוֹ מַתָּנָה. וְלָאו מִילְּתָא הִיא, דְּתַנְיָא: רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ מוֹדֶה בָּעֲבוֹדָה – אֵין לוֹ חֵלֶק בַּכְּהוּנָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַמַּקְרִיב אֶת דַּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת הַחֵלֶב מִבְּנֵי אַהֲרֹן לוֹ תִהְיֶה שׁוֹק הַיָּמִין לְמָנָה". (ד)אֵין לִי אֶלָּא זֶה בִּלְבַד, מִנַּיִן לְרַבּוֹת חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה עֲבוֹדוֹת, כְּגוֹן: הַיְּצִיקוֹת, וְהַבְּלִילוֹת, וְהַפְּתִיתוֹת, וְהַמְּלִיחוֹת, תְּנוּפוֹת, וְהַגָּשׁוֹת, [וְהַקְּמִיצוֹת], הַקְטָרוֹת, (וְהַמְּצִיּוֹת), [וְהַמְּלִיקוֹת], וְקַבָּלוֹת,

כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר מֵאֵת זוֹבְחֵי הַזֶּבַח דְּמַיְירֵי בְּטַבָּח וְלָא קָאֵי אָעָם לְמִמְעַט טַבָּח כֹּהֵן מִלְּתָא כְּתִיב מֵאֵת הָעָם זוֹבְחֵי הַזֶּבַח וּכְתִיב מֵאֵת זוֹבְחֵי יַתִּירָה הִפְסִיק הָעִנְיָן לַאֲכוֹל שֶׁהוּא טַבָּח קָאָמַר וַאֲפִילּוּ כֹּהֵן הוֹאִיל וְשׁוֹחֵט בֶּהֱמַת יִשְׂרָאֵל אֲבָל אִם הָיְתָה שֶׁלּוֹ אֲפִילּוּ לִמְכּוֹר רַחֲמָנָא פַּטְרֵיהּ אֶלָּא דְּמִדְּרַבָּנַן גָּזְרוּ כְּשֶׁהוּא טַבָּח לִיתֵּן מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה אֲפִילּוּ הַבְּהֵמָה שֶׁלּוֹ שֶׁלֹּא יַרְגִּילוּ טַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל לְשַׁתֵּף כֹּהֲנִים עִמָּהֶם לִפָּטֵר מִן הַמַּתָּנוֹת וְעַל ג' שַׁבָּתוֹת דְּאִיכָּא לְמֵימַר דִּידֵיהּ שָׁחִיט לֹא גָּזְרוּ רַבָּנַן וְאוֹקְמוּהָ עַל דִּין תּוֹרָה וּמִכָּאן וְאֵילָךְ גָּזְרוּ וְכִי קָבַע מַסְחַתָּא מֵיל מוּכָח דְּלָאו לְדִידֵיהּ שָׁחִיט וּלְכָךְ גָּזְרוּ לְאַלְתַּר כִּדְמוּכָח בְּסָמוּךְ וְלֹא כְּפִי' הַקּוּנְטְרֵס דְּפֵרֵשׁ דְּחַיָּיב מה"ת בְּשׁוֹחֵט לִמְכּוֹר דא"כ שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה שַׁבָּתוֹת אַמַּאי פָּטוּר אוֹתוֹ שְׁלֹשָׁה שַׁבָּתוֹת כְּתִיבִי בִּקְרָא וְעוֹד אִי מִן הַתּוֹרָה א"א שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ ר' טַבְלָא דָּבָר זֶה אֶלָּא וַדַּאי תַּקָּנַת חֲכָמִים הִיא כִּדְפָרַשְׁנוּ וְר' טַבְלָא לֹא הֲוָה שָׁמִיעַ לֵיהּ הַךְ תַּקַּנְתָּא עַד דַּאֲמַר לֵיהּ ר"נ: **כְּאִלּוּ** אוֹכֵל טְבָלִים מִשּׁוּם דְּמַתָּנוֹת יָלְפִינַן נְתִינָה נְתִינָה מִתְּרוּמָה כִּפ' רֵאשִׁית הַגֵּז (לְקַמָּן חֻלִּין דַּף קלו.): **אֵין** נֶאֱכָלִין אֶלָּא צָלִי וְאֶלָּא בְּחַרְדָּל וא"ת דִּבְפ' כָּל הַתָּדִיר (זְבָחִים דַּף צ:) אָמְרִי' וּבְכֻלָּן רַשָּׁאִין הַכֹּהֲנִים לְשַׁנּוֹת בַּאֲכִילָתָן לְאוֹכְלָן צְלוּיִין שְׁלוּקִין מְבֻשָּׁלִין וְאָמַר בַּגְּמָרָא טַעְמָא מִשּׁוּם דִּכְתִיב בְּהוּ לְמָשְׁחָה פֵּרוּשׁ לִגְדֻלָּה כְּדֶרֶךְ שֶׁהַמְּלָכִים אוֹכְלִין וְנִרְאֶה דְּוַדַּאי כְּמוֹ שֶׁטּוֹב לוֹ וְנֶהֱנֶה יוֹתֵר מִינֵּי אָכִיל לְהוּ אֲבָל אָדָם שֶׁטּוֹב לוֹ גְּוָנֵי כְּשָׁלוּק וּמְבֻשָּׁל יֹאכַל גְּוָנֵי שֶׁהוּא דֶּרֶךְ גְּדוּלָּה יוֹתֵר: **וְלָאו** מִילְּתָא הִיא דְּתַנְיָא כו' הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר מִדְּאָמְרִינַן בְּרֵישׁ פִּרְקִין הַמַּחֲזִיקִין בְּתוֹרַת ה' יֵשׁ לָהֶם מְנָת מַשְׁמַע מַחֲזִיק אֲפִילּוּ שֶׁאֵין בָּקִי:

אָמַר רַב אוֹשַׁעְיָא הָכָא בְּמַאי עַסְקִינַן דְּקָתָנֵי מַתְנִיתִין דְּפוֹטְרִין אֶת כֻּלָּן בְּבָא אוֹתוֹ בְּכוֹר לְיַד כֹּהֵן וְנָפַל בּוֹ מוּם קָבוּעַ: וְלִיתְנֵי כֹּהֵן וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים כו' דְּהָא לֹא אִקְרוּ עַם וּמַאי אִירְיָא דְּקָתָנֵי הַשּׁוֹחֵט: זֹאת אוֹמֶרֶת מַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי הַשּׁוֹחֵט אָתָא לְאַשְׁמוּעִינַן דִּבְעָלְמָא הֵיכָא דְּקָשָׁחִיט בֶּהֱמַת יִשְׂרָאֵל הַדִּין עִם הַטַּבָּח דִּינוֹ שֶׁל כֹּהֵן לִתְבּוֹעַ מַתְּנוֹתָיו מִן הַטַּבָּח וְהָכָא כֵּיוָן שֶׁהַבְּהֵמָה שֶׁל כֹּהֵן וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים הוּא פָּטוּר הַטַּבָּח מִן הַמַּתָּנוֹת וְהָא לֹא מָצִינַן לְמֵילַף מִכֹּהֵן וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְחוּד: וְלֹא מֵאֵת הַכֹּהֲנִים קס"ל דְּכֹהֲנִים לֹא אִקְרוּ עַם: כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר מֵאֵת זוֹבְחֵי הַזֶּבַח כְּלוֹמַר מִי שֶׁהוּא וַאֲפִילּוּ כֹּהֵן לְהָבִיא כֹּהֵן שֶׁנַּעֲשָׂה טַבָּח לִמְכּוֹר אֲבָל אַבְּהֵמָה שֶׁהוּא שׁוֹחֵט לְצָרְכּוֹ פָּטוּר: וְהָוָה דְּחִיקָא לֵיהּ מִלְּתָא דָּחוּק וְעָנִי הָיָה: דְּמָגוֹ דְּפַטְרַת לְהוּ מִמַּתְּנָתָא מִזְּרוֹעַ לְחָיַיִם וְקֵבָה כְּדְאָמְרִינַן בְּמַתְנִי' הַמִּשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶם פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת: חַיְּבֵיהּ לְהַאי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁתַּתֵּף עִם אוֹתוֹ כֹּהֵן: זִיל אַפֵּיק הוֹצֵא אוֹתָם מִתַּחַת יָדֶיךָ וְתִתְּנֵם לַכֹּהֵן: מַפֵּיקְנָא לָךְ כו' כְּלוֹמַר כָּל רְאָיוֹתָיו וְסִיּוּעוֹתָיו אֶמְחֶה לוֹ: מֵאוּנָּךְ מֵאָזְנֶךָ: שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ שַׁבָּתוֹת פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת לְתִתָּם לְכֹהֵן אַחֵר מִשּׁוּם דְּאַכַּתִּי לֹא קָבִיעַ וְאֵינָן יוֹדְעִין עָלָיו שֶׁהוּא טַבָּח אֲבָל מִכָּאן וְאֵילָךְ חַיָּיב הוֹאִיל דְּקָבִיעַ: לַעֲבִיד לֵיהּ מַר הָכִי כִּדְרַבִּי אַחָא וְתִפְטְרֵנוּ מִשְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ שַׁבָּתוֹת: א"ל הָנֵי מִילֵּי דְּקָאָ"ר אַחָא וְזִקְנֵי דָרוֹם דִּשְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ שַׁבָּתוֹת פָּטוּר: הֵיכָא דְּלֹא קָבַע מִסְחָתָא חֲנוּת: אֲבָל הָכָא הַאי טַבָּח כֹּהֵן כְּבָר קָבַע חֲנוּתוֹ וְגַלֵּי אַדַּעְתֵּיהּ דְּקָבִיעַ: דְּלָא מַפְרִישׁ מַתְּנָתָא לְכֹהֵן אַחֵר: הָא עֶשְׂרִין וְתַרְתֵּין שְׁנִין כְּלוֹמַר כְּבָר עָבְרוּ כ"ב שָׁנָה: לְמַאי הִלְכְתָא קָאָמַר הָא עֶשְׂרִין וְתַרְתֵּין שְׁנִין: אִילֵימָא דְּמֵאַחַר שֶׁעָמְדוּ בְּשַׁמְתָּא כ"ב שָׁנָה תוּ לֹא מְשַׁמְּתִינַן לְהוּ: וְהַתַּנְיָא בכ"א דְּתוּ לֹא מְשַׁמְּתִינַן לְהוּ: בְּמִצְוַת ל"ת דְּאִית בֵּיהּ מִיתָה אוֹ כָּרֵת דְּקָשֶׁה לֵיהּ דְּקַרְבָּה מִינֵּיהּ: כְּגוֹן אוֹמְרִים לוֹ עֲשֵׂה סֻכָּה עֲשֵׂה לוּלָב שֶׁאֵין בָּהֶן חֶסְרוֹן כִּיס כְּגוֹן הָנֵי: אֶלָּא הָא קמ"ל רַבָּה מֵאַחַר שֶׁעָמְדוּ בְּשַׁמְתַּיְהוּ כ"ב שָׁנָה קָנְסִינַן לְהוּ בְּלֹא הַתְרָאָה אֲבָל קוֹדֶם לָכֵן לֹא: קָנֵיס אַטְמָא כָּל הַיָּרֵךְ הָיָה גּוֹזֵל מִמִּי שֶׁלֹּא הָיָה רוֹצֶה לָתֵת הַמַּתָּנוֹת לַכֹּהֵן וְהָיָה נוֹתְנָהּ לַכֹּהֵן: וְאָמַר רַב חִסְדָּא מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה כָּךְ הִיא נֶחֱלֶקֶת זְרוֹעַ הָיָה נוֹתֵן יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן אֶחָד וְקֵבָה לְכֹהֵן אֶחָד וּלְחָיַיִם לִשְׁנֵי כֹּהֲנִים: גַּרְמָא גַּרְמָא כָּל עֶצֶם וְעֶצֶם הָיָה מְחַלֵּק לִשְׁנַיִם: הָתָם בְּדִתוֹרָא בַּשּׁוֹר הַגָּדוֹל שֶׁאֲבָרָיו גְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר דַּאֲפִילּוּ הָיָה מְחַלֵּק הָאֵבֶר לִשְׁנַיִם עֲדַיִין יֵשׁ בְּכָל חֵלֶק וְחֵלֶק שִׁיעוּר נְתִינָה מְעַלְּיָא אֲבָל בִּבְהֵמָה דַּקָּה אִם הָיָה מְחַלֵּק הָאֵבֶר לִשְׁנַיִם לֹא הָיָה בְּכָל חֵלֶק נְתִינָה מְעַלְּיָתָא וְרַחֲמָנָא אָמַר וְנָתַן לַכֹּהֵן נְתִינָה יָפָה: לְמָשְׁחָה בְּמַתְּנוֹת כְּהוּנָּה כְּתִיב בְּוַיִּקַּח קֹרַח לְךָ נְתַתִּים לְמָשְׁחָה כָּל מַתָּנוֹת שֶׁנָּתַתִּי לְךָ בִּכְהֻנָּתְךָ נָתַתִּי לְךָ לִגְדֻלָּה כִּדְמְתַרְגְּמִינַן לְרַבּוּתָא: עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע לְקַמָּן בְּפִירְקִין (חֻלִּין קלג:) חָשִׁיב לְהוּ: שֶׁאֵינוֹ בָּקִי בָּהֶן הֵיאַךְ דִּין מַתָּנָה הֵיאַךְ נֶאֱכָלִין בִּגְדֻלָּה: שֶׁאֵינוֹ מוֹדֶה בָּעֲבוֹדָה שֶׁאָמַר בְּלִבּוֹ דִּבְרֵי הֶבֶל הֵן וְלֹא צִוָּה הַמָּקוֹם לְהַקְרִיב לוֹ קָרְבָּנוֹת אֶלָּא מֹשֶׁה בָּדָה מִלִּבּוֹ: אֵין לוֹ חֵלֶק בִּכְהֻנָּה אֵין לוֹ חֵלֶק בְּקָדָשִׁים: הַמַּקְרִיב הִיא הוֹלָכָה: הַיְצִיקוֹת וְהַבְּלִילוֹת שֶׁנּוֹתֵן שֶׁמֶן בְּמִנְחָה וּבוֹלְלָהּ וְחוֹזֵר וְנוֹתֵן עָלֶיהָ שֶׁמֶן לְקַיֵּים בָּהּ מַתַּן יְצִיקָה וְיָצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן כִּדְאַמְרִינַן בְּאֵלּוּ מְנָחוֹת דְּכֻלָּן צְרִיכוֹת שְׁלֹשָׁה מַתְּנוֹת שֶׁמֶן: הַפְּתִיתוֹת מִנְחַת מַחֲבַת וּמַרְחֶשֶׁת וּמִנְחַת מַאֲפֵה תַנּוּר שֶׁהָיוּ נִקְמָצוֹת לְאַחַר אֲפִיָּה פּוֹתְתָן וּמַחֲזִירָן לְסָלְתָּן וְקוֹמֶץ דִּכְתִיב פָּתוֹת אוֹתָהּ פִּתִּים וְגוֹ': הַמְּלִיחוֹת בַּמֶּלַח תִּמְלָח (וַיִּקְרָא ב): הַתְּנוּפוֹת מוֹלִיךְ וּמֵבִיא. וְלֹא כָּל הַמְּנָחוֹת טְעוּנוֹת תְּנוּפָה וְהַגָּשָׁה וְהָתָם מְפָרֵשׁ לְהוּ יֵשׁ טְעוּנוֹת תְּנוּפָה וְלֹא הַגָּשָׁה הַגָּשָׁה וְלֹא תְנוּפָה לֹא תְנוּפָה וְלֹא הַגָּשָׁה. וּמָה הִיא הַגָּשָׁה מַגִּישָׁהּ כְּשֶׁהִיא בִּכְלִי קוֹדֶם קְמִיצָה וּמַגִּיעָהּ לְקֶרֶן מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית כְּנֶגֶד חַדָּהּ שֶׁל קֶרֶן בִּמְנָחוֹת (סא.) וּבְסוֹטָה (יד:): וְהַמְּלִיקוֹת גַּרְסִינַן וְלֹא גַּרְסִינַן וְהַהַקְרָבוֹת דְּהָא אֵיהוּ חֲשִׁיבָא בְּרֵישָׁא וּבְהַלְיָא פָּרַט בָּהּ קְרָא (שָׁם ז) הַמַּקְרִיב אֶת זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהִיא הוֹלָכָה:

עין משפט נר מצוה

א טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' ב:

ב מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' י, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' כח:

ג מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ט, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' כד:

ד מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ט, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' כד:

ה מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יז, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' ט:

ו מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יד, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' ה:

ז מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' כב, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' יב:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין

ב כתובות פו.

ג זבחים צח:; מנחות יח:

ד תוספתא דמאי; ספרא צו פרק טז ט

גליון הש"ס

גמ' ולית הלכתא כוותיה. עי' לעיל דף לז ע"ב תוס' ד"ה שלא ודף קלא ע"א ד"ה ה"ג ודף קלד ע"ב ד"ה ראשית:

תורה אור השלם

וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה [דברים יח, ג]

וַיְדַבֵּר יְהֹוָה אֶל־אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת־מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי לְכָל־קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים לְמָשְׁחָה וּלְבָנֶיךָ לְחָק־עוֹלָם [במדבר יח, ח]

הַמַּקְרִיב אֶת־דַּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת־הַחֵלֶב מִבְּנֵי אַהֲרֹן לוֹ תִהְיֶה שׁוֹק הַיָּמִין לְמָנָה [ויקרא ז, לג]

וְכָל־קָרְבַּן מִנְחָתְךָ בַּמֶּלַח תִּמְלָח וְלֹא תַשְׁבִּית מֶלַח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתֶךָ עַל כָּל־קָרְבָּנְךָ תַּקְרִיב מֶלַח [ויקרא ב, יג]

(א)וְקַבָּלוֹת, הַזָּאוֹת, וְהַשְׁקָאַת סוֹטָה, וַעֲרִיפַת עֶגְלָה עֲרוּפָה, וְטָהֳרַת מְצוֹרָע, וּנְשִׂיאוּת כַּפַּיִם – בֵּין מִבִּפְנִים בֵּין מִבַּחוּץ, תַּלְמוּד לוֹמַר "מִבְּנֵי אַהֲרֹן" – עֲבוֹדָה הָאֲמוּרָה לִבְנֵי אַהֲרֹן. [א]וְכָל כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ מוֹדֶה בָּהּ – אֵין לוֹ חֵלֶק בַּכְּהוּנָּה. טַעְמָא דְּאֵינוֹ מוֹדֶה בָּהּ, הָא מוֹדֶה בָּהּ – אַף עַל גַּב דְּאֵינוֹ בָּקִי בָּהֶן. [ב]אָמַר רַבִּי אַבָּא, אָמַר רַב הוּנָא, אָמַר רַב: חוּטִין שֶׁבַּלְּחִי אֲסוּרִים, וְכָל כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִיטְּלָן – אֵין נוֹתְנִין לוֹ מַתָּנָה. וְלָא הִיא, אִי בְּטַוְיָא – מֵידָב דָּיְיבִי, וְאִי לְקִדְרָה – אִי דְּמִיחַתֵּךְ לְהוּ וּמָלַח לְהוּ – מֵידָב דָּיְיבִי. [ג]אָמַר רָבָא: בָּדַק לַן רַב יוֹסֵף, הַאי כָּהֲנָא דְּחָטֵיף מַתְּנָתָא – חַבּוֹבֵי קָא מְחַבֵּב מִצְוָה, אוֹ זַלְזוֹלֵי קָא מְזַלְזֵל בְּמִצְוָה? וּפְשַׁטְנָא לֵיהּ "וְנָתַן" – וְלֹא שֶׁיִּטּוֹל מֵעַצְמוֹ. (ב)אָמַר אַבָּיֵי: מֵרֵישׁ הֲוָה חָטֵיפְנָא מַתְּנָתָא, אָמֵינָא: חַבּוֹבֵי קָא מְחַבֵּיבְנָא מִצְוָה. כֵּיוָן דִּשְׁמַעְנָא לְהָא "וְנָתַן" – וְלֹא שֶׁיִּטּוֹל מֵעַצְמוֹ, מִיחְטָף לָא חָטֵיפְנָא, מֵימָר (אֲמַרִי) [אָמֵינָא]: הַבוּ לִי. וְכֵיוָן דִּשְׁמַעְנָא לְהָא דְּתַנְיָא: "וַיִּטּוּ אַחֲרֵי הַבָּצַע", רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: בְּנֵי שְׁמוּאֵל חֶלְקָם שָׁאֲלוּ בְּפִיהֶם, מֵימָר נָמֵי לָא אָמֵינָא, וְאִי יָהֲבוּ לִי – שָׁקֵילְנָא. [ד]כֵּיוָן דִּשְׁמַעְנָא לְהָא דְּתַנְיָא: הַצְּנוּעִים מוֹשְׁכִין אֶת יְדֵיהֶם, וְהַגַּרְגְּרָנִים חוֹלְקִים – מִשְׁקָל נָמֵי לָא שָׁקֵילְנָא, לְבַר מִמַּעֲלֵי יוֹמָא דְּכִיפּוּרֵי, לְאַחְזוֹקֵי נַפְשַׁאי בְּכָהֲנֵי. וְלִפְרוֹס יְדֵיהּ! אַנְסֵיהּ לֵיהּ עִידָּנֵיהּ. [ה]אָמַר רַב יוֹסֵף: הַאי כָּהֲנָא דְּאִית לֵיהּ צוּרְבָא מֵרַבָּנַן בְּשִׁבָבוּתֵיהּ, וּדְחִיקָא לֵיהּ מִילְּתָא – לִיזַכֵּי לֵיהּ מַתְּנָתָא, וְאַף עַל גַּב דְּלָא אָתֵי לִידֵיהּ, בְּמַכָּרֵי כְּהוּנָּה וּלְוִיָּה. רָבָא וְרַב סָפְרָא אִיקְּלַעוּ לְבֵי מָר יוֹחָנָא בְּרֵיהּ דְּרַב חָנָא בַּר אַדָּא, וְאָמְרִי לַהּ לְבֵי מָר יוֹחָנָא בְּרֵיהּ דְּרַב חָנָא בַּר בִּיזְנָא. עֲבֵיד לְהוּ עִגְלָא תִּילְתָּא, אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְשַׁמָּעֵיהּ: זַכִּי לַן מַתְּנָתָא, דִּבְעֵינָא לְמֵיכַל לִישָּׁנָא בְּחַרְדְּלָא. זַכִּי לֵיהּ. רָבָא אֲכַל, וְרַב סָפְרָא לָא אֲכַל. אַקְרְיוּהּ לְרַב סָפְרָא בְּחֶלְמָא: "מַעֲדֶה בֶּגֶד בְּיוֹם קָרָה חֹמֶץ עַל נָתֶר וְשָׁר בַּשִּׁירִים עַל לֶב רָע". [ו]אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף, אֲמַר לֵיהּ: דִּלְמָא מִשּׁוּם דַּעֲבַרִי אַשְּׁמַעְתָּא דְּמָר אַקְרְיַין הָכִי? אֲמַר לֵיהּ: כִּי אֲמַרִי אֲנָא – בְּאַחֵר, שַׁמָּעָא – בְּעַל כָּרְחֵיהּ מְזַכֵּי, וְכִי אֲמַרִי אֲנָא – לְמַאן דְּלָא אֶפְשַׁר לֵיהּ, הָא אֶפְשַׁר לֵיהּ. וְאֶלָּא מַאי טַעְמָא אַקְרְיַין הָכִי? כְּלַפֵּי רָבָא! וְלַקְרְיוּהּ לְרָבָא? רָבָא נָזוּף הֲוָה. [ז]אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב דִּימִי: וּפְשָׁטֵיהּ דִּקְרָא בְּמַאי כְּתִיב? אֲמַר לֵיהּ: בְּשׁוֹנֶה לְתַלְמִיד שֶׁאֵינוֹ הָגוּן. (ג)דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כָּל הַשּׁוֹנֶה לְתַלְמִיד שֶׁאֵינוֹ הָגוּן – נוֹפֵל בְּגֵיהִנָּם, שֶׁנֶּאֱמַר "כָּל חֹשֶׁךְ טָמוּן לִצְפּוּנָיו תְּאָכְלֵהוּ אֵשׁ לֹא נֻפָּח יֵרַע שָׂרִיד בְּאָהֳלוֹ", וְאֵין "שָׂרִיד" אֶלָּא תַּלְמִיד חָכָם, שֶׁנֶּאֱמַר "וּבַשְּׂרִידִים אֲשֶׁר ה' קֹרֵא". (ד)אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַב: כָּל הַשּׁוֹנֶה לְתַלְמִיד שֶׁאֵינוֹ הָגוּן – כְּזוֹרֵק אֶבֶן לְמֶרְקוּלִיס, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּצְרוֹר אֶבֶן בְּמַרְגֵּמָה כֵּן נוֹתֵן לִכְסִיל כָּבוֹד", וּכְתִיב: "לֹא נָאוֶה לִכְסִיל תַּעֲנוּג". (ה)וְהַמִּשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶן צָרִיךְ לִרְשׁוֹם, וַאֲפִילּוּ עִם הַגּוֹי. וּרְמִינְהוּ: הַמִּשְׁתַּתֵּף עִם כֹּהֵן – צָרִיךְ לִרְשׁוֹם, וְהַמִּשְׁתַּתֵּף עִם הַגּוֹי וּפְסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁים – אֵין צָרִיךְ לִרְשׁוֹם!

הָכָא

קַבָּלוֹת קַבָּלַת הַדָּם: הַזָּאוֹת הִיא זְרִיקַת דָּם הַנִּזְרָקִים בַּמִּזְבֵּחַ בֵּין הַנִּיתָּנִין בִּפְנִים עַל הַפָּרֹכֶת וְעַל מִזְבַּח הַזָּהָב בֵּין הַנִּיתָּנִין בַּחוּץ. שְׁחִיטָה לֹא קָחָשִׁיב שֶׁאַף הַזָּר כָּשֵׁר בָּהּ: עֲרִיפַת הָעֶגְלָה בַּכֹּהֲנִים הִיא כִּדְכְתִיב (דְּבָרִים כ"א:ה') וְנִגְּשׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי: טָהֳרַת מְצֹרָע בַּצִּפֳּרִים לְהַזּוֹת: בֵּין מִבִּפְנִים בַּמִּקְדָּשׁ כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא ט':כ"ב) וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו וְגוֹ': בֵּין מִבַּחוּץ בַּגְּבוּלִין בְּכָל עִיר וְעִיר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת: מִבְּנֵי אַהֲרֹן סֵיפֵיהּ דִּקְרָא דִּלְעֵיל הוּא: חוּטִין שֶׁבַּלְּחִי אֲסוּרִים מִשּׁוּם דָּם: בְּטַוְיָא בְּצָלִי: בָּדַק לָן מְנַסֶּה אוֹתָנוּ אִם נֵדַע לְהָשִׁיב וְרַבָּה כֹּהֵן הָיָה: לַחְטוֹף מַתָּנָה מִתִּינוֹקוֹת שֶׁנּוֹשְׂאִין אוֹתָם לַכֹּהֲנִים: מִי אָמְרִינַן חַבּוֹבֵי קָא מְחַבֵּב הַמִּצְוָה וְיָפֶה הוּא עוֹשֶׂה: וְנָתַן לַכֹּהֵן וְלֹא שֶׁיִּטּוֹל הַכֹּהֵן מֵעַצְמוֹ: מֵימַר אָמְרֵי הַבוּ לִי הָיִיתִי שׁוֹאֲלוֹ בַּפֶּה מָלֵא שֶׁהָיִיתִי סָבוּר שֶׁהוּא חִבּוּב מִצְוָה: חֶלְקָם שָׁאֲלוּ בְּפִיהֶם דְּמַגְנֵי לְהוּ קְרָא לִבְנֵי שְׁמוּאֵל וַיִּטּוּ אַחֲרֵי הַבֶּצַע אָמַר רַבִּי מֵאִיר שֶׁלֹּא הָיָה עֲבֵרַת גָּזֵל בְּיָדָם אֶלָּא חֵלֶק לְוִיָּה כְּגוֹן מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן הָיוּ שׁוֹאֲלִין בְּפִיהֶם: הַצְּנוּעִים מוֹשְׁכִין אֶת יְדֵיהֶם בְּחִלּוּק לֶחֶם הַפָּנִים קָאָמַר בְּמַס' יוֹמָא בְּטֶרֶף בַּקַּלְפִּי (יוֹמָא דַּף לט.) מִשֶּׁמֵּת שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק נִשְׁתַּלְּחָה מְאֵרָה בְּלֶחֶם הַפָּנִים: לְאַחְזוּקֵי נַפְשַׁאי בְּכַהֲנֵי שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכַּח הַדָּבָר שֶׁאֲנִי כֹּהֵן: וּפָרִיךְ וְלִפְרֹס יָדֵיהּ כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶלָּא שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכַּח שֵׁם כֹּהֵן מֵעָלָיו יִפְרֹס יָדָיו לְדוּכָן כָּל הַשָּׁנָה וּמַחֲזִיק נַפְשֵׁיהּ בְּכַהֲנֵי: אַנְסֵיהּ לֵיהּ עִדָּנֵיהּ עִתִּים שֶׁקָּבַע לְתַלְמִידָיו הָיוּ טוֹרְדִים אוֹתוֹ מִלָּשֵׂאת אֶת כַּפָּיו שֶׁהָיָה עוֹסֵק לְתַלְמִידָיו בְּעֵת שֶׁהַצִּבּוּר נֶאֱסָפִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת: וּדְחִיקָא לֵיהּ מִלְּתָא לְהַהוּא צָרְבָא מֵרַבָּנָן וְהַכֹּהֵן רוֹצֶה לְהַהֲנוֹתוֹ יִתֵּן לוֹ חֵלֶק מַתְּנוֹתָיו לְקַבֵּל זְרוֹעַ וּלְחָיַיִם מִבְּנֵי הָעִיר בִּשְׁבִיל הַכֹּהֵן וְהוּא יֹאכְלֵם: וְאַע"ג דְּלָא אָתֵי לִידֵיהּ דְּכֹהֵן יָכוֹל לִזְכּוֹת לוֹ: בְּמַכָּרֵי כְּהֻנָּה וּלְוִיָּה בְּכֹהֵן שֶׁהָיָה נִכָּר בָּעִיר וְרֹב בְּנֵי אָדָם אוֹהֲבִים אוֹתוֹ וְנוֹתְנִין לוֹ הַמַּתָּנוֹת וּבְאוֹתוֹ כֹּהֵן אָמְרִינַן דְּיָכוֹל לִזְכּוֹת מֵעַשְׂרוֹתָיו לְאַחֵר אַף עַל גַּב דְּלָא אָתֵי לִידֵיהּ. מַכָּרֵי לָשׁוֹן (מְלָכִים ב יב) אִישׁ מֵאֵת מַכָּרוֹ: אָמַר לֵיהּ רָבָא לְשַׁמָּעֵיהּ לְשַׁמָּשׁוֹ שֶׁל בעה"ב וְהוּא כֹּהֵן וּבעה"ב נוֹתֵן לוֹ מַתְּנוֹתָיו: זַכִּי לִי מַתְּנָתָא תֵּן לִי רְשׁוּת לִקַּח מַתְּנוֹתֶיךָ לְאָכְלָם מִפְּנֵי שֶׁהַלָּשׁוֹן עִם הַלְּחָיַיִם נִתָּן לַכֹּהֲנִים וּבָעֵינָן לְמֵיכַל לִישְׁנָא בְּחַרְדְּלָא שֶׁהוּא דָּבָר חָשׁוּב וה"נ אָמְרִינַן בְּהַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים (בָּבָא מְצִיעָא דַּף פו.) כְּדֵי לְהַאֲכִילָם שָׁלֹשׁ לְשׁוֹנוֹת בְּחַרְדָּל. וְאַף עַל גַּב דְּרָבָא נָמֵי כֹּהֵן הֲוָה דְּקַיְמָא לָן (רֹאשׁ הַשָּׁנָה דַּף יח.) דְּמִבְּנֵי עֵלִי אָתָא וּבִבְכוֹרוֹת (דַּף כז.) נָמֵי אָמְרִינַן רָבָא הֲוָה מְבַטֵּל תְּרוּמַת חוּצָה לָאָרֶץ בְּרֹב וְאָכִיל לָהּ בִּימֵי טֻמְאָתוֹ מִיהוּ מִנַּפְשֵׁיהּ לָא מָצֵי שָׁקִיל דִּכְתִיב וְנָתַן וְלֹא שֶׁיִּטּוֹל מֵעַצְמוֹ וּמֵימַר נָמֵי לָא בָּעֵי לְמֵימַר הַבוּ לִי דְּתַנְיָא חֶלְקָם שָׁאֲלוּ בְּפִיהֶם לְהָכִי שְׁקָלָהּ בְּתוֹרַת זָר עַל יְדֵי נְתִינַת כֹּהֵן וְאַף עַל גַּב דְּלָא מָטָא לִידֵיהּ דְּשַׁמָּעָא סָמַךְ רָבָא אַדְּרַב יוֹסֵף דִּלְעֵיל: רַב סָפְרָא לֹא אָכַל מִשּׁוּם דְּלָא מָטָא לִידֵיהּ דְּשַׁמָּעָא: מַעֲדֶה בֶּגֶד בְּיוֹם קָרָה בֶּגֶד בָּלוּי וְנִרְקָב כְּמוֹ (יְשַׁעְיָהוּ סל) וּכְבֶגֶד עִדִּים. בְּעֵת הַקֹּר אֵינוֹ שָׁוֶה כְּלוּם: וּכְמוֹ חֹמֶץ עַל נֶתֶר שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא מַפְסִידוֹ. נֶתֶר הוּא מִין צָרִיף אלו"ס בלע"ז: כֵּן שָׁר בַּשִּׁירִים עַל לֵב רַע כֵּן הָאוֹמֵר דִּבְרֵי תּוֹרָה לְמִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהָבִין בָּהֶן: מִשּׁוּם דַּעֲבַרִי אַשְּׁמַעְתָּא דְּמָר שֶׁלֹּא סָמַכְתִּי עַל שְׁמוּעָתְךָ שֶׁאָמַרְתָּ דְּמֻתָּר לְצָרְבָא מֵרַבָּנָן לְקַבְּלָהּ אַף עַל גַּב דְּלָא אָתוּ לִידֵיהּ דְּכֹהֵן: כִּי אָמְרֵי אֲנָא בְּאַחֵר הֵיכָא דִּמְזַכֵּי לֵיהּ כֹּהֵן אַחֵר שֶׁאֵינוֹ כָּפוּף לוֹ אֲבָל שַׁמָּעָא דְּבַעַל הַבַּיִת עַל כָּרְחוֹ מְזַכֵּי לֵיהּ לְאָדָם חָשׁוּב שֶׁהוּא בָּא בְּבֵיתוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. אִי נָמֵי אָמַר דְּאָמְרֵי אֲנָא דְּיָכוֹל לִזְכּוֹת מַתְּנָתָא לְאַחֵר אַף עַל גַּב דְּלָא אָתוּ לִידֵיהּ: דְּלָא אֶפְשַׁר לֵיהּ כְּלוֹמַר לְאִישׁ שֶׁהוּא עָנִי וְדָחוּק אֲבָל רָבָא אֶפְשַׁר לֵיהּ וְלָא דְּחִיקָא לֵיהּ מִלְּתָא: כֵּיוָן דְּלָא עָבַר רַב סָפְרָא אַשְּׁמַעְתֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף מַאי טַעְמָא אַקְרְיֵיהּ בְּחֶלְמֵיהּ: כְּלַפֵּי רָבָא כְּלוֹמַר עַל רָבָא שֶׁלֹּא יָדַע לְהָבִין בְּטַעְמוֹ שֶׁל רַב יוֹסֵף הִקְרוּהוּ לְרַב סָפְרָא כָּךְ: נָזוּף הֲוָה אֲנִי שָׁמַעְתִּי מִשּׁוּם דְּהֵטִיחַ כְּלַפֵּי מַעְלָה בְּמַסֶּכֶת תַּעֲנִית (דַּף כד:) דִּבְעָא מִיטְרָא וְלָא נָרֵךְ מִשּׁוּם יְקָרָא דְּאִמֵּיהּ דִּשְׁבוּר מַלְכָּא וְאָמְרִינַן הָתָם דְּאִיתְחֲזִי לֵיהּ אֲבוּהּ בְּחֶלְמֵיהּ וא"ל מִי אִיכָּא דְּמִיטְרַח קַמֵּי שְׁמַיָּא אַשְׁנִי לוּכְתִּיךְ אַשְׁנִי לוּכְתֵּיהּ לְמָחָר אַשְׁכְּחֵיהּ לְפוּרְיֵיהּ דִּמְרַדַּס בְּסַכִּינֵי שֶׁנּוֹעֲלוּ מַלְאֲכֵי חַבָּלָה לְהָרְגוֹ בַּלַּיְלָה. וְלִי נִרְאֶה נָזוּף מִשּׁוּם הַאי מַעֲשֶׂה: יֵרַע שָׂרִיד בְּאָהֳלוֹ נָמֵי שֶׁיֵּרַע שָׂרִיד בְּאָהֳלוֹ תַּלְמִיד רַע: תְּאָכְלֵהוּ אֵשׁ לֹא נֻפַּח אִשּׁוֹ שֶׁל גֵּיהִנָּם: כְּזוֹרֵק אֶבֶן לְמַרְקוּלִיס זוֹ הִיא עֲבוֹדָתוֹ כִּדְאָמְרִינַן בְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף מט:): וַאֲפִילּוּ עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בִּתְמִיָּה. וּרְמִינְהִי הַמִּשְׁתַּתֵּף עִם הַכֹּהֵן כוּ': עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים אוֹ הַמּוֹכֵר פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין שֶׁנִּפְדּוּ וּשְׁחָטָן וּמְכָרָן וְהֵן פְּטוּרִין מִן הַמַּתָּנוֹת כִּדְאָמַר בְּמַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי וְאַיִל כְּתִיב בְּהוּ: אֵינוֹ צָרִיךְ לִרְשֹׁם וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ:

קַבָּלוֹת וא"ת תִּפּוֹק לֵיהּ קַבָּלוֹת מֵהַמַּקְרִיב אֶת דַּם הַשְּׁלָמִים דְּהַקְרָבָה הֲוִי לְשׁוֹן קַבָּלָה כִּדְאָמְרִינַן פֶּרֶק הַקּוֹמֶץ [רַבָּה] (מְנָחוֹת דַּף יט.) וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן מִקַּבָּלָה וְאֵילָךְ מִצְוַת כְּהֻנָּה וי"ל דְּהָכָא כֵּיוָן דִּכְתִיב הַמַּקְרִיב אֶת דַּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת הַחֵלֶב וּבְחֵלֶב לֹא שַׁיָּךְ קַבָּלָה דָּם נָמֵי לֹא מִשְׁתַּעֵי בְּקַבָּלָה:

הַיְצִיקוֹת בְּרֵישׁ הַקּוֹמֶץ [רַבָּה] (שָׁם דַּף יח:) פָּרִיךְ מִינָּהּ לְהָא דְּאָמַר הָתָם לֹא יָצַק כֹּהֵן אֶלָּא זָר כָּשֵׁר וְהָכָא קָאָמַר שֶׁהִיא עֲבוֹדָה הַמְּסוּרָה לִבְנֵי אַהֲרֹן וּמַסְקִינַן דְּלָא כר"ש: מִשְׁקָל נָמֵי לֹא שָׁקֵילְנָא שֶׁלֹּא אֶקָּרֵא גַּרְגְּרָן וְלֹא אֶגְזֹל מִמִּי שֶׁצָּרִיךְ יוֹתֵר מִמֶּנִּי אע"פ שֶׁגַּם הוּא לֹא הָיָה עָשִׁיר: לְבַר מִמַּעֲלֵי יוֹמָא דְּכִפּוּרֵי שֶׁיּוֹם טוֹב הוּא כְּדְאָמַר בְּפֶרֶק אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ (לְעֵיל חוּלִּין דַּף פג.) וּמַתָּנוֹת מְרֻבּוֹת וְכֹהֲנִים מִתְאַסְּפִין וְאִלּוּ לֹא הָיָה נוֹטֵל הָיוּ אוֹמְרִים שֶׁאֵינוֹ כֹּהֵן: אָמַר לֵיהּ רָבָא לְשַׁמָּעֵיהּ כוּ' רָבָא גַּרְסִי' דְּרַבָּה כֹּהֵן הָוֵה כְּדְאָמַר פֶּרֶק עַל כַּמָּה (בְּכוֹרוֹת דַּף כז.) (רָבָא) [רַבָּה] הָוֵה מְבַטֵּל לָהּ בְּרֹב וְאָמְרִי' נָמֵי (ר"ה דַּף יח.) אַבַּיֵּי וְרַבָּה מִדְּבֵית עֵלִי קָא אָתוּ:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' א:

ב מיי' פז' מהל' מאכלות אסורות הל' יג, סמג לאוין קלז, סמג לאוין קלח, טוש"ע יו"ד סי' סה סעי' א:

ג מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' כב, סמג עשין קמב, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' יא:

ד מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' כב, סמג עשין קמב, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' יא:

ה מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' כא, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' יד:

ו מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' כא, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' יד:

ז מיי' פד' מהל' תלמוד תורה הל' א, טוש"ע יו"ד סי' רמו סעי' ז:

מסורת הש"ס

א בכורות ל:

ב שבת נו.

ג סנהדרין צב.

ד תוספתא דמאי; ספרא צו פרק טז ט

ה תוספתא חולין

גליון הש"ס

גמ' עם העובד כוכבים. עי' בכורות דף ב ע"ב תוס' ד"ה אסור:

רש"י ד"ה זכי לי וכו' דקי"ל (ר"ה יח ע"א) וכו'. עי' ברש"י שם שכתב בהיפוך מבכאן:

תוס' ד"ה קבלות וכו' לא משתעי בקבלה. עיין זבחים דף ד ע"א:

תורה אור השלם

[במדבר ה]

[דברים כא]

וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת־יָדָו אֶל־הָעָם וַיְבָרְכֵם וַיֵּרֶד מֵעֲשֹׂת הַחַטָּאת וְהָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים [ויקרא ט, כב]

וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה [דברים יח, ג]

וְלֹא־הָלְכוּ בָנָיו בִּדְרָכָו וַיִּטּוּ אַחֲרֵי הַבָּצַע וַיִּקְחוּ־שֹׁחַד וַיַּטּוּ מִשְׁפָּט [שמואל א ח, ג]

מַעֲדֶה־בֶּגֶד בְּיוֹם קָרָה חֹמֶץ עַל־נָתֶר וְשָׁר בַּשִּׁרִים עַל לֶב־רָע [משלי כה, כ]

כָּל־חֹשֶׁךְ טָמוּן לִצְפּוּנָיו תְּאָכְלֵהוּ אֵשׁ לֹא־נֻפָּח יֵרַע שָׂרִיד בְּאָהֳלוֹ [איוב כ, כו]

וְהָיָה כֹּל אֲשֶׁר־יִקְרָא בְּשֵׁם יְהֹוָה יִמָּלֵט כִּי בְּהַר־צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַםִ תִּהְיֶה פְלֵיטָה כַּאֲשֶׁר אָמַר יְהֹוָה וּבַשְּׂרִידִים אֲשֶׁר יְהֹוָה קֹרֵא [יואל ג, ה]

כִּצְרוֹר אֶבֶן בְּמַרְגֵּמָה כֵּן־נוֹתֵן לִכְסִיל כָּבוֹד [משלי כו, ח]

לֹא־נָאוֶה לִכְסִיל תַּעֲנוּג אַף כִּי־לְעֶבֶד מְשֹׁל בְּשָׂרִים [משלי יט, י]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' י, סמג עשין קמב, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' כה:

ב מיי' פא' מהל' איסורי המזבח הל' יב:

ג מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יב, סמג עשין קב, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' כו:

ד מיי' פא' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' א:

זִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר הֵן כִּבְשֵׂי עֲצֶרֶת וְיֵשׁ לָהֶם דִּין אֲשָׁמוֹת נֶאֱכָל לִפְנִים מִן הַקְּלָעִים כִּדְתְנַן בְּאֵיזֶהוּ מְקוֹמָן (זְבָחִים דַּף נג:): **וְעוֹרוֹת** קָדָשִׁים תֵּימָה אַמַּאי חָשִׁיב עוֹרוֹת קָדָשִׁים מֵהָאַרְבַּע שֶׁהָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם הֲלֹא בָּעֲזָרָה הָיוּ מַפְשִׁיטִין אֲפִלּוּ קָדָשִׁים קַלִּים מִשּׁוּם אִמּוּרִים שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוֹלִים לְהוֹצִיא חוּץ לָעֲזָרָה וְה"ל לְמִימְנֵיהּ עִם עֶשֶׂר שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ: **אוֹ** דִּילְמָא בָּתַר עִקַּר בְּהֵמָה אָזְלִינַן הָא לָא דָּמֵי כְּלָל לְמַתְנִיתִין דִּתְנַן חוּץ מִן הַמַּתָּנוֹת פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת דְּהָא לָא מְחַיֵּב הָתָם יִשְׂרָאֵל בְּמַתָּנוֹת מִשּׁוּם שֶׁהַמַּתָּנוֹת נִשְׁאֲרוּ בְּיַד כֹּהֵן:

[א]הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – דְּיָתֵיב גּוֹי אַמְסַחְתָּא. דְּכְוָתַהּ גַּבֵּי כֹּהֵן, דְּיָתֵיב אַמְסַחְתָּא, אַמַּאי צָרִיךְ לִרְשׁוֹם? דְּאָמְרִי: בִּשְׂרָא קָא זָבֵין. אִי הָכִי, גּוֹי נָמֵי אָמְרִי: בִּשְׂרָא קָא זָבֵין! אֶלָּא הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, דְּיָתֵיב גּוֹי אַכַּסְפְּתָא. דְּכְוָתַהּ גַּבֵּי כֹּהֵן דְּיָתֵיב אַכַּסְפְּתָא, אַמַּאי צָרִיךְ לִרְשׁוֹם? אָמְרִי: הֵמוֹנֵי הֵימְנֵיהּ, גּוֹי נָמֵי אָמְרִי: הֵמוֹנֵי הֵימְנֵיהּ! אֵין אֱמוּנָה בְּגוֹי. אִיבָּעֵית אֵימָא: סְתָם גּוֹי מִפְּעָא פָּעֵי. [ב]אָמַר מָר: וּפְסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין אֵין צָרִיךְ לִרְשׁוֹם. אַלְמָא מוֹכְחָא מִלְּתָא, וְהָא אֲנַן תְּנַן: פְּסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין נִמְכָּרִים בָּאִיטְלִיז, וְנִשְׁחָטִים בָּאִיטְלִיז, וְנִשְׁקָלִים בְּלִיטְרָא! תַּרְגְּמָא רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה קַמֵּיהּ דְּרַב פָּפָּא, בְּאוֹתָן הַנִּמְכָּרִים בְּתוֹךְ הַבַּיִת. [ג]אָמַר רַב הוּנָא: שׁוּתָּף בָּרֹאשׁ – פָּטוּר מִן הַלֶּחִי, שׁוּתָּף בַּיָּד – פָּטוּר מִן הַזְּרוֹעַ, שׁוּתָּף בִּבְנֵי מֵעַיִין – פָּטוּר מִן הַקֵּבָה. וְחִיָּיא בַּר רַב אָמַר: אֲפִילּוּ שׁוּתָּף בְּאַחַת מֵהֶן – פָּטוּר מִכּוּלָּן. מֵיתִיבִי: "הָרֹאשׁ שֶׁלִּי וְכוּלָּהּ שֶׁלָּךְ", וַאֲפִילּוּ אֶחָד מִמֵּאָה בָּרֹאשׁ – פָּטוּר. "הַיָּד שֶׁלִּי וְכוּלָּהּ שֶׁלָּךְ", אֲפִילּוּ אֶחָד מִמֵּאָה בַּיָּד – פָּטוּר. "בְּנֵי מֵעַיִין שֶׁלִּי וְכוּלָּהּ שֶׁלָּךְ", אֲפִילּוּ אֶחָד מִמֵּאָה בָּהֶן – פָּטוּר. מַאי לָאו: פָּטוּר מִן הַלֶּחִי וְחַיָּיב בְּכוּלָּן, פָּטוּר מִן הַזְּרוֹעַ וְחַיָּיב בְּכוּלָּן, פָּטוּר מִן הַקֵּבָה וְחַיָּיב בְּכוּלָּן? לָא, פָּטוּר מִכּוּלָּן. וְלִיתְנֵי פָּטוּר מִכּוּלָּן! וְעוֹד, תַּנְיָא: הָרֹאשׁ שֶׁלִּי וְכוּלָּהּ שֶׁלָּךְ – אֲפִילּוּ אֶחָד מִמֵּאָה בָּרֹאשׁ פָּטוּר מִן הַלֶּחִי וְחַיָּיב בְּכוּלָּן. תְּיוּבְתָּא דְּחִיָּיא בַּר רַב, תְּיוּבְתָּא! [ד]אָמַר רַב חִסְדָּא: הָא מַתְנִיתָא אַטְעִיתֵיהּ לְחִיָּיא בַּר רַב, דְּתַנְיָא: עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה הֵן, וְכוּלָּן נִיתְּנוּ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו בִּכְלָל וּפְרָט וּבְרִית מֶלַח. (א)כָּל הַמְקַיְּימָן – כְּאִילּוּ קִיֵּים בִּכְלָל וּפְרָט וּבְרִית מֶלַח, וְכָל הָעוֹבֵר עֲלֵיהֶן – כְּאִילּוּ עוֹבֵר עַל בִּכְלָל וּפְרָט וּבְרִית מֶלַח. (ב)וְאֵלּוּ הֵן: עֶשֶׂר בַּמִּקְדָּשׁ, וְאַרְבַּע בִּירוּשָׁלַיִם, וְעֶשֶׂר בַּגְּבוּלִים. עֶשֶׂר בַּמִּקְדָּשׁ: חַטָּאת, וְחַטַּאת הָעוֹף, אָשָׁם וַדַּאי, וְאָשָׁם תָּלוּי, וְזִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר, וְלוֹג שֶׁמֶן שֶׁל מְצוֹרָע, וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְלֶחֶם הַפָּנִים, וּשְׁיָרֵי מְנָחוֹת, וּמִנְחַת הָעוֹמֶר. וְאַרְבַּע בִּירוּשָׁלַיִם: הַבְּכוֹרָה, וְהַבִּכּוּרִים, וּמוּרָם מִן הַתּוֹדָה וּמֵאֵיל נָזִיר, וְעוֹרוֹת קָדָשִׁים. (ג)וְעֶשֶׂר בַּגְּבוּלִים: תְּרוּמָה, וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, וְחַלָּה, וְרֵאשִׁית הַגֵּז, וּמַתָּנוֹת, וּפִדְיוֹן הַבֵּן, וּפִדְיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר. וּשְׂדֵה אֲחוּזָּה, וּשְׂדֵה חֲרָמִים, וְגֶזֶל הַגֵּר. הוּא סָבַר: מִדְּקָא חָשֵׁיב לְהוּ לְמַתָּנוֹת בַּחֲדָא – חֲדָא נִינְהוּ, וְלָא הִיא! אַטּוּ מוּרָם מִתּוֹדָה וְאֵיל נָזִיר דְּקָא חָשֵׁיב לְהוּ כַּחֲדָא – מִשּׁוּם דַּחֲדָא נִינְהוּ?! אֶלָּא, כֵּיוָן דְּדָמְיָין לַהֲדָדֵי – חָשֵׁיב לְהוּ כַּחֲדָא, הָכִי נָמֵי: כֵּיוָן דְּדָמְיָין לַהֲדָדֵי – חָשֵׁיב לְהוּ כַּחֲדָא. אִיבַּעְיָא לְהוּ: הָרֹאשׁ שֶׁלָּךְ וְכוּלָּהּ שֶׁלִּי, מַהוּ? בָּתַר חִיּוּבָא אָזְלִינַן, וְחִיּוּבָא גַּבֵּי יִשְׂרָאֵל הוּא, אוֹ דִּלְמָא בָּתַר עִיקַּר בְּהֵמָה אָזְלִינַן, וְעִיקַּר בְּהֵמָה דְּכֹהֵן הוּא? (ד)תָּא שְׁמַע: גּוֹי וְכֹהֵן שֶׁמָּסְרוּ צֹאנָם לְיִשְׂרָאֵל לִגְזוֹז – פָּטוּר, הַלּוֹקֵחַ גֵּז צֹאנוֹ שֶׁל גּוֹי – פָּטוּר מֵרֵאשִׁית הַגֵּז. וְזֶה חוֹמֶר בִּזְרוֹעַ וּבַלְּחָיַיִם וּבְקֵבָה, יוֹתֵר מֵרֵאשִׁית הַגֵּז. שְׁמַע מִינַּהּ בָּתַר חִיּוּבָא אָזְלִינַן, שְׁמַע מִינַּהּ. וְאִם אָמַר לוֹ "חוּץ מִן הַמַּתָּנוֹת" – פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת.

וּרְמִינְהוּ:

הָכָא בְּמַאי עַסְקִינַן דְּהִשְׁתַּתֵּף עִם עוֹבֵד כּוֹכָבִים אֵינוֹ צָרִיךְ לִרְשׁוֹם: דְּיָתֵיב עוֹבֵד כּוֹכָבִים אַמְסַחְתָּא כְּשֶׁהַטַּבָּח מוֹכֵר הַבָּשָׂר דְּמוֹכְחָא מִילְּתָא דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֻׁתָּף הוּא וְאֵין כָּאן חֲשַׁד וּמַתְנִיתִין בִּדְלָא יָתִיב: דְּכוֹתָהּ גַּבֵּי כֹּהֵן דִּבְרַיְיתָא: דְּיָתֵיב כֹּהֵן אַמְסַחְתָּא אַמַּאי צָרִיךְ לִרְשׁוֹם הָא נָמֵי מוֹכְחָא מִילְּתָא דְּכֹהֵן שֻׁתָּף בָּהּ: אפ"ה דְּיָתֵיב כֹּהֵן אַמְסַחְתָּא לָא הָוֵי יָדְעֵי אִינָשֵׁי דְּכֹהֵן שֻׁתָּף בָּהּ: דְּאָמְרֵי בִּשְׂרָא קָזָבֵין בָּשָׂר הוּא רוֹצֶה לִקְנוֹת: אֶלָּא לָא תּוֹקְמָהּ דְּיָתֵיב עוֹבֵד כּוֹכָבִים אַמְסַחְתָּא אֶלָּא הָכִי תּוֹקְמָהּ דְּיָתֵיב עוֹבֵד כּוֹכָבִים אַכַּסְפְּתָא עַל הָאַרְגָּז שֶׁנּוֹתֵן בּוֹ הַטַּבָּח הַמָּעוֹת כְּשֶׁמְּקַבְּלָם תָּמִיד מִן הַלּוֹקְחִים דְּהָא וַדַּאי מוֹכְחָא שַׁפִּיר דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֻׁתָּף בָּהּ: דְּאָמְרֵי הָרוֹאִים הֵמוֹנֵי הֵימְנֵיהּ לִשְׁמוֹרָם לוֹ שֶׁלֹּא יִגְנְבוּם הֵימֶנּוּ: אֵין אֱמוּנָה בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֵין יִשְׂרָאֵל רְגִילִין לְהַאֲמִין בָּהֶם: אבע"א לְעוֹלָם כִּדְאוֹקִימְנָא מֵעִיקָּרָא דְּיָתֵיב עוֹבֵד כּוֹכָבִים אַמְסַחְתָּא וְכֹהֵן נָמֵי דְּיָתֵיב אַמְסַחְתָּא וְלָא דָּמוּ דִּסְתָם עוֹבֵד כּוֹכָבִים מִפְּעָא פָּעֵי תָּדִיר הוּא צוֹעֵק עַל תְּחַנָּם בְּכָךְ אֶלָּא בְּכָךְ וְהַכֹּל יוֹדְעִין שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֵלֶק בָּהּ אֲבָל כֹּהֵן צָנוּעַ הוּא וְסוֹמֵךְ עַל הַטַּבָּח וְאֵין הַכֹּל יוֹדְעִין שֶׁהוּא שֻׁתָּף: אַלְמָא מוֹכְחָא מִילְּתַיְיהוּ דְּלָא מִזְדַּבְּנִין לְהוּ כְּדֶרֶךְ חוּלִּין: בְּאִיטְלִיז בַּשּׁוּק: בְּאוֹתָן הַנִּמְכָּרִים בְּתוֹךְ הַבַּיִת בְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר דְּהָתָם תְּנַן חוּץ מִן הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר שֶׁהֲנָאָתָן לַבְּעָלִים שֶׁאֵין דְּמֵיהֶן קֹדֶשׁ דִּכְתִיב בְּהוּ לֹא תִפְדֶּה וְלֹא תִגָּאֵל דְּהַיְינוּ אֵין קְדֻשָּׁה לִדְמֵיהֶן לְפִיכָךְ לֹא הִתִּירוּ לוֹ בִּשְׁבִיל הֲנָאָתוֹ לְזַלְזֵל בָּהֶן לְמוֹכְרָן בַּשּׁוּק כְּדֶרֶךְ חוּלִּין אֶלָּא בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְאע"פ שֶׁמַּפְסִיד בְּדָבָר שֶׁאֵין עֲלֵיהֶם קוֹפְצִין כָּל כָּךְ וְהַיְינוּ מוֹכְחָא מִלְּתָא אֲבָל פְּסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁים שֶׁדְּמֵי פִּדְיוֹנָן נִכְנְסוּ בְּהֶקְדֵּשָׁן אִי לָא שָׁרֵית לֵיהּ לְמוֹכְרָן בַּשּׁוּק לָא פָּרִיק לְהוּ מֵעִיקָּרָא אֶלָּא בְּזוֹל וְאִיכָּא פְּסֵידָא דְּהֶקְדֵּשׁ וְהָנֵי צָרִיךְ לִרְשׁוֹם: שֻׁתָּף בָּרֹאשׁ וְלֹא בְּיוֹתֵר: אֲפִלּוּ אֶחָד מִמֵּאָה בַּיָּד אֲפִלּוּ אֵין לְכֹהֵן אוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים חֵלֶק בַּזְּרוֹעַ אֶלָּא אֶחָד מִמֵּאָה פָּטוּר טַבָּח. וּבְכֹהֵן אוֹ עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁמָּכְרוּ בְּהֵמָה לְטַבָּח יִשְׂרָאֵל קָאָמַר. וּבְכוּלְּהוּ גָּרְסִינַן פָּטוּר סְתָמָא: אִי הָכִי לִיתְנֵי פָּטוּר מִכּוּלָּם בְּהַדְיָא: וְעוֹד תַּנְיָא בְּהֶדְיָא דְּלָא פָּטַר לֵיהּ אֶלָּא מִן הַלְּחִי: בִּכְלָל וּפְרָט בְּוַיִּקַּח קֹרַח לְכָל קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים וְהָדַר מְפָרֵשׁ כָּל אַחַד וְאַחַד וְזֶה יִהְיֶה לְךָ מִקֹּדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים מִן הָאֵשׁ וְגוֹ': וּבְרִית מֶלַח כְּתִיב בְּסֵיפֵיהּ בְּרִית מֶלַח עוֹלָם הוּא כְּשֵׁם שֶׁבְּרִית מֶלַח אֵינָהּ סוֹרַחַת כָּךְ זוֹ לֹא תִּשְׁבּוֹת: כְּאִלּוּ קִיֵּם כְּלָלוֹת וּפְרָטוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה: וּבְרִית מֶלַח שֶׁל קָרְבָּנוֹת: עֶשֶׂר בַּמִּקְדָּשׁ נִתְּנוּ לָהֶם בְּתוֹךְ עֲזָרָה לְאָכְלָן שָׁם: זִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר כִּבְשֵׂי עֲצֶרֶת וְהֵם קָדְשֵׁי קָדָשִׁים לֶאֱכֹל בָּעֲזָרָה: לוֹג שֶׁמֶן שֶׁל מְצוֹרָע מָה שֶׁנִּשְׁאַר מִמַּתְּנוֹתָיו נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים כִּדְאָמְרִינַן בִּמְנָחוֹת (דַּף נח.) וּבִזְבָחִים (דַּף מד:) לְכָל קָרְבָּנָם דִּכְתִיב בְּוַיִּקַּח קֹרַח לְרַבּוֹת לוֹג שֶׁמֶן שֶׁל מְצוֹרָע דְּקָרוּי קָרְבָּנָם דִּכְתִיב בֵּיהּ וְהִקְרִיב אוֹתָם לְאָשָׁם וְאֶת לוֹג הַשֶּׁמֶן וּכְתִיב בְּוַיִּקַּח קֹרַח בְּקֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ אֲכַלֵּיהוּ לְכָל קָרְבָּנָם וּלְכָל מִנְחָתָם וּלְכָל חַטָּאתָם וּלְכָל אֲשָׁמָם וְגוֹ': עוֹמֶר לָא חָשִׁיב לֵיהּ בַּהֲדֵי שְׁאָר מִנְחַת צִבּוּר מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִנְחַת צִבּוּר הַנִּקְמֶצֶת וְנֶאֱכֶלֶת וְאֵין לְךָ עוֹד בַּצִּבּוּר: וּשְׁיָרֵי מְנָחוֹת שֶׁל יָחִיד: בִּירוּשָׁלַיִם הַנֶּאֱכָלִים וּמִתְחַלְּקִים לְכָל הָעִיר: הַבְּכוֹרָה בְּכוֹר תָּם: בִּכּוּרִים אֵינָם נֶאֱכָלִים אֶלָּא בִּירוּשָׁלַיִם דִּכְתִיב (דְּבָרִים י"ב:י"ז) לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ וְגוֹ' וְאָמַר מָר (מַכּוֹת דַּף יז:) וּתְרוּמַת יָדֶךָ אֵלּוּ הַבִּכּוּרִים: וּמוּרָם מִתּוֹדָה חָזֶה וְשׁוֹק וְד' חַלּוֹת כִּדִכְתִיב (וַיִּקְרָא ז) וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכָּל קָרְבָּן תְּרוּמָה לַה' לַכֹּהֵן הַזּוֹרֵק וְגוֹ' מֵאַרְבַּעַת מִינִים חַלּוֹת וּרְקִיקִים וּרְבוּכָה וְחָמֵץ אַחַת מִכָּל מִין: וּמוּרָם מֵאֵיל נָזִיר זְרוֹעַ בְּשֵׁלָה וְחַלָּה וְרָקִיק כִּדִכְתִיב בְּפָרָשַׁת נָשֹׂא שֶׁמְּנִיפִין אוֹתָן. וְהָנֵי חַד חָשִׁיב לְהוּ מִשּׁוּם דְּדָמוּ אַהֲדָדֵי דְּתַרְוַיְיהוּ מוֹרָם מִקָּדָשִׁים קַלִּים נִינְהוּ וְחָזֶה וְשׁוֹק שֶׁל שְׁאָר שְׁלָמִים נָמֵי בִּכְלָל זֶה הֵן וְהַאי דְּנָקַט תּוֹדָה מִשּׁוּם דְּאִית בֵּיהּ מוֹרָם אַחֲרִינָא וּתְנִינְהוּ לְכוּלְּהוּ בְּחַדָא שְׁמָא: וְעוֹרוֹת קָדָשִׁים שֶׁל עוֹלָה חַטָּאת וְאָשָׁם כִּדִכְתִיב (וַיִּקְרָא ז) עוֹר הָעוֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב וּבְתוֹרַת כֹּהֲנִים נָמֵי מַרְבֶּה עוֹר חַטָּאת וְאָשָׁם: בַּגְּבוּלִים נִתָּנִין לָהֶם בְּכָל עָרֵי יִשְׂרָאֵל: וּמַתָּנוֹת הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה: פִּדְיוֹן הַבֵּן ה' סְלָעִים: פִּדְיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר שֶׂה: שְׂדֵה אֲחֻזָּה שֶׁהִקְדִּישׁ וְלֹא גְּאָלָהּ וּמְכָרָהּ גִּזְבָּר לְאַחֵר וַהֲרֵי הִיא יוֹצְאָה בַּיּוֹבֵל וּמִתְחַלֶּקֶת לַכֹּהֲנִים שֶׁל אוֹתוֹ מִשְׁמָר שֶׁאֵרַע בּוֹ יוֹבֵל שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כז) וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצֵאתוֹ בַּיֹּבֵל וְגוֹ' לַכֹּהֵן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ: וְגָזֵל הַגֵּר הָאָשָׁם הַמּוּשָׁב לַה' בְּפָרָשַׁת נָשֹׂא וְגָזַל הַגֵּר שֶׁנִּשְׁבַּע לוֹ לַשֶּׁקֶר וְאַחַ"כ הוֹדָה לְאַחַר מִיתַת הַגֵּר כִּדְפִי' לְעֵיל בְּפִרְקִין [חֻלִּין קלא. ד"ה תִּשְׁעָה]: הוּא סָבַר חִיָּיא בַּר רַב סָבַר: מִדְּקָא חָשִׁיב הָאי תַּנָּא לְכוּלְּהוּ זְרוֹעַ לְחָיַיִם וְקֵבָה כְּחַדָא מַתָּנָה שֶׁלֹּא אָמַר עֶשְׂרִים וָשֵׁשׁ: ש"מ חֲדָא הִיא וְהַמִּתְחַיֵּב בְּאֶחָד מִתְחַיֵּב בְּכוּלָּם וְהַנִּפְטָר מֵאַחַת מֵהֶן פָּטוּר מִכּוּלָּן: כּוּלָּהּ שֶׁלִּי וְהָרֹאשׁ שֶׁלְּךָ כֹּהֵן מָכַר לְטַבָּח הָרֹאשׁ קוֹדֶם שְׁחִיטָה: הָכִי גְּרְסִינַן ת"ש עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְכֹהֵן שֶׁמָּסְרוּ צֹאנָן לְיִשְׂרָאֵל לִגְזוֹז שֶׁעֲשָׂאוּהוּ שְׁלוּחָן לִגְזוֹז אֶת צֹאנָן: פָּטוּר וְאַיְידֵי דִּתְנָא לֵיהּ גַּבֵּי מַתָּנוֹת הַשּׁוֹחֵט לַכֹּהֵן וּלְעוֹבֵד כּוֹכָבִים פָּטוּר תְּנָיֵיהּ נָמֵי גַּבֵּי רֵאשִׁית הַגֵּז: הַלּוֹקֵחַ גֵּז צֹאנוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים אֲפִלּוּ קוֹדֶם שֶׁנִּגְזְזוּ פָּטוּר: וְזֶה חוֹמֶר וְכוּ' דְּהַלּוֹקֵחַ מַתָּנוֹת מִן הַכֹּהֵן חַיָּב קוֹדֶם שְׁחִיטָה וְכָל בְּהֵמָה לַכֹּהֵן חַיָּב בְּמַתָּנוֹת שֶׁלֹּא זָכָה בָּהּ קוֹדֶם שְׁחִיטָה: ש"מ מִדְּקָתָנֵי זֶה חוֹמֶר אַלְמָא בָּתַר חִיּוּבָא אָזְלִינַן דְּהָאי לֹא קָנָה אֶלָּא מַתָּנוֹת וְקָאָמַר חַיָּב:

מסורת הש"ס

א תוספתא חלה

ב אוצר מדרשים חופת אליהו חופת אליהו רבה רסו; תוספתא זבחים

ג מסכת כלה רבתי

ד תוספתא חולין

תורה אור השלם

כֹּל תְּרוּמֹת הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהֹוָה נָתַתִּי לְךָ וּלְבָנֶיךָ וְלִבְנֹתֶיךָ אִתְּךָ לְחָק־עוֹלָם בְּרִית מֶלַח עוֹלָם הִוא לִפְנֵי יְהֹוָה לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אִתָּךְ [במדבר יח, יט]

וַיְדַבֵּר יְהֹוָה אֶל־אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת־מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי לְכָל־קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים לְמָשְׁחָה וּלְבָנֶיךָ לְחָק־עוֹלָם [במדבר יח, ח]

וְנָתַתָּ עַל־הַשֻּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לְפָנַי תָּמִיד [שמות כה, ל]

[במדבר ו]

[שמות יג]

[ויקרא כז]

[א]וּרְמִינְהוּ: "עַל מְנָת שֶׁהַמַּתָּנוֹת שֶׁלִּי" – נוֹתֵן לְכָל כֹּהֵן שֶׁיִּרְצֶה! "עַל מְנָת" אַ"חוּץ" קָא רָמֵית? "חוּץ" – שִׁיּוּרָא, "עַל מְנָת" – לָאו שִׁיּוּרָא. וּרְמִינְהוּ: "עַל מְנָת שֶׁהַמַּתָּנוֹת שֶׁלִּי" – הַמַּתָּנוֹת שֶׁלּוֹ! בְּהָא פְּלִיגִי: מָר סָבַר "עַל מְנָת" – שִׁיּוּרָא הוּא, וּמָר סָבַר "עַל מְנָת" – לָאו שִׁיּוּרָא הוּא. (א)אָמַר לוֹ: מְכוֹר לִי בְּנֵי מֵעֶיהָ וְכוּ'. אָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁשָּׁקַל לְעַצְמוֹ, אֲבָל שָׁקַל לוֹ טַבָּח – הַדִּין עִם הַטַּבָּח. וְרַב אַסִּי אָמַר: אֲפִילּוּ שָׁקַל לוֹ טַבָּח – הַדִּין עִמּוֹ. [ב](ב)לֵימָא בִּדְרַב חִסְדָּא קָא מִיפַּלְגִי, דְּאָמַר רַב חִסְדָּא: גָּזַל וְלֹא נִתְיָיאֲשׁוּ הַבְּעָלִים, וּבָא אַחֵר וַאֲכָלוֹ – רָצָה מִזֶּה גּוֹבֶה, רָצָה מִזֶּה גּוֹבֶה. דְּמָר אִית לֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא, וּמָר לֵית לֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא. (ג)לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא אִית לְהוּ דְּרַב חִסְדָּא, וְהָכָא בְּמַתְּנוֹת כְּהוּנָּה נִגְזָלוֹת קָא מִיפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר נִגְזָלוֹת, וּמָר סָבַר אֵין נִגְזָלוֹת. [ג]אִיכָּא דְּמַתְנֵי לַהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא בִּפְנֵי עַצְמָהּ: רַב אָמַר: מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה נִגְזָלוֹת, וְרַב אַסִּי אָמַר: מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה אֵין נִגְזָלוֹת. [ד](ד)מַתְנִי' גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּיר וְהָיְתָה לוֹ פָּרָה, נִשְׁחֲטָה עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּיר – פָּטוּר, מִשֶּׁנִּתְגַּיֵּיר – חַיָּיב, סָפֵק – פָּטוּר, שֶׁהַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. גְּמָ' כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אֲמַר: רָמֵי לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן – תְּנַן: "סָפֵק פָּטוּר", אַלְמָא סְפֵיקָא לְקוּלָּא. (ה)וּרְמִינְהוּ: חוֹרֵי הַנְּמָלִים שֶׁבְּתוֹךְ הַקָּמָה – הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, וְשֶׁלְּאַחַר הַקּוֹצְרִים – הָעֶלְיוֹנִים לַעֲנִיִּים, וְהַתַּחְתּוֹנִים שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. [ה]רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הַכֹּל לַעֲנִיִּים, שֶׁסְּפֵק לֶקֶט – לֶקֶט. [ו]אֲמַר לֵיהּ: אַל תַּקְנִיטֵנִי, שֶׁבִּלְשׁוֹן יָחִיד אֲנִי שׁוֹנֶה אוֹתָהּ, דְּתַנְיָא: רַבִּי יְהוּדָה בֶּן אַגְרָא אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: סְפֵק לֶקֶט – לֶקֶט, סְפֵק שִׁכְחָה – שִׁכְחָה, סְפֵק פֵּאָה – פֵּאָה. אָמַר לוֹ אַל תִּשְׁנֶה אוֹתָהּ אֶלָּא בִּלְשׁוֹן בֶּן תַּדָּל, וְהָא טַעְמָא קָאָמַר, דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מַאי דִּכְתִיב "עָנִי וָרָשׁ הַצְדִּיקוּ"? מַאי "הַצְדִּיקוּ"? אִילֵימָא בְּדִינִים, וְהָא כְּתִיב "וְדָל לֹא תֶהְדַּר בְּרִיבוֹ"? אֶלָּא, צַדֵּק מִשֶּׁלְּךָ וְתֵן לוֹ. אָמַר רָבָא: הָכָא, פָּרָה בְּחֶזְקַת פְּטוּרָה קָיְימָא, קָמָה בְּחֶזְקַת חִיּוּבָא קָיְימָא. [ז](ו)אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וַהֲרֵי עִיסָּה נַעֲשֵׂית עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּיר – פָּטוּר מִן הַחַלָּה, מִשֶּׁנִּתְגַּיֵּיר – חַיָּיב, סָפֵק – חַיָּיב. אֲמַר לֵיהּ: סְפֵק אִיסּוּרָא לְחוּמְרָא, סְפֵק מָמוֹנָא לְקוּלָּא. דַּאֲמַר רַב חִסְדָּא, וְכֵן תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: שְׁמוֹנָה סְפֵקוֹת נֶאֶמְרוּ בְּגֵר, אַרְבַּע לְחִיּוּב וְאַרְבַּע לִפְטוּר. קָרְבַּן אִשְׁתּוֹ, וְחַלָּה, וּבְכוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה, וּבְכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה – לְחִיּוּב.

רֵאשִׁית

וְרָמִינְהוּ כֹּהֵן שֶׁמָּכַר בְּהֵמָה לְיִשְׂרָאֵל וְאָמַר לוֹ ע"מ שֶׁהַמַּתָּנוֹת שֶׁלִּי נוֹתְנָן יִשְׂרָאֵל לְכָל כֹּהֵן שֶׁיִּרְצֶה דְּכֵיוָן דְּכוּלָּהּ בְּהֵמָה זְבִין לֵיהּ לָא מָצֵי לְאַתְנוּיֵי לֵיהּ הָנֵי אַמַּתָּנוֹת שֶׁאֵינָן שֶׁלּוֹ אֶלָּא שֶׁל כֹּהֲנִים נִינְהוּ וְאֵין לוֹ בָּהֶן אֶלָּא טוֹבַת הֲנָאָה מ"מ ש"מ דְּחַיָּיב בְּמַתָּנוֹת: חוּץ שִׁיּוּר לְשׁוֹן שִׁיּוּר מַשְׁמַע שֶׁשִּׁיֵּר הַמַּתָּנוֹת וְלֹא מְכָרָן לְפִיכָךְ פָּטוּר הַלּוֹקֵחַ שֶׁהֲרֵי שֶׁל כֹּהֵן הֵן וְלִכְוּתָהּ בְּיִשְׂרָאֵל הָוֵה מְחַיֵּיב הַלּוֹקֵחַ דְּכֵיוָן שֶׁהוּא שֶׁחֲטָהּ עָלֶיהָ רָמְיָא לְמִתְּבִינְהוּ: עַל מְנָת לָאו שִׁיּוּרָא הוּא אֶלָּא תְּנָאָה הַכֹּל מָכַר לוֹ ע"מ שֶׁיִּתְּנֵם לוֹ וְהוּא אֵין בּוֹ כֹּחַ לְהִתְנוֹת: וְרָמִינְהוּ בְּרַיְיתָא אַבְּרַיְיתָא: לֹא שָׁנוּ הֵיכָא דְּלָקַח הֵימֶנּוּ בְּמִשְׁקָל דְּקָתָנֵי נוֹתְנָן לוֹקֵחַ לַכֹּהֵן וְהוּא חוֹזֵר וְתוֹבֵעַ דָּמִים מִן הַטַּבָּח: אֶלָּא כְּשֶׁשְּׁקָלָן לוֹקֵחַ לְעַצְמוֹ דְּכֵיוָן דְּטַבָּח לֹא נָגַע בָּהֶן אֵינוֹ בַּעַל דְּבָרִים שֶׁל כֹּהֵן לְפִיכָךְ זֶה הַלּוֹקֵחַ נוֹתְנָן וְהוּא שׁוֹאֵל לוֹ הַדָּמִים שֶׁעַל הַטַּבָּח הָיָה מוּטָל לִיתֵּן: אֲבָל שְׁקָלָן לוֹ טַבָּח הַדִּין שֶׁל כֹּהֵן וּמַחֲלָקְתּוֹ וּתְבִיעָתוֹ אַף עַל הַטַּבָּח הוּא וְהַטַּבָּח חוֹזֵר עֲלֵיהֶן אִם יֵשׁ בְּעַיִן נוֹתְנָן לַכֹּהֵן וַהֲכִי מְפָרֵשׁ לָהּ בְּרֵישׁ הַגּוֹזֵל בב"ק (דף קטו.) דְּאַף עִם הַטַּבָּח קָאָמַר ר' יְהוּדָה: הַדִּין עִמּוֹ דִּינוֹ שֶׁל כֹּהֵן וּתְבִיעָתוֹ עִם הַלּוֹקֵחַ הוּא הוֹאִיל וְיֶשְׁנָהּ לִגְזֵלָה בְּעַיִן בִּמְקוֹם שֶׁהוּא שָׁם יֵלֵךְ: רַב אִית לֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא: רָצָה מִזֶּה גּוֹבֶה דְּכֵיוָן דְּקוֹדֶם יֵאוּשׁ אֲכָלוֹ זֶה הָאַחֲרוֹן הָוָה לֵיהּ אִיהוּ גַּזְלָן עֲלַיְיהוּ דְּהָא כָּל מַקְמֵי יֵאוּשׁ בִּרְשׁוּתַיְיהוּ דְּמָרַיְיהוּ קַיְימֵי כָּל הֵיכָא דְּאִיתְנְהוּ: לֹא בְּגַזְלָן דַּעֲלְמָא שֶׁהַגַּזְלָן קוֹנֶה אוֹתוֹ בִּגְזֵלָתוֹ לְשַׁלֵּם: דְּכוּלֵּי עָלְמָא אִית לְהוּ דְּרַב חִסְדָּא דְּאִם רָצָה נִגְזָל לָדוּן עִם הָרִאשׁוֹן יָדוּן: וְהָכָא בְּגֶזֶל מַתָּנוֹת כְּהוּנָּה קָמִיפַּלְגִי מַר סָבַר מַתָּנוֹת כְּהוּנָּה נִגְזָלוֹת וְנִתְחַיֵּיב גַּזְלָן בִּגְזֵלָתוֹ לְשַׁלֵּם דְּתוֹרַת גָּזֵל עֲלֵיהֶן: וּמַר סָבַר אֵינָם נִגְזָלוֹת אֵין כֹּחַ לְגַזְלָן וְכָל זְמַן שֶׁהֵן בְּעַיִן כָּל מָקוֹם שֶׁהוֹלְכִין הַחוֹב מוּטָל עַל מִי שֶׁהֵם אֶצְלוֹ לִתְּנוֹ לַכֹּהֵן וְהָרִאשׁוֹן לֹא נַעֲשָׂה גַּזְלָן עֲלֵיהֶן: בְּאַפֵּי נַפְשָׁהּ וְלֹא בְּלָשׁוֹן לֹא שָׁנוּ וְאַמַּתְנִי' כִּדְלְעֵיל: מַתָּנוֹת כְּהוּנָּה נִגְזָלוֹת לִכְדַאֲמָרָן שֶׁאִם רָצָה כֹּהֵן לָדוּן עִם הָרִאשׁוֹן יָדוּן: אַלְמָא סָפֵק מַתָּנוֹת כְּהוּנָּה לְקוּלָּא דְּאַמְרִינָן הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה: שֶׁבְּתוֹךְ הַקָּמָה לִפְנֵי הַקּוֹצְרִים שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעוּ הַקּוֹצְרִים לְשָׁם: הֲרֵי כָּל הַנִּמְצָא בָּהֶן לבעה"ב דְּאֵין לֶקֶט אֶלָּא הַנּוֹשֵׁר בִּשְׁעַת קְצִירָה: הָעֶלְיוֹנִים חָטִין הָעֶלְיוֹנִים שֶׁעַל פִּי הַחוֹר אִיכָּא לְמֵימַר לֶקֶט הֵן שֶׁנָּשְׁרוּ מִן הַשִּׁבֳּלִין בִּשְׁעַת קְצִירָה: וְהַתַּחְתּוֹנִים שֶׁבְּקַרְקָעִיתוֹ שֶׁל חוֹר: לְבַעַל הַבַּיִת דְּקוֹדֶם קְצִירָה כְּנָסוּם נְמָלִים שָׁם: שֶׁסָּפֵק לֶקֶט לֶקֶט אַלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר גַּבֵּי מַתָּנוֹת עֲנִיִּים וה"ה לְמַתָּנוֹת כְּהוּנָּה סְפֵיקָא לְחוּמְרָא וּסְתָם מַתְנִי' ר"מ הִיא וְקָתָנֵי סְפֵיקָא לְקוּלָּא: אַל תַּקְנִיטֵנִי דְּהָא דְּקָתָנֵי סָפֵק לֶקֶט לֶקֶט יְחִידָאָה הִיא שֶׁאֵינִי שׁוֹנֶה אוֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִית דִּבְרֵי ר"מ אֶלָּא דִּבְרֵי ר' יְהוּדָה בֶּן אַגְרָא מִשּׁוּם ר"מ: א"ל ר"ל: אַל תִּשְׁנֶה אוֹתָהּ אֶלָּא בְּלָשׁוֹן בֶּן תַּדָּל אֲפִי' אֵין אַתָּה שׁוֹנֶה אוֹתָהּ אֶלָּא בְּשֵׁם שׁוֹטֶה שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁשְּׁמוֹ בֶּן תַּדָּל אֲפִלּוּ הָכִי קַשְׁיָא לָךְ דְּהָא טַעְמָא קָאָמַר לְמִלְּתֵיהּ: אִילֵימָא בְּדִינִין לִרְאוֹת לוֹ זְכוּת בַּדִּין: צֶדֶק מִשֶּׁלְּךָ וְתֵן לוֹ: פָּרָה כְּשֶׁנּוֹלַד לָךְ סָפֵק זֶה בְּמַתְּנוֹתֶיהָ וְאַתָּה מַעֲמִידָהּ עַל חֶזְקָתָהּ הָרִאשׁוֹנָה הֲרֵי הִיא פְּטוּרָה שֶׁהֲרֵי בְּחֶזְקַת שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים הָיְתָה עוֹמֶדֶת: קָמָה כְּשֶׁנּוֹלַד לָךְ סָפֵק בַּלֶּקֶט וְאַתָּה מַעֲמִידָהּ עַל חֶזְקָתָהּ חֶזְקַת חִיּוּב הוּא דְּמֵעוֹלָם הִיא עוֹמֶדֶת לְכָךְ דְּשֶׁל יִשְׂרָאֵל הִיא: חִיּוּב חַלָּה הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר גִּלְגּוּלָהּ מִשֶּׁנִּתְגַּלְגְּלָה בָּהּ הָוֵי חִיּוּבָהּ וְגִלְגּוּל הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים פּוֹטֵר דִּכְתִיב (בְּמִדְבַּר טו) עֲרִיסוֹתֵיכֶם. אִם עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּיר נִתְגַּלְגְּלָה פָּטוּר אִם סָפֵק חַיָּיב גַּרְסִינַן: חַלָּה סָפֵק אִיסּוּרָא שֶׁיֵּשׁ בָּהּ עָוֹן מִיתָה הִלְכָּךְ לֹא סָמְכִינַן אַחֶזְקָה אֲבָל מַתָּנוֹת אֵין בָּהֶן קְדוּשָּׁה אֶלָּא דִּין מָמוֹן וְהַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה: קָרְבַּן אִשְׁתּוֹ סָפֵק יָלְדָה כְּשֶׁהָיְתָה עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים סָפֵק מִשֶּׁנִּתְגַּיְּירָה מְבִיאָה קָרְבָּן דְּסָפֵק אִיסּוּר כָּרֵת הוּא דְּאָכְלָה בְּקָדָשִׁים עַד שֶׁתָּבִיא כַּפָּרָה דִּמְחוּסַּר כִּפּוּרִים אָסוּר בְּקָדָשִׁים וַעֲנוּשׁ כָּרֵת: וְחַלָּה סָפֵק מִיתָה: וּבְכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה סָפֵק כָּרֵת לְשׁוֹחֲטוֹ בַּחוּץ וְצָרִיךְ לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב דְּהָא לֵית בֵּיהּ אֶלָּא דִּין מָמוֹן וְאָכְלוֹ הוּא בְּמוּמוֹ: וּבְכוֹר פֶּטֶר חֲמוֹר. כְּמַאן דְּאָמַר בִּבְכוֹרוֹת (דַּף ט:) אָסוּר בַּהֲנָאָה עַד שֶׁיִּפְדֶּנּוּ וְצָרִיךְ לְהַפְרִישׁ עָלָיו טָלֶה לְפִדְיוֹנוֹ לְאַפְקוּעֵי אִיסּוּרֵיהּ וּמְעַכֵּב הַטָּלֶה בִּידוֹ וְהוּא שֶׁלּוֹ דְּשֶׂה שֶׁל פִּדְיוֹן לֹא רָמְיָא קְדוּשָּׁה עָלֶיהָ אֶלָּא מָמוֹנָא דְּכֹהֵן הוּא וְכֵיוָן דְּסָפֵק הוּא הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה:

חוּץ שִׁיּוּרָא הוּא ע"מ לָאו שִׁיּוּרָא הוּא וא"ת כִּי א"ל ע"מ דְּאָמְרִינָן נוֹתְנָן לְכָל כֹּהֵן שֶׁיִּרְצֶה א"כ הַמֶּקַח בָּטֵל שֶׁלֹּא נָתַן לוֹ הַבְּהֵמָה אֶלָּא ע"מ שֶׁיִּהְיוּ הַמַּתָּנוֹת שֶׁלּוֹ וי"ל דְּמַיְירֵי שֶׁהִתְנוּ שֶׁיִּהְיוּ הַמַּתָּנוֹת שֶׁלּוֹ וְאִם לֹא יִתֵּן לוֹ לֹא יִהְיֶה הַמֶּקַח בָּטֵל אִי נָמֵי הָוֵי כְּמוֹ מַתָּנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה שֶׁהָרְשַׁתּוֹ תּוֹרָה לִתְּנָם לְכָל מִי שֶׁיִּרְצֶה: דְּמַר אִית לֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא אֵין לְפָרֵשׁ דְּרַב אִית לֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא וְעִם הָרִאשׁוֹן דְּקָאָמַר רַב הַיְינוּ אֲפִי' עִם הָרִאשׁוֹן דא"כ לְרַב אַסִּי הַדִּין עִם הַשֵּׁנִי וְלֹא עִם הָרִאשׁוֹן בְּגֶזֶל וְלֹא נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים וּבָא אַחֵר וַאֲכָלוֹ דְּהָא לֵיכָּא מַאן דִּפְלִיג שֶׁלֹּא יוּכַל לִגְבּוֹת מִן הָרִאשׁוֹן הַגּוֹזֵל וּבְאַחֵר שֶׁאֲכָלוֹ הוּא דְּאִיכָּא דְּלֵית לֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא אֶלָּא יֵשׁ לְפָרֵשׁ אִיפְּכָא דְּרַב לֵית לֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא דְּהַדִּין דַּוְקָא עִם הַטַּבָּח וְרַב אַסִּי אִית לֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא וְהַדִּין אַף עִם הַלּוֹקֵחַ וְאִי לכ"ע אִית לְהוּ דְּרַב חִסְדָּא וּבְמַתָּנוֹת כְּהוּנָּה נִגְזָלוֹת קָא מִפַּלְגֵי דְּרַב סָבַר נִגְזָלוֹת וְהַדִּין עִם הַטַּבָּח הַיְינוּ אַף עִם הַטַּבָּח כְּרַב חִסְדָּא וְרַב אַסִּי סָבַר דְּהַדִּין דַּוְקָא עִם הַלּוֹקֵחַ לְפִי שֶׁהַמַּתָּנוֹת אֵין נִגְזָלוֹת וְהָוֵי אִיפְּכָא מִמַּאי דַּהֲוָה בָּעֵי לְמֵימַר מֵעִיקָּרָא וְתֵימָה דִּבְמַאי קָא מַיְירֵי אִי בְּשֶׁאֵין מַתָּנוֹת בְּעַיִן הָא אָמְרִינָן בְּרֵישׁ פִּירְקִין דְּמַזִּיק מַתָּנוֹת כְּהוּנָּה אוֹ אֲכָלָן פָּטוּר וְאִם הֵם בְּעַיִן הֵיכִי קָאָמַר דִּבְדְרַב חִסְדָּא קָא מִפַּלְגֵי הָא מַשְׁמַע בְּרֵישׁ הַגּוֹזֵל בָּתְרָא (ב"ק דַּף קיא:) דְּהֵיכָא דְּהֵם בְּעַיִן לֵיכָּא מַאן דִּפְלִיג אַדְּרַב חִסְדָּא אֶלָּא דַּוְקָא כְּשֶׁאֲכָלָן דְּתָנֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָא הַגּוֹזֵל וּמַאֲכִיל אֶת בָּנָיו פְּטוּרִין מִלְּשַׁלֵּם הִנִּיחַ לִפְנֵיהֶן גְּזֵלָה קַיֶּמֶת חַיָּבִים לְשַׁלֵּם אֵין גְּזֵלָה קַיֶּמֶת פְּטוּרִין כו' וּפָרִיךְ לֵימָא תֶּהֱוֵי תְּיוּבְתָּא דְּרַב חִסְדָּא מַשְׁמַע דִּלְמַאן דִּפְלִיג עֲלֵיהּ אָתֵי שַׁפִּיר דְּדַוְקָא אֵין גְּזֵלָה קַיֶּמֶת פְּטוּרִים אֲבָל בִּגְזֵלָה קַיֶּמֶת חַיָּבִים לְשַׁלֵּם וצ"ע:

וּרְמִינְהֵי חוֹרֵי הַנְּמָלִים שֶׁבְּתוֹךְ הַקָּמָה כו' מֵרַבָּנָן נָמֵי פָּרִיךְ דְּלָא פְּלִיגֵי רַבָּנָן אֶלָּא מִשּׁוּם דְּסָבְרֵי דְּתַחְתּוֹנִים וַדַּאי נְמָלִים כְּנָסוּם הִלְכָּךְ הֵם שֶׁל בעה"ב הָא אִם הָיוּ סָפֵק הָיוּ מוֹדִים דְּהָוֵי לֶקֶט כְּמוֹ עֶלְיוֹנִים שֶׁסָּפֵק לֶקֶט לֶקֶט:

**עין משפט
נר מצוה**

א טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' כט:

ב מיי' פה' מהל' גזילה ואבידה הל' ד, סמג עשין עג, טוש"ע חו"מ סי' שסא סעי' ה ו:

ג מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יד, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' לא:

ד מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יג, סמג עשין קמב, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' לג:

ה מיי' פד' מהל' מתנות עניים הל' ט:

ו מיי' פד' מהל' מתנות עניים הל' ט:

ז מיי' פח' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ט, טוש"ע יו"ד סי' של סעי' ד:

מסורת הש"ס

א בבא קמא קטו.

ב סנהדרין קיג; קידושין מח.; מנחות לו:; בבא בתרא כד:, בבא קמא קיא:

ג זבחים עה:

ד מנחות סז.; משנה חלה

ה משנה פאה

ו מנחות סז.; משנה חלה

תורה אור השלם

שִׁפְטוּ־דָל וְיָתוֹם עָנִי וָרָשׁ הַצְדִּיקוּ [תהילים פב, ג]

וְדָל לֹא תֶהְדַּר בְּרִיבוֹ [שמות כג, ג]

רֵאשִׁית הַגֵּז וְהַמַּתָּנוֹת, וּפִדְיוֹן הַבֵּן, וּפִדְיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר – לִפְטוֹר. כִּי אֲתָא רָבִין, אָמַר: קָמָה אַקָּמָה רָמֵי לֵיהּ. [א]לֵוִי זְרַע בְּכִישָׁר, וְלָא הֲווֹ עֲנִיִּים לְמִשְׁקַל לֶקֶט. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת, אֲמַר לֵיהּ: "לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם", וְלֹא לְעוֹרְבִים וְלֹא לַעֲטַלֵּפִים. [ב]מֵיתִיבִי: אֵין מְבִיאִין תְּרוּמָה, לֹא מִגּוֹרֶן לָעִיר, וְלֹא מִמִּדְבָּר לַיִּשּׁוּב, וְאִם אֵין שָׁם כֹּהֵן – שׂוֹכֵר פָּרָה וּמְבִיאָהּ, מִפְּנֵי הֶפְסֵד תְּרוּמָה. שָׁאנֵי תְּרוּמָה, דְּטָבְלָה, וְלָא סַגִּיא דְּלָא מַפְרִישׁ לַהּ. (א)וַהֲרֵי מַתָּנוֹת, דְּלָא טָבְלִי, וְתַנְיָא: מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִמְלוֹג בַּעֲגָלִים – לֹא יַפְשִׁיט אֶת הַזְּרוֹעַ. לְהַפְשִׁיט אֶת הָרֹאשׁ – לֹא יַפְשִׁיט אֶת הַלֶּחִי, וְאִם אֵין שָׁם כֹּהֵן – מַעֲלִין אוֹתָן בְּדָמִים וְאוֹכְלָן, מִפְּנֵי הֶפְסֵד כֹּהֵן. שָׁאנֵי מַתְּנוֹת כְּהוּנָּה, דִּנְתִינָה כְּתִיבָא בֵּיהּ. הַשְׁתָּא דְּאָתֵית לְהָכִי, תְּרוּמָה נָמֵי נְתִינָה כְּתִיבָא בֵּיהּ. (ב)וְאֶלָּא "תַּעֲזֹב" יַתִּירָא לְמָה לִי? [ג(ג)]לְכִדְתַנְיָא: הַמַּפְקִיר אֶת כַּרְמוֹ, וְלַשַּׁחַר הִשְׁכִּים וּבְצָרוֹ – חַיָּיב בְּפֶרֶט וּבְעוֹלֵלוֹת וּבְשִׁכְחָה וּבְפֵאָה, וּפָטוּר מִן הַמַּעַשְׂרוֹת. הָהוּא שַׂקָּא דְּדִינָרֵי דַּאֲתָא לְבֵי מִדְרְשָׁא, קָדֵים רַבִּי אַמֵּי וּזְכָה בָּהֶן. וְהֵיכִי עָבֵיד הָכִי? וְהָא כְּתִיב "וְנָתַן" וְלֹא שֶׁיִּטּוֹל מֵעַצְמוֹ! רַבִּי אַמֵּי נָמֵי לַעֲנִיִּים זָכָה בָּהֶן. [ד(ד)]וְאִיבָּעֵית אֵימָא: אָדָם חָשׁוּב שָׁאנֵי, דְּתַנְיָא: "וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו" – שֶׁיְּהֵא גָּדוֹל מֵאֶחָיו בְּנוֹי, בְּחָכְמָה, וּבְעוֹשֶׁר. [ה]אֲחֵרִים אוֹמְרִים: מִנַּיִן שֶׁאִם אֵין לוֹ, שֶׁאֶחָיו הַכֹּהֲנִים מְגַדְּלִין אוֹתוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו" – גַּדְּלֵהוּ מִשֶּׁל אֶחָיו.

[ו]מַתְנִי' אֵיזֶהוּ הַזְּרוֹעַ? מִן הַפֶּרֶק שֶׁל אַרְכּוּבָּה עַד כַּף שֶׁל יָד, וְהוּא שֶׁל נָזִיר, וּכְנֶגְדּוֹ בָּרֶגֶל – שׁוֹק. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שׁוֹק מִן הַפֶּרֶק שֶׁל אַרְכּוּבָּה עַד סוֹבֵךְ שֶׁל רֶגֶל. אֵי זֶהוּ לְחִי? מִן הַפֶּרֶק שֶׁל לֶחִי עַד פִּיקָה שֶׁל גַּרְגֶּרֶת. [ח(ה)]גְּמָ' תָּנוּ רַבָּנַן: הַזְּרוֹעַ – זֶה זְרוֹעַ יָמִין. אַתָּה אוֹמֵר זֶה זְרוֹעַ יָמִין, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא זְרוֹעַ שְׂמֹאל? תַּלְמוּד לוֹמַר "הַזְּרוֹעַ". מַאי תַּלְמוּדָא? כִּדְאָמַר רָבָא: "הַיָּרֵךְ" – הַמְיוּמֶּנֶת שֶׁבַּיָּרֵךְ, הָכָא נָמֵי: "הַזְּרוֹעַ" – הַמְיוּמָּן שֶׁבַּזְּרוֹעַ. [ט]"וְהַלְּחָיַיִם" לְמַאי אֲתָא? לְהָבִיא צֶמֶר שֶׁבְּרֹאשׁ כְּבָשִׂים, וְשֵׂעָר שֶׁבִּזְקַן תְּיָישִׁים. "וְהַקֵּבָה" לְמַאי אֲתָא? לְהָבִיא חֵלֶב שֶׁעַל גַּבֵּי הַקֵּבָה, וְחֵלֶב שֶׁבְּתוֹךְ הַקֵּבָה. דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: כֹּהֲנִים נָהֲגוּ בּוֹ עַיִן יָפָה וּנְתָנוּהוּ לַבְּעָלִים. טַעְמָא דְּנָהֲגוּ, הָא לֹא נָהֲגוּ – דִּידֵיהּ הוּא. (ו)דּוֹרְשֵׁי חֲמוּרוֹת הָיוּ אוֹמְרִים: הַזְּרוֹעַ – כְּנֶגֶד הַיָּד, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וַיִּקַּח רוֹמַח בְּיָדוֹ". וּלְחָיַיִם – כְּנֶגֶד תְּפִלָּה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל", קֵבָה – כְּמַשְׁמָעָהּ, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְאֶת הָאִשָּׁה אֶל קֳבָתָהּ". וְתַנָּא מַיְיתֵי לַהּ מֵהָכָא: "שׁוֹק הַיָּמִין" – אֵין לִי אֶלָּא שׁוֹק הַיָּמִין, זְרוֹעַ מוּקְדָּשִׁין מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר "תְּרוּמָה". זְרוֹעַ חוּלִּין מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר "תִּתְּנוּ". (ז)אֵיזֶהוּ לֶחִי – מִן הַפֶּרֶק שֶׁל לְחִי וְעַד פִּיקָה שֶׁל גַּרְגֶּרֶת, וְהָתַנְיָא: נוֹטְלָהּ וּבֵית שְׁחִיטָה עִמָּהּ? לָא קַשְׁיָא: הָא רַבָּנַן, וְהָא רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס. דְּתַנְיָא: מוּגְרֶמֶת פְּסוּלָה, הֵעִיד רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס עַל מוּגְרֶמֶת שֶׁהִיא כְּשֵׁרָה. אִיבָּעֵית אֵימָא: הָא וְהָא רַבָּנַן, וּמַאי "עִמָּהּ"? עִמָּהּ דִּבְהֵמָה.

הֲדַרַן עֲלָךְ הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם.

מַתְנִי'

רֵאשִׁית הַגֵּז וְהַמַּתָּנוֹת תֵּימָה לְמַאן דְּאִית לֵיהּ לְעֵיל (חוּלִּין דַּף קלב:) דְּמַתָּנוֹת טַבְלֵי לִיתְנֵי נָמֵי מַתָּנוֹת לְחִיּוּב קֹדֶם שֶׁהוּרְמוּ וְלִפְטוֹר אַחַר שֶׁהוּרְמוּ הַמַּתָּנוֹת דְּהָווּ שֶׁלּוֹ כִּי הֵיכִי דְּתָנֵי בִּבְכוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה לְחִיּוּב וְלִפְטוֹר: **פִּיקָה** שֶׁל גַּרְגֶּרֶת הִיא טַבַּעַת הַגְּדוֹלָה שֶׁעֲשׂוּיָה עֲגֻלָּה כְּפִיקָה: **הַזְּרוֹעַ** הַמְיֻמֶּנֶת אֲפִלּוּ לְרַבָּנַן דְּדָרְשֵׁי פֶּרֶק גִּיד הַנָּשֶׁה (לְעֵיל חוּלִּין דַּף צו:) הַיָּרֵךְ דִּפְשִׁיט אִסּוּרֵיהּ בְּכוּלֵּיהּ יָרֵךְ הָכָא מוֹדוּ דְּלָא שַׁיָּךְ לְמִדְרַשׁ הָכִי: **דּוֹרְשֵׁי** חֲמוּרוֹת פֵּרֵשׁ בֶּעָרוּךְ בְּשֵׁם רַב סַעֲדְיָה גָּאוֹן כְּמִין הַמַּעֲשֶׂה דִּבְלָשׁוֹן אֲרָמִי מַהוּ חֲמֵרָךְ מָה מַעֲשֶׂיךָ:

רֵאשִׁית הַגֵּז כּוּ' כָּל הָנָךְ כּוּלְּהוּ לָא רְמָיָא אִיסּוּרָא עֲלַיְיהוּ אֶלָּא מָמוֹנָא הִלְכָּךְ סְפֵיקָן לְקוּלָּא: וּפִדְיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר כְּדִפְרִישִׁית מַפְרִישׁ טָלֶה וְהוּא לְעַצְמוֹ: קָמָה אַקָּמָה רָמֵי עָלֶיהָ מַתְנִיתָא אַחֲרֵיתִי אֶשְׁכַּח לר"מ דְּפָטַר בְּקָמָה שֶׁל גֵּר סָפֵק נִקְצְרָה קֹדֶם שֶׁנִּתְגַּיֵּיר סָפֵק מִשֶּׁנִּתְגַּיֵּיר וּרְמָיֵיהּ אַהָא דְּקָתָנֵי סְפֵק לֶקֶט לֶקֶט וְשָׁנֵי לֵיהּ בִּלְשׁוֹן בֶּן עַזַּאי אֲנִי שׁוֹנֶה אוֹתָהּ: בְּכֵשֶׁר מָקוֹם: אֵין מְבִיאִין אֵין צָרִיךְ יִשְׂרָאֵל לִטְרוֹחַ וּלְהָבִיא תְּרוּמָה מִן הַגֹּרֶן לָעִיר אֵצֶל כֹּהֵן אֶלָּא כֹּהֵן הוֹלֵךְ וּמְבִיאָהּ: וְאִם אֵין שָׁם כֹּהֵן כּוּ' אַלְמָא בָּעֵי לְאַפְרוּשֵׁהּ וּלְאַצְנוּעֵהּ עַל דְּמַשְׁכַּח כֹּהֵן ה"נ בָּעֵי לְאַצְנוּעֵהּ עַל דְּמַשְׁכַּח עֲנִיִּים: שָׁאנֵי תְּרוּמָה דְּטַבְלָה אוֹסֶרֶת הַכֹּל עָלָיו מִשּׁוּם טֶבֶל לְפִיכָךְ עַל כָּרְחוֹ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ: לִמְלוֹג בַּעֲגָלִים שֶׁמּוֹלְגִין אוֹתָן בְּרוֹתְחִין עִם עוֹרָן וְאוֹכְלִין אוֹתָן עִם הָעוֹר: אֵין רַשַּׁאי לְהַפְשִׁיט אֶת הַזְּרוֹעַ אֶלָּא נוֹתְנוֹ לַכֹּהֵן כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּעוֹרוֹ: הָרֹאשׁ לֹא יַפְשִׁיט אֶת הַלֶּחִי כִּדְמַרְבֵּינַן לְקַמָּן מִקְּרָא יַתִּירָא שֶׁאַף הַצֶּמֶר שֶׁבְּרֹאשׁ כְּבָשִׂים הוּא חַיָּב לִיתֵּן לוֹ וכ"ש הָעוֹר: וְאִם אֵין שָׁם כֹּהֵן לָתֵת לוֹ הַמַּתָּנוֹת: מַעֲלִים אוֹתָם בְּדָמִים שָׁם אֶת דְּמֵי הַמַּתָּנוֹת וְאוֹכֵל הַמַּתָּנוֹת וְנוֹתֵן דְּמֵיהֶם לַכֹּהֵן הַבָּא רִאשׁוֹן: נְתִינָה כְּתִיבָא בְּהוּ וְעָלָיו לִתֵּן לַכֹּהֵן: אֶלָּא תַּעֲזֹב יְתֵירָא דִּכְתִיב בְּלֶקֶט לָמָּה לִי אַל בַּקְּלוֹשִׁים תִּהְיוּ וְאַל בְּשׁוֹר אוֹ כֶּשֶׂב לָאו לְרִבּוּיֵי שֶׁאֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עֲנִיִּים שֶׁעָלָיו לְהַצְנִיעָם עַל שֶׁיִּמְצָא עֲנִיִּים: חַיָּב בְּפֶרֶט וּבְעוֹלֵלוֹת כּוּ' אע"ג דְּהֶפְקֵר פָּטוּר מִכֻּלָּם דִּבְכֻלְּהוּ כְּתִיב קְצִירְךָ כַּרְמְךָ וְלֹא שֶׁל הֶפְקֵר וּבְכֻלְּהוּ תְּנַן כָּל שֶׁהוּא אוֹכֵל וְנִשְׁמָר פְּרָט לְשֶׁל הֶפְקֵר לְהָכִי אָתֵי תַּעֲזֹב יְתֵירָא דִּכְתִיב בְּכֻלְּהוּ לְאֵתוּיֵי הֶפְקֵר כִּי הַאי גַּוְנָא דְּהַדַּר אֵיהוּ וְזָכָה בֵּיהּ. בְּלֶקֶט וּפֵאָה כְּתִיב תַּעֲזֹב יְתֵירָא אַל בַּקְּלוֹשִׁים תִּהְיוּ וְאַל בְּשׁוֹר אוֹ כֶּשֶׂב וּפֶרֶט בִּכְרֶם הַיְינוּ לֶקֶט. עוֹלֵלוֹת אַל בַּקְּלוֹשִׁים תִּהְיוּ וְכַרְמְךָ לֹא תְעוֹלֵל וְאַל בְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה (כד) כִּי תִבְצֹר כַּרְמְךָ לֹא תְעוֹלֵל אַחֲרֶיךָ. שִׁכְחָה אַל גַּבֵּי שִׁכְחַת אִילָן וְאַל גַּבֵּי שִׁכְחַת כֶּרֶם דְּאָמְרִינַן לְעֵיל (חוּלִּין דַּף קלא.) אַחֲרֶיךָ זוֹ שִׁכְחָה: שַׁקָּא דְּדִינָרֵי דִּינָרֵי זָהָב שֶׁשָּׁלְחוּ מִמָּקוֹם אַחֵר לִבְנֵי הַיְשִׁיבָה: וְאִיבָּעִית אֵימָא אָדָם חָשׁוּב כְּגוֹן מְמוּנֶּה רֹאשׁ יְשִׁיבָה יָכוֹל לְקַדֵּם וְלִזְכּוֹת שֶׁהֲרֵי עָלָיו לְגַדְּלוֹ וּלְהַעֲשִׁירוֹ אֲפִלּוּ מִשֶּׁלּוֹ וכ"ש מִמַּאי דְּאָתֵי לֵיהּ מֵעָלְמָא: מַתְנִי' מִן פֶּרֶק שֶׁל אַרְכּוּבָּה אַרְכּוּבָּה הַנִּמְכֶּרֶת עִם הָרֹאשׁ: עַל כַּף שֶׁל יָד עֶצֶם רָחָב שֶׁל כָּתֵף שֶׁקּוֹרִין אשפלו"ן: וְהוּא שֶׁל נָזִיר וְכֵן זְרוֹעַ בְּשֵׁלָה הָאָמוּר בְּנָזִיר (בְּמִדְבַּר ו) כָּךְ נִטֶּלֶת: וּכְנֶגְדּוֹ בָּרֶגֶל שׁוֹק הָאָמוּר בִּשְׁלָמִים (וַיִּקְרָא ז) נָמֵי הָוֵי שְׁתֵּי עֲצָמוֹת מִן הַפֶּרֶק שֶׁל אַרְכּוּבָּה עַל בּוּקָא דְּאִטְמָא דְּהַיְינוּ כָּל הַיָּרֵךְ: סוֹבֵךְ שֶׁל רֶגֶל הַיְינוּ פֶּרֶק שֶׁבֵּין הַקּוּלִית וְעֶצֶם הָאֶמְצָעִי: הַפֶּרֶק שֶׁל לֶחִי אֵצֶל הַצְּדָעִים וְחוֹתֵךְ כְּלַפֵּי מַטָּה עַל פִּיקָה שֶׁל גַּרְגֶּרֶת עַל שִׁפּוּי כּוֹבַע שֶׁהוּא פַּקְעִיתָא וּפִתְחָהּ שֶׁל קְנֵה בֵּית הַבְּלִיעָה דְּהַיְינוּ לַחַיַּיִם הַתַּחְתּוֹנוֹת עִם הַלָּשׁוֹן: גמ' הַזְּרוֹעַ וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרוֹעַ: כִּדְאָמַר רָבָא בְּפֶרֶק גִּיד הַנָּשֶׁה (לְעֵיל חוּלִּין דַּף צא.) אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בְּאַחַת וְהַדַּעַת מַכְרַעַת שֶׁל יָמִין: ה' דְּהַלְּחָיַיִם לְמַאי אָתָא: חֵלֶב שֶׁל הַקֵּבָה וְחֵלֶב שֶׁבְּתוֹךְ הַקֵּבָה חֲלַב הַקְּרוּשׁ: כֹּהֲנִים נָהֲגוּ בּוֹ עַיִן יָפָה שֶׁלֹּא לִטְּלוֹ מִן הַבְּעָלִים. אַלְמָא דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא שֶׁל כֹּהֲנִים הוּא דְּנָפְקָא לֵיהּ מה"א יְתֵירָא וְהַקֵּבָה: דּוֹרְשֵׁי חֲמוּרוֹת מִקְרָאוֹת הַסְּתוּמִים: הָיוּ אוֹמְרִים מַנַּיִן דְּשֶׁל יָמִין מֵהָכָא: יָד שֶׁנּוֹתְנִין לַכֹּהֵן כְּנֶגֶד יָדוֹ שֶׁל פִּנְחָס שֶׁעַל כָּךְ נִתְּנָה לוֹ בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם וְזֶה שְׂכָרוֹ וְאֵיזוֹ יָד שֶׁעוֹשָׂה מִלְחָמָה הֱוֵי אוֹמֵר שֶׁל יָמִין: זְרוֹעַ הַמּוּקְדָּשִׁין שֶׁל אֵיל נָזִיר: ת"ל תִּתְּנוּ תְּרוּמָה לַכֹּהֵן: זְרוֹעַ חוּלִּין מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה: וּבֵית שְׁחִיטָה עִמָּהּ הַיְינוּ תּוֹפֵס בְּעוֹמֶק הַנַּחַר בְּאֲלַכְסוֹן יוֹתֵר מִן הַפִּיקָה: לְעוֹלָם עַל הַפִּיקָה וְלָא קַשְׁיָא בָּרַיְיתָא דְּקָרֵי לָהּ בֵּית שְׁחִיטָה ר' חֲנִינָא הִיא דְּמַכְשִׁיר שְׁחִיטָה לְמַעְלָה מִבֵּית הַבְּלִיעָה וּמַתְנִיתִין דְּלָא קָרֵי לָהּ בֵּית שְׁחִיטָה רַבָּנַן הִיא: וְאִיבָּעִית אֵימָא בָּרַיְיתָא נָמֵי רַבָּנַן הִיא וְהַאי עִמָּהּ דְּקָתָנֵי לָאו עִם הַלֶּחִי אֶלָּא עִם הַבְּהֵמָה הָיָה נִשְׁאַר בֵּית שְׁחִיטָה וְהַלֶּחִי נִטַּל עִם הַפִּיקָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' מתנות עניים הל' י, טוש"ע יו"ד סי' שלב סעי' א:

ב מיי' פי"ב מהל' תרומות הל' יז:

ג מיי' פה' מהל' מתנות עניים הל' כז:

ד מיי' פה' מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' א:

ה מיי' פה' מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' א:

ו מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יח:

ז מיי' פט' מהל' מעשה הקרבנות הל' י, סמג עשין קמב, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' ב ג:

ח מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יח, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' ב:

ט מיי' פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יט, טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' ג ד:

מסורת הש"ס

א משנה פסחים

ב בבא קמא צד.

ג נדרים מד:; נדה נא.; תמורה ו.; בבא קמא כח.

ד הוריות ט.; יומא יח.

ה תוספתא חולין

ו אוצר מדרשים אגדות של דורשי רשומות דורשי חמורות יד

ז משנה חולין

גליון הש"ס

גמ' א"ל לעני ולגר כו'. הכי איתא בירושלמי ריש פ"ח דפאה בשם רשב"י:

רש"י ד"ה קמה וכו' מתניתא אחריתי וכו'. עי' תשובת הר"י מיגש סי' ו':

תורה אור השלם

וְכַרְמְךָ לֹא תְעוֹלֵל וּפֶרֶט כַּרְמְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהֹוָה אֱלֹהֵיכֶם [ויקרא יט, י]

וּבְקֻצְרְכֶם אֶת־קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא־תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ בְּקֻצְרֶךָ וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהֹוָה אֱלֹהֵיכֶם [ויקרא כג, כב]

רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן־לוֹ [דברים יח, ד]

[ויקרא יט, ט-י]

וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה [דברים יח, ג]

וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו אֲשֶׁר־יוּצַק עַל־רֹאשׁוֹ שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִלֵּא אֶת־יָדוֹ לִלְבֹּשׁ אֶת־הַבְּגָדִים אֶת־רֹאשׁוֹ לֹא יִפְרָע וּבְגָדָיו לֹא יִפְרֹם [ויקרא כא, י]

וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזְּרֹעַ בְּשֵׁלָה מִן־הָאַיִל וְחַלַּת מַצָּה אַחַת מִן־הַסַּל וּרְקִיק מַצָּה אֶחָד וְנָתַן עַל־כַּפֵּי הַנָּזִיר אַחַר הִתְגַּלְּחוֹ אֶת־נִזְרוֹ [במדבר ו, יט]

עַל־כֵּן לֹא־יֹאכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנָּשֶׁה אֲשֶׁר עַל־כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה [בראשית לב, לג]

וַיַּרְא פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וַיָּקָם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֹמַח בְּיָדוֹ [במדבר כה, ז]

וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה [תהילים קו, ל]

וַיָּבֹא אַחַר אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֻּבָּה וַיִּדְקֹר אֶת־שְׁנֵיהֶם אֵת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת־הָאִשָּׁה אֶל־קֳבָתָהּ וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [במדבר כה, ח]

וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין תִּתְּנוּ תְרוּמָה לַכֹּהֵן מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם [ויקרא ז, לב]

וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכָּל־קָרְבָּן תְּרוּמָה לַיהֹוָה לַכֹּהֵן הַזֹּרֵק אֶת־דַּם הַשְּׁלָמִים לוֹ יִהְיֶה [ויקרא ז, יד]

[א](א)מַתְנִי' **רֵאשִׁית** הַגֵּז נוֹהֵג בָּאָרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ, בִּפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת, בַּחוּלִּין אֲבָל לֹא בַּמּוּקְדָּשִׁים. [ב]חוֹמֶר בַּזְּרוֹעַ וּלְחָיַיִם וּבַקֵּבָה מֵרֵאשִׁית הַגֵּז – שֶׁהַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה נוֹהֲגִין בַּבָּקָר וּבַצֹּאן, בִּמְרוּבֶּה וּבְמוּעָט, וְרֵאשִׁית הַגֵּז אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בִּרְחֵלוֹת, וְאֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בִּמְרוּבֶּה. [ג]וְכַמָּה הוּא מְרוּבֶּה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שְׁתֵּי רְחֵלוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "יְחַיֶּה אִישׁ עֶגְלַת בָּקָר וּשְׁתֵּי צֹאן", וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: חָמֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: "חָמֵשׁ צֹאן עֲשׂוּיוֹת". (ב)רַבִּי דּוֹסָא בֶּן הַרְכִּינָס אוֹמֵר: חָמֵשׁ רְחֵלוֹת גּוֹזְזוֹת מָנֶה מָנֶה וּפְרַס חַיָּיבוֹת בְּרֵאשִׁית הַגֵּז, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: חָמֵשׁ רְחֵלוֹת גּוֹזְזוֹת כָּל שֶׁהֵן. [ד](ג)וְכַמָּה נוֹתְנִין לוֹ? מִשְׁקַל חֲמֵשׁ סְלָעִים בִּיהוּדָה, שֶׁהֵן עֶשֶׂר סְלָעִים בַּגָּלִיל, מְלוּבָּן וְלֹא צוֹאִי, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ בֶּגֶד קָטָן, שֶׁנֶּאֱמַר "תִּתֶּן לוֹ", שֶׁיְּהֵא בּוֹ כְּדֵי מַתָּנָה. [ה](ד)לֹא הִסְפִּיק לִיתְּנוֹ לוֹ עַד שֶׁצְּבָעוֹ – פָּטוּר, לִבְּנוֹ וְלֹא צְבָעוֹ – חַיָּיב. [ו-ח](ה)הַלּוֹקֵחַ גֵּז צֹאנוֹ שֶׁל גּוֹי – פָּטוּר מֵרֵאשִׁית הַגֵּז. הַלּוֹקֵחַ גֵּז צֹאנוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, אִם שִׁיֵּיר – הַמּוֹכֵר חַיָּיב, לֹא שִׁיֵּיר – הַלּוֹקֵחַ חַיָּיב. הָיוּ לוֹ שְׁנֵי מִינִים, שְׁחוּפוֹת וּלְבָנוֹת, מָכַר לוֹ שְׁחוּפוֹת אֲבָל לֹא לְבָנוֹת, זְכָרִים אֲבָל לֹא נְקֵבוֹת – זֶה נוֹתֵן לְעַצְמוֹ וְזֶה נוֹתֵן לְעַצְמוֹ. (ו)גְּמָ' בְּמוּקְדָּשִׁין, מַאי טַעְמָא לָא? אָמַר קְרָא "צֹאנְךָ", וְלֹא צֹאן הֶקְדֵּשׁ. טַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא "צֹאנְךָ", הָא לָאו הָכִי הֲוָה אָמֵינָא קָדָשִׁים חַיָּיבִים בְּרֵאשִׁית הַגֵּז? הָא לָאו בְּנֵי גִיזָּה נִינְהוּ, דִּכְתִיב "וְלֹא תָגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ"! (ז)אִי בְּקָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ, הָכִי נָמֵי. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – בְּקָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת. וְהָאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: קָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת אֲסוּרִים בְּגִיזָּה וַעֲבוֹדָה! מִדְּרַבָּנַן. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: הוֹאִיל וּמִדְּאוֹרָיְיתָא בְּנֵי גִיזָּה נִינְהוּ, הֵיכָא דְּגַז לֵיהּ – לִיתֵּיב לֵיהּ. וְהָא קַדֵּישׁ לַהּ! סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: לִפְרוֹק וְלִיתֵּיב לֵיהּ. (ח)וְהָא בָּעֵי הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה! הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר קָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת לֹא הָיוּ בִּכְלַל הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר הָיוּ, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? אָמַר רַבִּי מָנִי בַּר פַּטִּישׁ מִשּׁוּם רַבִּי יַנַּאי: הָכָא בְּמַקְדִּישׁ בְּהֶמְתּוֹ לְבֶדֶק הַבַּיִת חוּץ מִגִּיזּוֹתֶיהָ. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: לִיגְזוֹז וְלִיתֵּיב לֵיהּ, אָמַר קְרָא "צֹאנְךָ", וְלֹא צֹאן שֶׁל הֶקְדֵּשׁ. אִי הָכִי, קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ נָמֵי! כָּחֲשִׁי. קָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת נָמֵי כָּחֲשִׁי! דְּאָמַר: חוּץ מִגִּיזָּה וּכְחִישָׁה. קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ נָמֵי! דְּאָמַר: חוּץ מִגִּיזָּה וּכְחִישָׁה, אֲפִילּוּ הָכִי פָּשְׁטָה קְדוּשָּׁה בְּכוּלַּהּ. (ט)וּמְנָא תֵּימְרָא, דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וַהֲלֹא בְּמוּקְדָּשִׁין, הָאוֹמֵר "רַגְלָהּ שֶׁל זוֹ עוֹלָה" – כּוּלָּהּ עוֹלָה. וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר אֵין כּוּלָּהּ עוֹלָה, הָנֵי מִילֵּי דְּאַקְדֵּישׁ דָּבָר שֶׁאֵין הַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ, אֲבָל הִקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁהַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ – קָדְשָׁה. רָבָא אָמַר: בְּמַקְדִּישׁ גִּיזָּה עַצְמָהּ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: לִיגְזוֹז וְלִיפְרוֹק וְלִיתֵּיב לֵיהּ, אָמַר קְרָא: "גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן לוֹ", מִי שֶׁאֵין מְחוּסָּר אֶלָּא גְּזִיזָה וּנְתִינָה, יָצָא זֶה שֶׁמְּחוּסָּר גְּזִיזָה פְּדִיָּה וּנְתִינָה. [ט]אֶלָּא "צֹאנְךָ" לְמַאי אֲתָא? לִכְדְתַנְיָא: בֶּהֱמַת הַשּׁוּתָּפִים חַיָּיב בְּרֵאשִׁית הַגֵּז, וְרַבִּי אִלְעַאי פּוֹטֵר. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אִלְעַאי? אָמַר קְרָא "צֹאנְךָ", וְלֹא שֶׁל שׁוּתָּפוּת. וְרַבָּנַן, לְמַעוֹטֵי שׁוּתָּפוּת גּוֹי. וְרַבִּי אִלְעַאי, שׁוּתָּפוּת גּוֹי מְנָא לֵיהּ? נָפְקָא לֵיהּ מֵרֵישָׁא דִּקְרָא, "רֵאשִׁית דְּגָנְךָ", וְלֹא שׁוּתָּפוּת גּוֹי. (י)וְרַבָּנַן, "רֵאשִׁית" (הַגֵּז) הִפְסִיק הָעִנְיָן. וְרַבִּי אִלְעַאי: וָי"ו הֲדַר עָרְבֵיהּ.

וְרַבָּנַן:

מתני' ראשית הגז כל הגוזז צאנו בין טלאים ובין זקנים ואפילו גוזזן מאה פעמים נותן ממנה מתנה לכהן ושעורא מפרש לקמן מחמש גזות שיש בכל אחד מנה ופרס היה נותן משקל חמש סלעים: נוהגין בבקר ובצאן דכתיב (דברים יח) אם שור אם שה: ובמועט אפילו לא שחט אלא אחת: אלא ברחלים דגז צאנך כתיב ועזים לאו בני גז איקרו כדמפרש בגמרא: מנה מנה ופרס כל אחת מנה וחצי ובציר מהכי לא חשיב גז שזו פחותה שבגזות: כל שהן בגמרא מפרש מאי היא: וכמה נותן לו בגמרא מפרש אהיכא קאי: צואי שלא נתלבן עדיין כלו: שנצבעו ישראל זה: פטור דקנייה בשינוי דהוה ליה כמזיק מתנות כהונה או שאכלן: לבנו ולא צבעו אין זה שינוי ואכתי בעיניה הוא: הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים במחבר: פטור דגז צאנך כתיב והאי צאן לאו דידיה הוא וצאן דידיה קפיד קרא ולאו אגיזין דידיה: שחופות לא שחור ולא לבן: זה נותן לעצמו בגמרא מפרש טעמא: גמ' בקדשי בדק הבית דמתירין בגזה אתא קרא למעוטינהו מחיובא דראשית הגז: מדרבנן תירוצא הוא: היכא דעבר אדרבנן וגזז אמינא ליחייב להכי אתא קרא: והא קדשה לה והיכי תיסק אדעתין דניחייב למיתב ליה מידי דהקדש ולמה לי למעוטינהו. כל הקדוש בבעלי חיים טעון העמדה והערכה היכא דאקדיש בהמה גופה והיכי משכחת לה דניחייב דאיצטריך קרא למעוטי והא אחר שגזז אינו יכול להעמיד הגזה: הניחא למ"ד בתמורה (דף לב:): קדשי בדק הבית לא היו בכלל כו' איצטריך האי קרא דלא נימא נפרוק וניתיב ליה: הכי גרסינן סלקא דעתך אמינא לגזוז וליתיב ליה כלומר יגזוז לכתחלה וליתיב ליה דהא גז לא אקדיש: אי הכי דבחוץ מגזתה אוקימתה חוץ מגזתה שהוא מתר לגזזה שהגזה שלו מאי דחקך לאוקומה בקדשי בדק הבית אפילו קדשי מזבח נמי ובלעבר וגזז: ומשני מכחש הגזה הנטלת מכחשת הבשר ואסור לגזזה: אפילו הכי לאמר חוץ מגזתה קדשה נמי גזתה דאילי דקדשת הגוף חמורה פשטה בכל המחבר בה אבל קדשת דמים כגון קדשי בדק הבית מאי דלא אקדיש לא אקדיש: והלא במקדשים כלומר בתחלת הקדש האומר רגלה של זו עולה כלה עולה אף בתמורה כשיאמר רגלה של זו תמורה תהא כלה תמורה ופליג אדרבי מאיר דאמר אין ממירין באברין ולא אברין בשלמין ובפרק בהמה המקשה היא מפרשת: ואפילו לר"מ דאמר אין כלה עולה בפרק בהמה המקשה מייתי לה בגמרא אבל במקדיש דבר שהנשמה תלויה בו מוקמינן בתמורה דמודי ר"מ דקדשה כלה: רבא אמר לא תטרח לאוקומי מתניתין במקדיש חוץ מגזה וכחישתה אלא במקדיש גזה לבדה וטעמא דמתניתין לאו מגז צאנך יליף דהכא צאנך הוא אלא מדסמך נתינה לגזה: סלקא דעתך אמינא ליפרק וליתיב קא משמע לן דאמר קרא גז תתן מי שאינו מחסר אלא גזה ונתינה והכא משום העמדה והערכה ליכא דהכי כתבא העמדה במקדיש בהמה עצמה כתיבא: השתא לאתית להכי לא גרסינן: אלא צאנך דמשמע מעוטא למאי אתא למעוטי שתפות עובד כוכבים לרבנן או שתפות ישראל לרבי אלעאי: ולא של שתפות דרוש הכי צאנך המיחד לך: למעוטי שתפות דעובד כוכבים אבל דישראל מיחד לך קרינא ביה הואיל ושניהם בני חיוב וכל ישראל קרוים בלשון יחיד: ראשית הפסיק הענין מדלא כתבינהו בהד ראשית ש"מ לא איתקוש הילכך איצטריך לפרושי בה מעוטא לשתפות עובד כוכבים:

מתני' ראשית הגז: ליפרוק וליתיב ליה תימה אמאן קאי אי אמאן דעבר וגזז אטו קנסא הוא דקנים ליה משום דעבר וגזז לפלותו ובעלים שהקדישו נמי אמאי מיחייבי ואי אכהן לא הו"ל לפרק וליתיב ונהי דהאי לא תקשי מה מרויח שפודה דמרויח שפודה בשוה פרוטה אפילו שוה מנה דמחולל: והא בעי העמדה והערכה וא"ת מה שייך העמדה והערכה בגזה דהויא כמקדיש עצים ואבנים וי"ל כיון שהיה מתחלה מחבר בבהמה שהיא בת העמדה והערכה צריך העמדה והערכה וא"ת ולמאי כשהעמיד והעריך ואחר כך עבר וגזז ופדה ויש לומר דבשעת פדיה בעינן העמדה והערכה: במקדיש גזה עצמה ורבי מני בר פטיש לטעיל אית ליה שפיר הך דרשא אבל רבא לית ליה דרשה דרבי מני בר פטיש דפטר מקדיש בהמה חוץ מגזתה וכחישתה מדבעי בסמוך ואלא צאנך למאי אתא:

מסורת הש"ס

א לקמן קלח.
ב תוספתא חולין; משנה עדיות; לקמן קלז:; בבא בתרא קנ.
ג כתובות סד:; משנה כתובות
ד בבא קמא צג:
ה לקמן קלח.
ו בכורות נג:
ז לעיל פג:
ח בכורות לא:
ט קידושין ז.; תמורה יא.; לעיל סט:; משנה תמורה; תמורה י.; ספרא בחוקתי פרק ט ט; ערכין ה.
י בכורות ו.

גליון הש"ס

גמ' עד שצבעו. כאן שייכים דברי תוס' לקמן דף קלז ע"ב ד"ה עד שצבעו:

תוס' ד"ה והא בעי העמדה והערכה. עי' מעילה דף טו ע"א תוס' ד"ה ואפילו:

תורה אור השלם

רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן־לוֹ [דברים יח, ד]

וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה [דברים יח, ג]

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יְחַיֶּה־אִישׁ עֶגְלַת בָּקָר וּשְׁתֵּי־צֹאן [ישעיהו ז, כא]

וַתְּמַהֵר (אבוגיל) [אֲבִיגַיִל] וַתִּקַּח מָאתַיִם לֶחֶם וּשְׁנַיִם נִבְלֵי־יַיִן וְחָמֵשׁ צֹאן (עשוות) [עֲשׂוּיוֹת] וְחָמֵשׁ סְאִים קָלִי וּמֵאָה צִמֻּקִים וּמָאתַיִם דְּבֵלִים וַתָּשֶׂם עַל־הַחֲמֹרִים [שמואל א כה, יח]

[דברים יד]

כָּל־הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ [דברים טו, יט]

[ויקרא כז, יא-יב]

וְאִם כָּל־בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲשֶׁר לֹא־יַקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לַיהוָה וְהֶעֱמִיד אֶת־הַבְּהֵמָה לִפְנֵי הַכֹּהֵן [ויקרא כז, יא]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' א, סמג עשין קמג, טוש"ע יו"ד סי' שלג סעי' א:
ב מיי' פי' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' שלג סעי' ב:
ג מיי' פי' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יג, טוש"ע יו"ד סי' שלג סעי' ט:
ד מיי' פי' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יז, טוש"ע יו"ד סי' שלג סעי' יג:
ה מיי' פי' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ו, טוש"ע יו"ד סי' שלג סעי' ג:
ו מיי' פי' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ט, טוש"ע יו"ד סי' שלג סעי' ז:
ז מיי' פי' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' י:
ח מיי' פי' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יא, ש"ע יו"ד סי' שלג סעי' ח:
ט מיי' פי' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יד, טוש"ע יו"ד סי' שלג סעי' י:

וְרַבָּנַן: לָא נִכְתּוֹב רַחֲמָנָא לָא וָי"ו וְלָא "רֵאשִׁית". וְרַבִּי אִלְעַאי, אַיְּידֵי דְּהַאי קְדוּשַּׁת דָּמִים, וְהַאי קְדוּשַּׁת הַגּוּף, פָּסֵיק לְהוּ, וַהֲדַר עָרְבִי לְהוּ. [א(א)]וְאִיבָּעֵית אֵימָא: שׁוּתָּפוּת גּוֹי בִּתְרוּמָה, רַבָּנַן חִיּוּבֵי מְחַיְּיבִי, דְּתַנְיָא: יִשְׂרָאֵל וְגוֹי שֶׁלָּקְחוּ שָׂדֶה בְּשׁוּתָּפוּת – טֶבֶל וְחוּלִּין מְעוֹרָבִים זֶה בָּזֶה, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שֶׁל יִשְׂרָאֵל חַיָּיב, וְשֶׁל גּוֹי פָּטוּר. [ב]עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי, אֶלָּא דְּמָר סָבַר יֵשׁ בְּרֵירָה, וּמַר סָבַר אֵין בְּרֵירָה, אֲבָל שׁוּתָּפוּת דְּגוֹי – דִּבְרֵי הַכֹּל חַיֶּיבֶת. וְאִי בָּעֵית אֵימָא, תַּרְוַיְיהוּ לְרַבִּי אִלְעַאי מִ"צֹּאנְךָ" נָפְקָא. שׁוּתָּפוּת דְּגוֹי מַאי טַעְמָא? דְּלָא מְיַיחֲדָא לֵיהּ, לְיִשְׂרָאֵל נָמֵי לָא מְיַיחֲדָא לֵיהּ. וְרַבָּנַן? גּוֹי לָאו בַּר חִיּוּבָא הוּא, יִשְׂרָאֵל בַּר חִיּוּבָא הוּא. אָמַר רָבָא: מוֹדֶה רַבִּי אִלְעַאי בִּתְרוּמָה, אַף עַל גַּב דִּכְתִיב "דְּגָנְךָ" – דִּידָךְ אִין, דְּשׁוּתָּפוּת לָא. [ג]כְּתַב רַחֲמָנָא "תְּרוּמֹתֵיכֶם", אֶלָּא "דְּגָנְךָ" לְמָה לִי? לְמַעוֹטֵי שׁוּתָּפוּת גּוֹי. [ד(ב)]חַלָּה, אַף עַל גַּב דִּכְתִיב "רֵאשִׁית", וְאִיכָּא לְמֵימַר: נֵילַף "רֵאשִׁית" "רֵאשִׁית" מֵרֵאשִׁית הַגֵּז – מָה לְהַלָּן דְּשׁוּתָּפוּת לָא, אַף כָּאן דְּשׁוּתָּפוּת לָא. כְּתַב רַחֲמָנָא "עֲרִיסוֹתֵיכֶם". אֶלָּא טַעְמָא דִּכְתִיב "עֲרִיסוֹתֵיכֶם", הָא לָאו הָכִי הֲוָה אָמֵינָא נֵילַף "רֵאשִׁית" "רֵאשִׁית" מֵרֵאשִׁית הַגֵּז? אַדְּרַבָּה, נֵילַף מִתְּרוּמָה! הָכִי נָמֵי, אֶלָּא "עֲרִיסוֹתֵיכֶם" לְמָה לִי? כְּדֵי עֲרִיסוֹתֵיכֶם. פֵּאָה, אַף עַל גַּב דִּכְתִיב "שָׂדְךָ" – דִּידָךְ אִין, שׁוּתָּפוּת לָא – כְּתַב רַחֲמָנָא "וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם". אֶלָּא "שָׂדְךָ" לְמָה לִי? לְמַעוֹטֵי שׁוּתָּפוּת גּוֹי. בְּכוֹרָה, אַף עַל גַּב דִּכְתִיב "כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ", דִּידָךְ – אִין, דְּשׁוּתָּפוּת – לָא. [ה]כְּתַב רַחֲמָנָא: "וּבְכֹרֹת בְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם", אֶלָּא "בְּקָרְךָ וְצֹאנְךָ" לְמָה לִי? לְמַעוֹטֵי שׁוּתָּפוּת גּוֹי. מְזוּזָה, אַף עַל גַּב דִּכְתִיב "בֵּיתֶךָ" – דִּידָךְ אִין, שׁוּתָּפוּת לָא, כְּתַב רַחֲמָנָא "לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם". וְאֶלָּא "בֵּיתֶךָ" לְמַאי אֲתָא? לְכִדְרַבָּה, דְּאָמַר רַבָּה:

דֶּרֶךְ

ורבנן לא לכתוב לא וי"ו ולא ראשית וא"ת לרבנן נמי תקשי לא נכתב נאנך ולא ראשית ואנא ילפינא מדגנך דשתפות עובד כוכבים פטור מראשית הגז דמדאמרי רבנן לעיל ראשית הפסיק הענין משמע הא לאו ראשית הוה ילפינן מרישיה דקרא הא וי"ל דרבנן לדבריו דר' אלעאי קא אמרי לדבריך דבעי למילף מרישיה דקרא הא ראשית הפסיק הענין: **ואב"א** שתפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מחייבי מתוך פ"ה אחרון משמע דמדגנך ליכא למעוטי שתפות עובד כוכבים דסברא הוא לחלק בין של עובד כוכבים לגמרי בין של שתפות אבל בגז אין סברא לחלק שבכל בהמה ובהמה יש לעובד כוכבים חלק בה ולא קרינא בחדא מיניהו נאנך ותמה לא"כ מה איצטריך לרבנן קרא דנאנך הא מדגנך דרשינן ולא של עובד כוכבים וילפינן בגז דשל עובד כוכבים פטור וכיון דשל עובד כוכבים פטור של שתפות נמי פטור כדפרישית שאין סברא לחלק נ"ל דלאו סברא הוא כלל דאפלו ידעינן דשל עובד כוכבים פטור מ"מ לא ידעינן דשל שתפות פטור בשתפות עובד כוכבים והשתא מדגנך ילפינן בגז דשל עובד כוכבים פטור ואיצטריך נאנך לשל שתפות אך לפי' קמא דקונטרס דדגנך אתא ולא דגון עובד כוכבים נ"ל האי סברא דאי לא תימא הכי לרבנן מנא להו דשתפות עובד כוכבים פוטר בראשית הגז אימא נאנך למעוטי של עובד כוכבים אבל שתפות עובד כוכבים חייב: **אמר רבא** ומודה רבי אלעאי בתרומה נראה דסבר כלישנא בתרא דאין סברא למעט של עובד כוכבים טפי משל ישראל דללישנא קמא דאית לן למעוטי מהאי קרא אלא שתפות עובד כוכבים ולא שתפות ישראל לא הוה צריך בכל הנהו דמייתי קרא לרבות שתפות ישראל:

ורבנן לא לכתוב רחמנא לא וי"ו ולא ראשית רבנן אמרי לך אי ס"ד איתקוש למילי לא נכתב לא ראשית לאפסוקינהו ולא וי"ו למהדר ערבינהו אלא ודאי אפסקינהו ולא תקשינהו להכי כי היכי דאיתר לך נאנך לשתפות ישראל אבל דגנך למעוטי שתפות עובד כוכבים מתרומה ונאנך לשתפות העובד כוכבים בגז אבל לשתפות ישראל לא איתר קרא: **תרומה קדשת הגוף** שאסורה לזרים וראשית הגז קדשת דמים ממונא בעלמא וקדשה לאו דוקא: **פסיק** אורחיה לאפסקינהו והדר עריב להו למילף פטורא דשתפות דעובד כוכבים מהיקשא דתרומה והדר איתר נאנך למפטר שתפות דישראל: **ואיבעית אימא** שתפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מחייבי חלקו של ישראל ולא מצי למפטר שתפות דעובד כוכבים בראשית הגז בהקשא דתרומה הלכך נאנך למעוטי שתפות עובד כוכבים אתא ודגנך למעוטי דגון עובד כוכבים כגון עובד כוכבים שלקח שדה של ישראל ומרחה הלוקח אותה תבואה מן העובד כוכבים פטור מלעשר ואף על פי שגדלה בשדה של ישראל כדאמרינן במנחות בפרק רבי ישמעאל (מנחות דף סז.) מירוח העובד כוכבים פוטר אי נמי דגנך ולא דגן עובד כוכבים ולאשמועינן דיש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר וחלקו של עובד כוכבים פטור שאם חזר ומכרו לישראל אינו חייב לעשר אבל חלקו של ישראל חייב ואע"ג דמנאנך משמע להו ולא שתפות עובד כוכבים לא משמע להו מדגנך למעוטי של שתפות עובד כוכבים דדגן כמאן דפליג דמי שהרי חולקין אותה במדה וקרינא ביה דגנך בחלקו של ישראל אבל נאן כל בהמה ובהמה יש לעובד כוכבים חלק בה ולא קרינא בחדא מיניהו נאנך: **שלקחו** שדה שקנו שדה בשתפות: **טבל וחולין** מעורבין זה בזה ואפלו לאחר שחלקו לא אמרינן יש ברירה וחלקו של עובד כוכבים הלך לו וזה חלק המגיע לישראל וטבל גמור הוא אלא אין ברירה וגם זה שנשאר אצלו חציו טבל וחציו חולין דיש קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע חלקו מיד מעשר. ואני שמעתי שאין לו תקנה לפי שאם בא להפריש נמצא מפריש מן הפטור על החיוב. ולי נראה שיש לו תקנה בשני עדרין אם יש לו טבל ממקום אחר מפריש על זה לפי חלקו שאין חייב אלא חלקו ואם אין לו טבל אחר מפריש מיניה וביה לפי כלו כגון אם יש לו עשרים מפריש שנים מהן שאם אין מפריש אלא אחד לא נפטר לפי שזה שהפריש יש חלקו שאין שם מעשר חל עליו לפי שהוא פטור ועומד אבל כשמפריש שנים הרי השם חל על האחד ופוטר את העשרה המחויבין והא ליכא למימר דילמא שניהם המפרשין בחלקו של עובד כוכבים נגלו ואין שם מעשר חל עליהם דתניא בגמרא דראש השנה (דף יב:) גבי חדש וישן המעורבין דקי"ל אין תורמין מזה על זה וקתני עובר את גרנו לתוכו ונמצא תורם מן החדש שבו על החדש שבו ומן הישן שבו על הישן שבו וכי היכי דפריש חדש וישן בחולין איכא נמי חדש וישן במעשר הכא נמי נמצא תורם מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו ואפלו למאן דפליג עליה דההוא הכא מודי דהתם הוא דאיכא למימר אין בילה לא נבללו יפה ושמא אין חדש במעשר לפי חשבון הנותר בחולין ואין ישן במעשר לפי חשבון הנותר בחולין אבל הכא יש בילה דהא בכל חטה וחטה יש לעובד כוכבים ולישראל חלק כיון דאין ברירה וכי אפריש מיניה וביה יש במעשר מן החיוב כפי החיוב ומן הפטור כפי הפטור. ובתוספתא דדמאי (פרק ה הי"ל) מצאתי לטבל וחולין שנתערבו אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון כלומר מפריש ממקום אחר לפי חשבון טבל זה המעורב ואם לאו נוטל מן החולין כפי תרומת מעשר שבטבל ואיני יודע מהו. ורבי ורשב"ג הכי פליגי רבי סבר אם יש לו טבל אחר מפריש על זה לפי חלקו ואם הפריש לפי כלו דנמצא מרבה במעשרות ומעשרותיו מקולקלים וזה מתוקן ועוד נ"מ שאין מפרישים מזה על טבל אחר ור"ש [כ"ג] סבר יש ברירה וכיון שחלקו הרי חלקו של ישראל כלו חייב ואפלו הוא בא להפריש עליו ממקום אחר מפריש לפי כלו והשם חל על מעשרותיו ומתוקנים הם ואם רצה להפריש מזה על מקום אחר מותר: **ואי בעית אימא** לא תדחק למימר הדר ערביה דתרווייהו בין שתפות עובד כוכבים בין שתפות ישראל לרבי אלעאי מנאנך נפקי דבעינן מיוחד לך ולא שתפות לא שנא לעובד כוכבים ולא שנא לישראל: **ישראל בר חיובא הוא** וכל ישראל נקראין בלשון יחיד ולא מיחד בעינן ובלבד שאוכל לקרא בה נאן של ישראל: **אמר רבא** אע"פ דפטר ר' אלעאי בשתפות דראשית הגז מודה הוא בכל הני דאמר לקמיה כל אחד ואחד כדמפרש טעמא: **תרומותיכם** משמע לשנים: **אדרבה** נילף מתרומה לחיובא דהא בתרומה נמי כתיב ראשית ושתפות חייבת בה וקלא וחמרא לחמרא מקשינן (יבמות דף ח:): **למה לי קרא** עריסותיכם לחיובא בשתפות: **כדי עריסותיכם** במדבר נתנה להם תורה ושם נאמר להם כדי עריסותיכם של עכשו חייב בחלה וכמה עסת מדבר עמר לגלגלת והעמר עשירית האיפה והחשבון עולה לחמשה לוגין צפוריים שהן שבעה רבעים ועוד מדבריות שהן מ"ג ביצים וחמש ביצה כדאמרינן בערובין בפ' כיצד משתתפין (ערובין דף פג:). איפה שלש סאין סאה ששת קבין הרי איפה י"ח קבין קב ד' לוגין הרי איפה ע"ב לוגין עשירית דידה כמה הוה שבעה לוגין לשבעים לוג ולשני לוגין שהן י"ב ביצים עשירית שלהן ביצה וחמש הרי שבעת לוגין וביצה וחמש ביצה והלוג ששה ביצים הרי מ"ג ביצים וחמש: **ארגכם של שנים** הוא אומר: בקרך וצאנך כל הבכור וגו' הרי כתיב ובכורות בקרכם וצאנכם אפלו לשנים:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' תרומות הל' כ, טוש"ע יו"ד סי' שלא סעי' יא:

ב מיי' פא' מהל' תרומות הל' כ, טוש"ע יו"ד סי' שלא סעי' יא:

ג מיי' פד' מהל' תרומות הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' שלא סעי' לה:

ד מיי' פו' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ו, טוש"ע יו"ד סי' של סעי' ב:

ה מיי' פד' מהל' בכורות הל' א, טוש"ע יו"ד סי' שכ סעי' ב ג:

מסורת הש"ס

א גיטין כב.; גיטין מז.; בבא בתרא כז:

ב לעיל קל.

ג בכורות ו.

גליון הש"ס

גמ' ואלא ביתך למאי אתא. ע"י מנחות דף מד ע"א תוס' ד"ה טלית וברשב"א בחידושיו שבת דף קלא ע"ב ד"ה הואיל:

תורה אור השלם

רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן־לוֹ [דברים יח, ד]

כִּי בְהַר־קָדְשִׁי בְּהַר מְרוֹם יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה שָׁם יַעַבְדֻנִי כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלֹּה בָּאָרֶץ שָׁם אֶרְצֵם וְשָׁם אֶדְרוֹשׁ אֶת־תְּרוּמֹתֵיכֶם וְאֶת־רֵאשִׁית מַשְׂאוֹתֵיכֶם בְּכָל־קָדְשֵׁיכֶם [יחזקאל כ, מ]

[במדבר יח]

מֵרֵאשִׁית עֲרִסֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַיהוָה תְּרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם [במדבר טו, כא]

רֵאשִׁית עֲרִסֹתֵכֶם חַלָּה תָּרִימוּ תְרוּמָה כִּתְרוּמַת גֹּרֶן כֵּן תָּרִימוּ אֹתָהּ [במדבר טו, כ]

זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לִקְטוּ מִמֶּנּוּ אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ עֹמֶר לַגֻּלְגֹּלֶת מִסְפַּר נַפְשֹׁתֵיכֶם אִישׁ לַאֲשֶׁר בְּאָהֳלוֹ תִּקָּחוּ [שמות טז, טז]

וְהָעֹמֶר עֲשִׂרִית הָאֵיפָה הוּא [שמות טז, לו]

וּבְקֻצְרְכֶם אֶת־קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ לִקְצֹר וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט [ויקרא יט, ט]

כָּל־הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ [דברים טו, יט]

וַהֲבֵאתֶם שָׁמָּה עֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת מַעְשְׂרֹתֵיכֶם וְאֵת תְּרוּמַת יֶדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם [דברים יב, ו]

וּכְתַבְתָּם עַל־מְזֻזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ [דברים ו, ט]

לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ*(בספרי תימן הארץ בצד"י גדולה) [דברים יא, כא]

[א]דֶּרֶךְ בִּיאָתְךָ מִן הַיָּמִין. [ב]מַעֲשֵׂר, אַף עַל גַּב דִּכְתִיב "מַעְשַׂר דְּגָנְךָ" – דִּילָךְ אִין, דְּשׁוּתָּפוּת לָא. כְּתַב רַחֲמָנָא "מַעְשְׂרוֹתֵיכֶם". אֶלָּא "מַעְשַׂר דְּגָנְךָ" לְמַאי אֲתָא? לְמַעוֹטֵי שׁוּתָּפוּת דְּגוֹי. מַתָּנוֹת, אַף עַל גַּב דִּכְתַב רַחֲמָנָא "וְנָתַן". אִיכָּא לְמֵימַר, יָלֵיף "נְתִינָה" "נְתִינָה" מֵרֵאשִׁית הַגֵּז – מָה לְהַלָּן דְּשׁוּתָּפוּת לָא, אַף כָּאן דְּשׁוּתָּפוּת לָא. כְּתַב רַחֲמָנָא "מֵאֵת זוֹבְחֵי הַזֶּבַח". [ג(א)]אֶלָּא טַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא "מֵאֵת זוֹבְחֵי הַזֶּבַח", הָא לָאו הָכִי הֲוָה אָמֵינָא לֵילַף מֵרֵאשִׁית הַגֵּז? אַדְּרַבָּה נֵילַף מִתְּרוּמָה. אִין הָכִי נָמֵי, מֵאֵת "זוֹבְחֵי הַזֶּבַח" לְמָה לִי? לִכְדְרָבָא, דְּאָמַר רָבָא: הַדִּין עִם הַטַּבָּח. בִּכּוּרִים, אַף עַל גַּב דִּכְתִיב "אַרְצְךָ" – דִּידָךְ אִין, דְּשׁוּתָּפוּת לָא. [דה]כְּתַב רַחֲמָנָא "בִּכּוּרֵי כֹּל אֲשֶׁר (בְּאַרְצְךָ) [בְּאַרְצָם]", אֶלָּא "אַרְצְךָ" לְמָה לִי? לְמַעוֹטֵי חוּצָה לָאָרֶץ. צִיצִית, אַף עַל גַּב דִּכְתַב רַחֲמָנָא "כְּסוּתְךָ" – דִּידָךְ אִין, דְּשׁוּתָּפוּת לָא. [ו]כְּתַב רַחֲמָנָא "עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם", וְאֶלָּא "כְּסוּתְךָ" לְמָה לִי? לִכְדְרַב יְהוּדָה, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה: טַלִּית שְׁאוּלָה פְּטוּרָה מִן הַצִּיצִית כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם. מַעֲקֶה, אַף עַל גַּב דִּכְתַב רַחֲמָנָא "לְגַגֶּךָ" – דִּידָךְ אִין, דְּשׁוּתָּפוּת לָא. [ז]כְּתַב רַחֲמָנָא "כִּי יִפֹּל הַנֹּפֵל מִמֶּנּוּ", אֶלָּא "גַּגֶּךָ" לְמַאי אֲתָא? לְמַעוֹטֵי בָּתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת. אָמַר רַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי: לֵיתַנְהוּ לְהָנֵי כְּלָלֵי, דְּתַנְיָא: בֶּהֱמַת הַשּׁוּתָּפִין חַיֶּיבֶת בִּבְכוֹרָה, וְרַבִּי אִלְעַאי פּוֹטְרָהּ. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אִלְעַאי? דִּכְתִיב: "בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ", וְהָא כְּתִיב: "בְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם"! דְּכוּלְּהוּ יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַב חֲנִינָא מִסּוּרָא: לֵיתַנְהוּ לְהָנֵי כְּלָלֵי, דְּתַנְיָא: בֶּהֱמַת הַשּׁוּתָּפִין חַיֶּיבֶת בְּמַתָּנוֹת, וְרַבִּי אִלְעַאי פּוֹטֵר. מַאי טַעְמָא? יָלֵיף "נְתִינָה" "נְתִינָה" מֵרֵאשִׁית הַגֵּז – מָה לְהַלָּן דְּשׁוּתָּפוּת לָא, אַף כָּאן דְּשׁוּתָּפוּת לָא. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בִּתְרוּמָה מִיחַיַּיב, נֵילַף "נְתִינָה" "נְתִינָה" מִתְּרוּמָה! אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ בִּתְרוּמָה נָמֵי פּוֹטֵר. אִי מָה תְּרוּמָה, בָּאָרֶץ – אִין, בְּחוּצָה לָאָרֶץ – לָא, אַף מַתָּנוֹת, בָּאָרֶץ – אִין, בְּחוּצָה לָאָרֶץ – לָא! אָמַר רַבִּי יוֹסֵי מִנְּהַרְבִּיל: אִין, וְהָתַנְיָא, רַבִּי אִלְעַאי אוֹמֵר: מַתָּנוֹת אֵין נוֹהֲגִין אֶלָּא בָּאָרֶץ, וְכֵן הָיָה רַבִּי אִלְעַאי אוֹמֵר: רֵאשִׁית הַגֵּז אֵין נוֹהֵג אֶלָּא בָּאָרֶץ. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אִלְעַאי? אָמַר רָבָא: יָלֵיף "נְתִינָה" "נְתִינָה" מִתְּרוּמָה: מָה תְּרוּמָה, בָּאָרֶץ – אִין, בְּחוּצָה לָאָרֶץ – לָא, אַף רֵאשִׁית הַגֵּז, בָּאָרֶץ – אִין, בְּחוּצָה לָאָרֶץ – לָא. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אִי מָה תְּרוּמָה טוֹבֶלֶת, אַף רֵאשִׁית הַגֵּז טוֹבֶלֶת? אֲמַר לֵיהּ: אָמַר קְרָא "וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן לוֹ" – אֵין לְךָ בּוֹ אֶלָּא מֵרֵאשִׁיתוֹ וְאֵילָךְ. (ב)אִי מָה תְּרוּמָה חַיָּיבִים עָלֶיהָ מִיתָה וָחוֹמֶשׁ, אַף רֵאשִׁית הַגֵּז חַיָּיבִים עָלָיו מִיתָה וָחוֹמֶשׁ? אָמַר קְרָא: "וּמֵתוּ בוֹ", "וְיָסַף עָלָיו" – "עָלָיו" וְלֹא עַל רֵאשִׁית הַגֵּז, "בּוֹ" וְלֹא בְּרֵאשִׁית הַגֵּז. אִי מָה תְּרוּמָה רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי אַחֲרֶיהָ, אַף רֵאשִׁית הַגֵּז רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי אַחֲרֶיהָ! אָמַר קְרָא "רֵאשִׁית", אֵין לְךָ בּוֹ אֶלָּא רֵאשִׁית בִּלְבַד. אִי מָה תְּרוּמָה, מְחַדֵּשׁ עַל הַיָּשָׁן – לָא, אַף רֵאשִׁית הַגֵּז, מְחַדֵּשׁ עַל הַיָּשָׁן – לָא? אִין. [ח]וְהָתַנְיָא: הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי רְחֵלוֹת, גָּזַז וְהִנִּיחַ, גָּזַז וְהִנִּיחַ, שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים – אֵין מִצְטָרְפוֹת. הָא חָמֵשׁ – מִצְטָרְפוֹת. וְהָתַנְיָא: אֵין מִצְטָרְפוֹת! אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ: הָא דְּרַבִּי אִלְעַאי, וְהָא דְּרַבָּנַן. אִי מָה תְּרוּמָה, גָּדֵל בְּחִיּוּב – חַיָּיב, גָּדֵל בִּפְטוּר – פָּטוּר, אַף רֵאשִׁית הַגֵּז נָמֵי: גָּדֵל בְּחִיּוּב – חַיָּיב, בִּפְטוּר – פָּטוּר! [ט(ג)]וְגַבֵּי תְּרוּמָה מְנָלַן? דְּתַנְיָא: יִשְׂרָאֵל שֶׁלָּקַח שָׂדֶה בְּסוּרְיָא מִגּוֹי, עַד שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ – חַיָּיב, מִשֶּׁהֵבִיאָה שְׁלִישׁ – רַבִּי עֲקִיבָא מְחַיֵּיב בְּתוֹסֶפֶת, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. (ד)וְכִי תֵּימָא הָכִי נָמֵי, וְהָתְנַן: הַלּוֹקֵחַ גֵּז צֹאן גּוֹי – פָּטוּר מֵרֵאשִׁית הַגֵּז, הָא צֹאנוֹ לִגְזוֹז – חַיָּיב! מַתְנִיתִין

דְּלָא

דֶּרֶךְ בִּיאָתְךָ לַבַּיִת אַתָּה קוֹבֵעַ מְזוּזָה וּכְשֶׁהוּא נִכְנָס לְבֵיתוֹ רַגְלֵיהּ דִּימִינָא עַיִל בְּרֵישָׁא נִמְצָא שֶׁהַיָּמִין בִּכְנִיסָה הוּא דֶּרֶךְ בִּיאָה: מַתְּנוֹת הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה: זוֹבְחֵי שְׁנַיִם מַשְׁמַע: אַדְּרַבָּה נֵילַף נְתִינָה מִתְּרוּמָה וְלֹא תִּבְעֵי קְרָא דְּהָא קוּלָּא וַחֲמִירָא לַחֲמִירָא מַקְשִׁינַן: הַדִּין עִם הַטַּבָּח בְּפִירְקִין דִּלְעֵיל וְזוֹבְחֵי אוֹרְחֵיהּ דִּקְרָא הוּא: אַרְצְךָ אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאַרְצְךָ אַרְצְךָ מַשְׁמַע מִעוּטָא אַרְצְכֶם לֹא מַשְׁמַע מִעוּטָא כֻּלֵּי הַאי וְלֹא מְמַעֲטָא חוּצָה לָאָרֶץ מִינֵּיהּ דְּמַשְׁמַע כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לָכֶם אֶרֶץ אֲבָל אַרְצְךָ מַשְׁמַע הַמְיוּחֶדֶת לְךָ וְלֹא לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים: כִּי יִפֹּל הַנּוֹפֵל כָּל שֶׁרָאוּי לִפֹּל הֵימֶנּוּ וַאֲפִילּוּ בְּשֻׁתָּפוּת: בָּתֵּי כְנֵסִיּוֹת שֶׁאֵין חֵלֶק לְאֶחָד מֵהֶן בּוֹ שֶׁאַף לִבְנֵי עֵבֶר הַיָּם הוּא וְעוֹד שֶׁאֵינוֹ בֵּית דִּירָה: לֵיתְנְהוּ לְהָנֵי כְּלָלֵי דְּאָמַר רָבָא דְּמוֹדֵי ר' אִלְעַאי בְּכָל הָנֵי דְּהָא תַּנְיָא דִּפְלִיג ר' אִלְעַאי בִּבְכוֹרָה וְלֹא מְרַבֵּי לָהּ מִבְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם: וְאָמַר ר' חֲנִינָא מִסּוּרָא לֵיתְנְהוּ לְהָנֵי כְּלָלֵי דְּרָבָא דְּהָא תַּנְיָא דִּפְלִיג רַבִּי אִלְעַאי בְּמַתָּנוֹת וּמִדְּפָטַר בְּמַתָּנוֹת עַל כָּרְחָךְ פָּטַר נָמֵי בִּתְרוּמָה דְּאִי ס"ל בִּתְרוּמָה מְחַיֵּב הֵיכִי פָּטַר בְּמַתָּנוֹת לֵיתְיָנְהוּ לְחִיּוּבָא מִתְּרוּמָה הוֹאִיל וְגָמִיר גְּזֵרָה שָׁוָה דִּנְתִינָה נְתִינָה מִסְתַּבְּרָא דְּהָא אַגְמָרוּהּ דְּלַחֲמִירָא אִית לַן לְמֵילַף: אֶלָּא ש"מ בִּתְרוּמָה נָמֵי פָּטוּר דְּדַיֵּיק דְּגָנְךָ וְהָדַר יָלֵיף מַתָּנוֹת אוֹ מִתְּרוּמָה אוֹ מֵרֵאשִׁית הַגֵּז בִּנְתִינָה נְתִינָה: אִי מָה כֵּיוָן דְּמִתְּרוּמָה יָלֵיף רַבִּי אִלְעַאי לְרֵאשִׁית הַגֵּז דְּאָמְרַן לְעֵיל שֻׁתָּפוּת דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים נָפְקָא לֵיהּ מֵרֵישֵׁיהּ דִּקְרָא אִי מָה תְּרוּמָה בְּחוּ"ל לֹא אַף רֵאשִׁית הַגֵּז בְּחוּ"ל לֹא דִּבְפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף לו:) קַיְ"ל כָּל מִצְוָה שֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בָּאָרֶץ נוֹהֶגֶת בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּ"ל דִּילִיף מֵעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁהִיא חוֹבַת הַגּוּף וְנוֹהֶגֶת בְּכָל מָקוֹם אֲבָל חוֹבַת קַרְקַע אֵינָהּ נוֹהֶגֶת אֶלָּא בָּאָרֶץ: מִנְּהַרְבִּיל שֵׁם מָקוֹם: אִין וַדַּאי: וְהָתַנְיָא בְּנִיחוּתָא: תְּרוּמָה טוֹבֶלֶת אוֹסֶרֶת מִשּׁוּם טֶבֶל דִּכְתִיב אֲשֶׁר יָרִימוּ בָּעֲתִידִים לִיתָּרֵם הַכָּתוּב מְדַבֵּר בְּאֵלּוּ הֵן הַנִּשְׂרָפִין (סַנְהֶדְרִין דַּף פג.): אֵין לְךָ בּוֹ אֶלָּא מֵרֵאשִׁיתוֹ וְאֵילָךְ מִשֶּׁהִפְרִישׁ וְנַעֲשָׂה רֵאשִׁית הִיא שֶׁלּוֹ אֲבָל מֵעִיקָּרָא אֵין לוֹ אֶלָּא שֵׁם אֶחָד דְּהַאי רֵאשִׁית קְרָא יַתִּירָא הוּא וְאַרֵאשִׁית דִּלְעֵיל סָמֵיךְ וְהָוֵה לֵיהּ לְמִכְתַּב וְגֵז צֹאנְךָ: מִיתָה זָר הָאוֹכְלָהּ בְּמֵזִיד: חוֹמֶשׁ בְּשׁוֹגֵג: רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי: אֵין לְךָ אֶלָּא רֵאשִׁיתוֹ אֵין לְךָ נְתִינָה אַחֶרֶת לְהַפְרִישׁ מִמֶּנּוּ מִדְּלָא כְּתַב וּמִגֵּז צֹאנְךָ ש"מ מַתָּנָה רִאשׁוֹנָה בִּלְבַד אָתָא רֵאשִׁית לְאַשְׁמוּעִי': תְּרוּמָה מְחַדֵּשׁ עַל הַיָּשָׁן לֹא דִּכְתִיב הַיּוֹצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה (דְּבָרִים יד): הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי רְחֵלוֹת גָּזַז שָׁנָה זוֹ וְהִנִּיחַ: גָּזַז שְׁנִיָּה וְהִנִּיחַ עַל שֶׁהָיוּ לוֹ חָמֵשׁ גִּזִּים אֵין מִצְטָרְפוֹת לַחֲגִיזִים שֶׁל חָמֵשׁ צֹאן קָפֵיד רַחֲמָנָא וְהָא לֵית לֵיהּ: הָא חָמֵשׁ מִצְטָרְפוֹת אִם הָיוּ לוֹ חָמֵשׁ צֹאן וְגוֹזֵז הַשְּׁתַּיִם בְּשָׁנָה זוֹ וְשָׁלֹשׁ בְּשָׁנָה שְׁנִיָּה דְּהַשְׁתָּא הָוְיָא גִּזִּים שֶׁל חָמֵשׁ צֹאן מִצְטָרְפוֹת וְאַף עַל גַּב דְּחָדָשׁ וְיָשָׁן הוּא: וְהָתַנְיָא אֵידָךְ דַּאֲפִילּוּ חָמֵשׁ אֵין מִצְטָרְפוֹת קַשְׁיָין אַהֲדָדֵי: אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינָּהּ דְּהָא נָמֵי פְּלִיגֵי רַבִּי אִלְעַאי וְרַבָּנַן לְרַבִּי אִלְעַאי דְּמַקִּישׁ גֵּז לִתְרוּמָה אֵין מִצְטָרְפוֹת וּלְרַבָּנַן מִצְטָרְפוֹת. כָּל הָנֵי קֻשְׁיָתָא לְרַבִּי אִלְעַאי: הַגָּדֵל בְּחִיּוּב כְּגוֹן יִשְׂרָאֵל שֶׁלָּקַח שָׂדֶה מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים כְּדִמְפָרֵשׁ לְקַמֵּיהּ: הַגָּדֵל בִּפְטוּר בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים: בְּחִיּוּב לְאַחַר שֶׁבָּאוּ בְּיַד יִשְׂרָאֵל: בְּסוּרְיָא אֲרַם צוֹבָה שֶׁכְּבָשָׁהּ דָּוִד וְלֹא שָׁמְיָה כִּבּוּשׁ וְלֹא חָלָה בָּהּ קְדֻשַּׁת הָאָרֶץ וְקַלָּה קְדֻשָּׁתָהּ וְיֵשׁ קִנְיָן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְהַפְקִיעַ מִיַּד מַעֲשֵׂר לְפִיכָךְ אֵין יִשְׂרָאֵל חַיָּב לְעַשֵּׂר אֶלָּא עַל הַתּוֹסֶפֶת הַשְּׁנֵי שְׁלִישִׁים שֶׁגָּדְלוּ אֶצְלוֹ טֶבֶל וְחֻלִּין מְעוֹרָבִין אֲבָל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְעַשֵּׂר עַל הַכֹּל שֶׁאֵין קִנְיָן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בָּהּ לְהַפְקִיעַ מִן הַמַּעֲשֵׂר וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין דְּכֵיוָן שֶׁהֱבִיאָהּ שְׁלִישׁ בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים כְּאִלּוּ נִגְמְרָה כֻּלָּהּ בְּיָדוֹ דְּקַיְמָא לַן (ר"ה יב: יג.) תְּבוּאָה בָּתַר שְׁלִישׁ אָזְלָא: וְכִי תֵימָא הָכִי נָמֵי דְּהַגָּדֵל בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים פָּטוּר מֵרֵאשִׁית הַגֵּז אֲפִילּוּ בָּא לְיַד יִשְׂרָאֵל: הַלּוֹקֵחַ גֵּז צֹאנוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים קֹדֶם שֶׁנִּגְזָזֶה: פָּטוּר מֵרֵאשִׁית הַגֵּז דְּצֹאנְךָ בָּעֵינַן וְלֹא גִּזּוֹתֶיךָ וְהָכָא לָאו צֹאנוֹ דְּיִשְׂרָאֵל הוּא: הָא צֹאנוֹ לִגְזוֹז לָקַח וְקָנָה צַמְרוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים כְּשֶׁהִיא עוֹמֶדֶת לִגְזוֹז הוֹאִיל וְהַכֹּל שֶׁלּוֹ וּקְרִינָא בֵּיהּ צֹאנְךָ: חַיָּב וְאַף עַל פִּי שֶׁגָּדְלוּ הַגִּזִּים אֵצֶל עוֹבֵד כּוֹכָבִים:

בֵּיתְךָ דֶּרֶךְ בִּיאָתְךָ תֵּימָה אַמַּאי לֹא אָמַר שֻׁתָּפוּת דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים כִּדְקָאָמַר בְּכָל הָנֵי דִּלְעֵיל: אֶלָּא אַרְצְךָ ל"ל לְמְעוּטֵי חו"ל אע"ג דְּמִצְוָה הַתְּלוּיָה בָּאָרֶץ הִיא מִכָּל מָקוֹם אִצְטְרִיךְ לְמַעוּטֵי מִשּׁוּם דְּאִתְקַשׁ לְבָשָׂר בְּחָלָב בְּחַד קְרָא. רַשְׁבָּ"ם: אִי מָה תְּרוּמָה חַיָּבִין עָלֶיהָ מִיתָה וְחוֹמֶשׁ כו'. ואע"ג דִּבְרֵאשִׁית הַגֵּז לֹא שַׁיְּיכָא בֵּיהּ אֲכִילָה וְאֵין בִּתְרוּמָה חוֹמֶשׁ אֶלָּא בַּאֲכִילָתָהּ הֲנָאַת רֵאשִׁית הִיא אֲכִילָתָהּ:

מסורת הש"ס

א פסחים צ.; בבא קמא י:

ב יבמות פו.

ג גיטין מז.

ד לקמן קלח.

תורה אור השלם

כֵּן תָּרִימוּ גַם־אַתֶּם תְּרוּמַת יְהֹוָה מִכֹּל מַעְשְׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהֹוָה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן [במדבר יח, כח]

וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת־יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל־הַיָּמִים [דברים יד, כג]

וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל־פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וְשַׂמְתָּ בַטֶּנֶא וְהָלַכְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם [דברים כו, ב]

בִּכּוּרֵי כָּל־אֲשֶׁר בְּאַרְצָם אֲשֶׁר־יָבִיאוּ לַיהֹוָה לְךָ יִהְיֶה כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכְלֶנּוּ [במדבר יח, יג]

גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה־לָּךְ עַל־אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה־בָּהּ [דברים כב, יב]

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל־כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל־צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת [במדבר טו, לח]

כִּי תִבְנֶה בַּיִת חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגַגֶּךָ וְלֹא־תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתֶךָ כִּי־יִפֹּל הַנֹּפֵל מִמֶּנּוּ [דברים כב, ח]

וַהֲבֵאתֶם שָׁמָּה עֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת מַעְשְׂרֹתֵיכֶם וְאֵת תְּרוּמַת יֶדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם [דברים יב, ו]

כָּל־הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַיהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ [דברים טו, יט]

לֹא־תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ וְכָל־נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדֹּר וְנִדְבֹתֶיךָ וּתְרוּמַת יָדֶךָ [דברים יב, יז]

וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה [דברים יח, ג]

רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן־לּוֹ [דברים יח, ד]

וְאִישׁ כִּי־יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיָסַף חֲמִשִׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת־הַקֹּדֶשׁ [ויקרא כב, יד]

וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי וְלֹא־יִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא וּמֵתוּ בוֹ כִּי יְחַלְּלֻהוּ אֲנִי יְהֹוָה מְקַדְּשָׁם [ויקרא כב, ט]

עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל־תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה [דברים יד, כב]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פו' מהל' תפילין ומזוזה וספר תורה הל' יב, סמג עשין כג, טוש"ע יו"ד סי' רפט סעי' ב:

ב מיי' פד' מהל' תרומות הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' שלא סעי' לה:

ג מיי' פי' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יד, סמג עשין קמב, טוש"ע יו"ד סי' שלג סעי' י:

ד מיי' פב' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ח, סמג עשין קמב:

ה מיי' פב' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' א:

ו מיי' פג' מהל' ציצית הל' ד, סמג עשין כו, טוש"ע או"ח סי' יד סעי' ה ג:

ז מיי' פי"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ב, סמג עשין מט, ש"ע חו"מ סי' תכז סעי' ג:

ח מיי' פי' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' טו, סמג עשין קמג, טוש"ע יו"ד סי' שלג סעי' יב:

ט מיי' פא' מהל' תרומות הל' יח:

דְּלָא כְּרַבִּי אִלְעַאי. (א)אִי מָה תְּרוּמָה, מִמִּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ – לֹא, אַף רֵאשִׁית הַגֵּז מִמִּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ – לֹא? א(ב)וְגַבֵּי תְּרוּמָה מְנָלַן? דְּתַנְיָא: הָיוּ לוֹ שְׁנֵי מִינֵי תְּאֵנִים, שְׁחוֹרוֹת וּלְבָנוֹת, וְכֵן שְׁנֵי מִינֵי חִטִּין – אֵין תּוֹרְמִים וּמְעַשְּׂרִים מִזֶּה עַל זֶה. רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אִלְעַאי: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵין תּוֹרְמִין, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים תּוֹרְמִין. אַף רֵאשִׁית הַגֵּז מִמִּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ – לֹא. (ג)אִין, וְהָתְנַן: הָיוּ לוֹ שְׁנֵי מִינִים שְׁחוּפוֹת וּלְבָנוֹת, מָכַר לוֹ שְׁחוּפוֹת אֲבָל לֹא לְבָנוֹת – זֶה נוֹתֵן לְעַצְמוֹ וְזֶה נוֹתֵן לְעַצְמוֹ. אֶלָּא מֵעַתָּה, סֵיפָא דְּקָתָנֵי: זְכָרִים אֲבָל לֹא נְקֵבוֹת – זֶה נוֹתֵן לְעַצְמוֹ וְזֶה נוֹתֵן לְעַצְמוֹ, הָכִי נָמֵי מִשּׁוּם דִּתְרֵי מִינֵי נִינְהוּ? אֶלָּא, עֵצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לַן, דְּלִיתֵּיב לֵיהּ מֵהַאי דְּרַכִּיךְ וּמֵהַאי דְּאַשּׁוּן. הָכָא נָמֵי, עֵצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לַן, דְּלִיתֵּיב לְהוּ מִתַּרְוַיְיהוּ. הָא אוֹקֵימְנָא לְמַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי אִלְעַאי. אִי מָה תְּרוּמָה, בָּעֵינַן רֵאשִׁית שֶׁשְּׁיָרֶיהָ נִיכָּרִין, אַף רֵאשִׁית הַגֵּז שֶׁשְּׁיָרֶיהָ נִיכָּרִין? אִין. ב־דוְהָתְנַן: הָאוֹמֵר "כָּל גְּרָנִי תְּרוּמָה וְכָל עִיסָּתִי חַלָּה" – לֹא אָמַר כְּלוּם, הָא "כָּל גִּזַּיי רֵאשִׁית" – דְּבָרָיו קַיָּימִין, וְתַנְיָא אִידַּךְ: לֹא אָמַר כְּלוּם. אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ, הָא רַבִּי אִלְעַאי, וְהָא רַבָּנַן. שְׁמַע מִינַּהּ. ה(ד)אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: הָאִידָּנָא נְהוּג עָלְמָא כְּהָנֵי תְּלָת סָבֵי, כְּרַבִּי אִלְעַאי בְּרֵאשִׁית הַגֵּז, דְּתַנְיָא: רַבִּי אִלְעַאי אוֹמֵר: רֵאשִׁית הַגֵּז אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בָּאָרֶץ. ו־טוּכְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה בְּדִבְרֵי תוֹרָה, דְּתַנְיָא: רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה אוֹמֵר: אֵין דִּבְרֵי תוֹרָה מְקַבְּלִין טוּמְאָה. יוּכְרַבִּי יֹאשִׁיָּה בְּכִלְאַיִם, דְּתַנְיָא: רַבִּי יֹאשִׁיָּה אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵין חַיָּיב עַד שֶׁיִּזְרַע חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְחַרְצָן בְּמַפּוֹלֶת יָד. חוֹמֶר בִּזְרוֹעַ [וְכוּ']. וְלִיתְנֵי חוֹמֶר בְּרֵאשִׁית הַגֵּז, שֶׁנּוֹהֵג בִּטְרֵפוֹת, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמַתָּנוֹת! אָמַר רָבִינָא: הָא מַנִּי? רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּתַנְיָא: רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר אֶת הַטְּרֵפוֹת מֵרֵאשִׁית הַגֵּז. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? יָלֵיף "נְתִינָה" "נְתִינָה" מִמַּתָּנוֹת – מָה מַתָּנוֹת, טְרֵפָה – לָא, אַף רֵאשִׁית הַגֵּז נָמֵי, טְרֵפָה – לָא. וְאִי יָלֵיף נְתִינָה נְתִינָה מִמַּתָּנוֹת, לֵילַף נְתִינָה נְתִינָה מִתְּרוּמָה, מָה תְּרוּמָה: בָּאָרֶץ – אִין, בְּחוּצָה לָאָרֶץ – לָא, אַף רֵאשִׁית הַגֵּז נָמֵי: בָּאָרֶץ – אִין, בְּחוּצָה לָאָרֶץ – לָא. אַלְמָה תְּנַן: רֵאשִׁית הַגֵּז נוֹהֵג בָּאָרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ? אֶלָּא, הַיְינוּ טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּיָלֵיף "צֹאן" "צֹאן" מִמַּעֲשֵׂר – מָה מַעֲשֵׂר, טְרֵפָה – לָא, אַף רֵאשִׁית הַגֵּז, טְרֵפָה – לָא. וְהָתָם מְנָלַן? דִּכְתִיב "כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט" – פְּרָט לִטְרֵפָה שֶׁאֵינָהּ עוֹבֶרֶת. וְלֵילַף "צֹאן" "צֹאן" מִבְּכוֹר – מָה בְּכוֹר אֲפִילּוּ טְרֵפָה, אַף רֵאשִׁית הַגֵּז אֲפִילּוּ טְרֵפָה! מִסְתַּבְּרָא מִמַּעֲשֵׂר הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן זְכָרִים טְמֵאִין. בִּמְרוּבִּין, מֵרֶחֶם. אָדָם, פָּשׁוּט, לִפְנֵי הַדִּבּוּר. אַדְּרַבָּה, מִבְּכוֹר הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן: יָתוֹם, שֶׁלְּקָחוֹ. בְּשׁוּתָּפוּת, נָתְנוּ; בִּפְנֵי כֹּהֵן, בִּקְדוּשָּׁה,

דְּלָא כְּר' אַלְעַאי דְּמַקִּישׁ גֵּז לִתְרוּמָה: מִמִּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ כְּגוֹן שְׁחוֹרוֹת וּלְבָנוֹת וְאַע"ג דְּחַד פִּירָא הוּא: וּב"ה אוֹמְרִים תּוֹרְמִין דְּכוּלּוֹ מִין תְּאֵנִים ות"ק פְּלִיג אַדְּרַבִּי יִצְחָק וְאָמַר לֹא נֶחְלְקוּ ב"ה בְּדָבָר זֶה דִּתְרֵי מִינֵי נִינְהוּ: שְׁחוּפוֹת פלנ"ש: מָכַר לוֹ יִשְׂרָאֵל לְיִשְׂרָאֵל: זֶה נוֹתֵן לְעַצְמוֹ וְזֶה נוֹתֵן לְעַצְמוֹ הוֹאִיל וְלֹא שִׁיֵּיר לְעַצְמוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין כְּלוּם אֵין עָלָיו לְהַפְרִישׁ עַל אוֹתָן גִּזִּים שֶׁמָּכַר וְאַע"פ שֶׁהַגֵּז לֹא מְכָרוֹ עַל הַלּוֹקֵחַ לְהַפְרִישׁ שֶׁלָּקַח מִמַּתְּנוֹת הַכֹּהֵן אַלְמָא תְּרֵי מִינֵי נִינְהוּ וְאֵין מַפְרִישׁ מִזֶּה עַל זֶה דְּאִי מַפְרְשֵׁי הֲוָה לֵיהּ שִׁיּוּרָא גַּבֵּי מוֹכֵר וְתַנְיָא לָקַח גֵּז צֹאנוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ אִם שִׁיֵּיר הַמּוֹכֵר חַיָּיב: סֵיפָא דְּקָתָנֵי נָמֵי מָכַר זְכָרִים אֲבָל לֹא נְקֵבוֹת זֶה נוֹתֵן לְעַצְמוֹ כו': ה"נ דִּתְרֵי מִינֵי נִינְהוּ וְלֹא הָוֵי שִׁיּוּרָא: אֶלָּא וַדַּאי שִׁיּוּרָא הוּא וְאַחֵר רָמְיָא לְמֵיתַב כּוּלְּהוּ וְהָא דְּקָתָנֵי זֶה נוֹתֵן לְעַצְמוֹ וְזֶה נוֹתֵן לְעַצְמוֹ עֵצָה טוֹבָה קמ"ל אַשְׁמְעִינַן תַּנָּא לַמּוֹכֵר שֶׁלֹּא יִתֵּן לוֹ מִן הַנְּקֵבוֹת הַמְּשׁוּמָּרוֹת לוֹ עַל הַזְּכָרִים שֶׁמָּכַר מִשּׁוּם דְּהָנֵי דִּזְכָרִים אָשׁוּן קָשֶׁה וְהָנֵי דִּנְקֵבוֹת רַכִּיךְ לְפִיכָךְ יִקְנֶה מִן הַלּוֹקֵחַ כְּדֵי רֵאשִׁית הַגֵּז שֶׁל זְכָרִים מִגֵּזֶר הַזְּכָרִים: ה"נ גַּבֵּי שְׁחוּפוֹת וּלְבָנוֹת מִשּׁוּם עֵצָה טוֹבָה הוּא דְּגִזַּת הַלְּבָנוֹת טוֹבָה מִשֶּׁל שְׁחוּפוֹת וְיִקְנֶה מִן הַלּוֹקֵחַ כְּשִׁיעוּר הַשְּׁחוּפוֹת וְיִתֵּן לוֹ לְכֹהֵן: שֶׁשְּׁיָרֶיהָ נִכָּרִין דְּאִם אָמַר כָּל גְּרָנִי תְּרוּמָה לֹא אָמַר כְּלוּם: אִין וְהָתְנַן בְּנִיחוּתָא: ה"ג וְתַנְיָא אִידָךְ לֹא אָמַר כְּלוּם: כְּר' אַלְעַאי בְּרֵאשִׁית הַגֵּז וה"ה לְמַתָּנוֹת: אֵין דִּבְרֵי תוֹרָה מְקַבְּלִין טוּמְאָה בְּמַסֶּכֶת בְּרָכוֹת דְּקָתָנֵי גַּבֵּי בַּעַל קֶרִי דְּצָרִיךְ טְבִילָה לְדִבְרֵי תוֹרָה: חִטָּה שְׂעוֹרָה וְחַרְצָן שֶׁלָּשְׁתָּן יַחַד כִּדְאָמַר בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ הַזּוֹרֵעַ כִּלְאַיִם לוֹקֶה וְאוֹקִימְנָא לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי יֹאשִׁיָּה: חוֹמֶר בַּזְּרוֹעַ כו' כִּדְפָרִישִׁית לָהּ בְּמַתְנִיתִין: טְרֵפָה אֵינָהּ בִּכְלַל מַתָּנוֹת דִּכְתִיב תִּתֶּן לוֹ וְלֹא לְכַלְבּוֹ: וְאִי יָלֵיף תַּנָּא דִּידַן נְתִינָה נְתִינָה נֵילַף כו' דְּהָא מַתְנִי' כְּר' שִׁמְעוֹן אוֹקִימְתָּא: מִמַּעֲשֵׂר כָּל מַעֲשַׂר בָּקָר וָצֹאן: יֵשׁ טְרֵפָה שֶׁאֵינָהּ עוֹבֶרֶת תַּחַת הַשֵּׁבֶט כְּגוֹן נֶחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַעְלָה וּמִינָהּ יָלֵיף שְׁאָר טְרֵפוֹת: בִּבְכוֹר קָדוֹשׁ אֲפִלּוּ טְרֵפָה וּבְעֵי קְבוּרָה דְּהָא קְדִישְׁתֵּיהּ רֶחֶם: מַעֲשֵׂר וְרֵאשִׁית הַגֵּז לֹא בָּעֵינַן זְכָרִים וְאֵין נוֹהֲגִים בִּטְמֵאִים אֲבָל בְּכוֹר אֵינוֹ אֶלָּא זָכָר וְנוֹהֵג בַּחֲמוֹר. מַעֲשֵׂר וְרֵאשִׁית הַגֵּז אֵינוֹ אֶלָּא בִּמְרוּבִּים מַעֲשֵׂר בַּעֲשָׂרָה רֵאשִׁית הַגֵּז בַּחֲמֵשׁ. וְאֵינָן קְדוֹשִׁים מֵרֶחֶם וְאֵין נוֹהֲגִים בָּאָדָם אֲבָל בְּכוֹר נוֹהֵג בְּיָחִיד וְקָדוֹשׁ מֵרֶחֶם וְנוֹהֵג בָּאָדָם. מַעֲשֵׂר וְגֵז אֵינָן נוֹהֲגִים אֶלָּא בִּפְשׁוּטִין וְאֵינָן לִפְנֵי הַדִּבּוּר אֲבָל בְּכוֹרוֹת קָדְשׁוּ בְּמִצְרַיִם: ה"ג אַדְּרַבָּה מִבְּכוֹר הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף שֶׁכֵּן יָתוֹם שֶׁלְּקָחוֹ בְּשׁוּתָּפוּת נָתְנוּ בִּפְנֵי כֹּהֵן בִּקְדוּשָּׁה וּבִמְכִירָה וְהָנָךְ נְפִישִׁין בְּכוֹר וְרֵאשִׁית הַגֵּז נוֹהֲגִין בְּיָתוֹם אַף עַל פִּי שֶׁמֵּתָה אִמּוֹ קוֹדֶם לֵידָתוֹ כְּגוֹן זֶה פֵּירֵשׁ לְמִיתָה וְזֶה פֵּירֵשׁ לְחַיִּים אֲבָל מַעֲשֵׂר לֹא דִּגְמַר תַּחַת תַּחַת מִקֳּדָשִׁים דִּכְתִיב תַּחַת אִמּוֹ פְּרָט לְיָתוֹם אֲבָל בְּכוֹר קָדוֹשׁ וַאֲפִלּוּ יָתוֹם וְיִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב וְיֵאָכֵל בְּמוּמוֹ לְכֹהֵן. בְּכוֹר וְגֵז נוֹהֲגִים בְּלָקוֹחַ וּבְשׁוּתָּפוּת אֲבָל לָקוֹחַ פָּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר וְכֵן הַשּׁוּתָּפוּת דִּכְתִיב יִהְיֶה לָּךְ וְלֹא שֶׁל שׁוּתָּפוּת (בְּכוֹרוֹת דַּף נו:) וְכֵן שֶׁנְּתָנוֹ לוֹ בְּמַתָּנָה בְּמַסֶּכֶת בְּכוֹרוֹת בְּפ' בָּתְרָא (דַּף נה:): בִּפְנֵי בְּכוֹר וְגֵז נוֹהֲגִים אַף שֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת אֲבָל מַעֲשֵׂר לֹא כִּדְמְפָרֵשׁ בִּגְמ' דִּבְכוֹרוֹת בְּפֶרֶק בָּתְרָא (דַּף נג.) גְּזֵרָה מִשּׁוּם לָקוֹחַ וּמִשּׁוּם יָתוֹם. בְּכוֹר וְגֵז מִמַּתְּנוֹת כְּהוּנָּה הֵן וְלֹא מַעֲשֵׂר דְּנֶאֱכָל הוּא לִבְעָלִים כִּשְׁלָמִים:

אַף רֵאשִׁית הַגֵּז שֶׁשְּׁיָרֶיהָ נִכְּרִין תֵּימָה מְנָלַן דִּבְעֵינַן שֶׁשִּׁירֶיהָ נִכָּרִין אִי מִדִּכְתִיב רֵאשִׁית בְּרֵאשִׁית הַגֵּז נָמֵי כְּתִיב רֵאשִׁית וּמָה צָרִיךְ לְמֵילַף מִתְּרוּמָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָא דִּבְעֵינַן בִּתְרוּמָה שֶׁיָּרֶיהָ נִכָּרִים מִשּׁוּם דְּיַלְפִינַן תְּרוּמָה מֵחַלָּה דְּחַלָּה נִקְרֵאת תְּרוּמָה וּבַחַלָּה כְּתִיב מֵרֵאשִׁית דְּמַשְׁמַע וְלֹא כָּל רֵאשִׁית: **כְּרַבִּי** אַלְעַאי בְּרֵאשִׁית הַגֵּז וה"ה בְּמַתָּנוֹת כִּדְפֵּי' בְּקוּנְט' אע"ג דִּכְוּלְּהוּ אָמוֹרָאֵי בְּפֶרֶק הַזְּרוֹעַ (לְעֵיל חוּלִּין דַּף קלב.) סְבִרֵי שֶׁנּוֹהֵג בְּחוּ"ל דְּהָווּ יָהֲבֵי מַתְנָתָא בְּבָבֶל אֲפִלּוּ הָכִי הֲלָכָה כְּר' אַלְעַאי וה"נ קָאָמַר כְּרַבִּי יֹאשִׁיָּה בְּכִלְאַיִם וְרֹב אָמוֹרָאִין לֵית לְהוּ דְּר' יֹאשִׁיָּה כִּדְמוּכָח בְּפ' תּוֹלִין (שַׁבָּת דַּף קלט.) גַּבֵּי כְּשׁוּתָא בְּכַרְמָא וְכֵן נָמֵי הָא דְּקָאָמַר כְּר' יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא בְּדִבְרֵי תּוֹרָה וְטוּבָא אָמוֹרָאֵי וְתַנָּאֵי סְבִרֵי בְּפֶרֶק מִי שֶׁמֵּתוֹ (בְּרָכוֹת דַּף כב.) דְּבַעַל קֶרִי אָסוּר בְּדִבְרֵי תּוֹרָה וא"ת דְּרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק קָאָמַר הָכָא דְּנָהוֹג עָלְמָא כְּרַבִּי אַלְעַאי וה"ה בְּמַתָּנוֹת וּבפ' הַזְּרוֹעַ (לְעֵיל חוּלִּין דַּף קלב:) אָמַר דְּרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק קָנִיס גְּלִימָא וְשֶׁמָּא קֹדֶם דְּנָהוֹג הֲוָה קָנִיס גְּלִימָא פֵּי' רַב הַאי גָּאוֹן דְּהָא דְּאָמַר בִּפְסָחִים (דַּף ז:) כָּל הַמִּצְוֹת כֻּלָּן מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן עוֹבֵר לַעֲשִׂיָּתָן חוּץ מִן הַטְּבִילָה הַיְינוּ בִּטְבִילַת גֵּר דְּלָא הָוֵי יִשְׂרָאֵל אֶלָּא כְּשֶׁטָּבַל וְלָא מָצֵי לְמֵימַר וְצִוָּנוּ אֲבָל בִּשְׁאָר טְבִילוֹת אַף עַל פִּי שֶׁהוּא טָמֵא מְבָרֵךְ דְּנָהוֹג עָלְמָא כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא בְּדִבְרֵי תּוֹרָה וי"מ דַּאֲכַל טְבִילוֹת קָאָמַר דְּאע"ג דְּנָהוֹג עָלְמָא כְּר' יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא הַרְבֵּה מֵהֶם הָיוּ מַחֲמִירִין לִטְבֹּל: **שֶׁהַמַּתָּנוֹת** נוֹהֲגוֹת בֵּין בִּמְרֻבֶּה בֵּין בִּמוּעָט כו' וא"ת וְלִיתְנֵי נָמֵי הָא דְּתַנְיָא לְעֵיל לָקַח גֵּז צֹאנוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים פָּטוּר זֶה חֹמֶר בַּזְּרוֹעַ וּלְחַיָּיס מֵרֵאשִׁית הַגֵּז וי"ל דְּלָא תָּנֵי אֶלָּא דְּבָרִים שֶׁזֶּה נוֹהֵג וְזֶה אֵין נוֹהֵג אֲבָל זֶה פָּטוּר וְזֶה חַיָּב לָא קָתָנֵי: **פְּרָט** לִטְרֵפָה שֶׁאֵינָהּ עוֹבֶרֶת תֵּימָה מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַטָּה נָמֵי אֵינָהּ עוֹבֶרֶת וְשֶׁמָּא דְּאִין הָכִי נָמֵי דְּאֵין נִכְנֶסֶת לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר וְלוֹקֵחַ: **לֵילַף** צֹאן צֹאן מִבְּכוֹר וא"ת א"כ ג"ש ל"ל דִּבְלָא ג"ש מִמֵּילָא יָדְעִינַן דְּרֵאשִׁית הַגֵּז נוֹהֵג בִּטְרֵפָה דְּמֵהֵיכָא תֵּיתֵי לְמַעֵט וי"ל דְּאִלּוּ לֹא הָוְיָא ג"ש הֲוָה גָּלוּי מִלְּתָא מָה צֹאן זֶה דִּינוֹ בְּכָךְ אַף צֹאן זֶה דִּינוֹ בְּכָךְ דִּבְלָא צֹאן לֹא אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא נִכְתְּבוּ דְּאִיצְטְרִיךְ לְגוּפֵיהּ: **שֶׁכֵּן** יָתוֹם תֵּימָה דְּהַיְינוּ גּוּפָהּ נֵילַף שֶׁלֹּא' יִנְהֹג יָתוֹם בְּרֵאשִׁית הַגֵּז כִּבְכוֹר ה"מ לְמֵימַר נָמֵי שֶׁכֵּן צֹאנְךָ מִצֹּאנְךָ דִּבְמַעֲשֵׂר כְּתִיב וְכָל מַעֲשַׂר בָּקָר וָצֹאן: **לִפְנֵי** בְּקוּנְט' מַגִּיהַּ וְגָרַס בִּפְנֵי וּפֵי' בִּפְנֵי הַבַּיִת מַשְׁא"כ בְּמַעֲשֵׂר שֶׁבָּטְלוֹ וְקָשֶׁה וְכִי מִפְּנֵי שֶׁבָּטַל מִדְּרַבָּנַן יֵשׁ לְבַטֵּל ג"ש אֶלָּא לִפְנֵי גָּרְסִינַן בְּכָל הַסְּפָרִים וּפֵרוּשׁ שֶׁמַּעֲשֵׂר מְקֻדָּשׁ לְפָנָיו וְלַאֲחֲרָיו מַשְׁא"כ בִּבְכוֹר וְרֵאשִׁית הַגֵּז:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פה׳ מהל׳ תרומות הל׳ ג:

ב מיי׳ פג׳ מהל׳ תרומות הל׳ ה:

ג מיי׳ פה׳ מהל׳ ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל׳ א, סמג עשין קמג, טוש״ע יו״ד סי׳ שכב סעי׳ א:

ד מיי׳ פי׳ מהל׳ ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל׳ ח, טוש״ע יו״ד סי׳ שלג סעי׳ ו:

ה מיי׳ פי׳ מהל׳ ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל׳ א, טוש״ע יו״ד סי׳ שלג סעי׳ א:

ו מיי׳ פד׳ מהל׳ קריאת שמע הל׳ ח:

ז מיי׳ פד׳ מהל׳ תפילה וברכת כהנים הל׳ י:

ח מיי׳ פא׳ מהל׳ ברכות הל׳ ט:

ט מיי׳ פי׳ מהל׳ תפילין ומזוזה וספר תורה הל׳ ח, סמג עשין יח, טוש״ע יו״ד סי׳ רפב סעי׳ ט:

י מיי׳ פה׳ מהל׳ כלאים הל׳ א, סמג לאוין רפ, טוש״ע יו״ד סי׳ רצו סעי׳ א:

מסורת הש״ס

א בכורות נג:; בכורות נד:

ב תוספתא תרומות

ג משנה חולין

ד ברכות כב.

תורה אור השלם

וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה [דברים יח, ג]

רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן־לוֹ [דברים יח, ד]

וְכָל־מַעְשַׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל אֲשֶׁר־יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה־קֹּדֶשׁ לַיהֹוָה [ויקרא כז, לב]

כָּל־הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַיהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ [דברים טו, יט]

[שמות יג]

בִּקְדוּשָּׁה, וּמְכִירָה – וְהָנָךְ נְפִישִׁין! פָּשׁוּט מִפָּשׁוּט עֲדִיף לֵיהּ. רֵאשִׁית הַגֵּז אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בִּרְחֵלִים. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב חִסְדָּא: אָתְיָא גֵּיזָה גֵּיזָה, כְּתִיב הָכָא "רֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן לוֹ", וּכְתִיב הָתָם "וּמִגֵּז כְּבָשַׂי יִתְחַמָּם", מָה לְהַלָּן כְּבָשִׂים, אַף כָּאן כְּבָשִׂים. (א)וְנֵילַף "גֵּיזָה" "גֵּיזָה" מִבְּכוֹר, דְּתַנְיָא: "לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ" – אֵין לִי אֶלָּא שׁוֹר בַּעֲבוֹדָה וְצֹאן בְּגִיזָּה. מִנַּיִן לִיתֵּן הָאָמוּר שֶׁל זֶה בָּזֶה, וְאֶת הָאָמוּר שֶׁל זֶה בָּזֶה? תַּלְמוּד לוֹמַר "לֹא תַעֲבוֹד וְלֹא תָגוֹז". אָמַר קְרָא: "תִּתֶּן לוֹ", וְלֹא לְשַׂקּוֹ. אֶלָּא מֵעַתָּה, נוֹצָה שֶׁל עִזִּים לִיחַיֵּיב? בָּעֵינַן גֵּיזָה, וְלֵיכָּא! מַאן שָׁמְעַתְּ לֵיהּ הַאי סְבָרָא? רַבִּי יוֹסֵי – הָא מוֹדֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּמִידֵּי דְּאוֹרְחֵיהּ! [א]אֶלָּא, כִּדְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: "לַעֲמוֹד לְשָׁרֵת" – דָּבָר הָרָאוּי לְשֵׁירוּת, הָכָא נָמֵי – דָּבָר הָרָאוּי לְשֵׁירוּת. [ב](ב)אֶלָּא "גֵּיזָה" "גֵּיזָה" לְמַאי אֲתָא? לְכִדְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: כְּבָשִׂים שֶׁצַּמְרָן קָשֶׁה פְּטוּרִים מֵרֵאשִׁית הַגֵּז, שֶׁנֶּאֱמַר "וּמִגֵּז כְּבָשַׂי יִתְחַמָּם". תָּנֵי חֲדָא: גּוֹזֵז אֶת הָעִזִּים וְשׁוֹטֵף אֶת הָרְחֵלִים – פָּטוּר, וְתַנְיָא אִידַּךְ: הַגּוֹזֵז אֶת הָעִזִּים – פָּטוּר, וְשׁוֹטֵף אֶת הָרְחֵלִים – חַיָּיב. לָא קַשְׁיָא: הָא רַבָּנַן, וְהָא רַבִּי יוֹסֵי. [ג](ג)דְּתַנְיָא: "לֶקֶט קְצִירְךָ" – וְלֹא לֶקֶט קִיטּוּף. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין לֶקֶט אֶלָּא הַבָּא מֵחֲמַת קָצִיר. (ד)רַבִּי יוֹסֵי הַיְינוּ תַּנָּא קַמָּא? כּוּלָּהּ רַבִּי יוֹסֵי הִיא, וְהָכִי קָתָנֵי: שֶׁרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אֵין לֶקֶט אֶלָּא הַבָּא מֵחֲמַת קָצִיר. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: מוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי בְּמִידֵּי דְּאוֹרְחֵיהּ, דְּתַנְיָא: רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: "קָצִיר" – אֵין לִי אֶלָּא קָצִיר, עוֹקֵר מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר "לִקְצוֹר", תּוֹלֵשׁ מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר "בְּקוּצְרֶךָ". [ד](ה)אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא: מַלְבְּנוֹת בְּצָלִים שֶׁבֵּין הַיָּרָק, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: פֵּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מֵאַחַת עַל הַכֹּל. וְכַמָּה הוּא מְרוּבֶּה? בִּשְׁלָמָא לְבֵית שַׁמַּאי – תַּרְתֵּי נָמֵי אִיקְּרוֹ "צֹאן", אֶלָּא לְבֵית הִלֵּל – מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב כָּהֲנָא: אָמַר קְרָא "עֲשׂוּיוֹת", שֶׁעוֹשׂוֹת שְׁתֵּי מִצְוֹת: רֵאשִׁית הַגֵּז וּמַתָּנוֹת. אֵימָא בְּכוֹרָה וּמַתָּנוֹת? בְּכוֹרָה, חֲדָא מִי לָא מִיחַיְּיבָא? וּלְטַעְמָיךְ, מַתָּנוֹת, חֲדָא מִי לָא מִיחַיְּיבָא? אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: "עֲשׂוּיוֹת" – שֶׁמְּעַשּׂוֹת אֶת בַּעֲלֵיהֶן, וְאוֹמְרוֹת לוֹ: "קוּם עֲשֵׂה מִצְוָה". תַּנְיָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשּׁוּם אָבִיו: אַרְבַּע, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאַרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשֶּׂה". תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי: אִלְמָלֵא דִּבְרֵיהֶן דִּבְרֵי תוֹרָה, וְדִבְרֵי בְּרִיבִּי קַבָּלָה – אֲנַן דִּבְרֵי בְּרִיבִּי שׁוֹמְעִין, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁדִּבְרֵיהֶם דִּבְרֵי קַבָּלָה, וְדִבְרֵי בְּרִיבִּי דִּבְרֵי תוֹרָה. וְהָאָמַר מָר: אֵין הַכְרָעָה שְׁלִישִׁית מַכְרַעַת!

אָמַר

בקדשה בכור אינו צריך להקדיש דקדשתו מרחם וגז נמי אין צריך להקדיש דאין קדשה חלה עליו אבל מעשר מקדישו בשבט. לישנא אחרינא אמרי ליה בקדשה בכור וגז נכסי כהן לקדש בו את האשה כדתניא בגמרא דארבעה אבות (ב"ק דף יג.) בכור מוכרין אותו תם ובעל מום חי ושחוט ומקדשין בו את האשה אבל מעשר אינו נכסי בעלים לקדש בו את האשה דהא כתיב ביה לא ימכר ולא יגאל ולאו מלתא היא לאפ"ה ממון בעלים הוא ומקדשין בו דתנן (קדושין דף נב:) המקדש בחלקו בין בקדשים קלים כו' ואמרי' טעמא דלאחר שחיטה לאו דידיה הוא דמשלחן גבוה קא זכו אבל מחיים דידיה הוא: ומכירה בכור יכול כהן למוכרו וכן גז אבל מעשר אינו נמכר דתנן במסכת בכורות (דף לב.) (בבכור) [במעשר] נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט אלא אם כן הוי של יתומין: והנך נפישין הנך דבכור נפישין ולילף מיניה: ונילף גזה מבכור דאפילו בשור אקרי גזה ונימא מה גזה דהתם אפילו לשור הכא נמי אפילו לשור: לו למלבוש ולא לשקו וגזת שורו אין ראויה אלא לשק: להכי קרי ליה נוצה שאין דרך לגוזזן אלא לתולשן כנוצה של עוף: ליחייב דהא ראוי לאדם לבגדים נאים: בעינן גזה והא תלישה הוא: מאן שמעת ליה הך סברא דדריש לישנא דקרא דכתיב גז: רבי יוסי דאמר לקמן לקט קצירך ולא לקט קיטוף: הא אמרינן לקמן: מודה ר' יוסי במלי דאורחיה וכיון דאורחא דעזים בתלישה כגזה דמו: אלא גז דאינו אלא ברחלים: כדר' יהושע בן לוי לקמן בפרקין דכתיב גז וגו' וסמיך ליה כי בו בחר וגו': לעמד לשרת דבר הראוי לשרות לתכלת דבגדי שרד והתם צמר בעינן ואין צמר אלא של רחלים: שצמרן קשה כגון שהיו משנים משאר כבשים: יתחמם לא מיקרי גז אלא בר חמום: הגוזז את העזים פטור כדאמרינן אין גז אלא של רחלים דבר הראוי לשרות: שוטף במים בנהר ליפותן והצמר נתלש מהם: פטור דלאו גז הוא: והא דקתני שוטף פטור רבי יוסי הוא דדייק לישנא דקרא: ולא לקט קטוף הקוטף בידיו שבלי קמתו אין הנושר לקט דלישנא דקרא דיקא ופליגי רבנן עליה: במילי דאורחיה כגון בצלים ושומים דקיטוף שלהן זהו קצירן: קציר קציר ארצכם: עוקר עם השרשים כגון עדשים: תולש ביד ולא עם השרשים כגון פולין: רבי יוסי לא גרסינן בהא מתניתא. ומיהו על כרחך האי קראי דריש להו ר' יוסי מדאמר אין לי אלא קציר דאיהו דדייק לישנא דקרא ומוקי להו במלי דאורחיה: אף אנן נמי תנינא בהדיא דמודה רבי יוסי במלי דאורחיה: מלבנות שורות שבין ירק לירק: פאה מכל אחת ואחת מן המלבנות שהירק שבין מלבן למלבן הפסק לפאה דירק דירק אינו בכלל פאה חוץ מן השומים והבצלים כדתנן (פאה פ"א מ"ד) כל שהוא אוכל ונשמר ומכניסו לקיום ואמרינן במקום שנהגו (פסחים דף נו:) מכניסו לקיום פרט לירק ומיהו שומין ובצלים מכניסן לקיום. קתני מיהא לרבי יוסי דבצלים חייבין בפאה ואע"ג דאינו קוצרן במגל אלמא מודי הוא במילי דאורחיה: בשלמא לב"ש אשכחן תרתי דאיקרו נמי צאן הלכך אין אתה יכול להוציאן מכלל חיוב: חמש צאן עשויות לישנא יתירא קדרשי מאי עשויות שעושות שתי מצות ראשית הגז ומתנות דכל כמה דלא הוו חמש לא הוו נהגי בהו אלא חדא מתנות לחולייהו: אטו בכורה חדא מי לא מחייבא על כרחך כי תנא רחמנא בחמש ראשית הגז הוא דתנא: וליטעמיך מתנות נמי חדא מי לא מחייבא אישתכח דבתרתי ובחדא נמי איכא שתי מצות בכורה ומתנות וליכא למימר דהאי עשויות הכי מדריש והא ליכא למימר עשויות שלש מצות דהיכי משמע מעוט עשויות שתים הוו: אלא אמר רב אשי הכי דריש: עשויות שמעשות את בעליהן למניה חדשה שלא היה מניה עליו בפחות מכן והיינו על כרחך ראשית הגז דכתיב בה צאן דמשמע מרבה דאלו בכורה דכתיב (במדבר י"ח:י"ז) בכור שור אפילו אחד וכן מתנות אם שור אם שה (דברים י"ח:ג'): תניא א"ר גרסינן: דברי בריבי שהיה גדול בדורו דקיימא לן רבי יוסי נמוקו עמו: אנן דברי בריבי שומעין קס"ד מפני שהוא מכריע ביניהם לא חמש כבית הלל ולא שתים כב"ש: תורת משה קרויה תורה לפי שנתנה תורה לדורות ושל נביאים לא קרי אלא קבלה שקבלו מרוח הקדש כל נבואה ונבואה לפי צורך השעה והדור והמעשה: והאמר מר אין הכרעה שלישית מכרעת כשזה אומר כך וזה אומר כך וזה אומר דעת שלישית אפילו אמצעית היא ביניהם אין זה הכרע כגון (פסחים דף כ:) חבית של תרומה שנתגלתה ב"ש אומר תשפך הכל וב"ה אומרים תעשה זלוף א"ר ישמעאל בר' יוסי אני אכריע בשדה תשפך הכל בבית תעשה זלוף אמרו לו אין הכרעה שלישית מכרעת והיכי הויא הכרעה כגון ההיא דקולי מטלניות דבמה מדליקין (שבת דף כט.) ר' אליעזר אומר בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טמא ר' יהושע אומר בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טהור ר"ע אומר מן המוכן טמא שלא מן המוכן טהור א"ר יוחנן עלה כל מקום שאתה מוצא שנים חולקים ואחד מכריע כו' אלמא כה"ג קרי הכרעה היכא דגלו מאי דעתיהו דשייך לפלוגי בין מוכן לשאינו מוכן אפ"ה לא פליגנן ואתא ר"ע ונתן חלוק בדבר הוי הכרעה שהכריע במוכן כר' אליעזר ונמצאו שנים מטמאים במוכן ור' יהושע יחיד מטהר ובשאינו מוכן כר' יהושע והוו שנים מטהרים בשאינו מוכן אבל גבי חבית דלא גלו דעתיהו ב"ש וב"ה דניהוי שייך חלוק בין בית לשדה שלא אמרו כך ב"ש אומר בין בבית בין בשדה תשפך הכל וב"ה אומר בין בבית בין בשדה תעשה זלוף ובא שלישי וחלק בין שדה לבית התם אין זה הכרע לדבריהם אלא דעת שלישית דהכרע לשון כף מאזנים הוי בשנים חולקין ובא שלישי ומכריע המשקל כאחד מהן או בכל הדבר או בחציו כזה ובחציו כזה:

מה"מ פרוש דראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלים ולא בעזים דעזים נמי אקרו צאן דכתיב (בראשית כז) לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים: **אתיא** גזה גזה אע"ג דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן גלויי מלתא בעלמא הוא דגז דכבשים הוא ואין זה דבר חדש וקצת משמע דגזרה שוה היא מדפריך בסמוך אלא גזה גזה למאי אתא מ"מ אינו דבר חדש: **ולילף** גזה גזה מבכור וא"ת והיכי מצינן למילף מבכור דאפילו שור הא צאן כתיב וי"ל דהוה אמינא דצאן לאו דוקא כי היכי דלא תגוז בכור צאנך לאו דוקא: **עוקר** מנין ת"ל לקצר תולש מנין תלמוד לומר בקצרך ואיצטריך תרי קראי משום דעוקר הוא קצת אורחיה טפי מתולש:

מסורת הש"ס

א מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; בכורות טו; בכורות כה.
ב בכורות יז.
ג ספרא קדושים פרק ב ה
ד נדרים פב.
ה משנה פאה; נדה נ.

גליון הש"ס

גמ' אלא מעתה נוצה כו'. ע' שבת דף כז ע"א תוס' ד"ה ונוצה.
שם ולא לקט קיטוף. ע' בכורות דף כה ע"א תוס' ד"ה ואר"ל.

תורה אור השלם

ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן־לו [דברים יח, ד]

כל־הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש ליהוה אלהיך לא תעבד בבכר שורך ולא תגז בכור צאנך [דברים טו, יט]

כי בו בחר יהוה אלהיך מכל־שבטיך לעמד לשרת בשם־יהוה הוא ובניו כל־הימים [דברים יח, ה]

אם־לא ברכוני חלצו ומגז כבשי יתחמם [איוב לא, כ]

ובקצרכם את־קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצר ולקט קצירך לא תלקט [ויקרא יט, ט]

ובקצרכם את־קציר ארצכם לא־תכלה פאת שדך בקצרך ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני יהוה אלהיכם [ויקרא כג, כב]

והיה ביום ההוא יחיה־איש עגלת בקר ושתי־צאן [ישעיהו ז, כא]

ותמהר (אבוגיל) [אביגיל] ותקח מאתים לחם ושנים נבלי־יין וחמש צאן (עשוות) [עשויות] וחמש סאים קלי ומאה צמקים ומאתים דבלים ותשם על־החמרים [שמואל א כה, יח]

כי יגנב־איש שור או־שה וטבחו או מכרו חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע־צאן תחת השה [שמות כא, לז]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ד, סמג עשין מג, טוש"ע יו"ד סי' שלג סעי' ב:
ב מיי' פי' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' ד, טוש"ע יו"ד סי' שלג סעי' ב:
ג מיי' פד' מהל' מתנות עניים הל' ב:
ד מיי' פג' מהל' מתנות עניים הל' ב:

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִפִּי שְׁמוּעָה אָמְרָה, מִפִּי חַגַּי זְכַרְיָה וּמַלְאָכִי. [א]רַבִּי דּוֹסָא בֶּן הַרְכִּינָס אוֹמֵר וְכוּ'. וְכַמָּה "כָּל שֶׁהֵן"? אָמַר רַב: מָנֶה וּפְרָס, וּבִלְבַד שֶׁיְּהוּ מְחוּמָּשׁוֹת, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: שִׁשִּׁים, וְנוֹתֵן סֶלַע אַחַת לְכֹהֵן. (א)רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שֵׁשׁ – לְכֹהֵן חָמֵשׁ, וְאַחַת לוֹ. עוּלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: "כָּל שֶׁהֵן" שָׁנִינוּ. (ב)תְּנַן: וְכַמָּה נוֹתֵן לוֹ? מִשְׁקַל חָמֵשׁ סְלָעִים בִּיהוּדָה, שֶׁהֵן עֶשֶׂר סְלָעִים בַּגָּלִיל. בִּשְׁלָמָא לְרַב וְרַבִּי יוֹחָנָן – נִיחָא, אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר – קַשְׁיָא! וְלִיטַעְמָיךְ, וּלְרַב מִי נִיחָא? וְהָא רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: רֵאשִׁית הַגֵּז בְּשִׁשִּׁים! הָא אִיתְּמַר עֲלַהּ דְּהַהִיא, רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ לוֹ גִּיזִּין הַרְבֵּה עֲסָקִינַן, וּמְבַקֵּשׁ לִיתְּנָן לְכֹהֵן, וְאָמְרִינַן לֵיהּ: כֹּל חַד וְחַד לָא תִּבַּצַּר לֵיהּ מֵחֲמֵשֶׁת סְלָעִים. גּוּפָא: רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: רֵאשִׁית הַגֵּז בְּשִׁשִּׁים, תְּרוּמָה בְּשִׁשִּׁים, פֵּאָה בְּשִׁשִּׁים. [ב]תְּרוּמָה בְּשִׁשִּׁים? וְהָא אֲנַן תְּנַן: תְּרוּמָה עַיִן יָפָה – אֶחָד מֵאַרְבָּעִים! דְּאוֹרָיְיתָא – בְּשִׁשִּׁים, דְּרַבָּנַן – בְּאַרְבָּעִים. [ג"ד]דְּאוֹרָיְיתָא בְּשִׁשִּׁים? וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל: חִטָּה אַחַת פּוֹטֶרֶת אֶת הַכְּרִי! דְּאוֹרָיְיתָא – כִּדְשְׁמוּאֵל, דְּרַבָּנַן בִּדְאוֹרָיְיתָא – אַחַת מֵאַרְבָּעִים, דְּרַבָּנַן בִּדְרַבָּנַן – בְּשִׁשִּׁים. [ה] [ו]פֵּאָה בְּשִׁשִּׁים, וְהָתְנַן: אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁאֵין לָהֶן שִׁיעוּר: הַפֵּאָה, וְהַבִּכּוּרִים, וְהָרֵאָיוֹן. דְּאוֹרָיְיתָא – אֵין לָהּ שִׁיעוּר, דְּרַבָּנַן – בְּשִׁשִּׁים. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? תְּנֵינָא: אֵין פּוֹחֲתִין לַפֵּאָה מִשִּׁשִּׁים, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ הַפֵּאָה אֵין לָהּ שִׁיעוּר! הָתָם בָּאָרֶץ, הָכָא בְּחוּצָה לָאָרֶץ. כִּי סְלֵיק אִיסִי בַּר הִינִי, אַשְׁכְּחֵיהּ (לְרַבִּי) [רַבִּי] יוֹחָנָן דְּקָא מַתְנֵי לֵיהּ לִבְרֵיהּ "רְחֵלִים", אֲמַר לֵיהּ: אַתְנְיֵיהּ "רְחֵלוֹת", אֲמַר לֵיהּ: כְּדִכְתִיב "רְחֵלִים מָאתַיִם", אֲמַר לֵיהּ: לְשׁוֹן תּוֹרָה לְעַצְמָהּ, לְשׁוֹן חֲכָמִים לְעַצְמָן. אֲמַר לֵיהּ: מַאן רֵישׁ סִדְרָא בְּבָבֶל? אֲמַר לֵיהּ: אַבָּא אֲרִיכָא. אֲמַר לֵיהּ: אַבָּא אֲרִיכָא קָרֵית לֵיהּ?! דְּכִירְנָא כַּד הֲוָה יָתֵיבְנָא אַחַר שְׁבַע עֶשְׂרֵה שׁוּרָן אֲחוֹרֵיהּ דְּרַב קַמֵּיהּ דְּרַבִּי, וְנָפְקִי זִיקוּקִין דְּנוּר מִפּוּמֵּיהּ דְּרַב לְפוּמֵּיהּ דְּרַבִּי, וּמִפּוּמֵּיהּ דְּרַבִּי לְפוּמֵּיהּ דְּרַב, וְלֵית אֲנָא יָדַע מָה הֵן אָמְרִין, וְאַתְּ "אַבָּא אֲרִיכָא" קָרֵית לֵיהּ?! אֲמַר לֵיהּ אִיהוּ: רֵאשִׁית הַגֵּז בְּכַמָּה? אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: בְּשִׁשִּׁים. וְהָאֲנַן "בְּכָל שֶׁהֵן" תְּנַן! אֲמַר לֵיהּ: אִם כֵּן, מָה בֵּין לִי וְלָךְ? כִּי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר: רֵאשִׁית הַגֵּז – רַב אָמַר בְּשִׁשִּׁים, וְרַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יַנַּאי אָמַר בְּשֵׁשׁ. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב דִּימִי: אַנַּחְתְּ לַן חֲדָא וְאַקְשֵׁת לַן חֲדָא. בִּשְׁלָמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַדְּרַבִּי יוֹחָנָן לָא קַשְׁיָא: הָא דִּידֵיהּ, הָא דְּרַבֵּיהּ. אֶלָּא דְּרַב אַדְּרַב קַשְׁיָא, דְּהָא אָמַר רַב מָנֶה וּפְרָס! דְּרַב אַדְּרַב נָמֵי לָא קַשְׁיָא, מַאי מָנֶה דְּקָאָמַר? בֶּן אַרְבָּעִים סְלָעִים, דַּהֲוָה לֵיהּ בְּשִׁשִּׁים,

עד שצבעו פטור פרש בקונטרס משום דהוי כמו מזיק מתנות או אוכלן דפטור וה"נ גוזל ותמה דא"כ מאי קמ"ל רב חסדא כיון דמתני' היא ובפי' רש"י הראשונים במכתב ידו פירש שקלס שגזז חמש צאן דהיינו כדי חיוב צבע מה שגזז שלא בא לידי חיוב עד שצבעו והעביר עליו קולמוס ונראה דקמ"ל רב חסדא שלא נפרש מתני' כפירוש שמחק בקונטרס אלא פטור משום דמזיק מתנות כהונה שקנאן בשנוי: והא אנן תנן שעור תרומה עין יפה אחד מארבעים ולא בעי למימר דשמואל ארי בעין רעה דאם כן מאי קמ"ל מתניתין היא במסכת תרומות (פרק ד מ"ג) עין רעה אחד מששים: אלו דברים שאין להם שעור הפאה כו' בירושלמי דמסכת פאה פריך אמאי לא חשיב נמי תרומה בהדייהו דחטה אחת פוטרת הכרי כדשמואל ומשני דתרומה יש לה שעור למעלה שאין יכול לעשות כל גרנו תרומה כדתנן העושה כל גרנו תרומה וכל עסתו חלה לא עשה ולא כלום ופריך והרי פאה דאין אדם עושה כל שדהו פאה וקתני ומשני פאה בשעת חיובא דהיינו משמתחיל לקצר אדם עושה כל שדהו פאה דהוי פאה למה שכבר קצר אבל תרומה בתר חיובא דהיינו אחר מירוח אין יכול לעשות כל גרנו תרומה בגמ' דהראיון פריך אמאי לא חשיב אפר פרה ועפר סוטה ורק יבמה ומשני דלא חשיב במתני' אלא דברים דאי עביד טובא הוי מצוה אבל אין מחייב לעשות אלא כל שהוא:

א"ר יוחנן מפי השמועה אמרה ר' יוסי הלכך הלכתא כותיה: מנה ופרס החמשה כלן: שיהו מחומשות לכל אחת מהן שבעה סלעים וחצי דהוו להו כלהו מנה ופרס שהמנה מאה זוז עשרים וחמשה סלעים הרי ל"ז סלעים וחצי: ונותן סלע מהם לכהן ולקמיה פריך ליה ממתניתין: רבי יוחנן אומר שש סלעים הוי כל שהן ויתן מהם חמש סלעים כדתנן במתני': ואחד לו ואפילו הן גוזזות אלף סלעים סגי ליה נמי בחמשה סלעים לכהן: כל שהן תנן ואפילו אין גוזזות כלן אלא סלע אחד: בשלמא לרב ורבי יוחנן ניחא דרב לא ארי בנתינת כהן כלל ואיכא למימר דהוא נמי סבירא ליה דנותן מהנך ל"ז סלעים לכהן ה' סלעים: אלא לשמואל דאמר נותן סלע לכהן הא אנן חמש תנן ולעולא נמי דאמר כל שהוא קשיא דמהיכא יתן לכהן ה' סלעים: ולרב מי ניחא והאמר ראשית הגז כו' וכיון דאמר שבעה ושלשים סלעים וחצי חייבין בראשית הגז אם מחמש רחלות באו נא מהם חלק ס' מטי לשלשים סלעים חצי סלע ולשבעה סלעים וחצי דבר מועט וא"נ מוקמינן לה כדלקמן במנה בן מ' סלעים אכתי סלע הוא דהוי ואנן ה' סלעים לכהן תנן: הא אתמר עלה כלומר ולעולם ראשית הגז בששים בין רב למעט ומתניתין דקתני חמש סלעים לאו אריישא קאי אלא מילתא באנפי נפשה היא: בישראל שיש לו גזין הרבה דחלק ששים שבהם יש בו כדי לחלק לכהנים הרבה ומבקש לתנם לכהנים הרבה דאמרי' ליה כל חד וחד כהן לא תבצר ליה מחמשה סלעים דהואיל ויש לו לתן בעינן נתינה ראויה לכל כהן כדלקמן והכא דגוזזות מעט נמי סגי ליה בששים. יש לשונות אחרים ואין בהם ממש: והא תניא עין יפה אחד מארבעים והיכי רב ושמואל אעין רעה נקטי שעוריהו: ומשני דאורייתא בששים מדאורייתא סגי ליה בששים והיינו דקתני עין רעה אחד מששים. רב ושמואל שעורא דאורייתא אתו לאשמועינן. וביחזקאל (מה) רמיזא וששיתם האיפה מחמר החטים וששיתם האיפה מחמר השעורים חמר ל' סאין איפה שלש סאין שתות שלה חצי סאה כשתוציא חצי סאה תרומה משלשים הרי אחד מששים: דרבנן מארבעים ואתו רבנן ותקון לניהיב עין יפה מארבעים ובינונית בחמשים: פוטרת את הכרי ראשית דגנך ולא יהיב ביה קרא שעור: דאורייתא כדשמואל מדאורייתא בכל שהן מפטר: דרבנן בדאורייתא בארבעים ושעורא דרבנן אתמר בתרומה שהיא מן התורה כגון תרומת תירוש ויצהר שתתן בארבעים: ושעור דרבנן בדרבנן ושעורא דאמור רבנן בתרומה דלהו כגון פרות האילן וירק בששים ורמיזא דיחזקאל אגרי עין אמרה: והראיון מפרש בגמ' דחגיגה (דף ז.) דכל כמה דבעי לאתחזויי בעזרה ברגל מתחזי ומייתי קרבן עולת ראיה וגם הקרבן אין שעורא למים אם מרבה אם מועט מן התורה אבל חכמים אמרו הראיה מעה כסף והחגיגה שתי כסף: דאורייתא אין לה שעור כלל ורבנן יהבו לן בה שעורא בששים אבל בתרומה אף על גב דמדאורייתא נמי בכל דהו מפטר נהי דמפטר מתתה דטבל מיהו לכתחלה רמיזא שעורא דילה חמשים וששים דתניא בתוספתא אמר רבי יוסי מנין לתרומה שהיא אחד מחמשים שנאמר במדין (במדבר לא) תקח אחד אחוז מן החמשים אחוז שאמרתי לך במקום אחר כזה ומנין אם תרם ועלה בידו אחד מששים שאין צריך לתרום שנאמר וזאת התרומה אשר תרימו ששית האיפה מחמר החטים וגו' אלמא דמתיהב בה שעורא הלכך לא תני לה בדברים שאין להם שעור: אשכחיה רבי יוחנן לאיסי בר היני: דמתני לבריה מתניתין חמש רחלים גוזזות מנה מנה ופרס: אמר ליה איסי כדכתיב קרא קא מתני רחלים מאתים אמר ליה לשון תורה לחוד וכו': אמר ליה ר' יוחנן לאיסי: מאן ריש סידרא בבבל ראש ישיבה: אבא אריכא רב קרי אריכא שארוך בדורו היה כדאמרינן בהמפלת בנדה (דף כד:): אבא אריכא קרית ליה ולא אמרת רבנו בלשון כבוד: דכירנא כשהיה בכאן קודם שירד לבבל היה חשוב ממני שהיה יושב לפני רבי ואני הייתי יושב שבעה עשר שורות מאחריו: זיקוקין נושאין ונותנין בהלכה: א"ל איהו איסי לרבי יוחנן: ראשית הגז בכמה כמה יהיה לו ויתחייב בראשית הגז אמר ליה בששים סלעים: מה בין לי ולך אם איני יודע פרושה של משנתינו יותר ממך מה אני גדול ממך אני יש בידי דכל שהוא לאו דוקא אלא איידי דאמר ר' דוסא שעורא רבה אמור רבנן לשון שעור מועט ודוגמא הוא ומיהו ששה סלעים בעינן כי היכי דלימטי סלע לכהן דבציר מהכי ליכא למאן דאמר דתהוי נתינה: בששים חלק ששים יתן לכהן. לישנא אחרינא ששים סלעים חייבים בראשית הגז: אנחת לן חדא אחת מדבריך יכולה להתקיים: בשלמא דרבי יוחנן דאמרת משמיה בששים: אדר' יוחנן דאמר לעיל כמה כל שהן שש חמש לכהן ואחד לו לא קשיא: הא דידיה הא דרביה משום רבי ינאי כדקאמרינן: אלא דרב אדרב קשיא דאמר רב (כלו) מנה ופרס חייבות בראשית הגז ואי ראשית הגז בששים לא מטו ליה לכהן סלע ובציר מהכי ליכא למאן דאמר: במנה בן ארבעים סלעים יש מנה גדול כך כדלקמן דהוו מנה ופרס ששים ומהן יתן סלע לכהן:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' א, סמג עשין קמג, טוש"ע יו"ד סי' שלג סעי' ט:

ב מיי' פג' מהל' תרומות הל' ב:

ג מיי' פג' מהל' תרומות הל' א, טוש"ע יו"ד סי' שלא סעי' יט:

ד מיי' פג' מהל' תרומות הל' ג:

ה מיי' פא' מהל' מתנות עניים הל' טו:

ו מיי' פב' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יז:

ז מיי' פא' מהל' חגיגה הל' ב:

מסורת הש"ס

א משנה חולין; תוספתא חולין; לעיל קלה.

ב משנה כתובות; כתובות סד:

גליון הש"ס

גמ' א"ל לשון תורה לעצמה. עי' תי"ט פ"א מ"ב דפסחים:

שם ונפקי זיקוקין. מלשון הקרא מאזרי זיקות (ישעיה נ'):

תורה אור השלם

עִזִּים מָאתַיִם וּתְיָשִׁים עֶשְׂרִים רְחֵלִים מָאתַיִם וְאֵילִים עֶשְׂרִים [בראשית לב, טו]

(א)בְּשִׁשִּׁים, וְתָנֵי תַּנָּא: מָנֶה בֶּן אַרְבָּעִים סְלָעִים. אִין! וְהָתְנַן: חֵמֶת חֲדָשָׁה, אַף עַל פִּי שֶׁמְּקַבֶּלֶת רִמּוֹנִים – טְהוֹרָה. (ב)תְּפָרָהּ וְנִקְרְעָה – שִׁיעוּרָהּ כְּמוֹצִיא רִמּוֹנִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: כְּפַקְעִיּוֹת שֶׁל שְׁתִי, אַחַת מֵאַרְבַּע, בְּמָנֶה בֶּן אַרְבָּעִים סְלָעִים. וְכַמָּה נוֹתֵן לוֹ כוּ'. תָּנָא – לֹא שֶׁיְּלַבְּנֶנּוּ וְיִתְּנֶנּוּ לוֹ, אֶלָּא שֶׁיְּלַבְּנֶנּוּ כֹּהֵן וְיַעֲמוֹד עַל חָמֵשׁ סְלָעִים. כְּדֵי לַעֲשׂוֹת בֶּגֶד קָטָן. מְנָהָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אָמַר קְרָא "לַעֲמֹד לְשָׁרֵת" – דָּבָר שֶׁהוּא רָאוּי לְשֵׁירוּת. מַאי נִיהוּ? אַבְנֵט. (ג)אֵימָא מְעִיל! תָּפַשְׂתָּ מְרוּבֶּה – לֹא תָּפַשְׂתָּ, תָּפַשְׂתָּ מוּעָט – תָּפַשְׂתָּ. וְאֵימָא כִּיפָּה שֶׁל צֶמֶר, דְּתַנְיָא: כִּיפָּה שֶׁל צֶמֶר הָיְתָה מוּנַּחַת בְּרֹאשׁ כֹּהֵן גָּדוֹל, וְעָלֶיהָ צִיץ נָתוּן, לְקַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר: "וְשַׂמְתָּ אֹתוֹ עַל פְּתִיל תְּכֵלֶת". אָמַר קְרָא "הוּא וּבָנָיו", דָּבָר הַשָּׁוֶה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו. (ד)אַבְנֵט נַמֵּי לָא שָׁוֵי. הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר אַבְנֵטוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל לֹא זֶהוּ אַבְנֵטוֹ שֶׁל כֹּהֵן הֶדְיוֹט – שַׁפִּיר. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר זֶהוּ אַבְנֵטוֹ שֶׁל כֹּהֵן הֶדְיוֹט, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? שֵׁם אַבְנֵט בָּעוֹלָם. לֹא הִסְפִּיק לִיתְּנוֹ וְכוּ'. אִיתְּמַר: גָּזַז וּמָכַר רִאשׁוֹנָה, רַב חִסְדָּא אָמַר: חַיָּיב, רַבִּי נָתָן בַּר הוֹשַׁעְיָא אָמַר: פָּטוּר. רַב חִסְדָּא אָמַר חַיָּיב, דְּהָא גָּזַז. רַבִּי נָתָן בַּר הוֹשַׁעְיָא אָמַר פָּטוּר, בְּעִידָּנָא דְּקָא מָלֵא שִׁיעוּרָא בָּעֵינַן "צֹאנְךָ", וְלֵיכָּא. (ה)תְּנַן: הַלּוֹקֵחַ גֵּז צֹאנוֹ שֶׁל גּוֹי, פָּטוּר מֵרֵאשִׁית הַגֵּז. הָא צֹאנוֹ לִגְזוֹז – חַיָּיב. אַמַּאי? כֹּל חַד וְחַד בָּתַר גִּיזָּה נָפְקָא לַהּ מֵרְשׁוּתֵיהּ! תַּרְגְּמָא רַב חִסְדָּא אַלִּיבָּא דְּרַבִּי נָתָן בַּר הוֹשַׁעְיָא: כְּגוֹן שֶׁהִקְנָן לוֹ כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם. הַלּוֹקֵחַ גֵּז צֹאנוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ כוּ'. מַאן תַּנָּא דְּהֵיכָא דְּאִיכָּא שִׁיוּרָא גַּבֵּי מוֹכֵר, בָּתַר מוֹכֵר אָזְלִינַן? [א](ו)אָמַר רַב חִסְדָּא: רַבִּי יְהוּדָה הִיא, דִּתְנַן: הַמּוֹכֵר קִלְחֵי אִילָן בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ – נוֹתֵן פֵּאָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. [ב]אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁלֹּא שִׁיֵּיר בַּעַל הַשָּׂדֶה, אֲבָל שִׁיֵּיר בַּעַל הַשָּׂדֶה – נוֹתֵן פֵּאָה עַל הַכֹּל. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: וְהָא מָר הוּא דְּאָמַר, וְהוּא שֶׁהִתְחִיל בַּעַל הַשָּׂדֶה לִקְצוֹר! וְכִי תֵּימָא הָכִי נַמֵּי וְהוּא שֶׁהִתְחִיל לִגְזוֹז – בִּשְׁלָמָא הָתָם, "וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם" כְּתִיב, מֵעִידָּנָא דְּאַתְחֵיל לִקְצוֹר מִיחַיַּיב בְּכוּלֵּהּ שָׂדֶה, אֶלָּא הָכָא, מֵעִידָּנָא דְּאַתְחֵיל לְמֵיגַז לָא מִיחַיַּיב בְּכוּלֵּיהּ עֶדְרֵיהּ! (ז)אֶלָּא אָמַר רָבָא: הַאי תַּנָּא הוּא, דִּתְנַן: אָמַר לוֹ "מְכוֹר לִי בְּנֵי מֵעֶיהָ שֶׁל פָּרָה זוֹ", וְהָיוּ בָּהֶן מַתָּנוֹת – נוֹתְנָן לַכֹּהֵן, וְאֵין מְנַכֶּה לוֹ מִן הַדָּמִים. לָקַח מִמֶּנּוּ בְּמִשְׁקָל – נוֹתְנָן לַכֹּהֵן וּמְנַכֶּה לוֹ מִן הַדָּמִים.

אַלְמָא

וּפָרְכִינַן וְתָנֵי תַּנָּא מָנֶה בֶּן אַרְבָּעִים וְהָא מָנֶה וּפְרָס דְּרַב הוּא מָנֶה וּפְרָס דְּקָאָמַר רַבִּי דּוֹסָא בְּכָל אַחַת מָנֶה וּפְרָס וּפְלִיגִי רַבָּנָן עֲלֵיהּ דְּאָמְרִי כָּל שֶׁהֵן וּפֵירֵשׁ רַב לְמִלְּתַיְהוּ דְּכָל שֶׁהֵן הַיְינוּ בֵּין כּוּלָּן מָנֶה וּפְרָס: חֵמֶת חֲדָשָׁה שֶׁל עוֹר שֶׁלֹּא גָּמַר תְּפִירָתָהּ וְשִׁיֵּיר בָּהּ סֶדֶק: אע"פ שֶׁמְּקַבֶּלֶת רִמּוֹנִים שֶׁאֵין בַּסֶּדֶק כְּמוֹצִיא רִמּוֹן: טְהוֹרָה שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּהּ: תְּפָרָהּ וְנִגְמְרָה מְלַאכְתָּהּ וְחָל עָלֶיהָ שֵׁם כְּלִי וְאַחַ"כ נִקְרְעָה כְּמוֹצִיא רִמּוֹן טְהוֹרָה אֲבָל מְקַבֶּלֶת רִמּוֹנִים טְמֵאָה דְּלֹא פָּקַע שֵׁם כְּלִי מִינָּהּ עַד שֶׁתִּנָּקֵב כְּמוֹצִיא רִמּוֹן כְּשִׁיעוּר כָּל כְּלֵי בַּעֲלֵי בָתִּים שֶׁשִּׁיעוּרָן כְּרִמּוֹנִים: כְּפַקְעִיּוֹת שֶׁל שְׁתִי שִׁיעוּר קְרִיעַת כְּלִי לְטַהֵר כְּשֶׁמּוֹצִיא פַּקְעִיּוֹת שֶׁל שְׁתִי שֶׁזֶּה הוּא תַּשְׁמִישְׁתָּהּ שֶׁל חֵמֶת וְאֵין דֶּרֶךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ פֵּירוֹת וּסְתָם פַּקְעִיּוֹת שֶׁל שְׁתִי גְּדוֹלִים עָשָׂר סְלָעִים מִשְׁקָלָם אַרְבָּעָה לְמָנֶה: פַּקְעִיּוֹת לְמוֹשֵׁיי"ל: תָּנָא הָא דְּקָתָנֵי מַתְנִיתִין חָמֵשׁ סְלָעִים מְלוּבָּן לֹא שֶׁיְּהֵא עַל יִשְׂרָאֵל מוּטָל לְלַבְּנוֹ אֶלָּא אַשִּׁיעוּרָא קָפֵיד דְּלֵיתִיב לֵיהּ בְּהֶכְרֵעַ שֶׁכְּשֶׁיִּתְלַבֵּן שֶׁיְּהֵא בּוֹ חָמֵשׁ סְלָעִים וְנִפְטָרוֹת כָּל גִּזִּים: אָמַר קְרָא לַעֲמֹד לְשָׁרֵת בָּתַר רֵאשִׁית הַגֵּז כְּתִיב כִּי בוֹ בָּחַר ה' מִכָּל שְׁבָטֶיךָ לַעֲמֹד לְשָׁרֵת: מַאי נִיהוּ אַבְנֵט שֶׁהוּא קָטָן שֶׁבְּבִגְדֵי כְּהוּנָּה וְקִים לְהוּ לְרַבָּנָן שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת מֵחָמֵשׁ סְלָעִים צֶמֶר שֶׁהֲרֵי אֵין כּוּלּוֹ צֶמֶר אֶלָּא כִּלְאַיִם הוּא: תָּפַשְׂתָּ מְרוּבֶּה לֹא תָּפַשְׂתָּ בְּרַיְיתָא בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים גַּבֵּי זָבָה (וַיִּקְרָא טו) יָמִים רַבִּים יָמִים שְׁנַיִם רַבִּים שְׁלֹשָׁה אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא רַבִּים עֲשָׂרָה אָמַרְתָּ כָּל שֶׁשָּׁמְעוּ מְרוּבֶּה וְשָׁמְעוּ מוּעָט תָּפַשְׂתָּ מְרוּבֶּה לֹא תָּפַשְׂתָּ תָּפַשְׂתָּ מוּעָט תָּפַשְׂתָּ הוֹאִיל וְלֹא פֵּירֵשׁ לְךָ אֵיזֶה מֵהֶן יֵשׁ לְךָ לִתְפּוֹס הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּמַשְׁמָע שֶׁאִם לֹא נִתְפּוֹס אֶלָּא הַמְרוּבֶּה אֲנִי מְשִׁיבְךָ מֵהֵיכָן אַתָּה מְמַעֲטוֹ לָזֶה הַמּוּעָט וַהֲלֹא אַף הוּא בְּמַשְׁמָע כְּשֶׁתֹּאמַר אֵינָהּ זָבָה בִּפְחוֹת מֵעֲשָׂרָה אֲנִי אוֹמֵר לְךָ וַהֲלֹא אַף שְׁלֹשָׁה בְּמַשְׁמָע וּכְשֶׁתֹּאמַר בִּשְׁלֹשָׁה וַאֲנִי מְשִׁיבְךָ אֵינוֹ אֶלָּא עֲשָׂרָה אַתָּה אוֹמֵר לִי אַף הַשְּׁלֹשָׁה בְּמַשְׁמָע. וְגַבֵּי שֵׁרוּת נַמֵּי תֹּאמַר אַבְנֵט וַאֲנִי מְשִׁיבְךָ וְאֵימָא מְעִיל אַתָּה אוֹמֵר לִי וַהֲלֹא אַף הָאַבְנֵט בִּכְלַל שֵׁרוּת וּמֵהֵיכָן אַתָּה מְמַעֲטוֹ אֲבָל כְּשֶׁתֹּאמַר אֵין פָּטוּר אֶלָּא בִּכְדֵי מְעִיל אֲנִי מְשִׁיבְךָ וַהֲלֹא אַבְנֵט רָאוּי לְשֵׁרוּת וּקְרָא שֵׁרוּת הוּא דִּכְתִיב: וְאֵימָא כִּפָּה שֶׁל צֶמֶר שֶׁהִיא מוּעֶטֶת מֵאַבְנֵט וְאַף הִיא בִּכְלַל שֵׁרוּת כִּדְכְתִיב (שְׁמוֹת כח) עַל פְּתִיל תְּכֵלֶת וּתְכֵלֶת עַמְרָא הוּא: כִּפָּה כּוֹבַע קָטָן פְּלֶטְרִי"י: וְשַׂמְתָּ אוֹתוֹ בְּצִיץ: אָמַר קְרָא גַּבֵּי שֵׁרוּת דְּרֵאשִׁית הַגֵּז: הוּא וּבָנָיו וְצִיץ אֵינוֹ בְּכֹהֵן הֶדְיוֹט: הָנִיחָא לְמ"ד אַבְנָטוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁהוּא בּוּץ כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא טז) וּבְאַבְנֵט בַּד יַחְגֹּר: לֹא זֶהוּ אַבְנָטוֹ שֶׁל כֹּהֵן הֶדְיוֹט שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה דְּהָא הוּא הוּאִי שֶׁל כִּלְאַיִם כִּדְכְתִיב (שְׁמוֹת לט) וְאֶת הָאַבְנֵט שֵׁשׁ מָשְׁזָר תְּכֵלֶת וְגוֹ' וְכִי כְּתִיב אַבְנֵט דְּכִלְאַיִם בֵּין בְּכֹהֵן גָּדוֹל בֵּין בְּכֹהֵן הֶדְיוֹט דְּכָל הַשָּׁנָה כְּתִיב: שַׁפִּיר מַשְׁכַּחַתְּ שָׁוִין אַהֲרֹן וּבָנָיו בְּאַבְנֵט שֶׁל צֶמֶר כְּגוֹן שֶׁל שְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה: אֶלָּא לְמ"ד אַבְנָטוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים כָּשֵׁר הוּא בְּהֶדְיוֹט כָּל הַשָּׁנָה דְּהָכִי כְּתִיב אַבְנֵט בְּכִלְאַיִם גַּבֵּי פָּרָשַׁת בִּגְדֵי כְּהוּנָּה בְּכֹהֵן גָּדוֹל הוּא דִּכְתִיב אֲבָל בְּכֹהֵן הֶדְיוֹט כּוּלּוֹ שֶׁל בּוּץ א"כ לֹא מַשְׁכַּחַתְּ צֶמֶר בְּאַבְנֵט שֶׁל הֶדְיוֹט וְאַמַּאי מַשְׁעֶרֶת רֵאשִׁית הַגֵּז בְּאַבְנֵט הָא לֹא שָׁוִין בּוֹ אַהֲרֹן וּבָנָיו שֶׁהַצֶּמֶר אֵינוֹ רָאוּי לְשֵׁרוּת הֶדְיוֹט: שֵׁם אַבְנֵט אע"ג דְּאֵין צֶמֶר בְּשֵׁרוּת הֶדְיוֹטוֹת הֲרֵי רָאוּי לְשֵׁרוּת כ"ג וְאִי מִשּׁוּם הוּא וּבָנָיו הָכִי קָאָמַר דְּבָרִים הָרְאוּיִין לְאַבְנֵט שֶׁהֲרֵי אַבְנֵט נוֹהֶגֶת בּוֹ וּבְבָנָיו: מָכַר לוֹ שְׁחוּפוֹת כו' הָא אוֹקִימְנָא עֵגֶה טוֹבָה קמ"ל לאע"ג שֶׁשִּׁיֵּיר לְעַצְמוֹ מִן הַטּוֹב יִקְנֶה מִן הַלּוֹקֵחַ מִמִּין הָרְעוּת אֶחָד מִשִּׁשִּׁים וְיִתֵּן לוֹ: גָּזַז וּמָכַר רִאשׁוֹנָה רִאשׁוֹנָה הָיָה מוֹכֵר לְאַחַר גִּזָּתָהּ מִיָּד קוֹדֶם שֶׁנִּצְרַף חָמֵשׁ גִּיזִּין: חַיָּיב בְּרֵאשִׁית הַגֵּז דְּגֵז צֹאנְךָ אָמַר רַחֲמָנָא וְהָא אִיכָּא דִּבְשַׁעַת גִּיזָּה כָּל אַחַת הָיְתָה שֶׁלּוֹ: בְּעִידָּנָא דְּקָא מָלֵי שִׁיעוּרָא דְּחָמֵשׁ צֹאן שֶׁעַל יְדֵי גִּיזָּה הַחֲמִישִׁית הוּא מִתְחַיֵּיב בְּאַרְבָּעָה רִאשׁוֹנוֹת וְהַהִיא שַׁעְתָּא לֹא הָווּ מִצֹּאן שֶׁלּוֹ: תְּנַן הַלּוֹקֵחַ צֹאנוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים אֲפִילּוּ עַל שֶׁלֹּא נִגְזְזָה וְנִגְזְזָה פָּטוּר הַלּוֹקֵחַ דְּלָאו צֹאנוֹ הוּא: הָא צֹאנוֹ לִגְזוֹז שֶׁמָּכַר לוֹ גּוּף הַצֹּאן זֶה קָנָה לוֹ הַגּוּף עַל שֶׁגָּזַז: חַיָּיב דְּצֹאנְךָ קְרִינָא בֵּיהּ: כָּל חָדָא וַחֲדָא בָּתַר גִּיזָּה נָפְקָא מֵרְשׁוּתֵיהּ וְקָתָנֵי חַיָּיב אַלְמָא בָּתַר שְׁעַת גִּיזָּה דְּכָל חָדָא אָזְלִינַן: כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם לָאו דַּוְקָא אֶלָּא שֶׁיִּהְיוּ כָּל הַגּוּפִים קְנוּיִין לוֹ עַל תַּשְׁלוּם כָּל הַגִּזִּים: בָּתַר מוֹכֵר אָזְלִינַן לְמֵיתַב אַכּוּלְּהוּ: קִלְחֵי אִילָן אִילָנוֹת עַצְמָן לָקַח עִם פֵּירוֹתֵיהֶן. לְהָכִי נָקַט לָשׁוֹן קִלְחֵי שֶׁאֵין שָׂדֶה זוֹ שְׂדֵה אִילָן אֶלָּא שָׂדֶה לָבָן וְגָדְלוּ בָּהּ שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה אִילָנוֹת וּמְכָרָן: נוֹתֵן לוֹקֵחַ פֵּאָה מִכָּל אִילָן וְאִילָן כִּדְכְתִיב (דְּבָרִים כד) לֹא תְפָאֵר אַחֲרֶיךָ וְאֵין אֶחָד מֵהֶם פּוֹטֵר אֶת חֲבֵירוֹ הוֹאִיל וְאֵין הַשָּׂדֶה שֶׁלּוֹ שֶׁאִם הָיְתָה שָׂדֶה שֶׁלּוֹ הָיָה נוֹתֵן מֵאֶחָד עַל כּוּלָּן: אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁלֹּא שִׁיֵּיר בַּעַל הַשָּׂדֶה שׁוּם אִילָן בַּשָּׂדֶה לְעַצְמוֹ: אֲבָל שִׁיֵּיר אֶחָד לְעַצְמוֹ רָמְיָא כּוּלָּהּ חִיּוּבוֹ עָלֶיהָ וְנוֹתֵן פֵּאָה בְּקַרְקַע בִּזְרָעִים לַעֲנִיִּים וּפוֹטֵר אֶת כָּל הָאִילָנוֹת. אַלְמָא הֵיכָא דְּאִיכָּא שִׁיוּרָא כּוּלָּהּ חִיּוּבָא רָמְיָא עָלֶיהָ דְּאִי לָאו עָלֶיהָ רָמְיָא הֵיכִי פָּטַר בְּפֵאָה דִּידֵיהּ אִילָנוֹת שֶׁל אֲחֵרִים: וְהוּא שֶׁהִתְחִיל בַּעַל הַבַּיִת לִקְצוֹר הַזְּרָעִים קוֹדֶם מְכִירַת הָאִילָנוֹת דְּמֵהַהִיא שַׁעְתָּא מִחַיֵּיב בְּפֵאָה וּפֵאָה דִּידֵיהּ דְּהַהִיא שַׁעְתָּא חָזְיָא לְמִפְטַר כּוּלָּהּ שָׂדֶה וּמִיהוּ כִּי לֹא שִׁיֵּיר מִלֵּי אִסְתַּלַּק מִדִּין פֵּירוֹת אִילָנוֹת וְאֵין פְּאַת זְרָעִים פּוֹטַרְתָּן וְכִי שִׁיֵּיר דְּאַכַּתִּי שִׁיֵּיר בְּפֵירוֹת אִילָנוֹת לֹא נָפַק מֵחִיּוּבָא קַמָּא וְהָוֵה לֵיהּ כִּלְמֵעִיקָּרָא: וּבְקֻצְרְכֶם מַשְׁמַע מִתְּחִלַּת קְצִירָה: לֹא מִחַיֵּיב בְּכוּלֵּיהּ עֶדְרֵיהּ דְּלֹא כְּתִיב בִּגְזִיזְכֶם אֶלָּא גֵּז צֹאנְכֶם לְאַחַר שֶׁנִּקְרָא גֵּז צֹאן: אֶלָּא אָמַר רָבָא טַעֲמָא דְּמַתְנִי' מִשּׁוּם דְּאֵין אָדָם רַשַּׁאי לְהַפְקִיעַ מָמוֹנוֹ מִיַּד מַתָּנָה וְלִמְכּוֹר גִּיזָיו כְּדֵי שֶׁיְּהֵא גֵּז שֶׁל אֶחָד וְצֹאן שֶׁל אַחֵר לְפוֹטְרָן דְּלֹא קְרִינָא בֵּיהּ גֵּז צֹאנְךָ אֶלָּא כִּי קָא מְזַבִּין לֹא קָמְזַבִּין מַתָּנוֹת דְּכֹהֵן הִלְכָּךְ כִּי שִׁיֵּיר מִלֵּי אִיכָּא לְמֵימַר מִדְּלָא פֵּירֵשׁ מוֹכֵר לַלּוֹקֵחַ חוּץ מִמַּתְּנוֹתָיו שֶׁל כֹּהֵן וַדַּאי הַכֹּל מָכַר לוֹ וְשִׁיֵּיר אֶצְלוֹ אֶת מַתַּן הַכֹּהֵן וְאָמַר לוֹקֵחַ לַמּוֹכֵר מַתָּנָה דְּכֹהֵן גַּבָּךְ הִיא וְכִי לֹא שִׁיֵּיר חַיָּיב הַלּוֹקֵחַ וְלֹא מִשּׁוּם דְּחִיּוּב הַמַּתָּנָה עָלֶיהָ דְּלָאו צֹאנְךָ הוּא אֶלָּא מִשּׁוּם דְּזֶה לֹא מָכַר לוֹ חֶלְקוֹ שֶׁל כֹּהֵן: נוֹתְנוֹ לוֹקֵחַ לַכֹּהֵן וְאֵין הַטַּבָּח מְנַכֶּה לוֹ כְּלוּם לְפִי שֶׁלֹּא מָכַר לוֹ אֶת הַמַּתָּנוֹת מִסְתָּמָא: לָקַח הֵימֶנּוּ בְּמִשְׁקָל דְּהַשְׁתָּא וַדַּאי זַבִּין לֵיהּ: מְנַכֶּה לוֹ מִן הַדָּמִים מִשֶּׁנִּשְׁחֲטָה זָכוּ הַכֹּהֲנִים בְּמַתְּנוֹתֵיהֶן וְהַדִּין עַל הַטַּבָּח. וְגַבֵּי רֵאשִׁית הַגֵּז וַדַּאי אִם פֵּירֵשׁ לוֹ הַכֹּל אֲנִי מוֹכֵר לְךָ אֵין כָּאן לַכֹּהֵן כְּלוּם עַל זֶה הוֹאִיל וְעַל שֶׁלֹּא נִגְזְזָה נִמְכְּרָה לֹא חָל עָלֶיהָ חוֹבַת רֵאשִׁית הַגֵּז דְּלֹא קְרִינָא בֵּיהּ גֵּז צֹאנְךָ וְטַעְמָא דְּמַתְנִי' מִשּׁוּם דְּלֹא זַבְנֵיהּ וּלְטַעְמֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא אֲפִילּוּ פֵּירֵשׁ לֵיהּ יְהִיב לֵיהּ וְלָאו מִלְּתָא הִיא:

הָכִי גַּרְסִינַן הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר לֹא זֶהוּ אַבְנֵטוֹ כו' כִּדְמוּכָח בְּפ"ק דְּיוֹמָא (דַּף יב.)

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי' פג' מהל' מתנות עניים הל' יח:

ב מיי' פג' מהל' מתנות עניים הל' יח:

מסורת הש"ס

א תוספתא כלים מציעא

ב סוכה ה.

ג ערכין ד:

ד יומא יב.; יומא ו.; יומא סט.; תמיד כז:

ה משנה חולין; לעיל קלו.; לעיל קלה.

ו משנה פאה

ז משנה חולין; תוספתא חולין; לעיל קלא.; לעיל קלב.; בבא קמא קטו.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה והוא שהתחיל וכו' ואין פאת זרעים פוטרתן. עי' בפר"ח במים חיים ברמב"ם פ"ג הל' יח מהל' מתנות עניים:

תורה אור השלם

כִּי בוֹ בָּחַר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ מִכָּל־שְׁבָטֶיךָ לַעֲמֹד לְשָׁרֵת בְּשֵׁם־יְהֹוָה הוּא וּבָנָיו כָּל־הַיָּמִים [דברים יח, ה]

וְשַׂמְתָּ אֹתוֹ עַל־פְּתִיל תְּכֵלֶת וְהָיָה עַל־הַמִּצְנָפֶת אֶל־מוּל פְּנֵי־הַמִּצְנֶפֶת יִהְיֶה [שמות כח, לז]

כְּתֹנֶת־בַּד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמִכְנְסֵי־בַד יִהְיוּ עַל־בְּשָׂרוֹ וּבְאַבְנֵט בַּד יַחְגֹּר וּבְמִצְנֶפֶת בַּד יִצְנֹף בִּגְדֵי־קֹדֶשׁ הֵם וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת־בְּשָׂרוֹ וּלְבֵשָׁם [ויקרא טז, ד]

רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן־לוֹ [דברים יח, ד]

וּבְקֻצְרְכֶם אֶת־קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ לִקְצֹר וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט [ויקרא יט, ט]

אַלְמָא מַתָּנוֹת דְּכֹהֵן לָא מְזַבֵּין אִינִישׁ, הָכָא נָמֵי מַתָּנוֹת דְּכֹהֵן לָא מְזַבֵּין אִינִישׁ. הִלְכָּךְ: שִׁיֵּיר הַמּוֹכֵר – מוֹכֵר חַיָּיב, דְּאָמַר לֵיהּ לוֹקֵחַ: "מַתָּנָה דְּכֹהֵן גַּבָּךְ הִיא". לֹא שִׁיֵּיר – לוֹקֵחַ חַיָּיב, דְּאָמַר לֵיהּ מוֹכֵר: "מַתָּנָה דְּכֹהֵן לָא זַבֵּנִי לָךְ".

הֲדַרַן עֲלָךְ רֵאשִׁית הַגֵּז.

אב(א) מַתְנִי' **שִׁילּוּחַ** הַקֵּן נוֹהֵג בָּאָרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ, בִּפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת, בְּחוּלִּין אֲבָל לֹא בְּמוּקְדָּשִׁין. חוֹמֶר בְּכִסּוּי הַדָּם מִשִּׁילּוּחַ הַקֵּן, שֶׁכִּסּוּי הַדָּם נוֹהֵג בַּחַיָּה וּבָעוֹף, בִּמְזוּמָּן וּבְשֶׁאֵין מְזוּמָּן, וְשִׁילּוּחַ הַקֵּן אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בָּעוֹף, וְאֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בְּשֶׁאֵינוֹ מְזוּמָּן. גד(ב) אֵיזֶהוּ שֶׁאֵינוֹ מְזוּמָּן? כְּגוֹן אֲוָוזִין וְתַרְנְגוֹלִים שֶׁקִּנְּנוּ בַּפַּרְדֵּס, אֲבָל אִם קִנְּנוּ בַּבַּיִת, וְכֵן יוֹנֵי הַרְדְּסִיָּאוֹת – פָּטוּר מִשִּׁילּוּחַ. עוֹף טָמֵא – פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ, עוֹף טָמֵא רוֹבֵץ עַל בֵּיצֵי עוֹף טָהוֹר, וְטָהוֹר רוֹבֵץ עַל בֵּיצֵי עוֹף טָמֵא – פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. קוֹרֵא זָכָר – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. גְּמָ' רַבִּי אָבִין וְרַבִּי מְיָישָׁא, חַד אָמַר: כֹּל הֵיכָא דִּתְנַן "בָּאָרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ" שֶׁלֹּא לְצוֹרֶךְ, לְבַד מֵרֵאשִׁית הַגֵּז, לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי אִלְעַאי דְּאָמַר: "רֵאשִׁית הַגֵּז אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בָּאָרֶץ". וְחַד אָמַר: כֹּל הֵיכָא דִּתְנַן "בִּפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת" – שֶׁלֹּא לְצוֹרֶךְ, לְבַד מֵ"אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ". סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: הוֹאִיל וּבְעִנְיָינָא דְּקָדָשִׁים כְּתִיב, בִּזְמַן דְּאִיכָּא קָדָשִׁים – נִנְהוֹג, בִּזְמַן דְּלֵיכָּא קֳדָשִׁים – לָא נִנְהוֹג, קָא מַשְׁמַע לַן. וְתַרְוַיְיהוּ אָמְרִי: כֹּל הֵיכָא דִּתְנַן "בְּחוּלִּין וּבְמוּקְדָּשִׁים" – לְצוֹרֶךְ, לְבַד מִגִּיד הַנָּשֶׁה, פְּשִׁיטָא! מִשּׁוּם דְּאִיקַּדֵּשׁ פְּקַע לֵיהּ אִיסּוּר גִּיד הַנָּשֶׁה מִינֵּיהּ? וְלָאו אוֹקֵימְנָא בְּוַלְדוֹת קָדָשִׁים? וּמַאי טַעְמָא אוֹקֵימְנָא? לָאו מִשּׁוּם דְּקַשְׁיָא לַן לָא לִיתְנֵי? מֵעִיקָּרָא נָמֵי לָא תִּקְשֵׁי לָךְ, אַיְּידֵי דִּתְנָא לְצוֹרֶךְ, תְּנָא נָמֵי שֶׁלֹּא לְצוֹרֶךְ. בְּחוּלִּין אֲבָל לֹא בְּמוּקְדָּשִׁים. אַמַּאי לָא? דְּאָמַר קְרָא: "שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם" – בְּמִי שֶׁאַתָּה מְצֻוֶּה לְשַׁלְּחוֹ, יָצָא זֶה שֶׁאִי אַתָּה מְצֻוֶּה לְשַׁלְּחוֹ אֶלָּא לַהֲבִיאוֹ לִידֵי גִּזְבָּר. ה(ג) אָמַר רָבִינָא: הִלְכָּךְ, עוֹף טָהוֹר שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ פָּטוּר מִשִּׁילּוּחַ, מַאי טַעְמָא? דְּאָמַר קְרָא: "שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם" – בְּמִי שֶׁאַתָּה מְצֻוֶּה לְשַׁלְּחוֹ, יָצָא זֶה שֶׁאִי אַתָּה מְצֻוֶּה לְשַׁלְּחוֹ אֶלָּא לַהֲבִיאוֹ לְבֵית דִּין. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דִּגְמַר דִּינֵיהּ –

בַּר

מַתְנִי' שִׁלּוּחַ הַקֵּן: אֲבָל לֹא בְּמֻקְדָּשִׁין בַּגְּמ' מְפָרֵשׁ הֵיכִי דָּמֵי מֻקְדָּשִׁין: וְאֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בְּשֶׁאֵינוֹ מְזֻמָּן דִּכְתִיב (דְּבָרִים כב) כִּי יִקָּרֵא: שֶׁקִּנְּנוּ בַּפַּרְדֵּס שֶׁמָּרְדוּ וְיָצְאוּ מִן הַבַּיִת וְאֵין חוֹזְרוֹת לַבַּיִת וְנַעֲשׂוּ מִדְבָּרִיּוֹת וּפַרְדֵּס לָאו מְזֻמָּן הוּא שֶׁיְּכוֹלִים הֵם לִבְרֹחַ אֲבָל אִם בַּבַּיִת קִנְּנוּ פָּטוּר: קִנְּנוּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת שֶׁלֹּא מָרְדוּ: וְכֵן יוֹנֵי הַרְדְּסִיאוֹת שֶׁדַּרְכָּם לְגַדֵּל עִם בְּנֵי אָדָם פָּטוּר: עוֹף טָמֵא פָּטוּר כִּדְמְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא צִפּוֹר טְהוֹרָה וְלֹא טְמֵאָה: עוֹף טָמֵא רוֹבֵץ עַל בֵּיצֵי עוֹף טָהוֹר אע"ג דְּמִינָּא דְּאֶפְרוֹחַ בַּר שִׁלּוּחַ הוּא: פָּטוּר דְּקֵן צִפּוֹר בָּעֵינַן שֶׁתְּהֵא הָאֵם הַמְקַנֶּנֶת צִפּוֹר טְהוֹרָה. וְעוֹף טָהוֹר הָרוֹבֵץ עַל בֵּיצֵי עוֹף טָמֵא נָמֵי אע"ג דְּקֵן צִפּוֹר הוּא פָּטוּר כִּדְמְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ וְלֹא לִכְלָבֶיךָ וּבַגְּמָרָא פָּרִיךְ מִכְּלָל דְּעוֹף טָהוֹר הָרוֹבֵץ עַל בֵּיצֵי מִין אַחֵר כְּמוֹתוֹ טָהוֹר חַיָּב: קוֹרֵא עוֹף טָמֵא הוּא וְדַרְכּוֹ לִרְבֹּץ עַל בֵּיצֵי אֲחֵרִים: זָכָר פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ כִּדְיָלֵיף טַעְמָא בַּגְּמ': גְּמ' רַבִּי אָבִין וְרַבִּי מְיָשָׁא מְפָרְשֵׁי הַךְ מַתְנִיתִין דְּכִסּוּי הַדָּם וְאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ וְגִיד הַנָּשֶׁה וְהַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְרֵאשִׁית הַגֵּז וְשִׁלּוּחַ הַקֵּן דִּתְנַן בְּכֻלְּהוּ בָּאָרֶץ וּבְחוּ"ל בִּפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת בְּחוּלִּין וּבְמֻקְדָּשִׁין מַר פָּרִישׁ חֲדָא וּמַר פָּרִישׁ חֲדָא וְלֹא פְּלִיגֵי וְתַרְוַיְהוּ קָא מְפָרְשֵׁי לְהֵיכָךְ וּצְרִיכִין אָנוּ לוֹמַר דָּבָר בְּשֵׁם אָמְרוֹ: כָּל הֵיכָא דִּתְנַן בָּאָרֶץ וּבְחוּ"ל בְּהָנָךְ פִּרְקִין: שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ הוּא דְּלָאו חוֹבַת קַרְקַע נִינְהוּ אֶלָּא חוֹבַת הַגּוּף וְנוֹהֶגֶת בְּכָל מוֹשָׁבוֹת כִּדְיָלֵיף בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף לז): לְבַד מֵרֵאשִׁית הַגֵּז לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי אִלְעַאי דְּמַקִּישׁ לָהּ לִתְרוּמָה. וה"ה נָמֵי בְּמַתָּנוֹת שְׁנִיַּת לְצֹרֶךְ דְּהָא רַבִּי אִלְעַאי יָלֵיף מַתָּנוֹת מֵרֵאשִׁית הַגֵּז וְהָא דְּנָקַט רֵאשִׁית הַגֵּז מִשּׁוּם דְּעָלָהּ א"ר אִלְעַאי בְּהֶדְיָא כִּדְאָמַר לְעֵיל רַבִּי אִלְעַאי אוֹמֵר רֵאשִׁית הַגֵּז אֵינָהּ נוֹהֶגֶת אֶלָּא בָּאָרֶץ: וְכָל הֵיכָא דְּתָנֵי בְּחֻלִּין וּבְמֻקְדָּשִׁין דְּהַיְנוּ גִּיד הַנָּשֶׁה וְאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ: לְצֹרֶךְ דְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ אִי לָאו דְּאַשְׁמוּעִינַן לֵיהּ הֲוָה אֲמִינָא דְּאֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בְּמֻקְדָּשִׁין דְּהָא בְּקָדָשִׁים כְּתִיב הִלְכָּךְ אַשְׁמוּעִינַן דְּנוֹהֵג הוּא בְּחֻלִּין כִּדְאָמַר הָתָם וְשׁוֹר הִפְסִיק הָעִנְיָן וכ"ש הָנָךְ דִּתְנַן אֲבָל לֹא בְּמֻקְדָּשִׁין לְצֹרֶךְ הוּא דְּאַשְׁמוּעִינַן חִלּוּק: בַּר מִגִּיד הַנָּשֶׁה דְּשֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ תְּנָיֵיהּ דְּנוֹהֵג הוּא דִּפְשִׁיטָא לַן דְּמִשּׁוּם דְּאִתְקַדְּשֵׁיהּ לֹא נִפְקַע אִסּוּר גִּיד הַנָּשֶׁה מִינֵּיהּ: וְלָאו מִי אוֹקִימְנָא לֵיהּ בְּפֶרֶק גִּיד הַנָּשֶׁה (לְעֵיל חֻלִּין דַּף פט): בְּוַלְדוֹת קָדָשִׁים דְּאָתָא לְאַשְׁמוּעִינַן דְּחַיָּב מִשּׁוּם גִּיד וּמֻקְדָּשִׁין דְּכֵיוָן דְּאִסּוּר מֻקְדָּשִׁין קָדִים כִּדְמְפָרֵשׁ הָתָם שֶׁיְּצִירַת הַוָּלָד קוֹדֶמֶת לַגִּידִין אִיצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן דְּאָתֵי אִסּוּר גִּיד וְחָיֵיל עֲלַיְהוּ: וּמְשַׁנֵּי מ"ט הוּצְרַכְתְּ לְאוֹקְמָהּ בְּהָכִי מִשּׁוּם דְּהָוְיָא קַשְׁיָא לָךְ לְמַאי הִלְכְתָא תְּנִינְהוּ וְהַשְׁתָּא אָתוּ רַבִּי אָבִין וְרַבִּי מְיָשָׁא לְהָנָךְ לְמֵימַר לֹא תִּדְחַק לְאוֹקְמָהּ בְּהָכִי דְּמֵעִיקָּרָא כִּי מַקְשֵׁית הָתָם פְּשִׁיטָא לָאו קַשְׁיָא הִיא דְּהָא אִיכָּא טוּבָא דְּמַתְנֵי שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ וְאַיְּדֵי דְּתַנְיָינְהוּ כָּל חֲדָא וַחֲדָא בַּחֲדָא לְצֹרֶךְ תָּנָא נָמֵי בָּהֶן בְּאֵלֶּךְ שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ וה"ה לְמֻקְדָּשִׁין אַיְּדֵי דִּתְנָיֵיהּ בְּכֻלְּהוּ לְצֹרֶךְ תְּנָיֵיהּ נָמֵי בָּהֶן שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ וְכֵן בִּפְנֵי הַבַּיִת מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ תְּנָיֵיהּ בְּכֻלְּהוּ וְכֵן חוּ"ל מִשּׁוּם רֵאשִׁית הַגֵּז: שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ וְאַחַ"כ מָרַד וְנִמְצָא בַּקֵּן: פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ הוֹאִיל וּבַר קְטָלָא הוּא וַהֲכִי דָּרְשַׁת לֵיהּ דְּהָא בָּעֵי לְשַׁלֵּחַ לִמְקוֹם הַגָּלָה וְהֶפְקֵר וְהַאי לָאו בַּר הָכִי הוּא וַהֲכִי דָּרֵישׁ קְרָא שַׁלַּח תְּשַׁלַּח אֶת הָרָאוּי לְשַׁלְּחוֹ וְאֶת שֶׁאֵין רָאוּי לְשַׁלְּחוֹ אַל תְּשַׁלְּחֶנּוּ:

אַלְמָא מַתָּנוֹת דְּכֹהֵן לֹא מִזְבְּנִי אִנְשֵׁי פֵּרוּשׁ לֹא מִזְבְּנִי כְּמוֹ לֹא זַבְנִי לְכִי הֵיכִי דִּכְשֶׁנִּלְקַח מִמֶּנּוּ בְּמִשְׁקָל מְנַכֶּה לוֹ מִשּׁוּם דִּכְשֶׁאָמַר לֵיהּ מָכוֹר לִי לִיטְרָא בָּשָׂר לֹא רָצָה לִקְנוֹת מַתָּנוֹת ה"נ מַתְנִי' שִׁיֵּר אֲגַב מוֹכֵר הָוֵי כְּלוֹקֵחַ הֵימֶנּוּ בְּמִשְׁקָל וְלֹא זָבִין מַתָּנָה דְּכֹהֵן אֲבָל בְּשֶׁלֹּא שִׁיֵּר כְּלוּם לֹא שַׁיָּיךְ לוֹמַר לֹא זָבִין שֶׁהֲרֵי קָנָה הַכֹּל וּמִיהוּ הָא דְּקָאָמַר לא"ל מוֹכֵר מַתָּנָה דְּכֹהֵן לֹא זַבְנִי לָךְ לֹא א"ש: מַתְנִי' שִׁלּוּחַ הַקֵּן: לְבַד מֵרֵאשִׁית הַגֵּז וה"ה לְבַד מִמַּתָּנוֹת וְחַלָּה מִנַּיְהוּ נָקַט:

כָּל הֵיכָא דִּתְנַן בְּחֻלִּין וּבְמֻקְדָּשִׁין לְצֹרֶךְ כו' תֵּימָה כֵּיוָן דְּאֵין חִלּוּק בֵּין חֻלִּין וּמֻקְדָּשִׁים אֶלָּא בְּגִיד הַנָּשֶׁה וּבְאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ א"כ הָכִי נָמֵי הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר אִיפְּכָא שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ לְבַד מֵאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ וי"ל דְּכֵיוָן דְּחִלּוּק הוּא בְּאוֹתוֹ שֶׁהוּא שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ כִּדְמְפָרֵשׁ וְאָזֵיל וְלָאו מִי אוֹקִימְנָא כו' נִיחָא טְפֵי לוֹמַר לְבַד מֵאוֹתוֹ דָּבָר שֶׁהָיִיתִי סָבוּר שֶׁהוּא לְצֹרֶךְ וְהוּא שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ: מַאי טַעְמָא אוֹקִימְנָא לָאו מִשּׁוּם דְּקַשְׁיָא לַן כו' דְּהָא דְּאַשְׁמוּעִינַן בְּוַלְדוֹת קָדָשִׁים בִּמְעֵי אִמָּן אוֹ בַּהֲוָיָתָן הֵן קְלוּשִׁין הֲוָה מָצֵי לְאַשְׁמוּעִינַן בְּעָלְמָא בְּלֹא גִּיד הַנָּשֶׁה אֶלָּא אַיְּדֵי דְּתָנָא לְצֹרֶךְ תָּנָא נָמֵי שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ ומ"מ מוֹקְמִינַן לָהּ בְּוַלְדוֹת קָדָשִׁים כֵּיוָן דְּמָצִינַן לְפָרוּשֵׁי דְּאַשְׁמוּעִינַן חִדּוּשׁ קְצָת: יָצָא זֶה שֶׁאֵין אַתָּה מְצֻוֶּה לְשַׁלְּחוֹ אֶלָּא לַהֲבִיאוֹ לְיַד גִּזְבָּר פ"ה דְּטַעֲמָא מִשּׁוּם דְּלֹא אָמְרָה תּוֹרָה שַׁלַּח לְתַקָּלָה וְקָשֶׁה חֲדָא דְּלִישָּׁנָא לֹא מַשְׁמַע הָכִי וְעוֹד דְּמַפְסִיק וּמוֹקֵי לָהּ בְּלֹא נִגְמַר דִּינוֹ וא"כ אֵין בּוֹ תַּקָּלָה וְנִרְאֶה דִּפְשָׁטֵיהּ דִּקְרָא דְּרֵישׁ דְּמַשְׁמַע דִּבְמִלֵּי שֶׁיָּכוֹל לְשַׁלְּחוֹ מִשְׁתָּעֵי אֲבָל הַקֹּדֶשׁ מְצֻוֶּה לַהֲבִיאוֹ לְיַד גִּזְבָּר וּפֵרֵשׁ בְּקוּנְטְרֵס מִתְקַח לָךְ לֹא מָצֵי לְאִתּוּיֵי דְּהָא בֵּיצֵי תּוֹרִים לֹא מוֹעֲלִים וְלֹא נֶהֱנִים וְאַע"ג דִּבְקָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת מוֹעֲלִים מַתְנִיתִין אַיְּרֵי בְּקָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ לכ"ע וְלֹא פְּלִיגֵי בְּסָמוּךְ אֶלָּא בְּקָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת וּלְהָכִי לֹא מָצֵי מְמַעֵט מִתְקַח לָךְ וּמִיהוּ לָשׁוֹן לַהֲבִיאוֹ לְיַד גִּזְבָּר אֵין מְיֻשָּׁב כָּל כָּךְ דְּגִזְבָּר לֹא שַׁיָּיךְ אֶלָּא בְּקָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' כ, סמג עשין סה:

ב מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' ב:

ג מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' א:

ד מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' י, ש"ע יו"ד סי' רצב סעי' ז:

ה מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' כא:

מסורת הש"ס

א לעיל קלה.

ב לקמן קמ:; תוספתא חולין

ג לקמן קמ.

תורה אור השלם

[דברים כב]

[ויקרא כב]

שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת־הָאֵם וְאֶת־הַבָּנִים תִּקַּח־לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים [דברים כב, ז]

בַּר קְטָלָא הוּא, אֶלָּא דְּלָא גְּמַר דִּינֵיהּ, וּבָעֵי לְאֵתוּיֵיהּ לְבֵי דִינָא וְקַיּוֹמֵי בֵּיהּ "וּבִעַרְתָּ הָרַע מִקִּרְבֶּךָ". (א)הָנֵי מוּקְדָּשִׁין הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא דַּהֲוָה לֵיהּ קֵן בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְאַקְדְּשֵׁיהּ – מִי מִיחַיַּיב? "כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר" – פְּרָט לִמְזוּמָּן. א(ב)אֶלָּא דַּחֲזָא קֵן בְּעָלְמָא וְאַקְדְּשֵׁיהּ, וּמִי קָדוֹשׁ? "אִישׁ כִּי יַקְדִּשׁ אֶת בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ" אָמַר רַחֲמָנָא, מָה בֵּיתוֹ בִּרְשׁוּתוֹ, אַף כֹּל בִּרְשׁוּתוֹ. ב(ג)אֶלָּא דְּאַגְבְּהִינְהוּ לְאֶפְרוֹחִים, וְאַקְדְּשִׁינְהוּ, וַהֲדַר אַהַדְרִינְהוּ – הַאי אֲפִילּוּ בְּחוּלִּין נָמֵי לָא מִיחַיַּיב, דִּתְנָא: נָטַל אֶת הַבָּנִים וְהֶחְזִירָן לַקֵּן, וְאַחַר כָּךְ חָזְרָה הָאֵם עֲלֵיהֶן – פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. ג אֶלָּא, דְּאַגְבְּהַהּ לְאֵם, וְאַקְדְּשַׁהּ, וַהֲדַרָהּ. מֵעִיקָּרָא אִיחַיַּיב לֵיהּ בְּשִׁילּוּחַ מִקַּמֵּי דְּאַקְדְּשַׁהּ, דְּתַנְיָא: רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן יוֹסֵף אוֹמֵר: הִקְדִּישׁ חַיָּה וְאַחַר כָּךְ שְׁחָטָהּ – פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת, שְׁחָטָהּ וְאַחַר כָּךְ הִקְדִּישָׁהּ – חַיָּיב לְכַסּוֹת, שֶׁכְּבָר נִתְחַיֵּיב בְּכִסּוּי קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא לִידֵי הֶקְדֵּשׁ. רַב אָמַר: בְּמַקְדִּישׁ פֵּירוֹת שׁוֹבָכוֹ וּמָרְדוּ, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: בְּמַקְדִּישׁ תַּרְנְגוֹלְתּוֹ לְבֶדֶק הַבַּיִת. (ד)בִּשְׁלָמָא שְׁמוּאֵל לֹא אָמַר כְּרַב, דְּקָא מוֹקֵים לַהּ בְּקָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת, אֶלָּא רַב מַאי טַעְמָא לָא אָמַר כִּשְׁמוּאֵל? אָמַר לָךְ רַב: דַּוְקָא קָפָטְרִי מִשִּׁילּוּחַ, כְּגוֹן פֵּירוֹת שׁוֹבָכוֹ דְּקָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ נִינְהוּ, דְּכֵיוָן דְּקָדְשֵׁי קְדוּשַּׁת הַגּוּף – לָא פָּקְעָה קְדוּשְׁתַּיְיהוּ מִינַּיְיהוּ, אֲבָל בְּמַקְדִּישׁ תַּרְנְגוֹלְתּוֹ לְבֶדֶק הַבַּיִת, דְּלָאו קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ, דִּקְדוּשַּׁת דָּמִים בְּעָלְמָא הוּא – כֵּיוָן דִּמְרַדָה פְּקַעָה קְדוּשְׁתַּיְיהוּ, וְחַיֶּיבֶת בְּשִׁילּוּחַ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: כֹּל הֵיכָא דְּאִיתֵיהּ – בְּבֵי גַּזָּא דְּרַחֲמָנָא אִיתֵיהּ, דִּכְתִיב: "לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ". וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּמַקְדִּישׁ תַּרְנְגוֹלְתּוֹ לְבֶדֶק הַבַּיִת וּמָרְדָה. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: וְכֵיוָן שֶׁמָּרְדָה פְּקַעָה לַהּ קְדוּשְׁתַּהּ! אֲמַר לֵיהּ: בְּבֵי גַּזָּא דְּרַחֲמָנָא אִיתָא, דִּכְתִיב: "לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ". וּרְמִי דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַדְּרַבִּי יוֹחָנָן, וּרְמִי דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אַדְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. (ה)דְּאִיתְּמַר: מָנֶה זֶה לְבֶדֶק הַבַּיִת, וְנִגְנְבוּ אוֹ נֶאֶבְדוּ – רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן עַד שֶׁיָּבוֹאוּ לִידֵי גִּזְבָּר, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: כֹּל הֵיכָא דְּאִיתֵיהּ בְּבֵי גַּזָּא דְּרַחֲמָנָא אִיתֵיהּ, דִּכְתִיב: "לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ". קַשְׁיָא דְּרֵישׁ לָקִישׁ אַדְּרֵישׁ לָקִישׁ, קַשְׁיָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַדְּרַבִּי יוֹחָנָן. דְּרֵישׁ לָקִישׁ אַדְּרֵישׁ לָקִישׁ לָא קַשְׁיָא, הָא מִקַּמֵּי דְּשַׁמְעֵיהּ מֵרַבִּי יוֹחָנָן רַבֵּיהּ, הָא לְבָתַר דְּשַׁמְעֵיהּ מֵרַבִּי יוֹחָנָן רַבֵּיהּ. אֶלָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַדְּרַבִּי יוֹחָנָן קַשְׁיָא! דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַדְּרַבִּי יוֹחָנָן נָמֵי לָא קַשְׁיָא, הָא דְּאָמַר "עָלַי", הָא דְּאָמַר "הֲרֵי זוֹ". מִכְּלָל דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, אַף עַל גַּב דְּאָמַר "עָלַי", לָא מְחַיֵּיב? ד"ה(ו)וְהָתַנְיָא: אֵיזֶהוּ נֶדֶר וְאֵיזוֹ הִיא נְדָבָה? נֶדֶר – הָאוֹמֵר "הֲרֵי עָלַי עוֹלָה", נְדָבָה – הָאוֹמֵר "הֲרֵי זוֹ עוֹלָה". וּמַה בֵּין נֶדֶר לִנְדָבָה? נֶדֶר – מֵתָה אוֹ נִגְנְבָה אוֹ שֶׁאָבְדָה, חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָהּ; נְדָבָה – מֵתָה אוֹ נִגְנְבָה אוֹ שֶׁאָבְדָה, אֵינוֹ חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָהּ. אָמַר לָךְ רֵישׁ לָקִישׁ: הָנֵי מִילֵּי קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ, דִּמְחוּסַּר הַקְרָבָה, אֲבָל קָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת, דְּלָאו מְחוּסַּר הַקְרָבָה – אַף עַל גַּב דְּאָמַר "עָלַי" – לָא מְחַיֵּיב. ו(ז)וְהָתְנַן: הָאוֹמֵר "שׁוֹר זֶה עוֹלָה", "בַּיִת זֶה קָרְבָּן" – מֵת הַשּׁוֹר, נָפַל הַבַּיִת – אֵינוֹ חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן; "שׁוֹר זֶה עָלַי עוֹלָה", "בַּיִת זֶה עָלַי קָרְבָּן" – מֵת הַשּׁוֹר וְנָפַל הַבַּיִת – חַיָּיב לְשַׁלֵּם. הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּמֵת הַשּׁוֹר וְנָפַל הַבַּיִת, חַיָּיב לְשַׁלֵּם, דְּלֵיתַנְהוּ, אֲבָל הֵיכָא דְּאִיתַנְהוּ, כֹּל הֵיכָא דְּאִיתֵיהּ בְּבֵי גַּזָּא דְּרַחֲמָנָא אִיתֵיהּ, דִּכְתִיב "לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ". אָמַר רַב הַמְנוּנָא: הַכֹּל מוֹדִים בַּעֲרָכִין, אַף עַל גַּב דְּאָמַר "עָלַי" – לָא מִיחַיַּיב. מַאי טַעְמָא? דְּלָא מִיתְּמַר לֵיהּ בְּלָא "עָלַי". הֵיכִי לֵימָא? לֵימָא "עֶרְכִּי" – אַמַּאן? לֵימָא "עֵרֶךְ פְּלוֹנִי" – אַמַּאן? מַתְקֵיף לַהּ רָבָא: לֵימָא "הֲרֵינִי בְּעֶרְכִּי", "הֲרֵינִי בְּעֵרֶךְ פְּלוֹנִי"! וְעוֹד, תַּנְיָא רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: "וְנָתַן אֶת הָעֶרְכְּךָ בַּיּוֹם הַהוּא קֹדֶשׁ לַה'" – מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? לְפִי שֶׁמָּצִינוּ בְּהֶקְדֵּשׁוֹת וּמַעַשְׂרוֹת שֶׁמִּתְחַלְּלִין עַל מָעוֹת שֶׁבַּחוּלִּין, נִגְנְבוּ אוֹ שֶׁאָבְדוּ – אֵינָן חַיָּיבִין בְּאַחְרָיוּתָן,

יָכוֹל

בַּר קַטְלָא הוּא וּמֵהֵיכָן נִמְלַט: וּבִעַרְתָּ הָרַע מִנְיָה עַל כָּל הַפּוֹגֵעַ בְּחַיָּבֵי מִיתָה לַהֲבִיאָן לב"ד כְּדֵי לְבַעֵר רְשָׁעִים מִיִּשְׂרָאֵל: מִי מִיחַיֵּב אֲפִילּוּ כְּשֶׁהוּא חֻלִּין: אֶלָּא דַּחֲזָא קֵן בְּעָלְמָא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין קָנוּי לוֹ וְהַבֵּיצִים אֵינָן שֶׁלּוֹ דְּהָא כָּל מָקוֹם שֶׁהַבֵּיצִים שֶׁלּוֹ אֲפִילּוּ ע"י זְכִיַּית חָצֵר הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת לְאָדָם שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ חָשִׁיב לֵיהּ מְזֻמָּן כְּהַשּׁוֹאֵל אֶת הַפָּרָה (ב"מ דַּף קב.): אֶלָּא דְּאַגְבְּהִינְהוּ לְאֶפְרוֹחִים וְזָכָה בָּהוּ וְאַקְדְּשִׁינְהוּ וּמֵאַחַר דְּאֶפְרוֹחִין קְלוּשִׁים נִפְטַר מִלְּשַׁלֵּחַ אֶת הָאֵם: וַהֲדַר אַהַדְרִינְהוּ וְחָזְרָה הָאֵם עֲלֵיהֶן: פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ דְּהָא כֵּיוָן דְּזָכָה בָּהוּ מְזֻמָּן קָרִינָא בָּהוּ: אִיחַיֵּב לֵיהּ בְּשִׁלּוּחַ כְּשֶׁמְּצָאָן וּמִשּׁוּם דְּאַקְדְּשָׁהּ בָּתַר הָכִי לֹא פָּקַע לֵיהּ שׁוּם מִנְיָה מִינַּיְיהוּ. דְּתַנְיָא וְכוּ' מֻקְדָּשִׁים אֵין כִּסּוּי הַדָּם נוֹהֵג בָּהֶן כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק כִּסּוּי הַדָּם (לְעֵיל חֻלִּין דַּף פג:) מִשּׁוּם שְׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה שֶׁאֲסוּרִים בַּהֲנָאָה: שְׁחָטָהּ וְאַחַר כָּךְ הִקְדִּישָׁהּ חַיָּב לְכַסּוֹת דְּחִיּוּבָא דְּחַיָּל עֲלֶיהָ לֹא פָּקַע: רַב אָמַר לְתָרוּצֵי לְמַתְנִי': בְּמַקְדִּישׁ פֵּרוֹת שׁוֹבָכוֹ גּוֹזָלוֹת שֶׁבְּכוֹ לַמִּזְבֵּחַ לְעוֹלַת נְדָבָה וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁגָּדְלוּ אוֹתָן פֵּרוֹת מָרְדוּ וְיָצְאוּ וְקָנְנוּ בְּמָקוֹם אַחֵר דְּמֵעִיקָּרָא כִּי אַקְדְּשִׁינְהוּ דִּידֵיהּ הָווּ וְחָל הַקְדֵּשׁ עֲלַיְיהוּ וְהַשְׁתָּא דְּמַרְדָן לָאו מְזֻמָּן הוּא וְאִי הָווּ חֻלִּין הָווּ מִיחַיְּבִי. וְהַאי דְּנָקַט פֵּרוֹת וְלֹא אָמַר מַקְדִּישׁ שׁוֹבָכוֹ עַצְמוֹ מִשּׁוּם דְּיוֹנִים אֵינָן רְאוּיִין אֶלָּא כְּשֶׁהֵן קְטַנִּים וְרַב לֹא אָמַר לְמִילְתֵיהּ אֶלָּא בְּקָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ: דְּקָא מוֹקִים לֵיהּ אֲפִילּוּ בְּקָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת וְאַשְׁמוֹעִינַן רְבוּתָא דְּאַע"ג דִּקְדֻשַּׁת דָּמִים בְּעָלְמָא הוּא פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ כִּדְאָמְרָן טַעְמָא שֶׁאַתָּה מְצֻוֶּה לַהֲבִיאוֹ לִידֵי גִּזְבָּר: לֹא פָּקְעָה קְדֻשָּׁתַיְיהוּ בִּמְרִידָתָן לֹא יָצְאוּ מִכֹּחַ הַקֹּדֶשׁ: פָּקְעָה קְדֻשָּׁתַיְיהוּ וּמִיחַיְּבִי בְּשִׁלּוּחַ: לַה' הָאָרֶץ אֵינָן אֲבוּדִין שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם שֶׁל הַקֹּדֶשׁ הֵן: הָא מִקַּמֵּי דְּשַׁמְעֵיהּ מֵר' יוֹחָנָן רַבּוֹ הֲוָה קָיִם לֵיהּ כֵּיוָן דִּמְרָדָה פָּקְעָה לָהּ קְדֻשָּׁתָהּ וּבָתַר דְּשַׁמְעֵיהּ מֵרַבִּי יוֹחָנָן דְּתָרִיץ לֵיהּ לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ קִבְּלָהּ מִמֶּנּוּ וּמִשּׁוּם הָכִי פָּטוּר בְּמַקְדִּישׁ וְאָבַד: הָא דְּאָמַר הֲרֵי עָלַי לַהֲבִיאוֹ וּכְשֶׁהִפְרִישָׁהּ אַחַר כָּךְ נִגְנְבוּ וְאָבְדוּ אַע"ג דְּבֵי גַּזָּא דְּרַחֲמָנָא הוּא לֹא קִיֵּם נִדְרוֹ: נֶדֶר הָאוֹמֵר הֲרֵי עָלַי עוֹלָה וְאַח"כ הִפְרִישׁ בְּהֵמָה וְאָמַר הֲרֵי זוֹ לְנִדְרִי אִם מֵתָה חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָהּ הוֹאִיל וּמֵעִיקָּרָא אַרְכְּבָהּ אַכְתְּפֵיהּ: דִּמְחֻסַּר הַקְרָבָה דְּכִי אָמַר עָלַי הָכִי קָאָמַר עָלַי לַהֲבִיאוֹ לָעֲזָרָה אֲבָל בֶּדֶק הַבַּיִת גָּמְרוּ בְּהַפְרָשָׁתוֹ וְאִי מִשּׁוּם דְּלֹא הֱבִיאוֹ לְיַד גִּזְבָּר הַכֹּל גִּזְבָּרִים הֵן דְּלַה' הָאָרֶץ: וּבַיִת זֶה קָרְבָּן לְבֶדֶק הַבַּיִת שֶׁאַף הֵן נִקְרָאִים קָרְבָּן כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר לא) וַנַּקְרֵב אֶת קָרְבַּן ה' אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כְּלִי זָהָב וּקְדֻשַּׁת דָּמִים הֵם: שׁוֹר זֶה עָלַי עוֹלָה אַע"ג דְּאָמַר זֶה כֵּיוָן דְּקָאָמַר עָלַי עָלַי לַהֲבִיאוֹ קָאָמַר וְכֵן בַּבַּיִת לְבֶדֶק הַבַּיִת לְמוֹכְרוֹ לְהָבִיא דָּמָיו לְיַד גִּזְבָּר: אֲבָל הֵיכָא דְּאִיתְנְהוּ כְּגוֹן מָעוֹת שֶׁאָבְדוּ בֵּי גַּזָּא דְּרַחֲמָנָא אִתְנְהוּ וְאִם הוֹנִיחָן הַגַּנָּב הוּא מָעַל וְעָלָיו לְשַׁלֵּם לַהֶקְדֵּשׁ: בַּעֲרָכִין הָאוֹמֵר עֶרְכִּי עָלַי וְהִפְרִישׁ עֶרְכּוֹ: דְּלֹא מִתְּמַר לֵיהּ בְּלָא עָלַי דְּלֹא אֶפְשָׁר לוֹמַר הֲרֵי זֶה בִּלְשׁוֹן עֵרֶךְ דְּהָא עֲדַיִן לֹא קִבֵּל חוֹבַת עֵרֶךְ עָלָיו: לְאִי נֵימָא עֶרְכִּי וְלֹא עָלַי אַמָּאן רְמִי הַאי נֶדֶר לְשַׁלּוּמֵי: אִם אָמַר עֵרֶךְ פְּלוֹנִי וְלֹא אָמַר עָלַי אַמָּאן רְמִי: וְעוֹד תַּנְיָא דְּחַיָּב בְּאַחֲרָיוּתוֹ: וְנָתַן אֶת הָעֶרְכְּךָ בְּפוֹדֶה שָׂדֶה מִקְנָה מִן הַהֶקְדֵּשׁ כְּתִיב וְחִשַּׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת מִכְסַת הָעֶרְכְּךָ עַל שְׁנַת הַיּוֹבֵל וְנָתַן אֶת הָעֶרְכְּךָ הוּ"ל לְמִכְתַּב וְנָתַן אוֹתוֹ אוֹ וּנְתָנוֹ מָה ת"ל הָעֶרְכְּךָ ש"מ אֶעֶרְכִין קָמְהַדַּר: לְפִי שֶׁמָּצִינוּ בְּהֶקְדֵּשׁוֹת וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁהֵן מִתְחַלְּלִין עַל הַמָּעוֹת כְּשֶׁהִפְרִישׁ פִּדְיוֹנָן וְאָבַד אֵינוֹ חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן דְּהָא כְּתִיב וְיָסַף חֲמִישִׁית כֶּסֶף עֶרְכְּךָ עָלָיו וְהָיָה לוֹ וְלֹא כְּתִיב בֵּיהּ נְתִינָה אֶלָּא מִשֶּׁהִפְרִישׁוֹ וְאָמַר הֲרֵי זֶה מְחוּלָּל עַל זֶה נִקְרָא עֵרֶךְ לְהַקְדִּישׁ דָּמָיו וְיָצָא לְחֻלִּין הַהֶקְדֵּשׁ:

כֵּיוָן דְּמָרְדוּ פָּקְעָה קְדֻשְּׁתֵיהוּ שְׁמַעִינָן מֵהָכָא לְאַוָּזִים וְתַרְנְגוֹלִים שֶׁל חוּלִּין שֶׁמָּרְדוּ בְּבַעֲלֵיהֶם וְהָלְכוּ לָהֶן הָווּ הֶפְקֵר וְהַמַּחֲזִיק בָּהֶן זָכָה דְּהָא הָכָא הַיְינוּ טַעֲמָא כֵּיוָן דְּמָרְדוּ הָווּ הֶפְקֵר וְחַיָּבִין בְּשִׁלּוּחַ: דַּוְקָא מֵת וְנָפַל דְּלֵיתְנְהוּ לָאו דַּוְקָא נָקַט מֵת דְּהָא שׁוֹר אֲפִילּוּ נִגְנַב אוֹ נֶאֱבַד נָמֵי חַיָּב בְּאַחְרָיוּתוֹ שֶׁהוּא קָדְשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ וּלְרַבִּי יוֹחָנָן נָפַל נָמֵי לָאו דַּוְקָא: לְפִי שֶׁמָּצִינוּ בְּהֶקְדֵּשׁוֹת וּמַעֲשַׂר שֵׁנִי כּוּ' תֵּימָה בְּאֵיזֶה הֶקְדֵּשׁ מַיְירִי אִי דְּאָמַר הֲרֵי זֶה מַאי אִירְיָא דְּנָקַט לְאַחַר שֶׁנִּתְחַלְּלוּ אֲפִילּוּ הַהֶקְדֵּשׁ עַצְמוֹ נִגְנָב אוֹ נֶאֱבָד אֵין חַיָּב בְּאַחְרָיוּתוֹ אֶלָּא עַל כָּרְחָךְ דְּאָמַר עָלַי אַף עַל גַּב דִּבְהֶקְדֵּשׁ גּוּפֵיהּ חַיָּב בְּאַחְרָיוּתוֹ כֵּיוָן שֶׁנִּתְחַלֵּל אֵינוֹ חַיָּב בְּאַחְרָיוּת הַמָּעוֹת וְאִם כֵּן מָה קָאָמַר יָכוֹל אַף זֶה כֵּן הֵיאַךְ דּוֹמֶה עֵרֶךְ לְהֶקְדֵּשׁ שֶׁנִּתְחַלֵּל:

מסורת הש״ס

א רש״י על דברים

ב תמורה ט.; תמורה כט:; ערכין כא.; בבא קמא סט:; עבודה זרה סג.; בבא מציעא ו.; בבא קמא סח:

ג משנה חולין

ד כתובות יג.; יומא טו.

ה לקמן קמ.; כריתות יח:; עירובין יא:

ו משנה קינים; ראש השנה ו.; מגילה ח.

ז משנה ערכין; ערכין כ:

גליון הש״ס

גמ' הא מקמי דשמעיה. לעיל דף לט ע״א:

רש״י ד״ה דמיחסר הקרבה וכו' להביאו לעזרה. עי' מעילה דף יט ע״א ברש״י ד״ה עד שיצא ועי' לעיל דף כב ע״ב תוס' ד״ה והביא:

תורה אור השלם

וְהַנָּבִיא הַהוּא אוֹ חֹלֵם הַחֲלוֹם הַהוּא יוּמָת כִּי דִבֶּר־סָרָה עַל־יְהֹוָה אֱלֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפֹּדְךָ מִבֵּית עֲבָדִים לְהַדִּיחֲךָ מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוְּךָ יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בָּהּ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ [דברים יג, ו]

כִּי יִקָּרֵא *(בספרי תימן קַן בקו״ף גדולה)קַן־צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל־עֵץ אוֹ עַל־הָאָרֶץ אֶפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל־הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל־הַבֵּיצִים לֹא־תִקַּח הָאֵם עַל־הַבָּנִים [דברים כב, ו]

וְאִישׁ כִּי־יַקְדִּשׁ אֶת־בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַיהֹוָה וְהֶעֱרִיכוֹ הַכֹּהֵן בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּאֲשֶׁר יַעֲרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן כֵּן יָקוּם [ויקרא כז, יד]

לְדָוִד מִזְמוֹר לַיהֹוָה הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ [תהילים כד, א]

[תהילים א]

וְחִשַּׁב־לוֹ הַכֹּהֵן אֵת מִכְסַת הָעֶרְכְּךָ עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל וְנָתַן אֶת־הָעֶרְכְּךָ בַּיּוֹם הַהוּא קֹדֶשׁ לַיהֹוָה [ויקרא כז, כג]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פו' מהל' ערכים וחרמין הל' כב:

ב מיי' פי״ג מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סה, טוש״ע יו״ד סי' רצב סעי' ה:

ג מיי' פי״ד מהל' שחיטה הל' ג:

ד מיי' פי״ד מהל' מעשה הקרבנות הל' ד:

ה מיי' פי״ד מהל' מעשה הקרבנות הל' ה:

ו מיי' פי״ד מהל' מעשה הקרבנות הל' ו:

יָכוֹל אַף זֶה כֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְנָתַן אֶת הָעֶרְכְּךָ וְגוֹ'" – חוּלִּין עַד שֶׁיָּבֹאוּ לִידֵי גִזְבָּר. אֶלָּא, אִי אִיתְּמַר, הָכִי אִיתְּמַר: אָמַר רַב הַמְנוּנָא: הַכֹּל מוֹדִים בַּעֲרָכִין, דְּאַף עַל גַּב דְּלָא אָמַר "עָלַי" – מִיחַיֵּיב, דִּכְתִיב "וְנָתַן אֶת הָעֶרְכְּךָ", חוּלִּין הֵן בְּיָדְךָ עַד שֶׁיָּבֹאוּ לִידֵי גִזְבָּר. חוֹמֶר בְּכִסּוּי וְכוּ'. תָּנוּ רַבָּנַן, "כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ" – מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר "שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ", יָכוֹל יַחְזוֹר בֶּהָרִים וּגְבָעוֹת כְּדֵי שֶׁיִּמְצָא קֵן? תַּלְמוּד לוֹמַר "כִּי יִקָּרֵא" – בְּמְאוֹרָע לְפָנֶיךָ. [א]"קַן" – [קֵן] מִכָּל מָקוֹם, "צִפּוֹר" – טְהוֹרָה וְלֹא טְמֵאָה, "לְפָנֶיךָ" – בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, "בַּדֶּרֶךְ" – בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, בָּאִילָנוֹת מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר "בְּכָל עֵץ", בְּבוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר "אוֹ עַל הָאָרֶץ". [ב(א)]וְכִי מֵאַחַר שֶׁסּוֹפֵנוּ לְרַבּוֹת כָּל דָּבָר, "לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ" לְמָה לִי? לוֹמַר לָךְ: מָה דֶּרֶךְ שֶׁאֵין קִנּוֹ בְּיָדְךָ, אַף כֹּל שֶׁאֵין קִנּוֹ בְּיָדְךָ. מִכָּאן אָמְרוּ: יוֹנֵי שׁוֹבָךְ וְיוֹנֵי עֲלִיָּיה שֶׁקִּנְּנוּ בִּטְפִיחִין וּבְבִירוֹת, וַאֲוָזִין וְתַרְנְגוֹלִין שֶׁקִּנְּנוּ בַּפַּרְדֵּס – חַיָּיב בְּשִׁילּוּחַ, אֲבָל קִנְּנוּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְכֵן יוֹנֵי הַרְדְּסִיָּאוֹת – פָּטוּר מִשִּׁילּוּחַ. (ב)אָמַר מָר: מָה "דֶּרֶךְ" – שֶׁאֵין קִנּוֹ בְּיָדְךָ, אַף כֹּל שֶׁאֵין קִנּוֹ בְּיָדְךָ. הָא לְמָה לִי? מִ"כִּי יִקָּרֵא" נָפְקָא, "כִּי יִקָּרֵא" פְּרָט לִמְזוּמָּן. וְעוֹד, "לְפָנֶיךָ" לְמָה לִי? [ג]אֶלָּא "לְפָנֶיךָ", לְאֵתוּיֵי שֶׁהָיוּ לְפָנֶיךָ וּמָרְדוּ, "בַּדֶּרֶךְ" – כִּדְרַב יְהוּדָה אָמַר רַב, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מָצָא קֵן בַּיָּם חַיָּיב בְּשִׁילּוּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר "כֹּה אָמַר ה' הַנּוֹתֵן בַּיָּם דָּרֶךְ וְגוֹ'". אֶלָּא מֵעַתָּה, מָצָא קֵן בַּשָּׁמַיִם, דִּכְתִיב "דֶּרֶךְ נֶשֶׁר בַּשָּׁמַיִם", הָכִי נַמֵי דְּמִיחַיֵּיב בְּשִׁילּוּחַ הַקֵּן? "דֶּרֶךְ נֶשֶׁר" אִיקְּרִי, "דֶּרֶךְ" סְתָמָא לָא אִיקְּרִי. [ד]אָמְרֵי לֵיהּ פַּפּוּנָאֵי לְרַב מַתְנָה: מָצָא קֵן בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל אָדָם מַהוּ? אֲמַר [לְהוּ]: "וַאֲדָמָה עַל רֹאשׁוֹ". מֹשֶׁה מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן? "בְּשַׁגַּם הוּא בָשָׂר". הָמָן מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן? "הֲמִן הָעֵץ". אֶסְתֵּר מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן? "וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר". מָרְדֳּכַי מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן? דִּכְתִיב: "מָר דְּרוֹר", וּמְתַרְגְּמִינַן: "מֵירָא דַכְיָא". וְאֵיזֶהוּ שֶׁאֵינוֹ מְזוּמָּן וְכוּ'. רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי שִׁמְעוֹן – חַד תָּנֵי "הַדְּרַסִיָּאוֹת", וְחַד תָּנֵי "הַרְדְּסִיָּאוֹת". מַאן דְּתָנֵי "הַרְדְּסִיָּאוֹת" – עַל שֵׁם הוֹרְדוֹס, וּמַאן דְּתָנֵי "הַדְּרַסִיָּאוֹת" – עַל שֵׁם מְקוֹמָן. אָמַר רַב כָּהֲנָא: לְדִידִי חַזְיָין [לִי], וְקַיְימָן שִׁיתְּסַר דָּרֵי בְּפִתְיֵ מִילָא, (וַהֲוָה קָרָא) [וְאָמְרָן] "קִירִי, קִירִי", (הֲוָה חַד מִינַּיְיהוּ דְּלָא הֲוָה קָרֵי קִירִי קִירִי) [הֲוַות חֲדָא דְּלָא הֲוַות יָדְעָה לְמֵימַר], אֲמַרָה לַהּ חֲבֶרְתַּהּ: סוּמָא, אֱמַרִי "קִירִי, קִירִי", אֲמַרָה: סוּמָא, אֱמַרִי "קִירִי כִּירִי", אַתְיוּהָ וְשַׁחְטוּהָ. אָמַר רַב אָשֵׁי: אֲמַר לִי [רַבִּי] חֲנִינָא: מִילִּין. מִילִּין סָלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא אֵימָא: בְּמִילִּין. עוֹף טָמֵא פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. מְנָהָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי יִצְחָק: דְּאָמַר קְרָא "כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ", עוֹף מַשְׁמַע לַן בֵּין טָהוֹר בֵּין טָמֵא. "צִפּוֹר" – טָהוֹר אַשְׁכְּחַן דְּאִיקְּרִי "צִפּוֹר", טָמֵא לָא אַשְׁכְּחַן דְּאִיקְּרִי "צִפּוֹר". תָּא שְׁמַע: "תַּבְנִית כָּל צִפּוֹר כָּנָף", מַאי לָאו "צִפּוֹר" – בֵּין טָהוֹר בֵּין טָמֵא, "כָּנָף" – חֲגָבִים? לָא, "צִפּוֹר" – טָהוֹר, "כָּנָף" – טָמֵא וַחֲגָבִים. תָּא שְׁמַע: "הַחַיָּה וְכָל בְּהֵמָה רֶמֶשׂ וְצִפּוֹר כָּנָף", מַאי לָאו "צִפּוֹר" – בֵּין טָהוֹר בֵּין טָמֵא, וְ"כָנָף" – חֲגָבִים? לָא, "צִפּוֹר" – טָהוֹר, "כָּנָף" – טָמֵא וַחֲגָבִים. תָּא שְׁמַע: "כָּל צִפּוֹר כָּל כָּנָף", מַאי לָאו כִּדְמַקְשִׁינַן? לָא, כִּדְמְשַׁנֵּינַן. תָּא שְׁמַע: "וְאַתָּה בֶן אָדָם אֱמֹר לְצִפּוֹר כָּל כָּנָף", מַאי לָאו כִּדְאַקְשִׁינַן? לָא, כִּדְשַׁנֵּינַן. תָּא שְׁמַע:

"וּבְעַנְפּוֹהִי

יָכוֹל אַף עֲרָכִין מִשֶּׁהִפְרִישָׁן יִפָּטֵר: תַּלְמוּד לוֹמַר וְנָתַן אֶת הֶעֶרְכְּךָ קֹדֶשׁ אֵין עֲרָכִין קְדוּשִׁין עַד שְׁעַת נְתִינָה וְקָרָא הָכִי מַדְרִישׁ וְחָשַׁב לוֹ הַכֹּהֵן לְמַקְדִּישׁ אֶת שָׂדֵה מִקְנֶה אֶת מִכְסַת הֶעֶרְכְּךָ וּסְבָרֵיהּ וְהַאי אֶת הֶעֶרְכְּךָ קָאֵי אַעֲרָכִין דְּאִלּוּ בְּפִדְיוֹן הַהֶקְדֵּשׁ כְּתִיב לְעֵיל מִינֵּיהּ וְהָיָה לוֹ בְּלֹא שׁוּם נְתִינָה: ה"ג לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח ב' פְּעָמִים שׁוֹמֵעַ אֲנִי לַחֲזוֹר אַחַר הַמִּצְוָה הַזֹּאת עַד שֶׁתָּבֹא לְיָדוֹ: ת"ל כִּי יִקָּרֵא בְּמִקְרֶה הַכָּתוּב מְדַבֵּר לִכְשֶׁיִּקָּרֵא: קֵן מ"מ אֲפִילּוּ בְּאֶפְרוֹחַ אֶחָד אוֹ בְּבֵיצָה אַחַת כִּדְתְנַן בְּמַתְנִיתִין: צִפּוֹר טְהוֹרָה וְלֹא טְמֵאָה לְקַמָּן מְפָרֵשׁ לָהּ ר' יִצְחָק עוֹף מַשְׁמַע בֵּין בְּטָמֵא בֵּין בְּטָהוֹר אֲבָל צִפּוֹר לֹא אַשְׁכְּחַן בִּטְמֵאִים אֶלָּא בִּטְהוֹרִים: לְפָנֶיךָ מַשְׁמַע ברה"י כְּגוֹן בַּפַּרְדֵּס וּבַשָּׂדֶה שֶׁאֵינָהּ מִשְׁתַּמֶּרֶת דְּלָא קָנְיָא לֵיהּ חֲצֵרוֹ דְּלָאו מְזוּמָּן הוּא: בַּדֶּרֶךְ לְהָבִיא רה"ר: שֶׁאֵין קִנּוֹ בְּיָדְךָ אֵין קֵן מְזוּמָּן לְךָ וְאֵין קָנוּי לָךְ: יוֹנֵי שׁוֹבָךְ וְיוֹנֵי מִדְבָּרִיּוֹת שֶׁקִּנְּנוּ בְּשׁוֹבָךְ וּבַעֲלִיֵּי פִּרְקִין פָּרִיךְ הָא כֵּיוָן דַּחֲצֵרוֹ קוֹנָה לוֹ הַבֵּיצִים מְזוּמָּן הוּא: טְפִיחִים שֶׁנּוֹתְנִין בָּהֶן קְדֵרוֹת קְטַנּוֹת בַּחוֹמָה וְקוֹרִין בויי"ל"ש: וּבְבִירוֹת בִּירוֹת וּמִגְדַּל עִיר: שֶׁקִּנְּנוּ בַּפַּרְדֵּס שֶׁמָּרְדוּ לְהַשְׁתָּא אֵין קִנּוֹ בְּיָדְךָ: וְעוֹד לְפָנֶיךָ לָמָּה לִי מִשּׁוּם רה"י דְּפַרְדֵּס הוֹאִיל וְסוֹפוֹ לְרַבּוֹת אֶת הַכֹּל: אֶלָּא לְפָנֶיךָ מִיבְּעֵי לֵיהּ לְחַיֵּיב אֶת שֶׁהָיוּ כְּבָר שֶׁלּוֹ וּמָרְדוּ: בַּדֶּרֶךְ נַמִי מִיבְּעֵי לֵיהּ כִּדְרַב יְהוּדָה: קֵן בַּיָּם שֶׁשָּׁטַף הַיָּם אֶת הָאִילָן וְהָיָה קֵן בְּרֹאשׁוֹ חַיָּיב לְשַׁלֵּחַ דְּיָם נַמִי אִיקְרֵי דֶּרֶךְ: קֵן בַּשָּׁמַיִם עוֹף נוֹשֵׂא קֵן בָּאֲוִיר: דֶּרֶךְ סְתָמָא לֹא אִיקְרֵי אֲבָל יָם אִיקְרֵי דֶּרֶךְ סְתָמָא הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ: וַאֲדָמָה עַל רֹאשׁוֹ אע"פ שֶׁהָיְתָה בְּרֹאשׁוֹ לֹא אָבְדָה אֶת שְׁמָהּ ש"מ אָדָם גּוּפֵיהּ אֲדָמָה הוּא מִדְּלָא אָבְדָה אֶת שְׁמָהּ דְּלָא קְרָיֵהּ עָפָר וְהַשְׁתָּא נַמִי עַל הָאָרֶץ קְרִינָא בֵּיהּ: וְעוֹד זֶה שְׁאָלוּ מִמֶּנּוּ מִנַּיִן לְמֹשֶׁה רֶמֶז קֹדֶם שֶׁבָּא שֶׁסּוֹפוֹ לָבֹא: בְּשַׁגַּם הוּא בְּשַׁגַּם בְּגִימַטְרִיָּא כְּמוֹ מֹשֶׁה וּכְתִיב שָׁם וְהָיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְכָךְ הָיוּ יְמֵי חַיֵּי מֹשֶׁה כְּלוֹמַר עָתִיד לָבֹא בְּשַׁגַּם מֹשֶׁה מִן הַנּוֹלָדִים וְכֵן יָמָיו: מִנַּיִן לְמַעֲשֵׂה הָמָן: הֲמִן הָעֵץ יִתָּלֶה עַל הָעֵץ: לְמַעֲשֵׂה אֶסְתֵּר הַסְתֵּר אַסְתִּיר בִּימֵי אֶסְתֵּר יִהְיֶה הֶסְתֵּר פָּנִים וּמְצָאוּהוּ צָרוֹת רַבּוֹת וְרָעוֹת: מִנַּיִן לִגְדוּלַּת מָרְדֳּכַי: מָר דְּרוֹר וְקָרֵי לֵיהּ רֹאשׁ לִבְשָׂמִים לַצַּדִּיקִים וְאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה: חַד תָּנֵי הַדְּרַסִיאוֹת וְחַד תָּנֵי הַרְדְּסִיאוֹת: הוֹרְדוֹס הִתְחִיל לְהִתְעַסֵּק בְּגִדּוּלָן: לְדִידִי חַזְיָין לִי הַנָּךְ שֶׁנִּשְׁאֲרוּ מִבְּנֵי בְּנֵיהֶם שֶׁל יוֹנֵי הוֹרְדוֹס: וְקַיְימָא שִׁית סְרֵי דָּרֵי ט"ז שׁוּרוֹת: בְּפִתְיֵ מִילָא כָּל שׁוּרָה אֲרֻכָּה בְּרֹחַב מִיל וְאָמְרָן קִירִי קָרֵי אֲדוֹנִי אֲדוֹנִי. קִירִי הוּא לְשׁוֹן אָדוֹן כִּירִי הוּא עֶבֶד כִּדְאָמַר בְּעֵרוּבִין (דַּף נג:) גַּבֵּי בְּנֵי גָּלִיל שֶׁאֵין מְדַקְדְּקִים בִּלְשׁוֹנָם הַהוּא דַּאֲתָאי לְקַמֵּיהּ (דְּרַבִּי יַנַּאי) [דְּדַיְינָא] דִּבְעָא לְמֵימַר מָרִי קִירִי טַבְלָא הֲוַאי לִי וְגַנְבוּהָ מִינַּאי וְאָמְרָה מָרִי כִּירִי טַפְלָא הֲוַאי לִי וְגַנְבוּךְ מִינָּן: סוּמָא שׁוֹטָה בְּלֹא רְאוּת: אִמָּא קִירִי כְּמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים: אָמְרָה לָהּ אִיהִי לַחֲבֶרְתָּהּ: סוּמָא וְאִמָּא קִירִי כִּירִי לְאוֹתוֹ שֶׁאַתְּ קוֹרֵא אָדוֹן עֶבֶד הוּא עַל שֶׁהָיָה הוּא עֶבֶד: אַתְיוּהָ עֲבָדִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ מֵעַבְדֵי הוֹרְדוֹס וְשַׁחֲטוּהָ: אָמַר לִי ר' חֲנִינָא מִלִּין דִּבְרֵי רוּחַ הֵן שֶׁלֹּא דִּבְּרוּ מֵעוֹלָם: מִלִּין ס"ל וְהָאָמַר רַב כָּהֲנָא לְדִידִי חֲזֵי לִי וַהֲרֵי רַב כָּהֲנָא מֵעִיד עַל הַדָּבָר וְאִי לָאו קוּשְׁטָא הוּא לֹא הֲוָה אָמַר: אֶלָּא בְּמִלִּין עַל יְדֵי כְּשָׁפִים מְלֻמָּדוֹת לְדַבֵּר אוֹתָן עוֹפוֹת: עוֹף מַשְׁמַע בֵּין טָמֵא וְכוּ' אִי הֲוָה כְּתִיב עוֹף הֲוָה מַשְׁמַע בֵּין טָמֵא בֵּין טָהוֹר כִּדְכְתִיב (דְּבָרִים יד) כָּל עוֹף טָהוֹר תֹּאכֵלוּ וּכְתִיב כָּל שֶׁרֶץ הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם וּכְתִיב (וַיִּקְרָא יא) תְּשַׁקְּצוּ מִן הָעוֹף: ת"ש לְהַזְהִיר הַכָּתוּב שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדָה זָרָה דְּמוּת צִפּוֹר וע"כ אַטְּמֵאִים נַמִי מַזְהִיר וּמֵהֵיכָא מִשְׁתַּמַּע מִינֵּיהּ לָאו מִצִּפּוֹר מִשְׁתַּמְּעֵי בֵּין טְמֵאִין בֵּין טְהוֹרִין וְכָנָף לְאַתּוּיֵי חֲגָבִים: לֹא צִפּוֹר טְהוֹרָה מִשְׁתַּמְּעֵי מִינֵּיהּ וְכָנָף לְאַתּוּיֵי טְמֵאִים וַחֲגָבִים: תָּא שְׁמַע הַחַיָּה וְכָל בְּהֵמָה יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם ה' וע"כ צִפֳּרִים טְמֵאִים נַמִי מִשַּׁבְּחֵי קַמֵּיהּ וּמֵהֵיכָא אַדְכְּרִינְהוּ דָּוִד לָאו מִצִּפּוֹר וְכָנָף לְאַתּוּיֵי חֲגָבִים:

שֶׁכִּסּוּי הַדָּם נוֹהֵג כו' תֵּימָה אַמַּאי לָא תָּנֵי שֶׁכִּסּוּי הַדָּם נוֹהֵג בִּזְכָרִים וּנְקֵבוֹת וְשִׁלּוּחַ הַקֵּן אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בִּנְקֵבוֹת: בַּדֶּרֶךְ כִּדְרַב יְהוּדָה כו' וא"ת אַמַּאי אִיצְטְרִיךְ רִבּוּיָא לְקֵן שֶׁבַּיָּם דְּאִי מִשּׁוּם דִּכְתִיב עַל הָאָרֶץ א"כ לֹא נִכְתּוֹב בַּדֶּרֶךְ וְנִשְׁתּוֹק מֵעַל הָאָרֶץ וּמֵיהוּ עַל הָאָרֶץ אִיצְטְרִיךְ לְמַעוּטֵי נֶשֶׁר בַּשָּׁמַיִם אֲבָל קָשֶׁה לר"י מַאי פָּרִיךְ בְּסָמוּךְ מְנָא קֵן בַּשָּׁמַיִם הָכִי נַמִי דְּמִחַיֵּיב וּמַאי קוּשְׁיָא הָא כְּתִיב עַל הָאָרֶץ וְנִרְאֶה דִּפְרִיךְ דְּקֵן בַּשָּׁמַיִם נָחֵית מִבַּדֶּרֶךְ וּמֵעַל הָאָרֶץ נִמְעַט שָׁבִים כְּמָה רְאִיתָא: תָּא שְׁמַע תַּבְנִית כָּל צִפּוֹר כָּנָף וְגוֹ' וא"ת וְהָא כְּתִיב (תְּהִלִּים יא) אֵיךְ תֹּאמְרוּ לְנַפְשִׁי נוּדִי הַרְכֶם צִפּוֹר וי"ל דִּפְשִׁיטָא דְּדָוִד לְעוֹף טָהוֹר הָיָה מְדַמֶּה עַצְמוֹ וְכֵן (שָׁם קכד) כְּצִפּוֹר נִמְלְטָה מִפַּח יוֹקְשִׁים (יְשַׁעְיָהוּ לא) כְּצִפֳּרִים עָפוֹת וא"ת וְהָא כְּתִיב (תְּהִלִּים פד) גַּם צִפּוֹר מָצְאָה בַּיִת דַּהֲוֵי נַמִי בְּטָמֵא דְּאַטּוּ טָהוֹר מָצָא טָמֵא לֹא מָצָא וּמֵיהוּ אֶפְשָׁר דְּמַיְירֵי בְּטָהוֹר כִּדְמוּכָח סֵיפָא דִּקְרָא דִּכְתִיב וּדְרוֹר קֵן לָהּ וְצִפּוֹר דְּרוֹר הִיא טְהוֹרָה כִּדְמוּכָח בְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת (לְעֵיל חוּלִּין דַּף סב.) וְהָא דִּכְתִיב (תְּהִלִּים קד) אֲשֶׁר שָׁם צִפֳּרִים יְקַנֵּנוּ חֲסִידָה וְגוֹ' אֶפְשָׁר דְּבִכְלַל חֲסִידָה הֵם כָּל הַטְּמֵאִים וְצִפֳּרִים הַיְינוּ טְהוֹרָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' יז, סמג לאוין קכ, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' ג:

ב מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' ב:

ג מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' יז, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' ג:

ד מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' יז, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' ג:

מסורת הש"ס

א משנה חולין

ב רש"י על דברים

גליון הש"ס

גמ' דרך נשר איקרי. כעין זה לעיל דף פח ע"ב ולקמן דף קמ ע"א ברכות דף לה ע"ב עירובין דף ב ע"ב יומא דף י ע"א ב"מ דף פז ע"ב מנחות דף לז ע"א:

תורה אור השלם

וְחִשַּׁב־לוֹ הַכֹּהֵן אֵת מִכְסַת הָעֶרְכְּךָ עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל וְנָתַן אֶת־הָעֶרְכְּךָ בַּיּוֹם הַהוּא קֹדֶשׁ לַיהֹוָה [ויקרא כז, כג]

שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת־הָאֵם וְאֶת־הַבָּנִים תִּקַּח־לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים [דברים כב, ז]

כֹּה אָמַר יְהֹוָה הַנּוֹתֵן בַּיָּם דָּרֶךְ וּבְמַיִם עַזִּים נְתִיבָה [ישעיהו מג, טז]

דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר בַּשָּׁמַיִם דֶּרֶךְ נָחָשׁ עֲלֵי־צוּר דֶּרֶךְ־אֳנִיָּה בְלֶב־יָם וְדֶרֶךְ גֶּבֶר בְּעַלְמָה [משלי ל, יט]

וַיֹּאמֶר יְהֹוָה לֹא־יָדוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעֹלָם בְּשַׁגַּם הוּא בָשָׂר וְהָיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה [בראשית ו, ג]

וַיְהִי דָוִד בָּא עַד־הָרֹאשׁ אֲשֶׁר־יִשְׁתַּחֲוֶה שָׁם לֵאלֹהִים וְהִנֵּה לִקְרָאתוֹ חוּשַׁי הָאַרְכִּי קָרוּעַ כֻּתָּנְתּוֹ וַאֲדָמָה עַל־רֹאשׁוֹ [שמואל ב טו, לב]

הַנְּפִלִים הָיוּ בָאָרֶץ בַּיָּמִים הָהֵם וְגַם אַחֲרֵי־כֵן אֲשֶׁר יָבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶל־בְּנוֹת הָאָדָם וְיָלְדוּ לָהֶם הֵמָּה הַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר מֵעוֹלָם אַנְשֵׁי הַשֵּׁם [בראשית ו, ד]

וּמֹשֶׁה בֶּן־מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בְּמֹתוֹ לֹא־כָהֲתָה עֵינוֹ וְלֹא־נָס לֵחֹה [דברים לד, ז]

וַיֹּאמֶר מִי הִגִּיד לְךָ כִּי עֵירֹם אָתָּה הֲמִן־הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְבִלְתִּי אֲכָל־מִמֶּנּוּ אָכָלְתָּ [בראשית ג, יא]

וְאַתָּה קַח־לְךָ בְּשָׂמִים רֹאשׁ מָר־דְּרוֹר חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְקִנְּמָן־בֶּשֶׂם מַחֲצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם וּקְנֵה־בֹשֶׂם חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם [שמות ל, כג]

וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים [דברים לא, יח]

כִּי יִקָּרֵא *(בספרי תימן קַן בקו"ף גדולה)קַן־צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל־עֵץ אוֹ עַל־הָאָרֶץ אֶפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל־הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל־הַבֵּיצִים לֹא־תִקַּח הָאֵם עַל־הַבָּנִים [דברים כב, ו]

תַּבְנִית כָּל־בְּהֵמָה אֲשֶׁר בָּאָרֶץ תַּבְנִית כָּל־צִפּוֹר כָּנָף אֲשֶׁר תָּעוּף בַּשָּׁמָיִם [דברים ד, יז]

הַחַיָּה וְכָל־בְּהֵמָה רֶמֶשׂ וְצִפּוֹר כָּנָף [תהילים קמח, י]

הֵמָּה וְכָל־הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ לְמִינֵהוּ וְכָל־הָעוֹף לְמִינֵהוּ כֹּל צִפּוֹר כָּל־כָּנָף [בראשית ז, יד]

וְאַתָּה בֶן־אָדָם הִנָּבֵא עַל־גּוֹג וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהֹוִה הִנְנִי אֵלֶיךָ גּוֹג נְשִׂיא רֹאשׁ מֶשֶׁךְ וְתֻבָל [יחזקאל לט, א]

וְאַתָּה בֶן־אָדָם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהֹוִה אֱמֹר לְצִפּוֹר כָּל־כָּנָף וּלְכֹל חַיַּת הַשָּׂדֶה הִקָּבְצוּ וָבֹאוּ הֵאָסְפוּ מִסָּבִיב עַל־זִבְחִי אֲשֶׁר אֲנִי זֹבֵחַ לָכֶם זֶבַח גָּדוֹל עַל הָרֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲכַלְתֶּם בָּשָׂר וּשְׁתִיתֶם דָּם [יחזקאל לט, יז]

"וּבְעַנְפּוֹהִי יְדוּרָן צִפְּרֵי שְׁמַיָּא" – "צִפְּרֵי שְׁמַיָּא" אִיקְרוֹ, "צִפְּרֵי" סְתָמָא לָא אִיקְרוֹ. תָּא שְׁמַע: "כָּל צִפּוֹר טְהוֹרָה", מִכְּלָל דְּאִיכָּא טְמֵאָה? לָא, מִכְּלָל דְּאִיכָּא אֲסוּרָה. מַאי הִיא? אִי טְרֵפָה – בְּהֶדְיָא כְּתִיב! וְאִי בִּשְׁחוּטָה דִּמְצוֹרָע – מִסֵּיפָא דִּקְרָא נָפְקָא, "וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם" – לְרַבּוֹת שְׁחוּטַת מְצוֹרָע. לְעוֹלָם בִּשְׁחוּטָה דִּמְצוֹרָע, וְלַעֲבוֹר עָלָיו בַּעֲשֵׂה וּבְלֹא תַעֲשֶׂה. וְלוֹקְמַהּ בִּטְרֵפָה, וְלַעֲבוֹר עָלָיו בַּעֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה? דָּבָר הַלָּמֵד מֵעִנְיָנוֹ, וּבְעִנְיָנָא דִּשְׁחוּטָה כְּתִיב. תָּא שְׁמַע: "שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת", מַאי "חַיּוֹת"? לָאו שֶׁחַיּוֹת בְּפִיךָ? מִכְּלָל דְּאִיכָּא לָאו שֶׁחַיּוֹת בְּפִיךָ! לָא, מַאי "חַיּוֹת"? שֶׁחַיִּין רָאשֵׁי אֵבָרִים שֶׁלָּהֶן. תָּא שְׁמַע מִסֵּיפָא: "טְהוֹרוֹת", מִכְּלָל דְּאִיכָּא טְמֵאוֹת? לָא, מִכְּלָל דְּאִיכָּא טְרֵפוֹת. (א)טְרֵפוֹת מֵ"חַיּוֹת" נָפְקָא. הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר טְרֵפָה חַיָּה, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר טְרֵפָה אֵינָהּ חַיָּה, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? וְעוֹד, בֵּין לְמַאן דְּאָמַר טְרֵפָה חַיָּה, בֵּין לְמַאן דְּאָמַר אֵינָהּ חַיָּה, מִדְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל נָפְקָא. (ב)דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: נֶאֱמַר מַכְשִׁיר וּמְכַפֵּר בִּפְנִים, וְנֶאֱמַר מַכְשִׁיר וּמְכַפֵּר בַּחוּץ. מָה מַכְשִׁיר וּמְכַפֵּר הָאָמוּר בִּפְנִים – עָשָׂה בּוֹ מַכְשִׁיר כִּמְכַפֵּר, אַף מַכְשִׁיר וּמְכַפֵּר הָאָמוּר בַּחוּץ – עָשָׂה בּוֹ מַכְשִׁיר כִּמְכַפֵּר. אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לְמַעוֹטֵי צִפּוֹרֵי עִיר הַנִּדַּחַת. לְמַאי? אִי לְשִׁילּוּחַ – לֹא אָמְרָה תּוֹרָה שַׁלַּח לְתַקָּלָה, אֶלָּא לִשְׁחִיטָה. רָבָא אָמַר: לְמַעוֹטֵי שֶׁלֹּא לְזַוֵּוג לָהּ אַחֶרֶת קוֹדֶם שִׁלּוּחֶיהָ. לְמַאי? אִי לִשְׁחִיטָה – הָא בָּעֲיָא שִׁילּוּחַ! אֶלָּא לְשִׁילּוּחַ. רַב פָּפָּא אָמַר: לְצִפֳּרִים (שֶׁהֶחְלִיפוּ) [שֶׁהֶחְלִיפָן] בְּצִפֳּרֵי עֲבוֹדָה זָרָה, דִּכְתִיב: "וְהָיִיתָ חֵרֶם כָּמֹהוּ", כָּל מַה שֶּׁאַתָּה מְהַיֶּה הֵימֶנּוּ כָּמוֹהוּ. לְמַאי? אִי לְשִׁילּוּחַ – לֹא אָמְרָה תּוֹרָה שַׁלַּח לְתַקָּלָה, אֶלָּא לִשְׁחִיטָה. (ג)רָבִינָא אָמַר: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן? בְּעוֹף שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דִּגְמַר דִּינֵהּ – בַּר קְטָלָא הוּא! אֶלָּא קוֹדֶם גְּמַר דִּינֵהּ, וּלְמַאי? אִי לְשִׁילּוּחַ – בָּעֵי לְאַתּוּיֵי לְבֵי דִּינָא וְקַיּוֹמֵי "וּבִעַרְתָּ הָרַע מִקִּרְבֶּךָ"! אֶלָּא לִשְׁחִיטָה. (ד)עוֹף טָמֵא רוֹבֵץ עַל בֵּיצֵי עוֹף טָהוֹר. בִּשְׁלָמָא עוֹף טָמֵא רוֹבֵץ עַל בֵּיצֵי טָהוֹר – בָּעֵינַן "צִפּוֹר" וְלֵיכָּא, אֶלָּא עוֹף טָהוֹר רוֹבֵץ עַל בֵּיצֵי עוֹף טָמֵא – הָא "צִפּוֹר" הוּא! כִּדְאָמַר רַב כָּהֲנָא: "תִּקַּח לָךְ" – וְלֹא לִכְלָבֶיךָ, הָכָא נָמֵי: "תִּקַּח לָךְ" – וְלֹא לִכְלָבֶיךָ. (אב)וְהֵיכָא אִיתְּמַר דְּרַב כָּהֲנָא? אַהָא דְּתַנְיָא: אֵם טְרֵפָה – חַיָּיב בְּשִׁילּוּחַ, אֶפְרוֹחִים טְרֵפוֹת – פָּטוּר מִשִּׁילּוּחַ. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב כָּהֲנָא: דְּאָמַר קְרָא "תִּקַּח לָךְ" – וְלֹא לִכְלָבֶיךָ. וּלְהַקִּישׁ אֵם טְרֵפָה לְאֶפְרוֹחִים, מָה אֶפְרוֹחִים טְרֵפוֹת – פָּטוּר מִשִּׁילּוּחַ, אַף אֵם טְרֵפָה נָמֵי – פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ.

אִם

ובענפוהי ידורן צפרי שמיא הכא לא כתיב כנף וע"כ עופות טמאין נמי מתקבצין בחילנות ומשתמעי כולהו מצפור: **מדקאמר צפור טהורה** מכלל דאיכא טמאה דאי אין טמאים בכלל צפור נכתוב קרא כל צפור תאכלו: **ומשני האי טהור** לאו למעוטי טמאה אתא אלא למעוטי אסורה ומן הטהורים היא וטרפה: **והא בהדיא כתיב** (ויקרא כב) נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה ובעוף טהור מיתוקם קרא בת"כ שיהא מטמא בבית הבליעה: **אי שחוטה דמצורע** ושחט את הצפור האחת וקי"ל בע"ז (דף עד.) ובקדושין (דף נז.) דאסורין בהנאה: **וזה אשר לא תאכלו** מהם יתירא הוא מהם מן הטהורין דהא אטהורין דלעיל מיניה קאי: **לרבות שחוטה דמצורע** אבל המשולחת מותרת דלא אמרה תורה שלחנה כדי שיכשלו בה אחריני שיהו נצדין ואוכלין אותה בני אדם אלא ואי מאי מותר: **עשה** טהורה תאכלו ולא האסורה כגון שחוטה דמצורע ולאו הבא מכלל עשה עשה: **ואימא לרבות טרפה** כלומר אמאי ניחא לך לאוקומי עשה בשחוטה דמצורע טפי מטרפה: **דבר הלמד מענינו** זה אחד מי"ג מדות מקרא שכתוב סתם ואין אנו יודעין במה מדבר הוי לומדו מענינו: **והא בעניינא דשחוטה כתיב** טהורה תאכלו והא ודאי לא אכיל לה אלא שחוטה ועלה כתיב וזה אשר לא תאכלו מן השחוטה: **שתי צפרים חיות** מאי חיות לאו חיות לפיך ראויות לפיך טהורות ומדכתיב צפרים חיות מכלל דאיכא דשמיהו צפרים ולא חיות נינהו דהוו טמאות: **שחיין ראשי אברים שלהן** למעוטי מחוסרות אבר: **לאו מכלל דאיכא** טמאות בלשון קשיא: **ומשני** לא מכלל דאיכא אסורות טרפות ומעטינהו דלא לתכשרו לטהרת מצורע אע"ג דלאו קרבן נינהו אלא מחוץ למחנה שוחטה אל כלי חרס: **מחיות נפקא** ולא טרפה דאינה חיה: **הניחא** הא דמצרכת קרא אחרינא למאן דאמר טרפה חיה: **ועוד** טרפה מדתנא דבי רבי ישמעאל מבנין אב נפקא: **מכשיר בפנים** אשם מצורע וחטאות מחוסרי כפרה דזבין ויולדות שאינן באין אלא להכשירן בקדשים: **מכפר בפנים** כל חטאות ואשמות: **מכשיר בחוץ** צפרי מצורע שהן לטהר: **מכפר בחוץ** שעיר המשתלח: **עשה בו מכשיר כמכפר** בכל מיני כשרות וטהרה שהרי גם המכשירין קרבים האמורין שלהן: **אף בחוץ** עשה מכשיר צפרים כמכפר שעיר המשתלח דאסור במום דבעי ראוי לשם שבחייה שפול הגורל לשם יהיה ראוי למזבח: **אמר רב נחמן** טהורות למעוטי צפורים של עיר הנדחת: **ולמאי** להי מיניהו איצטריך קרא להך דהא משלח פשיטא דשל עיר הנדחת לאו בר שלוח הוא דלא אמרה תורה שלח לתקלה דממון עיר הנדחת אסור ואם ישלחנה יהיו בני אדם נצדין אותה לאחר זמן: **אלא בשחוטה** אפילו היא דשחוטה היא ולא אכלי לה ויכול לשרפה אחר שחיטה לא תיתי מעיר הנדחת: **רבא אמר** להכי אתי טהורות שלא יזווג לה אחרת שאם בא לו מצורע אחר לאחר שיטהר את זה לא יאמר הכהן הבא אחרת וזווגה לחיה של מצורע ראשון דהכי משמע טהורות מכלל דאיכא אסורות ומאי ניהו הנשארת דמצורע: **ולמאי** בעית לה דמצורע: **אי לשחיטה הא בעיא** שלוח משום מצורע קמא ופשיטא דאסור: **אלא לשלוח** ותפוק ליה לשלוח דתרוייהו: **רב פפא אמר** טהורות למעוטי צפרים שהחליפן ולקחן מן העובד כוכבים בדמי עבודה זרה שמכר לו: **ולמאי** קבעי לה דמבעי קרא למיסרה: **אי לשלוח** פשיטא דאסור: **בר קטלא הוא** ופשיטא דאינו ראוי לשלח ולא לשחיטה דהא דינו בסקילה: **אלא לשחיטה** דאי משום ובערת הרע הרי מבוער מן העולם הוא: **רבי אליעזר** מחייב לשלח אע"פ שאין הביצים שלו הואיל ומנהגו בכך ששוכן על ביצים אחרים ועוף טהור הוא ולא זהו שקורין קוקו"א: **קורא** זכר אבל נקבה אפילו רבנן מודו כדמפרש בגמרא טעמא דרבי אליעזר: **אם טרפה** אמן של אפרוחים טרפה חייב לשלח אבל אפרוחים טרפות אינו חייב לשלח את האם:

טרפות מחיות נפקא תימה הא דרשינן מיניה שחיין ראשי אברים וליכא למימר דה"ק דטרפה ילפינן מכל שכן דמחסר אבר דאמעיט מחיות דאדכתי אמאי דקרא למעוטי טרפה אתא ולא למחסר אבר וע"ק דקאמר הניחא למ"ד טרפה חיה דמשמע דלדידיה לא ממעטינן טרפה מחיות ובפ"ק דע"ז (דף ה:) אמרינן מנין למחסר אבר שאסור לבני נח שנאמר מכל החי אמרה תורה הבא בהמה שחיין ראשי אברים שלה ופריך והא מבעי ליה למעוטי טרפה טרפה מלהחיות זרע נפקא הניחא למ"ד טרפה אינה יולדת אלא למאן דאמר טרפה יולדת כו' אלמא ממעט טרפה מקרא דמכל החי אפילו למ"ד טרפה חיה דלמ"ד דיולדת כ"ש דחיה דאפילו למ"ד דחיה מצי סבר דאינה יולדת כדמשמע באלו טרפות (לעיל חולין דף נז:) ומשמע נמי התם דליכא לאוקומי קרא אתרוייהו וי"ל דהתם דלקיום העולם אין סברא למעט מחסר אבר אלא טרפה דאע"ג דחיה אינה חיה זמן מרובה אבל הכא איכא לאוקומי אתרוייהו ולמ"ד טרפה חיה לא מסתבר למעט מיניה טרפה כיון דאיכא לאוקומי אמחסר אבר או שמא יש לחלק בין חי לחיות: **למעוטי** צפרי עיר הנדחת תימה הא נמי נפקא מדתנא דבי רבי ישמעאל דכיון שאסורים בהנאה לא קרינן ביה ממשקה ישראל ואכשר דלא ממעטינן ממשקה ישראל אלא דומיא דערלה וכלאי הכרם שלא היה להם שעת הכושר כדאמר פ"ק דמנחות (דף ו.) והלכך אפילו לכפרה מותרות דאי משום הנאה מצות לאו ליהנות נתנו וצ"ע בבהמת עיר הנדחת אם עבר והקדישה והקריבה אם הוא קרבן כשר כיון דלשרפה קיימא: **שלא** יזווג לה אחר צ"ע היאך משמע זה מטהורות ואת"ל וחיות נ"ל וי"ל דרבה ורב נחמן בר יצחק לא פליגי אהדדי ותרי מעוטי חד למר וחד למר: **לצפרים** שהחליפן בעבודה זרה כאן נמי צ"ל דלכפרה כשרות דאל"כ תפק ליה מדתני דבי רבי ישמעאל ומשום הכי נקט שהחליפם בעבודה זרה אבל צפרים הנעבדים פשיטא דאסורין דאין ראויין לכפרה:

מסורת הש"ס

א קידושין נז.
ב כריתות כה.
ג לעיל קלח:
ד משנה חולין

תורה אור השלם

עָפְיֵהּ שַׁפִּיר וְאִנְבֵּהּ שַׂגִּיא וּמָזוֹן לְכֹלָּא־בֵהּ תְּחֹתוֹהִי תְּטַלֵּל חֵיוַת בָּרָא וּבְעַנְפוֹהִי (ידורן) [יְדוּרָן] צִפֲּרֵי שְׁמַיָּא וּמִנֵּהּ יִתְּזִין כָּל־בִּשְׂרָא [דניאל ד, ט]

כָּל־צִפּוֹר טְהֹרָה תֹּאכֵלוּ [דברים יד, יא]

וְזֶה אֲשֶׁר לֹא־תֹאכְלוּ מֵהֶם הַנֶּשֶׁר וְהַפֶּרֶס וְהָעָזְנִיָּה [דברים יד, יב]

נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה־בָהּ אֲנִי יְהוָה [ויקרא כב, ח]

וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמִּטַּהֵר שְׁתֵּי־צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהֹרוֹת וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזֹב [ויקרא יד, ד]

וְהִזָּה עַל הַמִּטַּהֵר מִן־הַצָּרַעַת שֶׁבַע פְּעָמִים וְטִהֲרוֹ וְשִׁלַּח אֶת־הַצִּפֹּר הַחַיָּה עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה [ויקרא יד, ז]

וְלֹא־תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל־בֵּיתֶךָ וְהָיִיתָ חֵרֶם כָּמֹהוּ שַׁקֵּץ תְּשַׁקְּצֶנּוּ וְתַעֵב תְּתַעֲבֶנּוּ כִּי־חֵרֶם הוּא [דברים ז, כו]

וְהַנָּבִיא הַהוּא אוֹ חֹלֵם הַחֲלוֹם הַהוּא יוּמָת כִּי דִבֶּר־סָרָה עַל־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפֹּדְךָ מִבֵּית עֲבָדִים לְהַדִּיחֲךָ מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בָּהּ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ [דברים יג, ו]

כִּי יִקָּרֵא *(בספרי תימן קן בקו"ף גדולה)קַן־צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל־עֵץ אוֹ עַל־הָאָרֶץ אֶפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל־הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל־הַבֵּיצִים לֹא־תִקַּח הָאֵם עַל־הַבָּנִים [דברים כב, ו]

שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת־הָאֵם וְאֶת־הַבָּנִים תִּקַּח־לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים [דברים כב, ז]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' יא, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' א:
ב מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' ט, ש"ע יו"ד סי' רצב סעי' ז:

אִם כֵּן, "צִפּוֹר" לְמַעוֹטֵי עוֹף טָמֵא לְמָה לִי? וְהָתַנְיָא: אִם אֶפְרוֹחִין טְרֵפָה – חַיָּיב בְּשִׁילּוּחַ! אָמַר אַבָּיֵי: הָכִי קָאָמַר – אֶפְרוֹחַ שֶׁאִמָּן טְרֵפָה חַיָּיב בְּשִׁילּוּחַ. [א]בָּעֵי רַב הוֹשַׁעְיָא: הוֹשִׁיט יָדוֹ לַקֵּן, וְשָׁחַט מִיעוּט סִימָנִים, מַהוּ? מִי אָמְרִינַן: כֵּיוָן דְּאִילּוּ שָׁבֵיק לְהוּ מִטַּרְפִי, בָּעֵינַן "לָךְ וְלֹא לִכְלָבֶיךָ", אוֹ דִלְמָא, כֵּיוָן דְּבִידוֹ לְמִגְמַר שְׁחִיטָה, "תִּקַּח לָךְ" קָרֵינָא בֵּיהּ, וְחַיָּיב בְּשִׁילּוּחַ? תֵּיקוּ. בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: מַטְלֵית מַהוּ שֶׁתָּחוֹץ? כְּנָפַיִם מַהוּ שֶׁיָּחוֹצוּ? [ב]בֵּיצִים מוּזָרוֹת, מַהוּ? שְׁנֵי סִדְרֵי בֵיצִים זוֹ עַל גַּב זוֹ, מַהוּ? זָכָר עַל גַּבֵּי בֵיצִים וּנְקֵבָה עַל גַּבֵּי זָכָר, מַהוּ? תֵּיקוּ. בָּעֵי רַבִּי זֵירָא: יוֹנָה עַל בֵּיצֵי תְסִיל, מַהוּ? תְּסִיל עַל בֵּיצֵי יוֹנָה, מַהוּ? [ד(א)]אָמַר אַבָּיֵי: תָּא שְׁמַע, עוֹף טָמֵא רוֹבֵץ עַל בֵּיצֵי עוֹף טָהוֹר, וְטָהוֹר רוֹבֵץ עַל בֵּיצֵי עוֹף טָמֵא – פָּטוּר מִשִּׁילּוּחַ. הָא טָהוֹר וְטָהוֹר – חַיָּיב! דִּלְמָא בְּקוֹרֵא. קוֹרֵא זָכָר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר? אָתְיָא "דְּגִירָה" "דְּגִירָה", כְּתִיב הָכָא "קוֹרֵא דָגַר וְלֹא יָלָד", וּכְתִיב הָתָם "וּבָקְעָה וְדָגְרָה בְצִלָּהּ". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַחְלוֹקֶת בְּקוֹרֵא זָכָר, אֲבָל בְּקוֹרֵא נְקֵבָה – דִּבְרֵי הַכֹּל חַיָּיב. פְּשִׁיטָא, "קוֹרֵא זָכָר" תְּנַן! מַהוּ דְּתֵימָא רַבָּנַן אֲפִילּוּ קוֹרֵא נְקֵבָה פָּטְרִי, וְהָא דְקָתָנֵי "זָכָר" – לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, קָמַשְׁמַע לַן. [ה]וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַחְלוֹקֶת בְּקוֹרֵא זָכָר, אֲבָל בְּזָכָר דְּעָלְמָא – דִּבְרֵי הַכֹּל פָּטוּר. פְּשִׁיטָא, "קוֹרֵא זָכָר" תְּנַן! מַהוּ דְּתֵימָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֲפִילּוּ זָכָר דְּעָלְמָא מְחַיֵּיב, וְהַאי דְקָתָנֵי "קוֹרֵא זָכָר" – לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחָן דְּרַבָּנַן, קָא מַשְׁמַע לַן. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: זָכָר דְּעָלְמָא – פָּטוּר, קוֹרֵא זָכָר – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין.

[וז(ב)]מַתְנִי' הָיְתָה מְעוֹפֶפֶת, בִּזְמַן שֶׁכְּנָפֶיהָ נוֹגְעוֹת בַּקֵּן – חַיָּיב לְשַׁלֵּחַ, אֵין כְּנָפֶיהָ נוֹגְעוֹת בַּקֵּן – פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. אֵין שָׁם אֶלָּא אֶפְרוֹחַ אֶחָד אוֹ בֵיצָה אַחַת – חַיָּיב לְשַׁלֵּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר "קַן", קֵן מִכָּל מָקוֹם. [ח]הָיוּ שָׁם אֶפְרוֹחִים מַפְרִיחִים, אוֹ בֵיצִים מוּזָרוֹת – פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים", מָה אֶפְרוֹחִים בְּנֵי קַיָּימָא, אַף בֵּיצִים בְּנֵי קַיָּימָא, יָצְאוּ מוּזָרוֹת. וּמָה הַבֵּיצִים צְרִיכִין לְאִמָּן, אַף הָאֶפְרוֹחִין צְרִיכִין לְאִמָּן, יָצְאוּ מַפְרִיחִין. גְּמָ' תָּנוּ רַבָּנַן: "רוֹבֶצֶת" – וְלֹא מְעוֹפֶפֶת. יָכוֹל אֲפִילּוּ כְּנָפֶיהָ נוֹגְעוֹת בַּקֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר "רוֹבֶצֶת". מַאי תַּלְמוּדָא? מִדְּלָא כְּתִיב "יוֹשֶׁבֶת". [ט]אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הָיְתָה יוֹשֶׁבֶת בֵּין שְׁנֵי רוֹבְדֵי אִילָן – רוֹאִים, כֹּל שֶׁאִם תִּשָּׁמֵט נוֹפֶלֶת עֲלֵיהֶם – חַיָּיב לְשַׁלֵּחַ, וְאִם לָאו – פָּטוּר. מֵיתִיבִי: הָיְתָה יוֹשֶׁבֶת בֵּינֵיהֶן – פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ, עַל גַּבֵּיהֶן – חַיָּיב לְשַׁלֵּחַ, הָיְתָה מְעוֹפֶפֶת, אֲפִילּוּ כְּנָפֶיהָ נוֹגְעוֹת בַּקֵּן – פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. מַאי לָאו עַל גַּבֵּיהֶן, דּוּמְיָא דְּבֵינֵיהֶן: מָה בֵּינֵיהֶן – דְּנָגְעָה בְּהוּ, אַף עַל גַּבֵּיהֶן – דְּנָגְעָה בְּהוּ, אֲבָל רוֹבְדֵי אִילָן – פָּטוּר? לֹא, עַל גַּבֵּיהֶן דּוּמְיָא דְּבֵינֵיהֶן: מָה בֵּינֵיהֶן – דְּלֹא נָגְעָה עֲלַיְיהוּ, אַף עַל גַּבֵּיהֶן – דְּלֹא נָגְעָה עֲלַיְיהוּ, וְהַיְינוּ רוֹבְדֵי אִילָן. הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ רוֹבְדֵי אִילָן פָּטוּר – אַדְּתָנֵי: הָיְתָה מְעוֹפֶפֶת, אֲפִילּוּ כְּנָפֶיהָ נוֹגְעוֹת בַּקֵּן פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ, לִיתְנֵי רוֹבְדֵי אִילָן, וְכָל שֶׁכֵּן מְעוֹפֶפֶת! מְעוֹפֶפֶת אִיצְטְרִיךְ לֵיהּ, דַּאֲפִילּוּ כְּנָפֶיהָ נוֹגְעוֹת בַּקֵּן – פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. וְהָאֲנַן תְּנַן: בִּזְמַן שֶׁכְּנָפֶיהָ נוֹגְעוֹת בַּקֵּן חַיָּיב לְשַׁלֵּחַ! אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: כִּי קָתָנֵי מַתְנִיתָא בְּנוֹגֵעַ מִן הַצַּד. אִיכָּא דְּאָמְרִי, לֵימָא מְסַיֵּיעַ לֵיהּ: הָיְתָה יוֹשֶׁבֶת בֵּינֵיהֶן – פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ, עַל גַּבֵּיהֶן – חַיָּיב לְשַׁלֵּחַ, הָיְתָה מְעוֹפֶפֶת, אֲפִילּוּ כְּנָפֶיהָ נוֹגְעוֹת בַּקֵּן – פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. מַאי לָאו עַל גַּבֵּיהֶן, דּוּמְיָא דְּבֵינֵיהֶן: מָה בֵּינֵיהֶן – דְּלָא נָגְעָה עֲלַיְיהוּ, אַף עַל גַּבֵּיהֶן – דְּלָא נָגְעָה עֲלַיְיהוּ, וְהַיְינוּ רוֹבְדֵי אִילָן? לָא, עַל גַּבֵּיהֶן דּוּמְיָא דְּבֵינֵיהֶן: מָה בֵּינֵיהֶן – דְּנָגְעָה בְּהוּ, אַף עַל גַּבֵּיהֶן – דְּנָגְעָה בְּהוּ. אֲבָל רוֹבְדֵי אִילָן – פָּטוּר. אִי הָכִי, אַדְּקָתָנֵי סֵיפָא: הָיְתָה מְעוֹפֶפֶת, אֲפִילּוּ כְּנָפֶיהָ נוֹגְעוֹת בַּקֵּן – פָּטוּר,

לִיתְנֵי

הָכִי גַּרְסִינַן וְכֵן נִמְצָא בְּסֵפֶר יָשָׁן וְהַתַּנְיָא אִם אֶפְרוֹחַ טְרֵפָה חַיָּב וְקָא סַלְקָא דַּעְתָּךְ דִּטְרֵפָה קָאֵי אַאֶפְרוֹחַ וּמְשַׁנֵּי הָכִי קָאָמַר אֶפְרוֹחַ שֶׁאִמּוֹ טְרֵפָה אֲבָל לִסְפָרִים דְּגַרְסֵי אֶפְרוֹחִים טְרֵפוֹת אֵינוֹ א"כ לְאִמָּן נָמֵי מִתְקֶשֶׁת לְהוּ וּמִתִּקַּח לְךָ וְלֹא לִכְלָבֶיךָ מִמַּעֵט הָאֵם כְּמוֹ הָאֶפְרוֹחִים אִם טְמֵאָה נָמֵי מֵהָתָם אִימְעִיט: וְהַתַּנְיָא אִם אֶפְרוֹחִים טְרֵפָה חַיָּב לְשַׁלֵּחַ קס"ל לה"ק אִמָּן שֶׁל אֶפְרוֹחִים שֶׁהֵן טְרֵפוֹת וְהָאֵם כְּשֵׁרָה חַיָּב לְשַׁלֵּחַ וְלֹא דָּרְשִׁינַן תִּקַּח לְךָ וְלֹא לִכְלָבֶיךָ: מִעוּט סִימָנִים שֶׁל אֶפְרוֹחִין תַּחַת הָאֵם: מַהוּ לְחַיְּבוֹ בְּשִׁלּוּחַ הָאֵם כֵּיוָן שֶׁבְּיָדוֹ לִגְמֹר אֶת הַשְּׁחִיטָה תִּקַּח לְךָ קְרִינָא בֵּיהּ וְחַיָּב לְשַׁלֵּחַ אוֹ דִילְמָא הַשְׁתָּא מִיהַת כָּל זְמַן שֶׁלֹּא גָּמַר בָּהֶם סִימָנִים פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ וְנוֹטֵל אֶת הָאֵם בְּהֶתֵּר וְאַחַר כָּךְ גּוֹמֵר שְׁחִיטָה: מַטְלִית פְּרוּסָה עַל הַבֵּיצִים וְהָאֵם רוֹבֶצֶת עָלֶיהָ מִי הָוְיָא חֲצִיצָה דְּלָא לִיבְעֵי שִׁלּוּחַ דְּלָא קָרִינָא בֵּיהּ רוֹבֶצֶת אוֹ לָא: כְּנָפַיִם נוֹצָה תְּלוּשָׁה: בֵּיצִים מוּזָרוֹת שֶׁאֵין אֶפְרוֹחַ בָּא מֵהֶן כִּדְאָמְרִי' בְּמַתְנִי' דְּלָא מְחַיְּבִי בְּשִׁלּוּחַ: מַהוּ שֶׁיָּחוֹצוּ אִם תִּמְצָא לוֹמַר בֵּיצִים מוּזָרוֹת חוֹצְצִים ב' סִדְרֵי בֵּיצִים בְּנֵי קַיָּמָא זֶה ע"ג זֶה מַהוּ אִם נִתְכַּוֵּן לִטֹּל הַתַּחְתּוֹנִים מִי הָווּ אֶמְצָעִים חֲצִיצָה וּפָטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ אוֹ לָא: זָכָר לָאו בַּר שִׁלּוּחַ הוּא כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן אֲבָל זָכָר דִּבְרֵי הַכֹּל פָּטוּר דְּהָא אֵם כְּתִיב וּבְקוֹרֵא הוּא דִּמְחַיֵּב ר' אֱלִיעֶזֶר מִשּׁוּם דִּכְתִיב בֵּיהּ דְּגִרָה כִּדִלְקַמָּן: תְּסִיל עוֹף טָהוֹר וְדוֹמֶה לְיוֹנָה: דִּלְמָא הָא דְּתָנֵי בְּטָהוֹר וְטָהוֹר חַיָּב בְּקוֹרֵא נְקֵבָה דְּמִנְהָגוֹ בְּכָךְ וּמוֹדוּ בְּקוֹרֵא נְקֵבָה אַפִּי' אֵין הַבֵּיצִים שֶׁלָּהּ כִּדִלְקַמָּן דְּהוֹאִיל וְדַרְכָּהּ הוּא נִגְלָן וְהָאֵם רוֹבֶצֶת קָרִינָא בֵּיהּ וְכִי רוֹבֶצֶת עַל בֵּיצַת עוֹף טָמֵא פָּטוּר דִּכְתִיב תִּקַּח לְךָ וְלֹא לִכְלָבֶיךָ אֲבָל עוֹף אַחֵר בְּטֵלָה דַּעְתּוֹ וְאֵינָהּ בְּשִׁלּוּחַ: וּבָקְעָה וְדָגְרָה מָה הָתָם דְּגִרָה מְעַלְיָא דְּבְמִינוֹ מִשְׁתַּעֵי קְרָא אַף הָכָא דְּגִרָה מְעַלְיָא אֲבָל הַקּוֹרֵא נְקֵבָה אֲפִלּוּ אֵין הַבֵּיצִים שֶׁלָּהּ חַיָּב לְשַׁלֵּם דְּהָאֵם קָרִינָא בֵּיהּ הוֹאִיל וּמִנְהָגוֹ בְּכָךְ אֲבָל זָכָר דְּעָלְמָא דִּבְרֵי הַכֹּל פָּטוּר וְהָאֵם רוֹבֶצֶת כְּתִיב וְלֹא הָאָב רוֹבֵץ וּבַקּוֹרֵא הוּא דִּמְחַיֵּב ר' אֱלִיעֶזֶר מִשּׁוּם דִּכְתִיב בֵּיהּ דְּגִרָה לֹא שָׁנָא זָכָר ול"ש נְקֵבָה: כֹּחָן דְּרַבָּנַן דַּאֲפִלּוּ בְּקוֹרֵא פָּטְרֵי אִי לָאו דִּנְקֵבָה הִיא אע"ג דִּכְתִיב בֵּיהּ דְּגִרָה אִם בָּעֵינַן וְלֹא זָכָר: מַתְנִי' מַפְרִיחִים גְּדוֹלִים: גמ' הָיְתָה יוֹשֶׁבֶת בֵּין שְׁנֵי רַבְדֵי אִילָן וְהַבֵּיצִים תַּחְתֶּיהָ אֲבָל הָעֲנָפִים סוֹמְכִים וּמַגְבִּיהִים אוֹתָהּ בָּאֲוִיר: כָּל שֶׁאִלּוּ יִלְחֶה זֶה מִזֶּה תִּשָּׁמֵט הָאֵם וְתִפֹּל עֲלֵיהֶן חַיָּב וְאִם נוֹפֶלֶת לַצְּדָדִין פָּטוּר: בֵּינֵיהֶן בֵּינָהּ מִכָּאן וּבֵינָהּ מִכָּאן: אֲפִלּוּ כְּנָפֶיהָ נוֹגְעוֹת בָּהֶן פָּטוּר וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ לָהּ מִן הַצַּד: מָה בֵּינֵיהֶן אֲפִלּוּ נָגְעָה בָּהֶן וְאַשְׁמוּעִינָן פָּטוּר דְּעַל בָּעֵינַן: אַף עַל גַּבֵּיהֶן דְּקָתָנֵי חַיָּב בְּדְנָגְעָה בָּהוּ וּמִמַּתְנִי' לִיכָּא לְאוֹתְבֵי אַדְּרַב דְּבָעֵי נוֹגְעִים מִשּׁוּם דְּמַתְנִיתִין בִּמְעוֹפֶפֶת הָא בֵּין שְׁנֵי רַבְדֵי אִילָן רוֹבֶצֶת קָרִינָא בֵּיהּ: מָה בֵּינֵיהֶן דְּלָא נָגְעָה עֲלַיְיהוּ אַף עַל גַּבֵּיהֶן דְּלָא נָגְעָה עֲלַיְיהוּ מִלְּעֵיל וְשׁוּב אֵין כָּאן נְגִיעָה דְּאִי נָמֵי נָגְעָה מִן הַצְּדָדִין אֵינָהּ נְגִיעָה דְּעַל בָּעֵינַן וַאֲפִלּוּ הָכִי קָתָנֵי חַיָּב הוֹאִיל וַעֲלֵיהֶן רוֹבֶצֶת: לִתְנֵי רַבְדֵי אִילָן וְאע"ג דְּיוֹשֶׁבֶת בִּמְקוֹמָהּ תַּחְתֶּיהָ דְּפָטוּר וְכ"ש מְעוֹפֶפֶת דְּאֵינָהּ רוֹבֶצֶת: מִן הַצַּד שֶׁנּוֹגַעַת בִּצְדֵיהֶן וְלֹא עַל גַּבֵּיהֶן: אַף עַל גַּבֵּיהֶן דְּלָא נָגְעָה עֲלַיְיהוּ וְשׁוּב אֵין כָּאן נְגִיעָה וַאֲפִלּוּ הָכִי הוֹאִיל וְיוֹשֶׁבֶת חַיָּב דְּרוֹבֶצֶת קָרִינָא בֵּיהּ: מָה בֵּינֵיהֶן דְּנָגְעָה בָּהוֹ דְּאִי לָא נָגְעָה לָא אִיצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינָן: אַף עַל גַּבֵּיהֶן דְּנָגְעָה בָּהוּ מִלְּמַעְלָה:

מְיֻשָּׁב: שְׁנֵי סִדְרֵי בֵּיצִים זֶה עַל גַּב זֶה מַהוּ פִּי' אִי הָוֵי חֲצִיצָה וְיָכוֹל לִקַּח הַתַּחְתּוֹנִים קֹדֶם שִׁלּוּחַ וְאִי לָא הָוְיָא חֲצִיצָה אָסוּר לִקַּח עַד שֶׁיְּשַׁלַּח כְּדַאֲמְרִינַן לְקַמָּן: מָה בֵּינֵיהֶן דְּלֹא נָגַע עֲלֵיהוּ תֵּמַהּ הָא דִּמְחַיֵּב לְעֵיל בְּרַבְדֵי אִילָן הֵיכִי מַיְירֵי אִי אֲפִלּוּ בְּלֹא נָגַע מִן הַצַּד כְּלָל מַאי מְשַׁנֵּי הָכָא אַף עַל גַּבֵּיהֶן דְּלֹא נָגְעָה עֲלַיְיהוּ וְהַיְינוּ רַבְדֵי אִילָן מַשְׁמַע הָא מִן הַצַּד נָגְעָה וַהֲכִי תִּקְשֶׁה דְּהָא חַיָּב בְּרַבְדֵי אִילָן לְעֵיל אע"ג דְּלֹא נָגְעָה כְּלָל וְאִי לֹא מְחַיֵּב לְעֵיל אֶלָּא בִּנְגִיעָה מִן הַצַּד דַּוְקָא אִם כֵּן מַאי קָאָמַר בְּסָמוּךְ מְעוֹפֶפֶת אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ דַּאֲפִלּוּ כְּנָפֶיהָ נוֹגְעוֹת בַּקֵּן כֵּיוָן דְּהַהוּא נוֹגְעִים בְּמִן הַצַּד הֲכִי תִּקְשֶׁה לִיתְנֵי רַבְדֵי אִילָן וכ"ש מְעוֹפֶפֶת דְּהָא בְּרַבְדֵי אִילָן מַיְירֵי נָמֵי בְּנוֹגְעִים מִן הַצַּד:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' יב, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' י:
ב מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' יג:
ג מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' יד, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' ט:
ד מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' יא, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' ח:
ה מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' י, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' ז:
ו מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' יג, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' יא:
ז מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' יז, ש"ע יו"ד סי' רצב סעי' א:
ח מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' ט, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' ז:
ט מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' יג:

מסורת הש"ס

א משנה חולין; לעיל קלח:
ב תוספתא חולין

תורה אור השלם

קֹרֵא דָגַר וְלֹא יָלָד עֹשֶׂה עֹשֶׁר וְלֹא בְמִשְׁפָּט בַּחֲצִי יָמָו יַעַזְבֶנּוּ וּבְאַחֲרִיתוֹ יִהְיֶה נָבָל [ירמיהו יז, יא]

שָׁמָּה קִנְּנָה קִפּוֹז וַתְּמַלֵּט וּבָקְעָה וְדָגְרָה בְצִלָּהּ אַךְ־שָׁם נִקְבְּצוּ דַיּוֹת אִשָּׁה רְעוּתָהּ [ישעיהו לד, טו]

כִּי יִקָּרֵא *(בספרי תימן קן בקו"ף גדולה)קַן־צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל־עֵץ אוֹ עַל־הָאָרֶץ אֶפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל־הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל־הַבֵּיצִים לֹא־תִקַּח הָאֵם עַל־הַבָּנִים [דברים כב, ו]

לִיתְנֵי רוֹבְדֵי אִילָן, וְכָל שֶׁכֵּן מְעוֹפֶפֶת? מְעוֹפֶפֶת אִיצְטְרִיךְ לֵיהּ, דַּאֲפִילּוּ כְּנָפֶיהָ נוֹגְעוֹת בַּקֵּן – פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. וְהָאֲנַן תְּנַן: בִּזְמַן שֶׁכְּנָפֶיהָ נוֹגְעוֹת בַּקֵּן – חַיָּיב לְשַׁלֵּחַ! אָמַר רַב יְהוּדָה: כִּי קָתָנֵי מַתְנִיתִין – בְּנוֹגֵעַ מִן הַצַּד. אֵין שָׁם אֶפְרוֹחַ וְכוּ'. אֲמַר לֵיהּ הָהוּא מֵרַבָּנַן לְרָבָא: אֵימָא אִיפְּכָא, אֵין שָׁם אֶפְרוֹחַ אֶלָּא אֶחָד אוֹ בֵּיצָה אַחַת – פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ, דְּבָעֵינַן "אֶפְרוֹחִים אוֹ בֵּיצִים" וְלֵיכָּא. (א)הָיוּ שָׁם אֶפְרוֹחִים מַפְרִיחִים אוֹ בֵּיצִים מוּזָרוֹת, חַיָּיב לְשַׁלֵּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר "קַן" – קֵן מִכָּל מָקוֹם. אִם כֵּן, נִכְתּוֹב קְרָא "וְהָאֵם רוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם", מַאי "וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים"? לְאַקּוֹשֵׁי אֶפְרוֹחִים לְבֵיצִים וּבֵיצִים לְאֶפְרוֹחִים. א-ג(ב)מַתְנִי' שִׁלְּחָהּ וְחָזְרָה, אֲפִילּוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים – חַיָּיב, שֶׁנֶּאֱמַר: "שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם". אָמַר: הֲרֵינִי נוֹטֵל אֶת הָאֵם וּמְשַׁלֵּחַ אֶת הַבָּנִים – חַיָּיב, שֶׁנֶּאֱמַר: "שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם". נָטַל אֶת הַבָּנִים וְהֶחְזִירָן לָהּ, וְאַחַר כָּךְ חָזְרָה הָאֵם עֲלֵיהֶן – פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. (ג)גְּמָ' אֲמַר לֵיהּ הָהוּא מֵרַבָּנַן לְרָבָא, וְאֵימָא: "שַׁלֵּחַ" – חֲדָא זִימְנָא, "תְּשַׁלַּח" – תְּרֵי זִימְנִין. אֲמַר לֵיהּ: "שַׁלֵּחַ" – אֲפִילּוּ מֵאָה פְּעָמִים, "תְּשַׁלַּח" – אֵין לִי אֶלָּא לִדְבַר הָרְשׁוּת, לִדְבַר מִצְוָה מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר "תְּשַׁלַּח" – מִכָּל מָקוֹם. (ד)אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף בַּר רָבָא לְרַב כָּהֲנָא: אֶלָּא טַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא "תְּשַׁלַּח", הָא לָאו הָכִי, הֲוָה אָמֵינָא: לִדְבַר מִצְוָה לָא? עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה הוּא, וְאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה! לָא צְרִיכָא, דַּעֲבַר וְשַׁקְלַהּ לְאֵם, דְּלָאו עַבְרֵיהּ, עֲשֵׂה הוּא דְּאִיכָּא, לֵיתֵי עֲשֵׂה וְלִידְחֵי עֲשֵׂה, קָא מַשְׁמַע לַן. (ה)הָנִיחָא לְמַאן דְּתָנֵי קִיְּימוֹ וְלֹא קִיְּימוֹ. אֶלָּא לְמַאן דְּתָנֵי בִּטְּלוֹ וְלֹא בִטְּלוֹ, כַּמָּה דְּלָא שַׁחְטַהּ – לָא עַבְרֵיהּ לְלָאו. וְתוּ, לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר "שַׁלֵּחַ" מֵעִיקָּרָא מַשְׁמַע, אֲפִילּוּ עֲשֵׂה נָמֵי לֵיכָּא! אֶלָּא אָמַר מָר בַּר רַב אָשֵׁי: כְּגוֹן שֶׁנְּטָלָהּ עַל מְנָת לְשַׁלֵּחַ, דְּלָאו לֵיכָּא, עֲשֵׂה הוּא דְּאִיכָּא, וְלֵיתֵי עֲשֵׂה וְלִידְחֵי עֲשֵׂה. (ו)מַאי אוּלְמֵיהּ דְּהַאי עֲשֵׂה מֵהַאי עֲשֵׂה? סָלְקָא דַּעְתָּךְ, הוֹאִיל וְאָמַר מָר: גָּדוֹל שָׁלוֹם שֶׁבֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, שֶׁהֲרֵי אָמְרָה תּוֹרָה: שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּכְתַּב בִּקְדוּשָּׁה יִמָּחֶה עַל הַמַּיִם. וְהַאי מְצוֹרָע, כֵּיוָן דְּכַמָּה דְּלָא מִטַּהַר, אָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה, דִּכְתִיב: "וְיָשַׁב מִחוּץ לְאָהֳלוֹ שִׁבְעַת יָמִים", "אָהֳלוֹ" – זוֹ אִשְׁתּוֹ, מִכָּאן שֶׁאָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה. מַהוּ דְּתֵימָא: כֵּיוָן דְּאָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה, לֵיתֵי עֲשֵׂה דִּידֵיהּ וְלִידְחֵי עֲשֵׂה דְּשִׁלּוּחַ הַקֵּן, קָא מַשְׁמַע לַן. ה-ו(ז)מַתְנִי' הַנּוֹטֵל אֵם עַל הַבָּנִים – רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לוֹקֶה וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּחַ, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מְשַׁלֵּחַ וְאֵינוֹ לוֹקֶה. זֶה הַכְּלָל: כָּל מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ קוּם עֲשֵׂה – אֵין לוֹקִין עָלֶיהָ. גְּמָ' בָּעֵי רַבִּי אַבָּא בַּר מֶמֶל: טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה מִשּׁוּם דְּסָבַר לָאו שֶׁנִּיתָּק לַעֲשֵׂה לוֹקִין עָלָיו. אוֹ דִּלְמָא בְּעָלְמָא סָבַר, לָאו שֶׁנִּיתָּק לַעֲשֵׂה אֵין לוֹקִין עָלָיו, וְהָכָא הַיְינוּ טַעְמָא, מִשּׁוּם דְּקָסָבַר "שַׁלֵּחַ" מֵעִיקָּרָא מַשְׁמַע. תָּא שְׁמַע: גַּנָּב וְגַזְלָן יֶשְׁנָן בִּכְלַל מַלְקוּת, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְהָא הָכָא, דְּלָאו שֶׁנִּיתָּק לַעֲשֵׂה הוּא, דְּרַחֲמָנָא אָמַר "לֹא תִגְזוֹל" "וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה". שְׁמַע מִינַּהּ טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה מִשּׁוּם דְּקָסָבַר לָאו שֶׁנִּיתָּק לַעֲשֵׂה לוֹקִין עָלָיו. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא: לָאו אָמֵינָא לְכוּ, כֹּל מַתְנִיתָא דְּלָא תַּנְיָא בֵּי

רַבִּי

לִתְנֵי רַבְדֵי אִילָן אע"ג דְּדָמְיָא לִרְבִיָּה וכ"ש מְעוֹפֶפֶת: ה"ג א"כ לִכְתֹּב וְהָאֵם רוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶן: לְאַקּוֹשֵׁי אֶפְרוֹחִין לְבֵיצִים לְמִפְטַר מַפְרִיחִים: וּבֵיצִים לְאֶפְרוֹחִים לְמִפְטַר מוּזָרוֹת. וְעַל כָּרְחָךְ קֵן מ"מ לְרַבּוֹת בֵּיצָה אַחַת וְאֶפְרוֹחִים וּבֵיצִים אוֹרְחֵיהּ דִּקְרָא הוּא לְמִינְקַט רַבִּים בְּרֹב קִנִּים: מַתְנִי' נָטַל אֶת הַבֵּיצִים וְאַחַ"כ חָזְרָה הָאֵם עֲלֵיהֶם פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ דְּכֵיוָן דְּנָטַל אֶת הַבֵּיצִים הָוֵה לֵיהּ קֵן מְזֻמָּן: גְּמ' וְאֵימָא תְּשַׁלַּח לְאַתּוּיֵי עוֹד פַּעַם שְׁנִיָּה וְתוּ לֹא: א"ל שַׁלַּח לְעוֹלָם מַשְׁמַע וְרִבּוּיֵי דִּתְשַׁלַּח לְהָכִי הוּא דְּאָתָא: אֵין לִי צְרִיךְ שִׁלּוּחַ אֶלָּא לִדְבַר הָרְשׁוּת: לִדְבַר מִצְוָה כְּגוֹן קֵן יוֹלֶדֶת וְטָהֳרַת מְצֹרָע מִנַּיִן ת"ל תְּשַׁלַּח: הָא לָאו הָכִי ה"א לִדְבַר מִצְוָה לֹא בָּעֵי שִׁלּוּחַ וְהָא שִׁלּוּחַ עֲשֵׂה ול"ת הוּא תְּשַׁלַּח וְלֹא תִקַּח וְאֵין עֲשֵׂה שֶׁל וְלָקַח לַמִּטַּהֵר דּוֹחֶה אֶת שְׁנֵיהֶם: לֹא צְרִיכָא דַּעֲבַר וּשְׁקָלֵיהּ וְאַשְׁמוּעִינַן דְּחוֹזֵר וּמְשַׁלֵּחַ וְאִי לָא רַבֵּי דְּבַר מִצְוָה ה"א דְּהֵיכָא דַּעֲבַר וּנְטָלָהּ דִּכְבָר עָבַר עַל לָאו דְּלֹא תִקַּח תּוּ לָא קָאֵי בְּלָאוִים עֲשֵׂה דְּטָהֳרַת מְצֹרָע אֶלָּא עֲשֵׂה דְּשִׁלּוּחַ דַּאֲכַתִּי בְּעַמּוֹד וְשַׁלַּח קָאֵי וְאָמָא לִידְחְיֵהּ. וּלְקַמָּן פָּרִיךְ מַאי אוּלְמֵיהּ דַּעֲשֵׂה דִּמְצֹרָע מֵעֲשֵׂה דְּשִׁלּוּחַ דְּנֵימָא דְּנִדְחְיֵהּ דְּאִיצְטְרִיךְ לְרַבּוּיֵי: דְּלָאו עַבְרֵיהּ הַלָּאו כְּבָר עָבַר עָלֶיהָ: הַנִּיחָא לְמַאן דְּתָנֵי בְּמַסֶּכֶת מַכּוֹת (דַּף טו.): קִיְּמוֹ וְלֹא קִיְּמוֹ כָּל מִצְוַת ל"ת שֶׁיֵּשׁ בָּהּ קוּם עֲשֵׂה כְּגוֹן זֶה שֶׁנִּתַּק הַלָּאו לַעֲשֵׂה דְּמַשְׁמַע לֹא תִקַּח וְאִם לְקָחָהּ קַם עֲשֵׂה שֶׁבָּהּ כְּשֶׁהִתְרוּ בּוֹ לֹא תִקַּח וּלְקָחָהּ וְשִׁלְּחָהּ בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר שֶׁל הַתְרָאָה פָּטוּר וְאַעַ"פ שֶׁעָבַר עַל לֹא תִקַּח דִּלְכָךְ נְתָקוֹ לַעֲשֵׂה לוֹמַר אִם עָבַרְתָּ עַל אַזְהָרָה זוֹ עֲשֵׂה זֶה וְהִפָּטֵר לֹא קַם עֲשֵׂה שֶׁבָּהּ תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר דְּקַיְ"ל תכ"ד כְּדִבּוּר דָּמֵי כִּי עָבַר עַל הַתְרָאָה חַיָּב אֲפִלּוּ שִׁלְּחָהּ אַחַר זְמַן הָכָא נָמֵי אִכָּא לְמֵימַר עַבְרֵיהּ לְלָאו מִשֶּׁלְּקָחָהּ וְלֹא שִׁלְּחָהּ וְהַשְׁתָּא עֲשֵׂה הוּא דְּאִיכָּא ס"ל אָמֵינָא לֵיתֵי עֲשֵׂה וְלִידְחֵי עֲשֵׂה לְהָכִי אִיצְטְרִיךְ קְרָא: אֶלָּא לְמַאן דְּתָנֵי בִּטְּלוֹ וְלֹא בִּטְּלוֹ בִּטֵּל עֲשֵׂה שֶׁבָּהּ לְגַמְרֵי שֶׁאֵין יָכוֹל לְקַיְּמוֹ עוֹד כְּגוֹן שֶׁשְּׁחָטָהּ חַיָּב לֹא בִּטֵּל עֲשֵׂה שֶׁבָּהּ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא שְׁחָטָהּ אַעַ"פ שֶׁלֹּא שִׁלַּח מִיָּד כְּשֶׁהִתְרוּ בּוֹ פָּטוּר וה"נ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא שְׁחָטָהּ לֹא עַבְרֵיהּ לְלָאו דִּבְעַמּוֹד וְשַׁלַּח וְהִפָּטֵר קָאֵי וַאֲכַתִּי לָאו וַעֲשֵׂה הוּא וְלֹא בָּעֵי קְרָא כְּלָל לִדְבַר מִצְוָה וַאֲנָא יָדַעְנָא דְּאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה: וְתוּ לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר בְּמַתְנִי' לוֹקֶה וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּחַ וְאָמַר לְקַמָּן דְּהַיְינוּ טַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה דְּקָסָבַר שַׁלַּח מֵעִקָּרָא מַשְׁמַע כְּלוֹמַר לֹא תִקַּח הָאֵם אֲבָל כְּשֶׁתִּמְצָאֶנָּה שַׁלְּחֶנָּה וְאִם לְקָחָהּ לֹא קָאָמַר קְרָא דִּנְשַׁלְּחָהּ הָא תּוּ לֵיכָּא לְאוֹקְמָא כְּשֶׁעָבַר וּנְטָלָהּ דְּהָא אֲפִלּוּ לִדְבַר הָרְשׁוּת עֲשֵׂה לֵיכָּא וְלֹא בָּעֵי שִׁלּוּחַ דְּכֵין דִּנְטָלָהּ עַבְרֵיהּ לְלָאו וַעֲשֵׂה דְּלָאו בְּעַמּוֹד וְשַׁלַּח קָאֵי: עַל מְנָת לְשַׁלְּחָהּ וַאֲפִלּוּ לְרַבִּי יְהוּדָה בְּעַמּוֹד וְשַׁלַּח קָאֵי דְּהָא לֹא עַבְרֵיהּ לְלָאו וְאִי נָמֵי לֹא מְשַׁלְּחָהּ תּוּ לֵיכָּא לָאו דְּהָא כְּבָר לְקָחָהּ בְּהֶתֵּר וְתוּ לֹא קָרֵינָא בֵּיהּ לֹא תִקַּח וַעֲשֵׂה אִיכָּא וס"ד לֵיתֵי עֲשֵׂה דִּמְצֹרָע וְלִידְחְיֵהּ לְהָכִי אִיצְטְרִיךְ קְרָא: וּמַאי אוּלְמֵיהּ דַּעֲשֵׂה דִּמְצֹרָע מַעֲשֵׂה דְּשִׁלּוּחַ דְּתִיסַּק אַדַּעְתֵּיהּ דְּנִדְחֶיהָ: יִמָּחֶה עַל הַמַּיִם פָּרָשַׁת סוֹטָה יֵשׁ בָּהּ הַזְכָּרוֹת הַרְבֵּה כְּתוּבוֹת: אָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה כְּמַאן דְּאָמַר בְּמוֹעֵד קָטָן (דַּף ז:) יְמֵי סְפִירוֹ וְקַל וָחֹמֶר לִימֵי חֲלוּטוֹ: אָהֳלוֹ זוֹ אִשְׁתּוֹ שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם לִנְשׁוֹתֵיכֶם שֶׁאֲסַרְתִּים לָכֶם וְאָמַרְתִּי אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה (שְׁמוֹת י"ט:ט"ו): מַתְנִי' טַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה דְּלוֹקֶה מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא: וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּחַ דְּאִסּוּר דַּעֲבַד עֲבַד: אֵין לוֹקִין עָלָיו דִּלְהָכִי נְתָקוֹ לַעֲשֵׂה לוֹמַר אִם עָבַר עַל הַלָּאו יַעֲשֶׂה זֹאת וְיִנָּצֵל לֹא תִקַּח הָאֵם וְאִם לָקַח שַׁלַּח תְּשַׁלַּח: זֶה הַכְּלָל וְכוּ' אֵין לוֹקִין עָלָיו אֶלָּא אִם כֵּן לֹא קִיְּמוֹ תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר לְמַאן דְּתָנֵי קִיְּמוֹ וְלֹא קִיְּמוֹ אֶלָּא מְשַׁלֵּחַ תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר וְאֵינוֹ לוֹקֶה וְאִם לֹא שִׁלַּח לוֹקֶה וְצָרִיךְ לְשַׁלֵּחַ אַחַר לְקִיחָה מַשְׁמַע וּלְמַאן דְּתָנֵי בִּטְּלוֹ וְלֹא בִּטְּלוֹ בָּעֵי עַד שֶׁיִּשְׁחֹט אוֹתָהּ וְאִי לֹא לֹא לָקֵי: גְּמ' בְּעָלְמָא כְּגוֹן לֹא תִגְזֹל וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה דְּהָתָם לֵיכָּא לְמֵימַר קֹדֶם גְּזֵלָה מַשְׁמַע דְּאִם לֹא גָזַל מָה יָשִׁיב: שַׁלַּח מֵעִקָּרָא מַשְׁמַע הָכִי קָאָמַר קְרָא לֹא תִקַּח הָאֵם אֲבָל מָה יֵשׁ עָלֶיךָ לַעֲשׂוֹת כְּשֶׁתִּמְצָא קֵן שַׁלַּח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֵין כָּאן נִתֵּק לַעֲשֵׂה אֶלָּא עֲבַרְתָּ עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה מִפְּנֵי שֶׁהָעֲשֵׂה קָדַם: וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אַף עַל פִּי שֶׁכָּתוּב אַחֲרוֹן בַּפָּרָשָׁה עַל כָּרְחָךְ לָאו שֶׁנִּתַּק לַעֲשֵׂה הוּא שֶׁאֵין הֲשָׁבָה קֹדֶם גְּזֵלָה וּכְשֶׁגָּזַל עָבַר עַל לֹא תִגְזֹל וּמְצָאָהּ הָעֲשֵׂה נִצְטַוֶּה לְאַחַר גְּזֵלָה:

לֹא צְרִיכָא דַּעֲבַר וּשְׁקָלֵיהּ דְּלָאו עַבְרֵיהּ כו' מִכָּאן קָשֶׁה לְפִי' רִיבָ"א בְּפ' אֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דַּף מז:) דְּאָמַר אַחֲרִישָׁה לֹא לִיחַיַּב הוֹאִיל וַחֲזִי לְכִסּוּיֵי בֵּהּ דַּם צִפּוֹר וְהִקְשָׁה וְהָא יוֹם טוֹב עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה הוּא וְתֵרֵץ דְּנְהִי דְּלֹא דָּחֵי מִיהוּ אִם עָבַר עַל אוֹתוֹ לָאו אֵינוֹ לוֹקֶה דְּהָא דְּלֹא דָּחֵי הַיְינוּ מִשּׁוּם עֲשֵׂה אֲבָל הַלָּאו כְּמַאן דְּלֵיתֵיהּ דַּעֲשֵׂה דָּחֵי לֵיהּ וְהָכָא מַשְׁמַע דְּכָל זְמַן דְּלֹא עָבַר וּשְׁקָלָהּ אִיכָּא עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה וְצָרִיךְ לוֹמַר לְפֵרוּשׁוֹ שֶׁמָּא דַּוְקָא לְעִנְיַן דְּלֹא לָקֵי עַל אוֹתוֹ לָאו אֲבָל לֹא מִדְּחֵי לֵיהּ לְגַמְרֵי:

מסורת הש"ס

א משנה חולין

ב פסיקתא רבתי

ג בבא מציעא לא.

ד ראש השנה לב:; שבת קלג.; שבת כה.; ביצה ח:; בבא קמא י:

ה מכות טז.

ו סוכה נג:; שבת קטז.; נדרים סו:; מכות יא.

ז משנה מכות; מכות יז.; תוספתא חולין; מכות טז.

תורה אור השלם

כִּי יִקָּרֵא *(בספרי תימן קן בקו"ף גדולה)קַן־צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל־עֵץ אוֹ עַל־הָאָרֶץ אֶפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל־הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל־הַבֵּיצִים לֹא־תִקַּח הָאֵם עַל־הַבָּנִים [דברים כב, ו]

[דברים כב, ו-ז]

וְכָתַב אֶת־הָאָלֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר וּמָחָה אֶל־מֵי הַמָּרִים [במדבר ה, כג]

וְכִבֶּס הַמִּטַּהֵר אֶת־בְּגָדָיו וְגִלַּח אֶת־כָּל־שְׂעָרוֹ וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר וְאַחַר יָבוֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וְיָשַׁב מִחוּץ לְאָהֳלוֹ שִׁבְעַת יָמִים [ויקרא יד, ח]

שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת־הָאֵם וְאֶת־הַבָּנִים תִּקַּח־לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים [דברים כב, ז]

לֹא־תַעֲשֹׁק אֶת־רֵעֲךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא־תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד־בֹּקֶר [ויקרא יט, יג]

וְהָיָה כִּי־יֶחֱטָא וְאָשֵׁם וְהֵשִׁיב אֶת־הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל אוֹ אֶת־הָעֹשֶׁק אֲשֶׁר עָשָׁק אוֹ אֶת־הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הָפְקַד אִתּוֹ אוֹ אֶת־הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר מָצָא [ויקרא ה, כג]

לֹא תִּגְנֹבוּ וְלֹא־תְכַחֲשׁוּ וְלֹא־תְשַׁקְּרוּ אִישׁ בַּעֲמִיתוֹ [ויקרא יט, יא]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' ה:

ב מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' ו:

ג מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' ז, סמג עשין סה, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' ה:

ד מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הל' א:

ה מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' א, סמג עשין סה, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' ו:

ו מיי' פי"ח מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ב:

רַבִּי חִיָּיא וּבֵי רַבִּי אוֹשַׁעְיָא מְשַׁבַּשְׁתָּא הִיא, וְלָא תּוֹתְבוּ מִינַּהּ בֵּי מִדְרְשָׁא, דִּלְמָא אֵינָהּ בִּכְלַל מַלְקוֹת אַרְבָּעִים תַּנְיָא. תָּא שְׁמַע, דְּתָנֵי רַבִּי אוֹשַׁעְיָא וְרַבִּי חִיָּיא: "לֹא תָשׁוּב" וְשָׁב, "לֹא תְכַלֶּה" וְכִלָּה – יֶשְׁנָן בִּכְלַל מַלְקוֹת אַרְבָּעִים, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. שְׁמַע מִינַּהּ טַעְמֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה, מִשּׁוּם דְּקָסַבַר לָאו שֶׁנִּיתָּק לַעֲשֵׂה – לוֹקִין עָלָיו. דִּלְמָא הָתָם הַיְינוּ טַעַם, דְּקָסַבַר "תַּעֲזוֹב" מֵעִיקָּרָא מַשְׁמַע. (א)אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: תָּא שְׁמַע, "לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְגוֹ' בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ" – בָּא הַכָּתוּב לִיתֵּן עֲשֵׂה אַחַר לֹא תַעֲשֶׂה, לוֹמַר לָךְ שֶׁאֵין לוֹקִין עָלָיו, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. שְׁמַע מִינַּהּ: טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה מִשּׁוּם דְּקָסַבַר "שַׁלֵּחַ" מֵעִיקָּרָא מַשְׁמַע, שְׁמַע מִינַּהּ. (ב)אֲמַר לֵיהּ רַב אִידִי לְרַב אָשֵׁי: מַתְנִיתִין נָמֵי דַּיְקָא, דְּקָתָנֵי: הַנּוֹטֵל אֵם עַל הַבָּנִים – רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לוֹקֶה וְאֵין מְשַׁלֵּחַ, וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה לָאו שֶׁנִּיתָּק לַעֲשֵׂה לוֹקִין עָלָיו, "לוֹקֶה וּמְשַׁלֵּחַ" מִבְּעֵי לֵיהּ! וְדִלְמָא הָכִי קָאָמַר בְּמַתְנִיתִין: אֵין נִפְטָר עַד דְּמַלְקִין לֵיהּ. [א]עַד כַּמָּה מְשַׁלְּחָהּ? אָמַר רַב יְהוּדָה: כְּדֵי שֶׁתֵּצֵא מִתַּחַת יָדוֹ. בַּמֶּה מְשַׁלְּחָהּ? רַב הוּנָא אָמַר: בְּרַגְלֶיהָ, רַב יְהוּדָה אָמַר: בַּאֲגַפֶּיהָ. רַב הוּנָא אָמַר בְּרַגְלֶיהָ, דִּכְתִיב: "מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר". רַב יְהוּדָה אָמַר בַּאֲגַפֶּיהָ, דְּהָא כְּנָפֶיהָ נִינְהוּ. [ב]הַהוּא דְּגַזְּינְהוּ לְגַפַּהּ, וְשַׁלְּחַהּ, וְאַחַר כָּךְ תַּפְשַׂהּ. נַגְדֵּיהּ רַב יְהוּדָה. אֲמַר לֵיהּ: זִיל רַבִּי לַהּ גַּדְפַּיהּ, וְשַׁלְּחַהּ! כְּמַאן? אִי כְּרַבִּי יְהוּדָה – לוֹקֶה וְאֵין מְשַׁלֵּחַ, אִי כְּרַבָּנַן – מְשַׁלֵּחַ וְאֵין לוֹקֶה! לְעוֹלָם כְּרַבָּנַן, וּמַכַּת מַרְדּוּת מִדְּרַבָּנַן. הָהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אֲמַר לֵיהּ: תֵּימָה מַהוּ? אָמַר: לָא יָדַע הַאי גַּבְרָא דְּעוֹף טָהוֹר חַיָּיב לְשַׁלּוֹחֵי? אֲמַר לֵיהּ: דִּילְמָא חֲדָא בֵּיעֲתָא הוּא דְּרַמְיָא? אֲמַר לֵיהּ: (הַאי יָדְעִי) [אִין. אֲמַר לֵיהּ: מַאי תִּיבְעֵי] לָךְ? מַתְנִיתִין הִיא: אֵין שָׁם אֶלָּא אֶפְרוֹחַ אֶחָד אוֹ בֵיצָה אַחַת – חַיָּיב לְשַׁלֵּחַ. שַׁלְּחַהּ, וְאַהְדַּר לַהּ רָבָא פִּרְסְתָּקֵי וְתַפְסַהּ. וְלֵיחוּשׁ לַחֲשָׁדָא? כִּלְאַחַר יָד. [גד](ג)תָּנוּ רַבָּנַן: יוֹנֵי שׁוֹבָךְ וְיוֹנֵי עֲלִיָּיה – חַיָּיבוֹת בְּשִׁלּוּחַ, וַאֲסוּרוֹת מִשּׁוּם גָּזֵל מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם. (ד)וְאִי אִיתָא לְהָא דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי חֲנִינָא, חֲצֵרוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנָה לוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ, קְרִי כָּאן "כִּי יִקָּרֵא" – פְּרָט לִמְזוּמָּן! אָמַר (רַב) [רַבָּה]: בֵּיצָה – עִם יְצִיאַת רוּבָּהּ הוּא דְּאִחַיַּיב בְּשִׁלּוּחַ, מִקְנָא לָא קָנֵי עַד דְּתִפּוֹל לַחֲצֵרוֹ, וְכִי קָתָנֵי חַיָּיבוֹת בְּשִׁלּוּחַ – מִקַּמֵּי דְּתִפּוֹל לַחֲצֵרוֹ. אִי הָכִי, אַמַּאי אֲסוּרוֹת מִשּׁוּם גָּזֵל? אַאִמָּם. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם אַבֵּיצָה, וּבֵיצָה כֵּיוָן דִּנְפַק לֵיהּ רוּבָּא – דַּעְתֵּיהּ עֲלֵיהּ. וְהַשְׁתָּא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אָסוּר לִזְכּוֹת בְּבֵיצִים שֶׁהָאֵם רוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶן, שֶׁנֶּאֱמַר: "שַׁלֵּחַ אֶת הָאֵם" וַהֲדַר "הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ". אֲפִילּוּ תֵּימָא אַף עַל גַּב דִּנְפַל לַחֲצֵרוֹ, כֹּל הֵיכָא דְּאִיהוּ מָצֵי זָכֵי – חֲצֵרוֹ נָמֵי זָכְיָא, וְכֹל הֵיכָא דְּאִיהוּ לָא מָצֵי זָכֵי – חֲצֵרוֹ נָמֵי לָא זָכְיָא לֵיהּ. אִי הָכִי, אַמַּאי אֲסוּרוֹת מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם? אִי דְּשַׁלְּחַהּ – גָּזֵל מְעַלְּיָא הוּא, אִי דְּלָא שַׁלְּחַהּ – שַׁלּוֹחֵי בָּעֵי! בְּקָטָן. קָטָן בַּר דַּרְכֵי שָׁלוֹם הוּא? הָכִי קָאָמַר: אָבִיו שֶׁל קָטָן חַיָּיב לְהַחְזִיר לוֹ, מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם. לֵוִי בַּר סִימוֹן אַקְנֵי פֵּירוֹת שׁוֹבָכוֹ לְרַב יְהוּדָה. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אֲמַר לֵיהּ: זִיל טְרוֹף אַקַּן, דְּלִיתְגַּבְהוּ וּקְנִינְהוּ. לְמַאי? אִי לְמִקְנֵא – לַקְנִינְהוּ לֵיהּ בְּסוּדָר! אִי בְּיוֹם טוֹב –

בְּעוֹמֵד

רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי אוֹשַׁעְיָא סָדְרוּ אֶת הַבְּרַיְיתוֹת וְדִקְדְּקוּ בְּדִבְרֵי כָּל חָכָם לוֹמַר כְּמוֹ שֶׁאָמַר אֲבָל יֵשׁ תַּנָּאִים הַרְבֵּה שֶׁמּוֹסִיפִים עַל מִשְׁנָתָם בְּדִלְדְמִי כִּי הָכָא מִשּׁוּם דְּשַׁמְעִינַן לְרַבִּי יְהוּדָה הָכָא דִּמְחַיֵּיב סְבְרֵי טַעֲמָא מִשּׁוּם לָאו שֶׁנִּיתַּק לַעֲשֵׂה לוֹקִין עָלָיו וְהוֹסִיפוּ לוֹמַר גַּנָּב וְגַזְלָן: דִּילְמָא אֵינוֹ בִּכְלָל מַלְקוֹת אַרְבָּעִים תַּנְיָא וְאַשְׁמוּעִינַן דְּטַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה בְּמַתְנִי' מִשּׁוּם דְּשַׁלַּח מֵעִיקָּרָא מַשְׁמַע וְהַתַּנָּאִים טָעוּ בְּגִרְסָתָם לְאַחַר זְמַן וְאָמְרוּ שֶׁיֶּשְׁנָן דְּאָמְרֵי דּוּמְיָא דְּמַתְנִי': לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ: לֹא תְכַלֶּה דְּפֵאָה וַהֲרֵי הֵן נִתְקִין לַעֲשֵׂה דִּכְתִיב לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אוֹתָם: מֵעִיקָּרָא מַשְׁמַע לֹא תְכַלֶּה אֲבָל מָה עָלֶיךָ לַעֲשׂוֹת עֲזֹב אוֹתָם וְלֹא תְכַלֶּה אֲבָל גַּנָּב וְגַזְלָן דְּעַל כָּרְחָךְ נִתַּק לַעֲשֵׂה אַמָּאי לָךְ דְּלָא לָקֵי: לֹא תוֹתִירוּ וְאִם תּוֹתִירוּ בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ הָא וַדַּאי נִתַּק לַעֲשֵׂה: וְאִי ס"ל קָסָבַר ר' יְהוּדָה שַׁלַּח דִּקְרָא אַחַר לְקִיחָה מַשְׁמַע וְטַעְמָא דְּלוֹקֶה מִשּׁוּם לָאו שֶׁנִּתַּק לַעֲשֵׂה לוֹקִין עָלָיו אַמַּאי קָתָנֵי וְאֵין מְשַׁלֵּחַ הַכָּתוּב מְחַיְּבוֹ אַף לְשַׁלְּחוֹ לְאַחַר לְקִיחָה וְהוּא פּוֹטְרוֹ: דִּילְמָא אֵינוֹ מְשַׁלֵּחַ דְּקָאָמֵר אֵינוֹ נִפְטָר בְּשִׁלּוּחַ אֶלָּא אַף לוֹקֶה: עַד כַּמָּה מְשַׁלְּחָהּ אִם נְטָלָהּ: שֶׁתֵּצֵא מִתַּחַת יָדוֹ וְאִם יָכוֹל לַחֲזוֹר וּלְתָפְשָׂהּ מוּתָּר: בַּמֶּה מְשַׁלְּחָהּ בָּרֶגֶל יֹאחֲזֶנָּה בְּרַגְלָהּ וִישַׁלְּחֶנָּהּ: בְּגַפָּהּ אֲחָזָהּ בִּכְנָפָהּ וּמְשַׁלְּחָהּ: מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל אַלְמָא שִׁלּוּחַ בָּרֶגֶל הוּא כָּךְ שָׁמַעְתִּי. וְנִרְאֶה בְּעֵינַי שֶׁאֵין שִׁלּוּחַ זֶה דּוֹמֶה לְשִׁלּוּחַ רֶגֶל הַשּׁוֹר שֶׁהוּא הוֹלֵךְ בְּרַגְלַיִם וְהָכָא אֲחִיזָה בְּרַגְלַיִם וְכַמְדוּמֶּה לִי דְּהָכִי קָאָמֵר רַב הוּנָא אָמַר בָּרֶגֶל שֶׁאִם תָּפַשׂ גַּפָּהּ וְשִׁלְּחָהּ נִפְטָר מִמִּצְוַת שִׁלּוּחַ כֵּיוָן שֶׁהָלְכָה ב' פְּסִיעוֹת אוֹ ג' וּמוּתָּר לַחֲזוֹר לְתָפְשָׂהּ וְרַב יְהוּדָה אָמַר בְּגַפָּהּ שֶׁתּוּכַל לָעוּף כְּדַרְכָּהּ וּרְאָיָה לִדְבָרַי מִלְמַיְיתִי עֻבְדָּא דְּהַהוּא דְּתַלְשִׁינְהוּ לְגַפָּהּ וְשַׁלְּחָהּ דְּחַיְּבֵיהּ רַב יְהוּדָה לְשַׁלּוֹחֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה לְטַעְמֵיהּ דְּאָמַר אֵין שִׁלּוּחַ עוֹף בָּרֶגֶל: רַבִּי לָהּ גַּדְפָּהּ הַשְׁהֵה אוֹתָהּ עַד שֶׁיִּגְדְּלוּ לָהּ כְּנָפֶיהָ וְתִשַׁלְּחֶנָּה: מַכַּת מַרְדּוּת רְדוּי בְּתוֹכָחָה שֶׁלֹּא יַרְגִּיל בָּזֶה וְאֵין לָהּ קִצְבָה אֶלָּא עַד שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו: תֵּמָה עוֹף טָהוֹר הוּא: אָמַר לֵיהּ רַבָּא: דִּלְמָא חֲדָא בֵּיעֲתָא הוּא דְּרַמְיָא לְכָךְ הֻצְרַכְתָּ לִשְׁאוֹל שֶׁלֹּא הֵטִילָה אֶלָּא בֵּיצָה אַחַת וְקָרָא אֶפְרוֹחִים אוֹ בֵּיצִים כְּתִיב: פַּרְסְתְּקֵי מְנוּלוֹת: וְלִיחוּשׁ לַחֲשָׁדָא שֶׁעַל הֲנָאַת עַצְמוֹ חִיְּבוֹ לְשַׁלְּחָהּ דְּצָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מִן הַכִּעוּר כְּדְאָמַר בְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת (לְעֵיל חוּלִּין דַּף מד:) דְּרַב חִסְדָּא שָׁרֵי בּוּכְרָא וְלֹא זָבִין מִינֵּיהּ: וּמְשַׁנֵּי כִּלְאַחַר יָד מֵרָחוֹק פֵּירֵשׁ הַמְּנוּלָה שֶׁלֹּא הֵבִין הַמְשַׁלֵּחַ: וְאִם אִיתָא לְר' יוֹסֵי וְכוּ' הַשַּׁ"ס פָּרִיךְ לָהּ: יְצִיאַת רוּבָּהּ דְּאִם בָּא אָדָם וּמָצָא אֶת הָאֵם כְּשֶׁהִיא מְטִילָה בֵּיצָתָהּ וּכְבָר יָצָא רוּבָּהּ חַיָּב לְשַׁלֵּחַ מִקַּמֵּי דְּתִפּוֹל לַחֲצֵרוֹ דְּאַכְתִּי לָאו מְזֻמָּן הוּא: אִי הָכִי דְּלֹא קָנְתָה חֲצֵרוֹ: אַמַּאי אֲסוּרוֹת מִשּׁוּם גֶּזֶל וַאֲפִילּוּ מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם וַהֲלֹא עֲדַיִין מִגּוּף הָאֵם הוּא: וּמְשַׁנֵּי אַאִמָּן דַּרְכֵי שָׁלוֹם דְּקָאָמֵר אֲפִילּוּ עַל הָאֵם עַצְמָהּ יֵשׁ מִשּׁוּם דַּרְכֵי שָׁלוֹם: וְאִבָּעִית אֵימָא לְעוֹלָם אַבֵּיצִים דְּאִלּוּ עַל אִמָּן אֲפִילּוּ מִשּׁוּם דַּרְכֵי שָׁלוֹם אֵין כָּאן הוֹאִיל וְאֵינָהּ נוֹחָה לְתָפְשָׂהּ לֹא סָמְכָה דַּעַת בַּעַל הַשּׁוֹבָךְ עָלֶיהָ וְאֵינוֹ מִתְקוֹטֵט עִם הַלּוֹקֵחַ אֲבָל מֵהַבֵּיצִים הוּא מִתְקוֹטֵט דְּדַעְתֵּיהּ עֲלֵיהֶן וְנְהִי נָמֵי דְּלֹא קָנָה לוֹ חֲצֵרוֹ מִשּׁוּם דַּרְכֵי שָׁלוֹם מִיהָא אִיכָּא: וְהַשְׁתָּא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה כּוּ' מֵהַשְׁתָּא מָצֵית לְאוֹקוּמָא מַתְנִיתִין אֲפִילּוּ יָצְאת כֻּלָּהּ וְלֹא תִּקְשֶׁה לְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא דְּלֹא מְזֻמָּן הוּא וְחַיֶּבֶת בְּשִׁלּוּחַ מִשּׁוּם בֵּיצָה אַחֲרוֹנָה זֹאת שֶׁלֹּא עָמְדָה הָאֵם עָלֶיהָ מִשֶּׁהֱטִילָתָהּ וְאַף עַל פִּי שֶׁנָּפְלָה לֶחָצֵר לֹא קָנְתָה חֲצֵרוֹ דְּכֵיוָן דְּהוּא עַצְמוֹ אִם הָיָה כָּאן לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַחֲזִיק כָּל חֲצֵרוֹ נָמִי לָא מָצֵי זָכֵי לֵיהּ וְאֵין זֶה מְזֻמָּן: לִזְכּוֹת לִפְשֹׁט יָדוֹ תַּחַת הָאֵם וּלְהַחֲזִיק בָּהֶם. כָּל קִנְיָה דְּהֶפְקֵר זְכִיָּה קָרֵי לֵיהּ: אִי הָכִי אַמַּאי אֲסוּרוֹת מִשּׁוּם גֶּזֶל. מִשּׁוּם דַּרְכֵי שָׁלוֹם וְתוּ לֹא: אִי דְּשַׁלְּחָהּ קוֹדֶם דְּהֶחֱזִיק בָּהּ הֲרֵי קָנְתָה חֲצֵרוֹ לְבַעַל הַבַּיִת וְגָזֵל מְעַלְּיָא הוּא וְאִי דְּלָא שִׁלְּחָהּ הֵיאַךְ הוּא יָכוֹל לִטּוֹל לַבֵּיצִים הָא בָּעֵי שִׁלּוּחַ קוֹדֶם לְקִיחַת הַבֵּיצִים כְּרַב יְהוּדָה: וּמְשַׁנֵּי בְּקָטָן דְּלָאו בַּר שִׁלּוּחַ הוּא. וְהוּא הַדִּין דַּהֲוָה מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי כְּגוֹן דְּעָבַר וּנְטָלָן תַּחַת הָאֵם דְּגָזֵל מְעַלְּיָא לֵיכָּא אֶלָּא נִחָא לֵיהּ לְשַׁנּוּיֵי בְּדֶרֶךְ אַחֵר וְלֹא בְּדֶרֶךְ אִסּוּר: וְהָדַר מִתְמַהּ וְאָמַר קָטָן בַּר דַּרְכֵי שָׁלוֹם הוּא: ה"ג אָבִיו שֶׁל קָטָן חַיָּב לְהַחֲזִיר מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם: פֵּירוֹת שׁוֹבְכוֹ אֶפְרוֹחִים וּבֵיצִים: אֲתָא לְקַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל לְקַמָּן מְפָרֵשׁ מַאי אִיצְטְרִיךְ לֵיהּ לְמִבְעֵי: טְרוֹף אַקֵּן הַקֵּשׁ בְּיָדְךָ עַל הַקֵּן: דְּלִיתְגַּבְהוּ מִיִּרְאָתְךָ. וְהַשְׁתָּא מְפָרֵשׁ וְאָזֵיל מַאי בְּעָא מִינֵּיהּ וּמַאי מְהַדֵּר לֵיהּ: לְמַאי הַגְבָּהָה זוֹ לָמָּה: אִי לְמִקְנָא שֶׁלֹּא יַחֲזוֹר בּוֹ לֵוִי בֶּן סִימוֹן וְהָכִי קָאָמֵר לֵיהּ טְרוֹף אַקֵּן דְּלִיתְגַּבְהוּ אֶפְרוֹחִים מִיִּרְאָתְךָ וְתִקְנֶה אוֹתָם בְּהַגְבָּהָה: לִיקְנִינְהוּ בְּסוּדָר וְלָמָּה הֻצְרַךְ רַב יְהוּדָה לִשְׁאוֹל הֵיאַךְ יִקְנֶה: וְאִם לְיוֹ"ט שֶׁהוּא עֶרֶב יוֹ"ט וּלְמָחָר יִהְיוּ אֲסוּרִים מִשּׁוּם מֻקְצֶה וּבָא לִשְׁאוֹל בַּמֶּה הֲכָנְתָם לָמָּה לִי הַאי טִרְחָא לִטְרֹף אַקֵּן:

אֵי כְּרַבָּנָן מְשַׁלֵּחַ וְאֵינוֹ לוֹקֶה הָוָה מָצֵי לְמֵימַר דְּקָסָבַר קָמוֹ וְלֹא קָמוֹ הִלְכָּךְ לוֹקֶה וּמְשַׁלֵּחַ אַלִּבָּא דְּרַבָּנָן: אִי הֲכִי אַמַּאי אֲסוּרוֹת מִשּׁוּם גֶּזֶל מְפוֹרָשׁ בְּסוֹף הַשּׁוֹאֵל (ב"מ דַּף קב.):

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' ד, סמג עשין סה, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' ד:

ב מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' ד, סמג עשין סה, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' ד:

ג מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' ב:

ד מיי' פו' מהל' גזילה ואבידה הל' ז, סמג עשין פט, טוש"ע חו"מ סי' שע סעי' א:

מסורת הש"ס

א לעיל פב:; שבועות ג:

ב משנה מכות; משנה חולין

ג תוספתא חולין

ד רש"י על דברים; בבא מציעא קב.

גליון הש"ס

גמ' תפשה נגדיה. עי' משנה למלך פ"ג מהלכות עבדים הל' יח:

שם זיל טרוף אקן. עי' ב"מ דף ט ע"א תוס' ד"ה הואיל:

תורה אור השלם

כִּי תִקְצֹר קְצִירְךָ בְשָׂדֶךָ וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר בַּשָּׂדֶה לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ [דברים כד, יט]

וּבְקֻצְרְכֶם אֶת־קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ לִקְצֹר וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט [ויקרא יט, ט]

וְכַרְמְךָ לֹא תְעוֹלֵל וּפֶרֶט כַּרְמְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם [ויקרא יט, י]

וְלֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְהַנֹּתָר מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ [שמות יב, י]

אַשְׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל־כָּל־מָיִם מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל־הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר [ישעיהו לב, כ]

כִּי יִקָּרֵא *(בספרי תימן קן בקו"ף גדולה)קַן־צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל־עֵץ אוֹ עַל־הָאָרֶץ אֶפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל־הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל־הַבֵּיצִים לֹא־תִקַּח הָאֵם עַל־הַבָּנִים [דברים כב, ו]

שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת־הָאֵם וְאֶת־הַבָּנִים תִּקַּח־לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים [דברים כב, ז]

בְּעוֹמֵד וְאוֹמֵר "זֶה וְזֶה אֲנִי נוֹטֵל" סַגִּיא! הָנְהוּ פֵּירֵי חַדְתֵי הֲווֹ, דְּלֵוִי בַּר סִימוֹן גּוּפֵיהּ לָא הֲוָה קָנֵי לְהוּ, וְהָכִי קָאָמַר לֵיהּ: זִיל וּטְרוֹף אַקַּן, דְּלִיתְגַּבְהוּ וְנִיקְנִינְהוּ לֵוִי בַּר סִימוֹן, וַהֲדַר לַיקְנִינְהוּ נִיהֲלָךְ בְּסוּדָר. [א]מַתְנִי' לֹא יִטּוֹל אָדָם אֵם עַל בָּנִים, אֲפִילּוּ לְטַהֵר אֶת הַמְּצוֹרָע. וּמָה אִם מִצְוָה קַלָּה, שֶׁהִיא כְּאִיסָּר, אָמְרָה תּוֹרָה "לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים", קַל וָחוֹמֶר עַל מִצְוֹת חֲמוּרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה.

(א)גְּמָ' תַּנְיָא, רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: אֵין לְךָ כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁמַּתַּן שְׂכָרָהּ בְּצִדָּהּ, שֶׁאֵין תְּחִיַּית הַמֵּתִים תְּלוּיָה בָּהּ. בְּכִבּוּד אָב וָאֵם כְּתִיב: "לְמַעַן יַאֲרִיכֻן יָמֶיךָ וּלְמַעַן יִיטַב לָךְ", בְּשִׁילּוּחַ הַקֵּן כְּתִיב: "לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים". (ב)הֲרֵי שֶׁאָמַר לוֹ אָבִיו: עֲלֵה לַבִּירָה וְהָבֵא לִי גּוֹזָלוֹת! וְעָלָה, וְשִׁלַּח אֶת הָאֵם וְלָקַח אֶת הַבָּנִים, וּבַחֲזָרָתוֹ נָפַל וָמֵת. הֵיכָן אֲרִיכוּת יָמָיו שֶׁל זֶה? וְהֵיכָן טוֹבָתוֹ שֶׁל זֶה? אֶלָּא "לְמַעַן יַאֲרִיכוּן יָמֶיךָ" – בְּעוֹלָם שֶׁכּוּלּוֹ אָרוֹךְ, "וּלְמַעַן יִיטַב לָךְ" – לְעוֹלָם שֶׁכּוּלּוֹ טוֹב. וְדִלְמָא לָא הֲוָה הָכִי? רַבִּי יַעֲקֹב מַעֲשֶׂה חֲזָא! וְדִלְמָא מְהַרְהֵר בַּעֲבֵירָה הֲוָה? מַחְשָׁבָה רָעָה אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרְפָהּ לְמַעֲשֶׂה. וְדִלְמָא מְהַרְהֵר בַּעֲבוֹדָה זָרָה הֲוָה, דִּכְתִיב: "לְמַעַן תְּפֹשׂ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּם", וְאָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: זוֹ מַחְשֶׁבֶת עֲבוֹדָה זָרָה. (ג)הָכִי קָאָמַר: אִם אִיתָא דְּאִיכָּא שְׂכַר מִצְוֹת בְּהַאי עָלְמָא, תַּהֲנֵי לֵיהּ וְתַגֵּן עֲלֵיהּ דְּלָא לֵיתֵי לִידֵי הִרְהוּר וְלִיתַּזַּק, אֶלָּא שְׂכַר מִצְוֹת בְּהַאי עָלְמָא לֵיכָּא. וְהָאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שְׁלוּחֵי מִצְוָה אֵינָן נִזּוֹקִים! בַּחֲזָרָתָם שָׁאנֵי. (ד)וְהָאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שְׁלוּחֵי מִצְוָה אֵינָן נִזּוֹקִים, לֹא בַּהֲלִיכָתָן וְלֹא בַּחֲזָרָתָן! סוּלָּם רָעוּעַ הֲוָה, וּמָקוֹם דְּקָבוּעַ הֶיזֵּקָא שָׁאנֵי, דִּכְתִיב: "וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי". אָמַר רַב יוֹסֵף: אִלְמָלֵא דַּרְשֵׁיהּ אַחֵר לְהַאי קְרָא כְּרַבִּי יַעֲקֹב בַּר בְּרַתֵּיהּ – לָא חֲטָא. מַאי חֲזָא? אִיכָּא דְּאָמְרִי: כִּי הַאי מַעֲשֶׂה חֲזָא, וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: לִישָּׁנָא דְּרַבִּי חוּצְפִּית הַמְּתוּרְגְּמָן חֲזָא, דַּהֲוָה מוּטֶּלֶת בָּאַשְׁפָּה. אָמַר: פֶּה שֶׁהֵפִיק מַרְגָּלִיּוֹת יִלְחוֹךְ עָפָר?! וְהוּא לָא יָדַע "לְמַעַן יִיטַב לָךְ" – בְּעוֹלָם שֶׁכּוּלּוֹ טוֹב, "וּלְמַעַן יַאֲרִיכוּן יָמֶיךָ" – בְּעוֹלָם שֶׁכּוּלּוֹ אָרוֹךְ.

הֲדַרַן עֲלָךְ שִׁילּוּחַ הַקֵּן, וּסְלִיקָא לַהּ מַסֶּכֶת חוּלִּין.

בְּעוֹמֵד וְאוֹמֵר זֶה וָזֶה אֲנִי נוֹטֵל סַגִּיא כְּבֵית הִלֵּל בְּמַסֶּכֶת בֵּיצָה (דַּף י.): פֵּירֵי חַדְתֵּי בֵּיצִים שֶׁהֵטִילָה אוֹתָם הָאֵם וְלֹא עָמְדָה מֵעֲלֵיהֶם מֵעוֹלָם וְלֹא קָנְתָה לוֹ חֲצֵרוֹ לְלֵוִי לְאָסוּר לִזְכּוֹת בָּהֶן כָּל זְמַן שֶׁהָאֵם רוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם וְלֵוִי הָיָה צָרִיךְ לֵילֵךְ לִקְנוֹת וּמָה שֶׁלֹּא קָנָה אֵינוֹ יָכוֹל לְהַקְנוֹת וְאִם יִקְנֶה לוֹ בְּסוּדָר יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ: זִיל טְרוֹף אָקֵן דְּלִיתְגַּבְּהוּ אִמָּהוֹת וְלִיקְנִינְהוּ לֵוִי לְפֵרוֹת עַל יָדוֹ חֲצֵירוֹ וִיקַנֶּהוּ לֵוִי נִהֵלֵךְ בְּסוּדָר: מַתְנִי' שֶׁהִיא כְּאִיסָר שֶׁאֵין בָּהּ חֶסְרוֹן כִּיס אֶלָּא דָּבָר מוּעָט: גְּמ' שֶׁמַּתַּן שְׂכָרָהּ בְּצִדָּהּ כְּגוֹן כִּבּוּד אָב וָאֵם וְשִׁלּוּחַ הַקֵּן שֶׁלֹּא תּוּכַל לְהָבִין מַתַּן שְׂכָרָהּ שֶׁעֲתִידִין הַמֵּתִים לְהַחְיוֹת: לְעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב שֶׁאֵין בּוֹ לֹא הֶזֵּק וְלֹא יִסּוּרִין אֶלָּא טוֹבָה. וּבְשִׁלְהֵי פֶּרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף לט:) אָמְרִינַן דְּרַבִּי יַעֲקֹב עוּבְדָא חָזָא בְּאֶחָד שֶׁאָמַר לוֹ אָבִיו עֲלֵה לַבִּירָה וְהָבֵא לִי גּוֹזָלוֹת וְעָלָה וְשִׁלַּח אֶת הָאֵם וְנָטַל אֶת הַבָּנִים וְקִיֵּם כִּבּוּד אָב וָאֵם וְשִׁלּוּחַ הַקֵּן וּבַחֲזָרָתוֹ נָפַל וּמֵת הֵיכָן טוֹבָתוֹ שֶׁל זֶה וְהֵיכָן אֲרִיכוּת יָמָיו אֶלָּא הֱוֵי אוֹמֵר לְמַעַן יֵיטַב לָךְ לְעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב וּלְמַעַן יַאֲרִיכוּן יָמֶיךָ לְעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ אָרוֹךְ:

מסורת הש"ס

א תוספתא חולין

ב אוצר מדרשים פסיקתא פסיקתא חדתא מט

ג פסחים ח:

ד יומא יא.

תורה אור השלם

שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת־הָאֵם וְאֶת־הַבָּנִים תִּקַּח־לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים [דברים כב, ז]

מן הדין לציין כיצד חוזר הכתוב שבפ' קדושים132דברים יא, ט (המ'). על המצוות שבלוח הראשון, אבל בסדר הפוך. 'איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו, אני ה' אלהיכם. אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם אני ה' אלהיכם. הנוסחה 'אני ה' אלהיכם' מחלקת יחידה זו לשתי קבוצות של מצוות. הקבוצה האחת מכילה חובות ישירות כלפיו יתʼ שנמסרות כאן בקיצור רב במלים 'אל תפנו אל האלילים' וגו', ומן השלילה שבכאן יש להסיק את החובה לעבדו (הציווי באשר לקדושת שמו בא רק בפסוק יב). ואילו החלק האחר, הראשון, מכיל מצוות בלתי ישירות כלפיו יתʼ - כיבוד אב ואם ושבת. ועוד מן הדין לציין את היצמדותן זו לזו של מצוות השבת וכיבוד אב ואם, הן כאן והן בפ' קדושים. והנה בתור שכר על כיבוד אב ואם מובטח למען יאריכון ימיך. רובם של המפרשים רואים בפועל 'יאריכון' פועל עומד כמו האדים הלבין, וכשמשמעו של פועל זה כאן משמעו בפסוקים 'ובהאריך הענן על המשכן' (במדבר ט, יט, כב); 'ויאריכו הבדים' (מלכים א, ח, ח) ועוד. אולם ראב"ע סובר שזהו פועל יוצר והוא מוסב על ההורים שהם הסיבה להארכת הימים, והוכחתו מן הביטויים 'ולמען תאריכו ימים'133שם כב, ז (המ')., 'והארכת ימים134חולין קמב ע"א (המ').. ברם, דומה שהתעלם מן הפסוקים 'ולמען יאריכון ימיך (דברים ו, ב), 'ולמען יאריכו ימיך' (שם כב, טו), שם אין מקום לפירושו. גם שד"ל רואה בפועל זה פועל עומד וכותב. 'הכוונה על כלל האומה שלא יגלו מעל אדמתם (ראב"ע), כי בזה ישלם תיקון קיבוץ הבית אשר הוא התחלה לתיקון קיבוץ המדינה, ועל ידי תיקון קיבוץ המדינה תשלם ההסכמה בין האנשים ויקבלו צעיריהם המוסר מגדוליהם (רלב"ג) וזהו עיקר תוקף האומות... והנה השכר הזה אינו אל היחיד אלא לציבור, אף על פי שהמצוה היא לכל יחיד ויחיד'. ואולם, כתובים דומים, כגון 'למען תחיון וטוב לכם והארכתם ימים בארץ אשר תירשון' (דברים ה, ל) מראים, שסביר יותר להניח, שיש כאן משום הבטחת אריכות ימים לפרט. עם זאת, ידועים דברי הברייתא של ר' יעקב, '... אלא למען יאריכון ימיך - בעולם שכולו ארוך, ולמען ייטב לך - לעולם שכולו טוב'135השוה דברי מדרש הגדול לדברים ה, טז, "כשאתם על האדמה, יש אריכות ימים ויש טובה מצויה, הא אינן מצויין לא בגולה ולא בתושבות" (המ').. [פירושי רד"צ הופמן על שמות כ:יב, ג]

וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּצִאֲךָ יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה עַל־כֵּן צִוְּךָ יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת [דברים ה, טו]

כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לְמַעַן יַאֲרִיכֻן יָמֶיךָ וּלְמַעַן יִיטַב לָךְ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ [דברים ה, טז]

לְמַעַן תְּפֹשׂ אֶת־בֵּית־יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּם אֲשֶׁר נָזֹרוּ מֵעָלַי בְּגִלּוּלֵיהֶם כֻּלָּם [יחזקאל יד, ה]

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי וַיֹּאמֶר יְהֹוָה עֶגְלַת בָּקָר תִּקַּח בְּיָדֶךָ וְאָמַרְתָּ לִזְבֹּחַ לַיהֹוָה בָּאתִי [שמואל א טז, ב]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' יט, סמג עשין סה, טוש"ע יו"ד סי' רצב סעי' א:

חִדּוּשֵׁי הֲלָכוֹת – מַהַרְשָׁ״א

דף ב.

תוס' בד"ה התם כדקתני טעמא כו' הכל מתפיסין בתמורה אחד שוגג ואחד מזיד כו' עכ"ל בגמרא שלפנינו בריש תמורה ליתא הגירסא הכי אלא לה"ג שם הכל מתפיסין בתמורה א' אנשים וא' נשים לפי גירסתם שכתבו היה מוכרח כפר"ת ולא הל"ל וק' לפי' לבסוף פ"ק כו' וע"ש בתוס' דמוכח מדבריהם ג"כ שלא היה גרסתם כך ודו"ק:

בד"ה וסופג כו' וא"ת הל"ל וסופג שמונים דהא תרי לאוי כתיב לא יחליפנו ולא ימיר וי"ל כו' עכ"ל למאי דאמרינן בפ"ק דתמורה דמ"מ לא הוה לאו שניתק לעשה דכתיב לא יחליפנו ולא ימיר דהוי ליה תרי לאוי וחד עשה ולא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי אין מקום לקושייתם דאהנך תרי לאוי לא לקי אלא חדא זימנא משום דאי לא הוי אלא חד לאו לא הוי לקי כלל כיון שניתק לעשה וצ"ע:

בפרש"י בד"ה רבי יהודה אומר טוב כו' דהכי משמע טוב אשר לא תדור כו' עכ"ל ולא בעי לפרש לענין נדר מפרש ליה הקרא לר"י כמו לר"מ בנדבה ולענין נדבה פליג ר"י דטוב מזה ומזה (נודר) [נודב] ומשלם משום דבקרא נדר דוקא כתיב כמ"ש התוספות דמשמע ליה הא דקאמר ר"י טוב מזה מזה נודר ומשלם אפירושא דקרא קאי כמו לר"מ וק"ל:

דף ב:

בפרש"י בד"ה תרתי ליעבד ל"ל הכי אבעי ליה למתני שחיטת הכל כשרה כו' עכ"ל (א) ולא ניחא לן למימר דהשתא דתני הכי הכל שוחטין לשון התנאים הוא זה כמו הכל סומכין הכל חייבין כפרש"י לעיל דמשום זה לא ה"ל למתני תרתי ליעבד כיון דהכל שוחטין נמי ליעבד משמע השתא משא"כ לפום סברא דלעיל דליכא תרתי ליעבד דהכל שוחטין לכתחלה משמע [הא] דנקט הכי ולא תנא בלשון קצרה הכל שהמירו תמורתם כו' משום דכן הוא לשון תנאים ודו"ק:

דף ג.

תוספות בד"ה אין השומר צריך כו' ובקונטרס פי' שם כו' וכיון דאשמעינן לה מדיוקא דרישא כו' עכ"ל דהשתא ניחא דכמו דא"צ משמע אפילו לכתחלה כך צריך משמע אפילו בדיעבד ולא תלייך מיניה אלא דבמדינת הים אפילו בדיעבד צריך ובא"י בדיעבד א"צ מיהו לכתחלה אף בא"י צריך ודו"ק:

דף ג:

בד"ה בודק סכין כו' ותימה דאמאי לא מהני נמי בעבריין יוצא ונכנס כו' עכ"ל משום דבכותי מהני אפילו יוצא ונכנס נראה נקטו הכי אבל בעבריין אפי' עומד ע"ג לא מהני בראייתא דקאמרינן בסמוך אי דליתא לסכין כו' וק"ל:

בד"ה דליתיה קמן דלבדקיה תימה. דמשמע הא איתא קמן כו' עכ"ל דאל"כ נוקמא אפי' באיתיה קמן לא גמיר דכשרה באחרים רואין אותו:

בפרש"י בד"ה מומחין הן הלכך לא בעי למבדקיה עכ"ל פי' דלא בעי למבדקיה בין בתחלה נידע אם מומחה הוא ובין בדיעבד אם שחט כדבעי רבינא למימר אבל הב"י כתב לפרש דברי רש"י דלא בעי למבדקיה היינו דוקא באם שחט אבל לכתחלה אין מוסרין לו לשחוט אא"כ יודעין שהוא מומחה דקאמר רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן לא דאלו מתחלת דברי רבינא שאמר הכל מומחין שוחטין אלא מסוף דבריו דאלו שאמר ואם שחט בודקין אותו ע"כ תוכן דבריו ולא ידענא היאך מצא ידיו ורגליו לפרש כך דא"כ ניחא טפי לאוקמא למתני' הכי הכל מומחין שוחטין לכתחלה ושחיטתן כשירה בדיעבד אף אם אין יודעין בו שיודע הלכות שחיטה וליכא למימר דלא מצי לאוקמי מתניתין בהכי משום דקשיא להו וכולן דהא לאביי ורבא ורב אשי לא מתוקמא נמי וכולן אלא אחש"ו וכמו כן כתבו התוספות דאין לפרש דדיעבד הוא דהויא שחיטתו כשרה אע"פ שאין אחרים רואין אותו כו' ע"ש גם דעת בעל העיטור שכתב הטור שפסק כן דלכתחלה בעי מומחה ובדיעבד אם שחט לא בעי בדיקה לא אתברר לן אולי שפסק כך דרך פשרה דלכתחלה כאוקמתא דרבינא דבעי מומחה ובדיעבד הדר לפסוק כהני אמוראי דאמרי רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ולא בעי בדיקה ותו לא מידי:

תוס' בד"ה מ"ט לא אמר כשמעתיה כו' וי"ל דהכי פריך דקמייתא איבעי כו' עכ"ל ובעל המאור הוסיף ביאור דבדין הוא דתקדים שחיטת ישראל עבריין לשחיטת כותי שהרי עשאום לבסוף עובדי כוכבים גמורים ומעיקרא נמי י"ל כותים גירי אריות הן כו' עכ"ל:

דף ד:

תד"ה מותר מיד מפני שהן מחליפין כו' והשתא א"ש דלא תקשי היכי סברוה כו' לחמן של עובד כוכבים כו' ומותר מיד דקאמר היינו כשיעור ניסה עכ"ל פי' הא ודאי דכמו דבשיעור ניסה לחול לא תלינן שהוא עצמו לש בצק זה אחר הפסח אלא דתלינן בחילוף עם הנכרי שמצא שלש בצק אחר הפסח ה"נ בשיעור אפייה לחול לית לן למיתלי שהוא עצמו אפה אותו אחר הפסח אלא דאית לן למיתלי שהחליפו עם הנכרי שמצא שאפה אחר הפסח אלא דא"כ לא הל"ל ומותר מיד לשיעור אפייה אין זה מיד ומדקאמר מיד דהיינו שיעור ניסה ע"כ דבבצק איירי והיינו ע"כ משום דגזרו על פתן ודו"ק:

בא"ד ומיהו אע"ג כו' באשה שרי משום פריה ורביה א"כ לא אסרו אלא כגון פירות וכלים כו' עכ"ל עיין בכל זה ברא"ש בס"פ האיש מקדש שכל זה מפרש"י בפרק רבי ישמעאל שכן מחלק בין קידושי אשה ובין שאר חליפין וכתב עליו הרא"ש שלא היה צריך לזה דקידושי אשה נמי לא שרו לכתחלה כו' אלא אם קדש בדיעבד כו' וכן פירות וכלים נמי אסור נקנות מדרבנן מדמי ערלה כו' אבל אם בדיעבד לקח מדמי איסור הנאה פירות וכלים חליפין לא גזור רבנן כו' עכ"ל וגם על דברי התוס' דהכא יש לדקדק כן מאחר שהביאו הך שינויא דנדרים למחלק בין לכתחלה ובין ליעבד לא הוו צריכי לחלק בין קידושי אשה ובין שאר חליפין כמו שדקדק הרא"ש לפרש"י דפרק ר"י ומהרש"ל כתב כאן דרך רחוק לדברי התוספות ולא כמו שהביא הרא"ש בס"פ האיש מקדש והר"ן בשמעתין הקשה לפירש"י לאסור דמים למחליף עצמו מהא דמכרן וקדש בדמיהן מקודשת אלמא חליפי איסורי הנאה מותרין ולא ידענא מאי קושיא הא בנדרים מקשי לה תלמודא ומשני לה דלמא לכתחלה הוא דלא הא דיעבד עבד ודו"ק:

דף ה.

תד"ה מכס ולא כולכם כו' ולגזלה מקודשת אצטריך שלא עלתה לבעלים לשם חובה ומביתו לא נפקא אלא (א) שאין יכול להקדיש עכ"ל כצ"ל:

דף ה:

בד"ה מעם הארץ כו' ודוחק לומר דפריך מדר"ש כו' עכ"ל ר"ל דפריך מדר"ש כיון דאינו שב מידיעתו דהיינו עבריין לאותו דבר קאר"ש דאין מקבלין ממנו קרבן מכ"ש עבריין לכל התורה דבכללו נמי לאותו דבר וק"ל:

בד"ה ר"ג ובית דינו כו' והיו סבורין דגרי אמת הן כר"ג על שעשאום ר' אמי ור' אסי עובדי כוכבים גמורים אע"ג כו' עכ"ל כצ"ל וליכא לאקשויי אכתי כיון דר"מ מיהת סבר כותים כעובדי כוכבים לענין עירוב אמאי לא קאמר נמי גבי עירוב דגזר ולא קבלו כדאמר גבי יין נסך דלא גזר בהו נמי אלא ר"מ לחודיה דר"ג דיבנה לא גזר אלא אשחיטה דאורייתא די"ל דלענין נסך ודאי דגזר ר"מ בתר ר"ג מטעמא דקאמר למות יונה כו' שייך למימר דגזר ולא קבלו אבל לענין עירוב דאסר ר"מ לא הוה סבירא לן כוותיה אלא כר"ג דגרי אמת הן אף לענין עירוב על שעשאום ר' אמי כו' וק"ל:

דף ו.

בפירש"י בד"ה טחינין מאכל של גריסין ותבלין מעורבין כו' שסוף כל אלו נערב כו' עכ"ל פירוש שמאכל של גריסין עשוי כך שתבלין מעורבין בו בסוף כל אלו נערב המאכל גופי' סופו נערב בדבר אחר ומיניה צריך לעשר ביניהם שלא בתערובת אבל מן התבלין ע"כ א"צ לעשר אף שלא בתערובת דאין תבלין חייבין במעשר כמ"ש התוספות דאל"כ בתערובת אמאי מותרין למ"ד דמלתא דטעמא עבידא לא בטיל ודו"ק:

דף ו:

גמ' נותנת לה ואוכלת השתא מיגזל גזלה כו' יש לדקדק מאי גזילה איכא הכא דהא פועל אוכל בו מדינא בדבר שלא נגמרה מלאכתו לחלה כדאמרי' בפ' הפועל וי"ל דמשמע ליה דסתמא קתני טוחנת אף בדבר דלא שייך ביה חלה ואין פועל אוכל בו כיון שנגמר מלאכתו למעשר ודו"ק:

תוס' בד"ה אשת חבר כו' וקשה דהך ברייתא מתנייא במסכת כו' ובתוספתא דטהרות קתני אף על פי שאינה אוכלת כו' עכ"ל ונראה לפרש דה"ק אע"פ שאינה אוכלת דכיון שהיא טומאה נזהרת מליגע בתבואה נותנת לאחרות ולא שהיא נותנת בידים שהרי נזהרת מליגע אלא שהיא שבקה לאחרות אשת ע"ה אחר שסבורה להיות טהורה לאכול מן התבואה וקמשני תורא מדישיה קאכיל ר"ל שהיא מורה היתר שאותו חלק שראויה היא לאכול ממנה משום דתורא מדישיה קאכיל השתא שהיא טמאה יכולה ליתן כל זה לאחרות וק"ל:

בד"ה והתיר ר' כו' איקלע לבצרה חזינהו כו' דבצרה בחוצה לארץ היא כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד וצ"ל ואלו מפירות המותרין בקסרין דיש מיניה האסורין כו' עכ"ל לא הוצרכו לחלק בכל זה אלא די"ל בפשיטות דלענין דשרי לשלוח בהולע' דקפריך דקסרין מח"ל הוא ואפילו רבנן לא פליגי עליה דר"י אלא בא"י כ"ה בפי' הר"ש במסכת דמאי פ"ק והיה נראה לכאורה לפרש דלשון ואלו מפירות המותרין קדייק להו לפרש כן אבל קשה דהא הוה ניחא להו האי לישנא מעיקרא שהבינו דרבי התיר ממש אפילו ודאי גם הר"ש בפירושו שם חילק כן לתרץ קושייתם למעיקרא ובין ודאי ובין דמאי מותר בח"ל במינים הגדלים בח"ל ובגדלים בא"י חייבין ע"ש ודו"ק:

דף ז.

בא"ד ול"ג נמי מעשר כו' אלא תרומה כו' עכ"ל והיא איסורייתא דחרדלא דפ"ק דביצה נמי בתרומה קמיירי כדקאמר התם א"כ מצינו תרומה שזכאי בהרמתה כו' והתוספות לעיל נקטו מעשר בדבריהם שגירת לישנא הוא דאכתי לא אסקי אדעתייהו דאיכא לפלוגי בין תרומה למעשר וק"ל:

גמ' א"ל אם אי אתה חולק גוזרני עליך שלא יעברו כו' יראה שהיתה התשובה בזה שהספק שלי התלוי בבחירה שלי טוב מודאי שלך שאתה עושה שיוכל ליבטל שהנה גוזרני שלא יעברו בך מים לעולם שאז ודאי אי אתה עושה ואני ספק עושה וכמאמר החכם שההכרח לא ישובח ולא יגונה ובין ודאי עושה ובין ודאי אי אתה עושה מוכרחים בגזירה וספק שלי התלוי בב? כדאמרי' הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים טוב מהם וק"ל:

דף ז:

שם ומי מחייבא והא תנן כו' ליכא למימר שאותן שעורין שהיו דמאי והיא היתה יודעת שלא עשרינהו דהא ודאי אין דעת בבהמה ולא שייך בבהמה גופה איסור אכילה דאינה מצווה כלל אלא שהקב"ה אינו מביא תקלה על ידה לבעלה שיתן לה מה שבעלה אסור לתת לה ומן השמים מנעו הבהמה לאכול שלא יהיה באכילתה תקלה לבעלה וכיון דהנך שעורין דמאי הוה ובעלה לא ידע שהן בודאי אינן מעושרין ומותר לתת אותן לבהמה אין זה תקלה לבעלה אף אם לא היו מעושרין באמת ובהכי יתיישב ג"כ מה שמקשין למה לא נתן החמור עיניו בגל זה ואכל בגל אחר וק"ל:

בפרש"י בד"ה חבטינהו בנפה כו' דא"כ אמאי לא אכלה מעיקרא כו' עכ"ל וליכא למימר דמעיקרא לאו משום מעשר לא אכלה אלא משום שלא היו טובים לאכילה כך עם הפסולת ואחר שחבטינהו לא אכלה משום חיוב מעשר שנתחייב אז דא"כ מה אשמעי' תלמודא בהא דלא אכלה עד דחבטינהו מעיקרא ודו"ק:

גמ' ישראל קדושים הם כו' עיין בפרש"י ותוספות ול"נ לפרש דה"ק אין אני מודר הנאה אבל ישראל קדושים הם והנהנה מהם כאילו נהנה מדבר קדוש וכאילו מעל דיש רוצה ואין לו ואסור ליהנות ממנו כדאמרינן אסור ליהנות מסעודה שאינה מספקת לבעלה ויש שיש לו ואין רוצה ואסור ליהנות ג"כ ממנו דכתיב אל תלחם גו' ובמסכתא סוטה אמרי' הנהנה מצרי עין עובר בלאו שנאמר אל תלחם גו' וק"ל:

שם בכה רבי ואמר אם בחייהן כך כו' עיין בפרש"י שהוא לחוק לפי עניינו ונראה לפרש דהאי לגבה טורא ביניהו קאמר בכה רבי אם בחייהן כך שניתן לצדיק זה מחיצה המבדלת בפני עצמו שגבה טורא ביני ובינו במיתתו אעכ"ו שהרי הצדיקים בלבד זה במותן יותר מבחייהן שהרי באלישע לא מצינו לו מחיצה בפני עצמו בחייו ושם במותו לא היה יכול הרשע להתעכב במחיצתו כמו שפירשו התוספות וק"ל:

דף ח.

בפרש"י בל"ה ביטל האחרון את כו' ואם חזר ולקה כו' ונולד בו חצי גרים שחין אחר כו' עכ"ל הכא ואי הוצרך לפרש דההוא חצי גרים שחין האחר נולד בו אחר שביטל המכוה חצי גרים הראשון של שחין דאי הוה ביה מעיקרא ההוא חצי גרים שחין קודם שביטל חצי גרים האחר לא הוה נ"מ מידי בביטולו אח"כ כיון שנטמא כבר שהי' בו גרים שלם של שחין אבל בבעיא דלידן שפיר אף אי הוה ביה ההוא חצי גרים מעיקרא אי נימא דחבטא קיים ההבל הבא אחריו מיד מבטלו קודם שנעשה החבטה שחין ולא היה כאן גרים שלם של שחין מעולם ודו"ק:

תוס' בל"ה שליבנה באור כו' דבפרק כל שעה משמע דסגי בהגעלה כו' עכ"ל ומסכין טרפה דבשמעתין דאמרי' דסגי בחמין לא קשיא להו דהא ודאי כיון דלא נשתמש מעולם באיסורא אלא בהך שחיטה דטרפה ובלע דם ברותח שלא ע"י האור ודאי דסגי לה בהגעלה דכבולעו כך פולטו ודו"ק:

בא"ד אע"ג דרב אשי גופי' מחלק כו' דלידי חלתי כו' מחמיר על עצמו היה ונראה דהא דמסיק כו' עכ"ל פי' אף על גב דרב אשי גופיה מחלק בין היתרא בלע ובין איסורא בלע למילתא אחריתא בע"ז ואפ"ה בהך סכיני לפיסחא אינו מחלק דהא סבר דחלתי עבדי לי' דהיינו כעין חלתי דהוא ליבון בדקאמר התם י"ל דמחמיר על עצמו היה לכן נראה דהא דמסיק והלכתא כו' מסקנא דמילתא דרב אשי הוא וא"כ ע"כ הא דקאמר חלתי עבדי ליה מחמיר על עצמו היה וק"ל:

בא"ד כל מה שסופו לפלוט ע"י רותחין פולט כו' עכ"ל פי' כל כמה דאין הישראל משתמש בהן ע"י האור סגי ליה בהגעלה דכל מה שסופו כו' כמ"ש הרא"ש בסוף ע"ז וליכא לאקשויי ליחוש לאתרמי גם הישראל ישתמש בהן ע"י האור כיון דהישראל יודע שהיה זה סכין של עובד כוכבים לא ישתמש בו ע"י האור משום הך חששא דאתרמי אבל העובד כוכבים שהיה משתמש בו ע"י האור ודו"ק:

בפרש"י בל"ה ותיפוק ליה אע"ג דהוא מקלקל אסור לחתוך כו' עכ"ל ובין אהיתרא לחתוך ובין אאיסורא לחתוך פריך הכי וה"ה דהוה מצי לפרש הכי אשחיטה בין אהיתר ובין אאיסור דאע"ג דמקלקל הוא אסור משום שמנונית וחלא נקט בפירושו והרא"ש שכתב בזה וגם אי פריך אהיתרא דמותר לשחוט כו' קשה מאי פריך הא אצטריך לאשמועינן דהבשר מותר וכה כו' עכ"ל ע"ש לא ידענא מאי קשיא דמ"מ פריך שפיר דלא הל"ל מותר לשחוט ומותר לחתוך לכתחלה מיהא אסור לשחוט ולחתוך בו משום שמנונית דאיסורא אפילו על סמך שיקלוף דלמא משתלי ולא קליף כמ"ש הפוסקים ופסק הרא"ש גופיה ע"ש והא ליכא לאקשויי מאי פריך ותיפוק ליה משום שמנונית דאימא לסבר כמ"ד דלקמן השוחט בסכין של עובד כוכבים סגי בהדחת בשר דהשתא מותר לשחוט לכתחילה דליכא למיחש שמא משתלי דבלאו הכי ידיח הבשר משום דם שעליו כבר תירצו הר"ן דלמ"ד נמי דבעי הדחה לא סגי בהך הדחה למשום דם למשום שמנונית הסכין בעי שפשוף גדול כדי שיסור שומן ממנו ע"ש וק"ל. [א"ה עיין ע"ז בס' קיקיון ליונה]:

דף ח:

תוס' בל"ה סכין טריפה פליגי כו' אבל לחתוך בה רותח אפי' שחט בה כשירה אסור כו' עכ"ל ירא"ה מלבריהם דאפילו למאן דאית ליה הכא דבצונן סגי סבר דלחתוך רותח אסור ולא סגי בהדחה משום דבית השחיטה רותח הוא והכא דסגי בצונן היינו דוקא לשחוט משום דטרידי סימנים לפלוט והיינו לתירוצא דלקמן דלא בעי הכא נעיצה משום דבית השחיטה צונן ע"כ לחתוך רותח נמי סגי בהדחה ודו"ק:

בד"ה וליתקן חלא כו' ועל הסכין ששחט בה לא פריך שישחוט והדר יחתוך כו' עכ"ל פי' דהדר יחתוך החלבים ועוד אפילו בשר יהא מותר הטבח לחתוך בו לכתחילה דאע"ג דלחתוך בו צונן בעי הדחה כדאמרינן בפרק כל הבשר הכא הבשר שחותך בלאו הכי משום דם בעי הדחה וק"ל:

דף ט.

בד"ה ואילך הני שיחן כדאמרינן תפילין בי בר חבו כו' עכ"ל ולא בעו לפרש כפרש"י דהני שיחן דמנויין תמיד דהא ביותר שכיחי כתב ושחיטה כמ"ש הרא"ש ע"ש:

דף ט:

בד"ה התם הלכתא גמירי כו' דלא ילפינן מסוטה אלא דבר שיכול להיות כו' אלא מטהרין להו מכח דמוקמינן כל חד וחד בחזקת טהרה וי"ל כו' עכ"ל ויש לדקדק כיון דההיא דשני נזירים בין ברה"י בין ברה"ר ליכא למילף מסוטה משום דלא ילפינן מסוטה אלא דבר שיכול להיות וא"כ מה לי ברה"י ומה לי ברה"ר וכיון דברה"ר מטהרין משום דמוקמינן לה אחזקתה ברה"י נמי נוקמיה אחזקיה ולא לייתי נמי ברה"י אלא קרבן טהרה כמו ברה"ר ונראה אפילו היכא דלא ילפינן (א) מסוטה איכא טעמא אחרינא להקל ברה"ר טפי מברה"י כמ"ש התוס' בפ' כשם דאיתא בירושלמי מפני מה ספק רה"ר טהור א"ל מצינו שהצבור עושין פסח בטומאה כו' ובתוספתא רשב"ג אומר מפני מה ספק רה"י טמא וספק רה"ר טהור מפני שאפשר לישאל ליחיד וא"א לישאל לרבים עכ"ל וק"ל:

בד"ה אם יכולה כו' וקסבר יש טבילה והזאה כו' עכ"ל פי' נהי ליש טבילה כרבנן דפרק התערובות (וכמ"ש) [ומכ"ש] ניחא טפי אי קסבר אין טבילה ועיין בפרש"י שם וק"ל:

בד"ה או שירד בה טל כו' א"נ לפי שהפסול בא מחמת טומאה קתני ברישא טמאה כו' עכ"ל לכאורה קשה כיון דבין ברישא ובין בסיפא אינה אלא פסולה ובאחר קילוס קמיירי א"כ מאי קאמר בסיפא אם יכולה חולה לשתות כו' פסולים הא באינה יכולה חולה לשתות נמי פסולה משום דשמא אדם טמא גילה כמו ברישא דליכא למיחש לחולה דאין דרכה לכסות ואפ"ה טמא משום שמא אדם טמא כיסה אבל הנראה דכל דבריהם אלו הם מפירוש הר"ש במסכת פרה ולפי שיטתו כתבו שם דדרכן של בני אדם לכסות ואין דרכן לגלות והשתא שפיר הוצרך למיתני בסיפא אם יכולה חולה כו' דלאדם טמא ליכא למיחש דאין דרך אדם לגלות ולשיטתו י"ל דלא מייתי רב אשי ראייה דסכנתא חמור מאיסורא אלא מהא דאם מגלה כמו שהניחה מגולה (א) לא פסולה איכא דראייה אחריתא שפרש"י דאזלינן בסיפא אחר רובא לקולא ניתא לשיטת הר"ש דבין ברישא ובין בסיפא אינה אלא פסולה וזה שכתבו התוספות

ושמא ניחא ליה להביא הברייתא שמפורש בה שאני אומר כו' ואי הוו מפרשי' למייתי ראייה דאזלינן בתר רובא להקל ואי להוצרך להביא ברייתא דקתני ברישא טמאה ובסיפא לא קתני אלא פסולה כפרש"י וק"ל:

דף י.

גמרא מ"ט א"ל עצם ואי פוגם עור ספק כו' לחד תירוצא של התוס' ניחא אפילו למסקנא דתנינן בעצם דמפרקת טפי מהעור ובמפרקת דבתרייתא נמי טפי דולאי פגום דלא חייש באחרונה וברא שונות רגיל ליזהר שלא לדחוק הסכין אבל לאידך תירוצא כן משמע מפרש"י דליכא סברא למתני בעצם המפרקת יותר מבעור וכן באחרונות טפי מבראשונות אלא דבכל גוונא תנינן לקולא צ"ל דהאי טעמא דקאמר עצם ואי פוגם עור ספק כו' לא קיימא לפי המסקנא אלא לטעמא דרב חסדא הרי שחוטה לפניך וסכין אתרעאי בהמה לא אתרעאי ודו"ק:

תוס' בל"ה סכין אתרעאי כו' והוו כס"ם והשתא פריך שפיר בתר הכי כל ספק כו' עכ"ל מלשונם נראה דהשתא לפי' זה דסכין אתרעאי והוי כס"ם פריך שפיר כו' אבל לפי משמעות דשמעתין דסכין אתרעאי לא פריך שפיר ולא ידענא למה לא יתפרש להם כמו כן דפריך שפיר דכל ספק לאתויי כו' ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

דף י:

בד"ה ולמא אלנפיק כו' ריעותא כגון סכין שנמצאת פגומה כו' עכ"ל פי' לרב חסדא דהרי היא בחזקת שחוטה כדקאמר דהרי היא שחוטה לפניך ובהמה לא אתרעאי אלא סכין והיינו ריעותא שנמצא סכין פגומה:

בד"ה אלא לאו משום כו' בציר ליה שיעורא והיה כשיעור שהיה בסוף שבוע כו' עכ"ל כצ"ל:

בפרש"י בל"ה יכול יהא לו רשות לילך לתוך ביתו ולחזור כו' עכ"ל ובל"ה הלך לביתו והסגיר ע"י חבל כו' עכ"ל וכ"ה גם בפי' ישן ויראה דבין ברישא גבי איסור לכתחלה לילך לביתו ולהסגיר ובין בסיפא גבי דבליעבד אם הלך לביתו למוסגר סתמא קתני ומיירי בכל גוונא בין שחזר וסגר בין שסגר (גם) [שם] ע"י חבל אלא שרש"י נקט בפירושו רבותא ברישא דאפילו בחזרה שם להסגיר אסור לכתחלה ובסיפא נמי נקט רבותא דאפילו בביתו ע"י חבל מוסגר בליעבד ומהרש"ל הגיה בפרש"י ואין צורך וק"ל:

דף יא.

תוס' בל"ה מנא הא מלתא כו' דלא קיים ליה חזקה מקרא כו' עכ"ל אלא דקים ליה חזקה מהלכה למשה מסיני דהשתא אין למילף רובא מכ"ש דרובא וחזקה רובא עדיף דאין למדין ק"ו מהלכה ודו"ק:

בא"ד אלא ילפינן מפרה אדומה דאזלינן בתר רובא אע"ג דאיכא חזקה כנגד כו' עכ"ל וליכא חזקה שאינה טרפה כנגד חזקת טמא דבכל חזקה שלא נתבררה לא אזלינן בתרה כמ"ש התוס' לקמן אך יש לדקדק דהא היכא דאיכא מיעוטא בהדי חזקה חיישינן למיעוטא ולא אזלינן בתר רובא כנראה מדברי התוס' לקמן והכא בפרה נמי איכא מיעוטא בהדי חזקה וי"ל דלא חיישינן למיעוטא היכא דאיכא חזקה בהדה אלא מדרבנן אבל מדאורייתא אזלינן בתר רובא אפילו בדאיכא חזקה בהדי מיעוטא ועוד י"ל דלמיעוטא דלא שכיח לא נימא סמוך מיעוטא לחזקה כמ"ש הרא"ש והאי מיעוטא דפרה נמי לא שכיח הוא וק"ל:

בד"ה אתיא מעגלה כו' דבשעת שריפה ולאחר עריפה תהיה שלימה כמו בשעת שחיטה ועריפה עכ"ל כצ"ל:

בד"ה העריפה כשהיא כו' וי"ל דמהערופה משמע שפיר דההוא מיעוטא דזאת בעריפה כו' עכ"ל כצ"ל וק"ל:

דף יא:

גמ' וכ"ת מאי נפקא לן מינה הא אין גורל כו' ומהא דשיהו שניהם שוין דקאמר ליכא למילף דאיכא למימר דאתא למילתא אחריתא שיהו שניהם שוין במראה וקומה כו' כדאיתא בריש פרק ב' שעירים וק"ל:

תוס' בל"ה חטאת קרייה כו' כיון דנפקותא ליתא בגוף הפרה כו' עכ"ל ר"ל דאפילו רבנן דר"ש מודו בהא דלא שייך דרשא דחטאת דליכא נפקותא בגוף הפרה דבין עושה תמורה ובין אין עושה הך פרה מיתת קלוש משא"כ לענין יונא דופן אע"ג דהפסול אינו תלוי בגופה מ"מ איכא נפקותא בגופה אם היא קלושה אם לאו ושייך למדרש בה דרשא דחטאת וק"ל:

בד"ה כגון שהיו אביו כו' דהעמיד אם בחזקת נלקת עכ"ל לפום מאי דס"ד השתא ה"ה דה"מ לאתויי הכי אבל למאי דמסיק אין אפוטרופס לעריות צ"ל דליכא חזקה להעמיד האם בחזקת נלקת דאימא נמי דנאנסה האם אי לאו משום דאזלינן בתר רובא ומש"ה לעיל קשיא להו מעדים זוממין ולא קשיא להו מהך חזקה דהעמד האם בחזקת נלקת וק"ל:

בד"ה ניחוש דלמא במקום סייף כו' ה"פ דבכל הפחות לא גרע משום דהוה רובא לנסקלין עכ"ל הא ולאי כיון דכל קבוע כמחצה על מחצה למי אצטריך ליה למתני שלא ילונו בשריפה משום דסקילה קלה אלא דהכי פריך דלא ה"ל למתני נשרפין בנסקלין אלא דהוה ליה למתני רבותא דאפי' נסקלין בנשרפין נמי כיון דכל קבוע כמחצה על מחצה למי ילונו בסקילה הקלה ומשום דהכא רובא לנסקלין ולאי דלא הוה גרע וק"ל:

גמ' וליחוש שמא במקום נקב קא שחיט אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא כו' עכ"ל יש מקשים רב אשי דהוא מרא דשמעתין בהך דאבעיא לן לעיל בא זאב ונטל בני מעיים כו' מי חיישינן שמא במקום נקב נקב ופשיט ליה רב אשי מהך דצלוחית אמאי לא פשיט ליה בפשיטות מהכא דכמו דלא ניחוש הכא שמא במקום נקב קא שחיט דאזלינן בתר רובא ה"נ לא ניחוש דלמא במקום נקב נקב וי"ל דלר"מ קמבעיא לן לעיל דחייש למיעוטא במלתא דאפשר כדמסיק והך מלתא דבא זאב מלתא דאפשר מקרי ועי"ל דעיקר איבעיא דלעיל בנקבים הרבה שלא במקום שיניו כמ"ש התוספות לעיל ודו"ק:

דף יב:

תוספות בל"ה מאן תנא כו' אע"ג דבר"פ קרי לאחרים רואין אותן גדול עומד ע"ג כו' עכ"ל ובמרדכי הקשה ע"ז דא"כ מאי פריך לעיל לאביי אלא אכותי הא אמרת כי ישראל עומד ע"ג שוחט לכתחלה לישני ליה דוקא עומד ע"ג אבל אחרים רואים אותו לא אלא ל"ש עכ"ל ול"נ ליישב לדברי

התוספות דהתם גבי כותי ודאי ליכא לפלוגי בין אחרים רואין אותו ובין עומד ע"ג דלא שייך ביה דלא מכוין אלא משום דלא חייש אלפני עור ועוד התם כיון דקתני בסיפא דלא בעי כוונה וכשר אפילו קטן באחרים רואין אותו ניחא לאלומי ברישא עומד ע"ג טפי מאחרים רואין אותו ועיין זה במהרש"ל ודו"ק:

בד"ה למן חבריא כו' עכ"ל דבשמעתין דקאמר זעירא למן חבריא יש לקיים טפי כפרש"י לקמן בפ' השוחט פי' זעירא למן חבריא קטן מן בני הישיבה ולפירוש התוספות אושעיא זעירא היה נקרא ועיין בר"ן:

בד"ה ותבעי ליה מעשה כו' ה"נ המ"ל יש להם מחשבה דהיינו מחשבה עם המעשה ואין להם מעשה גרידא כו' עכ"ל ואי משום דלא מצי למימר הכי משום דפעמים מעשה גרידא יש להן במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו א"כ מאי קמשני בסמוך במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דקמבעי ליה לאכתי תפשוט מהך מתניתין למעשה כזה יש להן מדלא קתני נמי הכי דאין להן מעשה גרידא וק"ל:

בא"ד ועוד אפי' העלום סתם ולא פירשו מפני הכנימה כו' עכ"ל ר"ל ועוד דאף אם נימא דאפי' נתכוונו לא בשעת העלאה קאמר מ"מ סתמא קתני אם העלום חש"ו שלא פירשו מפני הכנימה וא"כ ליהוי בכי יותן לר"י כו' וק"ל:

בא"ד אבל העלאת קטן סתם לא הוי בכי יותן ואפילו העלאת גדול כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דהא אפילו פירש הקטן להעלות מפני הטל אינו מועיל לשיטת התוספות למעשה גרוע הוא ודו"ק:

דף יג.

בא"ד ולתרומה נמי יועיל בגדול עומד ע"ג עכ"ל מהרש"ל מחקו ונראה שיש לקיימו וה"ק לפום הך סברא דלא ידעינן טעמא דבעי עומד ע"ג בגיטין טפי מהך דשמעתין ויש לנו לומר דהוה כתרומה מאיזה טעם שיהיה דלא מסתברא שיוכיח המעשה על מחשבתו וא"כ הוא לתרומה אמאי לא יועיל נמי בעומד ע"ג וק"ל:

דף יג:

בד"ה שחיטת מין לישראל כו' דהא עובד כוכבים הוה מין לכ"ע בפרק בתרא דהוריות כו' עכ"ל דהתוס' שכתבו לעיל בר"פ דההיא דפ"ב דהוריות עובד ע"ז דהוא מין לכ"ע מ"מ שחיטתן נמי מותרת היינו לרב ענן דסבר הכי למימר דע"ז מותר לאכול משחיטתו אבל למאי דסליק רב ענן בתיובתא ודאי דאתיא ההיא דהוריות כפשטי' דהוי מין ואסור לאכול משחיטתו ודו"ק:

בד"ה אבל מעובדי כוכבים כלל כו' למהיכי תיתי מקבלין הא איצטריך איש כו' עכ"ל דבריהם אינן מובנים לי מאי ראייה הביאו מהא דקאמרי למהיכי תיתי למקבלין מהא דאיצטריך איש איש לרבויא דאימא אי לאו מעוטא דבכם חלקתי הוה הסברה מבחוץ למקבלין מהנכרים כישראל דהיינו מצדיקי ולא מרשיעי ואתא קרא דבכם חלקתי נומר דמעובדי כוכבים כולן מקבלים ואי לאו ריבוי דאיש איש סד"א אדרבה דאתא מיעוטא דבכם חלקתי אבל בעובדי כוכבים כלל לא ונ"ל להגיה בדבריהם וכצ"ל למהיכי תיתי למקבלים ולא איצטריך איש איש כו' ור"ל דכיון דגבי קרבנות בני ישראל כתיב מהיכי תיתי למקבלין מעובדי כוכבים וא"כ נשתוק קרא מיניה אי הוה אתא בכם למיעוטא דבעובדי כוכבים כלל לא וגם לפי האמת לא איצטריך ריבויא דאיש איש דע"כ אתא בכם למימר דמעובדי כוכבים מכולן מקבלין דאל"כ נשתוק קרא מיניה והא תירצו דמ"מ כו' דאע"ג דבני ישראל כתיב בקרא סד"א למצדיקי אומות העולם נקבל כו' ודו"ק:

בד"ה תקרובת ע"ז כו' ומאי קושיא דילמא ההיא כרבי יהודה בן בתירא ומתניתין כרבנן כו' עכ"ל מתוך זה ה"מ לאוכוחי נמי לעיל לענין איסור הנאה לא פליגי רבנן דאל"כ נישני התם ההוא כרבי יהודה ב"ב ומתניתין כרבנן ודו"ק:

דף יד.

בד"ה אם לא היתה נבילה כו' אמאי לא מפרש טעמא משום דהוה מוקצה מחמת איסור כו' עכ"ל דבשמעתין דקאמר מי דמי התם כו' הכא מעיקרא מוכן לאדם והשתא מוכן לאדם אע"ג דמ"מ הוי מוקצה מחמת איסור דרך דחייה קאמר הכי דילמא לית לי' לר' יהודה הכא מוקצה מחמת איסור כדדחי לה נמי לקמן שאני התם דהוא דחי לה בידים וטעמא דר"י בהך דנבילה משום דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים שאינו מוכן ועומד למה שהיה עומד בתחילה וק"ל:

דף יד:

בד"ה אימר דשמעת כו' אפילו נר ישן חוץ מנר שהדליקו בה באותו שבת עכ"ל ומהך דנר שהדליקו בה באותו שבת ליכא לאוכחי דר"מ אית ליה מוקצה מחמת איסור דאיכא למימר דאיירי בנר של חרס דתרתי אית ביה מוקצה מחמת מיאוס ומוקצה מחמת איסור וכה"ג כתבו בתוספות פרק כירה ע"ש:

דף טו.

בפרש"י בד"ה רבי יהודה אומר בשוגג כו' דבשוגג חיוב סקילה ליכא עבירה מיהא איכא כו' והא ליכא למימר רישא נמי לוקא איהו כו' משום דקנסו שוגג אטו מזיד כו' דא"כ דקנסא דרישא כו' עכ"ל וכמו שהוא בפרש"י שלפנינו כך ראיתי בפירוש ישן נושן ומהרש"ל כתב ותימה דהא בהדיא בפרק הניזקין מסיק דר' יהודה דקניס שוגג אטו מזיד ובע"כ כו' עכ"ל ע"ש וכדבריו נמי מצאתי בפירוש א' וז"ל דאע"ג דבשוגג חיוב סקילה ליכא קנסו שוגג אטו מזיד ובעינן בכדי שיעשו דלא נמטיה הנאה מעבירה ולהכי מפרש במסכת גיטין דר"י קניס שוגג אטו מזיד ומיהו במזיד קניס ליה טפי דלדידיה ולא יאכל עולמית ואיידי כו' והא ליכא למימר רישא נמי לוקא איהו אבל אחריני שרו בו ביום ומתניתין דאסר ליה ליומא אפילו לאחריני לאו ר"י היא דכיון דטעמא דקנסו שוגג אטו מזיד הוא מזיד משוינן לי' לכ"ע בכדי שיעשו כדין מזיד משום דלא נתהני מעבירה ל"ש הוא ול"ש אחריני ע"כ העתקתי מפי' ישן גם מדברי התוס' לקמן בשמעתין נראה כן דלפי סוגיא דשמעתין נמי טעמא דר"י משום קניס שוגג אטו מזיד כדמוכח בהניזקין אבל לפירוש רש"י שלפנינו גם בפירוש הישנים נראה לפי דרכו דאי משום קנסא דשוגג אטו מזיד לאחריני ליכא למקנס כלל וכן מוכיח פרש"י בפרק הניזקין ובפרק אלו נערות שכתב שם דאיהו גופיה לר"י בו ביום אסור מטעמא דשוגג אטו מזיד ולא הזכיר שם לאסור גם לאחריני משום דלטעמא דשוגג אטו מזיד האמור בפרק הניזקין ליכא למקנס אחריני אבל לרב הכא דדייק לי' איסורא ליומא לו ולאחריני דומיא דיום הכיפורים ע"כ לדר"י נמי לא יאכל לו ולאחריני קאמר אית לן למימר ע"כ לטעמיה לאו משום דקניס שוגג אטו מזיד דלאחריני ליכא למקנס אלא לטעמיה משום דכיון דעבירה מיהא איכא אסור בו ביום לו ולאחריני דלא נמטיה הנאה מעבירה והא כתב רש"י דליכא להקשות מנליה לרב לאוקמיה מתני' לאסור ליומא לו ולאחריני דומיא דיום הכיפורים וכר"י דאימא לטעמיה דר"י משום שוגג אטו מזיד ולא אסור לאחרינא דהשתא מתני' לאסור לאחריני ע"כ לא אתיא כר"י וקאמר דרב אית ליה דאי טעמא דר"י משום דקניס שוגג אטו מזיד אמאי משתרי הוא לאורתא כו' אלא טעמיה משום דלא ליתהני מעבירה בו' וההיא סוגיא דפרק הניזקין דפריך התם דר"י אדר"י ודאי לא סבירי להו הך דרב דהכא דקאמר טעמא דר"י משום דלא ליתהני מעבירה דלהאי טעמא לא קשיא כלל דר"י אדר"י התם אלא משום קנסא דשוגג אטו מזיד הוא ולא חש תלמודא דהתם להך מילתא דמדקדק רב הכא דאי טעמא משום דקנסא אמאי משתרי הוא לאורתא כו' כפרש"י דאיכא למימר דלא רצה לקנוס בשוגג אטו מזיד כ"כ לאסור עולמית כמו במזיד וסגי למקנס שוגג אטו מזיד בו ביום וכדברינו אלו מוכיח פרש"י דפ' מרובה שפירש שם דמזיד לרבי מאיר שוגג דרבי יהודה לא יאכל בין לו בין לאחרים והכי איבעי לן לפרושי בהכל שוחטים עכ"ל דמשמע מפירושו מתוך סוגיא דשמעתין דרב אבעי לן לפרושי הכי דלא יאכלו לו ולאחריני אבל לפי הסוגיא דפ' הניזקין לטעמיה דר"י משום קנסא לית לן לפרושי לא יאכל אלא לו אבל לאחריני שרי דלכך לא הזכיר שם בפרק הניזקין ובפרק אלו נערות איסורא דלא יאכל אלא לו אבל לאחריני שרי כמ"ש לעיל והדברים ברורין ואין כאן מקום תימה לפרש"י שלפנינו כמו שכתב מהרש"ל ודו"ק:

דף טו:

תוספות בד"ה כגון שקצץ לו לנעת כו' ואם תאמר והא חזיא לבהמה ומוכן לכלבים הוי מוכן לאדם בו' עכ"ל ומוקצה מחמת איסור בישול ליכא כאן כיון דבלא בישול ליכא איסור כלל לאוכלו אלא משום דלא חזיא ליה לכוס משא"כ גבי השוחט דבלא שחיטה מחמת איסור אבר מן החי אסור לאכלו כך פרש"י לעיל:

ודע שהרשב"א הקשה לפרש"י דגבי השוחט למותר נקט חולי מבע"י [וגבי מבשל] לאסור קמיירי דוקא בנחלה היום הא בשוחט נמי אסור בנחלה היום וכן במבשל נמי מותר בחולה מבע"י [ועוד] דמשמע דמבשל נמי אחולה מבעוד יום דנקט קאי וכתב מתוך זה לקיים פיר"ת דבדלעת תלושה איירי ע"ש באורך ולולי פרש"י דבנחלה היום היה נ"ל לפרושי נמי דמבשל אחולה מבע"י קאי אלא דסתם חולה צריך לבשר ולא צריך לאכילת דלעת ולכך אין מקצין ממנו בשר ומותר לבריא אבל הדלעת המחובר היה מקצין ממנו בין השמשות ודו"ק:

גמ' ורמינהו בכל שוחטין בין בצור כו' בריש מכילתין גבי הכל שוחטין מסיק דאיכא לכתחלה ואיכא דיעבד והכא בכל שוחטין משמע להו בפשיטות לכתחלה ואפשר דהיינו משום דלא תנא הכא בהדייהו נמי מגל יד כדקתני במתני' ועוד הכל שוחטין דבסיפא דמתניתי' נמי מסיק רבא לקמן לאתויי בין בצור בין בזכוכית בין בקנה והיינו ע"כ לכתחלה דמדקתני ברישא שחיטתו כשירה ע"כ הכל שוחטין לכתחלה כדדייק תלמודא נמי בריש מכילתין ודו"ק:

בפרש"י בד"ה נעץ סכין בכותל והוליך והביא צואר בהמה עליה עכ"ל ר"ל עליה על חודה מיהו צואר בהמה מלמטה והסכין מלמעלה דהכי אוקמינן לה לקמן וק"ל:

דף טז.

ברש"י צור יוצא מן כו' והאי דהדר תנא נעץ סכין בכותל כו'. דאף ע"ג דלא מבטל ליה אפ"ה לכתחלה כו' עכ"ל היינו למאי דמסיק הכא דלא שאני לן אלא בין מחובר מעיקרו ובין תלוש ולבסוף חברו ובכל תלוש ולבסוף חברו כשר בדיעבד אית לן למימר הכי אבל למאי דבעי רבא למימר דבתלוש ולבסוף חברו ומבטל ליה פסול אפילו בדיעבד הא מסיק לקמן לפירושי קמפרש ליה ודו"ק:

בד"ה קרא זריזות דאברהם קמ"ל שחט ונזהר כו' עכ"ל כצ"ל:

דף טז:

תוספות בד"ה תלוש ולבסוף חברו כו' יש להוכיח ממתניתין דתלוש ולבסוף חברו בדיעבד כו' עכ"ל כתב מהרש"ל הקשה אחד כו' דלמא סבר דמתניתין איירי בתלוש כו' כי לא ידע הברייתא דקתני בכל שוחטין כו' עכ"ל ועוד האריך עיין שם ולאו קושיא היא כלל דהא רבא דקמבעיא ליה הכא בתלוש ולבסוף חברו איהו גופיה מוקי לקמן בכל דמתניתין לאתויי בין בצור בין בזכוכית כו' דאפילו לכתחלה שוחטין בתלוש וא"כ ע"כ רישא דקתני דיעבד גבי צור וקנה לא איירי בתלוש ומינה גם תירוצו אינו מבורר שכתב דלרווחא דמלתא פריך לעיל מברייתא דבכל שוחטין דמאיזה טעם נימא דצור וקנה לכתחלה לא בתלוש זה אינו דהא כיון דאצטריך לי' למתני בכל שוחטין ולאתויי כל הני בתלוש ע"כ הסברא פשוטה בהן דומיא דכל הני דקתני הכל שוחטין ולעולם שוחטין דאתי לאתויי דברים שאינן פשוטין מסברא כדלקמן ודו"ק:

בא"ד וי"ל דאליבא דרבי מבעיא כו' וכתב מהרש"ל ותימה בעיני אמאי צריכה לכל אלו נימא דבתלוש ולבסוף חברו ובטלו קמבעיא ליה כו' עכ"ל אף שהרא"ש והרשב"א פירשו כן אין כאן מקום תימה לדברי התוס' כמ"ש בעל המלחמות לדעת הרי"ף תלע שהרי על כרחינו רבא לית ליה הנהו אוקמתא דאוקמינהו גמרא לעיל מתני' דהא מתני' קתני צור וצור בכותל דבר שאדם מבטל ליה ואינו דומה לסכין ואף על פי כן שחיטתו כשרה כו' עכ"ל ע"ש באורך:

בא"ד וקא בעי למפשט מברייתא דהיה צור כו' דשחיטתה פסולה וע"כ רבי הוא עכ"ל ר"ל דקבעי למפשט מהך רישא דברייתא נעץ סכין כו' דשחיטתו כשירה ולא ניחא ליה לאוקמי' דרבי חייא משום דשחיטה פסולה דקתני בסיפא ע"כ רבי היא ודו"ק:

בד"ה אמר שמואל לא שנו כו' משמע דאפי' בכה"ג לא מכשר אלא בדיעבד כו' עכ"ל והא לא תקשי להו דמאי קא משני דנדלין קתני דמ"מ הכא לא מכשר בסכין למעלה וצואר למטה אלא בדיעבד ובברייתא מכשר לכתחלה הא לאו קושיא הוא דהא אוקמינן לעיל הך ברייתא דנעץ סכין כו' דעלה קאי רב ענן כרבי דלא מכשר בתלוש ולבסוף חברו אלא בדיעבד ואידך דמכשר לכתחלה בין בתלוש ובין במחובר בין שהסכין למעלה כו' אתא כרבי חייא והא דפריך מהך ברייתא דאתיא כרבי חייא לרב ענן דאמר מלתא דר' דלא מכשר תלוש ולבסוף חברו אלא בדיעבד היינו משום דבהך מלתא מיהת דסכין למטה וצואר למעלה דפסול לרב ענן בתלוש ולבסוף חברו אפילו בדיעבד משום דחיישינן שמא ידרוס לא פליגי רבי ורבי חייא אלא רב ענן משמיה דשמואל מסברא קאמר לה לכ"ע ודו"ק:

גמ' רב פפא אמר בעופא דקליל וליכא לאקשויי להך תירוצא אמאי קא משני לעיל להך ברייתא דבכל שוחטין בין בצור כו' דמכשיר לכתחלה אתיא כר' חייא הא כר' נמי מצי אתיא ושאני עופות דקליל די"ל דכיון דרבי פוסל מחובר מעיקרו מקרא דויקח את המאכלת אית לן למגזר לכתחלה בתלוש ולבסוף חברו אטו מחובר מעיקרו דהאי טעמא והשתא לית לן לפלוגי בין בהמה לעופות אך קשה אמאי

קא משני מכח הך ברייתא לרבי חייא מכשיר לכתחלה במחובר וליעבד קתני משום להודיעך כחו דרבי מתניתין לא אתיא כרבי חייא אימא לרבי נמי לא מכשיר אלא בדיעבד ומשום דשמא ידרוס ומתניתין נמי אתיא כוותיה והכא שאני עופות דקליל וי"ל כיון דמתניתין קתני דיעבד אין לכתחלה לא מני אתיא שפיר דהוה סתם לא כרבי ומשום גזירה תלוש ולבסוף חברו אטו מחובר מעיקרו לא ניחא ליה למימר דאתיא מתניתין נמי כרבי חייא ואסור לכתחלה מטעמא אחרינא דשמא ידרוס אלא ניחא ליה למימר דקתני דיעבד להודיעך כחו דרבי מיהו קשה דהדרא קושיית התוס' לעיל לדוכתא דאשמועי' כח דהיתרא דרבי חייא דאפי' לכתחלה מכשיר למהך ברייתא דבכל שוחטין בין כו' לא שמעינן לה דאימא שאני עופות דקליל ועל כרחך הנכון לסוגיא דלעיל אזלא כתירוצא דרב זביד אבל לרב פפא קושטא דאיכא למימר הכי כמ"ש ודו"ק:

דף יז.

גמרא בשלמא לרבי ישמעאל היינו דכתיב הצאן ובקר ישחט כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה בשר תאוה לא אתסר כו' ואף ע"ג דקרא בפסולי המוקדשים כו' עכ"ל היינו האי קרא דכתיב בהך פרשה אך כאשר יאכל את הצבי וגו' דדרשינן ליה בפרק ב' דבכורות לגבי פסולי המוקדשין אבל קשה דע"כ האי קרא דקיימינן ביה כי ירחק וזבחת דרשינן ליה נמי לענין חולין בקדשים לאסור חולין בעזרה כי ירחק וזבחת בריחוק מקום אתה זובח כו' כמו שכתב רש"י גופא לקמן גם מה שכתב רש"י לקמן דדרשינן בבכורות וזבחת אין בפסולי המוקדשים אלא היתר זביחה ואכילה כו' הוא תמוה דהא לאו אהאי קרא דכתיב גבי בשר תאוה דרשינן ליה אלא אהאי קרא דלעיל מיניה דכתיב בפסולי המוקדשים תזבח ואכלת בשר דרשינן תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב ואכלת ולא לכלביך וכן פרש"י בחומש הך דרשא אהאי קרא ודו"ק:

דף יז:

בד"ה סכין שיש בה פגימות הרבה כו' והא דתנן השוחט במגל קציר כו' עכ"ל פירוש אף שבאכילה אסורה במגל קציר כדלקמן מכל מקום מכשירין לטהר מידי נבילה והכא תילון כמגירה קתני דמשמע דהוי נבילה והיינו לשיטתו דפגומה קורעת אף דרך ירידה אבל הר"ן מדמה הך דמסוכסכות הרבה למגל קציר דלא הכשירו ב"ה אלא לטהר מידי נבילה אבל באכילה אסורה והיינו לשיטת הרי"ף דמסוכסכות א' אפילו באמצע כשרה דאינה קורעת כלל בירידה דהשתא במסוכסכות הרבה נמי אין לאסור אלא באכילה גזרה דרך הולכה אטו הבאה כמו למגל קציר ואיך שיהיה קשה למה לא נגזור במסוכסכת א' לאסור באכילה בדרך הולכה אטו הבאה כדגזרי' במגל קציר והר"ן תירץ דכל שיש בו פגימות הרבה חייש שמא ישכח ויביא דמה"ט גופיה כו' עד כאן לשונו ולא ידענא לחלק בזה לשיטת הרי"ף דהא אף בעומדת המסוכסכת הא' בסוף הסכין מכשיר ואמאי לא ניחוש ביה שמא ישכח ויביא כמו בפגימות הרבה ולפרש"י לפי' דמסוכסכת אינה כשרה אלא בדקיימא אחישא דסכינא ניחא דהשתא אף אם יחזור ויביא אפשר שלא יגיע על הפגם משא"כ במגל קציר דאם יחזיר ויביא ודאי פוגע בפגם כיון דכולה פגימות היא ואיכא לאקשויי לפרש"י אמאי קתני במסוכסכת הרבה לאסור הא אפילו במסוכסכת א' אסור בלא קיימא אחישא דסכינא ודוחק לומר דמסוכסכת הרבה איירי בדקיימו כולן אחישא דסכינא וי"ל דליכא רבותא בהא טפי מבהא דכמו דנימא במסוכסכת הרבה דמורשא קמא מחליש ובתרא בזע ה"נ נימא במסוכסכת א' באמצע סכין דחורפא דסכינא מחליש ומורשא בזע:

דף יח.

בפרש"י בד"ה דאפי' לעובד כוכבים לא מזדבן והיכא דנמצאת סכינו יפה כו' עכ"ל לא רצה לפרש דרבינא פליג אדרבא בשלא נמצא סכינו יפה דרבא אמר לעובד כוכבים מיהא שבקינן ליה למכור וקאמר איהו דאפילו לעובד כוכבים לא מזדבן אבל בנמצא סכינו יפה לא פליג רבינא כלל וסבר נמי כרב הונא לסגי ליה בשמתי' דא"כ רבא בר חיננא דלקמן דעבדיה דההוא טבחא בנמצא סכינו יפה כמאן עביד וזה הכריחו לפרש דרבינא לא פליג אדרבא אלא דפליג אסתמא דתלמודא דקאמר דרב הונא ורבא לא פליגי וקאמר איהו דע"כ רבא נמי איירי בנמצא סכינו יפה ופליג ארב הונא דבלא נמצא סכינו יפה אפילו לעובד כוכבים נמי לא מזדבן והשתא רבא בר חיננא עבד כרבא אליבא דרבינא ורב אשי עבד כרב הונא וכסתמא דתלמודא דקאמר דלא פליגי וק"ל:

בד"ה ר' יוסי ב"י כו' ועל הריאה ומוגרמת פסולה כלומר משם ולמעלה ור' חנינא כו' עכ"ל כצ"ל מפי' ישן:

תוס' בד"ה וכמה פגימות כו' וקשה לגבי בהמ"ק כתיב נמי אבן שלמה מסע נבנה וקאמר ר' יהודה בפרק עגלה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אבל בשאר טבעות כו' ונראה לפרש דהכי קאמר כו' אבל בשאר הטבעות לא מהני רובא דאין ברוב שלהם כו' עכ"ל פי' בלא הגרמה איירי אלא דאשמועינן דבשאר טבעות לא הוי רוב הטבעת * [ככולו ואם לא שחט אלא רוב הטבעת] שחיטתו פסולה דרוב קנה בעינן ורוב טבעת לא הוי רוב קנה כ"כ הרא"ש ועוד מצינן לפרש דאיירי בהגרמה כגון שאחר שחתך רוב א' מן הטבעת הגרים ויצא לו חוץ מטבעת גדולה שאין עולה לו רוב הטבעת ברובו של קנה ושחיטתו פסולה לרב ושמואל וכ"כ בעל המאור ע"ש ודו"ק:

דף יח:

בפרש"י בד"ה ולישנא אחרינא כו' ובהגרים היכי מצי לאכשורי הא ודאי לא שחט רובא כו' עכ"ל ויש לדקדק ומאי קושיא דאימא דלהכי מכשיר ר"י ב"י בברייתא משום דס"ל דרוב הטבעת הוי רוב הקנה בהך הלא פליגי עליה רב ושמואל וכן נ"ל לפי' התוספות והרא"ש ובעל המאור דר' יוסי ב"י דברייתא סבר דרוב הטבעת הוי רוב הקנה וי"ל בדוחק דמשמע לי' דאי הוה סבר ר"י ב"י דברייתא רוב הטבעת הוה רוב הקנה הדרא קושיין לדוכתין מאי קמותיב מברייתא לרב ושמואל דאיירי בהגרים דאימא ברייתא בלא הגרים איירי ואצטריך ליה למתני שאם לא שחט אלא רוב הטבעת דשחיטתו כשרה דרוב הטבעת הוי רוב הקנה ודו"ק:

בא"ד וכ"ת משום דקמ"ל דיניאה לשאר טבעות לא חשיב הגרמה א"כ כו' עכ"ל פירוש השתא אית לן למימר הכי דרבי יוסי ב"י דברייתא לית ליה הגרמה בשאר הטבעות ולעיל במתניתין דפירש רש"י דאית למפרשי בכל הטבעות חשיב הגרמה לרבנן ולרבי יוסי ב"י כו' היינו לרב ושמואל וכדס"ל מעיקרא דאף ר"י ב"י לא אמר היינו לא אמר ממש ודו"ק:

תוס' בד"ה או דלמא פגע כו' הל"ל תיקו כו' ולא הל"ל אתמר אלא רב פפא אמר ועוד כו' וא"כ תפשוט כו' עכ"ל ומתוך קושייתם נראה לייסב בפרש"י דלהכי לא קאמר תיקו וקאמר אתמר כו' בלשון פשיטותא משום דקושטא הוא דתפשוט אבעיין ממר בר רב אשי ומשום שכך נשנית המימרא למר בר רב אשי פליג אכל הני אמוראי דמכשרי שייר בחיטי הביא כל הני אמוראי קודם שהביא מר בר רב אשי שהוא עיקר הפשיטותא ותו לא מידי וק"ל:

דף יט.

גמ' והלכתא כר"ח בן אנטיגנוס דקאי רב נחמן כוותיה כו' וצ"ע נ"ל למימר דהלכה כר"ח בן אנטיגנוס משום דרב נחמן סבר כוותיה הא כל עלות הלכתא היא כפרש"י בשמעתין לעיל:

תוס' בדבור המתחיל הגרים שליש ושחט שליש כו' התם משמיה דרב אסי והכא משמיה דרב עכ"ל ורש"י דקדק לפרש דהתם משמיה דרב אסי קאמר לה אליבא דר"י ב"י והכא משמיה דרב קאמר לה לרבי חנינא ב"א היינו משום דע"כ לר"י ב"י לא קאמר רב הונא משמיה דרב למכשיר בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש דהא מלא חוט על פני רובא קתני במתניתין לר"י ב"י אבל כל זה אינו שוה לי דהא רב גופיה פסק כר' יוסי ב"י ור' חנינא נמי לא פליג עליה דר"י ב"י אלא מקום שחיטה היכא הוא דרבי יוסי ב"י סבר למעלה מן הטבעת לאו מקום שחיטה הוא ולר' חנינא הוי מקום שחיטה משיפוי כובע ולמטה ובהא ודאי פסקינן הלכה כר"ח ב"א אבל בהא דקאמר רבי יוסי ב"י דבעינן רובו במקום שחיטה לא אשכחן דפליג עליה ר"ח ובהא ודאי הלכה כרבי יוסי ב"י כדפסק רב גופיה לעיל כר"י וכמ"ש כל הפוסקים ונראה שזה דעת התוספות שלא הזכירו אלא דהכא משמיה דרב קאמר ולרבי יוסי ב"י נמי קאמר לה ולכ"ע הכשיר רב הונא משמיה דרב הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש ורובא דקאמר רבי יוסי במתניתין צ"ל דהכי קאמר דבעינן יציאת חיותא של בהמה ברוב פי' דהיינו שליש השני בשחיטה למעוטי הגרמה באמצע ולא למעוטי הגרמה בתחלה קאתי דכה"ג נ"ל נהי לישנא דעל פני כולה דקאמרי רבנן לא למעוטי הגרמה בסוף אלא למעוטי הגרמה בתחלה כפרש"י שם וק"ל:

דף יט:

בפרש"י בד"ה מחזיר סימנין כו' וחותך הסימנים לבדן כו' עכ"ל אבל המפרקת אינו חותך בהחזיר הסימנין דהא לא יבדיל כתיב בחטאת עוף וכן בשאינו מחזיר הסימנין חותך שדרה ומפרקת ולא כל הסימנים כו' ומהך ברייתא דלקמן ה"מ לאסוקי תיובתא בפשיטות למאן דאמר מחזיר לוקא ודו"ק:

תוס' בד"ה שחט ופגע בו נקב כו' ולא דמי לשחט שליש כו' דהתם שלא במקום כו' אבל השוחט במקום נקב כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דפגע במקום נקב ודאי טרפה אפילו ברוב שחיטה כגון ששחט שליש ופגע במקום נקב שליש ושוב שחט שליש דהא מטעם דהוי כגמר עובד כוכבים רוב השחיטה קאמר לטרפה ודומיא דהכי בשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש כשרה לרב יהודה והיינו משום דהכא בשעה שנגמר רוב הסימן בפסול הוי במקום שחיטה אבל התם שליש השני שהיה בפסול לא היה במקום שחיטה וכן כתבו בהיפך גבי שחט במקום נקב דכשר אף אם לא הוי רובא בשחיטה מ"ל אתי קנה פגום וגמרו ודומיא דהכא בהגרים שליש ושחט שליש הוי ודאי טרפה לרב יהודה לפי טעמו דהא לא שחט רובא וקאמרי דהכי עדיף טפי לפי שהשליש הראשון שהיה בו נקב מצטרף לשליש השני להיות רובו בשחיטה כיון שהוא במקום שחיטה משא"כ בהגרים שליש ושחט שליש כיון שאינו במקום שחיטה לא הוי רובא בשחיטה ודו"ק:

בד"ה השוחט מן הצדדין כו' גזרה אטו לא החזיר כו' עכ"ל מיהו אף בלא החזיר מן הצדדין כשרה דומיא דקתני בשוחט מן העורף פסול בלא אהדר וק"ל. הג"ה אבל הב"י סי' כ' הביא לדברי התוס' וכתב עליהן שנראה מדבריהם שאם לא החזיר הסימנים פסולה ע"כ ויש לתמוה עליו שאי אפשר לומר כן דאם כן מאי הוה בין מן הצדדים למן העורף וכמו שכתוב כאן וגם לדברי תוספות בעצמם אינן משמע כן וצ"ע עכ"ה:

דף כ.

בפרש"י בד"ה אמר שמואל כל הכשר כו' לאי סבר מוליך ומביא במליקה פסול כו' והאיכא תלוש כו' ואי קסבר מוליך ומביא כשר במליקה כו' עכ"ל יש לדקדק טובא בדבריו דמאי קאמר והאיכא תלוש הא לא שייך למימר לא כשר ולא פסול במליקה בתלוש דלא מקרי מליקה כלל כפירושו לעיל וגם מה דקאמר ואי קסבר מוליך ומביא כשר מה יתקן בזה ברישא דכל הכשר כו' דהאיכא תלוש ואם נימא דתלוש לא קשיא ליה השתא כפירושו לעיל כמ"ש א"כ מאי קושיא אימא דהרישא לגופא אתא דכל הכשר כו' היינו מוליך ומביא ולא דייק מינה הא פסול פסול דהא ממילא מהרישא דכל הכשר כו' לא תדייק הסיפא הא פסול פסול דכה"ג מצינו בפ' בא סימן כל הכשר לדון כשר להעיד ויש שפסול לדון וכשר להעיד וע"ק למה תלה קושיית והאיכא קוץ ויורד לפסול בשחיטה כו' ואי קסבר למוליך ומביא כשר כו' ועוד אמאי לא תקשי להו אסיפא והאיכא מחובר דפסול בשחיטה וכשר במליקה ומיהו בהא איכא למימר דלאו קושיא היא דאפשר דשמואל ס"ל כרבי חייא דמחובר כשר בשחיטה ונ"ל לייסב דבריו דה"ק דתלמודא מדקדק מדברי שמואל דע"כ לאו בהלכות שחיטה קיימי דאי הלכות דרישא גופה אתא לאשמעינן האי כללא ליתא דאי סבר כו' הא איכא מוליך ומביא כו' והאיכא תלוש לפי דאית למפרשי לעיל ואי קסבר מוליך ומביא כשר דבהכי מיירי דכל הכשר כשר ולדיוקא אתא דכל הפסול פסול דהשתא אין לחוש אע"ג דכללא דרישא ליתא בכל מילי כגון בתלוש ובשמאל דעיקרו לדיוקא אתא קשה הא כללא דסיפא נמי ליתא דהאיכא קוץ כו' ודו"ק:

תוס' בד"ה אילימא למיעוטי כו' דקאמר בסמוך אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אין עיקר כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כ:

בפרש"י בד"ה תהני לה סכין כו' ואי קשיא לותבי' ממתני' כו' עכ"ל מלשונו נראה דלישנא דאף אנן נמי תנינא לשון קושיא הוא דמאי אשמועינן כיון דמתני' היא ובהכי יתיישב לישנא דקאמר רבא דאי קשיא הא קשיא לי ובחידושי הרשב"א דחק עצמו בזה וק"ל:

בד"ה וכי מתה עומד ומולק דהא ודאי עוף בחד סימן כו' עכ"ל פירוש למאי דס"ל השתא דכבר קודם שחתך הסימנין חתך רוב בשר ה"ל מתה בחד סימן דאל"כ הא דקתני לקמן בחטאת עוף חותך סימן א' או רובו ואחר כך רוב בשר תקשי ליה וכי מתה עומד ומולק וכן הוא לקמן בתוספות דבחותך סימן א' בלא רוב בשר לא הוה כמתה ודו"ק:

דף כא.

תוספות בד"ה כמשפט חטאת כו' לאי במה מצינו איכא למפרך כו' עכ"ל ירא"ה שדקדקו לפרש במה מצינו דהיינו בנין אב חטאת בהמה מחטאת בהמה פרו של אהרן משום דבהכי ניחא נמי דאפשר דשפיר יליף עולת עוף מכמשפט חטאת בהמה לאיבעיא לן בזבחים דבר הלמד בבנין אב אם חוזר ומלמד בהיקש ובאת"ל חוזר ומלמד קאמר הכא וכה"ג כתבו התוס' במס' ביצה פ' י"ט ע"ש אבל חטאת עוף לא הוה אלא לדבר הלמד בהיקש מלאקרי חטאת לבנין אב לא הוה כיון דזה חטאת עוף ופר של אהרן הוה חטאת בהמה ודו"ק:

בא"ד וי"ל דס"ל דאתא והקריבו לחלק אף לענין חולין כו' עכ"ל ובהכי יתיישב קושית רש"י לשיטתו שכתבו לקמן דמומלק והקטיר ליכא לאוכחי דלא נימא איפכא דאצטריך לראשו של מזבח והשתא לא ה"מ למילף מכמשפט חטאת עוף מן החולין כו' דאימא איפכא והקריבו חלקן מן החולין וכמשפט אקשינהו להבדלה דליכא הכא סברא בהא טפי מבהא משא"כ לרבי ישמעאל דאקשינהו למול עורף מסברא כמ"ש התוספות ואף לפי מה שכתבו התוספות לעיל דהכא מלסמך והקריבו לומלק דדרשינן לחלוקה כו' מ"מ סל"א דאתא והקריבו לחלק אף מן החולין ובהכי ניחא מה שהצריכו התוס' לפרש לר' ישמעאל לגמרי' חולין בעולת עוף מהיקשא דזאת התורה וגו' לא ניחא להו דליליף ליה נמי מכמשפט דחטאת עוף לפי שיטתן דאפילו חטאת עוף לא אתיא מהיקשא לענין חולין אלא ע"כ דאית לן למימר דליכא למילף הא מכמשפט לחטאת עוף דאימא והקריבו חלקן נמי לענין חולין ודו"ק:

בא"ד אבל הכא שניהן צריכין מליקה כו' עכ"ל דכיון דלא מפורש בעולת עוף ושחט כדכתיב בכל שאר קרבנות בהמה מסתמא אית לן למימר דבעי מליקה דילמד סתום מן המפורש בכל שאר קרבנות מעופות ודו"ק:

דף כא:

בד"ה ואינו מבדיל כו' קודם הזאה ואם הבדיל פסיל ליה ולא מפרש ליה קרא דאין צריך להבדיל אחר הזאה אלא מוקמי ליה קודם הזאה והכי איתא כו' עכ"ל וי"ל לאפוקי לר"ש בן אניקוס לפי פר"ת דאם הבדיל קודם הזאה לפסול ומפרש ליה נמי הקרא דאין צריך להבדיל אחר הזאה והמגיה בדפוס חדש בלובלין הגיה לאין צורך וק"ל:

בא"ד ולראב"ש מעכב דאי אפשר לעשות הזאה בין סימן ראשון כו' עכ"ל פי' דא"א לעשות הזאה בחטאת עוף בין ב' הסימנין שלא ישהה כשיעור שהייה שמעכב בעולת עוף לראב"ש ואין כאן מעשה עולה בחטאת ודברי מהרש"ל בזה אינן מבוררין וק"ל:

דף כב.

בא"ד למוהקריבו נפקא לחילק הכתוב בין חטאת עוף לעולת עוף ולכך יש לומר דאתא קרא למימר נמי דבשעת מיצוי אם ירצה כו' עכ"ל ע"ש בפרש"י בזה:

בפרש"י בד"ה השתא דכתיב והקריבו ע"כ עקריה מיניה לחילוק לגמרי משמע ליה כו' עכ"ל פי' דחילוק דוהקריבו לגמרי משמע להבדלה בלא אחיזת ראש וגוף כלל והיינו בלאו ומלק והקטיר וכן פרש"י לקמן לר"א ב"ש דאי מצטרכא היקשא למול עורף תו לא ילפת מיניה אחיזת ראש וגוף דחילוקא דוהקריבו לגמרי ממעט כו' עכ"ל והא דאצטריך דרשא דומלק והקטיר לת"ק משום דלא נימא דאקשינהו לבהמה דהך מלתא מה חטאת בהמה סגי ברוב ב' אף עולת עוף כן כדקתני בברייתא וק"ל:

תוס' בד"ה שיכול ומה בני יונה כו' ואפי' בלא ק"ו כו' א"נ דה"מ למכתב בני יונה ותורים כו' עכ"ל לתירוצם שני צ"ל נמי דבלא ק"ו נמי ילפינן בין גדולים בין קטנים וכן לקמן באידך ק"ו דבעי למילף להכשיר גדולים ביונים אי לא הוה כתיב בני צ"ל נמי בלא ק"ו נמי ילפינן בין גדולים בין קטנים וכל זה לשיטתם אבל לשיטת רש"י דלשון תורים גדולים משמע וכן בני יונה קטנים משמע ולמעוטי ולאו לדבעינן קרא כדכתיב והק"ו לא אתי לאפוקי קרא ממשמעותיה אלא דלא לעכב דהשתא בלא ק"ו לא הוה ילפינן בתורים אלא גדולים ובבני יונים אלא קטנים אפי' לעכובא ולשיטתו הא דקאמר לא ליכתוב כו' כפשטיה הוא דלא ליכתוב לאשמועינן בחד מהני קראי לכתוב מן היונה אלא ע"כ דאפי' לעכובא בעי קטנים ולא גדולים ולומיא דהכי תורים גדולים ולא קטנים אפילו לעכובא והר"ס הקשה לשיטת רש"י דמאי לא קא משני דליכתוב חד קרא לכתוב מן בני תורים כדמשני גבי בני יונים כו' אבל אם פירוש תורים בין גדולים בין קטנים תו לא מצי לשנויי לא ליכתוב כו' דאין הפרש שיכתוב בני תורים או תורים כו' עכ"ל ונראה דלאו קושיא היא דאע"ג דלשון תורים גדולים משמע למה יש לו לפסוק לייתר לשונו לכתוב בחד קרא בני תורים כיון דאיכא למילף קטנים מק"ו אבל הא קשיא לי לשיטת רש"י כיון דלמעוטי בעינן קרא כדכתיב בני יונה קטנים מאי קא משני לבטל הק"ו דלא לעכב משום דלא ליכתוב בחד קרא מן היונה דאם כן לא הוה ילפינן למעוטי בקטנים בההוא קרא אלא אדרבא ה"א למעוטי לוקא בגדולים וצ"ע:

דף כב:

בד"ה אצטריך קרא כו' משום דאינו יכול לסמוך אע"ג דסמיכה לא מעכבא כו' עכ"ל מתוספות דרפ"ב דיומא היכי ליעבד לסמוך ללמא אשה הוה וקא עביד עבודה בקדשים לא לסמוך כו' עכ"ל ואפי' למ"ד סמיכות נשים רשות היינו בהקפת יד כדאיתא בפ"ב דחגיגה אבל בפ' ר"א דמילה כתבו התוספות דאינו יכול לסמוך דהיכי נעביד מספיקא לא מייתי על תנאי דאם נקבה היא תהא עולת נדבה דלא ליהוי חולין בעזרה דהא עולת ראייה לא בעי סמיכה כו' עכ"ל והוא תמוה דבפ"ב דביצה וחגיגה מוכח דעולת ראייה בעי נמי סמיכה וכ"כ הרמב"ם וצ"ע:

דף כג.

בד"ה כי איצטריך קרא כו' או משום זכר משונה או משום דאשמועינן שהיא נקבה ואנן הוא דלא כו' עכ"ל כצ"ל וע"כ הך סברא דמשונה מוכרחת גם לפירוש ר"א מרעגנשפורג מכח הך דפרק המפלת גבי ביאת מקדש דאיכא תרי קראי נרב כמו שכתבו התוספות לעיל דליכא למימר ביה נמי כה"ג דלא ילעינן אי מזכר ממעטינהו והוי נקבה אי מנקבה ממעטינהו והוי זכר בין כך ובין כך חייב על ביאת מקדש דהא בהנך תרי מיעוטי למן התורים ומן בני היונה נמי ליכא למעוטי תחלת הציהוב משום משונה דלא שייך למימר בהו למעוטי שהוא משונה ודו"ק:

בד"ה כי משחתם כו' ורבי שמעון נפקא מינה גם לפרה עכ"ל כצ"ל וכ"ה בפרק אין מעמידין ע"ש:

בד"ה תמות וזכרות בבהמה כו' ומן העוף אתא לאסור אפילו הנך מומין דשרו בבהמה כו' עכ"ל אבל דליהוי מום פוסל בעוף לא הוי אצטריך למהיכי תיתי להתיר דאין נומר דמלאצטריך מן התורים לנרבע ונעבד ס"ל אמינא להתיר מום אם כן ליסתוק קרא גם מיניה למהיכי תיתי להתיר נרבע אלא ע"כ דאצטריך מן התורים לנרבע משום דליתנהו ברובע כמ"ש התוס' לקמן ודו"ק:

דף כג:

בד"ה ותהא פרה כו' כיון דאיכא למיעבד ק"ו הכי ואיכא למיעבד ק"ו איפכא כו' עכ"ל ובהנך ק"ו לתורים ובני יונים לעיל לא קשיא להו הכי לשיטתם דהתם בלא ק"ו נמי הוה תורים משמע בין גדולים בין קטנים וכה"ג כתבו התוס' לקמן גבי אויר כלי חרס ע"ש אבל בתוס' פ"ב דזבחים הקשו כן גם אתורים ובני יונה וצ"ל דהיינו לשיטת רש"י לעיל ודו"ק:

בד"ה פרה שהיא כשרה בשחיטה אין ללמוד בענין זה מק"ו שתהא פרה כשרה במליקה מק"ו כו' עכ"ל לכאורה מאי קושיא דאימא דתלמודא לית ליה הכא שום סברא לעשות ק"ו א' יותר מהאחר בהני ק"ו דפרה ועוף ולהכי כל חד וחד תיקום אדוכתיה אלא דהאמת קאמרי דליכא למילף הכי ק"ו דפרה מעוף וק"ל:

בא"ד דלמאן דיליף רוב ב' מהלכה אין דנין כו' עכ"ל ויש לדקדק דא"כ היכא בעי תלמודא למילף בק"ו להכשיר שחיטה בעגלה הא רוב שנים לגבי פרה הלכה היא ואין דנין כו' ויש ליישב דודאי עגלה דבהמה הוא כיון דגמרינן בק"ו שהוכשרו בשחיטה אין דנין רוב שנים בק"ו אלא אוקמא אדין שחיטה דבהמה דהוי רוב שנים אבל בעוף ליכא לאוקמא אדינא דאיכא למ"ד דליכא כלל שחיטה בעוף מן התורה ולמ"ד נמי דיש שחיטה לעוף מן התורה היינו בסימן אחד והשתא אי הוה גמרינן בק"ו בעוף דקדשים להכשיר ביה שחיטה מפרה ע"כ כדין פרה הוה גמרינן ליה ברוב שנים ואין דנין ק"ו מהלכה ודו"ק:

בא"ד פרה כו' ונראה לי דכיון דאיכא מיעוטא כו' דאיכא למימר עריפה תוכיח כו' עכ"ל גליון הוא זה בספרים ואינו מלשון התוס' ולפי תירוץ התוס' לעיל דאיכא מיעוטי פרה ממליקה ועוף משחיטה צ"ל דלא שייך למימר תוכיח בכה"ג דאם לא כן לא הוי צריכין מיעוטי לממעטין פרה מעריפה ועגלה משחיטה דהא איכא למימר פרה ועוף יוכיח ודו"ק:

דף כד.

תד"ה טעמא דכתב כו' דריש רבי ינאי מאשר עלה כו' יליף מדכתיב בזאת דלא כתיב חוקה כו' אצטריך בזאת למעוטי דלא קיימי חוקה אדברים הנעשים כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כד:

בד"ה וגבו טהור כו' נטמא נמי גבו ומטמא אחרים כו' עכ"ל וצ"ל דאיכא שום דרשא בכלי חרס בלטמא אחרים דאפילו מגבו למק"ו מכל הכלים דמטמאו אחרים מגבן ליכא למילף דאיכא למימר טומאת עצמן תוכיח דהוה בכל הכלים במגבן ואינו בכלי חרס ועוד דאיכא למעוטי טומאת אחרים מגבן בכלי חרס מגזירה שוה לטמא מליטמא וק"ל:

בד"ה או אינו אא"כ נגע וא"ת והא כו' וי"ל דאפילו לא מקבל כו' וי"ל דה"א אם אינו ענין כו' עכ"ל משמע להו דודאי לפי האמת דרשינן תוכו ולא תוך תוכו אף בליטמא אלא לפום סברא דהשתא דבליטמא אינו מקבל טומאה מאוירו לא אצטריך תוכו ולא תוך תוכו אלא בלטמא אחרים והשתא דרשא דתוכו של זה ולא תוכו של אחר ע"כ מההיא תוכו לגבי לליטמא הוא דכתיב דרשינן ליה ולכך הוצרכו לומר לפום סברא דהשתא דאוקימנא ליה באא"ע ליטמא תנהו לטמא אך קשה למאי דבעי תלמודא התם בלטמא מנלן למטמא אחרים מאוירו תקשי ליה הא מדכתיב תוכו של זה ולא תוכו של אחר ומדכתיב תוכו ולא תוך תוכו ש"מ למיטמא מאוירו מיהת לטמא אחרים ויש ליישב דהא פשיטא להו אי לא הוה כתיב טומאת אויר כלל לא ליטמא ולא לטמא הוה ילפינן למדרש תוכו של זה ולא תוכו של אחר ותוכו ולא תוך תוכו אלא לקרא קמא ולאי מוקמינן מיהת לטמא אחרים ולא למדרש תוכו של זה ולא תוך תוכו וכמ"ש בגליון ולי נראה לקרא קמא כו' דאף ליטמא בעי למימר למוקמינן ליה טפי ולא דרשינן תוכו של זה כו' ודו"ק:

בא"ד ולי נראה לקרא קמא מוקמינן כו' עכ"ל אין זה מלשון התוספות אבל הוא גליון וק"ל:

דף כה.

בפרש"י בד"ה מיטמאין מגבן בנגיעה כו' עליו משמע לנגע ול"ש גבו ול"ש אוירו עכ"ל ר"ל דהא לפסיקא ליה בשאר כלים למטמאין מגבן היינו ע"כ משום דעליו הכי משמע דהא אכתי לא אסיק אדעתיה הך דרשא דאי הוא דכי אין צמיד פתיל עליו כו' כדלקמן אך מ"ש ול"ש אוירו אינו מלודקק לכאורה למשמע אוירו ממש וא"כ לא הוה אצטריך למימר ויהיו כל הכלים מטמאין מאוירן מק"ו כו' ואולי לפרש"י אה"נ בלאו ק"ו נמי המ"ל הכי אלא נרווחא למלתא נקט ק"ו וכה"ג כתבו התוס' בק"ו קמא ודו"ק:

תוס' בד"ה וחד לנ"ש מופנית היא דה"מ למכתב וכל אשר יפול מהם בו כל אשר בו עכ"ל אע"ג דל' תוך כתיבי ליכא מופנה לג"ש דאיכא למימר ההוא לתוכו לליטמא אי הוה כתיב תוך סל"א דאצטרך כסברת המקשה דקאמר או אינו אא"כ נגע ולמעוטי גבו אתא כמ"ש התוס' לעיל ומדכתיב תוכו בוי"ו אתא באא"ע ליטמא תנהו לטמא תוכו של זה ולא של אחר וההוא תוכו לטמא תוך אתא לגופיה ליטמא מאוירו ומדכתיב תוכו בוי"ו תוכו ולא תוך תוכו להשתא ליכא מופנה כלל ואהא תירצו דבכל חדא ה"מ למכתב בו להשתא בההוא לליטמא אי למעוטי גבי נכתוב כל אשר יפול מהם כו' ומדכתיב תוך אתא לג"ש ומדכתיב תוכו בוי"ו לדרוש תוכו של זה ולא של אחר וכן בההיא לטמא לגופה לטמא מאוירו לא הוה אצטריך למכתב אלא כל אשר בו ומדכתיב תוך לג"ש ומדכתיב תוכו בוי"ו לתוכו ולא תוך תוכו והשתא הוה הג"ש מופנה מב' צדדים משום דלמופנה מצד אחד למדין ומשיבים והכא איכא למפרך מה לטמא שכן מטמא מגבו משא"כ בליטמא אבל בחדושי הרשב"א לא כתב כן אלא בההוא קרא לטמא להשתא לא הוה מופנה אלא מצד אחד ע"ש:

בפרש"י בד"ה תוכו ולא תוך כו' ואוכלין ומשקין בפנימי וטומאה באויר החיצון כו' עכ"ל לאו שהטומאה ממש דהיינו שהשרץ הוא עכשיו באויר החיצון אלא גם אם כבר נטמא החיצון הרי אוירו טמא ואפשר לרבותא נקט הכי אבל התוספות שכתבו ועוד דאיכא חידוש יותר כו' כגון אם שרץ באויר כלי חרס פנימי ואוכלים בכלי חרס חיצון לטהור כו' עכ"ל לא ידענא למה להו למימר ואוכלין בכלי כו' לגבי כלי חיצון גופיה המ"ל אם שרץ באויר כלי חרס פנימי אע"פ שפנימי טמא חוצן הוא ולא נטמא החיצון מאוירו דאף ליטמא תוכו אמר רחמנא ולא תוך תוכו וצ"ע:

דף כה:

תוס' בד"ה אי רבי יהודה אע"ג כו' והכא להקל הוא לניקח בכסף מעשר ואין פוסל כו' ותירץ שם רשב"ס דרבי יהודה למחייב בכלי מלתא היינו לחומרא ואי אפשר לומר כן כו' עכ"ל אין לפרש דהיינו לחומרא משום דמספקא ליה בכלי מלתא אי הוה יין לא"כ מאי קא קשיא להו לפירוש רשב"ס מהך דהכא בפסול המקוה שפיר אית לן למיזל לקולא דספק מים שאובים הוו דכשרין למקוה אלא לחומרא קאמר דולאי מיא הוו ולחומרא בעלמא משום חומרא דטבל קאמר ר"י דחייב במעשר וכפרשב"ס התם ודו"ק:

בא"ד ומתניתין ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא עכ"ל וליכא לאקשויי לאוקמא למתני' דהכא בכלי מלתו אתיא שפיר כר"י דלא מחייב במעשר אלא לחומרא מדרבנן והכא להקל הוא די"ל דאם כן משהחמיץ נמי אינו ניקח בכסף מעשר ופוסל המקוה דכמיא חשוי ליה לכ"ע ולחומרא מדרבנן מחייב ר"י במעשר וכן נראה לאחר תירוצא של התוס' שכתבו שם וי"ל דפשיטא ליה אפילו בהחמיץ אינו כ"א מחמיר עליו ר"י לעשר נמי ספיקא כו' עכ"ל וכצ"ל שם ומהרש"ל הגיה שם בע"א לאין צורך ודו"ק:

דף כו.

בפרש"י בד"ה רבא אמר לא צריכין לאוקמא מתני' בשייר בכוס כדאוקמא רבה דאפילו בלא שייר נמי כי לא החמיץ ומתניתין דקתני על כו' ובד"ה רבי יוחנן בן נורי היא כו' ורב נחמן דאזיל בתר בסוף כרבנן כו' ובד"ה והכא נמי כו' ורב נחמן כרבנן ואע"ג דחזותא מיא לא מפסיל דתרתי בעינן לפסול מקוה שיעורא וחזותא ולענין מעשר כו' והכא לא בעו תרתי כלומר לא שייך הכא למבעי תרתי ולגבי מהסם משום דרישא משמע דאזיל בתר חזותא וסיפא משמע דלא אזיל בתר חזותא ונראה כו' והשתא מתוקמא שפיר לרב נחמן דאזיל בתר בסוף אע"ג דהשתא חזותא מיא לאמר כת"ק דלא אזיל בתר חזותא ורבא דאמר כר"י והכי אמרי' בפ"ק כו' עכ"ל כצ"ל העתקתי מפי' ישן ופי' לדבריו דולאי לענין פסול מקוה איכא למימר נמי בעתיל להחמיץ דתרתי בעינן שיעור ג' לוגין וחזותא אבל לענין מעשר כיון דשיעור ג' לוגין לא שייך ביה לא שייך למבעי תרתי דכיון דחזותא לחול ל"א חשוי ליה מיא בלעתיל להחמיץ ע"י שיעור ג' לוגין נמי ודאי לא שייך לאשווי מיא לגבי מעשר והוי פירא כיון דעתיד להחמיץ וכיון שהוא נחשב כפירא לגבי לקיחת מעשר לענין מקוה נמי ודאי לנחשב כפירא וכמו שכתב לעיל בפרש"י לרב נחמן הואיל ופירא הוי לא פסיל מקוה וכן כתבו התוספות ודו"ק:

דף כז.

בפרש"י בד"ה מנין לרבות בכלל עריכה כו' שאינו בכלל הפשטה שהרי הותז כו' עכ"ל אין זה טעם שאינו בכלל הפשטה משום שהרי הותז דאם כן בלא דרשא דהכא הוה ליה לאוכחי שכבר הותז דהא הראש שאינו בכלל הפשטה מוהקטירו הכהן הכל גומר כדילפינן ליה במסכת זבחים אבל שהרי הותז הוא טעם דלהכי אצטריך ליה לרבות להראש בכלל עריכה הוא משום שהרי הותז כבר בשחיטה קודם הפשטה ואינו מחובר לנתחים הנפשטים שהוזכר לגבייהו עריכה ומיהו משום שאין הראש בכלל הפשטה לחוד לא אצטריך ליה לרבות הראש לעריכה כיון שהוא מחובר לגוף עליין ודו"ק:

דף כז:

תוספות בד"ה ופלר קמא למאי כו' אלא הוה דרשינן מיניה שחופהו על בית השחיטה והוה שמעינן מיניה שקודם כו' עכ"ל כצ"ל ורצו לומר דאילו הוה כתיב אל ראש לא הוה דרשינן ליה דאצטריך ליה שיהיה בכלל עריכה משום שכבר הותז אלא דאצטריך ליה שחופה הפדר על הראש למפדר לחוד לא משמע הא אי לא הוה כתיב ראש לגביה והשתא שפיר שמעינן מיניה שקודם לכל האברים אבל שכבר הותז לא כו' ובדפוס נובלין הגיה המגיה לפי דרכו ואפשר שנתכוין לכך אבל העיקר חסר מן הספר וק"ל:

דף כח.

תד"ה תיהוי לה סכין כו' דאין מליקה מטהרת מידי נבלה ללוקא שחיטה מטהרת בבהמה כו' עכ"ל כצ"ל ונחירה דהכא אע"ג דזו היא שחיטתו בעוף מכל מקום אינו מטהר מידי נבלה מהאי טעמא גופיה דקאמר התם דיה כנבילת בהמה כו' וק"ל:

בד"ה רבי היא כו' אי נמי קסבר כלי לחנכו ומביא חטאת העוף ואינו נאכל כו' עכ"ל ובההיא דלעיל מניה דפריך התם למאן דאמר כלי לחנכו הא קאכיל כהן מליקה לא אסיק אכתי אדעתיה למימר הכי למביא חטאת העוף ואינו נאכל על נבתר הכי למייתי ליה התם הך לחטאת העוף הבאה על הספק וק"ל:

בפרש"י בד"ה מאן תנא דלעיל דקתני נוחרו או עוקרו כו' עכ"ל אין זו מכרעת דהא לחינן לה דאיכא לאוקמא בחיה אבל הך דמלק בסכין כו' הוה ליה למנקט דההיא ודאי מכרעת דיש לעוף שחיטה מן התורה ודו"ק:

דף כח:

תוס' בד"ה אתא כי ממסמס כו' והר"ר אלחנן הקשה כו' ונראה לי שיש שום חולי שיאליס כו' עכ"ל לפום הך סברא דחיישינן למעוטא לר"מ איכא למיחש שיש שום חולי כו' אבל למסקנא דקאמרינן מודה רבי מאיר היכא דלא אפשר ודאי דליכא למיחש להאי מיעוטא והיינו דקאמרינן ניקב הפנימי ולא החיצון דכשר אבל לא ידענא למה לי' למימר הכי שיש שום חולי כו' הא למעוטי דרוסה גופה איכא למיחש דאין לו בדיקה מבחוץ גם לפריב"א וכל זה בקצת נוסחת התוס' אינו והוא גליון ונתוסף בתוס' וק"ל:

בד"ה לפי שא"א לצמצם אפילו לרבי יוסי הגלילי כו' מודה הוא בכלי חרס מדקאמר התם כו' עכ"ל אין זה מוכרח לרבנן הוא דקאמרי התם הכי לסברי דבידי שמים א"א לצמצם אבל לר"י הגלילי מצינן למימר שפיר כיון דבידי שמים אפשר לצמצם בכלי חרס נמי אפשר לצמצם וע"ש ודו"ק:

בא"ד דהיכי לייק כו' דנמצא מכוון בין ב' עיירות דבידי אדם אפשר לצמצם כו' עכ"ל היינו למלייק מעיקרא מההיא דמצא מכוון בין ב' עיירות מביאין ב' עגלות לר"א כו' מאי טעמא לאו משום דקא סבר בידי אדם אפשר לצמצם ובדפוס חדש הגיהו דבידי אדם אי אפשר לצמצם כו' והיינו למלייק במסקנא דקתני וחכ"א יביאו עגלה אחת כו' ש"מ קסברי רבנן א"א לצמצם כו' ואין צורך להגיה כי כל נוסחות הישנות שבתוס' ישרות כמ"ש וכ"ה בתוס' שם וק"ל:

דף כט.

גמרא לא בעוף ממ"נ אי מחנה על מחנה כו' והא לבעי וגמרה שחיטתו כשרה למ"ל מע"מ כרוב היינו מדרבנן דלמא לא אתי למיעבד פלגא כדאמר לעיל וכדגמר שחיטתו אח"כ כשר ממ"נ אי מחנה כו' ודו"ק:

תוס' בד"ה אבל בחולין דלאו וכו' והא דקתני חצי אחד בעוף כו' היינו סיפא דאיירי בקדשים עכ"ל ולעיל דפרכינן מההיא דחצי אחד בעוף פסולה למאן דאמר למחנה על מחנה כרוב ולא משנינן ליה נמי הכי דהיינו סיפא דאיירי בקדשים ומשום דלדס הוא צריך דאם כן לא הוה רובא דסיפא משמע כרובו דרישא דרובא דרישא היינו מחנה על מחנה כרוב ורובו דסיפא בקדשים רוב ממש דחצי אחד בעוף פסול ודו"ק:

דף כט:

בד"ה כגון ששחט סימן וכו' והרי עשה הכשר שחיטה כו' ונראה לפרש דאיירי בבהמה כו' עכ"ל פי' כיון דמריבויא דאשר ישחט מרבינן עוף קדשים בחוץ בין חטאת עוף ובין עולת עוף מסתמא כהכשר שחיטת העוף בחולין מרבינן ליה דהיינו בסימן א' ולא ה"ל למינקט מעשה חטאת העוף אבל בדאיירי בבהמה ניחא דהכשר שחיטת בהמה בחולין בב' סימנין הוא ולא הוה מצי למימר נמי סתם לעשה בו מעשה שחיטת העוף בחוץ דאין זה מעשה הכשר אלא מעשה פסול אלא דקאמר התם לעשה בבהמה בחוץ מעשה הכשר מליקת חטאת בעוף בפנים שהוא סימן אחד מיהו בהך דס"פ בההיא דשלשה חטאות שכתבו דמשום הכי לא נקט זבח דלא מיחייב בבהמה אשחיטת חוץ בסימן אחד אלא כדגמר גם שחיטת השני אכתי תקשי לן אמאי לא נקט נמי עולת עוף דלפי סברת התוספות שכתבו דמשום לעשה בו הכשר שחיטה בחולין הוא חייב בשחיטת חוץ בסימן אחד אף אם לא גמר שחיטת השני ויש לייסב פירוש התוס' דהכא דלישנא קמא שפרש"י שם דלא קשיא לן למינקט עולה כמו שמפרש ודו"ק:

דף ל:

בד"ה החליד במיעוט כו' שחט מיעוט ושט ושהה כדי שחיטה פסולה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל דפסולה מדאורייתא משמע עכ"ל הוכרח לזה דאל"כ נוקמא להך תוספתא נמי מדרבנן כההיא דלקמן דשהייה הוי מעוף לעוף אבל קשה דהא לעיל בפרקין אוקמינן נמי פסול שחיטה לברייתא היינו מדרבנן ואפשר דמשמע להו הכי משום דקתני בתוספתא בהך דשהייה למיעוט ושט הוי טרפה ושחיטה מטהרתם ואי לא הוי פסולה אלא מדרבנן לא הוה אצטריך למיתני דשחיטתם מטהרתם מיהו גם זה דחוק לומר דרב פפא לא קמבעיא ליה החליד במיעוט סימנים מהו אלא מדאורייתא אבל מדרבנן פשיטא ליה דפסולה דאם כן לא הוה נ"מ לדידן וע"כ נראה לפרש הא דמוקמי הך דשהייה דעוף לעוף מדרבנן באת"ל דלא הוי שהייה במיעוט קמא היינו דשהה בין סימן לסימן ואע"ג דשהייה במיעוט בתרא ליתא לפר"ת מכל מקום הך דשהייה דבין סימן לסימן דהוי מדאורייתא גבי בהמה גזרו ביה בעוף מדרבנן אבל שהייה במיעוט קמא אפילו מדרבנן ואפילו בבהמה ליכא למיגזר באת"ל דלא הוי שהייה במיעוט קמא ומה שכתבו ובקנה לא שייכא שהייה אפילו מדרבנן כו' הוא לוחק אחר לפר"ת באת"ל דהוי שהייה במיעוט סימנין דהשתא הך שהייה דלקמן דעוף לעוף ודאי למוקמי לה אף מן התורה ובמיעוט קמא וליכא שהייה כלל בקנה אפי' מדרבנן כו' משא"כ לפרש"י דהוי שהייה במיעוט בתרא באת"ל דהוי שהייה במיעוט סימנים ודו"ק:

דף לא.

תד"ה ואי אשמעינן הפילה כו' ה"א דהתם אפילו רבנן מודו דהא מכווני לחתיכת בשר להכי אשמעינן דאפ"ה פסלי כו' עכ"ל לפי מה שכתבו בתוס' בפ"ק דרבי נתן מכשיר אפילו בלא מתכוין לחתיכה כלל ונקט לנועצה סכין בכותל דהוי מתכוין מיהת לחתיכה בעולם לרבותא דרבנן דאפ"ה פסלי אין להקשות אמאי לא נקט רבותא טפי לרבנן דאפילו במתכוין לחתיכת בשר פסלו ויש לומר דמלתא מציעתא נקט דהוי קצת רבותא נמי לרבי נתן דמתכוין לחתיכת בשר לא הוי רבותא כלל לר' נתן וק"ל:

דף לא:

בד"ה דתנן מטבילין בראשין כו' איירי מדאורייתא דומיא דאין מטבילין בכיפין כו' עכ"ל וההיא דגל שנתלש ודאי דמדרבנן משמע דליכא התם לאוקמא מדאורייתא אלא ההיא דמטבילין בראשין ולאי לאצטרך למתני משום סיפא דאין מטבילין ועיקר קושייתם מה צריך לאשמעינן תרי זימנין כו' היינו אהך דגל שנתלש דלא הוי צריך למיתני דקמ"ל דלא גזרינן למהך למטבילין בראשין שמעינן לה וק"ל:

דף לב.

תד"ה נשחטה בהמה אחרת כו' ויש לומר דאצטריך לשוחט שתי פרות ונתכוין כו' עכ"ל אבל לרבי נתן בשמעתין דקאמרינן וה"ל כגון ששחט שתי פרות כו' אין אנו צריכים לחוקי דאיירי במתכוין לשוחטה כו' כמו שכתבו התוס' לרבנן אלא דאיירי שפיר בלא מתכוין ושחיטתו הוי שחיטה לר' נתן כמו בהמת חולין דפרה קדשי בדק הבית היא דאיכא למאן דאמר דסבירא ליה הכי בפרק אין מעמידין וק"ל:

שם במשנה שחט את הוושט כו' פסק הגרגרת ואחר כך שחט הוושט כו' ברי"ף וברא"ש לא גרסינן במתניתין ואחר כך וכ"כ הרשב"א דאם איתא היכא הוה רבא בעי למימר אימא וכבר שחט ולקמן בגמרא גרסי' ועול והתניא ואחר כך כו' וק"ל:

דף לב:

תוס' בד"ה והלר ביה רבי זירא כו' ונראה לדעת הקונטרס שאין צ"ל דרבי זירא פליג אריש לקיש כו' עכ"ל רצונם לומר דלהכי דחק הקונטרס עצמו לפרש דלמאי דבעי רבי זירא ניקבו בני מעיים איירי דוקא בנשחט הקנה תחלה וסבר שפיר כמאן דמנחא בליקולא דמיא משום דהשתא אין צ"ל דרבי זירא פליג אר"ל:

דף לג.

תד"ה מולחו יפה יפה ומדיחו כו' אי נמי מיירי לצלי אע"ג דלצלי לא בעי מליחה כו' עכ"ל לצלי לא בעי מליחה כמו שכתבו בתוספות בפ' קמא והדחה ראשונה ואחרונה לא בעי כדמוכח לקמן בשמעתין בתוספות וה"ה דהוה מצי למיפרך אע"ג דלצלי לא בעי הדחה אחרונה כו' והכא קתני מדיחו יפה בהדחה אחרונה ודו"ק:

בד"ה אחד עובד כוכבים ואחד ישראל כו' אבל בבני נח ל"ה מוזהרין על הטמא כטהורין כו' אלא לר"מ דאמר דאינו נוהג אלא בבהמה טהורה כו' עכ"ל לא ידענא מאי קושיא דהא לרבי מאיר מסיק התם דגרסינן בברייתא טהורה ומשמע דבין ברישא ובין בסיפא גרסי' הכי ואם כן במלתיה דרב נמי לרבי מאיר גרסי' טהורה דהא קאמר התם תניא נ"ה והשתא אימא דקושטא הוא בחיות ועופות הטהורים כיון דלישראל שרי לעובד כוכבים נמי שרי משום מי איכא מידי ולא קאמר התם דל"ה בבן נח למוזהרין אלא בטמא דלישראל נמי מיהת אסור משום טמא ודו"ק:

דף לג:

בד"ה והא נגיעה כו' וא"ת ואפילו אם היה תנן אוכלין כו' דאי בנגיעה שרי כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם (א) אמאי לא תקשי להו הכי בפשיטות לעיל דקאמר ע"כ [לא פליגי] רבנן כו' אלא באכילה למעשר אבל בנגיעה כו' דאי בנגיעה שרי אמאי לא יאכל כשיצא מהן דם כיון דאין גופו טמא ומותר ליגע ויש לומר דלעיל איכא לפרושי נגיעה דשרי היינו דמותר ליגע במעשר שאינו עושה איסור בנגיעה כמו בתרומה דיש בה שלישי ואסור לפוסלה כיון שהוא שני ומיהו בנגיעתו במעשר נמי בין הוא בין אחר אסור לאוכלו ולכך סמכו קושייתם הכא להך נגיעה דקאמר הכא היינו שאסור לאכול אחר אם כן בלאו הא דקתני ונאכלין אי הוה קתני אוכלין נמי היה יכול לדקדק דבנגיעה אסור לאכול אפי' לאחר וצ"ע:

בד"ה האוכל אוכל ראשון כו' ושקיל משקין לתרומה כו' ואם תאמר ואמאי הוה ראשון בשני סגי כו' עכ"ל אבל שני ודאי ניחא מטעמא דקאמר התם דשקיל משקין לתרומה כו' ואין להקשות דאכתי למה לי האי טעמא הא אי נמי דהאוכל שני הוי הוא שלישי דהא אמרינן לקמן דגופו נפסל מלאכול בתרומה ויש לומר באוכל ג' של חולין עט"ת כיון דאיכא ג' בתרומה בג' האוכל שלישי של טהרת תרומה נמי גופו פסול לתרומה אבל התם דשני של חולין גרידא קמיירי דלית בהוא ג' כלל אי הוה הגוף ג' לא הוה פסול גופו מלאכול תרומה לכך הוצרכו למיעבדיה שני מהאי טעמא דקאמר דשקיל משקין לתרומה כו' ובהכי ניחא נמי בתוס' בד"ה שני שני למה כו' שכתבו התוספות דאיכא למיגזר כו' שדי לפיו משקין דמעשר כו' דנקטו מעשר ושבקו לישנא דתלמודא דפ' קמא דשבת דנקט משקין לתרומה יש לומר נמי דלקמן שני שני למה כו' אליבא דרבי יהושע קיימינן דאיירי דוקא בחולין על טהרת תרומה דשלישי דידיה נמי נפסל גופיה מלאכול בתרומה ולא הוצרכו לעשותו שני אלא משום מעשר ודו"ק:

דף לד.

בפרש"י בד"ה מפני שטהרתה כו' דוקא קאמר ולאו רבותא דאי טעמא יהיב כו' עכ"ל דלעולא לפירוש קמא שפי' רש"י דטעמא יהיב למלתיה ניחא דאיכא למימר רבותא ממילא משתמע כל שכן דאיכא שלישי שנעשה עט"ק אבל לרבה בב"ח אי לאו דוקא קאמר ולא טעמא יהיב למילתיה משום רבותא גרידא דכל שכן דאיכא שלישי בנעשה עט"ק לא שייך למנקט בחולין שנעשו עט"ת משום שלא נטעה לומר דהאי שלישי שני לא איירי בנעשה עט"ת משום דלית ביה שלישי אלא בנעשה עט"ק השתא נמי דנקט עט"ת אכתי נטעה ונימא דשלישי שני הוה נמי בנעשה עט"ק ולא נקט עט"ת אלא משום רבותא לומר דאית ביה שלישי אלא על כרחך דנקט עט"ת דוקא קאמר כדאמר רבה בב"ח או דטעמא יהיב למלתיה ורבותא ממילא משמע דאיכא שלישי בנעשה עט"ק כדעולא לפירוש רש"י בפירוש קמא או כפירוש שני שפי' רש"י דעולא להך מלתא גופה דנחית הכא דהוה שלישי שני הוה נמי בעט"ק ולרבותא נקט עט"ת דאפילו בעט"ת מצינן שלישי שני דהא אית ביה שלישי ודו"ק:

תוס' בד"ה משקין כו' דלמה יש לו להיות ראשון כו' עכ"ל דאע"ג דמצינו שהשני עושה שני לא הוה עבדינן האוכל שני שני אי לאו טעמא דזמנין אכל אוכלין טמאים ושקיל משקין לתרומה כדאמר בפרק קמא דשבת ואם כן הכא למה יש לו להיות ראשון כיון דליכא האי טעמא וק"ל:

דף לד:

בד"ה אף אני לא אמרתי כו' ואע"ג דאיכא קודש עצמו כו' עכ"ל יראה מדבריהם דלקמן לעולא בנעשו עט"ק נמי שלישי שני הוה ולא מטעמא שפירוש רש"י לפירוש שני לעולא משום דנעשה עט"ק נמי הוה טומאה אצל הקודש דמסתבר להו דלא שייך בנעשה עט"ק טומאה אצל קודש אלא דבין בנעשה עט"ת ובין בנעשה עט"ק הוי שלישי שני מטעמא כיון דלא נזהר מלשומרו וליגע בשני איכא לספוקי נמי דלמא נגע בראשון כמ"ש כל זה התוס' לקמן לעולא ולפי סברת המקשה והשתא לרבה בב"ח כמו שיש לטעות אי הוה שלישי בנעשו עט"ק דמיירי נמי ביה דהוה שלישי שני מטעמא דכיון דלא נזהר מלשומרו כו' בסברת עולא הכי נמי בקודש עצמו כיון דאית ביה שלישי יש לטעות דאיירי נמי ביה דהוה שלישי שני מה"ט דלא נזהר מלשומרו כו' ודו"ק:

בד"ה והשלישי נאכל כו' ועוד הוה יכול להקשות היאך אוכל תרומה כו' עכ"ל רצו לומר דאף אם נאמר שנגע בשני קודש שערבו בו תרומה וכמו שפירש ר"ת דלמקשה לאסור לטמאות גופו ה"ה דהוה מצי להקשות לעולא היאך אוכל תרומה כו' אבל מה שהקשו בתר הכי בלאו מלתיה דעולא תיקשי כו' היינו דוקא לפרש"י שפירש שנגע בשני אחר שערבו תרומה ודו"ק:

בא"ד וחולין גרידא נינהו ואין בהן שלישי ולא קרי ליה שלישי כו' עכ"ל לפירוש רש"י נמי חולין גרידי נינהו וניחא להו טפי משום דאע"ג דליכא כזית תרומה בכדי אכילת פרס וחולין גרידי נינהו מכל מקום התרומה גופה ראויה להיות שלישי אי הוה כזית בכדי אכילת פרס כיון שהתרומה גופה נגעה בשני ודו"ק:

דף לה.

בפרש"י בד"ה ליכא כזית בכדי כו' אבל ראשון ושני אין כו' דאפילו בחולין מהני שני ועוד דשני פסיל ליה לתרומה כו' עכ"ל תרתי קאמר חדא דאע"ג דבראשון ושני נמי אין כאן תרומה כיון שאין בה כזית בכדי אכילת פרס מכל מקום הרי ראשון ושני אפילו בחולין מהני לפסול התרומה מדאורייתא וחצי שיעור אסור לאכול מן התורה מה שאין כן בשלישי דהתרומה לא מיפסל כלל אלא דגופו נפסל מלאכול בתרומה מדרבנן והרי אין כאן תרומה וכתבו עוד דשני פסול ליה לתרומה כו' ומשום הא גופיה דאסור למיפסל תרומה טהורה אין נאכל בנזיד הדמע למפסל לה על ידי עירוב מה שאין כן בשלישי דהתרומה לא מיפסלה מיניה ודו"ק:

תוס' בד"ה האוכל שלישי של חולין כו' ואם תאמר תקשה כו' דקתני שלישי בתרומה פוסל כו' עכ"ל ולא משמע להו לחלק בין תרומה שנעשה עט"ק ובין חולין שנעשו עט"ק וליכא לאקשויי דעל כרחך לא דמיא דהתם משום תרומה גופה האוכל שלישי שלה פסול גופו לאכול אפי' תרומה כדאמר רבי יונתן לעיל והכא בשלישי בחולין עט"ק אין גופו נפסל מלאכול אפי' בקודש ויש לומר דעל כרחך רבי יצחק לית ליה הא דעולא ודרבי יונתן דלעיל דכמו דנימא לרבי יצחק דאין אוכל שלישי של ט"ק פוסל גופו לאכול בקודש מטעם שאינו עושה רביעי בקודש הכי נמי שלישי של תרומה או עט"ת האוכלו אין גופו פסול אפילו לאכול קודש מהאי טעמא שאינו עושה רביעי אלא קודש מקודש אך קשה לפי זה אמאי שביק האי תנא חולין דקתני בבבא דרישא ותנא בהך בבא תרומה שנעשו עט"ק אמאי לא תנא נמי בהך בבא חולין שנעשו עט"ק ואפשר דלרבותא קתני תרומה בהך בבא דאע"ג דהרביעי מיפסיל ליכא איסורא לאוכלה משום תרומה טמאה כיון דבתרומה עצמה ליכא רביעי כמו שכתבו התוספות לעיל:

דף לה:

בד"ה דם המת אינו כו' ורביעית דם מן המת ודם הנדה כו' רבי שמעון אומר דם כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד ועוד דאי שייך דם חללים בבהמה מ"ש גבי אדם כו' עכ"ל פירוש ועוד דאף אם נאמר כפירוש רש"י דהך סתמא דברייתא דפ' חבית ע"כ כרבי שמעון אתיא דדם מגפת אשה מכשיר ודם מגפת בהמה אינו מכשיר תקשה ליה אליבא דרבי שמעון דאי שייך דם חללים בבהמה כפירושו דכולה שמעתתא איירי בבהמה מ"ש גבי אדם כו' וק"ל:

דף לו.

תד"ה סלקא דעתך אמינא הואיל כו' המתיר ובתלוש נמי פליגי כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ודם חללים ישתה כו' ולא מיקרי דם חלל אלא אותו שיוצא אחר מיתה כו' ודם שחיטה הוי כו' עכ"ל נראה מדבריהם דהך דפרט לדם קילוח כרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון נמי אתיא דהא דדם שחיטה הוי איפכא היינו לרבנן וצ"ל דדם קילוח גרע מדם מכה למכשיר לרבנן והיינו משום כיון דעתיד להיות חלל לא חשיב דם הקילוח ממנו כדם המכה ודו"ק:

בד"ה צריך של מנחות כו' בתחלה כשהסולת בביסא וכמ"ד מדת יבש כו' עכ"ל כצ"ל וביסא הוא כלי כדאיתא בפרק קמא דמנחות וכפי' הערוך שהוא כלי שמקדשין בו המנחה ויכול להיות שהוא מדת יבש אבל רש"י פירש שם ביסא הוא כלי שבוללין בו המנחה אם כן השמן הוא קודש בביסא כדאיתא בפרק אלו מנחות מתן שמן בכלי קודש לעשייתן ע"ש:

דף לו:

בד"ה מתיב רב יוסף כו' כאילו הוכשר ביין כדמפרש בפרק קמא כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אלא שאין מכשירין הוה מצי למימר כו' עכ"ל כצ"ל:

דף לז.

במשנה ר"ג אומר עד שתפרכס ביד וברגל כו' כצ"ל וכ"ה לקמן בגמרא ורש"י ותוס' והרי"ף והרא"ש אבל בדפוס חדש הגיהו גם לקמן רשב"ג ואינו נכון דא"כ מאי פריך בסוף שמעתין מאי קא משמע לן הא כולהו תנינהו כו' הא אדרבה כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב כו' ודו"ק:

תוס' בד"ה השתא מחיים אסור כו' ואם תאמר למאי דפריסית אי אמרת נמי כו' עכ"ל כצ"ל:

דף לז:

בפרש"י בד"ה כגון שעשאה גיסטרא והיא עדיין מפרכסת כו' עכ"ל לכאורה נראה שדקדק הכא לפרש כן דמש"ה בגיסטרא ליכא ק"ו דקאמר מה מחיים דאינו אלא קירוב מיתה נבילה דהוה מיתה לגמרי לא כל שכן דגיסטרא נמי אינה מתה לגמרי כיון שעדיין מפרכסת והוא תחילת מיתתה והמתרץ השיב דהוה מסוכנת פורתא מקמי כו' והאיך מסוכנת פורתא דמקמי הוא קירוב מיתתה אבל כשנפסקה רובה אף שעדיין מפרכסת מתה לגמרי מיקרי והוה שפיר קל וחומר גם התוספות שהקשו לפרש"י למאי פריך הא גיסטרא אתיא שפיר מקל וחומר לא מהאי קל וחומר דקירוב מיתה כו' קאמרי (א) אלא מקל וחומר דטמאה כמו שפירש רבינו תם וכדאמרינן בפרק חטאת עוף אבל בעל המאור כתב דההוא קל וחומר גופיה דקירוב מיתה שייך לגבי גיסטרא ובזה דחה פרש"י ופירש כמו שפירש ר"ת וליכא לאקשויי דאם כן אמאי שבק ר"ת בפירושו ק"ו דקירוב מיתה ונקט ק"ו דטומאה דהא לפר"ת דפרכינן שכן מחיים מצינן הכי לפרושי בק"ו דקירוב מיתה ויש לומר דנקט ק"ו דטומאה דהך חומרא דטומאה נקט לה נמי תלמודא בפרק חטאת עוף גבי נבילה וכן נראה מדברי בעל המאור וה"נ ה"מ ר"ת לפרש ק"ו מכח חסרון למה מחיים דליכא חסרון מיתה דאין לך חסרון גדול מזה דכ"ש התוס' לעיל אלא דנקט קל וחומר דטומאה לפירושו מטעם שכתבנו וק"ל:

תוס' בד"ה ומה מחיים כו' ועוד אפי' כי אמרת דמסוכנת אסורה ואיכא מגו בנבילה כו' דאיכא למיפרך מה לטרפה שכן אסורה מחיים כו' עכ"ל ר"ל דודאי ר"ג שפירש כן דהוי הק"ו מכח מגו ולא ניחא ליה ק"ו דטומאה משום דבהאי ק"ו דמגו פריך שפיר בגיסטרא דליכא ק"ו כלל כיון דליכא מגו והא הקשו דהא גבי גיסטרא אי נמי דמסוכנת אסורה ואיכא מגו דהשתא הוי ק"ו מ"מ הא איכא למפרך שכן אסורה מחיים ואם כן לית לן למישבק ק"ו דטומאה וכמו שפר"ת דהך חומרא דטומאה נקט לה תלמודא שם ודו"ק. :

דף לח.

תד"ה גועה כו' אפי' לר"ג כו' ולהכי פריך שפיר מברייתא כו' עכ"ל דע"כ ההיא ברייתא כר"ג אתיא ולא כרבנן דהא הך ברייתא קתני כשכשה בזנבה אין זה פירכוס ורבנן ס"ל במתני' דכשכוש זנב הוי פירכוס:

בא"ד ולהכי פריך עליה דרב ענן דמפרש מלתיה דשמואל תנינא כו' עכ"ל אבל ממלתיה דרב ענן גופיה ליכא לאוכחי דאימא נמי לר"ג דבעי יד ורגל קאמר דהך יד בעי כפופה אבל הרגל בין כפופה בין פשוטה סגי וק"ל:

בד"ה אלימא בסוף שחיטה כו' ומפרש ר"ת דמדקתני שאינה אלא כו' עכ"ל מפי' בעל המאור לפרש"י קשיא לן דלמאי אצטריכא ליה לרב חסדא למפסקיה למתני' כו' והא לאו מדוקיא דמתני' אתיא ליה אלא מסברא דנפשיה אי בסוף שחיטה כל היכי תיתי כו' עכ"ל ע"ש:

דף לח:

בד"ה או כשב פרט כו' ולהכי מיעוטא קמא מוקמינן בדדמי טפי בכלאים כו' עכ"ל פי' דהשתא דכתיבי תרי מיעוטי ניחא ליה לתנא למנקט מיעוט קמא בכלאים משום דמסתבר למעוטא טפי מנדמה מיהו אי לא הוה כתיב אלא חד אז לא הוה מוקמינן כלל למעט אלא לרבות כלאים כדמוכח הסוגיא דפרק מרובה וכמו שפירשו התוס' שם ע"ש:

בפרש"י בד"ה ריפרף בגיר מכשכוש עכ"ל לישנא ועוף אפי' לא רפרף כו' משמע לפירכוס לעוף קיל טפי מפירכוס לבהמה דקתני במתני' למהני בבהמה כשכוש זנבו וק"ל:

דף לט.

תוס' בד"ה פנים קשיא לרשב"ל כו' שכן אינן באותה עבודה כו' עכ"ל ויש להקשות לפ"ז לר"ל נילף שלא לשם חטאת מק"ו ומה פיגול ושינוי בעלים דאינן באותה עבודה ואפ"ה איתנהו מעבודה לעבודה שלא לשם חטאת דאיתיה באותה עבודה מכ"ש דהוי נמי מעבודה לעבודה והאי ק"ו הוי שפיר פנים מפנים ואפשר דאיכא שום פירכא להאי ק"ו וק"ל:

בד"ה חוץ קשיא לר"י כו' דקאי ר"י כרבנן כו' עכ"ל פי' להאי לישנא קמא אפי' כרבנן משא"כ ללישנא בתרא ליכא לאוקמא אלא כר"מ ולא קאמרי הכי אלא לאפוקי מק"ו לר"י כדמקשינן חוץ קשיא לר"י וק"ל:

גמ' הא מקמי דשמעה מרבי יוחנן הא לבתר כו'. פרש"י בזה לחוק כמ"ש התוס' גם לישנא דהא והא א"א להולמו לפירושו דמשמע דבתרי מילי קמיירי תלמודא ולולי פרש"י היה נ"ל משום דאיכא לאוקמא מתניתין בפיגול אלא דא"כ לא ה"ל לריש לקיש למימר סתם ולא גמרינן חוץ מבפנים דאמורא צריך לפרש דבריו היכא דאיכא למיטעי כי הכא דמתני' סתמא קתני דמשמע נמי חטאת שלא לשמה והאי דקמשני הא מקמי דשמעה כו' דבהנך תרי פלוגתא דמצרכינן להו דבהך דחטאת שלא לשמה מלתיה דר"י אינה צריכה אלא מלתיה דר"ל צריכה ואמר מלתיה מקמי דשמעה מר"י ואתא ר"י ופליג עליה וכן בהך דלזרוק למחר לע"ז מלתיה דר"ל אינה צריכה אלא דר"י אמר מלתיה ואתא ר"ל לבתר דשמע מר"י ופליג עליה והשתא ניחא דלהך מלתיה דפלוגתא דר"ל צריכה הא קושטא הוא דלא נקט למפסל במחשבה אלא פיגול אלא דהך דלזרוק למחר לע"ז דמלתיה דר"ל לא צריכה היא אלא דר"י וקאמר דהא מקמי דר"ל דגמרינן חוץ מפנים מש"ה קאמר נמי ר"ל בהאי לישנא לא גמרינן חוץ מפנים ולא פירש דבריו דבפיגול דוקא איירי ודו"ק:

דף לט:

תוס' בד"ה מקום שאין מחשבה כו' וצ"ל נהי דבהמה לא מיתסר דם מיהא איתסר עכ"ל וצ"ע מה תקנו בזה דאכתי תקשי לן אמאי דקאמר בשתי עבודות דהיינו בשחיטה וזריקה הא הקטרת חלבה נמי איתא כה"ג נהי דבהמה לא איתסר חלבה מיהא איתסר דהקטרה שייכא בעבודת כוכבים דכתיב וקטר לבעל ובחלב בהמה ולאי שייך תקרובת עבודת כוכבים וצ"ל דה"ק הני תרתי שחיטה וזריקה איתנהו מעבודה לעבודה דהיינו בשחיטה לזרוק או להקטיר לעבודת כוכבים לאסור אף בשרה ובזריקה נמי אם חשב להקטיר לעבודת כוכבים לאסור מיהת דמה משא"כ בהקטרה דלא שייכא כלל לאסור מעבודה לעבודה דאפי' בפנים לא הוי כפרש"י וכל זה שיטת רש"י אבל הרז"ה הקשה לפרש"י קושית התוספות וכתב שיטה אחרת דהני ד' עבודות כולהו [איתנהו] בשחיטה מעבודה לעבודה כגון שוחט ע"מ לקבל או להוליך או לזרוק או להקטיר ובעבודת כוכבים אינו בשחיטה אלא בב' עבודות מעבודה לעבודה כגון שוחט ע"מ לזרוק או להקטיר לעולם אין מחשבת עבודת כוכבים אוסר אלא בשחיטה דכתיב זבחי מתים עכ"ל וקצת נראה כדבריו מהא דקאמר בפרק ד' מיתות ודקאמרת זובח למה לי למחשבין מעבודה לעבודה כו' ודו"ק:

דף מ.

תד"ה לפני עבודת כוכבים כו' א"נ כיון דלפני עבודת כוכבים הוא וכגון שהוא ישראל מומר כו' עכ"ל צ"ל דהאי תירוצא למאי דמשני לר"נ דההיא דשנים אוחזין כו' ולמנסך דאיירי באית ליה שותפות בגויה אבל לאידך אוקמתא דאיירי במומר לעבודת כוכבים למולה ר"נ ע"כ דרב הונא לא איירי הכא במומר דא"כ לא הוה רב נחמן פליג עליה וצ"ע:

דף מ:

בפרש"י בד"ה מחתך בעפר כו' דאמרינן בפירקין שחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד כו' עכ"ל יש לדקדק לפי מה שכתבו התוס' התם לפ"ה דההיא דשחט סימן אחד בחוץ כו' בעוף קדשים קמיירי דהיינו עולת עוף מאי קושיא הא למאי דקיימינן השתא בחטאת בהמה איכא למימר דכ"ע בעי שני סימנים בחוץ דהכי הכשר שחיטתו ואפשר לפרש"י נמי דלאו דוקא נקט עוף קדשים דה"ה בהמת קדשים מה"ט שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ ועי"ל דהוצרך לכל זה לפי' שני שבקונטרס לקמן דמסיק דאיירי בחטאת העוף ובחצי קנה פגום אלא נקט עולת עוף בכה"ג משום דלא שני לן בסימן אחד שחיטת חוץ הכא בעבודת כוכבים מה"ט שפרש"י ומה שיש לדקדק בשמעתין לפי' התוס' שם מבואר שם ודו"ק:

בא"ד וטעמא דהתם משום דישנה לשחיטה מתחלה כו' עכ"ל אין זה מדוקדק לכאורה דהא אפי' למ"ד דאינה לשחיטה אלא לבסוף אמרי' התם לחייב אסימן אחד בחוץ מה"ט שהרי עשה בה מעשה חטאת עוף בחוץ וצ"ל מאי דקאמר משום דישנה לשחיטה מתחלה כו' לא נתכוין להאי לישנא דאמר תלמודא לעיל למ"ד ישנה לשחיטה כו' ולאפוקי למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף אלא דר"ל דהתם ישנה לשחיטה מתחלה כו' למתחלה ועל סוף שם שחיטה עליה דהאי סימן אחד בפנים נמי שהוא הסוף שם שחיטה עליו ולאפוקי הכא דסימן שני לא איסתחיט כלל דחותך עפר כו' ודו"ק:

בד"ה מאי אריא חטאת כו' דכי מצלית רב הונא מהכא כו' איכא למפרך נמי מ"ש חטאת דנקט כו' עכ"ל להאי לישנא קמא דס"ל דשום זבח לא חשיב שלו כרבנן דר"י הגלילי ולקמן מותבינן לרב נחמן בפשיטות בלאו קושיא דהל"ל עולה דהא לאו קושיא היא למה לי חטאת ומה לי עולה אלא דה"ל למנקט זבח סתם דכל הזבחים במשמע דזבח נמי לאו דידיה נינהו ולא מיתסר בתחלת שחיטה כנראה כל זה מדברי התוס' ללשון שני דוקא כתבו דצ"ל דס"ל כר"י הגלילי ולא מותבינן לרב נחמן אלא מדה"ל למנקט עולה אבל ללשון ראשון ניחא דס"ל כרבנן דר"י הגלילי ומותבינן לרב נחמן בפשיטות וק"ל:

תוס' בד"ה לא הוה חטאת תיובתיה כו' תימה לפי' ראשון שבקונטרס שלא להקשות על רב הונא כו' עכ"ל יראה כבר הרגיש רש"י ז"ל בזה ופי' לא הוה חטאת תיובתיה לעולא אריסא כו' הוה ס"ל דבבהמה קאי כו' עכ"ל דהשתא דתקשי לן אמאי נקט חטאת ולא זבח ע"כ דבחטאת עוף איירי ולאי דלא מצינן למימר מעשה רבה אבל התוס' ימאנו בזה דמשמע להו דבין מעיקרא ובין השתא לא הוה חטאת תיובתיה לרב הונא וק"ל:

בא"ד ושמא י"ל דנקט חטאת לאשמעינן דאע"ג דקניא ליה כו' עכ"ל וליכא לאקשויי לפי זה להאי לישנא נמי דכי מצלית לרב הונא ותימא אין אדם אוסר שאינו שלו אלא בגמר מעשה ליכא למיפרך מ"ש חטאת דנקט דאיכא למימר דנקט חטאת לרבותא דאע"ג דקניא ליה לכפרה כו' כמ"ש התוס' ועוד מאי פריך מהך ברייתא לרב נחמן הא מתוקמא שפיר בחטאת בהמה ונקטה לרבותא די"ל דרב נחמן ס"ל דאפי' במעשה רבה אינו אוסר שאינו שלו כמו שהוכיח רש"י מדפריך ליה ממנסך והשתא לרב נחמן ולאי ליכא למימר דנקט חטאת לרבותא דאע"ג דקניא ליה לכפרה לא חשיב כדיליה לאסר בכל דהו דהא אפי' במעשה רבה אינו אוסרו והא ליכא למשמע מהך ברייתא והשתא ניחא מעיקרא דמותיב רב נחמן לרב הונא ומוקי לה באומר בגמר זביחה קאמר תלמודא סייעתא לרב הונא דאי הכי מאי אריא חטאת כו' דכי מצלית נמי לרב הונא ותימא כרב נחמן איכא למפרך מ"ש חטאת דנקט כיון דלרב נחמן בכל הזבחים אינו אוסר דאין אדם אוסר שאינו שלו אפי' במעשה רבה ולא הוה חטאת רבותא אלא ע"כ דבחטאת עוף קמיירי אבל בשאר חטאת אוסר בכל דהו כרב הונא ורב פפא ה"ק דאי לאו דאמר רב הונא סימן אחד לא הוה חטאת תיובתיה כו' ולא הוה אצטריך לאוקמי בחטאת עוף אלא דנקטה לרבותא אבל לרב נחמן דאפי' במעשה רבה אינו אוסר וליכא רבותא בחטאת הוה חטאת תיובתיה דע"כ צריכין לאוקמי בחטאת עוף אבל לא ניחא להו לבעלי התוס' למימר די"ל דמאי מעשה מעשה רבה ונקט חטאת עוף משום דבכל קרבנות הוו כדיליה וכדמסיק לרב נחמן לקמן דהא ע"כ רב פפא אכתי לא אסיק אדעתיה הך סברא מדמייתי רב פפא גופיה סייעתא לרב הונא מדנקט חטאת עוף ופריך ליה תלמודא לרב נחמן בסמוך מהך ברייתא:

ודע דתמיהת התוס' תפול נמי באידך דרב פפא דקאמר אי לאו דאמר רב הונא בהמת חבירו כו' דחבריה לא מצי אסר הא ע"כ מדנקט חטאת אית לן למימר דבחבירו אוסר נמי בכל דהו וצ"ל נמי כתירוצם דאיכא למימר דנקט חטאת לרבותא אבל ק"ק דהמקשה דפריך פשיטא כיון דלא אסיק אדעתיה הך סברא דקניא ליה לכפרה תקשי ליה תמיהת התוספות ודו"ק:

דף מא.

תד"ה כיון דקניא ליה לכפרה כו' ואין אדם כו' היינו כרב הונא כו' עכ"ל ומיירי התם דאין אדם אוסר היינו בדיבור בעלמא שעשאו מוקצה ונעבד דבמעשה אפי' כל דהו אוסר לרב הונא וק"ל:

בד"ה ה"נ בישראל מומר כו' מנסך היינו שנגע בו עכ"ל פי' דה"מ לאוקמי בשהיה כבר מומר לעבודת כוכבים כמה זמנין דבפעם אחד לא היה אוסר בנגיעה כמו שאין שחיטתו אסורה אלא בשוחט לשום אחד מכל אלו אבל בלאו הכי לא הוה מומר לעבודת כוכבים לאסור שחיטתו וכמ"ש התוס' בפ"ק:

דף מא:

בפרש"י בד"ה לא שנו אלא שאינו מתחייב חטאת כו' עכ"ל כצ"ל:

פרק אלו טריפות :

דף מב.

תוס' בד"ה אלו טרפות אי גרסינן כו' והודה לו ר' עקיבא לנבילה כו' עכ"ל ואלו טרפות דקאמר הכא בנקובת ושט ופסוקת גרגרת היינו קודם חזרה לאחר חזרה הודה לו ר' עקיבא לנבילה הוי כדמסיק לעיל:

דף מב:

בפרש"י בד"ה נקובי תמניא הוי וכי חשבת להמסס ובית הכוסות בחד ומצלית לה למרה כו' עכ"ל למאי דמסיק השתא לכל הנקובים חשבינהו בחד לא אצטריך ליה למתרץ למימר הכי דא"נ חשבת להמסס ובית הכוסות בתרתי ולא מצלית למרה חשבינהו לכל עשרה הנקובים בחד אלא קושטא קאמר כחייא בר רב לקמן:

תוס' בד"ה והאיכא בהמה כו' תימה דלא פריך מניטל צומת כו' עכ"ל דליכא למימר למ"ד דחסרון מבפנים לא הוה חסרון דהשתא לרבנן לא הוו אלא י"ז במתני' והך דצומת הגידין הוה בכלל י"ח דאמאי פסיקא ליה בצומת הגידין דהוה בכלל י"ח טפי מכל הנך דבסג"ר דפריך להו והאיכא כו' וק"ל:

בד"ה ואמר ר' יהודה כו' אלמא דבשיעור מיתה חשיב חסרון כו' עכ"ל ולמ"ד נמי טרפה חיה הוי שיעור מיתה דראויה למות בחסרון זה אלא דאפשר להיות חיה במזלה וק"ל:

דף מג.

תד"ה הנך דאפקת לא כו' וי"ל דניטל צומת הגידין כו' ועוד קשה למ"ד נקרע כו' עכ"ל ולכאורה הא דלא בעו למימר נמי למ"ד נקרע רוב החיצונה זהו בשר החופה כו' דניטל צומת הגידין חשיב חדא משום דא"כ ע"כ מאן דמכשיר בהא מטרף בהא דהא לעולא לית ליה ההיא דרכיש ונקרע רוב החיצונה ע"כ מוקי במלתא אחריתא דאל"כ לא ה"ל י"ח ומאן דלית ליה נקרע רוב החיצונה אלא בשר החופה כו' ע"כ אית ליה ההיא דרכיש וכל זה אינו שוה לי דהאי לישנא שכתבו ועוד קשה למ"ד נקרע כו' והכי הל"ל אבל קשה כו' ועוד מאי אולמא להו לאתויי מר' יוחנן דאמר אלו טרפות דוקא דהא לר' יוחנן נמי איכא למימר כמו לעולא דניטל צומת הגידין חשיב חדא ומודה נמי בעיכול ניבי דהשתא הוה ליה שפיר י"ח וע"כ הנכון דהאי וי"ל דניטל צומת הגידין חשיב כו' אינו מלשון התוס' והוא גליון שנכתב כאן לתרץ כל קושייתם והתוס' ימאנו בזה דאין סברא שיחלקו האמוראים בזה אי הוה צומת הגידין חשיב חדא אי הוה בכלל נחתכו רגליה ולפי הגליון ה"נ איכא למימר לעולא דחסרון הגרגרת הוה חשיב חדא ודרכיש הוה בכלל נפסק הגרגרת משום דסופה ליפסק ודו"ק:

בד"ה יפלא כליותי כו' פי' בקונטרס והאי דקותא היא וקשה למנ"ל כו' עכ"ל לפי פירושם לעיל לר' יוחנן לית ליה דקותא דרכיש הוה מצי לאתויי פרש"י לר' יוחנן הוא מרא דשמעתין ודו"ק:

בד"ה והא אמר ר' יוחנן כו' הא אמרה ר' יוחנן חדא זימנא דהלכה כסתם משנה עכ"ל ולעיל גבי מרה דאיצטריך ר' יוחנן לפסוק הלכה כר' יוסי ב"י אע"ג דסתם מתניתין היא היינו משום דרבים פליגי עליה ודו"ק:

דף מד.

גמרא למעלה על כמה כו' דבחייה א"א לעמוד אסימנא דקאמר לעיל כל שחותכו ועומד במקומו כו' וק"ל:

תוס' בד"ה והאיכא עיקור סימנים כו' ומיהו ספרים דגרסי מעיקרא נ"ק הא דאקפל אקפולי הא דאלגלוג כו' אבל לספרים דגרסי בתר והאמר שמואל ברובו נ"ק הא דאנקוב כו' עכ"ל מפירוש

מהרש"ל גבי מתניתין לרב פפא ל"ק כו' ולספרים דגרסי כו' ולעיל ל"ג הא דאקפל כו' אלא כגירסת ספרים שלנו עכ"ל ואני לא אבין למאי דגרסי נמי בתר והאמר שמואל ברובו כו' והא דאקפל כו' (א) למה לא נגרוס גבי מתניתין לרב פפא ל"ק הא דאקפל כו' והא דאדלדול כו' וע"ק דאם ניחא ליה לאוקמי מתני' בדלדול שאינו כשל רבה בב"ח ועיקור סימנים דהיינו באקפל כו' כמ"ש התוס' אמאי לא ניחא ליה נמי לאוקמא מלתיה דשמואל נמי הכי דמיירי בדלדול שאינו (כשר) כשל רבה בב"ח ונראה לי בכונת התוספות לעיקר הגירסא כך היא בשלמא מתני' כו' הא דאיגום איגומי מעלוי סימנים אלא לשמואל קשיא לא תימא כולו אלא רובו והאמר רבה בב"ח אמר שמואל סימנין שנדלדלו ברובן אמר רב ששא התם דאקפל אקפולי הכא דאדלדל אדלדולי והוא דאפריק אפרוקי כך נראה הגירסא מדברי בעל הערוך והרשב"א כתב דהאי דאמר שמואל תורבץ הוושט ברובו לא קשיא ליה משום דההוא בטריפות גוף התורבץ קמשתעי ולא איירי כלל בעיקור סימנין ולפי עיקר גירסא זו הקשו לפי' התוס' וכתבו מיהו דאית ספרים דלא גרסי בדרב ששא אלא התם דאפרק אפרוקי ומעיקרא דקאמר אלא לשמואל קשיא לא גרסי לא תימא כולו אלא רובו אלא דגרסי הכי לא קשיא הא דאקפל אקפולי כו' הא דאדלדל כו' פי' לעיקור סימנים באקפל כו' ושמואל איירי אפי' בדלדול כולו אלא שאינו כשל רבה בב"ח והשתא י"ל שידע המקשן כו' אבל לספרים דגרסי והאמר שמואל ברובו ל"ק הא דאנקוב כו' א"כ ע"כ לא גרסי מעיקרא לאוקמי מלתיה דשמואל בדלדול שאינו כשל רבה בב"ח דא"כ לא הוה פריך מידי מהא דאמר שמואל תורבץ הוושט ברובו ולא הוה אצטריך ליה לאוקמי באנקוב כו' דשפיר מצי מיירי באקפל כו' דהיינו בעיקור סימנים אלא ע"כ דגרסי' כגירסת ספרים שלנו לא תימא כולו אלא רובו ושמואל איירי נמי באקפל דהיינו בעקירת סימנין ברובו דהשתא פריך שפיר מהא דאמר שמואל תורבץ כו' ואם כן הדרא קושית התוס' לדוכתי' לפי' ה"ג תיקשי ליה ברבה בב"ח גופיה כו' וזה ברור ודו"ק:

דף מד:

גמ' והתניא חכם שטימא כו' לא"נ לא ידע רבה בב"ח שאסר רב כמו שכתבו התוס' בההיא דסמפונא דכבדא מכל מקום רב דשרי קמי' לא ה"ל למעבד הכי כיון דאין בהתירו כלום שהרי הוא כבר (אסור) [אסר]:

שם ותיפוק ליה משום חשדא כו' אף לתירוץ א' של התוס' דבליין א' איסורא נמי איכא יש לומר דרבה בב"ח אחריני נמי הוו בהדיה דשרו כמ"ש הר"ן:

בפרש"י בד"ה משום חשדא דלא נימרו משום דשריא ניהליה מוזיל גביה ונראה כנוטל שכרו כו' עכ"ל מפירושו זה נראה דלולי שלא יחשדוהו שלא דן דין אמת אלא שיחשדוהו שנוטל שכר על הוראתו אבל ממה שפי' הרחק מן הכיעור שלא יאמרו בשביל כך זיכהו כו' עכ"ל מפורש שיחשדוהו שדן שקר כדי שיתן לו בזול וצ"ל דה"פ כיון דנוטל שכר על הוראתו שאסור לעשות כן יחשדוהו דמוזיל גביה משום משוא פנים שזיכה את החייב ודו"ק:

בד"ה רב חסדא כהן הוה כדאמרי' כו' עכ"ל דאל"כ דלמא לאו משום חשדא לא היה זבין אלא דמחמיר על עצמו היה לעשות כן כב"ש דאית להו פ"ה דבכורות לא ימנה ישראל עם הכהן על הבכור א"נ משום דאיכא מ"ד בפ"ק דתמורה דאסור לישראל לקנות בשר בכור מכהן משום דנראה ככהן המסייע בבית הגרנות ע"ש:

דף מה.

בפרש"י בד"ה ובגולגולת דגבי כו' כמה ינטל מן החי וימות כמלא מקדח של רופאים כו' עכ"ל כתב מהרש"ל לא מצאתי זאת בבכורות כו' והוא סוף משנה דאהלות וכמ"ש התוס' ואם אינו טעות סופר אגב ריהטא לא דק עכ"ל וא"א שאינו ט"ס ויפה דק דלולי לפום ריהטא הך סוף משנה דאהלות באיזה מקדח אמרו בקטן של רופאים וחכ"א בגדול של לשכה אשיעורא דב"ש קאי דקאמרי כמלא מקדח דלב"ה דקאמרי כדי שניטל מן החי וימות שיעורא אחרינא אית להו אבל בסוגיא ר"פ על אלו מומין בבכורות מוכח דר"מ ומחלוקתו אשיעורא דב"ה נמי קאי דקאמר התם וכמה כדי שינטל מן החי אמר שמואל כסלע ופריך דא"כ עשית דברי ב"ש וב"ה אחד דהא כמלא מקדח של לשכה היינו שיעורא דכסלע כדתנן מאור כו' שיעורו כמלא מקדח כו' וכסלע נירונית ומסיק דב"ש ודאי מקדח ואיסומו שנינו והשתא ר"מ ומחלוקתו אליבא דב"ה פליגי כמלא מקדח בלא איסומו והשתא ניחא לפירושו דכמלא מקדח דתנא הכא מני אתיא כב"ה מיהו הרמב"ם שמפרש שם בהך מתני' דאהלות דר"מ ומחלוקתו אליבא דב"ש פליגי וכן התוספות שכתבו בשמעתין כמלא מקדח לאו משום דבעי למסתם כב"ש כו' היינו דאזיל אוקמתא בההיא דבכורות במסקנא דקאמר דשיעורא דכסלע דב"ה לאו היינו כמלא מקדח ודו"ק:

בד"ה שאני אומר כו' שלא תאמר תחתונה כשאוחזין כו' עכ"ל דליכא למימר דהשתא נמי נימא תחתונה כשאוחזין הקנה שהיא עליונה כשהבהמה תלויה דלא שייך ליתן סימן שהבהמה תלויה ועדיין הריאה בפנים אתחתונה כשאוחזין אותה שאנו רואין אותה בחוץ משא"כ השתא דנותן סימן לתחתונה שהיא בפנים ואין רואין אותה ממה שהיא עליונה כשרואין אותה מבחוץ ודו"ק:

תוס' בד"ה אישתמיטתיה כו' ס"ל דרבי ירמיה דאפי' בנקבים שיש בהם חסרון כו' ולשון אישתמיטתיה קשה עכ"ל וליכא למימר דהוה ס"ל דרבי ירמיה דאפי' באין בהן חסרון מצטרפין לאיסור דהשתא ניחא לשון אישתמיטתיה דבהא ודאי לא הוה טעי רבי ירמיה דלולי לא עדיפי נקבים שאין בהם חסרון מפסוקה דבעי במתניתין פסוקה ברובו וק"ל:

בד"ה אנסה עצמה כו' ניטול ירק בבור עכ"ל דהשתא הוה בכלל כל שפשטה צוארה ורועה דקאמר רבא וק"ל:

דף מה:

בד"ה מ"ל רוב עורו כו' לאשמועינן דאפי' עורו בעי רוב עכ"ל ולמ"ד נמי רוב מוחו אע"ג דאיכא למבעי ביה דשמא בעורו לא בעי רוב מ"מ ברובו דקאיירי ביה ליכא למבעי מידי דכ"ש ברוב עורו דמטרף ודו"ק:

דף מו.

תד"ה ואת"ל כו' על ולא על כו' דממ"נ הוי בכלל אינו יודע כמו בין הפרשות כו' יש מדקדקין מדברי התוס' אלו להכריע כדעת מי שאומר בטור י"ד סימן מ"א דפי פרשה של שלישית כשרה מה"ט דאי פי הפרשה לא מיקרי בין הפרשות הרי לא אמרי' באינו יודע אלא בין הפרשה של שניה ואם הוא קרוי בין הפרשות הא אמרינן דשלישית כשרה ובכלל שלישית יש לו להיות ואין כאן הכרע דאימא דממילא משתמע דפי פרשה של שלישית דהוי באינו יודע מדקאמר שלישית כשרה ותו לא מכלל דפי פרשה דידה הוי באינו יודע מה שאין כן בפי פרשה שניה דליכא למידק איפכא דמדקאמר בין הפרשות דשניה באינו יודע הא פי פרשה דידה דלא מיקרי בין הפרשות הוי ודאי טרפה דהא אפי' בין הפרשות דראשונה הוי באינו יודע אי לא הוה על ולא על בכלל ועוד דבין הכא ובין הכא כיון דאיכא למידק הכי ואיכא למידק הכי ולא ידעינן איזה דיוק עיקר דניזול בתריה מספיקא הוה כולהו באינו יודע וק"ל:

בד"ה מאי לאו ראשונה ושניה והא דנקט שניה משום דאי הוי טרפה הוה שייך למיבעי כל הנך כו' י"מ בכוונת דבריהם דאי הויא הראשונה ודאי טרפה והוה קאמר בה על שניה טרפה הוי שייך למיבעי כל הנך אבעיות בשניה ואין זה בכח המאמר דאפשר דהוי אמר בראשונה ודאי טרפה והשניה אינו יודע ואף אם נדחוק לפרש דבריהם דר"ל דאי הוי מני השנייה להיות טרפה ודאי לשמואל כמו השתא בראשונה אז שייך למיבעי כו' איך שיהיה לא זו הדרך למנקט שניה דלא צריכה לן השתא לפום מלתא דשמואל אלא בהאי לא הוה קאמר הכי והנראה שמשיעור דבריהם כן הוא דלולי כל הנך אבעיות דמספקא לן במלתיה דשמואל אי שמואל ס"ל ודאי טרפה בבין הפרשות ופי הפרשה ופרשה דראשונה לא שייכי למיבעיא בשניה דהא שמואל קאמר בההיא בשניה אינו יודע אבל מ"מ הא לן בשניה נמי דאי הוה טרפה אז לא שייך למיבעי ולהסתפק בבין הפרשות ופי הפרשה ופרשה דשניה דהא שמואל אינו יודע קאמר בה ומש"ה נקט כאן שניה למיפשט מיהת פרשה גופה דשניה והמתרץ השיב לא שלישית אבל פרשה דשניה עדיין בספק עומדת אי הויא טריפה או לא ולא בעי למימר דנקט שניה משום דבפרשה שניה מיבעי לן במלתיה דשמואל אי הוה נמי באינו יודע או דלולי כשרה דא"כ לא הוה אצטריך ליה למבעי בפרשה באת"ל על ועל בכלל דהא אפי' באת"ל על ולא על בכלל איכא למיבעי אי הוה פרשה באינו יודע או דכשרה ודאי אלא דע"כ אי אינו יודע אי כשרה ודאי לא מיבעיא לן אלא אי ודאי טרפה או לא ככל אינך אבעיות והדברים ברורים למבין ודברי מהרש"ל בזה אינן מבוררין ואין כאן מקום להאריך:

בפרש"י בד"ה פרשה עצמה כו' בשר שבין צלע ראשון לשני כו' תילון כבשר אם נפסק כו' עכ"ל ותפשוט נמי הא דמספקא ליה לשמואל בבין הפרשות דשניה דהא בפרשה שניה תילון כבשר ומכ"ש בבין הפרשות שאחריה וק"ל:

דף מו:

תוס' בד"ה אוכמי אוכמי כו' והא דאמר בסמוך כליותא טרפה כו' עכ"ל דהאי תירוצא שכתבו לעיל (לפר"ת) [לפר"ח] דההיא דאדומה כשרה היינו כשמתלבנת ע"י נפיחה לא בעו למימר דה"נ הכא אוכמי כשרה כשמתלבנה ע"י נפיחה דהא כליותא טרפה דומיא דאדומה כשרה שאמר רבא וק"ל:

בד"ה אבל כסדרן היינו רביתייהו כו' כמו שהן שוכבות זו אצל זו כו' עכ"ל מבואר בדברי הרא"ש דזו אצל זו היינו מחיתוך לחיתוך וזו על זו היינו מגב לחיתוך ומגב לגב והיינו שלא כסדרן דקאמר ומה שהקשה ר"י לקמן לפרש"י דא"כ בחנם הוה מחלק בין כסדרן לכשלא כסדרן אם היה חילוק אפי' כסדרן היינו לפי מה שפרש"י דלא מיקרי שלא כסדרן אלא בשנדבקו שתים החיצונים אבל בשתים הסמוכות אפי' בשוכבות זו על זו מקרי שפיר כסדרן אבל לפי דרך התוס' שפיר מצינן לפרושי דהסרכא באה מחמת נקב וכסדרן דכשרה היינו דוקא במקום שסמוכות האונות דחברתה מגינה עליה וריב"א שהוכיח לקמן דאי לא הוה אונא בכלל אומא לא תמצא שלא כסדרן בשמאל כו' היינו נמי לפרש"י אבל לדעת התוס' דבשתים הסמוכות נמי מחיתוך לגב מקרי שלא כסדרן ליכא הוכחה כלל כמ"ש המרדכי ודו"ק:

בא"ד ורבותינו הגאונים כתבו כיון דאלא סריכא עם חברתה כו' עכ"ל כצ"ל ואין זה סותר לדבריהם דלעיל וכ"ה במרדכי ובערוך מדויק כ"ה:

בד"ה היינו רביתייהו כו' ואם היינו מפרשים היינו רביתייהו שזהו גידולם כו' אבל ר"ח פי' רביתייהו הוי כמו מרבעיתייהו כו' עכ"ל הוא דעת הראב"ד כמ"ש הר"ן דבכסדרן רגילה הסירכא לבא בלא נקב ובשלא כסדרן לא באה אלא מחמת נקב ולפי דרכו ליכא לפרושי רביתא אלא מלשון גידול אבל לפרש"י דאין סירכא באה אלא מחמת נקב ניחא פי' ר"ח דע"י רביעתן זו לזו בכסדרן מגינה על חברתה וכן לפירושם דלקמן דכל סירכא לא באה מחמת נקב ובשלא כסדרן דאסור משום שסופה לינקב נמי ניחא דבכסדרן ע"י רביעתן זו בכסדרן אין סופה לינקב ודו"ק:

דף מז.

בא"ד והשתא אם הסירכא בא בלא נקב א"כ כסדרן למה צריך נפיחה כיון דלא תתפרק כו' עכ"ל לעיל בההיא דבדקי לה בפשורי ניחא לאו לבודק להחמיר כיון דשלא במקום רביתא דאוני קמיירי אפשר שכבר נתפרק אבל הכא במקום רביתא דאוני דלולי לא תתפרק לעולם ואפי' להחמיר לא בעי נפיחה וק"ל:

בד"ה אי ספכי להדדי כו' מהדר לה הודרנא ביסרא כשרה עכ"ל והס"ל וא"כ מ"ה ואי לא תרתי נינהו וטרפה כתב כו' עכ"ל כצ"ל מספר מדוייק:

דף מז:

בד"ה שלישי הביאתו כו' לבתרי זימני הוי חזקה כרבי מדא"ל המתיני עכ"ל יש מקשים דאימא לאו משום דבתרי זימני הוי חזקה א"ל המתיני אלא משום דם שלא נבלע בו עדיין וכדאמר פ' ר"א דמילה האי ינוקא דסומק ממתינין ליה עד דאבלע ביה דמיה ולימהלוה ומייתי מדרבי נתן כו' ולאו קושיא היא דאם כן למה הזכיר כלל שמלה בנה ראשון ושני ומת דליכא למימר דאדרבא דאי לא היה אדום היה מל אותו אע"ג דמתו ב' בניה משום דתרי זימני דהוי חזקה מ"מ כיון דבהאי ינוקא לא נפקא ליה מידי לא ה"ל להזכיר דמתו ב' בנים אלא ע"כ דאכתי לא הוה קים ליה שלא נימול ינוקא דסומק אלא דמשום דמתו כבר ב' בניה שהיו גם כן אדומים א"ל המתיני דבתרי זימני הוי חזקה ואחר שנבלע בו הדם אמר למול אותו דלא הוחזקה אלא באדומים ומשום שלא נבלע עדיין הדם בהם מתו ודו"ק:

דף מח.

תבד"ה מייתינן סכינא כו' אבל העלתה צמחים ואפי' אי איכא ריעותא בדופן כו' עכ"ל הכי מוכח דהא בדליכא ריעותא לא בדופן ולא בריאה אזלינן לחומרא כדקאמר ואי לא מחמת ריאה היא וטרפה דהיינו חששא דבלא העלתה צמחים לאבימי ה"נ באיכא ריעותא בתרוייהו אית לן למיזל לחומרא ולא סגי בבדיקה וק"ל:

בד"ה רב נחמיה כו' בפשורי דאיכא ריעותא בלופן כו' עכ"ל הכי מוכח כמ"ש התוס' לעיל דלא שייך בדיקה אלא להחמיר ודקאמר נמי מייתינן סכינא כו' היינו נמי לבדקה להחמיר באיכא ריעותא בלופן דרב נחמיה בא לפרש להך בדיקה עביד לה בפשורי כמ"ש הרא"ש לשיטת רש"י ור"י אבל בליכא ריעותא טרפה ולא סגי בבדיקה כדקאמר ואי לא מחמת ריאה היא וטרפה דלא שייך בדיקה כמ"ש התוס' לעיל בגמרות חדשות הניחו ומחקו מלת וטרפה אבל בנוסחות הראשונים ישנו ועיין בבעל המאור ובעל מלחמות ומיהו הא דכתב בגמרות ישנות שלפנינו ואע"ג דלא קא מפקא זיקא לא היה בנוסחות שלהם כנראה מדבריהם ע"ש:

בד"ה אמר רבינא כו' משמע לרב נחמן לא בעי לא סביך ולא סריך ואין נקב כו' עכ"ל אבל אי הוה רבינא בא לפרש לדברי רב נחמן ודאי לאו רבינא לדברי רב נחמן הוו משמע מיהת דסריך ובא רבינא לפרש להך סירכא צריכה סביך וא"כ בלא סריך הוה אוסר רב נחמן דנקב פוסל שם וה"ל לרב יוסף לאקשויי הכי לרב נחמן ודו"ק:

דף מח:

גמ' טעמא דליתא הא איתא ולא מינקבא כשרה והא אמר רב נחמן כו' ובלאו דיוקא ארבנן למכשרי לא צריך בפשיטות מהא דאמר רב נחמן כו' משום דאיכא לפרושי פלוגתייהו אמחט שנמצא בסמפון דריאה וכה"ג כתב הב"י בשם בעל העיטור שי"מ כן להך גירסא דגריס לכ"ע חסרון מבפנים שמיה חסרון ע"ש ודו"ק:

שם והאמר רב נחמן האי סמפונא כו' ק"ק למאי דס"ד השתא דסמפון דאנקב לבשר הריאה טרפה הא קתני במתני' ר"ש אומר עד שתינקב לבית הסמפונות דמשמע דוקא בניקבה מבחוץ עד לסמפון גדול אבל בניקב מסמפון לבשר הריאה בלחוד לא פסול ורבנן לא פליגי עליה בהא אלא בניקב לחוץ בלחוד פליגי עליה ודו"ק:

תוס' בד"ה דלמא אי הוה ריאה קמן כו' דדרך הסמפונות יצא ונכנס בריאה מבחוץ עכ"ל פי' דהכא בחיתוכא דריאה לטרפה לא מפלגינן בין קופא לגו ובין קופא לבר כדמפלגי' בחיתוכא דכבדא והיינו ע"כ משום דבריאה ניחוש שדרך הסמפונות יצא בריאה וניקבה עד לחוץ ומה שכולה מונחת בריאה ולא נראית בחוץ משום דלסוף חזרה ונכנסה בריאה מבחוץ לאחוריה ועי' ע"פ דבריהם באורך ברא"ש ובר"ן וק"ל:

דף מט.

גמ' דתניא את כל החלב אשר על הקרב גו' וכן באידך ברייתא כצ"ל וכ"ה ברי"ף ובמרדכי ובגירסת הילקוט וכן נראה מפי' רש"י שפי' הכתוב מרבהו בכללו מולאת כל החלב כו' עכ"ל אבל רישא דהאי קרא את החלב המכסה גו' לא אתא לרבות אלא למעט חלב שעל הדפנות כדאיתא בת"כ כמ"ש התוס' וק"ל:

בפרש"י בד"ה אבל לזיתא מבזע בזע ומאן דטריף במחט טריף נמי בהא עכ"ל יש לדקדק מי הכריח אותו לכך דהא בכבד קיימי' הכא ומאן דמכשיר נמי במחט לגבי ריאה הכא בכבד מודה כיון דאיכא למימר דרך הוושט עלתה לכבד ואיכא למימר דרך הסמפון אזלינן לחומרא כההיא דקטינתא דל"ש קופא לגו ול"ש לבר לטרפה לגבי כבד וי"ל דכיון דאשתכח במרה ה"ל כסמפונא רבא דכבדא ולמאן דמכשיר במחט בריאה מכשיר נמי בהא דסמפונא נקט ואתאי וכן נראה מדברי הר"ן והיה נראה לכאורה לפי דרך רש"י כיון דלמאן דטריף קאמר בזיתא למבזע בזע ואפ"ה בדליקא אמרינן דודאי סמפונא נקט ואתאי ה"ה נמי בקופא לגו מודה למימר דסמפונא נקט ואתאי דדרך הוושט אינה ראויה לבא אבל רש"י לא פירש כן שכתב לעיל דרב אסי דאמר בקופא לגו סמפונא נקט ואתאי קים ליה לשיטתיה דרבי יוחנן למכשיר בריאה וצ"ל דאיכא לפלוגי בין קופא לגו ובין הך דהכא דדליקא דא"א בלא דרך הוושט משא"כ בקופא לגו למאן דמטריף סתמא קאמר ולא מפליג בין קופא לבר ובין קופא לגו דאפשר קצת דרך הוושט ומיהו בהך חיתוכא דריאה דקאמר אי הוה קמן הוה מינקבא שפי' רש"י משום דדרך הוושט נכנסה ע"כ דאית לן לפלוגי בין קופא לבר ובין קופא לגו דאל"כ אמאי מכשיר ליה בחיתוכא דכבדא בקופא לגו כמו שהקשו התוס' וצ"ע:

תוס' בד"ה ואברכה מברכיך ואפי' עובד כוכבים כו' דיהיב שלמא לרבי ישמעאל כו' עכ"ל ולהכי אצטריך ליה ואברכה מברכיך לרבי ישמעאל ויש לפרש לפי זה דמקום ברכה לישראל דעדיפא היינו משום דהוה ברכה מיוחדת לכהנים משא"כ ואברכה מברכיך דהוה כוללת אף לעובדי כוכבים וק"ל:

דף נ.

תבד"ה כי פליגי לאייתרא כו' מקום שנהגו כי אתא רבה כו' עכ"ל כצ"ל:

דף נ:

גמרא ולר' אבינא ולבני כו' ק"ק דהא אי לאו דרבי אבינא נמי והוא טפח בוושט לאו כרם הפנימי הוא אלא לוושט הוא נידון נמי בנקב משהו ולהאי אוקמתא למפרש בר"פ דהוא לר' אבינא ה"ק טפח בכרם סמוך לוושט והוא כרם הפנימי ניחא וק"ל:

תוס' בד"ה רובא ולא הוי טפח כו' ורוצה לפרש כו' היינו כשאין בכל הכרם טפח כו' עכ"ל ואפי' אי הוה בכל הכרם טפח מצומצם נמי הוה פשיטא ליה דלא בעי טפח כיון דאין בכולה אלא טפח אך קשה דאמאי הוה ס"ד למימר דהאי רובא דלא הוה טפח כשאין בכל הכרם טפח ואדרבה ניחא לן למימר דרובא לא הוי טפח אקרע קאי ולא הוה טפח דומיא דטפח ולא הוי רובא דקאי נמי אקרע ועוד דלא הוה לי' למתרץ למימר דהויא טפח ומשהו אלא דהל"ל דרובא ולא הוי טפח אקרע קאי וכשיש בכל הכרם יותר מטפח ונראה לפרש לגירסת ר"ח דודאי רובא ולא הוי טפח קאמר אקרע קאי וכשיש בכל הכרם יותר מטפח אלא דהכי פריך דמאי אצטריך ליה לאשמועינן לר"ח דקטנה דמתני' איירי כל שיש בו רוב ולא הוי טפח בקרע ולא קטנה ממש היאך ס"ד למימר קטנה ממש דלא הוי טפח בכל הכרם הא הוה פשיטא דלא בעי טפח שהרי אין בכולה טפח ומשני דודאי א"נ לאו דר"ח לא הוה ס"ד למימר קטנה ממש כשאין בכל הכרם טפח דהא פשיטא הוא אלא דהוה ס"ד קטנה ממש היינו טפח ומשהו דהוא אצטריך למתניתין לאשמועינן דלא נימא דעל דמקרע טפח לא הויא טרפה ואתא ר"ח למימר דמתני' לאו דוקא קטנה ממש דהיינו טפח ומשהו בכל הכרם אלא דכל דאיכא לאשכוחי ביה רובא ולא הוי טפח דהיינו על ב' טפחים בכל הכרם סגי ברובא ולא בעי טפח ודו"ק:

בא"ד לכשתמתח כו' כשתקיף הסלע בחוט וימתח החוט ויהיה באורכו טפח עכ"ל לפי זה יהיה רוחב הסלע שליש טפח כמ"ש הרא"ש אבל לפרש"י יהיה הסלע שני שלישית מטפח וחוט המקיף יהיה ב' טפחים וק"ל:

בד"ה מחט שנמצאת כו' ואגב דנקט מצד א' כשרה נקט נמי מב' צדדין טרפה כו' ועוד אר"ת דהאי נמי כו' עכ"ל לפי' רש"י לא הוצרכו לזה דדינא דב' צדדין טרפה אתא לאשמועינן בבית הכוסות משא"כ בהמסס דמצד א' נמי טרפה אבל לפר"ת דבהמסס נמי מצד א' כשרה דינא דמב' צדדין טרפה אמאי אשמועינן בבית הכוסות טפי מבהמסס וקאמרי אגב כו' כן נראה מדבריהם דהכא ובפרק לולב הגזול אבל בפרק במה מדליקין כ"כ לפי' רש"י ושם נפרש:

בא"ד א"נ שלא נטעה נמי במשני צדדין טרפה כו' אבל כו' בית הכוסות אפי' מב' צדדין כשרה כו' עכ"ל פי' ויטעה נמי לומר דע"כ הך ברייתא פליגא אמתניתין דמטריף בתרווייהו מב' צדדין וק"ל:

דף נא.

גמ' והפכה רבי ומצא עליה קורט דם וטרפה כו' וזהו החילוק יש בין מצד אחד ובין משני צדדין דמצד אחד בעינן שיהיה הדם מבחוץ על פי המחט לידע שניקב עד לחוץ אבל מב' צדדין אפי' לא נמצא הדם אלא מבפנים סביב הנקב טרפה שהרי ידוע הוא שלפני השחיטה נעשה וכ"ה במרדכי וק"ל:

בפרש"י בד"ה טרח טירחא דהוא כו' נ"א טרה טרייה כמו לטרייה עכ"ל כ"ה בפי' ישן ועיין בערוך בערך טרח:

בד"ה ואפי' ל"ג דדוקא לא כפף המטה והכה על כל הצלעות כו' עכ"ל כ"ה בדפוס רש"י שלפנינו אבל בפי' ישן ראיתי או אפי' לא כפף המטה והכה על כל כו' עכ"ל ולפי זה גרסינן שפיר אפילו כנגד כל הסדרה ולפי דבריו לא זו שכפף המטה מראשה ועד זנבה ולא נגע בסדרה אלא אפי' לא כפף המטה ונגע בצלעות על כל הסדרה וכך הם דברי הר"ן ושוב ראיתי בפי' ישן אחר שלא כתוב בו אלא בזה הלשון הכה על ראשה והלכה לה המכה כלפי זנבה שהכה במקל ארוך על אורך שדרתה ואפי' לא גרסי' דדוקא כנגד כל אורך שדרתה עכ"ל ונראה בפירוש דבריו דכולה מלתא דקאמר מעיקרא מראשה ועד זנבה כו' נמי דוקא בכה"ג מיירי שלא כפף המטה ונגע באורך כל הסדרה ולא שייך למימר הכא אפי' והנך רואה שטעות נפל בדפוס שלפנינו שהרכיב דבריו אחרי דברי של שני הפירושים שכתבנו ויש ליישב קצת בדוחק ספרים שלפנינו ולהגיה גם לעיל הכה על ראשה ולא כפף המטה כו' ויש לפרש דלאו בכפיפה מלמעלה למטה קאמר אלא בכפיפה מן הצד קאמר הכה על ראשה ולא כפף המטה מראשה על הצלעות מן הצד אלא שהכה בסוף מראשה כלפי זנבה על מתניה והיינו דקאמר ואפי' ל"ג דדוקא כשלא כפף והכה בסוף על כל הצלעות שכנגד כל הסדרה הוא דקאמר אבל כפף המטה והלך מן הצד על קצת הצלעות חוששין כמו בשלי' חוטרי כו' ודו"ק:

תוס' בד"ה בית הרחם אין בו כו' משום דאיכא ריעותא דאינו הולך אצטריך כו' דאל"כ פשיטא דאזלינן כו' עכ"ל בהדיא קאמר לקמן בהפרים ע"ג הקרקע והולך לא אצטריך ליה לאשמועינן אלא משום דבולד בהמה שאינו הולך אפשר דלאו משום הך ריעותא דאינו יכול להלוך כשאר רוב ולדות דבהמה אצטריך ליה לאשמועינן דה"ה בתינוק דלית ביה הך ריעותא כיון דליכא למעליותא שהולך אצטריך לרב נחמן לאשמועינן והא דקאמרי דליתא דאי לית ביה הך ריעותא אע"ג דליתא ביה למעליותא פשיטא דהוה אזלינן בתר רוב ולדות וא"כ מאי קא מסייע ליה מבן יום א' כו' וק"ל:

דף נא:

בפרש"י בד"ה דרך דופן ע"י סם כו' ואין לומר שלאחר שמתה כו' עכ"ל ולעיל בפ' השוחט קאמר תלמודא אלא למתה והדר ילדתיה וכתבו התוס' דאיירי בנהרגה האם והכא לא בעי לפרושי הכי משום דמייתי לקמן לר"ש יוצא דופן הרי הוא כילוד ואמו יושבת עליו ימי טומאה כו' דאמו חיה ליכא לפרושי אלא ע"י סם וק"ל:

תוס' בד"ה והלכתא היכא כו' לאשמועי' דוקא עמלה למעוטי פסטה כו' עכ"ל אבל אי הוה קאמר הלכה כרב יהודה לא אמעיט פסטה כיון [דמשמיה] דרב נמי קאמר אימא שבאו לפרש לדברי רב יהודה שאמר משמיה דרב ולא לחלוק בא כמ"ש הרא"ש ודו"ק:

דף נב.

גמ' מכלל דרב כהנא ורב אסי נגע בלא חוליא כו' ולא ניחא ליה לתלמודא למימר שהם טעו בדבריו דנגע וכולה חוליא קאמר והשתא דקאמר להו גיסטרא קאמריתו ע"כ דנגע וחצי חוליא קאמר דא"כ ה"ל לרב לפרושי הכי ולא ניחא לן למימר נמי דלענין נבילה קמבעיא להו דא"כ לא הל"ל אלא נבילה היא ומתוך תשובתו גיסטרא קאמריתו משמע דלענין טרפה נמי מבעיא להו ודו"ק:

שם וליבעי מיניה כדרב כו' ולא בעי למימר דפשיטא להו בחלא דכשרה דא"כ ה"ל לרב לפרושי להו דטעו וטרפה אפי' בחלא ולמאי דמסיק היינו רתחיה ניחא לן למימר טפי דמבעי להו מאי דפשיטא ליה לרב ולא דפשיטא להו להכשיר במאי דפשיטא ליה לרב אסור ודו"ק:

בפרש"י בד"ה אסיתא חור כו' היינו בחצי חוליא עכ"ל לא חצי חוליא ממש דא"כ מאי חוליא קיימת דקאמר אלא קצת חוליא מכל צד ודו"ק:

דף נב:

גמ' והא ההיא תרנגולתא כו' כתב מהרש"ל בשלמא אברייתא לא קשה מהאי עובדא כו' עכ"ל ע"ש לא ידענא מאי קשיא ליה דהא היינו ברייתא היינו רבנן והא קאמרינן ורבנן זיהרא אית ליה ולא קלי זיהריה וק"ל:

בפרש"י בד"ה מזאב ולמעלה כו' אין לו ארס חזק להמית בהמה אלא עופות עכ"ל מדבריו אלו נראה דאף מגדיים וטלאים ממעט רב כל שהוא מזאב ולמטה כגון חתול והכי דייק לישנא דרב דקאמר בבהמה מן הזאב כו' משמע מכל בהמה ממעט חתול אבל לקמן אמרינן בהדיא לרב דיש דרוסה לחתול בגדיים וטלאים ולא ממעט ליה אלא מאימרי רברבי כמ"ש התוספות (א) ויש ליישב בדוחק דלפום סברא דהשתא דפריך מברייתא לרב חסדא דאמר דרוסת חתול בגדיים וטלאים ולא פריך מיניה לרב משום דאיכא לאוקמי מלתיה דאף מגדיים וטלאים ממעט ליה ודו"ק:

בד"ה עד שתינקב לחלל כו' אפי' לעופות וכ"ש לגדיים וטלאים עכ"ל מפי' מהרש"ל זהו לפי ס"ד דלא מוקי ליה כו' עכ"ל ואין זה מוכרח אלא דאף למסקנא דלישנא בתרא ניחא למוקי ברייתא דאין לו מצילין לגבי חתול והשתא דאין מזיק לעוף וכ"ש לגדיים כפרש"י בהדיא ומיהו ללישנא קמא למוקי ברייתא כרבנן ובגדיים וטלאים אפילו במצילין אין לחתול דרוסה ע"כ (ב) אית לן למימר בעופות בכל ענין יש לחתול דרוסה דומיא דנץ כמו שכתבו התוס' ודקאמר אההוא תרנגולתא ורבנן זיהרא אית ליה ולא קלי זיהריה הכי קאמר אע"ג דלגבי עופות קלי זיהריה לגבי גדיים לא קלי זיהריה ועוד בההוא

תרנגולתא גופיה לא הוה קני זיהרא לעוף הגם איקרי והוה דיניה כגדיים וטלאים (ג) לגבי נץ וחתול כפי' רש"י במתני' ודו"ק:

בתוס' בד"ה ה"ג אמר רב חסדא כו' אבל בעופות לא א"כ מאי קפריך מההיא תרנגולתא כו' עכ"ל אין רצונם מאי קפריך מההיא תרנגולתא לעוף הוא דע"כ עיקר הפירכא מתרנגולת אינה כך דאין דרסה לתרנגולת כלל אלא דרדף אחריה (ד) ועוד דתרנגולת עוף הגם הוא ואינו כגדיים וטלאים (ה) אלא דהכי פריך מההיא תרנגולתא דחזינן אף באין לה מצילין יש לחתול זיהרא אלא דרצונם לומר דאי הוה אמרינן כבריבי אע"ג דבאין מצילין אינו דורס גדיים וטלאים אבל הוא דורס עופות ע"כ דאית ליה זיהרא ומאי קא קשיא ליה מההיא תרנגולתא דהוה לה זיהרא דהא איכא למימר כבריבי כמו לרבנן דאית ליה זיהרא ולא קני גדיים וטלאים אלא ע"כ כבריבי דמחלק בין מצילין ואין מצילין ליכא לפלוגי כלל בין גדיים וטלאים לעופות ובאין לו מצילין ליכא ארס כלל דהשתא פריך שפיר מתרנגולתא דה"ל ארס באין לו מצילין (ו) מיהו הרא"ש כתב ללישנא בתרא דבין בנץ בין בחתול בגדיים וטלאים דורסין דוקא במצילין ובעופות אף באין מצילין דורסין וצ"ל לדבריו דהכי פריך מתרנגולתא דאע"ג דיש לו ארס אפי' באין מצילין לגבי עופות מ"מ רוב הזיהרא כי האי הנמצא בדשא א"א דלא קני אף בגדיים וטלאים וכה"ג כתוב בחידושי הרשב"א:

בד"ה מ"מ לרב חסדא קשיא כו' וא"ת ולישני ליה כו' וי"ל דדומיא דנץ קתני דאף בגדיים כו' עכ"ל מכח הך קושיא ה"מ לדחויי לגי' נץ במלתיה דרב חסדא דא"כ לישני ליה דברייתא באימרי רברבי והוי שפיר חתול דומיא דנץ דאף בגדיים יש להן דרוסה וק"ל:

בא"ד אמאי לא מוקי ברייתא כו' כבריבי ובאין לו מצילין כו' עכ"ל דהשתא הך ברייתא דאקשינן לרב חסדא נמי הוה סבירא כותיה דרב חסדא אבל ללישנא בתרא דאוקמינן מלתיה דרב חסדא כרבנן משום דהוו רבים ע"כ דהברייתא לא אתייא כוותייהו וק"ל:

דף נג.

תד"ה ובא מעשה כו' וי"ל דא"כ מאי אריא דנקט רב כהנא שועל כו' עכ"ל ואידך לישני נמי ליכא לשנויי דרב כהנא איירי בעופות דא"כ מאי אריא דנקט שועל אפי' חולדה נמי וק"ל:

בד"ה רוב אריות דורסין כו' מ"מ אפי' בשאר שוורים כו' והיה הארי שוכב אצל הכותל כו' עכ"ל הוצרכו לזה דבמה שכתבו דלאו רוב אריות דורסין ממש אלא ראוין לדרוס יתיישב שפיר בשאר שוורים דהכא ולאביי דחייש במקום צפורן דאי לאו מקום צפורן איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי והוי פלגא ופלגא ומותר לרב דמוקמינן ליה אחזקה קמייתא שלא נדרס אבל בההוא שור שנמצא בו הצפורן אי נמי דרוב ראויין קאמר הא איכא ביה רובא לאיסורא דההוא צדדא לא תלינן בחיכוך כיון דכל המתחכך אין צפורן יושבת לו בגבו הוי כוליה לאיסורא לאומר ארי דרסו ואידך צדדא נמי דכל הדורס אין צפורנו נשמטת ואימר דמכותל בא הצפורן לאו כוליה להיתרא (דר"ל) [דלא] צפורן מהכא אימא דהאי ארי דרסו כמו שיש להסתפק בשאר שוורים כקושייתם ואיכא בהאי שור תלתא רבעי לאיסורא וחד רבעא להיתרא ולית לן לאוקמא אחזקה ולכך הוכרח לפרש דלאו בכותל תלינן הצפורן אלא דמן הארי בא ע"י חולי בחיכוך השור בכותל דהשתא ההוא צדדא דתלינן בחיכוך נמי הוי כולה להיתרא שהארי חולי ממנו בא ע"י חיכוך השור בכותל והוי פלגא לאיסורא ופלגא להיתרא ושרי לרב ומה"ט נמי ניחא דשמואל נמי לא קאסר אלא ההוא שור שנמצא בו הצפורן אבל שאר שוורים מותרים הכא כנראה מדברי התוס' בר"פ בד"ה קסבר עולא אין חוששין כו' והדברים ברורים ודו"ק:

דף נג:

בד"ה דרוסה שאמרו כו' או שדרסה ואין מקום הדריסה כו' והא דקאמר בסמוך דמורי בה רב מכפא כו' עכ"ל וליכא לאוקמא מלתיה דרב בשדרסה ואין מקום הדריסה ניכר דההיא נמי ספק דרוסה כיון דאין הארס ניכר מבחוץ ושרי לרב והא דלא הוכיח כן ממלתא קמייתא דרב בשמעתין משום דאיכא למימר כבר פירשה רב חנן בר רבא משמיה דרב דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כו' היינו שפירשה כך דמאן דאסר ספק דרוסה כההיא גוונא קאמרינן בעלמא תרגמה רב אליבא דשמואל אבל מההוא דמורי ביה רב מכפא כו' מוכח שפיר דהכי אית ליה לרב ומהרש"ל פי' בע"א ואין להאריך וק"ל:

דף נד.

תד"ה אילימא כפא כו' ובתר הכי בעי רב הונא נגד הסימנין כו' עכ"ל משום דבין הכא ובין התם כנגד כל החלל איכא לפרושי היינו שהוסיף אפי' כנגד הסימנין אי לאו דהתם בתר הכי דבעי רב הונא נגד הסימנין כו' דהשתא ע"כ נגד כל החלל כגון ריאה ולב כו' וק"ל:

בד"ה ואחזייה לדרב מתנא כו' וא"ת אמאי מוקי תלמודא כו' דאתיא בזה הכלל ואע"ג דלא דמיא כו' עכ"ל דתירוצם קמא שכתבו דרכיס דמרבינן בזה הכלל אע"ג דלא דמי הקשו כך דניחא הכי דר"י יתרץ דקים ליה דפליג אדרב מתנא דהשתא ע"כ דר"י דלא אתי בזה הכלל אלא דדמי דאל"כ מנליה דר"י למעוטי כולי האי מאלו טריפות דאימא דלא מיעט אלא דרכיס דהוי אתי בזה הכלל אע"ג דלא דמי וק"ל:

דף נד:

בד"ה כסלע כיתר כו' ונראה דקאי אנקלדה כסלע וכו' עכ"ל והרשב"א כתב על פירוש זה ואינו יכול להולמו דרב נחמן אמאן קאי אי אדרב אסי איהו נמי אמר בהדיא נקלדה כסלע טריפה ואי אדר' חייא כו' עכ"ל ונראה ליישב דלעיל ליכא פלוגתא דגניבא גופיה דאמר משמיה דרב אסי כסלע טרפה פירשה דר' חייא ב"א דהיינו יתר מכסלע אבל כסלע מצומצם כשרה ורב נחמן הכא פליג ואמר דכסלע מצומצמת הוי כיתר מכסלע וטרפה ומייתינן נמי על ולא על בכלל וטרפה וק"ל:

בד"ה הדקין שבכלי כו' אלא אשברים קאי כו' והא דתנן במסכת מקואות כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה אשברים קאי אמנם בשום מקום לא מצאנו דבעינן שיעור לכלי חרס מתחילתן והא דתנן כו' עכ"ל ואפשר שהביאו לזה מזה שכתבו והתם נמי פליג ר' יהודה ואמר אף בשל חרס בכל שהוא דמשמע דרבנן נמי בשאר כלי חרס בכל שהוא אבל בדברי הר"ש בפ"ד דמקואות אהך מתניתין כתב ג"כ בהאי תירוצא דהתם דוקא לקבל צרורות וכתב דבשאר כלי חרס יש שיעור כדי סיכת קטן וצ"ל כל שהוא דקאמר רב יהודה לאו דוקא אלא סיכת קטן שהוא שיעור היותר קטן מקרי כל שהוא וכן נראה דעתם ממאי דמסקי נמי בסוף דבריהם הכא דא"נ ל"ג בסדר המשנה הן משתמע כמו הן מדקתני מקרקרותיהן בוי"ו ודו"ק:

דף נה.

תד"ה שיעורן בכלי כו' לאו יחוד בעלמא קאמר אלא שעשה שום תיקון כו' עכ"ל וצ"ל נמי דע"י תיקונו נעשה שלם כמתחלה כההיא דחוליות התנור דאל"כ כיון דנטהר לא יקבל שום טומאה וק"ל:

בא"ד ועוד אי יחדו מה לי לא היה לו עינבל מעולם מה לי היה לו כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה כל שיעורי כו' המוספין על ז' שעות דהוי על ועל בכלל כו' עכ"ל ומההיא דמוספין ה"מ להקשות בפשיטות אלא דאיכא למימר דהיכא דמוכח שאני דבמוספין מוכח דההוא על ועל בכלל דקולא ע"ש וק"ל:

דף נו.

תד"ה להביא עור של בית כו' אע"ג דאינה קריבה אלא בכבש מ"מ איתיה או באכילת אדם כו' עכ"ל היינו השתא דמאי דתני זבח אבל דמאי דתני עולה אין חילוק דהא כולה כליל היא וק"ל:

דף נו:

בד"ה אבעי' להו הורו כו' משום דלא איירי בפלוגתא כי היכי דלא חשיב ניטל הנוצה דר"י כו' עכ"ל אע"ג דאין זה דומה לגמרי דהתם כר' יהודה ולא כרבנן לא בעי למתני יתר בעוף ניטל הנוצה אבל הכא כרבנן ולא כר' טרפון ה"ל למתני יתר בעוף ניטלה הטרפחת ועוד דר' טרפון גופיה חזר בו מ"מ איכא למימר דבפלוגתא כי האי דמעיקרא הוי פליג ר"ט נמי לא בעי למיתני יתר בעוף ודו"ק:

דף נז.

תד"ה למה ליה למר כו' וגם ר' ירמיה שהביא ראיה כו' אבל מההיא דאסרה מתני' בבהמה לא רצה לדקדק ולומר כ"ש בעוף כו' עכ"ל יש לדקדק ומאי קושיא דהא למאי דס"ל השתא שמוטה וחתוכה א' הוא ע"כ לית ליה הך סברה דאטריף בעוף טפי אלא אדרבה דהא בעוף שמוטה כשרה ובבהמה קתני במתני' דחתוכה טרפה כמ"ש התוס' דר' אבא וי"ל דר' ירמיה כיון דידע האמת דאיכא לפלוגי בין שמוטה לחתוכה כדמסיק בפירוש אמר רב כו' וא"כ לא אצטריך לן לפלוגי בין עוף לבהמה ואית לן למימר כסברא האמיתית דכ"ש לעוף לזוטר חיותיה דזאת הסברא היא סברא מבחוץ ולכך נקט למסקנא שמוטה כשרה בעוף לרבותא וכ"ש גבי בהמה ודו"ק:

בא"ד דמקשינן מיניה לרב לעיל היינו אליבא דרב יהודה כו' עכ"ל ודמקשינן והונא חברין אמר רב בדיק בידא ומכשר והתניא לוי כו' היינו דמסתמא לא פליג רב יהודה אעובדא דקאמר רב הונא דבדיק רב בידא ומכשר ודו"ק:

דף נז:

בפרש"י בד"ה מצטרפין למלא מקדח כו' דהיינו כלי שניטל מן החי כו' עכ"ל פתח כמלא מקדח שהן דברי ב"ש וסיים כלי שניטל מן החי שהם דברי ב"ה מזה מוכח דהיינו שיעורא דמלא מקדח היינו נמי שיעורא דב"ה דכלי שניטל מן החי אלא דב"ש מקדח וחיסומו שנינו כדאיתא בבכורות וכמ"ש כל זה בריש פרקין ודו"ק:

תוס' בד"ה מטלית של טרסיים כו' פי' בערוך ומסתבר מפני שצורפי כו' עכ"ל כצ"ל:

דף נח.

גמ' איתיביה רב אשי לאמימר. ושוין בביצת כו' לדברי התוס' דקאי ושוין אפלוגתא דב"ש וב"ה בלאו אמימר הוה ניחא ליה לפלוגתייהו דר"א ור"י בעובר ירך אמו בעיברה ולבסוף נטרפה והאי ושוין בביצת כו' דקאי אב"ש וב"ה מיירי בנטרפה ולבסוף עיברה לאסור לכ"ע דגלגלה באיסור וזה וזה גורם אסור אבל לפרש"י ליכא למימר הכי דכיון דקאי אפלוגתא דר"א ור"י אמאי קאמר ושוין בביצה כו' דהא בולד נמי בכה"ג בנטרפה ולבסוף עיברה לאסור דזה וזה גורם אסור אלא דצ"ל לפרש"י דבלאו אמימר הוי מוקי פלוגתייהו בעובר ירך אמו בעיברה ולבסוף נטרפה ודומיא דהכי ושוין בביצת כו' נמי בעיברה ולבסוף נטרפה דהיינו שיחלא קמא ואסור טפי מבולד משום דכגופה כדמסיק ללישנא בתרא אבל מדמתיר אמימר מכאן ואילך ע"כ דלא ס"ל דכגופה היא דמה"ט דכגופה היא יש לאסור אפי' מכאן ואילך אפילו למ"ד זה וזה גורם מותר ונראה שזה הכריחו לפרש אלא הא דתנן כיון דאמרת כו' בדספנא מארעא דחד גורם הוא מכלל דפלוגתייהו בזה וזה גורם כו' ועיקר קושייתם הוא קושיית אי הכי כו' דמהא דאסר אמימר דשיחלא קמא אין להוכיח דלא מתוקם פלוגתייהו בעובר ירך אמו דא"כ קם ליה אמימר כר"א כמ"ש התוס' דהא רב אשי גופיה נמי הוה אוסר שיחלא קמא לכ"ע משום דכגופה היא מיהו פרש"י דחוק ולא ידענא להולמו וכי משום דמוקמינן ושוין בביצת כו' בדספנא מארעא דחד גורם הוא לא מתוקם פלוגתייהו אלא בזוז"ג ה"נ איכא למימר כיון דמוקמינן ושוין בביצת כו' בדספנא מארעא בנטרפה ולבסוף עיברה מתוקם פלוגתייהו בעיברה ולבסוף נטרפה בעובר ירך אמו ועוד קשה לפירושו דקאי ושוין בביצת וכו' אפלוגתא דר"א ור"י מאי פריך ולישני ליה בשיחלא קמא דהא ע"כ כיון דמוקי פלוגתייהו בזה וזה גורם אית לן למימר דושוין בביצת כו' מיירי בחד גורם דהיינו ספנא מארעא ולא שיחלא קמא דהוה זה וזה גורם ודו"ק:

תוס' בד"ה ושוין כו' ואפי' רבי יעקב לא פליג כו' ובפ"ק דביצה נמי פשיטא ליה לתלמודא דשרי כו' דלא הוי פליג רב כו' עכ"ל כצ"ל ואין זה ראיה לפי' ה"ג דאדרבה מדפריך הכא בפשיטות כרב ולא קאמר דרב ס"ל כמ"ד בשר עוף בחלב דאורייתא הוא ליתא לפי' ה"ג אלא כפי' ר"ת אלא דשיעור דבריהם כך הוא דהא דפריך התם בפשיטות לרב לפי' ה"ג ע"כ אית לן למימר נמי כדלעיל ומשום דהמנהג כך הוא שהיו נוהגין היתר ודו"ק:

תוס' בד"ה במאי קמפלגי כו' משום דאסר אמימר דשיחלא קמא לא מיתוקם כו' עכ"ל ורב אשי גופיה דהוה אוסר לכ"ע מכאן ואילך וכ"ש דספנא מארעא לאו משום ירך אמו אלא משום דגלגלה באיסור וזה וזה גורם אסור אבל שיחלא קמא אין לאסור אי לאו משום ירך אמו וק"ל:

בא"ד ואם תאמר ואמאי לא ניחא ליה לרב אשי כו' הא שמעי' ליה לר"א כו' עכ"ל פירוש דהא לאמימר ע"כ רבי יהושע מתיר בזה וזה גורם ור"א בהדיא אוסר שם זה וזה גורם ומאי דוחקיה דרב אשי דלא מתוקם פלוגתייהו בהכי ויש מקשים דמאי קושיא דאימא דדוחקיה דרב אשי משום קושיית אי הכי אדמפלגי כו' דאי הוה פלוגתייהו בעובר ירך אמו הוה מתיישב לו הא דמפלגי לגבוה כמ"ש התוספות לקמן וי"ל דמשמע להו דעיקר קושייתו במאי קמפלגי כו' לאו משום קושיית אי הכי כו' הוא דאם כן לא הוה אצטריך ליה למידק דלא מתוקם פלוגתייהו בעובר ירך אמו מדאסר אמימר שיחלא קמא כמ"ש התוס' דא"נ דפליגי בעובר ירך אמו תקשי ליה לאמימר דמתיר דר"י זה וזה גורם ור"א אוסר בהדיא

ם ואם כן אלמפלגי בעובר ירך אמו ולגבוה להודיעך כחו לר"י ליפלגי נמי בזה וזה גורס ולהדיוט להודיע כחו לר"א אלא ע"כ לקושיית במאי קמיפלגי לא קסמיך כלל אקושיית אי הכי אלא לא ידע כלל במאי קמיפלגי לאמימר והאי קשיא להו שפיר ואמאי לא ניחא ליה לרב אשי לפלוגתייהו בזה וזה גורס ודו"ק:

דף נט.

מ' אלא ה"ק כל בהמה שאין לה שיניים כו' ומפרסת פרסה וליבדוק כו' ק"ק מי הכריחו לכך דלא הל"ל אלא בידוע שהוא מעלה גרה וקושטא הוא לבדוק בפרסותיה ואפי' בשאינו מכיר בן גמל ויש ליישב ודו"ק:

תוס' בד"ה אלו הן סימני חיה כו' יש לה טלפים כטלפי חיה אכתי איכא לספוקי בבהמה דיש טלפי חיה דומות כטלפי בהמה עכ"ל מפירוש מהרש"ל וממילא נמי איכא לספוקי שמא ישתנה מין עז וכה"ג שיהיה דומה בטלפים לחיה עכ"ל ואין זה בכח מאמר לדבריהם ואינו אלא לדברי נביאות שהרי עיקר קושייתם לפר"ת דבהמות המנויין שור כשב ועז אינן משתנין בקרניהן ובטלפיהם ואם נימא דמשתנין בטלפים איכא למימר נמי דמשתנין נמי בקרניהן אלא דבתרווייהו אין משתנין בשום בהמה ואין כאן קושיא כלל לפר"ת וע"כ הנראה לסברתם זאת קיימת דאין בהמות משתנין לא בקרנים ולא בטלפים אלא דהחיות טהורין אינן מצויין כולן בינינו ויש טלפי חיה דומות כטלפי בהמה וה"ק רבי דוסא דההוא סימנא דקרנים הוא סימן מובהק דאם יש לו קרנים כקרני חיה חלבו מותר ואם לאו ודאי בהמה הוא וחלבו אסור אבל סימנא דטלפים אינו מובהק דאף אם אין לו טלפי חיה אין זה ודאי בהמה דאפשר דחיה הוא ויש טלפי חיה שאינן מצויין בינינו דומות לטלפי בהמה ודו"ק:

בא"ד והשתא מתניתין לפ' בא סימן כו' אתי ככ"ע דרבנן מודו כל שיש לו קרנים יש לו פרסות סדוקות עכ"ל פי' והשתא היינו בין לפר"ת בין להאי וי"ל כו' שכתבו ולאפוקי מפי' ריב"ס דלא מצי אתי הך מתניתין אלא כר' דוסא כמ"ש לעיל:

ודע דלפי' זה קרנים וטלפים דהתם בכל קרנים וטלפים איירי ולענין טמאה וטהורה וה"ק כל שיש לו קרנים אפי' של בהמה ואפי' קרן א' כמ"ש התוס' לקמן יש לו טלפים פרסות סדוקות וטהור וכל שיש לו פרסות סדוקות אין לו קרנים כגון חזיר וכן נראה מפרש"י שם אבל הרמב"ם לא פי' שם כן ועיין בחדושינו שם ודו"ק:

בא"ד אך קשה על פי' זה דכי פריך והרי עז שיש לו קרנים וטלפים מסתמא הוי ההוא טלפים דעז כטלפי חיה כו' עכ"ל אין עיקר קושייתם לדברי המקשה דאימא בין אקרנים לחוד ובין אטלפים לחוד פריך והרי עז דיש לו קרנים וטלפים דה"נ בברייתא דקתני קרנים וטלפים או או קתני אבל עיקר קושייתם לדברי המתרץ מאי קמשני כרוכות בעינן דאכתי תקשי לן מטלפים כיון דבחד סגי ומהרש"ל דחק בזה דאין צורך ואין להאריך וק"ל: :

דף נט:

פרש"י בד"ה בעינן חדורות כרוכות כו' כרוכות לאפוקי נמי מספיקא דעז ואע"ג דשל עז אינן חדורות יש עיזא כרכוז כו' עכ"ל לכאורה נראה מפירושו דכרוכות לאפוקי עיזא דכרכוז דאינן כרוכות וכן הבין הר"ן בפרש"י אבל לפי זה והיינו ספיקא דעיזא דכרכוז לאו אמבלע חירקייהו קאי אלא אכרוכות וא"כ כל מה שמדקדקין התוס' לפריב"א ה"מ לדקדק כמו כן לפרש"י ועוד מאי קא קשיא להו לתוס' על פרש"י לישני ליה לתרווייהו בעינן חרוקות וכרוכות כו' ואמאי לא סגי בכרוכות וחרוקות עכ"ל דהא איכא למימר דאצטריך למימר חדורות למאן דמתיר עיזא דכרכוז ולית ליה סימנא דכרוכות כלל ונקט נמי סימנא דכרוכות למאן דאוסר עיזא דכרכוז ולולי שהר"ן הבין בפרש"י כן היה נראה לנו לפרש"י נמי דכרוכות לא אתי לאפוקי עיזא דכרכוז אלא עז סתם ושכתב ואע"ג דשל עז אינן חדורות כו' אינו נמשך אלעיל אלא מלתא באנפי נפשיה הוא דהשתא והיינו ספיקא דעיזא דכרכוז כו' שפיר אמבלע חרקייהו קאי ותו לא מידי וצ"ע:

דף ס.

תוס' בד"ה בקומתן נבראו כו' אלא בקומתן היינו שנגמרה כל קומתן מתחלתן עכ"ל ולדבריהם הא דמדקדק לקרניו קודמת לפרסות היינו כיון דכל מה שעתיד להיות נברא עמו והראש נברא תחלה כשנברא הראש היו הקרנים בראש ואח"כ נבראו הפרסות וכן נראה מדברי הערוך ע"ש:

בד"ה הרכיב שני כו' וא"ת מתני' היא כו' אין נוטעין כו' עכ"ל אבל מדברי הרמב"ם שכתב בפ"א מהלכות כלאים המרכיב אילן כו' לוקה מן התורה בכ"מ כו' עכ"ל והשמיט הרכבת ירק בירק נראה דמלישנא דתלמודא דקאמר הרכיב ב' דשאים כו' וכיון דלא כתיב בהו למינהו לא מחייב כו' ולא קאמר מהו להרכיב שני כו' לענין איסורא ודאי לא קמבעיא להו כמתניתין דכלאים ומאותו ק"ו שנשאו שלא נעשו בערבוביא יש לנו ללמוד נמי איסורא להרכיב אלא לענין מלקות קמבעיא ליה הכא דאין עונשין מדין ק"ו ומ"ה הרמב"ם דנחית שם למלקות השמיט שם ירק בירק כיון דספקא בתיקו וזה נ"ל ברור בדברי הרמב"ם והכסף משנה האריך שם בדחוקים ואין להאריך:

דף סא.

תד"ה כל עוף הדורס טמא וא"ת כו' ואי הל"מ הוא א"כ ל"ל דכתב רחמנא פרס ועזניה עכ"ל אבל מהא דאצטריך נשר לטמא כל שיש בו ד' סימנים לא קשיא להו ל"ל כיון דבכלל הד' סימנים הוא שהוא דורס והוה הל"מ שהוא טמא דיש לומר דאצטריך נשר לטהר כל עוף שאין בו א' מכל ד' סימנים אלו דאין להקשות א"כ כיון דכל הדורס טמא ע"כ האי כללא ליתא דהא אם היה דורס לחוד טמא אף שיש בו ג' סימני טהרה די"ל לשיטת התוס' ליכא עוף טהור חוץ מכ"ד עופות שהוא דורס ויש בו א' מסימני טהרה וצ"ע בזה לקמן ודו"ק:

בד"ה כל שיש לו אצבע כו' ובאותן ב' סימני טהרה דליתנהו בעורב נתכשרו כו' עכ"ל פי' דאף אם לא נדע הי ניהו סימן החלק דליתא בי"ט עופות מ"מ בהנהו ב' סימני טהרה דליתנהו בעורב דאחד מהן הוא סימן החלק נתכשרו דהא ליכא לספוקי לא בי"ט עופות ובעורב דלית בהו סימן החלק ולא בפרס ועזניה דלית בהו אלא חד סימן טהרה ומיהו הא לא קשיא להו למיתני דבחד סימן טהרה דליתיה בעורב ועוד סימן טהרה אחר עמו נתכשרו דאם כן הוה צריך לבדוק גם אחר סימני טומאה דאל"כ יש לספק בשאר י"ט עופות שיש בהם ג' סימני טהרה ומה לי דתני דבדק בג' סימני טהרה או דבדק אחר ב' סימני טהרה ובדק גם בסימני טומאה אבל בב' סימני טהרה דליתנהו בעורב ניחא דלא הוה צריך למבדק כלל אחר סימני טומאה ודו"ק:

בא"ד דהדרי בכולהו פי' בי"ט עופות כו' עכ"ל וכ"כ בכולה שמעתין והיינו משום דשאר עופות דאית בהו ג' ג' סימנין י"ט הוו ט"ז כתיבי בהדיא וג' למינה הרי י"ט ועורב ולמינו דכתיב גביה יש בכ"א ב' סימנין הרי כ"א ובפרס ועזניה אית בהו סימן אחד הרי כ"ג ובנשר לית ביה כלל הרי כ"ד כדלקמן בשמעתין:

בד"ה לא נאמר פירושן כו' אבל קשה מתורין כו' ועוד אי לא כתיבי תורין ה"א איפכא כו' אבל היינו יכולין לעשות כל סימני עורב כו' עכ"ל פי' דקשה מתורין דאצטריך ליה דלא ידעינן כלל סימני טהרה וטומאה אלא ממה שהתורים חלוקים מנשר כנראה מפרש"י ועוד אף אם נאמר דא"נ לאו חילוק סימני טהרה מטומאה ידעינן שפיר סימני טומאה מ"מ הא איכא למימר איפכא כו' וה"ה דהמ"ל דהיינו יכולין לעשות כל סימני פרס או עזניה ההוא דאית ביה סימנא דהדר בכולהו סימני טומאה מיהו סימני פרס או עזניה ההוא דלית ביה סימני' דהדר בכולהו ודאי דלא היינו יכולים לעשות כל סימני טומאה דא"כ בי"ט עופות לא הוה שום סימן טומאה שהי"ט עופות הם ממש איפכא מפרס או עזניה דאית ביה סימן החלק ודו"ק:

דף סא:

בד"ה מכדי כ"ד עופות טמאים כו' וא"ת והא אכתי אצטריך נשר להתיר אותו סימן ג' כו' עכ"ל אף שכבר כתבו לעיל דשאר עופות דאית בהו תלת סימני דהדרי בכולהו ה"ל י"ט כתובים ולא נילף מנייהו ומדאצטריך נמי עורב ע"כ דלא נילף מנייהו כדקאמר תלמודא א"כ עורב דכתב רחמנא ל"ל כו' היינו דלא נילף מנייהו תלתא סימנין במה מצינו וכן תרי סימנין דשרינן היינו נמי דגלי ליה רחמנא מדאצטריך פרס ועזניה כדקאמר תלמודא א"נ דשרינן תרי סימנין משום דה"ל עורב גופיה עם למינו ב' כתובים כמ"ש התוס' לעיל וכן סימני דפרס ועזניה כל חד וחד בשאר עופות שרינן להו משום דה"ל ב' כתובים עם י"ט עופות דכל חד וחד הוה ילפינן ליה שפיר מק"ו די"ט עופות אלא דכתבינהו רחמנא לפרס ועזניה דליהוו ב' כתובים עם י"ט עופות אבל סימן שלישי דליתיה לא בפרס ולא בעזניה לא גלי רחמנא דלא נילפיה לאיסורא מק"ו די"ט עופות אע"ג דהוי י"ט כתובים והאי תירצו דאי הוה סימן שלישי בעורב ניחא דהשתא גלי לן רחמנא שפיר דלא נילף אפי' ההוא סימן ג' בק"ו דהא עורב אית ביה ההוא סימנא ולא אצטריך למכתביה דהוה ילפינן ליה שפיר מק"ו השתא דאית ליה תלתא לא אכלינן דאית ליה תרי מיבעיא אלא דכתביה רחמנא דלהוי עורב וי"ט עופות ב' כתובים ותירצו עוד דבלאו הכי לק"מ דמי"ט כתובים הבאים כא' אין מלמדין כלל אפי' בק"ו ודברי מהרש"ל בזה אינן מבוררים לן ואין להאריך:

בא"ד ואם תאמר והיכי ה"מ למילף כו' אם כן ל"ל דכתב רחמנא ההוא דאית ביה חד כו' לאו פירכא היא דמהנהו לא ילפינן כלל כו' עכ"ל למשרי תרי סימנין בשאר עופות כדקאמר תלמודא א"כ פרס ועזניה ל"ל לא אצטריך לפי האמת דעורב גופיה עם למינו הוו ב' כתובים ותירצו דמהנהו לא ילפינן כלל אפי' בק"ו ואף שכבר כתבו כן לעיל לדברי המקשה נקטי הכא למימר דכן צ"ל נמי לדברי המתרץ ומשום קושייתם וא"ת ומאחר דמי"ט עופות כו' וכן מ"ש כאן ולהכי נמי פרט לעורב כו' קאי אכולה מלתא לפי סברתם שכתבו בין לדברי המקשה ובין לדברי המתרץ דלא ילפינן כלל מי"ט עופות אפילו בק"ו ניחא למאי דבעי למימר מעורב מה התם תרי לא אף כל תרי לא ל"ל דכתביה רחמנא לעורב כלל דהא הוי ק"ו מי"ט כתובים למשרי תלתא סימנין בעלמא כדקאמר תלמודא לא אצטריך לפי האמת דאין למדין מי"ט כתובים במה מצינו אלא דע"כ דאפי' בק"ו לא נילף מי"ט כתובים ולהכי שפיר פרט הכתוב לעורב ודו"ק:

בא"ד ומאחר דמי"ט עופות לא כו' א"כ נילף מיניה מההוא אחר כו' דעתה אינן ב' כתובים כו' עכ"ל יש לדקדק ומאי קושיא לדברי המתרץ דע"כ ליכא למילף מההוא סימן ישן דא"כ לא נכתוב כלל אלא סימן החלק והוה ילפינן לכל עוף הבא בסימן חלק שהוא חשוב יותר לטהר אפ"ה הוא טמא כ"ש באחד משאר ג' סימנים דלא מהני בשאר עופות וכה"ג הקשו התוס' לקמן לפי' שני וליכא למימר דא"כ דלא אצטריך סימן הישן לגופיה ע"כ לכתביה רחמנא דלא תילף גם מן החלק ולעשות ב' כתובים הא ליתא דאצטריך שפיר סימן הישן למשרי בעלמא סימן הישן דאי לא כתביה הוה אסרינן סימן הישן אפי' בעלמא מק"ו מסימן החלק וי"ל דאם נאמר כן בעלמא שיש לאסור סימן הישן בק"ו דסימן החלק א"כ לא הוה איסורא לסימן הישן חוזר לגופיה כיון דקושטא הוא דילפינן בעלמא מסימן החלק והוה ילפינן שפיר נמי סימן הישן בק"ו דמשום היתירא לסימן הישן בעלמא לא הו"ל למכתב איסורא לסימן ישן דאין זה חוזר לגופיה ומיהו לפי זה מה שהקשו לעיל וא"ת והא אכתי אצטריך נשר להתיר אותו סימן שלישי דליתיה לא בפרס כו' אין כאן מקום קושיא דאי הוה ילפינן סימן שלישי בק"ו מי"ט עופות לא אצטריך נמי לכתוב פרס ועזניה והוה ילפינן ליה נמי בק"ו ואי להיתירא סימנא לפרס ועזניה בעלמא אתא אין זה חוזר לגופיה ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

דף סב.

תד"ה מפני שיש להן זפק כו' דומיא דבא בסימן אחד דכולה שמעתא משמע דברור לנו כו' דאי מספקא לן א"כ הוי ספק עורב כו' עכ"ל דאין דבריהם מבוררים דלמאי דמפרשי התוס' לקמן דאותו סימן א' היינו אינו דורס א"נ דמספקא לן בשאר הסימנים ליכא לספוקי בעורב דלפי' ריב"ס דעורב הוא דורס ואף שאין שם קושיא לפי' ריב"ס דפירושו הכא הא איכא לפרושי הכי מכח קושיא דהכא והקשו לפירושו ועוד דאם נפרש דברור לנו בא' סימן שאין לו אלא ההוא סימן בלבד משאר א"כ ידענו בו שהוא דורס וכל הדורס טמא ואם רצונם דברור לנו שאין לו אלא סימן א' ושנים האחרים לית ביה בודאי ולא בדקנו אם הוא דורס אם לאו אם כן הוי שפיר ממש דומיא דבשני סימנים טהור כמו שפי' לפי' ריב"ס וצ"ע:

בא"ד ומדרסי נמי לא דרסו מדאכלי ליה כו' משכחת להו כולהו סימני טהרה בעורב ומינו ונראה לפרש כו' עכ"ל אכתי לא יתיישב מדאכלי ליה לא דרסי ומשכחת לר"א לסימן החלק דהיינו אינו דורס לפריב"ס איתיה במין עורב ואנן אסיקנא דלא משכחת ליה אלא או בפרס או בעזניה ואפשר שלא חשו התוספות לתרץ משום דאיכא למימר דר"א סובר שאנשי גליל טעו והוו סברי דלא דריס וקושטא הוא דדריס כיון שהוא מין עורב וכה"ג איתא לקמן בתרנגולתא דאגמא כפי' התוספות ע"כ וק"ל:

בד"ה והוא דלא דרס כו' ועוד דמשמע דאי הוה פרס ועזניה שכיחי בישוב הוה מספקא כו' עכ"ל לכאורה מאי קושיא דמה"ט דלא שכיחי פרס ועזניה מחזקינן ליה באינו דורס אבל אי הוה שכיחי בישוב לא הוה מחזקינן ליה אלא בדורס שהוא פרס או עזניה וכן צ"ל לפי' ר"ח שכתבו התוס' לקמן דהכא בסימן א' הוא סימן החלק קורקבן נקלף שפירש והוא דלא דריס דמחזקינן ליה באינו דורס כיון

לפרס ועזניה לא שכיחי ואפשר דלשון רש"י הכי משמע להו מדחזינן ליה סימן א' של טהרה מחזקינן בהו דאינו דורס אפי' הוא פרס ועזניה שכיחי בישוב ודו"ק:

דף סב:

בפרש"י בד"ה הני קורקבנן כו' ושאר שלשת הסימנין מבוררין בהן כו' עכ"ל וכמ"ש התוס' לפירושו דסי' החלק הוא קורקבן נקלף ולא בעי לפרושו שיהיה בו רק סימן א' מבורר לטהרה דהשתא אם יחשב קילוף ליכא לספוקי למידי לפרס ועזניה לית להו אלא סימן א' ועורב נמי לית ליה סימן הקילוף שהוא סימן החלק ואם לא יחשב קילוף איכא לספוקי בפרס או עזניה דזה הוא דוחק לאוקמא בהכי כיון דאיכא אתרא דפרס ועזניה לא שכיחי כמו שכתבו התוס' ולא באו לפרש נמי שלא היו מבוררין סימנים האחרים כלל לא לטהר ולא לטמא דהשתא אם לא יחשב קילוף איכא לספוקי בכל עופות הטמאים חוץ מפרס או עזניה דהוא דאית ביה סימן החלק לבד ואם יחשב קילוף ליכא לספוקי בכל עופות טמאים דלית בהו סימן החלק אלא דאיכא לספוקי בפרס ועזניה והני לא שכיחי בישוב דאם כן למה הניחו השמונה בספקייהו ולא בדקו אחר סימנים האחרים לטמא ולטהר דהכי פריך לקמן ח' ספיקות הן דבלוק בבינה כו' ועוד נראה דכמו דדוחק הוא לאוקמא ספיקייהו דוקא באתרא דשכיחי פרס ועזניה ה"נ דוחק הוא לאוקמא דוקא באתרא דלא שכיחי דסתמא קאמר ח' ספיקות הן מיהו ה"מ לפרש דב' סימנים היו מבוררים לטהרה ואחד לטמא ואיכא לספוקי בעורב אלא דניחא ליה לפרש הספק בכל י"ט עופות ודו"ק:

תוס' בד"ה מאי ספקייהו כו' א"נ סימן א' יש להן כו' ויודעים היו שאינן מין עורב כו' עכ"ל הומ"ל אף בלא יודעים היו שאינן מין עורב וכגון דההוא סימן אחד הוא סימן החלק ודו"ק:

בא"ד וגם ר"ח פירש גבי עוף הבא בסימן אחד כו' משמע שר"ל דההוא דלא משכחת אלא או בפרס כו' עכ"ל ופירוש דבא בסימן א' של טהרה אבל סימנים האחרים אינן מבוררין וכל כמה דלא חזינן ליה דדרים ליכא לספוקי בפרס ועזניה דלא שכיחי ולעורב נמי ליכא לספוקי דלית בהו סימן החלק ולא בעו למימר דלכך נקט דההיא סימן אחד הוא קורקבן נקלף שהוא סימן הג' דליתיה בעורב דמ"מ איכא לספוקי בכל י"ט עופות דלפי פירושו דסימן הדריסה אינה מבוררת נראה דשאר סימנים גם כן אינן מבוררים לבד מההוא סימן אחד וק"ל:

בא"ד ואפשר דאותו קוון טהור הוא או שמא מין עורב כו' עכ"ל פי' דלפי זה דזפק לא יהיה סימן החלק אלא דאפשר דאותו קוון טהור הוא ויהיה שפיר קורקבן נקלף הסימן החלק או שמא מין עורב הוא והוא דורס וכפריב"ס בהא שהסימן חלק הוא אינו דורס אבל הקורב"ל שכתב ריב"ס דהוא עורב ע"כ זה אינו דהא יש לו סימנים דהיינו זפק ואצבע יתירה ובקוון שהוא גם כן עורב יש בו קורקבן נקלף ואצבע יתירה וא"כ בעורב ומינו יהיה שלשה סימנים להדרי בכולהו ודו"ק:

דף סג:

תד"ה נ"ל למכתב איה ודיה ה"נ ה"מ למנקט מלאה וראה כו' וצריך לדקדק מ"ש כו' עכ"ל ולולי דברי התוס' היה נ"ל דלא קא קשיא ליה אלא מאיה ודיה דל"ל למכתבינהו בחד דוכתא במשנה תורה בב' שמות הללו כיון דאיה ודיה אחת היא אבל מלאה וראה לא קשיא ליה דקרא אותה פעם אחת דאה ופעם ראה כיון דמ"מ בחד דוכתא לא קרא אותן בב' שמות הללו ויתר דברי התוס' גם פרש"י בזה מבוררים ואולי הם נעלמים מעיני הרא"ש בפ' ראה ואילו ראה דבריהם היה מביאם לברר ספיקותיו שם:

דף סד.

בפרש"י בד"ה מדרבנן הא לר"א ב"י כו' דקאסר בטהורין אבל טמאין שרץ גמור כו' עכ"ל נראה מדבריו אבל עופות טמאין שרץ גמור הוא והיינו משום שרץ העוף אבל שרץ הארץ לא הוי אלא מבינת שרץ דוקא דאל"כ תיקשי לן למאי הלכתא נקט בינת שרץ וק"ל:

תוס' בד"ה כודרת פי' הקונטרס כדור כו' כדאמרינן בחגיגה דברי חכמים כדרבונות כו' עכ"ל לא מצאתיו בחגיגה אלא שדרשוהו שם בכ"ף השימוש ובלשון דרבן אלא דבב"ר איתא הך דרשא ככדור כאילו הוה כתיב ככדרבונות בב' כפי"ן ולא חשו לחסרון כ"ף השימוש דכמה קראי כתיבי כה"ג והתוס' שכתבו אהא לכדור על ארץ דאין ראיה משם דא"כ הל"ל ככדור כו' ר"ל דאין ראיה משם לפי פשוטו כיון דחסר כ"ף השימוש יש לנו לפרש טפי כגר וק"ל:

דף סד:

בד"ה גיעולי ביצים כו' שסלקן בקליפיהן אבל אי סלק ביצים קלופות בקלופות או קלופות בשאינן כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד ודומה שאינו מסוגיית הירושלמי וסוס תלמיד הגיהו כו' עכ"ל פי' דהאי קרא סורו עיבר ולא יגעיל אינו מסוגיית הירושלמי אלא שסוס תלמיד הגיהו כן ע"פ פירוש הערוך וכ"ה בהדיא בספר התרומה ומהרש"ל פי' שסוס תלמיד הגיהו ע"פ פרש"י ולא ידענא מי הכריחו לכך וק"ל:

בא"ד והוא שנמצא בקשר כו' ואין להקשות לפי' זה כו' ה"ל לאפלוגי בחלבון גופיה כו' עכ"ל פירוש דהיינו לפרש"י בין לתירוץ ראשון ובין לתירוץ שני ביצה ונתפשט חוץ לקשר לחלבון נמי שרי תיכלא בכולה כמ"ש הרא"ש בהדיא לפירוש רש"י וכן נראה מדבריהם שכתבו לעיל לפרש"י והא דלא נקט בלשון ל"ש כו' אבל יצא חוץ לקשר שלא כו' ולא קאמרי לפי' זה אלא לאפוקי לפירושם לקמן ורש"י דנקט בפירושו בדברי ר' ירמיה אבל נמצא על החלמון שלה כולה אסורה כו' משום דההיא דשלא תיכלא בכולה איתאמרא בחלמון מיהו ה"ה נמי בחלבון בחוץ לקשר דשלא תיכלא בכולה ודו"ק:

בא"ד ועי"ל דהך שמעתא דהכא שרי דם ביצים לגמרי כו' עכ"ל לתירוצם שני שכתבו לפרש"י נמי שרי דם ביצה לגמרי כשאין דם על הקשר אלא במקום אחר כמ"ש הרא"ש אלא דר"ל לפרש"י לא נחית תלמודא הכא להכי אבל עוד י"ל דנחית תלמודא הכא נמי למשרי דם ביצים לגמרי וה"ק והוא שנמצא על כו' ועוד נראה דהאי פירושא אית לן למשרי הדם אפי' ביצה חוץ לקשר ועל הקשר גופיה אינו אלא מדרבנן מיהו בס"ה נראה דלתירוץ שני שכתבו התוס' לפרש"י נמי יש לאסור מיהת מדרבנן כשאין הדם על הקשר ותו לא מידי וק"ל:

בא"ד ובירושלמי אינו מזכיר כלל מאכילת שאר ביצים אלא מזריקת הדם כו' עכ"ל פי' דלא הזכיר שם אלא בזריקת הדם ואם כן מאן דמתיר אף הדם גופיה מתיר מיהו הירושלמי מצי נמי סבר דזימנין דאף הביצה אסורה כשנמצא על החלמון כההיא דדוסתאי דאבוה דרבי אפוטריקי אלא דלא איירי שם בהכי ודו"ק:

דף סה.

תד"ה רבי יוסי כו' ותנא דבי רב לא דריש חגב לשמו חגב כו' עכ"ל לפום סברת התוס' כמו שהוכיחו לקמן דליכא מין ארבה או סלעם או חרגול שאין שמו חגב ודאי דליכא נפקותא לענין דינא בהכי לתנא דבי רב נמי דלא דריש חגב לשמו חגב לא שרי אין שמו חגב דהא כולהו פרטי נינהו והני כולהו שמן חגב אלא דלרבי יוסי דקאמר ושמו חגב היינו הך דרשא דחגב לתנא דבי רב לא הוה הוצרך ליה למימר ושמו חגב כיון דלא שרי אלא הני פרטי והרא"ש שהוצרך לפסוק כתנא דבי רבי ישמעאל דדריש חגב לשמו חגב היינו אף אם נפרש שיש בה ממיני הפרטים שאין שמו חגב דהשתא לתנא דבי רב שרי שאין שמו חגב והדברים ברורים וק"ל:

בד"ה אע"פ שאין לו כו' לא מוכח מגופיה דקרא כו' מקרא אחר דכתיב עמו אנכי כו' עכ"ל דברים תמוהים הם דבפ' כסס בהדיא מוכח ליה מהאי קרא גופיה דקאמר אלא מעתה בכל צרותם לא צר ה"נ דלא הוא וכ"ת ה"נ והכתיב ומלאך פניו הושיעם כו' ובמסכת תענית דקאמר ולמה נותנין אפר כו' אר"י בן פזי כלומר עמו אנכי בצרה ר"ל אמר בכל צרתם לא צר מהכא נמי משמע למגופיה דקרא מוכח לה וצ"ע:

בד"ה אלו כללי כו' הו"א דוקא במין סלעם שרי ראשו ארוך אבל בשאר כו' עכ"ל להאי תירוצא דאיכא במין סלעם ראש ארוך ק"ק ל"ל לתלמודא למימר דאתא סלעם לראשו ארוך בלא"ע לגופו הא שפיר איכא למימר ראשו ארוך בכעין הפרט למין סלעם דכה"ג כתבו התוס' לעיל דאי הוה א' ממיני ארבה או סלעם וחרגול שאין שמו חגב ואין להם כרעים אי לאו דכתבינהו בהדיא הוה מכשרינן להו בכעין הפרט ויש ליישב דאין זה כעין הפרט כיון דפרט גופיה שהוא סלעם אין לו ראשו ארוך אלא מינו ולעיל נמי ה"מ לאחויי הכי אלא דבלאו הכי ניחא שפיר ודו"ק:

בא"ד ה"א דסלעם אתא לאסור מינו קמ"ל כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דאם כן לקמן נמי בלמינהו דחגב דמוקמינן ליה על שיהא בו כל הסימנין הא אצטריך ליה דאי לאו למינהו ה"א דחגב אתא לאסור מינו די"ל דהתם א"נ לאו למינהו הוה מוקמינן ליה טפי לשמו חגב דהשתא אצטריך ליה לגופו אבל לאסור מינו לא אתא חגב לגופיה מה שאין כן הכא דלא אתא סלעם כלל לגופו אלא לראשו ארוך לאינו מינו כלל ואי לאו למינהו טפי הוה מוקמינן ליה לאסור מינו ודו"ק:

דף סה:

גמרא אי הכי חרגול נמי כו' ולא פריך נמי דלא נכתוב נמי ארבה ותיתי מסלעם דאפשר דסימן דגבחת הוא צד חשוב ואפי' למ"ד כללא בתרא דוקא בעי בכעין הפרט בצד חשוב משא"כ ראשו ארוך וזנב הוו צדדין גרועין כמ"ש התוס' ודו"ק:

תוס' בד"ה לא ראי ארבה כו' אבל ארבה וחרגול חלוקים כו' ועי"ל דלכך כו' לפי שהם עיקר הדרשא כו' עכ"ל יש לדקדק דהא מה"ט גופיה שכתבו בתירוץ ראשון דאין סלעם חלוק מהם אלא מדבר אחד והם חלוקים בב' דברים קאמר דהוי סלעם יתורא לראשו ארוך ולא קאמר וחרגול דכתיב בתריה יתורא הוא ואפשר לומר דבלאו הני טעמי ע"כ סלעם יתירא משום דאי הוה חרגול יתירא ה"ל למכתב חד למינהו אארבה וסלעם להיות להן כלל כמ"ש התוס' ורב אחאי דפריך מה להנך כו' ומוכיח דסלעם יתורא הוא ה"ה דמהך פירכא דלכתוב חד למינהו ה"מ לאוכחי הכי וק"ל:

דף סו.

גמרא ומרבי דדמי ליה בב' צדדין כו' ומרבי כל דדמי ליה בחד צד כו' פי' ב' צדדין היינו חד צד הוא דד' סימנין ובעי נמי אידך צדדא דאין ראשו ארוך ולתנא דבי רבי ישמעאל דקאמר למרבינן כל דדמי ליה בחד צד היינו דמסלעם מרבינן ראשו ארוך ולא דמי ליה אלא בחד צד דהיינו ד' סימנים וכ"ה בילקוט בהדיא דהך חד צד היינו ד' סימנין ומשום שהן צדדין חשובים ושוים חשיב להו בחד צדדא כמ"ש התוס' ודו"ק:

ודע שרש"י פי' בחומש וז"ל ממעל לרגליו סמוך כו' אבל אין אנו בקיאין שד' סימני טהרה כו' אבל יש שראשן ארוך ויש שאין להם זנב וצריך שיהא שמו חגב ובזה אין אנו יודעין להבדיל כו' עכ"ל ולא ידענא להולמו לפום סוגיא דשמעתין למה צריך להבדיל באין להן זנב דליכא מאן דמפליג בהכי דהא ארבה וסלעם אין להם זנב והרב המגיד כתב שהרמב"ן נסתפק בכוונת פי' רש"י בשמעתין כדעת המפרשים דלא בעינן שמו חגב אלא בראשו ארוך ויש לו זנב ולפי זה נראה לקיים גם פרש"י בחומש ולהגיה ויש להן זנב במקום שאין להם כו' ודו"ק:

דף סו:

תוס' בד"ה כל שיש לו קשקשים כו' שקרא שמות אלא לבהמות ולעופות כו' י"ל דהכי קים להו הל"מ עכ"ל גבי כל עוף הדורס טמא ה"מ לפרושי הכי בפשיטות דע"י אדם הראשון הוה קים להו הכי שקרא להן שמות אלא דניחא להו לפרש לעיל גבי עוף דהוה קים להו ע"י נח דלא שייך הכא גבי דגים ולעיל גבי עופות דאז ליכא למימר דהוה קים להו הל"מ דא"כ פרס או עזניה דהוא דדורס לא נכתוב אבל הכא ניחא דלא הוה קים להו הל"מ אלא כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ואצטריך רחמנא למכתב לן דההוא סימנא סימן טהרה הוא ודו"ק:

בד"ה אימא בכלים כו' וא"ת אם כן את זה תאכלו מאי אהני ליה וי"ל שלא תאמר כו' עכ"ל לתנא דבי ר' ישמעאל דדריש הכא ריבוי ומיעוט ליכא למימר האי תירוצא דהא א"נ דלא הוה כתיב את זה תאכלו לא הוה ממעטינן לאיסורא ביש לו אלא בכלים דלא דמי כלל לפרטא ומריבויא מרבינן כל מילי בדדמי קצת ושפיר הוה מרבינן בורות שיחין להיתירא שיש לו ושפיר המ"ל הכא אליביה א"כ את זה תאכלו מאי אהני אלא למאן דדריש הכא כלל ופרט איכא למימר האי תירוצא וליכא לאקשויי למאן דדריש נמי הכא כלל ופרט כיון דאית ליה כללא בתרא דוקא כפרש"י לקמן אי נמי דלא הוה כתיב תאכלו אית לן למימר מה הפרט מפורש גלוים על גב הקרקע להתיר יש לו בבורות שיחין ומערות די"ל כמ"ש התוס' לעיל דלמ"ד נמי כללא בתרא דוקא בעי בכעין הפרט בכל צדדים החשובים ואפשר דההוא צדדא דמים טבעים הוא צד חשוב ולכך אצטריך תאכלו למימר מה הפרט מפורש גלוים כו' ולקמן דפריך מה הפרט מפורש גלוים כו' ה"ה דהמ"ל דההוא צד דנובעים חשוב. הוא כמ"ש התוס' נמי דה"מ לשנויי דקסבר כללא קמא דוקא אלא דהאמת קמתרץ למתאכלו קדריש ליה בברייתא ודו"ק:

בד"ה לא ס"ל כו' וצ"ל דה"א דקרא דאין לו אתי למעוטי כלים מלאו אבל עשה כו' עכ"ל ולפום הך סברא לא הוה ידעינן תאכלו מאי אהני ליה וכה"ג פריך בסמוך ואימא במים כלל כו' ימים ונחלים אין נעיצים וחריצים לא ותאכלו לא אהני ליה ודו"ק:

דף סז.

גמרא מ"ט למ"ד יש לו מפורש א"ל מיניה הוא לקמשתרו כלים כו' עיין פרש"י ולולי פירושו הוה ניחא ן נפרש כלדברי התוס' לעיל למקרא לאין לו אכתי לא משתרו כלים אלא למעטינהו מלאו אבל עשה מיהת אפשר לאיכא אבל מקרא ליש לו משתרו לגמרי ולו"ק:

תוס' בל"ה במים במים ב' פעמים כו' והשתא לפי' זה לא פליגי כו' לכך נראה להנך חריצין כו' עכ"ל להכי משמע מפרש"י דלא פליגי מילי תנא לבי רב ותנא לבי רבי ישמעאל לענין דינא אלא דאצטריך תנא לבי רבי ישמעאל למלת ריבוי ומיעוט משום דלית ליה כללא קמא דוקא ולא הוה אצטריך לא תאכלו אי לא הוה דריש ריבוי ומיעוט אבל לפי' התוס' ניחא טפי דא"נ דסבר תנא לבי ישמעאל נמי כללא בתרא דוקא אצטריך לריבוי ומיעוט לרבות חריצין ונעיצין שאין נובעין ולאיסורא וק"ל:

בא"ד אבל למאן דדריש לעיל כלל ופרט מרבה מתאכלו להיתירא אפי' חריצין כו' כיון דאינן נובעין עכ"ל וליכא לאקשויי כיון דסבר כללא בתרא דוקא אימא לרבות לאיסורא אף חריצין ונעיצין שאינן נובעין דמה הפרט מפורש שאין עצורין ככלים כו' דיש לומר דתלמודא קים ליה דההוא צד דנובעים הוה צד חשוב כמו צד שאין עצורין ככלים ואפי' למ"ד כללא בתרא דוקא בעי כל צדדין החשובין כמ"ש לעיל ולו"ק:

דף סח.

בתוס' בל"ה סיפא מאי קמ"ל כו' דכיון דחשוב כילוד אפי' מה שבפנים אסור כיון שהולד שלם בנחתך כו' עכ"ל ובההיא דשליא דיצתה מקצתה דאין שם אלא מיחוי הולד ואפ"ה חשיב אף שבפנים כילוד צ"ל דעדיף מנחתך וק"ל:

בד"ה טעמא דראשו כו' ומשני מאי ראשו רובו כו' הלכך עיקר פירכא מהאי ליוקא כו' עכ"ל ואין להקשות דא"כ מאי קפריך הכא מאי קמ"ל תנינא הא אצטריך לאשמועינן הכא דראש נפלים נמי הוי כילוד דמההיא דבכורות לא שמעינן אלא בראשו חי בבן קיימא דהוי כילוד כדאוקמא שמואל התם די"ל דהך רבותא לא שמעינן מהכא דאע"ג דסתמא קתני הכא דראש הוי כילוד איכא לאוקמי במסתברא טפי דהיינו דוקא בראשו חי בבן קיימא והכי מוכחת הסוגיא דפרק יש בכור דפריך לשמואל התם ומאי קמ"ל כו' ועיין פרש"י שם ולו"ק:

בד"ה שליא שיצתה כו' ויש לומר דאם איתא דביציאת ראש לא הוי לידה כו' עכ"ל ומיהו אי הוה מקצת שליא בלא ולד אין לאסור אלא משום גזירה יצתה מקצתה אטו כולה משום דהוי ס"ם ספק אם יצא ולד או לא ואת"ל יצא שמא לא יצא הראש כמ"ש התוס' וק"ל:

דף סח:

בד"ה אמר רבי יוחנן הכל כו' וע"כ מוקמינן חל למקום חתך וחל לאבר כו' עכ"ל אין זה מוכרח א"נ דמוקי ליה חל למקום חתך וחל לקלוט בן פרה תקשי ליה בברייתא דלא אצטריך קרא למשרי מקום חתך דהא נפקא ליה לר"י מקרא אחרינא למשרי אף האבר גופיה ולו"ק:

דף סט.

גמ' מנלן דכתיב וכל בהמה מפרסת גו' בהמה בבהמה לרבות את הולד כו' והיינו קרא דפ' ראה דבפרשת שמיני לא כתיב ברישא דקרא בהמה אבל רש"י פי' בפרשת שמיני בבהמה תיבה יתירה דדרשא להתיר את שליל כו' עכ"ל ואפשר לקיים פירושו דאילך שנויא דאכל מפרסת כו' דכתיב ברישא דקרא סמיך כפרש"י בשמעתין וק"ל:

בפרש"י בל"ה ותבעי לך ק"ק בירושלים כו' והחזירה והכניסוה לעזרה כו' עכ"ל הא ודאי ליכא לפרושי אפי' למ"ד אין לידה לאברים ובלא החזירה הכניסוה לעזרה דא"כ ע"כ אכתי תיבעי לך חומת עזרה מי מהניא להתיר ע"י חזרה כמו החזרה לרחם מיהו למ"ד יש לידה לאברים איכא לפרושי בלא החזירה הכניסוה לעזרה דאז לא מהניא לה חומת עזרה דהא חזרה לרחם נמי לא מהניא אליביה ואפשר דלהכי פירש והחזירה והכניסוה כו' דבלא חזרה לא שייך הכנסה לעזרה בשעת קישויה שהאבר שיצא עדיין הוא בחוץ וק"ל:

תוס' בל"ה לאתא אבן פקועה לכוותיה שיש בו איסור יוצא בחד אבר עכ"ל לשון לכוותיה ודאי דהכי משמע דההוא בן פקועה נמי יש בו איסור יוצא אבל קשה מי הכריח לתלמודא למימר הכי ונראה דס"ל לתלמודא דאי לא הוה באימיה נמי איסור יוצא ודאי דהוה שרי לזה וזה גורם כי האי ודאי מותר דהוי ממש כעין שיחלא בתרא דפרק אלו טרפות דמסיק דמותר משום דזו"ג הוא ובהכי ניחא נמי אמאי לא מוקי תלמודא אבעיא דר' ירמיה למ"ד אין חוששין לזרע אב ואביו בהמה מעלייתא הוא ואימיה הוא דהויא בן פקועה באיסור יוצא והיינו משום דא"כ הוי שרי משום לזה וזה גורם הוא מותר ואע"ג דהזכר גורם ההיתר ואליביה אין חוששין לזרע האב מ"מ שרי כיון דחל צד איסור וחל צד היתר הוה ליה זה וזה גורם ושרי לכ"ע כמ"ש התוס' בהליא שם בל"ה מכאן ואילך כו' ע"ש:

דף סט:

בד"ה רב הונא אמר כו' והיינו דלא כרב הונא כו' אפי' לא יצא רוב הראש אסור כו' עכ"ל ולא דמיא להא דמחתך ומשליך למעוטס לא חייל קדושה אהנהו חתיכות דכי שלינהו אכתי חולין הוו ובגמר יציאת הרוב הא ליתנהו אבל הכא בגמר יציאת הרוב חיילא עליה מיהת קדושת בכור בעל מום וא"כ למפרע עבל איסורא שהטיל בו מום ולו"ק:

בא"ד איכא לאוקמי ההיא דרב יהודה אליבא דרב הונא כו' דאכתי לא יצא כלל כו' מכי חזי לאזניה בפנים שכבר יצא רוב הראש כו' עכ"ל לכאורה אין זה מלוקלק דאליבא דרב הונא קיימינן הכא ול"ל שכבר יצא רוב הראש הא במיעוט הראש נמי סגי ונראה לפרש דלרב הונא נמי דס"ל למפרע הוא קדוש לאסור להטיל בו מום היינו דוקא באותו מיעוט היוצא אבל מה שנשאר בפנים לא תקדש למפרע ומותר להטיל בו מום ולכך בגליא היכא דחזינן אזנו בפנים אכתי לא יצא ראש כלל ושרי אבל אימרא א"א דראות אזנו בפנים אם לא שיצא בו מיעוט הראש ואיכא למיחש ביה שיצא רוב הראש וחזר ולא נשאר אלא המיעוט מבחוץ וההיא סוגיא דכיצד מערימין ע"כ דלא כרב הונא דהא בגליא נמי היכי דחזינן דיצא מיעוט הראש סגי ואיכא למיחש שמא יצא רובו וחזר ועוד יש לייסב לדברי התוס' למ"ד לעיל אין לידה לאברים ולו"ק:

דף ע.

תד"ה מאי לאו מחתך ומניח כו' ומיהו מכי יצא רובו ואילך טעון קבורה למה שיצא כו' עכ"ל דוקא למה שיצא אבל מיעוט שנשאר בפנים אי הוה כילוד או לא היינו הך דמבעיא לן לעיל הוציא העובר ידו וחתכה וחזרה והוציאה כו' כמ"ש התוס' לעיל שם וק"ל:

דף ע:

גמ' נמתי לו וכי ימות מן הבהמה זו בהמה טמאה כו' בגירסת הילקוט אינו וכן נראה להך דרשה זו בהמה טמאה לא שייכא כלל הכא וק"ל:

בפרש"י בל"ה זאת החיה כו' והכי משמע מכל בהמה כו' עכ"ל כוונת לדבריו עיין ברא"ס:

תוס' בל"ה מ"ט לת"ק וא"ת כו' והשתא לאיכא ק"ו מוקי לה ת"ק לדרשא אחריתא עכ"ל פי' לאיכא ק"ו ואיכא נמי היקשא כלמסיק אבל אי לאו היקשא הוה מוקמינן הולך על כפיו מיהת לבהמה טמאה ומיהו אע"ג לטומאה בלועה אינה מטמאה היקשה לחול לא הוה מפיק לן הולך על כפיו לדרשא אחריתא אלא לאלרבה הוי מקשינן לחומרא בהמה טהורה לטמאה לעוברה טמאה אי לאו לאיכא ק"ו בטהורה ולו"ק:

בד"ה קלוט במעי כו' לנפקא מאת הגמל כו' עכ"ל מגמל גמל ב' פעמים נפקא ליה התם כפירש"י בר"פ אלא לאי לאו את הגמל לאסור חלב הוה מוקמינן גמל גמל לאסור חלב ולא לאסור קלוט וק"ל:

דף עא.

בפרש"י בל"ה נאמר כאן בהמה כו' בפ' צו נפש כי תגע כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אחת זו כו' וקרא למעוטי היכא כו' מיתה וחלה עלה שם כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בל"ה ולרבנן האי קרא נ"ל כוליה לכלרבי כו' לגרסי' הניחא לר"מ אלא לרבנן כו' עכ"ל מלברי בעל המאור לפי גירסא זו מיסול ר"ח לגרסי' לעיל בהמה טהורה בכלל חיה טהורה לטרפה בהמה טמאה בכלל חיה טמאה לנבירה לתנן כו' ופריך הניחא לר"מ ומסיק לכלרבי לתניא כו' ע"ש אבל מלברי התוס' נראה לבכל זה הוו גרסי כרש"י ולבהמה טהורה בכלל חיה טהורה מסיק לנבירה לתנן כו' וגרסי' הניחא לר"מ כו' ומסיק לכולה לכלרבי הוא לאתא ונראה לה"פ לולאי או בנבלת חיה טמאה כו' לפי פשוטה מלת טמאה לא קאי אחיה אלא אנבילה ובכל חיה מלבר הכתוב וכן פי' או בנבלת בהמה טמאה כלקאמר וכי טמאה מטמאה וטהורה לא מטמאה אלא לתלמולא מלייק ממלת טמאה דלא הוה צריך למכתביה אלא לדרוש מניה לאחיה קאי ולטמא עובר טמאה אתא ולמ"ד נמי לעובר טמאה טהור כוליה לכלרבי אתא וחיה לגופיה ואיילי לכתב טמאה בבהמה משום ג"ש כתב נמי בחיה והשתא כ"ע חיה לבקרא לגופיה אתא ומשמע בין טמאה ובין טהורה אלא לבהמה טהורה לא הוזכרה בהך פרשה לבהמה לכתיב בהאי קרא לג"ש אתא והא קאמר לכולהו כללי כלר' קאתא לכמו לאצטריך כללא לבהמה טמאה בכלל חיה טמאה ללמול מיניה יתורא לבהמה טמאה לג"ש ללמול אקרבן עולה ויורל לבהך פרשה לבטומאת קולש משתעי ה"נ אצטריך האי כללא לבהמה טהורה בכלל חיה טהורה לכתיב בהאי פרשתא לאינו חייב בה קרבן עולה ויורל אלא בטומאת קילש ולו"ק:

בד"ה מי לא עסקינן כו' אבל נרבא לסבר בית הסתרים הוי היכי מתרץ לברייתא כו' עכ"ל יש בזה לברים אחרים לרא"ש ז"ל ואולי נעלם ממנו לברי התוס' בזה הכא ובפ' יוצא לופן ושם בחילושינו הארכנו בזה ע"ש:

דף עא:

בד"ה אטו אנן מגבו כו' וי"ל לאלם נמי תוכו טהור מציל ואיכא למיעבל ק"ו כו' שאין גבו מציל כו' מציל תוכו על טהרה כו' עכ"ל פי' לגס כלי חרס טהור שאין מקבל טומאה מגבו וכן האלם אין מקבל מתוכו ונראה בכוונת לבריהס לולאי בכלי חרס בטהרה שבתוכו בין הגב ובין התוך הוא טהור וכמו שיש לתלות שהגב מציל כך יש לתלות שהתוך מציל והשתא ולאי אי הוה עבלינן ק"ו מגב כלי חרס הכי ומה כלי חרס אין גבו מציל בפני טומאה שבתוכו מציל על טהרה שבתוכו תוכו של אלם שמציל בפני טומאה שבתוכו אינו לין שיציל תוכו על טהרה שבתוכו איכא למפרך אלינא למה לגב כלי חרס שהוא טהור ולכך הוא מציל על הטהרה אבל האלם שאין גבו טהור לא יציל תוכו על טהרה שבתוכו אע"ג לאלם נמי תוכו טהור ליכא לאמויי תוך של אלם לגב כלי חרס לכן הוא לרך הפירכות למי יימר לן לשקולים הם ולהכי קאמר אטו אנן מגבו קאמרינן מתוכו קאמרינן לאית לן למיעבל ק"ו מתוך כלי חרס לתלינן ביה שהוא מציל על טהרה שבתוכו להשתא ליכא למפרך למה לתוך כלי חרס שהגב שהוא טהור אינו מניח לעבור הטומאה בתוכו ה"נ תוך של אלם איהו גופיה אינו מניח הטומאה לעבור בתוכו שהוא טהור ולא עליף תוך כלי חרס שמציל ע"י הגב שהוא טהור מתוך האלם לאיהו גופיה טהור ובתחלת הק"ו הוצרכו למימר שאין גבו מציל ולא קאמרי שאין תוכו מציל משום לאי הוה מציגו בשום מקום שהגב מציל ולאי להוה לן לתלות הצלת טהרה שבתוכו בגבו שהוא טהור אבל כיון שאין גבו מציל בפני טומאה שבתוכו בטהרה שבתוכו יש לתלות בהצלת התוך כמו שיש לתלות בגב ושפיר איכא למיעבל ק"ו מתוך ולו"ק:

בא"ד ואת שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל משא כו' עכ"ל פי' אינו בא לכלל מגע כהך לפכים קטנים וכהך קולית לפ' העור והרוטב שאינן באין כלל לילי מגע אבל לבר שבא לילי מגע אלא שאינו בא לטומאת מגע שפיר בא לכלל משא כמו בית הסתרים וק"ל:

בד"ה למאי הלכתא כו' ולפי זה לטומאת בגלים שהוא לבוש מחמת האלם כו' וקשה לבת"כ כו' היה עומל בפנים ופשט כו' היה עומל בחוץ ופשט כו' עכ"ל ובלאו פירושם לא הוה קשיא להו בהך מתני' גופה מרישא לסיפא לולאי להחמיר אית לן למימר להבגלים שהוא לבוש לבתר גברא גרירי אבל להקל למימר לבטלי אגביה לא אמרי' וק"ל:

בד"ה בלע טבעת כו' א"כ לא הויא אלא ראשון כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה כי קאמר רבה כו' מי לא עסקינן לאכל סמוך לשקיעת החמה כו' אפי' לאכול בתרומה ונוגעת בטומאה כו' עכ"ל ולפי זה למיירי קרא בטומאה קלה ניחא נמי לבר פלא כמו לר"י לבטומאה קלה לכ"ע על לכלב אלא ללעיל למאי לס"ל לרבה מולה בב' טבעות לטמא כמ"ש התוס' לעיל ולא איירי קרא בטומאה הוצרך לשנויי לבר פלא שלא בפניו מחזי חזיא ליה וכן הא לעביל ק"ו לעיל בטהרה בלועה לאינה מטמאה היינו נמי לרבה מולה בב' טבעות אבל השתא לאיירי קרא בב' טבעות אין אנו צריכין לק"ו ומהרש"ל כתב בזה לברים לחוקים ואין צורך ושוב מצאתי כלברינו בחילושי הרשב"א ע"ש וק"ל:

דף עב.

תד"ה גזירה שמא יוציא כו' ור"ע נמי לא פליג אלא בהוציא את ידו כו' עכ"ל פי' בהוציא את ידו מטמא אף הבלוע שעדיין בפנים כדמשמע במת בנפש אחזו מת שבנפש כו' ובהכי ניחא מ"ש התוס' גבי שמת עוברה במעיה כו' דאצטריך לק"ו לטהר בבהמה מה שבפנים משום דר' עקיבא מטמא לקמן עובר במעי אשה מה שבפנים אבל לידו שבחוץ ליכא התם ק"ו כלל ודו"ק:

בד"ה וחכ"א מגע כו' לכ"ע אדם שנוגע באבר שבחוץ טהור דאי מחייב כו' ולעיל דקתני הושיט כו' עכ"ל כדבריהם כן הוא ודאי דבההיא דרועה לטהור אף במגע באבר שבחוץ היינו לרבה לקמן דאמר דפליגי אף בעובר מת דשחיטה מהני לרבנן ואי מחיים הוה מטמא היכי מהני שחיטה אבל לרב חסדא דאמר לקמן דבעובר מת ל"ה אין שחיטה עושה ניפול איכא לאוקמי ההיא דרועה בפשיטות כיון דעובר מת מה שבחוץ מטמא אף שהבהמה מחיים אך יש לדקדק לדבריהם דמהיכא נפקא לן לטהר ברועה אף מה שבחוץ דמק"ו דקאמר לעיל אם הועילה אמו להתירו באכילה כו' לא אתי אלא מה שבפנים ולא אבר שבחוץ וי"ל דודאי מסברא לית לן לטמויי בהוציא ידו אף מה שבחוץ כיון דלא הוה כילוד אלא בהוציא ראשו אלא משום דרבי עקיבא מטמא עובר במעי אשה א"נ משום דכתיב הולך על כפיו היה לנו לטמאות אף מה שבפנים כמ"ש התוס' ואתא ק"ו לטהר מה שבפנים והולך על כפיו ע"כ מוקמינן ליה לדרשא אחריתא וממילא איטהר לן נמי אף מה שבחוץ לאוקמא אסברא ועוד נראה לרבה ודאי בלאו ק"ו לעיל מטהר אף מה שבחוץ והיינו מטעם דאמרי רבנן דשחיטת אמו מטהר כמו בטרפה אלא רב חסדא דהוא מרא דשמעתא לעיל דעביד קל וחומר לטהר מה שבפנים היינו לפי שיטתו לקמן דלא מטהר בעובר מת אבר שבפנים ודו"ק:

דף עב:

בפרש"י בד"ה ומה טמאה כו' מה טרפה שחיטתה מטהרתה אף בהמה טמאה כו' עכ"ל יראה לי דוקא דהאי תנא דת"כ דהוא תנא דברייתא לקמן דכמו דאי לאו קרא לטרפה דשחיטתה מטהרה הוה ילפינן ליה מבהמה טמאה דמטמאה דליכא למימר תאמר בטרפה שיש במינה שחיטה דהא בן שמונה חי יוכיח שיש במינו שחיטה ואין שחיטתה מטהרה ה"נ בהיפך אי לאו קרא לטמאה דאין שחיטה מטהרה הוה ילפינן מטרפה דשחיטתה מטהרה דע"כ אין הדבר תלוי ביש במינו שחיטה דבן ח' חי יוכיח כו' אבל לתנא דמתני' דלא יליף טרפה מבהמה טמאה ובן ח' חי דאין שחיטתו מטהר אינו יוכיח דהא אין במינו שחיטה מקרי ה"נ מה"ט ליכא למילף בהמה טמאה מטרפה כלל ודו"ק:

תוס' בד"ה אלא שאם כו' מדרס ומגע זב בבת כו' דקיל ממדרס להחמיר וא"ת כו' מאבר מן החי חישב כו' מר"מ דה"א רבי יוסי כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה בשעת פרישתן כו' כגון שחותך בסכין רחבה כו' עכ"ל ואין הסכין נטמא מבשר היוצא ומטמא שוב מה שבפנים בטומאה זו שאינו אלא משום גזירה ובההיא דהעור והרוטב שהסכין נטמאה מהאבר מ"מ הבשר שנוגע שוב בסכין אינו מקרי טמא אלא פסול דאין שני עושה שלישי בחולין וק"ל:

דף עג.

בא"ד דהכא אפילו נתזין בכל כחו מקבלין טומאה כו' עכ"ל ולפום הך סברא בההיא דהעור והרוטב ליכא לתרוצי כדלעיל דמיירי דנתזין בכל כחו אלא כמו שתירצו אחר כך דבעי לאוקמא בסכין רחבה וק"ל:

דף עג:

בד"ה מ"ט דר"י אליבא כו' דאין להם אלא מגעת כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה סל"א הואיל כו' דדוקא כשפירש צריך הכשר כו' עכ"ל ומיהו אף שאין צריך הכשר קודם שפירש מהני הכשרו שהיה קודם שפירש דלא בעי שוב הכשר משפירש כדתנן נשחטה הוכשרו בדמיה וק"ל:

בא"ד ולהכי אין צריכין הכשר שרץ כו' עכ"ל דהכשר מים לא שייך הכא במי חטאת אלא הכשר שרץ וק"ל:

דף עד.

בפרש"י בד"ה אכלו לזה האבר המדולדל עכ"ל דקדק לפרש כן דאכלו לזה משמע דוקא שאכל כל האבר לוקה ולא בשר הפורש ממנו דהשתא שפיר שמעינן מיניה דרב דמיתה עושה ניפול ולא משום נבילה מתרינן כו' כדמסיק ודו"ק:

בד"ה לעובר חי דיש במינו שחיטה מהניא כו' עכ"ל ליכא לפרושי אלא בעובר בן ח' חי דבבן ט' לר"מ טעון שחיטה כמו שהוכיחו התוס' ואע"ג דלתנא דמתני' ליכא בבן ח' חי יש במינו שחיטה ואף לתנא דברייתא דיש בבן ח' חי במינו שחיטה אגב אמו אפי' הכי אין שחיטתו מטהרתו איכא למימר כיון דבהאי עובר גופיה יש במינו שחיטה אגב שחיטת אמו עדיף טפי דאית לן למימר כיון דבהאי עובר גופיה מהניא שחיטה למה שבפנים מהניא גם לאבר היוצא מיהו בעובר מת ליכא למימר הכי מגו דמהני למה שבפנים מהני גם לאבר היוצא דלא שייך ביה יש במינו שחיטה אגב אמו כיון דמת הוא וה"נ אמרי' לקמן בן ח' חי יוכיח דאע"פ שיש במינו שחיטה אגב אמו כו' ולא קאמר הכי בבן ח' מת יוכיח כו' דלא שייך למימר ביה יש במינו שחיטה כיון שמת ודו"ק:

בד"ה טעון שחיטה לחלשים גרמי נשויה כו' עכ"ל עיין ברא"ש שהקשה לפירושו דא"כ בן ט' מת היכי שרי כו' ע"ש ובחידושי הרשב"א יישבו ע"ש:

דף עד:

תוס' בד"ה חלבו למאי (בק"ו) [בקו'] כו' אילימא חלבו דשליל כו' והא מפליג פליגי דשרי ר"י כו' עכ"ל הכא לא בעו לפרושי אילימא חלבו דשליל דלכ"ע שרי כמו שפירשו לקמן גבי אלא חלבו דגיד דא"כ לא הוה צריך לאתויי אלא ברייתא בתרייתא דקתני גבי חלבו דגיד לאוסר ר"מ ומכ"ש לאוסר בחלב דשליל גופיה ודו"ק:

(בד"ה חלבו למאי כו') [בא"ד] למעוטיה דמו דהוי לכ"ע בכרת משום כו' עכ"ל היינו לר' יוחנן דאמר אף המתיר בחלבו אוסר בדמו ולמאי דמסיק דלא על עסקי אכילה בלבד אתמר לאו דבכל עסקי אכילה פליגי דהא באכילת דם לא פליגי אלא דבקצת עסקי אכילה פליגי ולאפוקי משאר דברים דלא פליגי בהו כלל וכצ"ל לקמן גבי טומאת אוכלין לר"י דמונין בו ראשון ושני ודו"ק:

בד"ה לגמר שה שה מפסח כו' דאין פודין בשחוטה כדאמר בפ"ק דבכורות עכ"ל היינו הא דאין פודין בשחוטה גמר התם שה שה מפסח ופסח כיון דבעי שחיטה אסור דבן פקועה דאין בו שחיטה ומיהו פרש"י בזה קצת מגומגם דמעיקרא פי' דמשום פסול יוצא דופן נגעו בו דילף שה שה מפסח ולבסוף פירש ומסתברא דהאי ממעט לכבשרא בדקולא כו' משמע מזה דמשום דאין פודין בשחוטה נגעו בה יש ליישב בדוחק ודו"ק:

פרש"י בד"ה אבעיא להו נטמא כו' ובן ט' חי שבבטנה כו' עכ"ל היינו לרבנן דמתני' וה"ה דמבעיא להו בבן ח' חי לכ"ע דהאי מתני' דמקשי מינה ר"ל לר"י בבן ח' חי איירי כמו שהוכיחו התוס' לעיל דבן ט' חי לר"מ טעון שחיטה ועיקר הקושיא מר"מ דאמר הבשר מגע נבילה אבל לרבנן דאמרי מגע טרפה ולקדשים לא קשיא מידי דאימא חיבת קודש מכשרתן וכ"כ בעל המאור ע"ש וק"ל:

דף עה.

תד"ה ר"י אמר חלבו כו' ה"מ לאחר שחיטה דניתר בשחיטת אמו עכ"ל וכה"ג פרש"י ויש לדקדק דא"כ מאי קא מותיב ליה ר"ל לר"י מהך דאשם מוצא מכלל שליל אלא לדידך ניקרב הא הך דאשם בלאחר שחיטה קמיירי ומודה ביה ר"י דלענין אכילה נמי לאו חלב הוא והרשב"א בחידושיו פרק ג"ה תירץ כיון דר"י סבר חלשים גרמי חלב מקרי ניקרב אלא לענין אכילה מיעטיה קרא לאחר שחיטת אמו מבבהמה תאכלו והוא דוחק דאימא לענין קרבן נמי מיעטיה קרא דאשם מוצא כו' ועוד נ"ל לתרץ לפי מה שכתב הרא"ש דמלתייהו אזלא נמי לר"מ דר"ל נמי מני סבר כר"מ דאוסר ה"מ לאחר שחיטה שיצא חי לאויר העולם דהשתא לר"מ פריך ליה ר"ל שפיר לר"י מהך דאשם מוצא מכלל כו' דמסתמא הך ברייתא אתיא ככ"ע ודו"ק:

דף עה:

בתוס' בד"ה אף בחול שואלו כו' ואי אומר אמת אמאי לא יאכל מפני שאין שבת עליו באימה כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה אמאי לא יאכל מאחר שאימת שבת עליו כו' עכ"ל ואין זה נכון להגיה כל הספרים בתוס' דהכא ופ' הקומץ ובפי' הר"ש במס' דמאי פ"ד אבל יש לקיים כל הספרים והוא תירוץ לקושייתו כמו בשאר הקושיות בזה אשר שם דמשנינן ליה וה"פ דאע"ג דביום השבת אנו אומרים דמאימת שבת אומר אמת מאחר שעבר השבת יש לנו לומר שזה האיש לא היה שבת עליו באימה ולא אמר אמת כיון דאפשר בתיקון לעשר אז במ"ש וכה"ג אמרינן דשואלו בחול לא יאכל בשבת למ"ד מפני כבוד שבת דלא אמרו אלא בשוגג כו' והיינו דמקודם שבת היה אפשר לתקן ולא תיקן הוה מזיד ודו"ק:

דף עו.

בפרש"י בד"ה למטה מן הארכובה כו' למטה הימנה ומכל עצם האמצעי כו' דלמטה ממש ליכא למימר כו' וכ"ש בגובהו כו' עכ"ל לרווחא דמלתא כתב כך דקושטא הוא דהאי ליתא כיון דבצומת הגידין טרפה וכ"ש בגובהו מיהו בלאו הכי נמי אי קאי למטה מארכובה עליונה ע"כ דלמטה לאו ממש מיד אלא למטה הימנו ומכל עצם האמצעי כיון דזימנין טרפה כגון בצומת הגידין כפרש"י בהדיא באידך לישנא דמתני רב פפא ועוד נראה לפי מ"ש התוס' דלעולא ניחא דה"מ מפרש נמי מן הארכובה ולמטה מיד אע"ג דזמנין דטרפה כגון בצומת הגידין הוצרך להוכיח הכא דליכא לפרושי הכי למאי דס"ל לכ"ש בגובהו ואין להקשות לפום הך סברא דאית ליה לכ"ש (בהו) [בגובהו] מאי קאמר אמאי לא אמרי ליה למעלה למעלה מצומת הגידין הא אכתי תקשי ליתני ניטלו צומת הגידין וכ"ש נחתכו בגובהו די"ל דאצטריך ליה למתני דבגובה טרפה משום דלא נימא כסברת עולא כדמסיק טרפות קא מדמי' כו' ולא הוי כ"ש ועי"ל דמאי דקמפרש למעלה למעלה מצומת הגידין איכא למימר דלא זו אף זו קתני דלא זו חתוכה בגובה אלא אף בצומת הגידין טרפה אבל למאי דמפרש ליה נחתכו מיד במקום צומת הגידין שפיר תקשי ליה דלא ליתני אלא ניטלו צומת הגידין דלא שייך בהא לא זו אף זו כיון דנחתכו בכלל ניטל צומת הגידין הוא וכה"ג כתבו התוס' אהא דר"פ מפנין השתא ה' מפנין ד' מבעיא דלא שייך למימר ביה לא זו אף זו וק"ל:

בד"ה למטה. דמתני' לאו למטה כו' מאותה ארכובה ומעצם אמצעי כולו כו' עכ"ל וכן פי' הרא"ש דעולא עצם אמצעי כולו נקרא ארכובה ויש לדקדק מי הכריחו למימר ארכובה גופה כדעולא דכה"ג המ"ל דארכובה תחתונה דלמטה כשרה כ"מ שיחתך ולמעלה לאו מיד קאמר דהא בעצם אמצעי זימנין דכשרה אלא למעלה מאותה ארכובה ומעצם אמצעי כולו דהיינו בעצם קוליות ודאי טרפה וי"ל דעצם אמצעי כולו לא הוזכר במתני' אלא צומת הגידין הוזכרו והשתא לגבי למטה איכא למימר למטה מארכובה עליונה ומצומת הגידין קאמר דהיינו עצם אמצעי כולו דתחלתו ארכובה עליונה וסופו צומת הגידין אבל גבי למעלה ליכא למימר הכי למעלה מארכובה ומצומת הגידין דלאו היינו עצם אמצעי כולו וא"כ תיטרף גם אחר הצומת הגידין בגובהו וק"ל:

דף עו:

גמ' וא"ל מאי רובו רוב כל א' וא' כו' ודברי הרא"ש בזה קשים להולמם וצריכין עיון ע"ש:

תוס' בד"ה ואם לאו זה וזה אסור כו' ואגב סיפא נקט נחתכו דלמטה כו' עכ"ל פי' בסיפא דהיינו דלמעלה אגב רישא דיליה דהיינו למטה נקט נחתכו והלשון קצת מגומגם ודו"ק:

דף עז.

תד"ה אל תקניטוני כו' משמע לפי הירושלמי דבכ"מ אזיל בתר השתא כו' עכ"ל מיהו תלמודא דידן לא ס"ל הכי דא"כ מאי קא"ל רב פפא לרבא ר"ל ואיסורא דאורייתא הא ר"ל גופיה מודה בכ"מ דהוי כשר חוץ מלגבי פסח ודו"ק:

בד"ה בלשון יחיד כו' וי"ל דמסתמא הדר ביה לגבי חבריה עכ"ל פי' דהיינו בפסח דפליג ר"ל עליה בההיא משא"כ בטומאת אוכלין דלא פליג ר"ל עליה דר"י בההיא וק"ל:

דף עז:

בד"ה בנבלתה ולא בעור ולא בעצמות כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה הריני מטיל כו' וי"ל דברייתא דקתני שמא היינו בשליא הבאה אחר הולד כו' עכ"ל בפ' המפלת בתוס' דבריהם יותר מבוארים ומה שיש לדקדק בזה ע"ש בחידושנו ודו"ק:

דף עח.

בפרש"י בד"ה שניהם כשרים משום דבעי למיתני סיפא שניהם פסולין ובגמרא מפרש אמאי נקטינהו עכ"ל כצ"ל מפי' ישן ופי' דבגמרא מפרש בכל הפסולים דאמאי נקטינהו וק"ל:

תוס' בד"ה מנין לאותו ואת בנו כו' ונראה למעיקרא קשיא כו' דליכא למימר כו' דא"כ ניכתביה כו' לפי המסקנא צריך לומר לשור כו' עכ"ל והך שור דרשא מצינו למימר דהיינו דנכתב בענין דקדשים מעט חיה כמ"ש התוס' לקמן והיינו לפי המסקנא דוי"ו מוסיף על ענין ראשון אבל לפום סברא דהשתא לית לן למימר הכי אלא דלכך לא נכתב בעלמא כדי לאפסוקי לגמרי ולמעט קדשים ומדבריהם נראה שהוכרחו לכל זה לפי תירוצם למעיקרא קא קשיא ליה מנין לאותו כו' משום דשור הפסיק הענין כו' אבל בשמעתין למקשה ואימא בחולין אין במוקדשין לא כו' ניחא בלאו הכי ואפשר דהיינו משום דהמקשה היה סבר דשור הפסיק הענין לגמרי למעט קדשים דהשתא לא תקשי ליה אי מה קדשים כלאים לא כו' דאי לא הפסיק לגמרי אכתי תקשי לן כלאים לחולין לא כדפריך בתר הך דקאמר ושור מוסיף כו' לא הפסיק לגמרי אי מה קדשים כלאים כו' אבל תנא דברייתא דודאי ידע הך דרשא דאו לרבות כלאים לא ס"ל שור הפסיק הענין לגמרי למעט קדשים אלא דלא תימא מוקדשין דוקא ולכך הוצרכו לומר דא"כ ניכתביה בעלמא כו' ודו"ק:

דף עח:

גמרא אלא לחנניה דלא מייתר ליה אותו כו' מיהו בנו אף על גב דלא מייתר לכ"ע לאצטריך למי שבנו כרוך אחריו מכל מקום משתמעי מיניה נמי לחלק לחד משמע ולאו דוקא בנו דה"ה בן נמי חד משמע כדמוכח מדברי התוס' לקמן ודו"ק:

תוס' בד"ה זה בנה אב כו' וע"ק דבאותו ואת בנו כו' נמעט טרפה מבנין אב כו' עכ"ל אבל מדנכתב בענין קדשים ליכא למעוטי טרפה דבכלאים שפיר קאמר אי מה קדשים כלאים לא כו' דאע"ג דשייך כלאים בוולדות קדשים למאן דאמר במעי אמן הן קדושים מ"מ בגופן של קדשים לא שייך משא"כ טרפה דשייך בהוקדשה ואח"כ נטרפה וק"ל:

בא"ד לר"א למתיר בכלאים בנין אב דרבא למאי הלכתא ולא קאמר כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה על שיפרוט כו' דהא אצטריך כדפי' אלא מסברא לנפשיה כו' עכ"ל ואע"ג דאצטריך לר' יונתן יחדיו דלא נימא כל אחד בפני עצמו הני דרשות נמי משתמע מניה דלא מקרי יחדיו אלא בכה"ג וק"ל:

דף עט.

תד"ה עייל לי הנך כו' דמספקי ליה לר"א אי אתא לחלק או לחייב במתנות כו' עכ"ל והיינו לפי מה שכתבו בסמוך דההיא סוגיא דפרק הזרוע לא איתפרשא אלא לפלוגי בתיש הבא על הצביה כר' יוחנן התם אבל למאי דמסיק הכא דצבי הבא על התיישה פליגי ליכא למימר הכי דהא אי אתא קרא נמי חלק חייב בכוליה מתנות ואין להקשות כיון דבתיש הבא על הצביה איירי התם א"כ מי הכריח לן מימר דר"א מספקא ליה דהא איכא למימר כדבעי למימר בשמעתין מעיקרא דר"א פוטר ממתנות משום דלא חייש לזרע אב ורבנן מחייבי בכולי' מתנות מרבויא דקרא דיש לומר דמדאסר ר"א חלב כמ"ש התוס' לקמן ע"כ דמספקא ליה אי חיישי' לזרע אב והיינו לחד תירוצא שכתבו התוס' לקמן מההיא דחלב נמי ה"מ תלמודא בשמעתין נמי להוכיח דר"א מספקא ליה אבל להאי תירוצא שכתבו התוס' לקמן דשאני חלב דרבי קרא ודאי דאיכא למימר לר' יוחנן דר"א לא מספקא ליה אלא דלא חייש זרע אב כלל ודו"ק:

בא"ד ומיהו קשה בתיש הבא כו' אמאי פטר ר"א מכיסוי כו' עכ"ל השתא לר' יוחנן קשיא להו הכי למפרש לפלוגתייהו לפי האמת בתיש הבא על הצביה אבל בשמעתין דבעי' נמי למימר הכי וקאמר בשלמא לר"א דפטר כו' לא קשיא להו דלר"א נמי תקשה ליה אמאי פטר מכיסוי הדם דלא נחית תלמודא הכא אלא לענין מתנות דבהך ברייתא דמייתינן הכא לא הוזכר כלל דין כיסוי דם ודו"ק:

דף עט:

גמרא אלא לרבנן נהי דקסברי שה כו' לימא ליה אייתי ראיה דחוששין כו' ולא בעי למימר דרבנן ס"ל דאי חוששין לזרע האב ומתני' דכיסוי הדם כר"א דמספקא ליה כדמסיק דניחא ליה לאוקומי כרבנן כפרש"י לקמן ולמאי דאסיק דבצבי הבא על התיישה פליגי לא בעי למימר דר"א ס"ל ודאי חוששין ניחא ליה למימר דלא פליגי אלא בשה ומקצת שה אבל בחוששין לכ"ע מספקא ליה ועוד דהשתא דר"א נמי מספקא ליה איכא לאוקמא מתני' דכיסוי הדם נמי כוותיה ובתיש הבא על הצביה ודו"ק:

פרש"י בד"ה אין שוחטין כו' ולחות י"ט מספק אם שחטו הס"ד ואחר כך מ"ה לשחוט כו' כצ"ל:

בד"ה אי לרבנן דאמרי אין חוששין בר כיסוי הוא עכ"ל כצ"ל:

דף פ.

בד"ה [מתקיף לה וכו'] דלמא מינא דאקו כו' או זמר הנך דלא בקיאינן בהו כו' עכ"ל דקדק לפרש הנך דלא בקיאינן בהו דאי בקיאינן בהו כיון דהאי עז הבר לא ממש אקו או תאו או דזמר ניהו לית לן למימר דמינא דהני ניהו אלא מינא דעז משום דנקרא עז אבל כיון דלא בקיאינן בהו אית לן למימר דהני ממש ניהו אע"ג דנקרא עז נשתנה שמו בפי עולם ולאו מינא דעז ודו"ק:

תוס' בד"ה מדחשיב ליה כו' משמע דאי לאו דחשיב ליה בהדי חיות כו' עכ"ל לעיל נמי קאמרינן והני מדלא חשיב ליה בהדי חיות וכו' מה"ט נמי קאמר דעז ניהו משום דנקרא עז אלא דהכא לפי סברת המקשה הוכיחו דכ"ע אית להו הך סברא ולמאי דמסיק נמי ודלמא מינא דאקו או דתאו או דזמר ניהו באיל הבר ודאי נמי איכא למימר הכי דמינא דאקו או דתאו או דזמר ניהו ודו"ק:

בד"ה הראשון חייב כרת כו' דלא כרבי יצחק אתיא דאמר פ' אלו הן הלוקין חייבי כריתות שלקו כו' עכ"ל פי' דלא כהאי תירוצא דהתם דאמר דהך מתני' דמגילה אלא שזה זדונו בידי אדם וזה בכרת כרבי יצחק אתיא דאליביה ליכא מאן דפליג על ר' חנניא בן גמליאל דסבר התם דחייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתות אלא כהאי תירוצא דהך [מתני'] דמגילה לא אתיא כר' יצחק אלא דאיכא מאן דפליג על ר' חנניא וסבר לא נפטרו מידי כריתות ודו"ק:

דף פ:

בד"ה שחיטה שאינה כו' ועוד דבהדיא תנן בפרק בתרא דזבחים כו' רש"א הרי הן בל"ת כו' ועובר בלאו דלא תשחטו עכ"ל (א) לא ידענא מי הגיד להם דלא תעשה דקאמר היינו הלאו דלא תשחטו ולמה לא נאמר דהיינו הך דמתני' ממש דמייתינן לקמן בשמעתין ומקשינן מינה לרב המנונא דקתני בה אותו את בנו כו' רש"א שני בל"ת דההוא הלאו היינו לאו דלא תעשון דמלקינן עלי' אף אי לא חשיב שחיטה כנראה מדבריהם לקמן ואפשר דהוה משמע להו מדקתני אותו ואת בנו ומחוסר זמן דתרי מילי נינהו ומדמחוסר זמן היינו הלאו דלא תעשון הוי אותו ואת בנו ממש לאו דלא תשחטו ויש לישב עוד בע"א בדוחק וצ"ע ודו"ק:

בא"ד דלא מוכח הכא אלא מן הראשון כו' והרי הוא כאילו מיקטל כו' עכ"ל אבל מן השני ליכא להוכיח מה"ט כיון דשחיטת קדשים אינה ראויה הוה כאילו מקטל קטלה וליכא שחיטה כלל דע"כ כיון דר"ש סבר כשהראשון חולין והשני קדשים לאותו ואת בנו נוהג בו גזירת הכתוב הוא דלילקי אע"ג דהוי שחיטת שני שאינה ראויה כמ"ש לעיל דהכי איירי קרא שהראשון חולין והשני קדשים אלא דהכא מוכח מן הראשון מיהו למאי דמסיק דהוי התראת ספק ולמלקות קאמר ודאי דמשני מוכח כנראה מפרש"י לקמן וכן מוכח מהא דקאמר גבי חולין ואח"כ שלמים דפטור נמי משום התראת ספק שמא לא יזרוק ובראשון שהיה חולין לא שייך שמא לא יזרוק ואע"ג דגזירת הכתוב דלילקי דקמא שמיא גליא אבל אנן לא מלקינן ליה כיון דספק לן שמא לא יזרוק אבל דבמיתה ומלקות נמי פליגי אפרש לה ומדברי מהרש"ל נראה שהבין לקמן בתוס' שכתבו במסקנא דהכא כו' דליכא מלקות משום דהוי התראת ספק כו' למחוסר זמן הוא ואין ראוי לזרוק כו' דהיינו הראשון לאחר ששחט את השני וא"א לומר כן כמו שהוכחנו מההיא דחולין ואח"כ שלמים דליכא למימר ביה אינו ראוי לזרוק אלא בשני ודעת רש"י לית ליה האי סברא שכתבו התוס' דגזירת הכתוב הוא דלילקי אע"ג דלאו שחיטה ראויה היא דא"כ הוה צריך לפרש דהא שחיטת ראשון אינה ראויה כו' אלא דמשני נמי ה"מ לאוכוחי הכי וצ"ע ודו"ק:

דף פא.

תד"ה יום להרצאה כו' ושמא ר' זירא דהכא כו' עכ"ל פי' דהמקשה אפשר דהוה ידע דר' זירא ס"ל כרב נחמן ב"י כו' ודו"ק:

בא"ד יום להרצאה וא"ת וכו' ותימה לר"ש דאית ליה הכי בהמזבח מקדש כו' עכ"ל מהרש"ל פי' עלה למחוסר זמן ירד נ"ל עכ"ל וליתא התם הכי דבמחוסר זמן לא פליגי ולכ"ע ירד אלא דבלינה אית ליה לר"ש אם עלה לא ירד כיון שהיה פסולו בקודש ור' יהודה פליג עליה התם דבלינה נמי אם עלה ירד וא"כ דר' אפוטרוקי ע"כ כר"ש דלר"י ליכא נפקותא בין מחוסר זמן ובין לינה ואכתי תקשה ליה מביום צוותו נפקא וק"ל:

בד"ה עולה לאו בת אכילה היא כו' א"כ ל"ל לר"ש גבי כו' כצ"ל:

דף פא:

בפרש"י בד"ה חייבי מיתות שוגגין כו' ויש בה עוד חיוב ד"א כגון מלקות כו' או יש בה חיוב ממון עכ"ל היינו למאי דמסיק דשמעינן ממימרא דהכא דהאי חייבי מיתות שוגגין וד"א דקאמר משמע בין מיתה וממון בין מלקות וממון מיהו אי לאו מימרא דהכא לא הוה שמעינן מחייבי מיתות שוגגין וד"א אלא ממון דומיא דחייבי מלקות שוגגין וד"א דהאי ד"א לא משמע אלא ממון ודו"ק:

תוס' בד"ה כיון דאילו אתרו ביה כו' ומיהו משום דגבי מזיד איכא קרא דלא עבדינן כו' עכ"ל ר"ל דודאי ניחא ליה לתלמודא הכא למיעבד הך צריכותא דפלוגתייהו בחדא סברא אלא דהתם גבי מזיד דהוצרך למיעבד צריכותא אתרי קראי הוצרך לדחוק למיעבד צריכותא אחרינא בסברא מהופכת ודו"ק:

בא"ד ה"א דוקא התם פטור מלתא דבי חזקיה אבל במלקות אימא לא כו' עכ"ל (לפי' דהא) (פי' ה"א) דוקא בממון ומיתה מלתא דבי חזקיה ומשום דחד בגופא וחד בממונא לא עבדינן אבל במלקות אימא דמודה דחייב דמיתה אריכתא היא קמ"ל דניליף מלקות מממון כי היכי דלא אלקת בממון ה"נ במלקות ואע"ג דבמזיד אצטריך קרא נמי למלקות מ"מ כיון דגלי לן במזיד דאין חילוק בין ממון למלקות אית לן למימר נמי הכי בשוגג דאין חילוק ודו"ק:

בד"ה פרה מטמאה כו' וכן משמע בפ' טבול יום ובמרובה מפרש וגרסי' מטמאה ולא מיטמאה כו' אין נפקותא כיון דחשיבא אוכל כו' לסופו ליטמא טומאה חמורה ובמרובה מפורש באורך כו' עכ"ל כצ"ל ובתוס' שלפנינו בדפוס ישן יש עירבוב שהקדימו המאוחר ובדפוס חדש מחקו ובמרובה מפורש מדברי התוס' ואין צורך דר"ל ובתוס' דמרובה מפורש מהו הראייה מפ' טבול יום ע"ש וכן מ"ש אהא דגרסי' מטמא כו' ובמרובה מפורש באורך דבריהם בזה ע"ש:

בד"ה הואיל והיתה לה שעת כו' למשמע דהשתא לאו בת פדייה היא והא אית ליה לר"ש כו' עכ"ל יש לדקדק דבלאו הך דקאמר ר"ש דקדשי בדק הבית לא הוי בכלל העמדה והערכה תקשי להו בפשיטות מהך דהכא דאומר היה ר"ש פרה נפלית על גב מערכתה דהיינו לאחר שנשחטה וא"כ אמאי קאמר והיתה לה שעת הכושר למשמע דהשתא לאו בת פדייה היא ואפשר לומר דאיכא למימר הא דנפלית ע"ג מערכתה היינו כשעדיין היא מפרכסת דהויא בת העמדה והערכה כדאמרינן בפ"ה והשתא שפיר קאמר דלאחר כך נמי מטמאה טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר אבל מההיא דשבועות קשיא להו שפיר דלעולם היא בת פדייה כיון דלא בעי העמדה והערכה וק"ל:

דף פב.

בפרש"י בד"ה ואמר ר"ל אומר כו' אם יגע בטומאה כו' שאינן נוגעין בנבילה אלא בבצק עכ"ל מפי' נראה שכתב שאין נוגעין בנבילה כו' שהוא מפרש ההיא דכריתות נמי בשיש כזית בנבילה דאז אי הוה נוגעים בנבילה אוכלין אחריני נטמאו ומ"ש בתחלה אם יגע בטומאה היינו כיון דלית בבצק כביצה אלא ע"י צירוף הנבילה לית לן למימר דמטמא ומצטרף אבל התוס' בפ' מרובה הקשו עליו דיכול להיות מטמא ומצטרף ע"ש ודו"ק:

בד"ה אלא הא תירוצא כו' והא דתנן תנא ותרעה בעדר מקשינן לה בכריתות כו' עכ"ל ליכא לתרוצי כדמשנינן כאן קודם ירידה כו' דמתני' דכריתות מוכחא דלא מיתסרא מחיים כמ"ש גם התוס' וק"ל:

בד"ה הרי כאן שנים כו' כיצד בת ואם ובת דאי אם כו' עכ"ל לפי פירושם בת ואם ובת היינו באם ושני בניה ושחט האם באמצע שני בניה מיהו תלמודא לא נקט לה בענין זה אלא בבת ואם ובת בתה וכן מצאתי בספרים ישנים מדויקים בפרש"י כיצד בת ואם ובת בתה כו' וכצ"ל:

תוס' בד"ה גמר קיחה קיחה כו' דהא איהו יליף מכשיר ממכפר דקסבר ירידתה לנחל כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דמדקסבר ירידתה לנחל איתן אוסרת' אין זה מוכרח דיליף מכשיר ממכפר אלא לאוסר לה משום דכתיב בה כפרה כקדשים אבל בפשיטות ה"ל לאקשויי כיון דלא קסבר רבי ינאי אלא כתנא דבי ר' ישמעאל לא ה"ל למילף דמתסרא מחיים משום דכתיב בה כפרה כקדשים אלא דה"ל ר"י למילף מכשיר ממכפר כתנא דבי רבי ישמעאל ובדפוסים חדשים מחקו כל קושיא זו מדברי התוס' ולא ידענא למה ודו"ק:

דף פב:

גמרא להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דגופין מוחלקין פטרי כו' וה"ה דהמ"ל להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דהוי כשני שמות אותו ואת בנו ובנו ואותו פטרי רבנן כמ"ש התוס' למה"ט פליגי בסיפא ולא נקט פלוגתייהו ברישא אלא לנקט תלמודא הך סברא דגופין מוחלקין דהא ברישא ליכא ב' שמות נמי פליג סומכוס כלמוכח מן התוספתא שהביא רש"י ז"ל ודו"ק:

בפרש"י בל"ה בבת א' בילו א' חטה וחרצן ובילו אחת שעורה וחרצן עכ"ל בחנס נקט בכה"ג דבילו א' חטה וחרצן וכן בשניה חטה וחרצן נמי הוי כעין ב' זיתים וק"ע ודו"ק:

תוס' בל"ה ולאפוקי מדר' יאשיה כו' ולהכי לא מני לאוקמא כלאים בבת אחת כו' דהא לר' יאשיה נמי לקי תרתי כו' וחלב לזה אין לו כו' זה בזה אין מעשרין כו' עכ"ל כצ"ל פי' אבל אי לא הוי לקי לר' יאשיה אכלאי זרעים בחטה ושעורה הכא דאיכא חרצן בהדייהו לא הוי לקי תרתי דכלאי זרעים וכלאי כרם חד גוונא הוא דלא מחייב נמי אכלאי זרעים אלא בדאיכא נמי חרצן בהדייהו ולא הוי לקי אהני ב' לאוי אלא חדא וכן מוכח מירושלמי שהביאו ודו"ק:

דף פג.

גמ' אלא פשיטא בבת א' כו' לפוס מאי דס"ד השתא לא הוי מצי למנקט פלוגתייהו בירך א' ואכל ממנו שני זיתים דלת"ק דסבר כסומכוס סופג פ' ולר"י סופג מ' משום דפשיטא ליה דבימין דא"כ ממלתיה דת"ק לא הוה ידענא דסבר כר"י כפרש"י דלוקא בימין דאין סברא למיתני בהדיא ימין מיהו מתוך הסוגיא דפרק ג"ה דקאמר דתרווייהו לאיסורא ולר' יהודה אצטריך כו' משמע דת"ק דר"י לא סבר נמי בהא כר' יהודה דלוקא ימין אלא משום רבותא דר' יהודה לחוד נקט שתי בהמות וע"ש ודו"ק:

בפרש"י בל"ה דלית ביה כזית בקמא כו' ואין נראה בעיני שיהיו ב' התראות מצטרפות כו' בתוך כדי אכילת פרס היינו בת א' כו' עכ"ל דליכא לפרושי דליכא כזית בחד מינייהו ובהכי פליגי דלת"ק דמחייב אכל בריה ובריה חייב שתים בב' התראות כמו בב' זיתים בהעלם א' ולר"י דלא מחייב אבריה מצטרפות בכדי אכילת פרס וחייב א' דא"כ לא ה"ל לתלמודא למימר דפליגי בזה אחר זה דהא לר"י הוה בת אחת ושוב ראיתי בחידושי הרשב"א שהוא פירש כן וכן נראה מפרש"י בפ' ג"ה שהוא מפרש כן אלא דהכא ס"ל דליכא לפרושי הכי דלר"י לא הוה בזה אחר זה כמ"ש מיהו ק"ק לפרש"י אמאי לא מוקי לה תלמודא הכא בכה"ג דלא הוי בכל חד מינייהו כזית אלא ע"י צירוף דלת"ק הוי בזה אחר זה ולר"י הוה בת אחת ויש ליישב ודו"ק:

דף פג:

בפרש"י בל"ה ואין שוחטין כו' ומספיקא לא מחללינן י"ט אם שחטו עכ"ל הל"א כצ"ל:

תוס' בל"ה שחט חיה כו' תימה דליגרריה ולכסייה וכן בהמה וא"כ חיה כו' עכ"ל דע"כ ליכא למפטריה משום דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו כדבעי למימר מעיקרא כיון דאפשר בגרירה בההיא דסכין דחייב לכסות למעלה ע"י גרירה דאין סברא לחלק בין למעלה בין למטה דתרווייהו מקרא דבעפר נפקא וק"ל:

בד"ה אין בילה מעכבת כו' דסברא הוא בכל כי הני שיש שום דרשא כו' עכ"ל כצ"ל:

דף פד.

גמרא קי"ל חיה בכלל כו' אימא נמי בהמה בכלל חיה ?נכסוי כו' מהך גופא דבהמה בכלל חיה ניצירה בלאמרי' בפ' בהמה המקשה המ"ל לאימא נמי בהמה בכלל חיה לכסוי כו' אלא דהך דרשא אינה פשוטה דרבנן פליגי עליה דר"מ התם משא"כ הך דרשא דחיה בכלל בהמה לסימנין דרשא פשוטה לכ"ע ודו"ק:

תוס' בל"ה מה חיה שאינה קודש כו' קדשים בחוץ ר"מ מחייב כו' עכ"ל ולר"ש נמי קדשים בחוץ לא אצטריך קרא לשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ולא אצטריך האי הקישא למה חיה שאינו קודש כו' אלא למעט עוף קודש שבפנים ואע"ג דחיה נמי שאינו קודש בפנים לא בעי כסוי דהוי חולין בעזרה דלא צריך כסוי לר"ש צ"ל דה"ק למה חיה לא תמצא בו כסוי אלא באינו קודש ובחוץ אף עוף כן ולאפוקי עוף קודש אף שבפנים ודו"ק:

בד"ה עשרה מנה כו' במדרש אומר אורחים יום ראשון אווזים כו' עכ"ל כצ"ל וכ"ה בספרים מלוייקים והכי איתא במדרש ילקוט והביאו רש"י בחומש סוף פרשת פנחס שאם ילך אדם לאכסניא יום א' מאכילו עופות כו' עכ"ל ע"ש:

דף פד:

בד"ה בתורי ר"ח גרס בתורי פי' בקרים כו' עכ"ל פי' הפועלים המוליכין השוורים לחרישה נקראין תורי כמו שתאמר מן חמור חמרי כך תאמר בלשון עברי מן בקר בקרי ובלשון ארמי מן תור תורי על הפועלים ועיין בתוס' פי' אלו מציאות וק"ל:

בד"ה כסוי שאין ולאו דוחה כו' אבל טעמא למפרש התם דבלקר נעוץ כו' אתי ק"ו דהכא שפיר כו' מ"מ אסרו משום טורח אינו דין כו' משום איסור גומא כו' עכ"ל דבריהם צריכין ביאור והוא דמאי דבעי רבה למימר התם טעמא דאין שוחט כוי בי"ט דאפר כירה מוכן נולאי ואין מוכן לספק הוי טעמא משום דבספק לא התירו אפי' בדקר נעוץ משום איסור גומא דרבנן ולפי זה אתי ק"ו דהכא שפיר דאיכא למימר נפוס הכי דהא דבשבת אסור אפי' הכינו מבע"י בדקר נעוץ לאו משום איסור טורח אלא משום איסור גומא ואהא הקשו דהאי תירוצא לא קאי התם כדפרכינן לספק מ"ט לא משום דקעביד גומא ולאי נמי כו' וא"כ בספק נמי שרי בדאיכא דקר נעוץ וליכא למיסר משום איסור גומא בספק אלא כלמסיק אי משום מוקצה דלעתו נולאי כו' ואי משום איסור חלב והני טעמי לא שייכא בשבת דאפי' מבע"י אסור בשבת דהיינו דקר נעוץ ואהא תירצו לי"ל בדוחק ק"ו הכי כו' ניחא לן למימר דבין למאי דבעי למימר מעיקרא דאסרו ספק משום איסור גומא בין למאי דמסיק דאסרו ספק משום מוקצה דבשבת לא אסרו אלא משום טורח ואינו דין שאין ספק דוחה י"ט משום איסור גומא למאי דס"ל למעיקרא דמשום איסור גומא אסרו ספק וכן אינו דין למסקנא שאין ספק דוחה י"ט משום מוקצה והדברים ברורים למבין ודו"ק:

בד"ה תקיעת שופר כו' א"נ ה"ק כו' שמא יעבירנו כו' דאיכא נמי איסורא דרבנן בתקיעה שהיא חכמה כו' עכ"ל יש לדקדק דהיכי קעביד ק"ו לאסור בספק י"ט משום איסור תקיעה גופה הא מהיכא דקמבעי למיעבד ק"ו משבת לא אסרו משום איסור תקיעה גופה דא"כ נ"ל התם טעמא דשמא יעבירנו כיון דאיכא לאוסרו נמי משום איסור תקיעה גופה ואפשר לומר משום אינך דקאמר התם נמי בלולב ומגילה דאינן דוחין שבת נקט טעמא דשמא יעבירנו ודו"ק:

דף פה.

תד"ה לנין שחיטה משחיטה כו' וי"ל דהתם לנין טביחה בעבירה משחיטה לעבירה והכא אצטריך כו' דהויא שחיטת היתר כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דה"נ הכא אמאי יליף שחיטה משחיטה הא ניחא לן למימר לנין שחיטה דהיתירא מטביחה דהיתירא ואין לנין שחיטה דהיתירא משחיטה לאיסורא די"ל דהכא כיון דהויא נמי שחיטה לעבירה בנמצאת השניה טרפה ופשיטא לית לן לפלוגי בטרפה באותו ואת בנו בין שחיטה לעבירה ובין שחיטה דהיתירא אלא אי למיזל לדון לעבירה מעבירה וכיון דגלי קרא בעבירה ה"נ אית לן למימר בהיתירא אלא או למיזל לאידך גיסא לדון דהיתירא מהיתירא וכיון דגלי בהיתירא ה"ה בעבירה וקאמר דניחא לן למילף עבירה מעבירה משום דהוי שחיטה משחיטה וכיון דגלי בעבירה ה"ה בהיתירא דלית לן לפלוגי בטרפה באותו ואת בנו ודו"ק:

גמ' ור"מ אטו אותו ואת בנו בקדשים מי לא נוהג כו' ויש לדקדק דמשמע דאי לאו דאותו ואת בנו נוהג בקדשים הוי לנין חולין מחולין אע"ג דהוה שחיטה מטביחה א"כ מכ"ש התם בתשלומי ד' וה' אמאי תקשי דה"ל למילף חולין מחולין דהוי נמי טביחה מטביחה דהא תשלומי ד' וה' אינו נוהג בקדשים כדתנן בהדיא התם בפ' מרובה ולדברי התוס' ניחא דהתם בל' וה' ניחא לן למילף לדון טפי לעבירה מעבירה חולין מקדשים מלמילף לעבירה מהיתירא אע"ג דהוי חולין מחולין והכא משום שחיטה דהיתירא אצטריך למימר דאותו ואת בנו נוהג בקדשים וכן לתירוץ שני של התוס' יש ליישב גם קושייתנו ודו"ק:

דף פה:

תוס' בל"ה אין והתנן כו' דאי מלאורייתא חיה נמי לאורייתא ומאי וכן ומשני כו' יש לדקדק שהיא לאורייתא כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דהמקשה הוה סבר למהאוא קרא לאסרינן בהמה יש לאסור נמי חיה כלאיתא בפרק האיש מקדש והמתרץ השיב לו דע"כ בהמה לאורייתא וקתני וכן לחיה אינו אלא מדרבנן ור"ש פליג אההיא ברייתא כמ"ש התוס' לקמן לחד תירוצא וכן לתירוץ שני דלא פליג ר"ש וחיה נמי לאורייתא אלא לענין שרפה קתני וכן כמ"ש לקמן וק"ל:

דף פו.

תד"ה מ"ט דר"מ הואיל כו' דמספקא להו לרבנן אי רוב מעשיהן מקולקלים כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל דמספקא להו אי פלגא ופלגא הוא סמוך פלגא לחזקה כו' כמ"ש לעיל ולר"מ דקאמר טעמיה הואיל ורוב מעשיהן מקולקלין לא בעי למימר פלגא ופלגא וסמוך פלגא לחזקה כו' למאי דמסיק יאמרו ספק איסור להתיר כיון דר"מ חייש למיעוטא ה"נ אית לן למיחש למיעוטא דסמוך פלגא לחזקה לא הוי אלא ברוב א' אבל למאי דקאמר רוב מעשיהן מקולקלין הרי רוב וחזקה וה"ל המיעוט מיעוטא דמיעוטא לא חיישינן ליה כלל אפילו לר"מ כמו שכתבו התוס' לקמן וק"ל:

דף פו:

בפרש"י בל"ה יאמרו ספק איסור כו' דאיכא רובא וחזקה כו' דר"מ חייש למיעוט כו' עכ"ל ר"ל למאי דמסיק יאמרו ספק איסור להתיר בהא דקאמר טעמיה דר"מ משום דרוב מעשיהן מקולקלין לא סגיא לן לאכתי אית למיחש למיעוטא דשמא יפה שחטו אלא דאית לן למימר דאיכא חזקה בהדי מיעוטא דהשתא ה"ל המיעוט מיעוטא דמיעוטא ולא חיישינן ליה כמ"ש גם התוס' לעיל וק"ל:

תוס' בל"ה סמוך מיעוטא לחזקה כו' וי"ל דרוב תינוקות מטפחין לא הוי רוב גמור כו' עכ"ל לעיל לר"מ דקשיא להו מההוא דיבמות דלא הוה אלא פלגא ופלגא לבאורה נמי ה"מ לתרוצי דהכא שאני דלא הוי רוב גמור וכ"כ התוס' בפ' י' יוחסין אבל בפ' כל היל כתבו התוס' כשיטתם דהכא ועיין בחידושינו שם במסכת נדה מה שכתבנו בזה ודו"ק:

בד"ה יאמרו ספק איסור להתיר וא"ת בפרק אין מעמידין כו' וא"כ מיעוטא לנשחטין כו' עכ"ל מהרש"ל מחק התחלת דבריהם וכתב נ"ל טעות ונתקשר הדיבור אתירוצא דלעיל דלא כו' עכ"ל ולא ידענא מי הביאו לזה דהא ודאי עיקר קושייתם כאן במקומו למסיק יאמרו ספק איסור להתיר דלכך הוצרך למימר טעמיה דר"מ משום דרוב מעשיהן מקולקלין דהשתא ליכא לספק איסור להתיר דליכא למיחש למיעוטא לר"מ משום דהוה חזקה בהדי רובא והוי המיעוט מיעוטא דמיעוטא כמ"ש גם רש"י כאן וכ"כ התוס' לעיל בל"ה מ"ט דר"מ הואיל כו' והשתא תקשי להו מההיא דפ' אין מעמידין כו' כיון דבכה"ג ליכא למיחש הכא למיעוטא אפי' לר"מ א"כ מאי קשיא אם אין רוב נשחטין הא ה"ל מיעוטא לנשחטין כו' והרי לך דכאן עיקר קושייתם מפ' אין מעמידין למיירי נמי לענין איסורא ואין הקושיא נקשרת אדלעיל מיניה בדבור הסמוך שלא כתבו כן אלא לענין טומאה וזה ברור וק"ל:

בא"ד ומיהו איכא למפרך מאי איריא רוב אפי' פלגא ופלגא נמי עכ"ל בדפוסים חדשים מחקו כל זה מדברי התוס' ואפשר שזה המגיה הבין כיון דאיכא פלגא ופלגא אזלינן בתר ההוא פלגא דאיכא חזקה בהדיה וכ"כ התוס' לעיל ולאי לכן הוא לרבנן שכתבו התוס' כך דסמוך פלגא לחזקה וה"ל רובא לגבי אידך פלגא ולמיעוטא לא חיישינן אבל לר"מ דקיימא הכא דחיישינן למיעוט ה"נ הכא חיישינן לאידך פלגא דה"ל חד מיעוטא לגבי חזקה ופלגא כמ"ש לעיל וזה ברור לקיים כל נוסחות התוס' הישנות וק"ל:

בד"ה אסור לכו למשתי כו' וכן משמע בפ"ג ליומא ליבר כו' ואין הלכה כאותה ברייתא אלא כרב חסלא כו' עכ"ל אבל בתוס' בפ' ע"פ כתבו בלשון אחר ואין הלכה כאותן ברייתות כו' והנהו ברייתות וההיא דתוספתא אתו כר' יהודה עכ"ל ונראה לקיים דבריהם כאן דלוקא הך ברייתא דפ"ג דיומא למיירי בדברים הטעונים ברכה לאחריהן במקומן מדקתני בה צריך נטילת ידים לא אתיא כרב חסלא דלדידיה נקבעא קמא הדר אבל הך דתוספתא איכא לאוקמא בדברים שאין טעונין ברכה לאחריהם במקומן דהוי בהו עקירת מקום היסח הדעת ובעי ברכה לכתחלה ודו"ק:

דף פז.

תד"ה משתי וברוכי כו' צריך לברך ברכת המזון וליטול כו' עכ"ל זה אינו כשיטת התוס' דלעיל דלא בעי בהיסח הדעת ברכת המזון אלא ברכה ראשונה אבל לדברי הר"ר י"ט הם כשיטת רש"י בפ' ע"פ שפי' בהך עובדא דאיתסר לכו למשתי על לאחר ברכת המזון ע"ש וק"ל:

בד"ה רואין אותו כאילו כו' מפרש טעמא דרבנן ודר' יהודה מלכתיב ולקח כו' עכ"ל כצ"ל וכ"ה הקושיא לרבנן בתוס' בפ' התערובות וק"ל:

בא"ד אבל גם בתוך מים ראשון כו' מדרישא במיא לאיסורא כו' וכי היכי דהך סיפא באיסור כו' ה"ה רישא דיין ביין כו' עכ"ל צ"ע מאי קושיא לדמות רישא דיין ביין לסיפא דסיפא מים ביין דאיירי באיסורא נגד היתרא אדרבה נדמהו לסיפא דיין במים דאיירי בהיתרא נגד איסורא דבמיא לאיסורא מיירי הנך בבי לפי סברת המקשה ואפשר דמשמע למקשה דהנך תרי בבי דרישא דכל שהוא דומיא דתרי בבי דסיפא וכמו דתרי בבי דסיפא איירי חדא באיסורא נגד היתרא וחדא בהיתרא נגד איסורא דומיא דהכי תרי בבי דרישא יין ביין ומים במים איירו בכה"ג חדא באיסורא נגד היתרא וחדא בהיתרא נגד איסורא ודו"ק:

דף פז:

בא"ד ובנותן טעם דקאמר דמשמע דכי ליכא בנ"ט דשרי היינו כו' עכ"ל לא ידענא למה לא נאמר דראשון ראשון אינו בטל וכשנתרבה ההיתר דליכא באיסור בנ"ט אף אם לא נפל בבת א' דשרי וכ"כ כל הפוסקים להיתר נמי אמרי' גם היתר חוזר וניעור ולא קאמר רב דימי דבהיתרא נגד איסורא אוסר בכל שהוא אלא אמתני' במין במינו דאיסורו בכל שהוא אבל הכא במין בשאינו מינו כיון דאין איסורו בכל שהוא למה יאסור בכל שהוא ואם נחמיר בהיתר לומר דראשון ראשון בטל א"כ לא הוצרכו למימר התוס' לעיל בקדשים דראשון ראשון בטל משום דכיון שנדחה כו' דהא גם קדשים היתר הוא אית לן למימר ביה ראשון ראשון בטל ושוב ראיתי בתוס' פ' כל הבשר לדעת מי שאומר חתיכה עצמה נ"נ הוצרכו לפרש כן ע"ש:

בד"ה כל משקה המת כו' אע"פ שלא היה ברוק שבפיה רביעית נטמא מידים כו' עכ"ל וצ"ל לסברתם דרוק אע"פ שיש לו תורת מעין לגבי זב מ"מ תורת משקה אין עליו ולא דמי למים לתורת משקין גמורים עליהם ונטמא אחורי הכוס מחמת הידים לפ' אלו דברים מיהו לפי מה שפרש"י שם בההיא דנימא נפסקה וקשרתיה בפה שהייתי אז נדה ע"ש אין מקום לקושית התוס' אבל התוס' לאו שם פירושו ע"ש:

בא"ד וי"ל דהכא מיירי כשיצאו ממנו דרך שפופרת כו' עכ"ל וליכא לאקשויי לפי זה מאי קא קשיא ליה מההיא דמשקה ט"י כו' מאי לאו כו' וחמורין מת דאימא דאיירי בשלא יצאו דרך שפופרת ונגעו במת די"ל דא"כ משקין היוצאין מהן נמי משום דאתא לנגיעה נגעו בה ומאי קאמר משקין היוצאין כמשקה שנוגע בהן כיון דאידי ואידי משום נגיעה הוא ודו"ק:

דף פח.

בד"ה משקה טבול יום כו' וא"ת דהכא משמע דט"י מטמא משקה דתרומה כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה משקה דקדשים במקום משקה דתרומה ולא ידענא כוונתו דהא ודאי במשקה דתרומה מיירי הכא כמו שהוכיחו התוס' והטבול יום הוא שני ומשקה דתרומה נעשה שלישי לעשות רביעי בקודש והאי מייתי שפיר משמן שנפסל בט"י דהיינו נמי שמן של תרומה כדמוכח הסוגיא שם ונעשה שלישי לעשות רביעי בקודש אבל משקה דקודש שנגע בט"י נעשה שני ומטמא בקדשים עוד אחד לעשות רביעי כמ"ש בההיא לעיל וק"ל:

בא"ד ועוד נראה דהכא כו' כאבא שאול דאמר ט"י תחלה לקודש כו' עכ"ל פי' כיון דלגבי נגיעת קודש הוי ט"י תחלה לקודש לאבא שאול אית לן למימר נמי הכא נחות דרגא והוי ט"י שני לתרומה לעשות רביעי בקודש כדמוכחת הסוגיא לפ"ב דנדה אבל לרבנן דפליגי עליה בנגיעת ט"י בקודש גופיה אינו אלא לפסול ואינו עושה רביעי לקודש וק"ל:

דף פח:

בד"ה כלל הצריך לפרט כו' ואביי דאית ליה התם בכור לד"א כו' דאי לאו פרט ה"א דאפי' יוצא דופן כו' עכ"ל בההיא קאמר אביי התם הכי ורישא ה"ק יכול אפי' יוצא דופן ת"ל פטר רחם אבל נראה להם דוחק דאביי כיון דאית ליה בכור לד"א לא הוי בכור אמאי חשיב ליה למלת בכור טפי כללא ממלת פטר רחם דהא כמו דמפטר רחם אימעיט כל מילי חוץ ממלתא חדא דהיינו יוצא דרך רחם אחר יוצא דופן ה"נ מבכור אימעיט כל מילי חוץ ממלתא חדא דהיינו יוצא דופן גופיה וזה הביאם דנראה להם לפרש דאביי דתרווייהו הוו כלל ותרווייהו הוו פרט דבכור לא משמע טפי כללא מפטר רחם ודו"ק:

דף פט.

תד"ה והתניא תקע כו' והא דמשני בסוכה באשרה דמשה ולא משני בדעובד כוכבים וקודם ביטול משום דמכי נקצץ כו' עכ"ל והא דלא ניחא להו למימר לפר"ת כמו שפי' לעיל דאשרה דומיא דעיר הנדחת קתני דמיירי דישראל עיין בחידושינו בפ' לולב הגזול והתם בסוכה דוקא דקתני אשרה אי הוה דעובד כוכבים מכי נקצץ הלולב מן האשרה נתבטל הלולב אפי' בלא כוונת ביטול כמ"ש בחידושינו בפ' מצות חליצה אבל לולב דקתני בשמעתין דהיינו שהלולב גופיה הוא של ע"ז מיירי שפיר בדעובד כוכבים וקודם ביטול ודו"ק:

דף פט:

תוס' בד"ה ואתי איסור מוקדשין כו' ואינו נוהג בטמאה דאין איסור גיד כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר לטעמא כדאמר ר"ש התם מי שגידו אסור ובשרו מותר דמתוך הסוגיא דהתם משמע דלתנא דמתני' דמחייב משום טמאה מה שאינו מחייב נמי משום גיד היינו משום דאין איסור חל על איסור אלא לר"ש דפוטר משום טמאה הוצרך תלמודא למימר הא דפוטר נמי משום גיד היינו מטעמא מי שגידו אסור ובשרו מותר והתוס' שכתבו כן לקמן גם לתנא דמתני' היינו דאיכא למלחי הכי דמשום הכי ניחא ליה להקשות מירך שנתבשל כו' וק"ל:

בד"ה אלא קסבר כו' ומה שמקשה ר"י והלא אף לבני יעקב כו' עכ"ל אבל אי הוה טעמא דתנא דמתני' משום דאין איסור חל על איסור ניחא להו טפי דשפיר מקשה ר"י כיון דאיסור חמור הוא שנוהג אף בבני נח חייל אאיסור טמאה אפילו דקדים כדמסיק בשמעתין וק"ל:

בד"ה ואמר ר' יוחנן לא נצרכה כו' כולו לא כ"ש א"ר יוסי לא נצרכה כו' כדאמר ר' יוחנן על פירכא קמייתא כו' עכ"ל כצ"ל ואף שר' יוסי תירץ פירכא קמייתא שם בברייתא בא ר' יוחנן ופירש לדבריו בפירכא קמייתא באיזה מת קאמר ר' יוסי דאין עליו כזית בשר דכיון שלא נתקשרו אבריו מסתמא אין עליו כזית בשר וק"ל:

דף צ.

גמ' אימר דשמעת ליה לר"י בטמאה כו' בטמאה גופיה ה"מ לדחות דהאי תנא דמתני' אית ליה בסיפא דאינו נוהג בטמאה לפי מה שהוצרכו התוס' לעיל לתרץ ולא היה יכול להקשות והתנן אינו נוהג בטמאה כו' ע"כ דמשמע להו דהאי תנא דמתני' ס"ל הכי כסתמא דמתני' דסיפא ודו"ק:

רש"י בד"ה בטמאה שמעת כו' דהא ר' יהודה אין נוהג בשליל קאמר במתני' כו' עכ"ל קושטא דמלתא קאמר לר"י הכי מיהו בלאו הכי דא"נ דנוהג בשליל איסור טמאה קדים כדמוכחת ההיא דנזיר דלעיל דאיסור טומאה נמי קדים כדאיתא לקמן בפרקין ע"ש ודו"ק:

בד"ה להעלותו למזבח כו' כדאמרינן לקמן דלא כתיב ולא יאכל המזבח עכ"ל הכי אית ליה לרב חסדא לקמן ולא קאמר מלכתיב והקטיר הכהן את הכל למיניה דריש רבי בסמוך למחוברין דאיסורא מותר להעלותן משום דרב פפא דקאמר דלא פליגי האמוראים בהעלותו ה"נ לא פליגי תנאי בהכי אלא דרב נחמן ב"י מפרש לפלוגתייהו בהכי וכצ"ל רב הונא דקאמר לקמן גיד הנשה של עולה חולצו לתפוח ורב חסדא קאמר דלא כתיב לא יאכל המזבח ס"ל דלא פליגי רבי ורבנן בהכי כלל דאם לא כן תקשי לרב חסדא דלא כמאן דהא רבי נמי מוהקטיר הכהן את הכל וגו' מרבה לגיד הנשה במחובר ולא מדלא כתיב ולא יאכל המזבח וק"ל:

תוס' בד"ה אלמא איסור מוקדשין כו' ועוד דא"א לאיסור גיד להיות בענין אחר כו' עכ"ל אע"ג דאכתי לא אסקי אדעתייהו הך סברא שכתבו לקמן דדוקא בענין שיחול איסור גיד מחיים דומיא דיעקב מ"מ אית להו הכא בפשיטות דודאי איסור גיד סתמא כתיב בין מחיים בין לאחר שחיטה ומחיים א"א לאיסור גיד להיות בענין אחר ודו"ק:

בד"ה קדשים לאיסור כרת כו' וא"ת ונימא מגו דאתוסף איסור גיד לגבוה לאסור להעלותו כו' עכ"ל ק"ק כיון דלפום סברא דהשתא שרי גיד קדשים באכילה להדיוט שרי נמי לגבוה ומקרי שפיר ממשקה ישראל מן המותר לישראל כיון דגיד קדשים מותר באכילה לישראל אע"ג דאסור גיד בחולין לכה"ג מקרי מליקת עוף להקטיר לגבוה מן המותר לישראל כיון דשרי לכהן באכילה אע"ג דמליקה אסור בחולין ויש לחלק דנשה א"א בענין אחר ודו"ק:

בד"ה הכא במבכרת כו' וא"ת והא איסור גיד לר' יוחנן קדים כו' עכ"ל ולר"מ דמתני' אתיא כוותיה וסבר דנוהג בשליל ודאי לא קשיא להו הא איסור גיד קדים משום די"ל כמ"ש הרא"ש בפ' המקשה דה"מ לאחר שחיטה שיצא חי לאויר עולם אבל במעי אמו קודם שיצא חי לאויר עולם ליכא איסור גיד כלל מיהו שמעתין לא משמע כן ודו"ק:

בד"ה פירשו ירדו כו' אלא ממעטי לאיסורא אפילו במחוברין עכ"ל דמעולותיך הבשר והדם ודאי דלא ממעטין רבנן אלא עיכולי לגידים ועצמות כדתניא בברייתא אלא דממשקה ישראל הוא דממעטי לאיסורא וא"כ אין חילוק בין פירשו למחוברין וק"ל:

דף צ:

גמ' ועל שבעים ושנים נירין כו' בנוסח המשנה ועל ע"ב נימין כו' וכן נראה דאל"כ נימא מאן דכר שמיה דקאמר ועל כל נימא כו' ואפשר דהיינו נירין היינו נימין וק"ל:

דף צא.

גמ' לא נצרכה אלא לשמנו כו' נהגו בו איסור כו' אינון סמוך לבשר אסור כו' וצ"ל דמפני סייג ותקנת דרבנן מיעקר לאו דאורייתא דלא תותירו בשב ואל תעשה וכה"ג אמרי' בפ' מי שמתו ע"ש ודו"ק:

בפרש"י בד"ה מזה כזית כו' ומדנקט ואכל מזה כו' ולא נקט אכל ב' זיתים משניהם ש"מ ב' כו' עכ"ל ובס"פ אותו ואת בנו לא חש תלמודא לזה ובעי לאוקמי בבת אחת והיינו למאי דלא בעי למספט הך בעיא דהכא כמ"ש רש"י והתוס' שם וא"כ ע"כ איירי בבת אחת אבל הכא דבעי למספט בעיא דהכא ניחא ליה לאוקמי בהכי ולא בבת אחת מה"ט שפרש"י ודו"ק:

תוס' בד"ה כמ"ד גיד הנשה כו' וי"ל מדקאמר והכן משמע כו' עכ"ל דוהכן משמע לשון צווי וטבוח אינו לשון צווי כנראה מפרש"י בחומש ודו"ק:

דף צב:

תד"ה עולא אמר עץ הוא כו' פלוגתא דיש בגידים בנ"ט כו' לא הוי כפלוגתא דרב ועולא כו' ורב ודאי סבר כמ"ד כו' ועולא ודאי סבר כמ"ד כו' עכ"ל ר"ל דודאי קושטא הוא דרב סבר כמ"ד יש בגידין בנ"ט ועולא סבר כמ"ד אין בגידין בנ"ט אלא לעיקר פלוגתייהו הכא לאו בהכי דהא מלתא פלוגתא דתנאי היא לקמן בפרקין אלא בזה פליגי דלרב כל הני פלוגתות בקנוקנות הוא ולעולא בגיד עצמו הוא ולא בקנוקנות מיהו קצת דחוק דעיקר פלוגתייהו דעולא אדרב לא משתמע ממלתיה דקאמר עץ הוא והתורה חייבה עליו דהא לרב נמי למ"ד אין בגידין בנ"ט עץ הוא והתורה חייבה עליו ואדרבה לרב אפי' למ"ד יש בגידין בנ"ט הגיד עץ הוא אלא שלא חייבה התורה עליו ואהא פליג עולא דלעולא למ"ד יש בגידין בנ"ט הגיד אינו עץ והא לא משתמע כלל ממלתיה ודו"ק:

בד"ה אמר אביי כוותיה כו' חלב סתמא לא אקרי מ"מ ליתסר מטעם שקרב כו' עכ"ל דחלב דפנות נמי לא מקרי חלב סתמא ואפ"ה אי לאו משום דאינו קרב הוי אסור וק"ל:

דף צג:

תד"ה שני גידים הם כאן פי' בקונט' דקרי ליה פנימי משום דמובלע כו' עכ"ל אין זה פרש"י שלפנינו כאן שהוא ממש כמו שפי' לעיל בר"פ וק"ל:

דף צד.

תד"ה טרפה הואי ויהבה וכו' וי"ל דמ"מ כו' דאי שרי ליכא למיחש כו' עכ"ל ולקמן בשמעתין כתבו התוס' לפר"ת דרך אחרת בזה דיודע היה שמואל שבכנעה נתן לו ולא היה לו להקפיד אלא משום גניבת דעת ע"ש והיינו משום דהכא אפשר לפרושי גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל אחר שאינו אומר בפירוש שהיא מנוקרת אלא דנותן לו בסתם וישראל הרואה שנותן הטבח לעובד כוכבים בפניו ואינו חש לומר שהיא טריפה סבור דודאי היא כשרה כנראה מפרש"י לקמן והשתא אף אם היה מותר לגנוב דעתו של עובד כוכבים לא יחוש הישראל לגנוב דעת העובד כוכבים עושה כן כיון דאינו אומר לו כלום אלא נותן לו בסתם אבל לקמן לפר"ת שפירש דהך גזירה דשמא יתננה לו בפני ישראל נמי מיירי באומר בפירוש שהיא מנוקרת וע"כ אית לן למימר דלא אסיק אדעתיה שלהטעותו א"ל כן וא"כ בהך דשמואל אידחי תירוצא שכתבו הכא ולכך הוצרכו שם לתרץ בדרך אחרת דיודע היה שמואל שבכנעה כו' ודו"ק. :

דף צד:

בד"ה אמר אביי אין כו' ומיהו לההוא שנויא כו' גזרה שמא יתננה כו' עכ"ל וכן לשנויא לעיל משום דגניב ליה דעתיה יש להקשות כן וחדא מינייהו נקט וק"ל:

בא"ד וא"ת ולפלוג וליתני בליליה כו' דבהכי איירי רישא לאביי כו' עכ"ל אבל לרב אשי ודאי ניחא דהא גופיה אשמעינן דלא יתננו לו בפני ישראל דלא אסיק אדעתיה להשביח מקחו אומר כן ולאפוקי מסברת אביי ומיהו ק"ק אמאי לא הקשה לפרש"י ולפירוש לעיל דמפלגי בין שולח דורון למכירה לפלוג וליתני בליליה בגיד ובמקום שאין מכריזין דלא ימכור עד שיטול הגיד מפני ב' דברים כו' ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

דף צה.

תד"ה ובנמצא הלך אחר הרוב כו' משום דמקולין הוו להו קבוע עכ"ל ומעיקרא הוה סברי דמקולין לאו קבוע הוא דהעובדי כוכבים לוקחים בשר מטבח ישראל להשתכר בו והרי כשהוא ביד עובד כוכבים כבר פירש ממקום קביעתו שהוא ביד הטבח וק"ל:

בא"ד אף על גב דשרינן הכא נמצא ביד עובד כוכבים דמסתברא כו' אבל הכריזו אסור כו' עכ"ל פי' דשרינן הכא נמצא ביד עובד כוכבים אע"ג דאתחזק איסורא בחנות העשירי ה"נ אית לן למשרי בהכריזו מה"ט דהלך אחר הרוב ובההוא דרבי במקולין מסתברא דהכריזו אסור מדאסיק שאני הכא דאתחזק איסורא ואי איירי מקולין דרבי בהכריזו א"כ הוה נמי אתחזק איסורא וק"ל:

בא"ד ועוד דאסרינן במקום שאין מכריזין לקנות מן העובדי כוכבים במקולין כו' ולא אזלינן בתר רוב בהמות כו' עכ"ל אף שכבר כתבו דלא אזלינן בתר רוב כשרים במקום שאין מכריזין משום דמקולין הוי להו קבוע הקשו הכא דע"כ קבוע כה"ג דלא אתחזק איסורא לא מקרי קבוע כההיא דשרי כבלא כוליתא כו' דכיון דלא אחזק איסורא אזלינן בתר רוב בהמות הכשרים ודו"ק:

דף צה:

בד"ה כאליעזר עבד כו' וי"ל דההוא תנא ס"ל שלא נתן לה הצמידים כו' עכ"ל פי' אבל רבי ודאי דקאמר כל נחש שאינו כאליעזר כו' לא ס"ל כההוא תנא אלא דסמך על ניחושו ומיד נתן הצמידים ורב גופיה דבדק במברא וסמך על זה אם נהלוך אם לאו כיון דבאמירתו לא תלה הדבר בזה אין זה ניחוש וכה"ג כתבו האחרונים בענין תרנגולת שקראה שמותר לומר סתם לשוחטה וק"ל:

בפרש"י בד"ה רב הונא ס"ל כרב לאסר בהעלמה כו' עכ"ל אין זה מוכרח דאפשר דהך עובדא דרב הונא רוב טבחי עובדי כוכבים היו שם וכה"ג כתבו התוס' לעיל ליכא לאוכוחי מידי מההיא דלא העלים רב עיניה מיניה וק"ל:

דף צו.

תוס' בד"ה מכלל דשיירי לרבנן לר"י כו' דא"כ הוי ג' מחלוקת בדאורייתא כו' ולא מסתברא לומר כן כו' וא"ת ומנלן דשקל בר פיולי כו' עכ"ל תרתי קאמרי חדא דאם כן הוה ג' מחלוקת בדאורייתא דר"מ מחמיר בדאורייתא אדרבנן דר"י דהא כר"י אורי ליה וקאמר דשקיל דאורייתא דר"מ ור"י ע"כ מחמיר טפי בדאורייתא מההוא תנא דלא אסרה תורה אלא שעל הכף ועוד דא"כ ר"מ ור"י במאי פליגי בדאורייתא אלא ע"כ דאית לן למימר דלא הוו אלא ב' מחלוקת ודקאמר דשקל דאורייתא דר"מ היינו נמי דאורייתא דר"י ואהא הקשו דאכתי מנלן דרב ששת דשקל דאורייתא דר"מ דהיינו דאורייתא דר"י דלמא ר"מ לא ס"ל כדאורייתא דר"י אלא כההוא תנא דלא אסרה תורה כו' דהשתא נמי לא הוו אלא ב' מחלוקת ודו"ק:

בד"ה מ"ט דרבנן כו' אבל צפור טהורה בחייה כל שהוא כו' וא"ת מ"ש לאבר מן החי כו' חשיבי טפי בריה כו' עכ"ל והתוס' שכתבו לקמן לאבר מן החי צריך שיאכל כזית והתם מוקי נמי הך דאכל צפור טהורה בכל שהוא במשהו גידים ועצמות היינו משום דאכילה כתיבא ביה אבל אי לאו הכי חשיב בריה לחייב בכל שהוא ממש וה"נ לר"י בשמעתין גיד הוה בריה לחייב במשהו אי לא דאכילה כתיב ביה ודו"ק:

דף צו:

בד"ה אם יש בה בנ"ט ה"ז אסורה כו' דאין הרוטב מסייע ולא שאר חתיכות אם יש בהם לבטל הגיד אלא הירך כו' עכ"ל כצ"ל וכן נראה להגיה מתוך דבריהם לקמן ומתוך הגהת אשר"י ודו"ק:

בא"ד משמע שר"ל שאפילו החתיכה שנפלה הטפה עליה היה מקצתה בתוך הרוטב כו' עכ"ל הכי משמע ממ"ש לעולות הרתיחות משוליה לפיה כו' ולא סגי ליה במעלת הרתיחה במקצת החתיכה ועיין בהגהת אשר"י וק"ל:

בד"ה על שמגיע לגיד כו' ואפי' כלי נטולה צריך כו' עכ"ל ולפי' זה גם במליחה בעי כלי נטולה דמליח הרי הוא כרותח דצלי ממש כנראה מדבריהם לעיל דמשעה שנמלח נאסר כלי קליפה כו' דהיינו לכל הדעות בעי כלי קליפה ולמאי דמסקי הכא דבצלי אף כלי נטולה בעי ה"נ במליחה אבל הרא"ש חולק בזה בין מליחה ובין צלי ודו"ק:

דף צז.

תד"ה כוליא בחלבא כו' כדאמרי' לעיל ג' קרמי הוו וא"ת [כו'] דהא רבה ור"י [נוכן] כוליא ממרטי ליה וי"ל כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אמר רבא כו' אמאי לא פסק בהדיא כר' יוחנן כו' עכ"ל ר"ל כיון דבין בזמנו ובין שלא בזמנו ס"ל לרבא דהלכתא כר"י לא ה"ל לרבא למימר טפי אלא הלכתא כר"י סתם אבל לגירסת רש"י ודאי ניחא דבזמנו דוקא הלכתא כרב אבל בשלא בזמנו לא ס"ל כרב אלא כר"י ודו"ק:

בא"ד ל"ג רב לטעמיה אלא ה"ג והא רב כו' ומשני רב גזר בחמץ שלא במינו אטו מינו עכ"ל קצת קשה מה תקנו בזה דאם לא נגרוס רב לטעמיה משום דבלאו האי טעמא הא אית ליה לרבא במשהו אכתי תקשי לן [למה ליה לתרץ] דרב גזר שלא במינו אטו במינו הא בלאו האי טעמא סבירא ליה לרבא במשהו ודו"ק:

בא"ד והא דלא חשיב חמץ בפסח בהדי טבל ויין נסך בברייתא דמסייע לר"י כו' עכ"ל אבל בברייתא דמסייע התם לרב כל איסורין שבתורה במינן במשהו שלא במינן בנ"ט לא קשיא להו דהאי כללא דהא בחמץ בפסח בין במינו בין שלא במינו במשהו לרב דאמרינן בעלמא דאין למדין מן הכללות מיהו למאי דמסיק בפרק בכל מערבין דסבר ר' יוחנן דאין למדין מן הכללות אפי' במקום שנאמר בו חוץ אין מקום לקושייתם הכא אף לר' יוחנן וצ"ע:

בא"ד אע"ג דר"י מיירי התם מכלל דרישא רבנן מכל מקום כו' עכ"ל פי' אע"ג דר"י איירי התם בסיפא דמתני' מכלל דרישא רבנן ועלה קיימינן דרבנן מיבטל בטיל מכל מקום רבנן דברישא דמתני' התם לא איירי במין במינו ואפשר דבהך סברא סבירא להו כר' יהודה דמין במינו לא בטיל ואי הוה הלכתא כר"י לא הל"ל נהי דלר"י לא בטיל לרבנן בטיל ודו"ק:

דף צז:

בד"ה אלא מעתה נפל כו' דכיון דבכוליה משערינן אם כן נפיק כוליה אבל אי במאי דנפיק כו' עכ"ל לא ידענא מהיכא משמע ליה מדברי הפשטן דקאמר פשיטא דבליליה משערינן כו' דהיינו משום דודאי נפיק כוליה אלא אדרבה משמע דלא נפק כוליה אלא דלא ידעינן כמה נפיק מיניה מש"ה משערינן בכוליה ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

בא"ד ועוד נראה לפרש דאלא מעתה קאי אהא דאמר כו' יצא בקדרה ראשונה עכ"ל דהשתא דאלא מעתה קאי אלעיל מצינן למימר שפיר דהאי מקשה פסיקא ליה דכוליה נפק מיניה וק"ל:

דף צח.

תד"ה ואיבעיא להו בס' ואחד כו' דשמא ריב"ל הוא עצמו מסופק עכ"ל ואיבעיא להו בס"א כו' דקאמר היינו נמי משמיה דריב"ל הוא אבל רב שמן בר אבא אי הוה נמי מסופק הוה להו למבעי הכי בהדיא כדאבעיא להו משמיה דריב"ל ודו"ק:

דף צח:

בד"ה לחומרא גמרינן כו' ועוד דזימנין פוסק בפחות מס' כו' עכ"ל אין לפרש כגון דטעמינן ליה דפסק טעמיה בפחות מס' דהא בכה"ג לדברי התוס' לעיל ולקמן לא בעי ס' אלא בסתמא קאמרי וה"ק דודאי לקולא לגמרי לא ילפינן מחילושא אבל בדבר זה אע"ג דטעם כעיקר דאורייתא מכל מקום כיון דזימנין פוסק בפחות מס' והוי לחומרא ילפינן שפיר מחילושא ודו"ק:

בד"ה רבא אמר לא כו' והשתא תימה כיון דהכא לא איירי בטעם גמור כו' מי דחקו לפרש דרבא כו' עכ"ל לכאורה אין כאן תמיהא לפירוש רש"י משום דקשיא להו אהא דמסיק לחומרא גמרינן למדאורייתא ברובא בטיל הא תינח במינו בשאינו מינו מא"ל אי הוה טעם כעיקר דאורייתא כמו שהקשו התוס' בעצמם לעיל ולכך דחק רש"י לפרש דטעם כעיקר לאו דאורייתא אבל דאם כן ה"ל לרש"י לפרושי הכי נמי לעיל לשנויא דאביי ודו"ק:

דף צט.

בא"ד ויש לומר דמכל מקום פריך דאי כזית כו' יש לנו להחמיר אף במינו כו' כיון דלקי בשאינו מינו עכ"ל יש לדקדק דאם כן לפי זה הדרא קושיין לעיל לדוכתיה דתקשה ליה מה"ט כיון דטעם כעיקר דאורייתא יש לנו להחמיר אף במינו כו' כיון דלקי בשאינו מינו וי"ל דודאי חיוב כזית בכדי אכילת פרס שייך קצת גם במינו כיון שהוא אוכל קצת מן האיסור דאם היה ניכר היה חייב עליו אף במינו ולכך גם אם אינו ניכר יש להחמיר במינו כיון דלקי באינו מינו אבל חיוב טעם כעיקר לא שייך כלל במינו ואין להחמיר בו משום אינו מינו וכה"ג כתבו התוס' בפרק ג' מינין ע"ש:

דף צט:

בד"ה לא במאה כו' ועוד דפריך במאה וא' כו' מי דחקו להצריך ק"א של היתר ונראה כו' עכ"ל דבריהם קשים להולמם ויש בהם ערבוב להקדים המאוחר ולאחר המוקדם וכצ"ל ועוד מי דחקו להצריך ק"א של היתר ונראה דמשום האי פירכא דפריך בק"א אמאי לא בטיל דחק בקונטרס כו' עכ"ל ר"ל ועוד קשה לפרש"י מי דחקו להצריך ברישא גבי מין במינו ק"א של היתר דבכל דוכתין התרומה עולה בק"א היינו עם האיסור כמו שכתבו התוס' לקמן דמקרא דממנו לא משתמע אלא ק' של היתר וכמו שהקשה גם מהרש"ל לפרש"י ועל זה כתבו דנראה דזה דחקו לרש"י לפרש פירוש רחוק בשמעתין מדפריך עליה בק"א אמאי לא בטיל דמשמע ליה דלאו מלתא באנפי נפשיה היא כמה שכתבו התוס' לקמן אלא דאלעיל מקשה כיון דמוקמת בק"א של היתר אמאי לא בטיל וק"ל:

בד"ה והאר"י מין במינו כו' דאי לא בטלי ליה אלא המים לחודייהו א"כ לא הוו קרוב למאתים עכ"ל יש להקשות דהא לפי ערך בההוא ציר לאיסורא נמי איכא מיא וא"כ המים דהיתירא לחודייהו הוי שפיר קרוב למאתים לגבי ציר דאיסורא ולדעת נמי מי שאומר בכל איסורין דחתיכה עצמה נ"נ ונעשין מים בציר דאיסור נבילה מכל מקום ע"כ הני מיא דהיתירא לא מבטלי להו דהוה מין במינו אלא דציר דהיתירא מבטלין לאותן מים וא"כ אלו המים והציר דהיתירא בכלל מבטלין שפיר ציר ומיא דאיסורא והוה שפיר קרוב למאתים ויש לומר דקים ליה דתלמודא דבציר לא הוו ציר ומים בשוה אלא או יותר מים מציר או ציר יותר ממים והשתא הכא ע"כ כיון דבתרי ביטולי הוו דמים דהיתירא מבטלין ציר דאיסורא וציר דהיתירא מבטל מיא דאיסורא כל ביטול באנפי נפשיה לא הוה קרוב למאתים אלא או פחות או יותר כיון דליכא בציר מים וציר בשוה ודו"ק:

בד"ה שאני ציר כו' ובבהמה טמאה נמי דריש ליה בת"כ מדכתיב טמאים הם כו' עכ"ל דבפ"ק דבכורות דמייתי אבהמה טמאה מדכתיב הטמאים היינו קרא דשרצים ולפי שהיא דרשא פשוטה בתלמוד נקט לה נמי התם אבהמה טמאה וסמך עצמו אהך דרשא דת"כ דכתיב בבהמה טמאה טמאים הם וגו' ודו"ק:

דף ק.

תד"ה בריה שאני ואפילו כו' כיון שאין האיסור ניכר כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה שאני חתיכה הואיל כו' ואם תאמר אם כן אמאי אמרינן בפרק הערל דחתיכה של חטאת כו' וכ"ת שאני חתיכה כו' עכ"ל ולמ"ד כל שדרכו לימנות שנינו לא תקשי להו בפשיטות מההוא דחתיכה של חטאת דבהדיא אמרינן בפרק הערל דההיא דחתיכה של חטאת סבירא את שדרכו לימנות שנינו ע"ש:

בד"ה חתיכה עצמה נ"נ כו' וקשה לפירושו כו' ויצטרך שיהא ס' בחתיכות שנתן אחר כך לבטל הרוטב כו' עכ"ל ר"ל דלא הוזכר זה שיהא ס' בחתיכות של היתר לבטל הרוטב למעיקרא אלא שהרוטב מבטלות הב' חתיכות לאיסור ומיהו בשם רשב"ס כתבו התוס' לקמן דצריך נמי בחתיכות של היתר

לבטל מן הרוטב שיעור ב' החתיכות לאיסורא ואפשר לזה לא הוצרך להזכיר דמסתמא יש בחתיכות הרבה של היתר כשיעור הרוטב של ב' חתיכות ולו"ק:

בד"ה כשקדם וסלק כו' ורב לאתא לפלוגי אדרבה בב"ח לא היה צריך כו' עכ"ל לפר"ת שפיר אתא רב לפלוגי אדרבה בב"ח בתרתי שאמר דלא בעינן ס' אלא נגד הנבלה עצמה ולא קאמר דבעי ס' גם נגד החתיכה שהיתה מונחת חוץ לרוטב עם הנבלה דלית ליה חתיכה עצמה נ"נ וגם שאר החתיכות מבטלין את הנבלה דלא ס"ל מין במינו לא בטיל וקאמר רב חתיכה עצמה נ"נ ובעי ס' גם נגד החתיכה של היתר שהיתה חוץ לרוטב גם שאר החתיכות אין מבטלין כר"י דמין במינו לא בטיל אבל לפירוש רבינו אפרים דלרב נמי אין חתיכה עצמה נ"נ ולא בעי ס' אלא נגד שיעור הנבלה אם כן לא היה צריך רב לומר בדבריו כיון שנתן טעם בחתיכה כו' דבהא לא פליג מידי אדרבה בב"ח דולאי לכ"ע צריך גם ס' נגד טעם הנבילה שבחתיכה שחוץ לרוטב אלא אגב אורחא כו' עיין ברא"ש ולו"ק:

דף ק:

בפרש"י בל"ה ת"ל נבילה כו' ולא אתי איסור נבילה וחייל אאיסור טמא עכ"ל כתב מהרש"ל וכן הלכה כו' ואין להקשות הא למסקינן בפרק אלו הן הלוקין ריסק ט' נמלים וא' חי כו' לחייב גם כן משום כזית נבלה אף שכבר יש עליו איסור טומאה צ"ל כו' עכ"ל תירוצו לחוק ואין להאריך אולי גם נעלם מעיני הרב לברי התוס' בזה שם בפרק אלו הן הלוקין וז"ל אבל קשה היאך יצטרף אותו שלם לכזית נבילה והלא אין איסור נבלה חל עליו כו' ויש לומר דהכא כו' והטעם משום דמצינו איסור נבילה חל על איסור חלב ואפי' למאן דלית ליה איסור חל על איסור אמרי' דמצטרף מה"ט עכ"ל וכה"ג כתבו בפרק קדשי מזבח ובפרק ד' אחין ע"ש:

דף קא.

תוס' בל"ה איסור כולל באיסור כו' מאי פריך בסמוך ור"י הגלילי נהי דאיסור כו' יבא איסור חמור כו' עכ"ל דההוא איסור חמור שהוא טומאת הגוף שהוא בכרת לאו איסור מוסיף הוא דהא לאחויבי חטאת בשוגג מיירי משום טומאת הגוף ולא שייך ביה איסור מוסיף לטומאת בשר ליכא לחייבי מידי אשוגג דליכא חטאת בשוגג אלא בדבר שזדונו כרת כמ"ש התוס' לקמן ולו"ק:

בד"ה בנטמא הגוף כו' ול"ג דאיסור מוסיף הוא דלא איירי כו' והא דקא"ל רבנן כיון שנגע כו' עכ"ל פי' דאי הוה שייך הכא איסור מוסיף ולאחויבי תרתי שפיר הוה מקשי ליה כיון שנגע בו טמאוהו וחל איסור על איסור ה"נ ניחול איסור על איסור בנטמא הבשר ואחר כך הגוף דלא ניחא להו לרבנן לפלוגי בין איסור מוסיף לאיסור כולל אבל השתא דלא שייך הכא איסור מוסיף דלא איירי הכא אלא לאחויבי אל חטאת בשוגג אטומאת הגוף שזדונו כרת לקדים ותו לא פקע וא"כ מאי קאמרי ליה רבנן כיון שנגע בו טמאוהו מאי אכפת לן דטמאוהו כיון דקדים טומאת הגוף ותו לא פקע ולא דמי לנטמא הבשר ואחר כך הגוף דלאין איסור טומאת הגוף חל על טומאת בשר דקדים ואהא תירצו דרבנן היו סבורין דר"י הגלילי פטר וכו' ולו"ק:

דף קא:

בד"ה ר' עקיבא אומר כו' ועוד למאי דפריסנא דהכא פריך כו' לא אמר איפוך עכ"ל כצ"ל:

ולפרש"י נמי בלשון שני סברת המקשה דהוה ס"ל דשבת קביעא אפילו למאן דמחייב תרתי לא קאי הכא כרבא כדקאמר תרוייהו בהליא כו' מיהו למאן דפטר קאי סברת המקשה כמו שהקשה לההוא לישנא וקשיא לי בגווה כו' לבתר דאפכוה כו' ור"י הגלילי מלפטר ליה ש"מ לאו איסור בת אחת כו' דהיינו משום דמשמע ליה לההוא לישנא פסיקא ליה דתלמודא דהכא דבאיסור בת אחת לכ"ע מיחייב תרתי ואין להקשות לפרש"י דההוא לישנא נמי כיון דלרבא מיהת למאן דמחייב תרתי חשיב ליה איסור בת אחת נ"ל למימר איפוך דאיכא למימר דמשמע ליה דרבא לא בא לפלוגי אדשלא רבין משום ריב"ח איפוך אלא אסברת המקשה ואביי דחשיב להו קביעא לכ"ע פליג רבא וקאמר סוף סוף תרוייהו בהלי כו' ולא חשיב קביעא וריב"ח אפשר (א) דמשום קושיא אחרת הוה קאמר איפוך כך נ"ל ליישב פרש"י ולו"ק:

בד"ה י"ה דהאי כו' ולא שייך כאן אתם ואפי' כו' עכ"ל כצ"ל:

דף קב.

בפרש"י בל"ה רישא בישראל וסיפא כו' ומעיקרא כי רמייה הוה נמי משמע ליה סיפא בבן נח כו' עכ"ל דאל"כ בלאו רומיא דרישא אסיפא תקשה ליה אסיפא גופה כדפרכינן אילימא בישראל פשיטא כו' ובפי' ישן כתוב רישא במקום סיפא וז"ל כי רמיי' הוה נמי משמע ליה רישא בבן נח כו' ולו"ק:

תוס' בל"ה כי אצטריך לר"א וא"ת כו' ואפי' למאן דלית ליה בחמור על קל מולה עכ"ל דאע"ג דבבת א' נמי איכא מאן לפטר בפ' ד' אחין לא ניחא להו למימר דר"א סובר לוקא כההוא מ"ל דהא סתמא דתלמודא עדיף ליה איסור ב"א כמו שהקשה ר"י לעיל לפרש"י וק"ל:

בד"ה ור"מ אומר בו' דפליג עליה ר' יהודה בזבחים בפ"פ טבול יום כו' עכ"ל לא ראיתיו שם אבל בהך מתניתין גופה דריש מסכת טהרות איתא דפליג ר"י עליה ע"ש:

דף קב:

גמ' אימא סיפא חנקה ואכלה ל"ה כו' מרישא גופה נמי ה"מ למפרך רבי אמאי פוטר ולא מחייב משום טמאה דבחייה נמי במשהו ורא"ש נמי לא מחייב ליה משום טמאה אלא משום אבר כלקתני ק"ו על אבר כו' אלא לניחא ליה למפרך בפשיטות טפי מסיפא לל"ה ולו"ק:

בפרש"י בל"ה רבי פוטר כו' ומיהו אי איכא כזית הוה מחייב כו' דהא נמי בשר הוא כו' עכ"ל ולא ילענא מי הכריחו לזה דהא אי איכא כזית בשר הוה מחייב משום נבלה אע"ג דבלעו חי כמ"ש רש"י בפרק אלו הן הלוקין בההיא דט' נמלים וא' חי לחייב נמי משום נבלה דכשבולעו הוא מת ומצטרף לכזית נבלה עכ"ל מיהו לפי מה שפירשו התוס' לעיל בפירקין דההיא דט' נמלים ואחד חי לא חי ממש אלא שלמה לא ק"מ דאפשר דאבליעת חי ממש לא מתחייב משום נבלה ולו"ק:

תוס' בל"ה לר"י אינו חייב כו' והכא נמי אי הוה כתיב כו' עכ"ל רצונם לומר לר"ל דגמר בשר מן החי מהנפש עם הבשר ולאי דליכא לחיובי ב' דהא לא משמע כלל תרתי ולא שייכא הכא וי"ו כלל אלא לר"י נמי דיליף ליה מבשר בשלה טרפה גו' דמשמע שפיר תרתי בוי"ו כיון דלא כתיב וי"ו לא מחייב אלא חדא וק"ל:

דף קג.

בפרש"י בל"ה לכ"ע לאו לאברים עומלת וכיון דבשעת נילתם נטרפה כו' עכ"ל אין זה מלוקלק להשתא דקיימינן דלאו לאברים עומלת א"נ דלאחר מכאן נטרפה הוי שפיר איסור טרפה קלים וכן יש ללקלק לקמן בלברי התוס' שכתבו יש לומר כגון שעם יציאת רובה נטרפה כו' דבלאו הכי נמי איסור טרפה קלים ולו"ק:

תוס' בל"ה ומר סבר לאו כו' ואם תאמר כמאן ס"ל אי כר"א אם כן נ"ל טעמא כו' עכ"ל (ב) וצ"ע אמאי לא תקשי להו בכה"ג לעיל מיניה לר"י דאי כרבנן סבירא ליה דאמרי כל שבשרו כו' לא ניחייב ב' ואי כר"א סבירא ליה נ"ל טעמא לאו לאברים עומלת כו' ובהאי הללי קאתו דבלאו הכי מיחייב תרתי משום כל שאתה מצווה כו' ויש לומר דלרשינן כל מין כו' ואין להקשות לתירוצם דאכתי כיון דר"ל כרבנן לעיל בטומאה משום דכל שבשרו כו' הא בלאו האי טעמא נמי לא מחייב דלאו לאברים עומלת וא"נ לאברים עומלת איסור טומאה קלים ולא אתי איסור אבר וחל על איסור טומאה ליש לומר דבהא ולאי לא סבירא ליה כרבנן ולו"ק:

בד"ה דאיסור חלב כו' ואם תאמר לרבא כו' לא אתי איסור אבר כו' אם כן היכי משכחת כו' עכ"ל עיקר קושייתם לרבא דלא ניחול איסור אבר על איסור חלב משא"כ לכל אינך אוקמתות דלאוקמתא קמא כולהו בהללי קאתו משעת לילה ולאינך אוקמתות איסור חל על איסור וק"ל:

בא"ד וא"ת לההוא לישנא כו' ולר"י איסור אבר חייל כו' אם כן היכי משכחת לה דלא מיחייב אלא ב' כו' עכ"ל נראה מלבריהם דלא ניחא להו למימר למימרא דרבי יוחנן לעיל פליגא אמ"ל הכא משמיה לר"י גופיה באכל חלב כו' דאינו חייב אלא ב' וכן כתבו דאוקמתא דרבא למ"ל הכא ב' ס"ל נמי כאוקמתא דרבא לעיל אלא דל"ל מגו דבהללי קאתי וא"כ היכי משכחת לה דאביי דלא מיחייב הכא אלא ב' באכל חלב כו' ואם נאמר למשכחת לה בגונא אחרינא כגון שנטרפה לאחר מכן דלא אתי איסור טרפה וחייל אאיסור אבר אם כן מ"ל שלש ומ"ל שתים לא פליגי כלל למר אמר חלא ומר אמר חלא ולא פליגי ואם כן הוא לא הוו צריכי לפרש דרבא למ"ל שתים לית ליה מגו אלא למ"ל שתים לא איירי בכהאי גוונא שתלש ממנה אבר וטרפה ומר אמר חלא ומר אמר חלא ולא פליגי ועול לבהליא קאמר תלמולא למ"ל שלש סבר כלאוקמתא דאביי לר"י ומ"ל שתים סבר דלאו לאברים עומלת והיינו דלא כאביי אליבא דר"י אלא כסברת ר"ל דאביי וע"ק היאך מצאנו ידינו ורגלינו להך לישנא דלעיל דסבר ר"י בהמה בחייה לאברים עומלת ואיסור טרפה חל על איסור אבר היכי משכחת ליה הכא באכל חלב כו' דלא מיחייב אלא ב' דבשום גוונא לא מצית לאשכוחי ואפשר שהתוס' לא רצו להשוות לברי רבי יוחנן לעיל כמ"ל הכא משמיה דר"י באכל חלב כו' לחייב שתים אלא לחלא אוקימתא דאביי לעיל דהיינו אוקימתא שניה אבל לאוקימתא קמא דאביי לעיל וכן לאוקימתא בתרא לעיל ולאי ליכא להשוות לברי רבי יוחנן לעיל כמ"ל הכא שתים לר"י אלא כסברת ר"ל לעיל וצ"ע ולו"ק:

דף קג:

בפרש"י בל"ה הרי נהנה גרונו כו' והא לרב אסי פליגא כו' ואע"ג לזה אחר זה כו' עכ"ל אין זה מוכרח דאיכא למימר לרב אסי משמיה לר"י לא מיירי באבר מן החי אלא בשאר איסורין דלכ"ע חייב אף בזה אחר זה בכדי אכילת פרס וכן נראה דהא ר"א מסיק הכי הכא אליבא דר"י ולעיל באלנקו מבחוץ פליג ר"א אדרבי יוחנן לפוטר ולו"ק:

תוס' בל"ה כל הבשר כו' תימה דלא תני כו' ובתוספתא תניא כו' ואשמועינן דחייל כו' עכ"ל מלברי הר"ן נראה לפרש לבריהם בעיקר תמיהתם שכתבו דלא תני בא"י כו' ובתוספתא תני כו' שסמכו עצמם אסוף לבריהם שכתבו דאצטריכא ליה למתני משום לאשמועי' דחייל כו' והוא לחוק במשמעות לבריהם אלא דלמאי למסיק לקמן בפרק שילוח הקן דבגיל הנשה תנא להו ולית בהו לצורך כלל ה"ל למתני כמו בהנך פרקין ומה שכתבו ואשמועינן דחייל כו' היינו לפי הסוגיא דפ' גיל הנשה לבעי בהו מיהת חל לצורך הא דתני ליה הכא בתוספתא ע"כ אית לן למימר דאשמועינן כו' ולו"ק:

בא"ד בחלב אמו ולפירושו ניחא הא כו' דארצך לבכורים כו' עכ"ל כצ"ל:

דף קד.

תד"ה הנולר מן הבשר כו' לגיס נמי מימלך כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה הא עוף אסור מלאורייתא ה"נ המ"ל כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה חלת ח"ל נאכלת כו' שלא מצינו כו' לפרש ב' תרומות אלא לוקא חלה כי ליכא כהן קטן או גלול שטבל שאז היא נשרפת כו' עכ"ל וה"ה דלית כהן שיוכל לבטל ברוב אז היא נשרפת ואין להניחה על שיזלמן לו כהן קטן או גלול שטבל או שיוכל לבטלה ברוב לקשה לשומרה מלהאכילה לזרים משא"כ בתרומה כי ליכא כהן גלול שטבל או שיוכל לבטלה ברוב יוכל להניחה על שיזלמן לו ולא תשכח תורת תרומה ולו"ק:

בא"ד ומיהו נראה לגם הסמוכים לארץ ישראל כו' עכ"ל סמוכים לא"י היינו מנהר ועל אמנון ולפנים ומגופא לא"י להיינו מכזיב ועל נהר ועל אמנון ה"מ להקשות כן שמפרישין ב' חלות ולא מפרישין אלא תרומה א' לבסמוכים לא"י נמי שמפרישין ב' חלות אינו אלא משום לתא למתחזיא כחלת הארץ טמאה ולו"ק:

דף קד:

בפרש"י בל"ה בשלמא אי כו' אטו אכילתו ולא אטו בהמה כו' עכ"ל פי' העלאתו אטו העלאה לבהמה ולו"ק:

בד"ה מתקיף לה כו' וא"ת"ל בשר עוף בחלב לאורייתא עליין משכחת לה כו' עכ"ל פי' למשכחת לה גזירה לגזירה בין בבשר עוף בין בבשר בהמה ומה שפי' בתר הכי גזירה שמא יעלה בשר בהמה עם כו' חלא מתרתי נקט וה"ה בשר עוף לרב יוסף ולו"ק:

בד"ה בלא קינוח פה כו' אין צריך ליטול ידיו ולקנח אבל בבשר בהמה בעי קינוח כו' עכ"ל מלתא לפסיקא נקט קינוח אבל נטילה לא בעי אלא בלילה כללקמן ולו"ק:

תוס' בל"ה עוף וגבינה כו' וצריך לומר לפירושו ללענין נטילת ידים אין חילוק כו' עכ"ל ושכתב אבל גבינה מותר לאכול בשר בלא נטילה וקינוח כו' ר"ל דלא בעי תרתי נטילה וקינוח אלא נטילה לחול וק"ל:

דף קה.

תד"ה מקנח וה"ה למליח לתרווייהו בענין כדפירש בקונטרס כו' עכ"ל לדברי התוס' שפירשו דפשיטא ליה לתלמודא דהדחה עדיפא ניחא דליכא לפרושי דב"ש אמרי דבקינוח לחולה סגי וה"ה בהדחה לחולה וב"ה אמרי בהדחה לחול וה"ה לקינוח לחול ולא פליגי דא"כ כיון דאמרי ב"ש תחילה דסגי בקינוח לחול לא הוצרכו ב"ה למימר דסגי בהדחה לחול דעדיפא וכ"כ הרא"ש אבל לפרש"י שפי' דאיכא למימר נמי דקינוח עדיף לא ידענא מי הכריחו לפרש דבענין תרתי ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

דף קה:

גמ' אמרה להו מאי איעביד לכו כו' מזה נראה שלא יכלה לעשות כישוף ומעיקרא אי לאו דאמרי אינהו נמי מלתא ושרו לארבא הוה יכולה לאסרתא לארבא אפשר דההוא כישוף לא מקרי כישוף שנעשה להם כיון שאינו בגופם וק"ל:

שם ליקבע לי מר זימנא כו' אמאי לא אתית בזמנך א"ל כל מילי דצייר כו' ומעיקרא כדבעי שיקבע לו זמן לא הודיע שא"א לו לשלם עד דמשכח מהפקרא דלא רצה להודיע לבני אדם עניינם שלא יהא אחר נזהר לצייר ולחתום כו' וק"ל:

דף קו.

בפרש"י בד"ה האכילו בשר חזיר כו' וכשהעובד כוכבים בא בחנותו מאכילו נבלות כו' וכסבור שזה עובד כוכבים והאכילו חזיר עכ"ל פתח בנבילות וסיים בחזיר אפשר שדקדק לפרש כן משום דאסור לישראל לעשות סחורה בנבלות וטרפות ובכל דבר טמא אם לא שנזדמן לו בחובו או בצידו ובודאי מה שהורגלו גם העובדי כוכבים לבא בחנותו לא על הבשר חזיר באו שבודאי לא היה מצוי לו אלא על בשר נבלות וטרפות שאפשר שהיה מצוי לו מבהמותיו שהכשרות נתן לישראל והנבלות וטרפות שלו לעובד כוכבים אלא שאז נזדמן לו בשר חזיר ונתן לו למאן דאמר דהאכילו בשר נבילה אין להקשות דהא אסור למכור לעובד כוכבים נבילה בחזקת שחוטה די"ל היינו לוקח שאומר לו בפירוש כשרה אבל בסתם כדהכא איהו דקמטעי נפשיה ודו"ק:

תוס' בד"ה וש"מ שנים כו' ועוד קשה דהתם לא פליגי כו' אבל פירות דאין מזמנין עליהן כלל כו' פשיטא דמצוה כו' עכ"ל פירוש לדבריהם לפי סברת קושייתם הא דקאמר ש"מ דאין מזמנין על הפירות היינו דלא שייך בהו זימון כלל ואם כן ע"כ הא דקאמר שוב וש"מ מצוה ליחלק דהיינו דלא כרב מיירי בלא נברך דבזימון אימעיט כבר מהא דאין מזמנין על הפירות כלל והאי הקשו מנליה להוכיח מהך עובדא דמצוה ליחלק דלמא רשות כו' וע"ק היכי מייתי כלל ראיה מפירות דהכא אפת דמצוה ליחלק דהכא בפירות אפשר דרב נמי מודה דפשיטא דמצוה ליחלק כיון דלא שייך בהו זימון לא יברכו ביחד משא"כ בפת דאית ביה זימון פליג רב לומר דאין מצוה ליחלק והאי תירצו דהא דקאמר ש"מ דאין מזמנין על הפירות לא אימעיט דלא שייך בהו זימון אלא דאין חובה לזמן בפירות והשתא אין חילוק בשנים לפת וב' או אפי' שלשה לפירות וקאמר ש"מ דמצוה ליחלק היינו לאסור לזמן אף בפת דאל"כ אע"ג דהכא רשות תרי גברי רברבי כהני ודאי היו מדקדקים לזמן כדי להוסיף שבח למקום והשתא הא דקאמר ש"מ דמצוה ליחלק לא אימעט אלא בזימון אבל הא דמצוה ליחלק בלא נברך קושטא הוא דלא מוכח לה תלמודא מהך עובדא דלמא רשות הוא אלא דסמך ליה אברייתא דמייתי ודו"ק:

דף קו:

בא"ד והוי קביעות דבכל מקום שאחד מברך כו' כצ"ל:

בד"ה אמר רב ע"כ כו' ולא רצה לפרש בקונטרס דפרק לחולין הוא פרק ראשון כו' עכ"ל ומצינן נמי למימר דלהכי לא רצה לפרש בקונט' כן משום דלא תקשה ברייתא לרב ששת כמו שהקשו התוס' לקמן לפי' ר"ת דלא ניחא ליה למימר שתים כמו ר"ת לחומרא דקאמר שמואל היינו פרק דמקום קידוש דלא משמע כן מדקאמר ולא תימא ר' אמי משום דכהן הוא דמשום דכהן הוא אין להחמיר אלא עד פרק דמקום קידוש דבהכי יתיישב לפירושו ספר הזהיר דקאמר לשמואל לחולין כל היד ודו"ק:

בא"ד אלא דמשום דכהן הוא ורגיל בתרומה כו' עכ"ל לרווחא דמלתא כ"כ קושטא הוא דכהן היה דבלאו הכי נמי יכולין להחמיר אברייתא כדקאמר תלמודא דהא ר' מיישא כו' וכן צ"ל לרב ששת לפי תירוצם לפי' הקונ' שהחמיר אברייתא ודו"ק:

דף קז.

גמ' אמר רבא האי אריתא כו' דתנן מי רביעית כו' אמר ליה רב אשי לאמימר כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה המים לתוכן כו' כח השופך והן מקלחין כו' ובד"ה וכשנתנו לו כו' ולא ברכת המזון עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה דלא אתי מכח כו' אמרינן אינו נוטל ממנו דלא אתי כו' שטיפה מרובה כשתים היינו במים ראשונים ושניים דבעינן בנטילה ולא מפליג בין ידו א' לב' ידיו ודו"ק:

דף קז:

גמ' בשלמא לרב ור' יוחנן כו' יראה לפרש דאי הוה פליגי רב ור' יוחנן לא ה"מ למפשט מידי דהא בהא תליא דלרב דאין השמש מברך על כל פרוסה ופרוסה לא יתן אדם פרוסה לתוך פיו של שמש מה"ט שיקח גם אח"כ פרוסה בידו ויאכל ממנה ולא יטול ידיו כיון שכבר אכל פרוסה אבל לרבי יוחנן שבלאו הכי צריך לברך על כל פרוסה משום היסח הדעת צריך נמי ליטול ידיו לכל פרוסה ומש"ה הוצרך למימר דרב ור"י לא קשיא כו' ודו"ק:

שם והשמש שלא נטל ידיו אסור ליתן פרוסה לתוך פיו כו' נראה דאין לפרש לתוך פיו של השמש דא"כ לפשיטו לעיל אוכל מחמת מאכיל דצריך נט"י ממימרא דרב לפשוט מהך ברייתא אלא שהשמש שלא נטל אסור ליתן לתוך פיו של אדם אחר האוכל שנטל ומיהו מאכיל דצריך נט"י דמבעיא לן לקמן ליכא למפשט מהכא דאיכא למימר נמי בהאי כדמשני דשאני שמש שטריד ויאכל הוא בעצמו ודו"ק:

דף קח.

בפרש"י בד"ה אי חידוש הוא כו' דכיון דלאו חידוש הוא גמרינן ליה מזרוע בשלה כו' עכ"ל ושאר איסורין לאסור כדאיכא טעמא ליכא למגמר מזרוע בשלה גופה דליכא בזרוע בשלה טעמא דמין במינו הוא גם לא מצינו ביה איסורא אלא להיתירא בליכא טעמא איכא למגמר מיניה ע"ש בתוספות בפ' גיד הנשה:

דף קט.

גמ' ולא כיסה יפה יפה אמר מר ודברי חכמים כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה אלא אי אמרת אפשר כו' ורבי מתלי טעמא דהיתירא בשניער מכלל דשרי אף בקמייתא כו' עכ"ל פירוש דע"כ רבי לית ליה גזירה דשמא לא ניער יפה דאם כן שאר חתיכות נמי ליתסרו דהא רבי במין במינו לא בטיל כרבי יהודה ס"ל כיון דאסר שאר חתיכות בלא ניער בתחלה אלא בסוף וק"ל:

בד"ה ותו לא מידי אין כו' קמייתא אסורה דהא בלע ולא פלט ואין כאן מחלוקת אלא באחרונות כו' עכ"ל יש לדקדק כאן דבלא ניער כלל בלע ולא פלט היאך נאסור את האחרונות ונראה כספרים דמתנייא איפכא הכי איתא הסוגיא אמר רבי נראין דברי ר' יהודה בשניער וכיסה ודברי חכמים בשלא ניער וכיסה מאי ניער וכיסה אילימא ניער וכיסה מתחלה ועד סוף מבלע בלע מפלט פלט ואלא לא ניער בתחילה כו' מכלל דסבר רבי יהודה כי לא ניער מתחילה ועד סוף אסור אמאי הא בלע ולא פלט אימא לא ניער יפה ולא כיסה יפה אמר מר ודברי חכמים כשלא ניער וכיסה מאי לא ניער וכיסה אילימא לא ניער מתחילה אלא בסוף ולא כיסה בתחילה אלא בסוף האמרת נראין דברי רבי יהודה בהא אלא לא ניער מתחילה ועד סוף ולא כיסה מתחילה ועד סוף מכלל דרבנן סברי ניער בסוף ולא ניער בתחילה כו' והשתא לפי זה בניער וכיסה מתחילה ועד סוף לא פליגי אלא בלא ניער כלל נמי פליג ר' יהודה להחמיר ולאסור משום דשמא בסוף לא נזהר יפה וניער וכיסה אלא דא"כ לרבנן קמייתא ליכא למשרי בלא ניער כלל ועל שתתן אחתיכה קאי ולא איירי באפשר לסוחטו מידי ודו"ק:

דף קט:

בד"ה הא כחל לא בעי קריעה לאחר הבישול כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה נדה דם טוהר כו' מן הדם טחול כו' עכ"ל עוד איתא בההוא סילוק מהחלב שומן הלב ע"ש:

בד"ה ההוא לקדירה כו' ואינו ר"ל דסבר לגמרי כלישנא בתרא דהא מיקל טפי כו' עכ"ל ולולי דבריהם [היה] נראה לי לומר דלגמרי קאמר סבר כלישנא בתרא דהא דמוקי בלישנא בתרא מתניתין אינו עובר עליו ואסור היינו לקדירה כדמוקי לה רב נחמן אבל לצלי לא הוזכר כלל קריעה במתניתין ומותר לכתחלה בלא קריעה כרב נחמן ובהא פליג אלישנא קמא דמוקי מתניתין אינו עובר ומותר דע"כ היינו לצלי בעי קריעה לכתחלה ודקאמר לעיל תניא כלישנא קמא היינו למאי דס"ל שבשלה דיעבד משמע ולישנא בתרא ע"כ לא סבירא ליה בצלי לכתחלה בעי קריעה ובדיעבד שרי ואינו עובר עליו ואסור מיירי לקדירה דא"כ היינו כלישנא קמא אבל השתא דברייתא שבשלו נמי לכתחלה משמע איכא לפרושי נמי לישנא בתרא הכי וכרב נחמן דלצלי לכתחלה שרי ומתניתין אינו עובר ואסור לקדירה ודו"ק:

בא"ד לקדירה משמע עם בשר כו' כדמפרש בגמרא דמוקי לה ר"א לקדירה כו' עכ"ל מדבריהם אלו נראה דהוו גרסי בגמרא קמ"ל דלא בעינן שתי וערב וטחו בכותל אלא לקדירה וכן נראה מדברי הרא"ש וכ"כ הר"ן בהדיא ע"ש:

דף קי.

בא"ד ויש לומר משום דלישנא בתרא כו' בין בהדי בשר בין בלא בשר כו' עכ"ל הכי משמע דאמתניתין קאי לישנא בתרא דסתמא איירי בין בהדי בשר בין בלא בשר אבל הרא"ש פירש דכיון דמחמיר לקריעה קצת לא מהניא דיעבד עם הבשר מחמיר נמי בלא בשר לכתחלה והך ברייתא פליגא כו' ואפי' לכתחלה כדמפרש רב נחמן דהיינו תניא כו' עכ"ל והוא דחוק דנהי דרב נחמן מהדר לתרוצה למימר דלכתחלה נמי סבירא ליה דשרי ואיירי קתני מ"מ לישנא דברייתא דיעבד משמע ומאי קאמר תניא כלישנא קמא דאדרבה טפי משמע כלישנא בתרא ודו"ק:

בא"ד דאי בהדי בשר נעשה הבשר נבלה כו' דטעמא דלב דשיע לא קאי כו' עכ"ל כתב מהרש"ל נראה כו' אלא לרווחא דמלתא קאמר שאף אם תחלוק ותאמר דשיעתו מהני קצת שלא יבלע דם של עצמו כו' אבל לפרש"י כו' עכ"ל אין דבריו מבוררים דודאי כן הוא כמ"ש הר"ן שיש לחלק בשיעת וחלוקת הלב לדם של עצמו אינו בולע אבל לגבי איסור אחר לא אמרינן דשיע כ"כ התוס' בפרק כיצד צולין וכ"ה במרדכי והגהת אשר"י ע"ש אבל כל זה לדעת רש"י דשנויא דלב שיע קיימא אבל לדעת מי שאומר דטעם דשיע לא קאי ודאי דליכא לפלוגי בהא ודם של עצמו בלא בשר נמי בולע כמ"ש בהדיא התוס' שם דכבולעו כך פולטו לא שייך בקדירה וע"כ הנראה להגיה כאן מלת ועוד וכצ"ל וחוזר ואוסר הלב ועוד דטעם דלב שיע כו' והשתא קושייתם מעיקרא אף לפרש"י דשנוייא דלב שיע קאי מכל מקום בהדי בשר נאסר גם הלב לגבי איסור אחר לא אמרי' דשיע כמ"ש התוס' והגהות אשר"י ומרדכי ושוב הקשו ועוד לשיטת ר"ת דקיימינן השתא הא לפירושו טעם דלב שיע לא קאי כלל ואפי' בלא בשר נאסר וק"ל:

בד"ה איכא תנא כו' היכי קאמר לר' אלעזר התם כו' עכ"ל כצ"ל:

דף קי:

בד"ה טלית שאולה כו' ואומר רבינו תם דאין לחוש מדקאמר כו' ולא בעי למימר כגון שאחר כך הסיר כו' לימא הטיל למוטלת כשרה כו' עכ"ל בתוס' פ' התכלת וברא"ש שם הוכחת ר"ת בזה בע"א מדקאמר ואפי' ולא קאמר אפי' בלא וי"ו משמע דבלא טלית פטורה אצטריך לאשמועינן דתכלת אין בה משום כלאים וכה"ג דייק כו' וה"נ אתא לאשמועינן דאין בה משום כלאים אפי' בלילה כו' עכ"ל ע"ש אבל לדבריהם דהכא א"א לכוונם בדרך זה ונראה לפרשם בדרך אחר וה"ק לעיקר דמלתיה דקאמר ותכלת אין בה משום כלאים ע"כ לא בעי למימר כגון כו' דהיינו סוף דבריו ואפי' בטלית פטורה דהיינו הטיל למוטלת דא"כ לא הול"ל אלא הטיל למוטלת כשרה ממילא הוה ידעינן דאין בה משום כלאים וכי אטו לא ידעינן כבר דאין במצות ציצית איסור כלאים אלא ע"כ הא דקאמר ותכלת אין בה משום כלאים הוא מלתא באנפי נפשיה לאשמועינן חידושא דהיתר כלאים לחבירו ולאשתו ובלילה ואגב קאמר ואפי' בטלית פטורה דהיינו מלתא אחריתא דקאמר התם נמי ר' זירא הטיל למוטלת כשרה ומסיק דאלא מכלל חבירתה אתמר דהיינו הך דהטיל למוטלת כשרה מכלל דהך דואפי' בטלית [פטורה] כמו שפירשו התוס' שם בהוכחה ראיה לזה אבל לפרש"י דהתם דקושטא לר"ז לא קאמר אלא הטיל למוטלת כשרה ומכללא אתמר הך מלתא ותכלת אין בה משום כלאים ואפי' בטלית פטורה לית בהוכחה זו מידי ודו"ק:

בד"ה כבדא מה אתון כו' הא איכא לאוקמי בשלא נמלחה כו' עכ"ל ואפ"ה הכבד אינה נאסרת לגבי דידה ודאי ליכא לפלוגי בין נמלחה ללא נמלחה מטעמא דקאמר שהיא פולטת ואינה בולעת וק"ל:

בא"ד ולקמן נמי דקאמרינן אבל טחול כו' היו יודעים דבלא מליחה היו עושין לו כו' עכ"ל משמע להו דהשתא הא דקאמר וה"מ כבדא אבל טחלא שומנא כו' דקאי אהא דמספקא ליה ליה לאביי בכבדא דהשתא לפי זה דבמליחה מספקא ליה בכבדא אי מהני קאמר וה"מ כבדא אבל טחלא שומנא הוא ופשיטא דמהני לה מליחה ומייתי שפיר מדשמואל אבל לפר"ת דבלא מליחה קמבעיא ליה והאי קאמר נמי אבל טחלא שומנא הוא ולא מליחה צ"ל דמייתי מדשמואל שהיו יודעין דבלא מליחה היו עושין לו כו' כן נ"ל תוכן דבריהם אבל דבר תמוה לומר להכשיר טחול בלא מליחה דהא בפ' כל שחיטה תני דם הטחול בהדי הנהו דעובר בל"ת ואפשר לפי סברתם דהשתא נפרש דם הטחול שהוא בעין ולא דם שפירש ויצא ע"י בישול ולקמן שפירשו התוס' דדם היוצא מטחול אסור היינו למאי דמפרשין דהאי וה"מ כבדא אבל טחלא כו' קאי אקריעה שתי וערב ודו"ק:

דף קיא.

תד"ה וחיתוכא לתחת כו' ועוד דסברא הוא דאין בטחול שמנונית כו' עכ"ל צ"ל לדבריהם דלאו משום שמנונית דכבד בלחוד הוא דבעי חתוכה בכבד אלא משום דם דכולה כבד שלא פירש בצלייה או במליחה ויצא אחר כך בבישול ושמנונא דבליעה דמא דנקט לאו דוקא אלא דהכי הוה עובדא דחזא דמא בשמנון כבד ודו"ק:

בד"ה כבדא עילוי בשרא לכתחלה אסור לכ"ע אע"ג כו' עכ"ל לישנא דשרי אדרבא משמע דאפי' לכתחלה שרי אבל מדקאמר רב אשי לקמן אימור דאמור רבנן דיעבד לכתחלה מי אמור משמע להו דליכא מאן דשרי לכתחלה ודו"ק:

דף קיא:

גמרא שחתך בה בשר אסור לאוכלו בכותח כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה כרבי חייא ס"ל אין הלכה כו' כצ"ל:

דף קיב.

תד"ה הלכתא דגים כו' ולא סגי בקנוח אין ראיה משם דנתבשלו אסור כו' עכ"ל ולא ניחא להו לתרץ דפלוגי דהתם בתנור ליכא מים משא"כ הכא שיש בקדירה מים והוי טעם שלישי דהא כיון דהדגים נוגעות ג"כ במחבת ונפלט טעם מזה לזה לא הוי אלא טעם שני בהיתר וכדכתבנו לקמן לגבי קערות ומה"ט נמי כתבו בפשיטות בההיא דבישל בה חטאת דהוי טעם שני באיסור ולא הוי טעם שני בהיתר על ידי מים משום דהשלמים נוגעות בקדירה ונפלט הטעם מזה לזה ודו"ק:

דף קיב:

בד"ה דגים ועופות שמלחן כו' וכן נראה דאין העופות כו' עכ"ל מהרש"ל מחק מלת וכן דאין לו משמעות כאן לכאורה ונראה דיישבו שכתבו בתחלה דהאי איסורין דנקט קאי דגים לחוד כפרש"י והר"ש הקשה לפרש"י דא"כ כו' ומתוך אותה קושיא פי' דאסורין קאי גם אעופות כמ"ש הרא"ש וע"ז כתבו די"ל לקושייתו דא"כ הוה משמע כו' וכן נראה כפרש"י דאין העופות נאסרים כו' אפי' לאותו פי' כו' וק"ל:

בד"ה ודגים משום דרפו כו' אחר פליטת דמן ומה שנמצא בגומות ציר הוא ולא דם אבל בדגים כו' עכ"ל ממלת ומה כו' עד מלת אבל כו' ברא"ש אינו כנראה מדבריהם דלא באו כאן ליישב אלא עיקר קושייתם דאין לאסור התחתונה שנמלחה בתחלה מחמת פליטת הבאה אחריה ולא באו ליישב כאן קושייתם משום איסור ציר בגומות אלא אחר כך שכתבו וא"ת נהי דלפי כו' מ"מ נאסר מחמת דם כו' שנמחה בציר שבגומות כו' ויש ליישב כל זה בכאן משום דלטעמא שכתבו לעיל דשריך לא מסיק אדעתייהו דאיכא ציר של היתר אחר פליטת הדם י"ל מה שנמצא בגומות ציר של היתר הוא ולא דם ושוב הקשו אחר כך וא"ת נהי דלפי כו' מ"מ נאסר מחמת דם הבלוע במלח כו' שהוא נמחה בציר של היתר שבגומות כו' וק"ל:

בא"ד א"נ י"ל שהמלח שעל הבשר מעכב הדם כו' עכ"ל פי' כמ"ש לקמן דצ"ל שהדם שבמלח מתייבש בו ואין בו כח ליבלע בבשר כו' כמו שפירש גבי אותן גומות כו' והיינו תירוץ אי נמי יש לומר כו' שכתבו כאן אלא שקצרו כאן דבריהם לסמוך אדבריהם המפורשים יותר לקמן ודו"ק:

דף קיג.

תד"ה בשר בהמה טהורה כו' ה"ה בשר עוף לרבנן כו' מדדריש לקמן את שאסור משום נבילה כו' עכ"ל בעוף הוצרכו לזה אבל בחיה כיון דסתם גדי אפי' פרה ורחל משמע חיה נמי בכלל בהמה היא ואין להקשות לרבנן ל"ל הך דרשא דסתם גדי אפי' פרה ורחל משמע חיה נמי בכלל בהמה היא הא איכא למילף כולהו מהך דרשא דאת שאסור משום נבילה כו' די"ל דאי הוה גדי דוקא לא הוה מפקינן הקרא ממשמעותיה לדרוש את שאסור משום נבלה כו' ודו"ק:

דף קיג:

גמרא וסבר שמואל איסור חל על איסור כו' ומהא דקאמר גבי להוציא הטמאה ליכא לדיוקי איפכא דאין איסור חל על איסור כפרש"י לקמן ולדברי התוס' ניחא דהמקשה הוה ס"ל דלגבי טמאה דוקא אשמועינן קרא דאין איסור חל על איסור אבל בטהורה ע"כ איסור חל על איסור אית ליה מדמפיק חלב ומתה מחד קרא ולא מוקי ליה בדדמי ולפרש"י צ"ל דליכא דיוקא מידי מטמאה דהא בכל גוונא ממעטין טמאה אף בבישול דלא הוי אלא חד איסור ודו"ק:

בפרש"י בד"ה ומתו בו כו' אלמא לא אתי איסור כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אין איסור חל על איסור ולא נפיק מקרא לגופי' כו' וטמאה לא אצטריך כו' עכ"ל פירושו תמוה לפי מה שהוכיח לעיל לדחות הגירסא והפי' שמע דלא אצטריך כלל לחל לגופיה כדאמרינן לקמן בפרקין לרבי עקיבא דכולהו תלתא מייתרי ואפשר שזה הוא מפי' שמע אבל לפירושו צ"ל דחל לרבויי שליל וחל למעוטי שליא וחל למעוטי טמאה דאצטריך למעוטי אפילו בבישול דלא הוי אלא חד איסורא אבל קשה לפי זה לקמן לר' עקיבא נמי המ"ל דסבר אין איסור חל על איסור ואצטריך קרא לטמאה בבישול דלא הוי אלא חד איסורא ודו"ק:

תוס' בד"ה קסבר שמואל כו' להכי קאמר דקסבר שמואל כו' דאי הוה סבירא ליה בעלמא אין אחע"א (אלא) [ולא] הוה יליף מהכא כו' עכ"ל כצ"ל ופי' לדבריהם דקסבר שמואל בעלמא איסור חל על איסור ומהכא יליף לה ולא אצטריך חד קרא לגופיה אלא אשמועינן לאיסור חל על איסור ומהכא שמעינן ליה נמי בעלמא איסור ח"ע איסור *) [דאי] דלא יליף מהכא דשאני הכא דרבי קרא כדמסיק לחד אוקימתא לא הוה מפיק חלב ומתה תרווייהו מחד קרא אלא במסתבר הוה מוקמינן ליה ודו"ק:

דף קיד.

גמ' מיתיבי המבשל כו' הפיגול והנותר והטמא שבשלן בחלב חייב כו' אע"ג דאיכא לאוקמא דוקא בבישול דלא הוי אלא חד איסור מכל מקום איכא לאותיב ללישנא קמא דאיכא מאן דסבר דאבישול נמי לא לקי וק"ל:

תוס' בד"ה בחלב פרה ורחל מנין כו' ובחנם דחק בקונטרס עכ"ל לפי' הקונט' דהך ברייתא ס"ל גדי דוקא ומהאי ק"ו ליכא למילף בחלב פרה ורחל אלא כשאינו מינו צ"ל דפרה ורחל במינו יליף ליה במה מצינו מפלגא דדינא משאינו מינו וכי פרכת מה לשאינו מינו שנאסרה בהרבעה מינו לגדי יוכיח ותו ליכא למפרך מידי דהכי *) בדפו"י הגי' אבל אי בעלמא [אין] איסור חל על איסור דלא יליף וכו' נמי צ"ל לפי' הרר"י הטעם דיליף לקמן קטנה במה מצינו מיהו אי לאו הכא ק"ו לפרה ורחל לשאינו מינו לא הוה ילפינן מינו לפרה ורחל במה מצינו ממינו לגדי דהא גדי דוקא הוא ודו"ק:

בד"ה פרה ורחל כו' וא"ת חיה ועוף יוכיחו לר' עקיבא כו' עכ"ל ולא תקשי להו בהמה טמאה תוכיח לכ"ע משום דאיכא למימר למה לבהמה טמאה דאין איסור חל על איסור ומדלא לקי אאכילה אבישול נמי לא לקי וק"ל:

בד"ה מה לאמו שכן כו' תימה לרבנן חיה תוכיח כו' עכ"ל היינו לשיטתם שכתבו דבמינו בפרה ורחל לא אצטריך ליה הכא דבכלל גדי סתם הם וה"ה חיה דבכלל בהמה היא והמ"ל חיה תוכיח וה"ה מחיה גופא במינו ה"מ למיעבד הק"ו ודו"ק:

דף קיד:

בד"ה על שיפרוט וכו' וא"ת ולא לכתוב אלא כו' או מכירה לעובד כוכבים כו' וי"ל דה"א דאתא למעוטי נתינה לעובד כוכבים כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל דה"א דאתא למעוטי נתינה לגר וק"ל:

דף קטו.

תד"ה היא קודש בו' ותימה לרבי יוחנן ל"ל למימר מקודש כו' עכ"ל וכן איכא לאקשויי לר' יוחנן חורש בחמור כו' ליתסרו דליכא למשרי מק"ו משבת דשבת גופה אסור באכילה ולמאי דלא גרסי השתא ומה שבת כו' אלא השתא לגבוה שרי כו' כמ"ש התוס' לקמן ניחא וק"ל:

בד"ה חורש בשור כו' וכ"ת דלא אתא מן הבהמה אלא לאשמועינן מכלל להדיוט שרי כו' מ"מ נילף חורש כו' ושרי להדיוט וי"ל דאי לאו אלה כו' עכ"ל ביאור דבריהם וכ"ת דלא אתא מן הבהמה אלא דאי מכל שתעבתי הוה אסור רובע נמי להדיוט ואתא קרא לאשמועינן דדוקא לגבוה ולא להדיוט דמכל מקום אף לפי זה נילף חורש בשור כו' מק"ו מרובע דשרי להדיוט דלא אסירי מכל שתעבתי וא"כ מהיכי תיתי לאסור נמי כמו לגבוה כיון דלהדיוט שרי דכל שתעבתי בהדיוט איירי קרא ומרובע נמי לא אתי למה לרובע שהוא במיתה ותירצו לולאי מכל שתעבתי ליכא לאסור לגבוה כיון דלהדיוט שרי אלא דהוה אסרנא ליה לגבוה ממן הבקר כו' ודו"ק:

דף קטו:

גמ' ורבי בהנאה מנליה נפקא ליה כו' ואפי' לרבי אבהו דאמר לעיל כ"מ שנאמר לא תאכל איסור הנאה נמי משמע האי קרא דלא תאכלנו גו' כיון דבענייניה דדם כתיב לא משמע אלא איסור אכילה כדם כדדרשינן בפ' כל שעה מהאי קרא דלא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים מה מים מותר כו' וק"ל:

בפרש"י בד"ה ל"ל גז"ש לאיסור אכילה כי היכי כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה ומה ערלה כו' שכן צריך מאתים כו' דצריך מאתים כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה וליפרוך מה כו' ואע"ג דמכלאי כו' במה מצינו ולא פרכינן כל דהו כו' עכ"ל דמכלאי הכרם ליכא ק"ו דכלאי כרם נמי נעבדה בו עבירה אלא במה מצינו איכא למילף מינה וכ"כ גם התוס' לעיל ומהרש"ל כתב על דברי התוס' דליכא למילף מכלאי הכרם לחוליה דאכל חלא וחלא איכא למימר נבלה יוכיח ועוד האריך דאין צורך כי דברי התוס' ודאי נכונים כיון דהלמד והמלמד שוין דנעבדה בהן עבירה ליכא למימר נבילה יוכיח דלא נעבדה בה עבירה ומזה נמי רב אשי דבעי למימר דליכא למילף מערלה וחמץ משום דנבילה תוכיח אבל דאתינן למילף נמי מכלאי כרם ליכא למימר נמי נבלה יוכיח דאנבילה איכא למפרך מה לכלאי הכרם שכן נעבדה בו עבירה והוצרכו להדר דינא משא"כ בבשר בחלב דבלא הדר דינא ילפינן ליה שפיר מכלאים דהא ליכא למיפרך מידי גם בזה כתב מהרש"ל דברים דחוקים ואין להאריך כי דברינו ברורים לכוון דברי התוס' ודו"ק:

דף קטז.

תד"ה חלא מתרתי כו' ועוד דהמ"ל בשר תקרובת ע"ז יוכיח וכ"ת מה לתקרובת שכן מטמא כו' עכ"ל קושטא קאמרי דאינו מטמא אלא מדרבנן מיהו א"נ דהוה פרכינן שכן מטמא הוה מצינן למילף מינייהו בהדר דינא ונראה דניחא ליה טפי למיעבד הק"ו בכה"ג דמפרך פירכא מעולה בחמץ דהוה שפיר כלאי כרם יוכיח מלמפרך מיד פרכא כל דהו שכן גידולי קרקע ולומר תקרובת ע"ז יוכיח וצ"ל נמי הכא דה"נ ה"מ למילף מבשר תקרובת ע"ז גרידא במה מצינו אלא דניחא ליה למיעבד תחלת דין בק"ו כמ"ש התוס' לעיל לגבי כלאי הכרם מיהו קשה דה"מ למיעבד ק"ו חלא מתרתי בפלגא דדינא תחלת דין מערלה ובשר תקרובת ע"ז ליוכיח דתו ליכא למיפרך מידי ואפשר לומר דלא קשיא ליה לתלמודא למיעבד ק"ו במילי אחרנייתא דנקט בברייתא אלא בהנהו מילי גופייהו קשיא ליה נימא ערלה תוכיח דהוה חלא מתרתי מערלה וחמץ דנקט בברייתא ודו"ק:

דף קטז:

גמ' והלכתא אין מעמידין בעור קיבת נבלה כו' הכא ודאי איכא לאקשויי כמו שהקשו התוס' לעיל למאי אריא עור קיבת נבלה בעור קיבת כשרה נמי אין מעמידין כדקתני במתניתין אם יש בה בנ"ט ה"ז אסורה דהכא ליכא ספיקא אלא איסור דרבנן ודאי הוה ויש ליישב בדוחק דלא נקט הכי אלא משום סיפא דמלתיה אבל מעמידין בקיבת נבלה ודו"ק:

דף קיז.

בפרש"י בד"ה וטמא אם אכלו בטומאת הגוף כו' שהיא בכרת עכ"ל ר"ל וחל שפיר על איסור חלב דהוה נמי בכרת אבל טומאת בשר לא הוה אלא לאו הבא מכלל עשה ולא שייך למימר ביה כלל חייב

וק"ל:

תוס' בד"ה א"ר ינאי כו' ומשני אסמכתא בעלמא וה"ה קרא דהכא עכ"ל לא קאי התם הכי אלא במסקנא קאמר התם לר' ינאי בקלשי מזבח מעילה לאורייתא אית ליה וצ"ע ע"ש:

בד"ה אין לך דבר שנעשה כו' דהא לשון אין מועלין בו כו' ועגלה כו' עכ"ל ולא מקרי השתא נמי ב' כתובין כיון דלא מפירש בהו בהדיא הכי בקרא אלא דממילא משתמע בהו דאין מועלין בהו על לאחר שנעשה מצותן משא"כ בהא דמועלין בהו לאחר שנעשה מצותן למפורש בהו בהדיא הכי בקרא ודו"ק:

דף קיז:

במתני' בפרש"י בד"ה השוחט בהמה כו' ולוקח טמאה ולוקח לעובד כוכבים כו' עכ"ל פי' הא דבעי לוקח לעובד כוכבים היינו לוקח בטמאה לדהכי משויא לאוכלין דלישראל לא חזיא אבל בטהורה לא אצטריך לעובד כוכבים לדבלאו הכי משויא ליה אוכלין מיד בשחיטתה כפרש"י לקמן:

תוס' בד"ה האלל איכא למפרש בגמ' אף מרטקא כו' עכ"ל כ"ה בכל ספרים הישנים בתוס' ובספרים חדשים מחקו מלת אף ולא ידענא למה דהא קושטא הוא הכי לרבי יוחנן דאמר אלל דמתני' מרטקא אף מרטקא קאמר כדמסיק לקמן וק"ל:

בד"ה ולא שומר לטומאה כו' וא"ת דאמר כו' ואמאי לא נטמאו כו' עכ"ל קושיא זו אין כאן מקומה אלא לעיל גבי יש שומר לטומאה קלה דהיינו להכניס ובעיקר קושייתם לא ידענא דקאמרי להו מאי קאמרי להו דהא ולאי נמי מה"ט דאין שם משקין עליהן כו' לא נטמאו המשקין עם האוכל שבתוך הזג כפרש"י שם ע"ש:

דף קיח.

גמ' אלא לא נכתוב רחמנא כו' כצ"ל מילקוט:

תוס' בד"ה שומר לכתב כו' לפי' ר"ת ור"ש דבעו כביצה לקבל טומאה כו' עכ"ל וכן פרש"י בפ' אותו ואת בנו בשמעתין דפרה מטמא כו' ועיין בתוס' בפ' כל שעה בד"ה לאימת מתכשרו כו' ודו"ק:

בפרש"י בד"ה וכל שהוא שומר כו' כגון עור שכנגדו כזית בשר עכ"ל לגבי טומאת נבילות מפרש הכי אבל לגבי טומאת אוכל לא בעי בשר כביצה אלא עם העור כדקתני בסיפא ומצטרף וק"ל:

בד"ה לא יד ולא שומר כגון שער עכ"ל צ"ע לקמן בשמעתין דבין לר"י ובין לר"ל שער או יד או שומר הוא וליכא מ"ד דלא הוי לא יד ולא שומר ויש לקיים פירושו למאן דאמר התם משום יד ולוקח בנימא שבין הנימין אבל נימא אחת לא הוי יד לפסקה א"נ כמ"ד התם משום שומר ולוקח נגל בשר והכא מיירי שלא כנגל בשר ודו"ק:

בד"ה יד יתירה כו' וכיון דאיתא הכנסה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה תנור מטמא כו' כל הנך דקאמר תיתי מיניה בבנין אב קאמר כו' עכ"ל לא ידענא מי הכריחו לכך דהא ספיר מצינן למיעבד ק"ו מהנך פירכות דקאמר תלמודא ודו"ק:

בד"ה מה להנך שכן כו' שלא בנגיעה כו' למה הצד פרכינן כל דהו עכ"ל צריך עיון אמאי משמע ליה מטמאין שלא בנגיעה פירכא כל דהו דהא ולאי חומר הוא ויש ליישב ודו"ק:

דף קיח:

גמ' אלא שומר לנבילה כו' אי להכניס ולהוציא כו' לצדדין קאמר תנהו ענין לשומר דעלמא להכניס או להוציא לגופיה דנבילה לאו בת הכנסה היא וק"ל:

שם אי הכי שומר דעלמא אימא לך להכניס ומלתא כו' ובגירסת הילקוט אימא לך להכניס ולהוציא ומלתא כו' וכן נראה מפרש"י ויש לקיים הגירסא שלפנינו דאית לן למימר למעיקרא כי כתיב שומר באוכלין אהכנסה כתיבא כדאמרינן לעיל גבי יד ומש"ה לא קאמר דקרא אתא אלא להכניס וכ"ש להוציא וק"ל:

תוס' בד"ה וכשם שאין מקבלין כו' דהוכשר הכל במחובר ע"י גשמים שנופלים כו' עכ"ל כל מחובר ולאי הוה לנפל עליו פעם א' גשמים מ"מ הו"א דאצטריך כי יותן מים על זרע דבעו שיהיו נופלים הגשמים כשנעשה כבר זרע במחובר וק"ל:

דף קיט.

בפרש"י בד"ה איבעית אימא כו' מטמא בתרווייהו ור' יהודה מטהר בתרווייהו אלא כחלא כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה ורב במאי כו' המ"ל לר' יוחנן אי ביל אי בשומר קשיא סיפא כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ור' יוחנן אמר כו' ומשום לנר' יוחנן א"ש בין ביל בין בשומר כו' עכ"ל ומאילך ברייתא דלייק נמי מעיקרא אליבא דרב אע"ג דההיא לא אתיא ספיר לר"י בין ביל בין בשומר כאחרים איכא למימר דאליבא דר"י לא לייק מילי דר"י הכי שמע מרביה לאין זה שיעור וכפול דאחרים לאו לוקח ובשומר וכותייהו ס"ל כדמסיק וק"ל:

בד"ה ור' יוחנן אמר כולה בשומר כו' משום דמשמע דבשומר איירי כו' כותיה לגבי לר"מ כו' עכ"ל כצ"ל סמכו עצמם אדבריהם לקמן דמשום דמשמע דבשומר איירי אינו מוכרח דלא נאוקמי ביל במ"ש התוס' לקמן דמ"מ הוה ליה לאוקמי ביל כי היכי דלהוי כפול לוקח דהכי נמי נרב מוקי לה ביל כי היכי דליקום כר' יהודה אלא עיקר הוכחה הא דלא בעי לאוקמי ביל משום דהכי הוה שמיע ליה מרביה לאין זה שיעור ודו"ק:

בד"ה שיירי גרגיר א' לכל שומר ושומר כו' וכל הגרגרין כו' עכ"ל ולא ניחא ליה למימר דההוא שומר שנגע בו הטומאה הוה כביצה עם גרגירו דמלנקט שייר גרגיר א' לכל שומר משמע צירוף שאר גרגרין ולא ניחא ליה נמי למימר לצרף שאר שומרין דאכתי לא אסיק אדעתיה לצרף שני שומרין וק"ל:

בא"ד אבל לפי' הקונט' כו' דלקמן ס"ל דמיירי בהרבה סרביטין כדפירש בקונט' כו' עכ"ל מדבריהם נראה שטעות נפל בפרש"י שלפנינו בד"ה משמושן כו' שיש סרביטין הרבה כו' עכ"ל דלקמן דאיירי בצירוף שומרין ולאי ע"כ דהוה ס"ל הכי דמיירי בהרבה סרביטין אבל הכא לפי גירסת רש"י לגרס שיש בו גרגיר א' ולאי דמצינן לפרושי ספיר דההוא גרגיר עם סרביטו הוי כביצה וכן נראה מלשונו שכתב וכגון שיש בין הסרביט והפול כביצה כו' וק"ל:

דף קיט:

בפרש"י בד"ה לא משום שומר כיון דאיכא כזית כו' להכניס ולהוציא עכ"ל נבילה לאו בת הכנסה היא אלא בטומאת אוכלין איירי ולכולהו אמוראי לא בעי כזית בשומר אלא לרבי יהודה בעי כזית למאן דמוקי פלוגתא לר"י ואחרים בשומר ודו"ק:

תוס' בד"ה שומר אוכל כו' שאלקו לגמרי כו' משום דכל השומרין שבסרביט מצטרפין כו' עכ"ל כצ"ל מיהו קשה מהא דמייתי חטה בקליפתה כו' ולא אסיק אכתי אדעתיה דקבועין בשדרה אלא דלא הוה אסיק אדעתיה למימר דהוו כולן שומר אחד ולאי ליה כדאמרי' בקולחא דהוי יד א' ה"נ בשדרה הוי שומר א' ודו"ק:

בד"ה איכא דמתני כו' המ"ל לא שנו אלא קרניס כו' עכ"ל י"ל בזה קמא נקט דהא עצמות קתני במתניתין מקמי דקתני קרניס כו' אלא בעור דהוא רישא דמתניתין המ"ל לא שנו אלא עור כו' וק"ל:

דף קכ.

תד"ה הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין המ"ל יטמא טומאת נבילות כו' עכ"ל אין לומר בזה קמא נקט לטפי ה"ל למימר יטמא טומאת נבילות דקתני בה דאפי' לא מצטרפי ודו"ק:

בד"ה חלב לא אתי כו' דהא לר"י הגלילי חמץ מותר בהנאה כדאמר התם וי"ל לר"י הגלילי ולאי כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה מה להנך כו' ואפי' למ"ל לאברים עומלת בו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה שכן טומאתן כו' להזכיר משהו גבי חלב כו' עכ"ל כצ"ל:

דף קכ:

בד"ה היכא דלאו כו' כיון שהוא גוף החלב וכן החמן כו' עכ"ל מיהו מריבויא דנפש מרבינן בכולהו אפי' באינו שותה גוף החלב וחמן כדמרבינן נמי בשרצים לאסור צירן ורוטבן דאם לא כן לא הוה מצינן למיגמר מינייהו לאסור הני דתניא בברייתא הטבל וחלש כו' דאינו שותה גופן וק"ל:

דף קכא.

תד"ה מרטקא כו' דהא אמרי' בסמוך דלכ"ע מרטקא נמי הוה אלל עכ"ל היינו דאמרינן למודה ר"ל דאלל דקרא היינו מרטקא דהשתא מתניתין דהתם נמי מרטקא הוה אף לר"ל דפליטת סכין לא שייכא בקרבן דעוף וק"ל:

דף קכא:

בפרש"י בד"ה מטמאה כו' מהניא לה הך כו' ובד"ה מהו שתציל כו' נבילות חיה היא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה הואיל ויכול כו' ועל הנבילה הוא דקאמר צריך שישייר ויעמיל על כו' עכ"ל פירוש על כל עצמות של נבילה שישתיירו צריך שלא ישתייר עליהם כזית בשר שהוא שיעור טומאת נבילה וק"ל:

בד"ה עובד כוכבים ששחט בהמה טהורה לישראל כו' עכ"ל ולעיל לגבי בהמה טמאה ולאי ניחא לנקט לעובד כוכבים כפרש"י לעיל משום מחשבת אוכלין לישראל לא חזיא אבל הכא לעובד כוכבים בטהורה לישראל לא משוי לה אוכלא דהא לא חזיא ליה ודו"ק:

בד"ה אביי אמר כו' לכחיה היא לכל דבריה ולכך רובעה חייב כו' עכ"ל ולענין שתציל להוי מלתא לטומאה אזלינן לחומרא למילף מטומאת אוכלין אבל ברובעה להוי איסורא לא ילפינן מטומאה להחמיר ושבקינן ליה אליניה לכחיה היא כדאמרינן בעלמא איסורא מטומאה לא גמרינן ודו"ק:

דף קכב.

תד"ה אי אמרת בשלמא כו' ועול לר"י נמי לבכנסו איירי כו' עכ"ל צ"ע היאך מתוקמא לרבי ישמעאל בכנסו דא"כ תיטמא נמי במגע דלא הוי נוגע וחוזר ונוגע אלא נוגע בבת א' בכנסו ודו"ק:

בד"ה רב הונא כו' לא מני למפרך דאמר כמאן אי אמרת לר"י לבטל כו' עכ"ל יש לדקדק ומאי דוחקא דולאי לעיל איכא למימר לר' ישמעאל לא בטיל אלא הכא פריך לשנויא דמשני לר"י דפלטתו סכין בטל ונראה שסמכו עצמם אדלקמן אמתני' דפליגי ר"י ור"ע דקאמר רבי יוחנן עלה ל"ש אלא פלטתו חיה אבל פלטתו סכין בטיל ולעיל לר"י נמי מוקמי' פלוגתא דר' יהודה ורבנן בפלטתו סכין דלר"י לא בטיל ואם כן ר' יהודה כמאן מיהו קשה קצת ומאי קושיא דהא איכא למימר הכא ספיר לר' יוחנן הא בטל לר' ישמעאל היינו בלא כינוס ולא בטל לר' יהודה היינו בכינוס וכ"כ התוס' לקמן בפירקין ע"ש:

דף קכב:

בד"ה ואם איתא כו' תימה אכתי כו' ויש לומר דלא מסתברא לבעי לאיפלוגי כולי האי כו' עכ"ל ויש להקשות להאי תירוצא דאכתי איכא למבעי או דלמא ה"ק עולא בבן שנתו תליא מלתא בין יונק ובין אינו יונק ואמר ליה רבי יוחנן לדהנקה נמי תליא מלתא לדהנקה לחול אף לאחר שנתו נמי סגי ואפשר לומר דאם כן הל"ל לר"י אף כל זמן שיונק כיון דלעולא לא סגיא אלא בבן שנתו לחול ורבי יוחנן הוסיף על דבריו למימר דאף ביונק לחול סגיא וליכא למבעי נמי דאכתי אימא דולאי עולא והוא שיונק קאמר אבל רבי יוחנן אימא לדהנקה לוקח לחול תליא מלתא או דלמא דנקט הנקה וה"ה לבבן שנתו לחול סגיא דאיכא למימר דלא שמעינן מר"י דפליג אעולא אלא בהא דקאמר במלתיה לדהנקה לחול סגי אבל לסגי בבן שנתו לחול כיון דלא שמעינן ליה ממלתיה לר"י לית לן למימר דפליג עליה נמי בהא מיהו רש"י לא פי' כן ודו"ק:

בא"ד לכולה שמעתין סברא ליותר קשה כו' אם כן כ"ש לאחר שנתו כו' עכ"ל והא דקאמר תלמודא או דלמא עולא בן שנתו קאמר בין יונק כו' וה"ק וכ"ש יונק בין בן שנתו בין אינו בן שנתו אבל רש"י לא פי' כן ולהאי תירוצא ולאי ניחא דלית לן למבעי אכתי דאימא לרבי יוחנן בבן שנתו לחול נמי סגי דא"כ אמאי נקט במלתיה כל זמן שיונק ה"ל למנקט רבותא טפי דאפילו בבן שנתו לחול סגיא ודו"ק:

בד"ה למינהו הפסיק כו' לפסוק א' הוא לפי' הקונטרס כו' עכ"ל ר"ל דפסוק אחד הוא דמההוא קרא גופיה ליליף לאסור צירן ורוטבן יליף מיניה נמי לעורותיהן כבשרן דהי מנייהו מפקת וכפרש"י וק"ל:

דף קכג.

בפרש"י בד"ה עור שעל הצואר כו' אינו חיבור לעשות המופסט כו' עכ"ל ולקמן בשמעתין מוכח לעור הצואר גופיה אינו חיבור ולא הוי שומר כיון לעשוי לינתק ודו"ק:

בד"ה חלא בטבולת כו' בשלא הוטבלה כל עיקר וקרעה ביום המחרת כו' עכ"ל ולולי פירושו היה נראה לפרש לטבילתה מילע יליע שרואין אותם אחרים ולא טומאתה להשתא בשלא הוטבלה וקרעה בו ביום ליכא למגזר מידי ודו"ק:

תוס' בל"ה טהור המופשט כו' אבל משום יד אין לפרש לרב אסי כו' למ"ש בין חזה לשאר אברים כו' עכ"ל אבל לרב לא תקשה להו נמי לנחמת אמאי כל העור חיבור לא היה לטמא אלא כדי אחיזה דאיכא למימר כפרש"י דלא חשיב יד אלא א"כ מטלטלין בו ולנחמת אפשר דבעי לטלטולי בכל העור על החזה וק"ל:

בא"ד ולפי פירושו לא מטמא בת"כ כו' אלא על כדי אחיזה כו' עכ"ל לפי מה שהביאו הת"כ ודאי לכן הוא ומפי' (רש"י) [ר"י] נמי בשמעתין משמע הכי דלכדי אחיזה הוי חיבור וכ"ש פחות למשמע לכדי אחיזה גופה לא הוה בפחות מכדי אחיזה אלא ר"ל לפי פירושו וגירסתו בת"כ ליכא לפרושי בע"א מיהו תחילת דברי ר"י מאורליינ"ש אינו מלוקלק לפי זה שכתב דעל כדי אחיזה הוי [חבור וכ"ש פחות דמשמע לכדי אחיזה הוי] כפחות ודו"ק:

דף קכג:

בפרש"י בל"ה על שימעיטנו דלא למי נטלית כו' אע"ג דשירייס בני קבולי טומאה טהרו כו' עכ"ל שירייס היינו בני ג' על ג' כפרש"י לעיל אבל שירייס כדי מעפורת הא אמר דהוי חיבור דלא מקרי בטל וק"ל:

תוס' בל"ה עולת עוף כו' דלא מצריך אלא רוב מצומצם כו' עכ"ל הכי משמע בפ"ק בברייתא דקתני בה ובעולה שנים או רוב שנים כפרש"י שם אבל רוב שנים דשחיטה בהליא מסיק בפ' השוחט דבעי רוב הנראה לעינים וק"ל:

דף קכד.

גמ' ואימא מדרבנן גורר כו' אלא אמר רבא ה"ק כו' ק"ק לאכתי תקשי השתא לר' יוחנן דאמר עור לא חלים והכא קאמרי' חלים וקאי וליכא למימר דחלים וקאי עליף מעור שלא נתחבר עליין דאם כן מאי קאמר רבא ואימא מדרבנן לסיועיה לר"ל ודו"ק:

תוס' בל"ה הא בתנורא כו' כמו שפירש בקונטרס לקולא כן נראה דאין לפרש לחומרא כו' דלא עדיף שיריו מתחלתו כו' עכ"ל ויש לדקדק ע"כ בהך מתני' דלעיל דמוקמינן לה בלעבליה גיסטרא ושיריו ברובו טמא אע"ג דלא הוי ל' ואם כן עדיף שיריו מתחלתו והיה נראה לומר בלעבליה גיסטרא דעומד כולו יפה הוי שפיר שיריו כתחלתו דכולו עומד הוי והוי יותר מד' אבל קשה דא"כ נוקמי הך מתני' נמי בלעבליה גיסטרא ולחומרא הא דקתני רישא ד' בתנור בר ט' וסיפא ברובו בתנור בר ז' וצ"ע:

בד"ה אבל פלטתו כו' אי כשכנסו וכי עדיף כנסו כו' דאין הכי נמי כו' עכ"ל כצ"ל:

דף קכד:

בפרש"י בל"ה הא איכא ת"ק דאחרים דפליגי ור"י ס"ל כת"ק דאחרים עכ"ל וכצ"ל:

תוס' בל"ה והכא היינו טעמא כו' רב אויא סבר כבר פלא כו' עכ"ל והא דקאמר או דלמא לית ליה לא משום דמספקא ליה כר"י דאין נוגע חוזר ונוגע אלא משום דלא בא לכלל מגע לכל צד ודו"ק:

בד"ה אמר רב פפא כו' מ"מ תקשה דהא רישא כו' עכ"ל ומעיקרא מנגיעה ה"מ להקשות כן מרישא לסיפא דלוחק הוא לומר דהאי מרודל גרע ומיירי בע"א ולתירוצם ניחא דמרודל דסיפא דנקט כב' חצאי זיתים הוי המרודל בכה"ג דאוחז בקטן ואין גדול עולה עמו ולאו דוקא נקט ב' חצאי אבל המרודל דרישא משמע דכל הכזית הוא מרודל בשוה ואין כאן גדול וקטן ודו"ק:

דף קכה.

תד"ה נוגע אין מאהיל כו' מאהיל לא מטמא אלא כנגד המוח כו' עכ"ל לדבריהם אינם מובנין לן דמהך שמעתין דלעיל גבי שני עצמות ועליהן ב' חצאי זיתים והכניס ראשיהם השנים כו' דמוקי לה התם אי ביד אי בשומר מוכח בהדיא דבמאהיל נמי שלא כנגד המוח מטמא נמי מטעם שומר למכנים ומוציא וכפרש"י שם וצ"ע:

בא"ד וא"ת וליסני ליה כו' לא מסתבר ליה לאוקמא כרבי יוסי עכ"ל וה"מ לתרוצי נמי דלר"י נמי דלית ליה טומאה בוקעת ועולה מודה בקולית סתומה דהוי כמו מת בכסותו וכ"כ התוס' לקמן ע"ש:

דף קכה:

בפרש"י בל"ה חוצצין בין בית לעלייה אם הניחן מקודם לחברתה כו' לצד שני שעליה כלומר כו' עכ"ל כצ"ל ופי' בריוח שבין קורה לקורה מניח החבלי מטה וסריגי החלונות וק"ל:

תוס' בל"ה ומאן תנא כו' מנלן לפרש כלמפרש דלמא בטומאה רצוצה כו' עכ"ל ולפי זה לר' זירא מתוקמא נמי הך לר' יוסי בטומאה רצוצה ולר' זירא לא תסייעה לר' יוחנן נמי מהך לר' יוסי אלא סתמא דתלמודא קאמר מאן תנא כו' ר' יוסי כו' ואליבא דרבא ודו"ק:

בד"ה שלא כנגד כו' דכל דבר שסותם כולו כו' עכ"ל כצ"ל והכא אע"ג דאינו סותם כולו מ"מ לא שייך נמי הכא מיעוט ולא אמרינן התם דבעי ביטול אלא היכא שבא למעט החלון ודו"ק:

דף קכו.

גמ' ולקאמרת על האסקופה כולו טמא כו' כצ"ל:

תוס' בל"ה אם יש בצוארו כו' ומיהו אפשר דמ"מ לר"י כו' ופוסקת הטומאה בחוץ כו' עכ"ל לר"מ דלאי מעיקרא לא הוו קשיא להו בלאין בצוארו טפח דהא א"נ חשיב הצואר דבר שאין מקבל טומאה הא ס"ל טומאה טמונה בוקעת וא"כ ע"כ איירי בשהטומאה מונחת מבחוץ אלא לרבי יוסי הוה ס"ל לאיירי אף בשהטומאה בפנים לטומאה טמונה אינה בוקעת ומש"ה קשיא להו אי חשיב דבר המקבל טומאה הא אינו יכול לחוץ והרי הוא כפתוח לבית והאי תירצו לרבי יוסי נמי לדברי המתרץ איירי דוקא בשהטומאה פוסקת בחוץ אך קשה לי דאכתי לדברי המקשה דהוי ס"ל דרואין על הטומאה קאי וא"כ כשהטומאה מכנגד משקוף ולפנים אי חשיב דבר המקבל טומאה הא אינו יכול לחוץ והרי הוא כפתוח לבית וא"כ מהיכא מוכח ליה לר"י ס"ל טומאה טמונה אינה בוקעת וצ"ע:

בד"ה אמר רבא ה"ק כו' הבית טהור אלא בסתם כלבים איירי כו' עכ"ל כצ"ל:

דף קכו:

בפרש"י בל"ה יכול אפי' נקובה לא הוי טמא עכ"ל כצ"ל:

תוס' בל"ה בנבלתה ולא כו' וכן גבי שרצים מרבינן לקמן מיטמא כו' עכ"ל משום דלכאורה מגומגם דגבי קולית נבילה משמע דיליף ניקבה ליטמא מנוגע יטמא כדקאמר יכול אפילו ניקבה כו' וגבי קולית שרץ משמע דיליף דלא ניקבה לטהר מנוגע יטמא כדקאמר יכול אפילו לא ניקבה כו' והאי תירצו כמו שנפרש בקולית נבילה דנוגע יטמא אתא לרבות נקובה וממילא אימעיט סתומה כמו עצמות ה"נ אית לן לפרש בקולית שרץ דלא מרבינן נקובה אלא מנוגע יטמא ולא אצטריך ליה הטמאים אלא לבינת שרץ לאשמועינן דאקרי שרץ (כלל) אבל קולית נקובה דשרץ שפיר איכא למגמר מנוגע יטמא וממילא אימעיט סתומה כמו עצמות ולא נקט מלתיה בכה"ג יכול אפילו לא ניקבה כו' אלא משום בינת שרץ דיליף כבר ניקבה ליטמא מהטמאים ודו"ק:

דף קכז.

בפרש"י בל"ה ת"ל הסורך כו' הוא שט שמינו עכבר כו' ובל"ה ודין הוא כו' דהא טימא כל ששמו כו' ובל"ה א"ל ומאחר כו' למרבית מין הים כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בל"ה מה לי הכא כו' דלא נמעט תרווייהו מעל הארץ כו' עכ"ל ולמאי למסיק לתרתי על הארץ כתיבי וחד אתא לאוציא ספק טומאה צ"ל דאי לאו הסורך לא הוה מוקמינן חד לספק טומאה דולאי טומאה נמי טהור אלא דחד הוא מוקמינן לעכבר שבים וחד לירד בים ומחד על הארץ לא הוה ממעטינן אלא המסתבר וק"ל:

דף קכז:

בד"ה דרחמנא אמר כי כו' ופי' בקונט' דמקרא יתירא דרשינן באם אינו ענין כו' עכ"ל גמ' ערוכה היא בפרק בהמה המקשה ואם אינו ענין לשרצים כו' אלא שבקונט' פי' בשמעתין דמיתורא קדריש ליה הכי לבהמה דחד קרא דכי יפול לגופיה לשרצים אתא נמי להך דרשא דמיתה עושה ניפול לאשמועינן דאבר המדולדל בשרץ ומת מטמא האבר משום אבר מן החי ובשר הפורש ממנו טהור אבל בשר הפורש מאבר שרץ המת טמא כדלקמן ודו"ק:

דף קכח.

בפרש"י בל"ה רב אשי אמר לכ"ע (אין) [אית] יד כו' וכשניתז הדם כו' עכ"ל הוא מגומגם דבין לס"ל דבהמה נעשית יד לאבר ובין לס"ל אוחז בקטן כו' הרי הוא כמוהו נ"ל כשניתז הדם על האבר ודוחק הוא לארבותא דר"ש פירש כך דאין לשונו משמע כך ונראה להגיה דא"נ דכשניתז הדם על האבר כו' ור"ל דא"נ דלית להו דבהמה נעשית יד לאבר ולא ס"ל אוחז בקטן כו' מצי איירי כשניתז הדם על כו' ודו"ק:

תוס' בל"ה הרי אמרו כו' אם נגע שרץ בחצי שהשתחוה אם נעשית יד לחצי האחר כו' עכ"ל כצ"ל:

דף קכח:

פרש"י בל"ה החותך כזית כו' נ"ג כזית כו' וכגון דאיכא כביצה עכ"ל נראה מזה שהסכים לפרש כאן כפי' ר"ת ור"ש שכתבו התוס' בריש פרקין דלקבל טומאה נמי בעי בטומאת אוכלין כביצה וק"ל:

תוס' בל"ה ר' יהודה מטהר כו' א"נ צמקו לא הוי אפי' כמעורה עכ"ל ק"ק דלקמן מלמה מעורה דמתניתין למעורה דיתור של תאנה כו' וא"כ כיון דמעורה הוי טפי מחובר מצמק ומאי מייתי לעיל ראיה ממעורה דמתניתין לצמקו דתולש מהן בשבת דחייב חטאת כפירוש התוס' שם ודו"ק:

דף קכט.

בפרש"י בל"ה מטמא טומאה חמורה ואנן תנן כו' אין צריך הכשר עכ"ל בהנהו פירכות דלעיל גבי כיפת שאור ותקרובת ע"ז וחיבורי אוכלין מתפרש ליה בפשיטות כיון דמתחילה אוכלין הוי לא הוה סופן לטמא טומאה חמורה כמו בזרעים אבל הכא בחלב זה דמעולם לא היה אוכל אלא שהיה בו טומאה חמורה נבילה אגב כוליא לא שייך למיפרך ביה אלא דאם כן אין צריך הכשר וכה"ג פריך לעיל נ"ל הכשר הרי כו' וק"ל:

תוס' בל"ה למה לי הכשר כו' תימה אמאי לא פריך למה ליה לאוקמי כרבי מאיר כו' עכ"ל במאי למסני מעשה ען שימש נראה דמיתרצא נמי הך פירכא דלא קאמרינן התם בפ' בא סימן דבטומאה חמורה אגב אביו לא בעי הכשר מים והכשר שרץ אלא בכגון נבילת עוף טהור ואם עיקר תמיהתם לדברי המקשה לא ידענא למה לא נפרש לקושטא הוא דהכי פריך למה ליה הכשר דלא מתוקמא אלא כרבי מאיר ובהכשר הא אתיא שפיר ככולי עלמא בלא הכשר דהרי מטמא טומאה חמורה אגב אביו ודו"ק:

דף קכט:

בפרש"י בל"ה אי לרבי יוחנן דאמר נמי לעיל אין יד להכשר כו' עכ"ל צ"ע לפירושו דהא בהדיא סבר רבי יוחנן בריש פרקין ליש יד להכשר אבל הכי הוה ליה למימר אי כרבי יוחנן דאמר לכולי עלמא דאין בהמה נעשית יד לאבר וכשאוחז בקטן כו' פליגי וכפרש"י גופיה לעיל לאוקמתא דאביי דהיינו נמי אוקמתא דרבי יוחנן ודו"ק:

בד"ה ורבי שמעון מטהר כו' וכל שכן דפליג ארישא כו' ומיהו קרא לא אצטריך כו' עכ"ל אבל במניעתא לא בעי למימר דפליג אלא קרא לא אצטריך ליה דאית טעם אחר דקושטא הוא דמקרי במניעתא על ידי שחיטה גם אוכל שאתה יכול לאוכלו דאין בהן אלא מנות פרוש כדאמרינן בפ' בהמה המקשה וכ"כ התוס' לעיל וק"ל:

בד"ה השתא דאתיא כו' דתנא קמא סבר אי כרבי אליעזר דמטמא בבשר הפורש מאבר מן החי כו' עכ"ל תימה היאך מצאנו ידינו ורגלינו לומר דתנא קמא מטמא בבשר הפורש מאבר מן החי כרבי אליעזר דהא קתני מת האלם הבשר טהור דהיינו בשר הפורש מאבר מן החי כפרש"י לעיל גבי בהמה ושרצים ובמתניתין דהכא נמי פרש"י דמת האלם הבשר טהור אתיא כרבי יהושע וכרבי נחוניא משמע מפירושו אבל לרבי אליעזר דמטמא בבשר הפורש מן אבר מן החי לא אתיא דהכי נמי מטמא בבשר הפורש מן החי ודוחק לומר דרישא דמת האלם הבשר טהור ר"ש תני לה ולא תנא קמא דאם כן למאי קתני שוב בסיפא רבי שמעון מטהר בבשר הפורש מאבר מן החי דכיון דכבר קתני דמטהר רבי שמעון בבשר הפורש מן החי מכל שכן דמטהר בבשר הפורש מאבר מן החי וצ"ע:

תוס' בל"ה כזית בשר כו' וצ"ל מקרא אחד כו' אמאי אמרו ליה לרבי אליעזר מאי טעמא מרבה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ר"ל כיון דילפינן משרצים ונבילה פשיטא דבעצמות קממעטינן עכ"מ ותלמיד כו' הא מסקינן דבשר הפורש מאבר מן החי טהור כו' הוה ליה למימר מאי טעמא בשר טמא כו' עכ"ל ולפי פירושו אין ראיית התוס' מכרעת דאכתי אימא דאבר מן החי גופא מבנין אב דנבילה ושרצים אתי ומיהו בשר הפורש טמא לרבי אליעזר מיתורא דקרא הכא וע"כ הנראה דשיעור דבריהם כך הוא דע"כ צ"ל דאיכא הכא יתורא דקרא לרבות למר בשר ולמר עצם ולמר לדרשא אחרינא ואם כן למבנינא דנבילה ושרצים קאתי אבר מן החי גופיה מאי א"ל לרבי אליעזר מאי טעמא מרבה בשר כו' דולאי מסתבר טפי לרבות בשר אע"ג דטומאת בשר מן החי לית להו לנבילה ושרצים דטומאת בשר מיהת שייך בהו היכי דמתו אית לן לרבויי הכא מיתורא דקרא אף בשר מן החי אבל טומאת עצם לית להו כלל אפילו במתו ואם כן לית לן לרבויי נמי הכא עצם מן החי וזה קרוב לפירוש התלמיד והדברים ברורים וק"ל:

דף קל.

בפרש"י בל"ה בארץ ובחוצה לארץ משום דבעי למימר בחולין אבל לא במוקדשין עכ"ל צ"ע מי הכריחו לזה דהא ולאי בארץ ובחוצה לארץ גופיה איצטריך לאפוקי מרבי אלעאי דאמר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ כדאמרינן בר"פ שלוח הקן בהדיא וה"ה למתנות כפרש"י שם ודו"ק:

בד"ה וולדן ואלבן אסור כו' ולדן כלפני פליונן אסור הס"ל ובל"ה מה לזקנים כו' שהן חייבין במתנות הס"ל [כצ"ל]:

תוס' בל"ה זה אין כו' תימה דקאי במתנות כו' הוה ליה למעוטי מיניה מוקדשין כו' עכ"ל פירוש דהשתא קאי במתנות וממעט מתנות ואין לתרץ דאדרבה קאי בחולין וממעט חולין קאי בחולין וממעט הקדשות דניחא טפי למדרש זה לחולין ולא להקדשות וכולה במתנות דכה"ג דרשינן בפרק כיצד הרגל קאי בראיות ממעט ראיות כו' ולא קאמרינן קאי בזב ממעט זב כו' כמו שכתבו התוס' שם ובפרק קמא ע"ש:

דף קל:

בד"ה תנא תני ישלם כו' דעל מלת חסילות לא הוו פליגי רבנן עכ"ל קושטא למאי דמסיק בסיפא טעמא דעני הא עשיר משלם למלת חסילות שנו כאן ע"כ לרבנן בעני אפילו מלת חסילות ליכא אבל מ"מ אי לא הוה איירי ר"א אלא במלת חסילות לא הוה להו לרבנן למפלג עליה דאין דרך תנאים לפלוג בחסילות בעלמא וק"ל:

דף קלא.

תד"ה הכי גרסינן בפירוש ר"ח שבעה כו' הנך דאסורים לזרים כו' אי נמי לא חשיב אלא מידי דבר אכילה כו' עכ"ל הנך שבעה תרומה ותרומת מעשר וחלה ומתנות והלחי ובכורים ולא גרסי' ראשית הגז והקרן והחומש אי משום דאינן אסורים לזרים ואי משום דאינן בר אכילה וק"ל:

בד"ה יש בו טובת הנאה כו' דקרי ליה לעיל ממון שאין לו תובעין כו' עכ"ל היינו מלפריך לעיל מההיא דלקט אמתנות ע"כ דקרי ליה ללקט נמי ממון שאין לו תובעין אע"ג דאין בו טובת הנאה לבעלים אבל מתנות גופייהו דקרי להו ממון שאין לו תובעין אין כאן ראיה דההוא יש בו טובת הנאה לבעלים דכתיב בהו ונתן כמ"ש הר"ן ע"ש:

דף קלא:

בד"ה כגון זרוע כו' זרוע עצמו לא דמספקא לן כרב עכ"ל ולפי תירוצם שכתבו לקמן דלא משמע לתלמודא שיהא ספק דתנא צ"ל נמי הכא דזרוע עצמו לא משום דודאי לא איקרו עם וק"ל:

דף קלב.

בפרש"י בל"ה הלכתא כר' אלא כו' דאי עיברה מעובד כוכבים אבל אי עיברה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה בשלמא ר"א לפטור כו' מן התיש ומן הצביה כו' עכ"ל לאו דוקא תיש וצביה דהא מוקמינן פלוגתייהו בצבי ותישה אלא לישנא דברייתא נקט מן מין תיש ומן מין צביה קאמר ודו"ק:

תוס' בל"ה אמאי יבא עליו כו' ואפי' לרבי מאיר דמחייב התם משום דממ"נ כו' עכ"ל אבל לרבי יוסי לא הוה אצטריך לאוקמא הכא במכרו לישראל אלא שבא ליד כהן ונפל בו מום ונתערב אחר כך במאה דלא מצי אמר אי בכור הוא כוליה דידי הוא שהרי נקח אחד וכ"כ הרמב"ם בפסקיו וק"ל:

דף קלב:

גמ' הקטרו המניות והמליקות וקבלות כו' כצ"ל ובפ' הקומץ גרסינן הקטורת והקמיצות והמליקות כו' ע"ש:

בפרש"י בל"ה היניקות והבלילות שנותן שמן במנחה ובוללה כו' כצ"ל:

דף קלג.

גמ' כיון דשמעינא להא ונתן ולא שיטול מעצמו מחטיף לא חטיפנא מימר אמרי הבו לי וכיון דשמעינא להא דתניא רבי מאיר אומר כו' כצ"ל:

שם כל השונה לתלמיד שאינו הגון כזורק כו' כצ"ל:

בפרש"י בל"ה זכי לי כו' דבעינא למיכל כו' ח"ל ברוב ואכיל לה כו' כצ"ל:

דף קלג:

גמ' דתניא כ"ד מתנות כו' הוא סבר מלקא חשיב להו במתנות בחלא כו' וה"ה דהמ"ל דברייתא דלעיל אטעיתיה דקתני ט' נכסי כהן כו' וקחשיב להו למתנות בחלא אלא דניחא ליה לאתויי הך ברייתא דמינה נמי אלחי טעותיה מלקחשיב בה נמי מורם מן התודה ואיל נזיר בחלא וק"ל:

תוס' בל"ה ועורות קדשים כו' הלא בעזרה היו מפשיטין כו' והוה ליה למימניה עם עשרה שבמקדש עכ"ל תמיהתם אינה מובנת לן דהבכור ומורם מאיל נזיר ומן התודה נמי לא היו יכולין להוציאן חוץ לעזרה בשעת הפשטה ואפילו הכי חשיב להו מהם שהיו בירושלים כיון דמיהת אחר הפשטה היו יכולין להוציאן חוץ לעזרה לירושלים והכי נמי אית לן למימר בעורות שאחר הפשטה היו יכולין להוציאן [כלל] חוץ לעזרה ואדרבה הא קשיא לן לאמאי חשיב לעורות אפי' מהנך שבירושלים כיון שאחר הפשטה היו יכולין להוציאן אף לגבולין ויש ליישב זה כיון דמיהת באו מעיקרא לכלל קדושת העזרה לא חשיב להו בהנך י' דבגבולין דלא באו לעולם לכלל קדושת עזרה ודו"ק:

דף קלד.

בפרש"י בל"ה אבל שקלן לו טבח כו' והכי מפרש לה בהגוזל בב"ק דאף עם הטבח קאמר רב עכ"ל וכצ"ל ואין ראייתו מכרעת לפירושו דלא קאמר התם הכי דאף עם הטבח קאמר רב אלא למאי דמסיק התם לטעמא דרב משום דמתנות כהונה נגזלות כדמסיק נמי הכא אבל מעיקרא הוה בעי למימר התם דרב לית ליה דרב חסדא ועם הטבח לוקא קאמר רב וכמו שפירשו התוס' בשמעתין ודו"ק:

תוס' בל"ה ורמינהו חורי כו' מרבנן נמי פריך דלא פליגי כו' עכ"ל ולא ניחא להו בפירוש רש"י דרבנן פליגי אספק לקט אלא לאסתם מתניתין רבי מאיר היא פריך דאם כן מאי פריך והא טעמא קאמר כו' כיון דע"כ רבנן לית להו האי טעמא ודו"ק:

דף קלד:

גמרא לורשי חמורות היו אומרים הזרוע כו' ובפרש"י בחומש לורשי רשומות כו':

דף קלה.

בפרש"י בל"ה אי הכי לבחון כו' אפי' קדשי מזבח נמי ובליעבד וגזז עכ"ל כתב מהרש"ל ז"ל ט"ס והכי הוא ובלא עבר וגזז דאם לא כן כו' עכ"ל והאריך עוד שם והגהתו אינה מבוררת לן והנראה לקיים כל הפירושים שלפנינו דבקדשי מזבח בחוץ מגיזותיה אסור בגיזה ועבודה מיהת מדרבנן משום גזירה דכולה קדושה אבל בקדשי בדק הבית בחוץ מגיזותיה ליכא למיגזר כיון דכולה קדושה נמי אינה אסורה בגיזה אלא מדרבנן והשתא פריך שפיר דאימא דצאנך אתא למעט קדשי מזבח בחוץ מגיזותיה דאיסורא אינה אלא מדרבנן דבכה"ג מוקמינן ליה לעיל בקדשי בדק הבית ובעבר וגזז כיון דאין איסורו אלא מדרבנן ומשני כחשי ואסור לגוזזה מדאורייתא ואם כן לא אצטריך צאנך ותו לא מידי ודו"ק:

תוס' בל"ה והא בעי העמדה כו' ואם תאמר ולימא כו' ואחר כך עבר וגזז ופדה ויש לומר כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דאכתי לימא כשהעמיד והעריך ופדה ואח"כ גזז דיש לומר כיון דהגיזה מחובר עדיין בבהמה לא מהני בה פדייה לבדה דהוה ליה כאילו פדה אבר מבהמה שכולה קדושה דלא מהני וליכא למימר נמי כשפדה כולה דאם כן הויא כחולין לכל דבריה ודו"ק:

בד"ה במקדיש גיזה כו' אבל רבא לית ליה דרשא כו' מדבעי בסמוך ואלא כו' עכ"ל אפשר דהכי משמע לתלמודא דרבא לית ליה דרשא דרבי מני מדפליג עליה דרבי מני לאוקמא מתני' באוקמתא אחרינא ולא ניחא ליה באוקמתא דרבי מני ודו"ק:

דף קלה:

בפרש"י בל"ה ואיבעית אימא כו' וחלקו של עובד כוכבים פטור כו' ללגן כמאן דפליג דמי כו' עכ"ל לרשב"ג דסבר יש ברירה כל זה ניחא אבל לרבי דסבר אין ברירה צ"ע למה חלקו של עובד כוכבים פטור לגמרי אם חזר ומכרו לישראל דהא חלקו של ישראל מעורב בו ואם כן צריך לעשר מיהת לפי חציו דמהאי טעמא אפילו לקולא נימא בחלק של ישראל דלא יעשר אלא לפי חציו משום דחלקו של עובד כוכבים מעורב בו ולמה נאמר נמי כמאן דפליג דמי כיון דיש [בילה] ובכל חטה וחטה יש לישראל ולעובד כוכבים חלק דאין ברירה כפי' רש"י לקמן ודו"ק:

בד"ה טבל וחולין כו' שחלקו לא אמרינן כו' הישן שבו וכי היכי כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בל"ה ואיבעית כו' שאין סברא לחלק וצ"ל דלאו כו' אתא ולא ליגון עובד כוכבים צ"ל כו' עכ"ל כצ"ל:

דף קלו.

בפרש"י בל"ה אלא שמע מינה כו' כתב מהרש"ל בנתינה נתינה הס"ל ואחר כך מ"ה אי מה כיון למתרומה כו' לקרא הס"ל ואחר כך מ"ה מה תרומה בח"ל כו' עכ"ל הגם שכתב שמצא כן בספר מלוייק אין זה מבורר דאם כן כל הני קושיות לרבי אילעאי לעיל למקיש ראשית הגז לתרומה ה"ל לתלמודא לאתויי כל הני פירכות לעיל קודם הא דאמר רבא מודה ר' אילעאי כו' וכל הסוגיא דלעיל ועוד הא דאמרי' לעיל לר' אילעאי לאו בתורת היקשא הוא כמ"ש הר"ן בהדיא וז"ל דבגמרא מוכח דלאו היקשא הוא כלי שנלמוד ראשית הגז מתרומה למה שלא הוזכר בפסוק דהא כו' והיינו דאמרינן נפקא ליה מרישא דקרא כו' עכ"ל והאריך בזה בראיות ע"ש ועוד לא די לו בהגהתו בפרש"י אלא שהוכרח להגיה קושית התלמוד במקום מתנות ראשית הגז והוצרך לדחוק במאי דקאמר תלמודא מ"ט דרבי אילעאי אמר רבא כו' וע"כ נראה לקיים לדברי התלמוד ופרש"י בלי מחוק והגה"ה ולא פריך תלמודא לר' אילעאי לעיל דהא ודאי [לאו] בתורת היקשא קאמר לה כמ"ש הר"ן אלא אדסמיך ליה פריך דיליף נתינה נתינה בג"ש וכה"ג פריך לקמן אהא דקאמר ר"ש דראשית הגז אינו נוהג בטרפה ודברי [רש"י] מתפרשין הכי אלא ש"מ בתרומה נמי פוטר דלייק לגנך כו' למעוטי נמי שותפות של ישראל והיינו כלישנא בתרא דלעיל דלייק ליה נמי צאנך למעוטי בין שותפות עובד כוכבים ובין שותפות ישראל והדר יליף מתנות כו' או דלא לייק ליה לגנך למעט אלא שותפות של עובד כוכבים והיינו כלישנא קמא דלעיל מתרומה יליף ראשית הגז למעט שותפות של עובד כוכבים ואייתר ליה צאנך למעט אף שותפות של ישראל כלעיל והדר יליף תרומה ובין מתנות מראשית הגז בג"ש לנתינה נתינה והא דנקט רש"י אי מה תרומה בח"ל אף ראשית הגז כו' לא חש למנקט מתנות כדנקט המקשה לחלא ניניהו ותלמודא נמי דקאמר אין כו' ומייתי מ"ט דרבי אילעאי אמר רבא כו' נקט נמי במילתיה ראשית הגז ולא חש למנקט מתנות כדנקט המקשה משום דחלא ניניהו וחד טעמא אית להו דיליף להו נתינה נתינה מתרומה ולקמן בר"פ שלוח הקן נראה מפרש"י דלא הוה גרס כלל בהך ברייתא ר"א אומר מתנות אין נוהגין כו' אלא ראשית הגז לחול והשתא ניחא דנקט במילתיה ראשית הגז מיהו חד טעמא אית להו כל זה נראה ברור לקיים כל נוסחות הישנות שלפנינו בגמרא ובפרש"י:

דף קלו:

תוס' בל"ה ונילף צאן כו' וא"ת א"כ גז"ש ל"ל כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה שכן יתום תימה כו' ובבכור המ"ל נמי כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה לפני בקונט' כו' ופי' שמעשר מקודש לפניו ולאחריו כו' עכ"ל והיינו שאם אומר על תשיעי שהוא לפניו עשירי וכן אם אמר על י"א שהוא לאחריו עשירי קדושים הם וק"ל:

דף קלז.

תד"ה אתיא גיזה כו' וקצת משמע לגז"ש כו' מ"מ אינו דבר חדש עכ"ל ר"ל למ"מ למסיק נילף מיניה נמי שנמרן קשה פטורים י"ל אין זה דבר חדש ואינו ג"ש גמורה והשתא הא דקאמר אלא גיזה גיזה למאי אתא לאו קושיא הוא אלא תלמודא מסיק לכולה וק"ל:

דף קלז:

בפרש"י בד"ה ולרב מי ניחא כו' וכיון דאמר ל"ז סלעים ואני חייבים כו' ול"ז סלעים ואני דבר כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה בשלמא לר' יוחנן דאמרת משמיה דס' עכ"ל האי לישנא דאמרת אינו לשון לנוכח אלא כמו דאתמר והיינו בהך עובדא דאמר ר' יוחנן בששים וה"ק אנחת לן חדא למהך דקאמרת דקאמר ר' יוחנן משמיה דר' ינאי בשש יכולין להתקיים ב' מימרות דר' יוחנן דלעיל דחדא משמיה דר' ינאי הוא ומהרש"ל דחק בזה להגיה כאן בדברי רב דימי ומשמיה אמר בס' ואין צורך להגיה כל הספרים וטפי היה לו להגיה בפירוש רש"י דאתמר במקום דאמרת ותו לא מידי ודו"ק:

דף קלח.

גמ' חייב רבי נתן בר כו' דהא גזז רב נתן כו' אלא אמר רבא כו' כצ"ל:

שם כגון שהקנן לו כל ל' יום כו' והשתא לא פסיקא ליה למתני צאנו לגזוז לפטור וק"ל:

בפרש"י בד"ה נותן לוקח פאה מכל אילן כו' ובד"ה אימתי כו' [בשדה] לעצמו ובד"ה לא מחייב בשנקרא גז צאן בד"ה אלא אמר רבא כו' וצאן של אחר כו' כצ"ל :

דף קלח:

בפרש"י בד"ה לבד מראשית הגז כו' דהא רבי אילעאי יליף מתנות מראשית הגז כו' משום דעלה אמר רבי אילעאי בהדיא כו' עכ"ל מפירושו זה נראה דלא הוה גרס לעיל בפ' ראשית הגז בברייתא אין מתנות נוהגין אלא בארץ אלא ראשית הגז גרס לחוד בברייתא ויליף ראשית הגז מתרומה בנתינה נתינה והדר יליף מתנות מראשית הגז לסברת לישנא דתלמודא הוא דלעיל לגבי בהמת שותפין וק"ל:

בד"ה לצורך אותו כו' אבל לא במוקדשין לצורך כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה כל היכי דתנן כו' אם כן ה"נ המ"ל איפכא שלא לצורך כו' עכ"ל ונראה ליישב דנקט בכה"ג משום דהשתא כולהו הוו לצורך לבד מגיד הנשה ונקט בהנך דתני חולין ומוקדשין לצורך ומכ"ש בהני דתני בחולין ולא במוקדשין כפרש"י כולהו שלא לצורך לבד מאותו ואת בנו לא הוה מצי למפרך דבכל הני דקתני ולא במוקדשין ודאי דהוי לצורך כפירוש רש"י וק"ל:

בד"ה מאי טעמא אוקימנא לאו כו' ולות קדשים במעי אמן כו' עכ"ל הכי הוה בעי למימר מעיקרא התם אבל במסקנא התם לא מתוקמא אלא כמ"ד בהווייתן הן קדושים ע"ש:

בד"ה יצא זה כו' פ"ה לטעמא משום דלא כו' לכולי עלמא ולא פליגי כו' עכ"ל כצ"ל קצרו בפירוש הקונט' דלפירוש זה היינו טעמא נמי בעוף שהרג הנפש ואהכי קשיא להו ועוד דמסיק כו' וכל זה אינו בפרש"י שלפנינו ומהרש"ל הביאו מפירוש ישן ע"ש:

דף קלט.

תד"ה כיון דמרדו פקע קדושתייהו שמעינן מהכא דאוזין כו' עכ"ל צ"ע מאי קאמרי שמעינן מהכא כו' טפי הוה להו לאוכוחי הכי בפשיטות לכולי עלמא דמוקמינן מתני' במקדיש ומרדו שבחולין כה"ג חייב בשילוח ואמרינן נמי בהדיא לקמן לפניך לאתויי שהיו לפניך ומרדו וע"כ היינו טעמא כיון דמרדו הוו הפקר וחייב בשילוח ויש ליישב בדוחק:

דף קלט:

גמרא תלמוד לומר ונתן את הערכך גו' כו' אע"ג דלא אמר עני מיחייב דכתיב ונתן את גו' כצ"ל:

תוס' בד"ה בדרך כדרב יהודה כו' אם כן לא נכתוב בדרך וליפתוק כו' עכ"ל כצ"ל וכ"כ מהרש"ל מיהו בעיקר קושייתם נראה ליישב דאי לא הוה כתיב לא בדרך ולא על הארץ לא הוה מוקמינן לפניך לרבות שהיו לפניך ומרדו אלא כדבעינן למימר מעיקרא בברייתא לפניך ברה"י דהכי משמע קרא טפי והשתא ע"כ הוצרך לכתוב על הארץ דכיון דסופינו לרבות כ"ד ע"כ דלא אתא לפניך אלא למרדו משום דלא נמעטו מעל הארץ קן שבים הוצרך לכתוב בדרך וק"ל:

דף קמ.

גמ' צפורים שהחליפו בע"ז כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה שמכפר שעיר המשתלח לאסור במום כו' עכ"ל אין זה מדוקדק לאסור בטרפה ה"ל למנקט דבהכי קיימינן מיהו קושטא הוא לאיסור מום נמי נפקא ליה מהתם ולא איצטריך חיות אלא אי כדרב נחמן ב"י ואי כדרבא ולא פליגי כמ"ש התוס' ודו"ק:

תוס' בד"ה טריפות מחיות כו' ומשמע נמי מהתם דליכא לאוקמי קרא אתרוייהו עכ"ל הוא הוכחה לקושייתם הראשונה וק"ל:

בד"ה למעוטי כו' וצ"ע בבהמת עיר הנדחת אם עבר והקדישה כו' עכ"ל פירוש בהקדישה קודם שנעשית עיר הנדחת לא חל עליה איסורא דעיר הנדחת כדאמרינן בפרק חלק שללה ולא של הקדש ולאחר שנעשית עיר הנדחת ודאי לכתחלה דאסיר להקדישה ולהקריבה משום דמאיס כדאמרינן בסוף פרק כסוי הדם גבי שופר של ע"ז אבל הא קשיא להו בעבר והקדישה והקריבה למה יהיה קרבן כשר כיון דלשריפה קיימא וכתותי מכתת שיעורא כדאמרינן ס"פ כסוי הדם דלא יצא בשופר של עבודת כוכבים לישראל מה"ט ודו"ק:

דף קמ:

בפרש"י בד"ה ליתני רודבי כו' לפטור וכ"ש מעופפות כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה ב' סדרי ביצים כו' ויכול ליקח התחתונים כו' כדאמרינן לקמן עכ"ל ר"ל דכל אינך אבעיות הוו שפיר על האם אם מותר ליקחנה אי חייבת בשילוח אבל הך איבעיא על האם ודאי דלא קמבעיא ליה דחייבת משום ביצים העליונים אלא על ביצים תחתונים קמבעיא ליה כדאמרינן לקמן לאסור לזכות גם בביצים בלא שילוח האם וק"ל:

דף קמא.

גמרא והאנן תנן בזמן שכנפיה כו' רבי יהודה כי קתני מתניתא כו' מדמייתי הך רומיא למתני' אמתניתא גם באידך לישנא נראה דלאו מלתא באנפי נפשיה הוא וה"פ דבשלמא אי הוה מוקמינן הא דעל גביהן חייב ברודבי אילן דמיירי בה ולהכי פטור אבל מתני' דקתני חייב היינו בנוגעות בקן ממש אבל השתא דקאמרת מעופפת אצטריכא כו' דהיינו על כרחך דאפי' נוגעת בקן ממש פטור תקשי והאנן תנן כו' וק"ל:

דף קמא:

שם רב יהודה אמר באגפיה רגל דהא כנפיה נינהו כו' כ"ה גירסת הילקוט וזה מסכים לפירוש מוהרא"ש בביאורי הסמ"ג דרב יהודה נמי מודה לדרסא דמשלחי רגל אלא רגלים שלה הן כנפים ומה שהקשה מהרש"ל לפירושו דמכ"ש דרגלים אחרונים קרויין רגלים לאו קושיא היא דמ"מ כיון דכנפיה הן במקום רגל הראשון של בהמה דקרי נמי רגל סתם יש לנו לילך לחומרא דבעי נמי כנפי' וק"ל:

שם אאמם והא דלא מקשינן הכא כדלקמן הא שלוחי בעי. עיין בתוספות סוף פרק השולח:

חִדּוּשֵׁי אַגָּדוֹת – מַהַרְשָׁ"א

דף ה.

[אלא כי גורן וכו'] כחצי גורן כו' נראה לפ"ז נמי יהיה שער שומרון שער ב"ד שיושבים שם סנהדרין כמו שת"א שעריך נתרע בית דינך וק"ל:

ע"פ הדבור שאני כו' והיא גופא אשמעינן לאע"ג למבי טבחי הוה הותר לו ע"פ הדבור לדבר אסור משום שחיטת טבחי לאחאב וק"ק כיון לע"פ הדבור היה אמאי לא נימא להוגל לו ע"פ הדבור שהיה דבר המותר מזבוח לעובדיה כדלעיל וק"ל:

קרי לי' נערה כו' א"כ עורביים כו' עיין בחדושינו בזה פ"ב דסוטה:

דף ה:

ומשימין עצמן כבהמה כו' עיין פרש"י ועיי"ל לענין מאכלו שלא יקלקל בו כבהמה זו ועיין פרק כיצד מעברין גבי חיתך ישבו בה אם משום כחי' כו':

דף ו.

דמות יונה מצאו כו' וכתבו התוס' במדרש יש שהיא ע"ז שהטמין יעקב תחת האלה בהר בשכם עכ"ל בקראי כתיב תחת האלה אשר עם שכם ופרש"י אצל שכם והיינו בהר גריזים כמפורש בקרא ואת הברכה על הר גריזים וגו' הלא המה וגו' אצל אלוני מורה והוא שכם כדכתיב עד מקום שכם עד אלון מורה והם הכותים שהביאום מלך אשור והושיבום בהר שומרון כמפורש בספר מלכים ושם מפורש עבודת כוכבים שלהם נרגל והוא תרנגול כפרש"י שם:

בתלמיד כו' כל ספר משלי נאמר לרך משל ופשטיה לקרא הוה הנמשל ממנו וקאמר בתלמיד היושב לפני רבו כו' שהוא הנמשל מן ללחוש את מושל וגו' אבל לפי הדרשה לנעיל לענין לבר איסור לא יתפרש בנמשל ללחוש את מושל וק"ל:

דף ז.

אלא מקום הניחו לו אבותיו כו' פרש"י מקום הניחו כשיבואו בנינו אחרינו ואם לא ימצאו מה לתקן במה יגדל שמם עכ"ל אם עשו כן אסא ויהושפט בכוונה כפי המובן מפירושו הוא קשה שיניח את ישראל לעבוד ע"ז משום בנו שיתגדל שמו ואפשר לר"ל שלא בכוונה עשו להיינו שלא הרגישו בלבר כדי שיתגדל בם בנו וענין מעשה לבית שאן נמי בכה"ג היה שלא הרגישו אבותיו בו וק"ל:

שלא יעברו כו' [עי' פירושו בחלושי הלכות]:

א"ל חלוק כו' יש לנו רמז בנם זה בקרא בס' תהלים גבי קריעת ים סוף שאמר הכתוב הפך ים ליבשה היינו קריעת ים סוף בנהר יעברו ברגל היינו האי נהרא גינאי שעברו בו רבי פנחס והאוא לדרי חיטי והיינו ברגל שם נשמחה לשמחת יו"ט לפסחא ואמר מושל בגבורתו לשנות הטבעים עיניו גם בגוים תצפינה להיינו לההוא טייעא שיעבור שם משום להסוררים שהוא הטייעא אל ירומו פיהם לגבי שמיא כמ"ש כך עושין לבני לויה כו' וק"ל:

דף ז:

קדושים הם כו' [עי' פירושו בחלושי הלכות]:

אל תלחם גו' כי כמו שער בנפשו גו' מפורש בפ' אלו נאמרין ע"ש:

אם בחייהן כך כו' [עי' פירושו בחלושי הלכות]:

שאימתן כו' אפרלות לנעיל קאי וסבר כמ"ד בפסחים לפרל בימי ענה הוה ואיכא מ"ד התם לפליג וסבירא ליה לפרל מימי בראשית הוה ופירוש ימים אליביה כמו שתרגום אונקלוס גובריא וק"ל:

אין עוד מלבדו כתיב כו' הכי משמע קרא אין נומר אין עול על שום אלהים מלבד על הקב"ה והוא שמה שהקב"ה גוזר אין עול אלהים אחרים שהם כוחות הטומאה והכישוף לשנות הגזירה אבל מה שגוזרים בכישוף יש עול הקב"ה שיוכל לשנות אותה הגזירה ע"י הזכיות כההיא לרבי חנינא וק"ל:

לדבר מצוה כו' מקשים והא אמרינן שלוחי מצוה אינן ניזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן ונראה לפרש למה"ט קאמר למרגה כלם עולה שהעולה באה לכפרה על הרהורי הלב ואפשר לבהלי לאזיל לדבר מצוה קמהרהר בעבירה הוה ושכיח היזקא הוה וכה"ג קאמרינן בסוף מכילתין וק"ל:

מימיו לא בצע על פרוסה כו' בצע ברכת המוציא משמע כפרש"י ואפילו ברכת המוציא לא בצע מפרוסה שאינו שלו אבל משלמה שאינו שלו הוה ברך ברכת המוציא אם לא היה לו משלו אלא פרוסה דשלמה ופרוסה שלמה קודמת לברכת המוציא וק"ל:

דף ט.

כתב שחיטה ומילה כו' עיין פרש"י לענין שיהא הת"ח בקי בהלכות שחיטה לא אצטריך ליה לאשמועינן דולאי צריך הת"ח להיות בקי בכל דינים והלכות התורה כדאמרינן בעלמא ואפילו במסכת כלה וכן כתב שילמוד דינים והלכות כתיבת התורה ותפילין ומזוזה בכלל נימוד כל התורה אלא שילמוד וירגיל עצמו לכתוב ואע"ג לחיוב שיכתוב אדם לעצמו ספ"ס יוצא ע"י אחר שכתבן לו מ"מ ירגילו הת"ח בכתיבה וק"ל:

דף יז.

נאסר להם בשר תאוה כו' בשלמא לרבי ישמעאל היינו דכתיב הצאן ובקר ישחט כו'. מזה נראה ליישב מה שלקלקו בתוספות ערכין פ"ג אקרא להתאוו תאוה במדבר לבשליו שני כתיב התאוו תאוה לפי שהיה אחר מ"ת ולמ"ל הכא לבמדבר נאסר להם בשר תאוה וקאמר קרא שהתאוו במדבר לדבר איסור שהתאוו לבשר תאוה שיהא מותר להם כשיכנסו לארץ וז"ש בתהלים ויתאוו תאוה במדבר שהזכיר שהתאוו לדבר שהיה אסור להם במדבר עד שיכנסו לארץ ולפי שהם התאוו לדבר אחד של איסור ולבר א' של היתר לדבר של איסור כדכתיב התאוו תאוה מי יאכילנו בשר להיינו בשר תאוה שלא הותר במדבר ולדבר א' של היתר זכרנו את הדגה וגו' ועז"א משה על תאות האיסור הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם שהרי נאסר להן בשר תאוה במדבר אבל השני' של היתר שאמרו זכרנו את הדגה וגו' את כל לגי הים ביל ה' למצוא להם והיה מאמר הש"י בזה עתה תראה היקרך לברי אם לא שביל ה' ליתן להן תאותן בין של היתר ובין של איסור ונתן להם הש"י לבר אחד שהוא השליו שהוא מין עוף ומהאי קרא למלנו ברפ"ב לחולין שחיטה לעוף בסימן א ונאן ובקר ישחט להן לבהמה בשחיטה וכל לגי הים יאסף להם ללגים באסיפה בעלמא שגי אבל עוף שנברא מן הרקק בסימן א' שהוא קרוב למין בהמה ולמין עוף שיהא להם כל תאותן בלבר א' של היתר לנא נאסר להן בשר תאוה במדבר אלא בקר ונאן לאפילו נבי ואיל הותר להן כלמסיק שם ועל"ז אמר הכתוב הבשר עולנו בין שיניהם וגו' ירנה שעל תאות אכילת לגים שהיה של היתר לא נענשו אבל שנתמלא בזה תאותן של איסור שהוא בשר תאוה כמ"ש מי יאכילנו בשר עולנו בין שיניהם וגו' נענשו על תאותן של לבר איסור וק"ל:

דף כד.

ושלשים לעבודה כו'. לבן שלשים לכח בעבודת משא כפרש"י בחומש וה' שנים מקודם ללמוד עבודת משא ועיין בזה ברא"ס פרשת בהעלותך על לברי הרא"ב"ע:

ואידך שאני לשון כשדים דקליל כו'. ולכתיב ללמדם ספר היינו נמי בספריהם בלשון כשדים לבספר תורה כבר ידעו כלכתיב ומשכילים בכל חכמה ויודעי דעת וגו' וק"ק במאי פליגי הני תנאי הא מילי דקליל כלשון כשדים ת"ק נמי מודה לסגי בג' שנים ומילי לתקיפ' כהלכות עבודה ר"י נמי מודה לבעי ה' שנים ויש ליישב ולו"ק:

דף כז.

בב' סימנים כו'. ירלה לפי לעת החוקרים שכל יסוד היותר רחוק מן הגלגל הוא יותר גשמי וחומרי והארץ יסוד התחתון הוא יותר גשמי מיסוד המים שעליו ולכן הבהמה אשר נפשה מהאלמה מחומר הגם יצטרך לזכך להעלות חומרה לאכילת נפש אלם שהוא נברא ג"כ מחומר הגם מהאלמה ובב' סימנים שנשחטו יזלכך חומר הבהמה שהוא יותר גם כי הלם הוא הנפש ועיקר מנות שחיטה להוציא לם הנפש אבל הלגים אשר בריאתן מהמים מחומר היותר לק מתעלה נפש האלם מאכילתן כמו שהן באסיפה בעלמא ולזה עופות שנבראו מרקק צריך זיכוך בסימן א' קנת וק"ל.

דכתיב על וייצר כו'. עיין פרש"י לפי' בתרא לקרא לעוף יעופף נמי משמע למארעא אברי יש ליישב מה שהקשו התוס' אתלע שהרי עופות יש להן קשקשין מה צריך ראייה לזה שהרי בהליא כתיב ישרצו המים שרץ וגו' ועוף יעופף לסל"א לקאי על וינר לחול ומארעא לחול איבריאו ומכח ראיה לתלע ע"כ נימא למרקק נבראו וקאי נמי אישרצו המים וגו' וק"ל:

דף לז.

שלא הרהרתי. לאי שלא טמא את עצמו בידים במת מאי רבותיה הא כהן הוה ועול לאי בידים ה"ל למכתב לא טמאתי אבל מטומאה משמע שנטמאה שלא בידים ובכונה והיינו שלא הרהרתי כו' ועיין בתוספתא:

בשר כוס כו'. והיינו מסוכנת מחמת חולי שתמות קרי ליה נבלה אבל מסוכנת מחמת טרפה לא שייך למימר להא מן התורה אסורה כיון שסופה למות וי"ל לנא כתב כאן טרפה אלא להורות טעם למסוכנת שאסר לו יחזקאל כמו טרפה מלאורייתא לאסורה משום שסופו למות ולפי פשוטו מלת מנעורי אין לו מקום כאן אבל לפי הדרש יש לפרש מנעורי מלשון נעור משניערה להיות נבילה ולמות וק"ל:

שלא אכלתי מבהמה כו'. מלמה לה לפיגול שהוא לבר נאסר במחשבה בקרבן בחוץ לזמנו או חוץ למקומו כך בהמה שהוריה בה חכם קולם הוראה היתה לפי מחשבת השואל שמא הוא לבר אסור ולמ"ל מבהמה שלא הורמו מתנותיה שעושה טבלים כמו בתרומה שהוא תולה במחשבה ע"י שנותן עיניו בלל זה ואוכל בלל אחר כלאמרי' פ"ק וק"ל:

דף מד.

זה הרואה טרפה לעצמו. עיין פרש"י ועי"ל הרואה טרפה לעצמו ואינו מאמין לאחרים על הטרפות הרי כי מזמנים לו לא אזיל והרי הוא מקיים שונא מתנות יחיה והאא מייתי ההיא לר"א לכי הוה מזמנין ליה לא אזיל ואמר לא קבעי מר לאיחי כו' וק"ל:

הרואה טרפה לעצמו כו'. עיין פרש"י ושמעתי פירוש הפסוק בזה שאומר אשרי כל ירא ה' ההולך וגו' ר"ל מי שבא לילו ספק טרפות והוא ירא את ה' ומחמיר על עצמו מספק לאכלה הנה אשריו בעה"ב שמנע עצמו מספק טרפה אבל יגיע כפיך כי תאכל וגו' יש לו מעלה יתירה להיינו שמיגע עצמו וכפיו למצוא היתר לספקו על שאוכלה הנה זה שזוכה ב' עולמות לכתיב ביה אשריך בעה"ז שהרי אוכלה וטוב לעה"ב שהתיגע נפשו בתורה וק"ל:

דף מט.

אווזא בזוזא וריאה [דידה] בד' כו'. חושבנא ללין כחושבנא ללין ור"ל לא ביותר ' מכלי למי' רק בכלי שווי' וק"ל:

ואברכה מברכיך כו'. כתבו התוס' ואפי' כותים כו' כותי ליהיב שלמא לר' ישמעאל כו' עכ"ל ר"ל ולהכי אצטריך ליה ואברכה מברכיך לר' ישמעאל ויש לפרש לפי זה לבמקום ברכה לישראל לעליפא היינו משום להוה ברכה מיוחלת לכהנים משא"כ ואברכה מברכיך להוה כוללת אף לכותים לר"י:

דף נה.

מסאה ועד סאתים בחצי לוג וכו'. בהלכה זו עמלנו בימי חנוכה ואמרנו להעלות על ספר מהיכן שלמלו לומר כן ובנרות חנוכה שהיא הנס גם ביום ראשון ימי חנוכה לפי שהמנורה היתה טמאה וליכא למימר שעשו המנורה של עץ כמ"ש הרא"ס להא בשעת עשיה היו מטמאין אותה ועול לת"ק לפליג אר"י ב"י ופוסל גם בשל עץ מאי איכא למימר אלא בין לת"ק ובין לר"י ב"י בפ' כל הצלמים ופרק אין מכירין אית לן למימר דלא היה אפשר להן אלא בשברי כלי חרס שהן טהורין להיינו הבאין מסתם כלים היותר גלולים שנזכרו בשמעתין מסאה ועל סאתים שבשבריהם נטהרו בפחות מחצי לוג והספיק ע"כ בלילה הראשונה ג"כ לא נתנו אלא פחות מחצי לוג לכל נר ונר שהוא עיקר שיעור השברים שנטהרו ואעפ"כ

היו דולקין כל הלילה בימי חנוכה שהם לילי טבת ארוכים דצריך חצי לוג לכל נר כפרש"י בפרשה תצוה אח"כ היה הנס גם ביום ראשון וע"ז רמז הכתוב בנרות לזכריה מי בז ליום קטנות דאם היה הנס בשאר ימי השנה היה אפשר לבעל דין לחלוק ולומר שלא היה נס ביום ראשון דפחות מחצי לוג יכול להיות דולק כל הלילה בשאר ימות השנה אבל מי בז ליום קטנות שהיה הנס ביום היותר קטנות דהיינו בימי טבת שהלילות ארוכים וצריך חצי לוג לכל נר ונר שהיה דולק כל הלילה ודו"ק ועיין בפרק במה מדליקין:

דף נו:

הוא עשך ויכוננך כו'. עיין פרש"י אבל בערוך בערך הזר ובערך כן פירש שהוא לשון סיבוב כמו בחבל שהוא מכונן על צוארה לפ"ל למכשירין והמכנן את החבל על יד כו' לפ"ז לפרה. ועפ"ז נקראו הבני מעים הסובבים הדורא לכנתא וכן פי' הרע"ב בפי' המשנה בפ"ו לפרה מכנן מלשון הדורא לכנתא ובפ"ל למכשירין גבי' מכונן על צוארה לשון הוא עשך ויכוננך ע"ש וק"ל:

ממנו כהניו כו'. כולה מפרש בתורה ממנו כהניו שנתנה לאהרן ולזרעו לדור עולם ממנו נביאיו שנאמר נביא מקרבך מאחיך וגו' ממנו מלכיו שנא' מקרב אחיך תשים עליך מלך ולא מייתי מהאי קרא דממנו יתד וגו' דלמעלה הוא לישראל דאין צריכין משום דבר לאומה אחרת וק"ל:

דף נז:

מאי עסקן בדברים כו'. כתבו התוס' אע"ג דבכה"ג חשיב בהמוכר את הספינה מלגלג כו' ולהודיע איך שלמה ידע עכ"ל והוא לחוק דשלמה ודאי ברוח הקודש ידע ואמרה אבל הנראה דאין זה מלגלג כמ"ש בעל חובת הלבבות בדברים התלוים באמונה אף שידע אותם בקבלה צריך כל אדם לחקור אותם במופת והוא שקראו עסקן בדברים בעלמא כגון זו עסק ודאה ר"ש בן חלפתא לחקור אחריהם לידע אותם במופת וק"ל:

לך אל נמלה וגו'. בפ' המוציא תפילין יליף מהאי קרא גזל מנמלה ויש לפרש משום דיש לדקדק בהאי קרא מאי קאמר לך אל נמלה עצל דהא ודאי מדת זריזות הוא זה ועוד דרכיה לשון רבים ולא נקט בקרא דרך אחד תכין בקיץ לחמה אבל נקט קרא עצל לאפי' היותר עצל שבו אינו סומך על של חברו שלא יבא לידי גזלה ולא כן אדם העצל שלא חש ע"ז וסומך על של חברו גם אם לא יתן לו יטול בחזקה והיינו גזל מנמלה והיינו דרכיה לשון רבים הא' כפשוטו שמכין בקיץ מה שצריך בחורף והב' דאפי' העצל עושה כן שלא יבואו לידי גזלה גם בכלל דרכיה לשון רבים מה שנזכר בהאי עובדא דאוהבים האמת שעונשין למשקר בהריגה וק"ל:

דף נח:

אמרי אנשי שב שני אימרא בקתא מבקא כו'. גם אם לישנא דאינשי הוא אינו דומה דאוכא ושלולא נאמר אבל הוא משל על אשה רעה מסייעתו להרע לאחרים ולפעמים הוא עושה רעה לאחרים ולא הודיע לה על אח"כ וחרה לה על אישה שלא הודיעה כדי שתהיה גם היא עושה כמו כן כמו בקתא זו שחרה לה על הבקא שלא הודיע אותה שאפשר למצוץ דם דרך הסלין וק"ל:

ס' מאני דפרזלא תלוי ליה לבקא כו'. גם זה למשל נאמר על בעל לשון הרע שהוא חושב שלא עשה כלום בדיבורו לי"ה אבל נשיכתו כבידה כנשיכת בקא זו כדאמרינן בערכין שהיא שקולה נגד ג' עבירות ע"ז ג"ע וש"ד דהתם כתיב גדולה והכא כתיב מדברת גדולות ודו"ק:

דף נט.

ואי לאו דיתבי במיא כו' וקיימתי בעצמי החכמה וכו'. לפי שרפואה זו בחנם היה בדבור שניתן לעולם בחנם כמ"ש במדרש נמשלה התורה למים מה מים בחנם כו' ע"כ מביא האי קרא דכתיב ברישא כי בצל החכמה בצל הכסף שפעמים שצריכין לשניהם לחכמת הרופא וגם כסף הוצאת צורך רפואות אבל יתרון דעת החכמה שהיא בעצמה תחיה בעליה בלא כסף כרפואה זו במים קרים וק"ל:

קרי עליה כו'. לא יאונה לצדיק כל און עבירה משמע אבל חמירא סכנתא מאיסורא וק"ל:

דף נט:

כאריה מתיל כו'. הנה זה הקיסר כפר ביכולת ושיש אחר שיש לו כח ויכולת יותר ממנו דהא פרשא קטיל אריה וא"ל למתיל לאריה דבי עילאי דעל ההוא אריה נאמר אריה שאג מי לא יירא שאין הפרש יכול לו מיראת שאגתו כמו שהראה לו דבמרחק ד' מאות וג' מאות פרסי אפי' מעברתא ושורא נפל ונתור ככי כו' כך ה' דבר מי לא ינבא שלא יראה מאותה הנבואה שיש יכולת ביד ה' להעניש כמ"ש בענינו אם תהיה רעה בעיר וה' לא עשה. ושא"ל הקיסר שוב

בעינא דאחזי לאלהייכו כו' וא"ל שמשא דחד משמשי דקיימי קמיה כו'. יש לדקדק אמאי לא השיב לו מהאי עובדא גופא דלעיל באריה דבי עילאי דלא מצית חזית ליה דההוא חד משמשי דקיימי קמיה קב"ה לא מצית חזית ליה שכינה לא כ"ש ונראה לפרש למניחתו יתברך גם ליכולתו האמין הקיסר מתוך עובדא דלעיל דע"י תפלת ריב"ח בא האריה דבי עילאי וראה יכולתו שהוא א' מנבראיו יתעלה אלא דעל הראיה השכלית קאמר בעינא לאחזי לאלהייכו להשיג ממהותו וא"ל דאף בשמש לא יוכל להסתכל ולהשיג ממהותו שכבר נסתפקו בו גדולי הפילוסופין אם השמש גשמי יסוד פשוט חמישי או שהוא שכל פשוט שכינה לא כ"ש שלא תוכל להשיג מהותו אלא מציאתו מצד פעולותיו יתברך. ושוב א"ל קיסר

בעינא דאיצבת ליה נהמא כו'. שהאמין בגשמות מצד פעולותיו בעוה"ז שהם גשמיים כמו השמש שלא יוכל להשיג מהותה ואעפ"כ אפשר שהוא גשמי כנראה מצד פעולותיו וע"ז מסיק לו בתשובתו הני בנושאי ולוחאי כו' מצד פעולות משמשיו נשתלשל לפעולת גשמים. ובת קיסר שאמרה

אלהיכם נגרא הוא כפרה בהשגחה פרטית שהוא נגרא שעשה לו תקרה ועליה שהם השמים ואינו משגיח בארץ כמ"ש הכופרים עזב אלהים את הארץ והנה על ידי תפלת ריב"ח נראה לה ההשגחה פרטית שנשתלם לה מלה כנגד מלה שנצטערת ויהב לה מסתוריתא וק"ל:

דף ס.

אמר רב יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרן כו' וקרניו קודמות לפרסותיו כו'. הענין מבואר כי הקרן נאמר בכ"מ על עיקר הדבר כמ"ש הקרן קיימת כו' והנה לפי שאדם נטה בחטאו למינות להאמין ח"ו בשניות כמ"ש בסנהדרין אדם הראשון מין היה וכפר בעיקר שנאמר איכה אן נוטה לבך ולכך כשחזר בתשובה הקריב שור שהיה לו קרן א' מורה על עיקר האחדות וע"כ היה בו הקרן שהוא א' קודם לפרסותיו שהם שנים מורים על הריבוי שהנמצאות בהשתלשלם יגיעו בסופם לרבים ודו"ק:

אל תקרי צבאם אלא צביונם. פירשו התוספות מפי' הערוך לכולהו מצביונם נפקי כו' ע"ש והוא לחוק לפרש בצביונם קמא דוקא מלשון יופי וצביונם בתרא בג' לשונות ונראה שדרשו כן מהאי קרא דאמאי נקט רב צבא השמים והארץ טפי משאר יסודות הפשוטים וצבאם וע"כ דרשו שרמז הכתוב כאן על כל הנבראים שעלה בבריאותם חומר וצורה ותכלית והוא שאמר בקומתן נבראו שהוא קיימת וגודל חומר כל נברא ובדעתן נבראו הוא ידיעת צורה של כל נברא שבו ניכר ונודע כי הוא זה בצורתו ובצביונם נבראו הוא רצונם התכליתי הנראה ממנו והוא שרמז ויכלו השמים שהוא יסוד היותר פשוט מחומר וקרוב לצורה והארץ הוא היסוד היותר גשמי בחומרו וצבאם הוא התכלית הרצוני של כל נברא ול"ק:

ק"ו בעצמם כו'. נראה כמ"ש אין לך עשב ועשב מלמטה שאין לו מזל ומלאך והם נשאו ק"ו בעצמם שלא לצאת בערבוביא וכה"ג כתבו התוס' בפ"ק גבי גינאי נהרא חלוק לי מימך כו' ע"ש וק"ל:

פתח שר העולם כו'. הוא מטטרון כמ"ש התוספות והוא שר העולם ע"ש כי מטטרון גימטריא שדי שאמר לעולמו די שלא יהיה יותר מת"ק כי הנעלם משדי הוא ת"ק כמו שכתבו התוספות פרק אין דורשין וק"ל:

דף ס:

א"ל לכי ומעטי את עצמך כו'. הענין הרמוז כמו שכתבו המפרשים לכנסת ישראל שימעטו את עצמן בעוה"ז כדאמרינן פ' גיד הנשה כי אתם המעט וגו' כי אתם הממעטין כו' וענין לכי ומשול ביום ובלילה הוא שע"י שאתם ממעטין עצמכם בעוה"ז שהוא לכם לילה תזכו למשול גם בעוה"ב שהוא לכם ליום ותשובה שרגא בטיהרא כו' כי אין זה ממשלה בעוה"ז והיתה התשובה לימנו בך ימים ושנים שתמשלו בעוה"ז שהם ימי המעשה במנין הימים ושנים אשר על ידו תזכו לעולם שכולו ארוך באין מנין ואמרה יומא נמי שהוא טובת העוה"ז אשר ניתן לעובדי כוכבים א"א דלא מנו ביה תקופות רמז כי דבר המקיף אם אינו גדול כ"כ הנה אין לו סוף והוא ענין שרבו גם רבו ממשלת העובדי כוכבים בעוה"ז ואמר לה זיל ליקרו בך צדיקי כו' אמר לה כן ליישב דעתה כי אלו הצדיקים לא נקראו כן אלא ע"ש שמקטינין עצמן בעוה"ז יעקב אמר קטנתי מכל וגו' וכן בדוד כדאמרינן הוא הקטן כשם שבקטנותו הקטין את עצמו כו' ושמואל הקטן בעובדא דפ"ק דסנהדרין חזייא דלא קא מתייסבה דעתה שלא יהיה לה כלל ממשלה בעוה"ז אמר ששעיר של ר"ח יהיה כו' הוא שעיר הוא אלוס הוא מקטרגן של ישראל להתיש כחו בר"ח ושיהיה גם לישראל לפעמים ממשלה בעוה"ז כירח הזו שפעם שהיא מתגדלת מתחלת החדש ופעם שהיא מתקטנת בסוף החדש וכן הוא הענין בכנסת ישראל כדאיתא במדרשות:

ועמדו על פתח קרקע כו'. לפי מה שפרש"י בחומש שהכל נברא ביום ראשון וכל א' נקבע ביומו גם הדשאין נבראו ביום ראשון ועמדו מאז על פתח קרקע אלא שבתולדתא בשבתא יצאו קצת על שבקש אדם רחמים וצמחו ביום ו' והענין מבואר שאמרו בפ"ק דתענית גדול יום הגשמים כיום שנבראו בו שמים וארץ ואמרו שבתחלה עלה במחשבה לבראו במדת הדין ולבסוף שיתף עמו מדת הרחמים כנאמר בענינא ביום עשות ה' אלהים ארץ וגו' ובגשמים נאמר כיוצא בזה כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ ואדם אין וגו' דכשעדיין לא היה אדם בעולם לא המטיר ה' אלהים במדת הדין שהיה שליט עד שבא אדם ובקש רחמים להפך מדת הדין לרחמים והוא ענין שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים שהם מטילין כח וגבורה בפמליא של מעלה שהוא מדת הרחמים שיגבר על מדת הדין:

כתוב קניגי כו' כתוב אדונקי באגדתיך כו'. עי' פרש"י ובערוך בערך אלונקי פירש ענין אלונים הוא כו' זיל כתוב באגלתיך באגלה שלך שכן דרך לכתוב באגלות תי' קשות ויש ששונים באגרתיך שכן דרך לכתוב באגרות תי' תמורות עכ"ל:

עוים מתימן באו כו'. ויהיה והעוים מחובר למקרא שלאחריו דכתיב מתימן כל ארץ וגו' כמ"ש התוס'. ואמר

ולמה נקראו עוים שעיוותו מקומן. לשון חורבן כמו עוה עוה אשימנה ד"א שאיוו לאלוהות כו' א' מתחלף בע' בלשון כמ"ש בר' חייא שקרא לאלפין עיינין כו' ורמז בזה דכתיב אלוה מתימן יבא וגו' כדאמרי' שלא רצו לקבל אלוה א' ואיוו לאלוהות הרבה וק"ל:

ליפקו מכפתורים כו'. אין זה מפורש בקרא אבל הוא בכח המאמר דלכך נכתב המקרא אבל גבי חשבון מפורש בקרא דאתו ישראל וליפקו מסיחון והא דלא חשיב בכיבוש א"י רק ז' עממים ולא חשיב נמי ארץ עוים שכבשו מכפתורים י"ל דכל ארץ פלשתים מארץ כנעני תחשב כמפורש בספר יהושע וק"ל:

שריון תנא כו'. ובחומש הוסיף רש"י לפרש בו ובמקום אחר הוא אומר על הר שיאון הוא חרמון הרי לו ל' שמות כו' ע"ש וקאמר הכא לאפי' הרי ארץ ישראל כו' ר"ל אפי' אלו הרים גבוהים שנקראין שניר על שם הרי שלג כפרש"י בחומש דאין דרך להיות שם ישוב אעפ"כ חביבין הן על א"ה וק"ל:

ואת העם העביר וגו' מנ"מ כו'. לפי פשוטו איכא טעמא לפי שכבר קנה יוסף בלחם את כל אשר להם גם את ארצם העביר אותם מעיר לעיר כדי שיהיה להם זכרון שאין להם עוד חלק בארץ כפרש"י בחומש מ"מ כל הסיפור זה לא הוה איצטריך אי לאו לאשמועינן שהיה חס על כבודן של ישראל דלא ניקרו כו' וק"ל:

דף סג.

אמר משפטיך וגו'. עיין פרש"י ועי"ל דה"ק צדקתך לנמלה שאתה נותן לה דעת להכין מזונותיה בקיץ הוא במדת טובך כהררי אל נגלית ומפורסם כמ"ש לך אל נמלה עצל תכין וגו' ומשפטיך שאתה עושה בלגים הוא במקום סתר בתהום רבה וק"ל:

באו רחמים כו'. היינו מטר כפרש"י כדאמרינן במסכת תענית שהם רחמים לעולם ואפשר שזה הוא בטבע שהעוף זה יודע זמן גשמים באים לעולם ומבשר טוב על כך וראו זה בנסיון והיינו דקאמר והוא ליתיב אמילי כו' לכן ראו זה כמה פעמים בנסיון כשיושב אמילי ועביד שרקרק כך בא אח"כ מטר אבל לבשר הגאולה ודאי אין זה בטבע אלא בנס ומ"ה קאמר וגמירי דאי יתיב אארעא כו' ליש להם קבלה על כך ולא בנסיון ויש בזה רמז בקרא דכתיב מה נאוו על ההרים רגלי מבשר וגו' כלומר רגלי מבשר הוא עוף הזה המבשר על המטר כשאינו יושב על הארץ אבל מה נאוו כשיהיו רגלי מבשר על ההרים דהיינו כשעומד אארעא דאז משמיע ישועה וגו' וקול צופיך הוא עוף זה המנפנף נשאו קול יחדיו ירננו וגו' רננו לא נאמר אלא ירננו לעתיד כדאמרי' ר"פ חלק וק"ל:

אפסקיה למוחיה כו'. לכאורה קשה דקארי ליה מאי קארי ליה הא קחזינן דלא שרק כהוגן שלא בזמנו שהרי נענש ואפסקיה למוחיה כו' וי"ל דהכי פריך דהא חזינן דגם אם שרק על הארץ אתא גשם שעמד העוף בי כרבא ורמז בשריקתו שהמטר יבא על החרישה הצריכה למטר וכן היה שבא מטר והרעם

בתוך המטר הביא גלל ואפסקיה למוחיה משום דלא עשה כדרכו ליתיב אמילי אלא יתיב אקרקע ומ"מ חזינן דגם אם הוא יושב על הארץ אתא מיטרא ולא משיחא. ומשני

ההוא ביידא הוה. דלא אתי מטרא משום שריקתו שהיה על הארץ אלא שהוא ודאי לא שרק על הארץ על המטר אלא על משיחא שרק ומשום דביילא הוה שלא היה עדיין זמן משיחא אתא מטרא והגלל בתוכו לאפסוקי מוחיה לעונשו על שקרו וק"ל:

דף סג:

לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה. מבואר בריש פ"ק לפסחים:

דף סז:

לויתן דג טהור הוא שנאמר כו'. ק"ק וכי יש להסתפק בו בדג טמא וכי יאכיל הקב"ה לצדיקים לעתיד דבר טמא ויש ליישב דיש להסתפק בלויתן שאינו כלל מין דג טהור ומין אחר טהור הוא כגון עוף הדר במים כמו בר אווזא ומייתי דדג טהור הוא שהרי יש לו קשקשים וסנפירים כשאר דגים טהורים וק"ל:

דף פד.

מע"ש לע"ש כו' פרש"י אלו האחרים שאמרת ליטרא דגים וליטרא בשר אימת כו' עכ"ל. ע"ש והוא דחוק דלא יהיה קאי נמי אליטרא ירק שאמר דאי לאו בכל יום מה יאכל ולולי פירושו נראה לפרש דאכולהו קאי בין אמי שיש לו מנה ובין אמי שיש לו י' מנין ובין אמי שיש לו נ' מנה דלא יאכל רק ליטרא בשר הני כולהו לאימת יאכלו בשר בריוח וקאמר מע"ש לע"ש וק"ל:

מגז כבשים כו'. פרש"י קנה לך צאן כו' ואין זה במשמעות הכתוב ונראה לפרש כעין שאמר הכא שיפחות האדם באכילתו ולא ילך אחר המותרות כן אמר לענין מלבושיו שלא יבקש לו בגדי משי חשובים אלא מגז כבשים דהיינו בגד צמר ללבושיך ובמאכליו אמר כאן אל תבקש בשר ללפת בו הפת כי די לך חלב עזים ללחמך דהיינו ללפת בו הפת ואמר לחמך קודם כו' דלכך לא כתיב ולחם ביתך בוי"ו ומסיים תן חיים לנערותיך דבימי נערות תרגיל ולמול עצמך ליתן חיים לנפשך דהיינו רק לקיום הנפש ולא תבקש מותרות ועוד יפורש לקמן וק"ל:

דף פד:

עשתרות שמעשרות את כו'. רש"י הביא דרש זה בפרשת עקב וכתב הרא"ם בפרשת תבא דגם לפי זה יהיה עשתרות מלשון חוזק ולא מלשון עושר ע"ש ומתוך שמעתין לא משמע כן וק"ל:

ורוצה לאבדן כו'. עיין פרש"י ועי"ל כמשמעו כגון שהוא עושר ואינו רוצה שיתערבו בתוך מעותיו כי ירא פן יבא זה ויאבד את זה כדאמרי' בכתובות בבת נקדימון וק"ל:

לעולם יאכל אדם כו'. ודרש ליה לקרא הכי טוב איש חונן לבניו ולאשתו לכבדם מלבושים נאים יותר ממה שיש לו דהיינו אם אין לו שיהא מלוה בשבילם אבל לדברים הצריכים לו יכלכל במשפט שכלו דהיינו אכילה ושתיה פחות ממה שיש לו ומלבושיו במה שיש לו וע"ז אמר לעיל מגז כבשים שיש לך ללבושיך ואל תחפוץ במלבושי כבוד יותר משיש לך ואמר דיו שיתפרנס מחלב גדיים כו' דהיינו שלא יאכל הגדיים וטלאים הקטנים שיש לו אלא שיתפרנס בפחות דהיינו מחלבם ואמר לחמך קודם ללחם ביתך שהוא לדבר ההכרחי לאדם אבל בכבוד דהיינו במלבושים נאים דקרי ליה למאני מכבדותי אשתו ובניו קודמין לכבדם יותר משיש לו וק"ל:

דף פו.

כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא כו'. יבואר במסכת תענית:

דף פז.

לא ברא רוח כו' הצדוקי הזה נטה להאמין בשניות ואמר מי שברא הרוחני לא ברא הגשמי שהם ההרים ולכך שינה הלשון ברא בדבר רוחני ויצר בדבר גשמי והיה תשובת רבי לו שוטה שפיל לסיפיה דקרא כי תשובתך בצילו ה' צבאות שמו כי ה' שהוא שמו המיוחד הוא ה' של שני הצבאות שהם הגשמי והרוחני וכה"ג איתא בסנהדרין שאל צדוקי א' לר"ג כו והשיב לו ר"ג אלא מעתה גבי אדם דכתיב ויברא ויצר ה"נ כו' דכתיב גבי צלמו שהוא צלם אלהים דבר רוחני לשון בריאה וגבי יצירת הגוף כתיב וייצר ה' אלהים אדם מן האדמה וזה אין סברא שיהיו שני שותפין באדם א' כדמסיק שם ויבואר זה במקומו שם. ומ"ש ויתנו בברותי ראש כו' המינות נקרא ראש ע"ש הפסוק שורש פורה ראש ולענה וגו' ולו"ק:

דף פח:

ואנכי עפר כו'. ולפום ריהטא הוא דחוק וכי אילו לא אמר אברהם ואנכי עפר וגו' לא היה לטומאת מת טהרה עולמית ואפשר לפרש דאי לאו בשכר אברהם היה הכשר טהרת טמא מת בענינים רחוקים אשר מציאותם היה קשה אמנם בשכר שמיעט אברהם את עצמו שאמר ואנכי עפר ואפר זכו להיות הכשר והזאת טהרתם בענינים אשר קלים מציאותם שהם עפר ואפר והזכות הוא מן הדומה לדומה שבזכות שאמר ואנכי עפר בתחלת יצירת אדם כמבואר לקמן בסמוך זכו לעפר סוטה שעל ידי זה תזכה להוליד בן כאברהם כמבואר בפרק כשם ובזכות שאמר ואנכי אפר במותי זכו לטהר באפר טומאת מת וק"ל:

דף פט.

זכו לב' מצות לחוט כו' לעיקר תפילין וציצית טעם מבואר בתורה אבל מצות הנוספות בכ"א דהיינו בציצית חוט אחד של תכלת כדכתיב ונתנו על ציצית הכנף פתיל וגו' וכן הקשירה בתפילין דוקא ע"י רצועות קמיירי הכא ומהא דקאמר הכא בשלמא רצועה דכתיב וראו כל עמי הארץ וגו'. יש להביא ראיה לפרש"י בפ' התכלת שפירש אלו תפילין שבראש כו' מפני שיש על של ראש שי"ן ולר"ת שהוא רוב השם כו' ולו"ק ועיין בתוס' פ"ק לברכות דף ו':

מפני שתכלת דומה לים כו'. ירצה שרמז בזה קישור שלש עולמות זה בזה מלמטה למעלה כרצון הש"י והוא שאמר הים שהוא כלל עולם התחתון כפי טבע הבריאה שהיה העולם כולו מים במים על מאמר יקוו המים והנה הוא מתדמה ומתקשר ברקיע ורקיע שהוא כלל עולם האמצעי הוא מתדמה ומתקשר בעולם המלאכים הדומים לאבן הספיר כי המה ספיריים בזכותם ובצורתם ואבן הספיר שהוא עולם המלאכים הוא מתדמה ומתקשר בכסא כבודו יתעלה והוא שאמר במצות תכלת וראיתם אותו וזכרתם וגו' ולא תתורו אחרי לבבכם וגו' לעשות ח"ו פירוד בקישור הג' עולמות שזכרנו ולו"ק:

קשה גזל הנאכל שאפי' צדיקים כו'. ירצה דודאי הכא לאו גזל מקרי דאל"כ איך אמר אברהם על מה שהיה בעין וחלק האנשים אשר הלכו אתי יקחו חלקם וגו' ועוד דכבר מחל מלך סדום על הכל שנא' והרכוש קח לך וגו' ועוד כנראה מענינו שמלך סדום לא היה יכול להציל ואמרינן בהגוזל בתרא דאפי' לא אמר אני אציל לעצמי הציל לעצמו אלא שאברהם ממדת חסידות לא רצה ליהנות כמ"ש שלא תאמר אני העשרתי וגו' והכא ה"ק קשה גזל הנאכל בגזלן דעלמא שקשה לו לעשות תשובה ולשלם לכ"א מה שכבר גזל כההיא איתתא שאמרה ריקה אפי' אבנט כו' והביא ראיה מאברהם שהרי לא היה רוצה ליהנות והיה בעיניו כגזל ואעפ"כ אמר רק אשר אכלו הנערים שקשה היה בעיניו לשלם מה שכבר נאכל ולו"ק:

נתתי גדולה לאברהם כו'. מבואר ברוב גדולה האדם יזכור שפלות בריאתו ולזה אברהם הזכיר שפלות תחלת היצירה שנברא אדם הראשון מן האדמה וז"ש ואנכי עפר מתחלת היצירה ואפר בסוף ע"ש ואל עפר תשוב ואהרן ומשה הוסיפו בשפלות יצירת שאר כל אדם אף שיצירת האדם היה מדבר שיש לומר עליו מה שהיא האדמה אבל אנחנו מה היתה יצירתנו מטפה סרוחה של כלום מה היא וזה"ש אין העולם מתקיים אלא בשביל משה כו' ר"ל כי בזה השפלות היצירה שאמרו מה מתקיים מאדם הראשון ואילך שאין כאן יצירה אלא מטפה סרוחה ודוד אמר אנכי תולעת וגו' הזכיר שפלות היצירה פרטית שהיה בו לפי מה שאחז"ל שהיה ראוי להיות נפל ביצירתו אלא שניתן לו ע' שנים שהיו חסרים לאדם בשביל חטאו על אלף שנים יומו של הקב"ה וע"ז אמר ואנכי בתחלת יצירתי ראוי להיות נפל לבא מיד לרמה ותולעה אבל מהחסד אלהים היה שניתן לי שבעים שנה ולחרפת אדם שנחסרו משנותיו בשביל חטאו שהיא חרפתו וק"ל:

יכול יגיס דעתו כו'. עיין פרש"י והוא דחוק ועוד נ"ל לפרש ע"פ מה שאמרו במס' תענית בעובדא דראב"ש שהיה דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה הרבה נזדמן לו אדם א' א"ל ראב"ש כמה מכוער אותו האיש והשיב לו לך אצל האומן שעשאני וע"ז הזהיר כאן שלא יגיס דעתו לומר כן אלא מישרים תשפוט בשכלך את בריאת בני אדם כענין שנא' והאלהים עשה את האדם ישר וגו' וק"ל.

דף צ:

דברה התורה לשון הבאי ערים גדולות וגו'. בערוך בערך גוזמא שהוא משל כשם שהשמים אתה מגביה ראשך כו' כך הערים האלה אי אתה רואה את ראש המגדל על כו' ע"ש באורך:

דף צא.

רבי יהושע בן לוי אמר כו' כעובד כוכבים נדמה לו כו' כת"ח נדמה לו כו'. יש לשאול מהיכן הדעת של תורה מכרעת לומר כן לאימא כישראל נדמה לו וכע"ה ונראה לפרש דכיון דהעיד הכתוב שלא היה יכול לו יש לי לומר מאיזה מקום בא עליו המלאך על שנגע בכף ירך א' שלא היה יכול ליזהר ממנו והכתוב בא לפרש ולא לסתום ולהכי קאמרינן דכעובד כוכבים נדמה לו או כת"ח נדמה לו דהשתא שפיר נגע באיזה ירך נאסר דהיינו טופלו לימינו אבל אם היה נדמה לו כישראל וכע"ה אכתי לא היה ידעינן באיזה ירך שנאסר כיון דיכול לטופלו לאיזה צד שירצה וק"ל:

בהאבקו עמו כאדם שחובק כו' ורש"י בחומש כתב מנחם פי' לשון אבק שהיו מעלים עפר כו' ול"נ שהוא לשון ויתקשר כו' שחובקו ואובקו כו' עכ"ל צ"ע שהוא הכריע שלא כדברי מנחם שהוא לשון אבק אלא מלשון קישור כאילו מפיו אנו חיים והנה פירושו ופירוש מנחם הם בעצמם פלוגתא דתנאי הכא בשמעתין ויש ליישב בדוחק וכוונת הדרוש בשהתאבקו על כסא הכבוד עיין בחדושי אגדות הרשב"א בע"י:

דבר שלח ביעקב זה גיד הנשה כו'. ר"ל כל שאר מצות אין להם דבר (סבה) מיעקב רק זו המצוה ששלח אדני ביעקב גופיה דבר דהיינו שתקע כף ירך ובסבה זו נפל המצוה בכל אומה ישראלית והענין מבואר בקרא וירא כי לא יכול לו שראה כי עלה השחר שלמות יעקב הוא למעלה לא יכול לו לעצמו ויגע בכף ירכו רמז ליוצאי ירכו יוכל להזיק וע"כ לא יאכלו בני ישראל וגו' לפי שנגע בהם להזיקם וק"ל:

פרע להם בית השחיטה כו'. דקדק לומר גבי גיד הנשה בפניהם ולא קאמר גבי בית השחיטה משום דאם היה השוחט אחד מבית יוסף אפילו לפניהם לא היה מועיל כיון דשחיטת עובד כוכבים פסולה אפילו בעומד ע"ג ופרע להם בית השחיטה היינו שיניח אותן שיפרעו להן בעצמן אבל בגיד הנשה ודאי דאף בעובד כוכבים נוטל לפניהם סגי ועיין בחדושי הלכות פירוש והכן לפי' התוספות וק"ל:

על פכים כו'. עיין פרש"י ופירוש לפירושו דמלכתיב כבר שהעביר כל אשר לו ע"כ מה שחזר שוב ונשאר שם לא היה אלא בשביל דבר מה שלא היה נחשב לכלום והם הפכותים שבכלים כדתנן פי"ב דנגעים על מה חסה תורה על כלי חרסו ועל פכו כו' על ממונו הבזוי כו' ולזה אמרו מכאן לצדיקים שחביב עליהן ממונם הבזוי כ"כ לפי שאין פושטים כו' וכדרך שאמרו ת"ח מדקדקין על פחות משוה פרוטה אך מה שפרש"י בסוף דבריו שלא הספיק להעבירם וחשכה לו הוא מגומגם דכבר כתוב והוא לן בלילה וגו' ויקם בלילה ויקח וגו' דמשמע דכל זה נעשה בלילה ולו"ק ורש"י פי' בחומש ששכח פכים קטנים והוא ע"פ ב"ר ועיין ברא"ם שם:

מכאן לת"ח שלא יצא כו'. כתבו התוס' דאומר ר"ת דדוקא נקט ת"ח כו' עכ"ל ע"ש אבל ר"י פירש בתוספות רפ"ק דפסחים דבשאר כל אדם נמי שייך מפני המזיקין מדמייתי עלה מקרא דאל תצאו איש וגו' ויש ליישב לפירושו דנקט הכא ת"ח דרבותא דלא תימא תורתו משמרתו מן המזיקים ועי"ל לפי מה שפרש"י לקמן גבי בועז שגנאי הוא לת"ח לצאת בלילה כו' עכ"ל והיינו דמשום מזיקין לא היה שייך שהיו נעריו עמו אלא משום גנאי נגעו בו וכדאמרי' פרק כיצד מברכין ואע"ג דלא היה יחידי אל יצא בלילה שלא יחשדוהו שהולך לזונה מ"ה נקט הכא ת"ח ובהכי ניחא דמייתי קרא דוישכם אברהם בבקר ויחבוש וגו' דנראה מפרש"י דהיינו קרא דעקידה והרי אברהם לא היה יחידי דב' נעריו היו עמו כמו שהקשו התוספות אבל אם נאמר דמשום גנאי קאמר אע"ג דלא היה יחידי ניחא אבל בפרק כיצד מברכין משמע דלא נגעו בו משום גנאי אלא ביחידי בלילה ורש"י בפירוש רות כתב טעם אחר בבועז לפי שהיה הדור פרוץ בגניבה כו' ע"ש ולא ידענא למה הניח תלמודינו וק"ל:

דף צא:

לך נא ראה את שלום כו'. דלא יפול בו שום לשון ראה אלא לשון שאל כמו וישאלו איש לרעהו לשלום וכמוהו רבים וע"כ אמרו דראה לא קאי על השלום אלא על לך שהליכה תהיה בראיה וק"ל:

ויזרח לו השמש כו' מהכא משמע דזרחה בעבורו משום מזיקין שלא יהיה יחידי בלילה ורש"י בחומש שפירש לו לצרכו לרפאות צלעתו כו' ע"ש הוא ע"פ ב"ר וק"ל:

מקום שהתפללו אבותי כו'. כפרש"י ע"ש בית אלהים קרוי בית אל והוא הר המוריה וכן פרש"י בחומש ושיעור לדבריו בפירוש החומש כך הם כי ממה שאמרו הכא צריך בא לבית מלוני כו' ועוד אמרו בפסחים יעקב קרא לירושלים בית אל יקשה לך על ב' המאמרים אלו מהיכן למדו לומר כן שבמקום בית המקדש היה לן כמוזכר בב' מאמרים האלה דהא פשיטא דלוז אינה ירושלים כדמוכיחין המקראות וכיון דבלוז היה לן כדכתיב ואולם לוז שם העיר וגו' היאך אמרו שבמקום בית המקדש היה לן והשיב אני אומר כו' שע"י הקפיצה של הר המוריה ללוז נקרא לוז בית אל ע"ש בית אלהים דהיינו בהמ"ק ולאו היינו בית אל הסמוך לעי אלא ירושלים נקרא בית אל ע"י הקפיצה ללוז שהיה סוף גבול ארץ ישראל אבל בית אל הסמוך לעי אינו סוף גבול א"י מצד מזרח כדכתיב בית אל מים והעי מקדם וגו' ומזה תפול טענת הרמב"ן בזה ודברי הרא"ם בזה אינם מבוררים ובפ' חלק פרש"י בע"א ועיין עליו בחזקוני ואין כאן מקום להאריך:

כד צלי בעי כו'. תרתי לריש מיניה מלשון תפלה ומלשון פגיעה כפרש"י וכתב הרא"ם למאי דדרשינן ויפגע מלשון תפלה יהיה פי' במקום שמו של הקב"ה כו' ע"ש ואין צורך לכיון לתרתי משמע כמ"ש הרא"ם גופיה מתפרש שפיר במקום כפשטיה על מקום בית המקדש וק"ל:

מיד בא השמש וכו'. עי' פרש"י הכא ובחומש:

עלי יניח צדיק ראשו כו'. בב"ר מפורש שעשאן כמין מרזב כו' דפרש"י בחומש והוא שהניח מלמטה אבן אחד להניח ראשו עליו וסביב אותו האבן הניח הרבה אבנים בגובה מג' צדדים עד שנעשו ג' לפנות כמין מרזב שיש דף א' מלמטה וג' לפנות מצדדין התחילו כל אבנים מריבות עם אותו אבן שהניח מלמטה כל א' אומרת עלי יניח צדיק את ראשו עד וכלן נבלעים באבן א' ר"ל שכולן נבלעו באותה אבן אחת שלמטה כדי שיניח ראשו על כלן ודברי הרא"ם בזה אינם מבוררים ואין להאריך:

וגויתו כתרשיש כו'. ופרש"י ים ששמו תרשיש כו' וכן פרש"י בס' דניאל ים ששמו תרשיש והוא ים של אפריקא עכ"ל דאילו ים של כל עולם הוא שליש העולם ורוחבו יותר מב' אלפים פרסי אבל רבינו סעדיה פירש בספר דניאל וגויתו כתרשיש ב' אלפים בעומק הים תרשיש עכ"ל ולפי זה איכא למימר דעומקו של ים של כל עולם הוא ב' אלפים פרסי וק"ל.

מיד והנה ה' נצב עליו כו'. פרש"י לשומרו ויהיה עליו קאי על יעקב ולא על הסולם וכן עולים ויורדים בו קאי על יעקב והכי איתא בהדיא בב"ר ע"ש ואיכא למ"ד התם דאסולם קאי עולים ויורדים בו ובהכי ניחא מה שהקשו התוס' דהכא משמע שאותן שעולין הם שיורדים ולעיל כו' דודאי כן הוא דפליגי כדאיתא בב"ר בהדיא ולעיל דעולין תרין ויורדין תרין כמ"ד שם עולים ויורדים על הסולם קאי והן מלאכי לויה עולין מלאכי ח"ל ויורדים מלאכי א"י וכי פגעי כו' אבל הכא כמ"ד הן העולים הן היורדים ועל יעקב קאי דבעו לסכוניה עד שבא הקב"ה ונצב עליו לשומרו. וענין שהיו עולים תרי ויורדים תרי והם מלאכי לויה כמו שמצינו בכ"מ במלאכי לויה כמ"ש פרק כל כתבי ב' מלאכי שרת המלוין לו כו' או ע"ש שאין אדם חשוב יוצא בלא שנים כמ"ש באברהם וב' נעריו עמו ודו"ק:

כאדם שמניף על בנו כו'. עיין פרש"י ויותר נראה לפרש להצילו מן הזבובים וכן הוא בהדיא בב"ר משל לבן מלכים שהיה ישן ע"ג עריסה והיו זבובים שוכנים עליו כו' ע"ש:

מלמד שקפלה כו'. וכתב הרא"ם ולא הספיק לו ההבטחה לבדה כו' מפני שיש הפרש בין הכח והפועל [ולכן ירא] עכ"ל אבל קשה דאכתי מנלן דהקפילה היה כדי שתהא נוחה ליכבש דהא לא קשיא לן אלא מאי רבותי' ואימא רבותיה טובא שנתן לו כל א"י וקפלה תחתיו מפני שתהיה הבטחתו נתונה בפועל וע"כ הנראה דודאי הספיק ליעקב הבטחה לבדה על הנתינה וא"כ מה שקפלה תחתיו לא היה אלא הבטחה אחרת שלא אמר בפירוש דהיינו כדי שתהא נוחה ליכבש כו' ודו"ק.

ויאמר שלחני כי עלה השחר א"ל כו'. אין זה בכח מאמר המלאך שלחני כי עלה השחר דאיכא למימר בהיפך שאמר שלחני כי עלה השחר שהיה מתיירא מן השחר מפני שהיה גנב כו' כמ"ש לו יעקב אבל מתוך ענינו נלמד דבר זה (שאמר) שא"ל שלחני כי עלה השחר שא"ל יעקב גנב אתה כו' לפי דעת יעקב שנדמה לו כעובד כוכבים כדלעיל וע"ז השיב לו המלאך שהגיע זמנו לומר שירה ומששמע יעקב ממנו שהוא מלאך השם א"ל לא אשלחך כ"א ברכתני וק"ל:

מסייע ליה לרב חננאל. עיין בתוס' והוא דחוק דזה אין צריך ראיה דכבר העיד ישעיה ע"ז שהמלאכים אומרים שירה וקרא זה אל זה וגו'. וביחזקאל אומר ברוך כבוד וגו' וק"ל:

לא הגיע זמני לומר שירה כו'. לכאורה שהוצרכו זה הדרש ותשובת המלאך שהוא בכח המאמר דכי עלה השחר ופירשו שהוא טעם על שאמר שלחני למשום דעלה השחר והגיע זמני לומר שירה על כן שלחני אבל קשה שגם בכח המאמר דכי עלה השחר הפך זה למשום דעלה השחר ומתיירא אני משום שהיה גנב או קוביוסטוס וע"כ נראה לפרש דמסיפא דהאי קרא קא מפקא להו האי דרשה דכתיב ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני למשמע שלא ידע יעקב שהוא מלאך עד השתא אחר שאמר לו המלאך שלחני כי עלה השחר וע"כ אמרו כי אחר שאמר לו המלאך שלחני כי עלה השחר ושהוצרך ללכת ממנו בלי עיכוב מפני שעלה השחר א"ל יעקב גנב אתה כו' שמתיירא אתה מפני השחר כי לפי דעת יעקב איש היה ולא מלאך כדאמרי' לעיל ככותי נדמה לו כו' וכת"ח נדמה לו כו' וע"ז השיב לו המלאך כי מלאך הוא ושהוצרך ללכת ממנו בלי עיכוב מפני שהגיע זמן שירה בשחר ואחר ששמע יעקב ממנו כי הוא מלאך השם א"ל יעקב לא אשלחך כי אם ברכתני. ומ"ש ג' כתות כו'. פרש"י ג' כתות חלשים מיום אל יום עכ"ל הכי משמע ליה לישנא דג' כתות של מלאכי השרת כו' והוצרך לפרש כן משום דהיינו למסייע ליה לרב חננאל כו' דהא דקאמר מיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו משמע נמי דמיום שנברא המלאך אינו אומר שירה אלא פעם אחת והכי אמרו בב"ר א"ר חלבו ארשב"נ לעולם אין כת של מעלה מקלסת ושונה אלא בכל יום בורא הקב"ה כת של מלאכים והן אומרין שירה חדשה לפניו והולכין כו' עכ"ל ומיהו האי קרא דכי עלה השחר מוקי בב"ר במלאכים כתיב ויאמר שלחני כי עלה השחר כו' א"ל זה מיכאל וגבריאל שהן שרים של מעלה דכולן מתחלפין ואינון לא מתחלפין ע"כ והתוס' כתבו למסייע ליה לרב חננאל כו' פירוש במה שאמר שהמלאכים אומרים שירה עכ"ל והוא דחוק דלדבר זה אין צריך סיוע דכבר העיד ע"ז ישעיה הנביא דהמלאכים אומרים שירה וקרא זה אל זה גו' ויחזקאל ששמע שהיו אומרים ברוך כבוד ה' גו' עוד כתבו א"נ הא דקאמר שלא הגיע זמני מיום שנבראתי לומר שירה עד עכשיו ה"נ קאמר רב חננאל שאינן רשאין להרבות בשירה דקאמר א' אומרת קדוש ותו לא וכן מסתמא לא היו אומרים שירה אלא פעם א' עכ"ל גם זה הוא דחוק וכי משום שאין אומרים בכל יום אלא קדוש ותו לא נאמר מ"ה שאין אומרים לדבר זה אלא פעם אחת מיום שנבראו ומ"ש ואמרי לה פעם אחת בעולם כו'. אין לפרש דכל המלאכים לא אמרו שירה אלא פעם אחת בעולם דהא מצינו בג' מקומות שאמרו שירה בהאי קרא ליעקב ויאמר שלחני כי עלה השחר ובישעיה וקרא זה אל זה גו' וביחזקאל ברוך כבוד ה' גו' אלא שיש לפרש דודאי דבכל יום אומרים המלאכים שירה אלא שבכל יום מתחדשים המלאכים לומר שירה עד שאין מלאך א' אומר שירה אלא פעם אחת בעולם ונראה עוד דכל הני לישני לא פליגי אלא שאמרו שיש כיתות שאין מתחלפין כלל ואומרות שירה בכל יום פעם א' והן מיכאל וגבריאל ויש כיתות שמתחלפין פעם אחת בשבת ויש שמתחלפין יותר על פעם אחת בחדש וכן כולן לפי מעלתן עד שאמרו שיש כיתות שאין אומרים שירה אלא פ"א מיום שנבראו והיינו דאמרי לה פ"א בעולם והוא הענין בעצמו שכתבנו בשם ב"ר וכונת הדרוש כפי מה שאמרו במדרשות למלאכים ניתן קדושה א' שנאמר בגזירת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאלתא ולישראל ב' קדושות שנאמר והתקדשתם והייתם קדושים גו' שהעליונים שאין היצה"ר שולט בהן דיין קדושה א' ולתחתונים שהיצה"ר שולט בהן ב' קדושות ולזה אמרו הצדיקים המקדישים עצמן מלמטה מחיצתן לפנים ממלאכי השרת ומלאכים שואלין אותם מה הורה אל כדכתיב כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל כמו שיסד הפייטן בקדושתא לפרשת זכור ושרפי קודש המעולים כתלמיד לרב שואלים מה פעל אל אלים כו' אלה חוצה פונים ואלה לפני ולפנים בצל שדי כו' ולזה מבואר כי ישראל הם לפנים ממחיצת המלאכים וצורת יעקב חקוקה תחת כסא הכבוד גם שם נשמתן של צדיקים וע"כ הם הורשו בכל שעה לומר שירה לפניו יתעלה ואחריהם המלאכים היותר קרובים אל השכינה והם מיכאל וגבריאל שאינן מתחלפין יש להן רשות פעם א' בכל יום ואחריהם כתות מתחלפות כפי מעלתן ניתן להם לומר שירה עד הכת שמתחדשים בכל יום ואין אומרים שירה אלא פ"א בעולם ואמר כי ישראל מזכירין את השם אחר ב' תיבות כו' הוא כפירוש התרגום בג' קדושות קדיש בשמי מרומא בית שכינתיה קדיש על ארעא עובד גבורתיה קדיש לעלם עלמיא ואז ולעלמי עלמיא דהיינו לעה"ב יתייחד שמו הקדוש בעולם שנאמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד כי בעה"ז ניתן לכל אומה שר בשמים גם עובדי כוכבים הרבה בארץ יאמינו לצבא השמים וע"כ המלאכים אין להם להזכיר שם המיוחד עד אחר שמזכירין הג' קדושות דהיינו בקדושה שיהיה לעלמי עלמיא שיהיה אז שמו הקדוש אחד ואמר כי הכת האחד אומרת קדוש שהוא קדיש בשמי מרומא וכת הב' הוסיפה לומר ק"ק על הקדושה דעל ארעא גו' וכת הג' אומרת והוסיפה ק' ק' ק' על הקדושה דעלמי עלמיא ומזכיר את שם המיוחד כי אז יהיה שמו אחד אבל ישראל המיחדים קדושתו על ארעא גם בעוה"ז בנוסח אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ הנה הם לפנים ממחיצת המלאכים לייחד שמו אחרי קדוש השני שהוא הוראה שהוא קדיש על ארעא דהיינו אחר ב' תיבות וע"כ גם בשמע ישראל מייחדים שמו המיוחד אחר ב' תיבות. ואמר דאין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה. הוא כפי מה שאמרנו לפי שהם לפנים ממחיצת המלאכים ראוים הם להתחיל בשירה ואח"כ המלאכים כמ"ש קדמו שרים אחר נוגנים קדמו שרים אלו ישראל ואח"כ נוגנים הם המלאכים כמו שיסד הפייטן בקדושתא לפרשת החודש ע"ש וכן המלאכים מכבדין עצמן לפי מעלתן והכי איתא בהגדה וקרא זה אל זה ואמר מלמד שהמלאכים מכבדין זה את זה זה אומר לחברו פתח אתה שאתה גדול ממני ויש אומרים כתות הן אחת אומרת לחברתה פתחי את שאת גדולה ממני כו' ובעל העקידה בשער ס"ג האריך במאמר דהכא ולפי דרכו נאמר כל זה למעלת המלאכים ע"ש ויליף לה מדכתיב ברן יחד ככבי בקר כו' כפרש"י דלפי פשוטו למה הקדים הככבים שהם מעולם האמצעי לבני אלהים שהם המלאכים מעולם העליון: ומ"ש ברוך אופנים הוא דאמרי לה. מבואר בפרש"י וכפי מה שביארנו כי הם יותר קרובים אל השכינה כי החיות מכסא כבוד עצמן הן והאופנים בתר חיות גרירי כמ"ש התוס' גם צורות החיות מד' פנים אשר בארץ ע"כ ניתן להם רשות לייחד שמו אחר ב' תיבות שהוא הוראה על קדושתו אשר על ארעא כמו שניתן רשות לישראל וכתבו התוס' ברוך אופנים הוא דאמרי ליה אבל קדוש אומרים שרפים כדכתיב שרפים עומדים ממעל לו גו' וכתיב בתריה וקרא זה אל זה גו' ק' ק' ק' ה' ומה שאנו אומרים בתפלת יוצר והאופנים וחיות הקודש כו' לחיות נמי אומרים ברוך דעדיפי משרפים וקרא נמי מוכח לחיות ואופנים אומרים ברוך דבתר קרא דברוך כתיב וקול כנפי החיות משיקות גו' וקול האופנים גו' וכתיב כי רוח החיה באופנים וא"ת לילפי' השתא לפי זה לחיות ושרפים אין הכל א' ובפ' אין דורשין אמר פסוק אחד אומר שש כנפים לאחד ופסוק אחד אומר ד' כנפים לאחד ומאי קושיא הא האי קרא דשש כנפים בשרפים כתיב והא בחיות כתיב וי"ל דמסתבר טפי ליה שאין משונים בכנפים וכה"ג פריך בפ' בא לו כתיב ועשית לך ארון עץ וכתיב ועשו ארון עצי שטים אע"פ שהיה ארון אחר מסתמא כמו שהיה זה כך היה זה וכן בהמוכר פירות למ"ד פניהם איש אל אחיו והכתיב ופניהם אל הבית פריך מכרובים של שלמה אכרובים של משה דמסתמא לא נשתנו זה מזה עכ"ל. גם מזה שאנו אומרים ביוצרות פני כל חיה ואופן וכרוב כו' לכרוב נמי אומר ברוך הכי מוכח מתוך המקראות דכרוב וחיה הכל א' והאופנים בתר כרוב גרירי דכתיב וירא הכרובים היא החיה גו' ובלכת הכרובים ילכו האופנים אצלם גו':

דף צב.

וכי מראין לאדם מה שהיה כו'. אין זה סותר מה שאמרו בפ' הרואה אין מראין לאדם אלא מהרהורי לב וכו' דה"ק אין מראין לו לאדם על העתיד להיות אלא מענין הרהורי לבו שהרהר כבר ביום ודו"ק:

אשכולות שבה אלו ת"ח כו'. כדאמרינן בסוף סוטה מאי אשכולות איש שהכל בו ע"ש:

ואכרה לי (בנ') [בחמישה עשר] כסף כו'. אין כירה אלא לשון מכירה כו'. מפורש פ"ק דסוטה:

בט"ו זה ט"ו בניסן כו' כסף אלו צדיקים כו'. יש לעיין דבתחלה קראן כסף שלא במנין ואח"כ קראן שעורים ובמנין מ"ה והוא מבואר בזמן שישראל בכלל עושין רצונו של מקום נקראים כסף ובהפך נקראים סיג כמ"ש ואצרוף כבור סיגיך גו' וסיגים השבת כל רשעי גו' ועל"ז אמר הכתוב כסף נבחר לשון צדיק ולב רשעים כמעט ר"ל לשון צדיק הוא ככסף נבחר שאין בו סיג אבל הרשעים אין לבם ופיהם שוה וכמעט כסף יש בו כי רובו סיג וזש"ה (אשר הוצאתיך) [ויוציא אתכם] מכור הברזל כי בגלות מצרים היה הקב"ה מצרפן ככסף שנצרף בכור הברזל עד שהיו ביום הגאולה שהוא ט"ו בניסן ככסף הזה ע"י מצות מילה ופסח וזהו בזמן הגאולה אבל כשישראל בגלות הצדיקים שבהם נדמו לשעורים כמו שיסד הפייטן זרוים כשעורים וע"פ מ"ש בפ' האשה אמר ר"י לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין העובדי כוכבים אלא כדי שיתוספו להם גרים שנאמר וזרעתיה לי בארץ כלום זורע אדם סאה אלא להכניס ממנה כמה כורים וכן מצינו בצדיקים שנמשלו לשעורים כמ"ש פרק חלק וימד שש שעורים רמז לה ו' צדיקים שיצאו ממנה דוד חנניה מישאל ועזריה ודניאל ומשיח ולזה בכתוב הזה בגאולת מצרים בט"ו בניסן קראן כסף שאז היו כל ישראל ככסף אבל בגלותם קראן שעורים דהיינו מ"ה צדיקים שהעולם מתקיים בגלותן בבבל ובא"י כמ"ש שחלקן אם ל' כאן וט"ו בא"י ואם כו' ובא הכתוב והכריע דכתיב ואקחה שלשים כסף ואשליכהו בית ה' גו' והיינו שלשים צדיקים בא"י כמ"ש אם טוב בעיניכם הבו לי שכרי גו' ואע"ג דלעיל גבי כסף קראן שלא במנין וגבי מנין מ"ה קראן שעורים ע"ש הגלות כמ"ש לעיל הכא לא איירי אלא באותן ל' שבא"י שלא גלו קראן שפיר כסף ודו"ק:

אלו ל' צדיקי אומות העולם כו'. יש לדקדק לכאורה דהאי קרא הוא רישא דענינא מקרא דהביא לעיל ואקחה שלשים כסף ואשליכהו גו' ומשמע דדריש ליה בצדיקי ישראל והכא דריש האי קרא בצדיקי א"ה דוחק הוא לומר דפליגי וי"ל דמשמע להו דהנהו צדיקי וישקלו את שכרי שלשים כסף ודאי לצדיקי א"ה דקאמר דלא כתיב ביה השליכהו בית ה' אבל בקרא דאקחה שלשים כסף מפורש ואשליכהו בית ה' דמיירי בצדיקי ישראל וק"ל:

דף צד.

תרנגולת טריפה הואי כו'. ואפי' לטעות כנעני היה שרי היינו באינו משקר לו בדיבורו אבל הכא שמכר לו בתורת שחוטה כמ"ש רש"י לקמן אסור וע"ש בתוספות וק"ל:

אנפקא חייא משמע כו'. ק"ק לעיקר התירוץ שעבר על דבריו חסר מן הספר דהא לאנפקא חייא משמע נמי היה ידע דאל"כ לית ביה גניבת דעת ויש ליישב:

חביות המכורות כו'. עיין פרש"י ולולי פירושו נראה לכאורה דלאו משום הפסד שתהיה חסרה נגעו בה אלא כיון שמכרה כבר לחנוני אסור לו ליטול ממנה בלי רשות החנוני וכשהוא פותחם כאילו הוא רוצה לטעום כולם בשבילו לראות החזק והטוב בהם הרי הוא גונב דעתו אלא א"כ הודיעו לאורח שמכרם לכבדו נגד הבריות עושה כן ואפשר לומר דאי משום כבודו בלא הודיעו נמי שרי כדקתני גבי פך ריקן וק"ל:

מפני שמטעהו כו'. ק"ק דהיאך מטעהו וגונב דעתו דהא לשתותו שם מביאו בבית האבל לנחמו ביין ואפשר שהיה דרכם שכ"א מביא שם ולא היו שותין מכולן והיה זה יכול להשמט עם לגין שלו שלא יהיו שותין ממנו ובהכי ניחא בלגין המתקשקש משמע שהוא נראה חסר ע"י קשקוש מאי מטעהו שייך בו אבל כיון שלא שתו את כולן בחזרתו יראה לגין המתקשקש ומטעהו שאבל יסבור ששתו ממנו על שנעשה ריקן ואשמועי' דאעפ"כ לכבדו בחבר עיר שרי וק"ל:

לא ימכור לחברו סנדל כו'. ק"ק הכא במכירה מאי קמ"ל הא ודאי אונאה היא כיון דמתה אין עורה חזק כשל בריאה שחוטה וי"ל דמיירי כגון שהוא מכר לו אותן בזול כמו של מתה אלא כדי להחזיק לו טובה בעלמא א"נ שהוא חיה שחוטה דהשתא לא הוי אלא גניבות דעת ובההיא דלא ישגר לו חבית יין ושמן צף כו' מתוקמא במתנה דאי במכירת שמן האיך הטעהו ושלח לו יין כיון דאיכא למיקם עליה וק"ל:

דף צה:

מברא קאתי לאפי יומא טבא כו'. דבר זה לא הוי ניחוש כדמסיק ועניינו מפורש בחדושינו במסכת הוריות גבי האי מאן דבעי למידע אי מסיק שתיה ואי מצלח עסקיה כו' דכיון שלא הזכיר אלא צד אחד הטוב ולא ההפך דהיינו הצד הרע אין זה ניחוש דאינו סומך עליו להרע כדמפורש שם והך דיונתן מקרי ניחוש שמפורש בו שאמר ב' החלוקות אם כה יאמרו דומו גו' לא נעלה ואם כה יאמרו עלו ועלינו מיהו הך דאליעזר דקרי ליה הכא ניחוש אינו מפורש ב' החלוקות דלא כתיב אלא והיה הנערה אשר אומר אליה הטי גו' ואמרה שתה גו'. ולא כתיב ביה ההפך אם לא תאמר שתה י"ל דאע"ג דאינו מפורש הצד השני ע"כ שאמר גם צד השני מדסמך על דבריו ונתן לה הנזם וב' צמידים קודם שהגידה לו בת מי היא מנחש הוי למ"ד לבן נח אינה מצווה על הניחוש כמ"ש התוס' והא דר"י דא"ל לינוקא פסוק לי פסוקיך וא"ל שמואל מת כו' לא מקרי ניחוש אלא סימן בעלמא כדמסיק דלא היה דלא שכיב שמואל כו' ור"י נמי ידע דהאי מלתא דלרעה אין לסמוך כמ"ש שם אלא דמ"מ סימן הוא דלא ליטרח לילך שם ודו"ק:

והאמר רב כל ניחוש כו'. יש לדקדק היאך בעי למימר דרב עבר על לאו דניחוש וי"ל דלמאי דבעי למימר נמי השתא באומר צד א' מקרי ניחוש היינו בסומך על זה אבל רב כיון דלא אכל ולא נתקיים מחשבתו שאמר יומא טבא לנו אין כאן ניחוש ופריך דגם אם היה אוכל שם לאו ניחוש הוה כיון דלא אמר צד השני כאליעזר וכמ"ש לעיל וק"ל:

בית תינוק כו'. עיין פרש"י אבל הרמב"ם פירש בפי"א מהלכות עבודת כוכבים תינוק כגון פסוק לי פסוקיך אם אמר לו פסוק מן הברכות ישמח כו' ע"ש גם נראה שם מדברי הראב"ד דלענין איסור והיתר קאמר דבג"פ לא הוי ניחוש אלא סימן והראב"ד חולק לענין סמיכה קאמר ע"ש:

דף קה.

א"ל הני להיכא כו' אפשר שהרגיש בו שרצה לגנבן וק"ל:

דף קה:

מאי איעבד כו' יש לפרש דלא הות ידעה דאמרו אינהו מלתא ותלתה הדבר משום דלא מקנח לכו בחספא כו' וי"ל שהספינה היתה יכולה מיהת מעיקרא לאוסרו בכישוף ואינהו אמרו מלתא ושריוה אבל לרב חסדא ורבה להזיק לעצמה לא היתה כלל יכולה להם משום דלא מקנח כו':

וכייל ומני לית לן בה כו' פרש"י בא' מכל כו' והיינו לענין שאין רשות לשד בו טפי עדיף ליה כייל ומני דלא הוי הפקירא אבל לענין ברכה מצויה אמרינן בפ' המפקיד הפך זה דאין ברכה מצויה לא בדבר המנוי כו' וק"ל:

דף קו.

חזנהו דהוו שדו מיא כו' פירשו התוס' והא דאיעכב ולא עשה מעצמו כו' ע"ש פי' לדבריהם כתירוצם קמא יתורץ נמי קושייתם הראשונה שהוא לא עשה כן שהיה ירא שיפקידו עליו אחר שליש שעשה כן ובתירוצם בתרא יתורץ נמי קושייתם שניה שאם הודיעם ודאי לאו לכולם הוה אפשר להודיע ואפשר דהאחרים לא הוו ידעי ביה ולכך אמר השתא לידענא לרגילהו ביה לכולם ידעי ביה לא הוו מעכבי וק"ל:

מים אחרונים הרגו כו' במים אחרונים ודאי דאיכא לפרש דא"נ אי לאו טעמא דמלח סדומית ראוי לתקן מטעם זה אבל במים ראשונים א"א לפרש כן דהא אי לאו חיוב נטילה משום סרך תרומה לא בא זה שלא נטל לידי אכילת איסור ונראה לפרש דלא בא לומר אלא דעבירה גוררת עבירה משום דעבר על נטילת ידים בא לעבירה אכילת דבר איסור ועבירת סכנות נפשות גוררת סכנות נפשות דעבירה סכנת מלח סדומית שלא נטל ידיו למים אחרונים הביאו לידי סכנות הריגת נפש וק"ל:

דף קט.

שרא לן כוותיה כו'. ענין זה מפורש כמ"ש דמצות הקב"ה עלינו גזירת המלך הם בלי טעם בדבר וז"ש כל דאסר לן שרא לן כותיה וא"כ ע"כ האי דאסר לן גזירת המלך הוא ומייתי אסר לן דמא אל תאמר משום מאיסותיה הוא כדאמרי' ספ"ב דמכות ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה הימנו כו' הרי שרא לן דם כבד ואי מטעם מאיסותיה היה לאסור גם דם הכבד וכן אסר לן דם נדה ואי משום מאיסותיה הרי שרא לן דם טוהר וא"כ על כרחך איסורא הוא משום גזרת המלך וכן בבשר וחלב וכן בחזיר ובכל אינך דמייתי יש לפרש בכה"ג דאי הוי ביה טעמא אמאי שרא בכיוצא בו ולזה אמרה דודאי גם איסור בשר בחלב גזרת המלך היא ומאי שרא לן לכותיה וק"ל:

דף קכז.

יש לך בריות גדלות בים כו'. זכר במעשה ה' ד' יסודות הפשוטים אש רוח מים ארץ וז"ש כי כל נברא מן היסודות אלו אינו יוצא מטבעו כי הנה יש לך בריות גדלות בים שנבראו מן המים כדגים הללו ואם עולות ליבשה שהוא ארץ כדכתיב ויקרא אלהים ליבשה ארץ וגו' הוא יסוד הקרוב למים אעפ"כ מיד מתות וכן בהפך ואמר יש לך בריות גדלות מיסוד האור שהוא אש ואם עולות לאויר שהוא יסוד הקרוב לו מיד מתות וכן בהפך והוא מפני שכל נברא מד' יסודות הפשוטים אינו יוצא מטבעו וק"ל:

וכן הנפילים כו'. אם הנפילים דקרא קאמר הוא קשה להבין דמשמע במקראות דבני אדם גבורים הם ולא שרץ ומין צב גם סלמנדריא דקאמר הכא מין צב בת"י אתנשמת דקרא פי' סלמנדרא ודו"ק:

שם האזינו כל יושבי חלד כו'. דימה את האדם לחולדה במזמור הזה לפי שזכר שם שלא יבטח האדם בעשרו כי אין דירתו רק ביבשה כמו החולדה ובבא מבול לעולם יכלה המין כולו וגרע הוא מכל שאר ב"ח שנשאר מיהת מינן בים ועיין בע"י בירושלמי דפ' ח' שרצים:

ביברי דנרש אינן מן הישוב כו'. לפרש"י דמיירי בחיות הדרים בים שייך שפיר הכא אבל לפירוש התוס' בשם ר"ת דמיירי בבני אדם הדרים בב' עיירות בביברי ובנירש דרשעים הם מה שייך זה המאמר בכאן ולפי כונתינו דלעיל יש לפרש דאנשי ביברי ונרש דרשעים הן אינן ראוין להיות מן הישוב כחולדה זו הדרה ביבשה אלא שיבאו המים עליהם לשטוף אותן וע"ז מייתי קרא ארץ ארץ ארץ שמעי גו' כפל הענין שכל יושבי הארץ ישימו זאת על לבם שהם דרים בארץ ואם לא ישמעו לדבר ה' יבא המבול עליהם ויכלו מן הארץ וע"ז מסיק בכל זאת לא אבה נרש שמוע גו' וק"ל:

הם הביאו ברי' כו'. מפרש"י הם הביאו על אנשי וועל קאי שהיו רשעים מזווגי כלאים אבל בב"ר נראה דקאי אענה אשר מצא את הימים גו' מה עשה הביא חמורה וזיוג לה סוס ויצאה ממנה פרדה א"ל הקב"ה אני לא בראתי דבר המזיק חייך שאני בורא לך דבר המזיק הביא כו' ויצא ממנו חברבר והיינו ערוד כפירוש הערוך ולפי זה י"ל הלכתי לוועל כמשמעו לוועל חכמים והם הביאו לא קאי אלא אענה אשר מצא את הימים כדברי הב"ר וק"ל:

דף קלג.

פשטיה דקרא במאי כתיב כו'. כבר כתבנו בפ"ק דבס' משני פשטיה דקרא הוא הנמשל כדמסיק בתלמיד שאינו הגון ושר בשירים היא התורה שנקראת כולה שירה כמ"ש כתוב לך את השירה הזאת ועי"ל הכא דקאמר פשטיה דקרא במאי כתיב משום דלעיל דריש ליה על לב רע אי כרב ספרא אי כרבא דמיירי בתלמיד שאינו מבין והכא דריש ליה טפי כפשטיה על לב רע כמשמעו תלמיד שאינו הגון וק"ל:

ירע שריד באהלו. עיין פרש"י נראה לומר מלשונו דשריד מיירי באותו תלמיד רע ולא משמע כן מדקאמר ואין שריד אלא ת"ח שנא' בשרידים אשר ה' גו' אבל ת"ח לאו היינו ההוא תלמיד אלא שהוא רבו השונה אותו והמקרא מסורס אם לא נופח בשריד על אשר ירע באהלו על שהניח התלמיד הרע באהלו של תורה וק"ל:

כאילו זורק כו'. הדמיון בזה כי התורה נמשלה לאבן יקרה והיצה"ר אשר בתלמיד שאינו הגון הוא נקרא אבן מכשול ואבן מרקולים ואמר כי הזורק אבן למרקולים אף שאין דעתו רק לבזיון הנה הוא מוסיף כבוד ע"ז כיון דעבודתה בכך ונעשה גם אבן הזה אבן סיקון לע"ז כן השונה התורה שהיא אבן יקרה לאינו הגון הנה הוא הוסיף אבני מכשול בו שאינו לומדה אלא לתכלית וכוונה רעה כמאמרם הלומד תורה שלא לשמה טוב לו שלא נברא וק"ל:

דף קלד.

מאי הצדיקו אילימא בדינים והא כתיב ודל גו'. גם שמצינו ושפטו את העם משפט צדק דהיינו שלא יעשו עול במשפט היינו היכא דכתיב צדק גבי משפט אבל צדק גרידא כי הכא משמע לזכותו בדין ועוד מדכתיב ברישא דקרא שפטו דל ויתום דהיינו לשפוט לו צדק והכא שינה למיכתב הצדיקו דהיינו משמע לזכותו קאמר ולהכי פריך והכתיב ודל גו' ומסיק אלא צדק משלך דהיינו שתזכהו ליתן לו שלך דהיינו הספק דמלוגא הוי שלך דהמע"ה ודו"ק:

דף קלד:

דורשי חמורות כו'. ובפרש"י בחומש דורשי רשומות כו' ועיין פרש"י הכא לפי הגירסא דורשי חמורות כו' והתוס' כתבו בשם רב סעדיה גאון כעין המעשה כו'. ר"ל שזה השכר זרוע לחיים וקיבה היה במדה כעין המעשה שעשה פנחס הזרוע כנגד היד כו' ורמז לזה בקרא דכתיב וזה משפט הכהנים מאת זובחי גו' דלשון משפט לא נאמר בכל כ"ד מתנות כהונה אלא בזרוע לחיים וקיבה דר"ל דאלו המתנות הוא להם במשפט כפי המעשה שעשה פנחס אביהם וק"ל:

דף קלז:

דהוה מתני ליה לבריה רחלים כו'. נראה בזה כי שם רחל הוא שם המין כדכתיב שניך כעדר הרחלים אמנם כשיבא הכתוב להבדיל בין הזכר והנקבה קרא הנקבה רחל בשם המין והזכר איל כדכתיב בהאי קרא רחלים מאתים ואילים עשרים וכן בעז שהוא שם המין בכ"מ כשיבא להבדיל בין הזכר והנקבה קרא הנקבה עז והזכר תיש כדכתיב עזים מאתים ותישים עשרים ולפי שזה השם הונח ע"ש המין שהוא על הרוב זכר גם כשהוא נאמר ביחיד על הנקבות לא כתב רחלות בלשון נקבות רבות אלא בלשון זכר ע"ש המין וכן בעזים לא כתב עזות מזה הטעם ור"י שאמר לשון חכמים לחוד שמצינו בלשון המשנה גם כשהוא נאמר על המין נאמר בלשון נקבה כדתנן בפרק הגוזל קמא רחל טעונה וגזזה כו' רחל. העומדת לגזוז כו' ומ"ה קאמר אתנייה גם הכא במתניתין רחלות שהוא לשון נקבות רבות וק"ל:

זקוקין דנורא מפומיה דרב כו'. הוא משל על התורה דמרתחא באדם כמ"ש כי הנה דברי כאש גו' וק"ל:

דף קלט:

משה מן התורה מנין כו' המן מן התורה כו' אסתר כו' מרדכי כו'. יראה בזה לפי שבאלו הד' מצינו שיש להם עוד שמות אחרים במשה טוביה אביגדור כו' בהמן אמרו שהוא ממוכן אסתר היא הדסה מרדכי בלשן פתחיה ולפי הנראה היה לבעל דין לחלוק ולומר שאלו שמות המיוחדים להם אינם עיקר מן התורה בהם כי שם משה בת פרעה נתנה לו והוא לשון מצרי כדעת המפרשים ושם המן ומרדכי ואסתר נראה כי שמות פרסיים הם כי המגילה נכתבה ע"י הפרסיים שע"כ לא הוזכר שם הקב"ה במגילה כדעת הראב"ע וע"כ אמר במשה מנין שהוא שם המיוחד לו לעיקר מן התורה שנאמר בשגם הוא בשר גו' שקודם שנקרא כך ע"י בת פרעה קראו התורה אותו בשם זה ע"ש שהוא הוציא ומשה את ישראל מן הים עד"ה ימשני ממים רבים וע"כ נקרא משה ולא נמשה או משוי והוא מבואר כשדור המבול לא היו מאמינים בהשגחה פרטית שאמרו מה שדי כי נעבדנו כדאמרי' פ' חלק ונפרע מהם במדה כי לפי הטבע ראוי שיהיה העולם מים במים אבל היתה השגחה אלהית שנא' יקוו המים ותראה היבשה לצורך בן אדם וע"כ הביא עליהם מי המבול כפי הטבע ולפי שע"י משה רבינו נתפרסם זאת ההשגחה שבני ישראל הלכו ביבשה תוך הים והמצריים נטבעו שם ע"כ הזכיר שם משה כאן ועד"ז אמר המן מן התורה מנין שזהו שם המיוחד לו ואמר המן העץ במעשה הנחש והוא לפי שהיה הוא גזע צפעוני מעשו עמלק אשר כחם נחש הקדמוני ובמדרש המן והנחש פתחו באף כו' ושניהם נתנו עיניהם במה שאינו ראוי להם כו' כדאיתא פ"ק דסוטה ואמר אסתר מן התורה מנין שהוא עיקר שמה ואמר ואנכי הסתר אסתיר ע"ש שבימיה נתקיים מקרא זה שאמר הקב"ה אסתיר לפי שרחקו והסתירו ישראל עצמם מדבור אנכי שהוא עיקר אמונה כדאמרי' פ"ק דמגילה למה נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה לפי שהשתחוו לצלם ונהנו מסעודת אחשורוש וע"ז אמר מרדכי מן התורה מנין שע"י זכו להנצל להיעשות בני חורין מלשון מר דרור כי הוא וסיעתו אנשי כנסת הגדולה לא רצו להשתחוות לצלם ולא ליהנות מאותה סעודה ועל שם שהוא ראש לגדולה ולש"ט נמשל לראש בשמים משמן המשחה וק"ל:

אלא אימא במילין. עי' פרש"י ובערוך פירש עוד בשם ר"ח במילין כשיחתן של עופות כו'. ובגיטין פ"ד שהיה רב עילוש יודע שיחת העופות כו' ע"ש:

דף קמב.

אלא למען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך ולמען ייטב כו'. במשנת פאה אמרו אלו דברים שאדם אוכל מפירותיהם בעה"ז והקרן קיימת לעה"ב כבוד אב ואם וכו'. ויליף לה מהאי קרא למען יאריכון ימיך בעה"ז ולמען ייטב לך בעה"ב אבל לרבי יעקב דהכא לית ליה שכר מצוה בהאי עלמא יקשה ל"ל תרוייהו לעולם שכולו ארוך וכולו טוב ונראה ליישב ע"ד שאמרו בקידושין ולתני נמי בהך מתני' דאוכל מפירותיהם כו' שלוח הקן ומשני משום דלית ליה פרי. דהיינו מקרי טוב לבריות כמו כבוד אב שנאמר אמרו צדיק כי טוב כי פרי גו' ע"ש והענין מבואר כמו כבוד אב ואם שהוא טוב לה' ולבריות ראוי להיות בו שכר משותף לגוף ולנפש והוא הפרי שבעה"ז ולפי שהנפש המשכלת הוא עיקר מעשה האדם ראוי להיות לה עוד שכר מיוחד ועיקרי והוא הקרן שבעה"ב ור' יעקב מתוך מעשה שראה אמר ע"כ שכר בהאי עלמא ליכא כלל וע"כ אמר שמתן שכר הפרי לגוף ולנפש הוא יהיה לתחיית המתים שיהא בגוף ונפש והוא שאמר למען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך דהיינו שכר הפרי לתחיית המתים שיהיו ימיך לגוף ולנפש יותר ארוכים מבעה"ז ולמען ייטב לך לעולם שכולו טוב הוא הקרן שכר מיוחד לנפש לעולם הבא ערב וטוב לנשמת הצדיקים שישבו ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה ומזה שינה הכתוב בשלוח הקן לכתוב למען ייטב לך קודם והארכת ימים וגם שלא כתב ימיך בכינוי כמ"ש גבי כבוד אב ואם לפי שאין בשלוח הקן שכר פרי כלל לגוף ולנפש רק שכר נפשי לעולם הבא לחוד כדמסיק בקדושין ודו"ק:

בפרש"י בד"ה לעולם שכולו טוב בפ"ק דקדושין אמרי' דר' יעקב חזא עובדא בא' כו'. עכ"ל לפירושו נראה דכל הך סוגיא מדלמא לא הוה הכי ר' יעקב מעשה כו' עד סוף פירקין לא שייכא אלא בפ"ק דקדושין וק"ל:

מַהֲרַ"ם

דף ב.

בגמ' וכל הכל לכתחלה הוא וכו'. מדברי המקשה משמע דלאו מלשון שוחטין דייק דעיל מיניה דלכתחלה הוא אלא מלשון הכל וא"כ צ"ל דר"ל דמדמפיק ליה התנא בלשון ריבויא משמע ליה דבכל אופן הוא כשר אפי' לכתחלה וק"ל:

ברש"י [ד"ה הכל שוחטין וכו'] והכל שוחטין דמתניתין פליגי בה אמוראי בגמ' למר לאתויי טמא בחולין ולמר לאתויי וכו'. לאו בהא פליגי בהדיא אלא פליגי באוקימתא ובדיוקא דמתניתין דמרישא הכל משמע לכתחלה ושחיטתן כשרה משמע דיעבד ומר מוקי לה לכתחלה ודיעבד דמתניתין בטמא ומר מוקי לה בכותי או בעבריין לתיאבון כדאיתא בגמ' לקמן וממילא שמעינן דלמר הכל דמתניתין טמא בחולין ולמר אתי לאתויי כותי או עבריין:

ד"ה וכולן בגמ' מפרש מאי וכולן. ר"ל אמה קאי דאי אחש"ו אחוליה קאי לא הל"ל למתניתין וכולן אלא הל"ל ואם שחטו ואחרים רואין אותן וכו' כדאיתא בגמ':

ד"ה ושחיטתן כשרה וכו'. והא ליכא למימר כולה מתניתין לכתחלה ואלא קתני וכו' ר"ל ענין אחר דהאי ושחיטתן כשרה אינו ענין בפני עצמו לומר דבדיעבד דוקא כשרה אלא ר"ל הכל כשרים וראויים לשחוט ושחיטתן כשרה וטובה לכתחלה:

ד"ה הכל נודרים וכו' ואם אמר דמי עלי או אמר על אחד דמי פלוני עלי וכו' כצ"ל:

בא"ד ואפילו היה הנידר זה פחות מבן חדש וכו' כצ"ל:

בתוס' בד"ה ראשון משום דבשאר עבודות נשים פסולות אפי' כהנות. ר"ל דגבי שחיטת קדשים ה"א דנשים לא הוו שוין לאנשים משום דהא בשאר עבודות כהנים כשרים וכהנות פסולות א"כ ה"ה לענין שחיטה אינן שוין לאנשים דשחיטת נשים פסולה אפי' בדיעבד:

ד"ה התם כדקתני טעמא וכו' וקשה לפירושו דבסוף פ"ק דתמורה וכו' משמע דמן הדין ראוי להיות חמורה במזיד יותר מבשוגג וכו'. י"ל מאי קאמר וקשה לפירושו של ר"ת תקשה ליה אשינויא דרב יהודה גופיה דמשני בריש תמורה הכל מתפיסין בתמורה א' שוגג וא' מזיד והא מזיד ראוי להיות יותר תמורה מבשוגג אבל האמת דשם בגמ' בריש תמורה אינו מפורש בהדיא בשנויא דר"י אחד שוגג אלא הכי איתא התם אמר ר"י הכי קתני הכל מתפיסין בתמורה ותו לא וי"ל שר"ל שאין פירוש הכל ממירין לשון לכתחלה אלא ר"ל הכל מתפיסין בתמורה פירש שאם המירו בדיעבד נתפס בתמורה וכן פירש שם רש"י אלא שר"ת הקשה שם לפרש"י א"כ ב' דיעבד למה לי כדקאמר הכא לקמן ופירש דרבי יהודה למשני הכי קתני הכל מתפיסין וכו' ר"ל לכתחלה דרישא אתי לאתויי מזיד והשתא הפשט שם לפירוש ר"ת הכי דהמקשה דהתם ידע שפיר סוגיא דהכא דאיכא הכל לכתחלה ואיכא הכל בדיעבד כדקאמר הכא וכדתנן הכל מעריכין ונערכין וכו' אלא דקשיא ליה דמדקתני בסיפא לא שאדם רשאי וכו' דהיינו דיעבד מכלל דהכל דרישא לכתחלה הוא ולכך משני רב יהודה דהכל דרישא דמשמע לכתחלה אתי לאשמועינן מזיד ואע"ג דקתני בסיפא לא שאדם רשאי וכו' אלא שאם ?המיר מומר וסופג את הארבעים א"כ שמעינן שפיר דאפי' במזיד הוי תמורה שהרי אין סופג ארבעים אלא במזיד ואפי' הכי קאמר דאם המיר מומר ה"א דר"ל דלענין זה הוא מומר שנתפס בתמורה לענין שסופג את ארבעים אבל למזבח אינו כשר בהמיר במזיד וקושיית התוס' דהכא הכל לפי שיטת פירש ר"ת דהתם ולהכי מקשה ועוד דבריש תמורה פריך וכו' ומשני התם ר"י לכתחלה דרישא אתי למזיד והוי ליה לשנויי בתמורה דלא הוי תני לה בסיפא לא שאדם רשאי וכו' אלא משום דבעי לאסוקי וסופג את הארבעים ועוד י"ל מאי פריך אפירושו של ר"ת תקשה ליה א?רק התולה דשם אמר ארבעים בכתפיה וכשר משמע בהדיא דיותר ראוי להיות מן הדין תמורה בשוגג מבמזיד אבל כל מעיינת התם לא תקשה לך מילי דהתם איירי בנתערבה תולה בתמורה ומתה אחת לחברתה אין לה תקנה וכו' כדאיתא התם ופריך התם לייתי עוד בהמה אחריתא ולאם ויתנה אם זו שנשארה מהראשונה היא תולה הא לחמה והבהמה זו שהביא עתה יהיה תמורה ואם הראשונה שנשארה היא תמורה הא תולה והא לחמה ועל זה קאמר דהיאך נאמר לו שיעשה תמורה לכתחלה ויהיה חייב מלקות כדי לתקן הראשונה אין זה תיקון ארבעים בכתפיה וכשר וק"ל וכן מצאתי בתוס' ישנים:

בא"ד וי"ל לענין בהמה שתהא כשרה למזבח וכו'. ר"ל דאי לאו ריבויא דיהיה ה"א דבשוגג אינה נתפסת בתמורה דהוי כמו הקדש בטעות דלענין התפסה בתמורה מסתבר יותר במזיד מבשוגג אבל לאחר שנתרבה שוגג לענין התפסה לענין שיהא כשר למזבח פשוט לן שוגג יותר ממזיד:

ד"ה וכתיב טוב אשר לא תדור מעיקרא מייתי מדברי תורה וכו' לכאורה היה נראה לפרש כוונת התוס' בזה דס"ל דהראיה אחרונה דמייתי גמרא מטוב אשר לא תדור ו ' היא יותר חזקה מהראיה הראשונה שמביא מפסוק וכי תחדל לנדור וכו' וא"כ היה לו להביא הראיה האחרונה שהיא חזקה קודם הראשונה דהוא קרא וכי תחדל לנדור ומתרצי מעיקרא מייתי מדברי תורה וכו' אבל אין נראה לפרש כן דהא לקמן משמע בהדיא בתוס' בדף זה ע"ב ד"ה אבל אמר הרי עלי וכו' דפסוק וכי תחדל לנדור הוי ראייה יותר חזקה שהרי כתב שם ולר"י משמע ליה קרא דוקא בנדבה אע"ג דבנדר כתיב דהא בנדר לא מצי למימר נודר ומשלם טוב שהרי כתיב וכי תחדל לנדור וכו' ועוד דאדרבה דסוגיא דגמרא היא דהראיה אחרונה תמיד היא יותר חזקה ?? ראשונה ע"כ נ"ל לפרש כוונת התוס' איפכא דקשה להם דהיה לו להביא הראיה החזקה דהיינו דפסוק וכי תחדל לנדור לבסוף כסוגיית הגמרא בכל מקום ומתרץ דלכך שינה בכאן הסדר משום דמעיקרא מייתי מדברי תורה וכו' וק"ל:

דף ב:

בגמרא וכל הכל לאו לכתחלה הוא אלא הכל חייבים בסוכה וכו'. מקשין העולם מה מתרץ בזה מ"מ יקשה לעצמו דהא ממתניתין דהכל מע?ריכין מוכח ע"כ דהכל לא הוי לכתחלה וי"ל לפרש דה"ק וכל הכל לאו לכתחלה וכו' ר"ל וכיון דאשכחן הכל דע"כ הוי לכתחלה ע"כ צריכין אנו לפרש ג"כ מתני' דהכל מעריכין דהוי נמי לכתחלה ולאוקמא באופן דלא אתי לידי בל תאחר כגון שהיו מעותיו כבר ביד הגזבר וא"כ תקשה לן מתניתין דהכא כדפרכינן מעיקרא והשיב לו מנא לך הא לאוקמא מתניתין דערכין בכונה דחוקה ובדוחק כדי להעמיד קושייתך הראשונה דלמא אין איכא הכל לכתחלה ואיכא הכל בדיעבד וכו' ולא תקשה לך מתניתין דהכא מידי וק"ל כן נ"ל בדרך הפשט:

ברש"י והכי מוקמינן לה בנדרים בפ"ק דרבי יהודה תני נודב ומשלם כן צ"ל וע"ש בנדרים דף ט' ודף י':

ד"ה תרתי דיעבד למה לי וכו' ואי קשיא בתמורה נמי כו'. ואע"ג דבריש שמעתין פרש"י דלהכי קתני שם הכל ממירין ואצטריך ליה תו לפרושו לא שהאדם רשאי וכו' משום דלשון התנאים הוא זה וכו' במסקנא לא שייך לפרושי הכי דבשלמא לעיל דהסיפא אתי לן שפיר דמשמע בדיעבד אלא שהרישא דקתני הכל ממירין דמשמע לכתחלה לא אתי לן שפיר משום דהא אסור להמיר לכתחלה ולא היה לו לתנא למתני הרישא כלל לכך פי' לעיל דנקט הרישא משום דדרך התנאים הוא ואצטריך תו למתני הסיפא לפרושי אבל השתא במסקנא דרישא אתי לן שפיר דמשמע שפיר בדיעבד כמו הכל מעריכין וא"כ קשה לן דלא היה לתנא למיתני הסיפא כלל לכך פרש"י דלכך נקט הסיפא משום דבעי למיתני וסופג את הארבעים וק"ל:

ד"ה שחיטתן כשרה וכו' ולקמן מפרש מאי לא מטמא גברא לסכין והדר ליטמייה לבשר כצ"ל:

בתוס' ד"ה אבל אמר הרי עלי וכו' מנא ליה לר' מאיר דאין נודב טוב מנודב ומשלם כצ"ל. ור"ל אפי' לפי סברתו דדריש ליה לקרא טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר היינו דוקא בנודר אבל בנדבה מנלן דשאינו נודב טוב דלפי לישנא בתרא דנדרים דפליגי בנודב ס"ל לר"מ דאפי' בנודב ומשלם דהיינו הרי זו אינו טוב ולר"י נמי דדריש ליה לקרא טוב מזה ומזה נודר ומשלם א"כ לפי סברתו זאת הל"ל דאפי' בנודר דהיינו הרי עלי נמי טוב כשמשלם:

בא"ד ולרבי יהודה נמי משמע ליה קרא דוקא בנדבה. נ"ל דר"ל דאע"ג דבלשון התורה כל היכי דכתיב נדר הוי נדר דוקא ע"כ קרא דשלמה דקאמר טוב שלא תדור וגו' איירי דוקא בנדבה וק"ל:

ד"ה אלא שחיטתן כשרה קא קשיא לי וכו' שמא גם בימיהם הקשו כבר. נ"ל לפי שיטה זו דקושיא הראשונה דפריך בריש שמעתין הכל שוחטין לכתחלה ושחיטתן כשרה בדיעבד לא רב אשי מסברת עצמו הקשה אותה רק שסידר הקושיא כמו שהיתה מקובלת בידם שהקשו בימי הקדמונים אביי ורבא ומתחלה היה סלקא אדעתין שדיוק אותו המקשה הוה מלישנא דהכל ולכך פריך עליה רב אחא בריה דרבא וכל הכל לכתחלה הוא וכו' וגם רב אשי השיב לו התם כדקתני טעמא וכו' עד לבסוף כשהקשה לו אין איכא הכל לכתחלה ואיכא הכל דיעבד וכו' אז הבין רב אשי ושם על לבו שודאי לא היה דקדוקו של אותו המקשה בימי אביי ורבא מלישנא דהכל אלא מיתורא דמתני' קא דייק לה ואז השיב לו אלא שחיטתן כשרה קא קשיא לי ר"ל אותה הקושיא שאמרתי בתחילת דברי שהוקשה בימי אביי ורבא לא היתה דיוקם מלישנא דהכל מיתורא אלא דשחיטתן כשרה ובזה יתורץ בשמעתין מפני מה לא השיב לו רב אשי לעיל מיד אלא שחיטתן כשרה קא קשיא לי כמו שהשיב לבסוף כן נ"ל בדרך הפשט הגם שבדרך פלפול הישיבה הארכתי לפרש סוגיא דשמעתין בפלפול עמוק ומחודד:

ד"ה שמא יגע בבשר וכו' חיבת הקדש מכשרת וכו' דאפילו טהור גמור לבן זומא דאמר הנכנס למקדש טעון טבילה אסור לשחוט בסכין ארוכה וכו' כצ"ל. והאי רבן זומא איתא בפרק אמר להם הממונה ע"ש:

בא"ד א"נ נקט הכא שמא יגע בבשר משום דבעי למימר ואם שחט ואמר ברי לי וכו' ר"ל כדי שיתיישב עלה שפיר הא דקתני מתניתין שחיטתן כשרה גם הא דקתני וכולן ששחטו ואחרים רואים אותן וכו' דאי הוי טעמא דמתני' דטמא במוקדשין אסור לשחוט לכתחלה משום דלמא אתי לאמשוכי פשיטא דכשרה בדיעבד גם לא יתיישב עלה וכולן ששחטו וכו' ונראה דהא דהקשו התוס' דאמאי לא קאמר דלא ישחוט דלמא אתי לאמשוכי בפנים וכו' לא בעי למימר דלא ניחא גמרא טעמא דנגיעה כלל דא"כ תקשה לן רישא דהכל שוחטין אפי' טמא בחולין שנעשו על טהרת הקודש פשיטא דישחוט אלא ע"כ אתא לאשמועינן דלא חיישינן שמא יגע בבשר ובסכין ארוכה כדאוקימנא אלא שהוקשה להם אמאי דחיק גמרא למימר דטמא במוקדשין אפי' בסכין ארוכה חיישינן דשמא יגע בבשר דניחא דלעולם בסכין ארוכה ליכא למיחש לנגיעה ולא אסרינן לשחוט טמא במוקדשין אלא משום דלמא אתי לאמשוכי בפנים וק"ל:

בא"ד וי"ל דלמאי דמפרש ר"ת בעלמא וכו' ניחא. ור"ל דהכא איירי בטמא שנטמא בפנים ולפי' ר"י איירי שאינו עומד בחיל או בעזרת נשים נגד השער הגדול של עזרה ושוחט והבהמה מונחת בפנים בעזרה אצל הפתח אלא שהיה לעזרה גם כן פתחים מן הצדדים לצפון ולדרום ושם עומד הטמא לפני הפתח והבהמה מונחת בפנים בעזרה אצל הפתח ושוחט:

בא"ד וי"מ דאיירי בבמה ובזה יתיישב נמי בסמוך. ר"ל הקושיא שהקשו התוס' לקמן בסמוך ד"ה ליתיה קמן ואע"ג דעזרה רשות הרבים היא:

ד"ה אילימא אחרים וכו' פי' עליה אחוליה קאי. נ"ל דר"ל פי' הא דקאמר אילימא אחש"ו הוי פירושו אילימא אחש"ו אחוליה קאי וכתבו כן משום דמלשון אילימא אחש"ו משמע דמספקא ליה אי קאי אחש"ו כלל או לא ומסיק דלא קאי עליה וזה אינו דהא פשיטא דעלייהו נמי קאי וכו' אלא שמספקא ליה אילימא דעליה דאחש"ו אחוליה קאי או קאי נמי ארישא דמתני' ומסיק דקאי נמי ארישא דמתני' דטמא במוקדשין ולשון התוס' דקאמרי פי' עליה אחוליה קאי לא לפרושי לישנא דעליה קאי דבגמ' אתי אלא לשון התוס' בעצמם הוא ולפרש לשון דאילימא אתו כדכתיבנא ודו"ק נ"ל:

דף ג.

בתוס' ד"ה כגון דבדק קרומית של קנה וכו' לשחיטת קדשים לא בעינן כלי שרת וכו'. פי' דלשחיטת קדשים כלי בעינן מדכתיב ויקח את המאכלת לשחוט את בנו וכתיב ויעלהו עולה ומיניה ילפינן דעולה טעונה כלי וילפינן כל הקדשים מעולה אבל שיהא הסכין מקודש כקדושת כלי שרת לא בעינן אלא אפי' בסכין של חולין מותר לשחוט קדשים:

בא"ד דבפרק התודה אמרינן דסכין מקדשת ככלי שרת כצ"ל. ור"ל דמדקאמר ככלי שרת ש"מ דהסכין עצמו אינו כלי שרת:

בא"ד בסופו אע"ג שאין נפסל ביוצא. פי' אבל אם היה הדם מקלח באותו רוב הכלי שבחוץ היה נפסל ביוצא:

ד"ה המניח דיעבד לאו לשנויי אליבא דאביי קאתי וכו' אי נמי כל זמן שיכול לתקן וכו'. ר"ל א"נ לעולם אליביה דאביי אתי לשנויי והא דאצטריך אביי חותך כזית אפי' לדיעבד היינו משום דכל זמן שיכול לתקן ע"י חותך כזית מתקן אבל כשא"א לתקן כגון היכי דכותי קמן מותר בדיעבד בלא שום תיקון כמו גבי יין נסך:

ד"ה המניח וכו' לא בעי למימר למשמע דיעבד ולא לכתחלה וכו'. רצה לומר דלא בעי גמרא למימר דלישנא דהמניח אי אפשר לפרשו כ"א דוקא בדיעבד דא"כ כי מסיק מאידך מתני' דקתני לא שהשומר צריך יושב ומשמר דשרי אף לכתחלה תקשה לך מתני' דהמניח עובד כוכבים בחנות וכו' דמשמע דוקא דיעבד וליכא לשנויי כמו שפרש"י דלא זו אף זו קתני דהא כתבו התוס' לקמן בסמוך דהנך משניות לאו רישא וסיפא הן דהך בתרייתא דאין השומר צריך יושב ומשמר היא שנויה בפ' רבי ישמעאל פ"ד דע"ז והך קמייתא דהמניח עובד כוכבים בחנות שנויה בתר ההיא דאין השומר וכו' כפרק בתרא דע"ז אלא גמרא ה"ק מי קתני מניח המניח קתני ולישנא דהמניח משמע לכתחלה ומשמע בדיעבד ואביי מפרש דבדיעבד קאמר וק"ל:

ד"ה אין השומר צריך וכו' ובקונטרס פי' שם דהכי פריך וכו'. ע"ש במה שכתבתי ותמצא חדושי דברים:

דף ג:

בגמ' מומחין אע"פ שאין מוחזקין. הא דקאמר הכי וכן באיכא דאמרי דקאמר הכי מוחזקים אע"פ שאין מומחין כדי לתרץ הכל שוחטין דמתני' לאתויי מאי אתא וקאמר כלישנא קמא דאתא לאתויי אע"פ שאין מוחזקין ובלישנא בתרא קאמר דאתא לאתויי אע"פ שאין מומחין:

בתוס' ד"ה בודק סכין וכו' תימה דאמאי לא מהני נמי בעבריין יוצא ונכנס כמו בכותי וכו'. ר"ל דבכותי מהני יוצא ונכנס גם לענין שאין צריך לבדוק לו סכין משום דאמרינן למירתת לשחוט בסכין פגום וא"כ עבריין נמי נימא הכי ולא יצטרך בדיקת הסכין ביוצא ונכנס ובגמ' משמע דאפי' בעומד ע"ג לא מהני בדק הסכין ונתן לו:

בא"ד וי"ל דחיישי' דלמא משתלי וכו' כמו שפי' ר"ת גבי חרש שוטה וקטן וכו'. עיין בריש פירקין ד"ה שמא יקלקלו ואע"ג דשם אינו כתוב בשם ר"ת דאין מוסרים להם לשחוט אפי' לכלבים משום דלמא משתלי ואכיל אלא משום דלא יטעו אחרים כשיראו שנותנים להם לשחוט להכשיר שחיטתן אפי' באכילה הכל ענין אחד הוא דשם היה יכול לפרש ג"כ הטעם משום דלמא משתלי ואכיל וכן הכא היה יכול לפרש הטעם שמא יטעו אחרים ויבאו להכשיר שחיטתן בלא בדיקת הסכין או חותך כזית לאחר שחיטה וק"ל:

ד"ה דליתיה קמן וכו' תימה דמשמע הא איתי' קמן ולא ידע אין שחיטתו כשרה וכו'. דהכי משמע דליתיה קמן ולכך סומכים על האחרים שראו אותו משמע אבל אם איתיה קמן לא מהני אחרים רואים אותו אלא בודקים אותו אם יודע מותר לאכול משחיטתו ואם אינו יודע אין שחיטתו כשרה אע"ג דאחרים ראו אותו ועוד דאם איתא דאם אחרים רואים אותו שחיטתו כשרה אע"ג שלא ידע למה ליה לאוקמא בליתיה קמן לוקמא באיתיה קמן ובדקו אותו ולא ידע ואפ"ה שחיטתו כשרה כשאחרים רואים אותו אלא ודאי ס"ל דגמ' כדאיתא קמן ולא ידע לא מהני אחרים רואים אותו ולקמן פריך אמילתיה דר' נחמן ה"ל אי דידע דגמיר למה ליה דראה ואי דידע דלא גמיר ואתא לאשמועי' דאע"ג דידעינן דלא גמיר כיון דראה אותו מתחלתו ועד סופו שחיטתו כשרה פשיטא כיון דראה אותו אע"ג דלא ידע שחיטתו כשרה וק"ל:

ד"ה רוב המצויין וכו' אבל א"ל וכו' אע"פ שאין אחרים רואים אותו. פי' חלוקה זו הן מוסיפין על דברי רבינא דאילו לרבינא אפי' בדיעבד אין שחיטתו כשרה אא"כ בודקין אותו באיתיה קמן או כשאחרים עומדים ורואים אותו בליתיה קמן ולדידהו בדיעבד שחיטתן כשרה בכל ענין מטעם דס"ל רוב המצויין וכו' ולהכי לא מצי לאוקמא מתני' בהכי משום דא"כ קשה לן וכולן כיון דבדיעבד בכל ענין כשרה אפי' בליתיה קמן ואפי' באין אחרים רואים אותו א"כ וכולן אהיכי קאי זה אינו דהא לאביי ורבא וכו' נמי קשה וכולן אלא ודאי דמטעם רוב המצויים ס"ל דשחיטתן כשרה אפי' לכתחלה אע"פ שאין יודעים בו אם יודע הלכות שחיטה ומתניתין קתני שחיטתו כשרה בדיעבד ולהכי לא מצי לאוקמא מתניתין בהכי וק"ל:

דף ד.

תד"ה מצת כותי וכו' וי"ל כגון שלא אכל הכותי וכו'. ר"ל וא"כ הכותי בעצמו יצא בה ולכך סמכינן עליה דודאי שמר אותה לשם מצה ולכך קאמר כל הלילה דאם לא כן אע"ג דאכל הכותי מאותה מצה שמא באחרונה בסוף הלילה אכל כזית מצה ממצה אחרת המשומרת לשם מצה ולכך צ"ל שידע בודאי שמא אכל הכותי מצה אחרת כל הלילה:

דף ד:

ד"ה מותר מיד מפני שהן מחליפין וכו' א"נ כדפירש ר"ת דבבצק איירי וכו'. כל מעיינת שפיר נראה לפרש דר"ל שלכשרים מותר ליקח מהעוברי עבירה פת אפויה לאחר הפסח משום דאמרינן שהעוברי עבירה החליפו חמץ שהיה להם שעבר עליו הפסח ונתנו אותו לעובד כוכבים ולקחו בחליפיו בצק ואפוהו הישראלים העוברי עבירה אבל בלא טעמא דמפני שהן מחליפין אפי' היכי דשהה אחר הפסח כדי לישה ואפייה לא היה חמץ של עוברי עבירה מותר דדלמא מחמץ שעבר עליו הפסח הוא ואתא נמי שפיר מ"ש התוס' אחר זה והשתא אתי שפיר דלא תקשה היכי סברוהו וכו' אלא בבצק איירי ומחלפי בצק של עוברי כוכבים וכו' דבצק מסתמא לא לשוהו העובדי כוכבים בפסח אלא לאחר הפסח משום דאין דרך לשהות הבצק יותר משיעור לישה אבל אי אמרינן דמחלפי בפת האפוי של העובד כוכבים תקשה לן היאך הוא מותר לר"י הא אית ליה לחמץ של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח אסור בהנאה דשמא פת זה שלקח עתה לאחר הפסח מן העובד כוכבים נאפה בפסח ואע"ג ששהה אחר הפסח כדי שיעור לישה ואפייה לא הוה תלינן דאפו העובד כוכבים לאחר הפסח אבל אי הוה מפרשינן דהתוס' ר"ל שהכשרים לוקחים בצק מהעוברי עבירה מפני שהעוברי עבירה מחליפין חמץ בבצק של עובד כוכבים א"כ תקשה לן למה לי טעמא דמפני שהן מחליפין בלא טעם זה מותר ליקח בצק מהעוברי עבירה אחר ששהה שיעור לישה אחר הפסח דבלתי ספק שהעוברי עבירה לא לשו בצק זה בתוך הפסח וק"ו דליכא למיחש שלשו אותו קודם הפסח ועבר עליו הפסח דאין דרך לשהות בצק זמן ארוך כל כך ועוד דאי איכא למיחש שמשהין בצק יותר משיעור לישה וחיישינן דלמא לשו אותו בתוך הפסח א"כ מה מועיל טעמא דמחליפין לר"י דאסר חמץ של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח שאפי' לוקחים העובדי כוכבים בצק לאחר הפסח איכא למיחש שמא לש אותה העובד כוכבים בתוך הפסח אע"ג ששהו שיעור לישה אחר הפסח ואם באת לחלק ולומר דדוקא גבי ישראל העוברי עבירה אינו מועיל שיהא שיעור לישה אחר הפסח וחיישינן שמא לשו קודם הפסח ועבר עליו הפסח דמשום הפסד לא ביערו אבל בעובד כוכבים כששהה שיעור לישה אחר הפסח בצקו מותר דתלינן שלש אותה אחר הפסח א"כ תקשה לן מ"ש התוס' אחר זה והשתא א"ש דלא תקשה היכי סברוהו וכו' הא לפי זה אפי' איירי בפת אפוי ולא בבצק ולוקחים מן העובדי כוכבים פת אפוי הוה א"ש וכגון ששהה אחר הפסח שיעור לישה ואפייה דאז תלינן שלשו ואפאו העובד כוכבים אחר הפסח ע"כ מוכרח הוא לפרש דברי התוס' כמו שכתבנו מתחלה שהכשרים לוקחין מהעוברי עבירה פת אפוי מפני שמחליפין ולוקחין מן העובד כוכבים בצק והעוברי עבירה אופין אותו אלא שלפי זה ע"כ צ"ל שצריך לשהות אחר הפסח כשיעור לישת העובד כוכבים ושיעור אפיית הישראל העובר עבירה ומיד דקאמר היינו כשיעור לישה ואפייה והתוס' כתבו ומותר מיד דקאמר היינו כשיעור לישה ולא כתבו כשיעור לישה ואפייה וק"ל וצ"ע:

בא"ד ומיהו נראה לאסור מדרבנן דבנדרים פ' השותפין וכו' עד ואי דלמא לכתחלה היא דלא הא דיעבד עבד וכו'. ר"ל דאפי' כבר מכר בדיעבד דבר של איסורי הנאה הדמים אסורים מדרבנן אפי' אם לקח בדיעבד כבר באותן הדמים כגון פירות או כסות הוא ג"כ אסור מדרבנן אלא שבקדושי אשה לכתחלה אסור לקדש בדמיהן כיון שהדמים אסורים בהנאה מדרבנן אלא שאם קידש בדיעבד בדמיהן מקודשת משום דהא מן התורה הדמים מותרים בהנאה ואע"ג שאם לקח בעד הדמים פירות או כסות אסורים כיון שהדמים אסורים מדרבנן מ"מ באשה אין מפרישין אותו מאשתו ושרי משום פריה ורביה או משום שאינו דבר הניכר שבא בחליפי הדמים והיינו מ"ש התוס' ומיהו אע"ג דבשאר חליפין אסור באשה שרי וכו' וק"ל:

דף ה.

ברש"י ד"ה מכם ?בכם חלקתי וכו' וגבי דידהו לא כתיב מיעוטא לכתוב מן האדם כי יקריב קרבן וכו'. ר"ל דהשתא דכתיב כי יקריב מכם קרבן דמשמע מכם ולא כולכם לא קאי מיעוטא אלא אישראל ולא אאומות אבל אי הוה כתיב מן האדם כי יקריב קרבן דהוה משמע מן האדם ולא כל האדם הוה משתמע שפיר לממעט נמי שאפי' באומות יהיה מקצתן ולא כולם:

בתוס' ד"ה מכם ולא כולכם וכו' ולא מייתי התם קרא דכי יקריב וכו' והאי לאו קרבן הוא. פירוש משום דכתיב ביתו והאי לאו דיליה הוא:

בא"ד ועי"ל דב' שמעינן ממכם ולגזילה מקודשת אצטריך ומביתו לא נפקא אלא שאינו יכול להקדישה וממכם לא נפקא אלא שלא עלתה לו לשם חובה כן נ"ל להגיה וה"פ ועי"ל דתרתי שמעינן ממכם דילפינן מיניה להוציא את המומר לעבודת כוכבים וגם ילפינן מיניה להוציא את הגזול לפני יאוש משום דמקרא נדרש לפניו ולאחריו דרשינן אדם כי יקריב מכם קרבן וקאי מיעוטא דמכם אאדם להוציא את המומר לעבודת כוכבים וגם דרשינן כי יקריב מכם קרבן וקאי מיעוטא דמכם אקרבן ר"ל שהקרבן יהיה דוקא שלכם להוציא את הגזול וכי תימא הא נפקא לן כבר גזול מביתו תרוייהו איצטריך דמביתו ילפינן בגוזל מחבירו בהמת חולין שאינו יכול להקדישה כלל דכי יקדיש איש את ביתו אמר רחמנא והאי לאו דיליה הוא ומכם ילפינן לגוזל מחבירו בהמה מקודשת שכבר הקדישה חבירו לחטאת או לעולה והוא גזלה והגזלן ג"כ חייב להקריבה חטאת או עולה ורוצה להקריב בהמה זו הנגזלת בחובתו שאינו עולה לו לחובתו ואינו יוצא בה:

ד"ה בלי שיחזרו בתשובה וכו' אלא נותן טעם לדבר מדרבינן מהא עבריין לדבר אחר וכו'. ר"ל לא אתא ליתן טעם לקרא אלא ליתן טעם על התנא שדורש המקרא כן ומרבינן מיניה עבריין לדבר א' דלא תימא דאינו מסתבר דוא לחלק בין עבריין לעבריין והוה עדיף ליה לתנא לאוקמא מן הבהמה במלתא אחריתי לכך קאמר דסברא טובה היא לרבות מומר לדבר אחד שיקבלו ממנו משום דבקל יחזור בתשובה וק"ל:

דף ה:

בגמ' א"ל ר' זירא לר' יעקב בר אידי שמא לא שמע רבי וכו'. פי' לר' יעקב בר אידי קרי ר' זירא ר':

בתוס' ד"ה מעם הארץ וכו' ומפרש ר"ת דעבריין לאכול חלב היינו עבריין לכל התורה וכו'. ר"ל שהגמ' כולל כל איסורי התורה בחלב וכשרוצה לומר עבריין לכל איסורי התורה הוא אומר עבריין לאכול חלב:

בא"ד דלת"ק חשיב ליה עבריין לאותו דבר. ר"ל וכשהוא עבריין לאותו דבר שהוא מביא עליו הקרבן הוא דבר פשוט שאין מקבלין ממנו אע"פ שאינו עבריין לשאר מצות:

ד"ה אינו שב מידיעתו וכו' וי"ל דאיצטריך להיכי לחזור בתשובה וצ"ל דלעיל נמי דממעט עבריין לכל התורה איירי נמי לחזור בתשובה מאותה עבירה שמביא עליה הקרבן וק"ל:

ד"ה רבן גמליאל ובית דינו וכו' ר"א בן יעקב אומר על שיהא שני ישראל וכו'. פי' ואז צריכין ג"כ לשכור רשות מהעובד כוכבים שדר עמהם בחצר. ר"ג אומר צדוקי אינו כעובד כוכבים פי' ואין צריך לשכור ממנו רשותו אלא כשמתבטל רשותו סגי כמו בישראל אבל כותי הוי כעובד כוכבים פי' שאינו סגי בביטול אלא דוקא צריך לשכור ממנו רשותו:

בא"ד והיינו יכולין לפרש וכו'. פי' היינו יכולין לפרש כפי' רש"י דר"ל דוקא צדוקי אינו כעובד כוכבים אבל כותי הוי כעובד כוכבים אבל לא מטעמו של רש"י דאין הטעם משום דס"ל דגרי אריות הן אלא מטעם דאינן מודים בעירוב ולכך הוו לדין עירוב כדין עובד כוכבים:

בא"ד אבל קשה כיון דלכ"ע כותי אוסר וכו' א"כ מה באו לחדש רבי אמי ורבי אסי וכו'. יש מקשין מאי הקשו התוס' לימא דאינהו גזור ולא קבלו מינייהו ואחר ר' אמי ור' אסי וגזור וקבלו מינייהו כדאיתא בגמרא וי"ל דדוקא לענין יין נסך ושחיטה שייך לתרץ כן אבל לענין ביטול רשות כיון דלכ"ע הוי דינא הכי דהוו כעובד כוכבים לענין עירוב לא ומסתמא כך היו נוהגים בימי הקדמונים ולא שייך לומר דלא קבלו מהם דלמה לא היה להם לקבל כיון דלכ"ע הכי הוו סבירא להו:

בא"ד אע"ג דרבי יוחנן פסק כר"א בן יעקב וכו'. ר"ל וא"כ כבר נפסקה הלכתא בימי רבי יוחנן שהן כנכרים לענין ביטול רשות וא"כ מה צריכים ר' אמי ור' אסי לגזור ולחדש:

דף ו.

בגמרא אינהו גזור ולא קבלו מינייהו וכו'. והא דלא משני גמרא דאינהו גזור איין נסך ואשחיטה ואתו ר' אמי ור' אסי וגזרו ועשאום כעובד כוכבים גמורים גם לענין ביטול רשות כדאמר בתר הכי וי"ל

לע"כ צ"ל לגזור נמי איין נסך דהא ההוא עובדא דמחמתיה גזרו עלייהו ביין נסך הוה כדאמר רב יוסף שדריה רבי אבהו לאתויי חמרא מבי כותאי וכו' הלך רבי אבהו וסיפר לדברים לפני ר' אמי ור' אסי וכו':

דף ו:

ברש"י ד"ה מפני שחשודה מחלפת וכו' לאי מחלפא ליה שלא יהא חבר זה נותן לפניה מכשול. כתב רש"י זה משום דאל"כ יעשר מה שהוא נוטל ממנה לחול וק"ל:

בתוס' ד"ה התם נמי מוריא ואמרה וכו' רבי יוסי אומר אין אנו אחראין. פירוש ר' יוסי פליג ואומר שאינו צריך לעשר אלא מה שהוא נוטל ממנה ולא מה שהוא נותן לה מאי אמרת שמא תחליף ונמצא הוא נותן לפניה מכשול אין אנו אחראין ומחוייבים לתקן צורך הרמאין שמחליפין לגזול ואם כדברי רש"י שפי' מוריא ואמרה וכו' לטובה מתכוונת אין שייך לומר עליה אין אנו אחראין לרמאין דהא לא ברמות היא עושה אלא לטובה וק"ל:

ד"ה אשת חבר טוחנת וכו' ובסוף הניזקין וכו' אבל בסתם עם הארץ לא וכו'. וליכא למימר דהכא איירי בעם הארץ לר' מאיר דא"כ שרי לסייעה בכל ענין והכא אסרינן בזמן שהיא טהורה:

בא"ד ומפרש ר"י וכן ר"ת שבתבואה של חבר איירי וכו' כצ"ל:

ד"ה והתיר רבי את בית שאן וכו' ריש לקיש איקלע לבצרה זיל הדר וכו' לבצרה לאו היינו בצר לבצרה בח"ל היא כצ"ל:

בא"ד וצ"ל ולאו מפירות המותרים בקסרין וכו'. ופריך והלא אתרוג מפירות המותרים שאין מביאין אותן מא"י וכו' ומודו רבנן למותר לשלוח וכו'. התוס' לא צריכין לכל זה האריכות אלא היה להם לתרץ בקוצר דהא דקאמר שם ולאו מפירות המותרים בקסרין הם לר' התיר קסרין וכו' לא לענין שפטורים ממעשר לגמרי קאמר אלא שמותר לשלוח לחבירו בטבלן כשמודיעו אלא שאגב זה מתרצין ג"כ הלשון דקאמר ולא מפירות המותרים בקסרין הם למשמע שיש שם פירות המותרים ופירות האסורים ועיין בתוס' במסכת ע"ז דף ס"ט ובפי' רבינו שמשון במסכת דמאי פ' ראשון ועכ"פ צ"ל לרבנן אפי' דמאי מפירות א"י אסור לשלוח דאל"כ מה קאמר ולאו מפירות המותרים וכו' אפי' אם יהיו מפירות א"י שיש בהן דמאי מותר לשלחן אלא ודאי לרבנן אפי' דמאי אסור לשלוח אפי' ע"י הודעה:

דף ז.

בא"ד אמר ר' זעירא ר' יהודה בשם שמואל אומר וכו' ומשמע דקאי אר' יוחנן וכו'. משום דנראה הואיל להני אמוראי כולהו אמרי מלתייהו בשם שמואל רב יהודה בשם שמואל רבי אבא בשם שמואל ר' שילא בשם שמואל מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי:

בא"ד ולפי זה לא קשה מידי וכו' שהורמה מהן תרומה גדולה וכו' וכן צ"ל בפ"ק דביצה גבי אושפזיכנא דרבה בר בר חנא דה"ל איסורייתא דחרדלא למשמע מתוך הסוגיא דאסורים משום טבל. היינו טבל דתרומה אבל לא משום טבל למעשר והתוס' דכתבו בתחלת הדיבור דמשמע מתוך הסוגיא דחייב במעשר כתבו כן משום דסלקא אדעתין א) [נראה דצ"ל ומיושב בזה קושית התוס' וקושית מאי עורבים שהקשה הוא דווקא לדעת המתרץ לע"פ הדיבור היתה] דאין לאין חילוק בין מעשר לתרומה:

ד"ה אלא מקום הניחו לו אבותיו וכו' וי"ל דבשלמא הכא גבי נחש הנחושת לפי שנעשה ע"פ הדבור טעו בו הראשונים וכו'. משמע בהדיא דהתוס' לא ס"ל כפרש"י לפירש מקום הניחו לו וכו' כשיבואו בנינו אחרינו אם לא ימצאו מה לתקן במה יגדלו שמם למשמע מפירושו שהאבות הניחו זאת מרצונם לבניהם אחריהם שלפי' התוס' א"א לפרש כן אלא ע"כ צריך לפרש לפי' התוס' שר"ל שהקב"ה נתן מקום לטעות לאבותיו של חזקיה שלא ביערום כדי שעל ידי סבה זו יניחו מקום לחזקיה להתגדל בו וק"ל:

דף ז:

ד"ה הא אתמר עלה וכו' במס' שקלים ובמסכת דמאי וכו' לא משני מידי אלא השיב להם למחמרא אנפשה עיין במסכת שקלים בגמ' ירושלמי ששם הביא המעשה קצת בענין אחר שנתנו לה שעורים ולא רצתה לאכול ואמרו לרבי פנחס אמר מתקנן אינון א"ל אין ארימתון דמאי א"ל תלמידיו ר' לא כדין אלפינן הנותן זרע לבהמה פטור מן הדמאי א"ל מה נעביד לה היא מחמרא אנפשה והיינו מ"ש התוס' אלא השיב להם וכו':

דף ח.

בתוס' ד"ה שליבנה באור וכו' ומסקינן הלכתא אידי ואידי ברותחין. פי' לרב אשי אמר שהכשרן הוא פרזלייהו בנורא וקתייהו בטינא והדר מעייל קתייהו ברותחין ומסקינן הלכתא אידי ואידי פי' בין פרזלייהו בין קתייהו ברותחין:

בא"ד אע"ג דרב אשי גופיה וכו' ובפסחים קאמר וכו'. ר"ל וכי תימא האי חילוקא בין היתירא בלע לאיסורא בלע ליתא דהא רב אשי דאמר חילוק זה בע"ז לענין קפיס כדאיתא התם איהו גופיה אמר בפסחים לדידי חלתי עבדו לי ר"ל כעין חלתי דהיינו פרזלייהו בנורא כדאיתא התם וא"כ ע"כ הדר בה רב אשי מהאי חילוקא שחילק בע"ז לאמר דמידי דהיתירא בלע סגי בהגעלה:

בא"ד ונראה הא דמסיק וכו' הוי מסקנא דמלתיה דרב אשי. ר"ל שהוא קאמר לה בעצמו אני מחמיר על עצמי לדידי חלתי עבדו לי אבל הלכתא היא אידי ואידי ברותחין אבל אי גמרא קאמר לה הוי משמע דאתא לאפלוגי ארב אשי ולפסק הלכתא דלא כוותיה אם כן מכלל דרב אשי ס"ל דהלכתא היא דבעי ליבון ולא מכח חומרא שהיה מחמיר על עצמו:

בא"ד ועוד אפי' איתרמי דאשתמש בו ע"י אור סגי בהגעלה דכל מה שסופו לפלוט וכו'. ר"ל כיון שהישראל לא משתמש בו כ"א ברותחין ולא ע"י אור א"כ אמרינן שכל מה שסופו לפלוט ברותחין שישתמש בו הוא פולט בהגעלה ראשונה אבל לפי' ר"ת דאיירי הכא בסכינים גדולים דגם הישראל ישתמש בהן אח"כ ע"י אור שצולין בו בשר לכך בעי ליבון ואע"ג דבשמעתא קאמר דבסכין של ע"ז ששחט בה איירי שליבנה באור אע"ג דמסתמא אפי' למ"ד דבית השחיטה רותח הוא לא הוי כרותח ע"י אור אלא כרותח דרותחין מ"מ כיון דבסכין גדולה איירי שסתם הכשרו הוא ליבון אפי' לשחיטה בעי ליבון דלא חילקו בו בין הכשר להכשר וק"ל:

דף ח:

ד"ה אגב דוחקא דסכינא וכו' והשתא דלישנא דדוחקא דסכינא תקשה ליה הכי וכו'. מבואר הוא דהתוספות לא ס"ל כפרש"י דמשמע מלשונו שרב אחא ורבינא פליגי בהא דמר אמר בית השחיטה רותח ומר אמר בית השחיטה צונן אלא תרווייהו ס"ל בית השחיטה רותח כלישנא קמא דלעיל ומ"ד בחמין שפיר ומ"ד בצונן משום דאע"ג דס"ל דבית השחיטה רותח ובלע הסכין מהטריפה אעפ"כ לאחר שידיח הסכין בצונן מותר לשחוט בו אח"כ דלא בלע' כלום הבהמה ששחט בו אח"כ מהסכין משום דאיידי דטרידי סימנים לאפוקי דמא לא בלעי ואיכא נמי למימר תרווייהו ס"ל בית השחיטה צונן ומ"ד בצונן שפיר ומ"ד בחמין אגב דוחקא דסכינא בלע:

ד"ה והלכתא אפי' בצונן וכו' ור"ת פי' וכו' אבל הכא קסבר בית השחיטה צונן. משום דר"ת ס"ל דהא דפסיק גמרא והלכתא בצונן הוי מטעם דבית השחיטה צונן הוא אע"ג דכתיבנא לעיל די"ל דאפילו מ"ד בצונן ס"ל דבית השחיטה רותח ר"ת לא ס"ל הכי:

בא"ד וקשה לפירושו דבפרק כל הבשר אמר שמואל וכו' ואפילו הדיחה כדמשמע בתר הכי וכו'. המשך לדברי התוס' כך הם דמדקאמר בתר הכי לחתוך בה צונן אמרי לה בעי הדחה וכו' מכלל דלחתוך בה רותח לא סגי בהדחה א"כ ש"מ דס"ל לשמואל בית השחיטה רותח הוא ואפילו הכי לחתוך בה צונן סגי בהדחה והאי הדחה פי' הדחת הסכין וכו' א"כ ש"מ דלא בעי נעיצה אבל לפרש"י דפי' הדחה היינו הדחת הבשר אין להוכיח דלא בעי נעיצה דלעולם אימא לך דאם בא להכשיר הסכין בעי נעיצה אלא שאם לא הכשיר הסכין וחתך בו בשר צונן צריך הבשר הדחה שמעינן מהא דסכין ששחט בה לאסור לחתוך בו רותח היינו דוקא למ"ד בית השחיטה רותח הוא והא דכתבו התוס' כדבור שלפני זה אבל לחתוך בה רותח אפי' שחט בה כשרה אסור וכו' היינו דוקא למ"ד בית השחיטה רותח או משום דס"ל לתוס' כלישנא דכ"ע בית השחיטה רותח וכן רב אחא ורבינא תרווייהו ס"ל בית השחיטה רותח וצריך ג"כ לומר לפי' התוס' שכתבו דהא דבעי בסוף ע"ז נעיצה י' פעמים בקרקע לחתוך בה צונן בסכין של עובד כוכבים הוי מטעם שחותכים בו איסור תדיר א"כ הא דאמר שמואל סכין ששחט בו אסור לחתוך בו רותח וצונן סגי בהדחה ולא בעי נעיצה לא איירי בסכין ששוחטין בו תדיר אלא פי' ששחט בה באקראי דאל"כ כמו שהקשו לפי' ר"ת תקשה נמי לפי' התוס' עצמן וק"ל:

דף ט.

בא"ד וי"ל שאני התם דליכא איסורא אלא משום דם ודם לא בלע כל כך כצ"ל:

ד"ה ואילך הוי שכיחן כדאמר תפילין בי בר חבו משכח שכיחי וכו'. ר"ל שאין הפי' כפי' רש"י דהא דקאמר הני שכיחן הוי פי' דתפילין וציצית וכו' מצויים תדיר הלכך הכל בקיאים בהן כו' ולכך לא קחשיב רב יהודה קשר של תפילין דא"כ תקשה לך הרי כתב ושחיטה שכיחי יותר אלא הוי פי' שאין צריך להיות בקי בקשר של תפילין משום דתפילין שכיחין לקנות מוכנים ומקושרים אצל הכותב תפילין כדאמר בעלמא בי בר חבו משכח שכיחי:

בא"ד מכאן דקדק ר"ת וכו' משום דאם כדברי רבינו אליהו דצריך לקשור בכל יום מאי קאמר דא"צ להיות בקי בקשר של תפילין משום דשכיחן בבי בר חבו הכותב תפילין וכי בכל יום ילך אצל הכותב תפילין:

בא"ד אבל חלשות לא ומפרש בגמ' דחלשות קרי שאינן מקושרות. פי' ולכך אין יכול להכניסן משום דאינו יכול לקושרן וללובשן דהא אסור לקשור קשר של קיימא בשבת:

ד"ה כולהו תנינהו וכו' וי"ל דאיירי ששחט בסכין פגומה וכו'. ר"ל זהו ג"כ כוונת פי' רש"י שכתב דעיקור הוא פסיקת הגרגרת רצונו לומר כגון ששחט בסכין פגומה:

בא"ד ובה"ג פי' עיקור שנעקר הסימן ונשמט חוץ למקומו וכו' ואפי' שומטו בסכין תיפוק ליה מטעם הגרמה וכו' כצ"ל:

בא"ד וי"ל לדברי ה"ג לאו טריפה הוא וכו'. ר"ל שלא נטרפת בשמיטת הסימן ויכולת לחיות ולא מתה בשביל זה ואף על פי כן אין מועיל בה שחיטה שכן הלכה למשה מסיני:

בא"ד ואפילו עוף וכו'. כתבו כן מדהביא גמרא לקמן (חולין דף י') ברייתא שחט את הושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כשרה נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הושט פסולה וע"כ בעוף איירי כדפרש"י לקמן שהכשירו בסימן אחד ולכך כשרה ברישא ואעפ"כ תני בסיפא פסולה ומשום דברייתא היא ולא מתני' לכך כתבו וכולהו תנינהו דקאמר היינו מדתנן בפרק כסוי הדם הנוחר והמעקר וכו' ולא פירשו דהיינו הא דלקמן שחט את הושט ואח"כ נשמטה הגרגרת וכו' משום דמתניתין בעי לאשכוחי והאי מתני' דשחט את הושט ופסק הגרגרת דבפרק ב' לקמן (חולין דף ל"ב) וכן מתניתין דריש אלו טריפות דקתני ופסוקת הגרגרת לפירוש ה"ג הוי פירושו שנפסק הגרגרת באמצעה לא שנשמט או נעקר למעלה ממקום חבורו דהאי לא הויא טריפה לפי' ה"ג שאין השחיטה מועלת בו ושיעור לפסיקת הגרגרת ברובא ועיין לקמן (חולין דף מ"ג) בתוס' ד"ה והאיכא עיקור סימנים ובסמ"ג עשין ס"ג:

ד"ה ואסורה באכילה משום דרוב פעמים שוחט שפיר וגו'. לדבור זה שייך אהא דקאמר גמרא מר סבר בחזקת איסור אמרינן בחזקת טומאה לא אמרינן וקשה להו לתוס' אמאי לטומאה לא אמרינן הא כיון דלענין איסור אינה בחזקת שחוטה והשתא היא מתה ממילא היא נבלה ועוד אפילו לא יהא אלא ספק אם נשחטה כהלכתה אי לא א"כ הויא ספק נבלה ותטמא מספק ותירצו דלהכי אינה מטמאה משום דרוב פעמים שוחט שפיר וכו' ושריא מדאורייתא אפילו באכילה ואינה נבלה אלא שהחמירו לאוסרה באכילה משום דנוכל לומר נעמידנה על חזקתה ובחייה בחזקת איסור עומדת אבל לענין טומאה ליכא חזקה ולכך לא החמירו לעשותה נבלה לטומאה:

דף ט:

ד"ה התם הלכתא גמירי לה וכו' וקשה דבפרק ב' נזירים וכו' ואכתי מאי תירץ וכו'. מקשין העולם לפי סברת התוספות דס"ל השתא דלא ילפינן לה מסוטה משום דלא דמיא לסוטה כיון שאין הספק אלא אם נטמא זה או זה והאחד ודאי טמא והאחד ודאי טהור וברה"ר טהורים לגמרי משום דמוקמינן כל א' אחזקתיה וקשה א"כ ברשות היחיד נמי נטהרה לגמרי מטעם דמוקמינן ליה אחזקתיה כמו ברה"ר דכיון דלא ילפינן לה מסוטה אין חילוק בין רשות היחיד לרה"ר א"כ כי נמי משני באומר ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם אכתי מאי תירץ דהא אכתי תקשה דלא היה להם להביא קרבן כלל מטעם דמוקמינן לכל חד אחזקתיה כמו ברה"ר וי"ל ע"כ דהתוס' ס"ל דזה הטעם שאינו דומה לסוטה משום דהא ודאי הוא שלא נטמאו שניהם אינו גורם אלא לענין דלא נוכל למילף לה מסוטה שיהיו שניהם ודאי טמא ברה"י כמו בסוטה כיון שודאי הוא שלא נטמאו שניהם אבל מ"מ ילפינן לה מסוטה לענין דברה"ר לא מוקמינן להו אחזקתייהו כמו ברה"י משום דהא אשכחן בסוטה דברה"י לא אזלינן בתר חזקה כלל ואפילו לענין דלהוי ספיקא לא מהני א"כ שמעינן מינה בהדיא דברה"י מגרע כח

החזקה ולכך גם במילי דלא דמי לסוטה ממש מ"מ לענין דלא מוקמינן לה אחזקתיה ברה"י ילפינן ליה שפיר מסוטה כגון כאומר ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם וא"כ כיון דלא מוקמינן להו אחזקתייהו נשארו ממילא שניהם בספק טומאה ולכך מביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה וכן הדין בכל דבר הדומה לזה וק"ל ובזה יתיישב ג"כ סוגיית התוספות דשמעתין קמייתא דנדה ע"ש:

בא"ד וי"ל דמסוטה גמרינן לטהר ברה"ר היכי דליכא חזקה וכו' וההיא פירכא דהתם הויא לפי המסקנא וכו'. מקשין העולם למה להו לתוס' לכל זה האריכות הוה ליה לתרץ קושייתם שהקשו בריש הדיבור בקצור דהא דמשמע התם דבר"ה טהור מטעם חזקה הויא לפי המסקנא דהכא אבל אינה קושיא כלל דבמסקנא דהכא לא הדר אלא ממה דהוה סלקא אדעתין דלא שנא בין סכנתא לאיסורא וגם באיסורא הוה ס"ד דלא אזלינן בתר חזקה ובזה הדר במסקנא ומסיק דחמירא סכנתא מאיסורא דבאיסורא אזלינן שפיר בתר חזקה אבל ממאי דמשני לעיל התם הלכתא גמירי לה מסוטה מזה לא הדר כלל דאף לפי המסקנא ספק טומאה בר"ה ילפינן מסוטה כמבואר בכמה מקומות בגמ' ולכך הוכרחו התוספות לתרץ לתרוייהו צריכא דמסוטה ילפינן לטהר בר"ה במילי דליכא חזקה ודוקא כגון בדבר הדומה לסוטה והיכי דאיכא חזקה אפילו במילי דלא דמי לסוטה כי ההיא דשני נזירים מטהרינן ליה ברה"ר מטעם חזקה ולכך הוקשה להם לתוס' א"כ להאי לס"ד דהשתא דלא מוקמינן באיסורא אחזקתה מנא הוה יליף לספק טומאה ברה"ר טהור בדבר שאינו דומה לסוטה ואיכא ביה חזקה לכך כתבו והשתא דבעי למימר דלא מוקמינן באיסור אחזקתיה וכו' ר"ל אה"נ דלמאי דס"ד השתא הוה ס"ל דבדבר שאינו דומה לסוטה כי ההיא דשני נזירים ולא אפשר למילף מסוטה אינו טהור מספיקא ברה"ר וההיא פירכא דהתם הויא לפי המסקנא דהכא:

בא"ד וכן לדבר שאין בו דעת לישאל להוי ספק טהור וכו' היינו היכא דליכא חזקה וכו'. נראה דאין ר"ל דאי איירי בדבר דאיכא ביה חזקת טהרה בלא ילפותא דסוטה הוה מטהרינן ליה אפילו ברה"י מטעם דמוקמינן ליה אחזקתיה דזה אינו כדכתיבנא לעיל דברה"י לא מוקמינן אחזקה אלא בא להשמיענו היא גופה דלדבר שאין בו דעת לישאל ספקו טהור ברה"י אפי' בדבר דליכא חזקה ויש שרוצים לפרש דלעולם כונת התוספות לומר דע"כ הא דלדבר שאין בו דעת לישאל ספקו טהור דילפינן מסוטה איירי היכי דליכא חזקה דאי איירי בדאיכא חזקה בלא סוטה הוי מטהרינן ליה מטעם חזקה ואע"ג דכתיבנא לעיל דברה"י לא מוקמינן אחזקה היינו מטעם דילפינן מסוטה דרה"י מגרע כח החזקה כדלעיל וזה לא שייך כי אם בדבר שיש בו דעת לשאול כמו בסוטה אבל בדבר שאין בו דעת לשאול ליכא למילף מסוטה וכ"מ מדברי ספר ח"ש דרצונו לפרש כן דעת התוספות אבל בעיני הוא פירוש דחוק דהרי היא היא דהא כל ילפותא דילפינן מסוטה אינו אלא זה עצמו דדוקא ספק טומאה בדבר שיש בו דעת לישאל הוא טמא דומיא דסוטה אבל לדבר שאין בו דעת לישאל שאינו דומה לסוטה לא ולא שייך על זה לומר דאי איירי בדאיכא בו חזקה לא הוי צריכין למילף לה מסוטה וק"ל:

בא"ד וא"ת כל ספק טומאה ברה"י מנלן דטמא היכי דאיכא חזקת טהרה וכו'. עיין בתוס' ריש מסכת נדה דשם דקדקו התוספות מתוך הסוגיא דהתם דספק טומאה ברה"י ודאי טמא מדפריך שם גבי מקוה ואי מסוטה גמרינן לה אמאי תולין ואע"ג דכתבו התוספות הכא בדבור זה דבמקוה ליכא חזקת טהרה דאי משום העמד מקוה על חזקתו אדרבה העמד טמא על חזקתו לא כתבו זה אלא לפי מה דמסיק התם בנדה אבל בתחלת הסוגיא לא הוה ס"ל שם הכי ואפילו הכי פריך אמאי תולין א"כ מבואר בהדיא דספק טומאה ברה"י דילפינן מסוטה הוי ודאי טמא אפי' היכא דאיכא חזקת טהרה ע"ש:

ולפי שיטה זו דפרישנא כונת התוספות בזה יתיישב ג"כ סוגיא דשמעתין דמקשין העולם אמה דקאמר א"ל אביי ולא שני לן בין איסורא לסכנתא והא אילו ספק טומאה ברה"ר ספקו טהור ואילו ספק מים מגולין וכו' ומאי פריך תקשה ליה לעצמו מ"ט דאי משום חזקה א"כ ברה"י נמי ליטהר אלא ע"כ הוי הטעם דילפינן לה מסוטה א"כ מאי פריך אבל לפי מאי דכתיבנא א"ש דאביי הוה ידע שפיר דהלכתא גמירי לה מסוטה אלא שבא להוכיח אעפ"כ דע"כ באיסורא אזלינן בתר חזקה דהא ספק טומאה בר"ה טהור אפילו היכי דאי אפשר למילף מסוטה כגון בענין דלא דמיא לסוטה כההיא דשני נזירים דאפילו הכי מטהרים בר"ה וע"כ אינו אלא מטעם דמוקמינן לה אחזקתה ואילו ספק מים מגולים אסורים ומשני א"ל התם הלכתא גמירי לה ר"ל ואפילו היכי דליכא חזקה אינו טהור אלא מטעם דילפינן מסוטה והיכי דלא אפשר למילף מסוטה כי ההיא דשני נזירים אה"נ דלא מטהרינן ליה מספק מכח חזקה כמ"ש התוספות וק"ל אלא דהא דקאמרינן בתר הכי מתיב רב שימי שרץ בפי חולדה וכו' קשה לייתבו דמאי ס"ל לרב שימי דהא ע"כ הוא בעצמו צריך לדעת דהתם נמי הוי טעמא דהלכתא גמירי לה מסוטה דאל"כ מאי שנא מכל ספק טומאה דעלמא דקי"ל דמטמאין ברה"י וק"ל וצ"ע לייתבו בדרך הפשט הגם שפירשתי אותו בדרך חלוקי הישיבה ע"ד היופי והנעימות אבל אין להאריך בזה כי אין זה עתה כונתינו בחיבור זה:

ד"ה טמאה שאני אומר וכו' פי' גם הצלוחית. כונתם בזה דהתוספות ס"ל דלא כפירוש רש"י אלא לשפיר איירי דכבר נתקלשו ב?פר וכ"ת א"כ מאי נפקותא בהאי טומאה הא בלאי הכי מטמאין אפילו במשא נפקא מינה שגם הצלוחית טמאה:

ד"ה שאני אומר וכו' על משום דגזרו על ספק כלים הנמצאים אבל על ספק אוכלין לא גזרו וכו'. עיין במה שכתבתי בפ"ק דנדה על זה:

ד"ה אם יכולה חולדה לשתות וכו' וקסבר יש בילה וכו'. פירוש שמים או רוק מתערב בכל טיפה וטיפה של ההזאה וההזאה צריכה שיעור וא"כ טיפת הרוק המעורבת בו מחסרת השיעור וזה טעמו של ר"א דאמר יזה שתי הזאות פירוש כשנתערב טיפת מים במי חטאת כלי שבהזאה השנית ישלים השיעור:

[בא"ד] וה"נ מפרש בתוספתא טעמא דרבי יהושע וכו' לא פסל פסיעה וכו'. פלוגתא דר"א ורבי יהושע היא במסכת פרה פ"ט דר"א פוסל משעת נטילה שנוטל הכלי לשתות ורבי יהושע אומר משישתה ואם גרגר כשר:

ד"ה או שירד עליה טל בלילה וכו' ותימה שלא הביאו כאן המשנה וכו'. נ"ל דהתוס' לא גרסי בגמרא תיבת א"נ טעמא דהניחה מגולה וכו' ומפרש לעיקר פשיטותא דרב אשי אינו אלא מזה דטעמא דהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה וכו' לאו כפרש"י ס"ל דפשיטות דרב אשי מדיוקא מוכח דברישא קתני טמאה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם וכו' ובסיפא לא קתני טמאה כ"א פסולה דלא תלינן לה באדם טמא כלפרש"י א"כ מאי מקשו התוס' שלא הביא כאן המשנה הא במשנה גם ברישא לא תני טמאה כ"א פסולה ולכך א"ש דלא הביא המשנה דמינה לא היה יכול למפשט מידי ועוד יתיישב בזה קושיות אחרות בתוס' לפי מה שכתבתי דלא מפרשי התוספות כפרש"י אלא שאין מקום להאריך:

דף י.

בתוס' ד"ה וישתה וכו' בירושלמי מתרץ כחוט השערה ושפיפון שמו ורשות נתנה לקרקע להבקע מפניו כך היא הגירסא הנכונה וצ"ל דכחוט השערה הוא ולכך לא קא חזי ליה כ"כ מהר וכ"ת כיון שכ"כ דק הוא כחוט השערה איך הוא באפשר שבוקע הקרקע ועולה לכך קאמר ורשות נתנה לקרקע וכו' ויש עוד לפרש בדרך אחר אבל לא יתיישב כ"כ:

ד"ה על שיאמר ברי לי וכו' והא דאמר רב נחמן נילתא וכו' אין הגירסא כך בגמרא שלפנינו דשם בפ' בתרא דנדה איתא התם דאשתו של ריש גלותא דלא רצתה לטבול ואזל רב נחמן בר יצחק לפייסה וכו' וצ"ל לוי חסרת וכו' ודקדקו התוס' משום דמדקאמר לוי חסרת פי' קדרות לאחם בהן מים חמין משמע דכל הגוף צריך רחיצה דאילו לחפיפת הראש לחודיה לא צריך כ"כ כלים הרבה לאחם מים חמין:

בא"ד ועוד אומר ר"ת דהכא מיירי לטהרות. פי' ולעולם איירי הכא אפי' אם סמוך לחפיפה טבלה ואפי' הכי לא עלתה לה טבילה משום דבטהרות החמירו יותר:

ד"ה והא הכא דודאי טבל פי' קרוב לודאי היא וכו'. נראה דכתבו כן משום דקשה להו לתוס' מה ענין ודאי וספק זה לודאי וספק של פגימת הסכין דפריך מינה לכך כתבו דקרוב לודאי וכו' כיון שנתעסק באותו מין וכו' והוי כאילו אמר דמה שנתעסק באותו מין הוא ודאי חוצץ ובטבילה הוי ספק חציצה והשתא הוי דומיא להך דפגימת הסכין ואפילו הכי אמרינן דלא עלתה לו טבילה א"כ ש"מ דספק מוציא מידי ודאי:

ד"ה סכין אתרעי בהמה לא אתרעי וכו' ועי"ל דהכא טעמא משום דענס ודאי פוגם. ר"ל דטעמא דסכין אתרעי בהמה לא אתרעי לחוד לא מהני ועיקר הטעם הוא משום דענס ודאי פוגם וכו' ואין ספק מוציא מידי ודאי:

בא"ד והא דאמרינן בסמוך גבי רב יוסף דטריף על תליסר חיותא וכו'. ר"ל ואמרינן בגמ' ואי בעית אימא כרב הונא דאי כרב חסדא מכדי מתלי תלינן וכו' והלא לא מכשיר אלא במקום שיש כאן ודאי להיתר וספק לאיסור דאין ספק מוציא מידי ודאי כמו גבי ענס דודאי פוגם אבל הכא מאי ודאי איכא למיתלי דאפגם במפרקת דבתרייתא ולהכשיר כולהו יותר ממה שנאמר דאפגם בענס המפרקת דקמייתא ולכך נימא דהקמייתא נחולה כשרה והאחרות אסורות לכך קאמר איכא למימר דלא כרב חסדא וכו' משום דג"כ קרוב לודאי דבענס המפרקת דבתרייתא אפגם וכו':

בא"ד והשתא פריך שפיר בתר הכי כל ספק לאתויי מאי כו'. ר"ל דבשמעתין איכא לאקשויי דפריך בתר הכי כל ספק לאתויי מאי וכו' ומשני לא לאתויי ספק שהה וכו' ופריך ומ"ש ומאי פריך וכי לא ידע שנויא דלעיל דמשני סכין אתרעי בהמה לא אתרעי וכ"ת אין ה"נ דהאי מקשה לא ידע א"כ תקשה ליה בלא זה מ"ט דרב חסדא דמכשיר ע"כ צ"ל או מטעם דאין ספק מוציא מידי ודאי או מטעם דסכין אתרעי בהמה לא אתרעי וא"כ מאי פריך הכא ומ"ש הא שנא ושנא הוא ועוד מאי משני לא לאתויי ספק שהה מאי קמ"ל פשיטא דספק שהה אסור אבל לפי דרך זה אתי הכל שפיר דכל עיקר טעמו דרב חסדא דמכשיר בסכין הוא מטעם דסכין אתרעי בהמה לא אתרעי והוי ספק ספקא ונוטה יותר להתיר מלאסור ולכך פריך בתר הכי מאי לאו לאתויי כה"ג ומשני לא לאתויי ספק שהה דנוטה ג"כ להתיר יותר מלאסור והשתא פריך שפיר ומאי שנא דאע"ג דהמקשה ידע שפיר טעמא דסכין אתרעי וכו' אעפ"כ פריך משום דהאי טעמא דסכין אתרעי וכו' לא מהני אלא למטעם זה קרוב לודאי להכשיר ובספק שהה נמי קרוב לודאי להכשיר וא"כ כיון דתרוייהו קרובים לודאי להכשיר מ"ש זה מזה ומשני דאפילו הכי הכא דסכין אתרעי וכו' יש קרוב לודאי להכשיר יותר מלגבי ספק שהה לכך לא מוקמינן האי ריבוייא דכל ספק אספק פגימת סכין אלא אספק שהה וק"ל:

דף י:

ברש"י ד"ה יכול יהא לו רשות לילך לביתו וכו'. הא דפירש רש"י ברישא למתני' דקאמר יכול ילך לתוך ביתו ויסגיר דר"ל יכול יהא לו שהות לילך לתוך ביתו ולחזור כו' ובסיפא דקאמר מנין שאם הלך לתוך ביתו והסגיר וכו' פי' הלך לתוך ביתו והסגיר על ידי חבל ארוך וכו' נ"ל משום דברישא דקאמר ויצא הכהן וכו' יכול וכו' ת"ל אל פתח הבית משמע שבא התנא לדקדק על היציאה לחוץ למעוטי שלא יצא כלל מפתח הבית והלכה אפילו אם רוצה לילך לתוך ביתו לחזור וכ"ש אם אינו חוזר אלא שרוצה לסגור ע"י חבל ארוך אבל בסיפא דבא לרבות וקאמר ת"ל והסגיר את הבית מ"מ משמע דבכל ענין מרבה המקרא שהסגרו יהא הסגר אפי' אינו חוזר כלל אלא שסוגר בתוך ביתו ע"י חבל ארוך דהא קאמר ת"ל והסגיר את הבית מ"מ משמע בכל ענין והוכרח רש"י לפרש הסיפא כן דר"ל למסגיר ע"י חבל ארוך דאל"כ לא הויא דלא כרב אחא כלל ולא הוי מייתי גמרא ראיה כלל וק"ל אבל עיין בנדרים דף נ"ו דשם פרש"י ברישא בענין אחר:

בתוס' ד"ה ולמא אנפיק וכו' אבל קשה דתינח היכא דליכא ריעותא אבל היכי דאיכא ריעותא כגון סכין שנמצאת פגומה וכו'. לפום ריהטא משמע דהריעותא הוא מה שנמצאת הסכין פגומה וא"כ אי אפשר לפרש קושיית התוס' בענין אחר אלא שמקשין ארב חסדא דמכשיר אע"ג שנמצאת ריעותא בסכין וא"כ יש לדקדק היכן מצינו שום משמעות בשמעתין לטעמו של רב חסדא דמכשיר משום איזה חזקת היתר והלא משמע בכולא שמעתין דלא מכשיר רב חסדא אלא מטעם דאין ספק מוציא מידי ודאי ומטעם דסכין אתרעי בהמה לא אתרעי ואדרבה מטעם חזקה פריך לעיל ארב חסדא דקאמר בשלמא רב הונא כשמעתיה דקאמר בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה אלא רב חסדא מאי טעמא וכו' והיה אפשר לפרש דגם טעמו של רב חסדא הוי מטעם דמוקמינן הסכין אחזקתיה שהיה בדוק ואמרינן השתא הוא דאתרעי וכמו שכתב הר"ן ז"ל וטעמיה דרב חסדא דכיון דהאי ריעותא בסכין הוא דאתיליד ולא בבהמה וסכין היה בחזקת בדוק ממשיכים חזקתו ותולין להקל דלאחר שחיטה נפגם וכו' עכ"ל אבל דוחק הוא לומר שהתוס' ג"כ יכוונו לזה דהא התוס' פירשו לעיל סכין אתרעי בהמה לא אתרעי דהוי מטעם ספק ספקא ולא כדברי הר"י ע"כ נ"ל דקושיית התוס' היא אדברי רב הונא דס"ל בנמצאת הסכין פגומה אפילו שיבר בה עצמות כל היום השחיטה פסולה מטעם דמוקמינן בהמה אחזקתה ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת אע"ג דאיכא ריעותא בחזקה דהרי שחוטה לפניך והא דכתבו התוס' אבל היכי דאיכא ריעותא כגון סכין שנמצאת פגומה אין ר"ל שהריעותא הוא שהסכין נמצא פגום אלא ר"ל אבל היכי דאיכא ריעותא בחזקה כגון בדין סכין שנמצאת פגומה דפוסל רב הונא מטעם חזקה אע"ג דאיתרע חזקה דהרי שחוטה לפניך וק"ל אבל מ"מ יש לתמוה לפי זה שלא הקשו התוס' אהא דאמרינן לעיל דאם בא זאב ונטל בני מעים והחזירן כשהן נקובים דתלינן להתיר מטעם דמשנשחטה בחזקת היתר עומדת אע"ג דהחזקה אתרעי דהא

אתליא ביה ריעותא שהרי הבני מעיים נקובים לפניך והוי דומיא מה שהביא אחר כך מאחד משנים שנטמאו דמטעם החזקה תולין להקל ומטהרין לשניהן אע"ג דאיכא ריעותא דהרי שרץ לפניך והאחד נטמא בודאי וק"ל:

דף יא.

ד"ה אבל היכי דלייף לית לן בה מקשי' אמאי לא יליף מכל הקרבנות דדחו שבת וכו'. ר"ל אמאי יליף מרישא דעולה דלית לה בדיקה נילף מכל הקרבנות אפי' אותן דשייך בהו בדיקה משאר אברים דעולת שבת דשייך בהו בדיקה מ"מ היאך שוחטין אותן בשבת ויתר העבודות שעושין קודם שנוכל לבודקן דדוחין השבת ולא חיישינן שמא כשיבדוק אותן אחר כך ימצא טריפה ונמצא שחלל את השבת:

ד"ה אתיא מעגלה ערופה וכו' וי"ל דמשמע וכו'. נ"ל להגיה דמשמע דבשעת שריפה ועריפה תהיה שלמה כמו בשעת שחיטה ועריפה ור"ל דמשמע דבשעת שריפת הפרה ובשעה שכבר נעשית עריפה בעגלה תהיה שלימה כמו שהיתה הפרה בשעת שחיטה וכמו שהיתה העגלה בשעת עריפה דהא העריפה בעגלה במקום שחיטה לפרה:

ד"ה הערופה כשהיא שלימה וכו' וי"ל דמהערופה משמע שפיר דהוא מיעוטא דזאת בעריפה וכו'. מקשין והא תלתא לימודים ילפינן מהעריפה והתוס' לא נקטי בתירוצם כ"א תרי ונ"ל להגיה ההיא מיעוטא דזאת בעריפה וכו' ר"ל דתרי לימודים ילפינן ממלת הערופה ההוא מיעוטא דכל הבשר וגם ההיא מיעוטא דזאת בעריפה דהנהי תרי מילי ממועטין ממשמעותא חדא דלקמן דרשינן זאת בעריפה ולא אחרת וכן ההיא מלתא דכפ' כל הבשר דרשינן נמי הערופה דוקא אף לאחרי שנעשית מצותה אסורה ולא אחרת ומדסמך העגלה הערופה דרשינן העגלה שלימה וא"כ נלמדו שלשתן נ"ל וק"ל:

דף יא:

ד"ה חטאת קרייה רחמנא וכו' ומסיק אלא שאני פרה הואיל ומום פוסל בה וכו' ולכך פסולה ברביעה וכו'. ר"ל אלא טעמא דר"א ור' יהושע אינו מטעם דחטאת קרייה רחמנא וגם לא תפשוט מינה דפרה קדשי מזבח דשפיר מצו סברי דקדשי בדק הבית ופסולה ברביעה מטעם הואיל ומום פוסל בה וכו' דביוצא דופן יכול להיות דסברי דכשרה כסברא דר"ש אבל רבנן דר"ש דפסלי ביוצא דופן ע"כ צ"ל דס"ל דטעם דר"א ורבי יהושע משום דקדשי מזבח היא:

בא"ד וא"ת בכל דוכתין וכו' וי"ל דבכל דוכתין מסלק לה בקושיא אחריתא וכו'. ר"ל דבכל מקום דמשני דפרה קדושת בדק הבית היא לענין ההוא דינא הוה מצי למפרך דלהוי כקדושת מזבח מטעם דחטאת קרייה רחמנא אלא דבלאו הכי סותר ומסלק ההוא שינויא בפירכא אחריתא:

בא"ד ובפ' אלו קדשים כו' כיון דנפקותא ליתא בגוף הפרה וכו'. ר"ל ולכך לא פריך עלה מידי ואע"ג דקרייה רחמנא חטאת אפי' הכי אין עושה תמורה מטעם דהויא קדושת בדק הבית וכן בבכורות לענין גיזה ועבודה ובפ' אין מעמידין שהביאו התוס' לעיל ריש דבור זה דפריך ש"מ דפרה קדשי מזבח היא ומשני שאני פרה דקרייה רחמנא חטאת אין להקשות דמאי משני דהא מטעם דקרייה רחמנא חטאת נמי תחשב להיות קדשי מזבח כמו שמקשין התוס' כאן דשם ה"פ ש"מ דפרה קדשי מזבח היא אף לענין פדיון והעמדה והערכה וגיזה ועבודה ומשני דלעולם לענין דינין אלו לא הוי אלא כקדושת בדק הבית דלא שייך גבייהו דרוש דחטאת קרייה רחמנא אלא לענין דליפסל ברביעה פסולה מטעם דקרייה רחמנא חטאת וק"ל:

ד"ה כגון שהיו אביו ואמו חבושין וכו' ועוד הוי מצי למידק וכו'. וצ"ל דבמאי דמשני אפי' הכי אין אפטרופוס לעריות אידחי נמי האי דיוקא דמטעם דאין אפוטרופוס וכו' לא נוכל לומר ג"כ דהעמד האם בחזקת צדקת ולכך הוכיח גמרא שפיר מיניה דאזלינן בתר רובא דאל"כ כי נמי משני ודחי דליכא לאוקמי קרא כגון שהיו אביו ואמו חבושין וכו' מיהא הא אפ"ל עדיין דלמא הוי טעמא משום דאזלינן בתר חזקה דהעמד האם בחזקת צדקת:

ד"ה ניחוש דלמא במקום סייף וכו' על ואחד אומר כליו שחורים וא' אומר כליו לבנים וכו'. הביאו זה להוכיח דבלאו הכי צריכין אנו לחלק בין ענין השייך לגוף העדות ולא שייך כדאשכחן לגבי סייף ואדירן פטור במכחשי אהדדי ובכליו שחורים ולבנים חייב אפילו במכחשי אלא ע"כ צריך לחלק כמו שאמרנו דה"ה לענין חששא דשמא במקום סייף נקב הוה:

דף יב.

בד"ה נר"מ דחייש למיעוטא וכו' והא דאמר ר' יוחנן וכו' למעוטי מוריים וגבינות וכו' התם הוי סתם וא"כ מחלוקת וכו'. ר"ל ולכך לא חייש ומוקי מתניתין כר"מ אע"ג דלית הלכתא כוותיה משום דליכא למיטעי ולומר דהלכה כדבריו הואיל וסתם לן תנא כוותיה דהא סתם ואח"כ מחלוקת הוא ואין הלכה כסתם:

דף יב:

ד"ה מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה וכו' אע"ג דבריש פירקין קרי לאחרים רואין אותו גדול ע"ג. ר"ל היינו משום דלגבי שחיטה אין חילוק בין אחרים רואים אותו לעומדים ע"ג משום דשחיטה לא בעי כוונה דאי בעי כוונה אפילו באחרים רואים אותו פסולה אפילו בדיעבד ובסיפא דמתני' קתני וכולן ששחטו ואחרים רואין אותו שחיטתו כשרה אבל הכא גבי גט דצריך כוונה לכך הא דמשני התם שגדול עומד ע"ג ר"ל שמלמדין אותם ומזהירין אותם לעשות לשמה:

דף יג.

סוף ד"ה ותבעי ליה מעשה וכו' עד ובלא ירושלמי יש לנו לדקדק בדברים הללו וכו' ולתרומה נמי יועיל בגדול עומד ע"ג. בספר ח"ש מוחק כל זה ובודאי שטעמו הוא משום דהא כתבו התוס' לעיל מזה בשם הירושלמי דכיון שעיקר התרומה במחשבה וקטן אין לו מחשבה לא מסתברא שיוכיח המעשה על מחשבתו אבל נ"ל דא"צ למחוק בשביל זה דאע"ג דמחשבה ניכרת מתוך מעשיו אין מועיל לענין תרומה מכל מקום באחרים עומדים על גביו דעדיף טפי יועיל ואף על גב שהוא כתב שבספרים אחרים אינו אמת הוא שראיתי בתוס' כתיבת יד שאינו אבל ראיתי עוד תוס' אחרים כתובים על קלף שישנו שם ומאריך שם ע"ז:

ד"ה בעי מיניה כו' והיה קורא רב ירמיה לרב הונא דרדקי. הכי איתא שם בגיטין דף י"א:

בא"ד וי"ל דתרי רב הונא הוו. פי' אחד שהיה קדמון שהיה חשוב משמואל ואחד אחרון שהיה קטן מרבי ירמיה:

בא"ד ומיהו ההיא דערכין ע"כ תלמידו של רב הוה כו'. ר"ל א"כ נצטרך לומר דתלתא רב הונא הוו א' שהיה חשוב משמואל ואחד סתם רב הונא שהיה תלמידו של רב ואחד אחרון שהיה קטן מרבי ירמיה אבל בתוס' בגיטין משמע שסתם רב הונא שהיה תלמידו של רב הוא רב הונא דהכא ודריש גיטין דף ה' דבעא מיניה שמואל ע"ש ולפי זה נצטרך לומר דלא הוו כי אם תרי אחד שהיה קטן מר' ירמיה וסתם רב הונא שהיה תלמידו של רב דבעיא מיניה שמואל כדאיתא הכא אלא דההיא דערכין לא יתיישב:

ברש"י במתניתין ד"ה ומטמא במשא בגמ' פריך פשיטא היא ס"ה ?וסוף פי' למתני' ואח"כ מתחיל פירוש הגמרא האמר סתם מהשבת עובד כוכבים וכו':

דף יג:

ברש"י ד"ה הכי קתני וכו' אבל יש שחיטת עובד כוכבים שמטמאה אפי' באוהל כצ"ל:

בתוס' ד"ה שחיטת מין לישראל וכו' וא"ת ודלמא מין לישראל גרע דהא עובד כוכבים הוי מין לכ"ע וכו'. ר"ל ממילא שחיטתו אסורה ועובדי כוכבים אע"פ שרובם עובדים כוכבים וא"כ צ"ל ע"כ דהתוס' ס"ל השתא דמין ישראל לעבודת כוכבים דהכא ומומר לעבודת כוכבים דין אחד להם ודלא כפרש"י דהכא ואע"ג שהתוס' כתבו לעיל בריש פרקין בסוף (חולין דף ד') ד"ה מומר לעבודת כוכבים וכו' וי"ל דמין דלקמן היינו כומר לעבודת כוכבים צ"ל דלא כתבו כן אלא כדי שלא תקשה אדרב ענן דאמר ישראל מומר לעבודת כוכבים מותר לאכול משחיטתו ולפי מה דאיתותב שם רב ענן בסוף שמעתין אפי' מומר לעבודת כוכבים שחיטתו אסורה כמו כומר וק"ל:

ד"ה אבל אומות העולם כלל וכלל לא וכו' דמהיכי תיתי דמקבלין הא אצטריך איש איש לרבוינהו. מקשין העולם מאי מייתו התוס' ראיה מהא דאצטריך איש איש הא לפי סוגיא דשמעתין לא אצטריך איש איש אלא כדי שלא תאמר דמכם אתי למעוטי דמא"ה כלל וכלל לא אבל לעולם אימא לך דאי לא כתב שום קרא כלל לא מכם ולא איש איש ה"א דהסברא נותנת דמאומות העולם נמי מקבלין ובאמת שהוא טורח ליישב וברוב דברים לא יחלו לכך נ"ל דהמשך דברי התוס' כך הם א"כ לשתוק קרא מיניה ר"ל לא לכתוב המיעוט דמכם אלא לכתוב קרא מן האדם כי יקריב כמו שפרש"י לעיל (חולין דף ה') והוה דרשינן מיני' להוציא את המומר מאי אמרת דה"א דהוא הדין מאומות העולם נמי מקבלין כמו מישראל מהיכי תיתי וכו' ובודאי לא הוה מוקמינן קרא אלא בישראל וכ"ת דה"א דמדכתב רחמנא לישנא דאדם אתי לרבויי אפילו אומות העולם לכך איצטריך למכתב מיעוטא בלשון מכם כדי לדרוש בכם חלקתי אבל באומות העולם כלל כלל לא זה אינו ע"כ מלישנא דאדם ליכא לרבויי אומות העולם דא"כ לפי האמת מאי אצטריך איש איש לרבות עובד כוכבים נילף אומות העולם מלשון דאדם והכי הוי ליה לשנויי לא ס"ל דהאי דכתב רחמנא אדם לרבויי עובדי כוכבים אלא ע"כ מלשון אדם ליכא למילף א"ה א"כ מהיכי תיתי לרבוינהי וק"ל הגם שלפי זה הוו דברי התוס' קצרים במקום שהיה להם להאריך:

ועוד מקשין לפי התירוץ של התוס' שתירצו בדבור זה וי"ל דמ"מ ס"ל דמצדיקי א"ה מקבלין וכו' דלפי המסקנא תקשה לן דלעולם לא נכתוב מכם אלא נכתוב מן האדם כי יקריב להוציא את המומר ולכתוב איש איש לרבות העובדי כוכבים וע"כ נימא דאיש איש אתי לרבות בין צדיקי א"ה בין רשעי דאי לא אתי לרבות אלא צדיקי א"כ לשתוק מיניה קרא דהא בלא שום קרא הו"א מסברא דמצדיקי אומות העולם מקבלין ויש מתרצין שאע"ג שלפי מאי דס"ל דהמקשה דפריך אמאי דלמא ה"ק וכו' ולא ידע הברייתא דקתני איש איש לרבות העובדי כוכבים ע"כ צ"ל דהוה ס"ל דהא דקתני בברייתא דלעיל בכם חלקתי ולא באומות לא דריש כן אלא מדלא כתיב מן האדם כי יקריב לפי המסקנא אינו כן ולא דייק לה אלא מדכתב רחמנא המיעוט דמכם להוציא את המומר בפרשת הקרבנות דאיירי בישראל ולא כתבה המיעוט בפ' דאיש איש שבא לרבות ג"כ או"ה שנודרים נדרים ונדבות כישראל ש"מ דבכם חלקתי וכו' דבאומות אין חילוק בין צדיק לרשע אלא בכל ענין מקבלין מהם והשתא לא קשה מידי וכן ראיתי קצת כתוב בגליון תוס' כתובים בקלף משמע שרצונם לתרץ כמ"ש אלא שלפי זה תקשה למה ליה כלל לדרוש זה דבכם חלקתי ולא באומות נילף בקצרה מדכתב רחמנא איש איש לרבות העובדי כוכבים ע"כ אתי לרבות בין צדיקי בין רשעי דלצדיקי לא אצטריך כדלעיל ונ"ל דזיל הכא קא מדחי הוא דהמקשה פריך מנא לך דבכם ולא באומות אתי לרבויי דבאומות אפי' מרשעי מקבלין דלמא אימא לך דאי לא כתיב קרא ה"א דמצדיקי א"ה מקבלין ואתא קרא למעוטינהו דמאומות העולם אין מקבלין כלל ולפי המסקנא אצטריך למכתב בכם כדי לדרוש ג"כ בכם חלקתי ולא באומות כדי שלא תאמר איפכא דאיש לא אתי לרבויי אלא צדיקי ואי לא כתיב איש איש מהיכי תיתי ס"ל לרבוינהו לא"ה לכך אצטריך למכתב מכם ולא כתב מן האדם כי יקריב כדי שנדרוש ג"כ מיניה בכם חלקתי ולא באומות דבאומות בין צדיקים בין רשעים מקבלין מהן וק"ל:

דף יד.

בגמ' א"ל אביי מי דמי התם מעיקרא מוכן לאדם וכו' הכא מעיקרא מוכן לאדם והשתא מוכן לאדם. ואע"ג דמוקצה מחמת איסור הוא דהא אסור לשחטיה בשבת השתא ס"ל דמוקצה מחמת איסור לא מיתסר ועיין בסמוך בסוף דף זה ע"ב בגמרא ובתוספות:

בתוס' ד"ה השוחט בשבת וכו' וי"ל דהתם בפרהסיא וכו'. ור"ל הא דאמרינן לעיל דמומר לחלל שבתות אסור לאכול משחיטתו איירי שמחלל בפרהסיא כדאיתא לעיל (חולין דף ה') בהדיא אבל ההיא דר"מ משמע דאינו מחלק אלא סתמא קאמר דמומר לדבר אחד הוה מומר לכל התורה:

ד"ה מחתכין את הדלועין וכו' ובהמה נמי איירי ביושב ומצפה וכו'. והא דקאמר גמרא אלמא כיון דלא איתקן מאתמול וכו' היינו משום דלא היה יושב ומצפה אלא שמא ישחטנה ויאכלנה ולא שיהא נבלה לכלבים:

דף יד:

ברש"י ד"ה מזרח ומערב נמי וכו' והחכם יכול לילך ד' אלפים אמה וכו'. טעמו של רש"י דהוכרח לכתוב זה משום שהוקשה לו הא ע"כ צ"ל שכבר בא חכם בשעה שקידש היום לתוך ב' אלפים של בהמ"ד דאל"כ היאך יכול לבא בשבת לדרוש שם בבהמ"ד וא"כ הואיל והיה בתוך התחום של בהמ"ד הוי כאלו כבר בא לכך כתב שלעולם בשעה שקדש היום עדיין לא בא לתוך התחום של ב"ה והחכם יכול לילך ד' אלפים וכו' אלא שמה שכתב רש"י אחר זה והכי נמי איכא למימר חכם זה בשעת קניית עירוב לא בא למזרח עדיין ודעתו היה למערב וכו' קשה דהיאך אפשר לומר כן והלא מב"ה שבמזרח העיר לשבמערב העיר יותר מא' אלפים אמה שהרי ע"כ כל ב"ה רחוק מן העיר לערך ד' אלפים שהרי בשביל זה הוא מניח העירוב כדי שיוכל לבא לשם בשבת והפירוש הנכון הוא כמו שפרש"י בסוף מס'

ביצה דאפ"ל בשעת כניסת השבת לא היה בדעת החכם לבא לכאן לב"ה אלא היה בדעתו לישאר שם במקום שהוא ע"ש והתוס' הקשו קושיא זו שם בסוף ביצה על פרש"י ונראה שגירסת הספרים נתחלפה שם ברש"י היה כתיב כלשון שכתב רש"י כאן והכא צ"ל כלשון שכתב רש"י שם וק"ל:

בתוס' ד"ה אימר דשמעת ליה וכו' ומוקי מתני' כר' יהודה למבשל. ר"ל ולמה ליה למהדר מכל הני שנויי דלעיל דהוה מוקי טעמא דמתניתין מטעם מוקצה כר"י לוקמי למתניתין במוקצה כלמעיקרא מטעם מוקצה מחמת איסור משום דלא מתוקמא משום מוקצה וכו' ועיין בדף שאחר זה בתוס' ד"ה כי שרי ר"מ וכו':

דף טו.

בתוס' ד"ה המבשל בשבת בשוגג יאכל אפילו בו ביום רוצה לומר אפילו הוא עצמו דרבי מאיר לא קניס כלל שוגג אטו מזיד וכו'. התוס' אינם מפרשים כפרש"י דפירש לר"מ ור"י לא פליגי אלא בהא דר"מ לא מצריך בכדי שיעשו גבי שוגג ור"י ס"ל דצריך להמתין בכדי שיעשו אבל התוס' ס"ל דבהא פליגי דר"מ לא קניס שוגג אטו מזיד כלל ור"י קניס לענין זה שלא יאכל בו ביום אבל לא קנסינן ליה כולי האי כמו גבי מזיד דלא יאכל עולמית וכן מוכח שם בהניזקין דבהא פליגי והתימה על רש"י שפי' בע"א:

דף טו:

בגמרא לא קשיא כאן בתלוש כאן במחובר וכו'. לפי מאי דס"ד השתא דמתני' אתיא כרבי חייא דמכשיר מחובר בדיעבד קשיא סיפא דמתניתין דקתני והצפורן וטעמא דצפורן הוא מטעם מחובר א"כ ש"מ דמתני' ס"ל דמחובר פסול בדיעבד דומיא דמגל קציר ודאינך דקתני בהדיא והתוספות כתבו לקמן בדף שאחר זה ע"ב ד"ה תלוש ולבסוף חברו וכו' דלא קשיא משום דבמסקנא לא קאי הכי ודוחק הוא ול"נ דהשתא הוה ס"ל דצפורן לא איירי במחובר אלא בתלוש והא דקתני במתני' מפני שהן חונקין קאי אצפורן דהא הכי נמי לקמן בגמרא (חולין דף י"ח) הוה ס"ל למקשה דמתני' איירי בצפורן תלושה ופריך מינה ארבה בר רב הונא דאמר שן תלושה וצפורן תלושה מותר לשחוט בה ע"ש:

בתוס' ד"ה להודיעך כח דרבי וכו' דכבר אשמועינן בברייתא וכו'. מקשין א"כ כח דרבנן דפסלי בדיעבד נמי כבר אשמועינן בברייתא דהשוחט במוכני דקתני בסיפא היה צור יוצא מן הכותל או קנה עולה מאליו ושחט בו שחיטתו פסולה וי"ל דכאן דרבנן לא אשמועינן כ"כ כבר משום דאי לאו ברייתא דלעיל דקתני פלוגתא דרבי ורבנן אדיעבד ואשמועינן דרבנן פסלי אפילו בדיעבד ה"א דמברייתא דמוכני ליכא למשמע מינה דהא קתני ברישא דההוא ברייתא במחובר לקרקע שחיטתו כשרה ומאי איריא דתידוק מסיפא דפסולה תידוק מרישא דכשרה ולא הוה מחלקינן בין מחובר מעיקר לתלוש ולבסוף חברו וק"ל:

ד"ה כאן במחובר מעיקרו לעיל גבי רבי חייא לא המ"ל הכי וכו'. דהוה ליה לאוקמא מתני' כר"ח דמכשר בדיעבד ולא לכתחלה איירי במחובר מעיקרו וברייתא דבכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר אפי' לכתחלה איירי בתלוש ולבסוף חברו ד"ה או שהיה קנה עומד מאליו וכו' דאפי' למ"ד המשתחוה לבית וכו' המשתחוה לאילן לא אסרו וכו'. היינו לרבנן דרבי יוסי דכותייהו קי"ל דאילו לר"י אפי' המשתחוה לאילן אסרו ועיין לקמן בדף שאחר זה בתוס' ד"ה לענין ע"ז הוי תלוש וכו':

דף טז.

בתוס' ד"ה מנין לשחיטה שהיא בתלוש וכו' מדכתיב ויקח ולא כתיב ויכין וכו'. נראה דהא דכתבו התוספות זה השתא משום דבלא זה היינו יכולין לפרש דמדכתיב מאכלת ילפינן תרווייהו כלי גם תלוש דהא מאכלת הוי נמי תלוש אבל השתא דכלי ילפינן לענין קדשים ותלוש אף לחולין לא מסתבר לומר דילפינן תרווייהו מתיבה אחת:

ד"ה לענין ע"ז הוי תלוש וכו' ולא בעי לאתויי הכא פלוגתא דרבי יוסי ורבנן וכו'. ר"ל והול"ל לענין ע"ז תנאי כמו שאמר לענין הכשר זרעים דהא רבנן דס"ל דהמשתחוה לאילן לא אסרו ע"כ ס"ל דתלוש ולבסוף חברו הוי מחובר דהא סתם אילן היה תלוש ולבסוף נטעי:

דף טז:

ד"ה תלוש ולבסוף חברו וכו' מ"מ ע"כ יש להוכיח ממתניתין וכו' מקשין דלמא לא הוה ידע נמי הברייתא ראשונה דפריך מינה לעיל ורמינהו בכל שוחטין בין בצור בין בקנה והוה מוקי מתני' בתלוש אפילו כתלוש דיעבד אין לכתחלה לא אבל כתלוש ולבסוף חברו אימא לך דפסול אפילו בדיעבד אבל אין זה קושיא דהא מוכח לקמן בהדיא דרבא הוה ידע שפיר דצור וקנה דתלוש לגמרי מותר לשחוט בו אפילו לכתחלה דהא רבא מוקי לקמן מתניתין דקתני בכל שוחטין לאתויי בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה א"כ הוה ידע שפיר הברייתא דלעיל:

בא"ד וקא בעי למפשט מברייתא דהוה צור יוצא מן הכותל וכו' וע"כ רבי היא. נראה דלא משום פשיטותא קמייתא דפשיט דשחיטתו פסולה כתב' התוס' כן דהא אי אוקמא לה כרבי חייא כ"ש דפסולה לרבי אלא אאינך פשיטותא דפשיט מינייהו דתלוש ולבסוף חברו שחיטתו כשרה ויש להקשות ומאי פשיט מינה דלמא נימא דאתי כרבי חייא ובעיתו דרבא היא אליבא דרבי לכך כתבו התוס' וע"כ רבי היא ר"ל דברייתא זו ע"כ כולה רבי היא מדקתני בה בסיפא היה צור יוצא וכו' שחיטתו פסולה:

ד"ה שמתחלה נאסר להם בשר תאוה וכו' לקמן נמי דקאמר אלא לרבי ישמעאל וכו' צבי ואיל גופיה מי הוי שרי והא פשיטא דההוא קרא לא איירי אלא בקרבן בהמה. נראה דלשון זה של התוס' אינו מדוקדק אלא כצ"ל הא פשיטא דההוא קרא לא איירי אלא בבהמה דחזיא לקרבן וה"פ לפרש"י דפירש דלרבי ישמעאל יליף דנאסרה להם בשר תאוה מקרא דאיש אשר ישחט וגו' ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו' א"כ מאי פריך לקמן צבי ואיל גופיה מי הוה שרי מאי ס"ד דמקשה הא פשיטא דההוא קרא דאיש אשר ישחט וגו' לא איירי אלא בבהמה דחזיא לקרבן כדכתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו' ופשיטא דצבי ואיל לא איתסר אפילו לרבי ישמעאל אבל לפירוש התוספות דלא יליף רבי ישמעאל דנאסר להם בשר תאוה אלא מדאצטריך קרא להתיר להם בבואם לארץ בשר תאוה כדכתיב כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך ואמרת אוכלה בשר וגו' שפיר דהמקשה הוה ס"ל דבכל מיני בשר נאסר להם במדבר אף צבי ואיל וק"ל:

דף יח.

בתוס' ד"ה וכמה פגימות המזבח וכו' היכי נעביד נתברינהו. פירוש כדי לבטל איסור ע"ז וע"ש במס' ע"ז דף נ"ב משמע הכא דאשבירת האבנים אין קפידא דאפילו אם נשברה איזה אבן כשרה למזבח רק שיהא חלקה שלא יהא בה פגימה אבן שלימה קרינן בה וזהו מן התימה:

בא"ד ומיהו קשה דגבי בית המקדש כתיב אבן שלימה מסע נבנה וקאמר ר"י בפרק עגלה ערופה וכו' כצ"ל ור"ל א"כ ש"מ דע"י שמיר נמי נעשה חלק שאין בו פגימה ועיין בסוכה פרק לולב וערבה (סוכה דף מ"ט):

ד"ה הא בתלוש הא במחובר גבי שן ה"מ לשנויי הכי וכו'. ול"נ דמוכרח היה הגמרא לאוקמא והשניים בתלוש ומטעם פגומה ולא מצי לשנויי גבי שן דמתני' איירי במחובר דא"כ טעמא דמתני' דקתני מפני שהן חונקין לא קאי אסיפא כלל לא אשן ולא אצפורן אלא אמגל ואמגירה וא"כ הוה ליה למיתני זה לעיל ארישא כיון דפלגא דהאי בבא הוי מטעם פגימה ופלגא מטעם מחובר אבל השתא דמוקי מתניתין דהשניים בתלוש ומטעם פגומה א"כ כולן הוי מטעם פגימה לכך א"ש דקתני לבסוף מפני שהן חונקין אע"ג דצפורן לא הוי אלא מטעם מחובר בשביל חד לא חש נ"ל וק"ל:

ד"ה אבל בשאר טבעות לא וכו' ומסיפא דקתני וכו' ומקלקל בקונטרס וכו' ומתוך כך סתר דברי המפרש וכו'. ר"ל והא לדידיה נמי קשיא דהא לרש"י בשאר טבעות נמי שייך הגרמה דאם היה נכנס בתוך שאר הטבעות לכך קאמר ומיהו לפירוש הקונטרס אין קשה משום וכו':

בא"ד ונראה לפרש דה"ק וכו'. רבים מתמיהים על דברי התוספות אלו ומסתפקים בהבנתם דאם ר"ל כפי לישנא דכתב רש"י הא כבר נסתר הוא מהתוספות ושאר סתירה שהקשה רש"י ול"נ דהתוס' לא ס"ל כסברת רש"י ולא כסברת היש מפרשים שכתב רש"י אלא ס"ל דמטבעת הגדולה ולמטה על כנפי הריאה לא שייך הגרמה כלל ומותר לשחוט בשאר טבעות בין בתוך הטבעות בין בבין הטבעות כמשמעות פשוטה דהתוספתא שהביא רש"י אלא שאם שחט בתוך שאר הטבעות והגרים הסכין לצד הראש על למעלה מטבעת הגדולה אז פשיטא דהויא הגרמה לרבנן ולרבי יוסי והכא מפרשי התוס' לדברי רב ושמואל ואף ר"י לא קאמר דמהני שיור מלא החוט על פני רובא אלא כששוחט בתוך טבעת הגדולה ושחט רוב הטבעת שהוא רוב חלל הקנה ואח"כ הגרים הסכין ושחט המיעוט למעלה מהטבעת הגדולה אבל אם שחט בתוך שאר הטבעות וחתך רוב הטבעת ואח"כ הגרים הסכין למעלה לצד הראש על למעלה מטבעת הגדולה לא מהני מה ששחט רוב הטבעת קודם שהגרים משום שאין באותו רוב טבעת רוב חלל הקנה ולכך גם ר"י מודה בזה ופריך בגמרא ובשאר טבעות לא והתניא רבי יוסי ב"ר יהודה אומר וס"ל לגמרא ע"כ ברייתא זו בדין הגרמה איירי דאל"כ מאי קמ"ל וה"פ השוחט בשאר טבעות רוב הטבעת ואח"כ הגרים לצד הראש על למעלה מטבעת הגדולה אע"פ שאין מקיפות כל הקנה וכו' שחיטתו כשרה ומשני רבי יוסי בר יהודה תרתי קאמר וכו' והשתא לפי זה עולה הכל כהוגן אלא שעדיין יקשה עלינו מה שהקשה רש"י דכיון דאיירי שלא שחט כ"א רוב של שאר הטבעות שאין באותו רוב רוב חלל הקנה היאך מצי לאכשורי הא ודאי לא שחט רוב הקנה ואפילו לא הגרים אח"כ כלל אינו כשר וצ"ל דברייתא ס"ל דכששחט רוב עוביו של הקנה אע"פ שאינו רוב חללו השחיטה כשרה וכששחט רוב שאר הטבעות הוי רוב עובי הקנה שהטבעות הם עבים למעלה ודקים למטה לצד הושט ולכך בלא הגרמה הוא כשר לכ"ע ולרבי יוסי נמי כשר אפילו אם הגרים אח"כ אחר ששחט רוב שאר הטבעות דהא באותו רוב הטבעת הוי שיעור הכשר שחיטה ולכך ס"ל דכשר כמו בשחט בתוך טבעת הגדולה ושייר חוט על פני רובא והגרים דכשר לרבי יוסי והיינו מה שמסיים בברייתא הואיל ומקיפות את רוב הקנה ר"ל דכיון דמקיפות רוב הקנה הוי ברובן רוב עוביה של הקנה והשתא דייק נמי גמרא שפיר דברייתא איירי בהגרמה דאין לומר דאיירי בלא הגרמה ואתא לאשמועינן דכששוחט רוב שאר הטבעות שחיטתו כשרה מה אתא רבי יוסי בר יהודה לאשמועינן זה הא זה אינו תלוי בפלוגתייהו כלל דרבנן נמי מצי ס"ל דכשרה ברוב עוביו של קנה וק"ל כן פרשתי סוגיא זו לפי סברת התוס' לתלמידיי בני ישיבתי יצ"ו ואח"כ בקשתי ומצאתי תחלת סוגיית פירוש זה בדברי בעל המאור וגמרו במלחמות ה' להרמב"ן ע"ש ותהלה לאל ית' שכוונתי לדעת הגדולים:

דף יח:

ד"ה או דלמא פגע ולא נגע וכו' ונראה לי דפגע ולא נגע היינו ששחט למעלה מן החוטין. מקשין היאך יתיישב לפי זה לישנא דפגע ולא נגע בחוטין דהא כבר דלגן ושחט למעלה מהן ונ"ל דלאו מכנפי הריאה ולמעלה קא חשיב אלא מדראש ולמטה קא חשיב ור"ל ששחט למעלה לצד הראש במקום שיפוי הכובע על שפגע בחיטין שהן למטה מהשיפוי כובע אבל לא נגע בהן אלא ששחט קודם להן וק"ל:

בא"ד ובדמר בר רב אשי גרסינן פגע בחיטי טריפה וכו'. והשתא לפי זה נמי היה יכול לפשוט האבעיא מלישנא דמר בר רב אשי דפגע היינו פגע ולא נגע אלא ששחט למעלה מן החיטין אלא דניחא טפי למפשט האבעיא מדברי רב פפא דלעיל לאמר משמיה דרבא עצמו דהאבעיא היא אליביה וק"ל:

דף יט.

ד"ה הגרים שליש וכו' והא דפסיל ר"ה לעיל וכו'. נ"ל אע"ג דרש"י הקשה זה ותי' כתבו התוס' זה משום דמדברי רש"י נראה שארכבה אתרי רכשי שכתב לקמן בסמוך וכל הנך הגרים דקאמרי ר"ה ורב יהודה הכא לאו בהגרמה דרבנן ורבי יוסי קאמרי וכו' על דהא אמוגרמת לשיפוי כובע קיימי כרבי חנינא ורב הונא משמיה דרב קאמר לה משמע מדבריו שרצונו לתרץ דלעיל קיימי אפלוגתא דרבנן ורבי יוסי דאיירי בהגרמה לטבעת הגדולה והכא איירי בהגרמה לשיפוי כובע ועוד דלעיל רב הונא משמיה דרב אסי קאמר לה והכא משמיה דרב קאמר לה והתוספות לא סבירא להו חילוק הראשון משום דאין סברא לחלק הכי דהא הסברא נותנת דכמו דהוי דין בהגרים שליש ושחט שליש וכו' בטבעת הגדולה למ"ד דאית ליה הגרמה בטבעת הגדולה ה"נ הוי דינא בהגרמה לשיפוי כובע למאן דאית ליה דאין הגרמה כ"א בשיפוי כובע ולכך תפסי התוס' חילוק השני לעיקר דלעיל רב הונא משמיה דר"א קאמר לה והכא משמיה דרב:

דף יט:

בתוס' ד"ה שחט ופגע בו נקב מהו וכו' ולא דמי לשחט שליש והגרים שליש וכו'. בתחלת הדעת נראין דברי התוס' תמוהים אבל נ"ל המשך דברי התוס' כך הם שהתוס' ס"ל דהא דקאמר הכא דשחט ופגע בנקב טריפה משום דהוי כמו שגמרו עובד כוכבים בכל ענין איירי אפי' היכי שהיה הנקב בשליש אמצעי של הקנה כגון שליש עליון שלם וכן שליש תחתון ושליש אמצעי נקב ושחט כל הסימן דהשתא הוי רובא בשחיטה דהיינו שליש העליון והתחתון כמו בשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש ואף על פי כן קאמר הכא דשחיטתו פסולה מטעם דהוי כגמר עובד כוכבים ולעיל בשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש ס"ל לרב יהודה דכשרה מטעם דאיכא רובא בשחיטה ולא אמרינן דהוי כגומר עובד כוכבים ותי' דלא דמי דהתם לא שייך לומר דהוי כמו גמר עובד כוכבים כיון דההגרמה היא שלא במקום השחיטה אבל הכא דהנקב הוא במקום השחיטה הוי כמו שגמרה עובדי כוכבים דהא הנקב משלים לרוב הקנה והדר קאמרי התוס' אבל שחט במקום נקב וכו' ר"ל אע"ג דכתבינן דלענין פגע בנקב הוי מקום

שחיטה גריעותא וגרע משחט שליש והגרים שליש ושחט שליש דהוי שלא במקום שחיטה אבל שחט במקום נקב מכשרינן בכל ענין אפילו היכי דחציו העליון של הקנה היה נקוב ופגום ושחט מעט והשלים לרוב אע"ג דלא הוי רובא בשחיטה אפילו הכי כשרה כיון דהנקב היה במקום שחיטה משלים לרובא הוי כאילו שחט רוב הקנה דכל כמה שלא ניקב רובו הוי ליה כקנה שלם אבל בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש לא שייך לומר דשליש ראשון שהגרים ישלים לרוב לנהוי כאילו שחט רוב הקנה דהא הגרמה אינו במקום שחיטה כלל ואין כאן רובו בשחיטה כ"א שליש בשחיטה ולכך ס"ל לר"י לעיל דטרפה דשחט במקום נקב כיון שהוא במקום שחיטה עדיף טפי מהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש נ"ל וק"ל:

ד"ה מסתברא כמ"ד וכו' וי"ל דלכתחלה פליגי וכו'. ר"ל ולכך מתני' לא הוי תיובתא גמורה דשפיר מצי לאוקמא כדין מליקה אבל מתניתין בלא החזיר למתניתין בדיעבד איירי דכשרה בלא החזיר והא דקאמר מחזיר דוקא היינו לכתחלה והא דקאמר מסתברא כמ"ד דאף מחזיר וכו' משום דמשמע ליה לפום ריהטא דמתני' איירי בלכתחלה דהמולק משמע י"ל על דברי התוס' דאדרבה לישנא דהמולק משמע בדיעבד וכן משמע מפרש"י:

דף כ.

ד"ה לא למעוטי שן וצפורן וכו' והא דלא קאמר למעוטי דורס וכו'. ר"ל לפרש"י דשינויא דמשני למעוטי שן וצפורן קאי אסיפא והרישא איירי לסיפא אבל לאותן מפרשים ל"ק מידי דאינהו ס"ל דהא דקאמר למעוטי שן וצפורן ארישא קאי דהשתא הוי הסיפא איירי לרישא אבל רישא איירי לסיפא לא אמרינן וק"ל:

ד"ה אילימא למעוטי וכו' תימה דקאמר בסמוך למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אין עיקור וכו' כצ"ל:

ד"ה לא אמרן וכו' היכא משכחת נבלת עוף טהור וכו'. ר"ל דכיון דאינה צריכה שחיטה אפי' מתה מעצמה לא מקרי נבלה ותירץ דזה אינו דנהי דלא בעי שחיטה נחירה מיהא בעי וכל שלא נחרה אלא מתה מעצמה מקרי נבלה:

בא"ד דכיון דתבר שדרה ומפרקת הויא טרפה. פי' כשלא שיבר רוב בשר עמה כדמוקי לה לקמן ולכך לא הוי כ"א טריפה כשמולק אחר כך הסימנים לא גרע מנוחר הסימנים שמטהרה מידי נבילה למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אבל אם יש שחיטה לעוף מן התורה א"ש שמטמא במשא כי מליקת סימנים לא חשיב שחיטה כלל ולכך אין מטהרה מידי נבלה:

דף כ:

ברש"י ד"ה אלא למ"ד וכו' כלו' אהיכי סמכי רבנן כצ"ל:

בתוס' ד"ה מפני שהוא מחליל וכו' ולפירושו לא איירי בסכין רחבה וכו' כצ"ל:

דף כא.

ד"ה כי סליק ר' זירא וכו' ולא גרסי' רב אסי לרב אסי הוא דאמר לקמן וכו'. ר"ל ופליג. אזעירי דסגי ליה במפרקת ורוב בשר עמה ויש לדקדק דאימא לך דלא פליג אזעירי דזעירי איירי בנשבר מפרקת ורוב בשר עמה ורב אסי לא איירי ברוב בשר ולכך צריך נמי התזת הסימנים וי"ל דהתוס' דייקי דפליגי ר"ל ורב אסי אזעירי משום דאי ל"פ וס"ל כזעירי דנשברה מפרקת ורוב בשר עמה סגי הוי להו נמי לאוקמי מתני' דתנן הותזו ראשיהן וכו' דהיינו שנשברה מפרקתן ורוב בשר עמה אלא ודאי לא ס"ל הכי ופליגי אזעירי:

ד"ה כמשפט חטאת בהמה וכו' עד ונראה לפרש למיתורא דרשינן וכו'. יש לתמוה על דברי התוס' דא"כ למיתורא דרשינן לכל חטאת אפי' חטאת העוף שיהא משלו ולא משל מעשר א"כ הדרא קושית רש"י לדוכתה דלמה ליה דהאי תנא למימר כמשפט חטאת בהמה לוקמא בחטאת העוף דהא חטאת העוף נמי דרשינן מהאי יתורא דרשינן חטאת בהמה דאי לא דרשינן מהאי יתורא נמי חטאת העוף כ"א חטאת בהמה א"כ תקשה לך חטאת מהיכי קא יליף לה דהא מהיקשא מלאיקרי חטאת ליכא למילף לה כמו שהקשו התוס' על פרש"י ומצאתי בתוס' כתובים על קלף וז"ל ונראה לפרש דלהכי מוקי הכא כמשפט לחטאת בהמה ולא לחטאת העוף דסליק מיניה משום דלא הוה ידעינן לענין מה הקיש לחטאת מלכתיב כמשפט ולענין מה חילק מלכתיב והקריבו דהא מצינן למדרש כמשפט לענין שלא יבדיל וקרא דומלק והקטיר הוה מוקמי' מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה בראשו של מזבח כדלקמן וקרא דוהקריבו הוה מוקמינן חילוק לענין הבאה מן החולין עכ"ל וצ"ל ע"כ דגם בתוס' שלנו צריך לגרוס כן ודו"ק:

דף כא:

ד"ה מה חטאת העוף וכו' וקשה דבסמוך פריך מביום צוותו נפקא. ר"ל והיינו קרא דזאת התורה אלמא עולת העוף נמי בכלל:

ד"ה ואינו מבדיל בסימן אחד וכו'. ונראה לפרש דדוקא ר"ש בן אליקום היא דאית ליה האי סברא וכו' אלא כרב חסדא ורבא ואביי דהתם וכו' ולא מפרשי ליה לקרא אין צריך להבדיל כו' והכי איתא התם וכו' כצ"ל וכלל העולה מדברי התוספות דר"ש בן אליקום ס"ל דרבנן וראב"ש קודם הזאה פליגי דאמר ראב"ש שמעתי שמבדילין בחטאת העוף ומפרש לקרא לא יבדיל אין צריך להבדיל ורב חסדא ורבא ואביי סבירא להו דקודם הזאה לכ"ע אסיר להבדיל ולא פליגי אלא אחר הזאה דרבנן סבירא להו אפילו לאחר הזאה אם הבדיל פסול וראב"ש לא פסל:

דף כב.

בא"ד ור"ת פירש דהא דקאמר ר"ש בן אליקום מאי לא יבדיל דקרא וכו' ושבקיה לקרא וכו' ולאסור אף בשעת מיצוי לא אתי קרא דמוהקריבו נפקא וכו'. דברי התוס' הללו צריכים עיון דלפום ריהטא ר"ל דע"כ האי קרא אתי נמי לומר דבשעת מיצוי אין צריך להבדיל אבל אם רוצה הרשות בידו דליכא למימר דאתי לאסור אפילו בשעת מיצוי א"כ קרא דלא יבדיל למה לי דהא כבר מוהקריבו נפקא דחילק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף לענין הבדלה וזהו דבר תימה דאי לא כתב קרא לא יבדיל בחטאת העוף מנא הוה ידעינן לאוקמי חילוק דוהקריבו לענין הבדלה וק"ל:

ד"ה תלמוד לומר והקריבו וכו' אלא מסברא בעלמא אית ליה לרבי ישמעאל למול עורף אקשינהו. ר"ל דסברא הוא דליהוו שוין לעניין מול עורף ולכך מוקי ליה ר' ישמעאל היקשא לענין מול עורף:

דף כב:

בגמרא בעי ר' זירא האומר הרי עלי עולה מן התורים או מן בני יונה והביא תחלת הציהוב שבזה ושבזה. פירוש דתורים ובני יונה שני מינים הם ותורים גדולים כשרים ובני יונה קטנים כשרים והביא שני זוגות אחד של תורים ואחד של בני יונה אבל שניהם תחלת הציהוב ומבעיא ליה אי ספיקא הוי א"כ יוצא ממה נפשך שאם תחלת הציהוב נקרא גדולים א"כ יוצא בתורים שהביא ואי מקרי קטנים יוצא בהאי מן יונים שהביא וק"ל:

תוס' ד"ה ומה תורים וכו' ובקונטרס פי' דלא בעי אלא לעיכוב וכו'. ר"ל דסתם תורים היינו גדולים וסתם בני יונה היינו קטנים והשתא א"ש הק"ו דיליף תורים מן בני יונה להכשיר קטנים בתורים וקאמר התנא ת"ל תורים לעיכובא דליכא למילף ק"ו ואחר כך יליף ק"ו בני יונה מתורים להכשיר גדולים וקאמר נמי התנא ת"ל בני יונה לעיכובא דלא ילפינן ק"ו ופריך מאי תלמודא היאך משמע עיכובא בהאי קרא דתורים ובהאי קרא דבני יונה והשתא א"ש המשך דברי התנא אבל לפי' התוס' דלעיל דס"ל דתורים סתמא הוו בין גדולים בין קטנים ובין בני יונה בין גדולים בין קטנים ואפי' בלא ק"ו היה לומר שיכול וכו' כדלעיל והמשך דברי התנא כך הם אי לאו היקשא דאקיש קרא תורים לבני יונה ה"א תורים כפשוטם בין גדולים בין קטנים וכן אי לאו דכתב רחמנא גבי יונה בני ה"א יונה בין קטנים בין גדולים וגמרא לא הוה ידע מהו הדרוש שעליו אמר התנא שיכול אי לאו האי דרוש ה"א ק"ו וכו' לכך פריך מאי תלמודא. אבל שיטת התנא לא א"ש דקאמר שיכול אי לאו דכתב רחמנא בני ה"א ק"ו ומה תורים שלא הוכשרו בקטנים וכו' והלא אי לאו דכתיב בני למינה ילפינן דיונה דוקא קטנים לא הוי ידעינן נמי דתורים הוי דוקא גדולים דהיא גופה לא ידעינן אלא מדומיא דתורים לבני יונה אלא שמה שכתבו התוס' על פרש"י וקשה לפירושו דאי משמע גדולים היכי בעי למדרש ק"ו לאפוקי קרא ממשמעותיה וכו' יש לתמוה על דבריהם למה מיפק ממשמעותיה שייך הכא דאמרינן דכתב קרא דגדולים כשרים דסתם תורים גדולים הם ואנן ילפינן מק"ו דגם קטנים כשרים משום שהרי עדיפי מגדולים דהא מצינו בבני יונה דקטנים כשרים וגדולים פסולים וכן ילפינן לקמן דכתב רחמנא בפרה בהדיא שחיטה וגבי עגלה ערופה עריפה ואנן ילפינן ק"ו להכשיר עריפה בפרה ושחיטה בעגלה וכן ק"ו למומים ושנים דגבי כהנים ולוים לקמן וכן כל קלים וחמורים שבתורה וי"ל דשאני הכא דאם הוא כפרש"י דלישנא דתורים הוי פירושו גדולים א"כ ע"כ גזירת הכתוב הוא להכשיר דוקא גדולים דאל"כ לא ה"ל לקרא למיכתב לישנא דמשמע גדולים לחוד אלא ה"ל למיכתב לשון כללי דמשמע מיניה בין גדולים בין קטנים וכן קשה גבי בני יונה לפרש"י ולכך הקשו התוס' דהיכי בעי למדרש ק"ו ולאפוקי קרא ממשמעותיה אבל בשאר דברים דילפינן בק"ו לא שייך זה כגון גבי שחיטה ועריפה וכיוצא לא שייך למכתב לישנא דיכלול שחיטה ועריפה ולכך כתב רחמנא הקל דהיינו שחיטה ומיניה ילפינן החמור דהיינו עריפה וכן כל ק"ו שבתורה וק"ל וזה נ"ל ברור:

דף כג.

ד"ה כי אצטריך קרא למעוטי נרבע וכו' אבל קשה על פירושו וכו' א"כ מאי פריך בסוף על אלו מומין וכו' נימא דקרא מיעט לאנדרוגינוס או משום שהוא זכר משונה או משום שהוא נקבה כצ"ל. פי' ונקבה פסולה לעולה:

בא"ד ואנן הוא דלא ידעינן ולכך הוי ספק וכו' כצ"ל:

בא"ד אלא משמע אם קמי שמיא גליא שהיא נקבה לא היה לו להשמיענו. ר"ל דהא פשיטא דנקבה היא פסולה לעולה אפילו היא נקבה גמורה בלי שום שינוי ולא דמי להא דכתבו התוס' לעיל גבי שילוח טמאים דלא ידעינן אי מזכר ממעט לה אי מנקבה ממעט לה דשאני התם דאם היא נקבה גמורה חייבת בשילוח וממעט לה קרא מטעם שהיא נקבה משונה אבל הכא לנקבה ודאית נמי פסולה אם קמי שמיא גליא דנקבה היא לא היה לו להשמיענו וא"כ ה"ה גבי תורים ובני יונים כיון דקמי שמיא גליא אי קטנים או גדולים הם לא היה לנו להשמיענו ולכך נראה פירושו של הר"ר אהרן וכ"ת א"כ לפי מה שפירשנו יקשה עלינו למה לי תרי מיעוטים מן התורים או מן בני יונים זה אין קושיא כלל דהא דאיכא תרי מיעוטי איכא למימר וכו' כך הוא המשך וקיצור דבריהם של התוספות בדבור זה:

ד"ה כי משחתם בהם מום בם וכו' אלא ואי כולהו דרשי להו ואפי' הכי אצטריך וכו'. ר"ל ואי תימא כיון דכולהו דרשי דרשא למשחתם ממילא נשמע נמי מינה דכל שהמום פוסל בו דבר ערוה וע"ז נמי פוסלים בו וגבי בהמה כתיב תמים לפסול ביה מום א"כ ל"ל קרא דמן הבהמה וגו' להוציא את הנרבע ואת הנעבד וכו' ותירץ ואפ"ה אצטריך מן הבהמה וכו' דאי לאו דכבר שמעינן גבי קדשים דבהמה לאסר בה מום ודבר ערוה וע"ז לא הוי דרשינן מקרא דמשחתם למום ודבר ערוה וע"ז הא בהא תליא אלא השתא דכבר אשכחן גבי קדשי בהמה ששוים מום ודבר ערוה וע"ז דרשינן נמי הכי מקרא דמשחתם והא בהא תליא:

דף כג:

ד"ה דאמר מייתי ומתנה וכו' וכי תימא דמייתי שיעור מנחת כבש בכלי אחד וכו' אי אפשר לעשות כן וכו'. דברי התוס' אינם מסודרים דסתירה זו אינו מקושרת עם הוכי תימא דהא בלאו זה נמי אפי' איירי דמייתי הכל בכלי אחד נמי היה יכול להקשות היאך יכול להתנות שיהא המותר נדבה הא אינם שוים דמותר נסכים כולה כליל ומנחת נדבה היא נקמצת וק"ל:

ד"ה ואי לר"מ לר"מ וכו' מיהו מצינו לפרש לה"ק וכו'. ר"ל דאין כוונת המקשה שהקשה מדלקי חמץ הוא דר"ל פשיטא דיוצא בה משום חמץ אלא ר"ל פשיטא דאינו יוצא בה משום מצה וחמץ גמור נמי לא הוי א"כ פשיטא דלא יצא בה כלל ואי פשיטא לך דילפינן חמץ דתודה מחמץ דפסח אע"ג דאינו חמץ גמור א"כ פשיטא דיצא בה משום חמץ כן הוא כוונת המקשה וק"ל:

בא"ד והא דמשמע התם דלכ"ע אין מחמיצין בחמץ נוקשה וכו'. והתם משמע דחמץ נוקשה הוי היינו לכתחלה וכו' כצ"ל וע"ש במנחות ריש דף נ"ד:

ד"ה ותהא פרה כשרה בעריפה מק"ו וה"ה דה"מ למפרך הכי אכל חולין וקדשים כצ"ל. ור"ל וה"ה דה"מ למפרך דכל קדשים וכן כל חולין יהיו כשרים בעריפה מק"ו ומה עגלה שלא הוכשרה בשחיטה וכו':

ד"ה פרה שהיא כשרה וכו' ול"נ דכיון דאיכא מיעוטא בפרה וכו' כצ"ל וגליון הוא ואינו מדברי התוס':

דף כד.

ד"ה אמר קרא וכו' דמשמע בפ"ב דזבחים דחוקה לא הויא עיכובא ממשמעותו אלא מגזרה שוה וכו'. הלשון הוא מגומגם ור"ל דשם משמע דממשמעותא רחוקה לא ילפינן עיכובא מדהצריך שם למילף מג"ש דלא רחץ יליף חילל:

ד"ה ומה במקום שלא קילש הגורל וכו' וא"ת קינים גופייהו מנא לן וכו'. נ"ל דלאו אתחלת דברי התנא דקאמר והלא דין הוא ומה במקום שלא קילש הגורל וכו' מקשו התוס' משום דהא נמי איכא לתרץ כמו שתירצו התוס' לעיל ק"ו דהכא דהוה כמו במה מצינו או דיש שום סברא או קולא או חומרא לעשות ק"ו א' יותר מהאחר אלא אמסקנא דמלתא מקשו דמסיק ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושהו חטאת וכו' א"כ נימא ק"ו איפכא ונילף דבקיני' גופייהו קילש הגורל ק"ו מחטאת דיום כפורים:

ד"ה טעמא דכתב רחמנא וכו' והשר מקוצי תירץ דהתם יליף מדכתיב בזאת דלא כתיב חוקה כו' והשתא פריך וכו' אמאי אצטריך בזאת דלא כתיב חוקה בדברים הנעשים בחוץ וכו' אלא ודאי אע"ג דכתיב חוקה דרשינן ק"ו ואפי' כתיב נמי חוקה בדברים הנעשים בחוץ הוה דרשינן ק"ו כצ"ל. ור"ל דשם בפ' טרף בקלפי יליף מקרא בזאת דלא קאי חוקה אלא אדברים הנעשים בפנים:

ד"ה זאת ללוים וכו' אבל התם אי למעוטי זב קא אתי ה"ל למכתב זאת היא טומאת הזב וכו' כצ"ל:

דף כד:

ד"ה נתמלא זקנו וכו' וי"ל דכשהביא ב' שערות וכו' אבל ליעשות שליח צבור קבוע וכו'. ויש לתמוה דהא דקתני נושא את כפיו לא תירצו התוס' כלום וצ"ל דס"ל לתוס' דלענין נשיאות כפים נמי יש לחלק הכי דמשהביא ב' שערות יכול לישא את כפיו אפי' הוא לבדו בלא כהנים אחרים גדולים אבל לא בקביעות כ"א באקראי אבל אינו נושא כפיו בקביעות ובתעניות בלא כהנים אחרים עד שנתמלא זקנו וכן הוא בתוספות דמגילה דף כ"ד ד"ה ואין נושא כפיו ועוד שם בתוס' דהא דקתני הכא נתמלא זקנו ראוי ליעשות שליח צבור וכו' היינו שליח צבור בקביעות ודלא כפי' רש"י הכא דפירש לתקוע שופר ולגלות וכו' ולירד לפני התיבה היינו שמורידין אותו לפני התיבה להתפלל בתענית צבור כדתנן אין מורידין לפני התיבה אלא זקן ורגיל כן מוכיח שם מתוס' בד"ה ואינו עובר לפני התיבה ומהדבור שאחריו המתחיל ואין נושא כפיו וכו' וא"כ היה נראה להגיה כאן בתוס' אבל ליעשות שליח צבור קבוע או להתפלל בתענית וכו' אינו נעשה עד שיתמלא זקנו וכו' וכן הגיה בספר ח"ש:

בא"ד כדאמרינן גבי שיר בין רגלי הכהנים היו עומדים וכו'. עיין בערכין דף י"ד דשם הגירסא במתני' בענין אחר ובלוים איירי:

ד"ה וגבו טהור וכו'. אפי' נגע שרץ ביד שבגבו וכו' כצ"ל ובהיסט ע"ג אבן מסמא כצ"ל:

ד"ה או אינו אלא א"כ נגע וא"ת והא מדכתב רחמנא תוכו ולא תוך תוכו ש"מ דמקבל טומאה מאוירו וכו'. דברי התוס' תמוהים למה ענין זה לקבלת טומאה מאוירו וצ"ל דהתוס' הוה ס"ל בקושייתם דאי לא דמקבל טומאה מאוירו מה צריך קרא למעט תוך תוכו דמהיכי תיתי שיטמאו האוכלין המונחים בכלי הפנימי כיון שהכלי הפנימי עצמו אינו נטמא אלא ודאי ה"א דכיון דהטומאה באויר החיצון הוי כאילו הוא נמי באויר הפנימי שהפנימי נטמא מהאויר החיצון הנכנס לאויר הפנימי:

בא"ד ול"נ דקרא קמא הוה מוקמינן שמקבל טומאה מאוירו ולא דרשינן תוכו ולא תוכו של אחר אלא בתר דקי"ל מקרא אחרינא וכו' כצ"ל וגליון הוא ור"ל דאי לא כתיב ההוא ריבויא דילפינן מיניה ג"ש דמקבל טומאה מאוירו הוה מוקמינן להאי קרא דממעטינן מיניה השתא תוכו של אחר הוה מוקמינן ליה דמקבל טומאה מאוירו ולא הוה דרשינן כלל תוכו של זה ולא תוכו של אחר אבל השתא דאיכא עוד ריבויא דילפינן מיניה שמקבל טומאה מאוירו אז מוקמינן ההוא תוכו השני לתוכו של זה ולא תוכו של אחר וק"ל:

ד"ה אלא א"כ נגע כו' ועוד הקשה הר"י כהן וכו' למה לי וכו'. והא דלא הקשה נמי אק"ו הראשון דל"ל קרא דוכל כלי פתוח וכו' למילף מיניה דלא יהא כלי חרס מיטמא מגבו מק"ו דהא כיון דכלי חרס אינו מיטמא מאוירו תו ליכא ק"ו משום דאיכא לתרץ דה"א דכלי חרס מיטמא מגבו משום דבשאר כלים כתיב וכל הכלי אשר יגע בו הזב וגו' וק"ו דנקיט לקמן לא נקטי' אלא לרווחא דמלתא כמו שכתבו התוס' לקמן בסמוך ד"ה ומה כלים וכו':

בא"ד אבל למה דפרישית דה"א תוכו של זה מקבל טומאה במגע ולא תוכו של אחר קשה. ר"ל דכיון דכבר הוי ילפינן מתוכו שאין שאר כלים מטמאין מתוכן במגע א"כ היאך אפשר למילף מק"ו דמה כלי חרס שמיטמא מתוכו במגע אינו מיטמא מגבו שאר כלים דאינן מיטמאין מתוכן במגע וכו' דגם מגבו לא יקבלו טומאה א"כ היכי מצינו טומאה לשאר כלים:

דף כה.

בתוס' ד"ה ומה כל הכלים וכו' ומיהו למאי דפרישית וכו'. ר"ל א"כ ליכא למימר דילפינן גב מאויר דא"כ תקשה לך נימא דתיקום כל חד וחד אדוכתיה אלא ע"כ במה מצינו ילפינן כלי חרס משאר כלים ושאר כלים מכלי חרס ואם כן הדרא קושיא לדוכתא הא איכא למפרך מה לכל הכלים שכן נעשו אב הטומאה:

[בא"ד] וי"ל כדפרישית לעיל וכו'. ר"ל לעולם אימא לך דעבדינן ק"ו גב מאויר דליכא למפרך מאי אמרת נימא כל חד וחד תיקום אדוכתיה זה אינו משום שיש כאן סברא וכו':

דף כה:

בתוס' ד"ה מכלל דכלי עצם וכו' מדאורייתא קא בעי לאתויי וכו'. מקשין העולם א"כ מאי בעי הכא דבעי ליה מתני' דמס' כלים מנלן דמדאורייתא מיטמאו כלי עצם אלא ע"כ צ"ל דשם הוה ס"ל דלא מיטמאו אלא מדרבנן דומיא דכלי זכוכית דלית בהו טומאה דאורייתא כדאיתא בפ"ק דשבת א"כ ה"נ מאי בעי הכא דלמא הא דקאמר נמי הכא כלי עצם א"ב היינו לענין שיקבלו טומאה מדרבנן ולמ"ד הואיל ולכבוד עשויין הוו דומיא דכלי עץ ולמ"ד משום דדמיהן יקרים הוו דומי' דכלי מתכות דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון. ודוחק לומר דהא דפירשו התוס' מדאורייתא בעי לאתויי ר"ל שהתרצן היה יכול להביא מתני' דכלים אלא דבעי לאתויי דאפי' מדאורייתא מקבלי טומאה דהא התוס' קאמרי דהא פשיטא שיש בהם טומאה דאורייתא וכו' וא"כ כיון דפשוט הוא איך המקשה דבעי מכלל דכלי עצם מקבלי טומאה לא הוה ידע מתני' דכלים אלא ע"כ צ"ל דמדאורייתא פריך מכלל וכו' וא"כ הדרא קושיא לדוכתא מאן אמרה ליה הכא דמאי דאמר כלי עצם איכא בינייהו ר"ל טומאה דאורייתא וי"ל דס"ל למקשה דאי לית לכלי עצם כ"א טומאה דרבנן לא מסתבר לומר דמותן לכלי מתכות שיטמאו על שלא נגמר מלאכתן והואיל וקאמר כלי עצם איכא בינייהו ע"כ צ"ל דכלי עצם אית להו טומאה דאורייתא וכן משמע נמי מלישנא דרב נחמן דאמר כלי עצם ככלי מתכות משמע דשוה ממש לכלי מתכות לכל דבר אפי' לטומאה דאורייתא וא"ת כיון דס"ל לרב נחמן דכלי עצם דינן ככלי מתכות א"כ פשוטיהן דכלי עצם נמי ליטמאו דומיא דכלי מתכות ובמתניתין דכלים תנן פשוטיהן טהורין הא פרש"י בפ"ק דשבת דטעמא משום דכלי עצם ילפינן מוכל מעשה עזים וברישא דקרא כתיב בגד ועור ואם כן איתקוש לבגד ועור ובגד ועור איתקוש לשק בפ' שמיני:

ד"ה שאר בהמה וכו' וא"ת דבפרק במה אשה דריש דבר הבא מזנב הסוס וכו' מבגד ועור וכו'. פי' דגבי טומאת מת בפרשת מדין כתיב בגד ועור וילפינן בג"ש מבגד ועור דכתיב גבי שרצים ואתרבי התם דבר הבא מזנב הסוס וכו' א"כ יש לתמוה על דברי התוס' שמקשו בתר הכי וא"ת והכא תיפוק ליה מהתם מבגד ועור והיאך נילף כלי עצם דשאר בהמות מג"ש דבגד ועור דשרצים גופייהו מנלן וי"ל דה"ק דנילף דכמו דלענין כלים הנעשים מהשיער דומים שאר בהמות לעזים דהא מרבינן מג"ש דבגד ועור דבר הנעשה מזנב הסוס ה"ה דכלים הנעשים מעצם דומים שאר בהמות לעצם עזים אבל דחוק הוא:

ד"ה אי ר' יהודה אע"ג דלא החמיץ וכו' ופריך ליה מהא דפליגי בכדי מלתו ולא יותר. ר"ל אבל אי הוה מעט יותר אפי' רבנן מודו דהוי פרי ומשני וכו' להודיעך כחו דרבי יהודה והא דלא אשמועינן כחן דרבנן דפליגי אפי' ביותר בכדי מלתו ופטרי פי' שם הרשב"ם משום דזה אינו שום חידוש דפטור ממעשר דסברא הוא שפטור ע"ש:

ד"ה השתא קשיא מאי משני וכו'. ר"ל ואמאי קאמר דברמא תלתא ואתו תלתא לא פליגי נימא דאחרים ס"ל כרבי יהודה דאפי' כדי מלתו מקרי פרי:

בא"ד וצריך לפרש וכו'. ר"ל הקושיא שמקשה משם בענין אחר ממה שפירש הרשב"ם:

בא"ד אי נמי משמע ליה דר"י מחייב וכו'. ור"ל אי נמי י"ל גם כן פירוש הרשב"ם דר"י דמחייב בכדי מלתו היינו לחומרא והא דפריך הכא אי רב יהודה אע"ג דלא החמיץ משום דמשמע ליה לגמרא דמדמחמיר רבי יהודה בכדי מלתו מדרבנן מכלל דברמא תלתא ואתו תלתא ופלגא דרבי יהודה חייב מדאורייתא אפי' בלא החמיץ וכיון דמדאורייתא מחייב משום דהוי פירא גמור אם כן אפי' לקולא הוי פירי ומתני' משמע ליה דאיירי נמי אפי' ברמא תלתא ואתו תלתא ופלגא לכך פריך שפיר זהו תוכן של דברי התוס' וק"ל:

דף כו.

בתוס' ד"ה כשהחמיץ וכו' לא דמי דהתם ליכא טעמא דחמרא אלא חזותא לבד ולא חיישינן בחזותא וכו' כצ"ל:

ד"ה וטעמא וחזותא וכו' ולמאן דלא גריס ברישא חסר קורטוב דהשתא לא קאי ר' יוחנן בן נורי אלא אסיפא כצ"ל:

בא"ד כלומר כי היכי דמודית לי ברישא וכו' אודי לי נמי בסיפא וכו'. ור"ל וכיון דקאמר כי היכי דמודית לי ברישא וכו' וברישא לא תלי מילי בטעמא כ"א בחזותא ולכך לא הזכיר בדבריו טעמא אלא מראה אע"ג דבסיפא תלי נמי בטעמא:

ד"ה התמד על שלא החמיץ וכו' וא"ת לרב נחמן דחשיב ליה פירא וכו' כמאן לא כר' יהודה ולא כרבנן. פי' דהברייתא אתיא דלא כמאן דאי רבנן אפי' החמיץ לא חשיב פירא ומשיקו במים ואי ר' יהודה אע"ג דעדיין לא החמיץ כיון דסופו להחמיץ הוי פירא לרב נחמן ואין משיקו במים:

דף כז.

ברש"י ד"ה שחה משמע כופף ולא כפוף וכו' כן נ"ל להגיה דהא כפוף משמע שהוא כפוף תמיד וכופף משמע שהוא כופף כשרוצה וק"ל:

ד"ה מנין לרבות בכלל עריכה וכו' דכיון דנחתכו סימנים קרי ליה הותז וכו'. הוכרח רש"י לכתוב זה כדי שלא תקשי ומה בכך אם השחיטה מן הצואר אף עפ"כ שייך בזה הפשט שהרי לא הותז בשחיטה לגמרי אלא שנחתכו הסימנים כמאן דמנח בדיקולא דמי אע"פ שעדיין תלוי בגוף הבהמה אם היה נפשט לא היה הפשט גמורה:

בא"ד ובכלל הפשטה אינו אלא קרב כמות שהוא כדאמרינן בזבחים צמר שבראשי הכבשים ושיער שבזקן התישים והעצמות והגידין והקרנים והטלפים שנאמר והקטיר הכהן את הכל המזבחה כן צריך להגיה ומתני' היא בזבחים דף פ"ה ומקרא דוהקטיר לא ילפינן כ"א עצמות וגידין וכו' כדמשמע התם בגמרא אבל צמר שבראשי הכבשים לא ילפינן אלא מקרא דהכא דמדהוצרך הכתוב למכתב את הראש ואת הפדר משום דכבר הותז בשחיטה ואינו בכלל הפשטה א"כ ש"מ דהראש אינו נפשט אלא קרב כמות שהוא ואין להקשות מנא ליה לתנא דהכא למילף מקרא דאת הראש ואת הפדר דצריך הכתוב לרבות את הראש שאינו בכלל הפשט משום שכבר הותז הראש בשחיטה נימא דמשום הכי צריך לרבות את הראש שאינו בכלל הפשט משום דילפינן מקרא דוהקריב הכהן את הכל דגם צמר שבראשי הכבשים קרב על גבי מזבח וי"ל דס"ל לתנא דהכא דלא מסתבר למילף מקרא דוהקריב הכהן את הכל כ"א עצמות וגידין וכדומה אבל לא צמר שבראשי הכבשים אי לאו קרא דהכא הלכך ע"כ צ"ל דהא דהוצרך הכתוב למכתב את הראש ואת הפדר היינו משום דכבר הותז בשחיטה וק"ל:

בתוס' ד"ה תני אחד בעוף וכו' ומרישא נמי שמעינן וכו'. ר"ל תני אחד לבד בעוף לפסול ולא נקטיה אלא איידי וכו' ותני כל אחד בעוף ע"כ צ"ל דלא נשמע מרישא דאל"כ גם אחד ותני בבהמה נשמע מרישא אלא ע"כ הוצרך למתני אחד ותני בבהמה משום דלא נימא דלהוי כשר מכח כ"ש דהא הוי טפי מרוב שנים א"כ ה"ה בעוף נוכל לומר הכי וצ"ל דתני כל אחד בעוף מבהמה שמעינן ליה דמדקתני דאחד ותני בבהמה שחיטתו פסולה אע"ג דהוי טפי מרוב שנים ה"ה תני כל אחד בעוף וק"ל:

ד"ה ואתו שהייה דרסה וחלדה וכו' נ"ל תרי קראי להכי. דלא שייך לומר מר יליף מהאי קרא ומר יליף מהאי קרא כמו שפרש"י אלא כשהמאן דאומרי' בעצמם קאמרי הכי אבל לפרש"י רב כהנא ורב יימר מר יליף שחיטה מן הצואר מקרא דושחט את בן הבקר ומר יליף שחיטה מקרא דוזבחת וסתמא דגמרא מסיק אתרווייהו דשחיטה מן הצואר גמרא וליתנהו למלתייהו דלאו מקרא ילפינן שחיטה מן הצואר והני תרי קראי תרווייהו לא אתו אלא דלא ניסוייה גיסטרא וא"כ תרי קראי למה לי להכי וק"ל:

בא"ד ועוד אמאי ס"ל שיחתוך המפרקת אחר שחיטת הסימנים. דברי התוס' תמוהים דהא ללישנא אחרינא דפרש"י דגיסטרא היינו דרסה לא שייך לאקשויי כלל ואפי' לפי' קמא דמפרש דגיסטרא היינו שלא יחתוך כל המפרקת לשנים אע"ג דלא אצטריך וחתוך דכבר נגמר השחיטה בשחיטת הסימנים

מ"מ אצטריך קרא לאשמועינן דאי עבד הכי וחתך המפרקת לשנים לשחיטתו פסולה וצ"ל דנראה להו לתוס' דוחק לישמיענו קרא מילי דלא שכיחא דאטו בשופטני עסקינן שיחתוך המפרקת לשנים אחר שחיטת הסימנים ללא צורך ובתרומת הדשן סי' קפ"ז כתב דהתוס' מפרשים לדברי רש"י כמו שפירשם מהר"ם במרדכי דר"ל שלא יצטרך לחתוך המפרקת לשנים ולכך מקשי התוס' שפיר דלמאי ס"ל שיצטרך לחתוך כל המפרקת ע"ש. וטעמם שמפרשים לדברי רש"י כך משום דלא מסתבר להו לומר שתפסל השחיטה בשביל שחותך ג"כ המפרקת לשנים למה בכך ועיין במרדכי:

בא"ד ונראה כגירסת הספרים וכו' אבל אכתי לא ידעינן מהיכן מתחיל וכו'. פי' והיינו פי' דלא ליסוייה גיסטרא ר"ל שלא יתחיל מן העורף ורב יימר יליף דלא יתחיל אלא מן הגרון מקרא דוזבחת ממקום שזב והשתא לא תקשי תרי קראי ל"ל דהכי לכיון דהאמוראי קאמרי לה מר יליף לה מהאי קרא ומר יליף לה מהאי קרא:

ד"ה מנין לרבות את הראש וכו' וי"ל דהדר ערכי וערכו בני אהרן וכו'. ר"ל דהא דקאמר בפ"ק דהראש הוא בכלל הנתחים היינו בתר דילפינן לה מקרא וערכו בני אהרן וכו' את הראש ואת הפדר אבל אי לא הוה כתיב את הראש ואת הפדר ה"א דהראש אינו בכלל ונתח אותה לנתחיה וק"ל:

דף כז:

בתוס' ד"ה ופדר קמא למאי אתא וכו' ידעי' דראש קודם לכל האברים. ר"ל כיון דמפדר קמא ילפינן שחופהו על בית השחיטה ומפדר בתרא דרשינן שהוא קודם לכל האברים ממילא ידעינן נמי שהראש ג"כ קודם לכל האברים שהרי הראש הוא מכוסה עם הפדר ואי אפשר להעלות הפדר בלא הראש:

בא"ד נראה דאי לא כתוב אלא חד ראש וכו' אלא הוה דרשינן שקודם לכל האברים כו'. ר"ל דמהראש ואת הפדר הכתובים הסמוכים להדדי הוה דרשינן שחופה הפדר על בית השחיטה דא"א למדרש מלמד שחופהו על בית השחיטה אא"כ נכתב ג"כ ראש אצל הפדר ומפדר הב' הוה דרשינן שקודם לכל האברים ומינה נשמע נמי שהראש ג"כ קודם לכל האברים מאחר שהפדר הוא מכסה על בית השחיטה של הראש:

דף כח.

ד"ה ר' היא וכו' הקשה ר' אפרים וכו' גבי פלוגתא דרבי ורבנן וכו'. שם בנזיר דף כ"ח תנן במתני' האב מדיר את בנו בנזיר ופליגי בה אמוראי בטעמא דמתני' מר אמר דהלכה למשה מסיני הוא ומר אמר לטעמא הוא כדי לחנכו במצות ואמרי' שם נימא כתנאי ומייתי פלוגתא דרבי ורבנן דרבי סבר דמדיר את בנו על שיביא ב' שערות ורבנן סברי עד שיגיע לעונת נדרים מאי לאו בהא קמיפלגי מר סבר הלכה ומר סבר כדי לחנכו במצות ולאי' לא לכ"ע כדי לחנכו במצות ובמופלא סמוך לאיש קא מיפלגי והקשה רבי אפרים וא"כ לרבי אכיל כהן מליקה שהיא נבלה בחולין דה"נ פריך לעיל מיניה וכו' ומשני קסבר אין שחיטה לעוף מן התורה וכו' מקשין העולם ומאי משני התם קסבר אין שחיטה לעוף מן התורה הא מ"מ מכי תבר ליה שדרה ומפרקת טריפה הויא דאפי' למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה מ"מ מודה הוא שיש טריפה בעוף ואין כשר בו כי אם נחירה בסימנים וכלפרש"י הכא וכלמשמע בשמעתין דפריך נהי נמי דכי תבר לי' שדרה ומפרקת הויא לה טריפה וכו'. וי"ל דלפי האמת למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אין טריפה בעוף במליקה דכיון דמולק מן העורף וחותך הסימנין הכל בבת אחת כולה חדא נחירה מקרי וכן משמע שם בתוס' ד"ה קסבר רבי יוסי בר חנינא זה לשונם אין שחיטה לעוף מן התורה ולא צריכין אלא נחירת סימנין להוציא הדם דרך הסימנים ומכי מלקו והוציא הדם תו לא צריך עכ"ל והא דקאמר הכא נהי נמי דכי תבר שדרה ומפרקת הויא לה טרפה בדרך אפילו את"ל דקאמר הכי וכן משמע לישנא דנהי נמי וכו'. אבל העיקר הוא ליש לתרץ התם בנזיר הא דמשני קסבר אין שחיטה לעוף מן התורה ר"ל דאיירי כגון שהחזיר הסימנים לאחורי העורף ומלק ולכך למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אין כאן טריפה דלא גרע מנחירה אבל למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה הוי טריפה מטעם דרסה והיינו למסיימי התוס' הכא ולרבי ניחא לשנויי הכי א"כ תקשה דאפי' יחזיר סימנים וכו' נ"ל וק"ל:

ד"ה אתא כי ממסמס קועיה למא וכו' וריב"א מפרש דהכא בשמעתין הויא משום ספק דרוסה וכו' ואע"ג דאמרינן ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא הכא בשמעתין איירי כגון שראו חתול רודף אחריו והוי ספק דרוסה ולכך בעי בדיקה לושט מבפנים כן כתב הרא"ש:

דף כח:

בתוס' ד"ה לפי שא"א לצמצם וכו' וצ"ל דאיכא התם למיחש שמא ח' אמות אינם מצומצמות ואפילו פרוץ מרובה לא יהיה ניזון משום לחי וכו'. ר"ל דבשלמא אי הוי ח' אמות מצומצמות ודומה לנו שהלחי הוא נמשך על חצי המבוי אז ניתר ממה נפשך אי עומד נפיש ניתר בעומד מרובה ואי פרוץ נפיש ממילא אין בלחי ד' אמות ואם כן ניתר משום לחי אבל כשהח' אמות של המבוי אינן מצומצמות ויש לחוש שהן יותר מח' א"כ אפי' נימא שהפרוץ מרובה אכתי יש לחוש שמא גם העומד הוא יותר מד' אמות ואינו ניזון משום לחי וק"ל:

בא"ד אבל קשה לפירושו דהכי דייק בפ"ב דבכורות דבידי אדם א"א לצמצם התם נמי אע"ג דא"א לצמצם ולכוין מ"מ מודו רבנן דמביאות שתי עגלות כן נ"ל להגיה והכי פירושו דשם בבכורות פליגי ר"י הגלילי ורבנן לענין שני ראשין שילדו כאחד ר"י הגלילי אומר שניהם לכהן דס"ל דאפילו בידי שמים אפשר לצמצם וחכמים ס"ל דא"א לצמצם ובעי התם לרבנן בידי אדם מאי ופשיט במסקנא דלרבנן אפילו בידי אדם א"א לצמצם מהא דתנן נמצא מכוון בין שתי עיירות רבי אליעזר אומר שתיהן מביאין וחכמים אומרים יביאו עגלה א' בשותפות ויתנו ודייק מאי קסברי רבנן אי קסברי אפשר לצמצם וקרובה אפי' קרובות ליתי תרתי אלא לאו ש"מ קסברי רבנן א"א לצמצם אפילו בידי אדם הכי איתא סוגיא דהתם והשתא מקשין התוס' דהכא לפי פירושו של הר"ר שמעון אפילו קסברי רבנן א"א לצמצם לא אתי שפיר דל"מ מודו רבנן לר"א דליביאו שתי עגלות משום דכל אחת תביא עגלה ממ"נ כו':

[בא"ד] ולפי' קמא א"ש וכו'. ר"ל דלפי' קמא של התוס' ס"ל דלמ"ד א"א לצמצם הוי פירושו דכל דבר שנחלק לעולם החלקים אינם שוים שא"א בעולם שיהיו שוין אלא שחלק אחד הוא גדול יותר ואין אנו יודעים איזה מהן הוא הגדול ואיזה מהן הקטן ולכך הקשו לעיל דאי ס"ל אמוראי דהכא דאי אפשר לצמצם היכי שרי הכא בשחט מחצה על מחצה ואפילו מאן דאסר לא אסר אלא משום דהכי אגמרי' למשה וכו' תיפוק ליה לאסור מספק שמא חלק לשחוט הוא המיעוט והנשאר הוא הרוב כיון דא"א לצמצם ונמצא שלא שחט אפילו חציו של סימן ולכך אתי נמי שפיר לרבנן גבי שתי עיירות דא"א לצמצם וא"א שיהיו שניהם שוות אלא האחת קרובה יותר ואין אנו יודעים איזה מהן ולכך ס"ל דמביאות עגלה אחת בשותפות ויתנו אבל לפי' הר"ר שמעון דמפרש דלמ"ד א"א לצמצם איכא ג' ספקות דשמא זה החלק הוא הקטן והנשאר הוא הגדול או אם הוא בהפך או שמא שניהם שוים ולכך פליגי כשלומה לנו שהוא מחצה על מחצה ומאן דשרא משום דאיכא תרתי להתירא חדא דאימא שחט רובא ואפי' הן שוין רחמנא אמר לא תשייר רובא ומאן דאסר משום דלדידיה איכא תרתי לאיסורא משום דאימא נשאר רובא קיים וכו' וא"כ גבי שתי עיירות נמי איכא תרתי שיביא כל אחת עגלה ממ"נ ותירצו התוס' וי"ל דלפי הר"ר שמעון נמי וכו' ר"ל דליכא התם תרתי לאיסורא וכו' כאשר מובן מעצמו כן נ"ל המשך לדברי התוס' בדבור זה ודברי ספר ח"ש אינם מובנים לי ולא ברירן ולא נהירין ולפי הנראה מדבריו לא עמד או לא ראה על תוכן שיטת הסוגיא דבכורות:

דף כט.

בגמ' הי בחולין והי בקדשים וכו'. מקשין מאי פריך דלמא אימא לך שאין לנו שום דקדוק הי מהן איירי בחולין והי בקדשים אלא אי לא תנא מתני' כ"א חדא רישא או סיפא הוה מוקמינן לה דוקא בחולין אבל בקדשים לא סגי ברובא או לאידך גיסא דהוה מוקמינן לה בקדשים אבל בחולין בפלגא סגי ונראה דגמרא דייק ממלתיה דרב הושעיא דע"כ יש לו איזה דקדוק ודיוק ברישא ובסיפא דמינה מוכיח שבבא זו איירי בחולין ובבא זו בקדשים דאל"כ למה לו לרב הושעיא תרי חילוקי סברא לצריכותא דקאמר אי אשמועינן בחולין התם הוא דסגי ברובא וכו' והדר קאמר ואי אשמועי' בקדשים וכו' אבל בחולין בפלגא סגי לא ה"ל למימר כ"א חדא סברא ונימא אי לא תנא אלא חדא בבא רישא או סיפא הוה מוקמינן לה בחולין דלאו לדם הוא צריך אבל בקדשים לא סגי ברובא או לאידך גיסא דהוה מוקמינן לה בקדשים אבל בחולין בפלגא סגי כיון דלא צריך לדם ומדקאמר אי אשמעינן חולין וכו' ואי אשמעינן קדשים כו' למוכח שפיר דבכל בבא לזו איירי בחולין וזו בקדשים ולכך פריך שפיר הי בחולין והי בקדשים כלומר איזה דיוק יש לו והאמוראי לא פליגי אלא מר אמר הדיוק של הרישא ומר אמר הדיוק של הסיפ' ותרווייהו דיוקי צריכי לכל חד וק"ל:

בתוס' ד"ה אבל בחולין דלאו לדם הוא צריך וכו' היינו סיפא דאיירי בקדשים. ר"ל דהוה מוקמינן לה אקדשי' וק"ל ולפי מה שכתבתי בגמרא אתי שפיר בפשיטות וק"ל:

דף כט:

ד"ה כגון ששחט סימן אחד בחוץ וכו' ונראה לפרש דאיירי בבהמה ופסולה לנקיט וכו'. ר"ל אע"ג דהשתא א"ש דיוקא הא שניהם בפנים כשרה כיון דבבהמה איירי אפ"ה פסולה לנקיט רב יוסף לאו דוקא וכו' דאי חיובא ליכא וכו':

בא"ד [וא"ת] ובסוף פרקין [וכו'] והשתא אכתי כיון דבבהמה נמי מיחייב בסימן אחד וכו'. מקשין לרש"י נמי תקשה אמאי נקט חטאת העוף ולא נקט עולת העוף או קרבן העוף סתמא ובחצי קנה פגום כיון דאפי' עולת העוף מיחייב בשחוטי חוץ בסימן אחד ונ"ל דלפרש"י א"ש משום דלא מחייב בעולת העוף בסימן אחד אלא משום שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ לכך נקט חטאת העוף גופיה ואתא למעוטי קרבן בהמה דלא אשכחן בה קרבן שהכשירו בסימן אחד אבל השתא דאפילו בבהמה מחייב בסימן אחד משום שחוטי חוץ א"כ לינקוט זבח סתם וק"ל:

דף ל.

בתוס' ד"ה השוחט בשנים או בג' מקומות וכו' וכי פריך משנים אוחזין בסכין ושוחטין לא מצי לשנויי דהתם כששחט כל אחד רוב והרי היא מפורעת למ"מ כשקרס האחד וכו'. יש לתמוה דלמה להו לתוס' לדוחק זה דמי הגיד לו דכששחט כל אחד רוב הוי שחיטה מפורעת דלעולם אימא לך דלעולם לא הוי מפורעת אלא כששוחט במקום אחד אבל כשיש שום חתך למעלה או למטה מבית השחיטה בין חתך קטן כגון מיעוט הסימן ובין גדול כגון בשיעור רוב הסימן בכל ענין לא הוי השחיטה מפורעת והשתא פריך שפיר משנים ששוחטין בסכין אחד וכו' וק"ל:

דף ל:

ד"ה החליד במיעוט סימנים מהו כו' וכן שהה במיעוט סימנים לקמן מפ' ר"ת במיעוט קמא. פירוש במיעוט קמא דושט ומבעיא לה אע"ג דמיטרפא בנקיבת הושט דלמא לא פסלה שהייה אלא במילי דמנבלה ביה כגון אחר רוב סימן או דלמא לא שנא כן כתב הרא"ש:

בא"ד והשתא לפירושו את"ל דכשר אף במיעוט קמא לא פסלה שהייה בעוף מן התורה. פי' משום דעל חצי סימן מקרי הכל מיעוט קמא ואז אין שהייה פוסל בו ומיד כששוחט מעט יותר נעשה רוב וכבר נגמרה השחיטה ואיתכשרא א"כ נאמר דשייך שהייה בכגון ששחט חציו של סימן בצמצום וכמ"ד לעיל מחצה על מחצה אינו כרוב וק"ל. ויתר לדברי התוס' בדבור זה עיין בדברי הרא"ש:

דף לא.

ברש"י ד"ה אבל הכא דלא מכוין אפי' לחתיכה וכו' והיא גופא אצטריכא לאשמועינן וכו' קמ"ל רבא כו' מדלא קתני הפיל סכין וכו'. לדברי רש"י תמוהים למה אמר דהיא גופא אצטריכא לאשמועינן הא תקשה לך דליתני דאפי' הפילה פסולה ולא אמינא דכל שכן נפלה מעצמה ועוד אם הוא באפשר לומר דהיא גופא אצטריכא ליה מאי קאמר בתר הכי קמ"ל רבא וכו' מדלא קתני הפיל סכין וכו' הא כבר קאמר דה"א דהיא גופא אצטריכא ליה ונראה דרש"י ס"ל דבין הא דבעינן כח גברא ובין הא דבעי' כונה לשחיטה למ"ד תרוייהו נפקא לן מקרא דוזבחת ואכלת כדמשמע לקמן בסוגיא דשמעתין מהא דקאמר בהא זכינהו רבי נתן לרבנן מי כתיב וחתכת וכו' ועיין באשר"י וגם ס"ל לרש"י דשפיר אשכחן דנפלה מעצמה ואפ"ה נתכוין לשחיטה כגון שהיה יושב ומצפה מתי תפול סכינו ותשחוט ולכך קאמר דאי לאו דאשמועינן רבא הוה אמינא דה"ה הפילה הוא פסולה משום דלא נתכוין והא דקתני נפלה היא גופא אצטריכא ליה דאפי' היכי דנתכוין לשחיטה כגון שהיה יושב ומצפה מתי תפול סכינו ותשחוט אפ"ה פסולה מטעם דבעינן כח גברא קמ"ל רבא דשפיר דייקינן נמי מינה הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא איכוין דאל"כ ליתני הפיל סכין פסולה מטעם דכתיב וזבחת ואכלת דמשמע דבעינן כונה לזביחה ולא אמינא דכ"ש נפלה דלא הוי השחיטה מכח אדם כלל דפסולה דלא מקרי וזבחת ואכלת אע"ג דאיכוין לשחיטה דסברא היא דיותר מקרי וזבחת ואכלת היכי דהשחיטה מכח גברא אע"ג דלא איכוין מהיכי דלא הוי השחיטה מכח גברא כלל אע"ג דאיכוין אלא ודאי ש"מ דהפילה הוא כשרה ויש לפרש גם כן לדברי רש"י קמ"ל רבא דהא נמי דייקינן מינה מדלא קתני הפיל סכין וכו' ר"ל

מלא קתני מתני' תרווייהו נפלה סכינו או הפילה הוא פסולה ש"מ דהפילה כשרה אבל פי' הראשון נראה לי עיקר:

שם בתוס' ד"ה והא אמרה רבא חדא זימנא כו' ועוד דאפי' אי תנן לה בהדיא במתניתין לא היה יכול להקשות. ר"ל לא היה יכול להקשות תנינא אי לאו הא דאמר רבא אמתניתין קמייתא ר' נתן היא וכו':

[בא"ד] דהא לא פריך [ארבא] למה ליה למילק וכו'. ר"ל תלע לכן הוא דהא השתא נמי דלא תנן לה במתני' בהדיא מ"מ תקשה לן נ"ל למיפרך והא אמרה רבא חדא זימנא כו' בלא ההיא דרבא קמייתא ה"ל למפרך למה לי' נרבא דהכא למילק ממתני' דהכא הא הפילה הוא כשרה הא תנינן לה במתני' דלעיל מדמכשרינן שחיטת חרש וכו' אלא ודאי אי לאו דאמר רבא לעיל אמתניתין דחרש שוטה וקטן ר' נתן היא לא היה מקשה כלום וכו' א"כ אפי' אי תנן לה הכא במתני' בהדיא לא היה יכול להקשות כלום בלא ההיא דרבא דלעיל ומ"מ ע"כ נריך אתה ג"כ לפירושו של רש"י משום דאל"כ תקשה לן הכי ה"ל למיפרך תנינא חדא זימנא דהא קתני לעיל לשחיטת חרש שוטה וקטן כשרה ואוקמה רבא כר' נתן ולפי ההיא אוקימתא למה ליה למתני' דהכא אלא ודאי משום הכי לא פריך הכי משום דלא קתני לה במתני' דהכא בהדיא והשתא נריכין אנו לפרש"י ולפי' התוס' דבלא פרש"י תקשה לן ה"ל למפרך תנינא חדא זימנא לפי ההיא אוקימתא דרבא דלעיל ומתני' דהכא למה לי כמו שכתבנו ובלא פי' התוס' תקשה לן דהכי ה"ל למפרך למה ליה נרבא למילק ממתניתין דהכא הא הפילה כשרה הא תנינא לה במתניתין דלעיל אבל לפי השני הפירושים ביחד של רש"י ותוס' יתיישב הכל שפיר דלא היה יכול למפרך כ"א בזה הלשון והא אמר רבא חדא זימנא וכו' וא"כ נ"ל הא דכתבו התוס' ועוד דאפי' אי תנן לה בהדיא וכו' אין כוונתם ועוד דאפי' בלא פרש"י כלל יתורץ הכל אלא ה"ל דלמפרש"י משמע דאי הוה תנן לה הכא בהדיא היה יכול למפרך תנינא חדא זימנא אפי' בלא מלתא דרבא דלעיל כלל דזה אינו דאפי' אי תנן לה וכו' אבל לעולם גם התוס' נריכין לפרש"י כמו שכתבנו וק"ל:

ד"ה ואי אשמועינן הפילה הך נריכותא לא הוה לומיא לאידך וכו'. ר"ל לא הוה דומיא לנריכותא הראשונה דקאמר אי אשמועינן התם משום דקא מכוין לשום חתיכה וכו' דאותה נריכותא קאי ארבא דאנטריך רבא למימר מלתיה תרי זימני אבל הך נריכותא קאי אמתניתין וא"כ לפי פי' התוספות הוי פירוש לנריכותא לגמרא הכי נריכי ר"ל דרבא אנטריך למימר מלתיה תרי זימני דאי אשמועינן הא דלעיל דאמר למתניתין דחש"ו אתיא כרבי נתן לשמעינן מיניה דאפי' זרק סכין לנינעה בכותל שחיטתו כשרה ה"א התם הוקא כשרה דקא מכוין מיהא לחתיכה בעלמא אבל הפילה אפי' רבי נתן מודה דשחיטתו פסולה משום דלא קא מכוין כלל לשום חתיכה קמ"ל רבא האי מימרא דהכא דדייק ממתניתין דאפי' הפילה כשרה ואתיא כרבי נתן ואי אשמועינן האי מימרא דהכא לחוד ה"א למתניתין דלעיל לשחיטת חש"ו למכווני לשחיטת בשר אתיא אפי' כרבנן דבכה"ג אפי' רבנן מודו קמ"ל רבא דלעיל דלא אתיא אלא כרבי נתן אבל רבנן ס"ל אפי' היכי דמכוין לחתיכת בשר שחיטתו פסולה עד שיכוין לחתיכת סימנים והא דאיפלגו רבנן ורבי נתן בזרק סכין ולא איפלגו בנתכוין לחתיכת בשר לאשמועינן דאפי' בנתכוין לחתיכת בשר פסלי רבנן להודיעך כחו דרבי נתן דאפי' בזרק סכין מכשיר דכח דהיתירא עדיף ולא אנטריך גמ' לפרש נריכותא זו השנייה אמלתי' דרבא דפשוט הוא והדר הוקשה לגמרא לפי מאי דדייק רבא ממתני' דהכא דאפי' הפילה כשרה א"כ קשיא על התנא דמתניתין דליתני למתניתין דהכא דשמעינן מינה דאפי' הפילה כשרה דלא מכוין כלל לשום חתיכה וכ"ש שחיטת חש"ו דמכווני לחתיכת בשר ול"ל לתנא למיתני מתני' דלעיל ומשני ואי אשמועינן הכא משום דאתיא מכח בן דעת וכו' אלא שי"ל עדיין כיון שיש לחלק בין זרק סכין לנועצה בכותל לשחיטת חש"ו א"כ תקשה לך מנ"ל נרבא דפסלי רבנן אפי' בשחיטת חש"ו דלמא דאה"נ דל"פ רבנן אר"נ אלא בזרק סכין דלא מכוין לחתיכת בשר אלא לחתיכת כותל אבל בשחיטת חש"ו דקא מכוונו לחתיכת בשר אימא דמודו רבנן דשחיטתן כשרה ונ"ל דרבא ס"ל דמאחר דרבנן ע"כ נריכים לחלק בין נתכוין לחתיכה ללא נתכוין משום מלגלי רחמנא דמתעסק בקדשים פסול מכלל דחולין לא בעו כוונה אלא דרבנן ס"ל דנהי דלא בעינן כוונה לזביחה לחתיכה בעינן כדלקמן ומנא להו לחלק הכי אלא ע"כ נריכים אנו לומר דמשמע להו לחלק הכי מדכתיב וזבחת ואכלת דמשמע להו לרבנן מהאי קרא דבעי' מקנת כוונה דהיינו שיכוין מיהא לחתיכה ולכך מסתבר ליה נרבא למימר דכיון דמחמת קרא דוזבחת מנריכי רבנן כוונה לחתיכה הסברא נותנת דר"ל דבעינן כוונה לחתיכת סימנים דהוו בתורת זביחה אלא שא"נ שיתכוין להתירה בזביחה זו כמו שפירשו התוס' אבל בנתכוין לחתיכת בשר לא סגי דאינו בתורת שחיטה דהא לא כתיב וחתכת אלא וזבחת ואעפ"כ קאמר לקמן בהאי זכינהו רבי נתן לרבנן מי כתיב וחתכת וזבחת כתיב וכו' משום דוזבחת לא משמע ליה דר"ל כוונת חתיכת דבר הנזבח דהיינו סימנים אלא כוונתו להתירה בזביחה וק"ל. ומפרש"י משמע דמלתה הפילה לזרק ותרווייהו מקרי לא נתכוין לחתיכה דהא כתב קמ"ל רבא דהא נמי דייקינן מינה מדלא קתני הפילה סכין או זרק סכין וכו' וא"כ לא יתיישב הנריכותא לפירושו באופן זה שכתבנו אלא נ"ל דה"ק אי אשמועינן התם ולא אשמועינן דיוקא דמתניתין דהכא ה"א משום דקא מכוין לשום חתיכה אבל הכא וכן בזרק סכין לא ולא הוה מוקמינן למתניתין דשחיטת חש"ו כרבי נתן אלא כרבנן ולא היינו מודים לדברי רבא דלעיל דמוקי מתניתין כרבי נתן לכך אנטריך רבא לדייק ממתניתין דהכא הא הפילה כשרה והשתא מוכרחים אנו לומר על כרחנו דתנא דמתניתין סבירא ליה כרבי נתן ואי אשמועינן רבא הך דהכא ולא ההיא דלעיל ה"א דאע"ג דתנא דמתניתין ס"ל כרבי נתן מלמכשיר הכא בהפיל סכין מ"מ האי דינא דמתניתין דלעיל דקתני לשחיטת חרש שוטה וקטן כשרה אתי ככ"ע אפילו כרבנן כיון דנתכוין לחתיכה קמ"ל ההיא דלעיל דלא אתיא אלא כרבי נתן אבל לרבנן אע"ג דנתכוין לחתיכה כיון דלא נתכוין לחתיכת הסימנין פסולה והנריכותא השנייה לא קאי ארבא אלא אתנא דמתניתין כמו שפירשתי ע"ד התוספת:

ד"ה עון כרת התרת איפכא הוה ליה למימר וכו'. ר"ל דהא בודאי אין כוונתו של רבא שיסבור רב בשניהם להיתר דהא פשיטא דבעינן כוונה בשחיטה אלא ר"ל שיסבור שניהם לאיסור א"כ הל"ל איפכא עון מיתה אסרת עון כרת מיבעיא וכו':

בא"ד וי"ל משום דנקט מעיקרא טהורה לביתה וכו'. ר"ל דאע"ג קאמר הכי הוי כאילו אמר עון כרת התרת עון מיתה מיבעי' אלא מאי אית לך למימר דע"כ נ"ל כן משום דפשיטא דתרומה בעי כוונה א"כ נימא איפכא כיון דעון מיתה אסרת עון כרת מיבעי' ותיאסר ג"כ לבעלה ועיקר כוונתו של רבא על החלוקה השניה ר"ל שתיאסר ג"כ לבעלה רק שהתחיל בחלוקה הראשונה ואמר עון כרת התרת וכו' משום דרב נקט במלתיה מעיקרא טהורה לביתה:

בא"ד אי נמי נאנסה עדיף וכו'. ר"ל דלעולם אימא לך דרבא ר"ל שניהם להיתר ונאנסה עדיף מטבל לחולין וכו' והא דקאמר עון כרת התרת דלפי זה למה לו ק"ו היינו משום דמכח ק"ו זה הוכיח רבא סברא זו מדברי רב דנאנסה חשיב טפי כוונה מטבל לחולין וכו' משום דרבא ס"ל דאף בחולין נריך כוונה כדמשמע בשמעתין לקמן והיה סבר דגם רב ס"ל כן וא"כ מדאמר רב טהורה לביתה א"כ ש"מ דנאנסה חשיב ליה כוונה ולכך קאמר עון כרת התרת וכו' ר"ל כיון דחשוב כוונה לעון כרת כ"ש לעון מיתה והשיב לו רב נחמן דלעולם נאנסה לא מקרי כוונה ולכך קאמר רב דאסורה לאכול בתרומה והא דקאמר טהורה לביתה משום דס"ל דלחולין לא בעי כוונה ודו"ק:

דף לא:

בגמ' מי כתיב וחתכת וזבחת וכו'. ר"ל וזבחת כתיב דמשמע כוונת זביחה ואם כן כיון דע"כ מדגלי רחמנא גבי קדשים דמתעסק פסול נריך אתה לדחוק להוניא קרא דוזבחת ממשמעותיה ולפרש דר"ל דבעי כוונת חתיכה מיהא אע"ג דלא כתיב וחתכת אלא וזבחת א"כ נוניאנו לגמרי ואפי' כוונת חתיכה לא ליבעי והא דכתיב וזבחת היינו למילף מיניה דבעינן כח גברא דהוי כאילו כתיב ועשית כמו שכתב הרשב"י דאין סברא להוניא הקרא ממשמעותיה במקנת אלא אי לא בעי' נהוניאו ממשמעותו ובעינן כוונה לחתיכה לזביחה נמי ליבעי ואי לא בעינן כוונה לזביחה משום דע"כ נריך אתה להוניאו ממשמעותיה כדלעיל א"כ לחתיכה נמי לא ליבעי וק"ל:

בתוס' ד"ה גזרה משום חרדלית וכו' ובחגס פי' כן דאפי' יש כמה שאין כו'. והא דקי"ל דהנינוק והקטפרס אינו חיבור לא לענין שאסור לטבול בניצוק וקטפרס אתמר דבלא טעם שאינו חיבור אסור לטבול בו אלא לענין חיבור שני מקומות וניצוק וקטפרס ביניהם אתמר שאין אותו ניצוק וקטפרס מחברם וליתר ליני חיבור שני דברים ע"י ניצוק כגון לענין המערה יין לכלי שיש בו יין נסך ולשאר ליינין:

ד"ה דתנן מטבילין בראשין כו' מה נריך לאשמועינן תרי זמני. ר"ל למה לי דהיא דגל שנתלש הא כבר שמעינן מההיא דתנן מטבילין בראשין וכו' דבראשין מותר לטבול ובכיפין אסור ולא גזרינן ראשין אטו כיפין דהא קתני מטבילין בראשין:

בא"ד ושמא דהיא למטבילין בראשין איירי מדאורייתא וכו'. רנו לומר אבל מדרבנן ה"א לאסור לטבול אפי' בראשין משום גזירה אטו כיפין להכי תני ההיא דגל שנתלש לאשמועינן דאפילו מדרבנן מטבילין בראשין ולא גזרינן:

ד"ה ופירות ה"ה בכי יותן וכו' והא דאמר בפ"ק דפסחים וכו' חד בתלושין וחד במחוברין. פי' כשהמים מחוברין בקרקע ר"ל בעודן בנהר ותלושין היינו כשנשאבו והן בתוך הכלי א"כ משמע דבעודן הפירות במים דמחוברים בקרקע מתכשרים היינו כשנפלו וכו' רנה לומר דמתכשרין לאחר שהעלם ואעפ"כ קרויים מחוברים כיון שנדבקו המים בפירות בשעה שהיו מחוברים בנהר:

ד"ה הוא סבר ליחוי קא מלחי ליה וכו' והלא כבר דקדק זה מן המשנה דקתני יהיו טהורות. ר"ל וא"כ ש"מ דלחולין לא בעי כוונה וא"כ על כרחינו נריכים אנו לפרש הא דקתני טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל היינו כאילו לא טבל למעשר אבל טבל לחולין:

בא"ד ואכתי תקשה ליה משנה דמסכת מכשירין. ר"ל ההיא דקתני יהיו טהורות אם כן שמעינן בהדיא מאותה סתם דלטבילת חולין לא בעי כוונה ור"י ס"ל הלכה כסתם משנה וא"כ תקשה לר"י מטבילה אטבילה אלא טבילת ידים שאני:

ד"ה נהי דלא בעינן כוונה לזביחה פירוש להתירה בזביחה וכו'. נתבאר לעיל בדברינו:

דף לב.

ד"ה כלי ביקור טבח חכם ובסכין הראוייה לאותה הבהמה וכו'. ר"ל דאל"כ הדר תקשה לך נתת דבריך לשיעורין דפעמים הוי הסכין ארוך ופעמים קנר:

ד"ה ורמינהו וכו' וחייב אף משום טריפות וכו'. ר"ל וא"כ שייך שפיר למיתני אלו טריפות דהוו נבלה:

בא"ד והא דאמר בפ' חטאת העוף וכו' לא משום דלא שייכא ביה שחיטה וכו'. ר"ל אין הפירוש דלא שייך ביה איסור טריפה משום דלא שייכא ביה שחיטה ואפילו כי שחיט ליה הוי כאילו מת מעצמו והוי נבילה הלכך אפי' היכי דנולד ביה איסור טריפות מקודם כי אתי איסור נבילה פקע מיניה איסור טריפות משא"כ בעוף טהור דשייך ביה שחיטה וכי שחיט ליה לא פקע מיניה איסור טריפות ולפי פי' זה מוכח בהדיא דכי אתי איסור נבילה פקע מיניה איסור טריפות אבל אין הפי' כן אלא פירושו שאין במינו טריפה נחולא דהא אפי' כי נשחט נקי ג"כ משום נבילה אבל לעולם כי אתי איסור נבילה לא פקע מיניה איסור טריפות:

בא"ד דלקי אף משום טריפות. ר"ל דלקי משום איסור בשר מן החי וגם משום איסור טריפות:

בא"ד כל שאין כמוה חיה וכו'. משמע דר"ל כל שאין בהמה אחרת שיש לה מכה כזו יכולה לחיות ולא קתני שהבהמה הזו בעצמה לא תהא יכולה לחיות אלא ולאו איירי שהבהמה זו כבר נשחטה:

דף לב:

בגמ' רבי שמעון בן לקיש אמר כאן ששחט במקום חתך וכו'. נראה דהכי פירושו דכששחט במקום שכבר נפסק סימן אחד אם כן אינו שוחט כי אם סימן השני לבד ובשחיטת סימן אחד אין יכול להוציאה מידי נבילה דאין קרויה שחיטה והוי כאילו נפסלה בשחיטה ולכך הויא נבילה אבל כששחט שלא במקום חתך אלא למטה ממנו במקום ששני הסימנים שלימים ושחט שניהם כיון ששחט שני הסימנים מקרי שחיטה הגונה ומוציאה בה מידי נבלה ואף ע"פ שכבר נפסק סימן אחד קודם שחיטה כיון דבמקום שחיטה שחט שני סימנים לא מקרי נבילה אלא טריפה דלא מקרי נפסלת בשחיטה אלא לדבר אחר גרם לה והשתא לפי זה פריך שפיר ומי אמר רבי שמעון ב"ל הכי וכו' דכיון דכבר נפסק סימן אחד כמאן דמנחה בליקולא דמיא וא"כ מה מועיל במה ששוחט אותו הסימן למטה כיון שכבר נפסק למעלה וא"כ אפילו כששחט שלא במקום חתך לא שחט כ"א סימן אחד ואי ס"ל לתנא דמתניתין דבסימן אחד אין מוציאה מידי נבילה כי נמי שחט שלא במקום חתך נמי אין מוציאה מידי נבילה והשתא אין מקום לקושיא שמקשין העולם אהא דפריך ומי אמר רשב"ל הכי וכו' דבלא זה היה לו להקשות אמימרא דר"ל כיון דאמר כמאן למנחא בליקולא דמיא וא"כ היאך קתני במתני' דהויא טרפה והא אין סימן א' מוציא מידי נבלה דאין זה קושיא כלל דבלא זה הוה סבירא לן דמתני' דאלו טרפות ס"ל דאפי' בשחיטת סימן א' מוציא מידי נבילה אבל השתא דרמינן מתני' דאלו טרפות אמתניתין דהכא ואתא רשב"ל לשנויי לתרווייהו ס"ל דאין מוציאה מידי נבילה כ"א בשחיטת שני סימנים ומתני' דהכא איירי כגון ששחט במקום חתך ולכך הויא נבלה כיון שלא שחט כ"א סימן א' ומתני' דאלו טרפות איירי ששחט שלא במקום חתך דמיקרי שחט ב' סימנים ולכך פריך דזה אינו דכיון דאמר ר"ל גבי ניקבה הריאה כמאן למנחא בליקולא א"כ ה"ה הכא נמי וא"כ אפילו כששחט שלא במקום חתך לא מיקרי שחט שני סימנים וק"ל:

בתוס' ל"ה וליחשב נמי לחזקיה וכו' על וי"ל דאינה נבלה אלא א"כ נפסק נמי חוט השדרה והא תני לה כו'. ר"ל דמתני' תנא אלו אסורות באכילה ויש מהן שאיסור שלהן הוי מטעם דהוי טריפה ויש מהן שהאיסור שלהן דהוי מיד נבילה ובפסיקת חוט השדרה איכא תרוייהו טרפה ונבילה דהיינו שבנפסק חוט השדרה לחוד נאסרת מיד באכילה ואם נשברה נמי מפרקת ורוב בשר עמה הויא נמי נבילה דהיינו לזעירא ולכך לא הוה יכול התנא למיתני נשברה מפרקת ורוב בשר עמה אסורה באכילה דהא כבר תני דבנפסק חוט השדרה לחוד נאסרה באכילה והיינו נמי דמקשו התוספות בתר הכי וא"ת אמאי פריך וליחשב דר"א והא בהמה שנחתכה רגליה וכו' ר"ל דבנחתכו רגליה לחוד מתסרא באכילה אלא שאין נעשית נבלה עד שניטל ג"כ הבשר ונראה החלל וכבר תנא במתני' בזה הכלל דבנחתך הארכובה לחוד נאסרה ומה היה לו למיתני עוד נטלה הירך וכו' ותירץ דלמעלה רחוק מצומת הגידין אינה נאסרת בחתיכת העצם לבד עד שינטל חללה ואז הויא מיד נבילה וא"כ פריך שפיר דהוי ליה לתנא למיחשבה:

בא"ד ומיהו בפ"ק פירש הקונטרס ניטל הירך וכו'. ר"ל דאפי' בשבירת העצם לחוד אע"פ שעדיין עור ובשר חופין המכה שלא נראה החלל ס"ל לרש"י דטרפה אלא שאין נעשה נבלה עד שינטל חללה וא"כ לדידיה אינה מתורץ קושיא דלעיל דמאי פריך גמרא וליחשבה לרבי אליעזר וק"ל והא דכתבו התוספות לעיל אבל מחזקיה פריך שפיר וכו' על א"נ שעשאה גיסטרא למטה מבין הפרסות דלא מיטרפא בפסיקת חוט השדרה ר"ל אלא שע"י גיסטרא נאסר מטעם דהויא מיד נבילה ולכך פריך שפיר לליחשביה:

ד"ה והדר ביה רבי זירא וכו' ונראה לדעת הקונטרס שאין צ"ל דרבי זירא פליג אר"ל. ר"ל דלכך פירש הקונטרס בעיא דרבי זירא ניקבו בין סימן לסימן היינו בין קנה לוושט אבל אם כבר נשחט הוושט וא"כ ניקבו בני מעים פשיטא ליה דאפי' באכילה מותרת מטעם דכיון דכבר נשחט הוושט בני מעים במאן דמנחי בליקולא דמיין כדי שלא נצטרך לומר דפליג רבי זירא אר"ל:

בא"ד והכי פירושא מלמקשה נרבא וכו' ש"מ דסבר רבי זירא אין טריפות לאחר חיות. ר"ל כיון דכבר נשחט סימן אחר ותו אין לבהמה כ"א חצי חיות לא שייך בה עוד טריפות אפי' בבני מעים התלוים בסימן השני שעדיין לא נשחט וא"כ לא שייך למיבעי ניקבו בני מעים וכו' ובתחלה הוה בעי ניקבו בני מעים בין סימן לסימן ר"ל שכבר נשחט הוושט אלא שעדיין לא נשחט הקנה ואפי' הכי הוה ס"ל דבאכילה אסורה ולא כרשב"ל אבל השתא חזינן מלמקשה ליה נרבא מה לי בריאה מ"ל בבני מעים ש"מ דהדר ביה מההיא בעיא ומשני לעולם לא הדר וכו' וא"כ לפי מאי דמסיק ר"ז לא פליג אר"ל ואפי' היכי דשחט הקנה וניקבה הריאה או ששחט הושט וניקבו בני מעים ס"ל נרבי זירא דטריפה ועיין בטור י"ל סימן כ"ו:

ד"ה ואמרי' לאו היינו דבעי אילפא וכו' משום דרבי זירא סתם דבריו וכו'. ר"ל ולא היינו יודעים לענין מאי דבעי ר"ז לכך הוצרך להביא ואמרינן עלה לאו היינו דבעי אילפא וכו' דמינה שמעינן דלענין לטהרה מידי נבלה הוי בעי ותי' זה שייך ג"כ לפרש"י:

דף לג.

בגמ' ואין מזמנין עובד כוכבים על בני מעים וכו' עובד כוכבים דבנחירה סגי להו וכו' הני כאבר מן החי דמו. פירוש כיון דהוו כמאן דמנחי בליקולא מיד אחר שחיטת הסימנים הוי כאילו הוציאו הבני מעים מן. הבהמה בעודה מפרכסת והוי כמו חותך חתיכת בשר מן הבהמה קודם שתצא נפשה דהוי אבר מן החי לבני נח ויש מקשין א"כ ריאה נמי היאך שריא לישראל דהרי מיד אחר ששחט הקנה הוי לרשב"ל כמנחא בליקולא קודם ששחט סימן השני והוי כאילו חתך מן הבהמה חתיכת בשר קודם גמר שחיטת סימן הב' דהרי אבר מן החי בלי ספק וי"ל דכיון דמיד אחר שחיטת הקנה כלה חיותה דריאה לא מקרי עוד בשר מן החי וק"ל:

ברש"י ל"ה ומי כו' ופשיט התם אף אם מצטרף סימן שני לסימן ראשון להתיר שאיי העובר באכילה וכו'. ר"ל אם איתא דאמרינן דמטעם שיש שום חילוק בין הסימנים אין מצטרפין א"כ לא יצטרף ג"כ סימן ב' לסימן א' להתיר שאר העובר באכילה אלא ודאי לא חיישינן להא במה שהן חלוקים הלכך לענין לטהר מידי נבילה ג"כ מצטרפין וא"כ לענין ניקבו בני מעים נמי תפשוט למצטרף וכו' ולפירוש זה יתורץ מה שמקשין והיאך נפשוט מלאילפא בעיא דניקבו בני מעים דשאני התם בההיא דהוציא עובר ידו דהואיל ומצטרף סימן שני לסימן א' להתיר שאר העובר באכילה מצטרפין ג"כ לטהר אותו אבר מידי נבילה דלפי מה שפרשנו אין מקום לקושיא זו וק"ל:

ד"ה מדר"ל כו' ש"מ אין מזמנין עובד כוכבים על בני מעים משום ריאה כו'. צ"ל דלאו לוקא נקט רש"י ריאה דהא נפי' אף על שאר בני מעים אין מזמנין אותו דמיד ששחט הוושט גם שאר בני מעים הוו כמנחי בליקולא והבהמה עדיין לא מתה והוי כאילו הוציאו הבני מעים מהבהמה בעודה מפרכסת ואפשר דרש"י מלתא דפסיקא נקיט דריאה הוי ודאי כאלו הוציאוה קודם שמתה דשום בהמה אינה מתה בשחיטת הקנה לחוד אבל שאר בני מעים התלוין בוושט לא פסיקא ליה כל כך דלפעמים הבהמה מתה אחר גמר שחיטת שני הסימנים ותו לא הוי אבר מן החי אפי' לגבי עובדי כוכבים [וצ"ע]:

בתוס' ל"ה מולחו יפה וכו' א"נ משום דאיירי בבשר בית השחיטה. ר"ל וסתם בית השחיטה מלוכלך הרבה בדם ואין ראוי לאוכלו כך בלתי הדחה ולכך לא הוצרך להזכיר ההדחה:

בא"ד אי נמי בצלי איירי. ר"ל ולצלי לא בעי הדחה קמייתא אפי' היכי דבעי למליחה כגון הכא דצריך מליחה משום דנחתך קודם שתצא נפשה וי"ל ג"כ כוונת התוספות דלעולם לצלי נמי היכי דרוצה למולחו בעי ג"כ הדחה קמייתא והא דלא אידכר הדחה קמייתא משום דאיירי בחללי בי טבחי וכו' וכמו שתירצו בתירוצים הראשונים ולא באו עתה לחדש בתירוץ זה אלא שלפי תירוצים הראשונים איירי לוקא בקדרה ולא לצלי משום דלצלי לא בעי מליחה ולכך קאמר אי נמי לצלי איירי ליש לאוקמי ג"כ דאיירי לצלי ואע"ג דלצלי לא בעי מליחה שאני הכא וכו' וק"ל ועיין בהגהות שערי דורא שער ג':

ד"ה אחד עובד כוכבים ואחד ישראל וכו' ואע"ג דאמר התם אפילו ששבת בשני וכו'. ר"ל אפי' שבת העובד כוכבים בשני בשבת שלא לשם מצות שבת:

בא"ד ואע"ג דבן נח נהרג על העוברים. פירוש אם המית עובר במעי אשה ועיין שם בסנהדרין דף נ"ז:

ד"ה השוחט בהמה חיה ועוף וכו' וי"ל דכל דם הנשפך וכו'. ר"ל והכי פי' הגמ' דשמעתין דם הנשפך וכו' ר"ל שאינו מתקבל בכלי הן דם בהמה הן דם חיה דינו כמים לכל מילי דם שאינו נשפך ר"ל אלא מתקבל בכלי כמו דם קדשים אין דינו כמים והשתא גם דם חיה הוי בכלל דם שנשפך אלא שלענין כיסוי גלי רחמנא בהדיא דבעי כיסוי והא דאמר בפרק כיסוי הדם דלא אמרינן בהמה בכלל היה לענין כיסוי משום דכתיב על הארץ תשפכנו כמים אין ר"ל דפירוש דהאי קרא לא איירי כ"א בבהמה אלא ר"ל כיון דכתי' לכל דם שנשפך ר"ל שאינו מתקבל בכלי דינו כמים לכל מילי בין לענין הכשר בין לענין כיסוי ולא גלי לן קרא בהדיא דבעי כיסוי כ"א גבי חיה ועוף הלכך דם בהמה לא בעי כיסוי דאתקיש למים ולא מוציאין מהיקשא דקרא דעל הארץ תשפכנו כמים כ"א דם חיה ועוף דהיכי דגלי גלי:

ד"ה דם שאינו נשפך כמים וכו' והרי דם דכתב רחמנא וכו'. נרבי אבהו פריך התם דאמר כל מקום דכתב רחמנא לא תאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע:

בא"ד ונמכרים לגננים לזבל וכו'. מפרש התם דהיינו לאחר פליון מאיסור הקדש ומ"מ פריך לניאסר בהנאה מטעם איסור דם:

דף לג:

בתוס' ל"ה והא נגיעה היא וכו' וא"ת ואפי' אם היה תנן וכו' אמאי לא יאכל וכו'. לדברי התוספות תמוהים דאי ס"ל דאין נחלק בין אכילה לנגיעה א"כ מאי פריך דלמא ע"כ לא פליגי רבנן עליה דרבי מאיר אלא באכילת מעשר וכו' נימא נמי דאם איתא דבנגיעה שרי אמאי לא יאכל אלא ע"כ צ"ל דגמרא פשיטא לה ליש לחלק בין אכילה לנגיעה ואפי' היכי דנגיעה שרי באכילה אסור וא"כ מאי מקשו התוספות וי"ל בדוחק דהתוספות ס"ל דפשיטא היא דבמעשר ובקדשים ודאי יש לחלק בין נגיעה לאכילה שהרי באכילת טומאה יש איסור מיתה וכרת מה שאין כן בנגיעה אבל מתניתין דאיירי בחולין ס"ל לתוס' השתא דאין לחלק בין נגיעה לאכילה דאי בנגיעה שרי אמאי לא יאכל כיון דאין גופיה טמא וכו' ודו"ק:

ד"ה האוכל אוכל ראשון וכו' בשני סגי. ר"ל דאפי' אם אין גוזרים על האוכל ראשון שלא יהא אלא שני לא אתי לאכול אוכלין טמאים ולמשתי בתר הכי משקין של תרומה שיודע הוא דכשהוא שני שהוא פוסל התרומה:

בא"ד וי"ל דר"א משוה מלותיו וכו'. ר"ל משום דע"כ כשהוא אוכל אוכל שני היו מוכרחים לגזור עליו שיהיה ג"כ שני כמו המאכל משום האי גזרה גופה כדי שלא יבא לשקול משקין לתרומה בפומיה דאם לא היה אלא שלישי לא היה פורש עצמו מן התרומה שהרי אין שני עושה שלישי בתרומה ולכך היו מוכרחים לעשות האוכל כמאכל ולכך גבי אוכל ראשון נמי עשו אוכל כמאכל:

דף לד.

בד"ה ל"ה אף אני כו' אלא באוכל של תרומה וכו' ומדקאמר רבה בר בר חנא לאותביה ר"א לרבי יהושע וכו' ש"מ הא דקתני במלתיה דר"י וכו'. ר"ל דאם היה פירושו שלא בא כ"א ליתן טעם לדבריו שאמר שאוכל שלישי שני ולומר שזה יתכן בחולין שנעשו על טהרת תרומה ומפני שטהרות של תרומה טמאה היא אבל קודש לא"כ כיון שכבר מפורש טעמו של ר"י בדבריו לעיל מאי מותיב ליה ר"א שלישי שני למה וא"ל שמה שאמר ר"י במלתיה בחולין שנעשו על ט"ת הוי פירושו לא מיבעיא חולין שנעשו על טהרת קדש אלא אפי' על טהרת תרומה כמו שפירש עולא דהשתא שפיר מותיב ליה ר"א שלישי שני למה דא"כ לא יתיישב מה שהשיב לו ר"י אף אני לא אמרתי וכו' דמשמע שר"ל אף אני כשאני אמרתי נעיל רמזתי בדברי שאין דברי אמוראים אלא לוקא בחולין שנעשו על טהרת תרומה ואי הוי דלא מיבעיא קאמר אינו מרומז בכלל בדבריו דלוקא בחולין שנעשו על טהרת תרומה קאמר דהא אדרבה דלא מיבעיא קאמר אלא ודאי דרבה בב"ח ס"ל דהא דקתני במלתיה דר"י בחולין שנעשו על טהרת תרומה הוי פירושו באיזה חולין תמצא שלישי בחולין שנעשו על טהרת תרומה לוקא ולכך מותיב ליה שפיר ר"א והוא השיב לו אף אני לא אמרתי וכו' שהרי אמרתי שאין לדברי אמורים אלא בחולין שנעשו על טהרת תרומה לוקא ודו"ק נ"ל:

בתוס' ל"ה מאן חבריא וכו' והגמרא הוא דמסיים ולא כרבי יהושע. ר"ל וזו היא סברת רבה בב"ח ולכך קאמר עולא בתר הכי חבריא אמרין וכו' ר"ל דאינהו מפרשים לדברי רבי אלעזר ארבי יהושע דשני נעיל למתניתין איירי בחולין שנעשו על טהרת הקדש דר"ל דלא כרבי יהושע ואנא אמינא דאין כוונת ר"א כן אלא שכוונתו למתניתין אתיא אף כר"י:

ד"ה ואוכל על דאכיל חצי פרס וכו'. עיין בפ"ק דשבת דף י"ל בתוס' ל"ה זימנין דאכל אוכלין טמאים וכו' ושם מבואר בתוספות דשני גזירות גזרו מתחלה גזרו על אכילת פרס של אוכלי טמאים שתפסול הגויה ואח"כ גזרו בי"ח דבר שאפי' באוכל כביצה אוכלין טמאים יפסול התרומה וקדשים עיין שם:

דף לד:

ברש"י ל"ה הראשון שבחולין טמא ומטמא תרומה וכו' הב' שבחולין פוסל את התרומה. כל זה פרש"י נלשון ב' דלקמן דאיירי בחולין גרידא אבל נלשון ראשון דאיירי בחולין שנעשו על טהרת תרומה לא אצטריך לזה דנוכל לפרש דראשון עושה שני באותן חולין בעצמן וכן השני פוסל הג' וכלל העולה מתרי לשונות דפרש"י דללשון ראשון שאיירי בחולין שנעשו על טהרת תרומה איירי שכבר נגע השלישי בשני ונפסל קודם שנלמע בו התרומה ולכך ליכא לפרושי קושית הגמרא דפריך ספינן ליה וכו' אלא בזה האופן ר"ל כיון דבאכילת השלישי נפסל גופו מלאכול תרומה היאך מותר לאכול התרומה המלומעת בתוכו ומשני דליכא כזית בכדי אכילת פרס ולכך מותר לאכול אע"ג שנפסל גופו והקשה על זה רש"י דמ"מ אינו מתורץ היאך ספינן ליה האי שלישי שנפסל הואיל ופוסל את גופו דאינו מתורץ זה לפי התירוץ וללשון שני איירי בחולין גרידא שלא נעשו על טהרת תרומה אלא הואיל ונלמע בתוך אותו השלישי תרומה קודם שנגע בשני ע"כ בטהרת תרומה בעי למיכליה ולכך נעשה שלישי ופריך אי אמרת שלישי פוסל גופו לתרומה היאך ספינן ליה נהאי כהן מידי לפוסל גופו ומשני דליכא ביה אכילת פרס הלכך לא נעשה על טהרת תרומה כלל והוו חולין גרידא ולא נעשה כלל שלישי ולא קרי ליה שלישי אלא משום דהוי מגע שני כמו שפירשו התוספות אלא שלפי לשון זה הקשו התוספות דלפי ס"ל דמקשה דאית ביה כזית בכדי אכילת פרס א"כ בלא מלתיה דעולא תקשה ליה דהיאך נאכל דהא תרומה טמאה קאכיל דכיון שהיתה התרומה מלומעת בו קודם שנגעה בשני א"כ כשנגעה בשני נטמאת התרומה שבתוכו ולכך פירשו דלעולם בחולין גרידא איירי ולא נתערבה בו תרומה על אחר הנגיעה ואעפ"כ נעשה שלישי כיון שהיה בלעתו נערב בו תרומה צריך לשמרו על טהרת תרומה והוו חולין שנעשו על טהרת תרומה ולכך אית בהו שלישי:

דף לה:

בגמ' מאי לאו הא דם שחיטה מכשיר. ר"ל דאל"כ ליתני סתמא ר"ש אומר דם אינו מכשיר:

בתוס' ל"ה דם המת אינו מכשיר וכו' והכי איתא התם אלו מטמאין ומכשירין וכו' ורביעית דם מן המת ודם הנלה וכו' כצ"ל:

דף לו:

תד"ה אלא שאין מכשירין המ"ל לאתכשר במים מחוברים וכו'. ר"ל שנפל הבשר באמת המים שבעזרה המחוברים בקרקע ולא היה צריך לשנויא למשני כגון שהיתה לו פרה של שלמים וכו' שבאו עליה המים המחוברים שבנהר בעודה חיה:

ד"ה וכי תימא תירגמא אדם וכו' עיקר דיוקא לאו מדקתני משקי ביו"ד וכו' כצ"ל:

ד"ה ועדיין משקה טופח וכו' דלא משמע הכי מדנקט והעבירה בנהר וכו'. ר"ל דמשמע דבעי דוקא שיתכשר במים המחוברים שבנהר דאל"כ ל"ל דשני בכה"ג:

ד"ה עצים ולבונה וכו' וא"ת ומשקה בית מטבחיא אמאי דכן כצ"ל. ור"ל משקים של מזבח:

דף לז.

בגמ' לאחר מיתה הוא דקרייה רחמנא נבלה מחיים לא איקרי נבלה כצ"ל:

[שם] חלב נבלה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו כצ"ל:

בתוס' ד"ה השתא מחיים וכו' כגון שעשאה גיסטרא וכו' אבל א"ל דאפלו אפשר לנבלה וכו' וא"ת אמאי דפריסית וכו' דרחמנא אמרה וזבחת וכו' כצ"ל:

בא"ד דאע"ג דאסר רחמנא טריפה אפילו הכי אצטריך לאסור נבלה וכו'. כל זה הוא מל' הקושיא דתוס' וכן הא דקאמר אלא פשיטא דאין זה ק"ו וכו' דחל מחיים וכו' כל זה הוא ל' הקושיא ואע"ג דלקמן בדף זה ע"ב כתבו התוס' דאי מסוכנת אסורה גם איסור דנבלה מתחיל מחיים ולא שייך למפרך מה לטריפה שכן מחיים היינו כדאתית למילף נבילה מטרפה אבל אי אתית למילף נבלה ממסוכנת גופא שייך שפיר למיפרך מה למסוכנת דחל מחיים וק"ל והא דקאמרו התוס' הכי בלשון הקושיא לעיל דאע"ג דאסר רחמנא טרפה אפי הכי אצטריך לאסור נבילה משום דטרפה מיחסרא היו יכולין לסתור זה מטעם דנבלה נמי כיון דמת אין לך חסרון גדול מזה כמו שהקשו התוס' לקמן ע"ב אלא דבלאו הכי דחי לה שפיר:

דף לז:

ברש"י ד"ה מכלל דמסוכנת לאו טרפה וכו' אלא משום חסרון כדמצרכינן לתרווייהו בזבחים וכו'. יש לתמוה אדברי רש"י הללו דהא שם בזבחים בדף ע' לא מצריך להו הכי אלא הכי איתא התם אי אשמועינן נבלה משום דמטמאה אבל טרפה לא ואי אשמועינן טרפה משום דאסירא מחיים אבל נבלה לא וכן משמע בתוס' הכא והתם ודוחק לומר שהיה לו לרש"י גירסא אחרת שם בגמרא וצ"ל דרש"י מפרש דהא דקאמר התם דאסירא מחיים פי' לאסור מחיים משום דמחסרא אבל מחיים עצמו אינו חומרא אדרבה קולא הוא כדקאמר הכא בשמעתין ואנא אמינא ומה מחיים אתי איסור טרפה וכו' והתוס' שם הקשו קושיא זו דהכא בשמעתין משמע דמחיים קולא היא ולא תירצו כלום רק כתבו שם פרש"י ואפשר שנתכוונו למה שכתבנו וק"ל:

דף לח:

בגמ' מאי קמ"ל וכו' בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה וכו' כצ"ל:

בתוס' ד"ה גועה או הטילה ריעי וכו' אפי' לרשב"ג דמחמיר וכו' כצ"ל:

דף לט.

בתוס' ד"ה ר"ל וכו' דלמא ממליך ולא זריק וכו' כדאמרינן בפ' ד' מיתות דמסית שאמר אלך ואעבוד וכו' כצ"ל:

ד"ה פנים קשיא לר"ש וכו' כדאמרינן בפ' קמא דזבחים גבי הא דתנן שהזבח נפסל וכו' אם אמר הריני שוחט על מנת לזרוק לשם פלוני דפסול כדאמרינן בפ"ק דזבחים כצ"ל והוא שם דף י"ג:

דף לט:

ד"ה כי לא אתי ניליה אמאי אצווח וכו' דהאי טעמא כו' לא שייך התם ואיכא טעמא אחרינא וכו'. הוצרך לומר ואיכא טעמא אחרינא התם וכו' דאל"כ מאי קא מבעי ליה התם פשיטא כיון דלא שייך התם האי טעמא דהכא כי לא אתי ניליה וכו' א"כ פשיטא דלכ"ע מדשתיק מעיקרא שתיקתו הודאה היא לכך קאמר ואיכא טעמא אחרינא התם וכו' ולכך בעי התם אי אמרינן דלההוא טעמא אפי' ת"ק דהכא מודה דשתיקתו לא הוי הודאה א"ד כיון דלא שייך התם טעמא דהכא כי לא אתיא ניליה וכו' אפי' רשב"ג דהכא מודה התם דכיון דשתיק מעיקרא שתיקתו כהודאה דמיא:

דף מ.

ברש"י ד"ה דומיא דמיכאל וכו' ובעלי חיים אע"ג דלא מיתסרי משום ע"ז וכו'. לכאורה נראה דכוונתו של רש"י שכתב כן הוא משום דס"ל דדוקא השוחט לשם הרים וכו' איירי דוקא בשוחט לגדא דהר אבל לשם חמה ולבנה וכו' ולשם שילשול קטן איירי אפילו בשוחט לשם עצמן ולכך הוקשה לו והלא שילשול קטן בעלי חיים הוא ובעלי חיים לא מיתסרי ומפרש דאפי' הכי מיהו אלהות מקרי ולכך תקרובת דידהו אסירי והדר הוקשה לו ג"כ משמש וירח דמחוברים מקרו לא ליתסרו תקרובת דידהו מפרש ג"כ מ"מ אלהות מקרי דהא כתיב וראית את השמש ואת הירח וגו' כן נ"ל לפרש כוונת רש"י אלא שהתוס' נראה שמפרשים כוונת רש"י בהפוך מזה:

בתוס' ד"ה הא דאמר להר וכו'. וא"ת דמשמע בר"פ כל האיסורים וכו' ומוקי לא תחמוד כסף וזהב עליהם בדבר שאין בו רוח חיים וכו' ומיהו נראה דציפוי ב"ח אסור וכו'. התוס' קצרו לשון הגמרא דהתם במקום שהיה להם להאריך דהא דמוקי התם לא תחמוד באין בו רוח חיים לא לקושטא דמלתא מוקי לה הכי אלא לשם שקיל וטרי גמרא דלמה לי מן הבקר להוציא את הנעבד נילוף מק"ו דאתנן זונה דציפוי' מותר והוא אסור נעבד דציפויו אסור אינו דין שיהא הוא בעצמו אסור ומשני דאי לאו קרא ה"א דנילף ק"ו הכי ומה אתנן זונה דעצמו אסור ואפי' הכי ציפויו מותר נעבד דעצמו מותר אינו דין שציפויו יהא מותר ופריך והיאך ס"ד למילף הק"ו הכי א"כ בטלת פסוק לא תחמוד כסף וזהב עליהם וגו' ומסיק דהא דמוקמינן לקרא דלא תחמוד באין בו רוח חיים וכו' ולכך אצטריך מן דבקר להוציא את הנעבד מתקיף רב חנניא טעמא דרביה קרא הא לא רבינהו קרא ה"א צפוי הר מותר והא כתיב ואבדתם את שמם וגו' והשתא בקושיא הות ס"ד לתוס' דהא דמוקי לקרא דלא תחמוד באין בו רוח חיים נשאר כן גם לפי המסקנא והדר קאמרו התוס' ומיהו נראה דציפוי ב"ח אסור וכו' ר"ל דלפי המסקנא שם כדכתב לן מן הבקר להוציא את הנעבד ציפוי ב"ח נמי אסור:

ד"ה כי הא דאמר עולא וכו' היינו משום דלרב הונא לא מצי לפרושי מעשה רבה וכו'. ר"ל דרב הונא דאמר כיון ששחט בה סימן אחד לא מצי לפרושי דברי עולא דקאמר עשה בה מעשה אסרה דר"ל מעשה רבה דהא רב הונא סימן אחד קאמר וגם א"א לפרש דעולא ר"ל סימן אחד דא"כ היה לו לפרש דבשלמא אי ר"ל מעשה רבה או מעשה כל דהו שייך שפיר לומר מעשה סתם אבל אי ר"ל סימן אחד דזה אינו לא מעשה רבה ולא כל דהו א"כ היה לו לפרש והואיל וליכא לפרש לעולא אליבא דרב הונא דר"ל מעשה רבה ע"כ צ"ל דעולא ר"ל מעשה כל דהו ורב הונא דקאמר סימן א' לאו דוקא אלא ה"ה כל דהו כמו שפרש"י לקמן:

דף מ:

ד"ה אי הכי מאי אריא וכו' דלר"ה פריך דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו א"ש דנקט חטאת וכו' כצ"ל:

דף מא.

תד"ה ת"ש ב' אוחזין בסכין וכו' והשתא הא דמייתי ראיה בפרק רבי ישמעאל מכלים שהזניח אחז וכו'. ר"ל דלעולא דאמר דכיון שעשה מעשה איסר אפילו בהמת חבירו מייתי ליה התם ראיה מכלים שהזניח אחז והיאך היה יכול לאוסרם שלא היו שלו אלא של הקדש אלא ודאי כיון שעשה בהן מעשה אסרן:

דף מא:

ד"ה ור"ש וכו' ומה אם אמר הרי עלי לשוחטה בעבר הירדן שמא עולה היא הוא סוף הדבור ואח"כ מתחיל דבור אחר לא אמר לשם חטאת וכו':

דף מב.

ע"א ברש"י ד"ה זאת החיה קרי ביה זאת חיה. נ"ל דכתב כן משום דלא מתיישב לישנא החיה בה"א על דרוש דהיה אכול וכו':

בתוס' ד"ה ניקב הלב וכו' ה"א או הא או הא. ר"ל דה"א דהא דקתני במתני' דהכא נשברה השדרה ונפסק החוט הוי פירושו או שנפסק החוט ובאחת מהן לבד טריפה אפילו נשברה השדרה לבד ולא נפסק החוט או ה"א דכמו שאין נטרפת בשבירת השדרה בלא פסיקת החוט ה"נ אינה נטרפת בפסיקת החוט לבד בלא שבירת השדרה קמ"ל בסיפא דבנשברה השדרה ולא נפסק החוט הוא דכשרה אבל נפסק החוט אפילו לא נשברה השדרה טריפה:

בא"ד פריך בגמרא לקמן (חולין דף מ"ו) רישא לסיפא. דהא הכא ברישא משמע דדוקא לא נשתייר מן הכבד כלום טריפה הא נשתייר ממנה משהו כשרה ובסיפא קתני דוקא נשתייר ממנה כזית הוא דכשרה:

ד"ה או שחסרה בגמרא מפרש או שחסרה מבפנים. משום דאי מבחוץ היינו ניקבה היינו חסרה עיין בגמ':

ד"ה דרוסת הנץ וכו' אלא משום ר"י תנא ליה הכא. ר"ל משום דכולא מלתיה דר"י היא ור"י איירי בתחלת דבריו בדרוסת בהמה דשייך למיתני הכא ואגב זה נקט נמי סוף דבריו דאיירי בעוף:

ד"ה דרוסת הגס וכו' ומהאי טעמא לא תני במתניתין דמיא לריאתא וכו'. במראה דריאה איירי וטעמא דהריאה נטרפת במראות הללו הוא משום דסופה לינקב:

דף מב:

בגמ' אלא סבר לה כר"ש בן אלעזר דאמר כשרה היא. ואע"ג דר"ש קאמר טעמא דמכשיר משום דיכולה לכוות ולחיות ותנא דרבי ישמעאל ס"ל דטריפה היא מ"מ תנא דבי רבי ישמעאל סבר ליה כר"ש דמכשיר ולא מטעמיה אלא מטעם דס"ל דטרפות בהמה שנחתכו רגליה לא נתקבלה מסיני וק"ל:

ברש"י ד"ה ר"ש בן אלעזר וכו' עד דאפילו הכי איכא למימר דאטריפה לא פליג ר"ש וכו'. וצ"ל דלפי דעת המקשה הא דקאמר ר"ש יכולה לכוות ולחיות לאו לענין טריפות קאמר לה אלא לענין שאר מילי כגון לענין ערות אשה שאין יכול להעיד שמת בעלה בשביל שראה שנחתכו רגליו מהארכובה ולמעלה:

ד"ה נעקרה צלע כו' עם חצי חוליא. ע"ל דף נ"ב דשם פירשו התוס' מלתיה דשמואל כן אבל רש"י מפרש שם דשמואל איירי בלא חוליא וצ"ל דאע"ג דס"ל לרש"י דלשמואל לא בעינן חצי חוליא אנן כרב קי"ל דס"ל התם דבעינן חצי חוליא ולכך פרש"י קושית המקשה דפריך דליחשוב צלע שנעקרה לפי הלכתא דקי"ל הכי וק"ל:

ד"ה וגולגולת שנחבסה וכו' ולא נפחתה וכו'. משום דאילו נפחת הגולגולת לא בעינן רובה דבכסלע היא נטרפה כרש"י וע"ל בדף נ"ד:

בתוס' ד"ה ואמר רב יהודה וכו' וב"ה אומרים כדי שינטל מן החי וימות אלמא דבשיעור מיתה חשיב חסרון. ר"ל ולכך דייק מינה ר"י דהואיל וכן הוא ודאי כמו דפליגי ב"ש וב"ה בשיעור חסרון השדרה לענין טומאה ה"נ פליגי לענין טריפות ובחסרון חוליא אחת נטרפה לב"ה והאי דקאמרו ב"ה בחסרון הגולגלת כדי שינטל מן החי וימות מפרש בבכורות דף ל"ו דהיינו כסלע מצומצם ושיעורא דב"ש דהיינו מלא המקדח הוא כסלע מרווח שאינו מצומצם ע"ש אלא שי"ל מאי קאמרי ב"ה כדי שינטל מן החי וימות הא שיעורא דב"ש נמי בשיעור למיתה תלי ומצאתי בתוספות בעירובין בריש דף ו' דב"ה מוסיפין במלתייהו ואמרו כדי שינטל מן החי לכשהחסרון בא ע"י נטילה ולא בעצמו הוא מת בשיעור מועט יותר משבא ע"י רקיבה או חולי ע"ש:

בא"ד והא דאמרינן בעירובין וכו' כגון שדרה וגולגלת. ר"ל וכיון דהאי וכן לטרפה לא קאי אגולגלת ול"פ ב"ש וב"ה בטריפות חסרון הגולגולת כלל משום דלא מיטרפה בהכי לא שייך למימר עלה דמאן דעביד בטומאה בחסרון הגולגולת לחומרא כב"ש ובחסרון הגלגולת בטריפות לחומרא כב"ה הוי ב' חומרי דסתרי אהדדי דהא ל"פ ב"ש וב"ה בטרפות חסרון הגולגולת וא"כ אמאי נקט התם גולגולת ולקמן בריש (חולין דף מ"ד) מביא רש"י שם ההיא סוגיא דעירובין:

בא"ד דמשכחת ביה חומרא וקולא חומרא לענין הורג את הנפש וכו'. ר"ל דטריפה שהרג את הנפש היא פטור ולב"ש אם הוא חסר חוליא אחת לא מקרי טרפה ואינו פטור רק נהרג והיינו חומרא וקולא לענין פדיון בכור וכו' ר"ל דאם הבכור נעשה חסר חוליא תוך ל' וכבר קבלו לב"ש אין הכהן צריך להחזירו כיון דלא מקרי עדיין טריפה ולב"ה מקרי טריפה וצריך הכהן להחזירו ומאן דעביד גבי

טומאה וכן לענין טרפה שהרג לחומרא כב"ש וגבי פליון בכור כב"ה הוי ב' חומרי דסתרי אהדדי וכן לענין עשה חבירו טרפה ר"ל שעשאו חסר חוליא א' לב"ש לא מקרי עשאו טרפה ואינו חייב והיינו קולא כך פירוש התוספות לפי נוסחאות הספרים שלפנינו אבל אי לא מיסתפינא אמינא דטעות הוא בספרים אלא כצ"ל למשכחת ביה חומרא וקולא חומרא לענין טומאה וקולא לענין פליון בכור ותו לא וכן מסתבר משום דלענין הריגת נפש לא שייך למימר דכי למעבד לחומרא כב"ש או כב"ה נהרגנו לזה ועוד דלמה להו לתוספות לאשכוחי חומרא הא גבי טומאה דאיירי ביה ב"ש וב"ה הוי חומרא לב"ש וק"ל:

ד"ה אפיק חלא וכו' לרבנן הוי בכלל נקובה וכו'. ר"ל לרבנן אין חילוק בין נקב שיש בו חסרון לנקב שאין בו חסרון ולא שייך למחשבינהו לתרתי אבל לר"ש הוי שפיר תרי מילי דבנקב שאין בו חסרון הוי שיעור על כדי שינקב לבית הסמפונות ונקב שיש בו חסרון מטרפה בנקיבה מועטת אע"ג שאינה עמוקה וחסרון דמתני' הוי פירושו נקב שיש בו חסרון לר"ש קתני ליה:

ד"ה אמר שמואל נעקרה צלע וכו' פליג עליה בן זכאי וכו'. יש לדקדק הא פירשו התוספות לקמן (חולין דף נ"ב) דשמואל איירי בנעקרה חצי חוליא עמה וא"כ לפי זה לא פליג עליה בן זכאי מידי ועוד קשה מאי מקשי בתר הכי וא"ת לר"י וכו' חסר להו מי"ח וכו' הא איכא למימר לר"י חשיב הכא נעקרה צלע וחצי חוליא דמודה בה ר"י וא"כ לא חסר מידי מי"ח ונראה דהתוספות ס"ל דסוגיא דהכא ס"ל כפשוטא דמלתא דשמואל איירי בלא חצי חוליא משום דטריפות דחצי חוליא לא שייכא למיחשבה הכא בחלא בפני עצמה משום דבכלל חסרון בשדרה דקאמר ב"ה חוליא אחת היא דכבר חשב לה הכא וק"ל:

דף מג.

תד"ה והני דאפקת לא תפיק וכו' ועוד קשה למ"ד נקרע רוב החיצונה זהו בשר החופה וכו' חסר להו חלא וכו'. יש לדקדק מאי מקשין התוספות הלא קושיא זו מתורצת שפיר בתירוצא דלעיל דאותו מ"ד ס"ל דהיא דרכיס בר פפא וגם חשיב נטלו צומת הגידין לחלא בפני עצמה והוו להו שפיר י"ח וי"ל בדוחק דנראה להם לתוספות דוחק לעולא דאותו מ"ד דנקרע רוב החיצונה זהו בשר החופה את רוב הכרס תרווייהו יהיו סוברים דצומת הגידין חלא בפני עצמה ודרכיס הוא בכלל נחתכו רגליה וק"ל:

בא"ד לכך נראה דעולא וההיא דלקמן סברי כמתניתין וכרבי יוחנן דאמר אלו טרפות דוקא ואתא אלו למעוטי דרב מתנא וכו' כצ"ל. והא דלא תירצו התוספות בקיצור דאינהו לא ס"ל כתנא דרבי ישמעאל דלית להו י"ח טריפות נאמרו למשה מסיני ומה הוצרכו התוספות לומר דס"ל כתנא דמתניתין וכרבי יוחנן וכו' משום דאל"כ כיון דתנא דרבי ישמעאל ס"ל י"ח טריפות נאמרו מסיני ולא סליק לן מניינא אלא א"כ נצטרך לומר דס"ל דכל הנהו דשב שמעתתא ותנא דמתניתין נמי מני ס"ל דכל הני הלכתות כללינהו בזה הכלל א"כ לא מסתבר למימר דעולא לית ליה כותיה כל כמה דלא אשכחן תנא דפליג על ההוא תנא דר' ישמעאל בהדיא ולכך הוצרכו התוס' לומר דס"ל לעולא כר' יוחנן דאמר דאלו טריפות דמתני' דווקא ואתא למעוטי ההיא דרב מתנא וכו' והשתא אית ליה לעולא תנא דמסייע ליה והיא תנא דמתני' וק"ל וההיא דר' יוחנן עיין לקמן בתר מתני' דאלו כשרות:

דף מג:

בגמ' יונה אמר ר' זירא מבלעתא. פי' יונה הוא שם חכם אמר משמיה דר' זירא דתורבץ הוושט הוא מבלעתא ורבים טעו בזה ופירשו יונה ר"ל בעוף ועיין בב"י בטור י"ד סימן כ':

ברש"י ד"ה מאי שנא מספק דרוסה וכו' והכא לא אפשר למיבדקיה דנקב במשהו בעור החיצון של ושט לא מינכר. פי' וכל שכן ללשון ראשון שפרש"י לעיל שיש לחוש שהבריא ועלה בו קרום מחמת מכה כל שכן דאין לה בדיקה אלא שרש"י רוצה ליישב שיטת ההלכה גם לפירוש השני ולקמן בסמוך גבי אבל ישב חיישינן פרש"י חיישינן שמא ב' עורות נקבו והבריא החיצון פי' כן כדי ליישב הסוגיא גם לפי' הראשון כי לקמן משמע טפי פי' השני דביושב חיישינן שמא ניקב גם עור החיצון ולכך הוכרח לפרש ליישב הסוגיא גם לפי' הראשון:

בתוס' ד"ה קסבר עולא אין חוששין וכו' וי"ל דשאני הכא דדרוסה שכיחא והא דאמרינן לקמן וכו' על אבל למ"ד חוששין לא מוקמינן אחזקה כל זה לשון הקושיא כלומר והתם טעמא מאי דלא מוקמינן לה אחזקתיה ומשני התם נמי דמי לתלות יותר בדרוסת ארי ולכך לא מוקמינן לה אחזקתיה כמו בספק דרוסה דעלמא ולפי זה כיון דפסקו התוס' דהואיל ופסקינן לקמן דחוששין לספק דרוסה חיישינן נמי שמא הבריא ע"כ צ"ל דביושב לה קוץ בושט הוי נמי שכיח דהבריא כמו בדרוסה דאל"כ הוי מוקמינן לה אחזקת היתר וק"ל וכן הוא בתוס' פרק ל' אחין (יבמות דף ל') ד"ה אשה בחזקת היתר עומדת:

דף מד.

בגמ' מתקיף לה רב פפא והאיכא עיקור סימנים וכו' לא תימא כולו אלא אימא רובו וכו'. המשך פשט הסוגיא כך הוא ר"ל דבנעקר כולו הוא עיקור אבל נעקר רובו לא מקרי עיקור וכשרה ופריך והאמר שמואל תורבץ הוושט ברובו א"כ ש"מ דברובו נמי טרפה ומשני הא דאקפל איקפולי הא דאינקב אינקובי פי' הא דאמר רב נחמן אמר שמואל דברובו כשרה היינו היכי דנקלף תורבץ הוושט ממקום חבורו מהבשר המחובר ללחי והא דאמר שמואל לעיל תורבץ הוושט ברובו היינו היכי דנעשה נקב בתורבץ הוושט לא שנפרד למעלה מעל הבשר שבלחי ופריך והאמר רבה בב"ח וכו' סימנים שנדלדלו ברובן ולשון נדלדלו הוי פירושו שנפרדו למעלה מבשר הלחי וברובו הוי טריפה ומשני התם דאפרוק אפרוקי פי' הא דאמר רב נחמן דכשנקלפו מהבשר שבלחי דכשר ברובו היינו היכי דמוכח שנקלף בנחת כגון שאנו רואים שמיעוט הנשאר הוא במקום אחד והא דאמר שמואל סימנים שנדלדלו ברובן טרפה היינו דאפרוק אפרוקי שאנו רואים שאפי' אותו המיעוט הנשאר לא נשאר במקום אחד כלבר הנעקר בכח דאפי' מיעוט המחובר אינו מחובר ביחד הלכך לאו חבור הוא ולא הדר בריא ולכך הוא טרפה ומפרש"י משמע דלא גריס קושיית והאמר שמואל תורבץ הוושט ברובו וכו' אלא הכי גריס לא תימא כולו אלא אימא רובו ופריך והאמר רבה בב"ח אמר שמואל סימנין שנדלדלו ברובן טרפה ומשני הא דאקפל אקפולי הא דאפרק אפרוקי והדין עמו דאיך יעלה על דעת המקשה להקשות מהא דאמר שמואל לעיל תורבץ הוושט ברובו דפשיטא דלעיל לא איירי בתורבץ הוושט שניטל מהלחי אלא בניקב איירי דוגמת מה שאמר רב תורבץ דוושט במשהו שר"ל בנקב משהו בוושט עצמו ועליה קאי שמואל ואמר ברובו ומ"מ לפי שיטה דשמעתין הוו ג' חילוקי דינים בתורבץ הוושט שניטל ונעקר מהבשר שבלחי דבאינגוס אינגומי הלחי מעל הבשר והסימנים נשארו מחוברים בבשר כשר בכל ענין אפי' ניטל הלחי כולו אבל אם נעקר הוושט מהבשר המחובר בלחי אם נעקר כולו היינו עיקור ואם נעקר רובו באקפל אקפולי דהיינו שנעקר בנחת באופן שנשאר המיעוט מחובר במקום אחד כשרה והיינו מימרא דרב נחמן אמר שמואל ובאפרוק אפרוקי דהיינו שנעקר בכח שלא נשאר המיעוט במקום אחד טרפה והיינו מימרא דרבה בר בר חנא סימנים שנדלדלו ברובן טריפה:

בתוס' ד"ה כולה כרב עבדא והא דאמרי' לעיל רמינן עליה חומרי דרב וחומרי דשמואל היינו למאי דס"ד. ר"ל הא דקאמר לעיל אמר רבא רמינא עליה חומרי דרב וחומרי דשמואל לפי האמת לא אמר רבא הכי אלא אמר רבא כולהו כרב עביד אלא לפי מאי דסלקא אדעת החכמים שהיו חולקים על רבא דהיינו ר' אחא ומר בריה דרבינא דמותיב עליה שהיו סבורים דטעמו של רבא דטריף דההוא תורא היה הטעם דרמי עליה חומרי דרב וחומרי דשמואל קאמר גמ' הכי לעיל אמר רבא רמינא עליה חומרי דרב וחומרי דשמואל ר"ל דסלקא דעתייהו שאמר רבא הכי וק"ל:

ד"ה והאיכא עיקור סימנים לפי' הקונטרס דפ"ק דבעיקור סימנים הוי טרפה. ועיין לעיל בתוס' (חולין דף ט') ד"ה כולהו תנינא וכו':

בא"ד ע"כ אינו נטרף בנקב בעלמא. ר"ל משום דהא השתא לשמואל קיימינן דס"ל דתורבץ הוושט לא הוי דינו כושט:

(ד"ה) [בא"ד] וכ"ת דלא גרע משמוטת הגרגרת לטריפה וכו'. פירוש ושמוטת הגרגרת עצמו שמעינן מדקתני במתני' דאלו טרפות פסוקת הגרגרת ואע"ג דלפי פרש"י צריך לפרש פי' דמתני' דהיינו ששחט בסכין פגומה כדאיתא בתוס' שם בפ"ק בדבור הנזכר מ"מ ה"ה דבנפסק ונשמט בלא סכין לטריפה דמאי שנא וזהו דוחק גדול ר"ל משום דהיאך נילף שמוטת תורבץ הוושט דלא גרע וושט מגרגרת דשמא תורבץ הוושט כיון דאינו וושט כלל הוא גרע מגרגרת ועוד דקאמר בהדיא שהוא גרע שהרי קא משני בסמוך דבתורבץ הוושט ברובו כשר אע"פ דבפסוקת הגרגרת תנן ברובו טריפה:

בא"ד ומיהו לספרים דגרסי מעיקרא לא קשיא הא דאקפיל אקפולי והא דאדלדל אדלדולי י"ל שידע המקשה כדמסיק לבסוף. לגירסא זו א"א ליישב דברי התוס' מכמה טעמים אשר תקצר היריעה מהכיל והעיקר נ"ל דט"ס הוא וכך צ"ל ומיהו לספרים דגרסי והא דאדלדול אידלדולי י"ל שידע המקשה וכו' והא דאיתא בתוס' הא דאקפיל אקפולי מיותר הוא וט"ס הוא ור"ל דגרסי' בגמ' הכי לא תימא כולו אלא אימא רובו ופריך והא אמר שמואל תורבץ הוושט ברובו ל"ק הא דאנקב אנקובי הא דאדלדול אדלדולי ופריך והאמר רבה בב"ח אמר שמואל סימנים שנדלדלו ברובן טריפה ומשני הא דאקפול אקפולי הא דאפרוק אפרוקי וה"פ הא דבכולהו לעיקור הוא כשנעקר כולו ואז אין שחיטה מועלת בו אבל אינו טריפה אבל כשנעקר רובו כשרה ופריך והא אמר שמואל וכו' ומשני הא דאנקיב אנקובי והא דאדלדול אדלדולי דר"ל שנפרד הוושט מהלחי אז הוא כשר ופריך והאמר רבה בב"ח וכו' דסימנים שנדלדלו ברובן לא נבל שאין השחיטה מועלת בהן אלא דאפי' טריפה הוי ואת אמרת דבאדלדול אדלדולי ברובו הוי כשרה ומשני הא דאקפול אקפולי שנפרד בנחת אז היא כשרה והא דרבה בב"ח איירי דאפרוק אפרוקי בכח והשתא לפי גירסא זו י"ל דשפיר ידע המקשה כדמסיק בסוף דרבה בב"ח דאמר טרפה איירי באפרוק אפרוקי בכח ועיקור סימן דקי"ל דלא הוי טריפה אלא שאין השחיטה מועלת בו היינו באקפול אקפולי ר"ל שנפרד בנחת ואע"ג דהשתא לרב נחמן נמי איכא לשנויי הכי דבנעקר בכח הוי טריפה ברובו דהיינו מימרא דרבה בב"ח אבל באקפיל אקפולי יש חילוק דבנעקר כולו זהו עיקור דאינו טריפה אלא שאין השחיטה מועלת בו ובנעקר רובו הוי כשרה והיינו מימרא דרב נחמן אמר שמואל מ"מ פריך מלשון דלדול דרבה בב"ח אלשון דלדול שהזכיר המתרץ לעיל דאמר הא דאנקוב אנקובי והא דאדלדול אדלדולי שר"ל שר"נ איירי באדלדולי דכשרה ורבה בר בר חנא אמר דלדול דהיינו סימנים שנדלדלו ברובן טריפה שהיה ס"ל דלשון דלדול שהזכיר המתרץ ולשון דלדול שהזכיר רבה בב"ח הוה הכל א' ופי' שניהם שוה וחזר המתרץ ואמר הא דאקפול אקפולי וכו' ר"ל שלשון דלדול שזכרתי לעיל אמלתי' דרב נחמן לא הויא פירושו כשל רבה בב"ח אלא ההוא דלדול דלעיל שאמרתי איירי באקפול אקפולי בנחת ולכך בנעקר כולו זהו עיקור דלא הוי טריפה אלא שאין השחיטה מועלת בו ובנעקר רובו הוי כשרה לגמרי וגם שחיטה מועלת בו וההיא דרבה בב"ח איירי באפרוק אפרוקי בכח ולכך הוי טרפה לגמרי אלא שיש קצת דוחק לפי זה דנימא דכשנעקר רובו של וושט בכח הוי טריפה וכשנעקר כולו באפרוק אפרוקי לא הוי טריפה אלא שאין שחיטה מועלת בו ובמה גרע שנעקר בנחת דשמא נעקר בכח כיון שנעקר כולו בפנינו ואפשר שגם כשנעקר כולו יש היכר במקום הנעקר כשנעקר בכח וק"ל אבל לספרים דגרסי לעיל הא דאנקיב אנקובי הא דאקפל אקפולי ולא גרסי לעיל לשון דלדול קשה דאי ידע המקשה כדמסיק בסוף דרבה בב"ח איירי באפרוק אפרוקי א"כ מאי פריך ארב נחמן וכן לפי' ר"ח וכו' ואפי' לספרים דגרסי לעיל לשון דלדול קשה דאי ידע המקשה האמת כדמסיק לבסוף דרבה איירי בסימנים שנפרדו זה מזה לא היה פריך מידי דליכא למימר דאלשון דלדול שהזכיר המתרץ לעיל פריך דהא ע"כ לשון דלדול דלעיל אי אפשר לפרש בסימנים שנפרדו זה מזה דהא אמלתיה דר"נ אמר שמואל קאי דאמר תורבץ הוושט שניטל מהלחי וע"כ צריך לפרש דר"ל שנעקר הסימן מהלחי וא"כ מאי פריך וליכא למימר שהמקשה לא היה מפרש מלתיה דרבה בב"ח בסימנים שנפרדו אלא בסימנים שנעקרו מהלחי בכח ומ"מ פריך מלשון דלדול דרבה בב"ח אלשון דלדול שהזכיר המתרץ לעיל כמו שפירשנו לעיל והמתרץ השיב לו במסקנא דרבה בב"ח איירי בסימנים שנפרדו זה מזה דהיינו דאפרוק אפרוקי לפי' ר"ח דא"כ תקשה לך למה היה צריך המתרץ לחזור מאותו פי' שהיה ס"ל למקשה שרבה בב"ח איירי שנעקר בכח לא היה לו להשיב אלא דלשון דלדול הוי פירושו דאקפול אקפולי בנחת ולא בכח אלא ודאי לסברת ר"ח אין שום חילוק בין נעקר בכח בין נעקר בנחת לא לפי דעת המקשה ולא לפי דעת המתרץ וליכא לפרושי ההיא דרבה בב"ח לטריפה אלא בסימנים שנפרדו זה מזה כדמסיק לבסוף דאפרוק אפרוקי לפי' ר"ח וא"כ אם היה יודע המקשה האמת כדמסיק לבסוף לא היה פריך מידי אדברי המתרץ דלעיל אלא ע"כ צ"ל דהוה מצי למימר וליטעמך וכו' כן נ"ל לשיטת התוס' ולפי פירושינו עולה הכל כהוגן בלי שום גמגום ודברי פירוש ספר חכמת שלמה בדבור זה אינם מובנים לי ולא אוכל ליישבם ולא נהירין לי כלל וכלל ודו"ק:

דף מד:

ברש"י ד"ה משום חשדא וכו' ונראה כנוטל שכר על הוראתו. והא דלא פי' רש"י כדי שלא יאמרו שבשביל כך התירה לו כדפי' לקמן גבי דן את הדין אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור וכו' משום דהכא לא חשדינן ליה דיתיר האיסור כדי שיאכל ממנו ע"כ הוכרח לפרש דהחשד הוא שלא יהא נראה כנוטל שכר על הוראתו:

בתוס' ד"ה היכי עביד הכי כו' ופירש שם בקונטרס דהדר ביה מאידך שנויא וכו'. ברש"י שלפנינו שם אינו כן אלא שמפרש כמו שמפרשים התוס' בסמוך בדבור זה אגמרי' סמך ולכן האמין לדבריהם ע"ש:

דף מה.

בגמ' נקבה כנפה וכו'. מסוגיא דשמעתין משמע דשיעורא לרובא הוי יותר מכאיסור וצ"ל דהיינו היכי דכל הנקוב הוא מצד אחד ברוחב דהוי הנקוב כאיסר ולא הוי רובו אבל אם הנקבים עומדים זה אצל זה בשורה בעגול סביב הקנה ברוב עיגולו לטריפה מטעם דהוי כפסוק אפילו אם תצטרף כל הנקבים לא הוי בכאיסר וא"כ הוי שיעור רובו לחומרא:

בתוס' ד"ה איסתמיטתיה הא דאמר וכו' ס"ל לר' ירמיה דאפילו בנקבים שיש בהם חסרון קאמר דמצטרפין וכו'. נ"ל דהוקשה להם לתוספות אפילו איסתמיטתיה מהמקשה הא דאמר רבי חלבו אעפ"כ היה לו לידע מעצמו דהאיך לגולגולת ע"כ בנקב שיש בו חסרון איירי דהא על חסרון הגולגולת קאי והאי נקבה כנפה מצטרפת לרובא באין בהן חסרון איירי דומיא דפסוקת הגרגרת דשיעורא ברובא ולכך כתבו התוס' דלכך הוה ס"ל לרב ירמיה דהאי נקבה כנפה בנקבים שיש בהן חסרון איירי מדנקיט כנפה וכו' ולכך קאמר ולשון איסתמיטתיה קשה משום דהא השתא הא למקשה ר"י הכי היינו משום דהכי לייך לה מדנקיט כנפה וק"ל:

דף מו.

תד"ה ואת"ל וכו' אבל אם על ועל בכלל לא מצי למבעי פי פרשה שניה למטה נפסק וכו'. צ"ל דס"ל לתוס' דאפי' אי אמרינן דפי פרשה הוי בכלל בין הפרסות היינו שנמשך אחר בין הפרסות שלמטה ממנו ולא נשל מעלה הלכך אי פי פרשה שנייה הוי בכלל בין הפרסות היינו בין הפרסות שניה וא"כ הוי בכלל אינו יודע ואי לא מקרי בין הפרסות לא הוי נמי טרפה דהא על בין הפרסות ראשון קאמר ר"ל דבין הפרסות בכלל דהיינו על התחלת השניה (ומ"מ) [ומ"ה] פי פרשה שניה לא הוי בכלל טרפה וא"כ ע"כ הוי בכלל אינו יודע וק"ל:ד"ה מאי לאו ראשונה ושניה הא דנקט שניה משום דאי הויא טריפה וכו'. נ"ל דר"ל לרב יהודה קאמר דאינו יודע אם אמר שמואל לטרפה עד פרשה ראשונה או אם אמר על פרשה שניה ואם היה האמת לאמר על פרשה שניה טריפה הוי נמי שייך למבעי כל הנך בעיות דלעיל דהיינו אם על ועל בכלל ואפי' בין הפרסות שניה טריפה או לא ואת"ל על ועל שלא בכלל פי פרשה שנייה מהו כמו שהשתא בעי בראשונה לכך נקט ראשונה ושניה וק"ל:

ד"ה ואמרי לה קרמא תתאה וכו'. נ"ל דהתוס' מפרשים דהא דקאמר בגמרא ואמרי לה וכו' ה"פ דללישנא קמא לא פליגי רב ושמואל אלא תרווייהו אמרי קרמא עילאה ואמרי לה דפליגי ושמואל ס"ל תתאה ולכך כתבו התוס' דר"ל עם עילאה דאי תתאה גרידא וכו' לא הוי לא כרב ולא כשמואל משום דהא לרב עילאה לחוליה ולשמואל תתאה לחוליה ועל כל פנים צ"ל ע"כ הא דקאמר בגמרא בתר הכי פשיטא אינקיב עילאה לפרושי לישנא דאמרי לה תתאה אתא והתוס' שכתבו כלומר עם עילאה וכו'. ר"ל דהכי הוי פירושו לפי המסקנא וק"ל:

דף מו:

ד"ה והלכתא מנין כדרב יוסף וכו' בכל דוכתא קי"ל כרבינא לקולא וכו'. ר"ל דקי"ל דבכל דוכתא דפליגי רב אחא ורבינא הוי רבינא לקולא והלכתא כוותיה:ל"ה אלא לא שנא וכו' בס"ה ורבינו יעקב בר ר' אבין היה מולה. הלשון מגומגם ולפי דעתי שצ"ל היה מורה כן:ל"ה אוכמר אוכמי וכו' משום דשחור אלום הוא וכו'. פי' אע"ג דאלום כשר כיון שלקה על שחזר להיות שחור טריפה:

ד"ה אבל כסלרן היינו רביתייהו וכו' ועוד כתוב בערוך בשם ר"ח שלא כסלרן קבלה רב טפי רב וכו' כן הוא בערוך:

ד"ה היינו רביתייהו וכו' א"כ בחנם מחלק בין כסלרן לשלא כסלרן וכו' וצ"ל לפירוש הערוך דלעיל שכתוב בשם ר"ח דכי סריכין תרי אוני באמצע ועיקרן מפרקן מהדדי טריפה דלא חש לקושיא זו משום דאיהו ס"ל דכי סריכין באמצע ועיקרן מפרקן זהו מקרי שלא כסלרן ולכך לא שייך להקשות לחלק בכסלרן עצמו ולמה לו לחלק בין כסלרן לשלא כסלרן דזה נמי מקרי שלא כסלרן וק"ל:

בא"ד ומיהו היינו הא דפריך וכו' ופרש"י וכו'. ר"ל ולכך כי אמרינן דאין סירכא בלא נקב מיתרצא שפיר:

בא"ד ומיהו הא דפריך רב יוסף לרבינא וכו'. ר"ל דפריך ליה דלא יועיל הסתימה היכי דניקב:

בא"ד דאי לא הוי אומא בכלל אוני לא תמצא שלא כסלרן בשמאל. נ"ל דס"ל כרש"י דלא מקרי שלא כסלרן אלא כשנסרכו שתי החיצונות ע"ג האמצעית או מתחתיה וק"ל::

דף מז.

ד"ה כל הני עיזי וכו' ונראה דאין ראיה מבהמות שלנו וכו'. נ"ל דרבינו אפריס פי' כן משום דהביא ראיה מבהמות שלנו דכולן יש להן אחת:

בא"ד אם לא שנאמר וכו' ושוב לא תלד. ר"ל וכיון דחזינן דילדה בת שלש ידעינן דלא ילדה מקודם דאי ילדה בשנה שנייה אינה יולדת שוב בשלישית:

דף מז:

ד"ה אבל אגבה וכו' ואם שינתה מקומה וכו'. ר"ל שאינה עומדת במקומה ממש אבל מ"מ אינה בצד שמאל כ"א בימין:ל"ה אלא ירוקה ה"ל וכו' שהוא צבע אינד"ש. פי' בל"א. לכל מיני:

דף מח.

ד"ה אמר רבינא והוא דסביך וכו' ועוד מדפריך רב יוסף לרבינא ולא לרב נחמן. קצת יש לתמוה אפי' אי אמרינן דרבינא בא לפרש דברי ר"נ מה היה לו למפרך לרב נחמן הא בלא רבינא לא היה יכול למפרך לרב נחמן כלל דהיה יכול לתרץ דהא דקאמר רב נחמן ריאה שניקבה ודופן סיתמת' כשרה היינו אפילו לא סביך ולא צריך אלא בכל ענין כשרה דהשתא לא מקרי פסול החוזר להכשרו לעולם הוא כשר ולא נפסל מעולם אבל לרבינא דמפרש לדברי רב נחמן והיא דסביך פריך עליה שפיר ולעולם אימא לך דרבינא לפרושי דברי רב נחמן אתא ולא לאפלוגי עליה ויש לתרץ בדוחק דמדקאמר בגמרא א"ל רב יוסף לרבינא דלישנא יתירא הוא דל"ל לרבינא דהא כבר קאמר אמר ליה וממילא ידעינן דלרבינא קאמר אלא למילק אתא דלרבינא פריך ולא לר"נ:

בא"ד ומיהו לא ידעינן וכו'. ר"ל אפילו את"ל דרבינא פליג ארב נחמן הסברא הוא דלהוי הלכתא כרבינא דהוא בתראי:

דף מח:

בגמ' חזינא אי קופא לבר וכו' והני מילי באלימתא' וכו'. מסוגיא דשמעתין משמע דכל היכי דאיכא למיתלי בתרתי דאפשר למיתלי דאתא דרך הסמפונות וגם אפשר דאתא דרך הוושט תלינן לאנקובי ואתא דרך הוושט לחומרא דהרי בקטינתא דאיכא למיתלי בתרוייהו תלינן לחומרא וטרפה ולא מכשרינן אלא היכי דא"א לומר דאתא ונפיק דרך הוושט כגון בקופא לגו ובאלימתא וא"כ כי פריך בתר הכי מ"ש ממחט שנמצאת בעובי בית הכוסות וכו' ומשני התם כיון דאיכא אוכלין ומשקין וכו' ומאי משני בקופא לבר כיון דאיכא למיתלי נמי דדרך הוושט נקיב ואתי ניתלי לחומרא כמו לעיל גבי כבד וצ"ל דהכי פי' התם כיון דאיכא אוכלין ומשקין וכו' מסתברא יותר לתלות דאוכלין ומשקין דחקוה מלנימא דנכנס דרך הוושט ונקיב לחוץ ואעפ"כ נתחב בתוך עובי בית הכוסות אבל לעיל גבי כבד מסתברא יותר לתלות דנכנס דרך הוושט מלנימא דרך הסמפונות על משום דאין דרך הקנה לבלוע וק"ל:

בתוס' ד"ה למא אי הוי ריאה קמן הוה מינקבה לא משום דדרך הוושט מינקיב וכו'. ר"ל משום הכי טריף בכל ענין אפילו היכי דהקופא לגו דא"כ אמאי מכשירינן בחתיכה דכבדא היכא דהקופא לגו אלא היינו טעמא דמטרפינן גבי ריאה כשאינה שלימה אפי' היכי דהקופא לגו משום דחיישינן דדרך הסמפונות נכנס בריאה וניקב בשר הריאה על לחוץ וניקבה הריאה טרפה משא"כ בכבד כצ"ל לדברי התוספות ועיין באסר"י דאל"כ מאי מקשו מחתיכת כבד הא גבי כבדא נמי לא מכשרינן אלא בקיפא לגו וע"כ צ"ל דס"ל לתוספות דבקופא א"א למינקב בשר הריאה דא"כ לא קשה מידי מחתיכה דכבדא וא"כ מה לי יצא דרך הוושט ומה לי יצא דרך הסמפון מ"מ היכי דהקופא לגו היאך היה יכול לאנקובי בקופא אלא ע"כ צ"ל לדברי התוספות כמו שכתבתי הגם שלשון התוס' שכתבו דרך הסמפונות יצא ונכנס בריאה מבחוץ קצת דחוק לפי' זה ולפ"ז צ"ל ג"כ דהיכי דהקופא לבר בחתיכה דריאה שטרפה היינו מטעם דחיישינן דדרך הוושט ניקב ונפקא ונתחב בריאה מבחוץ דליכא למימר דהוי טרפה מטעם דחיישינן דנכנס דרך הסמפונות וניקב הריאה על לחוץ דהא הוכחנו דאפי' בבשר הריאה א"א למינקב בקופא אלא ע"כ צריך לומר ולחלק דבקופא לבר טרפה מטעם דתלינן דדרך הוושט נקוב ונפיק ובקופא לגו טרפה מטעם דחיישינן דדרך הסמפונות נכנס בחולו וניקב הריאה על לחוץ וחזר לאחוריו אבל כשהיא שלימה אפשר לבודקה בנפיחה וק"ל ועיין במה שכתבתי בחיבורי לטור י"ל וכן הא דקאמר בגמרא א"ל רב אשי אילו אשתכח בבשרא כה"ג הוה טריף מר ר"ל הוה טריף מר אפילו היכא דהקיפא מלגיו דלא אתי לאפלוגי עליה אלא במה דטריף ליה בכל ענין אפי' היכא דהקיפא לגו וק"ל:

ד"ה אי קופא לגו וכו' דאי בחלל הגוף הא ודאי דרך הוושט נקיב ואתא. ר"ל אי לא נקיב אלא צד אחד ע"כ דרך הוושט נקיב ואתא ואי דרך פנים יצא א"כ ע"כ ניקבו כל שני הצדדים כיון דנמצא המחט מבחוץ וממה נפשך טרפה וק"ל:

בא"ד אבל בריאה כשר בכל ענין. פי' כשהריאה שלימה אפילו היכי דהקופא לבר דקרובה לקנה וכו' וכך נכנסה שפיר אפי' דרך קופא ומסתבר יותר לתלותה לנכנסה דדרך הקנה מלנימא דרך הושט נקיב ואתאי ונכנס בריאה מבחוץ כיון דהריאה שלימה לפנינו ואין בה שום ריעותא וק"ל:

דף מט.

בגמ' דתניא את כל חלב המכסה וגו'. ט"ס הוא וצריך למחוק תיבת כל דקרא הכי כתיב את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב והאי דרשא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא מסיפא דקרא יליף לה מאת כל החלב אשר על הקרב וכן משמע מפי' רש"י ורישא דקרא את החלב המכסה את הקרב ילפינן מיניה למעט חלב שעל הדופן כמו שכתבו התוספות:

דף נ:

בתוס' ד"ה רובא ולא הוי טפח וכו' ור"ח גרס דאיכא טפח ומשהו כו'. נראה דלפי גירסת ר"ח היה מפרש המקשה כך טפח ולא הוי רובא ר"ל כל מקום ששייך ואפשר שיעור של טפח כגון כשהכרס גדולה אז אזלינן בתר שיעור טפח ולא בתר רובו ולא הוי טפח ר"ל וכל היכי דא"א לשער אלא בשיעור רובו ולא כשיעור טפח כגון שאין בכל הכרס טפח וה"ה אם לא היה בכל הכרס כ"א טפח מצומצם אזלינן בתר שיעור לרכו משום דכיון דאין בכל הכרס כ"א טפח אין סברא לומר דיצטרך טפח דא"כ כל הכרס כולה נקרע וזה אין סברא לומר דיצטרך שיקרע כולו ולכך פריך פשיטא כיון דא"א לשער בטפח ודאי אזלינן בתר שיעור רובו דהא במתניתין שמעינן דאין לנו כ"א שני שיעורים או טפח או רובא וכיון דלא אפשר לשער בטפח ודאי משערין ברוב ומה אשמועינן רבי בנימין בר יפת במאי דפי' לדברי רבי יהודה כן ומשני כגון דאיכא טפח ומשהו דאפשר לשער בטפח ואפילו הכי משערינן ברוב ואין פירושו כס"ל למקשה וההכרח שהביאו לפרש כן שהקושיא קאי ארבי בנימין בר יפת משום דאל"כ אלא אר"י קאי יש להקשות למאי ר"י אתא לאשמועינן דבקטנה משערינן ברובא דלא תימא כיון דבגדולה משערינן בטפח בקטנה שא"א לשער בשיעור טפח משערינן הגדולה לפי גדלה והקטנה לפי קטנה לא ברובא אבל לפי מה שכתבתי עולה הכל כהוגן:

ד"ה מחט שנמצא בעובי בית הכוסות וכו' לחיישינן שמא הבריא כי היכי דחיישינן גבי וושט בריש פירקין כן נ"ל להגיה:

בא"ד אלא כלומר לחוץ כלפי חוץ לאפוקי נקבו זה לתוך זה. משום דהא בלאו הכי יש נקב מזה לתוך זה שהריאה נכנס מזה לתוך זה אבל אם צריך נקב מפולש או לא מזה לא איירי התנא למתני' כלל לענין זה הם חלוקים דבבית הכוסות ניקב מצד אחד כשר ובהמסס אפי' מצד אחד טרפה כלמשמע מהברייתא דנקט בית הכוסות מצד אחד כשירה:

בא"ד והא דקאמר מצד אחד כשירה בעובי בית הכוסות צריך לפרש אותו צד אחד מבפנים וכו'. ר"ל וא"כ מכלל לרש"י דס"ל דבהמסס אפילו מצד אחד טרפה היינו אפילו אותו צד אחד מבפנים:

בא"ד ואין נראה לר"ת וכו'. ר"ל וגם אין נראה לחוש שמא כל העור ניקב אלא שהבריא כמו דחיישינן גבי וושט משום דוושט יש לחוש שניקב על לחוץ וא"כ חזר המחט לאחוריו והבריא אגב דפעיא ביה ואכלה ביה וגמלא ליה ופשטא ליה אבל גבי המסס אם הוא דניקב על לחוץ לא הוה חוזר לאחוריו וק"ל ועיין באסר"י:

בא"ד ואגב דנקיט מצד אחד כשרה נקט נמי משני צדדים טרפה אע"ג דמלתא דפשיטא היא. י"ל מאי מקשה זה לפי' ר"ת לפרש"י נמי קשה למה נקט משני צדדים טרפה כיון דמלתא דפשיטא היא וי"ל דלר"ת קשה טפי דכיון דפירש דרישא רבותא קמ"ל דמצד אחד כשירה אע"ג שניקב עור אחד וא"כ אפי' בעור אחד הוה סלקא אדעתיה דטרפה וא"כ למה לי תו לאשמועינן דבשני צדדים טרפה פשיטא ועוד י"ל לרש"י דס"ל דבהמסס טרפה בניקב חצי העור ואם כן ה"ה בבית הכוסות אם ניקב העור

אחד כולו והשני חציו נמי טרפה ואיכא לפרש דהא דקתני ניקבו משני צדדים לא שני צדדים ממש אלא שניקב העור א' כולו והשני חציו לטרפה ולכך ליכא לאקשויי פשיטא ול"ל למיתני וק"ל ועיין במה שכתבתי בזה במסכת סוכה דף נ"ל:

בא"ד וה"א שאותו לביקות מנין שלא יצא הריעי כצ"ל. ונראה לע"כ לא כל הבית הכוסות שוכב על השומן של המסס כמובן בעצמו וא"כ הכי פירושו של הברייתא מצד אחד כשירה אפילו במקום שאין שם שומן משום דהוה ס"ל דבמקום שאין שם שומן אפילו מצד אחד טרפה ומשני צדדים טרפה אפי' במקום שיש שם שומן משום דהוה ס"ל דבמקום שיש שם שומן אפי' נקב משני צדדים כשרה והוי רישא רבותא קמ"ל וסיפא רבותא קמ"ל והוצרכתי לפרש כן דאל"כ תקשה לך לפי' ר"ת הוי רישא וסיפא סברות הפוכות דברישא אמרי' דהוה ס"ל דאפילו מצד אחד טרפה ובסיפא אמרינן דהוה ס"ל דאפילו משני צדדים כשרה משום דהשומן מגין אבל לפי מה שכתבתי עולה הכל שפיר כן נ"ל ודו"ק:

דף נא.

תד"ה המוציא מחבירו וכו'. ועוד גבי חלוק לעולם הוא ברשות הראשונה כו' כצ"ל:

ד"ה דהוו שגרן כרעיה בתרייתא לא בנפילה מיירי. משום דא"כ מאי קאמר בתר הכי שגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח ואי איירי בנפילה שכיח ושכיח הוא פסיקת חוט השדרה עם נפילתה ועיין ברבינו נסים:

ד"ה בית הרחם וכו' משום דאיכא רעותא דאינו הולך וכו'. ע"כ צ"ל דר"ל דאותו עגל שאיירי ביה רב נחמן מיירי כגון דאיכא ביה ריעותא שאינו הולך אבל שאר עגלים הולכים בו ביום שנולדו דאי אמרינן דכל העגלים אינם הולכים א"כ הדרא קושיא לדוכתא פשיטא דאזלינן בתר רובא:

בא"ד וי"ל דאם איתא למתרמי ריסוק אברים וכו' ובזה יתורץ ג"כ אפילו אי איירי דהיה הרבה אחרי כן מ"מ כיון דאם מתרמי ריסוק אברים מחמת בית הרחם אם כן הוי סברא לומר אפי' היכי דידעינן שלא נתרסקו אבריו כגון שהיה אחר כך מ"מ באותו יום של יציאת בית הרחם הוי כמו חולה ותלינן הזיבה בחולי ובאונס:

בא"ד ועוד דזובו מוכיח וכו'. שנויא זה לא בא לתרץ אלא קושיא הראשונה שהקשה שאין כאן ריעותא אבל לא האי נמי כשהיה הרבה:

דף נא:

ברש"י ד"ה ואי כו' וזו אחת משבעה דרכים שהזב נבדק בהם כצ"ל ועיין בריש מסכת זבין במתני' שבעה דרכים בודקים את הזב וכו':

בתוס' ד"ה עמדה אינה צריכה מעת לעת וכו' ופריך בנפילה ניבדקיה פירש בהליכה ואותה שאין יכולה להלוך ולאו היא הנפולה ואם כולן יכולין לילך א"כ גם הנפולה שנתערבה כאן לא היתה טרפה:

בא"ד וכיון שאין מרויח שום דבר וכו' ואין לומר דנקט לה אגב דנקט הלכה צריכה בדיקה דלמה ליה למנקט בחלב דבר שאינו כהלכתא כיון דבלא זה היה יכול לשנות מאי דמשני וק"ל:

דף נב.

תד"ה אי הכי היינו דרב לאו דרב ממש וכו'. משום דרב איירי בצלע וחצי חוליא ונשאר הצלע שכנגדה מחוברת בחצי חוליא הנשארת ולא הוי גיסטרא אבל דרב כהנא ורב אסי כיון שנעקרו שתי הצלעות זה כנגד זה הוי גיסטרא:

ד"ה נעקרה צלע טרפה וכו' ור"ת מפרש עם האסית' וכו'. פירוש צלע עם חצי החוליא כרב לעיל דליכא לפרש עם חוליא שלימה דאם כן מאי פריך ורמינהו וכו' הא שמואל נמי עם חוליא איירי אבל לפי מה שכתבתי דשמואל בחצי חוליא איירי פריך שפיר ורמינהו דהא מלקאמר שמואל התם וכן לטרפה משמע דלטרפה נמי דוקא חוליא שלימה דומיא דלענין טומאת אהל חצי חוליא ואם כן קשיא דשמואל אדשמואל אבל נרב לעיל לא קשיא מידי דאיכא למימר דרב לא קאמר שם וכן לטרפה דאילו לטרפה אפי' בחצי חוליא מיטרפא וק"ל:

דף נב:

ד"ה וכ"ת קא משמע לן וכו' לנהכי נקט מן הזאב ולמעלה וכו'. נ"ל למשום הכי לא רצו התוס' לפרש כפי' רש"י משום דלפירושו לא יתיישב הא דקאמר ואיבעית אימא לעולם למעוטי חתול וכו' משום דהא לשנויא קמא אתי נמי רב למעוטי חתול וק"ל ועיין באשר"י:

דף נג.

תד"ה ובא מעשה לפני חכמים ואמרו יש דרוסה וא"ת ולישני ליה דהכא רחל קטנה היתה וכו'. וא"ל מאי מקשו התוספות דלמא האי לישנא ס"ל למנקט רחל ולא נקט טלה ש"מ דרחל גדולה היתה דזה אינו לע"כ צ"ל לקטנה היתה דאי גדולה היאך אמרו יש דרוסה הא אפילו חתול אין בה דרוסה אלא פשיטא דבקטנה איירי וא"כ מקשו התוספות שפיר דלמא רב כהנא איירי בגדולה ולכך אמר דאין דרוסה ותירצו דרב כהנא נמי ע"כ איירי בקטנה דהיינו גדיים וטלאים ואפ"ה אמר דאין דרוסה:

ד"ה רוב אריות דורסים וא"ת אפילו את"ל וכו' מ"מ אפילו בשאר שוורים וכו' כיון דרוב אריות שבין השוורים דורסין. ר"ל כיון דרוב אריות שבין השוורים דורסין ע"כ חוששין לדריסה אפילו מספק דהשתא לא מקרי ספק דרובא הוי ככולה א"כ מאי משני במאי דאמר אימר בכותל נתחכך לא יהא אלא כאילו לא נמצא צפורן תחובה כלל ואפילו הכי הוי חוששין מספק שמא הארי דרסה ואינו ניכר הכי נמי נימא השתא אפילו את"ל דהאי צפורן התחוב לא בא ע"י דריסה אלא בכותל נתחכך מ"מ יש לחוש שבלא זה הצפורן הכה אותה הארי ודרסה כיון שרוב אריות דורסין הוי כאילו ודאי הוא שדרסה א"כ בסמוך נמי למה לי מקום צפורן כלל אפילו אין ניכר מקום צפורן כלל הוה לן למיחש לדריסה והיו התוספות יכולין גם כן להקשות לפי האמת נמי קשה למה ס"ל נרב דאין חוששין לספק דרוסה מכיון דאמרינן רוב אריות דורסין לא שייך למימר אוקמא הבהמה אחזקתה דאין כאן ספק דרסה ספק לא דרסה אלא הוי כאילו ודאי דרסה וק"ל:

בא"ד ואומר ר"ת דה"פ וכו'. דברי התוס' צ"ע לייטבס ונ"ל דהצעת הסוגיא לפירוש ר"ת כך היא דלעולם רב ס"ל דאילו לא נמצא צפורן תחובה כלל לא הוה חוששין לדריסה אלא הוה מוקמינן הבהמה בחזקת כשרותה כמו שכתבו התוספות לעיל בדף מ"ג ד"ה קסבר עולא וכו' דלא אמרינן רוב אריות דורסין אלא כיון דנמצא צפורן תחובה לו בגבו הוה לן למיחש טפי אפי' נרב דרגלים לדבר היא שהארי דרסה אלא דתלינן ליה דהאי צפורן לא אתא ונתחב בגבה מחמת דריסה אלא מחמת שהבהמה נתחככה בארי חולה והוקשה לגמרא דאין סברא לתלות בארי חולה דאין מצוי הא לרוב אריות בריאין הן לכך קאמר אע"פ שרוב אריות דורסין פי' דורסין ר"ל בריאים ומיעוטן חולים וא"כ לא הוי לן למתלי האי צפורן שנתחב לאתי' מארי חולה אלא מארי בריא ומחמת דריסה אפ"ה כיון שכל הדורסי' אין צפורנן נשמטת וזאת הואיל וצפורן יושבת לו בגבו אימא בכותל נתחככה ר"ל לכך תלינן טפי שהארי היה חולה והשור נתחכך בכותל אצל רגל הארי ונשמטה ממנו הצפורן וישבה לו בגבו דהא דקאמר דורסים הוי כאילו קאמר בריאים אבל לעולם לא אמרי' שרובן דורסים אלא ספק הוא לא חיישינן לספק דרוסה והשתא צ"ל דלא מסתבר לגמרא למימר שהיה כבר צפורן זה בכותל ומחמת שנתחכך השור נתחב בגבו כי מאין בא הצפורן בכותל אלא דתלינן שהארי חולה היה והיה שוכב והשור נתחכך בכותל וברגלו ומה דדחק ר"ת לפרש שהשור נתחכך בארי חולה ולא פי' בקוצר לגמרא ס"ל דרב לא חייש לדריסה אם לא היה הצפורן תחוב בגבו דמוקמינן הבהמה אחזקתה והא דקאמר רוב אריות דורסין ומיעוטן אינן דורסין לא הוי פירושו דורסין ממש אלא ר"ל בריאים אבל לעולם לא חיישינן לדריסה דספק הוא אלא שמחמת שנמצא הצפורן תחובה בגבו הוה לן למיחש לדריסה וכיון שכל הדורסין אין צפורן נשמטת תלינן דהשור נתחכך בכותל והצפורן כבר היה בכותל כפשיטות סוגיא דשמעתין נ"ל דס"ל כך דא"כ למה לה לגמ' למימר הא דקאמר רוב אריות דורסין פי' בריאים ומיעוטן וכו' לא הל"ל אלא ארי שנכנס לבין השוורים וצפורן תחובה לו בגבו אין חוששין שמא ארי דרסו כמו שאין חושש רב לשאר שוורים שנכנס ארי ביניהם מאי אמרת למיחש משום הצפורן התחובה לו בגבו אמרינן בכותל נתחכך ומה היה צריך גמרא להזכיר הא דרוב אריות דורסים פירוש בריאים ומיעוטן אינן דורסים ר"ל חולים למה לו להזכיר חולים כלל יהיה כולן בריאים אבל השתא לפירש ר"ת לגמרא ס"ל דלא תלינן שהצפורן היה בכותל אלא שבא מארי חולה והוקשה לו לגמרא והלא רוב אריות אינם חולים ולכך הוצרך להאריך ולמימר דאע"ג דרוב אריות דורסים פירוש בריאים וכו' אפ"ה תלינן הצפורן במיעוט אריות החולים והשתא נמי יתיישב הא דקאמר בתר הכי אבל מקום צפורן חוששין דאי לאו מקום צפורן לא הוה חיישינן נרב לדריסה אע"ג דרוב אריות בריאים וראוים לדריסה לא חיישינן שמא דרס אלא מוקמינן כל בהמה אחזקתה לו"ק נ"ל:

דף נג:

בתוס' ד"ה אתי בהו לידי תקלה וכו' ועוד דלמאי למסיק הכא לפרסומי מלתא עביד הכי ניחא. ר"ל דלמאי למסיק לא אצטריך תו לשנויא דלעיל דאתו ביה לידי תקלה והא דלא שהינהו י"ב חדש ושלינהו לנהרא משום לפרסמי מלתא עביד הכי:

ד"ה ספק שונרא ספק קניא וכו' דאיערב נקובת הקוץ בדריסת הזאב וכו'. פירוש נקובת הקוץ שלא ניקב לתוך החלל דכשרה והקדישה לקרבן וא"כ נתערבה בדרוסת הזאב שהיא טרפה בכל ענין והשתא לשניהם יש להם מקום חבלה אלא שאין ידוע איזה מהן היא נקובת הקוץ ואיזה מהן היא הדרוסה ולכך קאמר התם לכולהו כרבי ינאי לא אמרי לבין נקובת הקוץ לדריסת הזאב מידע ידיע וכו' אלא שצריך עיון דלמה לא מוקי לה התם כגון שנתערבה בהמה שלימה וכשרה מכל שהקדישה לקרבן מדרוסת הזאב ואין ניכר בה מקום הדריסה כגון שנכנס ארי בין השוורים דלשמואל חוששין לספק דרוסה וצריכה בדיקה ובקדשים א"א לבדוק לאחר שחיטה מבפנים דשמא ימצא טרפה ונמצא ששחט טרפה בעזרה ואפילו נרב דס"ל דאין חוששין לספק דרוסה איכא לאוקמא בודאי דרוסה כגון שראינו שדרסה פירוש שהכה על גבה ואין מקום הדריסה ניכרת דצריכה ג"כ בדיקה בכל חלל הגוף לאחר שחיטה ובהמת קדשים אי אפשר כדלעיל וכדמשמע בתוספות בדבור שאחר זה וכמו שאפרש בסמוך ולפי מה שכתב הרשב"א בת"ה והביאו הב"י בטור י"ד סימן נ"ז דבודקים הדרוסה וכל מקום שאין ניכר רושם הדריסה מבחוץ אז גם מבפנים אין צריך בדיקה וכשרה אלא שהבדיקה היא שאנו בודקים כל חלל הבהמה מבחוץ ובכל מקום שנמצא רושם מבחוץ בודקים כנגדו מבפנים יתיישב קושיא זו שפיר דלהכי הוכרח לשנויי שנתערבה נקובת הקוץ בדרוסת הזאב דאל"כ אלא שנתערבה בהמה שלימה בדרוסה היה לנו לבדוק אותם מבחוץ ואותה שימצא רושם מבחוץ היא הדרוסה ואם לא ימצא שום רושם מבחוץ בשניהם אז שניהם כשירות ולכך הוצרך לשנויי שגם הכשירה היה בה מכת הנקיבה ולכך אין יכולין להתברר כשנתערבו וק"ל (לו"ק) נ"ל:

ד"ה דרוסה שאמרו וכו' משמע דודאי דרוסה לא מהני בדיקה וכו'. ואע"ג דרש"י כתב ג"כ או שראוהו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ ואי ס"ל נרש"י דודאי דרוסה אין לה בדיקה א"כ כשראוהו שדרסה נמי אין לה בדיקה למאי נפקא מינה בזה שאין מקום הדריסה ניכרת כיון שראוהו שודאי דרסה ונ"ל דרש"י ר"ל שראינו שדרסה אבל לא ראינו אם דרסה כנגד החלל או כנגד אותן האברים שאין מיטרפא בהן משום דריסה כגון בירך וכלומה דהשתא נמי הוי ספק דרוסה ולכך מהני בדיקה אבל ראינו שדרסה ר"ל שהכה אותה על גבה כנגד החלל לא מהני בדיקה ובזה יתיישב נמי מה שכתבו התוספות בתר הכי ומביאין ראיה דאפילו ודאי דרוסה יש לה בדיקה מהא דמורי בה רב מכפא ועל אטמא והיינו ע"כ ודאי דרוסה דלרב לא חייש לספק דרוסה וכו' ומאי מייתי ראיה דלמא לעולם אימא לך דודאי דרוסה שמקומה ניכר אין לה בדיקה ורב איירי בראינו שדרסה אלא שאין מקומה ניכר דההיא נמי יש לה בדיקה כמבואר בדברי רש"י אבל לפי מה שכתבתי אתי שפיר דראינו שדרסה שכתב רש"י היינו שראינו שדרסה אבל לא ראינו אם דרסה כנגד החלל או לא שזה מקרי ג"כ ספק דרוסה נרש"י לנרב אין חוששין הלכך ע"כ צ"ל דהיינו דמורי בה מכפא ועל אטמא דרב איירי בודאי דרוסה גמורה דהיינו שראינו שדרסה כנגד החלל ואף על פירוש זה יש לפקפק דא"כ נצטרך לומר לנרב אפילו כשראינו שדרסה אלא שאין ידוע אם דרסה נגד החלל או לא מקרי ספק דרוסה ואין חוששין לה ולא משמע כן לעיל בסוגיא דשמעתין דאמר ומר סבר מחמת ביעתותא הוא דקא עבדין ואי אמרינן כה"ג דכתיבנא לעיל אין חוששין נרב הל"ל ומר סבר למחמת דדרס לה בירכים או במקום אחר דלא מיטרפא בהן עבדין הכי מכלל דאי אמרינן שדרסה אע"ג דאין ידוע לנו אי דרסה במקום החלל או לא גם נרב חוששין אבל עכ"פ נראה דראינוה שדרסה כנגד החלל אע"ג דאין מקום הדריסה ניכר הוי דרוסה אפילו נרב וכן מוכרח קצת מהא דמסקי התוס' בסוף דבריהם אבל אם היה ניכר מבחוץ מקום הדריסה לא היה צריך לבדוק אלא כנגד אותו מקום וא"כ הא דמורי בה רב מכפא ועל אטמא במאי איירי דהא בספק דרוסה לא חייש רב כלל ואי איירי בניכר מקום הדריסה א"כ לא הוה צריך למיבדקה אלא כנגד אותו מקום לבד אלא ע"כ צ"ל שראינוהו שדרסה כנגד החלל ואין מקום הדריסה ניכר וק"ל:

דף נד.

בגמרא מחו בגילא נשיא וקטלי וכו'. פירוש כשהיו מניחין אותה כך היתה מתה מאליה אבל היתה שוהה מלמות ולכך אתו ושאלו אם שוחטים אותה מיד אחר הצלה קודם שתמות אם מותרת באכילה או נימא

כי מיל היא נטרפת מחמת אותה המכה הואיל וחזינן לכשמניחין אותה כך היא מתה מאליה:

בתוס' ל"ה אילימא כפא לילא וכו' ובתר הכי בעי רב הונא נגד הסימנים מאי וכו'. הביאו התוס' זה כדי שלא נימא לעולם בכלל בני מעים הוי נמי ריאה וכבד ומר זוטרא לעיל אתי להוסיף סימנים והוי נמי בכלל כנגד כל החלל דקאמר וק"ל:

ד"ה וחזיא לרב מתנא וכו' וי"ל לסבר רכיש למרבינן בזה הכלל אע"ג דלא דמי וכו'. וי"ל לפי תירוץ זה לרכיש לישנא דאלו טרפות ואלו כשרות מה אתא למעוטי ואין סברא לומר לאיהו טריפות לוקא ואתי למעוטי הא לרב מתנא להא לפי הנראה הא לרב מתנא מסתבר טפי לאסור מלרכיש להא לרב מתנא למי טפי לנטולה וחסורה מהא לרכיש וי"ל לעולם ס"ל לאלו כשרות לוקא וצריכי לאתי לגלויי בזה הכלל ללא תימא לא מרבינן בזה הכלל אלא מאי ללמי ליה לכך תני אלו כשרות הני הוא לכשרות אבל הא לרכיש מרבינן בזה הכלל ואי קשיא לך א"כ זה הכלל ל"ל ליסתמע הכל מאלו כשרות הא קושיא זו באלו הכי קשה נמי אריש לקיש לס"ל לאלו כשרות אתי למעוטי הא לרב מתנא אע"ג ללא למיא כל כך לנטולה א"כ למה לי זה הכלל ליסתמעו כולהו שב שמעתתא ממיעוטא לאלו כשרות אלא ע"כ צ"ל לאי לאו כללא לזה הכלל הוה מוקמינן מיעוטא לאלו כשרות לדבר למסתבר טפי לכך אצטריך תרווייהו לו"ק:

דף נד:

רש"י ל"ה אלמא קסבר הא לקתני מתניתין על כאיסר וכו' לע"כ על למתניתין אכשירות קאי וכו'. ר"ל וכי תימא מאי פריך המקשה לשמא נימא לעולם קסבר רב נחמן על ועל בכלל והכי פירושא למתניתין לרב נחמן ומלמעלה למטה קא חשיב ג' ב' איסרים טרפה עד כאיסר וכאיסר עצמו ג"כ טרפה והיינו על ועל בכלל זה אינו לע"כ מלמטה למעלה קא חשיב להא אאלו כשרות קאי ושייך למימר על כמה תגליל החסרון ויהיה כשרה על כאיסר וכיון לרב נחמן ס"ל לכאיסר טרפה ע"כ ס"ל על ולא על בכלל לא"א לפרש למלמעלה קא חשיב משום ללא איירי מתניתין מקולם זה בטריפות לנימא לתיפול עליה לשון על כמה תחסר ותהא טרפה על כאיסר ואי עכשיו התחלת הלבור ורוצה לאשמועינן שיעור חסרון למיטרפא ביה הכי הל"ל כמה תחסר ותהא טרפה כאיסר ולו"ק לבזה מתיישב שפיר לשון רש"י לנראה לפום ריהטא מגומגם כאשר מובן מעצמו:

בתוס' ל"ה אין בעלי אומניות וכו' כלאמרינן בפ"ק לקלושין מה הילור שאין בו חסרון וכו'. נ"ל לט"ס הוא וצ"ל מה קימה אין בו חסרון אף הילור שאין בו חסרון וע"ש בקלושין ותמצא כי כן הוא:

ד"ה כסלע כיתר מכסלע וכו' בפרק הזהב כמה תחסר וכו' ובפרק הכונס עברה גלר ארבע אמות וכו'. וי"ל הנהו תרי משניות היכי מיתרצן להא מתניתין לפרק הזהב מלמעלה למטה קא חשיב והוי על ועל בכלל לל' איסרים יש בהן אונאה כלאיתא התם ומתני' לפרק הכונס קא חשיב מלמטה למעלה והוי על ולא על בכלל כלמוכח התם ואפילו לפי המסקנא להכא לא מיתרצן לבכל לוכתי הוי להחמיר ושם בפרק הכונס הוי להקל ויש לתרץ לסוגיא להכא לא איירי אלא בליני איסור או בליני טומאה אבל בליני ממון כלהתם פרק הזהב ופרק הכונס לא שייך שם קולא וחומרא ולכך אשכחן שפיר לזימנין הוי על ועל בכלל וזימנין על ולא על בכלל מ"מ מייתו התוספות שפיר ראיה משם אליבא לתנא לאשכחן לוכתא ללא תני בהו על והוי כמו על וק"ל:

בא"ד ונראה לקאי אנקלר כסלע וכו'. ר"ל ולא איירי כלל בעל אלא אשמועינן לכסלע טריפה לאפוקי מרבי חייא בר אבא לאמר כסלע כשרה אבל אגולגולת ואגלולה לא שייך לפרש לא"כ תקשה ליה פשיטא כלעיל ורבא למותיב לרב נחמן לא מותיב ליה אמה לאמר כאיסר כיתר מכאיסר:

ד"ה הלקין שבכלי חרס וכו' אלא אשברים קאי. בספר ח"ש מגיה כאן אמנם לא מצינו בשום מקום לבעינן שיעור לכלי חרס מתחלתן והאי לתנן וכי' עכ"ל ומלשון התוס' משמע כן:

דף נה.

תד"ה שיעורן בכלי סיכת קטן וכו' וי"ל רההיא לתוספתא איירי בלא חזי ע"י יחול בלי תיקון כגון בשברים הפחותים מכשיעור כנ"ל להגיה:

בא"ד ואם התקינה למיתוח טמאה לאו יחול בעלמא קאמר אלא שעשה שום תיקון וצ"ל למיירי לחשיב כלי גמור ע"י התיקון השני לאל"כ כיון לנטהר שוב לא יקבל טומאה כלעיל:

דף נו.

תד"ה ור"י אמר אף במסמר וליכא משום מכלה ממון של ישראל וכו'. הוצרך לפרש לאפוקי אם ר"ל לוקא במסמר היה כוונתו לומר אבל ביל לא משום לאתה מאכיל טרפות לישראל אבל השתא לר"ל אף במסמר להיינו רביל פשיטא לבולקין אלא אפילו במסמר בולקין ולא אמרינן לבבליקת מסמר אתה מכלה ממונם של ישראל:

ד"ה נבילות והא שחוטה היא וכו' ועול ללא מסיק אלעתיה תסתיים וכו' ר"ל אלא היה סבור שרבי נחמיה הוה בליק בילא ור"י קאמר לרבי נחמיה אתה מאכיל נבילות לישראל וא"כ השתא פריך גמרא בפשיטות טפי והא לרבי נחמיה לא הוי נבילה לשחיטה מטהרת והיאך קאמר ליה ר"י לרבי נחמיה שהוא מאכיל נבילות וק"ל:

ד"ה והא תני לוי וכו' בחנם מקשה מברייתא אדרב ושמואל לאלוי גופיה ה"מ למפרך וכו'. מקשין העולם מאי קשה להו לתוספות נימא למשום הכי פריך אדרב ושמואל משום למעשה נמי עביל כמו שכתבו התוספות בלבור שלפני זה ויש לפרש לה"ק בחנם מקשה מברייתא לתני לוי אדרב ושמואל ללמא רב ושמואל פליגי אברייתא לתני לוי ולכך לא קשה מילי אדרב ושמואל על כן ה"ל למפרך טפי אלוי גופיה וק"ל:

דף נו:

ד"ה איבעיא להו וכו' וליכא למפשט מלתני לוי וכו' משום ללא איירי בפלוגתא וכו'. צ"ל להתוספות ס"ל לרבי טרפון מטריף בין בעוף ובין בבהמה ורבנן מכשרי בשניהם אפילו בעוף ובבהמה לית הלכתא כרבי טרפון והוא עצמו חזר בו אבל בעוף יכול להיות להוה הלכתא כרבי טרפון ולוי לא תני לה משום לפליגי רבנן עליה אפילו בעוף ובפלוגתא לא קא איירי:

דף נז.

תד"ה שמוטת ירך וכו' ולא משמע לפליג עליה מלמקשינן לעיל מיניה וכו'. ואע"ג ללפי מה שפירשתי לעיל כוונת התוספות בל"ה והא תני לוי וכו' לא היה יכול להקשות מילי מלתני לוי אדרב ושמואל וטפי ה"ל להקשות אלוי גופיה מ"מ מלחזינן לפריך לה מיניה אדרב ושמואל ש"מ להכי קים ליה לגמרא ללית מאן לפליג אברייתא זו לתני לוי וק"ל:

דף נח.

תוס' ל"ה מכאן ואילך וכו' היינו במלתא לשרי כל חל באפי נפשיה ולא שייך זה וזה גורם וכו'. פירוש להואיל וכל חל וחל שרי באפי נפשיה וכי מצטרפי אסורים התם לא שייך לומר זה וזה גורם להיינו שאיסור והיתר גורמים שנולל שהרי שניהם היתר באפי נפשיה וכל מצטרפי שניהם אסורים והוו נולל כולו מאיסור וק"ל אבל הכא חל אסור וחל שרי א"כ נולל מאיסור והיתר להיינו זה וזה גורם:

דף נח:

ברש"י ל"ה בחלא מחיתא מחתינהו וכו' לשון עובל מחי וכו' פירוש מעשה אורג תרגום אונקלוס עובל מחי:

דף סח.

ברש"י ל"ה בהמה המקשה לילל בשעת שחיטה. נראה שכונת רש"י בזה לומר שאין זה בעובר שהוציא את ילו וכו' לא שייך אלא בענין כשניתר העובר בשחיטת האם להנייו כשהוא נמצא בתוכה בשעת שחיטה אבל עובר הנולל אע"פ שהוציא קולם הלילה כמה אברים אינו כלום שלא נקרא זה בשר שיצא חוץ למחיצתו משום למחיצת האם אינו מתירו להא צריך שחיטה בפ"ע ולכך לא נקרא מחיצתו וכן משמע בסוגיא לשמעתין לקמן לכל היכא לאין ניתר בשחיטת האם לא מקרי בשר שיצא חוץ למחיצתו גבי הא לפריך אי נר"מ איסור חלב ולם איכא איסור יוצא ליכא וכן הא לקתני הוציא את ראשו וכו' הרי זה כילול לא בא אלא לומר שאינו ניתר בשחיטת אמו ולכך פרש"י בתחילת המשנה לכל המשנה איירי בשעת שחיטה וק"ל:

בתוס' ל"ה כיון שיצא בשר וכו' כללריש לקמן וכו'. הוקשה להם מאי מייתי ראיה ממקרא זה שהאבר עצמו אסור אפי' לאחר שהחזירו לכך כתבו כללריש לקמן וכו':

ד"ה סיפא מאי קמ"ל וכו' למהיא לבכורות לא שמעינן אלא בלא החזירו וכו' ואע"ג שרש"י כתב אע"פ שיצא ראשו חי והחזירו ויצא אחיו וכו' וכתב כן משום לפי המושכל והנהוג א"א נולל השני לבא אחריו ולצאת אם לא שהחזיר הראשון את ראשו לפנים וא"כ ההוא לבכורות ע"כ בהחזירו איירי ומ"מ אינו מוכרח כ"כ משום ליכול להיות לאיירי ההיא לבכורות שלא החזיר הראשון את ראשו אלא שנחתך ונשאר בחוץ ואח"כ יצא אחיו או בענין אחר שאפשר הוא לשני לצאת אפי' היכי שלא החזיר הראשון את ראשו לכך כתבו התוספות למהיא לבכורות לא שמעינן אלא בלא החזירו:

בא"ד וזה נמי אין להקשות וכו' לרב יהולה אסור קאי אעובר וכו'. ר"ל כיון לרב יהולה הא לקתני רישא מותר באכילה קאי אעובר שבפנים ממילא נמי הא לקתני סיפא הוציא את ראשו וכו' הרי זה כילול קאי נמי אמה שבפנים לאפוקי אי הוה מפרשינן רישא כסברת המקשה לקאי אאבר שבחוץ א"כ ה"ה הא לקתני סיפא הרי הוא כילול קאי נמי אמה שבחוץ ולא הוה מוכרח שנשמע ממנו לאפי' מה שבפנים הוא אסור:

ד"ה טעמא לראשו מת וכו' וי"ל משום לאיכא למלחי מאי ראשו רובו וכו'. מקשין העולם כיון למרישא לאיירי בנפל ליכא למפרך מילי משום לאיכא למימר מאי ראשו רובו א"כ מסיפא נמי ליכא למפרך תנינא לאע"ג למסיפא מליוקא שמעינן לראשו הוה כילול ה"א להיינו לוקא בבן תשעה אבל בנפל שאינו בן ט' לא הוי ראשו כסברת שמואל כילול להכי אשמועינן מתני' לבהמה אפילו בנפל אם הוציא ראשו הרי זה כילול ונ"ל לזה החילוק בין בן ט' ונפל לא שייך אלא באלם אבל בבהמה אי הוה ראשו כילול בבן ט' ה"ה בנפל ולהכי ג"כ לא אמר שמואל לאין ראש פוטר בנפלים כ"א גבי אלם אבל בבהמה אפילו שמואל מולה כמ"ש התוס' לקמן בסמוך:

ד"ה אלם מבהמה לא יליף וכו' מה היה יכול הפרוזלור לעכב הלילה כיון שהראש חוצה לו וכו'. ר"ל לע"כ הא לקתני כילול היינו כשהראש חוץ לפרוזלור כלקאמר התם בפרק יוצא לופן לבע"א לא הוי כילול וכיון לבהוציא ראשו חוץ לפרוזלור איירי פשיטא להוי כילול כמו גבי בהמה למה היה יכול הפרוזלור לעכב וכו' וק"ל:

ד"ה שליא שיצתה מקצתה וכו'. וי"ל לאם איתא לביצאת הראש לא הוי לילה לא היה ראוי לגזור וכו' פירוש משום למהיכי תיתי יבא לטעות ולהתיר גם ביצאת רובה אבל אי אמרי' לביצאת הראש הוי לילה שייך שפיר לגזור אפי' למ"ל יש שליא בלא ולל משום לאי שרינן ביצאת מקצתה אע"ג לאיכא למיחש שמא בתוכו מקצת יצא הראש והוי כילול ואפ"ה שרינן ליה ולכך אתי נמי למשרי ביצאתה רובה ולא ילעי לביצאתה מקצת הוי ספק ספיקא לשמא לא יצא שום ולל משום ליש שליא בלא ולל ואת"ל יש בה ולל שמא לא יצא בתוכו מקצת הראש אבל ביציאתה רובה אין כאן כי אם ספק א' אבל בלא גזירה לא הוה אסרינן יצאתה מקצתה למ"ל יש שליא בלא ולל משום ליש כאן ספק ספיקא ולילן לקיי"ל לאין שליא בלא ולל בלא שום גזירה אסרינן ביצאתה מקצתה משום לשמא בתוכו מקצת שיצא יצא הראש והוי כילול סוף כל סוף בין למ"ל ליש שליא בלא ולל וביצאתה מקצתה לאסור הוי מטעם לגזרינן אטו רובה ובין למ"ל לאין שליא בלא ולל לאסרינן בלא שום גזירה לא שייך טעם האיסור אלא מכח ליש לחוש לשמא בתוכו מקצת יצא הראש והוי כילול וליכא להקשות לשמא הוי טעם האיסור משום לחיישינן שמא בתוכו מקצת יצא רוב הולל ולא מטעם יציאת הראש לבל משום ללשון מקצת משמע לבר מועט לא"א שיבא בתוכו מקצת רוב הולל ולכך צ"ל ע"כ לטעם האיסור הוא מטעם שמא בתוכו המקצת יצא הראש והוי כילול וצריך עיון ברש"י שם בפ"ק לב"ק לפי' לטעם האיסור הוי משום לחיישינן שמא בתוכו מקצת יצא רוב מיחוי הולל ולפי זה לא הוי פריך הכא גמרא מילי וק"ל:

דף סח:

ד"ה אמר רבי יוחנן וכו' תקשה ליה ברייתא להחזיר פרסה וכו'. ר"ל למ"נ אם הוא מפרש חל קרא למקום חתך וחל קרא לקלוט א"כ ע"כ ס"ל להברייתא לאבר עצמו אסור לאי ס"ל אבר עצמו מותר משום לרשא נ"ל קרא למשרי מקום חתך ק"ו הוא אלא ע"כ איהו מפרש ברייתא לחל קרא אתי למקום חתך וחל קרא לאבר להשתא ליכא להקשות למה לי קרא למקום התך כיון לאפילו אבר עצמו שרי משום לאי לא כתיב אלא חל קרא הוה מוקמינן ליה למקום חתך לחול ולכך אצטריך גם קרא אחרינא להשתא מוקמינן ליה למישרי גם האבר עצמו א"כ קשה למה לו לרבי יוחנן קרא אחרינא וק"ל:

ד"ה הכל היו בכלל ובשר בשלה וכו' כטרפה לאין לה היתר וכו'. כלל הענין להוקשה לתוס' ממ"נ אי לריש רבי יוחנן טרפה אם כן הוא היאך ס"ל מלפרט הכתוב גבי חטאת מכלל לכל מילי כיון להלר

שרו הא כתיב טרפה כטרפה שאין לה היתר ואי לא דריש טרפה צ"ל למימר מלפרט רחמנא גבי חטאת בלא חטאת הוה אמרינן דניתר בחזרה כמו שמצינו גבי מעשר שני ובכורים כדתניא בברייתא לק' לכך כתבו התוס' דס"ל כרבי יוחנן דאי לאו דפרט גבי חטאת הוי דרשי' כטרפה שאין לה היתר אבל השתא דפרט רחמנא גבי חטאת וכו' אם איתא לטרפה אתי לאורויי שאין להם היתר בחזרה א"כ חטאת למה לי הא הכל היה בכלל ובשר בשדה טרפה דאתי לאורויי דאין להם היתר בחזרה אלא ודאי מדפרט רחמנא גבי חטאת מכלל דכל מילי כיון דהדר שרו וטרפה אתי למלתא אחריתא וק"ל:

דף סט.

ברש"י ד"ה ותבעי לך קדשים קלים בירושלים כגון עובר שלמים שהוציא את ידו בירושלים והחזירה והכניסו לעזרה ושחטוה ותבעי לך אליביה דמ"ד יש לידה לאברים וכו' מי מהניא ליה חומה דלא להוי בשר בשדה וכו'. רבים יתמהו על דברי רש"י הללו למה הוצרך לפרש כגון שהחזיר העובר את ידו אליבא דמ"ד יש לידה לאברים דלא מהני חזרה לפרש בשלא החזיר את ידו והכניסוה לעזרה ושחטוה ותבעי לה אליבא דכ"ע מי מהני חומת ירושלים להוי מחיצה דלא להוי בשר בשדה ועוד י"ל בדברי רש"י דלעיל מזה בבעיא הראשונה פי' מהו להיות לו חומת העזרה מחיצה להתירו בשחיטת האם ר"ל שיהא נקרא בבהמה כאילו הוא עדיין במעי אמו ויהא ניתר בשחיטת אמו ובעי' זו לחומת ירושלים פי' מי מהניא ליה חומה דלא להוי בשר בשדה ונראה דרש"י רצה בזה משום דכוונתו לפרש הא דקאמר ותבעי לך קדשים קלים בירושלים ר"ל ולא תצטרך לבעי' זו לחומת (ירושלים) [עזרה] וע"כ בחומת העזרה שייך שפיר למבעי אי מהני חומת העזרה לשני דברים דלא מבעיא שלא יהא בשר בשדה אלא אפילו להוי מחיצה שיהא נקרא בבהמה להתירו בשחיטת אמו אבל בחומת ירושלים א"א לפרש לבעי אי מהני חומת ירושלים להתירו בשחיטת אמו משום דהא לא נשחטה בירושלים כ"א בעזרה וא"כ איך אפשר שהתירו חומת ירושלים בשחיטת אמו כיון שלא נשחט שם הלכך אי אפשר לפרש אלא לבעי אי מהני חומת ירושלים כשהוציא שם את ידו דלא להוי בשר בשדה וא"כ אי איירי כשלא החזיר ידו תקשה לך במה יהא אותה היד ניתר כיון שאין חומת ירושלים מחיצה להתירו בשחיטת אמו כיון שלא נשחטה שם ע"כ תצטרך לומר שאחר כך כשיכניסו אותה לעזרה וישחטוה שם חומת העזרה תהא לו למחיצה להתירו בשחיטת אמו א"כ ע"כ תצטרך לבעיא הראשונה למבעיא אם חומת העזרה נקרא מחיצה להתיר בשחיטת אמו וזה אבר בפני עצמו אין לו שחיטה וא"כ מאי קאמר ותבעי לך קדשים קלים בירושלים הא ע"כ עכ"פ צריך אתה לבעיא לחומת העזרה לכך מוכרח רש"י לפרש שהחזיר את ידו וא"כ בלא חומת העזרה כיון שהיד היא במעי אמו בשעת שחיטה היא ניתרת בשחיטת אמו מאחר שלא היה בשר בשדה בשעה שהוציאה שחומת ירושלים היה לו למחיצה והואיל והוכרח לפרש דאיירי כשהחזיר את ידו ע"כ צריך ג"כ לפרש דתבעי לך אליבא דמ"ד יש לידה לאברים דאי למ"ד אין לידה אפי' בלא מחיצת חומת ירושלים מהני ליה החזרה ולא מקרי בשר בשדה כיון שהחזיר את ידו אח"כ ולמה לי חומת ירושלים וק"ל וזה נראה לי ברור בכוונת רש"י בזה:

בתוס' ד"ה דאתא אבן פקועה לכותיה שיש בו איסור יוצא בחל אבר. לשון לכותיה דייקי התוס' דמשמע דגם הנקבה שבא עליה היתה בת פקועה שהיה בה איסור יוצא ולפי זה אתיא בעיא זו אליבא דכ"ע אפילו למ"ד דאין חוששין לזרע האב ורש"י שכתב ואליבא דחנניא קא בעי לה ע"כ איהו מפרש דלישנא לכותיה לאו דוקא והנקבה שבא עליה אין נפקותא בה אם היה בה איסור יוצא או לא ודייק לישנא דקאמר מבלבל זרעיה דמשמע דאזכר קאי וס"ל דגמרא דבלבול זרע לא שייך כ"א גבי האב ולא דגבי האם אפילו אם היה ג"כ איסור יוצא ולכך צ"ל ע"כ דדוקא אליבא דחנניא דחושש לזרע האב קא בעי לה:

ד"ה תלתא לא אמרינן תימה מאי קמיבעיא ליה והא קי"ל דזה וזה גורם מותר. ויש לדקדק הא כתבו התוס' לעיל דאיירי שבא על בן פקועה לכותיה שיש בו ג"כ איסור יוצא בחל אבר ואם כן הוי איסור משני הצדדים וצ"ל שהתוספות ס"ל שבכל אחד מהם בין בזכר לבדו הוי זה וזה גורם שהרי כולו הוא היתר ואין אסור בו כ"א אבר אחד וא"כ הולד נולד מאיסור והיתר וכן בנקבה יש בה זה וזה גורם דהא היא ג"כ כולה היתר חוץ מאבר אחד וק"ל ועיין לעיל פ' אלו טריפות ריש (חולין דף נ"ח:)

ד"ה אלמה אמר רבי יוחנן וכו' וכי פריך קלוט במעי אמו ליתסר וכו'. ר"ל ומאי פריך והא קלוט אפילו יצא לאויר העולם מותר לכך קאמר דאליבא דר"ש פריך אבל לרבנן דשרי ביצא לאויר העולם כל שכן דשרי בנמצא במעי אמו:

דף סט:

ד"ה יצא רובו הרי זה יקבר וכו' דב"ה מתירין למנות עובד כוכבים על הבכור. פירוש כשנשחט במומו נאכל לכהנים דס"ל דב"ה דלא מבעיא דשרי להאכילו לישראל אלא אפילו לעובד כוכבים שרי להזמינו עליו וא"כ קשה למה קאמר במתניתין דהכא יקבר ימכר העובד שמת לעובד כוכבים דהא לא גרע מהיכי דנשחט במומו ותירצו דהא מוקמינן לה התם כרבי עקיבא ר"ל ע"כ צ"ל דלאו בכל ענין שרי לעובד כוכבים דאם לא כן תקשה דר"ע אדרבי עקיבא אלא ע"כ צריך לחלק דהיכי דלישראל שרי כגון היכי שנאכל במומו אז ג"כ שרי להאכילו לעובד כוכבים לטעמו דר"ע משום דאתקש לצבי ואיל אבל היכי דלא שרי לישראל כגון שנמצא טרפה או מת כמו במתני' דהכא דאיירי בעובד שהוא נפל ומת אז אסור ג"כ להאכילו לעובד כוכבים משום דהא אז לא דמי לצבי ואיל:

ד"ה רב הונא אמר קדשי וכו' אבל אימרא באזנים לא. פירוש זה הוא מדברי התוספות ולא מלשון הגמרא ור"ל דבאימרא אפילו כי חזי האזנים ולא יצא עדיין כ"א מיעוט הראש אפילו הכי אסור להטיל בו מום משום כיון דבאימרא אין דרך לראות האזנים במיעוט הראש כ"א לאחר שיצא הרוב והשתא דחזינן להו במיעוט הראש ודאי אמרינן כבר יצא רוב אלא שחזר ולכך חזינן להו אבל בגדיים דדרכן לצאת אזנים במיעוט הראש ולכך כשחזינן להו במיעוט הראש לית לן למיחש דכבר יצא רוב הראש:

בא"ד ומיהו איכא לאוקמי ההיא אליבא דרב יהודה אליבא דרב הונא. ר"ל וגם הסוגיא איכא לאוקמא אליבא דרב הונא דגמרא לא קאמר אלא אמר רב יהודה מותר להטיל וכו' דמפרש גמרא דגדיא באזניה אימרא בשפוותיה ותו לא ואיכא לפרש דה"ק דבגדיא מותר להטיל באזנים בפנים בעוד שלא יצא הראש עדיין כלל אבל כשיצא אפילו מיעוטו אין ה"נ לאסור כר"ה אבל באימרא אפילו כשרואה האזנים בפנים סמוך לפתח הרחם ועדיין לא יצא הראש כלל אפילו הכי אסור להטיל בו מום משום דאין דרך באימרא שיתראו האזנים תחלה סמוך לפתח הרחם הלכך כשרואה אותן בפנים סמוך לפתח הרחם חיישינן ואמרי' דאי יצא רוב הראש כבר והיו האזנים מבחוץ עם רוב הראש ואח"כ חזר לפנים ולכך נמצאו האזנים סמוך לפתח הרחם ולפי זה יתיישב שפיר מה שכתבו התוס' אבל אימרא איכא למיחש וכו' שכבר יצא רוב הראש וחזר אע"ג דלרב הונא קיימינן השתא ולמה לי למיחש שיצא רוב הראש הא אפילו לא יצא כי אם מעט אסור להטיל בו מום אבל לפי מה שכתבתי א"ש דכיון דמה שחזינן האזנים סמוך לפתח הרחם מבפנים אנו תולין לומר שהוא משום שכבר יצא הראש וחזר ולכך ע"כ צריכים אנו לומר שכבר יצא רוב הראש וחזר דאי לא יצא כי אם מיעוט אפי' יצא וחזר לא היה להם לאזנים לראותן מבפנים סמוך לפתח הרחם משום דאין דרכן לצאת לחוץ עם הראש כי אם עם רובו ולכך הוכרחו התוס' לומר דחיישינן שכבר יצא רוב הראש וחזר אבל אין הכי נמי אפי' אם לא יצא כי אם מיעוט הראש אסור להטיל בו מום אלא שאין לתלות ראיית האזנים כ"א ביציאת רוב הראש אבל שפוותי' דרכן למצא סמוך לפתח הרחם משום דדרכו לצאת תחלה עם השפתים לכך מותר להטיל מום בשפתים כשרואין אותן בפנים ולא יצא עדיין הראש כלל דלמה אית לן למיחש שכבר יצא הראש כיון דאורחיה בכך וק"ל:

דף ע.

תד"ה מאי לאו מחתך ומניח וכו' ומיהו מכי יצא רובו ואילך טעון קבורה וכו'. ר"ל אותו מיעוט האחרון שיצא אחר יציאת הרוב טעון קבורה משום דכבר נתקדש משיצא הרוב:

[בא"ד] ואע"ג דקתני יצא רובו [וכו'] ומשמע רובו בבת א' וכו'. ר"ל דמהסוגיא משמע דלמ"ד מכאן ולהבא הוא קדוש דוקא יצא רובו בבת אחת הוא דאמרינן יקבר הא אבר אבר לא ואנן אמרינן השתא דאפילו ביצא אבר אבר משיצא רובו ואילך טעון קבורה מה שיצא אח"כ היינו דוקא לענין מיעוט הראשון וכו' לענין מיעוט הראשון שהוא מה שיצא קודם יציאת הרוב בזה הוא דאמרינן דאין צריך קבורה אלא כשיצא רובו בבת אחת אבל לענין מיעוט האחרון שהוא מה שיצא אחר יציאת הרוב אפילו ביצא רובו אבר אבר נמי טעון קבורה משום דכבר נתקדש רובו וק"ל:

ד"ה כרכתו אחותו וכו' ואע"ג דיש לחלק בין מבכרת לאין מבכרת אי נמי התם כשילדה אחד קודם. ר"ל אי נמי למתני' דהושיט הרועה את ידו נמי איירי במבכרת אלא שילדה ולד אחר קודם שהושיט הרועה את ידו ונגע בזה דהיינו כשהיה לה שתי ולדות במעי' וקודם שהושיט הרועה את ידו ילדה האחד וקודם שיצא השני הושיט הרועה את ידו:

בא"ד ונראה לר"ת כגירסת ר"ח כרכתו אחותו והוציאו וכו' כצ"ל:

דף ע:

בגמ' וכל הולך לרבות פרה במעי גמל. מקשין למה לי דכתב רחמנא כפיו כיון דאפילו פרה במעי טמאה טמא נכתוב סתמא הולך בכל החיה ונראה דאין המקרא יוצא מידי פשוטו ופשוטו של קרא אתא לחיה טמאה דמטמאה במותה כדמשמע פשוטו של מקרא דחשיב התם בקרא בהמה טמאה וחיה טמאה ואח"כ כתיב בהמה טהורה דכתיב וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה אלא מדכתיב בכל החיה ולא כתיב וכל חיה דרשינן עובר הנמצא בתוך גופה של בהמה חי:

[שם] אי לאו דר' יצחק ה"א כוליה כדרבי הוא דאתא קמ"ל. פי' השתא דכתיב קרא דוכל הולך על כפיו מוקמינן האי קרא דנפש כי תגע בכל טמא לשני דברים כדר' וגם דהאי דרשא דעובר שבטמאה טמא ובטהורה טהור:

בתוס' ד"ה מ"ט דת"ק כו' וי"ל משום דר"ע מטמא וכו'. לפי מה שכתבו התוס' לקמן (חולין דף ע"ב) ד"ה גזירה שמא יוציא ולד ראשו וכו' דגם ר"ע ס"ל דכשהעובר כולו במעי האשה אינו מטמא ולא פליג אלא כשהוציא את ידו כדלקמן צ"ל מה שכתבו התוס' כאן וי"ל משום דר"ע מטמא וכו' לא כתבו זה אלא על פי דרכו של רש"י ולהו לא סבירא להו וק"ל:

בא"ד אי נמי משום דהיה לנו לטמאות מוכל הולך וגו' אפילו קלוט במעי קלוטה וכו'. ונראה דנקטו התוס' האי דהיה לטמאות אפילו קלוט במעי קלוטה משום דלא תקשה לך כי היכי דהשתא דאיכא ק"ו מוקמינן קרא דהולך על כפיו לדרשא אחריתא א"כ אפילו בלא ק"ו נמי כיון דאיכא היקשא דאתקש בהמה טמאה לטהורה א"כ ליכא למדרש קרא דהולך על כפיו לטמא עובר במעי טמאה דהא אתקש טמאה לטהורה וטהורה ע"כ ליכא למדרש מקרא דהולך על כפיו ועובר במעי טהורה ע"כ היינו צריכין לומר לטהור א"כ במעי טמאה נמי טהור מההיקשא וע"כ הייתי מוכרח לאוקמי קרא דהולך על כפיו לדרשא אחריתא וא"ל דלא הוה מוקמינן קרא דהולך על כפיו לדרשא אחריתא אלא הוה דרשינן ההיקש איפכא למקיש טהורה לטמאה מה טמאה עוברה טמא אף טהורה עוברה טמא דא"כ תקשה לך לא נכתוב לא ה"א ולא וי"ו דלא נכתוב לישנא דהולך על כפיו דמשמע מיניה טמאה ולא טהורה אלא נכתוב סתמא בכל החיה ונשמע מיניה בין טמאה בין טהורה ולא בעי היקשא לכך נקטו התוס' דהיה לנו לטמא מקרא דוכל הולך על כפיו אפי' קלוט במעי קלוטה שהיא טהורה והשתא א"א לן למדרש היקשא מה טהורה עוברה טהור דהא אשכחן אפילו טהורה כגון קלוטה עוברה טמא ולכך הוה מטמאינן כל מהלכי ארבע במהלכי ארבע וההיקש הוה דרשינן לשום דרשא למאי דמוקים ליה רבי יוסי הגלילי אבל השתא דאיכא ק"ו דאי אפשר לנו לטמאות עובר במעי טהורה וגם אית לן היקשא דמקשינן טמאה לטהורה ע"כ מוכרחים אנו לאוקמי קרא דהולך על כפיו לדרשא אחריתא ודו"ק:

ד"ה קלוט במעי קלוטה וא"ת כו' דדריש אתין בפ' ד' וה' וכו'. פי' דשם איתא דבעל השור נקי אתי להנאת עורו פי' דאפי' בהנאת עורו אסור כאדם שאומר יצא פלוני נקי מנכסיו ומאן דדריש נקי מדמי ולדות הנאת עורו מנ"ל ומשני התם דיליף ליה מאת בשרו את הטפל לבשרו וכן מאן דשרי קלוט דריש גמל גמל שתי פעמים לאסור חלבו ומאן דאסר קלוט מגמל גמל יליף חלבו מאת הגמל וא"כ ר' יוסי הגלילי דדריש נקי מדמי ולדות ור"ש דאסר קלוט תרווייהו דרשי אתין וא"כ ר' יוסי הגלילי כר"ש ס"ל דאסר קלוטה וא"כ קלוט במעי קלוטה הוי עובר במעי טמאה ואין ה"נ דמטמא ליה ר' יוסי וזהו המשך כוונת התוס' אבל העולם מקשין מאי מקשו התוס' דלמא הא דפריך גמרא קלוט במעי קלוטה ליטמא לא איירי בקלוטה שיצאה לאויר אלא שנמצאת גם היא חיה במעי אמה ושריא אפילו לר"ש דמודה ר"ש בנמצא במעי אמו כדאמרינן לעיל וי"ל דאי איירי בקלוטה שנמצאת במעי אמו לא הוי פריך מידי דכיון דלא בעי שחיטה הויא היא ועוברה כאילו נשחטו ולא שייך בהו מיתה ולא טומאה ומאי פריך ליטמא:

ד"ה חיה טמאה וכו' ומיהו בלאו הכי ילפינן וכו'. ר"ל ולא צריכין אנו למילף ממה שהיה בכלל בהמה וכל חיה בכלל בהמה צריך למשמע מיניה דחיה טמאה מטמא אלא לרווחא למלתא נקט הרבעה למימר דשמעינן שום חדוש מכל כלל וכלל:

דף עא.

בגמ' מי לא עסקינן וכו'. וצ"ל הא דהצריך קרא באוכל מנבלתם כיבוס בגדים והערב שמש היינו היכי שהסיט הנבלה בגרונו או בפיו ע"י האכילה קודם שהגיע למעיו התחתונים ונעשה טומאה בלועה דאל"כ כיון דטומאה בלועה לא מטמא לא צריך כלל כיבוס בגדים והערב שמש באוכל נבילה וק"ל:

בתוס' ד"ה ולרבנן האי קרא למה לי כו' אלא לרבנן מאי איכא למימר וכו'. לגליהו ליכא למימר ליצירה ושניא למשני בגמרא כו' לכלל' הוא דאתא צ"ל דהכי פירושא הא דאשמועינן קרא דבהמה בכלל חיה כו' לכלל' אתא לא נפקא לן בזה אלא לענין דבהמה טמאה בכלל חיה טמאה כדי למילף מניה הא דדריש ר' ולא לענין דבהמה טהורה בכלל חיה טהורה ורבנן לא ס"ל כללא דקאמר ר' יונתן בהמה טהורה בכלל חיה טהורה וכו':

ד"ה והאשה טהורה וכו' כשלא העגיל הראש כפיקה. פירוש ככדור וכפקעת של צמר שתי או ערב וע"ש בבכורות:

ד"ה מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה וכו' ומשם מדקדק אביי דבמקום נבילת עוף טהור בלוע הוא. פי' וטומאה בלועה לא מטמאה ולכך לא מטמאה בגדים בבית הבליעה וא"כ ש"מ דטומאת בלועה לא מטמא:

בא"ד אבל לרבא וכו' היכא מתרץ לברייתא. ר"ל אמאי קתני בברייתא דלא מטמאה הנבילה בגדים בבית הבליעה והא הסיטה ע"י הבליעה והוי ליה נושא הנבילה דמטמא בגדים:

[בא"ד] ע"כ כשתחב לחברו והוציאה וכו'. ר"ל ולכך לא נשמע ג"כ מינה דטומאה בלועה לא מטמא לעולם אימא לך דאם נבלעה לתוך מעיו התחתונים והסיטה בתוך מעיו אה"נ דהוי טמא אלא דאיירי דהוציאה:

[בא"ד] ומיהו היינו יכולין לפרש וכו'. ר"ל דודאי נוכל לתרץ כך בלי שום הכרח ודיוק דלהכי רבא אינו מדקדק משם דטומאה בלועה אינה מטמאה משום דנוכל לתרץ דקרא איירי בהוציאה אבל מה שבאת להכריח דע"כ איירי בהוציאה דאל"כ היכי מתרץ רבא לברייתא זה אינו מוכרח דנוכל לפרש ולתרץ הברייתא בלא הוציאה אלא שהיה בית הבליעה רחב ולא הסיט כלל ולכך לא נטמא בבית הבליעה אע"ג דלא הויא כי אם בית הסתרים ומטמא שם בהסט ובמשא ולפ"ז היה יכול לדקדק משם אף לרבא דטומאה בלועה לא מטמא דאל"כ נהי דלא נטמא בבית הבליעה משום דלא הסיט יטמאנו כשהגיע לתוך בני מעים וק"ל:

בא"ד ולא כתיב אוכל אלא כדי ליתן שיעור אכילה וכו'. פי' דהכי קתני התם בברייתא א"כ ר"ל כיון דנבילה אינה מטמאה בגדים בבית הבליעה למה כתב רחמנא והאוכל מנבלתה הא לא מצינו דנטמא ע"י אכילה אלא במגע ליתן שיעור וכו':

[בא"ד] ואי אצטריך לדרשה דהכא וכו'. ר"ל ועוד אי אצטריך לדרשה דהכא וכו':

[שם] וי"ל דלא מסתבר לאוקמי וכו'. כלל הענין דרבא ס"ל דהא למיעט קרא דלא מטמא נבילה בגדים אבית הבליעה כשתחב לו חברו ובית הבליעה הוה רחב והא דכתיב והאוכל מנבלתם יכבס בגדיו דהצריך קרא הערב שמש איירי כשלא היה בית הבליעה רחב והסיטה ע"י הבליעה או שבעצמו לקחה ונשאה ואכלה אלא שלגוף הדין זה לא אצטריך קרא דפשיטא כיון דהסיט או נשא הנבילה שהוא טמא דכבר שמעינן שהנבילה מטמא במשא ואין זה תלוי באכילה ולמה צריך קרא למכתב והאוכל מנבלתה וגו' אלא למילף מניה דרשה דהכא למי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה וכו' לאשמועינן דטומאה בלועה לא מטמא ולא מסתבר ליה לאוקמיה כולי לדרשה דהכא דלפי דרוש דהכא לא אתי עיקר קרא לאורויי טומאה דכבר שמעינן דנבילה מטמא במשא אלא לאורויי טהרה אתא דטומאה בלועה לא מטמא ואין זה משמעות הקרא דמשמע דאתא לארויי טומאה ולכך מוקי לה ג"כ הברייתא דאתא לאורויי טומאה דהיינו ליתן לנושא שיעור אכילה ומ"מ כולי (וכו') לדרוש דהתם ליכא לאוקמא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו דמשמע דמיירי באוכל ממש ולכך ע"כ אתי נמי לדרוש דהכא כן נראה הצעת כוונת התוס' ודו"ק:

דף עא:

ד"ה אטו אנן מגבו אמרינן וכו'. וא"ל ק"ו הכי ומה כלי חרס וכו' שאין גבו מציל לחוץ בפני הטומאה שבתוכו מלטמא מציל על טהרה שבתוכו וכו' כצ"ל ותיבת תוכו ט"ס ור"ל דילפינן תוכו של אדם מגבו של כלי חרס בק"ו:

ד"ה למטה מנ"ל כו' כלמוכח מתניתין לעובר וכו'. ר"ל מתניתין דאשה שמת ולדה וכו' דאשה טהורה משום דטומאת בלועה אינה מטמאה כדלקמן במסקנא:

ד"ה למאי הלכתא וכו' וקשה לבת"כ וכו' וטבעותיו בידו וכו'. פי' תחובים ומלובשים באצבעותיו:

דף עב.

תד"ה כי קאמר רבה כגון שבלע ב' טבעות וכו' וקשה לפירושו דבטבעת שנגעה למת וכו' שלא תטמא את האדם וכו'. תיבת וקשה דלעיל נמשך למטה כאילו אמר וקשה שלא תטמא את האדם וכו':

בא"ד היינו טהרה בעלמא וכו'. ר"ל טהרה שהיא בחוץ:

בא"ד ואין לתמוה כיון דבא לאשמועינן כאן בשתי טבעות מאי כשם וכו'. ר"ל כיון דהא דקאמר רבה בריש דבריו כשם שטומאה בלועה אינה מטמא וכו' הוי פירושו שתי טבעות בלועות אחת טמאה ואחת טהורה שאין הטמאה מטמאת את הטהורה א"כ נשמע מזה ג"כ שטהרה בלועה אינה נטמאת א"כ למה מסיים אח"כ טהרה בלועה אינה מטמאת והוי כפילות דברים דבשלמא לפרש"י לא קשיא זה לפירושו אצ"ל דרבה בתחלת דבריו דקאמר כשם שטומאה בלועה וכו' ר"ל שתי טבעות אלא אתא לאשמועינן דטומאה בלועה אינה מטמאה אפילו היכי דשייך טומאת משא כגון מת ונבלה דמטמאה במשא אפילו בבית הסתרים דזה לא אשמועינן ממתני' דבלע טבעת טמאה וכו' דהא טעמא הוי משום דלא הוי כ"א מגע בית הסתרים והא דקאמר גמרא כי קאמר רבה כגון שבלע שתי טבעות וכו' לא אצטריך זה למימר אלא בשביל טהרה בלועה דקאמר רבה אבל לפירוש התוספות דדחה פירושו של רש"י ולא ס"ל ענין זה כדלעיל קשה:

בא"ד וא"ת מנ"ל לרבה הא דטהרה בלועה לא מטמאה וכו'. לפרש"י לא קשה מידי משום דלפרש"י אי טהרה בלועה אינה מטמאה אין חילוק בין מטומאה דעלמא שמבחוץ ובין מטומאה שאצלה אלא דאי לא אשמועינן רבה ה"א דטעמא דמתני' דקתני בלע טבעת טהורה וכו' לא הוי מטעם טהרה בלועה אלא משום דמגע בית הסתרים דאדם אינו מטמא את הטבעת אבל אחר דשמעינן מק"ו דצמיד פתיל דטהרה בלועה אינה מטמאה אין חילוק בין מטומאה דעלמא ובין מטומאה שאצלה אבל לפי' התוס' קשה:

בא"ד וי"ל דכולה מלתא דריש רבה מן האוכל את נבלתם וכו'. מקשין העולם א"כ למה לי ק"ו דצמיד פתיל ר"ל דאי לאו ק"ו ה"א דדוקא מטומאה שאצלה אינה מטמאת טהרה בלועה והטעם הוי משום דהטומאה הוא בלועה לכך קאמר רחמנא בפסוק האוכל מנבלתם וגו' אפילו באכל סמוך לשקיעת החמה מותר לאכול תרומה אע"ג שנגע בטומאה שבמעי הבלועה אבל מטומאה דעלמא כגון אדם הבולע טהרה ונכנס באוהל המת אה"נ דהטהרה הבלועה נטמאת לכך אצטריך ק"ו דצמיד פתיל וק"ל:

ד"ה גזירה שמא יוציא ולד ראשו וכו' וכן משמע דלא תימא אליביה דרבי עקיבא משמע וכו'. ולפי סברת התוס' צריך לפרש הא דקאמר גמ' מאי אינה מדברי תורה וכו' ר"ל ופשיטא דלא שייכא טומאה זו מדברי תורה ופשיטא דשייכא מדברי סופרים ומשני דלא תימא אליבא דר"ע דוקא שייכא מדברי סופרים דאמר עובר במעי אשה והוציא ידו טמא ולכך גזרינן כולו אטו ידו אבל אליבא דרבי ישמעאל אפילו מדברי סופרים לא שייכא ועיין במה שכתבתי לעיל (חולין דף ע') בתוס' ד"ה מאי טעמא דת"ק וכו':

ד"ה שתי נפשות וכו'. וקשה דתרי קראי ברביעית דם למה לי במת בנפש ונפשות כצ"ל ור"ל דלרבי ישמעאל דס"ל דיש אם למסורת וקרא דעל כל נפשות מת איירי נמי ברביעית דם מנפש אחת וקרא דלעיל במת בנפש אדם מוקי ליה ר' ישמעאל ג"כ לרביעית דם ותרי קראי ל"ל:

דף עב:

ד"ה טהור מן המדרס וכו' צ"ל שהיה שם פשוטי כלי עץ וכו'. פירוש ואעפ"כ נטמא במדרס כי לענין מדרס הפסקה אין מעכבת כלום אפילו עשר מצעות זה למעלה מזה:

ד"ה אלא שאם נגע וכו' פירוש שיש אויר בין הסדינין וכו' דבעליון קודם המדרס למגע וכו'. ר"ל דבעליון נמי יש מגע שהוא נוגע בתחתון שנעשה מדרס הלכך אם לא היה אויר מפסיק ביניהם שניהם היו מדרס ומגע מדרס מפני שהעליון נוגע בתחתון ותחתון בעליון:

בא"ד והרב ר"ש אומר דשבע ליה טומאה לא שייך בדבר שהטומאה באה מגופו. פירוש כשהטומאה שניה באה מגוף הטומאה הראשונה כגון ההיא דחותך כזית בשר מן אבר מן החי לר"מ וכן ההיא דסדין שעשאו וילון לר' שהטומאה הב' באה ממילא:

בא"ד ויש לחלוק וכו' דה"א ר"י פליג עליה מה"ט וכו'. ר"ל דאי הוי בעי למפשט מר"מ היינו יכולין לחלות דטעמא דר"י דפליג עליה הוי מטעם דס"ל דשבע טומאה ואינה חלה הב' על הא' וא"כ מה חזית לפשוט מר"מ דלא אמרינן שבע לה טומאה אדרבה לפשוט מר"י דס"ל דשבע לה טומאה ולהכי לא פשיט אלא מר"י דנשמע מדבריו בסיפא דלא אמרינן שבע טומאה והשתא טעמא דפליג ברישא לא הוי מטעם דס"ל דשבע טומאה אלא מטעם דאין כאן מגע כלל וק"ל:

ד"ה בשעת פרישתן וכו' ודוחק לומר דמיירי כגון דבמשהו א' שנחתך לא היה באבר כדי לעלות ארוכה. פירוש ולא נקרא אבר שלם לכך לא נשאר עליו טומאת אבר מן החי הלכך לא נטמא הבשר הנחתך בשעת פרישתו ממנו במגעו כצ"ל:

בא"ד ומיהו בפרק כיצד צולין וכו'. ר"ל וע"כ צ"ל שם בע"א ובאותו תירוץ יתורץ ג"כ הקושיא דמפרק העור והרוטב:

דף עג.

בא"ד ובקונטרס תירצו שם דהכא איכא עליו שתי טומאות וכו'. נ"ל דתיבת דהכא ט"ס הוא משום דהא הכא בשמעתין לא איירי אלא שלא היה עליו כי אם טומאת מדרס ואפ"ה אמרי' בשעת פרישתן מאביהם מקבלות טומאה מאביהם וגם מבואר בהדיא הכא דשלש על שלש הבאות מבגד גדול דהבגד גדול נשאר עליין טמא מדרס ומשמע דה"ה כל מקום שנשאר שיעור טומאה מדרס דהיינו ג' טפחים על ג' לא נתבטל ממנו טומאת מדרס אף על פי שנתקרע ע"כ צריך להגיה דהיכי דאיכא עליו ב' טומאות וכו' ואיירי בטלית דעביד להתעטף בו וכיון שנתקרע ואינו ראוי למלאכתו הראשונה דהיינו עיטוף נתבטלה ממנו טומאת מדרס אע"פ שנשאר עליין ג' על ג' טפחים אבל הכא בשמעתין לא איירי בטלית אלא בבגד דעשוי להציע או לשאר תשמישים לא להתעטף ולכך אע"ג דנתקרע אם נשאר בו עליין שיעור טומאת מדרס דהיינו ג' על ג' לא נתבטל ממנו טומאת מדרס:

דף עג:

ד"ה הוכשרו בדמיה אין לדקדק מדמועיל הדם להכשיר האבר וכו'. ר"ל אין לפרש דהמקשה דפריך שחיטה תנינא פריך הכי דמדקדק מדמועיל הדם להכשיר האבר אלמא לא חשיב כניפול אין לפרש כן דא"כ אין התירוץ של התרצן מתיישב על זה דמאי משני אבשר מ"מ קשה אי שחיטה עושה ניפול לא יועיל הדם להכשיר לא באבר ולא בבשר:

[בא"ד] והיינו טעמא. ר"ל וכי תימא והכל טעמא מאי למה לא מקשה המקשה הכי או מאי משני המתרץ הא תקשה לך כיון דשחיטה עושה ניפול מה מועיל הדם להכשיר לכך קאמר והיינו טעמא דדם בהמה מועילה להכשיר וכו':

בא"ד וא"ת להנהו דמוקמינן פלוגתייהו וכו' ואמאי פליגי ארב אסי וכו'. מקשה הכי משום דלפום ריהטא שנויא דרב אסי מסתבר טפי משום דהכי אשכחן דפליגי רבנן ור"ש בהכשר דם וגם הכי נמי משמע לישנא דמתני' דקתני הוכשרו בדמיה ר"ש אומר אינו מכשיר משמע דבהכשר דם פליגי:

ד"ה ס"ל כו' והדין עמו וכו'. ר"ל אע"ג שהיה יכול לפרש דצריך אותו הבשר הפורש מן האבר הכשר אפילו בעודו עדיין מחובר באבר וכי תימא לענין מה דלענין שיטמא לא אצטריך דהא אז מטמא טומאת נבלות כאבר עצמו מ"מ היה יכול לפרש דצריך הכשר לענין שיצטרף לאוכל אחר שהוא פחות מכביצה כדי שיקבל אותו אוכל טומאת אוכלין אפ"ה הדין עמו משום דהאמת הוא שבעודו מחובר הואיל ומטמא אז טומאה חמורה חשיב אוכל להצטרף עם פחות מכביצה אפילו בלא הכשר אע"ג דמעשה עץ שימש ר"ל דבשעה שהוא מטמא טומאה חמורה אינו מטמא מטעם אוכל שאפי' היה עץ בעלמא היה מטמא טומאה חמורה בעודו מחובר באבר אפילו הכי לא בעי הכשר לענין טומאת אוכלין והראיה מפ' טבול יום דפרה ופרים מטמאים טומאת אוכלין וכו':

בא"ד וצ"ל דטעמא דמעשה עץ שימש מהניא לכשפירש וכו'. ר"ל הא דאתמר בגמ' טעמא דמעשה עץ שימש לא מהני לן אלא לענין אחר שפירש דבמקום דלא מעשה עץ שימש אלא שהיתה בו הטומאה חמורה מטעם ראיית אוכל אפילו לאחר שאין סיפה עוד לטמא טומאה חמורה מטמא טומאה קלה בלא שום הכשר ובמקום שמעשה עץ שימש לאחר שאין סופו עוד לטמא טומאה חמורה צריך הכשר לטומאה קלה אבל בעודו מחובר בכל ענין אינו צריך שום הכשר:

דף עד.

תד"ה תרי במותם כתיבי וכו' א"נ לדרשא דהתם מנבלתם נפקא וכו'. ר"ל ודרשא למעוטי בחייהם ממילא נשמע ג"כ מינה ונקט במותם לפי שהיא דרשה פשוטה ר"ל דאי לאו דאצטריך במותם לדרשה

אחריתי היה ילפינן מינה בפשיטות מפי מה מיתה שאינה עושה חליפין וכו':

ד"ה נפקא ליה מלר"י וכו' ומיהו סוגיא דהתם לא אתיא כתנא דברייתא דהכא וכו' ורבנן לא דמי לטריפה וכו' הכא אין במינו שחיטה. מקשין העולם למה לא הקשו התוס' התם בלא סוגיא למתני' דהכא כיון דקאמר רבא דרבנן ס"ל דלא דמי לטריפה משום דאין במינו שחיטה א"כ קרא לאכלה למה להו ואין זה קושיא דהתם לא ידעינן דאיכא למילף מבהמה טמאה אלא לר' יוסי ור"א לא בעי לאוקמי לאכלה להביא בן ח' משום דמסתבר להו טפי לאוקמיה לטריפה ורבנן ס"ל דלא דמי לטרפה וכו' ולכך מוקמינן קרא לאכלה להביא בן ח' אבל מהני' דהכא דס"ל למילף מבהמה טמאה אפילו טרפה אי לאו לטריפה יש במינה שחיטה ממילא בן ח' דאין במינו שחיטה ילפינן ליה שפיר מבהמה טמאה דאין שחיטה מטהרתו ולכך הקשו התוס' הכא דאפילו ת"ק דהתם לא מתוקם כתנא למתני' דהכא משום דלתנא למתני' דהכא ידעי' ליה מבהמה טמאה בלא שום קרא וק"ל:

דף עד:

ד"ה חלבו למאי וכו' כגון חלב הכליות ושעל הקרב. ר"ל של השליל ואתא למימר דאע"ג דחכמים דהיינו ר"י פליג אר"מ בשחוטה וס"ל דלא מקרי שליל בהמה באנפי נפשיה לענין חלב שעל הכליות ושעל הקרב של השליל מודה דמקרי בהמה וחלבו אסור:

[בא"ד] והא מפליג פליגי אלא חלב דגיד. ר"ל של השליל ואתא למימר דר' מאיר מודה לרבי יהודה בחלב של הגיד דשליל דאינו אוסר. וליכא למימר דר"י מודה לר"מ דהא השתא אפי' גיד עצמו שרי לר"י כל שכן חלבו של גיד והא פליג ר"מ ואית ליה אפי' חלב דגיד דשליל אסור וכו':

ד"ה למעוטי רובעו דס"ל דגרע מבהמה מפרכסת וכו'. משום דהכא לא מקרי בהמה כלל:

[בא"ד] א"נ התם הני מילי וכו'. כל זה מבואר התם בפ' העור והרוטב (חולין דף קכא:)

ד"ה דגמר שה שה מפסח וכו' אלא מיפסל מטעם שחוטה. ר"ל דילפינן מפסח דאין פודין בשחוטה דאין יוצאין בשה שחוט דהא בעינן לשוחטו לשם פסח ובן פקועה הוי כמו שחוט:

דף עה.

תד"ה מאי בינייהו וכו' אלא בין ב"ש לר' עקיבא קאמר וכו'. פירוש ואע"ג דמחלוקתם ג"כ מפורש בהדיא דב"ש אומרים משיגולו ור"ע קאמר משעה שאין יכולין לחיות ס"ל דמקשה דמשיגולו היינו שאין יכולין להיות למיל שמפריסין הלג מן המים מקרי אין יכול להיות ומשני לג מקרטע איכא בינייהו דלר"ע אינו מקבל טומאה כיון שעדיין יכול לחיות אם זורקו במים:

בא"ד לפניו תלון וכו'. פסוק הוא באיוב ומדבר בלויתן ע"ש:

ד"ה מה חלב ושתי כליות וכו' אלא משום דמשתרי מן כל בבהמה וכו'. ולפי זה ה"פ דברייתא דת"כ את החלב וכו' ולא את השליל ר"ל אם שחטו בהמת שלמים ומצאו שליל במעיה אין מקריבין חלב השליל משום דלא מקרי חלב משום דהא בחולין ניתר השליל וחלבו בשחיטת אמו ולכך לא מקרי ג"כ חלב בקדשים לענין הקרבה והדר קאמר יכול לא יהא בעונש ובאזהרה ר"ל לנהי דניתר בשחיטת אמו ומותר באכילה ואינו בעונש ובאזהרה היינו מגזירת הכתוב דכל בבהמה אכל לעולם אימא לך דמקרי חלב בקדשים לענין הקרבה כשהוא אומר וכו' ר"ל לכך איצטריך למילף מאשם דלא יהא חלב השליל קרבה ובשמעתין לאותיב לה מניה ר' יוחנן לריש לקיש אע"ג דהתם איירי בחלב שליל הנמצא במעי אמו שנשחטה ופלוגתא דר' יוחנן ור"ל בלא נשחטה אמו הכי פריך ליה ר"י בשלמא לדידי דס"ל דהיכי דאינו ניתר בשחיטת אמו כגון שלא נשחטה האם אלא הושיט ידו למעי בהמה והוציא חלב של בן ט' חי מקרי חלב ואסור א"כ ש"מ דמקרי חלב ולכך גבי קדשים לענין הקרבה דלא נפקא לן שם מידי בשחיטת האם הוה ס"ל דליהא בעמוד והקרב לכך אצטריך למילף מאשם דאינו בהקרבה אבל לדידך דס"ל דלא מקרי חלב כלל בחולין ואפי' היכי דלא נשחטה האם מותר באכילה משום דלא מקרי חלב אלא היכי דאיכא חלשים ואוירה א"כ ל"ל קרא בקדשים דאינו בהקרבה ומשני ר"ל טעמא דידי נמי מהתם דכיון דאשכחן לגבי קדשים לענין הקרבה דלא שייך התם טעמא דכל בבהמה ואפילו הכי מיעטיה קרא מהקרבה ש"מ דלא מקרי חלב כלל גבי חולין לענין אכילה נמי אפילו היכי דלא נשחטה אמו ולא ניתר מטעם דכל בבהמה אפי' הכי מותר באכילה משום דלא מקרי חלב כלל וק"ל:

ד"ה לדברי המתיר וכו' הכי נמי בין לר"י בין לר"ל איכא למבעי לעיל וכו'. ר"ל דל"ת דלא שייכא בעיא דלעיל לר"י משום דהא חזינן הכא דלא נפקא ליה לר"י מידי באוירה וא"כ אפילו הושיט ידו למעי אמו ושחט בן ט' חי למה לא יועיל השחיטה זה אינו דלר"י נמי צריך אוירה דהא לא מקרי חלב לר"י עד שיוציאנו לחוץ ממעי הבהמה וס"ל לר"י אע"ג דהבן ט' לא יצא לאויר כיון שהוציא החלב לאויר מקרי שפיר חלב אבל לעיל דשוחט הבן ט' אימא לך דאפילו לר"י צריך שתהא באויר ולא בפנים ונ"ל שכן צ"ל בתוס' דאפילו לר"י וכו' ואין איסור חלב עד שיוצא לחוץ וכו':

דף עה:

בגמ' וכן היה ר"ש שזורי מתיר בבנו ובן בנו וכו'. בספר המאור מפרש בנו ובן בנו של פקועה וגם כתב שבנו ובן בנו לאו דוקא אלא ר"ל בתו ובת בתו ע"ש:

בתוס' ד"ה בן פקועה הבא על בהמה וכו' ואפילו לא היתה השהייה פוסלת וכו' כיון דחצי הגוף וכו' לא נשחט. ר"ל דלא שייך צירוף אלא כשהתחיל לשחוט ושהה ואחר כך חזר וגמר אבל כאן איתו חצי הגוף של ולד הבא מכח אמו לא נשחט מעולם אפילו התחלת שחיטה ולכך אפילו לא היתה השהייה פוסלת אלא מצטרפת השחיטה אפילו הכי לא היה שייך הכא להתיר:

בא"ד ומודה נמי לסוגיא דריש פרקין וכו'. ר"ל אותו מ"ד דאמר לעיל ד' סימנין אכשר ביה רחמנא מודה לסוגיא דריש פרקין וכו' דמשמע דאבר היוצא אין לו תקנה בשחיטה משום דהתם הוי כאילו כבר נשחט כו':

ד"ה דנפל עליה דובא וכו' בקונטרס פי' נמי כו'. ר"ל דלהכי פרש"י דלא היה יכול להיות לאשמועינן דבבהמה אחרת היתה נטרפת מחמת אותה הדריסה אלא משום שהיה בן פקועה לא אסיר לה אע"ג דסבר כרבנן דצריך שחיטה בהפרים על גבי קרקע:

בא"ד וכן נראה דלא על חנם השמיענו דנפל דובא עליה. ר"ל דאי לא אתא לאשמועינן אלא הא דאצרכיה שחיטה הכי הל"ל הוה ליה בן פקועה אתא לקמיה דרב אשי א"ל זיל שחטיה ולמה ליה לגמרא להזכיר דנפל עליה דובא:

ד"ה אף בחול וכו' דכיון שהופרש חמור בעיניו יותר וכו'. פי' משום דאינהו נמי תרומה חמירא בעיניהם וכיון שהופרש הוי ליה תרומת מעשר מפני שאימת שבת עליו פי' רבינו שמשון וכן בתוס' בגיטין מפני שחשבת קובעת למעשר והרמב"ם מפרש שם מפני שבשבת מורא שבת עליו לעשות שום עבירה ע"ש:

בא"ד ואי אימת שבת עליו וכו'. ואי אומר אמת אמאי לא יאכל מפני אחר שאין אימת שבת עליו כצ"ל ר"ל ללוקא בשבת שאי אפשר לתקן אין אנו סומכין על זה שמפני אימת שבת הוא אומר אמת אבל לאחר השבת שאפשר לתקן אין אנו סומכין ע"ז מפני שכבר אפשר שנמצא אחד מן העמי הארץ שאין לו אימת שבת ואינו אומר אמת ולכך כיון דאפשר לתקן לא יאכל במוצאי שבת עד שיתקן:

בא"ד ולמ"ד מפני כבוד שבת למה לי שואל ע"י עילה עולה כצ"ל. ופי' שהמקשה פריך כיון דמפני כבוד השבת הוא מתיר לאכול בלי שום תיקון א"כ ליסרי בלא שאלה כלל ומשני שלא התירו מפני כבוד השבת כסומא בארובה מבלי שום טעם שאנו יכולין לתלות בו להתיר אלא ע"י שאלה דוקא שבאין עליו בעילה ושואלין וחוקרין אותו באולי יהא נשמע וניכר מתוך דבריו שלא תקנו ואם הוא עומד בדבורו ואומר בבירור דברים שתיקנו אז סומכין על דבריו ועולה לה אותו תיקון של ע"ה לאוכלה בשבת מפני כבוד השבת ולא באופן אחר ולו"ק כן נ"ל:

דף עו.

בגמ' לבתר דנפיק אמר מ"מ לא אמרי ליה וכו' למעלה מצומות הגידין וכו'. ומ"מ יש חילוק בין לישנא זה ובין לישנא קמא דקאמר למעלה מן הארכובה וכו' ללישנא קמא אם נחתך העצם מיל למעלה מהארכובה במקום צומת הגידין אפי' צומות הגידין קיימין טרפה וללישנא זה דוקא אם נחתך העצם למעלה מצומת הגידין אז היא טרפה אבל במקום צומות הגידין אם נחתך העצם בלא צומת הגידין כשרה ולו"ק:

ברש"י ד"ה למטה מן הארכובה סמוך לה מיל קאמר דלא תימא וכו'. נראה דהוקשה לו לרש"י מאי אצטריך ליה לרב יהודה למימר למטה מן הארכובה הא מבואר במתני' דלמטה מן הארכובה קאמר והל"ל בקצרה באיזה ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש לכך כתב רש"י שרב יהודה בא ליתן טעם לדבריו על שהוא מפרש לארכובה דמתני' היא ארכובה התחתונה הנמכרת עם הראש משום דלמטה משמע סמוך לה מיל ואי הוה מפרש פירוש דמתני' ארכובה העליונה א"א לפרש סמוך לה מיל משום דרב יהודה ס"ל דבכל עצם האמצעי אפי' שלא במקום צומות הגידין אם נחתך שם טרפה מכח כ"ש דצומות הגידין שהן בשיפולי טרפה כ"ש בגבהו וליתא סברא דעולא דקאמר רב אשי נקטן לידיה טרפות מלמית להללי וכו' וא"כ היינו צריכין לפרש בהכרח לפי סברתו דלמטה מן הארכובה ומכל צומות הגידין קאמר ולכך מוכרח הוא לפרש לפי סברתו דארכובה הנמכרת עם הראש קאמר כן נ"ל אבל א"ל לכונת רש"י במה שכתב דלא תימא וכו' שרב יהודה הוצרך לומר למטה וכו' כדי שלא תטעה לפרש מתני' דר"ל ארכובה עליונה ומאי למטה למטה ממנו ומכל עצם האמצעי וכו' דא"כ תקשה לך מאי נפקא מינה לר"י שיפרש כן כיון דלענין דינא אין חילוק שהרי לפי סברת רב יהודה דינא הכי הוא וק"ל אבל לפי מה שכתבתי יתיישב שפיר והא דלא מפרש רש"י דרב יהודה קאמר הכי כדי להוציא מפירושו דעולא נראה משום דאביי לא הכריח ולא סתר ר"י פירושו דעולא כלל במה שאמר דלמטה הוי סמוך לו מיל דכשרה משום דהא לעולא נמי דמפרש לארכובה עליונה קאמר הוי נמי סמוך לו למטה מיל כשרה דהא ס"ל דבעצם למעלה מצומות הגידין ולמטה מן הארכובה העליונה אם נחתך שם כשרה ולו"ק נ"ל:

בתוס' ד"ה הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני לעולא ניחא למצי לפרש וכו'. ר"ל ואם תקשה לך כמו שלפי זה לא יתיישב הא דקתני ולמעלה כמו כן לעולא נמי לא ניחא הא דקתני למטה מן הארכובה לכך קאמר לעולא ניחא למצי לפרש וכו':

דף עו:

תד"ה רוב עוביו וכו' זימנין דמשכחת לה זה בלא זה שאין העצם עגול וכו'. פי' לדברי התוס' בפשיטות הוא זה דכשהעצם עגול אין שייך לחלק בין רוב עוביו לרוב היקפו דרוב עוביו הוא בעצמו רוב היקפו אבל כשאין העצם עגול אלא רחב מצד אחד ומיצר מצד אחד אז במקום הרחב נקרא רוב עוביו והיקף כל שאר העצם נקרא רוב היקפו ופליגי לישני הי מינייהו בעי הלכך בעינן תרווייהו ולשון הרא"ש משמע דכשהוא מיצר והולך הרבה אז הוי רוב היקפו יותר מרוב עוביו וליו ברוב היקפו וכשאין מיצר והולך הרבה אז הוי רוב עוביו יותר ועוד עיין בטור י"ל סימן נ"ה שכתב שם ג"כ בלשון אחר:

דף עז.

תד"ה בלשון יחיד וכו' וא"ת וממאי דמהאי דפסח הדר ביה וכו'. נראה דקושיא זו אינה כ"א לפירוש התוס' אבל לפי' רש"י לפי' דבלשון יחיד אני שונה ר"ל דאתיא כיחידאה וכיון דיחידאה היא אין הלכה כן ולא הוי כבשר א"כ פשיטא דהדר מההיא דפסחים אבל לפי' התוס' דמפרשי דאפילו היכי דאתיא כיחידאי לא גרע בשביל כך דאעפ"כ הלכה כן בשאר מקומות אלא שבכאן היה ר"י שונה לדברי ר' שמעון לכך יש להקשות דלמא ההיא דהעור והרוטב דהשיב שם ר' יוחנן כך שבלשון יחיד הוא שונה המשנה היה קודם ההיא דפסחים וחזר מההיא דהעור והרוטב ולא היה שונה עוד במשנה לדברי ר"ש ולכך אמר שם בפסחים דגידין שסופן להקשות הויין כבשר ונמנין עליהם וק"ל:

דף עז:

ד"ה הריני מטיל עליו וכו' אם לא היכי דחל קודם שקיעת החמה וחל לאחר שקיעת החמה. פי' נפקא מינה אי חוששין נולד אחר לענין מאימתי מתחילין ימי טומאה וימי טהרה או מיום שעבר או מיום שבא:

בא"ד הל"ל תשב לזכר ולנקבה ולנדה. פי' שאין לה ימי טוהר כלל משום דשמא אין כאן ולד אחר כ"א הבהמה או החיה ועוף שהפילה ואותן אינן חשובין ולד לרבנן וכ"ת כיון שאין לה ימי טוהר כלל למאי נפקא מינה דליתני לזכר נפקא מינה לענין שאם תראה יום ל"ל ותחזור ותראה יום מ"א תהא מקולקלת שלא תדע אם אותה הראייה של ל"ל היתה תחלת נדה והראייה של יום מ"א הוה בתחלת ימי זיבה והויא שומרת יום כנגד יום או אותה ראייה של יום ל"ל דם טוהר היה דשמא זכר היה וא"כ אותה ראייה של יום מ"א הוי תחלת נדה וכן לענין נקבה אם תראה יום ע"ל ויום פ"א ועיין בפרק המפלת (נדה דף ל':)

דף עח.

בתוס' ד"ה מנין לאותו ואת בנו וכו' ונראה למעיקרא קשיא ליה משום דשור הפסיק הענין וכו'. מקשין העולם לפי זה מאי פריך הגמ' ואימא במוקדשין אין בחולין לא כבר היה לו המקשה לידע תירוצא דשור

הפסיק הענין כתנא דברייתא מכח קושיית התוס' וכן התירוץ השני דוי"ו מוסיף על ענין ראשון ע"כ כבר נשנה בדברי התנא דברייתא משום דכיון דמה שאמר התנא מנין לאותו ואת בנו שנוהג בקדשים לא קאמר אלא משום דקשיא ליה לשור הפסיק הענין וע"כ הא דחשיב ת"ל שור או כשב וגו' וכתיב בתריה ושור או שה אותו ואת בנו וגו' נימא על אותו ואת בנו שנוהג בקדשים היינו ע"כ משום דוי"ו מוסיף על ענין ראשון דאל"כ לא חשיב מידי וא"כ מאי פריך. ונראה דלפי סברת התוס' כך הוא שיטת המקשה דאין הכי נמי דהמקשה הוקשה לו ג"כ קושיית התוס' ולא ירד עדיין לסוף טעמו של התנא דברייתא ועליפא מיניה נמי פריך ואימא במוקדשין אין וכו' ר"ל מאי קאמר התנא דברייתא מנין לאותו ואת בנו שנוהג בקדשים אדרבה הא בעניני דקדשים כתיב וטפי אית למפרך ואימא בקדשים דוקא הוא נוהג אבל בחולין לא והשיב המתרץ שור הפסיק הענין ר"ל דמשום הכי קאמר התנא דברייתא מנין לאותו ואת בנו שנוהג בקדשים משום דקשיא ליה הא לשור הפסיק הענין ולכך סלקא אדעתיה שינהוג דוקא בחולין ולא בקדשים והדר פריך ואימא בחולין אין במוקדשים לא ר"ל א"כ מה השיב התנא ואימא ה"נ דכיון דשור הפסיק הענין אינו נוהג כ"א דוקא בחולין ומשני כתיב ושור וי"ו מוסיף וכו'. ר"ל שזאת היתה ג"כ תשובתו של התנא דברייתא מאי דקאמר ת"ל שור או כשב וגו' וכתיב בתריה ושור או שה וכו' ר"ל כיון דכתיב ושור וי"ו מוסיף על ענין ראשון:

דף עח:

בגמ' זה בנה אב וכו' פרש"י ילפינן כולהו משה כשבים ושה עזים וכו'. פסוק הוא בפרשת ראה אנכי:

בתוס' ד"ה זה בנה אב וכו' וי"ל לטריפה ושחוטה נפקי מג"ש וכו' וכלאים מבנין אב דרבא וכו'. פי' הג"ש והבנין אב תרוייהו מפסח והבנין אב הוא מדכתיב שה תמים וגו' מן הכבשים ומן העזים תקחו וגו' דמשמע עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה ולגופיה לא אצטריך וכו' אלא לבנין אב אתא ומהבנין אב לא שייך למילף כ"א כלאים ולכך אצטריך גם כן ג"ש למילף מיניה טריפה ושחוטה וק"ל:

דף עט.

בתוס' ד"ה עייל לי וכו' וא"ת הא דקאמר ר' יוחנן התם דדרשי רבנן אם שה לרבות את הכוי וכו' אי בנדי הבא על התיישה וכו' א"כ סברי דחוששין לזרע האב וכו' וא"כ לא צריך קרא לחלק וכו'. נראה דהוי תרי קושיות חדא דא"כ ש"מ דסברי דחוששין לזרע האב והכא מסיק דמספקא להו וע"ק כיון דסברי דחוששין א"כ לא צריך קרא לחלק והתם קאמר דרבנן נפקא להו לחלק מאת זובחי הזבח וי"ל דלמאי דס"ל לתוס' דסברי השתא דלר"י מתוקם ג"כ פלוגתייהו דרבי אליעזר ורבנן בכוי בנדי הבא על תיישה הוה מצי נמי לאקשויי א"כ לרבא דס"ל לפטור ממתנות משום דמספקא ליה אי חוששין לזרע האב ואתי קרא לאם שה לחייב במתנות ואי אין חוששין אתי קרא לחלק לחייב במתנות ממ"נ דאם חוששין לזרע האב לא אצטריך קרא לחלק א"כ ע"כ אתי קרא לחייב במתנות ואי אין חוששין אם כן כיון דאמו תיישה שה גמור הוא וחייב במתנות ולפי שנויא דתוס' דלר' יוחנן לא מתוקמא פלוגתייהו אלא בתיש הבא על הצביה אתי שפיר דפטר לר"א ממתנות משום דמספקא לנו דדלמא אין חוששין לזרע האב ואתי קרא לאם שה לחלק אבל בנדי הבא על התיישה אה"נ דמודה ר"א דחייב במתנות ממ"נ דאי אין חוששין כולו שה גמור הוא ואי חוששין לא צריך קרא לחלק ואתי לחייב בכל המתנות אפילו בתיש הבא על הצביה וק"ל:

דף פ.

בגמ' א"ר פפא הלכך לענין כסוי הדם וכו'. לפי סוגיא דשמעתתא לא היה צריך לאוקמי לר"א ספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע האב או לא אלא היה יכול לאוקמי דס"ל דודאי חוששין לזרע האב ואפ"ה בתיש הבא על הצביה וילדה בת וכו' אין אותו ואת בנו נוהג בו משום דר"א ס"ל שה ולא מקצת שה ואפילו איסורא ליכא וכן בנדי הבא על התיישה אין מלקות לר"א משום דכיון דחוששין לזרע האב ה"ל מקצת שה ולענין מתנות נמי אפי' בנדי הבא על התיישה פטור ממתנות לר"א משום דודאי חוששין לזרע האב וה"ל מקצת שה וכ"ש בתיש הבא על הצביה דממה נפשך הוי ליה מקצת שה דפטור לר"א דס"ל שה ולא מקצת שה וכן צ"ל לחנניה דסבירא ליה דחוששין לזרע האב אי ס"ל דשה ולא מקצת שה אין אותו ואת בנו נוהג בו וכן אין חייב במתנות ונראה דלהכי מוקי לר"א נמי ספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע אב כדי לאוקמי ההיא דכוי אין שוחטין אותו בי"ט אפילו כר"א ובתיש הבא על הצבייה דשמא חוששין וליכא אלא מקצת צביה ושמא אין חוששין וכוליה צבי היא ובעי כסוי ולכך אין שוחטין אותו בי"ט והא דקאמר לענין כסוי הדם וכו' לא משכחת אלא בנדי הבא על התיישה לא קאמר הכי אלא כדי לאוקמא כרבנן דלרבנן לא מתוקמא בענין אחר כמו שפרש"י. אבל לר"א מתוקמא בתיש הבא על הצביה ודו"ק:

בתוס' ד"ה כוי בריה בפני עצמה היא וכו' ולא אכוי שנחלקו בו ר"א ורבנן קאי וכו' כצ"ל:

ד"ה מלחשיב ליה בהדי חיות וכו' משמע דאי לאו חשיב וכו' וקשה קצת וכו'. יש לדקדק מפני מה לא הקשו התוס' גם כן לעיל על רבי זירא א"ר ספרא וכו' לאמר הני עיזי דבאלי כשרות לגבי מזבח מטעם דעשר בהמות מנה הכתוב ותו לא והא איל הבר הוי חיה אע"ג דלא חשיב ליה קרא בהדי חיות ועוד יש לדקדק למה להו לתוס' לאקשויי ממשמעותא ה"ל לאקשויי בפשיטות מדקאמר גמרא עד כאן לא פליגי רבי יוסי ורבנן וכו' אבל הני לדברי הכל מינא דעז נינהו א"כ מבואר בהדיא דס"ל דכל מה שנקרא בלשון בהמה ולא חשיב ליה בהדי חיות הוי בהמה ולמה להו לתוס' לאקשויי ממשמעות' שור הבר דאי לאו דחשיב ליה וכו' ונראה דס"ל להתוס' דאיל הבר יש לו כל סימני חיה ולכך אתי שפיר לחשיב היה לכ"ע דעד כאן לא פליגי תנאי דברייתא אלא בכוי אי איהו הוי איל הבר או לא אבל איל הבר בעצמו לכ"ע הוי חיה דלא אצטריך קרא למחשביה כיון דיש לו כל סימני חיה הכתובים בקרא אבל בעיזי דבאלי על כרחך צ"ל דלא הוו יכולין לברר בסימניו כדפליגי ביה אי הוה חיה או בהמה ולכך קאמר ר' זירא מדלא חשיב ליה בהדי חיות ש"מ דעז נינהו ולכך ליכא לאקשויי אר' זירא מידי אבל ארב הונא שייך שפיר להקשות משום דמסתברא להו לתוס' דכל הני דחשיב להו קרא בהדי חיות יש להם סימני חיות וא"כ תאו יש לו סימני חיה ואעפ"כ קאמר מתרגמינן ליה תורבלא ונקרא בשם שור אי לאו דחשיב ליה בהדי חיות הוי בהמה לכ"ע אע"ג דיש לו סימני חיה א"כ יש להקשות שפיר והא איל הבר הוי חיה לכ"ע כיון דיש לו סימני חיה אע"ג דנקרא בשם איל ודו"ק נ"ל:

דף פ:

בגמ' וללקי נמי משום לאו דלא ירצה דתניא מנין לכל הפסולין שבשור ובשה וכו' פירוש אע"ג דקרא דכתיב ושור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אותו ולנדר לא ירצה לא איירי בפסולי מומין מ"מ מלכתב ושור ושה דקרא יתירה הוא דלא איצטריך למכתב ביה משום דהא בשור ושה איירי לעיל מיניה אלא בא לרבות לכל הפסולים שבעולם שהן בגופן הן מצד אחר אם הקריב אותן עובר בלאו דלא ירצה:

ברש"י ד"ה שחיטת קדשים שחיטה שאינה ראויה היא וכו' כלומר לא מבעיא לענין מלקות וכו'. קשה ליה לרש"י דלמה הוצרך לומר דבאותו ואת בנו הוי שחיטה שאינה ראויה בקדשים מטעם דכמה דלא זריק דם וכו' בלאו הכי הוי משני דעליה אתו המלקות שחיטה שאינה ראויה מטעם מחוסר זמן דכיון דשחט היום האם אסור ליה להקריב הבן ופסול הוא לכך קאמר לא מבעיא וכו' ר"ל דגמרא לא אצטריך לטעם דכמה דלא זריק וכו' לענין דלא ילקה דפשיטא אפי' הוי שייך בקדשים אותו ואת בנו לא נמצא בהו מלקות מטעם דהשני הוי שחיטה שאינה ראויה כיון דהוא מחוסר זמן ולא אמר גמרא האי טעמא דכל כמה דלא זריק אלא לומר שאפי' איסורא ליכא בשחיטת השני כיון שהראשון לא הוה שחיטה ראויה א"כ ליכא כאן שום איסורא לאותו ואת בנו הלכך כשהראשון הוי קדשים לא משכחת כלל שיהא נוהג בו איסורא לאותו ואת בנו אבל כשהראשון הוא שחיטה ראויה והשני הוא קדשים והוי שחיטה שאינה ראויה מטעם למחוסר זמן נהי דמלקות ליכא כששוחט השני אבל מ"מ אסור לו לשחוט מטעם איסור לאותו ואת בנו וק"ל:

בתוס' ד"ה שחיטה שאינה ראויה היא וכו' ועוד דבהדיא תנן בפ' בתרא דזבחים אותו ואת בנו קדשים ומחוסר זמן ר"ש אומר הרי הן בלא תעשה וכו' דעובר בלאו דלא תשחטו. ואף על גב דגם לדברי התוס' לפי המסקנא אין מלקות באותו ואת בנו בקדשים מטעם התראת ספק כדלקמן בשמעתין מכל מקום יש בו לאו אלא שאין לוקין עליו אבל לפרש"י דהוי השחיטה שחיטה שאינה ראויה מטעם מחוסר זמן אין בו לא תעשה כלל אבל מ"מ יש לתמוה על דברי התוספות דהא שם בזבחים מבואר דהאי לא תעשה דקאמר ר"ש הוא לאו דלא תעשון ככל אשר אנחנו עושים וגו' והתוס' בעצמם מביאים הסוגיא בשמעתין בד"ה הנח למחוסר זמן וכו' ולא איירי בלאו דאותו ואת בנו לא תשחטו ואיירי שם כששוחט אותו ואת בנו בחוץ דאמר ר"ש אע"פ שאין בו כרת לפי שאינו מתקבל בפנים מטעם איסור אותו ואת בנו מ"מ יש בו לאו דלא תעשון וגו' ורבנן סברי כל שאין בו כרת אינו בלא תעשה אבל בלאו דאותו ואת בנו לא תשחטו לא איירי שם דהא לרבנן דאית להו דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה חייב יותר בלאו דאותו ואת בנו טפי מלר"ש וא"כ אין מכאן שום סתירה לרש"י דלעולם איכא למימר דר"ש דאית ליה שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה אפילו אי איסור לאותו ואת בנו נוהג בקדשים אפ"ה אין בו מלקות משום דשחיטה שניה שחיטה שאינה ראויה היא מטעם מחוסר זמן והאי לא תעשה דקאמר ר"ש בזבחים הוא לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה וגו' כדאיתא התם ואפשר לומר בדוחק שהתוס' סוברים דהא דקאמר שם בגמרא לטעמא דרבי שמעון דאמר הרי הן בלא תעשה הוא מדכתיב לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה וגו' לא קאי אלא אמחוסר זמן ולא אאותו ואת בנו והלא תעשה דאותו ואת בנו דקאמר ר"ש הרי הן בלא תעשה וכו' הוא לאו דאותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד אבל אין הסוגיא דהתם והכא לקמן בסמוך משמע כן וק"ל:

בא"ד ולא מצי למפרך לרבי הושעיא [ואפי'] לרב המנונא דבסמוך מפ' בתרא דזבחים וכו'. מבואר בהדיא מדברי התוס' הללו דס"ל דהא דאיתא לקמן בסמוך מתיב רבא אותו ואת בנו קדשים בחוץ וכו' אינה מתני' דפ' בתרא דזבחים דממתני' ליכא למותיב מידי דאיכא לאוקמי כשהראשון הוה חולין אלא מברייתא קמותיב רבא ובדברי הברייתא מבואר שאיירי בשניהם קדשים וכן מצאתי ברייתא בתוספתא דפרק בתרא דזבחים דתנא בהדיא אותו ואת בנו שהקריבן בחוץ חייב על הראשון ופטור על השני ר"ש אומר השני בל"ת וכו' ומדקתני חייב על הראשון מכלל דאיירי שהראשון הוא קדשים א"כ ש"מ שפיר דס"ל לר"ש דאפי' כשהראשון קדשים נוהג בו איסור לאותו ואת בנו אלא שהוקשה לו לר"ש כיון דשחט א' בחוץ א"כ כאילו מקטל קטלי' שני מתקבל בפנים הוא וכו' ולכך מוקי לה בחסורי מחסרא וכו' ואיירי בכל חלוקי דינים השייכים כששניהם קדשים ור"ש קאי אאחד בפנים ואחד בחוץ כו' וק"ל:

דף פא.

בגמ' כתיב קרא אחרינא כן תעשה לשורך ולצאנך וגו'. פסוק הוא בפרשת משפטים וכתיב בתריה שבעת ימים יהיה עם אמו וביום השמיני תתנו לי:

ברש"י ד"ה התראת ספק וכו'. ונראה בעיני דלא גרסינן ליה דהאי מאי טעמא אלא אין מלקות אותו ואת בנו נוהג בקדשים וכו' כצ"ל:

בתוס' ד"ה הנח למחוסר זמן וכו'. וגלגל גבי שילה מחוסר זמן הוא:

דף פא:

ברש"י ד"ה לא שנו וכו'. דדיינינן ליה ברישא אהתראה דשחיטה בתרייתא והדר אשחיטה קמייתא כצ"ל:

בתוס' ד"ה כיון דאילו אתרו ביה פטור וכו' כדעביד ליה לר' מאיר וכו' אלא משום דגבי מזיד איכא קראי וכו'. לפום ריהטא ר"ל אע"ג דהתם באלו נערות במסקנא דשמעתין אינו מספיק צריכותא זו לרבי מאיר אלא אצטריך עוד שם לצריכותא אחרינא כדמסיק התם אלא אמר רמי בר חמא אצטריך סלקא דעתך אמינא ה"מ היכי דסימא את עינו והרג וכו' כדאיתא התם מ"מ לא חזר מצריכותא הראשון דאצטריך קרא למיתה וממון ומיתה ומלקות אלא משום דבלאו קרא דלא יהיה אסון וגו' דקאמר התם במתני' איתא קראי אחריני למיניה ילפינן דלא עבדינן תרתי גבי מזיד להכי אצטריך עוד להאי צריכותא דרמי בר חמא כדאיתא התם ועיין שם אבל מ"מ הצריכותא הראשונה נשארת במקומה אם כן ה"ל למעבד הכא ג"כ צריכותא איפכא כן הוא כוונת התוס' הכא אלא שהלשון הוא מגומגם ויש עוד לפרש כונת התוספות בדרך אחר אלא שאין להאריך:

דף פב.

בתוס' ד"ה והתנן וכו' כי ההיא דתנן בפ"ב דכריתות וכו'. ועיין ג"כ בפ"ב דקדושין דף נ"ז ותעמוד על בוריה דשמעתין והתוס' דהכא:

ד"ה גמר קיחה קיחה וכו' ותימה היאך משמע ממלתיה דר' ישמעאל למיתסר מחיים וכו'. ר"ל דלמא לא יליף ציפורי מצורע מעגלה ערופה אלא כדי לאוסרה לאחר שחיטה אבל מחיים דלמא בעגלה ערופה בעצמה ס"ל לר' ישמעאל דאין נאסרת מחיים:

בא"ד וי"ל דלייק וכו' אלא ליאסר מחיים דלאחר שחיטה ידעינן מוזה אשר לא תאכלו וכו' כצ"ל ועיין בפ"ב דקירושין דף נ"ז:

דף פב:

ד"ה ולאפוקי מדרבי יאשיה וכו' אבל מודה למשום כלאי זרעים מיחייב בתרי מינים. ר"ל דתרי לאוין בתורה כלאי זרעים וכלאי כרם ובכלאי זרעים מודה רבי יאשיה למיחייב בתרי מינים דהיינו חטה ושעורה אבל משום כלאי כרם דהיינו חרצן לא מיחייב עד דאיכא תלתא מינים דהיינו חטה ושעורה וחרצן וכשזורע הני תלתא מינים מיחייב תרתי משום כלאי זרעים ומשום כלאי כרם אבל כשזורע חטה וחרצן או שעורה וחרצן לא מיחייב מידי לרבי יאשיה לא משום כלאי זרעים ולא משום כלאי כרם אבל לרבנן מיחייב מיהא משום כלאי הכרם:

בא"ד ובחד גונא מודה רבי יאשיה דהיינו כלאי זרעים דהוא חטה ושעורה וי"ס שכתוב בהן וכו'. ר"ל דלספרים שכתוב בהן קמ"ל דכשיזרע חטה וחרצן ושעורה וחרצן משמע דלהכי קרי תרי גווני כלאים דאחד הוא חטה וחרצן והשני שעורה וחרצן אבל לספרים שכתוב בהן בהדיא או שעורה וחרצן משמע או הא או הא מכלל דתרי גווני היינו כלאי זרעים וחטה וחרצן או כלאי זרעים ושעורה וחרצן והקמ"ל קאי אחדא מינייהו אהא או אהא דתרווייהו חשיבי חדא גונא ולהכי לא מצי לאוקמא כלאים בבת אחת וכו' ר"ל דה"ל לשנויי לעולם איירי בבת אחת ובהתראה אחת ואפילו לרבנן משכחת תרי מלקות כגון שזרע חטה ושעורה וחרצן דלקי תרתי משום כלאי זרעים ומשום כלאי הכרם ולאפוקי מרבי יאשיה אלא ודאי גם רבי יאשיה מודה בזה דלקי ב' דבכלאי זרעים מיחייב בתרי מינים לחוד וכיון דאיכא תלתא מיני מיחייב תרתי דהיינו גם משום כלאי הכרם ולכך לא היה יכול לומר לאפוקי מר' יאשיה אלא שיש עדיין לדקדק מה בכך שלא היה יכול לומר לאפוקי מרבי יאשיה ה"ל לאוקמה בכלאים בבת אחת ובהתראה אחת כגון שזרע חטה ושעורה וחרצן דלקי תרתי אפי' לר' יאשיה ויש לחלק דס"ל גמרא כיון דכה"ג לקי תרתי אפי' לר"י א"כ לא הוי שום רבותא ולכך לא רצה לאוקמא התנא דתנא הזורע כלאים וכו' בהכי אלא במידי דאית ביה רבותא ושום חדוש וק"ל:

[בא"ד] וכן משמע בירושלמי וכו' על דעתיה דר' יאשיה וכו'. ר"ל דבירושלמי פריך לר' יאשיה כיון דלא מיחייב אכלאי כרם אא"כ זרע חטים ושעורים וחרצן ובלא חרצן נמי חייב משום כלאי זרעים דכתיב שדך לא תזרע כלאים א"כ לאיזה דבר נאמר לא תזרע כרמך ומשני משום שדך לוקה ומשום כרמך לוקה ר"ל כדי ללקות תרתי ודייק מינה התוס' דס"ל לירושלמי לר"י דלקי כשזרע חטים ושעורים לחוד בלא חרצן משום כלאי זרעים דאל"כ לא הוי פריך מידי לאיזה דבר נאמר לא תזרע כרמך דהיינו חרצן דהא בלא חרצן לא מיחייב מידי אלא ודאי ס"ל דבלא חרצן נמי חייב משום שדך לא תזרע כלאים ולהכי פריך לאיזה דבר נאמר לא תזרע כרמך והיינו דקאמרי התוס' דאי לא מחייב ר' יאשיה כלאי זרעים בלא כרם מאי קבעי פי' מאי קפריך וטעמא דרבי יאשיה וכו':

[בא"ד] מפרש ר"י משום דזריעת כלאים משמע שני מינים וכו' כצ"ל:

[בא"ד] אבל אין לפרש דמשמע ליה לא תזרע בהדי כרמך כלאים וכו'. ר"ל דהקרקע עצמה לא נקראת כרמך ע"כ ר"ל כרמך דהיינו חרצן לא תזרע בהדי כלאים פי' עם שני מינים אחרים אבל שדך הקרקע עצמה בלא שום זרע נקראת שדך ולכך הוי כפשוטו שדך דהיא הקרקע לא תזרע בה כלאים דהיינו שני מינים ולכך בכלאי זרעים סגי בשני מינים:

[בא"ד] דהא לא שייך לפרש כן גבי בהמתך ר"ל דהתם לא שייך לומר בהמתך לא תרביע בה שני מינים:

[בא"ד] ומה תירוש ויצהר שאין כלאים זה בזה אין מעשרים וכו' כצ"ל:

[בא"ד] לגן ולגן שהן כלאים על ידי ל"א וכו'. ר"ל א"כ משמע דלר' יאשיה אפילו לגן ולגן דהיינו חטה ושעורה אינן כלאים כ"א ע"י ל"א דהיינו חרצן ואנו אומרים דבחטה ושעורה מודה ר"י לכך סיימו התוס' דלא נקט ל"א אלא משום תירוש ולגן דהיינו חטה וחרצן דלא מיחייב לרבי יאשיה משום כלאי הכרם עד שיהא חטה ושעורה וחרצן:

דף פג ע"א בגמ' ומה התם דגופין מחולקין פטרי רבנן הכא לא כ"ש. צ"ל דהכא אע"ג דאיירי בשתי בהמות סבירא ליה לגמרא דלא מקרי שני גופין מחולקים כיון דחד איסורא הוא דהיינו גיד הנשה ולא מקרי גופין מחולקין אלא כההיא דלעיל שאין האיסורין שוין שחטה ואת בת בתה ואח"כ שחט את בתה דחד הוי אותו ואת בנו וחד בנו ואותו אלא שיש להקשות על זה הא דכתבו לעיל רש"י והתוספות דפליג סומכוס נמי ארישא דקתני שחט שני בניה ואח"כ שחטה למחייב ג"כ סומכוס שמונים והתם תרווייהו הוי בנו ואותו ואפ"ה משמע לעיל מדברי רש"י בד"ה דאע"ג דגופין מחולקין למקרי גופין מחולקין וי"ל דהתם מקרי גופין מחולקין דהאסורים מחמת ששחט שני גופין אבל גיד מבהמה זו וגיד מבהמה זו לא מקרי שני גופין מחולקין כי היכי דלא מיקרי גופין מחולקין כשאוכל שני זיתי חלב משתי בהמות וק"ל:

בתוס' ד"ה וכדברי רבי יוסי הגלילי וכו' גזירה שמא ישחוט בן עוף. פי' בשבת לצורך מחר כדחיישינן בנשואין שלא תנשא במוצאי שבת משום גזירה שמא ישחוט בן עוף ונקט בן עוף משום דנשחט בקל ויש לחוש שמא ישכח וישחוט מחמת טרדה אבל בהמה ליכא למיחש שמא ישכח:

בא"ד ואומר ר"ת דבשאר עי"ט שוחטין בהמות וכו'. ר"ל ובבהמות ליכא למגזר כדאמרן אבל ערב יוה"כ לא היו אוכלים אלא בשר עוף וכו' ר"ל וא"כ הא דפריך בכתובות מערב יוה"כ לאו לרבי יוסי הגלילי פריך אלא לכ"ע דהא דס"ל לרבנן הכא דבערב יוה"כ אינו צריך להודיעו היינו משום שלא היו רגילים לשחוט בהמות אבל עופות היו רגילין לשחוט אליבא דכולי עלמא וק"ל:

דף פג:

בתוס' ד"ה אין בילה מעכבת בו וכו' עד מיהו בנגמר הדין גבי נקטעה יד העדים פטור ואיכא למחייב התם דלא בעי קרא כדכתיב צריך ליתן טעם למה כצ"ל. ור"ל דכתיב יד העדים תהיה בו בראשונה ולכך איכא מ"ד לפטור ליה התם דבעי קרא כדכתיב וכיון דנקטעה יד העדים א"א לקיים הקרא ואיכא מ"ד למחייב דלא בעי קרא כדכתיב צריך ליתן טעם אמאן דאמר למחייב דהא מסקינן בכל הני דוכתי דמ"מ ראוי מיהא בעינן כדכתיב בקרא וק"ל:

דף פד.

בתוס' ד"ה ליפרקינהו ולכסויי וכו' וי"ל דהכי פריך כיון שסופו לפדותו וכו'. ר"ל כיון שמוכרח הוא בעל כרחו לפדותו עכ"פ יהא ראויה לאכילה מקרי אפי' קודם פדייה שחיטה ראויה דהא מוכרח הוא לפדותו על כל פנים:

[בא"ד] ועוד דאית ליה לר"ש וכו' כמו שחיטת קדשים דהוי שחיטה ראויה וכו' כצ"ל:

ד"ה מה חיה שאינו קדש וא"ת אפי' קדשים טעונים כסוי וכו'. קושיא זו של התוס' לא שייכא הכא אמה דקאמר מה חיה שאינו קדש דהא פשיטא למתני' דפרקי' דתנא קדשים בחוץ לא איירי בחיה דלא שייכא לקדשי מזבח אלא אמסקנא דשמעתי' מקשה דבשום קדשי מזבח לא בעי כסוי אפי' בעוף ובפרקין תנא קדשים בחוץ ר"מ מחייב וע"כ איירי בעוף שהקדישו לקדשי מזבח ושחטו בחוץ ותירץ דהא דמסיק הכא דאין כסוי נוהג בקדשי מזבח אפילו בעוף היינו כששוחטן בפנים אבל כששוחטן בחוץ חייב בכסוי לר"מ אלא שלשון התוספות דקאמר וי"ל דאינו קדש בפנים קאמר הוא מגומגם דמשמע דאחיה קאי ודאי לא מסתפינא הייתי אומר למחוק תיבת דאינו קדש ולגרוס הכי וי"ל בפנים קאמר וק"ל:

דף פד:

ד"ה בזוגיתא חיורתא וכו' ומיהו ר"ת מפרש דאכלך למתני' קאי. ר"ל והמשנה נשנית קודם החורבן:

ברש"י ד"ה לישמטו לאמורי' וכו' ל"א וכו' ישמטו את האמורא מלפניו וכו' כצ"ל פי' מתורגמן משום שהיו רגילין לדרוש על ידי מתורגמן העומד אצלו ומשמיע לדבריו לעם:

ד"ה אין ספיקא דוחה יום טוב כו' כגון נולד בין השמשות וכו' חל יו"ט וכו' נמול לאחד עשר וכו'. ר"ל אלמא דמילה שלא בזמנה אין דוחה י"ט ומיניה יליף נמי דה"ה נולד בין השמשות של כניסת י"ט דהוי הי"ט ספק שמיני ספק תשיעי אין מוהלין אותו בי"ט משום דשמא תשיעי הוא והוי ליה מילה שלא בזמנה אבל ממתניתין גופא לא שמעינן בהדיא בין השמשות משום דבמתניתין הוי שלא בזמנה ודאי דהא עכ"פ הי"ט הוא התשיעי שהרי אפי' היה בין השמשות שנולד בו לילה היה השבת שמיני שלו וק"ל:

דף פה.

בתוס' ד"ה מה למילה וכו' וא"ת כיון שאין הפירכא מעין הק"ו וכו' נשים הפירכא בתוך הק"ו וכו'. פי' שנכניס הפירכא בתוך הק"ו ונימא הכי מה מילה שאע"ג שאינה נוהגת בלילות כבימים אין מועיל זה שלא תהא ודאי דוחה שבת אלא אעפ"כ דוחה שבת ואפ"ה אין ספיקא דוחה יו"ט כסוי שאע"פ שנוהגת בלילות כבימים אין מועיל לו חומרא זו שתהא ודאי דוחה שבת אינו דין שאין ספקו דוחה יו"ט וכענין זה ילפינן נמי הק"ו שיהא קרן ברשות הניזק משלם נזק שלם משן ורגל ועיין שם בתוס' דף כ"ה ד"ה אני לא אדון וכו':

ד"ה דנין שחיטה משחיטה וי"ל דהתם דנין טביחה בעבירה משחיטה בעבירה וכו' והכא אצטריך וכו' אפילו אם נמצאת הראשונה טריפה דהוי שחיטת היתר וכו' וי"ל היכא דהראשונה נמצאת טריפה דהוי שחיטת היתר היאך דנין משחוטי חוץ דהוי שחיטת איסור נימא דדנין אותה מטבוח והכא דהוי היתר מהיתר ואין דנין משחוטי חוץ דהוי היתר מאיסור אע"ג דהוי שחיטה משחיטה כמו שאין אנו דנין בתשלומי ד' וה' איסור מהיתר אע"ג דהוי טביחה מטביחה וי"ל דכוונת התוס' דר"ל דהכא א"א נילך בתר דמיון דהיתרא ואיסורא דכי תימא דנילך בתר שחיטת היתר משום דבנמצאת הראשונה טריפה הוי שחיטת היתר ולכך נילף מטבוח והכא דהוי נמי שחיטת היתר נימא אדרבה לאידך גיסא נלך בתר שחיטת איסור משום דכי נמצאת השניה טריפה הוי שחיטת איסור ולכך נילף משחוטי חוץ דהוי נמי שחיטת איסור ולכך ע"כ הכא א"א נילך בתר דמיון שחיטת איסור או היתר ולכך הולכים הכא בתר דמיון הלשון ודנין שחיטה משחיטה ואין דנין שחיטה מטביחה:

דף פה:

ד"ה פשיטא דאמר רב יהודה וכו' והא דלא מייתי מתני' דבהמה המקשה לא אם טיהרה שחיטת טריפה אותה וכו'. דברי התוספות אינם מדוייקים דלא הוה להו לאתויי אלא הא דקתני התם לא אם אמרת בבהמה טמאה שכן אין במינה שחיטה וכו' ועיין לעיל בפרק הנזכר (חולין דף ע"ב:)

ד"ה היינו דגזירה וכו' ועוד י"ל דלא פליגי וכו' ואשרפה קאי הכא דאי אמרת דאורייתא בין בהמה וכו'. פי' מדאורייתא אסורה בהנאה אלא שמדאוריתא לא היתה צריכה שרפה אפילו בהמה גופה אלא קבורה כשאר איסורי הנאה מדאורייתא ומדרבנן מצרכינן שריפה בבהמה משום גזירה אטו קדשים שיצאו לחוץ וגזרינן נמי בחיה שרפה אע"ג דלא שייכא בקדשים אטו בהמה והוכרחנו לפרש דברי התוספות כן משום דאי רצונם לומר הא דקאמר אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו איסור אכילה והא דקאמר אע"ג דבהמה גופה לא הוי בשריפה אלא גזירה אטו קדשים וכו' ר"ל דלא אסורה בהנאה דאורייתא אלא משום גזירה דרבנן אטו קדשים א"כ תקשה לך הא פירשו התוס' בדבור שלפני זה דבא להוכיח מכאן דלר' שמעון חולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה דאורייתא אבל לפי מה שפירשתי א"ש וק"ל:

דף פו.

בתוס' ד"ה סיפא נמי וכו' וי"ל דאי לאו דרוב מעשיהם וכו' אלא שלא נחמיר וכו'. ר"ל דעיקר הטעם שפוטרים מכסוי ברישא לא הוי מטעם הך גזירה אלא עיקר הטעם הוא משום דרוב מעשיהם מקולקלים ולא הוצרכו לטעם דגזירה אלא כדי שלא תאמר אע"ג דרוב מעשיהם מקולקלים מאי נפסיד בזה אם נחמיר לכסות לכך הוצרך לטעם דגזירה וקאמר אם נחמיר לכסות אפשר דאתי למיכל מיניה וק"ל:

דף פו:

ד"ה סמוך מיעוטא וכו' ואח"כ מתחיל דבור אחר יאמרו ספק איסור להתיר כך היא בספרים שלפנינו וט"ס הוא והכל דבור אחד הוא וצריך למחוק שורה יאמרו ספק איסור להתיר והאי וא"ת בפרק אין מעמידין וכו' קאי אלעיל אדבור ראשון אלא שיש לתמוה עדיין שבספרים שלפנינו לא נמצא שום תירוץ בתוס' אהאי וא"ת שהקשו מפרק אין מעמידין ואינו כן סוגיות התוספות אלא שבכל מקום שכתוב וא"ת וכו' כתוב לאחריו וי"ל וכו' וראיתי הוגה בספרים אחר סיום קושית התוס' זה הלשון ומיהו איכא למיפרך מאי אריא רוב אפילו פלגא ופלגא נמי ור"ל ומיהו דשפיר אתא ההיא דפרק אין מעמידין דאף על גב דיש כאן חזקת היתר אעפ"כ לא היה צריך לומר רוב עגלים נשחטים לעבודת כוכבים ומאי אריא רוב אפי' פלגא ופלגא נמי היה א"ש לאסר רבי מאיר אפילו נסמוך חזקה לפלגא דאין שוחטין לע"ז מכל מקום הוי פלגא דשוחטין לע"ז מיעוטא ור"מ חייש למיעוטא ולכך לא יתורץ במאי דאיכא לגבינה חזקת היתר ועל כרחך הוצרך שם לשנויי מה דמשני התם ועיין שם בפרק אין מעמידין כן צריך ליישב הגהות הספרים אבל נ"ל שהיה כתוב בתוס' בסיום הקושיא לשון זה ומיהו לפי מאי דמסיק הכא אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר א"ש כן צריך להיות בתוס' וטעו הסופרים והגיהו יאמרו ספק איסור להתיר קודם התחלת הקושיא ועשו ממנו דבור בפני עצמו ור"ל דשם בפרק אין מעמידין איירי באיסור ובאיסור לא אמרינן נסמוך חזקת היתר לרוב ולכך מקשה שם שפיר ומצאתי סגנון זה קצת בתוספות ישנים כתובים על קלף:

דף פז.

ברש"י ד"ה דאמר מר כו' ותשיבם מפקינן לדרשא אחרינא וכו'. משום דאל"כ לא הוה משמע מאה פעמים אלא תרי זימני עיין שם פרק אלו מציאות:

בתוס' ד"ה רואין אותו וכו' לאו רואין לדם קדשים קאמר. ר"ל שנאמר שרואין לדם קדשים כאילו הוא מים ונפסל ועיין שם:

דף פז:

ד"ה משקה טבול יום וכו' דאילו חולין לא מיטמא וכו'. ר"ל והכא קתני אלו ואלו אין מטמאין אחרים אלא פוסלין אחרים א"כ ש"מ דהן עצמן טמאים וגם אין יכולין לומר שמיירי במשקין קדשים דהא במשקין קדשים הוי המשקים שני ומטמאים שלישי שאותו שלישי פוסל רביעי:

דף פח.

בא"ד אלא במשקין תרומה איירי. שהן עצמן טמאים ואין מטמאין אפי' קודש אלא פוסלין את הקודש:

בא"ד וא"ת דהכא משמע דטבול יום מטמא משקה דתרומה וכו' שהמשקה הוא טמא לענין שעושה רביעי בקודש. ר"ל שהקודש הוא נפסל וא"כ היכי בעי למימר בפ"ק דפסחים וכו' התוס' קצרו דבריהם כאן וגם לשונם מגומגם ועיין שם פ"ק דפסחים דף י"ד ושם איירי בשמן של תרומה שנפסל בטבול יום וכן צ"ל להוסיף רבי עקיבא היינו דהתם כדרבי חנינא לאמר וכו' טמא וטמא וכו' והכא כדר' עקיבא שמן שנפסל וכו':

בא"ד ועי"ל דהכי קאמר שזה טמא למינו לקודש וזה פסול בתרומה וכו' כצ"ל ר"ל שקודש מטמא מינו קודש ושמן של תרומה אינו טמא לפסול מינו דהיינו תרומה אלא שהוא עצמו פסול ואין פוסל תרומה שהיא מינו אלא קדשים:

ד"ה רבנן סברי דמו כל דמו וכו' וי"ס דגרסי בברייתא קמייתא וכסהו מלמד שדם הניתז וכו'. ר"ל ולא גרסי בברייתא קמייתא מלמד שכל דמו חייב לכסות ולכך י"ל דאימתי דר' יהודה בא לפרש ולא פליגי ר' יהודה ורבנן בזה אבל לספרים שלפנינו דגרסי' בברייתא קמייתא דהוא רבנן דר"י מלמד שכל דמו חייב לכסות ע"כ פליגי רבנן אר"י דהא אמרי דכל דמו חייב לכסות וק"ל ועיין בספר שאלות ותשובות שלי בסימן ס"ה ותמצא שם זאת הסוגיא בפלוגתא דר"י ורבנן מבוארת גמרא ותוס':

דף פח:

ד"ה כלל הצריך לפרט וכו' דאית ליה התם בכור לדבר אחד לא הוי בכור וכו'. ר"ל דאביי ס"ל דלישנא דבכור גופיה הכי משמע דלא מקרי בכור כ"א אותו שהוא בכור לכל מילי ולדידהו לא איצטריך פטר רחם אלא למעט שאם הבכור יוצא דרך דופן וע"ש פי' הברייתא לפי סברת אביי ואם כן מאי צריך לפרט הוא דהא בלא שום פרט לא מקרי בכור כ"א אותו דהוי בכור לכל מילי:

דף פט.

בתוס' ד"ה והתניא תקע לא יצא וכו' אלא ניחא ליה הך ברייתא וכו'. עיין במסכת סוכה דף ל"א בתוס' ד"ה של אשרה וכו' ושם מפרש בע"א ועיין במה שכתבתי שם:

בא"ד וי"ל דהכא בע"ז של ישראל וכו' וכה"ג וכו' ומשני באשרה של משה. פי' דבאותו זמן אפי' אשרה של עובד כוכבים לא היה לה ביטול משום דהתורה הזהירה עליהם לאבדם והא דלא משני התם באשרה של ישראל צ"ל דס"ל השתא דאשרה של משה ושל ישראל ועיר הנדחת הכל ענין אחד לכולן דין אחד להן שאין להם ביטול עולמית וס"ל השתא דבע"ז של עובד כוכבים אפי' קודם ביטול יצא הואיל וראוי ליבטל לא אמרי' בה דכתותי מכתת שיעורא:

בא"ד משום דמכי נקצץ וכו'. ר"ל אבל הא דקתני הכא לולב של ע"ז לא איירי בלולב של אשרה דהלולב בעצמו גופה של ע"ז ומכי נקצץ נתבטל אלא בלולב שמשמשים בו לע"ז וק"ל:

בא"ד ובפ' מצות חליצה כו' ולא מפליג בנוטל ע"ז גופה וכו'. פי' דבשלמא לפירושא קמא לא קשיא דע"ז אמאי לא מפליג בין ע"ז של עובד כוכבים ובין ע"ז של ישראל די"ל של ישראל ותקרובת ע"ז הכל ענין א' כדלעיל:

בא"ד ומיהו ע"כ צריך לאוקמי לאחר ביטול כדברי ר"ת לספרים דגרסי וכו' דאי קודם ביטול הא רב יהודה אית ליה התם וכו'. ר"ל ומיהו אפילו בלא פירושו של ר"ת קשיא ההיא דראוהו ב"ד משום דע"כ לספרים דגרסי' ר"י צריך לאוקמא לאחר ביטול בלא פירושו של ר"ת דאפי' בלא טעם דמכתת שיעורא אין יוצאין אפילו בע"ז של עובד כוכבים מטעם דמצות ליהנות ניתנו וע"כ צריך לאוקמא לאחר ביטול כפי' ר"ת וא"כ קשה דהו"ל לחלק בסוף דבריו ולומר אבל קודם ביטול לא יצא וק"ל ועיין במה שכתבתי במסכת סוכה שם:

דף צ.

בתוס' ד"ה איסור גיד איכא וכו' וי"ל דאין נראה לו שתחלוק הך סתמא וכו'. ר"ל דלעולם מצי לאוקמא כר"מ והא דלא קאמר דמשום הכי לא אתי איסור מוקדשים וחייל אאיסור גיד הנשה משום דסבירא ליה למתניתין דאין איסור חל על איסור משום דאין נראה לגמרא שתחלוק הך סתמא וכו':

דף צ:

תד"ה שלש מאות וכו' ומיהו יש ספרים דגרסי' וכו' מפני מה וילון אסור ר"ל אבל לענין שיטמא לא צריך טעמא דמפני שהשמש מתחמם דבלאו האי טעמא טמא דנקרא כלי ככל בגד:

דף צב:

תד"ה גומתו עם השופי וכו' ולכך נראה דגומתו אגיד לחוליה קאי ולא אחלבו ולמאי דבעי לאוקמי וכו' א"נ נאמר דגומתו דר' יהודה וכו' כצ"ל:

דף צג.

תד"ה חתכיה ומלחיה וכו'. אבל הכא איירי שהחוטין שלימין בתוך היד לכך בעי חתיכה לצלי וכו' כצ"ל:

דף צה.

תד"ה ספקו אסור וכו' ובדבר חשוב אפי' מעורב לא בטל דאמר כל קבוע וכו'. לאו דוקא מטעם כל קבוע דבדבר המעורב לא שייך לומר כל קבוע אלא עיקר הטעם הוא דכל דבר חשוב אינו מתבטל והיינו טעמייהו דתוס' בסמוך בדבור זה דכתבו בעצמם על לישנא דגמ' דפרק התערובות דפריך למשוך בתמיה הוי ליה קבוע וכו' עיקר הטעם אינו משום קבוע וכו' משום דבדבר המעורב לא שייך טעמא דקבוע וק"ל:

דף צה:

ד"ה לא עלים רב וכו' לא היה יכול לדקדק מכאן וכו'. אין כוונת התוס' לדקדק אלמייתי לעיל ממעשה דרב דהוה יתיב אמבר' דנהרא וכו' דס"ל דבשר שנתעלם מן העין אסור ולמה לא תביא ממעשה זה דלא עלים רב עיניה מיניה דא"כ לא הוי מתרצי התוס' מידי דכ"ש במעשה דלעיל דאיכא למימר דהוו רוב טבחי עובדי כוכבים וכדמשני לעיל פרותה לעובדי כוכבים הואי וכו' אלא כוונת התוס' הוא דלעיל אמר וכי מכללא מאי ומשני פרוותא לעובדי כוכבים הואי וכו' ור"ל וליכא למסמך אמלתא כולי האי וכדפרש"י והא מהאי עובדא דקאמר בהדיא דלא עלים רב עיניה איכא למילף בפירוש דקאמר בהדיא רב בשר שנתעלם מן העין אסור ותירצו דמכאן נמי לא היה יכול לדקדק וכו' ולכך שפיר קאמר לעיל הא דרב לא בפירוש אתמר וכו' אבל הכא לא קשיא ליה אלמייתי לעיל ההיא עובדא ולמה לא הביא דהכא דמה לי זה או זה כיון דבתרווייהו לא נשמע מיניה בפירוש ותרווייהו איכא למדחינהו וק"ל:

דף צו.

תד"ה ולא מהדרינן בטביעות עין תימה דשאני התם דחיישינן ליה דלמה משקר וכו'. פירוש שאע"פ שאומר שיש לו בה טביעות עין דלמא שקר הוא רק שאומר כן כדי שיתנו לו דהא לצורבא מרבנן לא חשדינן ליה שיאמר שיש לו בה טביעות עין אם לא היה כן מהדרינן ליה ותירצו דמהדרינן לצורבא מרבנן היינו בטביעות עין גמור והכא מיירי בטביעות עין כל דהו והכא ה"ק דהא מהדרינן אבידתא בסי' אפי' לעם הארץ ולא מהדרינן בטביעות עינא כל דהו אפי' לת"ח אע"ג דליכא למחשד ליה למשקר וק"ל:

ד"ה פלוגתא דהאי סימנים וכו' דאין האחים יורדין לנחלה על פיו וגם צרתה אסורה. לפום ריהטא יש לפרש דר"ל בצרת ערוה כגון ראובן שנשא בת שמעון אחיו ויש לראובן עוד אשה אחרת ועוד אחד מעיד שמת ראובן דאין הצרה מותרת לשוק ע"פ העד אע"ג דצרת ערוה היא וקי"ל דצרת ערוה פטורה וי"י מן החליצה ומן היבום אבל לפי האמת א"א לפרש כן דכיון דעכ"פ צרה זו אינה זקוקה ליבם דלאו בת יבום היא ואין זה תלוי בנאמנות העד א"כ אינה אלא כאשה דעלמא שמת בעלה דנשאת בעד א' וא"כ למה תהא צרה זו אסורה לעלמא לשוק לכך נראה לפרש דהא דקאמר וצרתה אסורה לאו אעד אחד קאי אלא ר"ל דאם באה אשה ואמרה מת בעלי נאמנת ומותרת להנשא וצרתה אסורה להנשא דאין נאמנת להעיד לצרתה דחשודה לקלקלא כדאיתא בפ' בתרא דיבמות במתני' דף קי"ח ומביאים התוס' לראיה דכל מקום שהאמינו חכמים להנשא לאו לכל האמינו וה"ה נמי דאע"ג דאשה שאמרה מת בעלי מותרת להנשא אם זינתה לאחר שנשאת לא קטלינן לה כשנתברר שבעלה הראשון כבר מת כשזינתה כמו הנשאת ע"פ עד א' וק"ל:

ד"ה מכלל דשיירי לרבנן לרבי יהודה וכו' ולר"מ הוי דאורייתא כל כמה שאוסר רבי יהודה וכו'. ר"ל דלר"מ הוי דאורייתא על כלות השיעור שאוסר רבי יהודה מדרבנן והא דקאמר כדאמרינן דשקיל דאורייתא לר"מ ולרבי יהודה מדרבנן נמי לא שייר בספרים שלנו אין הגירסא כך ממש ולא נשמע ממנה כ"כ שיהא לר' יהודה ג"כ איסור מדרבנן וק"ל:

בא"ד דא"כ הוו ג' מחלוקות בדאורייתא דרבי יהודה פליג אההוא תנא וכו'. וא"כ ההוא תנא ס"ל דלא אסור מדאורייתא כ"א ע"ג הכף ורבי יהודה ס"ל דכוליה ירך ואחר כלות שיעור זו אסור מדרבנן ור"מ ס"ל לאסור מדאורייתא על כלות שיעור שאוסר רבי יהודה מדרבנן ולא מסתבר לומר כן וכו' אלא ודאי ר"מ ור"י חדא שיעורא אית להו מדאורייתא אלא שרבי מאיר אוסר אחר כלות שיעור זה מדרבנן ור' יהודה אינו אוסר כלל מדרבנן:

בא"ד וא"ת ומנלן וכו' וליכא אלא שני מחלוקות. פי' דר"מ וההוא תנא דרבי יהודה ס"ל תרווייהו דלא אסריה תורה אלא שעל הכף אלא שאח"כ אסור מדרבנן ורבי יהודה ס"ל דעל כולו ירך ודרבנן לית ליה:

דף צו:

ד"ה אם יש בה בנותן טעם וכו' אלא בבשר בחלב א"ש. הוא סוף הענין ואחר כך מתחיל ענין בפני עצמו משמע קצת וכו':

בא"ד והאי לפירוש הקונטרס ניחא לפי' בפ' כל הבשר וכו' כצ"ל:

דף צז.

תד"ה כוליא בחלבה הוי כו'. לפי שהקרום עצמו מובלע מן החלב כדאמר לעיל תלתא קרומי הוו וכו' וא"ת ליתסר הכוליא משום דמפעפע לובן כוליא דרבי יוחנן גופיה אסר לעיל לובן כוליא כדאמרינן דממרט לה וי"ל וכו' כצ"ל:

ד"ה אמר רבא אמרו רבנן בטעמא וכו' אמרו רבנן בששים וכו' והא דלא חשיב חמץ בפסח בהדי טבל ויין נסך וכו'. שם בע"ז דף ע"ג מייתי שם תניא כוותיה דר' יוחנן כל איסורין שבתורה בין במינן בין שלא במינן בנ"ט חוץ מטבל ויין נסך במינם במשהו שלא במינם בנ"ט:

בא"ד אע"ג דר' יהודה מיירי התם מכלל דרישא רבנן וכו'. ר"ל וכ"ת דלעולם אין הלכה כרבנן דאמרי מין במינו בטל והא דקאמר התם גמרא חטין בחטין נמי נהי דלר"י לא בטל לרבנן מיבטל בטיל ובשביל כך אוחיכו עליה היינו משום דרישא דמתני' דהתם הוי רבנן ולא משום דקי"ל הכי מ"מ כיון דרבנן התם לא איירו במין במינו אלא במים ותבלין ומלח בעיסה לא הוה אצטריך לומר חטין בחטין וכו' אלא ה"ל למימר דמתניתין איירי במין בשאינו מינו אלא ודאי לא קאמר הכי אלא משום דהכי הלכתא:

בא"ד דהא אמתניתין דיין ביין ומים במים קאי וכו' כצ"ל:

בא"ד ובתשובות הגאונים כתב יד רבי יוסף ט"ע מצא ר"ת יין נסך וכו' כצ"ל:

דף צז:

ברש"י ד"ה במאי לבלעה קדרה אם ראינוהו כשנפל. פי' ראינו האיסור כמה היה קודם שנפל לקדרה ואח"כ כשנתמעט ע"י בישול צריכין אנו לשערו לכמות שהיה בשעת נפילה ועיין בר"ן ותמצא שם ביאור לדברי רש"י בזה:

בתוס' ד"ה איכא דאמרי וכו' והיא היתה כבר בלועה מהיתר וכו'. נראה דלמ"ד בקדרה עצמה משערינן לא היה צ"ל והיא היתה כבר בלועה מהיתר ולא נקטי' אלא בשביל מ"ד במאי דבלעה קדרה משערינן:

דף צח.

תד"ה ואיבעיא להו בס' ואחד וכו' ויש לומר דהתם משמיה דבר קפרא קאמר להו וכו'. לדברי התוס' אינם מסודרים וכאילו אמר דהתם משמיה דבר קפרא קאמר וליה לא ס"ל והדר קאמר וכ"ת מ"ש בין האי לישנא דהכא להאי לישנא דקאמר משמיה דבר קפרא דהתם פשיטא דבששים דהיתר מותר והכא קא מבעיא ליה וקאמר דהתם קאמר סתמא כל איסורים וכו' דששים משמע שפיר בששים בהיתר מותרין אבל הכא קאמר בששים אסור דיכולין לפרש בששים עם האיסור ומשמע נמי שפיר בס' של היתר נמי אסור ולכך אבעיא לן וכ"ת אם איתא דבס' של היתר מותר ה"ל למימר בהדיא בס' והיה מותר איכא למימר דלדידיה נמי מספקא ליה כדלעיל כן נ"ל כוונת התוס' ודו"ק:

דף צח:

בגמ' ומי ילפינן מיניה וכו' זהו למעוטי מאי וכו'. מקשין העולם למה לא הקשה קושיא זו בלא הא דקאמר ושניהם לא נמלוהו וכו' אלא אכל הנהו מ"ד דאמרי לעיל בששים אפילו ילפי' לה ממקום אחר ולא מזרוע בשלה ה"ל לאקשויי דהא הכא ממשמעותיה דגופה דברייתא משמע דבא למעוטי שאר איסורים דר"ל שיש כאן היתר מה שהוא אסור בשאר איסורים כמו שפי' התוס' ומ"ל אי ילפי לה מהכא או ממקום אחר אבל אינה קושיא כלל דבלא זה לא קשה מידי דהוה ס"ל דזרוע בשלה הוי פחות מס' ולכך קאמר תנא דברייתא זהו וכו' למעוטי שאר אסורים דבעי ס' דילפי להו ממקום אחר אבל השתא דקאמר ושניהם לא נמלוהו אלא מזרוע בשלה א"כ ע"כ שאר איסורים וזרוע בשלה שוין בשיעורייהו קשיא שפיר והא הכא קתני זהו וכו' וק"ל:

בתוס' ד"ה ומאן דאמר בס' וכו' ומ"מ פריך שפיר. ר"ל וכ"ת א"כ מה פריך ומי ילפינן מיניה וכו' והא אינה כ"א אסמכתא ועיקר הדבר קבלה היתה בידם מ"מ לא מכח ילפותא פריך אלא למגופה דברייתא משמע שיש כאן היתר דבעלמא אסור כיוצא בו כמו שפירשנו בגמרא:

ד"ה מאי חזית וכו' דאיכא לאוקמי קרא לחטאת ולמשרת להיתר מצטרף. ר"ל דבסמוך יליף מחטאת לטעם כעיקר ובפסחים יליף מנזיר דכתיב וכל משרת ענבים וגו' לטעם כעיקר לאורייתא וגמרא פריך לנגמור מהכא לקולא ונוקמי קרא לחטאת ולמשרת להיתר מצטרף לאיסור וכי תימא תרי קראי להיתר מצטרף לאיסור למה לי תרוויהו צריכי:

ד"ה רבא אמר וכו' והכא שרי לפעמים שהזרוע ומקצת מן האיל הוו חוץ לרוטב וכו'. ר"ל והיכי נשמע מזרוע בשלה דאיירי בטעם גמור בענין שאין רוב לבטלו ואפ"ה שרי לפעמים שהזרוע וכו' חוץ לרוטב:

בא"ד ובפרק בתרא דע"ז וכו' טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו היינו במים וכו' כצ"ל:

דף צט.

בא"ד וא"ת אם טעם כעיקר דאורייתא וכו' והשתא כי נמי אמרינן כזית בכדי אכילת פרס לאו דאורייתא וכו'. ר"ל אפי' אין לוקין עליו מדאורייתא מ"מ איסור דאורייתא איכא משום דטעם כעיקר הוי איסור דאורייתא א"כ איך תלינן להקל לומר שאני אומר תרומה לתוך תרומה נפלה וכו' הא בספק איסור דאורייתא אזלינן לחומרא:

בא"ד ומין שלא במינו לא שייך רבוי. ר"ל דלא מבטלינן ליה ברוב אלא בס' ככל איסורין ובתרומה בק':

בא"ד וי"ל דמ"מ פריך דאי כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא וכו' כיון דלקי בשאינו מינו. ר"ל אבל אי כזית בכדי אכילת פרס לאו דאורייתא ר"ל דלא לקי מדאורייתא אע"ג דאסור מחמת טעם כעיקר בשאינו מינו מ"מ במין במינו תלינן להקל:

בא"ד וי"ל דהמ"ל וליטעמיך וכו'. ר"ל אלא מאי אית לך למימר דמיירי בתרומה דרבנן ה"נ אפילו כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא נמי לא קשיא משום דאיירי בתרומה דרבנן ולכך תלינן להקל ואמרינן שאני אומר וכו' כדמשני התם:

ברש"י ד"ה שנתבשלו עם עדשים וכו' והכא כיון דנתנה טעם אע"פ שיש כאן היתר כדי לבטל איסור אסור וכו' כצ"ל לפי זה הא דילפינן בספרא מקרא דמכל חלבו את מקדשו ממנו שתרומה בק"א היינו יבש ביבש שאין בו כדי נתינת טעם:

דף צט:

בתוס' ד"ה לא במאה וכו' ועוד דפריך במאה ואחד אמאי לא בטיל מי דחקו להצריך מאה ואחד של היתר. ר"ל מי דחקו למקשה לפרש דהא דשני ליה המתרץ לא רישא במאה ואחד שר"ל מאה ואחד של היתר ולכך פריך במאה ואחד אמאי לא בטיל דלמא ה"פ רישא במאה ואחד עם האיסור וסיפא במאה עם האיסור ונראה דמשום האי פירכא דחק בקונטרס וכו' אבל מ"מ תקשה ליה הכל דמנא ליה להמקשה לפרש כן דעת המתרץ ולפרוך הכי דלמא לא זה היה כוונת המתרץ אלא רישא בק"א עם האיסור וסיפא בק' עם האיסור ולא תקשה מידי:

בא"ד ונראה לפרש וכו' הוי סיפא בששים דאי בק"א מי חמיר מין במינו ממין בשאינו מינו בתרוייהו בק' של היתר בטלי וכו' כנ"ל להגיה דהא התוס' מפרשי' ק"א דר"ל עם האיסור דהיינו ק' של היתר וק"ל:

דף ק.

ד"ה שאני חתיכה וכו'. וא"ת למשמע הכא וכו' עד ולפי זה צריך לפרש דדבר שבמנין ולאו איסור הנאה בטל לההוא תנא וכו' כצ"ל ולא כדשני לעיל דהתם לא קאמר אלא דלא איירי בהו תנא דמתניתין דהתם וק"ל:

ד"ה כשקלס וסילקו וכו' ורב לאתא לאפלוגי אדרבה בר בר חנא לא היה צריך רב לומר וכו'. י"ל הא לר"ת נמי לא היה צריך רב לומר אלא חתיכה של נבילה אוסרת שאר חתיכות וכו' מאי אמרת דבא להשמיענו דכי לא נתנה טעם הוה אמרינן סלק את מינו וכו' ה"נ ניחא לרבי אפרים ודוחק לומר דהא דכתבו התוס' ורב דאתא לאפלוגי אה"נ דלא קאי אפירושו של רבינו אפרים לחודיה אלא על כל הפירושים דלעיל קאי דלא משמע הכי ונראה לתרץ דהתוספות נראה להם דוחק לומר דרב דבא לאפלוגי אדרבה בב"ח ישמיענו במה דאמר כיון שנתנה טעם בחתיכה וכו' דין היתרא דאם לא הוה נתנה טעם הוה אמרינן סלק את מינו וכו' משום דכיון דרבה בר בר חנא קאמר אינה אוסרת עד שתתן טעם וכו' ורב בא לפלוגי עליה משמע דאיסורא בא להשמיענו ולא היתרא מ"מ לפירושו של ר"ת ורש"י איכא למימר דסברא הוא דרוב פעמים רבו המים שנותנין על כל החתיכות האחרות על חתיכת האיסור כי כן הוא הסברא שלחתיכות המרובות צריך הרבה מים וא"כ לא היה יכול לומר בקיצור חתיכה של נבלה אוסרת כל החתיכות מפני שהוא מינה דהא המים רבים עליה ומבטלים אותה ולכך היה מוכרח לומר כיון שנתנה טעם וכו' משום דלא אשכחן באופן אחר שהחתיכה של נבילה תאסור שאר החתיכות משום מין במינה אבל לפירוש ר' אפרים ליכא למימר האי סברא שמסתמא המים רבים וכו' שהרי גם השתא אין אנו צריכין לשער בס' כ"א חתיכת הנבילה לבדה אלא להכי קאמר שנתנה טעם וכו' דאיירי כגון שנתמעט הנבילה הרבה מכמות שהיתה וא"כ קשה למה היה צריך למנקט בכהאי גונא ה"ל למנקט למלתיה בלא נתמעט הרבה ולקצר לדבריו ותירץ אגב אורחיה אשמועינן וכו' וק"ל:

דף ק:

בא"ד ומ"מ י"ל דהוא לשרי בע"ז כו' והיה מתיר כמו כן החתיכה עצמה. ר"ל דהוא מ"ל ס"ל נמי גבי חתיכת נבלה דהכא דוקא כשנתנה טעם אוסרת שאר החתיכות אבל כשלא נתנה טעם אף על גב דמין במינו במשהו כדהוה אמרינן סלק את מינו כמי שאינו וכו' לא מבעיא שאינה אוסרת שאר החתיכות אלא אפילו החתיכה של היתר הראשונה שקבלה קצת טעם משהו מן הנבילה חזרה להיות מותרת משום דאפשר לסוחטו מותר ס"ל:

בא"ד ולפירושו ולאי ניחא וכו' כן צ"ל ור"ל לפירושו של רבינו אפרים:

דף קא.

ד"ה בנטמא הגוף וכו'. ול"ג לאיסור מוסיף הוא דלא איירי הכא לחיובי תרתי כך היא הגירסא בתוס' בספרים שלנו וצ"ל דה"פ דבשלמא אי איירי הכא לחיובי תרתי אף משום בשר טמא היה צריך ליתן טעם להכי חייל עליה ג"כ איסור בשר טמא משום דאיסור מוסיף דנאסר לכ"ע אף לטהורים אבל השתא דלא איירי לחיוביה אלא משום טומאת הגוף לא צריך לטעמא דאיסור מוסיף אבל העיקר נ"ל שהגיר' הנכונה היא כמו שמצאתי בתוספות ישנים כתובים בקלף ולא איירי הכא וכו' בוי"ו ומלתא באפיה נפשה היא ולא בא לנתינת טעם אלעיל מיניה וק"ל:

בא"ד ועוד דלפי האמת וכו' ואצטריך קרא לפטור במחוללת וכו'. ר"ל ואי תימא כיון דלא אתא קרא לפטור אלא כשנטמאת התרומה תחלה א"כ ל"ל קרא דהא בלא קרא פטור מטעם דאין איסור חל על איסור ותירץ דאצטריך קרא למילף מהתם בעלמא ר"ל הא דאית לן בעלמא אין איסור חל על איסור מהתם ילפינן ליה:

ד"ה איסור כולל לית ליה כו' לכך נראה לר"י דהשתא ס"ל וכו'. ר"ל שהמקשה הוה ס"ל כך ולכך הקשה ורבי יוסי לית ליה וכו' וכן רבין משמיה דרבי יוסי בר חנינא וטעו כולם בהא דשלח רב יצחק בר יעקב משמיה דרבי יוחנן דהוו ס"ל דטעמיה כדאמר אביי משום דשבת קביעה וקיימא ורבא אמר במסקנא דכולם טעו דלא קשה מידי אר' יוסי הגלילי דזה לא הוי איסור כולל אלא איסור בת אחת והא דשלח רב יצחק בר יעקב וכו' משמיה דר' יוחנן בפלוגתא דר' יוסי הגלילי ור"ע קאי ולא צריך כלל לאפכא פלוגתייהו אלא הא דשלח רב יצחק משום דשעת גזירה הוה וכו' כך היא השיטה לפי פי' התוספות:

דף קא:

ד"ה ר' עקיבא אומר וכו'. ועוד למאי דפריסית להכא פריך וכו' כצ"ל וכמו שכתבתי לעיל מזה:

בא"ד וי"ל דהתם פריך משום שמואל וכו'. אבל לישנא דאמר שם בשנויא קסבר ר"ע איסור חל על איסור לא יתיישב לפי זה וק"ל:

דף קב.

ד"ה ור' מאיר אומר אינו נוהג וכו'. י"ג דברים נאמרו בנבילת עוף טהור וכו' כצ"ל וע"ש כל הסוגיא בזבחים פ' טבול יום ותמצא הכל מבואר:

ד"ה אלא לאו בבני נח וכו' גבי טהורה דוקא הוא דאמרי' שחיטה מכשרת וכו'. ר"ל ולהכי ברישא דאיירי בטהורה לא קתני דאין שחיטה מטהרתן לבני נח משום דמטהרת גם לבני נח מגו דמכשרת לישראל אבל הסיפא דאיירי בטמאה דלא מכשרת לישראל לכך קתני גבי בני נח דאין שחיטה מטהרתה:

דף קב:

ד"ה לריש לקיש אינו חייב אלא אחת וכו'. בספר ח"ש מוחק ריש לקיש וגריס לרבי יוחנן וכו' וטעמו דמסיים בתר הכי והכא נמי אי הוי כתיב בשלה וטרפה וכו' וזה לא קאי אלא לר"י דלדידיה אכל בשר מן החי ובשר מן השלה אינו חייב אלא אחת משום דתרוייהו יליף לקרא דבשר בשדה טריפה אבל לפי זה תקשה והכל טעמא מאי מפני מה איחרו התוס' וקבעו הקושיא אמלתיה דר"י ולא הקדימוה להקשות אמלתיה דר"ל דקאמר לפני זה אכל אבר מן החי ובשר מן החי לר"י חייב שתים ולר"ל אינו חייב אלא אחת ועל כן נראה דליישב הגירסא שלפנינו דלעולם התוס' קבעו קושיא זו אריש לקיש ואאכל אבר מן החי ובשר מן החי דאיהו קיים בגמרא ותירצו דשאני התם דכתיב בוי"ו ובשל וכו' ר"ל אבל הכא לר"ל דיליף תרוייהו מלא תאכל הנפש עם הבשר דהכל לאו אחד ולא שייך שם לאוסופי וי"ו כלל ולכך אינו חייב אלא אחת והדר מתרצים ג"כ לר"י דס"ל דאכל בשר מן החי ובשר מן הטריפה אינו חייב אלא אחת דהוי נמי משום דלא כתיב וי"ו ולכך מסיימי והכא נמי אי הוה כתיב וטריפה היה לוקה שתים לר"י ואע"ג דלפי' זה הקושיא אדברי ר"י אינה מפורש בדברי התוס' אין זה דוחק להתוס' כשהקשו מנא ומבושל דלוקה שתים הקשו קושייתם אתרוייהו אדר"ל ואר"י אלא שקבעו תחלת הדבור אר"ל משום דדבריו נאמרים מתחלה בגמ' דאמר דאינו לוקה אלא אחת אבל מ"מ קושית התוס' אתרוייהו קאי ולכך א"ש דמסיימי בתירוצם במלתיה דר' יוחנן וק"ל:

דף קג.

ד"ה לאיסור חלב וכו'. והא דאמר חלשים הוא לגרמו ולא אוירא אוירא לבהמה הוא לא בעי אבל אוירא לחלב בעי כנ"ל:

דף קג:

ד"ה חלקו מבחוץ וכו' משמע דאם נתן שני חלקים בפיו ובלעם בבת אחת חייב לכ"ע. ר"ל לר"י דתני הכל בהנחת פיו כשהניחן לשני חלקים בפיו אע"פ שהיו מחולקין קודם שהניחן לתוך פיו חייב אע"פ שלא בלעם בבת אחת ולר"ל פטור כשלא בלעם בבת אחת אבל אם בלעם בבת אחת גם ר"ל מודה דחייב אע"ג שהיו מחולקין בפיו קודם שבלעם:

דף קד.

במתני' ואסור להעלות עם הגבינה וכו' כצ"ל:

ברש"י ואסור להעלות דלמא אתי למכלינהו כי הדדי דקא נגעי ובלעי וכו'. נראה דכתב כן משום דאפילו אתי למכלינהו בהדדי ליכא איסור דאורייתא אלא כשאכלן רותח דבלעי מהדדי דדרך בישול אסרה תורה והוי גזירה לגזירה לכך כתב דאסור להעלות משום דלמא אתי למכלינהו באופן דקבלעי מהדדי כגון שיעלה אותן באילפס רותח כדאמר לקמן בשמעתין ואחר שבלעי מהדדי אפילו כשאוכל אחד מהן עובר משום בשר בחלב וק"ל:

בתוס' ד"ה כל הבשר וכו' ובתוספתא תני לה וכו' ושמא מאי דשייר במתניתין וכו'. וי"ל דמאי דמקשו לא תירצו דמתחלה הקשו תימה דלא תני וכו' וכי תימא דלא אצטריך למתני דליכא בהן שום חדוש והא בתוספתא תני להו וכיון דתנא להו בתוספתא א"כ ע"כ אית בהן חדוש דאצטריך למתני ואגב זה תני לכולהו כדפירשו התוס' בהנך דלעיל פירקין ולכך ה"ל למתני נמי במתני' כך הם המשך פירוש דברי התוספות בקושייתם ואח"כ דחו הקושיא ושמא מאי דשייר וכו' א"כ הדרא קושיא לדוכתא דהכל טעמא מאי למפני מה שייר הכא יותר מבאינך פירקין דלעיל ונראה ליישב דברי התוס' כן דה"ק דלעולם תנא דמתניתין כלל לכולהו במאי דתני כל הבשר דמשמע כל מיני בשר הן חולין הן מוקדשין בארץ וחוצה לארץ אלא דשייר דלא תני להו בהדיא פירשא להו הברייתא וכו' ודוגמת זה פירש הר"ן ע"ש:

בא"ד ואשמועינן דחייל איסור בשר בחלב וכו'. ואע"ג דכבר אשמועינן בהנך פירקין דלעיל דאיסור חל על איסור גבי גיד הנשה דחל על איסור מוקדשין ועל איסור בהמה טמאה היינו משום דהוי איסור חמור שכן איסורו לבני נח כדלעיל לכך אצטריך תו לאשמועינן דגם איסור בשר בחלב חל על איסור מוקדשין:

בא"ד ורשב"ם פירש וכו'. אפשר דקשיא ליה על פירוש התוספות משום דהא כבר אשמועינן בהנך פירקין דלעיל דאיסור חל על איסור ועוד דבפירושו יתורץ ג"כ גמרא דפרק ראשית הגז כמו דכתב בתר הכי ולפירושו ניחא הא דאמר פ' ראשית הגז וכו' וכצ"ל:

בגמ' הא עוף אסור מדאורייתא וכו'. נראה הא דנקט לשון דיוקא ר"ל מדקתני חוץ מבשר דגים וחגבים משמע הא בשר חיה ועוף אסור לבשל וכו' דאסור מדאורייתא קאמר דאי ס"ל דרבנן אכילה גופה גזירה ואנן נגזור וכו' כצ"ל:

ברש"י ד"ה כל מילי דממליך וכו' ולא בתוך הכלל ולא מוציא מן הכלל כצ"ל:

בתוס' ד"ה הנודר מן הבשר וכו' בגמרא מוקי לה כרבי עקיבא וכו'. קשיא להו לתוספות א"כ בשר דגים וחגבים נמי ליתסר דהא נמי ממליך בהו שליח וקאמר דבפרק הנודר פריך לה גמרא ומוקי לה במאן דכאיב ליה עינא וכו' ר"ל הא דקתני מתניתין דמותר בבשר דגים וחגבים איירי במאן דכאיבא ליה עינא ונודב או נודר וביומא דהקזה דמסתמא לא כוון לאסור עליה בשר דגים וחגבים וגם השליח לא ממליך עלייהו דקנותם לו ליודע דאינו אוכל אותם בימים הללו ולכך לא חל הנדר על בשר דגים וחגבים אבל כשנודר מן הבשר בימים אחרים אין ה"נ דאסור אפילו בדגים דממליך נמי עלייהו שליח ושם בפרק הנודר פריך אי הכי דאיירי ביומא דהקזה אפילו בעופות נמי לתסרי דסכנה הוא לאכול עוף ביומא דהקזה ומשני עוף אכיל ליה בשלקא וליכא סכנה ולפי זה הנדר חל על עוף אפילו ביומא דהקזה ומיהו בפרק בתרא דמעילה כדמשני ביומא דהקזה פריך אי הכי עוף נמי לתסרי וכו' והדר משנויא דהקזה ומשני אלא ביומא דכאיב ליה עינא וכו' דמשמע אבל ביומא דהקזה אה"נ דבעופות נמי מותר והיינו מה שמסיימו התוספות כאן ומיהו בפרק בתרא דמעילה וכו' לא קיימא שינויא דהקזה וכו' ר"ל דביומא דהקזה מותר אפילו בעופות והא דמסיימו התוספות אבל בשאר ימים אדלעיל קא הדר ולא איומי דהקזה ודו"ק שם בפרק הנודר ובמעילה ותמצא שכן הוא:

ד"ה הא עוף וכו' ונראה דאי ס"ל וכו' כדדייק רב יוסף בסמוך וכו'. אבל לפי זה קשה מה מתרץ רב אשי וכי תימא דרב ס"ל כדמשני אביי לקמן אדברי רב יוסף א"כ הוי העיקר חסר מן הספר ועוד דלפי זה היה לו להמקשה לאתויי סיפא דמתניתין דקתני ואסור להעלותן וכו' ודייק מינה כדדייק רב יוסף בסמוך לזה נראה דוחק שיהיה העיקר חסר מדברי המקשה וגם מדברי המתרץ וגם אינו משיטת הגמרא דרב יוסף יחזור וידקדק ממה שכבר הקשה המקשה לעיל מיניה וק"ל ול"נ דהאמת הוא שהמקשה דייק מדקתני כל הבשר דמשמע ליה שכל הבשר שוה זה כזה ולא דמי לסיפא דהנודר מן הבשר דאין כל הבשר שוה דשאני התם דלא קתני אסור בכל הבשר כלל ולא קתני איסורא אלא היתרא הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים אבל ברישא דקתני כל הבשר אסור לבשל משמע ליה להמקשה דכל הבשר שוה וכמו שבשר בהמה דאורייתא ה"נ בשר עוף והשתא א"ש דרב יוסף משני דאין ה"נ דס"ל דמתני' דבשר עוף דאורייתא דלא כרבי עקיבא ורבי נסיב לה אליבא דתנאי ורב אשי מתרץ דלעולם כולה מתניתין אתיא כר"ע ותנא דמתניתין ס"ל דבשר עוף אינו מדאורייתא ואע"ג דנקט כל הבשר אסור ה"ק דלאיסורא הן שוין אבל יש מהן שהאיסור הוא מד"ת ויש מהן שהאיסור שלהן מדברי סופרים וכו' ובסמוך בא רב יוסף לדקדק מהסיפא דקתני ואסור להעלות וכו' שהאוקימתא דידיה היא אמת שהתנא דמתני' ס"ל דחיה ועוף נמי דאורייתא דלא כרבי עקיבא ולסתור אוקימתא דרב אשי דחה לה אביי ולפי זה אתי שיטת סוגיא דשמעתין על נכון כנ"ל הגם שהוא נגד דברי התוספות:

ד"ה ומנא תימרא דלא גזרינן וכו' והכא בעינן לאתויי ראיה לענין גזירה להעלאה. ר"ל דבכמה מקומות נמצא בגמרא דאמרינן דלא גזרינן גזירה לגזירה ולא צריך ראיה על זה והא דקאמר ומנא תימרא וכו' לא משום דהוה אמינא דשמא הך גזירה דהעלאה אטו אכילה היא עדיפא וגזרינן אפילו במקום שהאכילה עצמה היא גזירה דהא יש מקומות דגזרינן גזירה לגזירה כדכתבו התוספות בתר הכי לכך מביא ראיה מחלת חוצה לארץ דלא גזרינן בה העלאה אטו אכילה כיון שהאכילה עצמה היא גזירה דרבנן אטו חלה דאורייתא א"כ ש"מ דגם בהעלאה אטו אכילה לא גזרינן גזירה לגזירה וק"ל:

בא"ד ולא חיישינן דאין לדמות גזירת חכמים וכו' כצ"ל:

ד"ה חלת חוצה לארץ נאכלת וכו' שלש ארצות לחלה מארץ ישראל עד כזיב וכו'. פי' דכזיב היא בצד צפון ארץ ישראל וקאמר מכזיב עד הנהר לצד מזרחה ועד אמנון לצד מערבה דאמנון הוא טורי אמנון שהוא הר ההר במקצוע מערבית צפונית לארץ ישראל כמבואר במסעות פרשת מסעי ועד שם הוא גבול ארץ ישראל שכבשה וקדשה יהושע אלא שעולי בבל עם עזרא לא כבשו א"י ולא קדשוה בקדושה שניה כי אם עד כזיב לכך בבית שני לא היתה עיקר קדושת א"י כי אם עד כזיב ומשם ואילך עד סוף הגבולים דהוא נהר ואמנון לא היו נוהגים בקדושה כל כך מטעם זה כן כתב רבינו שמשון בפירוש המשנה שם ובשביעית ע"ש אבל הכא בתוספות משמע דמכזיב עד הנהר ועד אמנון הוי הטעם דלא היו יכולין לנהוג כל כך בקדושה משום שהיו קרובים וסמוכים לארץ העמים ולא היו יכולים לשמור עצמן ופירותיהן בטהרה לכך קאמר מא"י ר"ל מתחלת א"י מדרומה לצפונה עד כזיב חלה אחת וניתנה לכהן כדין תורה מכזיב עד הנהר וכו' שהוא ג"כ א"י אלא שלא היו יכולים לשמור בטהרה וחלותיהן טמאות לכך צריכין להפריש שתי חלות וכו' וחלות האור היא עיקר שהיא הראשונה כדין תורה לכך צריכה שיעור וכו' מנהר ועד אמנון ולפנים ר"ל כלפי ח"ל שהוא ח"ל גמור אלא שהן סמוכין לא"י מפרישין ג"כ שתי חלות ושתיהן מד"ס וכו' וכיון ששתיהן מד"ס ועל כל פנים צריכה האחת מהן להיות כשיעור מוטב יותר שהנאכלת לכהן תהא בה שיעורא והב' שהיא נשרפת ובאה לידי הפסד לא יהא בה שיעור וכו':

בא"ד מלא חשיב בעל קרי בהדי איסורא דזבין וזבות בלא טבילה וכו' [כצ"ל] ר"ל וכ"ת דמשום הכי לא תני לה בהדי איסורא דזבין וזבות משום דאיסור דבעל קרי לר"י אינו אלא כשלא טבל אבל איסורא דזבין וזבות איירי אפילו בטבילה זה אינו דאיסורא דזבין וזבות בלא טבילה איירי מדקאמר עלה בירושלמי וכו' ר"ל ובשלמא אי איירי בלא טבילה משום הכי קאמר דלרבנן לא אצטריך משום דהא אפילו בשאר טמאים לא שרו רבנן אלא טבול יום אבל בלא טבילה לא וכ"ש זבין וזבות אלא לר"י אצטריך דשרי בשאר טמאים אפילו בלא טבילה והכא בזבין וזבות מודה דאסורים בלא טבילה אבל אי איסורא דזבין וזבות איירי אפילו בטבילה א"כ לרבנן נמי אצטריך לאשמועינן דבזבין וזבות אפילו בטבילה אסרי דהדר קאמרי התוספות ונראה נמי דאפילו רבנן דאסרי בלא טבילה לא איירי אלא בבעל קרי וכו' א"כ מכלל דרבי יוסי דפליג עלייהו ושרי בלא טבילה איירי אפילו בבעל קרי וא"כ אפילו בלא הוכחה דלעיל מדבריהם דרבנן מוכח בהדיא דרבי יוסי שרי בלא טבילה אפילו בבעל קרי שהטומאה יוצא מגופו:

בא"ד ובבבל וכן לדידן וכו'. השתא קאתו התוס' לפרש דאע"ג דקאמר במתני' דחלה לשלשה ארצות לחלה וכו' עדיין יש דין רביעי דהא דקתני מתני' דבח"ל מפרישין שתי חלות ושתיהן מדברי סופרים כדלעיל היינו דוקא באותן ארצות שהן קרובים לא"י אבל בבבל וכן לדידן שרחוקים מא"י אין מפרישין אלא חלה אחת וכו':

בא"ד וכן כתב בה"ג וכו'. ר"ל דשם בגמרא פרק על כמה איתא הכי אמר רבינא נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן ואי אין כאן כהן קטן שורפה ומפריש אחרת ונותנה לכהן גדול וכו' ובעל הלכות גדולות הוסיף בדברי רבינא וכתב נדה קוצה לה חלה ונותנה לכהן קטן ואכיל לה או מאן דטביל לקריו משום דס"ל דאע"ג דקאמר בגמרא כהן קטן ה"ה לכהן גדול שטבל לקריו:

דף קד:

בא"ד ונראה שאינה טובלת וכו'. ר"ל אם לא היה כהן קטן והפריש חלה אחת לאור ולא הפריש החלה השניה כלל מותר העיסה באכילה בדיעבד ולא מקרי טבל לדידן כלל שהרי יש כמה מקומות שאין מפרישין אותה אפי' לכתחלה אפי' כשאין כאן כהן קטן ועל אותן המקומות יש קצת תימה למה ראו על ככה שאין מפרישין לה כלל אלא שיש ליתן טעם לדבריהם שזה טעמם דכיון שאינה טובלת טוב יותר שלא להפרישה שלא תצטרך שמירה שלא יבאו זרים לאוכלה לכך נמנעו מלהפרישה:

בא"ד ושמא אפילו אינה מדמעת. ר"ל דלדידן היכי דלא היה כהן קטן שהפריש אחת לאור והפריש גם חלה שניה ונפלה אותה חלה שניה לתוך חולין לא מקרי מדומע ומותרים הכל באכילה לזרים אע"ג שהראשונה ר"ל אותה שניתנה לאור נראה שהיא מדמעת וכו' מ"מ השניה שהיא קלה ביותר שמא אינה מדמעת וכו':

ברש"י ד"ה בשלמא וכו' דאי מסקת חלת ח"ל אתי לאסוקי וכו'. פירוש דאי מסקת על השלחן חלת חוצה לארץ כשהזר אוכל עליה:

בתוס' ד"ה מתקיף לה רב ששת לא דאביי פריך וכו'. כתבו כן משום דנראה קצת דוחק שיקשה רב ששת אדברי אביי שלא היה חבירו אלא תלמיד דרבה ורב יוסף לכך כתבו לא דאביי פריך אלא ארב יוסף חבירו כדפירש בקונטרס ר"ל שרש"י פירש הקושיא ג"כ באופן שהוא קאי אדברי רב יוסף שהיה ס"ל שבשר עוף מדאורייתא אבל מ"מ טעמו של רש"י שפירש כן אינו מטעם שאביי לא היה חבירו אלא משום שהקושיא אינה מתיישבת אדאביי כלל משום דהא אביי נמי קאמר הכי דשייך לגזור העלאה אטו אכילה אע"ג דאכילת בשר עוף גופא גזירה דרבנן כיון דיש למגזר אטו בשר בחלב דאורייתא דהא רב ששת ע"כ הכי קפריך סוף סוף צונן בצונן הוא וא"כ אפילו אי הוי דאורייתא הוי גזירה לגזירה אלא מאי אית לך למימר דהכא גזרינן העלאה אטו אכילה אף על גב דהוי גזירה לגזירה א"כ אפילו הוי בשר עוף דרבנן נמי דאי לא תפרש הכי א"כ תקשה ליה רב ששת אמתניתין דקתני דאסרו העלאה ואינו אלא מטעם דגזרינן אטו אכילה והואיל וכן הוא א"כ ע"כ קושיא דרב ששת לא שייכא כלל להקשות אדאביי וק"ל:

ד"ה רבי יוסי היינו ת"ק אבית הלל לא פריך היינו ת"ק וכו'. ר"ל ת"ק דמתני' דלעיל ריש פרקין דקתני ואסור להעלות עם הגבינה על השלחן דקאי אכל הבשר דרישא בין בשר בהמה בין בשר חיה ועוף שכולן אסור להעלות וב"ה נמי קאמר דאפילו עוף אסור לאכול ולהעלות דה"ק דבר זה וכו' ר"ל דהכי קאמר תנא דמתני' דבר זה שאמרתי למעלה שאסור להעלות עם הגבינה על השלחן הוא מחלוקת ב"ש וב"ה ולאו אליבא דכ"ע הוא והא דקתני לעיל ואסור להעלות הן הדברים עצמן של ב"ה ואין שום חילוק ביניהם:

[שם] ואין זה סתם ואח"כ מחלוקת ר"ל וכ"ת אם כן הוא שאין שום חילוק בין ת"ק דלעיל לב"ה רק שדברי התנא דלעיל הן עצמן דברי ב"ה רק שלמעלה סתם הדבר וכאן פירש שמחלוקת ב"ש וב"ה היא א"כ הוה סתם ואח"כ מחלוקת שאין הלכה כסתם וא"כ הוי הלכה כב"ש שמתירין להעלות ואנן קי"ל

כב"ה ולכך קאמר ואין זה סתם ואח"כ מחלוקת וכו' דזה לא נקרא מחלוקת דב"ש במקום ב"ה אינה משנה:

ד"ה עוף וגבינה אין וכו' והא דנקט הכא בשר וגבינה לא דק אלא גבינה ובשר לא כצ"ל. ומקשין העולם לפי זה דמנא ליה להמקשה למידק מדברי אגרא דבשאר בשר בעי נטילה וקינוח הפה והיכי דמי אי בשר תחלה וכו' דלמא נאמר לעולם בשאר בשר נמי לא הוזכר נטילה וקינוח הפה משום דאי בבשר תחילה ואח"כ גבינה אפילו בנטילה וקינוח הפה לא סגי על סעודה אחריתא ואי בגבינה ואח"כ בשר לא בעי נטילה וקינוח וכו' והא דתני אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורין לאשמועינן דבעוף אפילו עוף תחלה ואח"כ גבינה נאכלין בלא שום נטילה וקינוח וצ"ל דסבירא להו דע"כ נשמע מדברי אגרא דבשאר בשר בעי נטילה וקינוח דאי לא הוזכר בשאר בשר נטילה וקינוח ולא אתא לאשמועינן אלא דבעוף אפילו עוף תחלה ואח"כ גבינה מותר אע"ג דבשאר בשר אסור על סעודה אחריתי א"כ ה"ל למיתני סתמא בקוצר עוף וגבינה נאכלין ולמה ליה באפיקורין לאשמועינן דלא בעי נטילה וקינוח הפה דמהיכי תיתי הוה ס"ד למימר דבעי נטילה וקינוח הפה כיון דלא הוזכר מעולם גבי שאר בשר אלא ודאי גבי שאר בשר הוזכר נטילה והדחה והיכי דמי כגון באוכל גבינה תחלה ואח"כ בשר וא"כ ה"ה בעוף ואח"כ גבינה אע"ג דלא אסור על סעודה אחריתי כמו בשאר בשר מ"מ ה"א דבעי לכל הפחות נטילה וקינוח הפה כמו גבינה ואח"כ בשר כשאר בשר לכך אצטריך למתני דעוף וגבינה נאכלין באפיקורן דלא בעי אפילו נטילה וקינוח הפה וא"כ נשמע שפיר מדברי אגרא דבשאר בשר בעי נטילה וקינוח הפה וק"ל. והר"ן כתב בשם הרמב"ן דהכי דייקינן ופרכינן לרב יצחק בריה דרב משרשיא דאם איתא דשרי למיכל בשרא בתר גבינה אדרהיט אגרא לאשמועינן רבותא דשרי למיכל עוף ואח"כ גבינה ה"ל לאשמועינן רבותא דאפילו בשר בהמה דאיכא איסורא דאורייתא משכחת לה אפיקורין כגון דאכל גבינה ברישא דשרי למיכל בשר בתרא ומדלא תני אלא בעוף משמע דעוף וגבינה דלית ביה איסורא דאורייתא הוא שהתירו באפיקורן בכל ענין וכו' אבל בשר וגבינה בשום ענין לא ואפילו גבינה ואח"כ בשר וכו' עכ"ל אבל מ"מ לדברי התוס' א"א לפרש הכי משום דאי ס"ל לתוספות כסברת הרמב"ן לא הוו צריכין להאריך ולכתוב דברייתא דאגרא משמע דעוף וגבינה וכו' אבל שאר בשר בעי נטילה וקינוח הפה והיכי דמי אי בשר תחלה אפילו בנטילה וקינוח לא סגי וכו' הוה להו למימר בקוצר דמדברי אגרא נשמע דבשאר בשר לא משכחת אפיקורין בשום ענין אלא ודאי תוכן פירוש דברי התוס' הוא כמו שכתבתי אלא שעדיין י"ל לפירוש התוספות דלמה הקשו לרב יצחק בריה דרב משרשיא מברייתא דתני אגרא ולא הקשו לו מברייתא דבסמוך דב"ש אומרים מקנח וב"ה אומרים מדיח ומסקינן דלא פליגי כדבסמוך וע"כ באוכל גבינה ואחר כך בשר איירי דאי בבשר ואח"כ גבינה לא סגי בקינוח והדחה כמו שדייקו אדברי אגרא ויש לתרץ משום דבברייתא דב"ש וב"ה דבסמוך לא הוזכרה נטילה אלא מקנח ומדיח דתרווייהו הוו בפה ורב יצחק בריה דרב משרשיא ע"כ צ"ל לפירוש התוספות דעביד קינוח הפה והדחה אלא שלא נטל ידיו דאל"כ לא יתורץ במה שהשיב להם הני מילי בליליא וכו' דהא מ"מ אפילו ביום בעי על כל פנים קינוח הפה והדחה ולכך הוצרכו להקשות לו מדתני אגרא דשמעינן מניה דבעי גם כן נטילה ואיהו לא משי ידיה וק"ל אלא שלפי דברי המפרשים דמדיח דב"ה היינו הדחת הידים כמו שכתב הר"ן קשיא וגם זה יש ליישב אלא שאין להאריך לפי שאין עיקר כוונתינו בחבור זה אלא לפרש דברי התוספות:

בא"ד ור"ת מפרש וכו' ולפירושו קשה מאי פריך הכא וכו' כצ"ל ולפירוש ר"ת ע"כ צ"ל דב"ש וב"ה לא איירי אלא באוכל בשר ואח"כ גבינה דאילו באוכל גבינה תחלה ואח"כ בשר לא צריך אפילו קינוח הפה כי אם נטילת ידים בלילה ועל פירוש ר"ת יש להקשות מהא דאמר לקמן בסמוך בעי רב אסי מרבי יוחנן כמה ישהה וכו' ולא כלום ופריך איני והאמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה וכו' ומאי פריך הלא הא דאמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה היינו בלא קינוח והדחה אבל כשעושה קינוח והדחה אה"נ דאין צריך לשהות כלום והיינו ממש כרבי יוחנן דאמר בולא כלום וא"ל דמשום הכי פריך משום דמשמע מדאמר ר"י ולא כלום משמע דאפילו קינוח הפה והדחה נמי לא בעי דאם כן מה צריך למפרך ליה מדרב חסדא מברייתא דאגרא ומברייתא דב"ש וב"ה ה"ל למפרך דקתני מקנח ומדיח ולכל הפחות איירי באוכל בשר ואח"כ גבינה וק"ל וכבר האריכתי בזה בדרכי למול היטיבה אבל כאן אין להאריך:

בא"ד וצ"ל לפירושו לענין נטילת ידים אין חילוק בין בשר תחלה וכו'. י"ל דהא ר"ת גופו מחלק ביניהם גם לענין נטילה שהרי מפרש אכל בשר אסור לאכול גבינה היינו בלא נטילה וקינוח וכו' אכל גבינה מותר לאכול בשר אף בלא נטילה וקינוח וצ"ל דה"פ מותר לאכול בשר ואין צריך תרווייהו דהיינו נטילה וקינוח אבל נטילה לחודה צריך והיינו דוקא בלילה אבל ביום אפילו באכל בשר תחלה אין צריך לפי המסקנא דהכא וראיתי בדברי מהר"ן מק"ק הוראדנא בביאור שערי דורא שלו שמשמע מדבריו שהוא מפרש דהא דקאמר ר"ת בפירוש דברי רב חסדא אכל גבינה תחלה שמותר לאכול בשר בלא נטילה היינו ביום ולפי מאי דמסיק הכא דביום אין צריך נטילה אבל המקשה הוה סובר דגם באכל גבינה תחלה צריך נטילה אף ביום ואין חילוק בין אכל בשר תחלה ובין אכל גבינה תחלה אלא לענין קינוח ולכך פריך לרב יצחק בר משרשיא דאכל בלא נטילה ולפי זה צריך לומר דהא דקאמר ר"ת אכל בשר אסור לאכול גבינה בלא נטילה וכו' היינו אפילו ביום ויהיה לפי מאי דמסיק הכא שיש חילוק בין אכל בשר תחלה ובין אכל גבינה תחלה גם לענין נטילה דבאכל בשר תחלה גם ביום צריך נטילה בשביל השמנונית של בשר הנדבק בידיו ובאכל גבינה תחלה ביום אין צריך נטילה כיון דמפרש דר"ת איירי ביום ולפי המסקנא דהכא וזה נראה קצת דוחק בעיני:

בא"ד ומיהו קשה בברייתא דאגרא כמאן וכו'. ר"ל לפי מאי דפרישית דטעמו של אגרא הוא משום דסבר בשר עוף בחלב לאו דאורייתא קשה כמאן אתי דאפוקי למאי דפירש ר"ת בסוף דבר זה דטעמו דאגרא הוא משום דעוף אינו נדבק וכו' מצי נמי סבר תנא דאגרא דבשר עוף וחיה בחלב דאורייתא ואתי ככ"ע וק"ל:

דף קה.

בגמ' בשר שבין השיניים מהו קרי עליה וכו'. הטור י"ד סי' פ"ט כתב דהרמב"ם דנתן טעם למה שמצריכים שהייה על סעודה אחרת באכל בשר תחלה משום בשר שבין השינים לפי דבריו שאחר ששהה כשיעור מותר אפי' נשאר בשר בין השיניים ע"ש ולפי סברא זו לא יתיישב הא דבעי הכא מהו וכו' דמאי בעי הא טעמא דרב חסדא דמצריך שהייה על סעודה אחרת אינו אלא מטעם בשר שבין השיניים ונראה דלפי סברת הרמב"ם צריך לפרש דהא דקאמר ליה רב אחא בר יוסף לרב חסדא בשר שבין השינים מהו לאו בלשון בעי קאמר ליה אלא בלשון קושי וסתירה לדבריו ור"ל מפני מה אמר דאכל בשר אסור לאכול גבינה משום בשר שבין השינים בשר שבין השינים מהו ר"ל הא אינו חשוב עוד בשר וקרי עליה רב חסדא נתרץ לדבריו הבשר עודנו בין שיניהם ש"מ דמקרי בשר ולכך שפיר אמרתי דאכל בשר אסור לאכול גבינה אחריו משום בשר שבין השינים וק"ל כן נראה לי:

בתוס' ד"ה מקנח וה"ה למדיח תרווייהו בעינן וכו'. וזה לשון האשר"י ואין לפרש דב"ש אמרי דבקינוח לחודיה סגי וה"ה למדיח לחודיה וב"ה אומרים בהדחה לחודיה וה"ה בקינוח לחודיה ולא פליגי דא"כ כיון דאמר ב"ש תחלה דסגי בקינוח לחודיה מה הוצרכו ב"ה תו למימר דסגי בהדחה לחודה דהא עדיפא היא מקינוח לכך צריך לומר דתרווייהו בעי וכו' עכ"ל אלא שזה יתיישב שפיר לפי' התוספות שפירשו דפשיטא לה לגמרא דהדחה עדיפא מקינוח אבל לפרש"י דלא פירש כן א"כ מנ"ל לרש"י שפירש וה"ה למדיח דתרווייהו בעי ונראה דלסברת רש"י נמי מתורץ דהוצרך לפ' דתרווייהו בעי משום דאיהו מפרש דלב"ש קינוח עדיף ולב"ה הדחה עדיפא וא"כ אם איתא דלב"ש ס"ל קינוח לחודיה סגי וה"ה למדיח לחודיה וכן לב"ה הדחה לחודה סגי וה"ה לקינוח לחודיה לא ה"ל לב"ש למינקט קינוח דעדיף לדידיה אלא הדחה דגריעא לדידיה וכן ב"ה לא ה"ל למנקט הדחה דעדיפא לדידיה אלא קינוח דגריעא לדידיה לכך צריך לפרש דס"ל דתרווייהו בעי אלא שהתוס' הקשו לעיל על פרש"י דאם איתא דלב"ש קינוח עדיף מנא ליה לגמרא דב"ה פליגי עלייהו בסברא דלמא גם ב"ה ס"ל דקינוח עדיף ובהא פליגי דב"ש אמרי בקינוח דהוא עדיף סגי לחודיה וב"ה סברי דאף הדחה לחודה סגי כמו בקינוח ולכך פירשו דפשיטא ליה לגמרא דהדחה עדיף מקינוח וק"ל:

ד"ה מים ראשונים וכו' ומכאן כתב רבינו יהודה בפ' במה מדליקין בתוס' וכו'. אם זה מדברי התוס' הלשון מגומגם דאין דרך הלשון שהתוס' יכתבו על דברי עצמם בתוס' ע"כ צ"ל דלשון זה איזו גליון הוא וטעו הסופרים וכתבוהו בפנים:

דף קה:

ד"ה ל"ש אלא בין תבשיל לתבשיל וכו' אבל לגבינה של אחריו לא קאמר וכו'. נראה דלפי' רבינו שמואל אין חילוק בין גבינה בעין או תבשיל של גבינה ופי' בין תבשיל לגבינה ר"ל תבשיל של בשר לתבשיל של גבינה ואם אכל התבשיל של גבינה תחלה חובה ליטול ידיו אבל אם אכל התבשיל של בשר תחלה אפילו בנטילת ידים אסור לאכול אפי' תבשיל של גבינה על סעודה אחרת והוצרכתי לפרש דבריו כן דאל"כ לא היה צריך לפרש בין תבשיל לתבשיל בשניהם של בשר או שניהם של גבינה וק"ל:

בא"ד ויתכן פי' זה אף לדברי האוסרים לאכול גבינה אחר בשר באותה סעודה וכו'. ר"ל דלא אסרי אלא כשאוכל בשר בעין תחלה אבל תבשיל של בשר מותר לאכול אחריו אפי' גבינה בעין אלא שהנטילה ביניהם חובה:

דף קו.

תד"ה חזינהו וכו' אי נמי אין מועיל אא"כ שדי להו ההוא גברא גופיה לשתי. פי' וכל גברא לשתי ובזה מתורץ שלא הוליעם דאף אם היה מוליע לאלו שמא ישתה מהם אח"כ אדם אחר שלא שמע הולעתו וק"ל:

ד"ה לפתקינהו בבת בירתא וכו' היינו לענין מחטין וצינורות וכו'. לפי תירוץ הראשון שבתוספות משמע דס"ל דבבת בירתא לא הוי שיעור מקוה וגם אינה מחוברת למקוה וא"כ מאי קאמר רבי יוחנן כל גופו טובל בהן הלא אין בה שיעור מקוה וצ"ל דלצדדין קאמר כל גופו טובל בהן כשיש בה שיעור מקוה הראוי לטבילת גופו אבל לא פניו ידיו ורגליו אע"ג שיש בו שיעור טבילת ידים שהוא שיעור רביעית וק"ל:

ד"ה מים שנפסלו וכו' ונראה לפרש דהתם מיירי שנפסלו משתיית בהמה שהטיט עב וכו'. מקשין התלמידים א"כ ליתני שם בזבחים דאתי למעוטי מים צלולין שנפסלו מחמת מיאוס דסריחי ומחמת כך אין הפרה שותה מהן דלמקוה כשרים כדאמר הכא ולנטילת ידים פסולים וי"ל דא"כ לא יתיישב לישנא דקאמר כל המשלים למקוה דהא כל מי המקוה הם כך ולא שייך לומר משלים למי מקוה וק"ל:

ד"ה וש"מ שנים שאכלו וכו' וי"ל דה"ק וכו'. והא דלא תירצו התוס' הקושיא ראשונה שהקשו מנא ליה למצוה ליחלק דלמא רשות בקוצר דאם איתא למותר לזמן ולברך ביחד לא היה מברך כל א' לעצמו משום דקושיא שניה שהקשו דבפירות פשיטא למצוה ליחלק כיון שאינן בתורת זימון לא מיתרצא בזה ואין לומר שבא להשמיענו שאין אחד יכול לברך לפטור את חבירו אלא כל א' חייב לברך לעצמו מדבריך כל חד וחד לעצמו דא"כ יקשה לך מנ"ל למצוה ליחלק ואינו יוצא בברכת חבירו דלמא רשות היא שכל א' יכול לברך לעצמו שבזה לא שייך לומר דאם איתא למותר לא היה כל א' מברך לעצמו אלא היה מברך א' לחבירו כדי להוסיף שבח דאין בזה שום תוספת שבח כשאחד נפטר בברכת חבירו אלא בזימון כשאומר נברך שאכלנו משלו ולא שמעינן זה דאין א' יכול לפטור את חבירו אלא מהברייתא דתניא נמי הכי לכך הוצרכו התוספות להאריך ולכתוב מ"ש:

בא"ד וי"ל משום דמוגמר ואור באו להם הנאה בבת אחת וכו'. ואין להקשות לרב מההוא עובדא דבר קפרא דאייתו לקמייהו פרגיות וכרוב וכו' דאיכא למימר דרב פליג אבר קפרא אבל מוגמר ואור משניות הן ולכך הקשו התוס' לרב:

דף קו:

ד"ה וכל דבר שחוצץ בטבילה וכו' וי"ל דהכא איירי לאכילה וכו'. פירוש שנוטל ידיו לאכילה והתם איירי שנוטל ידיו כדי לנגוע בחולין:

ד"ה אמר רב על כאן לחולין וכו' ור"ת פי' על כאן לחולין פ"א כמו שפרישית לרב ששת כצ"ל ור"ל שר"ת מפרש ע"כ לחולין בדברי רב כמו שפירשו התוס' לרב ששת שר"ל פרק א' ושמואל אמר ע"כ לחולין ולתרומה ר"ל פרק ב' וא"כ צ"ל דרב ששת אמר ע"כ בין לחולין ובין לתרומה לקולא פ"א אבל א"ל כמו שפירש הר' רבי אברהם וכו' ולפי' רבי אברהם צ"ל דברי רב ששת ע"ד שפירשו התוספות לפרש"י:

בא"ד וא"ל לקידוש ידים הוא על בית השחי וכו' משמע דקידוש ידים ורגלים אין מגיעין על קיבורת וכו'. נ"ל דר"ל דבשלמא כשפרק לקידוש ידים אינו מגיע על הקיבורת פריך שפיר מתפילין משום דכיון דא"צ לקדש כ"א על הפרק ש"מ דמפרק ולמעלה לא מקרי יד והא גבי תפילין וכו' ש"מ דאפילו הקיבורת נמי מקרי יד אבל אם פרק דקדוש ידים ורגלים מגיע על בית השחי מאי פריך מתפילין דהקיבורת וכל מה שלמעלה על בית השחי הכל נקרא יד אלא שמקום זה של היד הוא מקום תפילין שהוא כנגד הלב אבל אה"נ שגם למעלה ממנו על בית השחי הכל נקרא יד שלא אמרה תורה שיניח התפילין במקום כלות היד וק"ל:

דף קז.

תד"ה ללא אתו מכח גברא וכו' ות"ק לא בעי אלא שיהא מכח כלי והשתא שמעתין לנקט לאתו מכח גברא אתי כרבי יוסי אבל הלכות גדולות א"א להעמיד וכו' כנ"ל:

בא"ד וכן מוכח בכמה דוכתין במסכת ידים שצריך מים ראשונים ושנים וכו'. והא דלא הוזכרו שלישים משום דלא הזכירו במשנה כ"א השנים אותן שבאין לטהר אבל הראשונים לא באו אלא כדי להעביר הטיט וכו':

ד"ה ולא היא שאני התם וכו' ותימה דהא בהדיא קתני מי רביעית לאחד וכו'. והא דלא הקשו בתוספות ארב ששת מה שאמר לו קפליתו אשיעורא הא בהדיא תנן מי רביעית וכו' משום דארב ששת פשיטא שיש לתרץ דשאל כן משום די"ל דדלמא מתני' לא איירי אלא לתרומה אבל אמימר דלישנא זה בעי למפשט ממשנה זו עצמה דלא בעינן שיעורא לנטילה ולכך הקשו הא בהדיא קתני בה מי רביעית לאחד וכו' ואיך יכול למילף מינה דאין צריך שיעור לכך תירצו והוא דייק מינה דכי היכי דאפי' לתרומה כו':

ד"ה מאי לאו הא כביצה בעי נטילה תימה היכי מצי למימר הכי וכו' וי"ל דהמ"ל וליטעמך וכו'. דברי התוס' תמוהים דלפום ריהטא משמע דכוונתן לומר דאין ה"נ דהוה מצי לדחוי ולומר דלעולם הבעיא במקומה עומדת משום דעל כרחך לא מצית למימר ולמילק הא כביצה בעי נטילה דהא ר' צדוק כהן הוה ולאוכלי תרומה התירו מפה אלא ע"כ לא אתי למילק הא כביצה בעי נטילה אלא הא כביצה בעי סוכה וזהו דוחק משום דאם באת לומר דהלחיין ידע האי מימרא דלקמן התירו מפה לאוכלי תרומה ולא התירו לאוכלי טהרות א"כ גם בעיין איפשיטא כדלקמן ודוחק לומר שידע תחלת המימרא ולא ידע סופה ועוד מי דחק לתוס' למימר הכי ומאי מקשו דלמא הלחיין לא ידע מהמימרא דלקמן ולא שייך לומר דהוי מצי למימר וליטעמך וגם הפשטן אע"ג דידע מימרא דפשיט מינה לקמן מ"מ עתה בא למפשט ממתניתין דר' צדוק וכו' דאלימא ליה טפי ואין לומר דהאי דהתירו מפה לאוכלי תרומה הוא דין פשוט להתוס' מאיזה משנה ולא למלוהו התוס' מהמימרא דלקמן רק דין פשוט הוא לתוס' ממקום אחר ורב תחליפא דלקמן לא חידש אלא הא דקאמר ולא התירו מפה לאוכלי טהרות אבל רישא דמלתא דהתירו מפה לאוכלי תרומה הוא דין פשוט ולכך הקשו שפיר תימה היכי סלקא אדעת הפשטן לומר הא כביצה בעי נטילה וכו' וגם הלחיין היה לו להשיב כן גם א"ש הא דקאמר וי"ל דהוה מצי למימר וליטעמך דא"כ מאי קאמר לקמן בסמוך ארבי זירא אשתמיטתיה הא דאמר רב וכו' אמר שמואל וכו' הא אמרת דבלא האי מימרא דרב תחליפא ידוע ודין פשוט הוא דהתירו מפה לאוכלי תרומה ויש מהתלמידים שרצו לחלק ולומר דאיכא למימר דשפיר ידע הבעיין האי מימרא דרב תחליפא ואפ"ה בעי מהו לאכול במפה וכו' דאף על גב דאמר רב תחליפא ולא התירו מפה לאוכלי טהרות היינו לאוכלי חולין על טהרות תרומה ואיהו על חולין גמורין בעי דלא החמירו בהן כ"כ וכל זה דוחק חדא דלפי הסוגיא משמע לכל מילי דחמיר טפי התירו ביה מפה טפי משום דזהירו טפי ואם לא התירו לאוכלי חולין על טהרת תרומה כ"ש לחולין גמורין ועוד דמלשון התוספות משמע דאוכלי חולין על טהרת תרומה הוי בתרומה עצמה דקאמרי דרבי צדוק כהן הוה וכו' והיה אוכל חולין על טהרת תרומה ועוד מי דחק להתוס' לומר כן שידע הבעיין למימרא דרב תחליפא נימא דלא ידע עד דפשיט מינה לבסוף ולא תקשה לך מידי על כן אומר אני שמה שכתוב בתוס' שלפנינו וי"ל דהמ"ל וליטעמיך טעות הוא שנפל בספרים וצריך למוחקו וקושיית התוס' הוא על הפשטן דבעי למפשט מהא מתניתין ואמר הא כביצה בעי נטילה דלפי האמת שהוא ידע מימרא דרב תחליפא דפשיט מינה לקמן דהתירו מפה לאוכלי תרומה א"כ תימה היכי הוה ס"ד לומר בהאי מתניתין הא כביצה בעי נטילה דהא רבי צדוק כהן הוה וכו' ולא ה"ל למפשט מהא מתניתא כלל דהוא עצמו ידע דלא שייך למילק הכי לפי האמת אלא ה"ל למפשט מיד מהמימרא דרב תחליפא דלקמן ונשאר בתימה בלי שום תירוץ וכן מצאתי בתוס' ישנים כתובים על קלף דמשמע שם דלשון הקושיא הוא כמו שכתבתי וגם לא מסיים שם וי"ל דה"מ למימר וליטעמיך ודו"ק נ"ל:

דף קז:

בגמ' אמר רב פפא בשלמא לרב ורבי יוחנן לא קשיא וכו'. הלשון מגומגם דאין זה שיטת הגמרא ויש מוחקים כל זה וגורסים ורבי יוחנן אמר מברך על כל פרוסה ופרוסה ולא פליגי הא דאיכא אדם חשוב וכו':

ברש"י ד"ה אלא בתפיסה אחת וכו' בכרך אחד. פי' ונוגעים זה את זה:

[שם] תפיסה אחת ס"ל הא בלא שלחן וכו' נמי אסור. פירוש שצרר במטפחת אחת בשר וגבינה בשנוגעים זה את זה הוא אסור כדתני במתני' ואין דין זה תלוי בשלחן שאוכלין עליו ופירוש כעין תפיסה אחת עיין בתוספות שרש"י לא פירש בזה כלום:

בתוס' ד"ה כעין תפיסה אחת ואם יש דבר מפסיק וכו' ולפיכך נוהגים וכו'. פירוש אפילו כשמכירין זה את זה לפי זה הא דקאמר ולא אסרו אלא בתפיסה אחת ר"ל ולא אסרו אפילו כשמכירין זה את זה אלא בתפיסה אחת ולא קאי אזה בא מן הצפון וזה בא מן הדרום ותניא נמי הכי מייתי מרישא דברייתא דמלקתני זה בא מן הצפון וזה בא מן הדרום משמע שלא התירו אלא בשבאין משני קצווי עולם ולא מכירין זה את זה אבל לפי הי"מ שכתבו התוספות לפי מה דמסיק בגמרא כעין תפיסה אחת דהיינו מכירין זה את זה אתי הברייתא בפשיטות טפי דה"ק זה בא מן הצפון וזה בא מן הדרום ר"ל כיון שאין מכירין זה את זה מותרים ולא אסרו אלא בתפיסה אחת ר"ל כשמכירין זה את זה:

דף קח.

בגמ' ומאי קסבר אי סבר אפשר לסוחטו מותר וכו'. צריך ליישב לישנא דגמרא מאי קאמר מאי קסבר וכו' פשיטא הא בהדיא קאמר חתיכה עצמה נעשה נבילה דהיינו כאילו אמר דאפשר לסוחטו אסור ועיין בהר"ן בסוף הפרק דהאריך בפי' שיטה זו:

ברש"י ד"ה אמר רב וכו' אם יש טעם באותה חתיכה לאסור את כל הקדירה. הלשון מגומגם ונראה שכך ר"ל הא דקתני במתני' אם יש בה בנותן טעם אסור הוי פירושו אם יש בנותן טעם באותה חתיכה אסור כל הקדירה דכיון דנאסרה החתיכה וכו' וק"ל:

בתוס' ד"ה טיפת חלב וכו' כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב איירי כדפרישית בפ' גיד הנשה כנ"ל:

ד"ה מבשר וחלב וי"ל דאביי קבלה מרבא וכו'. רצה לומר דמתחלה היה סבר אביי כדאמר הכא דנפקא לן טעם כעיקר מבשר וחלב ולאחר שלחה רבא הכא אז נמלו רבא ההיא ברייתא דפליגי בה ר"ע ורבנן כדאיתא פרק אלו עוברין חזר בו אביי וקבלה מרבא וכן משמע בההיא סוגיא דפ' אלו עוברין דגם אביי ידע אותה ברייתא:

ד"ה אמר רבא וכו'. אבל טעם כעיקר הוי דאורייתא כדפרישית פ' גיד הנשה כנ"ל:

ד"ה דאמר רבא קסבר רבי יהודה וכו' וא"ת אמאי לא פריך מדרבי יהודה גופיה וכו'. לשון התוס' נמשך על למטה דקאמר אדרבא כאילו אמר אמאי לא פריך מדר' יהודה ארבא דמפרש לדברי רבי יהודה דס"ל סלק את מינו וכו' והכא אמר רבי יהודה דחתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת כל החתיכות ולא אמר סלק את החתיכות שהן מינה והרוטב תבטל את חתיכת האיסור וק"ל:

בא"ד ועי"ל דברייתא דרבי יהודה משמע שפיר דאין ברוטב ס' לבטל וכו'. יש מקשין א"כ מאי פריך נמי ארב דלמא רב איירי נמי כשאין ברוטב ס' לבטל החתיכה ויש ליישב משום דרב סתמא קאמר משמע ליה דבכל ענין קאמר שאוסרת כל החתיכות ועוד יש ליישב דהשתא בתירוץ זה ס"ל לתוס' ולגמרא דגם רב ידע ברייתא דלקמן וא"כ קשה מאי אשמועינן ולא הל"ל אלא הלכה כרבי יהודה אלא ודאי אתא לאשמועינן דבכל ענין אוסרת כל החתיכות אפילו איכא ברוטב ס' דזה לא שמעינן מברייתא ולכך פריך שפיר ארב נימא פליגא ארבא וק"ל אבל לשון התוס' משמע ודייקא כישוב הראשון:

דף קח:

בגמ' חלב אמאי מותר חלב נבילה הוא. פירוש א"א בשלמא אפשר לסוחטו מותר אתי שפיר דאין אותו מעט חלב שנבלע בבשר נעשה נבילה למשום מאי יהא נבילה משום אותו טעם בשר הנבלע באותו מעט חלב ואותו טעם בשר הוא נסחט כשאותו מעט חלב נתערב עם שאר החלב שבקדירה:

בתוס' ד"ה אמאי מותר וכו' צריך תרי ששים וכו'. משום למעט הרוטב הנבלע בבשר חתיכת הנבילה נעשה נבילה וכשחוזר ונפלט ברוטב אוסר הרוטב במין במינו וקשה לר"י לדבריו וכו' וכלל דברי התוס' הוא דכיון לאותו מעט רוטב הנבלע בבשר לא נאסר אלא מטעם הבשר אין אוסר מטעם מין במינו דאין בה בנאסר יותר מבאוסר והא דפריך חלב אמאי מותר חלב נבילה הוא וכן לפי המסקנא היינו כשהחלב גם כן נאסר מן התורה שאז אין החלב מקרי נאסר אלא הוא האיסור עצמו אבל הרוטב הנבלע בנבילה ונפלטה לא מקרי איסור עצמו אלא נאסר וכן לפי מאי דמשני גלי אסרה תורה דאין החלב אסור מן התורה מקרי ג"כ נאסר ולכך אין אוסר משום מין במינו:

ד"ה שנפל לתוך יורה וכו' ועוד דאם כן יהא אסור להגעיל שני כלים וכו'. אין לשון סתירה הוא אלא ר"ל חדא לטעם זה לא מסתבר ועוד דגם לפי טעם זה אינו מספיק אלא להגעיל כלי אחד בפני עצמו אבל יהא אסור להגעיל שני כלים וכו':

דף קט.

ברש"י ד"ה אלא אי אמרת וכו' והא רבנן נמי אסרי לה לחתיכה וכו'. אע"ג דאיכא למימר דלא אסרי רבנן אלא כשלא ניער אבל בניער לא אסרי אפי' חתיכה הראשונה מ"מ לא שייך לומר לדברי חכמים כשניער כיון דלא איירי רבנן בניער ולא ניער ויכול להיות דאינהו נמי אסרי לחתיכה אפי' בניער וחיישי לשמא לא ניער יפה ולא פליגי עליה דרב יהודה אלא במין במינו:

דף קט:

בתוס' ד"ה אינו עובר עליו וכו' ומיהו גם לפירוש הקונט' היכא דאיכא ס' במים וכו'. ואין להקשות א"כ מאי מייתי הכא בלישנא קמא דרב מדקתני כחל שבשלו מותר וכו' דדלמא איירי ביש ס' במים שנתבשל בו א"כ מאי אתא לאשמועינן הא כל איסורים בטלים בששים ועוד א"כ קיבה נמי וברייתא קתני קיבה שבשלה בחלבה אסורה והא דכתבו התוס' בתר הכי ויש להעמידו לפי' הקונטרס שיש במים ששים לפי' של גירסת אותן ספרים לא אתא לאשמועינן אלא נלייק מינה דוקא בשלה לחודיה הא אם בשלה בהדי בשר אסור אפי' בדאיכא ששים:

ד"ה ההוא לקדרה וכו' ור"ת פי' וכו' לפי הטעם החלב נכנס בבשר וכו'. נראה דצ"ל אפכא דטעם הבשר נכנס לחלב וכן הוא לעיל בד"ה אינו עובר עליו וכן הוא לקמן בסמוך בדבור זה שכתוב כיון שאין שם בשר אחר לא נשתנה טעמו של כחל וכו':

דף קי.

בא"ד וה"פ הכחל קרעו וכו' כדמפרש בגמרא ומוקי לה ר' אלעזר לקדרה וכו' כנ"ל דכי פריך בגמרא א"ר אלעזר לאמר לשמעיה קרע לי ואנא איכול. מאי קמ"ל מתני' היא גרסי התוס' הכי הא קמ"ל דלא בעי שתי וערב אלא לקדירה והא דכתבו התוס' בתר הכי משום דמתני' סתמא קתני וכו' ר"ל ומוקי לה ר' יהודה מתני' בקרעו שתי וערב ולא מוקי לה בלא קרע שתי וערב ובלא בשר משום דמתני' סתמא קתני:

בא"ד וי"ל משום דלישנא בתרא דרב קאמר אינו עובר עליו ואסור בין בהדי בשר בין בלא בשר. ויש להקשות מנא ליה הא דלמא לישנא בתרא לא אסר אלא היכא דבשלו בבשר ויש ליישב דכיון דמתני' קתני סתמא ואיירי בכל ענייני בישול ובשתיהן דהיכי דלא קרעו כלינו דהיינו כשרוצה לבשלו בהדי בשר דהוי לינו קריעה שתי וערב ובלא בשר קריעה מועטת אינו עובר עליו ועלה קאי לישנא בתרא דרב וקאמר דאינו עובר עליו ואסור משמע דבכל ענין בישול איירי היכא דלא קרעו כלינו דהיינו בהדי בשר ש"ו ובלא בשר קריעה מועטת אינו עובר עליו אבל איסורא מיהא איכא:

דף קי:

ד"ה טלית שאולה כו' מדאמר בריש התכלת ותכלת אין בה משום כלאים ואפי' בטלית פטורה ומסיק וכו' ולא בעי למימר וכו' אלא הא קמ"ל כל טלית דאשתרי בה כלאים וכו'. ר"ל דהא דקאמר ותכלת אין בה משום כלאים אתא לאשמועינן דכל טלית דאשתרי בה כלאים דהיינו בתכלת מותר בכל ענייניס והא דקאמר אפילו בטלית פטורה הוא ענין בפני עצמו לאשמועינן דהטיל למוטלת כשרה ועיין שם בתוס' פרק התכלת:

ד"ה כבלא מה אתון ביה וכו' אלא בלא מליחה מבעיא ליה וכו' כנ"ל:

בא"ד ולקמן נמי קאמר אבל טחול שומנא בעלמא הוא וכו' יולעים היו לבלא מליחה היו עושים לו וכו'. יש לתמוה היאך אפשר לטחול בלא מליחה מותר הא קתני פרק דם שחיטה דם הטחול ודם הלב ודם הכליות וכו' והביאוהו התוס' בדבור זה לעיל מזה בסמוך וכן לקמן כתבו התוס' אבל טחול שומנא בעלמא הוא היינו דוקא גוף הטחול אבל דם היוצא ממנו אסור וכו' וא"כ הואיל ודם היוצא ממנו אסור היאך אפשר שיהא מותר בלא מליחה וצ"ל בדוחק לפי תירוץ זה דהא דקאמר שדם היוצא מן הטחול הוא אסור היינו דם שיוצא מעצמו אבל מה שנפלט ע"י מליחה אינו דם כ"א שומנא בעלמא:

דף קיא.

בגמ' אמר להו קרעו שתי וערב וחיתוכא לתחת וכו'. צ"ע הא אמר לעיל למיסר נפשה לא קמבעיא לי כדתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת וא"כ למה לי קריעת שתי וערב וכו' וצ"ל דהא דמצריכינן קריעת ש"ו וחיתוכא לתחת היינו כדי לבשל עם בשר אחר אבל לא משמע כן בתוס' ונראה דהא דתנן אינה נאסרת היינו בדיעבד אבל לבשלה לכתחלה צריך קריעה ש"ו וחיתוכא לתחת משום דם שבשמפונות אתי למיכל השמפונות עם הדם שבהן ועיין בהר"ן שהאריך בפי' שמועה זו:

בתוס' ד"ה כבדא עלוי בשרא וכו' ולפי' ר"ת לא ניחא כולי האי. פירוש דהסוגיא מוכחא דמטעם דבכל שמעתא דלעיל דשמעינן מינה דיש להחמיר יותר בכבד מבשאר בשר ומליחה לא מהני לה קאמר נמי השתא דכבדא עלוי בשרא פליגי ביה אמוראי ולכתחלה אסור לכ"ע אבל לר"ת שפי' לעיל דבמליחה בכבד פשיטא ליה דשרי לבשלה אפילו עם שאר בשר ולא קא מבעיא ליה אלא אם יש להקל בה יותר מבשאר בשר ולהתיר לבשלה אפילו בלא מליחה עם שאר בשר וא"כ בכל סוגיא דשמעתין לא דברנו על השתא אלא אם יש להקל יותר בכבד מבשאר בשר ולא להחמיר ומאי דקאמר השתא כבדא עלוי בשרא וכו' משמע שבא לומר דיש להחמיר בכבד יותר מבשאר בשר:

ד"ה למא משריק שריק וכו' ואי משום דלפעמים נצלה הבשר שלמטה וכו' א"כ בשרא עלוי בשרא נמי ניתסר מהאי טעמא. וי"ל לעולם אימא לך דמולייתא א"ש דמסקינן התם דשרי אפי' לכתחלה מטעם דכבולעו כך פולטו דשם לא שייך לומר דלפעמים נצלה למטה וכו' דהא הכל כחתיכה אחת דמי אבל בכבדא עלוי בשרא אסור לכתחלה משום דפעמים נצלה הבשר שלמטה וכו' והא דלא אסרינן נמי בבשרא ע"ג בשרא מהאי טעמא היינו משום דבשרא עלוי בשרא שרינן מטעם דמשריק שריק משא"כ בכבדא עלוי בשרא לא"ל בה משריק שריק כיון דיש בה רוב דם כמו שכתבו התוס' בדבור שלפני זה וי"ל דשם בפ' כיצד צולין משמע דלא אצטריך לטעמא דמשריק שריק אלא למאן דלא סבירא ליה טעמא דכבולעו כך פולטו אבל למאן דאית ליה טעמא דכבולעו כך פולטו אתי ליה שפיר הא דשרינן בשרא עלוי בשרא בלא טעמא דמשריק שריק ולכך הקשו התוס' שפיר הכא דאי חיישינן גבי כבדא עלוי בשרא משום דפעמים נצלה הבשר שלמטה ולכך לא שרינן ליה לכתחלה מטעם דכבולעו כך פולטו א"כ בבשרא ע"ג בשרא נמי ניתסר מהאי טעמא וכו' ולא יועיל ליה טעמא דכבולעו כך פולטו וק"ל:

דף קיא:

ד"ה אמר אביי האי היתרא בלע וכו' לא ר"ל משום דהוי נותן טעם בר נ"ט וכו'. פי' הוקשה להם לתוס' למה ליה לאביי למימר האי טעמא ולמה לא אמר למשום הכי צנון שחתכו בסכין של בשר מותר לאוכלו בכותח משום דהוי נותן טעם בר נותן טעם לכך כתבו לא ר"ל משום דהוי נותן טעם בר נ"ט לאביי לטעמיה אזיל דס"ל לקמן בסמוך בשמעתין לאסור לאוכלו בכותח א"כ ש"מ לחד טעמא חשיב ליה לכך לא רצה לפרש טעמיה דרב כהנא למתיר משום נותן טעם בר נותן טעם אלא מטעם דהיתרא בלע אף על גב דאיהו פליג ארב כהנא דהא איהו אוסר צנון שחתכו בסכין של בשר מ"מ לא רצה לפרש אפי' טעמו דרב בטעם דלא מסתבר ליה:

דף קיב.

ד"ה הלכתא דגים שעלו בקערה וכו' ויש לדקדק שאפי' נתבשלו שרי כדאמרינן פרק דם חטאת דבכל יום וכו' ומותר לבשל שלמים האידנא וכו'. ר"ל דשם פ' דם חטאת קאמר דבני בית המקדש לא היו בלועים מנותר משום דבכל יום היו מבשלין בהן וא"כ כל יום הוא ניעול ליום שלפניו ודייקו מיניה התוס' דא"כ מותר לבשל שלמים ששחטו היום בקדרה שבשלו בה שלמים של אתמול ולא אמרינן דיהיה אסור לעשות כן מטעם דשלמים של אתמול אין מותרין באכילה כ"א היום ושלמים דהאידנא אם היו מבשלים אותם בקדרה חדשה היו מותרין באכילה ב' ימים היום ומחר ומחמת שמבשל אותם בקדרה שבשל בה שלמים דשל אתמול שזמנן כל היום ואותה בלוע שנבלעה בקדרה תפלוט בשלמים דשל היום ומחמת זה יהיו ג"כ אסורים לאכלן למחר כמו השלמים דשל אתמול וא"כ ממעט באכילת שלמים אלא ודאי משום הכי מותר לבשלן בקדרה דשל אתמול משום דטעם הנבלע בקדרה משלמים דשל אתמול אינו אוסר שלמים דהאידנא באכילה למחר משום דאותו טעם הוא נותן טעם בר נ"ט משום דטעם של השלמים דאתמול בקדרה והקדרה בשלמים דהאידנא ועדיין היתר הוא דהיום אין כאן עדיין שום איסור:

בא"ד ומיהו ע"כ אין ראיה משם דהא אפי' בישל בקדרה חטאת מותר לבשל בה מיד שלמים. ונבלע טעם החטאת בשלמים ומיד טעם השני נפלט מהקדרה ונבלע בשלמים הוא אוסר השלמים מיד היום באכילה לזרים ולנשים ואין כאן נ"ט בר נ"ט דהיתרא אלא ע"כ התם לא הוי טעמא משום נ"ט בר נ"ט וא"כ אימא לך לעולם הכא בדגים שעלו בקערה בנתבשלו לא מקרי נ"ט בר נ"ט כך הם המשך דברי התוס' אלא שיש לעיין א"כ לזה מותר אפי' לכתחלה מן התורה מטעם מין במינו בטל מדאורייתא ברוב א"כ לא משכחת נותר מדאורייתא בכלי הנבלע מבשר קדשים ולמה באה המצוה בתורה וכל כלי נחשת אשר יבושל בו ומורק ושוטף במים וגו' וצ"ע שם בתוס' דזבחים:

בא"ד ואם הא' אינו בן יומו אז אותו שהוא בן יומו מותר. הלשון אינו מדוקדק דהא לפי הדין נראה דגם אותו שאינו בן יומו נמי מותר משום דכיון שהא' אינו בן יומו לא נקרא טעם שני באיסור ולא נאסרו המים דהא הטעם של לבשר או של החלב הוא פגום ודו"ק ועיין בפוסקים:

דף קיב:

תוס' ד"ה דגים ועופות שמלחן וכו' וכן נראה נראה דאין העופות נאסרין מהדגים וכו' ונאמר שגם מן הדם שנבלע בדגים וכו' הכל בלשון קושיא אע"פ שכולן אין פולטין וכו'. ר"ל וכ"ת אם כן הוא שהדם הנבלע בדגים חוזר ונפלט א"כ יחזרו הדגים להיותם מותרים לכך קאמר שכולן אין פולטין פי' אין פולטין כל הדם שבלעו אלא מקצתו לכך נשארין הן באיסורן ואוסרים גם העופות באותו מקצת דם שפולטין דמ"מ אין סברא לאסור העופות וכו' לשון תירוץ הוא ר"ל אפי' לאותו פירוש דבכל איסורין אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אפ"ה אין סברא לאסור העופות כי אותו מקצת דם דחוזר ופולט מהדגים הוא שריק ואינו חוזר ונבלע בעופות כ"א הציר של הדגים לחוד שהיא של היתר כיון שאין הולך ומתפשט כמה מן האיסור שהוא הדם ומ"ש לפי' ר' אפרים שס"ל דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה כ"א בבשר בחלב וק"ל ועיין באשר"י ותמצא כונת התוס' מבואר כמו שכתבתי:

ד"ה דגים רפו קרמייהו וכו'. ופשטיה דאלא ל"ש משמע שאע"פ שהתחתון פולט תחלה וכו' כצ"ל. דמעשים בכל יום שמוציאין גומות בחתיכות התחתונות וכו' כצ"ל ומיהו עדיין י"ל טעם אחר דבכל זמן שהבשר טרוד לפלוט ציר אינו בולע דם וכו'. ר"ל ולכך א"צ להמתין כלל על שיכלה פליטת העליונה כי אין התחתונה בולעת כלל מהעליונות מה שאין כן לשני טעמים הראשונים דבולעת אלא שחוזרת ופולטת:

ד"ה וקיפה שלהן וכו' ומיהו לא הוה לן לומר הנקפה. ר"ל משום דהא אתא לאשמועינן דשתייה הוי כאכילה וכשנקפה לא הוי שתייה כי אם אכילה וק"ל:

דף קיג.

תד"ה טהור מליח וטמא תפל וכו' דלא שייך מליח בעץ וכו'. ר"ל אין העץ פולט ע"י מליחה אבל בולע הוא שפיר דהא אמרינן לעיל קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח:

ד"ה בשר בהמה טהורה וכו' ונפקא לן. ר"ל רבנן דס"ל דאפי' בשר עוף מן התורה נפקא לן מדדריש לקמן בסמוך במתני' זו כדברי ר' יוסי הגלילי את שאסור משום נבילה אלא שר' יוסי לא מפיק מיניה כ"א בשר חיה ועוף יליף ליה מחלב אמו דהיתרא ורבנן נפקא להו מיניה גם בשר עוף:

דף קיג:

ד"ה קסבר שמואל איסור חל על איסור בחנם מוחק בקונטרס וכו'. מקשין התלמידים והיאך מתרצים התוס' קושיות רש"י דאי ס"ל בעלמא איסור חל על איסור א"כ למה לי הכא קרא כלל וכולהו גלי מייתרי ונראה דבמה שכתבו התוספות דהוה מוקמינן קרא בדדמי מתורץ ג"כ זה דר"ל דשמואל ס"ל בעלמא שאיסור חל על איסור בדבר דמסתבר ודמי טפי לחול כגון איסור חמור על איסור קל וכיוצא והלכך ע"כ צריך הכא קרא למילף מיניה שיחולו תרווייהו איסור חלב ואיסור נבילה על איסור בשר בחלב אע"ג דחד מינייהו לא מסתבר כ"כ ואי לאו נמי דס"ל בעלמא איסור חל על איסור בדבר המסתבר לא הוה מוקמינן הכא קרא דגלי אתרווייהו אחלב ואמתה אלא על חד מינייהו דמסתבר טפי אבל השתא דבלא קרא ס"ל בעלמא איסור חל על איסור בדבר המסתבר ע"כ קרא אתי לרבות אפי' אידך דלא מסתבר כ"כ כן נ"ל ודו"ק:

בא"ד ולמאי דמשני בסמוך דבעלמא קסבר אין איסור חל על איסור וכו'. ר"ל דבתחלת הסוגיא כדפריך הא תנא גלי כתיבי ואנן שיתא דרשינן ומשני קסבר שמואל וכו' הוה ס"ל דאי בעלמא ס"ל לשמואל אין איסור חל על איסור כלל לא הוי נפקי תרווייהו מחד קרא ולכך קאמר קסבר שמואל איסור חל על איסור אבל בתר דפריך ליה וסבר שמואל איסור חל על איסור והאמר שמואל וכו' הוכרח לחזור מסברתו הראשונה ומשני דאע"ג דבעלמא סבר אין איסור חל איסור מ"מ שאני הכא דרבי רחמנא גלי ומפקי תרווייהו מחד קרא אבל עכ"פ אין אנו צריכין למחוק הגרס' דקאמר לעיל מזה קסבר שמואל איסור חל על איסור וק"ל:

דף קיד.

תד"ה בחלב פרה וכו' אבל פרה בחלב עצמה וכו'. לאו דוקא בחלב עצמה אלא ר"ל פרה בחלב פרה שהיא מינה דהא לקמן בסמוך קאמר היא עצמה בחלבה מנין וכו':

ד"ה ת"ל בחלב אמו וכו' ור' יוסי לממעט עוף שאין לו חלב אם מוי"ו דאמו קדריש. וצ"ל דיש לו עוד שום דרשות דדריש מווי"ן הנשארים דהא ג' פעמים כתיב אמו:

דף קיד:

ד"ה על שיפרוט לך הכתוב וכו' וי"ל דה"א דאתי קרא למעוטי נתינה לנכרי וכו'. הוה מצי למימר דה"א דאתי למעוטי מכירה לגר וק"ל:

דף קטו.

תד"ה או למה לי וכו' דלא שייך לקיחה אצבע אלא בדעבד אוזן לשפת המזרק. פי' שעשה אוזן לשפת המזרק כדי שיוכל לתקוע אצבע באוזן לאחוז וליקח על ידו המזרק:

ד"ה חורש בשור וחמור וכו' וא"ת למה לי קרא דאלה הא מדאצטריך קרא וכו' וכ"ת וכו'. וי"ל דאי לאו אלה הוה אסרינן להו וכו' לדברי התוס' הללו צריכים פירוש לפום ריהטא גם לפי מאי דמשני לא יתורץ מאי שהקשו וכי תימא וכו' מ"מ נילף חורש בשור וחמור וכו' בק"ו מרובע ונרבע וכו' ונראה לי דהמשך וקיצור דברי התוס' כך הם דמתחלה הקשו ל"ל קרא דאלה למעט בחורש בשור וחמור ושאר קדשים שנעבדה בהם עבירה דלא אסירי להקרבה מהיכי תיתי הוה ס"ד לאוסרן אי משום כל מה שתעבתי לך הוה אסירי לעבודה א"כ לא ה"ל למכתב ג"כ קרא דין הבהמה למיסר רובע ונרבע ה"ל ג"כ למילף מכל מה שתעבתי לך ומדאצטריך קרא לרובע ונרבע א"כ ש"מ מכלל דשאר קדשים שנעבדה בהם עבירה לא אסירי מכל מה שתעבתי וכ"ת לעולם אי לאו קרא דאלה ה"א דשאר קדשים שנעבדה בהן עבירה נמי אסירי מכל מה שתעבתי לך והא דאצטריך קרא לרובע ונרבע לא משום דנשמע מיניה לשאר קדשים לנעבדה בהן עבירה יהיו מותרין להקרבה אלא כדי שנשמע מיניה דלהדיוט שרי אפי' רובע ונרבע אם כן הוא דמכלל זה נשמע דלהדיוט שרי אפי' רובע ונרבע א"כ נילף חורש בשור וחמור וכו' בק"ו מרובע ונרבע דשרו להדיוט ואם כן כי פריך גמרא חורש בשור וחמור וכו' ליתסרו ליעני ליה ק"ו הוא רובע ונרבע דבמיתה שרי להדיוט ק"ו חורש וחוסם אלא ודאי לא נשמע מינה דרובע ונרבע שרו להדיוט לעולם אימא לך דלהדיוט נמי אסירי מכל מה שתעבתי לך והא דאצטריך קרא לרובע ונרבע לגביה היינו כדי דלישמע מיניה דשאר קדשים שנעבדה בהן עבירה דלא אסירי אפילו לגבוה א"כ הדרא קושיא לדוכתא ל"ל קרא דאלה ותירצו וי"ל אי לאו אלה הוה אסרינן להו מדכתיב מן הבקר וכו' ר"ל לעולם מקרא דאצטריך למכתב רובע ונרבע לא נשמע מיניה לא היתרא דשאר קדשים שנעבדה בהן עבירה ולא היתרא לרובע ונרבע דשרו להדיוט משום דאי לאו אלה הוה אסרינן שאר קדשים לא מקרא דכל שתעבתי לך שתקשה לך א"כ למאי אצטריך קרא לרובע ונרבע כנזכר למעלה אלא הוה אסרינן להו מדכתיב מן הבקר וכו' וכי תימא במאי דסלקא אדעתין הכי נילף מקרא דמן הבקר אפי' שאר קדשים שנעבדה בהם עבירה א"כ ק"ו רובע ונרבע דבמיתה דנאסרו לגבוה וא"כ קרא דמן הבהמה דילפינן מיניה רובע ונרבע ל"ל אין זה קושיא דאי לאו קרא דמן הבהמה דילפינן מיניה רובע ונרבע הוה מוקמינן קרא דמן הבקר לרובע ונרבע אבל השתא דכתיב מן הבהמה לרובע ונרבע ה"א דאתא קרא דמן הבקר לשאר קדשים שנעבדה בהן עבירה לכך אצטריך קרא דאלה למילף מיניה שאר קדשים שנעבדה בהן עבירה דלא מיתסרי לגבוה וא"כ קרא דמן הבקר לנעבדה וכיון דשאר קדשים שנעבדה בהן עבירה אפי' לגבוה שרי ק"ו להדיוט ואין להקשות ג"כ השתא דכי פריך חורש בשור וחמור וחוסם פי פרה ודש ליתסרו לישני ליה רובע ונרבע דבמיתה שרו להדיוט דמדאצטריך למכתב מן הבהמה לאסור לגבוה מכלל דלהדיוט שרי וק"ו חורש וחוסם דנוכל לומר לעולם אין ה"נ דרובע ונרבע אסור גם להדיוט מכל תועבה שתעבתי לך והא דאצטריך למכתב מן הבהמה להוציא

הרובע והנרבע משום דאם לא כתיב מן הבהמה הוה ממעטינן רובע ונרבע מדכתיב לא תקריבו וגו' מכל אלה והוה שרינן ליה אפי' לגבוה וכ"ש להדיוט כמו שאנו ילפינן וממעטינן מיניה שאר קדשים שנעבדה בהן עבירה אבל השתא דכתיב מן להוציא את הרובע ונרבע ע"כ אסור גם להדיוט מכל תועבה שתעבתי לך לכך לא רצה התרצן לשנויי הכי משום דאיהו הוי ידע מיעוטא דאלה ונוכל לומר דמשום הכי אצטריך רחמנא למכתב מן הבהמה להוציא את הרובע ואת הנרבע לא דאשמועינן מכלל דלהדיוט שרי לכך משני אחורש בשור וחמור וכו' השתא לגבוה שרי מדכתיב אלה להדיוט מבעיא ולו"ק כן נראה לי פירוש כוונת התוספות בזה:

דף קטו:

בגמ' כל מה דאנן פרכינן כל דהו לא אם אמרת ק"ו פרכינן כל דהו לא פרכינן כצ"ל. והא דאיתא בספרים חדא מחדא טעות סופר הוא:

בתוס' ד"ה ונאמר להלן לא יהיה קדש ואי לאו קרא דלא תאכלנו ה"א דהנאת הגוף בלא אכילה אסר הכתוב כצ"ל. ור"ל דה"א דאסור ליהנות מגוף הבשר והחלב בעין בלא שום בליון דומיא דלאו דלא יהיה קדש דהיא הנאת בעילה דנהנה מן הגוף בעצמו כשהוא בעין:

ד"ה ומה ערלה ליכא למפרך מה לערלה שכן צריך מאתים לבטלו דמדרבנן הוא דצריך מאתים כצ"ל:

דף קטז.

בגמ' מתיב רב שמעיה בר זעירא וכו' הוסיף אין לא הוסיף לא. פירוש הואיל וצריך הוספה ש"מ דאין הזריעה בעצמה נאסרה דהיא היתר והא דנאסרה כשהוסיף מאתים הוא מטעם שנתערב התוספות שהוא האיסור בהזריעה שהיא היתר לא מטעם שהזריעה אסורה מצד עצמה וק"ל:

שם מאי איכא בין רבי יוסי לרבי עקיבא. פירוש הא תרוייהו ס"ל דבשר עוף אינו מדאורייתא אלא דמר יליף מגלי ומר יליף לה מבחלב אמו וק"ל:

בתוס' ד"ה עיקרן נאסר וכו' וי"ל דקשין וען שהיו קודם וכו' רוב פעמים שהפירי מוסיף מאתים ונאסר והקשין והען שהיו מקודם כבר גדולים שוב לא יוסיף כצ"ל. ור"ל דשם בפרק האשה מיירי בזמורות וקשין שהיו גדולים כבר קודם שנזרע כלאים:

ד"ה והיתה להם שעת הכושר כו' וי"ל דהתם איירי ביין וכו' והגרעינין שנזרע וכו'. ר"ל הכא דקאמר דעיקרן אסור ואין לה שעת הכושר איירי בגרעינין שנזרעו:

דף קטז:

בגמ' והלכתא אין מעמידין בעור קיבת נבילה וכו' ובקיבת כשרה שינקה מן הטריפה וכו'. לפי פרש"י לא גרסינן כל זה דהא איהו ס"ל דחלב גמור הוא ולא פרשא:

ברש"י ד"ה אם יש בה ליתן טעם וכו' בין שנותנין עמו חלב אחר ובין שמולחין אותו עמה. ר"ל שמולחין בעור הקיבה עם החלב של עצמה הנמצא בתוכה:

דף קיז.

ד"ה מנא הני מילי וכו' ולא מפליג דאפילו חלב קדשים קלים וכו'. ר"ל דבחלב קדשי קדשים לא צריך קרא דפשיטא דיש בו מעילה דהא מחייס הוה בהו מעילה בקדשי קדשים ובשלמים בבשר פשיטא דאין בו מעילה דהא נאכל לבעלים ואי אית בהו מעילה על כרחך בחלב ובאימורים הוא דאיכא:

בתוס' ד"ה אמר ר' ינאי וכו' ועוד י"ל דרבי ינאי דהכא אסמכתא בעלמא היא דהא במעילה בפ' קדשי מזבח וכו' ופריך והא קרא קא נסיב. ר"ל דשם פריך נמי מהא דתניא כל חלב לה' לרבות אימורי קדשים קלים למעילה ומשני נמי מדרבנן ופריך עלה והא קרא קא נסיב:

ד"ה הוא לפני כפרה וכה"ג דאיק לאתויי וכו' כן צ"ל:

[בא"ד] ומייתי ראיה מר' יוחנן וכו' יצאו מידי מעילה דבר תורה. פי' משמע מדרבנן יש בהן עדיין מעילה:

בא"ד ואי מדרבנן אמאי. פי' לא פריך אלא אמעילה שניה שמצד קדושת בדק הבית ומאי קושיא דלמא דרבנן היא דהא אשכחן מעילה דרבנן בדם ובקדשים שמת:

[בא"ד] ומשני ראוי למעול בו שתי מעילות. מדברי התוס' משמע דאינהו מפרשים הא דמשני התם ראוי למעול בו שתי מעילות הוי פירושו שמשני דאה"נ שיש בו שתי מעילות משום דהא ראוי לחול עליו שתי מעילות חדא לאורייתא וחדא דרבנן:

ד"ה ולא והרי תרומת הדשן וכו' ויש לומר למתני' דהתם וכו' אבל קודם מועלין וכו'. פי' משעה שהגיעה שעת תרומת הדשן אבל קודם זה לא כמו שכתבו התוס' בס"ד שקודם זה וי"ל דאשכחן טובא דהא דשן אין מועלין בו עד שעת הרמה וכו':

דף קיז:

פרק תשיעי ע"ב ד"ה האלל וכו'. פי' הקונטרס גידי צואר ואי תנא גידין וכו'. ר"ל דאין להקשות על פרש"י לפי זה דאלל הם גידי צואר א"כ למה לי לתנא למיתני בתר הכי והגידין וכו' דצריכי דאי תני גידין ולא מטרקא וכו' ועיין לקמן דהתוס' מפרשין מטרקא בענין אחר ממה שפרש"י:

דף קיח:

ד"ה וכשם שאין מקבלין טומאה וכו' וא"ת אדרבה וכו'. מדברי התוס' נראה דהוה ס"ל דהא דאין מקבלין טומאה במחובר הוא משום שלא הוכשר וכן הא דקאמר כך אין מקבלין הכשר אלא על שיתלשו היינו לענין לקבל טומאה קודם שיתלשו לכך הקשו אדרבה יותר ראוי לתלות טומאה בהכשר וק"ל:

[בא"ד] וי"ל דאין זה תימה כ"כ אם נאמר דהוכשר הכל במחובר וכו'. וי"ל למה כתבו התוס' דאין זה תימה כל כך וכו' והא תימה גדולה היא דאם הוכשר הכל במחובר מה זה דכתב רחמנא כי יותן מים על זרע וכו' הא כל הזרעים שבעולם הם מוכשרים במחובר ויש ליישב בדוחק דנוכל לומר דקרא אתיא לאשמועינן זרעים שהושרשו בקרקע לבטל מהן הכשר ראשון ותלשן קודם שירד הגשם דאינן מקבלין טומאה:

ד"ה אין יד לפחות מכזית וכו' ואין נראה דאפי' נגע בחצי זית עצמו לא היה טמא וכו'. ר"ל משום דהאוכל המונח אצלו אין מתחבר אליו ולא נקרא כביצה במקום אחר:

בא"ד אלא בעי אם מכניס טומאה וכו' איכא למימר למיבעיא ליה אי מקבל טומאה מדרבנן וכו'. לשון בעיא דנקטו התוס' אינו מדוקדק דהא אין שום בעיא בגמרא אלא אמימרא דרב ור' יוחנן דפליגי ביה ואפשר שבספרי התוספות היה כתוב כך איבעיא להו יש יד לפחות מכזית ויש שומר לפחות מכפול או לא רב אמר אין יד לפחות מכזית ואין שומר לפחות מכפול ורבי יוחנן אמר יש יד לפחות מכזית וכו':

ד"ה והבית מאהיל עליה וכו' וא"ת לענין אהל נימא ליו. ר"ל ליו למת להיות כגלון דהיינו תנור ונבילה שאין מטמא באוהל וכדאמרינן לעיל דלא מצי למילף יד לנבילה שיטמא כלים מתנור וזרעים משום דאינהו לא מטמאו טומאה חמורה דהיינו אדם וכלים והוה אמרינן ליו:

[בא"ד] וי"ל למעיקרא ודאי לא אשכחן וכו' הוה פרכינן. היינו גבי נבילה לעיל:

דף קיט.

ברש"י ד"ה אמרי אינהו נמי שיעור וכו' כל שכן דאי הוה מוקי ליה רבי יוחנן ביד הוה ניחא ליה טפי וכו'. פירוש משום דאז היה לדברי אחרים דאמרי כפול דוקא דביד מודה רבי יוחנן דאין פחות מכפול כדפירש"י לעיל ולא הוה צריך לדחוק לומר איירי דקאמר ת"ק שיעורא קאמרי אינהו נמי שיעורא אלא משום דקתני קולית וכו' והוקשה לרש"י מאי אולמא ועדיף האי מהאי דאי הוה מוקים לה ביד לא היה מתיישב לישנא דקולית השתא נמי דמוקים בשומר לא יתיישב לישנא דכפול ונצטרך לדחוק דכפול לאו דוקא לכך פי' דהכי גמיר לה רבי יוחנן מרבו דכפול לאחרים לאו דוקא לכך לא חשיב ליה זה דוחק ועיין במה שנכתב בביאור לדברי התוספות:

בתוס' ד"ה ורב במאי מוקי לה וכו' ה"מ למימר לרבי יוחנן אי בשומר קשיא סיפא וכו'. ר"ל דהוה מצי לומר לר"י אי ביד אי בשומר קשיא סיפא ולא רישא והא דנקטו התוס' אי בשומר קשיא סיפא לא אתא לאשמועינן אלא לאפוקי פרש"י דפי' דאי בשומר קשיא ליה נמי רישא דמדנקט ת"ק ב' חצאי זיתים משמע דבל' וה' עצמות מודה דטהור אבל התוס' לא ס"ל הכי כמו שכתבו בדבור שאח"ז ולכך כתבו השתא דהמ"ל לר"י אי בשומר קשיא סיפא כלומר סיפא לחודה ולא רישא דכת"ק אתי ליה שפיר:

ד"ה ור"י אמר כולה בשומר וכו' כי היכי דליקום כרבי יהודה וכו'. ר"ל אבל לר"י לעכ"פ נצטרך לומר דאתא כאחרים אפי' אי הוה מוקי ליה ביד ולכך ניחא ליה טפי לאוקמא בשומר כמשמעות לישנא דקולית:

ד"ה ר"י אמר אין זה שיעור א"ל הא אמר ר"י לעיל וכו' ושנינן לעיל. ר"ל וא"כ למה אצטריך ליה לרבי יוחנן למימר הכא זימנא אחריתא על דברי אחרים אין זה שיעור דהכא אתי לפרושי וכו' דלא תטעה וכו' דהא דאקשי' עליה לעיל במאי מוקי לה היו יכולין לשנויי ליה ביד וכ"ת א"כ לימא הך דהכא ולא לימא ההיא דלעיל ואנא ידענא דמדלחיק ר"י לפרש מלתא דאחרים דאין זה שיעור ש"מ דהכי ס"ל דשומר הוי פחות מכפול לכך קאמר ומהך מלתא לא הוה שמעינן דס"ל כאחרים דדלמא הא דאצטריך לדחוק ולפרש לאחרים אין זה שיעור הוא משום דהכי הוה שמיעא ליה מרביה דהא השתא נמי ע"כ צריך אתה לומר כדפרש"י דהכי שמיע ליה מרביה דאל"כ הוה ליה לאוקמא ביד מאי אמרת דלא הוה מתיישב ליה לישנא דקולית דמשמע דבשומר איירי הא השתא נמי לא יתיישב לישנא דכפול והוה ליה לאוקמא ביד כי היכי דלהוי כפול דוקא אלא ודאי הכי שמיע ליה מרביה דכפול לאו דוקא כך הם קיצור דברי התוספות בדבור זה ונ"ל הא דכתבו התוס' בדיבור שלפני זה וביד לא בעי לאוקמי כו' משום דמשמע דבשומר איירי וכו' ר"ל נמי משום משמעות דקולית דבשומר איירי וגם משום דהכי גמירי ליה מרביה דכפול לאו דוקא ולא משום משמעות לחודה דאל"כ היו נראין דברי התוס' כסותרין זה את זה אלא שיש לדקדק למה להו להתוס' למימר משום משמעות דקולית ומשום דהכי שמיע ליה מרביה לימא דמשום הכי מוקי לה בשומר משום דהכי שמיע ליה מרביה דכפול לאו דוקא ומשום זה לחוד מוקי לה בשומר דאי ביד לא הוי פחות מכפול וי"ל דאי הוה אמרינן הכי הוה קשה לן דהכל מנא ליה לר' יוחנן דכיון דהכי שמיע ליה מרביה דלאחרים כפול לאו דוקא דלמא ס"ל לאחרים דאפילו ביד יש פחות מכפול ומנא ליה לאוקמא בשומר ולכך אצטריכו התוס' נמי לומר משום דהכי משמע מדקתני קולית משמע דבשומר איירי לוק נ"ל:

ד"ה שרביט שרקנו וכו' לבור זה ולבור שאחר זה המתחיל שייר גרגיר אחד וכו' נראה דהכל לבור אחד הוא ומפרשי התוס' שהשרביט אינו השומר עצמו שאנו קורין שוט אלא הוא הקנה שהשומרים תלויה בו וקשה להו לתוס' דכיון שפירושו של שרביט היא הקנה א"כ מאי פריך המקשה הלא ידע השנוייא דמשני דבקנה איירי ולכך כתבו וקס"ד דמקשה דמיירי כשנגע טומאה בשומר פירוש בכל שומר ושומר ומצטרפין יחד לכביצה:

[בא"ד] ולפי מה דפרישית מייתי מינה שפיר וכו'. ר"ל דלפירוש התוספות דמפרשי דשרביט הוא קנה וגרסי במתניתין בתר הכי שייר גרגיר אחד בכל שומר ושומר א"כ איירי מתניתין בהדיא בהרבה שומרים שמצטרפים לכביצה ומייתי מינה שפיר ראיה לקמן אבל לפי' רש"י שפירש שרביט שרקנו פי' הוא השומר וגרס בתר הכי שייר בה גרגיר אחד טמא אם כן לא איירי מתני' כי אם בשרביט אחד שהוא השומר לפי' רש"י וגרגיר אחד א"כ מאי מייתי ראיה לקמן וצ"ל דס"ל לאיירי בהרבה שרביטין וזה דוחק כיון דלפרש"י אין במשמעות המשנה כ"א שומר אחד שהוא השרביט לפרש"י למה סליק אדעת המקשה לומר שאיירי בהרבה שרביטין ואי משום דאי בשרביט אחד לא הוי כביצה דלמא איירי שמונח אצלו שאר אוכלין ומצטרפין לכביצה וק"ל:

ד"ה ה"נ בקולחא ומשום יד וא"ת א"כ מ"ל ריקנו וכו'. פירוש אסיפא מקשין התוס' דקתני שייר גרגיר אחד בכל שומר ושומר טמא פשיטא מה לי לקנו ומה לי דלא רקנו כיון ששייר כל כך גרגרין כשיעור טומאה ונגע בקולחא שהיא היד פשיטא שהוא טמא:

דף קיט:

ד"ה שומר שחלקו וכו' דא"כ פשיטא דאינו מצטרף כדפרשי' לעיל כצ"ל. ור"ל שאין שני אוכלין המונחים יחד מצטרפין כשאין מחוברין ועיין לעיל ד"ה אין יד לפחות מכזית וכו':

ד"ה איכא למתני לה וכו'. הכי נמי הוה מ"ל לא שנו אלא עור אבל נימא לא הוי שומר אבל אגב דנקט בלישנא קמא עצם נקט נמי הכא עצם כן צ"ל. ור"ל דבלישנא בתרא דקאי אמתניתין ואשומר לא הוי ליה למנקט עצם אלא עור דקתני במתניתין דהוי שומר וניחא טפי לומר לא שנו אלא עור אבל נימא שעליו לא הוי שומר:

דף קכ.

תד"ה הוא עצמו יטמא וכו' א"כ טומאת נבלות לא מטמא וכו' כדתנן השוחט בהמה לעובד כוכבים וכו'. נ"ל דאין זה ראיה דהתם הוי טעמא דנבילה במיתה תלי רחמנא לכך לא מטמיא במפרכסת אבל

בשומנא מה לי טומאת אוכלין מה לי טומאת נבילה:

ד"ה חלב לא אתי וכו' וליכא למפרך נמי מה לחמץ שכן אסור בהנאה דהא לרבי יוסי הגלילי חמץ מותר בהנאה וכו'. לא צריכים התוס' לכל זה דהא כל אתי חל מתרתי לא שייך למפרך הכי וק"ל:

ד"ה מה להנך וכו' ואפילו למ"ד לאו לאברים עומדת כצ"ל:

דף קכ:

ד"ה לכתוב בשרצים וכו' שמא לא הייתי אומר אלא לענין אכילה וכו'. פירוש משום דכולהו לא איירו אלא באכילה ואע"ג דבשרצים איכא נמי טומאה מכל מקום כיון דמשרצים לחודיה לא אתי משום דאיכא למפרך מה לשרצים שכן טומאתן במשהו וע"כ נצטרך למילף מתרתי כגון משרצים וחמץ או מחלב כיון שאין טומאה בחמץ וחלב לא הוה ילפינן מינייהו נבלה לענין טומאה דלא מצינן למילף מביניהו אלא דבר דאיכא בתרווייהו וק"ל:

דף קכא.

תד"ה והלר מייתי [לה] ערלה פרי פרי מבכורים וא"ת לדפרק כל שעה וכו'. נראה לי שהתוספות שלפנינו חסרים ואי אפשר לייסבן וכי מעיינת שפיר שם בפסחים בגמרא ובתוס' תמצא מבואר שכן צ"ל הכא וא"ת לדפרק כל שעה פשט מהך משנה דכל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם אלא כדרך הנאתן ולאי ליה התם אלא הכא משום דזיעה בעלמא הוא והכא קאמר משום דגמר לה מבכורים וי"ל דרבוי דהכא וכו' וה"פ דשם בזבחים רצה לפשוט מהאי מתני' דכל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם אלא כדרך הנאתן מהא דתנן אין סופגין את הארבעים משום ערלה וכו' מאי טעמא לאו משום דלא קאכיל להו כדרך הנאתן ולאי ליה לא התם משום דזיעה בעלמא ומקשין התוספות נ"ל התם הטעם דאין לוקין משום ערלה משום דזיעה בעלמא הוא הל"ל דהטעם הוא כדקאמר הכא דגמר לה מבכורים ומתרצין התוס' וי"ל דריבוי דהכא וכו' ר"ל דגמרא ס"ל דהטעם דאין לוקין הוא כדאמר התם דזיעה בעלמא הוא והא דאצטריך הכא למילף פרי פרי מבכורים לאו למעוטי שאר משקין אצטריך דמן הדין אפילו תירוש ויצהר לא היה למחשב למשקין פרי דזיעה בעלמא הוא כדאמר התם אלא דאצטריך למילף מבכורים שנחשב משקין של תירוש ויצהר כמו הפרי ולא נימא דזיעה בעלמא הוא כן מבואר בתוספות אבל סוגיא דשמעתין דהכא לא משמע כפירוש זה של התוס' וק"ל:

ד"ה ור"י אמר אף מרטקא ולאו בכה"ג דהוי שומר כו' מקראי דרשי לעיל וכו'. ור"ל דאין לפרש דאיירי בענין דהוי שומר דהא מקראי דרשינן לעיל לשומר אוכל כאוכל וא"כ מאי טעמא דר"ל דפליג עליה אלא איירי כגון שיש בראשו כזית בשר וכו' דס"ל כר"י דאע"ג דלא הוי שומר מצטרף וכו' ור"ל פליג עליה:

דף קכא:

ד"ה הואיל ויכול לגוררה וכו' פ"ה שיכול לחותכה בחתיכות קטנות וכו' ולא היה צריך לפרש כן וכו'. ר"ל שמפרש"י משמע שכל החתיכות שחותך ממנה אפילו בעודה מפרכסת צריכין להיות פחות מכזית לכך קאמרי התוס' שלא היה צריך לפרש כן אלא שכל החתיכות הראשונות שחתך ממנה בעודה מפרכסת יכולין להיות אפילו חתיכות גדולות והא דקאמר גמרא ולהעמידה על פחות מכזית ר"ל שבשעה שמתנבלת ופוסקת מלפרכס צריך להעמידה שלא ישייר בה כי אם פחות מכזית וק"ל ותיבת טומאה צריך למוחקה כי ט"ס היא וכך צ"ל ועל הנבילה הוא דקאמר צריך שישייר ויעמוד על פחות מכזית:

ד"ה ולהעמידה על פחות מכזית וכו' וי"ל דהתם בנבילה שמתה לגמרי מהני צירוף וכו'. ר"ל דהתם קאמר שאפי' חצי כזית נבילה לא בעי הכשר הואיל וסופו לטמא טומאה חמורה כשמצרפו עם חצי כזית אחר של נבילה השתא נמי שמצרפו עם שאר אוכלין על שהוא כביצה מטמא טומאת אוכלין ולא בעי הכשר וע"ש:

ד"ה נחרה וכו' אלא משום דלא עשה בה דרך שחיטה נקט האי לישנא כלומר נחרה התם פשוט דאין בה טומאה כלל וכו' כצ"ל וצריך למחוק הוי"ו של והתם ור"ל דהתנא לברייתא דנקט האי לישנא כאילו קאמר ובנחרה פשוט הוא שאין בה טומאה כלל וכו':

ד"ה ונכרי ששחט בהמה טהורה לישראל רבותא נקט וכו' כצ"ל. ומשמע מלדברי התוס' דאילו בשביל שיטמא טומאת אוכלין לא היה צריך למנקט ששחטה לישראל אלא אפילו שחט הנכרי בהמה טהורה לעצמו ועודה מפרכסת מטמאה טומאת אוכלין הואיל ויש היתר אכילה בדוגמתה אם שחטה ישראל אבל מפירוש רש"י לא משמע הכי:

ד"ה אביי אמר וכו' וטעמא משום דכאיה היא לכל דבריה וכו'. ר"ל דמפירוש רש"י משמע דלאביי מספקא ליה אי הוה חיה או הוה מת ואזיל הכא לחומרא וזה תימה לחייב מיתה הרובעה דאין מחייבים מיתה מספק אלא ודאי אביי ס"ל דכחיה היא לכל דבריה ואפי' הכי מטמאה טומאת אוכלין כיון דבת אכילה היא וכיון דמטמא טומאת אוכלין אין סברא שתציל ולכך אין מצלת על הבלועה:

דף קכב.

תד"ה אי אמרת בשלמא וכו' רב הונא דקאמר כרבי ישמעאל וכו' כצ"ל:

בא"ד ועוד לרבי ישמעאל נמי בכנסו איירי ואין זה דוחק כמו למפרש מלתיה לרבי יהודה הכי כצ"ל. ור"ל ואין זה דוחק שנפרש מלתיה לרבי ישמעאל בכנסו אף על גב דאינו מפורש בדבריו כמו שאין דוחק למפרש דברי ר' יהודה הכי דאיירי והוא שכנסו:

ד"ה רב הונא דאמר כמאן לעיל כי קאמר וחד אמר מקצתו פלטתו חיה ומקצתו פלטתו סכין וכו' לא מצי למפרך כמאן וכו'. דברי התוספות קשה לייסבן דמאי תני קושיא זו במה דמוקי לה במקצתו פלטתו חיה וכו' בלא זה אדברי ר"ל עצמו דאמר דאלא רמתניתין הוי בשר שפלטתו סכין וגם אליבא דכ"ע דהא אליביה דר' יהודה דאלא דיליה הוה בשר שפלטתו סכין הוי מצי לאקשויי קושיא זו ועוד מאי מקשו התוס' כלל הא אלעיל לא קשה מידי דהנהו אמוראי דלעיל מצי אמרי לר' ישמעאל פלטתו סכין נמי לא בטיל והיה אפשר לומר שהתוס' לא ס"ל כשיטת פרש"י דלעיל בפירוש מקצתו חישב עליו וחד אמר מקצתו פלטתו חיה וכו' ומה שפירש שם לפי שיטתו למתניתין אתיא כרבי עקיבא דאמר העור מבטלה אפי' פלטתו חיה דכשתלקלק שם תמצא שבלאו הכי פירושו דחוק אלא שהתוס' מפרשים כפשוטן דפריך גמ' היכי דמי אי דחשיב עליה אפילו באנפי נפשיה מטמא ואי דלא חשיב עליה בטולי בטלי ומשני כפשוטו חד אמר מקצתו חישב עליו ולכך אינו חשוב כ"כ שיטמא באנפי נפשיה אלא שמצרף לאוכל וחד אמר מקצתו פלטתו חיה ומקצתו פלטתו סכין ומה שפלטתו חיה אינו בטל אבל מה שפלטתו סכין הוא בטל ובלא מחשבה איירי ולכך לא חשיב אוכל לענין שיטמא באנפי נפשיה אבל מ"מ כיון שמקצתו הוא דבר שאינו בטל חשיב קצת אוכל לענין שמצטרף לאוכל גמור והשתא ע"כ ס"ל דהוא מ"ד דכרבי ישמעאל אתי ת"ק דמתני' דאי כר"ע הא אית ליה אפי' פלטתו חיה העור מבטלה כדמסיק הכא מלקתני סיפא וכו' אלא ע"כ כרבי ישמעאל אתי ואפ"ה אית ליה דפלטתו סכין בטל ולכך באנפי נפשיה אינו מטמא אלא שמצטרף לאוכל וא"כ ע"כ סבירא ליה לאותו מ"ד דלרבי ישמעאל פלטתו חיה דוקא אינו בטל אבל פלטתו סכין מודה דבטל ולפי זה א"ש מה שכתבו התוס' הכא משום דלעיל נמי הוי מצי למפרך כיון דלרבי ישמעאל נמי פלטתו סכין בטל א"כ רבי יהודה דאמר לא בטיל כמאן אלא שדרך זה דחוק קצת משום דלפי זה הוה להו להתוס' לפלוני לעיל אפירוש רש"י דלעיל ולפרש בענין אחר על דרך שכתבתי ואי לא מיסתפינא אמינא דטעות נפל הכא בתוס' שלפנינו בדבור זה וכך צ"ל אדלעיל דבעי למימר דפלטתו סכין הוה פלוגתא דרבי יהודה ורבנן וכו' לא מצי למפרך דאמר כמאן אי אמר לרבי ישמעאל לא בטל כן צ"ל ותו לא ור"ל דהמקשה דפריך הכא ת"ש רבי יהודה אומר וכו' ופריך ממלתיה דרב הונא דמוקי לה והוא שכנסו בלא זה לא מצי למפרך דהא אלא לרבי יהודה הוא לכ"ע בשר שפלטתו סכין כדאמר לעיל ואי אמרת לרבי ישמעאל נמי בשר שפלטתו סכין בטל רבי יהודה דאמר כמאן והיא היא קושית רש"י בעצמה ותירצו כמו שמסיימין התוס' בסוף דבריהם כדפירש בקונטרס וק"ל:

ד"ה דאמר כמאן וכו'. ועוד דמשמע דהעור מבטלן ותו לא מהני להו כינוס כצ"ל נגרוס. ור"ל דליכא למימר דהא דאמר רב הונא ב' חצאי זיתים וכו' מיירי בלא כינוס אבל אי כנסו לא בטלי מלישנא דהעור מבטלן משמע דמבטלן לגמרי דתו לא מהני להו כינוס:

דף קכב:

ד"ה ואם איתא והוא שיונק מבעי ליה כו' והרבי יעקב מקורב"ל תירץ וכו' אם כן מה הוסיף רבי יוחנן וכו'. ולפי פירושו לרבי יעקב בתוך שנתו ואינו יונק בין לר"ל בין לרבי יוחנן לא נקרא רך וק"ל:

ד"ה אוזן חמור וכו' אם כן מאי משני טלאה וכו' לאכתי תקשי ליתני במתניתין וכו'. ואע"ג לרש"י פי' דטלאה הוי מעשה לבטלו מ"מ זה אינו מפורש בדברי לתרצן והוה עיקר שגויא חסר מן הספר וק"ל:

ד"ה לגבל וכו' ונראה כפירוש הערוך לפירש אם יש גבל העושה עיסה בטהרה וכו'. ר"ל אם המהלך בדרך והגיע למקום שיש גבל המוכר פת אבל אינו עושה עיסתו בטהרה והוא רוצה לאכול אם יש גבל ברחוק ל' מילין המוכר פת ועושה עיסתו בטהרה ימתין מלאכול ולא יקנה מגבל זה שאינו עושה עיסתו בטהרה עד שיגיע להגבל העושה עיסתו בטהרה ושם יקנה ויאכל והוכרחתי לפרש כן כדי שיתיישב לפירוש זה לקאי לפניו ואחריו ג"כ אגבל וק"ל:

דף קכג.

ברש"י ל"ה ועוד שעל הצואר וכו' כדרך שהחזה עושה דהא לכולו חבור דקתני לאו לוקא וכו'. מתוך לשון זה של רש"י משמע שהוא מפרש דבבא זו דעור שעל הצואר שהיא פלוגתא דר' יוחנן בן נורי וחכמים קאי אבבא דלעיל מיניה המרגיל כולו חבור וקאמר ר' יוחנן בן נורי דהא דקתני המרגיל כולו חבור לאו לוקא הוא אלא ר"ל על החזה הוה העור המופשט חבור אבל לאחר שהופשט החזה ולא נשאר כי אם העור שעל הצואר אינו חבור לעשות המופשט הראשון חבור כדרך שהחזה עושה כו' משום דעור של הצואר מעצמו נפשט וחכמים ס"ל לעור של הצואר הוה נמי חבור והא דקתני המרגיל כולו חבור הוי לוקא אבל לא משמע כן לקמן בשמעתין דמסיק דבשומא העשוי לנתק מאליו קמפלגי ורש"י בעצמו פי' שם בענין אחר דלא איירי לענין עור הנפשט אלא להנוגע בעור של הצואר נגד הבשר אינו טמא לר"י בן נורי:

ד"ה טלית שהתחיל בה לקרעה וכו' אעפ"י שיש בשיריה שלש על שלש ועדיין ראויה לקבל טומאה טהורה מטומאתה ראשונה וכו' כצ"ל והכל לדבור אחד הוא:

בסוף א"ל שמע מינה דתו לא פש עלה מידי כצ"ל:

בתוס' ל"ה טהור המופשט וכו' ונראה משום דבכלי אחיזה ואילך יכול לאחוז בבשר עצמו וכו'. לפי טעם זה לא יתיישב אמאי בחמת הוי יד על שיפשוט את החזה ובמרגיל כולו חבור והא יכול גם כן לטלטל בבשר עצמו ואפשר למשום זה כתבו התוס' טעמא אחרינא וקאמרו אי נמי משום דכל זמן שלא הפשיט וכו' וסיימו בדבריהם וכן בחמת עד שיפשיט את החזה וכו' כאילו אמר דלפי טעם הראשון לא יתיישב הא דחמת אבל לפי טעם השני יתיישב שפיר וק"ל:

בא"ד וי"מ כולה מתניתין משום שומר כו' וכ"ש פחות וכו'. ר"ל לאפוקי אי הוי הטעם משום יד הוי כלי אחיזה לוקא לפחות מכלי אחיזה לא מקרי יד כלל:

בא"ד אבל משום יד א"א לפרש לנרב אסי לאמר טפח סמוך לבשר וכו'. ר"ל דבשלמא לרב למטהר כל המופשט יש לייסב כטעם השני דלעיל לאחר שהפשיט כלי אחיזה שוב אין קשה להפשיט וכו' ולכך אין דרך לטלטלו ולהכי שוב אין תורת יד עליו אבל בחמת עד שיפשיט החזה לפעמים שמניחו כך וצריך לטלטלו ולכך כל המופשט יש לה תורת יד לע"י כולו הוא מטלטל אבל לרב אסי לאמר לטפח הסמוך לבשר טמא ש"מ לאיהו ס"ל דלא מקרי יד אלא הטפח הסמוך לבשר משום דעל ידה הוא מטלטל ולכך בכלי אחיזה הוי (הוא) הטפח הסמוך לבשר ולהכי מקרי יד אבל מכאן ואילך משהופשט יותר לא מקרי הראשון יד דאין צורך בו לצורך הטלטול אלא אותו הטפח הסמוך לבשר א"כ גבי חמת נמי נימא הכי כיון דאין צורך בעור לצורך הטלטול כי אם אותו טפח הסמוך לחזה דמאי שנא בין חזה לשאר אברים וכו' אבל אי הוי הטעם משום שומר יתיישב שפיר גם לרב אסי דבחמת על החזה מקרי הכל שומר ובמפשיט פשיט הוא דאע"ג דלאחר שהופשט כלי אחיזה לא מקרי שומר מ"מ אותו טפח הסמוך לבשר טמא משום יד וק"ל:

בא"ד הר"ר יעקב מאורלינש. ר"ל זהו פירושו של הר"ר יעקב מאורלינש:

[בא"ד] ולפי פירושו לא מטמא בת"כ. ר"ל לפי פירושו של הר' יעקב לאורלינש ולפי גירסתו שגורס בת"כ וק"ל:

ד"ה טלית שהתחיל בה לקרעה וכו' ולשון שהתחיל לקרעה משמע כפירושו ומה שקשה לפירוש הקונטרים וכו' כצ"ל:

דף קכג:

בגמ' עולת העוף לר"א בר שמעון לגזור דלמא לא אתי למעבד רוב שנים וכו'. הא דלא פריך מכל שחיטות דעלמא דקי"ל דרוב של א' כמוהו לגזור דלמא לא אתי לשחוט רובו של סי' משום דהתם לא שייך לומר דחיים מלשחוט הרוב כמו גבי טלית דחיים מלקורעה ולכך איכא למגזר דלמא חס עלה ולא

אתי למקרעה רובה אבל גבי עולת העוף לר"א בר שמעון דאמר רוב שנים לוקא ואסור לחלק כל השנים שייך שפיר חייס ולא שחיט רובה משום דירא שמא ישחוט כל השנים וזהו גם כן כונתו של רש"י שהאריך וכתבו אסור לחלק כל השנים וכו':

בתוס' ד"ה לא שנו אלא טלית וכו' ומיהו יש ליישב להאי לישנא וכו' כגון דקא בעי למושב זב וכו' מ"מ להאי לישנא פריך שפיר מיניה לריש לקיש דכיון דאמר לעור חלים א"כ אפי' בעי לה למושב זב מה בכך הא הוי כאילו לא נתמעט מעולם משא"כ לאיכא דאמרי דלא אמר ר"ל אלא אבל עור חשיב ולכך משני שפיר כגון דבעי לה למושב זב ולכך כי אימעט מה' טפחים אינו טמא משום דתו לא חשיב ליה וק"ל:

ד"ה דלמא לא אתי למעבד כלי אחיזה וכו' וי"ל דהכא חייס שלא להפשיט הרבה וכו'. לדברי התוס' תמוהים למאי שהקשו לא משנו ונראה דר"ל כגון שאינו רוצה עתה להפשיטה כולו אלא להניח כך ולהפשיטה כולה לאחר זמן ולכך חייס עתה שלא להפשיט הרבה כדי שתהיה נוחה לטלטלה כך כשהיא עדיין בעורה ולא תקלקל וגם כשיבא אח"כ לגמור הפשטתה תהא נוחה להפשיט יותר מאילו הפשיט בה כבר חלק גדול ומניחה כך שאז אינה נוחה כל כך להפשיט אח"כ חלק הנשאר וק"ל:

דף קכד.

בגמ' זימנין אשכחיה וכו' ואלא עולא אריסא אמרה ניהליכו וכו' א"ל האלהים וכו'. מקשין לפי מה שהבין רבי אמי שעולא קאמר לה אסיפא כי א"ל רב הושעיא הכי אמר עולא והכי אהדר ליה רב נחמן א"ל משום דרב נחמן חתניה דבי נשיאה וכו' איך הבין רבי אמי מה א"ל רב נחמן לעולא אמר ר"י אפי' כתרעא וכו' ואפי' כנפיא דאי אסיפא קאמר לה אין שייך לומר אפי' כתרעא ואפי' כנפיא דהסיפא לא איירי אלא בשני חצאי זיתים וצ"ל דלא סיים רב הושעיא כל הענין קמי דרבי אמי אלא הגיד לו הענין בקצרה דעולא אמר משום ר"י לא שנו וכו' ור' נחמן השיב אם אמר לי ר' יוחנן מפומיה לא צייתינא ליה ותו לא:

בתוס' ד"ה כי ממעט ליה מל' וכו' הכי נמי האי תנור כו' לא חשיב וכו'. פי' דאל"כ תקשה ליה לר"י גופיה דהא איהו נמי מודה היכא שכבר תפר שטמא כמ"ש התוס' בדבור שלפני זה:

ד"ה ה"ג במסכת כלים וכו' אבל בקטן תחלתו כל שהוא שיריו ברובו משתגמור מלאכתו ולא קאי משתגמור מלאכתו אשיריו ברובו אלא אשני תנורים וכו' כצ"ל. ובתר הכי מפרש איזה גמר מלאכתו משיסיקנו לאפות בו סופגנין:

ד"ה הא בתנורא בר תמניא. נראה דהגירסא הנכונה בגמ' ובפרש"י צ"ל בר תמניא כמו שהוא בתוס' וכן משמע מלשון רש"י שכתב דאע"ג דחציו איכא ארבע וכו':

בא"ד דלא עדיף שיריו מתחלתו וכו' ואע"ג דהיכא דעבדיה גיסטרא קאמרי רבנן לעיל לוקא חולקו לג' אע"ג דליכא בחציו ד' צריך לומר דסבר דגיסטרא לא מקרי שיור והוי כאילו לא נחלקו וק"ל:

ד"ה אבל פלטתו סכין וכו' היכי מוקי מלתיה לר"י וכו'. אי כשכנסו וכי עדיף כנסו מפלטתו יחד כזית כצ"ל. ור"ל אפי' מוקי לה כשכנסו לא אתי שפיר משום דעדיין תקשה לך וכי עדיף כנסו ממקומות רבים על שכנס כזית יחד מהיכי שפלט הסכין כזית ביחד דאפי' הכי למאן דמתני אריסא ס"ל לר"י דבטל משום דלעיל אמר רב הונא אמלתיה דר"י והוא שכנסו לכך נקטו התוס' האי לישנא היכי מוקי מלתיה דר"י אי כשכנסו וכו':

בא"ד וי"ל דאין הכי נמי דודאי עדיף היכא שכונס בידים מעט מעט על שנעשה בכזית מהיכי שפלטתו הסכין כזית ביחד ולכך ס"ל לר' יהודה דאלא המכונס והוא שכנסו טמא:

דף קכד:

בגמ' ת"ל והנושא יטמא וכו'. הלשון אינו מדוקדק דלא מצינו בתורה בפ' שמיני יטמא גבי והנושא אלא הכי כתיב והנושא את נבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב וכן בתוס' אין הלשון מדוקדק:

ברש"י ד"ה אלא מאחוריו וכו' ואע"ג דאמרן לעיל וכו' הא איכא אחרים דפליגי וכו'. טעות נפל בספרים שלפנינו והעיקר שכן צ"ל הא איכא ת"ק דאחרים דפליג כדאמרינן לעיל ורבי ישמעאל ס"ל כת"ק ועיין לעיל:

ד"ה ופרכינן מדרבי דוסא כר' ישמעאל וכו'. והא רבי עקיבא טפי מיקל כצ"ל:

בתוס' ד"ה אין מאהיל וחוזר ומאהיל וכו' ואע"ג דבמגע נמי כתיב וכו' ולא מוקמי לנוגע וחוזר ונוגע ונראה דגבי משא דרשינן וכו'. ועיקר פירוש פשט התוס' הוא דלשון הקושיא נמשכת על לנוגע וחוזר ונוגע וגם צריך למחוק וי"ו דונראה דגבי משא וכו' והוא התחלת התירוץ ופי' דבריהם כך הוא ואע"ג דבמגע נמי כתיב יטמא יתירה דמוקמינן ליה לעיל לשומר דנבילה לענין להכניס ולהוציא הטומאה ומסיק לעיל דלא צריך ליה דהכי דנפקא ליה בק"ו מיד אלא מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ומקשו התוס' ולמה לא מוקמי ליה לנוגע וחוזר ונוגע דהיכא דאיכא למדרש דרשינן ולא מוקמי לה למלתא דאתיא בק"ו ותירצו נראה דגבי משא דרשינן מדהוי ליה למכתב וכו' ר"ל וא"כ הואיל ומשמעות הדרוש משמע שבא לאוסופי טומאה גבי נושא מה שאין בנוגע מכלל דגבי נוגע אין נוגע וחוזר ונוגע ולכך לא מצינן לאוקמא יתורא ליטמא דכתיב גבי מגע לנוגע וחוזר ונוגע ועוד דאי יתורא ליטמא דכתיב גבי מגע אתי לנוגע וחוזר ונוגע ממילא הוה נמי דינא הכי גבי משא דמשום דמשא קאי איטמא דכתיב גבי מגע ברישא דקרא א"כ הדרא קושיית הדרוש דדוכתא דהוה ליה למכתב והנוגע בנבלתם יטמא על הערב והנושא יטמא דסיפא למה לי דאי ללמוד מיניה למשא שני חצאי זיתים כיון דכבר ילפינן ליה גבי מגע מיתורא לא צריך תו יתורא גבי משא דאטומאה דמגע קאי והנושא ודו"ק כן נ"ל אלא שיש לדקדק אהכא דקאמרי דבמגע נמי כתיב יטמא יתירא וכו' ופשוט הוא דאמגע נבלה בהמה טהורה קאי דכתיב בפרשת שמיני וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנוגע בנבלתה יטמא עד הערב וגו' והאי יטמא אינו מיותר כלל דהא עכ"פ צריך למכתב יטמא עד הערב ולקמן בדף קכ"ו ע"ב בפיסקא דקולית נבלה וקולית השרץ דאיתא התם ת"ר בנבלתה ולא בקולית סתומה יכול אפי' ניקבה ת"ל הנוגע יטמא וכו' פרש"י יו"ד יתירא דריש את שאפשר ליגע וכו' הלכך אע"פ דלא נגע אלא בעצם טמא דשומר מכניס ומוציא טומאה עכ"ל מבואר בהדיא מדברי רש"י דהא דילפינן שומר מיטמא היינו מיו"ד יתירא וכן צריך לפרש ג"כ ההיא דברייתא דריש פירקין דיליף שומר מיטמא דר"ל מהיו"ד יתירא וכן פירש מהר"ר אליה מזרחי בביאור רש"י בפ' שמיני ואפשר שגם התוס' רצונם לומר הכי ואע"ג דקאמרי דבמגע נמי כתיב יטמא יתירא לאו דוקא דלכל התיבה יתירה אלא ר"ל גם כן היו"ד אלא משום דלעיל ריש פירקין גבי שומר תני בברייתא תלמוד לומר יטמא נקטו נמי התוספות האי לישנא:

ד"ה אמר רב פפא במרודל וכו' וכ"ת דאתא כרבי אליעזר דאמר לא שנו וכו'. ר"ל בר פדא דלעיל ואפשר התוספות מצאו בשום מקום בגמרא שהיה נקרא ר"א בר פדא אלא שהגמרא קיצר הכא לעיל ואמר בר פדא ואפשר שבספרי התוס' היה כתוב בהדיא לעיל אמר ר' אליעזר בר פדא לא שנו וכו' וכוונת התוספות ר"ל וכ"ת שרב פפא ס"ל כבר פדא דלעיל למפרש מתניתין דקתני אינו מטמא במגע ר"ל מאחוריו דלא נקרא שומר אף על גב דנושא הוא כיון דמרודל הוא אבל אם היה נוגע מלפניו הה"נ דהוא מטמא במגע כמו במשא מ"מ תקשה וכו' אבל י"ל אדברי תוס' לפי מה שרוצים להשוות האי מרודל דהכא להאי מרודל דאוקימנא ברישא מה תלוי קושיא זו באם אתי רב פפא כבר פדא למפרש הא דקתני סיפא דלא מטמא במגע היינו מטעם דלא הוי שומר ומקשו התוס' הא במרודל דרישא מטמא משום שומר בלא זאת אליבא דכ"ע היה להם להקשות דאי סיפא איירי במרודל דקתני בסיפא דאינו מטמא במגע דע"י מרודל לא נקרא כזית שלם ולעיל ברישא אוקימנא דע"י מרודל נקרא כזית שלם ומטמא בין במגע ובין במשא בפלטתו חיה וע"כ לפי אוקימתא דלעיל סיפא נמי בשני חצאי זיתים איירי בפלטתו היה דאי בפלטתו סכין אפי' כזית שלם אינו מטמא דבטל הוא ויש ליישב דאין הכי נמי דהתוס' לא מקשו קושיא זו דודאי אי ס"ל רב פפא כבר פדא אלא ה"ה אי ס"ל נמי כרבי יוחנן דלעיל והמשך דברי התוס' כך הם דמתחלה הקשו לרב פפא מסיפא עצמה דאי איירי במרודל מ"ש דמטמא במשא ולא מטמא במגע וכי תימא דס"ל כבר פדא והשתא הסיפא בפני עצמה א"ש מ"מ תקשה מרישא דהדלי דמטמא לעיל אפילו במגע במרודל אי ס"ל כבר פדא דבסיפא נמי מטמא במגע אלא שאינו מטמא מאחוריו משום שומר א"כ תקשה שומר דהדלי דהא לעיל מטמא אפילו בשומר במרודל וכ"ש אי אתי רב פפא כרבי יוחנן דפשיטא דתקשה רישא לעיל דלפי מאי דמוקי לה תרווייהו רישא וסיפא במרודל לעולם דהא ברישא מטמא ליה בכל ענין דחשיב ליה זית שלם במרודל ובסיפא חשיב ליה שני חצאי זיתים ואינו מטמא במגע כלל אפילו מלפניו דרבי יוחנן אלא אפילו בלא רישא הסיפא עצמו קשיא אי אתי רב פפא כרבי יוחנן דמאי שנא דחשיב מרודל צירוף ב' חצאי זיתים לענין משא יותר מלמגע ולפי מסקנת התוס' צ"ל דהדרו מסברתם דלעיל דרצו להשוות ההיא מרודל דלעיל למרודל דהכא כתבו ודוחק לומר דהאי מרודל דהכא גרע מאותו של מעלה דהא ע"כ צ"ל לפי המסקנא דגרע דאל"כ תקשה סיפא לרישא כדכתיבנא אלא שמתחלה עלה על דעתם דשני חצאי זיתים לסיפא דמוקי לה במרודל ר"ל דכל הבשר הוא מרודל ואין נקבץ ממנו במקום אחד כלל דומיא דמרודל דרישא ולכך היה נראה להם דוחק לומר דהא מרודל גרע טפי ר"ל הוה רך וקלוש יותר מההיא דלעיל כיון דבענין אחר איירי אבל לפי המסקנא תירצו התוס' האי מרודל אינו כלל מענין מרודל דהכא דלעיל הוי פי' שכל הכזית הוא מחובר יחד אלא שהוא מרודל רך וקלוש והאי מרודל דהכא הוי פירושו דבצד אחד נקבץ ביחד חלק גדול מבשר הכזית ומצד זה רחוק ממנו חלק קטן ממנו וחוט מרודל הולך מחלק זה לזה ומחברן ואם היה אוחז בחלק הגדול היה הקטן עולה עמו ולכך מקרי שפיר נושא אבל מ"מ כיון שאם היה אוחז בקטן אין הגדול עולה עמו ולכך נמי כשנוגע בקטן אינו מטמא במגע שאין חלק הגדול כמוהו כיון שאין הגדול עולה עמו אלא שעדיין צריך ליישב לפי זה למה לא יטמא כשנוגע בחלק הגדול דהרי הקטן עולה עמו ומתני' סתמא קתני אינו מטמא במגע דמשמע אינו מטמא במגע כלל וצ"ל דבמגע כיון שאין הגדול עולה גם עם הקטן לא מיקרי צירוף ולכך אינו מטמא במגע כלל אבל במשא נושא כתיב והא נישא הוא אבל יש לתמוה איך עלה על דעת התוס' לפרש מרודל דהכא כענין מרודל דרישא וכי לא ראו דברי רש"י דמפרש מרודל דהכא בענין אחר מההיא דלעיל דומה למה שפירשו התוס' במסקנא אלא שהוסיפו בדבריהם שנחלקו לחלק גדול וחלק קטן דאם כדברי רש"י דבשני חצאי זיתים שוים איירי הדרא קושיא דדוכתא דמאי שנא דחשיב צירוף יותר לענין משא מלענין מגע ודו"ק נ"ל:

ד"ה אימא והוא דנישא וכו' ונראה דגמרא סברה דמסיט משמע בכל ענין וכו'. נ"ל דאין ר"ל דמלשון מסיט לחוד משמע בכל ענין דזה דוחק דלמה משתמע מלשון מסיט בכל ענין יותר מאילו אמר לשון משא ועוד הא בדברי רבי עקיבא במתני' נמי תני לשון היסט דקתני ומודה ר"ע וכו' ואפילו הכי מוקי לה במרודל דהיינו נישא אלא נראה דר"ל דמדברי ת"ק משמע דבא לטמאה בכל ענין דקתני אחד הנוגע ואחד המסיט כאילו אמר בכל ענין טמא בין בכל עניני מגע בין בכל עניני משא וק"ל:

דף קכה.

בתוס' ד"ה אי הכי וכו' תימה מאי קמ"ל רב מרי וכו'. נראה לדבור בפני עצמו הוא:

בא"ד ובפסחים דבעי לאתויי מעצמות פסח וכו'. לפום ריהטא משמע דהתוס' ר"ל דסייעתא מייתי שם מפסח ואינו כן אלא הכי איתא התם מיתיבי כל עצמות קדשים אין טעונין שריפה חוץ מעצמות הפסח וכו' פי' משום שאינו יכול לשוברם משום דכתיב ועצם לא תשברו בו לפיכך אם נעשה נותר צריך לשורפו עם המוח אבל שאר קדשים שובר העצמות ומוציא המוח ושורפו ומשליך העצמות ופריך שם ה"ד אילימא דלית בהו מוח עצמות פסח למה להו שריפה אלא פשיטא דאית בהו מוח ואי סלקא דעתך שימוש נותר מלתא היא עצמות קדשים אמאי אין טעונין שריפה וכו' וא"כ צריך לפרש כוונת התוס' דהכא דהכי מקשה ובפסחים דבעי לאתויי וכו' ר"ל דמקשה שם אדרב מרי ומייתי ראיה שם מכח עצמות הפסח דבשאר קדשים אפי' אית בהו מוח אין נעשין נותר דשימוש נותר לאו מלתא היא ומאי פריך שם אדרב מרי תקשה ליה מתניתין דהכא דהא הכא מבואר בהדיא במתניתין דאתא לאשמועינן דשימוש נותר מלתא היא כשיש בהם מוח ולכך פירשו דהתם ר"ל שהיה כבר בהן מוח אבל עתה אין בהן מוח וכו':

ד"ה ומאי נוגע דקתני מאהיל וכו' אבל השתא דקתני קולית מן המת וכו' דאי אפשר ליגע ממש במוח בתוך הקולית אלא ע"י אוהל. ויש להקשות איך מוכח השתא נמי דנוגע הוי מאהיל דלמא לעולם אימא לך דהוי נוגע ממש ולא משום דנוגע במוח הוי טמא אלא משום דנגע בעצם הקולית בעצמו דהא עצם של מת כשעורה מטמא במגע ובמשא ויש לתרץ דהכא ע"כ לא משום עצם עצמו קא מטמא אלא משום מוח דאל"כ למה נקט קולית א"ו משום דסתם קולית יש בו מוח וק"ל:

דף קכה:

בגמ' וקתני סיפא העמידה בפתח ופתחה לחוץ טומאה בתוכה הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכה טהור כצ"ל:

ברש"י ד"ה בהמסכה וכו' דהוא אינו מאהיל על הטומאה ולא הטומאה מאהלת עליו וכו' כצ"ל:

ד"ה חוצצין בין בית לעליה אם שוטחה בין קורה לחברתה נעשה תקרה וכו' כצ"ל פירוש סתם בית מניחים עליו למעלה קורות רחוקים קצת אחת מחברתה ועל הקורות מניחין דפין לתקרה ואם שטחו חבילי המטה או סריגי החלון מתקרה לחברתה במקום דפין נעשה תקרה וכו':

ד"ה טומאה בתוכה הבית טהור דמשום מאי איכא לטמויי הא טומאת אוהל ליכא כצ"ל:

בתוס' ד"ה ומאן תנא וכו' דהא לאביי מאי משני לע"כ צריך לאוקמי מתני' בכל ענין דאל"כ מאי דחה ר' זירא וכו' כצ"ל. ור"ל דלאביי לא יתורץ קושית מאן תנא דקרי לאהל נגיעה דכר' יוסי ליכא לאוקמי לאביי משום דאע"ג דלאביי קרי ר' יוסי למטה מטפח אהל מ"מ לא מתוקמא מתני' אליבא דר' יוחנן כוותיה דע"כ מתני' דקתני הנוגע בהן ואוקמה ר' יוחנן אי נוגע מאהיל צריך לומר דקרי אפי' למאהיל למעלה מטפח נוגע דאי דוקא למטה מטפח אכתי נוגע אין דהיינו למטה מטפח אבל מאהיל דהיינו למעלה מטפח לא:

בא"ד אבל רבא דלא מפיק אלא אהל דהמשכה ליכא למפרך מידי וכו' כצ"ל:

ד"ה שלא כנגד הנקב וכו' ומיהו שם פירש דכל דבר שסותם כל החלון וכו' כצ"ל. ור"ל דשם פרק לא יחפור איירי לענין למעט בחלל החלון שאין פותח טפח אבל אינו סותם כל החלון בזה קאמר דכל מידי דלא מבטל אינו ממעט ואינו חוצץ אבל מידי דסותם כל החלון אין צריך ביטול וסותם וחוצץ בפני הטומאה אפי' לא בטלו:

ד"ה קסבר ר' יוסי וכו' י"ל דאע"ג דסבר ר"י וכו' מודה בקולית סתומה וכו'. יש מקשין א"כ מה הקשו התוס' לעיל בד"ה נוגע אין מאהיל לא וא"ת וליסני ליה הא מני ר"י וכו' הא פירשו התוס' הכא דבקולית סתומה מודה ר"י ואין זה קושיא כלל דהכא פירשו התוס' לגמ' ס"ל די"ל דמודה ר"י בקולית סתומה ואיכא לאוקמא מתני' כר"י בהא דאהל קרי נוגע אבל התוס' הקשו לעיל דמאי דוחקיה לומר הכי (ולימא) דר"י מודה אלא בכל ענין ס"ל דאינה בוקעת ועולה ואתיא מתני' כר"י כפשוטה לכך תירצו לעיל ושמא דלא מסתבר ליה לאוקמי כר' יוסי לומר דמתני' סברה כוותיה בהא דטומאה אינה בוקעת ועולה משום דקי"ל דבוקעת ועולה אלא מסתבר ליה לרבי יוחנן טפי לומר דמתניתין אתיא כוותיה בהא דאוהל קרי נוגע וגם איהו מודה בקולית סתומה דבוקעת ועולה דהוי כמו מת בלבושו:

דף קכו.

תד"ה אם יש בצוארו פותח טפח וכו' נהי דרבי מאיר אית ליה חוקקים להשלים מ"מ הא ממעט הבשר וכו'. ר"ל לגבי שבת אין קרוי רשות היחיד כ"א ברוחב ד' טפחים וכן לענין מזוזה לא חשיב פתח כ"א ברוחב ד' טפחים ואית ליה לרבי מאיר אם זרק בשבת לתוך חור שבכותל אם יש בה רוחב שיכולין לחקוק החור שיהיה בה ד' טפחים מקרי רה"י כאילו כבר נחקק וכן גבי מזוזות הפתח לענין מזוזה ועיין בפרק קמא דשבת והתוס' מביאה בעמוד זה בסמוך אנן בתר חלל אזלינן וכו' וכן הכא גבי צואר הכלב אית ליה לר"מ אע"ג שאין בצוארו חלל טפח כשיש בכל צואר עצמו דהיינו עם הבשר שסביב החלל טפח הוי כאילו חקוק החלל טפח מ"מ אפילו אהל דהוי כאילו נחקק לא עדיף מחלון שיש בו פותח טפח ומונח בו דבר הממעט חללו דאין מביא הטומאה לבית ה"נ בשר של הצואר מ"מ ממעט הוא החלל והאויר מטפח אפילו הוא כאילו כבר נחקק וא"כ איך יכול להביא הטומאה לבית וק"ל:

בא"ד ואי חשיב דבר המקבל טומאה היכי קאמר רבי יוסי כו'. לדברי התוס' הללו צריכין עיון כי מה צריך להקשות מר"י מרבי מאיר גופיה הוי מצי לאקשויי דאם איתא שבשר הצואר הוא דבר המקבל טומאה א"כ הוא אינו חוצץ בפני לטומאה שכל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ ואינו ממעט א"כ אפי' אין בצוארו פותח טפח יטמא דהא הוי כפתוח הטומאה לבית ועוד מה מקשו לדברי ר' יוסי לפי מאי דמסיק דרואין את חלל הטומאה קאמר הא לפי דעת המקשה דס"ל דרואין מקום הטומאה קאמר אם היא מהמשקוף ולפנים ואאין בצוארו טפח קאי ולפיכך רצה להוכיח מזה דר' יוסי ס"ל דטומאה בוקעת ועולה יקשה טפי דלפי זה מאי אנו צריכין לטעמא טומאה בוקעת הא היכא שמקום לטומאה מן המשקוף ולפנים הוא מטעם דהוי כאילו הטומאה פתוח דאין כאן דבר החוצץ בית שהצואר הוא דבר המקבל טומאה וגם יקשה מלאפליג ר' יוסי בזה אר"מ מכלל דר"מ מטהר בשאין בצוארו טפח אפילו היכי שמקום הטומאה הוא מן המשקוף ולפנים ואיך יעלה על הדעת שיטהר ר"מ בזה כיון שסבר השתא שהצואר הוא דבר המקבל טומאה ואינו חוצץ ואי לא מסתפינא אמינא שהתוס' שלפנינו חסרים ומוטעים ואין ה"נ שהקשו כל הקושיות שכתבתי והדר קאמרי ומיהו לפי המסקנא דמסיק דרואין את חלל הטומאה קאמר אתי שפיר בין לר"מ בין לר"י דכיון שאין בחלל טפח אין כאן אהל שימשך לבית וכו' ומיירי שמקום הטומאה הוא חוץ לבית וק"ל:

ד"ה אנן בתר חלל אזלינן וכו' נראה דהך שמעתא איירי כשאין טפח וכו'. נ"ל ללבור בפני עצמו הוא ור"ל דאי איירי למן המשקוף ולחוץ הוי טפח א"כ הוי אהל בפני עצמה ונטמא והדר הוא מביא לטומאה למן המשקוף ולפנים דהוי כשני אהלים הפתוחים זה לזה ואמאי קאמר ר"י מן המשקוף ולחוץ הבית טהור:

[בא"ד] ר"א אמר פיו וכו' ונראה דר"א נמי אכלב דר' יוסי קאי וכו'. גם זה דבר בפני עצמו הוא:

דף קכו:

ברש"י ד"ה יכול אפי' לא נקבה וכו' ט"ס הוא וכצ"ל יכול אפילו נקבה לא הוי טמא:

בתו' ד"ה גולל ודופק וכו' ובמגע נמי מטמא משום דאפקיה בלשון נגיעה אבל במשא לא מצינו שיטמא כצ"ל:

ד"ה בנבלתה ולא בקולית סתומה וכו' אע"ג דשומר לוי כסתום כגון הטה וכו' כצ"ל. ור"ל וא"כ ה"נ נימא אי לאו מעוטא דבנבלתם לא הוי דרשינן מהנוגע יטמא את שאפשר ליגע וכו' אלא הוה מרבינן מניה אפי' קולית סתומה למטמא מטעם שומר כמו גבי חטה דהוי שומר אפי' בסתום וא"כ הדרא קושיא לדוכתא היכי נמעט קולית סתומה ממעוטא דנבלתה הא אצטריך ליה למעט גידין ועצמות שאין בהם מוח כלל וק"ל:

ד"ה יכול אפילו לא רקמה וכו' וא"ת ולרקמה למה לי קרא וכו'. ר"ל לא נכתב לא הטמאים ולא השרץ ומסברא ילעינן דברקמה הוי כשרץ כמו דפשיטא לן גבי אכילה בלא קרא ובלא רקמה פשיטא לן דלא מקרי שרץ וא"כ לא נכתב ג"כ גבי טומאה לא ריבוי ולא מיעוט וק"ל:

דף קכז.

בגמ' אף עכבר פרה ורבה ת"ל בשרץ א"ל ההוא מרבנן לרבא אימא בשרץ לאתויי עכבר וכו' השורץ כל שהוא שורץ וכו' כצ"ל:

ברש"י ד"ה ואימא השורץ לא דרשינן ליה הכי וכו' אלא הכי דרשינן השורץ כל שהוא פרה ורבה ולרבות עכבר הים וכו'. לא ידעתי מי דוחקו לרש"י לדחוק ולפרש השתא הכי דרשינן השורץ כל שהוא פרה ורבה ולרבות עכבר הים אפי' אי דרשינן השורץ כל שהוא שורץ ורוחש ומנענע הוה נמי משתמע למרבינן מניה עכבר הים והוה א"ש טפי משום דהא כבר מרבינן מבשרץ אפי' שאינה פרה ורבה כגון עכבר שחציו בשר וחציו אדמה ואיך נדרש השתא השורץ כל שהוא פרה ורבה ואפשר דט"ס הוא:

בתוס' ד"ה תלמוד לומר בשרץ וכו' כיון דאיכא לאקשוי לקולא ולחומרא וכו'. ר"ל דקאמר ודין הוא טימא בחולדה וטימא בעכבר וכו' או כלך לדרך זו וכו':

ד"ה מה לי הכא וכו' מכל מקום אצטריך השורץ וכו' דלא נמעט מעל הארץ תרוייהו וכו'. ולפ"ז צריך לפרש הא דקתני בברייתא לעיל אי על הארץ יכול על הארץ יטמא ירד ליס לא יטמא דר"ל דנמעט מעל הארץ תרוייהו עכבר הים וגם אפי' עכבר היבשה אם ירד ליס לא יטמא לא כמשמעות פרש"י לעיל וק"ל:

דף קכז:

תוס' ד"ה לימא מסייע ליה וכו' ומייתי סייעתא אהא דצמקו הוי כמלולנין. צ"ל דר"ל דממתני' ומברייתא דקתני האבר והבשר המלולנין וכו' ליכא לאתויי סייעתא דאיכא למימר דשמא יש לחלק בין האבר והבשר המלולנין ואתא שמואל לאשמועינן דצמקו הוי כמלולנין דמתניתין אבל מהא מייתי שפיר דצמקו הוי כמלולנין דקתני בהלי ירקות שצמקו באיביהן וכו':

ד"ה וקצצן על מנת לייבשן וכו' וי"ל דהכי מתני ליה שפיר וכו'. נראה דר"ל דאי קתני הכי כרוב ודלעת שקצצן על מנת ליבשן מטמא וכו' לא הוי ילעינן משום מאי אצטריך ליה לאשמועינן דמהיכי תיתי דלא נטמא אבל השתא אתי ליה שפיר דברישא קתני דכשצמקו באיביהן דאין מטמאין טומאת אוכלין לכך אצטריך ליה למתני בסיפא ואם לא צמקו אלא שקצצן ע"מ ליבשן למטמאו וק"ל:

דף קכח.

ברש"י ד"ה רב אשי אמר לכולי עלמא אית יד להכשר וכו' כצ"ל:

בא"ד וכשניתז הדם על האבר וכו'. נ"ל דהגיה אי נמי ס"ל לכ"ע אין יד להכשר וכשניתז הדם על האבר וכו' ודו"ק:

בתוס' ד"ה ר' מאיר אומר אם אוחז בקטן וכו' ולא מסתבר לפרש דרבי יוחנן דאמר דאוחז בקטן ואין גדול עולה עמו וכו'. ר"ל הא דקאמר ר' יוחנן מי א"ר מאיר אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו וכו' לאו דוקא אלא דר' יוחנן מפרש דהכא במתניתין דס"ל דרבי מאיר דמוכשר בדמיה מיירי אפי' כשאוחז בגדול ואין הקטן עולה עמו ולכך פריך ורמינהי וכו' דהתם קתני ר' מאיר אומר אם אוחז בגדול וקטן עולה עמו הרי הוא כמוהו אבל אין עולה עמו לא הוי כמוהו:

ד"ה הרי אמרו המשתחוה וכו' ונראה כלשון ראשון שפי' בקונטרס דבעי אם נגע שרץ בחצי שהשתחוה אם נעשית יד וכו' כצ"ל:

דף קכח:

בתוס' ד"ה כוליא וניב ספתים וכו' התם לומיא לעצם למתרפא קצת וכו'. יש לדקדק כיון דעצם מתרפא קצת מה הביאו התוס' ראיה לעיל מעצם ואמרו אבל אין לומר שאפי' חצי כוליא וכו' דהא עצם אין עושה חליפין וכו' אימא דשאני עצם דמתרפא ועושה חליפין קצת ונראה דהא דקאמרי התוס' דעצם מתרפא קצת אינו ר"ל דהעצם בעצמו עושה חליפין וחוזר וגדל קצת זה אינו דהעצם אינו חוזר לעולם אלא ר"ל דבמקום שנשבר העצם חוזר ונתרפא וגדל בשר במקומו באופן שלא ניכר השבירה כ"כ והתם לא כתיב מיתה לכך לא דרשינן לומיא לעצם שאינו עושה חליפין אלא אמרי' לומיא לעצם דאינו מתרפא לגמרי אלא מתרפא קצת ונשאר קצת רושם ולכך מרבינן נמי בשר דאע"ג דמתרפא נשאר ג"כ קצת רושם שמקומו נעשה צלקת אבל הכא כתיב מיתה ותליא הכל באין עושה חליפין הלכך ליכא לרבויי בשר דהא מתרפא ונעשה חליפין אלא שנעשה צלקת אבל עצם אי לאו דבעינן דבר חשוב הוי ליה נמי לטמויי דהא לומיא למיתה הוא דאינו עושה חליפין שהרי העצם עצמו אינו חוזר ודו"ק:

ד"ה בין ר' לרבי עקיבא וכו' וריב"א פי' דארכובה כולי עלמא לא פליגי. נראה דלריב"א נ"ג איכא בינייהו ארכובה דהא בארכובה כ"ע מודו אלא גרסינן איכא בינייהו בשר ור"ל דרבי עקיבא לא בעי בשר אלא אף ע"ג שחוסר הבשר מקרי אבר הואיל ואשכחן ארכובה דאקרי אבר אע"ג שאינה בשר ורבי ס"ל דבעינן נמי בשר דשאני ארכובה דנבראת כך אבל אבר שהיה בו בשר והוסר לא וק"ל:

דף קכט.

תד"ה ולא שני ליה לרבי מאיר וכו' הלשון אין מיושב דלא ה"ל למימר טפי אלא הכא לא הוכשר. ועליפא מזה קשיא לי דהא כיון דר' (זירא) [אסי] הוה ידע גם כן שנויא דמשני הא מני רבי מאיר דהוא נמי שמיע ליה האי שנויא מר' אבא בר ממל ולא הוה קשה ליה אלא דהכא לא הוכשר אם כן מאי ה"ל לאקשויי הא טומאת בית הסתרים היא וכו' הא מטומאת בית הסתרים לא קשה מידי דהא מני ר"מ ולא ה"ל למפרך אלא והא לא הוכשרו ופירכא דלא הוכשרו לא תני' מידי בטומאת בית הסתרים וק"ל ואפשר שגם התוס' נתכוונו לזה אלא שקצרו לדבריהם:

ד"ה למה לי הכשר וכו' תימה למה ליה לאוקמא כרבי מאיר וכו' ולא הכשר שרץ וכו'. רוצה לומר שמצד עצמו מטמא טומאה קלה דהיינו טומאת אוכלין וא"כ הקושיא שהקשו טומאת בית הסתרים הוא וכו' אינה קושיא כלל דהא מטמאה טומאה קלה מצד עצמה לא מצד שנגע בבית הסתרים וא"כ לא אצטריך כלל לאוקמא כרבי מאיר ועיין לעיל בפרק בהמה המקשה (חולין לף ע"ב) וע"ג ובתוס' שם:

דף קכט:

בד"ה כזית בשר וכו' נראה לאבר אדם מן החי וכו'. ר"ל דמפליגי בבשר הפורש מאבר מן החי א"כ משמע דאבר מן החי עצמו באדם טמא לכ"ע ומהיכא ילפינן לה ולכאורה נראה דילפי' מבנין אב דשרצים ובהמה אבל לא משמע כן במשנה מדאמרי ליה וכו' וע"כ צריך לומר דיש להם שום קרא דמר דריש מניה ומוקי ליה בבשר ומר מוקי ליה בעצם והשתא בשלמא אם אבר עצמו מן החי באדם טמא ולא נצטרך ללמדו מבהמה ושרצים ויש להם ג"כ מקרא אחר דמר מוקי ליה לבשר הפורש מן האבר מן החי ומר מוקי ליה בעצם יתיישב שפיר דאמרי ליה לר"א השוה מלותיך משום דלא עלה על דעת אדם שיש להשוות ליני אבר מן החי באדם לדין בהמה ושרצים ולכך אמרי ליה השוה מלותיך והוא השיב להם וקא יהיב טעמא דמלמה ליה לדין בהמה ושרצים ואמר מרבה אני טומאת בשר וכו' שהבשר נוהג בנבלות ובשרצים וכו' אבל האמרו לו לא עלה על דעתם טעם זה אבל אי עיקר דין דאבר מן החי באדם מבהמה ושרצים אתי צריך לומר ג"כ דיש להם מקרא אחד דמר מוקי ליה לבשר הפורש ומר מוקי ליה בעצם והא דלא מוקי ליה באבר מן החי עצמו משום דלא אצטריך דמבנין אב דבהמה ושרצים אתי ולכך

ע"כ להפורש מן האבר אתי אלא למר מוקי ליה בבשר ומר מוקי ליה בעצם ואע"ג לגבי בהמה שרצים עצמן מטהרינן בין בשר הפורש ובין העצם הפורש כמבואר לעיל בדף קכ"ה ובתוס' ולא מטמאינן אלא דוקא אבר שלם אבל בפורש מן הנבילה בשר דוקא טמא ולא עצם שאני גבי אדם דאית לן קרא למר לבשר ולמר לעצם סוף סוף אי עיקר דין דאבר מן החי באדם מבהמה ושרצים אתי מה ס"ל דאמרי ליה השוה מדותיך פשיטא דישיב להם דמסתבר לדמות לטומאה דנבלה ושרצים כמו שהשיב להם באמת מרבה אני טומאת בשר שהבשר נוהג בנבלה ובשרצים אבל הם מה עלה על דעתם שאמרו לו כן על שהוצרך להשיב וקא יהיב טעמא אמאי מרבה בשר כן נראה לי לפרש שיטת התוס' בדבור זה וראיתי מפרש דמשמע מדבריו שהוא מפרש לדברי התוס' כן אבל אי מבניינא לשרצים ובהמה אתי אמאי אמרו ליה מאי טעמא מרבה בשר וממעט עצם עדיפא מניה הוה להו להשיב על דבריו שהרי בבהמה ושרצים גופייהו בשר ועצם הפורש טהור וזה הפירוש נראה בעיני דחוק ורחוק דא"כ מאי מקשו התוס' אדר' אליעזר ואדאמרי ליה השוה מדותיך וקא יהיב טעמא וכו' לפי האמת היה להם להקשות לר"א ולרבי נחוניא דמר מטמא בשר ומר מטמא עצם כיון דמבניי' דבהמה ושרצים אתי הרי גבי בהמה ושרצים עצמן טהור בין בשר הפורש ובין העצם הפורש מן החי ואינו מתורץ כלל לפי האמת גם לפי דמר יהיב טעמא ומר יהיב טעמא כך היה להם להתוס' להקשות אלא ודאי אין זה קושית התוס' דאין זה קושיא דאף אי אתי אבר מן החי באדם מבנינא אית לן קרא למר מוקי ליה בבשר ומר מוקי ליה בעצם אע"ג דגבי בהמה ושרצים טהור דשאני הכא דאית לן קראי ולא הקשו התוס' אלא אאמרו ליה לר"א לחוד כמו שפירשנו ודו"ק נ"ל:

דף קל.

ברש"י ד"ה כל הקדשים שקדם מומם וכו' לדמיהם ואין בהן קדושת הגוף כצ"ל:

בתוס' ד"ה זה אין מידי אחריני לא כו' וי"ל דכבר אמעיטו מאות' וכו'. וא"ל דנמעט מאותם חזה שוק ומזה נמעט מתנות דאין במשמעות הדרוש דאותם למעט חזה ושוק וק"ל:

דף קל:

ד"ה אי אגואי הא קא מעייל חולין בעזרה דכל חולין מדאורייתא אסור להביא בעזרה. ר"ל דלאו דוקא שוחט חולין בעזרה וכן אמר בפ' המוכר הספינה גבי בכורים דמביא ואינו קורא ופריך והא קא מעייל חולין לעזרה דלא מסתבר דהתם אגוזלות דבהדייהו קפיד ר"ל וכ"ת דלעולם אינו אסור אלא לשחוט חולין בעזרה והא דפריך התם גבי בכורים לא קפיד אבכורים עצמם אלא אגוזלות דרך להביא גוזלות עם הבכורים ולהקריבם ועלייהו פריך והא קא מעייל חולין לעזרה דלא מסתבר לומר כן דאגוזלות אפשר להתנות עליהם שאם אין זה בכורים אזי יהיה הגוזלות קרבן נדבה:

ד"ה תנא תני ישלם ואת אמרת וכו' וא"ת והאמר בפ"ק דב"ק וכו' ובעי למימר ישלם לצאת ידי שמים. א"כ ש"מ דלישנא דישלם יכולין לפרש לצאת ידי שמים א"כ מאי פריך הכא נימא דהא דתנא ישלם הוי פירושו לצאת ידי שמים ומיהו דהוא לישנא נמי וכו' אבל הכא שלקחן בהיתר וכו' אפי' לצאת ידי שמים לא מיחייב. ר"ל אי מן הדין לא מיחייב לא שייך ג"כ לחייב לצאת ידי שמים אלא ודאי הא דקתני ישלם מן הדין קאמר ולהכי פריך שפיר וכו':

[בא"ד] ומיהו בסמוך קשה וכו' ומפרש ר"ת דה"ק וכו'. ר"ל דאמת הוא דיכולין לפרש דישלם הוי פירושו לצאת ידי שמים אבל הכא א"א לפרש כן דתנא תני ישלם ורבנן פליגי עליה וכו' וצ"ל לפירושו דבלצאת ידי שמים נמי לא שייך פלוגתא וכן משמע בתוס' פ' הפועלים והשתא נמי אתי שפיר הא דפריך מסיפא טעמא דעני הא עשיר חייב דהמקשה היה סבור דכיון דפלוגתא דר"א וחכמים לא איירי אלא בחייב מן הדין א"כ דיוקא נמי דמשמע מינה הא עשיר חייב מן הדין קאמר ורב חסדא השיב דאינו כן דאע"ג דפליגי בחייב מן הדין מ"מ דיוקא דמשמע מינה הא עשיר חייב מדות חסידות קאמר כן צריך לפרש ע"כ לפי' ר"ת אע"ג שנראה קצת דוחק שהמקשה והתרצן יהיו מחולקין בזה ודו"ק:

דף קלא.

בתוס' ד"ה ה"ג וכו' אי נמי לא חשיב אלא מידי דבר אכילה כצ"ל:

דף קלא:

ד"ה ת"ש וכו' וי"ל דלא משמע ליה שיהיה ספק לתנא. ר"ל דנראה לו דוחק לומר שיהא התנא מסופק:

דף קלב.

תד"ה אמאי יבא עליו בשני צדדים וכו' א' לו וא' לכהן. דממ"נ חד בכור הוא והשני ירעה עד שיסתאב ר"ל אותו שיקח הישראל ירעה עד שיסתאב וגם חייב במתנות דשמא הוא הבכור ואותו שביד הכהן הוא החולין:

דף קלב:

ד"ה כשהוא אומר וכו' ועוד ג' שבתות וכו' צריך להגיה ועוד ג' שבתות דאיכא למימר וכו':

ד"ה אין נאכלין אלא צלי וכו' אבל אדם שטוב לו צלי כשלוק ומבושל כצ"ל:

דף קלג.

בגמ' אמר אביי מריש הוה חטיפנא וכו' כיון דשמענא להא ונתן ולא שיטול מעצמו מחטף לא חטיפנא מימר אמרי הבו לי כיון דשמענא להא דתניא ר"מ אומר וכו' כצ"ל:

תוס' ד"ה א"ל רבא לשמעיה וכו' רבא גרסי' הכא דרבה כהן הוה וכו'. התוס' פליגי ארש"י דרש"י גרס בפרק על כמה ג"כ רבא כמו הכא וס"ל דרבא כהן הוה ואפ"ה לא רצה למשקל המתנות אבל התוס' ס"ל דרבא לא היה כהן ומשום הכי א"ל לשמעיה ליזכה לו המתנות ובפ' על כמה אינם גורסין רבא אלא רבה וע"ש בתוס' אלא שנראה דוחק לפי זה הא דאמרינן בעלמא אביי ורבא מדבית עלי קאתו צ"ל רבה וזה דוחק דמזכירו עם אביי דהא רבה היה רבו של אביי ומטעם זה עלה בדעתו לומר שהתוס' גורסים הכא בשמעתין רבה ושם בבכורות רבא שהוא היה חבירו של אביי ואמרינן דתרווייהו מדבית עלי קאתו אלא שלפי זה יש קצת דוחק דקאמר רבה בדק לרב יוסף דהא רבה היה חשיב טפי ממנו ואפשר דרב יוסף היה בקי יותר מרבה כדאמרינן בעלמא דקרי ליה סיני ולרב יוסף עוקר הרים יהיה רב יוסף מנסה ובדק לרבה ואפשר שזהו דעת ספר ח"ש אלא שקצר מאד:

דף קלג:

ד"ה או דלמא וכו' דהא דלא מיחייב התם ישראל במתנות וכו' כצ"ל:

דף קלד.

ברש"י ד"ה אבל שקלן טבח וכו' והכי מפרש לה בריש הגזל בבא קמא דאף עם הטבח קאמר ר"י. לשון זה של רש"י תמוה הוא דר"ל מאן דכר שמיה בענין זה וכבר עלה בדעתי להגיה רב יהודה ולומר דרש"י היה גורס אמר רב יהודה אמר רב לא שנו אלא ששקל לעצמו וכו' אלא שעם כל זה יש לתמוה על דברי רש"י דהא שם בריש הגזל ומאכיל לא מייתי שם כלל הא דרב ורב אסי דשמעתין דפליגי באם יש לכהן דין על טבח ולא מייתי שם אלא הא דרב חסדא ובדברי רב חסדא מפורש בהדיא רצה מזה גובה רצה מזה גובה:

דף קלה.

במתני' וב"ה אומרים חמש שנאמר חמש צאן וגו' כצ"ל:

בגמ' אלא צאנך למאי אתא. י"ל מאי פריך הא אצטריך צאנך ולא של עובד כוכבים כגון הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים דאצאן דידיה קפיד רחמנא ולא אגיזי דידיה ועיין בדף זה ע"ב בתוס' ד"ה ואי בעית אימא וכו':

ברש"י ד"ה א"ה לבחון מגיזתה וכו' אפי' קדשי מזבח נמי והוא סה"ד ומה שכתב אח"כ ובדיעבד וגזז נ"ל דט"ס הוא וצריך למוחקו:

בתוס' ד"ה והא בעי העמדה והערכה וכו' וי"ל דבשעת פדייה בעינן העמדה והערכה. ועדיין יש לדקדק ולוקמא כגון שהעמיד והעריך ופדה ואח"כ גזז ואעפ"י כן פטור דגוף הצאן לא פדה ונשארה קדושה ויש ליישב קצת דכשהגיזה מחוברת ונעשה בהם העמדה והערכה אין פודין אח"כ הגיזה לבדה ותשאר הצאן קדושה ולא מצי לאוקמא כשפדה גם הצאן ואח"כ גזזה דא"כ מקרי שפיר צאנך:

דף קלה:

ד"ה ורבנן לא נכתוב וכו' וי"ל דרבנן לדברי ר' אילעי קאמרי וכו'. ר"ל אבל רבנן גופייהו לא ילפי מידי מרישא דקרא:

ד"ה ואי בעית אימא וכו' תימה דא"כ מאי אצטריך לרבנן וכו'. ר"ל משום דהא השתא לפי האיבעית אימא רבנן נמי ילפי ראשית הגז מרישא דקרא דהיינו תרומה אלא שמשותפים א"א למילף משום דבתרומה גופה חיובי מחייבי שותפים:

בא"ד אך לפירוש קמא שבקונטרס וכו' צ"ל האי סברא וכו'. ר"ל דבראשית הגז אין סברא לחלק בין של נכרי לגמרי ובין שותפות ולא קריא בחד מינייהו צאנך:

ד"ה אמר רבא וכו' ללישנא קמא כו' לא היה צריך וכו'. פי' משום דהא אצטריך כל המקראות דמשמען לשון יחיד למעט שותפות נכרי ומהיכי תיתי למעט גם שותפות של ישראל ולכך לא הוה צריך לרבויי שותפות ישראל:

דף קלו.

בגמ' בכורים אע"ג דכתיב ארצך וכו' כתב רחמנא בכורי כל אשר בארצם וכו' כצ"ל:

[שם] אי מה תרומה וכו'. מפרש"י נראה דגרים הכי אי מה תרומה וכו' אף ראשית הגז בארץ אין בח"ל לא א"ר יוסי וכו' אין והתניא ר' אילעי אומר ראשית הגז אין נוהג אלא בארץ ולא גרים מתנות כלל לא בדברי המקשה ולא בדברי ר' אילעי וכן משמע לקמן מפרש"י ריש פ' שלוח הקן גבי הא דקאמר כל היכי דקתני בארץ ובח"ל שלא לצורך לבד מראשית הגז וכו' וצ"ל דהא דקאמר מ"ט דר' אילעי אמר רבא יליף נתינה נתינה לאו היינו מקשה דלעיל דפריך אי מה תרומה וכו' וגם רבא לא קאמר זה אקושיא דהמקשה דלעיל (ברשום) דהא קושיא של המקשה לא קאי אלא אהא דאמר לעיל אדברי ר' אילעי שותפות דנכרי יליף ליה מרישא דקרא ורבא ע"כ ס"ל כלישנא בתרא דלעיל דתרווייהו לר' אילעי מצאנך נפקי כמו שכתבו התוס' לעיל ד"ה אמר רבא וכו' אלא רבא קאמר מ"ט דר' אילעי שם אמלתיה דר' אילעי דברייתא דקתני דראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ:

ברש"י ד"ה אין לך בו אלא מראשיתו וכו' אבל מעיקרא אין לו אלא א'. הלשון אינו מתיישב ואי לא מסתפינא הייתי אומר שכך צ"ל אבל מעיקרא אין לו שם אחר ר"ל שאין לו שם טבל ודו"ק:

ד"ה אין לך אלא ראשיתו וכו' מלא כתיב ומגז צאנך וכו'. צ"ע מה ר"ל בזה דאי ר"ל דלא נכתוב ראשית כלל אלא ומגז צאנך הא כבר אמרינן דאצטריך למילף מינה דאין לך בו אלא מראשיתו ואילך ואינה טובלת ואי הוה כתיב ומגז לא אישתמע מלשון זה שאינה טובלת ונראה שיש לגרוס כאן מלא כתיב מגז צאנך ור"ל דה"ל למכתב וראשית מגז צאנך ודו"ק:

דף קלו:

ד"ה בפני וכו' כדמפרש בגמ' דבכורות בפרק בתרא גזירה משום לקוח וכו'. ע"ש דף נ"ג דלא קאי האי טעמא אלא עיקר הטעם הוא משום דחיישינן לתקלה כדאיתא התם:

בתוס' ד"ה שכן יתום וכו' ה"מ למימר נמי וכו'. בספר ח"ש כתוב שכאן מתחיל דבור חדש אבל לי נראה שיש להגיה וה"מ וכו':

ד"ה לפניו וכו' ופי' שמעשר מקודש לפניו ולאחריו. צ"ע מה ר"ל בזה שאין לומר שר"ל שמעשר מקודש קודם הפרשה זה אינו דהא דקאמר בתר הכי מקודש ר"ל שבכור מקודש מרחם משא"כ במעשר אלא נראה שר"ל שמעשר לכל עשירי עשירי הוא קודש א"כ יש קדושה לפניו ולאחריו שגבי עשירי הראשון יש קדושה לאחריו שהעשירי שאחריו ג"כ קודש והעשירי האחרון יש קדושה לפניו וק"ל:

דף קלז.

ברש"י ד"ה ומכירה וכו' דתנן במסכת בכורות במעשר נאמר לא יגאל כצ"ל:

דף קלז:

בגמ' כי אתא רב דימי אמר ראשית הגז רב אמר בששים ור' יוחנן משום ר' ינאי אמר בשש וכו'. כך הגירסא בספרים שלפנינו אבל בפרש"י משמע בהדיא דגרס רב ור"י אמרי בששים ולא גרים כאן משום רבי ינאי אלא לעיל גבי רבה בב"ח אר"י בשש גרים משום רבי ינאי משום דע"כ צ"ל דהא דקאמר הא דידיה הא דרבי' הא דקאמר בששים היינו דידיה משום דהא לעיל מזה בסמוך איתא א"ל איסי ראשית הגז בכמה א"ל ר' יוחנן בס' וק"ל אבל יותר נ"ל גירסת הספרים שלנו דלפי גי' רש"י ופירושו יש להקשות למאי קאמר וקשה לן חדא דהיינו דלעיל קאמר ר"י בשם רב דימי קאמר בששים הא בלא רב דימי איתא לעיל דא"ל ר"י לאיסי בששים ודוחק לומר לאביי לא ידע מזה דבר וגם לישנא

לאנחת לא יתיישב לפרש"י ולחיך לפרש אנחת יכולה להתקיים אבל לפי גירסת הספרים שלנו יתיישב שפיר והכי פי' אנחת לן חלא ר"ל דבלבריך תירצת לנו קושיא אחת שהיתה קשה לנו וקושיא אחת ניתוספה לנו ע"י דבריך ור"ל שהיה קשה לנו מתחלה דר"י אדר"י דלעיל אמר שם והכא א"ל לאיסי בשפים אבל השתא ע"י דבריך שאמרת ר"י משום ר' ינאי אמר בשם נתיישבה לנו מה שהיה קשה לנו דבשלמא דר"י אדר"י ל"ק דהא דידיה הא דרביה אלא דרב אדרב קשיא ולו"ק אלא שלפי פי' זה ליסנא דבשלמא לא יתיישב קצת וק"ל:

דף קלח.

רש"י ד"ה מכר לו שחופות וכו' דבור זה שייך במתני':

דף קלח:

בתוס' ד"ה אלמא מתנה לכהן וכו' כמו לא זבני וכו' טעמם של התוס' למפרשי הכי משום דהא גמרא אהא דקתני מתני' דכי שייר המוכר חייב והלוקח פטור אתא לפרש ולומר דמשום הכי הלוקח פטור משום דאמר לא נקחתי מתנותיו של הכהן על זה צריך להביא מההיא מתני' דמכור לי בני מעיה וכו' דהלוקח אינה קונה מתנותיו של כהן וכדאמר ה"נ כו' הלכך שייר המוכר חייב דאמר ליה לוקח כו' אלא הא דמסיים בסוף דאמר ליה מוכר מתנה לכהן לא זבני לך לא א"ש משום דאינו דבר והפוכו של מעלה דאדברי דלוקח קאי וגם ליסנא דזבני לא יתיישב אמוכר וק"ל:

דף קלט.

ברש"י ד"ה קורא עוף טמא הוא וכו'. נ"ל שצ"ל עוף טהור הוא ועיין לקמן (חולין דף ק"מ ע"ב) דבעי למילק ממתניתין הא טהור וטהור חייב ומשני דלמא בקורא וק"ל:

בתוס' ד"ה לבר מראשית הגז וה"ה לבר ממתנות וחלא מינייהו נקט. והחילוק שבין פרש"י והתוס' דלפרש"י לא גרסי' לעיל בדברי ר' אילעי מתנות ולפירוש התוס' נוכל לגרוס לעיל גם מתנות והא דנקט הכא ראשית הגז חדא מינייהו נקט וה"ה למתנות ועיין לעיל במה שכתבתי בדף קל"ו:

ד"ה יצא זה שאין אתה מצווה וכו' פי' בקונטרס מתקח לך לא מצי לאתויי וכו'. בפרש"י שלנו חסר כל זה:

דף קלט:

ד"ה ת"ש וכו' וא"ת והא כתיב איך תאמרו לנפשי וכו'. ר"ל א"כ ש"מ לטמא נמי מקרי צפור:

דף קמ.

ד"ה טרפות מחיות נפקא וכו' ומשמע נמי התם דליכא לאוקמא קרא אתרווייהו. ר"ל למהתם מפ"ק דע"ז משמע בהדיא דליכא לשנויי לתרווייהו אתו מחד קרא וטריפה ילפינן ממחוסר אבר דהא פריך התם והא מבעי ליה לטריפה:

ד"ה שלא יזדווג לה וכו' וא"ת וחיות נ"ל. ר"ל דלא איצטריך ליה לטריפה לתיפוק מתנא דבי ר' ישמעאל אם כן קרא לחיות וגם טהורות תרווייהו קראי יתירי ניניהו:

מַהַרְשַׁ"ל – חָכְמַת שְׁלֹמֹה

דף ב:

גמ' שמא ילרוסו ויחלילו כו' ואב"א התם עיקר כו' כצ"ל:

דף ג.

תוס' בל"ה כגון לבלק כו' ומיהו יש לדחות דלא בעינן כו'. נ"ב פי' אבל לעולם כלי שרת בעינן והא למכשיר בקרומית של קנה משום דס"ל כרבי יוסי בר יהודה וא"כ לדידן דקי"ל כרבי קשה ודו"ק:

בד"ה המניח כו' למשמע ליעבד כו'. נ"ב פי' מדלא קתני מניח:

בד"ה אבל בא כו' כשאין לו מלוה עליו כו'. נ"ב אבל יש לו מלוה עליו אסור דלא מירתת ליגע דאי יאמר לו מידי יאמר לו תניחנו בחובי עיין רש"י:

דף ג:

רש"י בד"ה אלא רבא כו' סכין אמאי כו' הד"א:

תוס' בד"ה ליתא קמן כו' דלא גמיר פשיטא. נ"ב פרש"י לקמן פשיטא דרואה מותר ולא רואה אסור ע"ש:

דף ד.

בד"ה כל מצוה כו' ולמעוטי אתא אם כו' קאמר דסמכינן אחזקייהו כצ"ל והד"א:

דף ד:

גמ' ואב"א לאו אורחיה למנקט כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה מפני שהן מחליפין קתני דולאי כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה מותר מיד כו' הא ליעבד עבד נ"ב פי' לכתחלה אסור להנות מן החליפין אבל גבי קלושין שכבר קלוש ונהנה מ"ה שריא ליה ואע"פ שהיה ראוי שלא יהנה ממנה אחר הקלושין לכל מה שנהנה אח"כ הוי כבתחילה מ"מ משום פריה ורביה התירו לו מאחר שכבר קלש א"נ מאחר שאין כאן אלא למים שהוא דבר שאינו ניכר לא החמירו ביה בפרט מאחר שכבר קילש ודו"ק:

דף ה.

בד"ה מי לא כתיב כו' קטנה וקשיא כו' שערות וקרו כו' הד"א:

בד"ה אלא לאו כו' והאי תנא חמירא ליה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה מכם ולא כו' אילימא לפני יאוש למה לי קרא כלו' וכי יכול להקדיש ביתו אמר רחמנא כו' ומביתו לא נפקא שלא יכול להקדיש ומהכא נפקא אלא שלא כו' כצ"ל. ונ"ב עיין בריש לולב הגזול שמתרץ בענין זה:

דף ה:

תוס' בד"ה ר"ג כו' על שהיה שני ישראל אוסרים כו'. נ"ב פי' שאין העובד כוכבים אוסר על ישראל א' דלא שכיח שידור ישראל אחד עם עובד כוכבים ביחד אם לא ששני ישראלים דרים גבי הדדי וגזרו חכמים שיאסור עובד כוכבים עליהם על שיסכור כדי שירחקו ממנו ולא ילמדו ממעשיו ע"ש:

דף ו:

תוס' בד"ה אשת חבר כו' בעם הארץ דרבי מאיר כו'. נ"ב דס"ל כל שאינו אוכל חולין בטהרה הרי הוא עם הארץ אע"פ שלא נחשד כלל על המעשר כנ"ל:

בד"ה והתיר ר' כו' שהוא טמא שמרביצין כו' לדבר אחד הי' ר"י כו' כצ"ל:

דף ז.

תוס' בד"ה והתיר ר' כו' דר' מאיר אכל עלה של כו' כצ"ל :

דף ט.

גמ' ואמר רב יהודה אמר רב תלמיד חכם כו' לא והכי אמר ר' יוחנן כו' כצ"ל:

דף ט:

תוס' בד"ה התם הלכתא כו' היינו היכא דליכא חזקה כו'. נ"ב פי' דאי הוי חזקת טהרה הוי טהור מכח חזקה ולא משום דילפי' מסוטה ואע"פ שספק טומאה ברה"י טמא אפילו היכא דאיכא חזקת טהרה היינו כשיש בו דעת לשאול דילפינן מסוטה. אבל אין בו דעת לשאול דלא ילפינן מסוטה הוי כמו רשות הרבים וטהור מכח חזקה ודו"ק:

דף י.

גמ' א"נ טעמא כו' עד ולא פסולה כל זה נמחק. ונ"ב האי א"נ נראה בעיני שאינו מגירסת הגמרא אלא מוגה בה מן הפירושים ולשון רש"י הוא ודו"ק:

תוס' בד"ה וישתה הא כו' לקרקע להבקע לפניו ולא נתנה רשות לכלי להבקע מפניו כצ"ל והס"ד:

בד"ה על שיאמר כו' והא דאמר רב נחמן לילתא כו'. נ"ב נ"ל טעות כי חמותו של רב נחמן היתה ילתא היתה אשת רב נחמן:

דף י:

רש"י בד"ה לא כרב חסדא ומשום ענס כו' כצ"ל:

בד"ה תחת המשקוף. נ"ב ובנדרים פ"ז כתב רש"י דגרסינן על השקוף והיינו מפתן התחתון:

דף יב.

רש"י בד"ה שהלכה ובאה כו' בהליכתו והכתה בכותל וחזרה וחתכה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה והא אמרת וכו' צ"ל הא אמרת כו':

תוס' בד"ה לרבי מאיר כו' ור' יוחנן נמי אכל לעיל משחיטת כותי ולא גזר בהו כלגזר ר"מ ובעשרה יוחסין כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה מאן תנא כו' אע"ג דבריש פירקין כו'. נ"ב פי' לפי האמת דבשחיטה לא בעי כוונה א"כ אין חילוק בין רואין אותו לעומד על גביו אבל אי הוי בעינן נמי כוונה לשחיטה לא הוי סגי ברואין אותו אלא דוקא בעומד על גביו ודו"ק:

בד"ה קטן יש לו כו' לשם חולין כשרה משום כו'. נ"ב פי' שידע שהוא קדשים אלא ששוחט לשם חולין כשרה אבל משום חולין ר"ל שלא ידע כלל שהוא קדשים אלא סבר שהוא חולין וק"ל:

גמ' אבל באשפה שבשוק מולה ליה ונראין כו' כצ"ל:

דף יג.

תוס' בסוף ד"ה ותבעי לי כו' ולתרומה נמי יועיל בגדול עומד על גביו נמחק. נ"ב ס"א אינו:

בד"ה בעי מיניה כו' ומיהו ההוא דערכין ע"כ כו'. נ"ב פי' ואינו זה שהיה יושב לפני ר' ירמיה והיה קורא אותו דרדקי וא"כ בע"כ צ"ל שהוא הקדמון וא"כ הדרן קושיא לדוכתה:

דף יד.

תוס' בד"ה השוחט כו' ור"מ אית ליה כו' כצ"ל:

בא"ד וי"ל דהתם בפרהסיא כו'. נ"ב פי' קושיא הראשונה:

בא"ד תיפוק ליה לפסול כו'. נ"ב פי' דסבירא ליה כותי וישראל ששוחטין בסכין א' שחיטתן פסולה וכן דעת הרשב"א והטור והאור זרוע מכשיר ובספרי הארכתי:

בד"ה ונסבין כו' גרמא גרמא תרי מאי טעמא לאו כו' כצ"ל:

דף טו.

רש"י בד"ה רבי יהודה כו' אלא טעמא משום דלא לתהני מעבירה הוא כו'. נ"ב ותימה הא מסקינן להדיא בפ' הנזקין דר"מ לא קניס שוגג אטו מזיד ור' יהודה הוא דקניס שוגג אטו מזיד ובע"כ צריכין אנו לפרש דקנסו שוגג אטו מזיד לאסור באותו היום לכ"ע כאילו נעשה במזיד אבל שהחמירו עוד במזיד לאסור לו עולמית משום קנסא לא החמירו בשוגג ודו"ק:

בד"ה במזיד כו' מה קדש אסור באכילה אף מעשה שבת אסור באכילה יכול כו' כצ"ל. ונ"ב כן איתא שם בהדיא נ"ל:

תוס' בד"ה מורי להו כו' כדי שלא יהנה ממלאכת יום טוב כו' וזה הטעם של ר"י שמא יאמר לעובד כוכבים לך ולקוט ע"ש בריש אין צדין:

דף טו:

תוס' בד"ה כגון כו' ומוכן לכלבים הוי מוכן לאדם. נ"ב פי' כך הוא לשם לפי המסקנא ע"ש:

דף טז.

רש"י בד"ה צור יוצא כו' לא ישחט קנה כו' הד"א:

בד"ה לאסקיל עליה בידקא דמיא שהפכה כו' כצ"ל:

דף טז:

גמ' הכל שוחטין הכל בשחיטה כו'. נ"ב ותימה שסתמא דגמ' בפ"ק דערכין' מפרש תרי הכל שוחטין פי' הא דריש פירקין והא דהכא חד לאתויי כותי וחד לאתויי ישראל עבריין ואפשר דאיירי התם אליבא דרבא שכן המסקנא לקמן:

תוס' בד"ה תלוש ולבסוף כו' בדיעבד כשר ולא לכתחלה. נ"ב הקשה א' מן המשכילים דילמא המקשן סבר דמתניתין איירי בתלוש והא דקתני השוחט דיעבד משום דאינו כשר לשחוט בצור וקנה לכתחלה כי לא ידע הברייתא דתניא בכל שוחטין בין בצור בין בקנה כו' ונראה בעיני ליישב דנרווחא דמילתא הוא דפריך לעיל מהאי ברייתא דהכל שוחטין כו' אבל ה"ה בלא ברייתא איכא למפרך מ"ט צור וקנה לכתחלה לא וכי סכין כתיב באורייתא וכה"ג פריך להדיא בפ"ב דקלושין ע"ש:

בא"ד וי"ל דאליבא דר' כו'. נ"ב ותימה בעיני אמאי צריכא לכל אלו נימא דבתלוש ולבסוף חברו ובטלו קמבעי ליה כמו שפירש הרשב"א וכן דעת הרא"ש ודו"ק:

דף יז.

רש"י ד"ה לאחר מכאן כו' נמחק כל הדבור:

תוס' בד"ה כי אשתרי כו' וזה אינו דמתחלה לא נסתפק כו' כצ"ל:

דף יז:

גמ' דמיא לשאשלה מאי. נ"ב פירוש סכינא חריפא. אסר"י:

שם מאן ויהיב לן מבשריה ואכלינן כצ"ל:

רש"י בד"ה סכין שיש בו לסימנין והוא כו' הד"א:

בד"ה מחליש כו' כל עוקציו מצד אחד כו' כצ"ל:

בד"ה פגימת מוס כו' נפגם האוזן בבכור כו' כצ"ל ונ"ב נ"ל:

דף יח.

גמ' שמתיה ועבריה ואכריז אבישריה לטריפה הוא כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ואכשריה דקסבר הא לאמר כו'. נ"ב נר' בעיני לפרש דרב אשי הוא דפליג על רבינא דס"ל דכי לא נמצאת סכינו יפה דאפילו לכותים לא מזבנינן וא"כ רב דאמר מעבירין אותו ומכריזין

אבישריה לטריפה איירי בנמצאת סכינו יפה ופליג ארב הונא לאמר היו משמתינן ליה ותו לא אבל ההוא סבא כסתמא לגמ' לאמר ולא פליגי כו' ורבא בר חיננא נמי ס"ל כרבינא משום הכי העבירו ואכריז אבישריה טריפה ולא חייש אם תהא סכינו יפה אלא שהיה חס עליו מפני טפלי' והיה חופף עליו למצוא לו איזה זכות ממקום אחר להכשירו ורב אשי מצא לו זכות זה שסכינו יפה לפי טעמו לפריסית ומש"ה פריך ליה מר זוטרא וכי לא חייש מר לסבא שהעבירוהו ולא ס"ל לחלק בין נמצאת סכינו יפה כו' בענין להעבירו ולהכריז אבישריה טריפה כלפריסנא והשיב לו רב אשי שליחותיה עבדינן מאחר שנתן לנו רשות למצוא לו זכות אם כן נמצא הוא מסולק מהאי דינא ואני עומד תחתיו למצוא זכות להכשירו א"כ שפיר אני יכול להכשירו בזכות שלי אף שהוא כנגדו וכן נראה עיקר לאל"כ וכי בעבור טפליה יחזור רבא בר חיננא מדינא להכשיר מה שאסרו חכמים כבר וגם מה הקשה לו מר זוטרא וכי לא חייש מר לסבא כו' ולו"ק:

רש"י בל"ה הכי קאמרי כו' לא אמר ולא כלום כו' גלולה ולישנא אחרינא כו' כצ"ל:

דף יט.

רש"י בל"ה לא חילק כו' בעלמא הוא הס"ל:

בד"ה אמוגרמת כו' לכולה למעלה מן הטבעת כו'. נ"ב הוא הלין רובא נ"ל:

דף יט:

גמ' מלהוה ליה לישראל למשתט רובא ולא שחט כו' כצ"ל:

דף כ.

רש"י בל"ה אמר שמואל כו' כמול עורף ופרכינן הל"א:

בד"ה לא למעוטי כו' ימין ומלק בשמאל כו' כצ"ל:

בד"ה לא אמרן כו' שהבאתי מפרק שני כו' כצ"ל:

דף כ:

רש"י בל"ה נבלה ומטמאה כו' היא ושחיטה לנאחר מכאן כו' כצ"ל:

בד"ה הא קשיא כו' כלנקמן וכי כו' הל"א:

דף כא.

גמ' וחלל שלה ניכר נבלה היכי למי חלל שלה ניכר אמר רבא כו' כן הוא בספרים אחרים:

רש"י בל"ה וחלל שלה כו' בלע"ז נבלה כו' הל"א:

תוס' בל"ה כמשפט כו' הקיש ולא כתיב בהליא כו' כצ"ל:

דף כא:

תוס' ל"ה ואינו מבליל צריך להיות קודם לבור המתחיל תלמוד לומר כו':

בא"ד מאי בינייהו. נ"ב פי' במאי פליגי נ"ל:

בא"ד מפרש התם שהייה בסימן כו' כצ"ל:

בא"ד לאי אפשר לעשות כו'. נ"ב קאי על עולת עוף ע"ש פ' קדשי קדשים בתוס':

דף כב.

גמ' אף כאן אוחז בראש ובגוף ומזה מאי קאמר כו'. כצ"ל ונ"ב נ"ל:

תוס' בל"ה ואינו מבליל כו' אינו עומל ומבליל להא כו' ואיכא רבנן ואי לפליגי כו' כצ"ל:

דף כג.

תוס' בל"ה כי אצטריך כו' ר"ע מכשיר בעלי מומין כו'. נ"ב פירוש גבי בהמה שעלו למזבח לסבר ר"ע עלו לא ירלו הואיל שכשרים גבי עופות אפילו לכתחלה ע"ש:

בא"ד זכר משמע כו' שהוא נקבה. משונה נמחק משונה ונ"ב נראה לי שהוא טעות וכן מצאתי:

בד"ה כי משחתם כו' ולר"ש נפקא מינה כו' כצ"ל. ונ"ב פירוש לסבר פרה קדשי בלק הבית היא נ"ל:

דף כג:

תוס' בל"ה ואי לר"מ כו' ונראה ליש שום יתור כתוב. נמחק כתוב:

דף כד.

גמ' אמר קרא וערפו העגלה כצ"ל וכן ברש"י ונמחק הערופה. ונ"ב נראה בעיני טעות כי לא כתיב בתורה רק וערפו שם את העגלה והאמת שהעגלה השנית מיותר בתורה ללא הוי ליה למכתב רק וערפו שם בנחל להא לעיל מיניה כתיב והורילו זקני העיר ההיא את העגלה וגו' אלא שינה הכתוב לעכב שלא תהא הכשר של עגלה אלא בעריפה נ"ל:

דף כד:

תוס' בל"ה נתמלא זקנו כו'. נ"ב איכא לאוקמי ביחיל אין נושא א"נ לישא את כפיו בקביעות ובשעה שמרבין ברחמים כגון ביום כפורים ובתענית וכו' פ' לולב הגזול:

בא"ד שליח צבור קבוע או להתפלל בתענית כו' כצ"ל. ונ"ב נראה לי ועיין בתוס' למגילה וכן ברא"ש:

בא"ד בין רגלי הכהנים היו עומלין (ושוערי) [וסועלי] הכהנים היו נקראין. נ"ב כך כתוב ברוב המקומות בתוס' בשאר המחברים והכל טעות אלא כך הוא בין רגלי הלוים היו עומלין (ושוערי) [וסועלי] הלוים היו נקראין וקאי על שיר של לוים ולמיון בעלמא אייתי הכא וכן הוא בסמ"ג:

בד"ה וגבו טהור כו' נגע שרץ ביל שבו לנא אמרי' כו' כצ"ל:

דף כה.

רש"י בל"ה מק"ו כו' בקל וחומר מה כלי כו' הל"א:

דף כה:

רש"י בל"ה תמל מים כו' נעשה יין והתמל על כו' מקוה וכן כו' כצ"ל והל"א:

בד"ה ופטורין ממעשר כו' כתיב וכשחייבין כו' יהיה ופטורין כו' הכל לבור אחל:

תוס' בל"ה שאר בהמה כו' ומזנב הפרה ומבגל ועור כו'. נ"ב פירוש לילפינן גזירה שוה בגל ועור להכא מבגל ועור האמור בטומאת שרצים והתם אייתיר או נרבות לבר הבא מזנב הסוס כו' והשתא פריך נילף מכל ר"ל לאשכחן שלא חלק קרא בין עזים לשאר בהמה וחיה לענין עצמות והוא הלין לענין בגלים כלל אותן בריבוי לכל ולו"ק:

בד"ה תיפוק ליה מהתם מבגל ועור. נ"ב פירוש כי היכי לאשכחן לענין בגל שאין חילוק בין לבר הבא מן העז לשאר בהמה וחיה ה"ה לענין עצמות ולו"ק:

דף כז.

רש"י בל"ה לנא לשוייה גיסטרא שלא ירלום כו' כצ"ל:

דף כח.

גמ' מאי הוי עלה כלקאמרת לנמא כו' כצ"ל:

דף כח:

רש"י בל"ה אין לו כו' וטיפת לם כו' כצ"ל:

תוס' בל"ה לפי שאי אפשר כו' לבילי אלם אפשר לצמצם כו'. נ"ב אפילו לרבנן לפליגי עלה לרבי יוסי הגלילי וס"ל לבילי שמים אי אפשר לצמצם מ"מ מולים לבילי אלם אפשר לצמצם וק"ל:

בא"ד אלא אחל מהן קרבה כו'. נ"ב פירוש בילי שמים אמרינן מכח סברא שלא בא בצמצום כלל ואם כן לייק לע"כ ס"ל לבילי אלם אפשר לצמצם וצמצמו ומצאו במלילה שכך הוא ולו"ק:

דף כט.

גמ' וחלא בקלסים וצריכא כו' כצ"ל:

תוס' בל"ה איש נלחה כו' לענין עיר הנלחת כו'. נ"ב פי' כגון ענין עיר הנלחת מחלקה הכתוב מיחיל:

דף כט:

גמ' יכול יהא פסול מלרבנן לכך שנינו רוב אחל בעוף ורוב שנים בבהמה ומאחר לאפי' כו' כצ"ל:

דף ל:

תוס' בל"ה החליל במיעוטו כו' כלי שחיטה פסולה אלמא כו'. נ"ב פירוש ופסולה משמע מלאורייתא וק"ל:

דף לא.

רש"י בל"ה למזמין כו' ומזמנן בפה לכך כצ"ל. ונ"ב עיין לקמן (חולין לף פ"ל:)

דף לא:

גמ' ואמר רבה רבי נתן היא כו' ולרבנן שירלה לההקר כו' כצ"ל:

דף לב:

גמ' וחלל שלה ניכר נבלה כן הוא בס"א:

רש"י בל"ה שחט כו' צ"ל ששחט את הוושט ולבסוף כו' הל"א:

דף לג.

רש"י בל"ה מי מצטרף כו' אם מצטרף סימן ראשון לסימן שני להתיר כו' כצ"ל:

דף לג:

גמ' אבל לחולין שניות הויין כו' כצ"ל:

רש"י בל"ה ופוסל את כו' ובמסכת סוטה נפקא לן כו' כצ"ל:

דף לד.

גמ' בחולין שנעשו על טהרת תרומה חולין שנעשו על טהרת תרומה אין על טהרת הקלש כצ"ל:

שם ואנו היאך לא נעשה אוכל כאוכל. נ"ב אוכל למיירי בארם שאוכל נקרא טעם משך קריאתו בכף כגון האוכל בבית והאוכל שהוא מאכל נקרא משך קריאתו באלף כגון אוכל בכסף תשבירני וכמו וייתן אוכל בעריס גליון:

רש"י בל"ה היאך לא נעשה אוכל באוכל כמאכל. להאוכל כו' כצ"ל:

דף לה.

רש"י בל"ה לניכא כזית כו' אבתריה הנח לנייל כו' הל"א:

תוס' בל"ה אין לך כו' לא יאכל מאי לאו לנגע בו והוא לקרי כו' כצ"ל:

דף לה:

גמ' איסור טריפה וחייל אאיסור כו' כצ"ל:

דף לח.

גמ' ה"א לוקא לכפפה ופשטה כו' מנא אמינא לה לתנן כו' ואי עליף מאי על רבא אמר פרכוס שאמרו כו' כצ"ל:

דף לח:

תוס' בל"ה אלא זה כו' ויאמר שבצמצום נעשה כו'. נ"ב ואע"ג לבפ' שבועות העלות פריך והא א"א לצמצם אין לו לתנא לשנות באותו ענין ללא איצטריך אלא אם לא יבא אליהו לבקרא שייך למימר

לשבקיה לאיהו לחיק ומוקי כו' תוס' שנ"ץ:

בא"ד לאיהו לחיק ומוקי אנפשיה. נ"ב כי האי גוונא בנדה בפ' בנות כותים (נדה דף ל"ג:)

דף מ:

רש"י בד"ה אי נמי לאמר רב הונא סי' א' כו' כצ"ל:

בד"ה ואוקימנא ע"כ בחטאת כו' הל"א:

דף מא.

רש"י בד"ה ורב נחמן כו' אוסר ה"מ כו' הל"א:

דף מב.

רש"י בד"ה השוחט חולין בחוץ הס"ל:

בד"ה לשם עולה כו' עליה פסול וכן כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה והא לא כו' לא אמר כלום כו'. נ"ב פי' שצריך להתפיסה בנדר וא"כ כשאמר הרי זו חטאתי כו' אינה מתפיסה וק"ל. אבן רש"י פי' שאומר הרי זו לחטאתי לחשבי' כמתפיסה וכן עיקר וכן כתב הטור יורה דעה:

רש"י בד"ה לישנא אחרינא כו' דהא לא אמרו והאי כו' לעיל ואמתניתין דזה הכלל כו' מהו דתימא אכלל דמתני' כו' כצ"ל:

דף מב:

תוס' בד"ה ואמר רב יהודה כו' למשכחת ביה חומרא וקולא כו'. נ"ב לא הוה ליה למימר אלא קולא דחול דהא כבר איכא חומרא לענין טומאה אלא דבעי לאשכוחי קולא וחומרא בחדא כר מטומאה דהתם וק"ל:

דף מג.

וושט דאכלה ביה ופעיא ביה כו' כן הוא בס"א:

בד"ה נפולה נפלה מן הגג וגלויה בכלל:

רש"י ד"ה נטולה שניטל עורה ונחתכו רגליה בכלל חסורה כו' כצ"ל והל"א:

דף מג:

גמ' יונה אמר ר' זירא מבלעתיה וכמה כו' כצ"ל ונ"ל יונה הוא שם חכם וכן איתא בערוך וזה דעת רוב הפוסקים שהשמיטו דין זה וכן יראה מפי' רש"י למי שמעיין ומדייק בפירושיו אלא שהסמ"ק כתב שקאי על יונה ממש וכן היא בשחיטות אשכנזים ולא נהירא:

רש"י בד"ה לאמר במשהו כו' שחיטה היא הס"ל:

דף מד.

גמ' והאמר שמואל חורבן הוושט ברובו הא לאקפל אקפולי הא לאינקב אינקובי נמחק. ונ"ב כל זאת אינו בגרסת רש"י אלא פריך והאמר רבה ב"ח אמר שמואל כו' ומשני הא לאקפל אקפולי הא לאפרוק אפרוקי וכן פי' הרשב"א להדיא וכן הוא באשר"י:

תוס' בד"ה כולה כרב עבדא והא דאמר לעיל רמינן עלה כו' כצ"ל:

בד"ה והאיכא עיקור כו' ומיהו ספרים דגרסי מעיקרא כו'. נ"ב פי' גבי בשלמא מתני' לרב פפא לא קשיא כו':

בא"ד הא לאקפל אקפולי כו'. נ"ב פי' ולעיל נ"ג הא לאקפל כו' אלא כגירסת הספרים שלנו ודו"ק:

דף מה.

רש"י בד"ה מצטרפים הנקבים כו'. נ"ב אף לפרש"י הנקבים נמי לוקא קאמר אלא ר"ל בין הכל וכן פי' הר"ן כל הסוגיא וכן איתא באשר"י שאף לרש"י הפי' כן ע"ש:

בד"ה ובגולגולת כו' ובגולגולת בס"א כמלא מקדח ובה"א כדי שינטל כו' כצ"ל:

בא"ד ואמרי' בבכורות כמה ינטל כו'. נ"ב לא מצאתי זאת בבכורות אלא באיזה מקדח אמרו במקדח של רופאין והוא סוף המשנה דאהלות וכמו שכתבו התוס' ואם אינו טעות סופר אגב ריהטא נא לק:

בד"ה כנגלו בביצים כו'. אתה יכול להכיר המוח לביצים גם יש להן ב' קרומים כו' כן הוא בס"א:

דף מה:

רש"י בד"ה אבא רב כו' אבא חבירי. נ"ב עיין בריש במה בהמה (שבת דף נ"ג:)

דף מו.

רש"י בד"ה ה"ג כו' שמן חי בליען כו' חי בליעי כו' הל"א:

בד"ה על א' כו'. נ"ב על אחת כו':

תוס' בד"ה ואת"ל על ולא כו' עצמן היינו עובי כו' כצ"ל:

בד"ה מאי נמי כו' משום דאי הויא טרפה כו'. נ"ב פירוש משום דאמרינן לעיל שניה איני יודע ובספק הואי ואי הוי אף השניה טריפה א"כ כל הבעיות שייכים למיבעי על השניה כמו על הראשונה ודו"ק:

דף מו:

רש"י בד"ה ר' יוסי כו' אין זו יבישה אלא שתיבש כ"כ כו' כצ"ל ונ"ב נ"ל:

דף מח:

רש"י בד"ה נקובי נקיב כו' לתוכה והלכתא כו' כצ"ל והל"א:

דף מט.

גמ' רב אחא בריה דרבה אמר תלינן כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה נהגו בו כו' נקיט ליה. נ"ב פי' כהנים:

דף מט:

רש"י בד"ה התורה חסה כו' על ממונן של ישראל עין שהרי נרעת בהא עליו בעבור שהוא נר עין כדאיתא במדרש ובא אשר לו הבית כו' קל וחומר כו' כצ"ל:

דף נ.

רש"י בד"ה ברובו אפי' כו' או תחתון ברובו כשרה. נ"ב נ"ל להגיה על רובו וכן מצאתי להדיא בפי' רבינו נסים שהעתיק לשון רש"י:

רש"י :

דף נא.

רש"י בד"ה הכה על ראשה כו'. נ"ב פ"א הכה על ראשה אדם שהיה אוחז בידו שבט אחד והכה על ראשה של בהמה והלכה לה השבט על זנבה או שהכה כלפי זנבה והגיע השבט על כלפי ראשה ולא תימא שהכה על ראשה וזנבה שלא יגיע בשדרה כלל דליכא למיחש משום ריסוק אלא אפילו הכה על השדרה באורך אפי' הכי לא חיישינן על כאן זה מצאתי בשני פירושים מלוייקים:

דף נא:

גמ' עף ומעפף. נ"ב והרי"ף גורס עייף מיעף:

רש"י בד"ה לעביל ביזרי כו'. נ"ב ביזרי לשון זרעים כך פי' הערוך אבל מלשון רש"י לא משמע הכי:

דף נב.

גמ' או אחת עשרה מכאן ואחת מכאן כו' כצ"ל:

שם עולא בן זכאי אומר כו'. נ"ב זו היא גירסת תוס' כדלקמן אבל גירסת רש"י אמר עולא בר זכאי אימר וק"ל:

רש"י בד"ה חימצי כו'. נ"ב וביבמות פ' הבא על יבמתו פי' מין קיטנית:

דף נב:

גמ' והא ההיא תרנגולתא כו'. נ"ב בשלמא אברייתא לא קשה מההיא עובדא דשמא אדם שלו אינו מזיק אבל השתא דמחלקין בין מצילין כו' משמע דבאין מצילין שאין לו חימה אינו כועס כל כך להטיל אדם והא אשכחן דאית ליה ודו"ק:

שם ואיתחיל דשא באפיה כו'. נ"ב פי' מאיליו:

רש"י בד"ה על שתנקב כו' אפי' לעופות כו'. נ"ב זהו לפי סלקא דעתיה דלאו מוקי עליין בגדיים וטלאים אי נמי בעופות הגסים קאמר שדינם כגדיים וטלאים כדמשמע באשר"י להדיא ע"ש:

בד"ה בריבי שה חכם. נ"ב ס"א לישנא אחרינא גדול הדור:

ד"ה ורבנן כו' זיהרא ולא כו' הל"א:

תוס' בד"ה ה"ג כו' יש דרוסה לנץ בכל ענין כו'. נ"ב אבל ללישנא קמא לא קשה נהי דיש דרוסה לנץ אף בגדיים וטלאים היינו דוקא במצילים ומש"ה קתני מתני' עוף הדק דבכל ענין ודו"ק:

דף נג.

רש"י בד"ה רוב אריות דורסין וקים לן כו' כצ"ל:

דף נג:

רש"י בד"ה דרוסה שאמרו מבחוץ צריכה כו' הל"א:

בד"ה סימנין ואזיל כל הנך כו' כצ"ל:

בד"ה גורדו כו' גוללו בדלת כצ"ל. ונ"ב נ"ל דגרסי' בשני דלתין דאחרונה פשיטא שהוא בדלת דלא שייך כאן לשון גרידא אלא דלא תימא גורדו כמו שמצינו בסופר גורדו ומעמידו על גוללו כי לשם הוא מענין קליפה אבל הכא גרסי' גוללו בוי"ו וב' דלתי"ן והוא מלשון חותך כמו גולל בתאנים נ"ל:

תוס' בד"ה דרוסה כו' למורי ביה רב מכפא כו'. נ"ב אבל מהא דרב דאמר צריכה בדיקה כנגד כל החלל כו' לא קשה דשמא איירי שראינו שדרס אבל אין מקום הדריסה כלל ניכר מבחוץ דבכה"ג ודאי רב מודה דחוששין לספק דרוסה אבל היכא שמקום הדריסה ניכרת לעולם לא מהני בדיקה כדי לראות אם יתאדם הבשר נגד הסימנים אבל מהא דמורי בהו רב כו' שפירש רגיל להורות א"כ בע"כ איירי בדבר המצוי תמיד וענין כזו שראינו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר כלל מבחוץ לא שכיחא כלל ודו"ק:

דף נד.

גמ' ורשב"ל אמר אלו כשרות דוקא כו' כצ"ל:

דף נד:

רש"י בד"ה לא חמשה כו' ובו מטלטלין את המטה. נ"ב פי' ועוד איכא בו צורך אחר שמטלטלין בו את המטה להורידה מן העלייה או להורידה אל המקוה כשנטמאת ע"ש:

תוס' בד"ה אין בעלי כו' בשור זה כו' כצ"ל. ונ"ב קאי אמה שאמר שור זה לעולה וא"כ החרימו שחל החרם עליו צריך ליתן פליונו לכהנים וקאמר שאין שמין אותו בכל שויו אלא אומדים כמה היה אדם נותן דמים בעל שור זה להקריבו עולת נדבה אע"פ שאינו חייב קרבן שהרי זה נמי לא אמר הרי עלי עולה אלא שור זה וק"ל:

בד"ה הלקין כו' אלא אסברים קאי אמנס לא מצאנו בשום מקום דבענין שיעור לכלי חרס מתחילתן והאי דתנן כו' כצ"ל ונ"ב נ"ל:

בא"ד במס' כלים בפ"ב אלא כו' כצ"ל:

דף נה.

גמ' שיעורן בכלי סיכת קטן כו'. נ"ב זה לשון הערוך פי' הכלים הקטנים אם נפחתו ונשתייר בשוליהן שהן קרקרותיהן והיינו קרקעיתיהן או בדופנותיהן שהן הצדדים שיעור שישבו במקום שלא מסומכין ויכולין לקבל אפילו כל שהוא עדיין מקבל טומאה ולא נאמר בפי' כמה שיעור קבלתו ושיעור של אותו

בלי כשהיה שלם למטה כלי סיכת הקטן למעלה על לוג כו' ולא פירש כמה מחזיק י"ל הואיל כשהיה שלם שיעורו כלי סיכת קטן שיעורו כשנשתבר כלי סיכת אבר קטן של קטן בן יומו כמפורש בגמ' בפרק המוציא יין בשבת לענין הוצאות שבת ועי"ל ילמוד סתום מן המפורש חצי לוג בשאתים חלק א' מנ"ו חלקים וכן רביעית בשאה חלק א' מנ"ו חלקים בה גם אלו הלקין אם ישאר להן תוך והן יכולין לקבל חלק אחד מנ"ו בלוג מקבל טומאה כלאמרי' בכ"מ שמכו ענין לו כו':

שם ואיילי לתנא רישא כו' אסור באכילה ואב"א ניקב לחול ונחתך לחול כו' כצ"ל. ונ"ב כן מצאתי הגירסא בחלושי הרשב"א וכן הוא בר"ן ע"ש:

תוס' בל"ה שיעורין כו' שולי המחצית. נ"ב פי' דומה לגת:

דף נה:

גמ' בעי ר' ינאי בר' ישמעאל ניטל מקום השדרה וכולו קיים ניטל מקום טיבורו וכו' כצ"ל:

רש"י בל"ה קול הבריות צ"ל כל הבריות:

דף נו:

גמ' ברבי א"ל ירוקין הוו כו' לר' אבהו וא"ל אלומין הוו וטריפה והאנן תנן אלומין כשרין אלומין שהוריקו כו' בטרפחת כרבי בזפק כו' כצ"ל:

דף נז.

תוס' בל"ה שמוטת ירך כו' גבי אלו כשרות כו' כצ"ל:

דף נח.

גמ' נאמימר ומולין בבינת טריפה כו' כצ"ל:

דף נח:

רש"י בל"ה בחלא מחתא כו' לשון עובל מחי. נ"ב תרגום של מעשה אורג:

בא"ד שמסלר את דבריו כצ"ל:

בד"ה והיכא דלא כו' אוקימנא והוא דקיימא כו' כצ"ל:

תוס' בל"ה הני תמרי כו' נאתויי ענבים לכרוס ובאמצע כו' כ"ה בס"א:

בא"ד והא שייר ענבי לכרוס כו'. נ"ב בגמ' שלנו לא נאמר אלא והא שייר בין הביניים אלא שהתוס' גורסין נמי והא שייר ענבי לכרוס לבתחילת הפ' אומר מחרצנים נאתויי ענבי לכרוס על נאתוי בין הביניים וא"כ ממילא מתרווייהו פריך וק"ל:

דף נט.

רש"י בל"ה ה"ג כו'. נ"ב ס"א קרסולי גרסי ולא גרסי' קרסוליו:

תוס' בל"ה ניבי כו' ושקול טופריה לבב"ק ובפ' במה אשה כו' כצ"ל:

בד"ה אלו הן כו' קרנים חרוקות כו' צ"ל חלוקות כאן ובכ"מ בעמוד שאחריו:

דף נט:

גמ' בעינן כרוכות הלורות וחלוקות והוא למבלע חילקייהו והיינו ספיקא כו' כצ"ל:

שם הוי משכיה לטביא כו' כצ"ל:

רש"י בל"ה חלורות כו' צ"ל הלורות כו' ול"נ לכרוכות היינו כו' גרסי' הלורות כעין כו' כצ"ל:

בד"ה בעינן חלולות כרוכות כו' לשור חלולות נאפוקי כו' אינן חלולות יש עיזא כרכוז ששמו כו' וקרני' חלולות וחלוקות כו' כצ"ל:

בד"ה למיבלע חלקייהו חרינן כו' כצ"ל:

בד"ה והיינו ספיקא לעיזא כרכוז שקרניו חלולות וחלוקות ומספקא לן כיון לחלולות וחלוקות חיה כו' כצ"ל:

תוס' בל"ה אלו הן כו' ליש טלפי חיה לומות כו'. נ"ב וממילא איכא נמי לספוקי שמא ישתנה נמי שיהיה מין עז וכה"ג שלומה בטלפים לחיה ולו"ק:

בא"ד והשתא מתני' לפרק בא סימן כו'. נ"ב לא קאי אהאי י"ל אלא אפי' ר"ת לפירש ליכא לספוקי בטמאה לכ"ע אלא כלי לילע בין חיה לבהמה אם כן מתני' לבפרק בא סימן איירי כלי להפריש בין טהורה לטמאה ולו"ק:

בא"ד טלפים לעז כטלפים לחיה כו'. נ"ב נ"ל לנאו לוקא ממש כשל חיה לאם כן קשה לרבנן לר' יוסא שמתירים החלב בטלפים לחול אלא לומות קצת ומש"ה פריך שפיר התוס' למאי נ"מ מזכיר התלמוד ולו"ק:

בד"ה והרי עז כו' ותימה ליסני ליה כו' עיזא לכרכוז ולחלולות כו' כצ"ל:

בא"ד וגם חלין בראשיהן כו'. נ"ב פי' כרוכות להיינו גילדי ואם נפרש כרוכות עגולות הלא של שור נמי עגולות והלורות נמי הן אם נפרש עגולות ואף אם נפרש חלולות גם של שור חלין בראשיהן וק"ל:

בא"ד ובחלולות ובחלוקות נמי לא סגי כו'. נ"ב כאן תפס פרש"י חלולות ולא הלורות וק"ל:

בא"ד משמע שבא לפסוק הלכה כו'. נ"ב אבל והוא למיבלע חילקייהו אינו פסק הלכה אלא שממעט ספיקא לעיזא כרכוז ולו"ק:

בא"ד היכא לנא מיפלגא כו'. נ"ב פי' לבעינא כל הני תלתא סימנים וק"ל:

דף ס ע"א תוס' בל"ה אל תקרי כו' פי' בערוך כו'. נ"ב וזה לשון הערוך כל מעשה בראשית בקומתן נבראו לצביונן נבראו פירוש לקומתן גדולים מלאים ולא קטנים שצריכין לגדל לעתן נבראו ולא כלעת התינוקות ופי' לצביונן לשון יופי כמו לצבי ולתפארת כו':

בד"ה פסוק זה כו' למטטרון יש לו שבעים שמות כן הוא בס"א:

דף סא.

תוס' בל"ה כל שיש כו' קתני בברייתא רשב"ג אומר כל שיש לו אצבע כו' כצ"ל:

בא"ד פי' בי"ט עופות ע"כ כו'. נ"ב בעלי התוס' בעל כרחן גורסין לקמן י"ט עופות והיינו מאחר שהזרזיר הוא בכלל כ"ל עופות הטמאים והזרזיר הוא מין עורב כללקמן א"כ הסברא נותנת שיש לו ב' סימנים כמו עורב וא"כ [לא] נשארו אלא י"ט עופות שיש להם ג' סימני טהרה כו' ולו"ק:

בא"ד שהיא באות שבעופות כו' כצ"ל:

דף סא:

תוס' בל"ה מכלי כ"ל כו' להא השתא בתלתא לא אכלינן כו'. נ"ב ואע"ג דלא ילפי' מי"ט עופות מילי לאם לא כן עורב נ"ל מ"מ כה"ג לכתיב להליא לחד סימן אסור כגון בפרס ובעזניה א"כ ממילא שמעי' לחד סי' אסור נהי דלא נוכל לאסור אותן ב' סימנין שהן בפרס ובעזניה משום לכל חדא הוי ב' כתובים עם י"ט עופות אבל סימן השלישי ליתא גבייהו ילפינן מינייהו ומפרס ומעזניה ולו"ק:

בא"ד ואי ה"א לאותו שלישי כו'. נ"ב כגון שזה הסימן שיש לי"ט עופות יותר מבעורב זה הסימן הוא גבי חד מהנהו פרס או עזניה א"כ בולאי זה הסימן השלישי שיהיה בי"ט שלא נמצא בפרס או בעזניה בולאי יהיה גבי עורב וק"ל נ"ל:

בא"ד לאתי מק"ו מי"ט עופות כו'. נ"ב ואע"פ שכבר תירץ לעיל דלא נוכל למילף מינייהו מ"מ קא ס"ל נהי דלא נילף מינייהו בסימן השייך בי"ט עופות אפי' בצירוף פרס ועזניה להא הני תרי סימנים ליליהו הוו שני כתובים ממש אבל השתא לאיכא חד מינייהו לפרס ועזניה דה"ל סימן חדש שאינו בכלל בי"ט עופות אם כן הוה שפיר ילפינן מיניה ולא הוה צריכין למילף מי"ט עופות אלא שלא תאמר סימן הישן הוא עדיף שהרי בי"ט עופות הוא טמא אפילו בתרי בהדיה כל שכן הכא להוא חד דלא עדיף מן החדש ולו"ק:

בא"ד לכי איכא תרי בהדיה הוי טמא כו' כצ"ל:

דף סב.

גמ' לבר אחר למינו להביא כו' מאי סנונית לבנה כו' כצ"ל:

תוס' בל"ה אמר רחבה כו' סטיו כפול היה כו'. נ"ב פי' האיצטבא סביב מקפת ובתוך אותו היקף עוד היקף אחר. רש"י:

בסוף א"ל בפ"ק לפסחים. נ"ב פי' שכך היתה נקראת:

דף סב:

גמ' ולא אזוב כותלית כו'. נ"ב מפי' הרמב"ם לסוף נגעים יראה שהוא שם מקום או מלינה כמו אינך והערוך פירש שהוא איזוב שיש בו צבע כמו כחול:

שם לבי חילפי כו'. נ"ב פי ערבה:

תוס' בל"ה מאי ספיקייהו כו' וגם ר"ח פי' גבי כו' כצ"ל:

בא"ד שיש לו לסתות כו'. נ"ב פי' לחיים:

דף סג.

גמ' באות שבעופות כו'. נ"ב פי' מאום:

שם תני רבנן עורב זה עורב [אוכמא] את כל עורב להביא עורב העמקי [והבא בראשי יונים] למינו להביא את הזרזיר למינהו להביא סנונית לבנה (והכא אמר מר) [והבא בראשי יונים אמר ר"פ] כו' כצ"ל. ורב כך גירסת הרי"ף ועיקר:

רש"י בל"ה וזהו שהביא כו' מתרגמי' ליה כו'. רב פי' על לוכיפת:

דף סג:

רש"י בל"ה מנה הכתוב כו' וגו' (מפני) [ישנה] כו' הל"א:

דף סד.

תוס' בל"ה סימנין כל גבי לגים קטנים אין בהן כו' כצ"ל:

בא"ד מהו לתימא הרסנא עיקר כו'. נ"ב פי' ונאכל כמו שהוא חי קמ"ל לקמחא עיקר ואינו נאכל חי ואסור אלמא לנענין בישולי עובדי כוכבים אזלינן בתר עיקר וא"כ ממילא הכא לקמחא עיקר הוי בכלל פת ולו"ק:

דף סד:

תוס' בל"ה גיעולי ביצים כו' ושום תלמיד הגיהו. נ"ב פי' אלא הכא גרסי' גיעולי ביצים מותרות שורו עיבר ולא יגעיל ול"ג מפני וק"ל:

בד"ה והוא שנמצא כו' ועלה קאי לר' זעירא לאמר כו' כצ"ל:

דף סה.

תוס' בל"ה ר' יוסי כו' לא לריש חגב כו'. נ"ב פי' ואין צריך שיהא שמו חגב וכן פירש הרא"ש נהליא ומ"מ אינו קשה אמאי אמר איכא בינייהו ראשו ארוך ולא קאמר איכא בינייהו חגב משום דלא פסיקא ליה כל כך לשמא תנא לבי רב [בלא יתור לחגב מצריך שיהא שמו כל הני לכתיבי בקרא אבל לקמן מקשי התוס' אי הוי חד מנהון דלא הוי שמו חגב א"כ מוכח נהליא לתנא לבי רב] לא ס"ל לבעינן שמו חגב הל"ל איכא בינייהו שמו חגב:

דף סה:

רש"י בל"ה הצל הסוה כו' ארוך וקרנולי' כו' הל"א:. :

דף סו:

רש"י בל"ה ת"ל כו' ונחלים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים כו' כצ"ל:

בד"ה ואימא במים כלל ת"ל שרץ כו' כצ"ל:

תוס' בל"ה במאי קמיפלגי כו' מן ההפתק ומן כו' כצ"ל. ונ"ב פי' מקום כינוסיהן של חגבים שצנורין ומלוחין זה על זה:

בא"ד הבאין מן הסלולה. נ"ב פי' הנמכרין בסל לפני החנויות:

דף סז.

רש"י בד"ה ואיפוך אנא כשאר כעין הפרט כו'. נ"ב נ"ל דאף רש"י נשמר מקושית התוס' אמאי לא נימא מרבה אני חריצין ונעיצין לפי שהן נובעין כו' אלא משום דלא דרשי' בכלל ופרט נימא כעין הפרט מה התם נובעין כו' ע"כ בעי לאשכוחי שום מעלה דאית בחריצין ונעיצין לרבות לאיסורא ומעלה בבורות שיחין ומערות דחזו לרבות להיתרא והיינו משום שעצורין בכלים ואם כן רביתייהו בהכי ודו"ק:

בד"ה מיניה הוא כו' נ"ל מניה הוא כו' כדכתיב בימים ובנחלים כו' כצ"ל:

דף סז:

תוס' בד"ה קוקיאני כו' טוניא באוסייהו. נ"ב פי' שרץ קטן:

דף סח.

רש"י בד"ה אע"פ כו' לכהן או הבא כו' של"א:

תוס' בד"ה אדם מבהמה כו' חוץ לפרוזדור הוי כילוד כו'. נ"ב הוא מדברי הגמ' ומש"ה לא מקשה פשיטא דהוי כילוד משום הא דהתם אינו משנה ולא ברייתא ודו"ק:

דף סח:

רש"י בד"ה הכל היו כו' ופגימה שלא יצתה ממחיצתה הא יצתה כו' כצ"ל. ונ"ב זה נלמד מפסוק כי קודש קדשים ע"ש מפרש"י וכן בגמרא בהדיא פר' טבול יום שפנימי קאי על הן לא הובא דמה אל הקדש פנימה כלומ' לפני ולפנים וכן ברש"י פ' כל שעה אבל מכאן משמע לכאורה שדורש הן לא הובא דמה אל הקודש כלומר שלא הוזה כו' ופנימי דורש בפני עצמו שלא יצא חוץ למחיצה וכן משמע בתוס' הנ"ל על נ"ל:

דף סט.

רש"י בד"ה אבן פקועה לכותיה דאין הולד טעון שחיטה כו' כן הוא בס"א:

בא"ד דלאו שחיטה היא וחתך ליה האי אבר ושרי כן הוא בס"א:

דף סט:

גמ' כולה עולה אף כשאמר כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה דתנן בסיפא כו' ואמר ממירין כו'. נ"ב פי' אברים של חולין בשלמים של הקדש דאף בתמורה הרגל נעשה כולו קדוש אבל לא שלמים לחולין באברים של קודש כו' ע"ש:

דף ע.

רש"י בד"ה נעקרו קא סלקא דעתא קודם לכן נעקרו ונפלו כצ"ל והס"ד:

דף ע:

רש"י בד"ה ויצא לדרך כו' ושפה חיצונה משויירת וקא מיבעיא ליה תורא כו' כצ"ל. ונ"ב תורא שפה חיצונה רש"י פרק אלו מומין וכן בערוך ע' תור:

דף עא.

רש"י בד"ה אלא נבר פלא כו' ולא מטמא אדם הס"ד:

בד"ה בוקעת ועולה כו' מציל על טהרה כו' הל"א:

תוס' בד"ה והאשה טהורה כו' העגיל הראש כו'. נ"ב כלומר שעב ראשו כמו קיפה של צמר עיין שם פרק הלוקח בהמה:

דף עא:

גמ' שם מיסב ואוכל בליפתן. נ"ב מבואר ברש"י בריש עירובין:

רש"י בד"ה מתוכו קאמרי' כו' של אדם שכן כו' הל"א:

דף עב.

תוס' בד"ה כי קאמר כו' כך אינה מטמאה טהרה שאצלם כו'. נ"ב ומ"מ אנו צריכין לקל וחומר דלעיל להציל על טהרה בלועה באוהל המת בשלמא מה שאין טבעת הטמאה מטמאה את הטהורה משום ששניהם בלועים אבל הא שמקבלת טומאה באהל המת ויהיה טמא הבלוע לכשיצא ודו"ק:

דף עב:

רש"י בד"ה וכי באיזה טומאה משויירת עליו כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אלא שאם כו' ונגע הזב בבת אחת כו' [וחייל אמדרס החמור כו'] כצ"ל:

דף עג.

גמ' ואמרי לה כלי כו'. נ"ב פי' שם חכם או פי' בכלי כלומר בחנם בלתי שום הזכרת חכם. הליכות עולם:

תוס' בד"ה בשעת פרישתן כו' אבר המדולדל כו'. נ"ב פירוש אדם שהוא מוכה שחין ויש לו אבר המדולדל כו':

בא"ד ותוחבו בסירא כו'. נ"ב פי' בקוץ התחוב בכותל או בקרקע והאדם החולה נמשך ממנו והאבר נשמט מאיליו ע"ש:

דף עג:

גמ' מטמא משום אבר מן החי ואין מטמא משום אבר מן הנבלה דברי ר"מ כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה הוכשרו כו' לא הוכשרו מפרש רב אשי כו' פליגי ארב אשי וי"ל כו' כצ"ל:

דף עד:

תוס' בד"ה לגמר שה כו' שה מעליא ופודין בו כו'. נ"ב בחידושי רשב"א כתב בשם הרמב"ן הא דאמרי' לעיל לר"מ פשיטא שפודין היינו מעיקרא מקמיה דאסיק אדעתיה דגמרינן גזירה שוה דשה שה כו' ע"ש:

בא"ד דאין פודין בשחוטה כו'. נ"ב פירוש דילפינן מפסח והתם אי אפשר בשחוט דשחיטה לשם פסח בעינן וק"ל:

דף עה.

גמ' רבא אמר לדברי המתיר כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה מה חלב כו' שאין כל מינו טעון כו'. נ"ב פירוש רק כשב:

בא"ד ומה ת"ל אלא לומר לך מה כו' כצ"ל:

דף עה:

תוס' בד"ה בן פקועה כו' לא מצטרף לקמן שאין כו' כצ"ל:

בד"ה אף בחול כו'. אמאי לא יאכל מאחר שאימת שבת כו' [ע"י עילוי עולה ועוד פריך כו'] כצ"ל:

דף עו.

רש"י בד"ה בגמל ניכר כו' ארכובה הוי כו'. נ"ב ארכובה הוא פי' על ערקוב נ"ל:

בא"ד קפץ העליון כו'. נ"ב פי' קשר:

דף עו:

גמ' לאחויי כדאחינן כו'. נ"ב נראה שזה לשון סתם גמ' וק"ל:

רש"י בד"ה ואם לאו כו' מדולדל ולשמואל כו' הל"א:

בד"ה אריוך כו' אריוך מלך כו'. נ"ב פירוש ודינא דמלכותא דינא:

דף עח.

רש"י בד"ה בפני הבית בזמן הבית ובפרק בתרא מפרש אמאי נקטינהו כצ"ל והס"ד ואחר כך מ"ה שניהם כשרין משום דבעי למיתני סיפא שניהם פסולין והוא גם כן ס"ד ואח"כ מ"ה והשני סופג כו':

בד"ה הראשון חייב כו' נשחט בפנים כו' הל"א:

בד"ה כלאים רחל כו' ואת בנה הס"ד:

תוס' בד"ה מנין לאותו כו' איכא לאו לעשה כו'. נ"ב פירוש אותו ואת בנו מיקרי מחוסר זמן כדלקמן (חולין דף פ"א:)

דף עח:

גמ' קמ"ל דמחייב לחלק כו' דתניא איש אשר יקלל אביו ואמו כו' כצ"ל:

דף עט.

גמ' ואמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי רבי יהודה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה עייל לי כו' דסתם מתני' דסוף פרק אלו מומין כו' כצ"ל:

דף עט:

גמ' חייב במתנות בכוי פטור מן המתנות כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה חוששין לזרע כו' באם הזאת מקצת שה ושה לאמר כו' כצ"ל והל"א:

בד"ה אי לרבנן דאמרי חוששין בר כיסוי הוא כצ"ל:

תוס' בד"ה אילימא דשחטה כו' לתיש ובנו ופליגי אם כו' כצ"ל:

דף פ.

רש"י בד"ה בתיש הבא כו' מן התיש והצביה עם כו' התראה ולר"א כו' כצ"ל והל"א:

בד"ה למאי מינא כו' מאי ניהו הס"ד:

דף פ:

רש"י בד"ה משום לאו כו' ומשום בל תקטירו מקצתו. [נ"ב] פי' הן כולו חייב הן מקצתו חייב:

תוס' בד"ה שחיטה שאינו כו' אלא אפי' אין כו' כצ"ל:

בד"ה לכמה דלאו בפנים הוא חזרה כו' כצ"ל:

בא"ד ואינו ראוי ליזרק כו'. [נ"ב] פי' לאחר ששחט את בנה כו' נ"ל:

בא"ד ור"ת לא גריס הכא ופסול כו' כצ"ל:

דף פא.

רש"י בד"ה התראת ספק כו' [ופירוש משובת הוא מאדם חריף ומפולפל] כצ"ל:

תוס' בד"ה הנח למחוסר כו' דרך ישרות לגלגל לגבי שילה מחוסר זמן הוא כו' כצ"ל. ונ"ב נ"ל. ונכתב עוד בצדו דרך ישרות פי' נדבות:

בד"ה יום להרצאה כו' לר' שמעון הוא דאית ליה כו'. נ"ב פי' עלה למחוסר זמן ירד נ"ל:

דף פא:

גמ' חייבי מיתות שוגגין כו'. [נ"ב] והמסקנא בפ' אלו נערות דבחייבי מיתות שוגגין כ"ע ל"פ אלא בחייבי מלקות שוגגין לחוד הוא דפליגי ע"ש:

דף פב.

רש"י בד"ה ואמר ריש לקיש. נ"ב ומה שהזכיר רש"י נבלה משום דעלה לכריתות קאי ומה. שאמר אם יגע בטומאה כו' לר"י דלא לק כו' ונראה שמטמא הבצק מן הנבלה על ידי צירופו לכביצה כמו שמיטמא ממקום אחר. תוס' בפ' מרובה:

בד"ה אלא הא כו' והא לתנן תנא כו'. נ"ב היינו מתני' להתם ללייק מיניה ע"ש נ"ל:

תוס' בל"ה נישני כו' לקתני לכפרה ספיקא והלכה נה כנ"ל. ונ"ב פי' מתחילת עריפה היא מכפרת על הספק וא"כ אפי' נמנא ההרוג אח"כ אסורה בהנאה ונריכה קבורה שהרי כבר כיפרה הספק הלכה לה:

בא"ד מלכתיב בה כפרה כקלשים כו' כנ"ל:

דף פב:

גמ' מ"ט לסומכוס מסבר קא סבר כו' ממאי מלתניא הזורע כו' כנ"ל:

תוס' בל"ה ולאפוקי כו' או שעורה וחרנן כו'. נ"ב אלמא לבחל גוונא חשבינן ולו"ק:

דף פג.

בגמ' לברי ר"י הגלילי כו' שמא יאמר לו נשרפו כו' כנ"ל. :

דף פג:

רש"י בל"ה לס הניתז כו' מעל הסכין ומכסי ליה נמחק ומכסי ליה:

תוס' בל"ה אין בילה כו' נקטעה יל העליס כו'. נ"ב כגון גילמין כו' ע"ש:

דף פד.

רש"י בל"ה [רבי] היא כו' לעתו ונסיב כו' הל"א:

דף פד:

גמ' חונן ומלוה ומכלכל וכו'. נ"ב אע"פ שפרש"י כפשוטה לקאי אלליס מ"מ נראה לפי מה שלרשו בגמ' להי"פ טוב איש חונן ר"ל שיחונן על אשתו ובניו יותר ממה שיש לו ולוה לנורך גופו ללבוש להתכסות כפי שיש לו ולו"ק:

רש"י בל"ה בתורי ישכור כו' ויסקבוס ביערות כו'. נ"ב בערוך סקב לשון חבורה:

בד"ה חייב לכסותו לכיון שנתנה רשות לחות כו' כן הוא בס"א:

בד"ה לישמטוה כו' הוא אומר לישמטוה לאמורא ישמטו את האמורא מלפניו לביישו כנ"ל והל"א. נ"ב אבל לפי פי' זה אין לפרש שיתתכו את לשונו מאחר שאמר אי משמו קאמר למשמע שאם לא היה משמו אלא שקבלה מפי אחרים לא היה לוחה אותו וא"כ לא שייך שיחתכו את לשונו שהרי יכול להיות אמת ולו"ק:

דף פה:

גמ' ואיזו זו טריפה ששחטה כו' א"ל אין והתנן ר"ש כו' כנ"ל:

רש"י בל"ה וסבר לה כו' לפליג מהו לתימא כו' הל"א:

דף פו.

רש"י בל"ה לא מיבעיא כו' בנא ונחור הס"ל:

בד"ה רוחות זעפא כו'. נ"ב פי' רוח קשה:

בד"ה ואחרים רואין כו' כשרה אותן כו' הל"א:

בד"ה מאי אריא כו' ורובן מתוקנין הוה כו' כנ"ל:

דף פו:

תוס' בל"ה סמוך מיעוטא כו' לכך מטהר ואם תאמר בפ' אין מעמידין כו' כנ"ל והל"א והשאר נמחק. ונ"ב נ"ל טעות ונתקשר הלבר אתירונא לנעיל ללא חיישינן למיעוטא למיעוטא ולו"ק:

דף פז:

תוס' בל"ה אבל לס כו' ובהערל נמי אמרינן נתן סאה ונטל סאה כו' כנ"ל. ונ"ב פי' מקוה שהיא מנומנס במ' סאה וק"ל:

בא"ד אינו חוזר וניער והיא כו' כנ"ל:

דף פח.

רש"י בל"ה מ"ש כו' מעיינות ומ"ש כו' הל"א:

בד"ה אגפיים כו' גלותיה. נ"ב פי' של אגפי גלותיה:

תוס' בל"ה חרסית כו' לבנה כתושה כו'. נ"ב ולפי מה שאפרש לקמן לא קשה מילי:

בד"ה כל לבר כו' באלו עוברין אלא בעין כו' כנ"ל:

דף פח:

גמ' וחרסית לבנה כו'. נ"ב נ"ל לפרש"י גרסי' חרסית לבנה לאי חרסית בלא לבנה קאמר א"כ היינו שחיקת חרסית ובררייתא קתני שחיקת חרסית לגליא ומ"מ לפי' הערוך שפי' חרסית מין סיל לא קשה מילי ומש"ה נמי מיושב מה שפירוש רש"י במרובה חרסית לבנה כתושה ולו"ק:

דף פט

רש"י ל"ה יש בגילין בנותן טעם כבשר כנ"ל:

דף צ.

גמ' לשון הואי כו'. נ"ב בכולן גרסי' הבאי בבי' נ"ל:

רש"י בל"ה מילי להוה כו' אבל מין הבשר כו' כנ"ל:

בד"ה שלש מאות כהנים גוזמא. נ"ב גוזמא היא לאם היתה טעונה כ"כ שנריכה שלש מאות כהנים לפנותה תשבר וכל כך לא היו ממתינים כן הוא ברש"י פרק ראוהו:

דף צא.

רש"י בל"ה פנימי הסמוך כו' לארכו של שופי כו'. נ"ב רש"י פי' פ' אין מעמידין (עבודה זרה לף כ"ה) על שופי עלויה לשוק קאי פרש"י שופי כף הירך הסובב עלס הקולית וקורין פולפא עכ"ל וכן משמע בהליא בסמ"ג שהזכיר פירוש רש"י נ"ל:

בד"ה אסור מלרבנן הס"ל:

דף צא:

גמ' שמתיירא מן השחר אתה נמחק:

דף צב.

גמ' וכל מלבושי אגאלתי כו'. נ"ב לשון מגואל:

שם לתותי אפתא והיינו לכתיב ואומר אליהם כו' כנ"ל. ונ"ב עיין בריש פרק המוכר את הבית בפי' רשב"ס:

דף צג.

גמ' אמר רב ספרא משה כו'. נ"ב כי האי גוונא בגמרא בסוף ביצה אמר רב ספרא משה ולשם פי' רש"י ביקרא למשה קא משתבע אבל בפ' לולב הגזול (סוכה לף ל"ה) פרש"י משה גלול הלור והיינו כפירושא להכא:

שם אמר ליה חות ביה כו'. נ"ב לשון גול אחית:

שם אלא לכוליה אמר ליה כו' כנ"ל:

שם ביעי חשילתא כו'. נ"ב לשון חשלי לולי פי' ביעי זכר שנתמסמסו ערוך:

רש"י בל"ה חלב שהבשר כו' וכשכלה אותו בשר כו' כנ"ל והשאר נמחק. ונ"ב בס"א אינו:

בא"ד וגם בעיני ר' כו'. נמחק ר' ונ"ב בס"א אינו:

בד"ה אלא לאו לכוליה של טחול כולה כנ"ל:

דף צג:

גמ' אומנא לאסמיק כו'. נ"ב פי' כגון בהמה שהכה הרועה במקלות ונגרר הלם ואינו יונא:

שם אמר מר זוטרא כשעורה כו'. נ"ב מר זוטרא אתי לפירושי לר' יוחנן לא פליג אלרב יהולה ולא רב יהולה אלר' יוחנן אבל אלרב פפא מיהא פליג לקאמר רב פפא כאן לעברו כאן להלקותו ואתא מר זוטרא למימר או תרוייהו להלקות או תרוייהו בלעברו מיירי אם יש לך ליתן חילוק מביניהם היינו לא שיחלקו זע"ז אלא ר' יהולה לאיירי בחלב כשעורה היינו כשנמנא אחריו חלב בכשעורה במקום א' אבל חלב כשעורה בב' וג' מקומות א"נ פחות משעורה אפי' במקום א' לא עבלינן כלום ורבי יוחנן לאיירי בחלב לכזית היינו כשנמנא אחריו חלב בכזית אפי' בג' מקומות ובכשעורה אי איתא במקום א' מלקינן ליה או מעברינן לי' אבל בב' וג' מקומות לא ומר אמר חלא ומר אמר חלא ולא פליגי ע"כ בס"א. :

דף צד.

גמ' אלא כשלש בינים. נ"ב ס"א שלש בינים:

רש"י בל"ה במר לשחוטה כו' במר לכנתא ולי נראה לשון תמורה הוא האי טריפה לאו לוקא כו' כנ"ל:

דף צה.

רש"י בל"ה מותר לבתר כו' לאם איתא לאיכא טריפה לא הוה מזבין ליה כו' כנ"ל. ונ"ב מפירוש רש"י משמע לאיירי במקום שמכריזין ולא הכריזו ומשום הכי אין מוכרין טריפות לכותים וכן תוס' פירשו לקמן לאיירי במקום שמכריזין ולא הכריזו ולו"ק:

דף צה:

גמ' קם אבבא אוליק בבזעא כו' כנ"ל וכן ברש"י. ונ"ב נ"ל לגרסינן אוליק בלנת וישקף אבימלך בעל החלון תרגום ירושלמי ואוליק וכן בערוך:

שם כרכשא ביני לני אתא לקמיה כו' כנ"ל:

רש"י בל"ה אתלת קרנתא כו' ומשום סימן שלא כו'. נ"ב ובבבא מניעא פרק ב' מפרש כששלח בשר עם עובל כוכבים לאשתו כו' ע"ש:

דף צו.

תוס' בל"ה מכלל לשייר כו' וליכא אלא שני מחלוקות כו'. נ"ב פי' שתי לעות לר"מ ותנא קמא לר' יוסי עם רבי יהולה וק"ל:

בא"ד וי"ל מלמחמיר ר"מ כו' כנ"ל:

בא"ד וליה לא ס"ל כו'. נ"ב וזהו ללא כלברי הרי"ף והרא"ש ורוב אחרונים לסבירא להו הלכתא כשמואל בתרוייהו ולו"ק:

דף צו:

תוס' בל"ה אם יש כו' אם יש בה וברוטב כו' כנ"ל:

דף צז.

תוס' בל"ה אמר רבא כו' וחמרא חלתא כו'. נ"ב פי' לפליגי ביה אביי ורבא כו' נ"ל:

בא"ד בטבל ויין נסך כו'. נ"ב פי' ביין שנתנסך לע"ז ולא בסתם יינם כו' נ"ל:

בא"ד אלא הלכות גלולות נמחק הלכות גלולות ונ"ל הכי גרסינן:

בא"ד ובתשובת הגאונים בכתב יל רבינו יוסף טוב עלם מנא ר"ת ויין נסך כו' והיא לקניסקנים לקליס ופסיק כו' כנ"ל. נ"ב פי' כלי המוקף קנים הרבה וכשמוננין אחת נתמלאין כולן ע"ש:

דף צז:

רש"י בל"ה במאי דבלעה כו' וכיון דאיפליגו ליסני כו'. נ"ב נראה שהוא ז"ל לקח תחילה ליסנא קמא מפני הלשון השני דאזלינן בהו לחומרא ואח"כ לקח אף השני מדאמרי' לקמן אטו דהיתירא בלע לאיסורא לא בלע והלכך לא קי"ל כחד מהני ליסני כלל אלא כדרך שבא לפנינו משערין ההיתר והאיסור ומיהו נראה שאף הוא ז"ל מודה ובא שאם ראינו האיסור בשעת נפילתו ולא נתמעט בשיעור אחד עם ההיתר כגון זה מצטרפין ומשערין ההיתר שנבלע בקדירה וגם האיסור שנבלע והולכין אחר שעת נפילת האיסור לתוך ההיתר ע"כ מחידושי רשב"א וכו פי' הר"ן וכתב שיש טעות סופר בפי' של רש"י מה שכתב וראינו האיסור כשנפל שם אלא איירי בלא ראו גם הרשב"א הביא לשון רש"י בלא ראינו שנפל עיין שם:

דף צח.

גמ' משום זקן אחד ורבי יעקב שמיה כו' כצ"ל:

רש"י בל"ה הא איכא כו' בתמיה וכולי האי מי מזלזלינן כצ"ל:

בד"ה זרוע של כו' שלמים הוא והס"ל:

בד"ה בהדי איל כו' וקרא משמע לאם כו' כצ"ל והדבור שייך לעמוד השני קודם לדבור המתחיל תנא קמא:

תוס' בל"ה רבא אמר כו' במאה ושמים כזרוע בשלה כו' כצ"ל:

דף צט:

רש"י בל"ה אין בו אחד כו'. נ"ב י"מ מה עלה על דעתו של רש"י שיהא צריך במין ומינו ק"א של היתר אפי' לא נתן טעם דהיינו אין בו כדי להחמיץ הא מקרא ילפינן דלא בעי אלא ק' של היתר כמו שפרש"י גופיה דילפי' מאת כל חלבו את מקדשו ממנו כו' וי"ל דסבר דהתורה שאסרה בנ"ט של היתר משמע נק' של היתר שרי היינו ביבש דלא יהיב טעמא אבל בבישול דיהיב טעמא והאיסור ג"כ בעין הוסיפו עליה עוד אחת לשיעור הבטול ודומה לזה מצינו שמשום חשיבות הענין הוסיפו כמו גבי ביצים לפי' הרמב"ם וגבי כחל פיחתו אחת ודו"ק:

דף ק.

תוס' בל"ה בריה שאני כו' ודבר שאינו לא כו' כצ"ל:

בד"ה בשקלס וסלק כו' אוסרת כל החתיכות מפני שהוא מינה כו'. נ"ב פי' מאחר דבא לחלק על רבה ולהשמיע לנו איסור אע"פ שלא נתנה טעם בכל החתיכות א"כ איך בא להשמיע לנו היתר דאם לא נתנה טעם דלא בעו לשעורי אלא כנגד מה שהוא האיסור לפנינו ובטל בס' בתוך הרוטב דאין לומר שבא להשמיע לנו שאם נתנה טעם בחתיכה דלא משערינן כנגד האיסור איך שהוא עתה נימוח פשיטא דמשערינן כנגד האיסור איך שהיה בתחילה ועל זה משני אגב שחולק על רבה ומשמיע לנו איסור שאוסר משום מין במינו משמיע לנו נמי היתר כו' ודו"ק:

דף ק:

רש"י בל"ה תלמוד לומר כו' וחייל אאיסור טמא. נ"ב וכן הלכה כדאיתא בריש טהרות דנבלת עוף טמא אינה מטמאה ואין להקשות א"כ הא דמסקינן בפ' אלו הן הלוקין ריסק ט' נמלים וא' חי כו' דחייב ג"כ משום כזית דנבלה אף שכבר יש עליהם איסור טומאה י"ל שאני התם דכתיב קרא ונפש כי תגע בכל טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלה בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא אלמא שהתורה קראה לשרצים נבלה וכן לבהמה טמאה אבל לא מצינו שעוף טמא נקרא נבלה ודו"ק:

תוס' בל"ה בשקלס וסילק כו' בפרק כסוי הדם ולפי פי' ר' אפרים ולאי ניחא כו' כצ"ל:

[דף קכ ע"ב תוס' ל"ה לר"ל. נמחק לר"ל וצ"ל לר' יוחנן אינו. ונ"ב נ"ל] :

דף קד.

גמ' לתנן הנולר מן הירק כו' כצ"ל:

תוס' בל"ה אלא ח"ל כו' מנהר ועל אמנה כצ"ל וכן בכל הדבור צ"ל אמנה. ונ"ב ויש מי שקורא אמנס ויש מי שקורא (אמונה) [אמנה] ויש מי שקורא אמונס ר"מ בפ"ו דשביעית:

בא"ד כמו בחלה היכא דליכא כהן קטן כו' כצ"ל:

דף קה.

תוס' ל"ה לסעילתו צריך להיות לסעודתא:

דף קה:

גמ' אמר ליה לא מיבעיא כו'. נ"ב פי' האלפסי וזה לשונו כלומר דצריך נטילה:

רש"י בל"ה מהדר אבתריה שרא לעניותא כו' כצ"ל:

דף קו:

תוס' בל"ה אמר רב כו' קתני שלשים בפיסת היל כו' כצ"ל:

דף קז.

רש"י בל"ה מילף לייפי כו' לוי ומטבילין כו' הל"א:

דף קז:

גמ' ולא משית יליך ואמאי כו' כצ"ל:

רש"י בל"ה בלס במ"ס כו' שהמתג והרסן מחתכין עליו של סוס כו' כן הוא בס"א:

דף קח.

גמ' שמואל ורשב"ל דאמרי אפשר כו' כצ"ל:

דף קט.

רש"י בל"ה ותו לא מידי אין לשנות כו'. נ"ב הוא פי' של ותו לא מידי דקאמר בגמ' וה"פ אין לך להשיב ולשנות הסוגיא בענין אחר אלא כמו שפירשתי דפליגי באפשר לסוחטו לחוד וק"ל:

בא"ד שקבלה את הטעם הרוטב כו' כצ"ל:

דף קט:

גמ' אמרה ליה ילתא לרב נחמן כו' כצ"ל:

רש"י בל"ה אבל כחל שהוא רך כבר כו' כצ"ל:

דף קי.

רש"י בל"ה איכא תנא בהאי לוכתא הס"ל:

ד"ה ורב ששנה לכס כחל שאסר כצ"ל:

ד"ה לקלחו בהו חילפי כו'. נ"ב פי' צמחי עשבים הנקראים חילפי והם קמשונים שצומחים בכרמים כלומר ישנים היו מזמן רב עכ"ל הערוך:

תוס' בל"ה ההוא לקירה כו' ולמאי לפריסית למתני' איירי נמי בקלרה בהלי כו' כצ"ל:

בא"ד נעשה הבשר נבלה וחוזר כו'. נ"ב נראה בעיני לפ' הא דקאמר שנאסר הבשר ואוסר את הלב לאו לוקא קאמר שהרי לר"ת אפי' בפני עצמו אסור בבישול ואינו שרי אלא בצלי ולא הוי דומיא דרישא דאיירי אף בבישול אלא נרוחא דמילתא קאמר שאף אם תתלוק ותאמר דשיעתו מהני קנת שלא יבלע דם של עצמו מ"מ מאחר שהבשר נאסר משום דם חוזר ואוסר את הלב אבל לפרש"י אפילו בכה"ג שרי וחלוק זה מצאתיו אח"כ בלברי הר"ן:

דף קיא.

רש"י בל"ה אמרו ליה כו' אמרו לו לרב נחמן כו' כצ"ל:

דף קיא:

רש"י בל"ה קפי צף כו' וקפא ברזלא הס"ל:

דף קיב:

תוס' בל"ה לגיס משום כו' מלא מין מן המליח כו' כצ"ל:

דף קיג:

רש"י בל"ה תרי מיעוטי כתיבי ה' דכתיב כו' כצ"ל:

תוס' בל"ה ושאני הכא כו' על איסור חלבה מדאמרינן כו' כצ"ל:

דף קטו:

גמ' דאיכא למימר נבלה תוכיח כו'. נ"ב נ"ל מה שתירץ רב אשי נבלה תוכיח ילע נמי שאין זו פירכא מעולה מאחר שאינו מגופו ומ"מ סבר דדינא כמו פירכא כל דהו לפרכינן אמה הצד דאתא מתרי ולא מתלתא וכדמקשינן ליה לפירכא זו אינה פירכא כלל ולא דמי לפירכא כל דהו סבר רב אשי א"כ פירכא כל דהו פירכא מעולה היא ופרכינן אפילו אתלת ודו"ק:

שם לא אם אמרת חלא מחלא נמחק חלא מחלא. ונ"ב בס"א אינו:

רש"י בל"ה נ"ל גזירה לאסור אכילה כי היכי כו' כצ"ל:

תוס' בל"ה ומה ערלה כו' שכן צריך מאתים לבטלה למדרבנן הוא דצריך מאתים כצ"ל:

בד"ה וליפרך מה כו' ולא פרכינן כל דהו כו'. נ"ב ול"נ דאמה הצד חלא מחלא פרכינן מיניה אפי' דאתא מעלמא ותלע דאל"כ אמאי פריך לעיל חוסם פי פרה יוכיח הלא לא אמרינן יוכיח דאתא מעלמא אפי' אמה הצד דאתי משתי צדדין כ"ש דלא אמרינן אחלא מחלא אלא מאי אית לך למימר האי יוכיח איכא הוכחה דהיא דלא תילף בשר בחלב בק"ו מערלה וכ"ש במה הצד שהרי גבי חוסם פי פרה נמי איכא ק"ו לגבי ערלה וחזי' דקרא קא קפיד דלא נילף מערלה אף בשר בחלב לא תילוף מיניה משום הכי פרכינן שפיר מה שאין כן בנבלה דליכא הוכחה דהיא דלא תילף ק"ו מערלה שהרי גבי נבלה ליכא ק"ו אבל אי הוה מייתינן בשר בחלב במה הצד מכלאים א"כ ה"א שפיר לנבלה יוכיח למיניה איכא הוכחה גמורה דלא מייתינן מן מה הצד שהרי האי מה הצד איכא נמי גבי נבלה וקא חזינן דקפיד קרא דלא תילף מיניה הכי נמי בשר בחלב לא תילף מיניה ודו"ק:

דף קטז.

רש"י בל"ה הא לרשינהו לכלשמואל חד לחלב ומתה כו' כצ"ל:

תוס' בל"ה עיקרן כו' מאתים ונאסר והקשין והען כו' כצ"ל:

דף קטז:

גמ' אמר רב חסלא רישא נראה כו' כצ"ל:

שם כשרה שינקה מן הטריפה כו'. נ"ב אליבא דרש"י לא גרסי' כשרה שינקה מן הטריפה וכן ל"ג פירשא בעלמא הוא. נ"ל:

רש"י בל"ה הרי זו אסורה כו' גבי קיבת עולת כהן כו' כצ"ל ונרשם גמ' אחר לבור זה. תוס' בל"ה ומי אמר כו' סבר כוותיה כצ"ל:

דף קיז.

רש"י בל"ה תרומת הלשן כו' מלשן מזבח מלא מחתה כו' כצ"ל:

דף קיז:

גמ' כתיב ושמו אצל המזבח התם כתיב כו' כצ"ל. ונ"ב וי"ו בתרייתא לושמו קלריש כך פרש"י במעילה ע"ש:

דף קיח.

רש"י בד"ה והקרנים כו' ומיהו באנפי נפשייהו כו'. נ"ב וביש פירושים שכתוב בהם משום שומר וכן משמע מתוס' לקמן (חולין דף קי"ט ע"ב) בד"ה היכא דמתני כו':

גמ' אין ה"נ אלא. נמחק ונ"ב גם מצאתי מחוק בספר מלוייק וכן נ"ל:

רש"י בד"ה לא יד ולא שומר כגון שער וחתיכת בשר בראשו או עצם דק וקטן שמחובר בו אוכל ואינו ראוי להיות יד מחמת קטנו לא טמא ומטמא כו' כן הוא בס"א. ונ"ב ותימה גדולה למה מפרש רש"י עניינים אחרים כי במשנה במס' עוקצין מפ' נשם איזה שלא מטמאין כו' ולא זכר א' ממה שצייר רש"י ז"ל ודו"ק:

דף קיח:

רש"י בד"ה אלא מעיקרא כו' לפרכי' מרישא אימא כו' כצ"ל:

בד"ה מקרא נדרש לכם לנפקי ידות כו' כצ"ל:

בד"ה אין יד כו' והרי הוא עם אוכלים כביצה ונגעה טומאה ביד כו' כצ"ל:

דף קיט.

תוס' בד"ה ור"י אומר כולה בשומר כו' דהלכתא כוותיה לגביה דר"מ כו' כצ"ל:

דף קיט:

תוס' בד"ה היכא דמתני כו' אלא קרניים וטלפים כו'. נ"ב ולעיל במשנה פירשתי:

דף קכא.

רש"י בד"ה מקצתו חישב כו'. נ"ב גליון העתקתי מרש"י בקלף ישן מקצתו חישב עליו לאוכלו ומקצתו לא חישב כו' מצטרף האי מקצת שלא חישב בהדי האי שחישב דגלי דעתיה בהאי מקצת שחישב דלא בטליה האי מקצת שלא חישב ומצטרפין זה עם זה לכביצה וכה"ג איכא פירושא פלטתו חיה ופלטתו סכין עד כאן:

דף קכא:

תוס' בד"ה הואיל ויכול כו' ועל הנבלה הוא דקאמר כו'. נ"ב ר"ל בכזית האחרונה אם עדיין מפרכסת ודו"ק:

בד"ה אביי אמר כו' כיון דבת אכילה היא כו' נ"ב פי' וכל היכא שבת אכילה אינה ראויה להציל וק"ל:

דף קכב:

גמ' ארבעת מילין רבי אבהו משום ריש לקיש כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה רב תנא כו' אלמא הטמאים אכל הני כו' כצ"ל:

דף קכג.

גמ' לא שנו אלא בטלית טבולת יום כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה מכאן ואילך כו' אחיזה בפשוט על פני כו' כצ"ל:

דף קכג:

רש"י בד"ה בטומאה דרבנן כו' ובהמה זו קדשים כו'. נ"ב פי' דכל הנך הי"ח גזרות רק שניות הן לעשות קדש שלישי אבל בחולין אינו פוסל בעבור זה דחק רש"י קדשים נ"ל עיין לעיל בדף ל"ג:

בד"ה כי מיעטו מיהא טהור אע"פ כו' כצ"ל:

בד"ה דקא צרי כו' וכמו טיליא חריפא כו'. נ"ב פי' מין יין חזק שנקרא טילא ומבקע הנודות מחמת חזקו:

תוס' בד"ה לא שנו כו' למושב זב כדקאמרינן כו' כצ"ל:

דף קכד.

גמ' כי אתא רבין וכל נחותי ימא אמרוה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ואלא עולא כו' כצ"ל:

דף קכד:

רש"י בד"ה מאחוריו כו' כדאמרינן לעיל אין זה שומר ור' ישמעאל ס"ל כת"ק דאמר אין שומר לפחות מכזית כדקתני קולית שיש עליה כזית בשר כו' וכן הוא בס"א ועיקר ונ"ב לפי הפשט זה אחרים שנא' ברש"י לאו אחרים ממש אלא תנאים אחרים ודו"ק נ"ל:

בד"ה במרודד כו' בשר במרודד כו' הד"א:

תוס' בד"ה אמר רב פפא כו' וכי תימא דאתא כר"א כו'. נ"ב פי' כר"א בר פדא נ"ל:

בד"ה אימא והוא כו' ונראה לסבר תלמודא כו'. נ"ב ואני אומר דאם כן למה תנא תנא קמא המסיט ור"א הנושא בשלמא לפי התירוץ של הגמרא מיושב דרבי אליעזר דייק קרא נושא דומיא דניסא ודו"ק:

דף קכה.

גמ' אביי אמר לעולם מוח כו' כצ"ל:

דף קכה:

רש"י בד"ה חוצצין בין בית לעליה אם שטחו בין קורה לחברתה כו' כן הוא בס"א:

בד"ה טומאה בתוכה כו' הא טומאת אהל ליכא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה קסבר רבי יוסי כו' וא"ת היכי כו'. נ"ב אע"פ דאביי קאמר הכי מ"מ דייק שפיר דהא מנא תימרא קאמר וכולי עלמא מודים בזה וק"ל:

דף קכו:

רש"י בד"ה יכול אפילו נקבה דלא הוי טמא כצ"ל:

בד"ה כחוט השערה כו' ונאסף בשערות פולטורי"ן בלעז כו' כן הוא בס"א ונמחק שעל החזה ושעל השחין ונ"ב צ"ל השחי עיין בפ' ט' דמקואות שמשמע כן נ"ל:

דף קכז.

גמ' השורץ כל שהוא שורץ כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה אמר ליה ומאחר כו' דמרבית מין הים לטומאה כצ"ל:

דף קכז:

גמ' נשחטה הבהמה הוכשרה כו' ואין גלולה עולה עמו כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה טומאת נבילת כו' צ"ל טומאת נבילה וכן בדבור שאחריו בכל מקום:

דף קכח.

רש"י בד"ה רב אסי אמר לכ"ע אית יד כו' כצ"ל:

בד"ה בעי רבה כו' לאבר בעי רבה כו' הד"א:

רש"י בד"ה מה שתעשה כו' הוי שני כלים נעשה כו' כן הוא בס"א:

דף קכט.

רש"י בד"ה צריך מחשבה כו' אוכל אומר אני כו' הד"א:

דף קכט:

גמ' אמר רב אסי אמר ר' יוחנן כו' נמחק אמר ר' אסי:

רש"י בד"ה לא הוכשרו קמפרש רבי יוחנן משום כו' כצ"ל. נ"ב נראה לי וכן בד"ה אלא לעולם כו':

תוס' בד"ה כזית בשר כו' אמרו ליה לרבי אליעזר כו'. נ"ב רוצה לומר כיון דילפינן לשרצים ונבילה פשיטא דבעצמות קממעטינן עד כאן מצאתי ותלמיד טועה הגיה הא מסקינן לעיל להדיא דבשר הפורש מן אבר החי טהור אלא הכי פי' למה אמרו מאי טעמא מרבה בשר וממעט עצם הוי ליה למימר מאי טעמא בשר טמא הא משרצים ונבלה קאתי והתם גופא בשר הפורש מן האבר טהור ודו"ק:

דף קל:

רש"י בד"ה כמי שהורמו כו' אבל חזה ושוק כו'. נ"ב נראה בעיני דמשום הכי לא רצה לפרש כפירוש דלעיל דלא שכיחא כו' משום דהאי שינויא דאתא לידייהו כו' והוא חזר וחטפא מינייהו טפי לא שכיחא ואפי' הכי תנייה ודו"ק:

דף קלא.

גמ' אין מוציאין אותן לא מכהן לכהן כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה תשעה נכסי כו' ונראה בעיני שכולן שנויין כו'. נ"ב פי' בהאי ברייתא שלפנינו כולן שנויין וחסורי מחסרא בספרים שלפנינו ומכל הני ט"ו תמצא תשעה שהרי תנכה ששה מהן כמו שפירשתי ונשארו תשעה:

בד"ה הגוזל את כו' הודה שנשבע לשקר כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ה"ג כו' והא לחשיב מתנות כו'. נ"ב פי' ותחשוב מתנות לשניים מתנות של חולין ושל קדש כמו שפירש רש"י לענין מנין ט"ו:

בא"ד אינך צ"ל אי נמי. ונ"ב נ"ל:

דף קלב.

גמ' מן העז ומן הרחל חייב במתנות בכוי פטור מן המתנות כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה תנא דבי ר' ישמעאל צ"ל קודם ד"ה רב כהנא:

רש"י בד"ה היכא דלא קבע מסחתא חנות. נ"ב ובפירוש אחר מצאתי עלי שקוצבין עליו הבשר:

דף קלג.

גמ' ואי לקדרה איירי למיחתך להו כו' כצ"ל:

שם אנסיה ליה עילויה כו'. נ"ב והרי"ף פי' חולי במעיו הוה:

רש"י בד"ה בדק לן כו' ורבא כהן היה. נ"ב נ"ל לפי' התוס' רבה וצ"ל דרבה אעפ"י שגדול מרב יוסף מ"מ אמרינן בהוריות רב יוסף סיני כו' ובדיק לו אם בקי בברייתות:

בד"ה דבעינא למיכל כו' ובבכורות נמי אמרינן רבא כו'. נ"ב נ"ל שגרסינן רבא בכל השמעתתא אפילו לרש"י ודו"ק:

בד"ה נזוף הוה כו' שנועלו מלאכי חבלה כו'. נ"ב בכאן מוכח בהדיא דגרסינן רבא דרבא הוה בעובדא דהתם ודו"ק:

דף קלג:

גמ' בכלל ופרט וכלל וברית מלח כו' כצ"ל וכן אח"כ:

רש"י בכלל ופרט כו'. נ"ב ולכל תרומת הקדשים חזר וכלל כן פרש"י בחומש:

בד"ה לוג שמן כו' ובזבחים כל קרבנם כו' אכולהו כל קרבנם כו' כצ"ל:

דף קלד:

גמ' לנתינה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה למלוג בעגלים כו' העור אין ראשי כו' והד"א:

בד"ה ואב"א כו' שהרי עליו נגלו כו'. נ"ב פי' על כל אדם:

בד"ה הפרק של כו' שהוא פקיעתה ופתחה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ראשית הגז כו' למתנות טובלים ליתני כו' כצ"ל:

דף קלה.

רש"י בד"ה אי הכי כו' ובליעבר וגזז. נ"ב נ"ל ט"ס והכי הוא ובלא עבר וגזז דאל"כ מאי מקשה אי הכי אפי' קדשי מזבח נמי דלמא משום הכי לא מוקי בקדשי המזבח דלא בעי לאוקמי בעבר וגזז ואיירי באיסורא ועוד מהיכא תיתי דהא איסור גיזה בקדשים מבכור ילפינן והתם כולו קדוש אבל היכא דאקדיש חוץ לגיזו מהיכא תיתי לאיסור אם לא לפי המסקנא דמשני דפשטה בכולה ועוד הלא רש"י גופיה פי' לקמן כחשי הגיזה הניטלת מכחשת הבשר ואסור לגוזזה דמשמע הא לאו הכי שרי לגוזזה ודו"ק:

דף קלה:

רש"י בד"ה פסיק אורחיה לאפסיקינהו כצ"ל:

בד"ה טבל וחולין כו' ולא אמרינן יש כו' שבו וכי היכי דפריש כו' נמצא תורם מן החיוב כו' במעשרות ומעשרותיו מקולקלים וכו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ואב"א כו' שאין סברא לחלק ונ"ל דלאו כו' כצ"ל:

דף קלו.

גמ' שם אי מה תרומה כו'. נ"ב לפירוש רש"י משמע דקאי אלעיל אדברי רבי אלעאי דיליף ראשית הגז מתרומה כו' אבל מה שמסיק מאי טעמא דרבי אילעאי כו' אינו מתיישב שפיר דהא כבר הקשה דנילף מיניה. ונ"ל דמאי טעמא דקאמר הוא מדברי רבא עצמו דמסיק יליף נתינה נתינה מתרומה והוא אזיל לשיטתיה דסבירא ליה דמודה רבי אילעאי בתרומה דחייב בשותפות ואם כן ראשית הגז לא נילף מיניה לענין שותפות ודו"ק:

רש"י בד"ה אלא שמע מיניה כו' בנתינה נתינה הס"ל ואח"כ מה"ל אי מה כיון מתרומה כו' מרישיה דקרא הס"ל ואח"כ מה"ל מה תרומה בחוץ לארץ לא דבפ"ק דקידושין כו' בכל מקום אבל חובת קרקע כו' כצ"ל ונ"ב כאשר הגהתי כן מצאתי בפי' מלוייק:

תוס' בד"ה שכן יתום כו' בראשית הגז הס"ל ואחר כך מתחיל דבור חדש מבכור הוה ליה למילף שכן יתום כו' הוה מצי למימר נמי כו' כצ"ל:

דף קלז.

רש"י בד"ה לו למלבוש הס"ל:

בד"ה לר' יוסי כו' אין לי אלא קציר לאיהו כו' כצ"ל:

דף קלז:

רש"י בד"ה אבא אריכא קרית ליה ולא אמרת רבינו בלשון כבוד כצ"ל:

בד"ה בשלמא לר' יוחנן דאמרת משמיה בששים. נ"ב לפרש"י מוכח דגרסינן לעיל בדברי רב דימי רבי יוחנן משום רבי ינאי אמר בשש ומשמיה אמר בששים ודו"ק:

דף קלח.

בד"ה אלא אמר רבא כו' וצאן של א' כו' כצ"ל:

דף קלח:

רש"י בד"ה וגבי ראשית כו' לאו מילתא היא והכא היא כדרבא כצ"ל והס"ל והל"א:

דף קלט.

גמ' שילוח הקן נוהג בארץ כו' בולות קדשים מ"ט כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה לצורך לאותו כו' אבל לא במוקדשין כו' כצ"ל:

קודם ל"ה שהרג את כו' צ"ל ל"ה אמר קרא שלח תשלח שינה הכתוב בלשונו לומר מי שראוי להשתלח יצא קן של הקדש שאתה צריך להביא לידי גזבר משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה וכן גבי עוף שהרג את הנפש כו' ומאת הבנים תקח לך לא מצי מסיק טעמיה לומר לך יצא הקדש שאי אתה יכול ליקח לך הבנים דולדות קדשים אסורים דהא אמרינן במסכת תמורה בפ' בתרא חלב המוקדשים וביצי תורין לא נהנין מדרבנן ולא מועלין במה דברים אמורים בקדשי מזבח אבל בקדשי בדה"ב הקדיש תרנגולת מועלין בביצתה:

רש"י בד"ה אמאן רמי האי נדר (קירי) לשלומי כצ"ל:

דף קלט:

גמ' (לאע"ג דלא אמר עלי מיחייב כו') והיה קרית קירי הוה חדא מינייהו דלא הוה אמרה קירי אמרה לה חברתה סומא אימא קירי קירי אמרה סומא אימא קירי בירי אתיוה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה אלא לפניך כו' ומרלו בדרך כו' הל"א:

תוס' בד"ה בדרך כו' אם כן לא נכתוב בדרך כו' כצ"ל ונ"ב נ"ל:

דף קמ.

גמ' לציפורים שהחליפן בצפורי נמחק בצפורי. ונ"ב נ"ל טעות וכצ"ל שהחליפן בע"א כו' כל מה שאתה מהייה הימנו כמוהו למאי כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ומשני כו' ומן הטהורים הס"ל:

דף קמ:

רש"י בד"ה ובקעה כו' מעליא הס"ל:

בד"ה אף על כו' לאתויי ארב דבעי כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה מה ביניהן כו' הא מן הצד כו'. נ"ב אין זה דיוק אמיתי כ"כ דלא איירי האי דומיא אלא בענין נגיעה דלמעלה ודו"ק:

דף קמא.

גמ' הנוטל האם על הבנים כו'. נמחק הכל עד סוף המשנה ואח"כ בפיסקא גרסם מתני' וכן ברש"י מן ד"ה טעמא דר' יהודה כו' עד סוף המשנה צ"ל לקמן בפסקא:

רש"י בד"ה קיימו כו' ואם לקחת שלח קיים כו' כצ"ל:

דף קמא:

גמ' דהא כנפי נינהו כו'. נ"ב מהר"ר אייזיק שטיין פי' בביאורי הסמ"ג וגרס נמי בסמ"ג לרגליה היינו כנפיה ופי' דרב יהודה נמי מודה לדרשא למשלחי רגל אלא רגלים שלה הן הכנפים וכן איתא בהדיא בגמרא עכ"ל ולא נ"ל דאי לריש האי קרא אם כן מכ"ש לרגליה ממש קרויים רגלים דהא דומיא לשור וחמור האחרונים קרויים רגל ושלפניהם יד ובמקום יד של בהמה הוא כנף בעוף כדאיתא באלו טרפות ע"כ נראה דה"ק שלא תאמר מאחר שהכל תלוי בגפיה ממש מה בכך שמרט הנוצות ותלשן הלא עדיין יש לה גף דהא כנפיה נינהו כלומר הכנפים הם עיקרי הגף וכן כתוב ברא"ש ע"ש על כן גרס נמי בסמ"ג בגפיה דהיינו בכנפיה ע"ש:

רש"י בד"ה לא תשוב לקחתו כצ"ל:

בד"ה ומשני כו' שלא הבין המשלח כצ"ל:

בד"ה והשתא דאמר רב יהודה כו' האם מעלייה כו' כצ"ל:

דף קמב.

גמ' תניא דבי רבי יעקב אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שאין תחיית המתים תלויה בה שנא' למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולם ארוך כן הוא בספרים אחרים. ונ"ב כן נ"ל מגירסת רש"י:

רש"י בד"ה זיל טרוף כו' חבירו ויקנהו כו' הל"א כצ"ל:

:

מַהֲרַ"ם שִׁיף

דף לב:

בתוס' סד"ה ולחשוב נמי דחזקיה כו' וא"ת אמאי קשיא ליה דליחשוב דחזקיה ודר"א והא לקמן באלו טריפות מפרש דלא חשיב בסגר ושב שמעתתא כו' דטריפה היינו אסורה כמו אלו טריפות כו' וי"ל דלא משמע ליה לרבויי נבילה מזה הכלל דקתני כל שאין כמוה חיה כו' דמשמע הלשון דעכשיו היא חיה כו' וא"ת מאי פריך וליחשוב דר"א הא בהמה שנחתכה רגליה מארכובה ולמעלה אתיא בזה הכלל והיינו בסגר וכו'. ותימה מ"מ אי אתיא בזה הכלל לא מיתנייא אלא בטריפה ובגמרא פריך לניחשביה לנבילה אי נבילות מיתני נמי התם וק"ל וי"ל דהא לתירצן התוס' מעיקרא לא משמע ליה לרבויי נבילה מזה הכלל כו' היינו מה דלא נכלל במלתא אחריתא רק בפני עצמו כיון אליו באומרו זה הכלל כל שאין כמוה חיה כו' [זה לא נכלל באין כמוה חיה] אבל מה שהקשו בתר הכי הוא למאי פריך ונחשוב דר"א כו' כיון שחושב כל מיני איסור אכילה דשייכא בבהמה אע"ג דנבילה נמי הוי ולא חשיב דוקא טריפה אתו לא הכי פריך בגמ' וע"ז הקשו דהא נכלל איסור נבילה דניטל ירך וחלל שלה בבהמה שנחתכו רגליה אותו אתיא בזה הכלל וכו' ודו"ק נ"ל:

דף לג.

גמ' תניא דלא כרב אחא בר יעקב. בספר יש"ש פרק השוחט דין י"ז הביא שיש מקשין על הסמ"ג שדבריו שכתב סי' קנ"ו ומ"ע סי' קנ"ב סותרין זה את זה וכן לדברי הרמב"ם פ"ט מהלכות מלכים [שפסק לבני נח חייבין עליו ולא ישראל] תמוהים גם הרשב"א תמה עליו גם הכ"מ תמה עליו גם בספר לחם משנה לא ישבו כי אם למה דפליג על רב אחא בר יעקב הך ברייתא דרוצה שיבריא כו' הוא מטעם דליכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור וטעם זה ליתא דהא אשכחן פ' ד' מיתות יפת תואר לישראל שרי ולנכרי אסור דלאו בני כיבוש נינהו אלמא ליתא להך טעמא כו' עכ"ל. וכמה דחוקים דבריו כמ"ש גופיה והוא דוחק הלא דכבר יישבו תוס' לקושיא זו ע"ש פרק השוחט [בתוס' שלפנינו נשארו בתימה] ועוד דר"פ קאמר ובעי לאימא ליה מי איכא מידי כו' ולא אמרי ליה לאמינא הא טעמא קאמר ואפ"ה דחי ליה דתניא דלא כוותיה וכן רב אידי בר אבין וכן ר' יוחנן דפליג בהאי חזקיה בפרק העור והרוטב לגבי בהמה טמאה כשהיא מפרכסת ישנו לאברים ולא בטהורה [אף לבני נח] דאתיא ליה סייעתא ממתניתא דרוצה שיבריא כו' וכ"ש חזקיה דס"ל דאפילו בטמאה אינה לאברים בשנשחטה ועדיין מפרכסת ומתני' דריש מסכת טהרות ומייתי לה בפרק ג"ה דף ק"ב ע"ש בתוס' כולהו דלא כרא"י וטעמא דליכא מידי כו' שייך הכא ול"ל יפת תואר וק"ל וא"כ לדברי הלח"מ הנ"ל במחילה מכבודו מילין נינהו (ועוד) דעדיין דברי הסמ"ג קשים וסותרין זה את זה (ואע"פ) [כמו] שכתב מהרא"ש הביאו היש"ש לדברי סמ"ג סתורין מניה וביה (יש) [ויש] ליישב ע"פ האמת דה"ק דאי ס"ל דלא כרא"י וכברייתא דרוצה שיבריא כו' אלא דדוקא לאחר שתצא נפשה מותר בה אחד נכרי ואחד ישראל הא כ"ז שלא יצא נפשה ישראל מותר בה מן התורה אלא חכמים אסרוה ואסמכיה אקרא דלא תאכלו על הדם בסנהדרין וכפרש"י בהעור והרוטב ופרק השוחט (*א) אבל נכרי מדאורייתא אסור דעדיין חיה היא וכתיב אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו אלא לאחר שמתה ס"ל למיסר כיון דלא ניתר בשחיטה וזה פירש קודם שמתה והכי ס"ל לרא"י בהא קאמר ברייתא דנכרי מותר בה כיון דלישראל שריא שחיטה וה"ה לנכרי נשתרי אותו האבר בשחיטה אבל מ"מ אסור לאוכלו בשחיטה עד שתמות דשחיטה לא הוי כמיתה אף לישראל אלא דישראל לא בעי מיתה ונכרי בעי מיתה וא"כ ליכא למימר ליכא מידי דלישראל כו'. (*ב) ולכך אף דשחיטה מתרת לאותו אבר כמו לישראל דליכא מידי כו' מ"מ צריך להמתין עד שתמות וק"ל. ותדע דהא קתני בברייתא לאחר שתמות עובד כוכבים מותר בה כו' והא מאי דצריך ישראל להמתין עד שתמות הוא מדרבנן וא"כ יהא עובד כוכבים מותר בה מיד דליכא איסורא דרבנן לגביה אלא לעובד כוכבים אסור מדאורייתא כדאמרן. ובהכי מדויק לשון הרמב"ם ששום אחד לא הרגיש בו שגבי היתרות שיתר ב"נ על ישראל בטומאה כתב שב"נ אחד בהמה וחיה בין טמאה כו' חייבין עליו משום אמ"ה ומשום במ"ה וגבי אבר ובשר הפורשין מן המפרכסת כתב ה"ז אסור לבני נח משום אמ"ה עכ"ל והלא דרך הרמב"ם לכתוב כל דיני חיוב מלקות וכרת וקרבן ולא סגי ליה במה שכותב האיסור ואע"ג דבזה הזמן אינו נוהג המלקות ואינך כי ע"כ קרא שם ספרו משנה תורה כידוע. וא"כ למה לא כתב גבי אבר ובשר הפורשין מן המפרכסת לחייב משום אמ"ה כדכתב גבי אבר ובשר מן הטמאה שיתר בני נח על ישראל אע"כ כדאמרן כדייק לישנא דברייתא דפרק העור והרוטב ובשר הפורש ממנו כפורש מן החי ואסור לבני נח ואפילו לאחר שתצא נפשה דמשמע הא ישראל [ששחט] בטהורה מותר לבני נח לאחר שתצא נפשה אבל קודם שתצא נפשה אפילו ישראל בטהורה אסור לבני נח וכן מוכח מדברי רש"י למעיין שם ולכך פרש"י על אסיר לבני נח והיינו סייעתא מדקאמר ואפילו לאחר שתצא משמע דאמ"ה גמור הוא דאי לא הוי אסורה אלא קודם שתצא נפשה לא הוי סייעתא לר"י דלעולם כחזקיה ואינה כחיה ולא הוי לאברים ואעפ"כ אסור קודם שתצא נפשה וכדכתיבנא לכך קאמר ברייתא ואפילו לאחר שתצא נפשה דאי ליכא איסורא בטהורה ששחטה ישראל אף קודם שתצא נפשה [לגבי בני נח. דבדידהו ליכא איסורא דלא תאכלו על הדם אין חילוק בין קודם מיתה או לאחר מיתה ודלא כסברתו לעיל] הו"ל בקיצור ואסור לבני נח וממילא ידעינן דאפילו לאחר שתצא נפשה אסורה דאי אסורה קודם שתצא ה"ה לאחר שתצא למ"ש א"ו כדאמרן ומטעמא דכתבינא וכן משמע מפרש"י בהעור והרוטב (דף קכ"א ע"א) וז"ל השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים הא פרישית לה דכיון דכוותה בשחיטת ישראל בטהורה משוי ליה אוכלא בעודה מפרכסת ולישראל שריא דהא בשחיטה תליא מלתא כו' משמע כדפרישית [אולי מל' לישראל שריא כו' משמע ליה הכי דלעובד כוכבים אסור] וכן משמע נמי במתני' ברש"י דעלה קאי אהא פרישית לה כו'. ודברי מהרש"ל ביישוב זה [על הרמב"ם וסתירת הסמ"ג. שמחלק בין כששחטה לצורך ישראל ובין כששחטה לצורך עובד כוכבים דאז לכ"ע אסיר] לא נהירא דהא חזינן דמפליג בברייתא דאייתי בגמ' בפ' העור והרוטב ופ' השוחט דלא כרא"י בין שוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים לשוחט בהמה טהורה ואם איתא לדברי מהרש"ל הו"ל לפלוגי כולה בטהורה בין כששחט ישראל לצורך עובד כוכבים או לצורך ישראל ול"ל למימר ישראל ששחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ועוד דודאי בהמה טמאה של עובד כוכבים הוא דהא אסור לעשות סחורה בדברים האסורים והו"ל ישראל ששחט בהמה לעובד כוכבים [אפילו טהורה] ומפרכסת אבר הפורש ממנו כפורש מן החי ואסור לבני נח כו' והוא תימה לדבריו ודו"ק. (*ג) גם מה סייעתא מייתי לר"י מהך ברייתא שאני הכא ששחט לצורך עובד כוכבים ולכך הרי היא כחיה וישנה לאברים ומיהו לזה י"ל דבטמאה לא שני לן בין ששחטה לצורך עובד כוכבים או לא ודו"ק. גם מה אמר בפ' השוחט תניא דלא כרא"י מהך ברייתא דלמא רא"י איירי לאסור לזמן עובד כוכבים על בני מעיים בבהמת נכרי ששחטה ישראל וברייתא איירי בבהמת ישראל דאף רא"י מודה ועוד מ"ט לא משני [רש"ל על תמיהתו על הרמב"ם] דהתם [בדברי הרמב"ם] איירי בבהמה טמאה דלא מהני בה שחיטה וע"כ אבר ובשר הפורשין מן המפרכסת אסיר משום אמ"ה והכא בבהמה טהורה דאיכא למימר ביה מי איכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור וכדמפליג בברייתא גופיה וכדמסיק הכ"מ שם אדעתיה לתרץ הכי אלא דהקשה דהו"ל לפרושי ע"ש בדברי הרב בעל כ"מ וכ"ש לתירוצו דהו"ל לפרש ועוד א"כ אדכתב הרמב"ם אבר ובשר הפורשין מן המפרכסת ה"ז אסור לבני נח כו' ומיירי בבהמת עובד כוכבים דליכא למימר ביה מי איכא מידי כו' טפי הו"ל לאשמועינן דנכרי אסור בריאה ובני מעיים מכיון דנשחטו הסימנים כמאן דמנחי בדיקולא דמיא ושחיטה אינה מתרת להם עד שתמות כיון דבבהמת עובד כוכבים איירינן ולסברת מהרש"ל בבהמת עובד כוכבים אין שחיטת ישראל מתרת לעובד כוכבים עד שתמות וק"ל. ועוד הא עיקר טעמא דא' נכרי וא' ישראל מותרין בו מטעם דמי איכא מידי כו' וא"כ מ"ש בהמת ישראל מבהמת עובד כוכבים הא אידי ואידי אי שחט ישראל שרי לישראל וא"כ לגבי עובד כוכבים למה זה שרי וזה אסור. ותדע דהא פרש"י בהעור והרוטב (דף קכ"א ע"ב) בד"ה אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו דהואיל והותר לישראל הותר אף לעובד כוכבים דליכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור אבל הנך דלעיל שחיטת טמאה וכן שחיטת עובד כוכבים בטהורה אין בו היתר לישראל ולנכרי נמי לא מישתרי דחיה היא עכ"ל אלמא דוקא שחיטת טמאה ושחיטת נכרי בטהורה דליכא שום היתר לישראל אסור לעובד כוכבים וק"ל. וכן מוכח במה שפרש"י ריש פ' העור והרוטב במתני' קמייתא. ע"כ אין לדבריו עיקר ושורש כלל והדברים ברורין כדכתיבנא:

ע"ש בפ"ט מהלכות מלכים הלכה י' וי"א כתב הרמב"ם שאבר או בשר הפורש מן הבהמה או חיה חייב ב"נ עליהן (משום אמ"ה) ע"ש והקשה הרב כסף משנה דהא פסק הרמב"ם פ"ד ופ"ה מהל' מאכלות אסורות כר' יוחנן דבשר מן החי אינו חייב עליו אלא משום טריפה והא ודאי דב"נ לא הוזהר על טריפה והיאך כתב כאן דב"נ נהרג עליו וצ"ע עכ"ל. הנה מ"ש דב"נ לא הוזהר על טריפה ודאי הדין עמו כי לא נצטווה אלא על ז' מצות שלהן וכפי המחלוקת שבפ' ארבע מיתות וכ"כ תוס' פ' ג"ה (דף ק"ג ע"א) בד"ה מר סבר ר"י בהמה בחיי' לאברים כו' ע"ש אבל לא היה צריך לזה דבהדיא כתב הרמב"ם הלכה י"ב וי"ג אבר ובשר הפורשין מן המפרכסת אסורין לב"נ משום אבר מן החי כו' ע"ש. והנה יכולים לשנויי דמ"ש כאן לחייב על בשר הפורש מן החי משום אבר מן החי מיירי בבשר הפורש מאבר שאין בו עצם דשם חייב (משום אמ"ה) בין שחתך כולו בין שחתך מקצת כמבואר בדברי הרמב"ם פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הלכה ב' אלא דקשה די טובא חדא דהו"ל להרמב"ם לפרושי ועוד אף דברייתא דהעור והרוטב דתנא רב אושעיא שחט בהמה טמאה לעובד כוכבים אע"פ ששחט בה שנים או רוב שנים ומפרכסת אבר ובשר הפורשין ממנו כפורש מן החי ואסור לב"נ וכו' [דג"כ קשיא לר"י] אפשר לאוקומי בבשר הפורש מן האבר שאין בו עצם ובהכי מידחי דכתב בספר לח"מ דע"כ מוכרח לחלק בכך בין ב"נ לישראל [דבב"נ גם על בשר חייב משום אמ"ה ומיישב בזה לדברי הרמב"ם [דאי לא"ה תקשי מהך ברייתא לר"י דאמר אינו חייב על בשר הפורש מן החי משום אמ"ה וכו' עכ"ל דלעולם ליכא דפלוגי ואפ"ה לא תקשי לר"י דהתם בבשר מאבר שאין בו עצם מיירי. ואי אפשר לומר דאי אפשר לאוקומי בבשר מאבר שאין בו עצם דא"כ מאי אריא ואסור לב"נ משום אמ"ה הא לישראל נמי אסור משום אמ"ה אע"כ בבשר מאבר שיש בו עצם ויש חילוק בין ב"נ לישראל דא"כ הו"ל לספר לח"מ למידק דיש לחלק מגופא דלישנא דברייתא ולא מדלא אקשי מניה לר"י ועוד דא"כ הוי קשיא מניה לר"ל דאמר גם ישראל חייב על בשר מן החי משום אמ"ה והכא קתני דוקא ב"נ אלא האמת הא דקתני לב"נ משום דלישראל אסור משום טמא וכהא דפרש"י התם ובשר הפורש ממנו [כו' אין בו טומאה דבשר הפורש מן החי טהור ולהכי הוי כמן החי שאסור לב"נ ולזה מפרש הגאון דקשיא ליה] דמאי הלכתא תני ליה בשלמא אמ"ה למטמא כלומר וכ"מ אף לישראל [לאסיר משום טמאה] במה דהוי אמ"ה אלא בבשר מן החי דלא מטמא וא"כ מאי נ"מ לישראל הא לענין איסור אכילה לא נ"מ מידי דכבר אסור משום טמאה אלא לב"נ קמ"ל לאסור באכילה דידיה משום אמ"ה. ולעולם לישראל נמי אסור בשר הפורש מן החי משום אמ"ה וא"כ ליכא הכרח אלא מדלא אקשי מינה לר"י. והא ליתא דאיכא לאוקומי בבשר מאבר שאין בו עצם (*ד) והנה אם אין חילוק בין ב"נ לישראל לדעת הרמב"ם ומיירי הכא בבשר מאבר שאין בו עצם וכדכתבינא היתה ראיה ברורה לדעת הרמב"ם לחלק בין אבר שיש בו עצם לאין בו עצם ולא כהראב"ד בהשגות פ"ה מהלכות מאכלות אסורות:

גם אין טעם לחילוקו דמ"ש אך בשר בנפשו כו' [דכתיב בב"נ] מלא תאכל הנפש עם הבשר. והא ראיה מדברי הרמב"ם פ"ה מהלכות מ"א דכתב בהדיא דעל אבר מן החי הוא אומר לנח אך בשר בנפשו דמו וכו' עכ"ל:

אבל נ"ל באמת דיש חילוק בין ב"נ לישראל וב"נ חייב משום אמ"ה אף בבשר מאבר שיש בו עצם [אך לא מהוכחתו של הלח"מ ולא מטעמי'] ולהכי לא הביא הה"מ ראיה לדעת הרמב"ם דמפליג בין בשר מאבר שיש בו עצם לבשר מאבר שאין בו עצם משום דאלת"ה קשיא מאי דייך בהשוחט (דף ל"ג) תניא דלא כרא"י הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית השחיטה כו' דלמא התם לעובד כוכבים מותר היינו לפי דבשר מן החי לר"י משום טריפה אסרינן ובני נח לא הוזהר על הטריפה אע"ג דא"כ למה נקיט כששחטה דנקוט בחותך מבהמה בריאה קודם ששחטה גם למה ממתין העובד כוכבים עד שתצא נפשה כאשר פרשתי לעיל דדוקא אחר שתצא נפשה עובד כוכבים מותר בה י"ל דמשום ישראל אתי לאשמועינן דיכול לחתוך בשר קודם שתצא נפשה ולאוכלה צריך להמתין עד שתצא נפשה וע"כ צ"ל כן דהא נקיט מבית השחיטה דהוא לר"י משום טריפה ופשיטא דישראל ונכרי מותרין בו [דלא מי איכא מידי] והו"ל לאקשויי מניה לר"י אלא דר"י אמר דה"ט באמת דמותר בו עובד כוכבים ומ"מ למה נקט בששחטה [אע"כ משום ישראל]. ועוד דלקמן בפ' העור והרוטב במתני' וברייתא אמר דאם שחט ישראל טמאה לעובד כוכבים או עובד כוכבים ששחט טהורה לישראל מטמא טומאת אוכלין בעודה מפרכסת דאשכחן דכוותה היתר לישראל אבל נכרי בטמאה אינה מטמאה טומאת אוכלין דהא הוי אוכל דהא מותר לחתוך ממנו בשר לב"נ ולאוכלו. ודוחק לומר דבעינן

היתר בדכוותה אף לישראל לכך דוקא עובד כוכבים בטהורה וישראל בטמאה אבל נכרי בטמאה לא או דבעינן דוקא שיהיה כל הבהמה ראויה לאכילה. או דה"פ אי משום דמותר לחתוך ממנו בשר לב"נ א"כ מחיים נמי מותר זה ואפ"ה לא מקבלי טומאה מחיים אלא הא דמטמא עובד כוכבים בטהורה וישראל בטמאה ה"ט משום דאשכחן בדכוותה היתר לישראל א"כ כעין מיתה הוי לשויה אוכלא דאוכלין הוי כיון דלישראל בכי ה"ג בדכוותיה שרי וק"ל [אבל נכרי בטמאה לא אהני שחיטה זו מידי לשויה אוכלא. ואף דמותר לחתוך ממנו בשר זה לאו מכח השחיטה דאפילו מחיים נמי שרי זה. עכ"ז מהך דפ' השוחט הראיה במקומה]. ע"כ נ"ל באמת דיש חילוק בין ב"נ לישראל. ולדעת הראב"ד פשיטא דיש חילוק דאל"כ תקשי ברייתא דהעור והרוטב דתני ובשר הפורש ממנו כפורש מן החי ואסור לבני נח וכו' דר"י דלא מחייב אלא משום טריפה אלא אפילו לדעת הרמב"ם די"ל כדלעיל [דמיירי בבשר מאבר שאין בו עצם] נ"ל דיש חילוק וטעם החילוק דבב"נ במיתה תליא מלתא דלא הוזכר שחיטה לגבייהו וילפינן דלדידהו במיתה תליא מלתא מקרא דאך את בשר בנפשו דמו וגו' וא"כ אסור לו לאכול מבהמה כל דהו בלא מיתה כדכתב הרמב"ם פ"ח מהלכות מלכים דבני נח בכל שהוא חייב אע"ג דגם שם כתוב לא תאכלו ואכילה בכזית אלא כו' ודו"ק: [מה שהיה כתוב כאן בדפוסים ישנים השייך לקמן הצגנו הכל במקומו]:

דף מב.

במשנה נקיבת הוושט ופסוקת כו'. הול"ל ניקב הוושט. נפסק הגרגרת. כמו ניקב קרום כו'. נפסק החוט. ואולי שינה בלשון הני תרתי דנשתנו בדין משום דנבילה הן (*ה) ועיין לעיל (חולין דף ל"ב ע"ב):

הריאה שניקבה. ולא קאמר קרום הריאה כמו ניקב קרום של מוח משום דטריפת נקיבת הקרום דריאה הוא שהרוח יוצא ממנו שבשר הריאה ספוגה היא ושואבת הרוח וכשניקבו הקרומים יוצא הרוח דרך הנקב והיינו ניקב הריאה ממש:

המסס ובית הכוסות שנקבו לחוץ. הרע"ב במשניות מ"ש בזה יש ליישב בדוחק:

אין סדר לי"ח טריפות שבמשנה:

גמ' ואידך שני [היינו למ"ד טריפה חיה]. לא קאמר דלית ליה דרשא דמלמד שתפס כו' כמו למ"ד טריפה אינה חיה דלית ליה אידך דרשא דתנא דבי ר"י. דז"א דודאי אית ליה ומשמע ליה החיה אשר לא תאכל חיה ממש לא מלשון חי דר' ישמעאל לא חייש רק דאיירי קרא להבדיל בין כו' בטריפות וכפרש"י בחומש א"נ לומר בין חמור לערוד כו' ודקאמר בסמוך ע"כ תנא דבי ר"י טריפה חיה ס"ל היינו למ"ד טריפה חיה מפרש תנא דבי ר"י כן:

ברש"י בד"ה לבית חללו ואם לא כו' קתני סיפא דכשירה. אפ"ל שלא תימא לבית חללו קתני דאפ"ה טריפה ולא נבילה דואלו טריפות ולא נבילות קאמר כמ"ש התוס' בד"ה ואלו טריפות ולזה פי' דאם לא הגיע לחלל כשירה ולהכי איצטריך ואלו כשירות:

ברש"י בד"ה נפלה מן הגג כו'. ובגמרא אמר שאם שהתה כו'. אפ"ל שלא תימא נפלה כו' נשתבר כו' חדא הוא ואורחא דמלתא נקיט כמו נשברה השדרה ונפסק כו' ומספר י"ח נשנים שנחלק נשבר השדרה ונפסק לתרתי (*ו) לזה פירש דבגמרא אמר כו' ואלו הטריפות משום שבירות הצלעות מה לי ששהתה או לא אלא משום שמא נתרסקו אבריה:

ברש"י בד"ה כל שאין כמוה חיה שאין בהמה לקוי' דוגמתה כו'. דבפשוטה קיימינן דאי אפשר להכיר בטריפות הללו בעודה בחיים לכן לא קאמר כל שאינה יכולה לחיות:

ברש"י בד"ה זאת החיה קרי ביה זאת חיה. דהחיה משמע זאת אשר חיה תאכלו ואחרת אשר חיה לא תאכלו וכדמסיק בואידך. ונראה דלמסקנא דזאת דתנא דבי ר"י א"צ לקרי ביה חיה דהחיה בלא זאת משמע נמי חיה אכול שאינה חיה כו' דאי לא"ה מאי פריך ואידך שני נימא אידך לא ס"ל קרי ביה כו' רק בה"א ליישב זאת למ"ד טריפה אינה חיה הוצרך לומר קרי ביה. וצריך ליישב קצת מנ"ל קרי ביה ואז מתורץ מנ"ל טריפה אינה חיה קמה מקום להקשות למ"ד טריפה חיה מנ"ל (דלמא) [דלמה. כצ"ל כפי המפורש למטה] לא ס"ל קרי ביה ודו"ק (*ז):

בתוס' בד"ה אלו טריפות כו' והודה לו ר"ע דנבילה. ונקובת הושט ופסוקת כו' משום משנה הראשונה לא זזה ממקומה דכיון דנשנית קודם ההודאה לא זזה אף לאחר שהודה:

בא"ד או קאי כו'. משום דבפלוגתא דרבי ישבב מפורש בהדיא נבילה מפרשי בתחלה דמסתבר דעלה קאי ואלו טריפות או קאי אכל הני שחיטתן פסולה כו' והוי נבילה כו' וק"ל:

בתוס' בד"ה ניקב הלב כו' והא דתנן כו'. בל"ז יש לומר דתני דבר והיפוכו וכן אורחא דתנא בכמה משניות אך עתה ניתני נמי גבי אינך ניקב הושט שלא לחללו ואי משום דפשיטא דכשר דלא חשיב נקב גם בלב הוא פשיטא ולא אצטריך לבתר דתני ניקב הלב לבית חללו הכל בל"ז [יותר צודק אבל בל"ז] י"ל אה"נ אינך מיטרפי אפילו שלא לחללו וא"כ לא מצי למיתני דבר והיפוכו וק"ל. ואפ"ל המשך הדיבור משום דבמשנתינו לא פירש דין ניטל דזה קתני ואלו כשירות כו' לאורויי אבל ניטל טריפה לזה כתבו בתחלה דניטל הוא מלתא דפשיטא דבכלל כו' והא דתנן כו' ויתכן לצרף יחד דאז מקושר שפיר:

בסה"ד ניטל הכבד ונשתייר הימנו כזית כצ"ל:

בתוס' בד"ה דרוסת הנץ גרסינן כו'. ומהאי טעמא לא תני במתני' דמיא דליותא כו'. ממתני' אין ראיה דתני תני ולא תני אתיא בזה הכלל וניקב הטחול בסומכי' שייר נמי ואתיא בזה הכלל ומתנא דבי ר"י יש הוכחה שפיר דחשיב לכל הנקובים לאחד ודרוסה לטריפות באנפי נפשיה ואי משום דלא הוי נקובה ממש רק סופו לינקב חשבינן באנפי נפשיה א"כ נחשבי נמי דמיא דליותא וכו'. ולא מסתבר להו לומר כיון דתני פעם אחת טריפות דמשום סופו לנקוב דהיינו דרוסה תו לא חשיב דמיא דליותא דהוי נמי מהאי טעמא ודו"ק:

דף מב:

גמ' חשבינהו כחדא כו'. קצת דמדומי ראיה מכאן דשיעור נקוביתייהו דהמסס ובית הכוסות בשוה כדעת ר"ת [לקמן (חולין דף נ' ע"ב) תד"ה מחט שנמצאת] דלדעת רש"י לא הו"ל למיחשב כחדא כ"ש לפי האמת דאין מכריחנו ליחשב כחדא רק כולהו נקובי חדא חשיב להו כמו שאכתוב בסמוך ברש"י אי"ה ואפ"ה חשבינהו לחדא לומר נקובי תמניא הוי:

גמ' נקובי תמניא הוי כו'. עיין באשר"י בהגה"ה מדין ניטל המרה באורך: ולעיל כי משני אפיק מרה כו' ולא אסיק אדעתיה כולהו נקובי כחדא חשיב. (*ח) אין להקשות אכתי איכא ניטל המרה לטריפה כמ"ש התוס' לעיל ע"א בד"ה ניקב הלב י"ל דלמאן דמכשיר ניקב הוא הדין נמי ניטל אבל למאן דמטריף ניקב י"ל כ"ש ניטל:

ברש"י בד"ה נקובי תמניא הוי דכי חשבית להמסס ובית הכוסות כחדא ומדלית לה למרה כו'. בין בה"א ובין במסקנא אין צריך לזה כיון דכולהו נקובי כחדא חשיב [וחסר ט'] דניקב הטחול א"צ למיחשב [ולמלאות] שאינה שנויה במתני' ונגד אותן החסרים במתני' צריך למלאות א"כ מי' נקובים למסקנא נעשה אחד ומב' פסוקי חד ועייל י' בסגר ושב שמעתא [דניקב הטחול בכלל נקובי] רק קושטא דמלתא נקיט וכחייא בר רב בסמוך:

בתוס' בד"ה והאיכא כו' וד"ה אפיק כו'. אפשר לתרץ אחד באידך דסוגיא אדרבה לרבנן [ואליבא דמאן דאמר לא שמיה חסרון] ויודע המקשן דצריכא אחד למלאות מספר י"ח וניטל צומת מתני' בהדיא דטריפה. גם להתוס' צ"ל דלמשני ס"ל כרשב"א גם ניטל צומת הגידין כשר [אבל למ"ש א"צ לזה]. וכן מ"ש בסמוך ע"א בד"ה הנך דאפקית ודרכיש הוי בכלל נחתכה כו' אפ"ל דס"ל חסרון מבפנים לא שמי' חסרון וי"ח טריפות דרבנן וניטל ונחתכו לתרתי ודו"ק:

בתוס' בד"ה ואמר ר"י כו' כדי שינטל כו'. ובשדרה נמי שיעורו כדי שינטל כו' כדקאמר וכן לטריפה רק התם נתנו שיעור מפורש חוליא אחת ובגלגולת דאין להם שיעור ידוע לשער בו קאמרי כדי שינטל כו' והוא פחות ממלא מקדח ואע"ג דגם ב"ש ס"ל כדי שימות כו' עיין בזה בתוס' [בעירובין דף ז' דבנרקב ונחסר ממילא אינו מת בחסרון מועט כע"י נטילה] וא"כ לא פליגי בטריפות (*ט) לתרוייהו שלא ע"י נטילה כמלא מקדח נטרף וע"י נטילה בבציר מהכי ופליגי במה משערין לענין טומאת אוהל [למר ברקבון ולמר כדי שינטל] ועיין:

בא"ד וא"ת א"כ אמאי לא פריך כו'. דאף דתרוייהו חסרון נינהו (*י) כיון דאין שיעורן שוה ה"ל למיחשביה וכמ"ש התוספות בסמוך [ע"א בד"ה הנך דאפקית] רק מי הגיד להו דלמא כדי שינטל וכו' הוא כל שהוא וא"כ הוי שיעוריה כחסרון דריאה (*ב) י"ל דא"כ הול"ל טפי כל שהוא מלומר כדי שינטל כו' וק"ל:

שם וא"ת א"כ וכו'. ובל"ז מהא דכדי שינטל וכו' דס"מ דאפילו אדם נטרף בהכי לא הקשו דאף דס"ל טריפה חיה מ"מ מה שאינה יכולה לחיות ודאי טריפה מסתמא ז"א דתקשי בלא"ה צ"ל לר"ת לחלק בין טריפות דאדם לבהמה יאמר תרוייהו מיטרפי בנקיבת הקרום ואף דיכול לחיות טריפה חיה אבל לענין טומאת אוהל משערין בכדי שינטל מן החי וימות אלא בלא הא דר"י כו' [דדייק מסיפא] היה אפ"ל כן דלכך לא חשיב חסרון גלגולת משום דהוי עם נקיבת הקרום וטומאת אוהל משערין במיתה לא בטריפה אבל לפי מ"ש דר"י מסיפא דייק כו' ואפשר דר"י ס"ל טריפה אינה חיה דהשתא א"ש טפי דיוקא דוכן לטריפה מהא דכדי שינטל כו' וימות לזה הקשו לר"י הו"ל למיפרך נמי י"ח טריפות נאמרו למשה י"ט הן דהא איכא חסרון בגלגולת דא"ל עם נקיבת הקרום דהא קאמר וכן לטריפה ולענין טריפה מיטרפא בנקיבת הקרום זולת חסרון הגלגולת והכא בחסרון עצם גלגולת קיימינן והוצרכו לחלק בין טריפות אדם לבהמה ודו"ק. ואע"ג דלענין גלגולת מצינו במתני' דשאני בהמה מאדם דמיטרפא בנקיבת הקרום לחוד [וא"כ מנ"ל לר"י לומר וכן לטריפה בבהמה] מ"מ בשדרה דלא מצינו קאמר ר"י שפיר וכן לטריפה דמהי תיתי לנו לומר דבהמה מיטרפא בפחות כל כמה דלא מצינו:

עוד שם וא"ת א"כ כו'. אין נראה לקושרו למהא דכדי שינטל דלמא תנא דבי ר' ישמעאל כב"ש ס"ל אך עתה דר"י קאמר וכן לטריפה פליגי נמי בכי ה"ג. [דפשיטא דגם ב"ש מודו דאיכא שיעורא דכדי שינטל וימות] רק כמ"ש לעיל [בסמוך]:

בא"ד א"נ לענין טריפות אדם כו' דמשכחת בה חומרא וקולא כו'. חומרא לענין הורג את הנפש שחסר לו מקודם מעט פחות מכמלא מקדח דנהרג על הריגתו לב"ש וק"ל. וחומרא וקולא דציירו היינו כב"ש ולב"ה בהיפך. ואי שיעורא דב"ה נפישא אזלי צוורא בב"ה (*ל):

בא"ד ומיהו קשה בסמוך כו'. אבל ר"י גופיה דקאמר וכן לטריפה לא קשה דכיון דמת האדם בו כ"ש בהמה וא"ל דלמא ב"ש ג"כ מודו לענין טריפות דבהמה דמיטרפא בשיעורא דב"ה דמהי תיתי לחלק כל כמה (דלמא) [דלא מצינו] רק הקשו מלקמן מאי מקשו ליה רבנן מאיוב כו' למה קשה להו טפי אמרה מעל נקיבת הקרום:

בא"ד אבל אי אפשר לפרש כן וכו'. וא"כ הדרא קושיא מיהו קשה כו' לדוכתיה לא זולת זה וק"ל (*מ):

בתוס' בד"ה אמר שמואל כו' וא"ת לר"י כו'. עיין בסמוך:

בסה"ד שזו עקורה וזו נטולה. נראה שצ"ל וזו שבורה וק"ל:

דף מג.

גמ' אמר עולא כו' נטולה וחסורה. נטולה כל האבר. וחסורה מקצת האבר. חרותה בכלל חסורה או נטולה או נקובה [דלא אצטריך למיחשביה כמו שפי' רש"י בחזותא]:

גמ' האמר רבב"ח אר"י הלכה כסתם משנה. לעיל אמר ר"י הלכה כר"י בר' יהודה אף דכבר אמר הלכה כסתם משנה י"ל לפירוש הרב ר"י אורלינ"ש [שבתוס' ד"ה והאמר ר"י] דטעמא דהלכה כסתם משנה משום דרבי סתם לעולם כדברי הרבים והכא דחזינן בברייתא דהוא דברי יחיד דאינו דסתם משנתינו הוא סתמא דיחידאי:

גמ' ל"ל למימר חיצון אדום ופנימי לבן כו'. דאי לאין לו בדיקה מבחוץ כו' כבר אמרה במימרא אחריתא ועוד לא הול"ל רק א' אדום ואחד לבן למה לי חיצון ופנימי גם לא הול"ל רק חיצון אדום:

גמ' זה שלא כנגד זה. גם ברוחב כדמשמע רווח גמלא וכו' אם אין בב' רוחות:

ברש"י בד"ה אמוראי נינהו וכו' ומשום דליכא לאלומי איצטריך לן כו'. דאי לא אמר הלכה כסתם משנה הוי רשאי מסברא ושיקול הדעת לפסוק כחד מ"ל אבל כיון דפסק הלכה כסתם משנה תו ליכא למיסמך אסברא אלא אי איכא לאלומי מכח סתמא אחריתא:

בתוס' בד"ה הנך דאפקית כו' וע"ק למ"ד כו'. חוזר על וא"ת הראשון והי"ל כתבו בין הדבקים ומתורץ הע"ק נמי בו רק לא ניחא להו באותו דוחק:

בא"ד וכר"י דאמר אלו טריפות כו' ולית ליה י"ח טריפות נאמרו וכו'. ומ"ש לעיל בד"ה אמר שמואל וא"ת לר"י כו' אף דלא ס"ל י"ח טריפות מ"מ חזינן הדין דתנא דבי ר"י מדחשבינהו בתרתי שאין דיניהם שוין ומנ"ל דמתני' פליג בהא אתנא דבי ר"י אף דמתני' פליג עליה בטריפות דרכים ודרב מתנה דאיתמעטו מאלו טריפות ודו"ק:

בתוס' בד"ה והאמר ר"י כו' והרב ר' יעקב מאורלינ"ש תירץ כו'. נראה דלא בא רק ליישב ואי משום שהאחרון עיקר כו' למ"ש התוספות כחדא בבא חשיב הוא דוחק אבל מ"ש דפריך מכח מאי אולמי הוא מפרש הכי לכל הפירושים וק"ל (*ג):

דף מג:

גמ' לספק דרוסה. אף אם ודאי דרוסה יש לה בדיקה כמ"ש התוס' לקמן [חולין דף נ"ג ע"ב בד"ה דרוסה שאמרו] אפ"ל קצת [הא דלא נקיט ודאי דרוסה] דא"ל בזה אין לה בדיקה אלא מבפנים דאף שאינו רואה ריעותא מבפנים יש לחוש שמא אילו הו"ל בדיקה מבחוץ היה ניכר [בהאדים מבחוץ לחוד נמי מיטרפא וכמ"ש הרא"ש] אבל בספק דרוסה הוי קצת כעין ס"ס ולא חיישינן כולי האי ולפ"ז צ"ל ודאי דרוסה דיש לה בדיקה דוקא כשיודעין ודאי שלא נדרס כנגד הסימנים (*ם) גם י"ל כיון דסימנים קשין הן אצל דרוסה אין חוששין כ"ז שאינו נראה לעינים (*ע) ועיין כאן באשר"י באורך [שהוכיח דבהאדים עור החיצון גרידא מיטרפא דאי לא"ה מאי נ"מ במה דאמר אין לושט בדיקה מבחוץ לספק דרוסה אפילו יש לו בדיקה למה יבדקנו הואיל ולא מיטרף בהכי] י"ל שפיר על שיאדימו ב' עורות (*פ) ושלא תסבור כי אינו נראה מבחוץ סגי וא"צ לבדוק יותר מבפנים לזה אמר ושט אין לו כו' וכשבא לבדוק בספק דרוסה אף שאינו רואה ריעותא בסימנים מבחוץ עליו לבדוק מבפנים:

והומ"ל לספק נקובה לפי' רש"י דנקב אינו ניכר מבחוץ וכמ"ש התוס' לעיל באורך בהשוחט (חולין דף כ"ח ע"א) בד"ה אתא כי מתמסמס כו' וא"ל דלא הומ"ל לספק נקובה אלא מבפנים וכו' דאף שבודק מבפנים וניכר ניקב זה בלא זה כשר (*צ) משא"כ בדרוסה שבא מחוץ לפנים. דהא נ"מ שפיר כדלעיל בהשוחט בעובדא דבר אווזא דמתמסמס קועי' דמא וכו' נשחטיה והדר נבדקיה ושט אין לו כו' וק"ל:

גמ' ולעולא מ"ש ספק דרוסה כו' ומ"ש מב' חתיכות כו'. לא ידע המקשה מ"ל אין חוששין לספק דרוסה ואף אם ידע [וא"כ היאך הבין המקשן דהך מ"ל דלא חייש לספק דרוסה מ"ש מב' חתיכות] י"ל דב' חתיכות גרע דיש ריעותא בעצמן משא"כ בספק דרוסה שהספק אין בעצמה אבל בנתחבה קוץ בוושט ס"ל דהוי ריעותא בעצמה והקשה מ"ש מספק דרוסה מכח כ"ש וק"ל:

גמ' קוצי אכלי. ואין דרך לנקוב וושט שהרי אכילתן הוא:

ברש"י בד"ה אין חוששין שמא נקב היה והבריא כו'. לכאורה פירוש הראשון ס"ל דיש לו בדיקה לענין נקובה דאל"כ למה ליה שמא נתרפא ניחוש שמא עדיין נקוב. וצ"ל לפי"ז מה שפי' רש"י לעיל (חולין דף כ"ח) ובסמוך בד"ה מ"ש מספק דרוסה דנקב במשהו בעור החיצון לא מינכר אזיל לפירוש ששמע ובסמוך בד"ה חיישינן שמא ב' עורות ניקבו והבריא החיצון אזלי לפי' הראשון וק"ל:

בתוס' בד"ה קסבר כו' וא"ת כו' נימא נשחטה הותרה כו'. בקצרה מפ' ד' אחין ודאי י"ל מנ"ל דיש חזקת כשרות הכא לענין טריפות. ולא הוכיחו זה כאן מניה וביה דתקשי מחתיכה אחת וצ"ל דהכא מעיקרא היתה בחזקת כשירה כמ"ש התוס' בסמוך בד"ה שאני התם. דלמא עולא דוקא דס"ל אין חוששין וכו' אזיל בתר חזקת כשרות אף שיש ג"כ חזקת איסור אבר מן החי כנגדו אבל למאי דפסקינן דחוששין כו' דלמא טעמא דאזלינן בתר חזקת איסור. וקושייתם ג"כ אישב לו קוץ בושט וכן וכ"ת שאני הכא וכו' דחזינן עתה שהיה בה ריעותא מחיים משא"כ בניקבו בני מעים וק"ל (*ק):

בא"ד נעמידנה בחזקת מה שהיתה קודם שנולד בה ספק דרוסה והעמידנה כו'. אע"ג דאותו פעם הוי בחזקת איסור היינו איסור אחר דאבר מן החי דאזלי עתה בתר שחיטה וה"נ התם בחיי בעלה היתה בחזקת איסור א"א דאזלי ליה עתה כשמת הבעל ודו"ק:

בא"ד כיון דאיכא למימר הכי כו'. נראה לעיקר קושיא ממשמעות דאיכא למימר הכי והכי כו' משמע דשני הצדדין שקולין הן בנמצא ציפורן רק רב לטעמיה ואוקי אחזקה ואידך מ"ל לא אזיל בתר חזקה ודו"ק:

דף מה:

גמ' איתיבי' כו' או שחסרה. ולא מפרש שחסרה א' מאונות או חליף שפירש רש"י לעיל דהוי בכלל חסרה ועיין:

גמ' האי לחבירו איתמר הרמב"ס כתב אפילו לחבירו מפורש בב"י:

ברש"י בד"ה ה"ג כו' ועוד אי גרסינן דכ"ע שמי' חסרון כו'. אפשר לפרש לאותה גירסא דהא אין סברא לומר דפליגי במציאות אי המחט אוכלת ומחסרת סביבותיה אלא או לכ"ע לא מחסר או לכ"ע מחסר ומיירי באופן שרואין שאינו מחסר וקאמר לכ"ע שמיה חסרון רק הכא ליכא חסרון שאינו מחסר לכ"ע או איירי באופן שרואין שבא המחט מקרוב ולא חסרה וטעמא דטריף משום נקובי כו':

ברש"י בד"ה נקובי נקוב כו' והלכתא כהנך רבנן כו' ועוד דקם ליה בשיטתייהו רב אמי ור"א דאמרי לקמן כו'. למ"ש לקמן דרבנן דמטרפי דוקא בקופא לבר מאי ראיה מלקמן בכבדא ג"כ הדין כן י"ל כי היכא דלקמן לא מחזקי ריעותא אפילו בחתוכה ולא מחזקינן איסורא ה"נ אפילו בלבר לא מחזיקינן ריעותא דיש לתלות שפיר דדרך סימפון נכנס וכמ"ש התוס' בד"ה אי קופא כו' דבריאה אין חילוק ויש לתלות שפיר סימפונא נקיט כו' בלבר כמו בלגיו בכבדא ומיניה וביה עצמו ליכא הוכחה [דכיון דהכא בלגיו לכ"ע כשר ה"ה בלבר גבי ריאה לא מחזיקינן ריעותא] דשמא אה"נ דמיטרפא בכל ענין אפילו מלגיו והא דמסיימי נקובי כו' [דמטעם זה לא שייך אמלגיו. פירושו נקובי כו'] דרך הושט [ונפל חודו על דופן הריאה ונכנס לתוכו] ועבר כל רוחב הריאה על מעבר לחציו והלכך אפילו קופא לצד סמפון האמצעי טריפה אבל מלקמן דמכשרי בכבד אי קופא לגיו בע"כ דלא חיישינן להכי [וכמו שמבואר בדבריו לקמן המתחילין הנראה לשיטת רש"י במ"ש ואין לפרש מ"ש התוס' כו'] ודו"ק:

ברש"י בד"ה אי קופא לגיו כו' שהיא נקובה בו. ר"ל המחט עצמה נקובה בקופא שלה לקופא כמו שופיינא בקופינא למרא רפיא. מעייל פילא בקופא דמחטא:

בתוס' בד"ה אי קופא לגיו כו' בסה"ד וכן אם נמצא בתוך הקורקבן כו'. פי' תחובה בו אין חילוק בין לבר או לגיו כמו בריאה:

הנראה לשיטת רש"י בחתיכה דריאה לטריפה היינו נמי בקופא לבר כמו בכבדא דהא פי' דלמא הוי נקובה שרוב הנכנסין דרך וושט נכנסין ובקופא אינו יכול לנקוב ולא ס"ל סברת התוס' בד"ה דלמא דדרך סמפונות יצא ונכנס בריאה מבחוץ ושב לאחור. ואי משום דלא מפליג ה"נ בריאה שלימה לא מפליג. דאף את"ל דמאן דמכשרי בכל ענין מכשרי וכמ"ש התוס' בד"ה אי קופא. מאן דטרפו לא מטרפו בקופא לגיו מדקמסיימו ומר סבר נקובי נקיב ואתא ולא נתן טעם על קופא לגיו [דטעם זה לא שייך בלגיו דלא מצי נקיב בקופא ואפ"ה לא מפלגי] ואף דלפי' התוס' בחתיכה דריאה מיטרף אפילו בקופא לגיו משום דדרך סמפונות יצא ונכנס בבשר הריאה מבחוץ מ"מ בריאה שלימה לא מחזיקינן ריעותא בקופא לגיו [לכ"ע] כי למה ניחוש כן שיצא לחוץ ושב לאחור והריאה שלימה לפנינו משא"כ בקופא לבר כיון שחודה לצד פנים מסתמא בא מוושט ונכנס לריאה מחוץ לצד פנים וא"כ בריאה שלימה בקופא לבר פליגי וה"נ [לפי' רש"י] בחתיכה דריאה דדומיא דהך טריפה לכ"ע [דהיינו בקופא לבר אבל בלגיו כשר]. ולזה הוצרך לפרש בעובדא דחתיכה דכבדא שהיתה נקובה מב' צדדין כמ"ש בד"ה אי קופא לגיו כו' אם ראשה העב כו' נחבא בתוך הכבד וחודה יוצאה לתוך חלל הבהמה כו' ויצא לכבד וממנו לחוץ כו' ולא מפרש כפשוטו [בכולה טמונה בכבד] וכמו אח"כ בבית הכוסות וליחזי אי קופא כו' [דשם לא איירי רק בנקוב מצד אחד ואי אפשר לפרש רק כפשוטה] דהא ע"כ בכולו בתוך הכבד דומיא דבית הכוסות נמי יש חילוק בין קופא כו' וכמו שהכריחו תוס' בד"ה אי קופא. ע"ק דפריך אילו אשתכח בבישרא כו' כלומר וכי נקובת הכבד טריפה הוא עיין באשר"י ומה בכך סוף אכתי יש חילוק בין קופא לבר או לגיו ולמה הטריף בכל ענין כמו בחתיכה דריאה דנקיבה פוסל בה [ואפ"ה לא מיטרף בה בכל ענין] והיינו בלבר [דוקא] דהא ליכא טעמא למיטרפה רק משום דדרך הושט נכנס וכמו שכתבתי לעיל. ע"ק דפריך ומ"ש כו' ולא אמרינן ניחזי כו' הו"ל למיפרך דליטרף בכל ענין דהא קאמר אילו אשתכח בבישרא כו' כלומר וכי נקובה וכו' משמע דאי נקובה מטריף בבית הכוסות שפיר טריף בכל ענין. וכי תימא שאני הכא דנקוב מב' צדדין ויש ריעותא (*ש) משא"כ בבית הכוסות מצד אחד א"כ גם השתא לא פריך מידי אבל רש"י אזיל לשיטתיה דחתיכה דריאה טריף בלבר דוקא משום דדרך ושט נכנסה וא"כ מאי קאמר וכי נקיבת הכבד טריפה הוא משמע דאם היה טריפה לא שני בין לבר לגיו לזה הוצרך לפרש שהיתה נקובה מב' צדדין והשתא קאמר שפיר וכי נקיבת הכבד כו' הא אם היה טריפה שפיר מיטרפא משום נקיבת עצמה ובבית הכוסות שניקב מב' צדדין ולזה פריך ולא אמרינן וליחזי אי קופא כו' אבל התוס' מפרשין בחתיכה דריאה טריפה [בכל ענין] בקופא לבר משום דאמרינן דרך וושט נכנס ובלגיו משום דדרך סמפונות יצא ונכנס ואתיא כפשטיה דאילו אשתכח בבשר כו' ולזה מפרשי אח"כ כשהמחט כולה בכבד כו'. וצ"ל דאף לרש"י בכולה בכבד נמי הדין כן דאל"כ מאי פריך מ"ש כו' וכמ"ש התוס' רק הך עובדא הוה בכי האי גוונא מדקאמר אילו אשתכח כו'. וצ"ל להתוס' מה שהקשיתי לעיל בהא דפריך ולא אמרינן לחזי כו' הא במקום שנקובה טריפה כבחתיכה דריאה טריפה בכל ענין הניחא לפרש"י כמו שכתבתי ואם נמצא בריאה שלימה א"כ מאי פריך מחתיכה דכבדא דדמיא לחתיכה דריאה אריאה שלימה וא"כ קשה ממ"נ או לא פריך מידי אי דמיא לשלימה או הו"ל למיפרך אלימא אי דמיא לחתיכה דהא פסול בנקובה כריאה ואי אית ליה בדיקה כריאה שלימה דעולה בנפיחה ובה נבדק ז"א דלמא לא יהיה הנקב ניכר בה דלא דמיא למאי דלא מחזקינן ריעותא בריאה שלימה ולא אמרי' שמא שאר אברים נקבו דא"כ ע"כ היתה גם הריאה נקובה בחתוכה אין שייך לבדוק שאר אברים שנקבו כיון שאין יודעין אבר ידוע וכמ"ש רש"י הואיל ולא חזינן נקב יוצא לחוץ כו' ועוד מכ"ש א"כ דמיא לחתיכה אף בהיות שלימה. (*ת) ודוחק לומר דדמיא לריאה שלימה ומ"מ בקופא לבר הו"ל ניטרף דלא דמיא לריאה דכשירה בכל ענין מהאי טעמא שכתבו התוס' בד"ה אי קופא דקרובה לקנה כו'. ואין לפרש מה שכתבו התוס' ד"ה דלמא כוונתן בענין אחר ממה שכתבתי למעלה (*א) [וה"פ] לא משום דדרך הושט מינקבא ולהכי לא מפליג ומטריף בכל גוונא משום דאמרינן דרך הושט נכנס המחט ונפל חודו על דופן הריאה ונכנס לתוכו ועבר כל רוחב הריאה על מעבר לחציו הלכך אפילו קופא לצד סמפון האמצעי טריפה דא"כ אמאי מכשיר בחתיכה דכבדא אי קופא לגיו גם התם ניחוש שמא עבר המחט כל רוחב הכבד על מעבר לחציו א"ו לא חיישינן להכי וכ"כ האשר"י ראייתו באורך על כאן רק סיומו הוא אח"כ על דרך שכתבתי לעיל ע"ש [ולפי דרך הזה יש לפרש סיומו דה"פ] אלא היינו טעמא דדרך הסמפונות יצא וניקב הסמפון ויצא לחוץ לחלל הגוף ומחוץ נכנס בריאה ועבר כל רוחב הריאה על מעבר לחציו הלכך [אף] קופא לגיו טריפה משום נקיבת הריאה ולהכי בחתיכה דכבדא כשר דאף דניקב הסמפון ובכבד כשר (*ב) ומשום דרך סמפון יצא ונכנס לריאה מיטרף בריאה בין לגיו בין לבר הכל מהאי טעמא לא משום דדרך הושט כו' רק לעולם סמפונא נקיט כו'. דא"כ בכבד בלבר מ"ט טריפה דא"ל משום דמוכרח שבא מחוץ להכי י"ל שפיר שבא מושט סוף סוף בלגיו כיון דתלינן שיצא לחוץ לקנה ה"נ י"ל מושט ולטרוף בכבדא (*ג) ועוד דאין סברא כלל כיון שסוף סוף אתה תולה שבא דרך הסמפון לא דרך הושט למה נאמר שיצא ממנו לחלל הגוף ושב לתוכו ועבר לחציה השניה על שנמצא קופא לגיו יותר נתלה שיצא דרך הסמפון לשם כפשוטו:

מאי פריך ומ"ש כו'. הא לא דמיא כלל דשאני בית הכוסות דתלוי בושט אמרי' דרך הושט ירד על בית הכוסות וניקב בצד אחד אף שאין דרך קופה לנקוב מ"מ מסתבר טפי מלומר שניקבה את הושט למעלה ויצא לחלל הגוף וחזרה ונכנסה לבית הכוסות מבחוץ שכן דרכו ג"כ להיות סמפונות נקיט ועלה לירד כדרכה [מושט על בית הכוסות] משא"כ בחתיכה דכבדא כיון דקופא לבר מסתבר טפי לומר שנכנס דרך הושט שדרכו לבלוע וניקב בחודו שדרכו לנקוב בו מלומר שנכנס דרך הקנה וניקב בקופא האיך נתלה בתרתי לגריעותא ולהקל והיאך מלמה סמפונות נקיט ועל וניקב בקופא לגבי ושט דסמפונות נקיט ועל וניקב בקופא לגבי קנה תלע דהא עיקר טעמא דטריפה בלבר לעיל לא משום הוכחת הקופא לבר שאין דרכו לנקוב וע"כ מבחוץ בא דרך הושט דהא בקטינתא דיכול לנקוב נמי טריפה והיינו משום דתלינן טפי בושט ולהכי טריפה ועוד כדמשני אמרי התם כיון דאיכא אוכלים כו' ויכול לנקוב מב' צדדים א"כ נעשה ממנו קטינתא דלעיל ולעיל טריפה והכא כשר אלא שאני התם דתלינן בושט. מיהו בזה י"ל אימור אוכלין כו' ותלינן טפי שהנקיבה בא דרך בית הכוסות מבפנים שרגיל לנקוב בו ע"י הדחק אוכלין ומשקין מלומר שניקב דרך הושט אבל לעיל דיש לתלות בושט כבקנה תלינן לחומרא בקטינתא. ואפשר לומר דפריך איפכא דנטריף לעיל בקופא לגיו ונתלה בושט דאורחיה וניקב בקופא להחמיר כי היכא דתלה כאן באורחיה שירד מושט לבית הכוסות אלא מדכשר קופא לגיו בכבד אף דדרך הושט לבלוע נתלה בושט ונאמר שניקב בקופא ש"מ דתלינן יותר בלבר שאין אורחיה מלומר שניקב בקופא מפני שאינו יכול לנקוב כלל בקופא א"כ ה"נ נתלה באין אורחיה ונאמר יצא חוץ לושט כו' מלומר דרך הושט ירד וניקב בקופא. ובזה מיושב נמי מאי פריך דשאני לעיל שניקב מב' צדדין לפרש"י גם לתוס' דלמא אי הוי כולה כבד לפנינו הוי חזינן ביה ריעותא משא"כ בבית הכוסות ולפי"ז א"ש לנטרוף לעיל בקופא לגיו בחתיכה דכבדא אבל לשון רש"י לא משמע כן במ"ש בד"ה טריפה ולא אמרי' כו' שמעינן מינה כו' סמפונא נקיט כו' [דמשמע דמינה שמעינן דתלינן דסמפונא נקיט ונכשיר בכבדא אף קופא לבר] ודו"ק:

הנראה לכאורה מפוסקים דבכבדא אין חילוק בין חתיכה לשלימה והיינו טעמא כיון דאין נקובה טריף בה מצד עצמה אין חילוק רק בין לבר דניקבה ע"כ הושט או לגיו שבא מבפנים אבל בריאה לא חיישינן כלל שמא דרך הושט דמסתמא דרך הסמפון נכנס מפני שקרובה לקנה וגם הסמפונות רחבין קרוב

הדבר שבלעה המחט דרך סמפון רק ישנו עוד חשש שמא ניקבה הריאה ונכנס מבפנים לחוץ לכן בחתיכה דאין לה בדיקה בכל ענין טריפה ובשלימה שיש לה בדיקה בכל ענין כשירה. ולרש"י אין חשש שמא יצא בריאה לחוץ ונקבו לכן בחתיכה שניהם שוין [כבד וריאה דלא טריף אלא בקופא לבד] וככבד שלימה שוה לחתיכה ובריאה שלימה כשר בכל ענין לקרוב לקנה ואמרינן סמפונא נקיט כו' ובבית הכוסות בחתיכה אפשר דהכי נמי לטריפה בכל ענין להתוס' דשמא יצא לחוץ כריאה רק בשלימה קיימינן דהוי כריאה שלימה לענין שיש לה בדיקה ואין חשש רק שמא ניקב הושט ככבדא להכי פריך וליחזי אי קופא כו' ככבדא אף דאין לחשוב שמא ניקבה ויצא לחוץ במקום שתחובה שהרי יכול לראות בה באותו מקום אבל שמא ניקב הושט ובאה לחלל הגוף ומשם חזרה ונכנס ואין זה מחוור דאכתי לכיון דשלימה היא הרי אמרינן יש לה בדיקה וא"כ כיון דחזינן דלא ניקבה למה נחזיק ריעותא ומה לי לענין טריפה משום נקיבת עצמה שמא יצא לחוץ או ניקבה ובאה מחוץ לפנים למה יש לזה טפי בדיקה מלזה ומאי פריך מכבדא אכן הנה התוס' הכשירו בריאה שלימה בכל ענין משום דקרוב כו' ולא מהאי טעמא גופא דכשירה בקופא דגיו משום דנוכל לבדוק ולראות שאינה נקובה ה"נ בכבד נוכל לבדוק שאינו בא מבחוץ דרך הושט דא"כ היתה נקובה אלא בקופא לבד היתה סברא לחשוש טפי ולומר שמא עלה קרום על הנקב משום הכרח דבקופא אינו יכול לנקוב וע"כ מהושט בא להכי צריכה לטעמא דקרובה כו' וא"כ בבית הכוסות דאין קרוב להושט יש להטריף שפיר משום הוכחה דקופא לבד ונחשוש שעלה קרום מחמת מכה אבל בקופא דגיו מהי תיתי נחשוש שמא ניקבה לחוץ והעלה קרום להכי פריך וליחזי כו':

להרמב"ם דרך אחר בהלכה ופירשו הרשב"א הובא בב"י ע"ש ממ"ש הב"י וכן לדעת הרשב"א מביא הת"ה היה יכול להביא כן מתשובת הרשב"א שהעתיק לעיל בסי' זה שהשיב לשואליו בהדיא כן שפי' קופא דגיו קופא לבר בע"א דלא מיטרפא משום שמא ניקבה הושט רק משום נקיבת סמפונות הכבד ולב וריאה דנקובתן במשהו כדאמרינן לעיל לכן בריאה דסמפונא רחבין וקרובה לקנה בכל גוונא כשירה אפילו ירד בחולה דגיו [דהיינו קופא לבר לפי' הרשב"א]. ולא חיישינן שמא ניקבה הסמפון בכניסתו אבל בכבדא הרחוק מקנה וסמפוני' צרים אם קופא לבר לצד קנה וראש וחודה לגיו לצד פנים טריפה שמא ניקבה החוד את הסמפון בכניסתה ובהיפך כשר ואתיא הכל כפשטיה וצריך לומר דבית הכוסות נמי דמיא לכבד ופי' אימר אוכלין כו' ר"ל סמפוני נקוט ועל בלי נטיה לנקוב בצידי הסמפון רק ירדו ממאכל בדרך ישר בחללי הסמפונות ודו"ק: ובלב עיין ביו"ד בשם הלכות גדולות (*ל) ובב"י שמה סי' מ' ונ"ל להגיה אבל קופא לתתאי אי נמי דלא עייל כו' וכפי' שני שבב"י והכי פירושו וה"מ כו' דאיכא תרתי לריעותא שנמצא בפנים הסמפון אחרי כניסה לתוך הלב דלית ליה אוכלא כו' ובשהייה ודאי ינקוב ואין כאן תרופה וכל העומד לנקוב כנקוב דמי כאכלה חלתית שסופו לנקוב בני מעיים וכדרוסה דסופו לשרוף ולנקוב וישנו עוד ריעותא שרישא לתתאי דכמה כו' אבל קופא לתתאי דאי אפשר לנקוב אי נמי אפילו רישא לתתאי ולא עייל אכתי אלא בסמפונא רבא קודם כניסה ללב לא אמרינן דסופו ליכנס ע"כ לפנים וכיון דרישא לתתאי ודאי ינקוב רק אמרינן דלמא בהדי דשעלה כו' ע"י כיחה וניעה וגיהוק ופיהוק יפליט המחט לחוץ ואחזוקי כו' אבל רישא אין להגיה בפליטות וק"ל כן נ"ל פשוט. והש"ע מפרש בהיפך ברישא או ואינו נראה לי כלל. גם יש טעות סופר לבר צ"ל לגיו:

דף מו.

גמ' לא שלישית וכו'. הו"ל למינקט לפ"ז רבותא אפילו בין הפרשות תידון כבשר דהא באת"ל דעל בכלל ובין הפרשות טריפה אפ"ה מבעיא ליה פרשה עצמה מהו. מיהו בזה י"ל דפשוט ליה [דתנא דברייתא] דשוין הן. בין. ופרשה עצמה ונקיט פרשה וה"ה בין תידון כבשר. ועוד דיש סברא להטריף פרשה עצמה טפי מבין הפרשות וכמ"ש התוס' בד"ה ואת"ל דאפילו את"ל דלא על בכלל הו"מ למיבעי בפרשה עצמה משום דפרשה היא עליונה וסמוכה לשדרה טפי מבין הפרשות שנמשכה למטה לצד האליה יותר כזה (הציור תמצא בסוף המס' סי' א') אם לא שנפסק הפיצול ברחוק ממקום חיבורו כמ"ש התוס' בדבור הנ"ל בוצי"ל רק המו"ל רבותא פי פרשה תידון כבשר דהוי ודאי רבותא טפי וכמ"ש התוס' דדוקא באת"ל דפי פרשה טריפה הוי מצי למיבעי בפרשה עצמה באת"ל דלא על בכלל וק"ל [וע"כ צ"ל כדעת היש מטריפין שהביא הטור והובא בדברי הגאון בסמוך] ודוחק לומר דלדיוקא דדוקא פרשה שלישית תידון כבשר הא א' וב' אפילו פרשה עצמה טריפה או א"י: ואין לפשוט בעיא דר"פ מפרשה ג' תידון כבשר הא פי פרשה אסורה [דנידון כדלמעלה וא"כ ה"ה בפי פרשה ראשונה אף דלא על בכלל מ"מ טריפה דנידון כדלמעלה] דזיל הכא קמדחי ליה דלמא איירי בפרשה הראשונה [ולהכי לא נקיט פי דהוי עכ"פ איני יודע אף אם נידון כדלמטה] וק"ל:

בא"ד פי פרשה ג' יש מטריפין כו' וכן קי"ל וה"ט משום דמסיק פרשה ג' כשירה משמע הא פי פרשה ג' טריפה (*ר) וכמ"ש הב"י. ולכאורה לדעת התוס' בד"ה ואת"ל על ולא כו' כמכשירין כמ"ש בפי פרשה ב' דממ"נ הוי בכלל א"י ה"נ פי פרשה ג' ממ"נ הוי בכלל כשרה ודוחק לחלק דבראשונה הוזכר בפירוש בין הפרשות ולהכי אם פי אינו קרוי בין הרי לא אמרינן שיהיה טריפה אלא על בין הפרשות ואין זה בין הפרשות משא"כ בשניה לא הוזכר בין [הפרשות] י"ל דכולל פי פרשה ג'. דשניה עלה קאי אבין הפרשות שהזכיר קודם ודו"ק:

ברש"י בד"ה ואת"ל עד ועד בכלל ליכא למבעיא כו'. הוא דיבור חדש לדעתי ואין בא ליישב דלא בעי ר"פ באת"ל על בכלל דזה דבר פשוט ולכך לא צריך בדר"פ רק רב ירמיה דלא בעי באת"ל לא על בכלל [דמצי נמי למיבעיא הך בעיא וכמ"ש התוס' ולזה פי'] דבאותה חלוקה יש לספק אפילו בפי פרשה וכ"ש בפרשה רק באת"ל דעל בכלל דהשתא אין מקום לאבעיות ר"פ מ"מ מבעיא בפרשה עצמה:

ברש"י בלשון ב' בד"ה בעי ר"ה כו' דאיהו נמי קאי בין שתי פרשות שיש הפרש כו'. הכי קים ליה דבתחלה הוא צלע ובשר. וצלע ובשר וכו' ולא ניחא ליה לפרש דאה"נ דצלע הראשונה לא מקרי בין הפרשות רק צלע ב' הוא בין הפרשות הראשונה וק"ל. ואפ"ל עוד דהכריח מגמרא דבתחלה הוא צלע וכו' מדלא בעי ר' ירמיה על פרשה הראשונה באת"ל לא על בכלל ונפסק נגד צלע הראשון כשירה אם הבשר שבאליה שלפני הצלע נמי דינו כן ובתרי' גריר או לא כי היכי דמיבעי ליה השתא בפרשה שניה באת"ל דעל בכלל אם שדינן הבשר של פרשה שניה בין צלע הראשון לשני בתר בין הפרשות שלפניה אך עתה ניחא דכיון דפרשה הראשונה עדיין על פני גוף הבהמה אין איבעיא בזה דהוי חוט השדרה ודאי אין הכוונה אליה ממש רק באחוריה אחרי כלות הצלעות הגדולות שבצד הלפנים של בהמה עיין:

לפירוש ב' ברש"י מאי לאו שני' דהיינו בשר שבין צלע הראשון לשני יהיה החוט לעומתו כשר שכבר פסק החוט ובין פ' שניה הוי א"י דהיינו צלע השני שהוא יותר למטה לצד האליה כלפי לייא. ודוחק לומר שכנגד הבשר הבשר מגין וכו' ועוד לא שלישית אכתי תיפשוט דכיון דשדינן שלישית בתר בין הפרשות שלאחריה דאי שלפניה תידון בא"י א"כ ה"נ שנידון פרשה שניה דבין פרשה שניה לאחריה ולא הוי טריפה רק בא"י וזה הוי אבעייתו אי טריפה או בא"י כפרש"י ועוד דאיבעיא הוי אם טריפה או א"י ופשיט חלוקה שלישית כשר ואפ"ל דאף דברייתא ס"ל תידון כבשר מ"מ שמואל מספקא ליה אם הלכה כן דמעשה דהקל וקאמר [משום הכי] א"י ופשיט מאי לאו שני' דברייתא כשר [משום דברייתא בבין פ' שניה כשר ולכך גם בפ' שניה כשר דבתרה שדינן] ומיניה דשמואל [דמספקא ליה אי הלכה כברייתא דהקל בבין פ' ב'. ה"ה בפ' דבתרה שדינן] א"י. ודחה לא ג' [ולעולם דמעלה שדינן ליה דבין פ' ב' דכשר דברייתא] והוי דשמואל א"י דשדינן בתר [בין פרשה] שניה שלפניה [דמסתפק בו שמואל] וא"כ פרשה ב' טריפה דשדינן לצלע הראשון שלפניה ודו"ק:

בתוס' בד"ה ואת"ל עד ולא עד בכלל כו' שמא פי פרשות כו' הוי בין הפרשות דקאמר שמואל. וכן שני' א"י כו' ובין הפרשות האמתי שאנו קורין בשמעתין בין הפרשות דהיינו הבין שבאורך צ"ל דנמשך אחרי פי הפרשות שלפניה:

בא"ד לפי שהאחד מתחיל לצאת ולהתפצל קודם לחבירו כו'. ואילו נקיט על הפרשות הוי המשמעות על פיצול של ימין ד"מ הראשון אך עתה דנקיט בין משמע על מקום החוט שממקום פיצול השמאלי ואילך שמשם נקרא בין שנמשך החוט מבין שני פיצולים [והיינו לפירוש שני דאם פרשה עצמה טריפה הוא משום דהוא הנקרא בין אבל] לפירוש הראשון הא דלא אמר על הפרשות אם פי הפרשות בכלל בין הפרשות אפ"ל למ"ש והאי דנקיט הוא דוקא דא"נ לפי הפרשה הוא בעצמו [בין] הפרשה הו"ל על הפרשה משא"כ לפירוש ראשון י"ל דודאי פי' של בין הפרשות אינו נופל רק על בין ממש רק פי פרשה הוא טפל ונמשך אחר בין הפרשות וכלאו דוקא שכתב רש"י [בסוף הדיבור את"ל על ולא על בכלל] ושמואל צייר דינו על בין הפרשות לא במכוון על הנקודה של בין הפרשות וקורא גם לפי הפרשות בין וזה חילוק דק ועיין כי יש לפרש בע"א:

בתוס' בד"ה ואת"ל עד ועד בכלל כו' הו"מ למבעי בפרשה עצמה כו'. שנפסק הפיצול מן החוט שנפסק במקום דביקתו אל החוט וניתק מן החוט:

בסה"ד והשתא לא מצי למבעי אלא את"ל על ועל בכלל וכו'. אף אם אינו בכלל מבעיא אפרשה הראשונה אם א"י או כשירה כי היכי דבעי השתא על טריפה או א"י [וה"ה או כשירה וכדפשיט] ה"נ כשירה או א"י ודו"ק:

בתוס' בד"ה מאי לאו כו' דאי הוי טריפה כו'. דודאי השתא דפרשה ראשונה נמי כשר א"צ לומר ושניה דכיון דאמר מאי לאו פרשה הראשונה כ"ש שניה רק משום דאידך גיסא לענין טריפה אם היה נפשט הראשונה לטריפות אכתי הוי שייך למבעי אשניה והבעיין פרשה עצמה מאי אשניה נמי בעי להכי נקיט ושניה ועיין בח"ס:

דף מו:

גמ' מי לא תניא כו'. והתוס' בד"ה אוכמי אוכמי הקשו מסברא מה לי רובה או מקצת כו' היינו לענין דקותא:

ברש"י בד"ה חזותא כו' דלא מיטרפא בהו כגון אדומה כו'. כדלקמן אלומה כשירה כו':

דף מח:

בתוס' בד"ה מ"ד רוב עורו כו' ור"ת מפרש כו'. קצת רחוק מהי תיתי לומר פלוגתא רחוקה למ"ד רוב עורו בעי נמי רוב מוחו ולמ"ד אפילו רוב מוחו יועיל מה הכניסו לספק זה דא"ל לשון חוט השדרה משמע המוח:

דף מט.

גמ' למה נקרא שמה ריאה. אף שאין לחפש טעם על שם העצם וכרס וטחול ולב וכה"ג מה טעם להם מ"מ זה כבר יש לכל אחד שם פרטי אונה ואומה ועיין מ"ש בכתובות מאי אלמנה כו':

גמ' לאכילה או ע"י סממנים אין במשמעות הלשון דבר והיפוכו:

גמ' והלכתא לאחר שחיטה פירש מפורש טעמו בב"י משום בן חביב:

גמ' מפי גבורה לא למדנו כו'. כצ"ל:

גמ' דתניא את החלב המכסה וגו'. כצ"ל כדאיתא בברייתא וכדמשמע (מהתם) [מהתוספות] (*ה) עיין ברש"י:

ברש"י בד"ה ואת מה בידך רב ביבי שיילי' לר' זירא. דא"ל ר' זירא שאל דכבר נשמע מה בידו שישב ושנה ותפס בידו מימרא דר' מלוך הלכה אבל ר' זירא לא שנה הדין רק סיפר לו שר' מלוך אמר בהיפך ועוד מהי תיתי שיש דבר אחר בידו לשאול לו ואת כו' אבל ר' זירא דשאל לר' מלוך אי אמר כן משמע כאילו הדבר תמוה בעיניו ויש בידו בהיפך ועוד דא"כ הו"ל לומר ומר מה בידיה כדאמר ליה חיי למר לאנא וכו' כדדייק תלמודא בעלמא דקאמר ליה את ולא קאמר ליה מר ש"מ תלמיד חבר כו':

ברש"י בד"ה כהנים שהקיבה כו' ומשום ר' ישמעאל נקיט לה. לא נתחוורתי:

דף מט:

גמ' להביא חלב שע"ג הדקין כו'. ולא נקיט נמי קיבה דבאקשתא דאסירא לכ"ע דאפשר דלא משתמע דקין מיניה (דאיכא) [דאינו אלא] קרום ונקלף ואסירא משום שחלב הקרב מחובר בו (*ו) או משום שהיה צריך להאריך ולפרש דאקשתא כו':

גמ' תותב קרום ונקלף כו'. פי' שהקרום הוא למטה כתותב פרוסה והחלב ע"ג באופן שנקלף הקרום עם החלב ולר' ישמעאל פי' קרום על גבו ולא תותב קרום וכן משמע בהדיא בי"ד [בטור] ומ"ש [הטור] ושלא יהא בשר חופהו הוא דין באנפי נפשיה ומימרא מפורשת לקמן בפ' גיד הנשה וכבוד הב"י מ"ש לא ידעתי וכו' במקומו מונח (*ז):

גמ' חדא כו'. ושקולין הן ועוד התורה כו' וראוי לפסוק כרב ששת למיקל אף באת"ל דבענין אחר אם פליגי לענין מלתא דליכא הפסד ממון ראוי יותר לסמוך על רב:

גמ' אני ראיתי נחש כו' שטיא הוי כו'. ר"ל שטיא הוי דנחש אינו שותה כו' ובסמוך משמע דטעמא שהציר שורף ומבטל הארס ולכך כי הוי ליה גילוי שדייה בציר ודו"ק:

גמ' ת"ש דאמר ר"נ אינהו מיכל אכלי כו'. אף דחלב חיה וחיטי דכרכשתא וטרפשא דלב שרי באכילה ולא סתמי טעמא אחרינא נגעו בהו משום דעשוי ככובע:

ברש"י בד"ה כנדוקא מוכר כדים. נראה דקיימי כנדי כנדי דלעיל (חולין דף מ"ח ע"ב) נמי מגזירת הך לשון היא ככדים:

ברש"י בד"ה התורה חסה כו' על ממון של צרי עין. שהרי הצרעת באה עליו בעבור שהוא צר עין ובא אסר לו הבית כו':

ברש"י טרפשא דלבא כו'. וה"ט דריאה הסרוכה בשומן הלב כו'. לרש"י חלב טהור סותם אפילו באבר אחר שאצלו [לאפוקי דעת התוס' בד"ה חלב טהור וכמבואר בב"י] ונסרכה בשומן הלב דהיינו הכיס שהלב מונח בה טריפה לטעמא דכשר כסדרן משום דהסרכה והאונה שאצלה סותמה ובכל אחד לחודיה לא סגי ולהכי צריך לעיל (חולין דף מ"ח ע"א) והוא דסביך בבישרא לא בגרמי ועיין בלשון רש"י לעיל במימרא דרבא בכסדרן כו':

ברש"י בד"ה מיכל אכלי ליה כו' ש"מ האי כו' קרי ליה ר"נ בר חימצא כו'. דהא (ר' חנינא) [ר"ה בר חנינא] ור"ה בריה דר"נ פירשו דברי ר"נ דחימנא לא סתים ובר חימנא סתים א"כ בר חימנא היינו ע"כ לאייתרא:

בתוס' בד"ה להביא חלב כו' או שעל הקיבה לאידך ולמעט כו'. ולא חד לרבות על הקיבה וחד על הדקין גם יש לראות אם שע"ג הדפנות יש לו תותב כו' או לא ועיין בת"כ:

דף נ.

גמ' מקום הדבק ברובו. פירוש טריפה דומיא דבמשהו וברש"י בד"ה ברובו או תחתון על רובא כשירה כצ"ל:

ברש"י בד"ה דאייתרא כ"ע כו' ולהאי לישנא בתרא לא מיתוקמא מלתא דר"נ כו'. אף דא"ל הא דאמר ר"נ חד סתים כו' היינו לבני בבל לבני א"י תרווייהו סתמי רק הא דקאמר אינהו מיכל כו' משמע דאף דאקשתא דאסור באכילה סותם א"כ מאי לא סתים דאמר ר"נ [ע"כ דלא קאי אלא ללישנא קמא] וכמ"ש רש"י:

ברש"י בד"ה כי הא אלישנא קמא כו'. דבאקשתא אפשר שאין חלב הקרב שוכב עליו ואי אסור כולו אסור או אפילו מקמצין לא ולפ"ז הו"ל דהביא סייעתא מזה דהלכה כלישנא קמא ואולי רש"י מפרש ללישנא קמא כדי שילך אליבא דהלכתא:

ברש"י בד"ה מנא לך הא שידעת לעשות חכמה זו. מנ"ל חכמה ולא מנ"ל שהדין כן דלמא אף שמלמה ע"י משמוש אסור למה דלא ידע כמה ידי ממשמשי:

ברש"י בד"ה באותה חוליא לענין קדורה כו'. דלענין פסוקה בחד טבעת סגי וא"צ חוליא שלמותה:

ברש"י בד"ה בר חוליא הוא קלישות הקנה מן הצדדין ומתחתיה. הוא הנקרא בר חוליא וקאזיל ומפרש שרצועות הבשר מחברות ראשי הטבעות הוא הקלישות שמתחתיה ואף התנוך שחוס הגרגרת עצמו הולך ודק מעוביו כו' הוא הקלישות שעל הצדדין שזכרו וק"ל עיין בר"ן (דף תרפ"ז ע"ב):

דף נ:

גמ' והוא שנשתייר כו'. פירוש באורך החלחולת יהא נשאר מקום הדבק כדי תפיסה והשאר ניטל כולו אם ניקב באותו אורך של שיעור תפיסה י"א ברובו פירוש ברוב עוביו או היקפו כמו פסוקת הגרגרת ברובו וי"א במשהו כמ"ש באשר"י וטור:

גמ' מפרעתא כו'. פירוש אלעיל קאי כשאר המ"ד למפרעתא הוא כרס הפנימי וכ"ה בטור בהדיא וכן נ"ל מתוך הסוגיא בסמוך וק"ל:

גמ' ודר' אבינא כו' מאי כו' פליגי כו'. דלמא הוא מחשיב לוסט וא"כ דינו נמי במשהו ולאידך שינוי דלעיל (חולין דף מ"ד ע"א) אימא טפח בכרס הסמוך לוסט כו' ניחא יותר:

שם בגמרא הני ולאי פליגי. אינך נמי פליגי רק דבריהם בכלל שיעורו:

גמ' לא קטנה קטנה ממש כו' נראה כמו או לא קטנה כו'. דאל"כ בינוני מאי שיעורו:

גמ' רובא ולא הוי טפח פשיטא. טפח ולא הוי רובא נמי א"צ לאשמועינן דמתני' ממילא נשמע דא"ל בגדולה שבגדולה טפח ובקטנה ממנה טפח ולא הוי רובא כשירה כלפי לייא שיטריף גדולה בטפח וקטנה יוכשר ואפ"ל דה"נ פריך דטפח ולא הוי רובא א"צ לאשמועינן רק רובא ולא הוי טפח בא לאשמועינן שבזה יש מקום לטעות ולומר דהיינו בינונית דגדולה לא מיטרפא ברובא הא [נמי] פשיטא מכח סברא דרובא ככולה:

גמ' נמצא עליה קורט דם כו'. אמשני צדדין קאי דמצד אחד [ונמצא עליו ק"ד היינו מבחוץ] אף דבידוע שלפני שחיטה מ"מ אמאי טריפה הו"ל בידוע כו' וניקב מעבר לעבר. וזה החילוק במצד אחד צריך שימצא עליה קורט דם מבחוץ כנגד פי המחט אבל אם לא נמצא עליה מבחוץ קורט דם אע"פ שבסביבות המחט מבפנים ישנו דם כשר משא"כ בניקב משני צדדין אם ישנו עליה על המחט קורט דם אפילו מבפנים טריפה והב"י מאריך בזה בע"א ובהגהת האשר"י כתירוץ האחרון של הב"י (*ח) ומ"ש הוא פשטא דשמעתין:

ברש"י בד"ה בטדא אצבע. ולעיל (חולין דף מ"ד ע"א) עיין ברש"י ותוס' [דרש"י מפרש שם ד' אצבעות והתוס' מפרשי שם דכלי תפיסת יד דהתם היינו ב' אצבעות וכלי תפיסה דהכא היינו ד' אצבעות] ודוחק לומר שיהיה לרש"י המשמעות היפך מתוספות [דלשון כלי תפיסה יהא משמע פחות מכלי תפיסת יד] גם רש"י פי' כאן תפיסה אחיזת יד כאילו כתיבא כלי תפיסת יד כדלעיל:

בתוס' בד"ה רובא ולא הוי טפח כו' ור"ח גריס כו'. לפירוש ר"ח למה משני ומשהו טפי הו"ל הרבה יותר מטפח גם למה דרצה המקשן לפרש שאין בכל הכרס טפח למה קאמר ולא קטנה קטנה ממש צ"ל אף שאין קטנה ממש מ"מ יכול להיות שאין בכל הכרס טפח:

בתוס' בד"ה מחט שנמצאת כו' לאו דוקא לחוץ כו'. הומ"ל מתני' בנקובה ע"י חולי לא ע"י מחט ולו"ק:

בא"ד צריך לפרש אותו צד אחד מבפנים כלפי הריעי. אין זה מקושר לפי' רש"י ודוחק לפרש כוונתו דלרש"י כשנמצא המחט תחובה בעור השני שכלפי פנים אפילו אינו מפולש טריפה כמו בהמסס מצד א' שמא הבריא ומצד א' כשרה היינו [העור] האחד שכלפי פנים דבצד החוץ ממנו [ר"ל בעור החיצון] אי אתי מבפנים הרי ניקב עור הפנימי וחצי החיצון וחיישינן שמא הבריא ואי מבחוץ והפנימי לא ניקב מעולם נמי טריפה כמחט שנמצא בחלל כו' ומכח ממ"נ טריפה משא"כ במחט דאשתכח בחיתוכא דכבדא לפרש"י שם [אפילו] משני צדדין דאמרינן מבפנים בא ונקיבת הכבד כשר:

בא"ד ואגב דנקיט כו'. דלפירושו בהמסס נמי הדין כן ממש ונקיט בית הכוסות משום דעיקר בא לאשמועינן שלא תימא בבית הכוסות אפילו מצד אחד טריפה [ומדשביק המסס ונקיט בה"כ משום דה"א דבה"כ גרע מהמסס] א"כ א"צ לאשמועינן טריפות משני צדדין דהא ה"א אפילו מצד אחד טריפה והכשרות מצד אחד צריך לאשמועינן הניחא לפי' רש"י י"ל תרווייהו בא לאשמועינן גם מב' צדדין טריפה דאין לברייתא לסמוך אמתני' ולא הו"מ לאשמועינן הך דינא בהמסס שיש לו דין אחר אבל לתוספות דהך דינא בעצמו ישנו ג"כ בהמסס ולא חש לאשמועינן הך דין דנטרף ההמסס בהכי משום דסמיך אמתני' [ורק בא לאשמועינן דאף דבה"כ מצד אחד כשר א"כ שני צדדין טריפה למה לי וע"ז תי' אגב או דאיכא נמי סברא להיפך דבה"כ קיל מהמסס] וק"ל:

לפירוש ר"ת הא דבשבת נ"מ למחט כו'. הו"ל דניקב בית הכוסות שלא תימא מצד אחד טריפה בניקבה אפילו מחמת חולי הניחא לפי' רש"י [דדוקא ע"י מחט חיישינן שמא הבריא] רק נקיט מחט דמפורש בת"ר דהכא ואין מקום מסויים זולתה שיש לומר בה דיש לטעות:

בא"ד ועוד אומר ר"ת כו' לפי ששוכב ע"ג המסס ומדובק כו'. זהו בעצמו הדבק שפי' רש"י לעיל שדבוק ההמסס לבה"כ זו לזו ואם ניקבו שם זה לתוך זה הוא כשר וכתבו דסד"א כיון שבה"כ שוכב ע"ג המסס שהמסס לצד הכרס והחזה ובה"כ על גבו לצד השדרה והמאכל נכנס מושט לכרס ומכרס לבה"כ ומבית הכוסות להמסס וכפרש"י במתני' וה"א דאפילו ניקב הבה"כ לצד חוץ כשירה שהמסס מעמיד אותו כחלחולת דלעיל ויש מפרשים לענין דבקות אחר שלא נזכר ולא נראה ומאי חזית שיגין ההמסס על בית הכוסות ולא בית הכוסות על המסס אם ניקב שם לכן הוא שיבוש [משא"כ לפי פירושו ה"א דההמסס דהוא למטה מעמיד את בית הכוסות שעל גבו]:

בא"ד אבל במה שקורין עכשיו הובלילא כו' אפילו מצד אחד טריפה. ובמתניתין המסס וכו' לחוץ פירוש לצד חוץ וכפרש"י:

בסה"ד אבל מה שקורין עכשיו הובלילא אפילו משני צדדין כשירה כו'. ובמתני' המסס ובה"כ שניקבו לחוץ טריפה ולו"ק [עיין במהרש"א]:

דף נא.

גמ' והפכה רבי כו'. מאשר"י משמע דאין חובה לבדוק ולהפוך:

גמ' דלמא חוט השדרה איפסיק. ולא צומת הגידין פסיקת החוט שכיח טפי והא ראיה בנפולה דחיישינן לפסיקת החוט ולא מצינו החששא לצומת הגידין. ואולי רבינא הקשה באמת וניחוש לכל החששים שאפשר רק גמרא נקיט הך משום דכאן נמצא כאן היה באמת טריפות זה:

ברש"י בד"ה טרח טריי' להאי גברא כו'. לישנא אחרינא לרש"י לא הבנתי וצריך לראות אחר זה בערוך יש מפרשים טריי' לרישיה לעיל מגלגל בראשו ולי נראה שהוא בלשון אשכנז [גיקוועטשט] לרש"י פי' הלעז עליו לעיל מינצייי"ר ולקמן (חולין דף נ"ב סוף ע"א) נחבסה מינצייר ור"ל טרחתי ודחקתי את עצמי לבא לכאן ובפרק כלל גדול (שבת דף ע"ד ע"ב) דפרים סילקא ברש"י מינצייר בלע"ז:

ברש"י בד"ה הכה על ראשה כו'. בפרש"י שלפנינו הרבה גמגומים וטעות ובח"ש הגיה מפירושים מדויקים ע"ש ובאמת [לדברי הגמרא] א"צ פירוש כי הוא מבואר:

דף נא:

גמ' ת"ש עגל שנולד ביו"ט כו'. מ"ש הרא"ש פ"ק דביצה וצריך שיפרוס ע"ג קרקע שנגה בידו בלאו מסכת ביצה סבר לפום ריהטא שתירוץ הכא במאי עסקינן שהפרים נשאר לפי האמת ובבואו לכאן ראה שאינו רק דחייה והשמיטו והיה אפשר לדחוק שהמקשה סבר בתחלה דר"נ אין חוששין לגמרי קאמר וא"צ עמידה אפילו לזה פריך שפיר לימא מסייע מושין כו' דא"ל אוכלו ע"י בליקה דבלא עמדה אינו מועיל בליקה לטריפה משום החבט שנתפרקו חוליותיה ואין הטריפה ניכר אלא ודאי אין חוששין ומשני הכמ"ע בשעמדה והשתא י"ל בין דר"נ ובין מתני' דהתם איירי כן בעמדה דוקא ואפ"ה ליכא סייעתא דאי מהתם דלמא ע"י בליקה דבעמדה מועיל בליקה וקמ"ל ר"נ דא"צ בליקה כלל לזה כתב האשר"י שפיר ובעי הפרים וכו' וישנו סיוע קצת לזה מתוס' ע"א בד"ה בית הרחם כו' שכתבו משום דאיכא ריעותא דאינו הולך איצטריכא ליה לאשמועינן כו' ולא כתבו עדיפא דאינו עומד כן אמרתי בישיבה. אבל האשר"י כתב כאן בהדיא דאיכא ריעותא שאינו יכול לעמוד וצ"ל דהתוס' נ"ל נקטו או אפילו משום הך ריעותא איצטריך לאשמועינן ונקטו ריעותא הפחות שאפשר לומר. ותירוצו של מהרמא"י ז"ל בהגהתו דהלכות יו"ט אין בו ממש לפי ענ"ד ויפה לתינוקת מנ"ל דהאשר"י נבואה זו שצריך גבי יו"ט העמדה משום שחיטה שלא לצורך [שמא ימצא טריפה] והאשר"י מראה מקום מכאן כדאיתא פרק אלו טריפות וכאן לא הוזכר ועוד שכתב שם והא דמותר לאכול ביום שנולד ולא כתב ביו"ט ועוד כלפי לייא איסור טריפה דחמירא הקלת ולענין טירחא שלא לצורך החמרת ועוד ההעמדה אינו מועיל רק לענין שמועיל בליקה שהטריפות ניכר אז וצריך בליקה עכ"פ ולמאי ימצא טריפה וכבר שחט שלא לצורך יו"ט דלמה קראו שלא לצורך יו"ט הרי מותר לאכלו כן נמצא שוחט לאכילה אלא משום שמא ימצא ריעותא ונמצא לענין טריפות תקנה לפירוש ולא יאכל אבל שחיטה היא מעות אשר לא יוכל להתקן שכבר שחט השתא נמי לעמדה כן הוא [דאינו מועיל רק שיועיל בליקה] דהשתא הטריפות ניכר בו ואם ימצא יש לו תיקון לענין איסור אכילה אבל לא לענין שחיטה שלא לצורך אלא מאי תאמר כיון דעמדה וניתר ע"י בליקה שרי כמו בליקת הריאה [דצריכה בכל בהמה ואפ"ה שרי לשחוט] בלא עמדה נמי דישתרי. וצ"ל בזה משום דב' טריפות ישנו. ריסוק אברים ופירוק החוליות שאינו ניכר קודם העמידה וחששת שבירה ועקירה וכפרש"י ובשעמדה יצאנו מידי חששת פירוק האברים ובית הרחם אין דרכו לשבור ולעקור רק דפירוק האברים ולהכי כשעמדה ביו"ט אין חשש תו ולו"ק (*ט) ויש מוסיפין שיבוש משום דמולדין ומסעדין את הבהמה בשבת אבל לא ביו"ט ולהכי ביו"ט חיישינן טפי ואין בזה שורש:

גמ' ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו כו'. ונולד היום ואח"כ נפל בו ביום מום דלא הוי מוקצה בין השמשות מ"מ היה שעה אחת מוקצה ביו"ט עצמו בין הלידה ובין נפילת מום (*י):

גמ' ננערה לעמוד אע"פ שלא עמדה. שלא פשטה הו"ל וכמ"ש רש"י אפשר דאיהו נמי משמיה דרב אמרה ולא קאי [לחלוק] אשלפניו דהא שלפניו משמיה דרב אמרה:

גמ' דעביד ביזרא. נראה שר"ל שהוקשה לזרע וכמו שאמרו ואית בה ביזרי בפרק כיצד הרגל:

ברש"י בד"ה בית המטבחים כו' אפילו ממקום גבוה. משמע דאי לא"ה מהיכא תיתי ריסוק בפחות מי' ולא ס"ל חילוק תוס' לעיל ע"א בד"ה נפיל לארעא בהפילוה אחרים וא"כ הו"ל לפרש כן לעיל בזכרים המנגחים זה את זה ואולי עדיף כאן שיודע שיפול לבסוף לכן א"צ לומר נועץ כו' [אם לא ממקום גבוה] משא"כ לעיל שסובר שיפול חבירו ואולי מזה אין אנו נזהרין מלקשור כל הד' רגלים

אע"פ שבמרדכי משמע דוקא כשאין כל רגליו קשורות וכמ"ש בהגה"ה בש"ע משום דהיינו דוקא במקום גבוה ובדשמע קל גניחותיה:

ברש"י בד"ה דקתא כו' חיישינן אם נפל עוף עליהם. פירש כאן טפי מבאידך וכולן איירי בעוף ולא בבהמות ומיהו במקצתן פי' כן:

בתוס' בד"ה עמדה כו' אבל לא עמדה כו' כדתניא לקמן כו'. מביאין ראיה דבעי בדיקה אף בדשהא אבל דבעי שהייה מגופיה נסתיים עמדה א"צ מעל"ע הא לא עמדה צריך:

בא"ד וא"ת כו'. כי באמת ג"כ מהתם דייקו התוס' [כ"כ כדי לקשר הוא"ת לדבריהם הקודמין] דבלא עמדה צריכה [בדיקה] וגם מעל"ע דאי מעל"ע לחודיה סגי א"כ מה תי' התם דקסבר הלכה צריכה בדיקה מ"מ לאותו מ"ד לא גרע הלכה מבכאן לא הלכה ולא עמדה דסגי מעל"ע וימתין עדיין התם מעל"ע אלא צריך גם כן בדיקה ודו"ק: [בספרים ישנים היה כתוב דיבור זה לעיל ספ"ב והצגנוהו במקומו]:

בא"ד ופריך בנפילה לבדקיה. פירוש בעמידה והליכה:

בא"ד הא כ"ע מודו הכא כו'. בזה תלוי קושיא כאן ולא מיניה וביה התם אע"ג דמ"מ לא צריך ליה התם אף בלא גמרא דהכא וכן נוי"ל דהתוס' כמ"ש ואע"ג כו' נקטו אגב כו' [רק למה דאיתא הכא דכ"ע עמדה א"צ מעל"ע הקשו שפיר למה נקיט עמדה צריכה כו' משום אגב מלתא דאינו לכ"ע] וק"ל:

דף נב.

גמ' שערי וכל דמינייהו לא חיישינן כ"מ מוגה:

גמ' חימצא אין בה כו'. בפרק הבע"י פי' רש"י חימצא מין קטניות:

גמ' נעקרה צלע וחוליא עמה כו'. לס"ד כולה חוליא למה לי צלע דב"ה בסמוך ס"ל נמי דחוליא הוי חסרון ודוחק לומר דאשמועינן דלא מיטרף בנעקרה צלע אא"כ חוליא עמה מיהו שמואל אמר שם וכן לטריפה לא ב"ה עצמו ובסמוך מקשה דשמואל אשמואל:

גמ' בוכנא ואסיתא. נקיט הך לישנא משום דאיירי דאמצעיתה של חוליא קיימת ולא הוה"ל חצי חוליא כיון דאיירי משני צדדין א"כ היה ניטל כל החוליא משא"כ לעיל ברוב צלע וחצי חוליא. ומ"ש רש"י היינו בחצי חוליא ר"ל תחוב בחצי חוליא:

גמ' א"ה היינו דרב. מדשאלו סתם מהו לא משמע דתלמודא ששאלו על טריפה או נבילה:

גמ' לא שמיע להו הא דרב. א"ל לימא שמיע להו והבינו כמו שהבין תלמודא לדברי רב דס"ל אי לאו קושיא והא רב נמי גיסטרא קאמר ור"ל כולה חוליא. ומבעיא להו בצלע מכאן ומכאן ואמצעיתא דחוליא קיימת אבל בצלע אחד וחצי חוליא אולי לא מיבעיא להו מדנקיט רב צלע וכולה חוליא מהי תיתי לומר חצי חוליא ובתר דהשיב רב גיסטרא קאמריתו הבינו כוונתו דע"כ חצי חוליא קאמר דאל"כ איהו נמי גיסטרא קאמר דז"א דכיון דנקיט רב צלע וכולה חוליא הרי צלע שכנגדה נשמטה ממילא הו"ל דאשמועינן רבותא אפילו באמצעית החוליא קיימת ובס"ד [דפריך והא רב נמי כו' דהבין דרב כולה חוליא קאמר הו"מ דמיפרך למה ליה כולה חוליא] עדיפא פריך. וא"ל דלמא היו מסופקין בכוונתו אם ר"ל חצי או כולה (*כ) הו"ל דשאלו פי' לדבריו:

גמ' וליבעיא מיניה כדרב. דאין סברא לומר דפשיטא להו בהא דכשר כיון דבאמת הוא טריפה:

גמ' אי אמר לן כשירה אכתי תרתי כו'. א"ל סוף סוף רב יבין מדעתו דתרתי מיבעיא להו דאי ס"ל בשר בב' מה מיבעיא להו בחלא כ"ש דכשרה ואי ס"ל טריפה אם הדין באמת כשירה ישיב להו ויודיען הדין ואם הוא ספק [להו] כ"ש יברר ספיקותן מיהו בזה י"ל קצת כיון דאין קולא נמשך בזה לא יודיען מה שאין שואלין ועוד שיחשוב שלבתר שעתא ישאלו על תרתי ג"כ אבל בא"ה כו' ואי אמר להו טריפה אכתי חלא כו' הא יבין דמיבעיא להו אי פשיט להו בחלא לכשרות ויודיעם שלא יקילו מיהו ה"נ משני באמת א"כ מירתת רתח כו'. ולא מסתבר לשנויי בלא סברא דקולא וחומרא רק בשואלם בתרתי ירגיש למה דלגו האחד המוקדם לו ע"כ מספקא להו או פשוט להו להתירא ואם יסבור רב טריפה בו יורה הדרך ישר משא"כ בשאלם חלא יחשוב דלפעם אחר ישאלו ג"כ בתרתי ועיין:

גמ' היינו ריתחא. דלמא הריתחא במה ששאלו טריפה או כשירה [מדשאלו סתם מהו וכמ"ש לעיל] דאפילו נבילה הוי אבל לא משום דבחלא נמי טריפה הוי וכמ"ש רש"י:

דף נב:

גמ' הכי אמר ר' יעקב בר נחמני אמר שמואל כו'. אם המקשן הבין דשמואל פי' דכרס החיצונה דמתניתין כן א"כ יפשוט בעיא דרב אסי ממתני' דקתני או שנקרע רק פריך מריב"ח מדמתנינו דריב"ח מפרש כן למתני' מסתמא שמואל דמחשיב זה לטריפה נמי מפרש למתני' כן וממנה למד דין זה וא"כ נפשוט רוב קרוע:

ברי"ף לעיל איכא מ"ד הלכה כריב"ח ברוב קרוע ולא ברוב ניטל. מגומגם קצת ובב"י כתב עליו שאינו מבין לדבריו:

גמ' בעופות מן הנץ ולמעלה כו' אילימא למעוטי חתול תנינא כו'. עיין באשר"י וכמ"ש בסמוך מאי פריך תנינא כו' דלמא ממתני' ה"א זאב דוקא ולא חיות זולתו אפילו גדולים ממנו דומיא דנץ דמיבעיא ליה בסמוך אם שאר עופות טמאים יש להם דריסה חוץ מן הגם והנץ וכפי' רש"י בסמוך קמ"ל רב לפירוש דריסת הזאב מן הזאב ולמעלה וכן מן הנץ ולמעלה וי"ל דפשיטא ליה דשאר חיות אין להם דריסה ופירוש ולמעלה ר"ל האחרי ועיין באשר"י ודו"ק:

גמ' וכ"ת הא קמ"ל כו'. לפרש"י הא למשני גברא וכו' ולא קמ"ל דר"י לפרש דדריסת הזאב לת"ק בדקה א"כ זאב ממעט חתול מדקה וכמו שהקשה האשר"י דא"כ הול"ל ר"י לפרש בא כר' אילעא לא לומר דין בפני עצמו. ודקמשני איבעית אימא לעולם למעוטי חתול אע"ג דלפרש"י לשינויא קמא נמי למעוטי חתול פי' רש"י דאמתניתין קאי לעולם מתני' נמי ממעט חתול כו' ומיהו בפי' התוס' דאמאי חזר מאילימא קמא למעוטי חתול ומשני דרב בא להורות גסה ומתני' בא למעט חתול הא במתני' לא איתמעט שפיר חתול מדקה כיון דקושטא הוא למתני' איירי דרוסת הזאב אפילו בגסה א"כ לא איתמעט חתול רק מגסה וכן נר"כ דבעי בסמוך מרב יש דריסה לחולדה באימרי רברבי וכמ"ש התוס' צ"ל שהבין מתני' דרוסת הזאב למעוטי חתול מגסה מיהו בזה י"ל דהיה סבור אורחא דמלתא נקיט ובאיבעית אימא טפי הול"ל דלמא חתול בא רב [למעט] כמו שאמר בתחלה דממתני' לא אתמעט חתול רק מגסה לדרוסת הזאב אפילו בגסה קאמר ופליג אר"י וק"ל:

מ"ש האשר"י ועוד אליבא דרב לא אימעט כו'. ר"ל עוד הוכחה דהלכה כאב"א [דגם לרב ר"י לפרש] דלתי' ראשון לא אימעט חתול מדרוסת דקה דרב בא לאשמועינן דזאב בגסה נמי דריס ות"ק פליג אר"י א"כ לא איתמעט חתול מדקה כלל שהרי דריסת הזאב למתני' פירושו נמי בגסה והנה כולה סוגיא מוכחת דחתול אין לו דריסה בדקה רק בגדיים וטלאים דוקא והיינו כאיבעית אימא דלמעוטי חתול אתי:

גמ' הצלת עצמה נמי כו'. ולא קאמר זיהרא אית ליה ולא קלי כיון דלדבריו ארס שלו יש בו כח להזיק [אף גדיים וטלאים] סברא דבאין מצילין אין לו ארס כלל שאינו כועס דאילו מטיל ארס הא לדידיה מזיק ולכך לא קשה מהאי תרנגולת מרבנן לדבריו ואברייתא דלדידהו י"ל שפיר אף שיש לו ארס אינו מזיק [וכדמשני] זיהרא אית ליה ולא קלי אבל לדבריו משמע דבאין מצילין שאין לו חימה אינו כועס כ"כ שיטיל ארס ולזה פריך מהאי תרנגולת דאשכחן דאית ליה וכן י"ל דמתרנגולת אברייתא לא הקשה דבעופות ס"ל יש לו ובברייתא מגדיים וטלאים איירי לא מעופות והראיה נץ דנקיט בברייתא דאיירי בגדיים וטלאים (*ל) אבל לדבריו דס"ל שיש דריסה בין בעופות בין בגדיים וטלאים א"כ שניהם שוין ובאין מצילין אין לו ארס דאם מטיל ארס מזיק בין לעופות בין לגדיים וטלאים ולזה פריך והא קחזינן דאית ליה וכן משמע בתוס'. אבל לשון רש"י אלא במקום שאין מצילין כו' ולא אניס זיהריה משמע שמטיל רק לא אניס ודו"ק:

ברש"י בד"ה רוב גובה מן העינים כו'. דברי הטור יורה דעה צ"ע בזה:

ברש"י בד"ה גדיים וטלאים כו' ומודה ר"ת באילים ורחלים. לתרוצי למתני' נקיט זאב דוקא צריך לזה קודם באנו לשנויא דהוא דאמר כדבריו ואיירי ביש מצילין וכן באיכא דאמרי חזר ופי' ומתני' דנקיט זאב משום אימרי רברבי משום דר"ח בכל ענין קאמר יש דריסה לגדיים כו' אבל למסקנא דלישנא קמא מתני' דאיירי בכל ענין [אף באין מצילין] לכן נקיט זאב אבל בחתול יש חילוק בין יש מצילין לאין מצילין דומיא דלא הקשו התוס' בד"ה ה"ג כו' ול"ג נץ כו' בועל גם ללישנא קמא [וכמ"ש שם בשם רש"ל]:

ברש"י בד"ה עד שתינקב לחלל כו' אפילו לעופות [זהו לפי הס"ד כמ"ש מהרש"א בשם רש"ל וכתב כן] כדי להמשיך הותסברא וכו':

בתוס' בד"ה ה"ג כו' ול"ג נץ כו'. דאותה גירסא הא דלא פריך ממתני' דנץ בעופות אבל לא בגדיים וטלאים דדלמא נקיט נץ בעופות לאפוקי שאר עופות טמאין דאפילו בעופות לא (*מ) ועוד דרוצה להקשות אף בחתול ונמיה להכי פריך מברייתא:

בא"ד א"כ מאי קפריך מהאי תרנגולת. וא"ת באמת דלמא כן הוא החילוק מנ"ל למקשה להקשות וי"ל כיון דלא חשיב נץ ש"מ [דר"ח הוכיח לנפשיה דע"כ בנץ אין חילוק ואפילו במצילין אין דריסה] דאילו גבי נץ הוי חילוק [פשיטא ליה דאפילו בעופות יש חילוק] ובאמת הנץ בכל מקום דורס וכפי' התוס' [למתני' בכל ענין] ודו"ק: [בספרי ישנים נדפס זה הדיבור לעיל בספ"ב והצגנוהו במקומו]:

בא"ד ועוד דאיכא דאמרי כו' ומאי איריא דתני מתני' עוף הדק כו'. אבל ללישנא קמא לא קשה נהי דיש דריסה לנץ אף בגדיים וטלאים היינו דוקא במצילין ומש"ה קתני מתני' עוף הדק דבכל ענין וכ"ה בא"ש:

דף נג.

גמ' שאר עופות מהו כו'. מפרש"י משמע דבכל עופות אפילו הגדולים מנץ ומגם קמיבעיא ליה דדלמא גם ונץ דוקא קתני. ובחיות מסיק הרא"ש דוקא זאב וארי יש דריסה להם לא חיה זולתן אפילו הגדול מהן ועיין: והא דנץ יש לו דריסה בגדיים וטלאים בדאינקב על החלל [כמ"ש הטור בשם הרמב"ם דמפרש הך דברייתא חתול נץ על שתינקב לחלל הוא מטעם דריסה ולא כרש"י] ה"ה נמי בעוף הגם וכה"ג וכ"ש הוא דהא חולדה יש לה דריסה בעופות [ואפילו בעוף הגם כמ"ש הב"י בשם הרשב"א] ולא בגדיים וטלאים: והא דיש דריסה לנץ בקטנים של מין גסה כגון באווזין ותרנגולים הקטנים [כמ"ש הטור שם] ומתני' קתני דריסת הנץ בעוף הדק צ"ל דנקיט דק משום גדולים שבדקים. אכן יש לראות מהיכן למד זה הא דריסת הזאב בדקה אין דריסה בגסה אפילו בעגל הדק כמ"ש הטור בהדיא:

גמ' לאפוקי רגל וכו'. ר"ל נקטינן דאין דריסה אלא ביד ובצפורן וקמפרש דצריכא תרווייהו יד שולל רגל ולא שן. וצפורן שולל שן ולא רגל:

גמ' ופסקא לידא. ומיתה דקאמר מיתת האבר כו' [כפי' רש"י] והומ"ל מיתת הנדרס קודם דשליף וכמ"ש התוס' בד"ה קמ"ל ששחטו לנדרס קודם שהסיר רגליו רק דומיא דאין דרוסה אלא מדעת דקאי אדעת הדורס:

גמ' ונמצא צפורן בגבו אע"ג דבהדי דשליף כו'. פי' רש"י ומוציא צפורניו מגבה ה"ה בשליפת הרגל ומניח בו צפורניו ועוד דכיון דחזינן בו ריעותא דצפורן אמרינן שמא בשאר אצבעות העומדין בדרא דסיחופה שלא הניחו שם הטיל בו הארס ועוד שמא הכה וחזר והכה כמ"ש התוס' בנץ בד"ה קמ"ל (*נ):

גמ' קטע רישא כו'. וכגון שראינו שפגע בזה ראשונה ושוב לא חזינן א"נ מסתמא כיון שזה נקטע ולאי פגע בו בראשונה ושפך חמתו עליו ונח מרוגזיה דאל"כ גם לאחרים היה קוטע ראשן:

ברש"י בד"ה רוב אריות דורסין כלומר אע"פ שרוב אריות דורסין קים לן שכל הדורס כו' כצ"ל. ומ"ש אין לך אחד כו' ה"נ כל המתחכך כו' בדומה לו שניהם שוין:

בתוס' בד"ה יש דרוסה לחתול כו' היה אפשר לפרש דבכל פעם שאל על מעשה שאינה לידו חתול דרס עוף אח"כ חולדה דרס אימרי רברבי אח"כ חתול וחולדה דרסו גדיים וטלאים רק א"כ לא הו"ל לתלמודא לומר ולא קשיא כו' [דמשמע דאמר כל הכי מימרא סתמא ולא פי' כל א' אמעשה בפ"ע] מיהו כמו כן לפירוש ריב"ם. ולפירושו לא נתחוורתי למה שאל פעם שניה אחולדה ושביק חתול ששאל בו פעם ראשונה ופעם ג' אתרוייהו ולעוד י"ל מיושב קצת טפי:

בתוס' בד"ה שאר עופות טמאין כו' הך דריסה כו'. שלא תטעה מדקבעי לה בטמאין היינו משום דסימן טומאה דלקמן דכל עוף הדורס טמא ולכך לא שייך בטהורין דא"כ היאך קמיבעי ליה בכל עופות הא פשיטא מקצתן דיש להן דריסה דרוב טמאין דורסין לזה פירשו דריסה דהכא היינו דשליף ושדי זיהרא כו':

בתוס' בד"ה רוב אריות כו' וא"ת כו'. עיקר קושיא כיון דרוב דורסין א"כ הו"ל לחוש לספק דרוסה רק הקשו בהך מימרא דרב גופיה ותירצו לפירושו רובן ראוין לדרוס אבל אין דורסין ולכן ספק דרוסה לא חיישינן ולהכי בעי מקום צפורן דאי לאו הך ריעותא לא חיישינן וקאמר רב דבציפורן עצמו ליכא

ריעותא שניחוש בשבילו לדריסה לרוב אריות הבריאין אין שומטין צפורן וזה ודאי ארי חולה הוא ושמט הצפורן ולכאורה למה להו האריכות יפרשו כלומר ראוין לדרוס שהן בריאין ואותן אין צפורן נשמטין לכן אין זה הצפורן ריעותא לאימור בכותל נתחכך וצפורן זה בכותל היה כפשטא דשמעתין וכפרש"י האחרי שנכנס אף שראוי לדרוס לא חיישינן לדרוסה כבכל ספק דרוסה דעלמא דרב כיון דאזלא ליה ריעותא לתחיבת צפורן ונראה משום דפריך אדרבא כו' וכל המתחכך אין כו' למה לי זה אף דבא הצפורן מחיכוך הכותל לפרוך שמא דרסה ואי לא חיישינן לספק דרוסה אמאי ניחוש עתה טפי הא י"ל צפורן בא מהמיעוט שבכותל היה כי היכי שי"ל ממיעוט שדורסין וצפורן נשמט ועוד למה ליה לרב מ"ט רוב אריות כו' לימא כולן ראוין לדרוס וכל הדורס אין צפרנו כו' א"כ תלינן בכותל היה וליכא ריעותא ותו אין חוששין לספק דרוסה דאף דראוי לדרוס מ"מ אין דורסין הניחא בפשטא דשמעתין [וכפרש"י] אי כל אריות דורסין א"כ למה אין חוששין כיון דדורסין פי' ממש להכי הוצרך לומר רוב כו' דהשתא תלינן במיעוט דאין דורסין רק תוס' הקשו כיון דרוב דורסין ניחוש לרובא אבל לפי' ר"ת ראוי [לדרוס] קשה ודאי [לימא כל אריות] וק"ל. אבל לפי' ר"ת לפירש תליית חיכוך הכותל ר"ל שנתחכך ברגל הארי ובכותל א"ש דצ"ל מיעוטן אינן ראוין לדרוס והאי ארי חולה הוא כו' [דאל"כ מאין בא הציפורן דבכותל אין שכיח כלל לר"ת] ולכך פריך אדרבא כו' וכל המתחכך אין צפורן כו' שאין דרך לחכך ברגל ארי דא"ל אף דבא הצפורן מחיכוך לפרוך כו' דא"כ ודאי לא דרסו דהא ארי חולה הוא כיון שהשמיט צפורניו ע"י חיכוך ודו"ק. וגם למה שהוצרך לפרש בכותל נתחכל ברגל ארי הוצרכו לפרש אדרבא כו' [בענין אחר ממה שפרש"י דהיינו דלא שכיח שיתחכך ברגל ארי] דמאי פריך הא כיון דרוב שוורים מתחככין א"כ אף דצפורן אין שכיח בכותל מ"מ ניחוש שמא נתחכך ברגל ארי ובכותל דזה פירשו דה"נ קפריך וכו'. ויש לפרש עוד שהוצרכו לכך [דאימר בכותל נתחכך היינו ברגל ארי] דמאי פריך אדרבא דפירושם ראוי לדרוס יותר תלינן במועט בכותל שודאי התחכך בו מלתלות בארי במיעוט שמשמיטין כיון דאין כאן ודאי שנדרס ואדרבא יותר אמרינן דלא דרים כדאמר רב אין חוששין (*ס) ואע"ג דסוף סוף ליכא למיתלי צפורן רק במיעוט ושני המיעוטין שוין מ"מ מסתבר לתלות טפי במיעוט שבכותל כיון דודאי נתחכך בו וק"ל. הניחא בפשטא דשמעתא דרוב אריות דורסין ממש יש לתלות בו כמו ברוב מתחככין בכותל וק"ל להכי פירשו לחיכוך כותל ר"ל ברגל ארי דהשתא נמי אין כאן רוב שמתחככין ברגל ארי ודו"ק. [בספרים ישנים נדפס בס"פ השוחט השייך לכאן והצגנוהו פה ואף שהוא ממש כעין דבריו הקדומין]:

בתוס' בד"ה רוב אריות כו' ואמר ר"ת כו'. נ"ל לפי' כן כי לפירוש ר"ת דסבר מסתמא אין חוששין לרוב אין דורסין דבמקום שאין צפורן אין חוששין ורב לטעמיה דאין חוששין וא"כ למה לי לזה האחרי חולה היה [דהא משו"ה הוצרך לומר דרק רוב ראוין לדרוס ומיעוטן אין ראוין דחולין הן] והא אפילו ארי זה ודאי בריא הוא כיון דאיכא למיתלי בכותל או בארי ובשניהם אין דרכן לישמט איכא למיתלי בכותל ולקולא דהא רב אין חושש לספק דרוסה בשלמא לרש"י צ"ל דאותו האחרי מן המיעוט שאין דורסין דאילו דורס הוי טריפה אבל לתוס' אפילו אי הוי מן הרוב הבריאין [או אפילו כולן בריאין] מ"מ תלינן להקל בכותל לכך פירש ר"ת דאין סברא כלל שנעוץ צפורן בכותל רק בכותל פירש מן רגל הארי וא"כ כיון דמ"מ מן הארי בא אילו הוי מן הבריאים הוי פשיטא טריפה לכן צ"ל מן המיעוט החולים היה אותו הארי ודוק כי כן הוא האמת פשוט הוא [ע"כ ממה שהיה נשמט ונכתב למעלה]:

לפירוש התוס' הא דקיימא בדרא לסיחופא לא אמרינן שברגל הארי נתחכך וכן במקום צפורן דחוששין צ"ל דאין דרך להתחכך רק בצידי הרגל ודרך שישאר הצפורן תחובה בו (*ע):

הטור וש"ע פסקו בצפורן תחובה בגבו אפילו בשניהם שותקין חיישינן [דלידן דחוששין לספק דרוסה] ע"ש משמע בזה דגרע בצפורן אע"ג דיש לתלות במיעוטא דבכותל כמו במיעוטא דשומטין צפורן באין צפורן לא הוי חיישינן אף דשמואל כיון דשניהם שותקין ואין לו הכרח לזה מסוגיא דשמעתין. לפי"ז ליתא מ"ש לעיל שהכריח לתוס' לפרש בע"א משום קושית אדרבא וכו' דלמא סברת המקשה היה אף דלא חיישינן בלא צפורן ולא תלינן לחומרא מ"מ בנמצא צפורן חוששין כמו בשניהם שותקין שמואל ודו"ק:

דף נג:

גמ' על לביני קניא כו'. והוי שונרא ג"כ שכיח [שם] וראוי לתלות בשניהם בשוה:

בתוס' בד"ה ספק שונרא כו' דכולהו כרבי ינאי לא אמרי' כו'. ולא קאמר כגון דאיערב ספק דרוסה כגון שראינו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ (*פ) דהוי בכל אחד ספק אחד בגופו וספק ע"י תערובות לדעת הפוסקים דהוי זה ס"ס י"ל דאכתי למה ירעו עד שיסתאבו לשהינהו י"ב חודש ולשתרו צריך לראות שם בגמ' (*צ):

בתוס' בד"ה דרוסה שאמרו כו' משמע דבודאי דרוסה כו'. ר"ל במקום הדריסה ניכר אין בודקין אם האדים הבשר מצד פנים ולתוס' משמע משיאדים הבשר כנגד בני מעיים ר"ל מצד פנים או [דאף בשאין מקום הדריסה ניכר הוי ודאי דרוסה אלא] שרש"י ר"ל כגון שראינו שקפץ עליה חיה לדורסו אבל אין אנו רואין שדרסה ואין רשימת מקום ציפורן ניכר וע"ז כתבו משמע כו' אך מנא לן לפרש לרש"י כן ומשמעות [רש"י] יותר שראינו שדרסה ממש רק אינו ניכר מקומו דאי ניכר האדמימות א"צ בדיקה תו דאם הוא נגד כל החלל טריפה (*ק):

בא"ד ועוד דקאמר בסמוך דמורי בה רב מכפא ועד אטמא כו'. אבל מהך מימרא דרב גופיה אין ראיה דדרוסה שאמרו קאמר [למאן דחייש לספק דרוסה] ומבסמוך דאמר רב על שיאדים הבשר כו' לא הוזכר בדיקה ושמא אם רואין האדמימות כנגד בני מעיים קאמר דחיישינן לדריסה אבל ספק דרוסה ס"ל אין חוששין וא"צ בדיקה ובודאי אין מועיל אבל מורי ביה רב מכפא כו' לענין בדיקה מייתי בסמוך ובח"ש כתב מהא דדרוסה שאמרו צריכה בדיקה כו' דלמא איירי שראינו שדרס ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ ובכי ה"ג ודאי רב מודה דחוששין לספק דרוסה אבל היכא שמקום הדריסה ניכר לעולם לא מהני בדיקה כדי לראות אם יתאדם הבשר כנגד המעיים אבל מהא דמורי רב כו' דמשמע רגיל להורות א"כ ע"כ איירי בדבר המצוי תמיד וענין כזה שראינו שדרסה ואינו ניכר לא שכיח (*ר) ודו"ק:

דף נד.

גמ' שאי אפשר לשמוטה כו'. ניחוש בבהמה שמא לאחר ששחט הגרגרת נשמטה קודם שחיטת הושט דהוי טריפה דליתא לדר"ל דאמר אין טריפות לחצי חיות דכמאן דמנח בדיקולא דמי ע"ל פרק השוחט (חולין דף ל"ב ע"ב) בגמרא ובאשר"י דא"ל אין דרך לישמט אחר שנשחט דהא מכשרינן משום שאי אפשר כו' אמרינן שלאחר שחיטה נשמט וכ"ת מפני ההכרח שא"א לשמוטה כו' אמרינן בהכרח שלאחר שחיטה נשמטה אף שאין דרך סוף סוף מי יימר שלאחר שחיטת הושט נשמט דלמא קודם שחיטת הושט ואפשר דוקא בדבר אחר כגון שחט הקנה וניקבה הריאה אף שתלויה בקנה משא"כ באותו אבר עצמו אין סברא שיטרף הקנה לאחר שחיטתו:

גמ' אמר ר"נ לא שנו אלא שלא תפס כו'. האידנא כל שמוטות אסורות ואפילו בלא תפס דלהאשר"י ר"נ אר"י קאי למועיל הקפה בלא תפס משום דמדינא כשר אפילו זולת הקפה משום דאי אפשר וכו' רק דחומרא ס"ל לר"י יקיף ולהכי לעיל [מההיא דפ"ב שהביאו התוספות] אינו מועיל הקפה לקולא [ולא קשה קושית תוס' בד"ה יביא ויקיף] אבל בתפס דאפשר לשמוטה כו' אין מועיל הקפה [לר"י] וא"כ לדידן דאין בקיאין הקפה טריפה בכל ענין וכ"פ בש"ע והרבה שוחטין טועין בו:

גמ' מחו בבוליא וכו' וכי להוסיף על הטריפות כו'. אע"ג דלקתה בכוליא טריפה במליאה מוגלא הך איירי במים זכים ועיין לעיל ר"פ גבי יפלא כליותי מי קחיי וכו':

ברש"י בד"ה כפא דמוחא כו' ואף כנגד הסימנים. לרש"י שפירש דמכפא [דילא היינו] מתחלת כפא א"כ למסקנא [כפא דמוחא] אף [המוח] יצטרך בדיקה וק"ל:

ברש"י בד"ה ולא נהירא כו' ולא ראיתו קודם שהלך לבבל כו'. דרב היה בתחלה בא"י קודם הליכתו לבבל וכפירוש הערוך בתענית (דף י') סימן עילאי בעי מיא [וכפרש"י שם]:

בתוס' בד"ה אילימא כפא כו' ובתר הכי בעי ר"ה כו'. דלא תימא מר זוטרא מוסיף סימנים וק"ל:

בתוס' בד"ה יביא ויקיף כו' וא"ת ויביא עוף אחר כו'. דאיפכא לא שישמט תחלה דא"כ מטריפו ומה מרויח בהקפה:

בא"ד מראיהן של השמוטות הללו שוין. אפשר דהכי עדיף טפי מאדמות השחיטה דאין דין בית השחיטה של זו דומה בהאדמה לזו משא"כ כאן בהקפת חתוכים שלאחר השמטה ומיתת אותו סימן מסתמא שוין מחתך בשר בעלמא של אחד דומה לחברתה לכן כתבו תחלת דבריהם אם דומה מראית של חתכים כו' אי אפשר לעדיף הקפת השמטות וכאן אי אפשר בענין אחר באותה בהמה עצמה או ר"ל למראית השחיטות של אלו השמטות שוין:

בסה"ד ולמאי דגרסינן כו' יביא בהמה אחרת כו'. אין להקשות למה לי אחרת ולא באותה עצמה וכפרש"י י"ל דרבותא קאמר דאפילו באחרת או י"ל דבבהמה צריך דוקא אחרת דבעצמה ממ"נ לא יהיה דומין החתיכות אפילו נשמט הגרגרת קודם שחיטה דאותה שעה היה עדיין חיות בושט ועכשיו אין בו חיות שכבר נשחטה דבבהמה קיימינן אבל ע"י הקפת בהמה אחרת יכול לדמות אם שחיטה זו אדומה כאחרת אז כשירה ולגירסא הראשונה א"ל היאך מתורץ מ"ש כאן מדלעיל כיון דה"נ ממ"נ אינו דומה מה"ט גופיה שכתבו התוס' [אהאי דלעיל דממ"נ כו'] דס"ל לל"ל דהתם שחט את הושט לענין להקיף בושט ודאי אינו דומה חיתוך ראשון בושט שהיה הושט חי לחיתוך השני בושט שכבר אין בו חיות משא"כ כאן ודאי אלו היו מקיפין בושט היה דומה להך דלעיל אבל מקיפין בגרגרת שנשמטה [שכבר אין בה חיות משנשמט] דזה אין סברא שיועיל חיות הסימן של ושט להשתנות מראה החיתוך דקנה ולעיל אין להקיף [בגרגרת] דהוה דלא שחט רק הושט לחוד שבעוף איירי ואידך גירסא ס"ל דל"ש [דגם כאן מועיל חיות הסימן של ושט להשתנות] ואינו נראה כלל לומר דגירסא הראשונה נמי ס"ל דל"ש רק איירי הכא בעוף [ועדיין גם עתה הוושט לא נשחט] דהא כתבו או באותה הבהמה עצמה כו'. אכן באשר"י לעיל ס"פ השוחט מבואר היטב לגירסת יביא בהמה אחרת הוא דהלכות גדולות דעיקר לאו טריפה הוא לדידיה [ואיכא חיות גם בגרגרת השמוט ולא יהיה דומה] ע"כ יביא בהמה אחרת ע"ש מבואר וק"ל:

בתוס' בד"ה וחזיא וכו' וא"ת אמאי מוקי כו'. לי"ל ראשון פריך שפיר דנימא סברא דאמרינן ברכיס כדר"י וסברת רכיס כדר"ל כי היכי דלרכיס מרבינן בזה הכלל אף דל"ל נימא הך סברא דר"י ורכיס לית ליה האי סברא דלא מרבינן בזה הכלל אא"כ בדומה וטעמו משום אלו כשירות דוקא כר"ל (*ש):

לר"י משום דאיצטריך למיתני זה הכלל לאתויי שב שמעתא איצטריך למיתני תו אלו טריפות [למעוטי דרב מתנא] משום דהוי מרבינן לה נמי בזה הכלל ותני אלו כשירות איידי אלו טריפות ולר"ל איצטריך זה הכלל לשב שמעתא חוץ לרב מתנא [וידעינן לרב מתנא מאלו כשירות דאי לאו זה הכלל לא הוי ממעטינן גם שב שמעתא מאלו כשירות רק המסתבר כמ"ש מהר"ס] ותני אלו טריפות איידי דאלו כשירות ולרכיס לי"ל ראשון [קשה] למה לי אלו כלל וק"ל:

דף נד:

ברש"י בד"ה אלמא קסבר כו' דאי אטריפות קאי לא שייך למיתני על אלא כמה כו'. וזהו דיוקו שכתב בדיבור הקודם דכיון דגבי אלו כשירות קיימי ולא תני מעולם חסרון הגרגרת טריפה לא שייך למיתני על כמה טריפה רק כמה יחסר ויטרף ועיין:

בתוס' בד"ה אין בעלי אומניות כו' ונראה דאפילו עסוק כו'. ר"ל הא לפרש"י כן לא משום דבעסוק במלאכתו חייב דרש"י ס"ל נמי דבעסוק במלאכתו אינו חייב רק לייטב לשון רשאין פי' כן. ולפירוש ר"י הא דפריך מביכורים דמשמע ליה מדכולן בכל פעם עומדין משמע דחיוב הוי:

בתוס' בד"ה כסלע כו' וקשה לפירושם כו'. רש"י מיישבו דכסלע לא לענין על דלא קתני ביה על רק לאשמועינן דסלע מצומצם קאמר משא"כ איסר דייק שפיר אלמא כו' דעכ"פ מוכח ולא על בכלל לענין כשרות מיתני ואת אמרת כאיסר כיתר וטריפה מיהו בסמוך ע"א בד"ה התם לחומרא פרש"י אבל כסלע וכאיסר דר"נ כו':

בא"ד וכי חשבית נמי בגלודה ובגלגולת כו'. וצ"ל דלפי"ז אם נשתייר בה על סלע הכל טריפה ממטה למעלה על סלע ולא על בכלל דסלע עצמו כשירה [וכשירה] אסלע [קאי] דלפי"ז מאי משני בגמרא דמייתי תנא ברא חשיב מלמעלה למטה כו' כיון דצ"ל עכ"פ נמי דלמר על בכלל ולמר אין בכלל דאל"כ אכתי קושיא במקומה עומדת יסתרו ברייתא ומתני' אהדדי א"כ טפי יתרץ תרוייהו מלמטה למעלה קחשיב עברה גדר על ד' אמות חייב ולא על בכלל ועברה גדר על ד' אמות [דקתני] פטור אד' אמות קאי וכן על כמה תחסר ויהיה בו אונאה על ד' איסרין [ממטה למעלה קחשיב] ולא על בכלל אלא צ"ל למתרץ שפיר טפי עדיף קחשיב מלמעלה למטה אע"ג דתנא דידן קחשיב מלמטה למעלה מלחוק לומר מלמטה למעלה ופטור אד' אמות קאי א"כ מי דוחקו בשמעתין לומר כן דקחשיב מלמטה למעלה ולהקשות אלמא כו' איתביה כו'. וא"ל דפריך אלמא כו' מכאיסר וכאיסר כו' מכריחני לפרש נמי בכסלע ולא על בכלל וחשיב בגלודה ובגלגולת מלמטה למעלה דא"כ למה כתבו מקודם א"כ מאי פריך מחבל כו' הו"ל להקשות דא"כ סתרי דברי ר"נ אהדדי אלא צ"ל דלמא ר"נ קושטא דדינא קאמר ואין קפידא פעם אחד על בכלל ולפעמים אין בכלל לזה הוצרכו להקשות מכח מאי פריך כו' א"כ בכי חשבית נמי כו' מנ"ל להמקשה להקשות:

בסה"ל ולא איירי כלל לענין על כו'. לאס מפרש על כיון לאטריפות קאי ולמעלה למטה קחשיב. אח"כ הוי על בכלל ומכאיסר מוכח לאין על בכלל ואף למסקנא לר"ל הכא והכא להחמיר [מ"מ ולאי לא איירי כלל לענין על כיון דלא תני על]:

בתוס' בל"ה הדקין כו' אלא אשברים קאי אמנם לא מצינו בשום מקום דבעינן שיעור לכלי חרס מתחלתן והאי דתנן כו'. במסכת כלים בפ"ב אלא גרסינן כו' כצ"ל:

דף נה.

גמ' מתיב כו'. ולא משני למתני' בין בקולשי' ובין בסומכי' איירי להכי נקיט מלתא פסיקתא לאותה דהתיכה אסורה באכילה לרב עוירא נמי בכל גוונא איירי רק אנן לא קי"ל כוותיה רק בניקב בסומכי' כלדבסמוך:

גמ' איידי כו'. ומ"מ [קשה קצת] כיון שיש לטעות למה לי למינקט מן הטחול כלל שני מן הכליות לדינא:

גמ' ואיבעית אימא ניקב לחוד ונחתך לחוד כן הוא גירסת הפוסקים חוץ מהטור:

בתוס' בל"ה שיעורן כו' והא דתנן כו' חתכו חוליות כו'. בל"ז י"ל ע"י תיקון עדיף מקבל טומאה טפי [וחכמים למטהרים לא פליגי אלא אהיכא דלא בעי תיקון ואינו מחוסר אלא יחול] וק"ל. ואין לקושרו דבל"ז חכמים לפרק מחט וטבעת את"ק קאי שלא הזכירו רק שולי כו' וקרקרות והכא בתנור שלם שפרקו לחוליות איירי והא דהוכיחו דבעינן בשברים ייחול מכלי שלם דהמצניע במכ"ש הוכיחו והא דהקשו וא"ת בתוספתא מחכמים אשברים דהכא הקשו אף שהזכירו [בקושיתם] ואי בעי ייחול כו' בשניקב כמוצא זית כו' משום שסמכו אהוכחתם כבר לשוין [אבל הסתא שכתבו דהיכא למחוסר תיקון שוב אינו בא לידי טומאה אף שלם לא מהני ז"א] לא"כ אכתי י"ל בשלם מועיל אפילו ע"י תיקון ובשברים מועיל ייחול ולא [היכא דצריך] תיקון ואולי לא ניחא להו לעשות חילוקים כ"כ ודו"ק:

בא"ל וא"ת לפי מה כו' הא בפרק כל הכלים כו'. צריך לראות שם היאך מוכח דבלא יחול איירי דאי משום לשון דראוי למלאכה כו' גם במה שהביאו מסמוך מפרק במה אשה נקיט ראוי והוצרכו להוכחה [דאיירי בלא יחול]:

בא"ל והא דתנן במס' כלים כו'. שניטל חורו כצ"ל:

בא"ל ואם התקינו למיתוח כו'. יש לראות ואלא מאי למהני יחול ולאמר רבא במחט מלענין טומאה לאו מנא כו' ר"ל בלא יחול כ"ש דקשה [אף בלא לדבריהם הקודמין שפירשו דמיירי הכא ע"י יחול] מהאי דכל הכלים אמאי הוי מנא לענין שבת כלי שנשבר מע"ש לכ"ע בלא יחול הא לא הוי מנא לענין טומאה בלא יחול ודוחק לחלק בין מחט לשאר כלים לענין יחול למ"ש גם א"ל למחט שנשברה אינה ראויה למלאכה אחרת בלי תיקון ואי אסקו אדעתייהו דאם התקינה קתני רק כיון דמיהת יש לו תורת מנא לטומאה כשמתקנו להוי מנא גבי שבת כי היכא [דשאר כלים] דהוי מנא לענין שבת בלא יחול אע"ג דלא הוי מנא לענין טומאה [בלא יחול] דא"כ לא הו"ל לסיים דאו יחול בעלמא קאמר כו' [כיון דזה אסקו אדעתייהו] ודו"ק:

בא"ל ניטלו ענבליהן עדיין טומאתן עליהן כו'. משמע טומאה הראשונה ולפי"ז צ"ל יחול שכתבו ר"ל יחול בתחלה קודם שניטלו ענבליהן דאל"כ פרחה טומאה הראשונה כלעיל ניקב בכמוציא זית וייחל לרמונים מקבל טומאה מכאן ולהבא או צ"ל טומאתן עליהן לענין קבלת טומאה להבא ולא עיינתי שם בגמרא:

בא"ל מה לי היה לו ענבל וניטל כו':

בא"ל ועוד מדפריך עליה כו' והא תניא כו' ור"י אמר אף אמרינן כו'. הכל מהקושיא:

בא"ל ולמ"ד הואיל וראוי להקישו כו'. לכאורה לבל"ז י"ל דבהא פליגי לריב"א צריך יחול למלאכה אחרת ולהכי צריך שיהיה ראוי למלאכה הראשונה שיהיה טומאה עליה ולר"י א"צ יחול והקשו מלר"י יתי' כו' לזה הקשו עתה מלריב"א:

בתוס' בל"ה כל שיעורי כו' וא"ת כו'. לא הקשו בקצרה מתפלת מוספין משום דא"ת שני. ויש לראות שם בגמרא. וכאן לא הקשה רבא לר"נ משם [למאי דלא ידע סברת לחומרא] וע"ש:

דף נה:

גמ' והיכן מקום חריץ חיוורי דתותי מיתנא כצ"ל:

גמ' ואי אשתייר כעובי דינר זהב. כעין לריזין הנמצאין בטחול ולא נשתייר למעלה ולמטה אפילו בצירוף כלינר זהב ואפילו במכה ממש והבשר שלם וטוב למעלה ולמטה פחות מחצי עובי הטחול בצירוף אפ"ה לעתי כשר דאין שם נקב עליו רק חסרון מבפנים דאפילו לגבי ריאה לא הוי חסרון ועיין במעשה דראבי"ה שבמרדכי ובהג"א לא הזכיר שיהיה עובי דינר זהב ואי הויא כעוביה הוה ליה לפרש ועוד למה לי שלם מכל צד אלא ולאי אפילו בצירוף יחד אין צריך ולהכי בעי שלם מכל צד רק מ"ש שם בקולשי' תמיה לי למה לי שלם הא סיים בשר רע לינו כניקב וניקב בקולשי' כשר ובהגהת ש"ע כתב סתם לא בקולשי' ואולי ט"ס הוא [בהג"א] וצ"ע ואף לבשאר נקובין בעינן מפולשין מעבר לעבר דבלב לבית חללו ואילו בטחול מיטרף על מחציתו [הא דנקיט מחציתו היינו לדידן דאין בקיאין בעובי ד"ז כמבואר בש"ע] מ"מ להוסיף ע"ז להטריף חסרון ומכה מבפנים [מנין לנו] וכמדומני ששמעתי דבכה"ג מסופקין אם צריך כעובי דינר זהב מצד אחד או סגי במשני צדדים בצירוף ולעתי אף בצירוף א"צ ועיין:

גמ' שהרי נקב פסול בריאה כו'. הרי זה בא ללמד ונמצא למד לאשמעינן הוא גופיה שנקב כשר בכוליא אע"ג דלקתה טריפה ולכך לא קאמר שהרי ניטל פסול בריאה וכשר בכוליא דניטל בהדיא שמעינן ממתני' דכשר וניקב אף לכ"ש הוא מ"מ הרי טחול [דניטל כשר וניקב טריפה] ולקתה [כוליא] נמי טריפה אף דניטל כשר:

גמ' והרי מים זכים בו'. נפוס ריהטא שלא תאמר דה"ק כל הפסול בריאה כשר בכוליא וכל הפסול בכוליא כשר בריאה כגון מוגלא והרי מים זכים וכו' (*ת):

להרי"ף מוגלא ולקותא תרי מילי נינהו ועיין באשר"י באורך. עיין בב"י מה שהקשה בעל העיטור [אמאי לא אותיב ר' תנחומא מלקותא] והניח בצ"ע וצריך לעיין בפירושו מאי פריך העיטור ממ"נ אי מפרש לקותא מוגלא כרש"י הרי פריך ממנה באמת אי כהרי"ף לנמא באמת פסול בריאה וכהרי"ף [דפוסל לקותא בזה ובזה] י"ל משום דסובר לע"כ לקותא כשר בריאה דאי טרפה א"כ הוי בכלל כל הפסול בריאה כשר בכוליא ולקותא כבר אמר דפסול בכוליא אע"כ כשר בריאה וא"כ אין נלייך כ"ש היכא דכשר בריאה כשר בכוליא דהא לקותא פסול בכוליא וק"ל:

גמ' אמר ר' זירא לא שנו אלא שיכול לחיות כו' הרי"ף והרמב"ם לא הזכירו ובאשר"י כתב כן משם הגאונים:

גמ' בעי ר' ינאי כו' ניטל מקום השדרה וכולו קיים ניטל מקום טיבורו וכו'. כצ"ל:

גמ' אמר רב כו' חוץ מעור בית הפרסות. [וה"ה] שלפוחית [כדאמר לקמן לאותו מ"ל להביא עור בית הבושת] וכ"ש עור האליה [דאף לת"ק דסובר שם דעור בית הפרסות לא הוי בשר מודה בעור שתחת האליה]:

ברש"י בל"ה ואי אשתייר כו' ולא יצא המחט כו'. הו"ל לפרש שניקב מחמת חולי ובמחט לכאורה בכל ענין טריפה דלא יהא אלא מחט שנמצא בחלל הגוף דא"ל התם טריפה שמא ניקב אחד מאברים הפנימיים משא"כ כיון שתחוב בטחול לא מחזקינן מאבר לאבר ז"א לטעם לטריפה משום דאמרינן דרך הושט נכנס ונקובי ואתאי ולא אמרי' דנכנס דרך הדופן ואף בנכנס דרך הדופן ולא ראינו בפנינו שניקבה לאבר אחר ילוע אסורה עיין בטור ועוד מ"ש ממחט שנמצא בבית הכוסות שכתבו התוס' לעיל (חולין דף נ' ע"ב) בל"ה מחט דאיירי מבפנים למבחוץ ואי דרך הושט ניקבה ואתאי וצ"ע:

ברש"י בל"ה שהרי חותכה כו'. שינה פירושו מלעיל [חולין דף מ"ח ע"ב] דכאן א"א לומר כן דמאי אולמי האי מהאי כאן נמי כן הוא מוגלא כשר בריאה ופסול בכוליא ולזה פירש שהרי כו' גיד הנאמר כו' שזה נראה בחוש וק"ל:

דף נו.

במשנה נפלה לאור. ובבהמה עיין באשר"י:

גמ' בדיק במיא. דלמא אינקוב קרום אחד וצ"ל דס"ל על דאינקוב תתאה וזה קצת ראיה לפירוש תתאה [למאן דסובר שם תתאה] עם העילאה ועיין. ועיין באשר"י לעיל (*א) ושמא בודק כל קרום בפני עצמו ע"י מילוי מים:

ברש"י בל"ה להביא עור בית הבושת כו' עור השלי' אינו ראוי כו'. ישנו כאן טעות ועיין [בתוספות בל"ה להביא]:

ברש"י בל"ה הכתה חולדה כו' וניקבו הדקין כו'. באינך כתב סברות דס"ל למיטעי בעוף משא"כ בזה וא"כ נשבר השדרה ולא נפסק החוט נמי ליתני מיהו התם אין ס"ל לטרוף בשבירת השדרה לחוד כיון שאין טריפות כלל בבהמה משום השדרה רק משום פסיקת החוט ומשום אורחיה נקיט שדרה כלפרש"י לעיל [במשנה דריש פרקין] משא"כ בלקין וניקב הלב לבית חללו ליתני בעוף וק"ל:

ברש"י בל"ה הכתה נשכתה בשיני' כו'. וה"ה ברגל רק מלקאמר בגמרא מפני ששיניה לקות ובו':

ברש"י בל"ה הניחא כו' עד דמינקב עילאה ותתאה כו'. אף בתתאה לחודיה מ"מ ניחא דהא הכתה על ראשה ומסתמא אינקב עילאה קודם וכמ"ש האשר"י לעיל [גבי פלוגתא דעילאי ותתאי] ע"ש:

ברש"י בל"ה ועקומות בו' שנקב העצם אינו כנגד כו'. ואין שייך לפחות עצם הגלגולת כלבמסמר דאם כן ולאי יקרע הקרום:

ברש"י בל"ה כנגדן בעוף כו' המסס ובה"כ ליתנהו בעוף. בסוף הריאה קורקבן טוחן פרש"י קורקבן בעוף נגד המסס בבהמה צניפל ובסוף שבת פירש נמי קורקבן הוא המסס בבהמה צניפל ואף לפרש"י טריפה בהמסס מצד אחד משום לעורו לק בקורקבן בעי מב' צדדים לכן לא חשיב ביתר עליהן עוף כו' (*ב):

בתוס' בל"ה הא תני לוי כו' בחנם מקשה כו'. אפ"ל שאינו בחנם דאלוי י"ל דה"ק נשבר העצם עם הקרום הדבוק בו אע"פ שלא ניקב קרום של מוח דהיינו קרום התחתון שהמוח מונח בו ובבהמה צריך תרווייהו [היינו כמ"ל תתאה] אבל לרב ושמואל דאמרי קרמא עילאה טריפה אי אפשר לפרש כן דא"כ מאי יתר עליהן עוף וק"ל:

דף נו:

גמ' אמר רב שיזבי הני אווזי כו'. אבל שאר עופות לא דהא רב שיזבי גופא בליק בשימשא ואנן משום דלא בקיאין בבליקה לייננן לכל עופות כעוף של מים:

גמ' ולא יהא אלא ניטל. אף דבעי שיעור כזית מ"מ בזה לא אמרינן סופו לרקוב כולו רק כנגד הירוק ואולי לזה לא מצי למיפשט אבעייתו מברייתא דבסמוך באלו בני מעיים אמרו כו' ובכבד דלמא איירי במקום הזיתים:

גמ' אדומים שהוריקו ושלקן כו'. עיין גירסת האשר"י ופירושו באורך ולגירסתינו י"ל דלוקא נקיט אלומים שהוריקו כו' שדרך הקוטרא להוריק ולא להאדים:

גמ' והורה בטרפחת כרבי בזפק אבעיא להו כו' לאיסורא כו'. וכר' בזפק כו' כצ"ל:

ברש"י בל"ה אדומין היו כו' [ואח"כ ציין ירוקים הוי כו'.] רש"י מהופך וק"ל להגיה:

ברש"י בל"ה היפך בהן כו' מכמות שהיתה שהחליף זו למעלה כו'. כצ"ל:

ברש"י בל"ה כונניות כו'. בסים לישב עליה כצ"ל:

בתוס' בל"ה איבעיא להו כו' כגון שלא הדליקו בה באותה שבת כו'. לאל"כ כיון שהתירו במנורה כ"ש בנר וכר"ש בנר אמאי לא ס"ל וכן צ"ל נמי באילך צד של תרווייהו להיתירא [להוצרך לפסוק נמי להיתירא בנר למנורה היינו שלא הדליקו כו']. ויכול לפרש נמי מנורה שלא הדליקו בה מעולם ולא שהדליקו בה אתמול [להוא מוקצה מחמת מיאוס] רק כיון דתליא בר"ש צ"ל כן. יש לראות אמאי לא כתבו בפשיטות הא דלא מיבעיא כו' כפרש"י באמת כר"ש בנר ישן משום מוקצה מחמת מיאוס שמוזכר בלברי ר"ש בהדיא בפלוגתא למתניתין וגמרא וי"ל (נמי) מלתלי בר"ש ולא (בר"י) [בר"מ כצ"ל ע"ש בשבת] לשרי נמי נר ישן לקאמר כל הנרות מטלטלין בשבת חוץ מנר שהדליקו בו בשבת ור"ש קאמר כל הנרות מטלטלין חוץ מנר הדולק כו' (*ג):

בסה"ל ופירושו מגומגם. דלא שייך לתלות זה בזה וגם הו"ל נמי למיבעי תרווייהו להיתירא וכ"כ התוס' שם:

רש"י מפרש כאן ושם בשוה אי הוראות חלוקות הן וא"כ מסתברא לפרש טפי טרפחת לאיסורא מדלא מפרש הורה להיתר כדמפרש בזפק וכרבי ולא סתם הורה או דלמא להיתירא וחדא [הוראה] היא וא"כ מפרש בהדיא שריותא דהורה והשתא בזפק לא הורה ומצינו למימר דלא ס"ל [כרבי] היפך מראשון

ופשיטא דמצינו למימר נמי דס"ל [דתרוייהו להיתרא] וא"ש דלא נקיט חלוקה דתרוייהו להיתירא [דזה פשיטא] וכן בשבת וק"ל. והתוס' מיאנו [לאף אם הוראות חלוקות אפשר לתרווייהו להתירא והא דלא מפרש כלמפרש בזפק היינו משום] לבזפק לפליגי נ"ל וכרבי אבל בטרפחת דתנן ניטל האם כשירה בלי חולק קאמר סתם הורה ורש"י לסברתו לר"ט חולק באם א"כ יש פלוגתא באם (*ל)והתוספות לטעמייהו לר"ט לא מקרי חולק דהתם חשיב ליה טועה בדבר משנה וחזר בו ובזה יש לקשר ומיהו יש לתמוה בתוספות [אחר שכתבו לר"ט חזר]:

דף נז.

גמ' שמוטות גף בעוף טריפה. שבורת גף סמוך לגוף לא הוזכר בגמ' להטריף ונשתברה גפיה כשירה בכל גוונא תנן וחילוקו במרדכי משום חששת נקובת הריאה ועיין בב"י. וכן שבורה ושמוטת יד בכל גוונא כשירה וכש"ל ע"ש באותן שהולפסו עם הגה"ה הוזכר לטריפה גם במבוא שערים האריך בזה:

גמ' אנא מתניתין ידענא בו'. רב ילענא הול"ל:

בתוס' בל"ה שמוטת יד כו' ואמר ר"ה כו' אבל ברגל כו'. עיין ברש"י שם [לפירש למטעם שמוטה אתי עלה] ובסמוך (ל"ה) [ר"ה] למכשיר [שמוטה היינו] בעוף [לוקא וכמ"ש התוס' בסמוך לחלק בין בהמה לעוף]:

בתוס' בל"ה דלמא שאני ליה ותימה כו' אם רוצה לומר שאם ניטל כו' וחתיכה דטריפה כו'. הומ"ל מיל מר"א לפ"ק רק רצו לייסב מקולס היאך אפשר לפרש כן לא"כ היינו חתיכה לזה כתבו לחתיכה לטריפה היינו באמצעה ולא מסתבר להו לחלק בין נשמט וניטל כולו כשירה ונחתך טריפה אפילו בפרק העליון כבטחול לניטל כשר ונחתך טריפה לזה כתבו וחתיכה לטריפה כגון באותו עצם האמצעי כו' אע"ג לבאותו כו' אע"ג למצינו סברא זו [לחלק בין ניטל לנחתך] בטחול וקצת בכוליא ואילו סברא זו לנחתך מקצתו להטריף ונחתך יותר [להיינו למעלה] להכשיר הוא סברא רחוקה עיין באשר"י פרק בהמה המקשה באורך מסתבר להו לחלק יותר בין נחתך במקום צומת הגידין או בעצם שבו צומת הגידין לנחתך בעצם העליון דשם כיון דניטל כשר כ"ש נחתך לטחול חילוק הוא:

בא"ל והיה לו לפרש כו'. ולפי"ז לא א"ש כל כך ואל תתמה כו' מהי תיתי לתמוה וק"ל:

דף נז:

גמ' וגדלו כנפים כו'. אפשר דבלשון הגמרא נוצה בכלל כנפים או לר"י אם ניטלו אף הנוצה קאמר דבניטול הכל לוקא מיטריף:

גמ' ש"מ לית להו מלכא כו'. לא מסתבר שזה היה המלך בעצמו שאין דרכו לילך ראשון לראות אם יש צל ולהגיד למשרתיו גם לא הו"ל להו להורגו אף אם שיקר:

גמ' דלמא מלכא הוי בהדייהו כו'. בחוץ ולא הוצרכו ליכנס וליטול רשות [לנקטו רשות מבחוץ] כי כל הוכחתו מלא נכנסו ליטול רשות ממלך קודם שהרגו. א"נ אף שלא היה בהדייהו הורמין הוי נקיטי מקודם שכל המהתל כו':

ברש"י בל"ה ואת מה בידך עכשיו אמור לי כו'. שינה פירושו מלעיל (חולין דף מ"ט ע"א) [מוכח] מזה מ"ש שם מלא קאמר מר אינו [להא גם כאן אמר ליה מקודם חיי למר]. וכאן אי אפשר לפרש ר"ז לר"א לכבר אמר ר' אבא כל מה שבילו לקאמר ואשכחתי' נמי כו':

ברש"י בל"ה תנאי הוא כו' ויש מכה שהיא נבערת כו'. כצ"ל:

ברש"י בל"ה מצטרפין למלא מקדח כו' לב"ש. לעיל (חולין דף מ"ה) בגרגרת פרש"י מקלח של רופאים וכב"ה ע"ש:

בתוס' בל"ה ודלמא סבר כו' לא מקבלי זכר כו'. מיהו הא לא קאמר אינה יולדת וכ"כ התוס' שם מיהו זה שכתבו שיש לחלק בין שאר טריפות לשבורה לזה מקבל וזה אין מקבל:

בתוס' בל"ה איזיל ואחזי כו' מלגלג כו'. שמעתי מהרר"י סג"ל ז"ל לשלמה אמר ל"ך אל כו' רא"ה כו' אמר איזי"ל אחז"י כו' וק"ל:

דף נח.

גמ' איתיבי' רב אשי כו'. ס"ל לפליגי בעובר ירך אמו ומוליס בשילא בתרא דהכי משמע ליה גלנה באיסור ואף למאן דלית ליה עובר ירך אמו לומר הוא ואמו נטרפה מ"מ שילא בתרא שנתהוה מן האיסור ונגלה כל גילולה מאיסור [אסור לכ"ע] משא"כ שילא קמא לנגמרה רק באיסור ואפשר כיון לעובר לאו ירך אמו אפילו גמרה באיסור לא הוי [ופליג רב אשי אאמימר בתרוייהו אשילא בתרא ואשילא קמא דהא ר"י סבר עובר לאו ירך אמו] והומ"ל ומוליס בולות בכה"ג לא"ל לס"ל ומוליס בשילא קמא [ולא לחיק ליה ליסנא לגלנה] מ"ט גופיה הוא טפי מולל וכמסקנא לליסנא בתרא לא"כ מאי מותיב לאמימר לא"ל למשמע ליה ומוליס מעין הפלוגתא לס"ל לפליגי בעובר ירך אמו הוי שפיר ומוליס בבינה בשילא קמא מעין הפלוגתא אבל לאמימר לפליגי בזו"ג (*ה) [א"כ] קאי ומוליס בבינה בזו"ג [להוא מעין הפלוגתא] (*ו) ותיובתא לאמימר לא"כ כלפריך וליסני ליה בשילא קמא הול"ל למשמע ליה ומוליס מעין הפלוגתא ולמה מניח מלתרץ ליה בשילא קמא משום ל' גלנה לס"ל נמי תקשי ל' גלנה אלא צ"ל [כמש"ל] לס"ל ומוליס בשילא ב' לכ"ע וז"ג אסור משום לגלנה באיסור משא"כ בשילא קמא פליגי ולר"י שריא אף לגמרה לא גלנה או אפילו גמרה לא הוי כיון לעובר לאו ירך אמו משא"כ בשילא ב' להוייתו מאיסור ולא משני לאמימר נמי פליגי בעי"א ומוליס בשילא ב' מפני שגלנה כו' [וכמו לס"ל] ובלספנא ושילא ב' לאמימר בזו"ג והוי מרויחין נמי (*ז) להוצרך לעשות ומוליס בבינה לוקא לא בולל להוי זו"ג ופלוגתא בולל רבותא לאסור לאילו בבינה ה"א ולל לכ"ע שרי ללוקא בינה להוי טפי גופיה לא"כ קס ליה אמימר כר"א וכמ"ש התוס' בל"ה במאי קמיפלגי לא"ל בינה שאני לגופיה היא (*ח) אין זה סברא לליסנא קמא כמ"ש לעיל מלנקיט ומוליס כו' שגלנה כו' למשמע ליה כל גילולה והול"ל ומוליס בבינה מפני שגמרה מעין הפלוגתא ולו"ק. ויש לראות מ"ש התוס' לא"כ קס ליה כר"א לשמותי הוא כו' ללמא ס"ל לאמימר כב"ה לאסרו אפילו בינת נבילה אף שלא גלנה או גמרה באיסור וכ"ש בבינת טריפה לחמירא טפי הא ולאי א"ל ללמא ס"ל כמוליס כו' לאיירי בשילא בתרא עכ"פ מלנקיט גלנה לס"ל בזו"ג ולאמימר בחל גורס אבל ללמא כב"ה לא"ל אמימר ע"כ לא ס"ל כב"ה מלנקיט שילא קמא ולא בינים גמורות למשום מכאן ואילך להיינו לאחר כלות שילא קמא נקיט כן ושמא לא"כ יסבור ר"י כב"ש (*ט) ור"א שמותי כב"ה ולכן מוקי פלוגתייהו בזו"ג וכ"ת לס"ל למקשה נמי י"ל לס"ל טעמא לב"ה משום גזירה כועול י"ל בל"ה ושוין ואה"נ לאמימר ליתא ואסור אפילו בשילא בתרא (*י) כלמותיב איתיביה כו' ואסור בשילא בתרא אבל לאמימר א"ל טעמא לב"ה משום גזירה לא"כ שילא ב' אטו שילא קמא ואטו לספנא נגזור (*כ) אלא אסור מצד עצמו כשאר תירוצים. וכ"ת לס"ל בולל אמאי יקרב לר"י נגזור נמי אולי אין לגזור בולל כ"כ כבבינה ולוחק וצ"ע: ואולם מפרש"י נראה בע"א למפרש אלא הא לתנן כיון לאמרת להאי ומוליס כו' מקשרו בשינויא ולא מלאמימר גופיה לע"כ בזו"ג פליגי לאי בעי"א קס ליה כר"א ואי רש"י לא מחשיב האי סברא לתוספות א"כ הסתא נמי מנ"ל מכלל כו' ללמא אכתי פליגי בעי"א ומ"מ בלספנא מארעא אסור מפני שגלנה באיסור וכמ"ל המקשה [לפליגי בשילא קמא ובעי"א ומוליס בשילא בתרא] ואין לדחוק להסתא ע"כ פליגי בזו"ג לאי לכ"ע אסור תקשי לאמימר למתיר ועול שהרי אמר ומוליס בחל גורס א"כ לימא ומוליס אפילו בזו"ג ואי כ"ע ס"ל מותר בזו"ג לימא ג"כ ושוין להיתירא [בלא ספנא מארעא] אע"כ פליגי בה לזה לוחק רק משמעותו כיון לאמר ומולה בחל גורס משמע לפליגי בתרי גורס ולא בעי"א לעלה אין נופל שפיר ומוליס בחל גורס ולו"ק:

מרש"י משמע דהכל נמשך לקושית א"ה דוק בלישני' ולכך מפרש נמי להודיעך כו'. תירוצא הוא [כוונתו] ועל כאן נמשך הקושיא:

לקשר א"ה הראשון אפשר לומר לאין עיקר קושיתו כפשוטו לללמא אה"נ בהליוט כ"ע שרי אלא ולאי לא מסתבר לפלוגי לענין זה וזה גורס בין הליוט לגבוה [א"כ ממילא אינו קושיא לפלוגי בהליוט למ"ש] רק [ה"פ] לפלוגי בבינה מעין ומוליס וכ"ת משום יקרב לא שייך בבינה היא גופיה קשה למה נקטו לענין הקרבה ונקיט ולל יפלגו בהליוט ובבינה בשלמא לס"ל לפליגי בעי"א י"ל לבבינה אה"נ לכ"ע אסור [לכגופיה] (*ל) או אי הוי פליגי בבינה ה"א בולל לכ"ע שרי. מיהו הומ"ל ומוליס בולל כעין הפלוגתא [וכמש"ל והומ"ל כו']:

בתוס' בל"ה ושוין כו' וא"ת דהשתא כו'. מלאמימר לא קשה ללא הוזכר בלבריו שכמוה נמכרת בשוק [וא"כ נטרפה] ולכאורה מאי קשה חלב נבילה ולאי אסור וחלב שחוטה מותרת כשאר חלב ונאכלת בחלב ואוסרת בבשר לאין לינה כבשר וה"נ בינה כחלב ועיין (*מ):

בתוס' בל"ה אלא הא דתניא כו' והו"מ לאתויי כו'. אפ"ל לסמיך אקושית א"ה לפלגו בהליוט לבברייתא לא הוזכר רק ולל טריפה משא"כ במתני' כל האסורין לגבי מזבח יוצא לופן אתנן ומחיר לא שייכי גבי הליוט לפשיטא לאפי' הן עצמן מותרין להליוט וק"ל:

בתוס' בל"ה במאי קמיפלגי כו' וא"ת כו' והא שמעינן ליה לר"א כו'. ושוין בשילא ב' נמי אית ליה לר"א אסור לס"ל [ולמה הוצרכו לראיה לר"א אוסר זו"ג הא לליליה לכ"ע אסור] אבל לאמימר איירי בחל גורס. ונראה עיקר קושיתם אמאי לא ניחא ליה לרב אשי לאוקמא פלוגתייהו בזו"ג אי משום למשמע ליה לכ"ע אסורה הא אמימר אמר זו"ג שריא אלא משמע ליה לאמימר לכ"ע שרי הא ר"א ס"ל בהליא אסור א"כ ע"כ אמימר ללא כר"א לר"א אסר בהליא ולר"י ע"כ שרי לאמימר לאל"כ אמימר ללא כמאן וק"ל:

בתוס' בל"ה והלכתא כו' ומשמע דאפילו ליתא לפרה כו'. כלי להקשות אף מגובה מולה ללא תימא אף לעובר לאו ירך אמו מ"מ שניהם נגחו לא יהא אלא שני שוורים שהזיקו ולזה כתבו ומשמע כו' ואילו בב' שוורים לא גובה מאחד הכל בלליתא השני לשור תם משתלם מגופיה ולזה הוצרכו לסברא לענין טריפות שאני לתלוי בחיות כו':

בא"ל אייתי ראיה כו'. להממע"ה וגבי טריפה אסור מספק ובולאי לא אגילא פשיטא לאינו גובה. ולענין טריפה ב"ה אוסרין שכמוה נמכרת בשוק בנבילה אע"ג לולאי לא אגילה וה"נ בטריפה ואפ"ל קצת ללליסנא ב' לאמימר לקי"ל כוותיה מפרש טעמא לב"ה משום גזירה כועול י"ל בל"ה ושוין וק"ל:

דף נח:

גמ' לבתר תריסר ירחי שתא שריא. וכ"ת סוף סוף מת נמי אסור באכילה תי' הראב"ל ללא קאמר אינו חי כו' רק אינו מתקיים והוי כעפרא. ומרש"י משמע שרי התולעת חיים באכילה לעל י"ב חולש לא חי וע"כ תולעים אלו בתלוש באו וא"צ לתי' הראב"ל. ועיין באשר"י בתיקון פירות שלרכן להתליע בתחלה בצננין שיעלו למעלה המתולעים והמנוקבין שפירשו כבר ואחר כך ברותחין שאותן שלא פירשו ימותו מיל ולא יפרשו אח"כ תוך הקדירה ומותרין אותן התולעים כיון שלא פירשו לחוץ עדיין אבל תוך שנה [ליש חשש מתולעים שפירשו במחובר] אין להם תקנה שאותן שלא פירשו לחוץ ואינן עולין למעלה ע"י צוננין ומתים בנותנים ברותחין אסורין משום השרץ השורץ על הארץ כלין קישות שהתליע באיבי' וק"ל וכ"כ הב"י:

גמ' בקא בר יומא כו' בת שתא. לאו לוקא [בבקא בר ובלילבא בת]. ונ"מ אם חי תחת ידו מעת לעת ולא שרצה על הארץ אין לחוש שמא חי זמן רב מקודם ושרצה כבר:

גמ' א"ל ר"פ לאביי כו'. ניחא ליה למיפרך ארב שהזכיר בקא בפירוש [והו"מ נמי למיפרך אר"ה לכל שאין בו עצם אינו מתקיים י"ב חולש]:

גמ' שב שני כו' ולטעמיך כו' שתין כו'. מספר שתין רגיל גמרא לאומרו שתין תיכלי מטו לככי כו' שתין רהיטי רהיט כו' בי רבה שתין תיכלי בי ר"ח שתין הלולא כו' וכן מספר שבע שב שני הוי מותנא ואינש כו' כי שבע יפול צליק כו' שב בירי לשלמנא כו':

גמ' האי גובתא כו'. אפשר במקום שניקבו המסס ובית הכוסות זה לתוך זה היה יוצא כמין גובתא כעין מעים מזה לזה או שלא במקום שניקבו כבר:

גמ' כל הנך חיוויא כו'. כפי' ר' אפרים לעיל (בלף מ"ז ע"א) בעינוניתא לעל אותו שאינו רגיל להיות בבהמות אמר כן:

במשנה אחוזת דם ושאכלה הרדופני כו'. משום שיש לה תוחלת להעלות ארוכה ע"י רפואה וכללעיל גמירי לאי בלרי לה סמא חיי משא"כ בהלעיטה חלתית ובניטל לחי התחתון וא"י לחיות ע"י הלעטה וכו':

ברש"י בל"ה כנטול דמי כו' דהוי כשמוטת ירך בבהמה. ור"ה גופיה ס"ל לעיל שמוטת ירך בעוף כשר רש"י מחלק בין בהמה לעוף ולית ליה לר"ה ברייתי' ללוי וכמ"ש התוס' לעיל (חולין דף נ"ז ע"א) בל"ה למה לי למר:

ברש"י ד"ה אבל יוצאין ממקום אחד סמוכין זה לזה. יש לראות קצת מנ"ל ללמא כפשוטו ממש וכאשר הוא לפירוש האשר"י למ"מ וכלין על כאצבע יפרש ואזיל כשיטתו וגירסתו להסתא ואולי לשון וויצאין לוחקתו גם לשון כאח"ל (*נ) וק"ל:

דברי הטור סי' מ"ז מ"ש בסוף [והוא בש"ע סעיף ה'. ובא ליישב קושית הש"ך וט"ז שם] צ"ע אם ר"ל משום דהוי מעי קטן רק דגלול התלוי בו ואף דאפילו גובהא חשבינן ליתרת משום דהוי מעי בפני עצמו משא"כ זה דק היוצא מן הדקין הוא ובטל גביה וזה שייך שיצא מאמצעיתו כו' משא"כ בריש הסימן דתפס חומרות ב' מ"ד מספק ובעי ערבי דלמעלה ודלמטה איירי ביתרת גמורה דלמעלה סמוך לקיבה על סופה וכמ"ש רש"י דאית לה תרתי הדורא דכנתא כו' ולזה בא הרא"ש בשאלה לקמן [בסוף הסימן] כמו שהביאו ב"י אי אמרינן כל יתר כו' והו"ל כניקבו הדקין אי כפירוש הרמב"ן כאילו נחתך משם או כמ"ש שאר מפרשים כאילו ניטל כשיעור זה מהמעי ולא כתב כפשוטו כל יתר כנטול דמי משום דלא הוי יתרת גמורה וכן ביתרת דרגל כתב לקמן יתרת רגל ממש כאורך כו' וזה שכתב הטעם בתשובה שלא מצינו שהטריפו כו' אלא כגון שיוצאין מהקורקבן כו' דליכא למימר בזה דבטל לגבי גוף הדקין משא"כ בדק היוצא מהדקין כו' [והוא כעין תירוץ הש"ך שם ס"ק ז'] או אם החילוק דכאן איירי בסתום בראשו וכמ"ש בש"ע [בהג"ה] וכיון שהמאכל נכנס לו מהדקין ושב ממנו להדקין דרך ביאתו לא מקרי יתרת וזה שכתב דהוי דק היוצא מן הדקין כו' משא"כ ביוצא מהקורקבן משא"כ לעיל בראש הסימן הוי ב' בני מעיים גמורין ויש לו יציאה בפני עצמו להכי צריך הדרי וערבי ומ"מ לאידך מ"ד א"צ הדרי וערבי [לגי' בה"ג והרא"ש] ולא מיחשב כניקבו הדקין או משום שהרעי נופל לגוף דאיירי שנמשך על סוף הגוף [וכן תירץ התב"ש]. והנה במרדכי הזכיר זה והיה סתום בסופו ולא הזכיר יוצא מאמצעיתו משמע טפי כפירוש השני וברא"ש מזכיר במעשה מאמצעיתו ולא [הוזכר] סתום משמע כפירוש הראשון ואולי בעי צירוף שניהם כאחד ועכ"פ אורך אצבע לאו דוקא וה"ה יותר וכמ"ש בתשובת הרא"ש ועיין:

בש"ע כתב הב"י [בס"א] או שהיה מעי יוצא כענף מן הבד והרי הוא מובדל בין בעוף בין בבהמה כו'. העתיק לשון הרמב"ם שסובר כפירוש הב' שברש"י דדוקא ביוצא מהקורקבן חלוק עוף שדרכו כן מבהמה אבל בדק היוצא מהדקין שוין תרווייהו ליטרף משום יתרת. ובד"א בבהמה אבל בעוף כשר שכתב אח"כ [בסעיף ב'] קאי אחלוקה הראשונה שבסעיף א' יוצאה מהקורקבן ואח"כ בהג"ה העתיק מהרמא"י לשון רבינו ירוחם ואפילו כמה ענפים יוצאין ממנו כשר שפי' ממנו מן הדקין כמו שמשמע לשון רבינו ירוחם בהדיא הובא בב"י והוא תופס פי' הראשון לרש"י [דבעוף בכל ענין כשר] וה"ז ערבוביא וכלאים ובלבוש השמיט בסעיף א' בין בעוף בין בבהמה ולמה עזב דעת הרמב"ם דמחמיר ורש"י לא הכריע [בין ב' הפירושים] גם לא הזכירו דעת רש"י דבעי שלא יהיה באורך הפיצול יותר מאצבע:

בתוס' בד"ה הני תמרי כו' ובאמצע הפרק כו'. נקיט ואתי כו' כצ"ל:

דף נט.

גמ' והרי בן גמל כו'. חזר להקשות בקושיא הראשונה דאינו שקר לאמר כל כו' טהור והרי טמא דאלימא ליה טפי מלהקשות דבר חלש ורק על הסימן ולא על הגוף הדין ואחר שסתר דינו חזר להקשות גם על הסימן משפן כו' תדע שרוצה להקשות בותו [הרי] שפן כו' דוקא גם אסימן [לא אדינא דכל דהא דקאמר כל שמעלה גרה כו' וטהור] מדקאמר ויש להן שינים למה לי כ"ש אם אין להם שינים דקשה על הדין ולא מגמל [וכקושית התוס' בד"ה גמל] שיאמרו דניבי לא איקרי שינים ויהיה סימנו שפיר מאי אמרת א"כ דאינו שקר כיון דלא איקרי שינים וטמא הנה כבר סתר דינו והקשה על הדין ובתחלה פריך מבן גמל בפשיטות על הדין ומגמל אף שהו"מ למיפרך בממ"נ או אדין או אסימן פשיטא דהוי דוחקו דניבי איקרי שינים וכמו שתירץ לו באמת שיהיה דינו קיים וק"ל. כן יש ליישב קצת תמיהת התוספות:

גמ' ועוד שינים מי כתיבא כו'. הו"מ למיפרך נמי ועוד ולבדוק בשינים ולמה לי סימן כדפריך אח"כ ולבדוק בפרסותיה דזה א"ל דלמא שינים נפלו [ואין זה סימן מבורר] דהרי לפי האמת מסיק שהוא סימן אמעלת גרה:

גמ' ולבדוק כו'. לא שבקיה לאסוקי לתירוצו ובלבד שיכיר כו' דהא קושיא הראשונה והרי בן גמל אכתי לא מתורצת:

גמ' ולבדוק בפרסותיה כו'. לכאורה לימא דה"נ בודקין בפרסותיה וא"צ סימן על כך רק שלא יצטרך להמתין [על מעלה גרה] נותן סימן ולא יצטרך להגיה ומפרסת פרסה וא"צ להגיה ובלבד שיכיר בן גמל וא"צ לאוקמי בפרסות חתוכות ולא יהיה קשה מידי ואי משום דדוחקתו הא דקאמר טהורה ולא הזכיר סימן השני כאילו טהורה בזה לחודא ולזה הוצרך להגיה ומפרסת פרסה אכתי יגיה ואם מפרסת כו' וא"צ להכיר מידי ושמא כיון שסוף סוף צריך להגיה ניחא ליה באופן כדר"ח:

עוד שם ולבדוק כו' [כאן חוזר על הקושיא שבדיבור הסמוך בביאור רחב יותר]. מאי קושיא ע"י בדיקת פרסות לא ידע סימן מעלה גרה וכ"ת לענין מעלה גרה ידבוק בשינים ממילא ע"י כן נמי ידע סימן הפרסות וא"צ תו בדיקה בפרסות ועיקר דברייתא אמעלה גרה נתכוון וממילא נדע בו סימן השני וכ"ת ה"פ השתא צריך שיכיר בן גמל טפי לבדוק בפרסות וא"צ שיכיר בן גמל הרי אכתי לא השיב לו ובלבד כו' ואם פריך דלא הו"ל להזכיר בלשונו ומפרסת פרסה כיון דנראה לעינים יהיה כן ולא תגיה וכ"ת טהורים משמע בזה לחודיה [אם לא נגיה מפרסת פרסה] א"כ מה לשון הו"ל דברייתא לומר וכ"ת אם מפרסת פרסה מה לשון אם הא קושטא למפרסת היא ואולי לא הו"ל וטהורה כלל רק ישמיעו לשינים סימן המעלה גרה ומינה אם מכיר בן גמל א"צ יותר ואם אין מכיר בודק בפרסות ואולי [י"ל בע"א] הבין מיד כשהפך לו ובלבד שיכיר בן גמל דהשתא פריך שפיר ולבדוק בלי הכרה ואם לא הבין ובלבד כו' כ"ש לפריך שפיר ולבדוק כו' דהכי עדיף טפי לצאת מידי ספק בן גמל ולכך לא פריך לו קושיא הראשונה והרי בן גמל [דהבין דיכול לומר ובלבד. ולזה פריך ולבדוק ממ"נ]:

גמ' ומצא בהמה שפרסותיה חתוכות כו'. לא מצייר בלא חתוכות ואינו מכיר חזיר דבהכי קמיירי מדקאמר ובלבד שיכיר בן גמל משמע דזולתו אינו מכיר לזה הבל דא"כ הך דינא גופא דמשמיענו האידנא לא הוי ידעינן דלא הוי שמעינן רק מה שיש לו פרסות סדוקות ואין לו שינים טהורות שהשינים סימן על מעלה גרה אבל לא ידעינן שהוא סימן ג"כ אפרסות וכשהפרסות חתוכות ה"א לאסור דדלמא יש מינין טמאין שמעלים גרה ואין מפריסין פרסה ואין להם שינים לפיכך משמע כדר"י שליט בעולמו יודע שאין לך דבר מעלה גרה כו' אלא גמל כו'. גם א"ל למה לי בפרסות חתוכות לבדוק בשינים לימא לבדוק אם מעלה גרה א"כ כו' וכדר"י כו' ואי משום שלא יצטרך להמתין לראות אם מעלה גרה א"כ בלא פרסות חתוכות לאשמעינן זה דתרתי קמ"ל שהוא סימן אמעלה גרה ואפרסות ועוד בבדיקת מעלה גרה היה צריך להכיר ג"כ גמל וארנבת והשפן שכולן מעלה גרה ואם אין מכירן היה אסור כיון שפרסות חתוכות ואינו יכול לבדוק בהן אבל ע"י בדיקת השינים א"צ להכיר רק בן גמל: ומ"ש רש"י בד"ה אלא ה"ק כו' ואין אנו צריכין להמתין כו'. ואע"ג למגיה השתא ומפרסת פרסה ואיירי בפרסות חתוכות וא"כ ע"י בדיקת מעלה גרה לא היינו יוצאין מספק גמל ובן גמל ושפן וארנבת והיה צריך להכיר כולן אך עתה א"צ להכיר רק בן גמל ול"ל תועלת להמתין כו' ואי משום למה ליה להזכיר מעלה גרה כדפריך לעיל ולבדוק בפרסות ולמה לי סימן על כן והוצרך לתרץ כשחתוכות ה"נ נקשה ולבדוק אי מעלה גרה [לזה פי' וא"צ להמתין] כבר כתבנו דהתם פריך ולבדוק כו' ולא יצטרך להכיר בן גמל אבל כאן אדרבה ע"י מעלה גרה היה צריך להכיר יותר ועוד בסמוך הו"ל לרש"י לפרש דפריך ולבדוק בפרסות למאי למגיה השתא ומפרסת ולא פריך אמעלה גרה אפילו קודם הגהתו [ר"ל קודם הוספה רק למה שמהפך] מיהו עכ"פ נתכוון רש"י לכך (*ם) מדתלי בידוע שמעלה גרה ולא תלאו בידוע שטהורה אין לנו לומר דמרויחין שא"צ להכיר שפן שהרי לא הורה בלשונו רק בידוע שהיא מעלה גרה מיהו י"ל [דאכתי לא הוי צריך רש"י לזה] דסמיך אמפרסת דבזה ממילא א"צ להכיר רק בן גמל:

בדר"ח תנינא צ"ל נמי במדבר וכ"ה ברי"ף ורא"ש:

גמ' שפיו גמום בודק בפרסותי' כו'. ולא בלא גמום ושלא ימתין וכלעיל ליבדוק בשיניה ואי משום דלא יצטרך להכיר בן גמל הרי יש לו טלפים [ר"ל פרסות] וכשירה משום שיש לה סימנים דלא הוי ידעינן הך שמעתתא דכל שיש לה טלפים יש לה (קרנים) [סימן למעלה גרה. ובלבד שיכיר חזיר] וק"ל:

בתוס' בד"ה אלו הן סימני חיה כו'. לריב"ם טלפים סימן לטהורה ואף לחיה בכלל בהמה לסימן עיקר פרכת הגמרא למה לי קרנים סימן חלש ולא סימן מעלה גרה וטלפים וכבר אמר בת"ר הראשון סימני בהמה והו"ל לכלול חיה ובהמה יחד ומשני קרנים להתיר חלבו ותו לא בעי מעלה גרה אבל טלפים וסגי בטלפים גרידא דאין לך שמפריס פרסה ואין מעלה גרה אלא חזיר וכיון שיש לו קרנים יצא מספק חזיר:

בא"ד וכי פריך והרי שור דכרוכות לר' דוסא פריך כו' והרי עז כו' לכ"ע פריך דס"ד בתחלה שא"צ בדומה רק כל שיש לו קרנים וטלפים והרי עז נמי יש לו קרנים וטלפים ומשני ליה שר"ל קרנים בדומה לחיה ומינה ה"ה טלפים נמי ר"ל דומיא דחיה א"כ מאי פריך תו והרי שור [ע"כ לר' דוסא פריך] אבל ודאי דעז אין לו טלפי חיה וכמ"ש דאותן המצוין בינינו לית להו לא קרנים כו' ולא טלפים כטלפי חיה וכמ"ש ר"ת דיש מין בהמה שאינו מצוי בינינו שיש להן טלפים וכו' והקשו שאין שום מין בהמה שאינו מצוי בינינו מדלקמן גלוי וידוע כו'. ולא הקשו לריב"ם אף לדידיה פירוש טלפים סדוקין מ"מ טפי הו"ל ליתן סימן הכל בטלפים סדוקין וכטלפי חיה ולמה ליה חד סימן בקרנים וחד סימן בטלפים כיון דפסיקא להו דאין טלפי בהמה כטלפי חיה וי"ל דאפוקי כו' דאשמעינן (*ע):

בא"ד דיש טלפי חיה דומות כטלפי בהמה וכבר פסיקא להו ולא טלפים כטלפי חיה ודוחק לומר דהאי דגלוי וידוע אתיא לרבנן ולא לר' דוסא ומעיקרא שהקשו מניה דלא יהיה כמאן כיון דאף לרבנן תרתי בעי ונראה דדוקא כתבו דיש טלפי חיה דומה כטלפי בהמה אבל לא בהיפך דלפי הענין הול"ל בהיפך [דיש טלפי בהמה דומה לטלפי חיה] ור"ל דטלפי בהמה שלנו אינן דומין לטלפי חיה אבל יכול להיות טלפי חיה שאינו מצוי בינינו הדומה כטלפי בהמה שאין כל החיות טהורות מצוין בינינו ולכך ליכא לעשות סימן בטלפים גרידא לומר אם יבא דבר לפניך שאתה מסופק בו מהו בדקהו בטלפים אם דומה לטלפי חיה שהרי יכול להיות דומה לטלפי איזה חיה ואפ"ה הוא בהמה ויבא טעות מזה שתדמהו לפעמים לעומת טלפי חיה שאינו מצוי [שטלפיה דומה לשל בהמה] ואע"ג דהו"מ למיתני סימנים שיבדקוהו לעומת טלפי חיה שבינינו מ"מ אין לעשות סימן בו דא"כ תקשי והרי יש חיה שאין לה טלפים כטלפי חיה וחלבה מותר כדפריך בסמוך והרי צבי דאינן מפוצלין וכו'. [לעיל ספ"כ בספרים הישנים נדפס השייך לכאן והגנוהו פה]:

בד"ה ואלו הן סימני חיה עד דיש טלפי חיות דומין לבהמה. וקשה דלעיל כתבו דאותן המצויות בינינו אין להם טלפי חיה ויש ליישב. [ע"כ וכוונתו למ"ש כאן]: וקשה דא"כ נקיים פירוש ר"ת שבתחלה דצריך תרווייהו אף שבהמות שלנו אין להם לא קרנים וטלפים כחיה מ"מ יש קרנים וטלפי חיה דומה לבהמה [אבל שיהיה דומה שניהם יחד לשל בהמה ליכא] (*פ) ור' דוסא פליג וס"ל כמו השתא לפירושם נמי טלפים אין סימן דיש טלפי חיה דומה לטלפי בהמה אבל קרנים הוי סימן מובהק דאין קרני חיה דומה לבהמה לעולם:

בא"ד והשתא מתני' דפרק בא סימן כו'. קאי אגוף פירוש ר"ת בין למ"ש בתחלה דצריך תרווייהו לרבנן או נ"ל לחד סגי דיש לו טלפים ר"ל סדוקות ואיירי סימן דבשמעתין להבדיל בין חיה לבהמה ומתניתין דבא סימן להבדיל בין טמאה לטהורה כל שיש לו קרנים היא טהורה לאכילה שיש לה טלפים סדוקות אבל אכתי אין מותר חלבה דדלמא בהמה היא וצריך סימן דבשמעתין גם טלפי חיה לרבנן ולר"ד קרני חיה לחודא סגי אבל א"צ טלפים דבא סימן טלפי חיה וקרנים ר"ל קרני חיה וכל שיש לו קרני חיה יש לו טלפי חיה דהא לרבנן לא סגי בקרנים לפירוש ראשון ולוי"ל ג"כ א"ל כן דהא קתני ויש שיש לו טלפים ואין לו קרנים ולוי"ל בטלפים לחודא נמי סגי כמו בקרנים וק"ל. וא"ל לוי"ל מאי נ"מ דקתני ויש שיש לו טלפים ואין לו קרנים מאי יתן או יוסיף קרנים אף אם יש לו קרנים אכתי אין מותר חלבו דהא תרתי בעי קרני וטלפי חיה (*נ) והשתא בטלפים סדוקות קמיירי [דאי בטלפי חיה פשיטא דמהני לוי"ל] בשלמא לפירוש הראשון של ר"ת ניחא (*ק) וק"ל:

בסה"ד מסתמא הוי האי טלפים למי כטלפי לחיה כו'. לאו דוקא ממש כשל חיה דא"כ לרבנן אמאי מותר בסימן טלפים לחודיה וכ"כ בח"ש:

דף נט:

גמ' חדוקות בד' חלולות בב' דלתי"ן לפירוש שני שברש"י:

גמ' בין אונא פירוש בין אוזן לאוזן:

גמ' בעי רחמי דליהדר אדוכתיה. לא אמר בעי רחמי שישתוק על שאלותיו דא"כ היה צריך להתפלל מ"מ אחר כך ג"כ שיחזור למקומו ושמא לא יסתייע מלתא שיתמלא כל משאלותיו והדבר סכנת נפשות אפילו כל כו':

ברש"י בד"ה אי אתה צריך כו' שאפילו נחתכו כו'. ממ"ש טלפים צפרני הפרסות משמע קצת שמפרש טלפי חיה וכר"ת וכיון שאמר טלפים צריך אתה כו' משום דאין סימן שפעמים שהטלפים שוין משא"כ בקרנים שלעולם אין שוין א"כ הו"ל רבותא טפי שאפילו יש לו טלפים כעין בהמה מ"מ קרנים הוי סימן לעולם אין שוין בקרנים. וטלפים אפשר שישתוו ולפירושו השתא משמע דוקא נחתכו משום שאמרינן ודאי הו"ל נמי טלפי חיה וכלעיל בפרסות חתוכות ונאמר לטלפים אין סימן שיש בהמה שיש לה כטלפי חיה אבל אין חיה שיש לה טלפי בהמה ולכן כיון שיש לה קרני חיה שהוא סימן

מובהק לחיה א"א להיות לה טלפי בהמה ולכן כתב שאפילו נחתכו כו' וזה היפך ממה שכתבנו בע"ה בתוס' ד"ה ואלו הן:

ברש"י ד"ה היינו ספיקא כו' או דלמא כיון דשמו עז כו'. משמע לחלולות וחלוקות הוי סגי לסימן חיה רק משום לכרכוז קרי בהמה ויש לו סימנים הללו צריכין עוד סימן לאפוקי ולא פירש שהספק הוא למאי צריכין ג' סימנים או די בב' לא"כ בסתם עז נמי נספק וכן בשור ודו"ק (*ר):

בתוס' בד"ה והרי עז כו' ותימה כו' ועוד בסמוך כו'. דעת רש"י י"ל משום דלמ"ד כרכוז חיה הוא אע"ג דאין כרוכות אין לתלות הסימן בכרוכות וחלוקות לכרוכות אין מעלה או מוריד לחיה רק תפסינן אניביה סימן לחלוקות וחלולות ולמ"ד בהמה הוא אין לתלות סימן לחלוקות וחלולות שהרי עיזי כרכוז אף שיש להן סימנים הללו בהמה הוא ותפסינן סימן לכרוכות וחלוקות ולכן פתח לו המתרץ ב' הסברות ודו"ק. עיין בר"ן בשם ר"ת והובא בב"י [ובדפוסים ישנים נכתב בספ"ב לדברים האלו בקצרה ז"ל] נ"ל לרש"י לק"מ כיון דבאמת לפי הלכה עיזי כרכוז כשרין ואינן כרוכות וזה ידע התרצן ואיך יתן הסימנין כרוכות וחלוקות והא עיזי כרכוז אינן כרוכות ודו"ק:

לפירוש רש"י צריך ייסוב קצת במאי הראה לו המתרץ חלולות בעינן שפירושו נוסף לסימן הקודמות טפי מבראשונה חלוקות בעינן ודו"ק:

בא"ד דשל שור נמי כרוכות ועגולות. פירוש כרוכות גילדא ואם פירושו עגולות הלא של שור נמי עגולות. וחלולות נמי אם ר"ל עגולות ואם ר"ל חלין גם של שור חלין וכ"ר בח"ס:

בא"ד לאו אמיבלע חירקייהו קאי כו' אלא אחדודות כו'. לפרש"י קאי והיינו ספיקא כו' אכרוכות אבל לריב"ס עיזי כרכוז קרנים כרוכות א"כ א"ל כרוכות אתי לאפוקי מספק עז כרכוז רק אחלולות קאי וא"ל מי הכריח לריב"ס הכל יפרש עיזי כרכוז קרנים חלולות וחלוקות כפרש"י [ועלה משני בראשונה אכרוכות בעינן] ועז סתם כרוכות וחלוקות [ועלה פריך בתר הכי והרי עז] והיינו ספיקא כו' אכרוכות דהא אפרכא והרי עז שהקשה בראשונה משני כרוכות בעינן ופשיטא לבתחלה מסתם עז פריך למאי דלא אסיק אדעתיה לבעינן קרנים וטלפים דומין לחיה (*ש) ואין סברא שיקשה בתחלה מעיזי כרכוז ואח"כ והרי עז [קושיא] ב' מסתם עז לחלוקות וכרוכות:

בסה"ד והשתא קאי שפיר כו'. ועז כרכוז יש לו כל הג' סימנים רק ספיקי אי מקרי מיבלעי שפיר ורב שמואל שהתיר חשיב לה למיבלעי לפי"ז יהיה והוא למיבלע חרקייהו ג"כ בכלל הלכה אף למה דקי"ל עיזי כרכוז חיה וכעין זה המיימוני והטור פסקו שצריך ג' סימנים ומיבלע חירקייהו והקשה הרשב"א למה לי לממ"נ אי הספק כפרש"י למה לי כרוכות למאי דקי"ל כרכוז חיה אי כתוספות למה לי מיבלע חירקייהו ותי' המגיד דלעולם צריך ל' ורב שמואל סבר למיבלעי שפיר. וא"ל א"כ לפירוש ריב"ס נמי נאמר ספיקא הוא אי מקרי חלולות שפיר או לא (*ת) דאין לספק כ"כ בזה. ובח"ס כתב דוהוא למיבלע חירקייהו אינו פסק הלכה אלא שממעט ספיקא לכרכוז [וכמו שהבין הרשב"א] ודו"ק:

בתוס' בד"ה וקרש כו' וא"ת כו'. לא ידעתי מי הכניסם לעקם עלינו את הסוגין דשם בגמרא פריך בהדיא ותפשוט נמי לתחש בהמה הוא מדרב יהודה ומשני התם כיון דאיכא נמי קרש לחיה הוא ויש לו קרן אחד א"כ אין לפשוט חיה או בהמה אבל טהורה פשיט שפיר לש"ס שניהם טהורין הן ואם לא היה לפניהם כן בגמ' הו"ל להקשות בלא קרש דהכא כיון דלא הכריעו אם בהמה וכו' ש"מ דיכול להיות שהוא חיה ואילו שור דאדם בהמה א"כ טהור נמי לא תפשוט דאלימא טפי להקשות כן מלהקשות מקרש דהכא כיון דסוף סוף טהורין הן ואלולי קרש דהכא הלא היה פשטינן באמת דבהמה היא ודו"ק:

בא"ד וי"ל דסמך אמתני' דבא סימן כו'. אע"ג דתחש אפשר דבהמה הוא והתם כל שיש לה קרנים קרני חיה קאמר צ"ל דכל שיש לו קרנים כו' אפילו של בהמה קאמר לעולם קרנים הן סימן אטלפים סדוקות א"כ מצא בהמה שפרסותיה חתוכות ופיה גמום בודק אם יש לה קרנים מותר ולא הזכיר תלמודא לעיל דסמך אמתני' דבא סימן אבל הפוסקים אמאי לא הזכירו ובמצא טלפים סדוקות ואין מכיר חזיר שם כתבו יש לה קרנים יצא מספק חזיר הו"ל אפילו באין לה טלפים ופיה גמום ודו"ק (*א) גם סיפא ויש שיש לה טלפים ואין כו' אין נ"מ בבהמה רק בחיה ור"ל אין לו קרנים קרני חיה (*ב) ה"ה רישא מיירי בקרני חיה וצ"ע:

בסה"ד ומיהו כמו כן כו'. ר"ל ויסמוך נמי אמתני':

דף ס.

גמ' איברא חזינא ליה כו' ולא האמין בלא יראני האדם וחי וכן בתחלה הקשה אריה שאג מי כו'. ר"ל שקר הוא:

גמ' כנושאי זלוחאי כו'. אף שדרך להרבין קודם הקיבוץ א"כ למה נתהפך ואפשר שגם לאחר הקיבוץ דרך להרבין ועיין:

גמ' מסתורייתא. בעין יעקב מביא ברש"י קלעפרליך בל"א ועיין בערוך ערך בסתאקי ובערך סתר ובערך לגלי לשון ליל קשור זבין ולא תליל סתר אריגה ע"ש:

גמ' למאי נ"מ למקח וממכר. אפ"ל אם התנה עמו לתת לו כרסתן ופרסתן צריך לתת לו שור ואפשר לומר משום דבלשון תורה שור בן יומו קרוי שור קאמר בלשון בני אדם לא מקרי שור רק אחרי שבא לכלל כרסתן ופרסתן רב רישא ורב כו' [ונ"מ אם התנה לתת לו שור] ולא מצי ליתן סימן בשנים או בקומה רק משבא לכלל פרסתן כו' ועיין בריש במה מדליקין זפת זיפתא כו' שעוה פסולתא דדובשא נ"מ למקח וממכר [משמע קצת כפירוש השני ע"ש]:

גמ' מקרן כתיב בע"ז ה"ג ר"ת מקרין כתיב כי אין נראה לו דמקרן נראה קרן אחת יותר ממקרין ע"כ. אפ"ל בכוונתו שהיה כתוב בספרים בהיפך מקרן תרתי משמע מקרין כתיב והגיה ר"ת כאשר הוא לפנינו כי אין נראה לו [ר"ל] גירסת ספרים דאדרבה מקרן משמע יותר קרן אחד ממקרין ואפ"ל צריך להיות ה"ג ר"ת מקרין כתיב ור"ל שאין הפלפול מכח לשון מקרן או מקרין לשניהם אינן לשון רבים למקרין כמו לנין שפרש"י לינה אחד רק מקרין תרתי משמע ומכח סתם שוורים פריך וכפרש"י בהדיא וגרסינן בין בקושיא ובתירוץ או מקרן או מקרין רק משני ליה מקרין כתיב ולמה לי למיכתביה אלא להורות שנשתנה משאר שוורים וכ"ת להורות בא שקרנותיו קודמות כו' האי ממפריס יליף דלמה לי מפריס אלא להורות מקרין ברישא והדר מפריס וממילא שנברא עם קרנותיו דאל"כ לא היו קודמין וא"ל דלמא כוליה להכי הוא דאתי מקרין ברישא כו' וב' קרנים א"כ לכתוב מקרן לחודיה וכיון שהיה לו ב' קרנים ע"כ להורות בא שקודמות ודו"ק. ולשני הפירושים הו"ל לתפוס גירסתו בהמקשן [לפירוש הראשון ה"ג ר"ת מקרין ולפירוש השני ה"ג מקרן להורות דגם להמקשן מקרן]:

גמ' קרניו קודמות כו'. קרנו הו"ל אפשר לומר מיתור במצחו למה לי שרוצה לומר מלבד ב' קרנים שלסתם בהמות היה לו עוד קרן אחת במצחו ותחש דפשיט [בשבת והובא בתוספות] לעיל משור אדם התם נמי כן היה דקאמר שם נמי במצחו (*ג) ומ"מ לא מצי למיפשט שם ממתניתין דבא סימן [שהביאו התוספות לעיל] בקצרה [כיון דיש לו נמי עוד קרן אחת במצחו]. רק מנ"ל למידרש ממקרין קרן נוסף:

שם קרניו קודמות כו'. לכאורה כיון שנבראו עמו ממילא קדמו והו"ל עם קרנותיו נברא ואולי שלא תימא דרך גדלים יצא מהארץ ויליף לה מיתורא דמפריס:

גמ' בדעתן כו'. אפ"ל בדיעה ושכל שלהן. בצביונם ברצונם מלשון דמרי צבי וכן משמע מהערוך ע"ש:

גמ' אל תקרי כו'. דצבאם אין כולל לכאורה רק האדם וצבא השמים לא הצומח ורמש וכפי' הרמב"ן. או צבאם למה לי הו"ל וכל. מפרש וכל ר"ל והכל נברא בצביונם:

גמ' פסוק זה שר העולם כו'. עיין מ"ש בעז"ה ב"ה וב"ש בפ"ק דע"ז:

גמ' נשאו דשאים ק"ו כו'. אף שעדיין לא נבראו ובפסוק אחד נאמר תוצא הארץ דשא כו' עץ כו' ובמעלי שבתא יצאו מהקרקע מ"מ ביום ראשון נברא הכל את הארץ לרבות תולדותיה. מה שמקשים בחומש למה לא נתקללה הארץ בשנותה בעץ פרי מיד י"ל שעדיין לא היה ניכר השינוי שהרי על פתח הקרקע עמדו ולא יצאו עד ע"ש לאחר שנברא האדם כדבסמוך וכל שיח השדה כו':

גמ' בעי רבינא כו' לרחב"פ מהו פירש רש"י ולא נצטוו כו'. ובכ"ז דלמא למינו אתרווייהו קאי או בכ"ז ה"א דשאים אין להם דעת לגמור ק"ו מדה מי"ג מדות א"ו נצטוו ואין צריך המקרא לכותבו שסומך עלינו שאנחנו נוכל לגמור בק"ו ומה אילנות שאין כו' אמר להן הקב"ה למינו דשאים שדרכן לצאת כן כ"ש שצוה להן למינהו וא"כ ודאי חייב אבל רחב"פ שאמר הקב"ה לא צוה מעולם והדשאים למדו [בעצמן ק"ו] בעי שפיר וזה נכון וחריף שאין עליה תשובה:

ברש"י בד"ה לדעתן שהודיעם כו'. וע"כ אתה נוצר יצירה הוא יש מיש והיינו הכנסת הנשמה בגוף למעי האשה וכמ"ש רש"י בפרקי אבות אבל לדעתן נבראו בריאה נופל על יש מאין כמ"ש הרמב"ן בפרשת בראשית ברא והא דכתיב ויברא ה' כו' התנינים כו' ויברא האדם כו' העיר בה הרמב"ן ע"ש:

ברש"י בד"ה לצביונם בדמות כו'. עד"ז נאמר ויברא כו' בצלמו בצלם אלהים כו' והוא כפל פרש"י בדפוס המתוקן לו שעשאו בידו בדפוס כו' ע"ש ולפי"ז י"ל בצלמו מוסב לאדם כמו לצביונם דהכא דכל מעשה בראשית בצביונם נבראו ומפרש ואזיל ומה דפוס בחר לו בצלם אלהים כו':

ברש"י בד"ה שאין דרכו לצאת כו' ואינן ראוין לגדל רצופין כו'. אין להקשות דלמא היא הנותנת משום דאינו ראוי לגדל רצופין אמר למינו ולא משום כלאים דכיון דאינו ראוי כו' ממילא היו יוצאין מעט רחוקים זה מזה מבלי מקום לשרשיהן וענפיהן ואפ"ה אמר למינו שירחיקו זה מזה להיות להם היכר יפה ואפשר שלכך הקדימו אם רצונו כו' למה אמר למינהו ממ"נ אם בלא אמירת למינהו היו יכולין לגדל בערבוביא א"כ אם רצונם בערבוביא יניחם לגדל כן ואם אי אפשר לגדל בערבוביא א"כ ממילא היו יוצאין בהפרש זה מזה:

בתוס' בד"ה אל תקרי וזהו בקומתן ולדעתן שהיופי כו' מלשון הצבה. אע"ג דקומתן אינו ר"ל עמידה כמ"ש התוס' לעיל [בדבור הקודם]:

בתוס' בד"ה פסוק זה כו'. שנהפך לאש מבשר מבשר ואומר כצ"ל:

בא"ד בספר יוסיפון כו' וחשיב נער כו'. דלמא נמי מה"ט לנער הייתי כו':

בתוס' בד"ה הרכיב כו' וא"ת כו'. ירק בירק מדרבנן אסור כדמשמע בכלאים בכמה דוכתי והכא לא מיבעיא אי שרי להרכיב דודאי אסירא כדתנן אין נוטעין כו' ולא ירק בירק רק אם הרכיב אם חייב או לא כדקאמר כיון דלא כתיב למינהו לא מיחייב. מיהו רש"י פי' מהו להרכיב זה בזה וצ"ע:

בא"ד ומבעי ליה אי חשיבא ליה הרכבת זרעים כו'. ואף דכלאי זרעים מותרין בח"ל מ"מ הרכבה גריעא טפי:

בא"ד שאר זרעים לא. לענין כלאים ומבעיא ליה לענין הרכבה:

בא"ד דכתיב בהו למינהו באילנות כו'. אין זה שם בגמ' רק בתוס' מפרש כן ולהכי הוצרכו להביא ראיה דלמינהו [איסור] כלאים משמע מפרק הפרה כו'. ובפשטא דגמרא שם ר"ל שחקקתי כו' בלא למינהו רק לזה אורי לן שבני נח נצטוו על כן וכמו שהקשו באמת אח"כ למה לי תרווייהו אבל מכח גמרא דהכא למשמע דבלמינהו נצטוה האיסור לזה עצמו אבעייתו אי אסור בני נח כו' בא"נ דהשתא לזה הוצרכו לפרש דחקקתי לך כבר ר"ל נמי למינהו דהכא והוצרך תרווייהו כו' ובלא למינהו לא נשמע מאת חוקותי כו' ולכן מבעיא ליה הכא אי קאי למינהו אדשאים וחייבין וק"ל:

בא"ד מי גמר למינהו כו' מיבשה. ולא מדכתיב למינו בגופיה עיין בתוס' סנהדרין:

בסה"ד ומשני דהתם כתיב כו'. בתוספות בסנהדרין לא מייתי ומשני וכו' ויש ליישב:

דף ס:

גמ' אמעט את עצמי כו'. וכ"ת מאי חזית דלמא לידך הו"ל לעשות החמה יותר גדולה ולא יהיו שוב ב' מלכים משתמשים בכתר אחד ולמה אמעט את עצמי או הו"ל לעשות זה משתמש בחודש זה וזה בחודש זה או כיון שדבר הגון הוא אני אמרתי ראוי להיות לי מעלה על החמה לא פחות ממנה:

גמ' לכי ומשול ביום ובלילה כו'. מתחלה היו משתמשין יחד ביום ובלילה ואם עכ"פ היה הפרש בין יום ולילה נאמר שהשתמשו יחד ביום ובלילה שקעו שניהם ולא היה להקב"ה לקבוע אחד ביום ואחד בלילה בלא מיעוט שא"כ לא היה הפרש בין ביום ולילה והיה חשיכה כאורה וע"י המיעוט נעשה החושך ופייסה שתהי מושלת ביום ובלילה ועיין ברש"י בחומש ולא הביא פיום לאת הכוכבים כפי' רש"י בחומש אולי ניחא לה הממשלה לבדו ואולי תלמודא דריש מאת הכוכבים צדיקים יקראו כו' כמו שאמרו ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד:

גמ' שמואל הקטן. לא הביא רש"י מקרא ואפ"ל בדוחק ע"ש שהוא עצמו אמר וישלח ה' את ירובעל את יפתח ואת בדן כו' ואת שמואל כו' ואמרו בר"ה שקל ג' קלי עולם כו' לומר יפתח בדורו כשמואל בדורו:

גמ' כפרה עלי וכו'. עיין ברי"ף:

גמ' השסועה כו'. במוסף שבועות וסוף השסועה שמעתי בשם מהר"ל מפראג ז"ל שהסוף הוא דכתיב את זה לא תאכלו ממעלה גרה כו' השסועה משמע שהשסועה יש לו ב' סימני טהרה א"כ איסורה סוף וצ"ל לפי"ז אע"ג דבשמיני נמי כתב כן דשאני הכא דכתיב השסועה דבוק לעיל ולא כתב אח"כ ואת

הגמל כו' משמע את הגמל הוא ענין בפני עצמו נמשך למטה ואפ"ל שכל היוצאין מן הטהור טהור ואפילו קלוטה במעי פרה ושסועה מבהמה טהורה וא"כ איסורה שוד:

גמ' מכאן תשובה כו' עד"ז י"ל מלפנו מבהמות הארץ ומעוף השמים יחכמנו שע"י כן ראינו שהתורה מן השמים ועלינו ללמוד וק"ל ובעירובין (דף ק' ע"ב) דרשו מלפנו מבהמות זו פרידה שכורעת ומשתנת כו'. ואפשר לכוין עפי"ז המדרש סוף שמיני כל בהמות ולויתן הן קניגין של צדיקים לעתיד לבא כל מי שלא ראה קניגין של עובדי כוכבים בעוה"ז זוכה לראותן בעוה"ב כיצד הן נשחטין בהמות נותן לויתן בקרניו וקורעו כו' ולא כך תנן הכל שוחטין כו' תורה מאתי תצא ר"ל ולא כך תנן כו' כמ"ש משה כו' וזקן שרוצה שיתקיימו הוראותיו כו' ר"ל עתה יבטלו אחרים ג"כ התורה באמרם לא בשמים הוא ולא מפיך בהיות שאת בעצמך עושה פלסתר ולזה אמר בעסק זה אי אפשר לומר כן שהרי מקיים הכרזה כל מי שלא ראה קניגי כו' א"כ משה שיהיה עם הצדיקים שמה בלי ספק ע"כ לא קניגי היה דאל"כ לא היה באותו מעמד וא"כ כולן רואין שהתורה מאתי תצא ואין כאן מקום לטעות ועיין:

גמ' לפקוה מעוים דהיינו פלשתים כו'. עליך לעיין באורך ברמב"ן לדברים ויונעם לך:

גמ' כיוצא בדבר כו' כי חשבון עיר סיחון והוא נלחם במלך מואב הראשון כו'. כצ"ל בפרשת חוקת יש ליישב לכאורה למה נותן טעם טפי על ארץ מואב שכבשו מסיחון ואמר והוא נלחם כו' מבעמון שחשב קודם לו ולו"ק:

גמ' שניר ושריון ערי א"י הן כו' כצ"ל. ורש"י בחומש פירשו בע"א ממדרש אחר ע"ש:

ברש"י בל"ה ליתו ולפקו כו' ארץ רפאים תחשב לפי שנאמר לאברהם כו' היה עולה על דעתן כו'. אלא מאי שהוא ארץ עמון ומואב כבר נשבע לאברהם קיני וקניזי וקדמוני שהוא אדום עמון ומואב בפרש"י פרשת לך לך וא"ל שאותו לא נתקיים עד לעתיד וכמו שנאמר וכי ירחיב ה' כו' כך היא האמת שלא נתקיים בחטאינו אבל השבועה לאברהם היה בשוה ומאי תיתי עולה על הדעת להתגרות טפי מפני היותו ארץ רפאים עיין ברמב"ן פרשת לך לך ופרשת דברים באורך ולו"ק:

בתוס' בל"ה אמרה ירח בלשון תורה לשון זכר הוא כו'. ר"ל שם ירח הוא לשון זכר ואת המאור הקטן ולא קטנה למאור לשון זכר וברכת הלבנה כולה לשון נקבה ללבנה לשון נקבה היא:

דף סא.

גמ' ולא והתניא כו' מה נשר כו'. א"ל נשר גופיה לא היינו יודעין אלולי פירש לנו המשנה הסימנים (*ד) דז"א דאכתי מנא ידעינן מאי נשר דלמא עורב הוא נשר ונשר הוא עורב (*ה) גם א"ל דלא היינו יודעין כל עוף הדורס טמא דאין זה דין רק בתר דנלמד הכל נמצא שהאמת כן הוא כמ"ש בנח בתוס' בל"ה כל עוף:

גמ' א"כ שאר עופות טמאים. אפשר שקלקל שאר חוץ מנשר דאיירינן ביה דאיצטריך לאורויי סימן טהרה לידע שהסימנים הן ההבדל שבין תורין לנשר:

בתוס' בל"ה כל עוף כו' וא"ת כו' וכי קניגי כו'. ולעיל בקרני לחיות י"ל הלכה למשה מסיני. גם יש מספר [לבהמות ולחיות טהורין וראה כולן].

בא"ד וי"ל כו' מימות נח כו'. ונח גופיה שידע איזה טהורה לאותן שדבקו במינם מאיליהן באו וכל שהתיבה קולטת כו' אבל הפרש בין טהור לטמא ליקח מזה ז' ומזה שנים ע"י לימוד ידע כפרש"י הטהורה העתידה כו' מכאן שלמד נח תורה הא נשר מורה כל עוף הבא בסי' אחד טהור באיזה סימן שיהיה ז"א דנח למד כל הסוגיא כאשר הוא בשמעתין ונשר מלמד לבא בסימן אחד טהור וכשבדק כל הבאין בסימן אחד לא מצא בהן דורס שכל העופות חוץ מהכ"ל אין דורסין וכשמצא סימן אחד טהור ודאי יש בו עוד סימן דאינו דורס ולא דסימן דורס גרע משאר סימנים דשקולין הן רק כן הוא האמת שאין עוף טהור דורס וכשבא בסימן אחד לחוד דאינו דורס ובו ג' סימני טומאה טהור ונח מצא ממילא לאחר הבדיקה שכן הוא האמת שאין עוף טהור דורס ואין ללמד שום דין מנח ואף בלא נח לא חסר שום דין מתורתנו ואין להתורה לסמוך על נח דנח גופיה לא ידע יותר רק למד תורתנו כר"ח בשמעתין ממילא צריך להיות הכל מבואר בתורה דאי לא"ה איהו גופיה לא הוי ידע ושוב בדק ומצא כל העופות בכללן חוץ מכ"ל שנתרבו כולן להתירא אין בהן אחד שדורס משא"כ על הלכה למשה מסיני וק"ל:

בתוס' בל"ה הדורס כו' ופריך והא כתיב ארי טורף כו'. שלא תימא איפכא דורס לאחר מיתה דהיינו אורחיה וטורף מחיים:

בתוס' בל"ה כל שיש לו כו' ובגמרא קתני בברייתא רשב"ג אומר כל שיש לו אצבע כו'. ולפי"ז א"ש שכתבו אין לשון הברייתא משמע כן גם מ"ש דארישא סמיך אבל בגמרות לקמן לפנינו כמו במתני' שרשב"ג גופיה אמר דורס ואוכל כו':

בא"ד דארישא סמיך דתניא כו'. כצ"ל:

בא"ד וכן יש לדקדק כו' והוא שיכיר עורב כו'. לפי"ז דאיקא דקתני כל עוף הדורס טמא דאין בנמצא שום עוף בעולם הדורס רק פרס ועזניה לחוד דכ"ל עופות זולתן אינן דורסין דגם עורב אינו דורס כמו שהוכיחו וכל שאר עופות זולתן טהורין ממילא אינן דורסין ונשר שדורס אין בו שום סימן טהרה כלל ולא בא מתני' רק למימר אף שעוף הבא בסימן אחד טהור אם תראה עוף שדורס אין לך לבדוק יותר דודאי אין בו שום סימן טהרה דהוא מנשר ושאר מינים חוץ מנשר שיש בהן ד' סימני טומאה כמ"ש התוס' בל"ה מה נשר ואם המצא תמצא בו סימן טהרה אחד הוא פרס או עזניה דממ"נ אחד מהן דורס ואפשר שניהם דורסין דאין לך עוף טהור בעולם דורס משא"כ אם תראה בעוף שאין לו זפק או אצבע או קורקבן נקלף עדיין יש תיקון שטהור הוא ועליך לבודקו וק"ל. אך קשה לי מאי דקדקו מהא דאדרבה נימא איפכא כל הכ"ל עופות דורסין חוץ מפרס או עזניה הבא בסימן רביעי שאינו דורס וה"ק כל עוף הבא בב' סימנים איזו סימנים שיהיו טהור דאם אינו דורס אחד מסימנים פשיטא דטהור וא"צ שיכיר עורב דכל עופות טמאין דורסין חוץ מפרס או עזניה ואותן אין להם רק סימן א' יש לו ב' סימנים אחרים [מהג' הנראין בגופו. והג' אין לו בודאי] אפ"ה טהור דאמרינן ודאי אינו דורס וא"כ עוף טהור הוא דאין לך טמא ואינו דורס חוץ מפרס ועזניה שאין להם אלא סימן אחד דאילו דורס א"כ היה עוף טמא דכל עוף הדורס טמא א"כ מה יש לו להיות נשר יש בו ד' סימני טומאה י"ט עופות יש בהן ג' סימני טהרה ע"כ עורב או מינו והרי זה מכירן וק"ל. וכן יש לפרש עוף הבא בסימן אחד [מג' סימנים שבגופו. והשנים ליתנייהו ביה ואין ידוע אם דורס] והוא שיכיר פרס ועזניה דאמרינן ודאי אינו דורס וטהור דאילו דורס ע"כ הוא טמא ואין לך טמא שאין בו רק סימן אחד חוץ מפרס ועזניה וזה מכירן ולו"ק ושמא משמע להו עוף הבא בסימן אחד או בב' סימנים ואחרים אין בו בודאי או אחרים מסופקים ולא לפרש אחד או ב' [בעוף הבא בסימן אחד] מהסימנים הנראין בגופו ודאי אין בהן ודריסה שאינו נראה בגופו מסופק [דאין במשמעות הלשון אלא שאחרים ודאי אין בו או שאחרים שניהם מסופקים. וא"כ בשניהם מסופקים ודאי דאי אפשר לפרש דא"כ מאי מהני והוא שיכיר עורב דלמא מי"ט עופות הוא ע"כ לשנים אחרים ודאי אין בו ממילא מוכח דאינו דורס מאותן השנים כהוכחת התוס'] וצ"ע. אח"כ ראיתי שבסמוך דף ס"ב בתוס' בל"ה מפני שיש להם זפק הרגישו בזה וע"ש. עיין ברמב"ן פרשה שמיני ע"ש ולדידיה צ"ל שי"ט עופות אין להם רק סימן אחד לטהרה ולפירושו תלתא הדרא בכולהו זה סימן זה וזה סימן זה [מהנך תלתא] ואין אחד בהן שיהיה בו סימן הרביעי והוא דעת כמה פוסקים והביאן הב"י ע"ש [וגירסתם דלא כגירסת הספרים שלנו וכמבואר ברשב"א באורך]. ומאור ומלחמות ור"ן אין בידי כעת:

לא הבינותי לתוס' [דכולן אינן דורסין] הא דמסיק בגמ' דאיצטריך נשר דה"א נילף מעזניה דהוי סימן חלש שאין בכולן דלא הוו שני כתובים ומה בכך נילף ונילף הא ע"כ עזניה דורס כיון דכולן אין דורסין וקושטא הוא דכל עוף הדורס טמא והיאך מורה לנו נשר היום לטהר בסימן זה הא באמת טמא ועוד שהרי אין עוף בעולם כזה שיהיה בו סימן אחד ויהיה דורס ולו"ק. [ולקמן ע"ב בתוס' בל"ה מכלי מישב זה ע"ש]:

בא"ד וא"ת כו' מתרי מנייהו כו' כגון באותו סימן כו'. בתרי מנייהו סתמא לא דממ"נ אם הוא דורס [וא"כ הוא בודאי לא מי"ט עופות ולא מעורב דאין דורסין] כל עוף הדורס טמא ועוד שאין נמצא עוף הדורס שיהיה בו ב' סימני טהרה ואם אינו דורס שמא הוא מי"ט עופות שיש להם ג' סימני טהרה לכן הקשו כגון באותו סימן דליתא בי"ט עופות כו' וממילא ליתנייהו בעורב דסימני עורב ב' מנייהו הוא ועוד דעורב הוכיחו שאינו דורס וזה יש לו ב' סימני טהרה אחרים לבד מאינו דורס. והומ"ל כגון בסימן של אינו דורס ובסי' דליתא בי"ט עופות רק עדיפא הקשו שאינו צריך לצייר דוקא על ב' סימנים המיוחדים שהרי (*ו) כוונת המתני' באלו ג' סימנים שאז בידוע שאינו דורס ואיך יאמר המשנה סימן של אינו דורס לזה הקשו כיון שבתוך אלו הג' סימנים המורים על אינו דורס ע"כ יש בו א' שאינו בי"ט עופות וכמו שהוכיחו כבר א"כ יאמר המשנה אותו הסי' עם עוד סי' אחד נמי בידוע שאינו דורס ולמה אמר המשנה אותו סימן עם עוד שני סימנים. ולא הקשו לפרש"י דקאי ארישא אם אינו דורס למה לי עוד ג' סגי בעוד אחד דליתא בעורב שהרי עכ"פ אחד מהג' סימנים ליתא בעורב (*ז) דבעורב ליכא אלא תרי וי"ל דאו או קתני וכוכ"ת דבסמוך (*ח):

בא"ד וכן התנשמת שהוא באות שבעופות כו'. בערוך ערך באות שבעופות הוא קיפוף וכן הוא לקמן (חולין דף ס"ג:)

בא"ד מפני שהוא מאכל לעורבין ומפרש התם כו'. שלא תימא כיון דתורת מאכל עליו אין מוקצה לטלטלו [אף דאין עורבין מצויין ביניהם לזה אמר ומפרש התם כו' והיינו שמגלגלין עורבין]:

בא"ד ובאותן ב' סימני טהרה דליתנייהו בעורב כו'. וה"ה חד דאיתנייהו וחד דליתא בי"ט עופות (*ט) ובתרי דליתנייהו צ"ל מסתמא יש בו [גם] סימן שאינו דורס דאל"כ מהו [וטפי עדיף למינקט חד דאיתנייהו וחד דליתנייהו דסגי בהנך ב' סימנים לחוד] וק"ל:

בא"ד אלמא הני ב' ליתנייהו בעורב כו'. מזה היו יכולין להוכיח לעיל דאינו דורס חדא מתלתא דהדרא בכולהו:

בתוס' בל"ה מה נשר כו'. אין להוכיח מזה מ"ש לעיל [דכולן אין דורסין] דאי דורסין כולן חוץ מפרס או עזניה שאינו דורס א"כ לא הו"ל להתורה לכתוב רק עוף א' טהור שאינו דורס ובו [שאר] כל סימני טומאה ונילף ממנו כל אינו דורס טהור וכן הוא האמת שכל הדורס טמא י"ל שהייתי טועה בפרס או עזניה וכ"ת לכתוב נמי פרס או עזניה י"ל שהייתי לומד מפרס או עזניה לטמא עוף כזה ומי מפיס ללמוד מעוף טהור כזה לטהרו וק"ל (*י):

אף להתוס' ילפינן מנשר שפיר אף הבא בסימן א' וכ"ש בב' או בג' סימנין שהוא טהור דאף שישנו הרבה מינים טמאים חוץ מהכ"ל מ"מ כולן אין בהן שום סימן טהרה ואינם מחולקים עם רש"י רק שרש"י פי' שהם מין נשר והתוס' כתבו שהם מינים אחרים. ולא כתב למינו בנשר שא"צ לרבויי (*כ) וק"ל:

בתוס' בל"ה לא נאמר כו' הא איצטריך נשר לאורויי לן סימני טהרה. דאף דכתיב תורין כי לא הייתי עושה לסימן טהרה רק מה שאלו העופות מחולקין מתורין דהיינו ג' בדילות ולא הייתי יודע סימן הרביעי ונ"מ לבא בסימן הד' [שאינו מבורר לסימן טהרה] עם עוד סימן אחד [מהג' הבדילים המבוררין] (*ל) הייתי מחשבו רק לעוף הבא בסימן אחד וה"א טמא לה"א זו דילפינן מפרס ועזניה לטמא הבא בסימן אחד או עוף הבא בסימן הרביעי לחוד [דהיינו בסימן הישן שיש בפרס או בעזניה] טהור [אף לה"א זו דילפינן מפ"ו לטמא בא בסימן א'] דלא ילפינן מפרס ועזניה רק סימני שישנו בפ"ו [דהיינו סימן החלש למסקנא. וא"כ אי לאו נשר הייתי מחשבו דאין לו סימן טהרה כלל]: וא"ל לסברתם זו כדמסיק מהו דתימא נילף מעזניה הבא בסימן החלש נימא דבעי לאורויי לן סימן טהרה דהא סימן החלש לא ידענו בלא עזניה (*מ) וא"כ בלא נשר הוי אמרי' נמי הבא בסימן אחד טהור דהוי שני כתובים [סימן הישן עם י"ט עופות] ועזניה לאורויי סימן טהרה קאתי כמו השתא נשר דמשמע מתוס' דאי לאו דהוי שמעינן בלא"ה סימני טהרה ה"א נשר לאורויי קאתי י"ל שהתוס' לא הקשו רק דלאו יתורא הוא על שתקשה נשר למה לי [ומשום זה ילפית מניה דינא לטהר בא בסי' א'] דאיצטריך לאורויי וכו' ולא תקשה למה לי ולקמן הוא איפכא דלא תקשי למה לי נשר. דה"א ילפינן מעזניה [לטמא בא בסימן החלש] ואתיא לאורויי וילפינן מניה נמי וזיל הכא כו'. ועוד לעולם אמרינן לאורויי סימן חלש ונילף מיניה גם כן אותו סימן בעזניה הבא בסימן אחד וטמא ה"נ כל לכוותיה [למה דילפינן מניה לכוותיה בבנין אב א"נ להיות מיותר ואף לאורויי אתי מ"מ שפיר משתמע בבנין אב] ונשר הבא להורות דוקא שאין בו סימן טהרה כלל הא הבא בסימן חלש דאורי לן נשר טהור (*נ). וכה"ג כדפריך ואלא טעמא כו' הו"ל שני כתובין כו' הא צריכי תרווייהו להורות סי' טהרה ואי משום שסימן טהרה שלהם נכלל בי"ט עופות ולו"ק (*ס):

בא"ד אבל היינו כו' כל סימני עורב סימני טומאה. ויהיה לנשר ב' סימני טומאה וב' סימני טהרה במקום עורב להשתא ועורב במקום נשר להשתא ופרס ועזניה ג' סימני טהרה וא' סימן טומאה במקום י"ט עופות להשתא וי"ט עופות ג' סימני טומאה וא' סימן טהרה במקום פרס ועזניה להשתא ויהיה הלימוד הכל כמו השתא ועורב הבנין אב לבא בסימן אחד לטהור (*ע) וקשה לבה"א זו למינו [לעורב] למה לי [כמו השתא דלא צריך למינו בנשר משום דמרבינן בבנין אב כמ"ש הגאון לעיל] ושמא י"ל דה"א לרבות אף שאינו דומה לו בסימניו כמו זרזיר לר"א באמת מיהו תוס' כתבו בסמוך בל"ה נילף מעורב דהמ"ל א"כ למינו למה לי [ע"כ דלא ניחא להו לתרוצי בהכי א"כ] אם הבנין אב מעורב נתרץ נמי כן ולו"ק:

בתוס' בד"ה מה התם כו' הו"מ לשנויי דהוי להו י"ט כו'. אל תטעה דתלתא דוקא לא הוי ילפינן דא"כ לא נכתוב רק אחד מהי"ט אלא ודאי עופות אחרים הבאים בג' סימנים טהורין אבל הבא עם סימן אחד ילפינן מניה מכח השתא בתלתא לא אכלי כו'. דלענין זה לא הוי י"ט כתובים כו' רק לא ילפינן מינייהו כלל כמ"ש התוס' בסמוך בד"ה מכדי בפירוש. [עוד כתב לקמן השייך לכאן ז"ל]:

המ"ל להו"ל י"ט כו'. ואילו כוונת התורה ללמוד מהן ג' לא. לא נכתוב רק אחד וא"ל למ"מ ה"א אבל א' לא והיה קשה אכתי לנילף מהם א' לא (*פ) דז"א דכיון דהוי י"ט כתובים כו' לא ילפינן מינייהו כלל וכמו שכתבתי לעיל ובסמוך בהדיא בתוס' וא"ל דלא מתרץ כן דא"כ קשה למה לי נשר בלא"ה נמי סימן אחד טהור זה לא אסיק המקשה אדעתיה דא"כ מאי פריך ונילף כו' [מתורין או מי"ט עופות או מעורב] א"כ נשר ל"ל. ועוד שהרי האמת היא כן דהוי י"ט כתובים כו' ומ"מ איצטריך נשר משום עזניה וכדמסיק:

בא"ל אלא בתרי מינייהו ובחד דלית בהו כו'. ולהכי כתב עופות טמאים דאי מתורין הוי ילפינן מיניה דצריך דוקא ד' סימנים מש"ה כתב להני ללמוד מהם דהשתא לא נוכל ללמוד רק דבאותן תלתא לא אכלינן. ולא כתבו אבל בחד דלית בהו גרידא אכלינן ואי משום פרס ועזניה אותם כתב רחמנא בפירוש לאיסור וזולתן קאמרינן [למהני בחד דליתא בי"ט עופות] או בחד מינייהו ובחד דלית בהו ואפ"ל משום דאה"נ דלא אכלי באותו סימן לחוד דלית בהו עם ג' סימני טומאה דא"כ דורס לפי מ"ש לעיל בד"ה כל שיש לו כו' דאינהו אין דורסין ואין בעולם עוף כזה שיהיה בו סימן טהרה ויהיה דורס וק"ל (*צ) והומ"ל אכתי בחד מינייהו ובחד דלית בהו גם דקדקו דהיינו תלתא [דמשמע תלתא דוקא]. ואם נמשך למ"ש התוס' דהא לא הוי ידעינן מתורין כו' ר"ל דמתורין ה"א דבעי ד' [ולהכי נקטו ג'] כ"ש דהו"ל אפילו חד. ואפשר דאלומי הקושיא מנ"ל למילף מנשר חד נילף מי"ט דוקא תלתא [ב' מינייהו וחד דליתא. והנך דבי"ט אפילו תלתא לא] (*ק) ודו"ק. ואולי אכתי לא ידעינן דסימן דעורב הוא מינייהו וכדמשמע בסמוך בסוף דבריהם ומשני כו' דכיון שאינך מטהר אלא בתרי סימנים ואחר כו' א"כ לעורב דלית ביה אלא תרי כו' וא"כ מאי משני א"כ עורב למה לי לאיצטריך כיון דיש בו סימן (השלישי) [החדש] (*ר). וכ"ת אמאי לא מקשה באמת כדמשני א"כ עורב כו' אכתי נילף סימן הג' דליתיה בעורב אלימא מהא מקשה ונילף אפילו תרי דטומאה מעורב: ובעיקר קושיתם י"ל דמעיקרא ס"ל דיש שום תורין מיותר ללמוד ממנו ולהכי פריך ולילף מתורין מאי חזית לילף מנשר נילף בהיפוך מתורין ומשני א"כ שאר וכו' הרגיש מיד דתורין אינו מיותר דאל"כ תקשי בהיפך א"כ יתורא דתורין למה לי ולזה מקשה ולילף מינייהו וק"ל:

דף סא:

גמ' א"כ פרס ועזניה כו' ל"ל. א"ל דלמא יש להן סימנים דליתא בעורב ולעולם אותן הב' סימנים שישנן בעורב נילף מעורב ועזניה קושטא הוא שבו סימן חדש ופרס מסופקין התוס' אם ישנו בעורב (*ש) ואפ"ל דאם יש בפרס סימן שאין בעורב מ"מ איתא בי"ט ואע"ג דאין למידין מי"ט כתובים הבאין כאחד לזה לא נחית עדיין (*ת) וא"כ אכתי פרס למה לי אלא סי' דבעורב יש בפרס ואיצטריך פרס להורות דלא תילף מעורב:

ברש"י בד"ה דאי בחד סימן אתי כו' לכתוב חד כו'. נראה מפרש השתא למוכרח דאין מלמדין מכח מדאיצטריך אבל אה"נ דהוי ב' כתובים כו' אפילו אם צריך למכתב כדבמכדי בסמוך וכמ"ש התוספות:

בתוס' בד"ה מכדי כ"ד כו' בוא"ת ראשון דהא השתא בתלתא לא אכלינן כו'. כתב בח"ש ואע"ג דלא ילפינן מי"ט עופות מידי דאל"כ עורב ל"ל [הוספה מדברי הגאון המחבר בתוך דברי רש"ל. אין זה כלום דעורב מורה לנו דלא נילף דאית ביה תלתא לאיסור דאל"כ עורב למה לי אבל הבא בסימן אחד לחוליה לא נסתר בעורב. ונילף שפיר מי"ט עופות והא דלא הקשו מקודם כדמשני א"כ עורב למה לי משום דשם עדיפא פריך נילף אפילו תרתי לאיסור וכמ"ש לעיל [בד"ה מה התם במ"ש וכ"ת כו']. ע"כ הוספת המחבר] מ"מ כה"ג דכתיב להדיא דחד סימן אסור כגון בפרס ועזניה א"כ ממילא שמעינן נהי דלא נוכל לאסור אותן ב' סימנים שהן בפרס ועזניה משום דכל חד הוי ב' כתובים עם י"ט עופות אבל סימן הג' דליתא גבייהו ילפינן מינייהו ומפרס ועזניה עכ"ל והם דחוקים:

בא"ל ואם הוה אמרינן דבאותו סימן שלישי. ר"ל סימן שאינו בפרס ועזניה יש להן ב' סימנים מי"ט עופות ובעורב סימן הג' מי"ט עופות ובח"ש מאריך בזה לבלי צורך לכאורה:

בא"ל ובחנם פי' כו' לאסור בהאי סימן. כבר עוררתי לעיל הא קושטא לאותו סימן טמא לר"ת לעיל [דסימן החדש דורס. וכל הדורס טמא] וצ"ל שפשט הלזה אזיל לפי שיטת רש"י וריב"ם דלקמן דעורב ודאי דורס ואפשר ג"כ י"ט עופות [והוי סימן החדש אינו דורס] ור"ת מפרש כועי"ל דבסמוך דאיצטריך נשר שלא תילף מסימן הישן עוף הבא בא' מג' סימנים שבי"ט עופות לאסור [ובתוכם גם סימן אינו דורס]. ואפ"ל בכוונת רש"י ליישב אף אם איתא די"ט עופות אינן דורסין וכר"ת לעיל מ"מ איצטריך נשר משום דהא לא ידעינן והיינו אוסרין עוף הבא בסימן א' של אינו דורס מכח ספק דלמא איהו ניהו סימן החדש (*א) וכ"ת בלא ידעינן מאי אהני לנו נשר להיתירא ע"כ צריך לאסור הבא בסי' א' [אף באינו דורס] דלמא הוא פרס ועזניה וע"כ צ"ל שהתורה איירי מהדבקי בהן ובשמותיהן וכפרש"י לעיל ז"א דודאי צריך שיכיר שאין זה פרס ועזניה וכפרש"י לעיל [חולין דף ס"א בד"ה עוף הבא לפנינו כו'] ובלבד שיכיר כו' אבל א"צ שיודע מה הן הסימן של פרס ועזניה וא"כ שפיר איצטריך נשר להתיר לן השתא כל עוף הבא בסימן אחד ומכיר שאינו פרס ועזניה אם הסימן אינו דורס פשיטא למותר ואם הוא סימן אחר ג"כ שרי דודאי ג"כ אינו דורס דכל הדורס טמא [ולית ביה שום סימן טהרה] וא"כ מה יש לו להיות אילו היה דורס וכדלקמן אבל אי לא נשר ה"א עוף הבא בסימן אחד טמא אף שמכיר בו ויודע שאינו פרס ועזניה דילפינן מעזניה לאסור כל הבא באותו סימן אף שאינו עזניה ואף דקושטא הוא שאין בעולם עוף כזה שיהיה בו סימן טהרה ויהיה דורס מ"מ כיון דלא ידעינן מאי ניהו האי סימן היינו אוסרין הכל [אף אינו דורס וק"ל]. ומ"מ כתבו ובחנם פי' כו' רש"י לשיטתו דלא ס"ל כר"ת לעיל. מיהו אין מוכרח דלא ס"ל לרש"י כן רק רש"י מסופק מה הן סימניהן ואף שפי' בסמוך דף ס"ב דעורב דורס מ"מ י"ט עופות אפשר שאין דורסין ומה שאין מפרש במתני' וברשב"ג כל שיש לו אצבע כו' כר"ת לעיל אין ראיה ואדרבא משמע לקמן מרש"י דקורקבן נקלף הוא הסימן הד' וי"ט עופות אין דורסין וכמ"ש התוס' (דף ס"ב ע"ב) בד"ה מאי ספיקייהו. ומ"מ י"ל דשפיר כתבו ובחנם פי' כו' דהשתא דכתיב נשר שרינן כל עוף הבא באותו סימן טהרה אף שאינו יודעין אם דורס או לא אבל אי לאו נשר אף שידענו סימן דעזניה מ"מ הוי אסרינן עוף אחר הבא בסימן דעזניה ולא היינו יודעין דאינו דורס דאי אפשר דעוף זולתו שיהיה בו סימן דעזניה ויהיה דורס והבן (*ב):

בא"ל בוא"ת השני והיכא כו' א"כ למה לי כו' אלא ודאי כו'. קשה דלמא איצטריך נשר דאי לאו ה"א כל עוף הבא בסימן אחד טמא אי אחד בסימני הישן טמא מכח כ"ש דהשתא בתלתא לא אכלינא כו' ואי בסימן החדש טמא מעזניה כתב ישן נאמר דבישן תיכול דאי לא"ה ישן למה לי אלא לעשות ב' כתובים כו' אבל לעולם החדש הוי ילפינן שפיר לאסור בהאי סימן וכפשטא דגמרא דמפרש לא מצי למילף דהוי ב' כתובים כו' י"ל כיון דהא דילפינן מחדש היינו אינו דורס א"כ למה לי פרס נאמר דבישן תיכול הא קושטא הוא לאסור דהא דורס [א"ו להתיר סימן החדש דאינו דורס]. וע"כ דפשט זה אינו הולך לשיטת ר"ת לעיל ולר"ת מפרשינן כועי"ל. ואולם למ"ש בסמוך צריך דקדוק ודו"ק (*ג):

שם בוא"ת שני בה"א דילפינן מי"ט עופות מאי הקשו למה לי נשר הא איצטריך נשר משום סימן השלישי כמ"ש לעיל (*ד). דמ"מ הקשו שפיר דגמרא תלאו בסימן החדש דלא תילף מעזניה וק"ל:

עוד שם בוא"ת ב'. אע"פ שכבר כתבו לעיל דלא נוכל נילף מינייהו [דהוי י"ט כתובים] לעיל הכריחו בהמקשן וכאן בהמתרץ. וח"ש כתב דקס"ד נהי דלא נילף מינייהו בסימן השייך בי"ט עופות אפילו בצירוף פרס ועזניה דהא הנהו ב' סימנים דליהו הוי ב' כתובים ממש אבל השתא דאיכא חד מינייהו דפרס ועזניה דהו"ל סימן חדש שאינו כלל בי"ט עופות א"כ הוי שפיר ילפינן מיניה ולא הוה צריכי למילף מי"ט עופות אלא שלא תימא סימן הישן הוא עדיף [לזה כתב] שהרי בי"ט עופות טמא אפילו בתרי בהדיא כ"ש היכא דהוי חד דלא עדיף מן החדש עכ"ל והיינו סברת ועי"ל דבסמוך (*ה):

בא"ל בוא"ת ג' ומאחר דמי"ט עופות לא גמרינן כו'. היו יכולין להקשות בקצרה בממ"נ אי גמרינן מי"ט כתובים איצטריך נשר לסימן השלישי ואי לא גמרינן איצטריך נשר שלא תילף מפרס כיון דאיצטריך פרס לגופיה:

בא"ל דהא לא גמרינן מי"ט עופות מכל אותן היתירים כו'. אם ר"ל דהא לא גמרינן מינייהו לטמא הבא בג' סימנים וע"ז נופל שפיר קושיתם דבסמוך [ומיהו קשה כו'] דשאני התם דא"כ לא נכתוב אלא חד מי"ט עופות קשה [מאי ראיה מהא דלא גמרינן מאותן היתירים כו'. דע"כ ליכא למילף] דא"כ עורב דכתב רחמנא למה לי השתא בתלתא כו' דזה עצמו פירכת הגמרא לעיל יליף מינייהו מה התם תלתא ולא אכלינן כו' א"כ עורב כו'. גם מ"ש בומיהו קשה לקמן דא"כ לא נכתוב אלא חד הא אכתי לא הוי ילפינן מיניה דא"כ עורב למה לי וא"ל שר"ל לא נכתוב אלא חד ולא נכתוב עורב ג"כ. גם א"ל שר"ל בוי"ל כי היכי דלא גמרינן מי"ט כו' בה"א דלא ידעינן שסימני עורב הוא תרי מינייהו [וא"כ לא הוי עורב ב' כתובים דאיצטריך משום סימן החדש] ז"א דע"כ גם קודם תירוץ שלבסוף גמירי כ"ד כו' ידע זה דאל"כ מאי פריך מכדי כו' הא איצטריך משום סימן הרביעי דבעורב ליתא בי"ט עופות וכי היכי דליתא בי"ט ה"נ נאמר דליתא בפרס ועזניה (*ו) אלא ודאי המקשה הבין דתלתא הדרי בכולהו זה יש לו אלו הג' וזה יש לו אלו הג' וכל אחד יש לו ג' סימנים מהד' סימנים ואין בשוין אבל עכ"פ סימן דעורב ישנו ג"כ בתוך י"ט עופות [וא"כ אין ראיה מדלא גמרינן מי"ט תלתא לא דא"כ עורב למה לי] ודוחק לומר דהו"מ למימר לשאני י"ט עופות [היתירים על שנים ראשונים דלא גמרי' מינייהו] דא"כ עורב ל"ל וכשינויא דתלמודא [דלעיל] רק אלימא הקשו לא נכתוב רק חד וכמ"ש התוס' לעיל דכדפריך ונילף מינייהו [לא הוה צריך לשנויי דא"כ עורב כו' רק] הומ"ל דהו"ל י"ט כתובים כו'. ואם ר"ל דהא לא גמרינן מי"ט כו' פרס הבא בסימן אחד דהשתא א"ל א"כ עורב למה לי ה"נ לא מצינו למילף מפרס א"כ מאי הקשו מיהו קשה כו' דלא דמיא כלל לאותן היתירים כו' לא נכתוב אלא חד כו' דא"כ הוי ילפינן מיניה דאפילו באים בג' סימני טהרה לאסור ושמא כוונת התורה להתיר הבאים בג' סימנים וכ"ת דלא מצי למילף מחד דא"כ עורב למה לי השתא כו' א"כ שפיר איצטרכו כל הי"ט לגופייהו דלא הייתי יכול ללמוד מחד מדאיצטריך עורב וא"כ נילף מהם פרס הבא בסימן אחד אלא ע"כ אף דצריכי למיכתבינהו אפ"ה הוי י"ט כתובים ולא ילפינן פרס מינייהו ה"נ לא ילפינן מפרס משום דהוי השתא עשרים כתובים כו' [ושפיר מלתי התוס' מדלא גמרינן מאותן היתירים ומאי הקשו ומיהו קשה כו' דל"ל כלל כו'] וכ"ת [דלהכי לא דמי דמש"ה לא ילפינן פרס מן היתירים] דכיון דלא ילפינן (*ז) ג' מהם מדכתיב עורב ה"נ לא ילפינן (תלתא) [חדא] דא"כ הול"ל בקצרה דשאני התם מדכתיב עורב כו' ודו"ק:

בא"ל עי"ל כו'. ליישב וא"ת ג' דאה"נ דכיון דצריך לכתוב לא מקרי ב' כתובים ופרס וי"ט עופות לא הוי ב' כתובים רק פרס ועזניה יחד נקראו ב' כתובים משום דאין צריך לכתוב שניהם כו' ומיושב ג"כ הוא"ת ראשון וק"ל:

בא"ל דכי איכא תרי בהדייהו הוי טמא כו'. כצ"ל:

בא"ל בומיהו קשה הראשון דאי מאותו כו'. לכאורה יש לתרץ דה"א אה"נ כוונת התורה נילף מסי' הישן עוף הבא בסימן אחד של הישנים לטמא והסימן חדש קושטא דלא נילף משום דאותו סימן עדיפא ואי לא כתב סימן החדש ה"א עזניה טהור למאי תיתי לטמא ואי לא כתב סימן הישן הוי ילפינן מסימן החדש לטמא הכל אך עתה הורה לנו התורה מדאיצטריך למיכתב סימן הישן דלא תילף בנין אב מהחדש ולא הוי ב' כתובים כיון דאיצטריך תרוייהו. ואפ"ל דיעי"ל הוא לשיטת ר"ת וכמו שכתבתי לעיל וא"כ סימן חדש ע"כ דורס ויש בו סימן אחד של טהרה וקושטא לטמא גם אין נמצא עוף אחר זולתו שיהא בו סימן טהרה ודורס ומ"ש לא נכתוב כלל אלא סימן החדש והוה ילפינן מיניה לכל עוף הבא באותו סימן כו' ר"ל מסימן החדש הוי ילפינן לסימן אחד טמא והראיה עזניה גופא כ"ש עוף הבא בסימן אחד מסימנים הישנים ודו"ק היטב:

בא"ל ועל כיוצא בו שיש לו אחד מג' סימני טהרה וטמאין כו'. כצ"ל:

דף סב.

גמ' עוף הבא בסימן אחד טהור. לפרש"י לעיל דאף כל לא מרבה רק מין נשר למה אמר עוף הבא בסימן אחד כו' ופרש"י [לעיל בתני ר"ח] ובלבד שיכיר בו שאינו מכ"ד הכתובים נימא אם מכירן אף בלא בדיקת שום סימן טהור דודאי ישנו בו מסתמא סימן טהרה מיהו בזה צריך להכיר כולן ובסימן אחד רק פרס ועזניה ובב' עורב ובג' י"ט [ומ"ש רש"י ובלבד שיכיר שאינו מכ"ד ר"ל כל חד לפי מה שהוא אותו צריך שיכיר בסימן א' פ"ו וכיוצא בו כולהו] אך הומ"ל שבדק בו שאין בו שום סימן טהרה [בגופו] טהור דודאי אינו דורס ובלבד שיכיר פ"ו ונשר ואר"ח לא קשה דלא בעי רק לאשמועינן הבנין אב לנשר רק אר"נ לאמר היה בקי כו' קצת קשה ומ"מ לאו קושיא הוא כ"כ וק"ל:

ברש"י בד"ה מפני שיש להן זפק ואין זה מאותן שני סימנים שבעורב ובסמוך כתב דעורבין דורסין מזה סימני טהרה שבעורב קורקבנו נקלף ואצבע יתירה ולדבר אחר אצבע יתירה וזפק וא"כ פליג הד"א בסימני עורב אבל בתוס' לא משמע להו דפליגי שהקשו למשכחת כולהו סימני טהרה בעורב ומיניו:

בתוס' בד"ה בקי בהן ובשמותיהן תרווייהו בעינן כו'. אף אם מכיר כל הקרויים פרס ועזניה ויודע שעוף הבא אינו קרוי כן מ"מ יש לחוש שמא הוא פ"ו ואיתרחיש טעות בחילוף השמות וכן אם מכיר בטביעת עין פרס ועזניה דמותו וצלמו וזה אין כדמותו אפ"ה יש לחוש לטעות שטועה בטביעות עין או אף אם אינו כדמותו עדיין שמא פ"ו הוא עד דאיכא תרתי לטיבותא:

בתוס' בד"ה בסימן אחד טמא הומ"ל כו' התוס' מפרשים בסימן אחד וכל שכן בב' וכל שכן בג' וכפרש"י לעיל בתני ר"ח ולזה צריך שיהיה בקי בכל הכ"ד עופות כדלעיל לזה כתבו דהומ"ל בסימן אחד טהור [אף שאינו בקי בהן בכל הכ"ד] והוא כו'. ואפשר שצריך שיכיר אין ר"ל בקי בהן ובשמותיהן רק היכר לבד ללוקח היכא שצריך להיות בקי בכולן יש לחוש טפי לטעות ודו"ק:

בתוס' בד"ה מפני שיש להן כו' אבל אם נתברר כו' שהוא רק כו' ונצטרך לדחוק כו'. ולא מסתבר להו לומר שקורבי"ל הוא מין עורב והוא אפשר הזרזיר ועורב ומינו רקו אבל העורב עצמו אפשר דאינו דורס ולכך צריך שיכיר עורב ומינו צריך שיכיר דישנו ג"כ מינים הדומין לעורב בסימניהם כמו צרבנן נמי [דמרבינהו מלמינו כמ"ש התוס' בד"ה ר"א] דבסוף מסקו דזרזיר יש לו זפק קטן וריב"ס בדק ומצא בו זפק כראוי ואפשר [דמ"ש] ונצטרך לדחוק אריב"ס קאי שמחשבו לעורב:

בא"ד ואם היה דורס א"כ כו' דכל עוף הדורס טמא כו'. לכאורה שפת יתר כ"ז ודי במ"ש כבר שאין עוף בב' סימנים דורס אלא עורב ומינו וזה מכירן וק"ל ועיין:

בא"ד דומיא דבא בסימן אחד כו' לכאורה תלו בדלא תניא [דלמא גם בא בסימן אחד ר"ל וב' סימנים שבגופו ודאי אינם וא"י אם דורס]. ונפרש מקודם מ"ש בד"ה והוא דלא דריס פירש בקונטרס כו' קשה דמאי טהור שמא עורב הוא וכו' דא"ל כריב"ס וכמ"ש רש"י דעורבים דורסין ויש לו ב' סימני טהרה בגופו [וזה אין לו אלא סימן אחד בגופו] דמ"מ ניחוש למין עורב דאימור גופיה פסק כר"א בסמוך דע"כ אינו דורס דקאמר מפני שיש לו זפק ור"ל וגם אינו דורס בודאי ואפ"ה לר"א מין עורב הוא דא"ל דס"ל מסתמא דאינו דורס וכדין עוף הבא בסימן אחד כל כמה דלא חזינא ליה דדריס ור"א ס"ל דדורס מסתמא כיון דשוכן תמיד אצל עורבין (*ח) א"כ הו"ל ג' סימני טומאה ורק סימן טהרה של זפק בגופו ואמאי חשביה ר"א לעורב דא"ל דהו"ל זפק ועוד סימן טהרה בגופו והיו מכירין עורב (*ט) ומ"מ הוכיחו לעיל (*י) מדנקיט סימן מפני שיש להן זפק [ולא אידך סימן דהוא המוציא מחשש עורב] משמע דעורב אין לו זפק (*כ) דא"כ הו"ל לפרש אותו סימן. מיהו ז"א דאינו מפרש רק סימן לשלול עורב [כפי' רש"י] מיהו לשיטת ריב"ס ע"כ אינו שולל עורב וכו' (*ל). אכן מ"מ למסקנת התוס' דר"א לא חשיב ליה זפק וקליפה נמי צ"ל [אף לשיטתייהו דעורב אינו דורס] או דר"א מחשבי ליה לעורב אע"פ שאין בו רק סימן אחד דהיינו אינו דורס או צ"ל שהיה בו עוד סימן בגופו ונשאר בו לר"א ב' סימני טומאה וב' טהרה כעורב אבל תוספות הקשו למה שהעלו דר"א לא חשיב ליה זפק כו' והו"ל עוד סימן בגופו ועוד סימן שאינו דורס (*מ) ממילא מין עורב אינו דורס וא"ל דלר"א נמי דורס והו"ל עוד ב' סימנים בגופו נמצא לרבנן היה בו ד' סימני טהרה [דמסתמא אינו דורס] ולר"א לא חשיב זפק וס"ל דמסתמא דורס כעורב ונשארו בו ב' סימנים כעורב. וצריך יישוב למה א"ל כן דא"ל דאמאי אכלוהו דלמא דורס והוי מי"ט עופות השתא נמי (*נ) דיש ב' בגופו ואינו דורס והוא [אפשר] מי"ט עופות אלא י"ל דמכירין היו בו דאינו מי"ט עופות ונקיט זפק לשלול עורב דקורקבן נקלף ואצבע יתירה ישנן נמי בעורב לפי' רש"י דעורב דורס ואין לו זפק. ואולי דא"כ הו"ל מפני שיש לו ג' סימנים אכלוהו [דנשלל בזה עורב] ודו"ק. והשתא א"ש שהוכיחו דומיא דעוף הבא בסימן אחד דאיירי שבדקנו וכו' דא"ל שאנו מוצאין בו סימן אחד וב' אין בו ולא בדקנו אם דורס דא"כ שמא אינו דורס ומין עורב הוא אע"כ דבדקנו שאין בו שום סימן יותר ואותו סימן שבו הוא דלא דריס וכפירוש התוס' דא"ל סימן אחר ובדקנוהו שאין בו סימנים אחרים נמצא שהוא דורס וכל עוף הדורס טמא ובודאי פרס ועזניה הוא וא"ל שבא בסימן שאינו דורס ואחרים לא בדקנו דשמא יש בו עוד סימן טהרה בגופו והוא מין עורב. אבל יש לראות מנ"ל דהתוספות אליבא דרש"י ולריב"ס נומר כן דר"א לא חשיב ליה כו' דמ"ש ואפילו לפירוש ריב"ס כו' מ"מ כיון דר"א חשיב סנונית מין עורב דקורקבן נקלף ומדרס נמי לא דריס מדאכלי ליה כו' דלמא אנשי גליל אכלוהו משום עוף הבא בסימן אחד וכפרש"י [דהא לעוף הבא בסימן אחד והוא כו'] והיו מכירין פרס ועזניה או משום דלא שכיחא [ולכך החזיקוהו בדלא דריס] אבל ר"א ס"ל דמידרס דרסי ומין עורב הוא כיון דדרכו לשכון אצל עורבים והו"ל עוד סימן טהרה בגופו [בהכרח. דע"כ מין עורב הוא דיש לו ב' סימנים בגופו ורבנן החזיקוהו בעוף הבא בסי' א'] כמו השתא נונ"ל (*ס) ולעולם עורב ומינו דורסים ואזלא ראייתם מעוף הבא בסימן אחד ואזלא וא"ת שבסוף ד"ה מפני [לפי' ריב"ס] ושבד"ה והוא דלא דריס ודו"ק:

בא"ד ומשמע דהלכה כר"ח כו' לא הקשו למה לי נשר לר"א דמהי תיתי לטמא הבא בסימן אחד דכיון דהוי ב' כתובים כו'. די"ל דדרשא אחריתא אבל מאי קושיא השתא הא יש לקיומי שפיר פסק ההלכה כר"ח ולא מטעמיה וק"ל:

בתוס' בד"ה והוא דלא דריס וכו' ועוד דמשמע וכו'. לא ידעתי טעם לזה דמשום דפרס ועזניה לא שכיחי מש"ה מחזיקי' ליה בטהור ואמרינן דאינו דורס מסתמא וק"ל:

בתוס' בד"ה אמר רחבא כו'. עיין ברש"י ברכות (דף ל"ה ע"ב) ובערוך ערך רב ומ"ש בעזה"י ב"ה במס' ביצה:

דף סב:

ברש"י בד"ה חסיל מוצץ ומקיא כו' והו"ל כרוק בעלמא כו'. כן משמע לשון מקיאה משא"כ בשאר עופות לא כתב לעיל רק משום מלאכה:

ברש"י בד"ה הני כרז כו'. אורטיא"ש בח"ש פי' ערבה אבל בישעיה ל"ד עלתה ארמנותיה סירים פי' רש"י מיני קוצים כגון אורטיא"ש ולקמן (חולין דף ק"י) כתב כן בח"ש בשם הערוך:

בתוס' בד"ה מאי ספיקייהו כו' ואי אפשר לומר בע"א כו'. לכאורה דלמא לא היה בו סימן טהרה רק קורקבנו נקלף ומספקי אי הוי ביה קורקבן נקלף וטהור דהוי כעוף הבא בסימן אחד ומסתמא אינו דורס דפ"ו לא שכיחי וכו' (*ע) או אם לא מיחשב קורקבן נקלף ואין בו סימן טהרה ואולי הוא מין נשר ואף לפי' התוס' לעיל דצריך שיהיה סימן אחד דלא דריס דוקא י"ל שהיו מכירין עורב ולא היו צריכין לדוחקים נוספים וכ"ת דא"כ מאי פריך מבר אווזא דמר שמואל דלמא התם היה בו שאר סימני טהרה (*פ) ז"א מדאותביה בשימשא ש"מ שהיו צריכין לבדוק אותו סימן. ורש"י פירש דלמא עוף טהור נמי זימנין דקשה לקלפו ואולי לא נצרך בדיקה אתבוה רק לקלפו דבר אווזא מסתמא כשירה [ולהכי פרש"י דלמא כו' ולא פי' דע"כ סמך אבדיקה זו ואגוף הדין מקשה] ודו"ק:

בא"ד ויש להתיר כל עוף שקירקבנו נקלף וסימן אחר עמו כו'. בלא סימן אחר נמי הו"ל להתיר דמאי דפ"ו לא שכיחי ואפשר מדחזיוה דדרסי כו' חיישינן תו לפרס ועזניה וכדפרש"י נ"ל לעוף הבא לפנינו יש לחוש שמא ידרוס כו' [דמשמע אפילו בא בסימן אחד חיישינן שמא ידרוס ופ"ו הוא כהאי תרנגולתא] מיהו לפי מ"ש התוס' בסמוך בד"ה חזיוה דדרסה לא פ"ו היה רק מין נשר:

בהגהת מיימוני הובא בב"י כשעסק ר"י בעופות בא קורן אחד על ישיבתו ובדקוהו ומצאו בו אצבע יתירה וקורקבנו נקלף וכו':

בא"ד וגם ר"ח פירש כו' משמע שר"ל כו'. אין מוכרח כ"כ דלמא בעורב ליתא האי סימן אבל בי"ט עופות איתא (*צ) ודו"ק:

בתוס' בד"ה חזיוה כו' או קים ליה בגויה כו'. ובתר דחזיוה דדריס צ"ל שמין נשר הוא או ישנן הרבה עופות שאין בהן סימן טהרה ואינן מין נשר כמו שפירשו התוס' לעיל בדף ס"א בד"ה מה נשר ואפשר דהכי מיאנו לומר שהיה בו עוד סימן טהרה [ולא יצטרכו לומר דקים ליה בגויה] דא"כ היה זה בהכרח [בתר דחזיוה דדריס] פרס ועזניה דלא שכיחא ועוד מ"מ צ"ל נמי שהיה בחזקת שאינו דורס [שהיה מוחזק להם שאינו דורס כדי להוציא מחשש פ"ו] והיה צ"ל נמי שהיו מכירין עורב כמ"ש התוס' לעיל בד"ה והוא דצריך שיהיה אותו סימן שאינו דורס [דאל"כ חיישינן לעורב ולכך כתבו טפי דלא היה לו רק אותו סימן שאינו דורס ומכירין דפ"ו] וק"ל:

דף סג.

בגמ' אטו במנהגא כו'. לפרש"י דמשום חששת מין פ"ו אין מיושב כ"כ הא דתלי במנהגא באותן מקומות איסורא נמי יש ואולי מדינא כיון שמכירין פ"ו עצמם דהא שכיחי שם אין לחוש למין פ"ו שהרי לא כתב למינו בפ"ו ודו"ק. ולא משני מקום שנהגו שיש בו מסורת לכל עוף נמי נאכל במסורת ועוד למה לי מסירת עוף הבא בסימן אחד היכא דלא שכיחא פ"ו שרי מדינא:

גמ' באות שבעופות קיפוף כו'. אף דב' קיפוף הן בעופות וכמ"ש התוס' מ"מ קמ"ל לאפוקי קורפדאי ואין קפידא איזהו קיפוף ודו"ק:

גמ' אטו קמן קאי. אף שי"ל זה עורב סתם דהא לתירוצו נמי מעמיד בעורב סתם עורב שחור וללבן צריך ריבוי וכן שחורות כעורב נקיט עורב סתם וק"ל:

גמ' למינה כו' למינהו כו'. משמעתין מיושב לדליוק נקטו התוספות לעיל בכל מקום י"ט עופות לבד פ"ו ונשר ועורב ולמינו פש להו י"ט וק"ל:

ברש"י בד"ה למינה דהאנפה למינהו דאיה דויקרא למינו דעורב למינהו דנץ כצ"ל. נקיט דויקרא אף דכולם בויקרא משום דנקיט למינה דאיה ובמשנה תורה לא כתיב למינה אאיה רק אדיה ומ"מ אין חילוק בין דויקרא למשנה תורה ואלא וראשונה נקיט:

בתוס' בד"ה הא באתרא כו' וקשה דא"כ בכל דוכתא כו'. משום חששת מין פרס ועזניה:

דף סג:

גמ' מכדי משנה תורה לאוסופי כו'. כ"ש אי לפרושי אתי לניחא מספר כ"ד ואולי שלא תאמר לגרוע קאתו או ה"ק חדא הוא ולפרושי דאי ס"ד תרתי ולא לפרושי מכדי לפי דבריך שהוא הוספה מ"ש כו':

גמ' והוא קורא איה כו'. אע"ג דהוא דיה בעצמה ואי משום שיהיה מחולק עמך בקריאת השם סוף סוף איתרבי בלמינו כדלעיל בנץ שאינו קרוי נץ אלא אחד וכפרש"י ואיתרבי מלמינו סוריינקי וא"ל שהייתי מרבה זה מלמינהו ולא הייתי מרבה מה שנתרבה השתא בלמינהו דבלמינהו נתרבה הכל כל הדומה לו כדבסמוך מאה עופות טמאין כו' וכולן מין איה י"ל שהייתי טועה לומר איה הוא מין אחר כלל שהרי זה דיה שמיה [וכן להיפך למה שציין והוא קורא איה] וק"ל:

גמ' מדראה היינו איה כו' מכלל כו' אלא ש"מ כו'. מכלל משמע לקושיא הוא ולפי המשך הלשון אלא ש"מ כו' משמע שכל המכוון להכריח ופליגי וכו' ועיין ברש"י [דמשמע דאינו מפרש כן]:

גמ' ז' מאות מיני דגים טמאים. ותו לא. יודעין בהלכה למשה מסיני וכ"כ התוס' לקמן:

גמ' אלא ולעופות טהורין אין מספר. ואע"ג דלא נ"מ מידי ובתחלה הכריח דבטמאין איירי דאל"כ לא נ"מ וכמ"ש התוס' בד"ה עופות כ"ד הוין ואפ"ל דניישב מה שפרט הכתוב בטמאין וכרבי דבסמוך:

שם אין מספר. לאו דוקא דא"כ היאך הכניסם נח לחדר בתיבה דבר שאין לו מספר עם מאכלם די"ב חודש אם לא שנאמר מעשי נסים נעשו בו דא"ל אמת התיבה באמת איש אמת נח דא"כ גם העופות וחיות היו גדולין יותר וכמ"ש הרמב"ן פרשת נח:

גמ' בהמה טמאה מרובה מן הטהורה כו'. מרובה אין הכרח לאפשר לשוה ונוח לכתוב טהורין:

גמ' לפיכך מנה הכתוב בטהורין כו'. היה יכול לכתוב יותר קצרה ולא לכתוב טהורין כלל שהרי סימני בהמה מפורשין ואפשר להורות לן דלעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה דע"י השתנות בזה מונה הטמאין ובזה הטהורין אנו מתעוררין לזה ואי לא כתב כלל לא היינו יודעין זה:

גמ' מאי קמ"ל. דאם בא לתרץ שינוי הכתובים בטמאים וטהורין הו"ל הקושיא מקודם ולומר מפני מה כו' וכדלעיל רבי אומר אקרא אני כו' אלא לא בא רק לאשמועינן שבהמה טמאה מרובה וראיה מלפיכך פרט כו' ובעופות להיפך לזה פריך מאי קמ"ל:

גמ' רבו צייד כו'. אפשר לפרש עפ"י ל"ז ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד רבו ציד ויעקב כו' יושב אוהלים רבו חכם ויצחק להיותו בוחר באכילת צידה כמנהג מלכים ויאהב את עשו כי ציד בפיו להלכה רבו צייד כדמסיק לזה ויחרד יצחק חרדה גדולה כי דוקא על עשו סמך להיות בקי בהן ובשמותיהן ויירא שמא האכילו ממין איסור ויאמר מי איפוא הוא הצד ציד מי היה זה הצייד ואוכל מכל בב"ר ר"י אומר מכל מה שנברא בששת ימי בראשית נמצא בכללם דבר טמא רנ"א מכל מה שמתוקן לצדיקים לעתיד לבא נמצא דבר טמא בכללן כמ"ש על ה' מתיר אסורים כו' א"ל עשו עיקר של דבר מה האכילך כו' קשה מה לו לשאלה זו אין זה דבר בעתו לשאול באותו פעם על כך אך בראותו חרדת אביו מדאגה שאכל דבר טמא כמו שפירש בדבריו מי איפוא הוא הצד כו' ואוכל מכל לזה שאלו מה היה עיקרו של דבר דאם עיקרו בשר בהמה או חיה א"צ להיות בקי בהן ובשמותיהן וא"ל איני יודע אלא טועם הייתי טעם בשר טעם דגים וחגבים וכל מטעמים שבעולם וק"ל: ואפ"ל עוד כיון ששמע בשר מיד בכה כו' דמתחלה חשב שלא ביישוב הדעת בירך לאחר ואין מקום שיחולו כיון ששמע בשר כו' כמו שאמר ר"נ והאי דלא אמרית לך באורתא דלא אכילנא בישרא לתורא:

גמ' ודלמא דעוף טמא כו'. לכאורה מי דחקו לפי האמת לאוקמי באומר כו' ובטרופות לוקמי בלא טרופות ובלא אומר וקושטא הוא דבודק בסימנים וקמ"ל דאין חוששין לנבילות וטריפות ושסימנים

לאורייתא לענין טמאים:

גמ' של עוף פלוני טהור. אין צ"ל טהור רק תלמודא מפ' עוף שהוא טהור וכפרש"י ואנו יודעין שאותו עוף טהור הוא:

ברש"י בד"ה מאי קמ"ל כו'. מגומגם ואינו נראה לפרש כוונתו דאי הוי טהורין דבהמות טפי הוי מנה להו לטמאים:

בתוס' בד"ה ודלמא דעוף טמא כו' בסה"ד דיש בטמאין מינין הרבה. לאו דוקא רק מין אחד מהם אי אפשר לעצום ורב מאד:

דף סד.

גמ' ולבדוק בחלמון כו'. לישני לבעי תרווייהו וכדמסיק ר' זירא. ואפשר אף לטריפה בחסר סימן אחד מ"מ אם יש בו סימן אחד אמרינן מסתמא דיש בו סימן האחר כל כמה דלא חזינן ביה ריעותא ואפ"ה נמי דפריך למה נסמוך אעובד כוכבים בלי בדיקה לבדוק כו' ואם יהיה חלמון בחוץ נטריף. [בכאן כתוב בספרים ישנים ואולם כ"ז כו' שהצגנוהו בסוף דבריו המתחילין גמרא ה"ק כו' כי אין זה מקומו כאן ואם אמנם היה אפשר להכניסו בדבריו שבדיבור הסמוך עם כ"ז הצגנוהו שמה דשייכא שם טפי]:

גמ' בטרופות וכו' והא תניא כו'. לפיכך כו' יש לראות מה מועיל השתא לאומר של עוף פלוני טהור כיון דטרופות ואינו ניכר [ולא מירתת] גם ברייתא לפיכך אין לוקחין בלא ה"ט למה שרי בשלמא למסקנא אף דאיכא לעורבא דדמיא ליונה מירתת למכור ביצה של עוף טמא ולומר של טהור הוא שמא לא יהיה החלבון מבחוץ אף דאחד מני אלף דמיא לטהורין רובן אינן דומין וא"כ מירתת דהא ודאי של טהור אינו דומה לשל טמא וליכא ליונה דדמיא לעורבא וא"כ מירתת ולא קאמר רק דאבדיקת סימנים לחודיה לא סמכינן כיון דלפעמים של טמא דומה לטהור אבל אאמירת העובד כוכבים אם אומר של עוף פלוני טהור סמכינן שפיר דלית ליה לאשתמוטי ועוד שגם העובד כוכבים אינו יודע דלפעמים טמא דומה לטהור גם לעיל כדפריך ולבדוק בסימנים לתניא כו' א"ל דפרוך מיניה וביה דע"כ יש היכר בסימנים דאל"כ למה סמכינן אעובד כוכבים דז"א דשמא אין סימן ידוע להפריש בין טמאין לטהורין רק שמא אין ביצת עוף זה דומה לשל חבירו ולכך מירתת העובד כוכבים מלומר של עוף פלוני שמא יביא ישראל ביצת אותו העוף ויקיף וכפרש"י אבל לבדוק בסימנים לחוד ליכא למיקם עלה אם מטמא אם מטהור דזה מביא כדתניא כו' אבל כאן קשה:

גמ' ח' ספיקות כו'. דא"ל שמא הזכרים אסורים ותרנגולא דאגמא דמהי תיתי [לחלק ביניהן כיון דקילוף קורקבניהן שוין] ועוד כבר פירשו התוס' לעיל בד"ה תרנגולתא ב' מינים הן ולעולם זכר ונקיבה שוין דכל היוצא מן הטהור כו':

גמ' ה"ק כו' או חלמון מבחוץ כו'. אפשר דדוקא הוצרך למינקט ר"ז או חלמון כו' חדא דריעותא טמא וצריך דוקא תרתי לטיבותא לטהר דאי בחד טהור לא יירא העובד כוכבים ויקח ביצת העורב אם יראה שיהיה ראשו אחד כד ואחד חד ויאמר ליונה הוא וק"ל. ואולם נראה דלעולם אין עובד כוכבים יודע מה הן סימני טהרה גם הא דאיכא לעורבא כו' ואנן לא מצי למיסמך אסימנים כיון דמיתרמי לפעמים אבל סייעתא הוי הנך סימנים לעובד כוכבים לדבריו וכפרש"י. ואולם כ"ז אינו לפירוש מירתת דלעיל לא משום הסימנים רק שיש להבחין ביניהם ע"י הפרש דאל"כ באומר של עוף טהור לחוד דסגי ולענין הסימנים הוא דקאמר דאיכא לעורבא דדמיא כו' וק"ל:

גמ' דאיכא דעורבא כו'. נראה דלאו דוקא וה"ה דאפשר שימצא לפעמים מינים אחרים דהא הכריח הח' ספקות דאינן מין עורב שיש בהן ג' סימני טהרה: ולא משני בהיפך סימנים דאורייתא וכפשטא דברייתא וא' כל וא' חד ודאי טהורים ובהיפך יש ספק משום דאיכא ליונה דדמיא לעורבא ולהכי צריך אמירת העובד כוכבים דאי אפשר לומר כן דלענין זה מה יתן או יוסיף אמירת העובד כוכבים הא לעולם מצי לאשתמוטי לפי"ז וק"ל. אך לפי מ"ש בסמוך (על העובד כוכבים) ואולם כו' אין לתרץ כן דצ"ל כיון דע"כ ר' זירא ידע דאיכא לעורבא דדמיא ליונה בקבלה א"כ אי אפשר לומר בהיפך יש לו סימנים ודאי טהורין דהא איכא לעורבא כו' אך הו"ל להכריח סימנים לאו דאורייתא מזה ולא מח' ספיקות וק"ל. ואפ"ל עוד בזה דרש"י פירש סייעתא הוי הנך סימנים לעובד כוכבים כו' כיון דיש טהורין וטמאין כן אמאי הוי סייעתא אלא משום דרוב טהורין כן הוא ורק איכא לעורבא כו' מיתרמי באיזה מינין מועטין ולזה לא משני איפכא דא"כ ליכא סייעתא לדברי העובד כוכבים דהא אדרבא כל הטמאין חלמון מבחוץ כו' [אלא דמיעוטא ליונה דמיא להו] א"כ ליכא סייעתא וק"ל. מיהו לסברת המקשה מלפיכך (*ק) גם לשינויא הראשון בטרופות צ"ל נמי דסמכינן אעובד כוכבים אף דמצי לאשתמוטי וכמ"ש לעיל. גם האמת משני דאין נמצא בהיפך ליונה דמי לעורבא:

בב"י סימן פ"ו הביא בשם הרשב"א וא"ת כיון דסימנים אלו אינם מובהקין דאיכא לעורבא כו' כי אמר של עוף פלוני טהור מאי הוי הא מצי לאשתמוטי ולומר ליונה הוא ואינו אלא לעורבא. ותירץ הרשב"א דאע"ג דדמיא להדדי מירתת דלמא יהיב ישראל דעתיה עליה ומקיפו ליונה ומכיר שאי אפשר דב' מינים חלוקין שלא יהיה הפרש כל דהו ביניהם עכ"ל ולפי מ"ש אין צורך בזה (*ר):

בתוס' בד"ה סימנים לאו דאורייתא כו' אבל עיסה שנילושה בבצים כו'. כתב הר"ן ותמהני דאם בכי ה"ג שרי אפילו טרופות היכי שרי למכור להם [ביצת טריפה טרופה] ליחוש שמא יטיח בהן הפת וימכרנה לישראל ואפשר דכולי האי לא חיישינן והסמ"ק כתב דעכשיו שאין אנו נזהרין מפת של עובד כוכבים אסור למכור להם אפילו טרופות דא"כ יבשלם העובד כוכבים לפניו ומ"מ אסור לקנות מהם טרופות:

בא"ד ומיהו ר"ת היה אוסר כו'. באין מעמידין גבי הא דהרסנא דמייתי בסמוך כתבו מכאן היה מתיר ר"ת כו':

בא"ד מ"ד הרסנא עיקר כו'. ונאכל כמות שהוא חי קמ"ל דקימחא עיקר ואינו נאכל כמו שהוא חי ואסור אלמא לענין בישול עובד כוכבים אזלינן בתר העיקר ואם כן ממילא הכא דקימחא עיקר הוי בכלל פת עיין רפ"ב דביצה:

בסה"ד עיסה של פסטילא כו'. בעיסה של עובד כוכבים ושמנונית של ישראל [דליכא חשש איסור. או הכל של עובד כוכבים ושמנונית של דגים כו' וכמ"ש האשר"י (*ס) או שמא אין מחלקין בהיתר פת בין דעובד כוכבים או של ישראל ואפאו עובד כוכבים וכהרמב"ם [ומצי איירי בפסטיל"א של ישראל]:

בתוס' בד"ה שאם ריקמה ואכלה כו' הא קי"ל כל היוצא מן הטמא טמא כו'. וממילא לקי עליה משום שרץ השורץ על הארץ כאחתיכה מן השרץ:

בא"ד הוי אוקמינן אאפרוחים כו' ושריותא דביצים עכ"פ משתמע מפשטא דקרא רובצת על האפרוחים או על הביצים וה"א דביצים לעולם שרי ודיוקא דלא לכלביך אאפרוחים טמאים קאי ולפי"ז יהיה ביצת טמאים מותרת ואפרוח ממנה אסור וכן ממש ביצת שרץ ואפרוח השרץ היפך ממש מביצה ואפרוח של טריפה וה"ט דאפרוח היוצא מביצת טריפה מין היתר הוא האפרוח בעצמו ואי משום דיוצא מביצה אסורה כל כמה דלא מיסרח לא גביל ובעידנא דגביל עפרא בעלמא הוא אבל אפרוח היוצא מביצת טמא אפרוח עצמו מין טמא הוא וכן מביצת השרץ שרץ בעצמותו הוא ואסרתה תורה. וא"ד לפי' התוס' מאי פריך למאי הלכתא [דהא א"א לומר בע"א. דאי] לימא טמאה הא נ"מ לביצת השרץ היא ומותרת וכ"ת לימא טהורה הא נ"מ האפרוח היוצא מינה אסורה ואפשר למשמע הלשון בידוע שהיא ביצת השרץ לאיסור מדלא קאמר ומותרת ודו"ק:

בא"ד אדרבא מסתברא דילפינן מטומאה כו'. זמן איסור אכילתו כזמן טומאתו שאינו מטמא הנוגע בו עד שתתרקם כמ"ש בתחלה שאם ריקמה וניקבה מטמא כו' והיא גופא מנ"ל מדכתיב השרץ כו' ור"ל כיון דשריותא דביצה בעצמה חידוש הוא א"כ בלא לימוד מאחר הוי ביצת השרץ מותרת מאי אמרת דנילף לאיסור מביצה טמאה כמו שילפינן ביצת טריפה לזה מכריע דאם באנו ללמוד מאחר טפי נלמוד מטומאה דידיה ולכך לא כתבו בקצרה [דעיקר היתר דביצת שרץ ילפינן מטומאה ולא משום דחידוש] וק"ל:

בא"ד דמשוי להו כו'. איסור אכילתו וטומאתו בכעדשה:

בא"ד ועוד היינו יכולין כו'. ולא לימוד לתקח לך כו' וליישב הא לא הוי חידוש כיון דאיכא תרתי ביצים וחלב:

דף סד:

גמ' וכי בת כו'. ר"ל בת בענין אחר חוץ מביצתה:

גמ' ודלמא היינו שמייהו. ולא קאמר הבת היענה כמו בית הלחמי אבי העזרי אבן העזר כמ"ש רש"י בפרשת וישלח:

בתוס' בד"ה גיעולי ביצים כו' משמע כפי' הקונטרס. במשמעות הלשון אבל לא בעיקר הדין [לאסור על מ"ה או מ"ז] וכן תוספתא בסמוך ואפשר דהכא בשלקן בקליפיהן ובמכיר הטמאה ובירושלמי ותוספתא בלבטל גם הביצה ודוחק:

בא"ד ושום תלמיד הגיה. [ואינו] אלא ה"ג גיעולי ביצים מותרת שורו עיבר ולא יגעיל ול"ג מפני כן הגיה בא"ש [והוא לישנא אחרינא וכפי' התוס']:

בתוס' בד"ה והוא שנמצא כו' ואותו דם אינו בא אלא מחמת נשיכת כו'. כן נראה להגיה וכן מצאתי מוגה אח"כ [ור"ל] אינו בא מחמת יצירת אפרוח אלא מחמת כו' ויש מפרשים דר"ל התחברות הזכר בנקבה לפירוש ראשון הול"ל זה בזה ואינו נראה:

בא"ד ואין להקשות לפי"ז כו'. אפשר שר"ל לפרש"י ובין לוי"ל א' או לועי"ל ולאפוקי לעי"ל האחרון ואפ"ל לוי"ל א' דאין חילוק בין קשר או חוצה יי"ל ל"ש אלא שנמצא על חלבון אינו ר"ל קשר ושם אין חילוק בין אם הוא במקום אחד או נתפזר [בין לענין זריקת הדם ובין לענין אכילת השאר] לזה צ"ל אבל נמצא על חלמון כו' אבל לפי"ז [לועי"ל] דע"כ לא שנו אלא שנמצא על החלבון ר"ל קשר דאל"כ אפילו הדם מותר [משמע דשריותא לאכילת השאר דעלה קאי הלא שנו נמי על הקשר קאי] א"כ לחלק מיניה וביה:

בא"ד דהא מפליג בין נמצא כו'. ר"ל ובנמצא על הקשר של חלמון אסור אף שאינו נראה דם על הקשר של חלבון דודאי ממנו נתפשט כמ"ש האשר"י לפי' ראשון ולפי"ז הו"ל לתרץ דשפיר מחלק מיניה וביה בנמצא רק במקום אחד ואילו לר' ירמיה צ"ל בנמצא על הקשר של חלבון וגם חוצה לו ואפ"ל שזה בכלל דבריהם. ואפ"ל קצת דדוקא בנתפשט מקשר של חלבון לקשר של חלמון וק"ל:

בא"ד ועי"ל הך שמעתא כו'. והשתא איירי דוסתאי מענין אחר כלל ולא קשה לחלק מיניה וביה כו' ולא קשה הא דלא נקיט ר' ירמיה בלשון ל"ש כדוסתאי:

בא"ד ועלה קאי דר' זעירא דאמר כו'. כצ"ל:

דף סה.

ברש"י בד"ה הרזבנית כו' ואינו דומה לאלו במראה. ר"ל שיש בו כל הסימנים שבאלו ואין הפרש ביניהם רק במראה ולא מצי לפרש בשם לחוד דע"כ ע"י שינוי מראה נקרא בשם אחר:

בתוס' בד"ה ר"י אומר כו' לא דריש חגב לשמו חגב כו' ולא מרבי מידי מכעין כו'. משום דחד תליא באידך לתדר"י דדריש בכלל ופרט וכלל דיינינן כעין הפרט ממילא נתרבה חגב מכעין הפרט ואייתר לדרוש שמו חגב אבל לתד"ר דדריש בכלל ופרט אין בכלל כו' נמצא צריך חגב לגופיה ולא לדרוש לשמו חגב ולא הכריחו בקצרה דר"י מפרש מלתא לת"ק אף אם יסבור כתד"ר מ"מ בעינן שמו חגב דהא כל אותן המפורשים במקרא שמם חגב מדלא קאמר איכא בינייהו כן וכמ"ש בסמוך י"ל אף דקושטא כן הוא דשמייהו חגב מ"מ א"צ שיהיה כן ולא נחשב לסימן טהרה כשאר סימנים אף לתדר"י אי לאו דאורי לן קרא דצריך שיהיה שמו חגב משא"כ ראשו ארוך אף דגרע משאר סימנים מ"מ כיון שהוא סימן בגופו היינו מצריכין אותו דהא אי לא ריבויא דסלעם היינו מצריכין אותו וה"א לת"ק דלא חשיב שמו חגב לסימן כשאר ד' סימנים ס"ל כתד"ר ור"י למחשבו לסימן ס"ל כתדר"י וממילא איכא בינייהו כא"ב דתד"ר לתדר"י [דהיינו ראשו ארוך] לזה כתבו דע"כ ת"ק נמי כתדר"י ס"ל כו' אך דלמא ראשו ארוך נמי לא מחשיב ת"ק לסימן כמו שמו חגב [דכולהו הוי שמייהו חגב ולא חשבינן לסימן ה"נ כולהו הוי אין ראשו ארוך ולא חשבינן לסימן דשניהם שוין] ולמה כתבו ובעי ה' סימנים היינו הנך ד' ואין ראשו ארוך ולא קאמרו ו' סימנים דלכאורה הנך ד' סימנים דמתני' סימנים חשובין ושקולין וסימנים דשמו וראשו הם סימנים גרועים ושקולין וכדמשמע לקמן בתוס' והוי צריך להיות דומה בכל צד מכעין הפרט ואיצטריך סלעם למעט סימן הגרוע והוי ממעטינן הכל ואיצטריך חגב לשמו חגב וכן משמע בוי"ל לפי שאין סימן זה לשמו כו' כי היכי כו' דשוין הן וא"כ מה הכריחו יותר מראשו ארוך מן שמו חגב או שמא בהיפך ולא היינו מצריכין סימן הגרוע מכעין הפרט ולבתר דכתב חגב לשמו הוי בעינן נמי אין ראשו ארוך ואיצטריך סלעם למעוטי (*ת) וכ"ז אינו אבל אפ"ל של"ת לת"ק ס"ל כתד"ר וכמש"ל [דלא מחשיב ליה ת"ק שמו חגב לסימן לזה הכריחו] א"כ הול"ל נמי אין ראשו ארוך שהרי יש מינים שיש בהן הד' סימנים וראשו ארוך כדאמר לקמן איכא בינייהו ראשו ארוך [ואף דכל הכתובים אין ראשן ארוך מ"מ במתני' לא הוזכרו החגבים בשמן רק הד' סימנים ויש בהן נמי שראשן ארוך] ונטעה להכשירם שהרי זה עצמו פלוגתא דבין ת"ק לר"י לפי"ז כא"ב דבין תד"ר

דתלר"י משא"כ שמו חגב [אף דבמתני' לא הוזכרו המנויין בכתוב דנימא כולן שמן חגב רק נותן עליהן ד' סימנים מ"מ] אין נ"מ בפלוגתתן דאפשר דאין עוף שיש בו ה' סימנים הללו שלא יהיה שמו חגב והוא מסתמא ממין המנויים במקרא וכמ"ש התוס' לקמן בד"ה במאי קמיפלגי ולכך לא פסיקא להו לכתוב צריך ו' סימנים כו' ודו"ק. גם [ליישב אמאי לא הכריחו בקרא] הא דכולן המנויין שמן חגב אין פסיקא כ"כ דלא מפורש בגמ' [ומה שהוכיחו מדלא אמר א"ב] שמא אה"נ הו"ל עוד א"ב כמו שאיתא בכמה מקומות או שמא תלמודא גופיה מסופק להכי לא מני לעשות א"ב כן להכי מכריחין בדבר ברור דהו"ל לחשוב ראשו ארוך ומה צורך להכניס עצמן להכריח מקודם שמן חגב [ולהכריח אח"כ מינה דר"י לפרש] וק"ל ודברי ח"ש בזה אינני מכיר וצריכין עיון:

בא"ד א"נ לכלל ופרט כו'. אע"ג דארבע רגלים הוא נמי כלל:

בא"ד אבל אין לפרש כו'. ודקאמר בסמוך הנך השוה שבהן שיש להם קרצולין כו' היינו בפרטים עצמן אבל במינייהו ישנן וז"ש שיש באחד ממיני ארבה כו' ויש לראות קצת דהא כעין הפרט בעינן לא כעין הכלל והפרט לארבה וכו' הן עצמן [לא מינייהם ועליהן קאמר הנך השוה כו'] ועוד שהקשו אדרבא הני פרטי מרבי יותר מן הכלל כו' וז"א רק כלל האחרון מרבה יותר מהכלל הראשון ודוחק לומר שכתבו דתל"ר למינהו לדידהו (כלל) [פרט] שהרי לא הזכירו רק ארבה סלעם חרגל ונראה שר"ל בארבה גופיה או בסלעם וחרגל גופיה יש באחד ממינם שאין לו כרעים כאילו תאמר במין ארבה עצמו קצתן יש להן כרעים וקצתן אין להם ולמינהו מרבה שאין שמם ארבה ומ"מ ממינו הוא כדלעיל ממינו להביא את הזרזיר כו' להביא סנונית לבנה למינו לגן זה שוריינקי כו' והשתא דכתב אשר לו כרעים אורי לן דאמרינן דוקא באותו מין ארבה שיש להן כרעים וז"ש הנך השוה שבהן שיש להן כרעים כו' השתא לפי האמת דכתיב אשר לו כרעים ודו"ק:

בא"ד וכן מכרעים קשה כו'. אבל א"ב כרעים א"ל להשתא באמת כתב כרעים:

בתוס' בד"ה אע"פ כו' ולא מצי למימר לא כו'. לפרש"י שהוא קרי וכתיב וכן הוא במסורת וקריין ולא כתיבין המה הלכה למשה מסיני לכאורה לק"מ ואם נפרש כוונתן שר"ל בין יש לו ובין אין לו ומנ"ל עתיד לגלל כו' ונכתב לכלל [אף אם נימא כתי' דלעיל לכרעים לא הוי סימן חשוב ולא הוי מצריכין ליה] דזהו קושית וא"ת שני (*א) ועוד דא"כ לא סתרו מידי במ"ש דאדרבא סלעם כו' דמ"מ הכלל מורה אף על אין לו כרעים מיהו בזה י"ל כיון דמ"מ כעין הפרט בעי דהיינו יש לו כרעים דוקא וכהנך השוה א"כ למאי נ"מ שינוי של הקרי וכתיב גם האין לפרש דלעיל [בד"ה ר"י] נסתר בזה דא"כ מנ"ל דתלמודא לפרש עתיד לגלל ולא לא ולו ממש כיון דקצתן יש להן וקצתן אין להם (*ב) ואולי לא חשבי להו דקרי וכתיב דומיא אשר לא יעלה:

בא"ד ואינו רוצה והפדה וה"ט כו'. כצ"ל:

בא"ד וא"ת בפרק כשם כו' ואמאי לא מייתי כו'. אף אם ס"ל דהכא הוי קרי מ"מ גם לא דהתם הוא קרי וכתיב במסורת. ויש לראות מאי קושיא התם מייתי דלא הוא לו ממש משא"כ כאן דאין נעקר ממשמעותיה לגמרי ור"ל שאין לו כרעים עכשיו וכוא"ת השני [דמקשו דאמאי לא דרשינן הכא לו ממש כדהתם] וי"ל דמ"מ משמע מהם דמשמעות לא לו רק צריך דרשא מדמשני למיכתב בא' וכוי"ל האחרון:

בא"ד אבל בכל צרתם לא צר לא מוכח כו'. י"ל שהקב"ה אינו חושש בעצמו ומוסר תשועתן ע"י מלאך או ה"ק אע"פ שלא צר להקב"ה אפ"ה ומלאך פניו הושיעם כו' וקאי אחסדי ה' כי לא תמנו ותלמודא שם דקאמר וכ"ת ה"נ הא כתיב ומלאך פניו הושיעם [אף די"ל דמוסר תשועתן או ה"ק כו'] אקרא דעמו אנכי בצרה סמך:

בתוס' בד"ה אלו כללי כו' לכל כלל אחד כלל אחרון בפני עצמו כצ"ל ואייתר ליה סלעם לרבוי כו':

דף סה:

גמ' אי הכי חרגול נמי כו' ותיתי מארבה וסלעם. נקיט תרתי [ולא מסלעם לחוד דכיון דכללא בתרא דוקא לסברת הוכ"ת לא בעי דדמי לי' רק בסימנים החשובים וכמ"ש תוס' ד"ה וכ"ת] משום אלא איכא למיפרך כו' [דאפילו ילפינן ליה בהצד השוה מ"מ איכא למיפרך] ה"נ כו' ואפשר דדוקא נקיט ועיין לקמן:

גמ' סלעם יתירא כו' תנהו ענין לראשו ארוך. צ"ל שכולן [אותן שראשן ארוך] דומין לסלעם בסימנים דאם הוא כחרגול לכתוב אותו וארבה ולא לכתוב חרגול וסלעם ואם הוא כארבה לכתוב אותו במקום ארבה וסלעם ואם הוא היפך של סלעם לכתוב אותו וסלעם ולא לכתוב ארבה וחרגול וק"ל:

ברש"י ד"ה דמאי פרכת כו'. ומה לחרגול שיש לו זנב כצ"ל:

בתוס' בד"ה וכ"ת כו' והו"מ לשנויי כו' או זנב או אין ראשו ארוך כו' לא נתחוורתי דא"כ מאי קאמר א"ה דבתרא דוקא ס"ל חרגול נמי כו' אלא מאי קמא דוקא נמי חרגול דשוה להו בג' צדדים ד' כנפים וחופין ואין ראשו ארוך לא לכתוב והאיך תלוי קושיא זו בתדר"י יקשה על התורה ואפ"ל דכתב חרגול של"ת אין לו זנב הוא סימן והבא בראשו ארוך ושוה באינך ג' סימנים הוא טהור להכי כתיב חרגול להורות שצריך דומיא באינך ג' סימנים [ואין לו זנב לא הוי סימן] וק"ל. רק לשון הגמרא לא א"ש דקאמר אלא איכא למיפרך כו' [דלאו פרכא הוא רק טעמא אחרינא איכא דכתביה להורות דאין לו זנב לאו סימן הוא] ואפ"ל דאה"נ בין קמא או בתרא דוקא קשה חרגול למה לי אלא אין כאן כללא בתרא כלל והוי כלל ופרט וכתל"ר זה בא להכריח ומעיקרא פריך אילימא [דאף אי נימא דהוי כלל ופרט וכלל הא איכא] פירכא מה להנך כו' וכ"ת כו' ס"ם קשה חרגול למה לי (*ג) [אע"כ כתל"ר] ואפ"ל דבל"ז לא מיחשב זה דאין ראשו ארוך לסימן כלל ואיצטריך חרגול דלא שוה רק בב' סימנים ויש לפרוך מה להנך שכן אין להם זנב אבל לתלר"י דקאמר הכא וראשו ארוך כו' ואיצטריך ליה להנך השוה כו' לאורויי כו' לזה פריך אם הוא ה"א שתלוי הדבר בראשו ארוך אכתי מה מועיל הלא ראי כו' הנך השוה כו' ודו"ק:

ע"ק דתרץ ארבה או חרגול קרא יתירא למה דוקא סלעם והו"מ ללמוד מחדא בלא מה הצד כיון דשוה בג' סימנים ויאמר עדיפא מאם אינו ענין רק שבא להורות דראשו ארוך אין סימן דאל"כ למה לי הא דומה בג' סימנים ותו ליכא למיפרך אע"כ ראשו ארוך אין סימן (*ד) וא"כ אינו דומה רק בב' צדדין והוי פרכינן להכי צריך למיכתביה לגופיה [משא"כ למאי דנקיט סלעם דאפשר דנלמדו במה הצד אף דראשו ארוך אינו סימן ע"כ צ"ל באם אינו ענין] ובזה י"ל כאפ"ל ראשון שבא לשלול חד סימן וק"ל. ע"ק לימא סלעם קרא יתירא ובלא הצד השוה ודו"ק:

בא"ד דא"כ תקשי עליה דהאי דעירובין כו'. משמעתין גופיה לתנא דבי רב דקאמר ומרבה דדמיא לי' מב' צדדין י"ל דקאי על למיני' אין מה שהוא מינו ודמיא ליה מב' צדדין ולכאורה לא היה כתוב כן לפני התוס' וכן בתלר"י בחד צד דחיקא טובא דדוחק לפרש דבתר דכתב סלעם ואילו לא כתב למינהו הוי מרבינן דדמיא בחד צד (*ה) וברש"י כל דדמי ליה הלכך סלעם כו' מאי הלכך אדרבא דבתר דכתב סלעם אמרינן כן ונראה שלפני רש"י היתה הגירסא כל דדמיא ליה ותו לא ודו"ק:

בא"ד במקום שהיה יותר משני צדדים שוין כו' נצריך בכאן יותר מג' צדדין למ"ד כו'. כצ"ל:

דף סו.

ברש"י בד"ה ארבה וחרגול כו'. כל דהו הוא דיבור חדש ומשמעות דמסלעם בלא חגב לא הייתי ממעט רק סימן דראשו ארוך רק ה"א דיתורא דחגב לא אתיא להורות דצריך נוסף על ד' סימנים סימן דשמו חגב רק להקל דסגי בסימן אחד אפילו בסימן דשמו חגב כיון דשמעינן מסלעם שבא הכתוב לומר שא"צ כעין הפרט ועיין:

בפרש"י בחומש אבל יש שראשו ארוך ויש שאין להם זנב כו'. אין מובן לי דלכ"ע אין תלי מידי בזנב דהרי ארבה וסלעם [דאין להם זנב] וראשו ארוך [דנקיט רש"י] צ"ל דוקא כתל"ר ולדידיה צריך להכיר מינו דוקא דאין בכלל אלא מה שבפרט אף אם יש לו כל הסימנים וצ"ע:

דף סו:

גמ' והשתא דכתב רחמנא כו'. רש"י אין מבורר לי בזה (*ו) בלא תנא דמתני' אמקרא גופיה [קשה] למה לי סנפיר כיון דבקשקשת לחודיה סגי כדבמתני' לנה וקשקשת ידעינן מקרא דשריון ודוחק לומר דמשריון י"ל דוקא היכא דמפורש ביה לבוש אבל על תנא דמתניתינו קשה. א"ל היאך יסמוך התורה על מקרא דנביאים ועוד קודם נגליות היאך ידעינן דעכ"פ חזינן משם דמבורר להם פירושא דקשקשת (*ז) ובתוס' ד"ה כל שיש לו בסה"ד הכי קים להו הלכה למשה מסיני. וצ"ל [הך דכל שיש לו קשקשת כו'] אבל לא פירוש המלות ואף דלולאי שאלו למשה רבינו ע"ה השומעים מפיו מאי קשקשת ה"נ בגוף התורה ואי שאלו מאי קשקשת דבקרא ואפ"ה לא היה למקרא לסמוך על כך על השואל רק יהיה מבואר מצד עצמו בלא שאלה ותשובה וז"ש התורה יגדיל וכו' הרבה אמר וכו' שלא יטעה אותו שאינו יודע קרא דשריון (*ח) אפ"ה יתברר לו סימני דגים ומ"ש נידע כו' אף דכתיב סנפיר אכתי איני יודע מאי קשקשת בלא קרא דשריון רק ר"ל נידע הסימנים או אפשר ביאור סנפיר ידענו ככל שאר מלות שבתורה והשתא דכתיב סנפיר ממילא ידעינן קשקשת (*ט)ולכאורה אהלכה למשה מסיני יש לסמוך כמ"ש התוס' לעיל בסימני עופות דא"ל הלל"מ דכל הדורס טמא דא"כ פ"ו למה לי וא"כ מכח ההלכה כל שיש לו קשקשת כו' ויש כו' נוכל נידע מאי קשקשת ע"י ראיית הדגים דקושטא כן הוא [דכל שיש לו קשקשת דהיינו לבוש יש לו סנפיר] ואפשר שאין להתורה לסמוך ע"ז שיוכל לבדוק בדגים והלכה למשה מסיני זו לא נאמרה בשביל כן לדעת מאי קשקשת ולזה ביארו התורה (*י) משא"כ לעיל כל עוף הדורס טמא נאמרה בשביל אותן העופות הדורסין לזה הקשו דא"כ פרס ועזניה למה לי:

גמ' שומע אני אל תאכל את שאין לו. לא משני דאיצטריך שלא תימא קרא קמא כפשטיה לאיסורא [לכנים כדלקמן] דאין סברא דבשביל היתירא דכנים יכתוב איסור לאו בימים טפי הו"ל לכתוב היתירא דכנים ועוד דס"ם קושטא הוא דהוי לאו לגופיה [והאמת משני] אבל א"ל שהרי כתיב תאכלו להיתירא דז"א כמ"ש התוס' בד"ה אימא דאיצטריך שלא תאמר מה הפרט מפורש מים נובעין ולאסור בורות כו' אבל כנים לעולם אסור:

ברש"י בד"ה ת"ל תאכלו כו' שאין ימים ונחלים כל אשר לו סנפיר כו'. כצ"ל וכ"ה בגמרות חדשים. א"ל למה לי כללות בקרא דאין לו לכתוב בו רק ימים ונחלים ממילא נלמוד דקרא קמא מאיסורא קממעט וא"ל דה"א חריצין ונעיצין נמי להיתירא דמכעין הפרט דבמקרא דיש לו שמעינן לאיסורא חריצין ונעיצין באין לו דז"א דאיצטריך שיהיה קאי על לאו דאין לו כי היכי דקאמר אימים ונחלים גופיה ממשמע שנאמר יש לו שומע אני כו' ומשני לעבור בלאו ועשה ה"נ בחריצין ונעיצין וק"ל:

ברש"י בד"ה חריצין ונעיצין לא כו' ולמה לי תאכלו כו'. וא"ל כדי להורות מדאיצטריך תאכלו לרבויי בורות ש"מ חריצין ונעיצין אסורין דלמה ליה לכתוב היתירא דבורות איסורא דחריצין ונעיצין הו"ל לכתוב ועוד דאברייתא מקשה דקמצריך בהדיא תאכלו להיתירא דבורות כדקאמר תאכלו מה ת"ל כו' לא התיר אלא בכנים כו' ומנין לרבות בורות כו' וק"ל:

בתוס' בד"ה אימא בכלים כו' וא"ת כו'. ותמהני דקושיתם לאו קושיא היא דבה"א דלא כתיב את זה תאכלו קאיירינן דקאמר תאכלו למה לי ומשני דה"א האי לא כתיב תאכלו הואיל והתיר מפורש כו' לא התיר אלא כנים ובורות נשאר לאיסור היכן מצינו בה"א זה היתר כלל דלמא דוקא לאיסורא ועוד דתלמודא רצונו לומר שהיתר כנים מפורש בקרא דאין לו ממילא אייתר תאכלו לרבות בורות דאי לאו הכי ה"א דאיצטריך תאכלו להורות שהמיעוט היא מאיסורא ודיוקא דאותם תאכלו קאי ולא ממעט מהיתירא [ובורות ה"א לאיסורא] וכפשטיה דקרא וכדמסיק ואימא מה הפרט מפורש מים גלוים ע"ג קרקע כו' ומשני א"כ תאכלו מאי אהני ליה דזה כל עצמו כוונת הברייתא להתיר בורות ואי משום לשון אימא בכלים אע"ג דאית ליה לא תאכל ה"ק א"כ איצטריך תאכלו לכנים ומנ"ל לרבות בורות ומתרץ כנים מגופיה דקרא נפקא להיתירא וממילא מיותר תאכלו לבורות ודו"ק. ותירוצם לאו תירוץ דלהך תנא ע"כ כללא בתרא דוקא ס"ל דלהכי איצטריך תאכלו [וכפרש"י לקמן] ולמ"ד בתרא דוקא המלה כך הוא כמו למ"ד קמא דוקא דצ"ל המלה כן הוא בכל כלל ופרט כדמוכח בסמוך בהדיא ובלא תאכלו ה"א אפילו בורות הוי כעין הפרט דבתרא דוקא ס"ל וא"כ מאי מקום לתירוצם ודו"ק:

שם וא"ת א"כ את זה תאכלו מאי אהני ליה. יש לפרש כפשוטו [דבשלמא אי קאי להתיר כנים איצטריך את זה תאכלו להתיר נמי בורות אבל אי כנים לאיסורא היאך שייך את זה תאכלו לרבויי נמי בורות לאיסור] אע"כ להתיר כנים אתי. וי"ל שר"ל כדמסיק א"כ תאכלו מאי אהני ליה לזה הקשו דהשתא דמהיתירא קממעט ממילא ימים ונחלים שרי טפי מכנים ובא תאכלו לרבות בורות דשרי אם יש לו סנפיר כימים ונחלים לזה הקשו מאי אהני בלא תאכלו נמי הוי אתיא בורות מכעין הפרט דבתרא דוקא כואימא דבסמוך וק"ל. וא"ל דדלמא להתיר בורות אפילו באין לו אתי תאכלו דז"א דצריך לדמויי או לימים או לכנים וק"ל:

בתוס' בד"ה לא ס"ד תימה מאי ראיה הוא זה כו'. הא א"ל בה"א זו למה לי ימים ונחלים בקרא דיש לו משום דאל"כ ה"א קרא בתרא כפשטיה ומאיסורא קממעט אבל הא קשה בה"א זה למה לי ימים ונחלים בקרא דאין לו דבשלמא השתא איצטריך תרוייהו סתום ומפורש דהיינו קרא דאין לו לגלות דמאיסורא קממעט וקרא דיש לו שלא תימא למעוטי מלאו קאתי וכמ"ש התוס' בסמוך ואפ"ל דאה"נ אחרי בואם לגמר דבריהם שוב מתורץ תימה הראשון ודו"ק. וא"ל כדי לדייק מקרא דאין לו בימים ונחלים הוא דיש לאו באין לו דוקא הא בכנים אפילו יש לו לאו דאין הדיוק קאי על הלאו רק על האיסור ודו"ק:

בא"ד וי"ל דבקרא קמא אין לחוש כו' וי"ל דבהאי קרא בתרא לא כתיב לאו והכי כתיב וכל כו'. כצ"ל:

בא"ד וצ"ל כו' ויש לו אפילו בכלים נמי שרי כו'. כדי שלא יהא סברות הפוכות כמ"ש כבר וק"ל ועוד דקרא קמא מתיר יש לו בכל מקום כיון דלא כתיב ביה ימים ונחלים:

דף סז.

גמ' מניה הוא דקמישתרו כלים. לכאורה נראה לפרש כפשטיה דמקרא דאין לו נתמעטו מלאו משא"כ מקרא קמא מישתרו לגמרי כמ"ש התוס' לעיל בד"ה לא ס"ד וק"ל:

גמ' ומנא תימרא כו'. ובל"ז (*כ) סברתו הכל אסור או מותר:

גמ' ששוחה ושותה כו'. אבל ע"י כלים אסור דלמא פריש כו' ולאו היינו רביתייהו משא"כ מכלי לכלי ועיין בתוס"י לעיל בסמוך:

גמ' תניא דמסייע לך ואת נבלתם תשקצו לרבות יבחושים שסיננם כו'. כצ"ל וכ"ה ברש"י בחומש וכן משמע בתוס"י ואע"ג דבסמוך יליף דרניות שבבהמה מניה כולה מינה יליף לה"נ [לגירסא שלפנינו הא] מכל השרץ יליף בסמוך תולעת שבעיקרי כו':

ברש"י בד"ה במים במים שתי פעמים כו' מדה בתורה היא שלא תדונו כו'. ולא כתב מכח דא"כ תאכלו למה לי וכמ"ש אח"כ לסוף סוף למה ליה להתורה באמת לכתוב תאכלו אע"כ דהמלה כן הוא דדרשו ברבויי ומיעוט להכי הוצרך התורה לכתוב תאכלו רק שלא תקשה מאי כוונת ר' ישמעאל ומאי נ"מ אם המלה כן או כן לזה פירש דבא ליישב יתורא דתאכלו [למה לסובר כללא קמא דוקא]. וא"ל לא לכתוב התורה סמוכין זה לזה רק פרט ביניהן ולא לכתוב תאכלו כיון דכללא קמא דוקא דאין זה קושיא שהתורה רוצה להורות דינים אלו בריבוי ומיעוט בשלמא לעיל כתבתי שפיר לסוף סוף למה ליה לתורה לכתוב תאכלו כו' ר"ל למה לי יתורא לשתוק קאמרינן אבל לכתוב בענין אחר אינו קושיא:

ברש"י בד"ה אלא זה והדומה לו כו'. ר"ל הדומה למיעוט בכל צד כמ"ש אח"כ לריבוי ומיעוט לחוליה מייתי כל דדמיא ליה בכל מילי כו' דאל"כ ריבוי שני למה לי וא"ל לא לכתוב ריבוי שני ולא לכתוב תאכלו והוי מרבינן חריצין ונעיצין דוקא דדמיא למיעוטא י"ל דא"כ ה"א שהוא כלל ופרט ואין בכלל כו' חריצין ונעיצין לא וכפרש"י דלהכי פלגינן רחמנא לפרטי מכללא דלא תדרשי' בכלל ופרט כו'. וא"ל לעולם לא לכתוב ביש לו הריבוי בתרא ולא לכתוב תאכלו ואין לטעות כמ"ש מדכתיב רבוי ומיעוט ורבוי בקרא דאין לו י"ל דא"כ לא הוי חריצין ונעיצין באיסור עשה דאותם תאכלו (*ל) רק באיסור לאו דהא בקרא קמא אין בכלל אלא מה שבפרט ואימים ונחלים לחוליה קאי אותם תאכלו ולא שאין לו כדקאמר לעיל ממשמע שנאמר אכול את שאין לו כו' וכאשר תירצתי לעיל כעין זה וק"ל:

בתוס' בד"ה במים במים כו' ואפ"ה איצטריך ליה לתאכלו כו'. כצ"ל:

דף סז:

גמ' הא באיביה כו'. ולא קאמר תרווייהו באיביה וכליסין ועדשין מקום צר ואין יכולין לרחוש בתוכן וכמ"ש התוס' בד"ה דיקא נמי בפולין משום תולעת שבתמרים נקיט כן ולפ"ז זיזין שבעדשים ויתושין שבכליסין איירי אף במחובר אינו דומה לתולעת שבתמרים כו' דאיירי דוקא בתלוש:

גמ' פירשה ומתה כו' פירוש פירש חי ומת מעצמו קודם ששרץ על הארץ ואכלה לאחר מותה משא"כ פירש לאויר העולם וקלטה חי ואכלה שאכל דבר הראוי לרחוש [זהו בעיא שני'] וק"ל. ויש מפרשים פירשה ומתה מיד קודם שיצאה לאויר העולם ואינו [דכיון דפירשה מחיים אי אפשר דלא יצאה לאויר העולם] ולגירסא שהביא התוס"י פירש מת כו' [ניחא]:

גמ' דכוורי שריין. לר"ת דקוקייני אסירי [איירי בדגים] איירי הכא בנמצאו בין עור לבשר דאין לומר בה עיילי באושיא:

דף עח.

בתוס' בד"ה או לרבות את הכלאים וכו' וא"ת כו' עד דכלאים בקדשים ליכא י"ל דצריך אם הראשון חולין והשני קדשים ודו"ק. וגם בגמ' פריך מנין שנוהג במוקדשין [דקשה מה"ת לחלק כקושית התוס' לעיל בד"ה מנין] י"ל לרש"י (*מ) (ליתא) [דמקשה] דלמא גברא דילקי ולא פסול כמו בחולין ולא יהיה מחוסר זמן ותירץ ת"ל שור כי יולד והוא איירי במחוסר זמן וע"ז קאי ושור כו' אותו ואת בנו דהיינו נמי פסול הקרבן ומחוסר זמן ודו"ק. [וא"כ גם לעיל אין הכוונה רק אם השני מוקדשין ועלה קאמר ומנין שנפסל]:

דף עט.

בתוס' בד"ה ולחנניא כו' וא"ת ולשתוק מאותו כו'. וקשה הא צריך אותו לשור הפסיק הענין [דאי לאו אותו היה צריך שור לגופיה] די"ל דמ"מ היה קשה למה כתבו שור הו"ל לכתוב אותו [א"נ להפסיק הענין] ודו"ק. ועי"ל דלחנניא או לרבות הכלאים ש"מ לנוהג בחולין [וכקושית התוס' לעיל בד"ה או לרבות] אבל לרבנן ה"א [כתירוץ התוס' דלא הוי דרשינן או לרבות הכלאים רק ה"א] או לחלק ואותו כחנניא אבל עתה כתיב שור הפסיק הענין עכשיו דרשי רבנן או לכלאים כדלעיל בתוס' [וטפי ניחא להו דמוקמינן אותו לחלק] אבל לחנניא א"צ לחלק [דסבר כר' יונתן] וע"כ או לכלאים (*נ):

בתוס' בד"ה עייל לי הנך כו' וא"ת הא דקאמר ר"י כו' כדמסיק בשמעתין כו' דאי אין חוששין א"כ לא צריך רבויא כו'. וה"ה דהוי קשה לר"א למה יפטר אי חוששין א"כ אתי אם לחייב המתנות כדפירשו עכשיו התוס' ואי אין חוששין [ובעי קרא לחלק מ"מ] לא צריך קרא לרבויי וחייב [אע"כ כתירוץ התוס' דר"י מוקי כו' ואוקימתא דמסיק בשמעתין לא קאי אליבא דר"י] וכן בגמ' דלקמן ע"ב דפריך גבי מתנות בשלמא לר"א כו' אלא לרבנן לימא ליה אייתי ראיה דלמא סברי אם מיותר לכן חייב אלא [לא] קאי הסוגיא אליבא דר"י:

דף עט:

גמ' לעולם בתייש הבא על הצבייה כו' ושה אפילו מקצת שה כו'. קשה דלמא כ"ע לא אמרינן שה אפילו מקצת שה ובגבי הבא על התיישה וילדה כו' ופליגי דרבנן סברי אין חוששין והוי ודאי תייש ור"א סבר חוששין ולא אמרינן מקצת שה י"ל דא"כ למה פליגי בכוי וא"ל [דקמ"ל] דר"א לא סבר מקצת שה דלא אמרינן מקצת שה הוא פשיטא ומקצת שה אמרינן הוי חידוש וק"ל:

בתוס' בד"ה אילימא דשחט לה כו' תימה דלמא דשחט לתייש ובנו כו'. וקשה חדא דרישא ונוהג מן העז ומן הרחל הוי בנקבה וסיפא בזכר ועוד מאי אינו נוהג בכוי מאי תליא בכוי אינו נוהג בתייש [הול"ל] ודו"ק:

דף פ:

בתוס' בד"ה שחיטה שאינה ראויה וכו' ועוד דבהדיא תנן כו' ועובר בלאו דלא תשחטו. וקשה לי הא בגמרא אח"כ ובתוספות מייתו אותו דהאי לאו דלא תעשו וקאי על שחוטי חוץ [דמשום שחוטי חוץ עובר בלאו] וא"כ לא לייקו מילי דהוי פירושו לרש"י כמו שפירש רבא הברייתא אח"כ אליבא דרב המנונא אלא נראה לי דה"פ ועוד דצ"ל גזירת הכתוב דהא בהדיא תנן אותו ואת בנו ומחוסר זמן כו' ולמה נקרא אותו ואת בנו מחוסר זמן הא אינו נוהג בקדשים לפי הה"א והיכי ס"ד דרב הושעיא ורב המנונא דאינו נוהג אלא צ"ל לכך נראה כו' לכך לא מני למיפרך הא דבהדיא תנן די"ל דראשון חולין ושני קדשים לכך לא פריך בגמ' ממתני' אבל בברייתא שניהם קדשים א"כ עדיין קשה והא השני עצמו אפילו אם ראשון חולין והשני אינו ראוי לפי הס"ד השתא מטעם דכל כמה דלא זרק כו' אלא צ"ל אלו השני לבד קדשי' והראשון חולין דהוי ראוי לא קשה משני לגזירת הכתוב הוא (*ס) א"כ מדויק דצ"ל גזירת הכתוב דאל"כ לא הוי מתורץ הקושיא [למוכח] ממתני' כו' דלא כס"ד השתא ודו"ק:

דף פה.

גמ' ור"ש כו' גמר מטבוח טבח והכן. וא"ת הו"ל למילף מוזבחת דהוי שחיטה ראויה וי"ל אדרבה מן וזבחת נפקא בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום והא קירוב הוי שחיטה שאינה ראויה דהא חולין בעזרה לאסור בהנאה (*ע) מהכא נפקא וא"כ מוכח לשחיטה שאינה ראויה הוי שחיטה א"ו מטבוח טבח והכן נפקא וחולין בעזרה דהוי שחיטה גזה"כ הוא כמו קדשים בחוץ (*פ):

דף פה:

גמ' וסבר ר"ש חולין בעזרה דאורייתא כו'. בל"ז ה"א לרבנן וא"ת מה לי ראוי או אינו ראוי י"ל דהוי אינה שחיטה כלל [כסד"א] והוי כנותר ומעקר בפנים דלא גזרו אבל השתא דהוי שחיטה ומטהר מידי נבילה קשה ודו"ק:

דף פו:

גמ' מ"ש מתלמידי דרב כו'. קשה מאי פריך מרב ייבא כו' הב ניברך דהתם לא הוי דעתו לשתות והוי נמלך לכן צריך לברך בפה"ג אבל הכא היה דעתו לשחוט יותר אלא (או) [משום] גזירה לכסות לחיה בפני עצמה ודו"ק:

בתוס' בד"ה סמוך מיעוטא לחזקה כו' וי"ל כו' לאו רוב גמור כו'. וקשה מאי פריך בגמרא לסמוך מיעוטא לחזקה מהתם דאינו רוב גמור וי"ל מ"מ הו"ל פלגא ופלגא למה אמר רוב מעשיהן מקולקלים:

דף פט:

גמ' מוקדשין פשיטא כו' האי מוקדשין נוהג בגיד מבעיא ליה. בקצרה לא קשה דלמא לא נחית לאשמועינן רק דאיסור גיד נוהג במוקדשין ואף דפשיטא הוא לנוהג דהא איסור גיד קודם לזה פריך מקודם מוקדשין פשיטא כו' וצריך שיהיה אחד לצורך אע"כ לאשמעינן דאתי איסור מוקדשין וחייל אאיסור גיד א"כ איפכא מבעיא ליה:

גמ' בהדי הדדי קאתי. דאילו איסור מוקדשין קדים תו לא אתי איסור גיד הקל וחייל אבל איפכא איסור מוקדשין חייל אגיד משום דמוקדשין הוי איסור כולל שכולל גם הבשר כולל נמי גיד עמו לאוסרו משום קדשים וזה פסיקא ליה לתלמודא ממתני' דכריתות וכמ"ש התוס' [וא"כ לא היה צ"ל לסבר במעי אמו דבהדי הדדי קאתי] ומשום דתני גיד נוהג במוקדשין דמשמע כאילו הה"א דגיד אינו נוהג וע"כ צ"ל וה"א דבמעי אמן הן קדושים ובשליל אינו נוהג לזה מניח הה"א בזה החלוקה דבמעי אמו כו' למנ"ל לשלול תרווייהו מסברא החיצונה כיון דאין מוכרח רק אחד [לנוהג בשליל] ואחרי בואנו לר"י שלא נקשרו כו' תו מוכרח שניהם בהוייתן קדושים דאל"כ קדים איסור מוקדשין מיצירת העובר קודם יצירת הגיד ולנוהג בשליל מכח סיפא:

גמ' והא מדקתני סיפא כו' וכפרש"י סיפא למה לי למתני. ויש לראות דאי מרישא דאינו נוהג בשליל וקמ"ל דאיסור גיד נוהג במוקדשין משום דבהדי הדדי קאתי דבהווייתן הן קדושים ולאפוקי דל"ת במעי אמן קדושים ולא אתיא איסור גיד וחייל אמוקדשין וי"ל דא"כ סגי בסיפא דחולא ורישא ל"ל כיון דנוהג בשליל ממנ"פ גיד נוהג במוקדשין דאי במעי אמן כו' בהדי הדדי אתי ואי בהווייתן איסור גיד קדים. אבל בתימא שבד"ה והא מדקתני אין ליישב כן [דאכתי תקשי ל"ל רישא] דאיצטריך רישא דאיכא איסור גיד בשליל אפילו מבן ח' ומתחלת יצירתו כ"ז שלא נשחט האם ואינו בסיפא בבן ט' דוקא נוהג בשליל כיון דנשחט האם וא"כ [ה"א] איסור מוקדשין קדים כמ"ש התוס' בד"ה בולדות כו' (*צ) ואין סברא לומר [מוסב אדלעיל] דאשמעינן דינא בולדות קדשים במעי אמן כו' דאי (מרישא) [מסיפא] ה"א בהווייתן ומשום דאיסור גיד קדים כיון דסוף סוף ידעינן הך דינא דגיד נוהג במוקדשין [ומה ענין הך דינא דולדות קדשים במעי אמן כו' דהך מתני' דהכא דאיירי מאיסור גיד] בשלמא דאיבעית אימא בסמוך דפירש רש"י דאשמועינן תנא דידן דלא קדשי כו' ניחא דקמ"ל דינא דגיד נוהג במוקדשין שלא תימא אף דנוהג בשליל כדקתני סיפא מ"מ אין גיד נוהג במוקדשין משום דבמעי אמן קדושים וקדמי איסור מוקדשין כר"י ולכך לפי האמת א"צ לומר דבר זה מחלוקת ר"י ורבנן כו' אבל עתה דלא ידעינן אכתי דר"י [שלא נקשרו] אבריו בגידין א"כ ממנ"פ גיד נוהג במוקדשין כיון דנוהג בשליל. אבל א"ל [דמש"ה אין סברא לומר דרישא אשמעינן דינא דולדות קדשים במעי כו'] דמרישא לא נשמע כלל דבמעי אמן קדושים דאף דנוהג בשליל [כדבסיפא] מ"מ דלמא בהווייתן הן קדושים ואיסור גיד קדים ותני לישנא דגיד נוהג במוקדשין לאפוקי שלא תימא אין גיד נוהג דבמעי אמן קדושין כדבסמוך באבעית אימא דז"א דסוף סוף איסור גיד נוהג בממנ"פ כיון דנוהג בשליל כבסיפא ולא ידעינן דר"י אכתי וא"כ למאי תני רישא אם לא דאשמעינן במעי אמו. מיהו [אף למייתר הוא דענין דינא דגיד גופא] מ"מ לא קאי שפיר בלשון דבמעי כו' כיון דממנ"פ נוהג במוקדשין [והיאך נוכיח משום יתורא מה דאינו במשמעות לשון המשנה] אם לא שנאמר דמשמע טפי גיד נוהג במוקדשין הבא עמו מלפרש במוקדשין הבא אחר איסור גיד [ומחמת יתורא הוי דייקינן לה ממשמעות הלשון אף דלאיבעית אימא אינו כן. לזה הוצרך לחות כדלעיל דאכתי ל"ל לאשמועינן הך דינא בדינא דגיד כיון דס"ס גיד נוהג]:

ברש"י בד"ה יש בגידין בנ"ט בבשר כצ"ל:

ברש"י בא"ד וחדא דאיסור הע"א כו'. אף דשמעינן זה כבר ממתני' דכריתות:

ברש"י בל"ה אם ישבו בנ"ט כו' שיערו חכמים בששים כו'. משום לטעם גיד בירך אי אפשר למיטעמיה דהכל טעם בשר לכן פירש בש' ומקודם יש בגידין בנ"ט ר"ל לטעם בעצמו לאפוקי ען בעצמא:

ברש"י בל"ה ה"ק כו' והדר תני פלוגתא כו' נוהג בשליל כו' לפי"ז לר"י דאינו נוהג בשליל ממילא אין גיד נוהג במוקדשין ואע"ג דבטמאה ס"ל דנוהג משום דאיסור לאו הוא וכסברת אימור דשמעת כו' ואע"ג דכבר ידע חילוק זה [והיאך תירץ לו אח"כ דחל אמוקדשין שכן איסורו נוהג בב"נ] מ"מ לבתר שתירץ אע"ג דאיסור מוקדשין קדים כו' אזדא ליה שינויא דדבר זה מחלוקת וא"צ לזה דשפיר ס"ל לר"י גיד נוהג במוקדשין כמו שנוהג בטמאה שכן איסורו נוהג בבני נח אבל לת"ק דלא ס"ל הך סברא דנוהג בבני נח דלהכי אינו נוהג בטמאה [למה דס"ד דהת"ק דמתני' הוא ת"ק דגיד אינו נוהג בטמאה] א"כ ע"כ טעמא דרישא דגיד נוהג במוקדשין משום דנוהג בשליל וא"כ בהדדי אתי דא"ל לעולם אינו נוהג בשליל ונוהג במוקדשין מטעמא דר"י דהא ת"ק לא ס"ל שנוהג בבני נח [ולזה הוכרח לתרץ דדבר זה מחלוקת ולר"י אינו נוהג במוקדשין אף דנוהג בטמאה]. ועוד בלא"ה לעולם ר"י ס"ל גיד נוהג במוקדשין [כבטמאה. לא ידע לחלק] מאי אמרת שמא ת"ק נמי אינו נוהג בשליל ס"ל ונוהג במוקדשין כמו לר"י [ולמה ליה לתרוצי לדבר זה מחלוקת הא מלתא דסיפא לא נשמע מרישא] לש"ס ליתני סיפא ונוהג בשליל לחודא ורישא למה לי כמ"ש לעיל [לזה הוצרך לשנויי דרישא מטעם דנוהג בשליל לת"ק דהכא כת"ק דר"י בטמאה דאינו נוהג בבני נח וסיפא פירושא דרישא ושוב לא קשיא ל"ל רישא ליתני פירושא לחוד] וק"ל:

בתוס' בל"ה ואתי איסור כו' דחמור כו' כדפרש"י כו'. טפי הול"ל משום דהוי איסור כולל כסתמא בכריתות:

בתוס' בל"ה אלא קסבר כו' ומה שהקשה ר"י כו'. לטעמא לאחע"א קאמר שכן איסורו חמיר שנוהג אפילו בבני נח כדאיתא בסמוך בגמ' בהדיא:

בתוס' בל"ה איסור גיד כו' וא"ת ולימא כו'. ולא יהיה קשה הא תנן ירך:

בא"ד וכ"ת כו' דהשתא נמי כו'. ולא משני להו"מ למיפרך מר"מ אלא לעליפא מניה פריך וכא"נ ודו"ק:

דף צ.

גמ' דקתני נוהג בבהמה כו' ס"ל כוותיה בחדא כו'. הא דאינו נוהג בטמאה אינו ת"ק דהכא דת"ק דמשנתינו ס"ל כר"י דפליג בטמאה וס"ל דאיסורו נוהג בבני נח ולא כת"ק דר"י ס"ל בסיני נאמרה וכ"ת א"כ לישני קסבר אין בגידין בנ"ט כו' כדלעיל ות"ק דהכא אינו ת"ק דירך כו' דהתם אין פלוגתא מפורש כבמתני' [דטמאה] אבל א"ל דאינו נוהג בטמאה משום מי שגידו אסור כו' כר"ש דסוף סוף אקושית ר"י השיבו בסיני נאמרה ולא לבני נח וא"כ אמאי חל אאיסור מוקדשין אבל בכל הך שמעתתא קודם שחידש הגמ' דהאי ת"ק ס"ל כר"י בטמאה הקשו תוספות שפיר פעמים ושלש מאינו נוהג בטמאה:

גמ' קדשים דאיסור כרת כו'. אף לנפרש לר"י כיון דלבני נח נאסר לא מסתבר שיפקע אח"כ כדפריך תלמודא לעיל משום דאקשיה פקע לאיסור גיד מיניה [ולא כנראה לפי פשוטו דזה טעמא דת"ק דא"א חע"א משום דהוי איסור חמור דאיכא לפלוגי במוקדשין דאיסור כרת רק משום דאיסור גיד בא קודם לא פקע אח"כ כשנצטוו על איסור טומאה] מ"מ דלמא מכח איסור חמור פקע ולא דמיא להא. ועוד לסוף סוף פריך דלמא ר"י מודה במוקדשין משום דא"א חע"א דנהי דבטמאה לכ"ע איסור חמור חל על איסור קל וטעמא דת"ק כר"ש ור"י מבטל טעמא דר"ש [כיון דלב"נ נאסר לא פקע וכמו שפירשו התוס'] מ"מ במוקדשין מגל שאין איסור קל חל על איסור חמור לכ"ע אינו נוהג [דלא בא להשיב בטעם זה לענין אחע"א לענין זה לא מהני כלל טעם זה דלא פקע כיון דמ"מ בשעת חלות האיסור ביצירת העובר מוקדשין קדים. רק בא לדחות טעמא דר"ש]:

גמ' ורבנן מחוברין כו'. א"ל לרבנן למאי מיעט המחוברין לאיסורא ולא קשה מיעוטא למה לי דכי יש לסמוך התורה את עצמה על דברי קבלה ועל דאתא יחזקאל מי יאמר לן הדין אולי בלא קרא למשקה נמי מסברא סבירא להו לרבנן דאין סברא לרבות הקטרה לגבוה המוקצה מחמת איסור להדיוט רק השתא דכתב ביחזקאל נקטו קרא ותלו דאלת"ה א"כ על יחזקאל הוי דרשינן לקרא כרבי ריבויא למחוברין לאיסורא ודו"ק:

גמ' ור' מחוברין דהיתירא לא צריך כו'. א"ל לרבי למאי בהיפך מיעוטא למחוברין לאיסור שלא תרבה מוהקטיר הכל כמו חלב ודם וריבוי לפירשו להיתירא [שלא למעטו מבשר ודם לחוד] ורבנן מחוברין לאיסורא א"צ מיעוט למשקה ישראל כתיב ולפי"ז יהיה שוין בגוף הדין רק במשמעות דורשין לרבי מסתבר לאוקי הריבוי ומיעוט בתחלת העולה ומחוברין לאיסורא צריכין מיעוט ולרבנן מיעוטא אסוף העולה ומחוברין לאיסורא א"צ מיעוט י"ל לעולם צריכין ליישב המקראות דכתב פ"א הבשר והדם לחודיה ולא דבר זולתן בין להיתירא בין לאיסורא ופ"א כתיב הכל מוקי רבנן הכל בתחלת העולה שוה הכל חוץ ממה שנאסר לישראל שאינו בכלל הקטרה לאיתמעט בעלמא ממשקה ישראל והבשר ודם גרידא בסוף העולה ורבי סבר הכל במחוברין ובשר ודם גרידא כפירשו [למשמע בשר ודם לבד ומה"ת למעט איסורא טפי מהיתירא. ובזה מתורץ נמי הא"ל לרבנן לעיל] אך עתה קשה תימה שבתוס' בל"ה פירשו כו' בל"ז [י"ל כתירוצם] ונראה כו' אך עתה למאי לעולם סברא לרבות כל מה שנוכל ולרבנן מחוברין לאיסורא ואפילו פירשו לאיסורא יקריבו ושאני לרבי אי אפשר לרבות יותר לפי סברתו לריבוי ומיעוט איירי הכל בתחלת העולה צריכין לקיומי קרא לבשר ודם גרידא למעט אפילו פירשו להיתירא וק"ל. ובזה יש ליישב התימה וי"ל שבתוס' [לתימא אין לו תירוץ בכל מקום וכאן כתבו ונראה אלא משום דבאמת אין לתרץ כן]:

דף צ:

גמ' מי כתיב לא יאכל המזבח כו'. טפי הול"ל קרא לרבי ודו"ק:

גמ' פרוכת עוביו טפח ועל שבעים ושנים כו'. ברבה מוסיף ולא היה בו קשר:

גמ' ושתים היו עושין בשנה כו'. אפשר לפרש אחד לדביר ואחד לאולם:

ברש"י בל"ה אורכן מ' כו' לרחבו של היכל כו'. לא לרחבו של פתח דלא היתה רחבה כל כך לכל הפתחים שהיו שם כו' וכן לגובהה מן העלייה כו' לא לגובהה של פתח לאפוקי לפירוש ראשון למלתו היה מכוון לפתח אולם ולכך מפרש פירוש ראשון אאולם אף שלא מצינו בו פרוכת מפורש ופתח הו"ל ופרוכת ל"ל וצריך לדחוק לצניעות בעלמא משום דדחיקא ליה לפרש אדביר דלמה לי אורך ורוחב כל כך:

ברש"י בל"ה שהוכרו לאו דוקא כו'. דלמה לי הוכרו אף אם לא הכיר וראה הגיד מעולם:

דף צא.

גמ' טופלו לימינו (ואף) [אפ"ל] לרבי שמואל בר נחמני מסתמא סייף היה חגור דס"ל להך מ"ד שרו של עשו היה סמאל ובא להזיקו ובידו חרב ועל חרבך כו' א"כ ודאי לא היה מניח כלי אומנתו וכדי שלא יכירנו למלאך לא היתה שלופה בידו רק כעובד כוכבים נדמה לו ולמ"ד כת"ח כו' ס"ל דמיכאל היה כדעת פרקי ר"א וכדי שילמוד ק"ו שלא יתירא מעשו [התאבק עמו שיראה כי לא יוכל לו] לזה נדמה לו כת"ח [משום דסובר מלאך טוב היה]. וא"ל האיך הבין יעקב בה"א שהוא ת"ח היאך יצא בלילה [דא"ל דלא נשמע הדין רק מדהוזק כדקאמר מכאן לת"ח וכפרש"י] דע"כ יעקב ידע הדין מדקאמר מכאן לצדיקים שחביב כו' ואי לא ידע מנ"ל מכאן כו' [דהא יעקב ת"ח] ואפ"ה נשאר לבדו משום שחביב כו' סבר שגם הוא יצא לבדו בשביל איזה ממון:

גמ' ורבנן מאחוריה אתא כו'. דמלפניו אין דרך לשוח עצמו לאחוז בב' ירכותיו דא"כ יהיה שכנגדו למעלה ממנו וינצחו רק דרך לחבקו ידו אחת למעלה על כתפו וידו מגעת לכף ירך ימנית של חבירו מאחוריו וידו אחת סביב גופו:

גמ' האי בהאבקו מאי דרשי ביה כו'. אבל ויאבק בתחלה אבקו יחד כל הלילה ואפשר שלפעמים בא מאחוריו:

בתוס' בל"ה כמ"ד וא"ת כו'. אילולי דבריהם הייתי אומר דכמ"ד כו' תלמודא הוא דקאמר מאי דמפרש והכן לג"ה טפי מלשאר גידין האסורין משום דם או לענין ניקור חלב ומליחה והדחה וכה"ג דאין הכרע בוהכן טפי לזה מלזה דבשלמא וטבוח טבח משמעו שחיטה אלא משום דס"ל כמ"ד כו' וזה לדעתי ברור. אבל אין נראה ליישב למצות עשה שיש קיבול שכר על שמירתן קיימו אע"פ שאינו מצווה אבל מצות לא תעשה לא שהרי יעקב נשא ב' אחיות והקים מצבה ועמרם נשא דודתו דכיון שאין שכר בקיומן אא"כ בא לידו ופירש כדמשמע פ"ק דקדושין ואין מצווין לקיימה למה יקיימוה ז"א דמ"ש טול גיד הנשה ופרע להם בית השחיטה שניהם בקום ועשה כאן שלא תאכל הגיד וכאן שלא תאכל אבר מן החי או נבילה וקצת יש לחלק והראיה שעל השחיטה מברך ואלא תעשה לא מברך:

בתוס' בל"ה מכאן כו' דמשמע כל אדם כו'. ברחוק מן העיר כו' ולא הקשו נמי דכאן קאמר יחידי דלמא אד"ם נמי ביחידי קאמר (*ק) בזה אפשר לכוין ואתם אל תצאו איש מפתח ביתו כו' דקדק ואתם הול"ל ואל תצאו כו' כמו משכו וקחו כו' ולקחתם כו' וכל הפרשה לפניו ולאחריו לפי שנאמר הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה בראה ובמסעי ממחרת הפסח יצאו כו' ביד רמה לעיני כל מצרים ובגמ' ברכות הכל מודים כשנגאלו לא נגאלו אלא בלילה שנאמר הוציאך כו' וכשיצאו לא יצאו אלא ביום שנאמר ממחרת כו' ותרגום אונקלוס מפרש ועביד לך נסין בליליא והמפרשים פירשו שיצאו ממצרים בלילה ומארץ מצרים שהוא רעמסס ביום כי יצאו מעיר מצרים בלילה ונאספו יחד ברעמסס להכי דייק לישנא דקרא במסעי ויסעו מרעמסס כו' ונראה ממצרים הוא עיר מצרים ולא כתיב מארץ מצרים והקשה הרמב"ן על דעת זו הא כתיב ואתם אל תצאו כו' ואפ"ל לעולם יציאתן מארץ מצרים ביום לעולם יצא אדם כו' דהיינו רחוק ממקום חיבתן כמ"ש התוס' אבל בסמוך לא הקפיד הכתוב ללכת כפי הדין דבסמוך רשאי רק ואתם זקני ישראל המה הסנהדרין ות"ח וכמו שאיתא במדרש ויקרא משה לכל זקני ישראל אפשר שאוסף כל הזקנים מס' רבוא ישראל כו' אלא כו' אל תצאו אי"ש דייקא מפתח ביתו על בקר דת"ח אסור לצאת יחידי בלילה וזה דקדוק נכון בלשון ואתם ובלשון אי"ש כו':

דף צא:

גמ' רב אמר מהכא ויזרח לו השמש אמר ר"ע כו'. הכל מהראיה על דבסוף ורב מייתי מר"ע ממה שאמר מיד בא השמש ולמה ילך בלילה אע"כ משום דאין דרך ת"ח לצאת בלילה וק"ל ותדע שאין דרך הגמרא לומר אמר ר"ע שהוא תנא רק בלשון תניא [אלא רב מייתי לה לכולה ודו"ק]:

דף קג:

ברש"י בל"ה ואסור להעלות דלמא אתי למיכלינהו כו' ובלעי מהדדי כו'. ע"י דאתי למיכלינהו כי הללי יניחם יחד בכלי אחד ולפעמים באלפס רותח כדמסיק לאסור משום מבשל אף אם אינו אוכל או לה"א ע"י נגיעת צונן:

ברש"י בא"ד ואע"פ שמותר לאכול כו'. אף דאל"כ (*ר) לאיזה צורך יעלה שניהם בבת אחת:

בתוס' בל"ה כל הבשר ואשמעינן דחייל כו'. ואף מתני' רמזו בכל הבשר עיין בר"ן:

בא"ד משום דאתקש כו'. א"ל [למש"ה לא תני לה במתני'] דפסיקא ליה למשנתינו דאילו אינו נוהג בשר בחלב בח"ל ל"ל ארצכם שלא תקיש בכורים לבשר בחלב כיון דקושטא הוא שאינו נוהג אלא בארץ א"כ נקיש ונקיש לז"א לולאי בלא ארצכם מסברא נוהג בשר בחלב בכל מקום והייתי מקיש בכורים לבשר בחלב אבל לבתר דכתיב ארצכם [ה"א ל]נקיש בהיפך [ועכצ"ל כמ"ש תוספות מה לסייר כו']:

בתוס' בל"ה ואסור להעלות כו' האי חוץ לא איצטריך כו'. דבלא חוץ נמי נכלל עוף בואסור להעלות כו'. אף דבגמ' דייק הא עוף כו' משמע לכאורה מחוץ לבתר דשנה חוץ דייק מסיפא דלא הוציאו בחוץ:

דף קד.

במשנה הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים. חגבים לנקיט [אף] דלא מימלך עלייהו שליח [והוי מלתא דפשיטא] ומ"ש התוס' בל"ה הנודר חגבים [שהיה לפניו בתוס' בפרק הנודר פריך לבשר דגים וחגבים נמי מימלך כו'] אפשר שהוא ט"ס [וכן הגיה מהרש"א] דהא לא משני מילי דחגבים מ"מ הא גופא אשמעינן דאינו בלשון בני אדם וכפרש"י או אפשר בכאיב ליה עינא ובהקזה חגבים נמי לא אכיל וצריך לראות שם בגמ':

גמ' בשינויא דרב אשי בסיומא מותרת ועיין בב"י סי' פ"ז דדגים בחלב אסור משום סכנה ובש"ע לא הביאו גם מראה מקום על א"ח סי' קע"ג ואיננו שם ואם יצא לו מהאי ביניתא דכיצד צולין [דף ע"ו ע"ב דאטוה עם בישרא דאסרה רבא למיכלה בכותחא מר בר רב אשי אמר] אפילו במילחא נמי אסורה כו' ר"ל אפילו בלא אטוה עם בשר רק דג במלחו כסדר הטויה באחוה [היינו מלח ולישנא דגמרא נקיט כוורא טויה באחוה] נמי אסור בכותחא זה אין מוכרח דר"ל הך דאטוה בהדי בישרא אסור אפילו בלא כותחא [ור"ל אפילו במלחא לבד בלא כותח] משום סכנה דאטוה בהדי בישרא. גם עם בשר [לאסור] אין מפורש רק שם מהאי ביניתא דאטוה בהדי בישרא [ואי פירשו לאסור בכותח א"כ מנ"ל דין לעס

בשר אסור משום סכנה]: והא ללגים שעלו בקערה של בשר כו' אם אין בלגים ס' נגל ממשות השומן שע"פ הקערה אסור לאוכלו בחלב למשמע בהליא הא באנפי נפשיה שלא בחלב שרי התם מגל איסור בשר בחלב קאמר לא מגל הסכנה:

ברש"י בל"ה סבר לה כר"ע כו' מינו הוא דאי לאו מינו כו'. אפשר ללא תימא מש"ה ס"ל בנדרים כר"ע משום לבשר הוא לענין בשר בחלב ולזה מפרש כאן לאי לאו מינו כו':

בתוס' בל"ה הא עוף כו'. ה"נ הו"מ למינקט חיה כו' להא הנולד כו". [אין ראיה ל]התם לא כללינהו באיסורא כמו כאן [כל הבשר כו'] חוץ כו':

בתוס' בל"ה חלת ח"ל כו'. לקרי לטומאה היוצא כו' כצ"ל:

בא"ל מדלא חשיב בעל קרי כו'. ועליפא לא הך הוכחה מלהוכיח ע"י הוכחה שכתבו אחר כך ללרבנן גופיה א"צ טבילה רק לבעל קרי ממילא ר"י בבעל קרי פליג אבל א"ל לאפוקי טמא מת הוכיחו בסמוך אבל למא טבול יום ע"י שרץ ומ"ש בסמוך בעל קרי לרבנן לבתר להוכיחו לאפילו בטומאת קרי שרי ר"י לז"א לתקשי כיון שבלא"ה טמאין הכל ע"י מת לחמירי מאי הועילו בתקנתן לטהרו מילי שרץ ס"ם טמאין ונאכלת חלתה בטומאה אלא לא הקפילו רק על טומאה היוצאה מגופו:

בא"ל בירושלמי דלר"י נצרכא. למקולס טבילה שייך לחלק בין זב כו' לקרי אף לטומאה יוצאה מגופו לא החמירו כזב משא"כ לבתר טבילה לרבנן אין סברא לחלק וכ"כ האשר"י:

בא"ל דשקיל בריש מסיא כו'. התם אחלת האור קאי בלליכא כהן קטן לולאי אין לה שיעור כיון למפריש עול אחל ונותנה לכהן אפילו טמא וכיון לשניהם מדברי סופרים מסתמא הנאכלת יש לה שיעור כמו מנהר ועל אמנון ולפנים רק משמע להו [הא לקאמר] ואי ליכא כהן קטן שקיל לה לאותה חלה גופה שקנה [ליתן לכהן קטן] בריש מסיא כו':

בא"ל כמו בחלה היכא דאיכא כהן קטן כו'. לכיון שאינה נשרפת א"צ להפריש שנים רק היכא לליכא כהן קטן או גלול שטבל לאז ע"כ נשרפת שהרי מתקלקלת אבל תרומת תבואה יין ושמן משהי לה על שיבא כהן גלול שטבל או מבטל ברוב ולעולם אינה נשרפת להכי א"צ ב' תרומות שהרי לא תשתכח:

בא"ל ומיהו נראה כו'. ושם ולאי התרומה נשרפת כמו חלה למ"ש א"כ אתי להשתכח לכך נראה כו' משום לשייכא כו' וכל אחל עושה בכל יום ממילא יבא להשתכח כו':

בא"ל ול"ד לחלה שניה כו'. הא ללא למיא חלה הראשונה לבבל וללילן לחלת הראשונות לסמוכין לאינן ניתנין לכהן קטן משום להתם יש טעם לאתי לאחלופי בחלת א"י גופיה לולאי אסירא לכהן קטן או גלול שטבל וצריך טהור גמור בא"י ובא"י הסמוך לארץ עובדי כוכבים אפילו טבל והעריב שמשו לטהור גמור לא משום להוי תרומה טמאה לאורייתא אבל ברחוקים ללא אתי לאחלופי התירו לכהן קטן או גלול שטבל ולא רצו להקל כ"כ לטמא גמור ולהכי בליכא כהן קטן או גלול שטבל הראשונה נשרפת משום שלא תשתכח מפריש עול אחת לכהן גלול טמא גמור אבל חלה שניה לבסמוכין גופיה אין טעם משום איחלופי שהרי בשום מקום אין שניה לאורייתא ואפ"ה אסרוה לזב כו' א"כ מ"ש לילן ולזה כתבו להתם לעולם צריך להפריש כו'. וטעם למנהגנו שאין מפרישין רק חלת האור עיין באשר"י. ויפה בעיני להנהיג להאכיל לכהן קטן או גלול שטבל והיכא לליתיה להפריש שנים כבגמרא לבכורות (לף כ"ז) אמר רבינא כו':

בא"ל ונראה שאינה טובלת. כל כמה ללא הפרישה ולומעת לאחר שהפריש וקרא לה שם חלה אם נתערבו בה או בעיסה אחרת:

דף קד:

גמ' ס"ס כלי שני כו'. אף למפליט ומבליע כלי קליפה היינו מלרבנן ומשמע מזה לכל כ"ש הקליפה שרי בהנאה [לכל בב"ח שאסור באכילה מלרבנן מותר בהנאה]:

גמ' אכל ולא משי ידיה כו'. לפירוש ראשון בתוס' עשה קינוח ולפירוש ר"ת לא עשה קינוח לא"צ:

ברש"י בל"ה בשלמא כו' ומיכלי' הזר ולא גזרינן הוי איכא למשמע כו'. ולא אטו העלאה לבהמה כצ"ל:

ברש"י בל"ה אבל הכא כו' דכי מסיק להו היינו אכילה כו'. לכאורה לעשותו חלא גזירה ור"י הכריח להוי גזירה לגזירה ומנא תימרא למקרי זה גזירה לגזירה למא העלאה ואכילה מיחשב כחלא לתנן חלת כו' ופריך אביי לעולם חלא גזירה היא והתם בח"ל משום לליכא למיגזר כלל ואכתי לא מיושב למה משנה אביי ונקיט העלאה אטו העלאה ולא אטו אכילה כר"י [רק לחלא גזירה היא להעלאה ואכילה מיחשב חלא] ואפ"ל ללא בא ליושב [להוי] חלא גזירה רק ר"י קאמר לה"נ בהעלאה ליכא למיגזר משום לאורייתא לאף לאסרו אכילת עוף אטו בשר לאורייתא שיסבור זה מותר כזה מ"מ השתא לאסור עוף בחלב אין לאסור ההעלאה [משום חשש רואין שיסברו שאכילה מותר כהעלאה] רק משום שמא שלא במתכוין יאכלנו וא"כ ליכא לבא לידי איסור לאורייתא שאין הטעם משום גזירת הרואין רק איהו גופיה יבא לאכלו לזה אמר אביי ללא למיא לחלת ח"ל בח"ל לליכא למיגזר אבל כאן ישנו חששא לאורייתא משום העלאה אטו העלאה שיסברו כיון לעוף בחלב אסור ואפ"ה שרי להעלותו ה"נ בבשר בהמה שרי העלאה ויבא לאכלו שלא במתכוין [בכי הא גזרינן אפילו גזירה לגזירה] ולו"ק:

ברש"י בל"ה בלא קינוח כו' ידיו ולקנח פיו אבל כו'. כצ"ל:

בתוס' בל"ה עוף וגבינה כו' דלענין נ"י אין חילוק כו'. ומייתי ברייתא למינה שמעינן לבבשר וגבינה אלין נ"י וקינוח וממילא מסברא לגבינה ובשר נמי צריך נ"י ללענין זה אין סברא לחלק ללוקא לענין קינוח פה לבשר מוסך שומן אבל לענין מה שנלבק בילי' אין לחלק. ולרווחא אפ"ל [לב' הפירושים] מלנא קאמר עוף וגבינה נאכלין בסעולה אחת לפירוש ראשון או נאכלין בלא קינוח ונ"י לפירוש ר"ת להוי קאי אליוק הא בשר וגבינה צריך סעולה אחרת או קינוח ונ"י [לר"ת] משמע להו באפיקורן בהפקר לגמרי להוי צריך לפחות או קינוח ונ"י לפירוש ראשון ולפי' ר"ת נ"י לחוד [אי לא הוי תני ליה בלשון אפיקורן] ואפיקורן משמע גריעות ב' מלריגות [למיתנייא בעלמא להיינו לין בשר ואח"כ גבינה וגבינה ואח"כ בשר] ולר"ת מסעולה לסעולה א"צ כלל בשום לוכתא [וליכא ב' מלריגות. אע"כ] משמע לבעלמא נ"י הוא לין [להיינו בבשר אחר גבינה] וק"ל:

דף קה.

גמ' דאמר ר"ז אין קינוח הפה אלא בפת. אליביה יש ליישב ולאם לא הביא לבאברהם ובמלרש השתא מה שלא אמר כו' ולפ"ז אין צורך כיון לויקח חמאה וחלב ובן הבקר כו' ע"כ חמאה קולם וממילא צריכי קינוח ואין קינוח אלא בפת:

גמ' איני והאמר ר"ח כו'. לא"ל לפירוש ר"ת בל"ה עוף וגבינה לאחר קינוח ונ"י ללא כלום משמע לגמרי א"צ שהייה והרי בעי לפחות שהייה מועטת לקנוח ונ"י מיהו לפ"ז למאי למסיק נמי בין גבינה לבשר סוף סוף צריך שהייה לנ"י כמ"ש התוס' לעיל רק פריך איני מללא חילק אם קינח ונטל ידיו א"צ שהייה ואם לאו צריך שהייה משמע ללעולם א"צ שהייה (*ש) גם סתמא לאיבעיא משמע טפי בלא קינוח ונט"י:

גמ' סכרוה אמר אשכחתינהו לכולהו איסתירי כו'. כצ"ל:

בתוס' בל"ה אילימא כו' והשתא הו"ל למיפרך א"כ כו'. מ"מ הוצרך לפרוך מר"ז של"ת לעולם הך אילימא גופא בב"ה מליח לחוליה מועיל ולא מקנח ולב"ש תרתי בעי לזה פריך מר"ז להשתא צריך לפרש לב"ה בע"א אף מליח [מיושב לכאורה מ"ש והשתא הו"ל למיפרך]. רק לא מרויח מידי לאם הוה פריך מכח קולי ב"ש כו' ממילא הוה נסתר אלא ב"ש כו' לקאמר השתא [להוי כאילימא גופא] הו"ל [לפרוך מקולי ב"ש ו]ליעבל אלא אחר כב"ש וק"ל. ואולי עיקר המכוון לעת פירוש לברי ב"ה שהלכה כמותן [ולכך פריך טפי מר"ז כלי לסתור הך אילימא בב"ה]:

בתוס' בל"ה מקנח כו' תרווייהו בעינן כו'. ללפירושם למליח עליף א"ל ה"ה כל חד מועיל לא"כ אמאי נקיט ב"ה מליח הול"ל מקנח להוי רבותא טפי ועול להו"ל [לתלמולא] למימר [ב"ש אומרים] מקנח וכ"ש מליח ועיין באשר"י. ולפרש"י נמי א"ל ה"ה חד סגי כיון לנקיט ב"ש מקנח צ"ל אפילו מקנח לגרע טפי לאל"כ אמאי נקיט הוא מקנח וב"ה מליח וא"כ הו"ל [לתלמולא] למימר וכ"ש מליח וכן בב"ה ולו"ק:

בתוס' בל"ה מים ראשונים כו' וא"ת למאי נ"מ כו'. ולענין נוהג בכ"מ ככל מצוה משא"כ חובה [לאינו נוהג במקום שאין מלח סלומית] וכמו לפירוש ה"ג [לאין פירושו מרומז במלת מצוה או חובה רק בזה לטעון ברכה ככל מצוה] לכיון לאין יולעין [מלשון חובה גרילא] מאיזה טעם הוא חובה ממילא נוהג בכ"מ משא"כ לה"ג [אף לאין מרומז הטעם מ"מ כל לבר שאינו מצוה אינו טעון ברכה]:

בא"ל אבל אחרונים לא דאמר ר"י כו'. והו"מ לאתויי מרב אילי להכא:

בסה"ל כי אם הכשר כו'. לסלק הבשר והגבינה מהללי ומכשיר האוכלין גופייהו ושחיטה משום לכתיב באורייתא וק"ל:

דף קה:

ברש"י בל"ה רוח צרדא אשטורדישון. ביומא (לף פ"ג) מ"ט תונבא הוא לנקיט ליה פרש"י תונבא שטות אסטורליסון מחמת חולי:

דף קו.

ברש"י בשר חזיר כו'. שעת הגזירה היה והיו מתנכרין בפרהסיא מלומר יהולי אני ולכן היה רשאי להתעסק בחזיר וכ"כ הב"י:

גמ' חמי טבריא כו' אבל מטבילין כו'. עיין גירסת האשר"י וק"ל:

גמ' דפסקינהו בבת בירתא. וכל גופו טובל כו' במקומן ובבת בירתא אפילו ידים לא ואה"נ כל גופו לא אי אפשר לאי אפשר לטבול בבת בירתא שהוא חריץ קצר כל גופו ולזה פסוק [ותני] כל גופו טובל אם הוא גלול כו'. ואפשר לכל גופו בבת בירתא שרי לליכא למיגזר ביה משום מנא שמא ישפוך עליו ממנא:

גמ' גזרינן בת בירתא אטו מנא כו'. פירוש אם נתיר בת בירתא שנמשך מן חמי טבריא ואין במקומו לטבילת ידים יאמרו נמי שרי ליטול מחמי טבריא בכלי לנ"י ובקרקע טבילה שוין ובאמת פסולין לנטילה מגל גריעות עצמן שהם חמין כלאמר במנא כ"ע לא פליגי לאסור ולהכי בשאר מים לכ"ע כשר בת בירתא לטבילת ידים ולא גזרינן אטו מנא לבמנא גופיה כשר לנטילת ידים ולא גזרינן טבילת בירתא אטו טבילת כלי ולפסול בת בירתא אף בשאר מים לאין זה קושיא לאלם גזירה מלעתינו גם אין סברא לגזור כן אבל זה יאמרו כי היכי לכשר לטבול אף שאין במקומן ה"נ בכלי לנ"י למ"ש זה מזה ולהכי נמי לא קאמר גזירה אטו אפסקינהו [לגמרי] לבטלה לרביעית וכמ"ש התוס' להכא לוקא במחוברין משום להוי גזירה לגזירה לאפסקינהו לגמרי משום גזירה נגעו בה כמ"ש רש"י שם בגמרא לחגיגה (*ת) ולהכי קאמר משום גזירת מנא לפסול מלינא:

גמ' ש"מ אין נ"י לפירות. ר"ל לאפוקי הסבור מניה אבל בפלוגתא לרבא ור"נ לא שמעינן:

ברש"י בל"ה במקומן ובחיבורן כו':

בתוס' בל"ה דפסקינהו כו'. אלולי לבריהם אפשר לומר שאני הכא למעיין לחמי טבריא מעיין הוא והתם לרביעית למקוה בטלוה ועיין שם בתוס' (*א):

בתוס' בל"ה מים כו' למי כיור כו'. כצ"ל:

בא"ל ואגב ריהטא לא עיין כאן כו'. ללמא כרשב"א:

בתוס' בל"ה ש"מ כו' תימה כו' וע"ק כו'. קצת קשה למצוה לאלק ואין אחל יכול לפטור חבירו בלא נברך. לא שמעינן מאין מזמנין כמ"ש התוס' אח"כ [ואכתי לא ידעינן אלא שבשנים כו'] למצוה לאלק משמע ואין אחל מוציא חבירו כמו בתנ"ה וכ"ת הא לא שמעינן מינייהו ללמא הא לבירך כל אחל לחוליה להוי רשות השתא נמי [למאי למשמע להו מצוה לאלק היינו לאפוקי ברכת זימון] מנ"ל מצוה ללמא רשות לזה קושיא הראשונה ומנ"ל להקשות ב' קושיות ולוחק לומר להשתא אכתי לא חילוק ילעינן בין זימון למוציא בלא זימון על שהוצרכו לסברא משום קושיא הראשונה כיון למצוה אינו רשות נמי אינו לאי לא"ה היו מברכין עול ברכת תוספת שבח א"כ באמת למה לא אלא משום היא הנותנת לתוספת שבח אסור וא"כ ללמא להוציא בלא תוספת שבח שרי [ולכך כתבו שם ואכתי לא ידעינן אלא כו' משא"כ השתא לס"ל לתוספת אין חילוק] לז"א ללמא משום שאין אחל יכול להוציא חבירו אסור לזמן [ואם לא משמע להו לחלק בס"ל במה נתחלש לתירוצם הכרח לחלק בינייהו ולומר לאסור רק משום תוספת שבח ללמא גם בלא תוספת שבח אסור לשוין כבס"ל] ולו"ק (*ב):

שם תימה וכו' וע"ק כו'. יש משבשין להוי כסותרין ממילא ליכא אלא חל קושיא לתימה הראשון לא קשה משום כיון להכא אין מזמנין כלל פשיטא למצוה לחלק (*ג) והוא הבל ללוע"ק א"צ לתרץ יותר רק אין מזמנין פירוש אין חובה ומשום תימה צריך לסברא להוסיף שבח כו' וא"ל להו"ל להקשות בתחלה הוע"ק ולתרץ אין מזמנין אין חובה כו' ולהקשות אח"כ מנ"ל מצוה ללמא אין חובה כמו אין מזמנין [אבל קולם לנחתו לתירוצא ל"ק רק קושית פשיטא] ולא היו צריכין לפלוגתא לשלשה שאכלו [לאיכא מ"ל רשות ולא מניה וביה להאמר אין חובה לזמן] להמשך קושייתם בתחלה הקשו אם"מ

מצוה דמשמע מדבירך כל אחד לחודיה מיניה שמעינן דבר המתחלק לא מכח מדלא יהבו ליה ע"ז הקשו מאי הוכחה כלל מהא דבירך כל אחד דלמא רשות ועוד לבתר דס"מ דאין מזמנין מהא דלא יהבי ליה שמעינן ממילא מצוה לחלק. גם מהר"ט א"ל מאי מקשו וע"ק כו' דלמא אף לפירות פשיטא מ"מ בא לאשמועינן פת וכ"ת היאך שמעינן פת מפירות כבר הקשו זה גופא בפירות נמי היכא שמעינן דלמא רשות דז"א דהא על מה שהקשו כבר מתורץ במ"ש היו מוסיפין שבח כו' אבל הוע"ק אין מיושב בזה דהיאך שמעינן פת מפירות דלמא בפת לעולם רשות ושאני הכא שלא הוסיפו שבח משום דאין מזמנין כלל בפירות (*ד):

בא"ד וי"ל דה"ק כו' אכתי לא ידעינן כו'. המשך תירוצם שהקשו מהיכא תיתי לומר בפירות ברכת הזימון רשות כיון דאין רשאין לזמן וי"ל דפת דס"ל למ"ד רשות שיש עליו תורת זימון בג' והיינו שהבינו אין מזמנין בפירות אסור לזה תירצו אין מזמנין פירוש אין חובה ממילא הוי כשנים בפת דנמי אין חובה א"כ כמו בפת דאיכא מ"ד רשות ה"נ י"ל כאן דז"א ש"מ מצוה כו' ר"ל היכא שאין חובה ה"נ אין לו רשות ואסור לזמן ומשמע להו לישנא ש"מ שנים שאכלו כו' ולא קאמר בפירות כבש"מ אין מזמנין בפירות אפילו בפת קאמר וכבתג"ה וכן נראה הסברא למה שבשלשה ישנו חיוב זימון בפת אין מעלה ומוריד לשנים ולהכי נמי נקיט ש"מ שנים שאכלו ולא ג' דבפירות ג' וב' שוין משום דבפת נמי איירי וב' קושיות בתחלה בין שמפרש הש"מ אפירות לחוד או אף הפת שפיר הקשו (*ה) והא דהוכיח מצוה לחלק מדבירך כל חד כו' ולא מדלא נתנו לו דאילו הוי רשות היו נותנין לו להוסיף שבח דכיון דאין חובה למה יתנו לו דמעתה ב' וג' שוין בשניהם אין חובה אבל דלמא שניהם רשות לזה הוצרך לומר ש"מ מדחזי א"כ שבירך כל חד לחודיה: ויש לראות למה לא תפסו בש"מ אין מזמנין ולהקשות דלמא רשות למה דס"ל השתא אין רשאין אי משום דכאן מפורש מצוה הקשו דלמא רשות אבל בש"מ אין מזמנין אין מפורש א"כ מאי הקשו וע"ק כו' ודוחק לומר דניחא להו להקשות בש"מ שנים כו' דהתם פליגי בשנים ומצינו מ"ד דב' רשות משא"כ בש"מ אין מזמנין דאיירי בג' ודו"ק היטב: והיה אפ"ל קצת בתימה הראשון דומיא למה שאמרו בריש ע"פ אמרו נפסיק או לא נפסיק כו' נפסיק וניחוש כו' לא נפסיק שמא יראו התלמידים כו' וה"נ כדי שלא יטעה רבב"ח ויסבור מצוה לא הו"ל לחלק וק"ל:

בא"ד אלא להכי לא פריך לה ממתני' כו' ובברכה דלבסוף בעי לאקבועי כו'. ולא"ל לא בעי הסיבה ביין לרב ובמתני' אפילו בפת כל אחד מברך לעצמו הסיבו כו' אין זה קושיא דבלא"ה צ"ל דהא פלוגתא דרב ור"י אמתני' דפת קאי לא שנו אלא פת אבל יין א"צ הסיבה וא"ל ל"ש אלא פת אבל יין לא מהני הסיבה כדאיתא שם בגמ' ואולי טעמא [דלא בעי הסיבה ביין] דהיא הנותנת כיון שדרך להסב על הפת לא מקרי קביעות בלי הסיבה:

בא"ד ומיהו יש ליישב כולי מלתא בברכה דבתחלה כו'. וא"ל מאי פריך מברייתא דלמא איירי מברכה דבסוף כמ"ש מקודם וא"ל דאה"נ דהו"מ לשנויי כן רק משום דקשה נמי ממתני' מתרץ תירוצא שמיושב ג"כ מתני' דז"א דממתני' קשה אליבא דלא מהני הסיבה וזה מתורץ בשינויא דמגו דמהני הסיבה לפת כו' כדמשני שם אברייתא דאורחים ובזה אין לתרץ כלל [בל"ז] דברייתא איירי בברכה דלבסוף דכ"ש דמועיל הסיבה בתחלה אבל אקושיא דעל לישנא דא"צ הסיבה קאיירינן [דל"ק כלל ממתני'] מאי פריך מברייתא דאורחים דלמא דבסוף דוקא צריך הסיבה וצ"ל דהשתא נאמר דס"ל דתלמודא דבסוף לא מהני הסיבה כמו בשנויא הקודם שהכריחו דברייתא איירי בברכה דבסוף מדבעי הסיבה משום דבתחלה א"צ הסיבה ה"נ השתא בהיפך ודו"ק:

דף קו:

ברש"י בד"ה עד הפרק העליון כו' והזרוע. ר"ל הקנה:

בתוס' בד"ה אמר רב כו' לפי שאינו שוה כו'. לא מסתבר לחשבו באגודל לפרק ראשון ומחוסר פרק האמצעי דא"כ [בתרומה] בכל האצבעות על חניין ובאגודל כל האצבע ובקידוש בשאר אצבעות על חיבור אצבעות לגב היד ובאגודל על חיבור היד לקנה וק"ל:

בא"ד ולא פליג אברייתא אלא משום דכהן הוא כו'. לרווחא כתבו כן דהא בר"ש נמי צ"ל [לפי תירוצם] שמחמיר מברייתא לדברייתא חולין על פרק ראשון ולדידיה על פרק האמצעי ולא מצינו שרב ששת היה כהן (ו) אבל שמואל היה כהן לכן לא אסתייע לו מלתא שיוסמך אף שהיה רבי מחזר לסומכו בהפועלים דאפשר מבית עלי היה כמו שאמרו מנין שאין נסמכין כו' ודוחק לומר דר"ש אפשר דס"ל נמי כברייתא חילוק בין חולין לתרומה ולא בא רק להקל ארב ושמואל בין חולין או תרומה א"צ יותר מעל פרק האמצעי ואה"נ לחולין סגי על פרק ראשון:

בא"ד ור"ת פירש כו'. רוצה ליישב דלא פליגי בפירוש הברייתא ולכ"ע לחולין על הפרק דברייתא ר"ל פרק ראשון גם משמע ליה סתמא על הפרק ר"ל על פרק ראשון דאם לא כן הו"ל לפרש א"כ מוכרח לומר דלשמואל לחומרא ר"ל על פרק ג' ובא ר"ש להקל מדשמואל זהו עיקר הכרח ר"ת דאי משום דלא יפלגו בפירוש הברייתא יפרש כרש"י ולכ"ע פרק שני ולשמואל ע"כ פירוש חיבור היד לזרוע כמו קידוש ידים ור"ש להקל אשמואל קאי כמו לפירושו דהשתא נמי ועוד שהרי רש"י ור"ת הם עצמן לא ביארו לדברי ר"ש רק התוס' ביארו אליבא דכל אחד ואחד וק"ל. ואין לפקפק בפירוש ר"ת דהו"ל לפרש בע"א וכיש משבשין:

בא"ד והביא ראיה מספר הזהיר כו' לחולין כל היד כו'. ולא משמע ליה לפרש לחולין על פרק ב' לתרומה על גב היד כו' וכפרש"י ולשמואל לחומרא היינו על חיבור היד לקנה כמו קידוש כמו לפירוש ר"ת וק"ל:

בא"ד עד העצילה שקורין קודו כו'. בל"א עלינבויגין:

בא"ד שלשים בפיסת היד ששה בכל אצבע כו'. חשיב בזה שלא כסדר [לפי המובן לכאורה ששה כו' מלתא באנפי נפשיה] וצריך לראות שם אם ששה בכל אצבע הוא פירוש על ל' בפיסת היד:

בא"ד ומשני דאורייתא קיבורת כולה קידוש כו' הלכתא כו'. מלשון כולה משמע להו דקידוש ידים הוא הלכתא על פחות מכן:

בתוס' בד"ה נוטל אדם כו' דה"מ כשמתנה בשחרית. דהיינו כשנוטל שלא לצורך אכילה דומיא דנ"י שחרית מועיל תנאי וכ"ה בפסקי תוס' ומפורש יותר בש"ע בהג"ה בהלכות נטילת ידים:

דף קז.

גמ' איני והאמר רבא כו'. ממתני' דמי רביעית לאחד כו' [לא קשה] ארבא דאין מחזיק למתני' לתרומה והתוס' הקשו בסמוך בד"ה ולא היא [ולא אהכא ולתרצו כמ"ש שם] משום והוי לייך כו' שכתבו שם:

גמ' דלמא הא כביצה כו'. וקמ"ל דיכול ליטול במפה פחות מכביצה וה"ה בכביצה או קמ"ל שחובת נ"י אף בפחות מכביצה [מדהוצרך למפה] מיהו בזה דלמא משום נקיות עביד:

בתוס' בד"ה דלא אתי כו' פירוש ואפילו באין משיורי טהרה כו'. ולא כפשוטו דבב' שטיפות א"צ לשפוך רביעית על ידיו [רק שיהו בכלי רביעית] משא"כ בשטיפה אחת דצריך לשפוך כל רביעית על ידיו:

בתוס' בד"ה ולא היא כו' משמע דמעיקרא כו'. דאי לא"ה י"ל קפליגו אשיעורא אפילו אתי משיורי טהרה:

בא"ד וי"ל דמתני' לתרומה כו'. היינו הך מתני' דמייתי דתנן מי רביעית כו' וא"כ ידע דטעמא ואפילו לשנים משום דאתי משיורי טהרה ואפ"ה דייק מינה דכי היכי כו':

דף קז:

גמ' התירו מפה לאוכלי תרומה כו'. ואפילו אם אוכלין חולין אבל לא לישראל כו' אף דנ"י משום סרך תרומה וא"כ אף כשנתיר לאכול חולין במפה לא אתי לידי תקלה שיאכל תרומה במפה יאכל ויאכל דז"א וק"ל:

גמ' והשמש מברך כו' הא דאיכא אדם חשוב כו'. אפשר ליישב מה שמביא כל הך סוגיא של"ת דלמא לעולם אין חובה וכה"א דת"ש הקודם ואף דא"צ נט"י אפ"ה אמר ליה אי לאו דרב המנונא כו' דזהיר לא ספינא ליה וה"נ אסור ליתן לשמש לזה מייתי סיפא דהו"ל לחלק נמי ברישא בשמש בין אם חשוב וזהיר או לא משמע דבכל ענין אסור ומלתא פסיקא נקיט ברישא אא"כ נטל ידיו דנכלל בו זריז [ולא הוצרך לחלק בשמש גופיה בין חשוב וזריז כרב המנונא למאי דמשני] דמ"ש יודע שראוהו נוטל ידיו או מכירו שהוא זריז כרב המנונא ולאפוקי זהיר ולא נגע אבל לא נטל ידיו [דלא נכלל ביה הו"ל לחלק] וק"ל:

גמ' בין שהכוס בידו פרש"י ביד השמש. ולא ביד הנותן דא"כ לא הו"ל לתלות בנתינת פרוסה לשמש רק לא יהיה כוס בידו ויושיט ידו לקערה ד"מ א"ו מי שהכוס בידו ועושה דבר אחר בעצמו יזהר משא"כ השמש שמושיטין לו פתאום:

גמ' בין שהכוס כו'. אין הרבותא משום רוח צרדא כדלעיל [חולין דף ק"ה ע"ב אלא כדפרש"י]:

גמ' איבעיא להו מאכיל כו'. דנ"ל לשמש שאינו מאכיל לפה האדם אבל מאכיל לפה שמא אסתם נותן לתוך פה תיקון רבנן כמו שפרש"י בסמוך:

ברש"י בד"ה התירו מפה כו' דכהנים זריזין הם ולא נגעו. זהירין מבעיא ליה ואולי זריזין מקודם מליגע בטומאה:

ברש"י בד"ה בלם במ"ם סתומה. משמע כאילו שולל מ"ם פתוחה וא"א ששולל סמך:

ברש"י בא"ד שהמתג ורסן מחתכין עדיו של סוס כ"ה בא"ש:

דף קח:

גמ' חלב אמאי מותר כו'. לפירוש ר"י בד"ה אמאי א"ל דהא מ"ד אפשר לסוחטו מותר ע"כ לא ס"ל סברא שכל אחד לבדו של היתר ובהצטרפן עשה הכתוב הכל לנבילה וא"כ למא רב דס"ל אפשר לסוחטו אסור נמי לית ליה האי סברא ואפשר לסוחטו אסור בבשר בחלב כמו בשאר איסורין דחנ"נ ואין הנאסר יכול לאסור כו' י"ל דשפיר פריך אמאי מותר חלב נבילה וכו' לרב ע"פ דאורייתא דהא קאמר דחנ"נ ואוסרת את כל החתיכות אפילו הן אלף משום דהוי מין במינו ודו"ק:

גמ' וסבר רב גדי אסרה וכו'. לא הקשה בקצרה מהא דמצרף ס"מ דהוי הכל נבילה מדאורייתא וכמ"ש התוס' א"כ חלב נבילה הוא [ולמה ליה למיפרך מרב דהכא דאפשר לסוחטו אסור] דאין מוכרח לתלות זה בזה [דאף דאפשר לסוחטו מותר מ"מ כ"ז שהבשר וחלב ביחד פשיטא דאסור] ועוד דהא לפי האמת אין מצטרפין ואיירי בבא מיורה גדולה ומ"מ [אף לפי האמת] כתבו התוס' דנבילה אפילו בכי האי גוונא אין מצטרפין דבכזית רוטב אין בו טעם כזית נבילה וא"כ בכזית שאוכל מרוטב ישנו בו מים משא"כ בבשר בחלב או כתבו כן בה"א ברב ובאמת ללוי ולא הביאו רק שיש לחלק בין איסור דבשר בחלב לשאר איסורים וראיה מה"א לרב וקושטא ללוי:

גמ' כשם שלוקה על אכילתו כו'. אף לאכילה ובישול שוין [ורב לצדדין קאמר כפרש"י] קאי אדרב ונקיט לישניה:

גמ' אילימא לא ניער כלל כו' מיבלע בלע כו'. בהגה"ה בש"ע וצריך ס' בקדירה נגד הטיפה ולא ידעתי למה וע"ש [ועיין ש"ך שם]:

ברש"י בד"ה כיון שנתנה טעם כו' כלומר כיון שיש בה כו'. דלישנא משמע כאילו פסיקא הדבר לכ"ע שנותן טעם באותה חתיכה כו' וזה עיקר פלוגתא דר"י ס"ל אפילו בניער מיד חיישינן שמא לא ניער יפה ונתן טעם באותה חתיכה ורבנן ס"ל דלא חיישינן לה ולא נתן טעם באותה חתיכה לזה פירש כלומר כיון שיש בה כדי כו':

ברש"י בד"ה מיפלט לא פליט כו'. מ"ש הב"י הא לרש"י אפילו מקצתה תוך הרוטב אינו מבואר כו' מבואר ממ"ש שהחלב בגגה של חתיכה:

בתוס' בד"ה אמאי מותר כו' צריך תרי ששים כו' לבטל הרוטב היוצא מן הנבילה. ר"ל מה שבלע הנבילה מן הרוטב שבקדירה וחזר ופלטה שכבר נעשה נבילה בגוה כחלב דבשמעתין ולא איירי ברוטב וציר שמגוף הנבילה דזה הוי מין בשאינו מינו ואין לו דמיון לחלב שבשמעתין. ועיין לעיל בתוס' פרק ג"ה (חולין דף ק' ע"ב) בד"ה הוי מין ומינו וכו'. וא"ל היאך נוכל לדעת כמה רוטב פלטה הנבילה דלמא בלעה ופלטה וחזר ובלעה כו' [עיין בר"ן שהקשה כן בשם הרמב"ן ומה שתירץ ע"ש בסוף פרקין]:

בא"ד דמ"ש משאר איסורים כו'. דאף ההיתר צריך ביטול מדרבנן לדעת הסוברים חתיכה עצמה נעשה נבילה בשאר איסורים אף דמדאורייתא אין צריך רק לבטל האיסור שבו ואף דמדאורייתא אף ההיתר שבאותה חתיכה אסור לאוכלו היינו משום שהאיסור נותן טעם בתוכו ואין בהיתר ס' לבטלו ה"נ אף החלב הבלוע בבשר שהוא מותר מדאורייתא לגבי אסרה תורה מ"מ אסור מדרבנן וצריך ביטול כיון שהבשר אסור ומ"ש איסור הבלוע בהיתר או היתר הבלוע באיסור וא"כ יאסור כל חלב שבקדירה משום מין במינו אע"כ משום דאין הנאסר יכול לאסור טפי מהאיסור עצמו וה"נ בשאר איסורים. ובה"א דחלב נבילה היא וכן לפי האמת הא דנאסר יכול לאסור טפי כו' משום דבשר בחלב שאני שאין איסורו מצד טעם הבלוע בו לחשבו כאיסור שנבלע בהיתר שהרי כל אחד בפני עצמו דהיתר

הוא ובהצטרפם עשאם התורה להכל נבילה כאיסורו מחמת עצמו לא בכח טעם הנבלע בו שנאמר שאינו יכול לאסור יותר מהאיסור הבלוע בו ולכן מצטרפין לכזית כו' וכן כלמשני גדי אסרה תורה כו' מ"מ הבשר אוסר כל החתיכות כולן לרב מפני שהוא מינו אף דהאיסור עצמו דהיינו חלב אינו יכול ילך שם [ולאסור] ה"ט נמי לגבי הגדי נחשב כאיסורו מחמת עצמו [אבל] לגבי חלב דהיתירא הוא (אבל) למאי דמשני גדי כו' א"כ הוי הבשר כאיסור הבלוע בהיתר ולהכי א"צ לבטל החלב ולהיות מין במינו דלא בטל דאין הנאסר כו' כמו בשאר איסורים. וא"ל דלא דמיא למיון של ר"י לשאר איסורים לכיון דמדאורייתא טעם האיסור אוסרת ההיתר לגזירת הכתוב הוא שיהיה טעמו של נבילה אוסר בשר היתר לטעם כעיקר דאורייתא כיון דאינו ס' כנגד האיסור ולכן עשאו רבנן לחתיכה נבילה שיצטרך לבטל כל החתיכה משא"כ בחלב דאין אוסר בו טעם הבשר אף שאין בחלב ס' לבטל טעם הבשר וכפרש"י בה"א זו גדי אסרה תורה ואילו יכול לסחוט החלב מן הבשר אף שבלוע בו טעם הבשר היה מותר לאוכלו מן התורה (כ) להכי לא עשאוהו רבנן הכל לנבילה שיצטרך לבטל הכל ודו"ק:

בתוס' בד"ה גדי אסרה כו'. למסקנא שנפלה לתוך יורה רותחת כו' לא מיושב הא דנקיט כזית כו' לפירוש ר"ש בדיבור שאחריו ועיין:

בתוס' בד"ה שנפל לתוך יורה כו' ואומר ר"ת כו'. וכפרש"י למה שבולע אינו פולט כו' ובב"י ריש סימן צ"ב האריך בדברים פשוטין שהטור ס"ל כרש"י ור"ת וכן הרמב"ם והרשב"א למה שבולע אינו פולט ולהכי א"צ ס' בקדם וסילקו רק טועם קפילא אם אינו טועם טעם בשר שפולט ולאי שרי אבל בלא קדם וסילקו שפולט נמי חלב הוי מין במינו שאין שייך לטועמו צריך ס' וענין טעימה נראה אף למסקנא בס' נותן טעם וביותר מס' אינו נותן טעם מ"מ כיון שממשות של איסור הוא בעין אמרינן [אף בפחות מס'] שלא פלט כל טעמו לחוץ כיון שאין טועם בו טעם בשר וק"ל:

בא"ד ואין להתיר מטעם זה כו'. דוקא לפירוש ר"ת דלפירוש ראשון לא פלט כלל כ"ז שמרתיחין וצריך שישהה בתוכו זמן מה ושמא אח"כ בולע נמי:

בא"ד ולהניחם בפנים כשהן רותחין כו'. ר"ל להניח הכלי בפנים כשהן רותחין וכו' דהכי משמע לישנא דגמרא הב"ע כגון שנפל לתוך יורה רותחת כו' משמע דאילו נפל קודם רתיחה אפשר דפלט:

בא"ד דבמים שהן צלולין כו'. ומחלב דהכא אין הוכחה דסלקו להבשר קודם שנח מרתיחה [אינו מובן] ועיין באשר"י סוף ע"ז:

בתוס' בד"ה ודברי חכמים כשניער כו' הומ"ל כו'. אפשר לומר שבא להוכיח אף אם נאמר דפליגי במין ומינו כקושית רב אחא ודו"ק (*ל):

דף קט.

גמ' ודברי חכמים כו' אלא ניער מתחלה ועד סוף כו'. בניער מתחלה לחוד ולאי סגי דכיון דנתבטל נתבטל ולהכי לא קאמר בהיפך נראין לדברי ר"י בניער בתחלה ולא בסוף כו' רק מלקרי ליה ניער בסוף ולא בתחלה בשלא ניער מפרש ונראין לדברי חכמים בשניער בניער אף בתחלה. ודברי ב"י בזה סימן צ"ב אך למותר. והטור [שכתב על הרמב"ם ניער מתחלה ועד סוף לאו דוקא] לא בא רק לפרש להרמב"ם לישנא דגמרא נקיט גם מ"ש הב"י שדיוקא [ניער כו'] מקושר לפרש"י דוקא [דלר"י א"צ רק שהיה מקנתה תוך הרוטב] אינו דהא בגמרא איתא כן ומה יאמר ר"י בו אם הוא דיוק דוקא ניער ולא מקנתה ברוטב:

גמ' והכא במין ומינו קמיפלגי כו'. לפי"ז לא תלוי פלוגתייהו בציור זה דאפשר לסוחטו והו"ל לפלוגי בכל מין ומינו דעלמא מאי אמרת רבותא בר"י דאפילו בכה"ג לא בטיל דהנאסר יכול לאסור טפי כו' ובשר בחלב דוקא לפירוש ר"י לעיל בד"ה אמאי א"כ נימא דרבנן לא פליגי רק בהך סברא דחוליה כמו דמ"ל אפשר לסוחטו מותר דלא ס"ל נמי הך סברא [דנעשה גוף האיסור] וחתיכה עצמה נעשה נבילה אית להו רק לא ס"ל שיאסור הנאסר טפי מאוסר ודינו כבשאר איסורין דחתיכה נעשה נבילה ולא צריך תרי ששים. דזה הוא פלוגתא חדשה טפי ומסתבר לומר דפליגי במין ומינו דמצינו בעלמא דפליגי בה ר"י ורבנן ונקטו בכה"ג לרבותא דר"י:

ברש"י בד"ה ותו לא מידי כו' ובין בחלב הדבוק בחתיכת בשר כו' וכולן נאסרות אפילו הן אלף. מוכח מזה דס"ל כר"ש לעיל בד"ה אמאי כו' דלר"י בשאר איסורין חנ"נ אבל אין אוסר יותר מאיסור שנחשבו למין במינו ודו"ק:

דף קט:

גמ' הא איסורא איכא כו' דא"ל לענין בישול אסור דמבשל בשר בחלב [ולכך קתני לישנא דאינו עובר ולא קתני מותר לאוכלו כדי להורות דאינו עובר על הבישול ואיסורא איכא בבישול] דזה בזה תליא [ואכתי ליתני מותר לאוכלו ונדע הכל] דכיון דמותר לאוכלו ע"כ דרבנן הוא כדפרש"י דכיון דמובלע שרי כיון שאינו אלא מדרבנן כו'. פשיטא דאינו עובר על הבישול ואיסור לעביד עביד דבדיעבד קאיירי ולכתחלה כבר אמר קורעו ומוציא את חלבו (*מ):

גמ' לימא מסייע ליה כו' מיעבר הוא דלא עבר כו'. ומשמע ליה לא קרעו אינו עובר עליו הא איסורא איכא אפילו רוצה לקורעו אחר הבישול. ולשתי לשונות א"צ קריעה אחר בישול אלא או אין צריך לל"ק או אין מועיל ללישנא ב' וכמוכרח מברייתא מלא קתני גבי כחל קורעו כדבסיפא צ"ל ע"כ או אינו מועיל או אין צריך. ומתני' וברייתא לא קשיא אהדדי בלא ר"ז דאינו עובר משמע ליה הפורש הא [איסורא כו'] למאי דלא ידע איילי וה"נ בברייתא קתני נמי לשון דאינו עובר [וכקושית התוס' בד"ה לב כו' דלא שייך תירוצם] כיון דאפילו איילי במתני' גופיה לא ס"ל כ"ש שישנה בברייתא משום איילי למתני' [וע"כ היינו מוכרחין הא דלא תני קורעו היינו דלא מהני] אבל לבתר דמשני איילי תו משמע ליה מלא קאמר קריעה בכחל כבלב משום דאין צריך כיון דלא מפורש בכחל הדין ומצינו למטעי דהכל דאין עובר משום איילי [וכתי' התוספות] וא"צ קריעה ודו"ק:

גמ' אסר לן דמא כו'. הו"מ למיחשב נמי כלאים שרין בציצית רק הנאת הגוף קחשיב ושלא לצורך מצוה:

ברש"י בד"ה אמר רב כו' ומותר כו' דהא אפילו נסחטה כו'. אף דדם שפירש לאחר שחיטה אסור מדאורייתא ואפ"ה לצלי כיון דמובלע ולא פירש שרי אפשר דע"י צלי יוצא כל דם האיסור לחוץ (*נ) שהרי מותר אח"כ לקדירה אבל חלב שבכחל אין יוצא הכל ולפ"ז אסור לבשל כחל אחר צלייה:

ברש"י בד"ה הא כחל לא בעי קריעה לאחר הבישול כו'. כצ"ל:

ברש"י בד"ה אבל כחל שהוא רך כו':

ברש"י בד"ה הא קמ"ל כו' דצלי נמי קרי בישול דכתיב ויבשלו את הפסח. ר"ל שיהיה פירוש בישול צלי לחוליה כבכאן משא"כ לא תבשל גדי בחלב אמו [היינו צלי ובישול] ומ"מ אין ראיה גמורה מהתם דשם כתיב כמשפטו המפורש בתורה:

כלל ברש"י דמניח ליתל קיים מסברא דע"י בישול פשיטא דאסור כיון דחלב שחוטה אסור מיהו מדרבנן והרי פירש והדר בלע אף דהשתא אין בעין סוף סוף כיון שנאסר מיד שפירש איך יחזור להיתר אח"כ ואין ה"א דס"ל אפילו להתיר לקדירה אם לא ע"י קריעת ש"ו וטחו שאין בו חלב עוד ובלא"ה אסור בדיעבד והמתין על שמחלק גמרא גופיה בין בישול לצלי בר"א וכן בר"נ בסמוך שמה מוכרח מדפריך והא קתני שבישלו מנ"ל להקשות [דלמא איירי בבישול] אי לאו שאין שום דעה בעולם להתיר בחלבו לקדירה וצריך להוציא מקודם א"כ הא דקתני שבישלו ע"כ לצלי קאמר ואפ"ה דיעבד אין כו':

בתוס' בד"ה אינו עובר כו' וכן פירש לקמן בהדיא כו'. משום דשם מוכח יותר לפירש דלר"נ א"צ קריעה כלל בצלי מדפריך והא תנן קורעו כו' א"כ י"ל דר"נ לקדירה סגי בקריעה כל דהו ולהסיר החלב בעין לכתחלה ובדיעבד שרי אפילו לקדירה וכלישנא קמא דר"ז דבדיעבד מותר לקדירה ואפ"ה פריך והא קתני שבישלו ע"כ דאין ה"א להתיר לקדירה לשום מ"ד ור"ז לצלי איירי אבל בר"א י"ל דהוא סבר כך דמדמצריך לצלי קריעה קצת ומינה לקדירה ש"ו וטחו אף דהחלב שבעין יוצא ע"י קריעה קצת ושוב אין סברא דבדיעבד שרי רק מנ"ל לרש"י גופיה לפרש בר"א דלא פליג אדר"י אם לא דמשמע ליה לקדירה לכ"ע צריך ש"ו וטחו וכ"ז אינו מוכרח רק מכח גמרא דפריך והא שבישלו כו' מוכח טפי [וכיון דמשם עיקר הכרח דרש"י להכי מייתי לה התוס' אף דכבר פירשו מקודם בר"א]:

בא"ד משום טעם בשר הנבלע בחלב שבכחל כו'. שנשתנה טעמו לבשר בחלב משא"כ טעם הכחל עצמו שבחלב שם גידולו:

בסה"ד ויש להעמידו כו'. ומייתי ראיה כי היכי דבבישול אם יש במים ס' שרי משום דהיוצא בטל בס' והנשאר כיון דמובלע ולא פירש שרי וה"נ בצלי היוצא נופל לארץ והנשאר הא לא פירש כו'. וקצת קשה לי א"כ מאי פריך בסמוך והא שבישלו קתני כו' [דהיינו לגירסא זו משום דצלי ובישול בס' שוה דלמא] משום דלכתחלה ולאי אסור לבטל איסור לכתחלה וכי שרי לבשל בשר בלא מליחה ברוטב שיש ס' כנגדו מיהו שם י"ל קצת משום דפירש ממקום למקום תוך החתיכה ע"י בישול והוי דם שפירש משא"כ כאן צריך שיופרש לחוץ [כיון דאף פירש לגמרי מדרבנן] מיהו ז"א דגם בדם צריך שיפרוש לחוץ עיין לעיל פרק קמא (חולין דף י"ד ע"א) בתוס' בד"ה ונסבין חבריא (*ס) גם שם ביטול איסור דאורייתא וכאן דרבנן וכיון שלא היה איסור ניכר מעולם שרי לבטל בכי ה"ג באיסור דרבנן וק"ל:

בתוס' בד"ה הא איסורא איכא כו' וממילא הוי מוקמינן ליה בצלי. דלקדירה מכח סברא ויתר החיצונה אסיר לפירוש רש"י ואין לומר דא"כ ה"א לקדירה אפילו עובר עליו והיא גופיה קמ"ל דחלב שחוטה מדרבנן דממילא שמעינן דאי דאורייתא המובלע ולא פירש היה אסור מיהו מדרבנן בצלי וכמ"ש רש"י דהא אפילו נסחט כו' אבל בהיפך השתא דתנן אינו עובר כו' לא שמעינן שריותא דצלי והא ראיה לישנא ב' דר"ז ואפשר לפרש דאינו עובר אצלי קאי ואיסורא איכא:

בתוס' בד"ה לב הוא דבעי קריעה כו' וא"ת כו' וי"ל כו'. ובלשון שני אע"ג דע"כ ר"ז לא ס"ל במתניתין איירי רק אינו עובר עליו ואסור דאל"כ יקשה מתני' גופיה אליביה ואפ"ה מקשה ת"ש מברייתא מכח דיוקא דלב הוא דבעי קריעה [ע"כ דאינו עובר דרישא וכן למתני' איילי] וק"ל:

בתוס' בד"ה הא כחל לא בעי קריעה כו' בצלי כדקתני גבי לב. שיעור לשונם מדלא קתני קורעו לאחר בישולו כדקתני גבי לב והוי מוקמינן ליה בצלי ממילא כמ"ש לעיל בד"ה הא איסורא ולא שביקשו להכריח דהוי מוקמינן דומיא דלב דאיירי בצלי דוקא וכמ"ש התוס' לעיל ע"א בד"ה הלב דלמה להו הכרח יותר מבד"ה הא איסורא ועוד [דלמה להו הכרח] דהא שפיר הו"ל למיתני קירעו לאחר בישולו דאי משום דהוי טעינן לאוקמי (בצלי) [בבישול ולא נאמר כהכרח דלעיל] השתא נמי [דלא תני קורעו] הטעות הלזה במקומה עומדת [דמיירי בבישול ונטעה טפי] (דבצלי) [דבבישול] לא בעי קריעה:

בא"ד וא"ת ומאי קסבר כו'. בר"ז אמר רב י"ל שפיר דאין מעלה או מוריד קריעה אחר בישול רק ס"ל דא"צ קריעה דבדיעבד מותר אם לא קרעו בתחלה:

בתוס' בד"ה האי לקדירה כו' ובדיעבד שרי אפילו לא קרעו כלל כו'. והכי משמע מדאמרינן פרק גיד הנשה בלא קרעו ובשלו בהדי בשר אסור הא לחודיה שרי בדיעבד ומשמע להו לא קרעו כלל (*ע) מיהו מש"ה אין הכרח דלמא לא קרעו שתי וערב כדבמתני' דהכא (*פ) אבל הכי משמע דלא קרעו דבקדירה שרי בקריעה קצת ה"נ בצלי בלא קרעו כלל וללישנא ב' אסור שניהם דאל"כ לא יתורץ הוא"ת דבסמוך ומכח אותו וי"ל צ"ל ע"כ דללישנא קמא אפילו בלא קרעו כלל לצלי שרי ודו"ק (*צ):

בא"ד ומוקי לה הכי משום דמתני' סתמא קתני כו'. לימא מסייע ליה כו' ות"ש לפירוש ר"ת נמי משום דבסתמא קתני:

בא"ד כיצד קורעו אמתני' קאי כו'. אפ"ל דלפרש"י איירי מתני' בצלי כדמפרש אינו עובר ומותר כו' ולא איירי בכל דבר דא"כ היאך קאמר אינו עובר ומותר כו' והתוס' הקשו לעיל בד"ה הא איסורא איכא לפ"ה דתוקמי מתני' לקדירה כו' וכיצד קורעו אדלעלמא קאי לענין בישול שהוזכר לעיל בפרק גיד הנשה דלא קרעו ובשלו אסור כו' אבל לר"ת דאיירי מתני' בכל ענין ועל הכל קאמר ללישנא קמא אינו עובר ומותר וללישנא ב' אינו עובר ואסור קאי שפיר אמתני' ודו"ק:

בא"ד והא אנן תנן קורעו פירוש ש"ו כו'. לר"ת אמאי לא הקשה כן לר"א לעיל וצ"ל לאתרווייהו פריך ודו"ק:

בא"ד והו"מ לשנויי דאיירי בלא קרעו כלל כו'. לס"ד דאיירי בקרעו קיבה אמאי אסור הא חלב שבעין יצא ולמה קריעת שתי וערב וטיחה בקיבה שהחלב כנוס בתוכה:

בא"ד ולמאי דפרישית דמתני' איירי נמי בקדירה כו'. כצ"ל:

בסה"ד לטעם דלב דשיע לא קאי לפי המסקנא כו'. למאי דלא קאי במסקנא דאני לב דשיע כו' אף לפרש"י דשמעתין הרישא איירי בבישול דוקא דר"נ דלצלי א"צ קריעה כלל ובברייתא קתני הכחל קורעו כו' וסיפא איירי בצלי דוקא דשייך כבולעו כך פולטו רק דרש"י קאי לב דשיע במסקנא ומ"מ לא דמי רישא לסיפא דסיפא בין בבישול ובין בצלי ורישא בבישול דוקא צריך קריעה כמ"ש לפירוש ר"ת דל"ל משום דרישא איירי אפילו בהדי בשר כו' ואפ"ל דלפרש"י אף (דבבישול) [דבצלי] נמי לינא הכי [בלב דסיפא] מ"מ י"ל דלא איירי (בבישול) [בצלי] רק (בצלי) [בבישול] לחולא דה"נ במתני' מוקמינן בצלי לחולא דרבי זירא [דלישנא קמא] אבל לר"ת דכל עצמות פשיטותיה צ"ל משום דקתני סתמא דהכי איירי מתני' בכל עניני בישול א"כ ה"נ ברייתא קתני סתמא דוק בלשונם וק"ל מיהו בזה עצמו ענין בישול וצלייה ג"כ לתוספות ל"ל רישא וסיפא רק כתבו עוד חילוק אחר (*ק):

דף קי.

גמ' במעלי יומא דכיפורי. השמיענו בזה דהאילנא דהיתירא שכיחא ולא הוי בשר שנתעלם כו'. או דרבותא שדרך לאכול בשר עוף ודגים כדלעיל סוף אותו ואת בנו מ"מ ידע שבסורא אין הישראלים אוכלים הכחל ומישראל הם שמעובדי כוכבים למה ישלוהו:

גמ' יאוש בעלים הוי כו'. וא"ל למאי יאוש שלא מדעת כו' כיון דנתקלקלו כ"כ אם ירצה לא יחשוש מסתמא לקחתו שאין שוין מידי ואפקרינהו ודאי ול"ל ליאוש שלא מדעת או כיון שזמן מרובה הניחם כאן על שראוי לרקוב ודאי אין חושש בהן:

ברש"י בל"ה ורב ששנה לכם בבבל שאסור כצ"ל:

ברש"י בל"ה מתוך פלפולו כו' כשחזר ושנאה לפני ר"ח כו'. ר"ל כשאמר אח"כ דין זה מר"ח שנה לו ר"ח סתם וסמך על המבין כו':

דף קי:

גמ' א"ל אי הוית כו'. ר"ל שהיית שוכן עמי תמיד כי עתה איני רק לפי שעה ותלה המקום ברבו לכבודו או שם היינו הולכין לישיבת ר"י בכל יום:

ברש"י בל"ה אלא שלקי לרב אמי ואכל כו'. כצ"ל:

ברש"י בל"ה א"ל דלמא התם בכבדא דאיסורא כו':

בתוס' בל"ה טלית שאולה כו' ומכאן מדקדק ר"ת דסתם שאלה כו'. דה"א שאלה דבעין ניתן לתבוע מיד לכ"ל דהלואה להוצאה ניתנה דאינו ניתן לתבוע פחות משלשים ומ"מ הוכיחו משכירות דעכ"פ אינו תלוי משום דסתם אלא משום דנראה כשלו:

בא"ד ולענין ברכה כו'. בשמעתין איירי בטלית שאולה שאין בה ציצית שאינו חייב להטיל בה השואל אבל השואל טלית מצוייצת ודאי מברך דאדעתא דהכי השאילו לצאת בו ואם אינו יוצא בו אא"כ הוא שלו [דכתיב] כסותך באופן זה נתנו לו וכמ"ש הרא"ש ואיירי [מ"ש ולענין ברכה] בשואל טלית שאינו מצויצת והוא מטיל בה ציצית:

בא"ד משום תעשה ולא מן העשוי כו'. ואע"ג דפירש ולא מן העשוי בפסול ה"נ הוי בפסול דאסורין משום כלאים בשעת הטלה כיון שכבר היה בו ציצית ויהיה ראיה משם היפך של ר"ת:

בא"ד מותר בכל העניינים כו'. בעיני אינו דומה זה לזה דהתם כיון דשרי רחמנא ביה כלאים מה לי חד פעם או ב' פעמים כיון דמותר ביה כלאים למצות חוטין יתירות דכלאים נמי התירה התורה משא"כ בשאולה או כסות אשה ולילה לא התירה בה התורה כלאים כלל ואי איירי שם במצויצת מקודם שלא ע"י כלאים עיקר מצוה הוא תכלת [וא"כ אין ראיה משם] גם א"ל כן [דאם כן אין זה מוטלת בזמן שהיה מצוי תכלת] ודו"ק:

בא"ד שלא בעידן עבודה לא אשתרי. פירוש לא אשתרי כלאים לגבייהו:

בא"ד וה"נ מסתברא כו' תיפוק ליה משום כלאים. לאסור שלא כדרך לבישה אבל מצד ליהנות מבגדי כהונה יכול להיות דשרי שזה בא להוכיח ממניחן תחת מראשותיהן דניתנו ליהנות בכל דרכי הנאה אבל לענין כלאים פסיקא לתלמודא לאסור שלא כדרך לבישה אבל דרך לבישה פשוט מרישא דמתני' ולא היו ישנים כו' הא הלוכי מהלכי כמ"ש לעיל:

בסה"ד ומיהו נראה כו'. נראה שקאי נמי אדלעיל אעיקר קושית ר"ח ממי"ן וק"ל:

בתוס' בל"ה כל מ"ע כו' וא"ת והרי צדקה כו'. למדאמר שבקוהו לא משמע להו אין מוזהרין הא רשאי:

בתוס' בל"ה כבדא כו'. דעת רש"י כתב באשר"י שהוא כויע"ל וקצת משמע כן מדלא פירש דבר בברייתא דכבדא [דבצד ההיתר של האיבעיא כתב סתם אי מותר לבשל בקדירה] משמע כאילו הוא פשוט כיון שנמלח מותר כשאר בשר ובצד האיסור מפרש מפני שפולט כו' אבל ממה שמפרש [בל"ה כי קמבעיא ליה כו'] אם דם היוצא ממנו אוסר בשר אחר כו' ובל"ה משום שמנוניתא כו' אבל למאי נפיק כו' י"ל למאי דהיתירא הוא שהרי עיקרו כו' משמע קצת כר"ת ללועי"ל עיקר האיבעיא אם ישנו בו לאחר מליחה עוד דם [לאיסורא] (*ל) או כבר יצא כולו ודו"ק:

בא"ד ועי"ל כו' פשיטא דאסור כו'. לענין אוסרת ובצד דע"י מליחה אינו יוצא כולו קושטא דמליחה לא מעלה ולא מוריד וא"צ מליחה למיסר נפשה הא אינה בולעת ומה לי אם נמלחה ויש בה עוד דם שאוסרת חברתה ואפ"ה פשיטא ליה למיסר נפשה לא [חסר בהעתק איזה תיבות שנקרעין מגוף הכתב] או לא נמלחה כלל. ומ"ש פשיטא לאסור ר"ל חברתה ולפי"ז לפי הבנת רבי זריקא בתחלת האיבעיא בין נמלחה כו' ע"י שליקה אפשר בולעת ובבישול פשיטא ליה ממתני' דאינה בולעת וכמ"ש התוס' בסמוך בל"ה דתנן והיה סבור דפשיטא ליה דלאחר מליחה נמי דם אוסר יוצא ממנו רק מספקא אם בולעת או הבין דמבעיא קודם מליחה וכי הדר מיבעיא ליה למיסר חברתה דוקא מבעיא ליה לאחר מליחה וכן לפירוש ר"ת הדר מבעיא ליה דם כבד אוסר או לא ובתחלה הבינו דפשיטא לאסור רק אם שליקה בולע או לא ולא הו"ל להתוס' לפרש בסמוך דפשיטא ליה דבולעת ע"י שליקה ומספקא ליה אם דם כבדא אסור לפי' ר"ת ואם נשאר בו דם לאחר מליחה לועי"ל לא"ל דניחא להו לעשות אבעיתו שמסופק כמאן הלכה כיון דפליגי בהא בברייתא דע"כ אביי לא ידע הברייתא דהא לכ"ע אוסרת ולא פליגי בזה מיהו ז"א דידע ומוקמי לה נמי בשמנונית כבמתני' ורב ספרא מייתי מתני' וה"ה דהו"מ למיפשט מברייתא דמאי דם ס"ל משום דמאי רק טפי הו"ל לפרש כן שיהיה אבעייתו בשוה כבמסקנא. דא"כ הדרא קושיא לדוכתיה לפשוט ממתני' דהתם דהדם אסור שהרי אוסרת ונשאר בו דם כיון שאוסרת ואפילו היא גופה נאסרה אי לאו דפולטת ואינה בולעת לזה הוצרכו לפרש שהבין דמספקא ליה אם בולעת ע"י שליקה או לא:

בא"ד ולפירוש ר"ת ניחא. דא"ל דלמא בנמלחה [ומהיכא פשיט משם דאינה נאסרת] דא"כ אמאי אוסרת דמליחה כלי ולא גרע עכ"פ משאר בשר וכל עסק דשמעתין אם עדיפא גם צ"ל טעמא דפולטת ואינה בולעת משמע הא בולעת אסורה ולאחר מליחה הא הוי כשאר בשר עכ"פ:

בא"ד כמו שדרך לבשל בשר. וה"ה בשר שעמו ודאי נמלחה דאי לא"ה אסורה בעצמה וא"צ לאוסרת דכבד ה"נ כבד איירי בנמלחה:

בא"ד ומייתי מדשמואל כו'. ודם הטחול לעובר עליו והיינו דם היוצא ממנו כמ"ש לקמן בסמוך בל"ה אבל טחלא נראה שר"ל דם היוצא מגידין שבטחול האסורין משום דם:

בתוס' בל"ה דתנן כו' וי"ל כו'. מ"מ לבתר שפירש לו דלמיסר חברתה קמיבעיא ליה הו"ל למיפרך ממתני' דפשיטא לאוסרת אפילו בבישול ולמה ליה המ"ש למיסר נפשה דלא כו' ואפ"ל דה"א התם בשלוקה ואביי במבושל (*ס) אך עתה דלמיסר נפשה לא קמיבעיא לך אפילו בשלוקה דלמא בהיפוך התם מבושל אבל שלוקה נאסרה ג"כ אלא משום דמשמע לך דסתמא קתני התם בכל ענין מדלא מחלק א"כ למיסר חברתה נמי נפשוט מדלא מחלק וא"ל דאו מכח סתם משנה פשיטא ליה למיסר נפשה דלא די"ל מתני' במבושל רק מכח תנאים דבסמוך דפליגי בשלוקה אם נאסרה אבל במבושל לכ"ע אינה נאסרה כ"ש היכי פשיטא לך בשלוקה למיסר עצמה דלא הא פליגי בה. ואין ליישב קושית התוס' בע"א דמעיקרא דלמא מתני' איירי מדם כמו שהבין רב ספרא באמת אבל אביי משמנונית לענין אם בישלה עם טריפה אי מהני טרדתו לפלוט אף לענין שמנונית דבשאר בשר מועיל טרוד לפלוט לענין דם ולא לאיסור אחר גבי מליחה ש"מ דיש סברא לחלק [ופשיט ליה] אנא שלקי ליה לרב אמי ר"ל בדיעבד שלא במתכוין ואכל. כי קמבעיא לי למיסר חברתה כו' השתא הבין דע"כ לענין דם אבעיא ליה דלשמנונית פשיטא דאוסרת אם היא של טריפה וק"ל. ואפ"ל דמעיקרא לא יוכל למיפשט ממתני' לר"ת דמבעיא קודם מליחה אם צריך מליחה כשאר בשר והוי כנתבשל בדמו או לא והתם קתני אינה נאסרת דדלמא איירי לאחר מליחה וה"ק הכבד אוסרת את המתבשל עמו שנמלח כהלכתו והכבד לא נמלח ואינה נאסרת אם היא נמלחה ונתבשלה עם הבשר שלא נמלחה (*ת) כמו השתא דמוקי בכבדא לאיסורא ומשום שמנונית דצריך לפרש כן אבל בלא נמלחה לעולם אסר נפשה משום שנתבשלה בדמה וכ"ת נפשוט לאסורה בלא נמלחה מדאוסרת אחרים דא"ל למה מותרת לעולם דהא אוסרת אחרים מ"מ דלמא אינה בולעת אפילו דם עצמו ולא נחשב כנתבשל בדמה כמו חתיכת בשר שלא נמלחה ונתבשלה ויש ס' במים כנגדה דאפ"ה אסורה אע"ג דמה שיוצא בטל בס' ומה שנשאר הוי דם אברים שלא פירש ומותר ואפ"ה אסורה משום דפירש בתוכו ממקום למקום ואפשר לטעם זה משום דהוי כאיסור הדבוק ושמא יצא מעט חוץ לרוטב ופירש לחוץ ממקום למקום [משא"כ בכבד מספולטת ויצא לחוץ אינה בולעת] ועכ"פ דחיקא לפרש בשמעתא כן וק"ל:

דף קיא.

גמ' ודלמא פי קנה כו' א"נ מוחלט כו'. לפירוש ר"ת בל"ה כבדא לצ"ל שידע היה שלא נמלח והריאה והלב נמלחו כדי להראות כו' א"כ למה יחלוט אי קסברי דצריך מליחה למה לא חלטו הכל ולמה מלחו זה בלא זה ואולי אילו מלחו הכל לא היה נשמע דצריך מליחה דשמא אגב שאר המחובר בו מלחוהו לא מחיוב אך עתה שמלחו [זה בלא זה] וחזרו וחלטו הראו זה מיהו הו"ל למלוח הכבד לבדו אא"כ רק צ"ל דידע שהכבד לא נמלחה אבל שאר המחובר לא ידע ופריך דלמא הכל לא היה נמלח וחלטוהו:

גמ' כתנאי כו'. לועי"ל א"ל ר"נ ככ"ע והתם פליגי בלא מליחה ועובדא הוי לאחר מליחה דאף דבלעה בשלוקה מ"מ הדם לאחר מליחה שרי (*א) דמשמע דמיירי שם לאחר מליחה כמו שדרך לבשל בשר כמ"ש התוס' לעיל בל"ה כבדא דמ"ש ברייתא ממתני' ועוד דפלוגתא דרב בר שבא ור"נ לא היה רק לענין שלוקה ומשום דשלוקה לא אכלה רב בר שבא ולענין זה מייתי שפיר כתנאי וכן דאביי ודרבי זריקא דמסיק לעיל דאינה אוסרת ומוקי לכתנאי בשמנונית מ"מ שמעינן מינה פלוגתא אי בולעת ע"י שליקה או לא ואפשר דלפי האמת איבעיא דאביי במבושל ובשלוקה פליגי הני תנאי (*ב) והתוספות לא כתבו רק למעיקרא לא רצה לפשוט ממתני' משום דלמא בעייתו בשלוקה כו':

גמ' מתובלת אוסרת ונאסרת שלוקה אוסרת ונאסרת לא בלל מתובלת ושלוקה אוסרה ונאסרת דה"א תרוייהו יחד בעינן וכן משמע בהראב"ן והב"י הביא בע"א ע"ש מיהו הומ"ל מתובלת או שלוקה כו'. ועיין הך שמעתא באורך בב"י ודו"ק:

גמ' סימפונא דבליעי דמא כו'. דם שבסמפונות ככנוס בכלי ואסור עכ"פ לבישול וסוגיא דלעיל דרבי זריקא שרי לקדירה בהדי בשר נראה דאיירי הכל מצד איסור דם כבד עצמו לא מצד דם שבסמפונות כגון שהוציא מהן הסמפונות (*ג) ולכך שרי אפילו בלא מליחה לר"ת אליבא דרבי זריקא ובסמוך בל"ה דם לאורייתא כו' הקשו התוס' [על פ"ה דדם כבד לרבנן] דמשמע להו משום דם שבכבד ולא דם שבסמפונות וכבכולה שמעתא ועוד דדם שבסמפונות אין הרבה כ"כ יותר משאר בשר ואמרינן בהו בצלי כבכ"פ רק משום דם שבכבד אסרינן ודו"ק:

גמ' א"ל קורעו ש"ו כו'. רש"י פירש אצליה ולא אמליחה. א"ל אם היה המעשה שלא בהדי בשר הא אמרינן דפולטת ואינה בולעת ואי מ"מ הכלים אסורין שמא היו רוצין לאסרן כמ"ש התוס' בל"ה רב בר שבא בר"נ ויש לומר דראה בהן שדעתן לעשות בהבשר הכל דאם כן למה להו למלחן או לצלאן קודם הבישול הא אף בבישול גרידא בלא מליחה וצלייה אינה נאסרת הכבד דאינה בולעת לכל הפירושים:

בתוס' בל"ה כי הא כו' וא"ת כו'. דלא משמע להו חלטי שאר בשר ומייתי לחליטה מועלת. וקושיתם לר"ת לעולם י"ל דלמא קודם מליחה אבל הולקא לבשל עם בשר כו' שכתבו קאי אף לועי"ל וק"ל:

בתוס' בל"ה רב בר שבא כו' ולפי שלא היה בשר כו'. דאילו היה בשר עמו כבר אמר לר"נ גופיה חלטי ליה ברותחין ולא ס"ל כרבי זריקא:

בתוס' בל"ה והיתוכיה לתחת כו' ומה שלא נפלט כו' כבדא בשלימא. נראה שר"ל כבד שלם:

בתוס' בל"ה כבדא. ביש ספרים ציינו כבדא עלוי בשרא אסור כרב דימי וא"כ הדיבורים מהופכים [ודיבור הסמוך קודם] ודו"ק:

בא"ד לכתחלה אסור לכ"ע כו' ממרימר ליכא הוכחה דמנ"ל דתפס ב' הסברות להקל בדיעבד דלמא תפס ב' הסברות להחמיר לכתחלה [ופלוגתייהו בלכתחלה] גם הלשון היה משמע טפי לכתחלה כבמרימר ואולי מבסמוך ע"ב כמה יהיר האי מדרבנן כו'. אימור דאמרי רבנן ליעבד כו':

בסה"ד בכבדא שיש בה רוב דם כו'. לענין מישרק שריק כתבו פה ובדיבור שאח"כ לענין כבכ"פ ודו"ק בלשונם וק"ל:

בתוס' בל"ה דמא מישריק שריק כו' דמסקינן התם כו'. ר"ל התם מסקינן לכתחלה שרי מולייתא דמאן דס"ל כבכ"פ והכא מסקינן לאסור לכתחלה לכ"ע כו' לענין כבכ"פ לא אסקו אדעתייהו חילוק בין רוב דם וריאה לב שיש בו נמי שפע דם כמו שכתבו אח"כ דשרי למ"ד כבכ"פ ואם הדיבורים מהופכים צ"ל בהיפך דלענין משרק שריק לא היה מסתבר לחלק בין רוב דם לזה כתבו מ"ש בל"ה כבדא:

בתוס' בל"ה תותי בשרא כו' נוטף על הכחל כו'. לא ברירא לי למה בכך בכחל בלא"ה יש בו טעם בשר בחלב ואיסורא דבהדי בישרא בלא קריעה ש"ו הוא משום שמשתנה טעם הבשר שעמו לבשל בחלב כמ"ש ר"ת לעיל בל"ה האי לקדירה ודו"ק (*ל) גם היאך לומד מכאן לתותי בישרא היתר לקדירה כמ"ש אח"כ והא לא דמיא וק"ל:

דף קיא:

גמ' צונן אמרי לה בעי הדחה. עי"ל בתוס' [לף ח' ע"ב ל"ה והלכתא לקאי אסכין ללא כרס"י]:

גמ' קערה שמלח בה בשר אסור כו'. לא קאמר אסור למלוח בה להסובר אין מליחה לכלים להפליט ניחא. ואי מיירי במנוקבת או לא ובחרס או לא ופינכא לר"א לתברה ולא ייחלה למליחה עיין בזה בפוסקים. ובאשר"י משמע ליש מליחה לכלים ועיין בליני מליחה:

גמ' האי היתירא בלע כו'. לא מחלק הכא בצנון לפשיטא לאיסור לאסור בלע לאסור שהאיסור בעין נבלע בצנון ובקערה קמ"ל ב' נ"ט ואף לטעם שני שברס"י [בסמוך ע"א] חשיב ליה חד טעמא משום חורפא לצנון [ולא] חלק הכא בקערה [לבקערה של בשר מותר לאכול בה חלב להיתירא בלע] לפשיטא לאסור אף בהיתירא בלע (*ה) מי לא תנן קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב וא"כ בלא"ה צריכין לחלק בין צנון ובין קדירה [ול"ל טעמא להיתירא בלע] ואולי קערה שנבלע בה ע"י מליחה מלמה טפי לצנון ודו"ק:

גמ' אפשר למיטעמיה כו'. אין לחלק הכא בצנון כמ"ש כבר ובקערה [שבישל בה בשר להיתירא] ליטעמיה ע"י שיבשל בה מים וכה"ג אי נותן טעם בו לאין למיון לזה ועיין:

גמ' דגים שעלו כו'. אף לאיסור הבלוע אינו יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב באיסור הבלוע בכלי יוצא שפיר ומכאן הוכיחו הפוסקים ר"י מאיבר"א לבאיסור הבלוע בחתיכה אמרינן אף לחתיכה נעשה נבילה אין הנאסר יכול כו' וכיון לאיסור הבלוע אינו יוצא בלא רוטב גם החתיכה עצמה הנאסר אינו אוסר משא"כ חתיכה נבילה שאסור מחמת עצמה אוסר התתיכה שאצלה בלא רוטב אבל בכלי לא אמרינן אין הנאסר כו':

גמ' חס ליה לזרעא כו'. הא איהו לא קאמר רק הדר ביה כו' ובתר דהדר למה חס ואולי לשון לצרבך יהבי ליה כו' משמע שע"י שאכל עתה נשמע שהדר:

גמ' דליספי לי מידי כו'. וגאמו לשבא [לעיל ע"א] לא חשיבא עליה דר"נ כ"כ:

ברס"י בל"ה דגים שעלו מן הצלי כו'. אפ"ל משום דע"י בישול הוי ג' נ"ט וגמרא קאמר נ"ט בר נ"ט:

ברס"י בל"ה כולי האי שחוזר ונ"ט בבישול על שיכול לחזור וליתן טעם (*ו):

בתוס' בל"ה אמר אביי כו' אליבא דרב כהנא קאמר ליה. אינו מחוור כ"כ לנ"ט בר נ"ט נמי נימא לאליבא דר"כ קאמר גם רבא אמאי לא מתרץ כן מיהו ברבא לא מצינו דס"ל כלל נ"ט בר נ"ט מותר [אבל באביי מצינו למתיר לקמן דגים שעלו בקערה] או י"ל משום דלחיקא ליה לאס כן לחלק מיניה וביה (*ז) אבל לאביי גם עתה קשה לחלק מיניה וביה. לכאורה אביי לקמן הוא אביי קשישא לא בר פלוגתא דרבא לחזקיה הוא רבי' דר"י והיאך יאמר משמו ואולי חזקיה דבסמוך הוא חזקיה אחר וכן הוא בספר יוחסין:

בתוס' בל"ה הלכתא כו' דשאני התם דהוי טעם שלישי כו'. לא כתבו טעם רביעי דשלמים לאתמול נותנין טעם במים שבקדירה י"ל למ"מ נילוק מהרוטב לעתה שבלע טעם דקדשים ומביאן לידי פסול ע"י שממעט באכילה מפני שלמים דאתמול ולזה כתבו דמ"מ הוי ג' נ"ט דשלמים דאתמול ברוטב ומרוטב לקדירה ומקדירה לרוטב [ומ"ש התוס' בחטאת הוי נ"ט שני באיסור עיין במהרש"א] וק"ל (*ח):

בא"ל וגם מיפסלי ביוצא כו'. זה דומה קצת לשלמים שיאכלו לפנים מן הקלעים [ובאותו מקום עדיין להיתירא הוא] וק"ל:

בסה"ל ואם אחד אינו בן יומו כו'. מ"ש האשר"י וכן פסק בפנים הש"ע להתיר שניהם אפילו בבן יומו לא נתחוור לי כלל לסוף סוף המים נעשו נבילה שבלועים מבשר בחלב וטעם כעיקר ועיין בזה בפוסקים:

לענין מרלא לחמץ קודם פסח הוי נ"ט בר נ"ט להיתירא לומיא לשלמים ובפסח אף לאיסור הבלוע בכלי יוצא בלא רוטב מ"מ אפשר ללא הוי רותח מיהו המצה על כל פנים הוי רותח ואם לתוך צונן קליפה מיהו בעי אף לתתאה גבר וכן אף בפסח אין כולו אסור ללוקא מה שבעלמא בס' בפסח במשהו אבל מה שאינו מפעפע יותר מכלי קליפה או נטילה אף בפסח כן:

דף קיב.

גמ' דחלא מאי כו' ומ"ש כו'. א"כ מאי הקשה מעיקרא לחלא מאי ועיין בב"י שהרמב"ם פירש בע"א עיין עליו:

גמ' אבל צלי. צונן מיהו ברותח נמי לינו כן. או אולי כלי נטילה:

גמ' ואי אית ביה פילי כולו אסור. אצלי קאי כלפרס"י ועיין בפוסקים לי"א אפילו בצונן ועיין ברא"ש. ולפ"ז חתיכת בשר [צלי] צונן שנפל לחלב צונן אסור לכאורה אין אנו יכולין לשער כ"כ איזה חלק ואיזה מקרי יש בו פילי ושמא לוקא אם החלב מלוח קצת לומיא לכותח אף שנאכל מחמת מלחו מ"מ זה וזה גורם המליח והבקעים וצ"ע. ובש"ע משמע לוקא מלוח קצת ולוקא בצלי או אפוי ומבושל צונן:

גמ' אמר ר"נ כו' אין מניחין כלי כו' אלא מישדי ביה תרתי גללי כו'. ובי לוגי עצמו הכלי אסור כמ"ש הרא"ש והקשה הר"ן לאסור הכלי לשומן ועיין בב"י באורך ולכאורה אין קושיא להמלח שואב הלם אצלו ומבדיל בין שומן לדם על שאפילו אין טעם בו ולמה יאסור הלם הנבלע טפי מאילו היה בעין ואפילו הכלי עצמו היה אפשר להתיר מטעם זה וק"ל:

בתוס' בל"ה אגב חורפיה כו' לבטל טעם הבלוע בירק ונפלט כו'. לאין חתיכה עצמה נעשה נבילה כיון להוי להיתירא:

דף קיב:

ברס"י בל"ה שאני התם כו' כשתעלה תמרתו כו'. לאותו תירוץ נשאר בשמואל לאל"כ מנא ילעינן אימתי כלה מרלה אלמומית שבו ורב אשי פליג אשמואל לאימתי גלע מתי כלה ללמא תתאה מטי כו' אלא ע"י תרתי גללא למלחא יש תיקון אף בלא כלה הלם שטבעו שהלם נגרר לשולים אצל המלח ולזה מקשה לשמואל לא"ן אליביה (בי לוגי) [גללא למלחא] אלשמואל ואע"ג לרב אשי פליג אשמואל אפ"ה פריך לרב אשי הא לשמואל אלשמואל כן היא ריהטא לשמעתין אליבא לרס"י אבל הפוסקים לא פירשו כן עיין בב"י:

ברס"י בל"ה אפילו עופות כו'. עיין בזה בהג"א:

בתוס' בל"ה דגים ועופות כו' והקשה ר"ש כו'. לפירוש ר"י מאורלינ"ש בלבור הסמוך לק"מ לצ"ל פליטת הלגים נגמר קודם התחלת העופות וק"ל (*ט):

בא"ל ונראה דאין העופות נאסרין כו' ונאמר כו'. מבואר יותר באשר"י וכשתעיין לעיל בגלי שצלאו בחלבו (חולין לף צ"ו ע"ב) בתוס' בל"ה אפילו מריש אזנו ובאשר"י שם וק"ל. וא"ל אף לבציר לאוול לא סגי [והוצרכו שגם מן הלם כו'] משום לאין הנאסר כו' מ"מ בלם לאול לסגי [ולמה הוצרכו לכתוב אפילו לאותו פי' כו'] וליהוי ציר מותר [כרבינו אפרים] סוף סוף מן הלם שנבלע בלגים מוליכין עמהם לציר נוח ליבלע אף שטרול לפלוט כלבסמוך בציר טריפה ויאסור העופות מן הלם י"ל לכבכ"פ ואגב לפליט לם ליליה פלט לם שבלע אבל הציר אינו פולט וא"כ נאסרו מן הציר לנעשה נבילה ומ"מ אין קרוי זה אין הנאסר כו' ולמותו לאלו אם לא הבליע [לם] בתחלה בעופות (*י) וק"ל. ול"ל לגים שנאסרין משום לאף שפלטו מקצת לם מ"מ לא פלט כולו ה"נ בעופות לעופות כיון שלא כלה פליטתן עליין ולאי פולטין כל לם שבלעו משא"כ לגים שכבר נחו מפליטתן. גם אינו לומה [הך ללגים] לכל בשר לעלמא שמוליך הציר וגם לם מזה לזה לפום הך לאמר כו' למ"ש ואף שמה שהציר אינו יוצא אין בו חשש לציר גופא להיתירא הוא סוף סוף לם נשאר בו לז"א לכבכ"פ ואפילו לאחר שיעור פליטתן כשמונחות יחד הוא מעשים בכל יום אין בזה חשש למה שמסקו התוס' כאן ללמא משריק שריק ואפילו לאחר שנחו מפליטתן או מטעם שמוסך ציר [הרבה] או מטעם ר"י לאורלינ"ש [והם הג' תירוצים שבלבור הסמוך]. וא"ל כמו לנאסרין העופות בה"א זו אף שהלם חוזר ופולט ה"נ יאסרו הלגים מתחלה אף שחוזר ופולט כל הלם שבלע מן העופות [ולמה לי טעמא לרפו קרמייהו ונחו מפליטתן] לזה הבל שהעופות נאסרין השתא מכח הציר שנעשה נבילה כבר תוך הלגים מכח הלם שבלעו הלגים מהעופות לאין כח בהלגים לפלוט כל הלם כיון שכבר נחו מלפלוט לכך נעשו נבילה אבל אילו היה כל הלם חוזר ויוצא מהלגים לא היה נעשה נבילה מעולם לאין זה לומה לאפשר לסוחטו רק כמו כל בשר לעלמא אבל העופות אח"כ נאסרו מציר שנעשה נבילה כבר אף להעופות פולטין כל הלם שבלעו [לכך הוצרכו ללם משריק שריק]. ובאשר"י כתב ובלעו העופות ממנה לאחר גמר פליטתן כו'. ולפי"ז נ"ל איסורא לציר תיפוק ליה משום לם לחוליה ואולי פסיקא ליה כבכ"פ אף אחר גמר פליטה (*כ) כי היכי לאמרינן השתא לפי האמת מישריק שריק אף לאחר פליטה כמ"ש התוס' בסמוך תחלת לבור שאח"ז רק ס"ל לע"י הציר נבלע גם הלם ואף שהלם חוזר ויוצא אחר כך וכבכ"פ מ"מ הציר נשאר בו לזה כתבו ללא נכנס הלם בהן מעולם משום למשריק שריק כו' וא"כ אין הנאסר כו'. וכתב לאחר פליטתן לקודם פסיקא ליה טפי למישריק שריק ואינו נכנס אפילו ע"י ציר וכן משמע קצת מתוס' לנאחר פליטתן איירי ולהכי הוצרכו לסייס ובלגים לרפו כו' ללא שריק כו' לאי קודם פליטה תיפוק ליה בלגים שכבר פלטו כלקאמר תלמולא ואף להוא עצמו מטעם לרפו קרמייהו [ולכך הוצרכו התוס' לחלק ללגים רפו קרמייהו] מ"מ נ"ל סיומא זו [להוזכר בתלמולא בהליא לבלגים נחו מפליטתן משום לרפו] ולו"ק. ואם ר"ל אחר פליטתן לם אבל פולטין עליין ציר וכיש מפרשים בסמוך א"כ היינו קודם פליטתן למ"ש שעליין פולט ציר או לם. ומהטור משמע בהליא לנאסרו מכח הלם לא הציר כלמשמע לשונו גם הלא כבר פסק כרבינו אפרים לל"א חעג"נ א"כ ע"כ צ"ל משום לם וא"ש לפי"ז שכתב האשר"י אחר פליטתן [ושוב לא אמרינן כבכ"פ] אך הרא"ש כתב מיהו לפי טעם זה כו' [לאמרינן חעג"נ רק אין הנאסר כו' יש ליישב ולומר שגם מן הלם כו' יוצא קצת ונבלע כו' ע"ש] משמע לפירוש הרר"א לא יתכן ולו"ק:

אף לי"מ לבסמוך בלבור שאח"ז שפליטת לם העופות מוסכת אחר פליטת ציר לגים [והיאך כתבו שנפלט מקצת עם ציר הלגים כו'] היינו מה שפולט מחמת המליחה הראשונה אבל מ"מ בודאי יש עליין ציר בלגים שנעשו נבילה אח"כ [ע"י בליעת לם העופות]:

בתוס' בל"ה ודגים כו' ופשטא דאלא ל"ש כו' וכן מפרש ר"ת כו'. בלפוס חלם השמיטו ושינו הלשון אבל גמרות ישנים נכונים ור"ל של"ת לתלמולא לא איירי בהכי במליחה זו אחר זו ללמא אה"נ ללאו שפיר למי ולא איירי רק בהא ללא חיישינן שמא פלט אל גיסא כו' ומולח בבת אחת הרבה חתיכות המונחין לפניו לזה הקשו ממנהג שלנו שמולחין כו' גם פשטא לאלא ל"ש משמע לשרי בכל ענין וכלמפרש ר"ת בהליא אע"פ שהתחתון פלט תחלה כו':

בא"ל ושמא לא אמרינן מליח הרי הוא כרותח כו'. אקושית גומות ללא מצי שריק ובולע התחתונה לאחר פליטת למה מלם פליטת העליונה של תוך זמן פליטה של העליונה לא מצי לתרוצי הך שינויא רק על קושיא זאת שאחר פליטת כל הלם והציר יבלע ממיחוי הלם שבציר תוך הגומות:

בא"ל ומ"מ בשר שבתוך הציר כו' אין להתיר מטעם זה כו'. [לומר] למה שפולט לחוץ אינו בולע אגב טירלא ומה שאינו יוצא הוי לם אבריס שלא פירש כיון שמונח בכלי שאינו מנוקב [אין לו כח לפלוט כו' ובולע. וא"ל] נ"ל בולע אף לאינו בולע תיפוק ליה שאין לו כח לפלוט וכשמבשלו אח"כ יוצא הלם לחוץ י"ל לאי מש"ה היה מועיל לו מליחה אחרת אח"כ בכלי מנוקב [והא לכתבו אין להתיר מטעם זה] אבל לטעמים הראשונים לחוזר ופולט מה שבלע פשיטא להו לאין להתיר זה בכסא"מ:

מעשה לרס"י לימא פשוט מותר לע"כ ציר אליביהו להיתר מלא חשו לבליעת ציר מחתיכה העליונה אחרי שגמרה תחתונה פליטת למה וצירה:

דף קיג.

גמ' תני סיפא לגלויי רישא כו' דלא תימא כו'. באותו ה"א נ"ל סיפא לסיפא ובהכי נמי מסתברא לקאמר לאי ס"ל רישא שניהם מלוחים השתא כו' ול"ל סיפא א"ל אלא מאי שניהם מלוחים אסור נ"ל סיפא לסיפא לאה"נ זה מקשה באמת אח"כ ת"ש אסיפא לסיפא אבל המקשה ת"ש כו' נקשה ולטעמיך ללא ילע איילי נ"ל סיפא לגלויי (*ל) הא גלוי ועומלת מכח סיפא לסיפא לאין זה כלום לכל רישא וסיפא תקשה כן מכח סיפא נשמע רישא ועול לא"כ תקשה טפי למה לי רישא וסיפא כלל נשמיענה מכח סיפא לסיפא לחולה אלא שכן לרך לשנות רישא וסיפא ובא להורות לינא לרישא בפירוש בהרישא שלא מכח ליוק בחוץ בסיפא ובת"ש האחרון מקשה מכח ללא תני רבותא טפי בסיפא לסיפא:

גמ' אמר שמואל אין הבשר יוצא כו'. באשר"י ובשר שנתבשל בלא מליחה צריך ס' לבטל כל החתיכה ללא ילעינן כמה למא נפיק מיניה כו' לאילו ילעינן א"צ רק ס' נגל הלם היוצא להיוצא בטל והנשאר הוי לם אבריס שלא פירש ואף ללעת י"א לחתיכה עצמה נעשה נבילה בזה [אף ביש ס'] היה צריך ס' נגל כל החתיכה אף אלו ילעינן מ"מ לבטל טעם החתיכה עצמה מ"מ כתב תחלה טעם שיהיה הלין כן לכ"ע אף למה שהסכים הוא עצמו שלא שייך כאן חעג"נ שהרי לא נעשה נבילה מעולם לכ"ז שלא פירש הלם חוץ לחתיכה הוי לם אבריס שלא פירש וכשפירש נתבטל וזה פשוט. ואף שלברי הרא"ש מסתברים מ"מ אפ"ל טעם האוסרין להוי כאיסור הלבוק לחיישינן שמא יצאה אותה חתיכה חוץ לרוטב ופליט

הלר בלע. ועיין בזה בהראב"ן עם רשב"ט חתנו הובא גם בהגהת ש"ל ועיקר טעמו כיון שהדם שבתוך החתיכה נ"ט בחתיכה ע"י בישול אסור גם משום דלמא לא סליק ליה דיקולא למיא כו' וכמ"ש רק הוא כתב לאותו דם היוצא ממנו הוא מועט ואין בו שיעור לאסור רק משום דמצא מין את מינו שאר הדם שבאותה חתיכה שלא נמלחה וניעור ולכן שאר חתיכות חוץ לדיקולא לא חיישינן שמא פלט מזה לזה שהרי אין בהן דם לומר מצא כו' וזה אינו מחוור לי ודו"ק:

במשנה בין ריה"ג לר"ע א"ב חיה (*מ) ועוד מבואר לקמן בגמ':

ברש"י בד"ה אבל צירן זיעה היא כו'. מדנקיט נמי ורוטבן ע"כ דאיך הה"א משום דאינו בולע דע"י רוטב ודאי בולע (*נ) מיהו טעם גמור היוצא ממנו ע"י רוטב ג"כ אין סברא לחשבו כזיעה ופריך לימא ליה מדשמואל דע"כ לענין ציר איירי [וש"מ דלא הוי זיעה] דאל"כ לענין מאי מליח כרותח הא לענין דם אמרינן איידי כו' [ומ"מ משני ליה ה"מ דמא וכפרש"י בכשא"מ] מיהו זה דוחק דלמא לענין חלב ושאר איסורין (*ס) ולענין שאוסר הקערה שמלח בה ולאסור גבינה וחלב הנוגע בה ועוד מאי מבעיא ליה לרב מרי הא משנה שלימה דציר אסור כמ"ש התוס' ומשניות היו סגורין בפיהם כמ"ש התוס' לעיל מיהו ז"א דהמשנה איירי דגים קאי כמ"ש התוס' והטמאים מרבה לענין טריפה אע"ג דלפי האמת ציר דגים קילי טפי ולא הוי אלא דרבנן וכמ"ש התוס' בד"ה הטמאים וע"ל בתוס' פג"ה (דף נ"ט ע"ב) בד"ה שאני ציר דזיעה בעלמא: ומפשיטות רבא הטמאים משמע דבאיסורא קמיבעיא ליה ומפרש"י באיבעיא משמע דאם אמרינן כ"ז שטרודה לפלוט כו' מבעיא ליה ודו"ק:

ברש"י בד"ה פרט לעוף חיה ובהמה טמאה כו' גדי פרט לעוף כו'. מהי תיתי עוף אף אילו נאמר בהמה (*ע) לא הוי עוף בכלל:

בתוס' בד"ה טהור מלוח כו' ולא תתאה גבר כו'. לטעמא דתתאה גבר דהחום טבעו לעלות ולפלוט המונח עליו משא"כ במלוח שאינו כרותח מצד חומו שהולך ממנו רק חזק כחו. ועיין בהג"א מחלב שנמצא על דגים מלוחים:

בא"ד דא"צ להגעיל כו'. אף לבגמ' אינו מבואר כ"כ דמותר לכתחלה:

דף קיג:

גמ' ונילף מיניה. אף דהקשה בתחלה מנא ה"מ לא משום דסברא החיצונה דגדי דוקא גדי דא"כ מאי פריך ונילף באותו ה"א ל"ל העזים כלל רק בלא קרא י"ל הכי והכי:

גמ' גדי לרבות את המתה. ואפ"ה חלב מתה ממועט כדבסמוך ולא חלב שחוטה וק"ל:

גמ' גדי להוציא את הדם כו'. דלבתר דאיתרבי בחלב ומתה לאיסור חל על איסור אצטריך מיעוט לדם טמאה (*פ) וא"ל מאי חזית לרבות חלב ומתה ולהוציא דם וטמאה איפוך דכל חד לפי ענינו וסברא חיצונה:

גמ' דם נמי לאו גדי הוא. מ"מ מבשל כבד בחלב אין ללמוד מכאן דאינו מדאורייתא וא"כ אינו אסור בהנאה:

גמ' וסבר שמואל איסור חל על איסור כו'. דא"ל אין אחע"א ומרבה לענין בישול דחל איסורא הוא שלא תימא להכי אפקה רחמנא בלשון בישול כיון דעל אכילה כו' וכ"ת לא לפקינהו ולא לרבויי דאצטריך לאפקינהו למילי אחריני לדרך בישול אסרה תורה וכי האי גוונא:

גמ' והאמר שמואל כו'. לא מקשה מהך גופיה [גדי להוציא את הטמאה] ולא בחלב טמאה דאי משום דלאו גדי הוא ולא משום דאין אחע"א א"כ א"צ מיעוט כמו דם דא"צ מיעוט משום דלאו גדי הוא (*צ) ודוחק לומר שמורה לנו דלא הוי גדי רק לפשיטא דשאני הכא שהרי מיעט קרא בהדיא אבל בהא ס"ל פרט לזו שמחוללת כו' לכן אין איסור חילול דהשתא חל על אותו איסור [מצד הסברא לא מחמת מיעוטא דקרא]:

ברש"י בד"ה פרט לזו כו' אלמא לא אתיא כו'. כצ"ל:

ברש"י בד"ה אין אחע"א כו' מקרא דלגופיה כו'. כפי' השני לעיל ואולי לעיל הקשה למ"ד אחע"א קאמרינן לקמן כן והכא לשמואל נמי אחע"א ס"ל ואין בזה טעם. רק לעיל הקשה מאי דוחקא דתלמודא לפרש בשמואל כן הא כל כמה דמצינו לאייתר טפי עדיף דזה היה קשה רק ג' גדי כתיב ואנן שיתא דרשינן א"כ טפי נימא כדלקמן בדר"ע למייתרו שלשתן וע"ז באו תוספות ליישב לעיל דמוכרח תלמודא לפרש כן וז"א. רק קושיתו כיון דלא מייתר תלמודא רק תרי מאי דוחקיה לומר קסבר אחע"א ומפרש דלא כדר"ע לקמן טפי יפרש בעלמא אין אחע"א והכא רבי קרא ולא יצטרך לגופיה כדר"ע לקמן לזה יישבו התוס' ע"כ צ"ל לגופיה ולא מצריך שום קרא לחלב ומתה דאי הוי מצריך חד קרא היה צריך תרתי לכך [א"ו דבלא"ה ידעינן דאחע"א] וק"ל. ולפום ריהטא היה נראה להגיה בתוס' ולא הוי יליף מהכא במקום אלא וכוונתם לקיים גירסת קסבר לפום פרש"י באמת ור"ל לבתר דרבי קרא בכאן לאחע"א יליף שמואל מהכא בכל מקום דאחע"א ולהכי א"צ רק חד קרא לחלב ומתה אבל אי לא הוי ילפינן מהכא בעלמא רק היכא דגלי גלי א"כ גם חלב ומתה לא הוי ילפינן מחד קרא דהוי מוקמי אמסתבר איזה איסור שראוי לחוש טפי האיסור מחבירו ולאיבעית אימא דבסמוך דלא ילפינן בעלמא מקרא דבשר בחלב להיות אחע"א רק מקרא דתרומה דאחע"א צ"ל כפרש"י כאן דאין בחלב ומתה שום צד מסתבר או אף שיש צד מסתבר מ"מ תרווייהו גלי הן ובאים שניהם כאחד וק"ל:

שם ברש"י בא"ד דאלו למעוטי דם וטמאה כו'. בחלב אמו ולא בחלב טמאה נ"ל לפי"ז וצ"ל כדדרשינן בסמוך בברייתא רק א"כ למה מפרש וחד למעוטי שליא ולא כדבסמוך בתנא דברייתא ודו"ק:

דף קיד.

גמ' כיון דעל אכילה לא לקי כו'. לקיים דין החיצונה דאין אחע"א [מיישב בזה קושית תוספות ד"ה כיון]:

גמ' מיתיבי כו'. למ"ד אינו לוקה לתירוץ ראשון דוקא פריך [דלאידך תירוצים] דלמא התם בבישול איירי (*ק):

גמ' משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פרכא כו'. למאי לעושה בברייתא הק"ו בסגנון זה עדיפא פריך אתחלת הדין אבל מצינו לעשות ק"ו מקום ומה במקום שלא נאסר עם אמו נאסר עם מין אחר דהיינו בהרבעה מקום שנאסר עם אמו אינו דין שיאסר עם מין אחר דהיינו בבישול ויהיה שחיטה יוכיח אסוף הדין שנאסר עם אמו ולא עם מין אחר:

גמ' הצד השוה כו' שהן בשר כו'. חלב הול"ל שחלב באנו ללמוד אבל בשר שאר בהמה פסיקא ליה מיתורא דגדי ומרש"י בסמוך משמע שגרים חלב. מיהו יש לראות באמת מאי לא נוכל ללמוד בשר מק"ו כמו חלב גם כיון דאיתרבי מגדי שאר בהמה אמאי לא קרינן ביה נמי אמו [כמ"ש רש"י בד"ה בחלב אמו כו' דאי ס"ל גדי הכל במשמע כו' למה ליה כו' הא אמו כתיב כו'] וזה יש ליישב קצת [דדוקא אי גדי כולל הכל שפיר כתב רש"י דאמו נמי אכל מה דנכלל בגדי קאי אבל אי גדי דוקא רק מחמת יתורא דגדי מרבינן בהמה וחיה באם אינו ענין לא קאי אמו רק אפשטא דקרא דהיינו גדי. וכן כתבו המפרשים] וק"ל:

ברש"י בד"ה אין לי אלא בחלב אמו כלומר עז. משמע אבל בחלב עז אפילו שאין אמו אסור ולא פריך רק גדי בחלב פרה ורחל מנין ולכן פירש רש"י כלומר עז ועוד דא"כ בד"ה בחלב אמו פירש דהאי תנא משמע ליה גדי דוקא כו' דאי ס"ל גדי הכל במשמע כו' למה ליה כו' והא אמו כו' א"כ כל עזים שיש במשמע גדי אסור אפילו שלא בחלב אמו דלא כמ"ש התוס' וא"כ נילף פרה ורחל בק"ו מחלב עז שאינו אמו דליכא למיפרך שכן נאסרה עמו בשחיטה ודוחק למיפרך שכן מצינו במינו לאסור עמו בשחיטה. וא"ל דהכי פירושו בברייתא באמת ואיצטריך קרא לעז שאינו אמו וק"ו לפרה ורחל שאינו אמו ונשאר ק"ו וקרא [דאי לאו קרא לעז שאינו אמו לא הוי ידעינן מק"ו בחלב פרה ורחל דמעיקרא דדינא פירכא. ולזה קאמר הברייתא ת"ל בחלב אמו לעז שאינו אמו ושפיר נשאר גם הק"ו לפרה ורחל]. דמנ"ל לרבויי מקרא עז שאינו אמו נוקמי אמסתבר אפרה שאסור עמו [בהרבעה]. ובלא רש"י היה אפשר לפרש להך ברייתא אכתי קיימא דשלא בחלב אמו לא נלמד עדיין לאיסורא ומוקמי ריבוי הראשון אמסתבר אפרה ורחל וברייתא שניה בא ללמוד איסור אחותו דהיינו עז שאינו אמו ודו"ק:

ברש"י בד"ה בחלב אמו כו'. א"ל לכתוב פעם אחת בהמה לכולל חיה ושאר בהמות ואפילו טמאה ופעם אחת גדי למעוטי (עופות) [טמאה] י"ל דה"א גדי לא לסתור מה שקאי במשמעות בהמה רק להוסיף עופות. באותו ה"א לכתוב בשר (*ר) אך עתה לא לסתור בא רק גדי משמע דוקא גדי בא גדי שני לרבות ה"א לרבות הכל בא גדי שלישי להוציא טמאה ודו"ק:

מ"ש ברש"י בד"ה מעיקרא לדינא כו' דהומ"ל בהמה טמאה תוכיח כו' ובתוס' חיה ועוף כו' רק לעדיפא פריך אתחלת דין. סוף סוף לפי האמת דיליף מבינייא ואזלא פירכא דרב אשי היאך יליף תחלת הדין מה אמו שנכנסת עמו לדיר נאסרה עמו בבישול אחותו גדולה לא כ"ש בהמה טמאה יוכיח שאינה נכנסת עמו לדיר ואין נאסרה עמו בבישול וכן חיה ועוף. לכן נ"ל דאין מקום לומר כן דהברייתא לומר בק"ו מה שיש בו איסור דבשר בחלב דבשר פרה ורחל איתרבי לאיסורא מגדי וחלב דפרה ורחל עם בשר עצמה איתרבי נמי לאיסורא ממשמעות דחלב אמו וכמ"ש התוס' רק שלא תימא עז בחלב פרה ורחל מנין דדלמא דוקא בחלב מינו ע"ז יליף ק"ו השתא אמו שנכנסת עמו לדיר אסור כ"ש בחלב שאינו מינו אבל בהמה טמאה וחיה ועוף לר"ע מיעטיה קרא דלא שייך איסור בשר בחלב גביה הן בשרו בשום חלב או חלבו עם שום בשר אין לעשות מזה יוכיח על היכא שנוהג איסור בשר בחלב. ועיין סברא זו מפורש לקמן (חולין דף קט"ו ע"ב) אצל חורש וחוסם יוכיח ע"ש וק"ל. ובזה א"ש דלא יליף בשר של פרה ורחל נמי בק"ו כמו חלבו ואי משום דמייתר לה גדי [ולהכי לא נקיט הברייתא למילף בשר פרה ורחל בק"ו משום דמייתר גדי להכי ולפי האמת ל"ק ל"ל גדי דהא מעיקרא דדינא פרכא כדאסיק לענין חלב] ה"נ מייתר לה בחלב אמו [ואפ"ה נקטינן ברייתא למילף בק"ו] רק לבתר דנלמד מגדי דנוהג בו איסור בשר בחלב שייך לעשות ק"ו ואין לומר טמאה יוכיח משא"כ אילו לא איתרבי לאיסור כלל פשיטא דאין לעשות ק"ו דטמאה וחיה ועוף יוכיח ודו"ק:

ברש"י בד"ה אי הכי אחותו גדולה נמי כו' מה אמו שנכנסה כו' לא כל שכן כו'. וכן בש"ל בפירוש ריט"ע מה אמו כו'. וכ"ת היאך נלמד אחותו קטנה מבינייהו [לפירוש ריט"ע] הא ליכא ק"ו בתחלת הדין י"ל לרווחא כתב ק"ו והיכא דאיכא ק"ו ילפינן במה מצינו גם סתם אחותו ילפינן מבינייהו או כדילפינן מקרא דבחלב אמו אחותו סתם ילפינן מיניה ואם תקשי אחותו קטנה אינה מובדלת לענין מעשר נאמר אמו תוכיח אבל תחלת הדין על כל אחותו ילפינן [דנכלל בו גם אחותו גדולה דאיכא ק"ו]:

בפשט דריט"ע דאתיא לפרה ורחל מחד קרא כו' נוקי קרא אמסתבר אפרה לחולא דאין נכנסת עמו להתעשר וכ"ת רחל אתיא מבינייהו דפרה ואמו אם כן מאי קאמר באידך ברייתא אחותו גדולה מנין כו' נילף נמי מבינייהו והיאך מקושר האי הכי כו' [דבל"ז קשה מכח רחל דאתיא מבינייהו] ואם ר"ל רחל שכבר נתעשרה א"כ למה פריך בברייתא שניה אחותו (גדולה) [קטנה] מנין אף שאינו מינו דנאסר עמו בהרבעה והיא (גדולה) [קטנה] תקשי מנין ומנ"ל לרבויי אחותו גדולה דלמא אמסתבר (אגדולה) [אקטנה] שאינו מינו [דכיון שאינו מינו מסתבר יותר לאיסור] ואפ"ל שהמקשה אי הכי לא הו"מ למפרך אברייתא ראשונה דדלמא מן ב' בחלב אמו דמייתרי ילפינן לפרה ורחל ועוד דדלמא ר"ל רחל שכבר נתעשרה והתנא גופיה סברתו היה כיון דנלמד רחל גדולה ה"נ קטנה כיון דסוף סוף מצד מינו אינו מובדל לענין מעשר. וגדולה שאינה נכנסת משום שכבר נתעשרה. מיהו מנ"ל לרבות גדולה גופיה. (*ש) וכן בברייתא שניה סברתו כיון דנלמד אחותו גדולה ה"נ אחותו קטנה [כיון דמצד מינו אינו מובדל] ודו"ק:

ברש"י בא"ד מה לפרה שכן נאסרה עמו בהרבעה ובמעשר. ר"ל מצד מינו לא מצד שכבר נתעשרה משא"כ אחותו גדולה מה שנאסרה עמו במעשר לא מצד מינו רק משום שנתעשרה:

בתוס' בד"ה המבשל כו' איסורא מיהו איכא כו'. הכי משמע להו פטור ולא מותר גם נקיט המבשל ולא מותר לבשל כו' ולהכי לא ערבינהו ותנינהו שלא תימא משום שארא נקיט לשון פטור. ועיין באסר"י באורך ולפירושו מאלק"ן [שקורין סעראוויטקי] עדיין חלב מקרי רק לאחר שבישל המאלק"ן ושאב המעט חלב שמאסף ע"ג אז מקרי מי חלב. ומ"מ אסור לאכול אפילו מי חלב עם בשר כמ"ש בש"ע:

דף קיד:

גמ' מקום שנאסר פרי עם פרי כו'. וא"ל זכר בחלבו יוכיח לאסור בחלב אחותו דהיינו פירי עם פירי ושרי בחלבו אע"ג דבשחיטה שרי עם אחותו ואסור עם בנו דשאני התם דחלבו לא מקרי חלב כו' והוא בחלב אחיו נמי שרי. וזה סיוע למה שכתבתי לעיל בטמאה ודו"ק:

גמ' דהא עבד בן משוחררת כו' משוחרר בן שפחה אחי משוחררת הול"ל דומיא דהא פרד בן סוסיא אחי פרידה דלעיל [דהוי השינוי בסתירת התוכיח באח] מיהו לעיל לא הומ"ל בענין אחר [כדהכא] דאם האם פרידה א"א להולד להיות סוס. גם [אי הוי אמר כלעיל] למה היה השתנות החלוקה למר בריה לרבינא רק בליליה משא"כ השתא משנה באם ובאחות:

גמ' סברא הוא. א"ל בלא אי נמי ע"כ דברים ככתבן דאי אתרוייהו קאי לשתוק קרא מינייהו [למאי דקאמר בפרק כל שעה דהאי דרבי אבוהו לא מיתוקמא אלא כר"מ] י"ל דה"א אתרוייהו ולגופיה לא תאסור בהנאה מאותו אתה משליך כו' וכ"ת לכתוב חד מינייהו י"ל כמ"ש התוספות [בד"ה עד שיפרוטו] בר"מ:

ברש"י בד"ה היא עצמה בחלבה כו' ואף מדרשה זו כו' אלמא כו' כל מין גדי כו'. משמע לפירוש ראשון א"צ לימוד לאחותו גדולה וקטנה שבמינו דממשמעות גדי נפקא א"כ בחלב אמו אעלייהו קאי ומ"ש לעיל בתחלת הסוגיא בהדיא דגדי משמע ליה גדי דוקא כו' דאי ס"ל כו' אפילו עגל וטלה כו' וא"כ בברייתא הראשונה נילף פרה ורחל בק"ו מאחותו גדולה וקטנה שבמינו וכאשר התעוררתי לעיל ודו"ק:

בתוס' בד"ה עד שיפרוט כו' ה"א דאתי קרא להשוותם. ור"י משיב שאין ה"א כלל וטפי ה"א ללמוד בעלמא דלא יאכל איסור הנאה במשמע [והוי מוקמינן אותו לחולין שנשחטו בעזרה] (*ת):

בא"ד וי"ל כו' למעוטי נתינה דעובדי כוכבים כו'. וה"ה מכירה לגר ואי כתב מכירה לגר ה"א למעוטי נתינה לגר בחנם כדי שימהר להתגייר כמ"ש אח"כ ודו"ק:

דף קטו.

גמ' אמר קרא כי קודש היא לכם כו'. לעיל יליף מלפרט בנבילה ה"ה משבת מדאיצטריך הוא ולכם [כמ"ש התוס'] ואף דחד מורה אדעלמא איסור הנאה היכא דכתיב לא יאכל מ"מ איצטריך שני לגופיה להורות היתר הנאה בעצמו שלא תאסור מלא תאכל כל תועבה. מיהו טפי הו"ל לנקוט לעיל קרא דשבת אליבא דר"מ ור"י מלנקוט נבילה אליבא דר"מ לחוד (*א) אכן צריכי מיעוטי דשבת שלא תאסור מקודש דצריכא עכ"פ לשום דרשא והתוס' בד"ה היא קודש לא הקשו לר"י הסנדלר רק למה ליה ללמוד האיסור מקודש תיפוק ליה מכל שתיעבתי וק"ל:

גמ' איתקש לכלאי בהמה כו' לפי"ז כלאי זרעים אפשר דלגבוה אסירי דדיו לבא מן הדין כו'. וכן לתוספות [נמי לגבוה אסירי] דמאלה לא משתרי לגבוה אלא בעלי חיים כמ"ש התוס' בד"ה חורש וכי כתבו דאי כל מילי א"כ כו' הומ"ל א"כ מאי פריך כלאי זרעים כו' רק סתרו מקודם: ואף דאין היקש למחצה ואף היתר אכילה מהיקשא נלמוד לכלאים ע"כ מותר באכילה לישראל מדאיצטריך לאסור לגבוה ממשקה ישראל כו' מ"מ צריך פן תוקדש למנותו בשריפה ואי משום לכתוב פן תשרף לפי האמת לא משמע ליה זה ליתור רק די"ל תירץ הגמ' כן ומקודם אי אפשר לאיתקשי כלאי זרעים וכרם להדדי לענין אחר (*ב): ואיצטריך לאסור כלאים לגבוה אף דהוי ילפינן לאסור מלא תאכל כל תועבה לפירוש רש"י דלא גריס לימוד מאלה [שהביאו התוס' בד"ה חורש] כדי לאשמעינן להדיוט שרי דלא תאסר כבשר בחלב דהא אכיל התועבה גופיה מיהו אינו דומה כ"כ לתועבה גופיה. וכ"ת נילף שריותא להדיוט מק"ו לרובע צ"ל כמ"ש התוס' לגירסתם [בדבור הנ"ל] ודו"ק:

ברש"י בד"ה הני לא כ"ש כו' דהא אכול תועבה גופיה כו'. אלולי תוספות [בד"ה חורש שהקשו דלמה לא יחשב בישול של שבת כו'] אפ"ל דהסברא שאכילת טעם בשר בחלב אי אפשר למנוע אלא ע"י איסור משא"כ כל אינך המאכל גופיה אפשר בהיתר ואינו אוכל אכילת תועבה גופיה:

ברש"י בד"ה לא אמרה תורה כו' וה"ה דמצי למימר נמי בכל הני כו'. חוץ מכלאים דהוי כבשר בחלב וללישנא אחרינא ניחא דלא מצי למימר כן וק"ל:

שם בא"ד לישנא אחרינא שילוח הקן כו'. וה"נ באותו ואת בנו ליתסר לאכול לעולם כיון שאסרתי לך באותו היום. מיהו א"כ אפילו לא שחט בנו היום יאסר מטעם זה כמו בשילוח הקן דאסרתי לך באותה שעה גם הול"ל לרש"י לפרש מוקדם. אך באותו ואת בנו כאוכל תועבה גופיה לאוכל הנולד ונמשך מן העבירה כבשר בחלב משא"כ שילוח הקן הוי כחורש וחוסם שאינו אוכל הנמשך מן תועבה רק לדבר שנעשה בו עבירה [לכך הוצרך ללישנא אחרינא לפרש ביה בענין אחר]:

בתוס' בד"ה כל שתיעבתי כו' וא"ת כו'. ותרנגולים שנסרסו אנו אוכלין אף דעוף מבהמה לא אתי קרא למעוך בבהמה כתיב וכמ"ש התוס' אח"כ בד"ה חורש כו' לענין גבוה. מ"מ כיון דלא הוי תיעוב בבהמה ה"נ בעוף ודו"ק. ולמ"ד דצער בעלי חיים דאורייתא אם נמרטו הנוצות וכה"ג אין לאסור מלא תאכל כל תועבה כיון דשרי אפילו לגבוה מאלה מיהו בעופות דלא נתמעט מאלה צריך ליישב לגירסת רש"י ק"ו משבת ניחא. ואילים שסירסן [שהביאו התוספות אינו אלא] לגירסתן ולפירושם ליתסרו פירוש השור והחמור וק"ל:

בתוס' בד"ה היא קודש כו' וקצת תימה לר"י למה ליה למימר מקודש כו'. לא הקשו למה לי היא לר"י דלא משמע ליה למיעוטא:

בתוס' בד"ה חורש וכו' וא"ת ג' למה לי קרא דאלה כו'. יקשה מיניה וביה מדאיצטריך מעוך כו' מכלל דשאר קדשים שנעבדה כו' דא"ל איצטריך אף אם נבראו כך ונתקלקל לשונם מראש הדיבור כן אבל אתה מקריב קדשים שנעבדה כו' ולא כתבו שא"ר דא"כ הדרא קושית היאך שבד"ה כל לדוכתיה אע"כ כיון שאסור לעשות מקרי אכילת תועבה כטיפת חלב שנפלה מעצמה על חתיכת בשר וכמ"ש רש"י ריש הסוגיא בכל ענינים שהוא בין שבא בעבירה בין שלא בא בעבירה כו' ומה לי ע"י עובד כוכבים וקטן או מעצמו וזה פשוט. ואי משום הוכ"ת שדחו התוס' [מרובע לכך הקשו בתחלה מרובע] סוף סוף ליקשו תחלה הוא"ת מיניה וביה ולסתור הוכ"ת מכח ק"ו לרובע כדהשתא. מיהו אין זה קושיא כ"כ דבעי"ל מיושב הכל ודו"ק:

בא"ד וקשה כו'. ולימא אה"נ וקרא מיעטיה היא קודש וכו':

דף קטו:

גמ' אף כאן בב' מינים. וחורש בב' מינים אפילו לגבוה שרי מאלה ולרש"י מק"ו לשבת וכלאי זרעים איתקש לכלאי בהמה וכלאי הכרם מפורש פן תוקדש:

גמ' לא תבשלנו ותמכרנו. ובישול בלא מכירה מלא תבשל אידך נפקא כמשמעו אבל לא משמע ליה לומר מכח יתור פעל לא תבשל ללמוד מיניה הנאה באם אינו ענין כתנא דבי ר"י רק ממשמעותיה דקרא גופיה לא תבשלנו ותמכרנו ור"ל לא תבשלנו ואם בישלו לא תמכרנו:

גמ' בשר בחלב שנעבדה בו עבירה כו'. לפי"ז טיפת חלב שנפלה מעצמה מנין ואולי ר"ל שנעשה בה דבר שהוא עבירה לעשות. או במה מצינו ותחלת הדין ק"ו אסתם בשר בחלב כמו שכתבתי לעיל באחותו:

גמ' כלאי הכרם יוכיח. א"ל ללמוד בק"ו מכלאי הכרם גרידא דשרי לבשל ואסור בהנאה כ"ש בשר בחלב לאסור לבשל כו' דבישול בשר בחלב הוא במקום הנאה וזריעה בקרקע כלאים שניהם עושין האיסור ונילף בתר שנעשה כל איסור כדינו שיאסור בהנאה הבישול בשר בחלב כהזריעה כלאי הכרם וק"ל:

גמ' משום דאיכא למימר חורש כו' ודש ביה יוכיח. היא גופיה נלמוד בק"ו ולגירסת תוס' בהמה ממועט מאלה אפילו לגבוה ולרש"י בק"ו משבת. מיהו בשר בחלב נמי נילף בק"ו משבת דהא לית לן קרא השתא [כמו לעיל דאוקמינן קרא דלא תאכל כל תועבה אבב"ח] מיהו יכול לומר אילים שסירסן יוכיח שנעבדה כו' ומותר מדכתיב ומעוך כו':

עוד שם חורש יוכיח. התם אינו אוכל האיסור עצמו ואולי דוקא אי ילפינן מלא תאכל כל תועבה שייך סברא זו אכילת תועבה עצמה:

גמ' נבילה תוכיח. טפי הו"ל טריפה כתחלת הדין גז"ש דאכילה מטריפה:

עוד שם נבילה תוכיח. אלא עתה שנלמד מג' לא פרכינן מעלמא דכן המדה. וא"ל א"כ הדרא קושיא ל"ל גז"ש כיון דילפינן מתלתא י"ל דמק"ו מערלה ודאי אמרינן יוכיח דדוקא כל דהו לא פרכינן אחדא מחדא אבל יוכיח ודאי אמרינן בכ"מ ולעיל חיה ועוף סוס בן סוסיא יוכיח כו' ובלבד שיהיה בו החומר כגון זה חורש וחוסם שנעבד בו עבירה שזה החומר יוכיח משא"כ נבילה אין לעשות יוכיח אתחלת הדין דלא נעשה בו עבירה להכי איצטריך שפיר גז"ש דהשתא אין לעשות שום יוכיח אק"ו ואחרי בואנו לשאר המלמדים שיש לעשות יוכיח מנבילה כיון שנלמד מתלתא לא אמרינן. ומ"ש התוס' בד"ה כלאי הכרם למכלאי הכרם לחודיה מצינו ללמוד כו' א"ל נבילה יוכיח דהשתא ליכא ק"ו [דנימא דבעיא יוכיח ממלתא דאית ביה ג"כ זה החומר שיש בלמד. דא"ל דאמה מצינו לא אמרי' יוכיח כדעת קצת מחברים דע"כ תוס' ס"ל כדאמרינן] דאל"כ ל"ל גז"ש באמת תיפוק ליה מכלאי הכרם [וזה לא מתורץ במ"ש תוס' ניחא ליה כו'] אע"כ דה"א חורש יוכיח השתא נמי נבילה יוכיח י"ל דנוכל נילף במה מצינו בכלאי הכרם שנעבדה בו עבירה ואסור בהנאה כבאכילה אף בב"ח שנעבדה כו' והשתא א"ל נבילה תוכיח [שאין בו זה החומר] אבל חורש י"ל [תוכיח] להכי איצטריך גז"ש ותו לא מידי: ואפ"ל דלא תקשי [קושית תוס' נילף] מכלאי כרם לחודיה די"ל מעשה שבת לר"י הסנדלר יוכיח [לאסור באכילה ומותר בהנאה] ודו"ק (*ג):

בתוס' בד"ה ונאמר כו' דהנאת הגוף כו'. דומיא דלא יהיה קדש דאיירי בבעילה אבל בעלמא פשיטא דאכילה בכלל הנאה. ובסמוך ל"ל גז"ש ליתי כולה בק"ו כו' ולא בקרא בכלל הנאה נלמד ה"נ קאמר באמת שלא תימא אי לאו קרא לא היינו למידין הנאה בק"ו דאיכא למיפרך מה לערלה שכן אסור באכילה לז"א דהיא גופיה נלמד בק"ו:

בתוס' בד"ה ומה ערלה כו' שכן צריך מאתים לבטלה כו'. משא"כ בשר בחלב דדרך בישול אסרה תורה דהו"ל בנ"ט כלעיל ס"מ טעם כעיקר כו'. וקשה לי התם להיות נולד איסור בשר בחלב אבל לאח"כ שנעשה בשר בחלב דלמא אה"נ דצריך מאתים ונלמוד הכל בק"ו מערלה:

דף קטז.

גמ' ולפרוך מה לכלאי הכרם כו' זאת אומרת כו'. ואע"ג דהו"מ למפרך גידולי קרקע מיד שאמר חמץ בפסח יוכיח וצ"ל דהיה יכול לומר חמץ וכלאי כרם יוכיח [כמ"ש תוס' בד"ה חדא מתרתי וא"כ תו ליכא למיפרך דהא חמץ בפסח היה לו שעת הכושר] אין זה כלום דמ"מ הוה פרכינן מה לכלאי הכרם שכן לא היתה לו שעת הכושר וצ"ל חמץ יוכיח א"כ חוזר הדין מכח פירכא חשובה ותו פרכינן שפיר פירכא כל דהו שכן גידולי קרקע משא"כ למיפרוך מיד שכן גידולי קרקע כיון שלמדנו כבר מתלתא אין חוזר הדין משום פירכא כל דהו [ר"ל לא נסתר הדין משום פירכא כ"ד] וזה פשוט. גם א"ל לעוד [שבד"ה חדא] מאי פריך ולפרוך כו' זאת אומרת כו' נימא בשר תקרובת יוכיח ז"א השתא דקאמרת כלאי הכרם יוכיח מה דעתך הא חוזר הדין ע"כ מכח פרכא דשעת הכושר ולפרוך תו כ"ד וצ"ל תקרובת יוכיח א"כ מה יתן ומה יוסיף כלאי כרם ולענין מאי הזכירו ערלה וחמץ נמי היינו יכולין ללמוד ובמה הצד אי לאו פרכא דגידולי קרקע וכיון דלבתר כלאי כרם צ"ל תקרובת יוכיח יאמר בקצרה כן לז"א זאת אומרת כו' והשתא על פירכא זו דכרת כמו שהזכיר הברייתא יכולין ללמוד מאלו הג' לחודיה בלא תקרובת וק"ל:

גמ' לא הוסיף לא כו'. וכיון שהוסיף דוקא נאסר אותו לא הו"ל שעת הכושר מעולם ומה שהיה בעולם מקודם ההוספה מותר באמת ואינו נאסר רק מכח תערובות וכמ"ש התוס' ואף אותו שנתוסף כ"ז שאין בו חלק ר' לא אמרינן אחרי שבא גידולו לתשלום חלק ר' נאסר כל אותו ההוספה מדינא וא"כ הו"ל שעת הכושר דגם אותו ההוספה מכח תערובות נאסר אח"כ ומשני זרוע מעיקרא בהשרשה קודם שהוסיף מאומה ואותו הו"ל שעת הכושר:

גמ' קסבר ר"ע אחע"א כו'. לאני שמעתי שברש"י לעיל בשמואל (חולין דף קי"ג ע"ב) בד"ה אחע"א לא הו"ל למימר קסבר ר"ע כו' דשמואל נמי ס"ל כן:

שם אחע"א כו'. עיין לעיל בריש פרקין במוקדשין מ"ש התוס':

גמ' חלב ומתה לא צריכי קרא כו'. אף לבתר דאיתמעיט טמאה בבשר בחלב אין לנו לטעות משום דאין אחע"א וא"כ חלב ומתה נמי לא דטעמא משום דחלב טמאה ובשרה לא איקרי חלב ובשר או אינו בכלל גדי ואין זה מחוור דאי אינו בכלל גדי למה מצריך קרא כמו דם:

גמ' איכא בינייהו חיה כו'. לא קאמר טמאה איכא בינייהו דאיתמעט מגדי כשמואל:

במשנה המעמיד בעור של קיבה כשירה כו'. אפילו כשירה. או דוקא כשירה בנ"ט כיון שאין איסורו רק מחמת תערובת בשר בחלב וכ"ז שאינו נ"ט כ"א באפי נפשיה קאי אבל בעור קיבת נבילה דאסורה מחמת עצמה לדבר המעמיד אינו בטל וכמ"ש הרמב"ם עיין בב"י באורך. ומיושב בזה תמיהת תוס' שבד"ה המעמיד:

בתוס' בד"ה חדא מתרתי כו' וכ"ת מה לתקרובת כו'. קשה ס"ם ערלה תוכיח וליכא למיפרך גידולי קרקע י"ל דיש לפרוך מה לשניהם שכן מין אחד תאסר בשר בחלב שהן ב' מינים כלעיל בשמעתין ואף דאין חומר להיות נאסרין ע"י כן אפ"ה אמרי' כמ"ש רש"י בגידולי קרקע וכיון דמכח פירכא שכן מטמא יחזור הדין נפרוך תו כל דהו אתלתא כיון דחזר הדין ותו לא מידי. ובהכי ניחא נמי דבתקרובות ועוד א' ניסבי את"ל שבתקרובות לחוד לא משום שרוצה לעשות ק"ו בתחלת הדין אף שי"ל דה"נ לבתרי סגי רק השתא דלא פריך פירכא לגידולי קרקע [ולא איצטריך להך לתקרובות] יליף מדברים אחרים ומתלת לס"ם כיון שאפשר ללמוד מתרי ל"ל תלת ובהכי ניחא לאתרתי הוי פירכא כל דהו שכן מין אחד להכי הוצרך לומר כלאי הכרם דהוי נמי ב' מינים וכ"ת נימא כלאי כרם ובשר תקרובת א"כ לא היה כאן ק"ו ומכלאי כרם לחודיה נמי היה יכול ללמוד אי לאו דניחא ליה ללמוד בק"ו וק"ל:

בתוס' בד"ה עיקרן נאסר משמע שאין הקשין והעץ כו' תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה כו'. דהפירי דוקא ערלה וקליפיהן לא העץ:

דף קטז:

גמ' חדא קתני כו' שחיטת כו'. ולא ניחא לתרץ תרתי קתני ואיצטריך כסברת ר"ח ורבא דבסמוך [דלא נימא כדר"ח דכיון דשחוטה היא קיבתה מותרת] דשחיטת נכרי נמי דמיא כנבילה לכל מילי ודו"ק:

גמ' הא קיבה גופא שריא כו'. דא"ל כדי לאסור בהנאה קתני עור כו' דהוי בשר בחלב דהא גבינת נכרי באמת שריא בהנאה כדבמתניתין שם והיינו טעמא דכיון דאינו אלא מדרבנן דדרך בישול אסרה תורה אינו אסור בהנאה (*ד):

במשנה חומר בחלב מבדם. לא חשיב חומר בחלב שאוסר בחלב כדלעיל גדי לרבות חלב ומתה גדי להוציא הדם דלאו מטעם חומר וקל נגעו בה רק דם לאו גדי הוא ולא משום מיעוטא אמרינן כן כדלעיל דם א"נ קרא כו' גם האיסור השייך בה לחודיה בלתי תערובות [קחשיב]:

ברש"י בד"ה ה"ז אסורה כו' כדקי"ל חענ"נ כו'. יפרש כפשוטו בדגים ג' נ"ט (לכותח) והכא ב' גם אנן קי"ל בדבר שאינו נאסר רק כדי קליפה לא אמרינן חענ"נ ומליחה קי"ל אינה אוסרת רק כדי קליפה. גם מ"ש נראה בעיני איסור גמור כבשר בחלב ממש כו' משמע איסור הנאה ואנן קי"ל כל שאינו אסור רק מדרבנן שרי בהנאה. ועוד שנמלח עם קיבה שבתוכה בזה י"ל [טעם המתירין] דחשבי ליה כפירשא ממש והוי נ"ט בר נ"ט דהיתירא אבל בנותנין בו חלב אחר אין לו טעם ועיין. עיין בראב"ן מ"ש בהלכה זו:

בתוס' בד"ה חיישינן כו' לא קי"ל הכי כו'. אף לדבריהם חיישינן לטומאה כדלעיל גם בחלב סתם הבא לפנינו חוששין לטומאה רק לשמא ינק מן הטומאה לא חיישינן:

בתוס' בד"ה חדא קתני תימה מאי קמ"ל כו'. לא ניחא להו לומר לאפוקי מדרבי אליעזר למשום נבילה אסורה ולא משום מחשבה לעבודת כוכבים [ואי הוי תני רק קיבת נכרי אסורה ה"א דפירשא בעלמא היא וקיבת נבילה מותרת רק הכא משום מחשבה לעבודת כוכבים] דנבילה מפרש שמואל אשחוטה וה"ז אסורה אקיבה [דהא תרתי קתני במתני' קיבת שחיטת נכרי נבילה וה"ז אסורה וע"כ הא דקתני נבילה קאי אשחיטת נכרי] וזה כבר השמיענו דשחיטת נכרי נבילה:

בתוס' בד"ה ה"ג כו' ואומר ר"ת כו'. לר"ת חילוק שבין קודם חזרה לאחר חזרה הכל בצלול וכן משנתינו הרישא קיבת נכרי אסורה היינו צלול וקודם חזרה וסיפא טריפה שינקה מן הכשירה מותרת לאחר חזרה היא דלא מיחשב כגופיה רק ככנוס בקערה ופירשא [שהוזכר בע"ז שם] ר"ל שאינו כגופו וכפרש"י אבל קרוש הוי פירשא ממש ואפשר דאף קודם חזרה היה מותר והיינו והלכתא ולפ"ז לא פסק הלכתא לענין צלול כלל וביה עיקר פלוגתא ולא פסק ואילו בקרוש אין מחלוקת: וקושית התוס' בע"ז דליסני [אקושיא דשמואל אשמואל] הכל קודם חזרה [והא דשמואל בעור קיבת כו' הא קיבה מותרת היינו בקרוש] לא הבנתי דשמואל דקאמר מפני מה אסרו גבינות כו' לכאורה פשיטא דלאחר חזרה קאמר דאסתיק ר"י והשיאו לדבר אחר דקודם חזרה טעמא מפורש במתני' משום קיבה גופיה ואחר שהקשה לו והלא קיבת עולה כו' חזר מטעם קיבה ושמואל דהכא אמשנתינו קיבת שחיטת נכרי כו' ע"כ קודם חזרה וס"ל דמקשה למשנתינו לאחר חזרה קאמר [ולזה הקשה אשמואל אבל בהא דשמואל דקאמר מפני מה כו' ע"כ ידע דלאחר חזרה] והו"מ להקשות משנתינו אמשנה דע"ז דבתר חזרה והתוס' כתבו הו"מ למיפרך ממתני' על שמואל וה"ה מתני' אמתני' אלא עדיפא ליה למיפרך הכל משמואל דמסתמא לבתר חזרה איירי. ועיין שיטת הרי"ף באשר"י [דגריס כגי' התוס' ומתיר אפילו בצלול דהוי פירשא בעלמא לאחר חזרה והא דטריפה שינקה מן הכשירה דקתני מותרת מפני שכנוס במעיה פירושו דהוי פירשא בעלמא לא משום דלא הוי כגופיה] ומ"ש האשר"י [דצ"ל לגירסתו דכשירה שינקה מן הטריפה אסורה קודם חזרה נשנית] ולא משמע כן כו' דמשמע דכשירה שינקה כו' וטרפה שינקה כו' נשנו כאחת ואילו להרי"ף כשירה שינקה מן הטריפה קודם חזרה נשנית וטריפה שינקה מן הכשירה לאחר חזרה נשנית כדמסיק הגמ' מכח רישא דקתני קיבת נבילה אסורה. [ומ"ש] ועל שניהם מפרש הטעם מפני שכנוס במעיה הוא עוד קושיא להרי"ף טעמא דכשירה כו' משום דכגופיה [של טריפה] היא (*ה). ובכלל אלו הקושיות נמי להרי"ף למה נקיט בחלוקה של קודם חזרה כשירה שינקה כו' הו"ל אפילו טריפה שינקה מכשירה אסורה ומיהו לטעמא דכגופיה הוא איסורא דכשירה שינקה כו' הוי רבותא טפי ואין לו אפילו טעם לאיסורא רק הואיל ולאו כפירשא חשבינן ממילא חשבי ליה חלב טריפה וכן [חוזר לסיים קושייתו שהתחיל] בסיפא דלאחר חזרה לאשמעינן אפילו כשירה שינקה כו' מותרת וכ"ז יש ליישב וק"ל:

דף קיז.

גמ' מנא הני מילי. דאף בקדשים קלים יש מעילה בחלב ולמטה מנא ה"מ דאף בקדשי קדשים אין מעילה בדם (*ו):

גמ' ואי כתב רחמנא כאשר יורם ה"א חלב אליי כו'. כצ"ל:

גמ' אלא מעתה לא ימעלו בה כו'. דהיאך נרבה מכל חלב מה שלא נקרא חלב סתמא:

גמ' אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר כו'. וא"ל א"כ ל"ל הוא כיון דמלמדין שמועלין אף לאחר שנעשה מצותו ש"מ מהוא לא נשמע מאומה לפני כפרה כלאחר כפרה כיון דלאחר כפרה נמי י"ל דמועלין בו:

בתוס' בד"ה א"ר ינאי כו' ור' ינאי דהכא כו'. ומאן דמוקי לה התם לדבר הלמד כו' יליף מעילה בחלב מכל חלב לחולה וכששנה רבי:

בא"ד ומוקי לה מדרבנן כו'. משא"כ בדם דאפילו מדרבנן אין בו מעילה בבית המקדש רק לאחר שיצא לחוץ מועלין בה מדרבנן כמ"ש בסמוך ועיין בפרש"י שם ביצא לנחל קדרון ולכך אקושית ר"ת שבד"ה הוא לא משני מדרבנן דהא קתני משא"כ בדם מיהו בלא"ה תירצו שפיר לאתירוצא דרבנן קשה הוא"ת ג' וד' שבאותו דיבור מיהו ז"א דתקשי בלא"ה מאי וא"ת א"כ בריש מעילה כו' תקשי לר' ינאי דמוקי למשניות טובא מדרבנן רק תלמודא בריש מעילה אין לו להביא ממימרא דאמוראי רק ממשנה או ברייתא וגם הך דהמקיז הוא מימרא [ולא הוי קשה וא"ת ג' אי הוי מתרצין דמדרבנן וע"כ צ"ל כמ"ש תחלה] ועיין:

בא"ד וחייב עליו ארבע חטאות ואשם כו'. ואי מדרבנן הוי חולין בעזרה:

בתוס' בד"ה הוא לפני כפרה כו' הקשה ר"ת כו'. תפסו כאן [ולא אמתניתין] דמשמע לעולם בהוייתן הוא שוה [כפרש"י] משא"כ במתני':

בא"ד ומועלין בה ב' מעילות. אחת משום קדשי מזבח ואחת משום שהתפיסו לקדושת בדק הבית ואי מדרבנן חל עליו קדושת בדק הבית ולא מדאורייתא אמאי ב' מעילות:

בא"ד ומשני ראוי למעול כו'. דבל"ז שהקשה. [לפי פשוטו] דלא מצינו מעילה מדרבנן צריך לפרש בדוחק גדול התירוץ ראוי למעול אילו היה חל מדאורייתא אבל באמת אינו מועיל כיון דהוא מדרבנן כפרש"י שם אך עתה שמצינו מעילה מדרבנן רק שהקושיא דלא הו"ל לתקן בכאן כו' א"ש הא דמשני כו':

בתוס' בד"ה אין לך דבר כו' דהא דשן כו' ועגלה ערופה כו'. ולא הוי שני כתובים כו' דאין נכתב קרא לכך לומר דאין מועלין בה קודם ודו"ק:

בתוס' בד"ה ולא והרי תרומת הדשן כו' א"כ מצוה לדשן כו'. לכך אין מועלין בה אא"כ שנעשה מצותו דאי לא"ה מ"ש לאחר דישון מקודם דישון:

בא"ד בשלמא חיצון דכתיב ושמו כו'. דכתיב והרים את הדשן מבעי ליה ודו"ק. ועיין בתוס' שם ואפ"ל [שמביא ושמו] ליישב הבשלמא דאמאי ניחא שם אדרבה אם הוא מצוה מוהרים אמאי מועלין בה לאח"כ לז"א ושמו כו':

בסה"ד והתם פריך כו'. אינו בגמרות חדשים. וכל הך סוגיא ומשני כו' צריך יישוב וע"ש ברש"י ותוס':

דף קיז:

גמ' תרי מיעוטי כתיבי. למ"ד אין מלמדין צ"ל דלא מחשיב ליה ליתורא:

בתוס' בד"ה תרי מיעוטי כתיבי תימה דבחד סגי כו'. דא"ל דהוי ילפינן מאידך דלא כתיב בה מיעוטא א"כ מיעוט ל"ל. סיימנו בעזרת האל ועזה"י ת"ל פה שמאלקלדן יום א' י"ג שבט שצ"ו לפ"ק:

העלו הפוסקים בבשר בחלב דמדרבנן שרי לבשל כדמשמע תחלת הלכות בשר בחלב ובשמעתא קמייתא א"ר אשי ה"ק יש מהן מדברי תורה ויש מד"ס כו' וכל הבשר אסור לבשל קתני וצריך לראות בהמגיד שיישב זה להרמב"ם:

דעת התוס' אפשר דקי"ל בשר עוף בחלבו לאורייתא דהלכה כר"ע מחבירו ולא מחביריו ולת"ק אסור מן התורה כמ"ש התוס' (דף קי"ג ע"א) בד"ה בשר וקצת שעל לדבריהם בשמעתא קמייתא הא עוף אסור מדאורייתא כמאן דלא כר"ע כו' ולהרי"ף ואלא כמאן כיון דלכ"ע הוא מדרבנן ודו"ק:

לזכרון אם תאכל כף חולבת תוך שאלי"ט וכה"ג תבשיל הנעשה בשומן אווז מותר בהנאה:

הג"א ריש פרקין הובא בב"י סי' צ"ב בלי חולק ולא הוזכר בש"ע גם לא ראיתי בשאר פוסקים והוא תמוה בעיני והוא דין גדול וז"ל הלכך קי"ל דבשר חיה ועוף לא אסור אלא מדרבנן וא"כ הא דתנן לקמן טיפת חלב שנפלה על החתיכה אם יש בה בנ"ט באותה חתיכה אסורה דבעינן שיהיה ס' בחתיכה היינו דוקא בבשר בהמה אבל נפלה על בשר חיה ועוף לא בעינן שיהיה ס' בחתיכה אלא ברוב בעלמא בטל והא דתנן נמי בשלהי ע"א דבשר בחלב במשהו [הוספת הגאון המחבר בתוך דברי הג"א. ר"ל לאחר שנאסר משום בשר בחלב ונתערב אח"כ חתיכה הראויה להתכבד בשאר חתיכות לא בטל אפילו באלף דחשבינן ליה כאיסורו מחמת עצמו כחתיכת נבילה הראויה להתכבד שנתערב לא כחתיכה הראויה להתכבד שנאסרה משום איסור בלוע מדם וחלב וכה"ג דבטל בס'] היינו בשר בהמה אבל בשר חיה ועוף בחלב בטלין ברוב בעלמא וכן סובר בה"ג מא"ז עכ"ל:

אודות כבד של אווז מפוטמת שרצו לטגן בשומן אווז ונתחלף וטיגנו במעט חמאה יש לצדד להתיר א' דבשר עוף בחלב בטל ברוב כמו שהבאתי לעיל ואפילו באכילה להנאה בלא רובא שריא. הב' דאמרינן בפרק קמא דסנהדרין דף ד' גבי יש אם למקרא ואימא בחלב אמו ומסיק אלא אמר רב אחא בריה דרב איקי אמר קרא לא תבשל כו' דרך בישול אסרה תורה ופירש רש"י חלב צלול הוא כמים אבל חלב טיגון הוא כו' והא דקאמר סוף פרקין חלב ומתה לא צריך קרא היינו שמבשל חלב בחלב שאינו דרך טיגון רק בישול ממש אבל בשר בחלב ודאי דרך טיגון הוא ואם כן הא נמי בנידון זה (*ז) הג' דאמר בסוף פרק כל הבשר דם לאו גדי היא ואינו צריך קרא למעוטי והכי נמי בכבד כוליה דם היא כמ"ש אסר לן למה שרא לן כבדא וכפירוש ר"ת בכבדא מה אתון ביה כו' בלא מליחה כו' (*ח) וכה"ג שאלי"ט שנאפה בקדירה חולבת ב"י יש להתיר מה"ט וכל שכן אם ישנו עוד צד להיתירא ומכל מקום לא מלאני לבי להתיר למעשה:

פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ

דף ב.

במשנה הכל שוחטין ושחיטתן כשירה חוץ מחרש שוטה וקטן וכו' וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה. מבואר בפשיטות מלשון המשנה דדוקא בחרש שוטה וקטן וכל הנך דאתי מריבוייא דהכל הוא דבעינן אחרים רואין אותן להתיר לאכול משחיטתן משא"כ באותן שכשרין לשחוט לכתחלה שחיטתן כשרה לכל ואוכלין משחיטתן אף על פי שאין אחרים עומדין על גבן ואף על גב דקיימא לן בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת כדאיתא ל"ה לקמן וקיימא לן נמי בריש פרק האשה רבה דכל היכא דאיתחזק איסורא על אחד לא מהימן ובעינן תרי ומשמע בפשיטות מלשון כל הפוסקים דאפילו מדאורייתא בעינן תרי כמו בדבר שבערוה כדמשמע בהדיא בריש פרק האשה שהלכה דמדמה הש"ס טבל והקדש וקונמות לדבר שבערוה להך מילתא כיון דאיתחזק איסורא והכי משמע נמי בריש גיטין אלא שכבר כתבו רש"י ותוספות דמה שסומכין על השוחט ממעשים בכל יום ולא בעינן עומדין על גביו אע"ג דאיתחזק איסורא היינו משום שבידו לתקן ועיין שם בתוספות דאפילו היכא שאין בידו לתקנו עכשיו ואפילו היכא שכבר נחתך כל הראש ואין בית השחיטה ניכר ולא שייך לומר רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אפילו הכי השוחט נאמן מהאי טעמא שכבר היה בידו ומסקו דסמכו אפילו על נשים שאמרו שנשחט על ידי שוחט מומחה דאף על גב דהנשים אין בידם אפילו הכי כיון שבידם ללמוד או לשכור שוחט משום הכי שפיר קרינן בהו כל שבידו נאמן:

ומה שיש לדקדק על לשון רש"י והתוספות מסוגית הש"ס ריש פרק האשה רבה ובכמה סוגיות דלא משמע הכי כבר כתבתי באריכות בסוגיא דריש גיטין בלשון רש"י ותוספות ובפרק הניזקין בסוגיא דכהנים שפיגלו ובסוגיא דקדושין פרק האומר גבי קדשתי את בתי ושם כתבתי ליישב שיטת רש"י ותוספות בזה עיין שם שהעליתי שלדברי תוספות בריש גיטין ליישב במה שרוצין ליישב המנהג ממעשים בכל יום לענין שחיטה משום דבידו אתינן עלה נראין דחוקים ביותר אלא שלעניות דעתי לולי דברי הקדמונים היה נראה לי ליישב המנהג בפשיטות על פי מה שהעליתי בפרק האומר דף ס"ג ודף ס"ה דהא דקיימא לן דהיכא דאיתחזק איסורא בעינן תרי וחד לא מהימן היינו דוקא היכא דהך חזקה דאיסורא לא איתרע כלל שלולי דברי העד היה לדבר ברור כודאי איסור כגון בטבל וקונמות והקדש דמייתי הש"ס בפרק האשה רבה דאחד לא מהימן והיינו מהאי טעמא גופא שלולי דברי העד היה הדבר מוחזק בודאי והוי דומי' דהאשה שהלך בעלה למדינת הים שמדאורייתא' על אחד לא מהימן כשאומר שמת בעלה אלא דחכמים הקילו משום עיגונא וסמכו על הא דאיתא דייקא ומינסבא והיינו נמי מהאי טעמא גופא כיון שלולי דברי העד לא היה שם מקום ספק כיון שבעלה בחזקת קיים והאשה בחזקת אשת איש על שאם זינתה תיהרג מה שאין כן הכא לענין שחיטה למעשים בכל יום שסומכין אפילו על נער או נערה שהולכין לשחוט ואומרין שנשחט ע"פ שוחט מומחה ולא אמרינן כיון דאיתחזק איסורא בעינן תרי הא ודאי ליתא כיון דאפילו בלא דברי עדותן כבר איתרע לה חזקת איסור טובא ומידי ספק לא יצאה אם נשחט כהוגן או נתנבלה ואם כן הוי ליה כחתיכה ספק חלב ספק שומן דקיימא לן בפשיטות דעד אחד נאמן בהם כנ"ל נכון בעזה"י בלי שום גמגום. ומה שהוצרכתי לכפול הדברים ולהאריך כאן היינו לפי מה שראיתי בהגהת אשר"י בשמעתין בשם הא"ז והמרדכי שהקשו הרבה בדבר זה ליישב המנהג היאך נאמין לשוחט אפילו אם אינו אוכל עמהם וכל שכן במי שנתארח אצל שום אדם ובעל הבית אינו אוכל עמהם ואינו רואה מקום בית השחיטה והיאך נסמוך על עד אחד שמא בעל הבית הרגו בקופיץ והא"ז הניחה בקושיא ולא תירץ כלום אלא שכתבו בשם הרא"ש שחולק מסברא דנפשיה דהא דאין ע"א נאמן היכא דאיתחזק איסורא היינו באנשים ריקים ופוחזים כו' אבל בעד מהימן וכשר סמכינן עליה ולכאורה יש לתמוה ע"פ קדוש של רא"ש שיאמר דבר זה לא מיבעיא למאי דקיימא לן דהא דע"א לא מהימן היכא דאיתחזק איסורא היינו מקרא דלא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת ילפינן לה כי היכי דלא מהימן לאיסור כל שכן להתיר אם כן מילתא דפשיטא הוא שאין סברא לחלק בין סתם אנשים בין כשרים ומומחין דמקרא מלא דיבר הכתוב אלא אפילו אם נדחוק לומר דהרא"ש סובר דהא דעד אחד לא מהימן באיתחזק איסורא אינו אלא מדרבנן כמו שעלה על דעת הרשב"א ז"ל בחידושיו בריש פרק האשה רבה בתחילת השקלא וטריא בסוגית הגמרא דהתם אלא שלבסוף האריך הרבה בדבר ומפרש כל הסוגי' כפשטיה דבכל איסורין היכא דאיתחזק איסורא מדאורייתא חד לא מהימן ומהאי טעמא מסיק בסוף דבריו לענין פסק הלכה נמי שמצא תרנגולת שחוטה במקום שיש לחוש לתרנגולת נבלה אין ע"א נאמן כיון שאינו בידו ולא היה בידו שום פעם והיינו כפי' ר"ת ועוד דאפילו אם נאמר דהרא"ש מפרש דבשאר איסורין שאינן דבר ערוה לא הוי אלא מדרבנן אפילו הכי סברא דחוקה מאד לומר לחלק בענין זה בין סתם אנשים לאנשים כשרים כיון שדבר כזה לא מצאנו לו שום שורש בסוגית הש"ס ומאן פליג ועוד דאם כן תיקשי ליה משחיטת מומר אוכל כשר על ידי בדיקת סכין כיון דאין לך רשע גדול מזה היאך נאמין בעיקר האיסור לומר ששחט והרבה יש לי להאריך בדברי הרא"ש וגם בדברי רבי' ברוך שהביא הגהת אשר"י והובא גם כן בספר ים של שלמה:

בתוספות בדיבור המתחיל הכל שוחטין כתוב בהלכות א"י לנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות ואין נראה דאפילו במוקדשים שוחטות לכתחלה כו' עס"ה. ולכאורה היה נראה לי ליישב שיטת הלכות א"י בזה דעיקר הטעם לאסור שחיטה בנשים מפני שדעתן קלות כוונתן בזה כיון שדעתן קלות לא מהימני ולא סמכינן אבדיקת סכין דילהו דכיון דבדיקת סכין טירחא גדולה הוא כדאמרינן לקמן גבי שחיטת מומר למיטרח לא טרח ובריש פרק קמא דפסחים ובכמה דוכתי אמרינן בהדיא דכל מילי דאית בהו טירחא אשה לא מהימנא וכמבואר בפוסקים אם כן לפי זה שפיר מצינן למימר דנהי דמדינא דגמרא נשים שוחטות לכתחלה אפילו במוקדשים היינו משום דבימי חכמי המשנה וגמרא היו צריכין להראות סכין לחכם כדאיתא לקמן בגמרא דף ט' דהא דאמר ר"ש לשיעור שהיי' כדי ביקור היינו כדי ביקור חכם ופי' רש"י אבדיקת סכין קאי וכל שכן לענין שחיטת קדשים דכמה ממונים היו שם על לשכות בית החליפות לצורך בדיקת הסכינים מה שאין כן האידנא דאין מראין סכין לחכם שמחלו חכמים על כבודם ואם כן חזר הדין לשיני דאין הנשים נאמנות כך היה נ"ל לכאורה אלא שמצאתי בחידושי הרשב"א שכתב בהדיא דנשים שוחטות לכתחלה ונאמנין על בדיקת הסכין ולפ"ז צריך לחלק בין טירחת בדיקת סכין לשאר טירחות וכן כתב ים של שלמה ונראה דהא דפשיטא להו הכי היינו מאותן הראיות עצמן מההיא דזבחים ולמאי דפרישית אין ראיה זו מוכרחת. מיהו לכאורה נראה להביא ראיה לסברתם דאי סלקא דעתך דנשים לא מהימני בבדיקת סכין בזמן שהיו מראין סכינן לחכם אם כן תיקשי האיך סמכינן עלייהו בהך בדיקה דלאחר שחיטה שאין צריך ביקור חכם כדאיתא לקמן בהדיא בגמרא אלא דלפי עניות דעתי משום הא נמי לא איריא דשפיר מצינן למימר דהך בדיקה דלאחר שחיטה לית בה טירחא כל כך לפי מה שאבאר לקמן דהך בדיקה לא בעי אבישרא ואטופרי ואתלת רוחתא עיין שם וצ"ע:

שם בדיבור המתחיל התם דקדקתי טעמא פי' בקו' כו' ולשון דקדקתי טעמא לא משמע כפירושו כו' עס"ה עיין בחדושי הרשב"א ובספר מג"ש למ"ז ז"ל אמנם לפי עניות דעתי בלאו הכי יש ליישב פי' רש"י דודאי לענין תמורה דהדין שוה בכל האדם דלכתחלה אין להמיר ומקרא מלא הוא משום הכי הוי שפיר נתינת טעם לעקור לישנא דרישא כיון דאי אפשר לומר כן דאיירי לכתחלה והיינו כדקתני לא שהאדם רשאי להמיר מה שאין כן הכא לא הוי ליה למיתני בלשון הכל כיון דודאי לעיקר שחיטה דכתיבי באורייתא וזבחת מבקרך ומצאנך היינו לכתחלה ואם כן איכא למיטעי ולומר דהא דאתי מריבוייא דהכל נמי שייך לכתחלה מש"ה שפיר מקשה רישא אסיפא:

דף ב:

אמר רבה בר עולא הכי קתני הכל שוחטין אפילו טמא בחולין וכו' ובמוקדשין לא ישחוט שמא יגע בבשר כו' והקשה בתוס' בשם רבינו אפרים היאך יתכן שתהא הסכין ארוכה כל כך מהר הבית על עזרת ישראל וכו' ותירצו בכמה פנים ולולי דבריהם היה נ"ל ליישב בפשיטות דהא דקאמר ובמוקדשים היינו בקרבנות ציבור וסבירא ליה לרבה בר עולא שטומאת מת הותרה בציבור וסבירא לי' כהאי לישנא בפרק קמא דיומא דאפילו היכא דאיכא טהורין וטמאין בההי' בית אב טמאין נמי עבדי אפילו הכי לא ישחוט שמא יגע בבשר דלענין בשר אין חילוק בין טומאת מת לשאר טומאות מיהו לענין שרץ שפיר הוצרכנו לתירוצים של התוספות מכל מקום נראה דהא דדחיק הש"ס לאוקמי בטומאת מת וכגון שבלק קרומית של קנה ולכאורה יש לתמוה מאי דוחקי לאוקמי בטומאת מת בפשיטות הוי מצי לאוקמי בכל הטמאים לבר מטומאת מת ולמאי דפרישית אתי שפיר:

דף ג.

בגמרא אמר רבא ויוצא ונכנס לכתחלה לא והתנן המניח כו' אלא מהכא אין השומר כו' וקשיא לי טובא במאי פשיטא ליה לרבא לאקשויי לאביי לענין יוצא ונכנס מהאי דיין נסך ואכתי מי דמי דהא סתם יינם אינו אלא מדרבנן משום הכי מקילינן ביוצא ונכנס מה שאין כן לענין שחיטה לעיקר חששא הוא משום איסור דאורייתא דלא שחיט שפיר משום הכי לא מהני יוצא ונכנס לאביי ועוד דהתם גבי יין איכא חזקת היתר ואינו אלא חששא בעלמא משא"כ גבי שחיטה אדרבה הא אמרינן לקמן בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת מיהו הא לא קשיא לי אהא דמסיק רבא אהך קושיא דלקושטא דמילתא איכא לאוקמי מתניתין דהכל שוחטין לכתחלה לאתויי כותי יוצא ונכנס דאפשר דרבא בלאו הכי מסברא דנפשיה פשיטא ליה הך מילתא דיש לסמוך בשחיטה על כותי יוצא ונכנס היינו משום דהוי כמלתא דעבידא לגלויי כיון דישראל יוצא ונכנס מירתת הכותי שמא יחתוך כזית בשר ויתן לו וכל שכן דאתי שפיר למאי דמסקינן לקמן בשמעתין דרבא אליבא דנפשי' מוקי למתניתין דהכל שוחטין לאתויי ישראל מומר אוכל נבילות והכל שוחטין דסיפא מפרש דהיינו לאתויי כותי אם כן תו ליכא לאוקמי הכל שוחטין דסיפא היינו בישראל עומד על גביו כיון דקתני בסיפא דרישא וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה ועלה קתני הכל שוחטין לכתחלה לאתויי כותי על כרחך משמע באין אחרים רואין אותם והיינו על כרחך ביוצא ונכנס לחוד ומהאי טעמא לפרישית אלא דאכתי בהא דמקשה רבא לאביי הקושיא במקומה עומדת ונ"ל ליישב דלקושטא דמילתא רישא דמתניתין נמי לא משמע ליה לרבא כלל לאוקמי ריבוי' דהכל שוחטין לאתויי כותי בישראל עומד על גביו דמדקתני בסיפא חוץ מחרש שוטה וקטן ועלה קתני וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן מכלל דרישא באין אחרים רואין אותן מיהו אי לאו דמייתי רבא הך מתניתין דיין נסך הוי אמינא דאין שום סברא לומר דיוצא ונכנס מהני כלל דהא לאביי אמרינן לקמן דיוצא ונכנס בא ומצאו קרי ליה מה שאין כן לבתר דאשכחן דיוצא ונכנס מהני מיהת במילתא דרבנן שפיר משמע ליה לרבא מדיוקא דמתניתין ומסברא דמירתת שמא יחתוך כזית בשר ונותן ליוצא ונכנס אפילו לכתחלה שוחט כן נ"ל נכון ועיין מה שאכתוב עוד בזה לקמן בהא דקאמר לדבריו דאביי קאמר וליה לא ס"ל:

בתוספות בדיבור המתחיל אבל בא ומצאו כו' וא"ת כיון דרבא מדמה שחיטה ליין נסך בא ומצאו ליסתרי בלא חותך כזית בשר כו' על סוף הדיבור ולכאורה יש לתמוה טובא דאכתי אפילו למאי דמדמה רבא שחיטה ליין נסך אפילו הכי היאך אפשר לומר דבא ומצאו ליסתרי בלא חותך כזית בשר דהא בכולה סוגיא דלקמן בשמעתין ובפרק קמא דגיטין ובכמה דוכתי משמע בפשיטות דאליבא דכולי עלמא הכותים חשודים על לפני עור ונהי דמאי דאמר רבא ויוצא ונכנס מותר לכתחילה ליכא לאקשויי כה"ג דבהא מצינן מימר דלקושטא דמילתא משמע ליה לרבא דהיכא דמירתת תו ליכא למיחש למידי מה שאין כן בבא ומצאו ודאי קשה. ויש ליישב בדוחק לסברת התוספות דכיון דמדמה רבא שחיטה ליין נסך אלמא דרבא לית ליה האי סברא דלת"ק ורבי שמעון בן גמליאל דמצות כותים אין הכי נמי דכותים לא חשידי אלפני עור היכא דאחזיקו מיהו למאי דפרישית בסמוך בלאו הכי אין מקום לקושית התוספות דעיקר סברא דמירתת היינו שמתיירא שמא יחתוך לו כזית בשר ועיין מה שאכתוב לקמן בזה:

דף ג:

אמר רבא מומר אוכל נבלות לתיאבון בודק סכין ונותן לו. אף על גב דמדינא דגמרא אפילו כשר שבכשרים השוחט היה צריך להראות סכינו לחכם. מכל מקום השוחט בעצמו היה נאמן בכך לומר שכבר הראה סכינו לחכם משום דעיקר התקנה לא היה אלא משום כבודו של חכם מה שאין כן במומר בכל ענין אינו נאמן על כך ועוד נראה דעיקר מימרא דרבא היינו לענין דיעבד שאם לא בדק אסור לאכול לגמרי משחיטתו ואין לו תקנה אלא על ידי שבודק סכין ומראה לחכם ונותן לו ואף על גב דאינו אוכל אלא לתיאבון אפ"ה מטרח לא טרח כדאיתא לקמן:

בתוספות בודק סכין כו' אבל כותי יש לו דין אחר דבישראל יוצא ונכנס לא בעי בדיקת סכין למירתת דלא מצינו בשום מקום גבי כותי שיהיה צריך בדיקת סכין כו' עכ"ל. ואף שאיני כדאי מכל מקום תורה היא וללמו' אני צריך דמאי סברא יש לומר דכותי יהא נאמן על בדיקת סכין. לא מיבעיא לשיטת

הרמב"ם ז"ל דאפילו במומר לדבר אחד משארי עבירות צריך בדיקת סכין אם כן כל שכן לכותי דחשיד על כמה עבירות דלא כתיבי ולא אחזיקו. אלא אפילו לשיטת החולקים במומר לאחד משארי עבירות. אפילו הכי נראה דבכותי מודו דהא בדיקת סכין לא כתיבא ומאן יימר נמי דאחזיקו. והנראה בזה דפשיטא להו להתוספות הכי מדלא מצינו בשום דוכתא. ולפי עניות דעתי דבריהם בזה יותר תמוהים דהא עיקר דין כותים לענין שחיטה בדיני בדיקת סכין עיקר מקומו בסוגיא דשמעתין באוקימתא דאביי ורבא ולקמן בסמוך דתנו רבנן שחיטת כותי מותר' במה דברים אמורים בישראל עומד על גביו כו' ואביי דייק מרישא ורבא דייק מסיפא ואם כן לפי זה הא ודאי מלישנא דברייתא ואוקימתא דאביי דייק מרישא ודאי לא שמעינן מידי לענין בדיקת סכין דאדרבה פשטא דלישנא דקאמר במה דברים אמורים כשישראל עומד על גביו אכולה מילתא קאי שצריך לידע גם כן שהסכין בדוק או שהראה חכם. דאטו מי גרע האי לישנא מלישנא דמתניתין דקתני וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה ועל כרחך איירי באחרים רואין שהסכין יפה או שהראה לחכם דהא ודאי חרש שוטה וקטן לא מהימנו על בדיקת סכין. אם כן ממילא דה"ה נמי דהכא בלישנא דישראל עומד על גביו דעדיף טפי מאחרים רואין אותו כדאיתא לקמן. ולפי זה ממילא אליבא דרבא נמי דדייק מסיפא דקאמר דיוצא ונכנס כעומד על גביו דמי. על כרחך איירי נמי בכה"ג שהסכין בדוק ולפי עניות דעתי צריך עיון טובא ליישב הלשון של התוספות בזה וגם הלשון של הרא"ש שנמשך אחר דברי התוספות וכמו שכתבתי מבואר להדיא בלשון הריטב"א ז"ל בחידושיו שכתב בפשיטות דכותי צריך בדיק' סכין עיין שם. ומה שהוצרכתי להאריך בזה אף על גב דלא נפקא מיניה מידי לדינא שהרי גזרו על כותים ועשאום כעובדי כוכבים גמורים. אפילו הכי נפקא מיניה טובא לפי מה שכתוב בשלחן ערוך סימן ב' דצדוקים וביתוסים בזמן הזה דינם ככותים קודם גזירה ואסור לאכול משחיטתן אלא אם כן אחרים רואין אותן וגם יבדוק להם הסכין. ורמ"א בהג"ה לא השיג עליו כלום אלא הש"ך כתב על זה ותימא מנין לו זה והביא לשון דברי תוספות דהכא שכתבו להדיא דלא כשלחן ערוך:

ולמאי דפרישית אין כאן מקום תימא כלל. ומכל שכן לפי מה שכתב שם השלחן ערוך בסימן הנזכר להרמב"ם אפילו במומר לאחד משארי עבירות צריך בדיקת סכין ועל זה לא כתב הש"ך כלום אם כן פשיטא טובא דעל כל פנים בכותים קודם גזירה וכל שכן בצדוקים וביתוסים בזמן הזה צריכין בדיקת סכין דהא חשידי לכמה וכמה עבירות. ואי מהאי טעמא דמרתת שכתבו התוספות אטו משום דנשתרש בחטא ופקר טפי נאמין לו ביותר ממומר לאחד משארי עבירות וכה"ג מיחזי כחוכא ואטלולי' נמצא למילין מיהו לפסק השלחן ערוך עולה יפה ואין להקל כלל בדבר. ובחנם תמהו עליו הש"ך ובעל לחם חמודות ומה שיש לדקדק עוד בזה אבאר בסמוך בשילהי שמעתין:

בד"ה דליתא קמן דליבדקיה תימא דמשמע הא איתא קמן כו' אף על גב דאחרים רואין אותו ולקמן בפירקין גבי הא דאמר ר"נ כו' עד סוף הדיבור. ולכאורה נראה דמה שכתב דמשמע הא איתא קמן אין שחיטתו כשרה דהיינו מדדחיק לאוקמי בדליתא קמן דנבדקיה עדיפא הוי ליה למימר דאיתא קמן ולא ידע ואפילו הכי כשרה אלא על כרחך דאיתא קמן ולא ידע אין שחיטתו כשרה וכן כתב מהרש"א ז"ל אלא דלפי זה אין המשמעות מוכרח' דאיכא למימר דהא דלא מוקי סיפא דמתניתין בדאיתא קמן ולא ידע דאם כן לא הוי סיפא דומיא דרישא דמיירי ברישא דאמר הכל שוחטין לכתחלה במה דברים אמורים ביודעין שהוא מומחה אבל אין יודעין בו לכתחלה לא ישחוט ואם שחט בודקין אותו והיינו בהאי גברא גופא שאין יודעין בו. ומדקתני עלה וכולן לא מצינן לאוקמי דאיירי בדאיתא קמן ולא ידע דבהא לא איירי מתניתין כלל. וכעין זה כתב מ"ז ז"ל אלא דאפשר ליישב לשון התוספות לכוונתן במה שכתבו דמשמע היינו נמי מדקאמר ואם שחט בודקין אותו היינו על כרחך דאם אינו יודע אסור לאכול משחיטתו. וכן כתב מוהר"ם ז"ל בחידושיו בכוונת התוספות. אלא דלפי עניית דעתי משום הא נמי לא איירי' דאיכא למימר דרבינא נמי דלית ליה דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן היינו משום דחייש למיעוט המצוי. ועוד דרבינא אזיל לטעמא דשמעתין בבכורות דרובא דתלי' במעשה לא הוי רובא. ואם כן הכי נמי כיון דאי אפשר לידע הלכות שחיטה אם לא שכבר למד אם כן אין לך מעשה גדול מזה (ועיין בתשובת הב"ח סימן א') ואם כן לפי זה שפיר מצינן למימר במי שנסתפק בו תחילה אם יודע הלכות שחיטה אם לאו בודאי לכתחלה צריך לבדוק אותו שמא הוא מהמיעוט ואם בדקו אותו ונמצא דלא ידע ודאי שחיטתו פסולה שהרי נתברר שהוא מן המיעוט ובכה"ג ודאי לא מהני במה שאחרים רואין אותו דכיון דבשעת שחיטה היה אנס הדבר בספק לא רמי עלייהו למידק שפיר לפי שסומכין ארוב מצויין והאי משני שפיר דאיירי בדליתא קמן וא"כ אם אחרים רואין אותו מודה רבינא דשחיטתו כשירה כיון דאיכא תרתי לטיבותא חדא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם. ואם תמצא לומר שהוא מן המיעוט הא אחרים רואין אותו ורוב העומדים אצל שחיטה דייקו שפיר ותרי מיעוטי לא חיישינן. כן נ"ל נכון ליישב סוגית ההלכה דלא תקשי קושית התוספות ולפי עניית דעתי בלאו הכי דברי תוספות תמוהים דבמאי בעי למימר דבדאית' קמן ולא ידע לא מהני אחרים רואין אותו אטו מי גרע מחרש שוטה וקטן דודאי לא גמירי ואפילו הכי כשר באחרים רואין אותם ולמאי דפרישית אתי שפיר דכיון דידעי' בהו דלא גמירי ודאי אחרים הרואין אותן דייקי שפיר ודו"ק:

בגמרא כולהו כרבינא לא אמרי להך לישנא דאמר מומחין אין וכו' רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם. ואע"ג דבכמה דוכתי משמע דקיימא לן כרבינא דאמר בבכורות דרוב' דתליא במעשה לא הוי רובא וכמו שכתבתי בסמוך והכא נמי רובא דתליא במעשה היא מ"מ יש לומר דסתמא דתלמודא סבר דשאני הכא דהא אנן לא אמרינן לרוב ישראלים מומחין הם אלא לרוב המצויין אצל שחיטה מומחין הם והיינו משום דאפילו מיעוטא דמיעוטא לא אשכחן שמצויין אצל שחיטה אם לא שכבר למד הלכות שחיטה וכן נראה מכמה פוסקים דאפילו ר"מ דחייש למיעוטא מודה בכה"ג מיהו רבינא גופא דלישנא קמא שפיר מצינן למימר דאפילו בכה"ג הוי רובא דתלי' במעשה וכ"ש הכא דבהמה בחזקת איסור עומדת כן נ"ל:

שם אלא רבא מ"ט לא אמר כשמעתיה והקשו בתוספות תימא דהא קתני במילתא דרבא תרי הכל שוחטין ומפרש רבא חד לאתויי כותי וחד לישראל מומר ותירצו דהכי פריך דקמייתא הוי ליה לאוקמי כשמעתיה עכ"ל. ומלבד שתירוצם דחוק דמאי אולמ' האי מהאי אלא דיותר יש לתמוה דהא לקושטא דמילתא רבא גופא קאמר לקמן חד לאתויי כותי וחד לאתויי ישראל מומר אלמא דאף למאי דמשני הש"ס הכא רבא אליבא דאביי קאמר וליה לא סבירא ליה אפילו הכי מוקי רבא קמייתא בכותי. ויש ליישב בדוחק כוונת לשון התוספות:

אמנם כבר הארכתי בזה בתכלית אריכות בפ"ק דגיטין. ואין צורך לכפול הדברים באורך לכן אבאר בקצרה דהא דמקשינן הכא מ"ט לא אמר כשמעתיה היינו דבעיקר הדין קשיא ליה נמי לרבא אדרבא דמאי דמפרש רבא בפ"ק דגיטין אמתניתין דכל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים ומוקמינן לה התם כר"א דאוסר במצת כותי אלא דהאי דגיטין בכותי חבר איירי. ודחק רבא התם למתניתין בחסורי מחסרא והכי קתני ורבי שמעון ב"ג מכשיר בשניהם ע"ש והקשיתי לשאול למאי דוחקיה לרבא דשפיר הוי מצי לאוקמי בכותי חבר ואליבא דת"ק או ר' שמעון בן גמליאל בלא חסורי מחסרא. אלא על כרחך דרבא גופא סובר דהלכה כר"א דמצת כותי אסורה. ומשום הכי דחיק לאוקמי סתמא דמתניתין כר"א אליבא דהילכתא. נמצא דלפי זה למאי דמוקי רבא מתניתין דהכא דהכל שוחטין קמייתא לאתויי כותי על כרחך תו לא מיתוקמי כר"א דאפילו אם נאמר דר"א מודה דכתיב' ואחזיק אפילו הכי אין להכשיר שחיטת כותי בדיעבד באין אחרים עומדין על גביו דהא שהייה ודרסה חלדה הגרמה ועיקור מי כתיבי וכל שכן לענין שחיטת עוף כדמקשה הש"ס בסמוך ומשום הכי מוקי לה ר' שמעון בן גמליאל דדוקא בדאחזיק לחוד מהני. ולפי זה קשיא סתמא אסתמא וטפי ה"ל לרבא לאוקמי רישא דמתניתין דהכל שוחטין כשמעתיה בישראל מומר והכל שוחטין דסיפא שפיר הוי מצי לאוקמי בכותי ובאחרים עומדין על גביו והאי משני שפיר דשקלא וטרי' דרבא לעיל לא הוי אלא אליבא דאביי. אבל איהו גופא ודאי אליבא דנפשיה מוקי רישא דמתניתין לאתויי ישראל מומר כשמעתיה משום הכי תו לא דייק רבא לקמן לאקדומי כותי מקמי מומר דסירכא דלישנא דשקל' וטריא דלעיל נקט כך היה נ"ל לכאורה וכמו שהארכתי שם לפרש נמי אליבא דאביי ע"ש אלא שבחדושי הרשב"א דשמעתין כתב להדיא דהלכה כת"ק דמצת כותי ע"ש. ולפי זה הך סוגיא דגיטין צריך עיון. והנלע"ד כתבתי:

דף ד.

בגמרא ואחזיק ולא אחזיק בדלא כתיבא תנאי היא דתניא מצת כותי מותרת וכו' עס"ה. מה שיש לדקדק בזו הסוגיא כבר כתבתי באריכות בפ"ק דגיטין ע"ש ותמצא נחת ומתוך מה שכתבתי שם נתיישב ג"כ מה שהקשו התוס' בשמעתין בד"ה איכא בינייהו כו' בפ"ק דגיטין מוכח דכתיבא ולא אחזיקו נמי איכא בינייהו שכתבו כן למאי דפשיטא להו מלישנא דתלמודא התם דמקשה אי ת"ק אפילו שאר שטרות נמי. ולפי מה שהעליתי שם לאו מילתא דפסיקא היא אלא דהמקשה דהתם נמי ס"ל דע"כ לת"ק כתיבא או אחזיקו לחוד נמי מהני והיינו דמאי דבעי לאוקמא מתני' דהתם דמכשיר בגיטי נשים ושחרורי עבדים כת"ק או כרשב"ג והנך ודאי לא כתיבא דבעינן שיחתום לשמה דהא למאי דקיי"ל דעידי מסירה כרתי א"כ לא בעינן חתימה לשמה אלא מדרבנן אע"כ דאפ"ה באחזיקו לחוד סגי נמצא דכל זה למאי דס"ל מעיקרא משא"כ למאי דמסיק התם דמוקי למתני' דגיטי נשים ושחרורי עבדי' בכותי חבר וכר"א ממילא שפיר מיתוקמא סוגיא דהתם כמסקנא דהכא. ושם הארכתי:

דף ד:

ותיהוי נמי ר"ש מי קתני שאני אומר החליפו מפני שמחליפין קתני כו' ולפ"ז משמע דהך ברייתא דקתני מותר מיד אתי אליבא דכ"ע דכיון דאפי' לר"ש מותר דלא שביק התירא ואכיל איסורא דרבנן כ"ש לר"י מותר דודאי מחליפין דלא לאכול איסורא דאורייתא. וא"כ יש לתמוה על כל הפוסקים שלא הזכירו דין זה כלל בהלכות חמץ והנלע"ד בזה דהא עיקר שקלא וטריא דשמעתין דאמרו רבנן לרבא תניא דמסייע לך היינו דבעו למימר מה שאמר רבא דישראל מומר אוכל נבילות מותר לשחוט על ידי שבודקין סכין ונותנין לו דלא שביק היתרא ואכיל איסורא לא חידש בזה כלום דהכי איתא להדיא בברייתא בחמץ של עוברי עבירה וקס"ד דר' יהודה היא דכיון דאיסורא דאורייתא לא שביק התירא ואכיל איסורא א"כ ממילא דה"ה לשחיטה דהוי נמי מדאורייתא אבל אי הוי איסורא דרבנן לא אמרינן דלא שביק התיר' ואכיל איסורא ואהא מסיק הש"ס ממאי דטעמא דברייתא משום דלא שביק התיר' דלמא ר"ש היא והכא טעמא אחרינא איכא דתלינן לקולא שמא החליפו ומסיק הש"ס דהא ליתא דמשמע מלישנא מפני שמחליפין דודאי החליפו וממילא לפ"ז דאפילו באיסורא דרבנן מותר וכל שכן באיסור דאורייתא וא"כ כל שכן דקשה טפי אמימרא דרבא דמאי קמ"ל דסמכינן אמומר דלא שביק התיר' אפילו באיסורא דרבנן וכל שכן באיסור אוכל נבילות דהוי מדאורייתא. אלא על כרחך לקושטא דמלתא מוקי רבא ברייתא דהכא כר' יהודה דאוסר חמץ של ישראל מדאורייתא. ומש"ה החליפו בשל עובד כוכבים והיינו לרש"י איירי אפילו בפת גמור דשל עובדי כוכבים מותר כדפרישית. וכל שכן לא"ש לר"ת דמפרש בבצק. משא"כ לדידן דקי"ל כר' שמעון דאפילו חמצו של ישראל אחר הפסח ליכא איסורא דאורייתא אפילו באכילה ולא מיתסר אלא מדרבנן משום קנסא מש"ה לא אמרינן דלא שביק התירא ואכיל איסורא. והיינו ממש כמימרא דרבא:

בפרש"י בד"ה אלא מומר דקתני לעבודת כוכבים ואיצטריך לאשמעינן משום דאמר מר כו' ואפ"ה סמכינן עלייהו כדרב ענן כו' אחאב וסייעתו חזינן בהו דעובדי עבודת כוכבים הוו ובנבלה לא אשכחן בהו דפקרי ואיכא למימר דיצרם תקיף עלייהו עכ"ל. ולכאורה יש לתמוה על לשון רש"י למה הוצרך לכל זה דלקמן משמע להדיא דרבנן לית להו מומר לעבודת כוכבים מומר לכל התורה כולה דהא איתותב. ועוד הא האי טעמא דיצרו תקיף עליו תינח במומר לעבודת כוכבים ואכתי במומר לחלל שבתות מאי איכא למימר דלא שייך האי טעמא ולקמן משמע דאפ"ה הוי מומר לכל התורה כולה והנלע"ד בזה שהוצרך רש"י לפרש כן משום דקשיא ליה טובא אדרב ענן מעיקרא מאי קסבר דנהי דלא שמיע ליה הך ברייתא דמכס ולא כובס דלקמן אכתי הא משנה ערוכה היא בבכורות בפרק על כמה ובכמה ברייתות שם דכל החשוד לדבר חמור חשוד לדבר קל אלא דיש מחלוקת בין הפוסקים דהאי דבר חמור תליא בדבר שעונשו מרובה יותר מבעבירה אחרת או דתליא בדבר דחמיר לאינשי טפי אם כן לפ"ז במומר לעבודת כוכבים דאיכא כולה לגריעות' משום שהרי עונשו בסקילה ואיסור נבילה ליכא אלא לאו גרידא ואין לך דבר שחמיר לאינשי טפי מעבודת כוכבים כדאמר מר חמורה עבודת כוכבים ואם כן לפ"ז מאי מייתי רב ענן ראיה מאחאב ויהושפט דאכתי ליהושפט גופא קשיא האיך אכל משחיטת אחאב לכך הוצרך רש"י לפרש דגבי מומר לעבודת כוכבים לא שייך האי כללא דאף על גב דעונשו מרובה וחמירי לאינשי טובא מכל מקום כיון דלעבודת כוכבים יצרו תקיף עליה מש"ה לא הוי מומר לשאר עבירות. ואי תקשי אכתי מאי מהני הך טעמא למומר לחלל שבתות דנהי דלא קשיא ליה אמומר לערלות דהוי נמי עונשו בכרת ואפ"ה מותר לאכול משחיטתו לכ"ע דבהא איכא למימר כיון שאין עושה מעשה דהוי בקום ועשה מש"ה לא חמיר לאינשי ואכתי לענין אכילת איסור כיון שאין עושה אלא לתיאבון לא שביק התירא ואכיל איסורא נראה ברור דבשני מיני מאכל לא אמרינן מומר לדבר זה הוי מומר לדבר מאכל אחר אף על גב דהוי חמור בעונש כיון שאינן מיני איסורי שווין בטעמן יש שחביב עליו יותר מחבירו. מיהו הך סוגיא דבכורות דמשמע דאפילו בשני מיני מאכל אמרינן דמומר לדבר חמור הוי מומר לדבר קל התם מלתא אחריתא היא דבחשוד למכור לאחרים איירי דמשום ריוח ממון חשוד למכור אף דבר חמור ולא חייש אלפני עור וכל שכן למכור דבר קל משא"כ סוגיא דהכא דלא שייך במומר לחשיד אלפני עור כיון שאין מרוויח ממון בזה אלא לעיקר חשש כיון דפקיר להאי פקיר נמי להאי כיון דחשיד לאכול כל שכן דחשיד למכור ובשני מיני מאכל שאין שווין בטעמן לא שייך

לומר כן כן נ"ל ומה שיש לקלקל בזה בלשון הש"ך בסימן תקי"ח ס"ה ס"ק י"ב שכתב בע"א אין כאן מקומו להאריך ועיין מה שאכתוב בזה בסוגיא דמכם לקמן ודו"ק:

בתוספות בל"ה מותר מיד מפני שהן מחליפין פי' מותר בהנאה כו' אבל לישראל אסור באכילה לגזרו על פתן של עובדי כוכבים א"נ כלפירש רבינו תם דבבנך איירי היינו משום הך קושיא לגזרו על פתן של עובדי כוכבים. ובאמת שאין ראיה זו מוכרחת כל כך דשפיר הוי מצינן לאוקמי הך ברייתא כפשטה לענין היתר אכילה והיינו בפת של פלטר ולא מיבעיא לשיטת הפוסקים שמקילין בפת של פלטר אלא אפילו לאותן המחמירים ע"פ הסוגיא דגמרא דעבודת כוכבים מכל מקום אשכחן בירושלמי אמוראי טובא דפת פלטר שרי לגמרי כדאיתא להדיא בירושלמי דפסחים אהך מתניתין גופא דקתני חמץ של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח מותר בהנאה ומסיק עלה בגמרא הא באכילה אסור מתניתין במקום שלא נהגו לאכול פת עובדי כוכבים אבל במקום שנהגו לאכול פת עובדי כוכבים אפילו באכילה מותר ועל כרחך היינו בפת של פלטר נקטינן מיהו דבמנהגא תליא מילתא וכדמשמע נמי מלשון הפוסקים. לכך נראה דהא דמפרש ר"ת דבבנך איירי לא משום הך קושיא דפת של עובד כוכבים הוצרך לדחוק בכך (כמו שהאריכו מהרש"א ומהר"ם ז"ל בחידושיהם) אלא דבלא"ה הוצרך ר"ת לפרש דבבנך איירי דאי בפת גמור לא א"ש מאי דבעי לאוקמי מעיקרא כרבי יהודה דהא ר"י אפילו חמצו של עובד כוכבים אוסר לאחר הפסח אף בהנאה כמו שכתבו התוספות. ואף שהרשב"א ז"ל בחידושיו כתב לתרץ קושיא זו דהאי סברוה הא מני ר"י הוא סבר כר' אחא ב"י מקמי דהדר ביה בפרק כל שעה ממאי דקאמר דר"י יליף שאור דאכילה משאור דראיה כו' ע"ש בלשון הרשב"א ז"ל מכל מקום לא נראה לר"ת לפרש כן כיון דרב אחא גופא הדר ביה. ובלא"ה אוקימתא דחיקא היא ע"ש בפירש"י ותוספות. אלא דאפ"ה יש לי ליישב ולקיים שיטת רש"י ז"ל דמשמע מלשונו בפשיטות דמפרש הא דקתני מותר מיד מפני שהן מחליפין היינו מיד ממש דאלתר שמחליפין בפת גמור של עובד כוכבים אע"פ שנאפה בפסח ואפ"ה קס"ד דהנך רבנן דסברוה הא מני ר"י היא היינו לר"י גופא חמצו של עובד כוכבים לאחר הפסח מותר והיינו לפי מה שהעליתי שם בהך סוגיא דפסחים פרק כל שעה דהא דפשיטא ליה לתלמודא דר"י לא שני ליה בין חמצו של ישראל לעובד כוכבים אפילו לאחר הפסח היינו דווקא אליבא דרבי אבהו דכל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע וכיון דאשכחן בחמץ כתיב לא יאכל לא תאכל לא תאכלו ומוקמינן להו חד לפני זמנו וחד לתוך זמנו וחד לאחר זמנו ובתוך זמנו ודאי אפילו חמצו של עובד כוכבים אסור א"כ ה"ה הנך דלפני זמנו ולאחר זמנו כיון דקרא סתמא כתיב משא"כ לחזקיה דוקא היכא דכתיב לא יאכל בעינן דאף איסור הנאה במשמע משא"כ בלא תאכל ולא תאכלו לא שמעינן איסור הנאה אלא דאפ"ה מודה חזקיה דלאחר זמנו נמי אסור בהנאה לר"י מדאורייתא דיליף לה במה הצד מערלה וכלאי הכרם וחמץ דתוך זמנו הצד השוה שבהן שנעבדה בהו עבירה ואסורין בהנאה וא"כ לפ"ז ממילא דחמצו של עובד כוכבים שלא נעבדה בהו עבירה לא שייך שום טעם לאסור לאחר זמנו מדאורייתא אף לר"י ואם כן הנך סברוה דהכא שפיר מצי סברו כחזקיה דהא בלא"ה רוב הפוסקים סברי כחזקיה וכמו שהארכתי שם בסוגיא דפרק כל שעה בכמה דוכתי ודו"ק:

דף ה.

בגמרא א"כ עורביים מיבעי ליה וכתבו רש"י ותוספות דאע"ג דכתיב עברים מצרים התם ליכא למיטעי עכ"ל. ולכאורה נראה בכוונתן דהכא איכא למיטעי ולפרש לשון עורביים כפשטיה דהיינו עורביים ממש אלא דאכתי אין זה מספיק כיון דלא נ"מ מידי לדינא לכן נראה דהתוס' לשיטתייהו לעיל בד"ה ע"פ וקאמר הכי כי היכי דלא לסייע ליה לדרב ענן וא"כ לפ"ז הא דמקשה רב אדא ודלמא תרי גברי הוו. כוונתן בזה דמאי דוחקיה לסברא זו שע"פ הדיבור הותרה לו דבר איסור וליתא לרב ענן ואדרבה טפי ה"ל לאוקמי קרא דתרי גברי הוי ונקראין על שם מקומן וא"כ לפ"ז היינו לפי שאותן אנשים אמרו בפירוש שהיה מבשר דטבחי דאחאב והיינו כרב ענן ועל זה משני הכא שפיר אם כן עורביים מיבעיא ליה:

שם מיתיבי מכם ולא כולכם להוציא את המומר. והקשו בתוספות תימא דהא איצטריך לכדדרשינן בר"פ לולב הגזול וכו' והאריכו בזה. וכבר הארכתי בזה בחידושי סוכה בר"פ לולב הגזול ע"ש ע"פ מה שכתבתי שם כמה דברים השייכים לסוגיא דשקלא וטרי' דשמעתין וכמו שאבאר שם:

מן הבהמה להביא בני אדם שדומים לבהמה ופרש"י למן דכתיב גבי בהמה למעוטי רובע ונרבע והכי דריש לה בפ"ק דבכורות ובתמורה עכ"ל. וכוונתו מבואר' שהוצרך לפרש כן לאוקמי הך ברייתא אליבא דכ"ע והיינו הך דרשא דבהמה ריבוי הוא משום דבהמה מיותר בקרא כיון דכתיב מן הבקר ומן הצאן דהא לקושטא דמלתא אדרבה בקר וצאן לחוד ראוי להביא מהן קרבן שהן מן הבהמה טהורה לאפוקי בהמה טמאה ולאפוקי נמי חיה טהורה וא"כ על כרחך דחקינן לפרש לישנא דבהמה על הנולדין ומביאין קרבן כיון דאי אפשר לאוקמי קרא כפשטיה דאיירי בנקרבין אם כן לפ"ז ממילא להנך דרשות דדרשינן מהאי קרא למן הבהמה למעוטי רובע ונרבע היינו מיתור' דמן. אלא דבאמת לאחר העיון בסוגיא דתמורה לא משמע כן אלא דהך מיעוטא דרובע ונרבע לא ילפינן לה אלא דוקא בלבד דכתיב מן הבהמה ולשון הבהמה אשכחן ברובע ונרבע דכתיב ואיש כי יתן את שכבתו בבהמה. ולפ"ז אי לאו דכתיב מן אלא הבהמה לחוד אדרבה הוי משמע ליה לרבויי רובע ונרבע להתירא אתי מש"ה איצטריך למיכתב מן הבהמה (אע"כ דהאי מיעוטא דמכם ולא מומר למוקמינן לכל התורה כולה היינו במומר לעבודת כוכבים ולחלל שבתות דהוי כמומר לכל התורה כולה נמצא דכל זה היינו דוקא לתנא דברייתא דמכם משא"כ לרב ענן שפיר מצי סבר כהאי תנא דתמורה למן הבהמה להוציא רובע ונרבע וכלפריסית וא"כ ליכא הכא אלא חד קרא דמכם ולא כולכם דהיינו דווקא במומר לנסך היין ולחלל שבתות דחמירי טובא בעונשין בסקילה וכל שכן דחמירי טובא לאינשי כמו שכתב רש"י גופא לעיל דאפי' אליבא דר' ענן אית ליה הך סברא דחמיר עבודת כוכבי' ככל התורה ואפ"ה סבר דמותר לאכול משחיטתו כיון דיצרו תקיף עליו ועל נבלה לא חשיד וכלפריסית לעיל משא"כ לענין קרבן דלא שייך לומר כן ואדרבה כיון דיצרו תקיף עליו מש"ה אין מקבלין ממנו קרבן ולא שייך כלל לגבי לישנא דמכם ודו"ק):

בתוספות בל"ה כדי שיחזרו בהם בתשובה לאו טעמא דקרא קא דריש אלא נותן טעם לדבר וכו' עס"ה. התוספות קצרו בלשונם אבל כוונתן מבואר שרוצים לומר דאף על גב דבעלמא לא דרשינן טעמא דקרא אפילו הכי הוצרך תנא דברייתא ליתן טעם לדבר דאם לא כן לא הוי א"ש כלל הא דממעט מכם מומר לכל התורה כולה שזה לא נרמז בקרא כלל דמומר לכל התורה כולה לא שכיח ומפשטא ודאי יש למעט מומר לדבר אחד ולאידך גיסא נמי בהך ריבויי למן הבהמה דמפשטא דהאי דרשא יש למעט פושעי ישראל גמורין שדומין לבהמה ממש. ואילו מומר לדבר אחד לא שייך לומר שדומה לבהמה ואי משום הנך דרשי דקראי דקשיין אהדדי טפי הוי ליה לאוקמי לדרשא אחריתא כדדרשינן בתמורה למעט רובע ונרבע. מש"ה מסיים תנא דברייתא כדי שיחזרו בתשובה. ומה"ט שפיר אית לן למימר דאה"נ דמריבוי דמן הבהמה מרבינן הכא אפילו פושע ישראל גמור שעבר על רוב מצות והך מיעוטא דמכם היינו על כרחך במומר לכל התורה כולה ממש דלא סגי ליה בכפרה כן נראה לי בכוונת התוספות:

בגמרא הא גופא קשיא אמרת מכם כו' הא לא קשיא רישא מומר לכל התורה כולה וכו'. וכתב הרשב"א ז"ל בחידושיו קשיא לי אמאי לא אוקמי סיפא במומר לדבר אחד והיינו לאותו דבר ומציעתא במומר לדבר אחר כגון חלב ודם כו' ע"ש שתירץ בדחוקים גדולים. ובתחלת עיוני הייתי עומד ומשתומם כשעה חדא דהא כל הנך חלוקים דמפלגינן בין מומר לשאר עבירות למומר לאותו דבר היינו דוקא בחטאת שחייבה התורה להביא קרבן משא"כ הכא דאיירי בעולה וכדמסקינן לקמן וכמו שפירש"י דקרא בעולת נדבה משתעי. אם כן לא שייך הא מילתא כלל דהא עולה דורון הוא ואינו חובה אלא רשות אלא דממילא מכפר אחייבי עשה מקופיא כדאיתא בפרק קמא דזבחים ואם כן לא שייך הך מילתא דמומר לאותו דבר כלל בעולה. ואחרי בינותי בספרים מצאתי ראיתי שבעל משנה למלך בפ"ק דמעשה קרבנות האריך מאד בשקלא וטריא דשמעתין ותמה גם כן על הרשב"א ז"ל בזה. אמנם לאחר העיון ראיתי שעיקר דברי הרשב"א ז"ל בזה נכונים בטעמם ומוכרחים בסוגיא דהכא שאם נאמר דבהך ברייתא דמכם לא שייך ביה כלל מומר לאותו דבר כיון דאיירי בעולה לחוד א"כ לא מצאנו ידינו ורגלינו בכל הסוגיא כמו שאבאר. ובלא"ה נראה כוונת הרשב"א בפשיטות דמקשה הש"ס והא מהכא נפקא מהתם נפקא ומקשי עלה מאי בינייהו על דמשני כאן בעולה כאן בחטאת מכלל דמעיקרא הוי סבר דכל הנך קראי דברייתא דמכם נמי איירי בחטאת לענין הך דרשא. ואי משום כשיקריב דמשמע מיניה דעולה נמי הוי בכלל קרבנות היינו לענין הנך דרשות דבהאי קרא לענין רובע ונרבע מוקצה ונעבד וגזול. משא"כ בהך דרשא דמיעוטא דמכם וריבויא דמן הבהמה שמחלק מאיזה מקבלין ומאיזה אין מקבלין לא משמע ליה לאוקמי בעולת נדבה דדורון הוא אלא משמע ליה דדורון בעלמא הוא ובתשובה לחוד סגיא ליה וקראי במחייבי חטאות ואשמות איירי כך נ"ל ביישוב דברי הרשב"א כפשטן אלא שאף אם נאמר דמעיקרא נמי אסיק אדעתיה דהאי קרא דמכם איירי בעולה אפ"ה כיון דעולה מכפרת אחייבי עשה ואע"ג דדורון הוא אפ"ה מקופיא מיהא מכפר א"כ לא מיבעיא למ"ד ביומא דלר"ע דאמר עולה מכפרת אלאו שניתק לעשה ומוקי לה רבי ירמיה בלאו דנבילה ע"ש א"כ ודאי שייך ביה מומר לאותו דבר שהוא מומר לנבילות דאיירי ביה בשמעתין. וא"כ שפיר מצי איירי שאמר בפירוש שמביא עולה להתכפר בו על עון נבילה ע"י שסומך ידו עליו ומתודה. ואשמעינן קרא כיון שהוא מומר לאותו עון אין מקבלין הימנו אלא דאפילו למ"ד ביומא דעולה מכפר' על עון לקט שכחה ופאה נמי שייך לאוקמי בכה"ג דכל שהוא מומר לאותו עון אין מקבלין הימנו. כן נ"ל ביישוב שיטת הרשב"א בענין עיקר דבריו דבעולה שייך הך מילתא וכמו שאבאר בסוף הסוגיא במסקנא דשמעתין. אלא דלפ"ז יש לתמוה על מה שכתב הרשב"א ז"ל בזה הדיבור עצמו דהא דמייתי המקשה הכא הך שקלא וטריא דהא גופא קשיא לאו משום דבלא"ה לא הוי תיובתא דר' ענן דודאי איתותב מגופ' דברייתא דמדמה מומר לנסך היין למומר גמור עכ"ל. ובאם נפרש דברי הרשב"א ז"ל כפשטיה. דמדאין מקבלין קרבן ממנו טפי מבשאר עבירות אם כן ממילא לאסור לאכול משחיטתו היו דבריו נראין דחוקין דמידי איריא האי טעמא לחוד וה"ט לחוד דלענין קרבן איכא טעמא כדי שיחזרו בהן בתשובה משא"כ לענין שחיטה לא שייך הך מילתא. אלא אפילו אם נפרש בכוונת הרשב"א דמדמה הש"ס מנסך היין למומר לכל התורה כולה לתרווייהו ממעטינן מן מכם ולא מוקי קרא בדלמי במומר לכל התורה כולה היינו משום דמומר לעבודת כוכבים הוי מומר לכל התורה אם כן מה זה שכתב הרשב"א ז"ל דאפילו בלא הך שקלא וטרי' דהיא גופא קשי הוי תיובת' דר' ענן. והא ודאי ליתא דהא להרשב"א גופ' שפיר ה"מ לאוקמי האי מומר דרישא במומר לאותו דבר ומומר לנסך הוי כמומר לאותו דבר. מש"ה הוצרך לאתויי הך שקלא וטרי' דהיא גופ' קשי' דמשמע מינה להדיא דהוי כמומר לכל התורה כולה דאיירי בה רישא וכל שכן דמאי לפריסית דהך דרשא דמן הבהמה הוי פלוגתא דתנאי אם כן לא א"ש הא דמקשה הש"ס בפשיטות תיובתא דרב ענן דנהי דהאי תנא דברייתא דהכא כיון דדריש מרבויא דבהמה דמקבלין קרבנות מפושעי ישראל וכתיב נמי מיעוטא דמכם להוציא את המומר וקשיא על כרחך דמיעוטא דמכם היינו במומר לכל התורה כולה דוקא וכיון דאי אפשר לפרש נמי מומר לכל התורה כולה לדברים דכתבן שידעינן בבירור שעבר על כל התורה כולה דהא אליבא דכ"ע לא שב מידיעתו הוא (ועיין מה שאכתוב עוד בסמוך) אלא על כרחך דהאי מיעוטא דמכם ולא מומר למוקמינן לכל התורה כולה היינו במומר לעבודת כוכבים ולחלל שבתות דהוי כמומר לכל התורה כולה נמצא דכל זה היינו דווקא לתנא דברייתא דמכם משא"כ ר' ענן שפיר מצי סבר כהאי תנא דתמורה למן הבהמה להוציא רובע ונרבע וכלפריסית ואם כן ליכא הכא אלא חד קרא דמכם ולא כולכם ומוקמינן ליה דוקא במומר לנסך היין ולחלל שבתות דחמירי טובא בעונשין דבסקיל' וכל שכן דחמירי טובא לאינשי כמו שכתב רש"י גופא לעיל דאפילו אליבא דרב ענן אית' להך סברא דחמיר עבודת כוכבים ככל התורה ואפ"ה סבר דמותר לאכול משחיטתו כיון דיצרו תקיף עליה ועל נבילה לא חשיד וכלפריסית לעיל משא"כ לענין קרבן דלא שייך לומר כן ואדרבה כיון דיצרו תקיף עלי' מש"ה אין מקבלין ממנו קרבן משא"כ לגבי שחיטה דלא שייך לומר כן והנלע"ד בזה דהא דמסיק רב ענן בתיובת' מהך ברייתא לאו משום דמשמע ליה בפשיטות דהך ברייתא הלכה פסוקה היא וליכא מאן דפליג עלה אלא שאפילו אם נאמר דתליא בפלוגתא דתנאי אפ"ה שפיר מותיב תיובתא משום דקשי' ליה בהאי תנא דברייתא גופה דידיה אדידיה דכיון דליכא אלא תרי קראי חד לרבויי וחד למיעוטא ומרבויא דבהמה ודאי שפיר משמע דאפילו רשעים גמורים שדומין לבהמה מקבלין מהם וממילא על כרחך דהך מיעוט' דמכם אית לן לאוקמי בדלמי דלא ממעטינן אלא מומר לכל התורה כולה ממש דוקא ואם כן היאך מסיק עלה מכאן אמרו דאין מקבלין מן המומר לנסך היין ומנ"ל הך מלתא לחלק בין עבירות חמורות ולנסך היין ולחלל שבתות אלא על כרחך דפשיטא ליה להאי תנא דברייתא מסברא חיצונה בפשיטות דמומר לעבודת כוכבים הוי מומר לכל התורה כולה והיינו מדאמר מר חמורה עבודת כוכבים שהביא רש"י לעיל בדרב ענן בעובדא דאחאב דמקרא ילפינן לחמור' עבודת כוכבים שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה וה"ה מחלל שבתות כמו שפירש"י כאן. אם כן לפ"ז על כרחך יהושפט לא נהנה מסעודת אחאב אם כן ליתא לרב ענן:

דף ה:

בגמרא והא מהכא נפקא מהתם נפקא מעם הארץ פרט למומר וכו' ואמרינן מאי בינייהו ואמר רב המנונא כו' עד סוף הסוגיא. נראה דאף לפי מה שכתבתי לעיל בסמוך דהך ברייתא דמכם ולא כולכם והבהמה להביא פושעי ישראל לאו אליבא דכ"ע אתיא דאיכא מאן דדריש מן הבהמה למעט רובע

ונרבע כלאיתא בתמורה ואף לפי מה שכתבתי שם בר"פ לולב הגזול דהך דרשא דמכם ולא כולכם נמי אשכחן לר' שמעון בן יוחאי התם דדריש לה למעוטי גזול אפ"ה מקשה הכא שפיר לאידך גיסא אתנא דברייתא דמכם דדריש להוציא את המומר אכתי מהכא נפקא והא מהתם נפקא מעם הארץ פרט למומר דבהאי קרא דמעם הארץ לא אשכחן בשום דוכתא דדריש לה שום תנא למילתא אחריתא וכמו שאבאר בסמוך דנראה דאפילו רשב"י משום רבי שמעון נמי מודה בהך דרשא:

אלא דאכתי יש לתמוה טובא בזו הסוגיא על לשון המקשה דמייתי הא דאמרינן מאי בינייהו והא דמשני עלה רב המנונא ולמה ליה כולי האי דהא בפשיטות ה"מ לאקשויי אברייתא דמכם מברייתא דהכא דממעט מומר מעם הארץ ואדרבה במאי דמייתי הכא הך שקלא וטרי' דמאי בינייהו ודרב המנונא אם כן תו ליכא הך קושי' דמהכא נפקא הא מהתם נפקא דממה נפשך אם נפרש כפירש"י דמילתא דפשיטא הוא דהאי מיעוטא דמכם וריבויא דהבהמה פשטא דקרא בעולת נדבה איירי מדכתיב כי יקריב כשירצה להקריב והאי קרא דמעם הארץ כתיב בחטאת אם כן מאי מקשה והא מהכא נפקא מהתם נפקא דהא בפשיטות מצינן למימר דבעולה דדורון בעלמא הוא ריבתה התורה דמן הבהמה שמקבלין מפושעי ישראל ומומר לדבר אחד וכי היכי דלא נימא דאפילו במומר לכל התורה כולה מקבלין מש"ה כתיב מכם למעט מומר לכל התורה כולה משא"כ בחטאת דאחמיר' דאתי' לכפרה אפילו במומר לדבר א' אין מקבלין או עכ"פ דהאי מומר היינו מומר לאותו דבר ואם נפרש כאותה השטה שכתבתי לעיל בסמוך בכוונת הרשב"א דאכתי בשקלא וטרי' דהכא לא אסיק אדעתיה לחלק כלל בין עולה לחטאת אי משום דגילויא מילתא בעלמא הוא דאין לחלק כלל בקרבנות כדאשכחן ברובע ונרבע ומוקצה ונעבד ונגזול והרבה כיוצא באלו חוץ מהיכא דאשכחן בהדי' דמפליג קרא בינייהו אי משום דהשתא לא אסיק אדעתיה הך דרשא דכשיקריב דקרא בכולהו קרבנות משתעי אם כן מקשה שפיר והא מהכא נפקא מהתם נפקא דמכם למה לי דמעם הארץ נמי אית לן דממעט מומר לכל התורה כולה לבתר דכתיב ריבויא דמן הבהמה. דאם כן לפ"ז קשה טובא מאי מייתי המקשה במילתיה הך מילתא דמאי בינייהו ושינויא דרב המנונא ותיפוק ליה דסוגיא דהתם לית ליה הך סברא דאל"כ מעיקרא מאי קאמר מאי בינייהו הא איכא בינייהו טובא דלת"ק דוקא מומר לכל התורה כולה אין מקבלין ולר' שמעון אפילו מומר לאותו דבר לחוד אין מקבלין וכל שכן לר' המנונא דאמר חלב ודם איכא בינייהו דלת"ק אין מקבלין ולר' שמעון מקבלין אם כן פשיטא דלית ליה הך שקלא וטריא דאוקימתא דלעיל וממילא לא מקשה שפיר והא מהכא נפקא מהתם נפקא:

ואף אם נאמר דהמקשה דהכא וסוגי' דהוריות סברי ודאי דהך ברייתא דמכם והך ברייתא דמעם הארץ פליגי אהדדי דהאי תנא דמע"ה לית ליה הך ריבויא דמן הבהמה ומוקי לה למילתא אחריתי ואפ"ה מקשה שפיר והא מהכא נפקא מהתם נפקא ואמאי לא ממעט נמי תנא דברייתא מדרשא דמע"ה כדפרישית וא"כ לפ"ז א"ש טובא הך שקלא וטריא דהוריות דמעיקרא דקשיא ליה מאי בינייהו הוי סבר בפשיטות דהא דקתני מע"ה פרט למומר איירי במומר לאותו דבר שאינו מביא עליו קרבן דהכי הוי פשטא דקרא וא"כ קשיא ליה שפיר מ"ב דהא במומר לאותו דבר ר' שמעון נמי מודה ומש"ה מפרש רב המנונא דהא מע"ה פרט למומר היינו לדבר אחר כגון חלב ודם ואם נמצא לפ"ז על כרחך דסוגיא דהוריות לית לה הך שקלא וטריא דלעיל דמוקמינן לה להך ברייתא דמכם במומר לכל התורה כולה ולפ"ז ליכא תיובתא לרב ענן כלל דבפשיטות מצינן למימר דרב ענן נמי סבר כרב המנונא וכסוגיא דהוריות דהך ברייתא דמע"ה לית לה דרש' דמן הבהמה ומש"ה מוקי להך מיעוטא או במומר לאותו דבר דרבי שמעון או במומר לדבר אחד דת"ק וא"כ לפ"ז שפיר מפרש רב ענן לברייתא דלעיל כהך ברייתא דרב המנונא דהא דקאמר מכם להוציא את המומר היינו מומר לאותו דבר וריבויא דמן הבהמה מוקמינן במומר לדבר אחד וסיפא דקתני חוץ מן המומר לנסך היין ולחלל שבתות היינו דכיון דהני חמירי טובא הוי כמומר לאותו דבר מ"מ מאי פריך והא מהכא נפקא מהתם נפקא דאדרבה האי תנא דברייתא דמכם אית ליה נמי הך דרשא דמע"ה אלא דממיעוטא דמכם לא הוי ממעטינן אלא מומר לכל התורה כולה משא"כ לבתר דכתיב מע"ה ממעטינן נמי מומר לאותו דבר וכר"ש:

ויותר מזה יש לתמוה דאכתי לפי המסקנא דשמעתין דמשני הא בחטאת והא בעולה ומסיק עלה צריכא ולמה ליה כולי האי דהא כיון דשני ליה בין עולה לחטאת טפי ה"ל לשנויי דקושטא דמילתא הכי הוא עולה דדורון בעלמא הוא מקבלין חוץ מן המומר לכל התורה כולה משא"כ חטאת דלכפרה אתי' אפי' במומר לדבר אחד לת"ק ובמומר לאותו דבר לר"ש נמי אין מקבלין דהא ודאי לפי המסקנא דשמעתין אליבא דרב המנונא אף לפי האמת כן הוא דהא לדידיה אפילו במומר לאותו דבר אין מקבלין ובהך ברייתא לעיל משמע דדוקא מומר לכל התורה כולה אין מקבלין אבל מומר לאותו דבר מקבלין והא מה"ט איתותב רב ענן:

תו קשיא לי הא דמייתי הכא הך שינוי' דרב המנונא ולא מייתי האי שינויא דרבא דהתם דמסכת הוריות דמוקי לפלוגתא דתנא קמא ורבי שמעון דתרווייהו במומר לאותו דבר איירי וכגון שנתחלף חלב בשומן וכו'. והנלע"ד בזה ליישב חדא מגו חדא דאדרבה כל הסוגיא דהכא יפה מתפרשא בענין זה דהא דמקשה הא מהכא נפקא הא מהתם נפקא לאו דמקשה ברייתות גופא אהדדי אלא אכל השקלא וטריא דלעיל קשיא ליה בין במאי דמתפרש מכם להוציא את המומר במומר לעבודת כוכבים או לכל התורה כולה ובין למאי דמסקינן לרב ענן בתיובתא ע"ז פריך שפיר הא מהכא נפקא הא מהתם נפקא ומייתי עלה הך ברייתא ומאי דקאמר עלה מ"ב ומוקי לה רב המנונא לענין מומר לדבר אחד או מומר לאותו דבר א"כ לפ"ז שפיר אית לן לאוקמי הך ברייתא דמכם נמי בכה"ג גופא דמומר דקתני היינו מומר לאותו דבר ומסיק נמי שפיר חוץ מנסך היין דחמיר כדפרישית דלפ"ז הוי א"ש טובא דהנך ברייתות דמכם והאי דמעם הארץ בטעמא לחוד הוא דפליגי דברייתא דמכם דדריש מן הבהמה לריבויא על כרחך מיעוטא דמכם היינו מומר לנסך משא"כ הך ברייתא דמע"ה דלית לה הך ריבויא דמן הבהמה דדריש לה למילתא אחריתי למעוטי רובע ונרבע כדדריש לה נמי ר"ש בתמורה מש"ה מוקי לה למיעוטא דמע"ה כפשטא דת"ק ממעט אפילו מומר לדבר אחד ור"ש ממעט מומר לאותו דבר ממיעוטא דחסר לא תעשנה ולפ"ז לרב המנונא לא הוי תיובתא לר"ע מהך ברייתא דמכם כדפרישית.

ולפ"ז אתי שפיר טובא הא דמסיק סתמא דתלמודא דהכא לרב ענן בתיובתא ע"כ היינו משום דלא משמע ליה לסתמא דתלמודא כלל לפרש מיעוטא דמכם למומר לאותו דבר דכיון דפשטא דקרא מיהא בעולה נמי איירי ובעולה משמע ליה דלא שייך מומר לאותו דבר מש"ה ע"כ דמיעוטא דמכם איירי בענין לנסך ומחלל דהוה כמומר לכל התורה כולה ותיובתא דר"ע וכדפרישית לעיל דע"כ פשיטא ליה לתנא דברייתא הך מילתא מסברא חיצונה וע"ז מקשה שפיר והא מהכא נפקא מהתם נפקא מע"ה פרט למומר ומוקי לה רב המנונא במומר לדבר אחד לת"ק ולר"ש במומר לאותו דבר ולפ"ז קשיא טובא אהא דמסיק סתמא דתלמודא דלא ממעטינן אלא דוקא מומר לכל התורה כולה ממש כגון מנסך ולחלל ולרב המנונא לת"ק אפילו במומר לדבר א' מקבלין ולר"ש עכ"פ במומר לאותו דבר וע"ז מסיק הש"ס שפיר הא בחטאת והא בעולה ואשקלא וטרי' דלעיל דשפיר מסקינן לר"ע בתיובתא מהך ברייתא דמכם משום דמברייתא דהכא משמע נמי דלית ליה לר' המנונא גופא לא מסיק הך מלתא בהוריות אלא משום דהתם לא אסיק אדעתיה כלל הך ברייתא דמן הבהמה משא"כ בסוגי' דהכא דמייתי הך ברייתא ודייק מינה דדוקא קאמר מומר לעבודת כוכבים הוא דאין מקבלין משום דהוי מומר לכל התורה כולה ממילא דא"ש נמי הך ברייתא דמע"ה פרט למומר דאיירי נמי בכה"ג גופא במומר לכל התורה כולה ואפילו הכי איצטריך תרי קראי משום דהא בעולה והא בחטאת וצריכא:

והשתא לפ"ז מכ"ש דא"ש לרבא דמוקי בהוריות למומר דת"ק היינו נמי מומר לאותו דבר והיינו משום דפשטא דקרא בהכי איירי דעלה כתיב אשר לא תעשנה אלא דממילא ילפינן מכ"ש במומר לעבודת כוכבים דהוי כמומר לכל התורה כולה דהא רבא קאמר בהדיא לעיל דמומר לתיאבון מותר לאכול משחיטתו ובמומר לעבודת כוכבים ס"ל דאסור אם כן לפי זה הך ברייתא דשמעתין דקתני מכם להוציא את המומר מפרש לה נמי בכה"ג גופא והיינו במומר לעבודת כוכבים אפילו בעולה ושאר קרבנות אפילו מומר לאותו דבר ומכל שכן למאי שכתבתי בשיטת הרשב"א דבעולה גופא נמי שייך מומר לאותו דבר כן נראה לי לפרש הסוגיא בלי גמגום:

בתוספות בד"ה מע"ה פרט למומר תימא למאי קאמר כו' הא אדרבה הך פליגא כו' ודוחק לומר דפריך מדרבי שמעון עכ"ה. ולכאורה אפילו על פי דוחק אי אפשר לפרש כן דהיאך שייך לאקשויי אתנא דברייתא מדרבי שמעון כיון דת"ק דהך ברייתא דמע"ה נמי לית ליה הך דרשא דר"ש ובלא"ה אשכחן דבסוגיא דתלמודא פרק כלל גדול מבואר דאיכא מאן דדריש להך דרשא דאשר לא תעשנה לדרשא אחריתא עד שישגוג בלאו וכרת שבה ע"ש ובחידושינו וכה"ג קשיא לי נמי לאידך גיסא על מה שכתבו התוספות שדוחק לומר ומאי דוחקיה הא מצינן למימר בפשיטות דהאי מקשה דהכא מתרווייהו פריך דממה נפשך דהך ברייתא דמכם הוי לא כת"ק דפליג בהדיא דאפילו בדבר א' הוי מומר ולר"ש נמי דסובר דאין מקבלין מן המומר לאותו דבר מהאי קרא דאשר לא תעשנה א"כ כ"ש דמהאי קרא גופא ילפינן דמן המומר לכל התורה כולה אין מקבלין שהרי לא שב מידיעתו א"כ ממה נפשך הך דרשא דמכם מיותר' וכ"ש דקשה מלשון מהרש"א ז"ל שכתב דמה שכתבו התוספות דאפשר דפריך מדר"ש היינו משום דלר"ש ילפינן מומר לכל התורה כולה במכ"ש ממומר לאותו דבר א"כ האי קשיא לת"ק שייך טפי דמומר לכל התורה כולה אתיא במכ"ש ממומר לדבר א' ומתוך כך היה נ"ל ליישב לשון הסוגיא בפשיטות והיינו ע"פ מ"ש לעיל דהך דרשא דמע"ה פרט למומר לא אשכחן בשום דוכתא דמפיק לה לדרשא אחריתא וא"כ תיקשי נמי אדר"ש האי קרא דמע"ה מאי עביד ביה אלא על כרחך דר"ש מוקי להאי קרא דמע"ה פרט למומר במומר לעבודת כוכבים ולאשמעינן הך מלתא גופא אתא דמומר לעבודת כוכבים הוי מומר לכל התורה כולה וא"כ מקשה שפיר והא מהכא נפקא מהתם נפקא ור' המנונא גופא דמוקי פלוגתייהו בחלב ודם היינו משום מלתא דת"ק ולפ"ז משני הש"ס שפיר הא בעולה והא בחטאת וצריכא וכבר הקשיתי לשאול מאי צריכא שייך כאן כיון דלרב המנונא לקושטא דמלתא חטאת ועולה לא שוין אהדדי דבחטאת סגי במומר לדבר אחד לת"ק ולר"ש מיהת במומר לאותו דבר ובעולה בעינן דוקא מומר לכל התורה כולה להך ברייתא דלעיל אבל למאי דפרישית אתי שפיר כיון דהמקשה מתרווייהו פריך בין לת"ק ובין לר"ש משום הכי הוצרך סתמא דתלמודא נמי לשנויי אליבא דתרווייהו דבמאי דמשני הא בחטאת והא בעולה תו לא קשיא את"ק דאה"נ דלקושטא דמילתא איצטריך תרי מיעוטי והיינו דבעולה לעולם מקבלין חוץ מן המומר לכל התורה כולה משא"כ בחטאת אפילו במומר לדבר אחד אין מקבלין ולר"ש כ"ש דאתי שפיר למאי דפרישית דעל כרחך ר"ש מוקי להאי קרא דמע"ה פרט למומר במומר לעבודת כוכבים ולאשמעינן דהוי כמומר לכל התורה כולה דלפ"ז עולה וחטאת לענין דינא שוין לגמרי משום הכי הוצרך לאסוקי צריכא והא דקאמר סתמא צריכא היינו משום סוגיא דתלמודא אליבא דהלכתא כרבי שמעון אזלא ורבי יוחנן בפרק כלל גדול גופא סבירא ליה כרבי שמעון ואם כן האי קרא דמע"ה מאי עביד ליה אלא על כרחך דמוקי ליה במומר לכל התורה כולה והיינו משום דצריכא:

נמצא לפ"ז סוגיא דפרק כלל גדול פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש וסוגיא דהכא במאי דמסקינן לעיל לר' ענן בתיובתא מהך ברייתא דמכם ומסקנא דשמעתין דקאמר צריכא כולם לדבר א' נתכוונו כך היה נראה לי ביסוד הסוגיא דהכא אלא שעדיין לא נתיישב בזה קושיות ודקדוקים שהקשיתי לשאול בשקלא וטריא בגמרא בברייתא דמכם ובשקלא וטריא בברייתא דהכא בסוגיא דהוריות במאי דקאמר מאי בינייהו ומייתי התם אוקימתא דרב המנונא ואוקימתא דרבא והכא לא מייתי אלא אוקימתא דרב המנונא' לחוד מש"ה הוצרכתי לפרש בענין אחר באריכות והמעיין יבחר ודוק היטב והנלע"ד לפרש בכוונת התוספות יבואר בסמוך:

בא"ד ומפרש ר"ת למומר לאכול חלב היינו מומר לכל התורה כולה חוץ מדם כו' עכ"ל. ולכאורה גם בזה דברי התוספות תמוהין דאכתי הקושיא במ"ע דלא שייך שפיר הא מהתם נפקא כיון דאדרבה הך פליגי שהרי כיון שהוא מומר לכל התורה כולה חוץ מדם א"כ ע"כ איירי שהוא מומר ג"כ לעבודת כוכבי' וכיון דמסקינן לעיל דמומר לעבודת כוכבים הוי מומר לכל התורה כולה ממילא שהוא ג"כ מומר לדם ומש"ה דוקא בכה"ג אין מקבלין ולא בענין אחר דהא מה"ט איתותב ר"ע ולת"ק דברייתא דמע"ה לא בעינן לכל התורה כולה ממש דהא אפילו חוץ מדם אין מקבלין וכה"ג גופא קשה אתירוץ שני של התוספות:

והנלע"ד בכוונת התוספות דמשמע להו דהך קושיא דהא מהכא נפקא מהתם נפקא לאו אשקלא וטריא דלעיל בסמוך דמקשה הא גופא קשיא ומסיק לרב ענן בתיובתא והיינו משום דאיכא למימר דרב המנונא לית ליה האי שקלא וטריא דלעיל ומפרש לה לברייתא בגוונא אחריתא וכדפרישית לעיל אלא על כרחך דהא דמקשה בגמרא והא מהכא נפקא מהתם נפקא היינו דתיקשי לרב המנונא מגופא דברייתא דלעיל ולפ"ז היינו דקשיא להו להתוספות שפיר דאכתי מרישא דברייתא דלעיל דקתני מכם פרט למומר נמי לא קשיא אדרב המנונא כיון דאשכחן כמה ענייני מומר אפשר דתרווייהו צריכי אלא טפי הוי ליה לאקשויי אדרב המנונא מסיפא דברייתא דלעיל דדריש מן הבהמה להביא פושעי ישראל ולרב המנונא אליבא דת"ק לא משכחת לה כלל דהא אפילו במומר לדבר אחד קאמר דאין מקבלין ועל זה מתרצים התוספות שפיר דהאי מומר לחלב דקאמר רב המנונא היינו במומר לכל התורה כולה חוץ מדם וא"כ לפ"ז לעולם דאית ליה נמי הך דרשא דמן הבהמה ומוקי לה במומר לדבר אחד או במומר לאותו דבר ומשום הכי לא מצי המקשה לאקשויי אדרב המנונא אלא מרישא דברייתא דדריש מכם פרט למומר ומסיק בסיפא דאפילו במומר לנסך ולחלל שבתות הוי כמומר לכל התורה כולה וא"כ הך דרשא דמע"ה מאי עביד ביה וכה"ג יש לפרש בתירוץ השני של תוספות ולפי זה שפיר נמי מאי דקאמר בגמרא הא בחטאת והא בעולה לענין דינא חטאת ועולה שוין וכדפרישית דקרא בכולהו קרבנות קאי אלא לעיקר פשטא דקרא איירי בעולה משום הכי קאמר צריכא כן נ"ל בכוונת התוספות אלא

לאכתי כל הקושיות שהקשיתי בזו הסוגיא במ"ע לכך הוצרכתי לפרש בענין אחר ותו לא מידי ודוק היטב:

בגמרא אמר ר"ח כו' ר"ג ובית דינו נמנו על שחיטת כותי ואסרוה ופירש"י ר"ג היינו בנו של ר"י הנשיא וב"ד נמנו על שחיטת כותי לאחר שנשנית משנתינו דהכל שוחטין כו' עכ"ל. ונראה מדקדוק לשונו שהוכרח לפרש כן כיון דלפי המסקנא מה שאסרו היינו משום שמצאו דמות יונה ואם כן אי ס"ל לר"ג דיבנה גזר עלייהו הך גזירה משום דחייש למיעוטא ור"מ נמי הכי ס"ל וא"כ היאך סתם רבינו הקדוש משנתינו דהכל שוחטין דלא כר"ג דיבנה ולא כר"מ דנהי דאמרינן לקמן דאינהו גזרו ולא קיבלו מינייהו היינו כמו שפירש"י שלא היו יכולין לפרוש מהם שהיו רגילין בהם ומכל מקום בשביל כך לא הוי ליה לסתום סתמא למתניתין דלא כוותייהו ובזה נתיישב גם כן מה שכתב רש"י בד"ה לא שמע רבי והיינו נמי כי מתניתין שהוכרח לפרש כן דאם לא כן מאי הא דקאמר רבי זירא שמא לא שמע רבי אלא בשאין ישראל עומד על גביו ומי דחקו לספק הזה כיון דבפשיטות משמע מפשטא דלישנא דר"ג וב"ד לאסור מעיקר הדין שחיטת כותים כשאין ישראל עומד ע"ג ולא מהני מאי דאחזיקו בה ולפי שהיו מקודם לכן נוהגין היתר כרשב"ג משום הכי הוסיף ב"ד על כך ונמנו ורבו לאחזיקו לחול לא מהני או שבימי ר"ג וב"ד זילזלו בשחיטה אלא על כרחך דאפילו הכי לא ניחא ליה לרבי זירא לפרש כן דאם כן תיקשי להיפך כיון דרבי שסתם המשנה לאחר דרשב"ג הוי אם כן היאך סתם המשנה דלא כוותייהו כן נ"ל בכוונת רש"י ועיין בחידושי הרשב"א ז"ל שהרגיש ג"כ בלישנא דשמא לא שמע ועיין שם בארוכות:

שם א"ל למי דאי מדרבנן כו' בשאין ישראל עומד על גביו למימרא בעי ופירש"י וכי לא פסיקא לן דלית להו לפני עור לא תתן מכשול. ולכאורה יש לתמוה דאכתי שפיר מצינן לאוקמי מלתא דר"ג בשאין ישראל עומד על גביו ואפילו הכי ולאו למימרא בעי לאסור שחיטת כותי אף בדיעבד ולא מהני מה שחותך כזית בשר ונותן לו והיינו בחד מתרי טעמי אי משום שראו דלא בקיאי בדיני שחיטה או משום הר גריזים אבל בישראל עומד על גביו לעולם דשרי דלא גרע מישראל מומר כיון דקי"ל גירי אמת הם וכבר הארכתי בזה בחידושי גיטין דף יו"ד ושם כתבתי דהא דקאמר הכא אי באין ישראל עע"ג למימרא בעי היינו משום דפשיטא להו דאפילו קודם גזירת ר"ג ובית דינו היתה הלכה מרווחת לאסור וכן נראה מלשון הרשב"א ז"ל בחידושיו בשמעתין אלא דבלשון רש"י אי אפשר לפרש כן דאם כן אמאי איצטריך לפרש מטעמא דלפני עור ותיפוק ליה דבלאו הכי לאו למימרא בעי כיון דמקמי הכי היו נוהגין בו איסור למעיקר הדין ובחידושי גיטין הארכתי יותר בענין זה ע"ש ותמצא נחת מיהא אף לפירש"י וצ"ל צ"ל דלמאי דמספקא ליה בגמרא אי לא קיבלה מיניה רבי זירא היינו משום דאיכא למימר דר"ג וב"ד אוסרין שחיטת כותים לענין דלא מהני חותך כזית בשר ונותן לו והא ודאי למימרא בעי:

בתוספות ד"ה ר"ג וב"ד כו' פירש בקו' ר"ג בנו של ר"י הנשיא כו' ומיהו קשה דא"כ ה"ל לפרושי בהדיא כו' ועוד תימא דגזר ר"מ על סתם יינם ולא גזר על שחיטה שהוא דאורייתא כו'. עיין בחדושי הרשב"א ובס' מגיני שלמה למו"ז זצ"ל שכתבו ליישב קושיות אלו לשיטת רש"י אלא דלענ"ד בלא"ה לא ידענא מאי קשיא להו להתוספות על פירש"י א"כ אמאי לא גזר ר"מ על שחיטה כמו שגזר על סתם יינם דהא ודאי איכא למימר בפשיטות כיון שמצאו דמות יונה על הר גריזים ור"מ חייש למיעוטא מש"ה גזר על סתם יינם משום מגע דידהו משא"כ בשחיטה לא ראה לגזור דנהי דקי"ל מומר לעבודת כוכבים הוי מומר לכל התורה כולה דלא כרב ענן אפ"ה אין טעם לאסור אפילו באחרים עומדים על גביו כיון דמומר לכל התורה כולה ממש נמי לאו דינא הכי ואדרבה צריך ליתן טעם בהא דגזר ר"ג בהאי גוונא והיינו משום גדר שראה שנתקלקלו ביותר וכמו שאבאר לקמן ואם כן אין כאן קושיא על פירוש רש"י ועוד דבלאו הכי נמי איכא למימר דאפילו בחותך כזית בשר לחוד לא ראה רבי מאיר לאסור בדיעבד דנהי דמומר לעבודת כוכבים הוי מומר לכל התורה כולה היינו כשהוא ודאי מומר לעבודת כוכבים בפרהסיא מה שאין כן הכא דרובם בחזקת היתר קיימי אלא דרבי מאיר לחששא בעלמא הוא דחייש למיעוטא בכהאי גוונא ואם כן כיון שמוחזקין המה לענין שחיטה כל שכן שאין לגזור על כולן משום האי מיעוטא ובימי ר"ג ראו להחמיר גם בזה כמו שאבאר לקמן כן נראה לי ליישב שיטת רש"י ודו"ק:

בא"ד אבל אם הוא ר"ג דיבנה ניחא. קשיא לי על פי' התוס' איך אפשר לומר דר"ג דיבנה גזר עלייהו בדין מומר לעבודת כוכבים דהא אדרבה אשכחן לר"ג דיבנה גופא שהכשיר בגט שיש עליו עד כותי ומוקמינן לה התם בכותי חבר ואי משום חשש מומר לעבודת כוכבים נגע בו מאי מהני שהכותי חבר שהרי על כולן גזרו אפי' בשחיטה ושם כתבתי ליישב קצת דאפשר דהך מעשה דר"ג הוי קודם גזירה שבאותו זמן עדיין לא מצאו דמות יונה ומה שיש לדקדק עוד בתוס' עיין בסמוך:

דף ו.

בגמרא ואי ס"ל לא קיבלה מיניה לישני ליה פירש"י ואס"ל דלא קיבלה רבי זירא מרבי יעקב לישני ליה איהו לנפשיה. וקשיא לי טובא דממה נפשך אם נפרש כפשטא דלישנא דרש"י ותוספות דהא דמהדר רבי יעקב למימרא בעי היינו משום לפני עור לא תתן ואפ"ה מספקא ליה לתלמודא אי קיבלה ר' זירא מר"י או לא דאפשר דלא חייש להך דיוקא דלמימרא בעי דאיכא למימר דמקמי תקנת ר"ג היו מותרין לאכול משחיטת כותי לגמרי דחיישי אלפני עור והיינו כפי' התוספות דר"ג דשמעתין היינו ר"ג דיבנה וא"כ כל הנך תנאי דפליגי לעיל במנת כותי ומודו דלא חיישי אלפני עור היינו לאחר תקנת ר"ג וב"ד שראו שחשודין המה בכך א"כ לפ"ז תיקש' אהא דקאמר אי ס"ל דלא קיבלה מיניה לישני ליה למה שאכל ר"י היינו בישראל עומד ע"ג ומאי לישני ליה דקאמר הא בלא"ה פשיטא דהכי הוי דאי באין עומד ע"ג היאך אכל ר"י דאפילו אי לא שמיע ליה האי תקנה דר"ג וב"ד או דשמיע ליה ולא קיבלה אכתי קשה אטו לא שמיע ליה לר"י דלכולהו תנאי הלכה מרווחת דלא חיישי אלפני עור וטפי ה"ל למיפשט הפשטן בפשיטות מהא עובדא גופא דע"כ מינה שמעינן לתקנת ר"ג היינו באין עע"ג ואם נפרש דודאי דהאי ס"ל לר"ז לא קיבלה מיניה לר"י הא דאמר למימרא בעי והיינו כדפרישית דאיכא לאוקמי תקנה דר"ג לענין חותך כזית בשר דודאי למימרא בעי דא"כ השתא נמי לא פסיט מידי מאי דקאמר אי ס"ל ל"ק לישני ליה דלמא לעולם אימא לך דלא קיבלה מיניה וא"כ לפ"ז הא דקאמר ר"נ ב"י לר"י ורב אסי אכלו משחיטת כותים היינו כשראו שהכותים אכלו ממנו או שחתכו לו כזית בשר ובהאי גופא שפיר תהי בה ר"ז ומספקא ליה אי ר"י שמיע ליה ולא קיבלה או דלא שמיע ליה ושפיר פסיט נמי לנפשי' מיהו לפי מה שכתבתי בחידושי גיטין דהא דקאמר ר"י מעיקרא למימרא בעי היינו משום דהוי פשיטא ליה דאפילו קודם ר"ג היה הדבר פשוט דלא מהני חותך כזית בשר וכר"א דאוסר במנת כותים או כמ"ש הרשב"א ז"ל בחידושיו כאן דאפי' לת"ק דר"א ורשב"ג נמי אסור לת"ק כתיבא ואחזיקו בעי וקי"ל כת"ק וא"כ לפ"ז הא דמספקא ליה לתלמודא אי קיבלה ר"ז מר"י או לא היינו משום דאפשר שלא נתחדשה הלכה זו קודם תקנת ר"ג וא"כ לפ"ז תו לא שייך למימר דהא דאכל ר"י משחיטת כותי היינו בחותך כזית בשר דודאי לא הוה עבד עובדא בנפשיה להתיר כיון דרבים פליגי עליה דרשב"ג ורשב"ג גופא לא מתיר אלא בדיעבד אע"כ למה שאכל ר"י משחיטת כותי היינו באמת באחרים עע"ג א"כ קשה דלישני ליה לנפשיה כן נראה לי נכון ועיין עוד בסמוך:

שם ומ"ט גזרו בהו רבנן כי הא דרשב"א שדריה ר"מ וכו' וגזר עלייהו מאי טעמא א"ר נחמן ב"י דמות יונה מצאו להם כו' ור"מ לטעמיה דחייש למיעוטא. וקשיא לי טובא אכתי אי נימא שרובם היו עובדים דמות יונה אפ"ה אמאי אסרו ר"ג וב"ד שחיטתן אף באחרים עע"ג דהא אפילו בודאי מומר קי"ל באחרים רואין אותן מותר וכדקתני במתניתין וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן כיון דליכא למיחש למידי ולא אשכחן דלא מהני אחרים רואין אותן אלא בעובד כוכבים ששחט וכיוצא בו בצדוקי שסתם שחיטתו לעבודת כוכבים וכ"ש הכא דלא ידעינן שהוא ודאי מומר ועוד קשה במאי דקאמר ר"מ לטעמיה דחייש למיעוטא ופירש"י בשמעתא דגבי קטן וקטנה ובאמת דבלא"ה אשכחן בכמה דוכתין בפשיטות דר"מ חייש למיעוטא אלא דאכתי לא דמי דהא אמרינן דהליא ביבמות בפרק האשה שהלכה ובכמה דוכתין דהיכא דרובא מסייע לה חזקה מודה רבי מאיר דלא חיישינן כל שכן הכא דמשמע שלא ראו שהכותים עובדים אותה כ"א אותן שהיו בהר גריזים וממילא דכולהו אינך רובי כותים היו בחזקת כשרות ולא שייך נמי בכה"ג בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת דודאי שנשחטה בהיתר כיון שאחרים רואין אותו מתחילה ועד סוף ותו לא הוי בכלל איסור שאינה זבוחה ויותר קשה אהא דקאמר ר"מ לטעמיה ור"ג וב"ד נמי כר"מ ס"ל בהא דחייש למיעוטא א"כ אמאי מייתי הש"ס הך גזירה דר"ג וב"ד טפי מן כל איסורין שבתורה דקי"ל הלכה מרווחת דלא חיישינן למיעוטא והנלע"ד בזה דהא"נ דהא דאמרינן הכא ר"מ לטעמי' דחייש למיעוטא לרווחא דמלתא בעלמא נקט דודאי לא דמי הא דר"מ מכח הנך קושיות דאמרן ועוד דרובא ומיעוטא כה"ג לא אשכחן כיון דהמיעוט ניכר במקומו סמוך להר גריזים מהיכא תיתי נאמר דמשום אותם שוטים שקילקלו במקום זה נחזיק כל הכותים רשעים ועוד דהא מסיק הכא דאליבא דטעמיה דר"מ לגזר רובא אטו מיעוטא אלמא דטעמא דידיה משום גזירה בעלמא וגזירה כי הא לא תליא בהך פלוגתא דחיישינן למיעוטא דפליגי ר"מ ורבנן לענין קטן וקטנה ובכותיה דהא בדוכתין טובא אשכחן דרבנן נמי גזרו גזירות לעשות משמרת למשמרת ועכ"פ נולא פירש"י היה באפשר לפרש דבכה"ג גופא פליגי ר"מ ורבנן במשנה דר"פ כל הצלמים דר"מ גזר שאר מקומות אטו אותו מקום ורבנן לא גזרו אלא דלקושטא דמלתא התם נמי נקט לה תלמודא הך לישנא דר"מ דחייש למיעוטא גזר בשאר מקומות ורבנן דלא חיישי למיעוטא לא גזרו וע"ש בתוספות מש"ה נקט נמי הכא האי לישנא גופא. נקטינן מיהא דלפ"ז דלא תליא הך פלוגתא בפלוגתא דר"מ ורבנן בעלמא נתיישבו כמה קושיות שהקשיתי ומש"ה הוכרח נמי רש"י לפרש בסמוך דהא דאסרו ר"מ ור"ג ולא קיבלו מינייהו היינו (כל הגזירות דר"מ ור"ג) משום שלא היו יכולין לפרוש מהם ולא ניחא ליה לפרש כמו שפירש הרשב"א ז"ל לשיטת רש"י כל הגזירות דר"מ ור"ג ור"א ורבי אסי לא הוי אלא משום חששא למיעוטא ואנן קי"ל דלא חיישינן למיעוטא וכמו כן כתב הרמב"ן ז"ל דודאי הא דלא קיבלו מר"מ ור"ג היינו משום שחוששין למיעוטא ולית הלכתא כוותייהו אלא כרבנן דלא חיישי למיעוטא משא"כ בימי ר"א ורבי אסי נתקלקלו כולן או רובן לפיכך גזרו עליהן דלפ"ז הדרו כל הקושיות שהקשיתי לדוכתייהו ולמאי דפרישית א"ש טובא דלקושטא דמלתא דר"מ ור"ג נמי לא הוי עיקר טעמייהו משום דחיישי למיעוטא ממש אלא משום גדר וסייג חיישו הכא טפי למיעוטא וגזרו רוב אטו מיעוט לפי שהכותים מעולם היה חשודין לקלקל כדאשכחן בקרא בעזרא סי' ד' (ועיין שם בפירש"י) ובגמרא דיומא בר"פ בא לו שבקשו הכותים את בית אלקינו מאלכסנדר מוקדן להחריבו והרבה כיוצא באלו שמעולם היו רצועת מרדות לישראל לקלקל אותם אלא לפי שלא היה באפשר לפרוש מהם לגמרי ולעשותם כעובדי כוכבים גמורים על עובד' דהאי סבא דאמר לרשב"א ושמת סכין בלועך נתן ר"מ על לבו וגזר עכ"פ על יינם כיון שהמעשה שהיה ביין הוי ועוד דלמעיקר פורתא פורתא בעי ועוד שעל השחיטה לא הוי חייש לגזור כיון דבלא"ה לא היו שוחטין כ"א באחרים רואין אותן ובהא ליכא למיחש כדפרישית ובימי ר"ג קלקלו הכותים ביותר וגזרו אף על השחיטה ואפילו אחרים רואין אותן לא מהני שעשאן כמומר לעבודת כוכבים אלא שעדיין לא גזר עליהן להיותם כעובדי כוכבים גמורים לענין ביטול רשות כיון דלמומר גופא יכול לבטל רשות כדאי' התם לענין צדוקים ובייתוסים שהביאו תוספות כאן משא"כ בימי רבי אמי ורבי אסי דפגע ביה האי סבא ואמר לית כאן שומרי תורה ולענ"ד יתכן לפרש לעיקר מלתא דהאי סבא מה שאמר לית כאן שומרי תורה נגד כל הכותים דיבר דלית כאן שומרי תורה בכלל שאינם שומרי מצות וכוונתו היה שצריכין לפרוש מהם לגמרי שלא ילמדו ממעשיהם וכשסיפר הדברים ר' אבהו לרבי אמי ורבי אסי משום כך לא זזו משם עד שעשאום כעובדי כוכבים גמורין לענין ביטול רשות דכיון דטעמא דלא מהני ביטול רשות בעובד כוכבים גופא אלא על סיסכור היינו מה"ט גופא כדי שיפרוש מהם כו' דעובד כוכבים לא מוגיר כדאיתא בר"פ הדר מש"ה גזרו האי גזירה גופא בכותים כן נראה לי נכון בעזה"י לפי שיטת לשון הסוגיא לולי דהתוספות ורשב"א בחידושיו לא פירשו כן אלא דמדקדוק לשון רש"י שהאריך בד"ה לבטל רשות ומסיק לטעמא דהא דאמרינן בעובד כוכבים על סיסכור מפרש בפ' הדר ואין דרך רש"י להאריך כ"כ לכן קרוב הדבר בעיני שנתכוין למה שכתבתי:

שם מאי כעובדי כוכבים גמורים אר"נ ב"י לבטל רשות וליתן רשות. נראה דהא דלא קאמר שעשאן כעובדי כוכבים גמורים לענין דאם קידש בת ישראל דלא הוי קידושין היינו משום דלקושטא דמילתא כתב הטוא"ה בסי' מ"ד דבכותי שקידש בת ישראל הוי עובדא ואצריכו גט רבי יהודאי והר"ר שמואל ריש כלה והנראה בזה למה שהוצרך הטור להביא דבריהם היינו משום דלכאורה מלישנא דהכא דאמרינן שעשאן כעובדי כוכבים גמורים הוי משמע דאפילו לענין קידושין איירי דאפשר דאפקעינהו רבנן קידושין מינייהו קמ"ל דלא וכ"כ הב"י שם בשם ס' העיטור ע"ש וכבר עלה בלבי לפרש טעמייהו דהנך גאונים לענין קידושין היינו ע"פ שיטת רבי' גרשום מאור הגולה שכתבו בחידושי הריטב"א ותו' רי"ד בשמו דאפילו למ"ד כותים גירי אריות הם היינו הדור הראשון שנתגיירו בימי סנחריב אבל הדורות האחרונים יש מהם שחזרו ונתגיירו ממש והם גירי אמת ובכך היה רוצים לפרש הא דאמרינן התם כותי לא ישא כותית ע"ש ועפ"ז הייתי יכול לפרש הסוגיא דהכא יותר בפשיטות אלא שאין כאן מקומו להאריך יותר וכבר הארכתי בזה בחידושי קידושין דף ע"ד ע"ש ודו"ק:

שם רבי זירא ורב אסי איקלעו לפונדקא דיאי אייתו לקמייהו הני ביצים מעורבות ביין רבי זירא לא אכל ור"א אכל ופירש"י דכיון שהיין על ידי תערובת אייתי לקמייהו לא חשו למלתא על דאמר ליה רבי זירא אמאי לא חייש מר לתערובת דמאי ובדבור המתחיל אפשר כתב רש"י עוד דלקושטא דמלתא שכח הגזירה ואכל בשוגג וקשיא לי דנהי דר"א שכח הגזירה לתערובת דמאי אכתי היאך אכל דכיון שהפונדק עם הארץ היה וסתם עם הארץ חשודין לאכול פירותיהן בטומאה אם כן היאך אכל משל עם הארץ וכל

שכן למאי דמשמע דהאי עובדא בא"י הוי מדחיישי לדמאי שאינו נוהג בח"ל כדמסקי התוספות לקמן בד"ה רבי וא"כ דבא"י הוי האי ר' אסי היינו ר' אסי דלעיל בשמעתין שהיה חבירו דר' אמי ואמרינן בעלמא דר' אמי ור' אסי כהני חשובי דארעא דישראל הוו ובודאי היו נזהרין לאכול פירותיהם על טהרת קודש או עכ"פ על טהרת תרומה וא"כ היאך נתארח אצל ע"ה ומשנה שלימה היא המקבל עליו דברי חבירות לא יתארח אצל ע"ה וכ"ש שלא יאכל משלו אלא דאפשר דשאני פונדק דכיון דלא סגי בלא"ה וזו פרנסתו שמתארחין אצלו בני אדם אף הוא נזהר בכך ושוכר פועלים חבירים שיודעין לשמור הכל בטהרה ומש"ה לא קשיא ליה לר' זירא אלא מתערובת דמאי:

שם ולא גזרו על תערובת דמאי והתניא הנותן לשכנתו כו' ואם אמר לה עשי לי משליכי חושש לשאור ותבלין שבה ופירש"י דהאי חושש היינו שצריך להפריש עליהן דמאי ואע"ג דתערובת הוא עכ"ל. ולכאורה יש לדקדק דנהי דרש"י הוכרח לפרש כן דהאי חושש למעשר היינו לענין שצריך להפריש כיון דלישנא דגמרא מוכח הכי שמזה עיקר הקושיא אכתי יש להקשות מנ"ל להמקשה לפרש כן דהא בכל דוכתא דתנא שביעית ומעשר בהדי הדדי האי מעשר היינו מעשר שני וכדאיתא בכמה דוכתי ובבכורות פ' על כמה לעניין חשוד על השביעית חשוד למעשרות ומפרשינן לה לענין מעשר שני ע"ש וא"כ בכה"ג גופא מצינן לפרש דהאי חוששין למעשר דהכא לענין מעשר שני לאסור לאכול שמא של מעשר שני או של שביעית הן וא"כ לפ"ז לעולם דלא גזרו על תערובת דמאי והכא היינו טעמא דאיירי במעשר שני ושביעית:

דף ח.

בגמרא ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא ופי' רש"י משום שמנונית דאיסורא דנבלות. ולא ידעתי מי הכריח לרש"י לפרש כן דבפשיטות הוי מצי לפרש דהאי שמנונית דאיסורא היינו שמנונית דתקרובת עבודת כוכבים עצמו דחמיר טפי ואפשר דאפי' כשהסכין אינו בן יומו ונותן טעם לפגם הוא אפ"ה אסור אפי' בדיעבד כדאשכחן כה"ג בחמץ בפסח דמשהו מיהא איקרי ויש ליישב בדוחק דלשון ותיפוק ליה הכי משמע ליה דאי אשמנונית דעבודת כוכבים קאי לא שייך לשון ותיפוק ליה אלא הכי ה"ל למיפרך וליתסר משום שמנונית ומדקאמר ותיפוק ליה משמע דהכי קאמר דאפילו בלאו איסור דסכין של עבודת כוכבים אכתי ליתסר כמו סכין של עובדי כוכבים דעלמא דאסור משום שמנונית דאיסורא והיינו דנבלות:

דף ט.

בגמרא גופא אמר רב הונא בהמה בחייה כו' נשחטה בחזקת היתר עומדת ולימא נשחטה הותרה. ולכאורה למאי דלא אסיק אדעתיה השתא דמיירי באתיליד בה ריעותא א"כ טפי ה"ל לאקשויי דכל הך בבא דנשחטה לא איצטריך ליה לר"ה לאשמעינן דפשיטא דכיון דנשחטה ויצאה מחזקת אבר מן החי ומאיסור שאינה זבוחה לפי' התוס' א"כ פשיטא דנשחטה הותרה וליכא למימר דנשחטה הותרה איצטריך לאשמעינן לענין דאין צריך בדיקה דהא ודאי ליתא דהא לענין בדיקת הריאה פשיטא דלכתחילה צריך לבדוק לשיטת כל הפוסקים וכמ"ש רש"י לקמן דף י"ב גבי היכא דאפשר אפשר משום דהוי מיעוט המצוי ואי לענין דיעבד איירי כגון שנאבדה הריאה דלכל הפוסקים חוץ מהר"י הלוי שהביא הרשב"א ז"ל בחידושיו אפילו בנאבדה הריאה כתבו דנשחטה הותרה והיינו מהאי סוגיא דהכא ואף להמחמירין בדיעבד אינו אלא משום קנס או משום סייג ולא מדינא דגמרא א"כ לפ"ז השתא נמי לא קשה מידי ולימא נשחטה הותרה דאכתי היא גופא תיקשי למה הותרה דנהי דאין כאן חזקת איסור הא נמי ליכא חזקת היתר ובהא קאמר ר"ה שפיר דודאי בחזקת היתר גמור עומדת והיינו משום חזקה דאתי' מכח רובא דרוב בהמות הנשחטים כשרים הם וכ"ש דקשה טפי על שיטת ר"י הלוי ז"ל שהביא הרשב"א ז"ל בחידושיו דמשמע מדבריו שמדינא דגמרא אוסר בנאבד הריאה א"כ תיקשי ליה מדר"ה דאמר בפירוש נשחטה הותרה וכן הקשה באמת הרשב"א ז"ל בחידושיו וכמה מפרשים ולכאורה היה נראה לי ליישב שיטת ר"י הלוי שסובר דנהי דודאי רב הונא סבר דבכל ענין אמרינן דנשחטה הותרה אפי' בנאבדה הריאה אפשר משום דסבר כהנך אמוראי דלקמן דף י"א דהא דאמרינן זיל בתר רובא ילפינן מפרה אדומה ועגלה ערופה ושעיר המשתלח אלמא דאפילו למיעוטא דשכיח לא חיישי דאל"ה אכתי ניחוש שמא נקבה הריאה משא"כ ר"י הלוי גופא סבר כרב אשי לקמן דבתרא הוא ולא יליף אלא משחיטה עצמה דלמא במקום נקב קא שחיט נמצא דלפ"ז לא מצינן למילף דאזלינן בתר רובא אלא במקום דלא אפשר ושאינו מצוי כלל כגון האי דלמא במקום נקב קא שחיט ואפשר נמי דדייק לה ר"י הלוי מדר' אבא גופא דקאמר בא זאב ונטל בני מעיים וכיון דריאה לאו בכלל בני מעיים הוא משמע דבריאה פשיטא ליה דחוששין והיינו כדפרישית דר"ה למיקל משום דס"ל כהנך אמוראי דלקמן ועוד דאיכא למימר דר"ה לטעמיה דאלים ליה חזקה טובא אפילו היכא דאיתרע חזקה דהא אמר לקמן השוחט בסכין ונמצאת פגומה אפילו שיבר בה עצמות כל היום פסולה והיינו נמי מהאי טעמא גופא דאמרינן עלה בשלמא ר"ה כשמעתי' והיינו כדאמר הכא עד שיודע לך במה נשחטה ולפ"ז אית לן לפרש סיפא דמלתא דר"ה בכה"ג גופא דנשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך והיינו נמי דאלים ליה הך חזקת היתר דאתיא מכח רובא ומש"ה מיקל בנטלם זאב והחזירם כשהן נקובין דאין חוששין שמא במקום נקב קא נקיב אף על גב דאיתרע אכתי לא ידעינן במה נטרפה וכ"ש למה"ט מכשיר נמי בנאבדה הריאה כיון דלא איתרע חזקה משא"כ לדידן דלא קי"ל כר"ה בשיבר בה עצמות כיון דאיתרע חזקת איסור תלינן אפילו לקולא א"כ כ"ש דאמרינן הכי לענין חזקת היתר גבי בא זאב ונטל בני מעיים דהא איתרע הך חזקה טובא וא"כ לפ"ז יש לאסור ג"כ בנאבדה הריאה דנהי דלא איתרע חזקת היתר מ"מ כיון דחזקת היתר נמי לא אלים טובא לגבי ריאה כיון דשכיחי טובא וכמה מיני טריפות מצוים בה כך נראה לי בשיטת ר"י הלוי ומה שהקשה הרשב"א ז"ל עוד בחידושיו עליו יש ליישב אלא שאין לי להאריך דבלא"ה כמעט כל הפוסקים חולקים עליו בזה כדפרישית והביאו ראיה ברורה מירושלמי דאפי' בנאבדה הריאה מותר ואף דיש מחמירין היינו משום גדר וסייג בנאבד כמ"ש הש"ך ומעתה נבוא לבאר מה שהקשיתי על שיטת רש"י וסייעתו בהא דמקשה ולימא נשחטה הותרה ולא ניחא ליה למימר דאיצטריך ליה לר"ה נמי בחזקת היתר עומדת להיכא דנאבדה הריאה דאפשר דבאמת שזה בכלל הוא במאי דמשני ר"ה גופא דאיצטריך למימר בחזקת היתר עומדת לטעמא יהיב למלתא אלא כיון דלקושטא דמלתא מתיר ר"ה אפי' היכא דאיתרע וממילא דכ"ש דמותר בנאבדה הריאה דלא איתרע כלל ואי משום דהוי מיעוט המצוי לא איכפת לן בהא כמ"ש רש"י דהדיא לקמן במסקנא דסוגיא דאזלינן בתר רובא ולא שני ליה כלל כן נ"ל ועיין מ"ש בזה בפרק אין דנין ועיין עוד בסמוך:

דף ט:

איתיביה רבה ציפור המנקר כו' חוששין שמא במקום נקב נקב א"ל מי קא מדמית איסורא לסכנתא כו' עד סוף הסוגיא לכאורה יש לתמוה טובא בזו הסוגיא דמעיקרא מאי ס"ד דר' אבא לאותביה לרב הונא מסכנת' לאיסורא דהא מלתא דפשיטא הוא לטובא מפלגינן בין סכנתא לאיסורין שבתורה דהא בכל איסורין שבתורה אזלינן בתר חזקה ובתר רובא משא"כ בסכנתא מחללין השבת ולא מהני לא רובא ולא חזקה ואין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש אפי' את"ל דהכא לאו סכנת נפשות ממש הוא כדמשמע בל' הרמב"ם ופסקיה לש"ע שעיקר איסור גילוי אין לך אלא חששא בעלמא שלא יבא לידי סכנה מ"מ מילתא דפשיטא היא שאין לאדם להכניס עצמו לכתחילה במלתא שיוכל לבוא לידי סכנה וכ"ש דקשה טפי בהא דאמר ליה רבא לר' אבא מ"ש ספק סכנתא לחומרא ספק איסורא נמי לחומרא דהא מילתא דפשיטא היא דהא דקי"ל ספק איסורא לחומרא אפי' לשיטת רש"י והתוס' ורוב הפוסקים דס"ל דספק השקול אסור מן התורה היינו היכא דליכא חזקה משא"כ הכא דאיכא חזקה כדאמר ר"ה להדיא נשחטה בחזקת היתר עומדת ולא אשכחן מאן דפליג עליה בהא א"כ לא שייך בכה"ג לישנא דספק איסורא לחומרא דהא בכל דוכתא אזלינן בתר חזקה אפי' מדרבנן זולת באיזה מקומות שאמרו חכמים בפירוש ומה"ט גופא קשה נמי עליה דאביי דמהדר ליה ולא שני לך בין סכנתא לאיסורא ומייתי לה מספק טומאה בר"ה ולא אסיק אדעתיה דהלכתא גמירי לה דהא חזינן דברה"י ספיקו טמא וא"כ מאיזה טעם שיהיה אין לדמות טומאה לשאר איסורין וטפי ה"ל לאביי לאתויי מכמה משניות וברייתות דאזלינן בתר חזקה וכה"ג יש לדקדק בכל השקלא וטריא עד למסקנא דעיקר השקלא וטריא אינו אלא אי דמיא איסורא לסכנתא אי לא ובפשיטות הוי שייך טפי למיסקל ולמיטרח לניחזי אנן אי יש לחוש לספק איסור הנולד לאחר שחיטה במקום חזקה או לא דהא בכמה דוכתי במכילתא אשכחן דשקיל וטרי הש"ס בענין זה לענין חוששין לספק דרוסה וחששא דשמא הבריא ואי תלינן היכא דממשמשי ידא דטבחי ולא אשכחן בשום דוכתא דמדמי לסכנתא והנלע"ד בזה כשנדקדק עוד דמעיקרא מאי האי דבעא מיניה ר' אבא מר"ה אי חוששין שמא במקום נקב נקב אמאי לא פשיטא ליה לר' אבא מהך ברייתא גופא דרבה צפור המנקר דהא איהו גופא מקשה לר"ה מהך ברייתא וכה"ג מקשו התוס' בכמה דוכתי ועוד יש לדקדק דכיון דר' אבא גופא דבעא מיניה מר"ה נקט במילתיה האי לישנא מי חיישינן שמא במקום נקב נקב א"כ ה"ל לר"ה לאהדורי סתמא דאין חוששין ומאי האי דמסיק ליה אין חוששין שמא במקום נקב נקב דהוא מיותר וכן דקדק התורת חיים לכך נראה לפענ"ד ליישב חלא מגו חלא דודאי רבי אבא גופא נמי פשיטא ליה דיש לחלק בין האי דרבה צפור לטעמא משום סכנתא ואיסור' מסכנת' לא ילפינן אלא דבלא"ה קשי' ליה לר' אבא אהא דמהדר ליה ר"ה אין חוששין שמא במקום נקב נקב דא"כ קשיא לר"ה דידיה אדידיה הא אדרבה אשכחן לר"ה דמחמיר טובא בספיקא היכא דאיתרע חזקתו דהא בהשוחט בסכין ונמצאת פגומה קאמר ר"ה להדיא דאפי' בשיבר בה עצמות כל היום אפ"ה פסול' אע"ג דעיקר מימרא דר"ה בסכין בדוק איירי וא"כ אמאי לא מוקמינן הסכין אחזקתה דמעיקרא ואי משום דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה מ"מ כיון ששחט בסכין בדוק אזלא לה הך חזקה לגמרי דהא הבהמה לא איתרע וא"כ הרי ידע במה נשחטה אע"כ דהא דלא מוקי הסכין בחזקת בדוק היינו משום דנמצאת עתה פגומה והרי פגומה לפניך ואיתרע חזקת הסכין דמעיקרא אע"ג ששיבר בה עצמות ועצם ודאי פוגם אפ"ה מחמיר ר"ה דכיון דנמצאת פגומה איתרע לה מיהא הך חזקה דמעיקרא ומש"ה מחמיר בה ר"ה א"כ כ"ש הכא דבהמה גופה איתרע לה חזקת היתר טובא כיון שנמצא נקב בפועל ובהמה גופה איתרע מש"ה אע"ג דאיכא למיתלי הך נקבים בזאב אפ"ה יש לאסור במכ"ש דסכין פגומה וכה"ג גופא אשכחן בר"פ אלו טריפות דף מ"ג אמימרא דעולא דקאמר ישב לה קוץ בוושט אין חוששין שמא הבריא ומקשה עליה סתמא דתלמודא מ"ש מסכין ונמצאת פגומה ולכאורה נראה ברור דהא דמקשה התם מהשוחט בסכין ונמצאת פגומה היינו אפילו למאי דקי"ל כרב חסדא דמכשר בשיבר בה עצמות א"כ כ"ש דקשה אר"ה טפי דאוסר אפי' בשיבר בה עצמות וע"כ היינו משום דהסכין איתרע כדמשני הש"ס התם בפ' אלו טריפות א"כ כ"ש הכא דבהמה גופא איתרע וכ"ש למאי דפרישית לעיל לשיטת כל הפוסקים דריאה' נמי בכלל בני מעיי' היא וא"כ הך אבעי' דר' אבא היינו אפי' בריאה דשכיחי בה נקבים א"כ היאך קאמר ר"ה סתמא דאין חוששין דמשמע נמי דאפילו בריאה הוי נמי דינא הכי אע"כ דמשמע ליה לר' אבא דלר"ה אה"נ כל היכא דאיתרע חזקתיה יש לאסור ואפילו היכא דאיכא למיתלי בהיתר טפי כגון בהאי דסכין פגומה ולפ"ז ודאי לר"ה חיישינן נמי לספק דרוסה ובקוץ בוושט חיישינן נמי שמא הבריא וא"כ ע"כ הא דפשיטא ליה לר"ה בזאב דהכא דאין חוששין הינו משום דהך חששא דשמא במקום נקב נקב לא חשיב ליה ספיקא כלל דלא איתרע חזקתיה בהכי ואפילו כמיעוטא דמיעוטא לא חשיב לה והשתא א"ש טובא הא דמסיק ר"ה במילתיה אין חוששין שמא במקום נקב נקב דלאו יתור לשון הוא אלא טעמא יהיב למילתא דדוקא הך חששא הוא דאין חוששין משא"כ בשאר חששות אע"ג דאיכא למיתלי טפי בהתירא אפ"ה חזקה קמייתא מיהא איתרע וחשבינן לה כפלגא ופלגא אי מדאורייתא או מדרבנן כמו שיבואר א"כ לפ"ז שפיר איתיבי ר' אבא לר"ה מהך ברייתא דרבה צפור שחוששין שמא במקום נקב נקב הרי לפנינו כיון דזימנין מיהא דאיתרמי חיישינן לה אע"ג דהתם קודם שהיה מנקר באבטיחים היה הפירי בחזקת היתר גמור לגבי חששא דנחש א"כ ה"נ אמאי קאמר ר"ה דאין חוששין ומהדר ליה ר"ה דאפ"ה יש לחלק בין סכנתא לאיסורא דבחששא כל דהו חיישינן לסכנתא ומ"ה מקשה ליה רבא מ"ש ספק סכנתא לחומרא ספק איסורא נמי לחומרא והינו משום דבלא"ה פשיטא ליה לרבא דבאיסורא כה"ג נמי תלינן לחומרא מהא דקי"ל חוששין לספק דרוסה ומשמע נמי בפ' אלו טריפות דמה"ט חוששין נמי שמא הבריא והיינו משום דכל היכא דאיתרע חזקת היתר בשום ענין ה"ל כפלגא ופלגא ואפשר דמדאורייתא אסור ואפי' את"ל דלא הוי ממש כפלגא ופלגא אפ"ה מדרבנן מיהא אסור וא"כ ה"נ כיון דאשכחן בשום דוכתא דאיכא למיחש שמא במקום נקב נקב ממילא דיש לאסור בבא זאב ונטל בני מעיים וכ"ש בריאה דשכיחי נקבים כדפרישית ומהדר ליה אביי ולא שאני לך בין איסורא לסכנת' והיינו משום דמשמע ליה לאביי דבכל ספק דאיתרע אפ"ה היכא דאיכא למיתלי הך ריעותא במידי דשכיח תלינן להיתיר' ולא אמרינן בכה"ג ספק איסורא לחומרא אפילו מדרבנן ופשיטא ליה לאביי הכי מספק טומאה ברה"ר דאע"ג דלענין טומאה יש להחמיר טפי מבשאר איסורין מדאשכחן בספק טומאה ברה"י דחשבינן ליה כודאי ולא מוקמינן לה אחזקת טהרה והטעם מבואר בברייתא בסוטה בפ' כשם שהמים בודקין דכיון דאשכחן שעשאה התורה כודאי ולא אזלינן בתר חזקה אע"ג דאיסור סוטה קיל משאר טומאות שהרי לא עשה בה שוגג כמזיד ואונס כרצון ומסיק התם דמכאן אתה דן לכל ספק טומאה שהיא ברה"י דכודאי חשבינן להו מהאי ק"ו גופא שהרי עשה בהו שוגג כמזיד ואונס כרצון ואפ"ה אשכחן דברה"ר ספק טהור לגמרי ואפי' מדרבנן לא חיישינן להחמיר והיינו כדאמרינן התם להדיא בהך ברייתא גופא וממקום שבאתה מה סוטה ברה"י

טומאה נמי ברה"י ולא ברה"ר וא"כ אכתי קשה נהי דמק"ו מסוטה לא מצינן למילף שיהי' ספק טומאה ברה"ר כודאי אפ"ה ה"ל למימר דמספיקא מיהא לא נפקא דהא איתרע חזקת היתר דמעיקרא ועכ"פ מדרבנן היה לנו להחמיר אע"כ דהיכא דאיכא למיתלי טפי בהיתר לא איתרע חזקתיה דמעיקרא ואפילו מדרבנן לא מחמירין וכיון דאפילו בטומאה דחמירי שעשה בה אונס כרצון אמרינן הכי כ"ש בשאר איסורין וממילא לע"כ הא דמחמירין גבי צפור המנקר היינו משום דחמיר סכנתא טובא ומעיקר תקנת' לספק מים מגולין מוכח הכי דליכא בהו ריעותא כלל ורוב המים בחזקת היתר עומדין ואיכא ספיקי טובא והיינו דשני אביי בלישנא ואילו ספק מים מגולין אסורין ולא מייתי לישנא דברייתא דראה צפור המנקר ולמאי דפרישית א"ש והאי דמשני ליה רבא שפיר דהתם הלכת' גמירי לה מסוטה והיינו לענין דברה"ר לטהור לגמרי לענין רה"י מק"ו מסוטה ילפינן וא"כ לפ"ז כיון דהלכתא לטהר לגמרי ברה"ר אתא תו לא שייך להחמיר אף מדרבנן ולפ"ז אתי נמי שפיר הא דמותיב רב שימי משרץ בפי חולה וקס"ל לרב שימי דהא דדבר שאין בו דעת לישאל ברה"י לא מהלכתא גמרינן לה אלא כדרב גידל בפ' כשם דיליף לה מדרומיא דקראי אהדדי כתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש תשרף דמשמע דוקא בודאי טומאה ולא בספק טומאה ובאידך קרא כתיב והבשר כל טהור יאכל בשר והיינו בטומאת הגוף דודאי טהור הוא דיאכל אבל ספק לא יאכל וע"כ היינו טעמא דספק בטומאת בשר הוי שאין בו דעת לישאל וטומאת הגוף יש בו דעת לישאל אלמא דאין בו דעת לישאל טהור אף ברה"י א"כ כל שכן בשאר איסורין והוי תיובתא דרבא וע"ז משני הש"ס שפיר דהתם נמי הלכתא גמירי לה מסוטה דאיצטריך הלכתא לדבר שאין בו דעת לישאל לטהור לגמרי דאי מקראי ה"א דבאין בו דעת לישאל נהי דלא נעשה כודאי אפ"ה ספק מיהא הוי וא"כ לפ"ז תו לא שייך למילף מיניה שאר איסורין דהא מהלכתא לא גמרינן ומוקמינן להו אדינייהו דהיכא דאיתרע חזקה הוי ספק איסורא לחומרא או מדאורייתא או מדרבנן וכמו שאבאר בל' התוספות כן נראה לי נכון בישוב לשון סוגי' הגמרא וכן נראה לי מדקדוק לשון רש"י ז"ל:

בתוספות ד"ה התם הלכתא גמירי לה מסוטה תימא דמשמע הכא דהא דמטהרין ספק טומאה ברה"ר מסוטה גמרינן לה וקשה דבפ' ב' נזירין כו'. המשך לשון התוס' דהכא מבואר היטיב בל' מהרש"א ז"ל בחידושיו ודבריו ברורים למבין ולהמעיין בל' התוס' בכמה מקומות דר"פ שני נזירין ג"כ כתבו התוס' ד"ה באומר ראיתי שנזרקה טומאה ביניכם דקשיא להו א"כ כל א' יביא קרבן טומאה ואי משום דלא גמירי מסוטה אלא דבר שאפשר להיות א"כ מאי פריך מעיקרא כמו שהקשו כאן ותירצו בקצרה דהמקשה דהתם סובר כמסקנא דהכא והיינו כמו שהקשה מהרש"א ז"ל אלא דמאי דמסקו התם ובמקום אחר מפורש באורך היינו במ"ש בריש מס' נדה ודבריהם שם ממש כמו שפירש מהרש"א ז"ל כאן ולכך לא רציתי להאריך בהמשך לשון התוספות וכאן לא באתי אלא בשביל דבר שנתחדש בעיקר דברי התוס' שכתבו בתחלת דבריהם תימא דמשמע הכא דהא דמטהרין ספק טומאה ברה"ר מסוטה גמרינן לה וקשה מפ' ב' נזירין ומאי משמע הכא שכתבו דהא ברייתא ערוכה היא לספק טומאה בין ברה"י ובין ברה"ר מסוטה גמרינן לה דברה"י מק"ו מסוטה ולאו מהלכתא אלא משום דכיון דבסוטה טומאה קריי' רחמנא היינו משום דבא ללמד על כל ספק טומאה ברה"י לטמא ואי מק"ו ומסיק עלה ממקום שבאתה מה סוטה רה"י אף כל ברה"י ולא ברה"ר כדפרישית דאמרינן דיו אלא שכבר כתבתי בסמוך דמטעם דיו ה"א דנהי דברה"ר לא הוי כודאי טומאה אפ"ה ספק מיהא הוי מש"ה איצטריך הלכתא לטהור לגמרי וכ"ש דאיצטריך נמי הלכתא לטהר ברה"ר אפי' כי האי דשני נזירין וא"כ בזה נתיישב' כל הסוגיות בפשיטות דהא דמקשה התם בפ' ב' נזירין מעיקרא למאי דס"ל דהאי דשני נזירין ברה"ר איירי אמאי מייתי קרבן טומאה דבין אם נאמר דאתיא מדינא ובין אם נאמר דאתיא מהלכתא כדמשמע הכא אפ"ה יש לנו לומר דשניהם טהורים דהא אדרבה עיקר הלכתא להכי אתא דברה"ר בכל ענין טהור וע"ז משני הש"ס התם שפיר דהא דשני נזירין מביאין קרבן טהרה וקרבן טומאה מספק היינו באומר שראיתי טומאה נזרקה ביניכם והוי ספק טומאה ברה"י ולאו מהלכתא אתי' לטמא אלא מק"ו מסוטה כדאמרינן בפ' כשם וכיון דילפינן לה בק"ו מסוטה תו לא שייך לומר כלל דשניהם טמאין דהא בסוטה לא אשכחן כה"ג וכל זה לא כדברי התוס' דהכא דמשמע מדבריהם בכל זה הדיבור דלקושטא דמילתא כל ספק טומאה בין ברה"י בין ברה"ר תרווייהו הלכתא נינהו וכ"כ הרשב"א ז"ל בחידושיו ולדבריהם צ"ע גדול דבסוגי' דפ' כשם מבואר להדיא בל' הברייתא דספק טומאה ברה"י מתורת ק"ו ילפינן לה ואפשר דמשמע להו הכי מלשון הסוגיא דלקמן ר"פ אלו טריפות מהא דאמר עולא אין חוששין שמא הבריא ומקשינן עליה מ"ש מספק טומאה ברה"י דספיקו טמא ומסיק עלה ולטעמיך מ"ש מספק טומאה ברה"ר אלא התם הלכתא גמירי לה מסוטה דמשמע לכאורה דאתרווייהו קאי ובאמת אין זה מוכרח כמו שאבאר במקומו אי"ה ועוד דנהי דהלכתא לטהר ברה"ר לחוד אתיא מ"מ אטו לא שמעינן מינה ממילא דברה"י ספק טומאה מיהא הוי וא"כ א"ש הסוגיא דפ' אלו טריפות דכולה מלתא לענין ספיקא לחוד איירי אי חוששין שמא הבריא או לא ודוק היטב:

בא"ד וא"ת היאך מצי למילף מסוטה הא סוטה אית לה חזקת טהרה. ולכאורה דבריהם תמוהים בזה דכיון שכל דבריהם בזה הדיבור משמע להו דספק טומאה ברה"ר הלכתא גמירי לה וא"כ מאי פירכא שייך אהלכתא דהא כל הל"מ אמרינן בכל דוכתא שאין טעם לדבר ונראה דמשמע להו הכי מדמסיק הש"ס בהאי לישנא דהלכתא גמירי לה מסוטה ולא קאמר סתמא דהלכתא גמירי לה כדאמרינן בכל דוכתא אלא דבאמת משום הא לא איריא דכיון שיש כמה חילוקי דינים בין ספק טומאה ברה"ר וברה"י ואין בו דעת לשאול והרבה כיוצא באלו לענין טומאה למפרע מזמן לזמן מש"ה נאמרה הך מלתא בל' קצרה דהא כל דיני ספק טומאה בכלל כמו ספק טומאה דסוטה לכל פרטיהם מיהו התוס' בפ"ק דנדה הקשו ג"כ קושיא זו דהיכי ילפינן לה מסוטה אלא דלשונם דהתם משמע דאסוגיא דפ' כשם קאי דיליף לרה"י בק"ו מסוטה וא"כ יפה הקשו דהאי ק"ו אית ליה פירכא משא"כ בל' התוספות דהכא אי אפשר לפרש כן וצ"ע ודו"ק:

דף י.

בגמרא אתמר השוחט בסכין ונמצאת פגומה אמר רב הונא אפילו שיבר בה עצמות כל היום פסולה. פשטא דלישנא בפלוגתא דר"ה ור"ח משמע דאיירי כשבדק לאחר שחיטה ונמצאת פגומה אבל אם לא בדק כלל הסכין לאחר שחיטה אפי' לר"ה כשרה ומוקמינן להסכין בחזקת בדוק דמעיקרא וה"ל כמאן דידע במה נשחטה ואזלא לה חזקת איסור דמעיקרא כיון דלא בהמה איתרע ולא סכין איתרע אע"ג דלעיל בדף הקודם אמרינן כשלא בדק הסימנין לאחר שחיטה הוי טריפה או נבילה מהאי טעמא דר"ה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה דשאני התם דלכל כמה דלא ידעינן ששחט רוב שני הסימנין הרי היא בחזקת שאינה זבוחה דשחיטת רוב הסימנין תליא במעשה בפועל משא"כ הכא בסכין שאינו תלוי במעשה אלא ע"י מקרה אם נאבד הסכין או ששכח מלבודקו שפיר אמרינן דנשחטה הותרה כיון דבשעת שחיטה הסכין הי' בחזקת בדוק והרי ידע במה נשחטה אע"ג דפשט' דלישנא דר"ה דקאמר עד שיודע במה נשחטה משמע דאסכין קאי היינו לענין שאם לא בדק הסכין קודם שחיטה ולא לאחר שחיטה אסורה כל זה הסכימו רוב הפוסקים והמפרשים קמאי ובתראי אלא שהרשב"א ז"ל בחידושיו הביא בשם הרמב"ן ז"ל דבנאבד הסכין לר"ה נמי פסולה והביא ראיה לדבריו דאמרינן הכא לר"ה כשמעתי' ואי איתא דבנאבד כשירה לא הוי כשמעתי' ועוד הביא ראיות אחרות אלא שזה עיקר ראייתו ע"ש וע"ז כתב הרשב"א ז"ל בשם הרב רבי' יונה ז"ל דלא ס"ל הכי אלא דבנאבד כשירה לכ"ע ואפ"ה א"ש הא דקאמר בסמוך בשלמא ר"ה כשמעתי' והיינו משום דאי לאו טעמא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת היינו מכשירין אפילו בנמצאת פגומה כיון דנשחטה לפניך ותלינן פגימת הסכין בשבירת עצמות כו' ע"ש ונראה לכאורה מלשון רבי' יונה ז"ל דמשמע לי' מ"ש הרמב"ן ז"ל דאי נאבד כשירה לא הוי כשמעתיה היינו משום דלענין נמצאת פגומה לא איצטריך ר"ה להאי טעמא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת אלא לעיקר טעמא דר"ה משום דעור ודאי פוגם ואף שאיני כדאי מ"מ נלע"ד ברור דמעולם לא נתכוין הרמב"ן לדבר זה בראייתו דהא ודאי איצטריך להאי טעמא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת דאי לאו הכי לא הוי מיתסר מהאי טעמא דעור ודאי פוגם לחוד דהא ודאי דעור ודאי פוגם לאו מילתא דפסיקא היא שהרי רוב סכינין יפין הן לאחר שחיטה ומה"ט גופ' מכשירין הפוסקים בנאבד הסכין אלא דנראה לפרש מ"ש הרמב"ן ז"ל דאי בנאבד כשירה לא הוי כשמעתיה היינו כדפרישית שאם נאמר דבנאבד הסכין כשירה אף לר"ה משום דהוי כמו שידע במה שנשחטה א"כ מה"ט גופ' ה"ל לר"ה להכשיר אף בנמצאת פגומה שהרי בדק הסכין קודם שחיטה ובשעת שחיטה כבר יצאה מחזקת איסור דמעיקרא מששחט רוב הסימנים כן נראה לי בכוונת הרמב"ן ז"ל אלא דבאמת משום הא נמי לא איריא דנמצאת פגומה שאני כיון דהסכין איתרעי והרי פגומה לפנינו ועור נמי פוגם וה"ל כתרתי במקום חדא והוי כלא ידע במה נשחטה כיון דאיגלי מלתא למפרע דאיתרע חזקת סכין דמעיקרא דשמא בעור נפגמה כן נ"ל ביישוב שיטת הפוסקים המכשירין ועיין בס' יש"ש ויש לי לדקדק הרבה בדבריו ואין להאריך כאן אלא דאכתי קשיא לי טובא על דברי הרמב"ן ז"ל שרוצה לומר דבנאבד הסכין טריפה דא"כ תיקשי טובא הך בדיקה דקודם שחיטה שהיא עיקר ואסמכיה אקרא דכתיב ושחטתם בזה ואמרינן נמי שצריך להראות לחכם ומה כבודו של חכם יש בזה כיון דלא נפקא מיניה מידי בהך בדיקה דממ"נ אם נמצא סכינו יפה לאחר שחיטה אפילו בלא בדיקה דקודם שחיטה כשירה דליכא למיחש למידי ואם לא נבדקה או שנאבד הסכין לא מהני נמי הך בדיקה קמייתא כלל ובאמת שהרב רבי' יונה ז"ל בעצמו הרגיש קצת בראיה זו אלא דאיהו לא קשיא ליה אלא מאוקימתא דרב אשי ורבא לעיל דמפרשים מתניתין דהכל שוחטין בישראל מומר והיינו שבודק סכין קודם שחיטה ונותן לו ולהרמב"ן ז"ל הך בדיקה דקודם שחיטה אינו עיקר אלא דלאחר שחיטה והיאך סמכינן אמומר וע"ז מסיק הרשב"א ז"ל שהיא ראי' גמורה אלא א"כ תאמר דהא דרבא ורב אשי לא ס"ל כר"ה אלא כר"ח כו' ע"ש בלשון הרשב"א ז"ל ולמאי דפרישית ודאי היא ראיה גמורה דבלא האי למומר נמי קשה אהרמב"ן ז"ל מכל בדיקות דעלמא דלדבריו אין בהם צורך וצ"ע ליישב לשון הרמב"ן ז"ל ודו"ק:

שם מתיב רבא לסייע לר"ה טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ כו' והא הכא דודאי טבל כו'. וכתב הרשב"א ז"ל בחידושיו דמכאן נמי קשה על שיטת הרמב"ן ז"ל שכתב דלר"ה אפילו בנאבד הסכין סבר דפסולי והיינו משום דכשמעתיה אמרה דמלתא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה והאי במה נשחטה היינו בדיקה דלאחר שחיטה שתמצא יפה וא"כ מאי מייתי רבא הכא לסייע לר"ה מהך ברייתא דטבל ועלה דאכתי לר"ה גופא מי ניחא דהא הכא גבי טבילה לא שייך הך מלתא דבדיקה דלאחר טבילה דכל היכא שחפף קודם טבילה דע"כ בהכי איירי תו לא אשכחן שיהא צריך בדיקה אם נמצא עליו דבר חוצץ וא"כ אמאי לא עלתה לו טבילה הרי טבל לפנינו ואזלא לה חזקת טומאה דמעיקרא ואי משום שנמצא עליו דבר חוצץ הרי נתעסק באותו מין ומהיכי תיתי ניחוש שהדבר חוצץ שנמצא עליו היה בשעת טבילה משא"כ בסכין שרגיל להפגם בעור וע"ש בל' הרשב"א ז"ל שהאריך בזה ובאמת שאין זה קשיא כל כך דשפיר מצינן למימר דעיקר מלתא דרבא לאותובי עלי' דר"ח וממילא הוי סייעתא לר"ה דאפילו בלא האי טעמא דעור מצוי לפגום אלא אי הוי ס"ל כר"ח דעור ספק פוגם אפ"ה ה"ל למיפרך מהאי טעמא דכיון שנמצא סכין פגום הרי לא ידע במה נשחטה ובחזקת איסור דמעיקרא עומדת עד שיודע בבירור כדאשכחן גבי טבל ועלה דאע"פ שנתעסק באותו המין אפ"ה בחזקת טומאה דמעיקרא קאי דכיון שנמצא עליו דבר חוצץ לא שייך לומר הרי טבל לפנינו וכיוצא בזה מצינן ליישב במה שהאריך הרשב"א ז"ל שם עוד דהא דמותיב רבא עליה דר"ח היינו דוקא לפי המסקנא דלר"ח אפילו לא שיבר בה עצמות סבר דכשירה ולמאי דפרישית אין צריך לדחוק בכך אלא אי קשיא לי הא קשיא לי דאדרבה למאי דקי"ל כשיטת רוב הפוסקים דר"ה מודה בנאבד הסכין דכשירה דשפיר קרינן בה נשחטה שהרי לא נמצא ריעותא לא בסכין ולא בבהמה ודוקא בנמצא פגום קאמר דפסולה והיינו כדפרישית דכיון דהבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת והשתא נמי נמצא פגום יש לנו לומר כיון שנמצא השתא פגום כמו כן היה פגום בשעת שחיטה ע"י עור ואי משום דבדק הסכין ומוקמינן הסכין בחזקת בדוק אפ"ה ה"ל כתרתי במקום חדא ומש"ה פסולה כדאיתא בפ' עשרה יוחסין ובפ"ק דנדה דתרתי במקום חדא מילי ספיקא מיהא לא נפקא א"כ לפ"ז תקשי הך ברייתא דטבל ועלה דאפילו בנמצא עליו דבר חוצץ אמאי לא עלתה לו טבילה כיון שיש לתלות במה שנתעסק באותו המין והכא לא שייך לומר דכיון דבחזקת טומאה קאי ה"ל כתרתי במקום חדא ולא אמרינן בכה"ג הרי טבל לפנינו הא ליתא דהא פשטא דלישנא דנמצא עליו דבר חוצץ היינו שנמצא שום דבר החוצץ במיעוט דמקפיד ולא ברוב גופו דלא שכיח כלל וכ"ש דלא שייך בכה"ג לומר שאינו יודע בבירור אם נתלכלך רוב גופו בין חפיפה לטבילה וכיון דקי"ל בכמה דוכתי כר' יצחק דמן התורה אינו חוצץ אלא ברובו ומקפיד עליו אלא דחכמים גזרו על מיעוט המקפיד משום רובו המקפיד א"כ לפ"ז שפיר קרינן הרי טבל לפנינו ואזלא לה חזקת טומאה דמעיקרא לגמרי ולכאורה נראה לי דמכאן יש ראיה לשיטת יש המפרשים שהביאו התוס' בפ"ק דסוכה דף ו' ע"ב דהא דקאמר ר"ח דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ היינו דוקא לענין חציצת שערות אבל בבשרו חוצץ אפי' מיעוט שאינו מקפיד ולכאורה לשון רש"י שם נמי הכי משמע דהאי רובו היינו רוב שערו מטונף בטיט או קשור אחת אחת עכ"ל אלא שהתוס' הקשו שם כמה קושיות על שיטת היש מפרשים וכמו שהארכתי שם בחידושי סוכה דרש"י נמי לאו דוקא רוב שערו קאמר ולאפוקי רוב גופו אלא כיון דהתם לענין שער איירי מעיקרא מש"ה מפרש דהאי רובא דר' יצחק נמי בכה"ג ולקושטא דמלתא או ברוב שערו או ברוב גופו דוקא חוצץ אבל מיעוטו בכל ענין אינו חוצץ וזה ברור כמו שהארכתי בחידושינו עיין עליו אע"כ גם זה צריכין אנו לומר דעיקר תיובתא דרבא עליה דר"ח היינו מהאי טעמא גופא דמכח כ"ש אתינן עליה כיון דאשכחן

לבטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ לא עלתה לו טבילה אע"ג דיוצא מחזקת טומאה לגמרי מדין תורה אפ"ה כיון דאכתי איסורא דרבנן עליה דכיון שגזרו על מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד מש"ה אסרו חכמים מן הספק כאילו עדיין בחזקת טומאה א"כ מה"ט גופ' יש לפסול בשחיטה כיון שנמצא פגום אפילו בלא האי טעמא דר"ה כשמעתי' דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת דאף אם נאמר שאין כאן חזקת איסור אפ"ה יש לאסור מספק מדרבנן כנ"ל ודו"ק ועיין עוד בסמוך:

בתוספות בל"ה סכין איתרעאי כו' תימה דליכא לשנויי הכי אההיא דמקוה שנמדד ונמצא חסר כו' ועי"ל למה לי אתליא ריעותא בסכין כו' אע"כ ה"ק סכין איתרעי פי' ואיכא ספיקי טובא כו' עכ"ה. יקשי' לי דנהי שתירוץ זה מספיק לפי האמת דלא תיקשי עלי' דר"ח מ"מ גרבא גופ' דלא אסיק אדעתי' הך סברא דסכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי א"כ אלמקשה ליה מהך ברייתא דטבל ועלה אמאי לא מקשה ממשנה ערוכה דמקוה שנמדד דמייתי הש"ס בכמה דוכתי בפרק עשרה יוחסין ובפ"ק דנדה וגם על תירוץ ראשון של התוס' יש לדקדק דלכאורה כיון דס"ל דר"ה לע"י עור רגיל דבוא לידי פגימה א"כ לא גרע מהאי לחסר ואתאי גבי מקוה ובאמת נראה מלשון התוס' בפ"ק דנדה שהשמיטו הך מילתא לחסר ואתאי ואין להאריך כאן אלא דבלא"ה קשיא לי בעיקר קושית התוס' שכתבו מהאי מקוה איכא לאתויי אדר"ח דלא שייך לשנויי הך שינויא דסכין איתרעאי ואכתי מאי קושי' הרי תשובתו בצדו דהא בהאי דמקוה שנמדד דפליגי ר"ש ורבנן דלרבנן בין ברה"י ובין ברה"ר טמאין ואלו ור"ש פליג ואמר ברה"י תולין ברה"ר טהורין אלמא מדמפליג ר"ש בין רה"י בין רה"ר וחכמים נמי נקטו במילתייהו בין רה"י ובין רה"ר ואילו בשאר איסורין שבתורה לא אשכחן כלל לחלק בין רה"י בין רה"ר אלא שע"כ דהתם לענין טומאה איירי דאשכחן דמפלגינן בין רה"י בין רה"ר כדאיתא בסוטה בפ' כשם ובכמה דוכתי טובא דלענין טומאה הלכתא גמירי לה כיון דבסוטה עשה הכתוב ספק כודאי אע"פ שלא עשה אונס כרצון מכ"ש לענין טומאה שעשה אונס כרצון מש"ה היכא דדמי לסוטה והיינו ברה"י עשה בה ספק כודאי וברה"ר דלא הוי דומי' לסוטה אמרינן לטהור אי משום דמוקמינן אחזקתה כמ"ש התוספות לעיל בדף הקודם בל"ה התם הלכתא גמירי לה ובפ"ק דנדה האריכו יותר בזה או כלפריסית לעיל דהא לספק טומאה ברה"ר טהור היינו נמי מהלכתא לענין לטהור לגמרי ולא אמרינן תולין ולפ"ז א"ש טובא הא דקתני במתני' במקוה שנמדד לחכמים בין ברה"י ובין ברה"ר טמאין והיינו טומאה ודאית ואתי לאשמעינן דאע"ג דבתחלת טומאה ברה"ר טהור לגמרי היינו משום דבחזקת טהרה קאי משא"כ במקוה שנמדד דה"ל סוף טומאה מש"ה אפילו בר"ה טמאה ודאי כיון דבלא"ה בחזקת טומאה קאי וכדמסיק התם בפ"ק דנדה דהיא דאהך מתני' מקוה שנמדד ושניהם לא למלוה אלא מסוטה אלא לרבנן כיון דאיכא תרתי לריעותא כודאי טומאה דמיא כו' ע"ש באריכות דמשני נמי שינויא אחרינ' בכה"ג גופא וא"כ לפ"ז ממילא אין מקום לקושיית התוס' דממקוה שנמדד איכא לאותובי עלי' דר"ח דהא שפיר מצינן למימר שאני מקוה משום דלענין טומאה אשכחן שהחמירה התורה טובא שעשה ספק כודאי אפילו היכא דאיכא חזקת טהרה מכ"ש דיש להחמיר בסוף טומאה כיון דבחזקת טומאה קאי משא"כ בשאר איסורין דומי' דסכין פגום שפיר קאמר ר"ח דכיון דשוחטה לפנינו ופגימת הסכין יש לתלות בשיבור עצמות או בעצם המפרקת למסקנ' מש"ה קסבר ר"ח דכשירה והא דמקשה מטבל ועלה היינו כלפריסית בסמוך דבטבל ועלה נמי איכא חזקת טהרה טובא דהרי טבל לפנינו אע"פ שנמצא עליו דבר חוצץ לדבר תורה מיעוטו המקפיד עליו אינו חוצץ עד שיהיה רובו המקפיד וא"כ מן התורה הוי בטבילה זו בחזקת טהרה אלא משום גזירה בעלמא החמירו חכמים וא"כ שפיר קשה לר"ח דבסכין פגום נהי דאין כאן איסור לאוריית' כיון ששחט בסכין בדוק אפ"ה מאחר שנמצא פגומה ה"ל לאסור מדרבנן דלענין דרבנן לא אשכחן לחלק בין איסורא לטומאה כדמשמע לעיל גבי בא זאב ונטל בני מעים וכמו שהארכתי שם בפרק אלו טריפות ובדוכתי טובא ואע"ג דבפ"ק דנדה מקשה הש"ס חבית של תרומה אמקוה ומסיק דמאן תנא חבית ר"ש היא אלמא דלא מפלגינן בין איסור לטומאה כלל אפילו מדאורייתא אלא שכבר הארכתי בזה בפ' עשרה יוחסין דדוקא בתחלת הסוגיא דפ"ק דנדה דאכתי לא אסיק אדעתיה הך סברא דבטומאה יש להחמיר יותר לענין טומאה דמפרע דא"כ תיקשה אנדה גופה דלב"ש דייה שעתן ולהילל נמי דאמר מפקידה לפקידה היינו דוקא לענין קדשים ותרומה ולא לחולין וכמ"ש שם התוס' והיינו ע"כ דלענין למפרע לא שייך למילף מסוטה וא"כ לפ"ז תו אין לחלק בין איסור לטומאה משא"כ למסקנא דרפ"ק דנדה דמוקי טעמא דב"ש וב"ה בנדה מטעמא אחרינא ומסקינן התם דתו ליכא למירמי חבית אמקוה וכמ"ש התוס' א"כ אהדרינן לסברי' דיש לחלק טוב' בין איסור לטומאה וכ"ש במקוה דהוי סוף טומאה וכמ"ש שם התוס' עיין שם ועיין בחידושינו בפ' עשרה יוחסין שהארכתי בזה והבאתי ראיה ברורה מלשון הרמב"ם ז"ל דאף על גב דבמקוה שנמדד פסק כחכמים לטמאות ודאי אפ"ה בחבית של תרומה פסק דאינו אלא ספק וזה דלא כמסקנת הגמרא דפ"ק דנדה דקאמר ר' חנינא מסורא מאן תנא חבית ר"ש היא דבמקוה נמי ספק וא"כ שיטת הרמב"ם בזה נגד כוונת הגמרא אבל למאי דפרישית א"ש טובא ואין להאריך כאן יותר מיהו התוס' דהכא בשמעתין דמדמה איסורא דבהמה למקוה שנמדד ולא משמע להו הך סברי' לטעמא דמקוה משום דילפינן מסוטה נראה דהיינו משום דהתוס' אזלו לשיטתייהו בפ"ק דנדה בל"ה ושניהם לא למלוה אלא מסוטה שכתבו בשם ר"ת דלא קאמר הכי אלא לפרש דלא תיקשי להו מסוטה אלא דבאמת גם בזה כתבתי בפ' עשרה יוחסין דאף למאי דמסקינן בפ"ק דנדה לטעמא דמקוה לטמא ודאי מדרבנן היינו משום דאיכא תרתי לריעותא וכוודאי טומאה דמי אפ"ה צריכין אנו להאי טעמא דילפותא מסוטה ולענ"ד הדברים ברורים ואחר העיון ראיתי בתוס' ישנים שם בפ"ק דנדה ד"ה ולבע"א שלדבריהם נוטין כמעט לסברא זו שכתבתי ע"ש ומה שהוצרכתי להאריך בכל זה לאו משום קושיית התוס' דהכא לענין סכין דבלא"ה מתרצים התוס' שפיר אלא כדי להתלמד במקום אחר דיש לחלק בין איסור לטומאה לענין זה כגון בהאי דשוחט שנטל קבלה ואח"כ נמצא שאינו יודע שפסק רמ"א בסי' א' נקולא שלמדה מהאי דסכין פגומה והשיגו עליו הט"ז ובעל פרי חדש מהאי דמקוה שנמדד דבשוחט לא שייך הנך תירוצים שכתבו התוס' כאן גבי סכין וכבר הארכתי בזה בתשובת שאלה ליישב דברי רמ"א בטוב טעם מתרי ותלת טעמי וכמ"ש ג"כ הב"ח והש"ך אמנם לפי מה שהעליתי כאן דיש לחלק בין טומאה לאיסור כה"ג א"כ נפקא מינה טובא לדינא בכמה סוגיות הש"ס ופוסקים ואין להאריך כאן יותר ודוק היטב ועיין עוד בסמוך:

בא"ד אע"כ הכי קאמר סכין איתרעאי פי' ואיכא ספיקי טובא שמא בעצם נפגם ואפילו בעור נפגם שמא לא נשחטו הסימנין כנגד הפגימה. ולכאורה לשון התוס' אינו מדוקדק שכתבו דאיכא ספיקי טובא ולא כתבו אלא שני ספיקות אבל בתוס' ברפ"ק דנדה ביארו לדבריהם יותר וכתבו דאיכא ספיקי טובא שמא בעצם נפגם ואפילו אי בעור נפגם שמא נפגם במיעוט בתרא ואת"ל נפגם במיעוט קמא שמא לא שחט נגד הפגימה אלא להרשב"א ז"ל בחידושיו כאן השמיט האי ספיקא דנפגם במיעוט בתרא ולא כתב אלא הני תרי ספיקות שכתבו התוס' דאף את"ל דנפגם בעור איכא למימר דלא פגעה בפגימתה בסימנין כלל וע"ז מסיק והוא שיש בסכין כמלא צואר וחוץ לצואר כמלא צואר דאפשר לומר שבצד הבלוק נשחטה וא"כ לפ"ז נראה מדבריו דבסכין קטן שחיטתו פסולה והיינו משום דהך ספיקא למיעוט בתרא לא משמע ליה והש"ך בסי' ק"י כתב דהאי ספיקא דשמא דלא שחט נגד הפגימה לא מיקרי ספיקא וע"ש ונראה שנעלמו ממנו דברי הרשב"א בחידושיו כאן וגם לשון התוס' רפ"ק דנדה שכתבו דהיא דשמא לא שחט כנגד הפגימה הוי ספק מעליא וכן נראין הדברים מצד הסברא ואין להאריך הרבה בזה כיון דבלא"ה נראה לע"ל ברור למ"ש התוס' והרשב"א כאן דיש להתיר מכח ספק ספיקא בנמצא סכין פגומה אע"ג דאיתחזק איסורא דאורייתא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת אפ"ה אי אפשר לומר דלדינא כתבו כן דהא לקושטא דמילתא מסקינן בסמוך דהלכה כר"ה היכא דלא שיבר בה עצמות אלמא דאפילו היכא דאיכ' ספיקי טובא דסכין איתרעאי ובהמה לא איתרעאי אפ"ה אסרינן לה וע"כ היינו מטעמא דפרישית דהיכא דאיתחזק איסורא דאורייתא לא מהני ס"ס כלל וכשיטת האגור שהביא כן בשם ר"י הזקן וכמה בעלי תוס' ורוב הפוסקים המ"ב והט"ז וכמו שהארכתי בקונטרס האחרון בספ"ק דכתובות וכמו שנראה דהיא מלשון רש"י כאן שעל ידו היה המעשה והורה רבינו יעקב בר יקר אפילו בעוף לאיסורא והיינו ע"כ מה"ט גופא ולפ"ז נראה מבואר שהתוס' והרשב"א לא כתבו כן דיש להתיר מכח ס"ס אלא כדי ליישב דלא תקשי מהך מתני' דמקוה עלה דרב חסדא משא"כ לפי המסקנא דקי"ל כר"ה בלא שיבר בה עצמות ממילא ע"כ דליתא להך מילתא אלא אפי' היכא דאיכא ספיקי טובא לא מהני נגד חזקת איסור וממילא דלפ"ז מצינן למימר לר"ח נמי לא קאמר דיש להתיר מכח ס"ס אלא משום דסכין איתרעאי ובהמה לא איתרעאי וכיון דליכא ריעותא בבהמה משמע ליה לר"ח שאין כאן חזקת איסור דאורייתא כלל דכיון דקיי"ל בנאבד הסכין קודם בדיקה אחרונה דכשר א"כ בשעת שחיטה הרי קרינן בה נשחטה וכיון דנשחטה הותרה אבל בעלמא היכא דאיכא חזקת איסור גמור ר"ח נמי מודה דלא מהני ס"ס ואפילו ספיקי טובא נמי לא מהני כל זה נראה לי ברור בעזה"י. ומתוך מה שכתבתי ממילא נתיישב ג"כ לשון תשו' הרשב"א ז"ל בסי' ת"א דלא צריכא למימר דמשבשתא היא כמו שעלה על דעת הש"ך ונתיישב ג"כ שלא יהיה דברי הרשב"א ז"ל בתשובה הנזכר' סותרין לדברי עצמו מ"ש בחידושיו כאן בשמעתין והמשכיל יבין ולו"ק היטב:

דף י:

מנא הא מילתא דאמור רבנן אוקי מלתא אחזקתיה אמר רבי שמואל בר נחמני א"ר יונתן אמר קרא ויצא הכהן כו' דלמא אדנפיק ואתא בציר ליה שיעורא אלא כו' משום דאוקי אחזקיה. ולכאורה יש לתמוה טובא אכתי אפילו אי בכל התורה כולה אוקי מלתא אחזקתיה אפ"ה הא אמרינן לעיל ובכמה דוכתי דשאני הלכות טומאה דהלכתא גמירי לה דלא מהני לה חזקת היתר ולא חזקת איסור אלא בכל ענין רה"י טמא ורה"ר טהור כמ"ש התוספות דהיא לעיל בדף הקודם בל"ה התם הלכתא גמירי לה ובכמה דוכתי אלא דלאחר העיון נראה לע"ל ליישב בפשיטות דנהי דבכל דיני טומאה לא מהני לא חזקת היתר ולא חזקת איסור אלא שהדבר תלוי ברה"י וברה"ר אפ"ה לענין טומאת נגעים ליתא להאי כללא דהא משנה ערוכה היא בשלהי נזיר כל ספק נגעים בתחלה טהור עד שלא נזקק לטומאה ומשנזקק לטומאה ספיקו טמא והרבה משניות כיוצא באלו שנינו בפ"ה דנגעים במשנה א' ובמשנה ד' במשנה א' שנינו כל ספק נגעים טהור חוץ מזה ועוד אחר ובמשנה ד' שנינו כאותה משנה דשלהי נזיר ממש ושם בנזיר מעיקרא בעי למימר דא"ר יהודה אמר רב דילפינן הך מלתא מקרא דלטהרו או לטמאו ובתר הכי דחה ליה הש"ס וכתבו התוספות שם דלמסקנא הוי טעמא דמתניתין משום דאזלינן בתר חזקה ובפי' המשניות להר"ש ספ"ל דנגעים ראיתי שהאריך הרבה בענין זה דפלוגתא דר' יהושע ורבנן בספק אם שער לבן קודם לבהרת או איפכא דלחכמים טמא ור' יהושע כהה וטהור וה"נ אשכחן בב"מ דפליגי בה הקב"ה וכולהו מתיבתא דרקיע הקב"ה אמר טהור וכולהו מתיבתא דרקיע אמרו טמא והכריע רבה בר נחמני לטהור ויצאת נשמתו בטהור וכתבו שם הטעם לטהור היינו משום דכתיב לטהרו או לטמאו הואיל ופתח הכתוב בטהרה תחלה כדמסיק הש"ס בשלהי נזיר אלא משום דלפ"ז הוי הנך מתניתין דפ"ה במשנה א' ובמשנה ד' דנגעים דלא כר"י לכך הוצרך ר"ש ובעלי התוספות להרבות בזה וכתבו דטעמא דמתניתין דפ"ה דנגעים היינו משום דבת"כ מפקינן לה בהדיא מקראי דבנזקק לטומאה תליא מלתא דלעולם אין לטהר אלא את הודאי ולא את הספק כמו כן אין לטמא אלא את הודאי ולא את הספק דבכל ספק אחזקתיה קמא מוקמינן לה אי טהור טהור אי טמא טמא אלא דלפ"ז קשיא ליה לר"ת האמאי למטמאין חכמים בספק שער לבן קודם אע"ג דבחזקת טהרה קאי והיינו למאי דמשמע ליה דהלכה כחכמים לגבי ר"י אע"ג דהקב"ה אמר טהור לא בשמים היא ותירץ ר"ת משום דדרך הנגע שיצא בה שער לבן לאחר שנראה הנגע וכמו כן כתבו התוס' שלהי נזיר וא"ם אמרתי להאריך ולדקדק בכל מה שכתב הר"ש בפירוש המשניות שם לשקול וטרי בכמה סוגיות בש"ס תקצר היריעה מהכיל נקטינן מיהא דלכל הפירושים והטעמים לעולם אזלינן בתר חזקה לענין טומאת נגעים ולא אזלינן בתר הלכתא לחלק בין רה"י ובין רה"ר דשאני נגעים שריבתה התורה בפירוש להוציא מן הכלל דשאר דיני ספק טומאה וא"כ לפ"ז שפיר יליף ר"ש ב"ג א"ר יונתן מהאי קרא דויצא הכהן מן הבית אע"פ שראה נגע בבית אפ"ה כל מה שבבית היה טהור לא מספק אלא ודאי שהרי צווה לפנות את הבית לטהרות וטומאה דנגעים הכל בכהן תליא מלתא דכ"ז שלא אמר טמא הותרה לו להיות שם בבית וכיוצא בו לענין נגעי אדם וא"כ שלא נטמא הבית כלל אפי' להסגיר עד שיאמר הכהן טמא אכתי למה מסגירו לאחר שיצא מן הבית כולו דלמא אדנפיק ואתא בצר ליה שיעורא וא"כ אין כאן נגע כלל ולעולם לא היה לו לכהן לומר טמא על שיודע לו בבירור דלא בצר ליה שיעורא כגון שיצא דרך אחוריו או שפתח לו כוותא וכיון דלא משמע ליה לר' יונתן לאוקמי קרא בהכי וכ"ש לבתר דמייתי הש"ס בסמוך ברייתא דבליעבל אפילו אם הלך לתוך ביתו והסגיר הסגירו מוסגר ומדלא חיישינן דלמא בצר ליה שיעורא ע"כ היינו משום דמוקמינן אחזקה ומכאן ילפינן לכל התורה כולה מק"ו כיון דבנגעים שהיקל הכתוב דכל זמן שלא אמר הכהן טמא אפילו כשראה ודאי סימני טומאה אפ"ה הוי בחזקת טהרה וכ"ש מאן דפסק כרבי יהושע דבספק שער לבן טהור לגמרי ואפ"ה היכא דאיכא חזקת טומאה מוקמינן ליה אחזקתו ולא חיישינן דלמא בצר ליה שיעורא א"כ כ"ש בכל שארי איסורין שבתורה כנ"ל נכון בעזה"י כפתור ופרח בהא יליף ר' יונתן דאזלינן בתר חזקה דוקא מהאי קרא דכתיב בנגעים ואף דלכאורה יש להקשות דא"כ לענין נגעים אזלינן בתר חזקה בין לקולא ובין לחומרא דגזירת הכתוב הוא ואין ללמוד לשאר טומאה דלא אזלינן בתר חזקה אלא דברה"י טמא וברה"ר טהור וא"כ אכתי היא גופא תקשי האי דאמרינן בסוטה בר"פ כשם דהא דברה"י טמא ודאי בטומאת שרץ היינו משום דילפינן בק"ו מסוטה שלא עשה אונס כרצון וכ"ש בשרץ שעשה אונס כרצון הא איכא למימר טומאת נגעים יוכיח שעשה אונס כרצון אפ"ה ספיקו טהור היכא דאיכא חזקה ולר"י אפי' היכא דליכא חזקה אלא דלענ"ד לק"מ דלא שייך לומר נגעים יוכיח דמה לנגעים דקילי טובא

משאר טומאות ואיסורין שבתורה כיון דהטומאה וטהרה הכל בכהן תליא מלתא וכל זמן שלא אמר הכהן שהוא טמא אף אם רואה סימני טומאה בנגע אפ"ה הכל בחזקת טהרה ונתנה התורה רשות לכהן להמתין משום צורך כל דהו ולפעמים אף לדבר הרשות כמבואר בש"ס ופוסקים והך מלתא לא אשכחן בשאר טומאות ואיסורין ודוק היטב:

בתוספות ד"ה ודלמא אדנפיק ואתא בצר ליה שיעורא אין להקשות היכי מוכח מהכא כו' דלמא הכא טמא מספק לספק טומאה ברה"י ספיקו טמא כו' עכ"ל. נראה לסברת התוס' בזה דמשמע להו דמה ששנינו בכמה משניות בשילהי נזיר ובפ' ד' וה' דנגעים ופ"ד דטהרות לענין נגעים לא שאני ליה בין רה"י ובין רה"ר לעולם בנזקק לטומאה או בלא נזקק לטומאה תליא מלתא לאו מהך קראי דמייתי הר"ש בפירוש המשניות מברייתות דת"כ שהבאתי לעיל אלא כולהו טעמי להנך מתניתין היינו לפי הסוגי' דשמעתין דהכא דהא דאזלינן בתר חזקה היינו משום דילפינן לה מקרא דכתיב בנגעים גבי נגעי בתים וא"כ כיון דאפי' בכל איסורין שבתורה ילפינן מנגעי בתים להך מילתא א"כ כ"ש לענין נגעים גופייהו אית לן למימר דאזלינן בתר חזקה דומי' דנגעי בתים וא"כ לפ"ז שפיר הוי קשיא להו להתוס' דלקושטא דמילתא בנגעי בתים גופא מנ"ל לטעמי' דקרא דלא חיישינן דילמא בצר ליה משיעור' משום דאזלינן בתר חזקה דילמא לעולם דלא אזלינן בתר חזקה כלל בשום דוכתא והא דלא חיישינן דבצר ליה שיעור' היינו משום דספק טומאה ברה"י טמא וע"ז מסקו שפיר דבכל ענין איירי קרא אפילו ברה"ר ואפילו בדבר שאין בו דעת לישאל ולכאורה הלשון מגומגם קצת דהא מילתא דפשיטא הוא דבית הוי דבר שאין בו דעת לישאל אבל למאי דפרישית א"ש שכל דבריהם בזה הדיבור לאו לענין נגעי בתים לחוד איירי אלא שבא לשלול ג"כ שארי טומאות נגעים אפילו נגעי אדם דבאמת דין אחד להם לענין ספק כן נראה לי בכוונת התוספות והא דלא ניחא להו הנך דרשות דברייתות דת"כ נראה דהיינו משום דלא מייתי להו הש"ס בסוגיא דשלהי נזיר ואין להאריך כאן יותר:

בא"ד אבל קשה דתינח היכא דליכא ריעות' אבל היכא דאיכא ריעותא כגון סכין שנמצאת פגומה כו' עכ"ל. עיין במהרש"א ומהר"ם דמהרש"א רוצה לפרש דאליבא דר"ח קאי וזה לא יתכן כמו שהקשה מהר"ם דלטעמא דר"ח לאו משום חזקה הוא כו' ש"ש ועוד דהא אנן לא קייל כר"ח אלא בשיבר בה עצמות א"כ נראה דוחק לאוקמי סוגי' דהכא שלא אליבא דהלכתא אע"כ דודאי אליב' דר"ה קאי דאכולה מלתא קאי בין במה שאמר בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת ומסקינן נמי לעיל אע"ג דאיתרעאי כנ"ל ובמה שהקשו התוס' מהאי דמקוה והניחו בקושי' עיין ברפ"ק דנדה שם כתבו לתרץ הקושיא:

בד"ה אלא לאו משום דאמרי' אוקמינן אחזקיה ואין לומר דשאני הכא דאזלינן לחומר' דמדאוריית' אין לחלק. ולכאורה יש לתמוה טובא בדבריהם דנהי דלקושט' דמלת' דבתר דקים לן דמדאוריית' אזלינן בתר חזקה ובתר רובא לא שייך לחלק בין לקולא ובין לחומרא מ"מ אכתי היא גופ' תיקשי מנ"ל דמדאורייתא אזלינן בתר חזקה דילמא חזקה לאו מילי היא ומכ"ש היכא דאיתרע והא דלא חיישינן הכא דלמ' בצר ליה שיעורא ומטמאין לה ודאי מספק היינו משום דלא גרע מחלב ושומן דליכ' חזקת איסור ולא חזקת היתר ואפ"ה הסכמת רש"י והתוס' וכל הפוסקים דהא דקי"ל בכל ספק דאורייתא לחומר' היכא דליכ' חזקה היינו מדין תורה ממש וא"כ מלתא דפשיט' היא טוב' שאין לטהר הבית משום הך חששא בעלמא דדילמ' בצר ליה שיעור' אם לא שנאמר דהתוס' נחתו ג"כ לסבר' זו דלענין נגעים אפי' לקולא מטהרינן אפילו היכא דליכא חזקת היתר והיינו כי הך מתניתין דספק שיער לבן שהבאתי לעיל לשיטת רוב הפוסקים דקי"ל כר' יהושע דכיהה וטהור אלא דבאמת נראה דהתוס' בשמעתין ושלהי נזיר לא נחתו להך סבר' כלל וכדמשמע נמי מסתימ' לשונם בדיבור הקודם ובדיבור זה כך הי' נ"ל לכאורה אלא דבאמת לק"מ דהא לקושט' דמילת' עיקר ילפותא דר' יונתן מהא דלא חיישינן דלמא בצר ליה שיעורא אין הכוונה דאי לאו הך חזקה לא היה לו לטמא את הבית מספק אלא לטהר דהא ודאי ליתא אלא דעיקר ילפותא שלא היה לו להסגיר את הבית בעוד שהדבר ספק אצלו כיון דבנקל יוכל לברר הספק לאלתר בשעת ראיית הנגע אע"כ דאזלינן בתר חזקה וכיון דחזקה הוי כודאי מש"ה בכל ענין הסגירו הסגר בדיעבד וכן נראה מבואר מלשון רש"י וזה ברור והוצרכתי לפרש כן כי היכי דלא נידוק מלשון התוס' דסברי דאפילו ספק דאוריית' ממש לא מיתסר מן התורה אלא מדרבנן כמו שעלה על דעת מהר"י מטראני שהביא בעל פרי חדש והא ודאי ליתא כי בכמה דוכתי מבואר בלשון התוס' דספיק' דאוריית' אסור מן התורה וכמו שכתבתי באריכות בקונטרס כלל גדול שני וכ"כ בעל פ"ח בעצמו אע"פ שדעתו נוטה לשיטת הרמב"ם אפ"ה מודה לשיטת התוס' אינו כן אלא דהוי מן התורה ממש ובקונטרס הנזכר אבאר עוד דלענ"ד לשיטת הרמב"ם גופא לא מצאנו ראיה ברורה שיסבור בכל הספיקות דאורייתא שאינו אלא מדרבנן ואף שהרמב"ם ז"ל כתב בפט"ו מהל' אבות הטומאה הלכה ח' דכל אלו הספיקות שטהרו חכמים אפי' ברה"י ושאין בהם דעת לישאל והשיגו הראב"ד א"כ משמע לכאורה דעל כל הי"ב ספיקות קאי וממילא דאפילו ספק נגעים דהל' ד' שם נמי קאי וע"ש בכ"מ אלא דאי אפשר לומר כן שהרי הרמב"ם ז"ל גופי' כתב בפירוש המשניות במשנה ד' דכל ענין ספק נגעים בין לטהר ובין לטמא ילפינן לה מקרא דפ' נגעים וכ"כ הכ"מ שהיא ברייתא דת"כ וא"כ משמע להדיא דשאני ליה להרמב"ם ז"ל נמי בין ספק טומאה דנגעים לשאר טומאות וכן נראה להדיא ג"כ בל' משנה למלך בהלכות נגעים וכל זה ברור נמצא דלפ"ז ממילא דמ"ש הרמב"ם ז"ל בפט"ו מהלכות אבות הטומאה הלכה ח' לאו אכולהו קאי אלא אספק מגע לחוד וכיוצא בו ואין להאריך כאן:

סליק מסכת חולין

רַשַׁ"שׁ

דף ב.

גמרא התם כדקתני טעמא. ר"ל פירוש. ובאבן עזרא תמצא הרבה וטעמי. והכוונה ופירושו. וכה"ג כתבתי בשבת (נד ב):

רש"י ד"ה אלא הכל ממירי'. יביא בהמת חולין אצל בהמת קדשים כו'. בתמורה ספ"ה תנן דאפי' תחת חטאת ועולה שיש לו בבית דבריו קיימין. ועי' לקמן (מא ב) ובפירושו שם:

רש"י ד"ה הכל נערכין. או אמר עליו אחר כו'. כצ"ל. וכן לקמן בד"ה הכל נידרים צ"ל או אמר עליו אחר כו':

דף ב:

גמרא מביא סכין ארוכה כו'. הא דלא מוקי דיעבד דמתניתין בסכין קצרה ובאומר ברי לי. הוא משום דארוכה היינו דאפשר לאיזדהורי דלא יגע וקצרה היינו דלא אפשר אא"כ נגע עי' תד"ה דליתיה. אך בל"ז צ"ק. דחולין שנעשו עטה"ק כשירה השחיטה אפי' ודאי נגע. ועי' לקמן (לד ב) תד"ה והשליש:

רש"י ד"ה אבל אמר הרי עלי לא. דהיכי מ"ל הרי אלו לערכים אם כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה גרידי. שלא קבל עליו טהרת קודש. כצ"ל:

תד"ה טמא. ואפי' יהא אסור לטמאות גופו באו"ט כו'. לכאורה קשה למש"כ הט"ז ביו"ד סי' קי"ז דאין כח ביד חכמים לאסור דבר המפורש להתיר בתורה. והא בפירוש אמרה תורה בפהמ"ק הטמא והטהור יחדו יאכלנו ואמרי' מלמד כו' בקערה אחת. וי"ל דהתורה איירי בשיעור אכילה דהיינו בכזית. ורבנן אסרו בכחצי פרס או בכביצה עי' שבת (יד) בתד"ה זמנין:

תד"ה ובמוקדשין. א"נ דוקא כו' כדאמר בהעוה"ר השוחט כו' מטמאה ט"א כו'. תימה דקארי לה מאי קארי לה כיון שמפורש במשנה דמטמאה ט"א. ועי' לקמן (פד) תד"ה בעינן מש"כ בשם ה"ר שמעי':

תד"ה שמא. דאפי' טהור גמור לב"ז כו' אסור לשחוט כו'. כצ"ל. וע"ש (לא) תד"ה או דלמא:

דף ג.

גמרא המניח קתני דיעבד. נ"ל דר"ל ולענין דיעבד יש לחלק בין מגע עובד כוכבים שהוא מדרבנן לשחיטה שהיא דאורייתא עי' לקמן (ד ב). אבל אם אמרי' דשרי שם לכתחלה שוב אין לחלק בין דאורייתא לדרבנן עי' מ"א סי' י' סקי"א ובמש"כ עליו בס"ד. ובזה לא נצטרך תו לדברי התוס' בד"ה המניח הא' ובד"ה אבל ונכון בס"ד:

תד"ה כגון. וכ"מ בתוספתא כו' אלא דאינה טעונה כ"ש קאמר כו'. בתוספתא שלפנינו רפ"א דמנחות איתא דהיא שהקמיצה טעונה כהן וכלי שרת משא"כ בשחיטה כו' ע"ש:

בסה"ד התם נמי כו' דצריך שיהא הכלי בפנים כו'. לפ"ז הלא נראה התלע דבקק"ל כו' לא חש להזכיר כו' שכתבו. דמ"מ איבעי ליה למיתני שחיטתן בכ"מ בעזרה וקבול דמן בכ"ש בעזרה לאפוקי אם רוב הכלי בחוץ:

דף ג:

גמרא בד"א ששחטו לפנינו ב' וג' פעמים. נראה דר"ל ב"פ לרבי וג"פ לרשב"ג כיבמות (סד ב) וכה"ג כתבו התוס' בשבת (ס ב) ובנדה (לז ב) ע"ש. ורש"י לעיל בד"ה ואע"פ שאינן מוחזקין דנקיט ג"פ הוא אליבא דהלכתא:

שם כולהו כרבינא ל"א כו' רוב מצוין א"ש מומחין הן. הנה חזינן דלא רצו לפרש מתני' דלא אליבא דהלכתא אף דפליגי תנאי בהא מילתא לקמן (יב) להס"ד ע"ש. לכן תמה אנכי על הרע"ב שפי' המשנה כרבינא וסיים ולית הילכתא כי האי מתניתין כו' דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן כו':

ד"ה מותר. נראה דצ"ל מותרת וקאי אריפא בעומד ע"ג דמותר אפי' לכתחלה לאביי כדא"ל ולרבא כדא"ל כדאיתא לעיל:

תד"ה דליתיה. תימה דמשמע כו'. ול"נ דלהכי לא קאמר דבדקו ליה ולא ידע דהא בזה לא איירי ברישא. ועי' לשון רש"י לעיל (ב ב) ד"ה ואלא אטמא:

תד"ה מאי טעמא. תימה כו' ומפרש רבא כו' לאתויי ישראל מומר כו'. ולעד"נ דכוונת רבא שם למומר להכעיס וביונא ונכנס ודומיא דהכל שוחטין דרישא דמיירי בכה"ג אליבא דאביי. וזה דלא כהתוס' בדבור הסמוך לעיל דמומר להכעיס פסול מטעם וזבחת מה שאתה זובח כו'. אלא כמש"כ רש"י דמועד לנבל. והא שכתב התוס' לעיל לגבי מומר ל"א דמירתת. היינו דוקא בלאתאבון. וא"ת א"כ אמאי לא מוקי לקמן (דף ד ב) ברייתא דהכל שוחטין ואפי' ישראל מומר. במומר להכעיס. י"ל דא"כ ה"ל לאתנוייה אחר כותי דתרווייהו בחדא גוונא מיירו ביו"נ. ולא לאפסקינהו בערל. ועי' בהגרא"ז"ל ביו"ד סי' א' סקי"ז שיישב קושייתם ג"כ ובדרך אחר נאות:

דף ד.

גמרא יו"נ נמי כעומד ע"ג דמי. נראה משום דעומד ע"ג אין פירושו שרואה שחיטתו איך הוא שוחט. אלא כיון דעומד ע"ג הוא מירתת ושחיט שפיר. ולכן קאמר דיו"נ נמי מירתת כעומד ע"ג:

שם במכניסן תחת כנפיו. לכאורה קשה דהא כותי לא חייש לספיקא כמש"כ רש"י סוף פרק דם הנדה בסד"ה אינן המיסך ו"ל משום דלספיקא לא חייש ותולה הספק באחרות. אבל עי' ברש"י שם במשנה שכ' וספק ניניהו ומדרבנן וכותיים ל"ל. משמע דדוקא מפני שהוא דרבנן לא חיישי וע"ש בתד"ה אינן. אבל לספיקא דאורייתא ודאי חיישי. לא מיבעי' אם אין שם אלא אחד דנשחט שפיר דרובא דאיסורא. אלא אפי' מחצה ע"מ נמי ספיקייהו אסור מה"ת דהא בכה"ג מביאין אשם תלוי לכ"ע דאיקבע איסורא:

שם אלא כיון דאחזיקו בהו (ר"ל הכותים) אחזיקו בהו (החזיקו ג"כ החכמים בהו למיסמך עלייהו). כ"נ הפי' מדברי רש"י:

רש"י ד"ה שאין בקיאין. א"י לשומרה ולהבחין בין שיאור לסידוק. לכאורה הא לדידן תרווייהו אסירי עי' בפ' א"ע (מח ב) במשנה. ולר"מ שם (מג) אפי' שיאור האוכלו בארבעים:

רש"י ד"ה מהו דתימא. מידי דהוה אקמחין כו' דתנן הקמחין כו'. עי' פסחים (מ) למימרא דר"ה הוא. וגם מוכח שם דהיא דל"ג קמחין רק בנקיות לחולא:

תד"ה מצת (בסופו). וי"ל כגון שלא אכל כו' כל הלילה. אינו מדוייק לפ"ז אימתי יצא ישראל יד"ח. וביותר לאותן הפוסקים כראב"ע דזמנו אינו אלא עד חצות עי' שלהי פסחים. ודוחק לומר דהישראל יצא יד"ח בה בליל יו"ט שני ש"ג:

דף ד:

גמרא כיון דדש ביה כהתירא דמי ליה. הוא ע"ד דאמרי' כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו כו':

דף ה.

גמרא קטנה דמן נערן. כצ"ל. דכ"ה בקרא שהביאו התוס'. (ובדבריהם נפל ג"כ ט"ס זה) ובמדרש ויק"ר פכ"ג יריחו לנערן:

רש"י ד"ה מכם בכם חלקתי. דכתיב איש כו' אשר יקריב קרבנו כו'. כצ"ל:

בא"ד דלכתוב מן האדם כו'. אולי כוונתו לחילוק ר"ת במס' ע"ז (ג) בתד"ה כהנים בין אדם להאדם ע"ש:

רש"י ד"ה האי תנא. והמחלל שבת כופר במעשיו כו'. מזה נראה דיוה"כ אינו כשבת לענין זה. ותמיהני על הא דמשמע בשו"ע אה"ע סס' קכ"ג וכ"כ הת"ש ביו"ד סי' ב' סעיף ט"ז דיוה"כ דינו כשבת בזה. וכן מצינו לענין מעשה שבת לר"י הסנדלר דיש חילוק בין יוה"כ לשבת כדמוכח מדברי הרא"ש בפ' מרובה סי' ו':

דף ה:

רש"י ד"ה השב מידיעתו. נראה דצ"ל היושב:

תד"ה צדיקים. ולספרים דגרסי בפ"ב דכתובות. כצ"ל:

דף ו.

גמרא פשטיה דקרא במאי כתיב בתלמיד כו'. ר"ל פשטות הנמשל כמש"כ המהרש"א בח"א. דאילו פשטות המשל הוא כדאמר רפב"י לקמן (ז ב) בפסוקים שאחריהם:

רש"י ד"ה טחינין. מאכל של כרשינין. כ"נ דצ"ל:

רש"י ד"ה כיון דא"ל עשה כו'. ואח"כ ערבן דהא ע"פ כו'. כצ"ל:

תד"ה אם. דבסיפא כו' אל תתאו למטעמותיו. כצ"ל בלא ו'. אבל לשון דבסיפא אינו מדוייק. דזה כתיב בקרא דבתריה:

תד"ה אינו. וי"ל דמשום מעשר דקאמר הכא לא קאי אתבלין. והנה מסקנתם דתבלין פטורין ממעשרות. וק"ל ממשנה דזבחים (צ ב) לתת לתוכו כו' ותבלי תרומה. ובפ"ב דערלה מ' ט"ו תבלין של תרומה כו'. ובפסחים (מד) ולפניהן שתי מדוכות כו' וא' של תרומה ופרש"י מדוכות שהתבלין נידוכין בתוכן. ושם לעיל בגמרא הא בטלי להו תבלין ברוב ואתרומה קאי ע"ש. ועוד שם הנח לתרומת תבלין כו'. ובמ' ע"ז (סט) ודלמא כתבלין של תרומה. ואולי י"ל דמחלקי בין תרומה למעשר וע"ד שחילקו לקמן (ז) בד"ה והתיר בשם הירושלמי ע"ש. אך מ"מ קשה מהתוספתא דפ"א דמע"ש תבשיל כו' שתבלו בתבלין של מע"ש. וכן איתא בירושלמי שם בפ"ב הביאו הר"ש שם במ"א. ועי' בתוס' יומא (פא ב) שהאריכו בנידון זה. וכבר כתבתי בזה במס' ע"ז (סו):

דף ו:

תד"ה אשת. וקשה דהך משנה מתניא במס' טהרות. ובהגרי"פ ל"מ זו בשום משנה רק בתוספתא טהרות (כצ"ל) כו'. ואנכי הבאתי בשבת (פג ב) בס"ד כמה מקומות בש"ס דקראו גם לברייתא משנה. וכן תמצא בכ"ד לרש"י ותוס'. וז"ל הרשב"ם בב"ב (קלח) ד"ה ורשין "היכי דאמרי' משנה היינו נמי ברייתא":

בא"ד ובסוף הנזקין מוכח דאסור לרבא כו'. כצ"ל:

תד"ה והתיר. דהא בפ"ק דביצה גבי אושפיזיכנא כו' משמע הסוגיא דחייב במעשר. תמוה לע"ש היטיב ולא תמצא שום משמעות כמש"כ במס' ע"ז (נח ב) בס"ד ע"ש:

בא"ד וכ"מ דמיירי הכא בדמאי כו' דלא שרי אלא בדמאי. אם תרצה לעמוד על כוונתם עמש"כ בס"ד בגיטין (נא):

בא"ד (בדף ז) ובברכות כו' ול"ג נמי מעשר אלא הנ"מ גבי צלף כו'. ל"י להלום גי' זו דהא הכוונה שם לחלק בין מעשר לערלה לא בין צלף לשאר אילנות. ולפמ"ש בב"ר פ"א אות ו' במ"ת ע"ש יש ליישב הגי' מעשר ואפ"ה הכוונה על תרומה לבדה. ונקט מעשר משום דפלוגתייהו דר"א ור"ע לענין כל המעשרות:

דף ז.

גמרא מתקיף לה יהודה ברי' דרשב"פ. בהגרי"פ בברכות (ט ב) נזכר ר' יהודה כו'. וכן שם (טו א וב) ובמגילה (יט ב). ובסנהדרין (יא ב) ובסוכה (נד ב) וש"נ:

רש"י ד"ה לתרום שלא מה"מ. דשמא אותו כו' אינו בעין כו'. התוס' בגיטין (ל ב) בד"ה לתרום השיגו עליו בזה. ועי' ר"ש פ"ק דדמאי מ"ג:

דף ז:

גמרא והתניא הלוקח כו' לאכילה כו' ה"ז לא יתן כו' ולא לפני בהמת חבירו כו'. תמיהני על הכ"מ שציין לד"ז מהתוספתא ולא מהגמרא. ועיניו שם ראו הגמרא שלפנינו:

שם שנאמר מה' מצעדי גבר כוננו כו'. מלת כוננו ליתא במשלי רק בתהלים. אך שם סופו הוא בלשון אחר:

דף ח.

גמרא התם נמי דברזיי' מיברז דהיינו חידוד. משמע דר"ל דמיירי דדקרו בראש השפוד וכיון דשם הוא חלול לכן אין הבל האור שבו חזק ודקירתו קודם להבלו וכמו לשני בסכין. ורש"י פי' בע"א. ונראה דלפניו היתה הגי' התם דברזיי' מיברז. ותו לא וכמו שהעתיק:

רש"י ד"ה והאיכא צדדין. ונמצאת שהיא נטרפה קודם כו'. כ"נ דצ"ל:

רש"י ד"ה בגפת. בפסולת של זיתים. ובר"פ כירה פי' של שומשמין. ובר"פ במה טומנין היא בעיא דלא איפשטא בגמרא וע"ש בר"ן. וי"ל דהכא נקט של זיתים לרבותא. והתם נקיט של שומשמין לחומרא. ועי' מה שהערותי עליו ברפ"ב דב"ב:

רש"י ד"ה ותיפוק ליה (בסה"ע). משום שמנונית דאיסורא דנבלות. כאן הוה ג"כ איסורא דתקרובת לאסור אפי' בהנאה. ואולי נקיט איסורא דנבלה לאלומי הקושיא דאפי' לא שמשו בו לתקרובת תיפוק ליה לאסור משום נבלה:

דף ח:

תד"ה השוחט. צריך להעמיד ביודעין בה שהיא ב"י וכו'. לכאורה נראה דגם התוס' מודו לרש"י דסתם סכין דבוק בשמנונית בעין על דופנותיו. ועי' לשונו לקמן (קיב) בד"ה קישות. דא"ת דאיסוריה הוא רק ממה שבלוע בתוכו. א"כ לרבה אמאי מליח כיון דל"ל בה"ש רותח וסברא דדוחקא דסכינא להבליע בבשר שהוא רך ה"ה (או אפשר לכ"ש) שאין בהם כח להפליט הבלוע בסכין שהוא קשה. אלא דס"ל להתוס' דכמו שנפגם הטעם הבלוע בו כשאינו ב"י ה"ה השמנונית הדבוקה עליו מבחוץ. והראיה הוא מחלתית שהביאו בסה"ד ועי' בר"ן. וכ"כ הט"ז ביו"ד סי' י' סק"ו בכוונתם. ושכ"ה גם דעת הרשב"א במ"ה. אבל לא כן נראה מדבריהם לקמן (קיב) שכ' שם וצ"ע אם הסכין מקונח שאינו ב"י אי חורפא דידיהו מחליא לשבח. משמע דאם אינו מקונח ודאי אסור:

תד"ה אגב. ויש למצוא טעם כו' שנהגו להקל דדילמא בה"ש דוקא כו'. כצ"ל:

בא"ד והשתא ללישנא דדוחקא דסכינא תיקשי כו'. ואף דרש"י מחלק בין בליעת הבשר שהוא רך לבליעת הסכין שהוא קשה היינו לענין הכרעת הלכה. אבל פלוגתתן מדלא פריש הגמרא טעמייהו. משמע דסמיך על טעמי דפריש בפלוגתת רב ורבב"ח בתרי הלשונות:

תד"ה סכין. משמע כו' לכ"ע בצונן כו' ואע"פ דמלוכלך הסכין בדם הרבה בלא"ה כו'. תמוה דא"כ ל"ל הדחה בצונן. ועי' ש"ך שם ס"ק יב וס"ק יח:

רש"י ד"ה והלכתא. וגבי סכין כו' דלא איתסר בבליעה זו דקשה הוא כו'. כצ"ל:

דף ט.

גמרא ת"ח צריך שילמוד ג"ד כתב כו'. עפירש"י וקשה לחתום שמו ואי שכיח טובא באגרות וכיוצא וכמו שהקשו התוס' במנחות (דף לה). ויל"פ ע"ד פרש"י שילמוד לאמן את ידיו לכתוב כתיבה נאה ומיושרת כאשר יצטרך לכתוב ס"ת ואגרות שלום וכיוצא. כי לענין חתימתו דשכיחא יוכל לעשותה ע"י סימנא בעלמא ואפילו ע"י אות אחת משמו כדאשכחן (בגיטין לו). ואפשר ג"כ לומר דבכתב יכוון ג"כ על טהרת הלשון שיהא מצורף ומזוקק ובסדור יפה. אבל לענ"ד דכוונתו על כתיבה תמה דס"ת תו"מ וזוויהן ותגיהן. דמצוה בו יותר מבשלוחו וכדאמר רב עצמו במנחות (לו) כתבו מעלה עה"כ כאילו קיבלו מה"ס. וכן אשכחן בב"ב (יד) בר"ה וראב"י דכתבו בעצמם. ועי' לשון הרמב"ם בריש הל' ס"ת. וכן הוא ז"ל משמע (בפ"ח ה"ד ופ"ט הל"י) שכתב לו ס"ת בעצמו. שוב ראיתי להמהרש"א בח"א שנראה שכוון למה שפירשתי. ולפלא שלא הרגיש דרש"י לא פי' כן:

שם א"כ נתת דבריך לשיעורין. עפרש"י. וק"ל דהא כיוצא בזה מקשה לקמן (לב) על ר"ח ומתרץ ר"פ ע"ש. וא"כ ה"נ יש לתרץ כן שהטבח קאי אצל החכם. והכא עדיף טפי שהרי לא אמר אלא כדי ביקור חכם. ונלע"ד אחר שנדקדק מדוע לא אמר סתם כדי ביקור סכין. אלא משום דאין שהיית זמן הביקור שוה בכל אדם. דהטבח שהוא רגיל ובקי אינו משתהה בביקורו כ"כ כמו החכם שאינו מבקרו אלא לפרקים. ולכן פריך א"כ נתת לשיעורין דגם החכמים אין כולן שוין בביקור דיש שהרגשתו ורגילתו יותר מחבירו:

תד"ה ואידך. שמהדקו סביב ראשו. וכעין זה לשונם במנחות (ר"ל לו). ולשון הרא"ש הדוק שמחזקו בזרוע:

דף ט:

גמרא א"ל רבא מ"ש ספק סכנתא כו'. משמע דרבא אמר לר"ה. וא"א לומר כן דהא ר"ה מת קודם רב יהודה ומשמת ר"י נולד רבא עי' תוס' מנחות (לו) בד"ה אמר רבה. וע"כ גם כאן צ"ל הגי' רבה:

רש"י ד"ה אם יכולה חולדה. הרי נעשה בהן מלאכה ונפסלו. ק"ל דהא בעינן עובד דומיא דעבד דניחא ליה עי' גיטין (נג) בפרש"י ותוס' ובשתיית נחש מאי ניחותא אית ליה:

בא"ד דמי חטאת נפסלו במלאכה אחרת כו'. תיבת אחרת נ"ל למחוק:

שם (בסה"ד). ויערה בכלי אחר כו'. וכ"כ בפסחים (ס"ד לד). וכן הסכימו עמו התוס' בכאן. והר"ש בפ"ט דפרה מ"ג השיג עליו בזה מכ"מ ע"ש:

תד"ה טמאה. כדתנן במס' פרה ז"י כו' היו מפרישין כו' (כצ"ל). וי"ל הגי' שלפנינו וכוונתם על מ"ב דשם ומביאין שוורים כו' וכוסות של אבן בידם:

בא"ד לפי שכל מעשיה כו'. סיום זה איננו שם במשנה אבל הוא בריש יומא בגמרא וכמו שהביא הר"ש שם:

תד"ה או נחש. והא דל"ת כו' משום דר"א שמותי הוא. אבל מה יענו בכיוצא בזה במשנה כתובות (נח) וב"ב (קג ב) לתני וכדברי ר"ע בית רובע. ולא תני ברישא גבי שדה וכדר"י בית תשעת חצאי קבין.

וי"ל לפי מאי דקאמר הגמרא בב"ב (יב) דר"י לא איירי אלא באתריה:

דף י.

גמרא ורח"א כשרה שמא בעצם נפגמה. גי' הרי"ף והרא"ש אימר בעצם כו'. וכן הר"ן לקמן בפ' א"ט בסוגיא דספק דרוסה מביא הך דתוך הני לישני דאימר דפירושו כמו ואי. אמנם גם לשון שמא מצינו על כוונה זו עי' רש"י שבת (קנא). ותוס' גיטין (מ ב) ובבכורות (לה) ד"ה א"ל:

תד"ה טבל. הך דהכא לא שייך כו' והנך כו' לא שייך כו'. לכאורה אע"ג דשוו בלישנייהו. מ"מ המה על כוונות שונות. דודאי דהתם פי' חזקה קמייתא. וודאי דהכא היינו שנמצא לפנינו עכשיו סבה ודאית אשר תוכל לגרום הענין אשר אנו מסתפקים בו מאין הוא בא. ועי' בזה בבעל המאור:

תד"ה עד. ואומר ר"ת דהכא כו' והתם כו' דחפיפה ל"ת עזרא אלא בראש כו'. ונראה דאע"ג דגם בכל הגוף צריך עיון מדאורייתא שלא יהא בו דבר החוצץ כמש"כ הש"ך בסי' קצ"ח סק"ב וכ"מ בתוס' נדה (סו ב). מ"מ לא מפליג כאן בין טבל סמוך לעיון או לא. דעל העיון אין לסמוך כ"כ כמו על החפיפה דאימר לא עיין יפה וכדאמרי' בביצה (ז) אימא לא בדק יפה יפה:

בא"ד והא דאר"נ לחמותו דודי חסרת כו'. שם איתא דאמר זה לאשת ריש גלותא. אבל הוא היה חתנו עי' סה"ד באות מ' באבא מרי. ובאות נ' בר"נ:

דף י:

גמרא וכ"ת דפתח בי' כוותא. לכאורה משמע מזה דא"צ לסגור החלונות והחורים שבבית רק הדלתות של הפתחים העשויין לצאת ולבוא דרך עליהם. דאל"כ גם הכוותא לא תועיל דשמא בצר ליה שיעורא טרם שיסגור הכוותא. ויש לדחות משום דל"ח אלא דילמא בצר קודם יציאתו מן הבית. אבל בבצירתו אחר שיצא קודם סגירתו לא איכפת לן. תדע מדלא פריך אלא מאחורי הדלת ול"פ אף מכנגד הדלת בשעה שנוטהו לסגור. ואולי י"ל דזה נכלל ג"כ באחורי הדלת. משום דאז מה שכנגדו הוא ג"כ אחוריו. אך לקמן מהא דאמר תניא דלא כראב"י כו' וכן מהא דאמר כגון דקיימי דרא דגברי כו' משמע להיא דבעינן שלא יבצר על שעת הסגירו {כאן הערה=ואולי י"ל דחור קטן שהוא רק כדי לראות את הנגע לא צריך סתימה ולא דמי לחלון הפתוח דאם לא כן צריך לבדוק כל הבית מן החורין והסדקין וכוותא המוזכר, הוא לאו דוקא אלא חור כמלת העין. (אזני יהושע).}:

שם ומנין שאם כו' או שעמד בתוך הבית והסגיר כו'. פרש"י תחת המשקוף. וכן בנדרים הגי' כן בגמרא. והמל"מ בפי"ד מהל' ט"צ ה"ה בסופה מביא בשם הר"ש דגירסתו בת"כ עמד תחת המשקוף וכן עמד בבית. והביא שם מהר"י קורקוס דהיכי מ"ל שיסגיר בתוך הבית. (נ"פ דר"ל דע"כ לא נשאר שם אלא שיצא אח"כ והסגירו וא"כ תיפוק ליה משום הסגר הב') וע"ז תירץ דמ"ל כו' א"נ שישב שם על הלילה ולמנות השבעה משעת הסגר. (ר"ל למונין הז"י מיום הסגר הראשון). והמל"מ כתב עליו דל"י כוונת הא"נ. ול"נ פשוט כמש"כ. אבל לפענ"ד דבלא"ה הסגר דלילה אינו כלום דכל עניני צרעת אינן אלא ביום וכ"מ בר"ש בפ"ב דנגעים מ"ב מהת"כ (לפנינו גי' אחרת בת"כ) וכ"מ ברמב"ם בחבורו פ"ט ה"ט:

רש"י ד"ה אין פותחין. כדכתיב כו' לי ולא לאורי וכו'. כ"ה בת"כ. ק"ל דא"כ איך יליף רבא במו"ק (ח) מהכא דאין רואין הנגעים בלילה. הא משמע הכא דטעמא הוא משום דחסר הכנה להדליק את הנר לראותו. אבל אם כבר נר דלוק מעיקרא אה"נ דרואין כמו בחלונות. והא דלא ממעטינן לילה מדכל מראה עיני הכהן כמו דממעטינן מיניה שחרית ובה"ע. צ"ל דאור הנר בלילה יפה לראות ע"י יותר מע"י אור היום לשחרית ובה"ע:

רש"י ד"ה כה"ג ביוה"כ. כשהוא יוצא כו' לאחר הוצאת כף ומחתה כתיב ויצא כו'. עי' יומא (לב) ובפירושו שם דויצא דקרא קאי אלאחר הקטורת ומתן דם פר ושעיר:

רש"י ד"ה יצא ובא לו. כך חוזר ויוצא כו'. כצ"ל:

תד"ה אלא. ועוד כו' דאם היה נגע גדול ובסה"ש היה חסר ממה שהיה מטהרין כו'. מוכח מדבריהם דאפילו נשאר עדיין כגריס מטהרין. ואנכי ל"מ ד"ז מפורש במשנה. ואדרבה דמשמע לי דבכזה צריך הסגר שנית. דבפשיון דהוא סי' טומאה מצינו בפ"ה בסופו דאינו נטהר עד שילך כולו. ולא סגי בנתמעט מקצתו. ונראה דה"ה הכא אינו נטהר עד שתתמעט מכגריס. ובתוי"ט פ"ד מ"ז בסופו מעתיק דברי הר"ש בזה"ל והא דפליגי כו' כגון דתחלתו היתה בו כגריס ועוד והסגירו ובסה"ש כנסה אותו ועוד והסגירו הסגר השני כו'. הרי לפניך כמש"כ אני. אולם ראיתי בר"ש עצמו דליתא שם אלו ג"ת אחרונות. ונראה שהתוי"ט הוסיפן מד"ע בדברי הר"ש. ואיסתמיטתיה לדברי התוס' שלפנינו. דאולי הר"ש ג"כ בשיטתם ובכוונה השמיט תיבות אלו:

דף יא.

רש"י ד"ה מאליה. המקריב שלמים או חטאת מכבש ואיל כו'. חטאת לא מצינו איל. וכן כבש אין בה. אלא כבשה. אולם כבש הוא גם כן שם המין וכולל גם נקבה כדכתיב אם כשב הוא מקריב (ויקרא ג ז) ובקרא דלעיל כתיב זכר או נקבה. וכן (שם ד לב) ואם כבש יביא קרבנו לחטאת נקבה וגו'. ואיל שכתב ע"כ לא קאי אלא על שלמים שזכר. אמנם באשם יש כבש ואיל:

תד"ה הערופה. וי"ל דמהערופה משמע שפיר ההיא מיעוטא (ר"ל דכפ' כל הבשר) ודזאת בעריפה. כצ"ל. ובמהרש"א ומהר"ס ט"ס:

דף יא:

גמרא וכ"ת משום אבוד נשמה דהאי ננוולי'. עפירש"י. וצ"ל דה"ק וכ"ת דאפילו אם נזיל בתר רובא ע"כ צריך לנוולו ולבדקו טרם שנהרוג את הרוצח משום ושפטו העדה וגו'. וא"כ כיון דע"כ בדקינן ליה לעולם י"ל דלא אזלינן בתר רובא. וניחוש כו'. אלא דלפ"ז משמע דבאמת צריך למיבדקי' משום ושפטו כו' וזה לא שמענו. ואולי י"ל כיון דחלש שמא במקום סייף נקב הוה וע"כ צריך לילך בתר רובא. לכן לא בדקינן ליה כלל ודוחק. וכמדומה שזה ראיתי בנו"ב ושכחתי מקומו איהו:

תד"ה ליחוש. הקשה ריב"מ דהכא כו' ותירץ ר"ת כו'. וע"ש בתוס' (פ ב) ובזבחים (עא) שהביאו בשמו עוד תירוץ אחר יפה:

תד"ה לר"מ (בדף יב). גבי ב' דברים אב"ד נשאל ועשאום חכמים כו'. כצ"ל:

דף יב.

רש"י ד"ה פסח. ושלמים דא"ר ואכלו כו'. לכאורה י"ל דאף מאכילת מזבח קפריך דטרפה אסורה גם למזבח. וכמו דיליף לעיל מרישא של עולה. אלא דרצה לפרש דומיא דפסח. וכן ר"א אמר דא"ר שחוט יאכול:

תד"ה פסח. מבשר תאוה ל"פ כו' אלא מדרבנן כו' ה"נ שמחמיר כו'. מזה נראה סתירה למה שהבאתי בריש מכילתין בתד"ה טמא בשם הט"ז:

גמרא וכגון דשחט קמן חד סימן שפיר מ"ד כו'. הא דל"ק הכא כדלעיל (ט) ל"ל ששחט לפנינו ב' וג"פ ישחט שפיר כו'. דהכא דייק לשניה למתחלה ועל סוף למשמע דזהו דאשמעינן. והתם דייק לישנא דכל טבח למשמע להוחזק להיות טבח. והא דלא אשמעינן ל"ז אמתניתין דאחרים רואין אותן דדוקא שראוהו מתחלה ועל סוף הוא דרבותא. דלא מיבעי בחש"ו דאין בהם דעת דודאי איכא למימר לאיתרמויי איתרמי להו. אלא אפי' בגדול וכן דעת נמי חיישינן. ולפ"ז נראה דל"ל הטוש"ע ששינו מלשון המשנה "ואחרים רואים אותן" וכתבו ואחרים עומדים ע"ג. עמש"כ לעיל (ר"ל ז). ועי' ג"כ לקמן ע"ב בתד"ה מאן תנא. ועי' ש"פ לולב הגזול ובתוס' שם ד"ה והיודע. ולפמש"כ נחלק בין לישנא דעומד ע"ג. ללישנא דאחרים רואין. יתורץ קושיית הר"ן שם:

שם מה נפשך אי חזקה כו' א"ל דכי תיכול כו'. משמע דר"ל עצמו הוא דקפריך מ"נ אי חזקה כו'. ותימה דאם נ"י דחלק ביניהם. א"כ כי פשיט ליה מעיקרא דחזקתו שחוט מאי קמבע"ל תו בנא יתרוס. אבל לכי תילוק תמצא כה"ג טובא בש"ס. ועי' בשע"ח להגאון בעל שמן רוקח בשער ה' אות א':

דף יב:

גמרא אבל באשפה שבשוק מודי ליה ונראין כו'. משמע דמפרש סוף דבריו ודברי ר"ח כו'. כמו ראש דבריו. דהיינו נראין לדברי ר"ח נר"י בשמצאן בבית שאף ר"י ל"נ עליו אלא באשפה שבבית כו'. וזהו מכוון למאי דמתרץ במו"ק (יל) בכגון זה. אבל מפרש"י ל"מ כן. ונראה דלא היה בגרסתו הנך ב"ת האחרונות:

רש"י ד"ה שמא קלקלו. ואע"ג דבדיעבד קמיירי כדקתני כו'. מכאן ראיה גלולה למש"כ בס"ל בריש זבחים בל"ה נ"ל ע"ש:

רש"י ד"ה שחקקום. נקבו נקב קטן בצידיהן כו'. נ"י מלוע לא פי' שחתכום בראשיהם והניחו דרך שם האוכל. כי בכלי למול בהם או לשקול ע"כ צריך שיהיו פתוחים מלמעלה:

תד"ה ותבעי. וכיון דאין חוקקין אלא כדי לקבל חשיב כו'. כצ"ל:

דף יג.

תד"ה בעא. משמע שהיה שמואל קטן מר"ה כו' ובפרק יש בערכין כו'. לפי הירושלמי שהביאו התוספות במו"ק (כה) דהיה ר"ש קלמון שמת בחיי רבי ור"ח. פשוט שהוא הוא דבעא שמואל מיניה:

דף יג:

גמרא אימא אין רוב עובדי כוכבים הוי מינין. משמע דר"ל דשקולין הן והוה ספק השקול. לכן מוקמינן בהמה אחזקתה שהיתה מותרת בהנאה. ולפרש"י הכי הל"ל רוב עובדי כוכבים לא הוי מינין:

תד"ה תקרובת. ומיהו אי לאו מיתורא כו' ומאי קושיא דלמא ההיא כריב"ב ומתניתין כרבנן. לכאורה מ"מ מדריב"ב נשמע דמיקרי תקרובת עבודת כוכבי' וא"כ לרבנן נמי מיהא תיאסר בהנאה דלא שמעינן דפליגי אלא לענין טומאה. אבל לענין במה נעשה תקרובת ל"מ דליפלגי:

בא"ד התם ליכא תקרובת ודאי אלא חששא בעלמא היא. תימה דהא הגמרא קאמרה א"א דליכא תקרובת. וי"ל"פ כוונתם דהוה כמו סככות כו' דבספ"ז דנדה ע"ש. וה"נ אף שודאי יש תחתיה תקרובת. מ"מ אין ידוע תחת איזה ענף הוא:

בא"ד והא דאמר בפ' העוה"ר כו' דהויא בעלמא הוא. ור"ל דבאמת טומאתה אינה אלא מדרבנן ואתיא אליבא דרבנן. וכ"נ מסוף דבריהם. ותימה דהא מוכח מדבריהם לעיל דלרבנן א"מ באהל אפי' מדרבנן. וכ"ה ברמב"ם בפ"ז מהל' אה"ט ה"ז. וכ"מ מהא דמוקי הש"ס בע"ז הא דאם עבר טמא בריב"ב דוקא. וזה יש לדחות דכיון דאין שם אלא חששא בעלמא לא הוי גזרי אילו לא הוי ודאה אלא מדרבנן. אך מסוגיא שלפנינו מוכח דהדיא דליכא טומאת אהל כלל אפי' מדרבנן. ובהעוה"ר הנא איירי בטומאת אהל כדאיתא שם. ונ"ל דהתוס' לא הוו גרסי שם תיבת באהל וכמו שהעתיקו כאן. ובל"ח שהוסיפו בדבריהם תיבת באהל וכ"ה בהגהת הב"ח הוא שגגה במחכ"ת:

בסה"ד ור"ת תירץ בע"א. וקשה לפירושו. עי' מס' ע"ז (לב ב) תד"ה והיוצא ובמש"כ שם בס"ל:

גמרא (בסה"ע) והכא דומיא לסומא ש"מ. ונוכל לומר ג"כ דההיקש להיפך סומא דומיא ללילה מה לילה שאינה בראיה אבל אחרים אף סומא כן לאפוקי אם אחרים רואין אותו וכ"פ הטוש"ע סי' א' ס"ט:

רש"י ד"ה לכתחלה לא. שמא לא ישחט רובא. גם ביום חיישינן ואם לא בדק טרפה או נבלה כדלעיל (ט). אלא בלילה כיון דא"א לבדוק תיכף אחר שחיטה. חיישינן שמא ישכח למחר לבדוק עי' ט"ז יש"כ רסי' י"א:

דף יד.

תד"ה השוחט (בסופו). אבל אי בחדא זימנא לא איתסר שחיטתו ניחא. קשה מאי ניחותא. דהא השתא הוה פעם שני וא"כ יפסול מטעם שחיטת מומר. ובמתניתין משמע דהפסול הוא מחמת שנשחט לא' מכל אלו דומיא דרישא:

תד"ה ונסבין. והא דאמרי' בפ' כה"ב גבי ר"ש דמלח גרמא גרמא כו'. תמיהני על המע"מ סי' י"ט אות ה' שהביא זאת מהתוס' לפ' כ"ץ. והעלים עין מהתוס' שלפנינו:

דף יד:

רש"י (בסה"ע). והך בהמה נמי כו' מוקצה מחמת אמ"ה. לכאורה בל"ז נמי איכא איסורא משום חובל בשבת וי"ל:

תד"ה אימר. דקאמר כה"נ מטלטלין חוץ מנר כו'. עי' מהרש"א ולכאורה הרי בלא"ה ליכא לאכוחי מהא דר"מ מודה במוקצה מחמת איסור דש"ה דלאו ליה בידים כדלקמן. ואולי כוונתו דלא תיקשי אהא למתרץ אין לתנן רי"א כו'. א"כ מני אתיא מתניתין אפי' כר"מ דשמעינן ליה נמי כן:

בא"ד ומוקי מתניתין כר"י דמבשל כו'. ר"ל ומלוע לא מוקי כשלא ה"ל חולה ומשום מוקצה מחמת איסור ואתיא אפי' כר"מ ולא כמהר"ס:

דף טו:

רש"י ד"ה כגון שקצץ דלעת. ועוד קצץ מן המחובר משמע. בזה אשכחנא פתרי למה שפי' בשבת (לל) על הא דכאן קיצן ב"ז כו'. שתלן כו' שהעירותי עליו שם. והתוס' כאן מיאנו בזה מטעם שכ' שם. אך מה שהביאו עוד מהא דקון קרך כו'. נ"י ההכרח דמיירי שם בתלוש:

גמרא עד כאן לא מכשיר ר"ח אלא בדיעבד כו'. ור"ל דמתניתין אתיא כר"ח. ועי' תוס' לקמן (טז ב) בסל"ה תלוש. ועי' מהר"ס. ול"נ משום דהמ"ל תברא מי ששנה זו לא שנה זו וכלאר"א לקמן על משנה דהכופה קערה וסא"ל ורישא ר"ח וסיפא רבי. אבל קשה מש"כ התוס' ד"ה להוליעך. ולא חייש כו' דכבר אשמעינן כו' וכנ"ל לפי המסקנא. אדרבה כח דרבי כבר שמעינן ממתניתין מהא דציפורן. ולדברי מהר"ס ניחא:

שם ל"ק כאן כו' כאן בתלוש ולבסוף חברו. וכ' התוי"ט ולא כן לענין עבודת כוכבים. תמוה דאדרבה גם בעבודת כוכבים אמרינן לקמן תלוש ולבסוף חברו הוי תלוש ועיין שם בתוספות:

דף טז.

גמרא הא בסרנא דפחרא כו'. הערוך הביאו בערך סלן בל':

שם דאר"פ האי מאן דכפתיה לחבריה ואשקיל עליה כו' חייב. לכאורה אפי' היה כפות ועומד שם ואשקיל עליה בידקא דמיא ומת מכח ראשון ג"כ חייב. דהא אכפיתה ליכא שום חיובא דאז לא היה סוף מים לבא כמש"כ התוס'. ועיקר החיוב הוא על דאשקיל עליה המים דהוי כחצו. והא דנקט דכפתיה הוא נרבותא דסיפא דאפי' בכה"ג בכח שני פטור. אבל לא כן משמע לדברי הרמב"ם בפ"ג מהל' רוצח וצ"ע:

שם מנין לשחיטה שהיא בתלוש שנאמר ויקח את המאכלת כו'. ועי' בתוס' דדייק מדלא כתיב ויכין. וקשה דלשון הכנה לא שייך אלא בדבר שיצטרך לו אח"כ לא בזמן שהוא בו עתה. והכא הלא לקחה לשחוט בה עכשיו. ועוד הלא מצינו לשון קיחה גם במחובר כמו ויקח את כל ארצו מידו וכן טובא. וזה י"ל כמו דאמרינן בב"מ (נו ב) על הא דפריך שם מהאי קרא דע"כ ידו פי' רשותו. על הא דדרשינן מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד דהיינו מטלטלין. ומשני כל ידו ידו ממש הוא וש"ה דלנ"ה אלא רשותו. וה"נ נימא הכי כל קיחה קיחה ממש היא וש"ה דלנ"ה. אבל קשה גבי מילה מצינו ג"כ ותקח צפורה צור נימא נמי דפסול במחובר ולא אשתמיט שום דוכתא דאשמעינן דפסול בה מחובר. ועוד פריעה תוכיח דנהגו בצפורן. ועי' בע"ז (י ב) בעובדא דקטיעה בר"ש. לכן היה נלע"ד דט"ס הוא בגמרא וצ"ל קרא קמא ויקח בידו את האש ואת המאכלת וילכו כו'. וע"כ תלושה היתה כיון שהוליכה אתו. וא"ש לפ"ז מאי דלחי זריזותיה דאברהם קמ"ל. ולשון התוס' מדכתיב לשחוט את בנו כו' יש לדחוק קצת. אולם בב"ר ראיתי ג"כ דרשה זו על הקרא השני כמו דאיתא לפנינו בגמרא:

רש"י ד"ה בכח ראשון. ובתחלת גלגולו שחט כו'. ובל"ה בכח שני כ' נאחר שנתגלגלו כו' פעם ראשונה ושניה לכאורה דבריו סתרי אהדדי. ולשון הטוש"ע דסביבה ראשונה נקראת כח ראשון ע"ש ולפלא שלא העירו האחרונים בזה:

רש"י ד"ה לענין הכשר. אע"פ שלא ידע כו' ואין ניחא ליה כו'. כצ"ל:

תד"ה אבל. דהא כופף (קומתו) [קמתו] ש"ח כו'. כצ"ל:

דף טז:

גמרא והא קתני בין שהסכין למטה כו' בין שהסכין למעלה כו'. לעיל מתניא איפכא וכ"ה לשון רש"י כאן בל"ה נצלים. ועמש"כ בשבת (קנה):

רש"י ד"ה ה' דברים. דלמא מינקב להו לסימנים. והרע"ב מסיים ואתי למיעבד חלדה. ויפה כיון דבלא זה לא היה מיפסל דהוה כמו שוחט בשנים וג' מקומות דלקמן (ל) ע"ש:

דף יז.

גמרא אילימא בשבע שכבשו כו' ואי בעית אימא לעולם בז' שכבשו כו'. מזה קשה לפירוש הרמב"ן בחומש דכי ירחיב כו' היינו לאחר שכבשו וחלקו א"כ אז עליין לא נאסר להו בשר נחירה:

תד"ה וכש"כ. וקשה דא"כ כו' אדרבה כו' כיון דהותרו הבמות. ואני אומר ולטעמיך תיקשי להו מלוע הותר להם בשר תאוה בימי נוב וגבעון שאז היה ג"כ היתר במות. (מגלגל נ"ק לפי' הרמב"ן שהבאתי בסמוך ורש"י שפי' לעיל בסה"ע לא הי' יכולין לבא בירושלים. ואי נ"ל דבימי שילה מי לא הותרה) אלא ע"כ דהעיקר תלוי במשכן וכדדייק רב יוסף לומר דהוי מרחקי ממשכן. ובפרט לפרש"י דנפקא ליה איסוריה מקרא דואל פתח א"מ לא הביאו:

תד"ה כי. ומשני דילמא שלל ש"כ כו' ולא דידהו. משמע דמספקא ליה להש"ס בזה. ותמוה דהרי יש לפשוט מהא דאמר מר ז' שכבשו כו' נתחייבו בחלה כתובות (כה) והביא רש"י שם ע"ז דרשה מספרי. אלמא דליהו אסור. ואולי י"ל דלא נצטוו אלא במצות הפרשתה אבל מ"מ היו מותרין לאכול מן העיסה בטבלה. דומיא למתנות הזרוע והלוה"ק דלא טבלי. ועי' בקדושין (ס"ל לז) מעיקרא לא אכול. ואין לומר משום דאז הוי קודם שהתחילו לכבוש ולא הותר להם עליין. דא"כ מאי פריך הכא. אבל מצינו לשון דלמא ע"ד שכן הוא בודאי עי' לקמן (לג ע"ב) תד"ה ודלמא ובנדרים (פג) דלמא מן יין דא"ל נערא כו' וברא"ש ור"ן. שם:

רש"י ד"ה פטור מלכסות. הכא מודה דשחיטה מיהא בעינן דגמר כו' משחוטי חוץ כו'. ק"ק לפ"ז מאי פריך לר"ע נימא ג"כ משום דגמר משחוטי חוץ וי"ל:

דף יז:

גמרא סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה כו'. ק"ל לשון הרבה דנקט דמסיפא דקתני אחת כו' מסוכסכת כשרה משמע דשתים פסולה. וכן בלין כיון דקורעת אפי' בירילתה (לפרש"י) ה"ל כאוגרת דאפי' באחת שאין בה אלא ב' עוקצין פסולה. והרבה משמעו יותר מב' כדאמרינן רבים שלשה:

שם א"ר ג' מדות בסכין אוגרת כו' שחיטתו פסולה כו'. לכאורה האיכא עוד. מסוכסכת דלא קאי ארישא. או אפי' ברישא והוליך והביא. או ביותר מאחת. ואין לומר דהג' מלות היינו כשר לכתחלה. כשר בדיעבד. פסול דיעבד. א"כ ליחשוב ד' דהא בהאחרונה איכא ב'. פסולה ומטמאה כנבלה.

פסולה וא"מ להוא מגל קציר בהולכה לקמן. וי"ל כיון דכולהו פסולות מחד טעמא ניניהו חשיב להו בחד:

שם אר"ל ג' פגימות הן פגימת עצם בפסח. ועפרש"י. תמיהני על הרמב"ם שהשמיט ד"ז ולא ראיתי מי שהרגיש בזה. ואולי דחאו מהלכה מפני סתמא דגמרא לעיל (יא) גבי ונתח אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים. אמרי' ה"מ היכא דאתיך ליה לגמרי אבל היכא דלייף ל"ל בה. ומה לי נתיחה ומ"ל שבירה:

שם ורח"א אף פגימת סכין כו'. הן גדולי הפוסקים דחוהו מהלכה מהנך דלעיל דבדקו בשימשא במיא כו'. אולם הרגישו דא"כ מ"ק ואילך כו'. נימא דגם הוא לא סבר כוותי' כמו הנך דלעיל. ואולי י"ל דר"ח לא כוון ג"כ אלא להא דתניא (זבחים פח) סכין שנפגם אין משחיזין את פגימתה וע"ש בפרש"י. ומאי דקאמר הכא בחולין לא קמיירי. היינו משום דסכין לא הוי כלי שרת כמש"כ התוס' לעיל (רל"ג). וכ"מ התם דתני קודם כלי קדש כו' נפגמו אין מתקנין אותן וא"כ תני סכין שנפגם כו' בפ"ע מכלל דאינו נכלל בהקודש. ובמש"כ אולי י"ל קצת הסתירה בדברי הרמב"ם דבפ"א מהל' שחיטה פסק דפגימת סכין כ"ש. ובפ"א מהל' ביהב"ח הי"ד כתב כל אבן שנפגמה כדי שתחגור בה הציפורן כסכין של שחיטה. וכבר העיר בזה הפר"ח. ולפמש"כ י"ל דשם כוונתו על הא דזבחים דהביאו בפ"א מהל' כה"מ הט"ו. ושם לא ביאר שיעור הפגימה שסמך א"ע על מש"כ בהל' ביהב"ח:

רש"י ד"ה סכין. וד"ה והוא דקיימא. צ"ל הד"א על ונכנס לתוך הפגם ומה"ד מסוכסכת כשרה:

רש"י ד"ה מרוח אחת. אלא מסכסכת הציפורן והבשר. כצ"ל:

רש"י ד"ה כל היכא דאמר משמי' כו'. וכ"כ לקמן (קיג ב). וזה ה"ל להקדים לעיל על הא דא"ל ר"ה כו' לר"א אמרת לן משמי' דרבא כו':

רש"י ד"ה פגימת אוזן. וה"ה לשאר מומין של פגימה כו'. וכן הרע"ב בפ"ו דבכורות מ"ד כתב גבי פגימת חוטמו שהוא כדי שתחגור כו' וכ"מ מלשון הברייתא שם (לז ב) וכמה שיעור פגימה כו'. ומשמע דכללא כייל לכל הפגימות הנזכרים אצל מומין מדל"ק וכמה שיעור הפגימה או פגימת האוזן דקתני שם באידך ברייתא גבי נקב וכמה נקיבת האוזן. אבל הרמב"ם בפ"ז מהל' ביאת המקדש ה"ד כתב מי שנפגם ריס מריסי עיניו בכ"ש. ועק"ל מה שהשמיט הא דפגימת מום בקדשים גבי נפגמה הערוה של נקבה בפ"ב מהל' איסורי מזבח ה"ד דאינו אלא בכדי חגירת ציפורן וצ"ע:

רש"י ד"ה פגימת מום. ואיצטריך כו' לאשמעינן כו'. הא לא פי' כהא"נ שבתוס'. אולי דעתו כפי' הרא"ה לחגירת ציפורן אינה כדי לאגור בה הציפורן אלא פי' שתרגיש בה עי' בהגר"א סי' י"ח סק"ד:

תד"ה פגימת (בסופו). תמים לא משמע ממש בלא פגימה כו'. וכן לעיל (יא) ואי משום תמימה כו' היכא דלייף ל"ל בה:

דף יח.

רש"י ד"ה דאפי' לעובד כוכבים. והיכא דנמצאת סכינו יפה כו' משום קנסא ולעובד כוכבים מיהא כו'. כצ"ל. ועי' מהרש"א מש"כ בכוונתו. ולדבריו רבא ב"ח לשמתי' ועברי' כו' ע"כ מפרש הא דא"ר מעברינן כו' היינו נוסף על השמתא דאר"ה. ולכן אנן נמי דמפרשינן לדברי רבא אשלא נמצאת סכינו יפה. מ"מ אהא ל"פ ארבא ב"ח דר"ל נוסף על השמתא. ולכן שפיר פסק הרמב"ם בנמצאת פגומה דמנדין ומעבירין ולא כלח"מ שכ' דרמב"ם מפרש כן מסברא. גם לפמ"ש המהרש"א דר"א עביד כסתמא דתלמודא ע"ש. מיושבת יפה תמיהת הרא"ש על הרי"ף שלא הביא דברי רבינא. כיון דר"א עביד עובדא דלא כוותיה:

תד"ה וכמה. וא"ת כו' דאנה ימצאו אבנים בלא פגימה. עמש"כ בס"ד בפ"ג דמדות מ"ד:

בא"ד והשתא לעבדינהו ע"י שמיר. מה שתמה בהגהה להכ"מ בפ"א מהל' ביהב"ח הי"ד ע"ד אלו. עמש"כ בס"ד עליו בגיטין (סח):

תד"ה ולא קתני. אלא הכא שאני דאיכא למיטעי. לכאורה בכ"ד בשחיטה. איכא למיטעי כן. וי"ל:

ד"ה ר"י בר"י. דהכי תניא בתוספתא כו' ומוגרמת פסולה כלומר משם ולמעלה. כצ"ל (רש"א):

תד"ה אבל. ומדקדק בקונט' כו' ש"מ דל"ח כו' אלא ממנה ולמעלה. כצ"ל:

דף יח:

גמרא אר"י ריב"י תרתי קאמר כו'. כה"ג גיטין (סז) וש"נ:

שם א"ל לאו מאתרי' דרב ושמואל את. ק"ל דהא מוכח דבמערבא הוו אכלי לה מדאמר לקמן עבדינן כוותייהו וכפרש"י שם. א"כ ע"כ ל"ל דרו"ש. וא"כ מאי קא"ל לאו מאתרי' כו' דילמא גם הוא סבר כבני מערבא דל"ל הא דרו"ש. ומשום חומרי המקום שיצא משם אין כאן כדמסיק. והי' משמע מזה דמנהג שעפ"י הוראת חכם שאסר להם לפי שנראה בעיניו שכן הוא מצד הדין. לא מהני אין דעתו לחזור וכן אפי' מבבל לא"י וצ"ע לענין הלכה:

שם קרי עליו ריו"ח גיסא. הנ"י בפ' ז"ב על מתניתין דאלו הן הקרובין. פי' דמפני שהי' ר"ל בעל אחותו כדאיתא בב"מ (פד) לכן קרי לי' גיסא. אבל לישנא דקרי עלי' ל"מ כן. ויל"פ גיסא הראשון כפי' הנ"י וגיסא הב' כפרש"י או איפכא ומשום לשון נופל על לשון קא"ל כן:

רש"י ד"ה ומוגרמת. אפי' רובא כו' ורבנן קא"ל. לשיטתו דמשמע דלרבנן ולאי אין מקום שחיטה בשאר הטבעות א"כ רישא דוקא ריב"י קא"ל לדעתו. טפי יל"פ דמוגרמת פסולה ג"כ הוא אמר ובדלא שייר רובא. או דסתמא היא וככ"ע לכל חד כדא"ל. אולם כפירושו מוכח לקמן (יט) דקאמר מ"ד רחב"א ארבנן קאי כו' א"כ העיל עליה מבע"ל וע"ש בפירושו וצ"ע:

תד"ה א"ד. פי' בקונטרס שחט למטה מן החיטי. לפנינו ברש"י אין הכרע רק מגירסתו במר בר"א:

בא"ד (בדף יט) וע"כ דהוא פגע היינו פגע ולא נגע כו'. לכאורה מסופי' דקאמר שייר בחיטי טרפה נידוק איפכא דדוקא שייר דהיינו שחתך סמוך מאד לקנה הכלה לצד הראש אבל באמצע וכש"כ למטה סמוך לקנה הכלה לצד הצואר כשרה והיינו פגע ונגע. וי"ל כיון דהדיוקים סתרי אהדדי ע"כ צ"ל דפי' שייר בחיטי היינו לצד הצואר וזהו פגע ונגע:

דף יט.

גמרא והלכתא כרחב"א דקאי ר"נ כוותי'. מה שהקשה המהרש"א לתיפוק לי' דכל עלות הלכה היא. נ"ל משום דברחב"א אינו מפורש על היכן הוא מכשיר לכן קאמר דהל' כוותי' במאי דקאי ר"נ כוותי' (רק דעל רש"י קשה לתיפוק ליה דהש"ס פסק דהלכה כוותי'. וגם זה הלשון דכל עלות הלכה וכ"כ הה"מ בפי"ז מהל' מלוה ה"ב בשם הר"מ דסוגיין בעלמא דכל העיל הלכה היא. ל"מ בעניותי בש"ס אלא הלשון דתנן בבחירתא כוותי' וזה אינו שנוי שם). אבל ק"ל דהא כבר פסק לעיל והלכתא משיפוי כובע ולמטה כשרה כו' ול"ל לכופלה. לכן נלע"ד דהא דלעיל איננה מסתמא דגמרא אלא מדברי מר בר"א והכי פירושו מר בר"א אמר דהכי דרש מר זוטרא פגע כו' שייר בחיטי טרפה אבל הלכתא כו'. ונ"ל עוד ראיה דז"א מסתמא דגמרא. דבכ"מ לא פסיק הלכתא אלא באחרונה אחר הבאת כל הדעות החולקים בזה. והכא מייתי אח"ז עוד דעת ר"נ. אך כ"ז הוא לגי' רש"י במר בר"א. אבל לגי' התוס' קשה. וענ"ל דלגי' רש"י ע"כ צ"ל דהאי והלכתא כו' הוא מדברי מר בר"א דאלת"ה א"כ אין הלכה כמותו בכאן. ולקמן (עו ב) כ' רש"י דבכ"ד קי"ל כוותיה בר מתרתי כו' ועי' בש"כ חו"מ סי' מ"ו ס"ק קי"ז. אבל לרב אחי ור"נ שהביאו התוס' ביומא דבכולי הש"ס לית הל' כוותי' ע"כ מפרשי דהאי והלכתא הוא מסתמא דהש"ס וגרסי גי' רש"י במר בר"א וצ"ע:

רש"י ד"ה לא חילק. לשון מבולקה. הוא בנחום ב':

תד"ה אר"ה. דארעא ישראל. כצ"ל עי' מגילה (כב):

דף יט:

רש"י ד"ה הכא נמי. אלא ההוא אפלוגתא דרבנן ור"י קיימא כו' והא אמוגרמת כו' כר"ח כו'. עי' מה שגמגם עליו המהרש"א לעיל בתוס'. ול"נ דמדקאמר רחב"א סתם מוגרמת שהיא כשרה משמע דפליג אתרווייהו בין אמקום הגרמה ובין אאיכותה. דאפי' ריב"י אינו מכשיר אלא בדשייר רובא. והוא העיל דסגי אפי' בשיור שליש האמצעי לבד. וכדרך שדקדק הש"ס לעיל אליבא דריב"ל: (במשנה)

ברש"י ד"ה שחיטתו פסולה. וקודם שהגיע לסימנים נטרפה כו'. ק"ל דא"כ תיהוי לה שחיטה עכ"פ לטהורי מידי נבלה כדלקמן (כ ב). ולשון שחיטתו פסולה משמעו דמטמאה כנבלה כדלעיל (יח) במשנה ב"ש פוסלין ע"ש בגמרא. ומש"כ רש"י (לקמן שם) דמתניתין איכא למימר דטרפה היא ולא נבלה. שם י"ל דמש"ה אלימא לי' לר"ח טפי לאותביה ממתניתין דמלק בסכין דקתני בה דהיא מטמאה. אבל לפי האמת צ"ל או משום דזעירי (שם) וברוב בשר עמה. או משום חלדה כר"ה שם. אבל קשה לרבא שם דל"ל טעמא דר"ה. ואי ליתא גם לזעירי א"כ מ"ט שחיטתו פסולה דהא טעמא דרבא משום דרסה ל"ל כאן דהא קתני השוחט דמשמע בהולכה והבאה:

גמרא אילימא עורף ממש כו' ממול ערפו א"ר ולא ערפו. לכאורה גבי פטר חמור דכ"ר וערפתו. וכן גבי עגלה ערופה דכתיב וערפו אה"נ דהוי בעורף ממש. וכ"מ לקמן (כז ב) "ראשו של זה ממול עורף וא"ר של אחר ממול עורף" וממילא ממועט נמי פ"ח וע"ע. ובזה א"ש טפי הא דלא פריך שם לת"ק האי ראשו מאי עביד ליה כדפריך לר"א מזאת ע"ש. אבל רש"י בסוטה (מה ב) פי' גבי ע"ע ממול ערפה. וכן גבי פ"ח פי' הרמב"ם בספ"א דבכורות ורש"י שם (י ב) דהוי ממול עורף. שוב התבוננתי ברש"י סוטה (מו ב) על הא דקאמר מ"ט גמר עריפה עריפה מחטאת העוף. שפי' דהכוונה דילפינן לענין מול עורף. אבל אנכי תמה דהא במשנה ליתא דהעריפה הי' ממול עורף וא"כ איך שייך לשאול מ"ט. ועוד אי מהתם ילפינן מקום העריפה נילף נמי משם במה עורפין והתם דוקא בעצמו של כהן והכא בקופיץ. לכן היה נ"ל לפרש דשאלת מ"ט הוא על הא דתני בקופיץ מאחריה וע"כ הכוונה שמסירין העורף ממנה וע"ז שואל מנלן דלמא וערפו דקרא הוא מלשון יערוף כמטר לקחי דהוא לשון הזלה והטפה וה"נ יל"פ וערפו את העגלה בנחל דר"ל יזילוה במי הנחל. וע"ז משני גמר עריפה כו' דהוא לשון מיתה. וא"ש הא דלא בעי הש"ס מנלן בבכורות גבי פ"ח משום דשם לא הוזכר מים כמו הכא דכתיב בנחל. אמנם בכתובות (לז ב) וכן בסנהדרין (נב ב) איתא דהיא גבי ע"ע ממול עורף ועי' בתוס' כתובות שם. וכן איתא בירושלמי בפ' ע"ע סוף ה"ה:

שם אלא מאי עורף ממול עורף כדקתני סיפא כל העורף כשר למליקה. פרש"י בזה נראה לחוק. ולעד"נ דהכי דייק משום דאפי' תימא דגם העורף כשר למליקה. ממולו ודאי כשר כדכתיב בקרא וא"כ מאי איריא דתני שכל העורף דוקא. אלא ע"כ לפירושו מול העורף:

תד"ה מסתברא (בסופו). דהמולק מן העורף משמע כו' לכתחלה כו'. עי' מהר"ם. ול"נ דכוונתם משום דמסתמא קתני דומיא דהשוחט מן הצואר דהוי לכתחלה:

דף כ.

גמרא אר"י יקבלו הרובין א"ת דקתני נמצא כו'. עמש"כ בס"ד בשבת (קיב ב):

שם כגון דנקט משיפוי ראשו והגרים כו' וכדר"ה כו'. ל"י אם הכוונה דמלק שם בשיפוי ראשו מיעוט הסימנים. או אפי' דלא נגע בסימנים כלל עד דמטא למול עורף מ"מ פסולה דהואיל דמול העורף עצמו ג"כ במצות מליקה כמו הסימנים פסיל ביה ג"כ הגרמה. ודברי רש"י נאחזין בסבך:

תד"ה לא למעוטי. וא"ת כו' היאך שן כשרה במליקה כו'. הן הגמרא לא קאמר דשן כשר במליקה אלא למעוטיה לפסול בשחיטה והכוונה דלעולם התנא לא כוון באמרו כשר במליקה כו' אלא על ציפורן אך ממילא משתמע כמו דציפורן פסול בשחיטה מטעם מחובר ה"ה דגם שן פסול. וכן מתבאר בפרש"י:

דף כ:

גמרא רבין בר קיסי. בגליון נ"א רבא. וכ"ה בתוס' לעיל (ע"א) בד"ה אילימא. ועמש"כ ביומא (מב) בס"ד:

שם אר"ח אף אנן נמי תנינא. עי' מהרש"א שכ' למפרש"י משמע דלשון קושיא הוא. ועי' בבכורות (ר"ל יא) בתוס' דנראה שמאנו לפרש לשון זה בקושיא:

רש"י ד"ה ואפי' למ"ד. דהא הקישא בסיני נאמרה כו'. נראה דזהו לשיטתי' בסוכה (לא) דגם היקש לא ניתן לדרוש מעצמו אא"כ קבלה מרבו על משה מסיני. אבל התוספות חלקו עליו שם:

רש"י ד"ה ההוא (בסופו). תריץ הא כמ"ד יש שחיטה בעוף מה"ת וכיון כו' קי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר. לכאורה מאי חשש איסור תורה איכא הכא דהא אי יש שחיטה לעוף מה"ת אין עיקור. ואי א"ש לעוף מה"ת הא משמע לעיל דאין איסור עיקור אלא מדרבנן דתקנו כעין בהמה. ואולי כוונתו משום דלא איפסקא הלכתא אי כר' ירמיה אי כרבין ב"ק ולרב"ק איכא למימר דאפי' יש שחיטה פוסל עיקור מה"ת:

רש"י ד"ה מלק. וכתיב בה כלומר בזו (דהיינו) בבליעה ולא באחרת (ר"ל ע"י דבר אחר כגון ע"י מגע או משא). ואין פירוש כמו ולא באחרת שבגמרא נדה (מב ב) דהתם הכוונה למעוטי בהמה מטומאת בה"ב כדמסיק רש"י. אבל תימה למידרש מבה תרי מיני מיעוטי. ולולי דבריו הנ"ל לפרש

דדרשא ראשונה היא מן לא יאכל לטמאה גרידי למשמע דאין לה טומאה אחרת אלא באכילתה. ומנה דרשינן למעוטי בהמה:

רש"י ד"ה ואי אמרת. אבל טומאת בה"ב דעוף דמדאורייתא היא כו'. ל"י מדוע לא נוכל לפרש מטמא בגדים אבה"ב דהכא דהוא מדרבנן ולענין קדשים ואולי ר"ל דלא החמירו אלא לענין טומאת אוכלין אבל לא לטמא אדם ובגדים. ועוד דטומאת בה"ב לא שכיחא ול"ג בה רבנן ומאי דמשמע מפרש"י כאן ויותר לקמן (קכג ב) דהחילוק הוא בין טרפה דחולין לטרפה דמוקדשין. מפי' הרמב"ם בפ"ד מ"ד ובחבורו פ"ב מהל' אה"ט הל' ח' וט' מוכח דאין חילוק בין טרפה לטרפה אלא דמטמאה קדש אלא חולין ותרומה. וכ"מ מפרש"י עצמו לקמן (סח ב). והא דלא תני לה גבי מעלות דחומר בקדש. י"ל כמו דמתרץ הגמרא בנדה (ו) ע"ש:

רש"י ד"ה וכי. וכן בכל השוחטין משנקב הושט יש כאן מעשה טרפה כו'. גם מזה קשה לפי מה שהבין הש"ך בסי' כ"ג סק"ד בדעת הרמב"ם דנקובת הושט ופסוקת הגרגרת הויין נבלה מחיים דא"כ תקשי משחיטות דעלמא דאחר שמתה עומד ושוחט. ובנקה"כ שם חזר בו ע"ש:

רש"י ד"ה כל המעכב בשחיטה. ולכתחלה כולהו בעי כו' על סה"ל. נ"ל דכ"ז מקומן על התירוץ דמסיק כל שישנו בשחיטה כו': ודע לקושיית רבא וכי מתה כו' ע"כ לא קאי אלא על חטאת העוף דכתיב בה ולא יבדיל:

דף כא.

גמרא (ברה"ע) א"ר אימא כן הוא עושה. כצ"ל בל"ו וכדלקמן בדר' אמי:

שם רב אסי אר"מ כהבדלת עולת העוף. צ"ל רבי אסי כדלקמן. וכן מוכח מתד"ה כי. דהא כתבו לעיל (יט) דרבי אסי לאו היינו רב אסי:

שם כהבדלת עה"ע לראב"ש ברוב שנים. נראה דר"ל דוקא דומיא דידה דהיינו עם חתיכת המפרקת. דברוב שנים לחוד ודאי עדיין אינם מטמאים וראיה לדבר מר"פ העור והרוטב השוחט בהמה טמאה כו' (וזה אינו בפחות מרוב שנים) אבל לא טומאת נבלות כו' עד שיתיז את ראשה ע"ש ובגמרא (קכא ב). ועי' בבעל המאור. אבל התיז את הראש דלקמן (ל ב) במשנה ר"ל רוב הסימנים לחוד וכדפי' שם הרע"ב:

רש"י (בסה"ע). מדלא כתיב והקריב כו'. כצ"ל:

תד"ה הותזו ראשיהן. גבי בו"ח ועוף כו'. עמש"כ שם בס"ד. ועתה ראיתי לבעל המאור שכ' ג"כ כמש"כ שם:

תד"ה כמשפט. דאי במה מצינו איכא למיפרך כו'. עיין מהרש"א בכוונתם. וק"ל לפ"ז תיקשי מדוע נשאר בזבחים (נא) בבעיא דלא איפשטא הלא חזינן הכא דחטאת בהמה דנלמד בב"מ חוזר ומלמד בהיקש על עולת העוף. דבשלמא בביצה (כ) משיב שפיר דלמא מעולת חובה גמיר ותפשוט לך נמי דדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בב"מ. ובזבחים לא יוכל לפשוט מזה דאיכא למידחי דב"ש היא. או דאתיא מבינייא כדמסיק דחד מהם דהיינו שלמי נדבה כתיב סמיכה בגופייהו ע"ש ותבין:

. וסמיכה ליכא בבכור ומעשר ופסח כו'. כ"נ לצ"ל וכן בסמוך צ"ל ג"כ קרבנו ולא הפסח:

דף כא:

גמרא אי מה להלן ברוב שנים כו' ת"ל ומלק והקטיר כו'. וא"ת ומאי חזית דהיקשא דומלק והקטיר אתיא לכולי מלתא בין לענין ראשו של מזבח ובין לענין הראש בעצמו כו'. והיקשא דכמשפט אינה אלא לענין מן החולין כו' ולא לענין רוב שנים. אימא איפכא דהיקשא דכמשפט אתיא לכולי מלתא אף לענין רוב שנים. והיקשא דומלק והקטיר אינה אלא לענין ראשו של מזבח. וי"ל משום דגם בבהמה אינו דוקא ברוב דכש"כ אם שחט כל הסימנין דשפיר עביד. ונראה דבקדשים מדאורייתא בעינן לכתחלה כולה משום דלדם הוא צריך עי' לקמן בפ"ב. (ובזה י"ל קצת מה שהקשו התוס' בד"ה ואינו מבדיל על פירש"י). ומהפלתי ר"ם כ"א נראה שנעלמו ממנו דברי התוס' ע"ש. משא"כ לרי"ש אי לאו והקריבו הוה דרשינן כמשפט חטאת העוף לכולה מילתא אף לענין שלא יבדיל והיקשא דומלק והקטיר על בראשו של מזבח לבד דמאי חזית. אבל השתא דכתיב והקריבו ע"כ היקשא דכמשפט אינה לכולי' מילתא יותר מסתבר לאוקמי מיעוטי' על הבדלה ונשאר עכ"פ היקשא דומלק והקטיר לכולי' מילתא. מלאוקמי דממעט מול עורף והיקשא דכמשפט על הבדלה. דא"כ ישאר גם ההיקש דומלק והקטיר ג"כ לענין ראשו ש"מ לבד. וכל מה דמצינן לקיומא היקש לכולי מלתא מוקמינן: ודע דמה שנדחק רש"י בהת"ק מדוע לא דריש כמשפט חטאת העוף לענין מן החולין כו' והתוס' הקשו עליו. ותירוצם ג"כ אינו מובן עי' מהר"ם. הי' נלע"ד דלת"ק משמע והקריבו לחלק שלא נגמור מאומה מחטאת העוף. וכ"מ לשון רש"י לקמן (כב) בד"ה השתא ודלא כהמהרש"א שם בכוונתו:

שם ריש"א כמשפט (דכתיב פירושו) כמשפט חטאת העוף. וכ"ה הלשון בת"ק ובר"א בר"ש. והגה' שבגליון שיבושא:

רש"י ד"ה ת"ל (בסופו). והשסוע מבדיל ביניהן. נ"ל דגם הסרת מוראה ונוצה ביניהון:

רש"י ד"ה ת"ל והקריבו. משום דמומלק והקטיר לחודיה בלא והקריבו כו'. כצ"ל:

בא"ד דגמר מול עורף מג"ש כדלקמן. ושם פי' דהוא במה מצינו. וכ"כ התוס' בד"ה ת"ל. אולם בזבחים (סה) בד"ה אף כתבו דהוה גז"ש. ושם מוכרח לומר לכוונתם גז"ש ממש. דדבר הלמד בהיקש אם חוזר ומלמד בב"א היא בעיא דלא איפשטא שם (דף נ) ואם איתא לפשוט מהכא דא"ח ומלמד:

דף כב.

רש"י ד"ה השתא. דחילוק לגמרי משמע כו'. עי' מהרש"א. ועמש"כ לעיל בד"ה ודע:

בא"ד דלגמרי איתקש מליקה להקטרה. כצ"ל:

רש"י ד"ה משלו ולא משל מעשר. ואפי' לר"י דאמר מעשר ממון הדיוט כו'. נ"ל דאתי בזה ליישב מש"כ התוס' בד"ה כמשפט דלפרו צ"ע מיעוטא דתיפוק לי' דאינו לאכילה (וכן הקשו דל"ל כמשפט לעולת העוף). והוא עפ"י מש"כ התוס' ביבמות (עג) בד"ה נכסי כהן דלמ"ד ממון הדיוט הוא מותר ליקח ממנו מלבוש אף דאינו לאכילה:

בא"ד וכתיב ביה אצבע וכהונה והזה באצבעו כו'. אבל כהן אין כתיב שם רק דקאי על אהרן דכתיב לעיל מיניה והוה כמו דכתיב כהן. או דסמיך על וכפר הכהן דסוף הפרשה. אבל א"צ לכ"ז דאצבע לא בעיא כהונה אף לר"ש כדמסיק בסמוך. אולם בריש הסוגיא פי' דבחטאת גופה כתיב ולקח הכהן כו' באצבעו:

רש"י ד"ה כל מקום. ובעולת נדבה כתיב כהן והקריבו הכהן. כצ"ל:

רש"י ד"ה מול עורף. דאי מצטרכא לן היקשא למול עורף כו'. ולעד"נ משום דא"ת דכמשפט אתי נמי למול עורף א"כ מאי חזית לאוקמי היקשא דכמשפט לב' דברים (ואף דתברא לגזיזי' קרא דוהקריבו) והיקשא דומלק והקטיר רק לד"א אימא איפכא:

ד"ה ה"ג כו'. כשמתחילין כו' כך מפרש בגמרא כו'. בגמרא לא נמצא זה. ונ"ל דה"ג הוא ר"ת הגהה. וכך מפרש בגמרא ר"ל דכך פי' רש"י בגמרא. דכ"ה לקמן (ע"ב) בפירושו בד"ה תחלת הניהוב:

דף כב:

רש"י ד"ה הוא תני לה. שונה הי' המשנה כו'. עמש"כ בשבת (פג ב) בס"ד:

תד"ה ומה תורים. ובקונט' פי' כו' אבל לעולם לשון תורים משמע גדולים. בפרש"י שלפנינו ליתא. ואדרבה בד"ה ואימא כתב אבל תורים בין גדולים בין קטנים משמע:

תד"ה אצטריך. וי"ל דכל ספיקא דא"א לברר. כ"נ לצ"ל. (ור"ל דא"א שהקב"ה יברר לנו שכ"ה בודאי דהרי לפעמים שהוא כך כו'). אבל הכא אפשר לברר כו'. כצ"ל ור"ל דה"ל להקב"ה לברר לנו שכן הוא. ועי' בדבריהם ביומא (עד):

בא"ד והא דפריך בבכורות גבי הא דממעט אנדרוגינוס מזכר זכר יתירה כו'. כצ"ל:

בא"ד (בדכ"ג) וא"ת מאי פריך לר"ח כו' דאיכא תרי מיעוטי כו' כדאמרי' בפ' המפלת אם כן ע"כ למעוטי טומטום. כצ"ל:

שם בא"ד ויל"פ דהתם גרסינן כו' דהכי דרשינן ליה בת"כ אבל אם זכר כו'. כצ"ל ושבינתיים צריך למחוק מן הנאו עד ובתמורה:

בא"ד וא"ת דלעיל אמרינן כו' ובפ"ק דחגיגה כו' ופריך איצטריך כו' אע"ג דאין כולן שוין. צ"ע דהא יל"פ כמש"כ לעיל דכיון דיש להעמיד המיעוט אאנדרוגינוס אין סברא למעט גם טומטום וכ"כ בעצמם בחגיגה שם:

דף כג.

רש"י ד"ה ואריו"ח. או לאיל האחד. עי' מנחות (נח ב) דמוכח להדיא דמן או לאיל תעשה וגו' הכתוב קודם דרשינן ליה. ונ"ל למחוק תיבת האחד:

בא"ד ש"מ קסבר ריו"ח דתנא דאמר כו'. כצ"ל ומלת קמא למחוק:

תד"ה כי איצטריך (בסופו). אלא איצטריך חד מיעוטא לתורים או לבני יונה. כצ"ל:

תד"ה כי משחתם. ואפ"ה איצטרך מן הבהמה ומן הבקר להוציא רובע ונרבע ונעבד ולא הוה כו'. כצ"ל עי' תמורה (כח ב):

דף כג:

רש"י (ברה"ע). ואו לאיל דריש ליה לדרשא אחרינא במנחות כו'. שם לא נמצא שום דרשא אחרת מיניה לבר פלא ואדרבה מסיק בקושיא אליביה וכמו שהביאו התוס'. וכן גריס רש"י בעצמו שם. ונ"ל דמש"כ במנחות כו' שב על כל הענין ור"ל דפלוגתת ריו"ח וב"פ עיקרה הוא שם במנחות. ומש"כ דדריש לי' לדרשא אחרינא הוא מדברי עצמו. ואע"ג דמסיק שם בקשיא היינו דאנן לא ידעינן ליה לאותה דרשא וכמו שפרש"י שם: ודע דמה דדריש כאן ריו"ח או לרבות. והתוס' לעיל בד"ה אצטריך הביאו מהגמרא דאו בא למעט. כבר הרגישו בזה התוס' לקמן (לח ב) ותירצו:

תד"ה דאמר. וכ"ת דמייתי כו' ומתנה כו' א"א לעשות כן דמ"נ נקמצת כו'. ק"ל לתיפוק לי' דהוי ריבה שמנה למנחת נדבה אין לה אלא לוג אחד לעשרון והכא הוי ב' או ג' לוגין לעשרון:

רש"י ד"ה אלא דר"י. והויא התראת ספק. תימה דטעמא דהת"ם ל"ל אלא היכא דאח"כ ודאי עבר אלא דבשעת התראה הי' ספק אם יעבור אם לא ובכזה תרי תנאי אליבא דר"י לקמן (סוף פב) ובמכות (טז). אבל הכא הוי ספק בגוף המעשה אם עבר אם לא לכ"ע פטור כמו הכא זה בלא זה דאפי' לת"ק שם פטור:

רש"י ד"ה הא לא ידע. שהרי הביא עשר שנדר כו'. אינו מדוייק שהרי כתב לעיל דאדם יודע כו' וא"כ הוה כמו שנדר תודה ולחמה:

רש"י ד"ה מיפק גברא. ויפלו דמיהם לנדבה או לתודה אחרת. כ"נ לצ"ל. עי' מנחות (קד):

דף כד.

תד"ה טעמא. והשר מקוצי תי' כו' מדכתיב זאת כו'. כצ"ל וכן לקמן:

רש"י ד"ה לויים בשנים פסולים. כדכתיב. הס"ד ומה"ד

רש"י ד"ה דתקיפין. להוריד כו' ולנטותו להעמיד כו' והשיר כו'. משום דמצינו לשון זה בגמרא על הריבוי בכמות כמו לתקיף במצות (ר"ה יח) ופרש"י שופר יוה"כ כו'. אבל מ"מ יל"פ כאן ג"כ על האיכות לכאו"א:

דף כד:

רש"י ד"ה ויהי כאחד. אפ' זקנים במשמע. משמע דמפרש מאי קרא גם על הא דאינם נפסלים בשנים. והלא זה כבר יליף לה לעיל מן לעבוד כו' בזמן שהעבודה בכתף. אלא לא בעי הכא רק על הא דנפסלין בקול ויליף לה מן קול אחד:

רש"י ד"ה והא האי קרא בלוים כתיב. ואמרן בהו דא"נ אלא בקול. מוכח להדיא דמפרש דהא דמעטינן שילה וב"ע מפסול דשנים הוא אפי' מפסול דקודם שלשים. אולם מהרמב"ם פ"ג מהל' כה"מ הל' ז' וח' משמע דלא ממעטינן אלא מפסול דאחר חמשים וע"ש בכ"מ. וכ"מ מלשון הברייתא דלעיל דפסול שנים היינו מבן נ' ומעלה דקאמר לפי שנאמר ומבן חמשים שנה ישוב כו'. ולא מייתי קרא דמבן חמש ועשרים כו' דריש הפרשה. וכ"ה במ"ר נשא אצל פקודי בני גרשון וז"ל "מבן שלשים שנה וגו' באהל מועד היו פסולים מנ' שנה ולהלן אבל משנכנסו לא הי' נפסלין אלא בקול". ועמש"כ בס"ד בסוטה (מו). אבל אנכי תמה על מאורי עינינו דבד"ה א' רפכ"ג כתיב ויספרו הלוים מבן שלשים שנה ומעלה כו' ושם בפסוק כ"ד כתיב מבן עשרים שנה כו' כי בדברי דויד האחרונים כו' מבן עשרים כו' כי מעמדם כו' וע"ש ברד"ק. ושם מיירי בלוים ממש לא בכהנים ע"ש: ודע דהמעיין הקרא דוויעמדו

כו'. לה"י טעה כי הוא בעזרא ג' ח' וצריך להגיה ויעמידו את הלוים. ועי' בהשגות הרמב"ן לספר המצות בשורש ג':

תד"ה וגבו. והא דפריך כו' ומשני כו' ה"ק כו' ואייתר יד דזרעים להכניס כו'. והא דקאמר שם לא לכתוב רחמנא בתנור כו' ע"ש. התם באם אינו ענין קאמר וכדמסיק שם על יד לנבלה ע"ש:

בא"ד אין טומאה לכ"ח כו' ובהסיט הזב ע"ג אבן מסמא. בגליון נמחק תיבת הזב בשם מהר"ס. ילחנס. כי הוא נאמר עפ"י האמור בשבת (פג ב) כל הטומאות המסיטות טהורות חוץ מהסיטו של זב כו' וכ"ה לשון הרמב"ם בחבורו ר"פ י"ג מהל' כלים שאין כ"ח מתטמא אלא מאוירו או בהסיט הזב:

תד"ה התורה. דלמא הוי מטעם שכ"ח מצרף כשכולן נוגעין זב"ז כו'. בקדש מסקינן במנחות (ר"ל כל) דהכלי מצרף מה שבתוכו אפי' באין נוגעין זב"ז. ואין לומר דהכא את"ל דאפי' באין נוגעין זב"ז א"כ אית ליה כח להכ"ח לקרב את הנפרדים. דכן ממילא יהי' מוכח דאף באויר מטמא דהכלי מקרבו אצלו והוי כאילו נוגע בו. דז"א מתרי טעמי חדא דגם בקדש אינו מקרב אלא אוכלין דהדדי אבל לא ד"א כההיא דהוסיט טבו"י את אצבעו ביניהן דמסיק שם לטהורין. שנית מאי קאמרי תו וכ"ת א"כ כו' צ"ל. הלא איצטריך להיכי דלא נגעי אהדדי. ואולי לא כתבו בשנוגעין אלא לבני ר"ח שם דאבע"ל אף בקדש אי בעינן נוגעין דהדדי:

בא"ד וי"ל מדכתיב הכא כל משמע אפי' נתלה באויר. לכאורה הוא נגד הגמרא דלא הוכיחה אלא ממאי דמשמע דאפי' מלא חרדל:

דף כה.

רש"י ד"ה מיטמאין מגבן. עליו משמע דנגע כו' ול"ש אוירו. עי' רש"א שנדחק. ויותר נראה דט"ס הוא וצ"ל ל"ש תוכו. שהרי כתב דמשמעו לנגע:

רש"י ד"ה הא יש צמיד. שמצומדת מגופתו כו'

ובד"ה פתיל. פי' מגופה. הוא סותר א"ע למה שפי' בחומש דשם פי' איפכא. והגרא"ז"ל בחומש ובא"ר פ"ט דכלים מ"ז הסכים לפי' שכאן:

רש"י ד"ה תוכו ולא תוך תוכו. דאי משום דנגע בחיצון כו' ואין כלי מקבל טומאה אלא מאה"ט ואי משום כו' באויר כ"ח כו' אבל כלים אין מיטמאין כו'. אינו מדוייק דתרווייהו חד טעמא הוא משום דאין כלים מטמאים אלא מאה"ט. ומהא דאין מטמאין מאויר כ"ח הוא דשמעינן לה כמו שפי' בפסחים שם (ריש ע"ב) ובשבת (ס"ל קלח):

תד"ה ואפי' (בסופו). דלא מינה לא מחריב בה והתניא אפי' כו'. כצ"ל:

במשנה טהור בכ"ע. בהעתקת התוי"ט לדברי התוס' דשבת נפלו בה שבושים הרבה וראה בתוס' שם ותקנה:

רש"י ד"ה להטיח בטונס. וכדאמר בסנהדרין משישפשף כו'. וכן הביאו התוס'. ומשנה היא בכלים פט"ז מ"א. ועמש"כ בתמורה (יט ב):

דף כה:

גמרא מני מתניתין כו' דתנן המתמד כו'. כצ"ל:

תד"ה המתמד. וא"ת ומ"ט דרבנן דפטרי כו' ואע"ג שלא החמיץ כו' וטבל חמור לענין במינו. כצ"ל:

תד"ה אי ר"י. ותי' שם רשב"ם דר"י דמחייב כו' היינו לחומרא. והא דפריך מיותר מכ"מ למולו רבנן. נימא נמי דאינו אלא משום חומרא. נדחק שם הרשב"ם לומר דהרי חומרא צ"ל בכדי מלתו. אבל לפי הא"נ שכ' התוס' בסה"ד לטעם חומרת ר"י לגזור אטו אתא תלתא ופלגא. קשה דנימא דנהי דל"ג רבנן בכ"מ אטו יתר אבל ביתר (פלגא) אטו יתר (חד) נמי גזרי:

דף כו.

רש"י ד"ה קנה מעשר. ביד המוכר. הס"ל ומה"ד

רש"י ד"ה והכא נמי. ורבא דאמר כר"י. אמת שכ"ה גם במהרש"א. אבל הוא חסרון ביאור. ואולי ט"ס הוא וצ"ל והוא דאמר כר"י ור"ל ר"נ הנזכר כר"י דס"ל בהחמיץ הוי יין גמור:

דף כו:

ד"ה תקיעה. ע"ש וימים טובים. אנכי בעניות. צ"מ באיזה מקום בש"ס שיהי' תוקעין בעיו"ט. ואדרבה בסוכה (נד) מוכח דלא היו תוקעין בערב פסח להבדיל מדקאמר שם שייר ערה"פ וע"ש פרש"י ותוס' ואם איתא הלא יהי' צ"ל. ומאי דחי שם דהא מני ר"י הוא דאמר מימיהם כו'. הא אכתי יהי' מ"ח עם השש דבכל עיו"ט. ודוחק לומר דשאני ער"פ משארי עיו"ט משום דאסור במלאכה מחצות ולהלן כמבואר בר"פ מקום שנהגו. והתוס' כתבו שם דבירושלמי משמע דמדאורייתא אסור. דהא מ"מ קילא טובא באיסור מלאכה מביו"ט. ואפי' מחוה"מ כדאיתא שם (נה ב) ונראה דרש"י דחק מה שאמר במו"ש מבדילין ולא תוקעין דמשמע לו דאי לאו מו"ש היו תוקעין וכ"נ מדבריו בס"פ ואלו קשרים. אבל לפמש"כ הרמב"ם בחבורו בספ"ה מהל' שבת דבכל מו"ש תוקעין אחר צה"כ דהתיר העם למעשיהן. פשוט דאתי לאפוקי האי תקיעה וע"ש בהה"מ: ולע דממש"כ הרע"ב תוקעין ג' תקיעות כו' ובה"ש תוקע ומריע כו'. משמע דהג' ראשונות הי' כולן תקיעות וכ"מ מלשון הרמב"ם בחבורו שם. אבל התוס' בשבת (לה ב) הוכיחו דגם המה היו תר"ת:

גמרא היכי תוקע אר"י כו' ורא"א כו'. תמיהני על הרע"ב והרמב"ם בפי' ובחבורו שלא הזכירו מזה:

דף כז.

במשנה רי"א עד שישחוט את הוורידין. לשון הרע"ב הואיל וצוליהו כולו כאחד כו' ושחיטה כו' צ"ל אלא כו' קודם שיקרוש הדם דתו לא נפיק ע"י מליחה. מליחה מאן דכר שמה. ונראה להגיה ע"י צלייה:

רש"י ד"ה אאחד בעוף. דלמא לא אתי למיעבד רובא דחד. עי' לעיל (כא ב) בתד"ה ואינו מבדיל שכתבו בההיא דהעור והרוטב שהביאו דלא שייך למיגזר דלמא לא אתי למיעבד רובא היכי דליכא משום חייסא. וכש"כ לגזור כולי האי שנים אטו חד. ויותר הנל"פ דגזרו שנים אטו בהמה. וטעם דכולי סימנים ה"נ כדי שיצא הדם יפה עי' לקמן (כט) דאטו רובא ליכא למגזר לדעת התוס' שכתבתי ועמש"כ שם (בע"ב) בתד"ה למה:

רש"י ד"ה דלא לישוויה גיסטרא. ולאידך לישנא הכשר אכילתו דהיינו הסימנים ותו לא. וצ"ל ע"כ דאגמרי' רחמנא למשה להותר בחתיכת הסימנין לבדן וא"כ אתי ושחט לפ"ז לאסור חתיכת המפרקת. אבל ללשון ראשון איכא למימר דלא אגמריה אלא מקום שחיטה מן הצואר. ואתי ושחט להורות דל"צ אלא חתיכת סימנים. וחתיכת המפרקת לא איכפת לן אם עביד אם לא ועי' במרדכי:

רש"י ד"ה מנין לרבות. כדאמרינן בזבחים צמר כו' והטלפים בזמן שהן מחוברין יעלו שנאמר והקטיר כו'. כצ"ל:

תד"ה ותו. אבל אכתי ל"י כו' אי מן העורף כו' ולהכי אתא כו' ממקום ששח. לכאורה הא גם מול העורף נכפף כששוחה צוארו וא"כ אכתי ל"י אי מן העורף כו':

תד"ה מדקאמר כו'. לא אתא כו' אלא כו' אבל אכתי ל"י כו'. לפמש"כ לעיל דהנך דלעיל עיקר לימודם אתא למעוטי מן העורף לא א"ש לישנא דותנא מייתי לה מהכא:

דף כז:

תד"ה ופדר. מה שמקשים לכתוב חד ראש ותרי פדר כו'. אבל איפכא ל"ק להו דלכתוב תרי ראש וחד פדר. משום דנראה דאין קפידא בהתגלגלות בה"ש אלא בשעת הולכה או כשהוא מונח. אבל כשנוטלו ומקטירו צ"ל בה {כאן הערה=והיא קושית התוס' ביומא כו ע"א ד"ה נותן פדר על וכו' ותירוצן כמותו ע"ש ועוד תירצו וז"ל א"נ י"ל אי לא כתיב הך קרא לא הוה דרשינן ליה אלא לומר שראש ופדר קודמין לכל הנתחים עכ"ל. פי' אי לא הוה כתיב ראשו ופדרו אלא ראשו לבד לא הוה דרשינן קרא קמא את הראש ואת הפדר שחופהו וכו' אלא הוה דרשינן קרא קמא את הראש ואת הפדר שחופהו וכו' אלא הוה דרשינן שראש ופדר קודמין לכל הנתחים וק"ק שא"א לפרש קרא קמא הכי דהא קא' וערכו בני אהרן את הנתחים את הראש ואת הפדר ואדרבא אי הוה דרשינן הכי הוה דרשינן שצריך להיות באחרונה כסדר הכתוב וצ"ע. ועי' מראה יחזקאל. (אזני יהושע).}:

רש"י ד"ה אין שחיטה לעוף מה"ת. והיקשא דז"ת לאקושי בהמה כו'. ועל הא דפריך לקמיה מאי חזית כו' שדייה אחיה לא פי' לנו הקישא דפהמו"ק למאי אתא. אבל אשכחנא בבכורות (לג) דר"ע דריש ליה להתיר בכור בע"מ אף לעובד כוכבים ואההוא היקשא דר"א הקפר קאי כדאיתא בתוס' שם (לב ב):

בא"ד ואין נבלת עוף כו' או הרגה במכה שלא ע"י סימנים אבל נחירה כו'. מבואר דנחירה הוא ג"כ בסימנים. ועי' תוס' לעיל (כ) בד"ה לא אמרן. וזה אישתמיט מהתוי"ט לקמן פ"ה מ"ג בד"ה ונתנבלה שכתב דנוחר לא מתעבדא מילתא כלל בסימנים ע"ש:

דף כח.

גמרא משום דושט סמוך לוורידין. עפרש"י. והרמב"ם בפי' והרע"ב אחריו שכתב וורידין כמין חוטין שעל שני צדי הקנה צ"ע:

שם כיצד מולקין חטאת כו' חותך סי' אחד כו'. לעיל ובזבחים (סה ב) הגי' או רובו:

תד"ה תיהני. דקאמר התם דמליקה נמי מטהרת. כצ"ל:

תד"ה רבי. המ"ל ב"ק היא. הא לד"ק נמי להמ"ל ת"ק דזאת תורת הוא. דשם לא נזכר שם האומרו. אבל תני ב"ק פירושו ג"כ דב"ק תני ברייתא. ולא נזכר בה נמי שם האומרה. אולם התוס' הוי גרסי דרש ב"ק כמו שציינו שם. אבל א"כ אינו שנוי בברייתא עי' נדה (כו) ברש"י ד"ה אמר אביי:

בא"ד ומשני קסבר אין שחיטה לעוף מה"ת. עי' מהר"ס בתירוצו הראשון שכ' דלמ"ד זה אין טרפה בעוף במליקה דכולה נחירה מיקרי ע"ש. אישתמיטתי' דברי התוס' לעיל (כ) בד"ה לא אמרן בסופו ע"ש. ובתירוצו השני שנראה לו עיקר אישתמיטתי' שכבר קדמוהו בזה התוס' בנזיר שם בד"ה אלא לריב"א:

תד"ה אתא (בע"ב

. וכ"מ בא"ט דקאמר רבה כו'. כצ"ל בה':

בסה"ד דא"א להפריד העור ולבדוק דאין מום גדול מזה. ק"ל מזבחים (ר"ל כו) "חותך באבר עד שמגיע לעצם" ופרש"י דלאו מום הוא. עי' בכורות (מא) במשנה פלוגתא דבאנדרוגינוס. ובגמרא שם ועמש"כ לקמן (כט ב):

דף כח:

רש"י ד"ה וניבדקי' לקנה. לפי שאינו נטרף אלא ברוב. וא"כ בדרוסה דגם הוא במשהו כדלקמן (ר"ל נד) גם לו אין בדיקה. וק"ל דלקמן (מג ב) בד"ה ההיא ספק דרוסה כתב אם עוף הי' בודק הקנה תחלה כו' ושוחט כו'. וכצ"ל ע"כ לפי' ריב"א כאן וכ"כ הפוסקים. וצ"ל דלא כתב כן אלא לרווחא דמילתא:

תד"ה לפי. ובפ"ק דעירובין בפרוץ כעומד ואם אי אפשר לצמצם כו'. כצ"ל:

בא"ד התם נמי הוי כבד"ש דמסתמא לא כוונו כו'. ולעד"נ דלא מיקרי בידי אדם אלא כשנעשה הפעולה ע"י אדם אחד או אפי' ע"י אנשים הרבה אם עוסקין בדבר אחד. אבל כשכ"א עושה בפ"ע. שיתחילו בב"א זה הוי כבד"ש ודו"ק:

בא"ד ליכא חשש איסור אלא א"כ הוא שוה. כן צ"ל:

דף כט.

גמרא חדא בחולין וחדא בקדשים כו' על סוף הסוגיא. לכאורה כרבנן דכמשפט לעיל (כא) לא איתא דליליהו נראה דאפי' ליעבד פסול בעולת העוף אם לא מלק כולן. מדקאמר שם אי רבנן הא אמרי שנים דוקא וע"כ ר"ל דאפילו לענין ליעבד דאל"כ ה"מ לפרושי שנים לכתחלה או רוב שנים בליעבד דומיא דחטאת העוף דקתני ברישא סי' אחד או רובו. ולפמש"כ שם (בע"ב) דבקדשים מדאורייתא בבהמה לכתחלה בעינן כולן א"כ מאי דקאמר שם אי מה להלן ברוב שנים כו' ת"ל ומלק והקטיר כו' ע"כ לענין ליעבד קאמר. וכאב"ש ג"כ לא אתיא דליליה לכתחלה ודאי רוב שנים דוקא וצ"ע:

רש"י ד"ה חצי קנה פגום. בעוף. צ"י למה לא נוכל לפרש כאן בבהמה וכמו דשני לעיל (כח) אליבא דראב"א:

רש"י ד"ה הא דר"ל כו'. גבי הביאו לו לכ"ג כו'. כצ"ל:

תד"ה דכ"ע. וה"נ לחלק בין שאר איסורין לדבר כו'. כצ"ל:

דף כט:

גמרא א"ר הכל מודים היכא דשחט סי' אחד עובד כוכבים כו' פסולה כו' מעשה טרפה כו'. לפי טע"ז נראה דאפי' לא שחט העובד כוכבים אלא מיעוט הושט גם כן פסולה. ולא נקט סי' אחד אלא משום תרתי גווני בתרייתא דשם הוא דוקא בסי' שלם או רובו דס"ל דאף למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אינה אלא משחיטת סימן אחד ואילך הואיל דשם שחיטה עלה בעוף לחולין או בחטאת העוף. ורב יוסף ס"ל דבזה לכ"ע שם שחיטה עלה מטעם הואיל הנ"ל ולא נחלקו אלא במיעוט סימנין. ומסתברא דלא אמר אלא במיעוט דושט אבל דקנה ליכא למ"ד למחתך בבשר בעלמא הוא. ונ"ל דר' זירא נמי כרב יוסף ס"ל לכן נקיט באתקפתיה ואי אמרת ישנה כו' ולא נקיט לישנא דרבא בקושייתו למ"ל כו'. משום דהוא מקשה אליבא דכ"ע דליפלוג באירע בה פסול בין סימן לסימן:

רש"י ד"ה אינה מטמאה בגדים. ואם כו' ולא נגע בה כו'. משמע דבנגיעת נבלה מטמא בגדים. ותימה דהא איתא בפ"א דכלים מ"ב וחשובי בגדים במגע ע"ש בפי' הרע"ב. ובנדה (נה ב) אמרי' ואימא במשא מטמא אדם ובגדים במגע אדם מטמא בגדים לא לטמא מילי דהוה אמגע נבלה ע"ש בפרש"י. ונ"ל דאיליה דרש"י מהא דדרשינן שם (מב ב) והאוכל מנבלתה ליתן שיעור לנוגע ולנושא כאוכל כו'. והתם כתיב כיבוס בגדים וע"ש בתוס'. ועמש"כ לקמן (עא ב). ומש"כ עוד או אפי' נגע בפשוטי כ"ע. ג"כ תמוה דאפי' בכלי המקבל טומאה נמי דהא הכלי נעשה ראשון ואין אדם וכלים מק"ט אלא מאה"ט. ועוד בשעה ששורפה א"א שלא יסיטנה וא"כ מאי אהני פשוטי כ"ע אם לא דאתיא כר"א בפ"ה דזבים מ"ג וכפי' הרמב"ם שם:

תד"ה א"כ. ה"מ נמי למיפרך א"כ ה"ל שחיטה בשנים כו'. תימה דבזה פליגי רבנן כדלקמן ומכשירין אפי' לכתחלה. וניחא יותר למפרך ממה דכ"ע מודו כדמסקי:

תד"ה למה. ואע"ג דבחולין נמי בעינן כל השנים לכתחלה כו'. לפמש"כ בעצמם ביומא (ר"ל לג) דטעמא דלמא לא אתי למיעבד רובא. הא אמרינן לקמן (קכ"ג ב) בכזה דכהנים זריזין הן. וכש"כ כה"ג. ולפמש"כ אני בר"פ דטעמא מפני הוצאת הדם יפה פשיטא דלא שייך בקדשים רק משום דלדם הוא צריך כדמשני:

תד"ה כגון. ונל"פ דאיירי בבהמה. והשתא לא תיקשי מדוע לא אמר רב יוסף משום דסי' אחד הוא הכשר שחיטה בעוף לחולין בחוץ. משום שחלוקין זו מזו הרבה. זו בהמת קדשים שלא כמצותה. וזה עוף חולין כמצותו. אבל חטאת העוף שותה לה מיהא בתרתי דתרווייהו קדשים שלא כמצותן דמחטאת העוף לשחטה בחוץ יליף. ודברי מהרש"א בזה מגומגמין:

שם ופסולה דנקט ר"י ל"ד כו'. אבל קשה מדוע בסי' אחד דמודים בו נקט לשון פסול. ובמיעוט סימנין דנחלקו נקט לשון חיוב:

בא"ד וא"ת ובס"פ כו' לישמעינן זבח ובח"ק פגום כו'. נשאלתי מתורני אחד הא הוי בע"מ ואינו ראוי לפנים ופטור משחוטי חוץ כדאיתא בפ' פרת חטאת מ"ב. בשלמא בחטאת העוף א"ש דאין תמות בעוף. והייתי ר"ל דזה לא הוי מום ליפסול דהא מום זה ע"כ יעשה קודם גמר שחיטה וגם בזבחים (כה ב) אר"ז דמום פוסל אף לאחר שחיטה קודם קבלה. והרי בית השחיטה מפורעת קודם קבלה. ודמיא להא דאמרי' ביבמות (ר"ל ס) סופה להיות בוגרת תחתיו. סופה להיות מוכת עץ תחתיו. אבל זה נסתר מהא דלקמן (ל:) וברש"י שם ד"ה מדמי פסח. וכן מדבריהן עצמן לעיל (כח ב) בסד"ה אתא. ולא אשכחנא פתרי אלא אליבא דר"ע עיין בכורות (טז):

דף ל.

גמרא כגון דשחט חד גברא בשני סודרים. לפי' הרא"ש ברפ"ה דזבים דבגדים שהוא לבוש בהן מטמאן אפילו באינו נוגע בהם. הפירוש כאן שהיה לבוש בתחלה ב' סודרין זה ע"ג זה. וקודם גמר השחיטה בא חברו ונטל ממנו החיצון והפנימי נשאר עליו. ורש"י שפי' ועטפו בסודר אחר נראה דעתו שא"מ אלא בגדים שנוגע בהן. ומצאנו חבר גדול להגר"א ז"ל בא"ר פ"א דכלים מ"ב ע"ש:

שם משנתנו בסכין א' ושני ב"א. ומלמעלה ומלמטה דתני. פרש"י ששחטו באלכסון. וקשה דרבותא זו היה יכול להשמיענו באדם אחד וכדלקמן בברייתא. ועוד דה"ל לאסוקי כקולמוס כדלקמן. והרמב"ם נראה שמפרש דמלמעלה ומלמטה קאי אסכין דהיינו שאחד אוחז בקתא וחברו בראשו:

תד"ה השוחט. אבל כשנחתך למעלה או למטה לא מירווח. נראה דר"ל דוקא בששניהם חותכים בב"א דזה מעכב ע"ז. אבל אם בשעה שהשני שוחט כבר משך הראשון את סכינו. החתך אינו מעכב את שחיטת השני מלירווח כי מקום החתך מתדבק יחד. ומתורץ תמיהת מהר"ם:

דף ל:

תד"ה למדתני. שהרי חזר בו ממה שהוא רגיל לפרש כו'. וכן לקמן (מב ב) פרש"י בד"ה ואמרי לה ברוב חללה. אליבא דרב פליגי אמוראי. ונראה שנדחק לפרש כן. משום דא"ל ר"כ ור"א לרב לימדתנו רבינו ברוב חללה. אבל לפי מה שפסק הרמב"ם בפ"ה מה' ת"ת ה"ט והובא ג"כ בשו"ע יו"ד סי' רמ"ב סכ"ב וכ"ג דלרבו צ"ל לימדתנו רבינו (ור"ל אף שלא למדו ממנו) והגר"א ז"ל שם הביא ע"ז ראיה מפ"ק דמו"ק (הוא דף ט) ומפ"ב דחגיגה (הוא דף יד ב) וכן בחלק הוא (דף קא) לימדתנו רבינו כי אדם אין צדיק כו' וכמש"כ המהרש"א שם בח"א. ולי עוד ראיה מר"ה (כה) תרשיני לומר לפניך ד"א שלמדתני. ובמשנה שם איתא לאמר יש לי ללמוד. א"כ גם כאן ולקמן י"ל שלא למדו מהם מעולם רק משום כבוד רבם אמרו כן. וק"ק ממגילה (סוף דף ו) דא"ל רב אסי לריו"ח כבר למדוני חבירי שבגולה כו' והרי הי' כמו תלמידו עי' שה"ל:

תד"ה החליד (הב'). וכן נמי אם כו' עקר המיעוט שחיטתו כשרה כו'. משמע דדרסה הוה כמו חלדה ושהייה וכ"ה להדיא בהרא"ש לעיל בפ"ק סי' כ"ל בסופו. ודע שברא"ש כאן בריש סי' ו' ט"ס וכצ"ל ולעיל בפ"ק כתבתי פרש"י דאיירי כו':

בא"ד אבל סימן דשייכא בהו שחיטה ואפ"ה א"צ לשחוט אלא הרוב והמיעוט שעה"ס כו'. כצ"ל:

בא"ד ובקנה לא שייכא שהייה בעוף כו'. מלת בעוף נ"ל למחוק וכן בהעתקת דבריהם במהרש"א ליתא:

בא"ד והר' אושעיא מפרש כו' לאחר ששחט רוב האחד החליד כו'. כצ"ל:

במשנה שנים אוחזין בסכין כו'. וכ' התוי"ט דבבא זו דמשמע דאפי' לכתחלה איירי דוקא בחולין ע"ש. והוא דוחק. אבל איסתמיטתיה הא דארבב"ח אריו"ח לעיל אבל חכ"א שנים שוחטים זבח אחד וכ"פ הרמב"ם בפ"א מהל' פהמ"ק ה"ה. וא"כ פשוט דמיירי אפי' בקדשים ואתיא כחכמים וע"ש בכ"מ. וגם דיוקו דכ' אוחזין כו' משמעו אפי' לכתחלה ליתא כדמוכח לקמן מ"ח ומ"י וזה קשה גם על הכ"מ שם. וע"ש בלח"מ. ודע דגם דברי הר"ן ברפ"ב דקדושין במה שפי' מה שאמר ריב"ק וכי כל הקהל שוחטין כו' היינו משום דכתיב תזבח שלא יהיו שנים שוחטין זבח אחד. ק"ל דא"כ אדפריך שם הניחא לריב"ק אלא לריו"נ כו' מנ"ל. טפי ה"ל למיפרך הניחא לראב"ש אלא לחכמים דס"ל שנים שוחטין כו' מנ"ל. וכן הרי"ף הביא ילפותא דריב"ק ואע"ג דהלכה כחכמים דראב"ש כמש"כ לעיל. אלא התם ר"ל וכי אפשר לכל הקהל דהיינו ס' רבוא שחטו פסח אחד ואכמ"ל:

שם התיז את הראש בב"א פסולה. נ"פ דהכא אפי' בסימן אחד פסולה. ולשיטת רש"י לעיל אפי' במיעוט הושט. ולא נקיט התיז אה"ר אלא אגב סיפא דהי' שוחט דהיינו בהולכה או בהבאה דאז אם לא שחט אלא סי' אחד היה כשר דסי' א' מישתחיט שפיר בהולכה או בהבאה. ולכן דק הרע"ב שלא לפרש ולשחיטות כו' קרי התיז אה"ר אלא בסיפא. ולשון הר"ן בזה בא שלא בדיוק ע"ש:

גמרא בדיק להו גירי. כצ"ל כמצויין ברש"י. ושחט בהו כו' צ"ל כדאיתא ברא"ש:

דף לא.

גמרא איזמל בהדיא קתני לה. ר"ל וא"כ למאי איצטריך אפי' כ"ש. ומשני פירושו כו'. ר"ל דאי לא תני אלא אפי' באיזמל ה"א דה"ה פחות כמו דאמרי' בב"ב (קמ"ו) מ"ל ה"ה אפי' פחות כו' ע"ש. ועי' ט"ז יו"ד סי' נ"ו ס"ק י"ד:

רש"י ד"ה דמזמין. ומזמנו בפה לכך. עי' לקמן ר"פ כה"ד בתד"ה צריך וברא"ש כאן סי' ח':

גמרא דאי אשמעינן התם משום דקא מיכוין לשום חתיכה בעולם אבל הכא כו'. ולשון הרע"ב בזה שכ' ואע"ג דלא איכוין לשחיטה אינו מדוייק כלל דזה אפי' רבנן לא בעו כדלקמן (בע"ב ועי' בתוס') והכי הל"ל ואע"ג דלא איכוין אפילו לחתיכה:

שם עון כרת הותרה איסור מיתה מיבעי'. הא דמשנה לשונו מעון לאיסור. נ"ל משום דקאמר בתרומה סתמא דמשמע אפי' בתרומת פירות דרבנן שאינה אלא איסור מיתה כדאמרי' בסוכה (טז ב) גבי טילטול חצירות אבל שבת דאיסור סקילה לא והתוס' בד"ה עון במח"כ תה"ק לא דייקו בזה:

תד"ה עון. א"נ נאנסה עדיף כו' שאם היתה יודעת כו'. ואע"ג דתנן נמי שם (ומייתי לקמן) טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל ועי' תוס' שם (י"ט) בד"ה לא. התם כגון דנתכוין מיהא לרחיצה כדפרש"י שם במשנה. אבל הכא י"ל כגון שנפלה מן הגשר כדלקמן דלא נתכוונה לכלום ועדיף:

דף לא:

גמרא ואם בשביל שיודחו ידיו טהורות כו'. כצ"ל וכ"ה במשנה שם ובחגיגה:

שם איתיביה רבא לר"נ טבל לחולין כו'. ובחגיגה הגי' רבה וט"ס דצ"ל רבא כהכא:

שם לימא תיהוי תיובתא דריו"ח מהא. לכאורה הא איכא למימר לבעלה שאני דעון כרת הוא ואיכא ק"ו דרבא לעיל אם איסור מיתה אסרת עון כרת מיבעיא וי"ל:

שם מה ת"ל שנית כו'. עפרש"י. ולע"ד נל"פ דר"ל דכיון דאין הכיבוסין מסוג אחד אין נופל בזה לשון שנית. לכן דריש מקיש כו' ולזאת שפיר אמר שנית מפני שהן דומין זל"ז בעינן הכוונה:

שם לר"נ שנפלה מן הגשר. נלע"ד דלדידן דפסקינן כר"נ די לן למעוטי מן וכבס שנית רק כה"ג. אבל ירדה להקר אף לריו"ח טהורה לבעלה. וגם כזה מרבינן מן וטהר מ"מ. אמנם לא כן משמע מלשון הג"א ולשון הרמ"א ביו"ד סוף סי' קצ"ח:

רש"י ד"ה קמ"ל וד"ה ודלא בעינן. צ"ל הל"א:

רש"י ד"ה כשירדה להקר. ונפלה כולה כו'. משמע דלא נתכוונה להקר אלא מקצת הגוף במים. וצ"ע דבשחיטה משמע דבעינן לרבנן שיכוון לחתוך כל הסימנים. וא"כ גם הכא צריך שתכוון להקר כל גופה במים:

תד"ה גזירה. דאפי' יש כמה סאין באותו מדרון כו'. משמע דהמדרון גופיה הוה חיבור קצתו לקצתו רק שאינו מחבר מה שלמעלה ומה שלמטה. וזהו כדעת הר"ש והרע"ב בפ"ב דטבו"י מ"ז שהבאתי בפ"ה דמכשירין מ"ט ועמש"כ שם בס"ד:

תד"ה דתנן. דאי משנה היא כו'. וכזה כתבו לקמן (פ"ז ב) בד"ה תנן. וקשה לומר שרבותינו בעלי התוס' לא היו בקיאים במשניות לידע אם היא משנה או לאו. אבל באמת היו יודעין דזה הלשון אינו שנוי במשנה. רק דמספקא להו שמא יש איזו משנה דדייק הש"ס ממנה דין זה. וכמש"כ כה"ג לעיל (ל:) בד"ה והתנן. ובגיטין (פ"ה) הבאתי דוגמאות הרבה כזה ע"ש:

דף לב.

גמרא אמר רבא השוחט בסכין רעה כו' שהיות מהו שיצטרפו כו'. כעין זה איתא בשבועות (יז):

במשנה או ששחט א' מהן והמתין לה עד שמתה כו' רע"א טרפה. נ"ל לטעמיה הואיל ועשה בה הכשר שחיטה בעוף עי' לעיל (כט ב) בגמרא ובתוס' שם ד"ה כגון. או דנפ"ל מהיקשא דזאת תורת הבהמה והעוף דלעיל (כז ב) דעיקרה לענין טומאה נאמר כדפרש"י שם (ועיין תוס' שם בד"ה באיזו). דמה עוף יוצאה מידי טומאה בסי' אחד אף בהמה כן. וה"ט דכולהו דמשמע דדוקא בשחט סימן אחד כהוגן מטהר. אבל בשפסק שניהם או החלידם אף הוא מודה דנבלה היא. ובנפסקה הגרגרת ואח"כ שחט את הושט הוה ס"ל כדקס"ל דרבא לענין עוף מיהא. וממילא גם בבהמה טהורה מהיקשא. ואפשר דאפי' לאחר חזרה בעוף מיהא טהור כאינך. ומסתבר יותר דדמי לשמוטת הגרגרת דאפי' בעוף קרי לה (לעיל י) פסול בשחיטה:

גמרא ורמינהו אלו טרפות בבהמה כו'. לכאורה מאי קושיא התם מיירי ששחט אח"כ כראוי. והכא הלא איירי שלא עשה שום מעשה אחר הפסיקה או החלדה באותו סימן. והוא כעין תירוצא דרבא (בתירוץ הראשון) ודר"ל. וצ"ל דסבר לאחר פסיקת הגרגרת לא מהני מילי מה ששחט אח"כ דכמאן דמנח בדיקולא דמיא:

דף לב:

גמרא ומי אמר רשב"ל הכי והאמר כו' אלמא כו' ה"נ כו'. והנה הגמרא לא משני מידי ע"ז. ומדברי הרא"ש משמע דהדר ביה רשב"ל ולא ידעינן הי מינייהו לאחריתא. וזה דוחק דכל כה"ג ה"ל להגמרא לפרושי. ולענ"ד דהאי אלא ארחב"א אריו"ח ל"ק כאן קודם חזרה כו'. בא לומר דלא אמר רשב"ל מעולם האי שינויא דכאן ששחט במקום חתך כו' אלא ריו"ח הוא היה המתרץ והכי קמשני כאן קודם חזרה כו'. ולפ"ז מעולם לא חזר ביה רשב"ל מהא דקאמר שחט אה"ק וא"כ ניקבה הריאה כשרה דכמאן דמנחה בדיקולא דמיא. והיא היתה גם סברת הורמינהו כמש"כ לעיל. וכן רבא וריו"ח דלא

משנו בשינויא לרשב"ל לעיל ע"כ גם המה ס"ל לכמאן למנחא כו' וכן ראב"י ור"פ משמע ג"כ דס"ל כן. וגם ר"ז ס"ל כן לפרש"י. לכן לענין הלכה הי' נראה לפסוק כן וכמש"כ הר"ן בשם י"מ. ואף לפי' התוס' ר"ז פליג עלה. אין הלכה כוותיה נגד כל הני שהבאתי. ועי' במאור ובמלחמות:

רש"י ד"ה נקובת הוושט. אלמא טרפה היא ולא נבלה. משמע למפרש דהפירכא היא גם על נקובת הושט. וכ"כ בביאור לקמן בד"ה ויש מהן נבלות. כגון נקובת הוושט. וכ"פ הרמב"ם בפ"ג מהל' שחיטה הי"ט. וכ"כ השו"ע בסי' ל"ג ס"ג. אבל במשנתינו ליתא לנקובת הושט דהויא נבלה. וכ"כ הרא"ש בפרקין סי' ו' וז"ל לאע"ג למיטרפא בנקיבת הושט לימא לא פסלה שהיא אלא במילי דמנבלה ביה כגון אחר רוב סימן. וכן הטור בסי' הזכר לא כתב אלא להוי טרפה. ונראה ברור לכ"ה גם לעת הסמ"ג שהביא שם הש"ך בסק"ל ולא כמו שהבינו הוא ז"ל ע"ש. וכן המהרש"א בבכורות (כ ב) בביאור לדברי התוס' לשם בד"ה אבל כתב דלא הוי אלא טרפה. ואנכי מצאתי בעז"ה תוספתא מפורשת במכלתין פ"ב וז"ל או שניקב הוושט ואח"כ שחט את שניהם טרפה ושחיטתה מטהרתה. וצע"ג על רש"י והרמב"ם שנעלמה מעיניהם התוספתא הלזו:

רש"י ד"ה התרת. דסבירא לך כו'. כצ"ל:

תד"ה וליחשוב. דמ"ל גיסטרא דנבלה כו'. כצ"ל:

דף לג.

גמרא עד כאן לא איבעיא ליה אלא כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה מדר"ל. ש"מ ואין מזמנין כו' משום ריאה כו'. עי' מהר"ס. והרא"ש כתב נהליא ואסורין כו' כל התלוי בקנה ובושט:

תד"ה אחד. ותימה כו' ומשני שאני נכרים דלאו ב"כ נינהו וה"נ שאני כו'. ונשארו בתימה. והלח"מ בפ"ט מהל' מלכים הי"ג שכתב שתירצו לקושיא זו בדוחק ל"ל. וע"ש עוד שמתרץ בתמיהתם פסק הרמב"ם שפסק כראב"י אע"ג דתניא דלא כוותי'. ואנכי תמה על תמיהתם דהתם הכי קאמרינן כיון דלאו ב"כ נינהו להכי הוי כאילו לא כבשו ואף לישראל אינו מותר כי אם ע"י כיבוש כלפרש"י. וה"נ הכא אילו נכרי שחטה כיון דלאו ב"ש הוא אסור לכ"ע. אבל היכא דשחט ישראל דב"ש הוא שפיר אמרינן דאף לנכרי שרי משום דליכא מידי ודו"ק:

במשנה ול"י מהן דם כשרים כו'. בתור"ע מביא בשם הרשב"א בת"ה למשום ליוקא איצטרך דבקדשים א"נ בידים מסואבות לחבת הקדש מכשרתן. ק"ל דבקדשים פסולין לגמרי כדאמרינן בגמרא אי בקדשים כי ל"י מהם דם כשרים הוא עצמו לדם הוא צריך. ואם כוונתו שנוכל לפדותם ואי משום העמדה והערכה הא תנן שחט בה שנים או רו"ש כו' ה"ה כחי' לכ"ל. לעיל (ל) ואף שכ' התוס' לקמן (פל) דבשחיטה למתשרי בה ל"א ה"ה כחיה. איכא למימר דאתיא כרבנן בתמורה (לג ב) דקדשי מזבח לא הי' בכלל העמדה והערכה ע"ש בתד"ה כדתניא. אבל א"כ אזלא לה חבת הקדש:

תד"ה ונאכלין. א"נ לקדרה והודחו במ"פ. וצ"ל שגם נתבשלו במ"פ. עי' בר"ן. ואולי ר"ל צלי קדר:

דף לג:

גמרא דלמא כי קאמר ר"ע כו' אבל לחולין שניות הוויין. לכאורה מאי אהני בהו שניות כיון דלית בהו שלישי והא"ל אבל לחולין טהורות. ואולי לכ"מ לאכילה דנהמא דבעו נטילה. והא לארשב"א משום ר"מ לעיל שניות לחולין לא. ר"ל דאפי' לאכילה דנהמא לא בעו נטילה ולא איירי בסתם ידים. ורש"י לא פי' כן וצ"ע בסוגיא דחגיגה (יח ב):

שם ר' אלעזר א"ר הושעיא הכא כו'. כצ"ל ומלת אמר הראשון למחוק או דהוא שייך לעיל אבל בדרבנן לא אמר:

רש"י ד"ה ונוקמה. דהא סתימתאה הוא כו'. ואע"ג דקיי"ל ג"כ סתם משנה ר"מ והכא רשב"א אמר משמו. משום דמשמע דרבנן פליגי עליה ואמרו שלא"א ר"מ כן. וכ"מ מדאמר ורשב"א היא. ול"ק דר"מ היא:

תד"ה ודלמא. וברייתא מוכחת כן. וכן קרו ברייתא לקמן (לד ריש ע"ב) וזו וזו משניות הן ועמש"כ בנדרים (כו):

תד"ה והא. וא"ת ואפי' כו' דאי בנגיעה שרי אמאי לא יאכל כו' כיון דאין גופו טמא כו'. ר"ל דכל הגוף טהור רק דהידים טמאות אמאי לא יאכל. ועל הא דקאמר ע"כ ל"פ כו' אלא באכילה כו' ל"ק נהו משום דאיכא למימר דלא איירי רק באותן שגזרו טומאה על כל גופן. והמהרש"א ומהר"ס קהו לחנם בדבריהם. וגם ישובם מגומגם. ואי קשיא הא קשיא על תירוצם דכיון דגזרו על מי שידיו טמאות שלא לאכול כמו שהיה גופו טמא. אפי' ל"י מהן דם נמי. כמו כל טמא שאסור לאכול מעשר אפי' שאינו מוכשר וצע"ג:

תד"ה ה"מ. ור"י סברי אין שני עושה שלישי כו'. כצ"ל:

בא"ד וי"ל דר"א ל"ל דיחוי דהכא. ק"ל למ"מ מאי ראיה מר"מ דלמא משום דסבר דל"ג על כל הני תורת שניים אלא לתרומה וקדשים אבל לא לחולין כדאמר הכא איבא דר"ע בידים תחלות ה"מ בתרומה וקדשים כו'. וי"ל מדקאמר רשב"א משמו דידים שניות לתרומה ולא לחולין. מכלל דגוף שני הוא אף לחולין:

תד"ה האוכל. עי' מהרש"א (ויש בו איזה ט"ס). מה שהקשה שהי' די לגזור שיהא גופו שלישי דכיון דיהא נפסל מלאכול תרומה תו לא אתי לשתות משקין דתרומה לתוך פיו (ונדחק בישובו). נ"ל דלק"מ דכיון דיהא רגיל בנגיעת תרומה חיישינן שמא ישכח ויתנה לתוך פיו וכ"מ מפרש"י בשבת (יד) וכן בתוס' בסוטה (ל) בד"ה ספר הישר פשיטא להו דמשום גזירה זו יש לגזור אף במגע שהקשו שם א"ת מגזרה שניה כו' יהי' טמא אף במגע. ועי' מ"א סי' תמ"ו סק"ה ובססי' תרי"ב. וכן פרש"י לעיל (ו ב) בד"ה אבל. דהואיל וסתמא נוגעת חיישינן שמא תשכח ותאכל גם מה שנסתייע מהתוס' לקמן שכ' משקין למעשר. ל"נ שט"ס הוא וצ"ל לתרומה. (וכ"מ אח"כ בגליון ש"ח שהוגה כן. אלא דאישתמיט מבעל הגה"ה לדברי המהרש"א) דאילו משום מעשר ה"ל גזירה לגזירה עמש"כ בשבת שם בתד"ה ושקיל. וכ"מ אח"כ בב"ח שהגיה לתרומה:

דף לד.

רש"י ד"ה אמר עולא. כדאמר ר"א או כדאמרן. צ"ל:

בסה"ע ובין בנעשים על טהרת הקדש טומאה היא אצל הקדש. ק"ל דבספ"ב דחגיגה (יח ב) תנן יוחנן ב"ג הי' אוכל על טהרת הקדש כל ימיו והיתה מטפחתו מדרס לחטאת (והוא ראי' להא דאמר שם לעיל מינה בגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת) וגם משמע דדוקא לחטאת אבל לקדש לא:

תד"ה מצינו. ועוד דהא דספר כו' אלא משום חומרא. לכאורה תימה דהא בפ"ג דידים מ"ב מביא ר' יהושע עצמו ראיה להא דס"ל דשני פוסל אה"י להיות שניות (וחכמים פליגי עלי' ואמרו דאין שני עושה שני) מכתבי הקדש דהם שניים ומטמאין אה"י. ולפמש"כ הר"ש שם מיושבים דבריהם ועמש"כ שם:

דף לד:

תד"ה והשלישי. ומפרש ר"ת כו' והשני פסול ואינו מטמא. וע"כ דאינו גורם פוסל אלא פסול. ועי' בר"ש שם דטרם שהביא פי' זה הקדים לומר ועוד דבכה"ם כתוב פסול בכל השלש בבות:

בא"ד אע"ג דחצי שיעור אסור מה"ת הכא דפסול הגוף דרבנן לא החמירו. משמע דבאיסור דרבנן מותר לאכול לכתחלה חצי שיעור ול"ז חלש הוא לא באחרוהו הפוסקים. ואולי ע"י תערובות קילא טפי וכמו שחילקו התוס' במס' ע"ז (סח) בשם הר"ר יקר לר"ש דאית ליה כ"ש למכות:

בא"ד וכן בפרק א"ל כו' דמשמע דוקא פחות מכשיעור או מפני הסכנה היינו דוקא נמי כו'. כצ"ל:

בא"ד ובפ"ב דטהרות כו' קתני כו' והרביעי שלה (פי' של תרומה) יכול נערב בתבשיל של קדש גמור. ע"כ אתיא כר"ש בזבחים (צ ב) במשנה למותר להביא קדשים לבה"פ. וק"ל מדוע לא אותיב אביי לרבה שם (עו) מהא דמוכח לר"ש מתיר אפי' לכתחלה:

בא"ד ואמר נמי במסכת חגיגה יוחנן ב"ג היה אוכל על טה"ק כל ימיו והיתה מטפחתו כו'. כצ"ל:

דף לה.

גמרא האוכל שלישי של תרומה עצמה אסור לאכול כו'. גם מכאן הוי תיובתא להמי נפתוח (פרפר ל ב) שכ' דבאוכלין טמאין האסורין באכילה ל"ג פסול גויה. שהרי שלישי של תרומה אסור באכילה וגזרו עליו. וכבר השגתי עליו בשבת (יד) בד"ה ודע. ואדרבה נראה מפני דעביד איסורא הוה ס"ל דליקנסיה לאסרו אפי' במגע כדבסמוך. דעל טעם התוס' קשה דהוי גזרה לגזרה. ועי' סוטה (ל) בתד"ה ס' הישר בסופו:

רש"י ד"ה דליכא כזית. לתרומה דפתיכא ביה. כצ"ל:

רש"י ד"ה ומותר ליגע. ור' יונתן איירי כו'. כצ"ל:

תד"ה אין לך. והא דקרי לרביעי בקדש בפ' כ"ש מעלה בעלמא. בעניותי לא מצאתי שם:

דף לה:

גמרא דתניא חולין שנעשו עטה"ק כו'. צ"ל דתנן כי היא משנה בפ"ב דטהרות בסופו:

רש"י ד"ה אם אמר. נאמן על כולה. כצ"ל:

תד"ה שמא (בסופו). אבל כו' כגון מו"מ והסיט כו'. כצ"ל:

תד"ה ואם. וי"ל דע"י ברירה כו'. לכאורה הוי סגי כשיאמר שיהיה קדש לאחר הפרשה (ועי' בתוס' חגיגה שם בד"ה שביהודה ובתוס' זבחים (פח) בד"ה מן המדומע). וזה מועיל לכ"ע אפי' למ"ד אין ברירה כמש"כ בס"ד בפ"ה למע"ש מ"א:

תד"ה תטמא (בסופו). שמא נתן קדש בחבית אחר שנתן בה תרומה. לכאורה הא ע"ה לכ"ע אינו נאמן על שמירת תרומה וא"כ יטמא אה"ק שיתן בה אח"כ. וצ"ל כיון דלדעתו נתת בה קדש ודאי משמר אה"ת מטומאה הפוסלת אותה:

תד"ה דם. דא"כ הל"ל דם מתה כו'. כצ"ל:

בא"ד דאמר בפרק חבית לא אם טמא חלב אשה כו'. זו משנה היא בסוף מכשירין. ועמש"כ בתמורה (יט ב):

דף לו.

רש"י ד"ה מיהא. מסייע לי' ר"ש. כצ"ל:

רש"י ד"ה לעולם משמע. עד שיבא אליהו כו' ול"ת תנא תולין הדבר כו'. ק"ל דבשלהי נדה תנן ומגען ובעילתן תלויין. ור"ל עד שתתברר היום אם תראה או לא. וכן בגיטין (דף עב) רמ"א בעילתה תלויה. ור"ל ג"כ עד שתתברר הדבר אם ימות מחולי זה או לא. ורציתי לומר שיש חילוק בין לשון תלויין או תלויה דקאי על הדברים שייך שפיר שהן תלויין בספק עד שיתבררו. אבל לשון תולין משמע לעולם. ונ"ל דלכן שבק רש"י לגרוס בתירוצא דר"פ ומאי תולין תלוי הדבר כמו שהוא בצביונו ולאפוקי מגי' שלפנינו תולין הדבר עד גמר שחיטה. וזה היה נכון מאד בכוונתו ז"ל. אבל מה נעשה בהא דתניא בנדה (דף עב ריש ע"ב) המסיט את הראיה בש"א תולין. משכבות ומושבות כו' ב"ש תולין. והתם נמי על שיתברר היום או מחר אם יראה ראיה שניה או לא וצ"ע:

תד"ה ודם. והכי איתא התם כו' איזהו דם הקזה שהנשמה יוצאה בו ריו"ח כו' ור"ל כו'. ודע דהתם מיירי לענין חיוב כרת באוכלו דא"ח אלא בדם הנפש. ולא לענין הכשר:

תד"ה צריד. וא"ת ויצרף כלי כו'. כצ"ל:

דף לו:

גמרא חד בטומאת מת כו'. ק"ל דלמא תרווייהו בשרץ וקרא קמא הלא כתיב בטומאת אויר כ"ח. והשני כתיב בטומאת שרץ עצמו וצריכי דשרץ חמיר שכן אה"ט הוא ומטמא אדם וכלים. וכ"ח חמיר שכן מטמא מאוירו (עי' לקמן בר"פ העור והרוטב (קיח)). וכ"ה באמת בת"כ הבאתיו בקצרה בפסחים (טז) ע"ש. ועוד ק"ל דמאן דדריש יטמא ממש. נימא דחד במחוברין וחד בתלושין וצע"ג:

שם אילימא מדכתיב והבשר כו' דאתכשר במאי כו'. מכאן ק"ל על מה שפרש"י בפסחים (כ) וז"ל בשר דקרא פשיטא דאיכא הכשר טובא כו' ע"ש וי"ל:

רש"י ד"ה ואפי' למימני כו'. ובחולין ליכא משום איפסולי גופה כו'. לכאורה ר"ש אתי לפלוגי על דברי ת"ק דאמר ונאכלין ביל"מ והוא אומר דהוכשרו בשחיטה ואין נאוכלין ביל"מ. ולאוקימתא דר' אלעזר דמיירי בחולין שנעשו עטה"ק ודאי דצריך להזהר מלאוכלן כשנפסלו כמו דמחוייב להזהר מלאכול קדש ממש כשנפסל. ותדע לגרי"ן בר שמואל ב"מ לעיל לחולין שנעשו עטה"ק שלישי שבהן אינו פוסל. לענין מאי אמר ת"ק לנאכלין ביל"מ. אם לא כמש"כ. ואין סתירה לזה ממש"כ התוספות לעיל (לג ב) בד"ה והשלישי ואין לתמוה על התרומה כו' ע"ש. דהתם מיירי בדיעבד דכבר נטמאו. אבל לטמאותן בידים ולאכלן ודאי אין לנו. ועי' בריש מכילתין באוקימתא דרבה בר עולא וכפרש"י. וע"כ אין מקום לפירושו אלא לאוקימתא דר"פ דת"ק מיירי בחולין גרידא ובידים תחילות. ור"ל דנאכלים

ביל"מ ואעפ"כ גופו טהור. ועי"ז פליג ר"ש ואומר להוכשרו בשחיטה ולכן א"נ ביל"מ ליפסול גופו. אבל ק"ל לאיך יפרנס קושיא לר"ז מהבוצר לגת דלמא הוכשרו דקאמרי לאיפסולי גופייהו ונ"מ להתרומה מהם תהי' טמאה ותאסר לאוכלה והחולין יאסר להפריש מהן יין לנסכים. ולעד"נ לפרש דמלשון הכשר קא דייקי דמשמע להו בדין הכשר גמור אפי' למנות בו ראשון ושני אבל בחבת הקדש לא מצינו לשון הכשר במשנה או בברייתא:

תד"ה חד. וי"ל דלא ילפינן כו' אבל לענין הכשר לא שייך כו'. ועי' ב"ק (כה ב) תד"ה שמע מינה:

תד"ה וכ"ת. דלמא כתיבה משקה בה"א. הלשון תמוה דנייתי ספר ונחזי. ואולי ר"ל קריאתה וס"ל בדעת קצת האומרים דבימי חכמי התלמוד לא נכתבו עדיין משניות וברייתות (עמש"כ בחדושי לס' נת"ע אות ב') אלא שהיו גורסין על פה. ובקריאה אין הבדל בין נחי יו"ד לנחי ה"א. ולכן לא דמי למש"כ התוס' בריש כתובות ד"ה לא נשאו והרא"ש והר"ן בנדרים (נה) בד"ה ליקא נמי:

שם אלא אדכן סמיך כו'. תימה דלא כתבו לסמיך על מלות שהן. מכשירין. כי לשון לכן אמר ג"כ על איל קטנא שהוא מין יחיד:

תד"ה ועדיין. ואין לומר דלשמואל נפקי תלושין כו'. קשה דהרי מדריו"ח מוכח דתלושין לא מכשרי מה"ת כמש"כ לעיל בד"ה אלא:

דף לז.

תד"ה כי. דלר"י דלעיל בעי נמי מדרבנן. כצ"ל:

בא"ד וי"ל דנ"מ לענין כמה דברים כו'. עי' לשונם בפסחים (כ) שהוא מדויק יותר:

דף לז:

גמרא ומה מחיים אתי איסור כו' לאחר מיתה מיבעי'. ואין להקשות הא אין מזהירין מה"ל. משום דכיון דכבר נאסר בשני לאוין לאו דחלב ולאו דטרפה מסוכנת. מזהירין מה"ל גם ללאו שלישי דנבלה. וגדולה מזו כ' הה"מ ברפ"ב מהל' מאכלות אסורות ע"ש ובמל"מ:

שם שלא אכלתי בשר כוס כוס מעולם. הרש"א בח"א נדחק על טרפה. ול"נ דגם בה מ"ל כה"ג. דהיינו לשחוט דרוסה טרם שישלוף הדורס את צפרנו ממנה עי' לקמן (נג) ובתוס' שם ד"ה קמ"ל:

דף לח.

תד"ה רבא. והא כו' דלא שכיחא כו'. זה נראה רוחק לחלק סברא נגד הש"ס. ולעד"נ דקושיית אבוה דב"א מלישנא דעל יש לתרץ. דיל"פ דקאי ארישא השוחט אהמ"ס דאינה כשרה על שתפרכס או ביד כו' וכלישנא דעל שכדברי רשב"ג. וכה"ג צ"ל בב"ב (יח) במשנה רי"א על שיהו בה ט' אמאי קבין כו' והרי הוא פחות משיעורא דת"ק. ודומה לזה כתבתי באהלות פי"א מ"ג. ועי' ב"מ (פח ב) תד"ה על בסופו. ומעין זה בגמרא דקדושין (כה) ומאי אף אקמייתא:

דף לח:

רש"י ד"ה לעולם תיחי. ריהג"א כו' אי תחת אמן יכול אפי' יצא ממנה כשהיא מתה כו'. הביא לנו דברי ריה"ג לפרש בם הגמרא שלפנינו ולכאורה פליגי אהדדי בתרתי. חדא דהכא ממעט מתחת אמו אפי' בשזו פירשה למיתה וזה פירש לחיים. וריהג"א דאפי' יצא ממנה כשהיא מתה קרינן ביה תחת אמו דמשמעו חליפי אמו. שנית. דהכא אמר דכי איתיילד לאחר מיתתה נקרא יוצא דופן. והוא אמר דאי מתחת אמו הוה מכשרינן ליה:

תד"ה או. וכן לגבי אוא"ב כו' דשור ושה אי אתה יכול להוציא כלאים כו'. ל"י מדוע שבקי לטעמי דאיתנהו בש"ס שם. למה קשים כלאים לא כו'. ועוד שם כתיב וא"ר כו' כ"מ שנאמר שה אינו אלא להוציא אה"כ וע"ש בתד"ה ועוד. ועי' במרובה (עז ב) בתד"ה גדי:

במשנה אפילו שחטה שיאכל העובד כוכבים כו'. כ"ה הגי' ברי"ף ורא"ש ובמשניות:

דף לט.

רש"י ד"ה בשלמא פנים כו'. במקום מתניתא שבדבור זה צ"ל מתניתין:

רש"י ד"ה וה"ק. באיזו מאלו שחושב כו' חוץ לזמנו פיגול הוא. ציירו במחשבת פיגול ל"י לאיזו כוונה הלא מחשבה פוסלת קאמר למשמעה אפי' שאר פסולים נמי כדמקשה מזה לרשב"ל:

תד"ה פנים. קושיית המהרש"א לרשב"ל. אישתמיטתי' שכבר קדמוהו בה אמוראי בזבחים (י). וגם על הק"ו מפיגול יש שם פירכא שכן כרת או שכן נוהג בכל הזבחים ע"ש:

דף לט:

גמרא משום כבודו דר' אלעזר. וכן בע"ז (לב ב) הגי' כן אלעזר בל"י. והגרי"פ לא העיר כאן כמו שהעיר שם. ולא עוד אלא שכ' שם דבכל המקומות הוא ביו"ד. ואין ראיה לגי' אלעזר מדפליג ר' יוסי עלי'. ועמש"כ בפסחים (עז) בס"ד:

שם ח"מ וה"ק אם הוכיח סופו ע"ת ה"ז גט ומעשה כו' ארשב"ג אם מעצמו נפל ה"ז גט. משמע דסתם משנה ג"כ סבירא לאמרי' הוכיח סופו ע"ת ולא הביאה עובדא לר"ג אלא לראי'. וכ"כ הר"ן שם דל"פ רבנן עלי'. ובתוספתא שהביא הרא"ש שם משמע דת"ק מיקל טפי ע"ש. וא"כ קשה אמאי לא אמרו בה איסור. ואולי דהגמרא נקיט לישנא דהחסורי מחסרא לפי מאי דמסיק לס"ה לאמר כתבו דכן ל"פ רבנן עליה כמש"כ הר"ן שם. אבל רב שיזבי לפי הס"ד מפרש הח"מ בל"א והוא רשב"ג מתיר בהוכיח סופו ע"ת ומעשה נמי כו'. וכדרך דמתרץ רבא שם (י ב) וכן בכ"ד. ודע דאפי' אם נאמר דהוכיח סופו ע"ת למעיקרא הי' ג"כ דעתו דכך בשעת שחיטה שיזרוק דמה לעבודת כוכבים. מ"מ לא עדיף ממחשב בפירוש. וא"כ יהי' מוכח דמחשבה בלא דבור מהני אפי' בחוץ וכש"כ בפנים (דאל"כ יופרך הק"ו לר' יוסי). ולא כן כ' התוס' בפ"ק המפקיד. וכן לעיל (בע"א) נסתפקו בזה:

תד"ה רישך. ואי אלמא הוא כו' אפי' למ"ד כו' דמשיכה כו'. נראה דזהו כדעת הרמב"ם בפ"ד מהל' חו"מ ה"ד דבאנס אע"פ שלא קבל אחריות חייב לבער ולא כהראב"ד שם:

במשנה השוחט לשם הרים כו'. הרמב"ם בחבורו כ' אע"פ שא"נ אלא לרפואה כו'. והב"י ר"ל בדעתו דבמתכוון לעובדם נמי דינא הכי דמותר בה בהנאה ע"ש. ולכאורה קשה דא"כ מנ"ל להרמב"ם דמיירי אף במתכוון לרפואה. ונ"ל משום דהיה ק"ל דאי מיירי דוקא במתכוון לעבדם מאי איריא דנקט שחיטתו פסולה דמשמע מפני דשחט לשם אלו והוה כעין תקרובת עבודת כוכבים כדפרש"י לקמן. והוא עצמו לא נפסל מכאן ולהבא לשחיטה. תיפוק לי' דהוה מומר לעבודת כוכבים ושחיטתו פסולה לעולם. עי' בפי' הרמב"ם בריש מכלתין על הא דהשוחט בשבת במזיד. ועי' תור"ע אות ט' בשם הט"א:

דף מ.

גמרא ורמינהו השוחט כו' לשום ימים לשום נהרות כו'. כצ"ל וכן איתא ברא"ש ובר"ן ובגמרא דע"ז:

שם ל"ק הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר. הנה לדעת התוס' לחמה ולבנה וכו"מ נקראים מחובר. ע"כ ברייתא מיירי בגלגלא דידהו וכמש"כ התוספות להדיא וכ"ה דעת הטור. אבל לפרש"י דהמה תלושים ובע"ח (וז"ל הרמב"ם בפ"ג מה' יסה"ת ה"ט כל הכוכבים והגלגלים כולן בע"נ ודעה והשכל הם והם חיים ועומדים כו' ע"ש) מיירי אף בשוחט לדידהו גופייהו וכ"נ דעת הרמב"ם בפי' ובחבורו. וא"ש דבמתניתין לא תני לשם חמה כו' דבדידהו זבחי מתים הוה ועי' בב"י:

תד"ה הא. א"נ מש"ה העובדן בסייף כו' משום דגלי רחמנא בעבודת כוכבים דמתחייב כדכתיב וראית את השמש וגו'. שם לא כתיבא חיובא כלל. ונ"ל דט"ס הוא ונמשך אחר לשון רש"י. וכאן צ"ל קרא דשופטים (יז ג) וילך ויעבוד כו' ולשמש או לירח כו'. ושם כתיב וסקלתם באבנים ומתו:

דף מ:

רש"י ד"ה מחתך בעפר. אבל הכא דסימן שני לא אישתחיט כלל כו' קמא נמי לא שם שחיטה עליה. וכן הסכימו עמו התוס' לעיל (כט ב) והחזיקו דבריהם מסוגיית הגמרא דשם. וק"ק מדלעיל (ל) בפלוגתת רבי ור"ח. דרח"א תולין. ומפרש ר"פ תולין הדבר על גמר שחיטה כו' ע"ש. איך אמר רבי הוכשר בהחלט. הל"ל ג"כ תולין אם יוגמר השחיטה כראוי אז הוכשר למפרע. וי"ל דכיון דאמר השוחט משמעו ממילא ששחט כמשפט הראוי:

רש"י ד"ה דחברי' לא מצי אסר. והאי חטאת דכהנים הוא. למה לא פי' כאן כדפי' לעיל (בסע"א) דשל גבוה הוי. דלפי' קמא זה לא אסיק אדעתי' דשלמים מיקרי שלו כריה"ג עי' בתוס':

דף מא.

גמרא ת"ש ב' אוחזין בסכין כו' הב"ע דאית ליה שותפות בגוה. וכ' התוי"ט והא דמסיק הר"ב כו' דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו כו'. במחכ"ת נ"ל דהתם טעמא דחול כמש"כ שם הר"ש. ותדע דהגמרא מייתא לקמן כתנאי מברייתא. ומדוע לא הביאה ממתניתין דשם. וכן התם פסקו הרמב"ם (בפ"ה מהל' כלאים ה' ח) והשו"ע (יו"ד סי' רצ"ו ס"ל) כר' יוסי ור"ש דאין אדם אוסר דבר שא"ש. ובכותי שנסך יינו של ישראל פסקו לאוסר. ומה שהביא אוקימתא דמתניתין מיירי בישראל מומר. א"נ כשהתרו כו' בזה נ"ל כלל. דאוקימתא זו אינה אלא למאי דמסיק לטעמייהו משום דצעורי קא מכוין ולעולם אדם אוסר דשא"ש. אבל למאי דס"ל מעיקרא (וכן נפ"ל בדעת הרע"ב) דאין אדם אוסר דשא"ש מאי מהני דהוי מומר או שהתרו בו דהא אפי' כותי גמור אינו אוסר וכן מתבאר בפרש"י בד"ה בישראל מומר:

תד"ה ובשוק. ומיהו בירושלמי יש דהך משנה פליגא אדרב ונראה כו'. כצ"ל:

דף מא:

גמרא ואם עשה כן צריך בדיקה אחריו. הרמב"ם בחבורו פי' לאסור לאכול משחיטתו עד שיבדקו אחריו כו'. והרשב"א תמה דא"כ ה"ל למיתני שחיטתו פסולה כמו באינך בבא דמתניתין. ובתור"ע תירץ בשם טה"א דאי הוה תני שחיטתו פסולה הוה משמע דאותה שחיטה לבדה פסולה ואילו בזה כל שחיטתו לעולם פסולה עד שיבדק. וק"ל דה"מ למיתני שחיטותיו פסולות כדתני בבכורות (כט) הנוטל שכרו לדון דיניו בטלים. להעיד עדותיו בטלין. ודקדק הר"ן מל' זה דכל דינין שדן וכל עדיות שהעיד בטלין. וי"ל דל' זה הי' משמעו דגם מה ששחט למפרע פסולות כמו התם ובאמת אף להרמב"ם אין פסול אלא מכאן ולהבא:

במשנה השוחט לשם עולה כו' שחיטתו פסולה. ק"ק לישנא דפסולה למשמעה דהוי' כנבלה כמו לעיל (יח) במשנה ב"ש פוסלין ע"ש בגמרא ועי' בתוספות ר"פ לקמן והא אפי' קדשים ממש בחוץ הוי שחיטה לטהרה מידי נבלה כדאי' בזבחים (סט). ועי' בפ' לקמן מ"ב בתוי"ט ד"ה וחכמים פוסלין:

גמרא א"ר אבהו באומר לשם חטאתי. ובתוי"ט איתא כי אמר זו לחטאת פסולה וע"כ ט"ס הוא וצ"ל לחטאתי ביו"ד:

שם לאתויי עולת נזיר כו' אימר נדר בצינעה. ק"ל א"כ אפי' חטאת נזיר נמי. ודע דבעולת נזיר נראה דבעינן נמי שיאמר לשם עולת נזירותי כבאינך:

רש"י ד"ה אשם תלוי. כסבור שבא על אשתו ול"י למחר כו'. כצ"ל ומלת ונחלף למחוק:

רש"י ד"ה הואיל והפרשתו כה"ש. וקי"ל דשלמים הוא ואמרי קשחיט שלמים כו'. ק"ל דהאי ודאי בעי עקירה לכ"ע דלא גרע מהיו בעלים טמאי מתים דלעיל (ל):

רש"י ד"ה לשם תמורת זבחי. דהיכא דאין לו זבח כשרה ולא חיישינן כו'. כצ"ל:

תד"ה ור"ש (בסופו). לשוחטה בעבר הירדן. עמש"כ בנשא מ"ר פ"ז במ"ת בס"ד:

דף מב.

רש"י ד"ה ל"א. דהא לא אמרו האי מהו דתימא כו'. כצ"ל:

במשנה נקובת הושט כו'. כתב התוי"ט מסקינן בגמרא כו' לר"ע שנאה קודם חזרה כו'. זהו תירוצא דריו"ח שם. אבל רבא תירץ דאלו אסורות קתני כו'. ואולי כיון דסידר הש"ס תירוצא דריו"ח באחרונה משמע דהוא עיקר. וכה"ג כ' התוס' בכ"ד:

תד"ה אלו. דקאי אפלוגתא כו'. לכאורה לתירוצא דרבא דאלו אסורות קתני אינו עולה פי' זה. גם מש"כ והודה לו ר' עקיבא. ק"ל דהלא משנה זו נשנית קודם חזרה. ואולי יאמרו דרבי שסידרה אחר משנה דהודה לו הוסיף בה הוא"ו:

דף מב:

רש"י ד"ה חשבינהו כחד. דהא גבי הדדי סמכי. ק"ל דהא כולהו מעיים מן הושט עד החלחולת סמיכי אהדדי ושופכין זה לזה. ואולי יש ל"פ לפעולתן בעניני העיכול קרובות זה לזה:

רש"י ד"ה ובשר החופה. כשפותחין כו' הוא נראה. כצ"ל בל"ו:

תד"ה ואר"י. ואר"ת כו' דס"ד דחסרון כו' הוי עם הקרום. לשון לס"ד אינו מלויק כי לא מלינו שחזר בו מזה. ואולי ט"ס הוא וצ"ל לס"ל:

בא"ד א"נ לענין טרפות אדם כו' דמשכחת ביה כו'. כצ"ל וכן העתיק המהר"ס:

שם חומרא לענין הורג אה"נ. מהר"ס פי' לר"ל דההורג הי' חסר חוליא אחת ע"ש. וטפי יש ל"פ דהנהרג הי' חסר חולי' כי ההורג את הטרפה פטור כמבואר לעיל (יא ב):

דף מג.

גמרא ח' מיני טרפות כו' נטולה וחסורה. מפרש"י נ"ל דנטולה היינו שניטל כולו. וחסורה היינו שנחסר חלק מאותו אבר המלובר ממנו:

שם חיצון אדום ופנימי לבן דאי חליף טרפה. עי' ברא"ש מחלוקת הפוסקים בנחלף רק אחד מהם. ולכאורה ראיה דסתם לשון חילוף היינו לתרווייהו נתחלפו זה בזה מהא דתמורה (ט) ולכתוב לא יחליפנו כו' אי כתב הכי ה"א תנא זו ותכנס זו כו' ע"ש. אמנם נראה דזהו רק נה"א. אבל באמת הוא נופל טפי על חילוף אחד לבד. וראיה לזה מהא דאיתא שם (כו ב) בברייתא קדש. ב"ה אמר חליפת זו כו' לא אמר כנוס תחת זו כו' לדבריו קיימין וע"ש בכל הסוגיא. וכן במשנה שם מוכח דבקדשי מזבח אפי' בע"מ אם אומר ליסנא לחילופי הוה לשון תמורה. (ובמש"כ מיושב הצ"ע שהעליתי שם בדף ט). ולכן נ"ל דלכ"ע לשון חילוף נופל טפי על חילוף אחד מהם ממה שדרכו להיות. אלא דהפוסקים דלוקא בנתחלפו תרווייהו ס"ל דמאי דקאמר דאי חליף טרפה ר"ל כאו"א מהעורות שהזכיר החליף מראהו דלו"ק. ובזה יובן ראיית הגר"א ז"ל בסי' ל"ג סק"ז מהא דברכות נעור הישן כו':

רש"י ד"ה וא"ת. ודר"ע ל"ל לחייא. כצ"ל וכ"ה בל"י:

דף מג:

רש"י ד"ה אין חוששין. והבריא והוה קרום שעלה כו'. נ"מ בזה אף לשיטתו לוסט אין לו בליקה מבחון גם לענין נקב. לאפי' אם הפריל העורות ובלק את הפנימי וראה שלא ניקב מעבר לעבר חיישינן שמא נתרפא עי' ש"ך סי' ל"ג סק"כ:

רש"י ד"ה חותכו ועומד. שהושט רך הוא כו' אבל לצד הראש הוא מתקשה. ובר"ן כתוב להפך. וע"כ ט"ס הוא:

דף מד.

רש"י ד"ה תונא. כמו תנא דידן. עיין מה שכתבתי בב"מ (ג) ומש"כ מסייעא ליה נ"ל דצ"ל לי:

רש"י ד"ה הא דאיגום מעילוי סימנים כו'. מן הבשר שמוטל על הסימנים כו'. הוא כמו שפרש"י ביבמות (קג) בל"ה מעל רגלו. "משמע מלבר שהוא על רגלו כו'":

רש"י ד"ה דאקפל. אקפל כמו נקלף כו'. ומלינו במעשרות פ"א מ"ו משיפקל שמובנו כמו משיקלף ע"ש:

תד"ה כדי. כמלא בטדא כו' דהיינו ארבע אצבעות. רש"י פי' שם אצבע. וכן לקמן (עו) פי' ארבע בטלי ארבע אצבעות. אבל הרי"ף כתב על כמלא בטלא איכא מ"ל ארבע אצבעות. וכן הרא"ש הביא בשם הרמב"ם שם על הא לארבע בטלי שהם ט"ז אצבעות. אך מה שהביא שם עוד לכן פרש"י לעיל כמלא בטלא ל' אצבעות הוא תמוה וסותר א"ע למה שהביא בשמו בפ' א"ט סי' ל"ב. וצ"ל דבפ' בהמה המקשה הוא ט"ס וצ"ל וכן פי' הרי"ף ז"ל לעיל כו':

דף מד:

רש"י ד"ה רוב עוביה. מן י"א על תיבת לחלל נראה שהוא גליון:

רש"י ד"ה בתליסר. איסתרי מדינה שהם פשוטים כו'. כצ"ל ומלת סלעי למחוק וכן ליתא בר"ן. ומש"כ איסתרי סתם היינו סלעי לורי. עמש"כ ע"ז בגיטין (יל). ועתה נ"ל דר"ל דאיסתרי סתם נאמר ג"כ על סלעי לורי. ואולי לחסר בלבריו תיבת נמי. ומש"כ כלאמרי' בהחובל כו'. שם לא נמלא מאומה. רק שם בב"ק (לו ב) מביא משנה דהחובל ומפרש לה דהוא סלע מדינה ומבואר שם דהוא פלגא לוזא. וזה הלשון איסתרא פלגא לוזא הוא בכתובות (סל). וכן בקדושין (יא ב) ובבכורות (נ ב) בשינוי לשון קלת:

רש"י ד"ה משום חשדא. דלא לימרו כו' מוזיל גבי' כו'. לדברי מהרש"א בזה לחוקים ונראין יותר לדברי מהר"ס. וצ"ל למלאות לדבריו במש"כ התוס' לעיל (ה ב) בל"ה לדיקים לאכילת איסור הוא גנאי ביותר. ולזה כיון לקמן בל"ה הרואה טרפה. שכתב אינו חומל להכריע להתיר. דמשמע דיש פנים להתיר ואעפ"כ מחמיר על עלמו. דאילו לא היה לך להתיר אין ראיה ממה שאינו אוכל איסור להיותו שונא מתנות:

רש"י ד"ה רב חסדא. כהן הוה. עמש"כ בס"ל בתמורה (ח ב):

תד"ה היכי (בסופו). וההיא עובדא דלקמן כו' שמא היו שניהם בבה"מ כו'. עמש"כ בברכות (סג ב) בס"ד:

דף מה.

גמרא ניקבה כנפה מצטרפין לרובה. ולשון הרי"ף כלומר כו' שאין בכ"א מהם כאיסר כו'. ותימה כיון דבאין בהם חסרון מיירי כלמסיק מאי שייטא בהם איסר ששיעורו אינו אלא בחסרון:

רש"י ד"ה מצטרפין הנקבים לרובה. אילו היו כולן מחוברין כו'. משמע דהליא דהשלש שביניהם אין מלטרף. אבל לקמן גבי עוף בנקבים שיש בהם חסרון כתב דגם השלש מלטרף. והטוש"ע כתבו כן גם בבהמה. אמנם לעת הר"ן דגם באין חסרון מלטרף השלש. ולכאורה משמע כן מלישני דר' חלבו ודריב"ל שלא חילקו בין יש בהן חסרון לאין בהן אלא לענין שיעור דאלו לכאיסר ואלו לרובה. אבל לענין לירוף משמע דשוין הן. ולעת הגהת מרדכי בר"פ משמע ג"כ דאין חילוק בין יש בהם חסרון לאין בהן רק דמחלק בין בהמה לעוף ע"ש:

רש"י ד"ה טרפה. ושיעור סמיכת נקבים זל"ז כנפה. והר"ן באר יותר דהיינו שאין בין נקב לנקב כמלא נקב וכ"ה בשו"ע:

דף מה:

גמרא והכא לבית חללו קתני מ"ל חלל גדול מ"ל חלל קטן. השתא משמע דפסיקא ליה. ומעיקרא קמבעי ליה:

דף מו.

תד"ה ואת"ל עו"ע בכלל. אבל אי פי פרשה כשרה כו'. כצ"ל:

דף מו:

תד"ה אינקב. גבי קרום של מוח לא בעי הכי כו'. נראה לשם לא הוי גרסי על דאינקב תתאה כגי' שלפנינו. דא"כ פשיטא דליכא למיבעי מילי דזה"ל משמע לבעינן תרווייהו. אלא לל"ג מלת על כהכא ע"ש בהרא"ש ובר"ן דלא כמעי"ט:

תד"ה אלא. פיר"ת ל"ש וטרפה. ברא"ש הביא זאת בשם רבינו חננאל. וכ"נ דהגיה בתוס' פי' ר"ח. אבל נ"ל ראיה לפרש"י דסברת רבינא עלמו משמע דלמויה לשאר שקו"ר רק דקאמר וכ"ת (ר"ל דתיפלוג על סברתי ותאמר) לשמונה כו' מ"מ תיקשי א"ה כו'. אח"ז ראיתי שכוונתי בזה לדעת הר"ן:

תד"ה אבל. באותו ענין כמו שהן שוכבות כו'. כצ"ל:

דף מז.

גמרא אמר ליה זיל אימא כו'. כצ"ל. וכה"ג לקמן נט ב:

תד"ה היינו. ומיהו לפי' שפירשתי שקרום עולה כו'. כצ"ל:

בא"ד והתירה לי לאכול ויש שאוסרין ופי' לי טעמו כו'. כצ"ל כמו שהוא בפרש"י:

דף מז:

רש"י (בסה"ע). חלל חסרון מחזיק כו'. כצ"ל:

דף מח.

גמרא סכינא דחליש פומי'. אולי יל"פ בזה קרא לויחלש יהושע כו' לר"ל שהכם בפי חרב חלושה וחלולה:

רש"י ד"ה צמחין. הואיל וחזינן בה כו' בדידה. כצ"ל:

רש"י ד"ה דאינו קרום. אבל סתימת דופן כו'. נ"ל לר"ל לעיקר סתימה דהכא הוא בדופן. והסביכה אינה אלא לגלויי דהיתה סמוכה לדופן על אשר מפני כן נסבכה בו:

תד"ה אמר. ובתשו' רב שר שלום כו' ובין לא סביך וסריך כשרה. נ"ל דמלת לא קאי נמי על תיבת וסריך ור"ל דלא סביך ולא סריך וכדמוכח בלבריהם לקמן. וברא"ש נראה דיש ט"ס. וזה דלא כהמעי"ט אות ל:

בא"ד ועוד מדפריך ר"י לרבינא ולא לר"נ משמע כו'. ר"ל דמוכח עכ"פ דבלא רבינא ה"מ לפרושי הא דר"נ בדלא סביך ובדלא סריך. אלא משום דרבינא מסתבר ליה לבעינן סביך דוקא לכן פי' כן בדר"נ. ור"י אקשי לי' על פי' זה ועל סברתו. והמהרש"א ומהר"ס נלחקו מאד:

בא"ד ושמא אין זה רבינא סתמא כו'. והרא"ש מסיים אלא קדמון היה. והמעי"ט כתב בשם הרא"ש בפ' הנשרפין שהי' בנו של רב. ובמחכ"ת שגה בזה דהרא"ש לא כתב זה אלא על רב אחא בר פלוגתי' דרבינא שם וכדאיתא שם בגמרא דהליא רב אחא בר רב ע"ש:

דף מח:

רש"י ד"ה לחבירו איתמר. בשר הריאה שהוא רך נכנס לנקב ומגין עליו. ק"ל כיון דהמחט נמלא דהלאה בבשר הריאה א"כ ניקב ג"כ הבשר שנגד נקב הסמפון ולמיא דהא דאמר לעיל אילו אינקב בלופן דהלה מאי טרפה וכן גבי כבד שם. ואין לומר דהתם היינו שניקב הדופן מעבר לעבר דוקא וכן בכבד. דהלא הכא כיון שהמחט שהוא קשה מפסיק בין נקב הסמפון להבשר שמקלהו השני הוה כמו שניקב מעבר לעבר:

רש"י ד"ה כיון דבסמפונא כו' (בסופו). ובא לסמפון הריאה. כ"נ לצ"ל:

דף מט.

גמרא רב אדא בר נתן אמר תלינן. וברא"ש הגי' רב אחא בריה דרבא (ולא כמש"כ הגרי"פ בשמו בר נתן). והוא נכון לכן איתא בפרק הנשרפין (סוף דף עו) (בגמרא שם איתא בר רב אבל ברא"ש הגי' שם בר רבא כהכא) וקרי ליה שם רב משרשיא ג"כ אבוה דאבא:

רש"י ד"ה מכשיר (בסופו). וי"ל שנכנס מסמפון הקנה לסמפון הכבד כו'. כ"נ לצ"ל. והוא ביאור לעובדא דקשיתא כו' דבסמוך דאמר עלה ר"א סימפונא נקט ואתאי:

דף מט:

רש"י ד"ה חלב שעל הדקין. אסור עד אמה לדרי"ש כו'. משמע דלר"ע שרי. וכ"כ שם (לקמן נג) בל"ה וזהו חלב שעל הלקין. שנחלקו בו רי"ש ור"ע. וכאן בסמוך בל"ה אף כל כתב וכ"ש חלב שעל גבי הלקים. וכן מוכח דהליא בהוריות (ג) מיעוט בחלב שע"ג הקבה ומיעוט בחלב שע"ג לקין מהו כו'. ואם איתא הא בין למר ובין למר לא שנו אלא בהוראה אחת ואיך ילטרפו. אבל באמת גי' זו שלפנינו שם לא מוחוורת דא"כ מאי קאמר שם כיון דבתרי קראי קאתו כו' הלא תרווייהו מחד קרא מן ואת כל החלב כו' מיתרבו. אלא העיקר לגרסינן מיעוט בחלב שע"ג הקרב (וע"ש בהגרי"פ) וכ"ה הגי' לקמן שם ז' ב':

דף נ.

תד"ה דאייתרא. השתא לדידן דלא אכלינן אפי' סותם אינו. משמע דלדידהו דאכלי סותם. וקשה דכיון דכוליה תותב הוא (רק דבאמלעו הוא למחובר קלת כפרש"י) מלוע יהא עדיף משאר חלב טמא דאינו סותם מטעמא דהוא תותב. ואולי י"ל כיון דאלוק באמלעו גם ללדיו שוכבים סמוכים יפה אלל הקבה תמיד ולכן סותם. רק דלדידן דלא אכלינן ליה גזרו אטו שאר חלב טמא. ומלאתי סברא זו בפלתי סי' מ"ח. וא"כ נ"מ גלולה דלינא דאינה טרפה אלא מדרבנן ול"מ כן לא' מהפוסקים:

רש"י ד"ה בא ממקום קרוב. בתוך מהלך יום א' וראוי הי' לדעת בו ביום כו'. ק"ל הלא אם נקבר בסמוך לשקיעת החמה אינו ראוי לדעת בו ביום. ועי' ברא"ש שם (סי' פ"ה) בשם הראב"ל טעם אחר נכון מאד:

רש"י ד"ה מחולי' לבר חולי'. ממקום עובי' של זו למקום קלישתה ש"ז. משמע למפרש דלוקא לבר חולי' אחרת אבל לבר חולי' מאותה חולי' עלמה מקיפין. ולא כן משמע מהפוסקים:

דף נ:

רש"י ד"ה בתורא. אפי' בשור הגדול כו'. משמע קצת לגס בלקה צריך שיעור זה אלא דהוא מהני אף נשור הגלול. והטור כתב ובלקה לפי שיעור זה כו' והקטן לפי קטנו וכ"כ אחריו השו"ע. אלא שהוא כתב לבטלא הוא ל' אצבעות ועי' לעיל (מל) בתל"ה כלי ובטור וב"י סי' כ':

רש"י ד"ה שאם תמתח. אי הוה מושכו כו'. עמש"כ בס"ל באהלות רפי"ג:

תד"ה מחט. ואגב דנקט מצ"א כשרה נקט נמי כו'. מש"כ מהר"ס לשיטת רש"י ה"ה בבה"כ אס ניקב עור אחל כולו והשני מקצתו נמי טרפה. ולא כן כ' הש"ך בסי' מ"ח סקכ"ב בשם תה"ל ע"ש:

בא"ד דסד"א כו' לפי ששוכב על גבי המסס כו' קמ"ל הכא דטרפה. והביאם הש"ך שם בס"ק י"א. נראה לאין זה סותר למה שפי' הרע"ב שניקבו לחוץ לאפוקי אס ניקבו במקוס חבורן לכשר לפי שלופן ההמסס מגין כו' ע"ש וכ"מ מלשון הפוסקים. דהתס איירי במקוס שאלוקין ומחוברין זל"ז הטיב והתוס' לא כתבו רק ששוכב ע"ג המסס כו':

בסה"ד אבל במה כו' בה"כ אפי' משני צדדין כשרה דהויא כמו כו'. לכאורה נראה לר"ל לוקא במקוס ששוכב ע"ג המסס כמש"כ לעיל. ומתניתין לקתני טרפה היינו לוקא שניקב כלפי חוץ שלא כנגל ההמסס בסמוך לו ולא כהמהרש"א. אבל קשה לא"כ אפי' נטעה להאי בה"כ היינו המסס מ"מ נלע לכמו לבה"כ אינו מגין על ההמסס כמו כן ההמסס אינו מגין על בה"כ למ"ש:

דף נא.

תד"ה המוציא. כדי לקיים המכר והקדושין כו'. כצ"ל:

תד"ה דגר. ולא הלך כו'. ל"י אמאי לא הצינו לבריהס בהקולס על מימרא לר"ה וכמו שהוא בהר"ן גס מש"כ ולא הלך וכ"כ הר"ן. משמע למ"מ עמילה בעי רק לגא בעי' בליקה. ולקמן גבי בית הרחס כתב הרא"ש אע"ג לאינו יכול לעמול וצ"ע לינא. וקושיא הראשונה י"ל משוס לר"ה נוכל לומר לס"ל כר"ח בר אשי לקמן להלכה צריכה בליקה וכן ס"ל לר"ל בזבחיס. אבל רבינא ור"א הס מפוסקי הלכות שבגמרא:

דף נא:

גמרא דעביד ביזרי כיון דאיכא ביה קטרי חיישינן. פרש"י בזה אינו מובן. ולע"ל נל"פ לקטרי היינו הקשריס שבקני השבולת ובינקותן הס רכיס. אבל כאשר כבר גללו הזרעוניס והס נקראיס ביזרי כמו ביזרא לכיתנא (ע"ז לח ב) אז נתקשו הקשריס ולכן חיישינן:

רש"י ד"ה כגון שהפריס עג"ק. ננער לעמוד כו'. קשה להא עמלה צריכה בליקה ובכזה מיבעי' לרי"ר בבינה (לל) אס מותר לשחוט ביו"ט. ולקמן (עה ב) ל"ה הפריס. פי' עמל כו' כיון שהלך כו'. וכ"ה לשון הר"ן שס:

רש"י ד"ה ל"ל בה. דאפי' מלמעלה למטה ש"ד. עי' בב"י סי' נ"ח:

דף נב.

רש"י ד"ה חיטי וכל דמינייהו. כגון שיפון. תימה להא איתא בפסחיס (לה) להוא מין שעוריס. והתוס' שס כ' למין שעוריס לוקא ולא מין חטין:

תד"ה קטניות. וכן גי' הקונט'. כצ"ל:

רש"י ד"ה והא רב נמי כו'. נשמטת ונופלת כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה והאמר עולא. אלמא רובו בעינן כו' וכש"כ דבחדא כו'. נ"ל פירושו לעולא משמע ליה לאס נעקרו הרוב למצל א' להיינו שש צלעות בב' הצללים אפי' ג' כנגל ג' לא מיטרפא אלא משוס להוי רובא וכש"כ לבחלא (ר"ל כנגל חלא) כו':

רש"י ד"ה ולריו"ח (בסופו). ומשני הכא ר"כ ור"א בוכנא ואסיתא כלומר כו'. כצ"ל והל"א:

רש"י ד"ה אסיתא. היינו בחצי חוליא. עי' מהרש"א. ויותר נראה להגיה כחצי חוליא בכ"ף. ור"ל ללינא חשיב כמו חצי חוליא ולהכי פריך שפיר היינו לרב:

דף נב:

רש"י ד"ה אלא במקום שאין מציל. לעוף כו'. קשה כיון לשיטתו לאף באין מציל מטיל ארס אלא לגא אליס זיהרי' כמו למסיק. א"כ נוכל לומר לבעופות קלי הארס. והקושיא מתרגגולת לר"כ לשיטתו הוא להרי חזינן ליש לו כעס אף באין מציל כיון להטיל הארס על הלסא בלי שוס הנאה ע"כ אינו אלא מפני כעסו. לכשלורס בע"ח הוא לי"ל למפני הנאתו עושה למשמע במלרש רבה ר"פ אמור לרך הנחש אין לו הנאה בהטלת ארסו. ולא זולתו מבעלי ארסייס:

דף נג.

גמרא הו"ל ספק דרוסה. נ"ל להוא בלשון קושיא ור"ל לאף לבכ"ל ספק מוקמינן אחזקה. אולס בספק דרוסה ה"ל למיחש משוס לשכיחא כמש"כ התוס' לעיל (מג ב) בל"ה קסבר. וכמו לפריך הגמרא שס בפשיטות ולעולא מ"ש מספק לרוסה. ומשני רב (כצ"ל בלא ו' כמו שמצויין ברש"י וכ"ה שס בתוס') לטעמי' כו'. וכלמשני שס קסבר עולא א"ח לס' לרוסה:

שם אבל תרתי ותלת חיישינן. ק"ל להשתא תרתי חיישינן תלת מיבעי'. וכה"ג הקשה הכ"מ בפ"ח מהל' לולב ה"ז וע"ש במל"מ:

שם על ואיתיב בינייהו הוא שתיק ואינהו שתקי אימר שלמא כו'. כ"ה גי' הרי"ף והרא"ש:

תד"ה ובא מעשה (השני). וא"ת כו'. להכא רחל גלולה כו' מלגא נקט טלה. לכן בלשון משנה פי"ג למנחות מ"ז נקראת רחל בת ב' שניס. וטלה בת שנתה ע"ש:

תד"ה רוב. מש"כ המהרש"א לשמואל נמי לא קאסר אלא ההוא שור כו' אבל שאר שווריס מותריס. נראה סברתו משוס לאס נאמר לדרס הרי הוא מהמיעוט לדרסי וציפורן נשמטת. ולמיעוט אפי' שמואל לא חייש. אבל לא כן כתב הטור בשס הרשב"א וכן סתס מרן בש"ע סי' נ"ז סי"ל. וטעמא נ"ל לכיון לבענין שור שנמצא בו הציפורן אמרינן לשמואל לדרס. א"כ מחזיקין אותו האחרי שהוא מהמיעוט שלורסיס וציפורן נשמטת. א"כ הרי הוא כשאר האחריות הלורסין לחוששין לספק לריסה שלהן ולו"ק:

דף נג:

רש"י ד"ה סימנים שנדלדלו. איידי דאר"ז בהנך תרתי דלעיל כו'. נראה לנפניו הי' הגי' לעיל א"ר זירא הא לבני ר"ח כו' לא רב יוסף:

דף נד.

רש"י ד"ה ולא נהירא לי'. והלא ראיתי כו'. נראה לצ"ל והלא ראית בל"י בסוף:

תד"ה יביא. דממ"נ לא יהו דומין כו' דאותה שעה היה עדיין חיות בושט כו'. ר"ל אבל הכא אס הי' נשמט קולס אף להשחיטה הי' בסי' שלס. והחתך לעכשיו הוא בסי' שחוט. מ"מ כיון לגס השחיטה היתה בסי' שמוט ה"ל כמו שהי' שחוט וה"ל להתלמות. אמנס לפמש"כ התוס' לעיל (ט) לדעת בה"ג לשמוטה אינה טרפה ולאי קשה. וככבר הקשה זאת הרא"ש לעיל בפ"ב סי' י'. ומה שהביא הש"ך בסי' כ"ל סק"ל בשס התוס' שלפנינו תמוה ע"ש: ולע לנגי' יביא בהמה אחרת ויקיף כ' הרא"ש שס ויעקרנה לאחר שחיטה כו' וכ"כ הטוש"ע ונ"ל לבלוקא נקטי לאס לא יעקרנה אחר שחיטה אף אס השניה תאליס יותר יוכל להיות שמפני להראשונה נשמטה אחר השחיטה לכן אבלה קצת אלמומיתה. ומש"כ הש"ך שס לה"ה אס יעקר ואח"כ ישחוט את השני' כו' ע"ש נ"ל ג"כ להס לקו שפיר למה לנו לנבל השניה חנס: ולע עול ללעת הרא"ש והטוש"ע ליקיף השחיטות להללי ואס השניה מאלמת יותר טרפה אבל מלברי הרשב"א שמביא הב"י משמע למקיף ההשמטות אהללי ואס האלימה הראשונה יותר טרפה. וכן מטין לברי התוס':

במשנה רשבג"א עד כאיסר האיטלקי. כלשון הזה אמר ג"כ במקוואות פ"ט מ"ה:

דף נד:

גמרא ובעא מינאי דינרא קורדנאה כו'. כצ"ל וכ"ה ברא"ש:

תד"ה אין בע"א רשאין לעמוד מפני ת"ח. כצ"ל:

גמרא חבל היוצא מן המטה עד חמשה טפחים טהור. ומסקינן לחמשה כלמעלה ועל ול"ע בכלל. ולכאורה נל"פ לר"ל לחמשה מצומצמות לוקא טמא. אבל כל שהוא פחות מחמשה אפי' משהו טהור. אבל הרמב"ס בחבורו פכ"א מהל' כליס הל"ז כתב על סוף ל' טפחיס טהור מתחלת חמשה טמא. ע"כ להוא ז"ל מפרש על ה' טפחיס על תחלת ה"ט. ומזה ג"כ תיובתא להגר"א והצל"ח שהבאתי בחלושי לשו"ע או"ח סי' נ"ח ועמש"כ שס:

דף נה.

רש"י ד"ה חוץ מכגריס של כתמים. וטעמא משום דכתמים דרבנן. א"כ בכל לרבנן הוה להקל. והל"ל חוץ בלרבנן (ומלשון כל שיעורי חכמיס אין ראיה לפמש"כ בס"ל בספ"ק לר"ה ע"ש). וכן התוס' מקשו מתפלה לרבנן:

תד"ה שיעורן. דתנא בתוספתא דכלים כו' ודופנותיהם אין ממלאין כו'. תיבת מאחוריהן הניתוספת בש"ס החלשיס אף שכן הוא בתוספתא שלפנינו. אבל אין לה ביאור. ובתוספתא שעס ביאור זר זהב ליתנה:

בא"ד והא דתנן כו' מחט כו' לאו יחוד כו' אלא שעשה שום תיקון כו'. וכ' המהרש"א ומהר"ס לצ"ל לע"י התיקון נעשה שלס כו' לאל"כ כיון לנטהר שוב לא יקבל טומאה כלעיל גבי תנור ע"ש. ותמיהני על הני אשלי רברבי להרי לא אמרו אלא גבי כלי חרס שטהר שוב אין לו טומאה. ומחט כלי מתכת הוא:

דף נה:

רש"י ד"ה ואי אשתייר. ולא יצא המחט לחוץ. עי' בש"ך ר"ס מ"ג ובט"ז סק"ל:

רש"י ד"ה קרבן שנשחט וד"ה חוץ וד"ה ואם וד"ה ומקרא. צ"ל הל"א. ומש"כ חוץ למקוס אכילתו. נ"ל להוסיף או למקוס הקטרתו. כי מקוס אכילת שלמיס הוא בכל העיר ומקוס הקטרה לר' יוסי בזבחיס (נט) הוא מזבח לוקא ולר' יהולה שס לאף הרצפה נתקלשה מ"מ לוקא רצפת העזרה:

תד"ה בלשון. דהא קי"ל סתם במתניתין ומחלוקת בברייתא הל' כסתם. ור"ל ואפי' הסתס אתיא כיחיל. הן בב"ב (ס"ל עט) לאמר שס רבא מתניתין יחילאה היא לתניא כו'. פסק הרי"ף מפני זה ללא כמתניתין. ואף הרשב"ס לפליג עלי' שס ופסק כמתניתין מכח ההיא להחולץ. מ"מ כתב שס לכשהאמורא אומר לבר כו' ומקשי ליה ממתניתין ומשני יחילאה היא לא ס"ל כי הא מתניתין כו'. אבל התוס' לשיטתייהו בב"ק (ר"ל ע) שהוכיחו לנריו"ח ה"ל כסתס משנה אפי' היכא לאתיא כיחילאה:

דף נו.

תד"ה להביא. ועור שתחת האליה אע"ג דאינה קריבה אלא בכבש כו'. יותר ה"ל להקשות מאינך לאינן כלל בשלמיס ולכוותייהו בשוס בהמה רק בעולה. ובה גס עור שתחת האליה קריב בכל הבהמות. ונוסף בו גס בשאר קרבנות בכשב:

במשנה הכתה חולדה על ראשה מקום שעושה אותה טרפה. אס נפרש לר"ל לטרפה על שיבלוק הקרוס כמ"ש רב כו' בגמ'. וכ"מ מפרש"י שכ' חיישינן לנקיבת הקרוס וכ"כ הגר"א ז"ל בסי' נ' סק"ז יקשה להא בסוף מתניתין קתני ליטנא לכשרה אף לצריך עליין בליקה כלאיתא בגמרא. ומלוע קרי לה כאן טרפה כלקתני ואלו טרפות בעוף. והלא יש לה תקנה בבליקה. וכ"מ לקמן (נז) לטרפה משמע ללא מהני בליקה גבי שמוטת גף העוף לרב אמר טרפה ושמואל פליג עליה ואמר תיבלק. ועול קשה מלוע נלחק רש"י לפרש לאיצטרך לאשמעינן ללא תימא תיטרף בנשבר העצס כו'. נימא להיא גופא קמשמע לן לטרפה על שתיבלק. מה שאין כן בבהמה ללא חיישינן כמו שפסק הרמ"א שס ועי' שס בהגר"א. ונ"ל לרש"י מפרש מקוס שעושה אותה טרפה ר"ל להכתה אותה בשיניה על הקרוס להיינו מקוס למיטרפא בו אס ניקב. לכן הוה בחזקת טרפה לחיישינן לאינקב. ובכה"ג אף בבהמה חיישינן. אבל קושיא ראשונה עליין אינה מיושבת יפה: ולע שראיתי להתוי"ט שכ' על פרש"י והמ"ל לקמ"ל לבנקיבת קרוס העליון נטרפת כו' ע"ש. ותמוה למוכח בגמרא להליא לאין חילוק בזה בין עוף לבהמה. לקאמר הניחא למ"ל על למנקב קרמא תתאה כו'. ועול איך מוכח ממתניתין לבר זה לבעילאה לחול טרפה. ואולי י"ל להוכחתי מהא למשני הגמרא אליבא למ"ל לבעילאה לחול טרפה. אי איתא כו' והשתא תיקשה להיפך לאילך על מתי אתה מכלה ממונו ש"י ללילמא אינקב עילאה לחול ואגב רוככי' לתתאי מיפקע. אלא ע"כ לבעוף מולה לבעילאה לחול מיטרף. אבל א"כ תיקשי ליה מלתני לוי מלוע ל"א ג"כ ליתר עליהן כל עוף (ר"ל אף שאינו של מיס) למיטרף בעילאה לחול ואכמ"ל: כתב

הרע"ב בסוף המשנה יתר עליהן בעוף אלו השנויין במשנה. תמוה לכל אלו השנויין כאן כנגדן בבהמה נמי טרפה במה לשייך בה (ור"ל לאפוקי קורקבן לליתיה בבהמה). ולענין נפלה לאור כו' עי' ברא"ש. וכן לוי לא הבדילם אלא בנשבר העצם כו' וזה לא תנן במתניתין:

רש"י ד"ה ובודק וד"ה טרפה. הל"א. ומש"כ שמא ניקב הקרום. היא טעם על הבליקה:

רש"י ד"ה ועקומות. העצם סותמו כו'. לפ"ז אם יפתח את העצם קודם בליקה תו לא יהי' חששא. ואמאי אמר אין בליקה. ותו קשה דהא מאן לבליק במחטא ע"כ פותח תחלה את הגולגולת כפרש"י וא"כ אז יותר טוב לבדוק בידא דלא יהי' שום חשש לא משום טרפות ולא משום כילוי ממון ש"י. וכך הל"ל להעורות גופייהו סותם אחד בעל חבירו:

רש"י ד"ה כי סליק זעירי. מבבל לנהרדעא. משמע דבבל שם עיר ועמש"כ בספ"ב דשבת בס"ד:

תד"ה ורי"ח. וליכא משום כו'. כצ"ל:

תד"ה נבילות. וי"ל דמ"מ כיון דלר"נ מטהרת כו'. בענ"ד נ"מ לר"נ שיאמר למטהרת וא"כ מאין פסיקא ליה להש"ס להקשות. דלמא ס"ל כר"י דאינה מטהרת. ואולי כוונת הקושיא הוא דלימא דתיפשוט מהכא דס"ל לר"נ דאינה מטהרת כר"י:

בא"ד ועוד דלא מסיק כו'. ר"ל ומקשה לפי הנך דר"י א"ל כן לר"נ. אבל לפמש"כ בס"ד בפסחים (נח) דמצינו הרבה דמקשה לפום סברא דנפשיה ע"ש לא מיתרץ מידי בזה:

דף נו:

רש"י ד"ה איבעיא להו. כדתנן בסנהדרין והאכילה כו'. עמש"כ בתמורה (יט ב) בל"ה והא מה"ז:

תד"ה איבעי'. דמצ"ל דהכא מיירי בטרפחת של עוף. והרא"ש הכריח זה מלמייתי לה אמתניתין דואלו כשרות בעוף. ואין זה הכרח דאיכא למימר למשום זפק מייתי לה הכא:

בא"ד כי היכי דלא חשיב ניטלה הנוצה לר"י. הר"ן הכריח דרבנן פליגי עלי' מדלא תני לה גבי אלו טרפות. והרל"ג עי' עליו מדוע לא הביא מעובדא דרשב"ח לקמן (נז ב) וכן הגר"א ז"ל הביא ראיה זו. ול"נ דאילו ממתניתין הוה משמע דרבנן מודו לי' דלא הוינא משגחינא על רשב"ח. ואע"ג דעביד מעשה המוכיח דאינה טרפה כדאיתא שם. אין בכך כלום כמו דאי טרפה שחיתה יב"ח לא מהני מידי כדאיתא ברמ"א סי' נ"ז סי"ח ובש"ך שם:

דף נז.

גמרא שמוטת ירך בבהמה טרפה. בש"ס חלשים נסבב כ"ז בב"ח לבנה. ול"י מאין היא ההגהה. ומה צורך למחוק. וכן ברי"ף וברא"ש איתנייהו בריש המאמר. ועי' בר"ן:

שם א"ר חנה הואיל כו'. לעיל בתל"ה באלו העתיקו רב חנא וכ"ה בהר"ן:

שם א"ל ואת מפרשת שמעתתיה דרב בפירוש א"ר כו'. כהאי גונא בנדה (כו ב):

תד"ה שמוטת ירך. מדמקשינן לעיל מיניה אדרב ושמואל. לא ידעתי מדוע לא הביאו מקרוב מהא דפריך בסמוך לקמן אחזקיה מיניה:

תד"ה ל"ל. ואף על גב דבבהמה טרפה כו' מכל מקום בעוף כשרה ושמא ל"י השתא ברייתא דלוי כו'. וכ"כ לקמן דר"ה מכשיר שמוטת ירך בבהמה ג"כ. מהוכחה דתני לוי. ולענ"ד דהא לוי תני טרפות שמנו חכמים. ור"ל דוקא מה שמנו אחת לאחת במתניתין דאלו טרפות. לאפוקי בהמה שנחתכו רגליה דמתניא בפ"ע בפ' בהמה המקשה. ומכש"כ טרפת דשמוטת ירך שהיא משמעתתא דאמוראי. אח"ז מצאתי בט"ז בסוף סי' מ"ג שהביא כזה בשם הב"ח. והוא נמגס עליו:

רש"י ד"ה תיבדק. מכניס קנה דק כו'. ל"י דמאי נצרך קנה הלא גם בלתו אפשר לנפוח בגרגרת עצמה. אם לא משום נקיות. ולעיל בעניני בליקת הריאה לא הזכיר קנה. ועיין בל"ח מה שהביא בשם המרדכי על הבליקה דכאן שהיא בעוף שהריאה דבוקה בצלעות כתולדתה. וא"ש מה שהצריך רש"י דקנה אבל בריאה דבהמה דאפשר להוציאה לחוץ ולבדוק. א"צ לקנה:

דף נז:

גמרא (בסה"ע) אר"י בה"מ כו' בא' שנפחתה גלגלתו כו'. נראה דהפחת לא הוה במקום אחד בשיעורא דב"ש וב"ה אלא בב' וג' מקומות ובהצטרפותם יחד היה השיעור. או שהיה הפחת ארוך וקצר. ולא בא לחלוק על ב"ש וב"ה. אלא על דברי תנא קמא שאמר למצטרפים:

תד"ה מטלית. מפני שצורפי נחושת מזוהמים. כדאיתא בסוף פרק המדיר במשנה:

דף נח.

גמרא ושוין בביצת טרפה שאסורה כו'. רש"י פי' דקאי על פלוגתת ר"א ור"י (ומש"כ ר"א ורבנן הוא משום דבמשנה דתמורה סתם רבי דעת ר"י בלבדי ת"ק וכמו שהביאו התוס'. ובפרט לגי' המשניות שם וחכ"א יקרב). והתוס' הביאו משנה דעדיות דקאי על פלוגתת ב"ש וב"ה. ונ"ל להכריע כפרש"י. דלפי' התוס' קשה דלמאי מסיים הש"ס בתר דאוקים פלוגתייהו בזו"ז גורם ומודים בביצת טרפה כו'. דבשלמא בלישנא דרבינא שפיר מסיים בומודים כו'. כי היכא דתיתוקם מילתא דאמימר אף אליבא דר"י. אבל לנ"ק דלא איירי אמימר בהכי לחנם הוא. וממשנה דעדיות אין הכרע דא"ל דהא ברייתא היא דאיתני על פלוגתת ר"א ור"י. ותדע דהתם תני ומודים והכא קתני ושוין. ונלע"ד דשוין פי' דמעולם לא נחלקו בזה. ומודים פי' דבתחלה נחלקו גם בזה אלא דלבסוף חזרו והודו. וראיה לזה בשלהי ר"ה (ס"ל נל) מודים חכמים לר"ג ע"ש פרש"י:

שם ולישני ליה בשיחלא קמא כו' גמרה מבע"ל. (ולרבינא משני לקמן באמת תני גמרה). ולכאורה תמוה דתיפוק ליה דנטרפו עמה דכגופה דמיא כפרש"י. וכמו דמסיים בלישנא דרבינא מ"ט גופא היא יעול לטעם זה דאף שנוצרו בהיתר גמור קודם שנטרפה אסורות מפני שנגמרו באיסור. כש"כ בשנוצרו ע"י איסור והיתר אינו דין שיאסרו מפני שנגמרו באיסור. ונ"ל דלפי' התוס' דקאי על ב"ש וב"ה א"ש. דקאמר למודה ב"ש למתירין בביצת נבלה שכמוה נמכרת בשוק. דבטרפה אפי' נגמרה כולה קודם שנטרפה דאו כגופא דמיא ולא נטרפו עמה (וכמו דשרו בביצת נבלה). אפ"ה אסורה. וטעמא הוא דבנבלה אינה יכולה להגמר אחר שנתנבלה דשוב אין לה חיות. אבל בטרפה ליכולה להגמר אחר טריפותה לכן גזרינן אטו אותה שתגמר אחר טריפותה ובשעת טריפתה עדיין היתה מעורה ונטרפה עמה דכגופה דמיא וזהו שאמר מפני שגמרה באיסור ר"ל שתוכל להגמר באיסור עי' בב"י סי' פ"ו ונכון בס"ד:

רש"י ד"ה והלכתא בזכר. כגון אם ספק דרוסה. משמע מזה דס"ל ז"ל דולאי דרוסה לא מהני בליקה. דאי הוה מהני. ה"ל ג"כ תקנה בי"ב חדש כמש"כ הש"ך בסי' נז סקמ"ב. ודלא כדמסקי התוס' לעיל (נג ב) בדעתו ז"ל:

תד"ה מכאן. היינו במילתא דשרי כו' אבל הכא דחד אסור כו'. נ"ל פי' דבריהם עפ"י דאמרינן בעלמא מב"מ אינו חוצץ. והיינו כיון דחד מינא ניניהו בטל הטפל לגבי עיקר אבל מין בשא"מ חשיב הוא דחוצץ ואינו בטל אף אם הוא טפל. ואיסור והיתר נקראים מין בשא"מ כמש"כ הר"ן בנדרים (נב):

תד"ה ושוין. דהא דאמר בריש הדר כו'. כצ"ל:

תד"ה אלא. ר' אליעזר אומר כו'. כצ"ל ביו"ל:

דף נח:

גמרא דאמרה ליה חזיתיה כו'. כצ"ל:

שם כל יתר כנטול דמי. נראה הטעם דכתבו הטבעיים דסומא בא' מעיניו רואה בעינו הפתוחה יותר משאר אדם בעין אחת יען כי כח הראות הנשפע מהמוח אשר מתחלק לשתי העינים. אצלו עתה הוא כולו בעינו האחת. וכן בשארי אברים הזוגים. וכ"נ דהיפך ביתר אבר מתחלק הכח גם להיתר והוו כולן חלושי השמוש:

שם ואי שפכן להדדי כשרה. כה"ג לעיל (מז):

שם העיד נתן ב"ש ריש טבחייא כו'. נזכר גם לעיל (נ ב):

רש"י ד"ה כנטול דמי. דהויא כשמוטת ירך בבהמה. לעיל (נז ב) מסקינן דאף בעוף טרפה:

תד"ה הנוצה. שומר אפי' שאינו יד טמא ומטמא ומצטרף. כצ"ל:

רש"י ד"ה אכלה סם המות. שהוא סה"מ לאדם. והרע"ב הוסיף ואינו סה"מ לבהמה. הוסיף וגרע דמאי איכפת לן אם הי' גם סה"מ לבהמה דמ"מ כשרה היא כמו באכלה הרדופני וסה"מ דבברייתא לקמן דאוקימנא בסה"מ דידה. ואולי כוונתו ואינו (ר"ל ואין פירושו) סם המות לבהמה דבל כסה"מ דברייתא:

דף נט.

גמרא (בריה"ע) עיקרא למרירתא. כצ"ל בשני רייסי"ן וכן ברש"י ותוס':

שם וקיימתי בעצמי החכמה כו'. כזה ביומא (פג ב. פל):

רש"י ד"ה שב ביטיתא דפרחי. גרעיני של צלף. עי' ברכות (לו) ובמש"כ שם בס"ד:

גמרא ואר"ח הי' מהלך בדרך כו' בודק בפרסותיה כו'. ברי"ף ורא"ש הגי' במדבר כדלעיל ולקמן:

ד"ה ה"ג. וד' כנפים וקרצולים וכנפיו כו'. כצ"ל:

תד"ה אלו. דכיון דיש לה קרנים חרוקות וכרוכות כו'. אולי מכוון השמיטו סימנא דחלורות. דלשיטתם לקמן לא אתי אלא לאפוקי עיזא דכרכוז. ושלחו מתם דהלכה כהמתיר:

בא"ד וכי פריך והרי שור כו'. ל"י אמאי לא נקטי פירכא קמייתא דוהרי עז. וי"ל:

דף נט:

רש"י ד"ה כרוכות. גילדי גילדי קליפה על קליפה כו'. משמע דר"ל כעין קליפת הבצלים וכעלי הכרוב הנכרכים זע"ז. ולא כן פי' בר"ה (כו) ושם פירושו מוכרח:

רש"י ד"ה והיינו ספיקא. א"ד כיון דשמו עז מין בהמה הוא. לכאורה הכי הל"ל א"ל כיון דאינן כרוכות מין בהמה היא. ונ"ל דלעתו ז"ל דלולי ששמו עז מעולם לא הוה מספקינן ליה במין בהמה כיון דקרנותיו חלורות וחרוקות. ולא הייגו מוסיפין תנאי שלישי דכרוכות. אבל הואיל דשמו עז נכנסנו לכלל ספק דדלמא מין בהמה הוא והוצרכו להוסיף תנאי ג' בכדי להוציאו:

תד"ה והרי עז. ובחדורות וכרוכות נמי לא סגי דשל שור נמי כרוכות וחדורות עגולות (היינו לפי' ראשון שבפרש"י) וגם חלין בראשיהן (הוא לפי' השני). כצ"ל:

תד"ה והרי צבי. במדרש שה"ש דומה דודי לצבי מה צבי זה כו'. שם ליתא. אלא בסופו על פסוק ודמה לך לצבי ובשינוי לשון:

תד"ה נתור. וכדאשכחן בע"פ כו'. כצ"ל בוא"ו. כי זה הוא ראיה אחרת:

דף ס.

גמרא יומא דחד ממשמשי דקיימי קמי' כו'. כצ"ל:

שם בעינא דאיצבית ליה כו'. הוא מלשון צביתו לי' זוולתא ר"ה (יז) דהוא לשון הכנה:

שם לגודא דרביתא. כצ"ל בו' כמו אגולא דנהר פפא (יומא עז ב) וכמו שתיקן הגרי"פ בגיטין (עג):

שם אר"נ בר יצחק מקרן כתיב. כצ"ל וכ"ה בע"ז ועי' מה שציינתי במגילה (טו ב):

שם אל תקרי צבאם אלא צביונם. לפירוש התוס' בר"ה (יא) בל"ה דקומתן (והוא כפי' הערוך שהביאו כאן) נראה לפי' צביונם הכנותם ותיקונם כמש"כ לעיל:

תד"ה הרכיב. והרכבת האילן אסורה מדכתיב בהמתך כו'. כצ"ל ומלת את למחוק:

בא"ד א"נ אפי' בארץ מבע"ל לר' יאשי' דאמר עד כו'. משמע דמפרשי דלדידיה בחטה ושעורה אינו לוקה משום כלאי זרעים. ולא כן כתבו לקמן (פב ב) ובש"ל:

בא"ד דאמר בהקומץ זוטא קנבוס ולוף אסרה תורה כו'. תמוה דהתם קאי על כלאי הכרם וטעמא כלפרש"י שם שהם דומים לכרם. ועי' בספ"ה דכלאים ובתוי"ט שם אבל לענין כלאי זרעים כל ב' מינין חלוקים הוויין כלאים:

בא"ד דלמינהו איסור כלאים משמע כדמוכח בסוף שור כו'. לכאורה גם מבעיא דרבינא דהכא מוכח כן. ומה להם להביא ממרחק:

דף ס:

גמרא אמר לה (כצ"ל) זיל לימנו בך ישראל ימים ושנים. ימים מאי עבידתייהו אל הירח. וע"ל רחוק י"ל עפ"י מאי דאמרו במגילה (ה) ימים אתה מחשב לחדשים כו'. ור"ל דלימנו לך ימים שלמים ע"ש

[או לר"ל למספר ימי החדש נמנין ללבנה כמו בראשון לחדש וכן בשני לחדש וכן כולם הכל לחדשי הלבנה] :

שם שמואל הקטן דוד הקטן. בע"י בשבועות פ"ק העתיק מהרי"ף דוד קודם לשמואל והוא נכון. כי שמואל זה איננו הנביא כי לא מצינו בו שנקרא קטן. אלא הוא שתקן ברכת המינין לפני ר"ג:

רש"י ד"ה מתימן. ואיוו לאלהי פלשתים ויצאו ממקומם. סיבת יציאתם ממקומם הוא מפני דכפתורים השמידום וישבו תחתם ככתיב ומייתי לי' לקמן:

רש"י ד"ה ליתו וליפקו. דבכולהו כתיב ארץ רפאים כו' ועברו דרך הר שעיר כו' שנקראו כבר ארץ רפאים כו'. בקרא לא נמצא על הר שעיר שנקרא ארץ רפאים:

תד"ה וכי. דשסועה באה מבהמה טהורה וליכא מאן דפליג. ועי' לקמן בד"ה כל עוף הדורס בסופו. אין זה אלא לפיר"ת שם אבל לפרש"י שם לשמואל היא מין בפ"ע:

דף סא.

רש"י ד"ה תורים (בסופו). וסיפא לקמן מפרש לה. (לפי גירסתו לקמן בע"ב בסופו) לא מפרש לה הגמרא מידי אלא רש"י מעצמו מפרש לה. וזה לא יתכן שיכוון כאן להורות לגרסי שכתב שם שהרי לאחו בשתי ידים שם. לכן נראה להגיה אפרש לה. או לאיזה תלמיד כתב זה עה"ג והכניסוהו אח"כ בפנים:

רש"י ד"ה עוף הבא לפנינו כו'. ובלבד שיכיר בו שאינו מכ"ד הכתובים. ל"נ שהרי נשר ודאי אינהו:

תד"ה מה. והנך כ"ד האמורין איכא בכולהו כו'. כצ"ל. או לגרוס כלשון רש"י שלפנינו:

בא"ד התם בעי למימר אין מספר שנוכל להכיר כו'. וע"ש בתוס'. וק"ל למ"מ מאי פריך לימא ה"ק אע"פ שמכיר כל הכ"ד וזה אינו מהם אפ"ה אסור לאכלו עד שיבדקנו וימצא בו חד סי' טהרה דשמא הוא מאותן הטמאים שאין להם סי' טהרה כלל שאין להם מספר:

תד"ה הדורס. וקשה לר"ת דהא אפי' תרנגולת עושה כן. מעולם לא ראינו לתרנגולת שתגביה ברגלה המאכל לפיה. והר"ן הביא קושיא זאת לר"ת על פרש"י לקמן (סב) בד"ה וה"מ ולא דרס ועי' ב"י:

בא"ד ומפרש ר"ת דורס ואוכל מחיים ואינו ממתין לה עד שתמות. וסיים הר"ן ואע"פ שתרנגולת אוכלת שקצים ורמשים בעודן חיים אין זה קרוי' דריסה. ונראה דר"ל דדוקא דורס דהיינו שמכה את הבע"ח בצפרניו קודם שיאכלנו וכדמסיים בפסחים שם אף ע"ה מכה ובולע משא"כ תרנגולת דבולעתן חיים מבלי הכות אותן קודם. ודע שבט"ז ר"ס פ"ב יש ט"ס בהעתקת פי' התוס':

תד"ה כל שיש. וא"ת ול"ל למינקט הכא כל ג' סימני טהרה כו'. פשוט דקושיא זה כש"כ דקשה לפרש"י:

בא"ד וכ"ת דלא הוה ידעי מאי ניהו אותו סימן טהרה כו'. כצ"ל:

בא"ד כדאריו"ח לדידי חזי לי שלך וכו' לדידי חזי לי רחם כו'. לפנינו לקמן ליתא בהאי לישנא:

בא"ד והואיל ומכירין אותן כו'. כצ"ל:

בא"ד שאין בכולן וסימן אחר עמו. כצ"ל:

דף סא:

גמרא גמירי כ"ד עופות טמאין כו' תלתא הדרי בכולהו וכו' ותרי בעורב חד בפרס כו'. מלשון זה משמע דחד חד דאיתא בפרס ובעזני' הוו ג"כ מאותן שלש' דומיא דתרי בעורב. ורש"י ותוס' שפי' דבחד מהן איכא סי' הד' אינו במשמעות הלשון. ואולי היתה גירסתם דאיתיה בהא (ר"ל באחד מהן) ליתי' בהני:

רש"י ד"ה א"כ. דמעזניה בעינן למילף כו' ש"מ לא תילף מעזניה. ל"י מדוע שביק לפרס בר זוגיה:

רש"י ד"ה דאיכא בהאי (בסופו). ה"א ניליף מינייהו דבסי' א' לא תיכול. נראה דר"ל סי' א' מהנהו תרי דאיתנייהו בהו:

רש"י ד"ה תלתא הדרי בכולהו. והרביעי אינו אחד מכל כו'. כ"נ לצ"ל:

תד"ה מכדי. ואי ה"א דאותו שלישי הוא בעורב הוה ניחא כו'. ל"י מאי ניחותא דהא עורב איצטריך דאף דיש לו עוד סי' טהרה (וביותר שהוא בפרס או בעזניה אשר על ידו לבדו מטהרין עוף הבא לפנינו) מ"מ אסרו רחמנא:

בא"ד שהיו מכירין שלך ורחם ותנשמת כו'. כצ"ל:

בא"ד ומיהו קשה כו' לא לכתוב כלל אלא סי' החדש והוה ילפינן כו' וכ"ש באחד כו'. ק"ל דאי לא כתב אותו שיש בו סי' הישן הוה ילפינן מעורב לטמא אף ביש בו ב' סימנים מהישנים. ומאותו שיש בו סי' החדש הוה ילפינן לטמא את שיש בו סי' החדש לבדו:

דף סב.

גמרא בשלמא למ"ד כו' היינו דקתני סנונית לבנה. כצ"ל ותיבות זו היא מחקן רש"י. וכן לקמן בסמוך צריך למחקן:

רש"י ד"ה ה"ג. אלא אמתניתא דקתני למינו. כצ"ל:

רש"י ד"ה תורין של רחבה. כך שמן. נראה דאתי לאפוקי של"ת דהעולם קורין אותן תורין סתמא רק דרחבה קורא להו כן לסמנן ע"ש מקומן וע"ל שפי' מהרש"ל בסוכה (יג) הא דקאמר שם והאי דקרי להו מרירתא לאגמא כו' ע"ש. דא"כ מאי קמ"ל רחבה פשיטא:

תד"ה רא"א. אבל מודו דלמינו אתא לרבויי כו'. ר"ל כדתני לקמן (סג) להביא עורב הבא בראשי יונים:

דף סב:

רש"י ד"ה איזוב יון. והאי מקשה סבר כו' ולא ע"ש מקומן. ק"ל דאפי' הי' סבור דע"ש מקומן נקראים כן שפיר מקשה דהא איזוב יון ורומי וכן כוחלי (לפי הרמב"ם) ג"כ נקראין ע"ש מקומן ואפ"ה פסולין משום שם לווי (ולפ"ז תסוב הקושיא גם על רחבה) ורבא חידש בתירוצו דבאתרייהו סתמא ק"ל:

תד"ה כרזי. דכולה שמעתין בעופות מיירי. וי"ל משום דרצה הש"ס לאסמוכי מימרי דר"י אהדדי וצ"ל אר"י כו':

תד"ה מאי. שמא אינו דורס ויש לו עמו ג' כו'. כ"נ לצ"ל:

דף סג.

גמרא ת"ר עורב זה עורב כו'. מה שנדפס בגליון גי' הרי"ף. ברי"ף (וכן ברא"ש) לא הובאה ברייתא זו כלל. גם מש"כ בסופה למינהו להביא סנונית לבנה. תמוה דבעורב לא כתיב רק למינו. וראיתי גי' זו בת"כ ושם איתא בסופו למינו להביא את הסנונית. והוא כמו דאר"א לעיל (סב) ד"א למינו (כדהוגה שם בגליון והוא מהרש"ל) להביא סנונית לבנה. ועי' ברש"ל כאן וגם בו ט"ס:

שם וכ"ת דאה דכתיבא בויקרא כו'. כצ"ל:

שם א"ה עשרין ושית הוו. ק"ל לפי מאי דס"ל השתא ה"ל למיפרך כ"ז הוו שהרי במ"ת כתיב ג"כ למינה איה. וכן לקמן (ע"ב) בהא דר' אבהו דקאמר מכלל דדיה לאו היינו איה ור"ל בכדי שיעלה מספרם לכ"ד (עמש"כ שם) יקשה לפ"ז יעלה המספר לכ"ה עם למינה דדיה. ולקמן דאמר אביי להוכיח דאיה ודיה אחת היא דאי ס"ל תרתי אינון כו' ומ"ש התם דכתיב למינה איה. והוסיף שם רש"י ונרעה למינה דאיה. וק"ל דהעיקר היינו דנרעה כו' חסר מן הספר. ונלע"ד משום די"ל דאף דנאמר דאיה ודיה תרתי אינון מ"מ למינה דידהו אינו מרבה אלא חד דהוא מין איה וג"כ מין דיה. והוא ע"ד שכ' התוס' בפסחים (לה) על כוסמין דהוא מין חטים ואף מין שעורין. ובאביי נראה דל"ג מכדי מ"ת לאוסופי הוא דאתא וכמו דליתא לקמן בדר' אבהו. והסופרים השתבשו והוסיפו מסגרת לישנא דלעיל גבי דאה וראה ונכון בס"ד:

רש"י ד"ה דשכיחי וד"ה פרס. צ"ל הד"א:

רש"י ד"ה בדייא. כמו בדאה. כ"ה הגי' בע"י:

רש"י ד"ה אטו קמן. כיון דלמינו נמי כו'. כצ"ל:

תד"ה נץ. ואינו דאותו קוק"ו בחזקת טמא כו'. עמש"כ שם (קמ ב) דמוכח ע"כ שיש ג"כ קורא טמא:

בא"ד ורבנן ל"פ אלא מפני דרובץ על ביצים שאינן שלו כו'. ע"ש בפרש"י דלא פטרי אלא מפני שהוא זכר ואם כתיב בקרא. אבל בקורא נקבה מודו. ומזה ה"ל להוכיח דע"כ טהור הוא:

דף סג:

גמרא ופליגא דר' אבהו כו' מדראה היינו איה מכלל דדאה לאו היינו ראה כו'. נל"פ דכ"ז הוא לאכוחי דר"א פליג על הא דר"ח דאמר כ"ד הן דאת"ל דלא פליג ע"כ צריך אתה לומר דדאה לאו היינו ראה. וזה א"א דמכדי כו'. וכן יתפרש הא דלקמיה מכלל דדיה לאו היינו איה מ"ש כו'. ופרש"י בזה דחוק:

רש"י ד"ה ופליגא. ואנן ע"כ אשכחן דדאה וראה ואיה ודיה אחת היא. ונראה דזוגות זוגות נקיט וכמו שהפסקתים:

רש"י ד"ה ופרכינן לר"א. מדקאמר ראה היא איה. כצ"ל:

רש"י ד"ה מנה הכתוב. איל כו'. ל"י מדוע לא נקיט שור כו' דכתיבי ברישא:

רש"י ד"ה שבקי בהן. אותו חכם. בר"ן וברש"י שם הגי' הרב ונכון:

תד"ה ל"ל (בסופו). דמדכתיב למינה אאיה ובמ"ת כתיב למינה אדיה כו'. כצ"ל:

תד"ה עופות (בסופו). ומשני כו' אטהורות קאי כו'. וצ"ל דאגב דגים וחגבים קאמר נמי עופות אע"ג דלא אשמע לן בהו מילי:

דף סד.

גמרא ותניא גבי ביצים כו'. עי' הגהת הגליון בשם ת"ח. וכהגהתו כ"ה במסכת ע"ז (מ.):

שם הא דא"ר אשי שמונה כו'. לעיל איתא אסי:

רש"י ד"ה השורץ עה"א. ה"א משום עוף טמא כו' ובעי לאתרויי ביה משום שרץ העוף כו'. מפירושו עה"ת (ויקרא כא כ) מוכח דעוף טמא לחוד ושרץ העוף לחוד וכ"כ לקמן (סו) בסוף הסוגיא דחגבים. וכ"מ לעיל (סב ב) בתד"ה כרזי. גם מש"כ ואי אתרו ביה משום שה"א לא לקי. צריך לחלק בין הא להא דאמר אביי בפסחים (כד ב) צירעה לוקה שש ופירש שם דהיא שרץ העוף כו' אלמא לחייב עליה ג"כ משום שרץ הארץ:

תד"ה סימנין. אבל כו' דאורייתא ויש לסמוך עליהם כו'. כצ"ל:

דף סד:

גמרא והא כתיב ושכנו שם בנות יענה כיענה זו כו'. פי' כמו שאנו רואים שיענה שוכנת עם בניה. כן תשכון בבבל עם בניה:

רש"י ד"ה והוא שנמצא הדם. וכיון דעדיין הוא שם ולא נתפזר כו'. כצ"ל וכמו שהעתיקו התוס':

רש"י ד"ה ואבל. כלום יש להם פה. כצ"ל:

תד"ה גיעולי ביצים. דלא שייך האי דינא הכא. מדוע לא שייך כיון דלעיל ולקמי' משתעי בביצים טמאות שייך שפיר לאתויי דפליטתן אינה אוסרת:

תד"ה והוא. דקתני בברייתא כו' יצא דם דגים וחגבים שכולו היתר. כצ"ל:

בא"ד ובירושלמי אינו מזכיר כלל מאכילת שאר הביצה כו'. כצ"ל:

בא"ד אתא ר"א בשם ריו"ח בין בחלבון בין בחלמון אסור. כצ"ל:

דף סה.

גמרא מה ת"ל למינו למינהו כו' ד"פ. כצ"ל. וכן לקמן בדתנא דברי"ש צ"ל למינו להביא ציפורת כו':

תד"ה אלו. ולמינהו דחגב להצריך כל הד' סימנים. כצ"ל:

בא"ד שכאו"א נידון לבדו בכלל ופרט וכלל צריך כו'. כצ"ל:

דף סה:

רש"י ד"ה ואין לי אלא. וד"ה שאין לו גבחת. צ"ל הד"א:

רש"י ד"ה ת"ל למינהו. וסלעם נמי מייתרינן ליה לקמן. אבל על למינהו שלו לא מצינו בגמרא שום דרשה. והתוס' לעיל בד"ה אלו המציאו לו דרשה מדעתם:

תוס' ד"ה וכ"ת. והוה מצינן לשנויי דה"נ ל"י מפרט כו'. כצ"ל:

בא"ד (בדף סו) אבל הבא בראשו ארוך מ"ל שאינו חסר כו'. כצ"ל:

דף סו.

גמרא ומרבי דדמי ליה משני צדדין. עי' מהרש"א שנדחק. ול"נ דכל אחד הוא הסימנים. והא דהשני הוא שיהי' ממינם:

תד"ה במאי קמיפלגי. הזכירן הכתוב זאת תורת כו'. כצ"ל:

בא"ד וכן הבאין מן הסלולה. לפנינו שם איתא מן הספינה. אבל מן הסלולה תנן במשנה דאסורין:

גמרא אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאח"ז כו'. הר"ן כ' דמפקינן מאין לו סנפיר כו' עיין עליו וכ"כ התוס' במס' ע"ז. ולע"ד ה"נ דדרשינן מוי"ו דוכל אשר אין לו דמוסיף על ענין ראשון אותם תאכלו וכן כל אשר אין לו. דכה"ג דרשינן בר"ה (י) ובשנה הרביעית. ובשנה החמישית פעמים כו' ע"ש וכפרש"י. וכן בערכין (יח ב) שש שנים יעבוד ובשביעית זימנין דבז' נמי יעבוד:

דף סו:

רש"י ד"ה לא ס"ד. ואאותם תאכלו דממעט מי שאין לו קאי. כצ"ל:

דף סז.

גמרא דתניא מנין לבורות שיחין כו'. כצ"ל וכ"ה ברא"ש וכדלעיל (סו ב):

שם כל השרץ כו' לרבות יבחושין כו'. ברי"ף ורא"ש הגי' ואת נבלתם תשקצו כו' וכ"ה בת"כ וכפרש"י עה"ת:

דף סז:

רש"י ד"ה מתמרה. אלא מזו לזו. כצ"ל וכ"ה בהר"ן:

תד"ה דיקא. וחימצי שקורין שאווי"ם. ולעיל נב לעזו רש"י פישל"ש:

דף סח.

גמרא ה"נ ל"נ אלא למקום חתך. עי' פרש"י. וקשה כיון למקום חתך לא ניתר בלא החזירו משום דלא קרינן ביה בבהמה כדפרש"י א"כ ניקרי ביה ג"כ יצא חוץ למחיצתו. וי"ל משום דכתיב בשלה דרשינן דומיא דשלה שהוא בגלוי וכדפרש"י לעיל דהיינו לאוירה ועי' לקמן (עב א) פלוגתת רי"ש ור"ע וברי"פ עגלה ערופה ומקום חתך אינו בגלוי. ולע"ד דבעי' דר"ח לקמן (דף סט) גבי הוציא עובר את ידו בעזרה ג"כ אינו אלא אם מיקרי בשלה ומיירי בהחזירו ואליבא דמ"ד יש לידה לאברים וכדפרש"י שם בד"ה ותיבעי לך. אבל בלא החזירו פשיטא דלא מהני מחיצת עזרה דהא בבהמה כתיב. והרש"א ומהר"ם שם נדחקו:

תד"ה סיפא (בסופו). כיון שהולד שלם ובנחתך הוא דמבע"ל כו'. הלשון אינו מדוייק לעיקר החילוק הוא דכאן הראש שע"י נקרא לידה יצא בב"א שלם. אבל התם הרוב שע"י תקרא לידה. יצא אבר אבר בחתיכה:

תד"ה אדם. דכה"ג אשכחן כו' דא"ר עקיבא טינוף פוטר כו'. כ"נ לצ"ל והוא שם בר"פ במשנה:

תד"ה שיליא. דילמא משום דגזרינן מקצתה אטו כולה. כצ"ל:

דף סט.

רש"י ד"ה מהו לחוש לזרעו. מהו שיאסר אבר כיוצא בו כו'. לכאורה אינו מדוייק דהא מסיק בעייתו על כל הולד אי מיתסר:

דף סט:

גמרא הא תני דבי רי"ש ברשב"י. כ"נ לגרוס בבי"ת וכן ברש"י צ"ל בתלמידיו בבי"ת עי' ביומא (נט) ובזבחים (נג ב). ושם (קיט ב) ג"כ צריך להגיה בבי"ת:

שם אילימא לר"מ ור"י מי אית להו האי סברא כו'. ומסיק לר' יוסי טעמי' לנפשיה קאמר. הן בתמורה (י ב) מסיק דמיירי באבר שהנשמה תלויה בו דמודו ר"מ ור"י. אמנם כי דייקת שפיר תרווייהו צריכי אהדדי. דהתם פריך מת"ק דאמר אין ממירין אברין דמשמע הא מקדש קדשי (ע"ש בתד"ה הא מני בסופו ודלא כפירש"י שם) וע"ז שפיר משני באבר שהנשמה תלוי' בו. אבל הכא פריך מהא דאר"י לת"ק דידי' והא במוקדשין האומר רגלה ש"ז כו' וזה הלשון הוא באין הנשמה תלוי' בו וכדמוקי לה שם (יא ב) וע"ז הוצרך לשנות כאן לטעמיה לנפשיה קאמר ונכון בס"ד. ועמש"כ בסוגיא דשם:

דף ע.

גמרא ה"נ קאמר כו' אבל מחתך ומניח נעשה כו'. בטור"ע העלה פי' הרע"ב בצ"ע הא לפי' יצא רובו כאחד. דהא מסקינן דאפי' מחתך ומניח ג"כ יקבר. ואנכי תמה עליו דהא ז"א אלא לר"י אבל לרבה מתניתין כפשטו דדוקא יצא רובו כאחד. והרא"ש פסק כוותי' ע"ש וא"כ פי' הרע"ב הוא כהלכה:

רש"י (בסה"ע). ל"א נגממו מבפנים כו'. לפ"ז קשה מאי דקאמר ליה ר"ז קא נגעת בבעי' כו'. מה ענין זל"ז. התם איכא למימר כגון דנפרץ גם תורא ברא. וי"ל בדוחק. ואולי מפני זה כ' הכ"מ דפי' הראשון נראה יותר:

תד"ה כרכתו. וכי א"י להיות כו' ומפסקת בידיה בין כו'. כצ"ל:

בא"ד אין לי אלא אחותו הגדולה הקטנה מנין. כצ"ל:

דף ע:

גמרא אלא ארנב"י מהכא נפש כי תגע בכל טמא כו'. לשון זה הוא בפ' צו גבי אכילת קדש. אבל שם לא נאמר או בנבלת חיה כו'. ובויקרא גבי קרבן עוי"ר כתיב בד"א או נפש אשר תגע בכל דבר טמא. ומפירש"י בסוף הסוגיא בד"ה לכדרבי הוא דאתא מוכח להדיא דהמכוון בכאן הוא על קרא דויקרא:

רש"י ד"ה זו נבלת עובר. שבטהורה טהור מק"ו כו'. ר"ל ואשמעינן דלא תטהר גם בטמאה מהיקשא ועתוי"ט:

רש"י ד"ה חיה טהורה בכלל בהמה טהורה. דכתיב בויקרא וכל (כצ"ל) בהמה כו' ובמ"ת מכל הבהמה כו'. הכתובים צ"ל בהפך:

דף עא.

גמרא דכתיב זאת הבהמה אשר תאכלו כו'. כצ"ל בלא וא"ו:

רש"י ד"ה ה"ג לרבנן. ואמתניתין דילן קאי. כ"נ לצ"ל:

רש"י ד"ה לכדרבי. ואיידי דכתיב טמאה בבהמה משום ג"ש כו'. וקשה לא ליכתוב טמאה כלל לא הכא ולא התם ונילף בהמה מבהמה:

רש"י ד"ה בוקעת ועולה. אלמא אפי' בליעת קרקע כו' וכ"ש בליעת כלי. ק"ל טהרה תוכיח דכלים הבלועים בקרקע אוהל המת מיטמאים כדתנן אהלות (פט"ו מ"ה) שארון של בית כמוהו על התהום. וכן שם בספ"ג גבי ביב. וכלי מגיל וצ"ע:

דף עא:

רש"י ד"ה דלמטה. וכגון כו' ולא טמאו בכניסתו במגע. מוכח מדבריו דס"ל דאף במגע נבלה מטמא בגדים וכשיטתו לעיל (כט ב) ועמש"כ שם. ובלא"ה לחנם נדחק דבפשוט י"ל כגון שהחליף בגדיו. וע"ל דאמרי לעיל (דף ל). או כגון שטבל אחר כניסתו:

תד"ה אטו. ומה כ"ח כו' שאין גבו מציל כו' מלטמא מציל כו' מליטמא תוכו ש"א שמציל כו' מלטמא א"ד כו'. כצ"ל:

בא"ד ואילו בתוספתא דאהלות תני כו'. הוא שם פט"ו:

תד"ה בלע. ועוד אי בטומאת שרץ א"כ לא הויא אלא ראשון כו'. אכתי קשה דלמא מיירי בנטמאה בטומאת מת בין שהוא אדם ובין שהיא כלי דלא הות הטבעת אלא אה"ט דלא מטמאה במשא כדאיתא בריש כלים. וא"ש טפי דלא נקטה המשנה הזאת ג' וז'. דאם נטמאה במת גופי' הי' צריך האדם הזאה גו"ז ג"כ כמש"כ התוס' בסוף דבור הסמוך לקמן:

תד"ה כי (בדף הסמוך). וקשה לפי' כו' וטומאתה בוקעת ועולה כו' וה"נ טבעת שנגעה במת כו' לטמא במשא. נ"פ שדעת רש"י כדעת הרמב"ם בפ"ה מהל' ט"מ הי"ג דכלים הנוגעים במת אינן מטמאין לא באהל ולא במשא. אלא דקשה לשיטתם איך הוה ס"ל דרבא לאתויי מכאן ראיה לטומאה בלועה דאינה מטמאה:

דף עב.

תד"ה גזירה (בסופו). היכי מיתוקמא מתניתין (כצ"ל) אליבי' דחיה טמאה ואשה טהורה. אלמה לא אשה טהורה משום טומאה בלועה. וחיה טמאה להוה כשתי טבעות:

רש"י (במשנה). א"נ אם נמצא (כצ"ל) עובר מת נבלה גמורה כו'. לכאורה אינו מוכרח דכיון דחשבינן ליה כחי להתירו בשחיטת אמו וכמש"כ התוס' ושחיטה עושה ניפול הוה האבר כפורש מן החי:

תד"ה וחכמים. להפקיע הטומאה לטהרה. כצ"ל:

דף עב:

במשנה מה מצינו בטרפה כו'. נראה דלהכי ילפי מטרפה משום דהיקשן הכתוב כדלעיל בר"פ:

גמרא אמאי טומאת בה"ס היא כו' לימא ר"מ לטעמיה כו'. וקשה לחכמים דאמרי מגע טרפה שחוטה מא"ל. וצ"ל דבמוקדשין החמירו לטמא בה"ם כמו שהחמירו בהם לענין טרפה ששחטה דלטמא. אבל נראה דלמסקנא דטמא משום שעת פריש[ת]ן או משום חבורי אוכלין דכמפרתי למי. אפי' במוקדשין נמי בה"ם לא מטמא. וכדמוכח ההיא דכיצד צולין שהביאו התוס':

רש"י (במשנה). מה שרץ אין שחיטתו מטהרתו דכתיב בהו טמאים הם לכם. פסוק זה לא נמצא בשרצים. ובת"כ הגי' כל הנוגע בהם (במותם):

תד"ה טהור. דהי' שם פשוטי כ"ע מפסיק כו'. ק"ל למה נפסק אי בחזי למדרס אף פשוטי כ"ע מתטמאים כדאיתא בבכורות (לח). ואי בדלא חזי למדרס אפי' אית ליה בית קבול נמי לא מיטמא מדרס ואינו אלא ראשון בנגיעתו ואינו מטמא לבגד:

תד"ה אלא. והניחם בביסא. כצ"ל:

תד"ה בשעת. ודוחק לומר כו' לא היה באבר כדי לעלות ארוכה. לכאורה תמוה למה בכך דאין בו כדי כו' דמ"מ מטמא במגע כדתנן בפ"ק דכלים מ"ה ובפ"ב דאהלות מ"ג דאמה"ח שאין עליו בשר כראוי מטמא במגע ובמשא ואולי י"ל דדוקא באמה"ח מאדם הוא דמטמא במגע אפי' שאין בו בשר כראוי דילפינן ליה מקרא בנזיר (דף נד) ועיין בפי' הרמב"ם והרע"ב בכלים שם. משא"כ באמה"ח דבהמה אי אין עליו בשר כראוי אין בו טומאה כלל:

דף עג.

רש"י ד"ה ואת האבר המדולדל בה. שנחתך ממנה אבר ומעורה כו'. כצ"ל:

תד"ה בשעת (שבדף הקודם). אהני חלוקה למדרס כו' ופשה בי' טומאת מגע כו'. כצ"ל:

דף עג:

ד"ה נקוט. ולא תיהדר לשנויי כו'. כצ"ל:

דף עד.

רש"י ד"ה אכלו לזה. האבר המדולדל. עמש"כ המהרש"א בכוונתו. ותמוה דכיון דבבשר מן החי יש איסור לאו כדלקמן (קב ב) למה לא יתחייב מלקות בבשר הפורש מאמה"ח:

רש"י ד"ה דעובר חי. מה שהביא המהרש"א ראיה דלא שייך לומר על עובר מת דיש במינו שחיטה אגב אמו. מהא דל"א לקמן בן ח' מת יוכיח ע"ש. הוא תמוה דהאיך יסיים עליו אין שחיטתו מטהרתו דביה גופיה ודאי לא שייך שחיטה כיון דכבר מת. ונוכל לפרש דבן ח' חי דקאמר קאי אסוף דינא (ר"ל על אין שחיטתו מטהרתו) ושאע"פ דיש במינו שחיטה דקאמר היינו בין חי ובין מת:

תד"ה נפ"ל מדרב (כצ"ל)

יהודה. ומיהו סוגיא דהתם לא אתיא כתנא דברייתא כו'. כצ"ל:

במשנה ומוציא את דמו. כתב הר"ן אע"ג דחלבו מותר מכל בבהמה תאכלו (עי' לקמן (עה) תד"ה מה) מ"מ דמו כיון דמשקה הוא לא נפיק משריותא דכל בבהמה תאכלו כו' כיון דאיכא לאוקמיה אמילי דבר אכילה לא מוקמינן לי' אדם. וק"ל מהא דאמרי' בשבועות (כב ב) שבועה שלא אוכל ושתה חייב כו' ואב"א קרא שתיה בכלל אכילה כו'. והרי התם איכא לאוקמי ג"כ שבועתו אמילי דבר אכילה גרידא ואפ"ה אמרי' דשתיה בכלל:

רש"י ד"ה טעון שחיטה. דחדשים גרמי כו'. עיין ברא"ש לקמן בפלוגתא לריו"ח ורשב"ל (בל' עה). לעל"נ לט"ס ברש"י וצ"ל לחלשים ואורחא גרמי כו' וכמש"כ לקמן (בע"ב) בל"ה למעוטי חלבו גילו ובלבור הסמוך לו בסופו:

דף עד:

גמרא למעוטי רובעו וחורש בו. נ"ל לברובעו נכלל בין שהוא רובעו ובין שמרביע עליו את שאינו מינו. יה"ה להמ"ל לבא למעוטי שאינו מקבל טומאה וכלפרש"י לקמן (ר"ל עה) בלברי ריו"ח:

רש"י ד"ה גוממו. אבל שרשין של חלבו מותרין. לקמן (צב ב) פי' לגס שרשיו של גיד עצמו מותרין:

תד"ה חלבו. ואתי לאפוקי מחלב דגיד דשליל. מה שהוגה עה"ג בשס"ח וגיד הוא שבוש דהא קאמר למעוטי חלבו וגילו:

תד"ה למעוטי. א"נ התם הנ"מ כגון ישראל בטמאה כו'. עמש"כ שם בס"ל:

דף עה.

גמרא (בסה"ע) לדברי האוסר מתיר כו' רבא אמר כו'. כה"ג בעירובין (ח ב) ובזבחים (טו) ימקנתו בשבת (מל):

רש"י ד"ה וצריך הכשר. דתרי גופי נינהו. לאין לאוקמי בשחיטה יבישתא ולא כר"ש. לא"כ מאי אשמעינן בי' לוקא לשמעינן טפי באמו. אבל לפ"ז קשה אמאי לא אותיב ריו"ח לרשב"ל מהך ברייתא שהרי ילע לה:

בסה"ע ובין בדרב חסדא. כצ"ל:

תד"ה לדברי. והכי נמי בין לריו"ח כו'. כצ"ל:

דף עה:

גמרא ואם מת טהור מלטמא במשא. לכאורה נראה למחוק תיבת במשא (וכן לקמן) לאטו במגע מטמא. וכמ"ק מפרש"י ואולי בא לאשמעינן ללוקא מטומאת נבלה טהור אבל לא מטומאת אוכלין להוכשר בלס שחיטת אמו. אבל ז"א לאיך יקבל הכשר אפי' לריה"ג בעודו חי וצריך שחיטה להתירו באכילה. ועוד לאמר לקמן וכן אריו"ח ולילי' תרי גופי נינהו ולא מתכשר בדמא דאמיה:

רש"י ד"ה הפריס. עמד כו'. וכן פי' לעיל (נא ב) ננער לעמוד כו' ע"ש. וא"כ קשה סיומו כיון שהלך. גם הפוסקים לא ביארו אם לוקא הלך או אפי' רק עמד:

רש"י ד"ה ה"ג א"ד אמר אביי. ואותה קלוטה פקועה היתה. עי' ביאור לבריו בש"ך סי' י"ג סק"ז:

תד"ה אף. הא דתנינן מוצאי שבת ל"י כו'. כצ"ל:

דף עו.

גמרא ר"פ מתני הכי כו' למעלה למעלה מן הארכובה וכן שניטל כו'. כ"ה הגי' ברא"ש ומלות ומצומת הגידין ליתא וכן נכון:

רש"י ד"ה בגמל ניכר. שאינה מגעת לערקום דהיינו ארכובה כו'. כ"ה בר"ן:

רש"י ד"ה מ"ט לא אמרי. הוא למטה מן הארכובה ולמעלה כו'. כצ"ל ותיבות ומצומת הגידין נראה מחוק:

רש"י ד"ה ולא אמרי ליה. וה"נ אי הוה אמרי ליה כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה וכי מתתי. ולקמן פסיק הלכתא הכי אפי' בנשבר כו'. לכאורה משם אין הכרע למיירי בארכובה התחתונה. שוב ראיתי ברא"ש שלחה באמת ראיה זו: וצ"ל לרש"י לשיטתי' לפי' שם טעמא דשמואל למכשיר בנשבר משום לגידין קיימי. ולמ"ל ארכובה עליונה ע"כ אין הטעם משום חסרון הגידין דהרי מכשיר בנחתך עצם האמצעי למעלה מצה"ג אף שנחסרו הגידין. וע"כ לדידי' טריפות בנחתך למעלה מארכובה העליונה אינו אלא משום גוף העצם א"כ אפי' נשבר נמי ונכון בס"ל:

רש"י ד"ה דאגרמא ולבר. כדמפרש לקמן. הס"ל ומה"ל לאגרמא ולגו:

דף עו:

גמרא אנן עור או בשר תנינן. נראה לר"ל מפרשינן לה כן להוי"ו מן ובשר הוא ו' המחלק וכה"ג פירשו התוס' בב"ק (קיל) בל"ה לפי ע"ש ובמה שציינתי שם (מט ב):

רש"י ד"ה הנהו גידין הרכין. דהוו מצטרפין לבשר. נ"ל לס"ל לאפי' לס"ל לרבא מ"מ לא עליפי מעורו לבר גוזא לנאכל ואפ"ה לוקא מצטרף אבל בפ"ע לא כמו שפסק בשו"ע. ועוד נ"ל לאפי' מאי להלר ביה רבא מ"מ מולה למשלימין ללא גרעי מעור בהמה. והפוסקים שתקו בזה:

דף עז.

גמרא מנה"מ דת"ר כל בבהמה תאכלו לרבות כו'. כ"נ לצ"ל. ועי' ברי"ף:

תד"ה בלשון. אע"ג דאתיא כר"מ. כצ"ל ע"ש בהחולן:

דף עז:

גמרא שמא נימוח שפיר כו' ושמא נימוחה כו'. כ"ה הגי' ברא"ש. ועי' הגי' בנלה:

רש"י ד"ה לעולם לטומאת אוכלין. וממתניתא לא כו'. כצ"ל:

תד"ה ולא בעור. והתם נמי דרשינן בנבלתה ולא בקולית סתומה ושקולין הן. לפי הגי' שלפנינו כאן בנבלתם. י"ל לתרי קראי נינהו בנבלתם כתיב בויקרא י"א פסוק כ"ל וכ"ז. ובנבלתה כתיב שם פ' נ"ט:

תד"ה הריני. דשמא אין כאן ולד אחר. כצ"ל:

בא"ד שמא אין באותו מקצת רובא דולד. כצ"ל:

דף עח.

רש"י ד"ה שניהם כשרים. ובגמרא מפרש כו'. עמש"כ המהרש"א בכוונתו. ותמוה לבגמרא לא מפרש מאומה ללמאי נצרכו. רק לר' אושעיא קאמר לכולה מתניתין ללא כר"ש וממילא איצטרכו לאפוקי מליליה:

רש"י ד"ה והשני סופג (הב'). כי ירחק וזבחת כו'. כצ"ל:

תד"ה אי. סד"א הואיל דבענין קדשים כתיב כו'. כצ"ל:

דף עח:

גמרא דתניא איש אשר יקלל את אביו ואת אמו כו'. מה שנלפס בגליון בשם רש"ל למחוק את האתי"ן תמוה:

תד"ה עד. כדאמרינן בפרק כ"ש כדרך שפרט כו'. הרחיקו ראייתם כי כן איתא גם לקמן (קיל ב):

דף עט.

רש"י ד"ה לא מין סוס. לא סוס גמור ולא פרד בן סוסיא. כ"ז הוא פי' מין סוס. וכן תפרש ולא מין חמור לר"ל לא חמור גמור ולא פרל בן חמורה:

רש"י ד"ה דדמיין להדדי. באזנים ובזנב. עי' נו"ב מ"ת חלק אה"ע סי' נ"ח:

תד"ה עייל. וכן אביי כו' וכן ר"פ כו' ס"ל כר"י. לע"ל י"ל לאינהו ליהבי סימני לא לענין איסורא. אלא לענין קייתן כלאשכחן בירושלמי פ"ח לברכות ופ"ח לכלאים וב"ר פ' פ"ב ר"מ מפקל לאילין לנשיאה אין בעיתון מיזבן מולוון תהון זבנין אילן לאולניהון לקיקין שאמו סוסה ואביו חמור. והיינו משום לעליפן טפי לרכיבה או למשא. או כלפי' המפרש שאינן מזיקין לב"א:

דף עט:

גמרא לעולם בתייש הבא על הצבייה וילדה בת ובת ילדה בן. חזינן ליש כלאים שמולידין. אף לפרלה אינה יולדת כלאמרינן בבכורות (ח ב) וכולניתא מי ילדה. וזה ללא כמו שספטתי בשילוח בספ"ה לאבות לנמר לפי' הרע"ב שנולל מחזיר היער ולביאה אינו מוליל. אולם פי' הרע"ב נסתר מהא לבכורות (ח) כל שתשמישו ועיבורו שוה יולדין זה מזה (ועי' לקמן קכז). ושם מבואר לאין עיבורן שוה:

רש"י ד"ה ה"ג רא"א כו'. ובכוי אין אוא"ב נוהג. כצ"ל וכהגהת רש"ל לקמן בגמרא:

רש"י ד"ה ובנה תייש. שילדה מן התייש. הס"ל ומתחיל לבור שה א"ר:

רש"י ד"ה בשלמא פלגא. דודאי פשיטא לן כו'. כצ"ל:

תד"ה לימא (בסופו). ובהמוכר אה"ב מפורש באורך. פשוט לכוונתם על מש"כ שם (סב ב) בל"ה איתמר. והמעיין טעה והטעה אחריו גם את הגרי"פ:

דף פ.

גמרא ודלמא מינא דאקו כו' דלמא מינא דתאו כו'. עי' פרש"י ומהרש"א. ובלבריהם מיושב הא ללא אקשו מיחמור וליסון לקלימו. משום לבהו הוו בקיאי כלאשכחן בבכורות (ז ב) חלי ליחמורתא כו'. ובזבחים (קיג ב) חזי לי אורזילא לרימא ועי' תוס' שם:

רש"י ד"ה לענין כה"ד. דמשמע ספק חייב בכסוי כו'. כ"נ לצ"ל. אמנם לשון למשמע אינו מכוון לבהליא תני בר"פ לקמן ונוהג בכוי מפני שהוא ספק כו'. וכן אינו מלוייק לישנא לגמרא לעיל בזה:

רש"י ד"ה בתייש הבא על הצבייה ולאיסורא. הילכך ה"ל התראת ספק כו'. וכה"ג כתב לקמן (פו) במשנה. ותמוה לאפילו למ"ל שמה התראה היינו לוקא לנבסוף עבר בודאי. אבל הכא ולקמן למספקא לן אם עבר כלל לכ"ע לא מלקינן ליה מספיקא וצע"ג:

תד"ה ולא (בסופו). אם חדודות וכרוכות וחרוקות יפה. כ"נ לצ"ל. עי' לעיל (נט ב) תל"ה והרי עז:

תד"ה זה. וסבר כו' שהוא ודאי חיה כו' ופליגי אמתניתין. לא הבנתי לבריהם הק'. שהרי כ' לעיל בל"ה כוי לר"י קאי אמתני' לכה"ל ומשמע לגם ר"נ קאי עלה ואמר לעל איל הבר כוונה המשנה שהוא ספק. וגם מאי למוכח מלבריהם לרשב"ג קאי על איל הבר. לא כן משמע פשטא לליסנא לברייתא אלא לקאי על כוי לר' יוסי. ולכאורה הי' נ"ל להגיה לכצ"ל שכוי (ור"ל אותו ברי' בפ"ע שנקרא כוי) ולאי חיה. ולמחוק תיבות ופליגי אמתניתין. אבל לקמן ל"ה מלחשיב מוכח להליא כגי' שלפנינו. וי"ל בלוחק:

תד"ה הראשון. דלא כר' יצחק אתיא כו'. עי' מהרש"א שנלחק. והתוי"ט נראה שהגי' ללא כרחב"ג ונכון. ועי' נו"ב מ"ת חלק או"ח סי' קכ"ח שהגיה כן בנו הגאון מלעתו ז"ל ואישתמיטתיה שכבר קלמו התוי"ט:

דף פ:

תד"ה שחיטה. אלא אפילו אין אוא"ב נוהג כו'. כצ"ל ומלת אי למחוק וכן ברש"י ליתא:

בא"ד ועוד דבהדיא תנן בפ"ב דזבחים כו' ועובר בלאו דלא תשחטו. עי' מהרש"א ומהר"ס. ותמיהני להרי התם מיירי בשחטן בחוץ וזה הוה ולאי שחיטה שאינה ראויה. ול"נ להגיה לתחת משום. נ"ל משמע. ור"ל כיון לנקרא אינו מתקבל בפנים משום אוא"ב אלמא ללא תשחטו קאי עלייהו נמי ועובר על הלאו הזה לומיא למח"ז לעובר עלי' בלאו:

בא"ד ול"מ למיפרך לר"א ואפי' לרה"מ כו'. מהר"ס העתיק ולרב המנונא:

תד"ה דכמה (בסופו). וא"ת ולימא כו' לאו דמח"ז דלא תעשון כו'. כצ"ל:

דף פא.

גמרא קדשים שניהם בחוץ לרבנן כו' שני פסול ופטור מלאו דשחוטי חוץ. הב"ח מחק ג"ת האחרונים. וכ"נ להליא מפרש"י:

תד"ה הנח (שבלף הקולס). מקרא דלא תעשון ככל וגומר. כצ"ל:

בא"ד דאתא לגלות העשה דלא ירצה לא קאי כו'. כצ"ל:

בא"ד היכא דשני לאוין סמוכין זל"ז. וכן לקמן בא"ל היכא לשני לאוין סמוכין קאמר כו'. עי' הגהת הג"ר בצלאל ר"ב. וכבר קלמו בזה השעה"מ בהל' חמן ומצה:

דף פא:

במשנה והשוחט פרת חטאת כו' ור"ש פוטר. ק"ל לר' אושעי' לעיל מלוע לא קתני פלוגתייהו בשאר קלשים. וכן לרבא לעיל ה"ל למינקט בעולה. ולפי מאי למסקינן בגמרא לפרת חטאת אינה משנה. י"ל לבקלשים לא מיירי:

גמרא ורשב"ל אמר כו' כי לא אתרו ביה נמי פטור. פי' ובזה נמי מתורץ מאי לא"ל ריו"ח זו אפי' תשב"ר כו'. לטובא אשמעינן לאפי' בלא אתרו ביה פטור:

דף פב.

תד"ה עגלה. וי"ל דכך היתה קבלה בידם. בזה ישבתי קושיית הפ"י על המהרש"א בקדושין (נז) שכ' שם בתל"ה כפרה למסתמא ריו"ח ל"פ על ר' ינאי רביה דס"ל לעגלה אסורה מחייס. והרי הכא אריו"ח ע"ע אינה משנה. אבל לפמש"כ התוס' בכאן א"ש. דקבלה היתה ביד ריו"ח דלא נשנית במשנה ומ"מ נלינא ס"ל לנאסרת מחייס. אמנם ק"ל לדברי התוס' מלוע אפקינן מר' ינאי ור' לקיש הרי י"ל ג"כ דקבלה היתה בידם דלא נשנית במשנה וכסתמי למתניתין דכריתות ודסוטה ואינהו לעצמם ס"ל כתנא דברי"ש. וגם המהרש"א עדיין אינו מיושב דהלא ריו"ח ס"ל דהלכה כסתם משנה. וסתמי דכריתות וסוטה לא"נ מחייס. ודהכא אמר בעצמו דאינה משנה. ולשיטת הרמב"ם דפסק בפ"י מהל' רוצח דע"ע מיתסרא מחייס. ופסק ג"כ כסתמי דמתניתין דכריתות ודסוטה וע"ש בכ"מ. מיושב קושיא זו. ולענין דקדוק מהרש"ל ומהרש"א בהא דקדושין. נ"ל דר' ינאי איצטריך לטעמא דכפרה כתיב בה ככפרים. אליבא דר"ש דס"ל בקדושין שם לציפורי מצורע לא מיתסרו מחייס וא"כ ע"כ נ"ל הא דתני לדברי"ש לנאמר מכשיר ומכפר כו'. ובמשנתנו דכאן א"ל נר"ש דע"ע מיתסרא מחייס. וא"כ ע"כ מטעמא דכפרה כתיב בה ככפרים. ולהכי א"ש מאי דמפקינן לאה דע"ע אינה משנה מר' ינאי ונכון בס"ד:

תד"ה לישני. כדדייק התם בפ"ב. הוא ר"ת בפרק בתרא כדלעיל בדבריהם כמה פעמים. ולאנס הגיה הגרי"פ:

דף פב:

רש"י ד"ה לא ישחטו. דמשמע לא ע"י אחד כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה בבת אחת. חטה וחרצן כו'. נ"ל אלא ה"ה ב' מיני זרעים. ושיגרא דלישנא דגמרא לקמן נקט:

תד"ה ולאפוקי. וכ"מ בירושלמי כו' בפ"ח דקאמר כו'. כצ"ל:

בסה"ד ומה תירוש ויצהר שאין כלאים זב"ז אפי' ע"י ד"א כו'. ה' תיבות אחרונות נמחקו בל"ח. והוא עפ"י המהר"ס. ותמוה כי כן איתא שם בגמרא והוא מוכרח ע"ש בפרש"י:

דף פג.

במשנה אבל יש לו ריוח כו'. עפרש"י. ונראה דה"ה או כש"כ אם מכר לשניהם ביום אתמול וכ"נ מהלח"מ בפי' לדברי הראב"ד. ולפי' הרמב"ם (במש"כ בחבורו שאותו שלקח באחרונה נחפז כו') נראה דא"צ להודיע רק אם יודע שהראשון ישחטנה היום וכ"נ מהלח"מ שם. וא"כ חולק על מה שפסק בשו"ע דבכה"ג אף בשאר ימוה"ש צריך להודיע. והאחרונים לא דברו בזה מאומה:

דף פג:

רש"י ד"ה קמוסיף אבנין. להגביהו. משמע דס"ל דהשקלי וטריא הוא שיכסה. בחטאת העוף הדם המתמצה על היסוד (עי' זבחים סד ב). ובעולת העוף יכסה הדם המתמצה על הסובב. ולקמן בד"ה קא הוי אצינה כתב ונמצא שלא נמצה למו בקיר המזבח. וכן התוס' בזבחים (סב) בד"ה אף תפסו החבל בשני ראשים. לבתירוץ הא' והג' משמע דהכוונה שיתן העפר בקיר. ובתירוץ הב' כתבו א"נ מגובה פריך התם ע"ש. (ועמש"כ לקמן בכוונת דבריהם דהכא בד"ה קא מוסיף). ונ"ל דאזלי אליבא דרבנן לקמן (פח) דסברי כל דמו טעון דכסות. ולכן בעינן עכ"פ ראוי לבילה דכל דמו. וכל היכי דלא מצי נקיים הכסוי אם בקיר אם ביסוד. מעכב:

רש"י ד"ה ופרכינן. אבל למעלה לאחר שמלק דליכא חציצה מא"ל. כ"נ לצ"ל:

תד"ה קא מוסיף. מן הדרום כו' התם כו'. כצ"ל:

שם התם קרא אשכח ודרוש מה בית ששים כו'. נראה דכוונו למש"כ שם בזבחים בתירוץ הב' א"נ מגובה פריך ע"ש. ודלא כהגהת מוהרב"ן ר"ב. האומנם ק"ל דבגובה נמי נימא מה בית שלשים כו':

דף פד.

גמרא מה חיה אינה קדש כו'. טע"ז אינו מספיק לקדשי ב"ה. וצ"ל בדידהו מטעם שחיטה שא"ר בדלעיל. דל"ל מטעם מי שאינו מחוסר כו'. דא"כ קדשי מזבח נמי תיפוק ליה מטע"ז. ול"ל היקשא לחיה:

שם א"ל יעקב מינאה כו'. עי' מגילה (כג) תד"ה אמר ומה שציין הגרי"פ שם:

שם א"ל עליך אמר קרא עה"א תשפכנו כמים כו'. הרע"ב פי' דהכוונה על הכתוב אבל בכור בע"מ. וקשה דלמא משום דעדיין קדושת בכור עליו שאין נשחט ונמכר באיטלז (והוא מה"ת כמש"כ התוס' בר"פ כפה"מ) פטריה רחמנא. ואכתי חולין גמורים מנ"ל. לכן נראה יותר דפרש ליכוון על הכתובים בפ' ראה (י"ב. פ' ט"ז. וכ"ל). אבל עדיין תיקשי דשם איירי בשאר פהמו"ק כדמוכח בבכורות (לג) וגם המה עוד קדושתן עליהן דהאסר בגיזה ועבודה. וכן דכלבים דמאן דאמר (תמורה לא). אי לזאת נראה דלא כוון רק על הכתוב בפ' כי ירחיב. וס"ל כמו שהביא רש"י דעיל (כח) מספרי דמוקי ליה בבשר תאוה של חולין ועי' לעיל (יז). וי"ל קצת פי' הרע"ב דכל הני דאסורין בבכור בע"מ ופהמו"ק אינן אלא משום בזיון כמש"כ התוס' שם. משא"כ בכסוי דאדרבה לכבוד יחשב:

רש"י ד"ה זוחלין. והזחילן למקוה כו'. פירושו לחוק מאד. ולכאורה יל"פ בפשוטו. דקי"ל מעיין מטהר בזוחלין ומקוה באשבורן (עי' שבת סה ב בפרש"י) וקאמר דמעיין מים למעוטי שאר משקין. מטהרת מעיין בזוחלין. בור מים למעוטי אשבורן מטהרת בור. וכ"מ מפי' עצמו לקמן בסמוך בד"ה מעיין מים:

רש"י ד"ה אלא בהזמנה הזאת. שאינה מזומנת לו כו'. לולי פירושו הנל"פ דר"ל בדמים קלים כמו צילה שבאה לו רק ע"י טרחה מועטת מן ההפקר בלא דמים:

תד"ה מה. וי"ל דאינה קדש בפנים קאמר. לכאורה אינו מובן דמ"מ קשה לנימא מה חיה איננה קדש כלל:

תד"ה עשרה. אבל במדרש כו' יום ב' דגים כו'. עמש"כ שם במ"ר בסוף פ' פנחס:

דף פד:

גמרא דדרש ר"ע זמנין כו'. כה"ג פסחים (קיט ב) וש"נ. [ברכות כ ב] וכן נמצא בסוטה (ל ב. ה א):

שם (בסה"ע) אילימא ספק חול ס' י"ט. תימה דמאי קס"ל דממ"נ אי חול הוא ליכא חילול ואי הוא י"ט המצוה לחי ליה:

דף פה.

במשנה חיה ועוף הנסקלים. ק"ק למה פרט בהו חיה ועוף. הלא כל הני דלעיל נמי רק בהם איירי. ואולי כלפי דתני בפ' דלעיל שור הנסקל (והתם נקט שור נגל פרת חטאת) תני הכא חיה ועוף:

תד"ה ור"ש. הקשה הרר"א כו' וי"ל כו'. ולעד"נ לתרץ דא"כ לכתוב אשר יהנה וכלמתרץ הגמרא בכה"ג בב"ק (מא סע"א) ע"ש. אבל התם איצטרך למיכתב מכל האוכל למעוטי כלים פסחים (כ ב) כתב נמי אשר יאכל משום לשון נופל על לשון כדרך המקרא בכ"מ. ואולי לזה כוון התוס' רי"ל שהביא התור"ע באות ל' ומיושב מה שתמה עליו ע"ש. וגם נפלאתי עליו שלא הביא התירוץ מתוס' שלפנינו:

דף פה:

תד"ה פשיטא. והא דלא מייתי מתניתין דבהמה המקשה כו'. ר"ל כיון למבהמה טמאה לא מצינן למילף לטרפה מפני שיש במינה שחיטה. א"כ אדרבה מלאיצטריך קרא בטמאה ש"מ דמסברא שחיטה שא"ר מטהרת מידי נבלה:

תד"ה אין. ושמא הכא בעי לאכוחי כו'. כצ"ל:

דף פו.

רש"י (במשנה). דהתראת ספק היא. עמש"כ לעיל (פ) על דבריו:

תד"ה רוב. שאני אומר אדם טהור נתן לו. עמש"כ בדבריהם בקדושין שם:

דף פו:

גמרא הק"ל רבנן האי או מבע"ל לחלק. לכאורה לר' יונתן לעיל (עח ב) דלא מיבעי' לי' לחלק ע"כ האי או אתי לכלר' יהודה. והרי רבא אזיל בשיטתי' דר' יונתן כמו שהביאו התוס' לעיל (עט). וא"כ ה"ל לפסוק כר' יהודה. וכה"פ פה אחד פסקו כת"ק וצ"ע. אחרי כותבי מצאתי להגרע"א ז"ל בתשו' קכ"ט שעמד בזה ושכן מצא גם בתשו' מהרמ"ל:

דף פז.

גמרא כי הוה קא בעי מיברך כו'. נראה דצ"ל מיכרך בכ"ף. כמו לקמן (קה ב) כרך ריפתא. וכן בל"ט. ועי' גי' ע"י:

שם הכא כתיב מיעוטא וכסהו. התוי"ט נלחק לומר לפי' הרמב"ם דהכוונה בכאן מלהא כתיב בלשון מקור הסמ"ך בחול"ס. ול"ל דכיון דוכסהו הוא מבנין פעל הדגו"ש. המקור ממנו כסה:

רש"י ד"ה ארבעים זהובים. שענה אחריהם אמן. בש"ך חו"מ סי' שפ"ב סק"ל משמע דגריס שעונה וע"ש ג"כ ביאור כוונתו:

רש"י ד"ה הא אידחי ליה מכסוי. דהא כסהו ונתגלה פטור מלכסות. וכן העתיקו התוס' י"ט. לכאורה כך הל"ל דהא כי לא חזר ונתגלה פטור וכן פי' בעצמו בסוכה וע"ז:

דף פז:

ד"ה או בדם החיה. בדם היקז כו'. ורמב"ם פי' בדם חיה טמאה. לפירושם העיקר חסר מן הספר. ולע"ל נל"פ בדם החיה דהוא לשון חיות ר"ל בדם חיה ועוף שהמה חיים עדנה דהיינו בדם המכה או בדם היקז (ויש לכוון לזה גם פרש"י). וכלפי דם המתערב שהוא של שחוטה קרי לזה דם החי' וכה"נ מצאתי בבכורות (נז ב) מפשיטין את המתה ומלבישין את החיה ע"ש. וכאן י"ל עוד שבא לזווג מלות בהמה וחיה אהדדי. ולפי' הרמב"ם קשה עוד מלוע לא תני ג"כ עוף טמא. אבל לדידי נכללו חיה ועוף. ועי"ל דשיגרא דלישנא דמתניתין דזבחים דמייתי הגמרא. נקט גם הכא:

רש"י ד"ה כל מראה אדמומית. הוי דם לכפרה לזריקה כו'. כצ"ל בלא ו':

רש"י ד"ה שתמדו. אלא היכא דאחשבינהו לירד על הפירות. נ"ל דה"ה אם אחשבינהו מעיקרא לדבר אחר תלוש כדמוכח לעיל (טז) ובפירושו. וכדפריך הגמרא בסמוך כיון דשקיל ורמי אחשבינהו:

תד"ה אבל דם לתוך מים (שבע"א

. וקאמר ר"ד בשם ריש לקיש כו'. שם בגמרא ליתא מפורש בשם ר"ל וע"ש בתל"ה יתיב:

בא"ד וכ"ש דאיסור כו' כדאמר לעיל אם אמרו כו'. עמש"כ בב"ק (ק ב) בדבריהם בס"ל:

בא"ד דכיון שנדחה בקדשים שוב א"ח ונראה. הגהה שבגליון והוא ממהרש"ל נל"ך כי זה הלשון נמצא הרבה בש"ס בעניינים אלו:

בא"ד וכי היכא דהך סיפא באיסורא כו' ה"ה רישא דיין כו'. ר"ל מלנקט גם באיסורא לגו היתרא מים ביין לוקא בנ"ט להוא מין בשא"מ מכלל לרישא ליין ביין בכ"ש היינו אפילו באיסורא לגו היתרא ומפני שהוא מין במינו וכלתני זה"כ מב"מ במשהו כו'. והמהרש"א שגה בכאן בהבנת לבריהם במחכ"ת:

תד"ה תנן. תימה כו' ה"ל לאתויי מתניתין דהכא. ולעד"נ דלעיל מיירי בנבלתא דלמא שנעשה צלול כמים ממש אלא שנתערב בו דם גמור על שנהפכה מראיתו למראית דם. להכי אינו ענוש כרת על לאיכא כזית דם גמור. והכא מיירי דבנבלתא גופי' איכא עדיין מראית דם מיניה וביה שלא נעשה צלול כמים וענוש כרת ומטמא באהל בלאיכא שיעורא ממנו לבל. וכמ"ק מפרש"י:

בא"ד וה"נ אשכחן בהחולץ. וכ"כ בקלושין (מ):

תד"ה משקה (בלפ"ח). וא"ת דהכא משמע דטבו"י מטמא משקה דתרומה כו'. כ"ה גי' המהרש"א ומהר"ס ע"ש:

בא"ד מלהדליק אה"ש שנפסל בטבו"י בנר כו'. כצ"ל:

בא"ד דהיה כחלל חרב ואב הטומאה. כצ"ל:

בא"ד ועי"ל דה"ק כו' וזה פסול כו'. כצ"ל:

דף פח.

רש"י ד"ה חוץ ממשקה שהוא אה"ט. כגון כו' זובו כו'. כצ"ל בל"ו:

בא"ד ומשקין אחרים היוצאים ממנו כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה מ"ש זב. טומאת תחילה במשקין כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה אגפיים. כותלי בה"ש כו'. לכאורה יל"פ אגפי הגומא שהדם כנוס שם וכלפי' במתניתין דם הניתז חוץ לגומא:

רש"י ד"ה אבל כסה דה"נ. ולרשב"ג דה"נ כולי' בעי כסוי. ק"ל לפ"ז מאי קאמר בל"א שלא כיסה דה"נ. ממ"נ אם דם הניתז הוא דה"נ אפי' כיסה דה"נ נמי ליחייב דהא דה"נ כולי' בעי כיסוי וכמו דרבנן לשיטתייהו. ואם הוא אינו דה"נ אפי' לא כיסה דה"נ נמי ליפטור כיון דאין המצוה אלא בדה"נ:

תד"ה רבנן. ומיהו לרמי ב"ח ורב חסדא כו'. בל"ח נמחק ור"ח. אמת דבפ' ז"ב לא נזכר כלל. אבל גם ברא"ש ור"ן איתא ר"ח כאן. ונ"ל דיכוונו למה שאמר ר"ח בשלהי פ' אלון ז"א אלוקין עליו חביריו על ר"י ע"ש:

תד"ה ור"י. דהא לעיל קאמר ר"י דמו לחלק. הוא בד' פו ב:

דף פח:

תד"ה אלא. כשבאו שם ישראל הי' מצמיח. ק"ק הרי התלוננו ואמרו לא מקום זרע (חוקת כ). וי"ל דתלונתם היתה על אשר לא מצאוהו זרוע בבואם. כי הם לא יוכלו לזרוע בעת בואם. כי עפ"י ה' נסעו ופן לא יתמהמהו שמה עדי יגיע זמן הקציר ויהי' יגיעם לריק. אבל לכאורה י"ל קושייתם לר"י פריך דהרי תועיל לזבל אותן צמחים שגדלין בו מאליהן. ונראה דקושייתם אינה אלא לתירוץ א"נ:

דף פט.

גמרא מי שמשים עצמו כמו שאינו שנאמר ומתחת כו'. עפרש"י. והוא כעין שפירשתי בס"ד בבכורות (נח ב) דרשה לפרט לטרפה שאינה עוברת ע"ש:

שם מכסין בעפר עיר הנדחת ואמאי אה"נ הוא. ופרש"י דכתיב לא ידבק כו'. ק"ל מדוע לא הביא הש"ס זה בפסחים (כו) ולקמן בס"פ כה"ב לכתוב שלישי בדבר שנעשית מצותו אסור בהנאה. ועוד שם (כז ב) תניא כל הנשרפין אפרן מותרין חוץ כו' ולא מפיק נמי עפר עיר הנדחת:

רש"י ד"ה ורבא אמר. אפי' בעפר אפרה נמי כו'. כצ"ל:

דף פט:

רש"י ד"ה איסור גיד. משעה שנוצר. ל"י כוונתו דהא אפי' אם נאמר דא"נ בשליל ולא נאסר אלא משעה שיצא לאויר העולם שפיר מקשה משום דאקלי' פקע כו':

רש"י ד"ה יש בגידין בנו"ט. כבשר. כ"נ דצ"ל בכ"ף:

תד"ה ואתי. ואע"ג כו' דאין איסור גיד חייל כו'. לכאורה י"ל דשאני מוקדשין דהוה איסור מוסיף כדאיתא בכריתות (יד). או איסור כולל כפרש"י בשבועות (כד ב) וכמש"כ גם התוס' לקמן בד"ה איסור. ועי' לקמן קא תד"ה איסור. וגם י"ל דס"ל דבקדשים אתע"א כדאיתא בס"פ דם שחיטה: מה שהגיהו בד"ח במהרש"א. נעלם מהם תוס' הסמוך לקמן:

תד"ה והא. דהא ריו"ח אית ליה כו'. עיין לקמן (ק) תד"ה הכא ולקמן (קג) תד"ה לאיסור וצע"ק:

דף צ.

גמרא אימר דשמעת לי' לר"י בטמאה כו'. מה שנסתייע המהרש"א מהתוס' דמשמע להו דהאי תנא כו' בסתמא דסיפא. נ"ל במחכ"ת דהתם אפי' כר"י לא אתיא דגם הוא ל"ק אלא מטעם דמבני יעקב נאסר משמע דמודה בזה לת"ק דאיסור טמאה חייל עלי':

רש"י ד"ה ומשנינן. כדקתני מתניתין והלא לבני נח כו'. במשנה איתא לבני יעקב. ועי' תד"ה קדשים. ובפרש"י לקמן (ק ב) בסה"ע:

רש"י ד"ה ואב"א. משום דאיהו קדים דנוהג בשליל. תימה דאף אם א"נ בשליל. הרי קאתו בהדי הדדי וכלפי' במבכרת:

רש"י ד"ה להעלותו. דלא כתיב ולא יאכל המזבח. עי' מהרש"א. ול"נ משום דלהעלותו משמע בפשיטות אפי' בפ"ע וכדאמר בד"א כאן לאכלו כאן להעלותו. וזה לא שמעינן מדרשה דרבי אלא מדר"ח:

תד"ה אלמא. ובקונטרס פי' לקמן כו'. ליתא לפנינו:

תוס' ד"ה קדשים (בסופו). וא"ת כו' דאיתוסף איסור גיד לגבוה כו'. ק"ל דוולדות קדשים לא משכחת בעולה. וגיד אינו באימורים דסלקי לגבוה ואסור משום דכל שממנו לאשים בבל תקטירו:

תוס' ד"ה הכא (בסופו). אלמא דליכא איסור חלב במעי אמו. כצ"ל:

דף צ:

רש"י ד"ה מילי דהוה (בסופו). אבל מן הכשר קרב כולו. כ"נ דצ"ל:

רש"י ד"ה ואליבא דר' יהודה. והוי נותר. הס"ד ומה"ד

דף צא.

גמרא מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם כו'. המהרש"א בח"א הביא כאן מאמר מחז"ל ת"ח מדקדקין על פחות מש"פ. ושנהו עוד בב"ב (טו ב) בד"ה איוב וותרן כו'. ואנכי בעניותי לא מצאתיו בגמרא ובמדרשים:

רש"י ד"ה וחייבין עליו. ועוד שהוא על הכף כו'. וכן בד"ה ואין חייבים עליו כתב דלאו היינו על הכף כו'. וק"ל א"כ ל"ל הירך לרבנן לדרשה דפשיט בכולי' ירך לאפוקי חיצון תיפוק ליה מאשר על הכף:

תד"ה כמ"ד (בסופו). שנצטוו על הנחירה. תימה דלא מצינו לשום מ"ד בפ' ד' מיתות דליחשב זה במצות בני נח. והלא מקרא מפורש גבי נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה כו'. ואי משום דלישנא דגמרא לעיל (לג) כותים דבנחירה שני להו. זה הלשון ודאי לאו דוקא. דאל"כ מנ"ל דלדידהו במיתה תליא מילתא. ניחא דנחירה לדידהו כמו שחיטה לדידן דמתרת אפי' בעודה מפרכסת:

דף צא:

רש"י ד"ה גויתו כתרשיש. כדמתרגמינן תרשיש כרום ימא. המרשים ליחזקאל השתבש וצריך לציין לשמות כ"ח:

תד"ה מהכא. שהלך להתפלל על הפיכת סדום בבקר כו'. כצ"ל:

דף צב.

גמרא אלו ג' שרי עובדי כוכבים שמלמדים זכות על ישראל כו'. לולי פרש"י הנל"פ דר"ל שרי מטה וכמו שרי גאים היוצאים מישראל. ופליגי בדרשה דגיים מר דריש לי' גאים ומר דריש גוים:

שם אר"ג עדיין צריכין אנו למודעי. ב"ב (י ב) וש"נ:

שם והיא כפורחת הגיע זמנן כו' עלתה נצה הגיע זמנן כו'. כ"ה הגי' בע"י:

שם ואשליך כו' אל היוצר. כצ"ל בלא ו':

רש"י ד"ה ויוכל. כלומר נשתרר לעומתו המלאך. כ"ה הגי' בע"י. אבל העיקר נ"ל דצ"ל או ה"ק וישר יעקב אל מלאך כלומר נשתרר לעומת המלאך ר"ל שרצה יעקב להשתרר אבל ויוכל המלאך ונצחו ועי' ברי"ף בע"י:

רש"י ד"ה עלתה נצה (הב'). להזות דם נצחן כו'. ר"ל דדריש נצה כמו נצח בחילוף אחה"ע:

דף צב:

רש"י ד"ה ולא עגיל. כדאמרינן בנדה משנתמעך הכף כו'. כצ"ל:

תד"ה גוממו. ולמאי דבעי לאוקמי ברייתא כו'. כצ"ל:

דף צג.

גמרא וא"ר אבא כו' חלב שעל המסס כו'. כצ"ל בו'. וכן במימרי' דבתרי':

שם אילימא שעל הדד אמאי א"ח עליו אלא דכוליה. כצ"ל וכמו שהוא בפרש"י:

רש"י ד"ה חלב שהבשר כו'. וכשכלה למטה אותו בשר כו'. כצ"ל:

בא"ד לפי שאותו קרום א"ח חפוי בשר אבל בארץ כו'. כ"נ דצ"ל ולמחוק תיבות שלק הוא. וכן ליתנהו בהעתקת הרא"ש והטור. אולם הב"י שם העתיקו כמו שהוא לפנינו:

רש"י ד"ה המסס. שהוא תותב קרום ונקלף. עי' לעיל (מט ב) ובפירושו:

רש"י ד"ה וזהו חלב שעה"ד. שנחלקו בו רי"ש ור"ע. עמש"כ שם בס"ד:

רש"י ד"ה חות ביה טפי. במקום עוביו שהוא מחובר כו'. כצ"ל:

תד"ה חמשה. פי' בקונט' שמחוברים כו'. כצ"ל:

דף צד.

גמרא גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל אחר. עי' לקמן ע"ב ברש"י ד"ה גזירה ובתד"ה אמר. והנה תיבת אחר שבכאן נראה כמיותר. ולקמן ע"ב בשינויא דרב אשי ליתא תיבת אחר. ולולי דמסתפינא הייתי אומר דט"ס הוא ונ"ל אחד בדל"ת. והוא דלקמן בר"א איירי במוכר באיטלז דישראל טובא מצויים שם וחזו. אבל בשולח ירך לביתו ליכא חששא אלא שמא ימצא שם ישראל אחד ויחזה וכמו שמחלק רש"י שם:

שם ולא ימלאנו מים מפני שמתעהו. נראה דר"ל שלא ימלא חסרון של אותו לגין המתקשקש במים. ובח"א נדחק בזה:

שם וזימן עליה אורחין ונכנס ומצאה כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה ואב"א במקום שא"מ. ואותו הרואה כו' לוקח הימנו כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה במר דשחוטה. דהאי דטרפה ל"ד כו'. בע"י הגי' והא דשחוטה כו'. והיא גי' נכונה:

רש"י ד"ה ולא יפתח לו (בסופו). וזה ימסרנה מיד לחנווני שימכרנה. כצ"ל ותיבת לו למחוק. וברש"י שברי"ף ובר"ן הגי' לחנווני שמכרה לו:

ד"ה אין מוכרין. בסתם אלא א"כ הודיעו כו' על סה"ד. דבריו אינן אלא לאוקימתא דרב אשי לקמן. לאוקימתא דאביי ורבא איירי במקום שמכריזין ולא הכריזו היום. ואפי' הודיעו שהיא טרפה אסור שמא יקח ממנו ישראל אחר שלא ראה ולא שמע שא"ל לטרפה היא:

דף צד:

תד"ה אמר. יודע הי' שמואל שבצנעא נתן לו כו'. הל"ח אות פ"א הקשה הא אמרי' גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל. דמשמע לאסור אפי' באין רואה משום גזירה. ול"נ דהתם ר"ל לאסור לשלוח ע"י שליח בסתמא דלמא יתננה לו השליח בפני ישראל. ואם הזהירו שלא יתננה לו בפני ישראל באמת שרי:

דף צה.

רש"י ד"ה מצא בה בשר. משנה היא בטהרות. הגרי"פ הגיה במכשירין. ול"נ דר"ל בסדר טהרות וכמו שפרש"י בב"מ (י) נזיקין סדר נזיקין ועמש"כ שם:

תד"ה ספקו. אבל הכא ידוע האיסור בדוכתי' חנות המוכרת כו'. כצ"ל ולמחוק הו':

תד"ה ובנמצא. ולא אזלי' בתר כשירות דהוו רובא כו'. כ"נ דצ"ל:

בא"ד ומיהו איכא למימר כו' דמקולין ה"ל קבוע. עי' מהרש"א. ול"נ דמעיקרא הוו סברי דלא מיקרי קבוע אלא היכא דידוע האיסור במקומו כמש"כ בדבור דלעיל. ובתירוצם חדשו דאף שאינו ידוע באיזו מקולין נמצא הטרפה מיקרי ג"כ קבוע וכמש"כ הש"ך ביו"ד סי' ק"י ס"ק י"ד בדעת הטור לפי מה שפירשוהו הב"ח והאחרונים. ולא עוד אלא אפילו במקום שאין מכריזין דלא ידעינן כלל אם היה טרפה. מ"מ כיון דיש מיעוט בהמות לטרפות הן מיקרי ג"כ קבוע:

בא"ד אבל קשה כו' ועוד דאסרינן במקום שאין מכריזין כו'. לכאורה לפמש"כ לקמן בדבור הסמוך בסופו דהכא לא שייך כלל למיגזר שמא יקח מן הקבוע כיון שהאיסור ידוע במקומו כו'. י"ל דלהכי אסרו מטעם גזירה שמא יקח מן הקבוע:

בא"ד ונראה דתקנתא בעלמא הוא כו'. ר"ל משום תקנה שיוכלו למכור טרפה לאינו יהודי. דאם היה מותר לקנות מהם היה אסור למוכרן כדמייתי מבגד שאבד בו כלאים. ועי' בר"ן:

דף צה:

גמרא אמר לא ידע לי מידי דרביה אנא. פי' אינו מכירני ולא ידע אותי בכלום לרבי' אנא. ורש"י לא פירש כן:

שם במעלי יומא דכפורי כו' כבדי וכוליתא כו' האידנא דהתירא שכיח טפי. וכה"ג לקמן (קי). לכאורה אתי כריה"ג לעיל (פג) במשנה עי' תוס' שם:

רש"י ד"ה תריסר. בע"י הגי' תליסר וכן בתוס':

רש"י ד"ה ספקי טריפתא. ואני שמעתי הנך ספקי עופות טמאים דא"ט. בעניותי ל"מ בש"ס לקרי לטמאים טריפות:

רש"י ד"ה רב הונא. אע"ג דשנינהו בעומד ורואהו שינויי דחיקי נינהו. הן על מתניתין לנמצאו בגבולין לא קאי שנויא לעומד ורואהו. וברא"ש ליתנייהו הנך ב' תיבות בעומד ורואהו ונכון:

בא"ד ורב כהנא הא קא חזינן כו'. עיין תוס' לעיל ל"ה אסיק:

דף צו.

תד"ה ולא. והא דמהדרינן לצ"מ בטב"ע היינו (כצ"ל) בטב"ע גמור וכל הני כו'. ואע"ג לענין איסורא סמכינן אטב"ע שאינו גמור ובב"מ (כ ב) אמרינן לחמירא איסורא ממונא בכגון זה. (עי' נתיבות במה"א סי' פ"א סק"ז) י"ל משום חימול ממון (כמש"כ רש"י) אפי' נמ"ר חיישינן שלומה לו שהיא שלו אע"פ שאינה שלו:

תד"ה פלניא. וא"ת כו' קטילנא לה דסמכינן אסימנין כו'. לפמש"כ הנ"י בפ' חזקת אמתניתין דשלשה אחין ואחד מצטרף עמהן כו' וז"ל שכן ראובן העיד על אשה אחת שהיא א"א ואח"כ בא עליה כו' ה"ז נהרג כו' ונמצא זה מת בעדות עצמו וטעמא לחיובא דהשתא מילתא אחריתא היא. וכ"כ הרמב"ם בפ' ט"ז מהל' סנהדרין ה"ו. ועי' במל"מ בפ"ג מהל' שגגות ה"ב וכ"ה נהליא בירושלמי סוטה פ"ו הל"ב ועמש"כ בחלושי להרמב"ם פ"ב מהל' אבל ה"ז. אין כאן קושיא כלל. וזה נראה כוונת הרי"ף בפ' החולץ גבי הא לואיסתמודענהי לאחוה למיתנא מאבוהי ניהו למכשרינן אפי' ע"י קרוב ואשה כתב וז"ל לאו אמילתא לאיסורא קמסהדי כו' אלא מילתא בעלמא הוא למגלי דהדין ניהו גבר פלן כו' וכיון וכו' הרי איתחזק כו' הילכך שרי ליה לסהדא למיסמך אפומייהו ולמיסהד כו' בין לענין איסורא כו' ע"ש. וכן פי' לדבריו הריב"ש סי' קפ"ב. ותמה אני על הנ"י בפ' ג"פ גבי ההוא תברא להוה חתים עליה רבה בר ר"ח. ועל הנו"ב חלק א"ע סי' כ"ז שהבינו בכוונת טעמו ע"ל דאמרינן בעלמא מילתא לעבידא לגלויי לא משקרי אינשי. כי במחכ"ת אין זה משמעות סגנון לשונו:

בא"ד וכן אם נשאת עפ"י ע"א וזינתה לא קטלינן לה אם בעלה הראשון כו'. כצ"ל וכ"מ בפסקי תוס' סי' רמ"ב:

גמרא (בסה"ע) מ"ט לרבנן בריה היא. כצ"ל וכלאיתא ברש"י במשנה ובנוין התו' כאן ותיבות בפ"ע נשתבש מלעיל (פ) ואין לו ענין כאן כלל:

תד"ה מכלל. וי"ל דשמואל אליבא דתנא כו' קאמר דלא אסרה תורה כו'. כצ"ל:

תד"ה מ"ט. וא"ת מ"ש כו' מנבלה טהורה דבמיתתה בכזית. כצ"ל:

בא"ד (בסה"ע). אבל תרומה מותר עד שימרח. הן בפסחים (לג) למשני כגון לאחמין במחובר. מוכח לחל תרומה אף בעולן בשבלין ועמש"כ שם (ורמזתי שם לדברי התוס' בקדושין (סב) ל"ה א"ת שגם הם כתבו כן). לכן נ"ל לט"ס כאן וכצ"ל על שיפריש. ויתורץ ג"כ מה שהקשה בתור"ע במכות אות י"ג לנלבריהם גם טבל לא יחשב בריה לקודם מירוח לא חל ג"כ איסור טבל. אבל לפמש"כ א"ש לכיון לאם תרם בשבלין תרומתו תרומה ע"כ חל שם טבל עליו אז אבל תרומה איננה על שיפריש:

דף צו:

ד"ה כבשר בלפת. ואילו היה נו"ט כו' בלפתות כשיעור הירך אסור. כצ"ל:

רש"י ד"ה שנתבשל עם הגידין. כצ"ל:

רש"י ד"ה בנותן טעם וד"ה כולן אסורין. צ"ל הל"א:

תד"ה ור"י (בסופו). דל"ת הנפש כו' דדרשינן כו'. כצ"ל:

תד"ה אפילו (בסה"ע). אלא במקום שהאיסור מתפשט בכל החתיכות. כצ"ל:

דף צז.

גמרא כילכית באילפס הוה כו'. עפרש"י לכאורה ראיה מזה לדעת הא"ה שהביא הט"ז ביו"ל סי' קט"ז סק"ב לבשר בלגיס בטל בס' ולא כט"ז שם. אבל י"ל לליכא סכנה אלא בלג טהור. ואדרבה יש להוכיח איפכא מלכ' הר"ן בע"ז פ"ב גבי ציר שכילבית אחת או שתים כו'. דכלבית לפ' ג"ה טמא הוא ע"ש. ואמאי לא מוקי לה בטהור ומשום סכנתא. אלא ע"כ דס"ל לסכנה לא בטיל בס':

תד"ה שאני. וא"ת א"כ במתניתין כו'. כצ"ל:

תד"ה סמכינן. אע"ג דעובד כוכבים הוא. כצ"ל. ר"ל ולא כרש"י שפי' במל"ת לוקא עי' בר"ן:

תד"ה א"ר. ובקונ' גופי' פסק כו' גבי פלוגתא כו'. וכ"כ בשמו בפסחים (ל). וזה איסתמיט מהגהת הב"ח בפרש"י לע"ז שם. ועמש"כ שם:

בא"ד ודקאמר התם במשהו כו' ובתשו' הגאונים כו'. כאן חסר הרבה ועי' בתוס' פסחים שם:

דף צז:

גמרא מליח ה"ה כרותח. ומסקינן להיינו כרותח לצלי ולעת הר"ן בשלהי ע"ז לנכן במולח בשבת חייב משום מבשל. ותמיהני להלא א"ח בשבת אלא בתולדות האור כלאיתא בשבת (לט) ולא עדיף ממבשל בחמי טבריא לפטור שם (מ ב) אח"ז מצאתי בנו"ב מ"ת חלק יו"ל סי' מ"ג שנשאל בזה. והוא ישבו:

שם דאין נותן טעם באיסורין יותר מבצל וקפלוט. קשה להלא משכחת לה גם פלפלין ותבלין לאיסורא כגון לערלה לנו"ט באלף:

רש"י ד"ה ומין במינו. בין דהיתרא. ומשמע להיינו תרומה כמש"כ לעיל. ותימה לבתרומה מב"מ בעינן אחד ומאה כללקמן (צט ב) וי"ל למ"ל כגון חמרא חלתא בעינבי לנרבא לאזיל בתר שמא בע"ז (סו) הוה בנו"ט להוא בס' כלפרש"י שם. ועי' לעיל בתד"ה אמר רבא:

רש"י ד"ה כשהן משערין. משערינן אותו כו'. כצ"ל בלא ו':

דף צח.

רש"י ד"ה השתא דלית ביה אפרוח. דיהבא טעמא ואוסרת כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה ההוא דאתא. פלגא דזיתא כו'. עי' לעיל (סל ב) בתד"ה גיעולי מה שהביאו מהירושלמי למוכח נהליא לבביצים משתעי וכ"מ סוגיא לשמעתין. וטעמא שהקילו בהן מפני שקליפי איסור מעלין את ההיתר. ועי' ש"ך סי' פ"ל ס"ק ט"ו: ולע שלבור זה ול"ה אבא צ"ל הל"א:

תד"ה בביצת. אפשר דאוסרת. כצ"ל:

שם ובירושלמי גבי כו'. התוס' הביאוהו לעיל (סל ב) בל"ה גיעולי:

דף צח:

גמרא גלי רחמנא ולקח מדם הפר כו' ולא בטלי. ק"ל לפי מה שהעלה הנו"ב שם סי' קפ"ו בלעת הרשב"א להיתר בהיתר לא שייך ביטול. איך יליף ר"י מזה למב"מ לא בטיל שאני הכא לתרווייהו להתירא למזבח נינהו. ואולי יאמר לזהו כוונת ריו"ח במנחות (כב) רבנן סברי מכאן לעולין שאין מבטלין זא"ז ור"ל לתרווייהו עולין להתירא נינהו. וכעין שפי' הר"ן בנדרים (נב) והרווחנו ללינא להיתר בהיתר אי בטיל הוא פלוגתת ר"י ורבנן:

רש"י ד"ה וללישנא בתרא. ובזרוע יש עצם הרבה כו'. עי' הגהת הב"ח לבירושלמי מתרץ כו' ומ"מ עצמות איל מצטרפין וא"כ א"צ לזה שפרש"י כו' ע"ש. פשוט ללעת רש"י לגמרא דילן לאמרה מ"ל במאה סבר בשר בהלי בשר משערינן פליגא בזה אירושלמי וכמש"כ הרא"ש והר"ן ע"ש:

רש"י ד"ה לטעם כעיקר. והא דילפינן בפסחים ובנזיר (לז) ממשרת ליתן טכ"ע כו'. כצ"ל:

תד"ה מ"ס. והשתא לא הוי מ"ס קמא לל"ק כמ"ס כו'. עמש"כ בברכות (נא) בל"ה הא:

תד"ה מאי חזית. ואע"ג דלחומרא מקשינן. לכאורה הא גם קולא יליף לה ר"י מיניה לענין לם קלשים שנתערב בלם בהמה או בלם החיה לאייתא הגמרא לעיל (פז ב) למותר לזרקו ועולה לחובתו:

תד"ה רבא. דפעמים שהזרוע ומקצת האיל היו חוץ לרוטב ונותן הזרוע טעם במה שחוץ. עי' לעיל (צו ב) תל"ה אם ללעת ר"י חתיכה שמקצתה ברוטב מצטרפת כל החתיכות והרוטב. ואפי' ללעת רש"י עכ"פ באותה חתיכה מתפשט בכולה. ונראה לס"ל לע"כ לא בעינן שלמה לעיל אלא הזרוע. ולנ"ק לת"ק בעינן גם שיהא מחובר לאיל. אבל האיל גופי' לכ"ע מנתח לי' קולם בישול. ומש"כ כאן ומקצת מן האיל ר"ל חתיכה שלמה מן האיל:

שם עד שלא יהא רוב באותו מקצת כו'. כצ"ל:

בא"ד (בסה"ע). ה"ה אפי' טעמו וממשו כו'. כצ"ל בלא ו':

דף צט.

גמרא אין בהן בנ"ט בין שיש בהן כו' בין אין בהן להעלות בק"א מותר. מזה תמה התו"ח על הרע"ב שכ' בתרומה במין בשא"מ ואין שם כהן בעינן ק"א. כיון לפסק בשאר איסורין במבשא"מ היכא לליכא קפילא משערינן בס' אלמא לקיס לן לבס' מסתמא ליכא נו"ט א"כ ה"נ בתרומה ע"ש. ובאמת הטור יו"ל סי' שכ"ג כתב בשטים והוא מסה"ת וכ"פ הרמ"א אחריו שם. אמנם אנכי מצאתי חבר גלול להרע"ב והוא הרמב"ם בפט"ו מהל' מ"א סוף הל' למ"ל ע"ש. ותימה על הרב"י והאחרונים שלא הביאו לעתו הגלולה בזה. ונ"ע להלכה כי אין הכרעת הרמ"א מכרעת לכיון לשלא הביא לעת הרמב"ם והרע"ב כלל נראה לגם מאתו נעלם במחכ"ת לעתם ז"ל. ולענין תמיהת התו"ח נ"ל לגזרו אטו מב"מ ללא לשערו ג"כ בס' וכולא חלא גזירה היא. וה"ט ג"כ בערלה וכה"כ היכא לליכא קפילא לבעו מאתים כנ"ל נכון בס"ל:

רש"י ד"ה ואם כשרה (בסופו). דלא בטלי לגמרי. במלת לגמרי נראה שכוון למש"כ התל"ה רבא לעתו לכאן ר"ל טעם כל להו להיינו משהו:

תד"ה רבא (שבלף הקולם). דריו"ח ס"ל כר"ע דיליף טכ"ע מגיעולי עובדי כוכבים וליכא אלא עשה כו'. ק"ק לא"כ מנ"ל לר"ע למשרת אתי להיתר מצטרף לאיסור דילמא אתי לטכ"ע ללקות עליו:

תד"ה תאכל. חומרא דחטאת לאסור לזרים כו'. יש להוסיף ולאכול לפנים מן הקלעים כלפרש"י:

תד"ה ל"נ. והכא שרי בכל הקדשים. כצ"ל בא' בסוף:

תד"ה אין. דאם אי אפשר להסירם כו'. כצ"ל:

דף צט:

גמרא שהרי ציר שיעורו קרוב למאתים כו' רי"א רביעית בסאתים. לפי' הרמב"ם במתניתין שם בלברי ת"ק לר"י. למיירי ג"כ לענין ביטול ציר וכן פי' הרע"ב אחריו וכן פי' הרא"ש לקמן סי' ל"ג. קשה מלוע לא הביא מת"ק לס"ל לנו"ט בתתק"ס. ולפי' הר"ש שם לת"ק לא איירי רק בביטול הלג גופי' ע"ש א"ש. וי"ל משום לבעי לאקשויי מר"י אלר"י לכן מייתי ליה. וכה"ג כתבו התוס' בב"ב קנט ב בל"ה א"ל. וכן כתבתי גם אני בתענית (ו) ל"ה אר"ז:

שם כי נפיק א"ל מאי אמר לך כו'. כה"ג לעיל מז:

תד"ה לא. לכך פריך מדרישא בק"א ואין להעלות בק"א אסור היינו כו'. כצ"ל:

בא"ד דתרווייהו בק"א של היתר בטלי כו'. מהר"ס הגיה בק'. ויותר ה"נ למחוק תיבות של היתר:

דף ק.

תד"ה שאני. דכהנים א"מ טובה זל"ז שכולן שוין כו'. כצ"ל:

תד"ה חתיכה. לפי שבולעת טעם נבלה דאין בה ששים כו'. כצ"ל:

תד"ה בשקדם. ואפי' אם נאמר דדיקולא הוא סל כדמשמע בכל דוכתא. כצ"ל ותיבת הכא למחוק וכן ליתא ברא"ש:

בא"ד אם אין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה כמו שפי' לעיל. ר"ל בל"ה חתיכה עצמה נ"נ בסופו. וכן לעיל (צו ב) בל"ה אם. ולקמן (קח) בל"ה טיפת. ולא נחלק בין חלב לחלב שהוא שמן מפעפע אפי' מחתיכה לחתיכה כמו שחילק הרשב"א:

בא"ד ואין ראיה לר"א הא דאמר אין המדומע כו'. עמש"כ בס"ל בתרומות פ"ה מ"ו:

דף ק:

תד"ה הוי. דכמו שצריך כו' לבטל החתיכות דאיסור כ"צ נמי שיהא ס' בחתיכות של היתר כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה ה"ג יכול תהא כו'. ועיין מהרש"א ועיין מש"כ במעילה (טז בס"ל):

דף קא.

תד"ה איסור (בסופו). מאי פריך כו' יבא איסור חמור כו' ואיסור מוסיף אית ליה. לדברי מהרש"א בזה אינן מחוורין כלל ע"ש. ולענ"ד דלא מיקרי מוסיף אלא כשנעשה שינוי בחפצא וע"י אותו השינוי ניתוסף בו איסור. אבל טומאת הגוף לא נעשה שינוי בבשר הטמא כלל. ותדע שהרי איסור הניתוסף לכ"ע חייל כמש"כ רש"י שאין כאן איסור חע"א שמה ששייר הראשון מוסיף השני כו'. וכ"מ להדיא לקמן (סוף ד' קיג) מ"ל לוקה חל איסורא הוא ע"ש. ולא פליגי אלא אם על ידו יחול ג"כ על מה שנאסר מחמת הראשון. וא"כ מהו הלשון שאומר הש"ס יבא איסור חמור יחול על איסור קל. ועוד מאי משני ר"א מאן לימא לן כו'. למ"מ אותו איסור הניתוסף דהיינו כרת או קרבן יחול. ומ"ט לר"ש לפוטר באוכל נבלה ביוה"כ ולו"ק:

תד"ה בנטמא. והכא לא פרכי לי' רבנן כו'. כצ"ל:

דף קא:

תד"ה ר"ע. וחלב ומתה ל"צ קרא. כצ"ל:

דף קב.

גמרא (ברה"ע) ולא תאכל כו'. כצ"ל בו':

שם מחלוקת בישראל אבל בבני נח דברי הכל מוזהר על הטמאין כטהורין. נראה דר"ל דאף לר' מאיר נוהג בבן נח גם בעופות טמאין וטהורין. דהרי כתיב (בראשית ט':ג') כל רמש כו' לכם יהיה לאכלה ועלה קאמר אך בשר בנפשו כו'. ותדע דהרי בסנהדרין (דף נז) איצטריך קרא למישרי שרצים עיין שם. וכן בברייתא למייתי דאיכא דאמרי טהורה ור"מ. וברישא בב"נ משמע דתנו ג"כ על הטמאים כטהורין [וכן הבינו התוס' לעיל (לג) ד"ה אחד ודלא כהמהרש"א שם] :

רש"י ד"ה רישא בישראל. ומעיקרא כי רמייה הוה מ"ל נמי סיפא בב"נ כו'. ודוחק כי העיקר חסר מהס' בשינויי'. ולמה לא נפרש דקס"ל דסיפא נמי בישראל וקמ"ל דאין שחיטתה מטהרתה מידי אבמה"ח דאם עולה מפרכסת חייב עליה גם באמה"ח וכר"י ור"א:

רש"י ד"ה אינו סופג. ואיכא לאו דלא יאכלו שקץ הם. כצ"ל:

תד"ה אלא. גבי נבלת עוף טהור כו' ולא קתני דאין שחיטתו מטהרתו כו' ותימה דתקשה כו'. לכאורה כיון דלא תני נמי ההיפך דשחיטתו מטהרתו לב"נ א"כ ליכא למישמע מינה מידי:

דף קב:

גמרא אלא כעין קלניתא. לפ"ז בב"ב (כ) דמסיק נמי כעין קלניתא שוב לא נצרך לאוקמי בטמא כלמתרץ שם קודם ע"ש:

שם אכל אמה"ח ובשר מה"ח לריו"ח כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה דבכוליה ליכא כו' וד"ה במשהו. צ"ל הל"א. ובא"ד צ"ל ורישא קתני כו' בו:

רש"י ד"ה לא תאכל הנפש כו'. שאם יחתכנו אינו עושה חליפין כו'. וצ"ל דחלב ג"כ א"ע חליפין דהא קרי ליה לקמן אמה"ח ועי' בהה"מ פ"ה מהל' מ"א ה"ב. והא לא קשיא מלקמן (קכח ב) דאמר בוליא וניב שפתים א"ב. ולא קאמר ג"כ חלב. דחלב לא מטמא אפי' מן הנבלה:

דף קג.

תד"ה ומר סבר. אי כר' אלעזר כו'. כצ"ל בלא י':

דף קג:

רש"י ד"ה ר"א גמרא איעקר לי'. שאפי' חזר ואכל אותו חצי זית כו' דקא נקיט חצי זית אחר כו'. כ"נ לצ"ל:

בא"ד כלומר היזכר כו'. כצ"ל:

במשנה ואסור להעלות עם הגבינה עה"ש. לכאורה יפלא מדוע שביק לישנא דחלב דפתח בי' והוא ג"כ לישנא דקרא. ונקיט הכא גבינה ולולא דמסתפינא הייתי אומר. דבדוקא נקיט גבינה***). דאילו חלב שהוא נוזלי ואין מעלין אותו אלא בכלי לא הוי כעין תפיסה אחת דלקמן (קז ב) וע"ש בתוס'. וכן הא דתני אגרא לקמן (קל ב) עוף וגבינה נאכלין באפיקורן בדוקא נקיט גבינה לפי דנאכלת בידים הוא דדייקינן מינה הא בשר לא דהיינו דבעי נט"י אבל חלב דע"י כלי אפי' בבשר לא בעי נט"י. וכן ראיתי בספר הפר"ח דהאוכל במגריפה א"צ נט"י. וענ"ל דדוקא גבינה מסקינן שם דבעי קינוח והדחה משום שהוא מודבק בחניכים ובבין השינים ואינו יוצא ע"י הדחה לחודה. אבל בחלב סגי בהדחה לחודה:

תד"ה כה"ב. ואשמעינן דחייל איסור בב"ח על איסור מוקדשין. לכאורה כיון דמתניתין איירי באיסור בישול פשיטא דחייל. דהא במוקדשין ליכא איסור בישול. ודומה למש"כ בס"ד לעיל (קא) ע"ש. אולם הר"ן מנא דבריהם למ"ד דכל היכא דאאכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי. וכוונתו להא דלקמן (דף קיד). ולענ"ד דאף באימורים איכא איסור בישול משום דכתיב בהן ריח ודרשינן מיניה בזבחים (מו ב) לאפוקי אברים שצלאן ואח"כ העלן. ועוד נלע"ד דאיצטריך לאשמעינן אף בחלק הכהנים. דס"ד הואיל דכתיב בהו למשחה ודרשינן בסוטה (טו ושם) לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין וה"א אפי' בחלב נמי וכמו דאישתרי מליקה גבייהו קמ"ל:

תד"ה ואסור. האי חוץ לא איצטריך כו'. והר"ן כתב דאי לא תנא הכי לא הוי תני קושטא. ביאור דבריו נ"ל עפ"י מש"כ התוי"ט בזבחים פ"ז מ"ג סד"ה חוץ ע"ש. והגהת מהר"ם בגליון שם אינו מובן ולי י"ל דהכי תני חוץ לאשמעינן דכה"ב אסור להעלות אף בשר עוף וכדלקמן בגמרא. ועי' מהרש"א לעיל (קג) בתד"ה אמר רבא בד"ה והא:

דף קד.

תד"ה ומנא. ויש מקומות נמי דגזרינן כו'. הוא סתירה נוספת ודלא כמהר"ם:

תד"ה חלת. נעשה כחלל כל המתכות שבתוכו והוי כמאהיל עה"מ כדאמרי' בנזיר כו'. עמש"כ ע"ל בזה בבכורות (כז ב) בד"ה וכי:

שם כדמוכח בריש תוספתא דאהלות. גם בזה עמש"כ שם:

דף קד:

גמרא אתי לאסוקי בשר וגבינה כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה בשלמא. דאי מסקת חלת ח"ל בארץ כו'. כצ"ל:

גמרא וכ"ת אכילה גופה א"ב כו' וא"ל ר"י אכילה גופה מקולי ב"ש כו'. ולא שייך להקשות הכי טעמא דב"ש אתא לאשמועינן כמש"כ התוספות בעירובין (דף יג) ע"ש:

דף קה.

גמרא א"ל הני להיכא כו'. עי' מהרש"א בח"א. ול"י מה חידש על פרש"י שהיה גונבו:

שם סכרוהו אמר אשכחתינהו לכולהו איסרי כו'. כ"ה הגי' בע"י:

רש"י ד"ה קדמוך. שאמרו כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה קינסא. למ"ד כלי הני לאו כלי הוא. כ"ה הגי' ברש"י שברי"ף:

דף קה:

גמרא לרוח צרדא. בפסחים (קיא ב) פרש"י ורשב"ם כאב חצי הראש. ובשבת (צ) פרש"י על צלחתא כאב חצי הראש וכן בגיטין (דף סח):

שם ירקא דנפל אתכא. בע"י הגי' מתכא:

רש"י ד"ה סולדת. בטלו ונשתנו כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה שמלח סדומית. ואמרו חכמים על כל אכילתך אכול מלח. הוא בברכות (מ):

רש"י ד"ה אמרי אינהו. מיד המכשפות. כ"ה הגי' בע"י:

דף קו.

גמרא כתנאי מים שנפסלו כו' בקרקע כשרין רשב"א כו'. והנה סתם מתניתין בפ"א דידים מ"ג כת"ק ועי' ר"ש שם ובביאורי הגר"א ז"ל לאו"ח סי' ק"ס סקי"ב ובמש"כ שם:

רש"י ד"ה האכילו בשר חזיר. וכשעובד כוכבים בא בחנותו מאכילו נבלות. עמש"כ המהרש"א בכוונתו. ועמש"כ במ"ר פ' בלק אות מ"ה במ"ק בס"ד. ומש"כ המהרש"א עוד אין להקשות כו' די"ל כו' ע"ש. לא מפיו אנו חיים כי כן מבואר לעיל בגמרא (צג ב) אינהו הוא דקמטעו נפשייהו ע"ש בפרש"י:

רש"י ד"ה השתא כל גופו. לחולין ולמעשר ולתרומה ולקדש מטבילין. כצ"ל:

תד"ה דפסקינהו. והא כו' דרביעית דמקוה בטלו כו'. ועי' בתר"י בפ' אלו דברים שהאריכו בזה. ואנכי תמה ל"ל לאוקי כולי האי הלא איתא בזבחים (כב) אר"פ אם קלח בו רביעית מטבילין בו מחטין כו' הואיל ומהכשירא דמקוה אתיא. ופרש"י אע"פ שאינן מעורבין. ומשמע דאיירי אלאחר שבטלוה. (וכ"נ שהבין הצ"ק שם לעיל בתד"ה לרביעית) דאי קודם ל"ל טעמא דהואיל כו'. אבל קשה דא"כ מדוע לא חשיב לה בנזיר. לכן נראה דר"פ מיירי קודם שבטלוה וקאי אדלעיל שם כל המשלים למי מקוה כו' לרביעית אינו משלים. וקמ"ל ר"פ דאם אחר שנתבטלו במקוה שלמה קלח כו' מטבילין כו' אף דאם לא היה מתחלה אלא רביעית לא היה מתבטלים בה הואיל כו'. וכ"נ שפי' התוס' הנ"ל ודלא כצ"ק:

דף קו:

תד"ה וכל. הקשה כו' דבתוספתא כו' ובחולין אין חוצצין כו'. לכאורה י"ל דבנטילה דוקא החמירו. והתוספתא איירי בטבילה ואפי' בטבילת כל הגוף. ולא נצטרך לאוקמה בחולין שנעשו ע"ט תרומה:

תד"ה אמר. ושמואל כו' שוין לחומרא ולא פליג אברייתא כו'. כצ"ל:

שם אלא משום דכהן הוא כו'. במגילה (כב):

בא"ד אלא אדרב ושמואל דאמרי כו'. כצ"ל:

בא"ד וכן פי' בקונטרס בפ' הזרוע. ל"מ שם. ובמנחות (לז) הביאו שפי' כן גבי אוב וידעוני. גם שם ל"מ רק שפי' כן במתניתין (דף סה) על הא דאיתא שם המדבר משחיו. אלא שעל מרפק שהוא העציל פרש"י בשבת (צב) במשנה שהוא אציל"א וכן בערכין ר"פ האומר:

תד"ה נוטל. תימה כו'. לכאורה י"ל דהכא ר"ל שחרית קודם אכילה כמו שמצינו ב"ק (צב ב) פת שחרית. והוה כמו ברכת המוציא שאין להפסיק בינה לאכילה. ובאמצע הסעודה מותר להפסיק. וכן בברכת המזון:

דף קז.

גמרא דתנן מי רביעית נוטלין כו'. כצ"ל כי היא משנה בריש ידים בשינוי לשון קצת:

תד"ה דלא. וגם טבילה אין כאן שהן שאובין. ורש"י פי' שאין כאן שיעור מקוה. ואזלי לשיטתייהו לעיל (קו) על הא דבת בירתא. דרש"י פי' למחוברין למקוה. ולהתוס' בפי' הא' שם אף דאינן מחוברין:

תד"ה מגופת. ותקנה היינו שהרחיבה מלמטה. ומצינו לשון חקיקה על מבחוץ בסוכה (ל ב) גבי קונלסין כל שאלו יחקקו. ופרש"י שינטל עודי עיגולן ע"ש:

תד"ה מאי. דר"צ כהן הוה כדמוכח כו' ובספ"ק דיבמות. שם ל"מ שום הוכחה דכהן הוה אלא שהתוס' כתבו שם כן:

דף קז:

גמרא והשמש שלא נטל ידיו אסור כו'. פי' המהרש"א בזה לא מחוור ע"ש. והא דלא מייתי הש"ס סייעתא מינה לרב עמש"כ בברכות (כו):

רש"י ד"ה בלם. מחתכין עדיו של סוס. כצ"ל רש"ל בשם ס"א:

תד"ה התם. בטיט ובצואה דאמרי' כו'. כצ"ל:

דף קח.

תד"ה דחדוש. וטע"ז לא קאי בא"ע כו'. כצ"ל:

תד"ה דאמר. גבי רי"א במנחת כהן משוח כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה לימא פליגא. ולא יוכל מין האחר לרבות עליהן ולבטלן אלא כו'. כצ"ל:

דף קח:

רש"י ד"ה גדי אסרה כו'. ואפי' חלב הנבלע מותר. כצ"ל:

רש"י ד"ה וחכ"א עד כו'. קס"ד דאטפה קיימי. ק"ק לישנא דקס"ד דהא במסקנא נמי הכי קאי:

תד"ה שנפל (בסופו). דאיכא ג' נו"ט דהתיר כו'. עי' לקמן קיא ב' ובתו' שם ד"ה הילכתא:

דף קט.

רש"י (במשנה). אבל בשרו אינו נאסר כו'. ר"ל כדאיתא לקמן ע"ב בברייתא קורעו לאחר בשולו ומותר:

תד"ה הלב. וא"א לומר כן דבהדיא אמרינן בהקומץ כו'. לשיטת רש"י שם הוא דוקא בחטאות הפנימיות והוא שנקרש. אבל בצלול או בחיצוניות וחולין גם בקרוש. אף אם בשלו עובר. ולרבא שם בכולן חייב ע"ש. והתוס' כאן לשיטתם לשם אזלי. שוב מצאתי בפלתי ר"ס ס"ט שהאריך בזה:

דף קט:

רש"י ד"ה ילתא. אשתו. כדאיתא ס"פ ג' שאכלו. ובקדושין (ע):

רש"י ד"ה זויקו. תנו לה כו'. כצ"ל:

תד"ה אינו עובר. דלצלי בעי קריעה שתי או ערב. הוא כר' אלעזר לקמן וכפרש"י בד"ה הא קמ"ל קריעה בעלמא או שתי או ערב כו'. ולפנינו בפירש"י שם דאיתא שתי וערב הוא ו' המחלקת. עי' פ"ח סי' נ:

בסה"ד וכן י"ס דגרסי בסמוך כחל שבשלו בחלבו מותר כו' שיש במים ס' כו'. וקיבה אסורה אף ליש ס' לשמא לא יצא כל החלב ממנה ונתן טעם בקבה. משא"כ בכחל דחלב הנשאר בו אינו אוסר כיון שלא יצא לחוץ. ולכן מייתי שפיר סייעתא דל"ק דרב מינה דה"ה בצלי. אינו אוסרו החלב הבלוע בו. והמהר"ס שגה מאד בזה במחכ"ת. אך ק"ל דא"כ מאי מקשה לקמן לר"נ מינה שבשלו דיעבד אין לכתחלה לא. דהתם שאני דמבטל בשר בחלב (של הכחל) לכתחלה בס':

תד"ה נדה. מטומאת נדת אשה. כצ"ל. ומה דליתא כאן גבי דמאי שרי לן טחלא עמש"כ לקמן (קיא):

דף קי.

גמרא ר' יוסי ב"ר אבא מתני. גי' התוס' בד"ה דאתניי'. רב יוסף. ובאמת רב יוסף בר אבא נזכר כ"פ בש"ס עי' סה"ד:

שם במעלי יומא דכפורי אפקינהו כ"ע לכחלינהו. עמש"כ לעיל (נה ב):

רש"י ד"ה אחוייה. בני המקום. לכאורה משמע דזעירי גופי' אחוי לי':

תד"ה איכא. ומיהו יל"פ לו כמו ממנו. וכה"ג כתב הנ"י בפ"ט דב"מ דחכור לי כמו ממני:

דף קי:

תד"ה טלית. ואעפ"כ המברך לא הפסיד. עמש"כ ע"ל בברכות (יב) בד"ה לא:

בא"ד מדאמרי' בריש התכלת תכלת אין כו'. כצ"ל:

בא"ד מותר בכל ענינים בין להתעטף בין להציע תחתיו. משמע דבגד הצעה פטור מן הציצית. ומש"כ בסה"ד ומיהו נראה שיש לחלק בין טלית כו'. היינו לענין היתר כלאים. וכן יש לכוון דבריהם במנחות שם. אבל המ"א בסי' י"ח סק"ג הבין בדבריהם דשם דהצעה חייב בציצית ע"ש ולדעתי אין הכרע וצ"ע:

בסה"ד ולפ"ז בטלית שאולה הי' אסור להציעו תחתיו. תימה מאי איריא שאולה אפי' של עצמו נמי. ונ"ל למחוק בטלית שאולה:

תד"ה דתנן. כדמוכח בפ' תולין כו'. כצ"ל:

בסה"ד למה אין פשוט לך כו' שאפילו בבישול כו'. ההגהה שבגליון בש"ס טעותא היא:

דף קיא.

גמרא אבל טחלא שומנא בעלמא הוא. ובזה א"ש לעיל (קט ב) דאמרה ילתא אסר לן דמא שרי לן כבדא. ול"א ג"כ טחלא כמו שיסד הפייטן שהביאו התוס' שם:

רש"י ד"ה וחתוכא לתחת. כשתתנוהו בתנור כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה כבדא עילוי בשרא. וחודו של שפוד תלוי למטה כו'. עי' לעיל (נו ב) תד"ה אפי' שכתבו להפך:

דף קיא:

רש"י ד"ה קפי. לצלי בעי קריעה שתי וערב. עי' לעיל (קט ב) בתד"ה אינו עובר וכמש"כ שם:

גמרא ר' אלעזר הוה קאים כו'. כצ"ל בל"י:

רש"י ד"ה קערה שמלח בה כו'. ונו"ט ראשון הוי כאיסור גמור. תימה דבאיסורא כל היכא דאיכא טעמא כולו אוסר על העולם כמש"כ הר"ן וש"פ:

רש"י ד"ה מותר לאכלו. דצנון שבלע מן השמנונית כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה דגים שעלו בקערה. נתנן לתוך הקערה כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה כולי האי. שחוזר ונו"ט בבישולא. כצ"ל:

תד"ה ולא היא. אבל הוא בפירוש אמרה כו'. לכאורה תמוה דהא הגמרא קאמרה דלאו בפירוש איתמר. וי"ל דלא היא דקאמר ר"ל דלא מכללא איתמר. דלא יתכן שיטעה השומע בזה לפשוט דשאני התם כו'. אלא ודאי דבפירוש איתמר. ותדע דלא קאמר כאן ולאו מכללא מאי כמו בש"ד ועי' בר"ן:

דף קיב.

תד"ה הלכתא (שבדף הקודם). דהא אפי' בשל בה חטאת כו' דהוי טעם שני באיסור. מש"כ המהרש"א דלא הוי טעם שני בהיתר ע"י מים כו'. נראה דלענין איסורא נזרים כו' הוי כמו שאר איסורים שאוסרים על העולם כמש"כ לעיל בשם הר"ן. דהא החטאת בעצם רבעא עלה איסור נזרים כו'. רק לענין לאיפסולי ביוצא צריכין אנו לדבריו:

תד"ה תרי. דכך היו בקיאין בדבר מותר. כצ"ל ולמחוק הס':

דף קיב:

רש"י (ברה"ע). כמו השופה יין לחבירו. כצ"ל:

תד"ה דגים (בסופו). ובדגים כו' הוא דאמר דלא שריק כו'. כצ"ל ומלת לעיל למחוק:

תד"ה ודגים. מלא מיץ מן המוהל שיצא מן הבשר. כצ"ל:

בא"ד ותדע שאותו המוחל הוא היתר שהרי מיד כששהה כו'. כצ"ל:

דף קיג.

תד"ה מאי לאו. דהא משנה שלמה היא בע"ז כו'. הגרי"פ ציין לתרומות כו'. אבל כבר כתבתי בתמורה (יט ב) שכן דרך הראשונים להביא ממסכת השגורה יותר ע"ש. אמנם לפ"ז ה"ל להביא מלעיל (צט ב):

תד"ה בשר. ה"ה בשר עוף כו' דדוקא ר"ע כו'. אבל הרא"ש כתב דר"ע לא בא אלא לפרש דברי ת"ק. וכ' התוי"ט והא דתנן ר"ע אומר בלשון פלוגתא כו'. כאן י"ל דנקט לשון פלוגתא משום ריה"ג דפליג עליה: מש"כ המהרש"א דאי הוה גלי דוקא לא הוה מפקינן הקרא ממשמעותי' כו'. קשה דהא השתא מפקינן ליה נמי ממשמעותי' לומר דאפי' עוף במשמע. וזה דוחק לומר דאתי היקשא לגלויי דעוף נמי במשמעות גדי:

ד"ה פרט לעוף וחיה כו'. הקדים עוף לחיה. דמיעוט ראשון יותר מסתבר לאוקמיה אעוף שאינו בכלל בהמה:

בא"ד פרה ורחל איתרבאי מקראי כדקתני בברייתא בגמרא. אנכי לא מצאתי מקומו איהו {כאן הערה=נראה כוונת רש"י דלקמן דף קיד תנו רבנן בחלב אמו אין לי אלא בחלב אמו פרה ורחל מניין וכו'. ועי' ברש"י שם ד"ה בחלב אמו דמוכרח דהאי תנא מפיק לפרה ורחל מגדי יתירה. ע"ש.}:

גמרא א"ק וישלח יהודה את גדי העזים. הא דלא מייתי קרא דאנכי אשלח גדי עזים המוקדם. וכן בסמוך בקרא דרבקה לא מייתי קרא לוקח לי משם שני גדיי עזים המוקדם. י"ל משום דהתם כתיב גבייהו צאן ואיכא למימר דלא אתי אלא לאפוקי טלה דהוא בכלל צאן. א"נ י"ל משום תירוצא דתרי מיעוטי כתיבי. מייתי הנך דכתיבי בה המיעוטין:

דף קיג:

רש"י ד"ה לרבות את החלב. עובר משום חלב ומשום בב"ח. הא דלא פי' לנ"מ כגון שאכל חצי זית מזה וח"ז מזה כדלעיל (קח ב) דהא פשיטא דחייב דאין זה אחע"א כדמייתי התוס' לעיל (קב ב) מגמרא דיומא ושבועות:

רש"י ד"ה מחד קרא. דכולהו תלתא גדי מייתרי לדרשה דהל"ל לא תבשל בהמה בחלב אמו כל מי שיש לו חלב אם כיון דסופינו כו'. כצ"ל. ועי' לקמן (קטז) ד"ה קסבר ר"ע:

רש"י ד"ה הא דרבי'. וכל היכא דקתני משום פלוני לא שמע מפיו כו'. וצ"ע דא"כ מאי פריך הגמרא בנזיר (נו ב) על הא דאיתא במשנה שם שאר"א משום ר' יהושע כו' ור"א משום ר"י גמר לה והא משום ר"י בר ממל גמר לה ע"ש. ובב"ב (קיד ב) איתא אריו"ח משום ר"י בר"ש כו' איתיבי' ריו"ח לר"י ב"ר שמעון כו'. ומשמע ג"כ דשמע מפיו מדאותיב ליה ע"ז. והרשב"ם חילק שם בדרך אחר ע"ש:

רש"י ד"ה וחד אמר לוקה. קס"ד דאאכילה קאמר אם התרו כו'. כצ"ל:

תד"ה קסבר. דאי הוה ס"ל בעלמא דאין אחע"א ולא הוה יליף מהכא כו'. כצ"ל ובמהרש"א ט"ס:

תד"ה וש"ה. דשאני נבלה דמטמאה. ואין זה סותר למש"כ במכות (טז ב) בד"ה ריסק דילפינן מזה בנמלה דאיסור נבלה חייל על איסור שרץ אף דבנבלת נמלה אין טומאה כלל. דמ"מ שם נבלה אית ביה טומאה. ותדע דהא חלב נבלה ג"כ אין בו טומאה. ועמש"כ במעילה (טז) בס"ד:

שם וטרפה נמי משום דמחיים. קשה לנילף במה הצד מנבלה וטרפה. וי"ל דאיכא למיפרך מה להצד"ש שהאיסור שבהן הוא בעצמם משא"כ בב"ח האיסור שבו בא ע"י תערובתם דכל חד וחד בפ"ע שרי. או מה להצד"ש שאסורין שלא ע"י בישול. משא"כ בב"ח לא נאסרו אלא ע"י בישול. אבל לפ"ז לא היו צריכין התוס' לסברות דמטמאה ודמחיים:

דף קיד.

רש"י ד"ה בחלב אמו. דהא גדי בטהורה משתעי כו'. כצ"ל:

בא"ד דאי ס"ל גדי ואפי' עגל וטלה ל"ל לרבויי חלב פרה כו'. ואף דסוף סוף מרבינן פרה וטלה מגדי יתירה. מ"מ אי לא הוה כתיב גביה אמו ה"א דרק בחלב גדי אסרן רחמנא כמו בחלב אמו הראשון דמשתעי בגדי:

תד"ה פרה. וא"ת חיה כו' לר"ע. לכאורה י"ל מה לחיה שלא נאסרה אף במינה:

תד"ה מה. תימה לרבנן חיה תוכיח כו'. לכאורה י"ל שכן שם אם אסורה בשחיטה עם בנה. וכמש"כ לעיל (קיג ב) בתד"ה וש"ה:

דף קיד:

רש"י (בדבור הנמלע"ל ד"ה אי הכי) ונולדה זו היא זקנה שכבר נתעשרה. לא היה צריך לזה. רק שהיא נולדה קודם ר"ה דאין מצטרפים הנולדים קודם ר"ה עם הנולדים אחריו:

תד"ה או. משמע כו' ה"א תתננה ומכור קאי אגר דלעיל ואעובד כוכבים דבתרי' וה"נ אמרינן בריש א"נ דנשך ומרבית קאי כו'. כצ"ל:

דף קטו.

גמרא השתא ומה שבת כו'. הני לא כש"כ. עפרש"י. ק"ל להמפטם את הקטורת להריח בה ניתסרא להריח בה דהא תיעבתי לך הוא ונהנה מהתועבה גופה ודמיא לבב"ח. ואיתא בספרי פ' ראה פיסקא ע"ו לא"ח על ריחה ע"ש. ואולי י"ל כיון דכתיב לא תאכל משמע דמיירי במידי דבר אכילה עי' לעיל (פה) מה שהבאתי מגמרא דכ"ק (מא) וקטורת אינה בת אכילה. ואגב ראיתי במפרש ז"א שציין דין זה להגמרא דכריתות. וכוונתו למאי דתניא שם (ו) והמריח בה פטור כו'. ושגה בזה דהתם הכוונה על קטורת דציבור וכדפירש"י וכדמוכח מסיומא דלא שמעל. וע"ש בסוגיא. אבל בקטורת שעשאה באיסור איכא למימר שאסור וחייב בל"ת:

רש"י ד"ה שילוח הקן ליתסר. כגון כו' דהא נעבדה בה עבירה. קשה הא כיון דניתק לעשה וקיימה ושלחה הרי תיקן הלאו שעבר. וצ"ל דפריך למ"ד קיימו ול"ק לקמן (קמא) דלדידיה כיון דלא קיימו בתכ"ל שוב לא מהני לתקן הלאו. ומ"מ העשה עדיין מוטל עליו לקיימו ע"ש בפרש"י:

תד"ה כל. וא"ת צורם כו' וי"ל כו'. המזרחי בפ' ראה הקשה על קושייתם מאין פסיקא להו דגרס עובד כוכבים מותר. ועל תירוצם הקשה דלמא לא שרי רחמנא אלא היכא דנפל מום מעצמו אבל בהפיל בו מום אפי' ע"י עובד כוכבים אסור. והנה בקושייתו הראשונה נראה שנעלמה מכ"ת מעשה דקסלור (בפ' כפה"מ) שהתירו חכמים. וקושייתו הב' ג"כ לק"מ דהא בב"ח אסור אפי' בנפלה טפת חלב מעצמה לתוך קדירה של בשר כדאיתא לעיל (קח) במשנה. והוא לדברי רב אשי מל"ת כל תועבה. שוב מצאתי להפ"ח ביו"ל סי' ס"ל ס"ק פ"ו שעמל עליו בזה:

תד"ה חורש. דאין גדלות וקטנות פוסל בבהמה כו'. ק"ל דהא קטנות פוסל בבהמה בפחות משמונה ימים. וגדלות פוסל ג"כ בפר יותר מבן ג' שנים מה"ת כפי הנראה מדברי התוס' יומא (סה ב) בד"ה משום חטאת וכמש"כ המל"מ בפ"ב מהל' איסורי מזבח ה"ו ע"ש. וצ"ל דאף לדבריהם אינו פסול אלא במקום דכתיב פר כגון פרי המוספין או פר הע"ל ש"ץ ופר כה"מ. אבל עולה או שלמים דמיירי בהו קרא דומיא בן נכר (עי' מנחות עג ב) דלא כתיב בהו פר אלא בקר הכל בכלל. ולזה כוונה הגמרא דסוטה (מו) דאין שנים פוסלות בהו. וכי משני שם אטו קשיש ניכא בהו דפסלי שנים גם פרים בכלל זה. ומיושב יפה הצ"ע של המל"מ שם עליהם מגמרא דסוטה הנ"ל. וקטנות דקודם ח' ימים. י"ל דאינו אלא כמו בבני יונה דלוקא קטנים מ"מ פסולים קודם שיצלעו (לעיל כב ב) ונכון בס"ל:

בא"ד וקשה דלמה לא יחשב בישול של שבת כו' כמו בישול של בב"ח. לע"ל יש לחלק דבישול בב"ח הוא עצם האיסור. אבל בישול שבת האיסור הוא מחמת השבת לאוסר גם בשאר מלאכות. דומיא שכתבו לעיל לענין זרעים דחורש בשו"ח וליש לחוסם פי פרה. מיהו קשה מה שפרש"י לקמן וה"ה למ"ל בכל הני מה שבת לחמירא כו'. והלא כלאי זרעים דומין לבישול בב"ח. והרי גם הקיום אסור בהן. וכן אוא"ב ושלוח הקן לכאורה דומין לבב"ח ויש לחלק קצת:

דף קטו:

גמרא במה הכתוב מדבר בשני מינין. עפירש"י. ולכאורה קשה דהא האי קרא כתיב בפ' כי ירחיב ושם מדבר בבשר תאוה עי' לעיל (טז ב). וקרא דרק בכל אות נפשך תזבח כו' דבפ' דלעיל מינה מוקמינן ליה בפהמ"ק כדפירש"י בחומש וכ"ה בספרי. אמנם לעיל (כח) בדרשת ר"א הקפר אמר נמי מקים כו' לפהמ"ק ופרש"י בספרי גרסינן כו' לבהמה כו' ולא מוקי כו' אלא בבשר תאוה. וליימר דהכא איתא ג"כ בספרי שם. וליתא שם סיומא דמסיק הכא אתה אומר כו' על סופה. לשיטתיה אזיל דפ' זו בבשר תאוה. ועי' לעיל (יז) רש"י ד"ה בשר תאוה ובמהרש"א שם:

שם ולא יהי' קדש מבני ישראל. כצ"ל:

רש"י ד"ה ולהדר דינא. ערלה תוכיח וגמרינן ומייתינן כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה הכי אמרינן משמי' דר"ל. אם יש להשיב מה להצה"ש שבשניהם כו'. כצ"ל:

תד"ה ונאמר. ה"א דהנאת הגוף בלא אכילה אסר הכתוב. למצינו הרבה שלא ניתר אלא באכילה כמו פהמ"ק דדרשינן ואכלת ולא לכלביך. וכן שביעית ומע"ש אינן מותרין בכל הנאות עי' פ"ח דשביעית. ומש"כ הנאת הגוף. הוא משום דמיון דקדש. ודברי מהר"ס בזה אינן מחוורין ע"ש:

דף קטז.

גמרא איכא בינייהו חיה כו'. אבל בהמה טמאה לא פסיקא ליה. דהרי ריה"ג סבר אין אחע"א לעיל (קא). ואף דאמרינן שם דבאיסור חמור אית לי' אחע"א. ובב"ח הוה איסור חמור למיתסר בהנאה. שם לא אמרינן אלא איסור כולל באיסור חמור ובב"ח לא הוי איסור כולל. אך למ"ד טעם כעיקר לאו דאורייתא. א"כ משום טעם בשר טמאה לא הוה נאסר החלב. ואיכא למימר מיגו דחייל איסור בב"ח על החלב חייל נמי אבשר דטמאה. אמנם י"ל מאן לימא לן דבב"ח חמיר דלמא טמאה חמירא שכן מטמאה ואכמ"ל:

רש"י ד"ה לא הוסיף. דהוי איהו אחד מאחד ומאתים מותר. כצ"ל:

דף קטז:

רש"י ד"ה ה"ז אסורה. ויש מתירין כו' וכי הדר יהיב טעמא בגבינה ה"ל נ"ט בר נ"ט. תימה לע"כ לא שרינן אלא נ"ט בר נ"ט דהתירא אבל הכא טעם שני לבשר שנותן בגבינה הוה באיסורא ודומה ממש למש"כ רש"י שם דמולה שמואל שאסור לאכול חלב רותח בקערה כו'. ובלאו האי טעמא שכ' רש"י למילחיניהו מחמת שהחלב אוסר לנעשה נבלה אלא דגם טעם הבשר שבחלב הקיבה ג"כ אוסר הגבינה:

בא"ד וכשנתערב חלב זה כו' ה"ל מין במינו כו' וגם פסקנו כו' דמב"מ בכל שהוא. השעה"מ בפט"ו מהל' מ"א הביא ראיה מזה לס"ל לרש"י למב"מ במשהו אפי' באיסורי דרבנן דהרי חלב שחוטה אינו אלא לרבנן. ושגה מאד במחכ"ת דחלב שחוטה לא מיקרי אלא חלב הכחל אבל חלב הקיבה הרי פירש מדלי הבהמה בעודה בחייה ומה לי כנוס בהקיבה או כנוס בכלי וכמש"כ רש"י לקמן "וה"ל כנוס במעיה כנתון בקערה". וכן לעיל בגמרא (קט ע"ב) ומה הפרש בין זה לזה זה כנוס במעיה וזה אין כנוס במעיה וע"ש בפרש"י. אבל כאן באמת לא הוי אלא איסור דרבנן מטעם אחר משום שאינו נאסר רק ע"י מליחה ולא נאסר מדאורייתא אלא דרך בישול:

בא"ד ודמייתי ראיה במס' ע"ז מינה כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה גבי דידן. משום דניחוש שמא כו'. כצ"ל:

דף קיז.

רש"י ד"ה ומה למדנו. אף כאן אימורין מפורשין כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה אליה. דאלית הכבש קריבה ביה. כצ"ל:

רש"י ד"ה תרומת הדשן. תורם כו' מלא מחתה. עמש"כ ע"ל בפסחים (כו):

תד"ה אמר. ועי"ל כו' אסמכתא בעלמא הוא דהא במעילה כו'. כצ"ל וכן הועתק במהר"ס:

תד"ה הוא. וכה"ג דחיק לאתויי דתקון רבנן בהו מעילה כו'. כצ"ל:

תד"ה אין. דהא דשן אין מועלין בו עד שעת תרומה. תימה דהא מכולה מתניתין דמעילה (ט) מוכח ליש מעילה בדשן על שתצא לבה"ל ע"ש. ובמעילה (יא) ד"ה אין לא כתבו רק לע"ע תוכיח. שוב מצאתי ביומא בל"ה אין שלחו בענין הא לדשן כדכתבינן:

דף קיז:

במשנה והגידין כו' אבל לא טומאת נבלות. ופרש"י דתניא בנבלתה כו' ולא בגידים. הנה בפסחים (כב) אמרינן למ"ד יש בגידין בנ"ט כשהותרה נבלה היא וחלבה וגידה הותרו. ופרש"י לפי שגם הן קרויין עמה נבלה (וע"ש פג ב אר"י א"ר כל הגידין בשר כו') וסתם מתניתין לעיל (צו ב) ליש בגידין בנ"ט. ואולי דהכא ממעטינן להו ממיעוטא דה' דבנבלתה או ממ"ס דבנבלתם עמש"כ לעיל (עז ב): בהרע"ב וא"מ לכזית להשלים שיעור נבלה לטמא אדם ובגדים שעליו. נ"ל במחכ"ת דכיון דעסיק ואתי במגע כדמסיים בקרא דהנוגע בנבלתה. הרי במגע נבלה אין טומאת בגדים עמש"כ לעיל (כט ב). ולשון רש"י לקמן בגמרא בד"ה לאו דת"ר לטומאת אדם וכלים כנכון:

רש"י ד"ה השוחט בהמה טמאה. הואיל וישראל שחט שחיטה מעלייתא ואשכחן כו'. כצ"ל ומלת היא למחוק:

בא"ד והכי תניא נחרה אין בה כו'. הוא לקמן (קכא ב):

רש"י ד"ה תנינא. דעור ועצמות כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה להא דת"ר. ששומרי האוכל כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה קליפה. מכלל דהשבולת או הקליפה החיצונה הויא שומר. כ"נ לצ"ל. אבל לכאורה השבולת הויא שומר ע"ג שומר וקי"ל לקמן (קיט ב) דאין שומר עג"ש וי"ל ע"פ פרש"י שם על הא דקאמר הגמרא ה"נ בשדרה ומשום שומר וכו':

תד"ה ולא. וי"ל דס"ד לרבויי כו' וא"ת כו' מפקד פקידי ולא נטמאו כו'. כצ"ל:

דף קיח.

גמרא מה להנך שכן מטמאין שלא בנגיעה כו'. לפי גי' זו שלפנינו (לגי' רש"י מיטמאין) נל"פ שכן כ"ח מטמא אוכלין מאוירו. וכן נבלה מטמא אדם במשא אע"פ שלא נגע בה. ולפרש"י ק"ק דהלא אוכלין נמי מיטמאין באויר כ"ח ובאהל המת ומצורע ואבן המנוגעת:

רש"י ד"ה וכל שהוא שומר. כגון עור שכנגדו כזית בשר. עי' מהרש"א שנלחק. ול"נ לענין טומאת אוכל קאמר ולכ"ע אפי' לר' יהודה לקמן (קיט) דמאי דמוקי ליה בשומר וכמו שפרש"י לקמן שם (בע"ב) בד"ה לא משום שומר וכמש"כ המהרש"א בעצמו שם. ועמש"כ שם:

רש"י ד"ה של"ת דיו. כגון תחב קיסם בכזית בשר נבלה להיות לה יד כו'. לכאורה קשה דכזה לא הוה יד כלל כדאיתא בפ"ג דאהלות מ"ל היו תחובין ביל"א טהור שאין חבורי אדם חבור. ועמש"כ שם בס"ל:

תד"ה שומר. לפי' ר"ת ור"ש דבעו כביצה כו'. המהרש"א הביא שכן גם דעת רש"י בפ' אוא"ב. ולא ה"ל להביא ממרחק כי כן מבואר לעתו גם לקמן (בע"ב) בד"ה אין יד לפחות מכזית. ובדף (קיט) בד"ה גורר את כולה לטומאה ובכל הסוגיא לשם. ובדף (קכח ב) כמש"כ המהרש"א עצמו שם. ועל עיקר דבריהם עמש"כ בריש עוקצין בס"ל:

דף קיח:

תד"ה מעיקרא. דדרשינן בת"כ כל הנוגע בהם לרבות כו'. כצ"ל. והוא כתיב גבי שרצים:

תד"ה וכשם. וי"ל דפשיטא ליה כו' שאם אתה אומר מחוברין טמאים כו'. לכאורה עדיין הקושיא במקומה עומדת דלמא הוא מטעם דלא הוכשרו. ויש לדחוק דה"ק דהרי מוכח עכ"פ דלא מקבלי טומאה במחובר יהיה מאיזה טעם שיהיה. ואפי' את"ל דהוא מטעם דא"מ טומאה במחובר כשם כו'. אמנם ק"ק דלעולם אימא לך דמקבלי הכשר וטומאה במחובר. ודק"ל א"כ טמאת את הכל. מ"ל שלא נפלו עליהם גשמים משנעשו זרע עיין מהרש"א וי"ל:

תד"ה אין יד. אבל להוציא אפי' היה זית שלם כו' דצריך כביצה. לכאורה מ"ל בקל אף להוציא כגון דנגעו בהמתטמא גם אוכלין טמאים אחרים פחותים מכביצה בכלי חצי זית זה וכחכמים דר' דוסא בפ"ג דעדיות מ"ב דאוכל פרול מצטרף. ובפ"א דטהרות מ"ה תנן נפלו שניהם כאחד עשאוהו שני. ופי' הא"ר ואפי' לא נפלו במק"א אלא זה מצד זה וזה מצד אחר מצטרפין כרבנן דר"ל. אבל לפי מה שפירשתי לקמן לעת התוס' בבעיא דשומר אוכל שחלקו ע"ש. י"ל דגם יד אוכל זה אינו מצטרף עם אוכל אחר שאינו יד לו. אולם ממתניתין דב' עצמות ועליהן ב' חצאי זיתים כו' המובאה בסמוך מוכח דאינו כן:

תד"ה והבית. מה לתנור שכן מטמא מאוירו. לכאורה גם מת מטמא מאוירו כגון שמאהילין עליו או שהוא מאהיל וי"ל:

דף קיט.

גמרא כדאר"א בריה דרבא כו' ה"נ בקולחא כו'. עמש"כ בפסחים (נו ב) בד"ה כדאר"ש:

רש"י ד"ה הא כפול קאמרי. כצ"ל:

רש"י ד"ה משמישן. שיש שרביטין הרבה. המהרש"א בתד"ה שייר מחק ג"ת הללו מפירושו בכאן:

רש"י ד"ה בקולחא. הא דמטמא כו'. כצ"ל בלא ו':

תד"ה שייר. ולא לפלוגי אחרים אהך ברייתא. עמש"כ בנדרים (כו) בד"ה איתיביה בס"ל:

בא"ד לקמן גבי שומר אוכל שחלקו דקס"ד כו'. כצ"ל:

דף קיט:

גמרא שומר אוכל שחלקו קמבע"ל כיון דהאי לא מגין אהאי כו' לא מצטרפת כו'. מלשון התוס' שכתבו א"ת ואמאי כו' כגון שיש בין כל הגרגרין כביצה בלא שומרין. משמע דקמבע"ל אף אם מצטרף חד שומר להאוכל השני שאינו שומר לו. אבל מפרש"י משמע דלא מבע"ל אלא אשומרין אם מצטרפי אהדדי. וכ"מ לישנא דשני שומרין מהו שיצטרפו. וגם למסקנא לא משבש לישניה. ומדברי המהרש"א לעיל בתד"ה שייר משמע שהבין גם דברי התוס' לשם ע"ל פרש"י ול"ל:

רש"י ד"ה חטין בקליפתן. וה"נ המ"ל בריה שאני. ולע"ל ה"נ לע"כ לא משנינן בריה שאני אלא לענין שיעורא לחשיבותא דבריה משוי ליה כאילו יש בו כשיעור. כמו דמצינו לר"ש בפ"ג דמכות לחטה של טבל מפני חשיבותה להיותה בריה חייב עליה בכ"ש כמו בכזית. אבל לענין צירוף שומרין מאי סברא דליהני בו חשיבותא דבריה:

רש"י ד"ה לא משום שומר. כיון דאיכא כזית כו' להכניס כו'. מש"כ המהרש"א דבטומאת אוכלין איירי. המשנה עצמה ודאי איירי בטומאת נבלות וכדמוכח נמי מהא דתני שם טומאת משא. לכן נראה דלעולם מיירי בטומאת נבלות ונקיט רק לישנא דשמעתין שהוא להכניס ולהוציא: גם מש"כ המהרש"א אלא לר"י בעי כזית כו'. הן גם ליהודה בן נקוסא למאן דמוקי ליה בשומר בעי כזית אבל גם רש"י ותוס' לקמן (קכא ב) גבי פלוגתא דבר פלא וריו"ח לא הזכירו אלא ת"ק דאחרים דאית ליה אין שומר לפחות מכזית:

דף קכ.

גמרא התם משום יתובי דעתא הוא כו'. ועפירש"י. וביומא דקאמר בטעמיה דר"ל משום דאכשורי אוכלא אוכלא הוא. ע"כ איננו כלל לכל מילי אלא לענין יוה"כ (וק"ק מהא דשבת (קמא ב) שהבאתי שם ונלאה הסתירה משם להט"ז שכתבתי שם). אבל מ"מ חזינן הכא דבקרש יצא מתורת משקה לגמרי. ובמרקחת ג"כ הדבש נקרש ועמ"א שם:

שם הקפה את הדם ואכלו כו' חייב. בגה"ש העלה בצ"ע מכאן למה שהביאו התוס' בשבועות (כג) מהירושלמי דיליף דשתיה בכלל אכילה מן וכל דם לא תאכלו ואי בשקרש והתניא דם שקרש כו' אלא כמו שהוא כו'. ובמחכ"ת נעלם ממנו שהירושל' בעצמו מקשה ע"ז מברייתא' זאת בשבועות שם וביומא פ"ח ה"ג וברפ"ב דמע"ש ומפני קושי' זאת חזר מלימוד הזה וע"ש בשבועות בפ"מ:

ד"ה אמתניתין. דהא יד לא מצטרף. כצ"ל:

רש"י ד"ה קיפה. פירמא דק שבבשר כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה תבלין. באנפי נפשייהו לא אכלי כו'. כצ"ל:

תד"ה הוא. המ"ל יטמא טומאת נבלות. לכאורה דבריהם תמוהים לפי מאי דמשמע מפרש"י ותוס' בבכורות (י) דהא דחלב נבלת בהמה טהורה טהור מלטמא טומאת נבלות דה"ה השומן ע"ש. לכן נראה דדבריהם קאי על קושיית אביי לרבה בפי' דקיפה. ודלא כמהר"ם שהבין דבריהם על הא דהרוטב. ועל פרש"י והתוס' דבכורות ק"ל דכמו דממעט בזבחים (ע ב) מן ואכל לא תאכלוהו יצא חלב חיה שחלבה מותר. כמו כן נמעט מזה חלב טהור דהיינו שומן שמותר:

תד"ה מה להנך. ואפי' למ"ד לאו לאברים כו'. בגליון נמחק מלת לאו בשם הרש"א. והוא שבוש עי' לעיל (קב ב) ובתוס' שם. ובמהרש"א ע"כ ט"ס:

דף קכ:

גמרא דתני רב יוסף פרי כו'. כן העתיקו הר"ש בפי"א דתרומות מ"ג ונכון:

תד"ה לכתוב. אבל לענין טומאת נבלת עוף טהור לא. וצ"ל הא דאמר לעיל נבלה לא אתי מחמץ וחלב שכן ענוש כרת. ה"ה דהמ"ל לטומאה לא ילפי' מאיסורא:

תד"ה היכא. שע"י מעשה של זריעה נאסרין הכלאים כו'. גם המקיים כלאים שעלו מאליהם בלתי שום מעשה נאסרים כמבואר בפ"ה דכלאים וברמב"ם פ"ה ה"ח. אלא דמ"מ אינן נאסרין אלא בידע וקיימם:

תד"ה דון. דר"א מחייב דגן שהמחהו מדאורייתא כו'. כצ"ל:

דף קכא.

רש"י ד"ה באלל דר"י ל"פ. ואתי ר"י למימר באלל מרטקא מודינא דלא הוי בשר באנפי נפשיה לענין נבלות. אינו מדוייק דלענין נבלות אפי' לאצטרופי לא. ובאנפי נפשיה אפי' לענין טומאת אוכלין לא. ואולי דנקיט כן משום סיומא דפלטתו סכין דההוא אפי' באנפי נפשיה מטמא אף בטומאת נבלות:

רש"י ד"ה והכשר. דחלל לא מיקרי אלא כו' ומצואר כו'. עי' לעיל (לה ב) בתוס' סד"ה דם:

רש"י ד"ה זרעים. אינן נעשין אב כו'. כן צ"ל בלא ו':

רש"י ד"ה נבלת עוף טהור. לקבל טומאת אוכלין מהשרץ. עמש"כ בבכורות (י) על דבריו בס"ד:

תד"ה מרטקא. ובעוף אין גידי צואר קשין. אינו מובן דאדרבה מפני שהוא רך בעוף לכן מפגל וזהו דאשמעינן דאע"ג דבמתני' תני דאלל אינו מפגל ולא מתפגל לזהו דוקא בבהמה דקשה. ושם פי' התוס' דאלל דשם הוא בשר שפלטתו סכין לכ"ע: מש"כ המהרש"א מתני' דהתם כו' ע"ש. נ"ל דקושיית התוס' איננה ממתני' דהיא מתפרשת יפה גם לפרש"י. אלא ממימרא דר"א שם אבל קשה דלמא ר"א דס"ל כריו"ח רביה:

תד"ה והוא. תימה כו' דגבי טומאה שייך כו' אבל משום דבטליה לא משתרי באכילה. אנכי מצאתי לענין איסורא ג"כ ביטול בתרומה וקלסים בפי"א דתרומות מ"ה. ועי' במנחות (סט) בתד"ה דבלע ובמש"כ שם ע"ל:

תד"ה וריו"ח. אלא מיירי כגון שיש בראשו כזית בשר כו'. צ"י מאין להם דבעינן כזית דוקא:

דף קכא:

גמרא [והא איתמר שחט בה שנים או ר"ש כו' חזקיה אומר אינה לאברים. מפרש"י משמע דדוקא בשחט ישראל (וכ"כ התוי"ט בטהרות פ"א מ"ג) ולכאורה לטעמו דר"ז בסמוך דקאמר יצתה מכלל חיה אפי' שחט עובד כוכבים נמי. ואולי דחקו הא דשונין לעיל דקאמרי ועובד כוכבים בטהורה דמשמע אבל בטמאה לא. וחזקיה איירי בה לתרוצה. והנה התוי"ט הקשה שם לחזקיה ממתניתין דשם דתני גבי עוף טמא ואין שחיטת ישראל מטהרתה דר"ל דאין שחיטתה מטהרתה לב"נ באכילה וכדתרצה לעיל בגמרא (קב). ול"נ לייתב לחזקיה מוקי לה כמ"ד לעיל (כח) דאין שחיטה לעוף מה"ת. והתוס' לעיל (כ) כתבו דנחירה מיהא בעי בסימנין. ולשון הגמרא לעיל (לג) עובד כוכבים דבנחירה סגי להו ובמיתה תליא מילתא. ואם כן ה"ה עוף לישראל אינו מותר בשחיטה מה"ת על שתמות אח"כ. ובטהרות שם מ"א דתני שחיטתה ומליקתה מטהרת את טרפתה. בל"ז ע"כ מיירי במתה אח"כ. דבעודה מפרכסת גם זולת השחיטה אינה מטמאה על שתצא נפשה. ובזה א"ש מאי דלא תני שם במ"א ושחיטתה מטהרתה (ר"ל באכילה לב"נ עי' בתוס' לעיל קב ד"ה אלא ובמש"כ שם) דבאמת אינה ניתרת בשחיטה לבד על שתמות ודו"ק כי קצרתי] :

שם והרובעה חייב דהא א"מ טומאת נבלה. ונראה דאפי' בישראל בטהורה חייב הרובעה וכדאמרי' בסנהדרין (עח) הרובע את הטרפה חייב כו' מ"ל ליהוי כמאן דמשמש מת כו' דמשום הנאה הוא והא אית ליה הנאה. וזהו ג"כ כוונת אביי כאן דהא א"מ ט"נ אלמא חיה היא ואית ליה הנאה מינה. וא"כ מ"ל טמאה ומ"ל טהורה ומ"ל שחטה כותי ומ"ל שחטה ישראל. וכ"מ להדיא ברמב"ם פ"א מהל' איסורי ביאה הי"ב. אבל לא כן כתבו התוס' לעיל (עב ב) בד"ה למעוטי בתירוץ הא"נ והמגיה בכ"מ שם שתלה ל"ז בפלוגתת חזקיה וריו"ח דלעיל קי"ל כריו"ח דתני ר"א כותיה נ"ל כלל. דהא אביי קאמר טעמא לפי דא"מ טומאת נבלה. ובזה חזקיה מודה כדלעיל. ורש"י שכ' לחומרא לא קאי אלא על הא דאינה מצלת. ומשום דאיכא ב' צדדין מטמאה ט"א ומצלת. וג"כ איפכא אינה מטמאה ט"נ ולא תציל לכן פירש דאזלינן לחומרא. ובחנם הניחוהו התוס' בתימה:

רש"י ד"ה למאי (בסופו). צ"ל כטהורה בכ"ף:

תד"ה הואיל. ועל הנבלה הוא דקאמר כו' פחות מכזית. מש"כ המהרש"א פי' על כל עצמות של נבלה כו'. נ"ל דאברים אין להם שיעור אפי' פחות מכזית מן הנבלה מטמא טומאתו (אהלות פ"א מ"ז). ועמש"כ בסוף פרקין. וכוונת התוס' על בשר בלא עצם:

דף קכב.

תד"ה אי אמרת. ועוד דרי"ש נמי בכנסו איירי. מה שהעלה המהרש"א בצ"ע דא"כ תטמא נמי במגע כו'. נ"ל דלק"מ דלמ"ד אין נוגע וחוזר ונוגע הוא אפי' אם הב' חצאי זיתים מונחים זה אצל זה ונוגע בשניהם בב"א. ומטעם דמקום שנוגע בחצי זית זה אינו נוגע בחצי זית הב'. וזה נקרא נוגע (במקום זה) וחוזר ונוגע (במקום אחר ואפי' בב"א). ודמי למש"כ התוס' לעיל (קיח ב) לענין צירוף אוכלין להתטמא ועמש"כ באהלות ספ"ב בס"ד:

במשנה ריבב"א ח' שרצים יש להן עורות. לכאורה ה"ל להתנא להציג לדבריו מין אחר לדברי ר' יהודה וי"ל:

רש"י ד"ה ועור של תחת האליה. עור הזנב מתחת כו'. כצ"ל וכ"ה בהרע"ב:

תד"ה אבל. דמקומו נעשה צלקת כדאמרי' על בשר פרק דם הנדה. כצ"ל:

דף קכב:

גמרא הילך אין כו' והתר"ח כו'. רש"י ותוס' נדחקו. ולענ"ד נל"פ דקס"ל דהילך בהן היינו שעשה מהן מנעל והלך בו. ולהכי פריך דמיד שתפרן למנעל ה"ל דבטל כמו בטלאה. ומשני טלאה פי' תפר (ושיגרת לישן הוא מאוזן חמור שהביא) אע"ג דלא הילך. לא טלאה (פי' לא תפר אלא שכרך על רגליו כמו שהוא בפי' הב' לרש"י. דבשטיחה לפני הדורסין לא א"ש שיעורא דל' מילין) הילך אין כו' ונכון בס"ד:

תד"ה לגבל. ואי לא מטא זמן תפלה אפי' טובא נמי. לכאורה לפמש"כ רש"י דמיירי דרוצה ללון כאן י"ל דטפי מד' מילין לא הטריחוהו חכמים כמו דלפרש"י לענין עשרה ומצאתי למהר"ם בפסחים שם שעמד בזה:

בא"ד אמאי לא חשיב שלשים ריס כו'. ולי ק"ק מדוע לא חשיב הא דפסחים (צג) מעה"ש עד הנה"ח ד' מילין כו':

דף קכג.

גמרא ת"ש בעור שכנגד הבשר טמא. נראה דזהו סיפא דברייתא דלעיל:

שם תנא כל טפח הסמוך לבשר עור שכנגד הבשר קרי ליה. והנה עור שכנגד הבשר הוא ודאי משום שומר כדפרש"י. ומדכולל בו גם טפח הסמוך לבשר מוכח דהוא ג"כ משום שומר וסייעתא לפירוש התוס':

שם אמר אביי טפח כפול. נ"ל דר"ל דלעולם כדי אחיזה הוא טפח וכדאיתא בנדה (כו) כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן טפח אלא דכדי אחיזה דהכא פירושו בכדי שיאחז בשתי ידיו וממילא הוא טפח כפול ועי' בפי' הרע"ב בפכ"ט דכלים מ"ו. ומפרש"י נ"מ כן:

ד"ה המרגיל. מפני שהחזה לסוף הפשטו כו'. עתוי"ט. ול"נ שדחקו לפרש כן שלא תיקשי חכמים היינו ת"ק:

תד"ה טהור. וכן לשון דה"ז חבור כו' דביד מה שייך לשון חבור. מזה ראיה למש"כ באהלות פ"ג מ"ד דמתני' דשם לא מיירי בענין יד מדקתני שם לשון "חבור שאין חבורי אדם חבור". אבל ק"ל מכלים פ"ה מ"ב האבן היוצא מן התנור טפח כו' חבור. והוא מטעם יד עי' נדה (כו) וצ"ע:

בסה"ד ולפי פירושו לא מטמא כו' ולא כדי אחיזה בכלל. תימה דהא לקמן (ע"ב) אמרינן הא יתר מכדי אחיזה טהור כו' דלמא לא אתי למיעבד אלא כדי אחיזה וקא נגע בטמאה. וע"כ גירסא אחרת היה לפניהם. וכן ציינו שם דלמא לא אתי למיעבד כדי אחיזה דמשמע דבכדי אחיזה טהור. אולם שם בדבור הסמוך ציינו הא יותר מכדי אחיזה טהור דמשמע דבכדי אחיזה טמא. וכן בפרש"י שם בד"ה כולו ובד"ה וריב"נ היא מבואר דאין טמא אלא פחות מכדי אחיזה. ושם לעיל בד"ה תינח ובריש ד"ה לא תימא נ"מ כן. ודברי מהרש"א בזה מגומגמים ודע שגם דעת הרמב"ם בפי' ובחבורו דבכדי אחיזה טהור:

רש"י ד"ה טלית (בסופו). כולה טומאה דשלש על שלש היא. כצ"ל וכן העתיקו הר"ש:

דף קכג:

גמרא עור טמא מדרס כו' וחכ"א עד שימעיטנו מה"ט. לכאורה יקשה מכאן לר"נ דלעיל דה"נ דגזור דלמא לא ימעיטנו מה"ט. וי"ל דה"נ מוקי לה בטומאת מדרס דרבנן כגון בגדי ע"ה מדרס לפירושים

כו' לספ"ב דחגיגה וכדומה או ליאמר ג"כ דאיירי בטו"י. אך לקמן גבי תנור שנטמא דל"ג נר"מ אטו פחות מד"ט. צ"ל ע"כ דנטמא בטומאת משקין דרבנן:

רש"י ד"ה שנתן בו איזמל. כדאמרינן בסוכה כו'. עמש"כ בתמורה (יט ב) בד"ה והא מח"ז:

תד"ה עולת העוף. וי"ל דמשמע דלא מצריך אלא רוב מצומצם. ועי' מהרש"א. ואזיל בתר איפכא. דלעיל (כח) אמרי' ואב"א הא והא ראבר"ש ומאי שנים שלומין לשנים ופרש"י שיחתוך רוב נהליא שיהא נראה לעינים שיהא רוב כו'. ולענין שחיטת חולין דאמרינן שם (כט) דבעינן רוב הנראה לעינים כבר הוכיח שם הר"ן דלא אתי אלא לאפוקי מחצה על מחצה ע"ש וכ"פ הטוש"ע בר"ס כ"א דסגי ברוב מצומצם. וראיית הט"ז שם מטריפות איסתמיטתיה שכבר קדמו בזה הר"ן שם. וע"ש בביאורי הגר"א ז"ל:

דף קכד.

גמרא התם דצלקיה מצלק. נ"ל פירושו דחלק גבהו ממזרח למערב או מצפון לדרום. וגיסטרא פירושו שחלק ארכו מלמעלה למטה. ונ"ל עוד דמאי דפרש"י דעד שיהא בארץ קאי על גרירת הטפלה הוא לפי מאי דס"ד דורמינהו דהכא איירי ג"כ בצליקה. אבל למסקנא דאיירי בגיסטרא טפי יל"פ דעד שיהא בארץ קאי אחולקו. ויתיישב יותר לישנא דר"מ עי' ר"ש:

שם כי אתא רבין וכל נחותי. עי' סוכה (מג ב) ברש"י ד"ה וכל נחותי. ולהרש"ל איסתמיט זה והגיה נחותי ימא:

תד"ה שהם. וה"ה כו' על סה"ל. והרמב"ם בחבורו פ"א מהל' אה"ט הי"ב כתב והנוגע טהור שאין חבורי אדם חבור. והכסף משנה הקשה מהא דאת שבא לכלל מגע בא לכלל משא ונדחק מאד. והתוי"ט הביאו והוסיף ביאור ואינו מובן. ולי נראה דכוונת הרמב"ם בנוגע במקצתו וזהו שסיים שאין חיבורי אדם חבור. אבל אם נגע בשני החציים מודה דטמא דיש נוגע וחוזר ונוגע:

דף קכד:

גמרא ת"ל והנושא יטמא. עי' מהר"ם דלישנא דקרא לאו הכי הוא. ועמש"כ בס"ד במ"ר נשא פ"ו אות ח' בהערה:

שם (בסוה"ע) ומאי אף אימא והוא דנישא. צ"ל דאינו מגיה (כמו שהבינו התוס') אלא רק הוסיף ביאור דת"ק סבר דאפי' נוגע טמא דיש נוגע וחוזר ונוגע. ובא ר"א לומר לא מיבעיא דבמגע לא מיטמא דאין נוגע וחוזר ונוגע אלא אף הנושא לא מיטמא עד שיהיו מחוברין ולאפוקי מרי"ש דמחלק בין מגע למשא:

דף קכה.

תד"ה נוגע. אבל מאהיל לא מטמא אלא כנגד המוח. עי' מהרש"א. ובתוי"ט ביאר יותר ואף היכא דא"א דבא לידי מגע לא מטמא משום שומר כו' צ"ל דהתם מיקרי אתיא לכלל מגע דאילו מאהיל על העצם שכנגד המוח טמא משום טומאה בוקעת ועולה והוי כמגע. וק"ל דהא השתא אכתי לא אסיק אדעתיה דזה נקרא מגע עד שחילק לנו ריו"ח. ואינו אלא אליבא דרבא (ולא לר"ז ואביי כמש"כ לקמן רש"י ותוס' בד"ה ומאן תנא). ול"נ דדוקא בקולית נבלה דלטמא השומר במגע צריך שתהא הטומאה בעצמה ראויה לטמא במגע. אבל הכא לענין שיהא השומר מטמא באהל די לנו שתהא הטומאה עצמה ראויה לטמא באהל. והרי ראויה היא אם האהיל כנגדה:

דף קכה:

רש"י ד"ה חוצצין. בין בית לעליה שלא תכנס טומאה לצד שני שעליה כלומר לעליה. משמע דאם היה הטומאה בעליה אינה יורדת לתוך הבית אפי' אם היו נקובים בפותח טפח. אבל לשון הרי"ף והרא"ש בהל' טומאה וכן עליתא לע"ג ביתא אי איכא ארובה בין ביתא לעליתא בפ"ט והוה מיתא בחד מינייהו איתסר ליה לכהנא למיעל לתרוייהו. וכ"נ ממשניות דמס' אהלות וצ"ע:

בא"ד וכל נקב העשוי לאויר שיעורו כמלא אגרוף. צ"ע דבפי"ג דאהלות מ"ב איתא דשיעורו מלא מקדח. ומלא אגרוף איתא שם במ"א ובמ"ג דהיכא דלא נעשה בידי אדם במתכוון ועמש"כ שם:

רש"י ד"ה הנוגע כנגד הנקב טמא. דעכשיו לא נעשו תקרה להיות הכל כסתום כו'. משמע דבתקרה כה"ג אפי' מונח המת כנגד הנקבים הנוגע למעלה כנגדן טהור דכיון דאין בהן פותח טפח נחשב כסתום. אבל בטוש"ע ביו"ד סי' שע"א ס"ב איתא ארובה שבין בית לעליה ואין בה פ"ט וכזית מן המת למטה בבית כנגד הארובה הבית טהור והעליה טמאה. וע"ש בב"י העתקת לשון הרא"ש בזה וצ"ע:

תד"ה ומאן תנא. אבל רבא דלא מפיק אלא אהל דהמשכה ליכא למיפרך מידי כו'. תימה א"כ מאי מתרץ ריו"ח אכתי איכא לאקשויי נוגע (או מאהיל גופיה דנכלל ג"כ בנוגע) אין אהל בהמשכה לא. וי"ל דכיון דאשמעינן דטומאה בוקעת ועולה לטמא את המאהיל עליו ממילא ידעינן דה"ה דמטמא באהל דהמשכה עי' תד"ה נוגע אין: והנה מדלא מוקי הש"ס מתניתין כר"מ דרפ"ג דאהלות דאמר דאף הנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כח"ז חכמים מטמאין. אלמא דאפי' אהל דהמשכה מיקרי נגיעה. ע"כ ראיה למה שפירשתי שם דר"מ לא פליג שם אלא אמאהיל על כח"ז וד"א מאהיל עליו ועל כח"ז. אבל בנוגע בכח"ז וד"א מאהיל עליו ועל כח"ז גם הוא מודה דלכ"ע טהור. ותיובתא להקדמונים דמפרשי דר"מ פליג גם בזה וצע"ג:

בא"ד דכאילו נגיעה היא כיון שאין בהמשכה. כצ"ל:

תד"ה טומאה. דא"מ טומאה דעשוי לנחת הוא. שם בס"פ מסיימת המשנה גופה בד"א כו' והמגלגל בא במדה:

תד"ה יכול הוא להוציאה לחצאין או לשורפה כו'. כצ"ל:

דף קכו.

גמרא ר' יוסי אומר רואין מכנגד כו'. מפרש"י משמע דהיה הגי' לפניו רואין את הטומאה. וכ"ה הגי' במשניות. אבל מדברי התוס' ד"ה מאי לאו משמע כגי' שלפנינו בגמרא:

שם ודקא אמרת כו' מכנגד השקוף ולחוץ הבית טהור. ועפרש"י ומשמע דאפי' הפתח פתוח ואהל המשקוף מחובר לבית. מ"מ כיון דכשסוגרין את הדלת הוי אהל בפ"ע אינו מצטרף עם הבית להיות נחשב אהל אחד הואיל דאין בעצמו טפח כדפירש התוס'. ואפי' תחתיו א"מ אה"ט וכ"ש לבית. ונ"פ דמתניתין דרפי"ד דאהלות דהזיז מביא אה"ט כ"ש לא אתיא כוותיה. וע"ש פי"ב מ"ח ופי"ד מ"ד וה' פלוגתת ר"א ור' יהושע בכה"ג:

שם דתניא רש"א שלש טומאות כו'. כה"ג אמר במנחות ס"א במשנה:

רש"י ד"ה אם יש בצוארו פ"ט. רוחב טפח בצוארו. עמש"כ שם על המשנה בס"ד. ומש"כ שם ליישב פי' הרא"ש משום דבעינן אשר בכל משך הגובה טפח יהיה גם הרוחב טפח. עדיין צ"ע דלמה לא נצטרף האויר שתחת קוטר הצואר להשלים רוחב טפח להצואר מתחת:

רש"י ד"ה מביא אה"ט. משום דדופנו העליון כו' ויוצאה דרך פיו כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה הבית טמא. וסתם חלל הגרון אין בו טפח. לכאורה שפת יתר הוא דהא קס"ד דקאי אדאין בצוארו (כולו) טפח:

תד"ה אם. אי צוארו של כלב חשיב דבר שא"מ טומאה כו'. לכאורה תמוה דמאי מספקא להו דהא משנה שלמה שנינו בפי"ג דאהלות מ"ו אלו שאינן ממעטין כו' ולא כזית מן הנבלה ומסיים שם זה"כ כו' והטמא אינו ממעט. ואולי כוונתם לדעת ר' יהודה דפליג בתוספתא הביאה הר"ש והא"ר שם דכזית מן הנבלה ממעט זה"כ אר"י כל טומאה שאינה מן המת כו' ה"ז ממעטת:

תד"ה אנן. גבי כיפה כו' אלא כשיש ברגלה ארבעה. כצ"ל:

תד"ה מאן. ונל"פ דאמאי דקאמר לעיל מאן האי תנא כו' מכלל דאיכא כו'. כאן מצאתי חבר למאי שפרשתי בס"ד בר"ה (ו ב) בד"ה ומאן תנא ע"ש:

דף קכו:

תד"ה בנבלתה. אע"פ דשומר הוי בסתום. כצ"ל בבי"ת:

דף קכז.

בגמרא והאמר מר כל שתשמישן ועיבורן שוה. בכורות (ח):

רש"י ד"ה ת"ל השורץ. הל"ל וזה לכם הטמא בשרץ על הארץ. כצ"ל:

רש"י ד"ה שאין פרה ורבה. כלומר שלא היה מפו"ר כו'. ל"י למה לא פירש כפשוטו שהוא בעצמו אינו פרה ורבה כמו הפרד ודומיו:

רש"י ד"ה בשרץ. דהא כתיב בתרייהו כו'. כצ"ל. ור"ל בתר דחשיב כל הח' שרצים:

רש"י ד"ה וסלמנדרא. והסך מדמו אין האור שולט בו. הוא בשלהי חגיגה:

דף קכז:

רש"י ד"ה כי יפול. ובתרי קראי כתיב כו' כי יפול חד כי יפול מנבלתם עליו יטמא. בקרא כתיב בזה אשר יפול:

רש"י ד"ה הא כדאיתא. בין לענין טומאה בין לענין חיוב שבת. כצ"ל:

תד"ה דרחמנא. ונראה דהכא (כצ"ל) דריש כי יפול כו'. בקרא כתיב אשר יפול כו':

דף קכח.

גמרא דלמא שני ליה לר"מ בין טבו"י לשאר טומאה. הן שם ברישא דהך אוכל שנפרס איתא כל ידות האוכלים שהם חבור באה"ט חבור בטבו"י. וצ"ל לפ"ז דר"ל אבל באוכל שנפרס חלוק טבו"י משאר טומאות. וכש"כ לפי מאי דמשמע מפרש"י דאוכל שנפרס אינו מטעם יד אלא משום חבור אתינן עלה א"ש טפי וכן המשניות הבאות אח"ז כולן הן משום חבור. ושחלוק בהן טבו"י משאר טומאות:

שם תניא רבי אומר א' טבו"י כו' ודלמא לרבי ל"ש ליה ולר"מ שני ליה כו'. בתוספתא שם פ"ב איתא על הך פלוגתא דאוכל שנפרס ר' מאיר אומר אחד טבו"י כו' והעתיקה כן הר"ש שם. והנך רואה מסוגיין דע"כ ט"ס שם וצ"ל רבי אומר:

רש"י ד"ה מוחלפת השיטה. כאן בטבו"י (כן העתיקו התוי"ט שם) החליף כו' אבל בעלמא כו'. משמע לכאורה דר"ל דרק בטבו"י מיקל אבל בשאר טומאות מחמיר. ותימה דא"כ מאי פריך הש"ס דלמא ש"ל כו' הלא ריו"ח עצמו משני כן. וי"ל בדוחק ועתוי"ט שם:

רש"י ד"ה ומהדר הש"ס. אע"ג דמיקל ר"מ בטבו"י שהוא טומאה דרבנן. תמוה דהרי טבו"י הוא פוסל אה"ת מה"ת וכדפריך הש"ס בשבת (יד ב) בפשיטות טבו"י דאורייתא הוא. וכדמוכיח מקרא בפ' הערל (עד ב עה). וכ"מ בדוכתי טובא. אח"ז מצאתי בגה"ש שג"כ עמד עליו בזה והעלהו בצע"ג. ואולי מש"כ שהוא טומאה דרבנן הוא לתנאי ר"ל באיזה טבו"י הוא מיקל כשהוא דרבנן. וע"ל שהביאו התוס' בפסחים (יד ב) בד"ה התם בשם הירושלמי לפרש טבו"י דבדברי ר"ע במתניתין שם בטבו"י דבה"פ שהוא דרבנן. ואף דבעלמא פרש"י דלהכי הקילו בטבו"י משום דאיקלישא טומאתו (ומהם בפסחים שם) זה מצינו רבות שמחלף פירושו ממקום למקום:

רש"י ד"ה בעי רבה. לר"מ דאמר כו' לענין הכשר בחייה מהו כו' להכניס ולהוציא כו'. לכאורה מצינו לפרש בעייתו ג"כ לענין הכשר:

תד"ה הרי. לקמן כוליא של נבלה בחלבה כו'. ט"ס וצ"ל לעיל (קכו ב). וי"ל בגירסא שלפנינו ויכוונו להא דלקמן (קכט) הא דתניא חלב נבלה כו' טומאתו אגב כוליא כו':

דף קכח:

גמרא א"כ לכתוב רחמנא מהבהמה (כצ"ל) מאי מן הבהמה כו'. אם זה דקדוק ק"ל קרא דפ' נח מהעוף למינהו ומן הבהמה למינה. ועוד קראי טובא:

רש"י ד"ה א"ב בשר הפורש מן האבר. וכ"ש בשר הפורש מן אמה"ח. עי' מה שתמהתי ע"ז לקמן בס"פ:

תד"ה ר"י. א"נ צמקו לא הוי אפי' כמעורה. עי' מה שהקשה המהרש"א. ולי י"ל דלעולם מעורה דמתניתין הוי כצמקו. ולהכי שפיר מסייע ליה לעיל ממתניתין. ולקמן ה"ק דלמא טעמא דר"ש כר"י ועדיפא מדר"י (כדאמרי' כה"ג בכ"ל). ולפ"ז לא אתיא הא דתאנים שצמקו כר"ש. אכן למסקנא אתיא אפילו כוותיה דטעמיה דרישא ג"כ מקרא דמכל האוכל כדפרש"י שם אבל עכ"פ הא דיחור לא הוי תלוש טפי מצמקו. ובצמקו דכל מילי הוה כמחובר לבד לענין טומאת אוכלין עי' בתוס' לעיל (קכז ב) בד"ה מסייע. ולפ"ז לא א"ש דברי התוס' בסוכה (יא ב) בד"ה דשלפינהו שכ' בתירוצם הב' דהוי כתלוש אף לענין סוכה:

דף קכט.

רש"י ד"ה ומשני. ע"י מעשה עץ הוא עושה אותה. כ"נ לצ"ל. ור"ל עושה את הטומאה החמורה:

תד"ה ל"ל. תימה אמאי ל"פ כו'. ולע"ל י"ל לרבנן כיון לפרחה מהבשר הט"ח בפריסתו מאביו ממילא אזלה ג"כ הט"ק לכיון לבטול הסבה בטל המסובב. אבל לר"מ קבל הבשר טומאה ממש בעודו מחובר מהאבר אף בלא הכשר. ולכן אף שפרחה ממנו הט"ח נשאר עליו הט"ק שקבל ממקום אחר:

דף קכט:

גמרא אלא לעולם אסיפא כו'. וכ"פ הרמב"ם. והרע"ב שכתב וא"א לאוקמי כו' אהך לסיפא כו' הלכך ע"כ ר"ש ארישא קאי כו' ל"ל כלל במחכ"ת. ורש"י לא כתב אלא וכ"ש לפלוג על הרישא כו':

במשנה האבר והבשר המדולדלים באדם טהורין. לכאורה יפלא מלוע לא תני נמי הכא מטמאין ט"א במקומן כלתני לעיל גבי בהמה דהכי תנן בעוקצין פ"ג מ"ב החותך מן האדם ומן הבהמה כו'. ואולי משום דלא מתניא ליה בסיפא מת האדם הבשר צריך הכשר כמו בבהמה משום לבטלה דעתו אצל כ"א כדאיתא בכריתות (כא ב). להכי לא תני גם ברישא:

גמרא דתניא אר"א שמעתי שאמה"ח מטמא כו'. ל"ז נזכר גם במשנה ב' פ"ג לעליות ע"ש:

שם ומאי איכא בין אמה"ח כו' כזית כו' הפורש מן האבר א"ב. כ"נ לצ"ל ותיבות מן החיה למחוק וכן מפרש"י. ועי' לעיל (קכח ב) הלשון גבי בהמה:

שם (בסה"ע) בין תנא קמא לר"ש נמי כזית כו' א"ב. הרמב"ם והרע"ב אחריו פירש לפלוגתייהו בכזית בשר ועצם כשעורה הפורשין מאבר מן המת לר"ש מטהר. ותמוה דלא מצינו מחלוקת בזה באבר מן המת. וגם אין שום סברא לחלק בין הפורשים מן המת להפורשים מן האבר ממנו. וע"ק לפירושם לכן היה יכול הגמרא לפרש פלוגתת ר"ש לעיל דקאי אכזית בשר הפורש מאבר מן המת דבהמה ועמש"כ בס"ל בפרק ו' לעליות:

ד"ה מת האדם. ובשר הפורש מה"ח טהור וכר"י ור"נ כו'. עיין מהרש"א מה שתמה עליו בסוף הסוגיא. ובאמת פירושו דהכא תמוה מאד לפשוט במשנה לעליות פ"ו לבשר הפורש מן החי לכ"ע טהור אפי' לר"א ואינו מטמא אלא בהפורש מאבר מה"ח הואיל והוא מטמא כמת שלם וכדאיתא שם. וכן לעיל (קכח ב) בל"ה א"ב שכ' בשר הפורש מן החי לא מטמא כו' וכ"ש בשר הפורש מן אבר מה"ח תמוה וצע"ג. ועמש"כ שם בעליות בס"ל:

תד"ה כזית. לכאורה כו' מב"א דשרצים כו'. לכאורה תמוה לאיך נעלם מכתה"ג גמרא ערוכה בנזיר (נג ב) בחלל זה אמה"ח ע"ש. אמנם נראה לזהו מקרא אחל שכ' לקמן לדרשינן מר מוקי ליה בבשר כו' לכיון לאבר גופיה ילעינן מבנין אב לשרצים ובהמה ע"כ בחלל אתי לאתויי למר לבשר ולמר לעצם ולמר לדרשא אחרינא. ולמסקנתם צ"ל לאיתא מקרא אחל אחר זולת בחלל ומר מוקי ליה כו'. וצ"ל לאותו פסוק הוא או בעצם אדם לדרשינן בספרי זה אבר מהחי. ומר לדריש ליה לדרשה אחרינא הוא כמו לדרשינן מיניה בנזיר שם לרובע עצמות. ולע לק"ל איך ס"ל לתוס' לאמה"ח לאדם ילפינן מבנין אב לשרצים ובהמה. לא"כ נימא דיו לבא מה"ל להיות כנלון מה הנך לא מטמו באהל (ובשרצים אף במשא לא מטמו) אף לאדם לא יטמא באהל. וכמו לפריך הגמרא לעיל בר"פ על הא דהוה בעי למילף יל בנבלה מזרעים ותנור ע"ש וצ"ע:

דף קל.

רש"י ד"ה ואם מתו יפדו. ועוד אשמעינן כו' וקסבר קדשי ב"ה לא היו בכלל כו'. תמוה למאי תני זה בזה. דהא בבכורות (ר"ל טו) איתא לריו"ח לאמר לרבנן אחל קדשי מזבח ואחל קדשי ב"ה היו בכלל כו' אתיא שפיר מתניתין כוותייהו לבע"מ מעיקרא כ"ע מולו דלא בעו העמדה. והכי הל"ל וקסבר קל"מ היו בכלל כו' כי היכי דליתוקמא סיפא לואם מתו יקברו. גם מש"כ קודם וא"פ אה"ק והאכילן לכלבים. וכן לקמן גבי ואם מתו יקברו פי' או משום לא"פ כו'. ג"כ תמוה דהא תנא למתניתין ע"כ ל"ל דרשה לואכלת ולא לכלביך מלל"ת בסיפא ואם נעשו טרפה יקברו כדלייק הגמרא בבכורות שם:

רש"י ד"ה חוץ מן הבכור. ובע"מ נאכל לכהן. ל"ל דלב"ה שם (לב ב) במשנה נאכל אפילו לעובד כוכבים. אלא ר"ל לניתן לכהן. וכלמסיים לימל על בכור בע"מ שמתנה לכהן:

רש"י ד"ה ועושין תמורה. קודם פדיונן. תמוה לשם (טו ב) איתא להדיא בברייתא לגם לאחר פליונן עושין תמורה. וע"ש (טז) בגמרא ובתוס' [וכ"פ ברמב"ם בפ"ג מהל' תמורה ה"ל. ולפלא שהלח"מ שם אישתמיט הגמ' והתוס' הנ"ל] . וכן הא לואם מתו יקברו לטעם השני שבפרש"י. הוא אפילו מתו לאחר פליה. ואף דהא להשוחטן בחוץ חייב אינו אלא לפני פליונן. וכן הא לואם מתו יקברו לפמש"כ לעיל. ל"ק להא כלאיתא והא כלאיתא:

רש"י ד"ה ראשית הגז. דהא לאו בני גיזה נינהו וכתיב גז כו'. כצ"ל עי' לקמן ר"פ רה"ג בגמרא:

רש"י ד"ה [שכן נכנסו] (תאמר בקדשים). הלקוח פטור ממע"ב כו' דבקרך וצאנך א"ר. לימוד זה תמוה. ועוד לבמע"ב לא כתיב אלא בקר וצאן ובבכורות (ר"ל נו) ילוף ליה מבכור אדם ע"ש:

תד"ה תיתי. המ"ל נמי כו' וטרפה. תימה להא לקמן (קלו ב) איתא לטריפה פטורה ממתנות. ולכאורה הייתי רוצה ליישב להר"ן פי' שם הטעם לכתיב ונתן לכהן (וברש"י שם ט"ס) לו ולא לכלבו. ובפסחים (לג) ילוף רנב"י למפריש חמץ תרומה אינה קלושה מתתן לו ולא לאורו. ואמר שם לזהו לוקא בלא היתה לה שעת הכושר כגון לאחמין במחובר. וה"נ הכא לא מפקינן מיניה אלא בנולל טרפה מן הבטן. אבל ז"א להא חיובא למתנות אינו אלא משעת זביחה. וכיון לנטרפה מחיים הוה לומיא לאחמין במחובר. עמש"כ שם ברש"י. וי"ל קצת לבריהם אליבא לריו"ח לקמן (קלב ב) לאמר האוכל מבהמה שלא הורמה מתנותיה כאילו אוכל טבלים. ומשמע בתוס' שם להוה מה"ת. והש"א בתשובה צ"ז כתב לאף לתרומת חמץ אינה קלושה מ"מ טבל הוי ע"ש. וא"כ ה"נ אף לטרפה פטורה מן המתנות מליתן לכהן מ"מ שם טבל על הבהמה:

דף קל:

רש"י ד"ה ופריך (בסופו). וזכה במתנות מן ההפקר. קשה להא מתנות נתינה כתיב בהו ויש בהן טה"נ לבעלים כמש"כ הר"ן ועי' לקמן (קלא) תד"ה יש בו טה"נ. ועי' (שם) ברש"י ברה"ע ל"א שמסר כו' לזכות כו'. וכן יל"פ כאן:

רש"י ד"ה כמי שהורמו. במתנות ששוים כו'. כצ"ל בבי"ת:

תד"ה אי (בסופו). דדוקא חו"ש כו' דעביד בהו תנופה וכן לחם כו' שהוא הכשר קרבן כו'. לכאורה הלא גם הלחם טעון תנופה וכלאמר שם (פ"א) משום לאיכא ארבע להניף. ואולי משום לרבי שם לא הזכיר ענין התנופה אלא סתם וכי מכניסין חולין לעזרה. לכן הוצרכו לתת בו טעם אחר:

תד"ה מנין. אלו ניתנין לכל כהן. כצ"ל:

בא"ד דהא בירושלמי בפ' ב' נשים כו'. הלשון אינו מלוייק להא המשנה לאלו ניתנין כו' היא באותו פרק ועליה אמר הירושלמי ליש מהן כו'. גם מש"כ א"כ ע"כ כו' בין כהן ע"ה. כן איתא שם בירושלמי להליא וז"ל וניתנת לכל כהן בין לכהן חבר בין לכהן ע"ה יש מהן כו' ע"ש:

בא"ד דגרסי' בירושלמי ר"א אין נותנין אותם אלא לחבר. הירושלמי הביא זה מהמשנה לסוף בכורים ע"ש וא"כ ולאי דלא קאי אלא על בכורים. ובסה"ל צ"ל ר' יהודה אוסר בבכורים. והוא במתניתין לחלה שם:

דף קלא.

רש"י ד"ה אם בחובו. שהיה חייב לו כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה תשעה נכסי כהן. והמתנות כו' ושל קדשים. עמש"כ בקלושין (נג ב) בתל"ה המקלש לזהו פלוגתת התוס' ות"י שם:

בא"ד ואח"כ הודה דנשבע לשקר. כצ"ל:

דף קלא:

גמרא (בסה"ע) איתיביה רבא לעולא. עי' סה"ל באות ע':

רש"י (ברה"ע). פרט ענבים הנושרין כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה וליתני ללוי ולעובד כוכבים. דכ"ש כהן. כצ"ל:

רש"י ד"ה מזבח. ועבד בלא שהייה. כצ"ל:

תד"ה ת"ש. וי"ל דלא משמע ליה שיהיה ספק לתנא. כה"ג כתבו בשבועות (כ) בל"ה איסר:

דף קלב.

גמרא (ברה"ע) אהרן ובניו כתובין בפרשה. נ"ל פשוט לר"ל לבראש פרשה לוכל מנחת כהן כליל כו' כתיב זה קרבן אהרן ובניו וכתיב ביה כליל תקטר. ואח"כ כתיב וכל מנחת כהן כו' ומשמע ליה לר"ל דלאו מנחת חביתין לילהו לאול אמרתי כליל תקטר אלא לכל מנחת כהן הנזכר אף לנלבה (או מנחת חוטא שלו עיין מנחות עג ב. על) כליל תהיה כו'. ועיין סוטה (כג ב) בתל"ה כהן שהביאו מהירושלמי מקרא לוהכהן המשיח תחתיו הכתוב ג"כ באותו פרשה. ורש"י שהביא קרא להקרב אותה בני אהרן הכתוב בפ' וזאת תורת המנחה. וכ"נ מלברי התוספות לסוטה הנ"ל תמוה. וגם שם לא נזכר אהרן רק בני אהרן:

שם ואם איתא חייב בחצי מתנות מבע"ל איידי כו'. וק"ק ממתניתין לבכורים פ"ב מ"י לחשיב חיוב מתנות בבבא לשוה לבהמה ע"ש:

רש"י ד"ה סתום. ממפורש מבני אהרן כו'. לפי סגנון הלשון הל"ל מכהן לכתיב גבי מנחה כו':

רש"י ד"ה מכדי קי"ל. דלענין כסוי הדם כו' לא מ"ל פלוגתייהו כו' אלא בצבי כו'. בכסוי לא אשכחן להליא לפליגי. אלא לנלמל מפלוגתתם באו"ב ומתנות. ובכסוי יש נ"מ ביניהם בין בתיש שבא על הצביה ובין בצבי הבא על התיישה וכמבואר שם בפרש"י בל"ה לא משכחת לה. וע"ש (עט) בתל"ה עייל:

במשנה בזמן שמאה שוחטין כו'. ואם לקח אחל מהמאה נראה לתליא בפלוגתת אלמון וחכמים בפ' בתרא לכתובות גבי מי שאבלה לרך שלהו. ועי' בשו"ע ח"מ סי' קי"ט ס"ה ובאחרונים שם:

רש"י ד"ה ואם אחד. שאין קדושה חלה על קדושה. ולקמן (קלל) בל"ה חלה פי' למתנות אין בהן קלושה. והט"ז בסי' ס"א ס"ק כ"א הרגיש בזה ונלחק. ולע"ל נ"פ הטעם משום לאיתקש לגבי ואיל בפ' ראה. וכמו שפרש"י בר"פ גבי פהמ"ק שנפלו. והוא מהגמרא לבכורות (טו):

דף קלב:

גמרא (ברה"ע) ומכרו לישראל במומו. הן בפ"א למע"ש מ"ב תנן לבכור מוכרין אותו תמים חי. ועמש"כ בס"ל בתמורה (ה ב) בל"ה אבל נמכר הוא ושם (ח ב) בל"ה ה"ט:

שם אר"ח האי כהנא טבחא דלא כו'. כ"ה ברי"ף ורא"ש ונכון:

רש"י ד"ה ולא מאת הכהנים. קס"ד דכהנים ל"מ עם. בר"ן ליתא לתיבת קס"ל ונכון:

רש"י ד"ה כגון אומרים לו כו'. שאין בהן חסרון כים כולי האי. הנה בכתובות מביא זה לענין פריעת בע"ח מנה. ומשמע לאפי' חובו מאה מנה לאיכא חס"כ טובא. וי"ל לזה אינו נקרא חס"כ להא לוה ממנו בכמות הזה ולאו ליליה קיהיב. אבל מ"מ קשה למנ"ל הא. גם מש"כ בלבור הסמוך ללעיל הטעם לק"ל בלרבה מיניה. לעיל (קי ב) פי' מטעם שכבר נעשית העבירה:

רש"י ד"ה אלא הא קמ"ל. רבה. כצ"ל:

רש"י ד"ה קניס אטמא. כל הירך היה גוזל כו'. אולי צ"ל היה נוטל:

רש"י ד"ה גרמא גרמא. כל עצם ועצם היה מחלק לשנים. ולשון רש"י שברי"ף פלגי להו לזרוע כו' ב' עצמות יש בה כו'. וכ"ה בטוש"ע ע"ש:

רש"י ד"ה הפתיתות. ומחזירן לסולתן. סתם כתנא לבר"י במנחות (עה ב) נגל סתם מתניתין לשם:

רש"י ד"ה והמליקות. ובהדיא כו' המקריב את דם השלמים. כצ"ל:

דף קלג.

תד"ה קבלות. וי"ל כו' דם נמי לא מישתעי בקבלה. צ"ע לבזבחים (ל) ילוף מהאי קרא שתהא קבלה לשם שלמים ע"ש:

תד"ה משקל. שגם הוא לא היה עשיר. כן מוכח במגילה (ז ב):

דף קלג:

גמרא אין אמונה בעובד כוכבים. כה"ג בב"מ לית הימנותא בעבלי:

רש"י ד"ה באותן הנמכרים בתוך הבית. דכתיב בהו כו' ולא יגאל. כצ"ל:

רש"י ד"ה לוג שמן. כל קרבנם דכתיב כו'. כצ"ל (וכן בסמוך):

בא"ד והקריב אותו לאשם כו'. כצ"ל:

בא"ד עומר לא חשיב ליה בהדי שאר מנחות מפני כו'. כצ"ל:

תד"ה ועורות. הלא בעזרה כו' אפי' קק"ל משום אימורים כו'. והא דאין קורעין להוציא אימוריהן קודם הפשט כדאשכחן בפר ושעיר של יוה"כ ביומא (סז ב) במשנה וע"ש בגמרא. הוא משום נימין כדאמרינן בשבת (קטז ב) לענין פסח דחי שבת מה"ט. והאי דיומא משום דלא אפשר כדילפינן שם בגמרא ע"ש:

דף קלד.

גמרא ורמינהו כו' שספק לקט לקט כו' והא טעמא קאמר כו' עני ורש הצדיקו כו'. עיין לעיל (קל ב) תד"ה וכשיחזור. ועי' בשנו"א בפאה שם פי' נכון בשמועה זו:

שם צדק משלך ותן לו. כה"ג דרש ר"ל עצמו בב"ב (פח ב) ע"ש:

שם ספק איסורא לחומרא. ק"ל דהא בכה"ת כולה אזלינן בתר חזקה אף באיסורא. והכא י"ל מדרבנן בעלמא הוא דהוה כמו דבר שיל"מ דיפריש החלה וימכרנה לכהן. וכמו שהביא הר"ש בחלה שם מהירושלמי. (ועי' רפ"ג דתרומות ובמש"כ בכוונת הירושלמי שם). וכתירוץ ר"א בבינה (ל) דאף בספקא דרבנן אסור ביל"מ. (ובזה יתורץ קושיית הש"ך ביו"ד סי' ש"ל סק"ח משום דבזה"ז פסק הרמ"א בסי' שכ"ב דאין לה שיעור) אולם בכור בהמה טהורה דחשיב דחויא ודאי קשה. ועיין עוד מש"כ בסמוך:

תד"ה ורמינהי. דתחתונים ודאי משל קמה כנסום. כ"נ לצ"ל:

דף קלד:

גמרא ופדיון פ"ח לפטור. ק"ל דהל"ל נמי בכור בהמה טהורה לפטור לירעה עד שיסתאב ויאכל במומו בעלים. וכן חלה כנ"ל. ואולי משום דפדיון פ"ח הוא חולין גמור. אבל בכור בהמה טהורה צריך המתין עד שיפול בו מום ואסור בגיזה ועבודה ואינו נשחט ונמכר באיטלז. וכן חלה אסורה לו לאכלה צריך למכרה לכהן ואינה נאכלת בטומאה:

שם לוי זרע בכישר כו' א"ל לעני כו' ולא לעורבים כו'. והנה כיון דמקרא יליף פשוט דאפילו בא"י ינא הכי הוא וכ"מ בירושלמי רפ"ח דפאה וכ"מ ברמב"ם פ"א מהל' מת"ע הל"י. ותמיהני על הש"ך בסי' של"ב שנתן טעם לזה מפני שא"נ בח"ל אלא מדרבנן. ולישנא דהטור אטעיה במחכתה"ג:

שם מקום שנהגו למלוג בעגלים לא יפשיט אה"ז. מה שנדפס עה"ג לצ"ל לא ימלוג אה"ז. אמת שכ"ה גי' הרי"ף. אבל הר"ן ורא"ש גרסי כגירסא שלפנינו. וכ"נ מפרש"י:

במשנה רי"א שוק מן הפ' כו' עד סובך של רגל. וכ' התוי"ט וא"כ לר"י אין במתנת הזרוע רק עצם האמצעי כו'. ותימה דמלשון ר"י משמע דל"פ אלא אשוק. אבל בזרוע מודה לת"ק דהוא ב' עצמות. נראה דט"ס בדבריו וצ"ל השוק תחת הזרוע. וכ"מ מהמשך דבריו:

ד"ה הפרק. עד פיקה כו' שהיא פקיעתה כו'. נראה שמפרש כאילו היה כתוב פיקעה בעיי"ן. וע"ל שכתבתי בפסחים (קט) בד"ה ועוד מפרש. ומש"כ קנה בית הבליעה ר"ל במקום בה"ב שהוא בוושט. וברע"ב ליתא כלל תיבות בה"ב. אך רש"י הזכירו גם כן לקמן בגמרא:

דף קלה.

במשנה ורה"ג א"נ אלא ברחלות. ק"ל דהא מוכח בפי"ג דמנחות מ"ז דרחל היא נקבה בת שתי שנים. רה"ג נוהג ג"כ בזכרים ובבני שנה. טפי ה"ל למיתני כשבים שכולל כולן כמש"כ בפסחים (סט ב). שוב ראיתי להמהרש"א בח"א לקמן (קלז ב) שהעיר קצת בזה:

שם משקל חמש סלעים ביהודה שהן כו'. כזה בכתובות (סל ב) במשנה:

דף קלו.

גמרא והתניא אין מצטרפות כו' הא דר' אלעאי. חזינן הכא דהואיל דאין מפרישין מזע"ז ילפינן נמי דלא מצטרפי אהדדי. ועמש"כ בחלה בסופה בס"ד:

רש"י ד"ה הא צאנו לגזוז. לקח כו' כשהיא עומדת לגזוז. משמע דמפרש שלקח העדר לצמיתות ופי' גזוז שגדל הצמר כל צרכו עד שעומד לגזוז. וא"כ כל גידוליו הי' ברשות העובד כוכבים. אבל לקמן (קלח) מדייק ג"כ כזה והתם פירושו שלא לקח הצאן לחלוטין אלא עד שיגזזו ואח"כ יושב הצאן הבעלים עובדי כוכבים. אבל מצינו רבות שהלשון שוה והכוונה משתנה. ועי' ב"ב (יא ב) בתד"ה הפנימית:

תד"ה ביתך. תימה כו'. עי' הגהת מרדכי סי' תשמ"א ותמצא ישוב לזה:

דף קלו:

גמרא אי מה תרומה ממין על שא"מ לא כו' רי"א משום ר' אלעאי כו' ובה"א תורמין כו'. תימה כיון לר' אלעאי עצמו אמר לב"ה תורמין א"כ מאי פריך אליבי' אי מה תרומה ממין עשא"מ לא. וזה וחק לומר דפריך לדידן דנהגינן כר' אלעאי ברה"ג כדלקמן. ולענין תרומה ודאי הלכה כת"ק דידי' לא נחלקו ב"ה בזה דא"ת ממין על שא"מ. לכן ה"נ לכאורה דט"ס כאן וצ"ל כמו דאיתא בתוספתא תרומות פ"ב רי"צ משום ר' אליעזר (וכן שם בפ"א איתא רי"צ משום ר' אליעזר תרומת חרש כו' הובא כן בגמרא דשבת (קנג) וביבמות קיג). ושפיר פריך מת"ק דרי"צ דמסתמא ל"פ ר' אלעאי עלי'. אבל מ"מ קשה דהא סתם מתניתין בפ"ב דתרומות מ"ל כוותי' דרי"צ משום ר"א אליבא דב"ה תורמין דתנן התם כל מין חטים אחד כ"מ תאנים כו' אחד ותורם מזע"ז וע"ש בר"ש ושנ"א. ועוד ם במ"ו זה"כ כו' וכל שאינו כלאים בחברו תורם כו'. ועוד דבתוספתא שם איתא דת"ק דרי"צ משום ר"א אית ליה דתורמין מן תאנים שחורות על לבנות וכן בב' מיני חטים. ואם היא גי' אמיתית לא כגי' ספרינו כאן. תמוה טובא מאי פריך הכא: ע"כ נלע"ד דבת"ק צ"ל כאן כגי' התוספתא תורמין מזע"ז וכסתמי דמתניתין דתרומות שהבאתי. ובדרי"צ משום ר' אלעאי. (כגי' שלפנינו ולא גי' התוס' ר' אליעזר) צ"ל איפכא בש"א תורמין ובה"א אין תורמין (דלגי' שלפנינו תיקשי וכי עמא דב"ש אתי לאשמעינן כדפריך הגמרא בשבת (קנה). ותירוץ התוס' בכזה בעירובין ספ"ק בד"ה אר"ה והביאו כזה מגמרא דסוף יבמות. נראה דלא שייך זה אלא על אמורא אבל לא על תנא). השתא פריך כאן שפיר מר' אלעאי גופי' ונכון בס"ד: ונפלאתי על הרמב"ם שבפ"ה מה"ת ה"ג פסק כל מין חטים אחד כ"מ תאנים כו' אחד ובפ"י מהל' בכורים הל"א כתב היו ב' מיני גיזות כגון גיזה לבנה וגיזה שחומה כו' זה נותן לעצמו וז"נ לעצמו. והכ"מ בסיום דבריו כ' דלא גרעי מתאנים שחורות ולבנות דחשיב התם תרי מיני לענין תרומה תמוה דמזכה שטרא לבי תרי וצע"ג:

ואגב עיוני ראיתי בבאורי הגר"א לאו"ח סי' רכ"ה סק"י שכ' וז"ל וגם אין ראיה מפ' רה"ג דקאמר שם ב' מינים שחופות ולבנות דשם קאמר לדברי הס"ל כו' ע"ש. והוא תמוה דהלא מסיק שם דמתניתין דלא כר' אלעאי משמע דלדידי' יליף רה"ג מתרומה דמין על שא"מ לא. ה"נ דאין מפרישין משחופות אלבנות או איפכא משום דתרי מיני נינהו. וכן ה"ל לדחות דבריהם דהלא קי"ל כסתמי מתניתין דתרומות שהבאתי דהכל מין אחד וצע"ג:

רש"י ד"ה טרפה אינה בכלל מתנות דכתיב ונתן לכהן ולא לכלבו. כצ"ל וכ"ה בר"ן. ויש לתמוה דשבקי דרשה דספרי מאת זובחי הזבח פרט לטרפה ונקטי דרשה מלבייהו. ונ"ל דסתם ספרי ר"ש סנהדרין (פו) (וכן סתם שם בפיסקא קס"ו דרה"ג א"נ בטרפה כוותי') והוא אזיל לשיטתי' בכ"מ דשחיטה שאינה ראויה ל"ש שחיטה ויליף לה מוטבוח טבח והכן לעיל (פה) ע"ש (ודלא כהמפרש ז"א שבלא מלבו קרא לוזבחת ואכלת). ולכן הוצרכו לנימוק אחר לרבנן דר"ש. וגם י"ל דאף הספרי לא יליף מן זובחי הזבח אלא דסמיך אדרשה דונתן לכהן כפרש"י והר"ן. וכמו ברה"ג דאמר ראשית גז פרט לטרפה. וכאן מסקינן משום דיליף צאן צאן ממעשר:

רש"י ד"ה ה"ג אדרבה וד"ה והנך נפישן. צ"ל לבור אחד:

בא"ד ביתום אע"פ שמתה אמו קודם לידתו כגון זה פירש למיתה כו'. הן ב' דברים דסתרן אהדדי עי' לעיל (לח ב). ונ"ל להגיה בשעת לידתו כלשונו לעיל בר"פ הזרוע ל"ה תאמר בקדשים:

בסה"ע דנאכל הוא לבעלים כשלמים. עדיפא הל"ל דאפי' חזה ושוק אין ניתנין ממעשר לכהן:

תד"ה שהמתנות. וא"ת וליתני נמי הא דתניא לעיל כו'. הוא בסוף ד' קלג. ובתוי"ט הוגה הא דתנן כו'. ואולי תלמיד טועה הוא שהגיה כן. לעיקר כוונתם לסיומא לזה חומר בזרוע כו' דאיתא בברייתא שם. ובמתניתין ליתא:

תד"ה שכן. תימה כו' שלא ינהוג יתום ברה"ג. לכאורה גם לקוח מצינו למילף שלא ינהג ברה"ג. בשלמא שותפות י"ל דל"מ לפטורא דא"כ גז צאנך למעוטי שותפות עובד כוכבים ל"ל:

דף קלז.

רש"י ד"ה בקדושה. דהא כתיב ביה לא ימכר. עי' בכורות (לב):

בא"ד ולאו מילתא היא דאפ"ה כו' ומקדשין בו. תימה דבפ"א דמע"ש מ"ב תנן דהיא דאין מקדשין בו ועי' ב"ק (יג):

גמרא דתניא כו' מנין ליתן האמור ש"ז בזה כו' ת"ל כו'. נראה דדריש זה עפ"י מלה יתר מלו"ב מלות מלבד שנאמר בזה וה"ה לחבירו ע"ש. ועמש"כ בשבת (קנה):

שם אלא מעתה נוצה של עזים ליחייב בעינן גיזה וליכא. פי' ותלישה לא מיקרי גיזה. ותמיהני על תור"ע אות נ"ז שהקשה על פרש"י דבמתניתין. דהוא לא לפי הס"ל כו'. וגם הא דבעי ר"ח למילף מן מגז כבשי יתחמם כ' התוס' דגילוי מלתא בעלמא היא דגז דכבשים הוא:

שם ת"ל בקוצרך. הוא שם כ"ג:

דף קלז:

גמרא אנחת לן חדא כו'. כלשון זה אמר אביי עצמו לרבין בב"ב (קכט). וזה איסתמיט ממהר"ם (וכן מהמציינים המ"מ) דשם א"א לפרש אנחתת לן רק אפשר להתקיים וכדפי' הרשב"ם שם:

רש"י ד"ה דרבנן בדאורייתא. כגון תרומת דגן תירוש כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה מה בין לי ולך. אלא איידי דאר"ד שיעורא רבה כו'. כן משני הגמרא עצמה ע"ז בב"ב (קנ):

בסה"ע ובציר מהכי ליכא למ"ד. וכ"כ לעיל בד"ה מה בין כו'. וק"ל מעולא דלעיל לפי מה שפי' בעצמו לדבריו:

דף קלח.

גמרא איתמר גזז ומכר ראשונה ראשונה. כצ"ל וכ"ה ברא"ש ובר"ן. ובפרש"י צריך למחוק הנקודה שבין הראשונות:

רש"י ד"ה תנא (בסופו). ונפטרות כל הגיזות. הוא דלא כדמסקינן לעיל בישראל שיש לו גיזין הרבה כו'. אלא כריו"ח דמשמיה דר' ינאי רבי'. והרי"ף הביא בשם בעל הלכות ומר ר"ח גאון דפסקו כוותי' וכן הכריע הרא"ש:

רש"י ד"ה אבל שייר. ונותן פאה בקרקע בזרעים לעניים ופוטר את כל האילנות. ועי' ג"כ בדבור הסמוך. ותימה איך יכול להפריש פאה מן זרעים על אילנות. שהרי אף בשני מיני זרעים א"מ מזה ע"ז כדאיתא בפאה פ"ב מ"ה ועי' לשון הר"ש על משנה זו שלפנינו:

דף קלח:

ד"ה זכר פטור מלשלח. כדיליף טעמא בגמרא. בגמרא ליתא שום נימוק ע"ז. רק רש"י בעצמו פי' לקמן בגמרא דהאם רובצת כתיב:

דף קלט.

רש"י ד"ה במקדיש פירות שובכו. לעולת נדבה. אולי דקדק לפרש כן דניתי אפילו לר"ש דס"ל בעלמא דקדשים שחייב באחריותן ה"ה כשלו ולא קרינן בהו להביאו לידי גזבר למאי איכפת ליה. דהלא הבעלים יתחייבו להביא אחר. אבל לפי מה שהביאו התוס' בשמו דהטעם למצוה להביאו כו' משום דלא"ת שלח לתקלה לא יתכן לכוון זאת בדבריו:

דף קלט:

גמרא ויוני עלייה וצפרין שקננו כו'. כ"ה ברי"ף ורא"ש:

שם ר"ח ור"ש בר רבי חד תני כו'. כ"נ לצ"ל:

רש"י ד"ה יוני שובך. יוני מדבריות כו'. כצ"ל בל"ו:

רש"י ד"ה טפיחים. שנותנין כעין קדרות כו'. כצ"ל וכ"ה ברש"י שברי"ף:

דף קמ.

רש"י ד"ה והא בהדיא כתיב. נבלה וטרפה ל"י לטמאה בה. בפיה"ת פי' בעצמו לענין הטומאה הזהיר הכתוב כו' ע"ש. ומלוא סני ליה קרא לובשר בשדה טרפה ל"ת לאייתא ליה הגמרא לעיל בר"פ א"ט:

רש"י ד"ה אלא בשחוטה. ויכול לשורפה אחר שחיטה. משמע דהיא לס"ל ללוקא בבהמה כתב קרא לפי חרב אבל עוף הוא בכלל ואת כל שללה כו' ושרפת באש כו'. אבל הרמב"ם בפ"ד מהל' עבודת כוכבים ה"ו כתב והורגין כל נפש חיה כו' וכ' הכ"מ מקרא מלא הוא ואת כל בהמתה וה"ה לשאר נפש חיה ואפשר למכל נפקא. ודבריו תמוהין א) מש"כ וה"ה כו'. הלא בכלאים דהרבעה כתיב בהמתך ואיצטרך למילף בגז"ש בהמתך משבת לרבויי עוף (ב"ק שלהי פ"ה). ב) מש"כ למכל נפקא. הלא בב"ק שם מסיק דבשבת גופי' לא הוה מרבינן מכל לרבויי עוף אי לאו דבדברות ראשונות לא כתיב כל ובאחרונות כתיב כל ש"מ רבויא הוא ע"ש. ג) לנזדקר טעות לפני מרן ז"ל דבקרא לא כתיב כל אלא בהמתה. והרמב"ם אולי מצא זה בספרי זוטא. ואפשר להשוות דעת רש"י והרמב"ם יהוא לתרוייהו עבדינן דאחר הריגתם בחרב היו נשרפין ג"כ וכמו דמצינו בעכן לפי' תרגום יהונתן ביהושע (ז כה). ובזה א"ש מש"כ התוס' בסל"ה למעוטי לשריפה קיימא וכ"ה הגי' לפני המהרש"א ע"ש. ודלא כהמגיה בגליון דצ"ל להריגה. אך עומד קצת לנגדי הא דדרשינן בחלק (קיב) תקבץ ושרפת כו'. יצא זה שמחוסר כו' וה"נ מחוסר הריגה:

תד"ה למעוטי. דלא ממעטינן ממשקה ישראל אלא כו' שלא הי' להם שעת הכושר כו'. עי' במנחות ו' תל"ה כתב ובתמורה (כח) בל"ה טול:

תד"ה שלא. צ"ע היאך משמע זה מטהורות. הנה נר"ל שם בקדושין דנאסרות משעת לקיחה ומוקמינן ליה שם כתנא דבר"י דהכא ודאי למשולחת אסירא על השילוח. ואפי' לריו"ח דאמר שם משעת שחיטה לא פי' התוס' שם דגם המשולחת נאסרה משחיטת חברתה על השילוח:

בא"ד וי"ל דרבא כו'. כצ"ל:

דף קמ:

גמרא דלמא בקורא. ע"כ צ"ל שיש קורא טמא ג"כ שדרכו לרבוץ על ביצי אחרים דאל"כ יקשה לתפשוט מהא דעוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור דמשמע דטהור כיוצא בו חייב:

רש"י ד"ה ובקעה. דבמינו משתעי קרא. לפי המתבאר לקמן לא פליגי רבנן עליה מטעם שאינן מינו אלא מפני שהוא זכר. ואפי' בביצים למינו פטרי. הכי הל"ל דבאם משתעי קרא ולשונו זה אינו עולה אלא לפי' הרא"ש בכוונת הרי"ף ולפי' הב"י בדעת הרמב"ם ע"ש:

בא"ד מעליא. הס"ל ומתחיל דבור

אבל. ומנהגו בכך הס"ל ומתחיל דבור אבל זכר:

דף קמא.

רש"י ד"ה לדבר מצוה. כגון קן יולדת. הן לפי מאי דמסקינן סל"א הואיל וא"מ גדול השלום כו'. לא נצרך קרא ליולדת. ובב"מ (לא) לא פי' רק לטהרת מצורע וכדלקמן במתניתין שלהי פרקין:

רש"י ד"ה אסור בתה"מ. כמ"ד כו' וק"ו לימי חלוטו. עי' בש"א סי' נ"ג. לכאורה קשה מלוע לא פי' למיירי בשמיני לסיפורו בעני וביונים שמרלו. אבל ז"א לפשוט דקרבנותיו אינן אלא לאכילת קדשים. אבל לא לתה"מ. ואולי גם תגלחתו וטבילתו בשביעי ג"כ אינן אלא להכשירו להבאת קרבנותיו. ולא לתה"מ. ובש"א שם משמע דפסיקא ליה דתגלחתו מעכבתו ולי צ"ע:

גמרא דרחמנא אמר כו' והשיב את הגזלה. הענין צ"ל שם ה':

דף קמא:

גמרא א"ל האי לא ידעי לך מתניתין היא. כצ"ל:

רש"י ד"ה עד כמה משלחה. אם נטלה. לכאורה יל"פ דקאי אלכתחלה:

בריך רחמנא דסייען